13
18 M
4

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

3-18.F.37

Digitized by Google

Digitized by Google

REPETITIONVM
IN IVRE CANONICO
AD II. III. IIII. ET V.
DECRETALIVM
Libros,

VOLVMEN QVARTVM.

NVNC PRIMVM IN GERMANIA POST VLTIMAM
Venetam impreſſionem auctiùs & emendatiùs editum, typorumque varietate, allegationibus à textu ſeparatis, diſtinctum.

CVM SVMMARIIS ET INDICE LOCVPLETISSIMIS.

Auctorum nomina, qui in hoc volumine habentur, Repetitionumque capita, ſequens pagina indicabit.

Coll. Rom. Cat. B.

Soc. Jesu Inscript. S.



COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Ioannis Gymnici, ſub Monocerote.
Anno M. DC. XVIII.

Digitized by Google

ELENCHVS REPETITIONVM, QVÆ IN HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR, NECNON IPSARVM AVCTORVM.

*Vbi animaduertas, Repetitiones hoc ſigno † notatas, non amplius impreſſas haberi: quæ verò hac aſteriſci * nota deſignantur, ſparſim vagabantur, ac ſummo ſtudio collectæ, ſub ſuis Rubricis collocatæ ſunt.*

Rubr. de teſtibus.	Pauli de Eleazariis	3
C. cùm nuncius, eod. tit.	eiuſdem	eod.
* *C. fraternitatis, eod. tit.*	Petri Pauli Pariſij Conſent.	5
C. teſtimonium, eod. tit.	Pauli de Eleazar.	19
C. dilectorum, eod. tit.	Ioannis Calderini	25
Rub. de fide inſtrumen.	Andreæ Barbatiæ Siculi	27
† *C. cùm Ioannes eremita, eod. tit.*	Bartholomæi Bellenci. Mut.	56
† *C. ſi cautio, eod. tit.*	eiuſdem	73
* *Rubr. de iureiurando.*	Antonij Corſeti	96
* *Rubr. de exceptionibus.*	Petri Pauli Pariſij Conſent.	108
* *C. denique, eod. tit.*	eiuſdem	113
* *C. à nobis, eod. tit.*	eiuſdem	123
* *C. cùm eccleſiaſtica, eod. tit.*	eiuſdem	128
* *C. paſtoralis, eod. tit.*	eiuſdem	133
* *C. cùm inter, eod. tit.*	eiuſdem	146
* *C. cùm venerabilis, eod. tit.*	eiuſdem	157
* *C. olim & infra, eod. tit.*	eiuſdem	174
* *C. dilecti, eod. tit.*	eiuſdem	178
* *C. Apoſtolica, eod. tit.*	eiuſdem	183
* *C. dilecta, eod. tit.*	eiuſdem	187
* *C. ſignificauerunt, eod. tit.*	eiuſdem	190
* *C. exceptionem, eod. tit.*	eiuſdem	200
* *C. aduerſario, eod. tit.*	eiuſdem	215
* *C. venerabilem, eod. tit.*	eiuſdem	220
* *Rub. de præſcriptionibus.*	eiuſdem	225
* *C. [illegible], eod. tit.*	eiuſdem	229
* *C. nihil, eod. tit.*	eiuſdem	235
* *C. ſanctorum, eod. tit.*	eiuſdem	239
* *C. [illegible], eod. tit.*	eiuſdem	240
* *C. ad aures, eod. tit.*	eiuſdem	231
* *C. cauſam quæ, eod. tit.*	eiuſdem	233
* *C. illud autem, eod. tit.*	eiuſdem	256
* *C. quia iudicante, eod. tit.*	eiuſdem	263
* *C. ex tranſmiſſa, eod. tit.*	eiuſdem	266
* *C. accedentes, eod. tit.*	eiuſdem	270
* *C. cùm non liceat, eod. tit.*	eiuſdem	274
* *C. ad audientiam, eod. tit.*	eiuſdem	281
* *C. cùm nobis, eod. tit.*	eiuſdem	283
* *C. auditis, eod. tit.*	eiuſdem	289
* *C. cùm ex officij, eod. tit.*	eiuſdem	297
* *C. ſi diligenti, eod. tit.*	eiuſdem	304
———	Petri de Vbaldis	314
* *C. cùm olim, eod. tit.*	Petri Pauli Pariſij	326
* *C. veniens, eod. tit.*	eiuſdem	327
* *C. quoniam omne, eod. tit.*	eiuſdem	332
* *Rubr. de ſent. & re iudic.*	Matthæi Neruttij Gemin.	348
* *Rubr. de appellat.*	eiuſdem	364
† ———	Ioan. Croti de Montefer.	375
* *C. dilecti, eod. tit.*	Matthæi Neruttij Gemin.	378
† ———	Ioannis Croti	384
* *C. inter cætera, eod. tit.*	Matthæi Neruttij Gemin.	386
† ———	Ioannis Croti	392
* *C. ad noſtram, eod. tit.*	Matthæi Nerut.	393
† ———	Ioannis Croti	401
† *C. perſonas, eod. tit.*	eiuſdem	403
† *C. cùm ſit Romana eod. tit.*	eiuſdem	405
† *C. ex ratione, eod. tit.*	eiuſdem	409
† *C. de appellationibus, eod. tit.*	eiuſdem	414
† *C. ſuper eo, eod. tit.*	eiuſdem	416
† *C. peruenit, eod. tit.*	eiuſdem	418
† *C. paſtoralis, eod. tit.*	eiuſdem	eod.
† *C. cùm ceſſante, eod. tit.*	eiuſdem	422
† *C. cum ſpeciali, eod. tit.*	eiuſdem	426
C. ex parte ſua, eod. tit.	Ioannis Calderini	428
C. veſtra, de cohabit. cler. & mul.	eiuſdem	430
———	Antonij Butrij	436
* *C. dilectus. 2. de præbend.*	Federici de Senis	459
* *C. de multa, eod. tit.*	Ioannis Quintini Hædui	464
C. cùm noſtris, de conceſſ. præben.	Ioannis Calderini	495
C. poſtulaſtis, eod. tit.	eiuſdem	503
Rub. de reb. eccleſ. non alien.	eiuſdem	506
* *Rub. de empt. & vend.*	Antonij Burgos Hiſp.	511
* *C. placuit, eod. tit.*	eiuſdem	515
* *C. vt menſura, eod. tit.*	eiuſdem	519
* *C. cùm dilecti, eod. tit.*	eiuſdem	528
* *C. peruenit, eod. tit.*	eiuſdem	531
* *C. ad noſtram, eod. tit.*	eiuſdem	535
* *C. cùm cauſa eod. tit.*	eiuſdem	546
* *C. ſi venditori, eod. tit.*	eiuſdem	557
Rub. de donat.	Ioannis Calderini	563
* *Rub. de teſtamentis.*	Matth. Neruttij Gemin.	566
* ———	Franciſci Nicomitij	581
* *Rub. de iure patronatus.*	Boſchi Curtij	607
† ———	Ioan. Croti de Montefer.	688
† *C. 1. eod. tit.*	eiuſdem	691
† *C. quicunque, eod. tit.*	eiuſdem	692
† *C. quoniam, eod. tit.*	eiuſdem	693
† *C. quod autem, eod. tit.*	eiuſdem	696
† *C. ex literis, eod. tit.*	eiuſdem	698
† *C. cùm autem, eod. tit.*	eiuſdem	699
† *C. cùm propter diſcordias, eod. tit.*	eiuſdem	701
† *C. cùm dilectus, eod. tit.*	eiuſdem	702
C. 1. de homicidio.	Ioanois Brunelli	711
C. de illis, de raptoribus.	Ioannis Calderini	736
† *C. quia in omnibus, de vſur.*	Ioan. Croti de Montefer.	742
† *C. ſuper eo, eod. tit.*	eiuſdem	746
† *C. cùm tu, eod. tit.*	eiuſdem	747
† *C. in ciuitate, eod. tit.*	eiuſdem	751
† *C. conqueſtus, eod. tit.*	eiuſdem	755
† *C. ſalubriter, eod. tit.*	eiuſdem	757
C. nauiganti, eod. tit.	Ioannis Calderini	761
† ———	Ioan. Croti de Montefer.	767
* *C. poſtulaſtis, de cler. excom.*	Petri Rebuffi	769
† *Rub. de pœnit. & remiſſ.*	Ioannis de Capiſtrano	826
† *C. manifeſta, eod. tit.*	eiuſdem	828
† *C. quis presbyterum, eod. tit.*	eiuſdem	840
* *C. omnis vtriuſque ſexus, eod. tit.*	Iacobi Zochij	845
C. noſtro poſtulaſti, eod. tit.	Gaſparis Calderini	909
* *C. porrò, de ſent. excom.*	Franciſci Arias	924

REPETITIONVM IN IVRE CANONICO

PRÆCLARISSIMORVM IVRIS VTRIVSQVE CONſultorum in II. III. IIII. & V. Decretalium Libros,

TOMVS QVARTVS.

REPETITIO IN RVBRICAM De teſtibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Pauli de Eleazarijs.

SVMMARIVM.

1 *Probatio illa eſt validior, quæ fit per viuam vocem teſtis.*
2 *In teſte quæ requirantur, & propter quæ repelli poßit.*
3 *Crimine probato contra teſtem, an ex eo puniri poßit.*
4 *Teſtis an primò habeat deponere, an primò iurare:*
Et quis teſtis ſit idoneus, & qualiter probet.
5 *Teſtis ſi teſtificatur ſe vidiſſe aliquid, ex quo naturaliter ſequitur credulitas, valet eius teſtimonium.*
6 *Teſti vnico regulariter non creditur.*

VIs n de probationibus in genere, reſtabat
videre de earum ſpeciebus, de quibus inten-
dit tractare hic & in rubricis ſequẽtibus. Sed
1 quia † validior eſt probatio, quæ fit per viuã
vocem teſtis, in *Authent. de inſtrumentorũ cau-
tela. §. ſi verò aliquid, col. 6.* & ideo de illa præ-
mittit. & habetur de materia, *2. quæſt. 4. 3. q. 5.
& 9. 4. quæſt. 3. 14. quæſt. 2. 35. quæſt. 6. per totum. 11. quæſt. 3. quiſquis, re-
pertur in ſexto, & in Clement.* Quæ † requirantur in teſte, notatur
2 *infra c. 1.* propter quæ repellatur, *infra eod. teſtimonium.* & plenè in
3 Specul. *eod. titul. §. 1. per totum.* Vtrùm † crimine probato contra
teſtem, ex eo puniatur, habetur *de ordine cognit. cùm dilectus, de con-
feſſ. cùm ſuper, de except. c. 1. de cauſa poſſ. cùm eccleſia, de dolo & contu-
mac. veritatis, de re iudic. ſicut.* de iuramento teſtis habetur *infra eod.
quotiens, c. fraternitatis, C. eod. iuriſiurandi, & infra eod. ſuper, & c. ſe-
4 quent.* & quid ſi primò † deponit, poſtea iurat? dic *vt ſup. eod. teſti-
monium.* quis teſtis probare debeat, & qualiter, & per quem ſen-
ſum corporeum, tractat Innocent. & Hoſtienſ. *infra eod. cùm cau-
ſam.* & de teſtimonio credulitatis, *inf. de accuſ. inquiſitionis. §. 1. ad
finem.* & quod admittatur, videtur per *l. 1. de ventre inſpic. & de pla-
giarijs, l. plagij, in fin. ff. de abol. l. fin. infra eod. præterea, de præſumptioni-
5 bus, c. tertio, & c. literas.* Dic, † quòd ſi teſtificatur ſe vidiſſe aliquid,
ex quo naturaliter ſequitur illa credulitas, valet eius teſtimo-
nium, vt in contrarijs alleg. illa, quæ ſenſu corporeo non reci-
piuntur, non poſſent probari per teſtes: idem de eo qui iudicat
ſecundùm artem ſuam, *de homic. ſignificaſti.* & de hoc in Specul.
de probat. §. fin. verſic. quoque. Si autem credulitas eſt remota, & ta-
libus rationibus non fulcita, non valet teſtimonium, & ſic in-
telligę quod notatur in Speculat. *de teſte, §. iam de interrogatorijs,
6 verſic. vltim.* rubrica etiam loquitur in plurali, † quia regulariter
vni non creditur, *infra eodem, venientes. & c. licet, 1. & 2. reſponſo.* vel
dic hoc eſſe de arbitratis: quare reddat atteſtationibus ſatiſpa-
ter, quia non ſufficit teſtem eſſe idoneum, niſi intentionem
probet, ſuper qua debet diſputari, *infra eodem, ſicut. & c. in cau-
ſis.* & illud potiſſimè reprobatur ratione perſonæ &
dicti directè & indirectè, *infra eod. ex tenore, &
c. teſtimonium, ſuprà in prox.* licet ſcripta
multa reperiantur in hoc
titulo.

REPETITIO IN CAP. CVM NVNCIVS, De teſtibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Pauli de Eleazarijs.

SVMMARIVM.

1 *Clerici poſſunt ferre teſtimonium in cauſa eccleſiæ ſuæ, num. 4.*
2 *Nuncius non habens mandatum ad cauſam, poteſt tamen allegare cauſas abſentiæ, quæ ſunt facti, ſecus quæ ſunt iuris.*
3 *Procurator ſi procurationem non recepit, vel recepit, ſed re integra renunciauit, nunquid eadem cauſa teſtificari poßit.*
5 *Tutor an poßit eſſe teſtis in cauſa pupilli.*
6 *Cauſam communem nemo poteſt dicere propriam.*
7 *Verba generalia ſunt ſumenda propriè, non impropriè.*
8 *Teſtificari an quis poßit in cauſa communi.*
9 *Suſpicionem tollit par affectio & familiaritas.*
10 *Legatarius an poßit eſſe teſtis in cauſa legati.*
11 *Cedens an poßit teſtificari pro ceßionario.*
12 *Filius cedentis an poßit eſſe teſtis in cauſa pro ceßionario.*
13 *Beneficij collator an poßit eſſe teſtis in cauſa beneficij pro eo, cui facta eſt collatio.*

CVM NVNCIVS. Caſus. Clerici † poſſunt ferre teſtimo- 1
nium in cauſa eccleſiæ ſuæ. Et primò ponit dictum. Secun-
dò exceptionem à dicto. *Secunda ibi, niſi.* Cùm] De hac dictione
vide quæ dixi *in commento decret. in literis, de reſtit. ſpol.* Nuncius] ta-
lis non habet mandatum ad cauſam, *ſuprà de elect. bona. 1. ſup. de do- 2
lo & contumac. cùm dilecti, infra de accuſ. veniens.* & talis nũcius po-
teſt allegare cauſas abſentiæ, quæ ſunt facti, *vt de procur. querelam.*
ſed cauſas cauſæ, vel quæ in iure conſiſtunt, non poteſt niſi ſit
procurator. Iura verò ipſius cauſæ principalis, quæ conſtant ex
actis in eadem cauſa habitis, poteſt quilibet allegare etiam mi-
nor non habens mandatum, non tamen poſſet teſtes vel inſtru-
menta producere ſuper eis, licet hoc poſſet ſuper cauſis abſen-
tiæ, ſecundùm Innocent. qui hoc not. *in prædicta decret. veniens.* &
quæ poſſunt opponi contra eum, not. in Specul. *de accuſ. verſi. ex-
cipitur, & ſeq.* Quando procurator acquirat domino, & ſit neceſ-
ſaria ceſſio: item in quo differat procurator, vide in Specul. vbi
ſuprà *in §. vt autem, verſic. & not. quod largè.* Et inſi à ſequitur in an-
tiqua canonicorum, de Plũrino, &c. Lateat] nec latere debet ſi
ſunt periti, *de offi. deleg. cùm in iure.* Clerici] in antiqua dicitur ca-
nonici, ſed latius hic loquitur. Auferẽdo] multo minùs amouendo,
quia turpius eijcitur, &c. *de iureiuran. quemadmodum.* Ne-
gotio] cuius non ſunt procuratores. *ſup. eod. inſuper, & not. ff. de iu-
re fiſci, l. deferre, §. 1.* & ibi per Dyn. licet not. contra *in l. fin. ff. eod. tit.*
ſed leges ibi allegatæ loquuntur in proxeneta, non in procura-
tore, ſecundùm Alber. *in l. omnibus. ff. eod. tit.* vnde ſi vnus eſt pro-
curator in vna cauſa, alter in alia, vnus poteſt eſſe teſtis in cauſa,
quam alter procurat, *vt ibi.* Quid † ſi procurationem non rece- 3
pit, vel ſi recepit, re integra renunciauit? dicit Innocent. quòd
talis poteſt eſſe teſtis, quia illud intelligitur de eo, qui cœpit a-
gere, facit *inf. eodem. dilecti.* nec etiam inter laicos talis repelletur,
quia hoc non reperitur iure prohibitum; vnde dicit Hoſtienſ.
qualitercunque proceſſiſſet ante litis conteſtationem, *ff. de pro-
cur. ante lit. conteſt. & l. ſeq.* poteſt diſtingui, vtrùm poſſit cauſam
reaſſumere, vt in caſu decret. *ſi duo, de procur. libro 6.* & tunc repel-

 latur:

Digitized by Google

latur: an non poſſit, & tunc admittatur. ratio enim illius dicti
4 ceſſat, ſi non eſt procurator potentia vel habitu. Sed † nunquid
prælatus poſſit eſſe teſtis in cauſa eccleſiæ ſuæ? Dicunt Guil. Na.
Pet. & Abb. & Guil. in Spec. *de teſte. §. 1. ver. ſed nunquid rector.* quod
5 ſic, † quod probat ſuprascriptio illius decret. *inſuper*, licet poſſit
cantam reaſſumere. De tutore in cauſa pupilli, not. contra, *ff. de
teſt. qui teſtamentum, in princ. alleg. ff. eod. l. fin.* habetur enim loco do-
mini. *ff. de fur. interdum §. qui tutela.* ſed cùm prælatus plus iuris ha-
beat in adminiſtratione, quàm tutor, vt not. 5. *quæſt. 5. c. fin. in fin.
gloſ.* quare admittatur prælatus, & non tutor. Reſponde per id
quod dicam. Et per hoc not. quòd ego admittor, vbi procurator
meus repellitur. Et eſt ratio, quia procurator vniuerſitatis eſt nõ
ſingulorum, 12. q. 2. *qui manumittitur*: ſed teſtimonium dicitur vt
à ſingulari. Et de hoc dicas, quòd ſi prælatus conſtituit procura-
torem, vel vicedominum in cauſa ſua ſingulari, & pro menſæ ad-
miniſtratione ipſe prælatus teſtis eſſe non poteſt, ſecùs ſi in cau-
ſa eccleſiæ, vel communi totius collegij, ſic intellige quæ notant
Innoc. & Hoſtienſ. *in præalleg. decret. inſuper.* ratio ibi redditur in
gloſ. & ſic patet 2. *quæſt. 6. biduum. verſ. præalleg. eccleſiæ.* ſecùs ſi pro-
prium & ſingulare, 4. *quæſt. 3. §. item criminali. verſic. nullus idoneus.*
Suæ] reſpectu beneficij quod ibi obtinet. Vbi] poſitiuè venit
propter negatiuam præcedẽtem. Alia] ſimplex relatio eſt. Cau-
ſa] vt ſi eſt infamis, criminoſus, vel periurus, *inf. eod. teſtimonium.*
6 Nota primò, † quòd cauſam communem nemo poteſt dicere
propriam, ex quo not. ſecundùm quod clericus familiaris eccle-
ſiæ poteſt pro ea eſſe teſtis. Ad primum concord. 12. *quæſt. 1. c. fin.
ff. de aur. & arg. leg. quamuis. & de præbend. cùm in illis, in fin. lib. & ff. de
leg. 2. l. legatum.* vbi legatum factum vxori de his, quę parata erant
ad eius vſum, non intelligitur de paratis ad vſum communem
viri & vxoris, ſed contradicere videtur litera (eccleſiæ ſuæ & cõ-
tra) *& ff. de ritu nupt. illud. ff. de leg. 1. l. 5. §. 1. & de leg. 3. l. ſi quis ſeruos, ad
idem ff. de verb. ſignif. pupillus. §. vlt. de vſu pal. c. 1. de præben. pro illorum. de
priuileg. paſtoralis. ff. de contrahen. empt. qui tabernas.* Sol. aut aliquid
eſt commune pluribus vt vniuerſis, aut vt ſingularibus. Primo
caſu procedit notabile, 12. *quæſt. 2. qui manumittitur.* Secundò aut
quæritur, vtrùm dicatur meum quo ad diſpoſitionem meæ par-
tis, aut totius, vel ſecundùm propriam diſpoſitionem verbi. Pri-
mo caſu meum eſt, vt in contrariis, *ff. de leg. 3. ſi quis ſeruos.* Secun-
do caſu ſubdiſtingue, aut mea diſpoſitio fit ad id, ad quod res
eſt diſpoſita, & tunc aut diſpoſitio eſt communis, aut non. Pri-
mo caſu non poſſum, niſi alio negligente vel deficiente, ut ſede
vacante, *c. 1. lib. 6. de his quæ fiunt à prælat. ea noſcitur, de elect. & ſiunt,
cum ſimil.* Si non eſt communiter fienda, tunc ſolus poſſum, *ff. de
rerum diuiſione. in tantum. §. in commune. ff. de damno infect. ſi ædiles. &
not. de conſtit. cùm omnes.* Si verò non fit ad id, ad quod res eſt di-
ſpoſita, tunc non dicitur meum. *ff. communi diuid. Sabinus, & de re-
gul. iur. in re communi, lib. 6.* fallit in caſibus vtrobique notatis cer-
to caſu, quo non dicitur meum, *C. de communi re. alt. falſo.* non e-
nim eſt propriè meum, quod eſt cõmune mihi & alteri: ſed ver-
7 ba, quæ ſunt † generalia, ſumi debent propriè, non impropriè,
de præben. cùm de benefic. in fin. libro 6. Item ſicut pluralis locutio ſu-
mitur appellatiuè ſaltem implicitè, ſic etiam vniuerſalis: vnde
requiritur ad hoc vt ſit vera, omnem partem ipſius eſſe veram,
*ff. de rebus dub. ſi is qui ducenta, §. vtrùm. ff. de verb. oblig. ſi quis ſtipulatus
fuerit decem. ff. in ius voc. vt caut, l. fin. ff. ſi quis cautio. ſi ſeruum. §. ſi plu-
rium.* ſicut in ſingulari requiritur quod ſingulariter ſit vera. Ex
hoc circa ſecundum, id eſt teſtimonium poſſet diſtingui, aut
8 quæritur, † vtrùm quis poſſit teſtificari in cauſa ſibi communi
reſpectu collegij, aut alterius iuris. Primo caſu aut loquimur de
his, quæ fiunt in vniuerſitate: & tunc poteſt, ne deficiat proba-
tio, *titul. proximo. c. tertio. & inf. eodem. veniens. & infra titul. proxi-
mo. c. fin. & C. de repud. conſenſu. §. penultimo.* Aut loquimur de his,
quæ fiunt extra collegium: & tunc aut de actu, in quo cuilibet
ſingulari obuenit vtilitas, aut non, ſed tantùm in vniuerſo. Pri-
mo caſu non poteſt, quia in re propria, &c. *vt in l. omnibus, hic al-
legat. quæſt. 4. facit de ſentent. excommunic. ſi ſententia, in fin. libro ſexto.*
facit quod not. in Speculat. *de teſt. §. 1. verſic. item quod habet.* nec
refert, vtrùm quis conſequatur vtilitatem nomine proprio, vel
ſingulari, an nomine generali, vel communi, *ſupra vt lite pendent.
c. fin.* Secundo caſu aut loquimur de cauſa ciuili, aut criminali, ſi
de ciuili, poteſt: & ſic loquuntur hæc iura, facit lex *in tantum, al-
legata in gloſ. & 12 quæſt. 2. qui manumittitur. ff. de in ius voc. ſed ſi hoc.
§. 1.* Si verò de criminali, aut prælatus quilibet de collegio ad-
mittitur, *argum. 2. quæſt. 7. lator, de elect. per inquiſitionem, de accuſat.
9 ex parte, de ſimon. licet Hely.* quia † par affectio & familiaritas tol-
lit ſuſpicionem, ſecundùm Innocent. & Hoſtienſ. idem Guil. in
Spec. *de teſte. §. 1. in ver. ſed nunquid in cauſa.* Si autem accuſat extra-
neum, aut eſt vna parua vniuerſitas, ita quod ſinguli de corpore
cadunt ſub nomine domeſticorum: & tunc non admittuntur.
ſic intellige 14. *quæſtione 2. ſuprà, vbi de hoc: facit 4. quæſtione 5. de ac-
cuſatoribus, & de accuſat. repellantur.* ſic intellige, quod notatur in
prædicto verſiculo, *ſed nunquid in cauſa.* Aut non eſt ſic parua, &
tunc admittatur, quia ceſſat prohibitionis cauſa: ſecundo caſu,
quando cauſa eſt communis reſpectu alicuius iuris, & eſt ſcien-
dum, quòd talis communio poteſt pluribus modis euenire, vt
iure hæreditario ratione naturę negotij & perſonæ, ratione ſo-
cietatis & contractus, & plures proſequitur Innoc. & Hoſt. *ſu-
pra titulo primo, cap. 1.* vnde dicit, aut in communem euentum
ſaluum manet ius teſtis in tali iure, aut aliquo caſu perit, aut a-
liquo caſu non perit. Primo caſu poteſt eſſe teſtis, ſecundo
non. † & per hoc ſoluitur quæſtio de legatario, de qua per In- 10
nocentium *ſupra eodem, cap. 3.* & per Guil. in Speculat. *de inſtrum.
edit. § poſtremò, aliàs inſtrumentum, verſic. de legatario, & in præallega-
ta l. in omnibus. ff. de teſtament. qui teſtamentum. Inſtit. de teſtament. §.
legatarius.* & diſtinguitur, an teneatur de euictione, vel non. & in
Speculat. *eod. §. verſic. quid de venditore.* Non obſtat *ff. finium regun-
dorum, l. omnes terminos.* vbi venditor teſtificatur de finibus: quia
illud ſpeciale in finibus, vt ibi notatur *in præallegata l. nullus*, eo-
dem modo ſoluitur quæſtio de ſocio bonorum ex conuentio-
ne, vel incidenter, de qua not. 4. *quæſt. 3. & idem in criminali, verſic.
item nullus.* de hoc in Specul. *de teſte. §. 1. verſic. ſed nunquid ſocius.* &
Innocent. *ſupra eod. inſuper.* hæc vera, niſi affectio aliud inducat.
Vnde de donatore ſunt opiniones, de quibus ibi per dominum
meum, & per Cyn. *in d. l. in omnibus.*
Ex prædictis dicunt quidam, † quòd cedens non teſtificatur 11
pro ceſſionario. Ad idem, *ff. ne vis fiat ei, cui. l. 1. § primo.* & ſic inu-
tile eſt conſilium, quod datur in Speculat. *de procurat. in fin.* Se-
cundùm illam opinionem quæro, † vtrùm filius cedentis poſ- 12
ſit eſſe teſtis in cauſa tali pro ceſſionario. Dicitur quod ſic, quia
eius reſpectu eſt extraneus, nec reperitur prohibitus. *ff. eodem, l. 1.*
& cauſa eſt ceſſionarij, *ff. de condict. indebit. l. fin. §. Titius. facit ff. fi-
nium regundorum, ſed cum loci.* Item prohibitio de parte non ex-
tenditur ad filium, de hoc plenè *de fil. presbyt. ad extirpandas.* Item
ceſſat ratio prohibitionis in eo, quia de euictione non tenetur:
contra, quia ceſſio tranſit cum ſua cauſa, *ff. de contrahenda emptio.
alienatio.* nec debet ceſſionarius eſſe melioris conditionis quàm
actor ſuus, *ff. de regul. iuris. aliud. § abſurdum, & l. in his. § non debeo.*
ad idem *de regulis iuris ſi quis in ius.* & quod ibi notat Dynus. Di-
ſputatum & terminatum fuit Paduæ, quòd ſi de fraude conſtat,
non admittatur, de qua conſtare poteſt per notata in Speculat.
vbi proximè remiſi. Si non conſtat de fraude, aut cedens tene-
tur de euictione, & tunc filij repelluntur: aut non tenetur ex
pacto vel aliter, *ff. de hæred. vel actio. vend. ſi nomen.* & tunc admit-
tuntur, de hoc in Speculat. *de teſte. §. 1. verſic. ſed pone, mutuauit tibi.*
Ex his ſoluitur quæſtio de collatore beneficij, † vtrùm poſſet 13
eſſe teſtis in cauſa beneficij pro eo, cui facta eſt collatio. Et ſi
quæritur de viribus collationis, vtrùm teneat vel non reſpectu
collatoris, quia certum eſt quod non, quia ſententia ei prodeſt,
ſaltem quo ad poſſeſſionem, iuxta notata *de cauſa poſſeſſionis, cap.
penult.* ſed ſi quęritur an valeat collatio alia ratione, quia non di-
citur vacaſſe, vel alteri collatum eſſe, diſtinguendum eſt,
vtrùm collator teneatur de euictione, vel non, iu-
xta notata per Hoſtienſem, *de præben.
cùm ſecundum, & c. ſeq.*

REPE-

REPETITIO
IN CAP. FRATERNITATIS, De teſtibus.

Præclariſſ. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſent.

SVMMARIVM.

1 *An & quando duplici quæſito debeat ſeparatim reſponderi, vel ſufficiat vnica reſponſio.*
2 *An in iſto text. ſit vnica vel duplex reſponſio.*
3 *Renunciatio productionis teſtium facta in prima inſtantia an ſe extēdat ad cauſam appellationis.*
4 *Incidens, an & quando veniat appellatione emergentis.*
5 *Teſtis iterato productus in eadem cauſa an debeat iterum iurare.*
6 *Cauſa appellationis an ſit eadem cum prima vel diuerſa.*
7 *Intellectus iſtius c. & an renuncians productioni teſtium publicatione non facta poſſit de nouo producere teſtes.*
8 *Et an differentia ſit quo ad productionem teſtium an ſit renūciatum tantùm, vel renunciatum, & publicatum.*
9 *In cauſa ciuili an idem teſtis poſſit pluries, & iterato produci.*
10 *Quid in cauſa criminali conſiderando plures caſus.*
11 *Proferens falſum teſtimonium non debet iterum admitti ad teſtificādum.*
12 *Dicens teſtimonium cōtra aliquem tam in cauſa ciuili quàm criminali an hincinde naſcatur offenſio ita quod quiſq; poſſit repelli à teſtimonio reciprocè.*
13 *Teſtis vltroneus non debet recipi, nec fidem facit.*
14 *Quæ inimicitia naſcatur inter teſtem deponentem in cauſa criminali, vel ciuili maioris partis bonorum, & eum contra quē depoſuit.*
15 *Quando renunciatum eſt teſtibus in prima inſtantia tacitè, an poſſit fieri noua productio.*
16 *Et quid ſi fuit renunciatum expreſſè.*
17 *Et quid ſi fuit facta concluſio in cauſa cum intelligentia plurium iurium.*
18 *Et quid ſi fuit renunciatio ſpecialis.*
19 *Et quando renunciatio facta in prima impediat productionē teſtium in cauſa appellationis.*
20 *Examinatur plenè articulus, an & quando publicatio impediat productionem teſtium in prima vel ſecunda inſtantia.*
21 *Aſſignatur vera ratio communis concluſionis.*
22 *Ponitur intellectus §. quia verò, in Authen. de teſtib. & an veniat correctiuè.*
23 *Reus non cogitur ad probandum niſi poſtquam actor probauit intentionem ſuam.*
24 *Si nihil reus produxit etiam publicatione facta admittitur ad probādum ſuper nouo articulo.*
25 *An, & quando in cauſa matrimoniali recipiantur teſtes poſt publicationem & ex qua cauſa.*
26 *Et quid ſi cauſa vertitur ſuper matrimonio ſpirituali & beneficialib.*
27 *Et quid quando cauſa eſt ſuper ſponſalibus.*
28 *Et quando poſt publicationem quis poſſit producere teſtes in cauſa, in qua producenti non obſtaret exceptio rei iudicatæ.*
29 *In cauſa appellationis non licet producere teſtes ſuper eiſdem facta publicatione in prima inſtantia.*
30 *Quando atteſtationes ſunt inualidæ propter libellum ineptum, an ſuper eiſdem poſſint teſtes de nouo produci.*
31 *Probationes factæ ſuper inepto libello, an faciant fidem.*
32 *Si inſtantia perit per lapſum triennij, an teſtes poſſint denuo produci ſuper eiſdem.*
33 *Perempta inſtantia an durent acta probatoria, & quid de alijs.*
34 *Si atteſtationes publicatæ fuerunt deperditæ, an poſſit fieri noua productio teſtium.*
35 *Et quid quando agitur inter alias perſonas.*
36 *Tertius comparens pro ſuo intereſſe, an poſſit publicatione facta producere teſtes ſuper eiſdem.*
37 *Tertius comparens pro ſuo intereſſe, an & quando debeat admitti, & in quibus terminis.*
38 *Intelligentia noua ad c. 2. vt lite non conteſt. lib. 6.*
39 *An & quando variatur modus agendi, admittatur noua productio teſtium poſt publicationem.*
40 *Quot modis variatur modus agendi.*

Repet. in lib. 2. Decret. Tom. 4.

41 *Dictio, omnino, quomodo capiatur.*
42 *Si exceptio rei iudicatæ non obſtat iudicio noniter intentato, an poſſit fieri noua productio.*
43 *Quando minor vel eccleſia petit reſtitutionem in integrum poſt publicationem, an poſſint denuò produci teſtes.*
44 *Et quid ſi reſtitutio in integrum petitur per maiorem ex illa clauſula generali, ſi qua mihi, &c.*
45 *Et quid ſi reſtitutio petitur per mulierem, vel ruſticum.*
46 *Poſt publicationem an poſſint produci teſtes, quando iudex procedit ex officio inquirendo.*
47 *Quando quis poſt publicationem vult directò probare falſitatem teſtium cum corruptione an debeat admitti.*
48 *Quando publicatio fuit facta indiſcretè, & parte inſcia an admittatur productio teſtium.*
49 *Et quid ſi prius fuit actum coram arbitris, & poſtmodum agitur corā ordinario, vel delegato.*
50 *Et quid ſi teſtes publicati fuerunt recepti à carente iuriſdictione.*
51 *Et quid ſi fuerunt minus plenè interrogati.*
52 *Et quid ſi ſumus in cauſa criminali.*
53 *Et quid ſi partes conſentiunt quod non obſtante publicatione fiat noua productio.*
54 *Et quid ſi iudex admiſit nouam productionem poſt publicationē parte præſente non contradicente.*
55 *Et an & quando poſſit renunciari dolo præſumpto.*
56 *Limitatio ad l. conuenire, ff. de pact. dot.*
57 *Intellectus §. quia verò, in Auth. de teſtib.*
58 *Quot modis capiatur dictio, omnino.*
59 *An & quando poſt publicationem poſſit fieri noua productio per reſcriptum principis.*
60 *Quando & in quibus caſibus conſenſu partium poſſit validari actus prohibitus à lege.*
61 *Quando teſtes publicati fuerunt recepti ad æternam rei memoriam poſſint denuò produci.*
62 *Quando, & in quibus teſtes poſſint recipi ad æternam rei memoriam, & quando probent.*
63 *Quid iuris quando fuerunt tantùm dati articuli & teſtes non producti.*
64 *Articulus examinatur, an ſola publicatio impediat nouā productionem, an verò ſit neceſſe, quod dudicta ſint teſtificata.*
65 *Ponitur intellectus circa id. d. §. quia verò, in Auth. de teſtib.*
66 *Et quid econtra ſi ſunt dudicta teſtificata, & non eſt facta publicatio.*
67 *Declaratur quis ſit articulus impertinens.*
68 *Et quis articulus omnino nouus, & an ſuper ipſis debeat recipi probatio, & an poſt publicationem.*
69 *Item quis ſit articulus antiquus.*
70 *Et quis articulus directò contrarius, & an ſuper ipſis recipiatur probatio poſtquam fuit publicatum.*
71 *Quando producuntur teſtes ad repulſandum alios, ſuper quibus articulis, & quando debent recipi.*
72 *Et quid ſi producuntur ad coadiuuandum alios.*
73 *Quis ſit articulus indirectè contrarius.*
74 *Et quis articulus non omnino nouus nec omnino antiquus, ſed dependens ab antiquis.*
75 *Et an & quando ſuper ipſis poſt publicationem admittatur noua productio.*
76 *Teſtes ſub qua forma habent præſtare iuramentum.*
77 *Et quid de clerico, epiſcopo, Card. & religioſis alijs.*
78 *De multiplici forma præſtandi iuramētum, & an ſemper debeat præſtari ſacris tactis ſcripturis.*
79 *Si in actis dicitur teſtis iuratus, an præſumatur quod fortiter iurauerit,*
80 *Solemnitas extrinſeca quando præſumatur.*

FRATERNITATIS. Abb. in primo not. dicit, non † eſſe ſeparatim reſpondendum duplici quæſtioni, quando per vnā reſponſionem poteſt ſatisfieri: quod dicit colligi ex iſto text. vt ipſe declarat, & inducit in quæſtione quam format poſt notabilia antequam ingrediatur gloſſas: & etiam ſentit Aret. *hic in 5. not.* & etiam Dom. Maria. *in 5. not.* Quod dictum in ſe verum eſt, & rectè procedit quando per vnicam reſponſionem ſatisfit vtrique quæſtioni. Tum quia in pluribus alijs legibus hoc habetur, in quibus duplici interrogationi, & quæſito ſatisfit reſpondendo per vnicam orationem, & vnicum ſermonem, argum. notatorum in ſimili *in l. ſcire debemus, & in l. Titia. §. fin. ff. de verb. & Inſt.* 1

 de inutil.

de inutil. ſtip. §. *quoties.* & *Inſt. de duo. reu. in prin.* Tum etiã quia bre-
uitatem ſequi debemus, *l. ampliorem. §. in refutatorijs*, C. *de appel. l.*
fin. de precib. Imper. offer. Tum etiam quia ſuperfluitas eſt reſecan-
da, *c. 2. ſuprà de probat. l. 2. §. contrarium. C. de veteri iure enucl.* & in iu-
re nihil poni debet ſuperfluum, *vulg. §. quibus, in prima conſtitutio-*
ne Cod. & bona gloſ. in l. 1. ff. quod met. cauſa. & per Bald. *in rubr. C. de*
contrah. empt. q. 9. Tum etiam quia vnica reſponſio appoſita in fi-
ne, referenda eſt ad vtramque quæſtionem, & vnumquemque quæ-
ſitum, qñ commodè poteſt iſtud fieri: ſicut in ſimili dicimus de
clauſula appoſita in fine multorum capitulorum, quod ad om-
nia referenda eſt, ſi commodè fieri poteſt, *l. ſi idem cum eodem, in*
fin. ff. de iuriſdict. omnium iud. l. 3. & ibi Bart. *ff. de liber. & poſthum.* &
per eundem *in l. talis ſcriptura ff. de leg. 1.* cum ſimilib. ad quod et-
iam aliud ſimile, quòd vnica determinatio reſpiciens plura, de-
bet omnia æqualiter determinare, *vulgata l. nam hoc iure, cum con-*
cord. tamen eſto, quòd iſta vera ſint in ſe, dico quod not. Abb. nõ
colligitur ex litera noſtra, nã verum eſt, quod colligitur per eum
Aret. & Mar. ſecundùm intellectum Io. And. de quo plenè dicã
poſt eos, *in 1. gloſ.* & verum eſt quod in text. noſtro duplex erat
quæſtio, & interrogatio, vna in princ. ſecunda ibi, & an teſtibus,
2 tamen † dico, quòd Papa *in verſic. diximus expreſſè,* reſpondet pri-
mæ. ibi, ſi aliqua partium voluerit nouos teſtes producere, re-
ſpondet ſecundæ interrogationi, & quæſtioni ibi, vel per iam
receptos aliquid cõprobare: quo fit, vt hic non ſit vnica, & ſim-
plex reſponſio ad vtramque quæſtionem, quia, vt dixi, expreſsè
reſpondetur ad vtramque, licèt ſub vnica oratione, & ſermone,
dicendo quod ſuper nouis capitulis tantùm poſſunt produci
noui teſtes, & ſic quo ad primam quæſtionem, & antiqui teſtes
aliàs recepti etiam: per quod reſpondetur ad ſecundam quæ-
ſtio. vnde benè hic colligitur, quòd duplici quæſtioni poteſt re-
ſpondeti pariformiter, & per eandem determinationem & ſub
vnica oratione & ſermone, tamen Papa reſpondet expreſsè hic
vtrique quæſtioni, vt dixi, licèt ſub vnica oratione, & verborum
conceptione reſponſio concludatur, quod vtique non conue-
nit, vt ſuprà probaui, ex quibus patet, quod licèt notabile colle-
ctum per Abbat. & alios, ſit verum in ſe, tamen verè non colligi-
tur ex hac litera, ſed tantùm colligitur illud quod ſuprà dixi, &
text. allegat. per Abbat. *in c. prudentiam. in princ. ſuprà de offic. deleg.*
probat aliud, videlicet duplici quæſtioni poteſt accommodari
reſponſio quo ad vnam quæſtionem tantùm, quæ reſponſio
ſufficit, quoniam per eam vtraque quæſtio remanet reſoluta, &
in iſtis propriè terminis loquitur *d. c. prudentiam.* vt patet ex ver-
bis text. & per gloſſam magnam ibi, & vide pulchram doctri-
nam Bart. *in l. curator. §. cùm dementia, ff. de curator. furioſ.* vbi ponit,
quando per vnam reſponſionem videatur reſponſum duplici
3 quæſtioni. Secundò Abb. colligit, quòd † renunciatio produ-
ctionis teſtium facta in prima inſtantia, non ſe extendit ad cau-
ſam appellationis, quia ſuper nouis capitulis poſſunt produci
teſtes, quod vtique idem eſt, & in prima inſtantia, quia talis re-
nunciatio non ſe extendit ad noua capitula, per text. *in c. cùm ve-*
niſſent. infra eodem. quod etiam ſequitur Aret. hic *in quarto notab.*
& Mar. *in primo.* & Imol. etiam, qui dicit hoc notabile reſpectu
renunciationis, vt ſit terminus excluſiuus productionis teſtium
magis colligi ex mente literæ, quàm ex verbis: tu dicas expreſsè
colligi ex verbis ibi, duximus reſpondendũ: q̃ in appellationis
cauſa ſi noua contigerit emergere capitula, &c. & ibi, eos credi-
mus poſſe recipi ſuper nouis, &c. Item dum Dom. Antonius re-
latus ab Imol. ex litera colligebat, quòd renunciatio excludit
facultatem probandi nedum in prima inſtantia, ſed etiã in cau-
ſa appellationis, quod Imol. pingit dicens, iſtud non colligi ex
text. tu dicas benè colligi ex verbis ibi, eos credimus poſſe reci-
pi ſuper nouis duntaxat capitulis: quæ verba includunt proba-
tionem poſſe fieri in cauſa appellationis ſuper nouis capitulis:
conſequenter excludunt probationem faciendam ſuper anti-
quis, cum vnius incluſio ſit alterius excluſio, *c. nonne. infra de præ-*
ſumpt. l. cum prætor. ff. de iudic. & argumentum à contrario ſenſu ſit
validiſſimum in iure, & proprium, *l. 1. §. huius rei.* vbi pleniſſimè
ſcriben. *ff. de officio eius.* & eo maximè cùm hic ſit dictio taxatiua,
vt ſentit Aretin. hic, de cuius natura, & qualitate pleniſſimè per
Bart. & alios *in l. 1. in princ. ff. ſi quis ius dic. non paruer.* vnde cũ inter-
rogatio fuerit quando fuit renunciatum in prima inſtantia, an
in cauſa appellationis poſſunt produci, & dicitur quod ſic ſuper
nouis tantùm, & ſic excludit quod ſuper alijs poteſt fieri: intel-
lige quando fuit renunciatum in prima cauſa iuxta interroga-
tionem, quo fit, vt renunciatio ſit terminus excluſiuus etiam in
cauſa appellationis, de quo pleniùs dicam infra *in gloſ. 1.* Ter-
tiò Abb. notat, † incidens venire appellatione emergentis, de- 4
clarando, vt per eum hic, & reliquos omnes ſcribent. quod tu
nota ad materiam ſtatutariam, vt appellatione vnius compre-
hendatur aliud, vel non, de quo plenè per gloſſam & ſcribent.
in c. 1. ſuprà de ordine cognitionum, & in c. conſtitutus. ſuprà, de tranſa-
ctio. & in l. 1. C. de ordine cognitionum. & per Calderinum *conſil. 2. in*
titul. de iudic. Notat etiam Abb. † quòd idem teſtis, qui iteratò 5
producitur in eadem cauſa, debet iterum iurare declarando, vt
per eum, de quo pleniùs dicas, vt per Imolam hic, & per Areti-
num, & Felinum in vltimo notabili, & vide Bartolum *in l. hære-*
des palam. §. ſi quis. ff. de teſtibus. qui vult, teſtem iterum produ-
ctum, vt declarat, non debere iterum iurare, & ibi Alexand. &
alij ſcribent. quod refert & ſequitur Felinus, qui plura alia ad-
ducit in *c. per tuas, colum. final. infra eodem.* de qua materia vide per
eundem Felinum *in c. præſentata, infra eodem, colum. 2. verſic. in text.*
ibi, & etiam poſt Abbatem & alios vide per eundem Felinum *in*
c. præterea, colum. 2. in titulo primo. aduerte tamen ad illud quod
Abb. dicit, quòd ſi teſtis iurauit ſuper tota cauſa, tunc non te-
netur iterum iurare in cauſa appellationis ſuper antiquis arti-
culis, & Aretin. & Felin. hoc ſequuntur, Imol. poſt Anton. im-
pugnat, per *c. 2. de iuramento calum. libro 6.* & ab impugnatione A-
retini & Felini defendunt Abb. vt per eos. Tu conſidera, quòd
licet impugnatio, & defenſio Aretini poteſt procedere in iura-
mento calumniæ, in quo videtur diuerſa ratio quàm in iura-
mento teſtis, tamen *d. c. 2.* etiam loquitur in iuramento de veri-
tate dicenda, quod ita conuenit partibus litigantibus, ſicuti &
teſtibus, & tamen text. dicit ibi, iterum debere præſtari in cauſa
appellationis, conſiderando diuerſitatem inſtantiarum, & ſua-
det etiam ratio, vt tanto magis teſtis inducatur ad veritatem di-
cendam præſtito iuramento coram nouo iudice appellationis,
& alterius tribunalis. Quæ ratio non ita viget in primo tribuna-
li, & in primo iudice coram quo iurauit, &c. & Dom. Geminia.
& Francus *in d. c. 2.* fundant tantùm ſe ſuper diuerſitate inſtan-
tiarum, vt ibi per eos. Quo fit, vt dictum Imolæ ſit verum, quia
diuerſa eſt inſtantia cauſæ principalis, & cauſæ appellationis, vt
hic & ibi per eos, & vide Abbat. *in c. præterea, colum. 4. infra titul. 1.*
& in c. præſentata, infra eodem. vbi videtur tenere, quod dixi. Colli-
gunt ex text. Imola, & alij ſcribentes, † quòd cauſa appellatio- 6
nis non ſit diuerſa à cauſa prima, quinimmò etiam colligunt,
quod ſit diuerſa, & non eadem, quod vtrumque dicunt probari
per hanc literam noſtram inducendo vt hic per eos, de quo per
Alexand. *conſ. 98. in 2. volum.* & per Rotam *in nouis deciſ. 8. colum.*
fin. aliàs in titul. de lit. conteſtat. prima, tamen capiendo cauſam pro
inſtantia, tunc vera eſt concluſio, quòd diuerſa eſt inſtantia pri-
ma ab inſtantia appellationis, iuribus hic per eos allegatis, ta-
men capiendo cauſam pro conflictu iudiciali certarum perſo-
narum, vt capit Ioan. Andr. & Hoſtienſ. *in c. cùm dilecti infra de ac-*
cuſat. tunc cauſa appellationis erit eadem cum prima, cùm in vtra-
que eædem perſonæ confligant & concurrant, ad quod text. &
rubric. *C. ne liceat tertio.* & quot modis in iure capiatur iſte termi-
nus cauſa, vltra hic adducta vide per Moder. *colum. 7. in d. c. dile-*
cti. poſt Ioan. Andr. & Hoſtienſ. & vide *in addit. ad Abb. ſuprà in*
proœmio in fin. & deciſ. Rotæ in titul. de renunciat. tertia, & in l. demon-
ſtratio falſa. § quod autem ff. de condict. & demonſtr. Gloſ. 1. *in fin.* con-
cludit † ſuper articulis primis, & antiquis teſtes nouos vel aliàs 7
productos ſuper prima cauſa poſſe recipi, ſiue renunciatum fuit
in prima teſtibus, ſiue ſola fuerit facta publicatio abſque renun-
ciatione, & ſic gloſ. ſentit quod in prima, & ſecunda quæſtione
nedum fuit renunciatum, ſed etiam publicatum, vt patet per il-
lam dictionem, maximè, quæ eſt implicatiua, ſuper quo dicas vt
hic per Abb. qui videtur arguere maiorem rationem eſſe quan-
do fuit renunciatum, vt teſtes non recipiantur, quàm quando
fuit ſolum publicatum abſque renunciatione. Quod videtur e-
tiam ſequi Aretinus hic *in quinto notab.* tamen iſtud redditur
dubitabile. Nam quando fuit facta publicatio ſiue ſit renun-
ciatum teſtibus, ſiue non, ex quo pars didicit teſtificata, non
poteſt producere teſtes denuò ſuper primis & antiquis arti-
culis, ex quo viget timor ſubornationis: quod nedum proce-
dit in prima cauſa, ſed etiam in ſecunda appellationis, vt vtrum-
que probatur *in Clement. 2. de teſtibus.* quæ ratio non videtur ha-
bere locum nec viget quando ſolùm fuit renunciatum abſque
publicatione, nam cùm pars publicatione non facta teſtificata
nõ didicerit, eſto quod renunciauerit videtur quod poſſit pro-
ducere de nouo teſtes ſuper primis & antiquis, & in prima cau-
ſa, &

Digitized by Google

ſa, & in ſecunda appellationis, ex quo videtur ceſſare timor ſub-
ornationis, cùm teſtificata non didicerit, tamen quia tex. noſter
loquitur in renunciatione ſola abſque publicatione, & idem
text. *in c. cum veniſſem. verſi. quotiens.* de quo *infrà*, & diſponitur in
vtroque maximè hic quod in cauſa appellationis, quando eſt
ſolum renunciatum in prima non poſſint produci teſtes denuò
ſuper primis & antiquis, ideo non videtur recedendum à de-
terminatione iſtius literæ. Quo fit vt neceſſe ſit dicere quod ſo-
la renunciatio abſque publicatione inducat effectum, vt de-
nuò teſtes nõ poſſint produci ſup primis & ntiquis ſuper prima-
cauſa, vt dicit text. *in cap. de teſtibus.* & *in cap. ſeq. intimauit.* & etiam
ſuper cauſa appellationis, & dicit text. *in d. cap. cum veniſſet.* & et-
iam textus noſter, quod ſola renunciatio iſto caſu quæ habet
expreſſum conſenſum renunciantis operatur iſtud, & non ti-
mor ſubornationis cùm teſtificata non didicerit publicatione
non facta, ſicuti eſt quando eſt facta publicatio. In curia tamen
ſeruatur, quòd licet in prima cauſa ſit renunciatum, tamen ſi
non eſt facta publicatio vnuſquiſque litigantium poteſt in ſe-
cunda & tertia inſtantia ſuper antiquis & primis articulis pro-
ducere teſtes à ratione ceſſante, quia ceſſat timor ſubornatio-
8 nis, vt in *dicta Clem.* 2. de quo etiam *infrà* dicam in gloſſ. tertia.
Concluſio autem gloſſ. & hic procedit de plano quòd ſi facta
fuit publicatio in cauſa, tunc ſuper primis & antiquis teſtes non
poſſunt produci, vt probatur in *d. Clem.* 2. & pleniùs dicetur poſt
Abb. & alios inſ. ſuper gloſſ. 3. tamen aduertendum eſt, an iſtud
quando fuit facta publicatio probetur per hanc literã noſtram,
ſuper quo Abb. *hic & ſupra in pen. not.* videtur tenere quod ſic, &
idem & pleniùs firmat Areti. in 5. *not.* eo quia Papa hic in re-
ſponſione non ſe fundat ſuper renunciatione, quo fit vt talis re-
ſponſio generalis debeat adaptari, & quando fuit renuncia-
tum, vel quãdo fuit publicatum cùm in vtroque caſu vigeat ea-
dem ratio: de quo etiam per Abbatem in quæſtione quam for-
mauit poſt notabilia, *verſi. antequàm attingam.* to conſidera quod
non videtur vigere eadem ratio quando fuit publicatum, vel
quando fuit tantum renunciatum, vt ſuprà probaui, & ideo
quo ad veritatem diſcutiẽdum eſt quis ſit verus intellectus iſtius
decretalis: & verè omiſſis his quæ dicuntur per Innocent. Ioan.
An. ſt. dom. Anto. Abb. & Aret. intellectus verus literæ videtur
eſſe quòd in tex. noſtro duplex præceſſerit interrogatio, & quæ-
ſtio prima an teſtes noui poſſint recipi in cauſa appellationis ſi
in prima inſtantia vtrinq; fuit renunciatum teſtibus: in qua quę-
ſtione nihil dicitur, ſuper quibus teſtes noui poſſint recipi, mi-
nus etiam dicitur an ſi vltra renunciationem fuit publicatum,
vel ne, *in verſi. & an teſtib.* ponitur 2. quęſtio, quæ venit continua-
tiuè ad primam, probat illa dictio, &, vt in ſimili eſt text. *in l. &*
ſeruorum. ff. de ſtatu homi. in l. & ideo. la prima. & la 2. ff. de legi. venit
etiam diuerſificando factum, vt per gloſſ. *in rubr. ff. de iuris & fact.*
igno. & quæritur an receptis teſtibus in prima cauſa intelligas ſe-
cundùm præcedentem quæſtionem, ſcilicet in qua renuncia-
tum fuit teſtibus, liceat proponere aliquid noui ſuper q. iudica-
tis, addit rationẽ dubitationis propter cauſam appellationis, &
in iſta. 2. q. verbum nullum ponitur an vltra renunciationẽ fue-
rit publicatum in cauſa: quo fit vt prima, & ſecunda quæſtio poſ-
ſint intelligi, quando etiam fuit renunciatum & publicatum: &
ita videtur intelligere glo. prima in illa deciſione maximè, quæ
eſt implicatiua, *l. illud. ff. ad l. Aquil. cum ſimil.* & etiam gloſſ. ma-
gna, & ita intelligendo militaret ratio ſubornationis, de qua in
dicta *Clemen.* 2. & procederent quæ dixi ſuprà, ad quam intelli-
gentiam poteſt adaptari diſpoſitio, *dicto cap. cum veniſſent. in verſi.*
quotiens. vbi fuit publicatum, & renunciatum, & etiam text. *in*
cap. cauſam, quæ infrà eodem. vbi fuit publicatum, & renunciatum
in prima inſtantia, tamen text. *in cap. ſequen. & in cap. de teſtibus.*
procedunt in prima inſtantia, quod poſt publicationem tan-
tum non licet producere alios teſtes, eo quia viget timor ſub-
ornationis, quæ ratio etiam militat in cauſa appellationis,
quando publicatio facta fuit, *dicta Clemen.* 2. & ſuprà dixi: quan-
do verò fuit tantum renunciatum, tunc benè in prima inſtan-
tia non poſſunt denuò teſtes produci poſt renunciationem ſu-
per antiquis & primis iuribus, vt notatur in *cap. cum dilectus. in-*
frà de fide inſtrumen. & dixi ſuprà *tan. preceden. in cap. quoniam con-*
tra in gloſſ. in verbo productionem. & iſto caſu procedat text. *in di-*
cto cap. de teſtibus. in fin. & cap. ſequens intimauit. ſed quando ſu-
mus in cauſa appellationis, ſi in prima tantùm inſtantia fuit re-
nunciatum, & non facta publicatio, dicendum videtur, quod
ſuper primis poſſunt produci teſtes de nouo, ex quo ceſſat ti-
mor ſubornationis, & hoc probat text. *in dicta Clment.* 2. à ra-
tione ceſſante, quod argumentum validum eſt, *cap. cum ceſſan-*
te. infrà de appella. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & iſto caſu
procederent ea quæ ſuprà dixi, & iſte text. non haberet obſta-
re, ex quo poſſet intelligi quando fuit renunciatum & publi-
catum, vt dixi: verùm quia reſtringit literam, & videtur diuina-
tiuus. quòd fuerit hic etiam publicatum vltra renunciationem,
& communiter intelligitur quando fuit renunciatum tantùm,
ideo erit hic text. quod renunciatio ſola operatur idem quod
operatur publicatio quo ad materiam iſtius decretalis: tamen vt
dixi ſuprà in curia ſeruatur contrarium quando fuit renuncia-
tum tantum & non publicatum, quia in 2. & 3. inſtantia ſuper
eiſdem poſſunt produci denuo teſtes: de quo dicam inferiùs in
gloſſ. eſt doctrina Bart. *in Auth. at qui ſemel. colum. 3. ver. circa ſecun-*
dam. C. de teſtib. & ibi Alex. & ponit latè Aret. *ſuprà eo. in cap. in cau-*
ſis. col. 2. & hic *colum. 8. in fi. & col. 9.* & vide per Abb. *colum. fina. in d.*
cap. in cauſis. vide textum & glo. & Abb. *in c. cauſam quæ. infrà eod.*
pleniùs *in c. cum veniſſent. in fin.* per Abba. & Felyn. qui poſt Are.
ibi adducit hanc rationem differentiæ, redeundo modo ad in-
tellectum ca. noſtri eſto quod in prima & in 2. fuerit tantum re-
nunciatum, & non facta publicatio, Papa *in ver. duximus.* reſpon-
dendo vtrique quęſtioni dicit quod nõ teſtes, & etiam teſtes aliàs
recepti poſſint denuò produci in cauſa appellationis ſuper no-
uis capitulis, in qua reſponſione nihil dicit de renunciatione, ta-
men non erat neceſſarium dicere cùm reſponſio ſimplex ad ap-
tanda ſit ad interrogationem, *l. 1. §. 1. ff. de verb. §. præterea. Inſtit. de*
inutil. ſtipul. l. ſi d. ſ. n. or. §. 1. ff. de interrog. act. & eſto quod iſtud ad-
mittatur quòd reſpõſio adaptanda ſit & conformanda interro-
gationi: tamen Papa hic nullam aſſignat rationem, propter quã
inductus fuerit ad ſtatuẽdum ſuper nouis poſſe recipi teſtes no-
uos & antiquos, & non ſuper primis capitulis, & ideo non poſ-
ſumus arguere ex iſto tex. ex ratione nec ex generalitate, vt dice-
bat Abb. in not. pen. & in glo. 1. & Aret. cùm generalitas reſtrin-
gatur ad interrogationem, & ſic quando fuit renunciatum, &
in deciſione non aſſignetur ratio. Quo fit vt text. debeat intelli-
gi quando fuit renunciatum tantùm, & ita intelligendo hic non
probabitur an poſſint denuò produci teſtes ſuper antiquis in
cauſa appellationis quando fuit in prima cauſa publicatum tan-
tum abſque renunciatione. Conſiderabam ſi opin. Abb. & Are.
poſſet ſaluari ex not. per gloſſ. *in l. quamuis. C. de fideicommiſſ.* & per
Bart. *in l. librorum. ff. de verbor. ſign.* & per repet. *in conſtante. ff. ſolut.*
matr. vbi habetur quòd ſi in l. non aſſignetur ratio, tamen ſi non
poteſt cõſiderari niſi vnica illa habetur pro expreſſa. Item quan-
do ratio eſt generalior dicto tunc attendimus rationem genera-
liorem quæ non reſtringitur per dictum, vt eſt doct. Bar. per illũ
tex. *in l. regula. §. ſi quis. ff. de iur. & fact. ignor.* & faciunt not. *in l. cum*
pater. § dulciſſimus. ff. de lega. 2. Ita in propoſito, eſto quod hic non
aſſignetur ratio deciſionis quando fuit renunciatum in pri-
ma tamen non poteſt aſſignari niſi vnica quæ cùm ſit genera-
lior dicto debet extendi & locum habere etiam in caſu quan-
do fuit publicatum in prima per deciſiones pręallegatas, ſed ſtat
punctus: quæ ſit iſta vnica ratio, ſi dicis quod eſt timor ſuborna-
tionis, tunc benè procederet opi. Abb. & Are. quia talis ratio vi-
get quando fuit publicatum, tex. *eſt in d. Clem.* 2. Tamen dubium
facit, quia quando eſt renunciatum tantum. & non publicatum
dicta ratio ſubornationis non viget, vt ſuprà probaui. Et ideo in
deciſione decretalis noſtræ quando fuit renunciatum tantùm
in prima non poteſt eſſe alia ratio niſi renunciatio ipſa & cõſen-
ſus renunciantium, qui facit vt per ipſos renunciantes teſtes
non poſſint denuò produci in cauſa appellationis ſuper anti-
quis & primis iuribus. Quæ ratio non viget quando fuit publi-
catum tãtùm, quia illo caſu viget alia, de qua *in d. Clem.* 2. Et ideo
ex iſtis videtur dicendũ quod in text. noſtro nõ probetur quan-
do fuit publicatum tantũ: an tunc poſſunt produci vel nõ teſtes
ſuper antiquis in cauſa appellationis licet hodie ſit deciſum, per
d. Clem. 2. vt dicam ſuper gloſſ. 2. vbi ad plenum iſta diſcutientur.
†Glo. 2. *in fi.* concludit in cauſa † ciuili eundẽ teſtem contra eun- 9
dem plures poſſe recipi, & ita procedat iſta decretalis: in cauſa 10
verò criminali nõ poteſt plures recipi: eo quia præſumitur ini-
micus illius contra quẽ depoſuit. Et iſto caſu procedant iura al-
legata in contrariũ per glo. qui intellectus reſtringit literam no-
ſtrã generaliter loquentem, vt ſolum procedat in cauſa ciuili, &
ideo cõmuniter non tenetur, vt p Abb. *hic. col.* 2. Qui cõcludit et-
iam in cauſa criminali eundẽ teſtem contra eundẽ poſſe plures
produci per iura & rationes hic adductas per eũ. Limitãdo non

Digitized by Google

procedere quando primò malum teſtimonium prohibuit. Se-
cundò quando ſpõtaneè & voluntariè ſe obtulit. Tertiò quan-
do vult ſuper eodem articulo deponere. Idem tamen Abb. ali-
ter loquitur in *cap. cum P. Manconella. infra de accu.* Imol. etiam in
cap. 1. colum. 2. ſupra de iudi. aliter diſtinguit dom. Henric. Boic *in 2.*
diſtin. hic aliter loquitur. Et ideo pro veritate articuli conſidera,
quod circa præſentem deciſionem non poteſt fieri fundamen-
tum, ſuper *l. produci ff. de teſtibus.* propter literam ſatis breuem &
obſcurè loquentem, ſuper qua dantur varij intellectus & in-
certi, & ideo ſuccedit doctrina Barto. communiter approbata,
in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. Item aduerte quod text. *in cap. pla-*
cuit. verſic. item in criminali. 4. quæſt. 3. refert verba *d. l. produci.* & ad-
dit verbum *in criminali cauſa.* quod non eſt *in d. l. produci.* Et ideo
illa verba addita *in criminali cauſa* non debent eſſe in conſidera-
tione nec debent inducere diſpoſitionem, ex quo fuerunt ap-
poſita per illum qui fecit paleas ſuper decreta qui non habebat
auctoritatem *l. condenda.* vt notatur *in c. 1. ſuprà de conſtitu. & in l. s.*
ff. ſi certum peta. & per Aret. *in c. in præſentia. colum. antepenult. ſuprà*
titu. præcedenti. † Vnde circa quæſtionem conſidera diuerſos
caſus. Nam ſi quis protulit falſum teſtimonium cõtra aliquem
ſiue in cauſa ciuili ſiue in criminali: tunc contra eundem non
poteſt iterum teſtimonium prohibere, & hoc ſecundùm gl. *in di-*
cta l. produci. & ſecundùm glo. *in §. item in criminali.* & tenet Abb.
hic, & ſcriben. *in d. cap. cum P. Manconella. & in cap. meminimus. infrà*
de accuſa. & tenet Cardina. *in dicta Clem. 2. quæſt. 7. oppo.* & etiam
dom. Henric. Boic *hic,* qui aſſignat rationem, gloſſ. *in d. l. produ-*
ci. concludentem, ex quo ſemel malus ſemper præſumitur ma-
lus, *vulga regula ſemel.* Et ideo talis periurus etiam ſi pœniten-
tiam egerit ampliùs non debet admitti ad teſtimonium, *cap. te-*
ſtimonium. infra eo. cum aliis per eum adductis, quando quis pro-
tulit teſtimonium ſuper vno articulo, & iterum producitur ſu-
per eundem in eadem vel in ſecunda inſtantia, & tunc dicẽdum,
12 vt *in c. præterea infra titu. 1.* per Abbatem *colum. 4.* Ad † quem ipſe
Abb. *hic* ſe remittit, & tu dicas, vt dixi *ſupra in notabilibus & in re-*
miſſionibus ibidem per me datis. & eſt text. *hic in c. ſequen. & in cap. de*
teſtibus. infra eod. quod quando quis teſtificatus eſt contra vnum
in cauſa ciuili, non tamen omni bonorum vel maioris partis, &
tunc ſi coactus venit ad teſtimonium contra eundem in eadem
cauſa ſuper nouis capitulis, vel etiam in diuerſa cauſa poteſt te-
ſtimonium perhibere, vt probatur in hac decretali noſtra, & per
gloſſ. *in d. l. produci & in dicto § idem in criminali.* & per Doctores
in d. cap. cum P. Manconella. & *in d. cap. meminimus.* & per Imol. *in d. c.*
1. ſupra de iudic. cum aliis concor. & faciunt quæ dicam inferiùs, à
fortiori: ſi verò in cauſa ciuili prædicta quis teſtificatur vltroneè
13 & ſpontè, tunc certum eſt quod eius teſtimonium † ſuper di-
cta cauſa emanatum non valet, ex quo teſtis non debet eſſe vl-
troneus ſed citatus & euocatus debet teſtimonium perhibere,
l. 3. in fin. ff. de teſtib. & melius *in l. ſi quando. & in Authen. ſi dicatur. C.*
eod. titu. atq; per Barto *in l. poſt legatum. §. ſi verò ff. de his quibus vt in-*
digu. per gloſſ. & Bald. *in c. porrò.* quæ fuit prima cauſa beneficij a-
mittendi, & tenet Abb. *hic,* & Imol. *in dicto cap. 1. cum ſimil.* an au-
tem iſte qui vltroneè & ſpontè contra aliquem teſtificatus fuit,
eſto quod tale teſtimonium non valeat, vt ſuprà probatum eſt,
eſt, an ſi iterum in alia cauſa vel eadem producitur contra eun-
dem poſſit repelli, credo eſſe arbitrarium, argum. *l. 3. & l. hoc car-*
men. ff. de teſt. iudex enim arbitrabitur an depoſuerit primo ſecun-
dùm veritatem, vel alio modo arg. notatorum per Imol. *in d. c. 1.*
& per Alexan. *in d. §. his verò. in additionibus, ad Bart.* licet circa hoc
dom. Henric. Boic hic videatur tenere ipſum poſſe recipi ſim-
pliciter. Quandoque ſumus in cauſa criminali vel in cauſa ciui-
li, in qua agitur de omnibus bonis vel maiori parte bonorum,
iuxta *l. propter litem. ff. de excuſa. tuto.* & Inſtit. *eod. titu. §. item propter*
litem. & tunc ſi quis in talibus cauſis coactus & citatus teſtifica-
tus eſt contra aliquem etiam denuò poteſt contra illum teſtifi-
cari per rationes & iura hic adducta p Abb. per tex. noſtrũ *hic,* &
per ea quæ adducit Abb. *in d. c. præterea.* & melius *in d. cap. cum P.*
Manconella. & ibi Aret. in 2. notab. qui examinando & plura ad-
ducendo tandem firmat hanc concluſionem, quam ſequi vi-
detur dom Alberi. de Roſ. *in tracta. de teſte, in c. qui teſtes repellan-*
tur affectionis ratione. colum. 2. & Imol. in *d. c. 1.* & Alexan. *in d. §. his*
vero. ex eo enim quod ille contra quem fuit teſtificatus ex hoc
conceperit malum animum & cauſam inimicitiæ contra ipſum
teſtem deponentem, & ex hoc ille contra quem fuit teſtifica-
tum poſſit repelli tanquàm inimicus ab ipſo teſte deponente ſi
contingat contra eum teſtem illum, contra quem fuit teſtifica-
tus produci, vt per Abb. & Fely. *in d. c. non repellantur.* & per Abb.
& Aret. *in d. c. cum P. Manconella.* & per Alber. *in d. tract. de teſte.* ta-
men ipſe, qui teſtimonium perhibuit ex hoc ſolo, ſi iterum pro-
ducitur contra eundem non poteſt repelli, ex quo inuitus & co-
actus depoſuit, & officium non debet eſſe damnoſum &c. Si ve-
rò in caſu prædicto cauſæ criminalis vel ciuilis olim bonorum
vel maioris partis quis deponit contra aliquem ſpontè, & vltro-
neè, & tunc tale teſtimonium non valet, vt ſuprà probaui: item
quia iam oſtendit malum animum ſuum contrarium, contra
quem depoſuit, reſultat effectus, quòd ſi iterum in alia cauſa vel
eadem producatur † contra eundem quòd non debeat recipi: 14
& in iſtis terminis procedat text. *in dicto cap. cum P. Manconel-*
la. & in dicto cap. meminimus. & declarat ibi, & Aret. & Abb. de-
clarant in dicto tractatu, & procedat iſto caſu doctrina Bart. *in*
dicto §. his verò. & ea quæ ibi adducit Alexand. & Boic *hic:* quæ
concluſio communiter tenetur licet aliquatenus ſit diuinati-
ua ad dicta iura, tamen mutanda non eſt, argumen. *l. minimè. l. ſi*
de interpretatione. ff. de legi. & facit, quia in criminali probatio-
nes debent eſſe clariores quàm in ciuili, *l. ſciant cuncti. C. de*
probatio. & aliquid ſentit Cardina. *in dicta Clemen. 2. in 7. oppoſi.* &
adduci poſſunt notata, *in dicto cap. ad teſtimonium. infrà eod.* vbi in
criminali teſtis facilius repellitur quàm in cauſa ciuili, vt ibi ple-
nè habetur: tamen ſi iſte ſpontè veniens ad teſtificandum dixit
veritatem, & non animo offendendi, ſed per ſimplicitatem vl-
troneè venit. & ſe obtulit non eſſet inconueniens iſtud relinqui
iudicis arbitrio, vt videtur ſentire Imol. *in d. c. 1. colum. 2.* & Alex.
in d. §. his verò. ad quæ not. per Barto. & Alexan. *in l. 3. in princ. ff. de*
teſt. & per canon. *in d. c. repellantur.* quibus in locis tractatur quæ
inimicitiæ repellant à teſtimonio, & etiam per Alberi. in dicto
tractatu, *cap. prææallegato.* † Gloſſ. in verbo, *noua.* tractat materiam 15
an & quando poſtquàm fuit renunciatũ teſtibus poſſit fieri pro-
ductio noua: item quando fuit facta publicatio an admittatur
alia productio? de quibus pleniſſimè per Docto. *hic* & in locis
hic allegatis per gloſſ. tamen vt clariùs veritas poſſit haberi, con-
ſidera duos principales caſus, primus eſt quando fuit renuncia-
tum, ſecundus quãdo in cauſa fuit publicatũ. Primo caſu quan-
do in prima inſtantia fuit renunciatum, tunc cadit triplex conſi-
deratio, primò q; fuerit renunciatũ tacitè, hoc eſt quod in cauſa
fuerit facta publicatio, per quã partes tacitè videntur renunciaſ-
ſe teſtibus: & de iſta renunciatione tacita quæ includitur in pub-
licatione facta loquitur Abb. *hic. colum. 5. verſi. ego verò.* & Aret. *co-*
lum. 8. præterea. & loquitur etiam glo. 1. vt *ibi dixi,* & etiam. iſta, gl.
noſtra *in verſi. ſed autem.* dicit contrarium: quæ glo. videtur intel-
ligere text. noſtrum in iſtis terminis, de quo dixi ſuprà in gloſſ. 1.
& quem effectum operetur, quoad materiam iſtius cap. iſta ta-
cita renunciatio, dicam poſt alios infrà in ſecundo principali ar-
ticulo. † Secundò poteſt conſiderari quòd fuerit renunciatũ ex- 16
preſsè, & vltra renunciationem etiam fuerit facta publicatio, &
hoc etiam modo poterit intelligi iſta decretalis, vt dixi ſuprà in
gloſſ. 1. & quem effectum in materia præſenti operetur talis ex-
preſſa renunciatio iuncta cum publicatione dicendum, vt
inferiùs dicam in ſecundo princip. art. † Tertiò poteſt cõſiderari 17
quòd fuerit renunciatum expreſsè abſque eo quòd in cauſa fue-
rit facta publicatio, & ſic quòd cõſideretur renunciatio ſola ex-
preſsè facta abſq; publicatione, quę renũciatio in cauſa capi de-
bet pro concluſione, vt à pari procedant ſi fuit renunciatũ, vel
concluſum iuxta ea quæ notantur poſt Innoc. *in c. paſtoralis. ſuprà*
de cauſa poſſeſſ. & proprie. & in c. cum dilectus. infra de fid. inſtru. & in
authen. iubemus. C. de iudic. & dixi poſt alios ſuprà titu. præceden.
in cap. quoniam contra. in gloſſ. in verbo, productiones, & notatur
per Modern. *in l. admonendi. ff. de iureiur. ſupra 2. lect.* Et in propriis
terminis habetur in *§. quia verò teſtes.* per glo. & Doct. in dicto text.
in Authen. de teſtib. col. 8. & ibi Angel. *colum. pen.* in quo articulo bre-
uibus concludẽdo dico quod in cauſa criminali renunciatio &
concluſio facta à teſtibus per accuſationem non valet, ita Barto.
in Authen. at qui ſemel. C. de teſtib. colum. 4 & ibi Ange. *colum. penul.* &
Paul. de Caſt. & pleniſſimè per Are. & Felyn. *in c. cum veniſſent.*
colum. pen. & fin. inf. eod. allegantes plures alias deciſiones & limi-
tantes, vt ibi per eos, qui etiã pleniſſimè tractant, an talis renun-
ciatio & cõcluſio noceat reo in cauſa criminali in prima inſtan-
tia, & in cauſa appellationis: concludentes quod non etiam ſi
interueniſſet iuramentum, & limitantes iſtud vltimum nouem
modis, vt ibi per eos, & ponit Ange. *in d. Authen. §. quia verò. colum.*
pen. Si verò ſumus in cauſa ciuili, & quæritur an ſola renuncia-
tio & concluſio impediat productionem teſtium in eadem in-
ſtantia?

Digitized by Google

ſtantia?& certe ſuper nouis articulia videtur dicendom quod ſic per ea quæ notantur in dicto cap.cum dilectm. & in dicto cap.paſtoralis.cum aliis ſuprà allegatis, & in puncto videtur deciſio Abb.
18 in cap.in cauſis.ſuprà eodem † colum.ſecunda, in fin. & colum.tertia. Quod tamen limitat non procedere, quando de communi conſenſu partium hoc fieret, vel quando per iudicem ille volens producere poſt concluſionem & renunciationem fuiſſet admiſſus, quia per talem actum admiſſionis, videtur reſciſſa concluſio per deciſionem Rotæ in nouis quintam in ordine, de quo plenè dixi poſt alios in dicto cap. quoniam contra. in dicta gloſſ.productiones. & quod immò ſuper nouis debeat admitti, facit text.in cap.præterea.infra titu.primo. & in cap.cauſam quæ.in-
19 frà eodem. † Abbas autem in dictis cap.cum veniſſent.circa finem.dicit quod in prima cauſa renunciatio, & concluſio impedit aliam productionem, & debet intelligi quando fit productio ſuper articulis primis, vt dicit text.in cap.ſequen.intimauit, & in cap.cauſam quæ. & meliùs in cap.de teſtibus.infra eodem. Bartol. autem in dicta Authent. de teſtibus. §.quia verò.colum.2.verſicu.quærit gloſſ. recitat opinionem legiſtarum & Doctorum iuris canonici, tamen in dicta Authent.at qui ſemel.colum. tertia, in fine.verſicu.ſecundum, & colum.ſequen. concludit nedum ſuper nouis capitulis poſſe recipi teſtes in prima inſtantia poſt concluſionem, & renunciationem, quando non fuerunt didicita teſtificata, ſed etiam ſuper primis, ſi illos teſtes potuit producere propter ignorantiam. Nam reſcinditur concluſio, vt ſuprà & ipſe admittetur ad probandum ſuper antiquis.

Quæ opinio Bartoli videtur comprobari per capitula ſuperiùs allegata intimauit, & cap.cauſam quæ.& cap.de teſtibus. & per textum in dicto §.quia verò, verſicu.ſi verò deducens. & in dicta Authen.at qui ſemel. verſicu.ſi verò. ad quam concluſionem faciunt etiam rationes adductæ per Bartolum, in dicta Authent.at qui ſemel. quas declara, & intellige, vt dicit Aretin. in dicto cap. intimauit, colum.tertia.& Felyn.ibi colum.ſecunda & opinionem prædictam Bartol.ſequi videtur Abbatem in dicto cap.cum veniſſent, circa finem.& Aret.ibi colum.fina.verſicu.ſuper tertio. Et eandem ſequitur Aret.hic.colum.ſeptima, in fin.& Imol.in Clemen.ſecunda, de teſtibus.& Modern. plura accumulant in dicto cap.cum veniſſent.& Felyn.in dicto cap.in cauſis, colum.ſecunda, verſicu.in eadem gloſſ.& facit text. in cap.in cauſis, ſuprà eodem. & in cap.ſignificauerunt, & in cap.vltra tertiam.infra eodem.volentia quartam productionem teſtium poſſe fieri in prima inſtantia cum ſola ſolemnitate, de qua in dicto §.quia verò.quia non fuerunt didicita teſtificata, & licet dicta capitula non dicant, quando fuit renunciatum, & concluſum, tamen hoc expreſsè dicit text.in dictis §.quia verò.verſicu.ſi verò.& Paul.de Caſtr. in dicta Authent.at qui ſemel.in princip. dicit quod renunciatio non nocet, quando ignorabat etiam in prima inſtantia, & ad cap.intimauit. & ad cap.de teſtibus, in fine.cum aliis ſimilib. in quibus conſideratur ſola renunciatio, quod habet impedire productionem poteſt reſponderi quòd procedat in prima inſtantia, & ſuper eiſdem capitulis, quando ille renuncians habebat notitiam, vt dicit Bartolus in dicta authen.at qui ſemel. & ibi Paulus de Caſtr. & alij, de quibus ſuprà: vel poteſt reſponderi ex mente Innocen. in dicto cap. cum veniſſent.in gloſſ. in verbo, renunciatum, quando renunciatio fuiſſet ſpecialis, quia in prima inſtantia impediret ſuper illo articulo aliam productionem: vel reſponde, quando ſubeſſet timor, vt per Abbatem & Felynum colum.fina. in dicto cap. cum veniſſent. & licet iſtæ reſponſiones ſint diuinatiuæ, & reſtrictiuæ, tamen admitti debent cum ſupra dicta communis probetur iuribus, & auctoritatibus, de quibus ſuprà, & ita procedant dicta iura, & hoc niſi aliqua iuſta cauſa moueret iudicem, quia tunc etiam ſuper eodem articulo non obſtante renunciatione poſſet fieri productio, vt tenet Innocent. ibi, & Ioan. Andr. in dicto cap.intimauit. & Cardina. conſilio incipien. in cauſa, columna prima, in fine. & Paul.de Caſtr. in l.oratione.ff.de ſer.& Angel. in dicta authent.at qui ſemel.colum fina. idem tenet quando fuit facta expreſſa renunciatio ſuper articulo, ſecus ſi generalis, & idem tenet Angel. in dicta Authentic.§.quia verò, colum.penultima, verſicu.eſt videndum. & ad illud quod dicitur poſt concluſum, & renunciatum, non admitti ad probationem, dicto cap.cum dilectm.cum ſimil. Et quia non eſt cognoſcendum, ſed cognitum eſſe, vt dicit Baldus in materia, in dicta Authentic. at qui ſemel.in fine. Dicas quod in multis fallit, in quibus reſcinditur concluſio, & renunciatio, & admittitur probatio, vt probatur in dicto cap.cum dilectus.per Modern. & in dicta l.admonendi. & dixi in dicto cap.quoniam contra.in gloſſ. in verb. productiones, & maximè quando iſtud fit cum cauſæ cognitione, & ſtante cauſa, vt eſt in materia noſtra, & ponit etiam aliquid Aleaand.in dicta Authen.at qui ſemel.& etiam ad prædicta vide Marian.hic in quarto articulo princip. concluſio.8.ſequen. & fina.per totum articulum. Si verò conſideramus cauſam appellationis, & an renunciatio facta in prima impediat quòd in cauſa appellationis non poſſint produci teſtes: & dicendum eſt quod ſuper nouis articulis poſſint, text. noſter hic, & text.in cap.cum veniſſent.infra eodem. & Docto. in locis ſuprà allegatis, & aliis infrà allegandis. Quæ concluſio etiam procedit vt non obſtante renunciatione & concluſione facta in prima poſſint produci teſtes in cauſa appellationis etiā ſuper primis, & iſtud ſiue renunciatio & concluſio fuerit generalis ſiue ſpecialis, ita Abb.d.cap. cum veniſſent.in fine.& ibi Are.colum. penul. verſi.circa ſecundum. & Felyn.colum.pen.ver.tertia concluſio.& voluit Bar.in d.Authen.at qui ſemel.colum.1.verſicu.quaro vtrum.cum allegatis per Paul. de Caſt. & Aleaand.in d. Authen.at qui ſemel. & per Abb. Aret. & Felyn.in eod.c.cum veniſſent.qui reſpondent, ad c.conſtitutus.lo.2.infra eod. & ad doctri.Innocen. diſtinguentis an renūciatio & concluſio eſſet ſpecialis vel generalis. Quam videbatur ſequi Angel. in d.§.quia verò.& Card.in d.Clem.2.in 7.quaſt.& ibi Imol.colum.3. verſic.deinde. quæ concluſio non procederet quādo expreſsè fuit dictum quod concluſio & renunciatio facta in prima inſtantia extendatur ad cauſam appellationis, vt per Bartol. & Docto. vbi ſuprà. quam etiam concluſionem declara, vt per Felynum & Aret.in d.c.cum veniſſent. poſt Abba. ad quod c.reſponde, vt ibi per eos, & ad c.noſtrum.dicas quod procedit in renunciatione tacita reſultāte ex publicatione vel in renūciatione expreſſa coniuncta cum publicatione. Quibus caſibus dicendum eſt, vt in ſequenti principali articulo, vel reſponde, vt dicit Felyn.in d.cap. cum veniſſent.colum.fina.infra eodem. vbi ſaluat opin. Imol. in caſu ſuæ diſtinctionis, & quando ſubeſſet timor, vt ſenſit etiam ibi Abb. renunciatio enim & concluſio ſola facta in prima cauſa non ſe extendit ad cauſam appellationis, cap.cum Ioannes eremita, infra de fide inſtrumentorum. & per Abbatem in d.cap. cum veniſſent. in fin. Et ex his habes declarationem & veritatem ad ea quæ dixi ſuprà in gloſſ.1. & habes intellectum verum ad multa capitula loquentia de prima vel ſecunda inſtantia. Et an ſuper nouis vel ſuper antiquis renunciatio ſola impediat productionem, & quid in eadem inſtantia, & quid in cauſa appellationis, & vide ad materiam iſtius articuli, quæ ponit Imol.hic ſuper gloſſa prima, & in cap.cum veniſſent.in fin. & per Henric. Boic. ibi in princip.

† Secundus articulus principalis eſt an & quando publica- 20
tio impediat productionem teſtium? ſuper quo gloſſ. noſtra concludit in prima & ſecunda inſtantia, poſt publicationem non poſſe produci denuò teſtes ſuper primis articulis, per textum in dicto §.quia verò.& in dicta Clemen.2. quæ concluſio communiter ab omnibus tenetur, & procedit hodie tam in foro eccleſiaſtico quàm in foro ſeculari, vt in dicta Clem.2. vbi Barba. & Cardin.licet Ancha.ibi contrarium ſentiat, & per Bartol.& ſcriben.in d.l.per hanc. & in d.authen. at qui ſemel. vbi omnes ſcriben. per Bartol. & Angel.in dictis §.quia verò. & per omnes ſcribentes hic maximè Imol.colum.3.& Ianùs per Aret.colum.3.& 4. vbi reſpondet ad contraria adducta per Bal. & ipſum contra hanc cōmunem, & quid hodie ſit, text.in d.Clem.2. ſuper ea non eſt ampliùs inſiſtendum, vt dicit Abbas hic, aduerte tamen, quia gloſſ. noſtra dicit publicationem impedire teſtium productionē propter timorem ſubornationis, & ſic vult quod timor ſubornationis ſit cauſa impediendi aliam productionem teſtium poſt ipſam publicationem. Et idem voluerunt aliæ gloſſ.& iuris canonici & ciuilis: pro quo eſt text.in d.§.quia vero. verſic. vtpote ſuſpicione habita. & eſt text expreſſus in dicta Clemen.2.& communiter omnes tenent hanc eſſe rationem deciſionis concluſionis prædictæ. Ioan. Andr. hic dicebat quod alia poteſt aſſignari ratio, ſcilicet quod detur aliquis terminus, per quem prouideatur ne in infinitum liceat teſtes producere, & ideo inuenta fuit publicatio: quod comprobat, quia etiam timor ſubornationis viget ante publicationem, c.ſicut.ſuprà eod.c.ex tenore.infrà eodem. cum ſimil. Et ideo ſolus timor ſubornationis non fuit ratio inductiua excluſionis productionis teſtiū: patet ſecundùm eum, quia eſto quòd non didicerit teſtificata, poſt publicationē tamen nō eſt licitum teſtes producere, quam rationem videtur ſequi Abb. hic.colum.5.circa medium, & plenius in c.ſeries.infra eo.dicens quod debet

debeat eſſe litium finis, & etiam, quia conſentiẽs publicationi
videtur tacitè renunciare productioni teſtium, cùm publicatio
ſit terminus excluſiuus, quæ rationes non ſatisfaciunt, quia ante
publicationem eſto quòd poſſit fieri ſubornatio, tamen non eſt
tantus timor ſubornationis, ſicuti poſt publicationẽ, & poſt di-
dicita teſtificata, cùm volens denuò producere teſtes ſit certiſſi-
mus, quid teſtes ſui dixerint, & quid depoſuerint teſtes ab ad-
uerſario producti, quo fit vt omni conatu denuò volens produ-
cere velit probare intẽtionem ſuam & excludere probationes ex
aduerſo factas, vnde non immeritò ſuccedit timor ſubornatio-
nis, qui ante publicationem non poteſt eſſe tantus. Ita Aret. hic
col. 4 verſi. aduerte tamen. dom. Maria. in tertio principali articulo col.
2. adducens in argumen. l. qui cum maior. §. ſi libertus. ff. de bo. lib. &
ante ipſos voluit Imol. hic colum. 3. circa medium. Sed melius po-
ſuit Card. in d. Clem. 2. col. pen. q. 12. vbi perfectè hoc declarat, & ibi
Petr. de Ancha. in prima oppoſ. & voluit Ioan. Andr. hic, vt refert
Abb. colum. 5. verſi. ſed circa hoc. Nec obſtat quod dicebat Ioannes
Andr. quod facta publicatione impeditur producere teſtes, eſto
quòd non didicerit teſtificata. Nam contrarium eſt verum, vt
tenet Are. hic colum. 4. & Maria. vbi ſuprà, & dicam inferius latè
poſt Abbatem in illo articu. An ſufficiat ſola publicatio, vel ſit
neceſſe quòd teſtificata ſint didicita: & ex iſto patebit, an ſola &
nuda publicatio ſit terminus excluſiuus. Nec obſtat quod pub-
licatio debet inducere finem litium. Nam iſtud diſpoſitum eſt
per terminum ſtatutum inſtantiæ, & eius peremptioni, in ata
l. properandum. C. de iudic. cum ſimil. Item & circa hoc prouiſum
eſt per ſententiam, l. 1. ff. de re iudic. & etiam multiplices produ-
ctiones refrænantur, vt habetur in dicto §. quia verò. & in dicta Au-
then. at qui ſemel. & in c. cauſis. ſuprà eod. & in c. vltra tertiam. ſuprà eod.
21 & in l. fina. ff. de fer. cum ſimilibus. † Nec obſtat, quòd conſentiens
publicationi videatur renunciare tacitè productioni teſtium,
quia talis tacita renunciatio non debet plus operari quàm ex-
preſſa, vt dicit Aret. hic col. 8. circa medium. argum. text. in l. cum quid.
ff. ſi certum petatur. Vnde ſi expreſſa non operatur, vt expreſsè dixi
in præcedenti articulo, minus debet operari tacita reſultans ex
publicatione, quo fit vt attendi debeat ipſa publicatio quæ im-
pedit productionem propter illam rationem, quia viget timor
22 ſubornationis, & ita teneas. † Vlterius aduertendum eſt quod
Are. hic colum. 3. verſi. vnde Baldus dicit. recitato Baldo, tea[illegible] in d. §.
quia verò. venire correctiuè, ad l. officium. ff. de rei vendic. & ad l. exce-
23 ptionem. C. de proba. & ad l. ſi quidem. C. de except. cum ſimil. In † quibus
iuribus diſponitur quod actor prius debet probare intẽtionem
ſuam, & reus poſtquàm viderit intentionem actoris probatam
poterit excipere & probare exceptiones ſuas, quod ipſe reus fa-
cere non poteſt, niſi poſt publicationem atteſtationum produ-
ctarum per actorem, quo fit vt in dictis iuribus diſponatur poſt
publicationem & didicita teſtificata reum poſſe probare in ea-
dem inſtantia in exceptiones contrariantes intentioni ipſius
actoris. Quod eſt contra textum in d. §. quia verò. & ideo Aret.
dicebat, quod venit correctiuè ad dicta iura. Quod magis cla-
rè tenet & ſequitur hic domi. Maria. in 4 princip. articu. colum 6 in
princ. quæ opinio fuit gloſſ. in dicta l. officium. & gloſſ. magna. in di-
24 cto §. quia verò. † Tu tene contrarium, quod in[illegible] l. officium.
cum aliis allegatis non corriguntur per dictum §. quia verò. ita ex-
preſsè tenet Bartol. in dicta l. officium. & Bartol. & omnes ſcriben-
tes in dicta Authen. at qui ſemel. in 1. opinione. idem Bartol. in dicto §.
quia verò. in 2. opinione. Angel. ibi magis clarè colum. 2. verſicu. alij
dixerunt, concludentes, quod l. officium. cum ſimil. non corrigun-
tur, per dictum §. quia verò. & reſpondent ad obiectionem di-
centes, quod poſt publicationem & didicita teſtificata licitum
eſt producere teſtes ſuper alio nouo articulo, vt probatur in
cap. ſequen. in c. cauſam quæ. & in c. de teſtib. infrà eod. & eſt commu-
nis concluſio, vt dicetur infrà. ita eſt in terminis. l. officium. cum ſi-
mil. Nam poſtquàm actor probauit, & reus vidit probata poteſt
facere exceptiones ſuas quæ nouæ ſunt & non primæ. Quo fit
vt illas poſſit probare non obſtante publicatione, & hoc niſi eſ-
ſent directò contrariæ articulis ipſius actoris, vt declarant &
exemplificant Bartol. & Angel. vbi ſuprà. Ex quibus patet quod
dicta iura non ſunt correcta, per d. §. quia verò. & ita teneas, inſe-
rendo quod cautela eſt ſecundùm Angel. in d. §. quia verò. reum
non probare nec dare exceptiones niſi viſis probationibus a-
ctoris, cùm de iure communi prius debeat probare actor in-
tentionem ſuam, & poſtmodum illa probata reus debet face-
re ſuas defenſiones, & ante non aſtringatur, dicta l. ſiquidem.
cum ſimilis. vide etiam quæ dicam poſt Abbatem & alios in cap.
exceptionem infrà de except. in gloſſ. prima. De iure autem regni eo-
dem contextu & tempore & eadem dilatione probare habet
actor & reus, vt in conſtitutione regni: quæ incipit, Lite legiti-
mè conteſtata, in titu. de proceſſu iudicii. & ibi gloſſ. & dom. Andr.
de Iſern. & idem in cauſis ſummariis, vt dicit gloſſ. in verbo parentes.
in Clemen. ſæpè. §. & quia. de verbo. ſignifica. & Petr. de Anchar.
& Philip. in c. 1. in princ. vt lite non conteſt. lib. 6. Erit ergo concluſio
generalis quod publicatio impedit teſtiũ productionem. Quæ
limitatur pluribus modis, vt hic per Abb. & ſcriben. † Et pri- 25
mò, vt non procedat in cauſa matrimoniali, vt ſentit Abb. hic
in princip. de cuius limitationis veritate remittit ſe ad notata per
ipſum, in cap. iurauit. ſuprà de probation. Et vide per ipſum Abba-
tem in cap. ſeries. infrà eodem. & per Imolam ibi. Quæ concluſio vi-
detur eſſe communis, vt idem Abb. ſentit in cap. cauſam matri-
monij. colum. 2. ſuprà titu. 1. & eſt gloſſ. fina. in cap. ſicut ex litteris. per
illum text. & ibi Abb. in vltimo notabili, infrà de ſponſa. & ad
idem text. in cap. primo. vbi gloſſ. & Abb. colum. 2. in fin. infrà de con-
ſangui. & affin. Quam concluſionem ſequitur Angel. in dicto §.
quia verò. colum. 3. verſicu. vlterius oppono. & Lanfranc. in cap. quo-
niam contra. in verb. teſtium depoſitiones. verſic. viſo ſuprà titu. primo.
& Felyn. in dicto cap. ſeries, colum. 2. in fine. dicit magis commu-
nem concluſionem eſſe, vt ſit ſpeciale in cauſa matrimonij. Et
idem Felyn. hic colum 6. verſicu. item limita non procedere. vbi ad-
ducit aliquas auctoritates, & dominus Maria. hic remiſſiuè in 15.
principali articulo. 29. caſu. & Felyn. in rubric. de ſponſa. infrà in ter-
tio priuilegio. & in c. primo, colum. 2. in primo priuilegio, ſup. vt lite non
conteſtata. idem tenet, & vide quæ notantur in cap. licet. & in cap.
tua. infra eodem. tenet Barto. in l. prima. §. nunciatio. colum. fin. in prin-
cipio. de noui operis nunciatione. Quæ concluſio procedit ſiue in-
ferantur pro matrimonio, ſiue contra matrimonium, ſecundùm
Calderin. dominum Anton. & Abb. Imol. in dicto c. ſeries. & per
omnes in dicto cap. iurauit. licet Barba. ibi colum. antepenult. & pe-
nult. aliqua adducat in contrarium. Tamen poſtmodum incli-
nat in hanc ſententiam, pro qua viget duplex ratio, ſcilicet fa-
uor matrimonij, & periculum animæ, vt notatur in locis præal-
legatis: & benè etiam per Barba. in dicta Clemen. 2. de teſtibus, co-
lum. 9. ad quod etiam quia non tranſit in rem iudicatam ſen-
tentia lata in cauſa matrimoniali, cap. tenor. cap. conſanguinei. in-
frà de re iudicata. & ibi plenè ſcribentes. Et tantò magis conclu-
ſio iſta procedit ſi iudex procederet ex officio ſuper cauſa ma-
trimoniali, quod facere poteſt, cap. cum in tua. infra de ſponſa. cap.
præterea. inf. titu. primo. & hoc caſu ſine difficultate poſt publica-
tionem admittitur productio teſtium, ita dom. Præpoſi. in dicto
cap. ſicut ex litteris. in vltimis verbis. vnde licet ad textum in d. cap. ſeries.
dentur varij intellectus, vt ibi per Doctores, & conſequenter poſ-
ſet dici, vt per Bartolum in d. l. in ambiguo. de rebus dubijs & ſimili-
ter ad cap. in tua. infra eodem. Tamen ex aliis ſuperiùs allegatis,
concluſio præcedens benè verificatur, de cuius etiam veritate
Imol. ſe remittit hic, colum fina. & in dicta Clemen. 2. colum. penult.
circa finem. tamen in dicto c. ſeries in pen. notabili. firmat concluſio-
nem, & colum. fina. ibi. & in d. c. iurauit. tenet & concludit, vt facit
dom. Abb. Barb. aut in d. c. iurauit, colum. 14. extendit † hanc limi- 2.
tationem etiam ad matrimonium ſpirituale, per c. ad petitionem.
vbi dom. Card. colum. 5. in princip. infra de accuſ. qui Card. dicit il-
lud procedere quando agitur de beneficiis, ex quo vertitur pe-
riculum animarum, quod iudex ex officio poteſt poſt cõcluſio-
nem recipere aliquas probationes: pro quo facit præallegatum
dictum dom. Præpoſ. in d. c. ſicut ex litteris. in fin. ſed quando pete-
retur [illegible] ad inſtantiam partium. Card. ibi nihil dicit, & ideo iſto
caſu eſt dicẽdum, vt ſupra. & c. beneficia. vide remiſſiuè per Maria.
hic. 11. artic. princip. verſ. quadrageſimus ſeptimus. & plenè per Felyn.
in c. dator, col. pen. infra de rescrip. quæ limitatio nõ procedit in ſpõ-
ſalibus, & ſic in matrimonio non firmato. † Nam iſto caſu facta 27
publicatione non recipiuntur denuò teſtes ſuper eiſdem, text.
eſt in d. cap. iurauit. & de ratione vide ibi per gloſſ. Abb. & reliquos
ſcriben. & etiam per Barba. in d. Clem. 2. colum. 8. Aduerte etiam
quod licet in cauſa matrimonij publicatione facta recipiantur
teſtes, ſiue inſtetur pro matrimonio ſiue cõtra. vt ſuprà dictum
eſt, tamen talis receptio fieri debet cum aliquali cognitione, vt
ceſſet timor ſubornationis, vexatio partium, & elongatio iu-
dicii, vt per Abba. & ibi latè Barba. in d. cap. iurauit. & per eundem
in dicta Clement. 2. colum. 9. vbi hoc comprobat aliquibus mediis 28
poſt Abb. in d. c. iurauit, col. fi. in prin. † Secundò limitatur conclu-
ſio prædicta vt non procedat quando producenti teſtes pub-
licatione facta non obſtaret exceptio rei iudicatæ, ſi contra
ipſum

ipſum fuiſſet lata ſuper publicatis argum. notatorum, in l.cùm
quæritur.ff.de except.rei iudi.& Abb. hic dicit limitationẽ non pro-
cedere ſecundùm quoſdam, quam limitationem ſequitur Imol.
in d.Clem.2.col.pen.in fin.& ibi Barba.col.10 in fi.verſi. & 23. & Ma-
ria.hic in 11.art.principali.31 caſu.& facit pro limitatione ratio, nam
quando variatur modus agendi, vel variantur perſonæ, vel ter
taliter quod exceptio rei iudicatæ in prima nõ obſtat in iſta, quę
nunc intentatur publicatio atteſtationum, vel ſcientia teſtifica-
torum minus habet obſtare niſi approbauerit teſtificationes
aliàs receptas, vt in ſimili habetur in cap. veniens.in c.proſtituto in-
fra eodem. quæ etiam limitatio poſſet comprobari ex his quæ di-
cit, Barto.in d.l.per hanc.colum.pen. circa medium, & ex dictis per
eundem in extrauag. ad reprimen.in verſi. ſummaria, verſicu. quandam
ſunt emergentes.& facit etiam illud quod no.per Bart.& alios ſcri-
ben.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren.poſſeſſ. & in l.edi-
ta.C.de edend.& pleniſſimè per cano.in c ſignificantibus.ſupra de li-
bel ob. circa materiam cumulationis quãdo impediatur ſi obſtat
exceptio rei iudicatæ in vna, vt ibi per eos. Ad quod etiam fa-
ciunt not.hic per Abb. in alia limitatione quãdo ſumus in diuer-
ſa inſtantia, vt tunc poſſit fieri productio teſtium non obſtante
29 publicatione, de quo tamen poſt ipſum dicam infrà. † Tertiò
ſecundùm eundem Abb.limitatur, vt non procedat in cauſa ap-
pellationis ſecundùm leges ciuiles quæ videntur diſponere ſu-
per eiſdem poſſe recipi teſtes in inſtantia appellationis non ob-
ſtante publicatione facta in prima, vt habetur in l.eos.C.de appell.
& in l.per hanc.C.de tempo.app. quæ limitatio non eſt vera nec te-
nenda, quia contra textum in dicta Clemen.2.de teſti.& cõtra tex-
tum in d.§.quia verò qui loquitur generaliter, & ratio deciſio-
nis ibi expreſſa ita locum habet in cauſa appellationis, ſicut in
prima inſtantia, vt dicit gloſſ. noſtra hic, vt dixi ſuprà in princ.arti.
& diſpoſitio d.Clemen.ſecundæ. nedum procedit in foro canoni-
co, ſed etiam in foro ſeculari, ſecundùm quod tenet Imol.hic co-
lum 3.& Felyn.colum.2.& Aret. colum.3. & Marian. in 11.articulo
principali.verſi.decimumſextum caſum. & pleniſſimè in 10.artic.princip.
in primo membro. vbi recitat omnes opiniones, & concludit vt ſu-
prà, & ponit quid iuris in inſtantia nullitatis, & in dictis locis re-
ſpondetur ad leges allegatas in contrarium, de quo etiam per
Bart.& ſcriben.in d.l.per hanc. & in d.Auth.qui ſemel.colum.6. & in
d.§.quia verò. vbi etiam Angel.& vide etiam per Barb. poſt alios
in d.Clemen.2.vbi colum.8.tenet hanc opin.reiecta ſententia Petr.
de Auch.ibi volentis dictam Clem.ſeruari tantùm in foro cano-
nico, nõ autem in foro ſeculari quod non eſt verum, vt expreſsè
dicit Imol.hic col.3.per ea quæ notantur in c.1.& 2.infra de ope.noui
nunciatio. & in c.licet ex ſuſcepto.ſupra de foro compet.& per Barto-
lum in l.omni nouatione. & in l.priuilegia. C.de ſacroſanct. eccleſ.
Quartò limitatur ſecundùm Abbatem, quando periit inſtan-
tia, quod declarat duobus modis. Primò, quando quis abſol-
uit propter petitionem ineptam, iuxta not. in c.examinata.ſupra
de iudi. Secundò, quando ſecundùm leges ciuiles inſtantia periit
propter lapſum triennij, iuxta l.properandum.C.de iudic. quam li-
mitationem in vtroque caſu, & exemplo refert, & ſequitur Bar-
ba.in d.Clem.2.colum.11.verſi.25. Et vide per Cardin.in d.Clem.2.in
fin.& per Barb.ibi latim, colum.12. Maria.autem hic in 11.artic verſi.
30 28.caſu. † dicit quod quãdo atteſtationes ſunt inualidæ propter
ineptitudinem libelli tunc benè procedit iſta limitatio, quã di-
cit eſſe de mente Ioan.And.& do.Ant.hic. Ex quo ipſa ineptitu-
do libelli habet inficere, & annullare atteſtationes, & probatio-
nes receptas ſuper illo. Pro quo videtur facere quod dicit glo.in
l.1.ff.de offi.aſſeſſoris. & quæ habentur in c.conuenit.ſupra de iudic. &
in c.ad diſſoluendum.infra de deſponſa.impube. & in c.conſtitutis, ſuprà
de elect. & magis in terminis quæ habentur per dominum Ma-
ria.in cap.venerabilis, ſupra de iudi.arti.27.& 28.vbi vult quod ſi in-
ſtantia periit, quia nõ valuit propter ineptam petitionem, quod
etiam acta probatoria non debent valere, nec effectum produ-
cere, vt dicit ibi Hoſtien. cum aliis per eum allegatis, de quo re-
miſſiuè per Alexan.conſil.88 incip. in cauſa mota, colum.5. circa me-
dium.in 3.volum.& faciunt notata per dom.de Rota deciſ.33.in no-
ui. aliàs ſub tit.de ſenten.excom.in 1.& 2.additione. tamen pro veri-
tate videnda ſunt quæ ponuntur per Hoſtien. Abb. & alios ſcri-
ben.in c.cauſam quæ. ſupra eo. vbi tractatur materia, an perempta
inſtantia pereant acta: & quæ acta: & inter alia tractantes pun-
ctum noſtrum quando periit inſtantia propter ineptum libel-
31 lum, & reus abſoluitur ab obſeruatione iudicij. † an tunc proba-
tiones factæ ſuper inepto libello valeãt. Hoſt.ibi vult quod licet
tales probationes non valeant, vt ſententia poſſit ferri in illa in-
ſtantia, per d.c.examinata, cum materia. & per no.per Bal.in l.edita.
in repet.Paduana.in 12.col.tamen tales probationes receptę ſuper
libello inepto benè valent quo ad aliam inſtantiam, in qua pro-
duceretur libellus aptus. Quam opin.ſequitur Abb.in d.c.cauſam
quæ, in vltimis verbis. quando non ſubeſſet aliud vitium, ſed ſola
ineptitudo. Et ſequitur Fely.ibid col.fi.verſ item non procedit vbi pro-
nunciatum eſſet. ex quibus patet quod licet pereat inſtantia pro-
pter ineptitudinem libelli, tamen probationes, & atteſtationes
receptę, & publicatæ ſuper inepto libello valent, & fidem faciũt
inter eaſdem perſonas in alia inſtantia. Quo fit vt noua produ-
ctio ſuper eiſdem non poſſit habere locũ contra Abb.& Maria.
hic & alios, de quibus ſuprà, & ita in puncto tenet Cardina.in d.
Clem.2.in 4.quæſt. Quorum forſan opinio procedere tantũ poſ-
ſet quando in eadẽ inſtantia fieret iſta productio, quia tunc illæ
probationes non probarent. Quæ ſaluatio non poteſt procede-
re cum termini quæſtionis ſint quando periit inſtantia propter
ineptum libellum, & reus propter hoc fuit abſolutus ab inſtãtia:
vnde ſi contingat nouam inſtantiam inchoari dubitatur an de-
poſitiones teſtiũ receptæ in prima inſtantia quæ periit propter
libellum ineptum locũ habeant in 2.& ſint impedimento, quo-
minùs ſuper eiſdem poſſit fieri alia productio & probatio? ſic di-
cendum eſt quòd ſint impedimento, nec poteſt fieri productio
ſi facta ſuper illis fuit publicatio contra Abb.& alios hic. † Circa 32
ſecundum exemplum, in quo Abb. poſt Io. And.& do. Ant. vult
quod ſi periit inſtantia de iure ciuili poſt lapſum triennij. quòd tunc
poſſunt denuò produci teſtes ſuper eiſdem non obſtante publi-
catione, quod ſequitur Barba. vbi ſuprà, dom. Maria. hic in loco
præallegato reprobat. Nam quando inſtantia periit propter la-
pſum triennij propter hoc non dicuntur perire acta probatoria:
adducit no.per Abb.in c.cauſam quæ.ſuprà eo. † Tu dicas quod Ma- 33
ria. benè loquitur eo quia acta probatoria nõ pereunt perempta
inſtantia, ſed durant & effectũ habent, ita Imol.Ioan.And.Abb.
& omnes ſcriben.in d.c.cauſam quæ.per illum textum ita Bar.poſt
Dyn.in l.cum lite mortua.ff.iudicatum ſolui. ita Cyn. Bartol. & om-
nes in d. l.properandam.§.1. glo. in verb. defenſionis. & ibi repet.in
Clem.ſæpè.de verbo.ſign.Bald.& ſcriben.in l.2.C.de eden. & facit tex.
in l.geſta.C.de re iudic. Et vide plenè adducta per eundem Maria.
in d.c.venerabilis. ſupra de iudic.27.articulo principali, in 3.concluſ. ad
quæ faciunt not.per Salic.Paul.& alios in l fina.C. de teſti. & quæ
habentur in c.præſentato.infra eod. & not.in l.cum antea.C. de arbit.
Talia enim acta tendunt ad indaginem veritatis, & ideo non
pereunt perempta inſtantia ſed durant, ita Abb.in dicto cap. cau-
ſam quæ.colum.fina.verſi.venio nunc ad ſecundam, & ibi Felyn.colum.
fina.multa ad hoc adducens, & in puncto dicit, quod ſi periit in-
ſtantia propter lapſum triennij, acta probatoria durant etiam
quo ad effectum noſtrum, quia ſi fuerunt publicata denuò ſu-
per eiſdem non poteſt fieri productio, adducit notata per Bar-
tolum in d.l.per hanc.quæſt.pen. quæ parum faciunt. Sed benè pro-
bat doctrina Barto.in d.Authen. at qui ſemel.colum.7.verſi. quæro an
in alia inſtantia.& idem tenet Bartol.in l.fina.C.de teſtibus. verſicu.
quæro, quid ſi teſtes. Et ibi Alexand.poſt Paul.de Caſt.& ita teneas
contra Abba. & alios tenentes contrarium, & eſt deciſio Car-
din.in d.Clem.2.quæſt.4.& Barba.ibi, colum.12.circa princip. limita
iſtud niſi ſtylus eſſet in contrarium, quia tunc opin. Abb.proce-
deret, ita deciſio conſil.Neapol.in ordi.216. & per Mar.hic in fin.
colum pen.verſi.quinquageſimumprimum. † Quintò limitatur per Ab- 34
batem hic, quando primæ atteſtationes publicatæ fuiſſent de-
perditæ. Nam tunc poteſt fieri noua productio ſuper eiſdem,
per text.in c.fin.ſupra tit.1. quam limitationem ſequitur hic Ma-
ria.artic.11.verſi.326.& eam tenet Barto.in d.Authen.at qui ſemel.co-
lum.penult.verſi.quæro quid ſi & in d.§.quia verò.colum.3.verſi. quæro.
& Imol. hic, colum.2.verſi.item non obſt.& Barba.in d.Clem.2.colum.
11.verſi.35. Pro qua limitatione faciunt not. in ſimili in l veluti.ff.
de eden.& quæ per illum text. not. in l.fina.& in l.emancipatione.C.
de fide inſtrum.& etiam quæ not.in l. teſtium.de teſtib. & in l.publi-
cati.C.de teſtib. pro qua etiam facit, cùm pariu ſint non fuiſſe fa-
ctas: vel fuiſſe factas, & non apparere ſtante defectu probatio-
nis, l.duo ſunt Titij ff.de teſtam.tutel. & quæ in ſimili habentur, in l.
quotiens.ff.qui ſatiſda.cog. Cardin.autem in dicta Clem.2. quæſtio.9.
tangendo quæſtionem dicit eam procedere, quando atteſta-
tiones primæ eſſent deperditæ, taliter quòd non poſſet appare-
re, puta incendio, quia tunc perinde eſt ac ſi nunquàm fuiſſent,
ſed quãdo potuiſſent apparere, eſto quòd allegetur perditio tũc
debet ceſſare noua productio, ex quo iſto caſu viget timor ſub-
ornationis, cùm talis volens producere benè recordetur de de-
poſitio-

poſttinnibus primis, quod vltimum eſt ſatis notandum, & credo
relinquendo iudicis arbitrio, qui diſcernere poteſt qualitatem
productionis, & cuius culpa perditæ fuerint, & alias qualitates,
ex quibus poterit informare motum animi ſui ad concedendū,
vel negandum iſtis caſibus aliam productionem attenta potiſ-
ſimè qualitate teſtium producendorum & producentis, *arg. l. 3.*
35 *ff. de teſtib.* cum ſuis concor. † Sextò limitatur quando agitur inter
alias perſonas, ita Abb. *hic per c. conſtitutus. infrà eod.* vbi Abb. idem
tenet *colum. fi.* idem tenet Imol. *in dicta Clemen. 2. colum. pen. in fin.*
& *ibi* Barba. *colum. 11. verſi. 26.* pro qua limitatione facit, quia res
inter alios acta non debet præiudicare tertio toto tit. *C. res inter a-
lios acta. l. ſæpe.* vbi pleniſſimè Alexan. *ff. de re iudi.* & faciunt not. *in
c. 1. veniens & in c. cum in tua. infrà eod.* & *in c. cum ſuper. infrà de re iu-
dic. in cap. inter dilectos. verſi. porrò. infrà de fide inſtrum.* quod etiam
videtur ſequi Barba. *in dicta Clemen. 2. colum. 12. in princip.* Et pro
concluſione facit, nam tertius comparens pro ſuo intereſſe de-
bet admitti ad producendum teſtes, & faciendum ſuas defen-
ſiones, arg. notatorum per gloſſ. *in l. creditor. in princip. ff. manda.* &
notatorum per dominum Anton. *in d. cap. vt debitæ. infrà de appell.*
vbi ſtatutum remouens appellationem, non habet locum con-
tra tertium, & *per cap. ſuper eod. ſupra de offic. deleg.* & vide *ibi* Felyn.
qui per multa comprobat ius tertij nunquàm cenſeri ſubla-
tum, vt dicit *text. in cap. quamuis. de reſcript. lib. 6.* cum aliis ſimilib.
Idem ſequitur Aret. *hic colum. 7. in fin.* dicens talem publicatio-
nem non obſtare tertio, adducens textum *in cap. primo, infrà de
except.* pro limitatione etiam facit, quia tertius poteſt compare-
36 re, & pro ſuo intereſſe inſtruere † cauſam, vt not. *in Authen. vnde
liberi. C. de liti. & ibi* Bald. qui eam legit in fine illius tituli, &
plenè per Alexandrum *conſil. 61. in tertio volumine.* Pro conclu-
ſione etiam facit, quia quando non obſtat exceptio rei iudica-
tæ minus etiam debet obſtare publicatio, vt fuit dictum ſuprà in
ſecunda limitatione. Sed tertiò res iudicata non obſtat, *d. l. ſæpè,*
cum vulg. ergo &c. prædictam limitationem intelligas procede-
re, quando iſte tertius ignorabat litem moueri, & conſequenter
publicationem & productionem. Et ita procedunt ſuperiùs ad-
ducta. Nam ſicut non nocet ſententia ignoranti, ita non de-
bet nocere publicatio, & alia acta, vt per Barto. *in l. perluſorio. ff. de
appellationib.* Secus ſi iſte tertius ſciuiſſet & habuiſſet notitiam,
quia tunc non daretur ſibi facultas denuò producendi teſtes ſu-
per eiſdem, ita Barba. *in dicta Clemen. ſecunda, colum. 10. verſic. 21.*
Ita etiam Felyn. *hic colum. 6. verſic. item limita.* niſi eſſet tertius, al-
legat doctrinam Specu. vt per eum. Ad quod facit deciſio Bel-
lame. 529. vbi vult acta iudicij facere fidem contra illos, quo-
rum intereſt quando illi ſciuerunt, de quo plenè per Alexan-
drum *in dicta Clem. ſæpè.* Aduerte etiam, quia dom. Maria. *hic ar-
ticulo 11. verſi. 34.* tenet hanc ſextam limitationem. Tamen con-
tra eam adduci difficile contrarium de not *in cap. 2. vt lit. non con-
37 teſta lib. 6.* vbi expreſsè cauetur † quod tertius comparens pro
ſuo intereſſe debet admitti ad cauſam in eo ſtatu, in quo repe-
ritur proceſſus & cauſa. Pro quo dicto eſt deciſio Rotæ, *in no-
uis 40. alias ſub titu. vt lite penden. 11. & decis. Rotæ. 456. aliàs ſub
titu. de proc.* 40. vnde cùm iſte tertius compareat poſt receptos
& publicatos teſtes ſequitur, quod non debet admitti ad iterum
producendum teſtes, & dom. Maria. reſpondet vt contrarium
non procedat in iſto caſu. & in iſta qualitate nihil aliud dicendum
ad ... poſſit ex dictis *in d. deciſione Rotæ.* 40. vbi conclu-
dit quod comparenti pro ſuo intereſſe eſt dandus terminus
ad ponendum & articulandum, & ad dicendum contra atti-
tulos & producta, in quocunq; ſtatu cauſæ compareat. Quo fit
vt in dicto termino poſſit producere teſtes aliàs productos vel
38 nouos ſuper eiſdem, † de quibus notitiam non habebat, & in
eo eſſet timor ſubornationis: & per iſtud inducatur declaratio
ad not. *in d. c. 2.* cum ſuprà allegatis, vel reſtringas limitationem
iſtam non procedere, quando tertius comparuiſſet tempore,
quo in cauſa non poterat fieri alia probatio, vtpotà quia in cauſa
iam erat concluſum, quia tunc ipſe tertius non poteſt produ-
cere cùm cauſa ſit in eo ſtatu in quo ceſſat productio, & ita pro-
cedunt not. *in d. c. 2.* ſecus ſi compareret tempore quo poteſt fieri
probatio, ſed tamen principaliter agenti vel conuento obſtabat
publicatio quæ impediebat ipſos de nouo producere ſuper eiſ-
dem propter timorē ſubornationis. Nam iſto caſu tertius com-
parens debet admitti ad dictam productionem, cùm in ipſo
ceſſet dictus timor, & reperiat cauſam in ſtatu permiſſo ad pro-
bandum, & ita procedat limitatio noſtra, & ſuperiùs adducta,
ad quæ & vide not. per Felynum *in c. exceptionem, colum. 7. verſicu.*

fallit quintò, inf. de except. † Septimò limitatur per Abb. quādo va- 39
riatur modus agendi, *c. veniens 1. præſentata, infrà eo.* & vtrobique
per ipſum, de cuius limitationis veritate vide pleniſſimè *hic* ac-
cumulata per Maria. *in 10. art. † principali.* vbi conſiderat & de- 40
clarat quod talis variatio poteſt conſiderari quinque modis, vt
hic per eum, & vide Bar. *in d. Auth. at qui ſemel. verſi. quæro an in alia
inſtantia, col. pen.* & eundem *in l. fi. C. de teſti.* vbi pleniſſimè Salic. &
Paul. Quam limitationē etiam ſequitur Imol. *in d. Clem. 2. col. pen.
in fi. & ibi* vide Barb. poſt Card *col. 12. in prin.* & Fely. *hic, col. 6. ver.
item limita.* niſi in diuerſa inſtantia, ſimpliciter ſequitur limita-
tionem allegando Ange. vt *hic* per eum. Tamen idem Angel. *in
d. §. quia verò, colum. 4. in fin.* circa veritatem limitationis ponit
ſuam diffinitionem, vt *ibi* per eum. Eſt benè verum quod Bart.
in l. 2. § hoc edicto. colum. fina q. vlt. ff. vi bono. rapt. videtur aliquate-
tenus addere his, quæ dixit *in d. Authen. at qui ſemel. & in d. l. fina.
C. de teſtib.* vt illa non procedant quando modò † agitur ad alium 41
finem, & etiam contrariari videtur dictis per dom. Anton. *hic*
volentem quod teſtes publicari in vna inſtantia impediant no-
nam productionem in alia, ſi de cauſa in prima inſtantia fuit
plenè cognitum, ita quod ſententia lata in prima inſtantia pare-
ret exceptionem rei iudicatæ in alia. Quam opinionem do. An-
to. ſequitur & defendit *hic* Aret. *colum. 5. in fin. & colum. 6. in princ.*
& reſpondit ad adducta per Barto. *in d. § hoc edicto.* † Tu autem 42
aduerte, nam videtur quòd dicta Bart. *in dicto § hoc edicto.* benè
poſſunt ſaluari quando agitur ad alium finem, vt ipſe ſentit.
Nam iſto caſu non videtur obſtare exceptio rei iudicatę, & con-
ſequenter minus videtur obſtare ipſa publicatio: nam quando
non obſtat exceptio rei iudicatæ alicui minus videtur obſtare
ipſa publicatio, vt dicit Bartol. *in l. ſi perluſorio. § fina. ff. de appellat.*
dixi ſuprà in 2. limitatione poſt Abba. & alios, & ita intelli-
gendo Barto. non contrariabitur dictis per dom. Anton. *hic.* Pro
quo dicto Bart. facit quod idem Bart. voluit in *d. § quia verò, col.
3. verſ. quæris glo.* ibi ſemper conſiderat, an in alia inſtantia tenda-
tur circa idem, & quando non circa idem, ſed ad alium finem,
quod tunc non obſtat exceptio rei iudicatæ, videtur probari *in
l. & an eadem cauſa petendi. ff. de except. rei iudica.* & melius eo. *tit. in l.
cum de hoc.* ibi ad ipſum de quo agitur, & eod. *titu. l. duobus.* vbi
clarè Barto. & *in l. 1. colum. 2. C. de ordi. cogni.* & quod dictum Bart.
in d. § hoc edicto. procedat, conſidera, quia idem Bart. *ibi* parum
ante quæſtionem finalem tangit hoc & remittit ſe ad notata
per eum *in l. qui Romæ. § duo fratres. ff. de verb.* vbi Bartol. *colum. 3. in
quinta oppoſi.* dicit quando ad eundem finem, vel alium finem
habeat obſtare res iudicata, &c. & clariùs poſuit Barto. *in extra-
nagan. ad reprimendum, in verb. ſummariè. verſicu. ſunt quædam emer-
gentes.* & dom. Maria. *hic* loco præallegato, & videtur facere tex.
in c. cum dilectus. circa fin. ſuprà de ordi. cogni. & melius *in c. pen.* & *ibi*
vide not. per Abba. *colum. fina. verſ. fina.* & per me *infra de except.*
quod quando ad alium finem, non obſtat res iudicata, & con-
ſequenter poteſt fieri productio ſuper eiſdem, & ad *text. in c. con-
ſtitutus.* ſecundùm quod Aret. inducit poteſt reſponderi quod
varios & incertos habet intellectus, vnde &c. *d. l. in ambiguo.* vel
ibi obſtabat in ſecundo res iudicata, in primo nō: quod non eſt
in terminis Bart. Et ad dictionem *omninò in d. § quia verò.* reſpon-
de quod omni tempore inducit publicatio prohibitionem ſu-
per illo in quo fuit publicatum, ſecùs ſi mudò productio fiat ad
alium finem &c. & vide etiam quæ dicentur *infrà limitatione 17.*
& *limitatione 16.* vbi aliter reſpondebitur ad dictionem omninò,
& circa cautelam Bart. quam poſuit *in d. Auth. at qui ſemel.* de qua
Aret. *hic* facit mentionem, vide eundem Aret. *in l. ſcire debemus, de
verb. oblig.* † Octauo limitatur per Abb. *hic* poſt alios quando mi- 43
nor vel eccleſia petiit reſtitutionē in integrum poſt publicatio-
nem: ſuper quo dicas, vt *hic* per eum & alios ſcriben. & per Bart.
& alios *in l. 1. § nunciatio. ff. de noui oper. nunc.* Tamen poteſt conſi-
derari quod minor & eccleſia vel reſpublica aduerſus publica-
tionem poſſunt reſtitui, & conſequenter ſuper eiſdem poteſt
fieri probatio fauore perſonarum prædictarum, eſto quòd vi-
deatur aliqualis ſuſpicio & timor ſubornationis, tamen præua-
let priuilegium dictarum perſonarum ne damnum incurrant,
vt plenè per Abb. & Imol. poſt Innoc. & alios *in c. auditis. ſuprà de
reſti. in integ.* & etiam *in c. coram felicis. eo. tit.* & benè per Bart. & a-
lios ſcriben. *in d. § nunciatio.* vbi reſpondent ad obiecta in con-
trarium adducta, quam concluſionem etiam ſequitur Cardi. *in
in d. Clem. 2. q. 10.* & Imol. *ibi, colum. fi. in prin.* & *hic col. 2. verſic. item ſi
minor.* Aret. etiam *hic colum. 12. & ſeq.* & plenè examinat, & eam
defendit à contrariis & obiectis, & accommodat ad eam tres
limi-

Digitized by Google

limitationes quas refert & ſequitur Fely. *col. 4. & 5.* & eas etiam ponit Alex. *in d. §. nunciatio*, & Barba. *in d. cle. 2. colum. 11. verſ. 33. & ſeq. & ver. & nunquam.* Tamen circa illam limitationẽ in qua voluit reſtitutionem ceſſare quando minor produxit prius meliores, & facit id quod diligens paterfamilias feciſſet &c. Nam cum minor non admittatur niſi docto prius de læſione, *l. 3. §. ſi minor ff. de minor.* Ex hoc ſequitur quod conſtat eum læſum, & conſtito de iſta veritate ceſſare debet præſumptio alia *arg. l. continuum. ff. de verb.* & ideo iſta limitatio non procedit quando prius capta fuit informatio de leſione & per eam conſtabat. Tantum ergo procederet quando peteretur reſtitutio prius nõ docto de læſione iuxta modum *hic* vltimo loco datum per Marian. Hanc eandẽ etiam ſententiam ſequitur *hic* domi. Maria. art. 11. *verſ.* 18. *& ſeqn.* & plenius art. 10. in tertio principali membro, vbi bene loquitur & annectit alias quæſtiones facientes ad concluſionẽ, & dictæ limitationes etiam referuntur in deciſio. conſi. Neapol. *in ord.* 390. De iure vero regni conſi. procedit de plano per conſtitutionem minorum, & conſtitutionem obſcuritatem. Quo iure talis reſtitutio appellatur beneficium vt per And. de Iſern. *in dictis conſtitutionibus.* † Ad illud autem quod dicit Abb. maiorem poſſe reſtitui ex clauſula generali. &c. poteſt inferri etiam à maiori quod mulier & ruſticus quandoque poſſunt reſtitui ex clauſula generali aduerſus publicationem: intellige autem nõ eo quia ruſticus nec eo quia mulier: nam attenta diſpoſitione iuris communis nec mulier nec ruſticus publicatione facta poſſent denuo producere teſtes ſuper eiſdem vt expreſſe dicit Bart. *in d. §. nunciatio. col. fin.* & ſequitur Are. Maria. & Fely. *hic* iurib. & rationibus per eos adductis. Sed mens Abb. fuit quãdo vltra fragilitatem muliebrem & vltra ruſticitatem concurrebat læſio & iuſta cauſa, quæ læſio & iuſta cauſa concedit hoc mulieri, ruſtico & etiam alteri cuicunque, quod publicatione nõ obſtante poſſit fieri noua productio ſuper eiſdẽ. Pro quo facit conſil. do. Ant. de But. 72. incip. *viſa diligenter.* & iſtud voluit expreſſe Alex. *in d. §. nunciatio.* & Moder. *ibi, col.* 8. alias hoc non concurrente nec mulier nec ruſticus reſtituũtur. Verũ de iure † regni mulier habet priuilegiũ vt in iudicijs poſſit reſtitui attenta ſola fragili-
45 tate ipſius etiam alio nõ concurrente. Ita conſtitutio regni præallegata obſcuritate, in qua diſponitur nõ obſtante publicatione mulierem poſſe probare ſuper eiſdem & etiam directo contrarijs & in eadem inſtantia etiã in inſtantia appellationis & nedum ſemel, ſed etiam bis, vt per glo. & And. de Iſern. in præallegata conſtitutione, & per eundem in *in tit. de probi. feu. aliena.* per Feder. §. *præterea.* & ad declarationem dictæ conſtitutionis obſcuritatẽ. vide deciſiones conſi. Neap. in ordine 35. 113. 124. 210.
46 211. 270. *& ſe.* 313. † Nono limitatur quando iudex inquirendo procedit ex officio per tex. *in c. cum clamor. ſupra eo.* de quo plene dicas vt per hoc. *hic* maxime Aret. *col.* 9. & per Maria. art. 11. *verſ.* 33. & per Bar. & Alex. *in l. 1. §. ſi. ff. de quæſtio.* & *in l. vnic. §. reus.* & §. *cogniturum. eo. tit.* & *in l. diuus. ff. de pœn.* & plenius per Abba. in *dicto c. cum clamor. & ibi* Felyn. *col. pe. ver. prima eſt* vbi concludunt allegando diuerſas deciſiones quod in cauſa criminali & inquiſitionis quãdo proceditur ex officio & ad defenſam & ad offenſam poſſunt produci teſtes poſt publicationem. Quando vero iudex inquirit ſeu procedit in cauſa criminali ad promotionem ſeu inſtigationem alterius: tunc ad illius petitionem non poteſt facta publicatione ſuper eiſdẽ producere teſtes vt plene firmat Aret. *hic* & Abb. *in d. c. cum clamor.* ad quem locum *hic* ſe remiſit ſuper difficultate iſta, vt plene per Felin. *ibi, col. pe. verſic. ſecunda concluſ.* niſi ad defenſam, quia tunc etiam parte petente poteſt vt per eos. De quo etiam per Bart. *in d. authen. at qui ſemel. verſic. quæro vtrum & verſicul. ſi quæn.* & per Barb. *in d. clemen. 2. colum.* 8. magna enim eſt differentia quando iudex inquirendo procedit parte inſtigante, nam talis inſtigator tenetur pœna, turpilliani ſi inquiſitio non probatur, & condemnatur ad expenſas, *l. prima. §. incidit.* vbi Bartol. *l. ſenatus. §. cum ad eos. ff. ad turpil.* per Ang. *de maleficijs,* & *ibi* Auguſt. *in addi.* in glo. in verb. *necnon ad querelam.* & ideo non ſine ratione viget timor ſubornationis. & aliæ differentiæ traduntur quando proceditur ex officio vel ad partis inſtantiam per Felyn. poſt Ana. & alios *in cap. qualiter & quando. el 2. infra de accuſat. col.* 4. & eo. *titul. in c. nullis.* & per Ange. *de maleſi. & ibi* Auguſt. *in glo.* in verb. *comparuerunt dicti inquiſiti, & negauerunt q.* 2. & aliquid per Felyn. *in cap. licet cauſam.*
47 *col. antepe. ſupra titul. primo.* † Decimo limitatur ſecundum Abb. quando quis poſt publicationem vellet probare directe falſitatem teſtium corruptione. Nam tunc recipitur articulus & probatio directo contraria per *text. in c. licet cauſam. ſupra tit.* 2. vbi omnes communiter ſcriben. & per *gloſ. in d. clemen.* 2. & *ibi* Cardin. *in 5. oppo.* Inno. *ibi col. pe.* & poſt Ancha. Barba. *col. 6. & ſeq.* & per Inno. *hic circa fin. & col. penul. verſic. & no.* & Abba. *infra eo. col. pe. verſi. quarta ſpecies.* intelligit idem eſſe quando doloſe dixerunt falſa vt puta odio vel amore, vt *ibi* per eum, cuius limitationis triplicem aſſignat rationem ex mente aliorum do. Marian. *hic* articulo. 8. *& principali.* etiam ſequitur articulo *vndecimo verſi.* 14. & etiam habetur per Are. *hic circa fin.* & per Bar. *in d. authen. at qui ſemel. col. 6. & ſeq.* & per Ang. *in d. §. quia vero. col.* 2. Ex qua limitatione habes vnũ caſum in quo admittitur articulus directo contrarius etiam poſt publicationem quando per illum probatur falſitas cum corruptione iuxta terminos *dicti cap. licet cauſam.* vbi Felyn. poſt alios *colum.* 17. adducit alios caſus, & etiam do. Marian. hic præallegato artic. 8. adducit duos alios caſus in quibus recipitur probatio directo contraria etiam publicatione facta. Tu vide alium poſitum per Felyn. *in c. cum Ioannes eremita, columm. 12. infra de fide inſtrumen.* Vide etiam caſus poſitos in deciſio. conſil. Neapol. 33. ſed melius deciſ. 216. vbi enumerantur octo caſus, in quibus directo contrarius articulus recipitur in prima & in ſecunda inſtantia etiam publicatione facta. Vide etiam per Rot. in deciſ. nouis. 437. alias *ſub tit. de teſti.* 23. vbi ſuper articulo directo contrario poſſunt produci ijdem teſtes ſuper petitorio non obſtante publicatione facta in poſſeſſorio. Quando autẽ quis vellet probare poſt publicationem factam falſitatẽ teſtium per indirectum tunc de facili poſſet vt tenet *gl. noſtra hic,* & no. *in c. ſicut & in c. ex tenore infra eo.* & *gl. in d. clem. 2. per text. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. ſtip.* de quo plene dicas vt in locis præallegatis notatur per doc. & ſcriben. & vt per do. Marian. *hic artic. 9 princi.* & per Aret. *hic*
circa finem. † Vndecimo limitatur quando publicatio fuit facta 48
indiſcrete & ſciente vel inuita parte. Nam tunc ſuper eiſdem vel directo contrarijs poterit recipi probatio, vt dicit Abb. *hic* qui aſſerit idem eſſe ſecundum aliquos ſi publicatio fuit diſcrete facta ſed pars adhuc non dicit teſtificata. De quo vltimo dicam inferius poſt quæſtionem Abb. quam ponit expeditis limitationibus. Circa vero veritatem limitationis præſentis dicas eſſe *text. in d. cle. 2. ibi, rite receptis & publicatis.* vt intelligit *ibi gloſ.* & Cardi. *in 1. oppo.* & Imol. *col.* 3. vult recitando opin. aliorum limitationem procedere quando publicatio eſt penitus nulla ipſo iure, ſecus ſi ope exceptionis, de quo per Barb. *ibi, colu. 1. & tribus ſi.* vbi etiam declarat quot modis dicatur non rite facta. de quo etiam per Bart. *in d. auth. at qui ſemel. colu. 5. verſi. quæro quid ſi publicatio.* per Imol. *hic colum. 2. verſ. item videtur* & per Felyn. *col. 2. & 3.* plenius per do. Marian. *in 4. artic. prin.* vbi per quinque col. examinat. veritatem iſtius limitationis & ponit 10. *concluſ.* recitatis prius opinionibus doc. & etiam do. de Rot. fuerunt varij, nam in antiquis deciſ. 42. *alias ſub tit. de teſti. prima,* voluerunt publicationem non rite factam non impedire teſtium productionem niſi didicita eſſent teſtificata, & in iſto vltimo contrarium videntur tenere in nouis deciſ. 391. *alias in tit. de probat.* et. Felyn. *hic* ſequitur opio. dominorũ in antiquis. quod ſi fuerunt didicita teſtificata non poterit fieri noua productio etiam ſi publicatio non fuerit rite facta, quæ fuerat opin. do. Card. *in d. cle. 2. in 1. oppo.* & etiam do. Bart. *in d. auth. at qui ſemel. & ad tex. in d. cle.* 1. reſponde ex dictis per Barba. & *ibi* per do. Marian. *hic.* Iſto enim caſu viget timor ſubordinationis, & eadem ratio timoris, de qua *in d. cle.* 2. & maxime quando alios non productos producere vellet: & per hoc tollit, quod dicunt do. de Rot. quia etiam ſuper eiſdem viget timor ſi alios producunt publicatione facta, & iſta intelligentia melius concludit quam illa, quam *hic* aſſignat Fely. quando vero fieret productio ſuper directo contrarijs etiã do. de Rot. iſto caſu tenent vigere timorem, ſed dubitant quando ſuper eiſdem: in quo dicas idem per hanc ratio-
nem & inſtantiam vel eam quã adducit Fely. † Duodecimo li- 49
mitatur quando prius actum fuit coram arbitris compromiſſarijs electis per ipſas partes & poſtmodũ agitur coram ordinario vel delegato, nam poteſt denuo fieri productio teſtium ſuper eiſdem non obſtante publicatione facta vt habetur *in c. præſentata. infra eo.* quod declara & intellige vt plene notant *ibi* per ſcriben. & per Bar. Saly. Paul. & alios *in l. ſi. vbi* bonus tex. *C. de teſti.* & vide per Imol. *in d. cle. 2. col. fin.* & per Bar. *in d. auth. at qui ſemel. col. pen. verſi. quæro an in alia inſtantia.* & etiam tangit *in l. 2. §. hoc edicto. col. fin. ff. vi bonor. rap.* & Angel. *in d. §. quia vero. verſi. item oppo. ad idem de l. fin. col.* 3. & per Marian. *hic* 11. artic. *verſic.* 276.

& ſeqn.

Digitized by Google

& ſequ. & plenius in 10. art. prin. in 5. membro. vide per Alex. con-
ſil. 75. in 4. vol. & quæ no. in l. 2. C. de eden. & in c. iurn. infra eod.
per Aret. & vide aliquid in deciſ. conſi. Neap. in ordine 178. vbi
ponitur cautela ad effectum vt acta facta coram arbitro faciant
fidem coram alijs. Decimo tertio limitatur ſecundũ Abbatem
in terminis. c. cum cauſam. in fin. infra eo. quando ſunt recepti te-
ſtes coram vno & adhuc non publicati, tunc poterunt denuo
reproduci ſuper eiſdem, ea quo prima receptio non facit fidem
vt declaratur ibi per Abb. colum. pen. & Aret. in vltimo notab. &
per alios ſcriben. quæ limitatio non conuenit nec cõgruit con-
cluſioni, ex quo concluſio loquitur quando eſt facta publica-
tio. Limitatio iſta quando non eſt facta & atteſtationes ſunt
cauſæ, vnde licet ſit vera in ſe, tamen non venit ad concluſio-
nem argumen. l. nam quod liquide. §. fina. ff. de penu lega. l. in bn. ff. de
50 leg. §. primo. † Poteſt etiam limitatio iſta intelligi ſecundum
gloſ. fina. poſitam in dicto capitul. cum cauſam. quam hic adducit
Abb. quæ gloſſ. vult quod teſtes recepti ab aliquo carente iuriſ-
dictione non ſunt impedimento quin noua poſſit fieri produ-
ctio, ex quo tales atteſtationes receptæ à carente iuriſdictione
debent haberi pro non ſcriptis & debent incidi. Ad quod po-
teſt adduci clem. 2. de teſtib. ibi, rite receptis & publicatis, decla-
rando ly rite, etiam reſpectu iuriſdictionis vt videtur ſentire
gloſ. & alij ſcriben. ibi: & hoc modo intelligendo bene veni-
[illegible] limitatio ad concluſionem quando teſtes recepti & publi-
[illegible] à carente iuriſdictione non ſunt impedimento quin noua
[illegible] fieri productio etiam ſuper eiſdem & de hac etiam fuit
[illegible] ſupra in 11. limitatione, & glo. fin. in d. c. cum cauſam. intel-
[illegible] iuxta terminos c. præſentata. De quo etiam dictum eſt ſupra
[illegible] edent. intelligit etiam quando clauſis atteſtationibus
[illegible] producitur teſtis, quæ eſt materia. cap. præterea. infra titu-
[illegible] vnde cum intellectus gloſ. ad illum tex. ſint diminutiui
[illegible] intellectus eſt ille qui ex littera colligitur de quo ſupra in
51 [illegible] & ſecundum illum non erit limitatio ad concluſionem. †
Decimoquarto limitatur quando aliqui teſtes fuerunt minus
plene interrogati: nam tunc denuo ad plenum poterunt inter-
rogari etiam publicatione facta, vt habetur in cap. per tuas. infra
eo. de quo plene ibi per Abb. & ſcriben. & in cap. præſentium. de
teſtib. lib. 6. & per Bal. in l. teſtium. C. de teſtib. quam limitationem
ſequitur Imol. in d. clementi. ſecunda colum. fin. & ibi Barba. col. tt.
verſ. 18. & Marian. hic 11 artic. ver. ſecundus caſus. & no. Bar. in
d. authen. at qui ſemel col. pe. in fin. & Ang. in d. § quia vero col 3. verſ.
item oppo. ad idem & per Abb. in c. in præſentia col. 12. in prin. ſupra
52 tit. proximo. † Decimoquinto limitatur in cauſa criminali in qua
idem teſtis poteſt repeti & interrogari ſuper eodem articulo ita
Abb. adducens tex. in c. de teſti. infra eo. qui non probat. & ideo
de veritate limitationis dicendum erit vt in iuribus hic alleg. per
Abb. & ibi per doct. & per Aret. hic col. 9. in princ. tamen limita-
tionem melius probat tex. in c. cum clamor. infra eo. & alia quæ ad-
duxi ſupra in 9. limitatione. & ideo ſecundum ibi dicta declara &
intellige hanc limitationem diſtinguendo vt ibi fuit dictum &
53 vt per Fely. poſt Abb. in d. c. cum clamor. & c. per tuas. infra eo. † De-
cimoſexto limitatur quando partes conſentiunt quod fiat noua
productio publicatione non obſtante nam tali fauori pro ipſis
partibus introductu bene poteſt renunciari vt per Abb. hic poſt
Ioan. And. quæ conclu. cõmuniter ab omnibus tenetur quan-
do partes expreſſe conſentiunt, vt remiſſiue habetur per Bartol.
in d. authen. at qui ſemel. in fin. & ibi Alexan. in addi. tenet do. Ant.
hic, & Imo. colum. 2. ver. item not. & in d. clemen. 2. colum. fin. & ibi
Barb. col. 8. verſ. 6 & do. Marian. hic artic. 11. verſ. 3. Aret. colum.
9. circa finem. & Felyn. colum. 3. verſi. inquantum. Quæ limitatio
moderatur non procedere quando eſſet cauſa & materia tan-
gens bonum publicum, vt in cap. ſi diligenti. ſupra de foro compe.
Nam tunc de cenſura partium publicatione factã nõ poſſet fie-
ri noua productio, ita do. Anto. Aret. Fely. & do. Maria. vbi ſu-
pra, & per iſtam decimamſextam limitationem limitatur diſpo-
ſitio cle. 2. de teſti. & tex. in præallegato. §. quia vero. vt non proce-
dant quando poſt publicationem partes expreſſe conſentiunt
54 nouæ productioni. † Sed circa prædicta inſurgit difficultas.
Quid ſi partes expreſſe non conſentiunt, ſed publicatione facta
iudea admiſit nouam productionem ſuper eiſdem vel directo
contrarijs altera parte præſente non contradicente nec appel-
lante, an valeat talis admiſſio Ioan. And. hic tenet quod ſic, &
idem tenet Abb. in c. cum contingat. ſupra de offi. deleg. colum. pen. in
glo. ſuper verbo nihilominus. dicens quòd licet iudea ſit in culpa
admittendo, tamen pars eſt etiam in culpa tacendo & non con-
tradicendo, & ideo culpa culpæ eſt compenſanda, l. ſi ambo. ff. de
compenſa. c. intelleximus. infra de adult. eandem opinionem viden-
tur ſequi Bart. in l. x. ff. de appella. recip. in ſimili. Pro qua faciunt
not. per Innoc. in cap. cum dilecta. ſuper de reſcript. & quæ accumu-
lantur per Felyn. in c. paſtoralis. colum. pen. infra de except. & per Iaſ.
in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. & quæ habentur
in c. 2. de accuſa. lib. 6. Et faciunt quæ dixi poſt Aret. & alios ſupra
tit. proximo in c. quoniam contra glo. in verb. productiones & in glo. fi.
& eandem opinionem ſequitur hic do. Marian. col. fin. artic. 12.
prin. ſequitur Felyn. hic col. 3. & 4. & Imol. in d. cle. 2. col. fina. Pro
qua etiam faciunt quæ hic ponit Felyn. & dicam inferius. Ta-
men ſubtilis Aret. hic colum. 9. circa fin. cum tribus ſequen. tenet
contrarium, & quod imo ſola præſentia & taciturnitas non de-
bet inducere, vt publicatione facta denuo poſſit fieri alia pro-
ductio per text. in d. §. quia. in dictione omnino & per alia hic ad-
ducta per eum. Quæ etiam ſuccincte refert Felyn. & nititur re-
ſpondere adductis per Aret. Tu pro opinione Aret. conſidera
quod text. in d. §. quia vero. nedum ſemel ſed bis & ſic geminatò
opponit dictionem omnino in prin. & in verb. illud tamen. & vltra
quid importet ipſo iure, vt dicit Aret. tamen geminatio debet
aliquid operari iuxta no. in l. baliſta. ff. ad trebellia. cum ſimilibus
item pro opinione Aret. facit verſic. illud. in fine volens poſt pu-
blicationem non poſſe fieri aliam productionem etiam ſi diui-
na iuſſio hoc præceperit, vnde ſi auferunt poteſtas ipſi princip.
à fortiori & ipſis partibus argumen. authen. multo magis. cum ſimi-
libus. C. de ſacroſan. eccleſijs. Tamen pro communi facit ratio hic
adducta per Ioan. And. Abb. & alios, nam cum iſta inducta ſint
in partium fauorem abſque dubio tali fauori potest renuncia-
ri. c. ad apoſtolicam, infra de regula. & l. ſi quis in conſcribendo. C. de
pac. cum vulg. Et ſi dicis eſto quod contineant priuatam vtilita-
tem, tamen eſt contra bonos mores & inducit ad ſubornãdum
& communiter ad delinquendum, conſequenter non poteſt
renunciari vt per Bart. in d. l. ſi quis in conſcribendo col. pe. per l. con-
uenire. de pactis dot. † Reſponde vt per do. Ant. hic & Felyn. col. 4. 55
quod tali dolo præſumpto & non vero poteſt renunciari: & ita
limitatur d. l. conuenire. & hoc maxime cum vtrque † remittat 56
& ſic mutua compenſatione fiat probatio noua & tollatur im-
pedimentum publicationis. Item quia talis ſubornatio conſi-
deratur iſto caſu in conſequentiam & non principaliter, vt de-
linquatur, & ideo non conſideranda per ea quæ not. Bart. in l.
2. ff. de iuriſd. omnium iudi. per text. in l. non omnis. ff. de ſta. liber. &
dixi ſupra tit. proximo in c. in præſentia. ſuper glo. prima. Et tanto ma-
gis quia ſicut expreſſo conſenſu partium iſtud poteſt induci, vt
ipſemet etiam Aret. tenet & dixi ſupra in princi. limitationis:
pariter poteſt fieri & tacito conſenſu qui inducitur ex præſentia
& taciturnitate in iudicialibus. d. capit. 2. de accuſatio. & plene in
dicta l. patre furioſo. cum alijs allegatis. † Nec obſtat text. in d. §. quia 57
vero. nam dictio omnino eſto quod quandoque importet ipſo iu-
re. l. 1. §. ſi pecunia. vbi gloſ. ff. depoſiti. cum alijs hic adductis per Aret.
† Tamen talis dictio omnino alijs varijs modis in iure capitur 58
quos & fere decem refert Felyn. in cap. ex parte. el primo. colum. 2.
ſupra de offic. deleg. & in cap. de regula. infra de ſimon. & per Albe.
de Roſa. in dictionario in verbo omnino. tamen in terminis d. §.
quia vero. capi debet hoc modo omnino, id eſt, leui de cauſa vt in ſi-
mili capitur in c. 1. ver. perſonis de religio. domi. lib. 6. & melius in
c. & ſi Chriſtus. in gl. in ver. omnino. infra de iureiur. & per Albe.
vbi ſupra, & ſenſus erit quod qui poſt publicationem vult facere
nouam productionem non debet omnino, id eſt, leui de cauſa,
ſed cum cauſa iuſta bene poteſt, probatur talis intelligentia in
limitationibus ſupra datis & infra dandis, in quibus expreſſe
habetur nõ obſtante publicatione poſſe fieri aliam productio-
nem ex cauſa iuſta. Et ideo dictio omnino non poteſt ſtare, id
eſt, omni tempore & omni caſu, quia talis expoſitio eſſet contra li-
mitationes dictas & alias dandas, & ideo exponi debet omnino
id eſt, leui de cauſa. & ſi dicas quod dictio omnino importat ipſo
iure, quo fit vt conſenſus partium nihil debeat operari vt ſentit
Aret. Reſpondetur iſtud non poſſe ſtare, nam de expreſſo con-
ſenſu partium bene poteſt fieri productio poſt publicationem,
vt ipſemet Aret. fatetur, ergo dictio omnino non importabit ipſo
iure, vt etiam ſenſit Fely. hic: quod comproba per gloſ. in d. §. ſi
pecunia. quæ vult dictionem omnino non importare ſemper ipſo
iure ſed ope exceptionis ſecundum materiam ſubiectam: com-
probatur in ſimili, nam dictio nullatenus importat ipſo iure, vt
dicit glo. in authen. ſi qua mulier. C. ad velle. & no. in c. licet cauſam.
ſupra tit. præcedent. tamen iſtud non eſſe ſemper verum, vt dicit
gloſ. 3.

Digitized by Google

gloſ. 3. in c. pueri. 1. q. 1. & glo. in c. romana. ad fin. de ſenten. excom.
lib. 6. & Felyn. in c. in cauſa. colum. fin. ſupra eo. & hoc ſecundum
ſubiectam materiam, ita dicamus in dictione omnino. Non ob.
geminatio, nam procedit in caſibus non exceptuatis. in quibus
bene producit effectum ſuum. In caſibus vero exceptuatis vt
eſt noſter ſecus, quia in iſto intentio principis non fuit inducere
59 reprobationem. † Non obſt. quod reſcriptum principis ſuper
hoc non poſſit obtineri: nam princeps cenſetur reſcribere ſe-
cundum ius, & ideo tale reſcriptum nõ debet obtineri in dam-
num partis. l. fin. C. ſen. reſcin. non poſſe. l. cauſas vel lites. C. de tranſ-
act. & tamen partes bene poſſunt iſta facere & cõſenſu partium
poſſunt induci, d. l. ſi quis in conſcribendo. d. c. ad apoſtolicam. Præ-
terea quando princeps ex certa ſcientia concederet cum clau-
ſula non obſtante, dicendo quod non obſtante publicatione
fieret noua productio, bene iſtud poteſt fieri vt not. in capit. ex
parte. ſupra de offic. delega. & in l. 2. §. ſi quid à principe. ff. ne quid in loc.
pub. & in Auth. de teſta. imperfec. & in ſimili per Marian. hic decimo
principali articulo in tertio membro. quando autem ſimpliciter re-
ſcriberet reſcriptum non induceret, vt noua fieret productio
poſt publicationem, quia non eſt intentionis reſcribentis præ-
iudicare tertio, & ita tex. in d. §. quia vero. col. fi. quod ſecus quan-
do ex certa ſcientia: item ſecus quando partes conſentiunt vt
60 eſt caſus noſter. † Rurſus conſidera quod in §. quia vero. dicitur
poſt publicationem ſi petitur noua productio, q iſtud omnino
non debet adeſſe, id eſt, iudex nõ concedit, & in fin. in ver. aliud.
dicitur quod pars quæ didicit teſtificata non habebit omnino
licentiam vlterius vti alia productione: quæ verba in fine poſita
diriguntur ad partem vt nõ habeat vlteriorem productionem.
Et licet in principio illa verba hoc omnino nõ debet adeſſe, exponã-
tur id eſt, iudex non concedit & ſic dirigatur ad iudicẽ, tamen vera
concluſio eſt quod quando verba prohibitiua diriguntur ad
partem, tunc conſenſu partium poteſt derogari tali prohibitio-
ni, quando vero verba diriguntur ad iudicem tunc ſi abnegant
poteſtatem faciendi actum, vt puta quia lex dicit iudex nõ poſ-
ſit, tunc ſi actus fit erit ipſo iure nullus nec validatur conſenſu
partium ex quo negatur poteſtas quæ in iudice fuit ſublata vel
ſuſpẽſa, & ſic ex defectu iuriſdictionis actus erit nullus parte et-
iam volente, ita doctrina Bar. in l. 1. C. de dila. & in l. fin. col. 2. ff. de
fer. & facit glo. in regula prima de reg. iur. lib. 6. Si vero verba dire-
cta ad iudicem non abnegant poteſtatem faciendi actum ſed
tantum ſunt prohibitiua, vt puta non concedat: non admittat:
non audiat: & ſimilia, actus talis factus parte non contradicen-
te, & præſente valet & tenet & non erit ipſo iure nullus, ita Aret.
in d. c. in cauſis, col. pe. & fina. & ibi Fely. col. fin. Clarius idem Felyn.
in d. c. paſtoralis circa finem. In terminis autem. d. §. quia vero in fin.
verba diriguntur ad partem, ergo non important nullitatẽ ipſo
iure, conſequenter valebit actus parte conſentiente tacite vel
expreſſe: & in princ. d. §. quia vero, licet verba dirigantur ad iu-
dicem tamen non ſunt abnegatiua poteſtatis ſed tantummodo
prohibitiua, ſcilicet non concedat: quo fit vt actus factus valeat
parte præſente & nõ contradicente & non erit ipſo iure nullus
per decisiones ſupra adductas & ad alia adducta per Aret. re-
ſponde vt per Felyn. hic. lex non dubium. C. de legi. non obſtat vt
patet ex nota. per Bar. & alios ſcriben. ad quæ etiam vide nota.
61 per Bart. & alios in l. cum lex. de fideiuſſo. † Decimoſeptimo limi-
tatur quando teſtes fuerunt prius recepti ad æternã rei memo-
riam, nam tunc poterunt denuo recipi non obſtante replicatio-
ne ſecundum Abb. hic allegantem iura & rationem, idem vide-
tur ſequi Imo. hic. col. fin. ver. item eſt dubium: poſt do. Ant. quod
limitat procedere niſi altera parte abſente vel cõtradicente re-
cepti ſint, vt hic per eum: opin. Abb. ſequitur Barb. in d. clemen.
2. col. 11. ver. tertio, ſequitur Maria. hic arti. 11. ver. 37. & adducit
rationem quia exceptio rei iudicatæ non obſtat, &c. Et dicit li-
mitationem procedere tam in actore quam in reo vt ſeruetur
æqualitas quod non eſt verum vt infra dicam Bal. autem in au-
then. ſi quis aliquid C. de teſti. tenuit contra hanc limitationem
colum. pen. circa fin. vt refert & ſequitur hic Aret. colum. 6. & colum.
62 8. in fi. † Tu pro veritate conſidera quod ſi teſtes producuntur
ad ęternam rei memoriã ex parte rei quod indiſtincte poteſt fie-
ri & ſolenniter recipiuntur citata parte, &c. & publicantur per
iudicẽ iuxta terminos. c. ſignificauit. & c. Alberic. ſupra eo. cum ſi.
certe iſto caſu obſtaret exceptio rei iudicatę & ideo obſtare de-
bet publicatio, & qui non ad alium finem ſed eundem, & ideo
iſto caſu nõ videtur eſſe vera opinio Abb. & ſequacium ſed ve-
rior eſt opinio Bald. & Aret. ex quo talis exceptio & publicatio
teſtium perpetuo probat, & fit ad finem habendi probationem
vt notatur in Authen. de teſti. verſic. & hoc verum vbi Bart. colum.
2. & ibi etiam Angel. & per Bartol. Bald. Paul. Alexand. & alios
in d. authen. ſi quis ab aliquo. C. de teſti. per Fely. poſt Abb. & alios
in d. c. ſignificauit. col. 2. ver. prima concluſio. & per Abb. in c. quoniã
frequenter. in prin. col. 3. & ſeq. ſupra vt lit. non conteſt. per do. Soci.
conſi. 244. in 2. parte ver. quarto contra eum teſtem. iſto enim caſu
viget timor ſubornationis ex vtraque parte &c. d. clem. 2. de
teſti. cum ſimi. nam ille, qui produxit non debet denuo produ-
cere, & aduerſarius, qui fuit præſens vel citatus, minus, & quæ
citatio ſufficiat dicendum vt in præallegatis locis & per Alex.
conſi. 204. in 2. vol. ſi vero conſideramus teſtes fuiſſe examina-
tos ad æternam rei memoriam ad inſtantiam actoris in caſibus
tamen ſpecialibus in quibus iſtud conceditur, qui notantur in d.
c. quoniam frequenter & ibi late Fely. col. 5. & 6. poſt glo. & Abb. &
etiam notantur per Bar. Bal. & alios in d. authen. ſed & ſi quis. C. de
teſtib. & in d. §. & hoc verum in Auth. de teſti. & per And. de Iſer.
in cõſtitutione regni probationũ. & tunc tales teſtes nõ publicantur
ſolenniter nec perpetuo probant, vt dicit tex. in d. c. quoniam fre-
quenter. in prin. & per doc. in locis de quibus ſupra quo fit vt nihil ſit
impedimento quin denuo non poſſit produci ex quo non po-
tuerunt publicari ſolenniter, vt notant in locis præallegatis,
quo fit, vt etiam iſto caſu doct. Abb. non procedat, & verior ſit
doct. Bal. & Are. de quibus ſupra. † Decimooctauò & vltimò 63
ſecundum Abb. limitatur quando teſtes non fuerunt producti,
ſed tantum fuerunt dati articuli, iuxta notata per gloſ. in ver. ca-
pitula. in c. cauſam quæ. infra eo. quod ſequitur ibi Abb. col. pen. ver.
ſecundus intellectus, & etiam Imo. & ſcriben. ibi & Barb. in d. clem.
2. col. 11. ver. 29. & per Maria. hic, artic. 11. ver. 6. & per eundem
art. 4. in 5. & 6. concluſione, ibi declarat quid ſi fuerunt didicita
teſtificata. & videtur concludere, quòd adhuc poſſit fieri pro-
ductio: & licèt Doct. communiter tranſeant cum iſta limitatio-
ne, tamen mihi videtur dubitabilis ex quo publicatione facta,
& didicitis viget manifeſtus timor ſubornationis, eſto, quod
non fuerunt producti teſtes ante publicationẽ, ſed tantum da-
ti articuli: nam pars quæ didicit teſtificata ſuper articulis per ip-
ſam iam productis ad probandum eos poterit producere teſtes
quos voluerit ſecundum terminos limitationis, & negari non
poteſt, quin non immineat timor ſubornationis. Nec ob. tex.
in §. illud, inductus hic per Abb. vbi cõſideratur productio te-
ſtium, quia verum eſt, quod conſideratur ad hoc, vt productio
excludatur, vt dicit ibi tex. manifeſte, non autem, vt permitta-
tur, vt intelligit hic Abb. & non bene. Præterea in text. §. quia ve-
ro. & in ver. aliud. potiſſima conſideratio eſt timor ſubornationis,
vt dicitur ibi, in verſi. vtpote ſuſpicione habita, & clarius habetur in
d. clem. 2. qui timor viget in caſu præſenti cõſequenter limitatio
redditur dubitabilis. Limitatur etiam concluſio per Abb. hic,
ſupra in pen. nota. quando eſſemus ſuper notorio, quæ concluſio
clara eſt, vt dicit Maria. in 11. art. verſic. 37. & communiter tene-
tur. Inferius etiã Abb. limitat alijs modis, de quibus poſt ipſum
dicemus. Plures alias limitationes ad dictum articulum, & con-
cluſionem poſuit Maria. hic, maxime articulo 11. & Fely. remiſſi-
ue poſt alios hic, & Barb. poſt alios in d. cle. 2. de quibus per eos,
& in locis per eos allegatis. † Circa eandem glo. Abb. Panor. 64
quærit an ſola publicatio ſufficiat ad hoc, vt ea facta impediatur
alia productio teſtium, an vero ſit neceſſe, quod ſint didicita
teſtificata, recitat opi. Doct. Tandem concludit ſecundum opi.
Ioa. And. Bar. Hoſt. & ſequacium, quod ſufficiat ſola publica-
tio, quando fuit ritè & diſcretè facta, quod eſt quando pars ac-
quieuit publicationi. Adducit iura, & rationes, & limitat, quan-
do de nouo ſuperueniſſet cauſa veriſimiliter non cogitata tem-
pore conſenſus præſtiti, vt hic per eum. Tu aduerte primo, quia
Abb. hic, & clarius in c. ſeriei. infra eo. clare vult, quod ratio pro-
hibitiua nouæ productionis teſtium, poſt publicationem non
fuerit ſolus timor ſubornationis, ſed aliæ rationes hoc introdu-
xerunt, quæ opinio non eſt vera, quia immo illa fuit vera ratio
prohibitionis productionis teſtium timor ſcil. ſubornationis, vt
dixi ſupra in gloſ. in 2. prin. art. circa principium, vbi reſponſum fuit
rationibus hic adductis per Abb. Et ideo tene, quod non aliæ
rationes hoc introduxerint, ſed ſolus timor ſubornationis, vt ibi
plene dictum fuit, quantum vero ad principalem difficultatem
hic tactam Imo. hic, colum. 2. ver. circa ſecundum, videtur tenere
vna cum Abb. quando publicatio facta fuit de conſenſu taci-
to, vel expreſſo, ex quo imputandum eſt ei qui conſenſit. Regula
damnum de reg. iur. lib. 6. eandem opin. tenet Card. in clem. 2. de

teſtibus in ſecunda oppo. Quem de verbo ad verbum refert, & ſe-
quitur Barb. ibi colum. 4. volentes, quod talis publicatio facta à
partibus contradicentibus fuit interlocutoria, quæ tranſiuit in
rem iudicatam, c. ſignificauerunt. infra de teſti. & partes videntur
renunciaſſe vlteriori productioni, & debent hanc opinionem
eſſe veriorem poſtmodum autem Barb. ibi, col. ver. ſed pro verita-
te, tenet, quod ſi probatum eſt teſtificata non fuiſſe didicita ad-
mittitur productio, & declarat qualiter iſtud poſſit probari.
Imo. etiam in d. cle. 2. col. 2. in fi. & col. 3. in prin. tenet opin. Clem.
Papæ, quod ſufficiat ſola publicatio per tex. in d. l. cle. 2. Bal. in d.
auth. at qui ſemel. col. 4. & 5. ver. circa tertium. dicit ſolam publica-
tionem impedire productioné altam quando facta fuit volen-
te, & petente parte, quia tunc erit impedimento ſicuti didiciſſet
teſtificata, ex quo præſumitur didiciſſe, quum petierit publica-
tionem. Ang. in d. § quia vero. col. fin. ver. nunc videamus, dicit quod
cõmunis opinio eſt ſolam publicationem impedire. Limitat
quando publicatio non fuiſſet rite facta, Aret. etiam hic, colu. 7.
verſi. communior tamen intellectus, dicit hanc eſſe communiorem
opinionem, & iſto verbo etiam vtitur D. Marian. hic, in 4. princ.
art. in primo membro, concl octaua & Felyn. hic, col. antepe. ver. modo
quaritur, videtur tranſire cum hac opin. Quam limitat trib. mo-
dis, vt hic per eum, & D. de Rota in antiq. deciſ. 671. aliàs in tit. de
probat. 30. dicunt, quod facta publicatione, & decreta copia te-
ſtes non poſſunt vlterius ſuper eiſdem recipi, licèt non ſint di-
dicita teſtificata etiam ſi iuramento hoc aſſeueretur. Et plenius
examinatur per Are. & D. Maria. quam per alios hic. Vnde iudi-
cando, & conſulendo nó eſſet recedendũ ab iſta cõmuni, quod
publicatio ſola impedit nouam productionem teſtium etiam ſi
non ſint didicita teſtificata. Fallit tamen in aliquibus caſib. hic
poſitis per Abb. Fely. Maria. poſt alios Doct. in puncto tamen
iuris opin. glo. in c. conſtitutus. infra eo. videtur verior. & quod im-
mo ſola publicatio non præſtet impedimentũ, ſed concurrere
debet, quod didicita ſint teſtificata, quam opinionem ſecutus
fuit D. Spe. D. Ant. & alij hic recitati per Abb. & alios, & in pun-
cto iuris eam tenet Ange. in d. §. quia vero. ver. præalleg. per illum
tex. eandem ſequitur Aret. hic, col. 7. & 8. poſt Spec. eod. tit. § fa-
tis vtiliter. ver. ſed pone. eandem ſequitur Do. Petr. de Anch. in d.
cle. 2. col pe. ver 2. quæro. & etiam D. Maria. hic, loco præalleg. Con-
cludens, quod ſi probatum erit teſtificata nó fuiſſe didicita, pu-
blicatio ſola non erit impedimento nouæ productioni, & hanc
opinioné etiam ego ſequor in puncto iuris. Quæ comprobatur
primo: nam materia probationis non eſt reſtringenda, ſed am-
plianda, vulga. l. quoniam. C. de hæretici. & ideo ante auth. de teſti. §.
quia vero poterant produci teſtes pluribus, & reiteratis vicibus
vſq; ad ſententiam, vt veritas potuiſſet haberi, vt probatur in d.
§. quia vero in prin. & per Bal. in præalleg. l. per hanc, adducentem.
l. officium enim ibi no. ff. de rei ven. cum ſuis concor. Et probatur per
Aret. hic, col. 3. quia edictum de teſtib. eſt prohibitorium certa-
rum perſonarum. Conſequenter generaliter permiſſum eodem
modo, & facultas probandi quæ non reperiebatur prohibita,
vt etiam ſentit do. Mar. hic, in 4. artic. princip. col. 5. vnde ſuperue-
nit poſtmodum succreſcente litigantium malitia diſpoſitio dicti
§ quia vero. per quam reſtricta fuit dicta facultas probandi, &
producendi teſtes corrigendo illam libertatem probandi, & nõ
conſequenter ius antiquum, & voluit, quod productio & pro-
batio per teſtes poſſit fieri nõ indiſtincte, & omni tempore vti
antiquitus permittebatur, ſed moderate ſecundum formam ibi
traditam nec propter hoc intelligas, quod per d. §. quia vero.
corrigatur d. l. officium. & l. & ſiquidem. C. de except. & l. exceptionem.
C. de proba. ſecundum quod volebant Bal. & Aret. & Maria. hic,
quia iſtud non eſt verum in terminis in quib. loquuntur d. l. officiũ.
enim ſim. ex quo etiam hodie remanent incorrectæ, vt plene dixi
ſupra in ea glo. 2. prin. artic. in princ. declarando, vt ibi dixi. ſed per
§. quia vero. bene reſtringitur illa facultas probandi, & produ-
cendi teſtes omni tempore quæ erat permiſſa antiquitus, & in
hoc venit ille tex. correctiue & reſtrictiue, & duo principaliter
diſponit: primum quid iuris, quando ſunt producti teſtes, & eſt
conceſſum, & renunciatum, & ſunt didicita teſtificata, an de-
nuo poſſint produci, de iſto loquitur principium, & loquitur
finis ibi illud tamen. ſecundum inducit quid iuris quando ſunt
producti teſtes, & non ſunt didicita teſtificata, an denuo poſſit
fieri alia productio teſtium, & de iſto loquitur ver. ſi vero. addu-
cens vſque ad ver. illud tamen demum. in princ. dicitur quod ſi eſt
renunciatom, & conclusum, & didicita teſtificata, tunc pro-
hibetur noua productio, conſequenter non ſufficit publicatio
ſola, ſed concurrere debet, quod didicita ſint teſtificata, ita tex.
ibi, & excepta fuerint teſtimonia, & text. ibi, & ab eo qui teſtes de-
duxit concludente, & edictum accipiente, & etiam in tex. ibi, ne forte
relictis prioribus & dudũ manifeſtis propter eorum teſtimonia factis, &c.
Et in ver. illud tamen. ibi, & teſtificationes tractauerit, & ibi ex hoc
didicerit teſtificata. ex quibus patet Imperatorem voluiſſe reſtrin-
gere facultaté probandi, & producendi teſtes permiſſam iure
antiquo, ita demum, ſi didicita fuiſſent teſtificata, & ſic duo ibi
concurrebant copulatiue concluſ. & potiſſimum, quod didici-
ta fuerant teſtificata, & in hoc potiſſimum ſe fundat princeps:
quo fit, vt ſi iſtud non interueniat, publicatio ſola non debeat
eſſe impedimento, arg. l. ſi heredi plures. ff. de cond. inſt. cum alijs
notatis per Mod. in l. verum. in princ. ff. de reb. dub. præterea Impe-
rator in verſ. ſi vero. deducens in pluribus locis cõſiderat, an didi-
cita fuerint teſtificata, vel nõ, ad hoc, vt ille prohibeatur à quarta
productione teſtium, iuxta etiam notata in c. in cauſis. ſupra eo. &
in c. vltra ſecundũ infra eo. ſecundum quod ſubtiliter inducit Are.
hic, & ideo cum d. conſtitutio. §. quia vero. veniat reſtrictiue, &
correctiue ad ius antiquum debet corrigere minus quam po-
teſt, arg. notatorum in l. fin §. in computatione. C. de iure delib. & per
Alex. in l. 4 §. at prætor. ff. de dam. infec. & vt poſſit fieri reductio
ad primæuum ius in caſu in quo non apparet correctum, argu.
notatorum in l. ſi vnus. §. pactus, ne peteret. ff. de pac. & l. præcipimus.
C. de app. cum alijs vulg. dicendum eſt itaq; neceſſario, quod ta-
lis reſtrictio probationis inducta † per d. §. quia vero. tantũ pro- 65
cedat quando didicita ſunt teſtificata, ſecũdum quod loquitur
dicta diſpoſitio corrigens, & no debemus extendere eam in ca-
ſu in quo non loquitur per iura vulgaria inſuper in d. §. quia vero,
aſſignatur ratio dictæ conſtitutionis & prohibitionis, quæ eſt
timor ſubornationis, vt dicit tex. ibi, vtpote ſuſpicione habita, &
clarior tex. in d. clem. 2. quæ ratio viget † quando didicita ſunt 66
teſtificata, non autem quando ſola publicatio facta eſt, vnde à
ratione ceſſante dicendum eſt ſolam publicationem non eſſe
impedimento, pro qua etiam concluſione poſſet conſiderari
etymologia, & deſcriptio ipſius publicationis, ſecundum quod
conſiderat Abb. & Domi. Mat. hic. Non obſtant rationes ad-
ductæ hic per Abb. quia ad eas omnes reſponſum fuit, ſupra 2.
princip. artic. in prin. Non obſtant notata in c. 1. de ele. lib 6. quia
termini ſunt ſatis diuerſi: nam litis conteſtatio, vel alius actus
habens vim litis cõteſtationis bene excludunt facultatem pro-
ducendi dilatorias, quia talis termini ſoli ſunt apti, & ſufficien-
tes ad excludendum illas, ſecus in publicatione ſola, quia non
ſufficit, ſed debet habere qualitatem didictorum teſtificatorũ,
vt ſupra probatũ eſt. Non obſtat de tacita renunciatione: quia,
vt dixi ſupra in primo artic. etiam expreſſa renunciatio non ſuffi-
cit declarando, vt ibi, quando fortius nõ habet obſtare tacita,
argu. l. cum quid. ff. ſi cert. peta. Non obſtat text. in c. intimauit. c.
cauſam, quæ. c. de teſti. c. cum veniſſet & alia volentia, & conſide-
rantia ſolam publicationem eſſe terminum excluſiuum produ-
ctionis teſtiũ, quia ad prædicta reſpondet Marian. hic, poſt D.
Anton. quod loquuntur, & locum habent in caſu dubio, ſecus
in caſu certo quando probatum eſt teſtificata non fuiſſe didici-
ta, vt eſt quæſtio præſens, vel reſponde, quod viget timor ſub-
ornationis iuxta ea quę dixi de renunciatione ſola, ſupra artic. 1.
Non obſt. d. clem. 2. quæ intelligi debet, quando cum publica-
tione cõcurrebat ſcientia teſtificatorum, ſecundum tex. in d. §.
quia vero. à quo proceſſit d. clem. 2. pro quo facit ratio ibi poſita
quæ debet conuenire dicto, & vt conueniant intelligi debet,
quando fuerũt didicita. Item facit & illa dictio rite, quum tunc
dicatur publicatio ritè, & diſcretè facta, quando vltra alia re-
quiſita etiam concurrit ſcientia teſtificatorum, vt declarat poſt
Bar. & Abb. D. Marian. hic, attenta declinatione, & etymolo-
gia vocabuli. Non ob. ratio Imol. per d. c. damnũ de reg. iur. lib. 6.
quia procedit ſequuta ſcientia teſtificatorum propter quod iam
ille conſenſit. Et quia teſtificata non ſunt didicita, nec ſequutus
effectus: talis conſenſus carens effectu non debet præiudicare,
cum effectus non fuerit ſequutus, ad rationem Bart. patet re-
ſponſio, vt procedat in caſu dubio, ſecus in certo, vt eſt præſens
ad rationem Cardinal. & Barb. de interlocutoria patet ſolutio,
quia iuxta eum eſt reuocan. cum non didicerit teſtificata, vt et-
iam ipſi ſentiunt in alio caſu, tamen tu dicas idem & in iſto in
quo viget iuſta cauſa. Quid autem ſi ſunt didicita teſtificata, &
non facta publicatio, dicas, vt pleniſſimè hic, per Marian. in
quarto articulo, ſecundo membro principali, vbi etiam declarat quot
modis dicantur didicita teſtificata de quo per Bart. & alios in
dicta

dicta auctor. at qui ſemel, & in d. §. quia vero. vbi etiam Angel. ad
Barb. in d. clement. & colum. 5. & ſequent. in reliquis, vt per ſcri-
ben. hic. Quærit etiam Abb. colum. 5. verſi. ſed circa hoc quare ma-
gis timetur ſubornatio, poſt publicationem quàm ante. de quo
dicas, vt hic per eum, vt melius de ratione, vt per Imo. hic, co-
lum. 3. circa medium, & per Cardinal. in d. clem. 2. colum. penult.
quæſt. 12. & ibi. Petr. de Anch. in prima oppo. & per Marian. hic, in
tertio principali articulo. Circa intelligentiam text. gloſ. & totius
materiæ Abb. hic, poſt alios, colum. 5. in fin. ſequent. & ſequen.
declarat, Quis dicatur articulus omnino nouus, qui antiquus,
qui directo contrarius, qui contrarius per indirectum, qui no-
nus dependens ex primis, & ante ſuper talibus articulis poſſit
fieri probatio poſtquam in cauſa fuit publicatum, de quo dicas,
vt hic per eum, & reliquos ſcriben. & per Bart. & Bald. & reli-
quos ſcriben. in l. per hanc. C. de temp. appell. & in Auth. at qui ſemel.
C. de probat. & in §. quia vero. in Auth. de teſti. vbi etiam Angel. &
per ſcriben. in clemen. ſecunda de teſtibus. Et circa primum, dum
Abb. vult, quod articulus eſt pars intentionis continens id,
quod actor vel reus intendit probare, vltra notata cap. in præſen-
tium de teſtibus. vide Bal. in l. generaliter. §. ſed iuramento. column. 1.
in fin. ver. eſt autem articulus. C. de reb. cred. & vide per gloſ. in ver.
articulos Cardi. & repeten. in clemen. ſæpe. §. & quia. de verb. ſigni-
fic. & per Dom. Marian. hic, primo articulo principal. & ſecundo &
per Barba. in d. clemen. 2. colum. 5. in princ. Articulos enim dicitur
membrum litis, vt per Bald. in d. §. ſed iuramento. column. 1. in fin.
verſic. item nota, & dictus eſt quaſi arte inuentus, & captus, ex
quo extrahi debet de petitione, vt per gloſſ. in verbo rationabilis,
& ibi Doctor. cap. 2. de confeſ. lib. 6. & per Bald. in l. ſecunda. §.
quod obſeruari, circa finem. C. de iuramento calumn. Et qualiter for-
matur, vide in præallegatis locis, & per Abb. hic. Nouus autẽ
omnino articulus, vt ſentit Abb. hic, dicitur impertinens, &
non faciens ad cauſam, vt no. per Bartol. & alios, in d. l. per hanc
poſt gloſ. ibi, quod exemplifica pluribus modis, vt ibi per Imol.
hic, column. tertia, in fine. & colum. 4. poſt Dom. Anton. & ple-
nius per Marian. in ſecundo artic. principali, & etiam quinto articul.
principali. Quod nedum procedit ex parte actoris, ſed etiam ex
parte rei, vt per Bart. & Bald. in d. l. per hanc, & in Bartol. in l. 1.
ff. de exceptio. & per Marian. hic, articulo quinto, de cuius veritate
vide Aret. hic, colum. antepenultima, & per Doctor. in d. clemen.
67 2. † Articulus autem impertinens dicitur ille, qui etiam proba-
tus nullo modo adminiculatur cauſæ per ea quæ habentur in l.
ad probationem. C. de probat. per Bartol. & Doctor. in l. ſi duo pa-
troni. §. idem Iulianus, & ibi Modern. plura adducentes. ff. de iureiu-
ran. Notatur in d. §. quod obſeruari, & in d. c. 2. & primo, de confeſſ.
lib. 6. & in cap. licet cauſam. ſupra tit. proxi. per Bartol. & Bald. in
l. momentanea. C. qui legitimam perſonam habent ſtandi in iudicio &
vide quæ ponunt Modern. in quarto notabili, in c. dilecti. infra de
68 except. † & ideo dicimus, quòd articulus omnino nouus eſt
impertinens, & non debet recipi, nec teſtes ſuper illo examina-
ti, ex quo tale probatum non releuat, d. l. ad probationem. c. cum
contingat. ſupra de offic. delega. per gloſ. & Doctor. in d. cap. 1. de
confeſſ. lib. 6. & not. in d. l. per hanc. & in cap. cum Ioannes eremita.
cum alijs hic accumulatis per ſcriben. Quod nedum procedit
quando eſt facta publicatio in cauſa, ſed etiam ante publica-
tionem, quia talis articulus omnino nouus conſequenter im-
pertinens omni tempore reijciendus eſt, & non admittendus.
Nam articulus neceſſariò concludere debet, quod ſecus eſt in
iſtis, & ideo reijciuntur. l. matrem. l. neque natales. C. de probation.
c. in præſentia. ſupra titul. 1. per Ludou. in l. mortis cauſa capimus. ff.
de donatio. cauſa mortis & per Rot. in anti. 373. aliàs in titul. de te-
ſtib. 19. Hinc etiam dicimus, quòd licèt teſtes affuturi recipian-
tur, cap. quoniam frequenter in princip. ſupra vt lite non conteſta. &
ibi plene Felyn. Tamen ſecus eſt, quando articuli ſunt imper-
tinentes, quia ſuper illis etiam affuturi teſtes non recipiuntur,
vt notatur ibi, & per Rot. in nouis. 324. aliàs in titul. de teſtibus. 21.
Hinc etiam dicimus, quod articulis impertinentibus non eſt
reſpondendum, cum non ſint admiſſibiles, d. cap. cum contingat.
& per Rot. in nouis 394. aliàs in titul. de ſequeſtra. poſſeſ. & fruct.
quinta. eſt bene verum, quòd ſi articulus impertinens admitti-
tur, & facta publicatione pars non contradicit, ad alium actum,
tunc amplius opponere non poteſt, ita Bartol. & ibi plene Mo-
dern. in d. §. idem Iulianus, de quo vide in deciſione conſilij Nea-
politani, in ordine 33. & 225. & adducta per Iaſon. in l. admonen-
di. colum. 9. de iureiuran. & per Modern. in capitul. dilecti. in quar-
to not. infra de exceptio. Quando autem eſſent admiſſi articuli

impertinentes cum illa clauſula, ſaluo iure impertinentium,
& non admittendorum, &c. operatur effectum, quòd omnia
retrogeſta ſint nulla, ſi apparet articulus impertinens, vt per
Bartol. & Imol. & alios in l. ille à quo, § ſi teſtamento. ff. ad Trebel-
lian. per Bartol. & Bald. in d. §. idem Iulianus. per gloſſ. Abb. &
alios in d. cap. cum contingat. per gloſ. in clemen. conſtitutionem, &
in clemen. vt circa. ad fin. de electio. per Aretin. in cap. per tuas. infra
eod. column. penult. & per Modern. in d. cap. dilecti. De quo per
dom. Philipp. Cornel. in conſil. 18. incipit, In præſenti column. 8.
verſi. circa tertium. in 3. lib † Articulus antiquus, dicitur ille, qui 69
per contrarium ad omnino nouum conſideratur, vt per Bartol.
in d. l. per hanc. & per Abb. hic, column. penult. verſ. & ſatis per prædi-
cta, & in d. clem. 2. de quo ibi per ſcriben. & per Dom. Marian.
hic, 2. articul. princip. & 6. artic. princip. cum alijs concor. Circa
quod concluſ. firma eſt, quod publicatione facta ſuper anti-
quis, & eiſdem nedum in eadem inſtantia, ſed etiam in cauſa
appellationis teſtes nedum alias producti, ſed etiam noui re-
gulariter non poſſunt recipi propter timorem ſubornationis,
vt habetur in d. clem. 2. & in d. §. quia vero. in Auth. de teſt. & in d.
auth. at qui ſemel. & per gloſ. & ſcriben. hic, cum ſuis concord.
Quæ conclu. limitatur multis varijs modis de quibus dixi ex-
preſſe, & remiſſiue, poſt Abb. ſupra in hac gloſ. in 2. artic. princip.
dicas, vt ibi, & per Marian. hic, in 2. artic. princ. & per Felyn. col.
6. & ſequ. per Barba. in d. clem. 2. poſt antiquos Doct. † Articu- 70
lus directo contrarius dicitur qui prioribus directo contraria-
tur. declara, & exemplifica, vt per gloſ. in d. cle. 2. & ibi omnes
ſcriben. per Abb. hic, colum. penul. verſi. quarta ſpecies. per Marian.
in 2. & in 8. artic. prin. & dixi ſupra in 2. artic. in 10 limitatione, vbi
expreſſe & remiſſiue poſui multas limitationes in quibus patet
etiam publicatione facta articulum directe contrarium recipi,
& admitti, vide ibi. Ad illud autem quod dicit Abb. hic quod
directo contrarius admittitur quando allegatur falſitas cum
corruptione, vel quando teſtes doloſe dixerunt falſa puta odio,
vel amore, de veritate dicas, vt per Abb. & Aret. in d. c. licet cau-
ſam: & ibi per Felyn. colum. 17. in gloſ. in verbo opponi. & aliquid
per Imol. hic colum. antepen. verſi. & not. cum alijs allegatis in d. x.
limitatione. & circa illud quod ſentit Abbas hic quòd articulus
directo contrarius admittitur quando cum teſtibus producitur
inſtrumentum, & quod ita poteſt intelligi. cap. ſeries. inf. eo. Quod
ſequitur Do. Anto. & Imol. ibi & Felyn. hic colum. 6. verſic. item
limita. & Marian. hic articulo. 11. verſi. 41. Barba. in d. clemen. 2. co-
lum. 11. verſic. 36. tenet idem adducens gloſ. in d. §. quia vero. Ta-
men clarius Barb. ponit in d. clem. 2. colum. 6. verſi. & pro hoc. Quæ
limitatio videtur continere rationem cum producendo inſtru-
mentum videatur ceſſare timor ſubornationis. † Tamen de
veritate dicas vt per Abb. & Aret. in d. cap. ſeries. Ad illud etiam 71
quod dicit Abbas hic poſt publicationem quem poſſe produ-
cere alios teſtes ad coadiuuandum priores, qui fuerunt repulſa-
ti, & per gloſſ. & Inno. in c. ex tenore. inf. eo. idem tenet Imol. hic
col. antepenul. ver. item fallit quando. & Barba. in d. cle. 2. col. 6. in fin.
& Maria. hic. 8. articulo principale. & 11. articulo ver. 42. & Bar. in d.
§. quia vero. colum. pen. verſ. quærit vlterius gloſ. quæ ſententia clare
procedit quando teſtes fuerunt repulſati quo ad perſonas, & ſic
propter obiectus perſonales, quia iſto caſu nihil eſſet imputan-
dum illi producenti teſtes primus paucos quos credebat habi-
les, & procedunt rationes hic aſſignatæ per Doc. tenentes hanc
concluſionem, ſed ſi teſtes primo producti eſſent repulſati quo
ad dicta, talis opin. redditur mihi dubitabilis ex quo iſto caſu
producẽti primos paucos poteſt imputari quare produxit pau-
cos cum ipſe debuit eſſe certus in facto illos potuiſſe repulſari
quo ad dicta. & ideo iſto caſu non militarent rationes Doc.
& † videtur vigere timor ſubornationis & conſequenter iſte
non deberet admitti ad producendum alios ad comprobandũ 72
dicta priorum cum poſſit ſibi imputari quare ab initio non pro-
duxit cum debuerit ſcire teſtes potuiſſe repulſari quo ad dicta.
in ſimili eſt doctrina Spec. in tit. de calum. in fin. & Inn. in c. audi-
tis. ſup. de procura. volentes quod teſtes repulſati ratione perſona-
rum excuſant accuſatorem à pœna talionis, ſecus ſi repulſantur
ratione dicti: niſi ſaluando communem opin. dicas, quod vult
comprobare dicta priorum per alios & conſequenter repulſare
teſtes aduerſarij repulſantes ſuos: quod etiã ſine ſuſpicione eſſe
non poteſt quando fuerunt repulſati quo ad dicta vt ſup. niſi
vltimo diceres iſtum debere admitti ſi probare vult teſtes re-
pulſantes ſuos depoſuiſſe falſum corrupti, vel odio, vel amore
vt in prima limitatione per Abb. hic & alios: tamen eſto, quod

Digitized by Google

iſtud poſſit admitti eſt reſpectu illius qualitatis corruptionis,&
doloſitatis non vdicit Abb. hic ad comprobationem priorum
73 tantũ. In reliquis, vt per ſcribentes. † Articulus indirecto contrarius
eſt, qui non directe aut immediate repugnat, ſed diſcurrendo
per media neceſſaria reducitur ad contrarietatem: quod
declara & exemplifica, vt per gloſ. & ſcrib. in dicta clem. 2. & per
Abb. hic col. pe. in fin ver. vltima ſpecies. & per ſcribentes per illum
tex. in c. ex tenore. inf. eo. & per ſcriben. in l. optimam. per illum tex.
C. de contrah. & committen. ſtipul. per Card. in dicta cle. 2. in 4. oppo.
& per Imo. ibi ſuper gl. in ver. directo. & per Bar. & Bal. ibi col. 7. de
quo per Maria. hic in 2. & 9. articulo principali. & dici aliquid ſu-
74 pra in dicta decima limitatione. † Articulus nõ omnino nouus,
nec omnino antiquus, ſed dependens ab antiquis eſt, qui fundat
ſeu coadiuuat intentionem articulantis, de nouo factus in
eadem cauſa. Et conſequenter qualitercunq; faciat ad cauſam,
ſiue directe, ſiue indirecte, ſiue ſolus ſiue cum adiunctis, dicitur
pertinens & debet admitti & recipi vt per Ab. hic poſt alios
col. antepen. & per Imo. col. 4. & per Aret. circa finem, per Fel. col.
pen. & plenius per D. Marian. in ſecundo articulo principali, & etiam
ſeptimo articulo, vbi diffuſe examinat: de quo etiam per Bart.
in dicta authen. at qui ſemel. colum. quinta. in fin. & colum. ſequ. & in
dicta l. per hanc. & per Angel. in d. §. quia vero. & per ſcribentes
omnes in dicta clemen. 1. quibus in locis ponunt multa exempla
in quib. verificatur præſens deſcriptio. Aduerte tamen, quod vt
talis articulus dependens dicatur pertinens & admiſſibilis non
ſolum requiritur, quod verbis expreſſis non comprehendatur
ſub antiquis, ſed etiam neceſſe eſt, quod non comprehendatur
de neceſſitate facti & probationis, ſecus autem ſi tantum de neceſſitate
facti & non probationis, vt per doct. vbi ſup. exemplificantes
vtrumq; & inferentes ad deciſionem variarum quæſtionum
& reſpectu mutui, & reſpectu præſcriptionis, & reſpectu
excõmunicationis, reſpectu famæ & ſimilium. Ad veritaté autem
eorum quæ hic dicit Marian. de præſcriptione longi & longiſſimi
temporis, an & quando valeat, per Imol. & alios in c. fin.
75 inſ. de præſcrip. & per Moder. in tracta. de præſcrip. † Super iſtis itaque
articulis non omnino nouis, ſed dependentibus ex primis
admittitur probatio etiam publicatione facta, vt dicit iſta decretalis,
& habetur in gloſ. noſtra & per omnes ſcriben. & per
Bart. in d. auth. at qui ſemel. & In corpore, vnde ſumitur vbi etiam
per Ang. & plene notatur in d. l. per hanc. & in c. cum Ioannes eremita.
vbi bonus text. infra de fide inſtrumen. & plene in dicta cle. 2.
& facit ratio quia ceſſat timor ſubornationis, & ſic ratio prohibitiua
de qua in d. §. quia vero. & in d. clem. ſecunda. & quia articulus
eſt pertinens & probatus releuat producentem, & ideo recipiendus
etiam poſt publicationé cum ceſſet timor: quæ concluſio
communiter ab omnibus tenetur. Bene verum quod limitatur
hic per Abb. column. fina. verſi. omnia prædicta, vt procedat
quando dati fuerunt: certi articuli, & ſuper illis teſtes fuerunt
recepti, ſecus autem ſi primitus nulli articuli fuerunt dati,
ſed ſimpliciter teſtes fuerunt recepti ſuper tota cauſa, & ita iurauerunt
& depoſuerunt iſto enim caſu non poterunt recipi alij
teſtes ſuper articulis, ex quo articuli non poſſunt dici noui cum
comprehendantur in petitione ſub qua teſtes fuere generaliter
examinati & iurati, adducit Bartol. in dicta authen. at qui ſemel.
qui hoc non dicit, ſed idem Abb. hoc expreſſe voluit in cap. cum
veniſſent. in fine. infra eod. titul. & etiam ad idem faciunt not. per
eundem Abb. in capit. per tuas. infra eod. colum. penult. & fin. vbi
etiam Aretin. in ſecundo no. & pro hac limitatione faciunt not.
per Bartol. communiter approbatum per Paul. de Caſtr. & reliquos
ſcriben. in dicto §. idem Iulianus, vbi dicit cautelam eſſe
ne teſtis productus ſuper articulis deponendo extra articulum,
vt probet, quod etiam producatur ſuper tota cauſa, quia alias
non probaret nec ei crederetur per no. in l. ſi quis libertatem ff. de
petit. hæred. & per Bald. conſil. ſuo 123. in ſecundo volum. & dom.
Marian. hic articulo. 7. circa finem dicit idem eſſe quando fuerunt
facti articuli & teſtis fuit productus nedum ſuper illis, ſed
etiam ſuper tota cauſa inferendo, quòd producere teſtem ſub
hac forma quandoque damnoſum eſt, vt in præſenti caſu, quandoque
vtile, vt per Bartol. in dicto §. idem Iulianus. Et licet opinio
Abb. circa hoc ſit communis, tamen limitatur hic per domin.
Marian. poſt Imol. hic column. penultim. verſicul. item adde
prædictis, qui bene tangit poſt domin. Anton. hic, quando teſtis
non fuiſſet diligenter interrogatus ſuper petitione, vel ſuper
articulis cum clauſula & tota cauſa: pro quo tu vide dom. Abb.
in dicto capit. per tuas. colum. penult. & finali. item intellige doctrinam
Abb. procedere niſi articulus nouus non contineretur in
petitione, vt dicit etiam hic Dom. Marian. exemplificando ſi
petebantur decimæ & ſuper petitione fuerunt producti teſtes
& publicati, & ex aduerſo producitur priuilegium exemptionis:
nam poſſum replicare de præſcriptione faciendo de hoc
nouum articulum. item aduerte, quòd opinio Abba. procedit
quando ille qui probauit ſuper petitione ſeu tota cauſa poſtmodum
vellet probare ſuper articulis pendentibus, quia tunc
impeditur, ſecus ſi aduerſarius vellet probare contrarium eius
quod continetur in petitione: nam bene poſſet non obſtante
publicatione, doctrina eſt Cardinal. in dicto capit. cum Ioannes
eremita. columna 11. quam commendat, & ſequitur Felyn. ibi columna
12. de qua dixi ſupra in 10. limitatione: aſſignat rationem,
vt ibi per eos. Tamen bene conſiderando iſtud non probatur
in dicto capit. cum Ioannes eremita. ex quo ille qui opponebat de
venditione veniebat compenſando & non apparet, an ſuper
illo fuerunt dati articuli vel ne: & quòd ſolum fuerunt examinati
ſuper petitione non dicit text. ibid. Nec apparet, quòd ſuper
venditione fuerit facta petitio & ſuper illa examinati teſtes,
ſed potius innuitur cõtrariũ, quòd fuerit appoſita in vim compenſationis.
Nota tamen dictum Cardinal. per quod habes,
quòd articulus directe contrarius petitione admittitur etiam
poſt publicationem. Per quod limitatur clement. ſecunda, quæ
loquitur quando eſt directe contrarius alteri articulo, & non
petitioni: adducit rationem diuerſitatis, vt ibi per eum, quæ
bene conſiderando non videtur concludens, ex quo vtroque
caſu viget timor ſubornationis, & dicitur directo cõtrarius petitioni,
cui ita contrariatur ſicut contrariatur articulo. † Gloſ.
fina. tangit ſub qua forma teſtis habet iurare, & quæ capitula 76
continere debet tale iuramentũ: de quo plene in locis hic allegatis
per gloſ. & vide per Abb. hic colum. fin. circa finem, & per
Imol. colum. penul. verſic. in glo. fina. & per Felynum, colum pen &
fin. Cum autem Abb. concludit teſtem debere iurare tactis ſcripturis
& euangelijs per text. in cap. hortamur. 3. quæſt. 9. Quod
extendit ad omnia iuramenta quæ deferuntur à iure per gloſ. in
verbo tacta, in clement. Prima de hæreti. Tu dicas quod regulariter
iuramentum poteſt præſtari ſolo verbo abſque tactu ſcripturarum
& euangeliorum, vt notatur in c. & ſi Chriſtus. inf. de iureiuran.
& per Baldum & Alex. in l. aut prætor. §. iurari. per Bartolum
in l. non erit. § ſi neque. ad finem & in lege qui per ſalutem. ff. de iureiurando.
per Baldum in dicta authentica ſacramenta puber. C. ſi aduer.
vendi. colum. 2. & tertia poſt Bart. & alios & ibi Alber. colum. 2.
etiam tangit, vide plene per Felyn. in c. præterea. colum. 6. & ſequ.
inf. de ſponſa. & per Aretinum in c. tuæ. in 4. articulo inf. eod. per
Corſet. in rubr. inf. de iureiur. in 4. quæſt. & per Moder. in tract. de
iureiur. quæſtione. 4. prima partis & per Philipp. Fran. in c. vt circa,
in gloſ. in verb. corporali. de electio lib. 6. qui allegat Inno. in c. cum
contingat. infra de iureiur. extra. 29. & 31. Ad quod etiam faciunt
inferius alleganda. & quæ ponit Felyn. in c. ſicut ex. colum. 8. infra
de fide inſtrum & in d. cap. præterea. talis itaque iurans periurium
incurrit etiam ſi ſine aliquo tactu ſcripturarum iurauit vt not.
per glo. 22. quæſt. 1. in ſumma. & per Aret. in d. c. tuæ. & per Abb.
hic. Bene verum eſt, quod quando iuramentum defertur à iure
tunc non ſufficit quod ſolo verbo iuretur, ſed eſt neceſſe quod
interueniat tactus euangeliorum aut aliarum ſcripturarum, vt
ſentit hic Abb. & Felyn. & ſecundum generalem conſuetudinem
de qua per glo. in d. clemen. prima. de hæreti. ſufficit tangere
quemlibet librum, vel ſcripturam ſecundum quod concludit
Felyn. hic poſt Abba. & Aret. poſt. Abba. in dicto cap. tuæ. & ibi
Fely. col. 3. ver. extra glo. & etiam tangit Abb. in rub. inſ. de iureiur.
& ibi Corſet. in quarta quæſtione, & per Mod. in dicto tractatu de iureiurand.
in prima parte quæſtio. quarta. & tangit Bertachi. in tracta.
de epiſcop. in quarto lib. in ſecunda parte quæſtio. nona. ad quod vide
gloſ. in c. de pace conſtan. §. ſacramenta & ibi Bald. coln. 3. dicens
in omni iuramento ſolenni requiri tactum & quod de conſuetudine
ſufficit, quòd iuretur ſuper qualibet ſcriptura in qua nominetur
Deus, vel in qua contineatur aliquid de euangelio, vel
quod iuretur ſuper tabula picta habente imaginem Dei, vel ſanctorum
ſecundum conſuetudinem quæ ſeruanda eſt, & ibi
Dom. Præpoſ. idem tenet dicens ſufficere iurari per lapidem,
quia iuramentum refertur ad mentem. hoc idem voluit Bal. in
titulo quid ſit inueſtitura. ver. ſic enim domino. colum. 2. & ibi Præpoſitus
colum. 2. qui dicit de iure communi iuramentum poſſe præſtari
ſuper quolibet libro, ſed quod attendi debet conſuetudo:
quod verum, vt ſupra quando lex requirit corporale iuramentum:

rum: ſecus ſi requireret tacturam euangeliorum quia tunc te-
quiritur tactura nec ſufficeret quælibet conſuetudo niſi illa
quæ expreſſe ſuper hoc fuiſſet inducta & ſeruata per gloſſ. *in d.
clem. 1. de heret.* quam ibi ita intelligit & declarat Cardin. *in ver.
porro.* quem ſequitur hinc Felyn. & Aret. & Felyn. *in d. c. tua. inf.
eod.* & Imol. *in d. clem. 1 colum 8 & 9.* Licet circa hoc Abb. *hic &
in rub. inf. de iureiur.* videatur ſentire contrarium & non bene vt
patet ſupra & per Aretin. *in d. c. tua. colum. pen. in fi.* quem omni-
no videas. ad quæ etiam vide not. per Abb. *in c. ſi ſup. de iura. ca-
lum.* & per Salyc. & Modern *in auth. ſacramenta puberum. C. ſi ad-
uer. vendi.* ex quibus patet regulariter iuramentum poſſe præ-
ſtari verbo & etiam tactis ſcripturis ſub quacunque forma: fal-
lit quando lex requirit tactum quia tunc debet interuenire ta-
ctus & ſufficit quicunque per generalem conſuetudinem de
qua ſupra. quæ conſuetudo locum non habet quando lex re-
quireret expreſſe tactum euangeliorum. Nam tunc non ſuffi-
cit tangere aliam ſcripturam niſi ſuper hoc ſpecifice conſuetu-
do diſponeret. Eſt bene verum quod D. Andr. de Iſern. *in con-
ſtitutione regni vnica, in titulo de declaratio. debiti. in princ.* dicebat
quod licet iuramentum debeat præſtari tactis ſcripturis. *c. 1. de
iureiuran. in clemen.* cum alijs concord. Tamen hoc non proce-
dit in magnis perſonis quæ ſatisfaciũt ſi verbaliter iurãt: quod
dictum redditur dubitabile *per dictam clemẽtinam primam de iu-
reiuran* quæ loquitur in imperatore, & per text. *in ca. ego N. infra
de iureiuran.* qui loquitur in epiſcopu. & ideo dicendum vt ſu-
pra. Bene aduertendum eſt, quòd prædicta loquuntur in lai-
co. † quid autem iuris epiſcopo an debeat præſtare corporale
78 iuramentum dicas, vt per gloſſ. *in ver. corporali. in dict. cap. vt cir-
ca. de electio. in 6.* & ponit Alber. *in d. authent. ſacramenta. colum. 2.*
vt habetur per Abb. per illum textum. & ibi Imol. *in cap. ſiu ſup.
de iuramen. calum.* nam in duobus caſibus ſatis eſt, quod epiſco-
pi videant tantum euangelia non autem quod iurent. In aliis
autem caſibus etiam præſtant corporale iuramentum, vt per
gloſſ. *in d. c. vt circa.* & per Abb. vbi ſupr. qui dicit quod euange-
lia debent eſſe in præſentia. de quo tu vide *in auth. ſi iudex. C. de
epiſc. & cler.* & ibi Paul. de Caſtren. qui dicit quod in practica ita
ſeruatur quod Cardinales & Epiſcopi ponũt manus ad pectus
abſque eo quòd tangant, vel videant librum euangeliorum.
Dom. autem de Rota *in antiqua decisio 519. alias ſub titul. de iure-
iur. 7.* dicunt, quòd in curia Romana non ſeruatur quod epi-
ſcopi non iurent nec tangant ſcripturas quia debent tangere,
de qua deciſione Rotæ per quoſdam Moder. fit mentio in ad-
ditio. ad Bart. *in d. auth. ſacramenta puberum,* Et quando epiſco-
pus debet iurare tactis ſcripturis, vide *in tract. de epiſc. in præalleg.
quæſt. 9.* vbi etiam ponitur qualiter Iudæi, & laici habeant iura-
re & ſub qua etiam forma, vide etiam *in d. tract. de iuramento in
4. quæſt 1 parte,* vbi etiam punitur, quod presbyter iurat ſecun-
dum ſuam conſecrationem. Quod voluit prius Abb. *in d. c. fin.
de iureiur. & ibi* Imol. allegando text. *in c. presbyter. 2. q. 4.* de quo
vide *in d. auth. ſi iudex. & 4 q. 2 ca. 2.* & per Bart. & Bald. *in l. iuſiu-
randum. C. de teſti.* & not. *in l. generaliter. C. de iureiur.* & per Bald.
in d. auth. ſacramenta, qui vult *col. 2.* quod clerici conſtituti in ſa-
cris debẽt iurare per eorum ordinem. † Circa vero illud quod
79 dicit Abb. in fin. quod ſi in actis dicitur teſtem iuraſſe, præſu-
mitur, quod iurauerit ſolẽniter tactis ſcripturis propter aucto-
ritatem iudicis notarij & taciturnitatem partis non opponen-
tis, & concurrentibus iſtis tribus. Are. ſequitur hoc dictum,
Abb. poſt Ioan. Andr. *in d. c. tua. col. 3.* & ibi Fel. *col. pen. verſi item
in quantum.* alias iſtis tribus non concurrentibus non procede-
ret dictum Ioan. Andr. & Abb. per ea quæ idem Abb. not. *in d.
c. tua. in fin.* & plenius per notata per Oldr. *conſil. 323. inc. Circa
primum. verſicu. circa quartum.* Are. autem *in l. ſciendum ff. de verb.
col. 9. ver. & quia.* tangit difficultatem nõ tamen decidit, ſed ad-
ducit text. *in c. niſi eſſent. inſr. de præbend.* & doctrinam Abb. *ibi in
nota.* volentis poſt Innoc. *in c. 1. de cler. peregrinantib.* quod ſolen-
nitas extrinſeca præſumitur quando ille † qui fecit actum erat
80 valde idoneus & probus: quod Aretin. ibi intelligit procedere
ex mente Ioan. Andr. concurrentibus quibuſdam alijs admi-
niculis, vt in præſenti. q. Ex iſtis remaneat interpretata &
expedita preſens decretalis, die 24. Iulij 1521.

Paduæ Laus Deo.

REPETITIO
IN CAP. TESTIMONIVM
De teſtibus

Clariſſimi I. C. D. Pauli de Eleazariis.

SVMMARIVM.

1 *Crimine irretitus & in eo perſeuerans repellitur à teſtimonio etiã in ciuili: emendatus vero non, & quid de infami, & de periuro.*
2 *Teſtis ſi eſt ſcriptus in contractu, nunquid contra eum poſſum dicere ſicut contra productum.*
3 *Et quid de iudice. num. 3.*
4 *Canonicus an repellatur ab electione propter crimen.*
5 *Teſtificari licet in cauſa publici iuris, tamen teſtis illud non reddit rationem publici officij quod habeat.*
6 *Producens teſtem, ſi eo non vtitur, nunquid poteſt eum repellere, ſi de nouo producitur contra eum.*
7 *Teſtis ſi eſt contra me productus, nunquid ſi non oppono contra eum in vna cauſa, poſſim in alia opponere.*
8 *Teſtimonium mentientis quo caſu valeat, & in mendacium ſit peccatum mortale.*
9 *Pœnitentia infamiam canonicam tollit, ſecus ciuilem.*
10 *Dictum & depoſitio dicti trahitur ad tempus iuramenti, & ex tũc habetur pro producto.*
11 *Teſtis deponentis qualitas eſt ponderanda, non tempus depoſitionis eius ad validitatem teſtificationis.*
12 *Teſti deponenti ſe criminoſum nunquid credatur ſuper crimine.*
Et an ſit neceſſe in exceptione circumſtantias exprimi. nu. 13.
14 *Accuſari quare quis poſſit non autem per exceptionem repelli.*
15 *Crucem portantes propter crimen hæreſis an repellantur à teſtimonio.*
16 *Teſtis ſi mortuus eſt, an infamia poſſit opponi.*
17 *Ciuiliter quando dicatur agi de crimine.*
18 *Teſti ſi opponatur periurium, vt quia probatur quod non ſoluit debitum in termino vt iurauit, & ipſe probet remiſiſſe pecuniam per nuncium, vel alium, qui infideliter egit, vel huiuſmodi, an repellatur vt periurus?*
19 *Teſtis ſi ante baptiſmum violauit licitum iuramẽtum, nunquid repellatur vt periurus.*
20 *Probatio per teſtes vel alio modo legitimè facta, & cõfeſſio æquiparantur etiam in ſecundo iudicio.*
21 *Teſtes cui liceat reprobare & cui non.*
22 *Reprobatio perſonæ fit propter dicta.*
23 *Teſtis falſus plus offendat quam criminoſus.*
24 *Teſti vtrum obſtet, quod fuit excommunicatus & non abſolutus, niſi probetur crimen, propter quod fuit excommunicatus.*
Excommunicatio non eſt culpa, ſed pœna culpæ, & eius correctiua medicina. ibid. qua ceſſante tollitur infamia. num. 25.
26 *Teſtis non iuratus ſi depoſuit falſum, nunquid debet puniri de falſo.*
27 *Teſtis, cui excipitur de homicidio, & probatur quod fuit conuictus & confeſſus, nunquid repellatur à teſtimonio.*
Et quid ſi probatur vulnus. num. 28.
29 *Infamia facti, & opinio grauata pro eodem ponuntur.*
30 *Infamis non eſt admittendus in teſtem, vel ad accuſandum, niſi accuſatus ſit malæ famæ.*
Secus in denunciatione & exceptione.
31 *Infamia quæ repellat à teſtimonio.*
32 *Banni cancellatio tollit infamiam.*
33 *In criminibus requiruntur probationes luce meridiana clariores.*
34 *Cauſa remota, remouetur prohibitio cauſata ex illa, niſi reliquiæ durent.*
35 *Proponendi diuerſus modus inducit diuerſum ius, ex quo variatur effectus.*
36 *Periurium ſemper etiam poſt pœnitentiam eſt in teſtimonio repellendum.*
37 *Papa an poſſit diſpenſare quod periurus non repellatur à teſtimonio.*
38 *Habilis ad teſtimoniũ in ciuili poteſt repelli in criminali, & quare.*
39 *Opinio ſuſpicione grauata repellit teſtem à teſtimonio.*
Res inter alios acta fidem facit in alio iudicio.

Digitized by Google

40 *Correctum quem dicenti, incumbit probatio.*
41 *Sacerdos vnu quid poſſit deponere iuratum.*
42 *Teſtis, cui crimen opponitur, an poſſit opponenti obijcere de aliquo crimine.*
43 *Creditor ſi pactum eſt cum debitore, bonis eius ſibi pignori obligatis, quod bonorum eius ſibi liceat propria authoritate poſſeſ. ingredi, an iudicis authoritate poſſit ingredi poſſeſſionem debitore poſſidente, an ſit offerendus libellus, & iudiciarius ordo ſeruandus?*
Et quid ſi debitor alienauerit, vel alio modo poſſeſſio obligata ad alium peruenit?
44 *Pactum afficit rem, & tranſit contra ſingularem ſucceſſorem.*
45 *Pactum de non petendo fa tum cum venditore nocet emptori.*
Ius habens in re, ſi poſſeſſione priuetur, an poſſit ex interuallo deijcientem expellere.
46 *Pactum rei meæ appoſitum in traditione ſi alienetur, non afficit rem.*
47 *Pactum, quod prædio alieno liceat pecora paſcere, & huiuſmodi, eſt perſonale.*
48 *Pactum nullum afficit rem, niſi ex pacto ius quæratur in re vel pignoris, vel ſeruitutis, vel alterius iuris.*
49 *Caſus ſpeciales non ſunt trahendi ad conſequentiam.*
50 *Ex pacto licet, quod ſine libello procedatur, & ſi iudex de plano pactum ſequatur, tenebit iudicium.*
51 *Nunciare nouum opus cuilibet liceat in re ſua etiã ſimplici verbo, & per iudicem de plano.*
52 *Emphyteotã expellere an dominus propria authoritate poſſit ſi non ſoluit canonem.*
Et an colonum & inquilinum interuerſa poſſeſſione, ſine libello, ñ. ſequent.
54 *Quod non licet directè, non licet nec per conſequentiam.*
55 *Nunciatione noui operis facta, qui petit nũciationem finitam manere, offerre debet libellum, ſic & creditor cum petit pacta firma manere.*
56 *Iudex in iudicando non ſeruat formam conuentionis, ſed iuris diſpoſitionem.*
57 *Habere licere ſi ſtipulor, vel quod mihi vti liceat fundo, vel ire vel agere per tuum fundum, ſi prohibes me, offerre debet libellum.*

1 TESTIMONIVM. Caſus. † In crimine perſeuerans, à teſtimonio repellitur, etiam in ciuili: emẽdatus vero non. infamis admittitur in ciuili & criminali ciuiliter mota: fallit in periuro. In criminali autẽ repellitur. Dicebat Abb. tres caſus ponit, quibus in ciuili, & quatuor quibus in criminali teſtis repellitur. primus ibi, *ſi in ipſo.* ſecundus ibi, *infamis.* tertius ibi, *periurij* qui eſt communis ad ciuilem & criminalem. Alij patẽt ex litera. Et habet tres partes. Prima tractat de perſeuerante in crimine. Secũda ibi, *ſi vero.* de emẽdato producto in ciuili mota ciuiliter. Tertia ibi, *In criminali.* tractat de producto in criminali criminaliter mota. Teſtimonium] ferendum, vel iam latum habita diſtinctione, vtrum exceptio prius fuerit propoſita & admiſſa, vel proteſtata vel reſeruata, ſupra eodẽ *ex par-*
2 *te A.de. &c.* præſentium. † Sed quid de teſte ſcripto in cõtractu? Guil. durandi *in Spec. de teſte. § ſæpe. ver. ſed nunquid poſſum.* dicit, quòd contra eum poſſum dicere, ſicut contra productum, *ff. de teſt. ſcio.* vbi infamis repellitur à teſtimonio in teſtamento, ad idem *C. qui po. in pig. habe. in ſcripturas ibi, probata atque integra opinionis.* Contra hoc facit *C. de hæret. l. quoniam.* vbi non repellitur à teſtimonio iudiciario criminoſus. Satis dici poteſt, quod infamis non poteſt eſſe teſtis in contractu vel teſtamento, vbi requiritur, quod ſit integri ſtatus, ſed alias nõ prohibetur potiſſime parte tacente: ſed ſi poſtea producatur in iudicio, obſtare ei exceptio criminis ſecundum formam huius decret. &
3 facit quod not. *C. de teſtamentis. l. prima.* † Quid de iudice? dic ſecus in eo, de hoc, *2. q. 7. in ſumma. 24. q. prima. § his autem auctoritatibus. de exceptio.* ſciſcitatus. de hoc dixi in commento *decr. vlt.*
4 *de cleri. excommun. mi.* † Quid de canonico? dicit Vinc. hic eum non repelli ab electione propter crimen, quia ſuum officium exequitur. Secus ſi fieret ſcrutator, vel elect. ratio diuerſitatis, quia eligendo nulli paratur præiudicium, ideo talis actus non prohibetur criminoſo. Sed teſtificari & accuſare ſic, ideo ab eis repellitur criminoſus, vt hic, & *de accuſa. c. 1.* ſecundum Pe. & Abb. qui hoc no. *de electio. illa.* Item eligendo proſequitur ius ſuum, à quo criminoſos non repellitur, *4. q. 6. omnibus. de electio. cum eccleſia.* Sed teſtificando proſequitur ius publicum, à quo criminoſus repellitur, Innoc. & Hoſt. ad hoc *ff. de teſtib. l. prima.* & *ff quemadmodum teſta. aperia. l. prima.* ſed ipſe Innoc. *in decret. nihil. eodem titulo.* dicit, quòd licet † teſtificari ſit publici iuris, 5
vt in prædictis ll. tamen teſtis illud non reddit ratione publici officij quod habeat: ſecus in prælato, contra quem agentem non obſtat exceptio criminis, quia confirmatio eum tuetur, quod non eſt in teſte, vel accuſatore eius vel eorum, ad hoc *ff de liber. homic exhiben. l. 3 § hac verba ff quod fal. tu. au. ge. l. prima § hoc edictum & de pœniten. diſtinct. 3. adhuc.* Inſtat enim ad eius dicti repulſionem: non enim opponitur principaliter & directe contra eum, vt no. Innocen. & Hoſtienſ. *de purgatione canon. inter de foro competen. verum.* & Guilhelmus *in Specul. eodem titulo § primo. ver. ſed pone, quod repello.* A diuerſa] contra quam teſtis producitur: producens enim opponere non poſſet, de hoc *ſupra eodem, præſentium.* † Quid ſi producens eo non vtitur, nunquid poteſt 6
eum repellere, ſi de nouo producitur contra eum. Guilhelmus *in Spec. eod. titulo, § ſept. ver. ſed quid ſi eum* diſtinguit, aut nõ ſum vſus quia nolui, & tunc potero eum recuſare: aut quia non potui, vt quia nil dixit pro me, & non potero tunc eum recuſare: contra hoc facit *ſi quis teſtibus.* canonizata. *4. quæſt. 3.* vbi vſus reſpicit perſonam non dictum: & ſic à verbis non recedimus, *ff de leg. tertio. l. non aliter. & de decimis. ad audientiam.* ſed producendo vti videor, ad hoc *de crimin. fal. ad falſariorum & c. ſequen. & de exceſſ. prælat. inter. verſic. verum.* potuit enim vti, & hoc ſufficit, *de præbend. ſi clericum. lib. 6 & ff quodcunque vulnere ſ. not. l. 3 in princ.* & hoc videtur placere Odoff. Pet. & Iac. de are. qui ſubaudiunt maxime: ſed quid ſi teſtis dixit pro vtroque vt debet, *14. quæſt. 5 non ſane. C. de epiſc. & cleric. authen. ſed & iudex.* iterato producitur contra reum, nunquid poteſt contra eum opponere crimen? Refert Cyn. *in l. ſi quis. C. eod. tit.* quoſdam diſtinguere, aut ſine eius vſu, nihilominus fuiſſet abſolutus, aut nõ, primo caſu poteſt opponere. ſecundo non, vt dictis legibus: ſed ſi recipimus vſum dicti ſeparatum ab vſu perſonæ & eius productionem, non procedit dicta diſtinctio: facit gloſſa *in eadem l.* canonizata *4 quæſtio. 3* & habet hoc locum non ſolum ſi producantur inter eas perſonas, ſed etiam inter alias, ſecundum Accurſium *in l. ſi quis teſtibus.* quod tenet etiam Alberic. licet Odoffr. contra. † Quid ſi non oppo. contra teſtem in vna 7
cauſa contra me productum, nunquid poſſum in alia me opponere? Videtur quod non per regulam, *quod ſemel cum concor. de iureiuran. quemadmodum 32 quæſt. 5 horrendus* doctores legum contra, *per l. voluntaria de execu. rei iu. l. 2 de his qui ſpon. mu. ſu. lib. 10.* Non enim ſequitur, ſemel ſum grauatus, iterum velo grauari, *inſt. de cenſib. peruenit ff de op. lib. operas.* facit quod not. Vincen. & Compoſtel. *de exceptio. dilectum filium.* Alia enim eſt approbatio omiſſionis, alia productionis: hoc putat verum Albertus, ſi ſciens eos tales omiſi excipere: ſecus ſi ignoraui, quia ignorans non conſentit, *ff. de iuriſdict. omn. iudic. ſi conuenerit, alleg. ff. de adulter. ſi maritus § ſi negauerit.* idem videtur, ſi ſciui, ſed tũc probare nõ potui, ſed ſuperuenit probandi copia: ad primum *ſupra eodem, præſentium,* ad ſecundum. *2. q. 6 plerique.* ad vtrumque. *de electio. vt circa lib. 6.* cum ſuis concord. Parte] alias eius procurator, qui ad hoc admittitur etiam ſine ſpeciali mandato: ſecus quando opponitur crimen in caſu *clem. 2. non poteſt. de procurat.* vbi de hoc. & in Specu. *de procurat. § primo. ver. ſed nunquid media.* Crimen] id eſt peccatum mortale, *de verborum ſignificatione,* ſecundum Abb. contra hoc facit *de accuſatio. inquiſitionis § tertio in fine.* vbi † valet teſtimonium eius, qui mentitur, & 8
tamen mendacium eſt mortale. *32. q. 2. § item quod dicitur cum c. ſeq. & c. mihi cum c. ſeq.* Item quia hic loquitur de crimine, ſed aliud eſt crimen, aliud peccatum, aliud delictum, *de pœni. diſt. 1. ſi peccatum.* vbi de hoc. & *C. ſi aduer. delict. l. prima. de regulis iuris. in 4. regula* plus enim eſt in crimine quam in peccato, quia crimẽ eſt graue & accuſatione & damnatione digniſſimum, *81. diſt. c. 1. in fine.* vnde Ala. & Vincent. *ſuper eodem, primo.* dicunt, quod deberet eſſe tale crimen, quod repellat à promotione, & cum in eo non fuerit diſpenſatum, hoc verius videtur, & dic crimen ſecundum Inno. & Hoſtien. de quo non eſt condemnatus; nec irrogat infamiam ipſo iure, alias etiam poſt pœnitẽtiam repelleretur in ciuili: infamiam † enim canonicam tollit pœnitẽtia, 9
6. q. 1. illis. ſed ciuilem non. *2. q. 3. § hinc colligitur:* & vide quod no. Innoc. *de purgat. canon. cum inter.* in gloſſ. *contra eum. ver. ſi autem.* hoc etiam intelligitur de crimine commiſſo tempore teſtimonij: ſecus ſi poſt, *ff. eod. tit. ad teſtam. vnum.* nam factum legitime, & *c. de reg. iuris. factum legitime lib. 6* de hoc in Specu. *eodem tit. § 1. ver. ſi quod poſt datũ. & ver. itẽ quod eſt ſeruus.* ſed ſi tẽpore, quo iura-

Digitized by Google

iurauit, erat teſtabilis, ſed tempore quo eius dictum recipitur,
reperitur inteſtabilis, Gulielmus in Specul. *eodem tit. ver. quid ſi*
teſtes. poſt tres oppoſ. etiam in fine diſtinguit: Aut crimen non
eſt notorium, & recipitur dictum eius, & in tempus diſputa-
tionis ſeruatur: Aut eſt poſtea notorium, & tunc eius dictum
non admittitur, 8. *q. 1. talia.* Contra hoc facit, quia † dictum &
10 depoſitio dicti trahitur ad tempus iuramenti, & ex tunc habe-
tur pro producto, arg. *C. eod. tit. l. penult.* & de hoc in Spec. *de te-*
ſte §. qualiter. ver. hi quoque. & de ſer. §. ſequitur. verſicu. quid ſi tunc
teſtis. ergo crimen ſuperueniens poſt iuramentum non noce-
bit. Guido de Suzat. *in l. iure. eodem titul.* & recitat ibi Albericus
in ſuo theſau. aduo. quod tempus iuramenti, non depoſitionis
attenditur. & de hoc per Archid. 3. *q. 5. conſtituimus.* per d. M. *de*
reg. iur. factum legitime. lib. 6. Sol. aut quæritur, vtrum dictum e-
ius debeat recipi, aut iam receptum ſequi. primo caſu aut iu-
dex examinat teſtem, & eſt vera opinio Spec. aut alter, qui ha-
bet nudum miniſterium, & tunc ille cum recipiat, & poſtea
contra dictum poterit pars opponere. Nec obſtat quod fuit
tunc proteſtata, nec oppoſuit, quia tempus receptionis potuit
ignorare, nec ad hoc fuit vocata, ſed ad videndum iurare tan-
tum, ſupra eod. *c. 2. & 2. q. prima in primis.* & per hoc dico, quod
contra hoc dictum poterit opponi, ad cuius repulſionem cri-
men opponitur, vt ſupra dixi. † Non obſtat contraria, quia li-
11 cet non ponderemus tẽpus, quo teſtis deponit, ſemper tamen
ponderamus qualitatem perſonæ deponentis, vtrum ſit illo
tempore idonea. † Nunquid teſti cõfitenti ſe criminoſum cre-
12 ditur ſuper crimine? Innoc. *de accuſ. inquiſitionis.* dicit quod ſic,
quia nõ eſt veriſimile, quod ſuam turpitudinem quis menda-
citer aſſeueret, ad hoc 12. *q. 1. nolo.* Contra, quia deponit non
iuratus. ergo ei non creditur, *ſupra eodem, de teſtibus.* Guil. *in Spe-*
cul. in præalleg §. ver. quid ſi teſtes. dicit, quod per iuramentum vel
tormentum veritatem inueniet, art. 5. *q. 5. illi qui. & 30. q. quin-*
ta iudicantem. quod poſſet obſeruari in ſuſpecto. Opponitur
& probatur *de concesſione præbend. cum ſuper.* ſecundum Hoſtien.
& facta debita ſpecificatione criminum obiectorum, *infra eod.*
præſentium. § teſtis. ver. primo tamen. lib. 6. † & an ſit neceſſe in ex-
13 ceptione circumſtantias exprimi? Scripſi *de electio. conſtitutio-*
nem in clem. de quo per Innoc. & Hoſtien. *de purgat. canon. c. fin.*
Meritò, quod in tali deficit bona vita, & per conſequens caret
fide, *de verborum ſignificatione, forum. in fine. & 2. quæſt. 7. non poteſt.*
quam recuperat per pœnitentiam, 50. *diſtinctione, ferrum* pro-
batur 6. *q. 1. illi qui.* & ſupra *eodem ſuper eo.* In criminali) etiam cri-
minaliter mota, vt patet per litteram ſe. exemplum *de procurat.*
tua. in vlt. gloſ. Siue ciuili) differentia inter ciuilem & crimina-
lem habetur infra, *de accuſat. ſuper his. & Inſti. de publ. iud. in prin.*
ff. de priuat. deli. l. vlt. § dudum, & ſe. in l. 3. §. 1 & per Innoc. *de accuſ.*
qualiter. 2. Et ſecundum canonem potius cognoſcitur ratione
modi procedendi, quam finis vt patet in prǽd. *dec. ſuper his.* Per-
ſeueret reatu) licet non actu, quod præſumitur, ſi non egit pę-
nitentiam, vel egit ſimulatam. Item ſi rediit ad peccatũ, *de pœ.*
diſt. 3 in prin. & c. ſunt qui dicunt. ergo negans perſeuerantiam ha-
bet probare pœnit. ad hoc *de re iud. ſemel malus, lib. 6.* quod dicit
Ioan. verum in criminali: in ciuili verò diſtinguit, vtrum crimẽ
ſit publicum, vel occultũ: primo caſu debet probari correctio.
ſecundo non, vt fiat interpretatio in meliorem part. ne præſu-
matur immemor ſuæ ſalutis, vt ipſe not. 2. *q. 8. ipſi apoſtoli.* Idem
videtur tenere Guil. *in Spe. e. tit. §. 1. ver. item op. quod eſt criminoſus.*
& per hoc videtur, quod opponens teſti, quod nõ ſeruauit *dec.*
omnis de pœ. & rem. habeat probare. Si verò] ſecunda pars prin-
cipalis, in qua proſequitur ſecũdũ membrũ diſtinctionis prin-
cipalis. Abbas dixit aliter, vt dixi in prin. Sit] id eſt, eſſe præſu-
matur. Emendatus] vt quia egit pœnitentiam veram & perſe-
uerantem abſque iteratione peccati. Super] vel niſi ſecum fu-
erit diſpenſatum, vel reſtitutus in integrum, *de re iud. cum te.* ſe-
cundum Innoc. & idem Vinc. de hoc *de ſchiſma. c. 2.* vel purga-
14 tionem idoneam præſtiterit, *de pur. cano. ex tuarum. in fin.* Sed †
quæ eſt ratio, ꝙ poſt pęnitentiã poteſt accuſari, nõ per except.
repelli. primum patet, 33. *q. 2. admonere.* vbi de hoc, *de diuor. gau-*
demus. & de accu. de his. & tñ regula habet, cui datur actio fortius
exceptio, *ff. de re. iu. auxit § cum damnu. & eo. tit. qui ad agendũ lib. 6.*
Reſp. illa, quæ reſpiciunt bonum conſcientiæ, reſtituũtur per
pœnitentiã & pœnę perpetoę ordinẽ ſucceſſiuũ, *de temp. or. c. fi.*
& c. teſtim. ſed non ea quæ reſpiciũt ius alterius: facit quod not.
27. *d. denid. in gl. videtur ergo.* adde, ꝙ dicã ſup. 2. gl. Ad contraria
reſponde, ꝙ regula habet locũ, qñ ad idem agitur & excipitur,

vt no. Inn. *de ex. præl. inter. in gl. 1. in fi.* Crimine] & obiecto & ꝓ-
bato, vt maior ſit dubitatio. Comitatur] .i. cõcomitatur inhæ-
rendo, & eum ſequẽdo, & ſociãdo, iuxta illud Boëtij: Ne no-
ſtrũ comites perſequerẽtur iter. Ad idẽ *de iureiu. & ſi Chriſtus. &*
de ver. ſig. c. abbate. Infamia iuris] de qua loquitur hic ſecundum
Hoſt. Pe & Abb. ſecundũ hoc ſoluitur quæſtio † de portantib. 15
crucẽ ꝓpter crimen hęreſis, an interim à teſtimonio repellãtur
etiã in ciuili de qua in Spe. *de teſte. §. 1. ver. quid de portant.* † Quid
ſi teſtis eſt mortuꝰ? dicit Guil. ꝙ infamia poterit opponi, *C. e. l. fi.* 16
ad fi. C. de inof. te. ſi quis filiũ & ff. de iur. fiſci eius qui in fi. vt ipſe no. *in*
præall. §. ver. ſed nunquid poſt mortem. hic nõ quæritur de pęna cri-
minis, ſed de qualitate perſonæ ſecundũ illud tẽpus: & ſic non
obſt. ꝙ dicitur, crimina morte extinguuntur, *de hær. accuſ. lib. 6.*
In cauſa] multo minus in contractu. † Ciuiliter] ſecundũ Vin. 17
dicitur agi de crimine ciuiliter, cũ agitur ad pœnã pecuniariã.
ff. de priu. delic. l. vlt. dic vt dixi *in gl. differẽtia.* Pręter] exceptiue po
nitur, de hoc plene dixi *de ſum. trin. c. 1. in cle.* & ꝑ hoc innuit per-
iuriũ non eſſe infamẽ: alias male exciperet, cũ ſupra dixerit, &
eũ non comitatur infamia, & inf. de hoc dicã. Reatu] loquitur
ergo de eo, qui mẽte & animo incurrit periuriũ, ad hoc 22. *q. 2.*
hominis periuri: vt quia ſciẽter iurauit falſum, vel licitũ iuramẽ-
tũ nõ ſeruauit, ſecus ſi iurauit temerarie, *ſup e intimauit. & c. cõ-*
ſtit. & facit ad id ꝙ dixi ſuper verbũ, *crimen.* ſecundũ Inn. vide-
tur velle, ꝙ in odiũ recipien. iuramentũ temerariũ talis teſtis
periurus recipiatur cõtra eũ, vel loquitur de correcto, ꝙ præſu
mitur, eo ꝙ iuramentũ temerariũ non ſeruat. Hoſt. ſequendo
primũ dictũ diſtinguit ſolũ inter iuramentũ licitũ & illicitũ, vt
veniẽs contra illicitũ non repellatur à teſtimonio: ſed veniens
cõtra licitũ ſic, & idẽ ſi dubitetur, an ſit licitũ, *de ele. venerabi.* re-
probata diſtinctione aſſertorij & promiſſorij iuramẽti, vel an
ſit de pſenti, vel de futuro, de quib. no. *de iureiu. ſi vero.* & in Spe.
de iuram. delat. in princ. & hãc dicit cõem opin. quia temerarium
etiã non repellit à dignitate, *de iureiu. ſicut:* Hanc opin. videtur
ſequi Ber. *in præd. dec. conſtit. & inf. ti. proximo. peruen.* dic hãc opin.
verã ſi producitur cõtra participem talis iuramenti, quia hanc
excep. nõ põt opponere, q̃a repellitur replicatiõe doli, *de adul.*
c. penul. & vlt. Si vero producitur cõtra aliũ: tunc nõ admittitur,
niſi egerit pęnitẽtiã: vel dic, vt dixi ſub verbo, crimẽ. † Quid ſi 18
teſti opponitur periuriũ, & ꝓbetur ꝙ nõ ſoluit debitũ in termi
no vt iurauit: replicatur, ꝙ remiſit pecuniã per nunciũ, qui egit
infideliter, vel ꝓcuratori negociorũ cõmiſit, qui onus illud
aſſumpſit, vel fuit aliquo legitimo impedimẽto detẽtus, nun-
quid repelletur vt periurus? Videtur ꝙ ſic, quia remãſit obliga-
tus, § *idem. l. 6.* vbi patet, quod talis eſt excõicatus, nec factum,
vel negligẽtia procuratoris, vel nuncij eũ excuſat, *de ele. ſi com-*
promiſſar. in prin. li. 6. & imputet ſibi, qui talẽ elegit. de hoc *vt lite*
non conte. c. 1. facit ꝙ no. Guil. *de vſur. quamquã. li. 6.* Cõtra facit ꝙ
no. 32. *q. 1. apud. vbi de hoc. de pig. ſignificãt.* & ꝙ ibi no. Inn. & Hoſt.
& de offi. dele. P. & G. Sol. aut ſeruauit iuramẽtũ ſtatim, cũ potuit,
poſtq̃ ſciuit non eſſe ſatisfactũ: & tunc non repellitur, quia nõ
eſt periurus, vt in contrariis. Nam ex vi iuramẽti tenebatur ad
duo, ſcil. ſoluere, & in termino ſoluere, ſed per prædicta excu-
ſetur ab vno, ab alio non, de dolo & contumacia. cum dilecti.
facit 88. *diſt. perlatum. de elect. cupientes. in fin. 1. reſp. lib. 6. & de offic.*
ordin. quamuis ad fin. eod. lib. & quod no. in Specu. *de citat. § ſequi-*
tur. ver. quid ſi non præfixerit. ad idem *de appel. cum parati ad fi.* Aut
non ſeruauit, & tunc eſt periurus: qualiter tamẽ probetur hæc
exceptio notat Innoc. *de accu. ſuper his.* Non obſt. contraria quæ
loquuntur in excommunicatione, & in his, quæ ſine dolo cõ-
mittuntur: ſic intellige quod not. inf. *tit. 1. c. 2.* quare autem per-
iurus repellatur, dicit gloſſ. Et an ſit infamis, dicam ſuper ea. † 19
Quid ſi ante baptiſmum violauit licitum iuramẽtum, nũquid
repellitur? Videtur quod nõ, quia peccatum & omnis ſequela
eius tollitur per baptiſmum, 26. *d. deinde.* vbi de hoc. & 1. *q. 7. ſi*
quis omnem. Innoc. & Hoſt. *de diuor. gaudemus* dicunt, quod licet
per baptiſmum tollatur peccatũ quo ad Deum, & legem pro-
motionis, 25. *d. 1.* remanet tamẽ ligatus quo ad pœnas tempo-
rales, de hoc in Spec. *tit. 2. § iuxta ver. pen.* per Arch. 28. *q. 1. ſi quis*
gentilis. Satis poteſt diſtingui, aut tũc iurauit per Deos alienos,
& nõ repellatur, quia in eo ceſſat ratio, licet iuramentũ debue-
rit obſeruare, vt no. Inno. *de iureiur. & ſi Chriſtus.* aut per verum
Deum, & tunc poteſt accuſari: ergo contra eum excipi. Repel-
lendus] quo ad effectum, qñ eius dictum non probat. In cri-
minali autem] ſecunda pars ſecundæ, in qua proſequitur ſe-
cundum membrum ſubdiſtinctionis, & dic mota criminaliter:
de alia

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

de alia enim ſupr. tractauit. Alio iodicio]inter quaſcunq; per-
ſonas intentato, & eſt caſus, quo res inter alios acta nocet quo
ad alios, concord. de elect. ſup. eo. ratio, quia per hoc perſona affi-
citur, & eius fides minuitur, Accuſatione) idem videtur in in-
quiſitione, quã præcedere debet infamia, de accuſ. qualiter 2. idẽ
videtur in renũciatione iudiciali, quia ſi in talib. præſtat impe-
dimentum pendentia iudicij, vt inf. c. ſi. fortius criminis proba-
rio. Contra ipſum) quod ſi ipſe accuſatus eſt cõfeſſus vel con-
uictus de calumnia? Reſpõde, licet ceſſent verba, durat ratio,
quia ratione accuſationis hoc contingit, ideo ſtatim debet de
calumnia puniri, inf. de calum. c. 2. & C. eo. tit. l. 1. Item calumnio-
ſus patitur pęnam accuſati, & parem cuſtodiam, 2. q. 8. quiſquis.
& c. ſeq. ideo prohibitus patrocinari pro accuſato prohibetur
pro accuſatore, vt not. 51. diſt. c. 1. & in Spe. de aduo. §. 1. ver. in cauſ.
Hoc fortius procedit, ſi de calumnia contra eum de nouo fue-
rit inſcriptũ, 2. q. 3. § notandum. De crimine publico]quod con-
demnatum infamat, ff. de his qui no. infa. Athletas. § calumniatorẽ.
vel priuato, ſi deſcendit ab actione, quæ irrogat infamiam, vt
ea. l. §. fin. & l. ſeq. & ſuper hoc vide quod not. 3. q. 8. §. tria. ad fin.
idem in crimine priuato, quod non irrogat infamiam condẽ-
nato: nam talis nõ poteſt promoueri, nec ſacerdotem accuſa-
re, nec in eum teſtificare, licet contra laicũ ad hoc admittatur.
Item ſi excipiatur de crimine, quod non infamat, ſiue ſit con-
demnatio, ſiue non, ſecundum Inn. Conuictus] veris & claris
probationib. C. de proba. ſi autem. vel præſumptione violenta, de
qua no. inf. de præſumpt. litteras. fortius hoc procedit, ſi eſt con-
demnatus. Confeſſus] idem ſi pendet accuſatio contra eum,
20 niſi in except. inf. eo c. ſi. † Et no. probationem per teſtes, vel alio
modo legitime factam, & confeſſionem æquiparari etiam in
ſecundo iudicio: quod eſt cõtra id, quod no. Inn. & Compoſt.
de elect. per inquiſit, vbi dicunt, quòd licet confeſſio facta in vno
iodicio probet, in alio non, dico quod talis habeatur confeſ-
ſus in alio: ſecus eſt in teſtibus & inſtru. de fi. inſtru. inter dilectos.
Primi dicti ratio ſumitur ſup. tit. 1. per tuas & C. de non nu. pec. qua-
liter. quod intelligunt verum, niſi oſtendat confeſſionem ſe a-
liter intellexiſſe, de accu. cum dilecti. vel niſi fuiſſet cõfeſſio pro-
curato. non domini, ſecundum Compoſt. quia in eo ceſſat ra-
rio. Item Goil. in Spe. de confeſſione § nunc videndum poſt prin. ſed
dic prædictam opin. verã, quando quæritur de pœna infligen-
da: hic de fide minuenda, vt ſup. dixi. Nunc] id eſt, in hac cau-
ſa, in qua producitur in teſtem. Per excep. criminis] de quo eſt
etiam emendatus, qui repellitur, ſicut confirmatus conſecra-
tionem petens, ſecundum Inn. qui remittit de elec. c. dudum 2. de
accu. ſuper his. & intelligo de reprobatione teſtium productorũ
21 ſuper intentione, & etiam reprobatorum. † Tertio enim non
licet reprobare teſtes opponendo cõtra perſonas, & reproba-
tionem probando per teſtes: nam per inſtrumenta licet, vt di-
cit d. m. in decr. licet. inf. all. Sed nunquid licet tertio reprobare
opponendo contra dicta? videtur quod non, quia decr. licet. 3.
ſup. eo ponit terminum limitans & reprobans tertiam reproba-
tionem ſeriorum reprobatorum: ſed certum eſt, quod talis
reprobatio afficit perſonam teſtis, quia reddit eum periurum,
22 ſup. eo ſicut. reprobatio † enim perſonæ non fit niſi fiat propter
dicta: ergo ſi non licet vna via, ſcil. opponendo contra perſo-
nam, alia non licebit, de reiu. cum quid. li. 6. facit etiam quod no.
de elect. c. 1. eo. lib. in gl. electi. Contra, quia diuerſæ ſunt oppoſitio.
contra perſonas & contra dicta: primum non reddit teſtimo-
nium falſum, quia licet teſtis ſit criminoſus, † zelum iuſtitiæ &
veritatis poteſt habere, & verum dicere, de ſim. licet Ely. ad fin. &
c. ſeq. de haret. in fin. & c. accu. lib. 6. & ideo poſt ſententiam oppo-
ni nõ poteſt: ſed ſecundum bene reddit teſtimonium falſum,
& crimen falſi poteſt opponi etiam poſt ſententiam, vt ſupra
23 de probat. c. licet, ergo fortius ante. Præterea † falſus etiam offen-
dit plus quam criminoſus, vt patet de fal. c. 1. & eſt contra Chri-
ſtum, qui de ſe dixit, quod erat veritas. Ioã. 9. c. Satis poteſt dici,
quod aut opponitur falſum reſpectu periurij, & per hoc vitie-
tur totum teſtimonium etiam in eo, quod verum dixit: aut re-
ſpectu eius, in quo dixit falſum, vt repellatur eiuſdem ratione
falſi. vel opponitur crimen principaliter, propter quod totum
dictum reprobatur, 9. diſt. ſi ad ſacras, vbi de hoc, 3. q. 9. puta. & de
cen. ſe. diſt. 3. non liceat. ff. de adil. edict. tum eiuſd. & de hoc per Inn. &
Hoſt. de haret. ſi ex conuratu. & Guil. in Spec. de teſte. §. 1. verſic. idem
ſi aliquid eſt. & Alber. de tranſact. ſi ex falſis. C. & ſic habet locum
decr. licet & quod primo dixi. Secundo caſu ſubdiſtinguo, aut
in quo falſum dixi, ſciri potuit ex forma articulorum, ſecuodũ

id quod not. Innoc. ſup. eo ex tenore: vt patet in cle. vel teſtibus, eod.
tit. aut non. Primo caſu non auditur excipiens, ſecundo ſic, per
iura al. pro illa parte. Quid enim ſi in cauſa factæ ſunt duæ re-
probationes, poſt ſententiam opponitur falſum: ſatis videtur,
quod poſſit, cum iura loquantur generaliter, de exce. cum vene-
rabilis. cum cõcor. ibi poſitis. Non eſſet etiã abſurdum dicere,
quod periurium poſſit opponi, quod incurrit deponendo fal-
ſum in vno, cum de nouo contingat, arg. de offi. deleg. inſinuante.
nec hoc poſſet probari ante publicationem, ſicut alia crimina
prius commiſſa, ad quæ termini aſſignantur ante publicatio-
nem, vt in dict. decre. licet. & inf. eo. præſentium. li. 6. & hoc videtur
verius. Si ex varietate vel cõtrarietate dicti ſui appareat de per-
iurio vel falſo, non eſt dubium illud poſſe opponi, vt in prædi-
cta decre. licet. de proba. & inf. tit. 2. inter dilectos. † Quærunt Hoſt. 24
& Inno. vtrum obſtet teſti, quod fuit excõmunicatus, qui non
eſt abſolutus. de quo no. 4. q. 1. in ſumma & dicunt quod nõ, ni-
ſi probetur crimẽ, propter quod fuit excommunicatus: ratio,
quia excommunicatio non eſt culpa, ſed pœna culpæ, & eius
correctiua medicina, 2. q. 1. c. 1. & de ſen. excõ. c. ſi. li. 6. ideo † ea ceſ- 25
ſante, non remanet infamia, ſed potius tollitur, 50. diſt. ferrum.
cum eam præcedat ſatisfactio, de ver. ſig. ex parte. & c. ſeq. Nõ ob-
ſtat quod hęc pœna non eſt infligenda niſi pro culpa, 11. q. 3. ne-
mo epiſcoporũ. & c. nullus ſacerdotũ: quia ſæpe ſine manifeſta cul-
pa vel probata infligitur: & tunc debet ſine difficultate relaxa-
ri, de ſen. excom. ſacro. ad idem 4. q. 5. c. 1. 11. q. 3. c. 1. de re iud. cum Ber-
told. vnde probari debet culpa, alias non repellit. Item ſi excõ-
municatio probat culpam, per abſolutionẽ videtur eſſe ſubla-
ta. Non obſt. ff. de his, qui not. infam. l. 2. § ignominia. cum concor.
quia exauctorare militem ꝓpter culpam vel ab ordine remo-
uere eſt proxima cauſa & pœna delicti, ſed excõmunicatio nõ,
imo contumacia, vt in prædicta decre. ſacro. quod eſt verum in ſen-
tentia lata ab homine: ſecus ſi à iure, 17. q. 4. ſi quis ſuadente. cum
ſim. facit ff. de arbitr. l. Celſus ff. de comp. ſi cum milites. † Quid ſi teſtis 26
depoſuit non iuratus falſum, vel non ſolenniter, nunquid pu-
nietur de falſo? Hanc q. diſputauit Rich. Malum. quam ponit
Alb. in præal. l. iurator & ſoluit per l. ſi quis legatum ff. de fal. nam ſi-
bi ſcribens in teſtamento perfecto ſolenni incurrit pœnã falſi:
ſi vero non ſolenni, vel non perfecto, vt quia erat falſum, ſi ha-
bet figurã teſtamẽti, ita quod appareat teſtamentũ, licet defi-
ciat ſolennitas intrinſeca, adhuc incidit in pœnã falſi: ſi aũt ca-
ret forma exteriori, non incidit in pęnã: & hanc etiam diſputa-
uit d. M. & incipit q. Aquilius. Si quæritur, vtrũ debet repelli vt
falſus, habet locum præd. opi. ſi verò vt periurus, oportet dici,
aut deponit iuratus, aut non. primo caſu repellitur, ſecundo
non. idem dicã de eo, qui primo deponit dictũ ſuum, & poſtea
iurauit. quod erit periurus, ſi iurauit verum eſſe quod dixit, cum ſit fal-
ſum, licet non valeat teſtimo. ſecundum Gof. & Albert. & Bar.
Brix. de hoc vide in Spec. eod. tit. § ſequitur. ad fin. & dixi ſupr. eod.
de teſt. † Quid ſi excipio de homicidio, & probo quod fuit con- 27
uictus vel confeſſus? Non videtur ſufficere, quia aliud eſt quẽ
conuinxiſſe, & aliud eſt quem cõuictum vel confeſſum fuiſſe,
ad hoc de ſucceſ. ab inteſt. c. fin. & facit quod no. in Spe. e. ti. §. 1. verſ. ſed
pone ego. & quia falſum potuit probari & confiteri, vt dicit Vin-
cen. de accuſ. euident. Sol. ſi loquimur de confeſſione, qua vtitur
ad probandum, ſatis videtur ſufficere, per id quod ſupra dixi,
per no. in decr. per inquiſition. ſecus eſt ſi loquimur de alias cõui-
cto, & imputet ſibi, qui ſic excipit, cum poſſet excipere eum ſic
alias fuiſſe conuictum, vt patet in litera præcedenti. † Quid ſi 28
probo vuln⁹? ſatis videtur ſufficere, ſi mora eſt ſecuta. ff. de dam.
infect. l. damni § Sabin. ff. ad l. Aquil. l. ait lex. § quod ſi mors. niſi cõ-
ſtaret mortuum eſſe ex alia cauſa: facit de homicid. ſignificaſti.
Conuincitur] tunc regulariter non punitur, ſed eius teſtimo-
nium reprobatur, de ordin. cognit. cum dilectus. Grauata] ſaltem
de facto ſecundum Hoſtien. vnde dicit Pe. quod † pro eodem 29
ſumitur infamia facti & opinio grauata. Quandoque eſt in a-
lio iudicio quandocunque: vnde dicit Hoſtien. quod ſi ſemel
conſtet in iudicio, perpetuum præiudicium illi generatur, ni-
ſi de falſitate poſſet reprobare, ſupra eodem ex parte. & cap. ſicut.
Tali modo] ſcilicet in modum exceptionis, & ſic non fuit de
iure infamis, de ordin. cognit. cap. 2. ſecundum Hoſtienſ. ſecuo-
dum quem infamia etiam facti tantum repellit teſtem in cri-
minali: in ciuili vero infamia iuris tantum, vt patet ſup. de hoc
in Specul. de teſte. §. 1. verſic. item quod eſt infamis. vbi ponit opin.
Innocentij dicentis † infamem non eſſe admittendum ad 30
accuſandum vel teſtificandum, niſi accuſatus ſit malæ famæ,

2 q. 1.

2.q.1.*in primis. de ſimo. per tuas.* Secus in denunciatione & exce-
31 ptione, *ſup.eo.quoniam.* †Sed quę infamia repellit à teſtimonio?
Not per *l.Caſſius cum ſua gl.ff. de ſenatuſc.* Item talis non accuſat.
ff.de accu.qui accuſare: ergo nec teſtificatur, *ff.de aboli.l.cum maior.*
§ ſed & ſi m. Contra facit quod not. *ff.de dign.l.2.* & quia hoc nõ
repetitur iure cautum, dici poteſt, aut loquimur de cauſa ciui-
li, aut de criminali: ſi de criminali, aut de excep. aut de non ex-
cept. Si de except. aut laicus contra laicum, aut contra clericũ,
aut clericus contra clericum. Item aut igitur criminaliter, & e-
contra: quod proſequere, vt no. inf. *de accu.cum P.* per gl. Innoc.
& Hoſt. *de ſim.licet Heli.* Si vero loquimur de excep. tunc repel-
lit infamia etiam facti, *vt hic.& ff.eo.l.3.§.1.Iuli.* vbi de hoc: Si ve-
ro loquimur in ciuili, ſubdiſtingue, quia aut non poteſt per a-
lios veritas apparere, aut poteſt. ſi non poteſt, talis recipitur in
defectum, *ſup.eo.veniens in fin. C.de inceſtu nup. cum ancillis,* ſed cũ
tormẽto, de hoc 5.*q.5.illi qui* ſi vero poteſt per alios veritas ap-
parere, ſubdiſtingue, aut infamia cãtur à delicto, aut à media
cauſa. Si à delictu, de quo conſtat, aut apparet teſtem emẽda-
tum, aut non. primo caſu indifferẽter admittitur, ſecundo nõ,
vt patet. Si vero infamia cauſatur à media cauſa, aut alias pro-
pter hoc fuit repulſus, vel carceratus: tunc nõ repellitur in ci-
uili, vt hic. Hæc vera, niſi generaliter vel ſimpliciter eſſet infa-
matus, ita ꝙ vilis reputaretur & malæ famæ, *ſup.titu proxi.licet.*
ver.quidã.no ſup.eo.licet ex quadã. inf.ti.1.præterea.2.inf.de excep.c.1.
& hæc vera in infamia facti: infamia iuris aũt indifferenter re-
pellit, vt ſup. dixi. Repulſus] id eſt, nõ admiſſus de crimine fal-
32 ſo. Si bannitus] qui ex forma † ſtatuti habetur pro cõfeſſo. Fu-
erit cancellatus] diſputauit & tenuit Ia. Bur. ꝙ talis non re-
manet infamis, & ad teſtimonium admittitur, quia cãcellatio
tollit infamiam, quod ponit Alber. *in l.iuriſiurã.* Nec mireris, ſi
facit aliquem pro confeſſo haberi contumacia: nam idem cõ-
paratur defectus purgationis, *de accu.accedens.de ſim.inſinuatum.*
& ibi redditur ratio in vlt. gl. ad idẽ *de pur.ca.cum P.& c.ſe.cum ſi.*
& perſeuerantiæ in excommunicatione per annum, 11.*q.3.rur-
ſus.& c.quicunq. & de æta.& qual. cum bonæ.* ad idem *de hæret.cum
contum.li.6.* in hoc caſu gl. exponit. Excluderetur] ergo admit-
teretur ad teſtimonium, quod regulariter eſt permiſſorũ, *ff.eo.
l.1.* Ciuili] niſi ex modo committeret, nec tunc ſi eſſet de crimi-
ne emendatus, ſup. proxi. reſpon. Hoſt. Pont.] & debet, ſi. inf.
de excep.c.1. Pœnitentia] hoc probat emendationẽ, de qua præ-
33 miſit remoueri: ratio, quia † in criminib⁹ requirũtur probatio-
nes luce clariores, C.*de proba.ſciãt.5.q.6. Epiph.* Hoſt. Glo. expe-
diam cum notabil. Primo not. ꝙ patet in conſequentia vulne-
ratum à teſtimonio repelli, & duplex ratio redditur in prima.
Contra, *de confeſſ.c.2.de ſim.ſi domum.& c.tanta.de teſti.c.1.li.6. de
hære.in ſides.eo.lib.* Sol. illa ſunt ſpiritualia, ratio aũt vlt. dict. glo.
34 eſt, quia non per actores, &c. *de ſim.per tuas.* †Secundo no. ꝙ re-
mota cauſa remouetur prohibitio cãta ex illa niſi reliquiæ du-
rent. Ratio primi redditur in prin. ſecundæ glo. Ratio. ſecundi
redditur poſt principium gl. vſq; ad fin. & concor. ad primum.
de reſcr.eam te.de renunc.poſt tranſact. vbi de hoc. *& de iureiur.& ſi
Chriſtus. 41.diſt. Neophyta.* Contra, quia licèt egerit pęnitẽtiam,
accuſari poteſt, 33.*q.2.admonere.* vbi de hoc, *& de duo.gaudemus.
de accu.de his.* ergo fortius excipi, *de reg. iur.qui ad agendum. lib.6.*
So. vt dixi in text. quãdo enim actio & exceptio dantur ad idẽ,
habet locum contrariũ. ſecus ſi ſuper diuerſos effectus & circa
diuerſa. Accuſatio enim fit propter pœnã, quæ per pœnitentiã
nõ tollitur, vt in cõtrario: repulſio enim à teſtimonio fit ꝓpter
carentiam bonæ conſcientiæ, cuius cauſa ceſſat acta pœniten-
35 tia, & ſic † diuerſus modus proponendi inducit diuerſum ius,
ex quo variatur effectus. Item quando cauſa in probatione vel
in promiſſione ponitur per modum termini, habet locum no-
tatum: ſed pœnitentia eſt terminus peccati, & ſic ceſſat prohi-
bitio ad excep. factã à no. concor. *ff.de quæſtioni.l.vnius. §.ſeruum.*
vbi ſeruus torquetur cõtra dñm antiquum in mora prioris do-
mini: ad idem *ff.de decu.l.ſi.& C.eo.l.pe.* ad idem 15.*q.1.mulier.*19.*q.
3.mandamus, de ætat.& qual intellexit.* & Innoc. intellexit de reli-
quiis infamiæ ciuilis, non canonicæ: & ſic ſoluitur cõtrarium,
quod remoto peccato remouetur infamia, 6.*q.1.c.2.* vbi plene
de hoc. ad idem 32.*q.5.præceptum.* & per Archi. 2.*q.7.teſtes.* & ibi
36 contra, *de ord.eo.* So. e. q. ipſi appellationi. 2. gl. Tertiò no. †per-
iurum ſemper etiam poſt pœnitẽtiam eſſe in teſtimonio repel-
lẽdum. concor. all. gl. & de hoc a 2.*q.vlt.paruuli.* & ibi per Arch.
C.de ſi.inſt.l.2 in ſi. mag. gl. *ff.eo.l.3.§.Iul.& ff.de his qui no.infa.l.Lu-
cius.* Ratio huius, quia ex quo ſemel deierauit, &c. *vt de præſcrip.*
*ſcriptum.ff.de ſuſp.tut.l.3.§.qui poſt.& C.de ſuſcep.& arch.ſi aliquid.
lib.*10. Contra, *de maio.& obe.cum in cæteris.* vbi de hoc in pe. glo.
Sol. iuramentum oneris præſtatur à periuro, vt in contrario, &
de præſcr.literas. ſecundum opi. quæ placet ibi Innoc. & Hoſt. &
ab excommunicato, vt no. *de iura.calum.cum cauſam in fin.1.gloſſ.*
Hic autem loquitur de iuramento honoris, qui exhibetur teſti
dũ eius ſtatur teſtimoniu. & ideo in eo requiritur pura & ſim-
plex veritas. 3.*q.9.pura.& 4.q.3.c.1.* quã iuramentum cõfirmat,
de iureiur.& ſi Chriſtus.ver.quadam. cuius contrarium eſt falſitas,
in Auc. *de inſtr.cau. circa prin.* & hoc reſpectu iuramẽtum vincit
homicidium, 26.*q.5.ille qui.* ſed legiſtæ dicunt Vin. & Goff. ꝙ
non, & ſi ſit condemnatus, *ff.de cri.fal.l.ſi.* niſi in caſu *l.ſi quis ma-
ior.C.de tranſ.* vbi de hoc, & per Cyn. & dixi de huc in textu. di-
cit etiam Vinc. quod † Papa poteſt diſpenſare, vt periurus à te- 37
ſtimonio non repellatur, & ideo ſit tutus in mortali, arg. *de iur.
cum & I.& A.* facit *de hære accuſ.§.licet.lib.6.* Idem Guil. in Spec.
de teſte.§.1.ver.ſed quæritur vtrum Papa. vtrum idem ſit in accuſa-
tore quod in teſte, not. Ioan. *in c.quicunq. hic alle.* & dicit quod
non. Quarto not. †habilem ad teſtimonium in ciuili repelli in 38
criminali. Ratio, quia probationes clariores requirũtur in cri-
minali, vt ſupra dixi, ideo nõ ſufficit fama cum vno teſte in cri-
minali, & not. *ſupr.eo.veniens.* id eſt, an idem ſit in ciuili, dicere
ſoleo *de app.c.1.* Quinto not. † quod opinio ſuſpicione grauata 39
repellit teſtem: quod proſequitur pen. gl. *ſup.eo.licet ex quadam.*
Sexto no. † quod res inter alios acta fidem facit in alio iudicio, 40
vide quod dixi in tex. Septimo not. quod dicenti quem corre-
ctum, incumbit probatio. Ratio ſumitur ex Regula, *ſemel ma-
lus.de re.iur.lib.6.* qualiter probetur, tractat vlt. glo. Circa quam
dic, quod licet confeſſio & pœnitẽtiæ impoſitio probetur per
ſacerdotem, tamen ſatisfactio probatur per illos, qui viderũt,
ſecundum Hoſt. Et ſi crimen ſit occultum, ſufficit quod ſit oc-
culta, ſi publicum, deberet eſſe publica, non tamen ſolennis.
2.*q.1.ſi peccauerit.*54.*diſt.ſecundum.*50.*diſt.in capite,* ſecundum In-
no. & *de pœn.& re.c.1.* † Sed nunquid ſacerdos deponit iuratus? 41
Quidam dicunt ꝙ non, quia gerit vicẽ Dei, *de offi.or.ſi ſacerdos.*
vnde ſicut à Deo nũ recipitur iuramẽtũ, ſic nec ab eius vicario.
93.*diſt.c.1.* alij cõtra, quia deponit vt priuatus nõ vt vicarius: &
hoc verius & æquius, & not. caſum, in quo ſtatur vni pro facti
qualitate, inf. *de pœn.& re.omnis.* † Et an teſtis, cui crimen oppo- 42
nitur, poſſit opponenti obiicere de aliquo crimine? Dicit gl. ꝙ
non, tamen dicit Io. & Phi. ꝙ teſtis poſſet oſtendere ſe innocẽ-
tem, ne grauetur fama ipſius, ſicut oſtẽdit ſe liberum per char-
tam manumiſſionis, *in auth.eo.ti.§.ſi vero dicatur.* pars etiam po-
teſt probare teſtes ſuos fore honeſtos, quos aduerſarius dicit
malæ famæ, ſecundum eos alleg. 3.*q.3.de iudicijs.* & facit quod
no. *ſup.eo.ex tenore.in vlt.gloſſ.* Et veram gloſſ. vide in Spec. *de te-
ſte.§.1.ver.item opponitur quod eſt criminoſus.& ver.ſequente.* Pau.
de Eleazã.

Creditor † Hominis debitoris ſibi pignori obligati pa- 43
ctus eſt cum debitore, quod bonorum eius ſibi liceat propria
auctoritate ingredi poſſeſſionem. Quæritur, ſi creditor aucto-
ritate iudicis velit ingredi poſſeſſionem debitore poſſidente,
an libellus ſit offerendus, & ordo iudiciarius obſeruandus. Itẽ
ſi debitor alienauerit, vel alio modo poſſeſſio obligata ad aliũ
peruenerit, an aliquo caſu procedat opinio Mar. quæ ſcripta
eſt C. *de pigno.credit.* † Et primo in ſecunda quæſtione pro gl. cõ- 44
tra Mart. poteſt allegari, quod pactum videtur in rem, & ſic vi-
detur quod afficiat rem, & tranſeat contra ſingularẽ ſucceſſo-
rem, *vt ff.de vſufruct.l.Neratius.& l.ſi pendente §.fin.& de oper.noui
nunciat.l.fin.& de damno infecto.l.falſus.§.adijcitur. de aqua plu.ar-
cen.l.emptor.& l.poſt venditionem.& de itinere actuq. priua.l.appar.
§ primo.* Hinc eſt, quod pactum de non petendo factum cum
venditore nocet emptori, *vt ff.communi diu.in hoc iud.§.fin.* Ecõ-
tra pro Martino videtur, ꝙ licet creditori ingredi poſſeſſionẽ
alio poſſidente: nã non liceat propria authoritate ingredi, arg.
l.ext.ff.quod metus cauſ.& C.vnde vi.l.ſi quis in tantam. ergo non vi-
detur, ꝙ per pactum poſſit debitor in creditorem hoc ius trã-
ferre, arg. *ff.de reg.iur.l.non debet.* † Item qui ius habet in re, id eſt, 45
dominium & rei vend. & poſſeſſionẽ, ſi poſſeſſione priuetur,
non poteſt ex interuallo, deiicientem expellere, *vt C. ad l.Iu-
liam de vi.l.ſi quis ad ſe.& de vi & vi ar.l.3.§.cum ergo.* ergo qui non
habet dominium, nec poſſidet ex ſolo pacto hoc iure non cõ-
ſequitur, cum pactum ſit debilius quàm dominium, *vt C. de
pactis. leg. traditionibus.& de rerum permutatione. ex placito.&
de rei vendicatione. leg. in rem actione.* Item hoc pactum videtur
perſo-

Digitized by Google

perſonale, & non in rem, licèt fiat propter rem, ſicut qui promitit de fundo ſuo frumentum, *vt ff. de contrahenda emptione l.*
46 *fina* Hinc † eſt, quod pactum rei meæ appoſitum in traditione
ſi alienetur, non afficit rem, *vt C. de condit. ob cauſam. l. ea lege. &*
47 *l. ergo* &c. † Sic & pactum, quòd in prædio alieno liceat ſpaciari, cęnare, vel pecora paſcere, eſt perſonale, *vt ff. de ſeruitut. l. vt pomum & in prædicta l. pecorum. & ibi not.* ergo, &c. Item nunciatio noui operis facta ante venditionem venditori in rem propter rem, non afficit rem, vt ex ea emptor & venditor conueniantur, *vt ff. de alt in. mu. l. tertia § opus* ergo, &c. Præterea ſtipulatio, quod per te non fiat, quominus mihi liceat in rem agere, quæ eſt in rem, non afficit rem, vt committatur contra fideiuſſorem circa idem cum ne obligetur, *vt ff. de verborum obligatio. l. cum filius § primo.* ergo, &c. Item hoc pactum quo ad actionem & ius agendi eſt perſonale, argumentum *in l. fin. de contrahenda emptione. & dicto § opus.* ergo abſurdiſſimum videtur dicere, quòd hæc ſola licẽtia ingrediẽdæ poſſeſſionis afficit rem, cum per eam ius non quæratur in re, ſed ex pignoris conuentione, argumentum *ff. de negocijs geſtis l. Pomponius ſcribit. & de le-*
48 *gat. tertio l. Offidius.* † Præterea nullum pactum afficit rem, niſi ex pacto ius quæratur in re, vel pignoris, vel ſeruitutis, vel alterius iuris, vt eſt videre in quolibet caſu regulariter, in quo res afficitur, licèt aliquando detur in caſibus perſonalibus actio in rem ſcripta propter rem, non quia rem efficiat, vt patet in legibus in contrarium allegat. & not. *ff. ad exhiben. l. 3. § eſt autem* in quibus eſt ſpeciale, quia pactum regulariter contra ſingularem non extenditur ad ſucceſſorem, *vt ff. ad Trebellianum l. 1. § ſi hæres cum d. l. final. de contrahenda emptione. & communia prædiorum. l. venditor in principio.* ergo cum per hanc licẽtiam ingrediendę poſſeſſionis nullum ius quęratur in re, nec ius ex pacto proueniens in rem ſcriptum reperiatur, rem non afficiet, nec contra ſingularem competit ſucceſſorem, quod hic eſt ſpeciale, cuius contrarium eſt generale, *vt ff. ad municip. l. 1.* & ſpeciales
49 † caſus non ſunt trahendi ad conſequentiam, *vt l. quod contra rationem & l. quod non ratione. ff. de leg. & ſenatuſconſul.* Præterea ad arma poſſent creditor cum poſſeſſore deuenire, quod eſt veriſimile propter ignorantiam poſſeſſoris, quod vitare debemus, *vt l. æquiſſimum ff de vſufruct. & in Authent. de man. princ § deinde conuenient.* Martini opinionem puto veram, & non obſtãt leges allegatæ in gloſſ. ibi enim pactum afficit rem, quia reſolutio concurrit cum tranſlatione dominij in venditorem manu iniecta, *vt ff. de contrahenda emptio. l. ſi fundus hoc pacto. & C. ſi ſeruus extero. l. 1 & 2. not. de pact. l. tradit. & in ſumma, ſi ſeruus extero. & § ex hoc autem pacto.* ſed pactum, quod liceat ingredi, de ſui natura nullum ius præbet in re, ſed ſimplicem præſtat licentiam ingrediendi: conuentio autem pignoris præcedens ius præbet in re & rem ipſam afficit, *vt ff. de pignor. act. l. ſi conuenerit. § ſi fundus § in vendicatione. & l. pignorn.* poſterius ergo pactum hoc nequit operari, maxime quia nec fit ad hoc, argumentum *ff de pact. l. ſi vnus § pactus.* Non obſtat ratio gloſſ. quia licèt pactum pignoris ſit in rem, & rem afficiat, non ſequitur propterea, quod ipſum pactum ſit in rem, vel afficiat rem, cum nõ fiat ad hoc: pactum enim per ſe ingrediendi executionem, nõ mutat propterea præcedens ſententia naturam, vt argumentum. *ff de action. empt. l. Lucio § 1. & not. de pact. iuriſgentium. § quinimmo.* Item officiũ iudicis in actionibus arbitrariis eſt executiuũ principalis actionis, *vt Inſtitut. de actio. præterea. & ff de dolo arbitrio. in princip.* & § 1. & tamen officium iudicis non eſt actio, *vt ff de minor. l. quod ſi minor § fin. & not. Inſtitu. de actio. in princ. & dicto § præterea.* Item ſecunda ſententia lata in actione, quod metus cauſa, eſt executio ſententiæ primæ, & tamen eſt alterius naturæ quam prima, *vt ff. quod metus cauſa leg. ſi cum except. § hæc autem actio.* & § *quatenus.* Item actio in factum ex iureiuran. in actionibus in rem præſtito eſt executio actionis in rem, & tamen eſt perſonalis, licet principalis actio ſit in rem, *vt ff. de iureiuran l. nam & poſtea § fin* Item non obſtat, *l. hactenus. & l. ſi pendente & § fin.* quia ibi ius eſt alteri quæſitum, vel ipſi rei onus impoſitum, & ſic ipſa res affecta. Non obſtat *de no. oper. nunc. l. fin cum ſim.* quia loquuntur in actione perſonali in rem ſcripta. Vel ſunt ſpeciales caſus, quod perſonalis actio rei ſucceſſorem ſequatur, vt ſupra probaui: & ideo non ſunt trahendi ad conſequentiam, *vt l. quod non ratione. & l. quod contra ff de leg. 3.* Non obſtat etiam *l. in hoc iudicium. & l. idem,* quia loquuntur de iure excipiendi, & non de iure agendi. Ia. de Bel.
50 IN PRIMA † quæſtione videtur, quod ſine libello de plano procedatur, quia ex pacto licet: ergo ſi iudex de plano pactum ſequatur, tenebit iudicium, argumentum *ff. quod me. cauſa l non eſt veriſimile § fin.* Item authoritas iudicis videtur ſuccedere, & quodammodo ſubſtitui loco licentiæ creditori indultæ, *vt C. de pignorib. l. creditores.* ergo debet eſſe eiuſdem naturæ, argum. *ff. de donat. l. qui id quod.* idem *de don. inter virum & vxorem. l. ſi donare. § ſponſus.* † Hinc eſt, quod cuilibet in re ſua licet nouum 51
opus nunciare etiam ſimplici verbo, & per iudicem de plano: & hoc poſſeſſionem ſibi conſeruat, quod non procedit, ſi per ſe nunciet ſimplici verbo, *vt ff. de oper. no. nunc. l. 1 § in operis. & l. de pupillo § meminiſſe.* ergo quod licet per ſe ſimplici verbo, licet eodem modo per iudicem, & plus conſequitur. Item ſi pacto conueniunt, quod pronuncietur, iudex huiuſmodi ſententiam profert, *vt ff. de re iudic. l. ſi conuenerit.* ergo quod per pactũ conuenit, iudex ſequetur eodem modo. Item iudex conuentionem ſeruat velut confeſſi, *vt ff. de pact. l. tale pactum § qui prouocauit.* ſed in confitentem non datur libellus, *vt ff ad legem Aquil. proinde.* & not. *C. de lit. conteſt. l. 1.* ergo nec hic dabitur. Præterea vbi quis à iudice paſſus eſt ire in poſſeſſionem, ſi non admittatur officio iudicis, de plano cognoſcitur, *l. firmiſſime. ff ne vis fiat ei, qui in poſſ. miſ. eſt in principio.* ergo controuerſia miſſionis in poſſeſſionem de plano expedietur, maximè cum creditor à debitore iuſſus ſit ire in poſſeſſionem. Item pignoribus captis in cauſam iudicati querela dominij vel poſſeſſionis relata de plano cognoſcitur extraneo forte domino vel poſſeſſore exiſtente, *vt ff. de re iudicat. l. à diuo. § ſi ſuper rebus.* ergo contra hunc debitorem, qui per pactum conuenit, multo fortius de plano ſequetur cognitio. Item *dicta l. creditores. C. de pign.* dicit *authoritate præſidis,* &c. per quod videtur, quod officio iudicis, & ſic de plano expediatur, & ſine libello, quia propter actionem conſueuit dari libellus, *vt ff. de inter. actio. in rubric.* Et quod de plano poſſit iudex expedire, not. in gloſſ. *C. vnde vi lege meminerint* † E contra videtur, quod libellus ſit neceſſarius, 52
& ordo iudiciarius debeat obſeruari. Quia domino licet canone non ſoluto emphiteutam propria expellere authoritate, iudici hoc petito debet offerri libellus, *vt C. de iure emphyt. l. 2.* igitur, &c. † Item & colono vel inquilino interuerſa poſſeſ- 53
ſione non licet domino ſine libello eum eiicere, *vt ff de vi & vi arm. l. colonus. & l. cum fund.* ergo cum debitor per pactum interuenit, libellus offertur. Item impedientem me vti re mea poſſum propria authoritate prohibere, *vt ff ad l. Aquil. l. quemadmodum.* & tamen ſi authoritate iudicis peto, debet offerri libellus, *vt C. de iur. poſ. l. 1.* Item in hypothecaria actione nudus poſſeſſor aduocat, *ff. de euictionib. l. ſi ſi cum venditor. in princ.* & in ea offertur libellus, *authen. offeratur.* ergo cum authoritate iudicis ex pacto idem petatur, debebit libellus auferri, quia † quod 54
non licet directe, non licet per conſequentiam, *vt ff. de donatio. inter vir. & vxor. l. ſi ſponſus § 1. & de inſtitut. l. athletas. § fin autem.* Item colonum & inquilinum non ſoluentem penſionẽ, & etiam tẽpore, ſi iure licet domino propria expellere authoritate *vt C locati l. ædem. & l. emptorem. & ff. de damn. infect. l. inique.* & tamen authoritate iudicis hoc petito debet offerri libellus, *vt C. locati. l. conductores. & vnde vi. l. non ab re.* ergo, &c. † Item qui nũ- 55
ciationi noui operis facta petit renunciationem finitã manere, offerre debet libellum, *vt ff. de noui oper. nunc. l. de pupil § cum opus.* ergo & creditor, cum petit pacta firma manere, debet offerre libellum. Item à prætore muliere miſſa in poſſeſſione & poſſeſſione nõ tradita, & prætore decepto, ſi poſtea à prætore poſtulet hoc reus idemque dominus, & forte poſſeſſor mulierem diſcedere de poſſeſſione, non auditur officio prętoris ſine libello, *vt ff ſi ventr. nom. mulier in poſſeſſ. mitt. § neceſſario.* quanto magis creditor non audietur ſine libello. Item niſi authoritate legis licet ingredi poſſeſſionem propria authoritate, vel ſic in miſſione in poſſeſſione contradictore apparẽte, non proceditur ſine libello, *vt C. de edict. D. Adrian. toll. l fin.* igitur nec per pactum licet, quod eſt lex: debitore ergo contradicente non cognoſcetur de plano, *vt ff de pact. l. non impoſſibile puto. & de verbor. obl. l. ſtipulatio.* Item eſto, quòd officio iudicis peteretur, tamen cum in figura iudicij petatur debebit offerri libellus, vt not. *ff. quis ordo in bon. poſſeſſ. ſeru. l. 2. § dies.* † Item iudex in iudicando 56
non ſeruat formam conuentionis, ſed iuris diſpoſitionem, *vt ff. de arbitr. l. qualem in princip.* † Item ſi ſtipulor habere licere, 57
vel quod mihi liceat vti ſummo fundo, vel ire vel agere per tuum fundum, ſi prohibens me, offerri debet libellus, *vt ff de verbor. obl. l. ſtipulatio iſta. in princ. & § 1. & § ſi quis ita ſtipulatus. & C. vſufruct.*

Digitized by Google

de vſufruct.corruption. quod offeratur libellus, not. C.de iure emphyt.l.ſecunda. Sol.aut creditor cum inſtrumento accedit ad iudicium, & iudex reo non vocato : creditorem mitit in poſſeſſionem, credo quod miſſum debeat in ſuo iure tueri de plano, argum.ff.quod met m can.l.ſi.§.fin ne vis fiat ei.l.ſi quis miſſus in princip & ſic poteſt procedere gloſſ. C. vnde vi.l. meminerint. & facit ff de rei vendic.l.ad inopiam.§ ſi ſuper rebus. Aut iudex debitorem facit actori, quod eſt prudentius & rationabile, vt ff.de adopt.l.nā ita.& C.ſi vi ab hæred. minor ſe abſti.authen.ſi omnes, & tunc ſi confiteatur debitor, non offertur libellus, vt ff ad l. Aquil.perinde. & de iudic.l.ſi debitori. C.de lit.conteſt.l.1.no. Si vero debitor contradicit allegando ſolutionem, vel aliod obiciendo, quo probato repellat agentem, credo libellum debere offerri, per dicta iura ad hoc allegata.

REPETITIO
IN CAP. DILECTORVM.
De teſtibus cogendis.

Præclariſſimi I.V.C.D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 Teſtes præterquam ſuper criminibus ſunt compellendi.
2 Teſtes vnde dicantur, & quæ ſint in teſtibus conſideranda, & quæ contra eos poſſint opponi.
3 Exceptio contra teſtes, vel ipſius probatio nunquid reſeruari debeat in tempore diſputationis.
4 Dictio, præter, quid excipiat, & quomodo ſumatur.nu.ſeq.
5 Diſpenſationes ſunt odioſæ.
6 Diſtinctionis exceptiuæ natura eſt contineri ſub eo, à quo fit exceptio reſpectu prædicati vel alicuius tertij.
7 Interrogati ſi ſint criminoſi, an reſpondere cogantur.
8 Teſtes iuramento aſtringuntur ne recedant, nō tamen carcerātur.
9 Veritas quomodo ſumatur.
10 Criminalium & ciuilium cauſarum an ſit diuerſa ratio.
Gratia, odium & timor æquiparantur.
11 Veritatem ſupprimens peccat mortaliter.
12 Compelli non debet quis ad illicita.
13 Reuelare alterius occulta eſt peccatum, etiam per teſtes.
14 A bono ſæpe quis prohibetur propter inhabilitatem.
15 Minor 14. anno. teſtificari prohibetur propter præſumptionem defectus ætatis.
Idem in his, quibus imperari poteſt ratione dominica vel patria poteſtatis.
16 Teſtis, cui fuit aliquid in pœnitentia ſibi commiſſum, non poteſt cōpelli, cum non ſciat vt homo ſed vt Deus.
17 Inquiſitio non debet fieri de occultis, niſi præcedat infamia, ideo teſtes de illis non debent interrogari nec compelli: fallit in crimine hæreſis.num.25.
18 Mendacium licet ſit peccatum, non tamen celare veritatem quandoque, ideo teſtis qui ſe ſubtrahit non dicit mēdacium, ſed ſolum veritatem celat, & ideo non peccat.
19 Peccatum omne eſt contra charitatem.
20 Teſtes quare compelli poſſint.
21 Teſtes in ciuilibus nunquid indiſtincte ſint compellendi.
22 Priuilegiati an poſſint compelli ad teſtificandū in ciuilibus: & quid in criminalibus.num.23.
24 Crimen fratris celare quandoque eſt meritorium.
25 Pœna debet reuocare illum à malo, quem Dei timor non reuocat.
26 Teſtes ſi malitioſè ſe ſubtrahunt, poſſunt compelli in criminalibus.
27 Vbicunque quis ex probatione criminum conſequuturus eſt lucroſam ſententiam, vel euitaturus damnoſam compellendi ſunt teſtes.
28 Teſtes in criminalibus ſunt compellendi, niſi crimen per modum exceptionis probetur.
29 Clerici an poſſint compelli ad teſtificandum.

1 DILECTORVM. Caſus: † Teſtes præterquam ſuper criminibus ſunt compellendi. In prima parte ponitur decisa cauſæ commiſſio. In ſecunda ſuper expulſione teſtium, iudicū inſtructio. ibi, teſtes. Filiorum] in Chriſto non in carne; quādo aūt de ſtilo curię additur hoc verbum in Chriſto, vide in Spec. de reſcripti præſenta. §. ratione formæ in princ. & quos appellat Papa filios, & quos fratres, dic vt ſupra de crim fal. quam gram. Capituli] præponit capitulum, quia agebat. Procuratoribus] nō eſt vis in nomine, ſup. de procur. quia in cauſis. & c.petitio. Et infr.] Intellige, quia partibus erat graue in curia litigare, Papa per reſcriptum cauſam commiſit, in quo appoſuit clauſulam ſequētem. Teſtes] Quæritur & vnde ſic nominentur, habetur inf. de
verb.ſign form.ver.teſtes. † quæ autem ſunt in teſtibus conſiderā- 2
da, not. ſupr.titu.1 c.2. quæ autem opponi poſſint contra teſtes, not. in Spec. de teſte § 1. per totum. Nominari] quia ſit, vt ſciatur, qui ſunt, & etiam propter hoc citatur pars, contra quam ſunt producendi, vt videat eos iurare, ſup.tit.1 c.1. Sic etiam dictorū tum rationibus eſt copia facienda, vt quid & à quo ſit dictum
appareat, infra de accuſa.qualiter.2.§.debet. † An autem exceptio 3
contra teſtes vel ipſius probatio reſeruari debeat in tempore
diſputationis, plene dixi ſupra tit.1. ex parte Adæ. † Præter] exci- 4
pit à regula compulſionis faciendæ, & ſic proprie ponitur & excluſiue; quod intelligo, vt infr. dicā. ſic ponitur ſup. de temp. or. c.vlt. ſup.titu.1. teſtimon. infra de præſcr. ex tranſmiſſa infr. de don. paſtoralis. 16. quæſt.1. adijcimus. & quæſt.7. pia mente. 24. quæſt.3. transferat. 32. quæſt. 4. nemo. & quæſt.5. non mœchaberis. 23. q.5. pœna. & ta. de occidendis. ff. de diuor nullum. ſolu. matr ſi filio. §. fina ff de penu. leg. l. nam quod. §. vltim. interdum includit, 13. quæſt.2. libros. 8 quæſt. 3. Artaldus. 35. quæſt. 3. porro. ſupra de conſtitut. cum M. infra de vi. & honeſt. cleric. cum ab omni. de reb. eccleſ. non alien. ſi quis. infra de immu. eccleſ. decet. lib. 6. ff. de procurat. ſed hoc. §. præter ſatiſdationem. & leg. Pompon. §. ſi hi. ff. de pign. actio. l.1. in fin. quæ etiam facit contra. ff. ſolut. matrim ſi filio. §. fin ff. de vſu & habita. l. plenum § præter. de annui legat. l. Seio §. vxori. C. de ſeruis fugi. quicunque. § 1. Dicunt quidam, quod cum præcedit orationem dicere. excluſiue quærit, tunc includit, ſed ſi ſequitur, tunc excludit. hoc non placet, quia hic, & in dicta l ſi filio. præcedit, vel ſaltem interſeritur, & tamen ponitur excluſiue, & in prædicto cap. Ebron ſequitur, & cum dicta l. prima. in fin. de pign. action. & tamen ponitur incluſiue. ad idem infra de præſumptionibus. literas. ſecundum vnam lecturam Innoc. ſupra de elect. dudum. ſecundo tenet, quod hæc dictio pręter, de ſui natura excludit, niſi aperte appareat de contraria voluntate, vt in his quod poſſet apparere ſecūdum materiam, vt fiat interpretatio larga in materia fauorabili ſecundum id quod eſt fauorabile, vt in dicta l. Seio. § vxori. facit de regul. iur. odia. lib. 6. & etiam hic terminatur quæſtio de eo, cum quo eſt diſpenſatum, vt præter beneficia habita poſſit aliud
habere, quod in litteris non intelligatur: nam † & diſpenſa- 5
tiones ſunt odioſæ, de præben non poteſt. lib. 6. Et dicit hoc probatur in dicta l.1. in fin. de pign. acti. vbi præter, poneretur excluſiue, niſi appareret de intentione, quod voluit, quod includeret propter illud verbum, quem fecit. vnde ſolet dici, quod tunc præponitur incluſiue, quando adiicitur rei alterius generis, vel rei penitus extraneæ, vt ſi dicatur: homo currit præter equum. vel Titius currit præter Martinum, vt in iuribus ſecundo allegatis, niſi aliud appareat de mente, vt in prædicta l. nam quod § fina. Sed tunc ſi poſſit excludere à prædicato, non tamē à ſubiecto, ſub quo non complectitur: ſed ſi adiicerentur incluſæ ſub oratione, de cuius excluſione quæritur, tunc poni-
tur exceptiue: hæc enim eſt † proprie natura dictionis exce- 6
ptiuæ, ſcilicet contineri ſub eo à quo ſit exceptiu reſpectu pręđicati vel alicuius tertij, vt omnis homo currit præter Titium: hoc verum, niſi aperte appareat de mente, vt in prædicto §. præter ſatiſdationem, & in decret. literas. & in decr. ſi quis presbyterorum cum ſimilib. vel in his non remouetur ab aliquo toto in quantitate, vel vniuerſalis adiicitur alicui rei vel alicui ſingulari: vnde & ſi id, cui adiicitur, cum illo expreſſu contineatur ſub aliquo communi genere, non tamē ſub illo ſpecificatio includitur: exempla patent ex iuribus ſecūdo allegatis. Concludo ergo, quod pręter, de ſui natura excipit, & ſic in dubio: ſed interdum ſecus & improprie præter intentionem proferentis, ff. de
leg.3. non aliter. Super criminibus] ſi dicas proprijs, † puta, quia 7
interrogati, an ſint criminoſi, reſpondere nō cogentur, de quo no. ſup. tit.1. cum cauſam tunc ceſſaret difficultas decre. Nec obſtat oppoſitio, quod ex amicitia vel ex corruptione poteſt eſſe. ſup. tit.1. quoniam. licèt alias hæc ponantur vt diuerſa 11. q. 3. quatuor. Odio] Producentis, vel eius contra quem teſtificari debeant pro vtraque parte, ſup. tit.1. veniens in fin. Timore.] Hoc proprie reſpicit partem, contra quam ſup tit 1 conſtit. 1. Subtraxerint] Concord. ſupr. cap. proximo. alibi dicunt reuocari, ſupra

eod.ſup.eo.alibi dicetur recuſari, ſup.eod.peruenit.2.alibi dicitur
veritatem ſupprimere, ſup.eo caterum. Cenſum ee.] inſ.de ver.ſig.
quærentis.ſed & per pœnam depoſitionis contumacia exigente,
ſup.eo c.2. Index ſecularis hoc caſu indicit mulctam, ff. ſi quis ius
di non ob.l.1. vel recipit pignora, ſicut in tutoribus vel curatori-
bus volentib. ſatiſdare, quorum ſic teſtium officium publicũ
eſt. Inſt.de ſatiſda. tutor § vlt de excuſat.tuto.1.reſponſ. Sicut etiam
parens volens filium alere, ff.de liber.agn.l.ſi quis à liberis.§ ſi quis.
8 † Aſtringuntur autem teſtes iuramento, ne recedant, non car-
cerātur, C.de teſti.ſi quæritur. Veritati] Quæ erroribus geſtorum
non viciatur, ff.de offic.præſid.n.illicitas.§.veritas. infra de re iud.cum
9 inter nos. & ei alia cedunt, 8.diſt.in princ. Veritate] hic ſumitur †
veritas, prout eſt in creatura, quæ eſt ſecundum Tullium, per
quam dictum inuincibili ratione profertur: ſed prout eſt in
Creatore eſt ipſe Deus, qui de ſe dixit: Ego ſum via veritas &
vita. Ioan.14 11.q.3.exiſtimant. & probantur prædicta infra de ce-
10 lebr.miſſa in quadam. Præter ſummam] primo nota, † quod cri-
minalium & ciuilium cauſarum non eſt diuerſa: ſimile ſupr. tit.
t.teſtimonium.& c.vlt.Inſt.de publ.iud.in princ.13 q.2.ſuper eum. Se-
cundo, quod gratia odium & timor æquiparantur, cùm ipſo-
rum idem vel ſimilis eſt effectus: Simi.12.q.3. Quatuor] facit de
11 re iud.c.1 li.6. Tertio, † quod ſupprimens veritatẽ, peccat mor-
taliter, 11.q.3 quiſquis. quod patet, quia propter huc quis excõ-
municatur, vt hic, quod fieri non debet niſi pro mortali, 11.q.3.
12 nemo epiſcoporum. † Primo oppo. quod teſtes non ſunt compel-
lendi, quia ad illicitum quis compelli non debet, 6.q.3.nõ ſem-
per.& c.ſequentibus. ſed teſtificari interdum non licet, vt patet
in excommunicatis, criminoſis, ſeruis, infamibus & aliis pro-
hibitis, de quibus remiſi in textu, & in laicis contra clericos, 2.
13 q.7.ipſi apoſtoli.& c.teſtes ſup tit.1 de catero. ergo, &c. † Propterea
occulta alterius reuelare eſt malum, 2.q.1 ſi peccauerit. etiam per
teſtes, de accuſ.qualiter, id eſt, in ſi.facit de pœn.diſt.1.non tibi duo.
cuius contrarium facit teſtis: ergo non ſunt compellendi. Sol.
14 Ad primum eſt intelligẽdum de habilibus: nam ſæpe † propter
inhabilitatem quis impeditur & prohibetur à bono, inf.de vſu.
in omnibus. etiam quia facere tenetur ad ſeruandam vitam, ad
quam peccator redditur impotens, de pœn.diſt.3.§.vl.inſ.de pœn.
& remiſſ.quod quidam. ita clericus non poteſt teſtificari in cauſa
ſanguinis propter conditionem ſuam, ſim. inſ.de vo.ex multipli-
15 ci in ſin. nec † minor 14. ann. teſtificari poteſt propter præſum-
ptionem quæ eſt contra eum ratione defectus ætatis. idem in
his, quibus imperari poteſt ratione dominicæ vel patriæ pote-
ſtatis: idem in ſimilibus. Ad ſecundum dic illud nõ habere lo-
cum in teſte, qui compellitur iure & iudicis auctoritate & mã-
16 dato, ex quo in quo aliquis agit nõ eſt proditio, niſi † fuiſſet ſi-
bi in pœnitentia commiſſum: quia tunc compelli non poſſet,
cum non ſciret vt homo, ſed vt Deus, de exceſ.prælat dilectm. ſal-
17 uo in caſu inquiſitionis, quæ fieri † non debet de occultis, niſi
præcedat infamia, & ideo nec teſtes de illis debent interroga-
18 ri, nec compelli, vt iud.c.qualiter. Secundo oppo. quod † celare
veritatem non eſt peccatum, vt patet per Auguſt. loquentem
de Abraam, qui dixit de vxore, ſoror mea eſt: dicit enim, veri-
tatem celari voluit non mendacium dici, 22.q.2.quæritur. quæ
verba innuunt, quod licet mendacium ſit peccatum, non ta-
men celare veritatem: teſtis autem, qui ſe ſubtrahit, non dicit
mendacium, ſed ſolum veritatem celat, ergo non peccat. Sol.
Illud Augu. locum habet, cum nulli eſt damnoſum celare ve-
ritatem, 22.q.2.ne quis. ſed teſtis ex taciturnitate veritatis alium
19 damnificat, quare, &c. † Tertio opp. ad idem: Omne peccatũ
eſt contra charitatem, de pœnit.diſt.1.§.hoc idem.& diſt.2.charitas.
cum ſimilib. ſed qui non vult teſtificari, facere videtur ne alium
lædat, & ſic charitatem non facit, ſupra de poſtul.c.vlt. Sol. immo
facit contra charitatem, quia cõtra Deum, cuius eſt iudicium,
23.q.5.lex æterna, infra de eccle.beneſi.c.vno in prin. de re iudic.1.lib.6.
Item quis vouerit, 8 q.1.ſciendum Item lædit proximũ, qui pro-
pter defectum probationis ſuo iure carebit, quia reus abſol-
uetur, de iureiur.c.vlti. & accuſator pœna talionis punietur, 2.q.
3.qui non probauerit.in decr. vlt.de poſtul. conditio perſonæ impe-
dit quem poſtulare, quod officiũ plus de facto vulnerat chari-
20 tatem, quia voluntarium, quare, &c. † Primo quæro, quæ eſt
ratio huius iuris, ſcilicet quod teſtes compellantur. Sol. quòd
vt dictum eſt, celare veritatem eſt peccatum, 11.q.3.quiſquis.in-
21 fra de crimine falſi c.1. ergo, &c. Secundo quæro, † nunquid in-
diſtinctè in ciuilibus teſtes ſint compellendi. Solu. dic quod ſi
ſe ſubtrahunt gratia, odio, &c. Compelluntur laici, & etiã cle-
rici regulariter in ciuilibus compelluntur. Fallit in mediatori-
bus, niſi de conſenſu partium, in auth.eo.tit.§ quoniam, colum 7.
Dicunt quidam per auth prædict. quod ſi altera pars tantum cõ-
ſtituit mediatores, non compelluntur inuiti, ſed admittuntur
volentes. Sed ſi ambæ partes diſſentiunt, etiam volentes non
admittuntur: & eſt ratio, quare non compelluntur altera par-
te volente, vt ibi not. quia precium inde percipiunt, præſumi-
tur contra ipſos de affectione, vt illud habeant, vel ne habitũ,
perdant, id eſt, ſi non præcipiunt imputetur eis quod incaute
egerint, C.de aſſer.toll.l.vlt. Dicit d.& p.in. quod hæc ratio con-
cludit eum etiam non admittendum, ſine dubio prædicta auth.
non dicit eum admittendum altera parte inuita. Item dicit gl.
quod † priuilegiati, de quibus 4.q.3.§ aut in crimi.verſic.inuit.& 22
verſi.ſequent. non compelluntur, & hunc ſolum caſum ſupra de
priuilegiatis excipit in fin. quantum ad ciuilia, ſup.c.1. Sed Ho-
ſtien. diſtinguit de priuilegiatis, ſcil. qui non compelluntur, v-
bi per alios veritas haberi poteſt: alias ſecus. Et eandem diſtin-
ctionem facit gl in c clericus.2.q.7 ſtatuendum per c.quamuis.14.q.
2. quidam dixerunt teſtes in ciuilibus compellendos, quando
iactant ſe ſcire verum: alias non, hoc probat quædam decret.
quam hodie non habemus: alij dixerunt eos compellendos,
cùm ſe ſubtrahunt gratia, &c. vt in plurib.c.hum ritu. ſed non a-
lias. Alij dicunt, quòd tunc compelluntur, quando per alios
veritas haberi non poteſt, alias non compellantur, tene quod
infra dicam. Tertio † quæro, quid de criminalibus? gl. at. quod 23
non, per hanc decre.& decr.peruenit.2.ſupr.eo. & l.ſi quando.C.de te-
ſti. In contrarium allegat duo proxima c. & determinat vnum ca-
ſum, verſic.teſtes.& cap.proxi. Reſpon. opp. quorũdam eſt, quòd
ſi agatur ciuiliter, compelluntur, & tamen cogebatur hic ciui-
liter, licet determinet, quod patet, quia interuenit procura-
tor, alias non potuiſſet interuenire. 5.q 3.de criminalib.ff.de publi.
iud.l.pen.§.1.& de alto. veniens.cum concor. Item quia hic fuit cõ-
uentio & reconuentio, quæ in criminaliter intentatis fieri nõ
poteſt, ff.de publ.iud.n qui 3 q.11.neganda. Ad decret.ſup.his.ſup.eod.
reſpondet illud ſpeciale in clerico, nec per ſurreptionem, & c.
de elect.cùm dilecti. & quia inſinuatus erat. Ad decret. ſuprà proxi-
mam. dicit, quod eſt ſpeciale in crimine falſi, ſicut & alia plura,
de quibus ſupr.de crimine falſi.ad falſariorum & ſic etiam reſpon-
det ad decreta infr.proximam Sed qui tenent primam opinionẽ,
dicunt quòd hic non erat aliqua quæſtio criminalis. Sed Papa
poſuit iſta verba oſtendendũ generaliter quid eſt de iure, vel
quod iſti paucio(r)es erant dati ad allegandas cauſas abſentiæ,
vel poſt litem conteſtatam, puta ad aliquem certum articulũ,
de quo ſatis dicam infra de accuſ. veniens. vel erant talia crimina
in quibus poteſt interuenire procurator, vel ſolùm dati erant
ad impetrandum reſcriptum. Sed gl. dicit quod ex antiqua cõ-
trarium prædictorum colligitur: tenet ſimpliciter in crimina-
libus etiam ciuiliter intentatis teſtes non improbandos, ſaluis
criminibus ſpecialibus ſupr. recitatis: fatetur tamen prædictam
opinionem æquam eſſe. Reſp. etiam gl. opin. Innoc. qui dixit,
quod ibi occultare veritatem non eſt peccatum mortale, puta
ſecundùm eum, quando † agitur de crimine excipiendo, vel 24
quando criminaliter, & tunc celare crimen fratris eſt merito-
rium, 2.q.1.ſi peccauerit. non ſunt compellẽdi, niſi proſequeren-
tur in crimine manifeſto, vt pœna † reuocet à malo, quem Dei 25
timor non reuocat, 22.q.2.hoc videtur. infra de vit.& honeſt.cleric.
vt clericorum. ſed cùm de occultis agitur, non compellũtur, ni-
ſi propter magnum periculum, vt in crimine hęreſis, infr.de ac-
cuſat.qualiter 2. de hæret.ad abolendam c.excommunicamus.22.q.1.ſi
quis per capillum. vnde tenet teſtes compellendos, cùm dicitur
quem condemnatum de crimine, vel quando agitur de fama
vel infamia probanda: vel quando proponitur, quomodo ex-
communicatum ab homine, cùm poſſit excommunicari non
peccans, infra de ſententia excom. inquiſitioni. ſecùs ſi dicatur ex-
communicatus à canone, quia infra terminũ non ſoluit, eum
ſoluit, quia etiam hoc eſt crimen: quòd in dictis caſibus nũ ſit
peccatum in teſte celare veritatem non fateor, vt dixi ſupra in
prima obiectione, ſaluo quando op. excipiendo & non ad pę-
nam, in caſu decr. infr de accuſ.qualiter.1. tenet etiam Inn. quod
† in criminalibus compelluntur teſtes, ſi apparet quòd maliti- 26
oſè ſe ſubtrahunt, ſupr.c.proximo, & ſupra eodem peruenit, & hoc
facit contra primo dicta, quia eo ipſo quod ſunt moniti & non
teſtificantur, cõtra ipſos præſumitur de malitia. † Finaliter te- 27
net, nunquid vbicunque ex probatione criminum quis con-
ſequutus eſt lucroſam ſententiam, vel euitaturus damnoſam,
compel-

Digitized by Google

luntur teſtes. ex hoc infert Hoſt. in criminibus teſtes cogēdos, quia etiam accuſator conſequuturus eſt lucroſam ſententiam, & euitaturus damnoſam, eum euitet per hoc pœnam talionis:
28 & ſic concluſio Innoc. non conſonat primo dictis per eum. † Hoſt. aũt tenet in criminalibus teſtes compellendos, niſi cùm crimen per modum except. opponitur, propter quam except. etiam probatā non punitur quis, ſed ſolum infamatur, vt quādo opponitur contra actorem teſtem vel procuratorem: & ſic intelligit hanc decre. ſecus ſi etiam cum opponitur veniret puniendus is, contra quem opponitur crimine probato, vt *inf. de accuſat. ſuper his*. nam per contrariam opinionem, vt ipſe dicit, Deus offenditur, lex publica læditur, proximus corrumpitor, materia delinquendi & corrumpendi teſtes miniſtratur, mens vtriuſque iuris peruertitur, & obediens, qui primo remunerādus eſſet opprimitur: inobediēs, qui pœna deberet affici, gloriatur. Nec obſt. *lex ſi quando*, quia vacat arg. à cōtrario per alia iura, *vt ſupra c. ſuper eo*. & rationes contrariæ habent locum & in ciuilibus, in quibus etiam reo eſt fauendū. Iac. de Are. *in opere ſuo de teſt.* dicit, quod ſi de crimine agitur ad pœnam pecuniariam, teſtes compelluntur: ſecus ſi ad corporalem. Vnde etiam dicit hic Hoſtien. quod vbi agitur ad pœnam ſanguinis etiam coram vicario epiſcopi, qui habet vtrumque gladium, per eccleſiam non fiat compulſio, quia hoc ad iudicem eccleſiaſticū non ſpectat, *infra ne cleric. vel mon. clericu. & c. ſententiam*. quod ſecundum d. & p. m. eſt indubitatum de clerico: & idem, ſcilicet quod non compelleretur iſto caſu in foro ciuili honeſtum eſſet in laico, qui tendit ad clericatum. Subdit d. & p. m. quod ex prædictis formari poſſet diſtinctio. Vt igitur, ꝙ pater expreſſe obſeruauit, filius non obtinuit, at in diuerſis materiis, diſtinctionibus quam plurimis pro mei ingenioli modulo. Circa
29 materiam iſtam, ſcil. cum quæritur, † an teſtes alias idonei ſint cogendi, vel non, ſic diſtingue, aut nominātur ſuper cauſa mere ciuili, aut ſuper crimine: ſi ſuper ciuili, aut non ſunt perſonę priuilegiatæ, & tunc indiſtincte compelli debent, *vt hoc tim. quaſi per totum. C. de teſtib. ſi quando*. Aut ſunt perſonæ priuilegiatæ, de quibus 4. *q.* 3. §. *item in criminali. & §. item. l. Iulia. ver iudiciorum. & duobus ver. ſeq. & verſ. item inuiti. & duobus verſic. ſequen.* & tales ſecundum leges non compellūtur, vt in prædictis verſic. volentes tantum admittuntur. 3. *q.* 5. *c.* 1. De mediatoribus diſtingue, *vt in auth. de teſtibus. §. quoniam* & dixi *in textu*. ſed ſecundum Hoſti. aut per alios poteſt veritas haberi, & tunc non compelluntur. Aut per alios veritas haberi non poteſt, & tunc compelli debent, ſic intellige quod no. *ſup. titu. 1. ſi que.* Si vero nominantur ſuper crimine, aut directe propoſito, aut per exceptionem ōppoſito. primo caſu aut de illo crimine agitur ciuiliter, aut criminaliter. ſi ciuiliter, ſunt compellendi *ſupra eod. ſuper his. & c. peruenit.* 2. Si criminaliter, aut agitur in foro eccleſiaſtico, aut ſeculari: primo caſu indiſtincte compelli debent, *ſupra c. proximo, ſupra eo. peruenit.* 1. Si autem agitur in foro ſeculari, aut ad pęnam pecuniariam forte per ſtatuta, vel aliter: aut corporalem. primo caſo compellantur laici, vt in *decret.: ſupra eo.* ſed clerici non ſunt compellendi in prædicto caſu, ſi per alios veritas haberi poteſt: ſi vero veritas non poſſet haberi cōpellentur etiam clerici teſtificari, tamen iurabunt in manibus alicuius clerici, & fiet compulſio per eccleſiaſticum iudicem ipſorum clericorum, & non per ſecularem, ſicut intelligitor. 14 *q.* 2. *quanquam*: Si autem coram ſeculari iudice agitur ad pęnam corporalem, tunc laici compelluntur, *ſup. eo. in fin.* ſed clerici non compellūtur etiam coram iudice loci, qui eſt de temporali iuriſdictione prælati eccle. propter irregularitatis timorem, 23. *q.* 8. *his, à quibus. infra de clerici vel mona. ſententiam infra de rapto in archiepiſcopatu*. Item ſecundum d. & p. m. honeſtum eſſet hoc caſu non cogi coram iudice ſeculari laicum, qui intenderet clericari. Si autem de crimine excipiatur, aut probato crimine puniretur is, contra quem excipitur, puta quia repellitur à promotione, *vt ſupra de accu. ſuper his*: tunc ſunt compellendi, *ſupra eod. ſuper his*. aut non puniretur, puta quia excipitur contra accuſatorem, vel procuratorem, *vt ſupra de ordin. cognit. c.* 2. & hoc caſu non debent compelli teſtes propter odium talis reprobationis, ex qua ſequitur ſola infamatio: & ſic poteſt intelligi hæc decr. Hoc verum ſecundum Hoſtien. niſi fieret magnum parti præiudicium, quo caſu eſſent compellendi, ſecundum eum, *infra cap. proximo*.

Ioan. Calder.

REPETITIO IN RVBRICAM DE fide inſtrumen.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Andreæ Barbatiæ Siculi.

SVMMARIVM.

1 *Rege ſub bono melius eſt viuere, quàm ſub bona lege: Rex enim dicitur lex viua & corporea.*
2 *Teſtimonium mercatoris licèt faciat ſemiplenam probationem, nō tamen eius ſcriptura: & ſic vox viua dignior mortua.*
3 *Bartolus Dd. ſummus ex ſententia Baldi.*
4 *Probatio per inſtrumentum quo caſu ſit fortior quam viua voce.*
5 *Teſtis poteſt mittere teſtificationem ſuam in ſcriptis iudici.*
Quid ſi duo teſtes mittūt teſtificationem ſuam in ſcriptis iudici, & duo alij teſtes compareant perſonaliter, & corā iudice teſtificantur, qui præferantur.
6 *Inſtitutio quorum prior eſt, prior & dignior debet eſſe prælato.*
7 *Probatio vna aliam vincens dicitur eſſe dignior.*
8 *Teſtes licet poſt dedicta teſtificata produci non poſſint, tamen vnà cum inſtrumento poſſunt produci.*
9 *In Cod. quare Imperator præmiſit tit. de teſtib. tit. de fide inſtrum. & quare in Decret. ſummus Pontif.*
10 *Proferre aliquid in voce & in ſcriptis parificantur. Et ideo ita incidit in excommunicationem ille qui ſcribit excommunicato, ſicut ille qui loquitur ſibi in voce.*
11 *Loqui qui prohibetur cum alio, prohibetur etiam mittere nūcium. Et ita debet puniri iniuriam dicens in voce, ſicut in ſcriptis.*
12 *Statutum puniens loquentem cum bannito, an comprehēdat mittentem nuncium ſeu literam ad bannitum, an verò ſolum illū, qui loquitur ore ad os cum bannito.*
13 *Nuncius ſi citat præſente iudice & mandante, habetur ac ſi ipſe iudex citaſſet.*
14 *Teſtium & inſtrumentorum an ſit vis æqualis.*
15 *Naturale accidentali præfertur: & quo caſu econtra.*
16 *Miſſio in poſſeſſ. eſt probanda per publicum inſtrumentum.*
17 *Statuto ſi caueatur quòd debitum non poſſit probari niſi per inſtrumenta, an poſſit probari per teſtes.*
18 *Accurſius iuris ſacrarium.*
19 *Quod eſt maioris comprehenſionis videtur eſſe dignius eo quod eſt minoris comprehenſionis.*
20 *Probatio omnis quæ eſt ſecurior & leuior, dicitur dignior probatione minus ſecura, & valde difficili.*
21 *Memoria ſenū cito langueſcit, & in eam primū ſenectus incurrit.*
22 *Dignitas in probatione conſiſtit nedum in qualitate perſonæ teſtificantis, quà conſtantia, quo pallore loquatur.*
23 *Totum dignius eſt ſua parte, & ſuo membro.*
24 *Inſtrumentum qualiter conficiatur.*
25 *Confeſſio ſine cauſa facta in iudicio an valeat.*
26 *Probatio an admittatur contra inſtrumenta vel contra confeſſionata præcepta.*
27 *Probatio viua vocis an ſit dignior mortua eſt arbitrarium.*
28 *In his quæ dependent ex voluntate & arbitrio conditoris, nulla poteſt reddi recta ratio.*
29 *Probatio quænam propriè dicatur legitima.*
30 *Inſtrumentum quot modis capiatur.*
31 *Verbum, continere, quid importet.*
32 *Magiſtri de opinione creditur ſuis ſcholaribus.*
33 *Iudex ſi iudicauit ſecundum opinionē magiſtri ſui, & eam ſequendo, excuſatur in ſindicatu.*
34 *Doctor ſi eſt ſolitus ſequi opiniones inauditas & inſolitas, diſcipulus eius non excuſaretur ſequens opiniones eius.*
35 *Statutum ſi facit mentione de inſtrumento, an habeat locū in teſte.*
36 *Inſtrumentum ex eo quòd inſtruit.*
37 *Parti ſi eſt data dilatio ad producenda inſtrumenta, non poterit infra dilationem producere teſtes.*
38 *Eſſe tale aliud eſt, aliud haberi pro tali. num ſeq.*
40 *Appellatione alterius vbicunq; aliquid cōtinetur, venit de proprio & vero ſignificato, non lato nec interpretatiuo.*
41 *Lex & mens legis ſunt idem.*
42 *Homicidium ſi quis commiſerit, puniatur, &c. ſi ſtatuto caueatur,*

 an ſub

Digitized by Google

an ſub hoc verbo, commiſerit, comprehendatur mandans homicidium fieri.

43 *Antiquorum tacere nomina non eſt honeſtum, & ſibi appropriare.*

44 *Intellectus ille eſt capiendus vt iura iuribus concordentur.*

45 *Determinans vnum quotiens ſequitur plura determinabilia, debet pariformiter determinare.*

46 *Statutum pœnale loquens de inſtrumēto, an habeat locum in teſte.*
Statutum pœnale loquens de electione an habeat locum in poſtulatione. ibid.

47 *Falcidia non habet locum in cauſa pia.*

48 *Beneficij appellatione an veniat dignitas.*

49 *Inſtrumenti appellatione quod non veniat teſtis, ſi eſt communis vſus, vtrum ſtatutum pœnale loquens de inſtrumento habeat locum in teſte?*

50 *Vocabuli à proprio ſignificatu recedimus in materia ſtricta propter communem vſum loquendi.*

51 *Etymologia vocabuli dat proprium intellectum.*

52 *Statuta debent interpretari ſecundum communem vſum loquendi etiam quo ad proprium ſignificatum.*

53 *Doctor an veniat appellatione ſtudentis.*

54 *Doctor quia quotidie ſtudet, dicitur ſtudium peragere.*

55 *Statutum ſi diſponit, quod verba ſtatutorum intelligantur prout iacent, intelligūtur ſecundum communem vſum loquendi: ſecus ſi diceret, quòd verba deberent intelligi propriè.*

56 *Inſtrumēti appellatione de proprio iuris ſignificatu licèt veniat teſtis, ex quo tamen communis vſus loquendi aliter ſe habet, ſtatutum pœnale loquens de inſtrumento, non habebit locum in teſte.*

57 *Significatio propria, & communis vſus loquendi quomodo capiantur, & in quo differant.*

58 *Statuti verba ſunt intelligenda in caſu proprio.*

59 *Verbum prolatum à iuriſperito debet intelligi ſecūdum morem loquendi ipſorum iuriſperitorum, non autem ſecundum morem vulgarium.*

60 *Naturale præfertur accidentali.*

61 *Verba ſi ſunt dubia, recurrendum eſt ad communem vſum loquendi ſecus ſi apparet de proprio ſignificatu iuris.*
In certis non certis locus eſt coniecturis. ibid.

62 *Vſus communis loquendi quo caſu det proprium ſignificatum verbi.*

63 *Vocabuli de ſignificatione ſi tractatur, ſtatur propriæ ſignificationi vocabuli circa non ſcripto vſu loquendi.*

64 *Inſtrumentum ſtrictiſsimè capitur pro ſcriptura facta ad alicuius rei probationem in poſterum faciendam.*
Et an qualibet ſcriptura priuata faciens fidē dicatur inſtrumentū.

65 *Inſtrumenti appellatione an veniat apodiſſa.*

66 *Inſtrumentorum duplex genus, aliud publicum, aliud priuatum, & quæ ſint.*

67 *Commiſsio ſi ſit facta alicui ad recipiendum teſtes & inſtrumenta, an poterit recipere confeſsiones partium, vſq; ad nu. 80.*

68 *Inſtrumentorum nomine omnia comprehenduntur, quibus cauſſa inſtrui poteſt, fallit in ſtricta ſignificatione vocabuli.*

69 *Papa ſi alicui committit vt aliquem excommunicet, non committendo aliter ſibi deciſionem cauſæ, an poterit illum abſoluere.*

70 *Confeſsiones an veniant appellatione monimentorum.*

71 *Procurator conſtitutus ad recipiendam ſolutionem debitorum an poſsit agere in iudicio.*

72 *Probationum multæ ſunt ſpecies, & quæ.*
Confeſsio eſt ſpecies probationis.

73 *Sententia lata ſine medijs probationibus eſt ipſo iure nulla: lata autem ex confeſsione partis tenet, quia in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, niſi in condemnando.*

74 *Cauſa an melius probetur per cōfeſsiones partiū, quam per teſtes & inſtrumenta.*

75 *Connexorum eadem eſt ratio & diſciplina.*

76 *Tacitum vbicunq; continetur in expreſſo, ſi eadē & maior ratio eſt in tacito quam in expreſſo, tunc in expreſſo continetur tacitum.*

77 *Inſtrumentorum appellatione an veniant acta, & per conſequens confeſsio.*

78 *Inſtrumenta & teſtes an veniant appellatione argumentorum.*
Diffinitio qualibet debet competere cum ſuo diffinito.

79 *Comparere qui arctatur cum omnibus iuribus ſuis & munimentis cauſæ, an teneatur comparere cum teſtibus, ſi habet comprobare per teſtes, & non ſint examinati, an ſufficiat ſi poſtea tempore debito illos ducat.*

80 *Quæſtio omnis debet à diffinitione proficiſci.*

81 *Inſtrumentum quid ſit.*

82 *Inſtrumentum vt valeat, quid requiratur.*

83 *Iudicis omne verbum faciens ad cauſam dicitur interlocutoria.*

84 *Chriſtus vbi non eſt fundamentum, nullum boni operis ſuperſtat ædificium. & difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio.*

85 *Chriſtianus conficiens inſtrumētum inter Iudæos, an debeat inuocare nomen Domini.*

86 *Inſtrumentum an annulletur, ſi deficiat inuocatio Domini.*

87 *Crucis ſignum in inuentario an ſit ſolemnitas neceſſaria.*

88 *Anni dominicæ natiuitatis ſunt neceſſario inſerendi in publicis inſtrumentis. num. 95.*

89 *Conſuetudinis auctoritas tanta eſt, quod inſtrumentum validum reddit inualidum, & econtra.*
Et ſic punitur tranſgreſſor legis. & ſic tranſgreſſor conſuetudinis.

90 *Papa ſi confirmat ſtatutum alicuius ciuitatis, illud nō dicitur ſtatutum illius ciuitatis, ſed papale, & tranſgreſſor illius, dicitur tranſgreſſor ſtatuti papalis.*

91 *Ius canonicum ſeruatur in terris temporaliter ſubiectis eccleſiæ: ſecus in terris Imp.*

92 *Inſtrumentum quando inchoatur eſt inſerendum nomen Domini.*

93 *Iurans ſi quis defendere aliquem cōtra omnem hominem mundi, non tenetur defendere contra Imperatorem.*

94 *Omiſsio nominis Domini facta in inſtrumento, an vitiet illud.*

96 *Nomen Imperatoris vel Papæ an ſit inſerendum in confectione inſtrumenti.*

97 *Inſtrumentum quemadmodum vitiatur ſi non eſt appoſitum nomen Imperatoris, ita vitiatur ſi non apponatur nomen Papæ, in terris ei ſubiectis.*

98 *Statutum nunquid poſsit diſponere quod pupillus poſsit teſtari.*

99 *Erubeſcimus cùm ſine lege loquimur.*

100 *Papa & Imper. ſunt duo luminaria realiter & eſſentialiter diſtincta.*

101 *Diſpoſitio omnis annullatiua dicitur eſſe pœnalis.*

102 *Pœna dicitur læſio puniens & vindicans quodcunq; quis cōmiſit.*

103 *Imperator dicitur ab imperando.*

104 *Iura ciuilia ſunt cōprobata eo ipſo quod canonib. non cōtradicūt.*

105 *Nomen Imp. ſi non eſt appoſitum in prin. inſtrumenti, ſed in fine, in terris ei ſubiectis, an vitietur inſtr.*
Et quid de teſtibus an referat quod ponatur magis in princ. quam in fine (nigrt.

106 *Rubrica quādo incipit per, vt, ſemper dicitur eſſe illam ſummariū*

108 *Ordo in extraiudicialib. ſemper vitiatur, niſi aliter à lege exprimatur.*

109 *Lex vbi requirit ſolennitatem in aliquo actu, quòd ſi non interueniat, decernit illum irritum & inanem, ſi fiat actus ſine illa ſolennitate, eſt ipſo iure nullus.*

110 *Schiſmate ſtante ſi apponatur nomen antipapæ in inſtrumento, an vitiabitur.*

111 *Antipapa nedum nullam habet dignitatem, ſed eſt minor omni Chriſtiano.*

112 *Inſtrumentum confectum à notario excommunicato an valeat.*

113 *Inſtrumentum in terris Sarracenorum valet, ſi eſt appoſitum nomen eorum regis.*
Rex in ſuo regno habet ſupremam poteſtatem, etiam ſi teneat regnum in feudum ab alio rege.

114 *Nomen Imperatoris an ſit neceſſariò inſerendum in inſtrumentis confectis in terris ſubiectis eccle.*

115 *Tempus, puta annus, menſis, dies & locus apponi debent in inſtr.*
Et quid de hora, an debeat apponi. num. ſeq.

117 *Iuris ratio vbicunq; conſiſtit in tempore, debet probari ordo temporis.*

118 *Inſtrumentum ſi antequam concludatur tranſierunt certi dies, poſtea non fuit concluſum, quis dies, aut quis locus ſit apponēdus, ſi in pluribus locis fuit de eo ventilatum.*

119 *In reſcripto licet inſerantur plura verba, & plures petitiones, attamen attenditur ſola concluſio.*

120 *Inſtrumentum ſi non habet diem nec locum, tamē in originali poſitum eſt, an valeat. num. 128.*

121 *Locus loci an de neceſsitate debeat apponi in inſtrumento.*

122 *Argumentum de loco ad tempus validum in iure.*

123 *Locus ſi non ſit appoſitus in inſtrumento, an inſtrum. vitietur.*
Et quid de tempore: & an tabellio poſsit reficere inſtrumentum.

124 *Tabellio ſi errauit omittendo ponere ſolennia in prothocollo ſuo, an ex officio ſuo poſsit ponere, puta diem & locum.*

125 Te-

Digitized by Google

125 Teſtis magis debet recordari de perſona, quam de loco & tempore.
126 Inſtrumenti de errore vbi agitur, recurrendum eſt ad originale.
127 Præceptum iudicis ſine cauſa cognitione non valet.
129 Contractus vbicunq; ſit celebrandus in ſcriptis, poſtquam eſt ſcriptus, notarius nõ poteſt addere nec diminuere, nec extendere dictum, & cætera appoſita in illo contractu.
130 Contractus celebratus in ſcriptis an poſsit declarari per ipſum notarium.
Qui declarat, nil de nouo inducit.
131 Tabellio ſi in contractu non in ſcriptis non appoſuit locum nec tẽpus, præſumitur falſarius.
132 In contractu celebrato per vſurarium ſi apponatur pœna inſolita, licet aliter non appareat de vſuraria prauitate, præſumitur cõtractus vſurarius, in tantum quòd non admittitur probatio in contrarium.
133 In pœnis mitior fieri debet interpretatio.
134 Notarius omittens ſolennitatem incumbentem officio ſuo in contractu, præſumitur falſarius.
135 Notarius præſumitur eſſe diligens reſpectu eius quod tangit officium ſuum.
Patritio viro turpe eſt ignorare ius in quo verſatur.
136 Vir ſancta vita ſeu magna bonitatis ſi litigat in iudicio, & ſuccumbit habens iniuſtam cauſam litigandi, non punitur in expẽſis, & quare.
137 Omiſsio diei in inſtrumento eſt quid leue, & ideo non vitiat inſtrumentum.
138 Dolus requiritur vt quis arguatur de falſo.
139 Veritatem celans ita punitur de falſo, ſicut qui falſificat.
140 Conſuetudo ſi diſponit, quòd inſtrumentum valeat ſine appoſitione temporis & loci, an valeat. num. ſeq.
141 Conſuetudo nil poteſt diſponere circa ea quæ ſunt ſubſtantialia actus.
142 Conſuetudo validans probationem inualidam, valet.
Item vt credatur inſtrumento confecto à perſona non authentica. num. ſequen.
Item quòd iudex ſcribat acta, & ſibi adhibeatur fides.
144 Scriptura priuata an requirat tempus.
145 Inſtrumentum publicum an valeat in obligatione reali, ſi nõ apponatur dies & conſul.
146 In lege condenda an ſit neceſſe apponere diem & conſulem.
147 Inditio eſt neceſſario inſerenda in inſtrumento.
148 Inſtrumentum ſi contineat diem, & regiſtratum in camera communis contineat alium, an vicietur.
149 Error notarij non nocet inſtrumento vel priuilegio, dummodo de errore conſtet verè vel præſumptiue.
150 Pactũ, quòd ſtetur ſcripturæ priuatæ ſicut inſtrumento, an valeat.
151 Signum notarij an de neceſsitate requiratur in inſtrumento.
152 Imbreuiatura notarij an faciat fidem, ſi non eſt ibi ſignum.
153 Inſtrumentum vt dicatur publicum, quæ requirantur.
154 Præſumitur in dubio quod communiter fieri conſueuit.
155 Inſtrumentum vitiatur, ſi aliqua raſura in eo eſt, vel deficit ſolẽnitas, vel eſt in eo falſitas, vel aliquid, quod generet ſuſpicionem.
156 Conſuetudo an ſit ſeruanda, quòd ſignum notarij non apponatur in inſtrumento.
157 Signum mercatoris nõ inducit præſumptionem, per quam transferatur onus probandi in præiudicium tertij poſsidentis.
Ideo ſi quis ſignat ſigno alterius debet facere de hac expreſſam mẽtionem.
158 Dies & conſul appoſiti in vno inſtrumento an videãtur repetiti in ſequentibus non habentibus diem & conſulem.
159 Inſtrumentis in fine ſi eſt appoſita dies & conſul, vtrum referatur ad præcedentia.
Quomodo autem cognoſcetur vtrum ſit idem liber, & eadem rationes. num. 160.
161 Imbreuiatura notarij ſi contineat cõtractus duorum qui in eodem die facti ſunt, & in vno appoſita ſit dies, in alio non, mortuo notario imbreuiatura traditur alteri, vt inſtrumenta conficiat & in publicam formam redigat, an poterit apponere diem primi in ſecundo.
Quid ſi in princ. libri poſuit notarius annos domini, poſtea in 20. folijs in inſtrumentis ibi contentis non inueniuntur anno domini, ſed ſolum dies, an anni poſiti in princ. libri in vno inſtrumento, intelligentur repetiti & ſunt communes ſequentibus inſtrumentis. num. ſeq.
163 Signi ſolennitas appoſita in principio libri inſtrumentorum an ſit communis ſequentibus inſtrumentis.
In tertis non cadit præſumptio.
164 Separabilium & diuerſorum ſeparabiles & diuerſa ſunt cauſæ, pariter & effectus.
165 Iudex ſi propter multitudinem cauſarum nõ potuit expedire cauſam meam, & ex hoc eſt perempta inſtantia, an debeam in integ. reſtitui.
166 Sententia quo caſu poſsit ferri de nocte.
167 Sacerdos multitudine cõfitentium fatigatus poteſt vocare extraneum ſacerdotem ad audiendas confeſsiones.
168 Hoſpes non tenetur hoſpitare, quando eſt grauatus multitudine hoſpitantium.
169 Teſtis interrogatus ſi cognoſcit aliquẽ, deponendo quod cognoſcit, quia vidit & inſpexit faciem eius, probat dictum eius.
170 Scriptura priuata an ad eius ſubſtantiam requirat diem & locũ,
Et an ſubſcriptionem notarij. num. ſeq.
Et an requiratur ſubſcriptio teſtium. 172.
173 Inſtrumentum, quod fit in publico parlamento coram populo, nõ requirit teſtes.
174 Inſtrumentum factum in papyro an valeat.
Et an in cartis raſis poſsit ſcribi. nu. 175.
176 Notarius debet ſcribere inſtrumentum extenſe, & non per notas vel ſigna.
177 Scriptura ſi appareat facta diuerſa manu, an dicatur valida, & munda.
178 Inſtrumentum debet eſſe confectum per notarium, qui fuerit conſtitutus tabellio ab habente poteſtatẽ conſtituendi tabellionem.
Et quis poſsit creare tabellionem.
179 Tabellionem quem eſſe quomodo probetur.
180 Notariorũ in matricula deſcriptus an ex hoc præſumatur notarius. num. 204.
181 Inſtrumentum ſi producatur in forma publica de longinquo, & non appareat contradictor, nec ſit in aliqua ſui parte ſuſpectum, probat.
182 Geſta per eum, qui habeatur pro tali, cum reuera non ſit talis, nullius ſunt momenti. num. ſeq.
184 Sententia legis ſi non eſt declarata ab homine, non priuat ab exercitio.
Nam ſententia debent legi publicè non in camera. nu. 188.
185 Argumentum de teſte ad tabellionem an valeat.
Poſſeſsio longa pro veritate habetur.
Quaſi poſſeſsio transfert onus probandi in aduerſarium.
186 Officium non præſumitur, niſi per literas probetur.
187 Matricula notarij inducit præſumptionem notariatus.
188 Notarius ſi eſt degradatus à lege propter crimen occultum, valent eius inſtrumenta. ſecus ſi eſt degradatus ab homine.
189 Tabellio ſemel creatus, & poſtea depoſitus non poteſt denuo recreari per comitem palatinum.
190 Seruus non poteſt eſſe tabellio: & an poſsit ſcribere teſtamentum.
191 Spurius an poſsit eſſe notarius.
192 Notarius videtur eſſe quidam.
Infamis teſtificari non poteſt, & nedum repellitur à dignitatibus verum ab omni officio publico.
193 Libertus an poſsit eſſe notarius.
Notariatus an ſit dignitas.
194 Vitio alieno qui laborat, venia eſt dignus.
195 Tabellio quis non præſumitur ex longa quaſi poſſeſsione officij tabellionatus & longo exercitio.
196 Qualitas non præſumitur niſi probetur.
197 Procurator meus ſi quis ſe aſſerat, & agit tanquam procur. & ego ſcio & patior, an ex hoc ſibi videar dare mandatum.
198 Filius præſumitur audiuiſſe hæreditatem ſibi delatam iuſſu patris præcedente, ſi longo tempore ſciente & patiente patre poſſedit.
199 Electus ſi diu ſtetit in poſſeſsione beneficij ſciente eo, ad quem ſpectat confirmatio præſumitur confirmatio præcepiſſe.
200 Aedificare capellam aut huiuſmodi non poteſt aliquis ſine conſenſu Epiſcopi.
Et quid ſi non apparet an interuenerit auctoritas epiſcopi in capella ædificata, & ſacerdos per longum temp. ibi celebrauit.
201 Bonorum poſſeſsio per patientiam longi temporis an probetur legitime coram prætore agnita.
202 Inſtrumentum illius, de quo dubitatur an ſit notarius, an faciat fidem.
203 Dicto vnius quantacunq; dignitate præfulgeat, nõ ſtatur: & ideo literis teſtimonialibus huiuſmodi talis non creditur.

205 *Confeſſio ſola extraiudicialis nõ facit actionem oriri, ortam antem probat.*
206 *Contrarium eadem eſt diſciplina.*
207 *Actus retractio an ſit pœna.*
208 *Notarius ſi eſt condemnatus de falſo, an inſtrumẽta confecta poſt condemnationem valeant.*
209 *Notarij duo ſi ſunt adhibiti ad conficiendum inſtrumẽtum, quorum vnus eſt priuatus officio, alter verò eſt authẽticus, an valeat inſtrumentum.*
210 *Teſtes ſi ſunt plures adhibiti, quorum vnus eſt domeſticus, reſpectu aliorum ſuſtentabitur dictum domeſtici.*
211 *Feudum à domino ſi habeant duo fratres, quorum vnus viriliter defendit dominum, alter verò aufugit, an contumacia iſtius ſuſtentetur propter virilitatem alterius, & non amittant feudum.*

ILLVD IN MEDIVM REFERAM, venerandi patres, domini
optimi, & ſcholares præſtantiſſimi, quod Gregor. Antio-
chenſis Epiſcopus belliſſime ſcriptitauit: Vbi Chriſtus, (in-
quit) non eſt fundamentum, ibi nullius boni operis ſupereſt
ædificium: ideo optimi maximique Dei inuocato præſidio,
hanc rubricam de fide inſtrumentorum, quotidianam & fa-
moſam ſatis agreſti quodã ſtylo & ſcholaſtico (vt ita dixerim)
commento pro meo exili ingenio & ſtudiorum exercitatione
pauca in hoc primario Bononienſ. ſtudio repetendam aſſum-
pſi. Et ſecundum Ioan. Andr. continuata eſt rubrica hæc ſupra
in rubro de teſtibus, & ita etiam ſequuntur eum excellentiſſimi
viri iuris patres, d. An. & dom. Petr. de Anchar. Et de materia
habetis. ff. & C. in Authen. de inſtrum. cau. & fide. 6 colum. & 3 quæ-
ſtio. 9 cap. ſi debitum: & cap. charta. & 9 diſtinctio cap. ſi ad ſacras. &
19. diſtinct. cap. in memoriam. 3. quæſtio. 4. cap. nullus. & cap. vt circa.
de electio. lib. 6. & cap. cum perſona. de priuileg. lib. 6. Sed excelſis
doct. & pater venerandus do. & conſiculus meus Abb. ſic cõ-
tinuauit. Viſum eſt ſupra de vna ſpecie probationis, quę fit per
teſtes, nunc ſubdit de alia ſpecie, quæ fit per inſtrumenta. Sed
gloſſ. Accur. in rubr. C. eod. hoc modo continuauit. Viſo de pro-
batione viuæ vocis, videndum eſt de probatione vocis mor-
tuæ. Hoſtienſ. verò in ſumm. eod. tit. ſic continuauit: Tractatum
eſt ſuperius de illa ſpecie probationis, quæ fit per viuam vocẽ
tanquam de digniori, nunc dicamus de illa quæ fit per vocem
mortuam, id eſt, per ſcripturã, & ſic ſentit expreſſe, quod pro-
batio viuæ vocis præferatur mortuæ. Facit illud, quod in ſimi-
1 li dicitur, † Melius eſt ſub bono rege quàm ſub bona lege vi-
uere: Rex enim dicitur lex viua & corporea, l. præſenti. C. de his
qui de eccleſ. confu. & ideo Bald. in cap imperialem in §. fin ad finem.
in titu de prohibit feud. alien. per Feder. non erubuit regem Impe-
ratorem corporalem in orbe Deum appellare: faciat elegans
dictum domini mei Ioann. de Imol. in cap. 2. infra eodem. videli-
2 cet, † quod licet teſtimonium mercatoris faciat ſemiplenam
probationem, iuxta not. in l admonendi ff de iureiur. & l. in bona
fidei. C. eod. & cap. ſua. eodem titulo. non tamen ſcriptura ſua facit
ſemiplenam probationem: & ſic vox ſua viua dignior eſt voce
3 ſua ſcripta & ſic mortua: & in hoc auſus eſt reprobare † Bartol.
doctor. ſummum, vt Bald. ſententia vtar, in l. rationes. C. de pro-
bat. ita dixit Bartol. in l. quadam §. nummularios. ff de edend. &
quod not. in leg. vnde ratio. ff. de doe. pro quo dicto dico fore ca-
ſum meliorem de corpore iuris in cap. ſecunda. in verſicul. alanus
firmitatis robo. infra eodem. quod dictum ad præſens non exami-
no. facit etiam gloſſ. in l. optimam. C. de contrahend. & committen.
4 ſtipulat. quæ vult, † quòd in caſu illius l. probatio per inſtrumẽ-
tum fortior & dignior ſit probatione per teſtes, & ſic per viuã
vocem. Sed regulariter extra illum caſum probatio viuæ vo-
cis validior & dignior eſt probatione vocis mortuæ, idem ſen-
tit gloſſ. in l. Celſus. ff. de probatio. & quod habetur in l. in exercen-
dis. C. eod. titu. & gloſſ. mag. in cap. tertio loco, de probatio. Ex quo
infero vnum, quod tibi videbitur nouũ, poſita doctrina Bart.
pro conſtanti & vera in l. Theopompus. ff. de dot. præleg. vbi voluit,
5 † quod teſtis poteſt mittere teſtificationem ſuam in ſcriptis iu-
dici: quòd ſi duo teſtes mittunt teſtificationem ſuam in ſcri-
ptis iudici, & duo alij teſtes compareãt perſonaliter, & coram
iudice teſtificantur, quod data omni paritate iſtorum teſtium,
præferentur teſtes deponentes in voce & perſonaliter: quod
dictum adde ad Bartol. in l ſi duo. ff vti poſſid. & adde Bald. in au-
thent. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid. & in authen. omnes. peregrini. C.
eod. de ſucce. & ad no. in c. licet cauſam, de probatio. & in cap. auditis,
extra de præſcr. licèt Bartol. cum reuerentia ſua in hoc articulo
ſatis peruerſe fuerit locutus, quia contra eum eſt text. in c. à no-
bis, qui ma. accu. poſſ & ibi per dom. Car. & text. in ca. inquiſitionis.
de accuſa. & tenet ibi dom. Anton. & text. in c. teſtes. 3. q. 9. & con-
tra eum tenuit Ioann. dom. Anton. & tota iuris prudentia mo-
derna in c. de teſtibus. ſupra de teſtis & Salyc. Bononien. in l. iuſiu-
randum. C. de teſtibus. & etiam ibi Bald. † Facit etiam regula, 6
quorum prior eſt inſtitutio, prior & dignior debet eſſe præla-
tio, 16. diſtinct. c. præcipimus. 18 diſtin c. placuit. 17. diſtin ca. conſilia.
de albo ſcri. l. 1. & l. 1. ff. de acquir. rer. do. gloſſ. in l. decernimus, quæ
loquitur in Archiepiſcopo Raoeonate, C. de ſacroſanct. eccleſ. &
text. in cap. 1 de maior. & obedien. Sed teſtium inſtitutio fuit prius
quam inſtitutio inſtrumenti, vt habetur in veteri teſtamento
Deuteronom. 19. cap. in ore duorum vel trium ſtat omne verbum c. cum
eſſes. & cap. relatum. cum ſim de teſt. ſed text. de inſtrumentis aſſum-
pſit exordium ex conſtitutionibus Romanorum Pontificum
& clariſſimorum Imperatorum & prudentiſſimorum Iuriſcõ-
ſultorum: ergo probatio per teſtes dignior eſt probatione in-
ſtrumentali: facit etiam, vna † probatio vincens aliam dicitur 7
eſſe dignior, cap in noſtra, de teſtib. l. ob carmen § fin ff. eod. cap. licet
cauſam. de probatio. gloſſ. in l cum quid ff ſi certum petat. ſed proba-
tio teſtium viuæ vocis excellit & longe ſuperat probationem
per inſtrumentum, l. in exercendis ſupra allegata & dict. cap. tertio
loco. & cap. cum Ioan Eremita infra eodem ergo, &c. Facit etiam
quod dixit Nic. de Matta. quem refert Bald. in prææallegata l in
exercendis, in 4 colum in verſic exemplum de tertio membro, quod ſi
ex vna parte eſt ſola vox mortua, ex alia parte eſt vox viua duo
rum, quod ſtatur voci viuæ. Facit etiam ſingul. dictum dom.
Anton. in c. ſeries. ſupra de teſtib. relatum à domino Ludouic. Ro-
man. in commento rubri. ff. de arbitr. † quod licet poſt dicta 8
teſtificata non poſſint produci teſtes, vt in c fraternitatis. eod tit.
cum ſim. tamen teſtes vna cum inſtrumento poſſunt produci,
vt eſt text. ſingul. ſecundum eum in præallegato cap. ſeries. ſecun-
dum vnam lectu. Eſt tamen verum, quod hoc dictum eſt con-
tra ſuperius dicta: apparebit eius veritas ex inferius dicendis,
& ex iſtis apparet defenſata & tutata continuatio illius partis
Hoſtien. & ideo † non immerito conſultiſſimus Imperator, vt 9
verbis text. vtar, in l. 1. C. ne luce poten. præmiſit in C. titulum de teſt.
titu. de fid inſtrumen & idem facit ſummus Pontifex. Ex iſtis eli-
citur concluſio, quòd probatio per teſtes dignior eſt proba-
tione inſtrumentali. Sed vnum eſt, quod me reddit dubitan-
tem: nam iuriſconſultus & ſcientia & iuris peritia diuino quo-
dam munere pleniſſimus, ff de fide inſtrumen. præmiſit illum ti-
tulum tit. de teſt. & etiam Accur. ibi in Rub. in ff de fide inſtrumen.
auſus eſt affirmare, quòd probatio per mortuam vocem vali-
dior eſt, & ſic dignior voce viua, & etiam ſanctiſſimus Impera-
tor, vt Iuriſconſulti verbis vtar, l. 3 ff de nota. teſt. in volumine
præmiſit titulum de fide inſtrumen titu. de teſti. & ideo non eſſet
ponere os in cœlum, ſi Iuriſconſultum in hoc loco defende-
tem. Et primo † præmitto, paria eſſe aliquid proferre in voce 10
& in ſcriptis, text. eſt melior de iure in l. non figura. in verſicu nota
mus valere quod ſcribitur, quam quod vocibus figuratum ſignifica-
tur ff de actio. & oblig. & cap. conſtitutionem, cum ſua gloſſ de ſentent.
excommun. li. 6. vbi ita incidit in excommunicationem ille, qui
ſcribit excommunicatu vel inſtrumentum mittit, ſicut ille qui
loquitur ſibi in voce, & cap. vbi periculum. § nulli de elect. libro 6.
† vbi ſicut prohibetur quis loqui cum alio, ita prohibetur mit- 11
tere nuncium, c. qui in aliquo. 50 diſtinct. vbi dicitur eſſe præſens
actu, ſi mittit literas, facit c. perlectis. 25. diſtin. vbi dicitur loqui
cum alio, quando ſibi ſcribit, licet ſi diceret ſibi nolo tibi lo-
qui, alio non dicto non incideret in pœnam ſtatuti punientis
alium loqui cum alio, text. eſt ſingularis in cap. quid eſt hoc, quod
Propheta tacenti dicitur ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum. 2. diſtin.
& ibi vide Doct. facit l. item apud Labeonem. §. conuicium. & l. lex
Cornelia. §. ſi quis librum. ff. de iniur. quæ duo iura allegata fue-
runt per Ludouic. Roman. in quodam conſilio ſuo, vbi con-
ſuluit, quod ita ponitur dicens alicui iniuriam in voce, ſicut in
ſcriptis, licet Bald. in l. 1. in princip. de verborum obliga. & in authen.
habita. C. ne ſi. pro pa. † dixerit, quod ſtatutum puniens loquen- 12
tem cum bannito, nõ comprehendit mittentem nuncium ſeu
litteras ad bannitum, ſed comprehendit eum qui ore ad os lo-
quitur cum bannito, pro quo dicto Ludouic. Roman. in d. l. 1.
in princip. allegat Bartol. in l. Paulus. §. Paulus. ff. de leg. & facit tex.
in l quod ſæpe. § ſi quis amico. ff. de contrahen. emptio. nihilominus il-
la eſt vera doctrina, quod procedunt à pari, loqui ore, litteris
vel nuncio, facit dictum d. An. in c. cum cauſam. de iuram. calum.
vbi di-

vbi dicit, quòd licet c. *ſecundum, de confeſſ in ſexto.* velit quod reus
debet eſſe iuſſus & munitus à iudice, tamen ſufficit quòd mo-
neatur à iudice per nuncium: de quo dicto exclamat ibi Ioa. de
Imo. dicens non fuiſſe dictum ab alio, & forte ſingulare & di-
gnum: vide quæ ibi dixi tunc. Faciat notabile dictum Bal. *in l.*
13 *1. C. quomodo & quando iur.* † vbi dicit, quod ſi nuncius citat præ-
ſente iudice & mandante, habetur ac ſi ipſe iudex citaſſet, & eſt
ſatisfactum ſolemnitati illius l. quod eſt ſingulare, & ampliat
glo. & text. *ibi,* & glo. Ber. *in c. conſuluit, de offic. deleg.* faciat ele-
gans dictum Ang. *in authen. hoc amplius, de fideicommiſ.* vbi dicit
ſe habuiſſe de facto: Munitio in caſu illius authent. eſt fienda à
iudice, ſi fuit facta per nuncium, vel epiſtolam, an videatur ſa-
tisfactum illi authent. & allegat glo. quam alibi dicit ſe neſcire
in authen. de hære. & fal. §. illud quoque, in verbo, de cætero. Secundo
præmitto: non obſtat, ſi quiſquam allegauerit text. *in An-
then. cod. titul. de inſtrumen. cau. & fide. §. ſi vero tale, in ver. tunc non
quidem æſtimamus ea quæ à viua dicuntur voce, & cum iureiurando hic
digniora fide, quàm per ſcripturam ipſam ſecundũ ſe ſubſiſtere.* vbi vide-
tur text. probans, quòd probatio per teſtes eſt dignior quàm
probatio per inſtrumenta. Quia reſpondeo ad illum text. lo-
quitur enim in ſcriptura priuata, & non in inſtrumento publi-
co, vt expreſſe dicit ibi glo. *in verſic. litterarum.* & *ibi* gloſ. *in ver.
iureiurando.* reprehendit quoſdam dicentes, vt hodie plus cre-
datur voci viuæ quàm mortuæ: & ſic corrigatur *l. in exercendu. C.
eod.* quia ſecundum gloſ. tea ibi loquitur, quando ex vna parte
erat inſtrumentum, ex alia vero parte erat ſola comparationis
diſſimilitudo: vnde non ſola voce viua, ſed cum inſtrumento
vitiat vocem mortuam, & eſt etiam plus, quia ſcriptura, quæ
continetur ibi eſt priuata, vt ample diſputat gloſ. ibi, & ſic ille
text. non ob. & aperto ore ſentit ibi gloſ. quod probatio viuæ
14 vocis non eſt dignior probatione vocis mortuæ. †. Tertio præ-
mitto, quòd iura indiſtincte volunt, æqualem vim eſſe in-
ſtrumentorum & teſtium, *l. contrahitur. ff. de pignor. l. pactum
quod bona fide. C. de pact. l. cum te. C. de tranſ. l. non ideo. C. fam. erciſc.
l. indicia. C. de rei vend. l. inſtrum. & l. in exercendu. C. eo. c. cum Ioannes
eremita. infra eod.* Quarto præmitto non obſtare dictum Inno-
cent. *in c. cum P. tabellio. infra eod.* vbi dixit, quod probatio per
inſtrumentum eſt contra ius naturale, & eſt cõtra ius diuinum,
& eſt miraculoſa, vt credatur pelli vnius animalis iam mortui:
& etiam plus dixit ibi valde ſingulariter non valere pactum, vt
ſtetur ſcripturæ priuatæ tanquam inſtrumento publico, de quo
dicto exclamauit ſingulariter Bald. *in l. Imperator. ff. de ſtatu ho-
minũ. &* Angel. *in l. pactum inter hæredem ff. de pact.* Ludo. Rutua.
in rubr. ff. de arbit. Licet re vera Bald. *in l. cunctos populos. C. de ſum-
ma Trinitat. & fid. Cathol.* contrarium tenuerit, quod probatio
per teſtes eſt naturalis & congrua iuri diuino, iuxta illud, In ore
duorum vel trium ſtat omne verbum, vt ſupra dictum fuit, &
hoc eſt fortius, quod induci poſſit pro opin. Hoſtienſ. & poſſet
15 argui in forma hoc modo. † Naturale præfertur accidentali,
cap. requiſiſti, de teſt. l. qui habet. ff. de tutel. & ideo pulchre dixit
Bald. *in 9. colum. in l. executorem. C. de execut. rei iudic.* Statuto ca-
uetur, quod ſententiæ pupillorum mandentur executioni per
priores artium. Alio ſtatuto cauetur, quòd ſententia à cen-
tum libris ſupra mandetur executioni per poteſtatem: modo
lata eſt ſententia pro pupillo in ducentis libris, decidit quòd
mandetur executioni per priores artium, quia cauſa naturalis
potius eſt inſpicienda quàm accidentalis: idem dixit *in d. l. qui
habet. & in l. Gallus. §. ille caſus. ff. de liber. & poſthum. & l. Titia te-
xtores. de leg. 1.* Bartol. *in extrauagan. ad reprim. in ver. non obſtan-
tibus.* Petr. de Ancharan. *in rubr. de regul. iur. libr. 6. & in commen-
to cap. 1. de conſtitut. in reſponſione in 32. colum. in ver. quæro de qui-
buſdam dubijs* &c. Sed probatio per teſtes eſt naturalis probatio:
per inſtrumenta eſt accidentalis, vt voluit Innocen. ergo neceſ-
ſario ſequitur, quòd eſt dignior: quia ad hoc reſpondeo, quod
per diſpoſitionem iuris poſitiui accidentale efficitur dignius
ipſo naturali, vt videmus in teſtamento, quia licet de iure diui-
no ſufficiat cum duobus vel tribus teſtibus, tamen ius poſiti-
uum ſtatuit de ſeptem, *l. ſi vnus. & l. iubemus. C. de teſtam. l. fin. C.
de fideicommiſ.* & tamen teſtamentum cum 7. teſtibus eſt vali-
dum, ſed cum tribus eſt inualidum, vt in illis iuribus. Ecce,
qualiter accidentale dignius & potentius eſt ipſo naturali. Si-
16 mile dixit Bartol. *in l. fin. §. fin. C. de edi. diui Adrian.* † quod miſ-
ſio in poſſeſſionem eſt probanda per publicum inſtrumentum,
vt probat ibi *text. ſingul. in ver. cum teſtificatione publicarum perſo-
narum,* & ſic non ſufficit per teſtes: faciat gloſ. *in l. 1. C. de iure
emphit.* & gloſ. *in d. l. contrahitur. & in d. l. factum quod bona fide
& c. 1. de cenſi. lib. 6.* idem fecerunt multæ ciuitates Italiæ ſtatuen-
tes debitum vltra centum libras nõ poſſe probari per teſtes, ſed
per inſtrumentum publicum, de quo Bar. & Iaco. Butr. *in l. certi
condictio. §. quoniam,* & ibi Bal. *ff. ſi cer. peta.* & per dom. Abb. Io.
de Imo. & dom. Ant. *in c. 2. de proba.* & per Pet. de Anch. *conſ. 336.*
Iſtis præſuppoſitis arguo ſic formaliter: omnis cognitio noſtra
incipit à generalibus, & poſtea deuenitur ad ſpecifica & parti-
cularia, teſte Ariſt. Phyſicorum principe, vt Ang. vtar verbis *in l.
enim debere columnam. ff. de ſeru. vrb. prædio. & conſil.* 100. Vbi inquit
Ariſto. primo Phyſicorum: Pueri appellant omnes viros patres,
& omnes fœminas matres & poſtea determinant vnumquod-
que: & probatur *in l. 1. in ver. rei verbum vt generale prætor elegit ff. ſi
certum peta. & l. 1. in princ. ff. de iuſtit. & iur.* Simile fecit iuriſconſul-
tus, primò tractauit de teſtamento in genere, poſtea verò deue-
nit ad particularia teſtamenti, etiã primo tractauit de vſufructu
in genere, & etiam de ſeruitute in genere, poſtea vero deuenit
ad particularia: ſed inſtrumentum eſt generale ad inſtrumenta
& teſtes, vt *l. 1. in ver. & ideo tam teſtimonia quàm perſonæ loco inſtru-
mentorum habentur. ff. eo. & l. notionem. §. inſtrumentorum ff. de verb.
ſignif.* glo. *in l. 1. C. de dila.* tex. *in c. peruenit, el primo, de teſt. cog.* glo.
in c. ſi quis de clericis, alias incipit. *ſi quis ex clericis. 12. quæſt. 2.* ergo ſe-
quitur, quòd priùs debuit exordium aſſumpſiſſe Papa ſeu Im-
perator *à titul. de fide inſtrumentorum* potius quàm *à titul. de teſti-
bus.* & per hoc tollitur illud argumentum quod pro contraria
parte formatum fuerat, dum dicebatur à prioribus eſſe incho-
andum, *vt l. 1. ff. de acquir. rer. domin. c. humanum genus. 1. diſt.* quod
procedit, niſi poſterius eſſet generalius priore. Si quis tamen
vellet defendere Hoſtien. & communem continuationẽ Doct.
facile poſſet ad hoc argu. reſpondere hoc modo, ſcilicet quod
inquantum *titul. de fide inſtrum.* in ſe conſideratur, non eſt gene-
ralior ad *tit. de teſti.* immo eſt ſpecies diſtincta & realiter ſepara-
ta: nam alius eſt titulus de fide inſtrumen. alius eſt titulus de
teſti. item ſequeretur ex illo quoddã valde inconueniens. † Sta- 17
tutum diſponit, quod debitum probari nõ poſſit niſi per inſtru-
menta, quia ſequeretur quod poſſet probari per teſtes: quod eſt
falſum, & tale ſtatutum nihil operaretur, *c. ſi papa. de priuil. in 6. l.
ſi quando. ff. de leg. 1. cum ſimil.* Nec obſt. *d. l. 1.* quia loquitur largo
modo capiendo inſtrumentum & non ſtricte. Ita dixit formali-
ter glo. *ibi, & in §. inſtrumentorum & d. l. 1. C. de dila.* Secundo illa
probatio eſt dignior alia quæ eſt fortior & validior, *c. in noſtra de
teſti. c. licet cauſam. de probatio. l. ob carmen. §. 1. ff. de teſti.* ſed proba-
tio per inſtrumẽta eſt validior quàm probatio per teſtes: iſta eſt
glo. ordi. & ſolennis *in rub. de fide inſtrum ff.* ergo eſt dignior. Et
propter hoc bene fecit iuriſconſultus incipere prius à *titulo de fi-
de inſtru.* tanquam à digniori, & poſtea *titu. de teſti.* & per iſtud
argumentum tollitur argumen. ſuperius formatum, dum dice-
batur, quòd validior erat probatio per teſtes quàm per inſtru-
mentum, quia contra hoc eſt glo. ordin. *in dicta rubr.* Poſſet ta-
men defendendo Hoſtien. reſponderi ad hoc argum. negando
illam glo. eoq; magis, quia loquitur ſine lege, quod mirandum
eſt de tanto † iuris ſacrario, vt fuit Accurſius, *l. illam. C. de collat.* 18
& §. conſideremus, in Auth. de tri. & ſemiſ. Quinimmo dictum eius
non eſt verum, quia probatio per teſtes conuenit probationi
per inſtrumentum, *in c. tertio loco, de proba. c. cum Io. eremita. infra
eod.* Tertio faciat, illud, quod eſt † maioris comprehenſionis, 19
dicitur eſſe dignius eo, quod eſt minoris comprehenſionis, po-
ſito quod regulariter ſint paria, & pono exemplum in epiſcopo
& archiepiſcopo, q licet ſint pares reſpectu ordinis epiſcopalis,
tamen archiepiſcopus eſt dignior ratione maioris comprehen-
ſionis cõprehendit enim & adminiſtrat totã prouinciam. Idem
dicimus in Patriarcha & Archiepiſcopo: idem in archidiac. &
archipresbyt. vt archidiac. ſit dignior reſpectu maioris compre-
henſionis & adminiſtrationis. Ita dixit glo. *in c. in nouo teſtamen-
to. 21. diſt.* Archidiac. *in c. quanquam. 2. q. 7.* Sed inſtrumentum eſt
maioris comprehenſionis quam ſit teſtis, &c. & per illud tolli-
tur argumentũ, dum dicebatur, illa ſunt digniora quorũ prior
fuit inſtitutio: licet enim quis ſit prius ordinatus in epiſcopum,
tamen ſi alter efficitur epiſcopus, dicitur dignior. Facit quod
nor. *in c. 1. de maior. & obed.* & etiam ad iſtud poſſet reſponderi
fatendo maiorem & negando minorem, quia inquantum in-
ſtrumentum eſt titulus diſtinctus à titu. de teſte, non eſt maio-
ris comprehenſionis, vt dictum fuit. † Quarto, omnis proba- 20
tio quæ eſt ſecurior & leuior, dicitur dignior probatione minus
ſecura & valde difficili, argum. *d. c. licet cauſam.* ſed probatio per

inſtrumentum eſt leuior & ſecurior probatione viuæ vocis. Ita
dixit glo. formalis, *in c. 1. in ver. in ſcriptu. in fin. de cenſi. lib. 6.* te-
ſtis enim poteſt variare in motibus, *l. ſi cum Cornelius. & l. cũ quis.*
ff. de ſolu. Poteſt etiam debilitari memoria ſua, *l. 3. § dua cauſa. ff.*
ad Carbon. l. quidam tabularum. ff. de fur. † Poteſt enim ſeneſcere,
21 & ſenum langueſcit memoria, vt ſcribitur *in quinta tragœdia, &*
in proœmio declamationum, in verſic. memoria eſt ex omnibus partibus
animi maxime delicata, in quam primum ſenectus incurrit, l. peregre,
de acquir. poſſ. ff. & l. 1. C. de ſer. fugi. poteſt etiam moti vel effici
inimicus, & ſic ex multis caſibus deficere poteſt: non eſt ſic in
probatione per inſtrumentum. Ad hoc poſſet etiam reſpon-
deri confirendo dictum glo. ſed negando minorem: non enim
ſequitur, probatio inſtrumentalis eſt leuior & ſecurior, ergo
eſt dignior, non † ſequitur, dignitas enim in probatione con-
22 ſiſtit nedum in qualitate perſonæ teſtificantis, ſcilicet vt videa-
tur, qua trepidatione, qua conſtantia, quo pallore loquatur, *l.*
de minori. §. tormenta. ff. de quaſt. † Vltimo totum dignius eſt ſua
23 parte, & ſuo membro, vt pulchre dixit eloquentiſſimus vir Cy-
prianus *in c. loquitur. 24. quaſt. 1. à fonte,* inquit, *pracinde riuum pre-*
tioſus areſcet. Sed inſtrumentum † conficitur ex teſtibus, nota-
24 rio & ſolemnitate ſcripturæ, ergo probatio per inſtrumentum
erit dignior probatione viuæ vocis. Quia ad hoc reſponderi
poteſt, quod iſtud argumen. non procedit in q. propoſita, quia
non loquitur de teſtibus ſcriptis in inſtrumento, qui ſunt pars
inſtrumenti, ſed loquitur de teſtibus extra inſtrumentum. Te-
ſtes enim deſcripti in inſtrumento ſunt vox mortua, niſi eſſent
ſuperſtites, & deponerent in fauorem inſtrumenti, quia proba-
tio tunc per inſtrumentum & teſtes ibi deſcriptos eſſet dignior
probatione per teſtes viuos, data teſtium paritate, & iſta non
eſt quæſtio noſtra &c. Nec ob. cum Ioan. de Imol. dixit, quia
vox viua mercatoris teſtificantis præfertur voci ſcriptæ ipſius
mercatoris: quia in quantum ipſe contradixit Bartol. nunc non
examino, ſed quoad propoſitum quæſtionis noſtræ illud non
contingit, ideo quia in voce teſtificantur, ſed occurrit, quia
actio eſt iudicialis, & ſic calor iudicij illud operatur, argum. *tex.*
valde ſingul. in l. cum oſtendimus §. 1. ff. de fideiuſſ. tutor. & l. cum pro
quo. ff. de in lit. voc. & l. manumiſſio per lictores. ff. de manumiſſ. vindi.
& l. ſi quis vxori. § ſi ſeruum fugi. ff. de fur. & arg. eius quod dixit
glo. quæ communiter reputatur ſingul. *in l. 1. ad fin. glo. ff. de in-*
terrog. act. quæ vult, quod † confeſſio ſine cauſa facta valeat in
25 iudicio: pro qua eſt caſus valde ſolemnis *in l. ſicut, & ibi* Bald.
C. de repu. hare. & bene facit text. *in l. cum pro quo. ff. de in lit. voc.*
Nec ob. cum dicebatur, quod probatio per teſtes vincit proba-
tionem vel inſtrumentum: quia ad hoc reſpondeo, aut confi-
citur inſtrumentum ſuper eo, quod non recipit probationem
in contrarium, & tunc teſtes non recipiuntur cõtra tenorem in-
ſtrumenti, *l. 1. C. de rei vxor. action. l. final. C. arbitrio tutoris l.*
antiqua. C. ad Velleian. l. generaliter. C. de non nu. pec. bene tamen
admittuntur contra præſumptionem reſultantem ex ipſo in-
ſtrumento, gloſ. allegant ſcrib. pro ſing. *in l. iuriſgentium. § quod*
ferè. ff. de pact. Sed Ang. *ibi* allegat ſimilem *in l. reos. §. cum in tabu-*
26 *lis ff. de duob. reis* † quod dicit bene eſſe notandum propter ſtatu-
ta Italiæ diſponentia, quod contra inſtrumentũ vel contra con-
feſſionata præcepta nõ admittatur probatio, quia bene admit-
tetur contra præſumptionem reſultantem ex ipſis inſtrumentis.
Tu vero allega tertiam glo. *in l. 1. C. de contrahen. & commit. ſtip.*
& tex. meliorem de corpore iuris *in l. quicunque.* & ibi Bar. *C. de*
apo. pu. lib. 10. Aut inſtrumentum conficitur ſuper eo, quod reci-
pit negationem in contrarium, & tunc bene poteſt improbari
inſtrumentum, ſi ſunt quatuor vel quinq; vel tres teſtes neceſſa-
rio requiſiti in ipſo inſtrumẽto, & iſto caſu militat argum. Si ve-
ro ſunt pares numero, puta quia duo teſtes extra inſtrumentum
contradicunt inſtrumento, tunc dico fore arbitrariũ, quæ pro-
batio ſit dignior, vnde iudex cõſiderata qualitate rei, & condi-
tione notarij teſtiũ, arbitrabitur cui probationi magis acquieſ-
cere debet: ita dicit Nico. de Mat. in quadam ſua diſputatione,
& no. Bal. *in d. l. in exercendu,* & quod no. Bart. *in l. 1. §. ſi quis ne-*
get. & l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quemadm. teſt. ap. & latè per do. Abb. *in*
c. cum Ioannes eremita infra eo. & ſic videtur, quod iſtud arg. non
militat, & per conſequens ſequitur, quòd parem vim probatio-
nis habent inſtrumenta & teſtes viui: hoc decidit gloſ. no. *in c.*
forus. in ver. in. de verb. ſignif. & in c. 1. de cenſib. lib. 6. & per conſe-
quens iſte paſſus eſt valde dubius. Et ideo poſſet concludi hoc
modo: Vbicunq; ſcriptura eſt de forma actus, vt in caſu *l. contra-*
ctum. C. de fide inſtru. vel eſt de ſolennitate actus, vt *l. emancip. C. eo.*
& in caſib. expreſſis in iure, vt *l. cenſus ff. de proba.* & communiter
gl. *in l. pactum. C. de pact. & l. contrahitur. praalleg.* & glo. magiſtra
in d. c. 1. cenſ. lib. 6. & ibi doct. connumerant quadraginta caſus,
quos videre poteris, iſtis caſib. probatio inſtrumentalis dignior
eſt probatione viuæ vocis, quia probatio viuæ vocis in illis caſi-
bus eſt nullius effectus. In caſibus vero, in quibus ſcriptura non
eſt de forma, ex quo ſcriptura fit ad demonſtrandũ & proban-
dum, vt in *d. l. contrahitur.* non eſt vis quo genere demonſtratio-
nis fiat, *l. certum. ff. ſi cer. pet. l. 1. ad fi. ff. de do. prale.* ideo videtur, q̃
æqualis virtus ſit probatiõ per teſtes & per inſtrumenta: iudex
tamen poterit arbitrari, cui probationi ſit magis ſtandũ, ſtante
paritate numeri teſtiũ. † Ex iſtis elicitur cõcluſio iſta, quod erit 27
arbitrarium, an pbatio viuę vocis ſit dignior mortua, & per hoc
poterunt reduci ad concordiam Imperator & iuriſconſultus,
quia nõ videntur præciſe cõſideraſſe dignitatẽ probationis, ſed
ita placuit eis incipere: in † his enim quę depẽdent ex volunta- 28
te & arbitrio conditoris, nulla ratio reddi poteſt recta, *l. non om-*
nium ff. de leg. & c. ſi quando de reſcrip. cum ſim. Et † vnum tene men- 29
ti, quod proprie & ſtricte illa dicitur pbatio, quæ fit teſtibus vel
inſtrumentis, text. eſt melior de corpore iuris, & hoc tenet. do.
Abb. ibi *in d. c. forus, in ver. In ibi, probatio fit teſtibus & fide tabularũ.*
faciat etiam glo. no. & valde ſingul. *in l. cum de indebito. in princ.*
in ver. legitimis, quā exponit, id eſt, teſtibus & inſtrumentis. ff. de proba.
quæ ſentit, quod probatio per teſtes vel inſtrumenta dicitur le-
gitima probatio, pro qua allego tex. *in l. proprietatis, in ver. inſtru-*
mento, vel alijs legitimis probationibus. C. de prob. & per hoc intelligas
glo. ſing. *in c. at ſi clerici, in ver. legitima probatione, de iudi.* quæ dicit,
quod legitima probatio dicitur illa, quæ fit per teſtes omni ex-
cep. maiores, quę eſt amplianda, etiã ſi fiat per inſtrumẽta, & ita
conſului in ciuitate regia, vbi ſtatutũ arctat except. oppoſitam
probari per probationẽ legitimam, & iſta menti commenda. † 30
Quod autẽ modis capiatur inſtrumentũ? Doct. ſic cõcludunt,
& late Hoſt. *in ſum. eo tit.* tripliciter. Vno modo capitur large pro
quolibet vaſe domus, vel qualibet machina vel cithara, allegat
c. quaſitum. ff. de ſi. inſtr. immo aliquando dicitur mulieri deeſſe
inſtrumentum, quando ita inſtructa eſt, quod non poteſt fieri
mater, *cap. ex litteris. & c. fraternitatis, de frig.* ru pondera *d. l. qua-*
ſitum, in verſic. quippe inſtrumentum eſt apparatus rerum diutius man-
ſurarum, ſine quibus exerceri nequiret poſſeſſio, & frumentum, & vi-
num ad cibaria paratum inſtrumento contineri. ita Seruium reſpondiſſe
auditores eius retulerunt, quem tex. Nic. de Neap. ibi dicit meliorẽ
eſſe de corpore iuris, & ſi ſubtiliter ponderetur, probat, quod
proprie ſtricte res ſine qua fundus exerceri non poteſt, ex pro-
pria ſignificatione dicitur inſtrumentũ fundi, & † hoc propter 31
illud verbum *contineri,* ibi poſitũ, iuncta doct. Bal. *in l. cui eorum.*
§. item Pomponius ff. de poſtu. vbi refert ſe in contingentia facti con-
ſuluiſſe, quod hic propriæ ſignificationis appellatione auiæ ve-
nit proauia, & appellatione nepotis venit pronepos, & hoc pro-
pter verbum *contineri,* ibi poſitum, ſequitur ibi Bald. colligitur
ergo elegans doct. ex hoc, quod ex propria & vera ſignificatio-
ne vocabuli talis res venit appellatione inſtrumenti, ergo non
eſt vera doc. communis, quod inſtrumentum generaliter ſum-
ptum dicatur res, ſine qua fundus exerceri non poteſt, & ideo
intelligenda eſt capiendo inſtrum. in abſtracto, nõ autem prout
capitur in concreto, & per illum tex. dixit Nico. de Neap. quod
de † opinione magiſtri creditur ſuis ſcholaribus, & probatur *in* 32
§ quaritur. in eadem l. & l. cum ſcriptum ff. de do. prale. & refert. doc.
Abb. *in c. 1 de poſtu. pralat.* Oldra. dixiſſe *in d. l. quaſitum.* quod † ſi 33
iudex iudicauit ſequendo opi. doct. ſui, excuſatur in ſindicatu:
quod ſane intellige, quando talis doct. erat doctiſſimus, ideo
dixit gl. ſing. *in c. cum literatiſſimus. 23. q. 1.* quod ſcholaris debet
eligere optimum magiſtrum, ad hoc vt publice poſſit dicere id,
quod ſub eo audiuit. Et intellige † hoc, niſi talis doct. eſſet ſol- 34
tus ſequi opin. inauditas & inſolitas, quia tunc non excuſaretur
diſcipulus ſequens opiniones doctoris ſui, & hoc per elegantẽ
doct. Bal. *in l. ſi. C. de pæ. iud. qui male iudicauit,* vbi dicit, quod pręe-
ſumitur imperitia in eo, qui tenet opin. inſolitas, *per l. 1. ff. de ſina.*
Secundo modo capitur ſtricte pro his, quæ tantũ probationem
& fidem faciunt iudici, & ipſius mentem inſtruunt, vnde teſtes
inſtrumentorum appellatione continentur, *l. 1. ff. eo. l. notionem.*
§ inſtrum. ff. de verb. ſignif. c. peruenit el 1. de teſti. cog. tenet hic Ioa.
And. & communiter ſcribentes. Sed Ioa. de Imol. hic dicit hoc
dictum non procedere quoad materiam iſtius tituli, quia aliud
eſt inſtrumentum, aliud eſt teſtis, & propter hoc ponuntur ti-
tuli ſeparati. Sed vbi in iure fit mentio de inſtrumento, bene

procedit

Digitized by Google

procedit dictum Io. And. & commune, vt appellatione inſtru-
menti contineatur teſtis, vt *in d.c. peruenit.* & referr glo. Accur.
dicere *in d. § inſtrum.* quod non ex propria ſignificatione, ſed ex
lata ſignificatione, & interpretatione veniunt teſtes appell. in-
ſtrumentorum. Tu allega etiam gl. *in d. l. 1. & l. 2. C. de dila.* & per
35 hoc infert, quod ſi in † ſtatuto fiat mentio de inſtrumento, non
habebit locum in teſte, quia ſtricta interpretatio fienda eſt in
ſtatuto. allegat Dyn. & Bar. *in l. 1. ff. de ver. ſig.* & Bar. *in l. omnes po-
puli. de inſt. & iure. & l. Labeo. §. contractus, de ver. ſig.* ſed idem Bat.
in d. §. inſtrumentor. videtur reprobare glo. ex eo, quia etiam ex
alluſione vocabuli poteſt ſumi propria ſignificatio, *l. augury. ff. de
ver. ſig. l. 2. §. 1. ff. ſi cer. pet.* Et ſic concludit quod ex propria ſigni-
36 ficatione appellatione inſtrumenti veniunt teſtes, ex eo quia †
inſtrumentum dicitur eo quod inſtruit, quod idem facit teſtis,
dicit tamen ibi Bar. quod ſecundum cōmunem vſum loquen-
di appellatione inſtrumenti non veniunt teſtes, & hoc modo
dicit. illa gl. ſaluari, & per hoc videtur, quod quia in ſtatutis &
etiam in cōtractibus verba capienda ſunt ſecundū cōmu. vſum
loquendi, *l. liberorū, §. quod tamen Caſſius, de leg. 3. c. ex litteris. de ſpon.*
quod in his appellatione inſtrum. non veniunt teſtes, ſecus in
diſpoſitione iuris cōmunis, & ideo dixit Ia. Bu. *in d. l. 1. ff. eo.* pœ-
na imponitur à ſtatuto producenti falſum teſtem, & illud etiam
ibi ſequitur Saly. benefac. ſingu. dictum Spec. *in tit. de dila. §. vi-
37 dendum. ver. item no.* vbi dicit, ſi data † eſt dilatio parti ad produ-
cenda inſtrumenta, quod non poterit infra dilatione produce-
re teſtes: quod dictū refert & ſequitur Bal. *in l. 1. C. de iur. cal. &
in l. ſi ex falſis. C. de tranſ. & l. 1. ff. eo.* & miror, quod nemo eorum
allegauerit tex. meliorem de iure hoc probantem *in l. 1. ff. de dila.
in verſi perſona vel inſtrumenta.* & illud dictum Iac. But. tenuit Io.
An. Goſ. & tota iuris prudentia *in preallec. c. peruenit.* eandem par-
tem tenuit do. Alb. de Roſ. *in ſuo ſolenni tractatu ſtatutorum, in
prima parte, q. pen.* vbi dixit, quod ſtatutum pœnale loquens de
fabr. fal. inſtr. non habet locum in teſte, qui lato ſumpto voca-
bulo venit appellatione inſtrumenti, nec ſecundum communē
vſum loquendi, & remittit ad dicta per ſe *in d. l. notionē. §. inſtru-
mentorum, & ad d. l. 1. ff. eo.* faciat etiam pro hoc glo. *in l. in ſumma.
§. item Labeo. ff. de aqua plu. arc.* quæ dicit aliud in inſtrumentis, &
aliud in teſtib. faciat *c. conſtitutus, de fideiuſ. & l. non quando. C. de
teſt. & l. 1. C. quando Imperator inter pu. & vi. & c. forus, in ver. In. præ-
allegato,* vbi teſtes & inſtrumenta ponuntur vt diuerſa. Et ex ſup.
dictis apparet, quod proprie appellatione inſtrumenti non ve-
nit teſtis, ſecundum opin. glo. ſed ſecundum opin. Bar. immo
proprie venit, ſed non ſecundum commun. vſum loquendi, nec
iudicio meo apparet veritas declarata ſuper hoc paſſu tam du-
bitabili, & ideo præclaro & excelſo doctore digna eſt huiuſmo-
di inueſtigatio. Ego autem pro meo exili ingenio & ſtudiorum
exercitatione pauca dicam in tanta re, quā breuius dici poteſt,
& contra opi. Bar. tex. eſt formalis, ſi ſubtiliter ponderetur, pro-
bans opi. gl. *in d. l. 1. ff. eo. in ver. teſtimonia. & perſona loco inſtrumen-
torū habetur,* ergo nō proprie veniunt teſtes appelatione inſtru-
38 menti. Nam † aliud eſt eſſe tale, & aliud eſt haberi pro tali, *l.
mercis. ff. de ver. ſig.* Aliud eſt fieri ingenuum, & aliud eſt haberi
39 pro ingenuo, arg. *l. quidam cum filium ff. de ver. obl.* † Aliud eſt eſſe
naturaliter ciuem Bonon. aliud habere ſimilia iura cum ciuib.
ideo ſing. dicebat Bal. *in prima cōſtit. ff. in ver. qui autem.* ſi iſta ver-
ba ad inuicem coniungātur, *habeatur pro tali,* quod iſta verba ſi-
gnificant veritatem, ſi poſſent, allegat text. *in l. 1. ad fin. ff. quod
quiſque iu.* & reſpondet ad dictum Bar. *in l. in qui pro emptore. ff. de
vſuca.* vbi dixit quod illa verba, *habeatur pro ciue,* faciunt verum
ciuem, quia habita ratione ad originalē ciuitatem, illa non dici-
tur vera, ſed ficta ciuilitas. Et ego allego tex. meliorem de iure
*in l. 2. §. furioſus, in ver. tum per omnia & in omnibus loco abſentis vel
quieſcentis habeatur. ff. de iure codi.* quem text. allegauit pro ſing.
Ang. in loco extranea, videlicet *in l. in negotys. ff. de reg. iur.* & ſic
ad hoc vt verbum *habeatur,* denotet veritatem non fictionem,
eſt neceſſe apponere illa verba: cum ergo non ſint appoſita, *d.
l. 1.* ergo ille text. probat opi. gl. Secundo dico ſore text. contra
opin. Bar. *in l. notionem. §. inſtrumentorum, in ver. quæ enim propria
ſint inſtrumenta, propter quæ dilatio danda ſit* inde dignoſcimus, ſi in
præſentia perſonæ, quæ inſtruere poſſit, dilatio petatur, puta
qui actus geſſit, vel qui actor fuit conſtitutus, putem videri in-
ſtrumentorum cauſa peti dilationem, vt ille qui petit dilatio-
nem propter perſonas, videtur hoc petere cauſa inſtrumentorū:
ſed hoc verbum *videtur,* importat fictionem, *l. non videtur, C. de
in integ. reſt. & l. nemo. ff. eo. & l. non videtur. ff. de acq. poſſ.* & plene

per Saly. *in l. non ideo minus. C. de accu.* ergo proprie & ſtricte ap-
pellatione inſtrumenti nō venit teſtis, & per hoc videtur quod
recte Bald. fuerit locutus *in l. ſi ex falſis C. de tranſ.* facto reſpectu
falſorum inſtrum. vt habeat locū in tranſactione facta reſpectu
falſorum teſtium, licèt in alia materia appellatione inſtrumen-
torum nō contineantur teſtes, nec etiā bene videtur dixiſſe gol.
in c. ſi quis deces. 12. q. 2. extendens ad teſtes illum tex. loquentem
contra clericos occupantes inſtrumenta eccleſiæ, & per iſta vi-
dētur ſaluata omnia dicta Doc. ſuperius enarratorū, & ſic verior
eſt opi. gl. quā opi. Bar. Et ſi forte quis velit ſaluare dictum Bat.
poſſet inſiſtere hoc modo, † Vbicunq; aliquid continetur ap- 40
pellatione alterius, venit de proprio & vero ſignificato, &
non lato nec interpretatiuo: hoc probat tex. elegans iuncta do-
ctri. Bar. *in l. cui eorum. §. item Pomponius. ff. de poſt.* & ſequitur ibi
Bald. ſed appellatione inſtrumenti continetur teſtis, vt eſt text.
ſing. & melior de corpore iuris *in dicto capit. peruenit* vtens hoc
verbo cōtinetur, ergo ſequitur neceſſario, quod proprie & ſtri-
cte appellatione inſtrumenti venit teſtis, & eſt noua conſidera-
tio ad illum tex. tene menti. facit in ſi. no. text. *in l. 1. in ver. com-
plectitur ff. de verb. ſig.* vbi dicit tex. quod genus maſculinum com-
plectitur fœmininū, & ibi dicit glo. ex mente l. & do. Car. *in cle.
1. de elec.* dicit non recte allegat illam gl. quod ex ſignificato in-
terpretatiuo maſculinum concipit fœmininū, quia quod eſt ex
mente leg. ex † proprio ipſo ſignificato, quia illud quod eſt ex 41
mente l. eſt ex ipſa l. quia lex & mens eius ſunt, idem, vt no. Dy.
in rub. de reg. iur. lib. 6. & facit *l. cum mulier. ff. ſol. matrim. & l. ſcire
oportet. §. ſed & ſi maxime. ff. de excuſ. tut.* ergo idem dicemus
in verſ. *contineri,* quod in ver. *complect.* faciat ſing. dictum Saly.
in l. non ideo minus C. de accuſ. † vbi dicit, quod ſi ſtatutum vtitur 42
hoc verbo, *committo,* puta ſi quis commiſerit homicidiū, quod
ex proprio ſignificatu comprehenditur mandans & faciens: &
iſtud dicit eſſe verū intellectum ad *c. mulieres. de ſen. exc.* allegat
tex. & gl. & D. ſuum Ric. de Sali. *in l. non dubium. C. de legi.* allegat.
quod habetur *in l. & ſi amici. ff. de adul.* & cum illo dicto tranſiuit
Lu. Ro. *in l. ſi is qui pro emptores,* & miror de his, ꝙ non viderint
Alb. de Roſ. *in tract. ſtatutorum, in 3. parte, q. 40.* vbi refert ſe audiſ-
ſe. dicit tamen, ꝙ non reperit in ſubſcriptione fuiſſe dictū Iac.
Bu. nec eſt honeſtū † antiquorum tacere nomina & ſibi appro- 43
priare ingenia, ergo idem dicemus de verbo *contineri,* & iudicio
meo iſta eſt formalis veritas, & ideo intrepide & animoſe ſeque
re dictum Bar. Nec ob. *d. l. 1.* quę ſi bene ponderetur, probat opi.
Bar. ibi enim dicitur *teſtimonia,* id eſt, cartæ ſcriptę, & ſic dicta te-
ſtium ſcripta proprie veniunt appellatione inſtrumenti, *d. §. in-
ſtrumentor.* ergo ita dicamus in perſonis, quia ſicut ille tex. deno-
tat propriā ſignificationē quo ad illud verbū, teſtimonia. item
denotat propriam ſignificationē vocabuli quo ad illud verbū,
perſonas: ergo ſequitur, quod non probat contra Bar. Et ad *d. §.
inſtrumentorum.* reſpondeo, quod licet apponatur verbum *vide-
ri,* nihilominus recipit declarationem & interpretationem ab
illa lege ꝓpria, & ab illo *c. peruenit.* & iſte † intellectus eſt capiē- 44
dus, vt iura iurib. concordentur, *c. eccleſia veſtra de elect. c. cum ex-
pediat, eo. tit. lib. 6. l. 1. C. de inoff. do.* & quod *d. l.* ita debeat intel-
ligi, facit, quia quotiens vnum † determinans ſequitur plura de- 45
terminabilia, debet iuſta æqualitate determinare, *in Auth. de her.
& fal. §. hinc nobis l. in teſtamento C. de teſt. mil. l. ſi legatarius. ff. de lega.
3. l. iam hoc iure ff. de vul. & pup.* & ex hoc infertur, quod ſtatutum
pœnale loquens de inſtrumento, habebit locum in teſte, licet
doct. dixerint contrarium. † Quinimo plus audeo dicere, poſi- 46
to non tamen conceſſu, quod ex ſignificatu interpretatiuo ap-
pellatione inſtrum. veniat teſtis, nihilominus ſtatutum pœnale
loquens de inſtrumento habet locum in teſte, ꝙ probo ratione
inconuincibili: vbicunque duo conueniunt in nomine, lato
ſumpto vocabulo, & eadem ratio eſt in vtroque, ſtatutum
exorbitans & pœnale loquens de vno, locum habet in alio, fa-
ciat gl. ſing. *in c. 1. de poſt. prælat. lib. 6.* vbi ſtatutum pœnale lo-
quens de electione, habet locum in poſtulatione, ex eo quia
eadem ratio eſt in vtroque, & late ſumendo vocabulum appel-
latione elect. venit poſtul. faciat gl. alia no. *in c. ſi. de elect. li. 6* ꝙ il-
lē cōſtitutio exorbitans loquēs de elect. habetur ſic eū in poſtula-
tione, quia late ſumendo vocabulū appellatione electionis ve-
nit præſentatio, *cap. 2. de iure patr.* facit elegans dictum Bartoli *in
l. Marcellus. ad Trebell.* vbi dicit, quod ſicut in cauſa pia iura noua
correxerunt iura antiqua, vt † non habeat locum in cauſa pia 47
Falcidia: ita videntur correxiſſe in Trebellianica, quia latè
ſumendo vocabulum appellatione Falc. venit Treb. *& in Auth.
de eccle.*

de eccle. tit. in ver. omni ceſſante Falc. faciat glo ſing. in clem. auditor,
de reſcript. vbi illa clem. eſt exorbitans, & loquitur in beneficio,
& gl. ibi dicit, quod habet locum in dignitate, quia lato ſumpto
48 vocabulo appellatione beneficij † venit dignitas, ita dicamus
in propoſito, propter hoc ſuſtentatur dictum Bal. in d. l. ſi ex falſis.
& dicta gl. in d. l. ſi quis de cler. & iſta menti cōmenda. Ex iſtis eli-
citur talis cōcluſio, quod de proprio & vero ſignificatu appellatio-
ne inſtrumenti venit teſtis. Ex qua ſequitur correlarium tale, quod
pœnale ſtatutū loquens de inſtrumento ſtante identitate ratio-
nis habet locū in teſte. Secunda concluſio, poſito quod nō ex pro-
prio ſignificato, ſed interpretatiuo np. inſtrumenti veniat teſtis,
tamē ſtatutum pęnale loquens de inſtrumento ſtante identita-
49 te rōnis habebit locum in teſte. † Quid autē ſi cōmunis vſus ita
ſe haberet, quod appellatione inſtrumenti nō veniat teſtis, vtrū ſta-
tutum pœnale loquens de inſtrumento habeat locum in teſte,
poſito quod de proprio ſignificatu veniat teſtis appellatione inſtru-
menti. Bar. in d. l. notitionē § inſtrum. dicit quod non habebit locū
50 in teſte, faciat elegans dictum Iac. But. in l. conſt. ff. vbi dicit, † quod
in materia ſtricta recedim⁹ à proprio ſignificatu vocabuli propter
cōmunem vſum loquendi: & idem But. in auth. ſacramenta pu-
51 berum. C. ſi aduer. ven. dicit, † quod communis vſus loquendi dat
verbis proprium ſignificatum, & in d. l. 1. ff. eo. dixit, quod etymol.
vocabuli dat proprium intellectum, l. pupill. § territor. ff. de ver. ſig.
refert iſta tria dicta, & ſequitur do. Ant. in proœ. decre. facit dictū
52 Bar. in l. 1. C. de iura. calū. vbi dixit, quod ſtatuta † ſunt intelligenda
ſecundum communem vſum loquendi etiā quo ad proprium ſi-
gnificatum: facit no. dictū Bal. in tr. de pace conſtant. in ver ſentent.
vbi dixit, quod omnis intellectus, qui nō conſonat aurib. vulgi,
eſt extraneus, alleg. c. ex lit. de ſpon. faciat dictū Bar. in Rub. ff. de ope.
no. nun. vbi dicit, quod ſtatutum loquēs de domo alterius, debet
intelligi ſecundum communem vſum loquendi, facit no. dictū
Io. And. in c. fundam. de elect. li. 6. quod ſtatutum loquens de ne-
pote debet intelligi ſecundum commun. vſum loqunndi, facit
quod no. Bar. in l. 1. ff. de ſuis & legi. & in conſilio incipiente, In
quæſt. prædicta videntur moueri plura dubia, vbi dixit, quod ſtatu-
tum exorbitans, loquens de inteſtato, verificatur ſecundū com-
mun. vſum loquendi, facit gl. ſing. in l. ſtip. iſta § hæc quoq; ff. de ver.
ob. qui vult quod verbum prolatum à teſte intelligatur ſecundū
cōmun. vſum loquēdi, tenet ibi Bar. & voluit Inn. in c. cum cauſ.
& c. cū clamor. ſup. de teſti. faciat tex. valde not. in c. præſenti. § loca de
præb. in 6. quod diſpoſ. loquens de diæta verificatur de diæta ſe-
cundum cōmun. vſum loquendi vulgarium, de quo eſt gl. in c.
nonnullis de reſcr. & c. ſtatut. § cum autē, de reſcrip. li. 6. facit quod no. Bar.
in l. Labeo. ff. de ſuppell. leg. ergo ſequitur, quod ſecundum cōmun.
vſum loquendi poſito, quod de iure appella. inſtrum. veniat teſtis,
nō tamen veniet attento proprio ſignificato: facit not. dictum ex-
celli doc. Fran. de Ram. in quodā ſuo elegāti cōſilio incip. Statuto Fer-
rar. cauetur, poſito inter conſil. Io. Cald. de teſta. vbi dixit, quod ver-
ba prolata à peritis iuris intelliguntur ſecundum diſpoſitionem
iuris com. niſi vſus loquendi aliter ſe haberet, quia tunc caperē-
tur ſecundum cōmun. vſum loquendi, & bene facit quod dixit
Albe. de Roſ. in præall. quæſt. præced. in 1. par. ſtatutor. faciat quod
53 pulchre dixit D. Ant. ſup. in proœm. vbi gl. ponit † vt diuerſa, ſtu-
dentium & legentium, & ideo appel. ſtudentis nō venit doctor:
54 quod dicit eſſe bene notādum propter priuilegia. † De proprio
autē ſignificato vocabuli bene venit appellatione ſtudētis do-
ctor, quia quotidie ſtudet, & dicitur ſtudiū peragere, vt § illud.
in l. conſt. ff. ſed de com. vſu loquendi, qui in talib. attenditur, &
in materia ſtricta contra proprium ſignificatū vocabuli aliud eſt,
alle. d. l. Labeo. & d. c. ex lit. & addit vnū, quod tibi videbitur ele-
55 gans, † quod ſi ſtatutum populi diſponeret, quod verba ſtatutorum
debeant intelligi prout iacent, intelligerētur ſecundum cōmun.
vſum loquendi: ſecus dici ſi ſtatutū diceret, quod verba ſtatuti
debeāt intelligi propriè nullo extrinſecus habito vel intellecto,
quia tunc nō regularētur ab vſu com. loquendi, quia ille eſt ex-
trinſecus intellectus. & dicit hoc fuiſſe dictū Iac. But. in l. 1. ff. eo.
& etiam dixit Bar. in d. l. Labeo, quod ſi ſtatutum diſponit verba
eius debere intelligi ſecundum propriam ſignificationem non
habebit locum com. vſus loquendi, & dicit fuiſſe dictū Iac. But.
in quadā ſua diſputatione, & idem Bar. in l. cum delanionis § aſi-
nam molendinariam ff. de fide inſtr. dicit illum tex. facere ad ſtatuta
populi dicentia, quod omnia ſtatuta, quę ſunt in hoc volumine,
intelligantur ſecundum propria ſignificationē, quòd debemus
recurrere ad cōmun. vſum loquendi: quod eſt bene notandum
56 pro limitatione eorum, † quæ dicta ſunt, & ex iſtis elicitur con-
cluſio talis, quod licet appellatione inſtrum. veniat teſtis de pro-
prio iuris ſignificato, tamen ex quo com. vſus loquendi aliter ſe
habet, ſtatutum pœnale loquens de inſtrum. nō habebit locum
in teſte, & eſt concluſio elegans & diſputata ſatis. Et quanquam
concluſio iſta ſit omnium ſcribētium nota, & opinione proba-
ta, nihilominus contraria concluſio videtur eſſe ſuſtentabilior,
videlicet quod nō attendatur com. modus loquendi, ſed pro-
prium iuris ſignificatum: & præſuppono illud, quod Ariſt. phil.
grauiſſimo venit in mentē 4. Metaphyſ. Nomina, inquit, & pro-
nomina ſunt rebus conſonantia, c. ſi cupis eſſe quod diceris. 16. q. 1. c.
cum ſecundū apoſtolum, de præben. Inſti. de donatio. § eſt & aliud. cum ſi.
& ſic proprium ſignificatum aſſumit ex natura & vera eſſentia
ipſius rei tunc arguo ſic formaliter: Vſus communis loquendi
non poteſt mutare proprium ſignificatum vocabuli, quia tunc
videretur alterare eſſentiam & naturam ipſius rei, quod facere
nō poſſet: nō enim naturalia cōſuetudine aut legis diſpoſitione
mutari poſſunt, vt 1. diſt. c. ius natural. l. eas. & l. legatum ff. de capi. di.
Inſti. de iure nat. § ſed naturalia, hoc aſſumptum habuit à Bar. ſu-
premo doctorum in præalle. l. Labeo. vbi dixit, quod populus nō
poſſet facere, quod alteretur propria ſignificatio rei, allegat l. 2.
ff. de vſufr. ea. re. quæ vſu conſu. ſi ergo ſtatutum profert vocabulum
rei, intelligitur in ſuo proprio ſignificatu, quod communis vſus
loquendi non poteſt illud alterare, & ex hoc deletur funditus
doctrina Iac. Butr. & ſequaciū volentium, quod vſus loquendi
dat propriam ſignificationem vocabulo: quia ſi proprium ſi-
gnificatum vocabuli eſt aſſumptum ex natura & eſſentia ipſius
rei, quomodo poteſt aſſumi à conſuetudine: & ideo dicebat
Bart. in d. l. Labeo. quod cōmunis vſus loquendi poteſt eſſe idem
cum proprio ſignificato, & nihil repugnat. Item poteſt eſſe, quod
† aliud eſt propria ſignificatio, aliud eſt cōmunis vſus loquen- 57
di, & tunc non erit propria ſed figurata, vt d. l. cum delanionis. §.
aſinam molendinariam. ergo indubitanter ſequitur, quod vbi eſt
dare proprium ſignificatum à lege, non eſt curandum de com-
muni vſu loquendi plebeiorum ſeu vulgarium. † Secundo fa- 58
ciat: verba ſtatuti ſunt intelligenda in caſu proprio, l. 3. § hæc
verba. ff. de neg. geſt. l. quicquid aſtringendæ ff. de verb. ob. c. ſuſceptum,
de reſcript. in 6. c. in noſtra de iniur. maxime ſi ſunt pœnalia, l. præ-
ſes. & l. ſi de interpretatione. ff. de pœnis: pœna tamen non debet ex-
cedere proprium caſum, de pœn. diſt. 1. § pœnæ. ſecundum autem
communem vſum loquendi nō eſt ſignificatio propriè, vt pro-
bat tex. in d. § aſinam, in verſic. optimum ergo eſſe Pedius ait non pro-
priam verbor. ſignif. ſcrutari, ſed in primis, quia teſtator demonſtrare
voluerit, deinde in qua præſumptione ſunt in quacunq; regione moran-
tur: ergo ſequitur neceſſario, quod circumſcripto eo vſu loquē-
di recurremus ad proprium ſignificatum. † Tertio faciat, ver- 59
bum prolatum à iuriſperito debet intelligi ſecundum morem
loquendi ipſorum iuriſperitorum, & non ſecundum modum
vulgarium, tex. eſt in l. ſi dictum. in prin. in ver. non ita vt vulgus opi-
natur. ff. de euic. & in l. ſtem prætor, in ver. non propriè ſed per abuſionē
accidit. ff. de ſuis & legi. & text. in l. ita vulneratus, in ver. vulgo vide-
tur. ff. ad l. Aquil. & glo. in l. quid ſi nepotes. ff. de teſt. tu. & facit text.
in l. ſicut. § 1. in ver. omnes periti. ff. ſi ſeruit. vend. & in l. quod vulgo. ff.
quid cum eo. & quod no. gl. quæ reputatur ſing. in l. quoties. C. fam.
er. & quod no. Bal. in l. inteſtato. C. de ſuis & legi. & l. 1. C. de ſucceſ.
edi. & in conſil. inci. Si mater extat vel non extat. & in c. 1. de conceſ.
præb. & ibi dixit, quod ſi verba proferantur ab idiotis & vulgari-
bus, ſunt intelligēda groſſo modo, per ea quæ no. in l. ſi cum an-
te. C. de don. ante nupt. & facit glo. ſing. in l. 2. ff. de orig. iur. & quod
not. ibi Bal. qui dicit quod mos ruſticorum eſt appellare fun-
dum, quē colunt, meum: vide ibi gloſ. in princ. per experientia
docet ſtatuta, quæ ſiunt fieri à iuriſperitis, ergo ſequitur quod
eorum verba ſunt intelligenda ſecundum diſpoſitionem iu-
ris, & non ſecundum communem opin. † Quarto faciat, na- 60
turale præfertur accidentali, l. qui habet. ff. de tute. c. requiſiſti, de
teſti. ſed proprium ſignificatum vocabuli eſt naturale & cōmu-
nis modus loquendi eſt accidentale per accidens & figuratus,
vt hic. † Quinto faciat: tunc recurrimus ad communem vſum 61
loquendi quando verba ſunt dubia, c. ex litteris, de ſpon. ſed vbi
apparet de proprio ſignificatu iuris, non erit recurrendum ad
communem vſum loquendi, & ſic ad cōiecturas incertas: nam
in certis & non certis locus eſt coniecturis, l. pediculis, § argen-
to. ff. de aur. & arg. leg. l. ſi certum annu. C. de pact. l. ſi certa forma. C.
de iure fiſc. cum ſim. Sexto faciat, quod no. do. Ant. in d. cap. ex li-
teris. vbi dicit, quod vbi agitur de intellectu ſecundum vulga-
rem & communem ſenſum debet recipi de atteſtantibus, quia
in illo

Digitized by Google

in illo de Intellectu communi vulgi iudex non iudicat ſuo ſen-
ſu & intellectu, ſed ſenſu vulgi, *l. Labeo. §. idem Tubero ff. de ſuppel.
leg.* ſecus dicit ſi ſit de intellectu verbi, prout ſonat in iure, quia
ille intellectus eſt in pectore iudicantis, allegat Innoc. *in c. cum
cauſam, de teſt. cum oporteat. de accuſat.* ergo &c. † Septimo facit
62 ſingulare dictum do. Ant. *ſupra in proœm.* vbi dicit, quod com-
munis vſus loquendi dat proprium ſignificatum verbis, quan-
quam non eſt vſus conditæ l. allegat *d. l. ita vulneratus.* lex enim
reſpicit plura, & ideo ſi in eodem loco eſſet vſus conditæ legis,
& communis vſus loquendi aliter ſe haberet, tunc ſtaremus ſi-
gnificato legis & iuris, & nõ ſtaremus cõmuni modo loquendi,
& eſt dictum elegans, & in hac materia nouum, & ideo poſſet
dari talis diſtinctio, quod ſi in loco eſſet vſus illius *l. 1. ff. eo.* quod
appellatione inſtrumenti veniat teſtis, licèt communis modus
loquendi aliter ſe habeat, nihilominus ſtabimus ſignificationi
legis, & legis vſui, & iſto modo non fit vera opi. Bar. & ſequa-
cium. Si vero in loco non eſſet vſus conditæ legis, & communis
modus loquẽdi aliter ſe haberet, tunc ſeruabitur cõmunis vſus
loquendi, & iſto modo procedat dictum Bart. & ſequacium, &
tene menti, quia iſta eſt noua doctrina. Nec ob. ſi quiſpiá, dice-
rit, quod immo vſus rerum & mores ciuitatis mutant propriam
ſignificationem rei, vt eſt tex. *in d. l. Labeo. §. idem Tubero. ver. nec
mirum eſt moribus ciuitatis & vſu rerum appel. eius mutatam eſſe.* qui
tex. deſtruit dictum Bar. inquantum dicit, quod populus nõ po-
teſt alterare propriam ſignificationẽ vocabuli. Quia reſpondeo
quod illa propriè non eſt mutatio, ſed cõmunis vſus loquendi,
vſus facit mentem præſumi proferentis, & hoc vult dicere ille
tex. iuncto. *§. aſinam molendinariam.* vnde ad præſumendá men-
tem proferẽtis recurrimus ad cõmunem vſum loquendi: quod
procedit conſiderata perſona loquentis, ſi eſt homo vulgaris &
idiota, quia videtur loqui ſecundum cõmunem vſum loquen-
di ipſorum idiotarum: & pro hac ſententia mea adduco Bar. *in
l. 1. ff. ſi cer. pe. in vlt. col.* vbi dicit, quod cum tractamus † de ſigni-
63 ficatione vocabuli ſtamus propriæ ſignificationi vocabuli cir-
cumſcripto vſu loquendi, licet ibi aliter dicerit Bar. de Salic. &
propter hoc nõ videtur recte locuta gl. niſi eam ſaluemus ſecũ-
dum præfatam di. ſcilicet conſiderando qualitatẽ perſonæ lo-
quentis *in d. l. libror. §. quod tamen Caſſius.* quam glo. Nic. de Neap.
ibi dicit eſſe notãdam tanquam vnicam in mundo, quæ voluit,
quòd vſus omni regulæ omniq; cõſtitutioni in ea audiẽdis ſer-
monibus derogat, qui quandoque eſt magis facti, & nulla iuris
conſtitutione mutari poteſt tam cæteris quam priſci noſtri elo-
quij, & ibi vide per eam glo. & per iſta cum laude Dei ſit expe-
ditum ſecundum quæſitum. † Tertio & vltimo modo capitur
64 inſtrumentũ ſtrictiſſime ſecundum Hoſt. *in ſum. eo. tit.* pro ſcri-
ptura facta ad alicuius reprobationẽ in poſterum faciendam, *l.
contrahitur ff. de pig.* & addit hic ſubtiliſſimus doc. do. Abb. quod
quælibet ſcriptura priuata faciens fidem dicitur inſtrumentum,
quia inſtruit cauſam, & dicit hoc probari in iſta Rub. iuncto ni-
gro, in quo tractatur etiam de ſcriptura priuata, vt *in c. 2. inf. eo.*
idem dicit de qualibet ſcriptura, ſiue contineat priuilegium ſiue
contractũ ſiue diſpenſationẽ, ſiue quicquid aliud, ex quo fit ad
fidem faciendam, & ad cauſam inſtruendam, allegat d. cauſam
per Bar. *in l. ſi quis legatum. ff. de fal.* vbi dicit, quod inſtrumentũ ap-
pellatur ipſa ſcriptura, cõtractus vero, qui agitur inter partes, ap-
pellatur cõtractus, & ita reſidet hic d. Abb. Mirum eſt, quod in
hoc põcto defecerit, cum nõ allegauerit Bart. *in l. 1. C de iura. cal.*
vbi optimus tex. & gl. & ibi dicit Bar. quod ſcriptura priuata di-
citur inſtrumentũ, alle. *l. inſtr. C de proba.* & inducit ad q. Statuto
diſponitur, ꝙ de debito, de quo fit inſtrumentũ, ſoluatur gabel-
la, quid de debito de quo eſt facta ſcriptura priuata? licet tex. &
gl. faciat ꝙ non, tamen determinat ipſe contrariũ, quia inſtru-
mentũ dicitur quicquid cauſam inſtruit, vt *in d. l. 1 ff. eo.* & ſecun-
dũ propriam ſignificationem, quæ aſſumitur ex alluſione voca-
buli, ſcriptura priuata eſt inſtrumentũ, ſed ſecundũ cõmunem
vſum loquendi non eſt inſtrumentum, non enim eſt in noſtro
vſu dicere, habeo inſtrumẽtum, cum habeo apodiſſam, id eſt
ſcripturá priuatam ideo dicit probato iſto cõmuni vſu loquẽdi
appel. inſtrumenti † nõ continetur appodiſſa, & idẽ firmat ibi
65 Bar. de Sali. & etiá Bal. qui addit, ꝙ ſi eſt datus terminus ad pro-
ducendũ inſtrumenta, includitur appodiſſa, allegat Spec. *in tit.
de dila §. nunc dicamus. ver. nota.* quod dicit eſſe valde notandũ, &
ſic appel. inſtrumenti venit ſcriptura priuata, ſed nõ ſecundum
cõmunem vſum loquendi. Tu potes in hoc repetere ea, quæ di-
cta fuere in præcedenti q. quo ad cõmunem vſum loquendi, &
accurate põdera, quia immo videtur quod proprie & ſtricte ve-
niat inſtrumentũ publicũ appellatione inſtrumẽti principaliter
& hoc primo per tex. *in d. l. 1. C de iura. cal.* ſecũdo per tex. *in c. ſi in-
fra eo.* iuncto eleganti dicto Inno. ibi, ꝙ inſtrumẽta perũtur ex-
emplari, & intelligitur ibi tex. de publico inſtrumẽto, quia pu-
blicũ inſtrumentũ ꝓprie exẽplatur: inſtrumentũ vero priuatũ
ꝓprie publicatur ſecundũ Inn. ibi ergo videtur tex. ꝙ principa-
liter appellatione inſtrumenti veniat publicũ inſtrumentum.
Tertio probatur per tex. *in auth. eo. tit. § ſi tamẽ quiſquis, ver. ſcriptu-
ra.* vbi litterá priuatá Imperator appellat ſcripturá, & *§. ſed ſi in-
ſtrumẽta, eo. ti.* qui venit aduerſatiue ad illũ *§. ſi tamẽ.* cõprehendit
publica inſtrumẽta, ergo &c. idem ꝓbatur in eo. *Auth ver ſi vero
neq; & in ver. inſtrum ipſe tabellio.* per quæ iura videtur infringi cõ-
munis ſcribentiũ opinio. tene nihilominus cõmunẽ opi. & vide
Ang *in Auth eo. ti § ſi quis igitur. in 3. col.* † vbi dicit, ꝙ duplex eſt
genus inſtrumentorũ, aliud publicũ & aliud priuatũ: publicũ 66
autẽ dicitur quatuor modis, vel ratione formæ & manus, quia
ſcriptũ eſt à manu publica, .i. à publico tabellione, & publicam
habet formã: & de hoc publico inſtrumẽto loquitur titulus *in
Auth. vt præponatur nomẽ imperatoris, & tit. de tab.* Vel dicitur publi-
cũ inſtrumentũ, quia in iudicio publicatur, *l. publicati. C de teſta.*
vel quia ex archiuio publico ſumptũ eſt. Et etiá dicitur publicũ
ratione loci, de quo loquitur *in auth ad hæc. C eo.* vel quia ſcriptũ
ſit manu priuati, iudicis tamẽ auctoritate: etiá illud appellatur
forenſe inſtrumentũ, de quo loquitur *c. quoniam, de proba.* & eſt in-
ſtrum. de priuatis, & de illo loquitur ille §. & ita reſidet ibi Ang.
& iſta non tradas obliuioni. † Quomodo autẽ appelletur quæ- 67
ſtio, quę ſuperioribus diebus accidit in contingentia facti, fuit
facta cõmiſſio per ſuperiorẽ Titio ad recipiẽdũ teſtes & inſtru-
menta, quæ vtraq; pars ꝓducta erit, an iſte Titius poterit recipere
cõfeſſiones partium, ita vt cõfeſſio partiũ facta corá eo probet
& valeat, vt iudici confeſſio. Et domini de Rot. *concluſ.* 389.
dicunt, ꝙ maior pars ipſorũ tenuit quod ſic, quia nomine † in- 68
ſtrumentorũ omnia cõprehendũtur, quib. cauſa inſtrui poteſt,
d l. 1. ff. eo. & ad idem alleg. gl. *in ver. munimenta, in c. corã, de in integ.
reſt.* Mouetur etiã quia iudex recipiendo cõfeſſionem, quæ eſt,
iuxta mandatũ & nõ cõtra mandatũ facere videtur, *arg. l. ita ta-
men. §. in hac ff. de iudi.* Sol. ita reſident, Do. de Ro. ſed ſuperuenit
ſolẽnis doc. do. Dominic⁹ de S. Gem. *in c. præſentiũ. §. teſtes. de teſt.
in 6.* vbi inducit illũ tex. contra illã cõcluſionem, ibi datur po-
teſtas expreſſe recipiendi cõfeſſiones partiũ, ergo ſecus videtur
ſi non habuiſſet mandatum. Item licet ex quadã latiſſima ſigni-
ficatione vocabuli appellatione inſtrumentorũ cõprehendan-
tur omnia quibus cauſa inſtruitur, nõ tamen de ſtricta ſignifica-
tione, alleg. gl. *in d. l. 1 & Arch. in c. ſi quis de cler. 3. q. 2.* & hoc pro-
bat etiã diuerſitas rubricarum, quia in cõſtitutione Gregoriana
ponuntur tanquã diuerſæ; ergo delegatus datus ad recipiendũ
teſtes & inſtrumẽta nõ poterit recipere cõfeſſiones, cũ illud nõ
contineatur in mandato, cuius forma ſeruanda eſt, *c. cũ dilecta,
de reſcrip. l. diligẽter ff. mã.* & ſic talis confeſſio videtur facta coram
iudice nõ ſuo, q̃ dicitur inualida, *c. at ſi cler. de iudi.* faciat gl. *in c.
peruenit. 7. q 1. & c. ſi hõ. 17. q. 1.* quæ gl. determinat, † ꝙ ſi Papa cõ- 69
mittit vni vt aliquẽ excõmunicet non committendo ſibi aliter
deciſionẽ cauſæ, ꝙ talis delegatus excommunicatum à ſe abſol-
uere non poterit, quia delegato vno articulo iudiciali nõ venit
reliquus articulus, ſ. abſolutionis, alleg. etiam *c. ſup. q. § 1. de off. de-
leg.* vbi cõmiſſo vno articulo cauſæ non venit alius. Ad rationes
dominorum de Ro. Reſpondet, nam gl. *in d. c. coram,* loquitur de
munimentis ad cauſam facientibus, vñ fatetur, † ꝙ appellatio- 70
ne munimentorũ comprehẽduntur confeſſiones, cum ſit nomẽ
generale, ad quod optime facit *c. cupientes. §. 1. de elec. li 6* ſed teſtes
& inſtrumenta ſunt nomina ſpeciei, quæ differunt à cõfeſſione,
vt dictũ eſt *in l. 1. ff. eo.* eſt reſpondendũ ad id, quod dicunt, ꝙ re-
cipere confeſſiones eſt iuxta mandatũ, negatur illa .n. dicuntur
eſſe iuxta mandatum delegato commiſſum, ſine quibus nego-
cium ſibi mandatum expediri non poteſt, *c. præterea. de offi. dele-
ga.* ſed ex quo eſt ſibi commiſſum, vt reciperet teſtes & inſtru-
menta, iſti duo articuli bene poſſunt expediri ſine receptione
confeſſionis: ergo eorum poteſtas ad illam confeſſionem ſe
non extendit. ad quod faciat gloſ. *in cap. ſolet,* & quod ibi not.
Ioan. Andr. *de ſen. excom. in 6.* vbi voluit, quod licet delegatus
poſſit illa, ſine quibus negocium expediri non poteſt, non ta-
men poteſt, illa per quæ facilius cauſa expediretur, ex quo non
includuntur in mandato: vnde licet ex confeſſione principale
ile negocium facilius impediat, quia tamen delegans poteſt
expedire

Digitized by Google

expedire negocium ſibi commiſſum ſine recepta confeſſione,
illam recipere non poterit, ita belliſſime reſider do. Dominicus
in d. § teſtes. Faciat pro dicto domino Dominico elegans dictum
71 Bal. *in l. 2. ff. de iuriſ. om. iudi.* † vbi dicit, conſtitutus eſt procura-
tor ad recipiendam ſolutionem debitorum, quod non videtur
ſibi conceſſum, quod poſſit agere in iudicio, quia ad ſolutio-
nem naturaliter præuenitur per actum ſoluendi. Actus vero
agendi eſt valde remotus, vnde nõ poteſt includi ſub hoc man-
dato: idem dicit ſi eſt datum arbitrium, vt petita veniant in cõ
muni, quod non poterit paciſci, licet per hoc celerius habeatur
72 pecunia, *l. qui Romæ. § Caliimachus, de verb. oblig.* Mihi † autẽ vi-
detur quod deciſio Do. de Rot. ſit verior, & primo præſuppono,
quod probationum multæ ſunt ſpecies, ſcilicet per inſtrumen-
ta, per teſtes, per confeſſionem, vt probat text. iuncta gl. *in l. ſed
ſi poſſeſſori. § ſed cum de hæreditate. ff. de iureiur.* Bal. *in rub. C. de pro-
bat.* Spec. *eo. tit. § fin.* Confeſſio enim eſt ſpecies probationis, *c.
cum ad ſedem, de reſtit. ſpol. tex. in c. ſæpe, in verſi. de leuis poſſet præſenti-
bus partibus probari, iuncta gloſ. de appel.* vbi confeſſio dicitur pro-
73 batio leuis, & probo ratione inconuincibili. † Sententia lata ſi-
ne medijs probationibus eſt ipſo iure nulla: *gl. alleg. pro ſingula.
rene. d. Car. in c. eccleſia ſancta Maria. de conſtit.* ſed ſententia lata ex
confeſſione partis tenet & valet, quia in confeſſum nullæ iudi-
cis partes ſunt niſi in condemnando, *l. proinde. § notandum. ff. ad
l. Aquil.* ergo confeſſio eſt probatio ſaltem largo modo tunc ar-
guo ſic formaliter: Iſte Titius videtur delegatus ad recipiendas
probationes, quia eo ipſo quod eſt conſtitutus ad recipiendos
teſtes & inſtrumenta, videtur conſtitutus ad recipiendas pro-
bationes, per conſequens ad recipiendas confeſſiones, vt patet
ex aſſumpto præſuppoſito, & multo fortius quia † melius cauſa
74 probatur per cõfeſſionem partis quam per teſtes & inſtrumen-
ta, *l. generaliter. C. de non nu. pecu. c. per tuas, de proba. c. ſi cautio. inſ.
eo.* ergo dato delegato ad teſtes & inſtrumenta, videtur datus ad
75 confeſſiones. † Secundo connexorum eadem eſt ratio & diſci-
plina. *c. tranſlato, de conſti. cum ſim. c. inter corporalia, de tranſla. præ-
lat. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procurat.* ſed confeſſio
partis & dictum teſtis videntur connexa, quia vnum æquipara-
tur alteri, hoc fuit ſing. dictum Bal. *in 9. col. in l. 1. C. de fur.* vbi di-
cit, quod confitens in eo. contextu, & antequã diuertat poteſt
ſe corrigere: quia ſi hoc teſti, ergo & confitenti, qui gerit imagi-
nem teſtis, allegat tex. *in fin. C. de fideiuſſ.* Tertio facit gl. *in d. l. ad
legatum,* vbi conſtitutus ad petendum legatum poteſt agere edi-
cto de tabu. exhi. & ibi glo. dicit, quod ſufficit fieri iuxta man-
datum, & ſic videtur ibi caſus quod mandatum in vno negotio
videtur mandatum id per quod facilius expeditur tale negociũ,
licet aliter dixerit glo. *in d. c. ſolet,* & ideo dixit Bal. *in l. 1. C. ſi re-
ctor prouinciæ* quod ſi eſt permiſſum prioribus ſtatuere ſuper red-
denda iuſtitia in ciuitate, poſſunt eligere rectorem, & ſtatuere
terminos, & adijcere pœnas, & ſic poſſunt illud per quod com-
76 miſſo facilius expeditur. Quarto † facit, vbicunque tacitum
continetur in expreſſo ſaltẽ largo modo, & eadem ratio & mul-
to maior eſt in tacito quã ſit in expreſſo, tunc in expreſſo com-
prehenditur tacitum: hoc probatur per ea quæ no. *in clem. 1. de
elect. & cle. auditor, de reſcri.* ſed ſub inſtrumento comprehendi-
tur confeſſio, quia cauſam inſtruit, vt *in d. l. 1.* & ea ratio maior
eſt in confeſſione quam in teſtibus vel inſtrumentis, quia in
confeſſione nullæ ſunt partes iudicis, niſi in condemnando, *l.
proinde, cum ſim. ff. ad l. Aquil.* & concurrit mens mandantis, quæ
fuit vt lites citius dirimerentur, *l. quidam æſtimauerunt. ſi cert. pet.
c. finem litibus. de do. & contu.* Delegans enim conſiderauit expe-
ditionem cauſæ, committendo recipi teſtes & inſtrumenta, ſed
facilius expeditur cauſa per confeſſionem quam per teſtes vel
inſtrumenta, *l. creditor § iuſtum ff. de appel. l. generaliter. C. de non nu.
pecu. c. per tuas, de proba.* Nec ob. dicta per Bal. quia non continе-
batur tacitũ in verbis expreſſis, vt in caſu noſtro, & ita reſpon-
deo ad glo. & Ioan. And. *in d. c. ſolet.* Quinto aut nos loquimur
de confeſſione redacta in actis, & tunc dico, quod dato termi-
no ad producendũ inſtrumenta & teſtes videtur datus ad pro-
ducendum confeſſionem redactam in actis, quia tunc connu-
meratur inter acta, ar. eorum quæ notantur *in l. geſta C. de re iudi.*
77 † Sed appellatione inſtrumentorũ veniunt acta, ergo ſequitur
quod venit confeſſio: aſſumptum probo per doc. Bart. *in l. in
fraudem. § neque, ff. de iure fiſc.* vbi dicit, ſtatuto cauetur, quod fal-
ſificans inſtrumentum comburatur: contingit, quod aliquis
falſificauit acta, an videatur falſificaſſe inſtrumentum, & per
conſequens inciderit in pœnam ſtatuti? Concludit quod ſic, &
per *d. l. 1. & per l. emancipatione. C. eo.* vbi appellatur inſtrumen-
tum emancipationis, & tamen conſtat quod illud eſt de actis
curiæ. allegat *d. l. geſta* & communem vſum loquendi, qui om-
nem ſcripturam publicam appellat inſtrumentum publicum,
& inſtrumentum venditionis & donationis & inſtrumentum
teſtamenti, *l. ſi idem. C. de codi. l. non codicillum. C. de teſta.* eodem
modo dicit poſſe dici inſtrumentum erationis & ſimilia. Non
ob. *d. § neque.* vbi ponitur copula inter inſtrumenta & acta: &
ſic ponitur inter diuerſa, vt no. glo. *in Rub. ff. de iur. & fac. ignor.*
quia non eſt incongruum, quod inter genus & ſpeciem cadat
quandoque copula, vt *l. fin. § cum dulcia. ff. de vi. tri. & oleo lega. l.
quæſitum. § pe. ff. de fun. inſtru.* & idem tenuit ſolemnis doc. Albe.
de Roſa. *in ſolemni tractatu ſtatutorum in ſecunda parte, quæſt. 97.*
vbi dicit, quod pœna ſtatuti punientis falſificantem inſtrumen-
ta verificatur in falſificante acta. allegat ipſe illum grandæuum
maleficiorum patrem Gandinum *in tit. de fal. in verbo, quæſtio eſt.
Statutum viget in ciuitate Paduana* &c. Aut loquimur de confeſ-
ſione, quæ adhuc non emanauit, & tunc dico, quod dato com-
miſſario ad recipiendum teſtes & inſtrumenta, videtur datus ad
recipiendas confeſſiones: hoc probo inconuincibiliter per tex.
in d. l. 1. ff. eo. vbi appellatione inſtrumenti veniunt teſtimonia
& perſonæ, id eſt, dicta teſtium & ipſi teſtes, vt firmat Bart. *in d.
§ neque.* Sed ille, qui confitetur, dicitur eſſe teſtis: eſt text. *in c.
per tuas, in verſi. quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt in eundem
caſum proprio valeat teſtimonio infirmare, de proba.* & ſic nedum
confeſſio venit appellatione inſtrumenti, ſed etiam venit ap-
pellatione teſtium: tene menti, quia eſt nouum dictum, &
per hoc apparet Dominicum de ſancto Geminian. male fuiſſe
loquutum, cum reuerentia ſua, licet *in c. peruenit, de teſti. cog.* ego
tranſiuerim cum dicto ſuo. † Et adde, quod etiam appellatione 78
argumentorum veniunt inſtrumenta & teſtes. hoc colligio ex
diffinitione Azonis *in ſum. C. de proba.* vbi dixit, quod probatio
eſt argumentum rei dubiæ, ſed quælibet diffinitio debet com-
petere cum ſuo diffinito, *l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. cum ſim.* &
ſic illa diffinitio competit inſtrumentis, & teſtibus, & ſic inſtru-
menta & teſtes veniunt appellatione argumentorum: An autẽ
ſit verum hoc dictum, vide ea quæ ſcripſi *in Rub. de proba.* Adde
etiam elegantem gl. *in c. cupientes. § ſi vero de elect. in 6.* vbi Do-
minicus dicit illam gloſ. fore ſingu. quod ille, qui arctatur ad † 79
comparendum cum omnibus iuribus ſuis & munimentis cauſę
non tenetur comparere cum teſtibus, ſi habet comprobare per
teſtes, ſed ſufficit ſi poſtea tempore debito illos ducat: quod di-
cit eſſe bene notandum, & procedere, quando teſtes non erant
examinati in illa cauſa, ſed ſi fuiſſent examinati, tunc deberent
produci eorum dicta, vt eſt text. not. *in c. coram, de in integ. reſtit.*
per quem text. ita limitarunt Domini de Rota *illam concluſionem
206.* Inquantum ſuperius dixi de communi vſu loquendi, vide
Bart. *in l. liberorum ff. de ver. ſig.* & Bal. *in l. maximum vitium. C. de
lib. præter. & in rub. ff. ſi cer. pe.* † Et quia omnis quæſtio debet à 80
diffinitione proficiſci, vt præclare ſcripſit *in 1. offic.* Cicero, &
probatur *in l. omnis diffinitio, præallegata.* † merito ergo ante om- 81
nia videndum erit, quid ſit inſtrumentum. Et Spec. *eod. tit. in-
ſtrumentum.* dicit quod eſt ſcriptura ad probationem alicuius rei
facta: vel ſic: Publicum inſtrumentum eſt ſolennis & rite ordi-
nata ſcriptura per authenticæ perſonæ manum perpetuæ me-
moriæ cauſa facta, ita dicit ibi Spec. & ſequitur ibi Bald. *in addi.*
qui alleg. *l. contrahitur ff. de pigno.* & dicitur inſtrumentum, quia
inſtruit, *c. fin. de dolo & contu. l. fin. ff. eo.* appellatur etiam docu-
mentum. quia docet, *in authen. ſi quis in aliquo documento. C. de
edeu. c. ſi quis de cleri. 12. quæſt. 2. c. ſi quis presbyterorum, de reb. eccleſ.
non alien.* Munimentum dicitur, quia munit producentem con-
tra aduerſarium, *c. præſentium, in fin. de teſti. in 6. cap. quanto, de his
quæ fiunt à prælat.* aliquando dicitur cartula, *l. ſi. C. eo.* † Quid au- 82
tem requiratur ad hoc, vt inſtrumentum publicum valeat & te-
neat. Spec. *eod. tit. in prin. § breuiter. ver. ſunt autem nouem regulæ
quæ efficiunt inſtrumentum publicum.* Primum eſt inuocatio nomi-
nis Domini, *alleg. 24. diſ. c. in nomine domini.* Tu pondera, quia
ille text. non probat hoc, quia glo. ibi dicit, quod illa verba fue-
rant notarij, & non legis. alleg. etiam tex. *in cap. in nomine domi-
ni, de teſti.* nec etiam ille tex. probat opinionem ſuam, quia non
loquitur in inſtrumento, allegat etiã tex. *in l. in nomine domini. C.
de offi. præfe. prat. Afr.* nec etiam ille text. probat dictum ſuum,
alleg. etiam tex. *in nomine patris. 78. diſt.* nec etiam ille text. pro-
bat opinionem ſuam, ſubdit ibi Spec. quod iſta inuocatio eſt
ponẽda in arduis & perpetuis inſtrumẽtis. In minoribus autem,
& inf.

& infrà breue tempus defectnris & in publicatione actorum iudicialium, niſi ſit ſententia diffinitiua, non eſt neceſſe inuoationem apponere inchoando inſtumētnm ſic, *In nomine Domini, &c.* Tu pondera, quia Spec. videtur malè loqui: ſententia excommunicationis dicitur ſententia, vt patet *ex rub. de ſent. excom. & per text. in c. 2. de conſt. in 6. & c. 2. quod met. cauſ. eod. lib. & 11. q. 3. c. 1.* & dicitur ſententia interlocutoria, quæ non imponit finem toti cauſæ, vt firmat Dominicus *in d. c. 2.* & facit gl. quæ allegatur pro
83 ſing. *in Auth. de litig. §. omnem.* quę dicit, quòd † omne verbum iudicu faciens ad cauſam, dicitur interlocutoria, ſed eſt glo. ſimilis *in §. ſit diffinitiua. 2. q. 6.* & tamen ſententia excommunicationis eſt ferenda in nomine Domini, text. eſt formalis *in c. veritatis, in ver. in nomine Domini, de dol. & contum.* erga non eſt vera doctrina Spec. quòd duntaxat in ſentētia diffinitiua ſit ponendum in nomine Domini: ſubdit ibi Spec. quòd in quolibet inſtrumento eſt decens & honeſtum incipere, *In nomine Domini.* Cuncta enim in nomine Domini faciēda ſunt, *26. q. vlt. c. non obſerues.* omnia enim quæcunque facitis in opere aut ſermone, in nomine Domini Ieſu Chriſti facite, *26. q. 5. c. non licet.* benè enim cuncta geruntur, ſi fiat principium decens & amabile Deo, *in Auth. quom. oport. epiſc.*
84 *in prin.* Vbi enim † Chriſtus non eſt fundamentum, nullum boni operis ſupereſt ædificium. *1. q. 1. cùm Paulus.* Difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio, *c. principatus. 1. q. 1.* Et etiam Imperator in ſui initio inuocat nomen Chriſti, dicens: Deo nobis auxilium præbente, *C. de epiſc. & cler.* & ita ibi reſidet tantus doctor. Faciat quod ſcripſit diuinus ille Plato *in 1. Thimæs,* In minimis quoque rebus diuinum debemus auxilium implorare, vt in illo Virgiliano in Bucol.

A Ioue principium muſa Iouis omnia plena.

De quo gloſ. ordinaria *in c. ſedes Apoſtolica, de reſcript.* Et etiam in princ. Bucol.

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit.

Et in illo Ouidiano:

Dij cœptis, nam vos mutaſtis & illas,
Aſpirate meis.

Et apud Lucanum, in princ.

Tu ſatis ad vires Romana carmina dandas
Immenſas operetur opm.

Et apud Valerium, in princ. *Nam & ſi priſci oratores à Ioue optimo maximo bene orſi ſunt, ſi excellentiſſimi vates à numine aliquo principia traxerunt, eo iuſtiùs ingenij mei paruitas ad fauorem tuum decurrit, quò certa diuinitas opinione colligitur, tuaq; præſenti fide auito paternoq; ſideri par videtur.* & Chriſtianiſſ. ille Seuerinus inquit in 3. *Inuocandũ, inquam, rerum omnium patrē, quo prætermiſſo, nullũ rectum fundatur exordium,* & cum hac doctrina Specul. tranſiuit Ioan. And. *in addit.* ibi allegans *c. quàm ſit. in ver. in nomine Domini, in princ. 18. q. 2. & d. c. veritatis.* & cum hoc dicto tranſiuit etiam ibi Bald. *in addit.* ſed gloſ. *in l. generali, C. de tabul. lib. 10. & c. inter dilectos, inf. eod. & l. iuriſgentium. §. quod ferè. ff. de pact.* connumerat omnes ſolennitates publici inſtrumenti, & iſtam ſolennitatem inuocationis nō connumerat, ergo intentio ſua fuit valere publicum inſtrumentum circumſcripta hac inuocatione. Bart. verò *in rubr. de oper. no-*
85 *ui nunc.* apertè hoc non determinat, † dicit enim quòd Chriſtianus conficiens inſtrumentum inter Iudęos, poteſt inuocare nomen Domini, quia licèt contractus ſit Iudæorum, tamen inſtrumentum eſt notarij, & ideo Notarius tanquam Chriſtianus poteſt nomen Domini innocare, & eo modo loquendi vtitur *in 1. conſt. C.* cùm ergo ibi Bart. vtatur hoc verbo, poteſt, quod non eſt verbũ neceſſitatiuũ, *vt in l. nō quicquid. ff. de iud.* ergo videtur ſentire valere publicum inſtrumentum ſine illa inuocatione, dixit *in d. 1. conſt. C* quòd in principio operis debet innocari nomen Domini, allegat *l. 1. & 2. C. de vet. iur. enucl.* Sed quando loquitur de Notario, vtitur verbo, poteſt, Bald. verò *in 1. conſtit. Cod.* dicit, in principio inuocandum eſſe nomen Domini in omni actu ſolēni, quia omne cauſatũ eſt referendum ad ſuam cauſam, vt Deus, & ideo omnia inſtrumenta incipiunt à nomine Domini, & refert Paulum Apoſtolum excommunicando Corinthum, incepiſſe in nomine Domini, & dicit quòd primus qui hoc fecit fuit Paulus, vt legitur *in decret.* nec alleg. vbi debuit allegare *d. c. veri-*
86 *tatis.* & Paulus ad Corinth. 18. *ca.* & eſt argum. non † valere aliter inſtrumentum, ſi deficiat illa inuocatio, quaſi deficiat principium inſtrumenti: ſed veritas eſt in contrarium ſecundùm eum, quia nulla lex hoc dictat, & dicit patere per not. *in Auth. vt præponat. nomen Imperat. & d. l. generali.* vbi hoc connumeratur, & dicit
87 quòd eſt icois ſolennitas, ſicut dicunt quidam † de ſigno crucis in inuentario, *l. fin. §. ſin autem dubius. de iure delib.* Nec obſtat quòd ponatur in initio annus, &c. quia iſta ſignificant tempus, quod eſt neceſſaria concomitantia actus, qui geritur, ſicut eſt locus, *in c. Abbate, de re iud. lib. 6.* ſed iſta verba, *In nomine Domini,* non ſignificant tempus, nec ſunt neceſſaria concomitantia actus, qui geritur, & ita reſidet ibi excellens dom. Ab. Doct. ſing. hoc ſatis animosè loquitur. Ego verò dico, quòd de iure non probatur, quòd in magois inſtrumentis debeat in inſtrumento publico nomen Domini inuocari, vt ſic de neceſſitate inducatur aliter inſtrumentum publicum non valere, ſed de honeſtate ſemper eſt ponendum, & allegat *d. c. non licet.* ſed reuera ille text. fuit allegatus per Specul. vbi ſuprà, & ideo dicit per illum text. iuncta conſuetudine, quæ hodie viget, quòd in omni inſtumento apponatur nomen Domini, poſſet concludi ſecundùm eum aliter inſtrumentum publicum non valere, & ita reſidet *in c. 1. inſr. eod.* & ſic ex dicto ſuo ſequitur, quòd ſola conſuetudo non ſufficiat, ſed neceſſarium eſt adiungi diſpoſitionem *d. c. non licet.* & iudicio meo malè loquitur, immò ſola conſuetudo ſufficeret ad infringendum tale inſtrumentum publicum. Ad hoc allego gloſ. quã alibi neſcio, *in Auth. vt præpon. nom. Imp. in ver. Deo auctore.* quæ ait,
88 † annos Dominicæ natiuitatis inferendos eſſe in publicis inſtrumentis, quamuis iure expreſſo cautum nō ſit, cùm hoc non exprimatur *in d. Authent.* nec etiam exprimatur *in l. generali, C. de tabul. lib. 10.* & ideo ſi non apponatur, corruit inſtrumentum, & ſic omiſſio ſolennitatis inductæ ex ſola conſuetudine, vitiat publicum inſtrumentum, ſi non apponatur, & ſic cum reuerentia ſua, vt ita dixerim, non rectè loquutus eſt, & de illa gloſ. clamauit valde elegans Doct. ſubtiliſſimus Raphaël Fulg. *in 1. conſtit. Cod.* & etiam de illa gloſ. fecit magnum feſtum idem do. Ab. *ſuprà in proœm. Gregor.* Lud. Rom. *in præallegata rubr. de oper. no. nunciat.* refert Baldum dicere *in 1. conſtit. Cod.* quòd de iure ſcripto non eſt neceſſarium, ſed de conſuetudine ſic, & reuera malè intellexit Baldum, quia Baldus, quem ſuprà retuli, nihil affirmauit de conſuetudine, & ſubdit poſtea Lud. ibidem, ſibi videri, quòd ſit de iure ſcripto, quòd in principio inſtrumenti inuocetur nomen Domini, & dicit eſſe caſum *in c. non obſeruet. 26. quæſt. vltim.* quem textum cum reuerentia ſua allegauit Specul. *in loco ſuperius allegato,* nec ille text. probat dictum ſuum, dum ita inquit, *dicit enim Apoſtolus, ſiue manducaueritis, ſiue biberitis, ſiue aliquod aliud faceritis, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite, in quo veritum. monemur, & ſumm, vt d. c. non licet.* qui text. videtur ſimilis *d. c. non licet.* Primò, ille text. non loquitur de inſtrumento. Secundò autem loquitur per viam conſilij, non autem per modum præcepti, & ideo ad illum text. dicebat Spec. quòd procedit de quadam honeſtate & decentia, & poſito quòd probaret hoc dictum, nihilominus fuit inuentio Spec. & nō ſua, iuxta illud quod præclarè ſcribitur in illo Ouidiano:

Inuentum eſt medicina meum.

Subdit etiam ibi dominus Ludouic. quòd eſt ſolennitas introducta de cōſuetudine, quæ ita vitiat, ſicut ſolennitas introducta de iure, quia † auctoritas conſuetudinis tanta eſt, quòd inſtru- 89
mentum validum reddit inualidum, & econtra, inſtrumentum inualidum facit validum, allegat *c. cùm dilectus, infra eod.* ita poteſt inualidare illud, in quo deficit ſolennitas de conſuetudine introducta, allegat Ioan. Andr. *in addit. Specul. in tit. de inſtrument. edit. §. compendioſe.* & dom. Ant. *in c. 2. de probat.* & ibi latè dixi. Mouetur etiam, quia ſicut punitur tranſgreſſor legis, ſic tranſgreſſor conſuetudinis, *11. diſtinct. in his rebus, allegat & l. 1. §. final. ff. de ventr. inſpicien.* vbi eſt attendenda conſuetudo patriæ, adeo quòd eius omiſſio vitiat actum, & ita reſidet, nil autem allegat, quòd conſuetudo ita diſponit: cùm ergo conſuetudo ſit facti, & conſiſtat in facto, *l. 1. & 2. C. quæ ſit longa conſuet. & in c. 1. de conſtit. in 6. & in l. de quibus. ff. de legib. & in §. ex non ſcripto. Inſtit. de iure nat.* ergo erit neceſſarium, quòd probet iſtam conſuetudinem, iuxta not. per Bartolum & alios *in d. l. de quibus.* per dom. Anton. *in c. fin. de conſuet.* Dominus meus doct. ſolemnis Ioan. de Imol. *in d. rubr.* dicit, quòd non inuenitur iure cautum, quòd nomen Domini numeretur inter ſubſtantialia inſtrumenti, & allegat gloſ. *in d. l. generali,* & text. *in d. Authent. vt præponat. nomen Imperat.* ſalua pace ſua, immò de iure expreſſum eſt, vt inferius dicetur. Dicit tamen de conſuetudine fuiſſe introductum, quòd inter fideles innocetur nomen Domini, & allegat *d. l. de quibus. & d. c. cùm dilectus.* & ita reſidet, & ſi benè ponderetur dictum Bartoli *in 1. conſtit. ff. in princ.* dum dicit, quòd Notarius poteſt in principio inſtrumenti inuocare nomen Domini inter Iudæos,

ergo ſubtiliter intelligendo ſentit Bart. quòd non eſt conſuem-
do apponere illud nomen, quia aliàs compelleremur apponere
vigore conſuetudinis, licèt Raphaël Fulgoſ. ibi referat illud di-
ctum Bartoli per verbum, debet, ſed certè malè conſiderauit
verba Bartoli loquentis per verbum, poteſt. Baldus verò ibi di-
cit, quòd qui Deum inuocat, quicquid boni agit, auctori boni-
tatis, id eſt, ipſi Deo attribuit. alleg. gloſ. *§ legantem. in Authent. de
hæred. & falcid. in princ.* quæ dicit, quòd Imperator eſt vicarius
Dei, & quicquid ipſe facit, attribuitur ipſi Deo, & quando in-
uocatur nomen Domini, fit bonum principium, melius medi-
um, & finis acceptabilis ipſi Deo, *in Authent. de ar. in princ. in Au-
thent. de quæſtor. in princ.* & ſi Notarius ſcribit teſtimonium alicu-
ius Iudæi vel Sarraceni, benè poteſt dicere: In nomine Patris, &
Filij, & Spiritus ſancti, & ſic Baldus ibi loquitur per verbum, po-
teſt, & per conſequens ſenſit Notarium non teneri ſic incipere,
& ſic ſentit conſuetudinem non ita diſponere. dom. Anton. *ſu-
prà in proœm. Gregor. in 3. colum.* dicit, quòd Notarius Chriſtianus
etiam inter Iudæos debet apponere nomen Chriſti. allegat not.
in rubr. in proœm. Cod. & non dicit aliud, & ſic vtitur verbo, debet.
Angel. *in Authent. vt præponat nomen Imperat. in princ.* dicit, hodie
apponitur nomen Domini, anni incarnationis eius, licèt illud
hic non dicat, & hoc etiam dicit eſſe de mente gloſſ. ibi, *in verſic.
Deo auctore.* ſed reuera quo ad incarnationem Domini hoc dicit
illa gloſſ. & ſic benè loquitur Angelus, ſed quo ad nomen Do-
mini gloſ. ibi dicit contrarium, & ſic malè eam intellexit Ange-
lus, vt ex infra dicendis apparebit. dom. autem Dominicus de
ſancto Geminiano *in c. in nomine Domini. 23. diſtinct.* tenere vide-
tur per illum text. quòd inſtrumentum publicum debet conti-
nere nomen Domini, & per iſta videtur, quòd iſte paſſus ſit val-
dè dubitabilis, cùm ingenia tot illuſtriſſimorum doctorum di-
uiſerint ſe in varias opiniones, & iudicio meo difficile eſt eligere
opinionem vnam magis quàm aliam, iuxta illud Lucani in 1.

Quis iuſtius induit arma.
Scire nefas magno ſe iudice quiſque tenetur,
Victrix cauſa dijs placuit, ſed victa Catoni.

Tu verò pondera, quòd immò non expreſſum eſt apertè, quod
in inſtrumento ſit apponendum nomen Domini, & allego pro
me ad hoc text. *in c. in nomine Domini. 23. diſtin.* iuncta gloſ. ibi po-
ſita, dum dicit, quod illa ſunt verba Notarij: nunc arguo ſic for-
maliter, omnia noſtra facimus cùm auctoritatem impartimus,
*c. 1. & 2. de confirmat. vtil. vel inutil. l. 2. C. de vet. iure enucl. in § omnia e-
nim* & ſingulariter dixit Bald. *in l. ex placito, C. de rerum permutat. in*
90 *5. col.* quòd † ſi ciuitas Spoletana fecit ſtatutum, & Papa illud
confirmauit in forma ſpecifica, quod amplius non dicitur eſſe
ſtatutum Spoletanum, ſed ſtatutum Papale, adeo quòd tranſ-
greſſor illius ſtatuti dicitur trangreſſor ſtatuti Papalis: quod eſt
benè notandum pro conſtitutione Romandiolæ punientis
tranſgreſſores conſtitutionum Papalium, quia veniunt conſti-
tutiones inferiores confirmatæ per Papam, facit quod habetur
*in ... acceſſ. ſcent. de conſtitut. & in l. omnium C. de teſtament. & l. fi-
nal. C. de iuri. delib. omnium iud. & l. ex verbis, C. de donat. inter virum &
vxor. in d. c. 2. de confirmat. vtil. vel inutil.* ſed illa verba inſtrumenti
poſita in illo canone, *in nomine Domini*, ſunt canonizata, ſolen-
nizata, & cõfirmata per ipſum Papam: ergo ſequitur, quòd om-
ne verbum appoſitum in illo canone inducit diſpoſitionem, vt
probatur ex aſſumpto prædicto, in tantùm quod inſtrumenta
ſunt conficienda illo modo, & ſic inducendo illum textum. eſt
ibi caſus formalis ponens gladium ad radicem in præſenti dubi-
tatione. Et ſi dixerit quiſpiam, Amice, hoc procedit de iure Ca-
nonico, non autem de iure Ciuili, vnde fateor quòd in terris tẽ-
poraliter ſubiectis Eccleſiæ ſeruabitur diſpoſitio illius canonis,
91 quia in † terris temporaliter ſubiectis Eccleſiæ ſeruatur ius Ca-
nonicum, vt eſt gloſ. notab. *in c. 2. de arb. in 6.* & facit *c. ſi duobus, de
appel.* ſed in terris Imperij erit ſecùs: diſtinctę enim ſunt poteſta-
tes, 10. *diſtinct. c. quoniam. 96. diſtinct. cùm ad verum, c. ſolita, de maior.
& obed. c. nouit. de iudic.* apud Maronem in 1. Æneid.

Veſtras eurè domos, illa ſe iactet in aula,
Æolus & clauſo ventorum carcere regnet,
Non illi imperium pelagi ſæuumq; tridentem,
Sed mihi ſorte datum, tenet ille immania ſaxa.

Quia ad hoc reſpondeo per dicenda inferius. Secundò hoc de-
ciditur per text. *in d. Authent. vt præpon. nomen Imper. in §. vnde ſan-
cimus. verſic. inchoetur mox auctore Deo à procedente prima indictione*
92 *Imperij Iuſtiniani ſacratiſſimi Auguſti, anno vndecimo.* vbi † inſtrumẽ-
tum debet inchoari Deo auctore, cũ nomine Imperatoris, indi-
ctione anni ſui Imperij: ergo eſt ibi caſus, quòd nomen Domini
eſt inſerendum, quando inſtrumẽtum inchoatur, & ſic in prin-
cipio inſtrumenti, & probat duo, quod eſt inſerendum in prin-
cipio, & eſt concluſio ſicut in quadrato lapide, vt verbis textus
vtar, *in c. ſicut. 15. diſtin.* & ſi dicatur, quòd illa verba, auctore Deo,
non ponuntur diſpoſitiuè, reſpondeo quod ſalua pace immò
diſponunt, quia aliàs fruſtra fuiſſent appoſita, quod non eſt di-
cendum, *c. ſi Papa, de priuil. in 6. l. ſi quando, C. de inoffic. teſtament. cum
ſimilib.* Tertiò hoc decidit gloſ. communiter allegata, nec pon-
derata ad hoc, *in d. verſic. Deo auctore*, quæ declarat illa verba, Deo
auctore, puta in nomine Domini, & allegat ibi gloſ. textum *in d.
Authent. de armis & in d. Authent. de quæſtor.* & ita ponderauit illam
gloſ. dom. Raphaël Fulgoſ. *in 1. conſtit. Cod.* Quartò non obſtat,
ſi fortè quiſpiam dixerit contra illam opinionem, facit *rubric. vt
præpon. nomen Imper.* quia ſi nomen principis eſt omnibus præpo-
nendum inſtrumentis, ergo neceſſario ſequitur, quod nomen
Dei non eſt neceſſarium poni in inſtrumento, nec erit dare co-
loratam reſponſionem, & etiam hoc videtur ponderaſſe Bald.
in d. l. iuris gentium. § quod ferè. vbi accuratè ponderauit illam gloſ.
in quantum dixit, quòd in principio inſtrumenti ponuntur an-
ni Domini: ergo illa verba, in nomine Domini, non ſunt de ſub-
ſtantia inſtrumenti, quoniam ſi eſſent de ſubſtantia, inſtrumen-
tum non inciperet ab annis Domini, ſed ab iſta inuocatione, il-
lud enim eſt primum, quod ante ſe nihil habet, & ita reſidet ibi
Baldus. & reuera ſubtilius poſſet ponderari *d. Rubri. vt præpon. no-
men Imperat.* quia ad iſta reſponderi poteſt iudicio cuiuſcunque
exercitati viri benè, q licèt nomen Imperatoris ſit prępponendũ,
nihilominus intelligitur exceptuatum nomen ipſius Dei æterni
principis *argum. c. veniens, de iureiurand.* & argum. eius quod ſin-
gulariter dixit Baldus *in c. imperialem, ad fin. de prohib. feudi alienat.
per Feder.* quòd † ſi iuraui defendere te contra omnem hominem 93
mundi, quod non teneor defendere te contra Imperatorem,
quia intelligitur exceptuatus ab illo iuramento tanquam cor-
poralis in orbe Deus, ergo multo magis videtur exceptuatus ip-
ſe Deus verus, & per conſequens nomen eius, vnde illa ſtare
poſſunt ſimul, vt præponatur nomen Imperatoris, & quod ni-
hilominus inſtrumentum incipiat in nomine Domini. Quintò
arguam ſic formaliter: ſi de quo minus videtur ineſſe & ineſt, er-
go de quo magis, iuxta illud philoſophi, propter vnumquod-
que & illud magis, *in primo poſter. & in c. cùm in cunctis, & in gloſ. ibi
ſunt concordantia, de elect. Authent. multo magis, de ſacroſanct. eccleſ.*
ſed multo minus videtur ineſſe, quod in inſtrumento præpona-
tur nomen Imperatoris, qui eſt homo mortalis, & corruptibilis,
ergo multo magis erit ponendum nomen ipſius Dei. Sextò hoc
tenuit Iacobus de Arena in quadam ſua apoſtilla *in l. 1. § fin. ff. de
ventre inſpic.* quam apoſtillam refert ſe vidiſſe, & ſequitur Raph.
in ſua prima conſti. Cod. Septimò faciat tex. *in d. c. non obſerues, & in
d. c. non licet.* ſic inducendo, licèt enim omnia illa verba, Quæ-
cunq; facitis, &c. ſint verba prolata per Apoſtolos, & videantur
eſſe cõſilij & honeſtatis, nihilominus ex quo ſunt repetita p ca-
nonẽ & canonizata in decretis, operãtur neceſſitatẽ. Et ex iſtis e-
licitur cõcluſio talis, † omiſſio nominis Domini facta in inſtru- 94
mento vitiat illud, ſiue ſit de arduis, ſiue de minimis rebus con-
fectum. Ex quo oritur correlatium, quòd ſtatutum populi di-
ſponens contrarium, tanquam ſit contra dictum Apoſtoli &
ſanctorum, & etiam contra ius poſitiuum Ciuile & Canoni-
cum, & contra gloriam ipſius immortalis Dei, erit nullius mo-
menti, facit *c. qui reſiſtit, & c. ſi Dominum, & c. Iulianus, c. ſi quis præſt.
11. quæſt. 3.* Elicitur ſecunda concluſio, quòd in ſententia excom-
municationis eſt incipiendum à nomine Domini. Oritur & ter-
tia, quod in actis iudicialibus, & in ſententiis, & in ſcripturis,
quæ fiunt in iudicio, ſiue ſint acta, ſiue ſint alias geſta, ſunt ap-
ponenda ſolemnia, quæ apponuntur in d. Authent. vt pręponã-
tur nomen Imperatoris, & per conſequens erit apponendum
nomen Domini. faciat text. *in d. §. vnde ſancimus.* & gloſ. ibi ele-
gans *in ver. ſed in ſententijs.* vel dic idem in ſcripturis, quæ fiunt in
iudicio, contra opinionem Specul. & ſequacium. Secundum
requiſitum eſt, † quòd apponãtur anni Domini currentes tem- 95
pore initi contractus, vel rei, ſuper qua conficitur inſtrumen-
tum, quod fit hoc modo: *In nomine Domini, Anno à natiuitate e-
iuſdem, milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo*, ita dicit
Specul. in præallegato loco, allegat *c. in nomine Domini, 23. diſtinct.*
quandoque tamen dicitur anno Incarnationis, & hoc fit ſecun-
dùm morem quorundam locorum, in quibus incipiunt com-
putare annos Domini ab eiuſdem incarnatione. tu vide textum

in

in d. c. in nomine Domini. refert tamen ibi Specul. quoſdam dicere,
quòd anni Domini apponuntur de conſuetudine, non autem
de iure, volunt allegare gloſ. *in d. Authent. vt præponat. nomen Imper.*
& ſubdit, quòd ſtante tali conſuetudine inſtrumentum aliter
factũ nõ valeret, quod dictum fuit gl. dicit tamen ibi Spec. quòd
de iure debent apponi anni Domini. Tu pondera, quòd doctri-
na Speculatoris videtur verior, primò per text. *in dicto cap. in no-
mine Domini* inducendo illum, vt ſuprà induxi. Secundò anni
imperij Imperatoris ponuntur in inſtrumento, *vt in d. Authent.
vt præponat. nomen Imperat.* ergo multo magis debent poni anni
Domini, & pondera gloſ. *in d. Authent. vt præponat. nomen Imperat.*
quæ dicit, quòd ideo ibi connumerantur anni Domini, quia tẽ-
pore quo fuit facta iſta conſtitutio, modicum tempus erat inter
natiuitatem Domini, & tempus ipſius conſtitutionis. Tertium
96 eſt, quòd † debet apponi nomen Imperatoris vel Papæ, *in d. Au-
thent. vt præpon. nomen Imper.* ſecundùm Specul. *in loco præallegato,*
quod intellige in locis Papæ ſubiectis, vel ſpiritualibus, & eccleſia-
ſticis hoc determinat Ioan. And. *ſuprà in proœm. Greg.* & ibi eum
ſequitur dominus Antonius, & ibi dicit, quòd ſi non apponatur
nomen Papæ vel Imperatoris in terris ſibi ſubiectis, inſtrumen-
tum erit nullum, niſi conſuetudo diſponeret contrarium, quæ
circa ſolennitatem huiuſmodi maximè eſt attendenda, vt dixit
gloſ. *in d. Authent. vt præponat. nomen Imperat.* & allegat Guido. de
Suzar. *in l. cùm de conſuetudine. ff. de legib.* qui fuit doctor Archid. &
refert ipſe Archid. *in c. ſi quis ſuadente. 17. quæſt. 4.* idem reperio te-
nuiſſe Angelum in contingentia facti, & tenuiſſe *conſ.* 209. quod
incipit, *in Dei nomine, & ſuæ matris glorioſa. Amen.* Viſis omnibus
actis, vbi quoddam inſtrumentum procuratorium carebat no-
mine Papæ aut Imperatoris, fuit dubitatum de nullitate, & con-
ſuluit eſſe nullum, & allegat *d. Authent. vt præponat. nomen Imperat.
& gloſ. in dicta l. iuriſgentium. §. quod fere.* & Specul. & Ioan. Andr.
*in eodem tit. in §. inſtrumentum, verſic. item quod non eſt inſcriptus an-
nus,* vbi recitantur opiniones quorundam tenentium, quod in-
ſtrumentum non vitiatur propter talem defectum, niſi eo caſu
quo ſcriptura eſt de ſubſtantia actus qui geritur: quam opinio-
nem dicit non eſſe veram, quia textus in corpore loquitur indi-
ſtinctè de omni inſtrumento, quod optimè probatur *in d. Au-
thent. vt præponat. nomen Impera. in verſic. & abſolutè.* & in omnibus,
in quibus memoria fit temporum: vnde indiſtinctè debet intel-
ligi ſecundùm eum, & hoc dicit eſſe verum, niſi conſuetudo lo-
ci vbi inſtrumentum conficitur, iuri communi repugnaret, ſic-
ut eſt Paduæ, ſecundùm eum, quòd non apponatur nomen
Principis in inſtrumento, tunc enim ratione conſuetudinis ſu-
ſtentatur inſtrumentum: allegat notata per Ioan. Andr. *in data
6. lib. in nouella.* nec mirum, quia ſicut iure ciuili Romanorum in-
troducta eſt hæc ſolennitas, ſic conſuetudine & ſtatuto loci tol-
li poteſt, ex quo Imperator non reprobat ſtatutum vel conſue-
tudinem contrariam: alleg. *l. 3. §. quid tamen ſi lex municipalis. ff. de
ſepulchr. violat. cum ſimilib.* & reſidet ibi ita Angel. Et ſic conclu-
dunt hi patres iure duo, ſcilicet naturalem conſuetudinem, &
ſtatutum, vt inſtrumentum teneat, licèt non apponatur nomen
Principis, & audio quod illud ſtatutum eſt hic Bononiæ. Quar-
97 tum eſt, † quemadmodum vitiatur inſtrumentum ſi non appo-
natur nomen Imperatoris, ita vitiatur ſi non apponatur nomen
Papæ. Quantum ad primum, aperto iure probo tale ſtatutum
vel conſuetudinem non valere, & hoc per text. *in d. Auth. vt præ-
ponat. nomen Imperat. in finalibus verbis, in verſic. vt nullus præſumat a-
liter numerare tempus, & agere. ſed ita ſicut dudum decreuimus,* iuncta
98 doctrina Angel. *in l. ſi quæramus. ff. de teſtamentis.* vbi quærit, † v-
trùm ſtatutum poſſit diſponere, quòd pupillus poſſit teſtari? &
decidit quod non, & allegat textum *in l. fin. C. de teſtamen. milit. in
verſic. ideoque fieri nullo modo concedimus.* quia per illa verba tolli-
tur poteſtas diſpenſandi, & diſponendi contrarium, vt eſt gloſ.
vnica & ſingularis *in Clement. hi qui, de ætat. & qualit.* Cùm ergo
in caſu noſtro dicat ille textus, nullus præſumat aliter agere, niſi
ſicut decreuimus, videtur tollere conſuetudinem & ſtatutum
diſponens contrarium in futurum, iuxta notata per gloſ. *in Cle-
ment. ſi vna. de reb. eccleſ. non alienand. & in Clement. ſtatutum, de e-
lect.* per Doct. *& in l. dudum. C. de contrahend. emptione.* & per con-
ſequens, tale ſtatutum erit nullius momenti. Sed pulchra & no-
ua erit inueſtigatio, poſito quòd in terris Eccleſiæ ſic conficia-
tur inſtrumentum, ſi non appoſitum ſuit nomen Papæ, an in-
ſtrumentum vitietur per hoc? Et videtur dicendum quod non,
nam reperitur iure cautum, inſtrumentum vitiari, ſi non appo-
99 natur nomen Domini: ergo † erubeſcimus, cùm ſine lege lo-
quimur, *in §. conſideremus, in Authent. de trient. & ſemiſ.* Non ob-
ſtat *Authent. vt præponatur nomen Imperat.* quia loquitur in Impe-
ratore, ergo non habet locum in Papa. † ſunt enim duo lumi- 100
naria realiter & eſſentialiter diſtincta, ſcilicet Papa, & Impera-
tor, vt *in c. ſolitæ, de maior. & obedien.* facit *c. quoniam. 10. diſtinct.* Ac-
cedit etiam, quòd diſpoſitio illius Authent. eſt odioſa, inquan-
tum inducit nullitatem inſtrumenti, quinimmò dicitur pœna-
lis: ergo ſequitur, quod nullo modo eſt extendenda de Impe-
ratore ad Papam: Omnis † enim diſpoſitio actualiter annulla- 101
tiua dicitur eſſe pœnalis, gloſ. eſt *in c. decet. §. ordinarij de immunit.
eccleſ. libro 6.* & licèt gloſ. *in c. fin. de electio. eodem libro.* videatur di-
cere, quòd conſtitutio annullans ſententiam & proceſſum ex
defectu ſolennitatis, non dicitur pœnalis, ex quo non diminuit
patrimonium, dico quod Petrus de Anchar. ibi dicit illam gloſ-
ſam verum dicere propriè, ſed impropriè non, quia eſt pœna-
lis, alleg. *c. ſi religioſus. §. 1. de electio. eodem libro.* ſed ibi priuatur iure
quæſito, ideo non eſt mirum, ſi dicatur pœnalis: ſed fortius hoc
probat textus & gloſ. *in c. diſpendia, de reſcript. eodem lib.* nam habes
textum declarantem, quando conſtitutio dicatur pœnalis. nam
propriè † pœna dicitur læſio puniens & vindicans quodcumq; 102
quis commiſit: ita dicit Dominicus *d. c. final. alleg. de pœnitent. di-
ſtinct. 3.* pœnitentia ergo, &c. & ſic læſio in perſonam pro vindi-
cta commiſſa, iſta propriè dicitur pœnalis, & ideo dicit textus &
gloſ. *in d. cap. diſpendia.* quòd pœna eſt irritare proceſſum, vel re-
ſcriptum, quia læditur ille ex eo, quod ipſe impetrauit contra iu-
ra, & læſio fit, quia ſaltem per expenſas, quas facit in lite: idem
dicimus, ſi lex priuat iure quæſito per electionem, quia pœna eſt
cùm lædatur, *in cap. cupientes, de electio. in 6.* ita dicit textus *in cap. ſi
religioſus.* Vnde dato quod non diminuatur patrimonium, dum
tamen aliqua læſio fiat pro vindicta, illa propriè dicitur conſti-
tutio pœnalis: ita tenet præfatus dom. Dominicus *in præallegato
cap. final.* & propter hoc non rectè loquutus eſt dom. Card. *in cap.
ex inſinuatione. de ſimon.* vbi dicit, quòd annullare electionem
non erat pœna: faciat gloſ. notab. *in cap. quamquam, de vſuris in 6.*
quæ dicit, quòd annullatio actus dicitur pœna, & etiam non re-
ctè videtur loquutus Baldus *in l. nemo martyres. C. de ſacroſanct. ec-
cleſ.* vbi dicit, quòd quandocunque agitur de iure quæſito, eſt
pœna, ſed quandocunque agitur de priuando aliquem iure
quærendo, non. faciat *d. cap. religioſus. in verſic. in pœnam vsul. in va-
cuetur electio.* faciat quod notat Bald. *in l. non dubium. C. de legib.* &
quod notat Bartolus *in l. ait prætor. §. hoc interdictum. ff. de operis no-
ui nunciat.* & quod notat Paulus *in proœm. Clemen.* vbi dicit, quòd
pœna annullatiua niſi actus ligat ignorantes, & quod notat domi-
nus meus Ioannes de Imol. *in l. ſi verò. §. de viro. ſolut. matrimon.* & Pet.
de Anchar. *in c. ea quæ, in commentario, de regul. iuris. in 6. & in com-
mentario c. canonum, de conſtitut. verſic. ſed iuxta prædicta quæro. quan-
do lex prohibet, &c.* & propter hoc intelligas textum *in l. iubemus,
iuncta Authent. qui rem, C. de ſacroſanctis eccleſ.* vbi ſi actus annulla-
tur propter omiſſam ſolemnitatem, non eſt pœna: ſi verò pro-
pter aliquod extrinſecum annullatur, pœna textus eſt melior
de corpore iuris *in l. ſenatus. ff. de contrahend. emptione.* & iſta menti
commenda perpetuo, quando iura municipalia annullant con-
tractus. Cùm ergo *d. Authent.* annullet inſtrumentum, ſi aliter
fiat, ergo ſequitur quod non eſt extendendum extra caſum ex-
preſſum. Præterea facit, poſito quod *d. Authent.* habeat locum,
quod extendatur in Papam, ad ipſum Papam extenderetur di-
ſpoſitio, non tamen pœna annullatiua inſtrumenti appoſita *in
d. Authent.* & hoc per ſingulare dictum Ioan. Andr. *in d. cap. diſpen-
dia.* vbi dicit, quòd conſtitutio pœnalis extendi poteſt ex iden-
titate rationis ad caſum non expreſſum. Ita dicamus in caſu no-
ſtro, quòd licet debeat apponi nomen, non tamen irritatur in-
ſtrumentum, ſi non apponatur: ergo & per conſequens non
benè videtur dixiſſe Angelus, & communis opinio, quòd in
terris Eccleſiæ vitiatur inſtrumentum, ſi non apponatur no-
men Papæ. Nihilominus contrariam concluſionem credo ve-
riorem, quòd licèt illa Authent. loquatur de Imperatore, tam
diſpoſitio quàm pœna extenditur ad Papam: nam † Imperator 103
dicitur ab imperando, quia aliis imperat, & à nemine impera-
tur, vnde à ſuperna in quo non recognoſcit ſuperiorem, dicitur
Imperator, ita dicit Baldus *in l. conſtitut. ff. in princ.* Sed Papa eſt
huiuſmodi: imperat enim Imperatori, & ideo dicit Innocent. *in
c. 1. de conſtit.* quòd conditori canonum eſt ſubdita omnis creatu-
ra. & Hoſtienſ. *in c. quanto. de tranſlat. prælat.* dicit, quod facit v-
num tribunal cum ipſo Ieſu Chriſto, & etiam in terris Eccleſiæ
temporaliter ſubiectis, quia imperat, & à nemine imperatur,

cap. ſi duobus, de appellatio. Si ergo verba hæc, & mens illius Auth.
adaptantur Papæ, qui in terris ſuis Imperator dicitur, ergo ada-
ptabitur diſpoſitio, & pœna diſpoſitionis, faciat gloſ. notab. *in*
c. 1. de poſtul. prælat. in 6. quæ reputatur ſingulariter ad hoc, vide-
licet quòd pœna poſita in electione, habeat locum in poſtula-
tione, faciat gloſ. notab. *in cap. ſi poſtquam. in fine, de electio. libro 6.*
vbi pœna appoſita in electione, habet locum in prouiſione
propter identitatem rationis. nam vbi eſt eadem ratio & omni-
moda ſimilitudo, conſtitutio pœnalis extenditur, & propriè
non eſt extenſio, ſed eſt interpretatio, textus eſt melior in Cor-
pore iuris *in l. hæc ſolu. C. de reuocand. donatio.* licèt canones allegent
104 gloſ. *in c. 1. de temporib. ordinat. libro 6.* ergo, &c. faciat etiam, † quia
iura Ciuilia ſunt comprobata eo ipſo, quod canonibus non
contradicunt, *c. 1. de operu noui nunciat.* & per conſequens reſul-
tat conclusio, inſtrumentum vitiari in terris Eccleſiæ, ſi non ap-
ponatur nomen Papæ, vide dominum Abbat. *ſupra, in proœm.*
105 *Gregor.* Sed pone, quòd † in principio inſtrumenti nomen Im-
peratoris non eſt appoſitum, ſed tantùm in fine inſtrumenti, an
vitiabitur. Baldus *in titul. de pace Conſtantiæ, §. hi autem.* aliàs *in §.*
pacta, in princ. vbi arguit, quòd anni Domini, dies, menſis, & con-
ſul, & alia, quæ in inſtrumentis apponuntur, debeant apponi in
fine inſtrumentorum, nihilominus ipſe decidit contrarium,
quia immò debent apponi in principio, allegat textum *in d. Au-*
thent. vt præponat. nomen Imperat. in princ. & in §. 1. & 2. & Bart. *de E-*
piſc. & cler. l. 1. Sed an vitietur inſtrumentũ, ſi in fine inueniantur
hæc appoſita. decidit quod non, nam in inſtrumentis nõ appo-
nuntur hæc, niſi conſtet de tempore contractus, ſed ſiue in
principio ponantur, ſiue in fine, nihiluminùs conſtat de tem-
pore contractus, ex quo appoſita ſunt illa, quorum de iuris or-
dine non curatur, *l. nec enim ff. de ſolutionib.* allegant Odoffred. *de*
tranſactio. facit *l. in ambiguis. C. de teſtamentis.* vbi abuſus ordinis
non vitiat, & verba præpoſita & poſtpoſita idem ſignificant, &
106 ibi dixit Baldus, † quòd ſiue Notarius ponat teſtes in principio
teſtamenti, ſiue in fine, non vitiatur propter hoc inſtrumen-
tum: & ita etiam ſiue apponat ſignum ſuum in principio, ſi-
ue in fine, inſtrumentum non vitiatur propter hoc, & ita ſer-
uat conſuetudo, Baldus *in l. non aliter, in fine. ff. de adoptionibus. & in*
l. ſi quis ex argentarijs. § ſi iuſtum. ff. de edendo. & ſic videtur conclu-
dendum, quòd ſi conſuetudo appareat, quo in loco ponenda
ſint, illa ſeruetur, *l. 1 & 2 C quæ ſit longa conſuetudo. l. de quibus. ff de*
legibus. & ideo ſingulariter dixit Ioannes Andr. *in cap. cum olim, de*
cenſib. quòd an Archidiaconus, qui etiam eſt Canonicus, ha-
beat duas voces in Capitulo, & duas diſtributiones tanquam
Canonicus, & tanquam Archidiaconus, ſtatur conſtitutio-
ni Eccleſiæ, vel conſuetudini, ita heri conſului apud eccle-
ſiam Vicentinam, & iſto modo procedit dictum Odoffredi &
Baldi. Et pondera, quia ſi nos loquimur de annis Domini, &
ſimilibus, puto procedere doctrinam eorum, & hodie vide-
mus in Bullis Apoſtolicis, & de tempore, quia apponitur in fine
Bullæ: & nedum hoc reperio in Bullis Apoſtolicis, ſed etiam
in literis aſſertis Imperatoris Theucrorum, qui dixerit vnam e-
piſtolam: nam tempore Eugenij Quarti dominus Theucro-
rum direxit vnam epiſtolam præfato Eugenio, milleſimo qua-
dringenteſimo triceſimo ſexto, cuius principium gratia facetiæ
nunc pono: Morbo ſanus es eſti cum fratribus ſuis cocabulu-
bra hæc Imperator organei collaretales pugiles & in partibus
Achaiæ domino magno Sacerdoti Romano in Chriſti merito
dilecto. & in fine fit mentio de annis illius nefandiſſimi, & ri-
baldiſſimi viri Machometi, & ideo dicebatur anno Macho-
meti ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, de Menſe Iunij,
quod milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſeptimo Incarnationis
ſanctiſſimi Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed quo ad nomen Im-
peratoris ſiue Papæ credo inſtrumentum vitiari, ſi non appo-
natur in principio, quod oſtendo hoc modo, primò per diſpo-
ſitionem Rubr. ipſius Auth. *vt præpon. nomen Imp.* nam, vt aiebar
Dion. Doctor Perusinus, ſe ſæpenumerò audiuiſſe Baldum vi-
107 ua voce dicentem, quòd † vbi Rubrica incipit per *Vt*, ſemper il-
la Rubrica dicitur eſſe ſummarium nigri: faciat gloſ. *in l. 2. in ver-*
ſic. retractare, C. quando prouocar. non eſt neceſſ. & ibi Baldus dicit
per illam gloſſam, quòd Rubrica declarat dubium textum, fa-
cit gloſ. *in Rubrica, C. ne fideiuſſores dotium dentur. & in l. 1. C. de cap.*
ciuit. cenſ. eximend. libro vndecimo. quam gloſſam allegauit pro ſin-
gulari Ludouicus *in l. 1. ff ſi certum petatur.* & in conſilijs ſuis pro-
pè principium, & Ioan. Andr *in titul. de allegat. & diſputat. in ſin. in*
additio. Speculat. & Ioan. de Imol. *in Rubrica, ff de verborum obli-*
gationib. in 3. colum. ergo ſequitur, quòd ita diſponit nigrum il-
lius Authent. quòd nomen Imperatoris præferatur omnibus
dicendis in inſtrumento, excepto nomine ipſius Dei, prout di-
ctum fuit in principio, ergo ſi non præferatur, inſtrumentum e-
rit nullum, quia contra ordinem datum à iure. † Secundò faciat 108
dictum Angel. *in illa l. ambiguitates.* vbi dicit, quòd in extraiudi-
cialibus ordo ſemper vitiatur regulariter, niſi aliter à lege expri-
matur, vt ibi, ſed iſte actus eſt extraiudicialis, ergo regulariter vi-
tiatur. Tertiò faciat textus *in d. Authent. in verſic. ergo abſurdum in*
documentis, & in his quæ in iudicijs aguntur, & abſolutè in omnibus, in
quibus memoria fit temporum, non imperij, his præponi. vbi videtur
caſus formalis, quod ex ordine ſubſtantiali eſt, quòd nomen
Imperatoris præferatur inſtrumentu, cùm abſurdum & incon-
ueniens reputet textus ibi illud non anteponi: & ſic duo re-
quiruntur, quod ponatur & præferatur omnibus. Quartò fa-
cit *in §. vnde ſancimus, in d. Authent. in verſic. quicunque geſtis mini-*
ſtrant. & in verſic. ſed modo incipere in documentis imperij illius ſacra-
tiſſimi Angeli & Imperatoris & ſic videtur apponere ordinem ſub-
ſtantialem, benè facit text. *in § ſi qua vero orientis in verſic. ſed præ-*
ſcribatur quidem imperium. Quintò, vbicunque † lex requirit ſo- 109
lennitatem in aliquo actu, & ſi non interueniat, apponat clau-
ſulam cum decreto, puta ſi aliter fiat, decernimus irritum & ina-
ne, tunc ſi fiat actus ſine illa ſolennitate etiam de conſenſu par-
tium, eſt ipſo iure nullus, hoc audiui à domino & patre meo vno
ante alios primario vita moribus & ſcientia, dom. Ioan. de Ana.
alleg. gloſ. *in cap. dilecto, de præbend.* ubi alleg. textum *4. diſtinct. in fin.*
denique in verſic. decretum. verſic. neceſſitatem. facit gloſ. *in cap. 1. de re-*
ſcript. in 6. in cap. ſtatutum, eodem titul. & lib. & in c. final. de offic. dele-
gat. libro 6. & faciat ſingulare dictum Archidiac. *in cap cum de be-*
neſic. de præbend. in 6. vbi dicit, quòd ſi Papa concedit monachis,
quòd Abbas non poſſit conferre beneficium clerico ſeculari, &
appoſuit clauſulam decreti, & tamen Abbas contulit longiſſi-
mo tempore illud beneficium clerico ſeculari, & opponitur
quod orta eſt conſuetudo, decidit q̃ propter illam clauſulã de-
creti tollitur conſuetudo, & propter hoc limitabis dictum Bal-
di *in cap. 1 in 1. colum. in titul. qui feudum dar. poſſunt.* vbi dixit, quòd
conſuetudo tenaciter obſeruata, habet vim decreti. faciat ſin-
gulare dictum domini mei Ioan. de Imol. *in l. ex facto. ff. de vulgar.*
& pupil. vbi dixit, ſi ſuperior confirmat ſtatutum inferioris, &
apponit clauſulam decreti, quod inferior nedum non poteſt
reuocare illud ſtatutum, ſed nec interpretari. faciat notab. di-
ctum Baldi *in l. 1. C. qui admitti in antepenultim. colum. in verſic. extra*
quæritur. ſtatuto cauetur, quòd mulier non poſſit adire ſine con-
ſenſu duorum conſanguineorum, & mulier adiuit ſine conſen-
ſu illorum, qui poſtea ratificant & conſentiunt, nihilominus il-
le actus non conualidatur, ſed textus *in d. Authent. § final.* appo-
nit clauſulam decreti, *Si aliter fiet*, ergo ſequitur neceſſario, quòd
nec conſenſus Notarij, nec conſenſus partium, nec etiam con-
ſuetudo poteſt aliud diſponere, ita probatur *in dicto § fin. in ver-*
ſic. vt nullus præſumat aliud agere, ſed ita vt dudum decreuimus. Et
ex iſtis oritur concluſio noua, quòd ſi nomen Imperatoris vel
Papæ apponatur in fine inſtrumenti, inſtrumentum non te-
nebit.

Quid de nomine Antipapæ, † an vitiabit inſtrumentum, ſi 110
ſtante ſchiſmate apponatur nomen Antipapæ? dominus Anto-
nius *ſuprà in proœm. Gregor.* tangit, & decidit, quòd ſi apponatur
in terris Papæ ſubiectis temporaliter ipſi Papæ, fides non adhi-
bebitur illi inſtrumento, quia Notarius Chriſtianus etiam inter
Iudæos debet apponere nomen Chriſti, allegat. *not. in Rubric.*
C. . . . . ſi verò in terris Antipapæ, & inter obedientes ſibi
ſolos facit fidem, quia illorum ſtylus eſt ſeruandus, *l. 1. C. de e-*
mancipat. liber. cap. cùm dilectus, infra eodem. inter Iudæos valet in-
ſtrumentum ſecundùm ritum eorum, & iuramentum ab eis eſt
præſtandum, *l. ſpadonem. §. iam autem ff. de excuſatio. tutorum, de iu-*
reiurand. cap. & ſi Chriſtus. & cap. quanto. & cap. gaudemus. de diuortijs,
idem dicit, ſi producitur in loco non ſubdito Antipapæ, ex quo
eſt ibi confectum, facit fidem per iura præallegata, attenditur
ſtylus loci, & quia nomen Papæ nõ dat auctoritatẽ inſtrumẽto,
vnde perſonæ vtilitas non vitiat inſtrumentum, vt notat Inno-
centius *in cap. ex literis, de tranſactionib. & in cap. decernimus. de ſen-*
tentia excommunicationis in 6. per gloſſam final. per Innocentium
in cap. pia, de exceptionib. eodem libro. & Speculat. *in titul. de inſtru-*
mentorum edit. §. inſtrumentum, verſic. quid ſi teſtis. idem dicit ſe
putare,

putare,ſi eſt confectum à Notario ſubiecto Papæ in terris Anti-
papæ,quia tenetur ſeruare conſuetudinem loci, vbi celebratur
inſtrumentum: nam in ſolemnitatibus attenditur locus cele-
brati contractus,ſeu inſtrumenti, vt notat gloſ.*in Authent.de ta-
bellio.§.1.*& quod habetur *in l. prætor ait.§.final.ff.de in rem verſ.* pu-
tat etiam non vitiari inſtrumentum, ſi in terris Antipapæ inter
duos ſubiectos Papæ fiat, per notata *in l.conſtitut. Cod.* de confi-
ciente inſtrumentum inter Iudæos, & idem ſi Notarius ſubie-
ctus Papæ conficeret inſtrumentum inter ſubiectos Antipapæ,
& ita reſidet ibi dominus Antonius. Ludouicus Roman.*in Ru-
bric.ff.de operis nom nunciat.* refert & ſequitur doctrinam domini
Antonij, *alleg.l. nemo. C. de Iudæis.* dominus Abb.*ſuprà in proœm.
Gregor.*dicit ſe putare hoc dictum verum, quando Antipapa to-
leraretur à ſuis ſubditis,ſed ſi probabiliter non toleraretur, tunc
putat inſtrumentum non valere, per notata *in c. ad Apoſtolica, de
re iudicat.libro 6.* tum quia Notarius, & adhærentes Antipapæ
ſunt excommunicati.*23.diſtinct.c.in nomine Domini,c.licet.ſuprà de
electionib.* & inſtrumentum confectum à Notario excommuni-
cato,eſt nullum,vt not.*in d.c.decernimus, de ſentent.excommunicat.
in 6.* tum etiam quia non fuit adhibita vera ſolennitas à iure re-
quiſita, & ita reſidet. Tu verò adde, quòd dominus Antonius
idem ſenſit, dum loquitur, quando inſtrumentum fit in terris
Antipapæ.
111 Et habet rationem in ſimili primò, † quia Antipapa nedum
nullam habet dignitatem,ſed minor eſt omni Chriſtiano, gloſ.
eſt ſingul.*in c. Achacius. 24.quæſtione 1.* faciat notab. dictum Bald.
in l.impetrata. C.ſentent.reſcind.non poſſ. vbi dicit, quòd Papa ille-
gitimè electus eſt diabolus in terris,& eſt apoſtaticus. *79.diſtinc.
c.ſi quis.* ideo non habet claues regni cœlorum, ſed claues infer-
ni. facit textus ſingularis *in c.in nomine Domini. 23. diſtinct.* Et in-
112 quantum dominus Abb.dixit, † quòd inſtrumentum confe-
ctum à Notario excommunicato eſt nullum: dic, verum eſt,
quando fuit publicè excommunicatus, ſi verò excommunica-
tio eſſet occulta, interim inſtrumenta confecta per eum vale-
rent,gloſ.eſt ſingularis *in Authent.de tabellio.§.penultim.* quæ vult,
quòd inſtrumentum confectum à Notario priuato officio ta-
bellionatus valet & tenet, ſi priuatio eſt occulta, de qua gloſ.
ſingul.exclamauit Baldus *in l. cunctos populos. C. de ſumma Trinita-
te,in 8.colum.in fine.& in l. iubemus §.ſanè.C.de ſacroſanct. eccleſ. & in
l.2.C de iuris & facti ignorant.& in l 1.C.de ſecund.nuptijs.* & vide per
eundem *in l. 2. C. de ſentent. & interlocut. omnium iudic.* & hocte-
nuit in præfatis locis Baldus in Notario occultè excommunica-
to,& occultè priuato: faciat ſingul. dictum Innocentij *in c.ſi ve-
rò,de ſentent.excommunicat.* vbi dixit, quòd ſententia lata à iudice
occultè excommunicato,tenet: tene iſta menti, quia ſunt pul-
chra, nec eſſet ponere os ad cœlum,ſi diceremus,quòd ſenten-
tia & inſtrumenta ſint nulla cõfecta ſeu lata ab occultè excom-
municato, ſed donec ſua excommunicatio detegatur, ſeruen-
tur interim, quicquid dixerint hi legum patres, & allego gloſ.
mirabilem ad hoc, *30.quæſt.1. in ſum.* quod aliter nunc non exa-
mino,ſed infrà examinabitur.
113 Ex quibus infertur,† quòd in terris Sarracenorum, & ſic in
terris ſubiectis Imperatori Turcarum, abuſiuè tamen loquen-
do de Imperatore eorum, valebit inſtrumentum conditum in-
ter eos,apponendo nomen Principis eorum, & multo magis i-
dem dicendum erit in Regibus, vt regnis eorum apponantur
nomina eorum in inſtrumentis confectis. Rex enim in ſuo re-
gno habet ſupremam poteſtatem, *l. 2. §.ex actis.ff.de origine iuris.*
etiam ſi vnus Rex teneat regnum ſuum in feudum ab alio Rege:
nam eo ipſo quod intitulatur Rex, habet ſupremam poteſta-
tem in ſubditos, nec appellatur à ſententia eorum: non enim
minor eſt Rex præfecto prætorio, à cuius ſententia non appel-
latur,*vt in l.1 ff de officio præfect.prætor.* immò eſt maior, ſecundùm
Baldum ibi. Eſt enim commune omnium Regum, vt à regis
poteſtate magiſtratus ſententia non appelletur: nam eius diſ-
finitiua ſententia cuſtoditur pro lege in regno ſuo, & nemo
poteſt illam in melius reformare,ita dixit Baldus *in tertia colum.
in l.conſtitut ff.* non mirum igitur, ſi in inſtrumento confecto
in regno ſuo,apponatur nomen eius, & ideo dicit Innocentius
in cap cùm P. tabellio. infra eodem. quòd etiam poterit creare tabel-
lionem in regno ſuo, & idem etiam dicendum in ciuitatibus, quæ
non recognoſcunt ſuperiorem, iuxta notata per Bartolum *in l.
1.§.de qua. ff de poſtuland. & in l. infamem ff.de publicis iudicijs. & in l.
hoſtes. ff de capti. & in l. 4.§ actor. ff de re iudicat. & in l. 1. C. ne quis
in ſua cauſa, & in l. non ambigitur. ff.de legib.* & idem erit dicen-
dum in omni Principe, cuius mandatum ſeruatur in territorio
ſuo pro lege, vnde dixit Baldus *in l. 1. C.qui admitti.* quòd ille,
cuius mandatum ſeruatur in territorio ſuo pro lege, poteſt adi-
re hæreditatem per procuratorem, tanquam æquiparetur Im-
peratori in ſuo territorio: faciat not. dictum Hoſtienſis *in di-
cto cap. cùm P. tabellio.* vbi dixit, quòd talis poterit creare tabel-
lionem, licet aliter dixerit Innocentius ibi, opinio tamen Ho-
ſtienſis ſeruatur communiter, ſecundùm Doctores ibi, & pun-
dera, quia quòd apponatur nomen Regis, fuit dictum Specu-
latoris *eodem titul. in princ.* Qua ergo ratione apponitur nomen
Regis, apponetur nomen alterius Principis inferioris: ſed v-
num reddit me dubitantem, quòd nec de populo libero, nec
de alieno Principe inferiori eſt iure cautum: & ideo † puta- 114
rem vtile eſſe vltra nomina Regum vel Principis appone-
re nomen Imperatoris, & ad hoc moueor per gloſſam val-
dè ſolemnem in *cap. quoties cordis. 1. quæſt. 7.* quæ dicit, quòd in
inſtrumento debet apponi nomen Papæ & Imperatoris, & lo-
quitur per dictionem copulatiuam. & clarum eſt quod dicit de
inſtrumento confecto in terris Imperatoris,& propter hoc poſ-
ſet dici, quòd in terris temporaliter ſubiectis Papæ eſſet vtile &
tutum apponere nomen Papæ, *vt in d. Auth.vt præpon.nomen Imp.*
quicquid ſuperius dixerim.
Quartum,quod apponi debet in inſtrumento etiam nomen
Conſulis, vt eſt text.*in Authent. vt præponat. nomen Imperat.§ 1.&
2.* gloſ.*in l.generali. C de tab.lib.10.* ſed ita videmus in inſtrumentis
ſeruari hodie.
Quintum eſt,† quod apponatur tempus, puta annus, men- 115
ſis,& dies,& locus,*l.optimam, C. de contrahend. ſtipulat § item ver-
borum Inſtitut.de inutil ſtipul Clement.1.de ſumma Trinit. & fide Ca-
tholica.l.Panthonius §.rei perduellionis. ff. de acquirend hæred.* Specul.
in titul.de fide inſtrument § reſtat. verſic. quid ſi Notarius. Bart.*in l. le-
cta ff ſi certum petatur.*
Quid de hora,† an debeat apponi hora in inſtrumento? & i- 116
dem Baldus *in c.ego Epiſcopus,de iureiurand.* allegat gloſ.*in l ſi ex plu-
ribus in §.1 ff de ſolut.* in gloſ. parua, quam dicit eſſe not.Bald. *in 9.
colum.in l.præſcriptione, C.ſi contra ius.* vbi dicit, quòd ſi eſt neceſ-
ſe, debet apponi hora, licèt non ad hoc, vt non vagetur in
incerto,allegat not.per gloſ.*in l.ſi ex pluribus. § fin ff de ſolutionib.
& in dicto §. item verborum.* vbi gloſ. quando quis vult apponere
ratione temporis,vel loci, vel edi locus & tempus, & idem Bal-
dus *in l.2.C.de de edicto diui Adriani. in 3.colum.* dat regulam, quòd
vbicunque iuris ratio † conſiſtit in tempore, debet probari or- 117
do temporis, allegat *d. §.final.* Quapropter dicit, quod de hora
conficitur inſtrumentum, vt omnis ſcrupulus amoueatur, alleg.
l.cùm proponas.C.de interdict.matrimon. & *in dicta l. cùm proponas.* di-
xit,quòd quando poſſet dubitari de viribus inſtrumenti, appo-
nenda eſt hora in inſtrumento,*& in l. Imperator. ff de ſtatu homin.
in 4.colum.* vbi dicit,quòd hora eſt ponenda,quando ratione ſo-
lius diei ſiue horæ vnum inſtrumentum dicitur prius alio, & de
hoc dicit eſſe gloſſam ſingularem, quæ alibi raro reperitur *in di-
cta l.ſi ex pluribus.§ fin.* alleg. Andr.Zaſi.de Piſis, vide Ioan. Andr.
in addit. Specul.*in §.d.ver.poſt inde. in addit.* quæ incipit, *hora diei,*
vbi dicit, quòd hora diei non eſt neceſſario ponenda,niſi in ca-
ſu *l.aut qui aliter. §.1.ff. quod vi, aut clam.* ideo neceſſario inſtru-
mentum non debet habere horam actus, in quo conficitur.
Quandoque tamen eſt neceſſe apponere expreſſam horam,pu-
ta lata eſt ſententia talibus Calendis hora tertia, oportebit ap-
ponere in inſtrumento,aliàs oportebit eum probare horam per
teſtes: omiſſio ergo horæ tunc non vitiat inſtrumentum, ſed
aggrauat appellantem, ita dicit in omnibus fiendis intra ter-
minum, qui terminus finitur certa hora diei, allegat exem-
pla, quæ ponuntur in regula, cùm ſint partium iura obſcura,
libro 6. Et ſic elicitur concluſio, quòd in inſtrumento non eſt
neceſſarium apponere horam, niſi eo caſu quo locutus eſt
Baldus.
Sed pone,† quòd antequam inſtrumentum, ſeu contra- 118
ctus concluderetur, transferunt certi dies, & etiam in pluribus
locis fuit de eo ventilatum,& tractatum inter partes, poſtea ve-
rò fuit concluſum, dubitatur quis dies aut quis locus ſit appo-
nendus in contractu, aut in inſtrumento. Et conclude, quòd
dies concluſionis contractus & locus concluſionis contractus,
elegans dictum fuit Baldi *in l contractus,in 5.colum. C.eodem.* pro
quo allego textum ſingularem *in l. ſi voluntate, C.de reſcinden.*

vend. vbi licèt multa verba interueniant in contractu, tamen ſola concluſio dicitur eſſe contractus, & illum textum Baldus ibi dicit eſſe meliorem de corpore iuris. adde in ſimili ſingulare dictum Innocentij *in c. ſuper litteris, in verſic. in communi forma. ſuprà de reſcript.* quod refert & ſequitur Baldus *in commentario l. præſcri-*
119 *ptio. C. ſi contra ius.* vbi dixit, † quòd licèt in reſcripto inſerantur plura verba & plures petitiones, attamen attenditur ſola concluſio, & illud dicitur eſſe reſcriptum. Faciat elegans dictum eiuſdem Baldi *in præallegat. l. præſcriptio* vbi dixit, quod licèt multa verba inſerantur in libello, tamen ſola concluſio attenditur: idem voluit *in l. demum, prope principium, C. de rei vendicatione. & in l. 2. C. qui accuſare non poſſunt, in 3. colum. & in l. non debet. ff. de dolo. & in l. edita. C. de edend. in duodecima, & 18. colum.* & Angel. *in conſ. 223. in cap. ex parte. el 2. de reſcript. & in cap. litera, de dilationib.*

120 Quid autem, † ſi in inſtrumento non eſt dies, ſeu locus, tamen in originali poſitus eſt, an probet? ſingulare dictum fuit Specular. *in eodem titul. §. poſtremò, verſic. quid ergo.* vbi concludit probare argument. *l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff de edendo.* & cùm fuiſſet quæſtio in facto, ita refert ſe pronunciaſſe in magna cauſa Ludouic. Roma. *in ſuis notab. 242.* tu allega gloſſam ſingularem *in Authent. de tabellio. § fin.* & quod habetur *in l. Seia ronis Proculo. ff de legat. 2.* Sed an debeat apponi locus: quod debeat apponi locus ſimpliciter celebrati contractus ſeu inſtrumenti, nulla eſt hæſitatio apud Doctores, *vt in d. l. optimam. & in d. § item verborum. & in d. l. edita. & in c. Abbate ſanè. §. præfatus. de re iudic. lib. 6.*

121 Sed dubium, † an debeat apponi locus loci, vt puta an ſufficiat dicere, actum in ciuitate Bononienſi, an oporteat dici, in platea ciuitatis Bononienſis, vel in tali loco ciuitatis? Bartolus *in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de operis noui nunciatio.* diſtinguit, an actus qui geritur, poteſt vniformiter geri in loco, & ſufficit apponere locum in genere, allegat *dictam l. optimam. & dictum §. item verborum.*

Si verò poteſt actus geri vniformiter in loco, vt ſunt actus iudiciarij, qui debent fieri ad banchum iuris, & tunc non ſufficeret dicere actum in palatio, ſed deberet dicere ad banchum iuris, argumento *illius § qui nunciat.* & cum hoc dicto tranſit ibi Ludouicus Romanus, allegans Baldum *in l. contractus. C. eodem.* vbi videtur confirmare dicta per Bartol. *in d. §. qui nunciat.* Sed Baldus *in dicta l. optimam.* dicit ſe vidiſſe in quæſtione facti ſæpenumerò dubitari, an ſufficeret dicere actum in ciuitate, an in platea ciuitatis, vel in tali loco ciuitatis iuxta domum Titij: & dicit Aduocatos & procuratores cautos ita facere, apponendo locum loci, allegat quod habetur *in data 6. libri. & in præallegato cap. Abbate. § præfatus.* Salicet. verò *in dicta l. optimam.* refert Iacob. de Aren. dixiſſe, debere apponi locum loci, & allegauit textum meliorem de iure, *in Authent. quibus modis natural. efficiantur legit. §. quaniam.* & quia idem fit in accuſatione, *vt in l. libellorum. ff. de accuſat.* ergo debet dici actum in ciuitate, & in tali loco, & ita ſeruat conſuetudo, ſecundùm eum, ita etiam ſequitur Petr. de Anchar. *in dicto c. Abbate ſanè. §. præfatus.* allegat d. *§. quantum.* & refert hanc opinionem tenuiſſe Cynum, & Iacob. Butrig *in dicta l. optimam.* niſi conſuetudo loci aliud induceret, quia in talibus locis conſuetudo diſponere poteſt, *vt in cap. cùm dilectus. infrà eodem.* & dicit illam conſuetudinem vigere in ſplendida ciuitate Venetiarum.

122 Tu verò pondera, † argumentum de loco ad tempus, eſt validum in iure regulariter, *l. vinum. ff. ſi certum petatur.* ſed in inſtrumento non eſt neceſſarium apponere horam diei, vt dictum fuit, ergo non erit neceſſarium apponere locum loci, niſi neceſſitas actus hoc requireret, quemadmodum ſuperiùs dixi, quia ſi neceſſitas actus requireret, eſſet apponenda hora in inſtrumento, & propter hoc videretur opinio tantorum Doctorum morderi ſatis congruè, & eſt nouum argumentum in iſta materia: Baldus verò *in dicta l. contractus, in tertia columna,* dicit, quòd interdum ſpecificus locus eſt de ſubſtantia contractus, puta quando reſpondetur accuſationi, vel inquiſitioni, debet reſponderi ad banchum maleficiorum, tunc non ſufficit dicere actum in palatio, ſed debet addi ad banchum maleficiorum, alleg. *d. c. Abbate ſanè.*

Interdum eſt talis actus, qui non dependet ex loco, ſed additur locus gratia demonſtrationis, & tunc ſufficit deſignare locum taliter, quod aduerſario ſit licitum reprobare de falſo, ſicut dicimus in tempore, & ideo ſufficit dicere locum, licèt non apponatur. Angel. dicit in hoc ſeruandam eſſe conſuetudinem patriæ: alleg. quod habetur in data *6. libri.* & ſic ſufficit dicere, ſecundùm eum, data apud ſanctum Petrum, licèt non adiiciantur confines baſilicæ S. Petri, & ita dicit debere intelligi quod notat Bartolus *in dicto §. qui nunciat.* dominus Dominicus *in d. cap. Abbate. §. præfatus,* refert Ioannem Andr. dicere in Specul. *eodem tit. § inſtrumentum. verſic. quid ſi locus.* quod communiter tenetur, quòd generalis deſcriptio non ſufficiat, alleg. *d. § quantum.* vbi etiam domus ſcribitur, nec obſtat ſtylus Romanæ Curiæ, cùm dicitur, *Data apud ſanctum Petrum,* quia ibi locus particularis tacitè includitur, quo Romani Pontifices, more maiorum, ſedere conſueuerunt, *faciat l. populi. ff. de iuſtitia & iure.* ſed Lap. Abb. *in dicto § præfatus.* dicit, quod ſi conſuetudo ita ſe habeat, quod ponatur, illa generalis deſcriptio ſufficiat. & hanc conſuetudinem dicit vigere in magnifica ciuitate Florentiæ, quòd tunc ſufficit generalis: ſi verò non ſit talis conſuetudo, tunc generalis deſcriptio non ſufficit, ſed eſt neceſſaria ſpecialis, allegat not. per Ioannem Andr. *in data 6. libri.* & ita reſidet ibi Lap. Ray. de Foi. *in l. comparationes, C. eodem.* videtur tenere, quòd ſufficiat generalis appoſitio loci, argument. *c. cùm Redemptor. 12. quæſt. 2.* ſecundùm quod refert Ioan. da Fan. *in d. ca. Abbate.*

Conclude, aut conſuetudo diſponit, quòd ponatur locus loci, vel quòd ponatur locus generalis, & tunc conſuetudinem ſerua, *l. prima & ſecunda. C. quæ ſit longa conſuetudo. l. de quibus ff. de legibus. cum ſimilibus.* quia in huiuſmodi ſolennitatibus conſuetudo plurimùm poteſt, *vt in cap. cùm dilectus. infra eodem.* Aut conſuetudo nihil diſponit, & tunc ſi in expreſſione generali tacitè includitur locus loci, & tunc ſufficit apponere locum generalem, & per hoc ſaluatur ſtylus Romanæ Curiæ, vt in data literarum Apoſtolicarum ſufficiat apponere locum generalem, *vt in Clement. 1. de iureiurand. & ſuprà in proœm. Clement.* & poteſt eſſe ratio, quia eſt quaſi notorius locus, vbi Papa in ciuitate manet, cùm ſit perſona, quæ non diſcurrit per loca particularia loci, ſed ſemper habet locum deputatum particularem notoriè in ciuitate, vbi manet, facit *d. cap. cùm redemptor.* Aut in expreſſione generali tacitè non includitur locus loci, & tunc ſi illa deſcriptio eſſet generaliſſima, puta dicendo, actum in prouincia Lombardiæ, & tunc non ſufficeret. Eſſet enim locus nimis indeterminatus: & ita poteſt intelligi quod ſuperiùs dicebat Ioan. Andr. Si verò non eſt generaliſſima illa deſcriptio, ſed generalis, puta quia diceretur actum Bononiæ in quarterio ſancti Proculi, nec exprimeretur locus particularis quarterij, & tunc non ſufficeret talis generalis deſcriptio.

Eſt tamen verum, quod propter hoc non vitiaretur inſtrumentum, ſed fieret ſuſpectum, niſi producens adiuuaret illud per teſtes, & illud vltimum videtur de mente Ioannis Andr. in loco præallegato. nihilominus immò videtur tale inſtrumentum valere, argumento eius quod ſuperius dixi de hora, niſi qualitas actus aliud requireret, vt dixit Bartolus *in d. §. qui nunciat.* vbi dixit non ſufficere, ſi dicatur actum in palatio, niſi dicatur ad banchum iuris, & iſta menti commenda. vide Dominicum *in d. § præfatus.*

Quærit etiam Domi. *in d. § præfatus.* quid ſi † tabellio non ap- 123
poſuit locum in contractu ſeu inſtrumento? idem eſt dicendum de tempore, ſi illud omiſit, an poſſit reficere inſtrumentum, & apponere locum & tempus? & refert Ioan. Andr. qui remittit ad Specul. *in eod. tit. §. inſtrumentum. verſ. ſed nunquid confecto.* & ibi Specul. dicit, quòd plerique ſapientes ſuper hoc ab eo requiſiti concorditer reſponderunt, & benè, quòd ſi tabellio poteſt ſe oſtendere per errorem, & non ex certa ſcientia omiſiſſe, benè poteſt poſtea ponere locum & tempus, & inſtrumentum erit validum, aliàs non, conſuluit tamen Notario, quòd de licentia iudicis reficiat illud, & hoc ſcripſit Fredericus de Senis *in conſilijs ſuis, conſilio decimo.* ſecundùm Lap. Abbat. *in dicto §. præfatus.* Ioannes Andr. ibi in additione concludit, quòd aut Notarius non appoſuit diem vel locum, & tunc poteſt poſtea apponere, quia conſtat neceſſario eſſe erratum reſpectu inſtrumenti, quia poſſibile fuit inſtrumentum non fieri certo loco & die, vnde iſti locus & dies ſunt de concomitantibus neceſſarijs circa inſtrumentum, ſine quibus actus celebrari non poteſt, vt dixit text. *in d. § præfatus.* ſi verò no-

tò notarius omiſit illa, quæ non ſunt neceſſaria de concomitan-
tibus ipſum contractum, puta quia nõ appoſuit teſtes in eo, quia
talis actus potuit celebrari ſine teſtibus præſentibus, vnde non
fuerunt de neceſſariis concomitantibus ipſum actum, licet fue-
rint de validantibus ipſum inſtrumentum, & hoc modo dicit
procedere præallegatum dictum Spec. quia tunc debet fieri iu-
dicis auctoritate: aut appoſuit diem & locum, ſed in hoc fuit er-
ratum, puta in calculando apponendo vnum diem pro alio, vel
vnum locum pro alio, & tunc ſi antequàm ſit data copia parti-
bus notarius vult corrigere, poteſt, ſed melius eſt ſi faceret no-
uum prothocolum, & nouum inſtrumentum, quia ſi corrigeret,
poſſet haberi ſuſpicio contra inſtrumentum, *l.fin.C. de edict. diui
Adria.toll.* Si verò data eſt copia parti & ſuper hoc orta eſt alter-
catio inter partes, tunc debet fieri auctoritate iudicis, & iudex
in danda ſentẽtia debet conſiderare, an notarius ſit bonæ famę,
& an altercatio diei inferat præiudicium aduerſario vel non, &
hæ præſumptiones habent mouere iudicem ad conferendum,
concedendum vel negandum facilius vel difficilius correctionẽ
fiendam, & ita refert & ſequitur do. Domini. Bart. verò *in l. Im-
perator. ff. de ſta ho.* tranſit cum dicto Spec. vbi dicit, quod ſi tabel-
lio poteſt oſtendere per errorem, & non ex certa ſcientia hoc
omiſiſſe, benè poteſt interim facere, aliter non. Conſuluit ta-
men, quod de licentia iudicis notarius id faciat, & dicit ibi Bart.
ex prædictis apparere, quod malè faciunt quidam notarij, qui a-
liquid in inſtrumento omittunt, & poſtea in margine id adij-
ciunt, & in fine dicunt, quod ſuprà per errorem omiſi, quia non
poteſt corrigi error ita inconſultè: Bald. verò *in rubr. C. eodem. in*
124 *15 colum. in verſic. ſed pone quod tabellio, in imbreuiatura &c.* † dicit,
quod ſi tabellio errauit omittendo ponere ſolennia in protho-
collo ſuo, ſeu imbreuiatura, tunc ex officio proprio debet po-
nere, puta diem & locum poterit ſupplere, quia adhuc non eſt
functus officio proprio. Si autem in inſtrumento eſt error
tunc aut orta eſt quæſtio erroris inter partes, & nihil poteſt niſi
mandante iudice, quia quæſtio erroris ad notionem ſuperio-
ris delata eſt: aut non eſt aliqua orta quæſtio, tunc dicunt qui-
dam, quod ſi iam reddidit inſtrumentum, non poteſt, ſicut nec
teſtis poſt publicatum dictum ſuum: ſi autem nondum reddi-
dit inſtrumentum parti, tunc poteſt, quod dictum Bald. ibi cre-
dit eſſe verum, allegat not. per Doct. *in l. ſi librarius. ff. de regul. iur.*
& quod not. Guil. de Cun. & ipſemet Bald. *in præallegata l. Impe-
rator.* ſed *in d. l. Imperator.* idem dicit, quod ſi in inſtrumento non
eſt dies, non poteſt corrigi niſi auctoritate iudicis, & maximè
hoc dicit procedere in facto remoto, quia de facili excidit de
memoria noſtra, allegat quod habetur *in l. quidam tabularum.
ff. de furt. in l. cenſus. ff. de probat.* & quod not. Innocen. *in c. quali-
ter, el 2. de accuſ.* facit quod habetur *in l. peregrè ff. de acquiren. poſſeſſ.
& in l. 1. ff. de ſeru. fugit.* & quod not. idem Bald *in l. presbyteri. C.
de epiſco. & cler.* vbi exclamauit de illo dicto Innocen. *in d. c. qua-*
125 *liter.* vbi dicit, † quod teſtis magis debet recordari de perſo-
na, quàm loco & de tempore, & ſic excuſabile eſt dictum te-
ſtis, ſi de tempore non recordetur, quod intellige, quando
tempus eſſet longum, per *dictam l. peregrè*, & ſimiles: ſi verò in
inſtrumento eſt appoſitus dies, ſed in calculatione indictio-
nis, vel ſimilium fuit erratum, tunc notarius poteſt illud corri-
gere propria auctoritate, ita refert in facto conſuluiſſe Dyn. de
mug. dixit tamen idem Bald. *in præallegata rubrica*, & loco præ-
allegato, quòd ſi non eſſet quæſtio erroris, ſed fidei, vt quia di-
ceretur inſtrumẽtum falsò fabricatum à tabellione, tunc etiam
de mandato iudicis non poſſet corrigi, cùm propter delictum
ſit priuandus auctoritate ſcribendi, *l. ſi aliqui. C. de ſuſcept. & ar-
cha. lib. 10.* ſed idem Bald. *in l. cùm proponebatur. ff. de legat. 2.* aper-
tiùs loquitur in iſto puncto, dicens, aut eſt error ipſius tabel-
lionis, quem ipſe tabellio vult corrigere vel emendare, iuxta
not. *in l. actor. ff. de re iudic.* aut ratione emendationis vel mutatio-
nis mutatur effectus, & tunc refert, aut tabellarius ſcripturã non
redegit in mundum, nec publicauit eam, & poteſt addere vel
mutare, quia creditur ei ratione officij, *l. ſi quis decurio. C. de fal.*
126 dummodò non deuiet ab originali, quia ad † originale debet
recurri, vbi tractatur de errore, *in Authen. de tabell. §. fina l. Sempro-
nius Proculo, de leg. 2.* Aut tabellio compleuit ſcripturam, & fortè
reſtituit inſtrumentum ſine indictione, tunc poteſt eam adde-
re, quia non dicitur inſtrumentum reddidiſſe, cùm careat for-
ma ſubſtantiali, immò potiùs illa dicitur ſcriptura priuata, *l. ve-
luti. ff. de edend.* idem dicit, ſi apparet diuerſitas inter indict. & an-
nos Domini: nam cùm liqueat de errore, meritò ad auctorita-
tem ſcripturæ recurritur, *vt d. l. ſi quis decurio.* Aut error non eſt
patens, ſcilicet latens, vt quia notarius ſcripſit die tertia cùm de-
buit ſcribere die ſecunda, vel narrauit aliter factum quàm de-
beret narrare, tunc refert, aut vult corrigere propria auctorita-
te, & non poteſt, quia iſta narratio reddit eum ſuſpectum: aut
de mandato iudicis, & tunc refert, aut † tale præceptum ema- 127
nauit ſine cauſæ cognitione, & non poteſt, quia tale præceptum
non valet, *l. filiusfamil. §. diui, de leg. 1.* Aut cum cauſæ cogni-
tione citatis citandis, & probato errore, & tunc poteſt, nec com-
mittitur falſum, quia iudicis auctoritas & fides veritatis eum
excuſat. Guil. de Cun. & Cyn. *in d. l. Imperator.* & Bartol. *in d. l.
ſi librarius.* Barto. not. ibi dicit, quod ſi eſt omiſſa dies, ſed non
conſtat de qua die eſt erratum, iſto caſu dicit, notario dicenti ſe
recordari de die debet credi, quia ſi officiali creditur in officio,
ſibi commiſſo, *vt in d. l. ſi quis decurio, & in l. magis puto §. ne tamen.
ff. de rebus eo. & in l. 1. §. cura carnis. ff. de offic. præfect. vrb.* maximè cùm
hoc de die ſit manifeſtum, quod apparet, quia ſi teſtis de die
non recordatur, nihilominùs probat, *l. teſtium iuncta gloſſ. C. de
teſt.* quod intellige, niſi eſſet dies propinqua, vt in quæſtione fa-
cti conſului hoc anno. Teſtator hodie fecerat teſtamentum, &
cras fecerat aliud reuocatorium primi, & in eo non appoſuerat
clauſulã, quam appoſuerat in primo iuxta not. *Bal. in l. humanum.
C. de legi. in pen. colum.* dicebatur, quod non recordatus fuerat,
quod tamen non eſt veriſimile, vt de die præcedenti non recor-
daretur, iuxta illud Terẽtianum, *Hui tam citò peperit.* & hoc quan-
do eſt erratum omittẽdo: ſed cùm apponit vnum diem & men-
ſem, cum debuiſſet apponere alium, nõ poterit corrigere, niſi de
errore conſtet per teſtes vel per alios modos, *l. quicquid aſtringen-
da ff. de verb. obl.* ratio eſt, tum quia functus eſt officio ſuo, ſicut di-
cimus in iudice, *l. iudex poſtquàm, de re iud. c. in literis, de offic. deleg.* ſed
hoc nõ poteſt dici, quando omiſit diem, quia inſtrumentum nõ
valet, & ſic non poteſt dici functus officio ſuo, *l. qualem. ff. de arbi.*
quandoq; tamẽ eſt erratum alio modo ratione cuiuſdam alter-
nationis, vt ſic dicatur, anno Domini, indictione tali, & nõ con-
cordat cum annis Domini, & ita refert conſuluiſſe Dy. & ita re-
ſidet ibi Bar. do Ant. *in c. ex literis inſ. eo.* refert doc. Io. And. *in loco
præall.* & duc. nec aliquid noui iſto pũcto more ſuo attulit in me-
dium, nec etiã Archi. 35. q. 9. §. 1. Sed reuerendus do. Car. Flo. de
Padua *in præ. cle.* in finalib. verbis dicit fuiſſe quæſtionẽ de facto:
productum fuerat quoddã inſtrumentum in iudicio, in quo nõ
erat tempus, nec locus, opponebatur quod nõ valebat, peteba-
tur à notario, vt apponeret locũ & tempus: fuit dubitatum: vtrũ
poſſet: & videtur quòd ſic, per ea quæ habẽtur *in c. 1. de ſacramen.
non iterãdis*, quia omiſſum ſuppleri poteſt: Nam in talibus credi-
tur notario de his, quæ geſſit, *l. ſi quis decurio, præalleg. & c. ad audien-
tiam, de præſcrip.* in contrariũ allegat, quia functus eſt officio ſuo,
maximè ex quo data eſt copia parti, *l. iudex poſtquàm. præallegata,
& in d. c. in literis*, nec debet credi ſoli tabellioni, *in Authen. de ha-
red. & fal. §. ſi verò*, licet ante ab initio poſſet fieri ſine ſuſpicio-
ne, poſteà verò non, *in Authen. de æqualitate dotis. § ne contingat.*
allegat Specul. *in loco ſuperius allegato*, quod niſi notarius doceat
de errore, non admittitur, ſed ſi de errore docebit, benè admit-
titur, allegat quod habetur *in c. inter dilectos. infrà eod.* quod dicit
eſſe benè notandum, & ita reſidet Angel. *in l. errore. C. de teſtamen.*
tetigit, ſed ſicco pede tranſiuit. Et ſic ex dictis tantorum patrum
non poteſt apparere iudicio meo vera & firma concluſio. † Ideo 128
quantum ad propoſitũ attinet, videlicet quando notarius omi-
ſit locum & tempus, an ſcriptura ſua vitietur, & an ipſe poſſit eã
emendare auctoritate propria, vel docto de errore poſſit eam
emendare iudicis auctoritate, & cum laude Dei ita videtur di-
ſtingui poſſe in hoc dubitabili paſſu. Aut dies & luc[9] omiſſi fue-
runt in cõtractu celebrato in ſcriptis, & tunc talis cõtractus ſeu
inſtrumentũ eſt nullius momenti, & talis error nullo modo po-
teſt corrigi per ipſum notarium etiã de mãdato iudicis, quia iſta
noua ſcriptura nõ eſſet eiuſdem ſpeciei, cuius eſt prima ſcriptu-
ra, nec conficeret cõtractum in ſcriptis, ſed nuncupatiuum, nec
ob *l. cùm proponeretur, de leg. 2.* quia ibi nõ valet vi ſcripturæ, ſed vi
alterius probationis, & ad hoc allego *l. contractus. C. eo.* & elegan-
tiſſimum dictum Bar. *in l. Gallus. § idem credendum. ff. de libe. & poſt-
hu.* vbi dixit, † quod vbicunq; contractus eſt celebrãdus in ſcrip. 129
poſtquã eſt ſcriptus, notarius non poteſt addere nec diminuere,
nec extendere dictũ, & cætera appoſita in illo contractu, & ideo
refert oẽs notarios errare eo ipſo, quod ſcrib ... appellationes,

dicen-

dicendo, appellanit, &c. quia poſtea illas appellationes exten-
dere non poſſunt: debuit enim in principio totum extendi, &
allegat *d.l.contractus*. vbi dicitur, quod ea quæ celebrantur in ſcri-
ptis debēt primò tota ſcribi, & poſtea legi. Et ex hoc dicit, quòd
notarius poſtquàm eſt rogatus de appellatione, quæ debet in-
terponi in ſcriptis, vel de ſententia quæ debet proferri in ſcri-
ptis, non poteſt ibi aliquid addere vel detrahere, & dicit errare
notarios dicentes ſe rogatos de appellatione in ſcriptis inter-
poſita, & poſtea dicunt parti, dictabis eam, & dabis mihi: nam
ante omnia debet eſſe dictata, & de illo dicto facit ſiſtum Sa-
lyce. *in d.l.contractus*, & reuerendus dom. Abb. *in c.1. infra eodem*. &
Bald. *in d.l. Imperator, in 4. colum. verſic. ſed nunquid, in d.§. creden-
dum, & in d.l.contractus*. & ſic hoc eſt indubitatum: poſito non
tamen conceſſo, quòd notarius poſſet apponere locum & tem-
pus corrigēdo primam ſcripturam, vt voluit Io. And. & ſequen-
tes, non tamē illud poterit facere in contractu celebrato in ſcri-
130 ptis. † Sed an poſſit declarari cōtractus celebratus in ſcriptis per
ipſum notarium? Videtur quod ſic. quia ille, qui declarat, nihil
de nouo inducit *l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſta. & in c.1. de
ſum. Trin. lib. 6.* & ibi dixit Do. Datus fuit terminus ad producen-
dum articulos in cauſa, quod poterit articulis declarari, cùm ex
declaratione nouū quid fieri nō dicatur, alleg. Oldr. *in conſ. 194.*
& dicit Bald. *in l. conſtit. C. §. quibus*, quòd licèt ſtatutarij non poſ-
ſent addere ad antiqua ſtatuta, poſſint tamen declarare illa, &
gloſſ. *34. diſtin. c. ſi quis viduam*, & ibi Dominicus dicit per illam
gloſſ. quod qui non poteſt articulare, poteſt antiquos articulos
declarare, & Bald. *in l.1. §. huius ſtudij ff. de inſtit. & iur.* vbi dicit,
quod ſi fuit datus terminus alicui ad articulandum, & facit ar-
ticulos generales, quòd poterit illos poſt terminum declarare:
facit quod not. Bald. *in rubric. de rerum permuta. & in l.1 poſt prin-
cip. de teſta. ma. & in l. cum in teſtamento in fin. C. de manu teſtamento.*
& Ioan. de Imol. *in d. l. hæredes palam. §. ſed ſi notan.* ergo ſequitur,
quòd poterit declarari: nihilominùs cōtrarium videtur verius,
& per illud, quod dixit Guil. de Cun & Bald. poſt eum *in d. l. Im-
perator. ff. de ſtat. hom.* quod ſic poſt inſtrumentum publicatum, &
poſtquàm data eſſet copia parti, tabellio non poteſt facere in-
ſtrumentum ſine conſenſu partium, vt *in Auth. de tabell. §.1.* ita vi-
detur dicendum in contractu in ſcriptis celebrato, vt poſtquàm
eſt completus & abſolutus à partibus, non poterit per notarium
531 extendi, minui nec declarari, nec corrigi: & iſta tene menti. † Si
verò loquimur an contractu non celebratu in ſcriptis, & tunc
pone iſtam concluſionem, quòd ſi notarius nō apponit locum
nec tempus in eo, quod eo ipſo præſumitur falſarius: quod pro-
bo inconuincibiliter hoc modo: Vbicunque notarius omittit
ſolemnitatem incumbentem ſibi, præſumitur falſarius, textum
allego formale in *l. iubemus. ad fi. C. de teſt. in ver. futuris tabellioni-
bus, quod ſi aliter facere auſi fuerint, pœnam falſitatis non euitabunt*: &
ibi dixit glo. iſta & ſing. quod oritur præſumptio iuris & de iu-
re, & de falſitate contrarium, contra quam non admittitur pro-
132 batio, iuxta not. *in c. is qui, de ſpon.* facit in ſimili gloſſ. quæ reputa-
tur ſing. *in l. cùm allegas. C. de vſu.* † quæ dicit, quod ſi in contractu
celebrato per vſurarium apponatur pœna inſolita, licèt aliter
non appareat de vſuraria prauitate, præſumitur contractus vſu-
rarius, intantum quod non admittitur probatio in contrarium,
& ideo dicebat Bal. *in l. cùm proponeretur, de leg. 2.* quod ex cōiectu-
ris poteſt quis conuinci vſurarius manifeſtus, optima glo. relata
ad text. *in c. cùm in diœceſi, de vſur.* facit in ſimili glo. quæ allegatur
in l. 6. ff. de condit. iuſti. & ideo dicebat Bald. *in l. quoties §.1. poſt prin.
ff. de condit. inſtit.* quod ſi notarius omittit ſolemnitatem, eſt præ-
ſumptio contra ipſum de falſitate, & videtur eſſe præſumptio iu-
ris & de iure, contra quam non admittitur probatio in contra-
rium. allegat *d. l. iubemus*. vidi & audiui auctoritatis non contem-
nendæ doctorem do. meum Io. de Imol. legentem in cathedra
d. l. quot. & damnantem hanc doctrinam Bal. dicebat enim quod
licet Bald. videatur loqui generaliter de notario omittente ſo-
lemnitatem, tamen dictum eius erat reſtringendum, quando o-
mittebat ſolemnitatem teſtamenti, & hoc dicebat probari, ſi
ſubtiliter ponderetur, *in d. l. iubemus, in verſ. in cauſa tam neceſſaria
verſari*, ideo ſi notarius omitteret in alio actu ſolemnitatem, pu-
ta in contractu, fortè non procederet dictum Bald. per illum tex.
à contrario ſenſu mouebatur, quia diſpoſitio illius l. non repe-
ritur expreſſa in alio caſu, ergo erubeſcimus cùm ſine lege lo-
133 quimur: & quia † in pœnis mitior debet eſſe interpretatio, *l. ſi
præſes. ff. de pœnis & in c. in pœnis, de regul. iur. in 6. de pœn. diſtin. 1. §.
pœn. c.* & ita momordit dictum Bald. ſub dubio tamen forte. Et
miror, quòd non viderit excelſum dom. Petr. de Ancha. *in c. cau-
ſam quæ, ſuprà de teſt.* vbi dixit, † quod ſi notarius omittit ſolem- 134
nitatem incumbentem officio ſuo in contractu, præſumitur fal-
ſarius, & allegat textum *d. l. iubemus*, & mirum eſt, quòd nemo
eorum viderit Ricar. malum *in quæſt.* quæ incipit, *teſtis*, quā quę-
ſtionem refert & ſequitur Bald. *in d. l. iubemus*, vbi dicit, quod ta-
bellio, qui conficit inſtrumentum de teſtamento imperfecto,
punitur de falſo, idem vbicunque ſcienter prætermittit ſolem-
nitatem, allegat Ricar. licèt in contrarium alleget, quod not.
gloſſ. *in Authen. de non alie. § quia verò veriſimile*. ſed ibi tabellio ſcri-
bit inſtrumentum verè & propriè, licet inualidè, & ſic Bald. ibi
expreſsè loquitur, quod habebit locum in contractu. Nec ob-
ſtat, cùm Ioan. de Imol. dicebat, quod non eſt iure expreſſum,
quia ſalua reuerentia tanti Doct. immò eſt iure expreſſum, vt in-
feriùs patebit. Secundò faciat text. expreſſus hoc determinans
*in Authen. de tabell. § illud, in verſic. in tempus quo carta facta eſt inſer-
tum relinquant*, & poſtea in fine ſubdit ibi Imperator, non dare
occaſionem quibuſdam falſitatem committere, qui ſe obno-
xios exiſtere demonſtrabunt, qui præter hæc agere præſumpſe-
rint, vbi ab intio legum tex. ibi fuit conſtitutus ad probandum
hanc opinionem meam, vbi ſi tabellio non apponit in inſtru-
mento ſecundùm diſpoſitionem illius tex. dicitur eſſe obnoxius
falſitati, & ſic per illum tex. declaratur *d. l. iubemus*, vt non ponat
caſum ſpecialem in teſtamento, licet Io. de Imol. dixerit nō eſſe
expreſſum in iure. Tertiò faciat ratio viua: † Notarius præſumi- 135
tur eſſe diligens reſpectu eius quod tangit officium ſuum, *l. ſi quis
ex argentarijs. § penul. in verſic. inſtructus eſſe poteſt inſtrumento ſua pro-
feſſionis ff. de edend.* Turpe eſt patritio viro ignorare ius in quo
verſatur: ergo ſi aliter ſe habuit in officio ſuo, præſumitur in do-
lo, ergo præſumitur quòd apenſatè factum commiſerit. Quar-
tò faciat quod dixit Bald. *in l. fina. C. de mag. conuen.* vbi dicit,
quod ſi notarius omittit ponere rodictionem in inſtrumento,
committit falſum, ſed in caſu iſto præſumitur, quòd dolo fece-
rit omittendo ea, quæ concernunt officium ſuum &c. Quintò
faciat, quod dixit Bald. *in l. ſi poſt diuiſionem. C. de iur. & fact. ignor.*
vbi dicit, quod ſi notarius omittit ſolemnitatem incumbentem
officio ſuo, puta quia omittit tempus, inſtrumentum præſumi-
tur falſum, & allegat textum *in Authen. de tabel. §. fin.* Et ex iſtis ap-
paret concluſio vera & indubitata, quod eo ipſo quod notarius
omittit ponere locum aut tempus in cōtractu, præſumitur quod
falsò fecerit, poſſet tamen eſſe ita violenta præſumptio bonita-
tis notarij, quod præſumitur per errorem hoc accidiſſe, com-
moueor per ſing. dictum Hoſti. *in c. finem litibus, de dolo & contum.*
vbi dixit, quòd † ſi vir ſanctæ vitæ ſeu magnæ bonitatis litigat 536
in iudicio, & ſuccubuit habens iniuſtam cauſam litigandi, quod
non punietur in expenſis, quia præſumptio eſt, quod aliquo iu-
ſto colore litigauit: facit *c. 2. de ope. non. nunc.* glo. *in c. expedit, 12. quæ-
ſtio. 1.* glo. *in d. l. tertio ſiudus ff. de condit. & demonſtr.* text. *in l. ſi à bonæ fi-
dei. ff. de rei vend.* quod not. dom. Anton. *in c. poſtremo, de appella.* Si
verò notarius appoſuit locum & tempus, ſed omiſit locum lo-
ci & diem, & ſic appoſuit tempus in genere, & non in ſpecie,
tunc dico inſtrumentum non vitiari, & ſtabitur tunc dicto no-
tarij, ſi dixit ſe recordari de die, vt Bar. *in d. l. ſi librarius*. omiſſio e-
nim diei eſt † quid leue, poſito quòd eſſet forma ſubſtantialis vt 537
apponatur dies certa in inſtrumento, tamen eius omiſſio non
vitiabit inſtrumentum, quia eſt leuis forma: hoc dico per tex. &
per no. per Iac. de Aren. *in l. 1. §. fina. ff. de ventr. inſpic.* & quod not.
per omnes *in l. fin. C. de iure delib.* Et ideo dicebat excel. Doct. Ga-
ſpar de Cal. *in conſilijs ſuis in tit. de fide inſtrumen. conſi. 1.* quod omit-
tere diem eſt leue, quia nihil ad partes, quia nullum præiudiciū
qua die fuerit ſcriptum inſtrumentum, & hoc modo poſſunt ſu-
ſtentari multa dicta Doct. ſuperiùs reprobata, & procedit hoc
quando inſtrumentum eſſet de recenti. Si autem eſſet de lon-
ginquo, & non eſſet veriſimile, quòd notarius recordaretur,
tunc eſſet neceſſarium deuenire ad probationes erroris, per id
quod ſuprà dixit Spec. & quòd non ſit veriſimile, quòd notarius
recordetur de tempore antiquo, facit ſing. dictum Ioan. Andr.
in addit. Spec. eod. tit. § inſtrumentum, circa princ. vbi dicit: † Tabel- 138
lio fuit rogatus de quodam inſtrumento, petitur ab eo copia: ta-
bellio reſpōdet ſe non recordari fuiſſe rogatū de illo inſtrumen-
to, quod ſi extat longiſſimum tempus rogationis, nō poteſt no-
tarius de falſo accuſari, quia in falſo requiritur dolus, *l. nec exem-
plum. C. de fal.* ſed propter longum tempus præſumitur obliuio,
vt d. l. peregrè. Si verò fuit rogatus de tempore recenti, tunc poteſt
puniri de falſo, præſumitur enim dolosè dixiſſe ſe nō recordari,
& vo-

Digitized by Google

139 & voluiſſe celare veritatem: ſed ita † punitur de falſo, qui celat
veritatem, ſicut qui falſificat, *l. qui teſtamentum. ff. de fal.* & quod
not. *in c. 1. de crim. fal.* ita refert Ioan. Andr. fuiſſe diſputatum &
deciſum per Franc. de Rampo. *in præallegato loco*, quod menti
commenda, quia eſſet aureis literis ſcribendum, de illo ſing. ex-
clamauit Ludo. Roma. *in ſuis not.* 370. & per iſta poteſt apparere
140 veritas, enarratæ hæſitationis. † Sed pone quod conſuetudo di-
ſponit valere inſtrumentum ſine appoſitione temporis & loci,
an valeat talis conſuetudo? Elegans doct. Ludou. Roma. *in l. fin
illa ff. de verb. oblig.* tetigit hoc, & refert Dom. de Rot. *deciſione* 399.
dicentes nullam eſſe talem conſuetudinem, & eos ipſe ibi ſe-
141 quitur, & mouetur hac ratione; Conſuetudo † nil diſponere
poteſt circa ea quæ ſunt ſubſtantialia actus, vt eſt not. glo. *in c.
non putamus, de conſuet. lib. 6.* quæ vult, quod conſuetudo diſpo-
nens contra ſubſtantiam actus quantocumque tempore ſit ſer-
uata non inducit vinculum, ſecus contra ſubſtantiam actus, vt
in c. fin. de condi. appo. & quod not. *in auct. ingreſſi. C. de ſacroſanct. ec-
cleſ.* & per hoc extenditur dictum Bart. *in l. cum precario. ff. de precar.*
vbi probatur non valere pactum contra ſubſtantiam actus, &
ibi dixit Bart. non valere pactum, ſi cõſtituo procuratorem cum
hoc quod reuocare non poſſim, facit glo. ſing. *in c. fin. de procu. lib.
6. in verſ. reuocatum.* & quod dixit Ange. *in l. 1. ff. de procu.* & Bald. *in l.
perpetuum, eod. tit.* & Ange. *in conſ.* 317. vt nedum habeat locum il-
lud dictum Barto. in pacto, ſed nec in conſuetudine: quod tene
mẽti, quia ad illam l. eſt nouum, ſed vt apponatur locus & tem-
pus in inſtrumento, eſt de ſubſtãtia, ergo conſuetudo nil diſpo-
nere poteſt, & ideo dixit glo. *in d. c. non putamus*, non valere con-
ſuetudinem, vt de maiori appelletur ad minorem, quia eſt con-
tra ſubſtantiam appell. niſi fortè cõſuetudo faceret illum mino-
rem maiorem quo ad illum articulum appellationis, vt fuit not.
dictum Ioan. de Ligna. *in d. c. non putamus*, & voluit. Ioan. *in c. Ro-
mana, de appell. lib. 6. & in c. irrefragabile, de offic. ord.* Secundò mo-
uetur, quod ex appoſitione loci & temporis datur facultas reo
ſe defendendi & docendi inſtrumentum falſum, *vt d. l. opti-
mam. & in d. § item verborum. & d. l. Pantonius. § rei*, ſed ſi conſue-
tudo diſponeret contrarium, ſequeretur abſurdum, quòd con-
ſuetudo daret materiam fabricandi falſum, *l. conuenire. ff. de pact.
dot. l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſt.* item tolleretur reo facultas ſe de-
fendendi, quod fieri non poteſt per conſuetudinem, *cle. paſtora-
lis, de re iudi. l. ſcientiam. § qui cùm aliter. ad l. Aqui.* & ita reſidẽt Do.
de Rota. Sed longè mirandum eſt, quod dom. Lud. qui inter iu-
ris modernos habuit memoriam tenaciſſimã, non fuerit recor-
datus eius, quod dixit dum. Anto. *in proœmio Grego.* vbi refert do-
ctrinam Gui. de Suza. *in l. cùm de conſuetudine. ff. de legi.* vbi dixit
valere inſtrumentum ſine die & conſule, ſi hoc dictat conſue-
tudo, & remittit dom. Anto. ſe ad no. per eum *in c. 1. inf. eod.* ſed in
c. 1. de hoc nihil dixit, & ſic videtur ſequi doctrinam Guid. & ſic
patet, quòd iſte articulus non ſit ſine dubitatione, & videtur
quòd dictum Guid. ſit verius hoc modo: Conſuetudo loci facit
inſtrumentum authenticum, vbi aliter non eſſet authẽticum de
iure communi propter carentiam loci & temporis, erit tamẽ re-
ſpectu conſuetudinis. Secundò facit quod no. Io. And. *in c. 2. de
142 proba.* & pleniùs in addi. Spec. vt ſuperiùs retuli, vbi † dicit valere
conſuetudinẽ validantem probationem inualidam: ergo ita va-
lebit conſuetudo validans inſtrumentum inualidum. Tertiò fa-
143 ciat quod dixit Inno. & Hoſt. *in c. cùm dilectus. inf. eo.* † vbi dicunt
valere conſuetudinem, vt credatur inſtrumento confecto à per-
ſona non authẽtica, vt in caſu *illius c.* ſine ſubſcriptione teſtium,
eodem modo dicamus, quòd valeat ſine inſcriptione temporis
& loci. Quartò faciat quod dixit Bart. *in l. ſi ſeruus communis. ff. de
ſtip. ſer.* vbi dixit, quod iudex poteſt ſcribere acta, & ſibi adhibe-
tur fides, ſi hoc habeat conſuetudo, allegat *d. c. cùm dilectus*, & ta-
men propter præſumptionem falſitatis euitandæ tenetur iudex
adhibere notarium, vel honeſtas perſonas ad ſcribendum acta
iudicij, *vt in c. quoniam contra falſam, de probat.* & tamen valet con-
144 ſuetudo, ergo idem dicemus in caſu iſto. † Quintò, ſi ita eſſet,
quod propter euitandam falſitatem deberet apponi tempus in
inſtrumento publico, ergo eadem ratione eſſet apponẽdum in
ſcriptura priuata: ſed communis doctrina doctorum eſt, quòd
ſcriptura priuata non requirit tempus, vt eſt caſus, qui commu-
niter reputatur ſing. *in l. cùm tabernam. § idem quæſit. ff. de pigno.* &
hoc tenet Barto. *in l. conſtit. ff. & in d. § quæſit. & in l. in ſumma. §.
item Labeo ff. de aqua plu. arcen.* & gloſſ. 25. *quæſt. 2. reſcripta. verſic. ſi
qua.* Goil. de Cu. *in l. 1. ff. de iuſti. & iur.* Angel. *in d. § idem quæſit, &
in d. §, item Labeo.* Bart. *in l. ſi qua. C. de diuer. reſcript.* licet Iacu. Butr.
in l. conſtit. C. tenuerit contrarium, Bald. tamen ibi *in § ſi in 3. col.*
tenet primam opin. & dicit dictum Iac. Butr. poſſe procedere eo
caſu, quo ſubſtantia actus poteſt infringi ex tempore: tunc enim
debet priuata ſcriptura continere tempus, vt in mandato pro-
curatoris, quia ſi non apparet de tempore, tunc iudicium quaſi
ſine mandato poſſet infringi. Si verò ſubſtantia actus non in-
fringitur ex tempore, tunc non eſt neceſſe apponere tempus in
ſcriptura priuata. Nec obſtat *§ quantum, in Authen. quib. mod. na.
effic. ſui.* quia ſi ponderetur ille text. loquitur in ſcriptura priua-
ta, & loquitur in ſcriptura ſacerdotis, quæ in matrimonio & in
dote cum tribus teſtibus reputatatur pro ſcriptura publica, nec
eſt alibi text. ille ſecundùm Baldum *in præallegato loco, & in auth.
quod ſine. circa fin. C. de teſtamen.* Sed dom. Ioan. de Imol. & dom.
Abb. poſt Ioan. Andr. & alius *in c. 1. infrà eod.* aliter dicunt, videli-
cet quod ſi agitur de præiudicio ſolius ſcribentis, tunc ſcriptura
priuata probat contra ſcribentem, & ita loquitur *d. § idem quæſit.*
Aut agitur de præiudicio alterius ſaltem ſecundario, & dies eſt
neceſſariò probãda, & tũc requiritur eius appoſitio, pone exẽ-
plum: Si dico me creditorem priorem in hypotheca, tu verò di-
cis te priorem, & producis ſcripturam priuatam, vbi non appa-
ret de die obligationis, quod tunc ſi aliter non probes priorita-
tem, ego ſum præferendus: & iſto caſu benè requiritur appoſi-
tio temporis, & hoc modo poteſt procedere opin. Iac. Butr. Sed
in veritate dictum Bald. ſi diſtinguatur, vt diſtinxit, non proce-
dit: nam contrarium facit text. *in d. § item quæſit*, vbi tractat de a-
ctu, qui poterat infringi ex tempore obligationis, quod idẽ pi-
gnus, ſi primò alteri fuiſſet obligatum, nõ valuiſſet ſecunda ob-
ligatio de eodem facta, *arg. l. qui prior. ff. qui pot. in pign. hab.* Et ta-
men ibi ſecundùm intellectum Bart. dicitur, quod ſcriptura pri-
uata non requirit diem, & propter hoc melior eſt diſtinctio Io-
an. Andr. & ſequacium, & ſic ſtamus in hac concluſione, quod
in ſcriptura priuata regulariter non requiritur tempus: ergo ap-
poſitio temporis non fit propter euitandam falſitatem in pub-
lico inſtrumẽto, quia pari formiter apponeretur in ſcriptura pri-
uata. † Sextò faciat glo. *in d. § item Labeo*, quæ tamen communi- 145
ter eſt reprobata per omnes Doct. quod valet inſtrumentũ pub-
licum in obligatione reali ſi non apponatur dies & conſul: poſ-
ſet tamen glo. illa ſuſtentari, videlicet eo caſu, quo conſuetudo
ita ſeruat, vt voluit do. Ant. & Guid. de Suza. & ita poſſet ſuſten-
tari, licet per alios reprobetur. Et ex iſtis inficiari nõ poſſum hũc
paſſum fore dubitabilem. Poſſet dici opin. do. Ant. & Guid. pro-
cedere, quando conſuetudo diſponit de die. Nam omiſſio diei
eſt ſolemnitas leuis, vt ſuperiùs dixi, opi. verò dom. de Rot. & ſe-
quacium procedit, quãdo conſuetudo diſponeret, quòd nõ ap-
poneretur tempus, & iſto modo poſſent reduci ad concordiam
doct. præfan. Pondera, & ſubiici poſſet, quod aut conſuetudo
ſeu ſtatutum habet aliquod rationabile motiuum diſponendi,
vt apponatur tempus in contractu, & tunc valida ſit talis con-
ſuetudo ſeu ſtatutum. Pone exemplum, quòd in loco tanta eſ-
ſet iniquitas habitantium, quòd de facili reperirentur teſtes ad
probandum publica inſtrumenta quo ad tempus, puta quòd ta-
lis non fuiſſet tali tempore in tali loco, & tunc valet talis con-
ſuetudo, vt tollatur materia malignandi, facit in ſimili elegans
dictum Bald *in l. 2. C. de iudi. vidu. toll.* vbi dicit valere ſtatutum,
quòd minor nõ obligetur ex contractu iurato, ſi tale ſtatutũ ha-
beret rationabile motiuum: idem dixit *in authen. ſacramenta pu-
berum, in 2. colum. C. ſi aduer. vend.* & ibi Salyc. qui dicunt, quod ſi
tanta eſſet iniquitas habitantium, quòd inducerent minores ad
contrahendum, & ad iurandum, vt non veniant contra contra-
ctus, & ſic minores reperirent ſe deceptos, tale ſtatutum valeret
& teneret. Facit quod dixit idem Bald. *in l. non dubium. C. de legib.
& in l. 2. C. de reſcind. vend. & in l. pactum quod dotali. C. de col. & in l.
omnes populi, in 8. colum. ff. de iuſti. & iure.* & quod not. ibi Barto. *in 9.
colum.* & latè ſcribitur per omnes *in cap. cùm contingat, de iureiuran.*
& per dom. Abb. *in quæſt. incipiente, ſtatuto Senenſi cauetur.* & hoc
modo poſſet ſuſtentari opinio dom. Anton. & Guid. aliàs autem
procedat opi. dom. de Rota, & iſta menti † commenda, quia a- 146
libi non legi ita breue tacta. Sed an in lege condenda ſit neceſſe
apponere diem & conſulem? Bal. *in § quibus. in l. conſt. C.* dicit le-
ges & ſtatuta probant, licèt in illis non ſit dies & conſul, & re-
fert ſe pluries vidiſſe de facto q. Tu vide *in proœm. clemen.* vbi ap-
ponitur tempus, dicas quod illud non eſt de neceſſitate, & pro-
cedit dictum Bal. niſi eſſet difficultas in tempore, quia ſtatutum
induceret aliquid de nouo, & eſſet quæſtio, vtrũ actus fuiſſet ge-
ſtus ante conditum ſtatutum, vel poſt, quia tunc eſſet neceſſa-
rium

rium probare tempus. gloſſ. eſt ſing. *in Clem. fin. de reſcript.* vide
147 Barto. *in l. eum actum. ff. de nego. geſt.* † Sed an vitietur inſtrumen-
tum, ſi omittatur indictio, vel ſi erretur in ea? dic quod indictio
eſt inſerenda in inſtrumento, vt *in Authen. vt præpo. nom. impe. in
princ. Auct. quibus modis na. eff. leg. §. quantum. C. inter dilectos. infr. eo-
dem 24. diſt. c. in nomine Domini. de relig. dom. c. cum venerabilis,* Spec.
in eo tit. §. 2. in 1. colum. & in §. inſtrumentum. verſi. item quod non eſt.
& habetur *23. diſt. de liguribus. 25. q. 7. c. maiores.* Cùm ergo per prius
allegata appareat indictionem eſſe de ſubſtantialibus inſtru-
menti, videtur dicendum quòd inſtrumentum non valeat, niſi
indictio non apponatur in eo, niſi per aliqua præcedentia in in-
ſtrumento conſtet de indictione, quia tunc ſufficeret, facit *c. ex
multa. de vot. §. verum. c. 2. requirit. de appell. 22. quaſt. 7. Apoſtolus. ff. de
edend. l. ſi quis ex argentarijs. §. initium.* ita eleganter dicit Ioan.
Andr. *in data 6. libri.* idem etiam dicas, ſi conſuetudo haberet
contrarium, videlicet indictionem in inſtrumentis non poni,
ſecundùm Ioan. Andr. ibi. Faciat *c. cùm dilectus. infrà eod. l. de qui-
bus. ff. de ll. & 1. diſtin. §. leges.* Faciat pro hoc dicto æquitas, quæ fun-
datur ſuper ceſſatione cauſæ, cùm enim hodiè non fiat illa in-
dictio ſeu ſolutio tributorum ferri, argenti & auri, de quo habe-
tur *C. de nono. C. compo. l. vna. in fin.* & ibi glo. *in Authen. vt præpo. no.
impe.* per glo. & *in c. inter dilectos. inf. eo.* per glo. faciliùs ceſſare po-
teſt ipſius inſcriptio, quæ propter illa fiebat, *c. magna. de voto.* Sed
ſi appoſita eſt indictio, & eſt erratum in calculatione indictio-
nis, an vitietur inſtrumentum: glo. *in d. c. inter dilectos,* determinat
quod ſicut communiter damnatur illa gloſſ. & per Doct. ibi, &
contra eam conſuluit Cyn. refert & ſequitur Ioan. Andr. *in data
6. lib.* & Barto. *in l. ſi librarius. ff. de reg. iur.* & Bald. *in l. Imperator. ff. de
148 ſtat. hom. & in rubr. C. eod. & in l. cùm proponebatur. de leg.* † Sed po-
ne, ſtatuto cauetur, quòd publicum inſtrumentum debeat regi-
ſtrari in camera communis, vt extant ferè ſtatuta per totam Ita-
liam, & apponitur dies in inſtrumento principali, videlicet 15. &
in regiſtro communis vbi eſt regiſtratum dictum inſtrumentum,
inuenitur dies alius, videlicet 16. ſed in anno, menſe, & alijs con-
cordant, an tale inſtrumentum probet? iſta quæſtio fuit olim de
facto, & ſubtiliſſimus vir do. Fran. de Rampo. Doctor Bononi-
enſis conſuluit, & conſilium ſuum reperitur inter conſilia Ioan.
Cald. *in eod. titu. in conſi. 1.* & videtur quòd probet, quia error no-
tarij non debet nocere parti, *l. 2. C. de erro. aduoca. l. errore. C. de te-
ſtam. cum ſimil.* dummodò de errore conſtet legitimè, vere vel
præſumptiuè, & quòd præſumatur error, vt appareat veritas
iſtius quæſtionis, ponderandum eſt quod notarius regiſtri non
ſcripſit in regiſtro, vt illa quæſtio accidit in facto, ſed ſcripſit
quod notarius dicit ſe ſcripſiſſe 15. die: creditur ergo ipſi nota-
rio rogato de inſtrumento hæc dicenti, *argum. l. ſi quis decurio. C.
de ſalcid.* tamen quia hoc pendet ex facto ſuo & de proximo, &
quod ad eum pertinet apponere diem & locum, & quod eſt le-
ue, quia nihil ad partes, quia nullum præiudicium, qua die fuerit
ſcriptum dictum inſtrumentũ, licèt in propoſito diuerſitas mul-
tum faceret propter nullitatẽ, de qua dubitatur propter diſpoſi-
tionem ſtatuti, *l. fin. ff. pro ſuo.* nam & ipſe notarius potuiſſet per
ſeipſum errorem ſuum corrigere ante quæſtionem de hoc mo-
tam, & ante inſtrumentum datum partibus, licèt tunc faceret
cum iudicis auctoritate, vt plenè not. Io. Andr. in addit. Spec. *in
eod. tit. §. poſtremo, verſ. quid ſi confecto,* & in quæſtione, quam poſuit
ſuper data. 6. lib. ita reſidet præfatus Doctor in dicto conſilio, &
149 idem ſequitur dom. Gaſp. de Cal. ibi: † motus primò, quia error
notarij non nocet inſtrumento, glo. *in c. ad audientiam. de reſcript.*
nec nocet priuilegio, *in c. ex parte. infrà eod.* dum tamen de errore
doceatur verè vel præſumptiuè, in dicto autem caſu apparet ne-
dum verè ſed præſumptiuè, quia ceſſante ſtatuto probat inſtru-
mentum principale, poſito quòd non fuiſſet regiſtratum: plura-
litas autem factorum non præſumitur, *c. cum Ioan. eremita. infrà eo.*
igitur notarius, qui atteſtatur de inſtrumento in regiſtro nõ ap-
ponendo clarè diem dicti inſtrumenti cõfecti, errauit, & ſic par-
tibus nocere non debet: item error vnius literæ nõ vitiat, ſi pro-
pter illius defectum ſenſus non mutetur. Sic in caſu iſto ſenſus
non mutatur, ex quo idẽ continet, ſiue cõtractus fuerit vna die,
ſiue alia, igitur defectus partibus quæ ſunt ſine culpa, nocere nõ
150 debet, & ita reſidet ibi domi. Gaſpar de Cald. † Sed an valeat
pactum quòd ſtetur ſcripturæ priuatæ ſicut publico inſtrumen-
to? Vidi dubitari de facto, cùm legerẽ Ferrariæ. & per illuſtrem
do. Marchionem fuit mihi illa cauſa delegata, & Innoc. multum
ſingulariter *in c. cum P. tabellio. inf. eod.* decidit tale pactum non te-
nere, refert illud dictum, & ſequitur Ang. *in l. pactũ inter hæredem.
ff. de pact. in vlt. colum.* & Bald. *in l. de quibus. ff. de ll. in 3. colum. & in l.
Imperator. ff. de ſtat. hom. in vltim. col.* Ludo. Roma *in repetitione rubr.
ff. de arbit. & in conſilijs ſuis in conſilio incipiente, in puncto propoſito bre-
uiter dicendum.* Sed an conſuetudo poſſit facere inſtrumentum
ſufficiens inſufficiens? Oldrad. *conſil.* 105. conſuluit quod ſic, per
textum *in c. cum dilectus, infrà eod.* † Sed an requiratur ſignum 151
notarij apponi in inſtrumento publico? text. videtur, quod
ſic, *in l. fina. verſic. ſignum quod eſt ſolitum cartis imponi. C. de aſſeſſor.*
Bart. *in 1. conſtit. ff. in 1. colum.* refert ſe habuiſſe magnam quæſtio-
nem, & dicit quod licèt non dicunt, quòd apponatur ſignum in
inſtrumento, quòd quamuis dicãt, ſi apponatur, quid facere ha-
bet, tamen non vrgent, quòd apponatur, dicit tamen ſe dixiſſe,
quod ſunt apponenda, quæ conſueta ſunt apponi, not. gloſſ. *in
Auth. vt præpo. no. impe.* & ideo ſi cõſuetum eſt ſignum apponi, po-
nitur, aliàs non debet de iure apponi, cùm ſignum nõ ſit de illis
quæ de iure apponi debent, alleg. ea quæ not. glo. *in l. generali. C.
de tab. lib. 10.* & Iac. de Aren. *in l. ad teſtamentum. §. ſi quis. ff. de teſtam.*
vbi allegat *d. l. generali.* allegat etiam quod not. Spec. *in eo. tit. §. 2.
verſ. pone.* & idem Barto. *in d. l. teſtamentum. § ſi quis dicat.* arg. ex illo
text. quod ſi notarius omiſit ſignum ſuum apponere in inſtru-
mento, quod nõ valet inſtrumentum ſecundùm Iac. de Are. al-
legat pro hoc quod habetur *in Auth. de inſtru. cau. § inſtrumento. &
in l. 2. C. de conue. fiſ. debi. lib. 10. & in l. fi. C. de offi. aſſeſ.* ipſe verò dicit
ſe putare, quod de hoc ſtandum ſit conſuetudini, vt no. *in Auth.
vt præpo. no. impe in princip.* allegat Spec. in loco præallegato, & ita
reſidet, ſed Bald. *in l. Lucius. ff. de teſtam. milit.* quærit, † an imbre- 152
uiatura notarij faciat fidem, ſi non eſt ibi ſignum notarij aut ta-
bellionis: Et videtur quod ſic, vt not. *in l. chirographis. ff. de admi.
tuto. & in § oportet. in Authen. de inſtrumen. cau. & l. fin. C. de aſſe. & in
l. decernimus. C. de aquæduct. libr. 10.* & quod not. *Inſtit. de paul. iud. §.
item lex. & in l. fideicommiſſa. §. 1. ff. de legat. 3. & in l. contractus. C. eod.*
& per titu. *Inſtit. de empt. & vendit. in princip.* & dicit hoc tenere
Specul. *in eod. titu. § inſtrumentum, verſ. item oppono. & verſ. ſequen. &
ver. ſi imbreuiatura.* idem Bald. *in reſponſione rubr. C. eod. in 15. colum.
verſi. hic dubitatur nunquid tabellio rogatus* dixit quod notarius de-
bet munire inſtrumentum proprio ſigno, alle. *d. l. fin. & d. §. item
lex.* idem Bald. *in l. 1 § editiones, in princip. ff. de eden.* † dicit, quòd ſit 153
publica manu ſcriptum, puta manu tabellionis, qui eſt perſona
publica, nec præſumitur quis eſſe tabellio, niſi probetur, vt not.
Innoc. *in c. veniens, de verbo ſign. ſic.* de iſto primo latè dicetur infe-
riùs. Secundò requiritur, quòd ſe ſubſcripſerit tanquàm tabel-
lio, non tanquàm teſtis, vel ſimplex perſona, de hoc dicit eſſe
text. valdè elegantem *in l. ſcripturas. C. qui pot. in pig. hab.* de quo di-
cto dicetur inferiùs: vnum tamẽ adde quo ad iſtum ſecundum,
quòd ſi notarius affirmat ſe vt priuatus homo ſcripſiſſe, & non
tamquàm tabellio rogatus, quòd in dubio præſumatur, quod
tanquàm tabellio rogatus. & non tanquàm priuatus homo: hoc
fuit ſing. dictum Bal. *in reſponſione prima allegata rubrica, in 5. col.* tũ
in dubio † præſumitur illud quod communiter fieri conſueuit, 154
*l. ſi prim. § item placuit. ff. de aqua plu. arc. l. dominis prædiorum. C. de agri-
co. & cenſi. lib. 11. l. excepto. C. loca cum ſimil.* Tertiò requiritur, quòd
ſit rogatus, de quo dicetur inferiùs. Quartò requiritur, quòd in-
ſtrumẽtum ſit fulcitum ſolemnitatibus, quas enumerat glo. *in l.
generali. C. de tab. lib. 10.* ſed glo. ibi deficit in duobus, quia nõ fecit
mentionem de loco: nam in princ. inſtrumenti debet contineri
locus, allegat tex. *in §. quantum. in Auth. qui. mo. na. effi. legi.* & quod
not. glo. *ſuper data 6. lib.* item non facit mentionem glo. illa de ſi-
gno tabellionis: nam ſignum eſt de ſolẽnitatibus publici inſtru-
menti, allegat *d. l. ſi & d. §. item lex & d. § oportet.* † & quia ſolẽnitas 155
deficit, vel eſt in eo falſitas vel raſura, quæ generat ſuſpicionẽ, to-
tum inſtrumentũ vitiatur: allegat not. per Inno. *in c. fraternitatis,
de hære.* & ita reſidet ibi Bal. *in l. ſi quis ex argentarijs. § ſi initium, eod.
titu. verſi. quæro quid de ſigno tabellionis,* idem Bald. dicit duo, vide-
licet quod ſignũ tabellionis eſt apponendum in fin. inſtrumen-
ti publici, non in princ. allegat no. per Cyn. *in d. l. contractus. C. eod.
in vlt. col.* idem Bald. *in l. non aliter. ff. de adopt.* dicit, quod ſi ſignum
notarij eſt apponendum in inſtrumento, ſed non eſt locus de-
terminatus deputatus à iure, an debeat poni in princ. an in fine
inſtrumenti, & ideo dicit poſſe apponi in princ. inſtrumenti, &
in fine, & ideo variauit ab eo quod ipſe dixit *in d. l. ſi quis ex argen-
tarijs. § ſi initiũ,* poſſet dici, quòd in hoc deberet attendi cõſuetu-
do, & ſtylus ipſius notarij, in quo loco conſueuerit apponere. D.
Abb. *in c. 1. inf. eo.* dicit referẽdo Doc. quod ſignũ nihil ſignificat
in inſtrumẽto, ſed ponitur ad comparationẽ fiendã dubij, poſteà
allegat Barto. *in 1. conſtit. ff.* velle non valere inſtrumentum, niſi
habeat

habeat ſignum, & allegat quod not. Guil. de Cun. *in l. compara-*
tiones. C. eod. refert tamen Ioan. Andr. *in addit. Spec. in eod. tit. § 1. ver.*
notarij. in fine tenentem, quòd ſignum non ſit de ſubſtantia in-
ſtrumenti, & mouetur, quia non reperitur iure cautum, & ſi po-
natur ponitur de conſuetudine magis quàm ex iuris diſpoſi-
tione: item quia eſt leuis ſolemnitas, & per conſequens eius o-
miſſio non vitiabit inſtrumentum, *vt in l. 1 § 1. ff. de ventr. inſpic.*
& cum hoc dicto Ioan. Andr. tranſit do. Anton. *in d. c. 1.* ſed do.
Abb. ibi refert, quod iudicio ſuo non videtur gloſſ. Accurſ. *in*
Authen. eod. tit. §. inſtrumenta, vbi hoc tenet per illum text. &
ideo concludit inſtrumentum vitiari, ſi non apponatur ſignum
notarij: tum quia text. hoc requirit, *vt d. §. ſed ſi inſtrumenta.* tum
quia ſubeſt conſuetudo: tum & quia hoc ſit ad inueniendam
veritatem faciliùs, maximè quando inſtrumentum eſt de facto
antiquo, & ſic ſequitur opio. Barto. dicit tamen notandam eſ-
ſe diligenter opin. Ioan. Andr. in practica, quia non eſt modi-
cæ auctoritatis, quinimmò tu dicas quod eſt ampliſſimæ aucto-
ritatis, vt Angel. verbis vtar in repetitione *l. ſi tertis annis. C. de*
poſt. vbi nititur hoc modo loquendi, ſemper tamen deferendo
reuerentiæ Ioan. Andr. fuit enim ſpeculum iuris, ita reſidet ibi
And. dom. meus Io. de Imol. *in d. c. 1. inf. eod.* refert Accurſ. *in d. l. ge-*
neralis, non apponere aliquid de ſigno notarij requiſito inter ſo-
lemnia inſtrumenti, vnde dicit Doct. tenere communiter de iu-
re quod non eſt neceſſe illud apponere, licèt ſit vtile vt appona-
156 tur, quia melior poterit fieri comparatio, *vt d. § oportet.* † Ego
autem vidi de facto hanc quæſtionem, & conſului referédo me
ad hanc doctrinam, videlicet quod ſi de communi cõſuetudine
notariorũ in loco erat apponere ſignũ in inſtrumento, quòd ta-
lis conſuetudo erat ſeruanda, arg. *c. cum dilectus. infr. eod.* & eo-
rum quæ dicta ſunt per Barto. *in locis ſuperiùs allegatis.* Aut con-
ſuetudo notariorum in loco non erat talis, & tunc tenenda ſit
opinio Ioan. Andr. & ſequacium, quia tale inſtrumentum non
vitiabitur, ſi non apponatur ſignum, ſuper hoc non videtur mi-
hi neceſſarium aliter inſiſtere, vnum tene menti in materia ſi-
gnorum: nam Bald. *in Authen. dos data. C. de do. ante nupt.* dicit,
quod ex ſignis & ſignaculis res cognoſcũtur, & ideo ballæ mer-
catorum præſumuntur eſſe eorum quorum ſunt ſignacula. Fa-
cit quod not. Dyn. & Guid. de Suſa. quos refert antiquus Doct.
Taocre. de Corne. *in ſua compendioſa. in 11 Rubr. quæſt. vlt.* vbi di-
cit, qud ſignum quod apponitur in animali, ſi contradicitur, fa-
cit præſumptionem, non autem probationem, aliàs de facili
poſſet quis priuare alium dominio rei ſuæ, quod eſt benè no-
tandum: nam de facili poſſet fraus committi, & ideo prohibi-
tum eſt ſine auctoritate iudicis alienis rebus ſigna imponere,
l. 1. & 2. vt nemi. lice. & hoc modo temperabis illam elegantem
doctrinam Bald. *in præallega. Authen. dos data.* Iac. tamen de bel.
quem Bald. ibi non refert diſputando, *in ſua eleganti quæſtione in-*
157 *cipiente, Dux in ducatu Spoletano,* tenuit, † quod habens repræ-
ſalias contra Senenſes non poteſt capere mercantias exiſtentes
penes mercatorem Peruſij habentes ſignum mercatoris Se-
nenſis, & ſic hoc caſu ſignum non inducit præſumptionem, per
quam transferat onus probandi in præiudicium tertij poſſi-
dentis, cùm ſignum ſit res fallax: tene menti, quia eſt elegãs do-
ctrina, & facit ſingula. dictum Innoc. *in c. 2. infra eod.* vbi voluit,
quod quando aliquis ſignat ſigno alterius, debet de hoc facere
expreſſam mentionem. & adde ſingul. text. *in l. ſtigmata. C. de fa-*
158 *bricen. libr. 11.* † Et inquantum ſuperiùs dixi de die ponendo
in inſtrumento, pone quod in principio libri reperitur dies &
conſul, an intelligatur eadem dies & idem conſul repetitus ſeu
repetita in ſequentibus contractibus ſeu inſtrumentis? text. val-
dè not. *in d. l. ſi quis ex argentarijs § ſi initium.* probat quod ſic, ſe-
cundùm vnum intellectum, & ibi dicit Bart. quod dies & con-
ſul appoſiti in vno inſtrumento videntur repetiti in ſequenti-
bus non habẽtibus diem & conſulem, per illum text. licèt enim
in vna ratione ſit poſita dies & conſul, tamen intelligitur eſſe
communis ad omnes ſequentes, & ita communiter intelligitur
text. & ſic obſeruatur de facto. Sed quid ſi in medio eſt inſtru-
mentum habens diem & conſulem, & poſtea ſequuntur alia,
quæ non habent? dicit ibi Bart. idem quòd intelligatur in ſeqnẽ-
tibus propter rationem ibi poſitam, ſecundùm quod ibi ſentit
gloſſ. eſt enim communis omnis rationis ſequentis. Præterea
159 illud poteſt dici initium, quoad ſequentia. † Sed quid ſi in fi-
ne ſit appoſita dies & conſul, vtrum referatur ad præcedentia?
Glo. ibi videtur dicere quod non, ex eo quod dicit ſeqũẽtis, ſed
Bart. ibi dicit, quod dies appoſita in fine poteſt referri ad omnia
præcedẽtia, ſi hoc exprimatur, dicendo acta fuerunt omnia ſu-
praſcripta: eſſet enim communis præpoſitio diei & conſulis ad
omnes rationes, ſicut ibi dicitur de præpoſitione, quod eſt be-
nè notandum. † Quomodo autem cognoſcitur, vnum ſit 160
idem liber ſeu eædem rationes? Dic ſecundùm Barto. *in d. §. ſi*
initium, ſi fuerint inuicem colligatæ vna ligatura artificiali, ex
qua cognoſcitur, quod eſt vnum volumen, & etiam ſi multæ
ligaturæ eſſent appoſitæ & diſtinctæ, ſi tamen aliqua appare-
ret, ex qua comprehenderetur vnum volumen eſſe, idem eſt di-
cendum, *l. 1 §. fina. ff. de bonor. poſſ. ſecundùm tab.* & idem putat, ſi
nullo modo eſſent inuicem colligatæ, ſed appareret, quod quin-
terni inuicem continuantur ex ſerie ſcripturæ, *l. librorum §. quid*
ergo. verſi. proinde & non conglutinati ff. de leg. 3. Sed ſi eſſet om-
nimoda ſeparatio, tunc non videtur facta repetitio in ſequen-
tibus, ex quo ſunt omninò ſeparatæ. Et ideo ſi in libro nota-
rij præcederet vnum inſtrumentum cum die & conſule, poſtea
ſequerentur aliquæ cartæ non ſcriptæ, demùm ſequeretur ali-
quod inſtrumentum ſine die & conſule: dicit quod tunc primũ
in ſequenti non intelligitur repetitum: apparet enim quod no-
tarius in medio volebat aliquid ſcribere, quod omiſit, per quod
apparet quod non eſt cõtinuatio ſecundi ad primum ſaltem ad
mẽtem notarij, & ſic non eſt communis præpoſitio diei & con-
ſulis ad ſequentia, fortè in medio aliquid poſuiſſet, & idem di-
cit Barto. ſi notarius incepiſſet ponere annos Domini, & dimi-
ſiſſet ſpacium, tunc enim appareret, quod volebat apponere a-
lium diem & conſulem, & ſic præpoſitio diei præcedentis non
eſt communis: idem ſi poſuiſſet diem & conſulem per errorem,
& ſic habetur pro non poſito: nam non intelligetur dies & con-
ſul præcedentis inſtrumenti, quod apparet, quia non habebat
diem & conſulem pro communi ad iſtud ſequens, & ſic ceſſat
ratio *d. § ſi initium.* Et propter hoc deciditur quæſtio quod licet
in vna filza ſit appoſita dies & conſul, quod non intelliguntur
repetiti in aliis. Non enim dici debent eædem tabulæ, quia ibi
non infilzantur, vt perpetuò ibi ſint, ſed extrahantur, vt repo-
nantur ad libitum infilzantis, arg. *l. quæſitum. §. 1. ff. de leg. 3.* tum &
quia ſecundùm conſuetudinem non conſueuit infilzando ſer-
uari ordo. Et ex iſtis decidi poteſt dictum. Spec. *eod. tit. § poſtre-*
mò, verſ. quid ergo. vbi decidit talem quæſtionem, pone inquit,
quod notarius in prothocolo poſuit diem, ſed in inſtrumento
inde aſſumpto non appoſuit, an videantur dies & conſul appo-
ſiti in prothocolo repetiti in illo inſtrumento? Decidit quod
ſic, *per d. §. ſi initium. & per l. ſi ſimta § item videamus, in verſi. repe-*
tita ff. de damn. infect. facit pro dicto eius quod habetur *in l. ſi quis*
ex argentar. § prohibet ff. de edend. & in l. vlam, in verſic. minus ple-
nè editum, eod. titu. & clauſula illa, qua dicitur ad originale recur-
rendum eſſe, *in Authent. de tabell. §. fina. l. Sempronius Proculo, de le-*
gat. 2. Sed dictum Specul. non probatur *in d. §. ſi initium.* nam
ibi deciditur, quod dies appoſita in vna ratione intelligitur re-
perita in alia ſequenti ratione, in qua non erat appoſita dies &
conſul. Non autem loquitur de originali. & ita improbauit
Barto. dictum Specul. *in præal. §. ſi initium,* ſed in veritate dictum
Specul. rectè probatur *in illo text.* quia ſi dies poſita in vna ratio-
ne intelligitur reperita in ſequenti, quanto magis intelligetur
reperita in ratione ſumpta & exemplata ab illa prima ratione
originaria. Vidi dubitari de facto, pridie notarius in protho-
colo ſuo poſuerat per extenſum, quod ſuperficiarius ſi faceret
melioramenta in ſolo Eccleſiæ, finita emphyteuſi cederent in
vtilitatem Eccleſiæ, de quo per Baldum *in c. domino guerram, in*
tita. hic incipiunt conſuetudines regni. & in c. 1. de controverſ. in veſt.
in §. ſi quis de manſo. in penult. colum. & in Authent. excipitur. C. de
bon. quæ lib. vbi refert ſe conſuluiſſe contra Bartol. & *in l. fina.*
§. emptore. C. communia de lega. & in l. in fundo. ff. de rei vend. & per
extenſum notarius appoſuerat illud pactum lucrandorum me-
liorationum in ſuo prothocolo, poſtea ſcripſerat alios con-
tractus ſuperficiarios, & appoſuerat cum pactu, & poſtea vo-
lebat eleuare inſtrumentum publicum ex illa nota ſeu pro-
thocolo, & extendere illa verba cum pacto, videlicet quòd
melioramenta cederent in vtilitatem Eccleſiæ, & fundamentũ
ſuum erat, quia in principio prothocoli appoſitus erat contra-
ctus ſuperficiarius cum pacto lucrandarum meliorationum,
quaſi illud pactum eſſet repetitum in aliis contractibus ſequen-
tibus, per *d. §. ſi initium,* & per ea quæ ſuperiùs dicta ſunt, reſpon-
di hoc fieri non poſſe, quia contraria loquuntur in die & con-
ſule, non autem in pacto ſubſtãtiali ipſius contractus, per quod
generatur maximum præiudicium ipſis partibus, & eo maxi-
mè,

Digitized by Google

mè, quod talis contractus requirit ſcripturam, vt not. glo. *in c. t. de cenſi. in 6.* & Doct. *in c. potuit, de loca.* & ibi plenè per Ioan. de
Imol. referentem dicta Doct. ergo illa dicta poſt cõtractum nihil operãtur, *vt l. contractus* & ibi Bar. *C. eo. tit.* &c. quod tene menti
perpetuò. Et adde, quod dictum Bart. *in d. §. ſi initium*, originaliter fuit Iaco. de Are. *in l. in cauſis. C. de accu.* vbi inducit illum *§. ſi
initium*, ad quæſtionem, pone quod in principio libri notarij, appoſitum eſt inſtrumentum ſeu ſcriptum cum die & conſule,
an intelligantur repetiti in ſequentibus? decidit quod ſic per *illum §.* ſicut dies & conſul poſiti in principio libri in vna ratione
ſunt communes omnibus ſequentibus rationibus argentatij conficientis rationes de publico, & gerentis officium publicum
auctoritate publica ſibi iniunctum, *l. quædam. § nummularios. l. argentarius. §. 1. ff. de edend.* ita in inſtrumento notarij, cuius officium
eſt publicum, vt *in d. l. generali.* Sed pone, quòd tabellio cõfecit librum protocolorum & rationum, qui liber erat magnus,
& multorum quinternorum, & in eo continentur fortè mille inſtrumenta, & in principio libri eſt dies & conſul, in omnibus
alijs ſequentibus inſtrumentis non eſt dies neq; conſul, dicemus ne diem & conſulem poſitos in primo inſtrumento eſſe
repetitos in omnibus alijs inſtrumentis ſequentibus? certè non videtur veriſimile, quòd vna die idem notarius fuerit rogatus
de mille inſtrumentis varijs & diuerſis, & totum illum librum eadem die fuiſſe ſcriptum ab ipſo notario, licèt potuerit
illos contractus in ſcriptis redigere, poſtquàm rogatus fuerit alijs diebus: & ideo quia hoc non eſt veriſimile, non præſumetur
repetitus dies & conſul in alijs, facit *c. quia veriſimile, de præſumpt. & c. ſuper hoc, de renunt.* & propter hoc erit reſtringendum
dictum Doct. ad tot inſtrumenta, quòd ſit veriſimile, quòd eadem die notarius fuerit rogatus, & illa ſcripſerit, & illa menti
161 commenda. Et adde † Guil. de Suza. qui inducit *illum §. ſi initium*, aliter, videlicet imbreuiatura notarij ſi continentur contractus
duorum, qui in eodem die facti ſunt, & in vno appoſita ſit dies, & in alio non, mortuo notario imbreuiatura traditur
alteri ad exemplum, vt inſtrumenta conficiat, & in publicam formam redigat, quòd poterit apponere diem primi in ſecundo,
arg. *illum §.* & idem ſi de ſecundo dubitatur, an ſit factus eodem die, quia præſumitur eadem die factus. Adde Guil. de
162 Cun. qui inducit *illum §.* alio modo, † pone quod in princip. libri poſuit notarius annos domini, poſtea infr. 20. folijs in inſtrumentis
ibi contentis non inueniuntur anni domini, ſed ſolum dies: dicit ipſe quod anni domini poſiti in principio libri in
vno inſtrumento intelliguntur repetiti, & ſunt communes ſequentibus inſtrumentis, arg. *illius §.* & ſic Gui. non dicit quòd
dies intelligatur, ſed anni domini, & ſic vult ſentire illud quod ſuperiùs dicebam, quòd non ſit veriſimile quòd notarius ſcripſerit
multa & varia inſtrumenta eodem die, eſt tamen veriſimile in vno eodem anno. Et per iſta poteris decidere, quod ſi
nomen Papæ vel Imperatoris appoſitum eſt in principio libri in vno inſtrumento an intelligatur repetitum in ſequentibus:
& videtur quod ſic per *illum tex.* qui æquiparat diem & cõſulem quo ad repetitionem tantùm: & quia in eadem die intelligitur
repetita, ſequitur quòd tempore eiuſdem conſulis Papæ vel Imperatoris, quia quæ vna & eadem die fiunt ſimul fieri dicuntur,
vt *in l. in operis. ff. loca. l. ſi fundum. §. ſi duo. ff. de pign.* Et ita etiam poſſet quis dubitare quod quemadmodum intelligitur repetitus
dies, & eodem modo intelligitur repetitus locus, quia de tempore ad locum validum eſt argumentum, *l. vnum. ff. ſi certum pet.*
163 † Et eodem modo videtur dicendum de ſigno, quòd ſolemnitas ſigni appoſita in principio libri ſit communis ſequentibus
inſtrumentis? Et fuit iſta quæſtio de facto Eugubij, & fuit remiſſa conſulẽda conſilio Bart. & videtur quòd pro omnibus ſequentibus
inſtrumentis ſit communis per diſpoſitionem *illius §.* In contrarium videtur, quod ſuper certo non cadit præſumptio,
l. ſi certũ annu. C. de pac. l. certa forma. C. de iure fiſc. lib. 10. l. nõ eſt veriſimile, in princip. cum ibi not. ff. quod metus cauſa. l. communium. § cùm ita, de verb. oblig. ſed hoc ſignum non eſt appoſitum in ſequentibus
inſtrumentis, ergo ſequitur, quòd nullo modo præſumeremus. Nec obſtat *d. § ſi initium*, quia ibi erat dubium in rationibus
ſequentibus, qua die fuerint conditæ, cùm dies in illis nõ fuiſſet expreſſus, & in hoc dubio lex præſumit, quòd eodem die
fuerint ſcriptæ: ſed hoc dubium non erat in ſigno, nihilominùs contrarium conſuluit, quia cùm iſta ſolemnitas ſit vniformis, &
à ſolo notario dependeat, vt ſuperiùs dictum eſt, ergo intelligitur repetita, & omnibus eſſe communis, ſuper publicatione
ipſius libri appoſita intelligitur, quia ſi ſolemnitas deformis, vt diei & cõſulis intelligitur repetita, vt ibi ergo multò magis intelligitur
repetita ſolẽnitas vniformis, vt eſt ſolẽnitas ſigni, & hoc ſiue in princ. ſiue in fine libri apponatur notarij more. Sed circa
prędicta mouetur quęſtio multũ ſolemnis. Quidam imprudens notarius tempore, quo maxima mortalitas vigebat, adeò quòd
homines infirmitate grauati ſubitò moriebantur, recolens ſe fuiſſe de multis contractibus & teſtamentis rogatum, quæ propter
negligentiam ſuam in libro non poſuerat, ſed illa prout primitus in codicillis ſeparatis ſcripſerat, habebat adhuc, & cognoſcens
ſe non poſſe in vnaquaque cedula ſignum ſuum apponere, accepit omnes illas cedulas ſimul, & poſuit eas in quodam
confino, & ſignauit confinum, & claue clauſit, & ſupra clauſuram poſuit vnam cartam, in qua per eum ſic reperiebatur
ſcriptum: Omnes cedulæ, & rogationes, quæ in iſto confino continẽtur, ſcriptæ ſunt & fuerunt per me talem notarium
anno Domini indict. tali, loco, menſe, die & conſule, & teſtibus earum, quælibet per me ſcripta eſt, de quibus à perſonis in eis
ſcriptis rogatus extiti illa publicare, quæ ſigna infirmitate corporis grauatus, mei ſigni ſolita impreſſione publicare non valui,
hic deſuper iſtam clauſuram meum ſignum propria manu ſcribo. Quo notario defuncto fuit in dubio reuocatum, an dictis
cedulis omnibus alijs ſolemnitatibus excepto ſigno fulcitis, adhibenda ſit fides, vt publicis inſtrumentis? Videtur quòd
non, primò, quia vt ſolemnitas vnius inſtrumenti in ſequentibus repetita eſſe dicatur, oportet, quod in principio libri notarij
vel aliqua eius parte appoſita reperiatur, vt belliſſimè probat text. *in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium tabularum, de edend.*
nam iſtæ tabulæ non ſunt eædem tabulæ, nec idem liber, nec ratione ligaturæ nec continuationis literæ, nec ratione facti ſunt
eædem, quia in eis ſunt facta diuerſa: ergo talis ſolemnitas ſigni extra eas appoſita nullo modo eas reſpicit. Et ideo dicebat
Bartol. *in lect. d. §. ſi initium.* quod ille §. non habebat locum in Car. appoſitis in eadem litera notarij, ſequitur ibi Angel. & Bald.
ergo ſequitur regula, quòd ſeparabilium † & diuerſorum ſeparabiles & diuerſæ ſunt cauſæ pariter & effectus, *l. maritus. C. de* 164
donat. inter virum & vxorem. l. cum actum. ff. de negot. geſt. l. Papin. exuli. ff. de mino. cum ſimil. Sed in contrarium facit, nam quædam
ſunt de ſubſtantia inſtrumenti, quæ non ſunt vniformia, ſed vario & diuerſo modo apponi in inſtrumento contingit, vt ſunt
omnes ſolemnitates & ſubſtantialia ſuperiùs nominata, dies enim, anni Domini, locus, menſis & indictio, & teſtes poſſunt
diuerſificari: nam ſecundùm varietatem & diuerſitatem diei, quo conficitur inſtrumentum, variantur, ita diuerſo modo dies
in inſtrumento apponitur. Quædam ſunt ſubſtantialia in inſtrumentis vniformia, & vniformiter in omnibus inſtrumentis
apponuntur, & ex ſolo notario dependent, nullo extrinſecus accedente, vt eſt ſolemnitas ſigni notarij, quod ſignum eſt
vniforme, & ab eo ſolo notario dependet, ideo in omnibus illis cedulis ſolemnitas ſigni tanquàm vniformis cenſetur repetita,
& eis videtur eſſe communis. Bartol. *in commento d. § ſi initium*, cùm eleganter hanc quæſtionem tetigiſſet, dicit, quod ſtricto
iure non poteſt defendi, quòd dictæ cedulæ valeant tanquàm publicæ, cùm in eis vel altera earum non ſit ſignum tabellionis,
nec caſus infirmitatis tabellionis excuſabit, ex quo culpa eius præceſſit, dicit tamen ſe credere æquum fore ipſas cedulas
dici publicas & ſolemnes propter contractus teſtamentorum multitudinem, ne omnia pereant, quod in maximum
præiudicium contrahentium & teſtantium redondaret, argum. *l. Barb. ff. de offic. prætor.* tum etiam quia caſus infirmitatis, qua tunc
detinebatur notarius, cùm tunc per eum non ſteterit, & fecit quod potuit illa hora, cauſa ſufficiens eſt ad relaxandum aliquid
de iuris rigore, & ita reſidet. Tu verò pondera, quòd ſi iſte notarius fuit impeditus multitudine contractuum & teſtamentorum,
de quibus rogabatur propter imminẽs periculum mortalitatis, quod tũc intrepidè audeo dicere eum excuſandum, &
huiuſmodi cedulas tanquàm publicas valere. Et ad hoc moueor ex arg. glo. quam Angel. conſueuit allegare pro ſingulari,
l. ſenatuſconſult. ff. de offic. præſid. † quæ vult, quòd ſi iudex impeditus cauſarum multitudine non potuit expedire cauſam meam, 165
& propter hoc inſtantia eſt perempta, quod tunc debeo reſtitui in integr. quam gloſſam intellige ſanè, quando ego petij à
iudice cauſam expediri, & inſtiti in quęſtione facti refert ſe conſuluiſſe Bartol. *in l. Titia. §. vſuras, de legat. 2. & in l. mora. ff. de
vſu.* Faciat etiam gloſſ. valdè ſolem. *in c. cùm ex literis, de in integr.
reſtit.*

reſtit. quæ dicit, q ſi iudex eſt impeditus multitudine cauſarũ vel cõmiſſionum, & ideo non expediuit cauſam meam, & cucurrit quadriennium, quod ego debui reſtitui in integrum, & eſt glo. ſimilis *in prælleg. l. ſenatuſconſulto.* licèt Angel. allegauerit illam pro ſing. & etiam Ludou. Rom. *in repetit. Rubr. de arbit. in 3. colum.*
166 poſſent tamen ſaluari, videlicet vt ſit ſing. de iure ciuili. † Faciat belliſſimum dictum Bald. *in l. conſtit. ff. §. item quia.* vbi licèt ſententia non poſſit ferri de nocte, vt *in §. ſedebant. in Authent. de iudic.* & not. *in l. more Romano. ff. de fer. & in c. conſuluit, de offic. delegat.* quod nihilominùs ſi iudex eſt impeditus multitudine cauſarum, poterit ferre ſententiam de nocte, & allegat ibi Bald. gloſſ. *in d. l. ſenatuſconſ.* quod procedit, quando erat iuriſdictio in die ſequenti peritura, arg. eius, quod ſing. dicit. Barto. *in l. Seius & Agerius. ff. ad leg. Falcid.* quod ſi in die ſequenti iuriſdictio eſt peritura, poteſt hodie iudex ferre ſententiam ex officio ſuo partibus non inſtantibus. Faciat etiam elegans dictum domi. Do-
167 min. *in cap. pelectus. 25. diſtinct.* vbi dicit, † quòd ſacerdos fatigatus multitudine confitentium poteſt vocare extraneum ſacerdotem ad audiendas confeſſiones, & ſic propter multitudinem actuum relaxatur rigor iuris. Facit text. valdè ſing. *in Authen. de tab. §. ſed neque quæſtus*, vbi notarius poteſt compelli ad acceptandum rogationem contractus, niſi eſſet fatigatus multitudine contractuum: & ad hoc ponderauit illum text. Barto. *in l. 1. §. 1. ff. furti aduerſus nautas.* & ibi probatur per illum textum, quòd
168 hoſpes † non tenetur hoſpitare, quando eſt grauatus multitudine hoſpitantium in hoſpitio, quod eſt valdè ſing. Et propter iſta videtur mihi concludendum, quòd hoc caſu notarius excuſabitur, aliter ſecùs. Quid ſi ſolemnitas vel ſigni vel alterius de ſupradictis eo caſu, quo eſt communis omnibus ſequentibus, reperitur ſcripta in coperta libri notarij, nun autem in aliquo contractu, puta notarius in copertorio libri ſcribit, hic eſt liber contractuum & rogationum ſcriptorum per me talem notarium, Angel. & Bartol. *in commento, d. § ſi initium.* dicunt inſpicienda eſſe verba illius ſcripturæ: aut enim cõcepta ſunt hoc modo: *In nomine Domini Amen, anno Domini, 1452. indictione 14. tempore Nicolai Papæ Quinti, tertia die menſis February*: Hic eſt liber rogationum & contractuum ſcriptorum per me talem notarium, & tunc ſine dubio tales ſolemnitates non ſunt communes ſequentibus inſtrumentis: ratio eſt, quia non reſpiciunt aliquem contractum particularem ſiue inſtrumentum, ſed totum librum, & imponit finem toti libro, quòd ſit notarij, & quòd ſit ab eo ſcriptus, non tamen dicit tempore alicuius contractus: ſed text. *in d. §. ſi initium.* requirit, quòd in aliquo actu debeat eſſe dies, cùm dicit, initium tabularum, ergo &c. Si verò verba dicerent hoc modo: hic eſt liber incœptus ſcribi per me talem notarium ſub tali anno, die & conſule: & tunc videtur quòd referatur ad primum inſtrumentum, ſecùs ſi in eo non ſunt ſolemnitates: vnde ſi dicamus illam talem copertam eſſe de libro, ſine dubio ad ſequens inſtrumentum referatur, quia tunc librum ſcribere incœpit. Si verò dicamus non contineri appellatione libri, neceſſe de libro, & tunc Barto. putat idem, quia ſi in quocunque alio loco ſcripſit, quod incipit ſcribere illum librum, de tali ille eſt dies primæ ſcripturæ illius libri, & ſic primi inſtrumenti, nihil enim intereſt, quid ſit per ſecretum, vel per relationem ad aliud, *l. ſi ita. ff. de condit. & demonſtr.* Nec obſtat *d. §. ſi initium.* dicit, quod debet contineri in lib. vt intelligatur in ſequen. repetitus: quod fatetur hoc verum, quando de ſequen. inſtrumentis agitur, de primo inſtrumento ſufficit ſcriptura prædicta ſecũdum eum. Et ex iſtis latè habes materiam ſigni. Adde elegantem textum *in l. ſtigmata. C. de fabricen. lib. 11.* quæ ſecundùm Bartol. probat ibi vnam ſolemnem practicam.
169 † Si quæratur in iudicio de aliquo homine cognoſcẽdo, vtrum ſit iſte, qui tali tempore fuit in ſtudio, vel qui fecit aliquid, & teſtis diceret ſe cognoſcere, quia vidit & inſpexit faciem eius, valet dictum eius, *argum. l. cum diuerſis. ff. de relig. & ſumpt. fune.* Sed pone vt de facto accidit: inuenitur homo mortuus, cuius facies eſt adeò deuaſtata, vt per eam cognoſci non poteſt: certè deueniendum eſt ad alia ſigna corporis: vnde ſi teſtis dicat ſe cognoſcere, quòd talis eſt ex aliqua cicatrice, quam habet in aliqua parte, certè talis teſtis rectè probat: caſus eſt valdè notab. ibi ſecundùm Bartolum, & eſt notandum quoad animalia, vt ex ſignis cognoſcantur. Et ideo de conſuetudine inuentum eſt ſecundùm eum, vt equi & multa animalia ſignentur ſignis quibus recognoſcantur. Et adde textum ſecundum Barto. *in l. ſi quis vxori. § apud Labeonem. ff. de fur.* vbi quis excuſatur, ſi credidit ſigno dato à partibus: iſta menti commenda. Et ad illud, quod dixi de die apponendo in contractu vel inſtrumento, dic quod poteſt eſſe dies, ſcilicet dies contractus, & dies ſolutionis qui eſt pars contractus, text. eſt *in l. 1. § editiones ff. de edi n.* & ibi dixit Bald. quod aliquas partes habet inſtrumentum, quæ non dicuntur partes contractus, tamen partes ſunt inſtrumenti, vt indictio, conſul & ſimiles: quod dicit eſſe menti tenendum, quia non habes text. alibi, qui melius doceat te hoc cognoſcere, quàm illum ſecundùm Baldum ibi, & benè, meritò ſecundum Angel. ibi, quia per diem & plus & minus debetur. Eſt enim plus & minus tempore, *l. 1. C. de plus peti. Inſtit. de ac. § tempore.* Sicut ergo hic, quod in ſtipulatione deducitur, eſt pars ſtipulationis, ita & dies ſolutionis, non tamen dicitur pars ſubſtantialis nec ſolemnizatiua inſtrumenti vel ſtipulationis, ſed qualificatiua, caſus eſt in *l. ex duobus reis*, de quo per Barto. *in l. ita ſtipulatus, in 1. col. ff. de verbor. obligat.* ſequitur Angel. *d. §. editione.*
† Et inquantum ſuperiùs dixi, an de ſubſtantia priuatæ ſcripturæ ſit, quòd apponatur dies & locus. Adde Angel. *in Authent. de inſtrum. caut. §. 1.* vbi dicit, quod ſi loquimur in legitimatione filiorum, poni debet, allegat *d. § quoniam.* In alijs verò caſibus ſi quærimus, an ſit de ſubſtantia quo ad obligationis ſubſtantiam, & dicit quod non, quia ſine die & certo loco contrahi poteſt obligatio: neutrum enim eſt de ſubſtantia quo ad obligationem, *l. obligationum ferè. §. pen. ff. de ac. & obl. l. cùm tabernam. §. idem quæſiit. ff. de pign.* Aut quærimus, an ſit de ſubſtantia quo ad probationem prioritatis temporis, & tunc dies eſt de ſubſtantia. Nam cùm prioritas conſiſtat in tempore, non poteſt probari, ſi tempus non adeſt, *l. creditor. C. qui pot. in pign. hab.* Aut quærimus, an ſit de ſubſtantia quo ad probationem debiti, & tunc ſufficit ſine die, *l. Publia. ff. depoſiti*, ſecundùm Angel. ibi. 170
Requiritur † & ſubſcriptio notarij, ita dicit gloſſ. *in l. generali. C. de tab. lib. 10.* idem tenet Barto. *in l. 2. C. de conuen. fiſc. deb. 10. lib.* ſequitur ibi Bald. qui dicit, quod per conſuetudinem poteſt iſta ſolemnitas ſubſcriptionis remitti, allegat text. *in Authen. vt præpo. no. Impe. § ſi qua verò* ſicut & econtrà auget conſuetudo ſolemnitatem inſtrumenti, allegat. *l. fina. C. de diuer. offic. lib. 12.* & ibi dicit Bald. quod ſi debitor fiſci ſoluit collectori bona fide, & hoc conſtat, non tamen per inſtrumentum legitimum ex eo, quia illud inſtrumentum non fuit ſubſcriptum à notario, ideo non dicitur inſtrumentum, & ſic tale inſtrumentum non eſt ſufficiens probatio contra fiſcum, niſi quantum ad hoc, vt fiſcus prius diſcutiat collectorem, & in hoc dicit illam gloſſ. fore ſing. & non alibi. Et idem Bald. *in l. non aliter ff. de adopt.* dicit, quòd ſubſcriptio inſtrumenti debet eſſe cæteris peractis, & ſic debet eſſe in fine inſtrumentorum, non in principio, vel in medio, & ſic dicit duo, quod ſubſcriptio notarij eſt apponenda: ſecundum eſt, quod debet apponi in fine. & idem dicit Baldus *in l. ſi quis ex argentarijs. §. ſtatim. ff. de edend.* quod ſubſcriptio notarij ponenda eſt in fine, & vide eundem Bald. *in commento Rub. C. eod. in 15. colum.* vbi dicit. tertium eſt in inſtrumento, quòd notarius ſe ſubſcribat cum ſigno, & idem voluit Bald. *in l. 2. C. quando fiſc. vel priua.* Et idem tenent omnes ſcribentes *in c. 1. infrà eod.* Et vide Angel. *in Authen. de tab. ſup. gloſſ. quæ incipit, caue tibi.* vbi dicit, quòd inſtrumentum eſſet cautius, cùm multa ſigna & ſubſcriptiones in eo apponuntur & diuerſorum tabellionum, & docet ibi Ange. cautum debere eſſe procuratorem, vt cùm fit contractus cum aliquo forenſi, & tu habes mittere inſtrumentum ad partes peregrinas, ſeu extraneas, vt ſemper facias dictum inſtrumẽtum ſcribi per tabellionem publicum, & ſubſcribi per tres tabelliones honeſtos, & ſignari eorum ſigno, ad hoc vt non poſſit negari inſtrumentum eſſe ſcriptum manu tabellionis: tene menti, quia in practica eſt valdè 171
notandum. † Sed an requiratur ſubſcriptio teſtium? glo. *in d. l. generaliter*, tenet quod ſic, & etiam requiritur ſubſcriptio partium, gloſſ. ibi. Sed Docto. communiter concludunt, quòd licèt teſtes & partes poſſint ſe ſubſcribere, arg. *cùm inter. de re iudic.* non tamen hoc videtur neceſſarium in ſcriptura publica, quia nullibi probatur, ſed potiùs innuitur contrarium *in Authen. de inſtru. cau. & fide. § ſed inſtrumenta*, & ibi gloſſ. hoc tenet apertè, dicit tamen in hoc ſeruandam conſuetudinem, & apertè ſentit Innoc. *in c. 1. de his quæ fiunt à prælat.* vbi dicit, quod nunquàm eſt neceſſaria, niſi in caſibus in iure expreſſis, facit *c. 1. infrà eod. in verſ. teſtes inſcripti. c. cùm à nobis, de teſtib.* Et ideo ſufficit, quòd notarius illos inſcribat in inſtrumento, niſi aliud haberet conſuetudo, vt olim fuit in priuilegijs Romanorum Pontificum, 172

E

in qui-

in quibos Cardinales ſe propria manu ſubſcribebant, & vidi multa antiqua priuilegia tempore Alexand. tertij conceſſa Ferrarienſi Eccleſiæ, in quibus Cardinales proprijs manibus ſe ſubſcripſerunt: & etiam facit quod habetur *in c. cùm redemptor, 12. quæſtio 2.* hoc autem ſeruatur in palatio Apoſtolico in priuilegijs conceſſis per Romanos Pontifices, vide Ioan. Andr. *in addit. Specu. in eod. titu. § inſtrumentum in addit.* quæ incipit, *dicit Accurſ.* vbi dicit, quòd teſtes non tenentur ſe ſubſcribere in ſcriptura publica tabellionis, ſed in ſcriptura priuata eſt ſecus, quia teſtes in ea ſe ſubſcribunt, *l. ſcripturas. C. qui pot. in pign. hab.* & refert do. Abba. *in c. primo infrà eod.* elegans & ſing. dictum Specul.
173 *eod. titu.* quod † ſi inſtrumentum ſit in publico parlamento coram populo, quod non requiruntur teſtes, argum. *l. omnium. C. de lati. lib. toll.* & fuit originaliter dictum Vber. de bob. Tu allega in ſimili ſingu. dictum Ioan. Andr. *in addit. Specul. in titu. de aſſ. ſſo. § officium, in princip.* vbi dicit aſſeſſores electos à populo per l. habere iuriſdictionem ordinariam: ſed electos à poteſtate habere delegatam, *l. 1. C. qui pro ſua iuriſdict. à iudice. C. de iudic. l. diem functo. ff. de offic. aſſeſſ.* Subdit poſtea, quod ſi poteſtas eligit aſſeſſores in publico parlamento, ſeu in publica arenga populo conſentiente in eos tanquàm in ordinarios, habebunt ordinariam, hodie autem ſtatuta ciuitatum dant eis ordinariam ſe-
174 cundùm eum ibi. Quid ſi inſtrumentum fiat in papyro, † an valeat. Specul. tenet quod ſic *in eod. titu. § inſtrumentum. verſic. item quod ſcriptum eſt in papyro.* licet facilius corrumpatur, de quo vide Bartol. Bald. & Guil. de Cun. *in l. commodato. § ſicut ff. commod.* & per Bartol. *in l. 1. ff. de bonor. poſſeſſ. ſecundùm tabul.* Ita etiam poſſet ſcribi in tabulis cereis, vel ligneis, vel marmoreis, vt habetur per Barto. *in d. l. 1.* & quod habetur *in l. monumentorum C. ad*
175 *exhiben.* † Sed an poſſit ſcribi in chartis raſis publicum inſtrumentum? Videtur quod non, per id quod habetur *in l. fina. C. de edict. diui Adria. tollen.* Sed in contrarium eſt text. cum gloſſ. *in l. charta ff. de bonor. poſſ. ſecundùm tab.* Nec obſtat *d. l. fina.* quia eſt intelligenda, quando apparet raſura in certa parte, ſecus quando eſt de eadem litera, & vniformiter tota carta ſcripta eſt. Sed de conſuetudine hoc non ſeruatur, ita dixit Barto. *in d. l. charta.* ſequitur dom. meus. Ioan. de Imol. *in c. 1. infrà eod.* Sed tu pondera, quia in contrarium videtur text. *in c. inter dilectos, infrà eod.* vbi ſi litera eſt recentior quàm charta, præſumitur inſtrumentum ſuſpectum, non tamen eſt ſufficiens probatio contra reg. dictum Barto. *in d. l. charta.* Nec obſtat *d. c. inter dilectos,* quia ideo ibi inſtrumentum erat ſuſpectum, quia litera apparebat recentior, quàm eſſet tempus conditi inſtrumenti, ideo nimirum ſi inſtrumentum redditur ſuſpectum illo caſu: ſed in caſu Barto. eſt ſecus, nam poteſt ſcribi publicum inſtrumentum in
176 charta vetuſtiſſima, *vt in d. l. charta.* ergo &c. † Deberet iam notarius ſcribere extensè, & non per notas, vel ſigna, *l. 1. C. de emenda. iuſti. C.* & non per titulos ſecundùm quoſdam: hoc tamen non ſeruatur de conſuetudine. Cauere tamen debet tabellio à periculoſis abbreuiationibus, quæ poſſent alterare ſenſum contractus: facit quod not. in Specul. *eod. titu. § poſtremo. verſic. item opponitur quod inſtrumentum.* Vide Baldum *in l. contractus.*
177 *C. eod. in 7. colum. verſ. deinde quæro,* vbi dicit. † ſi apparet ſcriptura facta diuerſa manu, quia pro parte ſcripſit tabellio, pro parte verò ſcripſit alius, vtrum talis ſcriptura dicatur munda? & decid. quod non, immò eſt ſuſpecta de falſo, & dicit text. ſingul. *in Authent. de trien. & ſemiſſ. § quod ſæpè.* Tu allega optimum text. *in c. inter dilectos. infrà eod.* & ibi dixi, & etiam dixi *in c. ad audientiam, de reſcript.* Subdit etiam ibi Bald. quod non ſolùm ſcriptura debet eſſe munda, ſed etiam charta, in qua ſcribitur, vnde propter viliſſimam & immundam chartam ſcriptura eſt ſuſpecta, & allegat ibi Guil. de Con. allegantem gloſſ. *in d. § quod ſæpè.* & ideo in curia Romana ſecundùm Baldum ibi, ſi charta eſt perforata, & reperitur ibi bulla, reputatur bulla falſa, & non datur fides, & ita dicit ſeruari in curia Papæ in literis ipſius Papæ, in quibus decet eſſe omnem munditiam. Tu limita illud dictum Guil. & Bald. niſi inſtrumentum eſſet eadem manu publica ſcriptum, ſed litera videretur diſſimilis, quia tunc non haberet locum dictum eorum, & ad hoc allego ſingul. text. *in Authent. de instru. cau. § primo.* & ibi Angel. dicit, quod quandoque temporis mutatio, quia aliter ſcribit quis cùm eſt iuuenis, & aliter ſenex, quandoque calami & atramenti, quandoque chartæ mutatio indicant diſſimilitudinem literarum, quia propter hoc inſtrumenta non præſumuntur falſa, aut de falſitate ſuſpecta, quod eſt benè notandum ſecundùm Angel. ibi, & vidi dubitari in quæſtione facti cùm legerem Ferrariæ. Quia teſtator Veronenſis ſcripſerat in tempore teſtamentum ſuum, & dedit id notario, & rogauit notarium illum vt illud compleret, qui notarius illud compleuit propria manu, & ſic teſtamentum erat ſcriptum in parte manu teſtatoris, & in parte manu notarij. Fuit ardua ratio in ciuitate Veronæ, conſului in fauorem teſtamenti, & ita latè & copiosè conſuluit Doctor excellentiſſimus, cùm accidiſſet in facto tempore ſuo, Angel. in *conſilio incipiente, In Dei nomine, & ſuæ matris virginis Mariæ, Amen.* Ex themate *de act. patente principaliter reuocatur in dubium, & eſt in ordine conſiliorum* 254. vbi belliſſimè loquitur, vide ibi omninò, & ſic tempera & limita dictum Guil. & Bald.
† Requiritur etiam quòd ſit confectum inſtrumentum per no- 178
tarium qui fuerit conſtitutus tabellio ab habente poteſtatem creandi tabellionem, pleniſſimè habetur per omnes poſt Innocen. *in c. cum P. tabellio infrà eod.* Et circa hoc dubitatur, quod ſi non conſtat illum, qui ſcripſit inſtrumentum, habuiſſe hanc poteſtatem tabellionatus à ſuperiore, & ſic negatur illum fuiſſe notarium? Ioan. Andr. *in c. 1. infrà eodem.* recitat dom. Innoc. *in c. veniens, de verbor. ſignific.* & ponit Specul. *in titu. de proba § 1. ad fin. verſ. verum licet probatio, cum verſ. ſequen.* ibi tamen Innoc. proſequitur duo membra: primum, quando eſt quæſtio inter partes cum ipſo notario, & tunc habet ipſe plenè probare, cùm debebat eſſe de facto ſuo certus. Secundum, quod facit ad propoſitum noſtrum, quando de hoc eſt inter partes conten-
tio, & Innocen. circa hoc † ſecundum ponit tres practicas pro- 179
bandi quem tabellionem. Prima eſt, vt probetur per inſtrumentum vel teſtes officium tabellionatus fuiſſe ſibi commiſſum per ſuperiorem. Secunda practica eſt, ſi probari poterit per teſtes, quod eo tempore quo factum fuit inſtrumentum, de quo eſt quæſtio inter partes, ille talis publicè fungebatur tabellionatus officio, *ff. de offic. præt. argum. l. Barbarius, & in l. 2. ff. ad Macedon.* Tertia practica eſt, quæ effectualiter incidit quaſi in idem, licet varietur in facto, ſi appareant multa inſtrumenta, & diuerſa inter multas perſonas per manus eiuſdem conſcripta, quæ firma maneant, & ſine contradictione ab omnibus tanquàm publica recipiantur. Et quot inſtrumenta ſufficiant ad hoc, relinquitur iudicantis arbitrio ſecundùm Hoſtien. de quo per Specul. *infrà eodem titu. § reſtat. verſi. & ſciat, & verſi. illud.* Sed Specul. *in eodem titu. verſi. ſed quid ſi is qui non eſt notarius,* videtur ſentire contrarium quo ad ſecundam & tertiam practicam: dicit enim, quod communis error potuit facere illum notarium, nec inſtrumenta valere, ex quo non habuit poteſtatem à ſuperiore: ſecus ſi habuiſſet poteſtatem, ſed ex aliquo defectu non valuiſſet illa commiſſio, puta quia erat ſeruus, & hoc ignorabatur, & ita loquitur *d. l. Barbarius.* Latiùs autem reaſſumit hoc Ioan. Andr. *in prealleg. verſi. & ſciat.* vbi refert Mar. de ſil. diſputaſſe & terminaſſe, quod oportet verè probare officium tabellionatus ſibi fuiſſe commiſſum, nec poſſeſſio releuat ab onere probandi, niſi fortè inſtrumentum produceretur de lon-
ginquo. Et ibi etiam dicit, † quòd licet aliquis ſit deſcriptus 180
in matricula notariorum, non tamen propter hoc probatur eſſe notarius, *l. Herennium Modeſtinum ff. de decur.* D. Anton. *in c. 1. infrà eodem.* putat, quòd ſi ſciente & patiente ſuperiore ſit poſſeſſionem ingreſſus, ſufficiat, argum. *c. conſultationibus, de iure patron.* & cum hoc temperamento dicit ſe intelligere Specul. *in eodem titu. de probat. § 1. verſi. ita etiam,* & Ioan. Andr. *in addit. Specul. in d. § reſtat. verſi. quid quid ſi producatur.* Sed dom. Abb. *hic* dicit ſe credere, quòd ſola patientia & ſcientia ſuperioris non haberet prodeſſe, ſi conſtat poſtmodum de vſurpatione offic. cùm ex parte ſuperioris non interuenit aliquis actus poſitiuus, cùm requiratur collatio officij ſeu creatio, argum. *c. cùm iam dudum, in fin. de præbend.* & quod not. per gloſſ. & Doct. *in Clem. ſi Romanus Pontifex, de ſenten. excommun.* & quod habetur *in c. ad decimas, de reſtit. ſpol. lib. 6.* hoc idem videtur velle Innocen. *in c. nihil, de elect.* Nec obſtat *d. c. conſultationibus,* quia loquitur de poſſeſſ. bon. fide quæſita, aliàs enim non valeret præſentatio, vt ibi not. per Innocen. *in c. 2. de in integr. reſtit.* Sed ſi non conſtat de vſurpatione officij, ſed ſolùm reuocatur in dubium de poteſtate, prout propriè loquitur Innocen. putat dictum Innoc. eſſe verum, & eleganter dixiſſe, cum hoc tamen temperamento, videlicet vt probetur quòd longo tempore fuerit palàm & publicè in poſſeſſione tabellionatus. Nam ex hoc præſumitur habuiſſe titulum, quia non eſt veriſimile, quòd tanto tempore fuerit ſine titulo tabellionatus, & hoc dicit probari per not. *in c. illud. de præſumpt.*

pa. i. npi & per Innoc. *in d.c.2.* allegat etiam quod habetur *in c.*
cum eccleſia Sutrina, de cauſa poſſ. ff. & propric. Et ſi diceremus con-
trarium, infinita inſtrumēta perirent tractu temporis, cùm mo-
riantur nota. ij, & perdantur inſtrumenta collationis officij, &
durum eſt hæc omnia reperire, iuxta not. *in c. quoniam contra, de*
181 *probat* † Dicit etiam, quod ſi producatur inſtrumentum in for-
ma publica maximè de longinquo, & nemo apparet contra-
dictor, neque in aliqua parte eſt ſuſpectum, quod ſtandum erit
illi inſtrumento, arg. *l. fi. C. de edict. diui Adrian. tollen.* quod dictum
poſuit Ioan. Andr. *in præalleg. addi.* & Guil. de Cun. *in l. compara-*
tiones C. eod. & ita reſidet dom. Abb. in hoc eleganti paſſu *in al-*
legat. cap. 1. Tu verò vide Bartol. *in l. actuarios. C. de actua. libr. 12.*
182 vbi dicit per illum textum, quòd licet † aliquis habeatur & re-
putetur pro publico officiali, & tenera non ſit, quia non fuit le-
gitimè ordinatus, vel reputetur aliquis tabellio, cùm non ſit,
vel reputetur iudex cùm non ſit, quod omnia acta per eum
ſunt nullius momenti, & ſic ipſe faciens punitur. Nec obſtat
l. Barbarius præallega. quia quandoque quis eſt electus ſolemni-
ter non propter defectum perſonæ, nec poteſt eſſe, & tunc per
eum facta valent propter publicam vtilitatem, vt ibi. quando-
que quis poteſt eſſe & non eſt electus ſecundùm formam de-
bitam, tunc facta per eum non valent, vt ibi eſt caſus, & ita di-
cit tenere Guil. de Cun. *in d. l. Barbarius.* & in hac concluſione ac-
quieuit Barto. *ibi.* Et ſic ſequitur, quod geſta per eum, qui non
eſt tabellio, ſunt ipſo iure nulla, & ſic videtur contradicere doc.
Innocen. Sed idem Bartol. *in d. l. Barbarius, ad fin.* dicit, pone,
quod aliquis geſſit ſe diu pro tabellione, & multa inſtrumen-
ta & acta confecit, poſtea apparet ipſum non fuiſſe tabellio-
nem, quia non habebat priuilegium, an facta per eum valeant?
Et dicit *in d. l. Barbarius,* eſſe arg. quòd valeant. Sed Iacob. de Ra-
uen. & Guil. de Cun. dicunt contrarium, quia hoc caſu debent
concurrere duo, ſcilicet publica vtilitas, & auctoritas eius, qui
potuit hunc tabellionem creare, & iſta ceſſant, allegat *d. l. actua-*
rios. Bartol. verò ibi dicit inſtrumenta valere tenendo opinio-
nem Pe. & allegat *textum in Authen. de tabel. §. 1.* & ad *d. l. actua-*
rios. reſpondet, quia ibi loquitur in certis exactoribus pecuniæ
publicæ, quia ſine licentia principis exigere non poſſent, & ita
dicit illam l. intellexiſſe Guil. de Cun. *in l. non aliter. ff. de adopt.* &
ita reſidet ibi Barto. & ſic videtur ſibi contrarius, & miror quod
nemo ſcribentium hanc contrarietatem Barto. adduxerit. Bal-
dus verò *in l. 1. C. de emancip. libe. in 2. colum.* dicit, quod locus pro-
phanus nullo tempore præſcribitur in factum, & qui non eſt ſa-
cerdos nullo tempore præſcribit ſe ſacerdotem, & ſi mille an-
nis exerceret officium ſacerdotale, nec tabellio præſcribit ta-
bellionatum longo curſu temporis, immò de falſo punitur,
l. eos §. qui ſe. ff. de fal. Ita etiam nemo præſcribit matrimonium,
l. qua in prouincia. §. dum. ff. de ritu nupt. facit in ſimili gloſ. ſingul.
in l. nemo. ff. de vſucap. pro leg. vbi legitimatio vel ingenuitas nullo
tempore præſcribuntur, & ſic Bal. concludit, quod acta & geſta
per eum ſunt nullius momenti. Sed idem Bald. *in l. prima. C. de*
fideicommiſſ. in 3. colum. in verſic. modo pone quod quidam geßit ſe pro
notario tribus annis vel ampliùs, & poſteà ſubdit dicens, *vel dic præ-*
ſumitur inter contrahentes de voluntate eorum, aliàs non, allegat *l. op-*
timam. C. de contrahen. ſtipulat. & ſic inter contrahentes de volun-
tate eorum valent geſta. Sed idem Bald. *in d. l. Barbarius, in 10.*
183 *colum. in verſic. & prædicta multas dirimunt quæſtiones.* † Quidam
tanquàm tabellio longo tempore confecit inſtrumenta, po-
ſtea apparet quod non eſt tabellio, quia creatus à non haben-
te poteſtatem à Principe vel à Rege, certè ipſe nullus eſt, & in-
ſtrumenta ſua nulla ſunt, quia non ſunt facta à publica perſo-
na, licet faciant aliquam præſumptionem, argum. not. *in l. qui-*
dam. §. nummularios. ff. de edend. Sed pone, inquit, quod benè fuit
creatus, ſed tunc erat excommunicatus, ideo non valuit crea-
tio, vel pone in hæretico, qui longo tempore inſtrumenta con-
fecit inter ignorantes, certè valent inſtrumenta tanquàm pu-
blica, *vt d. l. Barbarius,* ſi illa excommunicatio vel bannitio erat oc-
culta, ſecus dicit ſi manifeſta. Sed pone, ſicut in quæſtione fa-
cti refert ſe vidiſſe, Epiſcopus eum condemnauerat de falſo ſe-
cretè in camera ſua, & iſte poſteà inter ignorantes confecit in-
ſtrumenta, quæritur, an valeant? & videtur quod non, cùm ſit
degradatus, & nullus, in contrarium videtur, quod non deſi-
184 nit omninò eſſe tabellio, *l. ſi pluribus. ff. de auctor. tut.* Item † quia
ſententia legis ſi non eſt declarata ab homine, non priuat ab
exercitio, vt not. *in Authent. de tabell §. penult.* ergo idem in oc-
culta ſententia hominis per errorem, argum. *c. 1. vt eccleſiaſtica*
beneficia: nam ſententiæ debent legi publicè non in camera,
l. cùm ſententiam præſidis. C. de ſententijs & interlocu. omn. iudic. Et
ideo refert conſuluiſſe inſtrumenta valere. Subdit poſtea ibi
Bald. qualiter probetur, quod quis fuit tabellio. & reſpondet,
quod inſtrumentis antiquis, de quibus poteſt eſſe fama, ſuffi-
cit inueterata fama, allegat Innocen. *in d. c. veniens, de verbor. ſign.*
& ſi eſſet adeò antiquum, quòd de tabellione non eſſet fama,
ſufficit quòd reperiantur plura ſua inſtrumenta in locis aucto-
ritatis, puta in archiuo publico, *in authen. ad hæc. C. eod tit.* item
ſufficit matricula, quia præſumitur pro matriculato, *l. penult. de*
teſtam milit. & ita reſidet ibi. Adde eundem Baldum *in l. 1. C.*
de teſtam. in verſic. 6. quæro, in 5. colum. vbi quærit, an illa l. habeat
locum in tabellione putatiuo, vt eius inſtrumenta inter igno-
rantes confecta valeant, ac ſi eſſet iuſtus tabellio. Et † vide- 183
tur quod ſic, quia licitum eſt arguere de teſte ad tabellionem,
l. hac conſultiſſima. § fina. C qui teſtamen. face. poſſ. Item quia tabel-
lionatus eſt publicum officium, ergo communis error facit
ius, allegat *d. l. Barbarius.* Item ſi diu geſſit officium, videtur ip-
ſum præſcripſiſſe, argum. *l. viros. C. de diuerſ. offic. lib. 12.* Item quia
longa poſſeſſio pro veritate habetur, vt not. *in l. 1. C. de ſeruis.* Item
ex quo eſt munitus poſſeſſione officij, non debet quæri de pro-
prietate, quia præſumuntur omnia ſolemniter acta, allegat
quod not. *in d. c. veniens.* Item quaſi poſſeſſio transfert onus pro-
bandi in aduerſarium, *l. non ignorat. C. qui accuſar. non poſſ.* Sed
impoſſibile eſt, quòd aduerſarius probet negatiuam, ergo in-
ſtrumenta erunt vtilia. Poſtea Bald. allegat in contrarium, quòd
non valeant, quia ille, qui non eſt notarius, gerendo ſe pro no-
tario committit falſum, *vt d. l. eos. §. qui ſe.* ergo non valent ſua
inſtrumenta. † Item officium non præſumitur niſi per literas 186
probetur: vnde cùm ſit data certa forma probandi à iure, ſcili-
cet per inſtrumentum decernens officium probare quaſi poſ-
ſeſſionem, nihil operatur, *l. 1. C. de mandat. Principum. l. decerni-*
mus. C. de ſacroſanct. eccleſ. l. probatorias. C. de diuerſ. offic. lib. 12. l. He-
rennius Modeſtinus. ff. de decur. Item quia nunquàm fuit tabel-
lio, exercuit officium mala fide, ideo quaſi poſſeſſio ex tali exer-
citio inducta nihil poteſt operari, quia eſt iniuſta & clandeſti-
na, quæ nihil operatur in his quæ iuris ſunt, iuxta not. per In-
nocen. *in c. nihil, de elect.* Idem ſolus princeps confert tabellio-
natum, vel habens auctoritatem ab eo non vſus priuatorum,
vt tenet Innocen. *in c. cum P. tabellio.* idem tenet Azo *in ſumma,*
in Authen. de inſtru. cau. & fide. Non obſtat *d. l. Barbarius,* quia ibi
interuenit decretum ſuperioris ratione decreti. Soluit poſtea
Bald. quæſtionem hoc modo, aut nunquàm quis fuit creatus
tabellio, aut fuit creatus depoſitus, aut depoſitus. Primo ca-
ſu non valent inſtrumenta per eum confecta, per l. & rationes
pro hac parte inductas, quia eius officium nullum eſt, nec ha-
bet originem veritatis. Secundo caſu ſimiliter non valent in-
ſtrumenta ſua, quia propter ſuam depoſitionem perdidit au-
ctoritatem, *l. 2. § miles ff de his qui notan. infam. l. iudices. C. de digni.*
lib. 12. l. nullus. C de diuerſ. offic. eod. lib. & hoc eſt verum, niſi eius de-
poſitio ſit occulta: tunc enim licet de rigore actus non valeant,
de æquitate tamen valent, vt not *in Authen. de tab § penult* quare
adhuc reliquiæ remanſerunt, argum. *l. ſi pluribus, in gloſſ. ff. de auth.*
tut. Tertio caſu valent inſtrumenta, quia licèt aliquis ſit ab of-
ficio deponendus, tamen antequàm deponatur ab ipſo, valent
quæcunque ſiunt prætextu offici, Omnia enim tolerantur per
officium, quod adminiſtrat, donec ſit lata ſententia depoſitio-
nis, vel ſpoliatus ſit inſignijs, vel notatus ſit infamia, vel per l.
nominatim ſit priuatus officio, vt *in Authen. credentes, ad fin. C. de*
hære. & not. per Innoc. *in c. qualiter, ad fin. de accuſ.* & facit *l. 2. C. ſi*
ſeruus ad dignitatem decurio. aſpira. libr. 10. & *l. ſi quis ex argentarijs.*
§. 1. ff. de edend. & ita ibi reſpondet. † Adde idem Bald. *in l. 2. C.* 187
de ſenten. & interloc. omn. iudic. in 2. colum. verſi. quæro quid ſi aliquis
reputatur tabellio, & non apparet quòd fuerit conſtitutus tabellio, vbi
dixit, quod ſi quidem aliqua ſunt indicia. vt quia eſt in matricu-
la tabellionum, ſua inſtrumenta valent ex præſumptione, quia
matricula inducit præſumptionem in incorporatis & inueſtitis,
vt ſing. not. *in l. eos C de offic. magi. milit.* Si autem non ſunt alia
indicia, & tamen fuit in longa poſſeſſione, id eſt, in longo exer-
citio tabellionatus, tunc valent inſtrumenta, argum. *l. poſt mor-*
tem. ff. de adopt. Nam cùm incidenter tractetur de officio pro-
pter aliud, id eſt, inter partes, non vt iudicetur de officio prin-
cipaliter ex longa poſſeſſione & conſuetudine publica, præ-
ſumitur titulus, *l. cùm de in rem verſo, de vſur. l. ſi quis diuturno. ff. ſi*
ſeruit. vend. Sed videtur, quòd ſufficiat minus tempus, vt no.

in l. ſicuti. §. ſi quæratur, eodem titu. Sed ibi loquitur in ſeruitute, quæ per rerum naturam acquiri poteſt, ſed officium tabellionis non poteſt acquiri per rerum naturam, ſed ſolùm auctoritate principis, vt not. Innocen. in d. cap. cum P. Poſteà ſubdit, quid diceres in quæſtione facti: Epiſcopus in camera ſua, & in ſecreto damnauit quendam notarium de falſo: populus hoc ignorans concurrebat ad eum ad inſtrumenta conficienda propter iſtum errorem, & propter primordium veritatis, qui aſſu-
188 mit naturam à primæua origine veritatis, ſi quidam † eſt degradatus à lege propter delictum occultum, valent inſtrumenta, allegat gloſſam ſingularem in d. §. penult. in Authen. de tabel. ſed quando eſt degradatus ab homine, nunquàm poteſt conficere inſtrumentum l. ſi aliquid C. de ſuſcept. & ar. lib. 10. & not. in Authen. de armn. §. fina. & in l. iudices. C. de dignita. lib. 12. Tamen in quæſtione propoſita refert ſe conſuluiſſe contrarium, quia talis ſententia in præiudicium publicum non valet, cùm non fuerit lata præſentibus officialibus, nec honeſtis viris, publicè enim debet ferri ſententia non in loco ſecreto, vt d. l. cùm ſententiam præſidis. Adde Baldum in l. teſtium. §. conducto. ff. de teſtamen. vbi quærit, an idem ſit in tabellione, qui communiter reputatur tabellio, & non erat, ſicut ibi dicitur de teſte, & diſtinguit, aut fuerat tabellio, ſed fuerat priuatus, & tunc aut eius priuatio fuit occulta, aut publica, & notoria: primo caſu valent inſtrumenta confecta per eum, allegat gloſſ. in d. §. penult. aut priuatio eius erat notoria, & tunc non valent inſtrumenta allegat gloſſ. ordinariam in d. l. 2. §. miles. ff. de his qui notan. infamia, aut nunquã fuit tabellio, & tunc refert, aut hoc conſtat, & valent inſtrumenta ſua, quia eſt funditus falſus, alleg. gloſſ. d. l. eos. §. qui ſe. Aut non conſtat, & tunc aut loquimur quo ad exercitium l. & iſta inſtrumenta non valent: Aut loquimur quo ad præſumptionem iudicis, & tunc refert Innocen. dicere, quod ex quo publicè exercuit officium, præſumitur quod fuit tabellio, quæ præſumptio transfert onus probandi negatiuam in aduerſarium, ſecundùm Innocen. in d. cap. veniens. Azo in ſumma de fide inſtrumen. dicit ſimpliciter, quod inſtrumenta non valent: aut ille tabellio non eſt funditus falſus, ſed eſt inhabilis, quia benè fuit creatus tabellio, ſed non tenuit creatio illa, & iſto caſu valent ſua inſtrumenta propter publicam vtilitatem & communem errorem, vt d. l. Barbarius. Sed ipſe Bal. dicit, quod propter decretum ſuperioris tenet factũ à minus legitima perſona, l. 1. §. idem Pomponius ff. quod fal. tu. auth. Quid ergo, dicit ibi Bald. ſi iſte tabellio nunquàm confecit niſi vnicum inſtrumentum? non videtur valere, quia ceſſat publica vtilitas, cùm officium ſit publicum auctoritate & vtilitate, & in quolibet particulari non reputant publicam vtilitatem, vt ipſe dixit in l. 1. ff. ſolut. matrimo. alleg. in d. l. 2. C. de ſenten. & interloc. omn. iudi. & quod not. Cyn. in l. ſi ſolemnibus. C. eod. & per Ioan. Andr. in c. 1. infra eod. in nouella. & ibi dicit Bald. quare in tabellione vltra communem opinionem requiritur auctoritas ſuperioris, & in teſte ſufficit illa communis opinio. Reſpondet, quod officium teſtis eſt decretum à lege l. 1. ff. de teſti. non autem officium tabellionis, vt voluit Innoc. in d. c. cum P. tabellio. Adde eundem Bald. in l. nihil. C. de manumiſſ. vindic. vbi refert Oldrad. terminaſſe per illam l.
189 quæſtionem de eo, † qui creatus eſt tabellio, & poſtea depoſitus ab officio, quod non poteſt denuò recreari per comitem Palatinum. Eſt & alia ratio, quia illa priuatio non debet eſſe ludibrio l. cùm non ſolum. §. penult. C. de bon. quæ lib. etiam ſi per principem eſſet reſtitutus ad famam, non tamen ad officium, & idem dicit in ſacro baptiſmate, quòd licèt baptizatus ſit factus hæreticus, & Papa ei indulgeat, tamen rebaptizari non poteſt, quia non eſt quid reiterabile, vt dicit ibi gloſſ. & per hoc dicit Bald. quòd ſi notarius eſt condemnatus de falſo, & iuit ad partes remotas, vbi dicta condemnatio non erat nota, & multa fecit inſtrumenta, quòd illa inſtrumenta ibi facta ſint nulla, quia mandatum conficiendi inſtrumentum, quod habebat ex officio, erat funditus reuocatum, vnde cùm auctoritas conficiendi inſtrumenta ſit res ipſius principis, non potuit circa rem illam aliquid diſponere, vt l. eius qui in prouincia. ff. ſi certum petat. Non obſtat d. l. Barbarius, ſecundùm eum, quia quidam ſunt in ſtatu inualido, qui tamen poſſunt validari, ſicut eſt ſeruus, qui poteſt ad libertatem peruenire, & ad quaſi poſſeſſionem libertatis, & tunc loquitur ibi, vt communis error & publica vtilitas validitatem geſtorum inducat. Quidam verò ſunt in ſtatu prohibito, ita quod nec in iure, nec in quaſi poſſeſſione eſſe poſſunt, ſicut eſt notarius, qui publicè eſt exauctoratus per ſententiam, qui nunquàm reponi poteſt in poſſeſſionem tabellionatus, imò quotiens ſe ingerit, totiens falſum committit, vt d. l. eos. §. qui ſe. Nec obſtat quod not. in Authen. de tabel. §. penult. in gloſſ. quæ incipit, hoc eſt arg. quia ibi loquitur, quando tabellio perdit officium per ſententiam l. & ita reſidet ibi Bald. Adde Angel. in l. 1. C. de teſtamen. vbi tranſit cum dicto Bald. ibi. Adde eundem Angelum in Authen. de hæred. & falc. §. hinc nobis, in ſecunda column. ſuper gloſſ. vbi dicit, quòd quando inſtrumentum publicum rogatur, & ſic negatur quem eſſe tabellionem, quod probatur per iuramentum ipſius tabellionis, iurando eſſe tabellionem cum comparatione literarum, per quam apparet ipſum plura publica inſtrumenta feciſſe, & ſecundum hoc in dubio dicit ſtandum eſſe publico inſtrumento, licèt non conſtet illum, qui ſcripſerit, eſſe tabellionem, quod procedit ſecundùm eum, quando teſtes ſcripti in inſtrumento non dicunt contrarium eius, quod dictat inſtrumentum. Adde eundem Angelum in Authen. de tabel. in 2. colum. vbi quærit, an ſufficiat quod tabellio ſit in quaſi poſſeſſione officij tabellionatus, præſuppoſito quod non oſtendit inſtrumentum tabellionatus. Dicit quòd ſic, alleg. Innoc. in c. cum dilectus, infrà eodem. & Specul. in d. titu. §. poſtremo. verſic. quid ſi tabellio. Et idem Angel. in fin. in eod. Authen. dicit, quod ſi priuatus eſt officio propter cauſam, quæ reddit ipſum inhabilem & incapacem officij, prout contingit, quando quis eſt condemnatus de falſo, & tunc inſtrumenta confecta per eum non tenent, niſi communiter reputetur capax, quia ſua condemnatio eſſet occulta. Nam tunc ratione communis erroris & publicæ vtilitatis inſtrumenta, ſi in eo loco conficiebat, in quo poterat concedi officium tabellionatus, valent, & ita dicit ſe intelligere, d. l. Barbarius. Si autem eſt priuatus officio propter cauſam, quæ non reddit ipſum incapacem officij, vt contingit in exemplo poſito ibi per gloſſ. tunc inſtrumenta condita per eum valent & tenent. Adde eundem Baldum in l. 1. C. ad Macedon. & Angel. in l. 3. ff. ad Macedon. vbi refert Innoc. in c. 1. infrà eodem. allegare textum d. l. 3. ad hoc videlicet, quòd quem fuiſſe notarium probatur, ſi teſtes dicunt, quod publicè vtebatur officio notariatus, ſcilicet quod plura inſtrumenta confecit, quibus fides data eſt, allegat d. l. Barbarius. & d. l. 1. C. de teſtamen. Adde talem Doct. Salice. de Bono. in d. l. 1. C. de teſtamen. in 2. colum. in verſic. quintò quæro de tabellione, qui confecit teſtamentum, & communi opinione reputabatur tabellio, ſed re vera non erat, an probetur teſtamentum per ſuam ſcripturam, aut quodcunque aliud ab eo confectum. & dicit, quòd licèt hæc quæſtio ſit multum dubia, ipſe verò diſtinguit hoc modo. Aut quæritur de inſtrumentis confectis, nulla de ea facta mentione ante creationem ſuam. Aut quæritur de confectis poſt eius creationem. Primo caſu aut quæritur de confectis ante eius conditionem detectam, & tunc dicit inſtrumenta per eum confecta non valere de iuris rigore, quia ab incompetenti facta, & ius conficiendi non habente, argum. l. prima de mandat. princip. & l. conſulta diualia. C. de teſtamen. & per totum titu. C. ſi à non competen. iudic. & per d. l. actuarios, & ſic per dictum Salicet. videtur poſſe ſaluari contrarietas Bartol. quia in d. l. actuarios. dixit non valere inſtrumenta, vt procedatur de iuris rigore, & ita intelligatur dictum Guil. de Cun. & in quantum in d. l. Barbarius. Barto. dixit contrarium, intelligatur de æquitate. Subdit poſtea ibi Salice. dubitari tamen poteſt, quid de æquitate & quadam iuris fictione propter errorem communem & vtilitatem geſtorum, forſan diceret quiſpiam valere, argum. d. l. Barbarius, & d. l. 2. C. de ſenten. Sed iſta non ſunt multum ſimilia ſecundùm Saliceum, quia in eis error communis iuuatur à iure naturali & ciuili, quorum primo quælibet naſcitur & præſumitur bonæ famæ & liber natiuitate, cùm ſeruitus & infamia proueniant per accidens, vt plurimum: nam ſic in his caſibus non poteſt dici error ſupinus, ſed in quæſtione propoſita totum eſt econtrà, quia error communis cauſatur à facto ex accidenti proueniente, & non à iure naturali vel ciuili, quod repugnat huic errori, cùm non naſcatur quis tabellio, ſed per accidens cauſatur à principe, vel ab alio habente poteſtatem ab eo, vt pulchrè dixit Innocen. in d. c. cum P. tabellio. vnde error etiam ſi ſit communis, videtur ſupinus, allegat Bald. in l. ad teſtium. §. cond. ff. de teſtamen. & maximè, quia veritatis informatio de facili potuit haberi per inſpectionem matriculæ. Et ſic ſentit ibi Salyce. quod per inſpectionem matriculæ probatur quis tabellio: & idem voluit Bald. in locu ſuperius allegatis. Contrarium tamen tenuit Marſil. vt ſuperiùs retuli: quis iuſtiùs dixerit, apparebit ex inferiùs dicendis, vnde ſubdit

ibi

ibi Salice.errantibus non debet opitulari, *ff de legi. l. quod non ra-*
tione.l.nec ſupina.ff. de iur. & fact. ingoran. & ideo viſa eſt ſibi hæc
conſultatio ſatis duta. Quid igitur eſt dicendum? inquit Sali-
ce.more imperatorio locutus eſt, influat nobis altiſſimus & Sal-
uator noſter, de eius ore omne rectum prodit iudicium, & ſi-
cut quilibet fidelis Chriſtianus ab ipſo Deo optimo maximo
incœpit exordium, nec fruſtrà, quia rectè aperuit ſibi intelle-
ctum quantum ad hæc, benè facit illud quod ſcripſit Hiero-
nym. tranſumptiuè habetur *in c.reuertimini, 16.quæſt.1.* Et ideo
concludit ibi Salice.aut primates notariorum, vt ſunt correcto-
res & conſules eorum in ciuitate Bonon. ad quorum officium
ſpectat hoc ſcire, & non permittere ſe corrigere, ſciebant iſtum
publicè officium tabellionatus exercere, & tolerabant, putat
tamen inſtrumenta interim confecta valere & tenere, quia er-
ror communis tunc non eſt ſupinus, quia cauſatus à titulo veri-
ſimiliter præſumpto, *l.ſi filius.C.de petit.hered.* benè facit *l. qui in*
aliena ff.de acquiren.hered. pro hoc dicit eſſe quaſi caſum in *Au-*
then.de tab.§.primo ibi,& ipſis documentis. Aut etiam tales prima-
tes huius rei non erant ſcientes, vel nulli erant ordinati in lo-
co, vbi ſic publicè officium exercebat, & tunc ſi tantum tem-
pus ante eius derectam conditionem tranſiuit, quod eius titu-
lus & creatio præſumi poteſt, & tunc etiam concludit inſtru-
menta valere, argum *l.cùm de in rem verſo.ff.de vſu.& d.l.ſi filius.* &
pondera benè, quia dictum dom. Alcia. *in d.l. infrà eodem.* quod
ſuperiùs recitaui, fuit dictum Salyce. licèt ipſe non allegauerit.
Pondera etiam, quia Salyce.non declarat, quantum tempus de-
buit tranſire, ſed per *d.l.ſi filius.* videtur ſufficere ſpacium decem
annorum, & hoc tetigit Bald. *in locis ſuperiùs allegatis.* Aut hæc
omnia ceſſant, & tunc concludit Salyc. inſtrumenta non vale-
re, quia decretum & auctoritas vera & præſumpta deficiunt, al-
legat *d.l.actuarios.* & ſic error iſte communis non ſufficit, quia
nullam cauſam habet pro fomento, vnde habetur pro ſupino
& affectato. Si autem loquimur de inſtrumentis confectis
poſt derectam eius conditionem non valent, ſicut ſi eſſent fa-
cta à quolibet priuato. Secundo caſu quando quæritur de con-
fectis poſt eius creationem veram & legitimam, tunc ſi nullo
tempore fuit priuatus tabellionatus officio, quæſtio non ha-
bet dubium: valent enim inſtrumenta & teſtamenta. Si au-
tem fuit priuatus fortè propter falſum per eum commiſſum, &
tunc ante ſententiam priuationis valent, quia quamdiù tolera-
tur in officio, *tenent in Authen.de tabell.§.1.in fin.* & ita dicit debere
intelligi gloſſam ibi poſitam. Confecta autem poſt priuatio-
nem non valent, *vt d.l.ſi aliquid.C.de ſuſce.libr.10.& d.l.iudices.C.*
de dignita.lib.12. & quod dixit ante ſententiam, intelligit etiam
ſi lex dicat, ipſo facto ſit priuatus: nam licèt ſit priuatus, tamen
hæc priuatio eſſet occulta, & non notoria, & ideò commu-
nis error habebitur tunc pro veritate, quamdiu toleratur in of-
ficio, & non priuatur de facto, vel per ſententiam declarato-
riam priuationis, quam lex facit, tenebunt inſtrumenta, argum.
auth. credentes, coniuncto princ. cum ſimil. C.de hered. Eſt enim iſte
error communis iuſtus & non ſupinus, quia cauſatur à iuſto vi-
tio, non ſic poſt ſententiam publicam & manifeſtam priuatio-
nis repertus eſt publica inſtrumenta conficere in eadem ciuita-
te, vbi ſententia tranſiuit in notorium, quia ex quo non eſt re-
ſtitutus per principem, licet inſtrumenta publica conficiat, non
valent inſtrumenta, quia error non poteſt dici iuſtus ſtante illa
ſententia, ſed erit ſupinus & affectatus, & ideo non prodeſt.
Ita dicit Salyc.ſe in contingentia facti conſuluiſſe in ciuitate Pi-
190 ſanti, & hæc vbi creatus tabellio fuit liber homo. † Si autem
fuiſſet ſeruus communi opinione liber, tunc dicit, quod pro-
pter decretum & auctoritatem conſtituentis valerent inſtru-
menta, argum. *d.l.Barbarius,& d.l.licet,* aliàs ſeruus non poſſit eſſe
tabellio, vt *d.l.generalis.C.de tabul.lib.10.* in caſu autem illius, *l.1.C.*
de teſtam. etiam ſi error fuiſſet ſingularis, licet teſtamentum non
teneret vt publicum, teneret tamen vt à priuato ſcriptum. Nam
& ſeruus poteſt ſcribere teſtamentum, *l.ſeruus.ff.de teſtamen.* & ita
belliſſimè dom. Salyc. determinauit iſtum paſſum, *in præallega.l.*
191 *1.& in d.l.2.* remiſit ad dicta per ſe, *supraallega.l.1.* † Adde dom.
Gaſpa.de Cal. *in conſilijs ſuis in titu.de fide inſtrumen. conſil.2.* vbi re-
fert quæſtionem fuiſſe de facto: Spurius notarius communiter
aditus pro confectione inſtrumentorum vt legitimus notarius,
quæritur an inſtrumenta per eum confecta valeant? & videtur
quòd non poſſit eſſe notarius, quia videntur tales eſſe infames,
argum. *c.innotuit, de elect.* Quinimò appellantur degeneres, vt
eſt tex no. *in c.ſi gens Anglorum, 6.diſtin.* & talis lex Moſaica dete-

ſtatur, *vt in c.per venerabilem, ad fin. qui filij ſint legit.* & lex canoni-
ca repellit ab ordinibus, per totum *de filijs presbyterorum.* & lex ci-
uilis à ſucceſſione repellit, & prohibet illos alimentari, *in Au-*
then.quibus modis na.effi ſui.§.in Authen.ex complexu C.de inceſt.nupt.
igitur & à notariatu repelluntur, vt regula, *infamibus, lib.6.* & no-
tariatus eſt dignitas, *C.de manda.principum.* † Præterea notarius 192
videtur teſtis quidam, *l.Domitius Labeo ff.de teſtamen vt circa, de*
elect. lib.6. Sed infamis teſtificari non poteſt, *l.3 ff de teſti.c.licet*
ex quadam, & c.teſtimonium, eodem titu. Item infamis nedum re-
pellitur à dignitatibus, ſed etiam ab omni officio publico, *c.præ-*
tereà de teſtib.not.in l.2.§.miles.ff. de his qui notan. infam. Poſteà ve-
rò ſubdit, quòd iſtis non obſtantibus contrarium putat eſſe ve-
tius de iure in caſu iſto, videlicet quòd inſtrumenta valeant fa-
cta per iſtum, & ſecundùm Oldrad. † notariatus non eſt digni- 193
tas, ſed vile officium, quia libertus poteſt eſſe notarius, *l.vniuer-*
ſos.C.de decur libr.10. vbi no. Accurſ. quod aduocatus non debet
officium notariatus exercere, licèt à multis ſecus fiat. Ad idem
l.1.C.de tabell.eodem libro. Facit etiam, quia dicitur ſeruus publi-
cus, *l. non aliter. de adopt.c.quanquam.* & ibi gloſſ. *de vſur. libr. 6.* à
qua denominatione liciuè arguitur, *Inſtit. de donat.§. eſt & aliud.*
vnde Bart. *in l.eadem.§ hac l ff.ad leg.Iul repe.* dicit, quod notaria-
tus eſt munus & non dignitas, *l.fina.cum gloſſ ſua. C.qui milita.*
non poſſ. libr.12. & l.1.C.de mandat. princip. loquitur de notario
principis aſſumpto ad ſcribendum eius negotia, quia tunc be-
nè ille dicitur eſſe in dignitate, ex quo infertur, quod infamis ta-
le officium notariatus, quod habet in ſe dignitatem, exercere
non poſſet, ſed ſi à partibus volentibus aſſumitur ad conficien-
dum publicum inſtrumentum, nihil eſt, quòd etiam infami re-
pugnet, quoniam eſt munus publicum, eſt etiam ſeruus publi-
cus, quod infamibus non remittitur, & compeit, ſic etiam tales
poſſunt eſſe arbitri, qui ſimiliter à partibus aſſumuntur, *3.quæſt.*
7.§.tria.& c.infames. Item poſſunt eſſe procuratores, *Inſtitut.de*
except. §.fina. licèt hoc ſit dubium, igitur tacitus & expreſſus
conſenſus partium iſtum talem volentium vel rogantium con-
ficere inſtrumenta operatur validitatem: conſenſus enim par-
tium non excipientium facit valere iudicium iudicis infamis,
not. *in c.ſuſcitatum, de reſcript.* & in Specul. *eod.titu. §. excipitur.ver-*
ſic.item nunquid periurus & infamis. Præterea dicit ſe non puta-
re illegitimum fore infamem de iure, licet infamis poſſet dici
infamia facti. Eſt enim potiùs naturæ defectus, quàm crimi-
nis, *vt in Authen. quibus mod.nat.effic.ſui.§ opponitur.* & per prædi-
cta dicit patere reſponſionem ad iura in contrarium allegata.
Illa enim iura non dicunt eum infamem, licet puniant pro-
pter delictum partium, quæ pœnæ non debent excedere ca-
ſum ſuum, *de pœn.diſtinct.1.§ pœna, cum ſimil.* immò † dignus eſt 194
venia, qui alieno vitio laborat, *C.de natural. libe.l.legem.* & ſecun-
dùm canon. nihil eſt imputandum ipſis filijs, *56.diſtinct.c.nun-*
quàm.& c.naſci. & c.vndecunque. ad id quod dicitur de teſtimo-
nio poteſt dupliciter reſponderi: primò, quod infamia facti
non repellit in ciuili, vt dici ſolet *in d.c. teſtimonium.* ſecundò
aliud eſt in teſte, qui ab vna parte producitur, ſed hoc de teſti-
monio, quod conſenſu vtriuſque partis fit, quia ab vtraque par-
te rogatur notarius, ad quod dicitur, quod infamis repellitur
ab omni officio publico, dicit illud procedere in officio præe-
minentiæ & dignitatis, item cum communi conſenſu adire-
tur & reputaretur communiter notarius, & in tali poſſeſſio-
ne fuerat per decem annos continuos ratione communis to-
lerantiæ: valent enim geſta: allegat *d.l.Barbarius. & d.§.tria.3.quæ-*
ſtio.7. Item propter commodum poſſeſſionis talis officij, *8.quæ-*
ſtio.4.c.nonne.c.conſultationibus, de iure patronatus, & dicit hoc vo-
luiſſe Innocen. *in c.fraternitatis. de hæreticis,* & ſubdit, quod li-
cèt putet verum, quod dixit Ioan. Andr. *in additionibus Specul.*
in titu.de inſtrumentorum editione. §. reſtat, ſuper verſiculo, & ſciat,
vbi dicit, quod ratione poſſeſſionis tabellionis non creditur
eius ſcriptis, quia ibi loquitur de illo, qui nunquàm fuit crea-
tus: quæſtio autem noſtra eſt de eo, qui fuit creatus, ſed dici-
tur indignus. Indignus autem promotus poteſt adminiſtra-
re, donec remoueatur, *d.c.nonne.* & quod not. Doct. *in c.nihil,*
de election. & in c.cum noſtris, de conceſſ.præbend. & ſic concludit i-
ſtum tabellionem poſſe eſſe, & tabellionatus officium poſſe
exercere, & ita concludit in præallegato conſilio d.Gaſp. de
Cal. † Adde Ioan. Andr. *in præallegata additio.* vbi refert Mar. 195
Sili. diſputaſſe iſtum paſſum, & tenuiſſe, quod ex longa quaſi
poſſeſſione officij tabellionatus, & longo exercitio quis non
præſumitur tabellio: & mouetur, quia allegans de corrobora-

tione inſtrumenti confitentem illum fuiſſe tabellionem alle-
gat factum & ſolemnitatem, ergo ipſam probare tenetur, *l.quæ-
cunque.§.primo.ff.de publicia l.ſciendum ff.de verbor. obligatio.* ſecun-
dò, quia licet præſumptio ſit pro allegante propter longæ-
tiam quaſi poſſeſſionem officij tabellionatus, tamen videmus,
quòd præſumptio, quæ eſt pro aduerſario, transfert onus pro-
bandi in poſſidentem per quaſi, *l.ſint poſſidetis.C.de probatio.* & hic
197 pro negante illum eſſe tabellionem eſt præſumptio, quia † ta-
bellionatus eſt qualitas officij, & qualitas non præſumitur ni-
ſi probetur, *l.non ignorat.C. qui accuſar. non poſſ.* Et ideo dixit
glo.ſing *in c.fortè.de elect.lib.6.* ſi quod quis nõ præſumitur ſciens.
Ludou.Roma. *in d.l.1.C.de teſtamen.* reducit opinionem ad con-
cordiam, videlicet ſi principaliter deducitur in iudicio, an quis
ſit tabellio, vel non, puta quia accuſatus dicens ſe tabellionem
pœna falſi, quòd non ſit tabellio, *vt l.eos.§.qui ſe.ff.de fal.* & tunc
procedat opinio Mar.de Sil.& Ioan.Andr. per rationes eorum,
& per *d.l.Herennius Modeſtinus.* & per illud quod not. *in l.ſi prius.
ff.de oper. non. nunciat.* vbi dicit, quòd quando quaſi poſſeſſio
non concordat cum naturali & primæuo ſtatu ipſius rei, nun-
quàm transfert onus probandi in aduerſarium, ſed in caſu no-
ſtro iſta quaſi poſſeſſio tabellionatus non concordat cum pri-
mæuo & naturali ſtatu hominis, quia à natura quis non naſci-
tur tabellio. Aut deducitur in iudicio incidenter, vtrum quis
ſit tabellio vel ne, vt quia pars producit inſtrumentum, & ad-
uerſarius negat conficientem fuiſſe tabellionem, & tunc ex
quaſi poſſeſſione officij præſumitur quis tabellio, allegat in ſi-
mili quod dicitur de dominio principaliter vel incidenter de-
ducto in iudicio, *l.prima.ff.famil. erciſcun. l.quidam in ſuo.de con-
dit.inſtit.* & ita ibi reſidet: facit quod not. Ioan.de Imol. *in d.l.ad
teſtium.§ condit.ff.de teſtamen.* & iſta diſtinctio dom. Ludou. ſa-
tis colligitur ex opinionibus relatis ſuperiùs. Quid igitur di-
cendum inter tot illuſtriſſimos viros iuris peritos, qui in tot va-
rias & longè diuerſas opiniones vota ſua in hoc dubitabili paſ-
ſu diuiſerunt. Illud in medium afferam, quid Virgilio venit in
mentem in Bue.

*A Ioue principium Iouis omnia plena
Muſa trahunt.*

Vt eſt gloſ. *in c.ſedes Apoſtolica.de reſcript.* Illa opin.tenens, quòd
ſi ſciente, & patiente ſuperiore longo tempore quis geſſit ſe
pro notario, exercendo notariatus officium, quòd auctoritate
ſuperioris fuerit conſtitutus, non conſtito de vſurpatione offi-
cij, videtur verior & de iure ſuſtentabilior, quam ſecutus ſum Sa-
lyce. dom Anton.& dom.Abb. vt ſæpiùs accumulatè relatum
fuit. Primò moueor ex eleganti dicto Innocen. quod commu-
niter reputatur ſingul.poſitum in tribus locis, ſcilicet *in c.ex par-
te Decam.de reſcript. & in c. cùm in iure peritus. de offic. delegat. & in c.
197 in noſtra de procura.* vbi dixit, † quòd ſi quis aſſerit ſe procurato-
rem meum, & agit tanquàm procurator meus, & ego ſcio &
patior, quod videor dare ſibi mandatum: pro quo dicto licet
per quoſdam non leuis auctoritatis doct. reprobetur, eſt ca-
ſus *in c.fina.de iureiuran.libr.6.* vbi procurator generaliter con-
ſtitutus non cenſetur habere mandatum ad delinquendum,
nec ad obligandum dominum ad pœnam, *l.1 § ſi procurator.ff.
ſi quis ius dicenti non obt.cum ſimilibus.* Sed patientia cum ſcien-
tia domini habentis notitiam procuratorem ab eo conſtitutum
in iudicio delinquere vel agere, ex quo venit pœna inferen-
da, & ipſum malè geſtum factum à procuratore reddit vali-
dum, vt eſt ibi caſus valdè notab. ſi ergo ſcientia domini cum
patientia inducit mandatum, & actum inualidum firmat, ita
dicemus in eo, qui longo tempore ſciente & patiente ſuperio-
re geſſit ſe pro notario exercendo officium notariatus, quod ex
illo tacito conſenſu præſumatur conſtitutus tabellio. Secun-
dò moueor per textum *l.qui aliena.§.ſed & ſi non adierit.ff.de ac-
198 quiren.hered.* † vbi præſumitur, quòd filius adierit hæreditа-
tem ſibi delatam iuſſu patris præcedente, ſi longo tempore
ſciente & patiente patre poſſedit: & eſt caſus formalis in *l.ſi fi-
lium.C.de petit.heredi.* nec ſunt alibi illi duo text. & pulchrè di-
xit Angel. *in d.§.fina.* & ſi nõ adierit, quòd ſi prælatus fuit in poſ-
ſeſſione prælaturæ longo tempore, præſumitur inſtitutus au-
ctoritate ſuperioris. Et idem dixit Bald. *in l. ſint poſſidetis.C.de
probatio.* quòd licèt epiſcopus poſſit petere edi ſibi nullum be-
neficium à beneficiato, *vt in cap.1.de regul.iur.in ſexto, & in cap.or-
dinarium.de offic.ordin.eo.lib.* procedit ſecundùm eum in poſſeſſ.re-
centi, ſecus in poſſeſſ.antiqua ſciẽte & patiente diœceſano, quia
tunc præſumitur inſtitutus in beneficio. allegat Inno.& Ioan.
And. *in c.illud.de præſump.* facit quod voluit Hoſt. *in c.licet Hely.de
ſimon.* vnde ſi in beneficiis eccleſiaſticis longa poſſeſſio cum ſci-
entia & patientia ſuperioris operatur inſtitutionem ad benefi-
cium, quanto magis operabitur in tabellione, qui longo tem-
pore exercuit officium tabellionatus ſciente & patiente ſupe-
riore, præſumetur conſtitutus notarius propter publicam vtili-
tatem, argum. *d.l.Barbarius.* Et ideo pulchrè dixit idem Bal-
dus *in d.l.ſi filium*, illam legem eſſe in argum. † quod ſi electus 199
diu ſtetit in poſſeſſione beneficij ſciente eo, ad quem ſpectat
confirmatio, præſumitur confirmatio præceſſiſſe. Et ibi etiam
dicit, ſtatutum diſponit, quòd filius non poſſit contrahere ſi-
ne expreſſa licentia patris: modo quidam filius vendidit mihi
quandam rem, & diu eam tenui patre patiente & ſciente, nec
aliter apparet de patris licentia, quòd nihilo minus præſu-
mitur quòd licentia præceſſerit. Faciat illud quod dixit i-
dem Bald. *in l. poſt mortem ff.de adoption.* vbi voluit, quod ſi fi-
lius vixit ſeorſum à patre per viginti annos, habitando & nego-
tiando, & dicit ſe emancipatum, quod præſumitur emancipa-
tus, argum. *l.2.C.de præſcript. long.temp.quæ pro lib.* & idem ibi dicit
in curſu decem annorum, & hoc idem Bald. *in l.1.C.de patria po-
teſta.* Licet idem Bald. *in l male agitur.C.de præſcript.triginta anno-
rum*, dixerit, quòd ſi ſacerdos tenuerit eccleſiam quadraginta
annis, quòd epiſcopus poterit eum cogere, vt oſtendat titulum
ſuæ poſſeſſionis, quia non eſt benè dictum, & in contrarium
facit *d.l.ſi filium.* Faciat etiam ſingul. dictum Archidia. *in c.nemo
eccleſias.de conſecrat.diſtinct.1.* vbi eſt caſus, † quod quis non po- 200
teſt ædificare capellam & ſimiles ſine auctoritate epiſcopi: &
*in c.nobis.de iure patron. & in c.cùm olim, el 2.de priuileg.13.quæſt.2.
vbicunque. & 8.quæſt. 2.quidam.* modò reperitur capella quæ-
dam ædificata, tamen non apparet, an interuenerit auctoritas
epiſcopi, ſacerdos ibi publicè celebrabat, an præſumatur quòd
interuenerit auctoritas epiſcopi? dicit ibi Archidiaco. quòd ſi
interuenit diuturnitas temporis, & publica diuinorum cele-
bratio, præſumitur, quòd auctoritas interuenerit, argumen.
c.cum interrogaſti.27.diſtinct. & quod not. Hoſtien. *in ſumma de
relig.dom.§.primo.verſu.videtur. & verſic.dicitur autem.* & iſtud eſt
melius, quòd poſſet allegari in iſta materia. Si ergo notarius
longo tempore geſſit ſe pro notario, & plurima confecit in-
ſtrumenta exercendo officium tabellionatus ſuperiore ſcien-
te & patiente, præſumitur auctoritate ſuperioris conſtitutus.
Et ſi dicatur, quod auctoritas eſt interponenda expreſsè, & non
tacitè, *l.1.§.mutus ff.de tut.* vnde Baldus *in l.2.C.de legit.hered.* vi-
detur ex toto & funditus delere præcedentem doctrinam.
† Quærit enim ibi, vtrum bonorum poſſeſſio per patientiam 201
longi temporis probetur legitimè coram prætore agnita? Et
decidit quod non, & mouetur, quia patientia non poteſt ad-
aptari prætori. Et idem dicit, quod ex poſſeſſione longi tem-
poris pacifica, & ſine vlla contradictione non præſumitur fa-
cta inſinuatio donationis, quia nihil commune habet aucto-
ritas prætoria cum poſſ. *l.Papinianus exuli.ff.de minor. l.cum actum.
ff.de negot.geſt.* Et ſubdit autem ibi idem Baldus ſe affirmare,
quod ſi ſtatutum requirit certas perſonas adeſſe contractui mu-
lieris, vel minoris, quod ex diuturnitate temporis & longa pa-
tientia non præſumeretur eorum interceſſentia, *l.non hoc.C.vn-
de cogna.* Quia iſta non obſtant: primò, quia Angel. tenet con-
trarium *in d.§.quod ſi non adierit*, dicit, quod præſumitur decre-
tum ſuperioris interueniſſe tempore celebratæ venditionis, &
propter diuturnam poſſeſſionem, & longam patientiam, &
contra dictum Baldum videtur text. *in l.ſi pater naturalis ff.de ad-
opt.* vbi auctoritas poteſt interponi nutu, & firmat hoc ibi Bald.
Nec obſtat, *l.1.§.minim.de tutel.* quia eſt ſpeciale in pupillo, vt au-
ctoritas interponatur verbis expreſſis: & iſta pars videtur de iu-
re verior & ſuſtentabilior. † Vtrum autem inſtrumentum il- 202
lius, de quo dubitatur an ſit notarius, faciat fidem, puta quia
inſtrumentum factum eſt in partibus longinquis, & adeſt vna
litera officialis loci, quæ atteſtatur illum eſſe notarium, an ſit
fides adhibenda? Et ſunt tres opiniones. Prima, cùm produci-
tur inſtrumentum factum in partibus longinquis per illum, cu-
ius notitia non habetur, & qui negatur eſſe notarius, & teſtes
etiam ibi deſcripti ſunt ignoti, quòd ſi quidem producens ſit
homo bonæ famæ, qui non conſueuit committere falſitates, &
inſtrumentum ſit in bona & publica forma, non abolitum, nec
cancellatum, quod iudex tenetur illi inſtrumento adhibere fi-
dẽ, non obſtante contradictione partis, niſi ille, qui negat illum
eſſe

eſſe Notarium, hoc probet, & allegat *Inſtit. de inutil. ſtipul. §. item verborum. & § ſi ſcriptum. & Inſtit. de fideiuſſor. § fin. & in Authent. de inſtrument. cau. § oporteat autem.* & hanc opinionem tenet *ibi* Azo *in fin.* quam etiam tenuit magnæ auctoritatis dom. Franc. Tigr. de Piſis, aliàs enim eſſet procedere in infinitum, ſi producẽs haberet probare illum notarium, quia ſi produceretur inſtrumentum notariatus, ſimiliter negaretur quòd ille, qui confecit, eſſet notarius, & ſic nunquam poſſet probari notariatus per inſtrumentum, quod eſſet iniquum. Secunda opinio eſt contra, quòd iudex nullam fidem debeat adhibere, niſi producens probet illum eſſe notarium, quia teſtimonia documentorum debent eſſe nota, *C. vbi de ratio. agi oport. l. 2. in fin.* vnde ſicut non creditur ignotis ſigillis, ita nec ignoto notario, argum. *de cler. peregr. c. 1. & 2.* Tertia opinio eſt, vt diſtinguatur, aut ille contra quem producitur, negat illum eſſe notarium, & tunc oportet ipſum probare notarium per teſtes vel inſtrumentum notariatus, vel quod ita publicè ſe gerebat, argum. *l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt.* Aut non negatur illum eſſe notarium, & tunc ſi agitur de magno præiudicio, & ille, contra quem producitur, ſit abſens, debet illi iudex adhibere fidem, recepto tamen prius iuramento à producente, quòd inſtrumentum ſit verum, & à publica perſona factum, argum. *§. ſi verò nihil, in Authent. de inſtrum. caut. & fide.* præſumitur enim pro producente, quòd ſit memor ſuæ ſalutis, & quòd non committat falſitatem, *1. quæſt. 7. ſcimus.* Aliàs ſi agatur de modico præiudicio, pars ſit præſens, indiſtinctè illi ſtetur, argum. eius quod not. Innocent. *in c. 2. de cler. peregr.* Et hæc opinio colligitur ex dicto Specul. *in tit. de inſtrum. edit. § reſtat. verſic. quid ſi probatur. & verſic. illud autem.* Benè facit quod not. *in c. cùm olim. de dolo & contumac. & in c. cupientes, de electio. lib. 6.* per Ioan. Andr. quòd ſtatur decreto electionis, ſi non apparet contradi-

203 ctor. De † litera autem teſtimoniali poteſtatis illius loci, an ſufficiat ad probationem? videtur quod non, quia dicto vnius quantacunque dignitate præſidali præfulgeat, non creditur, *c. cùm à nobis, de teſtib. l. iuriſiurandi. C. eodem. l. nec in arbitris. C. de arbit.* Item talibus literis teſtimonialibus, cùm ſint narratiuæ de eo, quod non pertinet ad officium iudicis, & cum agitur de præiudicio magno, non creditur, argumento *l. fin. C. ſi per vim vel alio modo.* & not. per Guilielmum de Cun. *C. de epiſc. & cler. l. ſi qua per calumniam, in fin.* & per Archidiac. *in c. vt circa, de electio. lib. 6.* per Innocent. *in c. 1. infra eod. & in d. c. cùm à nobis,* per Ioan. Andr. *in c. poſſeſſionem, de probat.* non enim teſtimoniis, ſed teſtibus credendum eſt, *l. 3. § idem diuus ff. de teſtib.* nec debet plus credi literis alicuius, quàm viuæ voci, *in Authent. de teſtib. § ſi quis.* hoc autem, quod iſte iudex teſtificatur, non pertinet ad officium ſuum, non enim ad hoc eligitur poteſtas. Item quia importat magnum præiudicium. Item quia nec de poteſtate, nec de ſuo ſigillo notitia habetur, cùm ſit in partibus valdè remotis: ergo non datur ſibi fides, etiam ſi de modico præiudicio ageretur, ſed requirerentur literæ ſigillatæ plurium, argum. *c. cùm dilecti, de accuſ.* ita conſuluit in quæſtione facti ſolemnis doctor dom. Paul. de Caſtr. *in conſilio ſuo incipiente, Videndum eſt vtrùm fides ſit adhibenda.* Sed mirum eſt, quòd non allegauerit dom. Paulus Ioan. Andr. *in addit. Specul. in eod. tit. § reſtat, verſic. quid ſi producitur,* & dom. Ant. *in c. 1. infra eod.* & ibi Ioan. de Imol. dicit, quòd inoleuit practica, quòd apportantur literæ teſtimoniales poteſtatis, vel alterius illius loci, vbi confectum eſt inſtrumentum habens ſigillum authenticum, in quibus fit atteſtatio, quod talis eſt notarius, & ad ipſum tanquam notarium publicè recurritur, & eius inſtrumentis plena fides datur, & cautum eſſet, quòd cõtineatur in literis, quòd talis ſcripſit tale inſtrumentum ſuper tali facto, & inter tales perſonas, quod incipit ſic, & finit ſic: quia licèt aduerſa pars cõfiteretur illum notarium, poſſet negare eum ſcripſiſſe, & ideo ad tollendum dictum dubium bona eſt cautela prædicta, vide Angel. *in Authent. de tab. ſuper gloſ. quæ incipit, caut. tibi.* quod inſtrumentum eſſet cautiùs, cùm multa ſigna in eo apponuntur, & diuerſorum tabellionum, vbi Angel. docet cautum debere eſſe, qui facit contractum cum aliquo forenſi, & habet inſtrumentum mittere ad partes extraneas, vt ſemper faciat ſcribi dictum inſtrumentum per tabularium publicum, & ſubſcribi per tres tabularios honeſtos, & ſignari eorum ſignis, ad hoc vt non poſſit negari inſtrumentum eſſe ſcriptum manu tabellionis per dictum ſuperius allegatum, & iſto modo temperes conſilium domini Pauli. Et inquantum Baldus ſuperius voluit, quòd ſi notarius communiter communi opinioni reputatus pro notario fecit vnicum inſtrumentum, poſito quòd plura inſtrumenta facta per eum valerent propter publicam vtilitatem, valebit illud vnicum inſtrumentum, vt ipſe dixit *in d. l. ad teſtium. § conditio.* Innocent. *in c. cùm dilecta, de reſcriptis.* videtur affirmare contrarium, dicit enim, quòd ſi Barbarius tuliſſet vnicam ſententiam duntaxat, non tenuiſſet, quia in vnica ſententia non verſatur publica vtilitas, ſed tantùm priuata, vnde ceſſat ratio *d. l. Barbarius.* Ita dicamus in vnico inſtrumento confecto ab eo, quia publica opinio habetur pro notario: dictum Baldi videtur verius per text. ſingul. *in l. 2. C. de ſentent. & interlocut. omnium iudicum.* qui extendit *d. l. Barbarius.* etiam quando vnica ſententia duntaxat lata fuiſſet. Nec obſtat ratio Innocentij, quia *in dicta l. Barbarius,* non erat vnica ſola ratio verè publica vtilitas, ſed etiam erat auctoritas ſuperioris conſtituens illum Barbarium, quę factum à minus legitima perſona tuetur & defendit, *l. 1. § idem Pomponius ff. quod falſ. tutor. auctor.* licèt enim ceſſat vna ratio, non tamen ceſſat alia ratio: remanet ergo legis diſpoſitio firma, *l. liberorum. §. notantur. ff. de his qui not. infam.* & propter hoc videtur, quod Baldus verius dixerit, pondera tamen, quia hoc dictum procedit, & eſt verum in caſu *d. l. Barbarius.* quia ibi interuenit auctoritas ſuperioris verè & expreſsè, & ideo nimirùm ſi vnicus actus geſtus ab illo prætore tenuerit propter auctoritatem ſuperioris verè interpoſitam, licèt in illo actu non verſetur publica vtilitas, ſed in caſu noſtro conſtat, quòd auctoritas ſuperioris non interuenit, vel ſi interuenit, interuenit tantùm præſumptiuè, & patientia & ſcientia ſuperioris, vt dictum fuit, & ideo videtur quòd auctoritas præſumpta ad vnum actum duntaxat geſtum non operetur illud, quod auctoritas verè præſtita, & ideo puto quòd ſi feciſſet ſolum vnicum inſtrumentum, non valeret, tenementi, quia non eſt actum per aliquem. Et † in- 204
quantum Baldus *in locis ſuperius relatis* dixit, quòd eo ipſo quòd aliquis eſt deſcriptus in matricula notariorum, præſumitur & probatur eſſe notarius, quia matricula importat incorporationem inueſtiturarum. Ioan. Andr. *in d. § reſtat, verſic. & ſcias.* refert Mart. de Sil. diſputando tenuiſſe contrarium per *l. Herennius Modeſtinus. ff. de decur.* & per *l. ſcriniarios. C. de teſtament. milit.* Ludonicus Roman. *in l. in illa ff. de verb. obligat.* tenet contrarium *in dicta l. l. ſcriniarios.* & miratur longè de Mart. de Sil. & de Ioan. Andr. & dicit, quod illa iura probant, quòd ſola ſcriptura nõ facit quem tabellionem, ſed non dicunt quòd matricula non probet quem tabellionem, vnde iſta ſtant ſimul, ſola ſcriptura non facit quem tabellionem, & tamen ſcriptura probat iam factum. Ponit
exemplum: ſola † confeſſio extraiudicialis non facit actionem 205
oriri, tamen probat iam ortam, *l. Publia. §. fin. ff depoſit.* & contra eos allegat textum *in l. matriculam, C. de prępoſit. agent. in rebus. libro 12.* dicit tamen *in d. l. ſcriniarios.* quòd propter imperitiam aſſeſſorum non auderet conſulere contra Ioannem Andr. & ſequacium. Baldus verò *in d. l. ſcriniarios.* dicit, quòd in dubio præſumitur pro matricula, quæ confert quaſi poſſ. per not. *in l. ſi ſolemnibus, C. de fide inſtrument.* Tu pondera textum *in d. l. Herennius.* qui dicit, ſola ſalarij pręſcriptio neminè decurionem factum, qui ſecundùm legem decurio creatus non eſt, vnde videtur inferre illa lex, quòd conſtabat, quòd aliquis non erat creatus in albo decurionum, & propter hoc non immeritò illa lex probat, quòd matricula non probat quem tabellionem, quando conſtat, quod non eſt tabellio, *d. l. ſcriniarios,* loquitur etiam eo modo in caſu certo, quando conſtabat illos eſſe notarios, & non milites, & ideo non eſt mirandum, ſi deſcriptio in matricula militum non probat illos milites, & ſic illæ duæ leges loquuntur in caſu certo, ſed in caſu dubij, vt eſt quæſtio noſtra, non loquuntur. Bartolus verò *in dicta l. Herennius.* dicit per illam legem, quòd ſi aliquis probat aliquem feciſſe plura inſtrumenta, vt tabellionem, & exercuiſſe officium tabellionatus, non tamẽ propter hoc probatur, quod ſit notarius, & reuera hoc non dicit ille textus, & quod peius eſt, gloſſa dicit contrarium eius, quod ipſe dicit, ſi ſubtiliter ponderetur, inquantum allegat *dictam l. Barbarius. & l. qua in prouincia §. diuus ff. de ritu nupt.* Salic. *in d. l. ſcriniarios.* dicit quòd deſcriptio in matricula probat in dubio vt ibi, & onus probandi contrarium incumbit neganti, quia cõfert deſcriptio quaſi poſſeſſionem, allegat *d. l. ſi ſolemnibus* & ad *d. l. ſcriniarios.* reſpondet quòd loquitur in caſu certo, quia conſtabat illos non eſſe milites, & ideo dicit, quòd deſcriptus in matricula vt talis, non reperitur eſſe talis, qualis debet eſſe deſcriptio illa, ſibi non prodeſt, vt ibi. Sed reuera Bart. *in d. l. matriculam.* determinauit, & poſuit gladium ad radicem huius hæſitationis: dixit enim illum textum fore notab. ad probandum

quem eſſe officialem communis, quia probatur per matriculam regiſtri, in qua regiſtrantur omnia nomina officialium. Si ergo nomina tabellionum deſcribuntur in matricula Notariorum, probatur quis eſſe Notarius. Secundò faciat *cap. contumaces, in verſic. reſcripti in matricula. 50. diſtinct.* vbi dicitur, quòd raſus à matricula clericorum, præſumitur depoſitus, ſi poſtea reſcribatur, à matricula probatur gradum ſuum accepiſſe. Tertiò faciat *cap. nomen. 2. quæſtione 1.* Quartò faciat *l. final. verſic. locum enim qui iuxta matriculæ veritatem ſequitur, obtineat. C. de officio præfect. vrbis.* vbi videtur caſus formalis, quòd matricula probat veritatem. Quin-
206 tò faciat, † contrariorum eadem eſt diſciplina, *l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* ſed per cancellationem de matricula probatur illa negatiua, tu non es Notarius, tu non es bannitus, *l. 1. C. de exact. tribut. libro 10.* & quod not. Baldus *in l. final. de iureiurand.* Bartolus *in l. hi qui, C. de appellatio.* facit *l. fin. in verſic. ſciat ſe de matriculis Aduocatorum penitus eſſe delendum. C. de officio aſſe.* facit etiam *l. petitio. C. de Aduocat. diuerſ. iudic. & l. eos,* & gloſ. *ibi ſingul. C. de officio magiſtri milit.* Et iudicio meo iſta videtur veritas. Et procedunt iſta, quando matricula eſt publica, ſecùs ſi eſſet priuata: & pondera etiam textum *in dicta l. Herennium.* dum dicit, ſola ſalarij præſcriptio. quia ſi interueniſſet deſcriptio matriculæ, ſcientia & tolerantia ſuperioris, poſito quòd conſtaret illum non eſſe creatum decurionem, vel tabellionem, nihilominùs quia non eſt ſola deſcriptio, ſed ineſt patientia & tolerantia ſuperioris, quòd ex hoc probabitur decurio, vel tabellio, & ideo Iuriſconſultus cum miniſterio poſuit etiam illud verbum, ſola: tene mẽti, quia mihi eſt nouum. Et inquantum ſuperius allegaui aliqua elegantia dicta pro intellectu *l. ſi quis ex argentarijs. § ſi initium ff. de edend.* attribuendo illa Bartolo repetenti *d. § ſi initium.* reuera illa repetitio fuit Excellentiſſimi Doct. Nicol. Alexandri, qui fuit gener Bartoli. ita refert dominus Ioan. de Plat. *in l. generali. C.*
207 *de tabul. lib. 10.* Et inquantum tetigi, † vtrùm retractatio actus ſit pœna, an non, vide gloſ. *in c. cognoſcentes, de conſtitut. in Clement. 1.*
208 *de reſcript. & in c. cùm non deceat, de electio. libro 6.* Quid autem † ſi Notarius eſt condemnatus de falſo, an inſtrumenta confecta per eum valeant poſt condemnationem, vide Bartolum *in conſ. incipiente, Quare an Notarius condemnatus. & in conſ. incipiente, Sereniſſ. Ioan de Tuderto & in l. eadem ff. ad leg. Iuliam repetund. & in l. 2. §. miles. ff. de his qui notant. infam. & in l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. ff. de edend.* Baldus *in l. cunctos populos, C. de ſumma Trinit. in 8. colum. in pri. in verſic. ſed an infamia tabellionis.* & ibi dixit ſingul. quod poſito, quòd Notarius adhuc non eſſet condemnatus, & infamia ſua eſſet notoria, quòd inſtrumenta facta per eum non tenerent, & ita conſului hoc anno in Curia: vide eundem Baldum *in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſan. eccleſ. & in l. in exercendis. C. de fide inſtrument. in 7. 8. & 9. colum.* & ibi quæſiuit, quid ſi cauſa eſſet concluſa, & per eundem *in l. 2. C. de ſentent. & interlocut. omnium iudic. & in c. 1. §. 1 de lege Corrad.* & ibi quæſiit, an Notarius infamis poſſit conficere inſtrumentum, compromiſſum & laudum, vide eundem *in l. Capitis. ff. de ſenat.* vbi ampliſſimè loquitur, & *in l. Imperator. ff. de ſtatu hom. & in l. Barbarius ff. de offic. prætor. in 11. & 14. colum. & in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. & in d. l. 2. §. miles.* Innocent. *in c. ſeſcitatus, de reſcript.* & ibi per Petrum de Anchar. & alios, per eundem Innocent. *in c. fraternitatis, de hære.* & ibi per dom. Anton. & dom. Abbat. per Vincent. *in c. teſtimonium, de teſtib.* Angel. *in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. & in d. l. 2. §. miles.* & dom. Paul. de Caſtr. *in conſilijs ſuis, in conſilio incipiente, In facto proprio.* Et an vilitas & infamia Notarij viciet inſtrumenta, vide per eundem dom. Paul.
209 *in conſ. incipiente, Super legis dubio dicendum eſt.* Et limita, † niſi duo Notarij eſſent ſimul adhibiti ad conficiendum vnum inſtrumẽtum, & vnus eſt priuatus officio tabellionatus, alter verò eſt Notarius authenticus, quòd nihilominùs valet vtrumque inſtrumentum propter illum Notarium, qui eſt authenticus: iſtud fuit elegans dictum Bald. *in d. l. Imperator ff. de ſtatu hom. in 4. colum. ver. not.* etiam quòd vtilis perſona propter inutilem non vitiatur, quod dicit eſſe not. ad multa, & ideo eſſet optima cautela ſemper adhibere duos Notarios, idem voluit idem Bald. *in d. l. ſi quis ex argentarijs. § cogentur. verſ. quid enim.* vbi pro hoc dicto eſt caſus ſingul. facit quod not. idem Bald. per illum text. *in l. præſcriptio. C. ſi contra ius vel vtil. publ.* facit ſimile quod dixit Angel. *conſ. ſuo conſ. 1.*
210 per illum text. *in ver. quid enim.* quòd † ſi ſint plures teſtes producti cõtra aliquem, & inter illos eſt vnus teſtis domeſticus, quòd reſpectu aliorũ ſuſtentabitur dictum teſtis domeſtici: & ita conſuluit in facto, & etiam in ver. quid enim, dixit idem Ang. quòd licèt dicto teſtis vilis & deportati non ſit credendum, tamen ſi factum probatur per alios teſtes, quòd credetur dicto illius, niſi eſſet ex toto inhabilis ad teſtificandum, vt ibi per eum. Facit in ſimili elegans dictum Bal. *in c. 1. quib. mod. feud. amit. in 4. col.* quòd ſi † duo fratres habẽt feudum à domino, & vnus viriliter defen- 211
dit dominum in bello, alter verò frater aufugit, quòd contumacia iſtius ſuſtentabitur propter virilitatẽ alterius, & non perdent feudum. facit text. ſing. ſecundùm Dyn. & Bart. *in l. ſi is qui duos. ff. de lib. leg.* vbi ſi filius baſtardus contraxit ſocietatem bonorum cum aliquo, & pater inſtituit illum hæredem, quod iſte baſtardus capiet medietatem hæreditatis propter perſonam ſocij. Facit quod not. Sal. & Bald. *in l. ſocietatem, in vlt. col. C. pro ſoc.* Et quia hora eſt tarda, & reuerentiæ veſtræ nimis laſſæ ſunt, finem imponam huic ſcholaſtico documento, ad laudem & gloriam optimi & clementiſſimi Dei, & ſuæ matris Virginis glorioſæ, & B. Bernardi, totiusq; curiæ triumphantis, ac ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ in hoc famoſiſſimo ſtudio Bononienſi, 18. menſis Februarij 1452. Deo clementiſſimo laus.

REPETITIO
IN C. CVM IOAN. EREMITA.
De fide inſtrument.

Excellentiſſimi V. I. interpretis, D. Bartholomæi Bellencini Mutinen.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenti falſitas, vel quod in eo deeſt, aut eius qualitas probari poteſt per teſtes.*
2 *Eremita poteſt habere proprium: & qui ſint eremitæ, nu. 3.*
4 *Paulus primus eremita qualiter condidit teſtamentum, teſte D. Hieronymo.*
5 *Eremita ſuper iuribus ſibi competentibus actionem mouere poteſt, & accuſare etiam.*
Et poteſt compromittere, nu. 6.
7 *Eremita eſt ſub iuriſdictione Epiſcopi, & inter eccleſiaſticas perſonas numeratur, nu. 8.*
9 *Clericus licitè poteſt teſtari de acquiſitis ex eleëmoſynis: idem de eremita.*
10 *Eremita an poſſit contrahere matrimonium, nu. 12.*
11 *Eccleſia fauet ſpurijs, quos non conſtat eſſe imitatores vitiorum paternorum.*
13 *Sponſalia an ſoluantur per aſſumptionem vitæ eremiticæ.*
14 *Filius eremitæ an dicatur ſpurius.*
15 *Regis filius non dicitur, qui natus eſt ante regnum: idem de filio nato ante ſacerdotium, quia non dicitur filius ſacerdotis.*
16 *Regis primogenitus quando ex ſtatuto vel conſuetudine debet ſuccedere in regno, an præferatur filius natus ante adeptum regnum, filio nato poſt coronationem.*
17 *Filius natus ante militiam an dicatur nobilis, vel de magnatibus.*
18 *In libello eodem quis poteſt plura & diuerſa petere.*
19 *Iudex pronunciare debet ſuper petitis in libello.*
20 *In libello in actione perſonali ſufficit allegare cauſam remotam: Et qualis cauſa in libello ſit exprimenda, plenè vide ibi, nu. 21.*
22 *Debitum quando eſt liquidum ex parte actoris per confeſſionem rei, admittitur compenſatio oppoſita per ipſum reum, licet debitũ ſuum non ſit liquidum. 23.*
24 *Quantitas, quam deducit reus in compenſationem, ſi eſt maioris quãtitatis, quàm actor principaliter petat, quid faciet iudex.*
25 *Iudex ſicut poteſt pronũciare ſuper re vendita, poteſt eodem modo ſuper eius pretio, etiam ſi in venditione non ſint adiecta verba, vendo tibi hanc rem, &c. num. 26.*
27 *Fundi vacua poſſeſſio quæ dicatur: & quando dicatur trabi, nu. 30.*
28 *Fundus ſimpliciter venditus ſi habeat ſeruitutem, qualiter agere debeat emptor contra venditorem, nu. 29.*
31 *Venditor compellitur præciſè ad rem tradendam: & an teneatur ad dandum, vel tradendum tantùm. 32.*
33 *Venditor generis indiſtinctè tenetur dare, non tradere.*
34 *In obligationibus nunquid quis teneatur præciſe obſeruare promiſſũ, & compelli poſſit.*
Et quid iuris in obligationibus facti. 35.
36 *Emptor condemnatus venditori ad traditionem pretij rei emptæ, nunquid impedit executionem propter rei non traditæ exceptionem.*

37 *Ven-*

Digitized by Google

37 *Venditor condẽnatus ad rem tradendam, an poſſit in executione ſententia opponere exceptionem pretij non ſoluti.*

38 *Res vendita an debeat prius tradi, quàm pretium ſoluatur ab emptore, vel econtrà.*

39 *Modus, largè loquendo, appellatur conditio.*

40 *Dictio, vt, ſignificat modum in tantùm, quod etiam ſi dicatur, do tibi hanc rem ſub conditione, vt facias tale quid: non dicatur eſſe conditio, ſed modus.*

41 *Libelli verba ſicut impropriantur, vt ſaluetur libellus, ita & verba ſententia.*
Eodem modo verba teſtamenti impropriantur. 42.

43 *Teſtis dictum vt ſaluetur, verba poſſunt impropriari.*

44 *Res quandoque minus valet iuſto pretio ratione oneris ſibi annexi: nam*

45 *Onus annexum rei vendita dicitur pars pretij, nu. 46.*

47 *Statuti pœnam non euadit, qui fraudat ipſum ſtatutum.*

48 *Pater poteſt ſtipulare filijs ſuis: & an dicta ſtipulatio cenſeatur facta filio vt filio, an filio vt haredi. 49.*

50 *Filiorum intereſt habere habitationem paternam.*

51 *Filiorum mentio quando fit in actu, qui poteſt conuenire filio vt filio, & filio vt haredi, praſumitur patrem acquirere filio vt filio, cum de filiatione tantùm fecerit mentionem.*

52 *Acquiſitio quando habuit originem in perſona patris videtur ſtipulare filio vt haredi ordine ſucceſſiuo.*
Quid ſi habuit originem in perſona patris, ibid.

53 *Stipulationis effectus facta filio vt filio, & filio vt haredi.*

54 *Pater ſi accepit emphyteuſim ab eccleſia pro ſe & filijs, an filij non haredes ſuccedant.*

55 *Teſtis deponens ſe interfuiſſe negotio, ſatis dicitur deponere ſe vidiſſe & intellexiſſe.*

56 *Rei valor rectè probatur per teſtes, ſi dicant, quod tantum à talis potuit haberi.*

57 *Res tantùm valet, quantum vendi poteſt: limita, vt ibid.*

58 *Res debet aſtimari quantum valet, quando venit praſtanda aſtimatio partis rei à conſocio.*

59 *Rei aſtimationes quando hincinde non conueniunt, media eſt eligenda.*

60 *Teſtis dictum probat etiam ſi dicit non recordari de die, vel de menſe.*
Et quid quando agitur de probando tempore, & omnes teſtes cõcorditer dicant non recordari. 61.

62 *Teſtium diſcordia in aliquibus minimis facit dictum eorum credibilius, & quare.*

63 *Teſtes an neceſſario debeant deponere de tempore, & quid iuris, ſi ſuper tempore diuerſiſſimo deponerent, an valeat dictum eorum.*

64 *Tabellio, qui ſcripſit inſtrumentum, & teſtes in eo deſcripti produci poſſunt ad adiuuandum inſtrumentum.*

65 *Inſtrumento publico teſtes ſe ſubſcribere debent.*

66 *Teſtes in iudicijs parem vim & auctoritatem habent ac inſtrumenta.*

67 *Teſtes quando contradicunt inſtrumento, ſi non conſtat veritate actus, reduci debent ad concordiam per multiplicationem actuum.*

68 *Probatio enim partis dubia declaratur ex confeſſione alterius partis.*

69 *Confeſſio, quam quis facit pro ſe, non habetur in conſideratione.*

70 *Teſtes ſi inducantur ad probandum vnum totum, vel quid certum, nõ eſt neceſſe quòd deponant ſuper toto.*

71 *Iudex ex officio etiam ad priuatam vtilitatem poteſt interrogare teſtes.*

72 *Teſtis ad poſtulationem iudicis interrogari poteſt poſt publicationem teſtium.*

73 *Iudex etiam poſt concluſum in cauſa poteſt officium ſuum impartiri ad fundandam nouam intentionem. nu. 74.*

75 *Iudex ex officio poſt concluſum in cauſa poteſt informari ſuper habilitate impetrantis.*

76 *Iudici non fit concluſio ſed partibus.*

77 *Iudex in ſummarijs poſt concluſionem in cauſa etiam interrogationes ad inſtantiam partis facit.*

78 *Papa debet expedire negotia cum praſentia & conſilio Cardinalium.*

79 *Iudex appellationis poteſt infirmare ſententiam primi iudicis.*

80 *Iudicis appellationis tantùm licet pronuntiare primã ſententiam iuſtam vel iniuſtam.*

81 *Iudex appellationis poteſt non facere mentionem de benè vel malè iudicatum, ſed abſoluere vel condemnare.*

82 *Dictionis taxatiua natura eſt inſtingere, & reliqua excludere: nõ tamen ita excludit reliquum, vt includat alia ad ſe pertinentia.*

83 *Iudex appellationis non ſolùm pronunciat benè vel malè appellatum, ſed etiam de nouo poteſt condemnare, ſi iudex à quo omiſit iuridicam condemnationem.*
Et poteſt reformare ſententiam, vbi perpendit eam de iure reformandam, nu. 84.

85 *In ſententia lata in cauſa appellationis vtrobique oritur actio iudicati.*

86 *In ſententia in cauſa appellationis exprimenda eſt cauſa: & quando hoc procedat. 87.*

88 *Coram iudice appellationis poſſunt ea deduci, qua non fuerunt neque probata, neq; obiecta coram iudice cauſa principalis.*

89 *Appellatio ab interlocutoria poteſt iuſtificari ex nouis actis, quando reparatur per reparationem à diffinitiua. Limita vt ibidem, & nu. 91. & 93.*

90 *Appellatio, diffinitio, & appellatio ab interlocutoria quid differant, remiſſiuè.*

92 *Appellatio à taxatione expenſarum prius fit, quàm ſententia diffinitiua tranſeat in rem iudicatam.*

93 *Appellans ſicut in cauſa appellationis à diffinitiua poteſt deducere noua, an idem ſit in appellato.*

94 *Conſequi quis poteſt ex perſona alterius, quod ex ſua conſequi non poteſt.*

95 *Actore petente centum in prima inſtantia, ſi iudex condemnauit reum in quinquaginta, & in alijs quinquaginta abſoluit, ſi reus ſolus appellauit ab illa ſententia, an poterit actor iterum petere iſta centum.*

96 *Coram iudice recurſus an poſſint deduci & probari quamodo fuerũt deducta & probata coram arbitratore, coram quo fuit petita reductio.*

97 *Probationes noua an fieri poſſint coram iudice rectionis.*

98 *Sententia prius lata extinguitur per appellationem interpoſitam.*

99 *Prælati factum regulariter praiudicat eccleſia in his qua conſiſtunt in omittendo.*

100 *Inſtantia an fieri poſſit coram arbitratore.*

101 *Iudex appellationis poteſt ſententiam primi iudicis pro parte infirmare, & pro parte confirmare.*

102 *Sententia quod contineat plura capitula connexa vel ſeparata, quomodo cognoſci poſſit.*

103 *Appellari vtrum quid poſſit à iudice laico ad Papam in terris iuriſdictioni eccleſia ſubiectis. 107.*

104 *Papa ſupplet deficiente poteſtate ſeculari. nu. 105.*

106 *Conſuetudo valet, quòd in temporalibus appelletur ab Epiſcopo ad Principem ſecularem.*

108 *Res de facili redit ad ſuam naturam antiquam.*

109 *Teſtes producere in cauſa appellationis ita demùm licet ſuper nouis capitulis, ſi non ſint omnino noui, ſed pendentes ex veteribus.*

110 *Inſtrumentum quomodo, & per quot teſtes reprobetur. 113. & 114. & 115.*

111 *Probatio per inſtrumentum eſt plena probatio.*
Teſtes & inſtrumenta an habeant parem vim in iudicijs.

112 *Probatio per teſtes eſt naturalis, & iuri diuino & humano conſona.*

116 *Inſtrumenti reprobatio, qua fit per teſtes, debet fieri per teſtes bonos, idoneos, & ſine ſuſpicione.*
Si enim teſtes ſint infames ſola infamia facti, eorum dictum nõ reprobat inſtrumentum. 117.

118 *Teſtes omni exceptione maiores deponentes contra inſtrumentum, illud impugnant.*

119 *Teſtes omni exceptione maiores qui dicantur, eſt in arbitrio iudicis.*

120 *Teſtes duo omni exceptione maiores deponentes contra inſtrumentũ, an ſufficiant, vt Notarius puniri poſſit de falſo.*
Et ſi non ſufficiunt, an tamen Notarius poterit ex hoc ſubijci torturæ, num. 121.

122 *Teſtes qualiter debeant teſtificari contra inſtrumentum, num. ſeq. & 124.*

125 *Probatio indirecta admittitur, non admittitur probatio in contrarium.*

126 *Lex vel ſtatutum ſi dicit non admitti probationes in oppoſitum, intelligitur de probatione directo contraria.*

127 *Probatio non admittitur contra praſumptionem iuris & de iure: ſecus ſi ſit probatio indirecta, quia admittitur.*

128 *Permiſſum quod non eſt directa via, nec indirecta permitti cenſetur.*

129 Pro-

129 *Probatio contra inſtrumentum ſi non admittitur, ſi hoc nutriret peccatum, audiretur volens probare ſaltem per viam denunciationis Euangelicæ. & quomodo aliter audiri poßit. 130.*

131 *Pactum reſtringens probationem per inſtrumentum ex qualitate teſtium, facit eſſe arbitrarium, an iudex teſtes admittat contra illud.*

132 *Locupletari nemo debet cum aliena iactura.*

133 *Scriptura ſi requiratur ex forma ſtatuti ad probationem contractus, an iuramentum ſuper illo contractu appoſitum poterit per duos teſtes probari ſaltem coram iudice eccleſiaſtico.*

134 *Statutum ciuitatis diſponens, quòd ſolutio debiti nõ poßit probari per teſtes, non arctat clericum cum laico contrahentem.*

135 *Pacto quis ſe aſtringere non poteſt, vt non poßit probare per teſtes. Teſtificandi vtilitas eſt publica.*

136 *Veritatem celare in præiudicium alterius eſt peccatum mortale.*

137 *Pactum de non teſtificando non valet, etiam ſi eſſet iuramento firmatum.*

138 *Excluſus à facultate probandi contra inſtrumentum, poterit probare per teſtes ſimulationem facti.*

139 *Probatio contra inſtrumentum quando fieri non poteſt per teſtes, poterit tamen per teſtes probari præſumptio reſultans ex inſtrumento.*

140 *Statutum diſponens, quod contra inſtrumentum non admittatur probatio per teſtes, intelligitur de probatione, quæ ſit cõtra tenorem inſtrumenti: nam contra ſolemnitatem eius admittitur dicta probatio.*

141 *Error etiam in teſtamento in ſcriptis probari poteſt per teſtes.*

142 *Probatio contra inſtrumentum admittitur per quinque teſtes, quando contra illud non admittitur probatio, niſi per aliud inſtrumentum.*

143 *Probatio aduerſario præſente & tacente valet, quando quis eſt excluſus à facultate probandi.*

144 *Inſtrumentum eatenus poteſt annullari per alios teſtes, quatenus aſſumit robur à teſtibus in eo deſcriptis.*

145 *Statutum ſi diſponat, quòd debitum à centum libris ſuprà non poßit probari niſi per inſtrumentum, an & quando poterit per teſtes probari, num. 146.*

147 *Iudex non ſemper debet attendere vnam tantùm ſpeciem probandi.*

148 *Debitum an & quando & quomodo poßit probari per ſcripturã priuatam.*

149 *Probatio quando non poteſt fieri ſolum per inſtrumentum, fiet per teſtes.*

150 *Probari quod non poteſt niſi per ſcripturam, certificari tamen poteſt & coadiuuari per teſtes.*

151 *Gratia ſpecialis probari non poteſt niſi per literas: certa tamen ſcientia Papæ in conceßione gratiæ probari poteſt per teſtes.*

152 *Debitum vbi non poteſt probari niſi per ſcripturam, idem dicendum de confeßione debiti.*

153 *Probationes contra inſtrumẽtum ſi ex forma ſtatuti non poſſunt admitti per aliud inſtrumentum. allegans ſe habere probationes paratas per teſtes, nõ poteſt petere ſe remitti ad curiam Epiſcopi ratione denegatæ iuſtitiæ per laicum, & nu. ſeq.*

155 *Iuramentum in ſupplementum probationis non poteſt deferri habenti probare per inſtrumentum.*

156 *Teſtes deſcripti in inſtrumento ſi contradicant, nunquid annulletur inſtrumentum, num. 157.*

158 *Teſtes duo ſufficiunt ad coadiuuandum inſtrumentum, contra quod alij teſtes deponunt.*

Et præferuntur hi duo etiam mille deponentibus contra inſtrumentum. 159. 160.

Et an ſit neceſſe dictos teſtes coadiuuantes fuiſſe rogatos in inſtrumento 161.

Et ita demùm adiuuabũt inſtrumentum, ſi deponunt contra ipſos impugnantes 162 163.

163 *Inſtrumentum ſumit vires à perſona Notarij propter teſtes in eo deſcriptos.*

164 *Iudicium poſſeſſorium eſt magnum commodum poſſeßionis.*

165 *Iuramentum in ſupplementũ probationis ſemper poteſt deferri quando vertitur cauſa ſuper poſſeßione de quacunque magna quantitate.*

166 *Inſtrumentum nunquid reprobetur, cùm ex deſcriptis teſtibus vnus ait non interfuiſſe: ſed iſtud ſufficiat ad puniendum Notarium.*

Et an ſufficiat ad ſubijciendum ipſum Notarium tortura, num. 167.

168 *In inſtrumento ſi ſint deſcripti duo teſtes nomine & cognomine, & dicatur inſtrumentum falſum, ad quod probandum producuntur duo teſtes eodem nomine & cognomine, qui dicunt ſe non interfuiſſe, nunquid vitietur inſtrumentum.*

169 *Iudex condemnans bannitum debet primò facere eum confiteri, quod eſt eadem met perſona quæ deſcripta eſt in banno.*

170 *Teſtis dicens ſe aliter depoſuiſſe examinatus, quàm Notarius ſcripſerit, an ſit ſtandum ſcripturæ tabellionis.*

171 *Probationes luce meridiana clariores requiruntur, quando agitur ad pœnam criminalem.*

172 *Compenſatio ſi non fuerit appoſita ante ſententiam, an poterit opponi poſtquam tranſiuit in rem iudicatam 173.*

174 *Sententia in executione non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem.*

CVM IOANNES EREMITA. Famoſa eſt hæc Decreta-
lis plura vtilia continens, & quotidiana, & multùm per
Doctores commentata, & breuiter huc intendit. Falſitas † in- 1
ſtrumenti, vel id quod deeſt inſtrumento, vel eius qualitas, &
pacta probari poſſunt per teſtes, hoc dicit. Diuiditur in tres
partes, quia in prima ponitur proceſſus factus in cauſa princi-
pali: in ſecunda, proceſſus factus in cauſa appellationis: in ter-
tia, diffinitio. ſecunda ibi, cùm igitur. tertia ibi, de conſilio fra-
trum noſtrorum.

Nota primò ſecundùm literam, quam habent multi libri di-
centes, Cùm Ioannes eremita, † quòd eremita poteſt habere 2
proprium, & ad hoc iſtum textum not. hic Ioan. de Imol. pro
hoc allego textum & gloſſ. *19. quæſtio 3. §. econtra.* & gloſ. primam
*in cap. qui vero. 16. quæſtione 1. & in § ecce. in verſic. ſolitudinem 27. quæ-
ſtione 2. & in cap. ex parte. ſecunda, infra de conuerſ. coniugat.* & ita ex-
preſsè firmat Ioannes de Imol. *in cap. cùm monaſterium, ſuprà de e-
lectio.* & idem tenet Baldus *in Authent. ſi qua mulier. in prima colum.
C. de ſacroſan. eccleſ.* vbi dicit, quòd † eremitæ, vt ſunt iſti franiccel- 3
li, qui habitant in montaneis, qui non ſunt profeſſi aliquam re-
gulam, retinent proprium, & allegat iſtum textum, & ideo de
talibus licitè poſſunt eremitæ teſtari, vt eſt textus *in dicto § econ-
tra. 19. quæſtione 3.* & ſequitur Baldus *in dicta Authent. ſi qua mulier.*
& ita † refert Hieronymus in vita Pauli primi eremitæ, ipſum 4
Paulum condidiſſe teſtamentum eodem modo, vt eremita de
ſuis bonis contrahens ſine aliqua ſuperioris licentia, caſus eſt
hic notabilis, & etiam ſuper his iudicium mouere, vt probat i-
ſte textus, benè facit textus *in l. aut prætor. §. 1. ff. de iure deliberand.*
ſicut † enim permittitur liberè eremitæ accuſare, vt eſt textus 5
& gloſ. *in § final. 2. quæſtione 7.* ita permittendum eſt ei, vt poſ-
ſit ſuper rebus & iuribus ſibi competentibus actionem moue-
re. Ex quo infero, quòd † quemadmodum clericus de rebus 6
proprijs poteſt facere compromiſſum ſecundùm conſenſum,
vel licentiam ſui Epiſcopi, vt inquit Ioannes Andr. *in additione
Speculat. in titul. de arbitro. §. final. circa finem. verſic. in ſumma quo-
que.* ita dicens notari *in cap. ſi diligenti, ſuper finem gloſ. primæ, de foro
competen.* ita etiam eremita de proprijs rebus facere poterit com-
promiſſum ſine licentia ſui Epiſcopi, licèt aliàs eremitæ † ſint 7
ſub iuriſdictione Epiſcopi, ſecundùm gloſ. *in d. cap. qui verè. & in
cap. nulla. 93. diſtinct.* & dominus Antonius *in ca. nullus de foro com-
petent.* & dominus Antonius & Imol. *in Clement. per literas. de præ-
bend.* quia † ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, ſecundùm Imol. *in cap.* 8
cùm monaſterium, de electio. & religioſæ perſonæ dicuntur ſecun-
dùm Archidiacon. *in cap. vnico, de exceſſib. prælat. libro 6.* quicquid
dixerint Laurent. Zenze. Ioannes Ligna. & Petrus de Anchar. *in
dicta Clement. per literas.* & dominus Abb. *in d. capit. cùm monaſteri-
um.* quorum opinio non procedit ſaltem de æquitate, ſecun-
dùm dominum Abb. *in cap. ſecundo, in 4. colum. ſupra, de foro compe-
tent.* nec de communi conſuetudine, † quinimmò dico, quòd e- 9
remita non ſolùm poterit teſtari de patrimonio quod habebat
tempore quo factus eſt eremita, & de acquiſitis intuitu eleẽmo-
ſynarum ſibi tanquam eremitæ factarum arbitrio eius, quod
voluit Iacob. Butrig. *in l. ſacroſancta de Epiſcop. & cler.* & Hoſtienſ.
dom. Antonius. dom. Cardin. Petrus de Anchar. & Imol. *in cap.
quia nos. infra de teſtament.* & dom. Anton. & Imol. *in c. requiſiſti,
eodem titul.* & dom. Abb. *in c. cùm in officijs, circa finem. eodem titul.*
vbi volunt, quòd clericus licitè poſſit teſtari de acquiſitis eleẽ-
moſynis ſibi factis pro orationibus, vel Miſſis dicendis, vel ſimi-
libus, & hæc procedunt tenendo quod litera iſta dicat, cùm Ioã-
nes eremita. ſed ſi teneamus literam quæ habet, Ioãnes eremitæ.
prout habent cõmuniter libri, cuius ſenſus eſt, quòd iſte Ioannes
eſſet filius eremitæ, verè iſte text. ſentire videtur, ꝙ eremita poſ-
ſit

Google

ſit habere filios legitimos, & per conſequens quòd poſſit con-
10 trahere matrimonium, † quia non eſt veriſimile quòd Papa hic
voluerit ſine cauſa detrahere huic Ioan. aſſerendo in eius vitu-
perium ipſum eſſe ſpurium dicti eremitæ, argumento c. ex meri-
to. & c. deteriores. 7. quæſt. 1. coniuncto ca. vnico, infra de natis ex lib.
vent. quia Papa delectatur in bona opinione ſubditorum, vt eſt
11 textus in c. licet, ad finem. infra de accuſat. maximè quia † eccleſia fa-
uet ſpuriis, quos non conſtat eſſe imitatores vitiorum paternorum,
vt eſt textus in c. vndecunque, & c. nunquam, & c. noſti. 56. diſtin.
pro hoc eſt optima gloſ. in c. ex parte, el 2. verſi. caſtitatem, infra de con-
12 uerſ. coniugat. qui expreſsè vult, † quòd eremita expreſsè poſſit
contrahere matrimonium, & idem ſentit dominus Abb. in cap.
cùm monaſterium. idem ſentiunt dominus Antonius, & dominus
Abb. in d. cap. ex parte. Sed dic quod contrarium eſt verum, quia
eremita non poteſt contrahere matrimonium, ſed tenetur ob-
ſeruare & promittere caſtitatem, ſecundùm Innocentium in d.
13 cap. cùm monaſterium. quinimmò † ſicut ſponſalia de præſenti
ſoluuntur per ingreſſum religionis approbatæ, vt eſt textus in
cap. verum. & cap. ex publica, infra de conuerſ. coniugat. ita etiam diſ-
ſoluuntur per aſſumptionem vitæ eremiticæ, caſus eſt notabi-
lis, & ibi gloſ. in §. eccleſia. 27. quæſt. 2. quod non eſſet, ſi eremi-
ta poſſet contrahere matrimonium, quia daretur materia ad
libitum diſſoluendi ſponſalia de præſenti, ſine aliqua diſpen-
ſatione, quia ſponſa relicta ſponſus aſſumeret vitam eremiti-
cam. & tenendo iſtam concluſionem faciliter reſpondetur ad
hunc textum, quod hoc non ſequitur, iſte eſt filius eremitæ,
ergo eſt ſpurius natus ex eremita, potuit enim eſſe, quod natus
ſit ex legitimo matrimonio antequam pater aſſumeret vitam e-
14 remiticam † ad inſtar eius, quod de ſe ipſo dicit Ioannes Andr.
in addi. Spec. in rub. de fil. presb. vbi dicit, quòd licet pater ſuus fuerit
ſacerdos, tamen natus eſt ex legitimo matrimonio patre ſuo ſe-
culari verè antè ſacerdotium contracto, & ita etiam referunt
dominus Antonius, & dominus Abb. in cap. inter cæteras. ſuprà de
reſcript. per illum textum in l. ſenatoris filium, in fin. ff. de ſenatorib. &
hoc procedit largo modo intelligendo, vel ex communi vſu lo-
15 quendi, † aliàs verò ſtrictè ſumendo, vel quo ad dignitates con-
ſequendas ille non dicitur filius Regis vel Sacerdotis qui natus
eſt ante regnum vel ſacerdotium, ſed ſolùm qui poſt, ſecun-
dùm gloſ. in l. imperialis. §. illud, in verſic. nata, C. de nuptiis. & cap.
iam itaque. in verbo, reatus. 1. quæſt. 4. & eſt textus cum gloſ. in verb.
pertinent. in l. 2. §. in filiis. ff. de decurio. & facit textus in l. ſi ſenatores. C.
de digni. libro 10. & gloſ. in dicta l. ſenatoris filium, in verſic. nec inter-
eſt. & ideo dixit Baldus notabiliter in dicta l. imperialis. §. illud.
16 per illum textum cum gloſ. quòd † ſtante ſtatuto vel conſuetu-
dine, quòd filius primogenitus Regis ſuccedat in regno, ſi vnus
filius natus eſt ante coronationem, & alius poſt coronationem,
ille qui natus eſt poſt coronationem, præfertur in ſucceſſione
regni tãquam primogenitus, & ita refert tenere ibi Iac. de Belu.
& idem tenet Dynus in dicta l. 2. §. in filiis. & Albericus in prima
parte ſtatutorum, quæſtione 174. & Iacobus de Arena, in dicta l. ſena-
toris filium. licet contrarium ibi teneat Guido de Suzar. de quo
etiam vide per Albericum in dicta l. ſenatoris filium, & in d. l. impe-
rialis. §. illud. vbi etiam per Bartolum & per Dynum in l. mores. §.
iſtam ferè ff. de pæn. & quod notat Bald. poſt Cynum in l. emancipa-
tum, in princ. ff. de ſenat. & in l. 2. C. de epiſcopis & cler. & Bartol. in l. le-
ge Iulia. §. item nihil ſunt. de ritu nuptia. & ex hoc infert Bartolus in
17 d. §. in filiis. quòd † ſi dicat ſtatutum, quòd nobiles vel magnates
puniantur pœna quadrupli, quidam plebeius habens filium,
ſua probitate effectus eſt miles, quæritur an filius natus ante mi-
litiam dicatur nobilis, vel de magnatibus? & concludit quod
non, & ſequitur Bald. in d. §. illud, quod intelligit verum Bald.
ibi, niſi filius aſſumeret ſibi nomen illud ab auo paterno, per te-
xtum in l. emancipatum. §. final. & quod ibi notat Bartol. ff. de ſena-
tor. Nota ſecundò ex iſto textu ſecundùm dominum Abbatem,
18 quòd † quis poteſt in eodem libello plura, & diuerſa petere:
nam iſte Ioannes repetebat pecuniam certi condictione ex mu-
tuo, & actione ex empto, petebat ſibi aſſignari poſſeſſionem
domus venditæ vacuam, & expeditam, & licèt hoc ſecundùm
eum clarè non exprimatur in litera, tamen ſatis hoc colligitur,
19 quia † niſi iſtud fuiſſet petitum, non potuiſſent iudices pronun-
ciare, quod domus traderetur vacua, & expedita argumento l.
fundus. ff. communi diuidundo, & c. licet Hely. de ſimonia. fatuus enim
fuiſſet iudex qui pronunciaſſet ſuper non petito, vt l. final. C. de fi-
deicommiſſ. liber. tamen pro hoc vide textum in cap. cùm cauſam.
in textu infra de re iudicata. & in cap. dilectus, infra de cap. mon. & tex-

tus cum gloſ. ſecunda, & iura in ea allegata in cap. querelam, ſuprà
de electio. & ex hoc dicit dominus Abb. notandam eſſe formam
libellandi in cauſa mutui, & in cauſa emptionis. Nota tertiò ſe-
cundùm dominum Antonium & Imol. † quòd in libello in a- 20
ctione perſonali ſufficit allegare cauſam remotam, vt peto quia
tantundem tibi mutuaui, ad idem vide plenè dominum An-
tonium in cap. dilecti, in 7. colum. & ibi etiam dominus Abb. ſuprà
de iudic. & per dominum Antonium plenè in cap. 2. in 8. colum. ſu-
prà de libel. oblat. & ibi etiam dominus Abb. in 7. colum. & quod
notat gloſ. in l. certi condictio. in princ. in verſic. ex communi cauſa. &
ibi Bartol. & Paul. de Caſtr. ff. ſi cert. petatur. & vide quod de hoc
not. Bart. & Doct. in prima gloſſ. in l. 1. in princip. ff. de edend. & Cyn.
Bart. & Angel. in l. edito. C. de eden. & Bartol. in l. & an eandem. §. a-
ctiones. ff. de except. rei iudica. & † qualis cauſa exprimenda ſit in li- 21
bello, vide per Innocentium, dom. Antonium, dom. Abbat. in
cap. fin. ſuprà de libel. oblat. per Innocentium in c. ex parte Abbatiſſæ,
infra de priuileg. quem refert & ſequitur Archidiac. 6. quæſt. vltima.
§. acſor, circa principium. & per Innocentium in cap. cùm Bertoldus. in
10. colum. de re iudicat. per Baldum in l. generaliter, verſic. quæro. ſuprà
de non numerata pecun. & Ioan. de Imol. in cap. ſuper hoc. in 12. colum.
ſuprà de renunc. poſt Bartolum in l. cùm quid ff. ſi certum petatur. No-
ta quartò ſecundùm dominum Abbat. quia hic videtur textus
pro dicto dom. Cyn. in l. final. C. de compenſat. vbi dicit, † quòd 22
quando debitum eſt liquidum ex parte actoris per confeſſio-
nem rei admittitur compenſatio oppoſita per ipſum reum, li-
cèt debitum ſuum non ſit liquidum, hoc enim debitum ex mu-
tuo conſtabat per confeſſionem rei debitum, nam ipſi reo vi-
gore venditionis trahebatur in litigium, & tamen admittitur
compenſatio: ſed poſſet reſponderi, quòd hic non erat conten-
tio ſuper inſtrumento domus venditæ, ſed ſolùm dilatatur de-
tione rei differebatur ſolutio pretij, vt l. Iulianus. §. offerri. ff. de act.
empti. tene tamen menti dictum Cyni, quia ſolenniter limitat
id quod tradit Bartol. in l. offertur. §. qui compenſationem. ff. de iure fi-
ſci. & Petr. de Anchar. & Innocent. in cap. bona fides, infra de depoſit.
vbi dicunt, † quòd contra liquidum quod debetur actori, ad- 23
mittitur compenſatio de debito rei non liquido, dummodò
non liquidum quod deducitur in compenſationem, liquidetur
in tantum tempus, quantum daretur pro ipſius executione, ſi
ſuper eo emanaſſet condonatio: licèt Cyn. & Bald. in dicta l. fina.
dicant hoc eſſe arbitrarium, quia illa doctrina eſt vera, quando
debitum actori eſt liquidum per eius probationes, nam ſi eſt li-
quidum per confeſſionẽ rei, iuſtum eſt quod ex quo per confeſ-
ſionem ſuam releuauit actorem ab onere probandi, quod ſibi
ſubueniatur in hoc, quòd poſſit opponere compenſationem de
debito non liquido, etiam ſi ſententia liquidetur infra tem-
pus in quo fieri debet executio, & hoc ante Cynum voluit
gloſ. in verbo coniunctè eſt, in dicta l. final. & in l. nemo ex his. ff. de re-
gulis iuris. & clarius dominus Abb. in dicto cap. bona fides, licèt Bal-
dus in dicta l. fin. in 2. colum. indiſtinctè velit, quod ſit in arbitrio
iudicis in quantum tempus debitum reo ſit liquidandum, ſiue
debitum actori conſtet per probationes, ſiue per confeſſionem
rei. Nota quintò ex iſto textu, contingendo principium cum fi-
ne, † quòd ſi quantitas quam deducit reus in compenſationem, 24
eſt maioris quantitatis quàm actor principaliter petit, non de-
bet iudex vigore compenſationis ſimpliciter oppoſitæ, cõdem-
nare actorem reo in illo reſiduo excedente quãtitatem in com-
penſatione deductam, niſi facta fuiſſet reconuentio. exem-
plum, Titius iure petit viginti, ego obiicio compenſationem,
quod ipſe debet triginta, & probo, certè iudex non debet me
condemnare actorem in illis decem, licèt debeo ea petere in a-
lio iudicio, & ad hoc iſte textus à Doctor. non ponderatur, pro
quo allego textum in l. in rebus. §. final. ff. commodat. per quem tex-
tum ibi expreſsè ita determinat Guilielm. de Cune. & Pau-
lus de Caſtr. & ad idem eſt gloſ. in l. cùm Papinianus. C. de ſentent. &
interlocut. omnium iudicum. patet quia licèt Papa hic approbaue-
rit compenſationem, non tamen condemnauit actorem in re-
ſiduo, quod debebatur reo pro pretio domus venditæ, à
CLXXX. vſque ad CLXXX. tenendo tamen id quod tenui
ſuprà in ſecundo notabili, videlicet quòd in libello actor pete-
rit etiam domum vacuam tradi vigore venditionis, eſt neceſſe
dicere, † quòd ſicut iudex potuit pronunciare ſuper ipſa re ven- 25
dita, eodem modo & ſuper eius pretio. per l. ſi duo patroni. §. ſi quis
iurauerit ff. de iureiurand. facit l. 2. in princ. ff. locat. & Inſtit. de locat. in
princ. Nota ſextò ibi poſſeſſionem vacuam traderes. ſecundùm
dom. Anton. & Imol. quòd venditor tenetur emptori tradere
vacuam

vacuam poſſeſſionem rei venditæ, & liberam à ſeruitute, ad i-
dem eſt text. *in l. 1 §. 1 ff de actio. empti & l. in venditione, eod. tit. & l.*
quoties, la 2. ff de ſeruit. l. 1 ff de adil. edict & in l. ex prædijs, & ibi Bald.
26 *C. de euict.* quod eſt † verum, etiam ſi in venditione non ſint ad-
iecta iſta verba, Vendo tibi hanc rem vti optimam maximam,
quod eſt ſecundùm gloſ. *in l. cùm venderes ff. de contrahend. emptio.*
& in l. penultim. ff. de euictio. ſed ſecùs eſt in legato, quia fundo le-
gato tradi debet qualis eſt, niſi relictus fuerit vti optimus maxi-
mus, quod eſt quia præſtari debet liber ab omni ſeruitute. caſus
eſt *in l. ſeruo legato. §. ſi fundus. de legat. 1.* Quando autem dicatur
quis vendidiſſe liberam & vacuam poſſeſſionem, declarat hic
27 Ioan. de Imol. dicens, † quòd dicitur vacua poſſeſſio fundi, et-
iam ſi fundus ille alteri debet ſeruitutem, ſed non dicitur tradi
tunc libera poſſeſſio, & ita dicit tenere Bartol. *in l. Maniss. § fun-*
do ff. de legat. 2 ſubdens, quòd ideo Notarij in inſtrumento appo-
nunt quòd venditor promittit rem dare vacuam, liberam & ex-
peditam, quia aliàs non committeretur ſtipulatio de euictione,
ſi alius euinceret ſeruitutem, ſed tu dic hoc dic, vt tradit Bartol.
in d. l. 2. § 1. ff de actio. empti, & in l. ratio §. 1. eodem titul. & in d. l. Ma-
nius § penultim. de legat. 2. & in l vim facit. ff. de vi & vi armat. & eſt
gloſ. *in l non id certo, in gloſ. 1. de fide inſtrumentorum, & in l. conquere-*
batur, in ve. ſic vacuam, C. vnde vi. & in l. improba in gloſ. 2. C. de acqui-
rend. poſſ. ſio & Inſtitut. de vſucapio. §. quod autem. in ver. vacantes. &
per Angel. *in l ſi quis vacuam. ff. de acquirend. poſſeſſio.* per Angelum
& Imol. *in l. in conuentionalibus. §. ſi quis vacuam, de verborum obli-*
gat. per Baldum *in repetit. l. in ſuis de liber. & poſthum.* text. cum gloſ.
quem ibi not. Salicet. *in l. ſi pro fundo, C. de tranſactio.* per Baldum
in repetit l in ſuis de liber & poſthumis. textus cum gloſ. 1. quem ibi
notat Salicet. *in l ſi pro fundo. C de tranſactio.* per Baldum *in l. ſi plu-*
res. C. de condit. inſtitut. & in l. fin. C. de pact. inter emptorem & vende-
torem. & vide quod notat Oldrad. *in conſ. 225.* & Angel. in ſimili
28 *in l fin. C ad Tertullia.* & ſi † fundus ſimpliciter venditus reperia-
tur habere ſeruitutem qualiter agere debeat emptor contra vẽ-
ditorem, vide per Bartolum *in d. l. 2. §. 1. de actio. empt.* & per gloſ.
29 *in d. l. quoties.* & dicit hic Bald. quòd † ſi venditor dixit rem ne-
mini obligatam, ſi reperitur contrarium, tenetur crimine falſi,
& ita dicit tenere Bartol. *in l. qui duobus. & l. ſi à debitore. ff. de falſ.*
quod limitat verum, niſi venditor luat, quia luendo fidem im-
plet, & effectum in ſe verificat, *vt l. 1 C. de dolo.* ſubdunt & hic do-
30 min. Anton. Innocent. & domin. Abb. quòd † dicitur tradi va-
cua poſſeſſio, quando traditur vacua non ſolùm reſpectu poſ-
ſeſſionis, ſed etiam detentionis, vnde ſi alius eſt in poſſeſſione
legatorum ſeruandorum cauſa, vel ventris nomine, non dicitur
tradi vacua poſſeſſio, vt eſt caſus *in dicta l. 2. §. 1. ff. de actio. empti.*
31 Nota ſeptimò ex iſto text. in verſicolo traderes. coniuncta gloſ.
ſecunda. argumentum, † quòd venditor præciſè compellitur
ad rem tradendam, pro hoc eſt text. *in § pretium. Inſtit. de empt. &*
vendit & in l. ex empto, in princ ff de actio. empti. Sed contra, quia im-
mò videtur quod ſufficiat, quòd præſtetur intereſſe, per text. *in l.*
1. in princ. ff de actio. empti & in l. ſi pactum, eod. tit. vnde propter hoc
fuit cõtentio inter gloſſatores antiquos iuris æmulos, videlicet
Mart. Bulg. & Ioan. vt patet ex his quæ ſcribit gl. magna *in d. l. 1. in*
princ. ſed magis communis opinio legiſtarum, & canoniſtarum
eſt, quòd ſi venditor habet rem præciſè compellitur ad eam tra-
dendã, licèt dolo vel culpa deſiit habere, teneatur ad intereſſe, ſi
verò ſine dolo vel culpa deſiit habere, ad nihilum teneatur: & i-
ſto modo concordantur opiniones, & hanc diſtinctionem po-
nit, & ſequitur gloſ. ordinaria, & magiſtra *in d. § pretium, in verſi-*
culo tradatur. Inſtitut. de emptio. & venditio. & Ioannes Andr. *in ad-*
ditio. Specul in tit. de emptio. & venditio. §. ſed in anterioribus, circa prin-
cipium. & Archidiaco. *in c. quis ſtudet. 1. quæſt. 1.* & D. Ant. & D. Ab-
bas hic, & ſequitur etiam Imol. hic, qui dicit quòd iſta opinio
communiter tenetur per Modern. ad idem allego Bartolum *in*
l ſtipulationes non diuiduntur, de verborum obligat. & in d. l. 1. in princ.
in penultim. colum. vbi optimè hoc declarat, *de actio. empt. & in l.*
certi conditio, in princ. in 6. colum. ff. ſi certum pet. & idem tenent Ia-
cobus de Arena, Petrus & Nicol. de Mat. *in l. ſi traditio. ſupra de*
actio. empt. & iſtam teneo, de quo etiam vide per Baldum *in l. cõ-*
tractus, in princ. 6. colum. C. eodem tit. & in dicta l. ſi traditio, in 1. colum.
& in l. vnica, in 12. colum. C de ſentent. quæ pro eo quod intereſt, & per
32 Innocentium *in c. olim, circa principium. infra de cenſib.* & † an ven-
ditor teneatur ad dandum, an verò ad tradendum tantùm? dic
quod tenetur dare, id eſt dominium facere, ſed ipſe eſt dominus, a-
liàs tenetur ſolùm tradere, ſecundùm Bartolum *in d. l. 1. in princ.*
4. colum. & in l. ex empto, in princ. eodem tit. & in d. l. certi conditio, in
princ. & in l. vxorem. § agri plagam, circa medium, de legat. 3. & adde,
quòd † venditor generis vt frumẽti, vini, vel ſimilium indiſtin- 33
ctè tenetur dare nõ tradere, vt eſt text. gl. & Bar. *in d. l. executio, in*
prin. & idem dicit Bartol. *l ſi domum. §. 1. de legat. 1. & in l ſi a ſubſtitu-*
to § fin. eodem titul & in l. 2. in fin. principij, ff ſi certum petatur. & in l.
qui concubinam, § ſi hæres de legat. 3. & Baldus *in c. cùm venerabilis. in*
fin. 4 colum infra de except. adde quod notat Bartolus *in l. ſi quis do-*
mum. ff. locati [illegible] text. *in l ſi quis argentum, in princ. C. de donat.*
& in l. [illegible] *§.* [illegible] *ff. de rerum permutat* & ex prædictis infert
l. D. [illegible] Abb. ad dubitationem, † numquid in obligationibus 34
quis præciſè compellatur obſeruare præmiſſa, diſtinguens, aut
ſumus in obligationibus facti, aut in obligationibus dandi, aut
in obligatione rem tradendi, vt plenè tradunt Bartol. & Modern. *in*
d. l ſtipulationes non diuiduntur. de quo dicendum eſt, vt ibi latiſſi-
mè, & per gloſ. & Doct. *in l ſi quis ab aliquo. §. 1. ff de re iudic. & in l.*
ſtipulatio § hanc autem ff de noui oper. nunc. per dom. Abb. *in c. cùm ve-*
nerabilis, in 6. colum. infra de except. per D. Anton. & Innoc. *in c. la-*
tor infra de pignor. & per Bald. *in d. l ſi traditio. in 1. colum.* & † quid 35
iuris ſi ſuper obligationibus facti, in quibus quis præciſè regula-
riter nõ compellitur ad factum, ſed ſuccedit obligatio ad inter-
eſſe, *vt d. l. ſi quis ab aliquo. § 1 & d. l. ſtipulationes non diuiduntur*, fue-
ritne interpoſitum iuramentum, an vigore iuramenti præciſè
quis compellatur ad factum? vide per dom. Anton. & Innocen.
in d. c. lator. & per Innocen. & dom. Anton. *in c. venientes.* & ibi mul-
tum ſolemniter per dom. Abb. *de iureiuran.* & pleniſſimè & me-
lius quàm alibi, per domin. Abbat. poſt Innocent. & dom. An-
ton. *in repetit. ſua c. per tuas.* & ibi etiam per Imol. *ſuprà de arbitr.* &
Lud. Rom. *in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. & in l. hæreditatem. ff.*
de donat. & gloſ. & Bald. *in l ſi pecuniam ff. de cond. ob cauſ.* Bald. *in l. 1.*
in 7 colum. C de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. & in l. ſed & hæc. § præ-
tor ff. de procur. & in proœm feud. & per Innocent. *in c. 1. ſuprà de iudi.*
& in l a § penult ff de donat. & dom. Anton. *in c. fin. infra ne prælat.*
vic. ſuas. & vtrùm † venditori emptor condemnatus ad traditio- 36
nem pretij rei emptæ impediat executionem ſententiæ propter
exceptionem rei non traditæ? dic vt hic per dom. Anton. cum
quo ſimpliciter Imol. hic tranſit, referentes Specul. *in tit. de exe-*
cut. ſentent. §. fin. verſic. item pone emptor. quibus adde quod de hoc
ponit Specul. *in tit. de except. §. dicto. verſic. ſed pone pretij* & Archid. *1.*
quæſt. 6 §. exceptio. in vlt. colum. quid autem è contra, † an condem- 37
natus ad rem tradendam, poſſit in executione ſententiæ oppo-
nere exceptionem pretij non ſoluti? Doct. hic non tangunt, ſed
tu vide text. *in l fundum, qui Lucij, in fin ff de reſcind. vend.* & per Bart.
& Paulum de Caſtr. *in l ſi duo patroni. § ſi quis iurauerit, el 1. ff. de iu-*
reiuran. Bald. *in c. cùm inter. infrà de except. & in l. 1. C. de iuris & facti*
ignoram. & in l. 1. §. non tantùm ff. de tut. & rationib. diſtra. & in quę-
ſtionibus Specul. *in tit. de except. circa fin. ver. exceptio rei non traditæ,*
& pretij non ſoluti, & in l. ſi pater. in fin. C. de actio. empt. Archid. *in c ſi*
quis §. medium 1. quæſt 6. Paul. de Caſtr. poſt Bartol. *in l eum qui ita.*
§. qui ita. de verb. obligat. Bald. *in l. per hanc, in 4. colum. C. de temp. appel.*
Paul. de Caſtr. *conſ. 141.* Flor. *in l. ciuitas. ff ſi certum pet. & in l. ex par-*
te, famil. erciſcun. § eleganter. per Bald. *in l peremptorias, in 3. colum. C.*
ſentent. reſcind. non poſſ. vbi ad hunc allegat Archidiac. *1. quæſt. 6. ca-*
pit. ibi ſemper. & an † res vendita debeat prius tradi quàm preti- 38
um ſoluatur ab emptore, vel è contrà, vide tex. & quod not. Bar-
tol. *in l. qui pendente. ff. de act. empt. & in l. Iulianus § offerri, eodem titul.*
& vide quod notat gloſ. *in c. in tantùm in verſic. quis prim. infrà de re-*
ſcript. & Specul. *in tit. de ſequeſtr. poſſ. & fructuum. § 1. & in fin.* & do.
Anto. *in c. 2. in fin. de ſequeſtr. poſſ. & fruct.* & Bartol. *in l. ſi traditio. in 3.*
quæſt. C. de act. empt. not. 8. text. ibi non puta ſed conditionem ſe-
cundùm dom. Abb. quòd † modus largè ſumendo appellari po- 39
teſt conditio, quia hic non interuenit vera conditio, quæ de ſui
natura habet ſuſpendere effectum ante conditionis euentum,
vt plenè habetur *in c. verum, infra de condit. appoſ. & in l. 1 ff. de condit.*
inſertis. ſed propriè fuit modus qui non ſuſpendit, ſed qualificat
actum geſtum. Tu verò melius collige ex iſto textu, dum dicit
tali, videlicet adiecta conditione, vt tum demùm, † quod di- 40
ctio, vt, in tantùm ſignificat modum, *vt l. 2. & 3. C. de donat. quæ ſub*
modo. quòd etiam ſi dicatur, do tibi hanc rem ſub conditione, vt
facias certum quid, iſta non dicitur eſſe conditio, ſed modus,
text. eſt & ibi hoc not. Bald. *in l. cùm res, C de donat. & in l. 2. § ſi.* &
ibi Angel. *ff. de donat.* & eſt text. *in l. Mœuia decedens. ff. de manumiſ. te-*
ſtam. & in l. ſi ſocietatem mecum. cum gloſ. 1 ff pro ſoc. & ita decidit ex-
preſsè Bart. *in l. quibus diebus. la ſecunda. in 2. colum. de condit. & demõ-*
ſtrat. & iſto modo fortè intelligi debet text. qui ad vtramq; par-
tem adduci poteſt *in l. ſi cum filiofam. in fin ff de compenſat. & in l. vlt.*
ff de-

ff. de poſ. & vltra prædicta de iſta dictione, vt, vide glo. in l. 1. C. de
his quæ ſub modo, & in l. ſenatus. §. 1. ver. aliquid. de donat. cauſ. mor.
& in l. cum ab eo. ff. de contrahen. empt. & in cap. verum. de conditio.
appoſit. & in cap. ſi autem. 2. quæſtion. 6. Domin. in cap. fin. in 4. co-
lumn. de verbo ſignificat. libr. 6. text. in l. ſi cum patrno. C. commun.
vtr. iud. & pleniſſime per Bartol. in d. l. quibus diebus. la 2. & mul-
tum eleganter per Dom. in c. ſæpè. circa medium. 50. diſtinct. & te-
nendo iſtud notabile Do. Abba. hic habes colligere ex eo iun-
cto fine litteræ dum dicit fuiſſe conditionaliter celebratum &c.
41 quod hic eſt caſus † quod quemadmodum verba libelli im-
propriantur, vt ſaluetur libellus, vt eſt text. in cap. conſtitutus.
infra de religio. dom. & not. Bartol. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. item
ſi iurauero. ff. de iureiuran. & in l. 1. de vſufruct. & in l. ſi olei. C. lo-
cat. & do Anto. in capit. examinata. ſup. de iud. in cap. littera. ſupr.
de dilat. cum alijs concor. ita & verba ſententiæ impropriantur,
vt ſaluetur ſententia: quod patet, quia licet modus eſſet proba-
tus per teſtes deponentes per illa verba, ea conditione, vt tu do-
mum, &c. vt ſupra plenè probaui, tamen propter hoc pronun-
ciat venditionem illam fuiſſe conditionaliter celebratam, &
per hoc vide gloſ. notabilem in l. & puto. §. Iulianus. in verſic. ex-
communicari. ff. de iureiuran. quam ad hoc ſingulariter allegat Bal.
in cap. ſecundo. in vltima colum. ſup. de tranſlat. præla. & idem dicit
dom. Anto. in cap. cum Bertoldus. in 5. colum. verſic. vltimo dicunt.
42 de re iudic. & in cap. cum ad ſedem. in 4. colum. de reſtitut. ſpoliat. † &
eodem modo impropriantur verba teſtamenti, vt ſaluetur di-
ſpoſitio ſeu legatum. caſus eſt in l. Titia cum teſtamento. §. 1. de leg.
43 2. † & ſic etiam impropriantur verba, vt ſaluetur dictum teſtis,
vt eſt gloſ. notabilis in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque. de verbo. oblig.
& firmat dom. Anton. in dicto cap. cum ad ſedem. in 16. colum. &
in cap. cum cauſam. il primo. in 11. colum. poſt Innocent. ibi ſupra de
teſtib. intelligo tamen iſtam impropriatoinem fieri ſuper his
quæ ſaltem ex latiſſima ſignificatione vocabuli ſub expreſſis
continentur, aliàs ſecus, per ea quæ in ſimil de libello plene
tradidit dominus Antonius. in cap. examinata. ſup. de iudi. Nota
44 9. text. ſecundum Abba. † quod ratione oneris annexi res mi-
nus valet iuſto pretio: hic enim de vſu quem vendere poterat
pro pretio librarum. 250. propter onera appoſita, vendidit
45 pretio libr. 180. † quia onus annexum rei venditæ dicitur eſſe
pars pretij, & allegat. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. & idem
dicit hic Ioan. de Imo. & allegat notata per glo. & Bart. in l. mor-
tis cauſa capimus. §. fin. ff. de donat. cauſ. mor. tu pro hoc vide text.
in l. qui ſterilis. §. ſi tibi. ff. de act. & empt. & in l. item ſi in pretio. §.
cum inſulam. ff. locat. & in l. ſed addeſt. §. ſi domum. eod. tit. ex quo
46 infero ad quæſtionem, † dicit ſtatutum, quod nullus poſſit ven-
dere menſuram frumenti niſi pro tanto pretio ſub certa pœna,
aliquis vendidit frumentum pro pretio à ſtatuto determinato,
ſed adiecit, ſi vis frumentum pro hoc pretio, volo quòd aſſumas
menſuram vini pro tanto pretio, quod tamen pretium non erat
congruum vino, an iſte incidat in pœnam ſtatuti? certe dicen-
dum eſt quod ſic, quia onus iſtud adiectũ venditioni frumenti
cenſetur eſſe pars pretij ipſius, & ita expreſſe determinat Cyn.
& Bald. in d. l. fundi partem. per illum text. & idem vult. Bald. in
l. non dubium. in fin. 7. colum. C. de legib. & Bart. in l. ab Anaſtaſio. C.
locat. per illum text. cum gloſ. pro quo dicit optime facere text.
in l. eos. verſic. interdicta legitima. C. de vſur. & in l. quemadmodum. C.
de agric. & cenſ. lib. 11. & idem in term. decidit Petr. de Anchar.
in repet. c. canonum ſtatuta, in 33. colum. de conſt. quia cum pactum
47 illud ſit pars pretij vt dictum eſt, † videtur iſte indirecte voluiſ-
ſe fraudare ſtatutum, vnde non debet euadere pœnam ſtatuti,
vt eſt tex. in l. non dubium. C. de legi. & in l. contra legem, & quod ibi
no. glo. & Bar. ff. de legi. & in c. plerique. & quod ibi not. glo. 14. q. 3.
& in cap. quanto. infra de priu. & in cap. fin. de immun. eccleſ. libr. 6.
facit text. in regula cum quid prohib. etiam lib. 6. & in c. tua. ſupra de
procur. & quod dicam ſuper glo. 1. inf. in verſic. inſtrumentum. No-
48 ta decimo text. ibi, & poſt obitum tuum, † quod pater poteſt
ſtipulari filijs ſuis, ad idem eſt text. Inſtitut. de inutilib. ſtipul. §.
ſi vero. & in l. eum qui ita. §. qui ſibi. de verbo. oblig. quod quando ſit
verum vide plene per Bar. in l. quod dicitur. la ſecunda. de verbo. obl.
& text. in l. & hæredi. §. nos autem. & quod ibi habetur. ff. de pact.
49 † Sed dubium eſt, an iſta ſtipulatio, de qua in tex. cenſeatur fa-
cta filio vt filio, an filio vt hæredi? & dico quod cenſetur fa-
cta filio vt filio, quod apparet primo ex mente gloſ. hic quæ di-
cit quod iſta prouiſio fuit facta vt filij habeant domũ paternam
50 non obſtante patris prolixitate, † quia intereſt filiorum habere
habitationẽ paternam vt eſt tex. in l. ſi tu emption. ff. de minor. & in
l. qui officij ff. de contrahen. empt. quia in ſtipulatione facta fuit men-
tio de filijs dum tex. dicit, nati eius &c. ad hoc allego gl. magiſtrã
& ibi Bart. in l. ſi tibi decem. § ſi pactus. ff. de pact. & pro hoc adduco
quod no. Io. de Imo. in d. l. quod dicitur. la ſecunda vbi dicit † quod 51
quãdo fit mentio de filijs in actu qui poteſt cõuenire filio vt fi-
lio, ac etiam vt hæredi, puta quando conceditur patri pro ſe, &
filijs? tunc præſumitur patrem acquirere filio vt filio, cum de fi-
liatione tantum fecerit mentionem, argum. l. cum aliquis. C. de
iure delibe. pro quo eſt bonus tex. in l. quicunq. § ſi ita quis ſtipula-
tus. de verb. oblig. quem ad hoc allegat Bal. in authen. ſi quas ruinas.
C. de ſacroſanct. eccleſ. etiam ita propriè eſt hic, quia pactum iſtud
appoſitum in venditione congruere poterat filio vt filio, & et-
iam filio vt hæredi, verum tamen quia illa dictio immo, videtur
poſſe moderari per ea quæ in ſimili eleganter ſcribit Bartol. in l.
final. C. de vſufruct. & in l. ſi filiofamilias. la ſecunda. ff. de donat cauſ.
mort. & in d. l. cum aliquis. in fin. poſt Dyn. in quodam ſuo conſil.
Confirmo hãc concluſionem ex his, quæ no. Bald. in d. l. ſi tibi
decem. §. ſi pactum. in fi. vbi dicit † quod quando acquiſitio habuit 52
originem in perſona patris videtur pater ſtipulare filio vt hære-
di ordine ſucceſſiuo, ſi vero non habuit originem in perſona
patris ſed filij tunc ſtipulãdo filio videtur ſtipulari filio vt filio,
non autem vt hæredi, & ita eſt hic, quia licet acquiſitio quoad
habitationem domus origenetur in perſona patris, tamen quo-
ad acquiſitionem dominij originatur in perſona filiorum, te-
nendo illud quod ſentit gloſſ. hic, videlicet quod poſt mortem
venditoris dominium domus remaneat penes filios vendito-
ris: non mirum ſi nos dicimus quod ſaltem quoad dominium
domus ſtipulatio intelligitur facta filijs vt filijs, non autem vt
hæredibus. Concludi ergo poteſt, quod ſi tenemus quod ſtipu-
latio hic facta fuerit quoad habitationem domus tantum, in-
telligatur facta filijs vt hæredibus, ſed ſi tenemus quod hæc ſti-
pulatio fuerit facta filijs quoad proprietatem domus, quod
magis videtur de mente tex. & glo. licet hic non clarè aperia-
tur, intelligitur facta filijs vt filijs, non autem vt hæredibus. Et
de iſta materia vide etiam per Bald. in cap. 1. in princip. in titul. an
agnat. vel filij, & in l. 1. ad fin. C. per quas perſo. nob. acqu. & aliquid
per Bald. hic. † quis autem effectus ſit quod ſtipulatio fuerit fa- 53
cta filio vt filio, vel filio vt hæredi, declara vt per Bartol. in d. l. ſi
tibi decem. § ſi pactum. & in l. ſi vt iuriſiurandi. § ſi liberi. in prima co-
lum. ff. de oper. liber. vbi † ex his infert ad vtilem quæſtionem, 54
pater recipit ab eccleſia in emphyteuſim pro ſe & filijs, an filij
non hæredes ſuccedant in emphyteuſim? & concludit quod
ſic, quia cum natura emphyteuſis eccleſiaſticæ ſit quod non
tranſeat in hæredem extraneum videtur ſtipulatus fuiſſe filijs vt
filijs, non autem vt hæredibus, & ita ante eum decidit. Specul.
in titul. de locat. §. vnde aliqua. verſic. 157. & Iacob. de Belui. in cap.
1. de lib. agno. vel ſin. defunct. in vſibus feudorum, de qua quæſtione
vide per Petr. de Anchar. in clemen. plures. de iure patron. per Ioan.
de Imol. in cap. potuit in 13. char. verſicul. 7. tangit infra locat. & in
d. l. quod dicitur. per Salic. in l. 2. in 18. quæſt. C. de iure emphyten. per
gloſſ. in l. quodcunque. §. ſi ita quis. in ver. hæres. quæ gloſſ. loqui-
tur in feudo. de verbo. oblig. per Ang. conſi. ſuo 182. per Bartol.
in l. Gallus. §. quidam recte. in vltim. col. de libe. & poſthu. & in l. non
fortem. §. liberatus. in fin. ff. de cond. indeb. per Pau. de Caſtr. in l. ſi
mihi & Titio. de verb. oblig. per Bart. Bald. & Ang. in l. item viden-
dum. §. fin. ff. de pet. hæredi. per Iac. de Belui. in § emphyteuſis. in Auth.
de non alien. per Bald. plene in auth. ſi quas ruinas C. de ſacroſ. eccleſ.
& in l. liberti. C. de oper. liber. & in l. 3. in fin. C. de fideicom. & in l. 2.
C. de ſuis & legit. & in l. filio pater. ff. de leg. 1. & in d. c. 1. in tit. an agn.
vel filij. & in auth. vnde ſi parem, & ibi per Salic. C. de inoffi teſt. No-
ta 11. text. ibi interfuiſſe, † quod teſtis deponens ſe interfuiſſe ne- 55
gotio, ſatis dicitur deponere ſe vidiſſe & intellexiſſe & ad hoc
iſtum tex. ponderauit hic d. Ant. & Imo. ſed idem in term. velle
no. Bal. in c. vlt. in vlt. col. de iura calum. facit quod no. Bart. in l. 1.
in fin. ff. de aucto. tut. & in tracta. ſuo de teſte, in 6. colum. & Bal. in l.
teſtium. in 3. col. C. de teſtib. & Ioan. And. in nouella in c. præſentium.
de teſtib. lib. 6. per tex. in l. communia. de verb. ſignifi & in l. diem pro-
ferre. §. coram ff. de arbit. cum multis alijs concor. Nota 12. ex iſto
text. ſecundum Imol. Ant. & do. Abb. † quod probatur verus 56
valor rei ſi teſtes dicant quod tantum à tali potuit haberi, quia
tantum valet res quantum vendi poteſt vt l. pretia rerum ff. ad leg.
falc. ſed tamen ad iſtum tex. poſſet dici ſecundũ do. Abb. quod
per hoc nõ probatur verus valor rei, ſed inducitur ad præſumẽ-
dum venditionem pro iſto pretio non fuiſſe puram, cum poſſet
ab alio haberi maius pretium, vnde nõ eſt veriſimile quòd hunc

vendidiſſet pure pro minori pretio, & etiam hoc plene proba-
tur cum ex ſpeciali affectione alius potuiſſet offerre pretium
57 vltra cõmunem valorem rei. Tu nota illud † quod dicitur, res
tantum valet quantũ vendi poteſt, vt d. l. pretia rerum. limita pri-
mo procedere quando venditio fieret homini ſcienti condionẽ
rei, vt eſt gl. not. in l. mortis cauſa capimus. § fin ff de donat. cauſ. mor.
quod Bald. multum commendat in l. illud. in fin. comment. C. de
collat. & ſequitur Bart. in l. 1. §. ſi hæres ff. ad Trebell. & in d. l. pretia
rerum, & in l. ſi ſeruum in prin. ff. de cond. furt. & in l. non intelligitur.
§. duo fratres. ff. de iure fiſc. Secundo limita, niſi venditio fieret ab
homine implicito debitis & non bene ſecuro ſecundum Bar. in
d. l. 1. §. ſi hæres. vide tamen quod no. Abb. in 1. parte ſtat. quæſt. 120.
quæ incipit, ſtatutum eſt Pergami. Tertio limita niſi quis emeret
rem litigioſam vel de qua factum eſſet compromiſſum ſecundũ
Bar. in l. ſi quis cum dicitur de verb. obl. & in l. ſi ſocietas. § arbitrorum.
ff pro ſocio. & do. Ant. in c. cum cauſam. in 5. col. inf. de empt. & vend.
& in c. quintanallis. de iureiur. in 42. col. & in c. veniens. ſup. de tranſ-
act. & do. Abb. in cap. 2. in 4. colum. de alien. iud. mut. cauſa fact.
cum alijs concord. Quarto limit. hoc procedere in rebus mobili-
bus, & in rebus immobilibus fit æſtimatio ſecundum gloſ. in l.
2 C. de reſcin. vend. ita decidit Bart. in d. l ſi ſeruus. in prin. Quintu
limi. hoc procedere quando ita venderetur communiter & in
loco publico pluribus diebus, ſecus in vnica die vel momento
ſecundum Bart. in d. l ſi ſeruus. in princ. & in d. l. pretia rerum. §. 1.
& in l. vnica in penul. colum. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. Et de
hac materia vltra prędicta quãtum dicatur valere res vide om-
nino glo. & doct. in cap. cum cauſam. il 2. ſup. de teſtib. in gloſ. 10. q.
2. c. hoc ius porrectum. & in c. in ciuitate. inf. de vſur. per Bart. in l. 2.
& in l. ſi quos. C de reſcin. vend. & in l. Caliſpodius. ff. de ſolut. Bart.
Paul. de Caſtr. & Imol. in d. l. pretia rerum. & Ludo. Rom. poſt
Bart. & Angel. in d. l. mortis cauſa capimus. §. fin. & plenè Petr. de
Anch. in repet. clemen. 1. in 2. not. de conceſ. præben. Alber. in prima
parte ſtat. quæſt. 127. text. & gl. in l. ſi fundum per fideicommiſſum. de
leg. 1. Bart. in l. filiusfam. §. ſi quis alterum. de leg. 1. & Salic. in l. hac
edictali §. in illud. C. de ſecun. nupt. Bart. & Bald. in l. fin. C de magiſtr.
conuen. Bald. in l. data opera. in 8. colum. C. qui accuſ. non poſſ. Salic.
in l. 2 C. de reſcind. vend. Florian. plene in l. ſi ſe-num. ff ad leg. Aquil.
& late Paul. de Caſtr. in l in lege falcidia. §. corpora. ff. ad leg. falcid.
58 & adde † quod quando venit præſtanda æſtimatio partis rei à
conſocio res debet ęſtimari quantum valet tota ſimul, non tan-
tum quantum valet pars dimidiæ eius tantum, quia frequenter
pretium dimidiæ rei erit maius ſi tota res ſimul fuerit æſtimata,
quam ſi quis illa de per ſe æſtimat erit, ad hoc eſt text. optimus
in l. Manum. §. fin ff fam. erciſc. & gl. Bart. & Bald. & in l. 1. C com-
mun. diuid. & idem vult Salic. in l. fin. C. de iure dot. & Bald. in l. fi-
lium quem habentem. in 12. col. C fam. erciſc. vide facit quod not.
59 Bald. in l. vxorem. §. agri plagam. in fin. de leg. 3. Item adde † quod
quando nõ conueniunt hinc inde æſtimationes diuerſæ media
eſt eligenda, tex. eſt no. cum gl. & ibi Sali. in l. ita vt omnis in prin.
ff. mand. quem Bal. allegat ad hoc & dicit nõ eſſe alibi, in l. vnica.
in pen. col. verſi. quæro 6. C. ſi ſeru. extero. quod declara ſecundũ ea
quæ tradit Bart. in l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de arb. & Ioan. de
Imol. in l. inter partes. ff. de re iud. & Salic. in d. l. 2. C. de reſcin. ven.
& qualiter dicere debeant teſtes ſuper valore rei deponentes
vide per Bar. in l. fin. C. de præd. & omnib. re. nauicul. lib. 11. per do.
Antu. & doct. in d. c. cum cauſam. il 2. de teſtibus & in c. cum cauſam.
de empt. & vend. & elegantiſſime per Bald. in l 4. in pen. colum. cum
duabus ſeq. C. de reſcin. vend vbi etiam de hoc vide Bart. & Salic.
& per Bartol. in d. l. pretia. §. 1. & in d. l. non intelligitur. §. dominu.
Nota 13. text. ibi anni vero, vel menſis, &c. ſecundum Bald. hic
60 † quod non ſolum valet dictum teſtis ſi dicit ſe non recordari
de die, ſed etiam ſi dicit ſe non recordari de menſe vel anno:
quod eſt menti tenendum ſecundum eum quia annus facilius
menti commendatur quam dies, ſed do. Ant. hic poſt Hoſt. &
Ioan. And. cum quibus in effectu tranſire videtur do. Abb. con-
cludit idem ſi agitur de probando tempore per tex. in l. ſi quis li-
beratus §. fin. ff. de pet. hæredit. & in cap. de teſtibus. Sed melius fa-
cit text. in c. cum cauſam. il primo. ſupra eod. tit. & in c. Abbate ſane.
§ pen. de re iud. li. 6. niſi aliter res ſic reſtringatur quod tempus nõ
ſit neceſſarium, vt hic: ſi verò agitur de probando tempore tunc
ſi teſtes depunant de tempore, & varient non valet eorum di-
ctum, vt 1. quæſt. 9. cap. nihilominus. ſi vero dicunt ſe non re-
cordari de tempore tunc non vitiatur teſtimonium, & idem
in hoc vltimo dicit hic Innoc. ſi tempus anni non ſit de ſubſtan-
tia, dicit tamen Hoſtien. quem ſequũtur hic do. Ant. & do. Abb.
quod cauendum eſt ne poſtea contingat eos ex hoc reprobari.
Tu aduerte quia dom. Anto. & doct. videntur ineptè intellige-
re iſtum, videlicet, quia hic agebatur de probando tempore,
ſed probatio erat ita reſtricta quod tempus non erat neceſſa-
rium: quia certè hoc eſt falſum, nam hic non agebatur de pro-
bando tempore, ſed de probanda venditione. Ideo tu melius
collige ex iſto text. † quod licet quando actũ de probãdo tem- 61
pore, nec teſtes neceſſario coguntur deponere de tempore, ta-
men ſi omnes teſtes concorditer dicant ſe non recordari de
tempore, eorum dictum ſit ſuſpectum, vt inquit ſolenniter
Hoſtien. cap. ex tenore. ſup. de teſt. quem ſequitur ibi do. Ant. in c.
cum cauſam. il primo. in 21. colu. eod. tit. Ioan. And. in addit. Spec. in
tit. de te. §. iam de interrogatorijs. ſuper verſic. & no. dices hoc ideo
eſſe, quia tunc præſumitur quod teſtes eundem præmeditatum
ſermonem dixerint contra tex. in l. 3 §. 1. ff de teſtib. & 4. quæſt. 3. §.
ſi teſtes. ver. item in teſtib. & contra id quod no. Bal. in l. 1. circa pri in.
C. de emen. Inſtit. Cod & Spec. in tit. de teſt § nunc tractandum. in
4. colum. ver. ſed pone produxi. & contra id quod pulchre dicit
Thom. in 1. 2. quæſt. 70. art. 7. circa fin. vbi dicit † quod diſcor- 62
dia in aliquibus minimis & non ſubſtantialibus facit teſtimo-
nium credibilius, quia ſi in omnibus cõcordarent etiam in mi-
nimis viderentur præmeditatum eundem ſermonem proferre:
licet forte dictum illud Thom. non ſit verum quantum ad ma-
teriam noſtram, per tex. in d. c. nihilominus. coniuncta doctrina
hac, tamẽ doctrina illa elegans Hoſtien. tot auctoritatibus val-
lata eſt vera niſi teſtes deponerent ſuper actu de cuius veritate
clare conſtet puta per confeſſionem, vel aliter, quia tunc etiam
ſi omnes teſtes concorditer dicerent ſe non recordari de tem-
pore, teſtimonium eorum non eſſet ſuſpectum, ſed integrum,
ad hoc eſt caſus ſingularis & vnicus in iure hic in verſic. verum re-
ſponſionem iſtam proponebas &c. per quem text. multum eleganter
limitatur doctrina Hoſtien. in d. c. ex tenore. quod tene menti,
quia eſt noua ponderatio, in reliquis not. circa hunc paſſum ad
hoc dictum Do. Ant. & Doct. hic: † de iſto tamen art. an teſtes 63
neceſſariò deponere debeant de tempore, & quid iuris ſi ſuper
tempore diuerſiſſimo deponerent, an valeat dictum eorum, vi-
de late per Do. Ant. & Do. Abb. in d. c. cum cauſam. il 1. ſupra de
teſtib. & Do. Ant. in c. ex tenore. eod. tit. Spec. in tit. de teſt. §. iam de
interrogatorijs in antepen col. verſi. item de tempore. & ibi per Io. And.
in add. gloſ. & Archid. in c. nihilominus. in 9. q. Innoc. in c. qualiter
& quando. il 2. infra de accuſ. Bal. in c. 2. circa fin. ſupra de confeſſ. &
in c. ab excommunicato. in pen col. ſup. de reſcrip in l 1. in 2. col. C. quia
accuſ. non poſſ & in l. presbyteri. la 1. in fin. 1. col. de epiſc. & cler. & in l.
in rem tuam, circa medium. ff de probat. & in repet. l. data opera in 22.
col. C quia accuſ poſſ. & in l 2. circa fin. verſi. moueo dubium. C. quæ res
pign. vide ini. in l. teſtam. in vlt. col. poſt Cy. ibi C de teſt. Bar. in l. ſi
Barbarius. ante med. ff. de reg. iur. ibi allegat glo. in d. l. teſtium. per
Bart. & Ang. in l in ſumma §adem Labeo. ff de aq plu. arcen. per Bar.
in l. Labeo in vlt col. ver. ſed quæro quid ſit teſtis. ff de ſuppel. leg. & in l.
non ſolum §. licet vt probari ff de nou. oper. nunc. & in l non intelligi-
tur. §. duo fratres. ff. de iur fiſc. & in l. non eſt neceſſe. ff. de probat. gl. in
l. pretia rerum §. 1 ff. ad leg. falc. Bal. in apoſtillis in l. 1. in vlt. col. ff. de
teſt. Ang. conſil ſuo 153. & conſil. 272. Dominos de Ruta deciſ. 246.
in ordine nouiſſimo, plenè per Flor. in l. 3. §. ideoque. de teſtib. &
per Thom. in 2. 2. quæſt. 7. art. 2. vltra medium, per do. Anton.
in repet. c. fin. in antepen col de conſuet. Spec. in tit. de inquiſ. §. 1. verſi.
item ſi inducuntur ad probandum, & Salicet. in d. l teſtamentum. C. de
teſtam. facit text. in l. Titius. §. Lucius. de liber. & poſthum & in d. c.
Abbate ſanè. §. penul. de re iud. lib. 6. & ibi vide glo. in ver. tempus. &
ibi Domi. in §. probatur. in 4. colum. Nota 14. text. ibi, tabelliones
quoq;, qui confecerant &c. † quod tabellio qui ſcripſit inſtrumen- 64
tum & teſtes in eo deſcripti produci poſſunt in teſtes ad adiuuã-
dum inſtrum. & eſt vtile propter nu. tara in c. cum à nobis. ſup. tit. 2.
hic tamen nõ profuerunt, quia vt patet in antiqua ipſi producti
in teſtes dixerunt ſe nõ recordari an venditio eſſet cõditionalis
vel pura, & quia ipſi erant duo & alij contra inſtrumentũ erant
quatuor. Nota 15. ibi, in inſtrumento ſubſcripti. argumentõ † quod 65
inſtrumento publico debent ſe teſtes ſubſcribere. Sed Inno. hic
exponit ſubſcriptis, id eſt, inſcriptis per notariũ, quia nõ eſt mu-
ris nec de iure, quod inſtrumento publico teſtes ſe ſubſcribant,
ſed in priuato tantũ, vt in c. 2. ſup. eod. tit. & dicit hic Hoſtien. quod
melius fuerat hic producere de teſtib. nõ inſcriptis, maximè quia
periculoſum eſt ſi inſcripti aliquid dicant contra inſtrumentũ,
vt inf. dicetur, & ſequuntur hic do. Ant. & do. Abb. ſed de hoc
an in inſtrumẽto teſtes debeant ſe ſubſcribere, dic vt dixi in c. 1.
in 8. quæſt.

in 8. quaſt. ſup. eo. tit. Nota 17. ibi, & ſi eandem vim &c. regulam &
66 fallentiam, videlicet, † quod in iudicijs parem vim, & authori-
tatem habent teſtes, & inſtrumenta, vt l. in exercendn. C. eo. quod
eſt veeū niſi tres vel plures teſtes depooerent cōtra inſtrumen-
tum quia tunc eorum dictū præualet, vt eſt tex. hic, quod quali-
ter intelligi debeat eſt latius declarandum ſuper glo. verb. inſtru-
67 mentum. † Nota 18. argum. ex iſto tex. † quod quando teſtes cō-
tradicunt inſtrumēto, ſi nō conſtat de veritate actus, reduci de-
bent ad concordiam per multiplicationē actuum, facit tex. in c.
periculoſ. de pœn. diſt. 1. & in c. cum tu. ſup. de teſtib. & in c. inter dilectos.
§. cæterū. & quod ibi not. ſup. eo. tit. ſed dicit Inn. quod dato quod
hic non conſtitiſſet de vnitate actus, cōcordia iſto caſu non erat
facienda per multiplicationem actuum, quia hic non erat con-
trarietas, quoniā inſtrum. atteſtatur de ipſo contractu, teſtes ve-
rò dicunt, contractū fuiſſe factum ſed conditionaliter celebra-
tum, ſed fuiſſet cōditio appoſita puta quia inſtrumentū dixiſſet
contractū fuiſſe purum, teſtes vero cōditionalem, tunc debuiſ-
ſet fieri concordia per multiplicationē actuum, ſed quia littera
innuit quod tabellio & vnus ex teſtib. in inſtrumento deſcriptis
adiuuabant inſtrumentū dicentes contractum fuiſſe purum, ad
inueſtigādam veritatē, vtilis fuit interrogatio de veritate actus,
& ita tranſeunt do. Anto. & Inno. & do. Abb. hic, quicquid per
iſtum text. dixerit Bart. in l. 2. C. de bon. poſſ. ſecundum tab. ex quo
autem conſtat de veritate actus non fienda iſta concordia vt eſt
caſus hic, per quem ita decidit Bal. in l. in edendo. in 4. col. C. eod.
tit. & vide Bartol. in l. 1. § ſi quis negat. circa fin. ff. quemad. teſt. aper.
vbi dicit quod quando nſt diſcordia inter inſtrumentū, & teſtes
in ea non deſcriptos, iſte tex. docet notab. practicam quod fiat
articulus de vnitate actus. Et iſta faciunt ſecundum Hoſt. & do.
Ant. hic ad quæſtionem de compromiſſaria, in quam factū erat
compromiſſum vt eligeretur ante conſumptionem candelæ,
quia vna monialis eligitur ante conſumptionem, & alia prius,
& ab auditore ex officio de tribus interrogata, immo videlicet
an candela eſſet conſompta tempore quo compromiſſaria ele-
git: reſpondit quod non, ſecundo an eſſet conſumpta tempo-
re quo compromiſſaria de facto elegit: reſpōdet quod ſic. Ter-
tio an compromiſſaria elegerit ſemel vel pluries: reſpondit
quod ſemel tantum, an ex hac reſponſione conuincatur de per-
iurio? & arguunt per plura media, quod non: ſed præcipuè quia
vna electio intelligitur eſſe facta de iure, alia de facto, ſed con-
trarium determinant dicentes Papam pronunciaſſe illam per-
iuram, quia in reſponſionibus ad poſitiones, reſpondit de fa-
cto, non de iure, & propter hoc dicunt factam fuiſſe deciſio-
nem capit. cum in poſitionibus. de iureiuran. lib. ſexto in gloſſ. 1. & re-
ſpondent ad motiua ad partem contrariam adducta, vt hic latè
per eos, quorum ſententiæ adhæreo per ea quæ habentur per d.
gloſ. & doct. in l. 2. §. quod obſeruari. C. de iura. cal. & in c. 2. de con-
feſſ. lib. 6. & per Bartol. in l. ornamentorum. ff. de auro & argent. leg.
quod tene menti ad intellectum cap. cum in veteri. ſup. de elect. vbi
text. ponit de iſto termino ad eligendum vſque ad conſum-
68 ptionem candelæ. Nota 18. † quod probatio vnius partis dubia
teſtificatione & clarificatione ex confeſſione alterius partis de-
claratur: ex quo dicit hic do. Abb. ſe ſumere limitationem ad
dictum Innocent. in cap. cum contingat. de offic. delega. vbi dicit
quod dicta teſtium obſcura non releuantur per confeſſionem
ſeu articulum per partem formatum: nam debet intelligi in
confeſſione propria, quæ non prodeſt confitenti, vt 14. quaſt. 2.
in princ. & probatur clare dictum Innoc. ſecundum eum in c. in
præſentia. ſup. de probat. ſecus eſt in confeſſione alterius, quæ va-
let contra eum vt hic. Adde quod hanc eandem limitationem
ponit do. Abb. formaliter, in cap. cum tu. ſup. de teſtib. in 4. colum.
per iſtum text. Sed tu aduerte quia Inno. in c. cum contingat. præ-
allegat. non loquitur de confeſſione propria eius qui producit
teſtes vt dicit do. Abb. hic, immo loquitur de confeſſione alte-
69 rius partis facta in fauorem teſtium alterius partis, † quia con-
feſſio quam quis facit pro ſe non habetur in conſideratione,
vt l. de ætate. §. 1. ff. de interrogat. act. & habetur per gloſ. & doc.
in cap. fin. ſup. de confeſſ. & ita proprie loquitur Innoc. in d. c. cum
contingat. circa prin. eu in menti. quem ſequuntur ibi Innoc. do.
Ant. & Abb. & Bart. & Paul. de Caſtr. in l. 2. §. creditum. ff. ſi cer.
pet. & Bald. in prima conſtit. C. in fin. in 10. colu. & Floc. in l. cum de
ætate. circa medium. ff. de probat. ſed confeſſio emanaret contra ip-
ſum confitentem, tunc bene eſſet reducenda ad concordiam
cum teſtibus ab alia parte productis, & hoc modo loquitur iſte
text. per quem ita ſentit Innoc. in d. c. cum contingat. in 3. colum.

Plus credo, quod etiam confeſſio partis contra ſe reduceretur
ad concordiam cum teſtibus ab eadem parte productis, pecea
quæ in teſtibus contrarijs ab eadem parte productis no. gl. mag.
in c. in noſtra ſup. de teſtib. & 4. q. 1. §. ſi teſtes. circa prin. ſed hoc ſanè
intelligitur, & declara quòd dicta teſtium reducuntur ad con-
cordiam cum confeſſione emanante contra cōfitentem ad eui-
tandum falſum, ſeu periurium, nō tamen fiet concordia ad de-
ciſionem cauſæ, vel probationem, quia vel ſtabitur confeſſioni
ſi tempus non reuocat, vel probationi ſi tempus non reuocat
eam, vt in c. fin. de confeſſ. ita notanter decidit do. Ant. in d. c. cum
tu. in 4. col. ſed iſtud dictum do. Ant. intelligerem verum quan-
do confeſſio emanans contra confitentem magis ipſum lædit
quàm dicta teſtium, aliàs enim ſi dicta teſtium magis eum læde-
rent tunc potius crederem ſtandū probationi, nec fieri concor-
diam, ſed ſupradicta quaſi confeſſiu quæ taliter emanauit ſapit
potius fauorē quàm læſionem confitentis, quod tamen cogita-
tioni relinquatur, vide quod de iſta materia tradit Pet. de Anch.
conſi. ſuo 259. in fin. † & ex prædictis infert hic do. Abb. quod ſi ad 70
probandū vnum totum vel quid certum inducantur teſtes non
eſt neceſſe quod deponāt ſuper toto, ſed ſatis eſt quod ex dictis
omnium, vel ex dictis teſtium & partium confeſſione eliciatur
id quod erat neceſſario probandum, vt plene tradunt do. Ant.
& doct. in c. veniens. el primo. ſup. de teſtib. & in c. præterea. & in c. li-
cet ex quadam. eo. tit. & c. fi. de iureiur. & Bald. in l. obſeruare. in 2. col.
C. quorum. app. nō recip. & in l. teſtiū. in 5. & 7. col. C. de teſt. cum mul-
tis cōcordantijs. Nota 19. † quod iudex ex officio etiā ad priua-
tam vtilitatē poteſt interrogare ad eruendā veritatē etiam poſt 71
quæſtionem in cauſa, quandocunque ante ſententiam, ad hoc
text. in cap. iudicantem. 30. quaſt. 5. & in l. vbicunque. ff. de interro-
gat. act. Sed hoc limitat not. Innocen. hic an addit. quando iudex
interrogat circa dubia ante quæſtionem in cauſa agitata, quia
de alijs quærens non poſſet referre: dicit tamen quod alij di-
cunt contrarium, & in hac vltima videntur etiam reſidere Ioa.
Andr. do. Ant. & do. Abb. hic, dicentes quod non ſolum pote-
rit interrogare ad declarationem probationis iam factæ, ſed et-
iam ad fundandam nouam intentionem, & iſtam partem dicit
Inno. videri æquiorem, vt ſcilicet facilius veritas poſſit haberi,
pro qua dicit videndū quod habetur in l. ii apud quem. C. de eden.
Tu autem aduerte quia primam opin. Inn. videlicet quod non
poſſit iudex ex officio interrogari poſt quæſtionē, niſi ad decla-
randa antea agitata vel deducta, tenet expreſſe Spec. in tit. de po-
ſit. §. 4. verſi. ſed ſi ante. quem ſequitur Bald. in l. per hanc. circa prin.
C. de temp. app. & Petr de Anch in c. 2. in fin. 1. col. de confeſſ. lib. 6.
vbi dicit ſe ita conſuluiſſe. & idem tenet Lud. Ro. in l. 4. §. hoc
autem iudicium, id eſt, penul. col. ff. de dam. infec. allegando Inno. hic,
& idem ſentit Domi. in c. 2. in vlt. colu. de reſtit. in integ. lib. 6. pro
hac opin. optimè allego quod nu. Spec. in tit. de teſte. §. ſatis vti-
liter. in 1. col. verſic. quod ergo ſi peto. vbi dicit † quod poſt publica-
tionem teſtium, teſtis ad poſtulationem iudicis interrogari po- 72
teſt, non vt addat, ſed vt dictorum rationē dicat, & dicitur hoc
fuiſſe dictum Alber. Galeot. ſed Inno. hic, vt ſup. retuli, nō ſtat
in iſta opinione, quia in fin. refert quod alij dicunt contrarium,
per quæ verba videtur reſidere in contraria opinione, prout in
ſimili in alia materia dicit Ioan. de Imol. in l. res iudicata. §. fin. ff.
ſol. mat. referendo quædam verba Inno. in c. quantum contra. de
probat. ego tamen non obſtantibus prædictis teneo cōmunem
ſententiam hic, videlicet, quod iudex etiā ad fundandā nouam
intentionem poſſit poſt quæſtionē in cauſa partes interrogare.
& ad hoc interim. allego do. Ant. in c. 1. in 3. col. ſup. de iud. & in c.
cum cauſam. in 10. colu. ſup. de iura. calum. vbi expreſſe dicit ſe ita
conſuluiſſe per gloſ. in d. l. vbicunque. & per text. in l. generaliter.
in verſic. in ipſa diffinitiua. C. de reb. cred. & iſtam opin. expreſſe
tenet Ludou. Rom. in repet. l. admonendi. in 28. colum. de iureiu-
ran. & Ioan. de Imol. in d. c. 2. de iud. & in d. c. cum cauſam. de iu-
ram. calum. & quamuis faciliter reſpondere poſſit ad text. in d. l.
generaliter, quod ibi non apertè text. an hoc ſit verum quando
eſt concluſum in cauſa, tamen allego pro hac quæſtione text.
forte meliorem de iure in c. paſtoralis. ad fin. ſup. de cauſa poſſ. & pro-
prietat. vbi eſt caſus apertus, † quod etiam ad fundandā nouam
intentionem iudex poſt concluſionem in cauſa poteſt officium 73
ſuum impartiri, vt ibi patet ex littera dum permittit tranſitum
de petitorio ad poſſeſſorium, etiam poſt concluſionem in cauſa
iud[illegible] expreſſe admittente. Non obſtat quod dicit Bald. in c. de
[illegible] ſtdeo. in princ. comment. in penul. colum. ſup. de iud. vbi dicit,
[illegible] d. l. vbicunque. procedit dummodo iudex non interroget de

hiſquæ natura cauſæ non deſiderat, puta an conuentus vendi-
catione rei habeat titulum nec ne, vt *l. in ſpeciali. ff de rei vindic.*
quæ videtur cõtra tex. *in d. c. paſtoralis.* cum proprietas cum poſ-
ſeſſione nihil cõmune habeat vt *l. quod naturaliter. §. nihil cõmune.*
ff de acquir. poſſeſſ. & quia ſaltem dicuntur habere connexitatem
ratione ſimultanei proceſſus, & perſonæ vindicantis *in c. 1. & 2.*
& cap cùm dilectus de cauſa poſſ. & propriet. & l. nullis. C. de iud. & l.
ordinarij C de rei vend. Confirmo ſecundo iſtam quæſtionem ex
74 mente litteræ huius† dum dicit generaliter quotiens dubitatio-
nis aliquid occurrit & ex mente *d. c. vindicantem. & l. iudices. C de*
iud. quaſi velint quod non ſolum addeclarandum antiquas
probationes verum etiam & fundandam nouam intentionem
poſſit iudex ex officio facere nouas interrogationes. Tertio mo-
uetur per doctrinam dominorũ de Rota *deciſ. 7.* in ordine meo
nouiſſimo, quos ſequitur do. Ant. *in c. audita in 4. col. de procur.*
75 vbi dicunt, † quod iudex ex officio poſt concluſionem in cauſa
poteſt recipere informationem ſuper habilitate impetrantis.
Quarto per id quod no. Bal. *in l. 1. in fin. C. ſent. reſciſ. non poſſe. &*
in l. ſi accuſatoribus. C. de accuſ. & Ang *in l. tale pactum. §. qui prouo-*
cauit. ff. de pact. & per alia quæ adduxi latè. *ſup. c. proximo. in princ.*
76 *in ſecunda limitatione*: ex quibus iuribus patet † quod concluſio
non fit iudici ſed partibus. Sicut ergo ante concluſionẽ in cauſa
iudex poſſet interrogare ad fundandum nouum articulum in
cauſa quod nemo inficiatur, ita & hoc poſſe debet poſt conclu-
ſionem. Quinto pro hoc facit quod no. Innoc. *in c. cum clamor.*
ſup. de teſtib. cum alijs concor. & quod no. Domin. *in c. 1. in pen. col.*
de confeſſ. lib. 6. poſt Ioan. Andr. *in addit.* Specul. *in tit. depoſit. §. 4.*
facit etiam quod no. Bald. *in l. 2. §. quod obſeruari in 3. col. verſi. 7.*
quærit gloſ. C. de iuram. calum. & in l. amphorem. in fin. princip. C. de
app. & Do. Card. *in c. ad petitionem. inf. de accuſa.* vbi remittit ad
not. per ſe *in iſto ca. in d. contrario.* & hic adde quod de iſta mate-
ria not. Archidiac. *in d. c. iudicantem,* & Angel. *conſil. ſuo 153. circa*
fin. vbi allegat iſtum text. & in quantum do. Abbas *hic* dicit iſta
77 procedere in iudicijs ordinarijs, † quia in ſummarijs iudex poſt
cõcluſionem in cauſa etiam interrogationes ad inſtantiam par-
tis facit, vt eſt gloſ. not. *in cle. ſæpe. ſup. ver. interrogabit. de verb. ſi-*
gnifica. & bene facit ille text. *in verſic. ſiue ad eorum inſtantiam.* &
adde quod idem dicit Ludou. Rom. *in repet. l. admonendi. in 6.*
colum. de iureiuran. & allegat gloſ. quæ dicit ſingu. *in d. clem. ſæpe.*
ſuper verb. interrogabit. & idem dicit Domin. *in c. 1. in penul. colum.*
de reſtit. in integ. lib. 6. Nota 20. ibi, *de conſilio fratrũ noſtrorum.* &c.
78 † quod Papa debet expedire negotia cum præſentia & conſilio
Cardinalium. de quo habetur per Ioan. Monac. *in cap. ſuper eod.*
de hæred. lib. 6. & per Hoſtienſ. & alios doct. *in c. ex geſtis de cleric.*
non reſid. & pleniſſime ſcripſi *in cap. expoſuit. ſupra de dilat.* Nota
21. ibi *pronunciauimus conditionem &c.* ſecundum do. Anton. &
79 Imol. † quod iudex appellationis poteſt informare ſenten-
tiam primi iudicis, ad hoc allego text. & ibi Bartol. *in l. Titianus.*
ff. quod cum eo. quod eſt verum, niſi prima ſententia pateretur
effectum ineptitudinis libelli ſecundum Bald. notabiliter *in l.*
2. in 14 quæſt. C. de reſcind. vend. dicentem pro hoc eſſe meliorem
text. de iure *in cap. cum dilecta de empt. & vend.* ſed contra iſtum
text. fortiter vrgere videtur text. *2. quæſt 6. §. fin. & in l. eos. C. de*
80 *appell. in prin.* vbi text. dicit † quod iudici appellationis tantum
licet prononciare primam ſententiam iuſtam vel iniuſtam, adeo
quod glo. *in d. l. eos. in prin. in ver. iuſtam.* & Bart. *hic* concludunt
quod non erit neceſſe quod ſententia iudicis appellationis ali-
ter contineat condemnationem vel abſolutionem, quinimmo
per illam dictionem, tantum, videtur inhibitum iudici appel-
lationis ne alia exceptio opponatur in ſententia arg *l maritus. C.*
de procur. & c. nonne. de præſum. ſed reſpondere potes ad iſta con-
traria dupliciter, primo quod text. *in d. §. fin. & in d. l. eos.* loquũ-
tur quando iudex appellationis iudicat ex eiſdem dictis & pro-
bationibus. quod ſi ex veris probationib. iudicat, tunc procedit
iſte tex. *& l. cum apud Sempronium ff iud. ſolu.* & hoc eſt quod velle
81 videtur Bal *in d. l. eos in prin.* vbi dicit † quod iudex appellationis
poteſt non facere mentionem de benè an malè iudicatum, ſed
abſoluere vel condemnare, *vt l. qui Romæ. §. Seia. de verb. oblig. &*
l. Offidius. de leg. 3. dicens, quod hoc debet facere quando iudicat
ex veris probationib. quæ non fuerunt in prima cauſa ventilatæ,
& hanc ſolutionem formaliter approbant Doct. *in c. Rainaldus.*
inf. de teſtam. quos refert & ſequitur *ibi* do. Anto. *in 6. col.* ita con-
cordantes iſtum tex. cum iuribus contrarijs. Vel aliter & ſecun-
82 do dici poteſt † quod licet natura dictionis taxatiuæ prout eſt
dictio, tantum, vel tantummodo, vel ſolummodo, aliter dun-
taxat, & ſimilia ſit reſtringere, & reliqua excludere, vt no. Bart.
in l. rationes. C. de probat. & Bart. *in l. 3. §. cum Titio. ff. de adim. leg.*
& in l. 1. in princ. ff. ſi quis ius dic. non obtem. & in l. cum ita legatum.
de cond. & demon. & Bal. *in l. ſi quis ex conſuetudine. circa prin. C. de*
epiſc. audien. & in c. 1. §. ſimiliter. in tit. de leg. Corrad. in vſib. feud. &
gloſ. *in ver. immobilium. in ca. nequi. de elect. lib. 6.* tamen non ita
excludit reliquum, vt includat alia ad ſe pertinentia, vt eſt ca-
ſus not. *in clem. exiui. §. cum autem, de verbor. ſignifi.* quem ad hoc
ſingulariter alleg. Lud. Rom. *in l. 1. in princ ff ſi quis ius dicen. non*
obtemp. pro quo facit quod not. Bartol. *in l. mutus. §. pœna. ff.*
de procur. & Ioan. de Imol. *in clem. non poteſt. in 1. colu. de procur.* &
domini de Rot. *in nouis deciſionib. 11. quæ incipit An procurator con-*
ſtitutus. ideo dicendũ eſt quod licet text. *in d. l. § fi. & in d. l. eos.*
vtantur verbo, tantum, propter hoc tamen non videntur intel-
ligi ea quæ ſunt de rei ſententia, prout eſt condemnatio, vel ab-
ſolutio ſeu æquipollens, vt eſt text. *in c. in his inf de verb ſig. & in*
l. præſes. C. de ſent. & interlocut. omn. iudic. & in §. diffinitiua quæſt.
2. 6. ideo recta fuit hic pronunciatio de qua in tex. iſto, licet iu-
dex appellationis non pronunciauerit ſimpliciter primam ſen-
tentiam iuſtam, vel iniuſtam, & pro hoc eſt text. *in c. Raynutius.*
inf. de teſtam. per quem text. dicit *ibi* do. Abb. *in 4 colum.* † quod 83
non ſolum iudex appellationis pronuciare poteſt bene vel
male appellatum, ſed etiam de nouo poteſt condemnare ſi
iudex à quo omiſit condemnationem iuridicam, dicens pro
hoc eſſe text. optimum *in cap. cum cauſa. de re iudic.* plus dicunt
Innocen. & do. Abb. *in d. cap. Raynutius.* per illum text. † quod 84
iudex appellationis poteſt reformare ſententiam, vbi perpendit
eam de iure reformandam, etiam ſi non allegaretur per partes,
& idem videtur voluiſſe do. Abb. *hic in fin.* bene memi. *alleg. do-*
minor de Rota deciſ. 350. & Bartol. *in l. ſi expreſſim ff de appell.* Innoc.
in c. cum contingat. de offi. delegat. ſed non meminit de hoc text. vt
dicit Innoc. *in c. Raynutius.* & de hoc an pronunciare poſſit, vel
debeat iudex appellationis condemnando vel abſoluendo, &
qualiter debet iudicare, vide ſolemniter per do. Abb. *in c. cum*
cauſa. in 3. col & duab ſeq. de re iud. per Spec. *in tit. de ſen. §. vt au-*
tem. verſi. in iudice autem appellationis, & in verſi ſed pone ego oppoſui.
& in tit. de appell in 2. parte in tit. de app. §. de officio. verſi. poteſt au-
tem. & in tit. de appell. & in 4. parte. §. nunc di cendum reſtat. Hoſt. &
Ioan. Andr. *in cap. Raynaldus in 6. col. inf de teſtam* & *ibi* aliqoid
per do. Abb. *in 4. col.* & multum ſolenniter per Ioan. And. *in ad-*
dit. Spec. *in d. §. vt autem ver. in iudice.* vbi recitat varias opinio-
nes per glo. *in verb. quantum. & ibi* per Ioan. de Imo. *in l. in ſum-*
ma. in prin ff. de re iudi. per Io. Cal. *in c. ſignificauerunt. inf. de excep.*
per Bald. *in l. 1. § libelli. in vlt. col ff de app.* per Ioan. de Imol. *in l.*
conſenſu. §. 1 ff. de app. Bartol. *in l. cum apud Sempronium. ff iud. ſolu.*
glo. *in l. Offidius. de leg 3.* Bart. *in l. Emilius. in fin ff de min. & in d.*
l. eos in prin. & vide Archid. *in d. § fin. 2 q. 6.* vbi dicit, † quod 85
in iudice appellationis æquiparatur æqua prononciatio, pro-
nuncio ſententiam iuſtam, & illa, condemno te ad pecuniam
petitam, quia vtrobique de ſententiæ primæ inſtantia pronun-
ciatur, licet in prima expreſſe in ſecunda tacitè, & vtrobique ex
ſententia lata in cauſa appellationis oritur actio iudicati, & nõ
ex prima, *vt l. fratri. ff de his qui notant. infa.* & vide etiam omnino
in iſta materia quod not. *in c. fraternitatis. in 4 col. ſup. de teſt.* &c.
Nota 22. ibi, *cum huius exceptio,* ſecundũ do. Ant. † quod quan- 86
do fertur ſententia in cauſa appellationis, in ea eſt exprimenda
cauſa, ad idem allego text. *in c. cum Bertholdus. circa fin. infra de re*
iudi. & in c. Raynaldus inf. de teſta. & ita formaliter per iſtum text.
decidit gl. *in c. ſicut.* quam ſequuntur *ibi* Bald. do. And. & doct.
inf. de re iud. ſed Domi. *in c. in tantum. 21. diſt.* & Ioa de Imol. poſt
Matth e. *in c. ſæpe in 29. col. de verb. ſig.* & Spec. *in tit. de ſent. §. qua-*
liter. circa fin. verſ. verum. & eo. tit. §. vt autem. ver. ſed pone. c. appoſuit.
dicentes hoc fieri propter honorẽ primi iudicis conſeruandũ,
& hic & *in c. cum olim. il 2. ad fin. inf. de priui.* & bene facit text. *in*
c. hoc etiam placuit. 2. q. 6. Sed aduerte quia ex hac ratione infero
† quod deciſio iſta doct. volentium quod cauſa ſit exprimenda 87
in ſententia in cauſa appellationis lata, procedat quando iudex
appellationis ex nouiter deductis & probatis reſcind. ſententiã,
quia non fuit in culpa, ſed ſi iudex appellationis ſimpliciter cõ-
firmaret primam ſententiam vel eam infirmaret ex antiquitus
deductis & probatis tantum, non video quod recedi debeat à
Regula *d. c. ſicut.* dicente quod cauſa non eſt exprimenda neceſ-
ſariò in ſententia, & hoc ſatis colligi poteſt ex mente gloſ. *in d. c.*
ſicut, ſi ad eam & iura per ipſum allegata diligenter aduertatur,
licet hoc à doct. neque ibi nec hic conſideretur, & expreſſius
hoc

hoc ſumi poteſt ex mente Spec. in d. ver. ſed pone ego oppoſui. Credo
tamen quod etiam quando iudex appellationis reſcindit ſen-
tentiam quoad nouiter deducta, quod non ſit intantum de ne-
ceſſitate, quod exprimat cauſam in ſententia, quod propter hoc
ſententia ſit nulla, ſed propter eius omiſſionem, quia hoc nullo
modo cauetur, licet eam exprimere teneatur, & hoc tenet Do.
Abb. in d. c. ſicut. in 3. col. & idem videtur ſentire Ioan. de Imol.
hic dum dicit quod hoc ſit potius ad cautelam Not. 23. ibi, nec
88 probata fuerit, nec obiecta, † quod coram iudice appellationis de-
duci poſſunt quæ non fuerunt neque probata, neque obiecta
coram iudice cauſę principalis, & ad hoc quotidie allegatur iſte
text. ad idem eſt tex. in l. per hanc. C. de temp. appell. & in c. fraterni-
tatis. ſupra de teſtib. & ibi vide Bald. in penul. colum. & pro hoc eſt
text. in l. ſcio. in fin. ff. de appell. quod limita primò verum quan-
do appellatur à diffinitiua, vt quia appellatio ab interlocutoria
non poteſt iuſtificari niſi ex antiquis actis, vt eſt text. in clem. ap-
pellanti. de appell. quod tamen ſolet multipliciter limitari. Sed
89 maxime per Bald. ſolemniter in l. generaliter. §. 1. vbi dicit † ap-
pellationem ab interlocutoria poſſe iuſtificari ex nouis actis
quando reparatur per reparationem à diffinitiua, & alleg. no.
per Innoc. in cap. quod ad conſultationem de re iud. & ſequitur Petr.
90 de Anchar. in cap. fin. in 2. colum. de app. in 6. † Et quæ ſit ratio
differentiæ inter appellationem, & diffinitionem, & appella-
tionem ab interlocutoria, declarat pulchrè Bald. in l. eos. §. ſicut
91 autem. circa fin. C. de app. Secundo limita, † niſi id quod dedu-
citur in cauſa appellationis fuerit ſcienter & doloſè omiſſum in
cauſa principali, quia tunc non audiretur in cauſa appellatio-
nis, pro hoc eſt gloſ. not. quam multum ponderat ad hoc Do.
Anton. in c. ad audientiam. il 2. ſupra de reſcript. & idem vult gloſ.
& ibi clarius Do. Anton. in 7. colum. in c. inter monaſterium. infra
de re iudic. & dom. Anton. in cap. excepta in 1. & antepen. colum. &
do. Abb. in 1. in 3. colum. infra de except. & Ludou. Rom. in repet.
l. admonendi. in 5. colum. de iureiur. pro quo facit quod not. in ſi-
mili Bartol. in l. 1. C. de ſent. aduoc. fiſc. lat. lib. 10. allegando In-
nocent. in cap. vltra tertiam. de teſtib. & facit quod not. Cald. in
cap. cum dilectm. quem ſequitur ibi do. Anto. & do. Abb. & Doct.
ſupra de ord. cogn. & quod not. Angel. & Paul. de Caſtr. in l. ſi ideo.
C. de hu quib. vt indig. & Bart. in l. pen. ff. de adult. & Bald. in l. 1. verſi.
& concludamus. C. ad Maced. hanc tamen limitationem ſolemni-
92 ter declarabo latius infra, antequã veniam ad aliud not. † Ter-
tio limita, niſi quando appellatur à taxatione expenſarum, quæ
fit prius quam ſententia diffinitiua tranſeat in rem iudicatam,
quia in illa appellatione non admittuntur probationes per
quas detegitur iniquitas primæ ſententiæ latæ in cauſa princi-
pali, ita ſingulariter colligitur ex dictis Bartol. in l. creditor §. vi-
ſus. ff. de app. Bart. tamen ibi loquitur de ſententia quæ fertur ſu-
per pœna, poſtquam ſententia lata ſuper ſorte tranſiuit in rem
iudicatam, & pro hoc vide do. Ant. in c. quintanallis. in 45. colum.
de iureiur. vbi dicit quod ad concludendum culpam circa ex-
93 penſas, oportet quod appellatio ex eiſdem iudicetur actis, † ſed
dubium eſt an quemadmodum in cauſa appellationis à diffini-
tiua noua deduci poſſint per appellantẽ, ita etiã deduci poſſint
per appellatum? domini de Rota in deciſ. 350. in ordine meo no-
uiſſimo, quos referunt & ſequuntur hic do. Anto. & Inno. & do.
Abb. poſt argumenta ad vtramq; partem concludunt quod ſic,
& ita dicunt fuiſſe obtentum in curia: mouentur primum per
94 iſtum text. † & quia quis conſequitur ex perſona alterius quod
ex ſua conſequi non poteſt, vt eſt text. in l. petenda, C. de temp. in
integ. reſtit. peten. & in c. authoritate Martini de conceſ. preben. lib. 6.
idem confirmat hic dom. Abb. per text. in l. omnem honorem. C.
quando prouoca. non eſt neceſ. ego etiam ſequor iſtam opin. pro qua
primo pondero text. formalem alleg. in l. per hanc. verſic. tam ap-
pellatori quam aduerſæ parti. C. de temp. app. ſecundo pro hoc ad-
95 duco † quod not. Archid. 2. q. 5. §. in quor. ver. quoniam. vbi di-
cit quod ſi in prima inſtantia actorem petente centũ iudex con-
demnauit reum in quinquaginta, & in alijs quinquaginta ab-
ſoluit, ſi reus ſolum appellauit ab illa ſententia, & non actor ap-
pellatur in cauſa appellationis, poterit iterũ petere integra cen-
tum ſi ex eadem cauſa petat, ſecus ſi ex diuerſis non connexis,
& ita dicit ſentire Bartho. Brix. in quæſt. Dominica 63. quæ incipit.
petebat. Tertio confirmo iſtam quæſtionem per text. in l. amplio-
rem. in prin. C. de app. Quarto per id quod no. do. Abb. in d. c. ſigni-
ficauerunt. in 3. colum. per tex. in d. l. omnem honorem. ver. pro hoc. fa-
cit quod no. Ioa. Andr. do. Abb. & doct. in c. ex conqueſtione. ſup.
de reſt. ſpol. & Io. de Imol. poſt gloſ. in clem. conſtitutionem. de elect.

cum alijs concor. Sextò pro hoc facit quod not. glo. in ver. coniung.
& ibi doct. in c. perpetuus. inf. eo. tit. Septimò pro hoc facit text. in
§. appellatione ceſſante. 2. quæſt. 6. & in c. Abbate. de app. & quod ha-
betur in l. ſi quis libellos C. de app. & in c. interpoſita. §. ille denique. inf.
de app. & glo. in c. per tuas. eo. tit. & quod no. domini de Rot. de-
ciſ. 62. in ordine nouiſſimo, quæ incipit. Item ſi appellaui. Octauò &
vlt. pro hoc facit quod eleganter ſcribit Spec. in tit. de dilat. §. vi-
dendum. ver. quid ſi reus petita. per text. in l. ſi poſt mortem. §. fin. ff. de
contra. quem ſequitur Bald. in l. petenda. C. de temp. in integr. re-
ſtit. peten. cum alijs plurimis concord. de quib. dixi & ſcripſi in c.
præterea. ſup. de dilat. prædictam tamen concluſionẽ limitant hic
Io. de Imol. & do. Abb. dicentes quod eſt vera, niſi appellans
reſtrinxiſſet ſe in appellando ad capitula facientia contra eum
duntaxat, quia tunc cauſa nõ deuoluitur ad iudicem ad quem,
niſi reſpectu eorum quæ faciunt contra appellantẽ ſi ſit ab alijs
ſeparata per text. in l. etiam. ff. de minor. quia tot videntur ſenten-
tiæ quod ſunt capitula in ea contenta, vt vult ibi glo. & in c. 2. de
ord. cognit. ad hoc facit l. ſcire debemus. in prin. de verb. obliga. & hoc
refert ſentire dominos de Rota in prealleg. deciſ. dum ponderat
quod appellatum fuerat à tota ſententia, quaſi ſecus ſi à parte.
Et ex his dicit do. Abb. notando bonam practicam, quod quis
appellet in parte & partibus contra ſe facientibus ſed ad exclu-
dendum hanc practicam dicit quod cautum erit quod appel-
lans etiam appellet in parte & in partibus contra ſe facientibus.
& quod ſimilis practica in productione inſtrumenti habetur in
c. cum olim. inf. de cenſib. tu vide dominos de Rota deciſ. 270. in
ordine meo nouiſſimo quæ incipit, Item licet quis producat &c. vbi di-
cunt quod ſi appellatus producit appellationẽ aduerſarij pro-
teſtando quod eam intendit producere quatenus facit contra
aduerſarium ſuum, & non aliter, iſta proteſtatio eum iuuat, ſe-
cus dicunt eſſe in appellatione, quia talis in propria appella-
tione partem non poſſet pro ſe recipere, & partem contra ſe re-
ſpuere. Et ſic videntur domini de Rot. prædic. apertè tenere
contra limit. dom Abb. & Imol. quam in terminis ante eos po-
ſuit Bald. in quæſtionib. Spec. in tit. de appell. quæ etiam confirmo
per ea quæ in ſimili not. Spec. in titul. de inſtrument. edit. §. viden-
dum reſtat. circa principium. verſi quid ſi velis. & per ea quæ not. Bar.
in l. Aurelius. §. idem quæſijt. de lib. leg. & dom. Abb. in cap. cum ve-
niſſent. inf. de inſtitut. & in c. bona. il 2. ſup. de poſt. prælat. & per id.
quod pulchrè dicit do. Anton. poſt Innocen. in d. c. cum olim. in
penul. colum. inf. de cenſi. in quæſtione de producente inſtrumen-
tum in parte & partibus pro ſe facientibus & nõ contra, de qua
aliquid forte dicetur in c. imputari. inf. eod. & iſtam practicam ap-
pellandi approbat Ioan. de Imol. in c. Raynutius. in 10. colum. inf.
de teſtam. † an autem coram iudice recurſus poſſint deduci & 96
probari, quæ modo fuerunt deducta vel probata coram arbi-
tratore, coram quo fuit petita reductio, multum eleganter
tangit Feder. conſil. ſuo 207. incipiente Rector eccleſiæ. in pen. & vlt.
colum. & concludit quod ſic, per iſtum text in d. l. hanc, quod in-
tellige verum quando in cauſa reductionis nõ eſt neceſſe quod
detegatur dolus arbitratoris, tunc poſſet æquitas vel iniquitas
laudi detegi, niſi ex eiſdem actis, quia ſi fierent nouæ probatio-
nes quæ arbitratori non fuiſſent factæ, & ſic eas ignorauit non
detegeretur dolus ipſius, qui modo cadit in ignorantem, ſed ve-
nit ex animo, l. 1. ff. de dolo. niſi facto arbitratoris occurriſſet, ne
coram eo fierent probationes, vt l. ſi dictum. §. fin. ff. de euict. ita
notanter decidit Bart. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. in 7. colum.
ff. pro ſoc. & ſequitur do. Anto. in c. quintanallis. in 44. colum. verſi.
venio ad ſextum. qualiter iniquitas de iure, &c. videtur, ibi ſubdunt,
quod dictum eſt nõ poſſe fieri nouas probationes, intelligi de-
bere de omnino nouis, quia ſi vellet probare coram arbitratore
ſic fuiſſe probatum poſſet etiam per teſtes, cum arbitrator non
habeat de neceſſitate facere ſcripturas. Et pro eo quod excipiũt
Bart. & do. Ant. niſi facto arbitratoris occurriſſet ne fierent pro-
bationes, vide optimè Archid. & Ioa. Andr. in nouella in c. vene-
rabilibus. §. ſecus. de ſent. excom. lib. 6. † vbi notabiliter concludit 97
nouas probationes fieri poſſe coram iudice reductionis, intel-
lige verum niſi pars ſcienter, & doloſè omittit illas producere
coram arbitratoribus ſecus ſi quadam negligentia vel ſimpli-
citate, ita ſolenniter declarat Fed. in d. conſil. quem ſequitur do.
Anto. in d. c. quintanallis, & allegat nota. per Ioa. Andr. in c. inter
monaſterium. inf. de iud. quod tene menti, quia per hoc habes de-
clarationem ad id quod ſup. dixi, hoc eodem notabili. in 2. limita.
quod illud nõ procedat quando id quod deducitur in cauſa ap-
pellationis fuit omiſſum in principali ſcienter, non tamen per

dolum,ſed per quandam potius negligentiã vel ſimplicitatem,
& quamuis ſimilia pluta,quæ ibi adduxi videantur idem cõclu-
dere,quando omiſit ſcienter,per negligentiã, ſicut quãdo omi-
ſit per dolũ,tamen quantũ ad hos terminos credo verius eſſe di-
ctum Fed. Hoſt. Io. And. & doct. in d.c. inter monaſteriũ. & aliorũ
hoc dictum ſequentium, quia illa ſimilia adducta loquuntur
quando quis admittitur poſt terminũ excluſiuũ,quo caſu fateor
quod parificari debeant dolus, & negligentia, licet in terminis
98 noſtris non agitur de admittendo poſt terminum excluſium, †
quia iam per appellationem interpoſitam ſentẽtia prius lata eſt
extincta, vt l.1. in fin. ff. ad Trebel. & omnia acta in principali cauſa
vſque ad litem conteſt. ſunt ſuſpenſa, vt l. ita demum. C. de procur.
vnde quia vera dicunt in cauſa appellationis non deductũ de-
ducam &c. vt hic & d.l. per hanc. non mirũ ſi concludamus quod
excludatur ille ſolummodo qui omiſit ꝓponere in cauſa prin-
cipali per dolum,nõ autem ille qui ſcienter omiſit per negligẽ-
tiam, vel ſimplicitatem, quod bene nota, quia non reperio ita
alibi bene declaratum. Ioa. tamen de Imol. in c. ad audientiam. il
2. de reſcript. fuit in opinione quod ſiue ſcienter ſiue etiam per
dolum omiſerit,admittatur in cauſa appellationis,ſed aduerſa-
rio condemnari debet in expenſis, & idem tenet ipſemet Imol.
in d.c. quintaualle. in 14. charta, ver. circa vndecimum per text. in d.l.
per hanc & in c. fraternitatis. ſup. de teſtib. ſed magis placet opin.
Fed. & do. Ant. vt quis puniatur de dolo ſuo, prædicta limitant
Fed. in præall. conſ. & do. Ant. in d.c. quintaualle, niſi fortè fuiſſet
prælatus, quia omiſiſſet probationes in cauſa principali, quia
tunc eas producere poterit in cauſa appellationis, etiam ſi in
priori inſtantia eas omiſiſſet per dolum, quia eius delictum non
præiudicat eccleſiæ, vt in c. venerabilis. de except. & in regula deli-
ctum. lib. 6. & per ea quæ habentur in l. imperatores. ff. de re. iud. &
in l. ſub prætextu C. de tranſact. ſed aduerte quia forte iſtud dictum
Feder. & do. Ant. non eſt verum, quia cum iſtud videatur deli-
99 ctum in omittendo, & in his quæ cõſiſtunt in omittendo, † re-
gulariter factum prælati præiudicat eccleſiæ, vt eſt text. in c. cum
Felicis. ſup. de in integ. reſti. & gloſ. in d. regula delictum. & in cap. ſi
epiſcopum. 16. quæ. 6. & plene tradunt dom. Anto. & do. Abb. in
c. 1. ſup. de dol. & contu. an inſtantia fuerit iudicialis: tenendo gl.
illam not. ſi vera eſt in regula delictum. quæ voluit quod in iudi-
cialib. indiſtinctè delictũ prælati præiudicet eccleſiæ videtur cõ-
cludendũ quod etiam in negocio eccleſię ſi prælatus omiſit per
dolum facere probationes in cauſa principali, eas non poſſit fa-
cere in cauſa appellationis, fateor vnum quod ſi manifeſte con-
ſtat de dolo, etiam aduerſus iſtam læſionem per dolum poſſet
petere reſtitutionẽ in integrum, etiam ſi lapſum eſſet quadrien-
nium præfixum eccleſiæ ad petendam reſtitutionem per text. no.
in c.1. ad fin. de reſtit. in integ. lib. 6. per hoc facit quod no. do. Abb.
in c. 2. in pen. col. ſup. de do. & contu. vbi dicit quod factum ſolius
prælati in iudicio præiudicat eccleſiæ, niſi omittendo legitimas
exceptiones, vel probationes, ſed datur eccleſię reſtitutio in in-
tegrum. Poſſet tamen fortè dici ſoluendo dictũ Fed. & do. Ant.
quod hoc non eſt delictum in omittendo ſed potius in cõmit-
tendo, eo quia vt ſup. dictũ eſt, ipſa omiſſio probandi, etiã ſcien-
ter facta in cauſa principali de per ſe conſiderata, non ſonat in
delictum, quia l. permittit probationes fieri, & deductiones in
cauſa appellationis, vt eſt tex. hic & in d. l. per hanc, ſed ſolus do-
lus qui committitur eſt qui ſonat in delictum, ideo forte hoc
appellari poteſt delictum in committendo, quando non præiu-
dicat regulariter eccleſiæ, iſto modo dictum Fed. & do. Ant. ſu-
ſtineretur de ſubtilitate iuris, & etiam propter eorum authori-
tatem obſeruaretur in practica, & tenendo iſtam opinionẽ faci-
liter reſponderetur ad gl. in regula delictum, primo quod illa gl. lo-
quitur de geſtis in iudicio. Fed. verò, & do. Ant. loquuntur de
100 geſtis in prima inſtantia, † ſi inſtantia appellari poteſt corã arbi-
tratore facta quæ non ſunt iudicialia, ſed potius extraiudicialia,
vt in Auth. vt defer. iud. in prin. & in auth. ſi non contigerit. C. de iud.
at poſito quod dictum eorum pariformiter procedat ex identi-
tate rationis etiam quando prima inſtantia eſt mera iudicialis,
dico quod non obſtat gl. in regula delictum. quia dum illa gl. vult
quod in iudicialib. delictum prælati nocet eccleſiæ, male loqui-
tur, nec aliquo modo probatur, & contrariũ ſentit glo. quam ad
hoc ibi ponderat do. Abb. in c. cum venerabilis. inf. de except. Not.
101 24. & vltimo, ſecundum Imol. † quod iudex appellationis po-
teſt ſententiam primi iudicis pro parte infirmare, & quod pro
parte confirmare, ad idem eſt tex. in c. Raynut. & c. Raynal. inf. de
teſt. & in l. Carme pra. ff. de iure pat. & in l. quædam mulier. ff. fam. erciſc.

quod intellige verum, quando ſententia habet plura capitula
ſeparata, ſecus ſi eſſet vnicum capitulum vel plura connexa, per
id quod no. gl. ord. in l. in hoc iudicio ff. fam. erciſc. & c. cum tempore
ſup. de arbit. & in c. placet. inf. de conuerſ. coniug. & Bar. in l. fin. ff. de
iuriſdi. om. iud. & etiam ad hoc vide tex. & glo. in l. etiam. §. ex cau-
ſa. ff. de minor. & in d. §. ſi quis plurib. 2. q. 6. & quod multum plene
ſcribit Bal. in l. 2. C. de re iud. & do. Ant. poſt Inno. in c. dilecti. il 2.
in 2. & 5. col. inf. de app. & Bald. in c. breui. verſi. quid ſi ſententia. de
iureiuran. † quomodo autem cognoſcatur quod ſententia vel 102
actus contineat vnum vel plura capitula connexa vel ſeparata,
declarat Bart. in l. Aurelius. §. idem quæſijt. de lib. leg. & gl. in d. l. e-
tiam ex cauſa. & Bald. in l. ampliorem. in prin. ver. ſed quæro, quæ dican-
tur. C. de app. & in l. 2. in 2. col. verſ. ſed dubitatur hic quãdo dicatur vnũ
capit. C. de re iud. Nunc modo expletis notabilib. venio ad expe-
ditionem gl. & capio glo. ſuper verb. audientiam, quia præce-
dentes in notabilib. ſup. ſunt declaratæ, & dum gloſ. iſta dicit † 103
quod vbi ciuitas Viterbienſis fuiſſet de temporali iuriſdictione
eccleſiæ, non potuiſſet inter laicos à iudice laico appellari ad
Papam, per c. ſi duob. ſecundo reſp. infra de app. hoc limitant ſingu-
lariter Hoſt. Ant. & doct. hic niſi ſuperior loci qui iudicauit nõ
recognoſcat ſuperiorem, quia tunc ab eo appellabitur ad Pa-
pam, & allegat text. in c. per venerabilem. §. rationibus. inf. qui fil. ſint
legit. & in c. licet de ſuſcepto. ſup. de fo. compet. & in Authen. vt defereu.
iudices. §. ſi vero contigerit, & ſequitur hic dom. Abb. dicens hoc
eſſe ſingulare dictum, cui videtur concordari ſecundum eum
aliud dictum ſingulare Innoc. in præalleg. cap. licet ex ſuſcepto, vbi
dicit † quod deficiente poteſtate ſeculari ſit de iure, quia non 104
habet ſuperiorẽ: vel de facto, quia non poteſt ſuperiori iuriſdi-
ctionẽ ſuam de facto exercere, ſupplet Papa. arg. d. c. per venerabi-
lem. pro quo dicit d. Abb. facere quod ipſe plene dixit in c. nouit. ſup.
de iud. & ſic limitanda eſt gl. quę videtur dicere cõtrarium in cap.
ipſum. 10. diſt. adde quod hoc dictũ Hoſt. & doct. hic formaliter
refert & ſequitur d. Abb. in d. c. ſi duob. in 2. col. inf. de app. confir-
mando illud per eandẽ doctrinam Inn. in c. licet ex ſuſcepto. idem
reperit do. Abb. in c. 1. in 1. col. ſup. de probat. & in c. expoſita. in 1.
col. per illum text. no. ſup. de arbit. & allegat Hoſt. hic, bene facit
quod latè ſcribit do. Abb. in d. c. licet ex ſuſcepto. in 5. & 6. colum.
ad idem optime facit quod not. Bald. in c. imperialem. §. fin. in 1.
colum. in tit. de prohib. feud. alien. per Fede. vbi dicit † quod ſi domi- 105
nus feudi non recognoſcit ſuperiorem prout eſt rex Franciæ &
pares eis nimis fauent Papa cognoſcet propter defectum iuſti-
tiæ, iſtud tamen dictũ Hoſt. & doct. hic limita primo procedere
ſolum in grauib. & dubijs articulis, ſecundũ do. Abb. in d. cap. ſi
duob. in 2. col. ita dicentem ſingulariter ſentire Inno. in c. cum te.
de re iud. per tex. in c. venerabilem §. rationibus. præallegatũ. & idem
videtur dom. Abb. in d. c. expoſita. Secundo limita illud dictum
præcedens quo ad hoc, vt Papa ad quem appellatur pronuncia-
re poſſit appellationem iuſtam vel iniuſtam, non autem quoad
hoc vt ſuperiori illi nõ recognoſcenti ſuperiorem poſſit aliquã
pœnam imponeret, propter ſuam iniquam pronunciationem,
vt eſt gl. ſolemnis quã ad hoc ibi ſingulariter ponderat do. Abb.
de ea exclamans in c. & ſi neceſſe. inf. de donat. inter vir. & vxor. &
per hoc habes vnam limitationem ad iſtam gl. ſatis ſufficienter
vltra doct. declaratam. ſed tu vltra doct. ſecundo limita hanc gl.
niſi conſuetudo ſe haberet, quod indiſtinctè inter laicos à iudi-
ce laico appellaretur ad Papam, quia tunc indiſtinctè poſſet ad
eum appellari, vt eſt caſus in d. c. ſi duobus. §. fin. † quemadmodũ 106
& econtra, valet cõſuetudo quod in temporalibus ab epiſcopo
appelletur ad principem ſecularẽ, vt dicit notanter Spec. in tit.
de app. §. nunc tractemus. circa fin. ver. illud autem hodie certum eſt, per
text. in c. Romana. §. debet. de appell. in 6. & per id quod not. glo. in
c. ſolitæ. ſup. de maior. & obed. Tertio limita. † niſi procederetur 107
de æquitate prout eſt in cauſis mercatorum, vt l. ſi fideiuſſor. §.
quædam. & ibi Bartol. ff. mand. & in alijs cauſis ibi proceditur de
æquitate, quia tunc indiſtinctè etiam inter laicos appellari po-
terit ad Papam, ad hoc nouiter & ſingulariter pondera tex. in d.
c. ſi duob. in fin. ibi ſecundum iuris rigorem credimus non tenere, vbi tex.
ſolum annullat appellationem interpoſitam ad Papam inter
laicos de rigore iuris, & ad hoc ille tex. hucuſq; non fuit ponde-
ratus, cum enim in hoc concurrat æquitas & fauor, qui præbe-
tur à iure appellationibus vt eſt text. in c. de appellationibus inf. de
app. & in l. in maiorib. C. de app. dicendum eſt † quod propter iſta 108
habitus temporalis iuriſdictionis qui hodie tantum eſt reſerua-
tus Papæ in temporalib. vt eſt text. in extrauagan. Bonifacij 8. quæ
incipit, vnam ſanctam. & no. omnes doct. in c. nouit. de iud. dedu-
catur

Digitized by Google

catur ad actum, maximè cum res de facili redeat ad naturã ſuam
antiquam, vel ſi vnus.§ pactus ne peteret ff. de pact. & c. ab exordio 35.
109 diſt. In glo. ſuper verb. pendebat. no. gl. iſtam, † quod ita demum li-
cet in cauſa appellationis producere teſtes ſuper nouis capitu-
lis, ſi non ſint omninò noui, ſed pendentes ex veteribus verum
quia iſta doctrina ſuper quibus capitulis poſſint examinari te-
ſtes in cauſa appellationis, non traditur hic per doct. ſed plene
eam diſcutiunt Io. And. d. Ant. & d. Abb. in c. fraternitatis, ſup. de
teſt. ideo hic non examino ſed remitto ad dicta per eos ibi, & ad
ea quæ ſcribunt Cyn. Bar. & Bald. in l. per hanc. C. de temp. app. vbi
diſcutiunt intellectũ cle. 2. de teſtib. de hoc etiam vide per Ang. in
conſi. ſuo 153. per Bal. in l. eos. §. ſi quid autem & §. ſuper his. C. de app.
& in c. 1 §. ſi a non domino circa fin. in tit. quid ſit inueſtitura. & in c. 1.
in prin. in tit. ſi de inueſt. inter dominũ & vaſallũ oriatur. & ſolenniſſi-
mè per eundem Bald. in addit. ad Spec. in tit. de app. vlera med. verſ.
caſus talis. & in l. ampliorem. in fin. princ. C. de app. & in authen. atqui
ſemel in 2. col. C. de probat. per Spec. in tit. de teſte. §. ſatis vtiliter. in 3.
col. ver. quarto dicitur nouiſ. & ver. illud autem not. per Arch. poſt. gl.
2. q. 6. quoties. § fin. & in c. in ſin. 6. q. 4. per Pet. de Anch. & Imo.
in cle. 2. de teſtib. in eadem glo. in fin. dic vt plene habetur per gl.
& doct. in c. cum cauſam. inf. de app. & in c. cordis in prin. eod. tit. in 6.
In gl. ſuper ver. inſtrum. materiam huius gl. quæ eſt propriè ma-
110 teria intrinſeca huius decretalis, videlicet † quomodo, & per
quot teſtes reprobatur inſtrum. pleniſſimè reaſſumunt hic doc.
noſtri melius quã alibi etiam in iſto iure, vnde pro eius declara-
tione duo principaliter ſunt videnda: primò quando teſtes
nõ deſcripti in inſtrumento ei contradicunt, per quot teſtes nõ
deſcriptos in inſtrumento ei contradicitur. Circa primum ſunt
tria cõſideranda, quòd aliquando inſtrum. plenè probat & ad-
mittit probationẽ in contrariũ, quandoq; admittit probationem
in contrariũ ſolum per aliud inſtrum. Primo caſu videatis quid
velit gloſ. iſta & in c. tertio loco. ſup. de probat. ſed variæ vltra eam
recitantur hic opi. per d. Ant. & magis ordinariè per d. Abb. hic
referentes opi. Odof. Nicol. de Matar. & alias plures quas refert
Spec. in tit. de inſtr. edit. & reſtat. ver. ſed quaero quod teſtes referentes
etiam quid ſuper hoc ſentiat glo. Accur. in l. in exercendis. C. eo. tit.
& §. item verb. oblig. Inſtit. de inutil. ſtip. & in l. optimam. C. de con-
trahen. & commit. ſtip. & in Auth. de inſtru. caut. & fid. in ver. de in-
reiur. Tandem ex multis duæ principaliores videntur opin. vna
quod ſit in arbitrio iudicantis per quot teſtes reprobatur inſtrum.
attenta legalitate notarij, & ſufficientia ac idoneitate teſtium, &
iſta fuit opi. Nicol. de Matar. quã ſecutus fuit Iac. Butr. in qua-
dam ſua diſputatione quam approbat Bart. in l. 1. §. ſi quis neger. ff.
quemad. teſt. aper. & do. Card. & Pet. de Ancha hic, & iſtam vltra
ipſos reperio ſequi Ang. in d. §. ſi quis neget. & in §. ſi quis igitur. in
ſu. in authen. de inſtrum. caut. & fi. & Bald. in l. in exercendis in 3. col.
C. eo. tit. ſed hæc fuit ante eos opin. Goff. de quo ipſi nõ faciunt
mentionem in c. cum à nobis ſup. de teſtib. vt refert Io. Andr. in c.
tertio loco. ſup. de probat. & idẽ tenet Bal. in d. § ſi quis neget. & huic
opin. adhærere videtur Bal. hic. Alia fuit principalis opin. Inn.
hic volentis, quod ſtante termino dubio videtur quod tempus
nõ ſit antiquum, neq; recens, reliqui caſus non ſunt dubij, etiã
ſi per duos teſtes tantũ reprobetur inſtrum. quia fides inſtrumẽ-
ti pendet ſolũ à perſona notarij, ex quo teſtes in eo deſcripti nõ
adiuuant inſtrum. viua voce, & hanc opi. ſequuntur hic Io. And.
Io. Cald. Io. de Lig. d. Ant. Io. de Imo. & d. Abb. ſolenniter per
plurima motiua hanc opi. approbãtes, & reſpondẽtes ſufficien-
ter ad iſtũ tex. & ad c. cum à nobis. ſup. de teſtib. & ad alia iura, & ra-
tiones in contrariũ facientes, vt hic latius per eos videre potes,
quam etiã approbare videtur Spec. in d. § reſtat. ver. ſed quaero quot
teſtes in iſto paſſu. remittit ad Inn. hic. & clarius hoc ibi ſequitur Io.
And. in addit. & Pau. de Elea. in cõmento c. tertio loco. ſup. de probat.
& Cyn. in d. l. in exercendis. Ex quib. patet quod iſta eſt cõmunis
opi. quam etiã ſequitur adducendo authoritatẽ Imol. in d. § ſi
quis neget. vbi expreſſe ſequutus eſt hanc opinionẽ dicens eam
eſſe veriorẽ de iure, quã etiam refert tenuiſſe Franc. de Rampo.
in d. l. in exercend. & idẽ tenet d. Ant. in c. cum à nobis in 6. col. ſup. de
teſtib. & in c. tertio loco. in 4. col. vbi etiã hoc ſequitur d. Abb. idem
expreſſe firmat Salic. in d. l. in exercendis. & Bar. in l. heredes palam.
in prin. in 1. col. ff. de teſtam. ſed forte doctrina iſta communis doct.
limitari poteſt eſſe vera, quando ex parte actoris producitur in-
ſtrum. ex parte vero rei producuntur duo teſtes cõtradicentes in-
ſtrumento, ſed ſi contrariũ ex parte actoris producerentur teſtes,
ex parte vero rei inſtrum. forte tunc ſtandũ eſſet inſtrumẽto, niſi
plures quã duo teſtes per actorem producerẽtur cõtra inſtrum.

etiam his in term. fuit notab. dictũ Gof. in d. c. cum à nobis. vt po-
tius pronũcietur pro reo quã pro actore, c. ſi. inf. de re iudi. & c. ex
litteris. ſup. de probat. ſed quãuis d. Abb. in d. c. tertio loco. impugnet
illud dictũ Gof. cum quo cõcordare videtur Bal. in præall. l. in ex-
ercendis. in fi. 4. col. † tamen attento quod probatio per inſtrum. eſt 111
plena probatio, vt in tex. in c. cũ ad ſedem. de reſti. ſpol. cum ſi. & quod
patens vim nõ habent in iudicijs teſtes, & inſtrumẽta, vt hic dicit
tex. & in d. l. in exercendis, & quod probatio per inſtrum. dicitur eſſe
probatio probata, vt dicit Bal. in l. intereſt. C. de ſolu. & in c. cum di-
lectus ſup. eo. tit. attento etiã quod illa eſt patens, & euidens probatio,
quæ conſtat per inſtrum. vt eſt tex. quem ibi no. d. Ant. in c. cum
olim. inf. de cenſi. & in c. cum cõtingat. ſup. de reſcrip. & tex in l. 3. circa fi.
C. ſi min. ſe maior. dix. licet aliquantũ fortior, ſtante paritate ter-
minorũ, ſit probatio per teſtes quã per inſtrumẽta, † quia pro- 112
batio teſtium eſt naturalis & iuri diuino & humano conſona,
probatio vero per inſtrumẽta eſt artificioſa & miraculoſa vt pelli
animalis mortui credatur vt inquit Inn. in c. cum P. tabellio. inf. eo.
tit. credo quod dictũ Goffre. ſit verius, per id quod voluit glo. ſing. in c.
clerici. 76. diſt. cum alijs concordantib. de quib. ſcripſi in c. inter dile-
ctos. in vlt. not. ſup. eo. Secundo † limita cõmunem doctrinã doct. 113
hic eſſe veram, ſi teſtes deponentes contra inſtrum. aſſignant ra-
tionem dicti ſui, alias enim ſi nõ redderent cauſam dicti ſui, et-
iam nõ interrogati, non reprobarent inſtrum. etiã ſi deponant
ſuper talib. ſuper quib. alias nõ tenerẽtur reddere cauſam dicti
ſui, ita ſolenniter decidit Iac. Butr. in quadam ſua diſputatione quæ
incipit, Quæſtio talis eſt, quidam petit à Titio ſequitur Bal. expreſsè
in l. presbyteri. la. 1. in vlt. col. de epiſc. & cle. & ita intelligo dictũ Inn.
hic, qui ſimpliciter dicit, quod ita demum duo teſtes de non deſcri-
ptis cõtradicentes inſtrumẽto reprobant inſtrum. ſi reddãt ſuffi-
cientẽ cãm dicti ſui, & idem videtur velle Bal. in c. ad audientiam.
il 1. circa medium, ſup. de reſcri. quod ad reprobandũ tabellionem non
ſufficit teſtimoniũ ſine cauſæ redditione. Tertio limita † niſi ali- 114
quis teſtis de deſcriptis, vel nõ deſcriptis, viua voce coadiuuaret
inſtrum. quia tunc plures quã duo requirerẽtur ad reprobandũ
inſtrum. caſus eſt hic, & ita expreſſe tenet hic Imo. dicens, quod
ſecus eſſet ſi ſolus tabellio deponeret viua voce pro inſtrumẽto
à ſe cõfecto, quia tunc bene duo teſtes tantũ ſufficerẽt ad repro-
bationẽ inſtrumẽti, quia omnis virtus inſtrumẽti antea depen-
debat ab authoritate tabellionis. Quarto limita † cõem opinionẽ 115
prædictam procedere quando duo teſtes illi producũtur ad reprobandũ
inſtrum. ſunt vndiq; idonei, & omni exceptione maiores, nõ .n.
ſufficeret quod eſſent alij ſimpliciter idonei, ad hoc eſt caſus no. in
l. optimã. in ſi. C. de contrah. & cõmitten. ſtip. & tex. cũ gl. in ver. idoneos.
in §. item verbor. oblig. Inſt. de inutil. ſtip. & hoc ſenſit gl. magna in d.
c. tertio loco. dum dicit † quod reprobatio inſtrumẽti, quæ fit per 116
teſtes, debet fieri per teſtes bonos, idoneos & ſine ſuſpicione, &
hoc apertè volunt Inn. & d. Abb. hic, & Salic. in d. l. in exercendis.
& idẽ ſentit etiam Bal. hic dicens quod modicus defectus vitiat
tales teſtes reprobatorios quia nõ ſunt omni exceptione maio-
res. Ex quo infero † quòd ſi teſtes qui adducũtur ad reproban- 117
dum inſtrum. ſint infames ſola infamia facti, eorum dictũ non
reprobat inſtrum. & hoc eſt quod voluit Bal. in d. l. optimam. vbi
voluit expreſsè quod quando in actu requirunt teſtes omni exce-
ptione maiores infamia facti repellit eos, pro quo bene facit quod
not. glo. d. § item verb. oblig. & in c. 1. inf. de conſang. & affi. & do.
Abb. in c. at ſi clerici. in princ. in 6. colum. ſup. de iud. ſimiliter dixit
Bal. in ca. 1. in tit. quot teſtes ſint neceſſe in vſib. feud. quod vbi in actu
requiruntur teſtes integræ opinionis nõ admittuntur teſtes in-
fames infamia facti. † Sed ſi illi duo teſtes, qui deponunt con- 118
tra inſtrumentum, ſint omni exceptione maiores bene impu-
gnabunt inſtrumentum, etiam ſi deponant per probationes di-
uerſi generis, adductas ad concludendũ vnum totũ, ita notan-
ter conſuluit Pet. de Anch. conſi. ſuo 71. quod incipit In Chriſti nomi-
ne amen, viſa limitata commiſſione, & ſubdit hic do. Abb. notabile
verbum, videlicet, † quod eſt in arbitrio iudicis, qui dicantur 119
teſtes omni exceptione maiores per l. 3. in princ ff. de teſtib. & 4. q.
3. § ſi teſtes. quod no. quia ampliat diſpoſitionem. c. in noſtra. ſup.
de teſti. Aduerte tamen, † quia licet duo teſtes de nõ deſcriptis, 120
omni exceptione maiores, reddẽtes cauſam dicti reprobent in-
ſtrumentum, quod aliter viua voce non coadiuuatur, vt ſup.
dictum eſt, tamen illi duo teſtes ſic deponentes contrarium in
inſtrumento non erunt ſufficientes ad faciendum quod nota-
rius puniatur de falſo, quia in criminalibus probationes debent
eſſe luce meridiana clariores, vt l. ſciant cuncti. C. de probat. cano-
nizata 2. quæſt. 1. c. ſciant cuncti. ſed bene ſufficient ad hoc vt fiat

acerrima indignatio de falſo, *vt l. vbi falſi. C. de falſ.* ita multum
eleganter decidit Sal. *in d. l. in exercendu. in 4. col.* ſubdens etiam,
ſi eſſent tres vel plures teſtes omni exceptione maiores, & non
de ſcriptis, deponentes contra inſtrumẽtum cui fides aliter nõ
coadiuuaretur, bene tũc reprobarent inſtrum. vt falſum, & ſic
ſufficerent ad puniendum notarium de falſo, quæ verba ſunt
ſummè notãda in practica, quia quotidie occurrẽtia, pro qui-
bus bene faciunt quæ ſcribit Bal. *in præal. l. ſciant cuncti. C. de pro-
bat.* & maxime aduertendum eſt, quia Sal. *in d. l. in exercendu.* per
121 illa verba videtur ſentire, † quod licet illi duo teſtes non ſuffi-
ciant ad puniendum notariũ de falſo, ſufficient tamen ad ſub-
iiciendum notarium torturæ pro indignatione criminis falſi,
pro quo faciunt quæ plene ſcribit Bar. *in l. fin. C. de quæſt.* & vltra
prædicta de hoc paſſu, an duo teſtes ſufficiant ad reprobandũ
inſtrum. vide per gl. & Arch. *4. q. 3. §. ſi teſtes. circa prin.* per Bal. &
Ang. *in præall. l. optimam.* & latè per Bal. *in apoſtillis, in l. ob carmen
ff. de teſtib.* per Flor. *in l. cum de ætate. ff. de prob.* Io. And. *in ſua ſumma
de teſtib. verſ. quid ſi teſtes ſunt diuerſi,* & per Bal. *in l. 2. de bon. poſſ. ſe-
cundum tab.* & vide omnino quod no. Spec. *in tit. d. §. reſtat. verſ.
ſed ſi alij. in ſi. ilius verſ.* poſt enumerationem caſuum, & Iac. But.
122 Bal. Sal. Flo. *in l. cenſus. ff. de probat.* † & qualiter dicere debẽt te-
ſtes non deſcripti in inſtrumento, deponẽtes contra inſtrum.
declarat pulchrè Bart. *in d. l. 1. §. ſi quis neget. ad fi. ff. quemadm. teſt.
123 aper.* Secundo vero † caſu quando inſtrumentum non admittit
probationem in contrarium ex diſpoſitione iuris, prout ex in
caſu *l. antiqua C. ad Velleia. & in l. fi. C. arbit. tut.* tunc concludunt
Inno. D. Ant. Imol. & D. Abb. *hic,* quod ſi volo probare aliqua
contenta in inſtrumento eſſe falſa non debeo admitti, vt not.
in dictis iuribus ſed ſi volo ex toto reprobare inſtrumentum,
quia non confectum à notario, ſed ab alio falſo fabricatum,
tunc bene debeo admitti, quia ibi non eſt vis inſtrumenti. Ad-
de Imo. idem dicentem *in d. § ſi quis neget. in pen. col.* vbi forma-
liter ſequuti ſunt Inn. *hic,* ſed ſuper hoc me non extendo, quia
ſatis copioſè ſcripſi *in c. inter dilectos. in 24. not. ſup. eo. tit.* vbi ha-
124 bui memoriam de hac doctrina doct. vide ibi † eodem modo
admitti: ſecundum do. Ant. & Imo. ſi non volo comprobare
factum, ſed ſolennitatẽ facti, vel aliud interceſſiſſe, per quod
annihilctur factũ, in iuris effectu, ſtante facto, vt per gl. *in cle.
125 1. de probat.* pro dicto horũ doct. primo adduco, † quia vbi aliàs
non admittitur probatio indirecta, vt eſt *tex. in c. ex tenore. ſup.
de teſtib. & in d. l. optimam. ad fin. & in d. §. item verbo. obli.* Secun-
do pro hoc allego quod not. Dom. poſt doct. *in c. filij. in 3. col.
126 de hæretic. in 6.* vbi dicit, † quod quando lex vel ſtatutum dicit
non admitti probationem in oppoſitũ, intelligitur de proba-
tione directo cõtraria, nõ autem de illa per quã effectu rema-
neat eliſa intentio aduerſarij, quod dicit eſſe ſingular. notan-
dũ, quia quotidie occurrit, & facit quod no. Bal. & Ang. *in d. l.
optimã.* Tertio pro hoc adduco quod no. d. And. & d. Ab. *in c. ſi
127 quis fidem. inf. de ſponſa.* vbi dicũt, † quod licet cõtra præſumptio-
nem iuris, & de iure, nõ admittitur ꝓbatio directa, admittitur
tamen probatio indirecta, & allegant ipſi videlicet do. Ant. &
d. Abb. gl. *in præalle. cle. 1.* quã ſequũtur *ibi* d. Ant. & Imo. dicen-
tes illã gl. non eſſe alibi, & idem dicit Do. *in c. ferrẽ. circa fi. 50.
diſt.* ſed cõtra iſta vrgere videtur tex. *in c. tua. de prob. & in reg. cum
128 quid vna via. li. 6.* vbi dicitur, † quod nõ permittitur via directa,
non permittitur etiam via indirecta, vt latius dixi *ſup. in 8. nota.*
potes reſpõdere quod regula illa. *c. tua. & in c. cum quid vna via,*
intelligitur qñ quis veniſſet indirectè contra actũ, &c. Si quis
non venit contra actũ, ſed contra effectũ actus, quia tunc non
negatur actus, bene admittitur quis ad probãdũ indirectè id,
ad ꝙ non admitteretur directè, & ita ſi recte intuenti intuea-
tur, propriè loquitur gl *in d. cle. 1.* & ſubdit *hic* D. Ant. ſe putare,
129 † ꝙ qñ non admittitur probatio cõtra inſtrum. ſi præcluſio fa-
cultatis probandi nutriret peccatũ, audiretur volens probare,
ſaltẽ per viã denunciationis euãgelicæ, per no. *in c. nouit, de iud.
& in c. ſi peccauerit. 2. q. 1. & in c. ad aures. & c. ad audientiã. ſup. de re-
130 ſcr.* ſed aduerte, † quia etiam via iudiciaria abſq; denũciatione
euangelica audiri poterit, ſecundum quod eleganter videtur
velle Spe. *in tit. de probat. § fi. ver. ſed pone. §. in inſtru. debiti,* vbi re-
131 citatis variis opinionib. adhæret opinioni nolentiũ, † ꝙ ſi pa-
ctum reſtringit probationem per inſtrum. ex qualitate teſtium
erit arbitrarium, an iudex teſtes admittat, ꝙ dictum modificat
D. Ant. *in c. 2. in fi. ſup. de proba.* dicens ſatis putare hoc dictũ pro-
cedere de æquitate canonica, ne contingat aliquem contra
132 iuſtitiã cum aliena iactura locupletari: † iniquũ enim videtur ſi
petatur à me debitum, & habeo teſtes legaliſſimos qui atteſtã-
tur de ſolutione, quæ non poteſt probari ex pacto aliter q̃ per
inſtrum. ꝙ ſuccumbere debeamus, ad hoc text. *in c. ſuam inf. de
pæn. & reg. iuris locupletari. lib. 6.* & ſequitur expreſsè D. Abb. *in d.
c. 1. in vlt. col. de proba.* & quamuis Spe. *in loco præall.* ſolum loqua-
tur quando per pactũ quis ſe obligauit ad probandum per in-
ſtrum. tamen D. Ant. *in d. c. 2.* hoc dictũ extendit etiã ad caſum,
qñ de iure, vel de conſuetudine quis non poteſt probari, niſi ꝑ
inſtru. & pro hac modificatione D. Ant. & D. Abb. optime fa-
cit ꝙ no. Io. de Imol. *in c. cum contingat. in 36. char. in 1. col. de iure-
iur.* vbi dicit, † quod ſi ex forma ſtatuti requiratur ſcriptura ad 133
probationẽ contractus, iuramentũ interpoſitũ ſuper illo con-
tractu poterit ꝓbari per duos teſtes, ſaltem corã iudice eccle-
ſiaſtico, ſi agatur ad obſeruationẽ illius iuramẽti, ſiue iuramẽ-
tum ſit explicitũ, ſiue implicitũ, ꝙ no. Ioa. Cal. *in diſputatione
ſua quæ incipit. Statuto ciuitatis,* quã refert & ſequitur Io. de Imo.
in repet. d. c. cum cõtingat. in 36. char. in 2. col. vbi dixerunt, † ꝙ ſta- 134
tutũ ciuitatis diſponens ꝙ ſolutio debiti nõ poſſit probari per
teſtes, nõ arctat clericum cum laico cõtrahentem, & ſequitur
hoc dictũ Pet. de Anch. *in repet. reg. in ea quæ in vlt. quæſt. li. 6. & re-
pet. c. canonum ſtatuta, in quarto principali quæſito, in 9. col. illius quæ-
ſiti. verſ. accedat quæſtio, ſupra de conſtit.* & ex prædictis apparet ꝙ
non eſt ita indiſtinctè vera gl. *in auth. ſine probatione materia, &
credito & debito. §. quia vero. colum. 7.* † quæ vult quod non poſ- 135
ſit quis per pactum ſe reſtringere, vt non poſſit probare per
teſtes, quia vtilitas teſtificandi eſt publica, vt *in Authen. de te-
ſtibus in princ.* licet illam gloſ. ſimpliciter ſequatur do. Anton.
poſt doct. *in c. ſi diligenti. in 6. col. ſup. de fo. compet.* & ſequitur et-
iam ibi *do. Abb. in 5. colum.* & Bald. & Ang. *in l. pactum inter hæ-
redem. ff. de pact.* & Hoſtie. *in ſumma. de renun. §. quæ poſſunt. ver.
quid de pacto.* & Flor. *in l. 1. circa prin. ff. de teſtib.* & Ang. *in d. Au-
then. vt ſine prohibitione matres,* dicens quod tertio ponit Odof.
in l. generaliter. C. de reb. cred. addit tamen Ang. *in d. auth.* quod
licet non valuit pactum prædictum, valet tamen ſtatutum,
quia maior eſt poteſtas. l. quã hominis, & quia videmus quod
in multis caſibus lex diſponit quod non admittatur probatio,
niſi per ſcripturam, de quibus *in c. 2. de conſt. lib. 6.* ſed forte tu
poſſes ſaluare gloſ. *in d. Anthen.* vt procedat in illo, qui per pa-
ctum obligaret ſe ad non teſtificandũ, quo caſu quia publicè
intereſt quod teſtimonia proferantur, vt *Auth. de teſtib. in prin.* 136
& quia celare veritatẽ in præiudiciũ alterius, peccatũ mortale
eſt, vt eſt tex. *in c. quiſquis. 11. q. 3. & in c. 1. inf. de crim. fal.* fateor
† quod indiſtinctè non valeret pactũ de non teſtificando, etiã 137
ſi eſſet iuramento firmatũ, vt eſt tex. *in c. intimauit. & c. conſtitu-
tus il grando. de teſtib. & in c. peruenit. il primo. ſup. de teſtib. cogen.* &
quamuis Pau. de Caſt. *in d. l. pactum inter hæredem. & in l. fin. ff. de
prætor. ſtip.* & Guliel. de Cun. Rayner. Bar. & Ang. *in auth. iube-
mus. C. de ind.* ſequũtur gl. *in d. Auth. vt ſine prohibitione matres &c.*
dicentes eam procedere in renunciatione, ſeu pacto partium
extraiudiciali: tamẽ vt dixi contrariũ credo, & contra eam te-
net Io. de Imo. per plures rationes *in l. cuſtodiæ. ff. de pub. ind.* &
Io. de Ligna. *in d. c. 2. de probat.* dicit tamẽ Spec. *in tit. de probat. §.
fi. ver. quid ſi debitor iurauit nõ probare ſolutionẽ, niſi per inſtrum. præ-
ciſum.* ꝙ tale inſtrum. eſt ſeruandum, ſed conſultũ eſt ꝙ ſi poteſt
procuret, quod teſtes recipiantur officio iudicis, & ſequitur *ibi*
Io. And. *in addit.* ſequitur etiam Io. de Imo. *in d. c. 2. de probat.* &
Lapus. *in c. quamuis. de pact. lib. 6.* ſi autẽ pactum iſtud, quod di-
cit, de non probando per teſtes, vel de teſtib. nõ producendis,
fieret in iudicio, nũ eſt dubium ꝙ valeret, vt eſt tex. *in c. cum ve-
niſſet. & c. de teſtib. & c. fraternitati. ſup. de teſtib.* ſubdit etiã d. Ant.
† quod eodẽ modo excluſus à facultate ꝓbandi cõtra inſtrũ. 138
poterit ꝓbare per teſtes ſimulationẽ facti, quia per hoc nõ de-
trahitur ꝓbationi, quia nõ cõcluderet falſum in inſtrumẽto
deſcriptũ, & allegat ad hoc gl. *in l. iuriſgentiũ. §. ꝙ ferrè. ff. de pact.*
dicẽs ꝙ tunc indiſtinctè ſufficient duo teſtes, quia nõ contra-
dicunt inſtrumento, & idẽ vult Bal. *hic,* & allegat gl. *in d. § quod
ferrè. ff. de pact.* quam dicit eſſe ſingularem. Tu ad idẽ vide latius
Bal. *in l. generaliter in tertia oppoſitione. C. de nõ nu. pec.* & pro hoc
optimè adduco quod no. Bar. *in l. quicunq;. per illum tex. C. de ap-
po. pub. lib. decimo* vbi dicit † quod quando contra inſtrum. non 139
poteſt fieri probatio per teſtes, poterit tamẽ per teſtes probari
præſumptio reſultans ex inſtrumẽto, & idẽ vult Bal. *in d. l. gene-
raliter. in ſecunda oppoſitione,* & Bar. *in l. ſciendum. in 3. col. ver. quæro
dicitur hic quod præſumitur, de verb. oblig.* & ſequitur etiã *ibi* Lud.
Ro. *in d. col.* dicẽs eſſe omniũ ſingularẽ *in d. l. quicunq;.* & idẽ fir-
mat

Digitized by Google

mat Ang.& Imol.in l.reos §.cum in tabulis.ff.de duob.rein.vbi hoc
ſentit glo.in verb.videbantur.pro hoc facit quod no.Bart.in d.§.
140 quod ferre.in fin.vbi dicit,† quod ſtatutum volens quod contra
inſtrumentum nō admittatur probatio per teſtes, intelligitur
de probatione quæ fieret contra tenorem ipſius inſtrumenti.
Sed contra ſolennitatem inſtrumēti bene poterit fieri proba-
tio per teſtes,& facit quod not.Cyn.in l.error.C.de teſta.& Ang.
141 in l.quotiens.ff.de hære.inſt.vbi dicunt† quod error etiam in teſta-
mento inſcriptis probari poteſt per teſtes,& idem vult Bar.in l.
cū proponeretur.de leg.2 vbi plus dixit, quod etiā per duos teſtes
tm̄ probabitur error.verūtamē quia doctr.D.Ant. videtur hic
deſtrui per ea quę no.Bar.in l.1.§.1.quod vi aut clam.fortè poſſu-
mus tenere diſtinct. Ioan. de Imol.diſtinguentis, an ſtatutum
dicat ſimpliciter, quod contra inſtrum. nō admittatur proba-
tio,niſi per ſcripturam,& tunc contra inſtrum. poterit proba-
ri ſimulatio per teſtes,& ita procedat dict.D.Ant.hic.dicit ſta-
tutū, quod contra inſtrum.guarentigiatū non admittatur ni-
ſi talis & talis exceptio, eas numerando,& tunc admitteretur
ſimulationis exceptio , quia ex quo ſtatutū inter exceptiones
in ſtatuto permiſſas iſtam non enumerat, ſatis eam videtur ex-
cludere,& ita procedat dict.Bart.in l.1.§.1.quod vi aut clam. ſed
ipſe idem Imol.hic in alia parte in fi.commentis, videtur declarare
primum membrum diſtinctionis ſuæ, videlicet, vt illud quod
dixerat quod vbi contra inſtrum. nō admittitur probatio, niſi
per ſcripturam, poterit tamen probari ſimulatio per teſtes , ſit
verum de ęquitate,& ita procedat opin.gl.in l.illicitas.§.veritas
ff.de offic.præſ.& Iac.Butr.& Bald.in l.generaliter.C.de non num.pec.
& Bald.in l.1.C.plus valere quod agitur.qui indiſtinctè voluerunt
quod ſimulatio poſſit probari per teſtes , ſed opinio tenētium
contrarium,prout eſt gl.& Bar.in d.l.generaliter.ſecundum eū,
eſt verior de iure,vltra prædicta tn̄ de quæſt.d.auth.hic vide per
Ang.in repet.d.l.ſciendum.& in d.§.quod ferre.& per Ioan.de Imo.
in rep.c.cum contingat.in 7.memb.de iureiu.& q̄ no.Per.de Anch.
in repe.d.c.canonum ſtatuta.in 6.prin.quæſito in 11.col.quæſiti.ver.iu-
xta hoc quæritur,an poſſit opponi,allegando Bal.in d.l.1.C.plus va-
lere quod agitur.& in l.refert.C.de ſal.cauſa adie.leg.facit quod no.
D.Ant.in c.ſ.cum quid.in antepe.col.de reſt.ſpol.poſt Bar.in d.l.1.
§.& parui.ff.quod vi aut clam.& ad iſta adduci poſſunt quæ ſcri-
bit Bal.in l.ad probat.la 1.C.de prob.& D.Ant.ſup.in proœm.Greg.
in 12.col.& in c.cū olim.in vlt.notab.de cenſib. dum loquitur de ex-
142 cutione inſtrumenti guarentigiati. Tertio vero caſu † quando
contra inſtrum.non admittitur probatio,niſi per aliud inſtru-
mentum,tunc dicit ibi D.Ant.idem per omnia dicendum eſſe,
quod dictum eſt ſup. in proximo membro.Sed D.Abb.hic,non in
lectura, ſed in repotiatis par menſibus dicit quod tunc q̄n̄ nō
admittatur probatio,niſi per aliud inſtrum.admittitur tn̄ pro-
batio per teſtes, ſi ſint quinq; numero,& ita dicit tenere Cyn.
in l.optimam.C.de contrah.& comit.ſtip.ſed verè.Cyn.hoc ibi non
dicit,ſed clarius hoc dicit D.Abb.in c.2.in fi.cōmenti.ſup.de prob.
dicens pro hoc eſſe text.in l.teſtium.C.de teſtib.& idem vult Bal.
in §.item ver.oblig.Inſt.de inut.ſtip. per text.in d.l.teſtium.ſed iſtud
143 declarant per Bal.in præall.l.teſtium.in 1 col. vbi etiā vide per Sal.
& adde q̄ quando quis eſt excluſus à facultate probādi per te-
ſtes,ſi tamen producit teſtes aduerſario pręſente,& tacēte,va-
lebit probatio,ſi iudex eos ſimpliciter admiſit,neque reſerua-
uit parti except.neq; admiſit,ſi & in quantum,&c. ſecundum
Bal. notab.in l.certi condict.§.quoniam.ff.ſi cer.pet.pro quo bene
facit tex.in l.ſi quis teſtib.C.de teſtib.& 4.q.3.ſi quis teſtib.& in c.tun.
de teſtib.& quod ſcribunt D.Ant.& doct.in c.fratern.ſup.de teſtib.
aliter enim ſi reciperentur per iudicem teſtes parte ignorante,
& per talem probationem pronunciaretur ſententia,nō vide-
retur tāquam lata; per probationes improbatas, ſecundū Bal.
in l.libertorū.C.de teſtib per tex.in c.2.inſ.de per.vel & ita tenet Ioā.
And.in c.quoniā.contra.in fi.commenti ſup.de prob.prædictis adde
144 † q̄ quando contra inſtrum. non poteſt fieri probatio, niſi per
aliud inſtrum.ſi reperitur inſtrum.q̄ de ſe plene nō probat,ſed
aſſumit ſupplementum probationis à depoſitionib.teſtium,
tunc illud inſtrumētum quatenus aſſumit vim à teſtibus eate-
nus poterit infringi per alios teſtes, ſecundum Bal.notab.in l.
generaliter in pe.col.ver.8.quæro.C.de nō num.pec.adde etiam q̄ ſtā-
145 te † ſtatuto q̄ debitum à centum libris ſup. non poſſit probari,
niſi per inſtrum.ſi principale debitum ſortis nō excedat.centū
librarum,& ſcil.coniuncto ſimul debito ſortis, & vſurarū,ſeu
intereſſe,vel damnum,excedit ſummam centum librarū,non
fiet coacervatio ad impedièdam probationem,ſed poterit fie-
ri probatio per teſtes,ita eleganter decidit,Bart.poſt Iac.Butr.
in d.l.certi condict.§.quoniā,& ſequitur expreſsè Pet.de Anch.in
repet.regu.acceſſorium.in 41.q.prin.li.6.referēs formaliter dictam
diſputationem Iac.Butr.& idem firmat Pet.de Anch.in repet.c.
canonum ſtatuta.in 6 principali quæſito in 4.col.illius quæſiti,ver.cir-
ca iſtam extenſionem.ſup.de conſtit.& Bal.in repet.l.1 in fin.de leg.2.&
Ang.& Paul.de Caſt.in d §.quoniā,pro quibus bene facit text.
in l.eos in prin.C.de vſur.& in l.ſi idem cum eod in prin ff de iuriſd.om.
ind.& in l.ſancimus.§ pe.C.de dona.† & idem dico ſi debitum per 146
inficiationem tantum creuiſſet , quod excederet ſummam cē-
tum librarū,facta coacervatione principalis ſummæ,per text.
in l.item veniunt.§.cum prædiximus ff.de pet.hære.& in l.1.ff.de in lit.
iuran.& per id quod not.Bart. in d l ſi idem cum eod.in princ.Nec
obſtat tex.in l.ſi plures.§.fi.ff.de pact quia ille tex.loquitur in ma-
teria fauorabili,ſecundum Bart.in l ſi idem cum eod in princ.Nos
autem hic loquimur in materia odioſa contra regulas iuris ex-
cludente facultatem probandi per teſtes, ideo non debet fieri
coacervatio ad impediendam facultatem probādi per teſtes,
quia lex dicit, quod probationum facultas non eſt anguſtāda,
vt dicit text.in l.quoniam.C.de hæret.† & quod vna ſpecies tantū 147
probandi ſemper nō eſt attendenda per iudicem , vt dicit tex.
in c.in præſentia.ſup.de renūc.& in c.cauſam.inſ.de reiud.& pro prę-
dicta quæſtione in materia coacervationis optimè allego do-
ctrin.Ioan.And.in c.fraternit.inſ.de don quem refert,& ſequitur
ibi Ioan.de Imol.in vlt.col.vbi hoc modo concordant prędicta
iura.quæ videntur ſibi inuicē contraria, dixit etiam in iſta ma-
teria ſolenniter.Bal.in d.l.certi condict § quoniam, videlicet, † q̄ 148
quando in actu nō admittitur probatio per ſcripturam priua-
tam habentem ſubſcriptionē trium teſtium viua voce ſcriptu-
ram illam coadiuuantium iuxta.§.ſi quis in auth.de inſtr.caut.&
fide,quod tene menti quia eſt valde no.dictum. Adde etiam † 149
q̄ quando per inſtrum. ſolum nō poteſt fieri, probatio fiat per
teſtes qui ſimul mixtim producantur cū inſtrumento,ita ſen-
tit Aug.in d.§.quoniam.pro quo optime facit quod not.D.Ant.
in c.auditis.in 2.col.ver.not.6.ſupr.de in integ.reſt.vbi dicit † q̄ illud 150
quod non poteſt probari niſi per ſcripturam, poteſt tamē cer-
tificari,& coadiuuari per teſtes, & de hoc dicit ibi eſſe caſum,
qui alibi non reperitur,& ſequitur ibi Io.de Imo.& D.Abb.ad
idem optime allego quod no.glo.in c.duob.in verbo à vobis,de re-
ſcr.lib.6.& in c ſi à ſede.in gl 2 de præben eod.lib.coniunctis,his quę
ſcribunt Arch.& Ioan. And.in proœm.6.in illo art.an gratia Papæ
probari poſſit per teſtes,& ideo diſputandu concludunt D.de Ro-
ta deciſ.326.in ordin.meo nouiſſimo,quæ incipit item quod licet.quod
quāuis Rom.curia obſeruet,† quod gratia ſpecialis non poſſit 151
probari niſi per literas,tamen certa ſcientia Papę in conceſſio-
ne gratiæ probari poterit per teſtes ,facit etiam text.ſingularis
ſecūdum vnam lecturā quam ſequitur ibi D. Ant.in c.ſeries.ſup.
de teſt.cum aliis concor.de quibus ſcripſi in c cū dilect.in prin.ſup.eo.
tit.& prædictis adde† quod ſi ex forma ſtatuti debitum nō po- 152
teſt probari per teſtes,ſed ſolū per inſtrum.eodem modo con-
feſſio debiti nō poterit probari per teſtes, ita elegāter per plu-
res rationes conſuluit Petr.de Anch.conſ ſuo 344 quod incipit in
Chriſti nomine amen.In quæſt.prædicta,prædictis etiam adde q̄
no.Ang.in l.1.§ item.ff.de poſſib. vbi dicit, † quod ſi ex forma ſta- 153
tuti cōtra inſtrum.non poſſunt admitti probationes per aliud
inſtrumentum,allegans ſe habere probationes paratas per te-
ſtes,nō poteſt petere ſe remitti ad curiam epiſcopi ratione de-
negatæ iuſtitiæ per iudicem laicum, quia non denegat iuſtitiā,
ex quo ſtatutum ita diſponit. Adde etiam pulchrum dictum
in iſta materia quod poſuit Bart.in l.Iulianus verum debitorē in 7.
col.ff.de cond.ind.b.verſ.& per hoc dico.vbi dicit † q̄ ſi ex forma ſta- 154
tuti contra inſtrumentum , nō poteſt opponi niſi exceptio ſo-
lutionis,vel quietationis,quę probetur per aliud inſtrum.ſi il-
le qui ſoluit fuit coactus ſecunda vice ſoluere,quia non potuit
probare ſolutionem per aliud inſtrum.facta ſecūda ſolutione
poterit repetere q̄ primò , ſolutum eſt per condictionem ſine
cauſa,pro quo vide optimè quod nu.Alb.in 1.parte ſtatutorum
q 119.quæ incipit,ſed pone ſtatuto.Adde etiam † q̄ habenti proba- 155
re per inſtrum.non poteſt deferri iuramentū ad ſupplemētum
probationis,ſi fortè inſtrum.de per ſe non ſufficiat,ita nutātet
concludere videtur Bal.in auth.ſed nouo iure.in vlt.col.C.ſi cer.pet.
Sentit tamen ibi Bal.quod tunc poterit fieri probatio per con-
feſſionem aduerſarij,pro quo benè facit quod no.glo. in auth.
ſed iam neceſſe.C.de don ante nupt.& in § illud.in auth.de æqualitate
dotis,& Innocent.& doct.in c.quia plerique.ſupr.de immun eccleſ.
cum

cum alijs concor. & vltra prædicta de iſta materia vide quod not.
Bald. in apoſtillis in l. 3. ff. de vſufr. & in l. quotiens. §. fin. in reportatis
antiquis. ff de prob. & gloſſ. in c. cum medicinalis. in verbo. auctentico.
de ſent. excom. in 6. & Bald. poſt gloſſ. in §. item verb. oblig. inſtit. de
inut. ſtipul. & Ioan. And. in ſua ſummula de teſtib. ver. quod ſi ſint di-
uerſi in ſi. & quod no. gl. ordinaria, & ibi D. & Io. And. in c. Rom.
§. poſt quam. de cenſib. lib. 6. & Spec. plenè in tit. de Inſtr. edit. §. reſtat.
ver. ſed ſi alij. & Alb. in l. 3. C. ſi minor maior. ſe dixit, & gl. in l. pactū,
quod bona fid. C. de pact. & Bal. in l. geſta. C. de re iud. & Hoſt. in ſum-
ma de fid. inſtr. §. quid ſit inſtr. & §. ſeq. & vide quod no. Bart. in l. e-
156 mancipatione paſſim. videlicet † quādo teſtes deſcripti in inſtru-
mento, contradicunt inſtrumento, & circa hoc eſt aduerten-
dum, quia aliquando vnus tantum contradicit. Primo caſu eſt
conſiderandum quod quando teſtes deſcripti dicunt ſe nō re-
cordari quod interfuerunt illi inſtrumento, & hoc caſu ſtandū
eſt inſtrumento, contra quod nihil probant, ſed dubium tan-
tum apponitur, quia dubitatio vel ſuſpicio extrinſeca non fa-
cit vacillare inſtrumentum, imo in dubio eſt faciēda interpre-
tatio, vt valeat, arg. c. Abbate. inf. de ver. ſign. ita determinat Inno.
hic, quem ſequuntur D. Ant. Ioan. de Imo. D. Abb. & commu-
niter doct. hic, quibus adde quod idem expreſsè firmant Bart.
Bald. & Imol. in d. l. 1. §. ſi quis neget. ff. quemadm. teſt. aper. & Salyc.
in d. l. in exercendis. in c. 1. colum. ſed Bald. in d. §. ſi quis neget. hoc li-
mitat eſſe verum, quando teſtes ſunt deſcripti in ſcriptura pu-
blica, quæ nititur ſuis iuribus, & ex ſe facit fidem, ſecus dicens
ſi eſſet ſcriptura priuata quæ egeret coadiuuari adminiculo te-
ſtium, quia tunc cum illa non facit fidem niſi ſit adiuuata per
teſtes, non faceret fidem, ex quo teſtes illam non coadiuuant,
ſed dicunt ſe non recordari, & ſic dicit fuiſſe de mente glo. ibi,
& ſequitur ibi Ioan. de Imol. dicens hoc eſſe bene notandum.
Sed credo dici poſſe, quod ex quo teſtes per hæc verba non
contradicunt, neque detrahunt aliquid illi ſcripturæ priuatę,
ei adhiberi debeat illa ſemiplena fides, quę adhibetur ſcriptu-
ris priuatis, mortuis teſtibus in eis deſcriptis, qui eas viua voce
adiuuare non poſſint, de qua per Bart. in l. admonendi. ff. de iure-
iuran. & in authen. & ſi contract. C. eod. tit. & latius dixi, in c. 2. ſupr.
eodem. tit. & hoc puto ſatis æquum licet non reperiam tactum à
doct. & hoc tene menti, quia multum ampliat quæ dicta fue-
157 runt in d. c. 2. ſup. eo. ti. † quandoque teſtes directo contradicunt
inſtrumento, vt quia dicunt contenta in inſtrumento, vera nō
eſſe, & tunc iſti detrahunt inſtrumento, quia inſurgunt contra
inſtrumentum, vt in c. 3. loco. ſup. de probat. & c. cum literis. in fin. ſu-
pra de teſtib. niſi inſtrumētum adiuuetur viua voce per duos te-
ſtes deſcriptos, vel non deſcriptos approbātes contenta in in-
ſtrumēto, quia eis ſtabitur, & ſaltem per eos probabitur tenor
inſtrumenti, quidquid ſit de ipſo inſtrumento, quia hoc caſu
magis credendum eſt duobus teſtibus affirmantibus, quam
mille negantibus, quia potuit eſſe q; licet plurimi eſſent præ-
ſentes, duo tamen fuerunt aduertentes, & ita tenent Innoc. &
D. Anto. hic. Addentes hoc eſſe verum, quod duo teſtes verifi-
cent inſtrumentum, vel probent eius tenorem contra plures
oppoſitum aſſerentes, quando actus ſubijcitur communi ap-
probationi duorum teſtium, ſecus ſi plures exigerentur, & de
iure ciuili, in teſtamento vel codicillis, & idem tenet hic Imol.
Quibus adde quod idem vult Bart. in d. §. ſi quis neget, ſed Ang.
158 ibi limitat hoc commune dictum, † quod ſufficiant duo teſtes
coadiuuantes inſtrumentum, ad ſuſtinendum inſtrumentum,
contra quod alij teſtes deponunt, procedere ſi teſtes deponē-
tes contra inſtrum. duo tantum teſtes fuiſſent, quia plures vel
ſaltē tot eſſe debent numero coadiuuantes inſtrum. quot ſunt
reprobantes, & tunc ſtāte paritate numeri propter auctoritatē
notarij ſtabitur inſtrumento, alias enim ſi maior eſſet numerus
teſtium reprobātium, tunc reiecta auctoritate notarij ſtaretur
teſtibus reprobatorijs, & inſtrumenti fides eliditur, & ita etiā
formaliter tenet Sal. in d. l. in exercendis, in vlt. col. dicens quod iſta
ſibi videtur veritas in iſta materia licet quidā aliter ſentire vi-
deantur. Sed Io. de Imol. in d. §. ſi quis neget. in 7. col. dicit hoc eſſe
verum quando teſtes hincinde ſunt paris meriti, vel teſtes re-
probatorij ſunt maioris meriti: alias enim ſi teſtes deponentes
pro inſtrumento eſſent maioris meriti, & ſufficientiæ quam de-
ponentes cōtra inſtrum. eis eſſet ſtandum, licet eſſent paucio-
res numero, per tex. in l. in noſtra. ſupr. de teſtib. & in l. ob carmen. §.
fi. ff. de teſt. & hoc dicit etiam ſenſiſſe Ang. in illo. §. ſi quis neget. ſed
quia re vera iſta doctrina Ang. & Imo. ſi rectè intueatur eſt cō-
159 tra dictum Inn. & D. Ant. hic volentium vt ſup. dixi, † quod etiam
duo teſtes tantum deponentes pro inſtrumento præferantur
mille deponentibus contra inſtrum. Arbitror pro concordia
ita diſtingui poſſe. Aut teſtes deponentes contra inſtrumentū
dicunt ſimpliciter contenta in inſtrumento vera non fuiſſe, &
tunc procedat opinio Inno. & D. Ant. quia cum iſta opponant
ſuper negatiua, ſtat regula quod plus creditur duobus teſtibus
affirmantibus quam mille negātibus, de qua per gl. in l. diē pro-
ferre. §. ſi plures. ff. de arbit. & per Inn. in c. ſuper hoc. ſup. de renunc. &
in c. quid per nouale. inf. de verb. ſign. ſi vero teſtes narrando ſeriem
facti, dicant rem aliter ſe habuiſſe quam contineatur in inſtru-
mento, & tūc procedat opinio Ang. & Imol. Si vero in inſtru-
mento cui contradicitur per duos teſtes deſcriptos, alter non
iuuaretur, tunc eliditur inſtrum. ſecundum Inn. & doct. hic &
Sal. in d. l. in exercendis. in pen. col. addentem ſecus eſſe quando fa-
ctum ſic ſe habendo non contradicitur inſtrumento, ſed potiꝰ
in ſcriptura probatur omiſſio, quia tunc ſtatur inſtrumento, &
teſtibus & dicit quod hoc propriè eſt caſus hic, quia hic proba-
tur contractus venditionis per inſtrum. conditio non appoſi-
ta in inſtrumento probatur per teſtes, & prædicta procedunt
ſiue teſtes contradicentes inſtrumēto ſint de neceſſarijs in in-
ſtrumento, ſiue non, quia illa diſtinctio fit qn̄ vnicus tm̄ teſtis
ex deſcriptis contradicit inſtrumēto, vt ſup. latius dicetur. & hoc
videtur velle Bal. in l. in exercendis. in vlt. col. ver. venio ad ſecundum
membr. C. eo. tit. Aduerte tamē † quia qn̄ cōtra teſtes reprobātes 160
inſtrum. adducūtur alij teſtes ad ipſum coadiuuandū, non eſt
neceſſe q; teſtes illi coadiuuantes ſint de deſcriptis in inſtru-
mento, ſed poſſent etiam immiſceri ſecundum Sal. poſt Iac. de
Are. & Cyn. in præall. l. in exercendis ſubdentem, † quod non eſt 161
neceſſe iſtos teſtes coadiuuantes inſtrumento fuiſſe rogatos,
quia non adhibentur ad originalem eſſentiam probationis in-
ſtrumēti. Sed ad illius coadiuuationem, quia facilius coadiu-
uatur coadiuuatio q̄ fundatio. vt l. ſi. C. de ed. & illud ante eum
dixerat ibi Bal. in vlt. col. Aduerte etiam ad aliud ſolenne verbū
q; ſubijcit Sal. in d. l. in exercendis in pen. col. vbi dixit † q; ita demū 162
teſtes deponentes ad coadiuuandum inſtrumentum cōtra te-
ſtes reprobatorios adiuuabunt inſtrum. ſi deponunt cōtra ip-
ſos impugnantes, quia ſi illi depoſuerunt ſe non fuiſſe præſen-
tes inſtrumēto, iſti deponere debent, illos fuiſſe præſentes tpe
inſtrumenti confecti de tali negotio, & ſi impugnantes dicunt
rem aliter ſe habuiſſe q̄ dicat inſtrum. coadiuuantes dicere de-
bent rem ſic ſe habuiſſe tpe confecti inſtrumenti vt ſcriptū eſt,
monſtrādo factū, alias enim ſi teſtes adducti ad coadiuuandū
ſimpliciter atteſtarentur factu non ſcripturæ, licet probarent
factū inſtrum. tn̄ non coadiuuarent, quia iſta ſunt ſimul, pactū
à principio ſic ſe habuiſſe, & tn̄ ſecundum tēpus recepti inſtru-
menti non ſit à partibus dictū, vel à tabellione lectum q; bene
no. quia eſt quotidianum dictū in practica per quod aduocati
reddantur cauti in faciēdo diligenter examinari teſtes, & hoc
idem ſatis videtur voluiſſe Inn. hic. licet nō ita clare loquatur,
neq; de Sal. faciat mētionem. † Quandoq; vero teſtes non cō- 163
tradicunt directè inſtrumento, ſed ſimpliciter dicuntur ſe non
interfuiſſe, & tunc, aut probant per duos teſtes dicentes ipſos
alibi fuiſſe tempore contractus, nō probatur per teſtes qui re-
manent, ex quo ſunt tot quot ſufficiunt ad inſtrumēt. ſed quia
ſcriptum eſt in eo fuiſſe teſtes præſentes, qui fuerunt abſentes,
vel tunc erant abſentes, vt in c. quāto, de his, quæ fiunt à prал. quod
eſt verum, niſi alij teſtes deſcripti, vel alij non deſcripti iuuādo
inſtrum. dicant illos fuiſſe præſentes, quia tunc ſtaretur inſtru.
ſecūdum D. Ant. niſi ex altera parte ſint probationes luce me-
ridiana clariores, vt l. optimā. C. de contrah. & cōmit. ſtip. Aut non
probant per alios teſtes ſe non interfuiſſe, & tūc Inn. hic variat,
ſed tandē reſidet, q; ſi alij atteſtantur ſe pręſentes fuiſſe, & ſunt
ſufficientes ad contractum, ſtandum eſt inſtrumento, etiam ſi
mille teſtes negent ſe interfuiſſe, quę ſunt ſingulares, & reſpō-
det ad c. 3. loco. ſup. de proba. & ad quædam alia in contrariū vrgē-
tia, & ſequitur expreſsè Sal. in d. l. in exercēdis. in pe. col. Bar. no. in d.
§. ſi quis neget. poſitis tribus ſolutionibus ſubtili conſideratione
motus tenet contrarium, cuius ſententiam ſequuntur Io. Cal.
& Io. de Imol. hic, ſed D. Ant. hic conſiderando tres caſus in cō-
cordando opiniones multum ſolenniter diſtinguit, quod aut
teſtes dicunt, tali die fuimus in vnum cōgregati, nec tale quid
actum fuit coram nobis, & iſti probant, quia ſenſatum abſtra-
hitur, à ſenſibus in vnum congregatis, & ita intelligitur c. ter-
tio loco, de probat. & cap. tam litteras. de teſtibus. Aut dicunt ſe non
interfuiſſe, & interrogati de cauſſa, dicunt, quia ego, & talis
fuimus

fuimus ſimul tota die nec interfuimus, & iſti probant quia qñ teſtes ſunt qui habeant ſenſus in vnum nõ diuiſos, & iſtis duobus caſibus procedat opi. Bart. & hunc ſecũdum caſum apertè approbat Sal. *in d. l. in exercendu in pe. col.* Aut dicunt ſimpliciter ſe non interfuiſſe, & tales non probant, cũ ſint ſingulares, quia quilibet de ſe concludit ſe non interfuiſſe, nec obſtat quod ſicut appropinquatio ſenſati facit illos conteſtes, ita & abſtractio, quia appropinquatio ſenſati ad plures attrahit ſenſus plurium ſimul, ſed abſtractio non poteſt abſtrahere niſi ſingulariter, & ita procedit opi. Inn. D. Abb. *hic*, dicit dictũ D. Ant. procedere quando teſtes dicentes, ſe non interfuiſſe non ſunt de nõ neceſſariis, ſed ſi ſunt de neceſſariis, procedit opi. Bar. quia etiam contradictio vnius facit vacillare inſtrumẽtum, ſubdit tamẽ hic D. Ant. Inn. vltima re velle quod hoc relinquatur arbitrio iudicantis, vt per eũ fiat acerrima indagatio, *vt l. vbi. C. de falſ. & l. iubemus. C. de probat.* ita tamen quod ſemper magis præſumatur pro inſtrumento, quã contra, vt res potius valeat quę pereat, quia non eſt tanti ponderis negatiua, ꝙ debeat, omnino inſtrumẽtum annihilare, niſi ſufficienter probaretur, & cũ hoc dicto videtur tranſire *hic* D. Ant. Sed aduerte, quia licet Imol. *in l. eũ ab initio. ff. quemad. teſta. aper. & in d. § ſi quis neget.* ſimpliciter ſequitur opi. Bart. volentis teſtes deponẽtes ſe non interfuiſſe, non eſſe ſingulares, tamen referendo Inno. *hic* vult ꝙ ita demũ tunc ſtetur duobus teſtibus deponẽtibus pro inſtrumento, ſi non ſolum deponant ſe ipſos interfuiſſe inſtrumẽto, ſed etiã illos fuiſſe præſentes, qui negarũt ſe interfuiſſe inſtrumento, tamen teneo diſtinctionem D. Ant. *ſup.* relatã, tũ quia ſi ſubtiliter intueatur merã veritatem continet in cõſideranda ſingularitate teſtiũ in iſta materia, tum quia eam approbare videtur Sal. *in d. l. in exercendu. in pe. col.* licet neuter de altero faciat mentionẽ, tum etiam quia inter opin. contrarias in dubio adhærendum eſt opin. doct. diſtinguentis, *arg. l. de his adeo. § cum quis ff. de acq. rer. dom.* quã puto procedere, ſiue alij teſtes deſcripti in inſtrumento, dicant ſe interfuiſſe inſtrumento, ſiue non, de hoc etiam tamen vide per Bald. & Paul. de Caſtr. *in l. hæredes palam in prin. ff. de teſta.* Secundo no. caſum quando vnus tm̃ ex teſtibus in inſtrumento deſcriptis cõtradicit inſtrumento, eſt dubiũ an faciat vacillare inſtrumẽtũ, dic ꝙ aut iſte cõtradicẽs probat per duos teſtes ſe abſentẽ fuiſſe, & tunc indiſtinctè ſecundũ oẽs facit vacillare inſtrumento, ſiue ſit de ſup. numeratis ad inſtrumentũ, quia ex quo in inſtrumentũ, deſcriptus eſt teſtis abſens, concluditur falſum inſtrumentũ, *vt c. 5. de his, quæ fiunt à præl.* & ideo non debet valere, *vt 3 q. 9. c. circa.* ad hoc facit ꝙ no. Inn. *c. fraternit. de hære.* & ꝙ habetur *in l. ſi eſt fal. C. de tranſa.* Si vero vnicus ille teſtis contradicens inſtrumento, nõ probat abſentiã ſuã per alios teſtes, ſed ſolũ ſimpliciter dicit, ſe nõ interfuiſſe, an tunc faciat vacillare inſtrumentũ? Inn. *hic* ſup. hoc varias recitat opiniones, ſed vltimate reſidet, ꝙ ex quo aliter nõ iuuatur inſtrumentũ, debilitatur fides eius etiã ſi centũ eſſent in inſtrumento deſcripti, *vt l. 1. § ſi ff. quemad. teſt. aper.* etiã ſi per depoſitionem inſcriptorum teſtiũ adiuuetur inſtrumentũ, & ſuper hoc dicit diligentem inquiſitionem faciendam, ſubdens hoc arbitrio iudicis relinquendum, & in dubio dicit ſtãdum eſſe inſtrumento. Sed Io. Cal. D. Ant. & D. Abb. *hic* dicũt, ꝙ quando vnicus teſtis contradicens inſtrumento non eſt de deſcriptis, vel eſt de deſcriptis vltra numerum neceſſarium, ita ꝙ ipſo dẽpto remanet ſufficiens numerus, tunc facit vacillare inſtrumentũ, quia probatio inſtrumenti, q̃q̃ iuris arbitrio detinet locũ plenè probationis, & ſic confunditur rõne vnius, ſi vero teſtis contradicens eſt de ſcriptis in inſtrumẽto, & de neceſſariis ad eius ſubſtãtiã, tunc illius cõtradictio facit vacillare inſtrumentũ, *vt d. l. 1. § fin ff. quemad. teſt. aper.* ideo inſtrumentũ tñ non probabit, niſi aliter adiuuetur, *vt l. iubemus. C. de proba.* & iſtã dicit ſic D. Abb. eſſe cõem diſtinctionẽ q̃ ſequuntur ſecundum eum alij moderni *hic*, & Bart. *in d. l. 1. quemad. teſt. aper.* idem etiã tenet Inn. *hic* dicens iſtã eſſe cõem opi. ſubdens ꝙ ita tenẽdo hoc procedit, non ex ea ratione, ꝙ ſemiplena probatio cõfundat plenã, ſed quia inſtrumentũ, ſine debita ſolẽnitate. Tu vero aduerte quia Spec. in ter. de quo doct. noſtri nõ meminerunt tangit hanc quæſt. *in tit. de inſt. edit. § 1 inſtru. ver. item quod teſtis inſcriptus & in eo tit § reſtat. ver. quod ſi autem vnus ex teſtib. deſcriptis cõtradicit inſtrumẽto. inſtr. redditur ſuſpectum donec probetur cõtra* per illam *l. 1. quemad. teſt. aper.* remittit tamen ad no. *in iſto c.* Ang. vero *in § ſi quis igitur circa fi. in auth. de taſt. cau. & fid.* cõcludit ꝙ ſi pauciores teſtes duobus deſcriptis in inſtrumento cõtradicunt ei, faciant vacillare fidẽ inſtrumenti, ſed propterea ipſum non impugnant, ſed Bal. *in præall. l. in exercendu. in vlt col.* poſt Nic. de Matheſ. *ibi* concludit ꝙ ſi vnus ſolus ex teſtib. deſcriptis neget inſtrumẽtũ, eſt ſuſpectum, ex qua ſuſpicione ſecundum eum, aut ei nõ ſtabitur ſi eſt de teſtib. neceſſariis. Aut veritas inquiretur ſecundum formam *l. ſi quis decurio. C. de fal.* & dicit ꝙ inſtrumentum bene poterit coadiuuari per alios teſtes deſcriptos vel non deſcriptos, & tunc ſecundum eum ſufficiẽt teſtes non rogati, quia nõ adhibentur ad originẽ probationis, ſed ad ſupplementum, quia facilius eſt coadiuuari quã fundare, *vt l. vlt. de eden.* ſed Io. de Imol. *in d. § ſi quis neget. in 3. & pen. col.* diſtinguit, ꝙ aut ſcriptura nititur viribus ſuis ex auctoritate ſcribentis, vt quia eſt inſtrumentum publicum cum debitis ſolẽnitatib⁹, & illa facit fidem, nec eneruatur per dictũ vnius teſtis contradicentis, etiã ſi ſint de deſcriptis, & neceſſariis in inſtrumento, quia remanet auctoritas notarij qui poſſet vt teſtis examinari ad cõfirmationem inſtrumenti. Aut eſt ſcriptura quæ non nititur propriis viribus, ſed eget coadiuuatione vt eſt ſcriptura priuata, & tunc fatẽdum eſt ꝙ ſi vnus ex deſcriptis teſtib. de numero, neceſſario cõtradicit, non facit fidem, quia illa de ſe non faciebat fidem, ſed ius demum ſi coadiuuatur per teſtes in ſufficienti numero. vnde non mirũ ſi non probat, ſi vnus tm̃ contradicit, & iſtam opin. dicit forte eſſe veriorẽ & notabiliorem de iure. Credo opi. Io. Cal. D. Ant. Imol & D. Abb. *hic* eſſe veriorẽ, quia cum inſtrumentum ſumat vires à perſona notarij ꝓpter teſtes in eo deſcriptos, & alios ex teſtib. neceſſariis in inſtrumẽto deſcriptis, ſi cõtradicit ſeu dicit ſe nõ interfuiſſe, deficit id ꝓpter ꝙ fides adhibeatur inſtrumento. ergo ei ſtari non debet & iſtã opi. tenet Saly. *in d. l. in exercẽdu. in 5. col* & idẽ tenet etiã Bar. Bal. & Ang. *in d § ſi quis neget.* & dicit *ibi* Io. de Imo. iſtã eſſe cõem opi. ſed Bal. & Ang. *ibi* hoc ſingul. limitant procedere in his, quæ ſunt grauis præiudicij, vnde dicũt ꝙ ſi vnus ex teſtib. neceſſariis in inſtrumento deſcriptis contradicit ei, impediet victoriã vigore illius inſtrumenti in iudicio petitorio. Sed in his quæ ſunt leuis pręiudicij ſecundũ eos, contradictio vni⁹ teſtis tm̃, etiã de neceſſariis & deſcriptis, nõ impediret virtutẽ inſtrumenti, vnde concludunt ꝙ talis contradictio nõ impediet aperturã tabularũ, nec victoriã in iudicio poſſeſſ. ſed dicit *ibi* Imol. ꝙ tenendo cõem opin. fortè non eſt verum ꝙ dicunt Bal. & Ang de iudicio poſſeſſ. quia hoc non videtur eſſe parui præiudicij, † cum magnũ ſit commodũ poſſeſſionis, *vt in § cõmodum. Inſt. de interdict. & in c. ſi à ſede de præb. in 6.* & in hoc magis 164 placet impugnatio Imol. quamuis per dictũ Bal. & Ang. faciat ſolenne dict. Bat. *in l. admonendi in antepe col ff. de iureiu.* vbi dixit multum elegãter, quod qñ vertitur cauſa ſuper poſſeſſione de 165 quacunq; magna quantitate, ſemper poteſt deferri iuramentum in ſupplementum probationis, quia illa non poteſt dici magna cauſa, & allegat *l. 1. C. ſi de mom. poſſ. fuer. app. & l. momẽtanea. C. qui legit. pars,* & dicit quod videre ſuo hoc ponit Io. And. *in c. ex inſinuatione. de procur.* & quãuis etiã per Bal. & Ang. faciat *tex in auth. litigioſ. C. de litig.* & quod no. gl. *in c. 1. in ver. litigio. inf. de confir. vtili. vel inut. & in c. vlt. 11. q. 1. & in c. 5. vt lite pendente li. 6. & in l. ex hoc edict. § 1. ff de aliena. iu. mutan. ind. cauſa facta,* quinimmo dico quod non videtur attendenda iſta differentia grauis, vel modici præiudicij, dummodo natura cauſæ requirat plenã probationẽ, quia ex quo vnus ex teſtibus neceſſariis in inſtrumento deſcriptis negat ſe interfeciſſe, vel cõtradicit, eneruata vel ſaltem debilitata eſt illa plena probatio, quæ reſultabat ex inſtrumento, ſi ei non fuiſſet contradictum, vbi autem natura cauſa eſſet talis quod in ea non requireretur plena probatio, tũc poſſet procedere limitatio Bal. & Ang. quia licet ille teſtis contradixerit inſtrumento, tamen aliqua virtus in eo remãſit, licet diminuta & debilitata, & hoc forte eſt verius. ſed remanet dubium in iſta materia per doc. non declaratum, an † vt ibi 166 cõcluſum eſt ſupra per duos teſtes deſcriptos, vel vnum ex deſcriptis, & neceſſariis contradicentem inſtrumento, vel dicentem ſe non interfuiſſe, reprobatur inſtrumẽtum, iſtud ſufficiat ad puniendum notarium de falſo, hoc non reperio ſpecificè tactum per doc. ſed vidi alias conſultum quod nõ, in quæſtione facta per Clariſ. Doc. D. Ant. de Prato veteri ad pręſens Bononiæ legentem, ſed concludentem ſic, quod aut per duos ex teſtibus deſcriptis, ſiue neceſſariis ſiue non; contradicitur inſtrumento, ſiue dicant rem aliter ſe habuiſſe, ſiue ſe non interfuiſſe, quia ſimul tota illa die qua dicitur cõfectũ inſtrumentũ, alibi fuerũt, & iſtorũ dictũ ſufficiet ad hoc vt notari⁹ puniatur de fal-

de falſo quia iſta poteſt ſatis dici luce meridiana clarior proba-
tio, ex quo inſtrumentum aliter non coadiuuatur, viua voce
confirmantes. aut inſtrumentum eneruatur propter contradi-
ctionem vnius tantùm ex teſtibus neceſſariis deſcriptis, & nõ
credo iſtud ſufficere ad puniendũ notarium de falſo, quia hæc
non eſt luce meridiana clarior probatio, qualis requiritur in
talibus. *vt in l. ſciãt cuncti. C. de proba. & 5. q. 6. c. Epiph.* quia per cõ-
tradictionem illius vnici teſtis non fuerunt penitus, & ex toto
eneruatæ vires inſtrumenti, & pro hoc optimè alleg. quod no.
Spec. *in tit. de inſtr. edict. §. reſtat, ver. quid ſi vnus. & in tit. de teſte. §.*
1. in 18. col. ver. Sed pone ecce. quem ſequitur D. Ant. *in c. ad audien-*
tiam de præſcr. & Salyc. *in l. ſi quis decurio. C. de falſ.* vbi tenet quod
his caſibus quibus ſtatur dicto teſtis dicẽtis ſe aliter depoſuiſſe
quam ſcripſerit notarius, vel è contra, hoc non ſufficiet ad pu-
niendum alterum de falſo, & ſequitur *hic* Ioan. Cald. & Ioan.
de Imol. licet de Specu. non faciant mentionem, refert tamen
167 Imol. *hic* ita tenere Inn. *in c. quoniam contra de proba.* † Credo ta-
men quod hoc ſufficiat ad ſubiciẽdum notarium torturæ per
l. vbi falſi. C. de fal. & per ea quæ dixi *ſup. in teſti. non deſcriptis impu-*
gnantib. inſtrum. referendo verba Sal. *in l. rei exercendæ. C. eod. tit.*
quod bene nota quia eſt quotidianum ad practicam: Prædi-
168 ctis annectit *hic* D. Abb. pulchram quæſtionem, pone † quod
in inſtrumento deſcripti ſunt teſtes A. & B. cum eorũ cogno-
mine, deinum inſtrumentũ illud dicitur falſum, & producun-
tur duo teſtes, qui dicunt ſe notari illorum nominibus & co-
gnominibus, ſed dicunt ſe non interfuiſſe illi inſtrumẽto, an
hoc ſufficiat ad reprobationem inſtrumenti, & cõcludit quod
non, ita referens ſe conſuluiſſe D. Cardin. quia per hoc non eſt
probatum iſtos eſſe illos qui nominati ſunt in inſtrumẽto, po-
tuit enim eſſe quod iſti ab illo tempore citra ſibi mutarunt no-
men, vt *l. 1. C. de mut. nom.* Item potuit eſſe quod alij erant tẽpo-
re confecti inſtrumenti, qui vtebantur eiſdẽ nominibus & co-
gnominibus, qui ſunt illi qui deſcripti ſunt in inſtrumẽto, vn-
de quia probatio debet neceſſario concludere, vt *in c. in præſen-*
tia. ſup. de probat. & in dubio præſumi debet pro inſtrumento, vt
eſt tex. *in c. ad audientiam. de præſcr.* dicendum eſt quod propter
hoc modo reprobetur inſtrumentum, ſed erit neceſſe probare
quod iſti teſtes qui nunc producuntur, tunc vocabantur illiſ-
met nominibus, nec erant alij qui vocarentur eiſdem nomini-
bus, ſed ad hoc dicit notandum eſſe pro limitatione prædicto-
rum, & cum hoc dicto tranſeo, pro quo faciunt no. per Bart. *in*
l. non ſolum § ſed vt probari, de non. oper. nunc. & in l. de minore. §. tor-
mẽta. in pe. col. verſ. 4. quid ſi teſtis dicit hoc audiui ff. de q. & quod no.
Bart. *in l. demonſtr. falſ. in princ. in anth. pen. col. de cond. & demon. &*
in l. inter ſtipulant. § ſtichum ff. de ver. obl. & in l. diuum. circa prin. ver.
item vide hic ff. de cuſto. reor. & in l. 1. C. ſi vnus ex plu. app. & Ang. *in l.*
fin. C. de ſenten. quæ ſine cer. quant. & Ioan. de Imol. *in l. 1 ff. de liber.*
169 *& poſthum.* quinimo quidquid dicat *ibi* Ang. vbi dicũt, † quod
officialis qui vult condemnare bannitũ, debet prius facere ip-
ſum confiteri, quod eſt illa eadẽmet perſona quæ deſcripta eſt
in banno, & quod ipſe eſt illemet qui fuit requiſitus, & citatus
pro delicto, nec contingat quod iniuſta fiat cõdemnatio, quia
eſſe poſſet quod ille qui eſt in manib. officialis, non eſt illa per-
ſona, quæ non fuit bannita & deſcripta in banno, quamuis ſit
eiuſdem nominis, de quo etiam per Bald. *in c. 1. de feud. ſine culpa*
non amit. & in l. ſi quis ſeruum § ſi inter. de leg. 2. & in l. voluntatis. C.
de fideiuſ. per Bald. & Ang. *in l. hac conſultiſſima. C. qui teſt. fac. poſſ.*
per Imol. *in d. l. inter ſtipulant. § ſi ſtichum,* vltimo quærit hic Ioã.
170 de Imol. † ſi teſtis examinatus dicat ſe aliter dixiſſe quam no-
tarius ſcripſerit, an ſtandum ſit ſcripturæ tabellionis, & cõclu-
dit quod ſic, quia illa de ſe facit fidem plenam, ideo non debet
eneruari per dictum vnius teſtis, per ea quæ habentur *in c. cum*
dilecti. de elect. & in c. ad audientiam, de præſcr. & per Cyn. & Iac. de
Aren. *in l. ſi quis decurio. C. de fal.* & per Bart. & Ang. *in d. l. 1. ff. quẽ-*
adm. teſt. aper. dicens hoc eſſe verum quãtum ad officium quod
ſtari debeat, vel non ſcripturę, ſed non quantum ad hoc, quod
ſi accuſet teſtis de falſo, debeat quo ad hoc ſtari ſcripturæ
171 cõtra teſtem, † quia cum agitur ad pœnam criminalem, requi-
runtur probationes luce meridiana clariores, vt *l. ſciant cuncti.*
C. de probat. canonizata 2. q. 8. & ita refert tenere Ioan. Cald. *hic,*
& Inn. *in c. cum contra propriè probat.* Sed tu de hac quæſtione in
terminis vide per Spec. *in tit. de Inſt. edict. §. reſtat, verſ. quid ſi vnus*
ex teſtibus, & in tit. de teſte § 1 in 18 col. verſ. ſed pone ecce Index, & ibi
Ioan. And. *in addi.* per D. Ant. Imol. & D. Abb. *in c. ad audientiã.*
inf. de præſcr. per Ang. & Salyc. *in d. l. ſi quis decurio* per Imo, plenè
in d. l. 1. §. ſi quis neget. in 11 col. quemadm. teſt. aper. per Lud. Rom. *in*
l. 1. §. fin. in 5 col. de verb. oblig. per D. Abb. *in c. cum cauſam. il primo,*
in fin. ſup. de teſt. & in c. ſicut, eod. tit. per D. Ant. *in c. quoniam contra,*
in 14. col. de probat. per Imo. *in clem. 1. in vlt. col. de hæret.* per Pet. de
Anch. *in c. cum ab vno, in fin. de re iud. lib. 6.* per Feder. *in l. cum de æ-*
tate. in fin ff. de probat. per Bald. *in c. literas. in 2 col. de præſum. & in l.*
ob carmen. in 3. col. in appoſtillis. de teſtib. & facit quod in ſimili quę-
ſtione de inſtrumẽto ſcribit D. Ant. *in c. cum parati, in vlt. col. inf.*
de app. & in d. c. ad audientiam, de præſc. & Salyc. *in d. l. ſi quis decurio.*
& Rom. *in d. l. 1. § fin. in 5. col. de ver. oblig.* reliqua nota in iſta ma-
teria, quando teſtes reperiuntur contradicere inſtrumẽtis, vi-
de per Nic. de Matt. Bal. & Salyc. *in d. l. in exercendis.* & per gl. &
Arch. 4. q. 3. *§. ſi teſtes.* per Bal. *in appoſtillis in d. l. ob carmen* per Flo.
in l. cum de ætate. ff. de probat. per Salyc. *in l. cenſus. ff. de prob.* & quod
no. Bald. *in §. item, de ver. oblig. Inſt. de inutil. ſtip. In gloſſ. ſuper verbo,*
partib. in fin. declara iſtam gloſſ. ex his quæ plenè dixi *ſupr. in 19.*
notab. In gloſſ. ſuper verbo, *pronunciamus. in fin.* dic, ſecũdum D.
Ant. & D. Abb. & doct. quod *hic* non fuerat neceſſe pronũcia-
re ſuper incidenti, quia ſufficiebat ſimpliciter abſoluere, ſed
fuit factum ad abundantem cautelam propter honorem iudi-
cis conſeruandum, & de hac materia dic vt plene trad. D. Ant.
& D. Abb. *in c. 1. de ord. cogn.* In gloſſ. fin. ibi *l. quod in diem. § 1.* no.
bene iſtam gl. ſecũdum Innoc. quæ videtur velle, † quod quã- 172
do non fuit oppoſita compenſatio ante ſentẽtiam, poterit op-
poni etiam poſt ſententiam, quę tranſiuit in rem iudicatam ad
impediendam executionẽ ſententię, quia cui datur actio mul-
to, fortius exceptio, *vt l. nullum. §. cui damus. de reg. iur.* & pro hoc
alleg. tex. *in l. 2. C. de compenſ.* & ita refert tenere D. Ant. *in c. bona*
fide, de depoſ. dicens ſic pridie ſe in facto pronunciaſſe, & per hoc
etiam ſe dixiſſe refert, quod eodẽ modo poterit pars conſtrin-
gi ad reſpondendum poſitionibus, per quas ponitur quod, ex
quo oriri poteſt compenſatio, † quia cum obiciens compen- 173
ſatio, ſatis cõgruenter fieri poterit poſitio per quam releuetur
ab onere probandi, id quod deducere vult in compenſationẽ.
vt *in c. 1. & 2. de confeſſis. lib. 6. & l. a. §. quod obſirmari,* cum ſua ma-
teria. *C. de iureiur.* Cald. fatetur tamen quod ſi negetur poſitio,
debet infra breue tẽpus probari, † quia in executione ſenten- 174
tiæ non admittuntur exceptiones requirentes altiorem inda-
ginem. vt *l. facta §. condemnat.* cum ibi not. per Bar. *ff. vt in poſſ. leg.*
& quia cum non poſſit de facili lex liquidari, non admittitur
tunc earum examinatio, ſecundum ea quæ habentur *in l. fin. C.*
de compenſ. Tu autem pro eo quod dicit iſta glu. videlicet quod
remanet actio ſalua ei qui non oppoſuit compenſationem, vi-
de text. *in l. ſi cum dos, in princ. ff. ſol. matr. & in l. quod dicitur, la pri-*
ma. §. ſi dos tota ff. de compenſ. & in l. quod ſi nulla, de leg. primo, & in l. ſi
ambo. §. ſi quis igitur ff. de compenſ. Pet. de Anch. *in c. frequens, in vlt.*
col. verſ. not. 9. de reſtit. ſpol. lib. 6. vbi allegat Innoc. *in ca. Piſanus. de*
reſt. ſpol. ad idem vide Arch. *in c. omnes, circa fin. 6. q. 4.* vbi pro hoc
allegat tex. *in l. quod in diem. §. 1.* hic allegatu in glo. & *in c. conſti-*
tutus lo vltimo. in fin. inf. de app. & facit quod not. Bart. *in l. ſi quis-*
dem. C. de tranſact. in quantum no. Imol. *hic* innuebat ex iſta glo.
quod exceptio compenſationis poſſit opponi poſt ſentẽtiam
ad impediendam eius executionem, vt *ſupra* dixi, adde quod
idem tenet Bal. *in l. per hanc in 8. col. C. de temp. app.* dicens hoc ve-
rum, dummodo cõpenſatio ſit liquida, per text. *in l. ſi cum mul-*
ti. §. 1 ff. de compenſ. qui text. iudicio meo ad hoc non meruit al-
legari, quia loquitur in eo pro quo fuit lata ſentẽtia, ſed eſt inf.
tempus datum miſerationis cauſa, qui ſi cõueniatur ab aduer-
ſario, poterit obiicere compenſationem de eo quod ſibi debe-
tur vigore illius condemnationis ſeu ſententiæ latæ, vt etiam
latius declarat Bart. *in l. ſtipulatio. in prima q. princ. de verb. obli.* ob
quam teneo ſententiam Imo. *hic* per iura & rationes ſuas, ſub-
dit tamen ſingulariter Bal. *in d. l. per hanc.* quod exceptio com-
penſationis omnino poterit opponi in cauſſa appellationis,
quia illa exceptio non eſt impugnatoria, & ideo non pertinet
ad appellationem, quæ prætendit iniuſtitiam pronuntiantis,
& allegat not. *in l. eos, in princ. In gloſſ. non formam. C. de app.* quod
eſt ſolenne dictum ſi eſſet verum. in eadem gloſſ. *in fin.*
dic vt habetur *in d. c. cum inter monaſterium. in*
glo. fin. inf. de re iud. & hic non
ſunt alia.

REPE-

REPETITIO IN CAP. SI CAVTIO DE fide inſtrument.

Excellentiſſimi V. I. interpretis, D. Bartholomæi Bellencini Mutinen.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum debiti ſi continet cauſam, condemnabitur debitor, niſi probet indebitum.*

2 *Confeßio emanans per ſcripturam, ſi in ea non expreſſa eſt cauſſa, non præiudicat.*

Si autem ſit expreſſa in ſcriptura cauſſa, præiudicat ipſi debitori. num. 3.

4 *Notarius poteſt ſcribere inſtrumentum, prout ſibi placet.*

5 *Confeßio inſtrumentalis maiorem veritatē continere debet, quando fit à perito, quam illa quæ ſimpliciter emanat à parte.*

6 *Confeßio quando emanat per ſcripturam, non admittitur probatio in contrarium.*

7 *Confeßio ſine cauſa præiudicat: intellige vt ibid.*

8 *Confeßio iudicialis & extraiudicialis quid differant.*

9 *Confeßio extraiudicialis geminata præiudicat confitenti.*

10 *Confeßio emanata coram arbitro præiudicat confitenti.*

11 *Confeßio guarentigiata præiudicat etiam ſine cauſa.*

12 *Confeßio liberatoria nocet confitenti ſine cauſa.*

13 *Confeßio in reali præiudicat etiam ſine cauſa.*

14 *Confeßio iurata præiudicat.*

15 *Confeßio facta in extremis præiudicat.*

16 *Confeßio ſine cauſa an & quando præiudicet vel non, remißiue.*

17 *Confeßio quando eſt facta ſine cauſa in ſcriptura, vt inſtrumētum probat plenè, ſufficit probari cauſam coniecturalem.*

18 *In libro nummularij ſi reperitur ſcriptum, debeo Titio. nec exprimitur cauſa, non intelligitur depoſitum.*

19 *Stipulatio non valet, ſi ſtipulans credit ſubeſſe cauſſam, & non ſubeſt.*

20 *Promißio nunquid in dubio præſumatur facta cauſa donationis. num. 21. 22. 24. & 25. 26.*

23 *Promißio facta ſub conditione valet etiam ſine cauſa.*

27 *Promißio ſine cauſa tenet, quando aliqua liberalitas ſtipulantis præceſſerit.*

28 *Stipulationes iudiciales valēt, etiam ſi facta ſint ſine cauſa: & ſufficit quæcunque cauſa perſuaſiua vel impulſiua, licet regulariter requiratur cauſa obligatoria ſeu finalis. num. 29.*

30 *Donatio an præſumatur, quando quis dat pecuniam ſimpliciter dicendo, tolle hanc pecuniam. & an præſumatur in mutuum. n. 38.*

32 *Pecunia eccleſiæ ſimpliciter data per prælatum cenſetur mutuum, non donatio.*

33 *Pater ſimpliciter tradendo libros filio ſtudenti an videatur eos tradidiſſe animo donandi.*

34 *Donatio an præſumatur, ſi quis dicat, concedo tibi, hanc rem· nulla cauſa expreſſa. num. 35.*

36 *Traditio ſimpliciter facta in dubio nō videtur facta animo donandi: fallit, vt ibid.*

37 *Donatio an præſumatur, ſi quis ſimpliciter dicit, do tibi hanc rem.*

39 *Teſtis non debet nec poteſt deponere per verba iuris, ſed debet deponere de ipſo facto, ex quo reſultet iuris præſumptio.*

40 *Tradens rem ſi dicit in traditione fuiſſe expreſſam cauſam, aduerſarius verò negat, & producit teſtes, qui dicunt non recordari, quid iuris.*

41 *Libellus non ſufficit quod præſumptiuè concludat, quando agitur de facto libellantis. contra. ibid. & num. 43.*

42 *Libellus, in quo peto ab eccleſia decem, quæ dico ſibi mutuaſſe, procedit, licet non allego verſum in vtilitatem eccleſiæ.*

44 *In pænitentialibus vere probari debet non præſumptiue. 45.*

46 *Spoliato ſufficit in libello narrare ſpoliationem, & præſumitur ſatis concluſiſſe.*

47 *Ius ſibi competens ex facto proprio quilibet allegare tenetur.*

48 *Minori non ſufficit dicere ſe læſum, vt reſtituatur, niſi alleget ſe læſum ſui facilitate, contra Ioan. de Imol.*

49 *Dominus ſemel præſumitur ſemper dominus.*

50 *Iudex an & quando pronunciet ex cauſſa ſurgente à facto partis, licet ab ea non fuerit allegata.*

51 *Notarius dicitur, quod conſtat ex actis.*

52 *Confeßio facta parte abſente an noceat confitenti: & an valeat. num. 53.*

54 *Agens ex confeßione in vltima voluntate emanante parte abſente ſuccumbit, ſi aliud non probetur fallit, vt num. 55.*

56 *Confeßio facta ad liberandum præiudicat.*

57 *Confeßio per epiſtolam nocet confitenti, & quare.*

Idem ſi fiat in ſcriptura libelli, vel exceptionis producta per partem. num. 58.

59 *Confeßio facta in libello ita demum præiudicat, quando libellus eſt ſcriptus manu ipſius confitentis: ſecus ſi manu alterius. num. 60. & 81*

61 *Confeßio an & quando proſit abſenti.*

62 *Liber rationum mercatoris continens cōfeßionem obeſt & prodeſt: quid ſi non eſt confectus ſuo mandato. num. 64. & 87. & 88.*

63 *Mercatoribus videtur tacitè mandatum, vt ſcribant rationes in libris ſuis.*

66 *Confeßio facta in reali an præiudicet abſenti.*

67 *Dominium nunquid transferatur, ſi confiteor rem meam eſſe tuā, quæ non ſit penes te num. 68.*

69 *Confeßio facta parte abſente licet plene non probet, facit tamen ſemiplenam probationem.*

Regulariter autem confeßio abſente parte non valet.

71 *Confeßio facta in foro pænitentiali vel ſpirituali non requirit præſentiam partis, & ideo non poteſt reuocari.*

72 *Ceßio actionum non poteſt fieri abſenti niſi interueniat nuncius vel epiſtola.*

73 *Confeßio in vltima voluntate facta parte abſente non prodeſt, ſed diſponit tanquam relictum in vlt. voluntate.*

74 *Iuramentum habet tacitam cōditionem, vt actus valeat omni meliori modo, quo melius valere poteſt.*

75 *Confeßio facta in extremis ad vtilitatem fiſci, procuratori fiſcali abſente valet.*

76 *Confeßio teſtatoris confitentis in teſtamento ſe vſuras extorſiſſe an poßit induci vt probatio, & eo reconualeſcente poßint peti vſuræ.*

77 *Confeßio abſente parte præiudicat in dependentibus.*

78 *Confeßio liberatoria an & quando præiudicet.*

79 *Confeßio per epiſtolam præiudicat, licèt fiat parte abſente: non ante tamen, quam ſit præſentata. num. ſeq.*

80 *Confeßio, quæ fit per nuncium non præiudicat, antequam nuncius nunciauerit.*

82 *Confeßio valet, priuato eam acceptante nomine abſentis.*

83 *Priuatus non poteſt recipere confeßionem ſuper crimine ad vtilitatem fiſci.*

84 *Cōfeßio facta præſente fideiuſſore ſatis dicitur facta præſente partē. Idem ſi ſit facta præſente negotiorum geſtare. 85.*

86 *Confeßione facta in libris rationum qualiter præiudicet.*

89 *Dominium transfertur ex confeßione in reali.*

90 *Ex dominio ficto & ficta traditione, quæ fit per confeßionem in eccleſiam non transfertur dominium.*

91 *Confeßio facta abſente parte ſemiplenè probat: & ſi prodeſt eidem abſenti, eodem modo etiam obſt. 92.*

93 *Confeßio facta præſente vno ex conſortibus eiuſdem litis præiudicat confitenti quo ad alium.*

94 *Inſtrumentum ſi quis approbat tanquam verum, vigore huius approbationis omnes, quorum intereſt, agere poterunt.*

95 *Confeßio facta abſente parte ſi ſit iurata, an plene præiudicet.*

96 *Solennitas probatoria vbicunque in actu deficit, iuramentum non ſupplet defectum illius ſolennitatis.*

97 *Iuramentum facit, quod actus valeat eo modo, quo melius valere poteſt.*

98 *In iuramento requiritur obligatio.*

99 *In confeßione ſi quis fuerit vſus verbo veritate, an valeat, & poßit contrauenire.*

100 *Iuramentum debet ſeruari vbicunque poteſt ſine interitu ſalutis æternæ.*

101 *Iuramentum omne principaliter Deo præſtatur.*

102 *Obligatio de iure ciuili regulariter non oritur ex iuramento.*

103 *Confeßio de præterito cum iuramēto tantum operatur, quantum ipſa præſtatio iuramenti.*

104 *Teſtator, ſi in extremis cōfitetur habuiſſe quantitatē pecuniæ mutuo ab vxore ſua, quam mandat ſibi reſtitui, licet hæc cōfeßio ſit iurata, ſi venit in præiudiciū filiorū primi matrimonij, nō valebit.*

Digitized by Google

105 *Confeſſio non ſufficit quod ſit impugnata per partem præſentem, ſed oportet, quod fiat parte inſtante & petente, vel ſaltem acceptante.*

106 *Iudex vbi poteſt, ſupplet abſentiam partis.*

107 *Confeſſio quando eſt cum cauſa, ſi fiat in iudicio abſente parte olim non valebat.*

108 *Iudicis præſentia idem operatur in renunciatione quod præſentia partis.*

109 *Reus in cauſa capitali abſente accuſatore & non citato poteſt ex probationibus vel ex confeſſione condemnari.*

110 *Confeſſio in ciuilibus facta præſente parte plene probat: idem in criminalibus.*

111 *Confeſſus in ciuilibus pro iudicato habetur, nec appellat. numer. 112.*

113 *Exceptio non numeratæ pecuniæ an poſſit opponi poſt biennium. num 114.*

115 *Exceptio non numeratæ pecuniæ fuit introducta cum certa limitatione temporis contra regulam communem.*

Et propriè non dicitur competere eccleſiæ, & quare. num. 116.

117 *Eccleſia poteſt recipere legem pro ſe, & non tenetur recipere contra ſe, & hoc eſt ſpeciale in eccleſia.*

118 *Creditor poſt biennium nõ compellitur iurare, ſi ſibi deferatur iuramentum per debitorem, nec tenetur reſpondere poſitioni.*

Poteſt tamen cogi ex officio iudicis, ſi iudici videretur. num. 119.

120 *Exceptio non numeratæ pecuniæ an de iure canonico poſt lapſum biennij poſſit opponi.*

121 *Iuri canonico eſt ſtandum in materia peccati.*

122 *Iudex poteſt parti denegare audientiam, quãdo eius officium imploratur propter præſumptam calumniam.*

123 *Clerici nunquid ad bona patrimonialia poſſint obijcere exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt biennium.*

124 *Obligatus ex chirographo excluſus in foro contentioſo per lapſum biennij ab exceptione non numeratæ pecuniæ, an teneatur in foro conſcientiæ ſoluere quantitatem contentam in chirographo.*

125 *Excluſus per lapſum biennij ab exceptione non numeratæ pecuniæ, an poſſit officium iudicis implorare contra creditorem eum moleſtantem.*

126 *Exceptio alicui competens facit ceſſare officium iudicis.*

127 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ an poſſit renunciari.*

128 *Debitor an poſſit contrauenire exceptioni non num. pec. ſi renunciatum eſt inſtrumento non num pecun.*

Quid ſi expreſſe renunciauit d. except. 30.

129 *Iuramentum habet vim geminationis actus.*

131 *Minor, qui iurauit ſoluere prætextu futuræ numerationis, an poſſit poſt biennium opponere except. non numeratæ pecuniæ.*

132 *Confeſſus in iudicio ſibi eſſe mutuatum, & illud ſcribit apud acta, nunquid poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ infra biennium.*

133 *Confeſſus pecuniam ſibi fuiſſe numeratam ita demum poteſt opponere except. non num. pecun. ſi confeſſus ſit inter viuos, ſecus ſi iſta confeſſio emanat in teſtamento.*

134 *Creditori confitenti ſe non numeraſſe pecuniam, an præiudicabit dict. confeſſio, ſi poſt biennium aget ex chirographo contra debitorem.*

135 *A iuris præſumptione receditur per confeſſionem minoris factam in iudicio.*

136 *Probatio per confeſſionem partis admittitur contra præſumptionem iuris & de iure.*

137 *Vxor per inſtrumentum confeſſa non numeraſſe marito dotem an poſſit petere abſolutionem, vel præiudicet ſibi dicta confeſſio.*

138 *Exceptio non num. pecun. quæ infra biennium proponitur, non habet locum niſi in contractu mutui. 143.*

139 *Campſores fidem bentes nõ poſſunt opponere exceptionem non numer. pecun.*

Quod procedit, vt num. 140.

141 *Teſtes & inſtrumenta habent parem vim, quo ad probationem, nõ quo ad obligationem. 142.*

144 *Confeſſus bis ex interuallo pecuniam excepiſſe, non poteſt amplius opponere exceptionem non numer. pecun. niſi vellet aſſumere in ſe onus probandi.*

145 *Confeſſio vbi non præiudicat ex defectu præſumptæ voluntatis, ſi fuit geminata valet.*

146 *Inſtrumentum continens Titium recepiſſe, puta decem in præſentia notarij & teſtium, concludit receptionem de neceſſitate.*

147 *Scriptura priuata continens, habui & recepi 10. mutuo à Caio, nunquid probet numerationem, an ſolum confeſſionem.*

Quid ſi contineat, fateor me recepiſſe & habuiſſe, & ita habui & recepi. 148. 149. 150. 156.

151 *Inſtrumentum continens, Titium habuiſſe & recepiſſe tantam pecuniam, ſi teſtes ſecus dicant, nunquid vitietur inſtrumentum.*

152 *Notarius ſi ſcribit in inſtrumento, qualiter talis fuit confeſſus ſe habuiſſe & recepiſſe à Titio dante & numerante, an ex hoc probetur numeratio. num. ſeq.*

154 *Gerundia ſonans in actu, qui oculo ſubijcitur.*

157 *Exceptio non numer. pecun. an poſſit opponi contra inſtrumentum guarentigiatum.*

Et an poſſit tolli per ſtatutum loci. 158.

159 *Præſcriptio biennij contra except. non num. pecun. non ſolum currit contra eum, qui ſcripſit chirographum, ſed etiam contra eius ſucceſſorem, ſi ipſe defunctus eſt. num. 160.*

161 *Maritus confeſſus ſe recepiſſe dotem, poteſt opponere excep. non numer. dotis.*

Fallit, niſi confeſſio de dote recepta ſit geminata. num. 162.

Et fallit, niſi in confeſſione maritus renunciauit exceptioni non numer. dotis. 163.

Et tertio fallit, niſi ſtatutum diſponeret, quod inſtrumentum confeſſionis dotis habeat vim rei iudicatæ. 164.

Item fallit quarto niſi confeſſio dotis eſſet iudiciata per aliquas cõiecturas. 165.

Fallit quinto quando in confeſſione ſuper receptione dotis eſſet renunciatum except. non num. dotis cum iuramenti interpoſitione, ſed diſtinguitur num. 166.

167 *Mariti confeſſio de dote recepta an & quando ſibi præiudicet.*

168 *Confeſſionem probans ex eadem cauſa, qua agit in libello, an ſibi proſit.*

169 *Iudex procedere debet ſecudum allegata & petita.*

170 *Libelli verba debent intelligi ſecundum intentionem libellantis.*

171 *Solutionem aſſerens eſſe factam, ſufficit quòd probet confeſſionem & ſolutionem.*

172 *Numeratio præſumitur ex confeſſione, quod quis habuit & recepit.*

173 *Libelli verba debent impropriari, vt ſaluetur libellus.*

174 *In ſtipulatione facta ex cauſa, ſi includitur cõfeſſio illius cauſæ, an poſſit ſequi condemnatio.*

Et quid contra, ſi agatur ex confeſſione, & probatur cauſa in confeſſione contenta 175.

176 *Clauſula in libello poſita, & prædicta dicit narrat, & proponit omni meliori modo quo melius poteſt, & c. quid operetur.*

Et quid de clauſula, petens in prædictis & quolibet prædictorum ſibi ius & iuſtitiam adminiſtrari. num. 177.

178 *Actor ſi in eodem libello cumulauit confeſſionem cum numeratione, & per vnum teſtem confeſſionem probauit, & per alium teſtẽ numerationem, an obtinebit.*

179 *Senſus viſus refertur ad omnes alios ſenſus.*

180 *Mutuum ciuile ſit per confeſſionem.*

181 *Teſtes reducuntur ad concordiam, ſi vnus deponit factum de die, alter de nocte.*

182 *Mutuum ſi quis vult probare per duos teſtes, & vnus dicunt ſic, quia audiuit ipſum confiteri ſibi mutuatum, an probetur mutuum.*

Quid ſi non deducit neque numerationem neque confeſſionem, & vnus teſtis deponit de numeratione, alter de confeſſione. 183. 185.

184 *Debiti ſolutio in ſcriptis contracti probatur per quinque teſtes.*

186 *Iuramentum probationis defertur, quando vnus teſtis deponit de veritate, & alter de confeſſione.*

187 *Teſtes ſingulares ſibi inuicem detrahunt, adeo quod non poſſit deferri iuramentum in ſupplementum probationis.*

188 *Singularitas in teſtibus duplex eſt.*

189 *Mutuum per procuratorem receptum quomodo probetur, ſi nõ poteſt probari numeratio, ſed tantum producitur ſcriptura, in qua procurator dicit ſe habuiſſe nomine domini.*

190 *Confeſſio non eſt vera probatio, ſed probationis releuatio.*

191 *Confeſſio procuratoris non habentis ad hoc ſpeciale mandatũ non nocet domino. num. ſeq.*

193 *Confeſſio procuratoris non præiudicat domino, niſi appareat de veritate.*

Et an & quando noceat domino. 194. & ſeq.

196 *Procurator habens liberam vt plurimum æquiparatur procuratori habenti ſpeciale mandatum.*

197 *Procuratorem conſtituens ad recipiendas pecunias à debitoribus & ad*

Digitized by Google

& ad confitendum ſe recepiſſe, talis confeſſio non præiudicat, niſi apparuat de numeratione.
198 *Procuratoris conſentit prohibita donatio.*
199 *Confeßio procuratoris habentis ſpeciale mandatum ad confitendum præiudicat domino, ac ſi ipſe fuiſſet confeſſus.*
200 *Mandata procuratoria ſunt ſtricte intelligenda.*
201 *Fideiuſſor ad hoc vt poßit agere contra creditorem, ſufficit quod producat inſtrumentum, in quo creditor cõfitetur ſe habuiſſe & recepiſſe, &c.*
202 *Prælatus nunquid præiudicet eccleſiæ confitendo ſe recepiſſe pecuniam, ſi non conſtat de numeratione.*
203 *Teſtamenti executor an poßit confiteri, ſe recepiſſe pecunias ex rebus venditis, quas non conſtat fuiſſe numeratas.*
204 *Tutor confitendo ſe recepiſſe precium ab emptoribus rerum pupilli, an pupillo præiudicet, ſi non conſtat precium fuiſſe numeratum.*
205 *Procurator vendendo rem domini, habita fide de precio, an poßit domino præiudicium afferre.*
206 *Ex confeßione nunquid oriatur actio. num. 207.*
208 *Confeßio de crudelitate æque præiudicat ſicut de veritate.*
209 *Ex confeßione extraiudiciali non oritur actio, niſi geminata.*
210 *Confeßio an ſolum probet, an verò inducat ſeu diſponat.*

SI CAVTIO. Hæc eſt ſolemnis decret. habẽs materiam quo-
1 tidianam, & hoc † intendit. Si inſtrumẽto debiti exprima-
tur cauſa, condemnabitur debitor, niſi probet indebitum, ſed
ſi non exprimatur neceſſe eſt vt creditor probet debitum hoc
dicit. Diuiditur in duas partes prout ſunt duo dicta. ſecũda ibi.
2 *ſed ſi cauſam*. Primo nota † quod confeſſio emanans per ſcriptu-
rã, ſi in ea non eſt expreſſa cauſa, non præiudicat. Secundo no.
3 † quod ſcriptura per quam quis cõfitetur ſe debitorem expri-
mendo cauſam præiudicat debitori, niſi propriè illud eſſet in-
debitum: ad idem tex. *in l. cum de indebito § fi. de probat.* ex cuius
viſceribus tracta eſt hæc decretalis; qualiter tamen iſta intelli-
gantur declarabitur latius inf. in gl. ſuper verbo *videtur minucè*:
dicit hic Huſt. quod iſte text. ſolum procedit quãdo confeſſio
fit per inſtrumentum, non autem in ſimplici confeſſione par-
4 tis, † quia notarius ſcribit inſtrumentum prout ſibi placet, *vt in
c. dudum inf. de conuer. coniug.* ideo nõ debet præiudicare, niſi ad-
ſit cauſa, ſed ſecus eſt in confeſſione partis, cui imputandũ eſt
cum potuerit legem apertius dicere, *vt in l. veterib. ff. de pact.* ideo
præiudicat etiam ſi non ſit cauſa, & cũ hoc dicto tranſit *hic* Io.
And. ſed D. Ant. Pet. de Anch. Ioan. de Imol. & D. Abb. *hic* te-
5 nent contrarium, † quia maiorem veritatem habere debet cõ-
feſſio inſtrumentalis quę fit à perito, quam illa quę ſimpliciter
emanat à parte, per no. *in l. 1. C. de vſur. & in l. ſecundum. de ver. oblt.
& in § ſi ſcriptum de inut. ſtipul. & in § fi. Inſt. de fideiuſ.* pro quo D.
Abb. *hic* allegat gl. *in l. cum indebito. § fi. ff. de proba* & tex. cum gl.
6 *in l. ſanctimus. C. de ver. ſign* dicens in hoc eſſe differẽtiam, † quod
quando emanat confeſſio per ſcripturam tunc in contrarium
non admittitur probatio, niſi per aliam ſcripturam, & ita pro-
priè loquitur tex. *in d. l. cum de indebito. § fin.* ſed quando confeſ-
ſio emanat viua voce, tunc benè poterit probari contrarium,
per tex. & ita intelligitur iſte text. magis generaliter loquens q̃
d. § fi. ſed idem clarè etiam voluit gl. *in l. generaliter. in ver. ſcriptu
C. de non num. pec.* hoc tamen verum intelligit D. Abb. *hic* quan-
do confeſſio emanat in ſcriptis ad eius ſubſtantiam iuxta. *l. cõ-
tractum. C. eo. tit.* non autem quando redigitur ſolum in ſcriptis,
& ita dicit eſſe de mente Bar. *in d. § fi.* pro quo bene facit tex. *in
l. teſtium. C. de teſtib. & in d. l. generaliter*, & quia omnis res per quaſ-
7 cunque cauſas naſcitur. & c. *vt in c. 1. inf. de reiud. cum ſim.* † Secũ-
da ergo eſt illa quod confeſſio ſine cauſa nõ præiudicat: quod
intellige verum in confeſſione extraiudiciali, nam confeſſio
iudicialis præiudicat etiã ſi emanet ſine cauſa, quia in iudiciis
quaſi contrahitur, *vt in l. 3. § idem ſcribit ff. de pecul. & l. de ætate. §.
qui interrogat ff. de interrog. act.* & hoc tenet D. Ant. Pet. de Anch.
& D. Abb *hic*, & Cyn. *in d. l. generaliter.* & Bald. *in l. ſicut per illum
tex. C. de repudian. hæred.* & D. Anto. *in c. fi. in 7. col.* vbi etiam hoc
tenet D. Abb. ſupra de confeſſ. & Lud. Rom. *in l. nuda ratio. in 1.
col ff. de donat.* & gloſſ. *in l. 1. § fi. in verb. iudicem. in fi. ff. de interroga.
act.* & Bald. *in quæſtionibus* Specu. *in tit. de confeſſ. in 3. col.* quamuis
Ioan. Andr. *in addi.* Spec. *in tit. de confeſſ § nunc videndum. in addi.
quæ incipit Roffred.* vbi ſupra dicẽt confeſſionem iudicialem ſine
8 cauſa non præiudicare; † ſubdens tamen hoc eſſe differẽtiam
inter confeſſionem iudicialem & extraiudicialem, quia quan-
do in iudicio quis confitetur ſine cauſa, tenetur & cogi poteſt
exprimere cauſam, ſicut quando quis confitetur incertum co-
gitur exprimere certum. *ff. de confeſſ. l. 1.* quod non eſt in extraiu-
diciali. Secundo † fallit niſi confeſſio extraiudialis ſit gemina- 9
ta, quia tunc præiudicat ſicut ſi eſſet expreſſa cauſa, ſecundum
Lud. *in d. l. nuda ratio.* per id quod ſingulariter voluit gl. & Bart.
in l. cum ſcimus. C. de agr. & cenſ. lib. 11. Tertio fallit † in confeſſio- 10
ne emanante coram arbitro, quia illa præiudicat etiã ſine cau-
ſa, ſecundum gloſſ. notab. *in d. l. 1. § fi. in ver. iudicem. in fin ff. de in-
terrog. act.* Quarto fallit † in confeſſione guarentigiata ſecundũ 11
Bal. *in l. ſicut. C. de repud. hære.* Quinto fallit † in confeſſione libe- 12
ratoria. *vt l. tale pactum. in prin.* & ibi gloſſ. & Bar. *ff. de pact.* & hoc
tenent Bal. D. Ant. Io. de Imol. & D. Abb. *hic*, & Spec. *in tit. de
confeſſ § nunc videndum in 2 col. & in c. 2. in 2. col. verſ. hoc autem cer-
tum eſt*, & Bal. *in quæſtionib.* Spec. *in tit. de confeſſ. in 3. col. & in c. 2. in
2. col. ſup eo. ti.* quod tamen declara ſecũdum ea quæ tradit Fed.
conſ. ſuo 128. quod incipit Creditor præſente. Sexto fallit † quando 13
emanat confeſſio in reali, quia tunc præiudicat etiã ſine cauſa,
ſi fiat à ſciente, quia in reali non exigitur cauſa, *vt l. an eadem. §.
actiones. ff. de excep. rei iud.* & quia ibi eſt annexa cauſa habita pro
derelicta, *vt l. ſi quis. in § differentia. C. de acq. poſſ.* & ita firmat D.
Ant. Inn. & D. Abb. *hic*, & idem tenet Cyn. *in d l. generaliter*, &
Bart. *in l. cum falſa in ſi. ſupra de iur. & fact. igno* & Bald. *in quæſtio-
nibus. Spec. in tit de confeſſ. in 4. col* de quo tamen vide per Spec. *in
tit. de confeſſ. § nunc videndum in 2. col. ver porrò ſi quis confiteatur. &
ver. in ſumma & verſ quid ſi confiteor. & ſequenti*, & per Cyn. *in l. 1.
in 8. q. de confeſſ* & vide quod dico latius *inf. in art. An valeat con-
feßio abſente parte, in tertia fallentia* Fallit ſeptimo † in confeſſio- 14
ne iurata per ea quæ not. Bartu. *in l. 2 ff de inreiur.* coniunctis his
quæ not. Bald. *in l. ſicut. C de repud. hær.* Fallit octauo † in confeſ- 15
ſione facta in extremis ſecundum D. Ant. & Abb. hic per *in l. 1.
& 2. ſup. de ſal. cauſa detecta lega & per c. fi. inf. de ſucceſ ab inteſt.* quia
illa ſecundum eos non ſolum probat, ſed etiam diſponit, *vt in
c. cum tibi. inf de teſt.* & idem tenet Flor. *in l. de iu debito in fin. ff. de
probation.* ſed † de effectu huius confeſſionis, & an & quando 16
probet, vel præiudicet, vide eleg. per Bart. *in l. cum quis decedens
§. de codicillis de leg 3 & in l. Lucius § quiſquis. de leg. 2* D. Ant. & D.
Abb. plenè *in c fi. de ſucc ab inte.* Bart. *in l. qui vxo. ff. de auro & arg.
leg. & l. ſi quis in grau. § 1 per illum text ff ad Sillan* Bald. *in l. ratio-
nes. & auth. quod detinet. C. de probat. & in l generaliter in 2. col. &
ibi plenius idem in pen. col ver. quæro. C. de non num. pec & in l 2. 3. col.
ſup. de fal. cau. adiec. leg.* Cyn. *in l. 1. in fi. C de ſacroſ. eccle.* & ibi Bald.
in repetitione pen col. ver. ſuper 7 quæſt. Ioan. de Imol. poſt Bald. *in
l. hæredes palam. § fin circa fi ff de teſt.* Bart. *in l. l. 1 & l ſi non deſigna.
C. de fal. cauſ. adiec. leg.* Bald. *in l. fin. in vltim col verſ. modo reuertor
ad literam. ſup. de nõ num pec. & in l. vnica, in 1. col. ſup de confeſ.* Ang.
conſ. ſuo 179. Salyc. *in d. l generaliter.* & vide text. *in l. qui teſtam. ff.
de probat.* alias, autem vt dicebam realiter confeſſio ſine cauſſa
non præiudicat, per dictam *l. cum de indebito in fin.* & per iſtum
text. vt etiam trad. Bald. *in l. inſtrum. in vlt. col. C. de probat. & in c.
2. 2. col.* vbi plenius loquitur, *ſup. eod. tit.* quod eſt verum quãtum
ad plenam probationem, ſi tamen cauſſa allegetur per agentẽ
ex confeſſione talis cõfeſſio inducit ſemiplenam probationẽ,
ſecundum D. Ant. & D. Abb. & Io. de Imol. *hic* referentes Spe.
in tit. de confeſ. § nunc videndũ. ver. quid ſi e ratio. ita dicentes tene-
re Martinum de Fano *per l. inſtrum ſup. de proba.* idem tenet gl. *in
d. l. cum de indebito § fin. in verſ. ſcire.* & idem tenet Lud. Rom. *in l.
nuda ratio. ff. de dona. & in ſua repet. l. admonendi. in 22. col. ff. de iure-
iur.* & idem firmat quod Macheſ. *in ſuis notabilib. not. 14.* & hoc
dicit probari *in d. l. inſtrum.* dicens de hoc eſſe gloſ. *in l inter car-
tulas. ſup. de conuen fiſ. debit lib. 10. & in l 3. § eiuſd. in ver. ſpecies. ff de
teſtib.* Aduerte tamen quia † quando confeſſio ſine cauſa eſt fa- 17
cta in ſcriptura ad faciendũ quod ſcriptura plene probet ſuffi-
cit probari cauſam coniecturalem ad cõfirmationem ſcriptu-
ræ, vbi alias requiritur apertè probatio ſi ſcriptura non eſſet,
ita ſingulariter decidit Nicol. de Matar. quem refert, & ſequi-
tur Bald. *in rub. C. de fide inſtru. in 15 col. ver. ſed quæro ſi in libro.* pro
quo vide quod no. Io. And *in addit.* Spec. *in rubri. de depoſ.* quem
refert & ſequitur A. Ant. *hic*, † vbi dicit quod ſi in libro nũmu- 18
larij reperitur ſcriptum, *debet Titio*: nec exprimitur cauſa, non
intelligitur depoſitum, vel alia cauſa, & ita dicit diffiniſſe Bar.
de Prætis per *d. l. cum indebito. § fin. & l nulla ff. de don.* quod dicit
verum, nam ex præcedentibus præſumitur cauſa, arg. *l. ſi quis ex
argentarijs. § ſi initium. ff. de eden. & l. Titia § idem reſp de verb. oblig.*
An aũt valeat ſtipulatio facta ſine cauſa tangit *hic* D. Ant post

Digitized by Google

Cyn.in l.generaliter.ſupr.de non num.pec.& Ioan. Andr.in addit.
Spec.in tit.de confeſſ.§.nunc videndum.verſ.ſed quæ eſt ratio.& Io.de
Blanaſco ſup.tit.de act.Inſtit.& concludit vna cum gl.in l.2.§.cir-
19 ca.ff.de dol except.† quod ſi cõcludens & ſtipulans, credens cau-
ſam ſubeſſe, quæ non ſubeſt, vel ſolui promittens, hoc credit,
non valet ſtipulatio quo ad effectum, quia nõ obſtabat exce-
ptio, idem quando vterque ſciuit cauſam non ſubeſſe, quia in
pari cauſa potior eſt conditio poſſeſſoris.l.2.C.de condi.ob turp.
cauſ.& reg.iuris in parali.lib.6.ſed Io.de Imol.hic dicit q in quã-
tum D.Ant.vult ſtipulationem non valere quando vterq; ſcit
cauſam nõ ſubeſſe, male videtur loqui, quia tunc vterq; vide-
tur aſſentire in cauſam donationis, ex quo vterq; ſcit cauſam
non ſubeſſe. Quinimo plus dicit Ino.quod vbi promiſſor ſcit
cauſam non ſubeſſe, & ſic videtur velle donare, ſi tamen ſtipu-
lator vidit cauſam aliam ſubeſſe, non videtur effectualiter va-
lere promiſſio, quia non videtur tunc cõſentire in cauſam do-
nationis, ex quo recipit promiſſionem ex alia cauſa, quã ſubeſ-
ſe putet, per l.ſi ego ff.ſi cer.pet. & reſpondet ad l.enim in corpore ff.
de acq.rer do.quod no.in d.l.ſi ego, & hoc dicit eſſe de mente Bal.
in l.generaliter.C.de non num.pec.& pro iſta parte dicit ſecundum
Inn.hic quando promiſſio fit per ſtipulationem ſine confeſſio-
ne, vbi autem fit acceſſoriè ad cõfeſſionem ſine cauſa, vt quia
quis confitetur ſe debere decem Titio, quæ promittit reſpon-
dere per ſtipulationem, tunc videtur clarum quod promiſſio
non obligat eum effectu, cum enim confeſſio facta ſine cauſa
non valet, vt hic patet, non valebit etiam promiſſo acceſſoriè
illi facta, arg.regula acceſſorium.lib.6.& cum iſtis dictis Imo.trã-
ſeo, fateor tamen quod quando promiſſor ſcit cauſam nõ ſub-
eſſe, & ſtipulator non credit cauſam ſubeſſe, quod ſi ſtipulator
poſtea certificatus quod nulla ſuberat cauſa, taciſicer promiſ-
ſionem valebit tanquam ex cauſa donationis, per ea quæ not.
Bar.in l.1.ff.de don & Bald.in l.fal ver.4.quæritur nunquid ſolutum.
20 C.de fur.† Sed dubium eſt quando dubitatur an promiſſor pu-
tauerit, vel ſciuerit cauſam ſubeſſe, an in dubio promiſſio præ-
ſumatur facta ex cauſa donationis? Bart.in l.2.§.ſi circa.ff.de dol.
excep tenet quod in dubio præſumatur facta ex cauſa donatio-
nis, per id quod habetur in l.Campanus.ff.de liber.oper.& in l.hoc
iure ff.de don.ſed contrarium tenet D.Ant.Inno.& D.Abb.hic,
quia in dubio non præſumitur quis velle donare, vt l.cum de in-
debito.ff.de probat.& in l.filiusfa ff.de proba.quia præſumitur ex er-
rore emanaſſe, ideo in dubio obſtabit exceptio niſi probetur
cauſam ſubeſſe, per text.in d.c.circa.& ita referunt tenere Azo.
in ſumma de fid inſtru.in hoc art.& Iac.de Aten.Iac.Butr.& Cyn.
in d.l.generaliter.niſi forte fieret promiſſio coniunctæ perſonæ,
& de modica re, per l.verum ff.de don.inter vir.& vxor.ſecundum
Imol.hic qui reſpondit ad.l campanus.quod ibi ſciebat cauſam
non ſubeſſe, & ad.l.hoc iure pro qua mouebatur Bar.reſpõdet,
quod ibi cõſtabat quod volebat donare. Tu vero pro opinio-
ne Bar.in d.§.circa.videlicet quod in dubio præſumatur dona-
tio vide Bart.in l.ita ſtipulatus in prima opp.primæ partis.de ver.obl.
& in l.nuda ratio ff.de don.idem tenet Bald.in l.ſi.ad ſi ff.ſi cer pet.
& in §.in perſonam in 2.col.Inſt.de actio.& Matt.de Fano vt refert
Ioan.Andr.in addit.Spec.in titu.de confeſſ §.nunc videndum ver.ſed
quæ eſt ratio.Sed contrariam opin.teneo ſequẽdo D.Ant.Imol.
& D.Abb.hic per rationes ſuas, quia omnino non eſt veriſimi-
le quod quis velit iactare ſuum.c.ſuper hoc.de renun.& c.quia ve-
21 riſimile.de præſump & quia vbi poteſt † aſſumi alia cõiectura quã
donationis, illa aſſumi debet, text eſt in l.ſi cum iure.ff.de ſolut.&
hanc opin.in term.tenet Bald.in d.l.generaliter.in 6.q.& gloſſ.
l.nunquid nuda ff.de acqui.rer.dom.& in l.1.in fin.ff.de interrog.ac.&
in l.1.ff.de pollicit.& in d.§.circa.& Feder.in d.l.cum de indebito.§.ſi.
& Io.de Imol.in l.à Titio de verb.oblig.& Lud.Rom.in l.generali-
ter.in 1.car.eo.tit.& Paul.de Caſtr.in d.l.diuortio.eod.tit.& in l.hoc
iure ff.de don.& Azo.in ſumma.C.de non num.pec.& Roffre.in ſuis
libellis in tit.de act.& ſtipu.Bald.in rubr.C.de confeſſ.& in c.1.§.pen.
de contr.inueſt & Spec.in tit.de obliga & ſolut.§.ſequitur.ver.ſi non
aliquis.& §.ſi.ver ſi non reuerſus.& idem tenet Ray.in d.l.Campa-
nus.quem ſequitur D.Ant.& Imol.in c.qualiter.ſupra de pact.di-
centes quod illa.l.Campanus.loquitur in donatione vera non
præſumpta, quia in dubio cauſa donationis non præſumitur,
vt d.l.cum de indebito.in fin.& reſpondet ad l.ſi quis argentum.C.de
22 don.† hoc tamen fallit primò niſi ſtipulator eſſet cõiuncta per-
ſona, & res promiſſa eſſet modica, quia tũc præſumitur dona-
re, vt dicebant D.Ant.& Imol.hic, & hoc tenent Iaco.Butri.&
Bald.in d.l.generaliter.facit l.Procula ff.de probat.& l.ſi ſerum com-
muni.ff.de don.int.vir.& vxor.facit c.& ſi quæſtiones.inf.de ſym &
c.ſtatutum §.inſuper.de reſcriptis.in 6.Secundo † fallit niſi ſtipula- 23
tio eſſet facta ſub conditione, quia tunc valeret etiã ſine cauſa,
vt eſt text.& ibi doct.in d.l.à Titio.de ver.oblig.Tertio † fallit niſi 24
notarius in inſtrumento ſtipulationis diceret, quod promiſſor
ſtipulanti promiſit ex certa animi ſcientia, quia tunc præſumi-
tur donatio ſecundũ Pau.de Caſt.in d.l.hoc iure.ff.de don.Quar-
to † fallit in iuribus incorporalibus, puta ſeruitutibus, quia in 25
talibus non requiritur cauſa, ſecundum Bald.in ca.1.§.ſi quis de
manſo in pe.col.de controuer.inueſt.Quinto † fallit vbi ex cõtractu 26
præambulo præſumi poſſet contra, quia tũc ſi non adſit cauſa
præſumitur facta ex præcedenti cauſa contractus text.eſt & ibi
Bart.in l.triticum.ff.de ver.obli.& ideo dicit Ang.in l.petens.ſup.de
pact.quod licet ſtipulatio facta ſine cauſa non valeat, tamen ſi
pactum nudum præceſſit ſtipulationem ſine cauſa valebit illa
ſtipulatio pacti prætoris vigore.Sexto † fallit niſi aliqua libera- 27
litas ſtipulantis præceſſiſſet, quia tunc promiſſio ſine cauſa re-
munerat, ſecundum Bal.in rubr.C.de confeſſ.& Imol.in l.ſi fundũ
certo die.de ver.obli.pro quo ex tex.& ibi Bat.in l.ſi vero non remu-
nerandi.§.idem Papin.ff.mand.& facit quod ſcribit hic D.Anto.in
alia quæſtione referendo verba Bart.in l.cũ quid.ff.ſi cert.pet.Se-
ptimo † fallit in ſtipulationibus iudicialibus, quia illæ valent 28
etiam ſine cauſa, ſecundum Bal.in d.l.generaliter per id quod no.gl.
in l.1.ad fin.ff.de interrog act.& idem vult Bal.in l.ſed & ſi quis.§.ſi.
ff.ſi quis caut.& addo † quod licet in ſtipulationibus regulariter 29
requiratur cauſa obligatoria, ſeu finalis, ſed ſufficit quæcunq;
cauſa perſuaſiua, vel impulſiua, ita declarat Bal.in d.l.generali-
ter.in 4.q.& in l.pactum quod dotali in.7.q.C.de collat.per l.creditor.
§.1.ff.mand.& l.actio.de ver.obli.Quinimo dicit Bal.in l.2.C.de fi-
deicom quod ſufficiẽs cauſa eſt obligatio naturalis vel naturale
motiuum ante obligandi, & re obligatio ad antidora & remu-
neratoria iuxta l.ſed & ſi lege.§.conſuluit.ff.de pet.har.eſt ſufficiẽs
cauſa, ad hoc facit quod no.gloſſ.in c.ſi fœneraris.ad fi.gl.14.q.3.
Aduerte etiam quia agens ex ſimulatione, licet non exprimat
cauſam, obtinebit ſi poſtea in proceſſu probat cauſa, ſecũdum
Bald.not ab.in d.l.generaliter.in 5.& 7.q.& vltra prædicta de iſta
materia valeat ſtipulatio facta ſine cauſa, vide per Bald.hic &
Spec.in tit.de feud.§ quoniam.ver.4.quæritur & ibi per Ioan.And.
in addi per Bal.in d.§ in perſonam.Inſt.de act.aliquid per Imol.in
c.qualiter.de pac.plenè per Lud.Rom.in d.l.generaliter.in 1 char.
de ver.obl Salyc.in d.l.generaliter.C.de non num pec.Imol.plenè in
d.l.à Titio.Bal.in l.iuriſgentium.§ ſi cum nulla ff.de pact.Ang.in l.ſi
diuortio.de ver.obl.Flor.in d.l.cum de indebito § ſi.& quod no.Bal.
in l.pact.in 17.q.C.de colla.Ex prædictis infert hic D.Ant.referen-
do dicta Bart.in l.cum quid ff.ſi cer.pet.ad quęſtionem, † ſi do ali- 30
cui pecuniam ſimpliciter dicendo, tolle hanc pecuniã, an prę-
ſumatur donatio? & concludit q ſi perſona cui datur eſt pau-
per, & dans eſt diues, præſumitur donatio facta cauſa eleẽmo-
ſynæ, & idem ſi non eſt pauper, ſed coniuncta perſona dando
aliquid leue, & idem præceſſerunt merita illius cui datum eſt,
alleg.l.ſed ſi ſuſceperit.§.1.ff.de iud.l.verum.& l.ſi ſeruus communis.de
proba.& l.ſi vero non remunerandi.§.idem Papin.ff.mand.alias præ-
ſumitur datum animo repetendi per.l.cum de indebito.ff.de prob.
adde quod hæc dicta Bart.& D.Anto.ſequitur D.Abb.in ca.ſi
quæſtiones.in 1.col.inf.de ſym.& Paul.de Caſt.in d.l.cum quid,
pro quibus vide optimè.quod no.Bal.in l.2.in 1.col.C.de iure do.
vbi allegauit gl.in l.quia dotis.ff.ſol.mat.& quædam alia, pro qui-
bus etiam tamen facit quod no.Bal.in l.1.circa fi.ver.quæro nun-
quid mulier.C.ad Velleia.vbi dicit quod mulier quæ pro alio ſol-
uit, non videtur ſoluere in dubio animo donandi, ſed repetẽ-
di, niſi ex coniecturis contra præſumatur, quia ille pro quo eſt
ſolutum eſt ſoluentis conſanguineus, vel ſoluens eſt multum
potens, & mouetur per glo.ibi in l.& ſi ego ff.ad Vell ad idem ad-
duco quod no.Bar.in l.frater à fratre.in 1.q.ff.de cond.indeb.quem
refert & ſequitur Paul.de Caſt.in l.certi condi.§.ſi nummos.circa
med.ff.ſi cer.pet.vbi dicũt † quod ſi mutuo alicui pecuniam meã 31
tuo nomine, nõ videor tibi donare illam pecuniam: & pro cõ-
firmatione prædictorum, vide Bal.in l.etiã.de fideicom.vbi vult
† quod pecunia eccle.ſimpliciter data per prælatum alicui cẽ- 32
ſeatur mutuum, non donatio, vide etiam quod plene habetur
per omnes doct.in l.alimenta.& in l.ſi filius.vbi Bald.& Butrig.
C.de neg.geſt.& in l.ſi patrono.eo.tit.& in c.cum haberet de eo qui du-
xit in matr.quam pol.& Bart.in l.2.in prin.ver.3.quæro,& ibi Imol.
ff.de dona.& gloſſ.in c.ſanctorum.12.q.2.vbi plene examinant, an
tradens ſimpliciter alimẽta alicui videatur tradere animo do-
nandi,

Digitized by Google

nandi,an vero animo repetendi,de quo etiam poſuit Barto. *in*
tract. ſuo de alim. vide etiam quod not. plene Bar. Io. de Imol. &
doct. *in l. quæ dotis ff ſolu. matrim.* & tex. cum gloſſ. *in l. idemq;. §.*
ſi cum mandauero ff mand. & in l. Seia. & ibi Bart. *ff. de dot. præleg.*
& Pet de Anch. plenè *conſi. ſuo 17. in quæſtione illa cum adhibitus*
ad ſtipulandam dotem præſumatur adhibitus animo donandi, faciunt
etiam ad prædicta quæ ſcribit Bart. *in § neq; Caſtren. l. 1. ff de col-*
lat. bon & Bart. & Bald. *in l. filiæ cuius. §. eam habere. C fam erciſc.*
33 vbi ponit † an pater qui ſimpliciter tradit libros filio ſtudenti
videatur eos tradidiſſe animo donandi, & an veniant in colla-
tione, de qua quæſt. ponit Bart. *in tract. ſuo. de duob. fratribus, &*
ibi Bald. *in additionib.* & Bald. *in l. ſi donatione in fin. C. de collat. &*
in l. macedonianı. C. ad Macedon. & in l. 1. ff. ſolut. matr. & aliquid
ponit Ludou. Rom. *in l. donationes in concubinam. §. pater. ff. de*
34 *dona.* Quid † autem ſi quis dicat, concedo tibi hanc rem, nul-
la cauſa expreſſa, an præſumatur conceſſiſſe ex cauſa donatio-
nis? dic quod ſic, tex. eſt *in l. vxori. §. fin. & ibi* gloſſ. *& ibi etiam*
clarè Bart. *de leg. 3.* idem probatur *in l. fin. in princ. cum* gloſſ. *&*
ibi doct. ff. de donat. & in l. prohibere. §. plane. in ver. concedere. ff.
quod vi aut clam. ad idem eſt text. *in c. paſtoralis. inf. de donat.* quē
ad hoc allegat Dom. Abb. ita concludens *in cap. cum venerabi-*
lis. inf. de except. quod eſt verum ſecundum eum, niſi alia con-
iectura ſumi poſſet, vt ſi tibi à me petenti equū in commodatū
duxero dicens concedo tibi iſtum equum, arg. *l. Titia. § idem*
35 *reſpondit, de verb. oblig.* vbicunque † enim ratio ſubiectæ mate-
riæ aliud ſuaderet, tunc per verbum concedo, ſimpliciter pro-
latum non intelligitur facta donatio, vt eſt text. *in c. P. & G. ſu-*
pra de offi. deleg. & in c. ad audientiam. inf. de præſcript. & in d. c. cum
36 *venerabilis. de except.* Prædictis adde † quod licet traditio ſim-
pliciter facta in dubio non videatur facta animo donandi, vt
ſupra dictum eſt, tamen ſi pecunia datur in refectione domus,
quam quis aliàs nō fuiſſet facturus, ſemper cenſetur facta ani-
mo donandi, ad hoc eſt caſus notabilis *in l. ſed ſi mors. § fin ff de*
donat. int. vir. & vxor. nec eſt mirandum, quia refectiones ædi-
ficiorum in multis ſunt priuilegiatæ propter ornatum ciuita-
tis, vt eſt text. *in l. creditor, qui ob reſtitutionem. ff. ſi cert. pet. & in*
l. ſi ventri. §. 1. ff. de priu. credit. & in l. 1. ff. de ceſſ. bon. & in l. quod ſi
vir. ff. de donat. int. vir. & vxor. facit. *l. cætera. quaſi per totam legem*
de leg. 1. & text. *in c. conſuluit inf. de Iudæis, & in l. fin. C. de Iudæis.*
37 Quid † autem ſi quis ſimpliciter vſus eſt iſto verbo, do tibi
hanc rem, an videatur donare? quidam tenuerunt quod ſic,
quia dare eſt dominium tradere, vt *in § ſic itaque Inſtit. de action.*
ſed contrarium tenet Ioan. de Imol. *in l. ſi fundum certo die. ff. de*
verb. oblig. per regulam ſupra dictam, & reſpondet *ad § ſic itaque.*
38 quod ibi ſolum dicitur quod † donare eſt dominium tradere,
non autem ibi dicitur quod ſi nulla cauſa interueniat præſu-
matur cauſa donationis, ſed dubium reſtat an ſi quis dat alicui
pecuniam dicendo ſimpliciter, tolle hanc pecuniam, cùm iſta
non ſit donatio, vt ſæpius dictū eſt, an cenſeatur mutuum, an
vero depoſitum? effectus eſt magnus. Cyn. & Bald. *in l. incen-*
dium. C. ſi cert. pet. dicunt quod cenſetur depoſitum, non autē
mutuum, & idem tenet Ang. *in l. cum quid. ff. ſi cert. pet.* pro quo
bene facit text. *in l. dies ſponſaliorum. in prin. ff. depoſ.* ſed Paul. de
Caſt. *in d. l. cum quid.* concludit quod cenſetur mutuum, vel de-
poſitum ex cōiecturis præcedentibus, quib. nō apparentibus,
præſumitur ſecundū quod magis vtile eſt tradēdi, Raph. tamē
Fulg. ibi dicitur inhærere ſententiæ Cyn. *in d. l. incendium.* ſed
magis placet opinio Pau. de Caſt. quam, rectè intuenti, non
improbat Bal. *in d. l. incendiū. in fi.* & quia quis videtur tradere
in eam cauſam, quæ magis eſt fauorabilis tradenti, vt eſt tex. *in*
l. 3. & 4. ff. de ſolut. ex prædictis dicit Bart. *in d. l. cum quid.* quem
ſequitur ſimpliciter D. Ant. *hic*, ſe putare quod ſi teſtis induca-
tur ad probandū mutuū, & dicat neſcio ſi fuit mutuū, vel quid,
tamen hoc ſcio quod in mei præſentia ſibi numerauit tantam
pecuniam, & ipſe recepit, quod ex hoc facto in dubio proba-
bitur quod eſt mutuum, nam teſtis dicit factū, ex quo ſequitur
iuris præſumptio, ſubdit tamen ibi Bar. & do. Ant. *hic* quod li-
cet illud procedat in teſte, nō tamen ſufficit in parte, & ideo ſi
in libello meo dico quod ſecundo dixi tali, tolle hanc pecu-
niam, & ipſe accepit, quam denegat mihi reſtituere, ideo peto
ipſum mihi condemnari ex mutuo, libellus, nō procedet: nam
licet ex facto partis præſumatur, tamen debet ab ea allegari vt
l. ſi adulteram cum inceſtu. §. idem Pollioni in fin. ff. de adult. & ſic
non ſufficeret libellum præſumptiuè concludere. Nec ob. *l.*
omnes. §. Lucius, & quod ibi notatur. *ff. quæ in fraud. cred.* quia re-

ſpondent Bar. & D. Ant. quod §. *Lucius.* procedit quando fa-
ctum, ex quo aliquid præſumitur non eſt factum actoris pro-
ponentis, ſed eſt factum alterius, nam quando eſt factū mei li-
bellantis nolo quod aliquid præſumatur illud debeo dicere,
& allegare vt *in d. §. idem Pollioni.* Adde q; inſtrum. omnia dicta
Bar. & D. Ant. refert & ſequitur Ang. *in d. l. omnes in § Lucius ff.*
quæ in fraud. cred. ex quibus tria collige: primo quod teſtis de-
ponens ſuper his quæ ſunt iuris ſufficienter deponit ſi ſimpli-
citer narrat factum ex quo iudex poſtea pręſumit ius. Secūdo
ſume limitationem ad illud q; dicitur ſufficere q; libellus pre-
ſumptiuè concludat, vt eſt tex. *in d. § Lucius.* quia illud eſt verū
quando factū ex quo aliquid pręſumitur nō eſt factū libellan-
tis. Tertio collige intellectū ad. § *idem Pollioni.* videlicet quod
dum dicitur quis debet allegare ius ſibi cōpetens, vt procedat
quando ſurgit ex facto ꝓprio. Circa primum dic breuiter, † q; 39
in nullo teſtis nō poteſt deponere per verba iuris, ſed debet de-
ponere de ipſo facto, ex quo reſultat iuris pręſumptio, alias nō
valeret eius dictū, niſi reduceretur ad factū, ſaltem ex lata vo-
cabuli ſignificatione, ſecundum gl. & doct omnes *in l. ſtip. la-*
tio iſta. §. hoc quoq; de verb. obl. & Bart. & Bald. *in l. 1. C. de vſur.* &
Spec. *in tit. de teſte § nunc tractandū. in 7. col verſ. quid ſi quis petat.*
& inf. eo. § circa fin. ver. hoc quoq; notandum. & in tit. de ſyndico. §.
1. ver. ſed hinc obſtat. & Ioan. And. *in addit.* Spec. *in tit de teſte §.*
nunc videndum. in prima addit. verſ in quantum tamen de artic. meiſ.
& Do. Anto. *in c. cum ad ſedem. in 5. char. de reſtit. ſpol. & in c. licet*
cauſam in pe. car. de probat & in c. cum cauſam in l. primo in 3. car.
ſupra de teſtib. & in c. ſicut de re iud. & Bart. *in l. 1. 3. colum. ff. ſi cert.*
pet. & in l. mutanum in princ ff de acquir. hæred & Bal. *in c. quanto.*
in fin. de iud. & Lud. Rom pleniſſimè *in l. ſtcendum in 4. colu. de*
verb. obl. & Bald. *in l. vnica. in vltima car. C. de confeſſ.* & Ioan. de
Imol. *in l. inter partes in fin ff de re iud.* & Petr. de Anch. *conſil.*
ſuo 288. & conſ. 411 in fin. facit ad hoc quod not. Bart. *in l. de mi-*
nore. §. tormenta. ff. de quæſt. Sed aduerte † quia vbi ſupra con- 40
cluſum fuit ratione qualitatis perſonæ propter ecſtatiuē cau-
ſæ præſumi denegationem, quid ſi tradens dixit in traditione
fuiſſe expreſſam cauſam, aduerſarius vero negat fuiſſe expreſ-
ſam, & producit teſtes ad probandū iſtam negatiuam, qui de-
bent nos non recordamur de verbis interuentis tempore tra-
ditionis, nec quis contractus fuerit celebratus inter partes, ſed
bene recordamur, & ſciunt, q; nulla cauſa ſit expreſſa, & ma-
ximè illa cauſa de qua dicit actor an per tales teſtes ꝓbetur iſta
negatiua? tangit Cyn. *in l. ſi præſide. C. donat. ante nupt.* & con-
cludit quod ſic, quia ſatis eſt quod recordentur de eo à quo
pendet ſententia orationis, quod dictum refert & ſequitur *ibi*
Bald. *in fin. commenti* dicens quod eſt dictum notandum, &
menti tenendum, ad quod dicit faciendā eſſe vnam manum.
¶ † Circa ſecundum in quantum Bart. & D. Ant. dicebant nō 41
ſufficere, quod libellus præſumptiuè concludat quando agi-
tur de facto libellantis, adde quod contrarium videtur velle
Butrig. *in l. ſi quis nec cauſam. §. 1 ff ſi cert. pet.* vbi dicit quod cum
quidam egiſſet furti, & ſimpliciter dixiſſet rem furatam fuiſſe
contractatam per ipſum conuentum, nec adiecisſet contra vo-
luntatem meam, dubitatū fuit, an talis libellus deberet ad-
mitti: decidit libellum nihilominus proceſſiſſe, quia iuris pre-
ſumptio eſt quod adſit contraria voluntas niſi cōtrarium pro-
betur, vt *ibi & l. qui vas. in §. vetare. ff. de furt.* Sed Raph. Fulg.
in d. l. ſi quis. nec cauſam. concordat opiniones, dicens quod di-
ctum Butr. procedit quādo expreſſa erat actio & cauſa nomi-
nata in libello, vt quia furti agebat, quia ſatis eſt expreſſa vo-
luntas ſua contraria, dictū antē Bat. *in l. cum quid.* & D. Ant. *hic*
ꝓcedit quādo cauſa actionis nō fuit dicta nominatim in libel-
lo, vt ſi ago cōtra te, & peto centū, quę tibi numeraui, nec dico
ex cauſa mutui, nec cā actionis eſt nominata, & tūc nō ſufficit
libellū pręſumptiuè cōcludere, & ita propriè loquitur Bart. &
per hoc habes pulchram declarationē ad dictū Bar. & D. Ant.
hic. Secundo intellige dictum Bat. & D. Ant. non ſufficere q;
libellus tali modo præſumptiuè concludat, eſſe verum ſi à reo
opponatur, ſed ſi reus opponat tunc talis libellus procederet,
& poſtea poſſet pro actore declarari, ita decidit Rap. Fulg. *in d.*
l. cum quid per text. in l. fin. C. de an. except. & l. ſi quis intentione. ff.
de iud. & in l. idem Pomponius. §. fin. ff de rei ven. ſed aduerte quia
contra doctrinam *hic*, & D. Ant. vrgere videtur doctrina Ino.
in c. fin ſupra de libell. oblat. quam ſequitur Io. And. do. Ant. Pet.
de Anch. & Abb. vbi dixit notabiliter † quod ſi quis petit de- 42
cē ab eccleſia, quę dicit ſe mutuaſſe eccleſię, procedit libellus,

licet non allego verſum in vtilitatem eccleſiæ vel conſenſum
capituli affuiſſe, quæ tamen ſunt neceſſaria ad faciendū quod
eccleſ. teneatur ex mutuo, iuxta ea quæ habentur per gloſſ. &
& Arch. 10. q. 2. *c. hoc ius*, & per Innoc. *in c. grauis. uſ. depoſit. & in
c. quod quibuſdam. de fideiuſſ.* quia ſufficit quod iſta poſtea probē-
tur in proceſſu circa merita, adeo quod circa inſtantiam rei nō
teneatur iſta exprimere in libello, ergo cum ibi nō teneatur ex-
primere in libello qualitatem illam ſubſtantialem verſionis in
vtilitatem, quæ à iure non præſumitur, multo fortius dicendū
eſt ꝙ in caſu Bar. *in d. l. cum qui.* non ſit neceſſe exprimere quali-
tatem mutui, quæ aūt præſumitur vt ſup. probatū eſt, ſed ſuffi-
cere debet dicere, peto mihi reſtitui pecuniam, quam mutua-
ui. Sed pro concor. dic, quod Inn. *in præall. c. ſi. de lib. oblat.* loqui-
tur quando in libello deducitur factum, quod ſecūdum ſuam
naturam habet producere certam & indeterminatam obliga-
tionem, prout eſt quando dicit mutuum eccleſiæ factum: nam
cum tale factum ſui natura & inclinatione inducat obligatio-
nem, eo ipſo quod concluditur eccleſiam condemnari, intel-
ligitur tacitè dixiſſe mutuū eſſe tale, de quo eccleſia debet cō-
demnari, ſed dictum Bart. & D. Ant. loquitur quādo variat fa-
ctum, quod ſecundum ſui naturam non concludit certam &
determinatam cauſam obligatoriam, ſed potius eſt iniquum
& indiſtinctum, & aptum ad plura, vt contingit quando ali-
quis repetit pecuniam ab aliquo, ex eo quia dixit, tolle iſtam
pecuniam, & ille accepit, & ideo quia poſſet eſſe quod fuit do-
natio, vel mutuum, aut depoſitū, vel aliud ratione huius am-
biguitatis non admittitur libellus, & ita formaliter concordat
hanc doctrinam tandem Imol. *in cap. ſuper hoc. in vndecima co-
lum. de remiſſ.* & hoc ante eum videtur voluiſſe D. Ant. *in c. ſigni-
ficantibus. in 21 colu. ſupra de lib. obl.* de quo Imol. non fecit men-
tionem, & ſi recte aduertamus iſta doctrina effectualiter vi-
detur concordare cum illa doctrina Fulgoſ. *in l. ſi quis nec cau-
ſam* §. 1. *ſupra relat.* Sed aduerte quia ſi ſumus in caſu quo ex cō-
iecturis per illa prima verba, tolle hanc pecuniam, non præſu-
matur donatio, ſi cōſtat quod maxime expediat agenti, quod
ſit potius mutuum, quàm depoſitum, vel econtra, quia illa vi-
detur fuiſſe cauſa contractus, vt ſupra dixi poſt Cyn. & Bald.
in d. l. incendium, ſatis videtur ceſſare æquiuocatio, vel ambigui-
tas, ratio, quia ſatisfit tunc iuris præſumptioni ſi deduca-
tur libellus ad certam ſpeciem obligationis, dicendū eſt quod
libellus ille procedat, per *d.* §. *Lucius.* & per alia iura volentia
43 ſufficere, † quod libellus habeat concluſionem præſumpti-
uam, vt not. Bart. *in l. adulterium cum inceſtu.* §. *idem proditori. de
adult.* & Anton. *in c. dilecti. in 7. colum. de iudic.* & prout eſt quan-
do quis agit rei vendicatione, quia ſufficit dicere peto talem
rem, quia ſui dominus, quia præſumptiuè concluditur, quod
in præſenti ſum dominus, vt dicit Specul. *in tit. de act. & pet.* §. *ſe-
quitur. in 4. colum. ver. quid ſi ago. & ibi.* Ioan. Andr. *addit.* & Ant.
in cap. 2. in 11 colum. de lib. obli. & Rot. *deciſ. 313. in ordine nouiſſimo
incip. Item ſi in libello* licet glo. *in l. certum* §. *ſed ſi fundum. ff. de con-
feſſ.* tenuerit contrarium quam ſequitur *ibi* Bartol. poſt Cyn. &
Bald. *in l. ſi minorem* C. *de in integr. reſtit. & in l. edita in 17. colum.*
C. *de edend.* Sed illam gloſſ. reprobat Bald. *in l. vnica. in 21. colum.*
C. *de confeſſ.* & contra etiam videtur text. & doct. *in cap. præterea.
il 2. de tranſact.* & ea quæ habentur *in l. ſiue poſſidetis.* C. *de probat.*
quia vt videmus in iudicis plurimum fauet libellus, *vt l. ſi quis
interrogat ambigua ff. de iudic. & c. conſtitutus. de relig. dom.* & not.
Bartol. *in l. fina.* §. *& ſi iurameto. ff. de iureiuran.* cum concordanti-
bus, & ideo fortè propter hoc dici poteſt quod doctrina Bart.
& D. Anton. non ſit vera niſi forte ſaluaremus eam, vt pro-
cedat quando tempore porrectionis libelli non apparet an
ſubeat aliqua coniectura per quam præſumi poſſet, quod per
illa verba, tolle hanc pecuniam, voluerit donare, vel omni cō-
iectura donationis ceſſante, non appareat, an magis expediret
actori, quod eſſet mutuum, quam depoſitum, vel econtra,
quod tamen erit, vt plurimum, Illud tamen ſufficeret, quod
libellus præſumptiuè concludat vt *dicto.* §. *Lucius.* Limita pri-
44 primo non procedere in pœnitentialibus, † quia ibi quæri-
mus verum, non præſumptiuè, ita ſingulariter decidit Dom.
Anton. *in cap. ſignificantibus. in 11. colum. de lib. obli.* & ita dicit vel-
le Innocent. *in cap. nouit. de iudic.* quod tene menti, quia ſi age-
retur in iudicio per viam denunciationis Euangelicæ, quia
tunc agitur ad pœnitentiam ſeu ad correctionem peccati, non
ſufficeret quod libellus præſumptiuè concluderet. Secundo
limita illud † procedere in præſumptione iuris ſecundum An- 45
gel. *in dicto* §. *Lucius.* quaſi ſentiat Angel. ibi illum tex. non pro-
cedere in alijs præſumptionibus hominis vel facti, de quibus
habetur per gloſſ. *in cap. is qui fidem. infra de ſponſ. & in cap. frater-
nitatem. 14. diſtin. & in cap. ferrum 50. diſtinct. & in l. fin. ff. quod met.
cauſ.* aduerte etiam quia per regulam *dict.* §. *Lucius.* deciditur
quod eleganter voluit Dom. Anton. poſt gloſſ. *in cap. conſtitu-
tus. in pen. colum. infra de relig. dom.* vbi dixit notanter, quod quā-
do in libello ad petitionem rei deductæ requiritur reſciſſio
contractus, vel quod pars ceciderit à contractu ſufficit rem
petere quaſi tacite petat reſciſſionem contractus non expreſ-
ſe, & ſic ſufficit libellum tacite concludere, licet ex verbis in
libello deductis non appareat concluſio, pro quo dicit quod ſi
minor, vel Eccleſia, petit rem quam vendidit ſibi reſtitui, pro-
cedit libellus, licet non petatur contractus reſciſſio, per hoc
etiam determinatur quod voluit gloſſ. notabilis, *in c. quia præ-
ſulatus. 1. quæſtio. 4.* quæ vult, † quod ſufficiat ſpoliato in libello 46
ſe narrare ſpoliatum, quia ſatis tunc præſumitur concluſiſſe,
quod reſtituatur, quam gloſſ. ſequitur Bald. *in ea. quæſt. in 2. col.
de milit. vaſſal. qui contu. eſt.* & Dom. Anton. *in cap. examinata. de
iudic* pro qua eſt text. *in cap. conquerente. de reſtit. ſpoliat. & in cap.
notam.* quem ibi ad hoc ponderat Archidiac. *in ca. in primis. cir-
ca princ. 2. quæſt. 1.* & Dominicus *in cap. præcepta 55 diſtin.* & Bald.
in authent. habita in 6. colum. verſicul. ſed reuoco in dubium. C. *ne fil.
pro patr.* & de iſto artic. an & quando admittatur libellus præ-
ſumptiue concludens, vltra prædicta vide Cyn. *in l. ſi non con-
tincti. in 7. colum.* C. *de iureiur. & in l. nec exemplum.* C. *de falſ.* Bald.
in l. 1. in princip. ff. de edendo, & in l. certum §. *ſed ſi fundum ff. de con-
feſſ.* Fulgen. *in l. quicunque.* C *de ſeru. fug.* Ludouic. Roman. *in d. l.
cum quid.* Paul. de Caſtren. *in l. ſi minorem.* C. *de in integ. reſtit. min.*
Quid in exceptionibus an in eis ſufficiat præſumptiua conclu-
cluſio? Vide Bartol. *in l. 1 ff. de except.* Circa tertium dum colli-
gebam ex dictis Bartol. *in l. cum quid.* & Dom. Anto. *hic*, † quod 47
quis cogitur allegare ius ſibi competens ex facto proprio, vt
poſſit ex eo ſe iuuare, per text. *in l. ſi adulterium cum inceſtu.* §. *idē
Pollioni ff. de adulter.* pro hoc vide Bartol. *in dicto* §. *idem Pollioni*
Bald. *in l. venia.* C. *de in ius vocando.* & quod not. Bartol *in l. pri-
ma in vltim colum. verſicu. quæro quid ſi exceptio ff de except. & in leg.
cum de in rem verſo. ff. de vſur.* Bald. & Angel. *in l. penultim.* C. *de
præſcript. long. tempor.* Angel. *in l. cum qui.* § *in hoc. ff. de publicat.* &
quod not. Bald. *in leg. generaliter in 1. & 2. colum. de epiſc. & cler.*
bene facit quod not. gloſſ. *in cler. appellanti. de appell.* & Ioannes
Andr. *in cap. accedens, il 1 vt lite non conteſt.* & quod not. Ioannes
de Imol. *in dict. clemen. appellanti de appellat.* ſuper illa gloſſ. & ibi
Dom. Cardin. *in 5. quæſtio.* vbi allegant text. *in dict.* §. *idem Pol-
lioni.* & ibi Bartol. *in dict. l. cum quid*, facit quod not. Bartol. *in l.
fin.* C. *de in integr. reſtitut. min.* & Dom. Anton. *in cap. 1. in 2. colum.
ſupra de in integr. reſtitut.* vbi dicunt † quod non ſufficit ad petē- 48
dam reſtitutionem, quod minor dicat ſe læſum, niſi alleget ſe
læſum ſui facilitate, licet aliter dicat Iuan. de Imol. *in d. c. 1.* fa-
cit text. *in l. ſi quis ex aliena ff. de iud. & in l. ex quacunque.* & quod
ibi plene not. Bartol. *ff. ſi quis in ius voc. non ier.* & Innocent. *in cap.
præterea de cler. percuſſ. cum ſuis concordantibus.* facit text. *in l. ſcire
oportet.* §. *ſcire autem ff. de accuſat. tut.* ad idem quod not. Paul.
de Caſtre. *in l. ſi minorem ff. de in integ. reſtit. min.* vbi dicit † quod 49
licet qui ſemel eſt dominus ſemper præſumatur dominus, ta-
men oportet hoc allegare, ſed contra iſta videtur caſus *in c. aſ-
ſerte. infra de præſumpt.* vbi eſt caſus † quod iudex pronunciat ex 50
cauſa ſurgente à facto partis, licet ab ea non fuerit allegata:
ſed pro ſolutione dic quod aliquando præſumptio oritur aliū-
de quam ex facto eius de cuius fauore agitur, & tunc iudex ex
ea poteſt ſe fundare, etiam ſi non allegetur per partem, vt eſt
text. *in cap. Raynutius. infra de teſtament.* vbi iudex fuit motus ex
iure non allegato per partem: ſi vero præſumptio, ſeu excu-
ſatio ſurgit ex facto partis, & tunc aut iſtud factum partis non
emanat in iudicio nec eſt redactum in ſcriptis, & ex iſto non
poteſt iudex ſe fundare, niſi fuerit allegatum per partem, & ita
loquitur text. *in d.* §. *idem Pollioni.* Aut præſumptio ſurgit ex
facto partis emanans in iudicio, & tunc ex ea poteſt ſe iudex
fundare, etiam ſi non fuerit allegata, & iſte eſt propriè caſus *in
c. aſſerte. de præſumpt.* ratio eſt iſto vltimo caſu, † quia cum hoc 51
conſtet in actis dicitur eſſe notorium vt eſt text. *in ca. cum olim.
de verbor. ſignificat.* & not. Innocent. *in c. ex inſinuatione. de appell.*
& ideo iudex poteſt ex ſuo officio ſupplere, ſecundum ea quæ
not.

Digitized by Google

not. Bartol. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infec. & doct.
noſtri in cap. bonæ. il 1. ſupra de poſtul. prælat. & hanc diſtinctionem
pro maiori parte ſumo ex dictis domin. Abba. egregiè ſuper
hoc loquentis in d. cap. afferte. in 2. colum. & ex his quæ multum
eleganter ſcribit Domin. Anton. in repet. cap. noſtra. 14. char. ver.
per hoc dicebam pridie. de cohab. cleric. & in cap. peruenit. impendit. co-
lum. de emptio. & vendit. vbi in hoc vltimo membro diſtinctionis
dom. Anton. mouetur per ea, quæ not. Innocent. in cap. paſto-
ralis. de except. & per ea quæ not. Bartol. in l. eum qui ita. §. 1. de
verbor. obligat. & in l. 1. ff. ſi cert. peta. & per quædam alia iura. In
52 glo. ſuper verbo cauſam. in fi. not. iſtam gloſſ. volentem † quod
confeſſio facta parte abſente non noceat confitenti, & hinc
ſumpta occaſione Ioan. de Imol. poſt Petr. & Cyn. in l. generali-
ter. C. de non num. pecu. & Bartol. in l. certum. §. ſi quis abſente. ff.
de confeſſ. & in l. non ſolum. §. ſi liberationis verba ff. de liber. leg. &
in l. vnica. C. de confeſſ. & Ioan. Andr. in addit. Specul. in titul. de
confeſſ. §. nunc videndum. ver. quid ſi confiteor. & dom. Anton. hic
53 multum diffuſè proſequitur, † an confeſſio emanans parte ab-
ſente valeat, & tradidit regulam quod confeſſio extraiudicia-
lis non præiudicat, ſi fiat parte abſente, vt not. gloſſ. in ca. fin. de
confeſſ. & in l. vnica C. de confeſſ. & in l. cum de indebito. §. fin. ff. de
probat. & dicit quod iſtam opin. communiter ſequuntur citra-
54 montani maximè Bartol. in d. §. ſi liberationis. dicens † quod qui
agit ex cōfeſſione in vltima voluntate emanente parte abſente
ſuccumbit, ſi aliud non probetur, vt l. Lucius. §. quiſquis. de leg. 2.
& l. Aurelius. §. idem quæſijt. de lib. legat. licet ſecundum eum poſ-
ſit poſtea agere, vt ex vltima voluntate, propter talem confeſ-
ſionem in teſtamento factam, vt patet in dictis iuribus. Fallit
55 † tamen prædicta regul. ſecundum eum in dependentibus à ſola
voluntate confitentis, quia in illis non exigitur præſentia par-
tis in confeſſione extraiudiciali, vt ſi quis confiteatur ſe hære-
dem alicuius, nam præiudicat confeſſio etiam reſpectu abſen-
tium, per ea quæ notantur in l. fin. ff. de interrog. action. & in l.
Pomponius ſcribit ſi negotium. & l. Neſennius. ff. de neg. geſt. & hoc
ſi ille poterat adire, alias non inferat præiudicium quo ad ab-
56 ſentes, vt patet in d. l. fin. Secundo † fallit ſecundum aliquos,
quando confeſſio fit ad liberandum, nam tunc præiudicabit
quo ad exceptionem doli, licet fiat in abſentia partis, vt not.
gloſſ. in l. idem in duobus. ff. de pact. & Imol. hic, & Bartol. in d. §. ſi
liberationis, & reſpondet ad contraria Bald. tamen ſuper hoc
57 quandam ponit diſtinctionem. Tertio † fallit in confeſſione
facta in epiſtola vt l. publia. §. final. ff. depoſit. quia per illam vide-
tur quis loqui abſenti dum ſcriptura præſentatur vice abſen-
tis, ideo tunc præiudicat, vt l. Arriani. C. de hæret. & quia ibi ſcri-
58 ptura fit ad finem vt veniat ad abſentem. Quarto † fallit quan-
do confeſſio fit in ſcriptura libelli vel exceptionis productæ per
partem, l. cum precum. C. de liber. cau. & not. Barto. in d. l. certum.
§. ſi quis abſente. cum ibi offeratur iudici ad finem vt detur parti
vt in authen. offeratur. C. de lit. conteſt. & quamuis Bartol. in l. nuda.
59 de dona. dixerit † quod ita demum confeſſio facta in libello no-
ceat, quando libellus eſt ſcriptus manu ipſius confitentis, ſecus
ſi manu alterius ſit, limitando l. cum precum. præallegat. tamen iſta
limitatio non placet Imol. hic, quia ſi eſſet vera l. cum precum.
hodie nobis ſeruiret de vento, quia rariſſimè contingit quod li-
bellus ſit ſcriptus manu partis, ita quòd illa l. cum precum. loqui-
tur indiſtinctè, ergo indiſtinctè eſt intelligenda. cap. quia circa. de
60 priuileg. & l. de precio. de public. & † quia ea videtur ratio quando
libellus eſt ſcriptus manu alterius non producens videtur con-
fiteri contenta in libello, notatur per Innocen. in c. cum venera-
bilis. de except. & in c. cum olim de cenſ. & ideo debet præiudicare
confeſſio facta in ipſo libello, ex quo talis ſcriptura porrigitur
ad finē vt veniat ad aliam partem, de quo dicit ſe plene dixiſſe
61 in d. l. nuda. Quinto † fallit ſecundum dom. Anton. & Imol. hic
niſi ſit aliquis præſens, qui vice & nomine abſentis acceptet cō-
feſſionem, quia tunc proderit abſenti, etiam ſi acceptans non
habeat mandatum, dummodo abſens primo eum ratificet, &
ita dicunt tenere Ioan. Andr. in addit. Specul. in tit. de confeſſ. §.
nunc videndum. ver. quod ſi confiteor tunc. & Bartol. in d. §. ſi libera-
62 tionis. Sexto † fallit quando confeſſio eſt facta in libro rationū,
quia ſi liber peruenit ad partem ſcriptura videtur loqui ipſi par-
ti vice partis, & ideo tunc præiudicat ſecundum Bartol. in d. l.
nuda. Sed Imol. hic dicit dictum Barto. eſſe verum quando liber
continens confeſſionē in fauorem abſentis eſt ſcriptus eo man-
dante expreſſè, vel tacitè, ex conſuetudine. arg. l. vel vniuerſo-
63 rum ff. de pignor. act. † cum enim mercatores conſueuerunt con-
ficere librum rationum per alios videtur eis tacitè mandatum
vt ſcribant rationes in libro, vt not. Iac. Butrig. in l. 1. C. de eden.
& in l. ſi quis ex argentarijs. §. rationes. ff. de eden. & in l. quadam. §.
nummularios. eod. tit. ſecus dicit Imol. hic eſſe ſi liber ille rationū
eſſet confectus eo non mandante expreſſe vel tacite, † vt quia 64
factus per aliquem non mercatorem, qui pro ſui memoria con-
ficit ſibi librum rationum, nam tunc confeſſio facta in tali libro
cenſetur nuda & nullius valoris, vt eſt text. in d. l. nuda. ſecun-
dum vnum intellectū, & ideo licet liber ille perueniat ad eum
in cuius fauorem tendit confeſſio non probabit. Septimo † 65
fallit ſecundum Innocen. hic confeſſione facta in omnia alia
ſcriptura, quæ producitur vt parti aduerſæ tradatur, quia tunc
eſt eadem ratio, quæ eſt in epiſtola, vel libello. Octauo † fallit 66
ſecundum aliquos, quando confeſſio fit in reali, quia poteſt
quis habere pro derelicto in abſentia alterius, vt l. 1. per totum. ff.
pro derelict. facit quod not. Innocen. in cap. veniens de reg. iur. &
Ioan. And. in cap. cum pridem. de pac. & hoc videtur ſentire Barto.
in d. §. ſi liberationis. & in l. poſtquam litis. C. de pact. Sed Innoc. hic
dicit quod fortè aliud eſt renunciare iuri etiam abſenti, quia
iſtud videtur quemadmodum eſſe habere rem pro derelicto,
tunc bene poſſet fieri in abſentia partis, vt ſentit gloſ. in d. l. poſt-
quam litis. C. de pact. Sed Innoc. in d. c. veniens. aliud eſt confiteri
rem eſſe alterius, quia per hoc non videtur habere rem pro de-
relicta, ſed videtur potius in alium velle transferre, ideo tunc
non perdit dominium ſi non transferatur in alium l. ſciendum. &
l. nec videm. ff. ex quib. cau. maior. & eſt de mente Bart. in l. cum te-
ſtamentum. C. de iur. & fac. igno. & idem videtur velle Bald. hic: &
& ideo tradit hic Imo. doctrinam, † quod ſi cōfiteor rem meam 67
eſſe tuam, quæ non ſit penes te, quod ex hac confeſſione non
transfertur dominium, quia tunc concurrerent fictus, titulus,
& ficta traditio etiam, & ratio, cum duæ fictiones ſimul concur-
rere non poſſunt vt l. 1. C. de dot. promiſſ. non transfertur domi-
nium vt expreſſe decidit Bart. in l. ſi rem aliquam in 2 col de acquir.
poſ. ita dicens tenere Cyn. in l. qui rem. C. locat. quinimo dixit Bar.
notanter in d. l. ſi rem aliquam. † quod cōcurrentibus illis duabus 68
fictionibus nō transfertur dominium etiam in eccleſiam. & ita
dicit ſe habuiſſe in facto in quadam emphyteuſi, & hoc appro-
bat hic Imol. dicens aliud tamen ſenſiſſe Bart. in l. cum falſa. C. de
iur. & fact. igno. & remittit ad not. per ſe in d. l. ſi rem aliquam. ſub-
dens hoc procedere in confeſſione extraiudiciali, ſed ſi in iudi-
cio confiteor rem quæ mea eſt eſſe tuam, habeor pro condem-
nato, l. certum. §. 1. ff. de confeſſ. & no. Bar. in d. l. cum falſi, ideo tunc
videtur, quod ſi ſequatur traditio vigore talis cōfeſſionis trans-
fertur dominium, ſic quando auctoritate ſententiæ pro te latæ
in rei vendicatione, licet iniuſte fieret traditio, transfertur do-
minium, iuxta not. per gl. Inſt. de off. iud. § fin. & in l. Pomponius §.
ſi iuſſu. ff. de acquir. poſſ. Aduerte tamen circa prædicta, † quod li- 69
cet confeſſio parte abſente non probet plene, facit tamen ſemi-
plenam probationem, vt notanter voluit Bar. in l. admonendi ff.
de iureiur. per ea quæ habentur in d. l. 1. ff. de adult. & ſequuntur
Abb. & Innoc. hic dicentes ſecundùm Anto. hic multum ſingu-
lariter, quod forte de æquitate canonica poſſet dici, quod va-
leret confeſſio etiam abſente parte, quia ſecundum æquitatem
canonicam ſola mens videtur ſufficere dummodo de illa con-
ſtet. & hoc videtur ſecundū eum voluiſſe gloſ. ſing. in c. quotiens
cordis oculus 1. quæſt. 7. quod maxime videtur procedere ſecun-
dum eum, quando fieret ex aliqua cauſa ſtimulante conſcien-
tia: & allegat quod habetur in l. Titius. ff. de conſt. pec. & hoc di-
ctum ſequitur ſimpliciter Imol. hic dicens hoc eſſe ſingulariter
notandum: Sed iſtud dictum non placet Dom. Abb. hic, quia
præſuppoſito quod gloſ. in d. c. quotiens. ſit vera loquitur in alio
caſu, nam illa gloſ. loquitur quando verba diſpoſitiua confe-
runtur in tertiu præſentem, vt quia dicitur, promitto tibi, quod
dabo Titio decem, quo caſu oritur obligatio naturalis etiam de
iure ciuili. Sed ſecus eſt quando verba reſpiciunt abſentem, vt
puta dico, promitto tali abſenti decem, quia ibi obligatio na-
turalis oritur, quia non eſt cui acquiratur, vt not. gloſ. & doct.
in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ſtipulatus. ff. de verbor. obligat. & in l. 1. ff.
de pact. & in l. abſenti. ff. de donat. & in l. qui abſenti. ff. de acquir.
poſſ. hoc confirmat Dom. Abb. per iſtum text. per quem patet
quod ſicut de iure ciuili non valet confeſſio ſine cauſa, ita nec
de iure canonico, & ſicut de iure ciuili extraiudicialis confeſſio
in criminalibus non plene præiudicat, vt habetur in l. capite
quinto. ff. de adult. ita nec de iure canonico, c. quam ſit graue. infra
de exceſſ. prælat. & habetur per Innoc. & doct. in c. ad ſicilerias. ſupra

licet non allego verſum in vtilitatem eccleſiæ vel conſenſum
capituli affuiſſe, quæ tamen ſunt neceſſaria ad faciendũ quod
eccleſ. teneatur ex mutuo, iuxta ea quæ habentur per gloſſ. &
& Arch. 10. q. 2. c. *hoc ius*, & per Innoc. *in c. grauis inſ. depoſit. & in*
c. quod quibuſdam de fideiuſſ. quia ſufficit quod iſta poſtea probẽ-
tur in proceſſu cũ ca merita, adeo quod circa inſtantiam rei nõ
teneatur iſta exprimere in libello, ergo cum ibi nõ teneatur ex-
primere in libello qualitatem illam ſubſtantialem verſionis in
vtilitatem, quæ à iure non præſumitur, multo fortius dicendũ
eſt quod in caſu Bar. *in d. l. enim qui.* non ſit neceſſe exprimere quali-
tatem mutui, quæ aũt præſumitur vt ſup. probatũ eſt, ſed ſuffi-
cere debet dicere, peto mihi reſtitui pecuniam, quam mutua-
ui. Sed pro concor. dic, quod Inn. *in præall. c. ſi. de lib. oblat.* loqui-
tur quando in libello deducitur factum, quod ſecũdum ſuam
naturam habet producere certam & indeterminatam obliga-
tionem, prout eſt quando dicit mutuum eccleſiæ factum: nam
cum tale factum ſui natura & inclinatione inducat obligatio-
nem, eo ipſo quod concluditur eccleſiam condemnari, intel-
ligitur tacitè dixiſſe mutuũ eſſe tale, de quo eccleſia debet cõ-
demnari, ſed dictum Bart. & D. Ant. loquitur quãdo variat fa-
ctum, quod ſecundum ſui naturam non concludit certam &
determinatam cauſam obligatoriam, ſed potius eſt iniquum
& indiſtinctum, & aptum ad plura, vt contingit quando ali-
quis repetit pecuniam ab aliquo, ex eo quia dixit, tolle iſtam
pecuniam, & ille accepit, & ideo quia poſſet eſſe quod fuit do-
natio, vel mutuum, aut depoſitũ, vel aliud ratione huius am-
biguitatis non admittitur libellus, & ita formaliter concordat
hanc doctrinam tandem Imol. *in cap. ſuper hoc. in vndecima co-*
lum. de renunc. & hoc ante eum videtur voluiſſe D. Ant. *in c. ſigni-*
ficantibus. in 21 colu. ſupra de lib. obl de quo Imol. non fecit men-
tionem, & ſi recte aduertamus iſta doctrina effectualiter vi-
detur concordare cum illa doctrina Fulgoſ. *in l. ſi quis nec cau-*
ſam § 1. ſupra relat. Sed aduerte quia ſi ſumus in caſu quo ex cõ-
iecturis per illa prima verba, tolle hanc pecuniam, non præſu-
matur donatio, ſi cõſtat quod maxime expediat agenti, quod
ſit potius mutuum, quàm depoſitum, vel econtra, quia illa vi-
detur fuiſſe cauſa contractus, vt ſupra dixi poſt Cyn. & Bald.
in d. l. incendium, ſatis videtur ceſſare ęquiuocatio, vel ambigui-
tas, ratio, quia ſatisfit tunc iuris præſumptioni ſi deduca-
tur libellus ad certam ſpeciem obligationis, dicendũ eſt quod
libellus ille procedat, per *d. § Lucius* & per alia iura volentia
43 ſufficere, † quod libellus habeat concluſionem præſumpti-
uam, vt not. Bart. *in l. adulterium cum inceſtu. §. idem proditori. de*
adult. & Anton. *in c. dilecti. in 7. colum de iudic.* & prout eſt quan-
do quis agit rei vendicatione, quia ſufficit dicere peto talem
rem, quia ſui dominus, quia præſumptiuè concluditur, quod
in præſenti ſum dominus, vt dicit Specul. *in tit. de act. & pet. §. ſe-*
quitur. in 4 colum ver. quid ſi ago. & ibi. Ioan. Andr. *addit.* & Ant.
in cap. 2. in 11 col. in de lib. obli. & Rot. *deciſ. 313. in ordine nouiſſimo*
incip. item ſi in libello licet glo. *in l. certum § ſed ſi fundum ff. de con-*
feſſ. tenuerit contrarium quam ſequitur *ibi* Bartol. poſt Cyn. &
Bald. *in l. ſi minorem C. de in integr. reſtit. & in l. edita. in 17. colum.*
C. de edend. Sed illam gloſſ. reprobat Bald. *in l. vnica. in 21. colum.*
C. de confeſſ. & contra etiam videtur text. & doct. *in cap. præterea.*
il 2. de tranſact. & ea quæ habentur *in l. ſiue poſſidetis. C. de probat.*
quia vt videmus in iudicis plurimum fatet libellus, *vel ſi quis*
interrogat ambigua. ff. de iudic. & c. conſtitutus. de relig. dom. & not.
Bartol. *in l. fina § & ſi iurauero. ff. de iureiuran.* cum concordanti-
bus, & ideo fortè propter hoc dici poteſt quod doctrina Bart.
& D. Anton. non ſit vera niſi forte ſaluaremus eam, vt pro-
cedat quando tempore porrectionis libelli non apparet an
ſubeat aliqua coniectura per quam præſumi poſſet, quod per
illa verba, tolle hanc pecuniam, voluerit donare, vel omni cõ-
iectura donationis ceſſante, non appareat, an magis expediret
actori, quod eſſet mutuum, quam depoſitum, vel econtra,
quod tamen erit, vt plurimum, illud tamen ſufficeret, quod
libellus præſumptiuè concludat vt *dicto §. Lucius.* Limita pri-
44 primo non procederet in pœnitentialibus, † quia ibi quæri-
mus verum, non præſumptiuè, ita ſingulariter decidit Dom.
Anton. *in cap. ſignificantibus. in 11 colum. de lib. obli.* & ita dicit vel-
le Innocent. *in cap. nouit de iudic.* quod tene menti, quia ſi age-
retur in iudicio per viam denunciationis Euangelicæ, quia
tunc agitur ad pœnitentiam ſeu ad correctionem peccati, non
ſufficeret qood libellus præſumptiuè concluderet. Secundo

limita illud † procedere in præſumptione iuris ſecundum An- 45
gel. *in dicto §. Lucius.* quaſi ſentiat Angel. ibi illum tex. non pro-
cedere in alijs præſumptionibus hominis vel facti, de quibus
habetur per gloſſ. *in cap. is qui fidem. infra de ſponſ. & in cap. frater-*
nitatem. 14. diſtin. & in cap. ferrum 50. diſtinct. & in l. fin ff. quod met.
cauſ. aduerte etiam quia per regulam *dict. § Lucius.* decidi:tur
quod eleganter voluit Dom. Anton. poſt gloſſ. *in cap. conſtitu-*
tus. in pen. colum. infra de relig. dom. vbi dixit notanter, quod quã-
do in libello ad petitionem rei deductæ requiritur reſciſſio
contractus, vel quod pars ceciderit à contractu ſufficit rem
petere quaſi tacite petat reſciſſionem contractus non expreſ-
ſe, & ſic ſufficit libellum tacite concludere, licet ex verbis in
libello deductis non apparet concluſio, pro quo dicit quod ſi
minor, vel Eccleſia, petit rem quam vendidit ſibi reſtitui, pro-
cedit libellus, licet non petatur contractus reſciſſio, per hoc
etiam determinatur quod voluit gloſſ. notabilis, *in c. quia præ-*
ſulatus. 1. quæſtio. 4. quæ vult, † quod ſufficiat ſpoliato in libello 46
ſe narrare ſpoliatum, quia ſatis tunc præſumitur concluſiſſe,
quod reſtituatur, quam gloſſ. ſequitur Bald. *in ea. quæſt. in 2. col.*
de milit. vaſſal. qui contu. eſt. & Dom. Anton. *in cap. examinata. de*
iudic pro qua eſt text. *in cap conquerente. de reſtit. ſpoliat. & in cap.*
notam. quem ibi ad hoc ponderat Archidiac. *in ca. in primis. cir-*
ca prim. 2. quæſt. 1. & Dominicus *in cap. præcepta. 55 diſtin.* & Bald.
in authent. habita in 6. colum. verſicul. ſed reuoco in dubium. C. ne fil.
pro patr. & de iſto artic. an & quando admittatur libellus prę-
ſumptiue concludens, vltra prædicta vide Cyn. *in l. ſi non con-*
tendit. in 7. colum. C. de furtiis. & in l. nec exemplum. C. de falſ. Bald.
in l. 1. in princip. ff. de edendo, & in l. certum § ſed ſi fundum ff. de con-
feſſ. Fulgen. *in l. quicunque. C. de ſeru. fug.* Ludouic. Roman. *in d. l.*
cum quid. Paul. de Caſtren. *in l. ſi minorem. C. de in integ reſtit. min.*
Quid in exceptionibus an in eis ſufficiat pręſumptiua conclu-
ſio? Vide Bartol. *in l. 1 ff. de except.* Circa tertium dum colli-
gebam ex dictis Bartol. *in l. cum quid.* & Dom. Anto. *hic*, † quod 47
quis cogitur allegare ius ſibi competens ex facto proprio, vt
poſſit ex eo ſe iuuare, per text. *in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idẽ*
Pollioni ff. de adulter. pro hoc vide Bartol. *in dicto §. idem Pollioni*
Bald. *in l. venia. C. de in ius vocando.* & quod not. Bartol. *in l. pri-*
ma. in vltim colum verſicu. quæro quid ſi exceptio ff. de except. & in leg.
cum de in rem verſo. ff. de vſur. Bald. & Angel. *in l penultim. C. de*
præſcript. long. tempor. Angel. *in l. cum qui. § in hoc. ff. de publicat.* &
quod not. Bald. *in leg. generaliter in 1. & 2. colum. de epiſc. & cler.*
bene facit quod not. gloſſ. *in cler. appellanti. de appell.* & Ioannes
Andr. *in cap. accedens. il 1 vt lite non conteſt.* & quod not. Ioannes
de Imol. *in dict. clemen. appellanti. de appellat.* ſuper illa gloſſ. & ibi
Dom. Cardin. *in 5. quæſtio.* vbi allegant text. *in dict. § idem Pol-*
lioni. & ibi Bartol. *in dict. l. cum quid*, facit quod not. Bartol. *in l.*
fin. C. de in integr. reſtitut. min. & Dom. Anton. *in cap. 1. in 2. colum.*
ſupra de in integr. reſtitut. vbi dicunt † quod non ſufficit ad petẽ- 48
dam reſtitutionem, quod minor dicat ſe læſum, niſi alleget ſe
læſum ſui facilitate, licet aliter dicat Ioan. de Imol. *in d. c. 1.* fa-
cit text. *in l. ſi quis ex aliena ff. de iud. & in l. ex quacunque* & quod
ibi plene not. Bartol. *ff. ſi quis in ius voc. non ier.* & Innocent. *in cap.*
præterea de cler. percuſſ. cum ſuis concordantibus. facit text. *in l. ſcire*
oportet. §. ſunt autem ff. de excuſat. tut. ad idem quod not. Paul.
de Caſtre. *in l. ſi minorem ff. de in integ. reſtit. min.* vbi dicit † quod 49
licet qui ſemel eſt dominus ſemper præſumatur dominus, ta-
men oportet hoc allegare, ſed contra iſta videtur caſus *in c. af-*
ferte. infra de præſumpt. vbi eſt caſus † quod iudex pronuntiat ex 50
cauſa ſurgente à facto partis, licet ab ea non fuerit allegata:
ſed pro ſolutione dic quod aliquando pręſumptio oritur aliũ-
de quam ex facto eius de cuius fauore agitur, & tunc iudex ex
ea poteſt ſe fundare, etiam ſi non allegetur per partem, vt eſt
text. *in cap. Raynutius. infra de teſtament.* vbi iudex fuit motus ex
iure non allegato per partem: ſi verò præſumptio, ſeu excu-
ſatio ſurgit ex facto partis, & tunc aut iſtud factum partis non
emanat in iudicio nec eſt redactum in ſcriptis, & ex iſto non
poteſt iudex ſe fundare, niſi fuerit allegatum per partem, & ita
loquitur text. *in d. §. idem Pollioni.* Aut præſumptio ſurgit ex
facto partis emanans in iudicio, & tunc ex ea poteſt ſe iudex
fundare, etiam ſi non fuerit allegata, & iſte eſt propriè caſus in
c. afferte. de præſumpt. ratio eſt iſto vltimo caſu, † quia cum hoc 51
conſtet in actis dicitur eſſe notorium vt eſt text. *in ca. cum olim.*
de verbor. ſignificat. & not. Innocent. *in c. ex inſinuatione. de appell.*
& ideo iudex poteſt ex ſuo officio ſupplere, ſecundum ea quæ
not.

not. Bartol. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infec. & doct.
noſtri in cap. bona. il 1. ſupra de poſtul. prælat. & hanc diſtinctionem
pro maiori parte ſumo ex dictis domin. Abba. egregiè ſuper
hoc loquentis in d. cap. afferte. in 2. colum. & ea his quæ multum
eleganter ſcribit Domin. Anton. in repet. cap. noſtra. 14. char. ver.
per hoc dicebam pridie. de cohab. cleric. & in cap. peruenit. in penult. co-
lum. de emptio. & vendit. vbi in hoc vltimo membro diſtinctionis
dom. Anton. mouetur per ea, quæ not. Innocent. in cap. paſto-
ralis. de except. & per ea quæ not. Bartol. in l. eum qui ita. §. 1. de
verbor. obligat. & in l. 1. ff. ſi cert. peta. & per quædam alia iura. In
52 glo. ſuper verbo cauſam. in fi. not. iſtam gloſſ. volentem † quod
confeſſio facta parte abſente non noceat confitenti, & hinc
ſumpta occaſione Ioan. de Imol. poſt Petr. & Cyn. in l. genera-
liter. C. de non num. pecu. & Bartol. in l. certum. §. ſi quis abſente. ff.
de confeſſ. & in l. non ſolum. §. ſi liberationis verba ff. de liber. leg. &
in l. vnica. C. de confeſſ. & Ioan. Andr. in addit. Specul. in titul. de
confeſſ. §. nunc videndum. ver. quid ſi confiteor. & dom. Anton. hic
53 multum diffusè proſequitur, † an confeſſio emanans parte ab-
ſente valeat, & tradidit regulam quod confeſſio extraiudicia-
lis non præiudicat, ſi fiat parte abſente, vt not. gloſſ. in ea. fin. de
confeſſ. & in l. vnica C. de confeſſ. & in l. cum de indebito. §. fin. ff. de
probat. & dicit quod iſtam opin. communiter ſequuntur citra-
54 montani maxime Bartol. in d. §. ſi liberationis. dicens † quod qui
agit ex cõfeſſione in vltima voluntate emanente parte abſente
ſuccumbit, ſi aliud non probetur, vt l. Lucius. §. quiſquis. de leg. 2.
& l. Aurelius. §. idem quæſijt. de lib. legat. licet ſecundum eum poſ-
ſit poſtea agere, vt ex vltima voluntate, propter talem confeſ-
ſionem in teſtamento factam, vt patet in dictis iuribus. Fallit
55 † tamen prædicta regul. ſecundum eum in dependentibus à ſola
voluntate confitentis, quia in illis non exigitur præſentia par-
tis in confeſſione extraiudiciali, vt ſi quis confitetur ſe hære-
dem alicuius, nam præiudicat confeſſio etiam reſpectu abſen-
tium, per ea quæ notantur in l. fin. ff. de interrog. action. & in l.
Pomponius ſcribit ſi negotium. & l. Neſennius ff. de neg. geſt. & hoc
ſi ille poterat adire, alias non inferat præiudicium quo ad ab-
56 ſentes, vt patet in d. l. fin. Secundo † fallit ſecundum aliquos,
quando confeſſio fit ad liberandum, nam tunc præiudicabit
quo ad exceptionem doli, licet fiat in abſentia partis, vt not.
gloſſ. in l. idem in duobus. ff. de pact. & Imol. hic, & Bartol. in d. §. ſi
liberationis, & reſpondet ad contraria Bald. tamen ſuper hoc
57 quandam ponit diſtinctionem. Tertio † fallit in confeſſione
facta in epiſtola vt l. publia. §. final. ff. depoſit. quia per illam vide-
tur quis loqui abſenti dum ſcriptura præſentatur vice abſen-
tis, ideo tunc præiudicat, vt l. Arriani. C. de heret. & quia ibi ſcri-
58 ptura fit ad finem vt veniat ad abſentem. Quarto † fallit quan-
do confeſſio fit in ſcriptura libelli vel exceptionis productæ per
partem, l. cum precum. C. de liber. cau. & not. Barto. in d. l. certum.
§. ſi quis abſente. cum ille offeratur iudici ad finem vt detur parti
vt in authen. offeratur. C. de lit. conteſt. & quamuis Bartol. in l. nuda.
59 de dona. dixerit † quod ita demum confeſſio facta in libello no-
ceat, quando libellus eſt ſcriptus manu ipſius confitentis, ſecus
ſi manu alterius ſit, limitando l. cum precum. præallegat. tamen iſta
limitatio non placet Imol. hic, quia ſi eſſet vera l. cum precum.
hodie nobis ſeruiret de vento, quia rariſſimè contingit quod li-
bellus ſit ſcriptus manu partis, ita quòd illa l. cum precum. loqui-
tur indiſtincte, ergo indiſtincte eſt intelligenda. cap. quia circa. de
60 priuileg. & l. de precio. de public. & † quia ea videtur ratio quando
libellus eſt ſcriptus manu alterius non producens videtur con-
fiteri contenta in libello, notatur per Innocen. in c. cum venera-
bilis. de except. & in c. cum olim de cenſ. & ideo debet præiudicare
confeſſio facta in ipſo libello, ex quo talis ſcriptura porrigitur
ad finẽ vt veniat ad aliam partem, de quo dicit ſe plene dixiſſe
61 in d. l. nuda. Quinto † fallit ſecundum dom. Anton. & Imol. hic
niſi ſit aliquis præſens, qui vice & nomine abſentis acceptet cõ-
feſſionem, quia tunc prodeſt abſenti, etiamſi acceptans non
habeat mandatum, dummodo abſens primo eum ratificet, &
ita dicunt tenere Ioan. Andr. in addit. Specul. in tit. de confeſſ. §.
nunc videndum. ver. quod ſi confiteor tunc. & Bartol. in d. §. ſi libera-
62 tionis. Sexto † fallit quando confeſſio eſt facta in libro rationũ,
quia ſi liber peruenit ad partem ſcriptura videtur loqui ipſi par-
ti vice partis, & ideo tunc præiudicat ſecundum Bartol. in d. l.
nuda. Sed Imol. hic dicit dictum Barto. eſſe verum quando liber
continens confeſſionẽ in fauorem abſentis eſt ſcriptus eo man-
dante expreſsè, vel tacitè, ex conſuetudine. arg. l. vel vniverſo-
63 rum. ff. de pignor. act. † cum enim mercatores conſueuerunt con-

ficere librum rationum per alios videtur eis tacitè mandatum
vt ſcribant rationes in libro, vt not. Iac. Butrig. in l. 1. C. de eden.
& in l. ſi quis ex argentarijs. §. rationes. ff. de eden. & in l. quadam. §.
nummularios. eod. tit. ſecus dicit Imol. hic eſſe ſi liber ille rationũ
eſſet confectus eo non mandante expreſſè vel tacite, † vt quia 64
factus per aliquem non mercatorem, qui pro ſui memoria con-
ficit ſibi librum rationum, nam tunc confeſſio facta in tali libro
cenſetur nuda & nullius valoris, vt eſt text. in d. l. nuda. ſecun-
dum vnum intellectũ, & ideo licet liber ille perueniat ad eum
in cuius fauorem tendit confeſſio non probabit. Septimo † 65
fallit ſecundum Innocen. hic confeſſione facta in omnia alia
ſcriptura, quæ producitur vt parti aduerſæ tradatur, quia tunc
eſt eadem ratio, quæ eſt in epiſtola, vel libello. Octauo † fallit 66
ſecundum aliquos, quando confeſſio fit in reali, quia poteſt
quis habere pro derelicto in abſentia alterius, vt l. 1. per totum ff.
pro derelict. facit quod not. Innocen. in cap. veniens de reg. iur. &
Ioan. And. in cap. cum pridem de pac. & hoc videtur ſentire Bartò.
in d. § ſi liberationis. & in l. poſtquam lite. C. de pact. Sed Innoc. hic
dicit quod fortè aliud eſt renunciare iuri etiam abſenti, quia
iſtud videtur quemadmodum eſſe habere rem pro derelicto,
tunc bene poſſet fieri in abſentia partis, vt ſenſit gloſ. in d. l. poſt-
quam lite. C. de pact. Sed Innoc. in d. c. veniens. aliud eſt confiteri
rem eſſe alterius, quia per hoc non videtur habere rem pro de-
relicta, ſed videtur potius in alium velle transferre, ideo tunc
non perdit dominium ſi non transferatur in alium l. ſciendum. &
l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maior. & eſt de mente Bart. in l. cum te-
ſtamentum. C. de iur. & fac. igno. & idem videtur velle Bald. hic: &
& ideo tradit hic Imo. doctrinam, † quod ſi cõfiteor rem meam 67
eſſe tuam, quæ non ſit penes te, quod ex hac confeſſione non
transfertur dominium, quia tunc concurrerent fictus titulus,
& ficta traditio etiam, & ratio, cum duæ fictiones ſimul concur-
rere non poſſunt vt l. 1. C. de dot. promiſſ. non transfertur domi-
nium vt expreſſe decidit Bart. in l. ſi rem aliquam in 2. col. de acquir.
poſ. ita dicens tenere Cyn. in l. qui rem. C. locat. quinimo dixit Bar.
notanter in d. l. ſi rem aliquam. † quod cõcurrentibus illis duabus 68
fictionibus nõ transfertur dominium etiam in eccleſiam, & ita
dicit ſe habuiſſe in facto in quadam emphyteuſi, & hoc appro-
bat hic Imol. dicens aliud tamen ſenſiſſe Bart. in l. cum falſa. C. de
iur. & fact. igno. & remittit ad not. per ſe in d. l. ſi rem aliquam. ſub-
dens hoc procedere in confeſſione extraiudiciali, ſed ſi in iudi-
cio confiteor rem quæ mea eſt eſſe tuam, habeor pro condem-
nato, l. certum. § 1. ff. de confeſſ. & no. Bar. in d. l. cum falſi, ideo tunc
videtur, quod ſi ſequatur traditio vigore talis cõfeſſionis trans-
fertur dominium, ſic quando auctoritate ſententiæ pro te latæ
in rei vendicatione, licet iniuſte fieret traditio, transfertur do-
minium, iuxta not. per gl. Inſt. de off. iud. § fin. & in l. Pomponius §.
ſi iuſſu. ff. de acquir. poſſ. Aduerte tamen circa prædicta, † quod li- 69
cet confeſſio parte abſente non probet plene, facit tamen ſemi-
plenam probationem, vt notanter voluit Bar. in l. admonendi. ff.
de iureiur. per ea quæ habentur in d. l. 1. ff. de adult. & ſequuntur
Abb. & Innoc. hic dicentes ſecundùm Anto. hic multum ſingu-
lariter, quod forte de æquitate canonica poſſet dici, quod va-
leret confeſſio etiam abſente parte, quia ſecundum æquitatem
canonicam ſola mens videtur ſufficere dummodo de illa con-
ſtet, & hoc videtur ſecundũ eum voluiſſe gloſ. ſing. in c. quotiens
cordis oculus 1. quæſt. 7. quod maxime videtur procedere ſecun-
dum eum, quando fieret ex aliqua cauſa ſtimulante conſcien-
tia: & allegat quod habetur in l. Titius. ff. de conſt. pec. & hoc di-
ctum ſequitur ſimpliciter Imol. hic dicens hoc eſſe ſingulariter
notandum: Sed iſtud dictum non placet Dom. Abb. hic, quia
præſuppoſito quod gloſ. in d. c. quotiens. ſit vera loquitur in alio
caſu, nam illa gloſ. loquitur quando verba diſpoſitiua confe-
runtur in tertiũ præſentem, vt quia dicitur, promitto tibi, quod
dabo Titio decem, quo caſu oritur obligatio naturalis etiam de
iure ciuili. Sed ſecus eſt quando verba reſpiciunt abſentem, vt
puta dico, promitto tali abſenti decem, quia tibi obligatio na-
turalis oritur, quia non eſt cui acquiratur. vt not. gloſ. & doct.
in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ſtipulatus. ff. de verbor. obligat. & in l. 1. ff.
de pact. & in l. abſenti. ff. de donat. & in l. qui abſenti. ff. de acquir.
poſſ. hoc confirmat Dom. Abb. per iſtum text. per quem patet
quod ſicut de iure ciuili non valet confeſſio ſine cauſa, ita nec
de iure canonico, & ſicut de iure ciuili extraiudicialis confeſſio
in criminalibus non plene præiudicat, vt habetur in l. capite
quinto. ff. de adult. ita nec de iure canonico, c. quam ſit graue. infra
de exceſſ. prælat. & habetur per Innoc. & doct. in c. at ſi clerici. ſupra
de iud.

deſid. in princip. & in cap. per inquiſitionem. ſupra de elect. hoc idem
confirmatur per gloſ. in cap. fin. ſupra de confeſſ. quæ indiſtincte
70 † vult quod confeſſio facta parte abſente non valeat, maxime
quia de iure canonico quis non videtur poſſe ſtipulari alteri et-
iam in cauſa fauorabili, per text. in cap. quamquam. de vſur. lib. 6.
in reſtitutione vſurarum requiritur quod perſona ſit publica,
fatetur tamen Domin. Abb. quod ſi verba conferuntur in præ-
ſentem, vt quia promitto tibi quod dabo decem Titio abſenti,
per viam denunciationis euangelicæ potero compelli ad ſoluen-
dum, & ita dicit ſe nouiſſime mire ſtudendo ſaluare gloſſ. in d.
cap. quoties, ſed contra me promittentem directo agi non pote-
rit, nec per illum cui promiſſio facta eſt, quia ſua non intereſt,
& ſine actione non experitur. vt l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de neg.
geſt. nec per illum abſentem, quia alteri per alterum, &c. l. ſti-
pulatio iſta §. alteri. de verbor. obligat. Non obſtat. cap. 1. de pact.
quia reſpondetur quod loquitur in pacto inito cum illo cuius
intereſt pactum ſeruari, merito directo poteſt agere de iure ca-
nonico, ſed in caſu noſtro pactum fuit initum cum illo cuius
non intereſt, & iſta dicit Dom. Abb. eſſe bene notanda, quia
alibi non ſunt diſcuſſa, & ad hoc reducenda eſſe quæ ipſe ſcri-
pſit ſupra in proœm. Gregor. & iſta ſunt ſubſtantialiter omnia, quæ
in hoc paſſu à noſtris doct. hic ſcripta reperio. Tu autem ad-
uerte addendo dictis eorum primo, inquantum dicunt, quod
confeſſio emanans in vltima voluntate non valet in vim con-
feſſionis, & ideo poſſet reuocari, dic quod iſta in term. fuit de-
ciſ. Bartol. ita expreſſe determinantis in l. cum quis decedens. §. co-
dicillis. de leg. 3. & Bald. in l. rationes. in 2. colum. C. de probatio. per
text. in l. Aurelius. §. final. ff. de liber. legat. idem expreſſe decidit
Dom. Anton. in cap. fin. in antepen. colum. inf. de ſucceſſ. ab inteſt. &
ſequitur ibi dom. Abb. hanc opin. tenet Nicol. de Matar. in l.
generaliter. C. de non numer. pecu. pro quo Bald. ibi alleg. text. & ibi
Innoc. in d. c. cum dilectus de ſucceſ. ab inteſt. refert tamen Petr. ibi
tenere contra, ſed Bald. in prealleg. l. generaliter. 9. quæſt. diſtin-
guit quod aut loquimur de iuris ciuilis rigore, & talis confeſſio
non probat obligationem propter abſentiam partis, vt l. fin. ff.
de interrog. act. Aut de æquitate, & debet hæres ſtare in caſu præ-
dicto confeſſioni defuncti fauore animæ, vt ff. de iure dot. l. ſi ego.
§. 1. & quod not. 1. quæſt. 8. c. quotiens cordis oculus, & per c. parochiano.
de ſepult. & ſic in hoc videtur approbare illud ſingulariter dictũ
71 dom. Anto. hic ſupra relatum, † pro quo facit quod not. Bald.
in l. rationes. circa fin. C. de proba. vbi dicit quod confeſſio facta in
foro pœnitentiali, vel in foro ſpirituali non requirit præſentiam
partis, & ideo non poteſt reuocari, & alleg. cap. quamquam. de
vſur. in 6. & not. in d. cap. quotiens cordis oculus, & idem dicit An-
gel. in d. l. cum quis decedens. §. codicillis. pro quo bene facit, quod
not. Bald. in cap. innotuit. de elect. in fin. 1. colum. vbi dicit, quod in
cauſis eccleſiaſticis & ſpiritualibus valet confeſſio abſente ad-
uerſario, ſed illud dictum dom. Anto. mihi non placet per plu-
rimas rationes aſſignatas per dom. Abb. hic, & illud dictum im-
pugnat dom. Abb. in c. fin. in 8. colum. ſupra de confeſſ. pro quo fa-
cit quod not. Ioan. Andr. in addit. Spec. in tit. de ceſſio. act. §. cum
72 ſequitur circa prin. † vbi dicit quod ceſſio actionum non poteſt
fieri abſenti niſi interueniat nuncius vel epiſtola, ſed melius fa-
cit text. in c. ſi tibi abſenti. de præben. in 6. dum dicit, licet ius tuum
dici valeas non acquires, nec dicit cap. parochiano. de ſepul. & alia
iura quæ dicunt hæredem de iure canonico teneri ex delicto
defuncti, vbi aliàs de iure ciuili non tenentur, quia loquuntur
quando clarè & per veras probationes conſtat de delicto de-
functi, niſi forte reſtringamus dictum dom. Antonij hic, ad ter-
minos de quibus loquitur Bald. in d. l. generaliter, videlicet quan-
do confeſſio illa abſente parte emanat in vltima voluntate, ma-
xime in piam cauſam, quia ſicut alleuiatur ſolemnitas de iure
canonico in vltimis voluntatibus vt eſt text. in c. cum eſſes. & c. re-
latum. il 1. infra de teſtamen. ita & de æquitate canonica dicamus,
quod confeſſio valeat ſi fiat in vltima voluntate, licet deficiat
partis præſentia: nec huic determinationi obſtabit. c. cum dile-
ctus, præallegatum, quia ibi confeſſio non fuit plene probata, quia
per teſtes deponentes verbis enunciatiuis non plenè probatur
confeſſio, & quamuis iſte paſſus ſit multum dubius, fortè ta-
men verius eſt quod dixi, pro quo vide Bald. in authen. ſimiliter
in 1. colum. C. ad leg. falc. vbi dicit, quod confeſſio in piam cau-
ſam nõ requirit præſentiam partis, ad idem facit quod not. Bal.
in l. illud. in fin. 1. colum. C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi dixit quod in cau-
ſis pijs valet ſtipulatio facta pro abſente etiam verbis directis in
ipſius abſentes, ad idem quod ſcribit Salicet. in d. l. generaliter. in
13. colum. vbi tenet expreſſe, quod confeſſio in vltima voluntate
emanans in foro pœnitentiali abſente parte valeat, & non poſ-
ſit reuocari per text. in d. c. quamquam. & per gloſ. in d. c. quotiens
cordis oculus. † regulariter ergo confeſſio in vltima voluntate fa- 73
cta parte abſente non prodeſt ſed diſponit tanquam relictum
in vltima voluntate, quod eſt verum, niſi ponamus interceſſiſſe
nuntium, vel epiſtolam ſecundum Barto. in l. Lucius. §. quiſquis.
de leg. 2. per text. in l. publia § ſi ff. depoſit. interuenientes in acce-
ptatione partis vel nuncij ſeu alterius eius nomine ſecundum
Salicet. in dicta l. generaliter, in 13 quæſt. niſi interueniat iuramen-
tum ſecundum Bart. in d. §. codicillis. & do. Ant. in d. c. fin. ante-
pen. colum. de ſucceſſ. ab inteſt. a. † quia iuramentum habet tacitam 74
conditionem vt actus valeat omni meliori modo quo melius
valere poteſt, vt l. cum pater. §. filius matrem. de leg. 2. & propter
religionem, quæ ineſt iuramento, ſed hoc latius examinabitur
infra dum tractabo diffuſè an iuramentum firmet cõfeſſionem
abſente parte, vel † niſi quis in extremis confiteatur ad vtilita- 75
tem fiſci procuratore fiſcali abſente ſe togatum de reficiendo
incapaci, quia tunc confeſſio valebit: ita conſuluit Calder. in
ſuis conſil. in tit. de teſt. conſ. 29. quod incipit Teſtator habens filios. ſed
illud conſilium fuit dom. Franc. de Ramp. & mouetur præci-
puè per id quod habetur in l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iur.
fiſc. & per multa alia. Sed tu ſuper hoc diſtingue, quod aut con-
feſſio eſt facta ad inſtantiam eius, cui debet reſtitui, & tunc præ-
iudicat, licet fiſci procurator non interuenerit, vt dicto § tacita.
aut ad neutrius eorum inſtantiam, & tunc aut in vltima volun-
tate in qua diſpoſuit reſtitui, & in qua perſeuerauit vſq; ad mor-
tem, & tunc etiam præiudicat: maxime ſi fiat in inſtrumento
publico, vt l. deſiderium. C. depoſiti. Aut ſic fuit confeſſus inter vi-
uos, & tunc nullus quorum intereſt præſens fuit, & ſibi nõ præ-
iudicat, ita diſtinguit Salic. in d. l. generaliter. in 6. quæſt. ſol. verſi.
ſed iuxta prædicta formo. dicens etiã videnda eſſe, quæ ipſe ſcripſit
in l. etiam. C. ad leg. Falc. & prædicta faciunt † ad quæſtionem de 76
eo, qui in teſtamento, confiteretur ſe vſuras extorſiſſe, vel con-
fitetur de alieno ſe habuiſſe, an hæc confeſſio poſſit induci vt
probatio, vt eo reconualeſcente vſuræ peti poſſint ex tali con-
feſſione, de qua vide per Cyn. in d. l. generaliter. & ibi per Bald.
iuxta quæſt. per Iac. de Belu. in Auth. de intreur. à moriente præſt.
per Bar. in d. § codicillis, per D. Ant. in c. fin. in pen. col. de ſucceſſ. ab in-
teſt. per Bal. in reper. l. 1. in pen. col. ver. ſed in cidit teſtator dubium. C. de
ſacr. ſanct. eccleſ. in quæſtionibus Spec. in tit. de confeſ. in 3. col. & in l.
Archigerontes. C. de epiſc. aud. & in c. litteras. in 4. colum. de præſum. per
Laur. de Rodulf. in tract. ſuo de vſur. quæſt. 103. Aug. in diſputatio-
ne ſua qua incipit Aſſenſu miles. in pen. col. verſi. ſuper 4. dec. ſi teſtator
& in verſi. ſeq. & quod not. gloſ. in verbo idoneè. & ibi Ioan. Andr.
ſuper ea. in c. quanquam de vſur. lib. 6. & quod not. Bald. in l. 1. C. de
falſ. cau. adiect. leg. & Salic. in d. l. generaliter. nu. 4. in 13. quæſt. & Bal.
& Imol. in l. hæredes palam §. fin. ff. de teſtam. & Bal. in l. rationes. cir-
ca fin. C. de proba. circa fallentias vero Doct. ſupra poſitas, adde
aliqua, & primo circa primam † fallentiam dum dicebatur 77
quod confeſſio abſente parte præiudicat in pendentibus à ſola
voluntate confitentis, adde quod ita in terminis firmat Bartol.
in d. l. cum quis decedens. §. codicillis. & Do. Ant. in d. c. cum dilectus.
in antepen. col. de ſucc. ab inteſt. & in c. fin. in 11. col. de ſucceſſ. ab inteſt.
& in c. fin. in 11. colum. de confeſſ. vbi etiam hoc firmat Do. Abb. in
7. colum. pro hoc allegans Bar. in l. nuda ff. de donat. & in d. § ſi libe-
rationis & in d. §. ſi quis abſente. & alia iura hic per Imol. allegata,
& idem vult Bald. in Rub. C. res inter alios acta & Salic. in l. vnica.
in 15. oppoſitione. C. de confeſſ. & in d. l. generaliter. in 6. quæſt. circa
ſecundam fallẽtiam de cõfeſſione liberatoria ſequitur ſenten-
tiam Imo. hic, quam etiam approbat Bart. in d. § ſi quis abſente. &
in l. idem §. fin. ff. de pact. & Salicet. in l. vnica. in 11. oppoſitione. C.
de confeſſ. vbi indiſtincte tenet quod confeſſio liberatoria parte
abſente emanans nomine proprio recipiente, non valet, & ita
dicit velle gloſſ. 2. in l. Pomponius ſcribit. ad fin. ff. de negot. geſt. &
idem videtur velle Paul. de Caſtro. conſil. ſuo. 81. vbi approbat
gloſſ. in d. l. idem in duobus. & impugnat gloſſ. in d. § ſi liberationis
verba, & hoc procedit in actione perſonali ſecundum Dom.
Anton. in cap. fin. de confeſſ. vbi hoc ſequitur Dom. Abb. de quo
etiam vide per Bal. in d. l. generaliter. verſi. 12. quia & in l. reſcriptũ.
§. fin. ff. de pact. & in l. hæredi. §. nos autem. eod. titul. & in d. l. ratio-
nes. in 3. colum. de probat. in Rubr. C. res inter alios acta. in vltim. co-
lum. & in l. ſi qui hæres. ff. de acquir. hæred. & Ludo. Rom. in l. na-
turaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſ. & quod not. Ang. in d. l.
idem in duobus. & per Fede. conſi. ſuo 270. quod incipit: In lege poſt-
quam

79 quam & Salic. in l. ſi actionem. C. de pact. † Circa 3. fallentiam dum
dicebatur quod confeſſio per epiſtolam præiudicat, licet fiat
parte abſente, ad idem vide Bart. in l. Lucius. §. quiſquis. de leg. 2.
& Do. Anto. in c. fin. in 10. colum. de confeſſ. & ibi etiam Do. Abb.
in 7. colum. & idem ſentit Bart. in l. eum tabernam. §. idem quæſit.
in fin. ff. de pign. quod plenius examinaui. in c. 2. ſupra eod. tit. dum
80 tractaui materiam epiſtolæ. Aduerte tamen † quia confeſſio,
quæ fit per nuncium vel epiſtolam, non præiudicat antequam
nuncius nunciauerit, vel epiſtola ſit præſentata, & acceptata &
ideo interim poſſet mittens pœnitere, nō & præiudicaret ſibi, et-
iam in actu fauorabili, ita inquit Bald. notabiliter in l. vnica. in 2.
col. C. de confeſſ. quod dicit eſſe verum niſi alteri reſultaret iniuria,
vel illuſio iudicis, quia tunc debet notificari, vt l. de publiciana.
& l. ſi quis prohibuerit. & l. ſi mandaſſem. ff. mandati. & Inſtit. man-
dati § item ſi. Sed fortè hoc vltimum verbum non eſt verum per
id quod voluit gloſ. notabiliter in c. nec illud. in glo. 30. quæſt. 5. &
in clem. 1. in gloſ. magna de renun. & Domin. in c. vlt. § fin. in 1. col.
de procur. in 6. Nec obſtant iura allegata per Bald. quia loquun-
tur in procuratore in quo ad impediendū actū per eum expe-
diendū realiter requiritur notificatio reuocationis, vt plenè tra
ditur in c. mandato ſupra de procur. maxime per Imo. ibi, & per Bar.
& doctor. in l. vnica C. de ſatiſdan. & in l. eum qui in prouincia. vbi
omnino vide Paul. de Caſtr. ff. ſi cert. pet. & in d. clem. 1. de renun.
81 Circa † quartam fallentiam dum dicebatur quod confeſſio
quæ fit in libello vel exceptionibus præiudicat, licet produca-
tur parte abſente, adde quod idem in libello dicit Bald. in l. vni-
ca. in penult. colum. C. de confeſſ. & in l. poſtquam lite. in fin. & Imol.
in l. nuda. ff. de donat. & Salic. in l. vnica. in 20. oppoſ. C. de. confeſſ.
& idem de vtroque clare firmant do. Anton. in d. c. fi. de confeſſ.
vbi idem dicunt de confeſſione quæ fit in poſitionibus, hoc ta-
men intelligit verum ibi do. Anton. quando in libello com-
prehenditur tale quid quod dicere pendet à voluntate libel-
lantis, quia alias non eſt ſtandum verbis narratiuis libelli, vt l.
non epiſtolis, & quod ibi not. Bartol. ſupra de proba. & hoc idem
ante eum, voluit Bald. in l. prædia. C. de præd. minor. & allegat. l.
qui familiæ. ff. fam. erciſc. pro quo optime facit quod not. Bald.
in cap. cum venerabilis. in penult. colum. ver. ſed nunquid producens. de
except. vbi dicit quod producens inſtrumentum videtur con-
fiteri illud eſſe verum in verbis diſpoſitiuis non nunciatiuis.
82 Circa † quintam fallentiam dum dicitur quod valet confeſſio,
priuato eam acceptante, nomine abſentis: adde quod idem
firmat Bald. in l. 1. in fin. C. quan. lic. ab emptio. diſc. & ita dicit te-
nere Dyn. in conſil. ſuo conſil. 15. ſed dom. Abba. in d. cap. fin. in 8.
colum. de confeſſ. videtur velle quod hoc ſit verum ita demum ſi
perſona acceptans confeſſionem pro abſente, ſit perſona pu-
blica, vel alia, quæ illi abſenti poſſit acquirere, pro quo facit tex.
in c. quamquā. de vſur. in 6. & hoc in confeſſione ſuper crimine
expreſſe voluit dom. Anto. in c. per inquiſitionem. in penult. colum.
83 de elect. † vbi dicit quod priuatus non poteſt recipere confeſſio-
nem ſuper crimine ad vtilitatem fiſci, ſecus dicens ſi eſſet per-
ſona publica, pro quo facit text. in l. arbiter intra certum. ff. de ar-
bitr. dicit tamen Butrig. in l. Lucius. ff. de his qui not. infam. quod
valet confeſſio in fauorem fiſci, licet nullus eam acceptet, quia
fiſcus vbique præſens eſt, & pro prædictis vide quod not. Bald.
in conſil. ſuo incipien. In Chriſti nomine amen. In primis videndum
84 eſt an confeſſio facta abſente parte &c. † vbi conſuluit quod confeſ-
ſio facta præſente fideiuſſore ſatis dicitur facta præſente parte
cum per fideiuſſorem poſſit acquiri parti exceptio doli, vt l.
idem in duobus. §. fin. ff. de pact. facit l. ſi vero non remunerandi. in
85 princip. ff. de mand. † & idem eſt ſi confeſſio fiat præſente nego-
tiorum geſtore ſecundum Franciſcum Tigrini in quodam ſuo con-
ſil. quod incipit, Titius confeſſus fuit, quod vltimum expreſſe tenet
Salicet. in l. vnica 15. oppoſitione. C. de confeſſ. dicens hoc verum
etiam negotiorum geſtor acceptans pro abſente ſit priuata per-
ſona, per l. ſi actorem. C. de pact. & l. ſi ego. ff. de neg. geſt. & per re-
gulam l. ſoluendo. de neg. geſt. & per plura alia motiua, & hoc
fortè verius eſt, & ad cap. quamquam. reſponderi poſſet quod
86 loquitur de acquiſitione per ſtipulationem. Circa † 6. fallen-
tiam, dum dicimus quod confeſſio quæ fit in libris rationum ab-
ſente parte præiudicat, adde quod idem firmat Bald. in l. vnica.
ad fin. 3. col. C. de confeſſ. & ita dicit tenet Bart. in l. inter cartulas. C.
de conuen. fiſc. debit. lib. 10. & idem dicit Paul. de Caſtr. in d. l. nu-
da. ff. de dona. de quo vide per Bald. in rubr. C. de conſtitut. pec. in
vltim. colum & Paul. de Caſtr. in l. Publia ff. depoſ. Sed an ſit vera
mutatio, Imol. hic quod ita demum procedat dictum. Bart. ſi li-

ber rationum ſit factus à mandante expreſſe vel tacite, dic vt
dixi in cap. 2. ſupra eod. tit. dum tractaui de libris rationum. Cir-
ca † 7 fallentiam adde quod idem firmant do. Ant. & do. Abb. 87
in c. fin. de confeſſ. Circa † 8. fallentiam, adde quod do. Ant. & 88
do. Abb. in d. c. fin. tenent ſimpliciter quod confeſſio in reali ab-
ſente parte non præiudicet, quia videtur quis habere rem pro
pro derelicta, ſed credo verius eſſe, quod dicit hic Imol. inquan-
tum not. Imol. hic in hac fallētia quod tangebatur, an valeat re-
nunciatio in iure reali facta abſente parte, vide de hoc latè per
do. Ant. & Imol. in c. veniens. de renun. poſt Innoc. ibi, & Bart.
in d. § ſi liberationis verba. de quo etiam vide per Archi. in c. quàm
periculoſum. 7. quæſt. 1. per Ioan. And. do. Ant. & Imol. in c. cum
pridem. de pact. per Bald. in c. accepta de reſti ſpol. & in ſua margarita
Innoc. in verbo renunciatio. in 6. quæſt. do. Ant. in cum olim. in 11.
colum. de cenſ. Domini de Rota. deciſ. 294. in ordine nouiſ-
ſimo, Ioan. de Imol. poſt Petr. de Anch. in clem. 1. in 2. colum. de
renun per Bal. in l. 1. in 1. colum. ver. vlterius oppon. & ibi etiam in 2.
colum. C de pact. per Bart. Bald. Angel. & Paul. de Caſtr. in l. poſt-
quam. ff. de iureiur. per Ang. in l. 1. §. idem in duobus. & §. fin. ff. de
pact. per Bald. in l. & heredi. §. vot à lite. eo. tit. & in Rub. C. res inter
alios acta. in vlt. col. inquantum not. Imol. hic dicebat † ex con- 89
feſſione in reali videtur transferre dominium & fictus his titulus
& ficta traditio ſimul concurrunt, adde quod idem volunt Bar.
& Bald. in l. cum falſa. C. de iur. & fact. igno. & quod iſtis duobus
concurrentibus impediatur tranſlatio dominij, prout eſſet,
quando, quis ſcienter ab alio concluderet rem propriam, tenet
Bald. in c. 1. in antepen. col. de capit. qui cur. vend. & in l. ad probatio-
nem. C. de locat. & Salic. in l. traditionibus. C de pact. & doct. in l. qui
rem. C. locat. quod limita verum, niſi quis cōfiteretur proprium
ſeruum eſſe liberum, quia cum conceſſio libertatis fiat ſola vo-
luntate vtriuſq; partis abſq; alio facto, ex ſola confeſſione per-
ditur dominium & transfertur libertas, ita decidit Bart. in l. cum
teſtamentum. in 2. col. C de iur. & fact. ignor. Item † inquantū Imol. 90
hic ſequendo Bar. in l. ſi rem aliquam. dicebat ex ficto dominio &
ficta traditione quę fit per confeſſionem in eccleſiam etiam nō
transferri dominium, adde quod iſtam ſententiam in terminis
firmat Bald. in quæſtionibus Specul. in titul. de locat. 8. colum. ver.
antequam ſoluendo. & in titul. de confeſſ. in 3. colum. & in d. l. cum
falſa. & in l. cenſuali. C. de donat. & in l. de probat in vlt col. C. locat.
& Ang. in §. emphyteuſim. in auth. de non alien. quod eſt tamen no-
tandum pro limit. l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ. & eorū quæ habentur
in c. 2. de conſuet. vlterius † inquantū Imol. & Do. Abb. hic dice- 91
bant quod cōfeſſio quæ fit parte abſente ſemiplene probat, ad-
de quod idem in terminis firmat Do. Abb. in c. dilectus. de ſucceſſ.
ab inteſt. & Bal. in l. bonæ fidei. in 2. col. ver. modo quæro de vina voce. C.
de reb. cred. & Do. Ant. in c. fin. in 8. col. de iureiur. Item in quantū
vltimo loco Do. Abb. dabat intellectum ad illam glo. ſing. in c.
nocens cordis oculus. ſuper hoc multum inſtando, addē quod de
intellectu illius gl. ſcribunt do. Ant. & Do. Abb. ſupra in procem.
Greg. & Imol. in l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuletur & §. alteri. de verb. obl.
& Bal. in l. illud in fin pen. col. C. de ſacroſan. eccleſ. Petr. de Anch. in
clem. 1. ad fin. prin. de vſur. & in c. licet mulieres. in pen. col. de iureiur.
lib. 6. Angel. in l. 1. ff. de pact. Bald. in auth. ad hæc. verſi. ſed hic du-
bitatur C. de vſur. Do. Ant. in c. nonit. 15. colum. & ſeq. de iud. Do.
Abb. in conſtitutum. in 3. col. de procur. Lud. Rom. in repet. authen.
ſimiliter in 6. char. verſic. vltimus caſus. & ibi Imol. in repet. in 40.
char. & quod habetur in c. quanquam. in princip. de vſur. in 6. & in
c. 1. ſupra de pact. & an ſit verum illud dictum vanum quod infert
hic Dom. Ant. per illam gloſ. dixi ſupra in prin. additionum: Præ-
dictis adde ſolemne dictum quod ponit Dyn. conſi. 32. quem re-
fert & ſequitur Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de confeſſ. §. nunc vi-
dendum. verſi. quid confiteor. † vbi concludit quod in omnibus ca- 92
ſibus quibus abſente parte alteri parti præiudicaret ſententia ei
abſenti etiā prodeſſet confeſſio facta, prout eſt in caſibus c. quam-
uis. infra de re iudic. & l. ſæpe. ff. eod. tit. † & ideo dicunt quod con- 93
feſſio facta præſente vnu ex conſortibus eiuſdem litis præiudi-
cat confitenti quo ad alium: & hoc dictum etiam refert & ſequi-
tur Do. Ant. in c. fin. in 6. col. de confeſſ. vbi etiam hoc idem firmat
Petr. de Anch. poſt Paul. & idem videtur velle Ioa. And. in addit.
Spec. in tit. de confeſſ. § ſequitur. verſi. 7. cuius dicta ſequitur Angel.
in l. 1. ff. de confeſſ. Adde etiam quod illud quod dicitur, quod
confeſſio quæ fit abſente parte non præiudicat confitenti, vt
d. § ſi quis abſente. eſt verum, quando confeſſio directe tendit ad
obligandum cōfitentem ei in cuius fauorem emanat confeſſio
licet ſi non tendit ad hoc principaliter ſed ad probandum ali-
quid

Digitized by Google

quid ex qua probatione abſentis quæritur obligatio, tunc illa
confeſſio bene præiudicat, ita ſingulariter decidit Angel. *in Au-*
then. de hæred. & fal. §. ſi vero expreſſe. in 4. colum. pro quo dicit ibi
94 eſſe caſum, & ſubdit ibi Angel. † quod ſi quis approbat inſtru-
mentum tanquam verum, vigore huius approbationis omnes
quorum intereſt agere poterunt contra approbantem, licet
non fuerint præſentes tempore probationis, & pro hoc facit
text. & quod ibi not. Ang. *in l. deſiderium. C. de poſit.* & Bald. *in*
Rubr. C. res inter alios acta. & quod not. Innocent. & Domin. Abb.
in c. 2. ſupra eod. Sed credo quod iſtud ſit verum quantum ad ſe-
mipienam probationem non autem quantum ad plenam, &
hoc eſt quod expreſſe voluit Bartol. *in l. admonendi. in 9. colum. de*
iureiur. & Do. Anto. *in c. 2. ſin. in 8. colum. infra de iureiur.* Nec ob-
ſtat text. *in d. §. ſi vero expreſſe,* quia non loquitur in confeſſione
ſed in renunciatione hæreditatis, quæ ſatis poteſt fieri abſente
parte per ſupradicta, & faciet locum ſubſtitutis. Sed circa præ-
95 dicta ponitur pulchra & notabilis dubitatio † verum confeſſio
facta abſente parte ſi ſit iurata plene præiudicet? & dicendum
videtur quod non præiudicat, primo quia de hoc videtur caſus
in l. certum. §. ſi quis abſente. ver. quoniam nec qui iurat. ff. de confeſſ.
Secundo per text. *in l. 3. §. 1. ff. de iureiuran.* Tertiò per text. *in c. ſi-*
cut, il 3. circa fin. ver. de aſſenſu vtriuſque. de iureiuran. Quartò quia
hanc opinionem in termin. licet non per iſta iura firmat Angel.
in Authen. de iureiuran. à moriente præſtito. Quintò per id quod no.
Salicet. *in authent. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vend.* vbi dicit
quod ſi minor antequã deueniret ad faciẽdum contractũ con-
tra Titium abſentem iurauit ſe obſeruaturũ omnem contractũ,
quem cõtingeret ipſum celebrare cum dicto Titio, ſi poſtea va-
dit iſte minor & facit contractum aliquem cum illo Titio, nec
aliter iurat, per prius iuramentũ abſente parte præſtitum nõ va-
lidabitur contractus. Sextò per id quod dicit Bart. *in l. ſi quis pro*
96 *eo verſi. 7. prohib. ff. de fideiuſſ.* † vbi dicit quod vbicunque in actu
deficit ſolemnitas probatoria, iuramentum non ſupplet defe-
ctum illius ſolemnitates: ſed iſta ſolemnitas præſentiæ partis eſt
illa quę perficit probationem, quę fit per confeſſionem vt ſupra
dictum eſt, ergo iuramentũ confitentis non ſupplet partis præ-
ſentiam in confeſſione, contrariam tamen teneo ſententiam, &
dico quod imo plene præiudicabit cõfeſſio iurata abſente par-
te emanans, & ad hoc allego Bart. in terminis ita tenentem *in l.*
97 *cum quis l. decedens. §. codicill. de leg. 3.* mouetur, † quia iuramentum
facit quod actus valeat eo modo quo melius valere poteſt, vt
l. cum pater §. filius matrem, de leg. 2. do. & hanc opin. approbat
Do. Anton. *in cap. cum dilectus, in antepen. colum. de ſucceſ. ab inteſt.*
98 aſſignans aliam rationem, † quia in iuramento acquiritur obli-
gatio, vt doct. not. *in c. debitores. de iureiur.* Qui vbique eſt præ-
ſens, hanc ſententiam firmat Bal. *in l. rationes circa fin. C. de probat.*
& in l. ſi creditores ff. de fideicom. Idem ſenſit Bart. *in l. quod licet ſcri-*
ptura in vlt. col. ff. de donat. & ad idem eſt text. & ibi Bald. *in auth.*
quod obtinet C. de probat. idem vult Bald. *in Rubr. C. res inter al. acta.*
99 *in vltim. colum.* † vbi plus dixit quod etiam ſi in confeſſione quis
fuerit vſus verbo veritate, quia hoc verbum tatum poteſt dici
iuramentum, valebit confeſſio, nec ei poterit contrauenire ra-
tione abſentiæ partis, & allegat not. *in cap. quotiens cordis oculus.*
1. quæſt. 7. ſed melius pro eo facit text *in c. & ſi Chriſtus, de iureiur.*
hanc opinionem, etiam in terminis approbat Ioan. de Imol. *in*
repet. c. cum contingat. in 32. char. de iureiuran. mouetur per regu-
100 lam generalem volentem, † quod iuramentum debet ſeruari
vbicunque poteſt obſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, *vt in ca.*
ſi vero. de iureiuran. & c. quamuis. de pact. lib. 6. ſed iſtud iuramen-
tum eſt tale, ergo. Secundo mouetur etiam per gloſ. *in c. quo-*
tiens cordis oculus præallegatam iſtam ſententiam etiam approbare
videtur glo. Bart. & Bald. *in d. auth. ſacramenta puberum.* dum te-
nent iuramentum ante contractum abſente parte & interuallo
præſtitum per minorem validare contractum poſtea in præſen-
tia partis abſque iuramento celebratum. Vltimo moueor per
ea quæ eleganter ſcribit Do. Abb. *in c. ſicut. il 3. in 2. colum. de iu-*
reiur. vbi dicit quod aut quis iurat principaliter in fauorem Dei
& intendens principaliter Deo placere, & non requiritur alte-
rius conſenſus, quia Deus præſens vbique eſt, & conſtrin de iu-
ramento compellitur ad eius obſeruantiam, per *c. & ſi Chriſtus.*
eod. tit. & per id quod not. Innoc. *in c. ex parte, de conſtit.* aut iurauit
intendens principaliter placere parti, & tunc Deus recipit. Sed
ad commodum partis licet abſentis, quia primaria obligatio di-
rigitur in Deum, tunc tamen ſi pars non curat de impli mento
iuramenti, nec etiam Deus curat, vt *in c. 2. cum ibi not. de ſponſ.* &
ſic videtur clare do. Abb. *ibi* velle quod in omni caſu iuramen-
101 tum obliget, licet partis præſentia deficiat, † quia omne iura-
mentũ principaliter Deo præſtamus, quoniam ſemper eſt præ-
ſens, vt ipſemet do. Abb. latius declarat ibi & *in c. debitores de iu-*
reiur. & do. Abb. *in c. 2. de ſponſ.* & ſi recte conſiderandu nun-
quam erit dare caſum quod iuramentum ſit præſtitum abſente
parte, cum obſtent iura ad contrariam partem adducta, & pri-
mo dum dicit text. *in l. certum. §. ſi quis abſente.* quia ille text. lo-
102 quitur de iure ciuili. † ex quo regulariter ex iuramento non ori-
tur obligatio, vt ait Bat. *in l. ſi quis pro eo. circa prin. ff. de fideiuſſ.* nos
autem loquimur de iure canonico, quo ex iuramento realiter
oritur obligatio, vt not. *in c. cum contingat. de iureiur.* & per Inno.
in c. cum veniſſent. de inſtitut. & in c. 1. de pact. & iſtam ſolutionem
tradit Ioan. de Imol. *in d. c. cum contingat,* quod cum quæritur, an
iuramentum ſit ſpiritualis vt *in c. nouit. de iud.* & in iure ciuili ſer-
uabitur hæc opinio canonica, quod iuramentum obliget, licet
ſit præſtitum abſente parte non obſt. tex. *in clem. 3. § primo. ff. de*
iureiur. quia reſpondeo quod loquitur in iuramento litis deciſi-
uo, quod præſtari poteſt in fauorem ipſius iurantis, quod iura-
mentum cum ſit grauis præiudicij aduerſario, nun poteſt præ-
ſtari niſi deferatur per partem, nos autem hic loquimur in iura-
mento quod præſtatur ad incommodum ipſius iurantis; non
obſtat etiam *verſi. in d. c. ſic de 3. de iureiur.* quia dico quod ille tex.
nõ dicit quod requiratur præſentia partis quando præſtatur iu-
ramentum: ſed dicit quod ad hoc vt iuramentum præſtitum ad
fauorem alterius obliget, & neceſſarius cõſenſus illius, ſed con-
ſenſus iſte ſatis dicitur præſtitus ſi ratificat illud quod eſt iura-
tum, per *c. cum vos. de his quæ fiunt à prælat.* & per ea quæ habentur
in cap. de reb. eccleſ. non alien. in 6. quia eo diſſentiente ad cuius
commodum præſtitum eſt, non inducit obligationem, *vt d. c. 2.*
de ſponſ. & infra dicetur. Sed non propterea eſt quin iuramentũ
obliget, licet pars ad cuius fauorem fuit præſtitum, non eſſet
præſens; Non obſtat etiam doctrina Salicet. *in d. authent. ſacra-*
menta puberum: quia illa eſt communiter impugnata per doct.
vt patet per ſupradicta. Ex quibus omnibus patet ſatis defenſa-
ta iſta concluſio tanquam communis & vera, quod confeſſio
iurata emanans abſente parte plenè præiudicat, quinimmo plus
dici poteſt, quod ſi etiam confeſſio iurata parte abſente præiudi-
cat, licet fiat abſente parte, per text. notabilem *in l. cum quid de-*
cedens. §. codicillo. de leg. 3. & hoc videtur aperte velle Salicet. *in l.*
generaliter, 12. quæſt. C. de non numer. pec. quia tantum operatur
confeſſio de præterito iuramento, quantum & ipſa præſtatio
iuramenti. text. *in l. ne in arbitrn. in princ. C. de arbitr.* quem ad
hoc ibi commendat Bald. *in prin.* & idem vult. Bart. *in l. in hac*
ſcriptura. in vltim. colum. verſi. appono imo videtur ff. de donat. Quod
tamen dixi confeſſionem iuratam parte abſente præiudicare,
limita eſſe verum quando fit in fauorem in capacis, ſecus enim
eſſet ſi emanaret in fauorem incapacis, quia tunc præſumeretur
fraus vel figmentum, ita inquit Bald. notabiliter *in l. rationes cir-*
ca fin. C. de probat. & alleg. *l. qui teſtamentum. ff. de probat.* & idem
dicit Salicet. *in d. l. generaliter. in 17. quæſt. & in l. hac edictali. in 7.*
quæſt. in fin. C. de ſec. nupt. pro quo vide optime quod not. Bart.
in l. cum quis decedens. §. Titia honeſtiſſima. de leg. 3. & in l. Aurelius.
§. fin. ff. de liber. leg. † vbi dixit quod ſi teſtator in extremis con- 104
fiteretur ſe habuiſſe quantitatem pecuniæ mutuo ab vxore ſua,
quæ mandat ſibi reſtitui, non valebit iſta confeſſio, licet ſit iu-
rata ſi venit in præiudicium filiorum primi matrimonij. iuxta
l. hac edictali C. de ſec. nupt. quod dictum ſequitur Bald. *in l. 1.*
ver. item facit ad multa teſtator. C. de inoff. donat. & in l. ſi quis tuque-
linos. §. fin. de leg. 1. & Ioan. de Imol. *in repetit. cap. cum contingat.*
in 47. char. de iureiuran. verumtamen quia Bartol. *alibi* aliter lo-
qui videtur in illo paſſu an illud dictum ſit verum videbimus
infra in artic. de dote confeſſata. aduerte etiam, quia in his caſibus,
quibus ſupra concluſum eſt, confeſſionem præiudicare parte
abſente, eſt verum niſi illa confeſſio fuerit per partem vel iudi-
cem impugnata, ſeu reprobata, quia tunc non præiudicat, et-
iam ſi fuerit iurata, ad hoc eſt caſus notabilis & ibi Innoc. & cla-
tius ibi Do. Abb. *in vltim. colum. in c. mulieri. infra de iureiur.* & ad
idem vide Bald. *in authen. nouo iure in fin. C. de pœn. iud. qui male*
iud. in l. ſi quis in hoc genus. circa med. C. de epiſcop. & cleric. vbi ſe-
quitur dictum Innocent. *in præalleg. ca. mulieri* quod dictum et-
iam ſequutus eſt Bald. *in l. ſi creditoribus. in fin. C. de ſeru. pign. dat.*
manu. & in l. ſi quis teſtibus. in 2. col. C. de teſtib. idem vult Bald. *in l. 3.*
C. de repu. hæred. pro quo facit, quod dixit gloſ. notabilis *in c. cum*
veniſſent, & de eo qui mitt. in poſſ. rei ſeruan. & in authen. inter poſſeſſo-
rem. in

Digitized by Google

rem. in vltimi gloſ. C. qui pot. in pign. hab. & quod not. Dom. Ant.
in c. gratum. ad fin. de offi. deleg. & Innoc. *in c. cum venerabilis. de ex-
cept. & in cap. cum olim. de cenſ.* quinimo dixit notanter Cyn. *in l.
vnica in 7. quæſt. de confeſſ.* quæ in altioribus verbis ſequutus eſt
105 *ibi* Salic. *in 5.* † *oppo.* quod non ſufficit quod confeſſ. non ſit im-
pugnata per partem præſentem, ſed oportet quod fiat parte in-
ſtante & petente, vel ſaltem acceptante, quia alias non poſſet
dici confeſſ. quia non eſſet ſimul faſſio, quia proprie confiteri
idem eſt quod ſimul fari, ſcilicet loqui, & idẽ clarius & expreſ-
ſius firmat Salic. *in l. generaliter, in 7. quæſt. C. de non num. pec.* & re-
fert quòd ita tenebat patruus ſuus Ricardus de Salic. plus etiam
dicit Salic. *in præalleg. l. generaliter. in 13. quæſt.* quod etiam ſi con-
feſſio fieret in vltima voluntate parte præſente non valeri, niſi
eſſet acceptata à parte vel ab eius nũtio, vel notario publico, vel
alia perſona eius nomine, & prædicta omnia procedant in con-
feſſione extraiudiciali. Sed remanet dubium, quid in cõfeſſione
iudiciali, ſi fiat parte abſente, an valeat, videtur quod non per
tex. *in l. fin. ff. de interrog. act.* ſed Do. Ant. *in c. fin. in 8. col. verſic.
requiritur quinto ſupra de confeſſ.* diſtinguit, quod aut cõfeſſio quæ
fit præſente iudice, & abſente parte, emanat per viam volunta-
riæ iuriſdictionis etiam hoc præiudicat, vt *in auth. generaliter, de
epiſc. & cler.* ſi per viam contentioſæ iuriſdictionis, & parte non
citata, non valet, *per l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſſ.* ſi parte
citata in caſibus quibus poteſt in abſentem procedi, valet con-
feſſio & præiudicat, in caſibus vero in quibus non poteſt in ab-
106 ſentem procedi, non prꝗiudicat confeſſio, † quia ſicut nõ poteſt
procedi contra abſentem, ſic nec pro abſente & econuerſo iu-
dex vbi poteſt, ſupplet abſentiam partis abſentis. *l. ſi ob cauſam.
C. de euict. l. properandum. §. ſin autem reus. C. de iud.* & ita dicit te-
nere Cyn. *in l. vnica. in 6. quæſt. C. de Confeſſ.* quem ſequitur Ioan.
Andr. *in addit.* Spec. *in titul. de confeſſ. §. ſequitur. ſuper. 7.* dicens,
illa fuiſſe verba Vgonis *infra de presbytero*; dicit tamen *ibi* quod ſi
confeſſio fiat communiter, vel ad conteſtandam litem, vel ad
reſpondendum poſitionibus & præcedere debeat iuramen-
tum ponentis in verbo exigitur vtriuſque partis præſentia, raró
practicabitur, quod confeſſio fiat abſente parte. Sed dicit do-
min. Anton. quod immo practicabitur in reſponſione ad libel-
lum tenendo illud quod ipſe tenuit *in cap. vnico. ſupra de lit. con-
teſt.* videlicet quod per reſponſionem ad libellum ex interuallo
fiat litis conteſtatio. Item practicabitur in reſponſione ad poſi-
tiones ſi reſponſio fiat ex interuallo poſt iuramentũ præſtitum,
& terminum ſtatutum ad reſpondendum poſitionibus, ſubdit
tamen *ibi* Do. Anto. quod Petr. *in l. 1. in fin. ff. de interrog. act.* di-
cit quod ſi iudex cõfeſſionem, vt publica perſona recipiat parte
abſente non citata, quod valet confeſſio, ſubdens etiam quod
vbicunque dictum eſt confeſſionem factam abſente parte
coram iudice, vel alio præiudicare, ſemper intelligi debere, ſi
ad hoc eſt præſens, aliàs non præiudicat, & ita dicit tenere Cyn.
poſt Petr. *in auth. ſacramenta puberum, in 11. quæſt. C. ſi aduer. vend.*
& alleg. *d. l. fin. de interrog. act.* & cum iſtis dictis tranſit ſimpli-
citer do. Abb. *in d. c. fina. in 7. quæſt. de confeſſ.* hoc ſolum addens
quod confeſſio iudicialis indiſtinctè præiudicat parte abſente,
quando emanat in dependentibus à ſola voluntate confiten-
tis, vt etiam in extraiudiciali ſatis dictum fuit in prima fallentia
huius materiæ, dicta vero Ioan. Andr. *in d. §. ſequitur verſicul. 7.*
ſequitur Angel. *in l. 1. circa fin. ff. de confeſſ.* & pro confirmatione
huius diſtinctionis vide in terminis Salicet. *in d. l. generaliter in 6.
107 quæſt.* vbi dicit † quod quando confeſſio eſt formis, id eſt, cum
cauſa ſi fiat in iudicio abſente parte, olim non valebat per text.
in d. §. ſi quis abſente, in l. fin. C. ſi per vim vel alio mod. Sed hodie quia
hermocidium contrahitur, valet confeſſio parte legitime cita-
ta, vt *l. properandum. §. 1. & 2. C. de iud.* vbi valet ſententia, ergo
& valere debet confeſſio quæ ſententiæ æquiparatur, vt *l. 1. & l.
certum, in princ. ff. de confeſſ.* & ita dicit tenere gloſ. *in d. §. ſi quis ab-
ſente.* dicit tamen *ibi* Salicet. quod olim, & hodie teneret con-
feſſio iudicialis emanans abſente parte, ſi fieret per modum
voluntariæ iuriſdictionis, & iudex ageret de ea recipere, & ab-
ſenti acquirere, arg. *l. 1. §. exigere: ff. de magiſtratibus conuen. & l.
2. ff. rem pup. ſal. for.* & hæc eadem verba quaſi formaliter repetit
idem Salic. *in d. vnica. in 20. oppoſitione*, ex hoc inferens *ibi* ad de-
ciſionem quæſtionis facti, ſi is qui promiſit facere inſtrumen-
tum publicum creditori de debito infra octo dies, iuit coram
iudice dicens quomodo tale quid promiſit Titio creditori ſuo,
vnde confitetur ipſi iudici ſe debitorem illius in tanta quanti-
tate, rogans ipſum vt tanquam iudex & publica perſona con-
feſſionem recipiat, & de confeſſione & de receptione fiat pu-
blicum inſtrumentum, ſi iudex recipit & inſtrumentum fieri fa-
cit, ſatisfactum erit promiſſioni, & hæc bene notetis, quia ſunt
quotidiana, & pro hoc dicto Salic. bene facit quod not. Bar. *in l.
1. in 2. col. C. de pact. & in l. poſtquam liti, in 2. col ver quæro verum, eo. tit.
& in d. §. ſi liberationis verba*, & Cyn. *in d. authen ſacramenta pube-
rum. C. ſi aduerſ. vendi.* † vbi voluit quod in renunciatione tan- 108
tum operetur præſentia iudicis, quantum præſentia partis. Bal.
vero *in d. l. generaliter in 9. quæſt.* ſuper iſto paſſu, an confeſſio fa-
cta abſente parte in iudicio probet, concludit quod ſi confeſſio
emanat ſuper actu qui ſumit eſſe à conſenſu partium, etiam eſſe
ſuum ſumere debet probatio, ſi autem emanat ſuper actu de-
pendente ſimpliciter à confitente, & tunc valet confeſſio, vt
l. Pomponius. ff. de neg. geſt. & l. Neſennius apollinaris, eod. titul. ſed
magis placet diſtinctio Ioan. Andr. & do. Anton. *ſupra allegat.*
quæ dico procedere in ciuilibus nam in criminalibus, bene va-
leret confeſſio facta in iudicio abſente accuſatore, ad hoc alle-
go Bald. *in l. ea qua, in vlt. colum. verſi quæro nunquid in can. a capi-
tali. C. quom. & quan. iud.* vbi dicit, † quòd in cauſa capitali ab- 109
ſente accuſatore, & non citato poteſt reus ex probationibus,
vel ex confeſſione condemnari, quia promiſſum eſt iudici ſup-
plere fauore publicæ ſecuritatis, per text. ſing. *in l. quamuis adul-
terati. C. de adult.* & facit *l. 2. C. de abolit.* ſecundum eum, ſed pro
hoc dicto optime allego, quod not. Bald. *in authen generaliter.
in pen. colu. ver. quæro vtrum ex ſcriptura. C. de epiſc. & cler.* vbi dicit
quod in his quibus incumbit quæſtio iudicis antequam partes
ſint in contradictorio iudicij quæritur parti abſent per iudicem,
quia hoc intendit & debet intendere, ſecus dicens eſſe in con-
feſſione tali, cuius receptio nõ pertinet ad officium iudicis, ſed
ad officium partis & recipientis, & ſecundum hunc vltimum
caſum dicit proprie intelligendum eſſe text. *in d. §. ſi quis abſente.*
Vltimo in iſta materia non omitto vnum quod dicit Do. Abb.
in c. olim, ſupra de reſcript. vbi dixit multum notabiliter, † quod 110
quemadmodum confeſſio in ciuilibus facta præſente parte ple-
ne præiudicat vt *d. §. ſi quis abſente*, eodem modo ſi fiat in crimi-
nalibus præſente parte, ſi ſit ſpecialiter facta monetur per tex. *in
l generaliter. C. de non nu. pec. & c. per tuas de probat.* ſecus dicens eſſe
ſi confeſſio in criminalib. extraiudicaliter fieret abſente parte,
quia tunc ſolum faceret indicium ad torturam, vt no. Bar. *in l ca-
pite quinto ff. de adult.* & Do. de Rot. *deciſ.* 183 Sed forte hoc dictũ
Do. Abb. non eſt verum, quia confeſſio ſola in criminalibus mi-
nus prꝗiudicat quã in ciuilibus, quod patet quia in ciuilibus cõ-
feſſio emanans abſente parte facit ſemiplenam probationẽ, vt
not. Bart. *in l. admonendi ff. de iureiur. & ſupra* latius dictum eſt, &
tamen in criminalibus non facit niſi indicium ad torturam, vt
ſupra ſtatim dictum eſt, † Item qui in ciuilibus confeſſus pro iu- 111
dicato habetur, vt *l. vnica. C. de confeſſ.* ſecus eſt in criminalibus,
vt not. Bartol. *in l. 1. de confeſſ. & in l. pertinde. ff. ad l. Aquil.* † item, 112
quia confeſſus in ciuilibus non appellat vt *c. quicunque, 2. quæſt 6.*
Sed in criminalibus bene poteſt appellare confeſſus *2. quæſt. 6.
§. ſunt quorum*, & not gloſ. *in c. cum ſpeciali. § porro. de app. & in c.
Romana. §. ſi autem. eod. tit. in 6.* debemus ergo dicere quod licet
confeſſio in ciuilibus parte abſente emanans plene præiudicet,
tamen ſecus dicendum eſt in criminalibus. Subdunt etiam Do.
Ant. & Do. Abb. *in d. c. olim.* quod *hic* in caſibus quibus cõfeſſio
in ciuilibus emanans in iudicio abſente parte non præiudicat
confitenti, non præiudicabit etiam ſi fiat confeſſio vbi de cri-
mine ciuiliter agitur, quod eſt menti tenendum. *in gloſ. pen. ibi, l.
in contractibus. in prin.* dicit Dom. Ant. † quod illud quod dicit 113
hic gloſ. quod exceptio non numeratæ pecuniæ non poteſt op-
poni ſeu non admittitur poſt biennium, procedit inter laicos
ſed in clerico cõfitenti pecuniam numeratam nomine eccleſiæ
pro negotijs expediendis non ſufficeret, niſi probaretur pecu-
niam verſam in vtilitatẽ eccleſiæ, & in perpetuum obſtaret ex-
ceptio non numeratæ pecuniæ, & allegat *c. hoc ius, 10 quæſt. 2.* &
not. *in c. fin. de ſolut.* & ſequitur ſimpliciter Ioan. de Imol. *hic* al-
legans not. *in c. 1. de depoſ.* Sed Do. Abb. dicit *hic* ſuper hoc me-
lius eſſe dicendum, quod aut ſumus in caſu in quo neceſſe eſt
probare verſam in vtilitatem, & tũc procedit dictum Hoſtien.
in præalleg. c. fin. de ſol. & Do. Ant. *hic* non ea ratione quod in con-
tractibus nõ habet locũ in eccleſia, ſed quia eccleſia eſt priuile-
giata vt nõ teneatur niſi probetur verſum in vtilitatẽ, aut ſumus
in caſu quo non eſt neceſſe probare verſum in vtilitatem, quod
quando ſit plene habetur *in cap. quoq quibuſdam, de fideiuſſ & in c.
1. de depoſ.* tunc dicit dom. Abb. quod eccleſia non auditur vltra
biennium,

Digitized by Google

biennium, quia *d. l. in contractibus.* non inducit præſumptionem
in odiom debitoris, imo hoc inducit in eius priuilegium, quia
alias qui non audiretur contra propriam confeſſionem, vt *in c.*
per tuas de probat. *& l. generaliter. C. de non num. pec.* lex induxit
quod infra biennium poſſit debitor opponere exceptioné non
numeratæ pecuniæ, ita quod onus numeratæ pecuniæ incum-
bat ipſi creditori, ſi vero eccleſia vult vti priuilegio illius l. opor-
tet quod recipiat cum præfinitione temporis ibi præfixi, & hoc
dicit tenendum quod dicit ſe latius dixiſſe poſt Moderniores *in*
d. cap. fin. de ſolut. dicit tamen *hic* Do. Abb. quod etiam poſt lap-
ſum biennij audietur proponendo doli exceptioné cum aliqui-
bus probabilibus coniecturis & transferetur onus probandi in
creditorem, dicens hoc eſſe not. dictum Hoſtien. *hic* ad limita-
tionem, *d. l. in contractibus.* tu autem aduerte quod Spec. de quo
doct. *hic* non faciunt mentionem tangens iſtam quæſtionem,
in tit. de reſtit. in integ. §. quia autem. in 4. colum. verſic. Sed nunquid
114 *procurator*, videtur inhærere opinioni, Dom. Abb. hoc † dicens
quod Dom. Papa *clemen.* 4. pronuntiauit contra Treuerenſem
electum, quod vltra bienniũ non poſſet contra mercatores op-
ponere exceptionem nõ numeratæ pecuniç, & illos mercatores
non debere cogi ad reſpõdendum poſitionibus electi, cauſam
illam tangentibus, & hoc dictum refert & ſequitur Archidiac.
in queſt. 6. §. exceptio in fin. & iſtam opin. in terminis tenent Do.
Ant. Car. Petr. de Anc. Imol. & Do. Abb. *in d. c. fin. ſolut.* tenen-
do opin. quæ communis eſt videlicet, quod debitor poſt bien-
nium non excludatur in totum à facultate proponendi exce-
ptionem non numeratæ pecuniæ, ſed ſolũ grauetur onere pro-
bandi pecuniam non eſſe numeratam, mouentur principaliter
115 iſta ratione, † quia exceptio non numeratæ pecuniæ fuit intro-
ducta cum certa limitatione temporis, contra regulam com-
munem, quæ habet quòd reus ſuam exceptionem probare de-
bet. Sed ex quo à principio inducitur beneficium non numera-
tæ pecuniæ, non ſimpliciter ſed limitate ſi eccleſia vult vti tali
beneficio, oportet quod vtatur limitate, & cauſa & ſua limita-
tione, lapſo vero biennio non dicitur tolli priuilegium ſed re-
uerti ad ius, videntur tantum Do. Anto. & Imol. *in d. c. fin.* vlti-
mate dicam quod cum à principio inducta fuerit exceptio non
numeratæ pecuniæ vt duraret infra quinquennium, licet hodie
loco quinquennij ſtatutum ſit biennium vt *d. l. in contractibus in*
prin. & Inſt. de lit. oblig. dici poteſt quod ex quo ſemel eſſe deſijt
eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ, poteſtas opponẽdi exceptio-
nem non numeratæ pecuniæ infra quinquennium ex diſpoſi-
tione legis antiquæ, & hodie infra biennium poterat excipere
& non tenere probare ſed creditor, quia non potuit quinquen-
nium ad biennium reduci in præiudicium eccleſiæ vel eccleſia-
ſticæ perſonæ cui iam erat acquiſitum ius ex priuilegio quinquen-
nali, per ea quæ habentur per Imol. & Ioan. Andr. *in c. nonit. de*
iud. ſed quamois iſta opinio quæ communis eſt, vt patet ex præ-
dictis, videatur ſatis celebrata, tamen contraria opinio videtur
de iure verior, quia imo in perpetuum poterit eccleſia oppone-
re exceptionem non numeratæ pecuniæ quæ tenet Hoſtien. &
Ioan. Andr. *in d. c. fin. de ſolut.* per rationem ibi aſſignatam per
Do. Ant. & Imol. & forte teneri poteſt, quod hoc indiſtincte ſit
verum, etiam ſi eſſemus in caſu in quo non oporteat probare
verſum in vtilitatem eccleſiæ, & pro hoc allego Ang *in conſil. ſuo*
247. quod incipit *quia omne datum optimum*, vbi dicit quod ec-
cleſia poteſt perpetuo opponere exceptionem non numeratæ
pecuniæ, ſecundo ad idem allego quod not. Bald. *in authen. hoc*
ius porrectum, in fin. 3. col. verſi. vlterius hic, C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi
116 dicit quod † exceptio non numeratæ pecuniæ nõ proprie dici-
tur competere eccleſiæ, quia non dicitur eſſe exceptio ſed nul-
litas ipſo iure & idem dicit Rom. *in repet. authen. ſimiliter in 8. pri-*
uilegio pia cauſa circa iudicia. C. ad leg. Falc. & Bald. *in l. 2. §. fin. ff. ſi*
cert. pet. 3. moueor quia ſi rectè conſideramus, duo videntur cõ-
cedi à lege in hac materia, vnum debitori aliud contra debito-
rem: debitori conceditur, quod poſſit opponere exceptionem
non numeratæ pecuniæ, creditori vero conceditur, vt contra
eum non opponatur talis exceptio, niſi per biennium, argu. *c.*
cum dilectus. de dol. & cont. & l. celſus. §. 1. ff. de arbitr. ergo cum le-
ges ſeculares recipiantur per eccleſiam quatenus concernunt
priuilegium & fauorem eccleſiarum, nõ autem quatenus con-
cernunt læſionem, vt eſt text. *in c. ſi in adiutorium. 10. diſtinct.* &
notant plene doct. maxime Do. Abb. *in c. eccleſia S. Mariæ de con-*
ſtit. iuſtum eſt quod eccleſia aſſumat ſibi priuilegium legis qua-
tenus conceſſum eſt in fauorem debitoris, nõ autem quatenus
conceſſum eſt in fauorem creditoris, nec erit abſurdum quod
eccleſia recipiat priuilegium pro ſe, & reſpuat priuilegium con-
tra ſe, contra *c. ſi Romanorum. 19. diſtin. & l. ſi quis teſtibus. C. de teſt.*
† quia ſpeciale eſt in eccleſia, vt poſſit recipere legem pro ſe, & 117
non teneatur recipere contra ſe, vti dicit Do. Ant. poſt gloſſ. *in*
c. ex parte, decam. in pen. colum. ſupra de reſcrip. & Hoſt. *in c. nonit. de*
iud. cuius dictum refert & ſequitur D. Abb. *in 14. colum.* & pro
hoc poteſt reſponderi ad motiuum tenentium contrariam par-
tem, qui dicebant quod eccleſia non poteſt vti priuilegio, niſi
cum ſua cauſa, cum enim iſta priuilegia ſint ſeparabilia, poteſt
eccleſia vnum ab alio ſeparare, & vti priuilegio, quod facit pro
ſe, ac exceptionem non nume. pec. perpetuò opponere, licet
ambo iſta, videlicet, priuilegium & limitatio temporis eodem
tempore, & cõtrarũ à lege emanauerunt. Alia tamen opinio vt
dixi eſt communis, & ideo credo quod obſeruaretur in practi-
ca. Et ex hoc inſero, quod laicus obligatus eccleſiæ per chyro-
graphum, non poterit opponere exceptionem non numeratæ
pecuniæ, contra eccleſiam vltra biennium, quia eccleſia pote-
rit aſſumere priuilegium legis quatenus emanauit in priuile-
gium creditoris, immo fortè dici poſſet quod nec infra bien-
nium poſſit debitor obijcere exceptionem non numeratæ pe-
cuniæ contra eccleſiam per ſupra dicta. Sed eſt dubium quan-
do confeſſio ſuper mutuo facta eſt in ſcriptura, an præiudicet
poſt biennium quominus debitor poſſit opponere exceptioné
non numeratæ pecuniæ, vel ſaltem doli, ſi excipiens vult pro-
bare pecuniam non numeratam? glo. communiter tenet quod
præiudicet, vt patet ex no. *in d. l. ex cautione*, & ſic lapſus temporis
operetur, quod transfertur onus probandi in excipientem, &
cum iſta opinione videtur tranſire Barto. *in d. l. ex cautione*, & l.
etiam. Cyn. & Nicol. de Mat. Sed Iaco. Butrig. *in l. generaliter.*
& in l. in contractibus. §. illo. C. de non nu. pec. & Inſtit. de lit. obli. te-
net contrarium, & iſtud tenent Bal. & Salic. *in l. ſi non ſinguli. C.*
ſi cer. pet. Bal. tamen *ibi*, videtur dicere quod de rigore iuris nul-
latenus poſt bienniũ audiatur, per *d. l. in contractibus. §. 1. & §. illo.*
ſed de æquitate præſertim canonica, audiatur excipiens, ſi vellit
aſſumere onus probandi, quia per lapſum biennij non inſurgit
pſumptio iuris, & de iure, ſed iuris tantũ cõtra q̃ tamẽ admitti-
tur ꝓbatio, vt patet *in l. fine poſſidetur, cum ibi no. C. de proba.* & quia
videretur creditor cum peccato habere, ſi non mutaſſet, & ideo
videtur excipiens audiendus per ea quæ no. Inno. *in c. quia pleri-*
que de immu. eccleſ. & iſtam partem tenent Hoſtienſ. & Io. And.
in c. fin. de ſol. & Imol. *hic* per prædicta, referens & dicens quòd
iſta opin. videtur æquior, quæ tamen eſt communis ſecundum
eom, vt patet ex prædictis, licet forte de rigore iuris alia ſit ve-
rior, per ea quæ habentur *in d. l. in contractibus. §. illo,* † vbi patet 118
quod creditor poſt biennium non compellitur iurare ſi ſibi de-
ferant iuramentum per debitorem, nec compellitur reſpon-
dere poſitioni, refert tamen Imol. *hic* aliquos dicere, † quod li- 119
cet ad inſtantiam partis non cogatur reſpondere poſitioni, ta-
men cogeretur ex officio iudicis, ſi iudici videretur ſub ſacra-
mento reſpõdere an mutuauerit, cum poſſit ex officio interro-
gare ad veritatem eruendam etiam vbi pars non poſſet, vt not.
in c. cum clamor. & c. per tuas. de teſt. & hoc dicit velle Hoſt. *in d. §.*
fi. de ſolu. dicẽs hanc opi. Hoſt. eſſe æquam, ſed tamẽ videri con-
tra mentẽ illius *§. illo.* qui videtur velle eſſe imputandũ reo qui
tãto tẽpore tacuit, & cõtra mentẽ *tex. inſt. de lit. obl.* & iſta dicit *hic*
Imo. ꝓcedere in laicis, in clericis vero, & eccleſiaſticis perſonis
dicendum eſt quod poſſint obijcere exceptioné non numeratæ
pecuniæ poſt biennium, quia leges hoc non potuerunt etiam
eis præiudicare, & ita dicit multum notabiliter velle Hoſtienſ.
& Ioan. And. *in d. c. fin. per c. eccleſia de conſt.* quod dicit eſſe valde
notandum ad limitationem *d. l. in contractibus.* Et ex iſtis dictis
quatuor veniunt quæſtiones determinandæ. † prima eſt an ex- 120
ceptio non numeratæ pecuniæ de iure canonico poſt lapſum
biennij poſſit opponi, an non & in totum excludatur debitor
ab eius oppoſitione, etiam ſi probare vellit pecuniam non nu-
meratam. D. Ant. *in c. fin.* tenet quod de iure ciuili in totum ex-
cludatur. Sed de æquitate ſaltem canonica debet audiri, ſaltem
per viam denuntiationis euangelicæ † quia cum ſumus in ma- 121
teria peccati, potius eſt ſtandum canoni, licet caſus contradicat
per ea quæ habentur *in cap. fin. de praeſcrip.* & Do. Abb. *in d. c. fin. de*
ſol. in 1. col. tenet indiſtincte quod poſt biennium non audiatur
proponens exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſed bene au-
ditur poſt biennium ſi vult proponere exceptionem doli, vel
conditione ob cauſam quæ non fuit ſequuta ſi onus probandi
incumbit

incumbit ipſi excipienti, quia venit contra ſuam confeſſionem,
vt in c.per tuas, de probat. dom. Anton. in c. quia plerique. in 5. colum. de
immun. eccle. concludit, quòd indiſtinctè quis in foro contentio-
ſo de iure canonico non audiatur poſt biennium. Dynus verò
in Regula locupletari, de reg. iur. in 6. dicit, quòd de æquitate ca-
nonica ex chyrographo ſuper mutuo poſt biennium non eſt na-
turalis neque ciuilis obligatio, & idem dicit Innocent. in d. c. ple-
riq. per l. quòd ſi maritus. §. 1. ff. de conſtit. pec. & illud dictum Dyni ap-
probat Lud. Roman. in l. ſi diuortio. ff. de verb. obligat. & Ang. in con-
ſilio ſuo 154. quod incipit, in Dei nomine & ſuæ matris. videtur prima
fronte, & idem vult Bald. in repet. l. 2. in 22. chart. verſic. quantò quæri-
tur. ff. de iureiur. vbi dicit, quòd exceptio non numeratæ pecuniæ
ſemper poteſt opponi de iure canonico, ſed Bald. in l. cùm quis, in
vlt. chart. C. de iur. & facti ignor. dicit quòd etiam de iure canonico
nullatenus auditur debitor poſt biennium, & dicit quendam
Papam ſic pronuntiaſſe in quęſtione quorundam mercatorum,
& ita etiam firmat Specul. in tit. de except. ſed errauit ibi Bald. quia
voluit allegare Specul. in tit. de reſtit. in integrum. §. quis autem, ver-
ſic. ſed nunquid procurator. cuius verba ſuprà retuli. ſed Bald. in l. ſi
ex cautione, in 8. quæſt. C. de non numer. pecun. dicit, quòd licèt poſt
biennium non poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ,
tamen ſaltem de æquitate canonica poterit implorari officium
iudicis in locum deficientis exceptionis, argum. l. planè. & l. fin. ff.
de petit. hered. & idem dicit Bald. in l. in contractibus, in princ. in 3. co-
lum. C. de non num. pecun. ſubdens quòd eſt differentia inter exce-
ptionem propoſitam & officium imploratum, quia vbi excep-
tio poteſt proponi, nõ etiam monetur proponens propter præ-
122 ſumptam calumniam, arg. c. licèt cauſam, de probat. Sed † quando
officium iudicis imploratur propter præſumptam calumniam,
iudex poteſt denegare audientiam imploranti, arg. l. 1. §. calum-
niatoribus, verſic. nam vt Papinianus. ff. ad Turpil. & l. vbicunq. ff. de in-
terrog. act. Salic. verò in præalleg. l. ſi ex cautione, in 2. quæſt. poſt am-
pliſſima argumenta ad vtramque partem concludit, quòd indi-
ſtinctè ſiue de iure ciuili, ſiue de iure canonico audiatur quis op-
ponens exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt biennium:
ſed iſta oritur differentia, quia vbi ante biennium incumbebat
onus probandi creditori, pecuniam fuiſſe numeratã, modo poſt
biennium incumbet debitori onus probandi quòd pecunia nõ
fuerit numerata, & allegat gloſ. ita expreſsè determinantẽ Inſtit.
de litt. oblig. in verſ. obligetur. & in l. generaliter. in verſic. religionem. C. de
non num. pec. & idem tenet Sali. in d. l. in contractibus, in prin. in 2. col.
dicens hãc eſſe communem opinionem. Tu autem in iſto paſſu
tene diſtinctionẽ Imol. hic, videlicet, quòd aut loquimur de iu-
ris rigore & veritate, & tunc vera eſt opinio quòd indiſtinctè nõ
audiatur excipiens, etiam ſi velit probare non numeratam, per §.
illo ſuprà alleg. Aut de æquitate canonica, & tũc procedat opinio
Hoſt. in d. c. fin. de ſolut. qui dicit eſſe communem, videlicet quòd
poſt biennium audiatur, ſed onus probandi incumbit debitori,
& ita expreſsè determinat etiam idem Imol. in præalleg. c. fin. in pe-
nult. chart. & primum huius diſtinctionis membrum confirmo
per text. optimum in d. l. in contractibus, in princ. in verſic. nullo modo
querela non numeratæ pecuniæ induci poſſit, & in l. ſi intra legib. in verſ.
omnimodo habes. C. de non num. pecun. & in l. aſſeueratio. in ver. querela
penitus euaneſcat. eod. lib. & hoc etiam expreſsè tenet Bal. poſt Petr.
in l. ſi ſub ſpecie, circa med. C. de poſtul. vbi dixit multùm notabiliter,
quòd ibi ſpe non futuræ numerationis, ſed ſpe alterius cauſæ e-
manat confeſſio infra biennium excipienti, non incumbit onus
probandi. Sed poſt bienniũ auditur ſi vult aſſumere onus pro-
bationis, vbi nõ ſpe futuræ numerationis dicitur emanaſſe chy-
rographum nullo modo auditur proponere, etiã ſiue vt ſumens
in ſe onus probationis, vt d. l. in contractib. §. illo. & hoc firmat Bal.
& Salic. in l. ſi non ſingulis. C. ſi cert. pet. ſecundum not. diſtinctionis
membrum probatur, quòd præſumptio, quę ſurgit contra debi-
torem ex lapſu biennij nõ ſit iuris & de iure, ſed iuris tantum vt
d. l. in contractib. in prin. æquum eſt quod ſi debitor vult poſt bien-
nium probare pecuniam ſibi nõ fuiſſe numeratam vel per con-
feſſionem aduerſarij, iuxta c. 1. de confeſſ. lib. 6. vel quod per negati-
uam coarctatam ſecundùm not. per gl. & Dd. in c. bonæ. il 1. ſuprà
de elect. quòd admitti debeat ne contingat creditorẽ in cuius fauo-
rem emanauit chyrographum, locupletari cũ alterius graui ia-
ctura, quod eſſet cõtra communem æquitatem, ideò debet ad-
mitti arg. c. ſententia de pœn. & in regula locupletari lib. 6. cum ſim. & i-
ta reſtringo dictum Salic. in d. l. aſſeueratio. qui indiſtinctè voluit,
quod admittatur poſt biennium, ſi vult probare pecuniam non
numeratam, vel per negatiuam coarctatã, vel per confeſſionem
aduerſarij, & hoc ſufficiat quãtum ad primam quæſtionem. Se-
cunda eſt quæſt. † an clerici ad bona patrimonialia poſſint ob- 123
iicere exceptionem nõ numeratæ pecuniæ poſt biennium; & vt
prædixi, Imol. tenet hîc quòd ſic, ſed contrarium credo eſſe verius,
vbi clericus vellet vti beneficio legis cum ſua cauſa, quia nõ re-
peritur iure cautũ, quòd clerici in patrimonialibus poſſint pro
ſe recipere, quod non recipiant contra ſe, & hanc partẽ in term.
tenet D. Ant. & do. Abb. & Imol. in d. c. fin. de ſolut. pro quibus fa-
cit quod not. dom. Ant. in c. ſi diligenti, in pen. col. infra de præſcri. cu-
ius doctrinam ſequutus eſt Ioan. de Imol. in repet. c. fin. in vlt. char.
infra de præſcript. & dom. Abb. in c. Sancta Maria, de conſtit. fateor tñ
quòd clericus de ęquitate in patrimonialibus audiretur per bié-
nium volens probare pecuniam non numeratã, ſecundùm id quòd
dixi ſuprà proxima quæſt. quia etiam tunc latius illo modo au-
diretur. Tertia quæſtio eſt, † an obligatus ex chyrographo exclu- 124
ſus in foro contentioſo, per lapſum biennij ab exceptione non
numeratæ pecuniæ teneatur in foro conſcientiæ ſoluere quan-
titatẽ contentam in chyrographo, vt ex prędictis patet. Imol. hic
videtur velle quòd nondum allegat Innoc. in c. pleriq. de immun. & i-
ſtam opinionem teneo, quia cùm lex potiſſimà fundat ſe ſuper præ-
ſumptione, præſumendo pecuniam fuiſſe numeratam, ex quo
quis permiſit labi biennium, nõ eſt obſeruanda in foro cõſcien-
tiæ quæ innititur veritati, vt in c. à nobis. il 2. de ſent. excom. quia certũ
eſt in eo foro, qui ſcripſit chyrographum, pecuniam non fuiſſe
numeratã & iſtam opin. in terminis approbat D. Ant. in d. c. ple-
riq. in 5. col. verſ. tertius. poſt Innoc. ibi dicens, quòd de ſuo liberè
poterit facere eleemoſynam ſicut prius, quia naturaliter lapſo e-
tiam biennio non eſt obligatus. Addens quòd ſi obligatus per chy-
rographum ſciens quod ei numeratum non fuerat, ille cui ſolu-
tum eſt in foro conſcientiæ reſtituere tenebitur, & iſta dicta ſe-
quitur ſimpliciter dom. Abb. ibi in 11. col. ver. quinta quæſt. idem in
term. firmat Bald. in l. cùm quis in 9. col. C. de iur. & fact. igno. & alleg.
Dyn. in d. c. locupletari, & Innoc. in d. c. quia pleriq. idem etiã expreſ-
sè voluit Ioan. Cald. in diſputat. ſua quæ incipit. vſurarum cum rem. &
Petr. de Anchar. in rub. de reg. iur. lib. 6. in vlt. col. & Bald. in diſput. ſua
quæ incipit, ſtatuto cauetur quod fœnerator, in 7. col. & Salic. in d. l. ſi ex
cautione. in 5. quæſt. vbi etiam videtur velle Bald. in fine commenti,
& hoc idem ſatis videtur fuiſſe de mente dom. Ant. in c. nouit. in
5. char. ſup. de iud. & Bald. in Auth. ad hoc. ſuprà de vſur. & Petr. de An-
char. in repet. regulæ poſſeſſor, lib. 6. Bart. in extrauag. ad reprim. in ver.
per denunciationẽ. & pluribus ſimilib. quæſtionibus ibi poſitis per eos. Sed
aduertendum, quia inquantũ dom. Ant. in d. c. quia pleriq. dice-
bat eum cui ſolutũ eſt, teneri ad reſtitutionẽ in foro conſcientię,
fortè intelligi poteſt in ruſtico, vel alio, quem excuſaret iuris ig-
norantia, per l. cùm de indebito. §. 1. ff. de probat. aliàs non, ſi eſſet talis
perſona, cui non permitteretur ignorare iura, ſoluendo ſcienter
indebitum videretur donare, l. 1. ff. de cond. indeb. & ideo videtur
quod dicat in foro conſcientiæ, tunc ille cui ſolutum eſſet, tene-
retur ad reſtituendum, nõ ex capite ſolutionis, ſed ex capite do-
nationis, niſi fortè dicamus quod hoc caſu quęcunq; ſoluentem
excuſare debeat iuris ignorantia, cùm debitor ſoluens non tra-
ctet de lucro captando, ſed de damno euitando, l. iuris ignorãtia,
& l. 2. ff. de iur. & fact. ignor. Cogita tamen, quia non reperio de-
claratum per alios. Quarta oritur dubitatio, † an excluſus per 125
lapſum biennij ab exceptione non numeratæ pecuniæ poſſit of-
ficium iudicis implorare contra creditorem eum moleſtantem,
& vt ex ſupradictis patet. Imol. hic videtur velle quod ſic de æ-
quitate; ſed Bald. tangens iſtam quæſtionẽ in term. in l. illicitas. in
prin. ff. de offic. præſid. dicit ſimpliciter illum textum induci ad quæ-
ſtionem, quòd confeſſus ſpe futuræ numerationis, licèt poſt bi-
ennium non poſſit excipere, tamen poſſit officium iudicis miſe-
ricorditer implorare, ſed fortè illud quod dicit Bald. eſt verum
ſolùm de æquitate canonica, ſecundùm quòd ipſe Bal. dicit in l. ſi ex
cautione, in 9. quæſt. C. de non num. pecun. & in l. in contractibus, in prin.
eod. titul. vt latius dixi ſupra in 1. quæſt. huius materiæ. Salic. tamen in
præalleg. l. ſi ex cautione in 2. quæſt. in hoc tenuit cõtra Bal. ibi. † quia 126
exceptio competens alicui, facit ceſſare officium iudicis. vel. pla-
nè. & l. fin. ff. de pet. hered. ſed cùm iſti competat exceptio poſt bié-
nium, ergo nõ poterit implorari officium iudicis, poſſemus for-
tè concordare opiniones, videlicet, quod dictum Salic. proce-
dat, quando de æquitate canonica poſt biennium vellet implo-
rare officium iudicis, vt ipſe audiretur volens probare pecuni-
am non numeratam, quo caſu non poſſet implorare, quia ad
hoc ſibi non deficit exceptio, ſecundùm communem opinio-
nem, & ſecundùm opinionem Imol. hic, quam ſuprà tenui. Sed

ſi poſt biennium vellet implorare officium iudicis, vt creditor,
& non audiretur niſi probaret pecuniam numeratam, quia tunc
debitori ad hoc deficit exceptio, poſſet officium iudicis implo-
rare, & ita intelligi poteſt opinio Baldi, ſed circa prædicta dubi-
127 tat hic Imol. an † renunciari poſſit exceptioni non numeratæ
pecuniæ, & refert tres opiniones: Vna, quòd poſſit renunciari
per l. quod fauore. ſuprà de legib. Secunda quod non poſſit, quia qua
fragilitate inducitur debitor ad confitendum, eadem inducere-
tur ad renunciandum, & iſtam ſequitur Bart. in d. l. ſi ex cautione.
niſi renuncietur cum iuramento, vt ipſe not. in l. fin. C. de non nu-
mer. pecun. Tertia fuit opinio, quòd teneat renunciatio vt trans-
feratur onus probandi in excipientem vt ſic renunciatio aliquid
operetur, non autem quo minus poſſit opponi exceptio, ſi exci-
piens vellet probare, & iſtam tenet gloſ. in d. l. ſi ex cautione. &
eam ſequitur Richard. Malumbr. & hanc dicit Imol. hic videri
ſatis æquam, quia concordat opiniones, dic tamen quòd de iu-
ris rigore fortè verior eſt opinio Bart. per rationem ſuam. Sed tu
aduerte, quia dom. Cardinalis tangens iſtam quæſtionem in c.
fin. de ſolut. tenet, quòd poſſit renunciari huic exceptioni, & dicit
quòd ſecunda opinio communiter approbatur, ſed falſum eſt
quod dicit Cardin. quia imò contraria opinio videtur commo-
nis quod non poſſit renunciari exceptioni non numeratæ pe-
cuniæ, quam tenent expreſsè Hoſtienſ. dom. Ant. & Imol. in d. c.
fin. & Iacob. de Aren. Cyn. Bald. & Salic. in d. l. ſi ex cautione. & i-
ſtam teneo per rationem hic per eos aſſignatam, quia qua facili-
tate inducitur ad confitendum, eadem inducetur ad renunci-
andum, & quia talis renunciatio videtur ad remittendum futu-
rum quod remitti non poteſt, vt l. ſi vnum § illud. & § ante omnia. ff.
de pact. & pro iſta opinione optimè facit quod not. Bald. in d. l. in
contractibus in princ. verſic. tertiò quaro. Sed Bart. in præallegat. l. ſi ex
cautione. hoc limitat eſſe verum, quando renunciatio fit in ipſo
contractu, & ſic à principio, ſecùs dicens eſſe ſi renunciatio fie-
ret poſt contractum, ex interuallo quia tunc benè valeret, ſicut
dicimus in pacto l. commiſſoriæ, & l. Titius ff. de pign. act. & ſequitur
hoc dictum D. Ant. in d. c. fin. de ſolut. in 3. colum. dicens quod hoc
facit, quod ipſe de renunciatione Velleiana dixit in c. ſi diligenti,
de foro comp. Salic. not. in d. l. ſi ex cautione, in 1. quæſt. multùm diffuſè
hoc attingens, nititur impugnare hanc limitationem. Bart. tamẽ
dicit quod præſuppoſito quòd iſta renunciatio ex interuallo fa-
cta præiudicet, non credit quod præiudicet, niſi quo ad onus
probandi ſic in tranſuerſis. biennij quo inducitur tacita renun-
ciatio non præiudicat niſi in onere probandi, & hoc idẽ firmat
Salic. in l. cùm fidem, ad fin. C. de non num. pecun. & idem clarius & la-
tius firmat Salic. in d. l. ex cautione, in 3. quæſt. poſt gloſ. ibi. dicens hoc
eſſe verum, quando renunciatio, quæ fit ex interuallo poſt con-
tractum fit tamen antè infra biennium, ſed ſi renunciatio fieret
poſt biennium elapſum, tunc præiudicaret non ſolùm quo ad
onus probandi, ſed etiam quo ad facultatem opponendi exce-
ptionem non numeratæ pecuniæ, ad hoc, vt renunciatio aliquid
operetur, & dicit iſta eſſe notanda, quia ſunt ſubſtantialia per a-
lios nõ declarata, ſed taliter qualiter per tranſitũ, & iſtud magis
placet, quamuis Ioan. de Imol. tangens eundem paſſum in d. c. fi-
nal. in vlt. chart. ſimpliciter dixerit, quod aut quærimus, an valeat
renunciatio, vt nullo modo audiatur opponens exceptionem
non numeratæ pecuniæ infra biennium, & tunc non valet, aut
quærimus, an valeat renunciatio quo ad finem, vt renuncians
grauetur onere probãdi infrà biennium pecuniam non nume-
ratam, & tunc valet renunciatio, ita dicens intelligendam gloſ.
in d. l. ex cautione & dicit quod ita communiter tenetur. Subdit
tamẽ Imol. quòd de iure videtur verior opinio Bart. in d. l. ex cau-
tione. de quo vide per Bart. poſt gloſ. in d. l. in contractibus, in prin. in
2. quæſt. Aduerte tamen, quia eo caſu quo dixi renunciationem
valere, poterit tamen non obſtante illa renunciatione poſt biẽ-
nium propter æquitatẽ, officium iudicis miſericorditer implo-
rari. ſecundùm Bald. notab. poſt Odoſ. in l. illicitas. in prin. ff. de offi.
128 præſid. Sed remanet dubium, † quid ſi renunciatum eſt in inſtru-
mento exceptioni non numeratæ pecuniæ, & iurauit debitor
non contrauenire, an poterit opponere exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ. Bart. in l. fin. C. de non num. pec. tenuit, quod non,
licèt dicat quòd ſi ſoluat, benè poterit repetere pecuniam per c.
debitoris, de iureiur. & cum hac opinione tranſit Salic. poſt varias
opiniones ſuper hoc paſſu recitatas in d. l. ſi ex cautione. in 4. quæſt.
129 Probatur etiam hęc quęſtio hoc medio, † quia iuramentum ha-
bet vim geminationis actus, vt eſt text. iuncta gl. magna, & ibi a-
pertè dom. Abb. in 1. chart. in c. cùm contingat, de iureiur. Sed contra
geminatam confeſſionem non poteſt opponi exceptio nõ nu-
meratæ pecuniæ. & infrà videbimus, ergo nec contra renuncia-
tionem exceptionis iuramẽto firmatam, plus dixit notanter Sal.
poſt Bal. in d. l. ſi circa prin. q. ſi nulla eſt facta renũciatio exceptio-
ni non numeratæ pecuniæ, ſi iuramentum nõ eſt appoſitum ſo-
lutioni, ſed veritati, vt quia debitor iuret verè numeratum, tunc
exceptio non numeratæ pecuniæ opponi non poteſt, nec habet
locum text. d. l. ſi quis. non loquitur quando fuit iuratum verè nu-
meratum, ſed ſimpliciter numeratum, & idem in terminis dicit
idem d. Ant. in c. fin. in 3. col. de ſolut. Subdens hoc verum, niſi ab-
ſolutio peteretur à iuramento, & ita dicit tenere Dyn. in rub. locu-
pletari, de reg. iur. lib. 6. Subdit tamen ibi dom. Ant. ſe hoc non po-
nere pro conſtanti, quia non cogitauit. Sed quid † ſi debitus ex- 130
preſsè non renunciauit exceptioni non num. pecun. ſed ſimpli-
citer dicitur in inſtrumento, vel ſcriptura, quòd Titius fuit con-
feſſus recepiſſe & habuiſſe, non ſpe futuræ numerationis, &c. an
poſſit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, Bart. in
præalleg. l. ſi ex cautione. tenet quod ſic, ſicut & hoc poſſet, ſi illi ex-
ceptioni expreſsè renunciaſſet, quia qua fragilitate inducitur ad
renunciandum auiditate habendæ pecuniæ, eadem inducitur
ad opponenda illa verba. Iac. Buttig. tenet contrarium in l. gene-
raliter. C. de non num. pecun. ſed Imol. hic placet magis opinio Bart.
per rationem ſuam, & cum iſta tranſeat, per ea quę dicta ſunt ſu-
prà proximè in quæſt. an valeat renunciatio, &c. Quid † autem 131
in minore, qui iurauit ſoluere prætextu futuræ numerationis, an
poſſit poſt biennium opponere exceptionem nõ numeratæ pe-
cuniæ, Bald. & Salic. in d. l. fin. arguunt pro hoc, & contra, & fina-
liter concludunt quòd minor poterit excipere, quia iuramentũ
habet in ſe conditionem, ſi numerabit, & quia in eo deeſt con-
ſenſus iurantis iuramentum non repræſentat eum maiorẽ, pro
quibus facit quod not. gl. & dom. Ant. in c. cùm cõmuniter, de empt.
& vend. cum ſuis alijs concord. Sed pone, † quis confitetur in iudi- 132
cio ſibi eſſe mutuatum, & illud ſcribit apud acta, nunquid pote-
rit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ infra bien-
nium? Doct. dicunt quòd aut cõfitetur per modum ſpontè, nec
vi iuriſdictionis, vt quia ſpõtè vadit ad iudicem, & fatetur ſe de-
bere pecuniam, & poterit tunc opponere exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ, vt d. l. in contractibus in prin. quia eadem eſt ratio
ac ſi extra iudicium confiteatur. Et ideo contra inſtrumẽta gua-
rentigiæ, quæ fiunt coram Notario per modũ voluntariæ iuriſ-
dictionis, poſſet opponi exceptio non numeratę pecuniæ. Si ve-
rò cõfeſſio emanauit, per modũ contentioſæ iuriſdictionis, pu-
ta, quia debitor facit quicquid poteſt, vt cõfiteatur, ſed fortè iu-
ramento aſtrictus poſtea confeſſus eſt, tunc exceptio nõ nume-
ratæ pecuniæ locum ſibi non vendicat, quia ceſſat præſumptio,
vt gratificetur creditori, cùm inuitus confiteatur, argum. l. inter
ſtipulantem. § Stichum. de verb. oblig. ita in hoc paſſu diſtinguit Bart.
poſt doct. Inſtit. de lit. oblig. in vlt. col. & idem expreſsè firmãt Cyn.
Bald. & Salic. in d. l. in contractibus. in princ. Prædictis adde † quod 133
illud ſupra dictum eſt, confitentem pecuniam ſibi fuiſſe nume-
ratam, poſſe opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,
eſt verum ſi confiteatur inter viuos, ſecùs ſi iſta confeſſio ema-
nat in teſtamẽto, ſeu in vltima voluntate, quia tunc etiam infra
biennium nõ poterit opponere exceptionem nõ numeratæ pe-
cuniæ, quia tũc in cõfitente nõ præſumitur ſpes futuræ numera-
tionis, cùm ſperet non indigere mutuo, quia ſperat mori. ita de-
terminãt Cyn. & Salic. in d. l. in contractibus, in prin. & Bald. Inſtit. de
lit. oblig. in vlt. col. Pro quibus eſt gloſ. ſingularis, de qua ipſi non
meminerunt in l. 1. C. de falſ. cau. adiect. leg. quam Bald. cõmendat,
& ſequitur in extrauag. de pace Conſtantiæ, in verbo, vaſalli, & fin. & i-
dem firmat Bald. in l. fin. in vlt. col. C. de non num. pecu. & Roman. in
l. ſi diuortio. in vlt. colum. de verb. oblig. Sed dubitatur, † quid ſi credi- 134
tor confiteatur ſe non numeraſſe pecuniam, an iſta confeſſio ei
præiudicet ſi poſt biennium agit ex chyrographo contra debi-
torem? gloſ. in d. l. in contractibus. in princ. tenet quod ſic, quod ſe-
quitur ibi Bald. in ver. quarto quæro, aſſignans rationem, quia ſicut
debitor ſibi præiudicat agnoſcendo bonam fidem, ita & credi-
tor. Item † quia per confeſſionem factam in iudicio receditur à 135
iuris præſumptione, vt not. in § illud. in Authent. de qualit. dot. & ſe-
quitur eum ibi Salic. dicens quod Cyn. in Authent. ſed iam neceſſe.
C. de donat. ante nupt. facit magnum feſtum de iſta gloſ. in Authent.
de æqualitate dotis § 1. Sed ibi eſt alia gloſ. ſimilis, & idem propriè
in his terminis firmauit D. Ant. in c. quia plerique. in 8. colum. de im-
mun. eccleſ. vbi plus dixit dictũ hoc procedere etiamſi debitor iu-
raſſet ſoluere, & de hoc dicto faciunt iura † volentia quod cõtra 136
præ-

præſumptionem iuris, & de iure admittitur probatio per con-
feſſionem patris, vt not. Innocent. *in d. c. quia plerique.* & dom. Ant.
*c. in qui fidem, de ſponſal & in c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. & in c. quinto, de
præſumpt.* cum plurimis aliis concordantiis l. Hæc tamen intelli-
git vera Salic. *in d. l. in contractibus, in princ.* quando creditor nunc
de præſenti confitetur ſe non numeraſſe pecuniam; ſi verò non
confitetur de præſenti, ſed negat & reus non vult probare non
numeratam creditoris eius confeſſionem extraiudicialem prius
factam, non admittatur, Salic. *ibi* multùm dubitat. Sed tandem
concludit, quod admittatur, & illa confeſſio ei præiudicat, quia
reddit rationem, certum quod confeſſio fuit facta ſub ſpe futuræ
numerationis, quæ numeratio cùm cõſtare, infecta nullo tem-
poris ſpatio præſumitur, ſed vbi eſſet dubium, quòd ſpe nume-
rationis futuræ feciſſet, vel tunc præſenti, vel præterito, tunc ſtã-
te hoc dubio per lapſum biennij præſumitur numeratam fuiſſe,
& prima facie demonſtrat confeſſio debitoris, poterit tamẽ pro-
bari cõtrarium, ſecundùm communem opinionem, ſed hoc vl-
timum verbum intellige & declara, vt dixi ſuprà, an debitor in
totum excludatur poſt biennium, & vide omninò ad hoc quod
137 not. Salic. *in auth. quod locum, C. de dot. caut. nõ num.* † vbi ſi poſt an-
num poſt term. ad proponendam exceptionem non numeratæ
dotis, vxor per publicum inſtrumentum confeſſa eſt, ſe non de-
diſſe, nec numeraſſe marito illam doté confeſſatam, an illa con-
feſſio præiudicet mulieri, & refert Bald. conſuluiſſe, quod non,
etiam ſi mulier iurauerit, an ſaltem poſſit petere abſolutionem
ab illo iuramento. Salic. tamẽ ibi multum dubitat de hoc dicto,
138 & relinquit cogitandum. Adde prędictis, † quod tantùm eſt ve-
rum quod exceptio non nume. pecun. quæ infra biennium pro-
ponitur, non habet locum niſi in contractu mutui, *vt not glo. &
Bald. in d. l. in contractibus, in prin & in l. ſi ex cautione. in 3. oppoſitione.
eod. tit.* quòd etiam ſi ſit depoſitum quod egrediatur notiſſimos
terminos depoſiti, licèt in tali videatur eadem ratio, quę in mu-
tuo, *arg. l. Lucius Titius Sempronio. & l. die ſponſaliorum. ff. depoſit.* tamẽ
tali depoſito non poterit opponi exceptio non numeratę pecu-
nię, niſi probetur factam fraudem de contractu ad contractum,
ita eleganter decidit *in d. l. in contractibus. §. 1. ver. 2. quæro.* quem ſe-
139 quitur ibi expreſsè Salic. Adde etiam, † quòd campſores fideiu-
bentes nõ poſſunt opponere exceptionem non num. pecuniæ,
ſecundùm Bald. *in l. fruſtra, per illum text. C. de non num. pecun.* quod
declarat Salic. procedere, quando fideiubens vellet opponere
exceptionem ex perſona ſui, quod ipſi campſori nõ eſſet nume-
ratum, ſed ſi vellet proponere exceptioné iſtam ex propria prin-
cipalis, id eſt, quod præſenti non fuiſſet numeratum, quia benè
audiretur, *vt eſt text. in l. tam mãdatori, eod. tit.* prædicta omnia pro-
140 cedunt, † quando confeſſio eſt ſuper ſcriptura, vbi autem con-
feſſio non fieret per ſcripturã, ſed probaret per teſtes, eſt dubiũ,
an exceptio non num. pec. opponi poſſit poſt biennium Io. de
Imol. *hic* eleganter tangens iſtum paſſum refert quod glo. valdè
not. quæ conſueuit allegari pro ſingulari *in l. ſi non ſinguli. C. ſi cert.
pet.* tenet quod ſic, cum qua tranſeunt Iac. But. & Cyn. *in l. non ge-
neraliter, C. de non num. pec.* & idem voluit alia gloſ. *in l. non futura.
C. de act. & oblig* Sed cõtrarium tenet Bart. *in l. ſi ex cautione.* & for-
tè fuit de mente Spec. *in tit. de teſte. §. 2. verſic. ſed pone ego.* & allegat
Bart. gl. *in auth. rogati. C. de teſtib.* quæ dicit eſſe contraria glo. *in d. l.
ſi non ſinguli.* Sed ſecundum Imol. *hic*, illa gloſ. *in auth. rogati.* ſi be-
nè ponderetur non contradicit, ſed potius loquitur in alio caſu,
ſcilicet quando creditor confitetur ſe aliquid recepiſſe à debito-
re, pro ſolutione debiti, quo caſu præiudicat confeſſio poſt tri-
ginta dies, & ſic non loquitur quando quis confitetur habuiſſe
ex cauſa mutui, Bald. not. & Salic. *in prææalleg. l. ſi non ſinguli*, viden-
tur concordare opin. hoc modo videlicet, quòd quando inter-
uenit ſcriptura poſt biennium non poteſt opponi exceptio, nec
probari contrarium, ſed vbi eſt facta coram teſtibus ſine ſcriptu-
ra, tunc poſt biennium poteſt obiici dummodò opponens pro-
bet pecuniam numeratam, nam per lapſum biennij grauatur o-
nere probandi, & dicit *hic* Imol. quòd prima opin. Baldi & Salic.
ſapit quandam æquitatem, propter concordantiam opinionũ,
ſed tamen fortè de iure verior eſt opinio gloſ. *in d. l. non ſinguli.* vt
ipſe dicit *in l. ſi ſtipulatus. §. Chriſogonus. de verb. oblig.* quia ex mente
iurium eſt, quòd in iſta materia ſolùm inducatur obligatio poſt
biennium in obligatione literarũ, *vt Inſtit. de lit. oblig. per tot.* quaſi
velint quòd non interuenientibus literis non inducatur obliga-
tio poſt biennium, dicit tñ Imol. *hic*, quod ſtatuta locorũ in his
prouident, quibus ſtandum eſt, *vt l. omnes populi. de iuſt. & iur.* do.
Abb. *hic*, ſuper iſto paſſu concludit, ꝙ opin. glo. *in l. ſi non ſinguli.* q̃

dicit ſequi Angel. *in d. §. Chriſogonus.* procedit de æquitate, ſed de
iuris ſubtilitate verior eſt opinio Bart. *in d. l. ſi cum cautione.* & ita
reſidet. Adde quòd opin. gl. *in d. l. ſi non ſinguli.* tenet Gulielm. de
Cun. & Bald. *in l. qui pecuniam. ff. ſi cert. pet.* & idem tenet Bald. poſt
Pett. & Cyn. *Inſtit. de lit. oblig in vlt. quæſt.* & reſpondent ad *l. in ex-
ercendis, C. de fide inſtrum.* vbi dicitur, quòd † teſtes, & inſtrumenta 141
habent paré vim, quia illud eſt verum quo ad probationem, nõ
quo ad obligationem. hanc opin. etiam in term. firmat Bald. *in
repet. l. 2. in 17. char. verſ. 5. quæritur. ff. de iureiur.* & Ioan. de Imol. *in c.
fin. in fin. infra de ſolut.* ita dicens ſe dixiſſe *in l. à Titio, de verb. oblig.* &
idem tenet Lud. Rom. *in l. ſi mandato, cum l. ſeq. ff. de fideiuſſor.* Con-
trariam verò ſententiam apertè tenet Bald. *in d. l. ſi ex cautione. in
ro quæſt.* ita dicẽs tenere Nicol. de Mare. *in auth. qui contra propriã,
eod. tit.* ego autem aliquo modo conſiderando æquitatẽ, & rigo-
rem in hoc articulo, quomodo conſiderant dom. Abb. & Imol.
hic, arbitror in hoc paſſu ita nouiter diſtingui poſſe, ꝙ aut quæri-
mus, an confitens audiatur contra confeſſionẽ ſuam de mutuo
ſibi facta, de qua cõfeſſione nõ conſtat, niſi per teſtes qñ ipſe de-
bitor ſeu confitens vult docere pecuniã ſibi non fuiſſe numera-
tam, & tunc audiatur non ſolùm infra biennium, ſed etiam poſt
biennium, & ita procedat gl. *in d. l. ſi non ſinguli. facit text. in l. aſſe-
ueratio C. de non num pecu. & in d. l. qui pecuniam ff. ſi cert. pet.* Aut de-
bitor ex confeſſione mutui de qua ſolùm conſtat per teſtes, vult
obiicere exceptionem non num. pecu. ad finem, vt debitor gra-
uetur onere probandi pecuniam fuiſſe numeratam, & tunc aut
loquimur de æquitate & audietur, quemadmodum de confeſ-
ſione conſtaret per ſcripturam, *arg l. cum vltrà. C. de non num. pecu.*
& † quia teſtes habent parem vim regulariter, vt inſtrumenta, *vt* 142
d. l. in exercendis. & in c. Ioannes. eod. tit. & quia ratio propter quã lex
induxit hoc beneficium debitori, vt creditor teneatur infra bi-
ennium probare pecuniam numeratã, pariformiter militat, qñ
debitor cõfitetur corã teſtibus pecuniam numeratam, ſicut qñ
cõfitetur per ſcripturã, vt vtroq; caſu anxietas habendę pecunię
æquè faciliter induceret debitoré ad confitẽdum, aut loquimur
de æquitate iuris, & tunc debitor nec infra bienniũ nec poſt au-
ditetur volens ꝙ creditor probet pecuniam numeratam, † quia 143
propter prædictam æquitaté lex dedit priuilegium cõfeſſioni-
bus ſuper mutuo emanantibus, in ſcriptura, vt eſt text. *in d. l. in cõ-
tractibus, in prin. in verb. ſcriptum ſit, & in l. fin. in verſic. cautionib. eod.
tit. & Inſtit. de lit. oblig. in rub. & nigro*, contra communes regulas
iuris, volentes ſtandum eſſe confeſſioni, cõtinente cauſam, niſi
ipſe confitens probaret contrarium, vt eſt text. *hic, & in l. cum de
indebito. § fin ff. de probat. & in l. generaliter, C. de non num pecun.* ergo
non habebit locum in confeſſione mutui, de qua conſtat per ſo-
los teſtes, vt quanto minus fieri poteſt recedamus à regulis anti-
quis iuris cõmunis, *vt l. præcipimus, in fin. C. de appel. & l. ſancimus. C.
de teſtib.* & hanc credo eſſe ipſam veritatem in iſto paſſu, vide tñ
ſuper iſto articulo vltra prædicta Imol. *in d. §. Chriſogonus.* Bald. *in
l. ſi ex pretio. C. ſi cer. pet. & in l. pecuniæ, C. de ſolut.* Salic. *in d. l. ex cautio-
ne.* Ang. *in d. l. ſi non ſinguli.* Paul. de Caſtr. *in l. 2. § fin. ff. ſi cert. petat.*
Imol. *in l. 1. § 1. de verb oblig.* & gloſ. *in verſic. debere. Inſtit. de lit. oblig.*
Subſequenter dicit hic d. Abb. iudicio ſuo poſſe vnum attenta-
videlicet † quòd ſi quis ex interuallo bis confiteretur pecuniam 144
vel dotem recepiſſe, nõ poſſet amplius opponere exceptionem
non numeratæ pecuniæ, vel dotis, niſi vellet aſſumere in ſe onus
probandi, mouetur per *l. quod cùm ſimus.* & quod *ibi* not. Bart. *C. de
agric. & cenſi. lib. 11.* vbi colligitur theorica, † quòd vbi non pręiu- 145
dicat confeſſio ex defectu præſumptæ voluntatis, ſi fuit gemi-
nata, valet, ꝙ eſt benè notandum, ſecundùm eum, quia facit ad
multa. Tu autem pro hoc dicto dom. Abb. vide optimum text.
in d. l. in contractibus. §. 1. ſecundùm vnum intellectum glo. *in verb.
penitus, circa princ.* poſſet tamen ad illum text. reſponderi, prout
dicit Bald. ibi, quòd ille text. dum dicit ſecuritatibus, quæ poſt
confectionem dotalium inſtrumentorum, &c. non intelligatur
de confectione dotalium inſtrumentorum, per quam quis con-
fitetur dotem datam, ſed de inſtrumẽtis dotalibus, per quæ dos
promittitur, ſeu conſtituitur, & hoc modo ille text. non proba-
ret iſtam concluſionem. Sed tamẽ teneo dictum Floria. *hic*, tum
per iura ſua, tum etiam quia illum intellectum, quem ſuprà pro-
ximè retuli *ad l. in contractibus. ſuprà proœm.* approbare videtur Io-
an. Andr. poſt Alber. Salter. *in addit.* Specul. *in rubri. de donat. inter
virum & vxor. ad fin.* & pro hoc facit text. *in l. ſi mulier. la 2. & auth.
ſine à me. C. ad Velleia.* Item aduerte, quia prædicta omnia proce-
dunt, qñ non conſtat de numeratione, ſed ſi cõſtaret de nume-
ratione, putà quia Notarius ſcripſit, Titius tantùm recepit à Sẽ-

ptonio, quia tunc nõ atteſtatur de confeſſione, ſed de receptione, non poterit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, ſecundùm Innoc. & dom. Ant. *hic*, & ſic intelligunt *l. fin. C. de dot. caut. non num.* dicit tamen Bart. notan. *in d. l. ſi ex cautione.* ponderanda eſſe verba inſtrumenti enunciantis actualem receptionem, an cõcludant de neceſſitate, quia ſi concludunt de neceſſitate procedit ꝙ dictum eſt, ſi verò non concludunt de neceſſitate, tunc
146 probatur ſola confeſſio, vnde dicit, † quòd ſi Notarius ſcribit: Titius fuit confeſſus, ſe habuiſſe & recepiſſe decem, quæ in veritate habuit in præſentia mei notarij, & teſtiũ ſubſcriptorum, tũc inſtrumentum concludit receptionem, de neceſſitate, ſed ſi notarius dicat, Titius fuit cõfeſſus ſe habuiſſe & recepiſſe, decem q̃ habuit, nec addat in præſentia mei notarij, inſtrumentum non probat veram receptionem, quia illud potuit eſſe de cõfeſſione partis, quæ dixit confiteor me debere, decem quæ habui, & recepi, & notarius ſcripſit in tertia perſona, ideo nõ concludit receptionem de neceſſitate, ſed ſi inſtrumentum dicat, Titius fuit cõfeſſus ſe habuiſſe decem, & habuit, & recepit, tunc dicit Bart. quòd inſtrumẽtum concludit receptionem, quia ad confeſſionem referri non poteſt, ſalua ratione recti ſermonis, quia ſi dicat pars confiteri me habuiſſe, & recepiſſe, & habui, & recepi, notarius debet dicere, & quæ confeſſus fuit ſe habuiſſe & recepiſſe, aliàs illud, habuit, & recepit, nõ poteſt referri ad participium confeſſus, ſalua ratione recti ſermonis. *ff. de aur & arg. leg. l. Plantius.* & illa dicta Bart. licèt multum imperfectè referat, ſequitur d. Abb. *hic*, ſed d. Ant. *hic* ex illa vltima ratione Bart. dicit ſe putare ꝙ Bart. qui malè loquutus fuit, dum dicitur quod per illa verba inſtrumenti; Titius fuit confeſſus ſe habuiſſe & recepiſſe decẽ, quæ habuit & recepit, nõ probatur vera receptio, ſed ſola cõfeſſio, quia imò cùm illa verba non poſſunt ſine expoſitione ſumi, vt verba partis intelligi debent ſimpliciter, & nõ cum expoſitione oporteret, ſed intelligendo, vt dicit Bart. exponere, quæ habuit, id eſt, dixit ſe habuiſſe, vel ſubauditi, q̃ habuit, ſcilicet, vt dixit: & hãc opin. dom. Ant. dicit *hic* Imol. fortè de iure eſſe meliorem dicens tertiò procedere in ſcriptura publica, quia in priuata eſſet clarum quod non probatur vera receptio, quia tunc benè viderentur eſſe verba partis, pro quo dicit benè facere ꝙ habetur *in l. tutor. § fin. ff. de vſur. & in l. cum de indebito. § fin. de prob. & in l. fin. C. de dot. caut. non num.* ſubdens, quòd ſi in inſtrumẽto dicatur, Titius dedit & numerauit decem, vel ſi dicatur quod habuit, & recepit decem in præſentia teſtium, teſtes verò dicunt quod benè viderunt pecuniam in præſentia, ſed nõ viderunt illum recepiſſe pecuniam, vel dicunt, quòd benè viderunt illum recipere, ſed ex alia manu reſtituit, tertò eſt dubium, an ex hoc reprobetur inſtrumentum, remittens ad not. per Bart. ſuper hoc notabiliter loquentem *in l. ſingularia, in pen. & vlt. col. ff. ſi cert. pet.* & dicit quòd notarius non debet atteſtari numeratã, niſi videat numeratam, & ſi videat pecuniam numerari poteſt atteſtari tãtam pecuniam auream vel argenteam fuiſſe numeratam, ſed ſi pecunia eſſet in ſacculo, nec aliter numeraretur. & allegat Bart. *in l. ſi cùm ſeruus. ff. de cond. & demonſt.* & Bald. *in d. l. ex cautione. ver. 7. quæritur*, & ita reſidet. Tu autem aduerte addendo aliqua
147 dictis doct. in quantum dicebat Imol. poſt Doct. per † verba ſupradicta, habui, & recepi decem mutuo à Caio appoſita in ſcriptura priuata, non probatur vera numeratio, ſed ſolùm confeſſio, quod idem expreſsè firmat Ludouic. Roman. *in l. prædia. in 2. col. ff. de acquir. poſſ.* pro hoc dicens eſſe gl. *in l. ex pluribus. ſuper verſic. proponeretur ff. de ſolut. & in l. ſi non ſingulis, C. ſi cert. pet.* & glo. & Bart. *in d. l. ſi ex cautione.* & idem clarè tenet Bald. *Inſtit. de lit. oblig. circa prin.* & latiùs hoc firmat Sal. *in d. l. ſi ex cautione, in antepen. col.* quia debitor ſolùm atteſtatur de facto ſuo antecedenti confeſſionẽ emiſſam, dicens pro hoc eſſe glo. *Inſtit. de lit. oblig. circa princ. ſuper verb. debere. in fin.* & hoc eſſe de mente gl. *in l. 1. C. de dot. caut. nõ num.* & clarius *in l. fin. in prin. eod. tit.* vbi videtur caſus. & ex prædictis di
148 cit ibi Salic. ſe inferre, † quòd ſi quis dicat in ſcriptura priuata, ego fateor me habuiſſe & recepiſſe, & ita habui & recepi, ꝙ non propterea probatur numeratio vera, ſed cõfeſſionata, & erit eadem confeſſio purificata, ſed per alia verba idem dicens per eaſdem rationes ſi debitor addat hæc verba, & habui, & recepi in præſentia teſtium infraſcriptorum, quia neceſſariò nõ infertur, ꝙ numeratio facta fuerit in præſentia teſtium, ſed confeſſio, ſic etiam ſi teſtes in ſubſcriptionibus ſuis atteſtẽtur vera fuiſſe prædicta, nulla facta ſpeciali mentione de numeratione, ſecùs ſi ipſe debitor dicat habui, & recepi, & numerati mihi fuerunt in pſentia teſtium infraſcriptorum, quia tunc probatur numeratio, *vt l. lecta. ff. ſi cert. pet.* inquantùm verò dom. Ant. Abb. & Imol. *hic* tangebant de notario ſcribente quod Titius fuit cõfeſſus ſe habuiſſe, & recepiſſe decem, quæ habuit & recepit. Adde ꝙ opinio. Bart. per omnia illo membro de ſcriptura tabellionis ſequitur Bald. *in d. l. ex cautione. in 3. 4. & 5. quæſt.* & ſequitur etiam *ibi* Salic. *in penult. colum.* & Bald. *in l. ſi ex pretio. C. ſi cert. pet. & Inſtit. de lit. oblig. in 1. colum.* & Lud. Roman. *in l. prædia, in 2. colum. ff. de acq. poſſeſſ.* ſed quamuis iſta opinio ſit communis, vt patet ex prædictis, tamen credo quod de ſubtilitate iuris verior ſit opinio dom. Ant. & Imol. *hic*, qui in vnico membro tenent contra Bart. qui dicebat, per iſta verba tabellionis, Titius fuit confeſſus ſe habuiſſe, & recepiſſe ex mutuo, quæ habuit & recepit, non probari numerationem, ſed confeſſionem, quia immò probant numerationem, quia ſunt verba notarij, nec vllo modo poſſunt referri ad confeſſionem partis ſine aliquali ſupplemento, vt ipſi dicebant. In quantum notanter Imol. *hic* tangebat de notario ſcribẽte pecuniam numeratam præſentibus teſtibus, qui dicunt ſe nõ vidiſſe aliquã pecuniam numerari, vel viderunt certã pecuniam in ſacculo, quæ aliter non fuit numerata, poſt Bart. multùm eleganter loquentem *in d. l. ſingularia.* Adde quod Bald. egregiè tetigit iſtum paſſum *in rubr. de fide inſtrum. in 6. colum. ver. notarius*, & ibi concludit quod aut notarius ſcripſit numeratam, & non punitur de falſo, licèt teſtes dicant, quod nullã pecuniam viderint numerari, quia mutuum pluribus modis intelligi poteſt, aut notarius ſcripſit tantam pecuniam numeratam fuiſſe, & tunc ſi teſtes dicunt, quòd nulla pecunia fuit numerata, non poſſet notarius excuſari à falſo, quia numeratio non poteſt intelligi niſi vno modo, ſcilicet pro naturali actu, ſecundùm Rayner. *in d. l. ſingularia.* vnde dat Bald. conſilium in illa rubr. quòd notarius ſcribat pecuniam numeratam, niſi videat numerari, licèt oſtẽderetur in quadam burſa, & ſubdit ibi Bald. quòd † ex conſuetudine 149
excuſantur tabelliones, qui in camera conſeruatorum cõmunis Peruſij ſcribunt, habuit & recepit, & tamen oſtenditur ſolùm quædam burſa & nihil numerat, & ſequitur hæc dicta Lud. *in d. l. prædia.* poſt Bart. *in l. cùm ſeruus. in fin. ff. de cond. & demonſt.* Sed aduerte, quia niſi eſſet illa conſuetudo, quæ tribuit vim ſcripturæ, vt dicit tex. *in c. cùm dilectus, ſuprà eod.* non credo ꝙ excuſaretur tabellio à pœna falſi, qui ſcripſit quod Titius habuit, & recepit, qñ teſtes dicunt nullam fuiſſe pecuniam numeratã, quia verba notarij aſſerẽtis ſimpliciter ꝙ habuit, & recepit, atteſtantur de numeratione, vt ſuprà dictum eſt, & eius contrarium aſſeritur per teſtes coram quibus notarius aſſerit numerationem eſſe factam Bart. *in d. l. prædia.* per illum text. fuit in opinione, quòd etiam qñ inſtrumentum dicit, quod Titius dedit, & numerauit, licèt teſtes deſcripti aſſerant nullam numerationem in eorũ præſentia fuiſſe factam, per hoc nõ inſtrumentũ reddatur falſum, quia inſtrumentum poteſt verificari non ſolùm ex actu veræ numerationis, ſed etiam fictæ, ſcilicet numerationis, ſed eius opin. impugnant ibi communiter Doct. videlicet Angel. Imol. Paul. de Caſtr. & Lud. & Bal. *vbi ſup.* & Angel. *in l. ſtipulatus § Chriſogonus. de verb. oblig.* & Bald. *in d. l. ex cautione. in 3. 4. & 6. q. & in l. fin. in antepen. col. C. commun. vtriuſq. iud.* & Imol. *in l. ſi debitorem ff. de non at.* Bart. hoc etiam videtur velle *in d. l. ſingularia. in pen. col.* mouetur Angel. *in d. l. prædia. per glo in d. l. ſi ex pretio. C. ſi cert. pet.* & reſpondet *ad l. prædia.*
quod † loquitur in ſcriptura priuata, in qua tantùm operãtur il- 150
la verba, confiteor me habuiſſe, & recepiſſe, quantùm & illa habui, & recepi, quia per neutrum ſermonem probatur niſi cõfeſſio, & allegat *l. creditor. § 1 ff. de ſolut.* ſed melius facit ꝙ not. Bart. poſt gl. *in l. fin. C. de dot. caut. non num. & gl. in l. ſi non ſingulis. C. ſi cert. pet.* aduerte tamen, quia Bart. *in d. l. ſingularia. in pen. col.* dicit mira-
biliter, quod ſi inſtrumentum dicat † quòd Titius habuit, & re- 151
cepit tantam pecuniam, licèt teſtes dicant ꝙ pecunia illa erat pſens ibi, ſed quod per Titium nulla fuit recepta pecunia, per hoc non redditur inſtrumentum falſum, per tex. *in l. pecuniam. ff. de ſolutionib. & in l. 1. § ſed verius. ff. de acquir. poſſeſſ.* idem dicens ſi pecunia altera fuit numerata, quia ex quo pecunia erat præſens, ſatis potuit notarius ſcribere quod habuit, & recepit, *per l. falſus. § ſi u. de furt. & l. ſi procurator. de verb. obligat.* ſed dictum Bart. intelligerem verum, qñ pecunia præſens fuit ibi relicta, vel alteri numerata, niſi eius qui dicitur recepiſſe, quia ſic innuunt iura allegata per Bart. Quid enim ſi cauſa cuiuſdam ſimulationis, & fraudis, pecunia ibi poneretur in præſentia, vt plerunq; fit, & tñ mutuans poſtquã receſſiſſet notarius ab eorum conſpectu, eam ad ſe traheret, certè abſurdum eſſet dicere, ꝙ tunc pecunia diceretur recepta, vel numerata, quinimmò dicit Ioan. And. *in addit.*

Spec.

Digitized by Google

Spec.in rubr.de instrum.edit.in fin. quod ita demum notarius poteſt
ſcribere tantā pecuniam numeratam, qñ per ſe, vel ſuum mini-
ſtrum vidit integrè numeratā, aliàs autē ſi vidiſſet partem pecu-
niæ numerari, non debet hunc atteſtari de tota quantitate pecu-
niæ, ſi ſcribit partē vel partes aſſerere pecuniam numeratam tā-
152 tam eſſe, † ſed quid ſi notarius ſcribat, talis fuit confeſſus ſe ha-
buiſſe, & recepiſſe à Titio dante, & numerante, an ex hoc pro-
betur numeratio, dic φ non, quia iſti ablatiui poſiti in conſequē-
tiam confeſſionis, non ſunt aliud niſi confeſſio, non quod nota-
rius aſſerat numerationem φ̄ fieri non vidit. ita not. determinat
Bald. *in l. vnica, in 12. col. C. de confeſſ.* & ita dicit tenere Iac. Butr. *in*
quadam ſua diſputatione, & idem expreſsè firmat Bald. *in d. l. ſi ex*
cautione, in 4. q. & ſequitur *ibi* Sali. *in pen. col. ver. quid ſi notarius.* ſub-
153 dit tamen Bal. *ibi in ver. quinto quæro.* ſecùs eſſe, † quādo notarius
atteſtatur de confeſſione, nō per participium, ſed per gerundiū,
puta quia dicit, Titius confeſſus fuit ſe habuiſſe & recepiſſe à Ti-
tio decem, dando & numerando ei dictā pecuniæ quantitatem,
154 quia tunc probatur vera numeratio, † quia gerundia ſonant in
actu, qui oculo ſubiicitur, *vt l. vim facit. ff. de vi & vi arma. & not. in*
155 *rubr. C. de eden.* ſed † quid de illo qui confiterur ſe habuiſſe & re-
cepiſſe centū ſibi debita ex tali cauſa, liberās debitorē ſuum per
acceptilationem, & Aquilianā ſtipulationem, an illa verba pro-
bent numerationem, videlicet habuiſſe & recepiſſe confeſſus,
dicit quod non, ſecundùm Bart. *in l. ſi in ſtipulatum. de donat. & in*
l. 1. ff. quæ in fraud. cred. & Bald. *in rubr. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred.*
in 2. col. ver. quæro vnà cum Bart. quia illa verba habuiſſe & recepiſ-
ſe, magis opponuntur ad ſolennizandam acceptilationem, quā
ad probandam veram numerationem, & hoc dictum ſequitur
Lud. Rom. *in d. l. prædia. in 3. col.* dicens pro hoc eſſe gloſ. ſing. *in l. ſi*
ex pluribus, in verb. proponatur, & in gl. 2. ff. de ſolut. Sed adoerte, quia
quamuis Lud. Rom. *in d. l. prædia.* multùm inſtet ſuper aſſiguādo
magnum effectū, an ex hoc ſit vera numeratio, an verò ſimplex
acceptilatio, dicens quòd primo caſu nō poſſet reuocari tanquā
facta in fraudem creditorum. Secundo verò caſu eſſet donatio
quæ requireret inſinuationē, & poſſet reuocari à creditoribus,
tamē non video φ iſta quæſtio habeat aliquid dubitationis, quia
neutro caſu probatur numeratio, ſiue enim nos innitamur con-
feſſioni partis, hæc non probatur vera numeratio per quæcunq;
verba aſſeras ſe habuiſſe, ſecundùm Bart. poſt glo. *in l. fin. C. de dot.*
caut. non num. & ibi latiùs Salic. vt etiā plenius dixi proximè, poſt
Salic. *in l. ſi ex cautione.* ſiue innitamus acceptilationi, vt ex tertia
omnes ſatentur non probari verā numerationē. Sed dubitatio
iſta Doct. poſſet procedere, qñ in inſtrumento tabellio aſſereret
Titium habuiſſe & recepiſſe à Sempronio debita ſibi centū, li-
berans eum per acceptilationē, & Aquilianam ſtipulationē, &
tunc Lud. iſtum punctum tangēs *in d. l. prædia.* videtur conclude-
ſe, φ ex quo per verba, quæ poſſunt referri ad ſenſus viſus ipſius
tabellionis, conſtat de vera numeratione, probabitur vera nu-
meratio, non autem acceptilatio, & illa verba, liberans eum per
acceptilationem, &c. potius præſumuntur prolata per tabellio-
nem ex cōmuni conſuetudine quā habent in apponēdo illa ver
ba in inſtrumētis, quā quod ſit vera acceptilatio, *arg. l. quod ſi no-*
lit. §. quia aſsidua. ff. de ædil. edict. & in l. ſi prim. de aq. plu. arcen. φ tabel-
lionis ignorantia, & ſimplicitas nō debet nocere parti, *vt l. fin. tā*
gl. C. de fideiuſſ. & l. fin. C. de magiſt. conuen. & hoc idem ante eum vi-
detur velle apertè Bald. *in d. rubr. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. in*
pen. col. ver. quid ſi adijciatur. de quo Lud. in hoc non fecit mentio-
nem. Sed hoc dictum intelligerem verum, maximè qñ clauſula
illa, liberans per acceptilationē, &c. apponitur in ſerie cōtractus
ſeu inſtrumenti, ſed poſt ſeriem dum tabellio apponit clauſulas
generales pro conſirmatione contractus, per text. not. *in Clem. 1.*
in 2. rub. de præben. & in l. Titia. la gracda. §. Lucius. il 2. de leg. 2. & per
id quod eleganter ſcribit Domin. *in c. 1. §. licet. in 1. colum. de procur.*
in 6. poſt dominos de Rot. *deciſ. 390. in antiquis.* & per id quod ſo-
lenniter ſcribit Ioan. de Imol. poſt Card. *in c. quoniā Abbas. in pen.*
col. de offic. deleg. vide tamen apertam quæſtionē Bart. *in l. ſi ex plu-*
ribus, in princ. ff. de ſolut. & in l. ſi acceptilatum, per illum text. ff. de acce-
156 *ptilat.* Prædictis adde, † quòd ſi quis fuit confeſſus ſe habuiſſe &
recepiſſe certam ſummam, puta mille, ſi poſtea appareat certam
partem, puta centū ex dicta ſumma fuiſſe numeratā, ex hoc pro-
batur, quod ſumma quæ continetur in priori ſcriptura tempore
quo fuit confecta, non fuit numerata, ſecundùm Bald. & Salic.
in 2. poſt gl. ibi. C. de non nu. pec. & idem ſentit Bald. *in l. ab Anaſtaſio,*
circa fin. verſic. Item hæc lex eſt argumentum. C. mandati. ad quod not.
text. *in l. maior. cui fideicommiſſum. ff. de minor.* & Bald. *in l. ſi abſentis.*
C. ſi cert. pet. quod limitat Bald. *in d. l. ab Anaſtaſio.* niſi in ſecunda
ſolutione dicatur ipſum recepiſſe pro reſiduo, *quia hæc verba
ſonant quòd totum ſit receptum, & allegat *l. 2. C. de hæred. inſtit.*
& idem tenent Rayner. Aug. & Imol. *in d. l. ſi pluribus. in princ. per*
gl. 1. ff. de ſolut. Item, an † contra inſtrumentum guarentigiatum 157
poſſit apponi exceptio nō numeratæ pecuniæ, vide omninò per
Bald. *in l. in contractibus. in pen. verſ. 5. quæro. C. de non num. pec. un.* &
an † per ſtatutum loci tolli poſſit exceptio non num. pecu. vide 158
multùm latè per Bald. *in d. l. ſi ex cautione. in vlt. q.* & adde, † quòd 159
præſcriptio biennij, quæ à lege inducitur contra exceptionē non
num. pec. *iuxta l. in contractibus, in prin.* non ſolùm currit contra il-
lum qui ſcripſit chirographum, verùm etiā ſi ipſe defunctus eſt,
cœpta præſcriptione, currit etiam contra eius ſucceſſorem, licèt
ſit pupillus, & etiā currit contra hæreditatem iacentē, ſecundùm
Bald. not. *in l. ſi intra. C. de non num. pecu.* reſtituitur tñ pupillus ad-
uerſus illam præſcriptionē, ſecundùm eum. Reliqua in iſta ma-
teria vide per Ang. *in l. omnes, ſup. de quadrien. præſcript. il 1. & in d. l.*
ex pluribus. & Bald. *in pulchra quæſt. in d. l. in contractibus. §. 1. ver. quæ-*
ro, an confeſſio. & quod de iſta materia not. Bald. *Inſtit. de lit. oblig. &*
in l. fin. C. de condit. ex l. per aduerſas. in 2. col. ver. in text. abſoluturam C.
mand. & ibi etiam Bart. in 2. col. Salic. in l. generaliter. in 3. & 4. q. & ibi
plenius per eum pen. & vlt. quæſt. C. de non num. pec. Bald. *in l. ſi ſub ſpecie,*
in fin. C. de poſtulan. & in l. ſi ex pretio, C. ſi cert. pet. & in Authent. ſi qua
mulier. in 2. col. C. ad Vellei. & in l. pecuniæ, C. de ſolut. & in l. cùm vl-
tra, C. de non num. pecun. Bart. in conſ. ſuo quod incipit, Domina Paula
nupſit Laurentio. Lud. *in l. ſi mandato. ff. de fideiuſſ.* & † libellum, in i- 160
ſta materia vide per Bald. *in l. 2. C. de cond. ob turp. cau.* & practicam
proponendi exceptionem non num. pecun. vide per Spec. *in tit.*
de except. §. viſo. verſic. ſuper exceptione non numeratæ pecuniæ. & in iſta
materia vide omnino etiam quod ſubtiliter, & notabiliter ſcri-
bit Bald. *in l. illud. in vlt. chart. ſuprà commun. vtriuſq; iud. & l. fin. an-*
tepen. col. C. commun. vtriuſq; iud. & per Bald. *in l. 1. C. de dot. caut. non*
num. & omnino Salic. *in l. fin. C. de dot. caut. non num.* In eadem glo.
ibi & Auth. ibi poſita not. ex hac gloſ. quòd † quemadmodum 161
confeſſus ſe recepiſſe pecuniam mutuo, poteſt opponere exce-
ptionem non num. pec. ita maritus confeſſus ſe recepiſſe dotem
ab vxore, poteſt excipere de non numerata dote, dum tñ excipi-
at infrà tempora præfixa, *in illa l. fin. & Auth. ibi poſita, C. de dot. caut.*
non num. & ſi proponatur infra tempora præfinita, onus probādi
pecuniam non numeratam, non incumbit cōſitenti, ſed aduer-
ſario, vt vult gl. & Salic. *in l. 2. C. de dot. caut.* & dicit Spec. *in tit. de*
confeſſ. § nunc videndum. ver. ſed quæ eſt ratio, quem ſequuntur dom.
Ant. & Imol. *hic*, quòd eſt ſpecialiter in confeſſione, quæ fit ſu-
per mutuo, quia ſicut homines frequēter confitentur ſe habuiſ-
ſe pecuniam, quam nondum habuerunt, propter anxietatē ha-
bendæ pecuniæ quam ſperant ſe habituros, ſic & frequenter cō-
fitentur habuiſſe dotem, quā non receperunt propter magnam
anxietatem habendæ vxoris, tamen verum, quia dubitatur, an
ſecunda confeſſio, quā facit maritus de receptione dotis, quam
non conſtat aliter ſolutam vel numeratam præiudicet marito, i-
deo pro eius veritate diſtingue poſt Lud. Rom. *in l. ſi diuortio. ff. de*
verb. oblig. quod aliquādo confeſſio iſta fit ante contractū matri-
monium poſtea ſequuto matrimonio, & idem dicendum φ in
caſu ſeq. quō matrimonium eſt cōtractum. Secundo verò caſu, qñ
cōfeſſio fit conſtante matrimonio, & tūc eſt aduertendū, an fiat
per viam cōtractus, an verò in vltima voluntate. Primo caſu ſūt
conſiderandi tres caſus, numerationis, quia aliqñ animo donā-
di, aliqñ dubitatur, quo animo confiteatur. Primo caſu qñ con-
fiteatur ſpe futuræ numerationis, aut ſumus intra tempora qui-
bus conceditur facultas opponendi exceptionem nō num. do-
tis, *de quibus in l. fin. & auth. ibi poſita, C. de dot. caut.* & tunc maritus
poterit agere contra vxorem, vt numeret dotem, quam cōfeſſus
eſt ſe recepiſſe, *vt eſt text. in l. ſi voluntate. C. de dot. promiſ.* aut ſumus
extra illa tempora, & tunc non poterit maritus agere, quia poſt-
ea vxore, aut eius hærede contra eum agente ad dotis repetitio-
nem, non poteſt excipi, vt de dote non ſoluta, vt dicit text. *in d. l.*
fin. & d. auth. & gl. non ſolum, multo minus poterit agere, *arg. l. 1.*
§. quod aut. ff. de ſuperfic. & in l. maius. §. an damni. ff. de reg. iur. & l. nec
intentio, C. de tranſac. dicit tñ Lud. ſe probare φ de æquitate cano-
nica ſemper poſſit opponi exceptio non nu. dotis, per id φ not.
Dyn. *in regula, locupletari, de reg. iur. in 6.* ſed in hoc dicēdum, prout
dixi ſuprà in exceptione non numeratæ pecuniæ. Secundo not.
in caſu, qñ confeſſio emanat animo donandi, eſt aduertendum,
quòd aut præmoritur vxor, & hæres eius nihil poteſt petere, quia
infirmata eſt donatio, nec ſpeciē aliquam habet cōfirmationis,

ex quo prius mortua eſt donataria, vt eſt caſus ſecundùm vnum
intellectum in l.1.C.de donat.ante nupt. aut præmoritur maritus,&
tunc donatio eſt valida, quia ſicut confirmatur donatio morte
donantis, quam præceſſit vera traditio, vt l. Papinianus. ff. de donat.
inter vir. & vxor. ſic & ſi præceſſit ficta traditio, vt not. glo. & Bart.
in l.2 C. de dot. caut. & Bart. in d.l. Papinianus. ſed eo ipſo quod iure
confitetur animo donandi ſe recepiſſe, quod non recepit, fingi-
tur tempore ipſius confeſſionis tradidiſſe, argum. l.3. § ſciendum.
verſic. ſed ſi debitorem. ff. de don. inter vir. & vxor. & l. licet. §.1. & l. ſpon-
ſalibus. §.1. ff. de iur. dot. & l. ſingularia. C. ſi cert. pet. ergo, &c. Tertiò
not. caſum cū dubitatur, an confeſſio emanauerit ſpe futuræ nu-
merationis, an non, animo donandi, Bart. in d.l. diuortio. ſentit ꝙ
ſi fiat æquali perſonæ, præſumitur facta animo donandi, & idem
tenet Ioan. Andr. in addit. Spec. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. &
Bald. in l.1. C. de donat. ante nupt. & Angel. in l. ſi ita ſtipulatus fuero. §.
ſi tibi nupſero. ff. de verb. oblig. ſed Imol. & Lud. in l. diuortio. dicunt, ꝙ
licet communiter Doct. ſequantur opinionem Bart. tamen con-
traria opinio ſibi magis placet, videtur quod hoc caſu in dubio
confeſſio cenſeatur facta ſpe futuræ numerationis, quia vbi po-
teſt ſumi alia coniectura quàm donationis, illa ſumenda eſt, vt
l. ſi cùm aurum. ff. de ſolut. cùm nemo præſumatur iactare ſuum, vt
in c. ſuper hoc, de renunc. & l. cùm de indebito. ff. de probat. & iſtam opi-
nionem teneo, quā etiam tenet Dyn. in conſ. ſuo quod incipit, quia
verùm inſtrumentum dotis. & Bald. in conſ. ſuo incipiente, conſtante ma-
trimonio vir confitetur, & Angel. in conſ. ſuo 5. incipiente, Andreas. Io-
an. & Petr. de Anch. conſ. ſuo 300. & Salic. in l.2. de dot. caut. & ſen-
tit Bart. in l. aſſiduis. C. qui potior. in pign. hab. pro qua facit gloſ. in l.
cùm ſponſus. § circa venditionem, in verbo, animum, ff. de donat. inter vi-
rum & vxor. licèt Paul. de Caſtr. conſ. ſuo 116. conſuluerit ſecun-
dùm primam opinionem, quod præſumatur facta animo do-
nandi, quod etiam ſentit Bart. in d.l. Papinianus. & l. unus qui dece-
dens. §. Titia. de legat. 3. & Bald. argum. l.2. §. creditor. ff. ſi cert. pet. ſi ve-
rò fiat inæquali perſonæ, puta quia plebeius recipiens nobiliſſi-
mam mulierem in vxorem, confitetur ſe ab ea tantùm recepiſſe
nomine dotis, certè iſta confeſſio, ſecundùm omnes, præſuma-
tur facta cauſa renunciationis, argum. l. ſi verò non numerandi. § idē
Papinianus. ff. mand. vltimo caſu quando confeſſio de receptione
dotis, fit in vltima voluntate, ſemper præſumitur facta animo
donandi, quia non poteſt dici quod confitens in vltima volun-
tate habeat ſpem numerationis futuræ, ſecundùm Lud. in d. l. di-
uortio. ita dicentem eſſe caſum in d. §. Titia. & in l. qui teſtamentum.
ff. de probat. ſed melius faciūt pro hoc iura quæ ad hoc copioſè al-
legaui ſuprà in exceptione non num. pecu. quæ apponitur con-
tra confeſſionē mutui in vltima voluntate factam. Quod tñ dixi
poſſe proponi exceptionem non numeratæ dotis, dum tñ pro-
ponatur intra tempora de quibus in l. fin. in auth. ibi poſita. C. de dot.
162 caut. Primò † fallit, niſi confeſſio de dote recepta ſit geminata,
quia tunc non poterit opponi ſecundùm dom. Abb. hic, per id ꝙ
not. gl. & Bart. in l. cùm ſcimus. C. de agri. & cenſ. lib. 10. ſed melius fa-
cit text. in l. in contractibus. § 1. ſecundùm vnum intellectum gloſ.
ibi in verb. penitus. C. de non num. pec. & hoc videtur velle Ioā. Andr.
in addit. Spec. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. in fine. ſed ſuper hoc
dic per omnia, vt dixi ſup. à in exceptione non numeratæ pecu-
niæ, quando geminata eſt confeſſio mutui, maximè per text. in l.
in contractibus. §. fin. vbi eſt caſus not. ſecundùm Salic. vbi omnia
quæ dicuntur, ſeu ſtatuta ſunt in exceptione non numeratæ pe-
cuniæ, habent locum in exceptione non numeratæ dotis, in his
quæ poſſunt adaptari, & hoc, quia diuerſa tempora ſunt ſtatuta
163 in vna exceptione, & diuerſa in alia. Secundò fallit, † niſi in con-
feſſione maritus renunciauerit exceptioni non numeratæ do-
tis, ſecundùm gloſ. & Bart. in l.1. C. de dot. caut. & Spec. in tit. de con-
feſſ. § ſequitur. verſ. 15. ſed Bald. in rubr. C. de privileg. dot. in 4. colum.
hoc intelligit eſſe verum, quando renunciatio eſt facta ante ma-
trimonium, ſecùs ſi poſtea ex interuallo, quia tunc talis renun-
ciatio non valeret, quin poſſit opponi exceptio non numeratæ
dotis intra ſua tempora, quia renunciatio exceptionis eſt quędā
ſpecies donationis, arg. l. ſi quis delegauerit. ff. de nouat. vnde nō va-
let iſta confeſſio fomento renunciationis inter virum & vxorē,
ſubdit tamen Bart. notabiliter in d. rubr. quod benè valeret, ſi eſ-
ſet facta cum extraneo dotāte, quo caſu acquiritur efficax actio
mulieri, & eſt priuilegiata, vt in § fuerat. Inſtit. de actio. & iſtam di-
ſtinctionem an renunciatio fiat ante matrimonium contractū,
vel poſt, quod approbat Io. de Imol. in l. ſi conſtante, in prin. in an-
tepen. col. ff. ſolut. matr. licèt non faciat mentionē de verbis Bald. in
præalleg. rubr. de priuileg. dot. allegat tamē pro hoc Io. Andr. in addit.

Spec. de don. inter vir. & vxor. Salic. verò tangent iſtum paſſum in
l. quod de ſuo, in fin. C. de dot. caut. non num. videtur velle, quòd renū-
ciatio exceptionis non numeratæ dotis, illud ſolum operetur, in
mutuo renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ, & hoc
ſatis credo verum per text. in d. l. contractibus, in §. fin. in fin. neque
videbatur diſtinctio illorum qui dicebāt, quòd renunciatio an-
te contractum matrimonium valet, quia qua ratione homines
faciliter inducuntur ad confitendum ſe recepiſſe dotem, quam
non receperunt, propter auiditatem habendę vxoris, eadem fa-
cilitate inducantur ad renunciandum exceptioni non numera-
tæ dotis. Quantum autem operetur renunciatio in exceptione
non numeratæ pecuniæ, ſatis dictum fuit ſuprà. Tertiò fallit, ni-
ſi † ſtatutum loci diſponeret, quòd inſtrumentum confeſſionis 164
dotium habeat vim rei iudicatę, nam tunc ſequitur quòd ab ini-
tio habentur pro veritate, ff. de re iudic. l. res iudicata. ideo tūc non
poterit apponi exceptio non numeratæ dotis, ſecundùm Bald.
in d. rubr. de priuileg. dot. in 4. colum. & Paul. de Caſtr. conſ. 16. & An-
gel. in d. conſ. 5. Quartò fallit, † niſi confeſſio dotis ſit iudicata per 165
aliquas coniecturas, & quia maritus vxori poſt confeſſionem de
dote recepta, adhibuit alimenta, nam tunc coniectura ſeu indi-
cium concurrent cum confeſſione facit dotem cenſeri nume-
ratam, & ideo poterit tunc apponi exceptio non numeratæ do-
tis, immò confeſſio de dote taliter iudicata, habebit priuilegia
doris, quæ realiter non habent dotes confeſſatæ, ſecundùm glo.
ordinariam in l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. hab. ita notanter declarat
& limitat Bald. in d. rubr. de priuileg. dot. in 4. col. quod eſt menti te-
nendum, quia eſt ſolenne verbum, quod nota. Quintò † fallit 166
ſecundùm quoſdam, quando in confeſſione dotis ſuper recep-
tione dotis eſſet renunciatum exceptioni non numeratæ dotis,
cum iuramenti interpoſitione, ſed ſuper hoc diſtingue, partim
ex dictis Imol. in l. fin. tangentis latè in repet. c. cùm contingat, de iu-
reiur. in 66. char. partim ex dictis Bart. in l. unus qui decedens. § Titia.
de leg. 3. & quorundam aliorum. quòd aut maritus qui confitetur
recepiſſe dotem ab vxore, ſimpliciter iurat, & non prohibeatur
proponere exceptionem non numeratæ dotis infra tempora, l.
fin. cum auth. ſua. C. de dot. caut. per text. in l. fin. C. de non num. pecu. iun-
cta l. contractus. § fin. in fin. eod. tit. aut non ſimpliciter iurat, ſed re-
nunciat exceptioni non numeratæ dotis pro iuramēto tunc aut
confeſſio fit à marito in vltima voluntate confitente ſe tantùm
recepiſſe ab vxore quod præiudicarent filij matrimonij, iuxta
formam l. hac edictali, C. de ſec. nu. nup. & tunc iuramentum non fir-
mat confeſſionem, vel renunciationem, vel commodum inca-
pacis, quia præſumatur præſtitum in fraudem, & hoc eſt quod
vult Bart. in d. l. Titia. & in l. Aurelius. §. fin. ff. de lib. leg. & Bald. in l. 1.
C. de inoffic. donat. & in l. ſi quis Inquilinus. § fin. de leg. 1. & Imol. in d. c.
cùm contingat, in 46. char. pro quo facit quod not. Bart. in l. Seius &
Aurelius. ff. ad leg. Falcid. & in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſor. & Bald. in
Auth. ſi qua mulier in 2. colum. C. ad Velleian. aut iuramentum mo-
do interponitur ſuper renunciatione exceptionis non numera-
tæ dotis, ad commodum incapacis, ſed aliàs licitè præſtatur, &
tunc iurans poſſit in curia Epiſcopi petere abſolutionem à iura-
mento, per ea quæ habentur in c.1. & in c. debitores, de iureiur. quia
iniquum eſſet, quòd mulier repeteret dotem, quam non dedit,
quia ſpe futuræ numerationis præſumitur fuiſſe confeſſus, vt ſu-
prà dictum eſt, quod procederet qñ eſſet confeſſus inter viuos, ſed
quando confiteretur in vltima voluntate, non in fraudē, nec in
fauorem incapacis, tunc non poſſet peti abſolutoria à iuramen-
to, quia iſta non poteſt dici emanaſſe ſpe futuræ numerationis,
ſed valebit, vt donatio interueniente tacita traditione, vt dictum
eſt, quæ confirmabatur morte donantis, vt in c. fin. inſ. de don. inter
vir. & vxor. vt ſuprà dictum eſt, & ideo hoc caſu etiam ſi probaretur
ꝙ dos non fuerit numerata, nō poſſit peti abſolutoria à iuramē-
to, † & vltra prædicta omnia de iſta materia, an & qñ confeſſio 167
mariti de dote recepta præiudicet confitenti, vide per Cyn. in l.
1. quod de ſup. C. de dot. caut. non num. Alber. & Bal. in l.1. C. de don. ante
nupt. Ang. in l.1. C. de dot. caut. Bal. & Ang. & Imol. in l. pen. § mulier.
ff. ſol. mat. Cyn. & Bart. in auth. ſed iam neceſſe, & ibi latius Salic. C. de
don. ante nupt. Bal. & Ang. in l.1. ff. ſol. matr. Bart. in l. ſi voluntate. C. de
dot. promiſſ. & in l. qui vxori. ff. de aur. & arg. leg. Bal. & Ang. & Bart. in
l.2. §. creditum. ff. ſi cert. pet. Flo. in l. qui inſtrum. ff. de prob. Ang. conſ. ſuo
149. Imol. in l. pen. §. ſi vir. ff. ſol. mat. gl. & Bar. in l. aſsiduis. C. qui pot. in
pig. hab. ꝗ refert & ſequitur Paul. de Caſt. in l. duob. §.1. de iureiur. de
hoc ēt vide per Bal. in l. ſi abſētis. in 4. col. ver. ex his infertur. C. ſi cer. pe.
& in l. pollicitatione. C. de don. ante nup. Cal. in ſuis conſ. in tit. de don. in-
ter vir. & vx. cōſ. 3. Imol. poſt Bal. & Ang. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſol. ma.
& Imol.

Digitized by Google

& Imol.plenè in d.l.ſi diuortio.de verbor.obligat. Angel. in Authen de
non eligen.ſecundo nuben.§.fin. text.in l.ſi ego.§.dotn. verſic. planè ſi re-
rum.ff.de iure dot. Bald.in l.Papinianus.ff.de donat.inter virum & vxo.
Specu.in tit de confeſſ.§.ſequitur circa fin.verſ.16.non prædicat.& in
titu.de confeſſ.§ nunc videndum, verſi. Item ſi quis confeſſus eſt ſe rece-
piſſe ab vxore.& in tit.de renunciatione & conclu. §.1. in vltim.colum.
verſi.licet & marito. & in titu.de donat.inter virum & vxo.§.nunc,de
dote,in vlti.colum.verſ.ſi verò quis confeſſus eſt, & d.Abb.in c.1.circa fin.
inf.de adult. & Bald.in addit.ad Specu.in tit.de confeſſ.in 2.& 4.co-
lum.& facit quod not.Barto.in l.ſi fortè.circa fin ff.de caſtren.pecul.
& Ioan.And.in addit.Spec.in rubr.de reb.eccl.non alien. In gl. fi. ibi
quia iam ſatiſfecerat ei.hoc intellige verũ ſecundùm D.Ant.quan-
do confeſſio eſt facta ſine ſcriptis, hoc eſt ſcriptura non exiſtẽte
de ſubſtãtia,nã ſi facta ſit in ſcriptis ita quòd ſcriptura ſit de ſub-
ſtãtia, tunc nõ poteſt reprobari niſi p ſcripturã, vt l.generaliter.C.
de non nu.pec. quod limitat procedere qñ reprobat directè vel in-
directè p ſolutionem. ſed ſi alio modò indirectè, vel ex defectu
ſolẽnitatis, vel per præſumptionẽ vellet probare ſublatum effe-
ctum cõfeſſionis,vel ꝙ ſit ſimulata, tunc taba poſſint probari p
teſtes,vt not.in l.iuriſgentium.§.quod ferè ff.de pact. & per Bart.in l.
quicunq;.C.de apoc.pub.lib.10. & ſequitur ſimpliciter hæc dicta Io.
de Imo.hic,& ſuper hoc, vt plenè dixi in c.cum Ioannes.ſuper gl.ma-
gna.ſup.eo.tit.In eadem gl.in fi.dic, vt plenè traditur in d.c.fi.de ſolu.
Extra gl.reſtat videre de quibuſdam vtilib. quæſtionib. quas hic
168 attingunt Doc.videlicet, † an ſi quis agit in libello ex certa cau-
ſa,demùm probat confeſſionem ex illa cauſa,puta ago contra te
ad decẽ certi condictione ex mutuo, & nihil probo denuncia-
tione, ſed induco teſtes qui deponunt ſe interfuiſſe cõfeſſioni à
te factæ de decẽ à me mutuo receptis.Spe.in tit.de teſte §.1.ver.ſed
pone egi.arguit pro & cõtra, & concludit, quod reus eſt abſoluẽ-
dus,cùm teſtes dixerint extra intentionẽ agentis, vt l.ſi quis,liber-
tatem.ff.de pet.hæred.nam probare debent intentionẽ, l.teſtium.C.
169 de teſtib.l.ſi ex cautione.C.de non nu.pec.l.1.C.de ſolut. Item † quia iu-
dex debet ſecundùm allegata & petita procedere, l.ut cauſæ.de
min.c.licet.eli.de ſimo.l.vt fundus.C.commun.diuid. ſed hic, per acto-
rem nihil dictum ſuit de confeſſione, ergo &c. & idem ſentit
Bartol.in l.a ff.ſi certum peta. Anto.hic,ſuper iſto poſſit, ſatis dif-
fusè & ſatis obſcurè loquitur, ſed tamen hæc videtur eſſe con-
cluſio ſua,quod aut confeſſio eſt inductiua, prout eſt confeſſio
quæ ſit ſuper mutuo per obligationem literarum, ex qua poſt
biennium oritur obligatio,vt Inſt.de liter.obli. tunc ex quo cõfeſ-
ſio eſt inductiua,& ſic ex ea naſcitur noua obligatio, nõ poterit
ſequi condẽnatio,& idem ſentit eſſe qñ ex confeſſione nedũ in-
ducitur obligatio ſed etiã probatio, vt quidã dicunt eſſe in con-
feſſione ex cauſa mutui,aut cõfeſſio eſt tm̃ probatoria & decla-
ratoria,vt q̃ facta eſſet ex cauſa depoſiti,nam tunc ſi petiiſſem à
te decem ex cauſa depoſiti, & poſtea probo quod confeſſus &
mihi debere decẽ ex cauſa depoſiti ſequi debet condẽnatio, q̃
probo cauſam ex qua actũ eſt, & nouam obligationem non in-
ducit talis confeſſio,vt l.Publia.§ fi.ff.depoſit.ſed Ioan.de Imo.hic,
dicit quòd fortè poſſet dici, quòd quãdo cõfeſſio eſt mera pro-
batoria ſequi nõ debeat condẽnatio,quia tũc videtur ſtare ratio
Spe.quia ſi articulaui de depoſito, poſtea teſtis deponit de con-
feſſione ex cauſa depoſiti,videtur deponere extra articulũ, quia
aliud eſt accuſatum recipere depoſitũ,aliud cõfiteri ſe recepiſſe,
& ideo videtur ꝙ talis probatio non releuat p not.in d.l.ſi quis li-
bertatẽ,& in l.ſi duo patroni.§.idem Iulian.ff.de iureiur.& in c.de teſtib.
ſup.de teſtib.& hanc dicit fortè eſſe veritatem opinionem de iure,
qñ teſtis iurat dicere veritatem ſuper articulum tãtùm, ſed ſi iu-
raſſet dicere veritatem ſuper articulis & tota cauſa,tunc benè vi-
detur quòd ſequi debeat condemnatio, quando probatur con-
feſſio quæ eſt probatoria cauſæ inſertæ in confeſſione, vt d.l.Pub-
lia.§.fin.& hoc caſu dicit ſaluari poſſe dictum D.Ant.plus etiam
dicit hic Imo.ꝙ etiam hoc caſu qñ teſtis iurauit ſuper tota cauſa,
ſi probetur cõfeſſio ex cauſa mutui cũ lapſu bienniꝫ,tum etiã illa
probet ad præiudiciũ confitentis,niſi probetur oppoſitũ,ſecun-
dùm opi.gl.vt latiùs ſup. dictum eſt,ſequi debebit condẽnatio,
& pro hoc dicit videri eſſe caſum in l.ſi ſtipulatus.§.Griſogonus. vbi
hoc not.Bart.de verb.obl.licet Ange.ibi aliter loquatur,& ibi ſe de
hoc plenè dixiſſe,pro quo ſecundùm eum facit quod not.Bar.in
d.§.idem Iulian. & quod ipſe dixit in d.c. de teſtibus.& iſto modo
dicit limitandum dictum Bar.in præallega.l.2.§.fi.& dictum Spec.
in d ver.ſed pone egi.D. Abb. hic, ſuper iſto paſſu videtur ſimplici-
ter trãſire cum opinione Spec.in d.ver.ſed pone egi. Adde quod il-
lud dictum Spec.in d.ver.ſed pone egi. ſequitur Bald.in l.fin.C.com.
vtriuſq;.in d.in pen.col.& Ang.in d.§.Griſogonus.& in l.certi cõdictio.§.
1.ff ſi cert.pet.& in conſi.ſuo 153.quod incipit. In Dei nomine & ſuæ ma-
tris.& idem tenet Paul.de Caſtr.in l.2.ff.ſi certum pet § fin & Imol.
in Clem.ſæpè.in 17.colum poſt Math.ibi de verb.ſign.& Bald.in quæ-
ſtio.Spec.in tit.de teſte.in 2.colum.idem videtur velle D.Anto.in c.
ſacerdotes.in 1 col. & ibi hoc apertiùs tenet Imol.ſuprà de offic ordi.
contrariã verò ſentẽtiam firmant Bar.& Imol.in l.§.1.ſi quis ita.de
verb.obl. & Bar.in l.certi condictio.§.ſi nummos in 2.colum.ff.ſi cert pet.
quem ſequitur Bald.in d.l.2.§ fina.cod.titu.mouetur Barto.in d.§.
ſi nummos. loquendo tamen ſub dubio, fortè † quia cùm verba 170
libelli debeant intelligi ſecundùm intentionem libellantis, vt
l.ſi quis intentione.ff.de iudi. ſuſtinebitur libellus vt cùm dicitur,
ago quia mutuaui,intelligitur, ſcilicet ciuiliter, quia illa confeſ-
ſio mutui eſt mutuum ciuile,vt notatur in d.l.2.§.fina. & iſta opi-
nio magis placet,pro qua benè facit text.in § ſi debitum.in quæſt.9.
vbi eſt text. † quòd ſi aſſerat ſolutionem factam ſufficit probare 171
cõfeſſionem & ſolutionem,quod apertius & latius firmat Fede.
conſi.ſuo 53 & ſeq.quod incipit Titius fecit procuratorem. facit l.pecunia.
C.de ſolut. ſubdit tamen Bart.in d.§.nummos. † quod ſi in libello 172
quis dixiſſet peto centum, quæ tibi mutuo numeraui, ſi poſtea
probaretur confeſſio mutui, tunc libellus ſuſtineri non poſſet,
& ſequitur Bald.in d.l.2 §.fin.ſed hoc eſt falſum quia contrarium
expreſsè tenet Bald.in l.ſi ex cautione.10 q.C.de non num.pec. quem
ſequitur ibi Saly.in vlt.col.verſ.quid ſi petit.quæro ecõtrà & aſſigna-
tionem,quia confeſſio per quam quis dicitur ſe habuiſſe, & re-
cepiſſe, facit præſumi numerationẽ intra biennium ſi nõ oppo-
natur, & fortius poſt bienniũ, & ideo obtinere debet actor non
quaſi ex cõfeſſione nata ſit obligatio,ſed quaſi p tẽporis trãſcen-
ſum præſumatur facta numeratio,& idem tenet Bal.in l.1.in prin.
C.de rei vxo.act.& in d.l.pecunia.C.de ſolut.& in l.Publia.§ fi ff.de poſſ.
& Lud.Roma.in l.prædia.in vlt.col.ff.de acq.poſſ. & Imol.in d.§.Gri-
ſogonus. probatur hoc ratione, † nam verba libelli impropriari 173
debent,vt ſaluetur libellus,c.conſtitutus.de relig.dom.no.Barto.in
l.ſed ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de iureiur.& in l.1.C.de vſufruct.
cum ſimil.ergo vt rectè inducatur libellatum exponere debemus
cùm dicitur in libello,numeraui tibi centum intelligatur ciuili-
ter,non naturaliter, illud autẽ certum eſt quando actum eſt ex
certa cauſa puta ſi ego contraxi ex cauſa depoſitum produco ſti-
pulationem ex cauſa depoſiti, certè hoc mihi ſufficit ad obtinẽ-
dum, † quia in ſtipulatione facta ex cauſa, includitur confeſſio 174
illius cauſæ, ex qua confeſſione reſultat probatio, ita determi-
nat Bal.poſt Nicol.de Math.in l.generaliter.in 9.q.per illum text.
& ſequitur apertè ibi Saly.in 17.quæſt.C.de nõ nu.pec.& idem vide-
tur velle Bal.in concluſ.Spe.in tit.de teſte.in 2.col. & ad prædicta vi-
de quod no.Bal.in l.ſi abſenti.in 3.col.C.ſi cer.pet.ſed † quod con- 175
tra,ſi egi ex cõfeſſione & probo cauſam in cõfeſſione contentã,
an ſequi poterit condẽnatio Nico.de Math. diſputauit hãc quæ-
ſtionem in diſputatione ſua quæ incipit,trans:coram iudice, quem re-
fert,& ſequitur Io.And.in addit.Spec.in d.verſ.ſed pone egi.& con-
cludit quod non,quia ſi probo depoſitum probo aliud quàm in
petitione deduxeram, ideo non debeo obtinere, l.cum quæritur,
& l.cum de hac.de except.rei iudi. & idem dicit eſſe ſi pars confite-
tur,quia ex confeſſione non naſcitur actio, ſed ſolùm probatio,
vt l.Publia.§.fin.de poſſ.ideo repetior ſine actione egiſſe, vnde ſe-
qui debet abſolutio,l.ſi pupilli.§.videmus.de neg.geſt. fatetur tamen
quod non obſtabit exceptio rei iudicatæ,ſi vellem poſt modum
agere ex cauſa depoſiti,vt l.& an eadem.in prin. & § actiones.de ex-
cept.rei iud.& c.examinata.de iud.D.Anto.hic concludit,quod ſi a-
go ſi confeſſione quæ inducit vel ex confeſſione iudiciali, vel ex
confeſſione ex cauſa mutui,tunc ſi probo confeſſionem,debeo
obtinere,quia probo intentum ex illa confeſſione,& mihi ex ea
competit actio, & hoc ſatis videtur etiam fuiſſe de mẽte Nicol.
de Math.& Io.And.in addit. ſed probare ipſam cauſam, non de-
beo obtinere, quia alia eſt obligatio quæ inducitur ex confeſ-
ſione, & alia quæ inducitur ex ipſa cauſa, & ſic probando cau-
ſam propter diuerſitatem obligationis, non deberem obtinere,
q̃ nõ videor probaſſe cauſam deductã,vt d l.& an eadẽ.§.actio-
nes.ſi aũt confeſſio ſolũ ſit ꝓbatoria,vt quia facta ſit ex cauſa de-
poſiti,& egi ex illa tũc videtur procedere dictũ Nicol.de Math.
& Io.And.ſubdit tamẽ D.Ant.hic, quòd non peccaret dicens,ꝙ
ſi ago ex cõfeſſione probatoria, & probo cauſam debeã obtine-
re,ex quo peto reum condẽnari, & in libello facio mentionem
de cauſa, quia ſaluari poterit libellus, vt intelligatur petitum,
reum condemnari ex cauſa contenta in cõfeſſione, ex quo con-
feſſio per ſe non eſt ſufficiens, vt ſic libellus interpretetur pro

ipſo libellante, argu. *l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudi.* ſed Ioan.
176 de Imol. *hic* dicit ſe potiſſime credere, † quod dicit vltimo lo-
co D. Anto. eſſet verum, ſi in libello eſſet appoſita illa clauſula,
quæ ſæpè etiam vt pluimum ſolet apponi in fin. libelli, videli-
cet & prædicta, dicit, narrat & proponit omni modo quo me-
lius poteſt petens ſibi in prædictis & quolibet prędictorum iu-
ſtitiā miniſtrari, q tunc videretur ſubſtentari libellus propter pię-
dictam clauſulā, pro quo ſecundùm eū faciunt, quæ not. Imo. &
Io. Cal. *in c. 2. de ord cog.* D. Abb. *hic* ſuper iſto paſſu cōcludit, quod
aut confeſſio eſt inductiua obligationis, puta quia emanauit ſu-
per mutuo, vel fit in teſtamento, & tunc libellans ſe ex ea poteſt
fundare, aut confeſſio nō eſt inductiua, ſed probatoria, vt eſt cō-
feſſio emanans ſuper depoſito, vt *d. l. Publia. §. fin.* & tunc de iuris
ſubtilitate procedit opinio Nico. de Marh. & Ioan. And. *in addit.*
ſed de æquitate quadam dicendum eſſe oppoſitū, quia allegās
confeſſionē, allegat probationem obligationis, & p conſequēs
tacitè allegat ipſam obligationē, & libellus debet intelligi in fa-
uo. ē libellantis, vt *d. l. ſi quis intentione. & c. conſtitutus. de relig dom.*
Tu autem aduerte quia licet opinio Io. Andr. *in d. ver. ſed pone egt.*
ſequatur Paul. de Caſt *in l. certi condictio. §. autem. in vlti. q. ff. ſi cert.*
pet. & d. l. Publia. §. fin. tamen dico quod ſi quærimus de agente &
cōfeſſione ſuper mutuo indiſtinctè, obtinere debet, probari ne-
dum confeſſionem ſed etiam numerationem, ſiue probetur nu-
merationē factam ſecūdū tempus cautionis & cōfeſſionis, ſiue
antea, ſiue poſt, ſecundùm Salyc. qui hoc plenè declarat *in l. ſi ex*
cautione, in pen col. ver. quaro in practica. C. de non nu. pec. licet Bal. *ibi*
in 11. q. in aliquib. contrariū tenere videatur, & idem dico ſi pro-
baretur ſola confeſſio mutui, quia cū ſit inductiua obligationis,
ex ea videtur actum fuiſſe, & idem dico eadem ratione in omni
alia cōfeſſione inductiua, ſed ſi eſſet cōfeſſio ſolū probatoria, eſt
maius dubium, tū credo verius eſſe quod dicit *hic* D. Ant. ſcil. q
obtinere debet libellans, per ea quæ dixi *ſupr. proxima quaſt.* dum
dixi, verba libelli impropriari, vt ſaluetur libellus, & maximè
hoc procedet ſi vt dicebat Imol. *hic* addita in libello ſit clauſula
illa, omni meliori modo, quæ clauſula plurimū operatur, quādo
apponitur in diſpoſitionib. vt patet ex his quæ notanter ſcribit
Imol. *in c. ex litern, in pen col. ſup. de offi. dele. & in c. cum ex officij. de præ-*
ſcript. & in l. nemo poteſt. in vlti. col. de leg. 1. & Pet. de Anch. *conſ. ſuo*
199. & in conſ. 351. & Io. Andr. & Dom. poſt Arch. *in c. his autem, in*
pen col. de præben. eo. lib. & Bar. *in l. ſi ita. in vlt. col ff de aur. & arg. leg. &*
in l 3. §. 1. ff. de duob. reu. & in l. codicillis. §. Lucius de le. 2. & Bal. *in l. ſi*
plurib. de leg. 2. & in l. 2. C. ſi plures vna ſen. & in l vnum ff. ſi cert. pet. &
in l Gallus §. 1. ff de libe. & poſthu. & D. Ant. *in c. examinata. de iudi. &*
177 *in c. litera, in 4. col. de dilat.* vel ſi † vt dicebat Imol. *hic* in libello ap-
poſita ſit illa clauſula communis, petens in prædictis & quolibet
prædictorum, ſibi ius & iuſtitiam adminiſtrari, quæ clauſula eſt
magni effectus, & importantiæ, vt patet ex his quæ latè ſcribunt
D. Ant. & D. Abb. *in c. 3. de ord. cog.* & Bal *in l. incerti. in vlti. col. C. de*
interdict. & in repet. l. edita C. de eden. & in l. fin. circa fin. de tuſt. & tur.
& Imol. *in l. ſi cum nulla. ff. de re iud.* & Ang. *in l pen C. de accuſ. & in*
conſi. ſuo 274. & Dom. Ant. *in c. 1. circa prin. ſupr. de offi. deleg.* & ideo
cùm quilibet ex prædictis clauſulis ſit multum potens, & ma-
gnæ virtutis, vt apparet plenè in iuribus ſuprà allegatis, operabi-
tur vt videatur in libello deduxiſſe cauſam deductam in con-
feſſione quæ ſuper ea cauſa vt continente oblationē fundari vi-
deatur libellus, non aūt ſuper confeſſione merè probatoria, igi-
tur obtinere debebit libellans ſiue probauerit cauſam verè, ſiue
178 probauerit confeſſionem deductam. Sed † pone quòd actor cu-
mulauit in libello confeſſionem cum numeratione, & per vnū
teſtem probauit cōfeſſionem, per alium teſtem numerationē an
debeat obtinere, dic quod iſti teſtes non probant, quia ſunt ſin-
gulares, quia vnus deponit de viſu, & alter de auditu, & ideo cū
differatur in ſenſu & in ſenſato, non probāt, ita determinat Bal.
in præalleg l. ſi ſine cautione, in 12. q. & ſequitur ibi Salyc *in vlt. q.* & al-
legat no. per Cy. *in l. 2. C. quæ ſit lōg. conſue.* Nec poſſet dici q iſti te-
179 ſtes concordentur, & probēt, confeſſionē, † ex eo, q a ſenſus vi-
ſus vt generalis referatur ad omnes alios ſenſus, vt not. gl. *in c. te-*
ſtes. 3. q. 8. & in c. veniſti ad fontem de conſec. diſt 4. & Arch. *in c. vides.*
23. q. 6. & Spec. *in tit. de teſte. §. nunc tractandum. ver. de auditu.* quod
& ait Cyn *in l. teſtium. C. de teſtib.* cum multis aliis concor. & ſic,
quòd teſtes qui deponunt, concordare videantur cum illo, qui
deponit de auditu, quia dico quòd ſi teſtis dicat, vidi numerari,
iſta concordia fieri non poteſt, primò, quia illud quod dicitur
quod ſenſus viſus adaptatur in teſte ad alios ſenſus, procedat in
homine groſſo & idiota, vt dicit Bald. *in l. vnica. C. de conſ. ff.* quem
ſequitur *hic* Rom. *in repet. l. admonendi, in 26. col. de iureiur.* vel me-
lius ſenſus viſus adaptatur in teſte ad alios ſenſus, quādo ad eos
adaptari poteſt, vt dicit Ant. *in c. cum cauſam, il 1. in pen. car. C. de te-*
ſtib. ſed hic verba teſtis dicentis quod vidit numerari, non poſ-
ſunt reduci ad concordiam cum illo teſte, qui deponit de con-
feſſione ſaluatatione recti ſermonis, ergo non probabunt, arg.
l. Plautius. de aur. & arg. leg. ſed ſi teſtis non deponeret de nume-
tatione, licet ſimpliciter de mutuo, vt quia dicit vidi illum mu-
tuantē, tunc fortè reduceretur ad concordiā cū teſte qui depo-
ſuit de cōfeſſione mutui, quaſi dixiſſe intelligatur, vidi ipſū mu-
tuantē, ſ. ciuiliter, † q mutuum ciuile fit per confeſſionem, vt ſę- 180
piùs dictum eſt, ad hoc, *c. cum tu.* & q ibi plenè no. *ſup. de teſtib.* pro
hoc tamen facit quod not. Bal. *in l. 1. ſuprà de treug. & pac.* vbi di-
cit † quod ſi vnus teſtis dicit facta de die, alter de nocte reducan- 181
tur ad concordiam, vt vnus intelligatur depoſuiſſe de die natu-
rali, alter de die artificiali, ſiue ciuili, facit text. cum glo. *in c. peri-*
culosè, de pœ. diſt. 1. facit quod not. Bal. poſt Cyn *in l. teſtium. C. de te-*
ſtib. cum multis ſimilib. Similiter addit Saly *in prælleg. l. ſi ex cautio-*
ne, in fin. quod quando ſola numeratio eſt deducta in iudicio, &
vnus teſtis aſſerit numerationē de viſu, & alter ſolùm aſſerit de
confeſſione, iſti non probant propter deformitatē actuum, qui
faciunt illos nō eſſe conteſtes, & idem eadē ratione dico, ſi ſola
confeſſio mutui eſſet deducta in iudicio, & vnus ex teſtib. depo-
neret de numerata, aliàs de confeſſione non probarēt, cùm ſint
ſingulares, quinimò plus notanter dixit Cyn. *in l. 2. C. quæ ſit long.*
conſuet. quem refert & ſequitur D. Ant. *in c. licet ex quadam. in pen.*
colum. ſupr. de teſtib. † quòd ſi volo ſimpliciter probare mutuum, 182
& adduco duos teſtes, quorum vnus dicit Scio ipſum mutuaſ-
ſe, quia à tali audiui ipſum confiteri ipſum numeratum, alter di-
cit Scio, quia altera die audiui ipſum confiteri ſibi mutuatum,
iſti teſtes non probant mutuum, nec confeſſionem mutui, quia
vis probationis trahitur ex confeſſione, non ex dicto teſtium,
ideo in confeſſione oportet quòd detur concurſus ſenſuum te-
ſtium, & nō ſufficit quòd ſint conteſtes in eo ſolo quod ex con-
feſſione concluditur, quia illud quod ex confeſſione ſurgit, vt
quid iuris eſt per teſtes impalpabile, & idem repeat D. Ant. *in re-*
pet. ſua c. ſi in vlt. & pen. colum. ſup. de conſuet. Similiter dico, † quòd 183
ſi volo probare quod mutuaui tibi centum, & non deduco neq;
numerationem neq; confeſſionem, ſed ſpecio mutuum, & pro-
duco duos teſtes, quorum vnus deponit de numeratione, alius
de confeſſione, per iſtos non erit probatum mutuum, cùm ſint
ſingulares, & de diuerſis actibus deponant, ita decidit Bal. *in l. t.*
in 6. colum. verſi. & ſi dico quod teſtes. C. de teſta. & in c. fin. in 4. colum.
ſuprà de conſuet. & idem firmat Bal. *in repet. ſua. §. ſi. in pen. colum. In-*
ſtit. de iur. nat. gent. & ciu. & D. Abb. *in c. cum cauſam, in penul. colum.*
ſup. de probat. vbi ſubdit D. Abb. quòd tales probationes non con-
iunguntur ad faciendam plenam probationem, quia mutuum
& confeſſio ſunt diuerſa, neque tendunt ad faciendum vnum
tutum, cùm ſæpè ſit vnum ſine reliquo, & hoc dicit eſſe de men-
te Bar. *in l. 1. § idem Cornelio ff. de quæ. & in l. admonendi ff. de iureiur.*
& Cal. *in c. veniens, il 1. de teſtib.* ſed pro hoc melius allego quod
not. Bal. *in authen. rogati. C. de teſtib.* vbi dicit, † quòd ſi volo pro- 184
bare ſolutionem debiti in ſcriptis contracti, quæ debet probari
per quinque teſtes, vt eſt tex. *in l. teſtium. C. de teſt.* ſi produco duos
teſtes deponentes de actuali ſolutione debiti, & tres teſtes de-
ponentes ſuper ſolutionis confeſſione, per hoc non erit plenē
probata ſolutio ſubdit tamen Bal. *in proallegata l. ſi ex cautione, in*
12. quæſtio. † quòd licèt illi teſtes quorum vnus deponit de nu- 185
meratione, alius de confeſſione non plenè, probant, tamen fa-
ciunt indicium, & allegat text. *in c. cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.*
per quem textum dixit Bal. *in d. c. fin. in 4. colum. de conſue.* quod
per tales teſtes eſt ſemiprobatum mutuum, per quem textum
etiam dixit Bal. *in d. authen. rogati.* quòd licèt tales teſtes non ple-
nè probent, tamen vehementem faciunt præſumptionem, li-
cet Bal. *in l. vnica, in 1. colum. C de confeſſ.* videatur impugnare illum
intellectum ad illum text. plus dixit multum notabiliter, *in c. 1.*
circa princip. de controuer. inueſt. † quod in tantum inuicem ſibi ad- 186
miniculātur teſtes, quando vnus deponit de veritate, & alter de
cōfeſſione, quod taliter probant vt deferri debeat iuramentū in
ſupplementum probationis, & allegat tex. *in d. c. cum dilectus.* Nec
obſtat huic deciſioni quod ſolenniter Bald. *in repet. l. de quibus, in*
24. colum ff. de leg. vbi dixit, † quòd quando teſtes ſunt ſingula- 187
res ſibi inuicem detrahunt, adeò quod non poterit deferri iura-
mentum in ſupplemētum probationis, & hoc ſentit Pet. de An-
chara. *conſil. ſuo 222. & conſil. 239.* facit *l. 1. & quod ibi notatur. C.*
qui &

Digitized by Google

qui & aduer.quos. quod ad hoc colligitur reſponſio ex his quæ
188 ſcribit Bal.*in d.c.1.in prin.de contra ver.inueſt.* vbi dicit † quod du-
plex eſt ſingularitas in teſtibus, quia quidam ſunt teſtes ſingula-
res non conferentes in vnum finem, & tunc qui eos producit,
non dicitur aliquem teſtem habere, & propter ipſam veritatem
tali teſtimonio nulla fides adhiberetur, vt *in c.licet cauſam ſupr.de
probat.* & hic ſecundùm eum appellatur ſingularitas obſtatiuè, &
iſto modo intelligi poteſt dictum Bald.*in l.de quib.* quidam verò
ſunt teſtes ſingulares, ſed non adeò ſingulares, quòd diſcordent
in vnum rei finem, ſed veniũt in eundem finem per diuerſa me-
dia & diuerſas coniecturas, ſibi inuicem patrocinantes, & tunc
taliter probanti deferri poteſt iuramẽtum, & ita dicit eſſe in ca-
ſu iſto, quando vnus depoſuit de veritate, alter de confeſſione. &
dicit quod iſta appellatur ſingularitas adminiculatiua: & ex præ-
dictis inſurgit dubitatio, quam hic attingunt omnes ſcribentes,
189 † conſtitui procuratorem ad mutuum recipiendum, creditor a-
git contra me, & non probat nunciationem ſed producit ſcri-
pturam in qua procurator dicit ſe habuiſſe & recepiſſe centum
ab eo mutuo nomine domini, an ſequi debeat condemnatio
contra ipſum mandantem. Ioan. Andr.*in addit.*Spec.*in tit.de teſte.
§.1.verſi.ſed pone ego*, vt referunt hic Doct. tenet quod non, quia
procurator habuit mandatum ad recipiendum mutuum, & ſic
ad veram receptionem, nõ autem ad confitendum, & ſic vide-
tur egreſſus finem mandati, ideo non videtur præiudicare Do-
mino, *l.diligenter.ff.mand.& c.venerabilis. de offic.delig.* & ita dicit
velle Bart.*in l.2.§.fin.ff.ſi cert.pet.* & Feder.*conſi.53.* quod incipit *Te-
tius procurator.* Aut.*hic* ſuper iſto paſſu videtur primò voluiſſe di-
ſtinguere inter confeſſionem iudicialem & extraiudicialem: &
inter confeſſionem inductiuam & probatoriam. Sed tandem
190 cõcludit cum opinione Io.And. & Feder. mouetur, † quia con-
feſſio non eſt vera probatio, ſed probationis releuatio, vt not.
Ioan.Andr.*in c.bona.el 1.ſuprà de elect.& in rubr.ſuprà de prob.* & per
Cyn.*in l.actor.C.de proba.* & ſic eſt quodam modo ficta probatio,
de qua dominus non videtur cogitaſſe, dum retulit ſe ad veram
receptionem, *vt l.eius qui.§.1.de leg.2.* & dicit quod de hac mate-
ria ponit gloſſ.*in quæſt.9.§.de hu*, dom. Abb.*hic* ſimpliciter tranſit
cum opin.prædicta, dicit tamen videndum etiam quod in ſimi.
not.Bat.*in l.à diuo Pio §.ſed ſi emptor ff.de re iudi.* Ioan. de Imol.*hic*
dicit quod Angel. *in l.ſi ſtipulatus.§.Griſogonus.de verbo.oblig.* tenet
opin.Bart.per gloſſ.not.*in l.fin.C.qui pot.in pign.hab.* & dicit quod
fortè opin.iſtorum Doctorum obſeruaretur in practica, tamen
vt ipſe Imol.dicit ſe dixiſſe *in l.ſi debitorem.ff.de nouat.* fortè poſſet
de iure teneri contrarium, quia ex quo dominus dedit manda-
tum ad recipiendum debitum, videtur quòd poſſit agi contra
ipſum dominum, dummodò conſtet procuratorem recepiſſe,
quia iure propter mãdati præambulum dominus obligatur, ap
parẽdo autem poteſt vel per veram receptionem probatam, vel
per confeſſionem ipſius procuratoris, contra quam non poſſit
obiici exceptio non num.pec.per id quod not.Bart.*in d.§.Griſo-
gonus,* & ideo videtur, quia tunc agens debeat obtinere. Nec ob-
ſtat ſi dicatur, procurator nõ videtur habere mandatum ad tra-
ctandũ pecunias, *vt l.filiusfa.ff.de dona.* quia iſtud non eſt tractare,
cùm tunc præſumatur per cõfeſſione, & ſic quòd receperit, & ſi
diceretur fortè procurator erit non ſoluendo, hoc nõ obſtat, qa
ſibi imputare debet dominus, quod talem procuratorẽ eligit, *l.
cum mandato.ff.de minor.* nã etiam ſi verè recepiſſet, potuiſſet lu-
dere, vel aliter conſumere, & ideo videtur quod dicta confeſſio
præiudicet dño reſpectu agentis, tamen dominus habebit actio-
nem contra procuratorẽ, ſi ſibi pecuniã non aſſignaret, & ſi dice-
retur, non debet præiudicare. Tertiò dicta confeſſio per *d.l.aſſi-
duæ.* cum gl. ad hoc reſpõdet Imo.*hic*, quod illud poteſt dici eſſe
verũ, qñ ſumus in materia exorbitanti, vt eſt illa, ſecus in materia
iuriſdictionis, vt eſt iſta de quo dicit ſe plenius dixiſſe *in l.debito-
rem de nouat.* & ita teſi.fect, ſed aduerte quia Io. And.*in addit in d.
verſ.ſed pone ego.* nõ dicit id ad quod eũ allegant Doct.*hic*, nihil e-
nim dicit de procuratore conſtituto ad mutuum recipiendum.
Sed benè dicit quod procurator conſtitutus ad exigendum &
commutandum, non poteſt facere quictationem niſi de ſoluto,
& ideo dicit quod ſi debitor contra creditorẽ producit inſtru-
mentũ quietationis, per quod procurator taliter cõſtitutus cõ-
fitetur ſibi ſolutum, nõ erit tutus aduerſus creditorẽ, niſi probet
ſolutionẽ, & ita dicit iudicatũ fuiſſe in quæſtione facti, & eodem
modo loquitur Fed.*cõſ.53.* & ideo pro pleniori declaratione hu-
ius materiæ vltra Doct. quatuor caſus ſunt conſiderãdi. Primus
quando procurator conſtituitur ad recipiendum mutuum, an ſi

confiteatur ſe recepiſſe non apparente vera receptione præiudi-
cet dño. Secundus caſus qñ conſtituitur ſimpliciter procurator
ad recipiendas ſolutiones. Tertius quando procurator cõſtitui-
tur ad recipiendas ſolutiones à debitorib. & ad eos quietandum
ſeu liberãdum, finem & refutationem faciendam. Quartus ca-
ſus quando conſtituitur procurator ad recipiendã ſolutionẽ vel
mutuũ & ad confitendum, an iſtis omnibus caſibus procurator
poſſit ſine actuali receptione cõfiteri ſe recepiſſe, ita q confeſſio
præiudicet Domino. Circa primum dicit quod procurator con-
ſtitutus ad recipiendum, non poteſt confiteri ſe recepiſſe ad præ-
iudicium Domini, ſi non conſtat de receptione, ad hoc allego
Pet.de Anch. & Domi. ita tenentes *in c.qui generaliter.§.fin de pro-
cur.lib.6.* per text.*in l.1.§.ſi mutuam ff.ſi quis in fraudem patron.* idem
tenet d. Abb.*in c.cùm olim.el 1.in 2.col.de offi.deleg.* vbi ſequitur Bar.
in d.l.2.§ fi.ff.ſi cert.pet. idem firmat Bar.*in l.ſi debitorem.ff.de nouat.*
& Ang.& Im...*in l.à Diuo Pio.§.ſed ſi emptor ff.de re iud.* & Lud.Ro-
ma.*in l.prædia.in 4.col ff.de acq.poſſ.* mouetur Lud. quia per illa ver-
ba conſtituo procuratorem ad mutuum recipiendum, videtur
Dominus in dubio ſenſiſſe de mutuo naturali, arg.*l.fi.C.de his qui
ven.æta.impetra.* cõfeſſio verò de recepto probat ſolum mutuum
ciuile, cui natura operatur, vt *d.l.2.§ fin.* ergo cùm confeſſio pro-
curatoris non nocet Domino cuius iit, vltra mandatum, quod
erat ta...tum ex naturali mutuo poſſe dominium obligare, fuit,
facit *l.1.§.g.tur.C de rei vx.act.& l.quæcunq; §.ſi cum fullo ff.de inſtit.*
Item quod aliud eſt mutuũ recipere, aliud confiteri ſe recepiſſe,
vt not.glo.*in l.ſi debitorem,* & not. glo.*in l.ſi ex cautione.ſup.allegata,*
& quia aliud eſt liberare, quia confeſſus ſibi ſolutum, & aliud li-
berare, quia eſt ſibi ſolutum, vt habetur *in l.1.C.de dot.caut.nõ nu.*
mouetur etiam, † quia confeſſio procuratoris non habentis ad 191
hoc ſpeciale mandatum, non nocet Domino, vt *l.ſi defenſor ff.de
interrog.act.* & not.glo.& Bar.*in l.certum.§.ſed in ipſis ff.de confeſſ.* &
not.per Cyn.*in l.vnica.C.de confeſſ.* ergo cùm procurator ſimpli-
citer conſtitutus ad recipiendum mutuum, non habuerit man-
datum, quòd poſſit confiteri ſe recepiſſe, talis confeſſio, nõ præiu-
dicat Dño, fatetur tamen quod talis confeſſio poſt lapſum bi-
ennij præiudicat ipſi procuratori, iuxta *l.in contractib.in princ.C.
de non nume.pecu.* Circa ſecundum caſum, qñ procurator eſt ſim-
pliciter conſtitutus ad recipiendã ſolutionẽ debitoribus, in hoc
caſu etiã dicendum eſt † quòd procurator non poſſit confiteri ſe 192
recepiſſe, niſi appareat de numeratione, nec poteſt debitores li-
berare in præiudicium Domini ſine actuali ſolutione per ratio-
nes prædictas, & hoc tenet Bar.*in d.l.ſi debitores.& in l.non abſtulit,*
vbi bonus tex.*C.de nouat.* & Per.de Anch. & Dom.*in d.c.qui gene-
raliter.§.fi.* & Pau.de Caſt.*in d.l.fi.* vbi allegat Ang.*in d.l.debitorem.*
idem tenet Lud.*in d.l.prædia.* & hoc videntur velle Bart.Ange.&
Imo.*in l.à Diuo Pio.§.ſed ſi emptor.ff.de re iud.* vnde dicit Bar.*in d.l.nõ
abſtulit.* q debitor debet facere poni in inſtrumẽto quod verè de-
dit & numerauit procuratori. Circa † tertiũ not.caſum videlicet 193
qñ procurator conſtituitur ad recipiẽdas ſolutiones à debitorib.
ad eos quietandum, liberãdum vel finem faciendum, quo caſu
propriè loquitur Io.And.*in addit.in d.verſ.ſed pone ego.* & Fede.*conſ.
53.* qui concludunt quod non præiudicat Domino confitendo,
niſi appareat de vera ſolutione. & idem dicit Pau.de Caſt.*in l.2.
§.fi.ſi cer.pet.per l.non abſtulit.prææalleg.atam.* idem firmat Ludo.*in d.
l.prædia.* quia ita dicit probari *in d.l.non abſtulit. & in l.per iuſiuran-
dum.§.tutor curatore.in verſi nec hi ff.de accep.* & iſta opinio proce-
dit indubitanter, quando in mandato eſſet verbum additum
de receptis, vt quia diceretur conſtituere procuratorem ad reci-
piendas ſolutiones à debitorib. & ad eos quietandum liberan-
dum & finem faciendum de receptis, & iſta decidit expreſſè D.
Abb.*in c.cùm olim.el primo.in 1.col.de offi.delega.* potiſſimè per illum
tex.qui dicit quod procurator intelligitur ſolũmodò ad illa cõ-
ſtitutus quæ in cõmiſſariis literis numerantur expreſſè, & ita di-
cit ſe dixiſſe in quæſtione facti, vbi nõ eſſet additũ illud verbum,
de receptis, quãuis prędicti Doct. tenuerint procuratorẽ nõ poſ-
ſe cõfiteri, vel liberare in fi.niſi receperit pecuniã, tamen Ang *in
d.§.ſed ſi emptor.* dicit, † quod ſi ne pcurator taliter cõſtitutus ha- 194
beat liberam, & tunc ſua confeſſio præiudicabit Domino, p tex.
& gl.& quod ibi no. Iac.But.*in d.l.non abſtulit.* maximè ſi eſt pcu-
rator fiſcalis vel ciuitatis deputatus ad recipiendas intratas per *l.
fi.C.de apoc.pub lib.10.* & p not. per gl.*in l.in contractib.§.1.C.de non
nu.pec.* tunc etiam habeat generale mandatum ſuum ſine libera,
per tex.gl *in ver.apoc.in l.Lucius.§.ſutela.de admin.tut.* licet Bar.*in d.
§.ſed ſi emptor.* in hoc caſu videatur velle contrarium, dicit tamen
ibi Ang. quod hoc vltimo caſu ita demùm cõfeſſio procuratoris
ſine

Digitized by Google

ſine numeratione præiudicabit domino, ſi procurator eſt ſol-
uendo, ita quòd dominus contra eum poſſit habere recurſum,
aliàs ſecus. & iſtam opin. Ange. approbat Imol. *in d. §. ſed emptor.*
mouetur, quia ex quo apparet de receptione, ſiue appareat per
teſtes, ſiue per confeſſionem recipientis debet ſufficere, quia nõ
eſt verũ quod hic inducatur nouatio, quia dominus poterit ha-
bere recurſum contra procuratorem qui eſſet confeſſus pecuniã
recepiſſe, & hoc dicit procedere ſi tranſactũ ſit tempus 30. die-
rum, quo caſu præiudicat cõfeſſio, vt *d. l. in contractib. §. 1.* dicit ta-
men quod in cauſa fiſcali eſt plus, quia ſtatim præiudicat, vt ibi
ꝓbatur in tex. & eſt gl. *in l. fi. C. de apoc. pub. li. 11.* & ita dicit ſe dixiſ-
ſe *in l. ſi debitorem. ff. de nouat.* Sed certè quamuis reſpondere poſſit
ad motiua Ang. ſimul. primò in quantum Imol. dicit procurato-
rem habentem liberam præiudicare confitendo, per *l. non abſti-
lit*, quia poteſt dici quod licet procurator habens liberam poſ-
ſit nouare, vt ibi tamen non poteſt confiteri, quia in nouatione
nõ eſt omnimoda remiſſio debiti, cùm remaneat ex ſtipulatio-
ne nouante, ꝙ non eſt in confeſſione, ſi fiat, ꝙ præiudicet: præ-
tereà non obſtat quod dicebat Ange. etiam præiudicare confeſ-
ſionem procuratoris non habentis ſpeciale neq; liberam, per gl.
195 *in l. Lucius. § tutela*, † quia illa gl. eſt falſa, & eam reprobat ibi Bar.
prætereà loquitur in tutore qui habet liberam, velut *l. inter bono-
rum & ibi Bart. ff. de admin. tut.* quod poterat quia poteſt tranſigere,
vt *l. 1. C. de tranſact.* quòd aliàs non poſſet niſi haberet liberam, vt
l. procurator cui liberam ff. de procur. Nun obſtat etiam quod dice-
bat. Imol. per tex. *in l. in contractib § ſuper cæteru.* q̃ a dico quia verũ
eſt quod confeſſio poſt triginta dies præiudicat ipſi confitenti,
& ita loquitur ille tex. hic autem præiudicaret alteri, quia ad hoc
196 non dediſſet mandatum, veruntamen, † quia procurator ha-
bẽs liberam vt plurimum æquiparatur procuratori habenti ſpe-
ciale mandatum, vt eſt text. *in d. l. procurator cui libera. & c. qui ad a-
gendum. in ſu. de procur. in 6.* & not. ex his, quæ not. Bar. *in l. filiuſfa.
ff. de donat. & in l. Roma § Calimacus de verb. oblig.* & Bal. *in l. ſi procu-
rator. in 1. col. C. de procur.* & Paul. de Caſtr. *in l. iuſiurandum quod ex
cõuentione § procurator, circa prin. ff. de iureiur.* ſed ſi procurator ha-
beret ſpeciale mandatum ad confitendum de pecunijs non rece-
ptis, clarum eſſet quod prius præiudicaret domino, per not. per
Bar. *in d. l. ſed ante ipſos.* & per D. Ant. & Doct. *in c. 1. vt lit. nõ conteſt.*
ideo iſto caſu quando procurator haberet mandatum cum li-
bera, credo quod procedet opinio An. & Imol. & maximè per
id quod not. Bart. *in l. alio. in vlt. colum ff. de alim. & cib. leg.* dum al-
legat *d. l. qui Romæ. § Calimacus.* in alijs verò caſibus procederet o-
pinio Bartol. & aliorum ipſum ſequentium, quæ videtur eſſe
communis, vt patet per prædicta, Circa quartum & vltimum
197 videlicet † quando quis conſtituit procuratorem ad recipien-
das pecunias à debitoribus, & ad confitendum ſe recepiſſe, tunc
dicit Bart. *in l. 2. § fin. in fin. ff. ſi cert. pet.* quod talis confeſſio nõ præ-
iudicat, niſi probetur veram numerationem fuiſſe factam pro-
curatori, quia dum dominus conſtituit eum ad recipiendam ſo-
lutionem, & ad confitendũ, intelligitur dediſſe mandatum ad
confitẽdum de ſolutionib. factis ſeu pecunijs non receptis, & ſi
aliter decernimus, iſta confeſſio procuratoris videretur dona-
198 tio, vel *l. 1. § ſi mutuam. ff. ſi quid in fraud. patr.* † quæ donatio in du-
bio procuratori videtur prohibita, *l. filiuſfa ff. de don. & l. contra iu-
ris. § fina. ff. de pact. cum ſimil.* ſed contra expreſsè tenet Ang. *in d. §.
ſed ſi emptor.* dicens, quod tunc debitor erit tutus contra dominũ
ex quo procurator habet ſpeciale mandatum ad confitendum,
dicit tñ, ꝙ tantum erit quod debitor facit apparere pecuniam
tẽpore quietationis, ita quod notarius dicat ꝙ habuit, & rece-
pit in præſentia ſui, & teſtium, per ea quæ not. gloſſ. *in l. ſi ex præ-
tio. & in l. ſi ex cautione. C. de non nu. pec.* & hanc opin. Angel. contra
Barto. firmat Ioan. de Imol. *in d. §. ſed ſi emptor*, ita etiam dicens ſe
dixiſſe *in l. ſi debitorem ff. de nouat.* & aſſignat rationem, quia aliàs
illa verba, & ad confitẽdum ſe etiam recepiſſe, eſſent ſuperflua,
& nihil operarentur, *cõtra l. ſi quando. de legat. 1. & c. ſi Papa. de priui-
leg. lib. 6.* ſubdit tamen ibi Imol. quod ad opiniones euitandas, &
ad confitendum ſe etiam recepiſſe, etiam ſi aliter de receptione
non conſtet quam per confeſſionem, & ita dicit aliàs ſe feciſſe
in practica, & illam eandem opinionem Ange. *in d. § ſed ſi emptor.*
tenet etiam ipſe Angel. *in l. ſi debitorem præalleg.* mouetur primò,
quia illa verba generaliter prolata, & ad confitendum ſe rece-
piſſe, non debent reſtringi ad actualem receptionem, vt *l. 1. § &
generaliter ff. de leg. præſtan. & in l. in fraudem. § fina. de milit. teſtamen.*
199 Secundo, † quia confeſſio procuratoris habentis ſpeciale man-
datum ad confitendum præiudicat domino, ac ſi ipſe fuiſſet
confeſſus, vt eſt text. cum gloſſ. *in verſ. non obſtante & proinde. l. a 2.
§. 1 ff. ad leg. Aquil. & in d. l. cæterum. § ſed an ipſos.* & habetur *in l. non
ſolum. ff. de procur.* & hæc omnia benè not. & perpetuò tene men-
ti. Tertiò adducit text. *in l. omnes § fin. C de quad. præſcript* & gloſſ.
in l. contractib § 1. in verb. penitus. C. de non nume. pecun. in quibus pa-
tet quod confeſſio procuratoris fiſcalis de receptis tributis præ-
iudicat fiſco, ex quibus concludit, quod confeſſio procuratoris
habentis mandatum ad confitendum præiudicet domino, &
hanc opinionem in termi. firmat Ludo. *in d. l. prædia in penul. col.*
per text. & gloſſ. *in d. l. Lucius. § tutela. ff. de admin. tut.* & reſpondet
ad rationem Bart. *in d. l. 2. § fina.* dum dicit quod tenendo, quod
præiudicet, in dubio videretur conceſſa donatio, quod eſt con-
tra iura, quia hoc eſt falſum: aut enim iſta confeſſio producitur
ante decurſa tempora: & non præiudicaret exceptione oppoſi-
ta, aut producitur poſt decurſa tempora, & tunc licet præiudice-
tur domino quo ad debitores, vel quo ad mutuum ſoluendum,
tamen parata erit ſibi actio contra procuratorem, arg. *d. § tutela.
& l. vir ab eod ff. de iure dot.* vbi hoc in term. firmat Bal. *in reportatis
antiquis*, dicens quòd non poterit tunc procurator contra domi-
num opponere exceptionem non num. pec. per *illam l. & per l. ge-
neraliter. in ratione ſui. C. de non num. pecu.* fateor tamen Ludo. *in d.
l. prædia.* ſe probare quod procurator eſſet exiſtente ipſo ſol-
uendo reſtitueretur actio domino contra debitorea ad tem-
pus ad opponendum exceptionem non numer. pecu. argum.
l. fisco. C. de conuen. fiſc. deb. lib. 10. & l. fina. ff. de eo per quem factum erit.
& iſtam opinionem tenent Imol. Paul. de Caſtr. *in d. l. ſi debito-
rem*, & Bal. Sal. Raph. Fulg. Paul. de Caſt. *in d. l. 2. § fina.* & Ang. &
Soly. *in d. l. non abſtulit.* & Ange. *in l. ſi conſenſiſſe. ff. quibus mod. pign.
vel hypoth. ſol.* ſed tu pro veritate huius quarti dubij conſidera
tres caſus, primus quando procurator conſtituitur ad confiten-
dum ſe recepiſſe pecuniam etiam quæ nõ numeretur, & iſte ca-
ſus eſt indubitabilis quòd præiudicet domino, qa ad hoc habet
date & ſpeciale mandatum: ſecundus eſt quando procurator
ſimpliciter conſtituitur ad confitendum ſe recepiſſe pecuniam,
& hoc caſu etiã credo quod confitendo præiudicet domino, li-
cet pecunia non fuerit numerata, quia non dicitur exceſſus for-
mam mandati, ex quo verba mandati ſolùm loquũtur de rece-
ptione cuiuſli, ſol. de cõfeſſione: tertius caſus eſt quãdo procura-
tor conſtituitur ad recipiendam pecuniam, & ad confitendũ ſe
recepiſſe, & iſte caſus eſt plurimũ dubius, & vt ex prędictis vide-
tis, cõmunis opin. eſt quòd præiudicet dño, etiam ſi nõ ſit rece-
pta pecunia, cõtra Bar. *in d. l. 2. § fi.* Sed tamẽ magis placet ſentẽtia
Bar. quã ſequuntur Pau. & Ang. *in l. fi. C. de quadr. præſcr.* vt dum di-
citur in mãdato, conſtituo te procuratorẽ ad recipiendas pecu-
nias, & ad confitendum intelligatur conſtitutus ad confitendũ
de receptis, tamẽ mouetur primò, † quia mandati procuratoria 200
ſunt ſtrictè intelligenda, vt eſt tex. *in c. cùm olim. il 2. ſup. de offi. dele.
& in c. 1. de procur. in 6.* ſecundò, quia in dubio quis non videtur e-
ligere viam quæ ſibi nocet, ſi cenſentur ſibi per illa verba datum
mandatum de confitendo etiã ſuper pecunijs nõ receptis, ergo
&c. Tertiò, quia ex quo per copulatiuã, &, dicitur ad confiten-
dum, & recipiendũ, ſolùm confeſſio ſine receptione nõ videtur
ſufficere, *l. ſi n qui ducenta. § vtrum. ff. de reb. dub. & in l. ſi hæredes plu-
res. ff. de condi. inſti.* Quartò, quia verba ſequẽtia declarantur ple-
runq; per præcedentia, *l. fi. §. qui dulcia. ff. de vino, trit. & oleo leg.* &
ideo cùm præceſſerint in mandato verba illa ad recipiendum
per ea declaratur verba ſequẽtia dum, vt dicunt ad confitendũ,
intelligitur de confeſſione per quam recepta fuerit pecunia; nec
obſtat ratio Imol. dum dicebat quod niſi iſta verba, & ad confi-
tendum, operentur, quòd poſſet confiteri, etiam de pecunijs re-
ceptis, nihil operentur, *l. ſi quando, de legat. 1.* quia dico quod im-
mò operantur: nam de pecunijs de quibus facta fuerat ſolutio,
per hoc magis redderetur cautus debitor, quia de hoc ſibi procu-
rator facere poterat inſtrumentũ receptionis & confeſſionis,
per quod erit magis tutus debitor, quam eſſet ſi probaret ſo-
lùm poſſe ſolutionem per teſtes, ad hoc facit *l. ſicut datam C. de
liber. cau. l. plures apocha. C. eodem titu.* & quod not. Specul. *in titu. de
inſtrumen. edict. § priuſquàm. verſic. quid ſi debitor.* & glo. *in c. ſignifica-
uit. de teſtibus, & in l. Chyrographu ff. de adminiſt. tuto.* & gloſſ. & Bar.
*in l. pupillus, in princip ff. de nouatio. & in l. 2. in princip. ff. ſolut. matri-
mon.* Nec obſtat, quod dicebant Angel. & Ludouic. quod li-
cet dominus teneatur poſt tempus eis, à quibus confitetur pro-
curatorem accepiſſe pecuniam mutuo, tamen poterit habere re-
greſſum contra ſuum procuratorem, quia melius eſt iura ſua in-
tacta domino cõſeruari, quàm poſt vulneratã cauſam remediũ
quære-

Digitized by Google

quærere, vt l. ſin. C. quib. cau. reſti. in integr. non eſt neceſſ. & quia me-
lius eſt ei non ſoluere, quam ſolutũ à procuratore repetere, vt l.
3. ff. de compenſat. & l. ſi ſtipulatus eſſes, in princ. ff. de fideiuſſ. & iſta opi-
nio Barto. per hæc noua motiua videtur ſatis ſubſtantialis. Sed
communis opinio, vt prædixi eſt contra Bart. à qua non recede-
201 retur in practica. † Ex prædictis dubitari poteſt de alia quæ-
ſtione, an fideiuſſor ad hoc, vt poſſit agere contra creditorẽ, ſuf-
ficit quòd producat inſtrumentum, in quo creditor cõfitetur ſe
habuiſſe & recepiſſe ab ipſo fideiuſſore, ſi aliter non conſtat de
numeratione, vel ſolutione ipſius debitoris. Bart. in l. duobus. §. fi-
deiuſſor. per illum text. coniuncta gloſſ. ff. de iureiur. tenet quod non,
& iſtam opin. approbat Ludo. Roma. in d. l. prædia, in penul. colum.
per tex. in l. idemq;. §. fin. cum l. ſequen. ff. mãd. & ideo dicit quod pro-
curator debet eſſe cautus, vt faciat poni in inſtrumento hæc ver-
ba, Titius creditor fuit cõfeſſus ſe habuiſſe, & recepiſſe à Sem-
pronio fideiuſſore centum, quæ habuit & recepit in præſentia
mei notarij & teſtium, dicit tamen quod in contrarium facit,
quod not. Barto. in l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. hab. & pro hac opi-
nione facit quod not. Bart. in l. cum filius. in fin. princ. de verb. oblig.
vbi allegat, & ſequitur gloſſ. in d. §. à fideiuſſore, ſed contrarium te-
net expreſsè Paul. de Caſtr. in d. §. à fideiuſſore. dicens ita ſe de fa-
cto conſuluiſſe Florentiæ, & ita dicit etiam conſuluiſſe Franciſ.
Tigr. de Piſis, mouetur Paul. quia immò iſta cõfeſſio probat ve-
ram ſolutionem, vt l. Publia. in fine. ff. de poſt. Item quia tunc ficta
ſolutio non ſufficit, vt debitor conueniatur à fideiuſſore, quan-
do excludit veram, prout eſt quando fideiuſſor iurauit. Sed iſta
confeſſio non excludit veram ſolutionem, immò eam compre-
hendit, propterea iſtud inſtrumentum, vel cedula ſi dimit-
tatur penes reum, prodeſt ſibi contra creditorem, vt poſſit eum
petẽtem repellere, quia ſibi eſt ſolutum, quia factũ inter fideiuſ-
ſorem, & creditorem prodeſt reo quem eadẽ obligatio coarin-
git, arg. l. deſiderium. C. de poſſ. & quod ibi not. per Bal. ergo nõ po-
teſt dari ratio, quòd nõ teneatur fideiuſſor reſtituere, maximè
quia notarij hodie, vt plurimum cõficiunt inſtrumentũ de con-
feſſione, & pro hoc dicit facere quod no. Bar. in d. l. aſſiduis. & hoc
verum dicit Pau. quando fuit in confeſſione renunciatum exce-
ptioni non numeratæ pecuniæ, vel quãdo tranſiuit tempus infra
quod illa exceptio proponi poteſt, aliàs nõ eſſet efficax: & iſtam
partem credo veriorẽ ſecundùm quam conſuluit Bart. conſil. ſuo,
quod incipit Titius promiſit Sempronio, pro qua facit text. in l. inter
202 cauſas. §. abeſſe. ff. mandati. & in l. qui mutuam. §. 1. eo. tit. † Sed circa
prædicta dubitari poteſt, an prælatus præiudicet eccleſiæ confi-
tendo ſe recepiſſe pecuniam, fortè, à debitoribus eccleſiæ, vel a-
liomodo, quando non conſtat de numeratione, dic quod non,
ita expreſsè determinat Petr. de Anchar. in clem. 1. in 4. col. de rebus
eccleſ. non alien. de quo dic, vt latiùs ſcribit Calder. in ſuo conſil. in
titu. de confeſſ. conſil. 5. & per domin. Abb. in c. 2. in fin. infrà de pre-
car. & multum eleganter per Angel. conſi. 242. vbi ponit de præ-
lato confitente ſe habuiſſe pecuniam ab affictuariis eccleſiæ, nõ
præiudicet eccleſiæ non apparente vera numeratione, & ad hoc
vide quæ ſcribunt Innoc. dom. Anto. & Imol. in c. graui. de depoſ.
203 & in c. quod quidam. de fideiuſſ. † quid de executore teſtamenti? an
poſſit ſe confiteri habuiſſe & recepiſſe pecunias ex rebus vendi-
tis, quas non conſtat numeratas fuiſſe, dic quod non, ſecundùm
Bart. in l. alio in vltima colum. ff. de alim. & cib. leg. quia per hoc non
adimpleretur id, per quod eſt permiſſa venditio, quod tamen
intelligitur verum, niſi appareat ſatisfactio legatorum propter
quæ præſtanda permiſſa eſt venditio, & idem vult Bart. in l. à diuo
Pio. §. ſed ſi emptor. in fin. ff. de re iudica. & an ſaltem poſſit dictus exe-
cutor teſtamenti habere fidem de pretio, vide omninò per Bar-
tol. in d. l. alio. in vltima colum. & per Barto. & Imol. in d. §. ſed ſi em-
ptor. in fine. ff. de re iudic. & multum ſolemniter per Baldum in l. in
ciuile. C. de rei vindic. & aliquid per Baldum in l. ſed non donationis. in
204 fin. C. de contrahen. empt. † De tutore autem an præiudicet pu-
pillo confitendo ſe recepiſſe pretium ab emptoribus rerum pu-
pilli quando non conſtat pretium fuiſſe numeratum, vide tex-
tum gloſſ. & Bartol. in l. Lucius, la 2. §. tutela. ff. de adminiſt. tut. ad
quod vide quæ ſcribit Bartol. in l. certum. §. ſed an ipſos. ff. de confeſſ.
& in l. vnica. C. de confeſſ. & Bald. in l. 3. §. obſeruari. in 2. colum. C. de iu-
205 ram. calum. & dom. Anto. in c. 1. in 3. char. vt lit. non conteſt. † De pro-
curatore an poſſit cùm vẽdit rem domini habere fidem de pre-
tio in præiudicium Domini, vide text. gloſſ. & Barto. in l. ſi procu-
rator. §. 1. ff. de iure fiſc. Barto. Ange. & Imol. in d. §. ſed ſi emptor. dom.
Abb. in c. 2. de precar. text. & ibi Angel. in l. omnes. §. fina. C. de qua-
dri. præſcript. gloſſ. Bald. & Salye. in l. in contractibus. §. primo. C. de
non nume. pecu. Bal. in d. l. in ciuile. & in d. l. ſi non donationis. & in §.
nihil autem. Inſtitut. de rerum diuiſ. Bartol. in l. 1. in vltim. colum. ff.
de offic. procur. Cæſ. & in l. quicunque. §. non tantum. ff. de inſtit. Angel.
in l. 2. ff. de iuriſdict. omn. iudic. gloſſ. & Bald. in l. cum vendent. C. vbi
cauſ. fiſc. & omninò Paul. de Caſtr. in l. eleganter. § ſi vendiderit. ff.
de pign. act. Poſtremò hic quærit dom. Anton. † an ex confeſſio- 206
ne oriatur actio, & concludit quod quando confeſſio diſpo-
nit ex ea oritur actio ſecundum nomen negotij ſuper quo ema-
nat confeſſio, ſi verò confeſſio non inducit, ſed tantum probat,
ſi eſt informis, id eſt ſine cauſa, his caſibus quibus dictum eſt, ſu-
prà in princip. huius decretalis confeſſionem ſine cauſa valere,
iiſdem caſibus ex ea competit actio in factũ, ſi verò confeſſio eſt
formis, id eſt, emanat cum cauſa, tunc producit obligationem
ex cauſa confeſſata, & competit actio in factum ex confeſſione,
ſicut in ſimilitudine de iuramento dicitur, vt l. nam poſtea § fin. cũ
glo. & ibi plenè Bart. ff. de iureiur. & hoc putat dom. Anto. verum
in confeſſione iudiciali, ſecùs dicens ſi eſſet extraiudicialis, quia
illa non producit actionem in factum, ſed tantum probat, vt l.
Publia. §. fina ff. depoſ. & not. in l. certum §. fina ff. de confeſſ. & iſta di-
cta dicit ſequi Ioan. Andr. poſt Alber. Galia. in additio. Specul. in
tit. de confeſſ. § fina. verſic. quæ autem actio. Adde Archidia. in c. nos in
quemquam. circa fin. 2. quæſtio. 1. vbi dicit quod ex confeſſione da-
tur actio in factum, de quo vide per gloſſ. & Bart. in d. l. certum. §.
fina. per Cyn. in l. vnica. in 8. quæſtio. C. de confeſſ. cuius dicta ſequitur
dom. Anton. in c. fina. in 16. colum. ver. ex his deciditur, an ex confeſ-
ſione, ſuprà de confeſſ. per Specul. in d. verſic. quæ autem actio. & quod
habetur in l. proinde. §. 1. ff. ad leg. Aquil. & per Paulum de Eleã. in
commento dicti capituli fin. in penul. colum. ſuprà de confeſſ. & per Bald.
in l. generaliter. in antepenulti. colum. verſic. modo venio ad quæſtiones. C.
de non nume. pecun. † Aduerte tamen, quia quod dictum eſt, ex 207
confeſſione extraiudiciali oriri actionem, tenet etiam Barto. in l.
fina. §. neceſſitatem. in 4. colum. C. de bon. quæ lib. & in l. 1. circa med. ff.
iudic. ſol. & Paul. de Caſtr. l. publia § fina. ff. de poſſeſſ. & idem ſentit
Barto. poſt gloſſ. in l. vnica. ad ſi. 1. colum. ſuprà de confeſſ. quod eſt ve-
rum quando eſt confeſſio de veritate, ſecus ſi eſſet confeſſio de
credulitate, quia ex tali non oritur actio, cùm non ſit propriè
confeſſio, ſed releuatio ab onere probandi ita multum ſolem-
niter decidit Bald. in l. 2. §. quod obſeruari. in 5. col. C. de iuram. calum.
quem ſequitur Petr. de Anchar. in c. 1. ad fin. de iuram. calum. in 6. &
Domin. in c. 1. in vlt. colum. de confeſſ. eod. lib. quod eſt valdè notan-
dum ad limitationem eius quod dicit gloſſ. in c. ex literis in gloſſ.
fina. de iureiur. & Bartol. in l. 1. circa fin. de interrog. actio. & Specul.
in titu. de poſſeſſ. §. ſexto. verſi. hoc autem. certum eſt, † qui dicunt quod 208
æquè præiudicat confeſſio de credulitate ſicut de veritate. Item
aduerte, quia quod dixi ex confeſſione extraiudiciali non ori-
ri actionem, eſt verum, † niſi ſit confeſſio extraiudicialis gemi- 209
nata, ſecundùm Paul. de Caſtr. in l. Publia. §. fina. qui ad hoc alle-
gat l. cùm ſimus. cùm ibi per Bartol. C. de agrico. & cenſ. lib. 11. Vlti-
mò ne quid deſit ex dictis Doct. dubitatur † an confeſſio ſolùm 210
probat, an inducat ſeu diſponat do. Anto. hic & Imol. iſtum paſ-
ſum attingentes ponunt regulam & plures fallentias. Ideo dic
breuiter poſt eos, quod regula eſt, quod confeſſio non inducit,
ſed ſolùm probat, tex. eſt in l. Publia § ſi. de poſſ. Fallit primò quan-
do confeſſio emanat ſuper mutuo ſpe futuræ enumerationis,
quia tunc poſt biennium ex ea inducitur efficax obligatio, vt l.
in contractibus. in prin. ff. de non num. pecun. Secundò fallit in confeſ-
ſione de receptione dotis, quia iſta poſt decurſa tempora præfi-
xa ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis, inducit
efficacem obligationem, in l. fin. cum auth. ſua. C. de dot. cau. non nu-
mer. Tertiò fallit, ſi fuit in vltima voluntate, vt l. 1. cum ibi not. C. de
falſ. cau. adiec. & l. Lucius § ſi quis. de leg. 2. & ſimiliter dicit hic An-
to. quòd ſi confeſſio fiat ab exiſtente in extremis ad purificatio-
nem animæ ſuæ, cenſetur facta animo diſponendi, & ſic habet
vim relicti, vt not. in c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. Quartò fallit ſi fiat ad
liberandum, vt l. tale pactum. in princ. ff. de pact. Quintò fallit quan-
do obligatio eſt talis quæ inducitur nudo conſenſu, vt quia præ-
cedat debitum naturale, nam tunc ſi quis confiteatur ſe debi-
torem ex cauſa illius debiti, inducitur obligatio conſtituti, vt l. 1.
§ debitum. de conſt. tut. a pecunia & l. totius & l. quidam. eod. titu. Sextò
fallit ſecundùm domin. Anton. in confeſſione quæ fit in reali, vt
ſi confitetur meum eſſe tuum, per l. primam, per totum ff. pro de-
relicto. & ita dicit tenere Specul. in titu. de confeſſ. §. nunc videndum.
verſicu. in ſumma. & verſic. quid ſi confiteor. Sed contrarium in
hoc tenet hic Imol. per iura & rationes ſuprà adductas per
eum in confeſſione emanante in reali abſente parte, quas
ipſe

ipſe bis tepetit, & credo qoòd rectiùs loquatur, vt *ſuprà* latiùs dixi in illo paſſu. Septimò & vltimò fallit ſecundùm dom. Anton. quando confeſſio fit à ſciente oullam cauſam ſubeſſe, ſed contra hoc tenet Imol. *hic*, cùm confeſſio ſui natura ſit introducta ſolùm ad probandum, *vt d. l. Publia. §. fin.* quia iſte non eſt modus introdoctus à iure pro indueenda obliganone; oec obſtat ſecundùm eum quod not. *in l. 2. §. circa. de doli except.* quia ibi loquitur in promiſſione pet ſtipulationem, quæ fit à ſcieote nullam cauſam ſubeſſe, quæ ſtipulatio vel promiſſio, benè eſt modus introductus à iure pro inducẽda obligatione, *vt l. 1. & per tot. de verbo. oblig.* Item non obſtat qood not. *in l. 3. §. 1. ff. de conſtitut. pecun.* quia ſecundùm eum loquitur gloſſ. *ibi*, in cooſtituto quod eſt modus inductus ad indueendam obligatiooem, vt patet *in l. 1. & per tot. ff. de conſtit. pecun.* poſſent etiam hîc referri quædam quæſtiones in materiam feudorum, quas *hîc* proſequitur Bald. verum, quia ſunt potiùs impertinentes ad materiam huius decretalis, ideo eas omitto, & ideo his pro nunc ad laudem omnipoteotis Dei ac Beatæ Virginis, nec non, & ſanctorum confeſſorum Proſperi & Veoerij, & beatorum martyrum Griſanti & Dariæ, quorum corpora iaceot in cioitate Regij, contentus ſum pro hac repetit. 2.

REPETITIO
IN RVBRICAM
De iureiuran.

Præclariſſimi I. V. C. D. Antonij Corſeti.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio quandoq; ſemiplenam probationem facit.*
2 *Iuſiurandum quid ſit.*
3 *Diffinitio debet eſſe conuertibilis cum ſuo diffinito, & conſtare ex genere, differentia, & euacuare totum diffinitum.*
4 *Iuſiurandum, iuramentum & ſacramentum an inter ſe differant.*
5 *Iuſiurandum quare ſic dictum.*
6 *Iurandi quæ ſit forma.*
7 *Antiquitus in veteri lege quomodo iurabatur, & quomodo in primitiua eccleſia, & quomodo hodie.*
8 *Iuramenti an ſit de ſubſtantia tactum ſcriptura.*
9 *Lex vbi requirit actum qualificatum, legi non eſt ſatiſfactum, niſi qualitas illa interueniat.*
10 *Iuramentum quotuplex ſit.*
11 *Iuramentum extraiudiciale voluntarium multiplex.*
12 *Iuramentum concernens actus iudiciales quotuplex.*
13 *Intereſſe ſingulare & affectionis quid ſit, & quid intereſſe commune.*
14 *Verba an requirantur ad iuramenti ſubſtantiam.*
15 *Mutus ſi ſcribere ſcit an teſtificari poteſt, & iurare. nu. 18.*
Et poteſt contrahere matrimonium.
16 *Dictio, id eſt, repetitiua præcedentium.*
17 *Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur.*
18 *Dictio, ſolus, limitatiua.*
19 *Teſtis non debet deponere per ſcripturam, ſed viua voce.*
20 *De ſubſtantia illud dicitur, quo non interueniente, actus corruit.*
21 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*
22 *Fidei tranſgreſſor an pariformiter puniatur, ſicut iuramenti violator. nu. 26.*
23 *Periurium tanto eſt grauius, quanto id, ſuper quod iuratur, erat ſanctius.*
24 *Duo vbi æquiparantur à iure, diſpoſitũ in vno habet locũ in reliquo.*
25 *Iuramentum exactum per metum eſt ſeruandum, donec iurans abſoluatur.*
26 *Ratio vbi nõ eſt omnimoda, pœna proprium caſum excedere nõ debet.*
27 *In obligationibus facti licet quis non compellatur ad factum, tamen ſi interponitur iuramentum, tenetur præciſè ad factum.*
28 *Iuramentum regulatur ſecundùm naturam contractus.*
29 *Qui promittit factum videtur promittere factum & intereſſe.*
Factum iuratum debet adimpleri in forma ſpecifica.
30 *In contractibus innominatis an ſit locus pœnitentiæ.*
31 *Iuramentum vbi apponitur, non habet locum purgatio moræ.*
32 *Infamiam ſolus princeps reſtituit.*
33 *Interpellationis locus non eſt vbi interuenit iuramentum.*
34 *Iuramentum ſi apponitur in materia contractus, an ſit locus remiſſioni.*
35 *Iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto, & ſic contraueniens tenetur ad pœnam.*
Item habet vim clauſulæ derogatoriæ.
36 *Iuramentum accumulat formus foro, & habet vim clauſulæ codicillaris. num. ſeq.*
38 *Inſtrumentum publicum continens contractum licet de iure communi non habeat executionem paratam, interueniente tamen iuramento voluntario habebit executionem paratam.*
39 *Conductor non ſoluens canonem etſi non cadant à iure ſuo niſi elapſo biennio in locatore, & triennio in emphyteota, fallit vbi interuenit iuramentum.*
40 *Prædium ſi ſuit deſertum, & citatur dominus, & infra ſex mẽſes veniat ad illud recuperandum, ſi dicto tempore non comparet, reputatur contumax, & priuatur perpetuo dominio rei ſuæ.*
41 *Eccleſia & reſpublica æquiparantur.*
42 *Contractus accipiunt legem ex conuentione partium.*
43 *Dictio, huiuſmodi, eſt reſtrictiua.*
44 *Fideiuſſor vbi iurauit, non requiritur excuſsio principalis debitoris.*
45 *Iuramentum vbi apponitur, an ſit neceſſe quòd mulier renunciet ſen. conſ. Velleiani beneficio.*
46 *Mulier quamuis renunciauerit beneficio Velleia. nihilominus non intelligitur renunciaſſe nouæ conſtitutioni.*
47 *Promittens factum alienum licèt non obligetur, ſecus ſi promiſit cum iuramento.*
48 *Iuramentum debet ſeruari in forma ſpecifica.*
49 *Iudex non efficitur competens per pactum de litigando, ſi ſit incompetens, & paciſcens poteſt pœnitere. Limita, vt ibid. & nu. 66.*
50 *Arbitrium licet non pariat actiones quando ſuit iuratum de iure ciuili, de iure tamen can. poterit iurans ex iudicis officio compelli ad illius obſeruantiam.*
51 *Lex loquens de contractu fauore animæ propter interuentum iuramenti habet locum in quaſi contractu.*
52 *Iuramentum minoris facit eum cenſeri maiorem, & tollit beneficium reſtitutionis.*
53 *Iuramentum an ſit tranſmiſſibile ad heredes.*
54 *Iuramentum non tollitur per generalem derogationem ſtatutum, ſeu aliarum diſpoſitionum, niſi fiat ſpecifica mentio de ipſo iuramẽto.*
55 *In iuramento quolibet cenſetur excepta ſuperioris auctoritas.*
56 *Citatus perſonaliter coram Papa non benè ſe excuſat dicẽdo, quòd ſit adſtrictus Imperatori iuramento fidelitatis.*
Imperator eſt vaſallus eccleſiæ.
57 *Scholaris exiſtens in ſtudio quo caſu liberetur à iuramento.*
58 *Doctor ſine licentia ſuperioris non poteſt ſe obligare ad legendũ alibi.*
59 *Donatio inter patrem & filium licet non valeat, confirmatur tamen iuramento.*
60 *Donatio inter virum & vxorem an confirmetur iuramento.*
61 *Leges antiquæ in iuramento promiſſorio ſunt correctæ per auct. ſacramenta pub. C. ſi aduer. vendi.*
62 *Donatio vltra ſummam taxatam à lege ſine inſinuatione, an firmetur iuramento.*
63 *Notario vel iudici ſi ſuit data licentia, vt extendat inſtrumentum prout vult, an poterit addere iuramentum vel ſtipulationem.*
64 *Iuramẽtum excuſat à præſumpta calumnia, & excuſat ſuccumbentem in litem ab expenſis.*
65 *Iuriſiurandi exceptio impedit lit. conteſt.*
66 *Iurament ad obſeruantiam poteſt quis cogi, quando non poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ.*
67 *Actus quantumcunq; retractabilis, interueniente iuramento retractari non poteſt.*
68 *Iuramentum an reſtringatur ſecundùm naturam actus, ſuper quo interponitur.*
69 *Iuramentũ appoſitum in teſtamẽto habet vim clauſulæ derogatoriæ.*
Et appoſitum in ſecundo teſtamento habet vim reuocationis clauſulæ derogatoriæ appoſitæ in primo. nu. 70.
71 *Fideiuſſor non tenetur, quãdo interuenit in cauſam duriorem quàm principalis, ſecus ſi interuenit iuramentum.*
72 *Iuramentum habet vim caſus expreſsi.*
73 *Iudex ordinarius non poteſt eſſe iudex in cauſa feudi, ſecus in contractu feudali iurato.*
74 *Cauſa maior trahit ad ſe minorem, ſecus econtrà.*
75 *Renunciatio quo caſu per iuramentum validetur.*
76 *Iuramentum ſufficit in his quæ dependent ab animo, quando præſumptio non eſt in contrarium.*

77 *Man-*

Digitized by Google

77 *Mandatum ſpeciale requiritur ad iurandum.*
78 *Iurauerit ſi quis reſpondere coram iudice, ratione iuramenti an poſſit compelli.*
Iuramentum recipit intellectum ſecundùm ſubſtantiam materiæ ſuper qua præſtatur.
79 *Actus geſtus contra iuramentum annullatur.*
Iuramentum non ligat coram iudice non ſuo.
80 *Iuramentum facit contractum paratam executionem habere, & habet virtutem guarentigiæ.*
81 *Per iuramentum præſumitur quis verum iurare, niſi contrarium probetur.*
82 *Iuramenti effectus quis ſit.*
83 *Periurij pœna quæ ſit.*
Et quæ iuramenti liciti tranſgreſſio.
84 *Pœnitentia impoſita an ex cauſa poßit diminui & relaxari.*
85 *Punitus de periurio notatur infamia, & repellitur à teſtimonio & dignitate: etſi de periurio in eo, quod eſt de eius officio debet deponi.*
86 *Actio an detur ex iuramento.*
87 *Imperator ſubmittit ſe canonibus, in concernentib. animam.*
88 *Ex iuramēto licito oritur obligatio primaria Deo, & ſecūdaria parti.*
89 *Argumentum à maiori validum eſt in iure.*
90 *Verba quotieſcunq; diriguntur iudici, eius officium oritur. nu. 97.*
91 *Actio an oriatur ex pacto de iure cano. & quid de iure ciuili.*
92 *Conſenſus vbi adeſt, ibi eſt obligatio iuris gentium.*
93 *Pactum quid ſit.*
94 *Suus, pronomen eſt demonſtratiuum & reſtrictiuum, non autem extenſiuum.*
95 *Pactum nudum & ſtipulatio an æquiparentur de iure canonico.*
96 *Relatio debet intelligi ſecundùm id, ad quod refertur.*
97 *Remedium ordinarium vbi competit, non datur extraordinarium.*
98 *Lex vbi mādat aliquid ſeruari vel fieri, ſemper oritur actio. & vbi etiam pactū habet fomentum à lege: intellige de pacto veſtito. n. 100.*
99 *Actio oritur ex obligatione naturali de iure canonico.*
100 *Verbum, oportet, importat neceßitatem.*

PRO huius celebris rubricæ continuatione nonnulla euidentialia pro tironibus præmittam: Deinde aliqua pro prouectis ſubnectam. Primò igitur pro iuuenibus de ipſius rubri. continuatione ad præcedentes videndum erit: & vbi huius tituli præſentis habeatur materia. Secundò, quid ſit iuſiurandum vel iuramentum. Tertiò, an iuſiurandum, iuramentum & ſacramentum realiter diſtinguantur. Quartò, quæ ſit forma iurandi. Quintò, quotuplex ſit iuramentum, & de quo iuramento loquatur hæc rubr. Sextò pro prouectis, vtrum ad iuramenti ſubſtantiam æquiparētur verba. Septimò, an pariformiter puniatur fidei tranſgreſſor, ſicut iuramenti tranſgreſſor. Octauò, an iuramētum ſit priuilegiatum & aliquam prærogatiuam habeat. Nonò, quis ſit eius effectus. Decimò, quæ ſit eius pœna. Vndecimò & vltimò, an ex iuramento detur actio. His præmiſſis præfationibus, euidentiorē nigri intellectum facillimè habebimus, iuxta *l. 1. in ſi. ff. de orig. iuris.* Redeo igitur ad primum, & cōtinuatur hæc rubrica ſecundùm omnes ſcribentes hic, & Gof. Tan. Hoſt. & ſummiſtas in eorum ſummis hoc modo. Diximus ſuprà de proba. & quia defectu & inopia probationū recurritur ad iuramentum, *infrà eo. & c. fin. & ſuprà de procur. c. ex inſinuatione:* ideo poſt tractatum de probat. tam in genere quàm in ſpecie, ſubnectitur hæc rubri. *de iureiur.* vel vt congruentius fiat ad proxima, *l. 2. ff. de ſtat. hom. l. cùm de lanionis. §. aſinam molendinariam. ff. de fun. inſtru.* cum ſimil. dic poſt Hoſtien. *in ſumma huius tituli, in princip.*
1 qa † præſumptio aliquando ſemiplenam probationē inducit, vt not. *ſuprà tit. 1. c. quanto. & in c. afferte.* & ideo iuramentum defertur aliquando actori ad faciendam plenam probationem, aliquando reo ad ſuam innocentiam oſtendendam, vt *in c. fina. infrà eodem.* meritò poſt tractatum de præſumpt. ſubnectitur rub. *de iureiur.* vel diceremalio modo, viſum eſt ſuprà de aliquibus ſpeciebus probationis, & de præſumptione, quæ eſt ſpecies probationis, meritò ſubnectitur rubric. de iureiur. quod eſt ſpecies probationis, vt probatur *in c. cùm ad ſedem.* vbi bonus text. *de reſtit. ſpol.* vel ſic ſecundùm Bal. *hic*, quia iuramentum præſumitur verum, ideo poſt tractatum de præſumptionibus ſubnectitur rub. *de iureiur.* De materia huius tit. habetur 22. *q. 1. per totum. 15. quæſt. 6. alius. cum duobus c. ſequen. 25. quæſt. 6. per totum, reperitur in 6. & in cle.* Apud legiſtas habetur *ff. de iureiur. & C. de reb. credit. & iureiur. & in Auth. de iureiur. à morien. præſtito. coll. 5. & in Auth. iuſiur. quod præſtatur ab his. coll. 2. & in Auth. vt litigātes iurent. col. 9. & in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendi.* & plura iura enumerat *hic* Ioan. Andr. quæ huic rubri. cōueniunt, in quorum aliquibus cauetur, quod creditur iuranti, in quibuſdam aliis cauetur, quod nō creditur, in aliis quod quis cogitur iurare, in aliis quod quis nō cogitur ſeruare, in aliis cogitur exigens abſoluere, in aliis punitur non ſeruans, in aliis non punitur non ſeruās: quæ iura videas per eum hic, quæ referre hic non curaui, quia parum vtilitatis afferunt. † Quæro ſecundò, quid ſit iuſiurandum. Et ſecundùm 2
Goffr. & Hoſtien. in eorum ſummis ita diffinitur: Iuramentum eſt aſſertio vel negatio de aliquo licito poſſibili vel honeſto ſacræ rei atteſtatione firmata, *in Authen. de manda. princi. in §. ſed neque, in argum.* Sed gloſſ. 22. *quæſt. 1. in ſumma*, dixit, quod iurare eſt aliquid teſte Deo dicere, iuramentum eſt vox ipſius iurantis, vel actus ipſe, vel ipſum quod iuratur, Archidia. 22. *quæſt. 1. in §. 1.* ſequitur diffinitionem Gof. Hoſtien. & Rayn. Cyn. *in Authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendi.* aliter diffiniuit, quod eſt affirmatio vel negatio verbis expreſſa, cum vera religione, ſed poſtea non perſiſtit in eo, quod dixit de expreſſione verborum, concludens, quod expreſſio verbalis non eſt de ſubſtantia iuramenti: nam non reperitur ſecundùm eum cōtractus aliquis, ad cuius eſſe, verba requiruntur, niſi contractus ſtipulationis, *l. 1. ff. de verb. obl.* & quælibet diffinitio prædictarum poteſt tolerari ſecundùm Abb. Siculum *hic*, Bal. *in tit. de pa. iur. fir. in c. 1. § item ſacramenta. in verſic. 2. præmitto*, dicit quod iuramentum eſt dictum aſſertum, vel promiſſum ſacræ rei atteſtatione firmatum, ſecundùm fratrem Raymundum de pœn. ſumm. & vt ita dixerim eſt factū apud acta Dei viuētis, arg. *l. omnium. C. de teſt.* & debet eſſe verum & iuſtum, & ex animi deliberatione ſeu certa ſcientia procedens. Sed idem Bal. *in repet. l. 2. ff. de iureiur.* dixit, quod eſt actus inuocationis ſeu aſſumptionis diuini nominis ad confirmationem veritatis: & has diſtinctiones Bal. ſequitur *hic*, dom. meus, dom. And. conſiculus, vulgò barbatia. Ego verò diffinitionem alio modo, vt totum diffinitum ea teneatur, iuxta notā. *in l. 1. ff. de teſt. in l. 1. ff. de tut. in l. 1. §. dolum. ff. de dolo.* & per gloſſ. rubricæ & ibi doct. *ſuprà de ſumma Trinit. & fide cathol.* nam † diffinitio habet eſſe 3
conuertibilis cum ſuo diffinito, & conſtare ex genere, differentia, vel differentiis, & debet euacuare totum diffinitum, vt not. in præallegatis locis. Iuramentum eſt ergo dictum aſſertum, negatum, vel permiſſum de licito poſſibili, & honeſto, ſacræ rei interpoſitione firmatum, quandoque liti & controuerſiæ finem imponens, & ſemiplenè probationem inducens probationum inopia, & aliquando ad innocentiam oſtendendam reo traditum, & quandoque rem inualidam conſolidans & confirmans.
† Quæro tertiò, an iuſiurandum, iuramentum, & ſacramentum 4
ſint idem, vel realiter diſtinguantur. dom. Abb. *hic* in rubrica dicit, quod ſunt ſynonyma, id eſt, ſignificantia, quo ad materiam noſtrā de primo & ſecūdo patet in rubro & in nigro: nam in rubro ponit de iureiuran. & in nigro de iuramento: patet etiam *in l. iuſiurandum ff. eo.* de tertio patet *in auth. ſacramen. puberum. C. ſi aduerſus vendi. & in c. 1. § item ſacramenta, de pa. iuram. firman.* cu allega *c. querelam, in verſi. interpoſito ſacramento. infrà eod. tit. c. qui ſacramento.* 22. *q. 4.* quandoque ſacramentum aliter accipitur, vt per totū titulum *de ſacramen. itera.* & per gloſſ. *in c. veniens, de tranſactio. & 1. q. 1. multi*, & ſic pro ſeptem ſacramentis eccleſiæ ſecundùm
gloſſ. *in d. c. veniens.* † Quare autem appellatur iuſiurandum, di- 5
cunt quidam *in d. authen. ſacramenta.* quod ius ponitur pro expreſſione verborum, quod non placet *ibi* Cyno & Petro, & dicunt quod multa ſunt neceſſaria vt iuridicè iuretur, quaſi ſit ſenſus de iureiuran. id eſt, de iurando iure, id eſt iuramento iure facto. & dicit Hoſtien. *in d. §. 1. in ſumma huius titu.* quod melius diceretur de facto iurato, eo quod ſuper facto iuratur, vel de iureiurato. & hoc voluit G. ſ. *in ſumma huius titu.* vnde ſubdit *ibi* Gof. quod ideo dicitur iuſiurādum, quia ſuper iure, quod competit iuranti, iuratur. placuit tamen, vt factum ius dicatur, quia ſuper facto iure iuratur, & dicitur iurandum, eo quod id debet eſſe iuratū, quod antea fuit iurandum relatione facta non ad id, quod fit, licet ad id quod fieri cōuenit, & pro hac opinione Goffr. faciat illud iuſiurandū, quod iurauit &c. ſacramētum verò dicitur, quaſi per ſacra aſtringimentum quo ad materiam noſtram, aliàs dicitur ſacræ rei ſignum, iuramentum verò dicitur quaſi iuris aſtringimentum. † Quæro quartò, quæ ſit forma iurandi. & 6
gl. *in ſumma 22. queſt. 1.* dicit, quod alia fit ſolo ſermone, alia fit interuentu alicuius ſacræ rei, illa quæ ſolo ſermone fit, ſecundùm tria tempora triplex inuenitur, aliter enim iurabant in veteri le-
ge, aliter in primitiua eccleſia, aliter hodie. In † veteri lege 7

Digitized by Google

iurabant, viuit dominus, viuit anima mea, hoc addat mihi do-
minus, *vt 22. quaſt. 1. c. & iurabunt.* In primitiua verò eccleſia iura-
batur, teſtis eſt mihi Deus, vel dominus, teſtis eſt mihi conſcien-
tia, hoc dico coram Deo, vt *ead. cauſa & quaeſtio. ſi peccatum.* Hodie
iuratur per Deum, & ſic me Deus adiuuet, vt 25. *q. 6. de parentela.*
Tu allega *c. ego.* & licet loquatur de iuramento epiſcopi, *in fin. in-
frà eod.* & ita ſeruant collegia Doct. & præſertim iſtud almũ col-
legium Patauinum, circa incorporationem Doct. in ipſo colle-
legio: & ita ſeruaui ſuperioribus diebus circa ingreſſum meum.
Alia, quæ fit in reuerentia rei ſacræ, ſecundùm glo. præall. Ego ve-
rò dico, quod hodie non curatur de his formis mero iure, & etiã
attenta conſuetudine, exceptis aliquibus caſibus, in quibus de
iure ſeruatur certa forma iurãdi, vt in epiſcopo iurante Papæ ſeu
alteri in eius locum, vt *in d. c. ego N.* item in vaſallo iurãte domino
ſuo, vt *in c. de forma. 22. q. 5. & in c. 1. de for. fide.* & in clericis haben-
tibus adminiſtrationem, vt *in c. nullus. § eo. & in c. quanquàm. 23 di-
ſtin. & in caſu c. tibi domino. 63. diſtinct. & in c. cùm clerici, de verbo ſign.*
Et in iuramento præſtando ab his, qui adminiſtrationem ſuſci-
piunt, *in Auth. iuſiur. quod præſta. ab his, coll. 2.* & in aliquib. aliis caſi-
bus not. per gloſſ. & Doct. *in d. c. nullus* in reliquis verò caſibus
ſerua gloſſ. ordin. *in clemen. 1. verſi. tacta. de hæreti.* quæ dicit, quod
hodie apud Italicos ſufficit tangere quemlibet librũ vel quam-
libet ſcripturam, niſi lex requirat tacturam Euangeliorum, quia
8 tunc oportet tangere librum Euangeliorum. † Sed an in hac
forma iurandi & ad ſubſtantiam iuramenti requiratur tactura?
dom. Abb. Moder. *hic* dicit, quod non requiritur tactura, vt pa-
ter ſecundùm eũ ex diffinitione iuramenti: & probatur ſecun-
dùm eum *in c. & ſi Chriſtus. infrà eod.* ſubdit tamen, quod fortius
ſtringit corporale iuramentum, igitur iura communiter exigunt
corporale iuramentum, 5. *quæſtio. 9. hortamur. de electio. vt circa. lib.
6. & in d. clemen. 1.* ſubdit etiam quod vbi diſpoſitio pro ſolenni-
tate actus requirit iuramentum corporale, vel tacturam, non
eſt iuri ſatisfactum ex ſolo verbali iuramento, vt dicit glo. not.
in d. c. vt circa. Ego concluderẽ plenius & clarius hoc modo, quod
aut iura dicunt ſimpliciter iurandum eſſe, & tunc non requiri-
tur tactura, & procedit id quod dicit Abb. *per d. c. & ſi Chriſtus.*
quod intelligas de mero iure: ſi verò conſuetudo loci requirit
tacturam, tunc ſerua eam, quia minimè ſunt mutãda &c. *l. mini-
mè ff. de legib.* & procedat gloſſ. *in d. Clemen. 1. in verſicu. tacta.* quod
intellige procedere in laicis: in clericis verò ſecus, qa iurare de-
bent in conſcientia, non tactis ſcripturis, ad hoc bon. text. *in c. ſi
quis presbyter. 2. quæſtio. 5.* per rationem ibi poſitam. idem in epi-
ſcopo, vt *in c. fina. de iuram. calum. & in authen. ſed iudex. C. de epi-
ſcop. & cleric.* fallit, quando iuramentum præſtatur ex præcepto
iuris & iuramento calumniæ, veritatis & reliquum: quia tunc re-
quiritur tactura, ſecundùm gloſſ. *in d. clemen. 1. in verbo, tactura.* &
hoc quo ad laicos tantùm: fallit etiam, niſi lex eſſet odioſa & ini-
qua, quia tunc debet intelligi de iuramento corporali, ſecudùm
Cyn. *in d. authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendi.* Aut iura di-
cunt iurandum eſſe corporaliter, vt *in c. ad abolendam, de hæreti.
cum ſimil.* & tunc requiritur tactura, & procedat gloſſ. *in d. c. vt*
9 *circa. in verſic. corporali, allegata hic,* per Abba. † quia vbi lex requi-
rit actum qualificatum, non eſt ſatisfactum legi, niſi qualitas illa
interueniat, vt eſt gloſſ. *in c. notificaſti. 32. quæſt. 5. &c. at.* & ibi Abb. *in
c. 1. de regula.* Bartol. *in l. denunciaſſe. §. quid tamen ff. de adulte. & in l.
quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui not. infam. & in l. non ſolum §.
ſed vt probari. ff. de no. oper. nunc.* & per Iacob. de Are. But. & alios,
in l. matrem. C. de probat. Abb. *in c. primo quod metus cauſa* Petr. de
Anchar. *in c. quia propter. de elect. & in c. ſignificaſti, el 2. de homi. cum
aliis concor.* Aut iura requirunt tacturam: & tunc requiritur tactu-
ra, *vt in c. quotiens. 2. quæſt. 7.* & gloſſ. *in d. cle. 1. in ver. tacta.* Aut iura
requirunt tacturam Euangeliorum, & tunc non ſufficit tangere
quemlibet librum ſeu ſcripturam, niſi Euangelia tangantur, ſe-
cundùm præalleg. gloſſ. *in d. clemen. 1. in ver. tacta.* Aut iura dicunt
ſimpliciter eſſe iurandum ad ſancta Dei Euangelia, & nullam
mentionem faciunt de tactura, & tun videtur ſentire gloſſ. *ibi,*
quod nõ requiritur tactura: ſecus vbi requiritur tactura: & cum
illa gloſſ. tranſeunt communiter *ibi* ſcribentes: & ideo teſtis in
cauſa ſundi debet iurare ad ſancta Dei Euangelia, illa tangen-
do, tex. eſt *in c. 1. § ſi à domino. intit. quid ſit inueſtit.* & ibi Bald. idem
dicit eſſe dicendũ in quolibet iuramento ſolenni: & per hãc di-
ſtinctionem poſt dominum meum, hic claram habes theori-
cã. an & quando requiratur tactura libri, ſeu Euangeliorum in
10 ipſo iuramento. † Quæro quintò, quotuplex ſit iuramentum, &
de quo iuramento loquitur hæc rubrica? & dic poſt ſummiſtas

& Abb. Sicu. *in c. fin. infrà eod.* gloſſ. & Doct. *in rub. ff. eo. & in rubr. C.
eod.* quod iuramentum eſt duplex: quoddam iudiciale, & quod-
dam extraiudiciale: iudiciale eſt duplex, quod defertur à iudice
parti, quod appellatur neceſſariũ, quia ſine iuſta cauſa recuſari
non poteſt, vt *in d. c. fin. in princ. iuncta ſupraſcriptione, & in l. genera-
liter. C. de non nume. pecun.* appellatur etiam iſtud litis deciſorium,
ſeu declaratorium, quia præſtatur ad litis deciſionem, vt *in l. 2.
& in l. admonendi. & in l. manifeſtè. ff. eo. tit. & in c. & ſi Chriſtus. in. eod.*
& hoc iuramẽtum producit actionem etiam de iure ciuili, vt *in
l. actori. C. eod. & in l. ſi duo patroni. §. Marcellus. ff. eo.* Aliud quod de-
fertur à parte parti, & iſtud ſtat in nomine ſui generis, & appel-
latur iudiciale, & iſtud recuſari poteſt & referri: & an ſit verum,
quòd indiſtinctè recuſari poſſit, vide Abba. & Docto. *in d. c. fina.*
& iſtud etiam producit actionem. † Secundum principale, ſci- 11
licet extraiudiciale appellatur voluntarium, quia voluntate &
conuentione partium ſuſcipitur, nec eſt neceſſe referre: & iſtud
eſt multiplex, Quoddam aſſertorium, quod dicitur de præſenti
vel de præterito. Quoddam promiſſorium, quod eſt de futuro,
cùm quis promittit ſe aliquid factuũ vel dicturum, & iſtud dici
poteſt obligationis introductorium. Quoddam eſt cõfirmato-
rium ſeu ſolidatiuum cõtractus, vt *in auct. ſacra. pu. C. ſi aduer. ven-
di. & in c. cùm contingat. inf. eo. & in c. quamuis. de pact. lib. 6.* vel con-
firmatorium diſtractus, in quo plerunq; decipiuntur adoleſcen-
tes, quia faciunt refutationem tutoribus quondam ſuis cum iu-
ramento, vt not. *in l. quid ergo, in prin. ff. de contra. iudi. tutel.* vbi eſt
gloſſ. vnica in iure, ſecundùm Bald. *hic in rub.* tamen ſi conſtaret
de dolo, teneretur tutor crimine ſtellionatus. Aliud iuramen-
tum eſt enunciatiuum, quod non interponitur animo obligan-
di, arg. *ff. de ædil. edic. l. ſciendum. §. dictum.* adde quod not. *ff. de infa.
l. Lucius.* vbi eſt gl. multum ſing. ſecundùm Bal. *hic.* † Præterea iu- 12
ramentum concernens actus iudiciales eſt triplex. Aliud eſt iu-
ramentum cal. & iſtud credulitatis, vt *C. de iura. calum. l. 2. §. quod
obſeruari.* Aliud eſt iuramẽtum litis deciſiuum, & hoc eſt verita-
tis, & loquitur *tit. C. & ff. eod.* Aliud eſt iuramentum in litem, &
iſtud eſt æſtimationis non verę vel communis, ſed affectionalis,
vt *in tit. d. in litem iur.* per totum ſecundùm Saly. *in rub. C. eo. in fin.*
Tu quo ad hoc vltimum dic melius ſecundùm Paul. de Caſtr. *in
rub. ff. de in lit. iur.* quod triplex eſt iuramẽtum in litem, ſcilicet ſu-
per intereſſe ſingulari, & extra rem: prætereà quando agitur pro
tali re, in quam non cadit affectio, vt pro nummis, nam tunc nõ
iuratur de affectione, ſed de alio ſingulari intereſſe, quod con-
ueniet mihi, ita vt nulli alteri conueniat, & ſi ſit extra rem, quia
non cadit intereſſe intrinſecum, vt *in l. nummis, in princ. & in verſi.
niſi fortè. ff. de in lit. iur.* dummodò agitur aliqua de illis actionib.
† Aliud eſt ſuper intereſſe affectionis, & iſtud defertur ad probã- 13
dam æſtimationem rei, ſecundùm affectionem agentis, vtputà
ſi eſt res, circa quam cadat affectio, vt liber: nam vnus liber po-
teſt eſſe carus mihi 20. quia in ipſo ſtudui, & tamen communi
æſtimatione non reperiuntur niſi 10. iſtud dicitur intereſſe ſin-
gulare, quia iſtud intereſſe ita conuenit mihi, quod nulli alteri.
Aliud eſt ſuper communi intereſſe, & tunc dicitur in litem,
quod eſt veritatis, puta quando defertur ad probandam veram
æſtimationem rei, & ſic intereſſe commune, quando non agitur
aliqua de illis actionibus, ſed actione ſtricti iuris non arbitraria
ratione doli præcedentis, & probatio veritatis eſt difficilis, quia
res eſt perempta, & agitur contra doloſum vel moroſum, vt *ff. de
in lit. iur. l. in actionibus, in fin. cum l. ſeq.* Et iſtud poteſt dici neceſſa-
rium non verè ſed continuè, quando deficiunt aliæ probatio-
nes, ſecundùm Paul. de Caſtr. poſt Bar. *in l. fina. ff. eod. tit.* His præ-
miſſis dic, qͥ iſte tit. loquitur de iuramẽto promiſſorio, ſecundũ
Pau. de Caſt. *in rub. ff. de iureiu.* de quo iuramento nõ ſit mentio in
illo tit. ff. niſi in l. ſi duo in fi. Nã in illo tit. tractatur de iuramẽto litis
deciſiuo ſecundùm eum ibi. Ego dico, quod in hoc tit. tractatur
etiã de iuramento confirmatorio, vt *in c. cùm contingat. infr. eod.*
Item de iuramento neceſſario, quod defertur à iudice parti: de
iuramento iudiciali, quod defertur à parte parti, vt *in c. fin. infrà
eod.* Quinimò de iuramento extraiudiciali, quod appellatur vo-
luntarium, quia voluntate & conuentione ſuſcipitur implicitè,
non explicitè: nam hoc elicitur à contrario ſenſu *in d. c. ſi. ibi, quod
in iudicio &c.* quaſi dicat, ſi eſt extraiudiciale, non poteſt referri,
ſecundùm Abb. Moder. ibi. Quæro ſextò pro prouectis, † vtrum 14
ad iuramenti ſubſtantiam requirantur verba, & Cyn. *in auct. ſa-
cramenta puberum. C. ſi aduer. vendit.* concludit, quod non. & hanc
partẽ ſimpliciter ſequitur Abb. Moder. *hic,* & Iaco. de Rauen. &
Petr. *in d. auct. ſacramenta,* quia ſecundùm eos non repetitur con-
tractus

tractus aliquis, ad cuius eſſe requirantur verba, niſi contractus
ſtipulationis. l. 1. ff. de verbo. oblig. Sacramentum nihil aliud eſt quã
pactũ, quod poteſt fieri conſenſu, & ſic mutus poteſt iurare: er-
go nõ requiruntur verba, quia, quocunq; modo æſtimatur con-
ſenſus erga Deum & ſacra, aſtrictus eſt talis conſentiens, ſecun-
dùm eos. Et hoc videtur tenere Bal. in rubr. ff. de iureiur. dum di-
xit, quod mutus poteſt iurare. Et D. Anto. in c. cùm apud. de ſponſa.
& Paul. de Caſt. in l. qui iuraſſe. ff. de iureiuran. & ibi Alex. de Imol.
15 & plenius per eundem in l. 1. ff. de verb. obl. † Nam ſecundùm eum
mutus poteſt teſtificari, dummodò ſciat ſcribere, vt not. gloſſ.
3. q. 8. in c. teſtes. & Spec. in titu. de teſta. §. nunc tractandum. verſic. quid
de muto. & Doct. in c. de teſtibus, de teſt. Sed certum eſt teſtem de-
bere iurare, l. iureiur. C. de teſt. c. tua. c. nuper. c. fraternitatis. eodem
titu. Item mutus poteſt contrahere matrimonium, l. mutus ff. de
iure dot. c. cùm apud. & c. tua. de ſponſal. & tamen in matrimonio
requiruntur verba in fari valente, aliàs non, vt dixit gloſſ. ſingul.
in l. cùm notiſſimi. C. de præſcript. 30. vel 40. annorum. Et not Bartol.
in l. nuptias. ff. de regul. iur. & Bald. in l. ad cognoſcendas. C. de ingenu.
manu. & not. in d. c. cùm apud. & d. c. tua. Prætereà hic non reperi-
tur expreſſum, quòd iuramentum requirat verba, ſecundùm
Cyn. & Pe. in d. auth. ſacramen. & Alexan. in d. l. 1. & hanc partem
tenuit Paul. de Caſt. & Lud. Ro. in l. 3. §. iurari ff. de iureiur. Con-
trariam partem tenuit idem Ludo. in d. l. 1. & ibi Franc. Areti.
Mod. & antiqui in d. auth. ſacram. quòd iuramẽtum requirat ver-
ba per text. in §. ſed neq; in Auth. de manda. princ. colla. 3. Hoc idem
voluit Guil. de Cun. Bal. in lect. antiqua, Bart. & Salyc. in d. l. qui iu-
raſſe. in prin. gloſſ. & Barto. in l. & per iuſiurandum, in princip. ff. de ac-
cep. Prætereà in iſto nomine iuſiurandum, comprehenditur iſta
dictio ius, quæ accipitur in vna ſignificatione pro expreſſione
verborum, vt ff. de adopti. in l. ſi pater naturalis in fine, coniuncta ibi
gloſſ. in ver. iure. Quinimmò l. cauetur, non poteſt accepto fer-
ri, niſi quod verbis ligatum eſt, & tamen obligatio ex iuramen-
to cõtracta tollitur per acceptilationem, vt d. l. & per iuſiurãdum,
in prin. Mihi autem videtur prima facie, quod ad ſubſtantiam
16 iuramenti requirantur verba, † per text. in d. §. ſed neq; vbi Impe-
rator exponit verba, id eſt, iuſiurandum. noto illã dictionem, id
eſt, quæ eſt expoſitiua præcedentium, iuxta not. in c. 1. de ſponſa.
per Modernores, vel per dom. Præpoſitum & bo. text. eſt & ibi
Abb. in c. nam & rex. de verbo. ſign. ergo requiruntur verba. Nam
dicit ibi tex. Sed neq; hoc, quod dicunt verba, id eſt iuſiurãdum
promptè dare feſtines. Subdit ibi glo. quod ille text. mirabiliter
glo. & allegat text. in c. & ſi Chriſtus. in verſi. ſit ſermo veſter. infrà eod.
vbi in iuramento debet interuenire ſermo verbalis, licet prima
frõte ille tex. aliter intuenti ſenore videatur per illa verba, Quod
ampliùs eſſe, &c. Secundò videtur text. iuncta gloſſ. in d. l. & per
iuſiurandum. vbi obligatio operarum interpoſita per iuramen-
tum liberti, tollitur per acceptilationem. Et glo. ita dicit, Obli-
gatio, quæ fit verbis. Tertiò, vbi in aliquo caſu debet præſtari iu-
ramentum ſub certa forma, illa forma exprimẽda eſt, vt proba-
tur in c. ego N. infrà eo. & in c. de forma. 22. q. 5. & in c. 1. de for. fide. & in
c. domino 63. diſtinct. cum alijs prælleg. ergo verba ſunt exprimenda.
Quartò faciat ad hoc bonus text. in c. iuramenti. 22. quæſt. 5. vbi qui
iurat ad hoc iurat, vt quod verum eſt loquatur. Et ibidem qui
verum loquitur iurat. Nec obſtat, quòd mutus poſſit contrahe-
re matrimonium, vt eſt text in d. c. cùm apud. & in d. c. tua. Quia
17 † in matrimonio ſufficit ſolus conſenſus, vt in c. cum locum, de
ſponſal. & in c. ſufficiat. 27. quæſtio. 2. & in l. nuptias ff. de regul. iur. &
de natura huius ver. Sufficit, eſt quod nihil aliud requirat, vt eſt
gloſſ. ſingul. in c. ſtatutum, in ver. canonicis, de reſcript. libr. 6. & ibi
Dom. de ſanct. Geminia. quam gloſſ. fecit ſingularem Abb. in c.
1 de poſtula. prælato. & in c. cùm dilectus. de ſucceſſ. ab inteſta. & vtro-
bique per dominum meum Andr. & per Abba. in c. fina. de ſpon-
ſa duo. & in c. cum loca. & d. c. cum apud. & in d. c. tua, & in c. quoniam
contra falſam. in 32. colum. de probatio. & Ludo. Roman. in l. cum mu-
lier. in 17. colum ff. ſolut. matrimo. Soleo limitare ipſam gloſſ. niſi
materia ſubiecta aliud ſuadeat, per textum in c. ſufficit, de condi. di-
ſtinct. 1. coniuncto c. conſuluiſti, de celebra. miſſa. vel requirantur ver-
ba in fari valente, ſecundùm gloſſ. in d. l. cùm notiſſimi. Item
18 † pundera verbum ſolus, quæ eſt dictio limitatiua, vt nota. in d.
c. ſufficiat. facit l. his ſolis. C. de reuoc. don. & l. ſolam. C. de teſt. licet ali-
quando aliud intelligatur, vt dicit gloſſ. in d. c. ſufficiat. & in c.
nullam 18. quæſt. 2. de verbo tota. Vel verba ſunt neceſſaria quan-
tum ad Eccleſiã, vt in d. c. tua. ſufficit ergo hoc caſu, quod conſen-
ſus ſignis exprimatur. Item edictum de matrimonio eſt pro-
hibitorium, vt in d. c. cum apud. Nec obſtat, quòd mutus poſſit

teſtificari, dummodò ſciat ſcribere, per gloſſ in d. c. teſtes. quia hoc
non eſt verum, per text. in c. teſtes. vbi teſtes debent deponere in
præſentia iudicis, & non per ſcripturam, facit bo. text. & ibi Abb.
poſt dom. Cardi. in c. à nobis, qui ma. accuſ. poſſ. vbi dicit illum tex-
tum eſſe not. iuncta gloſſ. † quod teſtis non debet deponere per 19
ſcripturam, ſed viua voce. Et ſic contra Barto. in l. Theopompus. ff.
de do. præleg. vbi dicit contrarium. Ratio patet per id, quod di-
citur in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. & in l. 3. §. diuus. & ibi
Bald. ff. de teſti. & hoc voluit Ioan. Fab. in §. mutum. Inſtit. de teſta.
Nec obſtat, quod iſtud non eſt expreſſum, quia immò eſt iure
cautum, vt d. §. ſed neque. Et in d. c. & ſi Chriſtus. & in d. c. iuramenti.
Contrarium tamen puto de iure verius. Nam iuſiurandum
principaliter dirigitur in Deum, bo. text. & ibi omnes in c. debito-
res, infrà eod. Nam non refert quo ad Deum, an verba exprimãn-
tur, vel non, dummodò appareat de conſenſu per aliqua ſigna.
Quia Deus interrogat cor, & non manum, 14. quæſt. 5. ſi quid inue-
niſti. c. erubeſcant. 22. diſtin. c. nonis. de iudi. † Secundò illud dicitur 20
eſſe de ſubſtantia, quo non interueniente actus corruit, l. prola-
tam. C. de ſententijs & interlocuto. omn. iudic. c. fin. de ſimon. & re iudic.
lib. 6. ſed nullibi reperitur expreſſum, quod ſi verba non inter-
ueniant in iuramẽto, actus corruat, ergo &c. Maximè cùm nulla
lex ſeu canon de hoc diſponat vltra præcedens annullando a-
ctum, per not. in l. non dubium. C. de legi. & in l. 1. ff. de libe. & poſt-
hum. & in c. in nomine Domini. de teſti. per dom. Abb. referentem
Bald. & alios, licèt ipſe aliter diſtinguat: vel apponens clauſu-
lam decreti, vt not. in c. dilecto. de præbend. cum ſimilibus. † Tertiò: 21
conſuetudo eſt optima legum interpres, c. cùm dilectus, de conſue-
tud. l. cùm de interpretatione. ff. de legi. ſed conſuetudo eſt, quod iu-
ramentum, quod ſæpiùs exprimatur, ſæpiùs præſtetur ſine ver-
bis: ergo ſtandum huic conſuetudini, data varietate opinionum
Docto. per id quod voluit Ioan. Andr. in c. primo. de conſtitut. &
ibidem Abb. quia minimè ſunt mutanda &c. l. minimè. ff. de legi.
facit id quod legitur & not. in l. Labeo. ff. de iureiuran. & in l. gene-
raliter. §. his de præſentibus. C. eod. Nec obſtat d. §. ſed neque. quia non
dicit ibi, quòd ſint verba de ſubſtantia, ſed verba declarant ani-
mum ſicut alia ſigna. Nec obſtat, quod dictio ius, accipi de-
beat pro expreſſione verborum: quia non eſt verum, & gloſſ. in
d. l. ſi pater. non benè dicit, immò debuit exponere iure, in aliis
concurrentibus, quæ neceſſaria ſunt, ſed Petr. in d. auct. ſacra-
ment. Nec obſtat illud, non poteſt accepto ferri, &c. Quia
immò ſolo conſenſu rebus integris tollitur acceptilatio, l. pe-
nult. aliàs fin. ff. de accept. & ſic intelligitur d. l. & per iuſiurandum.
concludas ergo ad iuramenti ſubſtantiam verba non eſſe ne-
ceſſaria, & hæc eſt communis & verior opinio, & in practica
quotidiè ſeruatur. † Quæro ſeptimò, an pariformiter puniatur 22
fidei tranſgreſſor, ſicut iuramenti violator? Et primò videtur
quod ſic, ſecundùm quoſdam, quos refert Archidiac. in cap. iura-
menti. 22. quæſtio. 5. & voluit hoc Hoſtien. in ſumma huius titu. in
diffinitione iuramenti, in verbo, ſacræ rei. & hanc partem tenet
Archidiac. 22. quæſtio. 1. in ſumma, hoc voluit gloſſ. per illum tex-
tum, in c. querelam, ne prælati vic. ſuas. gloſſ. in c. conſtituti, de tranſa.
gloſſ. in cap. 2. de ſponſal. gloſſ. in c. peruenit, de fideiuſſo. gloſſ. iuncto
text. in cap. ad aures. quod metus cauſa. addas aliam peregrinam.
gloſſ. in c. ex literis, de conſtitut. in gloſſ. 1. Hoſtien. in c. querelam. poſt
gloſſ. infrà eodem. Abb. in d. cap. ad aures, & in d. c. querelam. infrà eo-
dem. & in d. c. 2. & in d. c. querelam, ne prælat. vices ſuas. & facit opti-
mus text. in cap. peruenit, el ſecundo, in ver. iuramento vel fidei obliga-
tione. infrà eodem. Quia omnis fidei præſtatio eſt iuramentum,
ſecundùm Abb. in d. c. ad aures. Item accidere poteſt ſecundùm
eum, quòd plus peccaret veniens contra fidem, quam contra
iuramentum. Nam periurium † tanto eſt grauius, quanto id, 23
ſuper quod iuratur erat ſanctius, c. mouet. 22. quæſt. 1. ad idem
Abb. in d. c. ad aures, adducit tex. c. tua. infrà eodem. niſi clericus pri-
uetur beneficio ſuo, pro periurio putatiuo, id eſt pro eo quod
vitare non poteſt, quo ad vulgi opinionem, licet in veritate non
ſit periurium: fortius ergo debet priuari, quando venit contra
præſtationem fidei. Ad idem etiam adducit d. c. peruenit. de fi-
deiuſſ. vbi copulatiuè dicitur, ſi contra religionem fidei & iuramenti
ſui &c. Vnde præſtationem fidei ibi appellat iuramentum: nam
vnicum interuenit ibi iuramentum, ſeu fidei præſtatio, & ita re-
ſidet Abb. in d. c. ad aures. dom. meus dom. Andr. ibi in c. verum. in-
frà eodem. ſequitur hanc partem, quia præſtatio fidei & iuramen-
tum æquiparantur: & vbi † duo æquiparantur à iure, diſpoſi- 24
tum in vno habet locum in reliquo. gloſſ. eſt ordin. in c. ſi poſt-
quàm, cum alijs ſimul. de elect. libr. 6. hoc idem voluit Gaſpa. Cal-

de. in d.c.2. de sponsa. & Innoc. in d.c. ad aures. & Ioan. Andr. in d.c. querelam. infra eod. & idem sentit in c. cum tempore, de ar. & ibi D. Anton. vbi concludunt, quod l. si quis maior. C. de transact. habet locum in veniente contra fidem, licèt aliter voluerit ibi Ioan. de Imol. & benè, tamen opinionem Ioan. Andr. & Anton. sequitur Alexan. in d. l. si quis maior, in fin. contrariam partem tenent D. Anton. & Ioan. de Imol. in d.c. querelam infrà eod. & Archi. in d. c. iuramenti. dicentis, quod licet æquiparentur præstatio fidei & iuramentum, per d.c. ad aures. & per d.c. peruenit. tamen differunt in impositione pœnitentiæ, quia maior imponitur pœnitentia periuro, vt not. gloſſ. in c. clericus. infrà eod. facit quod habetur in cap. 2. 22. quæstio. 5. & pro hoc etiam facit, quia non reperitur iure cautum istud crimen beneficij priuationem inducere, ergo erit secus, per id quod not. gloſſ. 15. q. 8. in summa, & maximè quia non videtur eadem ratio per omnia, ex quo minor pœnitentia imponitur, & sic minus censetur delictum, 24. quæstio. 1. cap. non afferamus. facit quod not. in c. 1. de sepultu. lib. 6. per Archid. Hanc partem tenuit Petr. de Anchar. & Dom. Card. in d. cap. 2. de sponsa. & in d. cap. ad aures. & Domini de Rota decisio. 332. in antiq. quam refert Dom. de sancto Gemin. in c. cùm in positionibus. de iureiuran. lib. 6. & hoc voluit Cyn. & Bal. in l. nec non. §. item si quis. ff. ex quibus caus. maio. vbi referunt, quod quidam miles promisit esse in castro quodam, ad tractandam pacem infra certum tempus sub pœna, similiter & Barones: modò Barones fuerunt infra terminum in castro? Iste miles dum iret ad castrum, hospitium habuit in itinere in castro alio. Mane recedere volens, fuit detentus à domino castri, petente ab eo mille florenos, quos sub fide sua ei promisit, ne in compedibus & ergastulo detineretur, tamen staret in castro: miles non potuit adimplere, nec applicare infra terminum ad castrum deputatum, & petita fuit ab eo pœna, à qua per sententiam fuit absolutus. In appellatione fuit sententia reuocata. Dicunt ibi Cyn. & Bal. quod rectè fuit condemnatus ad pœnam, quia non obstat fidei præstatio, quia fide præstita recedere debebat: secus dicit ibi Bald. si iurasset, quia

25 tunc à pœna excusaretur, quia † iuramentum exactum per metum est seruandum, donec absoluatur iurans, c. si verò. & c. verum infrà eodem. Hanc opinionem sequitur Ioan. de Anan. in d. c. querelam, ne præla. vices suas, rationibus præalleg. quæ quidem opinio semper mihi placuit per regulas: nam pœna nunquàm debet imponi, nisi in iure exprimatur, gloſſ. est singul. secundùm Abb. in cap. fin. de iure patrona. Tu allega aliam 15. quæstio. 8. in summa. 81. distinct. cap. 1. pro quibus gloſſ. soleo allegare bo. text. in l. at si quis. §. idem Labeo, lo. secundo, ibi, cùm in eum pœna statuta non sit. ff. de relig. & sump. fun. facit text. Authen. de non eligen. secundo nub. in versi. non est lex tale quid dicens, & text. in c. 1. in versic. nusquàm cautum reperitur, ne sede vacante.

26 † Secundò vbi non est omnimoda ratio, pœna proprium casum excedere non debet, bonus text. in §. pœna, de pœniten. distinctio. 1. in versicu. pœna proprium casum non excedat. Et not. in cap. 1. de tempor. ordina. lib. 6. secus vbi esset identitas rationis, vt est bon. text. in c. 1. §. porrò. in titu. quæ fuit prima causa beneficij amit. Cùm ergo ista pœna non sit expressa, nec sit rationis identitas in veniente contra fidem, sicut in veniente contra iuramentum, ergo &c. Tertiò adduco bonum textum à nemine ponderatum, in c. commissum, de sponsal. vbi quidam dedit fidem de contrahendo matrimonio, & se cum ea infra biennium per verba de præsenti contracturum, præstito iuramento firmauit. Iste volebat ingredi religionem, dubitatum fuit, nunquid poterat. Papa respondit, quod tutius est ei religione iuramenti seruata prius contrahere, & postea ingredi religionem. Nam Papa ibi potiùs fundat se super iuramento, quàm fidei interpositione. Cum in consultatione fuerit dictum de fide & iuramento, & Papa in sui decisione iuramentum dumtaxat considerauit: licèt ille text. possit in contrarium retorqueri, tamen primum puto verius. Nec obstat, quod æquiparantur fides & iuramentum, quia illud verum quo ad Deum, & quo ad obseruantiam, & ad obligationem inducendam, vt not. in d. c. clericus. & Dom. de sancto Geminia. in d. c. primo, in 1. colum. de sepul. libr. 6. secus quo ad pœnæ impositionem, secundùm Ioan. de Imol. post Anton. de Butr. in cap. querelam infrà eodem. Nec obstat, quod dicit Abb. quòd accidere possit &c. Quia respondeo considerandum esse potiùs id, quod frequenter accidit, l. nam ad ea. ff. de legibus. Non obst. d. c. tua. quia loquitur de iuramento & periurio putatiuo: & idem iuris est de periurio vero & de periurio putatiuo, quo ad vulgi opinionem, secus in casu nostro, cùm non reperiatur iure cautum. Et per ista habes communem opinionem & veriorem, quòd violator fidei nõ puniatur sicut violator iuramenti, quam in practica puto seruandam, licet contraria videatur æquior, & ad prædicta vide quod pulchrè voluit Innocen. Dom. Anton. & Ioan. de Imo. & Abb. in c. veniens. infrà eodem. vbi Innocent. videtur facere differentiam inter factum promiſſum, & factum iuramentum. Quæro octauò, an iuramentum sit priuilegiatum, & aliquam prærogatiuam habeat. Et adducam aliqua hic potiora iuramenti priuilegia, perpetuo memoratu digna.

† Primũ priuilegiũ est, quod in obligationibus facti, licèt quis præcisè nõ compellatur ad factum, vt in l. stipulationes non diuiduntur. in princip. ff. de verbo. obligat. tamen si interponitur iuramentum, tenetur præcisè ad factum, glo. est singul. in l. si pecunia, in versic. necesse habes, quia iuranti. ff. de condi. ob causam, quam allegauit signanter Bal. in proœmio feudorum, & in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod inter. profer. in 8. & 12. colum. & Salyce. ibi 16. colum. Dom. Anton. in cap. veniens. infrà eodem. & in c. querelam. ne præla. vices suas, in verbo, not. Hostien. Ioan. Andr. Ioan. de Imol. & Dom. Abb. in c. per tuas. de arbitr. Ioan. de Imol. in cap. 2. de pignor. Angel. & Paol. de Castr. in l. si conuenerit. ff. de iurisdict. omn. iudic. Dominus meus Dom. Anton. Sicul. in c. iurantis, de probatio. Dominus meus Alexan. de Imol. in d. l. si pecuniam. in gloſſ. d. versic. necesse. & l. stipulationes non diuiduntur, in verbo, demum, inquantum Barto. hic, in 8. quæstio. in 16. colum. ff. de verb. oblig. contrarium tenuit hic Dom. meus Dom. Andr. quia iuramentum † regulatur secundùm naturam contractus, l. fina. C. de non nume. pecun. & contra illam glo. tenet Ioan. de Imol. in l. 2. §. sed & si quis ff. de donat. & Ioan. de Anan. in c. querelam. ne præla. vices suas. Quia principalis obligatio facti, recipit tacitam obligationem, si non soluatur interesse: & dicit, quod etiam de iure canonico quis nõ potest præcisè compelli ad factum virtute iuramenti. † Quia qui promittit factum, promittit duo, vnum expreſsè, scilicet factum: aliud tacitè, scilicet interesse, vt probat text. & gloſſ. in d. l. stipulationes. vnde est in optione promittentis, quid velit soluere, an tacitum vel expressum, offerens interesse, & sic tacitum dicitur seruare iuramentum, in quo etiam de iure canonico inest tacita conditio: quemmodum infrà eod. facit text. & gloſſ. in d. l. fina. ff. de libe. causa. Et hanc partem vidi sequi Dom. Anton. de Butr. post Innocent. in d. c. per tuas. quos refert ibi Abb. & sic Dom. Anton. in hoc fuit varius. Ego puto glo. l. si pecunia, esse veram, & quod virtute iuramenti quis præcisè compellitur ad factum, & non sufficit soluere interesse, quia factum iuratum debet adimpleri in forma specifica, bon. text. est in c. ad nostram, el primo, infrà eodem. & hanc partem tenent communiter Canonist. & Legistæ. Secundò moueor, per optimum text. in c. cum tempore, de arbitr. vbi Dom. Abb. colligit. in secundo nota. quod iuramentum adeò firmat compromiſſum. quod potest præcisè agi ad obseruãtiam laudi, nec est opus agere ad interesse, & de hoc videtur etiã text. in d. c. querelam, quem ad hoc ponderat ibi Dom. Alexand. in d. l. si pecunia. refert Raphael Fulgos. ibi dicere, quòd de iure canonico præcisè cogeretur per cens. eccles. c. sicut ex literis. & cap. ex literis, lo secundo de sponsal. & reprehendit Ioan. de Imol. in d. l. 2. §. sed & si quis. non benè ponderasse gloſſ. in d. l. si pecuniam, in versicu. necesse. Hanc partem tenuit ibi Bald. in l. sed & hæ. §. prætor. ff. de procurat. vbi allegat l. si quis maior. C. de transactio. Tertiò moueor, quia iuramentum potest seruari sine dispendio salutis æternæ: ergo seruari debet, cap. si verò. & in c. cùm contingat. infrà eodem. & in iuramento inest clausula, quòd iurans omni efficaciori modo quo potest obligetur, l. cùm pater. in §. filius matrem. ff. de legat. 2. cap. ad nostram, el primo, infrà eodem. Nec obstat c. per tuas. de arbitr. vbi videtur quod promittens stare sententiæ arbitri præcisè non cogitur, sed sufficit præstare interesse, vel pœnam soluere, vt ibi, & in c. dilecti, eodem titu. Potest etiam responderi, quòd ibi præcisè & determinatè se non obligauit ad certum quid, sed in genere, vt staret laudo dicendum, vnde ne arbiter possit ad libitum lædere, iura statuerunt vt soluere pœnam sufficiat vel interesse, quia non interuenit prius consensus super laudatis: nam post emologationem non competit aliquod remedium, l. penult. C. de arbit. c. per tuas. vnde si compromittens aliquo modo cogitasset, quod arbiter postmodum pronunciauit, & habuit animum se obligandi ad illius obseruantiam, sine pacto non posset retrocedere, argu. cap. iuramenti, 22. quæst. 5. cessat enim ratio præmiſſa hoc casu, vnde concludo cum opinione communi, quod ratione iuramenti quis præcisè ad factum compellatur, quicquid alij dixerunt.

† Secundum priuilegium est, quòd licet in cõtractibus innominatis, sit locus pœnitentiæ, regulariter, fallit

Digitized by Google

Fallit niſi apponatur iuramentum, glo. etiam ſingul in d. l. ſi pecu-
nia ff. de condi. ob cauſam, ſecundùm Saly. ibi in ver. neceſſe, quia per
iuramentum res deſinit eſſe integra, & illam glo. ſequitur Ioan.
de Imol. in d. l. 2. §. ſed & ſi quis ff. de dona. licèt Dom. meus, D. And.
hic aliud velit per textum in d. l. fina. C. de non nume. pecun. Sed te-
ne gloſſ. communiter approbatam in d. verſic. neceſſe, quam ſecu-
31 tus eſt idem Dom. meus in c. iuramus de probationibus. † Tertium
priuilegium eſt, quod vbi apponitur iuramentum, non habet
locum purgatio moræ, licèt aliàs admitteretur, vt legitur & not.
in c. potuit, de locat. & in l. ſi poſt tres ff. ſi quis cau. & in l. inſulam. ff. de
verbor. oblga. ita pulchrè dixit Salyce. in l. ſi pacto quo pœnam, in 12.
colum. ibi, ſecunda concluſio. C. de pactis, allegat cauſam ſingularem
in l. ſi quis maior. C. de tranſact. & hoc operatur iuramentum, con-
tra quod veniendo efficitur periurus, & ſic infamis, c. querelam,
infrà eodem. & 2. quæſt. 1. infamis, & ſic infamię pœna ſtatim eſt exe-
cutioni demandata, ſeu facta eſt infamiæ executio, & per con-
ſequens non dicitur poſſe moram purgare, nec in priſtinum ſta-
32 tum poſſet ſe reſtituere, cùm ſolus † princeps infamiā reſtituat,
ff. de po. l. 1. §. de qua. & no. in c. cum te. ſuſ. de ſenten. & re iud. & ita reſi-
der Salyc. in d. l. ſi pacto. & hanc partē tenuit Io. de Imol. in d. l. 2. §.
ſed & ſi quis, vbi allegat ad hoc Angel. & Bart. in d. l. inſulam. vbi
plenè per Modernos. Et voluit Dom. meus in d. c. iurauit, quod
intellige procedere in foro contentioſo: ſecus in foro animæ.
iſta eſt gloſſ. ſingu. in c. apud miſericordem. 22. quæſt. 1. per illum text.
& inquantum Salyc. dixit, quod infamiæ executio ſtatim eſt fa-
cta, intellige à iure. Sed remanet declaratio iudicis ſecundùm
Docto. in d. l. ſi quis maior. per id quod legitur & notatur in c. cùm
ſecundùm leges, de hæret. lib. 6. & in l. eius qui delatorem, per Bartol.
33 ff. de iure fiſci. † Quartum priuilegium eſt, quod vbi appoſitur
iuramentum, ibi non requiritur interpellatio, ſing. fuit dictum
Specu. in titu. de aduo. §. 1. verſi. ſed numquid is qui iurauit. refert & ſe-
quitur Dom. meus, D. Andr. hic. ego adduco text. coniunctis ibi
notatis per Doctores in l. eum qui. §. ſi iurauero. ff. de iureiurando.
34 † Quintum priuilegium eſt, licèt in materia contractus non ſit
locus remiſſioni, vt in c. Romana. §. contrahentes, de foro compet. lib. 6.
tamen ſi apponitur iuramentum eſt ſecus: ita pulchrè dixit An-
gel. in l. hæres abſens §. 1. ff. de iudic. vbi dicit eſſe dictum ſuum no-
uum, per text. ad hoc ſingul. in Authen. de exhi. re. iudic. § ſi verò et-
35 iam quidam iuret. in verſi. omninò, colla. 8. † Sextum priuilegium,
iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto, & ſic
contrauenięs tenetur ad pœnam, & tenetur ſeruare pactum iu-
ratum, ita dicit Barto. in l. ſi quis maior. C. de tranſactionibus, quem
communiter Doctores ſequuntur, Dominus meus, D. Andreas
hic. Septimum priuilegium, iuramentum habet vim clauſulæ
derogatoriæ, ſecundùm Bartol. in l. ſi quis, in principio teſtamenti. ff.
36 de legat. 3. † Octauum priuilegium eſt, quia iuramentum accu-
mulat forum foro, cap. finali, de foro competen. lib. 6. quia ſi appona-
tur à laicis in contractu, poteſt adiri iudex eccleſiaſticus, ad ob-
ſeruandum iuramentum, quod eſt benè notandum, cùm hodie
ferè in omni contractu apponatur iuramentum: facit quod not.
infrà eodem. cùm ſit generale, de foro communi, & in cap. nouit, de iudic.
37 † Nonum priuilegium eſt: nam iuramentum habet vim clau-
ſulæ codicillaris, text. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legatis ſe-
cundo, probatur in cap. ad noſtram. el tertio, infrà eodem. & voluit
Abb. in c. quanto, & in cap. ex reſcripto. infra eodem. & Dom. Anton.
38 in c. veniens, infrà eodem. † Decimum priuilegium eſt, licet in-
ſtrumentum publicum continens contractum de iure commu-
ni, non habeat executionem paratam, l. minor 25. annis cui fidei-
commiſſum ff. de minoribus. tamen ſi in fine inſtrumenti poſt con-
tractum diceretur, Et quia de prædictis poſſet dubitari, dictus
promiſſor detulit iuſiurandum ſtipulatori, qui iurauit centum
ſibi deberi: quod tale inſtrumentum ratione iuramenti volun-
tatij, habet executionem paratam, ſecundùm Bartolum, & Ful-
goſ. in l. 2 ff. de iureiuran. & Fulgoſ. in l. ſi poſſeſſori. § ſi cum hæredita-
te. ff. de iureiuran. & Paul. de Caſtr. in l. nam & poſtea. §. ſi petito, eod.
titu. & in l. poſt rem ff. de re iudic. & Aleſan. in d. l. 2. & licet Angel. &
Roma. aliter ibi dicant, vide ibi plenè per D. Alexan. & per Do-
minum meum dominum Andr. hic, vbi dicit, quod poteſt ſalua-
ri dictum Bartol. ſi tale iuramentum deferatur coram notario,
quia eſt iudex chartularius ex forma ſtatuti, vt dicit gloſſ. in l. 1.
39 ff. de iudic. & habetur in l. 2. C. vbi & apud quos. † Vndecimum pri-
uilegium eſt, licèt conductor non ſoluens penſionem, ſeu em-
phyteuta non ſoluens canonem, non cadat à iure ſuo, niſi ela-
pſo biennio in locatione, l. quæro §. inter locatorem. ff. locati. & in
emphyteoſi elapſo triennio in priuatis, l. 2. C. de iure emphytco. &
in eccleſiaſticis per biennium, c. potuit, de loc. fallit vbi interue-
niat iuramentum, text. eſt optimus & ibi Bal. in c. querelam. infrà
eodem. & voluit dominus meus Alexan. conſil. 126. incipien. Primò
id de quo quæritur. in primo volumine. licet quidam aliter dixerant
in l. 2. C. de iure emphyteo. per textum in l. fina. C. de non numerata pe-
cun. tamen mutaret opinio. & benè in l. ſi quis maior. C. de tranſa-
ctionibus. Ego teneo dictum Bal. per dict. cap. querelam. Nam Pa-
pa ibi non conſiderauit biennium, ſed iuramentum, cuius tranſ-
greſſorem voluit remoueri, ex quo illud non ſeruauit. Ergo non
ſolum poſt biennium, ſed ante biennium poteſt remoueri &
priuari re conducta, ſeu emphyteotica: nam ibi fuit contingen-
tia facti, & non iuris miniſterium, quod ceſſauit biennium. Item
ſi ibi conſideraretur biennium, fuiſſet quæſtio de indubitabili,
contra l. quod Labeo ff. ad Carbon. & in c. cum iureperitus. de elect. cùm
de biennio iam iure cautum erat, vt d. c. potuit. & in authen. qui
rem. C. de ſacroſanct. eccleſ. canonizata, 10. quæſtio. 2. & ita dixi in
notabilibus meis in verſi. emphyteota, dum eram ſcholaris. Secun-
dò moueor ex hoc ſubtili fundamento: † nam habeo, quòd ſi 40
aliquod prædium deſertum alicui aſſignetur, & per edictum ci-
tatur dominus, vt infra ſex menſes veniat & recuperet rem ſuam,
ſi per dictum tempus contumax fuerit, per lapſum ſex men-
ſium priuatur perpetuo dominio rei ſuæ. Iſte eſt celeber text.
in l. locorum. C. de omni agro deſer. libro 11. dicit Angel. ex illa l. ſin-
gula. colligi, quòd † cum reipub. & eccleſia æquiparentur, vt 41
nota. in l. reſpub. C. ex quibus cauſis maiores, & in eccleſia requiri-
tur ceſſatio biennij, vt emphyteota expelli poſſit, d. c. potuit. il-
lud verum eſt, vbi eccleſia non citauit emphyteotam, vt veni-
ret ad ſoluendum canonem: ſed vbi citauit, non erit neceſſa-
rius curſus biennij, ſed ſufficit lapſus ſex menſium, per illam l. lo-
corum. quod dicit ſingulariter not. pro pulchra limitatione dicti
c. potuit. Ego dico idem, vbi interuenit iuramentum: nam iura-
mentum habet vim interpellationis, vt dixi ſuprà in quarto priui-
legio, & probatur in l. eum qui. § ſi iurauero. ff. de iureiuran. vbi ſi ſim-
pliciter eſſet præſtitum iuramentum, elapſo ſexto menſe priua-
retur, vbi verò eſſet appoſitum certum tempus, puta vt annua-
tim ſolueretur, tunc ſtandum eſt conuentioni, quia contractus
† accipiunt legem ex conuentione, regula contractus. cum vulg. 42
de regulis iur. lib. 6. & probatur in d. c. querelam. in verſic. annuatim.
Et iſtud dictum puto verum ad illam l. locorum. Tertiò facit opti-
mus text. in l. ſi quis maior. C. de tranſactio. vbi veniens contra trāſ-
actionem iuratam mox, id eſt, incontinenti priuatur actione, &
iure ſuo, & ille text. loquitur nedum in contractu tranſactio-
nis, ſed etiam in pacto iurato, quod eſt generale, ad omnes con-
tractus, l. 1. ff. de pact. not. glo. in fine. l. 1 in princ. de actio. & obligatio.
& Docto. ibi dicunt communiter, quòd illa l. ſi quis maior. vendi-
cat ſibi locum in quolibet contractu: facit ibi text. verſ. placitis. &
voluit hoc D. Abba. in commento cap. per tuas. in ſexta colum. de arbit.
Nec obſtat d. l. fina. C. de non numerata pecun. quia vt dicit ibi Sa-
lycet. poſt alios illa l. procedit, quando iuramentum eſt appoſi-
tum ſolutioni, ſecus ſi veritati, vt quia iurat debitor verè nume-
ratum, vel niſi ſimus in caſibus, in quibus tacita conditio ſit iu-
ramento, ſecundùm eum ibi, & not. in c. quemadmodum. infrà
eodem. vel dici poteſt, quòd illa l. tantum habet locum in exce-
ptio. non numera. pecun. quæ opponi poteſt infra biennium,
iuramento non obſt. Et pondero mihi verba ibi, ex huiuſmo-
di exceptione. nam † dictio, huiuſmodi, eſt dictio reſtrictiua, vt 43
not. Ioan. Andr. in c. veniens, de præſcrip. & Domin. de ſancto Ge-
minia. in c. 2. vt lite penden. lib. 6. Et pondero etiam verba ibi, in aliis
inſtrumentis, quæ talem exceptionem recipiunt. † Duodeci- 44
mum priuilegium eſt, quod vbi fideiuſſor iurauit, non requiri-
tur excuſſio debitoris principalis, text. not. ſecundùm Baldum
& D. Petr. de Anchara. in c. ex reſcripto. infrà eodem. licet aliter velit
ibi Dom. meus D. And. & illud dictum Baldi & Petr. in practica
dum Bononiæ legerem allegaui, & ita in facto obtinui. allegaui
celebr. conſil. Dom. mei Alexan. de Imol. in ordine 32. incip. In cauſa
executionis mota, in quinto & quarto principali fundamento, in
quarto volumine, vbi refert & ſequitur Bald. in d. c. ex reſcripto.
quod nota pro limitatione Authen. præſente. C. de fideiuſſoribus. 45
† Decimumtertium priuilegium eſt, quod vbi apponitur iura-
mentum, non eſt neceſſe quòd mulier renunciet beneficio ſe-
natuſconſ. Velleiani, quod loquitur de interceſſionibus mulie-
rum: quia vbi iuratur, non eſt de apicibus iuris diſputādum, ſed
de ſola æquitate iuramenti: iſte eſt text. pul. iuncta gloſſ. penult.
in d. c. ex reſcripto. & ibi omnes, & præſertim Abb. allegant Bar-
tol. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ. quòd contractus fideiuſſionis

Digitized by Google

firmatur iuramento,& Bal.*ibi* ſubdit idem eſſe in minore iuran-
te,quòd non ſit neceſſe vt certioretur de beneficio reſtitutionis
in integrum,quia non excluditur vi renũciationis, ſed tanquàm
perfectæ ætatis, licet Dyn. ſecundùm eum conſuluerit contra-
rium,pro quo facit glo.ordin.*ff.de verb.obli l.ſciendum.*vbi videas,
& per Cyn.*in l.2 C.de reſcin.vend.*Vnde cautius eſt ſecundùm Bal.
in inſtrumentis apponere , quod renunciauit beneficio mino-
46 ris ætatis,certioratus de qualitate beneficij:adde † tamen ſin-
gulariter , quòd licèt mulier renunciauerit cum iuramento be-
neficio Velleia.nihilominùs non intelligitur renunciaſſe nouæ
conſtitutioni,quæ mulierem ipſo iure releuat, de quo *in Authen.
vt nulli iudicum.§.ſed illud.verſicu.ita modo* hoc dicit Bald.*in l.* 1.C.
ne vxor pro mari. Et quo ad primum , aliter videtur ſentire Ioan.
in *c. cum cauſam, de emptio. & venditio.* Dom. Anton. *in cap.cum
contingat,infrà eodem.*tenet quod tenent omnes *in dicto c. ex reſcri-
pto.* quod indubitanter eſt tenendum, & idem tenet ibi Ioan.
de Imol. & Dom. Anton. de Butr. quòd mulier non poſſit vti
Velleia.ne veniat contra iuramentum , quod etiam ſeruandum
eſt in foro ciuili,per ea quæ habentur in *c.licet, de iureiuran.libr.6.*
47 † Decimumquartum priuilegium , quòd licet alias promittens
factum alienum ad nihilum obligetur, *Inſtit.de inutil ſtipulatio.§.
ſi quis alij cum vulg.* tamen ſi promiſerit factum alienum cum iu-
ramento,obligatur ad operam præſtandam , vt intelligatur ſe
promiſiſſe,ſe facturum & curaturum: iſta eſt gloſſ.vltim.ſingul.
ſecundùm Abba.*in d.c.ex reſcripto. & ibi* Bald. & omnes, ego ad-
duco gloſſ. *in c.quotiens cordis oculus. 1.quæſtio. 7.in verſicu. & per te.*
vbi dicit regulam procedere de iure ciuili, quòd quis non poſ-
ſit promittere factum alienum , ſecus de iure canonico interue-
niente maximè iuramento. Et adduco tibi aliam gloſſam à ne-
mine allegatam *in c.vnico,in verſic.nihil.* 30. *quæſtio* 2. dicit tamen
Bald *in dicto cap.ex reſcripto.* quod in ſtipulationibus iudicialibus
& prætoriis ſingulariter fingitur promiſiſſe ſe facturum & cu-
raturum, vt not.*ff.de verborum obligat. quotiens quis alium.ff.de in ius
vocando. l.eum pro quo.* Et quid importent iſta verba, promitto
me facturum & curaturum. vide Abba.*in c.gemma* in 4.*colum. de
ſponſal.* Federic.de Senis *conſil.*122. *incipiente , Martinus promiſit ſe
facturum & curaturum.* Franciſc. Aretin. Modern.*conſil* 80.*inci-
pien.In Chriſti nomine Amen , & eius matris Virginis glorioſæ, & beati
Auguſtini , in ſexta colum.in verſicu. ad octauum igitur venio.* & per
eundem *in conſil* 143.*incipien.* Ex *facto proponitur , quod illuſtriſſi-
mus & excelſus princeps Franciſcus Sfortia dux Mediolani.*Dom. An-
ton.*in dicto cap.Gemma. & in c. ex litteris, eodem titulo,* & gloſſ.*in c.
tibi Domino.* 63.*diſtinctio.* per Bartolum & Modern.*in d.l. illa ſti-
pulatio ff.de verborum obligatio.* ſentit Abb. *in cap.ſignificantibus, in
fine,de officio delegat.*& ita interpellatus ad conſulendum apud A-
48 riminum reſpondi. † Decimumquintum priuilegium eſt ,
quod iuramentum debet ſeruari in forma ſpecifica, *cap.ad no-
ſtram,el primo.infrà eodem.* non ſufficit illud adimplere in effe-
ctu , nec ſufficit compenſare , quanquàm compenſatio ſit fi-
cta ſolutio , *l.ſi peculium.§.primo.ff. de ſtatu libe.* facit quod vo-
luit Salycet. *in l.generaliter.in princip.C.de rebus credi. & iureiuran.*
Quod implementum conditionis inſertæ in ſententia con-
tra reum, ſi actor iurauerit, non poteſt fieri per hæredes. Bar-
tol. tamen *in l. amplius.ff.rem rat. haberi.* videtur determinare
contrarium, quia conditiones debent adimpleri in forma ſpe-
cifica, ſicut iuramentum , vt *in l.qui hæredi in princip & in l. Mæ-
uius.ff.de conditio. & demonſtrat.* Sed iuſſus dare, ſeu ſoluere,im-
plet conditionem compenſando , vt *in l.ſi peculium , præallega.*
Præterea ſi ego impedior iuſta de cauſa facere, quod promiſi,
non ſum periurus , *vt in l.fina.ff.qui ſatiſdare cogan. & in cap. ſigni-
ficante,de pigno.* Sed ſi ego non ſoluo , quando debes mihi red-
dere,ego impedior à te, quia ideo tibi non ſoluo, quia tu mihi
non ſoluis,vnde quaſi facto tuo impeditus non debeo eſſe per-
iurus:hanc rationem facit text.*l.3.circa princip.in verſicu.item quæ-
ritur.ff. de ſtatu libe.* Quid iuris? dic poſt Abba. *in d. cap. ad no-
ſtram , in vltima colum.* quod ante factum eſt ſequenda opinio.
Ioan. Andr. & Innocen. vt non fiat compenſatio, ſed ſeruetur
iuramentum in forma ſpecifica: ſed poſt factum, vt quis excu-
ſetur à periurio , ſequenda eſt opinio Barto. quæ procedit gene-
raliter , quando quis tenetur ſoluere: ſed opinio Canoniſt. pro-
cedit in caſu *d.cap.ad noſtram.* quando ſcilicet tempore tradiri
pignoris interuenit hoc iuramentum de non moleſtando ante
ſolutiones ſortis. Nam tacitè videtur actum , vt fructus non
compenſentur ante ſolutionem à iuramento, licèt aliter ſenſe-
rit Ioan.Andr.poſt Boatinum. Ego dicerem,quod opinio Bart.
confunditur per textum *d.c.ad noſtram.*ad hoc meliorem de cor-
pore iuris, ſi teneamus intellectum , quem gloſſ.& Doct.com-
muniter tenent, & ad rationes Bartol. poteſt reſponderi dupli-
citer , ſecundùm Ioan.de Imol.*in d.c.ad noſtram.* Primò , quod
magis debet adimpleri in forma ſpecifica iuramentum quàm
conditio , vt patet ex text.*d.c.ad noſtram.*ſecundùm vnum intel-
lectum, & magis communem & veriorem iunctis legibus per
ipſum Bartol allegatis , nec etiam in iuramento excuſat impedi-
mentum aduerſarij , ſi non eſt tale , quòd omninò impediat
impleri iuramentum , vt ibi patet , licet ſecus ſit in condi-
tione,vt in iuribus præallegatis: ſecus ſi eſſet tale impedimen-
tum,quòd omninò impediret implementum iuramenti, vt *in c.
querelam. & in c.breui. infrà eodem.cum ibi not.* Secundò dici po-
teſt,quod illa iura , quæ dicunt ſufficere compenſari ad implen-
dam conditionem , loquuntur in eo , cui relicta eſt libertas ſub
cõditione, & ideo fauore libertatis poteſt dici illud fuiſſe ſtatu-
tum.facit *Inſtit.de dona.§.fin.* Bal.*in d.c.ad noſtram.*dicit, quod ille,
qui compenſat, non eſt periurus, quia aduerſarius facit,quomi-
nus ſoluere poſſit , dicit eſſe text. vnicum in iure *in l.Iulianus,la
pittola.ff.de condit.& demonſtr.* cui concord. *l.3.circa princ.in verſic.
vnde quæritur.ff.de ſtatu libe.* Nec obſtat ſecundùm eum,quod iu-
ramentum debet ſeruari in forma ſpecifica: quia illud eſt verum
quando de nudo facto, & non de effectu eſt cogitatum , *d.l.
Mæuius & l.vbi pactum.C. de tranſactio.& ff. de verb.obligat.l.quidam.
& d.l.amplius,*per Bartol. Potes pro concordia dicere, quod aut
quis non poteſt adimplere iuramentum in forma ſpecifica pro-
pter impoſſibilitatem & difficultatem, quia ſibi non eſt ſatisfa-
ctum ab aduerſario , & tunc iuramentum non obligat ad im-
poſſibile , & compenſando dicitur ſoluere, & iuramentum ad-
implere, quia neceſſitas excuſat eum & impoſſibilitas , *d.c.que-
relam. & d.c.breui.* Et ita procedat doctrina Bart. aut non eſt in
tali impoſſibilitate conſtitutus, quia poteſt aliunde ſoluere, &
tunc dico quòd omninò debet adimplere iuramentum in for-
ma ſpecifica , per textum *d.c.ad noſtram.* retento ſecundo intel-
lectu communiter probato à gloſſ.& Docto.*ibi,* & deinde agat
contra aduerſarium ſuum, argumen *c.debitores.infrà eodem.* & ita
procedat dictum Innocen. Ioan. Andr. Ioan. de Imol. & alio-
rum, & hæc via tanquàm tutior licet durior eſt tenenda , argu-
men.opt.*c.inneum.de ſponſ.* † Decimumſextum priuilegium eſt, 49
quod per pactum de litigando coram incompetenti iudice, ille
iudex non efficitur iudex competens, & paciſcens poteſt pœni-
tere,text.eſt *in l.ſi conuenerit.ff. de iuriſdictio. omnium iudic.* limita,
niſi iuramentum interueniat : quia quis poteſt cogi præciſè ad
obſeruantiam iuramenti , ex quo poteſt ſeruari ſine interitu ſa-
lutis æternæ , *c.ſi verò.c. cum contingat.infrà eodem.* ſecundùm An-
gel. Fulgoſ.Paul.de Caſtr. & Dom.meum Alexan.*in d.l.ſi conue-
nerit.* licet D.Anton. de Butr. aliter voluerit *in c.1.de iudic.*per il-
lum textum,& *per cap.per tuas,decar.* Sed reſponde prout reſpon-
det Ioan. de Imol. *in d.c.1.*& Alexan.*in d.l.ſi conuenerit , in 1.colum.*
vbi etiam examinat illud,quod dixit gloſſ.*in l.ſi pecuniam, in verſi.
neceſſe.ff.de condi.ob cauſam.*an per iuramentum quis præciſè com-
pellatur ad factum , vt non ſufficiat ſoluere intereſſe , de quo
plenè dixi ſuprà in primo priuilegio , & de articulo vide plenè
Dominum meum.Dom.Andr.poſt Ioan.de Lign.Anton.Imol.
& Abb.& Cardin.*in d.c.1.de iudic.* & ibi per Franc. Aret. Moder.
Mihi placet communis opinio, quod vbi interuenit iuramen-
tum in prorogãda iuriſdictione,non ſit locus pœnitentiæ, pri-
mò,quia per iuramentum res deſinit eſſe integra,per glo.ſing.*in
d.l.ſi pecier,*& Ioan.de Imol.*in l.2.§.pen.ff.de don.* ſed re nõ integra,
non eſt locus pœnitentiæ , vt not.*in d.l ſi conuenerit , & in d.l.ſi pe-
cuniam.*ergo. Secundò, quia iuramentum debet ſeruari in forma
ſpecifica,*d.c.ad noſtram,el 1.infrà eo.* Tertiò,quia iuramentum ſer-
uandum eſt,ſi ſeruari poteſt abſque diſpendio ſalutis æternæ, *c.ſi
verò,inf.eod.* Quartò à fortiori arguitur ſic. Si ſecundùm opinio-
nem quorundam non ſit locus pœnitentiæ, quando prorogatio
fit iudici præſenti & acceptanti , vt nota *in d.l. ſi conuenerit.*multò
fortius quando interuenit iuramentum, cùm iuramentum prin-
cipaliter Deo dirigatur , vt legitur & not.*in c.debitores, infrà eod.*
† Decimumſeptimum priuilegium , quod licet arbitrium non 50
pariat actiones quando fuit iuratum de iure ciuili, vt probatur
in auth.decernimus.C.de arb. tamen de iure cano. poterit iurans ex
iudicis officio compelli,ad illius obſeruantiam, arg.*c.ſi verò.infrà
eod.*& no.*in c.2.de arb.*ita voluit nota.Bald.*in d. authen.decernimus.*
licet contrarium tenuerit *ibi* Batt.tamen opiniu Bal.placet Abb.
in c.*Quintanallus, in quarta differentia.infrà eodem.* arg.eorum.quæ
not.

Digitized by Google

not.per eum in c.cùm contingat, infrà eod. Decimumoctauum pri-
51 uilegium eſt, † quòd fauore animæ propter interuentum iura-
menti, lex loquens de contractu, habet locum in quaſi contra-
ctu: iſta eſt gloſ. quæ communiter reputatur ſing. in authen. ſacra-
menta puberum. ſuper ver. contractibus, C. ſi aduer. vend. item habet e-
tiam locum in diſtractu, id eſt, liberatione aliqua, quam aliquis
facit, per quem diſtractum plerunq; decipiuntur adoleſcentes
facientes refutationem tutoribus quondam ſuis cũ iuramento,
glo. eſt ſing. in l. quid ergo, in princ. verſic. contrarium. ff. de contrar. ind.
tut. ſecundùm Baldum hic in rubr. & omnes in d. Auth. ſacram. pub.
optimè faciat, quod voluit Ioan. Andr. in c. pro humani, de homicid.
lib. 6. quòd lex loquens de principe fauore animæ habet locum
in ſupremo principe, & adduco Abb. poſt Ioan. Andr. in c. ex te-
nore, qui fil. ſint legit. Quod conſtitutio pœnalis debet extendi, &
largo modo interpretari, quando emanat, vt euitentur animarũ
pericula: facit etiam quod voluit dom. Abb. in c. 1. de diuort. in fin.
quòd in materia pęnali verbum generale intelligitur largo mo-
do, ſi tendit in fauorem fidei: idem dicas in fauorẽ animæ. De-
52 cimum nonum priuilegium eſt, † quia iuramentum minoris fa-
cit eum cenſeri loco maioris, d. auth. ſacram. puber. & not. gloſ. in l.
2. C. de reſcind. vend. item tollit beneficium reſtitutionis, & tollit
beneficium annullationis, id eſt ius dicendi nullum competens
de iure ſpeciali beneficio ætatis, ſecundùm lec. gloſ. & Mar. in d.
auth. ſacramenta. & quo ad beneficium reſtitutionis vide plenè
per Sal. ibi in ver. quæro ab extra, nunquid ad hoc, vt minor, &c. & Cy.
in d. l. 2. C. de reſcind. vendit. & Bald. in c. ex reſcripto, infrà eod. Vigeſi-
mum priuilegium eſt, quod confeſſio debiti facta in teſtamen-
to, ſi teſtator iurauit, vel iuraſſe ſe dicit, probationẽ inducit cõ-
tra ipſum teſtatorem vel eius hæredem, quia perinde eſt ac ſi di-
ceret, volo iſta verba habere effectum omnino, quod poteſt, vt
in l. cùm pater. § filij. ff. de leg. 2. Et eſt ratio per religionem, quæ eſt
in iuramento, ita dixit Bart. in l. cùm quis decedens, § codicillo ff. de le-
53 gat. 3. per illum text. Vigeſimumprimum priuilegium eſt, † quòd
iuramentum eſt tranſmiſſibile ad hęredem, & non tamen intel-
ligas, quòd per iuramentum defuncti hæres ſit periurus, ſed de-
berid ſeruare, quod probationem inducit, ſecundùm Bart. per
illum text. in d. § codicillis, in verſic. vlt. not. & probatur in auth. de iu-
reiuran. à mo. præſt. collat. 5. Tu verò dicas, quòd circum ſcripto, &
excepto reatu periurij iuramentum ſeu effectus iuramenti tran-
ſit ad hæredes, ita pulchrè dixit Bald. in l. fin. C. de pact. in ver. ſed hic
incidenter quæritur. & dicitur ibi, quod non obſtat dictum Inno-
centij in c. veritatis, de iureiuran. quòd iuramentum eſt perſonale,
ergo & eius effectus: quia illud verum quo ad ſpirituale vinculũ
animę, ſed quo ad robur contractus, iuramentum habet realem
effectum, vt in d. auth. ſacramenta puber. Et adduco celeb. conſilium
Paul. de Caſtr. in ordine 65. incipient. Viſis & conſideratis omnibus, in
2. colum. in verſic. dicit aliquis. vbi dicitur, quòd hæres ſatis dicitur
venire contra iuramentum, cùm factum defuncti reputetur fa-
ctum hæredis, vt not. gloſ. ff. de condit. furt. l. ſi ſeruum, in princ. in glo.
quæ incipit: Non ergo datur, in fin. Nec obſtat ſecundùm eum di-
ctum Innocentij in d. c. veritatis. quia loquitur, quando iuramen-
tum non interponitur ſuper aliquo tranſitorio ad hæredem, ſe-
cùs quando ſuper contractu, cùm ille & eius effectus, ſcilicet o-
bligatio, actio, exceptio, tranſeunt ad hæredes, ſimiliter & iura-
mentum, quod eſt eius ſequela, per text. opti. ad hoc in l. ſeruum ſi
hæredi, in prin. ff. de ſtatu lib. & dum Bononiæ hoc occurriſſet in fa-
cto, allegaui iſta dicta Bald. & Paul. & ita obtinui in cauſa excel-
lentiſſ. Doct. Philippi de S. Petro, & de hoc dicetur plenius in c.
veritatis, infra eod. vbi dabitur locus magis accommodatus. Vige-
54 ſimumſecundum priuilegium eſt, † quòd iuramentum nõ tol-
litur per generalem derogationem ſtatutorum, ſeu aliorum di-
ſpoſitionũ niſi fiat ſpecifica mentio de ipſo iuramento: hoc pro-
bat bonus text. in c. conſtitutus, de reſcript. & format gloſ. in c. cùm nõ
deceat, ad fin. de elect. lib. 6. & facit gloſ. in Clem. dudum in ver. pacta, de
ſepult. dicens, quòd diſpoſitio tollens pacta, non tollit pacta cõ-
firmata. quas gloſ. notat Roma. ſing. 8. & 6. dom. Anton. Ioan. de
Imol. & Abb. in c. 1. de his quæ fiunt à maior. parte Capit. Petr. de An-
char. conſ. 308. incip. Legibus & canonibus. Lud. Rom. conſi. 9 incipien.
Circa primum, in 4. colum. Alex. conſ. 402. incip. Viſa petitione. Ant.
de Ro. in conſ. 345. incipient. Viſis his quæ narrantur. vbi dicit, quòd
ſaluus conductus datus, ne quis poſſit conueniri vſque ad cer-
tum tempus, non extenditur ad debitum iuratum, quia tacitur-
nitas oralis iuramenti reddit interpretationem nullam, dicit eſſe
text. optimum in d. c. conſtitutus. & allegat gloſ. in d. c. cùm non dece-
at. cum qua ſecundùm eum concordat Angel. in l. 1. § quæ bono-
randa. ff. quarum rerum act. non dat. & Doct. maximè Imol. in c. dile-
cto, de præben. Cyn. & Salicet. in l. final. C. ſi contra ius. amplia & limi-
ta hoc, vt per dom. Felin. in d. c. conſtitutus, in 4. & 5. 6. & 7. colum.
Vigeſimumtertium priuilegium eſt, † quòd in iuramento quo- 55
libet intelligitur excepta auctoritas ſuperioris, text. & ibi omnes
in c. venientes. infrà eod. latè per ſcribentes in c. conſtitutus, de reſcript.
c. imperialem, in fin. de prohib. feud. alienat. per Feder. in vſib. feud. l. Impe-
ratores, l. 2. ff. ad municip. vnde dixit Cardin. in ſuis not. conſarum,
not 109. incip. In dubijs comitis Alberti. quòd Comes obligatus duci
Mediolani per iuramentum, ſi requiritur per Papam, à quo te-
net feudum, vt iuuet Eccleſiam, tenetur ei obedire, non obſtãte
iuramento, & pulchrè dixit Ægidius Bellamera concluſ. Rota 171.
quòd † citatus perſonaliter coram Papa, non benè ſe excuſat, di- 56
cendo quòd eſt aſtrictus Imperatori iuramento fidelitatis, pro
quo dicto ego allego bonum tex. in c. ex ante. infra eod. tum quia in
omni iuramento excepta eſt auctoritas Papę, tum quia Impera-
tor, qui eſt vaſallus eccleſiæ, c. ego Ludo. 63. diſtinct. præſumitur vnà
cum ſuis tertio habere deuotionem & fidelitatẽ ad Romanam
Eccleſiam: idem dicas in voto, quod intelligitur auctoritas ex-
cepta Papæ, ſecundùm Ricard. de media villa in 4. ſententiarum,
diſtinct. 38. quæſt. 9. art 3. not. Ioan. Andr. & Anton. de Butr. in cap.
non eſt, per illum text. de voto. & quo ad primum vide Oldrad.
in conſ. 97. incipient. Factum tale eſt, quidam Abbas, quòd iuramen-
tum de nõ recipiendis monachis, intelligitur niſi ſuperior con-
trarium præcipiat: facit quod not. Baldus in l. 1. in 10. colum. ibi,
nond quæritur, C. de his quæ pœn. nomine. vbi dicit, quòd iuſſus à teſta-
tore ſub pœna, vt in certum tempus conſtrueret monaſterium,
excuſatur à mora, ſi Epiſcopus exinde inhibuit, ne ædificaret in
loco, de quo teſtator ſenſerat, & ſequitur Ludouic. Roman. ſing.
482. incipient. Teſtator mandauit. facit quod not. Bald. in l. deberi,
quaſi in fin. C. de fideicommiſſ. libert. amplia & limita hoc priuilegi-
um, vt plenius per dominum Felin. in dicto c. conſtitutus, in 7. co-
lum. cum alijs ſex ſequentibus. Ad vnum tamen aduerte, quòd hoc
priuilegium non ſolùm procedit in Papa, ſed etiam in ſuperio-
re alio, quia in præiudicium ſuæ ſuperioritatis non poteſt infe-
rior iurare. Anton. de Butr. Ioan. de Imol. & Domin. in dicto cap.
conſtitutus. allegat Federicum de Senis in conſ. 91. incipien. in Chri-
ſti nomine, &c. quæſtio talis eſt, ſcholaris clericus, vbi latiſſimè
concludit, † quòd ſcholaris exiſtens in ſtudio, & iurans credi- 57
tori non exire diſtrictum Bononiæ, antequam ſatisfaciat, & po-
ſtea per Epiſcopum, ſi eſt clericus, vel patrem reuocatur, poteſt
recedere licentia petita, licèt non obtenta. hoc voluit Ioan. An-
dr. in regula, in malis, de regul. iuris, lib. 6. in Mercur. vbi longè plenius
idem firmat, exceptuatis quibuſdam caſibus, idem Imol. in cap.
cùm contingat. in fin. infra eod. Alexan. in l. fin. per illum textum. ff. qui
ſatiſdare cogant. & Paulus de Caſtr. in l. in operis. ff. locat. Butr. & I-
mol. in d. c. veniens & ibi Abb. dicens idem eſſe in ſubdito, & idẽ
in † doctore, qui ſine ſuperioris licentia non poteſt ſe obligare 58
ad legendum alibi. & per eundem in c. veniens, in fin. eodem titul. li-
cèt Card. aliter velit in c. cum quidam, in fin. infra eod. dicens, quòd
ſcholaris vel clericus debuit denunciare patri vel Epiſcopo de
iuramento, qui fortè non reuocaſſent. Et quia neutri denuncia-
uit, videtur periurus, ſed ſi nunciaſſet & reuocarent, tunc tenet
cum Feder. per rationes ſuas: tu verò indiſtinctè tenes opin. com
munem Doct. per d. c. veniens. quia omnis ſuperioritas intelligi-
tur excepta à iuramento. idẽ ego dico de vxore vouente ſeu iu-
rante in præiudicium mariti, per ea quæ not. in c. manifeſtum & in
c. quod Deo patri. 33. quæſt. 5. Vigeſimumquartum priuilegium eſt,
licet † donatio inter patrem & filium non valeat, iuxta not. in l. 59
2. C. de inoff. don. confirmatur tamen iuramento, iuxta Doct. Bald.
in l. 1. C. pro donato. & in l. 1. ff. de iureiuran. & Moder. in c. cùm contin-
gat. vbi plenè dicetur, infra eod. & per Franc. Aret. & Modern. con-
ſil. 72. in fin. Vigeſimumquintum priuilegium eſt, † nam cõmu- 60
nis opinio habet, quòd licèt regulariter donatio inter virum &
vxor. non valeat, l. 3. § ſciendum. ff. de donat. inter vir. & vxor. c. fin. in-
fra eod. tit. tamen confirmatur iuramento: hæc fuit opinio origi-
nalis Guil. de Cun. quam approbat Bart. in l. Seiæ & Angerius, in
fin. ff. ad leg. falc. & in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. idẽ etiam tenuit Fed.
de Senis conſ. 137. per not. in c. quamuis, de pact. lib. 6. Hanc partẽ poſt
latiſſimam diſputationem tenet Ioan. de Imol. in c. cùm cõtingat.
in charta antep. infra eod. & in verſic. circa tertium, in col. præcedente illã
chartam. & idem tenet ibi d. Abb. d. Ant. ibi dicit iuramentũ eſſe
ſeruandum, ſed non oritur obligatio ex contractu, ita tamen
quòd in effectu vult idem eſſe quoad effectum obſeruantię do-
nationis, tamen communis opinio eſt contra eum, quia contra-

Digitized by Google

ctus prohibitus fieri, ſi ſit iuratus, confirmetur iuramento, non
ſolum inducit effectum per ſe obligatorium: & licèt Ioan. And.
in addit. Spec. ſuper rubr. & Cyn. in l. 1. C. de ſacroſan. eccl. & Bart. in l. cũ
quis decedes. §. Titia. ff. de leg. 3. dicant, quòd confeſſio facta conſtã-
te matrimonio, in quo maritus iurat ſe habuiſſe aliquid ab vxo-
re, ſit ſuſpecta, & non valeat, tamen contradicunt huic opinioni
quia loquuntur in iuramento aſſertorio, & nõ promiſſorio, in-
ter quæ eſt longa differentia, vt ſuprà oſtendimus in 5. quæſtio & vnũ
eſt magis fauorabile quàm aliud, vt dicit Ioan. de Imol. in d. c. cũ
contingat. Et ratio eſt, quia in iuramento aſſertorio poteſt aliquid
dicere falſum, quod præſumit lex de facili inter perſonas ſuſpe-
ctas, ſicut dicitur in fin. in l. 1. C. de nat. lib. & in l. quidam cum filium.
ff. de hæred. inſtit. Qui ergo aſſerens aliquid falſum, quamuis per
hanc aſſertionem ſibi poſſit facere præiudicium aliquando, non
tamen poteſt facere quod falſum ſit verum, idcircò lex in frau-
dem ſui non admittit hanc confeſſionem, ſed in iuramẽto pro-
miſſorio non poteſt eſſe falſitas tempore iuramenti, quãdo verò ad-
eſt conſenſus iurantis in promiſſione, vnde imputet ſibi qui iu-
61 rat. Et ratio dicit Io. de Imol. in d. c. cùm contingat. quòd † quãuis
per auth. ſacr. pub. leges antiquæ ſint correctæ in iuramento pro-
miſſorio, in iuramento tamen aſſertorio leges antiquę non ſunt
correctæ, de quo loquitur l. ſi alterius. C. ſi min. ſe maior. dix. licèt i-
gitur iuramentum aſſertorium non tollat ſuſpicionem falſitatis,
ſeu donationis, quæ eſt inter coniuges, iuramentum tñ promiſ-
ſorium, quod non adiuuat mendacium, nec facit fraudem legi,
eſt ſeruandum, vnde videmus quòd cõtra iuramentum promiſ-
ſorium præſtitum in caſu licito non conceditur abſolutio à ſu-
periore, vt quis poſſit venire contra illud, niſi ex magna cauſa,
vt not. in c. quanto. infra eo. Sed in iuramento aſſertorio conceditur
iuranti venire contra in aliquo caſu, verbi gratia, ſi illud iuramẽ-
tum ſuperior non eſt ſequutus, vt in c. mulieri. & ibi not. infra eod. &
ad prædicta vide Franc. Aret. conſ. 74. incip. diligenter & maturè põ-
deratis, in verſic. ad ſecundùm igitur venio. vnum tamen ſingulariter
not. quòd licet quis non poſſit venire contra confeſſionem ſuã,
maximè iuratam, tamen quando confeſſio iurata reprobata eſt
per ſententiam, licitum eſt venire contra talem confeſſionem e-
tiam iuratam, ſecundùm Innoc. quem omnes ſequuntur in d. c.
mulieri. Et ibi Bald. dicit, quòd licet quis fuerit confeſſus malefi-
cium, tamen ſi abſolutus fuerit per diffinitiuam ſentẽtiam, ſub-
lata eſt confeſſio, & infamia contracta ex ipſa: quod tene perpe-
62 tuo menti. Vigeſimum ſextum priuilegium eſt, † quòd licet do-
natio vltra ſummam taxatam al. l. ſ. vltra quingentos ſolidos au-
ri hodie non valet ſine inſinuatione, vt in l. ſi quis pro redemptione,
C. de dona. iuncta l. ſi quis argentum, eod. tit. tamen ſecundùm veram
opinionem firmatur iuramento, & tale iuramentum eſt ſeruan-
dum, ita voluit Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de inſtrum. edit. in §.
porrò. in fin. cum quo concor. Feder. de Senis in conſ. 281. incip. Ca-
ſus talis eſt, Statuto cauetur. vide dom. Alexan. de Imol. hoc tenen-
tem in conſ. 4. in 9. colum. in primo volum. & in conſ. 12. incip. Viſo in-
ſtrumento, in 3. colum. eod. volum. & ita conſuluerunt omnes Doct.
Bonon. & præſertim Io. de Imol. & do. Floria. de S. Petr. & Ioan.
de Ana. in conſ. incip. In nomine ſanctæ Trinitatis, viſis his quæ in ſcri-
ptura donationis, &c. vbi refert cõſultum fuiſſe ſuper hoc per quẽ-
dam d. Pacem de Aquila, qui dicebat, quòd licet Bart. in l. ſi quis
pro eo. ff. de fideiuſſ. ſpecificè non decidat iſtum caſum, tamen per
rationes quas ibi ponit Bart. diceretur, quòd donatio valeret, &
referebat Petrum de Vbaldis de Peruſ. ita conſuluiſſe, ita dixit
Alexan. præalleg. conſ. 4. vbi refert ſe etiam conſuluiſſe, dum lege-
ret Ferrariæ, & pro ea parte conſuluerunt ſecundùm eum dom.
Franc. de Aret. & dom. Marian. Socin. Sen. adde Angel. ita te-
nentem in l. ſancimus. C. de donat. dum remittit ſe ad Ioan. Andr. in
addit. Specul. in d. § porrò. & vide Franc. Aret. conſ. 77. incip. & ratio
ſcribendi, in fin. & in conſ. 2. incip. Intellectis diligenter & maturè, in ver-
ſic. 2. etiam ex alio capite, &c. & adde Alexan. etiam in conſ. 83. in fin.
incip. Viſa facti narratione, in 2. volum. hoc tenet Ioan. de Imol. in c.
cùm contingat, in 7. membro principali, infra eo. & ibi etiam tenet hoc
Abb. Sicul. in 21. colum. in verſ. ex prædictis poteſt inferri ad deciſionem
talis quæſtionis, an donatio, &c. & ita ſuperioribus diebus conſului
63 apud Mutinam. Vigeſimum ſeptimum priuilegium eſt, † quòd
per licentiam datã notario, vel iudici, vt extendat inſtrumentũ,
prout vult, non poterit iudex ſeu notarius addere iuramentum,
vel ſtipulationem, quia non poſſunt hæc ſimplici conſenſu ſup-
pleri, cùm habeant certam formam. Celeb. eſt dictum dom.
Ant. de Butr. in c. penult. infra eod. quod refert & ſequitur ibi Abb.
64 Vigeſimum octauum priuilegium eſt, † quòd iuramentum ex-
cuſat à præſumpta calumnia, & excuſat ſuccumbentem in litem
ab expenſis, gloſ. eſt reputata apud legiſt. ſingul. in Authen. de iu-
dicijs. §. oportet. & idem tenet gloſ. in c. finem litibus, de dolo & contu.
& gloſſ. in c. in primis, 2. quæſt. 1. de quo per Doct. in loco præalleg. &
per Gulielm. de Cun. Bald. & omnes in Authent. generaliter. C. de
epiſc. & cleric. & per Specul. in titul. de expenſis. §. hæc autem omnia, per
Bald. in ſuo conſ. incip. Andreas Zolin, & in l. quis ſolidum. §. etiam, & ibi
plenè per Imol. de legat. 2. per Bart. & alios in l. properandum. §. ſi au-
tem alterutra, C. de iud. & Bartol. in l. 1. in princ. in 4. colum. ff. ad Tur-
pillia. & per Iacob. Butr. in l. eum quem temerè ff. de iudic. in l. Iulianus.
§. 1. ff. de actio. empt. & vendit. per Iacob. de Beluiſ. in Authent. nouo
iure. C. de iudic. per Ioan. Andr. & alios in c. calumniam, de pœnis. per
Bald. in l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expenſis. per Angelum in Au-
thent. de exhibend. reis, in princ. per Salicet. in l. qui crimen, ad finem. C.
qui accuſ. non poſſunt. per Ioan. de Imol. in l. fin. ff. de re iudic. Et ma-
gis communis opinio eſt, quòd iuramentum excuſet ab expen-
ſis ratione præſumptæ calumniæ, per text. in l. aut prætor. in princ. in
verſic. proderit. & ibi per dominum meum, dominum Alexand. ff. de iu-
reiurand. ſed non ab expenſis venientibus ratione temeritatis,
abſque dolo, ſeu calumnia, §. hæc autem omnia. Inſtit. de pœn. temerè
litig. & vide dom. meum Alexand. in d. §. ſin autem alterutra. Vi-
geſimum nonum priuilegium eſt, † exceptio iniuſiurandi impe- 65
dit litem conteſtari, ita probatur in l. nam & poſtea, in verſic. neque
actio. ff. de iureiurand. iuncta l. amplius non pet. ff. rem rat. haber. & in l.
ſi poſtea, cum gloſ. 1. ff. de pœnl. quod eſt verum etiam in iuramento
extraiudiciali, ſecundùm dominum Alexand. in dicta l. nam &
poſtea. facit quod ipſe notat in l. 1. ff. eodem. Trigeſimum priuile-
gium eſt, † quòd per pactum de litigando coram incompeten- 66
ti, ille non efficitur competens, & paciſcens conuentioni ſtare
non cogitur, niſi iuramentum interueniat: quia quis cogi po-
teſt præcisè ad obſeruantiam iuramenti, ex quo poteſt ſeruari
ſine interitu ſalutis æternæ, cap. ſi verò, & cap. cùm contingat, de iu-
reiurand. ſecundùm Angelum, Fulgoſium, Paulum de Caſtro, &
Alexandrum in l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdict. omnium iudic. ita limi-
tantes illam legem. Et ſic not. quòd dicta l. ſi conuenerit. limitatur,
niſi iuramentum interueniat, quia tunc non eſſet locus pœni-
tentiæ. de quo vide plenè per canoniſt. in cap. 1. de iudic. & dixi in
decimo ſexto priuilegio. Trigeſimum primum priuilegium eſt, quia
licèt † actus aliàs retractabilis ſit, tamen vbi iuramentum inter- 67
uenit non poteſt retractari, Authent. ſacramenta puberum. C. ſi ad-
uerſus venditionem, cap. cùm contingat, de iureiurand. cap. quamuis, de
pact. libro 6. Trigeſimum ſecundum priuilegium eſt: † Nam li- 68
cèt communiter dicatur, quòd iuramentum intelligitur, & re-
ſtringitur ſecundùm naturam actus, ſuper quo interponitur, l.
fin. & ibi Bart. & Bald. C. de non num. pecun. qua in l. facit ſingu. Bal-
dus in c. quæ in eccleſiarum, de conſtit. & Butr. in d. c. 1. de iudic. tamen
poteſt fieri regula in contrarium, quòd immò iuramentum non
debet reſtringi ſecundùm naturam actus, ſuper quo interponi-
tur, immò ſemper aliquid addit actui: patet, quia facit actum va-
lere omnimodo quo poteſt, dato quòd aliàs ſine iuramento nõ
valuiſſet, l. cùm pater. §. filiummatrem ff. de legat. 2. Bart. in l. ſi quis ma-
ior C. de tranſact. Et ideo dixit Bald. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulgar.
& pupil. & in l. ſi iure, C. de teſtament. manumiſſ. quòd ſubſtitutio iu-
ramento firmata, quæ non valet iure directo, valet iure obli-
quo propter iuramentum, vbi aliàs annulletur. Hinc etiam vi-
demus, quòd ſi in teſtamento non ſunt adhibiti niſi quinque
teſtes, & opponatur iuramentum, valet propter iuramentum, quod
habet vim clauſulæ codicillaris, ſecundùm Bartol. in l. cum quam,
in verſic. ſexto caſu. & ibidem Bald. C. de fideicommiſſis. & Bartolus in l.
ſi quis pro eo, in penultim. colum. ff. de fideiuſſor. Nec obſtat dicta l. fina.
C. de non num. pecun. Quia ſecundùm Bartolum in d. l. ſi quis pro eo.
in 8. membro. illa lex finalis propriè loquitur, quando in principa-
li diſpoſitione defuit conſenſus, vel certo modo limitatus, tunc
iuramentum, non extenditur vltra conſenſum, licèt Franciſcus
Aretin. & Imol. in d. cap. 1. aliter reſponderit ad d. l. final. Trigeſi-
ſimum tertium priuilegium eſt, † quòd iuramentum appoſi- 69
tum in teſtamento habet vim clauſulæ derogatoriæ, ſecundùm
Bartolum in l. omnes populi, in 3. quæſtione principali ad fin. ff. de iuſtitia
& iure. & in l. ſi quis in principio teſtamenti, circa finem princip. ff. de le-
gat. 3. & Ioan. Andr. in regula, quod ſemel, in Mercur. Trigeſimum
quartum priuilegium eſt, † quia iuramentum appoſitum in ſe- 70
cundo teſtamento, habet vim reuocationis clauſulæ derogato-
riæ appoſitæ in primo. Ita notat ſingulariter Baldus in l. ſancimus.
in vltim. colum. & ibi Modern. C. de teſtamentis. Trigeſimum quin-
tum priuilegium eſt, † fideiuſſor non tenetur, quando interue- 71
nit in

Digitized by Google

nit in cauſam duriorem quàm principalis, l. 1. & per totum. ff. de fi-
deiuſſor. Et tamen ſi interuenit iuramentum, tenetur ſecundùm
Bartol. in d. l. ſi quis pro eo, in vltim. colum. Trigeſimum ſextum pri-
72 uilegium eſt, † quia iuramentum habet cauſam expreſſam, ſeu
vim caſus expreſſi: Et ſic vbi requireretur ſpecialis, & non ſuffi-
ceret generalis, ſi interueniat generalis cum iuramento, valet a-
ctus propter iuramentum, quia habet vim expreſſi, ſecundùm
Baldum in l. 1. verſicul. ſecundò quæritur. C. commodat. & ibi Salicet.
& Angel. in l. ſenium. C. qui teſtament. facere poſſ. quòd intellige ve-
rum, quòd iuramentum habet vim ſpecialis diſpoſitionis in eo,
in quo conſentitur, non in aliis, ſecundùm Salicet. in d. l. 1. & vi-
de Alexand. in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verborum obligat. Nec obſtat,
quia iuramentum interpoſitum ſuper actu reuocabili non im-
pedit reuocationem, puta quando interponitur ſuper teſta-
mento, non impedit teſtamentum poſſe reuocari, gloſ. eſt in c.
vltima voluntas. 13. quæſtio. 2. & Bartol. in l. ſi quis in principio teſtamē-
ti, in vltima colum. ff. de legat. 3. & in l. cum duobus. § idem reſpondit. ff.
pro ſocio. & in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obliga. & in
conſilio ſuo incipiente, Maritus fecit teſtamentum, & iurauit. & Baldus
in c. 1. §. ſacramenta. de pact. iurament. firmand. & in Authent. ſacra-
menta puberum. C. ſi aduerſus venditionem, in 6. colum. & in repetitione
l. 1. in vltim. colum. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in Authent. hoc inter libe-
ros. C. de teſtib. & per Ioan. Andr. in regula, quod ſemel, in mercur. tu
reſponde ſecundùm Bartolum in loco præallegato. quòd illud id-
eo eſt in teſtamento, quia iuramentum eſſet contra bonos mo-
res, cùm auferat liberam teſtamenti facultatem, d. l. ſtipulatio hoc
hoc modo concepta. ideo iuramentum tale iſto caſu non valet, ni-
mirùm ſi non impedit reuocationem. Trigeſimum ſeptimum
73 priuilegium eſt, † quòd licet iudex ordinarius non poſſit eſſe
iudex in cauſa feudi, cùm habeat iudices ſuos proprios cauſa
feudalis, c. cæterùm, de iudiciis. cum ſimilib. tamen ſi agitur ſuper cō-
tractu feudali iurato, vt per partes obſeruetur, maximè ſi iurans
ſit Rea, iudex Eccleſiaſticus erit iudex competens ratione iura-
menti, etiam dato quod tangeret feudum. Probatur duplici ra-
tione, certum eſt quòd cognitio iuramenti tanquam rei ſpiri-
tualis, pertinet ad iudicem eccleſiaſticum, de iureiuran. c. quemad-
modum, c. quanto, & c. ſi verò. & melius in c. fin. de foro compet. lib. 6. vn-
de arguitur ſic: cauſa principalis & incidens ſic ſe habent, quòd
ad poſitionem vnius, ſequatur poſitio alterius neceſſario, vt ſub
eodē iudice terminētur, poſito quòd iudex aliàs cauſæ principa-
lis non poſſet ſe intromittere de incidenti, C. de iudic. l. quotiens.
qui filii ſint leg. c. lator, & l. interdum. §. qui furē. ff. de furt. ſed ſic eſt in
propoſito, nam poſito quòd res ſit feudalis, non poteſt cogno-
ſci ſuper viribus iuramenti, niſi cognoſceretur ſuper proprieta-
te: ergo potes diffinire quæſtionem proprietatis ita de directo,
d. c. nouit, de iud. ſecundùm Ioan. Cald. in conſ. 2. in tit. de iud. & foro
compet. refert & ſequitur dom. meus Barbatia in d. c. nouit, in princ.
74 nam † maior cauſa trahit ad ſe minorem, & non e conuerſò, C.
de ordi. iudic. l. quoniam. ſed maior cauſa eſt cognoſcere ſuper iu-
ramēto, quàm ſuper proprietate, vtpote tanquam cauſa prin-
cipalis & ſpiritualis, ergo trahet ad ſe cauſam minorem, ſcilicet
quæſtionem proprietatis, facit ad hoc quod voluit Bu. in c. Quin-
tauallis, de iureiurand. & ibi Abb. in 25. colum. quando laudum eſſet
iuratum, & dubitaretur ſuper reductione propter iuramētum:
nam tunc debet adiri iudex eccleſiaſticus. facit quod voluit
But. in c. cùm ſit generale, de foro compet. & in c. tuam, de ordin. cognit. &
Alexand. de Imol. conſ. 64. incip. In cauſa & lite vertente, in 4. volu-
mine. vbi ille, qui eſt iudex præparatorii, eſt iudex præparati, ſe-
cundùm Baldum in l. ordinarii. C. de rei vend. & in l. incerti, C. de in-
terdict. & in l. fin. C. ad exhibend. ſed pondera contra Cald. text. in d.
c. nouit. vbi Papa proteſtatur ſe nolle cognoſcere de feudo, &
quòd non debet detrahi iuri feudorum, niſi priuilegio vel con-
ſuetudine aliud inducatur, vnde ille text. in fin. vbi incipit caſus, in
verſic. poſtremò. nullam mentionem facit de feudo, nec principa-
liter, nec incidenter, immò ille text. excipiens duos caſus à regu-
la, firmat regulam in aliis, l. nam quod liquide. ff. de penu legat. nam ſi
Papa voluiſſet idem diſponere de incidenti, iſtud expreſſiſſet, ſi-
cut fecit in c. de in integrum reſtitut. tamen opinio Calderi. poteſt
procedere, quia iudices delegati debeant cognoſcere de plano,
vtrùm iuſta eſſet querimonia Regis Anglorum, vel eius exce-
ptio eſſet legitima, vt probat textus rotundus in d. c. nouit, in fine.
& de hoc non poterat cognoſci, niſi proprietatis quæſtio tan-
75 geretur. Trigeſimum octauum priuilegium eſt, † quòd ſi nullus
ſit ſpecificatus caſus fortuitus, ſed generaliter quis aſſumpſit in
ſe omne periculum, vel omnem caſum, talis renunciatio gene-
ralis per iuramentum validatur. Ita voluit Ioannes de Imol. in c.
cùm contingat. in tertio membro, de iureiurand. dum tractat de re-
nunciatione generali, & in c. 1. de commodato. quia iuramentum
ſeruari debet, vbi poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, dicto
cap. cùm contingat. & cap. quamuis, de pactis. lib. 6. Nec eſt verum,
ſecundùm eum, quòd iſta renunciatio generalis dicatur carere
conſenſu, quinimmò habet conſenſum eo ipſo, quod apparet,
quòd voluerit generaliter renunciare ſibi, & ſic ſaltem in gene-
re cogitauit de omni caſu, argum. l. qui iure militari. ff. de teſtament.
milit. refert Alexand. in conſilio 3. in quarta colum. in primo volumine.
licèt aliqui teneant contrarium, tamen mihi placet ratio Imolæ.
Trigeſimum nonum priuilegium eſt, † quòd in his quæ pen- 76
dent ab animo ſufficit iuramentum, quando præſumptio non
eſt in contrarium, ita notat Bartol. in l. inter omnes, §. rectè, in vlti-
ma columna. ff. de furt. & in l. 2. §. ſi à pupillo. ff. pro emptore. Innocent.
Ioan. Andr. in c. 2 de conſtitut. & Paul. de Leazar. in Clment. conſti-
tutionem, de elect. & eſt de mente gloſ. in regula, præſumitur, de regul.
iuris, lib. 6. & voluit Alexand. in conſ. 120. incip. In cauſa & lite ver-
tente inter Antonium ex parte vna, in quarta colum. in ſecundo volu-
mine. ergo adduco gloſ. quæ ſemper ad hoc allegar. Inſtitut. de a-
ctio. in §. alia. in verſic. dicit, ibi, cùm ſit de ſua conſcientia. Sed de
iuramento gloſ. ibi nihil dicit, ſed clarè dixit in l. at qui natura §.
cùm int abſente. in gloſ. magna, in verb. vel melius. ff. de negot. geſt. vbi
ea preſſè dicit, quòd ſtabitur iuramento ſuo, & idem not. gloſ. in
l. 1. §. 2. ff. de itin. actuq. priuato. & ibi Bartolus, & videtur text. in c.
paſtoralis, de except. & not. gloſ. & Doct. in l. 2. in gloſ. 1. in fine. C. de
ſeruitut. & not. gloſ. in l. fin. circa medium gloſ. magnæ, C. de annali ex-
cept. quod limita, niſi ex facto ius præſumatur de animo, text. &
ibi Doct. in c. 1. de præſumpt. Item limita, niſi clara indicia confun-
dant aſſertionem alicuius, ſecundùm Doct. & Abb. in c. nouit, in
gloſ. in ver. iudicare, de iudic. Quadrageſimum priuilegium † eſt, 77
quòd ad iurandum requiritur mandatum ſpeciale, cap. ſi verò a-
liquis, in ver. propria manu. de ſentent. excommun. c. fin. de iuramento ca-
lum. notant Doct. in c. vt circa, de elect. lib. 6. & Alexand. in præalle-
gato conſ. 120. incip. In cauſa & lite præalleg. at. Quadrageſimum pri-
mum priuilegium eſt, † quia ſi iuraui reſpondere coram iudice 78
ſaltem ratione iuramenti, poſſum compelli, vt iuramentum ali-
quid operetur, d. cap. cùm contingat, & d. cap. ſi verò, de iureiurand. &
l. cùm pater. §. ſilius matrem. ff. de leg. 2. in contrarium facit, quia iu-
ramentum recipit intellectum ſecundùm ſubiectam materiam,
ſuper qua præſtatur, l. final. ff. qui ſatiſdar. cogant. & l. final. C. de non
num. pecu. Et facit ad hoc notabile dictum Innocent. in c. per tuas,
de arbit. vbi dicit, quòd ſi iurauit ſtare arbitrio alicuius, debet in-
telligi ſecundùm ſubiectam materiam, ſcilicet, ſtabo, vel ſol-
uam pœnam, facit quod notat Ioan. Andr. in regula, ſcienti, de reg.
iur. lib. 6. in nouel. Et hanc partem But. & Abb. in c. 1. de iudic. dicunt
veriorem, licèt Butr. dicat primum eſſe tutius animæ iurantis. Et
pro hac opinione facit quod notat Ioan. de Imol. in repet. c. cùm
contingat, de iureiurand. in col. 184. & in colum. ſequenti. quòd ſi pri-
ma venditio vel donatio facta eſt cum iuramento, deinde eadē
res fuit vendita ſimpliciter, & tradita ſecundo, præfertur ſecun-
dus primæ venditioni iuratæ, quod nota pro ampliatione l. quo-
tiens. C. de rei vendicat. vnde iuramentum poſitum in prima ven-
ditione, non impedit tranſlationem dominii, & ſicut † actus fa- 79
ctus contra iuramentum teneat, licèt agere debeat pœnitentiā
de periurio, c. ſicut ex literis, de ſponſalibus. & plenè per Ioan. Andr.
in regula, quod ſemel, de regul. iuris. in Mercur. & tenent communiter
Doct. & ibi Abb. in c. dilecto, de præben. Vbi dicunt, quòd actus ge-
ſtus contra iuramētum regulariter tenet, licèt attentans ſit per-
iurus: tamen in caſu noſtro ille iurauit reſpondere ſub iudice,
debet intelligi iuramētum ſi erat ſuus iudex competens, & ma-
ximè ſi iurauit clericus, quo caſu non ligaret eum iuramentum
coram iudice non ſuo, c. ſi diligenti, de foro competent. Quadrageſi-
mum ſecundum priuilegium eſt, † quia habet virtutem guarēti- 80
giæ: facit enim contractum paratam executiuem habere, iſtud
eſt nouum in l. a. de iureiurand. ſecundùm Bart. Quod notanter
limita ſecundùm Bald. in l. 1. C. eod. tit. refert Roma. in repet. rubr. de
arbitr. in 27. col. Quadrageſimum tertium priuilegium & vlti-
mum eſt, † quòd per iuramentum quis præſumitur verum iu- 81
raſſe, niſi contrarium probetur, & ſic nō præſumitur periurium,
tamen iſta præſumptio non ſufficit, quando adducitur, vt ex ea
quis condemnetur, vt erat in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiurand.
ſed benè ſufficit quando adducitur, vt quis abſoluatur, l. merito.
ff. pro ſocio. quod eſt ſignanter not. pro limitatione d. l. merito. ſe-
cundùm Doct. maximè Bart. & Bald. in lect. antiqua in d. §. ſi pater.
& di-

Digitized by Google

& dicit Bart. quòd pro hoc facere videtur *l. ſi duo patroni, in prin. in verſic. multum tamen. ff. de iureiur.* Et tamē ille text. loquitur quo ad hoc, vt iuramentum quo ad alias perſonas, inter quas dicit Fulg. videri ſtandum eſſe iuramēto, *l. ſed & ſi poſſeſſori. § fin. ff. eod. tit.* ita dicit dom. meus Alex. *in d. § ſi pater.* & gloſ. *in ver. poſt acquiſiti, ibi in eadem in fin. not. quod præſumitur.* & hæc priuilegia volui libenter hic accumulaſſe, licèt aliqua ex iſtis propriè nō poſſunt dici priuilegia, ſed ideo interſerui, vt ſummariam iuramēti haberes cognitionem.

82 Quæro nonò, quid † ſit iuramenti effectus. Dic poſt ſummiſtas, quod effectus iuramenti eſt, vt ex eo detur actio in factum, ſi iurauerit quis ſibi deberi, non adiecta forma vel rem ſuam eſſe, *C. de reb. cred. & iureiur. in l. actori.* ſi autem adiecta forma quis iurauerit, dabitur ei vtilis actio ex eo contractu, & non tantùm ei, ſed & aduerſario. Vt ecce, iurauit quis ſe emiſſe à Titio Stichum pro decem. Nam & agitur ex empto ad Stichum, & tenetur ad decem ex vendito. Vt iuraui me dediſſe Stichum pignori pro decē, quæ accepi mutuo: ago pignoratitia pro Sticho, & teneor certi condictione pro mutuo ad decē. Vel iuraui mihi fundum in dotem datum, & ipſum poſſum proſequi: & ſoluto matrimonio teneor ex ſtipulatu, *vt ff. eo. tit. l. ſi duo. § ii qui iurauit. & § Marcellus.* Item vt ſeruetur quicquid per iuſiurandum firmatum eſt, dummodò iuramētum ſeruatum in diſpendium ſalutis æternæ non vergat, *infra ead. ſi verò*, vnde effectus iuramēti eſt obligatio, actio & exceptio, ſecundùm Paul. de Caſtr. *in præalleg. cõſi. 65. in 20. priuilegio.*

83 Quæro decimò, † quæ ſit periurij pœna, ſeu iuramēti liciti tranſgreſſio? Dic, quòd aut loquimur in foro pœnitentiali, aut in foro contētioſo. Si in foro pœnitentiali, & tunc pœnitentia eſt ſeptennis. 22. *q.* 1. *prædicandum.* hoc & imponitur pro quolibet mortali, *vt* 33. *q.* 2. *hoc ipſum.* Sed hodie pœnitentiæ ſunt arbitrariæ, *c. Deus, de pœnit. & remiſſ. cum ſimil.* facit bon. tex. *in c. alligant.* 26. *q.* 7. & ratio aſſignari poteſt, quia hodie non ſolùm merita, ſed tempura defecerunt: vnde ſacrorum canonum rigore pati nun poſſumus, bon. text. *in c. fraternitatē, aliàs fraternitatis.* 34. *diſt.* ſed pœnitenti periurij, id eſt temerarij iuramenti annalis in foro pœnitētiali, 22. *q.* 3. *qui ſacramenta.* ſed hæc etiā eſt arbitraria, vt dixi in alio caſu.

84 † Imò pœnitentiæ impoſitæ poſſunt ex cā diminui & relaxari, gloſ. duæ ſunt celebres, vna *in c. tempora plenitudinis.* 26. *q.* 7. altera *in c. latorē.* 34. *q.* 2. in foro verò contentioſo & iudiciali can. eſt depoſitio & amotio à beneficiis, *c. cùm nō ab homine. de iud. c. tua. infra eo.* Sed ſecundùm iura ciuilia, quæ ſit pœna, Goffred. *hic* & ſummiſtæ confusè loquuntur. Tu clariùs poſt Salic. *in l.* 2. *C. de reb. cred. & iureiur.* ſic diſtingue, quòd aut quis iurat per ſacra prohibita, aut permiſſa: Primo caſu, aut habet ex conſuetudine, & tunc ſiue verum, ſiue falſum, punitur vltimo ſupplicio, quia in contemptum noſtræ fidei ſic iurare creditur, *vt in Authent. vt non lux. contra naturam nec iurent. § quoniam quadam.* Si autem hoc non habet ex conſuetudine, & tunc non ſic atrociter punitur, & dicit *ibi* Cyn. quòd binus vel trinus actus conſuetudinem non induceret hoc caſu, quia hæc in lubrico linguæ conſiſtunt, & ſic finaliter remittuntur, ſed ponendus eſt ad catenam, ſeu ad berlinam, vel aliter puniendus arbitrio iudicis. Aut iurat per ſacra licita ſeu permiſſa, & tunc aut iurat verum, & non punitur: aut falſum, & ſic deierat, & tunc aut quæritur in teſte, & diſtingue: aut ſumus in cauſa publici iudicij & capitalis, & tunc ſimilitudine ſupplicij, text. eſt ſingularis *in l.* 1. *§ præterea. & ibi gloſ. ff. ad leg. Corn. de ſic.* Aut in alia cauſa, & tunc pœna falſi, *vt ff. de falſ. l.* 1. *in princ. & l. Lucius. ff. de his qui not. infam.* aut quæritur de principali perſona, ad quam res ſpectat, & tunc aut quodam calore iracundiæ iurauit, & ſolum Deum habet vltorem, *vt d. l.* 2. *& in l. quod calore. ff. de reg. iur. & in l. vna. C. ſi quis Imper. maledix.* aut ex deliberatione iurat, & tunc aut eſt iuramentum litis deciſiuum, & diſtingue, aut quæritur de pœna retractationis, & dic vt *in l.* 1. *C. eod.* aut de alia pœna, & tunc aut iurauit per Deum, & ſolū Deum habet vltorem, *vt in d. l.* 2. aut per principem, & punitur ſecundùm *l. ſi dno. § fin. ff. eod.* aut fuit aliud iuramentum quàm litis deciſiuum, & tunc aut periurat ex cauſa legibus inſerta, & non punitur. *l. non dubium, C. de legib. l. fin. ff. qui ſatiſda. cog.* aut non ex tali cauſa, & aut iurat tale quid, quod non intereſt alterius, vt nō comedere carnes, & tunc ſolum Deum habet vltorem, *in d. l.* 2. coniuncta gloſ. aut iurat tale quid, quod intereſt alterius, & tūc aut iurat de præterito in alterius deceptionem, & punitur crimine ſtellionatus, *l. de periurio. ff. de crim. ſtellionat.* aut iurat de futuro, & tunc aut debitum eſt efficax, & punitur ſecundùm formam *l. ſi quis maior. C. de tranſact.* aut debitum non erat efficax, & tunc dicit Pet. & Cyn. *in d. l.* 2. quod non punitur, *l. iuriſgentium. § ſed generaliter. ff. de pact.* Aduerte tamē, quòd ille, † qui punitur de periurio, notatur infamia, *vt d. l. Lucius. & in d. l. ſi quis maior.* & repellitur à teſtimonio & dignitate, *vt in l. quatuns, C. de dignit. lib.* 12. Et ſi ſit periurus quis in eo, quod eſt de eius officio, debet ab eo deponi & remoueri, *l.* 2. *§ miles. ff. de his qui not. infam.* 85

Quæro vndecimò & vltimò, † an ex iuramento detur actio. Innocent. *in c. tuæ, de iud. & in c. cùm veniſſent. de inſtit.* dixit ex iuramento agi non poſſe, etiam de iure canonico per viam actionis, ſed benè poteſt per viam denunciationis Euangelicæ procedi virtute iuramenti. 86 Hanc partem tenuit dom. Card. *in d. c. cùm veniſſent, de inſtit.* dicens, quod de ſubtilitate iuris verius eſt, quòd ex iuramento non datur actio, quia ſecundùm eum, iuramentum eſt quædam aſſeueratio, hoc eſt aſſertio affirmatiua ſeu negatiua, habēs vinculum religionis ſimplicis aſſertionis, ſecundùm ea quæ ipſe not. *in c. fin. infra eod.* & ſic ſecundùm eum iuramentum non includit conſenſum, per quem iurans velit ſe alteri obligare, ſed conſiſtat formalitas iuramenti in hoc ſolo, vt addatur vinculum religioni, hoc eſt, quòd per reuerentiam, quæ Deo debetur, obligat ſe Deo ipſe iurans, & ideo ſecundùm eum non oritur actio ex iuramento, ſed ex officio iudicis eccleſiaſtici poteſt quis cogi ad obſeruantiam iuramenti, *c. debitores. infra eod.* benè facit ſecundùm Ioan. de Imol. *in d. c. cùm veniſſent. quod habetur in c. fin. de foro compet. lib.* 6. vbi dicit, quòd in iure ſatis defenſari poteſt opinio dom. Card. quia iura loquentia de materia iuramenti videntur inducere officiū iudicis pro obſeruantia ipſius, cùm dirigat verba ad iudicem, patere poteſt ex his quæ habentur *in c. fin. de foro compet. lib.* 6. tamen dicit, quòd communis opinio canoniſtarum eſt, quòd ex iuramento oriatur actio, vnde ſecundùm eum fortè in practica ſeruaretur communis opinio, cum qua communiter tranſeunt canoniſtæ, licèt Innocent. aliter dixerit, hoc idem voluit Ioan. de Imol. *in c.* 1. *de pact.* Abb. *ibi* remittit ſe ad *d. c. cùm veniſſent.* ſed idem Abb. *in c. per tuas, de arbit. in* 5. *colum.* tenet, quòd agi poterit virtute iuramenti, quia ex quo Deus & canon mandāt iuramenta ſeruari, ergo dicitur actio, arg. *l. vnica. ff. de condit. ex leg.* & allegat Bart. *in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſoribus.* vbi tenet idem de iure canonico. Et ſubdit *ibi* Bart. audiuiſſe Hoſtienſ. & Ioan. Andre. ita tenere, licèt Imol. aliter voluerit. hoc idem firmat Abb. poſt Ant. de Butr. *in c. Quintauallis, in* 8. *colum. infra eod.* & aliquid per eum *in c. cùm contingat, in vltima colum. eodem tit.* Sed idem Abbas *in d. c. cùm veniſſent.* pleniùs articulum hunc complectitur dicens, quòd quoddam eſt iuramentū litis deciſorium, quod præſtatur in lite in ſupplementum probationis, & ex tali iuramento ſecundùm vtrumque ius, canonicum ſcilicet, & ciuile, datur actio, *l. actori, C. de reb. cred. & iureiur. & in l. ſi duo. ff. eod.* Quoddam eſt iuramentum confirmatorium, quod confirmat contractum aliàs prohibitum, vt in caſu *c.* 2. *de pact. lib.* 6. vel quando præſtatur ſuper contractu aliàs à iure promiſſo, & tunc non agitur propriè ex iuramento, ſed actione, ex contractu, & ita etiam dixit Bart. *in d. l. ſi quis pro eo.* ſed iuramentum operatur notabilem effectum, quia inter cætera accumulat forum foro, *c. fin. de for. compet. lib.* 6. vnde eſt in optione actoris, coram quo velit agere: vnde cautela eſt ſecundùm eum, vt in quolibet contractu præſtetur. Quoddā eſt iuramentum introductorium, quia de nouo inducit obligationem, communis opin. legiſt. eſt, quòd non competat actio *d. l. ſi quis pro eo. & ibi* Bart. dicit ſecùs eſſe de iure canonic. Et voluit, quòd ſi pactum non præceſſit iuramentum, quòd ex tali iuramento extraiudiciali nulla oritur obligatio etiā naturalis. Exemplum, iuro quòd pro te faciā certum quid, nullo pacto prius præcedente inter nos, & ſic intellexit illam *l. ſi quis pro eo.* ſecùs ſi præceſſit pactum nudum, nam ſi præceſſit pactum, oritur obligatio naturalis, ex qua tamen de iure ciuili non oritur, *l. iuriſgentium. ff. de pact.* refert tamen dom. Ant. *in d. c. cùm contingat.* poſuiſſe not. dictum, quòd vbi præceſſit obligatio naturalis, tunc ex iuramēto ſubſequenti datur actio etiam de iure ciuili, adducit *l. iuriſiurandi. ff. de oper. libe.* nā ibi libertus iurauit ſe præſtare operas domino manumiſſori, & ex tali iuramēto extraiudiciali, efficaciter fuit obligatus, quòd non contingit ex alio, niſi quia præceſſerat obligatio naturalis: nam libertus propter beneficium libertatis receptū, obligatur domino naturaliter, *vt in c. cùm in officiis, de teſtam. & in l. ſed ſi lege. § conſuluit. ff. de petit. hæred.* ergo dicendum idem, vbi præceſſit obligatio naturalis, putà nudum pactum. Ad idem facit *l.* 1. *ff. de conſtit. pecun.* vbi agitur ex cōſtituto coniuncta obligatione naturali præcedente: ergo fortius debet actio competere ex iuramento ſubſequenti. ad idem adducit *c. per tuas, de arbit.* vbi agitur ex compromiſſo iurato, facit *l. pen. C. eod.* Si autem non præceſſit obli-

Digitized by Google

obligatio naturalis, tunc tenet, quòd datur actio de iure Cano-
nico, ſecùs de iure ciuili. Si ergo ex nudo pacto oritur actio de iu
re Canonico, c. 1. & 2. de pact. multo fortius ex iuramẽto. & refert
Hoſtienſ. & Ioan. And. in d. c. cùm veniſſent, hoc tenere. & idem Ioã.
And. tenet in c. 1. de pact. facit 12. quæſt. 2. quicunq; putat tamen bre-
uiter, quòd ex tali iuramento poſſit agi multis modis de iure Cano-
nico, primò per viam denunciationis, quia peccat iuramentum
non obſeruando, & iſte caſus eſt clarus, & probatur in d. c. nouit.
Secundò, vt manu regia petatur iuramenti obſeruatio: nam an-
tequam actiones eſſent proditæ à iure ciuili, Deus mandauit iu-
ramenta ſeruari, vt in c. & ſi Chriſtus, infra eod. quo præſuppoſito,
quòd ſpecifica actio ciuilis non competat, nihilominùs peti po-
teſt, vt faciat iuramentum ſeruari, arg. eorum quæ not. Innoc. in
c. quia in eccleſiarum, de conſtit. Tertiò agi poterit per viam cuiuſdã
intimationis, vt iudici eccleſiaſtico intimetur illum ſtare in pec-
cato, & in hac intimatione non eſt neceſſaria denunciatio, iux-
ta not. per eum in c. 1. infra eod. Quartò putat agi poſſe actione ci-
uili, condictione ex lege, probat per l. legitima conuentio. ff. de pact. v-
bi probatur, quòd ex omni conuentione à lege probata agi po-
teſt, ſed iuramentum licitum eſt approbatum nedum canonica
lege, ſed diuina, ergo ex illa agi poteſt: facit l. ad ſtatuas. ff. de acquir.
rer. dom. & quod not. gloſ. in c. ſi canonici, de offic. ord. lib. 6. & text. d.
c. cùm veniſſent, vbi agebatur ſecundùm vnum intellectum ex iu-
ramento extraiudiciali: credit tamen, quòd in foro ciuili poſſet
87 hoc attentari, vt agatur ex tali iuramento, quia Imperator † ſub-
mittit ſe canonibus in concernentibus animam, vt in Authent. de
eccleſ. tit. & in Authent. vt deter. ſit numerus cler. ſed de iure canonico
agi poteſt rationibus prædictis, ergo & de iure ciuili. Salic. in Au-
thent. ſacramenta puber. in 8. colum. ver. nunc quæro, an ex pacto nudo,
&c. C. ſi aduer. vend. refert Iacob. & Petr. tenuiſſe de iure ciuili, ſi
nudum pactum ſit firmatum iuramento, ex eo actionem dari,
per d. c. autem. & per d. l. actori. & per d. l. vt iuriſiurandi. ſubdit tamen
Doct. legiſt. communiter tenere contrarium, ipſe tamen Salic.
dicit, quòd triplex eſt iuramentum, quoddam deciſiuum pro-
ducens actionem, vt in d. l. actori. & l. ſed ſi poſſeſſori, in ver. proinde,
eod. tit. quoddam iuramentum obligationis nunciatiuum, vt quãdo
nulla cauſa præcedente iuro, quòd Titio dabo centum, & de iu-
re ciuili nullã producit actionem, quia lege non cauetur, & quia
indiſcretum eſt, & ſic contra not. in Authent. quod eis, C. de nupt. fal-
lit in operis à manumiſſo debendis, vt in d. l. vt iuriſiurandi. & in d.
l. ſi quis pro eo, in princ. & hoc priuilegio manumiſſoris. Quoddam
eſt iuramentum geſti roboratiuum, & tunc aut in geſto deficit
ſolemnitas intrinſeca à iure communi requiſita, & tunc iuramẽ-
tum illud non validat, nec ex ſe actionem producit, l. nõ dubium,
C. de legib. & d. l. ſi quis pro eo, in princ. & ita eſt in pacto nudo, in quo
deficit veſtimentum iuris ciuilis, vt in geſto ſolemnitas intrinſe-
ca à iure communi requiſita non deficit, ſed extrinſeca ſic, id eſt
ſpecialis & adiecta fauore perſonæ, & tunc iuramentum illud
geſtum validat & perficit, vt ex eo velut valido & perfecto pro-
ducatur actio, vt in d. Authent. ſacramenta puber. Do. meus in legi-
bus dom. Alex. in l. iuſiurandum. ff. de iureiurand. in 2. colum. ibi quę-
ſit etiam hic Bart. poſt Guilielm. de Cun. an ex iuramento intro-
ductorio oriatur actio, &c. dicit quod magis communis opinio
eſt, quo ad iuramentum introductorium, quòd non oriatur a-
ctio ex eo, vt per Bart. in d. l. vt iuriſiurandi. per gloſ. & Doct. maxi-
mè Bald. in l. 1. C. de oper. lib. & per Bald. in l. cùm antea. C. de arbit. ad
fin. & in c. 1. §. item ſacramenta, de pace iuram. firm. in vſib. feud. & in l.
fin. in 1. colum. C. de fideicom. & in rubr. ff. de iureiuran. & in d. Auth. ſa-
cramenta, in fin. & ibi etiam per Salic. & aliqui etiam per Salic.
in l. ſi quis maior, C. de tranſact. in 2. colum. per illum text. per Doct. in
d. c. nouit. & in d. c. cùm veniſſent, per repetẽtes in d. c. cùm contingat. &
præſertim per Imol. ibi, in 10. char. per Roman. in rub. ff. de verb. ob-
lig. & in l. 1. in prin. ff. eod. Tu verò habita doct. mente dicas, quòd
88 de iure canonico datur actio ex iuramento. Nam † ex iuramen-
to licito oritur obligatio primaria Deo, & ſecundaria parti. ita
communiter ſentiunt Doct. in c. debitores. infra eod. & quòd oritur
obligatio, adduco bonum text. in c. qui ſacramento. 22. quæſt. 4. tũc
ſicut vbi datur obligatio, datur actio, cùm obligatio ſit actionis
mater, l. licet. §. ea obligatio. ff. de procur. ſed de iure canonico oritur
89 obligatio, ergo datur actio. Secundò, † arg. à maiori validum eſt
in iure. Authent. multo magis. C. de ſacroſanct. eccleſ. & c. cùm in cunctis,
de elect. Sed communis opinio Doct. eſt, quòd ex nudo pacto o-
riatur actio de iure canonico, per text. in c. 1. & in c. qualiter, de pact.
& in c. iuramenti 22. quæſt. 5. & in c. quicunque ſuffragio. in verſic. opor-
tebit. 12. quæſt. 2. & facit bon. text. in c. octaua diſcuſſio, in verſic. ingra-
ti actio canonum & legum auctoritate diſtinctè dirigitur, eadem cauſa & quæſtio,
& notant Doctores communiter in d. c. cùm veniſſent. ergo fortius
ex iuramento. Tertiò videtur bonus text. in d. c. per tuas, de arbit.
vbi ex commiſſo iurato oritur actio: & ita tenent Innocen. Ant.
Abb. & alij in c. Quintauallis infra eod. ergo, &c. de iure verò ciuili
tene diſtinctionem Abb. in præallegato c. cùm veniſſent. & Bart. in d.
l. ſi quis pro eo. & Salic. in d. Authent. ſacramenta. quod ex iuramento
litis deciſorio ſecundùm vtramque cenſuram oritur actio, d. l. a-
ctori. idem in iuramento confirmatorio, vt oriatur actio ex con-
tractu prius inualido iuramento firmato, per d. Authen. ſacramen-
ta. ex iuramento verò introductorio communiter tenetur quòd
non oritur actio de iure ciuili, d. l. ſi quis pro eo. vbi per Bart. & ad
prædicta vide dom. Ant. & alios Moder. in c. 1. & in c. nouit, de iud.
Præterea inquantum dom. Card. Imol. Innocent. in præallega-
tis locis dicunt, quòd ex iuramento oritur officium iudicis, quia
quotieſcunque † verba diriguntur iudici, eius officium oriatur. 90
Tu allega bon. gloſ. in l. ſi ſoror. in verb. reſtituit. ibi, ex eo quod dixi iu-
bebit. no. officio iudicis quem compelli. &c. C. de collat. Ego quoad iura-
mentum ſoleo ponderare text. in c. debitores, in ver. cogendi ſunt,
conuncto fine & coniuncta ſuprascript. quod dicto totum infra eodem. &
facit bonus text. in c. 1. in ver. cogatur. infra eodem tit. tamen propter
hoc inficiari nequit, quin detur actio. & licèt actiones ſint de iu-
re ciuili, l. 2. ff. de ord. iud. tamen in hoc ſunt approbatæ per cano-
nes, d. c. per tuas. & c. ſi verò, & c. cùm contingat. infra eod. vbi canones
præcipiunt iuramenta ſeruari, vbi æternæ ſalutis diſpendium ex
obſeruatione non inſurgat: ergo datur actio ſecundùm Bart. in
d. l. ſi quis pro eo. Sed ex his remanet difficultas non mediocris, an
ex † nudo pacto oriatur actio: Et quid de iure ciuili: & quid de 91
iure canonico. Et primò ſcias, quòd pactum nudum dicitur il-
lud, quod ſtat in puris & meris terminis ſeu finibus conuentio-
nis, quia nõ interceſſit aliquod extrinſecũ, puta non ſtipulatio,
non interuentus alicuius rei, nec literarũ ſolum ſolennitas, nec
chirographum: ineſt enim illi ſola obligatio iuriſgentium. Nam
vbi † eſt conſenſus, ibi eſt obligatio iuriſgentium, l. Stichum. §. na- 92
turalis. ff. de ſolut. Exemplum huius pacti nudi ponit gloſ. multi-
pliciter in l. iuriſgentium, in § ſed cùm nulla, ff. de pact. & inter cætera
dat hoc exemplum, ſcilicet promiſi tibi dare decem ſine aliqua
interrogatione præcedenti, vel chirographo: intellige tamen ſe-
cundùm Bartol. ibi, quòd pars cui fit promiſſio, conſentiat: nam
tunc poteſt dici pactum, cùm interuenit conſenſus duorum.
Nam † pactum eſt duorum pluriumve in idem placitum & cõ- 93
ſenſus, l. 1. ff. de pact. Hoc præmiſſo, Innocentius in c. nouit, de iudic.
videtur velle, quòd de iure canonico non detur actio ex nudo
pacto, ſed officij iudicis imploratio: hanc partem ſecutus eſt do-
minus Cardin. in c. 1. de pactis. reſtringens illum textum, vt ſolùm
competat officij imploratio in tantùm, vt non poſſit peti, vt
quis præciſè cogatur ad obſeruantiam pacti nudi, ſed ſolùm vt
non obſeruans excommunicetur, quia text. in d. c. 1. ſolùm hoc
innuere videtur in eo, quod dicit, aut pacta obtineant firmitatẽ,
aut contraueniens excommunicetur, & ſic præciſè non diſpo-
nit, vt quis cogatur præciſè ad pacti obſeruantiam. Ioan. Cald. in
d. c. 1. idem firmat dicens, quòd competit officij imploratio, &
non actio, quia actiones ſunt proditæ à iure ciuili, l. 2. de orig. iuris.
not. Innocent. in c. quia in eccleſiarum, de conſtit. Cùm ergo ius ciui-
le non det actionem ex nudo pacto, ergo nec de iure canonico.
Hoc etiam ibi tenet Gaſp. Cald. dom. Ant. in d. c. 1. dicit diſputa-
tiuè teneri poſſe, quòd ex nudo pacto non oritur actio, licèt o-
riatur iudicis officium, ſed quia gloſ. & communiter Dd. tenent
id, quod tenet Petr. de Anchar. dicit ibi lex ciuilis non vult, niſi
quod canones volunt, l. 1. ff. de pact. ibi, nihil congruum humanæ fidei,
quàm ſeruari id, quod conuenerit: ergo idem vult, quod ius canoni-
cum. Et ſi diſponatur de iure ciuili, quòd non oriatur actio, di-
cit, quòd Iuriſconſulti reddiderunt rationes, quæ non latent: &
ſubdit, quòd Papa ſequitur eorum ſubtilitatem, c. paſtoralis, de
cauſa poſſeſſ. & propriet. & per conſequens concludit, quòd de iure
canonico non oriatur actio. Hanc opinionem amplecti videtur
Ioan. de Imol. in d. c. 1. & in d. c. cùm veniſſent, de inſtit. poſt dom. An-
to. & Card. dicit tamen, quòd fortè in practica ſeruaretur com-
munis opinio canoniſt. quæ habetur, quòd ex nudo pacto oria-
tur actio. dom. Ricar. de Salic. quem refert ibi dom. Bart. de Sa-
lic. eius nepos, in l. legem, C. de pact. in 6. colum. in ver. quæro ſeptimò. an
in iſta materia ius canonicum diſcordet à noſtro, &c. dicit, quòd
canoniſtæ tenent, quòd ex nudo pacto oriatur actio, per d. c. ibi,
pacta ſuam obtineant firmitatem. Et quia mortaliter peccat, qui re-
cedit à pacto, 22. q. 2. prædicandum, & quia Dominus non facit dif-
ferentiam

ferentiam inter ſimplicem loquelam, & iuramentum, 22. q. 5. *iuramenti*. Et quia, teſte Pſalmiſta, Quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita. concludit tamen, quòd iſta iuri Ciuili non repugnant, ex quo poſſunt recta diuiſione iuuari, arg. *ff. de iureiurã. l. ſed & ſi. §. item ſi matri ego.* Et ſic iſta iura intelliguntur de pacto veſtito nõ nudo, niſi in certis caſibus, de quibus vt ibi per eum: & ad hoc inducit *d. cap.* 1. vbi text. nouum robur vel eſſe non addit, cùm dicit, ſuam obtineant firmitatem, ſed ſolùm robur antiquum confirmat, *vt ff. de donat. inter vir. & vxor. l. ex verbis. ff qui pot. in pign. hab. l. ſcripturas.* & ibi not. & not. Iacob. Butr. *in l. omnes. C. de praeſcript. 30. vel 40. annor.* Adde Angel. ibi, & eundem Angel. poſt Iacob. Butrig. *in l. fin. C. de tempor. appellat.* vbi de hoc, & pro
94 hoc facit illud † pronomen, ſuam, quod eſt demonſtratiuum & reſtrictiuum, non extenſiuum, *vt in l. Quintus. & in l. ſi ita. ff. de aur. & arg. leg.* ſi ergo ſuam firmitatem obtineant in agendo, ſi ſunt veſtita, vel in excipiendo, ſi ſunt nuda, & per hunc modum reſpondet ad obiecta. Subdit tamen ius ciuile fuiſſe motum optima ratione ad ſtatuendum, quòd ex ſimplici pacto nudo nõ detur actio, ſed defectus cauſæ in pacto non adiectæ, *circa l. cùm hi. § cauſa ff. de tranſact.* & ne homines ſimplices de facili deciperentur, contra eorum mentem per prudentiores ex eo, quòd verbo exprimant per locum, quod in mente non agitarunt, *l. Labeo. ff. de ſupel. leg.* Bald. *in c. Quintauallis. infra eod. in 2. colum.* dicit ſibi videri, quòd ex nudo pacto oriatur actio, quia omne pactum eſt contractus, vt ſingulariter not. *in l.* 1. in gloſ. magna. *ff. de actio. & oblig.* Alia eſt *in l. 1. ff. de pact.* Et probatur rectè intuenti *in l. ſi quis maior. C. de tranſact. in ver. placuit.* coniunctis ibi not. Sol. quòd gloſ. debet intelligi in pacto veſtito: nam nudum vel non erit contractus, vel impropriè dicetur contractus, quia legis adminiculum no habet, *arg. ff. de fideiuſſo. l. fideiuſſor obligari. § fideiuſſ.* Contrariam partem tenuerunt gloſ. Hoſtienſ. Ioan. Andr. dom. Ant. & dom. meus D. Andr. *in d. c. 1.* gloſ. & Archid. 12. *quaeſt.* 2. *in c. quicunq; ſuffragio* Hoſtienſ. *in ſumma, in tit. de pact. §. ſupereſt.* tamen ſecundùm eum ſecus eſt de iure Ciuili, niſi in certis caſibus, puta dote, donatione, conſtituta pecunia, nautico fœnore, & vſuris promiſſis Reipubl. & ſimilib. de quibus per eum ibi, & Salic. *in d. l. legem.* hanc partem tenuit Bart. *in l. ſi quis pro eo ff de fideiuſſor.* & dom. Alex. *in l. ſi conuenerit, in 1. colum ff de iuriſdict. omnium iud.* & Bald. *in l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſc. & cler. & in l petens. C. de pact. & in l. cùm quis C de iuris & fact. ignor.* Abb. *in d. l. licet, in fin.* dicit, quòd non refert, an per actionem, ſeu officium iudicis ſubueniatur, idem voluit *in d. c. cùm veniſſent, & in c. per tuas, de arbitr. & in c. cùm contingat, circa finem. & in c. Quintauallis. in 8. differentia, & in c final. in fin penultim. colum. infra eodem de iureiurand.* voluit etiam hoc dom. meus Andr. *in repet. c. paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propriet. in 12. colum.* per textum formalem *in d. c.* 1. & mouetur hoc modo de iure canonico, oritur illa actio de nudo pacto, quæ oritur de iure Ciuili ex ſtipulatu. ſed ius canonicum ſtatuit nudum pactum firmitatem habere, *vt in d. c. 1.* & ope completi, *vt in c. qualiter, de pact.* & ius Ciuile ſtatuit ſtipulationem firmam eſſe, *Inſtit. de verb. obligat in princ. l. 1. ff. eodem.* & not. Cynus *in l. ſi non ſinguli. & in l. ſi ex pretio. C ſi certum petat.* ergo pactum nudum habet illam firmitatem de iure Canonico, quam habet ſtipulatio de iure Ciuili,
95 quaſi † ius Canonicum voluerit æquiparare pactum nudum & ſtipulationem. Mouetur etiam per *d. c. qualiter. de pact. per ver. ibi, promittuntur,* quod refertur ad ſtipulationem, *l. ſciendum. §. dictũ. ff de adil edict* ergo æquiparãtur pactum nudum, & ſtipulatio. Nec obſtat verbum, ſuam. Quamuis Canonicum nõ habuit reſpectum ad ius Ciuile, ſed ad id, quod dixit Pſalmiſta: Ea quæ procedunt ex labiis, &c. ad id Deus non facit differentiam, &c. *d. cap. iuramenti.* & ideo tribuit ius canonicum firmitatem nudo pacto. Contrarium ſenſit idem dom. meus *in d. c. nouit, circa fin.*
96 Tu verò † poſſes argumentari pro & contra hoc modo. Primò, quòd non oriatur, per text. *in d. c.* 1. Relatio debet intelligi ſecundùm id, ad quod refertur, *l. aſſe toto. ff de hered. inſtit. l. ſi ita ſcripſero. ff. de condit. & demonſtrat.* ſed Papa dicit, pacta ſuam firmitatem obtinent. ſed de iure Ciuili nõ datur actio, ſed exceptio, *d. l. iuriſgentium. §. ſed cùm nulla.* ergo idem erit de iure Canonico. Et pondera verbum reſtrictiuum, & demonſtratiuũ, ſuam, *per d. l. Quin-*
97 *tus.* Secundò, † vbi competit remedium ordinarium, non datur extraordinarium, *l. in cauſa, la 2. ff. de minor. & in l in prouinciali. ff de oper noui nunc.* ſed ſi ex pacto nudo oriretur actio, non recurreretur ad excommunicationem, ergo, &c. Tertiò, vbi verba diriguntur iudici, & non parti, iudicis officium oritur, not. *in cap. 2. de offic. iud.* gloſſ. eſt ſingul. *in verſic. reſtitus, in l. ſi ſoror. C. de collat.* ſi verba dirigũtur iudici, *vt patet in d. c. 1. & in d. c. qualiter, &c.* Quartò, actiones ſunt de iure Ciuili, *l. 2. ff. de orig. iuri.* ſed ius Canoni-
cum non curat de actione, *l. dilecti. de iud. &c.* In contrarium, † v- 98
bi lex mandat aliquid ſeruari vel fieri, oritur ſemper actio, *l. legitima. ff. de pact. l ſtatuas. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. ff. de cond. ex lege. gl in c. cùm liberam, de ſepul. & in c. ſi canonici, de offic. ord. lib. 6.* ſecundò, vbi pactum habet fomentum, id eſt probationem à lege, ſemper oritur actio, *d. l. legitima.* ſed nudum pactum recipit fomentum à iure Canonico, *vt in d. c. 1.* ergo oritur actio. Tertiò, ex obligatione naturali oritur actio de iure Canonico, *d. c. per tuas. de accuſ.* ſed
nudum † pactum habet naturalem obligationem, *l. Stichum aut* 99
Pamphilum. §. naturalis. ff. de ſolut. & maximè ſuggerente æquitate, per id quod not. *in l. Quintus. ff. de aur. & arg legat.* Quartò adduco text. *in d. c. quicunq;* quod videtur probare, quòd promiſſum o-
portet adimpleri, & gloſ. dicit, quòd illa † promiſſio fuit nudis 100
verbis, not. verſic. oportet, quod importat neceſſitatem ſui, not. gloſ. *in c. 1. in verſic. oportet, de praeſcript. lib. 6. & in c. 2. in ver. oportebit, de lit conteſt. eod lib.* & gloſ. *in c. cum ab vno, in verſic. oportet, de re iudic. eod. lib.* Abb. *in c. fin. quod metus cauſa. & in c. fin. de iureiurand.* Bald. *in prima conſtit. Cod. §. iam omnem.* Bart. *in l. admonendi, ff. de iureiurand. cum ſimil.* licèt verbum promiſſum, referatur ad nudum verbum & ſtipulatum, *d l. ſciendum. §. dictum.* Præterea tex. *in d. c. 8.* videtur probare, quòd etiam de iure Canonico detur actio ibi, *ingrati actio canonum & legum auctor.* vbi datur actio ingratitudinis contra liberum, nedum de iure Ciuili, ſed etiam de iure Canonico, & tunc ibi non interuenit ſtipulatio. Præterea pondera text. *in d. c. qualiter, in ver. agendum. & in ver. ſtudioſè, & in ver. promittuntur,* ex quibus omnibus comprobatur, quòd de iure Canonico datur actio. Nec obſtat primum argumentum in contrarium, quòd relatio, &c. Quia potiùs debet fieri ad legem Canonicam & diuinam, quàm Ciuilem. Nec obſtat, quòd vbi competit remedium ordinarium, &c. quia illa verba *in d. c. 1.* aut pacta obtineant firmitatem, contrauenien excommunicetur. fuerunt alternatiuè propoſita, tamẽ Concilium reſpondet ſimpliciter, pacta cuſtodiantur, & ſic non videtur ſe reſtrinxiſſe, vt conditionaliter & alternatiuè fieret coactio, *arg. c. nonne. de praeſumpt.* Vnde non debet eſſe iudex contentus ſola excommunicatione. Nec obſtat, quòd verba dirigantur iudici, &c. Quia non ſequitur, ergo non datur actio, vel oritur officium iudicis mercenarium deſeruiens actioni intentatæ: nam regulariter omnes decretales in dubio diriguntur iudici, vt dixit gloſ. *in c. quamuis. de paen. lib. 6. & in c. ſi clericos, de ſent. excom. eod. lib. in c. eum qui, in verſic ibi, de dolo & contum. eod. lib.* Nec obſtat, quòd pactum habet fomentum à lege, quia debet intelligi de pacto veſtito ſecundùm Bal. *in d. c. Quintauallis.* Concludas ergo, quòd de iure Canonico ex nudo pacto non oritur actio, per prædicta. De iure verò Ciuili communiter tenetur, quòd non oritur actio, ſed exceptio, per text. & ibi omnes *in d. l. iuriſgentium § ſed cùm nulla, &c.*

REPETITIO
IN RVBRICAM
de Exceptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

TRACTATVM & materiam Exceptionum nedum ſubtilem, ſed de apicibus iuris eſſe, docet nos Vlpian. *lib. 17. fforum, tit. de Mandato, cap. 29.* affirmans in Exceptionibus de apicibus iuris diſputationem verſari. Hinc Paulus *lib. 45. tit. de verb. obligat. c. ſi ſeruum.* teſtatur ſub tali iuris difficultate & ſubtilitate plerunque pernicioſè errari. Accedat, quòd tractatus & frequẽs & quotidianus eſt, vt idem Vlpian. refert *lib. 43. titul. de diuerſ. & tempor. praeſcript. cap. 1.* non immeritò itaque pleniùs à nobis attingendus erit, quum interpretandus exhibeatur, iuxta illud eiuſdem Pauli *lib. 34. de liber. legat. cap. 26.* Pleniùs rogo quæ ad hoc ſpectant attingas, quotidiana enim ſunt, cumq; ſeipſum ſuamq; vtilitatem oſtendat, commendatione minimè eget. Rei namq; demonſtratæ quicquam ſatis demonſtrare vel adiicere fruſtratorium & inane eſſe dicit Vlpian. *lib. 34. tit. de dot. praeleg. cap. 1.* non erit ab re itaque priuſquam ad ipſius interpretatione perueniamus, pauca de tituli ſignificatione & ſituatione referre, illotis profectò manibus rem aggredi: nedum prohibet Caius, verum-

etiam

Digitized by Google

etiam nepharium quaſi eſſe oſtendit, quum præfationes ni fallimur & libentius nos ad lectionem propoſitæ materiæ perducunt. Et quum ibi venerimus euidentiuretu præſtant intellectum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Continnatio prima Abb. an procedat & poßit ſaluari.*
2 *Actiones ſunt arma actorum. exceptiones vero reorum.*
3 *Continnatio titnli an poßit fieri ex ſequentibus.*
4 *Continnatio ſecunda Abb. an poßit ſuſtineri.*
5 *Et quid de continuatione Goffredi.*
6 *Probatio an proprie attribuatur actori, item & an reo.*
7 *Quare titulus iſte fuit ſituatus poſt titulum de probationibus, & poſt titulum de litis conteſtatione.*
8 *Titulus iſte an principaliter emanauerit propter exceptiones peremptorias. & an propter alias.*
9 *Quare inſcribitur de exceptionibus & aliter ſeruatur in ff. & C.*
10 *Exceptio an capiatur vt genus, & an quandoque vt ſpecies.*
11 *Præſcriptio quando conſideratur vt genus, & quando vt ſpecies.*
12 *Exceptio & præſcriptio an ſint idem, vel differant.*
13 *Præſcribere quid ſit, & quot modis capiatur.*
14 *Exceptio quid ſit.*
15 *Exceptio intentionis & facti, an ſit idem vel differant.*
16 *Exceptio intentionis an dicatur propria exceptio.*
17 *Index ex officio in his quæ ipſo iure ſunt nulla, interponit partes ſuas etiam parte non opponente qualiter intelligatur.*
18 *Exceptio ſolutionis & acceptilationis quales ſunt.*
19 *Exceptio conſiſtens in mera negatione, an ſit exceptio proprie vel impropriè.*
20 *Exceptio vnde & quo iure ortum habuit.*
21 *Exceptio an ſit defenſio, & an ſint idem vel differant.*
22 *An ſit dare exceptionem ſine æquitate.*
23 *Manus regia qualiter conſideretur circa actiones & circa exceptiones.*
24 *Exceptio an poßit tolli per ſtatutum vel per principem.*

1 PANOR. Dupliciter † continuat titulum ad præcedentes. prima continuatio fuit formalis gloſſ. *Inſtitut. eod. titu.* quam ibi approbant Aretin. & alij ſcribentes, & fuit etiam Bartol. *in titul. ff eod.* & Azo *C. eod. in princi.* pro qua continuatione videtur text. *Inſtit. eod. in princi.* vbi habetur exceptiones eſſe comparatas, gratia defendendorum reorum cum quibus agitur, & vlterius dicitur ſæpius euenire, vt proſequutio, qua actor experitur prima facie videatur iuſta tamen efficitur iniqua aduerſus eum, cum quo agitur mediante exceptione. Quo clare patet
2 Imperatorem ibi continuare titulum ad præcedentia, † & quòd actiones ſunt arma actorum, exceptiones vero arma reorum, quibus ſe tuentur contra actores eos indebite moleſtantes, & ad illum text. in princip. ponderat Aretin. ibi in nota. prout idem dicit text. *in l. 2 ff eod.* vbi exceptio eſt excluſio intentionis actoris, & interponitur in fauorem rei ad excludendum, id quod actor intendit, æquum enim erat reum nō relinqui indefenſum, ne abſoluendus, quandoque condemnetur, *cap. cum inter priorem, infra eod.* fuerunt enim exceptiones principaliter in auxilium reorum inuentæ, *l. non exceptionibus. C. eod.* & quòd actiones ſint arma actorum, exceptiones vero arma reorum, tenet gloſſ. *in verbo perſequendum inſtitut. de actio. in princip.* & facit *l. nihil aliud. & ibi* glo. *ff de actio. & oblig.* & alia ſupra adducta. Et licet iſta continuatio ſit congrua *in libro. C. & in lib. Inſtitut.* in quibus prius fuit dictum de actionibus, vnde merito ſequebatur videre de except. & ſic armis competentibus reis: Tamen *in libris Digeſtorum, vt hic* videtur reddi dubitabilis, ex quo in *ff.* poſt titulum, *de except.* ponitur titulus *de actionibus*, & conſequenter continuatio erit ex ſequentibus, non autem ad præcedentia, contra *l. ſecunda. ff. de ſtatu homin.* cum alijs vulga. pariter & in titul. noſtro non apparet præceſſiſſe titulum de actionibus, qui non reperitur in decretalibus, ſed bene in crimina-
3 libus reperitur titulus. *infra de accu.* † Ad quam obiectionem poſſes replicare non eſſe inconueniens, quod ex titulis ſequentibus fiat continuatio præcedentis tituli, vt notatur *in titul. de edend C.* vbi gloſſ. & doct. continuantes ex titulo ſequenti. *de iudi.* & not. per Doct. poſt Bartol. *C. qui admitti*, pariter in *titul. ſupra de offic. de lega.* qui continuatur ex titul. ſequent. *de iudic.* vt ibi per Abb. & Modern. & ad aliud caput obiectionis dicas, quòd ante titu. *de except. ff.* ponitur tractatus de interdictis & de alijs actionibus prætoris *Inſtitut. de interdict. in princip. & ff. de interdict. & extraordinarijs actionibus*, & in pluribus partibus & titulis præcedentibus tractatur de actionibus varijs, vt in titul. *de eden. & in titul. ſi cert. peta.* cum infinitis concordan. & videtur ſenſiſſe Bartol. in titul. *ff. eod.* ſimiliter in præcedentibus titulis huius voluminis tractatur de actio. ciuilibus, vt in *c. examinata. ſupra de iudi.* & in titul. *de libel. oblat.* & in titul. *de in integr. reſtitut.* & in alijs partibus. Vnde congrue ſequebatur videre de excep. & conſequenter de armis competentibus reis, & *l. ſecunda de ſtatu.*
homin. tollitur ex illis verbis *prout res patitur &c.* † Secunda conti- 4
nuatio poſita per Abb. bona eſt, pro qua facit, quia reus non cogitur probare niſi prius actor probauerit intentionem ſuam, vt not. *in l. officium*, vbi Bartol. *l. ff. de rei vendi & in l. exceptionem. C. de probat. & in l. ſi quidem. C. eodem titul.* & bene Pet Anton. *in l. quia vero. in authen. de teſti.* & dixi *in cap. fraternitatis. ſupra de teſti.* & bonus text. *in cap. cum venerabilis verſicul. 1. infra eod.* & ex iſta ratione tollitur dubitatio hic facta per Decium, cuius dicta benè procedunt, vt proprie probationes attribuantur actori, & non reo iſto reſpectu ex quo actori, & non reo incumbit onus probandi, poſtquam autem actor probauit intentionem ſuam, reus aſtringitur ad probandum exceptionem, ſicut actor aſtringebatur ad probandum intentionem, *l. in exceptionibus. ff. de proba. & cap. in præſentia. ſupra de proba.* & dicetur infra in diſcurſu lectionum, & in ſequent. continuatione. poſtquam enim reus aſſumit probationem exceptionis, titul. ille de proba. & alij ſequentes particulares ita proprie verificatur in illo ſicuti in actore cum reſpectu probationis actor ſit, dicta *l. 1. & l. in exceptionibus.* Aliam & tertiam continuationem refert Decius *hic* ex mente Goffre. & aliorum, qui poſtmodum eam impugnat. quæ impugnatio non videtur procedere ex quo ſupra ponitur titulus generalis, de proba. & poſtmodum alij tituli ſpeciales
de teſti. de fide inſtrumen. &c. quæ † probationes fieri debent 5
ab actore, ad probandum eius intentionem, *l. actor, quod aſſeuerat. C. de proba. l. ei qui. ff. eod.* pariter & à reo ad probandum eius extenſionem, *l. 1. ff. de except.* de quibus Papa hic intendit dicere ſicuti dixerat de actoribus, & quòd iſte titul. *de except.* non debuerit anteponi tit. *de proba. & ſequent.* oſtenditur, nam licet exceptio prius opponatur & poſtmodum probetur, *cap. dilecti. infra eod.* ibi, *oppoſita & probata*, & iſta ratione attenta tit. *de except.* debuerit præponi tit. *de proba.* vt ipſe Decius dicit, tamen conſiderandum eſt, quod reus non cogitur nec excipere nec exceptionem probare, niſi actor prius probauerit intentionem ſuam, vt dictum eſt in præcedenti continuatione. Quo fit, vt merito prius fuerit poſitus tit. *de prob. de teſtib. de fide inſtrumen &c.*
in quibus † tractatur qualiter actor habeat probare intentio- 6
nem ſuam, qua probata poſtmodum reus opponere poteſt ſuas exceptiones, & non ante probationes faciendas per actorem, & hac ratione attenta congrue iſte tit. fuit poſitus poſt tit. *de proba.* & eodem ordine proceſſum apparet in *C. & in ff.* & licet tit. *de proba.* & ſequentes ſint communes & actori & reo, tamen reus excipere, & exceptionum ſecundum terminos illorum titulorum communium probare non cogitur, niſi poſtquam actor probauerit intentionem ſuam, vt ſupra quo ſit vt
merito. tit. *de proba.* † præceſſerit titulum noſtrum. Ex quibus in- 7
fertur hanc tertiam continuationem ſuſtineri impugnationem Decij eſſe ſublatam. Panormitan. contra continuationem & ſituationem opponit, & ſoluit vt per eum, ex cuius dictis habes quod propriè terminus exceptio verificatur in peremptoria, quæ magis afficit negotium principale quam aliæ exceptiones, quæ peremptoria à communiter accidentibus, proponitur poſt litem conte. & poſtquam actor probauerit & non ante *l. peremptorias cum ſiu. C. ſen. reſcin. non poſſe l. ſiquidem.*
Ex. † hoc ſeque- 8
retur quod hic tit. principaliter emanauerit propter exceptiones peremptorias, quod vtique reddit dubitale, cum & de alijs exceptionibus hic tractetur *c. paſtoralis. c. exceptionē infra eo.* præterea etiam declinatoria & dilatoria dicitur propria exceptio. *l. fin. C. eod.* & per dom. meum Socin. *in l. 2. ff. eod.* & dixit ſupra *de proba. c. quoniam contra*, ſuper quibus cogita. Si Abb. dicta, procedunt reſpectu ſubiectæ materiæ conſiderando negotium principale, quod ipſa peremptoria afficit non alio reſpectu, quo etiam dilatoria & declinatoria exceptio dicitur, de quibus etiam titulus iſte loquitur vt in ſin. dicimus in diffinitione exceptionis. inf. vt diffiniatur peremptoria & non alia, de cuius veritate ſtatim dicetur. Et circa ſituationem iſtius tituli, & quod

non fuerit ſituatus immediate ante titulum *de lib. conteſta.* teneas opin. Ioan. Andr. hic relatam per Abb. quod hoc ſit de arbitratijs, pro quo in ſimili not. per Bart. & alios *in rub. C. de bo. poſ. ſecundum tab. in rub. C. de bo. poſ. contrah.* & quæ per gloſſ. *in verbo ratm in l. 1. §. initium. ff. de poſtulando.* & plene per Felyn. *in cap. ſi*
9 *quando. colum. 9. ſupra de reſcript.* † Aduertendum eſt etiam quod iſte titulus inſcribitur tantum de exceptionibus. Nec aliud additur, & ſimilis eſt *inſtit. eod. & lib. 6. & in clem. eo. in C.* autem inſcribitur *de exceptionibus & in præſcriptionibus. in ff.* vero inſcribitur *de excep. ſeu præſcri. & præiudicijs.* Quo fit vt differentia videatur eſſe inter exceptiones, præſcriptiones & præiudicia: de qua difficultate per Paul. de Caſtr. & dom. meum Socin. *in rub. ff. eod.* plenius per Aret. *Inſtit. eod. colum. 1. & ſeq.* & per Decium *hic*, in qua dicas quod terminus præſcriptio, ponitur pro exceptione, & ſic videntur ſynonima. *l. pe. ff. eod.* iuncta. *l. ſtatuas. ff. de acquir. re. do. l. qui aguntn*, iuncta rub. *ff. de excep. rei iudi.* & alijs ll. illius tit. & text. *in l. querela C. de fal.* vbi præſcriptio pro eodem capiuntur, cum alijs adductis per Paul. & do. meum *in d. rub.* & per Decium *hic* & per Aret. *vbi ſupra* reſpondentem ad dictionem ſeu: & dictionem *&*, & ita capiendo, terminus præſcriptio erit vti genus, & terminus exceptio vti ſpecies, & differentia erit quæ in ſimili eſt inter genus & ſpeciem, de qua *in l. 2. §. creditum ff. ſi cert. pet. & in §. plebs autem. Inſtitut. de iure natu. gen. & ciuil. & in l. ſi quid earum. §. intereemptum. ff. de leg. 3.* & ita videtur intelligere do. meus *in d. rub ff. eod* & Deci. *hic* circa fin. articuli Quę intelligētia videtur dubitabilis ex quo exceptio eſt genus, præſcriptio vero ſpecies, & in tit. *de diuer. & temp. præſcr. ff.* iuncto tit. *de except. ff.* & dis i *in c. quoniam contra.* in gloſſ. *in ver. exceptiones.* & in gloſſ. *in ver. recuſationes*, & ſentit Bartol. *in rub.*
10 *ff. eod.* † niſi dicas quòd terminus exceptio, capitur vt genus generaliſſimum, ſub quo continentur omnes ſpecies exceptionum iuxta not. *in l. 2. §. mutui datio. ff. ſi cert pet. & in l. legato ge-*
11 *nerali. ff. de leg. 1. & ff. de reg. iur. l. ſemper in generalibus.* † Terminus vero præſcriptio, capiatur etiam vt genus quod in ſe continet præſcriptionem, & ſic exceptionem limitatam tempore iuxta tit. *ff. de diuer. & temp. præſcri.* & etiam continet alias exce-
12 ptiones vt *in d. l. ſtatuas* iuncta *d. l. pen. cum ſin.* † Et ex hoc infertur quod ſecundum ſubiectam materiam vnus terminus poteſt capi vti genus. Item & alius terminus poteſt capi, vt genus, conſequenter duo termini, capiuntur vt genus in eadem materia, vt eſt hic de termino exceptio, & de termino præſcriptio, qui ambo capiuntur vt genus, conſiderando ambos, vt ſynonima: item & vt ſpecies ſecundum ſubiectam materiam capiuntur, vt in ſimili dicimus *in l. 2. ff. de adopt. & in l. 1. ff. de dona.* Nec inconueniens videatur cum ſynonima iudicentur, & ideo diuerſum effectum producere non debent, vt not. *in l. ſidem C. de codicil.* & per Abb. in not. *in d. c. quoniam contra.* & hoc quando capiuntur vt genus, ſi vero capiuntur vt ſpecies, differunt vti genus differt à ſpecie, vt ſupra. Alia poteſt dari differentia, vt largo ſumpto vocabulo idem ſignificent. patet *in l. final. C. eod.* vbi declinatoria fori nominatur præſcriptio, & etiam exceptio dicitur *c. inter monaſterium infra de re iudi. & in l. 2 in fin. & l. 3. in fin. ff. eod.* & ita in punct. dicit gloſſ. *in rub. C. eod.* ſtricte vero differant vt dicit Paul. de Caſtren. & dom. meus *in d. rub.* & ſentit etiā Decius *hic.* & eſt glo. *C. eo. in rub.* & ita intelligendo, terminus præſcriptio ſtricte & proprie, & in ſpecie verificatur in exceptione, quæ habet tempus aſſignatū ad agendū, pro qua intelligentia eſt doctri. Bartol. *in rub. de diuer. & tempo. præſcri. in princip.* volens præſcriptionem in ſpecie eſſe exceptionem conſiſtentem in tempore, & de iſta proprie loquitur totus tit. ille *de diuerſ. & tempor. præſcri. & C. de præſcri. long. temp.* cum alijs titulis loquentibus de præſcriptione. Quod ſuadetur conſiderata diffinitione præſcriptionis de qua per Hoſtien. *in ſumma. de præſcri.* per Abb. *in princip.* & ſcriben. *infra titul. ſequ.* & per Moder. *in tract. de præſcri. in 1. parte colum. 1. & 2.* licet etiam illa quæ habet tempus aſſignatum, dicatur exceptio. *l. in rebus in ver. omnium autem. C. de iure dot. & l. 3. in prin. & in ver. temporales. ff. eod. tit.* Item etiam dilatoria præſcriptio dicitur, *d. l. ita demum. C. de*
13 *procur.* & exceptio etiam nominatur. *l. 2. in fin. ff. eod.* † iure enim conſulti, terminum præſcribere cœperunt pro certo temporis ſpacio, quod vbi præterijt vltra agi non poteſt ad rem, de qua contrauerſia fit, vt probatur *in l. 3. ff. de vſucap.* & fere per totum tit. *ff. de diuer. & temp. præſcri.* & bonus text. *in l. Aurelius. §. centum ibi, ante tempus à teſtatore præſcriptum ff. de lib. leg.* & in alijs titulis loquentibus de præſcriptione. C. & conſequenter de dicta exceptione in ſpecie limitata certo temporis ſpacio, vt *ſup.* bene verum quandoque capitur pro alia exceptione, vt ſup. dictum eſt, & not. *in l. fin. in prin. ff. de ſuſp. tut.* cum alijs concor. capitur etiam talis terminus præſcriptio quandoque pro iniuria, vt per gloſſ. *in l. præſer. in ver. præſcriptione. C. de pignor.* quando etiam exponitur præſcribere, id eſt, contra veritatem ſcribere, vel in præiudicium veritatis *l. qui ſub conditione. in verbo præſcripſerit*, vbi gloſſ. *ff. de condi. & demon.* & per gloſſ. *in ver. præſcribitur in l. cum ea, C. de tranſact.* ſimiliter & penes diuerſos auctores compertum habemus, præſcribere capi pro ſtatuere, vel pro conſtituere vel pro præcipere, vt *in l. maritus. in fin. C. de procur.* & per Ciceronem *in epiſtolis familiaribus* ad Torquatum, ibi, *ſimus igitur ea mente quam ratio & veritas præſcribit.* & ad Atticum ibi, *ſed nihil præſcribo, accurate velim præſcribas tuam ad me ſententiam:* idem Cicero in vaticinium teſtem ibi, *at tibi iam inde præſcribo ne tuas ſordes* &c. Et pro Aulo Cecinna ibi: *veſtra auctoritate hoc conſtituetur, hoc præſcribetur.* & Cæſar in commentarijs ibi, *non ad alienum præſcriptum: ſed ad ſuum arbitrium imperare.* & Terentius in Andria ibi *tu te his rebus finem præſcripſiſti pater.* In materia vero noſtra
dicas vt ſupra, † quærit Abbas quod ſit exceptio dicens quod 14
eſt excluſio actionis vel intentionis, contra quam diffinitionem ob. text. *l. 2. in prin. ff. eod.* alleg. in gloſſ. per Abba. vbi non ponitur diffinitio exceptionis, ſed tantum deriuatio præſcriptio: ſeu alluſio vocabuli vt patet ibi. Exceptio dicta eſt quaſi quædam excluſio, &c. Ad idem text. *Inſtit. eo. in prin.* ibi, *aut in factum compoſita ad impugnandam actionem*, & certum eſt inter alluſionem & diffinitionem differentiam conſtare, vt *l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur.* iuncta *l. 2. §. appellata.* & quæ ibi per ſcriben. *ff. ſi cer. peta.* quo fit vt diffinitio poſita per Abb. iure non probetur, ad quam difficultatem poſſes dicere, diffinitionem non probari in dictis iuribus. Et fatendum eſt, diffinitionem differre ab alluſione, tamen cum alluſio exceptionis poſita per Abb. non contradicat diffinitioni, tunc ſtare debemus ipſi alluſioni, ſicuti ſtaremus ibi propriæ diffinitioni: doct. eſt Bartol. communiter approbata *in d. § appellata. & in l. 1. colum. pen. ver. tu dicas. eo. tit.* & late per Aret. *Inſtitut. de ordin. teſt. in prin.* & ipſemet Aretin. in puncto. quæſt. noſtræ ponit *Inſtit. eo. colum. 4.* Ex quibus patet, ſtandum eſſe dictæ alluſioni cum contraria diffinitio non reperiatur. Vlterius contra prædictam diffinitionem opponit *hic* Deci. *colum. 3. ver. & vlterius*, quod male ſit appoſita per Abb. in illa alternatiua, vel ex quo potius debuit apponi copula & rationibus & iuribus hic per eum alleg. qui poſtmodum ex mente Azo. & Hoſtien. explanat & reſoluit alio modo larga ſignificatione vocabuli conſiderata non propria & ſtricta vt per eum, tamen intentio Abb. poteſt alia conſideratione ſaluari. Nam verum eſt in actione ſemper dari intentionem, cum ille, qui actionem prætendit, intentionem habeat conſequi, quod in actione deducitur, & ideo agendo ſemper ponit intentionem quo fit vt in actione ſemper demus intentionem. & iſto caſu exceptio erit excluſiu & actionis & intentionis, vt declarat ipſe Decius, quod vtique Abb. non negat ſed quando quis ſine actione aliquid intendit, tunc proprie exceptio venit contra intentionem tantum, in qua deficit actio. & hoc modo capiendo verificatur alternatiua, poſita per Abb. quod exceptio erit excluſio intentionis, tantum quando cum intentione ſola non concurrit actio, quandoque vero exceptio eſt, excluſio actionis, cum qua ſemper concurrit intentio, & tunc erit excluſio actionis, & intentionis, quæ ſemper actioni ineſt, & hoc modo noluit capere Abb. ſed tantum conſiderando, intentionem quando eſt ſola, & cum ea non concurrit actio, tunc enim talis exceptio dicitur excluſio intentionis tantum, & an dicatur iſto caſu proprie exceptio, vel ne, dicetur ſtatim. Ex dictis per Abb. in dicta diffinitione habetur, quod exceptio ex actionis excluſio, & quando excludit actionem, tunc dicitur proprie exceptio, quæ concluſio vera eſt, & probatur *in l. 1. ff. eod. in princ. ibi interponi actioni cuiuſque rei ſolet*, vt bene declarat Paul. de Caſtren. *ibi*, & Dom. Socin. volentes per illum text. exceptionem proprie dici illam, quę opponitur actioni taliter, quod vbi non eſt dare actionem, minus poteſt dari exceptio, & per gloſſ. & Bald. *in l. in rebus. in fin. C. de iure do.* cum alijs, quæ ibidem allegantur per Paul. & Socin. & facit text. *in l. qui æquitate ibi, infringere actionem. ff. do. exce.* & idem voluit poſt Cumn. Socin. *in rub. ff. eod. colum. 1. ver. ſed tu pro declaratione*, & Aretin. *inſtitut. eod. colum. 4.* & Felyn. *hic in princ.* & Decius & clare probatur *inſtitut. eo. in princ.* vbi exceptio eſt excluſiua actionis, &

paulo-

Digitized by Google

paulopoſt dicitur *ibi*, exceptionem compoſitam ad impugnan-
dam actionem, &c. vt patet in exceptione, *quod me. cau.* in ex-
ceptione *doli*, & *quod errore lapſus*, quis promiſit ſtipulanti, & ad
illum text. aduertas, quia talis exceptio metus doli, & erroris
facit & operatur, quod actio quæ competebat ſtipulanti, & ſti-
pulanti vnde reddatur iniqua, & ſine exceptione eius reſpectu,
contra quem dirigebatur, licet ſecundum regulas iuris com-
munis, actio diceretur iuſta, vt in ſimili dicit text. *in l. 1. ff. de doli
except.* vbi palam eſt, iure ciuili te obligatum eſſe & actionem
qua intendit te dare oportere eſſe efficacem, etiam ſi obſtat ex-
ceptio. Et ideo conſiderato iure ciuili, quo contractus ſtricti
iuris etiam dolo vel metu factus valebat. *l. & eleganter in princip.
ff. de dolo. & inſtitut. eod. in princ. ibi palam eſt iure ciuili te obligatum
eſſe. & l. dolo. C. de inutil. ſtipul.* & ex hoc actio dicebatur iuſta, vt
notatur in dictis locis, tamen obſt. exceptio quæ habet funda-
mentum, in ipſa æquitate, & datur à iure prætorio contra di-
ctam rigoroſitatem iuris ciuilis, vt patet in eod. *§. primo, inſtitut.
eo. & in l. 1. ff. de except. dol. ibi ideo autem hanc excep. prætor propoſuit,*
&c. & ibi *per occaſionem iuris ciuilis contra naturalem æquitatem*, &c.
& ſic patet aliquod poſſe dici iuſtum, conſiderando vnum ius,
& conſiderando aliud illud erit iniquum, & non exequendū
& iſtud tanquam validius comprobatum naturali æquitate ſer-
uatur probatur etiam *in l. qui æquitate*, & ibi Bartol. *ff. de excep. do.*
& hoc modo etiam debet intelligi text. *Inſtitut. de replica. in prin.
& in verſi. rurſus.* quæ fit vt propria, & vera exceptio competens,
ex ipſa æquitate ſit illa, quæ excludit actionem, & talis concluſ.
15 non recipit aliquam difficultatem. Secundo † ex dictis Abbatis
habes, quod exceptio intentionis, & facti ſunt idem: & ita ſe-
qui videntur Felyn. *hic*, & Decius ad quod eſt gloſſ. & ibi ſcri-
ben. *in l. 2. ff. eod.* & gloſſ. *in l. qui ſe debere. ff. de cond. cauſa*, *data* &
Azo. *C. eod. circa princ.* dicens commodioribus verbis exceptio-
nem facti appellari exceptionem intentionis, & quod ſint idem
videtur ſentire Abb. *ſup. de elect. c. ſuper eod. colum. penul. verſ. quin-
tum intellectum, & in c. ſuper his, colum. 2. verſ. op. contra text. inf. de
acc.* Bartol. autem *in l. vt mihi donares in fin. ff. de don.* dicit quod
aliud eſt exceptio intentionis, & aliud eſt exceptio facti. nam
exceptio intentionis præſupponit, quod actor agat de iure, ex-
ceptio facti præſupponit quod agat de facto, & Bald. *in l. 2. in 5.
colum. verſ. quæro nunquid. C. ſen. reſcin. non poſſ.* dicit quod exce-
ptio facti ſeu intentionis, eſt quando præſupponitur agentem
experiri ſine actione, & idem Bald. *in l. ſancimus. C. de dona. co-
lum. 3. in princip. in verſ. in text. ibi intellecto* dicit, quod exceptio
quæ nullam præſupponit actionem in ipſo actore, dicitur ex-
ceptio intentionis, quod videtur eſſe contra doct. Bartol. præ-
alleg. contra quam eſt doctri. etiam Abb. *hic* volentis illam di-
ci exceptionem intentionis, quæ excludit ſolam intentionem,
non autem actionem, quod melius declarat dum vult exce-
ptionem intentionis eſſe, quando actio in veritate non com-
petit actori, qui de facto agit eodem modo Abb. declarat, ex
mente Innocen. *in cap. cum dilecti, & in c. dudum. el 2. ſup. de elect.*
dicens exceptionem intentionis, eſſe quando opponitur exce-
ptio contra aliquem antequam agat, qui veriſimiliter habebat
aliquid petere. eod. modo ex mente Specul. dicit exceptionem
intentionis eſſe, quando opponitur exceptio ante lit. conte. pa-
riter, & Decius *hic, colum. 3. verſ. venio ad ſecundum*, dicit com-
munem opin. eſſe exceptionem intentionis, & facti proprie
dici illam, quæ excludit intentionem, & non actionem de quo
dicam inferius ſimiliter, & Socin. *ff. eod. tit. in rub.* dicit inten-
tionis exceptionem dupliciter conſiderari, declarando vt per
16 eum, quæ autem prædictarum opin. ſit verior, dicam in ſeq. †
Ex quibus dictis Abb. tertio colligitur, quod exceptio inten-
tionis, dicitur proprie exceptio ex quo ſecundum ipſum com-
prehenditur, ſub diffinitione, & cum diffinitio ponat quiddita-
tem, & ſubſtantiam rei diffinitæ, vt not. *in d. l. omnis diffinitio, &
in l. 1. ff. de teſta. & in l. 1. ff. de acqui. poſ.* & exceptio intentionis
comprehēdatur ſub diffinitione, neceſſario ſequitur exceptio-
nem intentionis proprie dici exceptionem, quod ipſe Abb. ex-
emplificat tribus modis, priori exceptione ſolutionis, idem eſt
etiam, & acceptilationis, ſecundo ex mente Inno. quando op-
ponitur exceptio, antequam agatur, tertio ex mente Specul.
quando opponitur exceptio ante lit. conteſt. tamen idem Abb.
in d. c. ſuper eod. & in d. c. ſuper his, tenet contrarium, & quod im-
mo exceptio intentionis, & facti non ſit propria exceptio, niſi
ſaluando à contrarietate dicas, illud eſſe reſpectu illius exempli
tantum de quo dicam *inf.* circa quæ conſiderandum eſt quod

exceptio ſolutionis, & acceptilationis dicitur proprie exceptio
intentionis, ſecundum Abb. & Pau. de Caſtr. *in l. 2. ff. eo. in princ.*
cuius contrarium, videtur ſentire, gloſ. *in c. 1. in verſi. defenſionis,
de lit. conte. lib. 6.* & Spec. *in tit. de excep. §. 1. ver. defenſiones*, volen-
tes exceptionem ſolutionis, & acceptilationis, non eſſe proprie
exceptionem, tamen quod exceptio ſolutionis, non ſit exce-
ptio intentionis, vel facti, ſed quod ſit propria exceptio tenet.
Do. Socin. *in rub. ff. eod. colum. 1. verſi. aliquando*, & tertio, qui te-
nendo opinion. Abb. *hic* dicit, quod licet actio ipſo iure ſit ex-
tincta per ſolutionem, & acceptilationem, vt *inſt. qui. mo. tollitur
obligatio, in princ. & in §. item per acceptilationem.* tamen quia
reus tenetur ſolutionem, & acceptilationem probare excipien-
do, de prædictis dicitur agere, & per conſequens excipere. *l. 1.
ff. eod.* adducens. Innoc. *in c. dilecti de do. & contu.* & not. Bart. *in
l. 2. in prin. ff. de do. præleg.* Et † ex iſta ratione, quia tenetur exci- 17
piens probare ſolutionem, & acceptilationem, talis exceptio
dicitur proprie exceptio, licet opponatur contra actionem, ip-
ſo iure extinctam, & ex iſtis infero declarationem, & limita-
tionem ad not. *in c. 1. & in c. ſtatutum in fin. de reſcrip. lib. 6.* & per
Bartol. *in l. vbi pactum. C. de tranſact. & in l. ſingularia, colum. penul.
ff. ſi cert. pet.* vbi not. in his, quæ ipſo iure ſunt ſublata, & nulla,
iudicem ex officio poſſe iudicare nec eſſe neceſſarium exce-
ptionem opponi, quia verum quando in facto conſtat de ve-
ritate, alias antequam in facto conſtet neceſſe eſt, quod oppo.
& probetur, & facta probatione benè reſultat diſpoſitio, de
qua ſupra ante probationem, ſecus, vt patet in iſta exceptione
ſolutionis, quæ licet ipſo iure tollat obligationem, & actionem
tamen in facto prius eſt verificanda, & opponi, & probari de-
bet, & ita debet intelligi, quod dicit Paul. *in d. l. 2. in prin. in fin.*
& licet do. Dec. *hic, colum. tertia ver. ſed aduertendum*, dicat Abb.
poſſe ſaluari, in exceptione ſolutionis, ſed in alijs malè loqui,
in iſta exceptione intentionis, & quod non poteſt ſaluari eius
diffinitio. † Tamen circa exceptionem ſolutionis, & accepti- 18
lationis, quod dicatur proprie exceptio Do. Socin. *in l. 2. in prin.
ff. eod.* facit aliam nouam conſiderationem dicens, quod quan-
do actio ſemel fuit nata, & demum fuit facta ſolutio in ipſo actu
ſolu. fuit orta exceptio ſolutionis, quo fit vt talis exceptio fue-
rit actionis excluſio, & conſequenter propria exceptio, vt di-
ctum fuit ſup. & ex hoc infert, quod cum iſtud remedium re-
ſciſſiuum, quod non competebat contra actum nullum ſi ſe-
mel actus fuit validus, & ſemel competierit ſemper & perpetuo
competit, adducens text. *in l. non putauit. §. à primo & in l. quod
vulg. ff. de bon. poſ. contra tab.* & ideo cum terminis noſtris, ſemel
fuerit nata actio non eſt inconueniens dicere, quod ſemper du-
ret remedium exceptionis, ſolutionis excluſiuum etiam poſt
æſtimationem actionis, & conſequenter exceptio ſolutionis,
& acceptilationis erit proprie exceptio, & iſto arg. formali vti-
tur Iaſ. *in d. l. qui ſe debere. colum. 2. in fin. & colum. 3.* dicens, quod
exceptio ſolutionis non eſt exceptio intentionis, vel facti, vt di-
cit Abb. *hic*, nam licet oſtendat de præſenti actorem carere
actione, tamen præſupponit à principio actionem fuiſſe. quo fit,
vt exceptio ſolutionis, & acceptilationis dicatur propria exce-
ptio. Ex quo infertur ad materiam ſtatutariam, vt ibi per eos:
& infero quod male loquitur gloſ. *in d. c. 1. de lit. conteſta. in 6.* &
Spec. *vbi ſup.* dum volunt exceptionem ſolutionis, & acceptila-
tionis, non eſſe proprie exceptionem, quia contrarium patet ex
prædictis. Item infero, quod exceptio quæ opponitur ante-
quam actor agat de qua *in d. l. ſi contendat. ff. de fideiuſſ.* & *in l. Au-
relius. §. centum. ff. de lib. le.* dicitur propria exceptio ex rationi-
bus, & iuribus adductis per Soci. & Iaſ. *vbi ſup.* & non eſt exce-
ptio intentionis, & facti, & dicit Abb. poſt Inno. *hic* eſt bene
verum, quod Abb. *in d. c. ſuper eo. & in d. c. ſuper his tenet*, quod
quando, quis excipit antequam aduerſarius agat, quod talis nō
dicitur proprie excipere, ſed potius fungitur vice actoris, ex
quo voluntarie venit, vt dicetur *in c. cum inter. inf. eo.* & hoc con-
ſiderato non erit propria exceptio, ſed intentionis tantum, &
facti, ſed conſiderando, quod excludit illud, quod aduerſarius
poterat petere, bene dicetur excipere, cum illum excludat con-
ſiderando actiones, & ius, quod poterat aduerſarius intentare,
quod modo excluditur excipiendo, infertur & vlterius, quod
exceptio quæ opponitur, ante lit. conteſt. de qua per Spec. *hic*
alle. per Abb. eſt propria exceptio, & non eſt exceptio intentio-
nis, & facti, vt ſentit ipſe Abb. & Spec. quod comprobari poteſt,
in dilatoria quæ ante lit. conteſt. opp. & tantum propria exce-
ptio eſt. *l. 2. in fin. l. 3. in fin. ff. eod.* & ibi do. meus, & ſi diceres,

quod Abb. loquitur, de exceptione præceptoria, vt ipſe decla-
rat adhuc idem, nam licet excipiatur ante lit. conteſt. vt *in c. 1. de
lit. conteſt. lib. 6.* talis exceptio propria eſt, & vera, vt ibi dicitur,
& datur ad actionem intentatam excludendam, &c. infertur
& vltimo, quod exceptio intentionis, & facti, non poteſt eſſe
quando per eam præſupponitur actionem ab initio fuiſſe, licet
ipſo iure fuerit excluſa, contra Abb. *hic*, & cõtra Pau. de Caſt. *in
l. 2. ff. eo. in prin.* volentẽ exceptionẽ ſolutionis, eſſe exceptionẽ,
intẽtionis & facti, & male infertur, & nouiſſime quod illa pro-
pria dicitur exceptio intentionis, vel facti, per quam oſtenditur
actionem. de præſenti nõ competere nec vnquam competijſſe,
contra Abb. *hic*, & ſequaces. Pro qua concluſione faciunt not.
per Bald. *l. nec intentio. C. de tranſact.* & glo. *in d. l. 2. ff. eod.* & not.
per Bald. *in d. l. 2. C. ſent. reſcin. non poſ. & in d. l. ſancimus. C. de do-
na.* & ita tenet Cuma. & do. Socin. *in d. rub. ff. eod.* qui compro-
19 bat ratione, & lege *colum. 1. ver. aliquando, & ſecundo.* † Ex quo
talis exceptio per quam dicitur actori actionem, non compete-
re, nec vnquam competijſſe eſt mera negatio, quo fit; vt non
dicatur, proprie exceptio, pro quo facit text. & quæ ibi not. *in
c. 1. de confeſſ. lib. 6.* vbi tractatur de poſitione negatiua, an ſit
propria poſitio, & debeat admitti, quod etiam firmat Iaſ. *in d. l.
qui ſe debere, col. 2.* & plenius hoc firmat do. Dec. *col. 2. ver. circa
primum.* volens communem concluſionem eſſe, quod negatio
quam ſimpliciter facit reus, non dicitur exceptio, & licet aliqua
apponat contra motiua Socin. tamen ad illa reſpondet, vt per
eum concludentẽ, quod talis negatio non eſt exceptio, ſed de-
fenſio ſecundum quod dicit Felyn. *hic in princ.* poſt Bald. & Are.
inſtit. eo. col. 4. & Socin. *in d. rub. ff. eo.* & Iaſ. *in d. l. qui ſe debere* in-
ferentes ad materiam excludentẽ exceptionem, vt non videan-
tur excludere defenſionem conſequenter, & ſimplicem nega-
tionem, vt ipſemet Soci. tenet *in d. l. 2. in princ. errare, in rub. Inſtit.
eod. colum. 2.* de quo tamen, inf. dicam, & circa illud denegante,
quod large dicatur excipere, & proprie dicatur ſe defendere,
facit ratio, quia ſi non negaret interrogatus, ſed taceret, talis
taciturnitas contra ipſum, & in ſui damnum caperetur. *l. qui æta-
te. §. qui tacuit. ff. de inter. ac.* gloſ. *in ver. confeſſiones, in c. quoniam
contra. ſup. de proba.* & iſto reſpectu talis negans potius dicatur ex-
cludere aduerſarium, quam non admittere, & conſequenter
negantis, & ſic non entis erunt qualitates, in excludendo ad-
uerſarium, qui non excluderetur ſi reus non negaret: licet qui
negat agere dicatur, ſicut ille, qui patitur, & ille qui negat dici-
tur defendere, eſto quod nihil agat ita Bald. *in l. cum mulier. ff.
So. ma.* & Abb. *in c. dilectis. inf. eo. col. pen. ver. reuocat tamen* Bar. Ea
quibus infertur, quod Bart. *in l. vt mihi donares in fin. ſup. alleg.* non
bene loquitur, ſi ita generaliter eius doct. intelligeretur, ſed ſal-
nanda, & intelligenda eſt modo quo ſup. Ex prędictis etiam pa-
tet, quod exceptio intentionis, & facti non dicitur proprie ex-
ceptio, ex quo per eam non excluditur actor, ſed intentio tantũ
in facto conſiſtens, ſicuti dicitur de negatione ſimplici, & eſt
communis, opin. vt per Azo. *in ſumma. C. eo* & per Bald. *in l. per-
emptorias, col. 5. verſi. quæro nunquid. C. ſen. reſcin. non poſſ.* cum alijs,
ibi alleg. per Deci. *col. 3. ver. venio ad ſecundum* contra Abb. hic,
& ſequaces, & vide Lanfran. *in c. quoniam contra. in verbo exceptio-
nes. ſupra de proba.* nec obſt. *d. l. 2.* ibi intentionem alleg. per Abb.
quia reſponde, vt per Decium *hic*. Infertur etiam ad deciſio-
nem difficultatis, de qua ſupra dictum eſt, quod capiendo in-
tentionem ſolam & nudam atque ſeparatam ab actione, quæ
nunquam competijt neque competit quod exceptio intentio-
nis, & facti ſunt vnum & idem, & idem ſignificant, & hoc mo-
do procedunt gl. & deciſ. ſupra alle. concludentes exceptionẽ
intentionis & facti eſſe idem. Si vero capimus intentionẽ con-
iunctam cum actione, quod ſemper eſt quãdo actio competit,
vt dixi ſupra, & eſt text. *in l. 2. in princ. ff. eod.* tunc exceptio inten-
tionis differt ab exceptione facti ex quo ſecundũ terminos prę-
dictos exceptio facti nullam ex aduerſo pręſupponit actionem,
exceptio vero intentionis pręſupponit actionem in qua ſemper
ineſt & viget intentio, vt dixi ſupra poſt Decium *hic colum. 3. in
fin.* conſequenter non erunt vnum & idem, exceptio facti & in-
tentionis. Si vero de præſenti nulla competit actio, vt puta,
quia ſublata ſolutione vel acceptilatione, ſed bene competit in
præteritum, & in prin. & iſto caſu talis excep. non dicitur in-
tentionis vel facti, ſed dicitur propria & vera exceptio, vt per
Socin. *in rub. ſupra in l. 2. ff. eo.* & per Iaſ. *in d. l. qui ſe debere colum.
2. & 3.* & non poteſt dici iſto caſu exceptio intentionis, vel facti
contra Abb. *hic* & Paul. de Caſtr. *in d. l. 2.* ad quæ etiam bene fa-
cit *d. l. 2. in prin. ff. eod.* vbi dicitur exceptionem eſſe concluſio-
nem, vnde excludendo præſupponit eſſe illud, quod excludi-
tur, conſequenter dicetur, & notabitur ſecundum illud, quod
excludit, vt ſi illud erat in nudo facto exceptio excluſiua dica-
tur facti, ſi quod excluditur erat iuris, etiam exceptio excluſiua
dicatur iuris: ſi quod excluditur erat in intentione tantum, vt
ſupra declaraui, etiam exceptio excluſiua dicatur intentionis
tantum, ſi erat intentio iuncta cum iure etiam, & ipſa ita bapti-
zetur, vt ex ſupra adductis clare patet & no. prædicta, quia ab
alijs non ita declarantur. Quærit † vlt. Abb. vnde habuit ortũ 20
exceptio, refert Spec. dicentem habuiſſe ortum à iure diuino,
& tandem ipſe concludit, quod habuit ortum ab ipſa natura, ex
quo exceptio eſt quædam defenſio, vt per eum, ex cuius dictis
habes quod ius diuinum differt à iure nat. cuius contrariũ. not.
in c. 1. 1. diſt. in prin. vbi dicitur, quod lex diuina conſtat natura
no. *in c. 1. 5. diſtin.* vbi dicitur ius naturale comprehendi in ipſo
euangelio, conſequenter, in l. diuina. melius hoc no. *in c. non eſt
peccatum, verſ. hìs ita 6. diſt.* vbi dicitur ius naturale contineri, in
l. diuina, & euangelio, & hoc quod præcepta moralia, vt ibi de-
claratur melius, & clarius hoc habetur, *in c. fin. 9. diſt.* vbi in na-
tu. iure nihil aliud præcipitur, niſi quod Deus vult fieri, nihilq;
aliud vetatur, quàm quod Deus prohibet fieri, & ideo vnum, &
idem eſſe videtur ius natu. & diuinũ, reſpectu ipſius exceptio-
nis, & defenſionis, cum vtrumq; ius, in hoc conueniat, & inter
ſe non diſcrepent, vnde ſiue à iure diuino ſiue à iure na. proceſ-
ſerit ipſa exceptio idem dicendũ eſt, & idem ſequitur effectus,
de quo etiam inferius, aliquid dicetur, an naturali iure ſit indu-
cta. Secundo † incidẽter vult Abb. quod exceptio ſit defenſio, 21
& quod iſti termini inter ſe non differant, pro qua opin. aliqua
iura adducit *hic*, Dec. *col. pen. in princ.* & idem videtur ſequi Are-
tin. *inſtit. eo. in rub. col. 5. verſ. veniamus, ad ſecundum,* adducens tex.
in l. defenſiones. C. eod. in qua tamen lege ponitur dictio: ſeu ta-
men pro opin. iſta melius facit text. *in l. qui æquitate ff. de except. do.*
vbi qui æquitate defenſionis vtitur, tutus eſt exceptione doli.
quo fit, vt exceptio defenſio ſit, vt tenet, *ibi* glo. 1. quam appro-
bat Bar. & etiam facit tex. *inſti. eo. in prin.* ibi comparatas eſſe ex-
ceptiones, defendendorum reorum gratia, & ſic neceſſario in-
fertur, quod exceptio defenſio ſit, ad quod faciunt not. *in c. in-
tellex imus, ſup. de iud. & in c. cum inter. infra eod.* & vide quæ *ibi* di-
cuntur per Abb. in no. & ibi dicam, & facit *l. 1. § at prætor. ff. de
dolo ibi: vel exceptio qua ſe tueri poſſit*, prout etiam idem dicendum,
quia ipſa exceptio æquitate naturali introducta eſt, *d. l. qui æqui-
tate cum alijs, inf. alleg.* & æquitas naturalis dictat vnicuique lici-
tam eſſe defenſionem, & permiſſam. *l. vt vim ff. de iuſti. & iu.* quo
fit, vt exceptio, defenſio ſit, & licet gl. *in c. 1. de lit. conteſt. lib. 6.* per
illum tex. videatur ſentire contrarium, & quod in uno exceptio,
& defenſio differant, prout etiam videtur ſentire Felyn. *hic in
prin.* & Aret. *inſti. eo. col. 2.* & d. Soci. *in l. 2. in prin ff. eo.* inferentes,
ad materiam ſtatutariam prohibentem exceptionem, quod per
tale ſtatutum, non cenſeatur eſſe prohibita defenſio, tamen ad
prædicta reſpondet Geminia. *in d. c. 1. in glo. 3.* prout plene refert,
& declarat Dec. *hic*, ad quod etiam c. primum poteſt reſponde-
ri, ex not. per Io. And. *in nouella ibi ſuper glo. 3.* vt etiam referunt
ſcriben. *in d. c. 1.* & ideo teneas exceptionem eſſe defenſionem,
ex quo præparata, & inuenta attenta naturali æquitate ad tuen-
dum, & defendendum reos, vt ſupra. Tertio concludit Abb.
ꝙ exceptio, eſt cauſata, & inuenta iure na. quo vero ad formã,
eſt de iure ciuili, vt per eum, cuius opi. communiter tenetur, &
approbatur licet Barba. *in rub. eo. tit. in clem. col. 2.* teneat. quod
fuit inuenta de iure ciuili, non na. ſequendo tamen diſt. Abb.
quod etiam oſtenditur, quia exceptio nititur æquitate naturali
d. l. qui æquitate. & l. 1. vbi Bart. *ff. de vaca. mune. & inſti. eo. in prin.
ibi, iniquum eſt, & in l. 1. ff. de except. do. ibi, contra naturalem æquita-
tem, &c.* pro quo facit, quod dictum eſt ſup. cum exceptio de-
fenſio ſit, et ipſa defenſio iure nat. nitatur, & originem habeat
*d. l. vt vim. l. ſciam. §. cum aliter ibi omnes leges omniaque iura. ff. ad l.
Aquil. & in clem. paſtoralis ver. cæterum, de re iur. in clem.* ad quæ no.
per Bart. *in l. nemo poteſt. ff. de lega. 1. & in l. cum quis. C. de in. & fac.
igno.* hic dicimus tutum exceptione ſemper implorare poſſe iu-
dicis officium, vt per Bart. & ſcriben. *in l. 1. col. pen. ff. de iuriſdic.
om. iud.* & faciunt no. *in l. plane, & in l. fin. ff. de pe. hære.* & per Mi-
lit. *in repertorio ſuo in verb. exceptio.* Ad quæ bene veniunt dicta per
Aret. & alios Modet. *inſtit. de except. in rub. colum. 5. in fin.* volen-
tem † materiam productiuam, exceptionum eſſe æquitatem, 22
prout ſentit Azo *in ſumma iſtius titul. in fin.* quæ æquitas nedum
iure

Digitized by Google

iure prætorio inuatur,ſed etiam iure diuino, vt ſentit Specul. relatus *hic* ab Abb. & habetur, *in c. ſerpens de pœni. diſt.* 1. iuuatur etiam iure nat. vt ſup. item, & iure quandoque gentium, vel ciuili, vt ſtatim dicetur, cum & de iure ciuili æquitas reperiatur, *l. 1. ff. de inſti. & iure* & plene dixi puſt Moder. *in cap quoniam contra, ſupra de prob. in no.* de qua etiam materia exceptionis, quod introducta ſit etiam æquitate ciuili, haberor per Angel. *inſtitut. de excep. in princ. dico in rubr. col. 6. in princ.* licet obſtare videatur teat. *in d. l. 1. ff. de excep. do.* vbi per prætutem ſequentem naturalem æquitatem, contra rigoroſitatem iuris ciuilis, inuenta fuit exceptio doli, vt etiam dicit tex. *inſtitut. eod. in princ.* quo datur intelligi, quod non proceſſerit de æquitate ciuili, niſi diceres etiam de æquitate ciuili, comprobari, cum ſapiat defenſionem, quæ dicto iure ciuili, etiam procedit *dicta l. vt in vim dicto. §. cum aliter*, licet rigoroſitas contradiceret cum ea ſtipulatione dolo, vel metu facta competeret actio de iure ciuili, vt in dd. iuribus, & licet dicta exceptio doli inuentione à prætore proceſſerit conſiderata naturali æquitate, etiam dicamus approbari, & æquitate ciuili, quæ cum ſit ſcripta, rigori præfeeatur, vel dicatus dictum Angel. procedere in alijs, exceptionibus in quibus æquitas ſuadet, vt competat, & in quibus ius ciuile, non diſponebat contrarium, ſicut fecit ſuppoſitione meticuloſa, vel doloſa, vt in alijs, dicamus exceptionem competere etiam æquitate ciuili attenta, vt *l. placuit. C. de ind* & bene facit teat. *inſtit. eod. §. hac exempli cauſa, ibi quarum quadam, &c.* bene verum Bartol. *in l. ex hoc iure in ſin. ff. de iuſt. & iure* tenet contrarium volens, exceptionem eſſe de iure ciuili pro cuius opin. faciunt argumenta *hic*, adducta per Felyn. *colum.* 2. & per dom. Socin. *in rub. ff. eod. in ſin.* quæ etiam refert Dec. *hic in quæſt. ſin.* & Aretin. *vbi ſup.* ad quæ motiua Aretin. & Felin. *hic* reſpondent ea mente Bald. *in d. l. ex hoc iure* quæ reſponſio non ſatisfacit nec tollit argumenta, vt ipſe Dec. *hic* dicit, quod tu comprobare potes, quia etiam exceptio habens materiam à iure ciuili, cum tendat ad defenſionem de neceſſitate reſpicit illud primæuum ius naturale, quo vnicuique defenſio permittitur, conſequenter & exceptio, ſiue tunc fuerit nota ſiue poſtmodum inuenta fuerit de iure ciuili, *&* ideo ad Bartol. etiam argum. prædicta facta contra opin. Abb. reſponde formaliter, vt facit dom. meus Socin. *in d. rub. ff. eod. in ſin.* quem in hoc ſequitur Decius. *hic*, ex quorum dictis omnis communis conclu. eſt, quod eſſentialiter, exceptio ipſa inuenta, & cauſata fuit iure natu. & æquitate naturali dictante, vt *ſup.* dictum eſt. Nam ante ius ciuile ſicuti intentiones iuſtæ, & ipſa iuſtitia adminiſtrabatur, manu regia. *l. 2. in princ. ff. de origine iuris.* Pariter ante ius ciuile, & ante inuentas actiones ipſæ exceptiones, quæ cõpetebant contra intentiones illorum, qui iniuſte aliquid petebant expediebantur manu regia, vt ſentit dom. Socin. vbi ſup. & clarius *in rub. ff. verborum*, & ſequitur etiam Decius *hic* ex mente Imol. & dom. Anton. *in ca. quæ in eccleſiarum, in ſin. ſup. de conſtit.* & licet poſtmodum de iure ciuili, fuerint repertæ. & inuentæ actiones, vt notatur *in d. l. ex hoc iure & in l. 2. §. deinde ex his. ll. ff. de origine iu.* quæ actiones ſucceſſerunt in locum manus regiæ pariter & ipſæ exceptiones excluſiue dictarum actionum ſiue enim conſideremus tempus, ante inuentas actiones vbi iuſtitia manu regia expediebatur, certiſſimum eſt, quod etiam à fortiori exceptiones militabant, & locum habebant tanquam ſuffultæ naturali æquitate, aduerſus iniuſtas petitiones aduerſariorum ſiue etiam conſideremus tempus poſt actiones inuentas, & tunc idem quia omni æquitate, & iure ſuffultæ apparent, vt *ſup. & ad l. 2. in prin. ff. de orig. iu.*

23 † Aduertendum eſt nam ibi non dicitur, quod actiones ſucceſſerint, in locum manus regiæ, ſed bene probatur, quod ante ius ciuile populi regebantur, manu regia, vnde pone, quod per ius ciuile in aliquo caſu non ſit producta actio ſeu exceptio, ex hoc non infertur, quod manus regia, & conſequenter officium iudicis non haberet locum ſi eſſet caſus, in quo æquitas naturalis dictaret aliquid fieri, licet de iure ciuili, in hoc non repeeitetur, facta prouiſio, per not. ab Innoc. & Dom. Anton. *in d. c. quæ in eccleſiarum* cuius contrarium eſſet dicendum, ſi actiones ſucceſſiſſent in locum manus regiæ, quia ſi per actiones non eſſet prouiſum ceſſaret manus regia conſequenter, & officium iudicis, & quod dictaret æquitas naturalis, non haberet effectum, vnde bene actiones ſucceſſerũt in locum manus regiæ in his, in quibus per actiones prouiſum fuit, ſed in illis in quibus non fuit prouiſum adhuc dicendum videtur manum regiam, conſequenter & iudicis officium durare, & vigere, ad quæ in ſimili not. per Bartol. *in l. prima. § hac actio ff ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuerit verſi. ſecundo caſu principali.* Præterea manus regia poteſt capi pro iure, & ratione petendi pariter, & excipiendi, poteſt etiam capi pro iure exequendi, quod conſiſtit in ipſo actu, & ſic pro iuſſu & mandato, quod magis conſonat verbis. *d. l. 2. ibi omniaque manu à regibus gubernabantur*, & hoc etiam modo capiendo à fortiori procedit in ipſa exceptione fundata æquitate, vt *ſup.* vnde dubium non eſt, exceptiones ipſas ortum, & originem habuiſſe, ab ipſo iure naturali, & diuino, vt ſupra quæ ante ius ciuile manu regia, & officio iudicis miniſtrabãtur, poſt vero ius naturale, & poſt ciuile inuentas actiones dicendum eſt ipſas exceptiones cepiſſe formam & modum ab ipſo iure ciuili, & reſpectu ipſius formæ poſſunt dici quod ſunt de iure ciuili, & quod ab eodem denominentur, cum iure ciuili exceptiones non admittantur omni tempore neque in confuſo omnes, vt ſentit Aretin. *inſtit. eo. colum.* 5. & Socin. *in rub. ff. eod.* & Dec. *hic*: & communiter omnes, quod ego de facili admitto in his in quibus per ius ciuile prouiſum eſt: ſed ſi in aliquo nõ eſſet prouiſum, & æquitas naturalis dictaret exceptionem competere, & officium iudicis dari, vt *ſup.* dixi de manu regia, & officio iudicis: tunc dicerem, & inuentione, & formalitate talem exceptionem eſſe de iure naturali: ſuper quo cogita: An autem † 24 exceptio poſſit tolli per ſtatutum, vel per principem ſimiliter, & defenſio, dicas, vt per Decium *hic*: & per Socin. vbi ſupra & per Abb. Felyn. & Dec. *in tuo. inſ. de app.* per Felyn. & Decium *in cap. ex parte el 2. ſupra de offic. dele.* & per Felyn. *in cap. dilecti filij. ſup. de iud. not. in d. clem paſtoralis verſi. cæterorum*, & per Aleaand. *in l. cum multipliciter. ff ſo. ma* & per Dec. *conſi.* 28. *in primo, lib.* & ex iſtis ſit expedita rubr. noſtra.

REPETITIO IN CAP. DENIQVE. DE exceptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis crimino ſus, & infamis toleratur, quando, & in quib. caſibus poſſit repelli.*

2 *Infamia facti, vel iuris quando, & in quibus repellit teſtem ſiue conſideretur teſtimoniũ iudiciale ſiue extraiudiciale, & quid quando infamia prius erat occulta, & poſtmodum fuit detecta.*

3 *Reddere teſtimonium, an ſit publicum officium, vel dignitas.*

4 *Exceptiones contra teſtes quo tempore debeant proponi, & probari.*

5 *Teſtis non repulſatus in prima, an & quando poſſit repulſari in cauſa appellationis.*

6 *Teſtis omnino integer quis dicatur.*

7 *Intellectus iſtius c. in verbo macula.*

8 *Corpore vitiatus in cauſa criminali, an admittatur in teſtem contra clericum.*

9 *Sententia corporis afflictiua in alio iudicio, & inter alias perſonas quando faciat fidem.*

10 *Teſtis crimino ſus de iure canonico repulſatur probato crimine, eſto, quod de eo non fuerit conuictus, vel condemnatus.*

11 *Quid dicendum de iure ciuili.*

12 *Infamis qualiter quis efficiatur vt à teſtimonio poſſit repelli.*

13 *Accuſatus pendente accuſatione an poſſit teſtificari.*

14 *Item an poſſit petere honores, & dignitates.*

15 *Et quid ſi crimen opponitur exceptione.*

16 *Quo tempore ſit facienda probatio criminum obiectorum contra teſtes, ſiue concernant perſonas ſiue dicta.*

17 *In cauſa matrimoniali, an poſſit opponi contra teſtes etiam poſt ſententiam.*

18 *Sententia lata in cauſa matrimoniali, an tranſeat in rem iudicatã.*

19 *Poſt ſententiam an poſſit dici de falſo.*

20 *Exceptio contra teſtes an ſit dilatoria, vel peremptoria.*

21 *An ſola obiectio criminis repellat teſtem, vel neceſſaria ſit vltra obiectionem probatio ipſius criminis.*

22 *Intellectus tex. noſtri in ver. niſi prius.*

23 *Emendatus de crimine, an, & quando poſſit ferre teſtimonium.*

24 *Intellectus l. neganda. C. qui accuſare non poſſ. & aliorum iurium.*

Digitized by Google

25 *Emendatio criminis facta per teſtem an ſufficiat, quod probatur per ſacerdotem.*
26 *Sacerdos, an, & quando poſſit reuelare confeſſionem etiam de licentia confitentis.*
27 *Interrogatus de proprio crimine an cogatur reſpondere ſiue ſit teſtis ſiue iudex qui recuſatur ſiue quilibet alius.*
28 *Teſtis conuictus de crimine exceptiue, an, & quando poſſit puniri.*
29 *Et quid ſi crimen tangit cauſam, de qua principaliter agitur.*
30 *Intellectus iſtius text. in ver. ſi.*
31 *Crimen exceptiuè oppoſitum, & probatum contra aliquem, an, & quando ſit punibile, & qua pœna.*

DENIQVE. Diuiſio iſtius decretalis facta per Abb. congrua eſt non conſiderata eius deciſa, ſed ea quæ numerata diuidi poteſt commodius in quatuor partes in prima, poni-
1 tur deciſa, in reliquis tribus partibus, vt per Abb. Nota † primo, Panor. teſtem quantumcunq; toleratum poſſe repelli à teſtimonio ſi de crimine, aut infamia conuinci poteſt; quod dicit procedere, niſi fuiſſet toleratus tempore, quo depoſuit per *l. primam. C. de teſt.* quod dicit verum, de iure canonico: quid autem eſſet de iure ciuili, non determinat, ſed remittit ſe ad gl. *d. c. ſuper eo. ſup. de teſti.* ex cuius dictis habes, quod tolerantia in teſte reſpectu criminis, & infamiæ poteſt conſiderari, antequā teſtis deponat, quæ tolerantia non habilitat ipſum teſtem, vt tempore quo iurat, & deponit non poſſit repelli tanquam criminoſus, & infamis, de quo eſt tex. *hic.* & *in c. ſuper eo. el primo, & in c. teſtimonium. ſup. de teſti.* fortius etiam ſi teſtis depoſuit, & fuit contra eius perſonam proteſtatum prius per eum contra quem producebatur, etiam depoſitione, & publicatione facta poteſt contra ipſum probari, de crimine, & de infamia, quibus probatis repellendus eſt, vt plene no. *in c. præſentium ſupra de teſti.* vbi ponuntur duo alij caſus, vt *ibi* per Abb. & alios ſcriben. in quibus depoſitione, & publicatione facta, teſtis poteſt repelli, ex defectu habilitatis perſonæ. Item tolerantia criminis, & infamiæ in ipſo teſte poteſt conſiderari tempore, quo reddidit teſtimonium, quæ tollerantia videtur habilitare ipſum teſtem, ita quod poſt teſtimonium perhibitum non poteſt contra ipſum opponi de crimine, vel infamia: ex quorum probatione, eius depoſitio non videtur reddi inualida, de cuius dicti veritate dicas, vt hic, per Dec. in primo notabili, qui tangit difficultatem, an, & quando tolerantia purget inhabilitatem, & quando inducat diſpenſationem: de quo dicas, vt in locis hic allegatis per eum, & per Felyn. *i. c. 1. colum. 5. ſup. de treug. & pac.* & quando communis tolerantia proſit, & habilitet vide quæ pleniſſime accumulat Iaſ. poſt alios, *in l. Barbarius ff. de off. prato.* & quæ per Lap. *allegatione.* 88. & per Miliutum, *in verbo beneficium,* & per Felyn. *in cap. cum dilecta, & in c. ſuſcitatus, ſupra de reſcript. & in cap. ad probandum infra de re iud. & in cap. poſt ceſſionem ſup. de proba.* Quo verò ad dicta Abb. circa teſtem Dec. *hic* declarat, & limitat, cuius dicta fuere Felyn. *in cap. ad probandum, colum. 2. infra de re iud.* tamen pro veritate aduertendum eſt, quod in teſte cri-
2 minoſo, & infami, poteſt conſiderari dupliciter † ipſa inhabilitas, primo, quando eſſet infamis infamia facti, quæ infamia an, & quando repellat teſtem à teſtimonio, dicas, vt plene no. per Abb. Aret. & Fely. *in d. c. teſtimonium,* & per Alberic. de Roſa. *in tract. de teſt. in c. quando teſtes repelluntur, ratione criminis, vel infamia:* tamen quoad quæſtionem noſtram dictum Abb. non poteſt procedere, in tali infamia facti, quando eſt occulta per doctrinam Bald. *in d. c. teſtimonium, colum. 2.* quam refert & ſequitur Felyn. *in d. cap. ad probandum, colum. 2. ver. ſed caue* ex quo infamia facti, non poteſt eſſe occulta cum non ſit aliud, quàm vitę ſordes, & vilitas diuulgata: vnde crimen occultum, non infamat infamia facti, niſi poſtquàm eſt publicè detectum vt etiam refert, & ſequitur Dec. *hic,* ſi vero dictum Abb. intelligimus in infamia iuris: quæ occulta non habet repellere teſtem iuxta gloſ. *in l. cum lege. ff. de teſt.* quam magnifaciunt doct. *hic* allegati per Decium, & copioſius per Felyn. *in d. c. ad probandum, colum. 2. ver. intellige primo,* adhuc dictum Abb. non poteſt procedere, nam ſi de tali infamia iuris occulta ipſius teſtis deponentis, in iudicio, fiat fides iudicis teſtis redditur inhabilis, & eius teſtimonium, non valet per ea quæ not. *in l. 3. §. lege. Iul. ff. de teſti.* & eſt doctrina Imol. *in d. l. cum. l. in fin.* nec communis tolerantia prodeſt, vt dicit Abb. *hic,* ſi talis infamia iuris poſſit probari tempore obiectionis, vt ſentit Aret. *in d. l. cum lege in fin.* & Dec. *hic:* & clarius Dom. Felyn. *in d. c. ad probandum, colum. 2. verſi. ſecundo caue:* nam communis tolerantia non habilitat dictum teſtis infamis, deponentis in iudicio ſi infamia poſtmodum probatur coram iudice per doctrinas præallegatas, & communes, vnde doctrina Abb. *hic* poteſt ſaluari, quando de tali infamia teſtis iudicialis nō fuiſſet facta fides iudici, quia eſſet adeo occulta, quod de ea iudici non conſtaret: ita in puncto dicit Felyn. *in d. c. ad probandum col. 2. ver. ſecundo caue in fin.* alias ſi iudici fuiſſet facta fides de tali infamia: non procederet dictum Abb. ſed haberent locum dicta per Imol. & Aret. *in d. l. cum lege* & per Felyn. vbi ſupra & per Decium *hic.* Bene verum, doctrinam Abb. procedere etiam poſſe in teſtimonio extraiudiciali, vbi ſatis eſt, quod quis ſit bonæ famæ & reputetur habilis, ſecus in iudiciali, vt ſupra, & in extraiudiciali procedit gloſ. *in d. l. cum lege,* quam ita declarat *ibi* Imol. & Aret. & procedat text. *in l. 1. C. de teſt.* cum ibi plene not. per ſcriben. & per Decium *hic* & Felyn. vbi ſupra, & videtur eſſe de mente Abb. *in præalleg. ca. ſuper eod.* tamen in iſtis terminis non loquitur Abb. *hic,* ex quo loquitur de depoſitione, & teſtimonio iudiciali non autem extraiudiciali, & ideo non poteſt ſaluari niſi modo quo ſupra, vel niſi ſecundum not. *in præallegato. c. præſentium,* quando teſtis fuiſſet productus, & nihil fuiſſet oppoſitum neque proteſtatum, nec concurrent alia de quibus ibi, admittentia illum contra quem teſtis fuit productus, ad probandum de crimine vel infamia, vel niſi per teſtimonium illorum teſtium lata non fuiſſet ſententia, vt per Abb. *in d. ca. præſentium,* de quo dicam *infra in 2. not.* & in glo. & etiam aduertendum eſt, quod tolerantia ſupplet in geſtis iure officij publici, ſecus in geſtis iure priuato, vt eſt bona doctrina Innoc. *in c. cum dilectus* circa medium *ſupra de conſuetudine* cum alijs allegatis per Felyn. *in d. c. ad probandum. col. 2. ver. ſecundo inquantum* & per Bar. *in d. l. Barbarius in fin. in lectura* & ibi Bal. in teſte autem non eſt dare officium de publico, vt not. Innoc.
in c. nihil eſt in fin. ſupra de elect. licet † enim reddere teſtimonium 3
ſit officium publicum. *l. 1. ff. de teſti. l. ſed & ſi quis. ff. quemadmod. teſta aper.* tamē teſtis illud nō reddit ratione publici officij quod habeat & ideo nō tuetur à prętore, quin nō poteſt contra ipſum excipi vt ibi per eum: quo fit, vt cōmunis reputatio non proſit contra Abb. *hic,* & ideo eius dictum nō procedit niſi in caſibus prædictis, & niſi in caſu *d. l. 1. C. de teſt.* vbi ſuſtinetur teſtamentū quod reſpicit fauorem publicū cum publice intereſſit teſtem ſortiri effectum. *l. vel negare. ff. quemad. teſt. aper.* & gl. *in verbo, vtilitatē in l. Gallus. §. quod ſi n. ff. de lib. & poſth.* & ita ſentire videntur Moder. Papi. *in d. l. 1.* & Bar. *in d. l. Barbarius, in fin.* & Felyn. *in d. c. ad probandum, col. 2. ver. intellige primo,* de cuius. l. intellectus, & veritate, & an procedat in teſtimonio iudiciali, vel extraiudiciali tantum: dicas, vt ibi plene per omnes ſcriben. maxime mod. & per Imol. poſt Bartol. *in l. ad teſtium. §. cognitionem. ff. de teſt.* & ibi ſubtilius per Aretin. qui legit *d. §. cognitionem, in prin. d. l. ad teſtium:* in alijs, vero caſibus vbi publica vtilitas hoc non ſuaderet, communis tolerantia non prodeſſet contra Abb. *hic,* ad quod etiam faciunt no. per Bal. Pau. Alex. & alios, *in d. l. 1. C. de teſt.* & per Imol. & Are. *in d. l. ad teſtium.* vbi tenentes contra Bar. firmant, quod ad repellendū teſtem ſufficit probare teſtem eſſe infamem infamia iuris, & ita cum fuiſſe tempore teſtimonij, abſque eo quod probatur, quod tunc temporis habebatur pro tali: quia eo ipſo, quod propoſitū eſt crimen, ex quo dico teſtē eſſe damnatum: & conſequenter factum infamem, prǽſumitur, quòd pro tali habeatur: nec eſt opus iſtud allegare, vt etiam ſequitur Aret. *in d. c. teſtimonium colum. 10. ver. & quia ſuperius,* quod refert, & ſequitur Felyn. *in c. cum ordinem, col. 9. ver. quinta declaratio, circa fin. ſup. de reſcript.* quæ doctrina quoad infamiam teſtis non reprobatur per Aret. *in d. l. ad teſtium,* & per Iaſ. *in d. l. 1.* Quo fit, vt licet teſtis iudicialis fuerit reputatus habilis, & pro habili toleratus, tamen ſi poſtmodum coram iudice probetur infamia iuris, repellendus eſt, per not. *in d. l. cum lege* per Imol. & Aretin. *in fine,* dicentem iſtud eſſe melius, & verius, ſecundum quod ipſe ſcripſit, *in d. l. ad teſtium,* & meliùs quam ipſe
ſcripſerit, *in d. cap. teſtimonium.* † Secundo ex verbis text. ibi 4
probatio illorum criminum, &c. colligit Abb. quod exceptiones quæ dantur contra teſtes, ſunt probandæ ante ſententiam, ex quo ſententia eſt terminus exclusiuus dictæ probationis: quod dictum Panorm. extendit ad concluſionem, vt nedum ſententia ſit terminus excluſiuus, dictæ probationis, ſed etiā ipſa concluſio cum à pari, ſententia & concluſio procedant. *c. paſtoralis ſup. de cauſa poſ. & propri.* vbi Inn. de quo plene per Abb. & Mod. *in c. cum dilectus ſup. de fid. inſtrum.* vbi Moder. ponunt, in quibus

etiam

Digitized by Google

etiam diſſetant,& per Moder. *in l. admonendi. ff. de iureiur.* & dixi poſt alios, *in c. quoniam contra ſup. de proba.* in gloſſ. *in verbo productiones:* tamen in queſt. præſenti dictũ Abb. bene procedit quando exceptio reſpicit perſonam teſtis,& non dicta, vt intelligit gloſſ. noſtra, *in verb. per ſententiam.* & etiam Abb. *hic,* tunc enim exceptio ipſa concernens perſonam teſtium, opponenda eſt, ante publicationem atteſtationum, regulariter iuxta not. *in c.*
5 *præſentium ſupra de teſti.* vbi late ſcriben. Reſultat † tamen difficultas,& non leuis: an ſi talis probatio exceptionis cõtra perſonas teſtium fuit omiſſa in principali cauſa, poſſit probari in cauſa appellationis, in qua difficultate gloſſ. *hic, in verſi. ſententiam. in fin* videtur innuere, quod ſic, iuxta tamen terminos *d. c. præſentium* & hanc opin. ſequitur Abb. *hic, col. 3. in princ.* ſuper d. gloſ. & etiam Felyn. *hic, col. prima, ver. ſigna etiam* gloſ. pro qua opinione adducit illud non probatum probabo, &c. item adducit in cauſa, appellationis poſſe opponi omne illud, quod poterat opponi ante ſentẽtiam poſt lit. conteſt. in cauſa, principali: tamẽ ipſe Abb. reſtringit prędicta iuxta diſtinctionem, & ibi not. *in d. c. præſentium,* & hanc opin. ſequi videtur Dec. *hic, col. 4. ver. in fin* gl. per eadem fundamenta Abb. remittens ſe ad not. per ipſum *in rubr. inf. de ap.* dicens, quod ſi peteretur reſtit. in inte. omnia reponerentur, in priſtinum ſtatutum, & conſequenter à fortiori procederent magis explicite, & ſine diſtinctione eandem ſententiam tenuit Abb. *in c. ſuper eo. el primo. ſup. de teſti. in primo not. in ver. & idem poteſt dici*, vbi vult in cauſa appellationis contra teſtem crimina poſſe obiici,& Abb. *in ca. ex parte* adde idem tenet, & *in c. cum I. & A. inf. de reiud. col. 3. in fin. & col. ſeq* pro qua opin. tu adducas ſecundum dominos Neapolitanos, in deciſio. *d. conſi.* & Abb. text. in puncto *in ca. 2. in ver. teſtes etiam de teſti. lib. 6.* volentem ſecundum eos, in cauſa appellationis teſtes productos, in cauſa principali, poſſe repulſari, qui text. loquitur generaliter,& nedum reſpectu repulſæ tangentis dicta teſtium, ſed principaliter, repulſæ tangentis perſonas, vt patet ex illis verbis, ibi *ad probandos teſtes partis alterius, in cauſa principali productos,* & ibi *primo tantum in perſonas cuiuslibet teſtis.* & ibi *facta ſigillatim ſpecificatione criminum, & aliorum obiectorum, &c.* gloſſ. ibi melius hoc declarat quæ verba reſpiciũt perſonas,& non dicta. eſt bene verum, quod d. Andr. de Iſern. *in conſtitutione regni incipiente iuris peritorum, col. 2. in fin.* tenet contrarium, volẽs teſtes productos, in cauſa principali, non poſſe repulſari, quoad perſonas in cauſa appellationis, niſi iuxta terminos. *in d. c. præſentium* & adducit text. noſtrum, qui manifeſte hoc probat, & gloſſ. quæ etiam videtur iſtud probare dum allegat *d. c. præſentium.* vt etiam facit Abb. *hic:* & opin. D. Andr. ſequuntur compilatores deciſionum conſ. Neap. *in deciſ. 266.* adducentes not. *in c. licet, & in c. cum tua, & in c ſicut. ſupr. de teſtib.* quæ iura parum faciunt, quia loquuntur, in alijs terminis, vt *inf.* dicam pro qua opin. eſt gloſſ. *in d. c. ex parte,* adde volens repulſam contra perſonas teſtium, nõ poſſe fieri in cauſa appellationis, ſi non fuit appoſita in cauſa principali,& Areti. *ibi, col. pen.* adducit text. *in c. cum. I. & A. infra de reiud.* & gloſſ. *ibidem,* & concludit hanc opin. eſſe veriorem, & ſi fuiſſet facta pro primo, vt *ibi* per eum,& idem videtur Aret. *inſtit. de except. § appellatur, char. 5. num 39.* dicens, in cauſa appellationis, nõ poſſe opponi, tamen ad text. gloſſ. *in ver. iuramenta, in d. c. cum I. & A.* reſponde, vt per Abb. *ibi colum. 3. in fin & colum. ſeq.* vbi tenet illud quod tenuit *hic.* prout etiam in puncto iuris, prima opin. mihi videtur verior, non per tex. *in d. c. 2. in ver. teſtes,* qui iam recipiet commodum reſponſum *infr.* ſed ex adductis per Abb. *hic,* & ad text. noſtrum, & ad *d. c. præſentium cum ſim.* excludentibus probationem, & obiectionem poſt publicationem, poſt concluclusionem, & poſt ſententiam regulariter reſpõde, quod procedunt quando non fuit appellatum, ſecus autem ſi appellatum eſſet, per dictum Abb. *in d. c. ſuper eo.* & tenet gloſſ. *in ver. per ſententiam hic. in fin* & Henr. Boyc. *hic in 1 diſt.* poſt Hoſt. & per alias rationes *hic* adductas per ipſum Abbat. & ita teneas vltra Andr. de Hizer. Aret. & vltra dictam deciſi. *conſil. Neap.* Ex quibus habes declarationem, & limitationem ad. *c. noſtrum, & ad. d. c. præſentiũ,* quam poteris addere ad alias *ibi* poſitas per Abb. & Felyn. erit itaque concluſio. in cauſa appellationis poſſe repulſari teſtes quo ad perſonas productas in cauſa principali reſeruata diſtinctione *d. c. præſentium* videlicet, quod ceſſet ſuſpicio calumnię, & quod in primo iudicio non fuerit omiſſa animo calumniandi, vt dicit gl. *in ver. ſententiam,* & Abb. vbi & teli. qu. ſcriben. item intellige, vt declarat Abb. *in d. c. I. & A. col. 4. in princ.* per illum text. iunctã gl. cõcluſio iſta procedat quãdo quis in cauſa appellationis, vult repulſare excludendo tamen ſuſpicione malitiæ, alias in dubio non poſſet, & ita debet intelligi text. *in d. c. 2. de teſti. lib. 6.* quod not. non enim inconuenit, leges poſteriores declarari, & limitari per anteriores. *l. nam & poſteriores. ff. de legi.* & not. *in l. ſecundum in princip. ff. qui ſatiſd. cogan.* Ad quæ etiam vide notata per Bald. *in l. ſi quis teſtib. C. de teſti. colum. fin. in princ.* & iſta intelligentia ad. *d. c. ſecundum de teſtib.* probatur, ex illo text. *in fin.* vbi expreſſe excludit cauſam malitiæ, poſſet etiam ille text. euitari, vt non loquatur, in cauſa appell. ſed in principali, quia ibi non apparet ſententiam latam fuiſſe, & cum peruit ad curiam, & Papam deuolui aliter, vel ante ſententiam diffinitiuam, & teſtes producti ſuper principali poſſunt repulſari, non autem *ibi* dicitur, quod ſit hoc in cauſa appellationis, & iſtud videtur ſentire gloſ. *fin d. c. 2.* & illa verba in principali cauſa intelliguntur, id eſt, in negocio principali, &c. quod videtur ſentire *ibi* gl. *in verb. productos,* & verus intellectus illius. c. eſt, vt procedat in cauſa prima, non in cauſa appell. vt dicetur, *in d. deciſ. 266.* Quæ concluſio magis clare procedit, quando in cauſa principali fuiſſet petita repulſa, & non cõceſſa, prout tenet Ang. *in d. conſti. iuriſperi* & Aret. *vbi ſup.* in gl. *in d. c. cum I. & A.* & not. *in præall. deciſ. conſil.* vbi in ſimili adducunt Dec. Bald. *in c. 1. § item ſi vaſallus, de controuerſia inueſtituræ,* dicentis, quod quando reus, non fuit admiſſus ad probandum tunc non obſtat didiciſſe teſtificata, etiam ſuper directo contrarijs, de quo plene *in ca. fraternitatis. ſup. de teſti.* quæ etiam concluſio à fortiori procedit, quando in cauſa appellationis quis vellet repulſare teſtes ex capite falſitatis, ex quo corrupti falſum depoſuerunt: nam talis repulſa de facili admittitur per not. *in l. fin. in fin. C. de fide inſtr. & in cap. 1. ſupra de procur.* & in hac gl. noſtra quod etiam voluit D. And. *in d. conſtit. iuriſperit.* & ad hoc bene veniunt not. in præal. *cap. ſicut & in c. licet, in cap. cum in tua ſupra de teſti.* & quæ *in c. licet cauſam. ſupra de probat. & in c. cum venerabilis infr. eod.* & prout dicunt Modern. *hic,* exceptio quæ datur contra perſonas teſtium, debet eſſe ſpecifica, vt per Bar. *in l. 1. in fin. C. de teſti.* cum alijs hic adductis per eos. Ad quod vide do. de Ro. in nouis *deciſ. 36 alias in tit. de accuſat prima. in deci. 39. alias in titu. de libel. oblat. prima, &c.* limita tamen, vt dixi concluſionem prædictam, niſi talis exceptio fuiſſet omiſſa malitioſe: nam tunc non poteſt opponi in cauſſa appellationis, ita Abb. *hic, colum 3. ver. aduerte tamen,* quem ſequitur Felyn. *colum. 1. ver. dum dicit* & Abb. Dec. *colum. 4. in fin.* & facit gl. *in ver. ſentẽtiam,* ibi potuit eſſe, quod iſta ignorabit, declarando tamen, vt per Decium poſt Abb. & alios, *in c. licet cauſam, in 6 not. ſupra de probat.* † Tertio eſt text. ibi, *cum ſicut canonica inſtit.* not. Abbat. 6
quod ad hoc, vt teſtis omnino dicatur integer, opus eſt, quod ſit omnino immunis ab his, quæ in text. enumerantur, quæ remiſſiuè ipſe Abb. declarat prout etiam facit Archid. & Gemi. *in c. teſtes. 2 quæſt. 7.* & ad longum qualitates prædictas declarat Alber. de Roſa. *in tractat. de teſt.* & Bart. *in ſuo tractat. ſimili.* & de qualitate teſtis vacillantis, per Bart. *in l. eos. ff. ad l. Corn. de falſis,* & per Tindar. *in tractat. de teſte vacillante,* & poſt Abb. & alios, dixi *in c. quoniam contra. ſupra de proba.* de quibus etiam qualitatibus plene habetur in locis hic allegatis per Abb. ad quem adde text. *in l. optimam, & ibi not.* per glo. & doct. *C. de contrahen. & commit. ſtipul.* & gl. *in verb. idoneos,* & ibi ſcriben. *inſtitut. de inutili ſtipul. § item verborum,* vbi ponitur, quis teſtis dicatur omni exceptione maior, & quis dicatur idoneus, & quis dicatur omnino integer, de quibus etiam per repeten. poſt Bart. & alios, *in l. admonendi ff. de iureiuran.* † Secundo Abb. vult quod text. 7
noſter *in verb. macula,* poteſt intelligi dupliciter, primo, de macula animi, conſequenter & criminis, ſecundo de macula corporis, primus intellectus videtur eſſe magis amicus litteræ ex quo text. non reſtringitur, vti fit in 2. *intellectu.* de quo *infra* dicetur, & verb. *cum ſicut veniat ad præcedentia,* aſſignando rationem ad dictum, poſitum in princip. vbi habetur quod crimina oppoſita contra teſtes ſunt probanda ante ſententiam, aſſignatur ratio in *ver. cum ſicut*, quia teſtes debet eſſe, &c. quæ ratio conuenit dicto, & textus non reſtringitur hoc modo intellectus, & conſequenter nihil erit ſuperfluum, cum in verſi. *nam ſicut,* opponantur exempla ſeu ratio dicti primi, quò fit vt talis intelligentia ſit melior quam alia, & videtur approbare Decius *hic.* pro qua intelligentia videtur eſſe text. *in d. cap. teſtes,* vbi eadẽ, & ſimilia verba ponuntur. Et illa verba. ſine manifeſta macula quæ etiã ponuntur hic exponuntur *ibi* per Dom de

Digitized by Google

Gemin. ſcilicet macula criminis manifeſti. Et eandem expoſitionem facit Archi. *ibi, col. 3. circa finem in ver. maculam*, ex quibus verificatur iſte intellectus, qui licet in ſe verus videatur, & planus, tamen obſtare videtur verbum manifeſta. Si enim relatio facienda eſt ad crimen, vt ſentit iſte intellectus ſequeretur, quod teſtis criminoſus non poſſet repelli niſi crimen eſſet manifeſtum, quod eſt contra Communem, & contra ea quæ ſupradicta ſunt, vbi concluditur ſufficere crimen contra teſtem eſſe probatum, eſto quod manifeſtum non ſit, & ſufficit, quod crimine ſit conuictus, vt *in c. teſtimonium, & in d. c. ſuper eo.* & in tex. noſtro niſi caperes manifeſtum reſpectu eius temporis, quo ſit deductum, & probatum in iudicio, quia tunc manifeſtum dicitur iuxta notata *in c. veſtra. inf. de cohabi. cler. & 2. q. 1. in ſumma*, & ſic exponeretur manifeſtum, id eſt, detectum, & non occultum, quæ ſaluatio non poteſt ſtare, tum, quia reſtringeret rationem: tum etiam quia intelligenda eſt ſecundũ auctoritates contentas in rationem ſuper quibus ratio fundatur, de quibus infra quæ auctoritates requirunt maculam manifeſtam ab initio, non poſtquam eſt probatum, item quia de probatione criminis dictum fuit in princip. text. & in primo dicto. item quia ſi conſideratio ſit poſt probationem, tunc omne crimen erit manifeſtum, vnde non erat opus expreſſam mentionem facere de macula manifeſta, ſi conſideratur tempus poſt probationem. item talis intelligentia nedum reſtringit tex. & literam, ſed etiam ad tex. noſtrũ non eſt communis, ex quo cõmuniter text. iſte intelligitur de macula corporali, per quem cõmunem intellectum text. iſte reſtringitur, vt procedat quando tantum agitur de crimine, & non ciuiliter ſecundum quod declarat *hic* Felyn. *in princ.* & Dec. *colum. 2. in 3. notabili.* item reſtringitur, vt procedat quando agitur contra clericum ſecundum Io. Andr. & Abb. *hic*, pro quo intelle-
8 ctu facit: quia ad teſtificandum contra clericum † in cauſa criminali, non admittitur corpore vitiatus, vt ille qui propter vitium corporis repelleretur, ab ordinibus. Cum in cauſa criminali contra clericum tales teſtes requirantur: quales ad ſacerdotium eligi debent, vt notatur, *in c. ipſi apoſtoli in c. ſeq. 2. q. 7. & in c. fin. ſup. de teſti.* & in aliis locis hic adductis per Felyn. Ex quo infertur ſecundum hunc communem intellectum, & ſi opponitur crimen per viam exceptionis contra clericum in teſtem productum, quod tale crimen non poſſet probari per teſtem corpore vitiatum, & habentem maculam corporis. Ex quo talis non poſſet promoueri ad ordines, quod eſt ſatis, & nimis reſtringere iſtum tex. vt contra clericum productum in teſtem exceptiuè non poſſit probare crimen, niſi per teſtes ita qualificatos, quod eſt contra deciſ. Gemi. *in d. c. ipſi apoſtoli, col. 2. ver. oppono de c. 1. literis*, dicentis, quod quãdo clerico opponitur crimen in modum exceptionis non procedit text. *in d. c. ipſi apoſtoli*, & iſto caſu admittuntur in teſtes laici, & fœminæ, & procedit text. *in c. tam literis ſup. de teſti.* quæ opin. videtur comprobari per text. *in d. c. tam literis.* & per glo. *ibi* Abb. & reliquos ſcriben. & ſequitur etiam Felyn. *in d. c. de cætero verſic. fallit ſecundo*, & faciunt quæ in ſimili habentur *in c. ſuper his inf. de accuſa.* & ex hoc infertur, quod intellectus communis nõ videtur eſſe verus ad iſtum text. ex quo terminus macula, non debet exponi de macula, & vitio corporis, per rationem prędictam, ſed exponi debet de macula animi, & criminis, vt exponit Archid. & Gemi. quæ expoſitio videtur neceſſaria cõtra communè intellectũ, ex quo hic agitur, de probãdo crimina exceptiue, ad quod probãdum teſtes non debet eſſe ita qualificati, vt ſonat communis intellectus, niſi magis ſubtilius conſiderares, quod prædicta eſſent vera, & procederent quando teſtes producũtur ad probandum crimen exceptiuè oppoſitum contra clericum productum in teſtem, quia tunc tales teſtes producti ad probandum tale crimen non debent eſſe ita qualificati, ſed admittuntur etiam laici, & fœminæ, vt dicit Gemi. *in d. c. ipſi apoſtoli.* prout etiam admittuntur ad probandum crimen nedum oppoſitum contra teſtem, ſed etiam cõtra principalem exceptiuè *tamen* vt *in d. c. tam literis cum ſi.* & iſto modo intelligendo literã. macula debet exponi pro macula criminis, & animi, non pro vitio corporis. Sed intellectus iſtius decretalis non eſt iſte, ſed alius videlicet, quod teſtes producti contra clericum principaliter accuſatũ de crimine, debent eſſe ſine macula. Nã ſi maculati ſint non erunt idonei, & poterunt repulſari, & ideo vt teſtes producti cõtra clericum principaliter accuſatum de crimine ſint idonei, & integri, & vt non poſſint repulſari, vltra alias qualitates debent eſſe ſine macula ſcilicet corporali ſecũdum communem intellectũ, nomẽ enim macula potius conſideratur, reſpectu corporis, quã reſpectu animi, vt *in c. 2. ſup. de corpo. vitia.* ſicut, & difformitas *cap. fin. eo. tit.* qui intellectus hoc modo declaratus bene procedit, pro quo facit verbum manifeſta, quod proprie reſpicit maculam corporis, quæ repellit ab ordinibus, cum talis deformitas repellat regulariter, & nõ vitium corporis, deformitatem non inducens, vt *in tit. de corp. vitiat.* quæ qualitas manifeſte nõ eſt neceſſaria in crimine, quod ſufficit probari licet manifeſtum non ſit, vt dicunt omnes hic, & ſupradixi, & ex hoc communis intellectus videtur ſanus, & verior, nec obſtat quod dicunt Felyn. & Dec. *hic*, de non bibente vinum, quia repellitur, ex quo non aptus ad conficiendum ſacrificium. ſed bene aptus erit, ad teſtificandum, ex quo talis macula non inducit manifeſtum vitium, vt *hic* requiritur. Nec obſtat, quod in ver. *cum ſicut ponatur*, ratio ad dictum principale: nam eſto, quod hoc ſit verum, vt dicit glo. in ver. *cum ſicut* quæ per hoc erit expedita. Tamen non inconuenit, quod illa ratio reſtringatur tantum ad dictum. cum ea ratio ſit generalis, ſequitur, quod per dictum nõ eſt reſtringẽda, vt eſt doct. Barr. communiter approbata *in l. regula §. ſi quis ff. de iur. & fact. igno.* ſicut è contra dictum generale reſtringitur per rationem particularem *l. cum pater. §. dulciſsimis ff. de le. 2. cum ſi.* & ita intelligendo communi intellectui nihil obſtaret niſi tantum, quod reſtringeretur in illis verbis manifeſta macula. quando agitur contra clericos de crimine, quod minime inconuenit attentis rationibus, de quibus ſupra. Ad quod etiam facit quia in text. non ſimpliciter aſſignatur ratio, ſed adducitur vna cũ auctoritate canon. vnde ſecundũ canones ad quos fit relatio eſt intelligenda *auth. ſi quis in aliquo documento. C. de edru cum ſim.* & in canonibus continetur, de macula corporali. *d. c. ipſi apoſtoli d. c. ſeq. c. ...* Ad quod etiam text. iuncta gl. *in c. clericus. 2. q. 7.* vbi corpore vitiati non admittuntur ad teſtimonium, quem adducit Are. *in d. c. teſtimonium col. 3 ver. 2. multum.* Nec obſtat expoſitio facta per Arch. & Gemi. *ad d. c. teſtes.* quia ibi procedere poteſt, ex quo prius non erat dictũ de crimine vt erat in hoc tex. Nec habet habere text. *in c. fi. ſup. de teſti. & in d. c. ipſi apoſtoli. & c. ſequ.* & alia iura volentia, quod contra clericũ in criminali non admittitur ille qui non poteſt ordinari, cum à pari procedere videantur ordinatio, & depoſitio, quia dico hoc non procedere in quo requiritur manifeſta macula, quæ non verificatur in nõ bibente vinum, vt *ſupr.* Item non in omnibus debet procedere iſta æquiparatio, ſed in illis in quibus aliter non reperitur diſpoſitum, vt eſt gloſſ. not. *in ver. condemnatus, in l. ſacrilegij ff. ad l. Iul. pecul.* & text. iuncta gloſſ. *in l. de ætate. §. nihil. ff. de interro. acti.* Et ex hoc tollitur illud de parificatione quæ non in omnibus debet procedere, nec obſtat quod laicus in teſtem non admittitur, quia talis qualitas cõtra clericum expreſſe reperitur prohibita *d. c. ſuper eo.* quod non eſt in bibente vinum, &c. Quarto Abb. colligit ex tex. ibi alio tempore coniuncti, &c. quod ſententia † corporis afflictiua facit fidem in alio iudicio, & inter a- 9
lias perſonas inducendo, vt per eum adducentem ſimile de lepra. Ad quod text. conſimilis, *in d. c. teſtimonium*, vbi Abb. *col. 2. ver. vnum nolo omittere.* idem firmat dicẽs, quod infamia ſemper comitatur, infamatum apud omnes perſonas, & inhæret infamato taliter, quod nunquam eum relinquit, allegat not. per Innoc. *c. qualiter, & quando. el 2. col. fin.* & conſil. Feder. idem ſequitur Aret. *in d. c. teſtimonium, in 4. not.* & Imol. *hic*, in not. & ſuper gloſſ. 2. quæ hoc probat ſecundum eum in illis verbis, ſine alia probatione, ſi hoc conſtaret: & idem Imol. *colum. 3. verſic. item not. quod in c. ex parte* adde. *ſupr. de teſtib.* Ad quod facit totus titulus. *ff. de his, qui not. infa. & C. ex quib. cau. infa. irrogat.* & facit etiam deſcriptio, & diffinitio infamiæ, de qua aliquid. *ſupra.* & per Archid. *in c. ipſi apoſtoli. 2. quæſt. 7.* & per Bart. & alios. *in l. 1 in princ. ff. de his, qui not. infam.* facit etiam quod dicitur de obiectu, qui datur in perſonam electi, qui probatus ſemper nocet, & reſpectu obiicientis, & reſpectu aliorum. *c. ſuper eod. ſup. de elect. cum concor.* Et dicetur aliquid infra poſt gloſſ. fin. quæ omnia faciunt, ad not. per Alexan. poſt Bartol. & alios, *in l. ſæpe ff. de re iudic.* quem allegat Dec. *hic*, & ex prædictis inferre poteris, ad declarationem, & limitationem, illius tituli *res inter alios acta. Cod.* vt non procedat in pœna infamiæ, & ſententia afficiente perſonam, etiam inferre poteris ad declarationem, & limitationem *legis, & an eandem. ff. de exceptio. rei iudic.* & notatorum ibi, per doctor. Pro qua opinione facit, quod dicimus de excom-

Digitized by Google

excommunicatione, & cenſuris quæ ſemper comitantur cenſuratum, nedum reſpectu perſonæ ad cuius inſtantiã, fuit cenſuratus, & excommunicatus, ſed etiam reſpectu aliarum perſonarum *c.1 cum ſimi.de except.lib.6.* Vltimò Abb. *ex ver. ſi.* notat teſtem conuictum de crimine non eſſe puniendum pœna ordinaria: An autem puniri debeat alia pœna, ſe remittit ad notata per eum *in c.2.ſup de ordi.cog.* Dec. aliqua dicit poſt Imol. *in vltimo notabili,* & etiam aliquid in gloſſ. *fin.* Tamen, quia Abb. *in d.*gloſſ. *fin.* hoc etiam tangit, & Felyn. *ibi* multa accumulat. dicam *ibi* poſt ipſos, vbi declarabitur verus intellectus iſtius
10 decretalis. Glo. ſuper ver. *accuſari, in fin.* concludit † quòd teſtis criminoſus de iure canonico probato crimine poteſt repulſari, eſto quod de crimine non fuerit conuictus, vel condẽnatus, vt videtur ſentire litera noſtra hic, & clarius habetur *in d.c.s. teſti-*
11 *monium.* & *in d. cap. ſuper eod.* de iure vero ciuili, ſolum † crimen non repellit teſtem, ſed neceſſe eſt quod de crimine fuerit cõdemnatus, & conſequẽter infamis effectus, *per l.3 § leg.Iul ff de teſtib.* & *ibi* gloſſ. *in verb. impuberes, in fin.* ſentiens hanc differentiam, quæ opinio eſt canonizata. 4. *quæſtio. 3. §. item lege Iuliæ.* quam opinionem ſequitur *hic,* Imol. ſuper iſta gloſſ. & Abb. *in d.c. ſuper eod.* dicentes, ius canonicum ſeruandũ in foro canonico ius vero ciuile in foro ciuili & in terris ſubiectis imperio, idem Imol. *in d.c. ſuper eod. in fin* dicit etiam ius canonicum ſeruandum in foro ciuili in terris ſubiectis eccleſiæ argumentum notatorũ, *in c 2.de arbi.li.6.cum concor.ſup.* & hanc differentiam ſenſit gloſſ. *in d c. ſuper eo.* & Bart. *in tractat. de differentijs, inter ius ciuile, & canonicum. colum.5.ver. nota etiam* & clarius, *colum.13.ver. item differunt,* tenuit etiam Aret. poſt Abb. *colum* 3. & poſt alios doct. in præallegato. *cap. teſtimonium.colum. 3. verſic. 2 fuit opin.* & *colum. 4. ver.* & *hanc ſuam opin.* ex quibus infertur ſecundum Abb. *in d.c. ſuper eod.* quod licet ciuilis ſit canonizata in decretis, ſi tamen contradicit canoni, non eſt ſeruanda in foro canonico, & hoc ideo, quia Gratianus incorporãdo legem ciuilẽ decreto, non potuit præiudicari canoni, cum ad hoc non haberet poteſtatem iuxta not. *in c.2. ſupra de reſcript.* & *in l.1. ff. ſi cer. petat.* & per Aretin. *colum. antepen. in c. in præſentia. ſupra de probat.*
12 † Bene verum, licet de iure ciuili regulariter non ſufficiat crimen ad repellendum teſtem, ſed neceſſaria eſt condemnatio, vt *in d.§ lege Iulia.* tamen hoc fallit in pluribus caſibus ibi oor. in quibus abſque eo, quod quis ſit condemnatus tamen repellitur à teſtimonio ſi infamia notatus fuit, & ita declarat Imol. *in d.c ſuper eod.* & Aret. *in cap. 1. colum. 6. infra de accuſat.* & melius Felyn. *in d. cap. ſuper eod colum 2. ver.* & *an ſit verum,* & magis clare ponit ipſe Felyn. *in d.c. teſtimonium, colum. 3. verſ. 2. declara* quibus in locis adducit ea quæ hic adducuntur per Dec. *colum.* 4. *in princ* & etiam alias deciſiooes ſequendo doct. Imol. *in d. cap. ſuper eo* & licet iſta ſit communis opin. tamen Ioan. de Anania *in d c.1. ver. verum autem de accuſat.* tenet, quod de iure ciuili neceſſario non requiritur condemnatio, ſed ſufficit, quod ſit cõuictus per gloſſ. *in d § lege Iulia.* & *in l. qui iudicio ff de accuſat.* vbi etiam Bart. tangit, & videtur gloſ. *in ver in vinculis, in d. §. lege Iulia. 4. quæſt. 3.* & ad tex. *l. athletas § calumniator ff. de his qui not. inf.* reſpondet procedere, quoad effectum, de quo ibi, quia ſola probatio criminis non facit quèm infamem iofamia iuris, eãdem ſententiam contra communem magis clare tenuit Albe. de Roſ. *in ſuo tract. de teſte, in capite quando teſtes repelluntur ratione criminis, colum 6. ver. ſed pro declaratione,* dicens talem differentiam inter ius canonicum, & ius ciuile non eſſe veram, adducit
13 text. & rationem, *in cap. fin. ſupra de teſtib.* item † quia ferre teſtimoniũ, eſt dignitas, & accuſatus, de crimine, licet non ſit conuictus repellitur à dignitatibus. *l. reus delatus. ff. de mune.* & *hono.* item quia confeſſus de crimine conſequitur infamiam de iure ciuili. *l.1. ff. de his qui no inf.* melius probatur, *in l. quoniam.* & per gloſſ. *in l 1. ius ſuſtium eodem titu.* item quia pugnans cum beſtiis efficitur infamis, abſque aliqua condemnatione, & ad. *§. l. Iulia. l. 3. ff. de teſtib.* reſpondet verum eſſe, quod damnatus publico iudicio, repellitur, tamen *ibi* non negatur, quominus etiam non damnati repellantur, vt patet per exempla ibi poſita, tu pro veritate dicas ius canonicum, conſiderare ſolum crimen, quod probatum repellit quem à teſtimonio, eſto, quod non fuerit de crimine prius accuſatus conuictus, vel condemnatus, vt probat litera noſtra, & habetur *in c. ſuper eo,* & *in d.c. teſtimonium, cum alijs accumulatis* per ſcriben. *in d locis,* & per Deciò *hic,* & etiam per Abb. *in primo notabili,* detecto enim crimine, & probato ius canonicum repellit, oon conſiderato an prius infamia teſtis fuerit detecta, vel occulta, vt dictum fuit *ſupra in notabilibus,* ius vero ciuile diſponit, quod teſtis infamis repellatur, *dict. §. lege Iulia.* cum his quæ not. per Bartol. & alios, *in l. cunctos populos. C. de ſumma trinit.* & *fide cathol. colum 4. verſicu. nono oppono,* & plene notatur, *in dict. cap. teſtimonium,* quo ſtante reſultat alia difficultas, quando quis efficitur infamis ad effectum, vt repelli poſſit à teſtimonio, quod pluribus modis declarant, *in dict. §. lege Iulia.* & ponuntur multi caſus ſpeciales, in quibus quis efficitur infamis abſque eo, quòd fuerit condemnatus, & conſequenter repellitur à teſtimonio, & inter alios caſus ponitur, quando quis cepit pecuniam ob teſtimonium dicendum in quo ſufficit, quod ſit conuictus, nec neceſſaria eſt cõdemnatio, qui etiam caſus ponitur per Gratianum, vbi ſupra, in decretis, qui caſus eſt ſpecialis, & in reliquis firmat regulam, vnde ex illo textu & exemplo non poteſt argui contra communem, vt omni caſu ſufficiat, quòd quis ſit conuictus, vt ſenſit Bartol. *in d. l. ii qui iudicio,* quem refert, & ſequitur Decius *hic.* & Ioan. de Anania vbi ſupra talis enim intelligentia non eſt vera cum ſit caſus ſpecialis, & enumeratur *ibi* inter alios caſus ſpeciales, qui in contrarium faciont regulam vulgar. *§. quod liquide. leg. penult. ff de pen. legat.* & ad conſequentias non ſunt trahendi, vulg. *leg ius ſingulare,* & *leg. quod vero contra ff. de legib.* qui caſus ſpecialis habet rationem, cum tale crimen tangat cauſam ſecundum Decium *hic,* & Felynum *vbi ſupra* ſed ſecundum Aretin. & melius, *in cap. licet cauſam, ſupra de probat. column. 12. verſicul prima eſt,* etiam ſi non tangeret cauſam, procedit illa littera, ex quo corruptus fuit in alia cauſa, & ſemel periurus in teſtificando, debet perpetuo repelli. *dict. capit. teſtimonium,* contra quem corruptum inducitur ſpeciale de iure ciuili, vt licet regulariter ad repellendum teſtem criminoſum, requiratur ſententia, & condemnatio, tamen quando fuit corruptus etiam in alia cauſa ſufficiat, quod de hoc ſit conuictus, quo fit, vt ille textus ita declaratus, qui adducebatur contra communem per Barto. Ioannem de Anania Albetic. de Roſa. & per alios in locis, de quibus ſupra, probet manifeſte communem concluſionem, per locum à ſpeciali nec habet obſtare, ſi diceretur, quod inter caſus ſpeciales etiam connumeratur, quando quis damnatus eſt iudicio publico, ita quod tamquam infamis repellitur à teſtimonio. *dict. §. leg. Iulia* & *in decretis, 4. quæſtio. 3 §. l. Iulia.* vnde cum conſideratur, vt caſus ſpecialis, ex eo non debemus facere regulam. Nam dico hæc probari, in fine *illius. §* vbi dicitur infamem repelli à teſtimonio: & inter alios modos incurrendi infamiam, vnus eſt, vt condemnetur, vt ibi dicitur etiam quoad effectum repellendi à teſtimonio, attamen nos habemus plura iura volentia infamiam propter crimen regulariter non incurri, niſi ſequuta ſententia *dict. leg. 1. dict. §. calumniator.* conſiderando dictum, & rationem. *leg. infamem ff de public. iudic.* cum concord. ex quibus colligitur regula de iure ciuili ſolam criminis non inducere infamiam, niſi ſententia ſequuta; dico regulariter, cuius contrarium eſt de iure canonico, ſola probatio repellit: de iure ciuili neceſſaria eſt condemnatio, vt *in dict. iuribus.* cum condemnatio faciat infamem, & in conſequentiam repellat, iure vero canonico ſola probatio. Vlterius conſiderandum eſt, quod de iure ciuili infamia incurritur pluribus modis, quandoque ipſo iure, & ipſo facto abſque ſententia, & condemnatione, vt declarat Bartol. *in leg. 1. ff. de his, qui not. infam.* poſt gloſſ. & iſto caſu vera erit concluſio, quod talis infamis repellitur à teſtimonio etiam de iure ciuili, eſto, quod non fuerit condemnatus per textum *in dict. §. l. Iulia.* volentem infamem repelli, vnde ſatis eſt, quod ſit effectus infamis ipſo iure, & ipſo facto abſque ſententia, vt declarat Aretin. *in d.c.1. col. 6. infra de accu* & Imol. & Felyn. *in d.c ſuper eo.* & *in dict. cap. teſtimonium,* & Decius *hic,* adducentes. *l. palam. §. quæ in adulterio ff. de ritu nu* tu adducas exempla poſita, *in dict §. l. Iulia.* & alia poſita per Bartol. *in d. leg.* poſt gloſſ. *ff de his, qui not. infam.* In quibus ipſo iure, & ipſo facto incurritur infamia abſque ſententia, & hoc ideo, quia in illis lex conſiderauit factum tantum, & non ſententiam. *l. § quæ in adulterio in fine,* exceptis autem caſibus prædictis infamia, non incurritur, niſi per ſententiam, & condemnationem, vt *in dict l athletas §. calumniator,* maxime in illis verbis, ita demum notatur infamia, & ibi neque enim ſufficit conſiderando, dictum, & rationem, iunctis nota. per gloſſ. *in verſicu. canonica, in capitulo ſtatuentes de reſcript. libro ſexto, in principio. &c.* & niſi fuerit iudicatus non ſit infa-

Digitized by Google

infamis, vt *in l.1.ff. de his, qui not. infam.* §.1. quo fit, vt cum de iure ciuili infamia non incurratur propter crimen, exceptis caſibus ſpecialibus, de quibus ſupra, niſi per ſententiam, & condemnationem, quod teſtis criminoſus nõ repellitur, niſi effectus ſit infamis per ſententiam, & condemnationem, *d. §. calumniator*, iuncto *d. §. l. Iulia.* ad quæ faciunt not. *in l. ictũ fuſtiũ. ff. de his, qui nota. infam.* vbi ponitur, quando quis efficitur infamis, ipſo iure, vel per ſententiam. Ex quibus patet communem concluſionem eſſe veram, & quod ius canonicum, in hoc differt à iure ciuili declarando, vt ſupra item de iure ciuili, ſolum crimen non facit aliquem infamem, niſi in aliquibus caſibus ſpecialibus in quibus abſque ſententia, & condemnatione, efficitur infamis, & conſequenter repellitur à teſtimonio, in reliquis vero regulariter non efficitur infamis niſi per ſententiam, & condemnationem: & conſequenter non repellitur à teſtimonio niſi condemnatus ſit, ex quibus habemus reſoluta argumenta Ioan. de Auan. & Alber. de Roſa. facta contra communem, & habes quando intelligatur *d. §. l. Iulia. & d. §. calumniator*, & alia quæ loquuntur in caſu ſpeciali, in quo de iure ciuili quis efficitur infamis abſque ſententia. Nec obſtat, quod ferre teſtimonium ſit dignitas, vt dicebat Alber. per tex. *in cap. præceptum. 32. quæſt. 5.* Nam in text. largo modo capitur dignitas, quæ denotat fidem, & veritatem, & ideo dicitur teſtimonium ferre eſſe generoſæ dignitatis ſcilicet propter fidem, quæ teſti adhibetur, non autem ibi capitur dignitas propriè, & ſtrictè de qua *in l. 1. ff. de his, qui not. infam. in l. 1. C. de dignit. lib. 12.* vbi Bartol. & ideo text. *in d. l. reus delatus* procedit, in vera, & propria dignitate, quæ infamibus denegatur, *regula infamibus. de regul. iuris. lib. 6.* non autem de dignitate honorifica, quoad teſtem, quæ dicitur honorifica reſpectu fidei, & veritate, & ita declarat illum text. *in d. c. præceptum.* idem Alber. *in d. tractat. & capite, colum. 3. in princ. & ad d. l. reus delatus* poteſt reſponderi, ex his quæ dicit ibi Bartol. allegando Innocent. *in c. accuſatum. in-*
14 *fra de ſimon.* quod † accuſatus, non poteſt petere honores infra annum propter ſuſpicionem, &c. ſecus † ſi crimen obiicitur
15 exceptiue, tunc enim poteſt petere etiam exceptione pendente, ita in caſu noſtro cum contra teſtem crimen exceptiuè opponatur, vnde pendente exceptione non debet repelli, & ex iſto habetur declaratio, ad. *cap. fin. ſupra de teſtibus.* vt procedat accuſatione pendente, vt littera dicit. ſecus ſi crimen obiicitur exceptiuè, ex hoc tollitur illud de dicto text. qui procedit de iure canonico non ciuili, etiam accuſatione pendente, vt ſupr. illa enim pendente accuſatus, non poteſt eſſe teſtis, ſed ſi contra teſtem, vel alium opponitur crimen exceptiue, exceptione pendente bene poteſt eſſe teſtis, ſicuti poteſt habere honores, & dignitates, vt per Imol. *in d. c. accuſatum*, & Bartol. *in d. l. reus delatus*, & faciunt dicta per me ſupra, *in 3 notab.* Poſſet etiam ad. *dict. l. reus delatus*, reſponderi, ex notatis per Innocent. *in d. c. accuſatum, in fin.* vt procedat, quando eſſet diffamatus, quod modo non examino, quia præcedens ſolutio bona eſt. Non etiam obſtat, *cap. finale de teſtibus.* & quæ ibi notantur, ex quo loquitur in caſu ſatis ſeparato, vltra ſuperius dicta, in quo contra clericum accuſatum de crimine, in teſtem non debent admitti, niſi illi qui non poſſunt repelli, ab accuſatione, & ſuſceptione ordinum, prout in ſimili dicit text. *in c. ipſi apoſtoli. 2. quæſt. 7.* & dixi *ſupra* poſt Abb. *in 3. notab.* Ad aliud quod dicit de confeſſione per quam fiunt infames de iure ciuili. Reſponde ex not. per gloſſ. & alios *in d. l. ictũ fuſtium*, pariter, & de illo qui pugnat cum beſtiis, ex quo ſunt caſus in quo incurritur infamia, abſque ſententia. *d. l. lege Iulia.* ad reliqua reſponde, vt ſu-
16 pra. † Gloſſ. in ver. *exhibendo in fin.* declarat quo tempore facienda ſit probatio criminum obiectorũ contra teſtes, de quo plenius dicas, vt not. *in d. authent. ſi dicatur* per gloſſ. Bart. & alios, & in corpore authent. vnde ſumitur, vbi tangit Bartol. & Ange. & plene notatur per ſcriben. in præallegato. *cap. præſentium*, & pleniſſime per Imol. Abb. poſt alios, & per Aretin. in gloſſ. in verb. *notabiles, in cap. ex parte ada. ſupra de teſtibus.* Ex notatis in dict. locis habes, quod quandoque probatio fit ſtatim, & incontinenti, vt *in d. authen. ſi dicatur*, & in corpore vnde ſumitur declarando, vt per gloſſ. ibi in verbo ſtatim, quandoque infra terminum, datum à iudice. *dict. cap. licet*, quandoque ante publicationem, *dict. cap. præſentium*, quandoque tempore quo diſputatur, quandoque etiam vſque ad concluſionem, & ſententiam, vt dicit littera noſtra, quandoque etiam poſt ſententiam, in cauſa appellationis, vt plene dixi ſupra in notab. Ex quibus gloſſ. noſtra poteſt ſaluari, reddendo ſingula ſingulis, nec meretur reprehendi, vt facit Decius *hic*, ex quo gloſſ. non ignorabat diſpoſitionem text. noſtri, vt habetur, in gloſſ. ſequen. ſed habuit conſiderationem, ad alios caſus. Ex qua gloſ. habes quod iudex arbitrio ſuo poteſt ſtatuere terminum parti opponenti contra teſtes ad probandum crimina oppoſita, vt habetur, *in cap. licet cauſam*, allegato per gloſſ. *ſupra de probat.* & ita pluries in actu practico vidi ſeruari, licet quandoque ſtatuta municipalia ſuper hoc prouideant diffiniendo tempus, intra quod tales oppoſitiones, & exceptiones, ſunt probandæ. Quę prouiſio ſtatutaria ſeruanda eſſet per iura vulgar. & communia. Gloſſ. *in verbo per ſententiam* ibi, *cap. cum venerabilis*, habes ex ea, quod exceptio oppoſita contra perſonas teſtium, probanda eſt ante ſententiam, ſed illa quæ opponitur, contra dicta coniuncta falſitate, & corruptione, poteſt obiici vſque ad annum vigeſimum, ex quibus habes declarationem, ad hanc noſtram decretalem, quæ non procedit, quando opponitur contra dicta teſtium, qui arguuntur de falſitate, & corruptione. Nam tunc etiam poteſt opponi poſt ſententiam, nec valet ſaluatio poſita per Decium *hic*, dicentem, quod exceptio contra teſtes oppoſita quo ad dicta probanda eſt ante ſententiam ad effectum, vt teſtes repellantur, ſed vt puniantur de falſo bene poteſt opponi poſt ſententiam, & in iſtis terminis procedat. *capit. cum venerabilis infra eodem.* cum ſuis concord. Quæ intelligentia, & ſaluatio non procedit, ex quo. *dict. cap. cum, venerabilis in verſi. ac non ſolum ante ſententiam, & in verſic. cum falſorum teſtium prætextu lata ſententia vſque ad. 20. annum valeat retractari* expreſſe, vult talem oppoſitionem fieri poſt ſententiam ad effectum retractandi ſententiam, non autem ad puniendum tantum teſtes de falſo, vt ſentit Decius, idem habetur, *in cap. licet cauſam, ſupra de probat.* vbi poſt ſententiam probatur contra teſtes nedum ad effectum puniendi ipſos de falſo, ſed etiam ad retractandum ſententiam, & ibi plene ſcriben. ad idem text. *in cap. ſicut ſupra de teſtibus.* & ibi Abb. quod tenet etiam Panorm. *hic, colum. 2. verſic. oppono, & videtur, & colum 3.* ſed circa hoc quæro vbi ad hoc adducit alia iura, & faciunt notata per ſcriben. omnes, *in l. admonendi. ff. de iureiur.* & nota. *in l. qui agnitu ff. eod* & per totum *titu. C. ſi ex falſ. inſtrument. & l. diuum ff. de re iudic.* Et quæ dixi ſupra *in 2 not.* ex quibus patet dictum gloſſ. noſtræ eſſe verum, vt iſta decretalis procedat in exceptione oppoſita contra teſtes in perſonas ipſorum, non autem quando opponitur contra dicta cum falſitate & corruptione. Nec obſtãt verba poſita, in princ. text. nam ad il-
la reſpondet Decius *hic*. † In eadem gloſſ ibi. § *huic ita reſpondetur*, habes in cauſa matrimoniali perpetuo poſſe opponi con- 17
tra teſtes etiam poſt † ſententiam, ex quo iſto caſu ſententia 18
non tranſit in rem iudic. Abb. *hic, colum. penult. ver. ſed circa hoc* dicit concluſionem gloſ. procedere ſiue opponatur contra dicta teſtium cum falſitate, & corruptione, vt fuit dictum ſupra, ſiue etiam opponatur contra perſonas, vt hic, per eum inferẽtem, quod exceptio contra perſonas, poteſt opponi in cauſa appellationis, pariter opponi poſt ſentẽtiam in caſibus in quibus ſententia non tranſit in rem iudic. iuribus hic per eum allegans, & per eundem *in cap. ſicut nobis in fin. ſupra. de teſtib.* Imol. *hic*, dicit gloſſ. debere intelligi ſecundum not. *in d. cap. ſicut nobis.* ad quæ ſe remittit. Decius vero, *colum. 4. ver.* in gloſſ. *per ſententiam* dicit, in cauſa matrimoniali ſententiam tranſire in rem iudic. quando non arguitur falſitas, ex quo vitium in perſonam videtur remiſſibile conſenſu partium referẽdo, ſe ad notata, *in cap. iurauit, ſupra de probatio.* cuius conſideratio non videtur bona, ex quo ſentit ſententiam in cauſa matrimoniali tranſire in rem iudicatam, quando non arguitur falſitas, quod eſt reſtringere communem concluſionem, & iura dicentia, talem ſententiam non tranſire in rem iudicatam, & eſt contra text. & rationes ibi poſitas quare non tranſeat in rem iudicatam, quæ ita militant in defectu, & obiectu qui datur contra perſonas teſtium ſicut in illo, qui datur contra dicta, dico cõtra text. *in capit. lator ibi volentes igitur matrimonia, &c. infra de re iudic.* & ibi late ſcriben. plura ad id accumulantes item eſt contra not. *in cap. licet, ex quadam in fin. ſupra de teſtib.* & contra communem opinionem poſitam per Abbat. & alios *in dict. cap. iurauit*, diſponentem vitium ſententiæ, in cauſa matrimoniali non eſſe remiſſibile conſenſu partium, vt ipſemet Decius idem tenet ibi, in matrimonio, licet quo ad alios caſus dubitet, & ideo doctrina Abba. *hic* eſt vera, vt concluſio gloſſ. procedat,

Digitized by Google

cedat, tam in exceptione oppoſita contra dicta, quam in oppo-
ſita contra perſonas teſtium in cauſa matrimoniali, quæ non
tranſit in rem iudicatam, & ideo repulſa ſemper poteſt fieri ſi-
cut dicimus in alijs cauſis, in quibus ſententia tranſit in rem iu-
di. in quibus repulſa poteſt fieri in cauſa appellationis, vt late
19 dixi. *ſup. in ſecundo not.* poſt Abb. *hic.* † In ea glo. *ibi. l. vltim. C. de
fid. inſtrum.* habes, quod de falſo poteſt dici poſt ſententiam,
ſi tale crimen non fuit oppoſitum in prima inſtantia, & ita pro-
cedat text. *in d. c. cum venerabilis*, cum ſuis concor. ſecus ſi in pri-
ma inſtantia crimen falſi fuit oppoſitum, & non probatum, &
ſententia lata tranſiuit in rem iud. quia nõ fuit appellatum, iſto
enim caſu vlterius non poteſt dici de falſo, ex quibus habes li-
mitationem *ad. d. c. cum venerabilis cum ſim.* de quo ibi per doct.
& *in d. l. fin. C. ſi. inſtr.* & per ſcriben. *in d. c. præſentium. ſup. de teſti.*
& erit magna limitatio ad *c. licet cauſam. ſup. de probat.* de quo et-
iam ibi per ſcriben. & per dominum meum poſt Benedic. de
20 plumbi. *in l. qui agnitn. ff. eod.* † In eadem gloſ. ibi *peremptoria, &
dilatoria* vult gloſſ. quod exceptio contra teſtes poteſt dici per-
emptoria item, & dilatoria, & iſtud diuerſis reſpectibus, vt de-
clarat Abb. *hic, colum. 2. in fin. ver. oppono.* & videtur remittens ſe
ad not *in dict. cap. ex parte ada* ibi, plenius iſta poſuit, & idem fe-
cit Abb. *in dict. cap. præſentium* in primo nota. idem tenet Imol.
hic, in dict. c. ex parte ada vbi Areti. & adducas quæ ponit Felyn.
hic, colum. 1. ver. dum dicit gloſſ. & Decius, *colum. 4. in fin. verſicu. in*
gloſſ. *per ſententiam*, & per Aret. *inſtit. de except. in rubric. char. 6.
numer. 33.* In eadem gloſſ. ibi *potuit eſſe, quod iſta ignorabat*, de cla-
ra, vt per Abb. *hic, colum. 3. ver. aduerte tamen ad vnum*, & vt facit
Felyn. *colum. 2. ver. dum dicit* Abb. & Decius, *colum. 4. verſicu. fin.*
de quo per Felyn. vltra hic allegata per iſtos, *in capitulo cum Io-
annes Eremita. colum. 10. & ſequent. infra de fid. inſtrument.* In fine
glo. concludit exceptiones contra teſtes poſſe opponi in cau-
ſa appellationis, de quo per Abb. *hic, colum. 3. in princip.* & per
Felyn. *colum. 1. ver. ſigna etiam* gloſſ. & Decium, *colum. 4. verſicul.
in fin.* gloſſ. & per Aretin. *in dict. capitu. ex parte ada colum. penult.*
de quo pleniſſime dicas, vt dixi ſuperius *in ſecundo notab.* vbi
habes qualiter, & in quo caſu concluſio gloſſ. & Abb. proce-
21 dat. † Gloſſ. in verbo, *cum ſicut in fine*, concludit, quòd teſtis
non repellitur propter obiectionem tantum criminis, ſed ne-
ceſſe eſt, quòd obiectio probetur. Decius *hic, colum. 5. in prin-
cip.* dicit ſufficere obiectionem abſque probatione, ex quo
propter ſuſpicionem, abſque alia probatione teſtes repellun-
tur, dicens, ita diſponere text. noſtrum. pro cuius opinione vi-
detur facere text. *in dict. cap. præſentium.* vbi ſola obiectio conſi-
deratur; item facit, quia ſuſpicio conſideratur, vt repellatur à
teſtimonio, patet, quia pendente accuſatione non admittun-
tur in teſtem, & hoc propter ſuſpicionem, vt *in cap. fina. ſupra de
teſtibus & in capitu. 1. 2. & 3. tertia quæſtione vndecima. & in l. negan-
da. C. de accuſat.* bene facit textus in ſimilibus. *in l. reus delatus. ff.
de muner. & hon.* tamen concluſio gloſſ. mihi videtur vera, ex
quo textus noſter fundat ſe nedum ſuper oppoſitione, ſed ſu-
per probatione oppoſitionis ibi, probatio illorum criminum
exhibenda eſt, & licet text. poſtmodum dicat teſtes debere eſ-
ſe ſine ſuſpicione, tamen ex hoc non infertur, quòd ſuſpitio
ad repellendum teſtem reddatur valida ex ſola oppoſitione,
quia vltra oppoſitionem neceſſaria eſt probatio propter quã
teſtis merito redditur ſuſpectus, ita quòd repellitur à teſtimo-
nio, vt dicitur in princip. litteræ noſtræ, per quod declaratur
illud, poſitum infra in verb. *ſuſpicione*, vt facta probatione, ex
qua reſultat ſuſpicio, tunc non admittatur: ſuſpicio enim pro-
bata repellit, vt ſimilis textus dicit *in leg. 3. §. 1. & ſequent. & in
l. ob carmen ff. de teſtibus.* Nec obſtat, quòd res efficitur manife-
ſta poſt probationem, vt dicunt Modern. *hic*, pro quo nota. *in
capitul. veſtra. infra de cohibitat. cleric. & mulier. & in capit. 1. in ſum-
ma 2. quæſtione prima.* quia verum quando probatio eſſet cla-
ra, & lucida contra quam nihil poteſt opponi, quin ex ea non
repelleretur: ſed quando non eſt clara, ſed talis quæ inducit
ſuſpitionem, tunc non facit rem manifeſtam, ſed arbitrio iu-
dicis erit ex ea ſuſpicione repellere vel non: ſed ſi ſola ſuſpi-
tio allegatur abſque aliqua probatione certe nunquam repel-
leret, vt ad ſenſum patet, & ad prædicta facit text. *in capit. teſtes.
4. quæſtione tertia.* & probat hoc iſta littera, in vltimo verſiculo,
dum vult quòd de criminibus obiectis de quibus fuerunt cõ-
uicti vel confeſſi, teſtes non puniuntur, & ſic non ſufficit ob-
iectio, quòd clarius oſtenditur per textus. *in præallegato capitu-
lo teſtimonium.* ibi, *vel nuuc, per exceptionem conuincuntur*, & ſimi-
lis textus. *in capitu. ſuper eo.* ibi, *dummodo conuincantur, ſupra de
teſtibus.* per quæ iura patet ad repellendum teſtem non ſuffice-
re oppoſitionem ſolam, ſed etiam requiri probationem: ad
idem eſt text. *in capitul. licet cauſam. ſupra de probatione in verſiculo
ad reprobandum.* & ibi Doct. & text. *in capitu. cum venerabilis, in-
fra eodem* ibi, *veritate comperta.* pro qua concluſione facit ex
quo nõ ſufficit dicere allegare, & opponere, niſi dictum pro-
betur. gloſſ. in verb. *dicitur in l. 1. in princip. ff. ſi quadrupes pauperi-
em feciſſe dicatur.* textus bonus in *capitulo dilecti. infra eodem* ibi,
exceptio debet opponi, & probari, ibi *oppoſita. & probata*: & facit il-
lud vulgatum, quòd excipienti qui in exceptione actor eſt, in-
cumbit onus probandi, *l. 1. ff. eodem. l. in exceptionibus. ff. de proba-
tionibus.* cum alijs vulg. & ita vidi eſſe communem obſer-
uantiam, & obſeruari in actu practico, nec obſtat text. *in capit.
præſentium.* quia declaratur per alia iura ſuperius allegata vo-
lentia vltra obiectionem requiri probationem, vt declarant,
& ſentiunt doct. *in dict. cap. præſentium.* vnde teneas opinionem
gloſſ. reiecta opinione Decij, ex quo ſuſpicio debet eſſe cauſa-
ta à crimine probato, nec ſufficit ſola obiectio, vt ex præalle-
gatis patet, & facit gloſſ. *in ver. confeſſi, infra eodem* faciunt etiam
notata per Innocent. & alios *in capit. ex parte. Ada, præallegat.* &
quæ Alberic. *in tractat. de teſte, in cap. quando teſtes repellantur ra-
tione criminis, colum. 7. in princip.* Non obſtat, *cap. fina. ſupra de te-
ſtibus.* cum alijs, ſupra in contrarium allegat. quia illa accuſatio
dum pendet, inducit probationem ſuſpicionis, & ideo tam-
quam maleuolus, & odioſus repellitur, & ſuperſedetur quo-
uſque terminetur accuſatio: quod procedit, quando pendet
accuſatio, ſecus, ſi pendet exceptio, vt dixi ſupra, ex mente
Bart. *in dict. l. rem delatam*, & Innocent. *in dict. cap. accuſatum. in-
fra de ſimon.* & ad *dict. l. rem delatam* dic, quòd illa ſuſpicio repel-
lit ab honoribus, quia cauſata ex accuſatione, ſecus, ſi exce-
ptiuè, vt dicebam ſupra, in ſecunda gloſſ. & dum littera no-
ſtra conſiderat ſuſpicionem, intelligi debet de ea quæ cauſa-
tur vel ex accuſatione, de qua conſtat, vt *in dict. capit. fina.* cum
ſimilibus, vel de ea quæ cõſtat per probationem inducentem
ſuſpicionem, vt ſupra dictum eſt, & licet pendente accuſatio-
ne repellatur à teſtimonio, hoc inductum eſt, quia illa accu-
ſatio inducit ſuſpicionem abſque alia probatione valida, vt
repellatur de iure canonico: vnde in contrarium erit regula
communis, & ſecundum *d. l. rem. delatam.* impeditur pendente
accuſatione à petitione dignitatis propter ſuſpicionem cauſa-
tam ab ipſa accuſatione, quæ etiam pendens infra annum hũc
operatur effectum, quòd vtique trahendum eſt minime ad
conſequentias, & in iſtis caſibus non repellit ſola allegatio ſu-
ſpicionis, ſed accuſatio eſt quæ probationem illius ſuſpicio-
nis, te inducendo hæc operatur, & ea deficiente probatio ſu-
ſpicionis neceſſaria eſt, & ratio *dict. ca. fin ſupra. de teſtib.* colligi-
tur ex *cap. 2. 3. & ſequen. tertia quæſtio. 11.* Gloſſ. in verb. *innocentes.*
ibi, vt dictum eſt in notula proxima, declara intentionem glo.
oppoſitionem, & ſolutionem eius, & per Abb. *hic, colum penul.
verſicul. oppono contra §. quod ſi ſola.* Qui tenet, & ſequitur intel-
lectum gloſſ. quem etiam poſuit gloſſ. præcedens poſita verſi.
confeſſi, volens conuictum vel confeſſum de crimine repelli à
teſtimonio, niſi prius ſe innocentem probauerit, hoc eſt, niſi
pœnitentiam egerit, per quam pœnitentiam, & emendatio-
nem dicitur purgari, & efficitur habilis ad teſtimonium red-
dendum in cauſſa ciuili, vt dicit gloſſ. *in verb. confeſſi*, & eſt text.
in præallegato cap. teſtimonium. vbi hoc idem tenet Abbas & reli-
qui ſcriben. Et licet ad tale contrarium formatum per gloſſ.
dentur aliæ ſolutiones per quas varij reſultant intellectus ad
textum noſtrum, vt dicit Imol. & Abb. *hic*, tamen iſte intelle-
ctus communiter tenetur, vt per Abb. *hic*, impugnantem alias
ſolutiones, & intellectus, & per Abb. & ſcriben. *in d. ca. teſtimo-
nium.* per gloſſ. & ſcriben. *in cap. ſi apoſtoli ſecunda quæſt 7.* cum
alijs allegatis per Felyn. *colum. 2. in fin.* & per Decium *colum. pe-
nultima in princip.* qui clarius exponit oppoſitionem gloſſ. & e-
ius ſolutionem, & intellectum hunc ad textum noſtrum, con-
tra quem arguit *de capitu. innocens. 22. quæſtione 4.* & tandem dat
alium intellectum dicens, † quod illa verba litteræ noſtræ ibi, 22
niſi prim. &c. non veniunt ad limitationem dicti de quo in
princip. verſicu. *quod ſi.* ſed ſunt verba de per ſe, & debent ſta-
re ſeparata, nec ſunt cõiungenda cum dicto eo, quoniam ſunt
verba contenta in auctoritate Stephani *hic*, adducta per Cœ-
leſtinum tertium auctorem huius decretalis, de qua auctori-
tate habetur *in cap. 1. & 2. tertia quæſtione vndecima.* & ſenſus lite-

ræ erit

Digitized by Google

tæ erit ſecundum eum, vt criminoſi teſtes appellantur à teſtifi-
cando, ſicut repelluntur ab accuſando, vt loquitur auctoritas
Stephani conſiderando eam in parte, non in totum, videlicet
vt repellantur, ſi criminoſi ſunt, & non conſiderat eam in limi-
tatione ibi, niſi prius, &c. Quod modo aliquo ſtare nõ poteſt,
quia tota hic refertur, & non in parte, quæ etiam intelligentia
licet videatur applaudere verbis litteræ, tamen quo ad textum
noſtrum, procedere non poteſt, ex quo auctoritas Stephani
de qua *in d.cap.1. & 2.* loquebatur in accuſato tantum non au-
tem in conuicto vel confeſſo, vt patet per *dict.cap.2. & per cap.3.*
ſequens incipiens neganda d.3.quæſtion.11. & patet per *l.neganda.C.*
qui accuſare non poſſunt, quæ lex eſt canonizata *in dict.cap.3.tertia*
quæſtione 11. vnde cum *in d.l.neganda, & in dict.cap.2. & 3.* vbi po-
nitur auctoritas Stephani, dicatur, quòd accuſatus tantum
non poteſt accuſare, niſi prius probauerit ſe Innocentem de
crimine, de quo fuit accuſatus, bene illo caſu procedit, quod
dicit Decius, ex quo ibi accuſatus non erat conuictus vel con-
feſſus: & ideo, vt poſſit alium accuſare, neceſſe eſt, quòd prius
probet ſe innocentem de illo crimine, id eſt, quòd illud num-
quam commiſerit: non enim habet probare iſto caſu innocen-
tiam, per pœnitentiam ſeu emendationem, ex quo in caſu di-
ctæ legis, neganda, locum habere non poterat, cum illo iure
pœnitentia & emendatio nõ eſſet cognita, idem, & alia ratio-
ne, quæ etiam militat in auctoritate Stephani, de qua *in dicto*
capitulo ſecundo, ex quo ibi ille erat tantum accuſatus, non au-
tem conuictus vel confeſſus, & ideo ly, terminus, innocens,
debet capi pro eo qui non deliquit, nec crimen illud commi-
ſit, nec poteſt intelligi de probatione & purgatione per pœni-
tentiam, quia iſta præſupponit crimen verum, quod non erat.
in dicto capitulo ſecundo, quia tantum accuſatus, non autem con-
feſſus vel conuictus, at in text. noſtro aliter dicitur videlicet,
quòd conuicti vel confeſſi repelluntur à teſtimonio, ad quod
adducitur auctoritas Stephani, & aliorum Pontificum in vim
rationis ad probandum dictum præcedens eo, quia confeſſio-
ni conuictorum vel confeſſorum crimen, nõ eſt credendum,
niſi prius ſe probauerint innocentes. probando ergo ſe inno-
centes eorum confeſſioni, & teſtimonio credendum eſt: illud
autem certum eſt, quòd non poſſunt probare, ſe innocentes,
id eſt, quòd nunquam crimen commiſerint, vt ſentit Decius
ex quo de crimine, iam fuerunt conuicti vel confeſſi, vt dici-
tur in text. & non appellauerunt, vt dicit Abb. *hic* quo fit, vt de
neceſſitate ly, terminus, innocentes, debeat intelligi median-
te pœnitentia, & emendatione, vt proprie eſt in puncto, dicit
text. *in dict.cap.teſtimonium.* & alia iura ibi adducta per ſcriben.
& per Felyn. *hic*, & alios, & dicam infra, vnde hic à Cœleſtino
adducitur auctoritas Stephani, & aliorum pro ſimili redden-
do ſingula ſingulis, ſecundum diuerſitatem terminorum, non
autem, quod vere illa auctoritas Stephani loqueretur in con-
feſſo vel conuicto, vt ſunt termini iſtius decretalis, in verſicul.
quod ſi ſola: auctoritas enim Stephani loquebatur in accuſato
tantum, qui non erat neque conuictus, neque confeſſus, qui-
bus qualitatibus remotis, bene accuſatus probare poteſt, ſe
innocentem, id eſt, nunquam deliquiſſe, nec illud crimen cõ-
miſiſſe: ſed in caſu noſtro, ſecus, quia ſumus in confeſſo vel cõ-
uicto de crimine, de quo non loquitur auctoritas Stephani, &
ideo in talibus non cadit illa probatio innocẽtiæ, id eſt, quod
nunquam crimen commiſerit, quum iam de illo fuerit conui-
ctus vel confeſſus, & ideo illa verba, niſi prius probauerint ſe
innocentes, non poſſunt intelligi de tali innocentia: intelligẽ-
da ergo ſunt de innocentia cauſata per emendationem & pœ-
nitentiã, vt dicitur *in dicto capitulo teſtimonium*, & ibi per Abba.
colum 2. ad quod facit *cap.ferrum, 50.diſtinct. & cap. teſtimonium.*
in primo dicto, ſupra de teſtib. vbi criminoſus poteſt ſe purgare, &
purgando dicitur etiam innocens ad effectum, vt poteſt eſſe
teſtis in cauſa ciuili vel criminali ciuiliter mota, & ſic etiam in-
nocens dicitur, mediante pœnitentia facta, & ex hoc tollitur
obiectio Modern. *de cap.innocens. 20.quæſtione quarta, & de dicto*
capit.2. & 3.tertia quæſtione 11. nam ſecundum diuerſitatem ca-
ſuum, diuerſo modo capitur, nec inconuenit, quod ſecũdum
ſubiectam materiam, terminus innocens, aliter capiatur in ac-
cuſato, tantum volente ſe purgare de quo loquebatur aucto-
ritas Stephani, & aliter capiatur in conuicto vel confeſſo de
crimine, volente ſe purgare ad effectum perhibendi teſtimo-
nium validum, de quo loquitur text. noſter, vt in ſimili dici-
tur *in l.ſecunda.ff.de off.proconſul. & in l.ſecunda.ff.de iuriſdictione*
omnium iudicium, cum ſimil. prout etiam, quia ſecundum ſub-
iectam materiam, verba propriè, & impropriè capiuntur. *l.ſio-*
les.C.locati.l.ſi vno.ff.eod. cum & per iſta ſatis patet, quod intelle-
ctus Decij licet verus ſit, quo ad *cap.2. & 3. tertia quæſtione* 11 ta-
men non poteſt procedere in terminis cap. noſtri. verſicul.
quod ſi. in illis verbis, *niſi prius.* quo fit, vt intellectus communis
ad text. noſtrum, ſit verus, & ſinus ita declaratus, ex quibus e-
tiam habes verum intellectum ad *dict.l.neganda. & ad dict.ca.ſe-*
cundum & tertium. 3. quæſtione 11. † Præterea ſecundum intelle- 23
ctum Decij, ſequeretur quod criminoſus emẽdatus non poſ-
ſet aliquo caſu eſſe teſtis, quod nõ eſt verum in cauſa ciuili vel
criminali, ciuiliter mota, *dict.cap.teſtimonium.* & per gloſſ. iſtam
& aliã, ſupra in verbo, cõfeſſi, & ideo illa verba, niſi prius de-
clarant hęc, quod per pœnitentiam efficiuntur innocentes, &
ſunt habiles in dictis caſibus ad teſtimonium perhibendum,
vt not. *in dict.cap.teſtimonium. cum ſimilibus.* Inſuper ex alio talis
intellectus ſtare nõ poteſt: nam vult quod auctoritas Stepha-
ni ſtet ſeparatim, & de per ſe, quod non coniungatur cum di-
cto, quod non eſt vtiq; verum, quum veniat ad dicti compro-
bationem, vt etiam factum fuit in primo dicto huius cap. ſua-
detur etiam ex alio: nam iſte intellectus concluderet, quod et-
iam criminoſus non poſſet accuſare, ſi purgaret poſtmodum
ſe, quod dicere eſt contra *d.l.neganda* & contra *d.ca.2.& 3.tertia*
quæſtio.11. † Vnde ſenſus verus erit, quod criminoſus poteſt ac- 24
cuſare, probando prius ſe innocentem, ſi adhuc non fuit con-
uictus vel confeſſus: & ita illæ authoritates Steph. & aliorum.
Sed criminoſus confeſſus vel conuictus teſtimonium reddere
non poteſt, niſi prius ſe innocentem probet, quod aliter fieri
non poteſt, niſi per pœnitentiam, vt in text. noſtro. & ſupra di-
ctum eſt. † In ea. glo. *in fin.* concludit gloſſ. quod emendatio, & 25
pœnitentia facta per teſtem criminoſum purgat illum, vt red-
datur habilis ad teſtificandũ in cauſa ciuili, quæ concluſio ve-
ra eſt per tex. *in d.c.teſtimonium.* cum aliis ibidem alleg. per ſcri-
ben. & etiam hic, quod procedit ſecundum glo. *ibi*, & hic, ſi ta-
lis emendatio, & pœnitentia fuit facta proprio ſacerdoti, ex
quo ſufficit, quod ſit illi ſoli facta etiam in foro pęnitentiali, vt
concluditur *in prædicto c.teſtimonium.* cum aliis hic, & ibi allega-
tis. quæ concluſio per gl. *ibi*, & hic declaratur procedere, vt de
tali pœnitentia, & emendatione credendum ſit dicto proprio
ſacerdoti, vt declarat Abb. *in d.cap.teſtimonium. col.pen.* circa fin.
dicens ſecundam opinionem æquam, credendum eſſe ſoli ſa-
cerdoti etiam ſine iuramento, ſecundum vero aliam opinio-
nem, in puncto iuris veriorem tali ſacerdoti ita deponenti de-
ferendum eſt iuramentum, quæ opin. approbatur hic à Felyn.
col.1.in fin & col.2.in princ. & ab eodem Felyn. *in d.c.teſtimonium.*
col.pen.in fin. adducens rationem ne concurrant iſto caſu, duo
ſpecialia, de quo etiam per Alber. de Roſa. *in præallegato tracta.*
de teſte, cap.præallegato, in fin. quæ opinio, quod exigatur iuramẽ-
tum, videtur vera, cum in foro contentioſo, talis ſacerdos prę-
dicta reſtetur, non autem in foro pœnitentiali, in quo vicem
Dei repræſentat, iuxta not. *in c.ſi ſacerdos ſupra de offic.ord. & in c.*
omnis vtriuſque ſexus, infra de pœnitent. & remiſſ. & tenet Henric.
Buich *hic, in ſecunda diſtinct.* fortius licet communis opinio ha-
beat, credi debere de pœnitentia, & emendatione ipſius teſtis
criminoſi proprio ſacerdoti cum iuramento, vt ſupra per gloſ.
noſtram. *hic, & in d.ca.teſtimonium.* & per gloſſ. *in d.cap.1. ipſi apo-*
ſtoli.2.quæſt.7. cum aliis accumulatis per Felyn. *in dict.c.teſtimo-*
nium.colum.pen. ver. gloſſ. *fin.* & per eundem *hic, colum.2. & 3.* ta-
men concluſio prædicta redditur dubitabilis ex nota. per De-
cium *hic, colum.penul.in fin.* & per Abb. *in dict.cap.omnis vtriuſque*
ſexus, infra de pœnitent. & remiſſio. vbi per illum textum, in vlti-
mo notab. dicit † quòd ſacerdos ſcit peccatum tanquam mi- 26
niſter Dei, & non vt homo, & ideo non debet reuelare, & re-
uelando incurrit pœnas de quibus *ibi*, & tanquam hæreticus
punitur, & facit ratio de qua in *præallegat. cap.ſacerdos.* quæ ha-
bet vniuerſalem iuſtitiam, quum ipſe ſacerdos ſciat, vt Deus
& non vt homo; & ideo reuelando non poteſt facere aliquam
probationem, ex quo per ipſum nihil poteſt detegi, & ideo ta-
lis reuelatio non videtur eſſe ſufficiens; ad quod etiam facit *c.*
ſignificaſti.infra de adulter. & text.in cap.ſacerdos. de pœnitent. diſtin-
ctio.6. maxime quum tendat in damnum tertij volentis oppo-
gnare teſtem. Nec obſtat illud quod dicitur *in ca. Matthæus. in-*
fra de ſimon. vbi Abb. *in primo notab.* dicit ſacerdotem poſſe re-
uelare confeſſionem de voluntate confitentis, quod ſequi vi-
detur Lapp. *allegatione 94.* vt dicunt Felyn. & Decius *hic*, di-
centes

Digitized by Google

centes etiam de tali licentia credendum eſſe ſacerdoti, vt per Lap. *in præallegata allegatione*, quia dicitur hoc non probari *in d. c. cap. Matthæm.* & intelligentia ibi data per Abbat. & Lap. *vbi ſupra.* eſt diuinatiua, contra *l. ſi putator. ff. ad legem Aquiliam.* vnde melior erit intelligentia ad illum textum, quod ille Cardinalis releuauit Papæ de voluntate criminoſi committentis hoc extra confeſſionem pœnitentialem quum iſtud conueniat iuri, *vt infra.* Præterea etiam de conſenſu confitentis, non videtur admittendum quod poſſit dare licentiam reuelandi, quum confitens non poſſit diſpenſare in lege diuina, & in eſſentia ſacramenti, vt tenet Dom. Angel. *in ſua ſumma, in verbo confeſſio. vltimo verſicul. vtrum liceat*, & etiam ſentit Felyn. *hic, columna 2. verſicu. quia confeſſor.* & etiam Decius. quod comprobatur, quia ſi Papa non poteſt facere, vt ſacerdos reuelet confeſſionem habitam in ſacramento confeſſionis, vt not. Abb. *in c. dilectm. in primo nota. infra de exceſſio. prælato.* & refert Decius *hic*, & Dom. Angel. *in præallegata ſumma, & verſicul. præallegato. verſicul. vtrum Papa*, dicens in hoc ſacerdotem eſſe maiorem Papa: Quanto magis ipſe confitens non poteſt dare licentiam reuelandi. Nec obſtat reſponſio hic data per Decium, quòd hoc totum videtur ſtatutum in fauorem confitentis; & ideo ipſe confitens poteſt remittere: nam hoc negatur, quòd in fauorem ſuum hoc ſit ſtatutum. Sed inductum fuit in fauorem ſacramenti pœnitentialis, & vniuerſalis iuſtitiæ quum ibi repræſentetur Deus, & ſacerdos, vt miniſter Dei, non autem, vt homo, *dicto capitulo ſi ſacerdos, & dicto cap. omnis vtriuſque ſexus.* quo fit, vt non cenſeatur inductum ſolum in fauorem confitentis, vt Decius ſentit, & ideo eius licentia nõ debet attendi. *l. ius publicum. ff. de pactis. l. ſi quis in conſcribendo*, & quæ ibi not. *C. eod.* quod autem confeſſio pœnitentialis ſit ſacramentum, plene habetur *de pœnitent.* per totum, & per ſummiſtas, *in verbo confeſſio.* Nec obſtat *dict. cap. 2. infra de ſponſal.* vbi iuramẽtum poteſt à partibus remitti; quia iuramentum pręſtabatur in fauorem ipſarum, & ideo illud relaxare poſſunt, ſicuti quandoque coguntur ad illud relaxandum, vt dicit text. *in capitu. 1.* & ibi late ſcriben. *ſupra de iureiurand.* cuius contrarium eſt in confeſſione, in qua nedum confitens, ſed nec Papa ſtatuere poteſt, vt reueletur, vt ſupra, quum legem diuinam contineat, vt ſupra ad quod text. *in capitul. ſunt quidam. 25. quæſtione prima*, cum ſimilibus. Ad quod etiam faciunt verba poſita *in dicto capitulo omnis ver. fin.* ibi, *caueat autem omnino ne verbo, aut ſigno, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem.* nota dictionem, omnino. nota dictionem, quouiſmodo. nota dictionem, aliquatenus, quæ omnia ponuntur negatiuè, quo fit, vt omnis poteſtas reuelandi cenſeatur eſſe ſublata etiam concurrente licentia confitentis: vnde ex prædictis patet communem conclusionem reddi dubitabilem, niſi ſaluetur in caſu de quo per Felyn. *hic, colum. 2. in princ.* volentem ſimplicem licentiam confitentis non ſufficere, ſed neceſſe eſt, quod extra cõfeſſionem ſacramentalem replicetur delictum, quo concurrente bene poterit fieri reuelatio: adducit ſanctum Bernardinum, & alios Theologos, in ſermonibus quadrageſimalibus, vt *hic* per eũ, quæ opin. ad vnguem ponitur per Dom. Angel. *in præalleg. ſumma. ver. præalle. ver. vtrum liceat. in fin.* & ſtante iſta ſaluatione ſequitur, quod tunc ille reuelat iſtam reiteratam confeſſionem, non vt ſacerdos, ſed vt priuatus, quo fit, vt vni, & ſibi ſoli, non debeat credi. *l. iuriſiurandi. C. de teſti. c. licet vniuerſis. ſupra de teſt.* contra communes concluſiones, ex quibus infertur dictum Abb. *in dict. cap. Matth.* & Lapi in allegatione præallegata non procedere. Ad quod etiam ratio hic adducta per Decium, circa *fin.* cui addedum loquitur non eſſe credẽdum ſacerdoti dicenti ſe habuiſſe licentiam reuelandi à confitente, quum iſtud tendat ad ſe exonerandum, ne incurrat pœnas poſitas *in d. cap. omnis.* nam etiam ſi hoc eſſet, pęnas deberet incurrere, cùm talis licentia non poſſit dari per confitentem, niſi confeſſio de nouo fuerit facta extra confeſſionem, vt ſupra, & quod teſti tractanti de ſe exonerando non ſit danda fides, vt ita Bart. *in l. deferre. § idem decreuerunt. ff. de iure fiſci.* vide quæ plene ponit Alber. de Roſa. *in præallegato tractat. de teſte, capit. quando teſtes repel-*
27 *luntur ratione affectionis, colum. 3.* & quæ per ſcriben. *in c. inſuper. ſupra de teſtibus.* † Gloſſ. in verbo, *ſine confeſſi* ibi, *illud nunquam vidi fieri*, concludit teſtem interrogatum de proprio crimine, non teneri ad reſpondendum dicens, quod ita ſeruatur, & ita ego vidi pluries obſeruari. De quo Abb. hic, *colum. penult.* ver. gloſ. in verb. *confeſſi*, ſe remittit ad not. per eum *in c. cum cauſam. ſupra de teſtib.* vt etiam gloſſ. hoc dicit, & *in d. c. cum cauſam* gloſſ. in ver. *perſonis* dicit, quod de conſuetudine teſtes non interrogati, & quod hoc ſatis eſt honeſtum, vt non interrogentur, niſi de his de quibus leges, & canones loquuntur in aliquibus caſibus ſpecialibus, quod ſequitur Imol. *ibi, colum. 2. & 3.* & etiam Abb. *colum. 6. & 7.* limitantes non procedere, ſi teſtis interrogatus reſponderet, quia tunc ſibi præiudicaret, vt etiam dicit gloſſ. *hic*, & Felyn. *in d. c. cum cauſam. colum. 10. ver. in eadem.* gloſ. dicit communem concluſionem eſſe, teſtem non teneri ad reſpondẽdum ad aliquod, per quod ſua turpitudo detegeretur, in alijs vero, ſic, adducens plura ad vtrumque, vt per eum, *in ſi. glo. not.* quod quando iudex recuſatur, & arbitri electi cognoſcunt de recuſatione, ipſe iudex recuſatus interrogatus ab arbitris ſuper cauſis propter quas recuſatur, tenetur reſpondere dictæ recuſationi, & interrogationi etiam ſi ſapiat proprium crimen interrogati. Addit gloſſ. quod ita vidit ſæpius ſeruari, quod eſſet notandum ad declarationem eorum, quæ habentur *in c. ſuſpicionis. & in c. cum R. canonicus. ſupra de offic. dele.* & plenius *in c. cum ſpeciali. & alijs concor. infra de appell.* Abb. autem hic, *colum. pen. ver. vltimo* gloſſ. colligit. dicit gloſſ. procedere in alijs interrogatoriis, tangentibus crimen proprium iudicis interrogati. In his vero quæ tangunt proprium crimen, remittit ſe pro veritate, ad not. *in d. c. cum cauſam.* in quo videtur idem dicendum in iudice, ſicut in teſte quum in vtroque videtur eadẽ ratio militare, vulg. *l. à Titio ff. de fur. l. illud. ff. ad legem Aquil.* vterque enim, & iudex, & teſtis interrogatur, vt repellantur, iudex à iudicando, teſtis à deponendo, & ideo ſi interroga-
tio ſapit crimen proprium per quod detegeretur turpitudo iu- 28
dicis, qui recuſatur, non tenetur reſpondere, ſicuti dicimus in teſte per ea quæ not. *in d. c. cum cauſam* † Gloſſ. finalis, declarat text. in vltimis verbis, & concludit, quod ſi crimen tangit cauſam de qua principaliter agitur, teſtis conuictus vel confeſſus, etiam via exceptiua, poteſt puniri ordinariè, aſſerẽs, ita debere intelligi text. illum in vltimis verbis, ſecundum quem intellectum dictio, præſertim exponi debet pro tantum, vt in ſimili not. in *c. illud. 12. diſt. cum alijs allegatis* per Alber. de Roſ. *in dictionario, in verbo præſertim*, quem intellectum Abb. *hic, col. fin.* aliter non examinat, ſed recitando varias opin. doct. remittit ſe ad no. per eum, *in c. 2. ſupra de ord. cog. vbi col. 11. in fin.* concludit hũc intellectum procedere, quando teſtis fuit confeſſus crimen, vel quando per alias probationes fuit de crimine conuictus, & aſſumpſit defenſionem. Imol. autem *hic*, in vltimo notabili, ſequitur hunc intellectum, bene illum, & text. declarando, Bart. etiam *in l. 2. § ſi publico. ff. de adult. col. pen.* eundem ſequitur, & declarat quot modis crimen dicatur cauſam contingere, de quo per Abb. *hic, in fin.* Aret. autem *Inſtit. eod. in princ. char. 5. ver. videamus.* nunc referendo Ro. & plures alios doct. *in concluſione 8. 9. & 10.* dicit teſtem poſſe puniri, ſi fuit confeſſus crimẽ, contingens cauſam de qua agebatur, alias conuictus per alias probationes non punitur, niſi defenſionem ſuſceperit, & reſpondet ad *d. § ſi publico.* Felyn. *hic, col. 4. conclu. 6.* dicit ſi crimen conſtat per confeſſionem, & tangit cauſam de qua agitur, teſtis puniendus eſt pęna ordinaria, quòd tamen limitat nõ procedere quatuor modis: ſi autem crimẽ teſtis probatum eſt per alias probationes: tunc etiam dicendum idem, & declarat, & limitat duobus modis, vt hic per eum *in 7. conclu.* Decius vero *hic, colum. fin.* dicit intellectum communem eſſe, teſtem puniri pœna ordinaria, ſi crimen tangit cauſam, de qua agitur, addẽs intellectum iſtum efficaciter non probari in hoc text. Ex quo dictio præſertim ſecundum intellectum communem impropriatur, pro tantũ, & rectius eſſet, quòd ſtaret proprie pro maxime, & ſic implicatiue. *l. illud.* vbi gloſſ. *ff. ad legem Aquil.* Item quia ratio poſita in text. ibi, *quia non fuit, &c.* videtur militare omni caſu, & demum reſpondet ad *d. § ſi publico*, & ad illam rationem de connexitate, vt per eum, quę omnia fuere dicta per doct. in locis præallegatis ſecundum diuerſas cõcluſiones, tamen à communi non eſt recedendum, eſto enim quod text. *in d. § ſi publico*, non ſtringeret ex quo videtur loqui, & procedere in diuerſo caſu, vt per Aret. vbi ſupra, *in 10. concluſ.* & per Deci. *hic*. pro quibus poſſet adduci not. *in l. tranſigere. C. de tranſact.* & ad alia etiam poſſet reſponderi, tamen vrget text. noſter. ſuper quo ſe fundat Bart. *in d. § ſi publico.* & reliqui ſcribentes poſt gl. & etiam ſentit Andr. de Iſern. *in conſtitut. regni ſi damna clandeſtina colum. 5.* nec incunuenit dictionem præſertim exponi, pro tantum ſecundum hunc intellectum, quia alibi talis dictio ita

Digitized by Google

expooitur, vt deſeruiat ſubiectæ materiæ, vt in dicto capit. illud. & per Alber. de Roſa. in dictione præſertim, verba enim ſecũdum ſubiectam matenam impropriantur, dict. l. ſi ola. C. loca l. ſed & ſi poſſeſſori. § item ſi turanero. ff. de turctur. quanto magis dictiones debent capi diuerſimode ſecunduio ſubiectas materias, quarum dictionom fere proprium eſt, vt diuerſimode capiantur. l. eas cauſas. vbi gloſſ. communiter approbata. ff. de condit. demonſtrat. Præterea ſecundum hunc intellectum poſſumus dicere, quòd iſta dictio, præſertim, abundet, & tunc ſenſus erit clarus, & planus, vt teſtis qui conuictus eſt vel confeſſus de crimine, non puniatur pœna ordinaria, vbi crimen non contingeret cauſam de qua agitur. Si ergo contingeret cauſam de qua agitatur, tunc pœna ordinaria puniendus eſſet, & dictio præſertim, non eſt in conſideratione aliqoa, quia abundat, vt in ſimili habetur per iureconſultum, & ibi gloſſ. in l. datio. § fin ff. de actio. empt. & de dictione maxime, quod quandoque abundet, habetur in l. fin. cum gloſſ. in § 1. C. de teſtam. manu. vbi gloſſ. dicit iſtud tolerari propter figurã Pleonaſmos, quæ inducitur quãdo eſt adiectio ſupetuacui verbi poſitiea abuodanti, & ſentit etiam Albetic. io dicto verbo, præſertim, ad quod etiam facit: nam ſi in text. noſtro dictio, præſertim, exponeretur pro maxime, vel pro etiam, tunc ſtaret implicatiue. c. ex litern. de homicidio. cum aliis allegatis per Alber, in d. verſ. præſertim. & per Decium hic, & clarius in d. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. vbi gloſſ. & per Docto. in l. 1 ff. de iuriſdictione omnium iudicum, & capiendo implicatiue ſenſus eſſet, quòd teſtis conuictus vel confeſſus crimen, per viam exceptiooum ooo poſſet puniri ordinariè de illo crimine, etiam ſi tale crimen tangeret cauſam de qua principaliter agitur, per quem ſenſum nulla eſſet differentia inter crimen connexum, vel non connexum, & inter crimeo taogens cauſſam de qua agitur vel non tangens, quæ videntur eſſe contra intentum litteræ. Præterea veniret implicatiuè, implicando cauſſam, de quo eſſet maior dubitatio contra naturam implicatiuæ, quæ implicat caſum expreſſum minus dubitabilem incluſo, & non expreſſo, vt nota. Modern. Ferrar. in d. l. 1. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Senſus enim eſſet teſtem non puniri pœna ordinaria, & ſi de crimine ſit coofeſſus vel conuictus, præſertim, id eſt, maxime ſi illud crimen ooo tangit cauſam: ſi enim taogeret cauſam, minor erat ratio dubitandi, quòd non deberet puniri, & maior videbatur ratio dubitandi quando crimen cauſam non tangeret, vt non puniretur, cuius contrarium eſt veritas. Maior enim eſt ratio dubitandi, vt puniatur vel non, quando crimen tangit cauſam, quàm quando noo tangit, vnde exponi non debet præſertim, id eſt, maxime, vt tollatur iſtud inconueniens. Præterea obſtaret aliud, quòd teſtis per viam exceptionis confeſſus crimen, tangens cauſam de qoa agitatur, non poſſet puniri ordinariè, quod eſt contra notata, & adducta hic, per Felyn. in ſexta concluſ. & per Aret. vbi ſupra, & per Abb. in d. c. 2. vbi confeſſus puniendus eſt ordinariè, dummodo quod præſens fuerit vel citatus, ad dicendum cauſam, quare non debet puniri de illo crimine de quo conſtat, per confeſſionem ſuam, quæ confeſſio fecit crimen notorium. cap. fin. infra de cohabit. cler. & mulier. c. cum olim de verbor. ſignific. & per Felyn. in cap. at ſi clerici in princ. ſupra de iudic. & ſupra de probat. in rubr. colum. 3. & colum. fin. pariter quando teſtis fuit conuictus per teſtes vel alias probationes de crimioe, quod tangebat cauſam de qua principaliter agitabatur puniendus eſt dummodo, quod fuerit pſens vel ſaltem citatus, vt per Felyn. hic, in octaua concluſ. in 2. limitatione, & per Aret. vbi ſupra in decima concluſ. Item ſequeretur, quod connexitas nihil plus haberet, quam ſi non eſſet, contra not. in ca. tranſlato. ſupra de conſtitut. & in l. etiam ff. de minor. & per Bart. in l. Aurelius. § idem quæſijt. ff. de liber. legat. cum ſim. Nec obſtat, ratio poſita hic, in text. ibi cum accuſatio, &c. quia declaratur per verba, poſita in fin. vt procedat quando crimen probatum vel cõfeſſum, nõ contingeret cauſam de qua agitur: alias ſecus. Nec
29 † obſtat, ſolutio Decij, ad illud de conneao. Nam ſi verum eſt, ratione cunneaitaris ſententiam contra vnum latam, alteri præiudicare, iuxta not. l. ſæpe. de re iud. eadem ratione à fortiori dicendum eſt, ſuper crimine probato vel confeſſato, quod principaliter intenrabatur contra aliqoem poſſe teſtem puniri conuictum vel confeſſum: cum tale crimen ſit connexum dummodo teſtis, fuerit præſens vel citatus, vt declarat Felyn. hic, & Aret. vbi ſupra, ex quibus ſatis patet commonem iotellectum defenſari, & quod crimen ubiectum in vim eaceptionis contingens cauſam de qua agitur confeſſatum vel probatum eſt punibile, ordinaria pœna dummodo quod conuictus vel confeſſus ſit præſens vel citatus, vt ſupra. Aduerte etiam dum gloſſ. ſentit crimen contingere cauſam, ſi teſtis vacillauit vel falſum depoſuit: nam idem ſequitur Bart. in d. § ſi publico. quod tu declara, vt per Abb. hic, in fine, & in d. c. 2. qood qualiter teſtis vacillans vel falſarius ſit puniendus dicas, vt oot. in d. l. nullum. & per Abb. in d. c. 2. & c. quoniam contra ab ſupra de probat. vbi
etiam dixi. Vltimo † ex dictis, glo. per iſtum teat. habes, quod 30
ſi crimeo oppoſitum contra teſtem per exceptionem, nõ contingit cauſam de qua agitur, licet teſtis ſit conuictus vel confeſſus, tamen non punitur pœna ordinaria, nec etiam alia extraordinaria, quia ſatis eſt, quod repellatur à teſtimonio, & ex verbis ibi ordinaria, non debet ſumi argumentum à contrario ſenſu, ex quo referenda ſunt ad verſicul. ſufficit. vt ſentit Imol. hic, Abb. & Decius in vltim. not. & Abb. & alij, in d. c. 2. per illum text. & ſentit Dom. Andr. de Iſern. in præalleg. conſtitut. regni. & Angel. de maleficijs, in gloſſ. in verbo, qui dictus iudex addit. in addi. ibi de quo plene hic, per Felyn. & Aret. vbi ſupra, & Decium in vltim. nota. quæ concluſ. plane procedit, quando teſtis conuictus non fuit præſens, nec citatur, oec defenſionem ſuſcepit, & tela iudicij fuit præparata contra tertiam aliam perſooam, & ad alium finem, quo caſu militant rationes, de quibus per Deci. hic, & per Felyn. in concluſ. 2. & 7. in 2. limita. & in concluſ. 8. pro qua facit littera noſtra: ibi ad ſolam obiecti exceptionẽ, & ſic vt à teſtimonio tantum repelleretur, iuxta gloſſ. in ca. hoc quippe. 3. quæſt. 6. quæ concluſ. limitatur, oon procedere quaodo ipſe teſtes aſſumpſiſſet defenſionem, quod facere poteſt pro conſeruando honore ſuo, aduerſus exceptionem ſibi oppoſitam, vt dicit Abb. in d. c. teſtimonium in fin. tunc enim poteſt puniri, vt dicit Abbas. in d. c. 2. & Aretinus, vbi ſupra ca. oncluſ. 7. & Felyn. hic. concluſ. 4. qui in hoc tenet contrarium, & oon bene, vt declarat Decius hic, cuius diſtinctio, & coocordia ooo placet, quia teſtis non poteſt ſuſcipere defenſiooem tanquam teſtis ne repellatur, quia iſtud ſpectat ad partem ipſum producentem, non ad ipſum teſtem, quia ſi hæc aſſumeret, redderet ſe ſuſpectum, vt oot. in d. c. fraternitatis. ſupra de teſtib. & ideo aſſumendo defenſionem ſuper crimioe poteſt puoiri. Nec obſtat, c. ſuper his infra de accuſ. quia eſto, quod ille ibi cõtra quem crimen opponitur exceptiue defenſionem aſſumat: tamen aſſumit ad effectum, vt repellat exceptionem tantum, & ideo non debet puniri, quod non poteſt eſſe in teſte aſſumente defenſionem criminis cootra ipſum oppoſiti, & probati, quia iſtam oon aſſumit ad alium fin. niſi vt ab illo crimine liberetur, & ideo non probando ſe immunem punitur, nec ad teſtem ſpectat aſſumere defeoſionem, vt non repellatur à teſtificando, ex quo talis exceptio dicitur opponi contra ipſam partem eum producentem, noo contra ipſum productum, vt dicit Innoceot. in c. verum. in fin ſupra de for. compet. & Felyn. & Modern. hic, & ideo aſſomendo defenſionem crimiois ſibi obiecti neceſſario aſſumit, vt de eo non puniatur vel ne infametur ſecũdum Abb. in dict. c. teſtimonium. in fin. 2. limitatur, niſi ille contra quem incidenter conſtat de crimine, includeretur in eadem inſtantia ſaltem generaliter, vt per Aretin. vbi ſupra concluſ. 1. & per Felynom. hic, concl. 1. contra qoam limitationem inſurgit Decius in vltim. nota. ea quo teat. in cap. per inquiſitionem, ſupra de elect. non probat, & ad illum reſpondet aliis modis, quæ omnia fuerunt ea mente Abb. ibi, & ea aliis, not. per eum, in ca. 2 ſupra de confeſſ. & in d. ca. 2. ſupra de ordin. cognit. & hic, in fin. & per doct. vbi ſupra, & licet. d. c. per inquiſitionem. & alia iura, hic allegat. per gloſſ. poſſint euitari, vt loquãtur in diuerſis terminis, de quibus per Abb. Aretin. & Felyo. in locis præalleg. & per Decium hic, tamen talis limitatio ſuſtineri poteſt, ſi tela iudicij, etiam dirigebatur contra eum, de cuius crimioe incidenter conſtat per confeſſionem vel alias probationes, ſi fuit præſens vel citatus, & potiſſimè, ſi defenſiones ſuſcepit de crimine, per ea, qoæ in dictis caſibus dicuntur per Aret. vbi ſupra, & Felyn. hic, io reliquis, vt in locis hic alleg. per Felyn. & Aret. vbi ſupra ea quibus remaneat eapedita iſta decretalis, &c.

REPETITIO IN CAP. A NOBIS DE exceptionibus.

Excellentiſſimi I.V.C.D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An & quando communicans cum excommunicato ignoranter, incurrat excommunicationem.*
2 *Et quando participans excommunicato ſcienter, incurrat excommunicationem.*
3 *Ignorantia quando excuſat delictum, ſiue conſiſtat in faciendo, ſiue in omittendo, & in delictu, an ſemper requiratur ſcientia, & dolus.*
4 *Ignorantia iuris, an & quando excuſet, in delictu.*
5 *Ponuntur circa prædicta intellectus plurium iurium, & concluditur contra Modern.*
6 *Qualitas requiſita in aliquo actu, an ſemper ſit probanda vel ſaltim allegada.*
7 *Ponuntur plures caſus, in quibus reſultat præſumptio ſcientiæ, & non ignorantiæ.*
8 *Ignorantia affectata, & ſupina an excuſet.*
9 *Communicans excommunicato, an incurrat minorem, & quid ſi communicat per nuncium, vel epiſtolam vel per ſalutationem.*
10 *Et quid ſi aliquis non loquitur, ſed dicit ſe velle loqui.*
11 *Communicans excommunicato in oratione, an & quando incurrat minorem.*
12 *Excommunicatus quando poſsit ſtare in eccleſia, & quid habet facere celebrantes diuina, quando excommunicatus ingreditur.*
13 *Ponitur declaratio verborum extrauagantis Martini quinti.*
14 *In facto notorio, an requiratur denunciato.*
15 *Excommunicatus non poteſt accuſare, etiam ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur.*
16 *Plures caſus in quibus communicans excommunicato, non incurrit minorem.*
17 *Excommunicatio maior, & minor, in quot differant, & qui ſint effectus ambarum.*
18 *Excommunicatus minori agere poteſt.*
19 *Communicans excommunicato per vim non incurrit minorem.*
20 *Quod approbaui, an & quando, poſsim reprobare.*
21 *Communicans excommunicato, an poſtmodum poſsit ipſum repellere.*
22 *Quid quando per participationem incurriſſet peccatum mortale.*
23 *Excommunicatus minori, an poſsit excipere contra excommunicatum maiori.*
24 *Et quid quando ambo ſunt pariter excommunicati maiori excommunicatione.*
25 *Excommunicatus maiori, an & quando poſsit repellere excommunicatum minori.*
26 *Excommunicatus, an poſsit replicare.*
27 *Ponitur materia replicationis, & primo qualiter replicatio capiatur.*
28 *Et an replicatio ſit exceptio vel illi contraria.*
29 *Et an replicatio ſit defenſio, & qualiter, & ad quid competat.*
30 *Replicatio debet eſſe concludens.*
31 *Intellectus iſtius text. circa prædicta.*
32 *Replicatio quando competat, & an ſit perpetua vel temporalis.*
33 *Exceptio an ſit perpetua vel temporalis cum intelligentia plurium iurium.*
34 *Replicatio quo tempore ſit probanda.*
35 *Et an ſemper ſit probanda.*

1 A Nobis. Nota † primo ex text. ibi ſcienter ſecundum
Abb. & Imol. quod communicans cum excommunica-
to ignoranter, nullam excommunicationem incurrit, cōcor-
dat text. in duobus locis, *in c. nuper. infra de ſenten. excom.* requi-
ritur, ergo ſcientia, quæ ſufficit, vt excommunicationem mi-
norem incurrat, ſecundum Cald. relatum per Modern. *in cap.
Rodulphus ſupra de reſcri. colum. antepen. verſ. & gnſta vnum notum.
& in c. ad probandum inſ. de re iud.* licet Fely. vbi ſupra teneat cō-
trarium, quod † talis participans ſcienter cum excommunica- 2
to iudice, non publicato, nec declarato, non incurrit pœnam
nullitatis geſtorum coram iudice excommunicato, nō publi-
cato, nec declarato: licet ipſe participans ſciret per *extrauagan.
Martini quinti,* de qua aliquid dicetur in ſequenti not. per quā
videtur limitari text. iſte, vt per *dictam extrauag.* hodie non ſuf-
ficiat ſola ſciētia, ſed requiratur publicatio, & declaratio, quod
videtur etiam ſentire Ang. *in ſumma* Angel. *in verbo excommu-
nicatio, octauo ver. 3.* de quo vide per Felyn. *in ca. præterea colum. 3.
infra de ſponſ.* & per Lap. *alleg. 48. & alleg. 89.* & Milis *in verbo ex-
communicatio.* quod principale dictum procedit, niſi ignoran-
tia eſſet ſupina ſecundum Felyn. *hic,* vel affectata, vt per glo. &
Card. *in clem. 1. de conſang. & affi.* & in ſimili bonus text. *in c. 2. vbi
ſcriben. de conſtit. lib. 6. & in dicta ſumma verſic.* 14. cum aliis, infra
allegandis. Bene verum, ſunt plures caſus, in quibus etiam ſci-
enter participans non incurrit minorem, vt *in cap. cum interrog.
infra eod.* & plene *in dicta ſumma. verb. præalleg.* & dicetur aliquid
inferius, & dum Bald. *hic.* per textum noſtrum. *in verbo ſcienter,*
refert quod ignorantia excuſat † delictum, per *l. 1. in ū. 1a gloſſ.* 3
ff. de recept. arb. cum aliis hic adductis, per Felyn. in prinс. taliter,
quod in delictis debet exprimi verbū ſcienter, ſecundum Bar.
in l. omnes la ſecunda. C. de agri. & cenſ. lib. 11. quod dictum Bald. *in
l. 1. col. 18. verſ. ſuper ſecundo puncto. C. qui accuſ.* dicit procedere in
delictis commiſſis in non faciendo, & ſic in omittendo, quę vt
puniri poſſint requirunt ſcientiam, ſecus, in delictis commiſ-
ſis in faciendo: nam punibilia ſunt, data probatione ipſorum,
eſto quod non dicatur ſcienter fuiſſe commiſſa per gloſſ. *in l. in
maleficijs § longe minus ff. de a. tio. & obl.* licet Aug. de Arim. *in ad-
dit. ad tracta. de maleſic. in gloſſ. in verb. & ad querelam char. 9. ver.
& ſubdit hic.* Dom. Aug. circa hoc vltimum teneat contrarium
tamen Felyn. hoc diſtinguendo conſiderat delicta ſui natura
mala, vt occidere, & blaſphemare, & ſimilia, ad eorum puni-
tionem de neceſſitate nō requirere, quod dicatur ſcienter fu-
iſſe facta, delicta vero prohibita per accidens non erunt puni-
bilia, niſi apponatur verbum ſcienter facta, vt per eum quem
Moder. *hic,* videntur impugnare eo quod illa qualitas requiſi-
ta à lege vel ſtatuto debet allegari, & probari ſecundū Bar. *in l.
5. § 1. ff. ne quid in flu. pub.* & illud videtur pcedere etiā in his quæ
ſui natura mala ſunt, & prohibita dando aliam diſtinctionem,
quod ſi lex requirit ſciētiam omni caſu, talis qualitas exprimē-
da, & probanda eſt, quando autem ſtatutum vel lex de ſciētia,
nihil dicit, tunc in caſibus in quibus præſumitur ſcientia, non
erit opus aliter eā exprimere, ſed in caſibus in quibus nō præ-
ſumitur, & tunc erit neceſſaria expreſſio: niſi eſſet res notoria,
vt hic per eum. Tu aduerte, quod committens delictum, & in-
iuriam, vt puniantur requiritur, quod doloſe committat. *l. non
ſolum. in princ. & § 1. l. ſi quis ſeruum ff. de iniur. l. ſi non conuitij C. eo.
Inſti. de obl. quæ ex maleficio, in princ.* & bonus text. *in l. Corn. ff. ad
legem Corn. de ſic.* non enim punitur delictum niſi animus delin-
quendi, conſequenter, & ſcientia interueniat, vt probatur in
dictis iuribus & in *l. 1. § diuus ff. de ſicar. & in l. 1. C. eod. tit.* dolus e-
nim animum, & ſciētiam in ſe incluſam habere debet, vt pro-
batur *in l. 1. in princ. & in § dolum ff. de dolo.* dolus enim & bona fi-
des ſunt paſſiones animi, quæ nō procedunt, niſi à ſcientia vel
ignorantia, vt expreſſe probatur in dictis iuribus, quo fit, vt
delinquens ex delicto non puniatur niſi ſcienter, & doloſe il-
lud committat, vt probatur in locis præalleg. Rurſus conſide-
randum eſt, quod quando ſumus in genere prohibitorum, &
his quæ generaliter prohibita ſunt, ſemper præſumitur dolus,
& conſequenter, & ſcia ita probatur *in c. 1. ſupra de præſump. & in
l. 1. C. ad legem Cor. de ſicar. & in d. l. ſi non conuitij* & per Bar. *in l. Au-
relius § idem quæſiit ff. de lib. leg.* & ideo præſumptio eſt, quod do-
loſè factum ſit, quod ſuadetur: nam quando qualitas facti in-
cludit dolum ſemper præſumitur. *l. decuriones C. ex quib. cauſ. in-
fa. irrog. l. quotiens § dolum ff. de probationib. l. 5. ff. de except. doli* ſicut
dicimus ex immoderatè geſtis dolum præſumi. *l. creditor. § Lu-
cius ff. de his quæ in fraud. creditor.* per Bartol. *in l. fin. ff. de præt. ſtipul.*
† Nec prædictis obſtat quod ignorantia etiam iuris in deli- 4
ctis excuſat, cum in illis quælibet excuſatio etiam beſtialis re-
cipiatur, & dolum excludat per gloſ. *in l. plagij. C. ad l. Flauiam de
plagiar.* cum concord. † Nam in his quæ ſunt, de genere prohi- 5
bitorū dolus ſemper pręſumitur, vt ſupra bene verum in con-
trarium recipitur, & onus probandi, quod dolus non interue-
nerit & quod errore hoc ſit factum incūbit delinquenti, quod
quidem coniecturis probandum eſt, & nedum vna, ſed pluri-

Digitized by Google

bus, vt dicit gloſſ. & ibi Bald. & Salyc. in d. l. 1. C. ad l. Corn. de ſicar. & not. in d. l. plagy. & in d. l. ſi non conuicy. & per Alexand. conſ. ſuo 213. in 2. lib. ipſis enim delinquentibus dicentibus erraſſe, non eſt credendum neque parcendum: ſi enim hoc admitteretur nullum delictum eſſet punibile cum ſemper delinquens poſſet dicere erraui, vt in puncto dicit Ange. & bene in d. l. plagy. & dixi in c. 1. præſentia in notabilibus, ſupra de proba. dolus enim & bona fides ſunt paſſiones animi, quæ ſoli Deo notæ ſunt, Inſt. de ac. § alie. vnde per exteriora, & coniecturas ſunt declarandæ, l. Labeo. § idem pubero ff. de ſup. leg. & per Angel. in d. l. plagy. prætereà iuris ignorantia tunc excuſat quando eſt iuſta, vt puta, quia dictum ius non eſſet publicatum, & notum, vt no. per ſcriben. in c. 2. ſup. de conſtit. alias non excuſat, ita Salyc. in l. ſenatus. col. 3. verſi. iuſta autem. C. de his qui ſibi aſcrip. Rurſus iuris ignorantia nunquam excuſat, in delictis quando quis facit illicitũ, & prohibitum iure naturæ, vt furtum, iniuriam, & ſimilia, ita Angel. in d. l. plagy. col. 1. in ſua diſt. & Salyc. in d. l. ſenatus. in 5. & 6. oppo. & melius in diſtin. & per Alex. conſ. 80. in 3. volum. & in puncto, ſequitur D. Barthol. Cœp. conſ. 21. col. 8. & ſi dicatur, & conſ. 24. in 2. colum. vbi circa præſentem materiam multa & adducit, & bene loquitur ad quod etiam, quia in prohibitis iure ciuili, idem eſt dicendum, quando ſumus in caſu dubio: tunc enim dolus ſemper præſumitur, & allegatio ſola erroris iuris nõ ſufficit, vt ſentit Angel. in d. l. plagy. col. 2. & Salyc. in d. l. ſenatus. in diſt. ult. & Cœpolla in dictis conſilys: vnde vt talis error, & ignorãtia poſſit excuſare opus eſt, quod cauſetur à cauſa iuſta alias ſecus. Ex quibus infero, quod concordia hic data per D. Fely. eſt vera, vt diſtinguendum ſit an delicta ſint prohibita iure naturę, an vero per accidens: nam in prohibitis iure naturę, in faciente ſemper pręſumitur dolus conſequenter, & ſcientia, nec eſt neceſſe, quod verbum ſcienter apponatur, ex quo in talib⁹ de ſui natura includitur, quod ſecus in prohibitis tantum per accidens: nam in dubio præſumitur dolus conſequenter, & ſcientia: & ideo neceſſe eſt, quod verbum ſcienter apponatur, & in iſtis terminis procedant, allegando in contrarium, maxime per Bartol. in l. omnes. quod etiam ſuadetur ex not. per Ang. de maleficys, & ibi Auguſt. de Arimino in gloſſ. in verbo ſcienter doloſe. & in verbo, & appenſata vbi contra Bart. in d. l. in lege Corn. concludunt per multas leges, & auctoritates, delictum puniri abſque dolo quando interuenit culpa, & quod ſtatutum ſimpliciter loquens in puniendo delinquentem, non ſemper exigit dolum, ſed ſufficit culpa lata, vt ibi per eos. & per Felyn. in ca. 2. colum 3. ſupra de conſtitu. & in cap. ſicut dignum. & in cap. lator. infra de homicid. Nec obſtat tex. noſter, quia per accidens hoc venit, vt dicebat Felyn. & ideo requiritur, quod apponatur verbum ſcienter, ex quo in talibus in dubio præſumitur ignotan-

6 tia. † Nõ obſtat quod qualitas requiſita à lege vel ſtatuto ſemper probanda, vt dicit ipſe Decius in conſil. ſuo 13. & plene, per Alexan. conſil 79. & conſil 3. in quarto lib. & in conſil. 1. in tertio lib. & per Franc. de Cur. in conſ. 16. & duobus ſequent. & plenius per Felyn. in cap. licet cauſam. ſupra de probat. & per eundem in cap. 2. in colum 2. ſupra de reſcript. & per Ang. de maleficys. in gloſſ. in verbo, quid dicitur iudex vel extraxit, &c. & per Felyn. in cap. examinata colum 3. ſupra de iudic. & in cap. licet Hely colum. 4. infra de ſimon. Nam dico, quod talis qualitas in prohibitis de iure naturæ, ſatis dicitur expreſſa & allegata probato delicto, quod de ſui natura non poteſt committi, niſi à doloſo, & ſciẽte, & dubio per ſcientiam, & dolum pręſumitur commiſſum, niſi aliud probetur: iſta enim qualitas ineſt ex natura rei, & ideo non eſt opus eam allegare vel probare ſecundum Baldum, in authent. habita. C. ne fil. pro pa. colum 6. verſic. ſed reuocatur in dubium, & per Alexand. in l. quotiens aſſe. in fine princip. ff. de iure iurau. quem refert, & ſequitur Felyn. tenens contra Paul. & Dom. Cardin. in capit. 2. ſupra de reſcript. colum. 11. verſicu. ſecundus caſus eſt. idem Felyn. in d. cap. examinata. colum. 4. verſicu. ibi qualitas ineſt, ex natura rei, quo fit, vt in iſtis prohibitis iure naturæ, qualitas doloſitatis, & ſcientiæ inſit: vnde eam probare, & allegare opus non eſt: quum probato delicto præſumatur, niſi aliud probetur, ex quibus patet quod non, ſemper qualitas requiſita eſt probanda: nam illa quę ineſt ex natura rei ſemper pręſumitur abſque eo, quod allegetur vel probetur, & ita debet intelligi, & declarari Bart. cum alus concord. in d. l. 1. §. quod autem. ff. ne quid in ſlu. public. Ex quibus etiam patet ea quæ dicunt Modern. hoc volentes omni caſu qualitatem requiſitam à lege eſſe probandam, & allegandam non eſſe verum, nec procedere in qualitate, quæ ineſt de natura rei. Ad quod in ſimili poteſt adduci, quod per Bartol. in l. 2. colum. fin. verſic. circa hoc. ff. de iuriſdict. omn. iudic. volentem, ea quæ ex natura rei veniunt ſemper cenſeri conceſſa, abſque eo quod dicatur, & ibi Modern. plura adducentes, & volentes exceptionem venientem ex natura rei, nunquam cẽſeri excluſam per ſtatutum excludens omnem exceptionem, vt per Bartol. in l. 1. §. & parm. & ibi late Alexand. ff. quod vi aut clam. Et ideo quum in terminis quęſtionis noſtræ in prohibitis iure naturæ inſit qualitas doloſitatis, & ſcientiæ, neceſſarium non eſt, quod prædicta exprimantur ſecundum opin. Felyn. qui in hoc rectius locutus fuit, quam ipſi Modern. quorum dicta procedere non poſſunt, vt ſupra oſtenſum eſt. Et prædicta poſſunt comprobari ex nota. per Ludouic. conſil. 53. & per And. de Iſern. in titu. de feud. guardia. colum fin. & per Franc. de Curte in conſil 43. & per Felyn. in capit. ſi autem. colum. 1. ſupra de reſcript.

† quibus in locis ponuntur multi caſus, in quibus dolus, & ſci- 7
entia præſumitur, & de illo certum eſt, quando eſt fama per quam tollitur excuſatio ignorantiæ. l. cum quidam. §. quod dicitur ff. de acqui. hære. Raro enim falſum inuenitur, quod vniuerſaliter dicitur, vt ait Philoſophus, pro quo gloſſ. & Bartol. in l. 1. ff. de receptato. & per Modern. hic, & not. in l. ſi tutor petitus C. de periculo tuto. & per Alexand. conſil. 109. in 2. volum. & conſil. 80. in 3. volum. & facit quod not. Abb. in cap. illud. in 3. nota. infra de cler. excommun. Item quando eſſet factum proprium, in quo ignorantia locum non habet. l. ſin. ff. pro ſuo. & licet quandoque etiam ſuper facto proprio admittatur exceptio ignorantię, vt in l. error. C. de iur. & fact. ignor. & per Felyn. in cap. cum illorum infra de ſentent. excommunic. & in cap. 2. ſupra de conſtitut. colu. 7. & per gloſſ. in cap. vt circa. vbi ſcriben. de elect. lib. 6. & per Rot. in nouis deciſ. 444. alias in titu. de dolo & contum. 19. not. in l. ſi tibi liberum. ff. de action. empti. & in l. item quando ff. loc. & in cap. ab excommunicato ſupra de reſcript. tamen in illis caſibus ſemper debet allegari, ex quo licet releuet ab onere probandi, tamen non releuet ab onere opponendi, & allegandi argum. l. ſi adulterium cum inceſtu. § idem pollioni ff. de adulter. quod ſecus in facto alieno in quo præſumitur abſque alleg. l. regula. ff. de iur. & fact. ignor. & per Alexand. conſil. 216. in 2. volum ſicuti etiam dicimus de facto vicinorum, in quo præſumitur ſcientia. l. dominum. ff. loca. & in capit. quoſdam ſupra de præſum. licet quandoque eueniat contrarium, quia abſentes neſciunt quid faciunt præſentes. l. ſin. ff. de decret. ab ord. fa. de quo late in l. 1. ff. ſi cert. petat. vbi tractatur an vicini præſumantur ſcire facta vicini, & in dict. cap. quoſdam ſicuti etiam dicimus, de factis conſanguineorum, in quibus præſumitur ſcientia. l. de tutela. C. de in integr. reſtitut. l. octaui. ff. vnde cogna. licet ſæpius eueniat, quod ſoror neſcit quid frater ordinauerit. l. ſororem. C. de iur. deliber. ſicuti etiam dicimus, in factis domeſticorum. l. conſenſum. C. de repu. licet ſæpius eueniat cõtrarium, quia ſeruus neſcit facta domini. l. eius qui. in princ. ff. ſi cert. petat. ſuper quibus. vide Bald. in l. quicunque. C. de ſer. fug. item in ſiodico non admittitur excuſatio ignorantiæ, niſi probetur, vt per Bald. in l. 1. C. ad Macedo. & in tractat. maleficiorum, in gloſſ. in ver. necnon ad querelam. char. 10. ver. in autem, in hac materia idem dicimus, in eo, qui eſt monitus, in quo non cadit ignorantia. l. quinquaginta ff. de excuſat. tutor. & gloſſ. in d. l. tutor petitus. & etiam in eo penes quem reperiuntur inſtrumenta, vt not. in l. eius qui. ff. ſi cert petat. & per Bartol. in l. n poteſt. ff. de acquir. hæred. ſicut etiam dicimus, in rebus precioſis ignorantiam ceſſare per glo. in dict. leg. ſi tutor. & in cap. ſuper hoc. ſupra de renunc. & in l. cum de indebito ff. de probat. & in eo, qui tenetur indagare, ceſſat præſumptio ignorantiæ per Lap. allegat. 51. & multa poſſent accumulari quæ in ſimili adducuntur ad probandum ſimulationem, ex quibus coniecturis præſumitur ſcientia, & dolus, vt in tract. de ſimulatione contractuum, & prætetitis proxime diebus conſului, & quæ dicta ſunt, ſupra quod ignorantia iuris non excuſat, intelligas in foro contentioſo, ſed in foro poli, bene excuſaret, vt dicit Andr. de Iſern. in conſtitu. regni. violentias. colum. 3. in titu. de violentys. in poſſeſſione illatis, & in conſtit. regni ſtatuimus §. miſerabilium. colum. fin. de quo vide per Felyn. in c. per tuas. & in c. quoniam. infra de ſimon. & ad vnum aduerte: nam licet quandoque etiam cauſa iniuſta excuſat à dolo, & pœna in delictis mixta gloſſ. in d. l. plagy. hoc procedere poteſt in extraiudicialibus. In iudicialibus autem numquam excuſat, doctrina eſt Bald. in l. qui non probaſſe. in 2. not. C. de cal. quem refert, & ſequitur Alexand. in addi. ad Bald. in d. l. plagy. & circa ignorantiam affectatam, & ſupinam vltra hic, dicta per Felyn.

& ſu-

& ſupra, vide Bald. *in l. 2 C. de ædil. actio.* & not. *in c. notandum. 1. q. 4. & in c. ignorantia. 38. diſt. & in l. nec ſupina. & in l. regula in princ. ff. de iur. & fact. ignoran. & in l. 2. §. fin. ff. ſi quis cau. & in l. ea quæ. ff. de contrahen. empt. §. 1.* & per glo. *in d. l. ſi tutor. & in l. ſicut. §. iiſdem ff. de accuſ.* & per Bart. *in præalle. l. ſi poteſt,* & quæ in ſimili, not. *in §.*
9 *item tria Inſti. de execu. tut.* Secundo † not. ex tex. *ibi loquutione.* ſecundum Abb. & Imol. quod communicans excommunicato in locutione, incurrit minorem excommunicationem, cõcordat, *d. c. nuper. & d. ca. cum excommunicato.* quod ſecundum Hug. & Guid. *in cap. quoniam multos. 2. q. 3.* extendit etiam reſpectu literarum, & epiſtolarum, vt per literas, & epiſtolas directas excommunicato incurratur minor, vt habetur per Felyn. *in c. ego enim. col. 3. ver. in tex. ibi per ſe. ſupr. de iureiu.* vbi adducit gl. *in c. inſtitutionem. in verb. participationem. de ſent. excom. lib. 6.* & alia hic adducta per Mod. & habetur in ſumma Ang. *in verb. excommunicatio. octauo verſ. 4.* idem etiam, & ſi per nuncium hoc fieret, vt per Felyn. *vbi ſup.* & per domi. *in c. vbi periculum §. nulli de elect. li. 6.* idem etiam dicendum, & in ſalutatione, vt dicit Imol. *hic, in 1. not.* & notatur *in c. ſi aliquando infr. de ſenten. excom.* quod intellige procedere, quando ſalutatio fit verbis expreſſis, ſi autem nihil diceretur, ſed tantùm mouerentur labia, tunc permiſſa eſt, ſicuti permittitur aſſurgentia, reuerẽtia, vel inclinatio, per quæ non incurrit minor, vt dicit Rodo. relatus in dicta ſumma loco præalle. item intellige niſi ſalutatio fieret per verba correntia emendationem, & conuerſionem, dicendo Deus emẽdet vos vel conuertat, & ſimilia, vt not. *in d. ſumma. & in c. ſacris.*
10 *in glo. 2. ſupra quod met. cauſa. & in c. quod prædeceſſor. 11. q. 3.* & q † dicitur per locutionem cum excommunicato, incurri minorẽ intellige, quãdo quis loquitur, ſecus, ſi dicat velle loqui: nam ex hoc non incurritur minor ſecundum Gemi. *in c. quid eſt hoc. 50. diſt.* per illum text. in quo Moder. *hic.* per eundẽ text. tenent contrarium, ex quo talis interrogatio videtur habere communionem, quæ prohibita eſt, & per conſequens prohibita cenſentur omnia antecedentia illam *arg. l. oratio. ff. de ſponſa.* Tu aduerte, quia iſta differunt facere, & velle facere, donare, & velle donare, permutare, vel paciſci de permutando. *l. ex placito. C. de rer. permu.* & notatur *in l. iuriſgentium. ff. de pact.* ita loqui, & velle loqui, differunt: nam vnum ſcil. loqui denotat rem perfectam aliud ſcil. velle loqui futuram: vnde de vno ad aliud, non bene infertur *vulg. l. Papinian. exuli* quo fit, vt qui loquitur denotet communionem perfectam per quam incurrit minorem, ſed qui dicit velle loqui, nihil ponit in eſſe, conſequenter non communicat, hinc eſt, quod non incurrit minorem, ſecũ. Gem. nec obſtat *l. oratio.* nam verum eſt, quod antecedẽtia neceſſaria, quæ ſemper ſe habent ad eſſe, ad prohibitum cenſentur prohibita, ne per ea, ad illud deueniatur, ſed quando antecedentia nõ ſunt neceſſaria, & poſſunt ſe habere ad eſſe, & nõ eſſe, non cenſentur prohibita, ſi poſtmodum non perueniatur ad prohibitum, vt no. poſt glo. *in l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud.* vbi Bat. & alij: vnde velle loqui, neceſſario non infert loquelam perfectam ex quo antequam loquatur poteſt pœnitere illũ, qui dixit velle loqui, & abſtinendo à locutione futura nõ dicitur communicaſſe excommunicato, per illa verba, dicẽdo velle loqui locutione poſtmodum non ſequuta, quod ſuadet, quia ſumus in materia pœnali, & pœnæ reſtringẽdæ ſunt, *regula odia, de reg. iur. lib. 6.* & facit quod no. per gloſſ. & alios, *in ver. interrogationibus,* & ibi dixi *in c. quoniam contra. ſupra de prob.* vbi interrogans, non dicitur fateri de quo per gl. *in c. 1. de confeſſ. lib. 6. & text. in d. c. quid eſt hoc,* in ſimili bene hoc probat: nam iacẽti dixit ille, ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum, ex quibus videbatur illum fuiſſe locutũ, & hoc facit per Modern. *hic,* conſiderando principium illius litteræ, ſed text. *in ver. ſed ſecundum eſt,* vltra procedit dicens, quod aliter loquitur iacenti, & aliter ſtanti: nam iacenti per loquelam, non committitur prædicationis officium, ſed bene committitur ſtanti: vnde ibi iacenti, non fuit locutũ, nec dictũ quod prædicaret, nec per illa verba, ſta ſuper pedes, & loquar tecum, cenſetur fuiſſe dictum illud, quod proferens talia verba intendebat ſcil. vt prædicaret, ſed fuit tãtum dictũ, vt ſurgeret, quia nolebat ipſum alloqui, niſi ſurgeret, ex quo infertur quod non fuit loquutus, conſequẽter quod aliud eſt
11 loqui, aliud velle loqui: & ſic facit pro opi. Gem. † Vlterius ex eodem text. ibi *oratione* colligitur ſecundum Imol. *in 1. nota.* & Abb. *in 2. not.* quod communicans excommunicato in oratione incurrit minorem, quod Abb. declarat, quando ſecum oratur, quod tu intellige, & extende, vt per Modern. *hic,* ſecundo not. & per doct. *in d. c. nuper. & in d. c. cum excommunicato. & in dicta ſumma, loco, & verb. præallegato,* vbi dicitur, quod ſi in eccleſia 12
vel extra, non oratur per excommunicatum, quod quis poteſt ſtare in eccleſia vel alibi, & orare eſto, quod ibi ſtet excommunicatus non orans: nam alios propter ſui præſentiã non prohibetur orare, ſecundum Innoc. *in d. c. nuper.* non enim dicitur iſto caſu communicare orando, ſi excommunicatus non orat. An autem, & quãdo excommunicatus poſſit ſtare in eccleſia, & illam poſſit ingredi. vide per Felyn. *hic, & in c. ſuper eo & in ca. reſponſo. infra de ſent. excom.* & per Arch. *in c. vir. 30. q. 4.* & vide no. *in c. nuper,* & per Gemi. *in c. ii cui. de ſent. excom. lib. 6.* In quibus locis etiam habetur, quãdo excommunicatus ingreditur eccleſiam, quid habent facere celebrantes diuina, & qualiter debeant ſe gerere, de quo per Felyn. *hic. colu. 2. ver. quam ſi prohibeatur,* vbi etiam ponitur, quid ſi non vult exire eccleſiam, de quo in dicta ſumma, *in verbo præalleg. ver. 2.* & nedum in vita excommunicati prohibita eſt participatio, ſed etiam in morte, vt per gloſſ. *in c. ad hæc. infra de priuileg.* & per Felyn. *in c. mulieres. col. 2. infra de ſent. excom.* & per Modern. *hic,* qui poſt Felyn. tangunt de intellectu *extrauag.* † Martini quinti, de qua fit mentio, per 13
Felyn. *in c. Rodulphus ſupra de reſcr.* & in alijs hic adductis, ſupra in primo not. Circa quod aduertendum eſt, quod verba illius extrauag. diuerſimode habeantur, vt ipſemet Felyn. dicit, *in d. c. Rodulphus.* ſi enim ſonant, vt Modern. *hic,* dicunt, tunc ex ea nõ exciperentur, niſi vnus caſus in excommunicato notorio, qui iniecit manus violentas in clericũ, &c. Et ſi ita loqueretur procederent dicta per Modern. *hic.* quæ etiam ipſe Felyn. fatetur, ſed ſi verba *d. extrauag.* dicerent, vt refert Abb. *in clem. 2. de ſent. excom* & vt refertur in ſumma Piſanella, cum alijs adductis per Felyn. *vbi ſupra* Tunc includeretur quilibet notorius excommunicatus, ex quacunque cauſa, vnde ſtante iſta altercatione, & dubietate, ſub qua forma verborum fuerit prolata dicta extrauagans, melior videtur intellectus Felyn. vt includatur notorius excommunicatus ex quacunque cauſa, quia per hãc intelligentiam fit reductio ad ius commune, quod iura de facili admittunt. *l. ſi vnus §. pactum ne peteret ff. de pact.* quæ reductio eſt fauorabilis, vt dicit gloſſ. *in verbo numerandum in cap. ſtatutum de praben. lib. 6.* Item per hanc intelligentiam minus offenditur ius commune, & ideo amplectenda eſt iuxta not. *in l. fin. § in computatione. C. de iure deliber. & in cap. ex parte. el 2. ſupra de offic. deleg.*
† Et ius commune diſponit in facto notorio, non requiri de- 14
nunciationem, vt per Abb. & per D. Philip. & alios ſcriben. *in c. peruenit. infra de appell.* Pro quo etiam facit, quia in notoriis ſuperuacua eſt denunciatio, cum rei demonſtratæ, fruſtratoriũ, ſit aliam demonſtrationem adiungere. *l. 1. ff. de in integ. reſtit. & l. 1. in fin. ff. de do. præleg.* debet tamen conſtare notorium eſſe, vt dicunt Modern. *hic,* & plenius Aret. *in d. c. quoniam contra col. 4. in fin.* Nec obſtat, quod ipſi dicunt de fautoribus, & adhærentibus, quia tollitur obiectio ex not. per Abb. poſt alios *in cap. in Lateranen. circa fin. infra de praben.* Ex quibus dico intelligentiam Fely. *ad d. extrauagan.* eſſe saniorem ſtante dubietate ſuper verbis quibus fuit prolata, & promulgata. † Vlterius Abb. nut ex 15
text. quod excommunicatus non accuſat, etiam ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt etiam ſentit Imol. *hic,* & Felyn. *column. 2. verſicu. excommunicatus non poteſt,* ex quo infertur, quod licet alias inhabilis ad accuſandum admittatur quando proſequitur iniuriam ſuam vel ſuorum, vt not. *in capit. repellantur. & in cap. cum P. Manconella infra de accuſa. & in l. non prohibentur & l. non ignorat. C. qui accuſat. & in cap. omnibus. quarta quæſtio. ſexta. cum ſim.* tamen hoc non procedit in excommunicato cui præcluſa ſunt lumina iudicij, vt *hic,* & hoc dicit gloſſ. *in d. cap. omnibus.* & idem ſecundum Abb. *hic,* quando excommunicatus fuiſſet ſpoliatus, quia reſtitutio eidem non eſt facienda per gloſſ. *in capit. ex inſinuatione. ſupra de procur.* quod tamen intellige, & declara, vt per Felyn. *in capit. dilectus. el 1. ſupra de reſcript.* ex quo habes limitationem, ad illud, volens ſpoliato ante omnia reſtitutionem fieri, nam regolariter non procedit in excommunicato. Nota † vlterius ſecundum Abbat. & Imol. 16
quod communicans excommunicato, incurrit minorem, quod procedit regulariter, tamen fallit in multis caſibus, in quibus etiam participando incurrit mortale peccatum, vt per Ioan. Andr. *in cap. ſacris. ſupra quod met. cau.* & per ſummiſtas, vbi ſupra. Item ſunt multi caſus in quibus participans cum excommunicato, non incurrit etiam minorem, vt notatur *in dict. cap. ſacris.* & per ſummiſtas, *vbi ſupra* per Felyn. poſt alios, *in ca.*

quod in dubijs in cap. ſequent. & in cap. voluntate infra de ſentent. ex-
17 commun. & per ſummiſt. alios. † Vltimò not. differentiam inter
maiorem & minorem excommunicationem, de quo per Abb.
hic, & quos effectus producat maior excõmunicatio, vide per
ſummiſtas in verb. excommunicatio vltimo, item & quos effectus
producat minor per eoſdem, in verbo excommunicatio octauo, &
aliquid per Felyn. hic, colum. 2. & 3. qui dum tangit, de anathe-
mate, dicas vt per eum, & in locis per eum allegat. & per eun-
dem, in rubri. infra de ſentent. excommun. vbi etiam ponit de ma-
ledictione, & de effectu, aliquid in ca. ſi quem eod. tit. & in cap in
tellex imus ſupra de iudic. & ad illud, quod dicit Abb. hic. per hũc
text. induci excommunicatum minori, non eſſe repellendum
à limine iudiciorum: nam verum eſt reſpectu exceptionis, quę
etiam conceditur excommunicatu maiori excommunicatio-
18 ne, cap. cum inter. capit. ſignificauerant. infra eodem tamen, quod †
excõmunicatus minori poſſit agere, text. iſte expreſſe hoc non
ſentit niſi dicatur, quod hoc probat in fin. dum vult, quod mi-
nor excommunicatio, non priuat niſi à participatione ſacra-
mentorum, conſequẽter permittit communionem fidelium,
cum vnius incluſio, ſit alterius excluſio. capit. nonne, & econtra
ſupra de præſumpt. quo fit, vt communio, & participatio cenſea-
tur permiſſa excommunicatu minori excommunicatione, &
ſi permiſſa eſt conceſſus videtur ingreſſus iudicij, & conſe-
quenter permiſſum, quod poſſit agere, quod ſecus in excom-
municato maiori, cui prohibita eſt participatio, conſequenter
ingreſſus iudicij, vt hic, & in cap. cum inter. infra eod. & in cap 1. eo.
lib. 6. cum alijs concord. & in conſequentiam neceſſariam dene-
gatum videtur, quod agere poteſt, vt in d. auribus, an autem ge-
neraliter excommunicatus minori poteſt eſſe in iudicio, dice-
tur in gloſſ. 1. etiam teſtificando, vt voluit gloſſ. in verſic. teſtifi-
cando in capit. decernimus. de ſentent. excommun. lib. 6 & nota. in ca.
1 ſupra eod & in cap. cum inter. infra eod. in gloſſ. 1. ibi quiſquis expe-
dias, vt per Abb. hic. colum. 2. verſic. op. & videtur, qui ex duobus
reprobat hanc ſolutionem datam, ad contrarium formatum
19 in princ. gloſſ. ca cuius dictis habes, quòd † communicans ex-
communicato per vim, non incurrit maiorem, ſecus ſi com-
municaret per metum, de quo plene dicas, vt per ſcriben. in d.
ca ſacris, & in ſumma in verbo præallega. verſic. 18. In eadem gloſſ.
ibi, & cap. vltim. habes ſecundam ſolutionem ad contrarium
formatum, in princip. gloſſ. quam declara, vt per Abb. hic colum.
2. verſic. ad: ſorte gloſſ. ex cuius dictis habes, quod excommu-
nicato etiam maiori excommunicatione reſeruatur exceptio,
& defenſio, etiam ſi aduerſarium approbaſſet, tamen contra
eum quem approbauit agi non poteſt, ſecundum communem
opinionem gloſſ. & doct. quam ipſe videtur reprehendere, ex
20 quo quem † approbaui non poſſum reprobare, nedum agen-
do, ſed etiam, nec excipiendo, quando approbatio etiam taci-
ta dependet à voluntate approbantis argum. cap. dilecto infra de
præben. & cap. noſtr. ſupra de elect. & cap. quemadmodum. ſupra de iu-
reiur. ſecus autem eſſet ſi à mera voluntate approbantis illud
non dependeret, quia tunc ſaltem via exceptionis poſſum re-
probare, quem approbaui, cuius dicta de plano procedunt,
quando approbatio pendet à voluntate approbantis, nam
tunc approbans ſibi præiudicat, nedum, vt agere non poſſit,
ſed etiam nec excipere contra eum quem approbat, vt in ſimi-
li habetur, in cap. accepimus. ſupra de ætat. & qualit. & in cap. ſcri-
ptum, vbi Abb. in fin. ſupra de elect. & per Felyn. hic, colum 3. ver-
ſic. ir gloſſ. 1. qui ponunt, & tractant materiam, an ille qui ap-
probauit aliquem, poſſit ipſum reprobare de quo plenè dicas,
vt in locis hic, alleg. per eos, & quæ ego dicã poſt Abb. & alios,
in cap. cum venerabilis col. fin. inf. eod. tit. noſtro. vbi videas, tamen
concluſ. præcedens eſt vera, vt etiam tacita approbatio præiu-
dicet approbanti in his quæ dependent à voluntate ſua, ſuper
quo in cauſa ardua alias allegaui de approbatione reſultante
ex tacita renunciatione, ſi autem approbatio non dependet à
voluntate approbantis, vt in excommunicato, & tunc certa
eſt concluſio quod approbanti etiam competit exceptio per
text. noſtrum. hic quam omnes ſequuntur, an autem iſto caſu
competat actio, Abbas videtur innuere, quod ſic, Mo-
dern. vero videntur dubitare ex nota. in capit. 1. de exceptionibus
libro 6. vbi valet proceſſus agitatus cum excommunicato, par-
te non opponente. Et ideo ſolutio gloſſ. videtur defendi,
21 quod † tacita approbatio quæ inſurgit ex communione facta
cum excommunicato, debet nocere, veluti accuſare excom-
municatum; ſed non nocet communicanti veluti excipere, vt
eſt text. hic, circa quæ aduerte, nam aut agimus de actione in-
tentanda per communicantem, contra excommunicatum
cum quo participauit, aut agimus de accuſatione intentanda.
& facienda per participationem contra excommunicatum,
primo caſu agere poteſt, ex quo rem ſuam proſequitur, ſicuti
poteſt excipere, & circa hoc de plano procedit opin. Abb. ſe-
cundo vero caſu, ſi proſequitur ſuam iniuriam communicans,
poteſt accuſare excommunicatum, & idem ſi ſuam iniuriam
non proſequeretur, quando † per participationem, & com- 22
munionem non incurriſſet peccatum mortale, per ea, quæ di-
cam ſtatim in 2. par. gloſſ. poſt Abb. & Imo. vnde dicta per Mo-
dern. hic, procedere tantum poſſunt in communicante incur-
rente mortale peccatum, & accuſante, quia non poteſt accu-
ſare excommunicatum, cum quo participauit, & quẽ appro-
bauit tacite communicando, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam
proſequatur, vt ſtatim plenius dicam, nec obſtat c. primum eod.
tit. lib. 6. quia licet proceſſus factus valeat, quouſque non fuit
oppoſitum iudice aliter excommunicatum non excludente,
tamen ex hoc non ſequitur, quia non poteſt ipſum excludere
modo opponendo, vt not. ibi, & in cap. exceptionem infra eod. &
ſi non opponendo ſibi præiudicauit in geſtis, non dicitur ex
hoc ſibi præiudicaſſe in futuris, ſi opponere vult per gloſſ. in
ver. partibus de verbor. ſignific. in clem. ſæpe in fin. In eadem gloſſ. ibi
quod non eſt verum, habes excommunicatum etiam maiori poſ-
ſe excipere contra accuſantem & agentem contra ipſum, cum
excipere ſit defendere quæ excommunicato non eſt denega-
ta, vt in iuribus hic allega. per eam, quam declara, vt per Abb.
colum 2. verſic. ſed quaro. & per Imol. ex † quorum dictis habes, 23
excommunicatum poſſe vti omni ſpecie exceptionis, nedum
contra agentem habilem contra ipſum, ſed etiam cõtra agen-
tem excommunicatum. Hinc † eſt, quod vnus excommunica- 24
tus etiam maiori excipiẽdo repellit alium excommunicatum
maiori, licet ſint in pari cauſa, & crimine, & iſtud eſt, quia ille
excommunicatus excipiendo vtitur defenſione, vt dicit text.
in c. dilecti infra eod & Moder. hic reſpondentes ad quædam quę
in contrarium poſſent adduci, & vide per Felyn. column. 3. circa
fin. allegantem Bart. in l. ſeruus. ff. de accuſ. cum alijs concord. & di-
cetur aliquid in ca. ſeq. ex quibus habes ampliationem ad ca. in-
tellex imus. ſup. de iud. & cap. cum inter. & cap. exceptionem. infra eod.
& cap primum eod. tit. lib 6. vt excommunicatus maiori, agen-
do vel accuſando repelli poſſit ab excipiente nedum habili,
ſed etiam excommunicatu maiori excommunicatione, & exi-
ſtenti in eodem crimine, & hoc ne reportet commodum, &c.
& quia diuerſa ratio viget in vno, quam in alio reſpectu defen-
ſionis, vt per Modern. hic, habes etiam ex dictis gloſſ. Abb. &
Imol. iunctis not. per glo. in ſequen. parte. ibi, in c. omnibus. † quod 25
excommunicatus maiori, poteſt repellere excommunicatum
minori, accuſantem ipſum, cum talis accuſatus ſit criminoſus,
& ideo repellendus per ea quæ not. in c. 1 infra de accuſ. Quod
intellige procedere quando excommunicatus minori accuſa-
ret, vel non proſequendo ſuam vel ſuorum iniuriam, ſi autem
accuſaret proſequendo ſuam vel ſuorum iniuriam, tunc non
repelleretur, vt dicit gloſſ. hic per d. cap. omnibus, quam commu-
niter ſequuntur omnes hic, ex quo infertur ſecũdum Imol. hic,
& bene excommunicatum maiori, differre ab excommunica-
to minori, quia excommunicatus maiori, non poteſt accuſare
etiam proſequendo ſuam vel ſuorum iniuriam per text. noſtrũ
hic, & ſupra dixi poſt alios in not. quod ſecus eſt in excommu-
nicato minori excommunicatione, item intellige quando ex-
communicatus minori excommunicando incurrit mortale
peccatum, nõ tunc repellitur ab accuſando, niſi ſuam vel ſuo-
rum iniuriam proſequatur, vt ſupra, ſi autem communicando,
non incurrit mortale peccatum, vt regulariter eſt, & tunc non
repellitur ab accuſando, etiam ſi ſuam vel ſuorum iniuriam,
non proſequeretur, & tanto magis, non repelleretur etiam ab
agendo, ex quo tali excommunicato maiori, non eſt prohibi-
ta conuerſatio: nec lumen iudiciorũ, conſequenter nec actio,
nec accuſatio, vt per Abb. Imol. & alios ſcriben. hic. Quando
autem, & in quibus caſibus quis cõicando excõmunicato, in-
currat mortale peccatum, vide not. in d. c. ſacris per Abb poſt a-
lios, & in ſumma Aug. in verbo præall. & per Felyn. hic. col. 3 in fi. &
col. ſeq. & per Mod. qui etiam tangunt, an & quando perſiſtens
in peccato mortali, poſſit accuſare vel ne, vel teſtimonium di-
cere de quo plene per Arch. & ſcriben. poſt Abb. & alios, in ca.
teſtimonium. ſupra de teſti. An † autem excommunicatus repelli 26
poſſit

Digitized by Google

poſſit à replicando, ſicuti repellitur ab agendo, vide per Abb. *hic, col. 2. in fi. & 3. in prin.* qui conſiderat duplicationem vel exceptionem, & etiã vide per Imo. dicentẽ hoc eſſe modici effectus, vt per Mod. *hic, col. pen. ver. replicatio.* Quorum dicta dubia redduntur eo, quia replicatio vera tendit contra exceptionem oppoſitam, & ad eam excludendam, vt dicit Abb. *hic*, & ideo videtur permiſſa excõmunicato, ſicut in reo permittitur exceptio, & pro opinio Abb. facit tex. *in c. ſignificauerunt infra eo.* qui vere loquitur etiam in actore, vt tenent cõmuniter ibi Doct. & *in cap. cum inter, infra eodem* contra opin. Hoſtien. tenentis contrarium, de qua replicatione aliquid dicam inferius. In ea. gloſ. *ibi licet* Gratianus, non bene allegat, & ideo dicas, vt per Imol. *hic, in fin.* gloſ. habes caſus ſpeciales, in quibus accuſatus non poteſt excipere contra ſuum accuſatorem de illegitimitate, licet regula ſit in contrarium, vt *hic*, de quibus caſibus ſpecialibus, vide gloſ. *in d. c. omnib.* Abb. & ſcriben. *in d. c. nulli. & in c. cum P. Manconel-*
27 *lis, infra de accuſa.* per gloſ. & Doct. *in c. 1. de teſtib. lib. ſexto.* † Poſtremo Abb. *hic, col. pen. in fin.* poſt Io. And. examinat materiam replicationis, hincinde multa adducens, vt per eum, & Imol. aliquid dicit in vlti. no. & poſt gl. & Mod. etiã aliquid tangunt, circa fin. & plenę tractauit Aret. *Inſti. de repli. in prin.* & circa primum quæſitum dicas, quod replicatio capitur pro allegatione quã actor facit contra reum excipientem. ita text. *Inſti. de repli. in prin. ibi, quod cum accidit, allegatione opus eſt adiuuandi actorem &c.*
28 & ideo iureconſ. *in l. pen. ff. eo. in fi.* dicebat, † quod replicatio eſt quaſi exceptionis exceptio, & contraria exceptioni, pro quo facit text. *in l. cum exceptionib. C. eo.* & ibi Bald. & idem *in authen. ſi dicatur in 1. col. & in t. oppo. C. de teſti.* quod patet quia, replicatio non fundat originem petitionis: ſed coadiuuat & nutrit actorẽ, ſe defendentem aduerſus exceptionẽ oppoſitam per reum, & ideo vbi nõ eſt actio, ibi non poteſt eſſe replicatio niſi diſpenſatiuè permittatur agi de facto, vt not. *in l. fin. C. de eden. & in l. vbi pactum. C. de tranſ. & in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac.* & no. per Dy. *in reg. non eſt in mora, de reg. iur. lib. 6.* & per Bald. *in l. petens. col. 2. & 3. C. de pac.* & ideo text. *in d. l. ſi vnus. §. pactus ne pete-*
29 *ret.* † dicit, quod replicatio idem eſt, quod exceptio, vt alleg. Bar. *in d. l. petens.* & vt dicit iuriſcon. *in l. 2. §. 1. ff. eo.* replicatio nihil aliud eſt, quam exceptio competens actori per quam excludit, & oppugnat rei exceptionẽ, & ſic proprie replicatio exceptionis, quo fit, vt ſi replicatio rei exceptionem non excludat, ſed tendat ad aliud quam ad exceptionem excludendam, non dicatur proprie replicatio, & ita dicebat Abb. ſup. in gl. in fin. volens quod ſi contra actorem opponitur exceptio pacti de non petendo, poteſt replicari de cõtrario pacto de petendo, quę publicatio non poteſt tolli duplicatione tendente contra perſonam actoris, ſed debet tolli duplicatione tendente contra pactum de petendo, cuius opin. in hoc videtur vera, ex quo duplicã. Io. quod actor nõ poteſt petere reſpectu inhabilitatis perſonæ, nõ excludit pactũ de petendo, & ſic per replicationem, ſed tantum excludit perſonam agentem, quantumq; habdem excludere poteſt exceptione, nõ duplicatione, niſi tenderet cõtra exceptionem datam ad inhabilitãdum perſonam regulariter, ergo replicatio erit contraria exceptioni, ad quam excludendã competit actori, ad coadiuuandum eius intentionẽ, vt patet per exempla poſita, *Inſt. de repl.* & per Io. And. & Abb. *hic*, eſt bene verum, ꝙ quandoq; replicatio admittitur, etiã ſi non excludat exceptionem, vt patet *in c. ſeq.* ad quod dicas, quod illud eſt virtute cuiuſdam compenſationis, ſicut in ſimili not. *in c. intelleximus. inf. de adul. & in l. viro. ff. ſol. mat.* vt ſentit Imol. *hic, in vlt. no. in fin.* & Aret. *vbi ſup. in prin. col. 4. ver. venio ad quartum.* Item ſecundũ quod dicit Imo. *hic*, & Aret. *vbi ſup. in c. ſeq.* illa talis exceptio potius ſapit actionẽ quam exceptionẽ, ex quo ad eam opponendam voluntariè ille veniebat, & ideo de ea iudicatius, vt de actione ſecundũ Inn. *in c. ſuper eo. ſup. de elect.* & ſecundũ ea quę dicam poſt alios, *in c. cum inter. inf. eo.* vel ſecundũ alium intellectum, poteſt dici, quod ibi potius attenditur, natura iudicij, quam virtus replicationis, ex quo iudicium erat tale, quod ex ſui natura non admittebat exceptionẽ ſecundũ Imo. *hic*, & Are. *vbi ſup.* & dicam *in c. ſeq.* pro quib. etiã facit quod dicit Abb. *hic, in quarto quæſito.* poſt Io. And. quod replicatio debet eſſe pertinens, ad exceptionẽ ſicut exceptio aduerſus actionẽ, vt dicam inferius, verum eſt ergo replicationẽ competere ex actori, ad excludendũ reum excipientem, & ex hoc dicimus exceptionẽ eſſe defenſionem & cõpetere reo etiam excõmunicato. *d. c. cum inter. & c. fi. inf. eo.* pariter. & Abb. *in glo. 1. in fi.* dicit replicationẽ eſſe defenſionem, & conſequenter competere actori etiam excõmunicato, ex quo per eam actor ſe defendit, & munit aduerſus exceptionem rei, vt dicit *text. in d. l. non exceptionib.* quo fit, vt excommunicato etiã agenti competere debeat ſicut ſibi cõpetit exceptio, cum replicatio, & exceptio defenſionem ſapiunt ſecundum Abb. *vbi ſup.* quem videntur ſequi Doc. quæ opi. redditur mihi dubitabilis. Nõ enim video quomodo excõmunicato maiori excõmunicatione, cõpetere poſſit replicatio. Nam certũ eſt ꝙ replicatio eſſe nõ poteſt, vbi non eſt actio, vt dicit Bald. *in d. l. petens.* quod patet, quia replicatio coadiuuat actionẽ, vt *Inſtit. de repli. in prin. ibi adiuuandi actoris &c.* Item quia competit ad muniendum actorem aduerſus reum excipientem, *d. l. non exceptionibus.* quo fit, vt replicatio actori non competat vbi non eſt actio, & à contrario competat vbi eſt actio, vt probat iuriſconſ. *in d. l. 2. §. 1. & Inſtit. de replic. in princ. & §. 1.* ſed clarum eſt, quod excommunicato non competit actio, nec agere poteſt, *cap. exceptionem. cap. cum inter. infra eod. c. 1. eod. tit. lib. 6. cum ſimil.* Ergo competere poteſt ſibi replicatio, quæ nõ competit niſi ſit actio, quod ſuadetur: nam prohibita actione cenſentur etiam prohibita omnia quæ ipſius virtute ſequi poſſent, & omnia tendentia ad eam adiuuandam. *l. non dubium. C. de legi. argum. l. oratio. ff. de iuriſd. om. iud.* & quæ ponuntur *in cap. præterea. ſupra de offi. deleg.* vnde enim excommunicato ſit prohibito actio, cenſetur etiam prohibita replicatio quæ tendit ad actionem iuuandam *Inſtit. de repli. in prin.* & ipſam muniendam. *d. l. non exceptionibus* quod etiam ſuadetur per tex. noſtrum, in quo excommunicato maiori, non competit replicatio, & aduertatur, quod replicatio iſta de qua in text. propriè tendebat ad excludendã intentionẽ, patet, quia exceptio repellebat actorẽ tanquam inhabilem, iſta replicatio dicebat habilem propter communionem factam per reum cum ipſo actore per quam videbatur ipſum approbaſſe & eius perſonam habilitaſſe, quæ habilitas poterat etiam alijs varijs modis oſtendi: nam ſicut Reo licitum eſt actorẽ excludere diuerſis & contrarijs exceptionibus, tendentib. ad actionẽ excludendam, vt *in l. nemo ff. eod. & no. in l. nullus plurib. de reg. iur. lib. 6 & in c. cum venerabilis. inf. eo.* ita actori conceſſum eſt, vt diuerſis & contrarijs replicationibus poſſit reum excipientem excludere, dummodo, quod tendant ad excludendum exceptionem oppoſitam, vt dicit glo. *in d. regula nullus pluribus* & per Modet. *hic in fin.* & ex hac inductione videtur dicendum excõmunicato non competere replicationem, tamen conſidera, quia in tex. noſtro non competit replicatio ex quo non erat efficax ad tollendam exceptionẽ oppoſitam, vt dicit Abb. quem cõmuniter ſequuntur alij in gl. 1. ex quo talis approbatio nõ poterat fieri per approbantem, & ideo illa replicatio non prodeſt actori excommunicato non eo, quia non poſſit replicari, ſed eo, quia erat inefficax & non concludens: quo caſu talis replicatio etiam non poteſt prodeſſe cuicunque actori quantumcunque habili. Nam ſicuti † exceptio debet eſſe cõcludens & pertinens, 30
vt actionem excludat alias nihil valet, vt *in cap. præſentia. ſupra de proba. l. non hoc. C. vnde cogna.* eodem modo replicatio debet eſſe pertinens & excludens, alias actori non prodeſt, vt tenet Ioan. Andr. Abb. Imol. *hic* & communiter omnes, & eſt *text. in c. dilectis infra eod.* vnde † in text. noſtro replicatio, ideo non profuit 31
excommunicato actori, quia non erat concludens, nec talis per quam excluderetur exceptio rei, quo caſu idem eſt in alio quocunq; actore habili, ſi autem replicatio fuiſſet concludens, dicendum videtur ſecundũ Abb. *vbi ſupra.* quem communiter ſequuntur alij, quod excõmunicato actori competat replicatio, quæ defenſionem ſapit, tamen ex alijs ſupra deductis dicendũ eſt cõtrarium, ex quo neceſſario probant excõmunicato nõ cõpetere replicationẽ, ſicuti nõ cõpetit actio: niſi ſaluando Abb. & cõmunem diceres excommunicato competere replicationẽ tanquã defenſionem: quando fuit admiſſus ad agendũ, & contra eum non fuit oppoſitum, de excõmunicatione iuxta terminos *c. 1. eo. tit. lib. 6.* iſto enim caſu cum agit poterit replicare, ex quo ipſi admiſſo ad agendum competit replicatio tanquam defenſio, ſed quando opponitur, quod agere nõ poteſt, replicatio eidem competere nõ poteſt, ex quo venit ad adiuuandã & muniendam actionẽ, vt ſupra à qua ipſe excluditur. Nec obſt. quod replicatio ſit defenſio, quia verum quando actor eſt habilis ad agendum, qui ſe defendendo poteſt munire & adiuuare per replicationem ſuam actionẽ, à qua nõ excludit, & ad eam proponendã habilis eſt, ꝙ ſecus in actore excõmunicato: nam licet replicatio ſit defenſio, negari tñ non poteſt, ꝙ non deſcendat ab actione

actione taliter, quod ſi non competit actio, minus competit replicatio, vt per Bald. in d. *l. petens* & quum tendat ad adiuuandum, & muniendum actionem, à qua excommunicatus excluſus eſt, eidem competere nõ poſſit, bene verũ ſi excommunicatus duplicaret, fateor quod illud poteſt indiſtincte: quum duplicare tendat ad adiuuandam exceptionem, & excludendam replicationem actoris, vt *inſtit. de replicatio. & in* §. 1. *& in d. l.* a. §. 1. & excommunicato conceditur, ex quo ſapit meram defenſionem ſicut exceptio: quod ſecus eſt in replicatione & triplicatione quæ proponuntur ad adiuuandum & muniendum actionem, *vt ſupra*, & non competunt, niſi ſit actio, vt *ſupra*, quam intentare excommunicatus prohibitus eſt, niſi des caſum, quando fuit admiſſus, & non fuit oppoſitum. Nec obſtat quod dicunt Moder. *hic* quod excommunicato, etiam actori conceditur appellatio *ca. ſignificauerunt*, ſecundum communem intellectum. *infra eo.* quia illud eſt eo, quia aliud remedium non competit, vt dicam poſt Abb. & alios *in c. cum inter.*
32 *infra eo.* & ita intelligenda ſunt dicta Abb. & aliorum. † Circa tertium quæſitum Io. And. volentis replicationẽ tunc demum competere, quãdo oppoſita eſt exceptio: ante enim quam opponatur exceptio non datur replicatio: quum non entis nullæ ſint partes. *l. eum qui, in prin ff. ſi cert. pet.* Ex quo infertur replicationem fore perpetuam, niſi actori eſſet aliquid imputandum quare non egit, nam tunc non erit perpetua & imputari poterit, quando replicat: quum replicatio veniat ad actionem adiuuandam à qua curſu temporis replicans fuit excluſus *l. quæſitum.* §. *fin. ff. de pec u.* & *l. 1. quando actio de peculio ſit annalis*, quæ concluſio vera eſt quum replicatio non competat, vbi non eſt actio, vt dicit Bald. *in d. l petens.* & ideo eum actio excluſa ſit tempore, replicatio cenſetur eſſe excluſa, & non erit perpetua ſecundum Goffred. *in libellis ſuo intitul. de interdi.* per text. *&* gloſ. *in l licet.* C. *eod.* & ibi per doctor. quæ concluſio quando & qualiter procedat, dicas, vt per Felyn. *in cap. ſi autem colum. antepenul. & penul. ſupra de reſcrip.* vbi plene examinat, & per dom. meum poſt Bartol. *in l.* 2. §. 1. *ff. eo.* & in hoc videtur dari differentia inter exceptionem, replicationem: nam ea quæ ſunt temporalia ad agendum, & replicandum & triplicandum erunt perpetua ad excipiendum, duplicandum, & quadruplicandum, per *text. in l. pure.* §. *fin. ff. de excep. dol.* cum alijs not. *in d. c. ſi autem & d. l.* a. & per Moder. *hic* volentes idem † eſſe in exceptione quod in
33 actione & replicatione, vt exceptio non ſit perpetua, quando competit illi, qui habet actionem, nam excluditur ab excipiendo per lapſum temporis, ſicuti excluderetur ab agendo, quando agere potuit & non egit, *dicta. l. pure.* §. *final.* procedit in his, quæ poſſunt deduci in iudicium excipiendo tantum ſecus ſi poſſunt deduci agendo, quia tunc exceptio non erit perpetua ſecundum Salyc. *in d. l. licet*, quorum dicta redduntur dubia ex not. per Cuma. *in d. l. 2.* volentem, quemlibet reum exceptione poſſe illam deducere in iudicium, & petere pronunciari ſibi exceptionem competere, & aduerſario ſilentium imponi, iuxta glo. & Bar. *in l. ſi contendat. ff. de fideiuſ.* Et ideo exceptio ſemper erit temporalis, & non perpetua, vnde ſecundum domin. meum. *in d. l. 2. colum. 2. in fin. & ſequ.* dicas quod quando alicui competit exceptio eo quia eſt actio, vt eſt in compenſatione, ſecundum Barto. *in d. l. 2.* & dicam poſt alios *in c. cum inter. infra eod.* in glo *fin.* & tunc, quia talis exceptio fundatur in virtute actionis, & non nititur proprijs viribus exceptionis, ſublata actione tempore, cenſetur ſublata & exceptio, & iſto caſu non erit perpetua, ſed temporalis cum deſcendat ab ipſa actione, & ſi actio non eſſet, competeret per not. *in l. fin. ff. rem rat. hab.* & ſequitur Felyn. *in d. c. ſi autem col. penult. verſi. quare dixit & colum. antepen. ver. limita.* 3. & iſto caſu non procedit *d. l. pure.* §. *fin.* & hoc propter cadit in ipſa replicatione, vt ſupradictum eſt, quando vero exceptio competit non eo, quia eſt actio, ſed eo, quia nititur proprijs viribus exceptionis, & tunc licet tollatur actio, tamen non tollitur exceptio, quæ non eſt fundata in virtute actionis, ſed in propria virtute & materia propter quam exceptio competit *l. quia æquitate ff. de except. dol.* & illo caſu exceptio erit perpetua, & procedit *d. l. pure in fin.* adducit Innoc. & Card. *in d. c. ſi autem quos.* ibi etiam refert, & ſequitur Felyn. & adducit Imol. *in cle. 1 de reſtit. in integ.* beneficiũ enim excipiendi conceſſum à lege reo, quia in poteſtate ſua nõ eſt agere, ſemper competit ſi in veritate eſt reus, licet etiam agere poſſit, vt not. *in c. ſignificauit ſupra de teſt.* quæ rationes ceſſant in replicatione, & triplicatione &c. Et circa *d. l. pure in fin.* & articulum, *an exceptio ſit ſemper perpetua* vide plene adducta per Fely. examinantem *in c. ſi autem.* Circa ſextum membrum Io. And. † volentis replica- 34
tionem nõ eſſe probandam ante exceptionẽ, dicas, vt per Abb. *hic* & Ance. *vbi ſupra*, & vera eſt concluſio, quod quando eſt propria, & vera exceptio, probanda eſt ante replicationem, nam in exceptione reus reſpectu probationis actor eſt *l. 1. ff. eo. l. in exceptionibus ff. de probatio.* per Abb. *in c. cum venerabilis.* in gl. 1. *infra eo.* & eſt bonus tex. *in c. dilecti infra eo.* & vide no. *in c. illud. infra tit.* 1. & gl. *in c. cum venerabilis infra eo.* ſi autẽ exceptio eſt impropria, & tunc ſecus, vt per Abb. & Imol. *hic* & Ance. *vbi ſupra* & no. *in c. dilecta infra eo.* Eodem modo ſi exceptio ex iuris diſpoſitione habet fundamentum. Nam tunc onus probandi transfertur replicanti, vt dicit Imo. *hic* Ance. *vbi ſupra*, & not. *in c. de teſtib.* eodem modo dicas idem eſſe, ſi replicans aſſumpſit onus probandi, vt habetur *in d. c. cum venerabilis. infra eo. ver. 1. ibi propter enim &c.* vbi habetur quod licet reus non teneatur excipere & exceptionem probare, niſi prius actor fundet & probet intentionem ſuam vt *in l. officiũ. ff. de rei ven. & in* § *ſi vero, in auth. de teſtibus*, cum alijs hic allegatis per Abb. tamen reus poteſt iſtud omittere & probare exceptionem ſuam antequam actor probet intentionem, licet non bene ſibi conſulat, ſecundũ Imo. *in d. c. cum venerabilis.* eodẽ modo actor poterit replicationem probare antequã reus probet exceptionem, quum tale beneficium non concedatur inuito. *l. hoc iure.* §. *non poteſt. ff. de dona.* & vide text. *in l. illud. infra. tit. ſeq.* & glo. *in verb. confeſſim in d. c. cum venerabilis. &c.*

REPETITIO IN
CAP. CVM ECCLESIASTICÆ.
De exceptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An & quando Papa ſcribit vni, debeat apponere numerum pluralem vel ſingularem.*
2 *Et an & quando ex iſtis colligatur falſitas reſcripti ponendo intellectum iſtius. c. &c. quam gram infra de crimine falſi.*
3 *Intellectus iſtius c. in illis verbis inueſtitum, & pacifica poſſeſſione gaudere.*
4 *An & quãdo inueſtitura ſine aliqua qualitate transferat poſſeſſionẽ.*
5 *An & quando quis poſſit eſſe pluralis, & obtinere plura beneficia.*
6 *An & quando poſſit excipi contra pluralem, & per quem.*
7 *Prima lectura data per glo. an ſit vera.*
8 *Secunda lectura, an poſſit procedere.*
9 *Petentis poſſeſſionem facti poſt collationem iuris, an poſſit opponi exceptio non canonicæ inſtitutionis.*
10 *Agenti poſſeſſorio, an poſſit opponi crimen cum infamia.*
11 *Eſſe pluralem, an ſit crimen.*
12 *An quis poſſit conſequi per alium quod non poteſt per ſe.*
13 *Intellectus Tancredi, & Ioannis, an procedat.*
14 *Intellectus Bernardi, an ſit verus.*
15 *Pluralis, an poſſit ſe opponere proprio nomine cũ intellectu iſtius text.*
16 *Quando paria delicta compenſatione tollantur.*
17 *Quando crimino ſus admittatur contra crimino ſum.*
18 *Pluralis an poſſit ſe opponere nomine eccleſiæ, & quando cum intellectu iſtius. c.*
19 *Inhabilis nomine proprio admittitur, vt habilis nomine eccleſiæ.*
20 *Quando in beneficialibus iudex ex officio poſſit procedere.*
21 *Et quid quando vertitur intereſſe eccleſiæ.*
22 *Limitatio ad c. fin. ſupra de procu.*
23 *Inhabilis poteſt agere nomine eccleſiæ, & tamen non poteſt conſtitui procurator.*
24 *Lectura Inno. an ſit vera.*
25 *Reſcriptum principis, an & quando interpretetur ſecundum mentem, & intentionem ipſius.*
26 *Reſcripta quam interpretationem recipiant.*
27 *Quando impetrans ſecundum beneficium debeat facere mentionem de primo.*
28 *Pluralitas, an ſit peccatum.*
29 *An ſexta lectura Ioan. And. ſit vera.*
30 *An & quando exceptio notoria admittatur contra prouiſum.*

CVM

CVM ECCLESIASTICÆ. In text. ibi *faciatu* videtur ex
verbis iſtis ita prolatis, reſcript. pontificis fuiſſe & eſſe ſub-
1 reptitium, & non verum. Nam † Papa *hic*, reſcriptum dirigit
vni tantum epiſcopo videlicet Lauden. & tamen ibi loquitur
2 in numero plurali † propter quod reſcripti falſitas deprehen-
ditur, vt dicit text. clarus *in c. quam graui. inf. de crimine falſi*, &
ideo Imol. *hic* quem ſequitur Felin. *in prin.* dicit, quod in termi-
nis iſtius decretalis in inſcriptione ipſius ſupplendũ eſt & con-
iudicibus, nam Papa non ſolum commiſit cauſam epſcopu lau-
den. ſed etiam alijs, & quia plures erant nimirũ ſi Papa loquitur
in numero plurali, quę ſaluatio bene procederet ſecundum ter-
minos. *d. c. quam graui.* ſi verum fuiſſet, in facto cauſam fuiſſe
cõmiſſam pluribus tamen in text. noſtro non apparet commiſ-
ſam niſi epiſcopo laudenſi, & ſupplere, quod etiã fuit cõmiſſa
alijs, hoc eſt diuinare, nec eſt veriſimile, quod ſi reſcriptum diri-
gebatur plurib. Papa nõ feciſſet mentionẽ, de illis in inſcriptio-
ne, ſicuti facit de epiſcopo, & ſicuti ſolitus eſt facere in alijs in-
ſcriptionibus quando plurib. dirigit reſcriptum, nam de om-
nibus in inſcriptione mentionẽ facit, *vt in c. olim. & in c. dilecti. inf.
eo. cũ alijs concor.* & ideo Fel. *hic* allegãdo Gemin. & Mod. dicunt,
ꝙ iſte text. procedit ſecundũ tempora antiqua, ſecundũ quæ ex
humilitate ita Papa reſcribebat *text. vero in d. c. quam graui procedit
ſecundũ tempora moderna, & iſta fuit intelligentia gl. in d. c. quam graui.*
& Abb. *in d. c. nihil, in vltimo notabili. inf. tit. 1.* quę ſaluatio, & intel-
ligentia redditur dubitabilis eo, quia & iſte *tex. & ille in d. c. quam
graui.* loquuntur ſecundum tempora moderna patet, quia vtra-
que decretalis condita fuit ab eodemmet Inn. tertio, vt oſten-
dit ex inſcriptione vtriuſque, quo fit, vt talis ſaluatio ſtare non
poſſit niſi dicamus, quod licet vtraque decretalis condita ſit ab
eodem Inn. tertio, tamen iſta condita fuit ante illam, vt patet
ex ſituatione, & ordine ſcripturæ, quæ attendi debet *l. 1. ff. de al-
bo ſcribendo gl. in rub. ff. de eo per quem factum erit*, & tenendo hanc
conſiderationem iſta decretalis procedit ſecundum tempora
antiqua antequam emanaſſet. *d. c. quam graui.* licet conditum
fuerit ab eodemmet, quia emanauit poſt iſtam attento ordine,
vt *ſupra* ſuadetur etiam, quia cum idem ſit auctor, & conditor
vtriuſque decretalis, non conſtat nec eſt veriſimile, quod ſim.
d. c. quam graui. fuiſſet conditum ante hanc decretalem, quod
pontifex in iſta non ſeruaſſet ordinem, de qua ibi, & quod vo-
luiſſet cõtradicere ſibipſi, vnde ne tale inconueniens ſequatur,
veriſimilius eſt, iſtam fuiſſe conditam ante illam. Nec obſtat
text. in c. ſignificauit. inf. de pœn. & remiſ. & quæ ibi ponit Inno. *hic*,
adductus per Felyn. ex quo ibi cauſa fuit commiſſa plurib. vt
patet ex inſcriptione, item, quia illa decretalis fuit condita ab
Alexand. tertio, qui fuit ante Innocen. tertium. Nec obſt. quod
ponatur poſt iſtam, quia iſtud eſt attento ordine titulorum non
autem attento ordine imperatorum, & Pontificum, vt dicit
gloſſ. *communiter approbata, in verbo compoſitionem in proœmio. C.*
3 *vide etiam ad materiam* quæ dicam *in cap. dilecta. infra eod.* † *In text.
ibi inueſtitus, & ibi pacifica poſſeſſione gaudere* Abb. intelligit vno
modo Imol. vero alio, & diuerſo, ſecundum quod dicunt
Moder. *hic*, in primo nota. poſt domin. Anton. & Imol. intel-
4 ligentes, quod per inueſtituram fuit tranſlata poſſeſſio quæ in-
telligentia ſuadetur ex illis verbis, pacifica poſſeſſione gaudere,
quæ ſonant continuationem poſſeſſionis iam adeptæ, perinde
ac ſi diceretur quod ſuper poſſeſſione adepta non moleſtetur,
nec turbetur, vt in ſimili dicit *text. in cap licet cauſam circa finem.
ſup. de proba & text. in c. cum olim, vbi ſimilia verba poſita ſunt. ſupra
de dolo & contu.* & ſecundum hanc intelligentiam reſcriptum in
terminis *huius. c.* non tendebat, vt poſſeſſio adipiſceretur, ſed
vt ille gauderet poſſeſſione quæſita pacifice: & ſicut non mo-
leſtaretur nec turbaretur in ea, & licet regulariter inueſtitura
non ſoleat transferre poſſeſſionem procedit, quando ſola con-
ſideratur, ſecus ſi aliqua qualitas adiungeretur, vel vltra inue-
ſtituram proceſſum fuiſſet ad capturam poſſeſſionis, vt de fa-
cili potuit euenire in terminis noſtris, in quibus iſte Iacob. fuit
inueſtitus, & poſtmodum obtinuit reſcriptum, vt gauderet
pacifica poſſeſſione, quo datur intelligi, vt vltra inueſtitu-
ram poſſeſſionem apprehenderit, negari tamen non poteſt,
quin talis intelligentia non ſit diuinatiua, & ideo intellectus
Abb. videtur eſſe verior, quod fuerit ſolum inueſtitus, & quod
non apprehenderit poſſeſſionem, quum de eius apprehenſio-
ne, hic non appareat, & ſola inueſtitura, non concurrente
alia qualitate, poſſeſſionem non faciat quæri, quando facta
fuit in abſentia beneficij ſecundum communem concluſio-
nem, de qua *in cap. 2. ſupra de conſuet. & in c. a. tranſmiſſam. ſup. de
elect. cum alijs hic allegatis per Moder.* & per Alexand. *in l. 3. in princ.
ff. de acquir. poſſ.* & per Abb. *in cap. cum aliquibus infra de re iudi. Et
no. in cap. cum Bertoldus. eod. titul.* & per Moder. Papin. *in tract. de
feud. in 2. parte. in 2. quæſt principali, & per Bald. in proœmio feud.* vbi
ponit de inueſtitura reali, & verbali de quo per Rot. *in nou. de-
ciſ. 441. aliàs in titul. de conceſ. præben. 15.* & per Andr. Dehizer. *&
ſcriben. in titul. quid ſit inueſtitura, & in* Deci. *conſil.* Neapol. 299.
& 324. nec huic intellectui obſtant verba lite. æ, pacifica poſ-
ſeſſione gaudere, quia debent intelligi reſpectu acquiſitionis,
vt quærat & pacifica quæſita gaudeat, vt in ſimili dicitur *in cap.
venerabili. ſup. de offic. deleg. & no. cap. 1. inf. de confirma vtil. vel inu-
til.* & iſta intelligentia non continens diuinationem magis ada-
ptatur ad litteram, vt iſte Iacobus obtinuerit reſcriptum, vt
quæreret pacificam poſſeſſionem beneficij, de quo fuit inueſti-
tus ex qua intelligentia infertur vnum notandum ſecundum
Imol. *hic, in vltim. notabili*, quod petenti poſſeſſionem facti poſt
collationem iuris totalis, & agente poſſeſſorio adipiſcendæ in
beneficialibus non poteſt opponi exceptio non canonicæ in-
ſtitutionis, & defectus proprietatis de quo dicam inferius *in glo.
mag. poſt.* Imol. & Abb. † Vlterius no. quod quis poteſt eſſe plu- 5
ralis & plura beneficia obtinere, in diuerſis eccleſijs, quod ſe-
cundum Abb. procedit in terminis in quibus de iure conceditur
tur pluralitas, vt *in cap. gratia. de reſcript. lib. 6. & in clemen. gratia.
eod. titul. cum ſim.* quæ intelligentia videtur dubia: nam ſi erat
pluralis in caſu permiſſo non poterat contra ipſum opponi, &
ſi oppoſitum eſſet nihil obſtaret, nedum ſi alius pluralis exci-
peret, ſed etiam quicunque alius habilis, *vt not. in d. c. gratia. cum
ſim.* in terminis autem iſtius. ca. iſte pluralis, contra quem fuit
oppoſitum de pluralitate defendit ſe, non eo qui erat pluralis
in caſu permiſſo, ſed eo, quia contra ipſum dabatur, & oppo-
nebatur, de pluralitate per alios plurales, vt litera dicit, quo fit,
vt eſſet pluralis in caſu non permiſſo. † Ex quo infero, quod li- 6
cet contra pluralem poſſit excipi per quemcunque, & exceptio
obſtet tali plurali in caſu non promiſſo, tamen hoc non proce-
dit quãdo de pluralitate opponitur per alium etiam pluralem,
qui in perſona alterius vult reprehendere vitium, quod in ſe
repetitur. Identitas enim criminis repellit ab exceptione crimi-
nis. *l. in arenam. C. de inoffic. teſta. & plene in cap. dilecti. inf. eod. &
in l. viro. & l. cum mulier. ff. ſolut. matrim.* licet alius quicunque
poſſit opponere de pluralitate, *vt in c. de multa. inf. de præben* quod
qualiter procedat dicam poſt Abb. *in gloſ. magna.* Quando au-
tem pluralitas ſit prohibita in diuerſis eccleſijs dicas, vt in dictis
iuribus, maxime *in d. cap. de multa. & in cap. cum iam dudum. infra
de præben. & in cap. dudum. el 2. ſupra de electio. & in extrauagan. Io-
an. 22. incipit execrabilis, & in cap. ordinarij. de offic. ordinar. lib. 6.* &
per Lapp. *allegat. 36. & 123. & ſequent.* & per Bellamer. *deciſ. 563.
& 663. & 645.* & de pluralitate in eodem tecto *vide in clemen. fi-
nal. de reſcrip. & in clement. fin. de præben. & in cap. 1. de conſuet. lib.
6. & in cap. literas infra de conceſſ. præben. cum ſimil.* † *Gloſſ. 1. ibi ſcien- 7
ter conſulerat.* habes primam lectu. *ad text.* ſecundum Vicent.
quam declara, vt per Abb. *hic, col. 2. in prin. & per Imol. & Moder.*
quam docto. reprehendunt. Primo, quia diuinatiua. Secundo,
quia ſecundum eam etiam non pluralis non poſſet opponere,
quod eſt contra *hunc text.* à contrario ſenſu. Tertio quia collatio
ex certa ſcientia facta tollit ſubreptionem tantum, non autem
inducit diſpenſationem ſuper pluralitate, vt vtrumq; probatur
*in c. non poteſt. in cap. ſi motu proprio. de præben. lib. 6. & in clem. ſi Ro-
manus. eo. titul.* tamen licet tollat ſubreptionem, non tollit de-
fectum intentionis, vt notatur per Cardin. *in d. clem. ſi Romanus.*
& per Lapum *in allegatione 7.* & per Mili. *in verbo gratia.* Nec et-
iam inducit habilitatem aliorum defectuum, vt notatur per Io.
And. *in d. c. ſi motu proprio.* & per Rot. *in noua deciſio. 3. aliàs in tit.
de præben. 6.* & per Modern. *in c. nonnullis. ſupra de reſcrip.* † In eadẽ 8
gloſ. ibi pacifica poſſeſſione gaudere, habes ſecundum intelle-
ctum ex mente Vincen. quem declara, vt per Abb. *hic, colum. 2.
verſi. ideo fortè glo.* & per Imol. & Moder. quem Abb. videtur re-
prehendere tanquam diuinatiuum. item quia *text. hic* non ſe
fundat in ratione poſſeſſionis captæ, ſed in perſona opponentiũ
qui plures erant, ad quas rationes Abb. Moder. reſpondent di-
centes, quod diuinatio tollitur eo, quia verba text. ſatis innuũt
ipſum Iacobum inueſtitum habuiſſe mandatum, vt mitteretur
in poſſeſſionem & c. quæ cõſideratio redditur valida ex quo ſe-
cundum cõmunem opinionem inueſtitura poſſeſſionẽ non tri-
buit per Abb. & Imo. *hic*, in notabilib. vbi dixi. item quia verba
literæ

literæ non videntur innoere contrarium, qrod iſte Iacobus nõ
erat in poſſeſſione, in qua nõ moleſtabatur nec turbabatur pro-
pter quod obtinuit reſcriptum, vt gauderet pacifica poſſeſſio-
ne, quam adhuc non fuerat adeptus, & hoc ſecundum intel-
lectum Abbatis de quo ſupra dixi in notabilibus, ſed tenendo
alium intellectum dom. Anto. & Imol. quem etiam ipſi Mod.
ſequuntur, iſte Iacobus erat in poſſeſſione, in qua turbabatur, &
ideo obtinuit reſcriptũ, vt deberet gaudere pacifica poſſeſſione,
conſequenter, quod in ea non turbaretur quo fit, vt propter
hanc varietatem iſte intellectus ſit diuinatiuus, & non certus
tenendo tamen quod hic Iacobus nõ erat in poſſeſſione, habes
9 vnum notandum ſecundũ Abb. & Imol. quod † petenti poſſeſ-
ſionem facti poſt collationem iuris totalis, nõ videtur poſſe op-
poni obiectio noo canonicæ inſtitutionis, & ſic infertur, quod
ageori poſſeſſorio adipiſcendæ in beneficialibus non obſtat ex-
ceptio defectus proprietatim, oppoſita pręſertia per exiſtentem
in eodem crimine ſecundum Imo. *hic*, & Mod. & Abb. *col. fin. in
fin.* ea quibus habetur pulchra declaratio ad nota. *in c. conſtitutis.
lo 2. inf. de app. & ad c. accedens. inf. de accuſa. & ad c. cum olim. ſup.
10 de cauſa poſſeſſ. & proprie. cum ſim.* † Contra quæ Abb. *hic, circa fin.*
& Imol. inſtant dicentes, quod etiam agenti poſſeſſorio debet
obſtare talis exceptio ex quo pluralitas non poteſt eſſe, qoin nõ
ſit notoria, argumento notatorum *in c. licet ſupra de tranſla. prala.*
quo fit vt poſſit opponi etiam agenti ad poſſeſſorium contra
quem opponi poteſt crimen cum infamia vt not. *in ca. accedens
& in d. cap. conſtitutis*, ad quam oppoſitionem Imol. reſpondet
& Abb. *in fin.* vt intellectus procedat quando pluralitas non ſa-
pit crimen, vt eſt in terminis *d. c. gratia*, quod ipſe Imol. decla-
11 rat *colum. 2 circa medium* & Abb. *hic* remiſſiue quando † eſt in
quo caſu iſtud ſit quod pluralitas nõ ſit crimen, quæ ſaluatio eſt
diuinatiua & reſtrictiua, & contra ea quæ dixi ſupra in notabi-
libus & ideo Imol. alio modo ſaluat: quando ſecundum bene-
ficium fuiſſet conceſſum motu proprio, nam tunc per motodum
proprium tollitur obiectio, quę ſaluatio eſt diuinatiua & reſtri-
ctiua literæ & confunditur eo, quia motus proprius nõ inducit
diſpenſationẽ ſuper pluralitate vt ſupra dictum fuit poſt Abb.
item quia vt dicit Abb. *hic in fin.* non fiebat oppoſitio contra re-
ſcriptum ſed contra perſonam reſpectu pluralitatis; vnde pro
ſaluatione dicere debemus neceſſario, quòd licet iſta pluralitas
eſſet notoria, tamen de ea non fuit habita conſideratione diſ-
cuſſio: ſed tantum fuit cõſiderata perſona eam opponens quæ
erat inhabilis, & laborabat eodem crimine, & per hoc induca-
tur limitatio *ad d. c. conſtitutis. & d. c. accedens, & ſimilia*, violentia
agenti poſſeſſorio poſſe opponi crimen cum infamia, & à fur-
tiori poſſe excipi quando exceptio notoria eſt, quod iſtud pro-
cedat quando ſit oppoſitio à perſona inhabili, ſecus ſi à plurali,
& à perſona habente ſimile vitium *per text. noſtrum hic*, ex quo
infero, quod illud quod dicit Imol. idem eſſe quando oppoſi-
tio fieret etiam à perſona habili etiam nõ plurali vt ſentire vide-
tur in illa dictione præſertim, non poteſt procedere. Ex quo ta-
lis perſooa habilis poteſt opponere crimen cum infamia, & ex-
ceptionem notorium, nedum agenti poſſeſſorio adipiſcendæ,
ſed etiam recuperandæ in beneficialibus, vt per Lap. *allegatione*
24. & per Bellame. *deciſ. 17. & 49. & 99. & 50. & 578. &
639.* & per Rot. *in nouis deciſ. 14 aliàs in titul. de reſt ſpol. ſecunda,
& deciſ. 16. aliàs. eo. tit. tertia, & 160 alias in tit. de re iudi.* quarta, ha-
bebit ergo locum intellectus iſte quãdo oppoſitio fit à perſona
12 habente crimen, & ſimile vitium. † In eadẽ gl. *ibi tuæ*, ratio iſta
non concludit, vt per Imol. & Mod. *hic*, eo quia per alium quis
cõſequitur quod de per ſe cõſequi nõ poteſt, & hoc quando ra-
tio ſuadet, vt no. *in l. Ariſto. in ſi quæ reſpig. & in l. poſt mortem in fin.
ff. de contra tabu.* & plenè per Fely. *in c. 1. inf. tit. r.* & per Mod. *in l.
naturaliter. 9 nihil cõmune. ff. de acqu. poſ. & in l. emancipati C. de colla.
& tex. in c. ſicut non ſuo. 46. diſtin.* cum ſimul procedit quando ra-
tio non ſuadet, quod per alium quis conſequatur quod per ſe
conſequi nõ poteſt, vt dicit Imo. *In eadem glo. ibi vel electi ſunt* ab
13 illis ratio iſta nõ concludit, vt per Imo. & Moder. *hic.* † *In eadem
gl. ibi ne. debitores*, habes alium intellectum *ad text. noſtrum* ex
mente Tancred. & Ioan. quem declara per Abb. *hic, col. 2. ver. Io.
& Tancred. & per Imo. col. 2.* tenentes cõtra hunc intellectum, &
illum reprobantes ea mente Bernar. *in fin. iſtius glo.* Ex quorum
dictis habes quando pluralitas induent crimẽ quod bene decla-
rat Imo. *hic*, concordando contrarias opiniones reſpectu dua-
rum præbendarum in diuerſis eccleſijs, & aliquid dicit Abb *in*
14 *5 lectura.* † *In fin. glo.* habes intellectum Bernar. ad tex. noſtrum

quem declara, vt per Imo. & Abb. *hic, col 2. ver. Bernar.* approbat,
ex quorum dictis habetur concluſio, quod non plures, & habi-
les poſſunt ſe opponere, & nomine eccleſiæ, & nomine proprio
contra Tancre. & Io. rationibus addictis, *per gl.* Abb. & Imol. ꝙ
cõmuniter ſequuntur omnes, ſiue opponatur contra reſcriptũ
ex defectu intentionis, ſiue contra perſonam, & ad rationes cir-
ca hoc in contrarium adductas per Io. & Tancre. reſpondet, *per
glo. fin.* & per Abb. & Imo. qui bene loquuntur attenta vtilitate
eccleſiæ, & quia vnus ſolus poteſt agere, & opponere. † Secun- 15
da concluſio habetur, quod plurales proprio, nomine ſe oppo-
neotes nooadmittuntur per hunc text. tamen in tex. non appa-
ret quod proprio nomine ſe oppuſuerint, ꝙ Moder. volũt per-
ſuadere, ex quo in dubio præſumendũ eſt, proprio nomine op-
poſuiſſe arg. & *l. magis ff. de ſolu.* quæ cõſideratio redditur dubi-
tabilis ex doctrina cõmuniter approbata per Abb. *in c. litera ſup.
de dila. & in c. olim. el 1. de reſti ſpol.* volentem in dubio videri agi
nomine eccleſiæ, & nõ proprio, quod in caſu noſtro ſuadetur,
quia iſte oppooens erat pluralis, & in eodem crimine, quo fit, vt
in dubio exceptio oppoſita videatur nomine eccleſiæ, vt actus
potius valeret quam eſſet nullus arg. *l. quotiens ff. de reb. dub.* & fa-
ciunt no. *in c. licet in corrigendis. ſup. de offi. ord.* niſi ſaluando com-
munem diceretur, quod iſti opponentes nooerant rectures, vt
erat in terminis Abb. *in d. c. litera. cum ſi.* & ideo opponendo in
dubio nomine proprio inducantur oppoſuiſſe, & tenendo cõ-
cluſionem ad obiecta per Abb. poteſt reſpõderi, vt ipſemet re-
ſpondet, vel dicas clarius, nam licet iudex ex officio potuiſſet
repellere iſtum pluralem contra quem fuit oppoſitum, tamen
poterat eſſe, quod non erat clarum, & ſic nõ conſtabat, an eſſet
pluralis, ſed tantũ fuit cognitum ſuper replicatione, quod op-
ponens erat in pari crimine, † & quia iſtud ſufficiebat ad exclu- 16
dendum opponentem non fuit diſcuſſum ſuper pluralitate, an
eſſet licita, vel ne. Si enim fuiſſet licita, Papa feciſſet aliquã men-
tionem, ſed hoc omiſit, & ſe tantũ fundauit ſuper perſona op-
ponentis, ex quo datur intelligi, quod nõ coſtabat, an pluralitas
eſſet licita. Suadetur, quia ſi perſona opponens fuiſſet habilis eſ-
ſet auditus, & non exclufus, vt dicit litera noſtra à contra-
rio ſenſu, & ideo omiſſo articulo pluralitatis, fuit tantum diſcuſ-
ſum ſuper perſona opponentis, ex quo infertur exceptionẽ ſu-
per perſona opponentis prius eſſe diſcutiendam, & ex te parte
inhabili, noo eſſe procedendum ſuper alijs tangentib. merita,
quando ille nomine proprio agit, & iudex non habet videre de
meritis nec ſibi poteſt imputari, ſi non videt. Et per iſta limita-
tur doc. Inn. *in c. 1. de offi. vica.* cum alijs hic allegatis per Abb. vt
non procedat quando perſona opponens nomine proprio in-
habilis eſt, tunc enim iudex ex officio nõ habet videre de meri-
tis cauſę, ſed ſatis eſt, quod cognoſcat de habilitate perſonę op-
ponentis, vel eius inhabilitate, ad quod faciunt allegationes hic
adductæ per Abb. & illa vulgaris regula, quod de perſonis prius
diſcutiendum eſt. *l. ita demum. l. 1. C. de procur. c. inter monaſterium.
inf. de re. iud. cum vul. glo.* & iſta eſt melior intelligẽtia, & reſpon-
ſio, quam alia accommodata hic per Moder. volentes, quod
iudex bene poteſt, ſi vult non autem cogitur: nam redditur du-
bitabilis ex not. per Bart. *in l. 1 C. quomodo & quando iudex & in
l. 1. colum penul. in princip.* vbi ſcriben. *de iuriſ. om. iud.* Nec con-
cluſioni obſtat ſi dicatur, quod opponens debuit audiri, ex
quo accipiebat contra Iacob. † Et quiſque etiam criminoſus 17
poteſt excipere, vt not. *in c. præcedenti etiam* ſi eſſet excommuni-
catus excommunicatione maiori, nam tali competit exceptio.
c. cum inter inf. eo. cum ſi. Nam dicitur prædicta ꝓcedere quando
excõmunicatus venit neceſſarius ad excipiendũ, ſecus ſi volun-
tarius, vt erat hic, tunc enim nõ auditur, vt eſt cõmunis cõcluſio
doct. *in d. c. cum inter* vbi poſt alios dicam. item criminoſus exci-
piens voluntarie non auditur, ſi proſequitur intereſſe propriũ,
vel commune, vt dicit Imo. *hic, col. 2. circa fin.* ita limitans. *c. præ-
cedens.* à nobis, quod dictum non ſatisfacit, quia criminoſus ne-
dum excipiendo, ſed etiam agendo, & accuſando admittitur, ſi
ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. *c. omnibus. 4. q. 5. & not.
in c. 1. inf. de accuſa.* & plene dixi poſt alios *in d. c. à nobis.* vnde ſi
in terminis iſtius cap. iſte criminoſus veniſſet etiam voluntarie
pro ſuo intereſſe deberet audiri: vnde melius eſt dicere, quod
hic non fuit auditus, non eo, quia veniebat voluntarie, vt ſeo-
rit Imol. cuius opin. originalis fuit Ioan. Andr. *in cap. præceden.*
& Cardin. *hic*, quam reprobat *hic* Abbas circa alium tamen ef-
fectum, *colum. final* dum recitat ſextam lect. ſed ideo non fuit
auditus eo, quia paria delicta compenſatione tolluntur. *d. l. in*

arcam

Digitized by Google

arcaam. *& l. viro.* *& l. cam mulier.* *ff. ſol. mat.* *& facit. cap. iatellexi- mum. inf. de adulter.* & maximè *hic*, qnia poterat etiam de lucro tractan, vt ſentit Abb. *colum. 3. in prin.* de cuius veritate dicetur *in ca. dilecti. inf. eo.* & hanc intelligentiam, videtur ſequi Aretin. *inſtit. de replica. colum. 4.* contra quam inſurgit Imol. *hic*, dicens quod in tex. noſtro delicta non erant paria, ſed diuerſa, nõ enim erant circa idem, & circa eaſdem præbendas, ſed circa diuerſas, & in diuerſis eccleſijs, vt expreſſe dicit text. quo fit, vt in iſtis diuerſis compenſatio non deberet fieri, & licet Inno. & do. Ant. circa iſtud dicant ſatis eſſe crimina eſſe paria, & eadem reſpectu generis, tamẽ adhuc reſpondet Imol. dicens ſatis eſſe illa fore diuerſa, & nõ circa idem, attento quia diuerſa erat præbenda illus contra quem opponebatur ab illa, quę erat excipiens, tu conſidera, quod delictum, & crimen poteſt cõſiderari in genere reſpectu pluralitatis, vt videntur ſenſiſſe Inn. & do. Ant. quæ pluralitas, & conſequenter delictũ, & crimen conſiſtens in pluralitate verificatur in perſona pluralis opponentis, licet diuerſa beneficia obtineat ab illis, quæ alius pluralis contra quem opponit retinet, & non obſtante tali diuerſitate beneficiorũ quiſque dicitur pluralis, & criminoſus, & delictum dicitur par attenta pluralitate quæ viget in vtroque plurali, eſto, quod diuerſa beneficia obtineant, probatur in ſimili circa crimen vſurarũ, quod probari poteſt quando à diuerſis perſonis vſura fuit recepta, & teſtes ſingulares admittuntur ad probandũ hoc in genere, vt dicit Angel. in ſua diſputatione incipiente Hoſt. miles, ſimiliter in perceptione decimarum quæ probatur per teſtes ſingulares vt per Innoc. & alios *in cap. qualiter & quando. infra de accuſa.* & poſſem multa adducere, quæ adducunt Senen. repet. *l. admonendi car. 10. ff. de iureiuran.* vbi etiam Modet. Papi. tangunt, & facit doct. Bald. *in l. de quibus. ff. de legi. column. penul. & in l. teſtiam. C. de teſti.* & *in l. data opera. C. qui accuſ. non poſſ.* vbi concluditur delictum in genere conſiderari & probari reſpectu diuerſorum actuum nedum circa eundem, & facit gloſſ. *in cap. pia. de except. lib. 6. in verb. ſpeciem* quam ſequitur Abb. *in c. in præſentia. colum. 4. ver. & ex his. ſup. de proba.* volens probationem in genere ſufficere, quando quælibet ſpecies generis conſequitur illum effectum ad quem proponitur adducendo text. *in l. item veniant. §. à quo. ff. de peti. hære. & in l. quidam decedent. §. fin. ff. de admin. tuto.* ex quib. patet idem eſſe dicendum in caſu præſenti, vt crimen pluralitatis ſatisdicatur eſſe par in pluribus pluralibus obtinentibus diuerſa beneficia etiam ſi eadem non obtineant, vt repelli poſſint ab opponendo per text. hunc, ſaluando opin. Inn. & d. Anto. contra oppoſitionem Imo. volentis compenſationem non poſſe fieri niſi beneficia eſſent eadem, quia procedere hoc non poteſt, ex ſupradictis, quod etiam ſuadetur ex mente literæ noſtræ volentis opponentem pluralem repelli qui pluralis erat in diuerſis eccleſijs conſequenter in diuerſis beneficijs, nam ſi ſuper eiſdem in quibus erat pluralis ille contra quẽ opponebatur, neceſſario ſequeretur, quod pluralitas non poſſet conſiderari niſi in vno ſcilicet in opponente, vel in illo contra quem opponebatur, quorum alter erat pluralis alter ſecus. ſi conſideramus pluralitatem reſpectu eiuſdem beneficij quod diuidi non poteſt, ſed penes vnum ipſorum debet permanere. *cap. niſi eſſent. inf. de præben. cum ſimil.* præterea intelligentia Imo. reſtringeret literam noſtram, vt non procederet niſi pluralitas eſſet in eiſdem beneficijs quod eſt contra literam, & communem concluſionem de qua ſupra quæ procedit ſiue pluralitas
18 ſit in eiſdem beneficijs ſiue in diuerſis. † Tertia concluſio eſt, quod plurales admitti debent ad opponendum nomine eccleſiæ ſecundum Bernar. *hic, in fin. gloſ.* quam concluſionem tanquam communem ſequitur Imol. *hic* Felyn. & Mod. ex qua infertur, quod tex. noſter non loquitur nec locum habet, quando illi plurales nomine eccleſiæ oppoſuiſſent, tunc enim non repellerentur, ex quo tali caſu non viget ratio de qua in tex. patet, quia iſti repelluntur ab opponẽdo ex quo erant in pari crimine, & ſic tanquam criminoſi fuerunt repulſi, eo, quia proprio nomine oppoſuerunt nec fuerunt admiſſi per rationes adductas in præced. concluſione, per quas oſtenditur ſuo proprio nomine non potuiſſe opponere nec accipere, ſed quando nomine eccleſiæ oppoſuiſſent, rationes illæ eos excludentes ceſſant, licet enim voluntarie ſe ingerant, & nomine proprio nõ poſſint hoc facere tamen eis hoc conceditur ſi opponunt nomine eccleſiæ, eſto quod eſſent criminoſi, vt not. per Inn. & alios *in c. ſuper his. inf. de accuſ.* eſto etiam, quod eſſent excommunicati, *vt in c. dilect. inf. eo.* ſed circa excommunicatum non admittas ita ſimpliciter, ſed ſecundum ea, quæ dicam poſt Abb. Fel. & Mod. *in d. c. dilecti. in gl. 1. cum alijs hic adductis per glo.* Imol. & Felyn. Poſtremo adducentem rationem, quod zelus iſtorum opponentium, non debet eſſe in conſideratione quantumcunq; malus, ex quo opponendo non poteſt conſiderari niſi malus. Et quod animo malignandi & coinquinandi probationes ſe opponant, quæ ratio ceſſat in pluralitate beneficiorum quæ conſiſtit in iure, an ſit licita, vel ne, & talis iuris probatio non poteſt inquinari, vt per eum hic, quem circa hanc rationem Moder. reprehendunt dicentes, ea attenta idem dicendũ eſſe, quando non plurales opponerentur ad quod poſſes replicare illationem neceſſario non inferri tanquam ad diuerſa, nam pluralitas in iure certa repellit plurales opponentes cõtra pluralem, vt in tex. noſtro, quod ſecus quando nõ pluralis opponit, nam tunc pluralis contra quẽ opponitur non poteſt replicando repellere nõ pluralem opponentem, vt dicit litera noſtra, & probatur *in cap. de multa. inf. de præben. cum ſim.* nec ob. ſecunda impugnatio Mod. dicentium, quod pluralitas etiam quandoque teſtibus probatur, vt per Bal. *in c. 2. ſup. de reſtit. ſpol.* de quo videas per Rot. *in no. deci. 332. aliàs in tit. de reſcrip. 27. & in antiquis deci. 882. aliàs in titu. de reſcripe. 87. & per Felyn in c. in noſtra. colum. 5. de reſcrip. & in c. ex diligenti. inf. de ſimo. & in ſuo tract. de iurepatron.* & per Bellamer. *deciſ. 746. cum ſimil.* nam dico, quod Felyn. *hic*, non negat prædicta, ſed ipſe ponit pro certo conſtare in facto de pluralitate, & hoc ſtante opponens non poteſt coinquinare probationes, quum ex illis iam factis reſultet iuris diſpoſitio, an ſit licita, vel ne illa pluralitas, & hoc ſecundum terminos. *c. noſtra*, vbi Papa pro conſtanti ponit opponentem fuiſſe pluralem. item & illum contra quem fuit oppoſitum etiam fuiſſe pluralem, & opponens fuit repulſus eo, quia erat in pari crimine, & nomine proprio opponebat, quo caſu tanquam criminoſus non debuit audiri: vnde ſecus ſi nomine eccleſiæ oppoſuiſſet, quia ita opponentem nõ excludunt rationes de quibus in præceden. concluſione, & ceſſat zelus malus hic conſideratus per Abb. & cum in probationibus in facto claris non poſſit malignari minus, & in probationibus iuris ſecundum Felyn. cuius ratio licet defenſata ſit ab impugnationibus Moder. tamen ex alio redditur dubitabilis, quia ita declarata concludendum ſecundum eum eſt, idem eſſe quãdo nomine proprio pluralis opponeret, nam tunc cum probationes ſuper pluralitate in facto conſiſtentes ſint certæ, & ſolum reſtet probatio iuris certa, & immutabilis, an pluralitas ſit licita, vel ne, in qua malignatio non poteſt conſiderari nec locum habere dicendũ videretur ſecundum hanc rationẽ, pluralem opponentem nomine proprio debere admitti, quod eſt contra communem concluſionem de qua ſup. dictum eſt, vnde ratio Fely. non videtur concludens, & Abb. non conſiderauit zelum in plurali opponente reſpectu probationis, vt ipſe Fely. ſentit. Sed alio reſpectu, eo quia non debet pluralis opponens nomine eccleſiæ reputare iniquum in perſona aliorum illud quod in perſona propria reputabat æquum, quæ ratio Abb. tollitur, nam bene ꝓcederet ſi pluralis nomine proprio opponeret, vt litera noſtra dicit, ſecus autem quando opponit nomine eccleſiæ, quia tunc principalis conſideratio eſt in ipſa eccleſia, & non in opponente, & eſto quod quis ſit inhabilis ex
perſona, ſua, † & non poſſit admitti ad actum faciendum, tamẽ 19
ſi agit nomine eccleſiæ admitti debet, vt patet in excõmunicato *inf. eo. c. dilecti.* declarando tamen vt ibi dicã poſt alios, & in criminoſo per Innoc. *in d. c. ſuper his. & bonus text. in ſimili in l. ſi quis in graui. §. his quoque. ff. ad Silania. & ibi* Bart. *in §. vtrum verſi.* venio ad ſecundum cum alijs ibi adductis per Alex. vbi habetur, quod licet quis ſit inhabilis ad agendum, vel faciendum actum nomine proprio tamen ſi facit nomine publico redditur habilis fauore rei publicæ pariter dicamus in quæſt. præſenti in qua nedum fauor eccleſiæ, ſed etiam damnum conſideratur reſpectu pluralitatis beneficiorum, vt ſentit *gloſ. noſtra circa finem.* Abb. & alij, & licet contra hanc concluſionem Abb. *hic*, teneat, & aliqua adducat in quarta lectura, tamen non ob. Nam ad illud de zelo reſponſum eſt, & ad aliud de criminoſo qui ſecundum eum non poteſt, eccleſiam defendere quando eſt in ſimili crimine, dicas hoc non eſſe verum, quia contra *cap. dilecti. infra eod,* & contra notata per Innocen. *in d. c. ſuper his,* vt dicunt Imol. Fely. & Modet. *hic*, nec obſtat quod pluralis repellitur eo, quia fecit contra legem damnantem pluralitatem, & conſequenter non debet gaudere legis beneficio, quia verum ſi nomine proprio opponeret, ſecus ſi nomine eccleſiæ, vt

ſupra

Digitized by Google

ſupra probatum, & aliàs reſpondeas, vt dicunt Moder. *hic*, nec
obſtat, quod iſti plurales opponentes certabant de lucro, quia
iſtud eſt diuinare, & illa concluſio de qua per Bartol. *in d. l. cum
mulier declarabitur. inf. eo. in c. dilecti.* ex quib. habes quod nomine
eccleſiæ poteſt agere quicũq; etiã inhabilis, & criminoſus, & exi-
ſtẽs in pari crimine & qui ꝓprio nomine agẽdo repelleretur ab
actione, oppoſitione, & exceptione, adq; etiam facit, nam cum
nomine eccleſiæ iſte pluralis admittatur eſto, quod ſua perſona
20 eſſet inhabilis, tamẽ iudex ex officio potiſſime † in beneficiali-
bus debet ſupplere circa vtilitatem, & damnum eccleſiæ, vt per
Inn. *in c. 1. de offic. vicar.* cum alijs hic allegatis per Abb. quæ doct.
non poteſt limitari in caſu præſenti, vt ipſe Abb. ſentit quando
21 exiſtens in pari crimine cum reo ageret, † nam tale crimen par
non habet nocere eccleſiæ, cuius nomine ille de iure fuit admiſ-
ſus ad agendum, & opponendum, & conſideratur tali caſu in-
tereſſe ipſius eccleſiæ, cuius nomine actum eſt, & non conſide-
ratur perſona agens, eſto, quod ſit inhabilis. *d. c. dilecti. &* per In-
22 noc. *in d. c. ſuper his. & d. l. ſi quis ingrati. §. hi quoque*, ex † quibus
infertur declarando ad nota. *in c. ſi. ſup. de procur.* & ad ea quæ ha-
bentur in ca. poſt ceſſionem. ſup. de proba. vbi perſona procu-
ratoris agentis pro alio eſt in conſideratione: nam ſi procurator
23 eſt inhabilis, † vt puta excommunicatus repellitur, eſto, quod
agat pro habili, vt in ſimili dicitur *in l. ita demum. C. de procur. &
in l. non cõminus. eo. tit. cum alijs concor.* quia contraria procedunt
quando eccleſia, vel alia perſona habilis conſtitueret procura-
torem inhabilem ad agendum, & ſibi imputandum eſt quare
illum conſtituit, cum alium habilem potuiſſet conſtituere, ſe-
cus autem eſt quando inhabilis admittitur pro alio ex diſpoſi-
tione iuris ad agẽdum, & opponẽdũ, iſto enim caſu eſto, quod
ſit inhabilis admittitur quando nomine eccleſiæ habilis agit,
vel opponit, non enim conſideratur perſona eius qui agit, ſed
in conſideratione eſt perſona cuius nomine agitur, quod non
militat in procuratore qui debet eſſe, & conſtitui habilis, & ſi
inhabilis fuit conſtitutus, imputandum eſt conſtituenti, & ius
ipſum procuratorem inhabilem non habilitat, vt eſt cõtrarium
deciſum in inhabili agenti nomine eccleſiæ qui de iure admitti-
tur, & ipſius inhabilitas non conſideratur, ſed tantum perſona
cuius nomine agitur, quæ omnia nota, & concluſionem intel-
lige procedere nedum ſi opponitur contra perſonam, vt litera
noſtra dicit, ſed etiam ſi opponeretur contra reſcriptum cum in
vtroque vigeat eadem ratio, quando ad vtrunque fit oppoſitio
24 nomine eccleſiæ contra Abb. *hic*, volentem contrarium. † Po-
nit Innoc. *ad textum noſtrum* aliam lecturam diſtinguendo, an
opponatur contra reſcriptum de ſubreptione, an vero oppo-
natur contra perſonam, quod non poſſit obtinere ſimul plura
beneficia, vt hic per eum cuius dicta refert, & impugnat Abb.
hic, col. fin. ver. Innocentius ponit tamen ex dictis Inn. habetur
25 pulchra concluſio † quæ ſemper ad hoc allegatur, quod reſcri-
ptum pontificis regulare conſideratur, & interpretationem ca-
pit ſecundum intentionem, & mentem ipſius reſcribentis, *c. di-
lecto. inf. de ver. ſig. & l. intelligentia, & l. cum pater. §. dulciſsimis. ff.
de leg. 2.* quod dictum poteris comprobare ex hic adductis per
Fel. & Mod. facit quod notatur *in l. cum prætor. ff. de iudic. & in l.
conſtituunt. §. ſi quid certi. ff. de iure codi.* intelligitur enim reſcri-
ptum ſecundum tenorem, vt dicit Alc. *conſi. 48. in 4 lib.* nec ope-
ratur contrariam intentionem reſcribentis *arg. l. legata inutiliter.
ff. de leg. 1.* hinc dicimus, quod non debent attendi narrata, &
ſupplicata, ſed tantum ſignatura. *c. ſuper litteris ſup. de reſcript.* &
per ſignaturã reſtringuntur, & ampliantur narrata & ſupplica-
ta, vt dicit *ibi* Innoc. & Felin. *col. 7.* & per Bald. *in l. præſcriptio-
ne. C. ſi contra ius, vel vtili. pub.* & per Rot. *in nouis deciſ. 358. aliàs
in tit. de reſcript. 28.* & faciunt no. *in l. 1. §. 1. ff. de verb. oblig.* & eſt
hodie regula cancellariæ. 25. in ordine, & faciunt no. *in c. ad au-
res* vbi late Felin. *ſupra de reſcri.* ſolet enim dici, quod reſcriptum
ſumit vires à voluntate reſcribentis, & eius mens, & intentio
attendi debet. *c. cum ideo.* vbi Ioan. Andr. & bonus tex. *in fin. inf.
de præben. & no. in cle ſi Romanus. eo. tit.* & per Innoc. *in c. 2. de con-
ceſ. præben. lib. 6. & in c. quia ſæpe. de præben. eod. lib. ver. dubitationem*,
refertur enim reſcriptum ad ſupplicationem, & attenditur ſub-
ſtantia non generalitas. *c. cum pro cauſis. inf. de ſenten. excom.* in quo
attendere debemus concluſionem, & non narrationem, vt di-
26 cit do. Ant. *in c. ex parte. ſup. de fo. competen. in quarto nota.* debet †
enim reſcriptum interpretari ſecundum mentem reſcribentis
quæ præſumitur eſſe conſonans iuri communi, vt dicit Feli. *hic*,
adeo quod recipit interpretationem reſtrictiuam. *l. eleganter. §.
ſi post* [illegible] *. inde.* & ſtrictè debet intelligi. *c. ſedes. ſup. de re-
ſcri.* [illegible] Abb. *ſup. de offi. deleg.* & interpretari debet ſe-
[illegible] ne, vt illud minus lædat. *c. cauſam quæ ſup. de
reſcri.* [illegible] cit, quod etiam per reuolutionem clauſu-
larum [illegible] reduci valet ad ius commune, vt ip-
ſum non lædat, pro quo videtur bonus tex. *in c. ſuper eod. ſup. de
offi. dele. & ibi gl.* & Hoſtien. *in c. qualiter & quando. inf. de accuſat.*
hinc eſt, quod reſcriptum, quod poteſt cõmodari iuri commo-
ni in dubio debet intelligi ſecundum illud, vt dicit do. Anton.
in c. ex parte el 2. ſup. de offi. deleg. & ſatis eſt, quod in minimo ad-
dat & operetur ad tollendã ſuperfluitatem, vt dicit Domini. *in
ca. ſi Papa, col. 2. de priuil. lib. 6. & in proœmio decreti* & per Mod.
Ferratien. *in l. 1. in prin. col. 17. ff. de officio eius*, non enim reſcriptũ
tollit ius niſi commune expreſſe deroget illi. *c. quamuis. de reſcrip.
lib. 6. l. 2. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loc. pub. & nota in c. ſuper li-
teris. & in d. l. reſcripta. & per* Felin. *in c. cauſam quæ, & in c. ad aures.
ſup. de reſcrip.* & ideo quando eſt contra legem non valet. *l. cau-
ſas, vel lites. C. de tranſact. & in Auth. de non alie. in prin. l. 3. C. ſi quis
pro ſuo, & ff. quod quiſque iuris*, hinc eſt quod quando reſcriptum
concedit aliquid contra iuris ordinem, ſemper eſt intelligen-
dum, vt nõ recedatur à iure cõmoni, vt dicit *gl. in ca. exhibita. ſup.
de iudi.* item eſt intelligendum ne inducat aliquid iniquitatis, &
abſurditatis. *c. audita. & c. conquerente. ſup de reſti. ſpol.* † Secondo 27
ex dictis Imol. habes, quod obtinens beneficium, non poteſt
impetrare aliud ſecundum, niſi de primo quantumcunque mi-
nimo faciat mentionem, vt dicit *text. in c. ſi motu proprio, & in ca.
ſi proponente ſup. de reſcri.* de quo per Felin. *in c. poſtulaſti. & in c. in
noſtra ſup. de reſcrip.* quæ concluſio procedit etiam nullo exci-
piente: nam in beneficialibus ſubreptio reddit reſcriptum nul-
lum ipſo iure, vt dicit *gl. in d. c. ſi proponente. & no. in c. cum tenea-
tur. inf. de præben. & in d. c. ſi motu proprio, & per Felin. in c. ſuper lite-
ris. & in c. ad audientiam. el 2 ſup. de reſcrip.* & licet concedatur mo-
tu proprio per quem tollatur ſubreptio. *d. c. ſi motu proprio, & in
d. clemen. ſi Romanus pontifex*, tamen nõ tollit defectum intentio-
nis, & mentis de quibus defectibus poteſt dari, eſto quod non
detur de ſubreptione, vt per Ioan. Andr. & aliõs *in d. c. ſi motu
proprio. & per Felin. in c. ceterum. col. 6. & in c. ad aures, col. 4. & 5.
ſup. de reſcrip.* & per Rot. *in nouis in tit. de præb. in 6.* & per Bellamer.
deciſ. 475. & in deciſ. 746. ad quod facit, quia motus proprius nõ
importat ſcientiam. *l. fideicom. §. ſi ſeruo. el 2. de leg. 3. & ibi* Bal. &
per Rot. *in nouis deciſ. 332. col. fin.* aliàs *in tit. de reſcript. 27.* & per
Ioan. de M[illegible] *in ver. gratia verſi. gratia non poteſt dici ſubreptitia.*
Intentio enim principaliter eſt conſideranda. *d. c. ad aures. d. c. in
noſtra, & d. c. ad audientiam. el 2.* & quia eſt materia ſtricta. *c. ſuſce-
ptum. de reſcrip. lib. 6.* procedi debet ex coniecturata mente, vt
dicit do. meus *in l. ſi iam facta. ff. de condi. & dem. & no. per gloſ. &
ſcriben in clem. 1. de conceſ. præben.* præterea eſto, quod motus pro-
prius tollat vitium ſubreptionis, tamen non inducit diſpenſa-
tionem ſuper pluralitate beneficiorum, vt in *c. non poteſt, & in d.
c. ſi motu proprio, & not. in d. clem. ſi Romanus pontifex.* & per Abb.
ſup. in primo intellectu Vincen. de quo plene per Felin. *in d. c.
ad aures. col. 5. ver. ſi diceres in fin.* † Et dum Imol. vult, quod plura- 28
litas non eſt peccatum, vt per eundem *in c. cum iam dudum inf. de
præben.* & Hoſt. aſſerit contrarium pluralitatem beneficiorum
eſſe peccatum, & crimen, & Abb. *hic*, ſe remittit. tu dicas, vt per
Imol. *hic, colum. 2. circa medium* concordantem opiniones, & vt
no. *in d. c. gratia. & in d. cle. gratia*, & plenius *in d. c. de multa. inf. de
præben.* Rurſus habes in dictis Abb. *hic*, lect. Innoc. non eſſe ve-
ram, nam ſi opponitur contra perſonam pluralis opponens re-
pellitur, *per tex. noſtrum* intelligendo tamen, vt ſup. fuit dictum,
ſiue etiam opponatur contra reſcriptum, & tunc ſecundũ Abb.
contra Inn. eſſet dicendum, quia opponens, & excipiens labo-
rat eodem morbo, & ideo venit repellendus, niſi ſaluando di-
ceres, quod tale reſcriptum ſubreptitium eſt nullum ipſo iure,
ex quo in eo non fuit facta mentio de primo beneficio. *dict. cap.
ſi opponente. d. c. ſi motu proprio*, quo fit, vt oppoſitio non ſit neceſ-
ſaria, vnde ſi facta fuit etiam ab inhabili non tollit quin iudex
ex officio poſſit, & valeat cognoſcere de meritis, & ſubreptio-
ne, vt not *in c. 1. & in c. ſtatutum. in fin. de reſcript. lib. 6.* per Bart.
in l. vbi pactum. C. de tranſact. & per Bart. *in l. ſingularia. col. penul. ff.
ſi cer. pet.* niſi circa hoc diceretur reſcriptum ſuper 2. beneficio
emanaſſe motu proprio, & ex certa ſcientia quæ tollunt ſub-
reptionem, & cõſequenter nullitatẽ ipſo iure. *d. c. ſi motu proprio,
& d. cle. ſi Romanus Pontifex*, quæ intelligentia eſt diuinatiua. vo-
de melius eſt dicere, vt ſup. dixi. vt etiam Abb. *hic.* ſentit quod
hic

Digitized by Google

hic non diſcutiebatur de validitate,& ſubreptione reſcripti,nec
an pluralitas eſſet licita vel ne , ſed tantùm diſcuſſus fuit articu-
lus tangens perſonam opponentis,qui quum eſſet pluralis,& in
pari crimine , & nomine proprio oppoſuerit. repulſus fuit ab a-
29 lio plurali per viam replicationis. Sextam † lecturam ad hãc de-
cretalem poſuit Ioan. Andr. *in c.præceden.* & Cardin. *hic*,volentes,
quòd ideo iſti Canonici opponentes contra pluralem,non fue-
runt admiſſi,quia erant rei voluntarij,& quia nõ habebant per-
ſonam legitimam,fuerunt repulſi , cùm in multis rei voluntarij
cõueniant cum actoribus, *c.ſuper eo.ſupra de elect. cum ſimil.* Et ple-
nè not. *in c.cùm inter,infra eod.* quam lecturam reprehendit Abb.
hic,quia ſi vertitur damnum,vel vtilitas eccleſiæ vti erat hic , ta-
les opponẽtes ſemper dicuntur neceſſarij , quum teneantur de-
fendere iura eccleſiæ , quæ oppognatio benè procedit , quando
iſti Canonici nomine eccleſiæ oppoſuiſſent , vt dixi ſuprà in fin.
gloſ. *in 3.concluſione.* ſed in text.noſtro non oppoſuerunt nomine
eccleſiæ,ſed nomine proprio, vt dixi ſuprà poſt alios *in fin.gloſ.in
2.concluſ.* quo fit vt dicantur voluntarij non neceſſarij , & ſic non
obſtat *c.dilecti,infra eod. & c.ſuper his, infra de accuſat. & quæ ibi notat
Innocent.* quia illa procedunt,quando excommunicatus, vel cri-
minoſus,vel exiſtens in pari crimine cum reo agerent,vel oppo-
nerent nomine eccleſiæ,ſecùs ſi nomine proprio , vt fuit hic , &
ideo impugnatio facta per Abbat.ad intellectum Ioan. Andr.&
Card.non procedit intelligendo,quòd iſti Canonici plurales e-
gerũt nomine proprio,& ſic fuère voluntarij,& not.quòd Abb.
hic, impugnando hanc ſextam lecturam , vt contrarij ſibi ipſi in
his quæ dixit ſuprà *in 4.lectu.* nam ibi voluit & concluſit, quòd i-
ſti Canonici plurales etiam ſi egiſſent nomine eccleſiæ, adhuc
non debebant audiri rationibus de quibus ibi per eum, quę fue-
runt repulſatæ per Felin. Mod. & me. *ſuprà in d. 3. concluſione* , &
circa iſtam ſextam lecturã ipſe Abb.volens impugnare eſſe con-
cludit, quòd iſti Canonici nomine eccleſię poſſent agere,& op-
ponere,& hanc ſententiam tu teneas, quando nomine eccleſiæ
oppoſuiſſent,ſecùs ſi nomine proprio, quia tunc poſſent repelli
per text.noſtrum hic tanquam rei voluntarij,& exiſtentes in pa-
ri crimine,licèt Imol. *hic*,dicat crimen nõ eſſe par,quia non circa
idem beneficium erãt plures , ſed circa diuerſa, & in diuerſis ec-
cleſiis, tamen tu tene contrarium ſequendo opin. Innoc. & do.
Ant. quòd crimen erat par reſpectu generis , vt ſuperiùs plenè
dixi *in fin.gloſ.in 2.concluſione.* Vltimò Abb. *hic,circa fin.* opponit
contra text. quòd iſti Canonici plurales non debuerunt audiri
opponẽdo,& excipiendo: debebant enim agere quum Iacobus
eſſet inueſtitus,& non excipere, & opponere, per ea quæ not. *in
d.c.conſtitutis.ſuſ de appel. & in d. c.accedens. inf.de accuſa.* refert ſolu-
tionem Innoc. quam dicit non procedere in terminis huius c.
quia hic non opponebatur contra reſcriptum,ſed contra perſo-
nam,& benè loquitur , vt dixi ſuprà *in fin. gloſ. in 3. concluſione. &*
30 *ſuprà in 6.lectu.* Innoc.tamen dum ipſe Abb. reſpondet , † & ſol-
uit, quòd in terminis iſtius c.exceptio poteſt admitti eo caſu quo
pluralitas non erat licita,quo fit, vt ſicut admittitur exceptio fa-
moſa contra prouiſum , multo fortius debet admitti exceptio
notoria de iure communi , cuius dictum,licèt ſit in ſe verum , &
per illud habeatur declaratio,& ampliatio ad notata *in d. c. acce-
dens. & in d.c.conſtitutis.* tamen in terminis iſtius capituli non ſa-
tisfacit.Nam, *vt dixi ſuprà*, hic non agebatur de pluralitate,an eſ-
ſet licita vel ne,ſed tantùm diſcuſſum, & determinatum fuit ſu-
per perſona opponentis quæ erat inhabilis,& ſtante inhabilita-
te in paritate criminis non poteſt opponi ſi proprio nomine op-
ponitur,& ita limitentur *d.c.conſtitutis.& d.c.accedens, vt dixi ſuprà
in gloß. in 2. intellectu Vincent. in ſecunda parte ſua lectura.* vbi vi-
deas,&c.

REPETITIO
IN CAP. PASTORALIS,
de Exceptionibus.

*Celeberrimi I.V.C.D. Petri Pauli Pariſij
Conſentini.*

SVMMARIVM.

1 *An per hanc decretalem inducatur ius de nouo,& in quo.*
2 *Papa reſpondendo inquiſitioni,& conſultationi, quãdo dicatur ſta-
tuere de nouo cum declaratione plurium iurium.*
3 *Iudex an poſſit abbreuiare terminum à iure ſtatutum.*
4 *Terminus ſtatutus ad aliquid faciendum in dubio , an cenſeatur per-
emptorius.*
5 *Quod exceptio dilatoria ſit orta poſt lapſum termini,an poſſit proba-
ri per iuramentum,vel debeat aliter probari.*
6 *Terminus datus ad proponendum dilatorias, an includat exceptiones
peremptorias.*
7 *An & quando iudex poſſit ſtatuere terminum ad proponendum om-
nes peremptorias.*
8 *Iudex an poſſit ſine cauſa ſtatuere terminum ad proponendum omnes
dilatorias.*
9 *Circa hoc examinatur intellectus iſtius c.*
10 *Caſus in quibus poſt terminum decurſum poteſt opponi dilatoria, vel
peremptoria.*
11 *Conceſſo principali , an cenſeantur conceſſa acceſſoria , & dependen-
tia.*
12 *Probatio per iuramentum ſuper ignorantia , vel quod noniter venit
ad notitiam , quando admittitur.*
13 *Caſus in quibus non admittitur probatio per iuramentum.*
14 *Terminus ſtatutus à iudice ad opponendum dilatorias , an comprehẽ-
dat exceptiones mixtas cum declaratione plurium iurium.*
15 *Exceptio noniter orta poſt concluſum in cauſa,an poſſit opponi.*
16 *Exceptio excõmunicationis, an poſſit opponi poſt lapſum termini dati
ad opponendum dilatorias.*
17 *Et an idem ſit poſt terminum datum ad proponendum peremptorias.*
18 *Exceptio excommunicationis an & quando opponi poſſit poſt conclu-
ſum in cauſa.*
19 *Exceptio recuſationis iudicis an & quando poſſit opponi poſt conclu-
ſum in cauſa.*
20 *Acta quando faciant rem notoriam poſt concluſionem.*
21 *Et an circa hæc cauſa criminalis differat à ciuili.*
22 *Iudex incompetens ratione notorij, an efficiatur competens.*
23 *An qualibet exceptio de nouo orta poſt concluſionem poſſit opponi ſi
nihil poteſt imputari opponenti,& quo remedio , & an ſufficiat ſo-
lum ortus.*
24 *Iudex recuſatus an poſſit ſtatuere terminum ad proponendum dila-
torias non obſtante recuſatione.*
25 *Poſt terminum lapſum ad opponendum dilatorias,an poſſit opponi de
incompetentia iudicis.*
26 *An iuriſdictio iudicis incompetentis poſſit prorogari tacitè vel expreſ-
sè,& circa quæ conſideratur incompetentia ipſius iudicis, & quan-
do taciturnitas partis noceat.*
27 *Et vſq; ad quod tempus poſſit dici de incompetentia.*
28 *Qualiter quis debet opponere dilatorias , & ſub qua forma, ad hoc, vt
dicatur ſatisfacere decreto iudicis ſtatuentis infra terminum oppo-
nis dilatorias.*
29 *Exceptio oppoſita in genere,an iuuet opponentem.*
30 *Et quid ſi eſt oppoſita cum illa clauſula ſaluo, &c.*
31 *Reus infra terminum datum , an debet opponere omnes dilatorias ſeu
alias exceptiones etiam contrarias.*
32 *An & quando licitum ſit reo vti contrarijs exceptionibus.*
33 *Quo tempore accuſatus primò negans delictum poſſit dicere feciſſe ad
ſui defenſionem.*
34 *Excluſus ab excipiendo,an cenſeatur excluſus etiam ab agendo.*
33 *Non proſequens accuſationem infra terminum , an poſtmodum au-
diatur.*
36 *Exceptio dilatoria orta poſt litem conteſtatam vel etiam , poſt termi-
num datum quando poſſit opponi.*
37 *Caſus in quibus admittitur probatio per iuramentum.*
38 *Exceptio de nouo ſuperueniens ad notitiam quando poſſit poſt termi-
num opponi.*
39 *Ignorantia iuris iſto caſu an proſit.*
40 *Reo an debeat dari dilatio ad proponendũ dilatorias ſi hoc petit infrà
viginti dies datos ad deliberandum cum intelligencia plurium iu-
rium.*
41 *Terminus datus ad proponendum dilatorias , an poſſit eſſe maior vel
minor termino viginti dierum dato ad deliberandum à lege.*
42 *Dictus terminus ad deliberandum,an ſit arbitrarius.*
43 *Terminus ad deliberandum,an differat à termino dato ad proponen-
dum.*
44 *Terminus ad deliberandum an poſſit denegari,& an pars cogatur ſẽ-
per illo vti.*
45 *Termino dato ad deliberandum , an cogatur reus opponere omnes di-
latorias.*

46 *Iudex an indiſtinctè, & ſine cauſa poßit ſtatuere terminum ad opponēdum oēs dilatorias, & circa hoc ius canonicū an differat à ciuili.*
47 *Poſt terminum datum ad opponendum dilatorias ſicuti in prima inſtantia non poſſunt vlterius opponi, an idem ſit in cauſa appellationis, vt in ea opponi non poßint.*
48 *An præfixio termini ad opponendum dilatorias habeat vim conteſtationis litis, & excludat beneficium conteſtationis litis, & in quibus dictus terminus ſubrogetur loco conteſtationis litis.*
49 *Exceptio dilatoria, an & quando poßit opponi in cauſa appellationis.*
50 *Cauſa appellationis in quo differat à cauſa principali, vel ſit eadem.*
51 *Diſpoſitio l. per hanc, C. de temp. ap. cum ſimil. in quibus terminis procedat, & an habeat locum in his quæ præcedunt conteſtationē litis.*
52 *Intellect. in l. ata demum, C. de procurat.*
53 *An in cauſa appellationis debet fieri conteſtatio litis.*
54 *Non benè loquuntur Moder. circa prædictum articulum.*
55 *An poſt lapſum termini de quo in iſto c. iudex, ex officio poßit opponere dilatorias.*
56 *An poſt terminum poßit pars declarare exceptionem propoſitam infra terminum.*

PASTORALIS. Nota primò ſecundùm Abb. ex text. ibi, inquiſitioni, & decernimus, quòd Papa quandoq; ad inquiſitionem alicuius ſtatuit ius de nouo. de quo, vt per Decium *hic* poſt Felin. *in prin.* ex quorum dictis habes, quòd verbum, decernimus, ſecundùm ſubiectam materiam quandoq; eſt introductiuum noui iuris, quandoq; renouatiuum, & innouatiuum antiqui iuris, vtrinq; probatur iuribus hic adductis per Decium ex quibus infertur limitatio ad not. *per gl. in verb. decernimus, in Clem. literas, de præb. cum alijs ſimil.* vt nō procedat quando ſubiecta materia aliud ſuadet, in text. verò noſtro nouum ius inducit ſecundùm Abb. & ſecundùm quod declarat Decius *in 1. notab.* quod videtur dubitabile, nam ad probandum dilatorias exceptiones, terminus poterat dari arbitrio iudicis, patet in declinatoria quæ ante litem conteſtat. proponenda eſt, *l. fin. C. eo. no. in c. exceptionē, infra eod.* & tamen ad eam probandam iudex poteſt ſtatuere terminum arbitrio ſuo, *c. legitima, de appel. lib. 6. c. cum ſpeciali. & ibi glo. in verb. terminum. infra de appel.* item communiter omnes dilationes arbitrariæ ſunt, *l. 1. C. de dilat. l. oratione. & l. fin.* vbi Bart. & ſcriben. *ff. de fer.* per Abb. *in c. 1. ſuprà de dilat. & per repet. in c. ſæpè. de verb. ſign. in princ. colum. 3.* & probabitur in ſequenti notabili, vbi Abb. Imol. & alij ſcribent. inſuper quòd poſſint abbreuiari per iudicem, vltra prędicta, probatur *in l. 2. ff. de re iud. cum ſimil.* quòd malitia debeat compeſci, & non habere locum, habetur *in c. præſentium, ſuprà de teſt. & in c. 1. in glo. magna*, vbi Abb. Fel. & Mod. *ſuprà eod. & per eoſdem in c. licet cauſam. in 6. notab. ſuprà de probat.* & prouidendum ſit ne cauſæ protogentur, habetur in *c. finem litibus, ſuprà de dol. & contum. & in l. properandum, C. de iud. cum ſimil.* præterea etiam iure antiquo cautum erat, quòd lapſo termino peremptorio quis amplius non audiretur, vt not. *in c. cùm dilectus, ſupr. de fide inſtrum. & in c. quoniam contra, ſupr. de probat. & in glo. in verb. productiones*; per Bald. *in l. 1. C. de epiſcopali audientia ver. 13.* quæro tuitus, quod proteſtatio proſit, probatur *in c. præſentium. ſup. de teſtib. cum ſimil.* eodem modo eá quæ de nouo emergunt, quod proponi poſſint, *probatur in l. ſi hominem. ff. mandati, cum alijs notatis per Barb. in rubr. C. qui admitti.* & ibi Mod. Senen. *ſup. prima parte*, & Feli. *in c. 1. de ſup. conſilt. & Franc. in c. interpoſita. § ille. 6. q. 1. de appel.* & faciunt quæ hic notat glo. *in verb. de nouo.* idem etiam, & reſpectu probationis ignorantiæ faciendæ per iuramentum inductum erat, per *d. c. præſentium.* ex quibus dicendum videtur, quòd ſtatuitur hic potius eſſe iuris antiqui innouatiuum, & repetitiuum quàm noui iuris inductiuum, tamen recedendum non eſt ab opin. Abb. nam nullibi in ſpecie, & in puncto repetitur diſpoſitum, quòd iudex poſſit ſtatuere vnicum terminum reo ad proponendum omnes exceptiones dilatorias, ſicuti diſponitur in hac decretali, & ideo iſto conſiderato poteſt dici verbum, decernimus, indu-
1 cere nouum ius, nec ſuperuacuum, neque falſum, † vnde benè emanauit decretalis iſta de nouo iſtud non inducēs, pro quo facit *text. in l. 2. § ſi quid autem. C. de vet. iur. enucl.* & quæ ponit Geminia. *in proœm. decretorum, & in c. ſi Papa, in princ. de priuil. lib. 6.* & per
2 Modet. Ferra. *in l. 1. ff. de officio eius, in 7. col.* Aduerte † etiam dum Abb. in primo notabili vult, quòd licet Papa reſpondeat inquiſitioni, & conſultationi, tamen ſtatuit ius de nouo, quod intelligit procedere quando tale ius nouum non venit in prę iudicium cauſæ pendentis, quod vltimum Decius hic impugnat. tu dicas Abb. benè loqui, nam lite pendente in prę iudicium ipſius cauſę non poſſunt fieri ſacræ iuſſiones, & pragmaticæ ſanctiones, *vt in Authent. in medio litis, &c. collatione 7. per tot. maximè in verſic. ſi verò dum cauſa*, & ideo Abb. *hic*, dicit dictum Auth. procedere, vt non poſſit fieri in præiudicium cauſæ pendentis, ex quo talis cauſa determinanda eſt ſecundùm leges antiquas, non autem ſecundùm ius quod nouiter promulgatur ad conſultationem, & inquiſitionem alicuius: ſi autem tale ius nouum non tenderet in præiudicium cauſæ pēdentis, tunc benè poſſet ſtatui, & emanari, eſto, quòd in medio litis promulgaretur, & ita limitatur dictum Authent. in medio litis. quod probatur ibi, ex quo prohibetur promulgatio noui iuris in præiudicium cauſæ pendentis. Vnde ſi cauſa pendens ex dicto iure nouo non recipit præiudicium, benè valet talis promulgatio: ſi autem illi præiudicium fieret, non attenditur, ſed decidenda eſſet ſecundùm leges antiquas, & tale ius nouum locum haberet in aliis cauſis futuris. nec obſtat impugnatio Decij dicentis, ſi tale nouum ius non extenderetur ad cauſas pendentes, per illud non eſſe ſatisfactum conſultanti, & quærenti, nam ſatis dicitur ſatisfactum in aliis cauſis, item & in pendentibus, in quibus non erat prouiſum per leges antiquas, vt not. *in d. Authent.* Tertiò ex dictis Abb. habes, quòd Papa reſpondendo conſultationi, inducit ius de nouo, *ca. paſtoralis, ſupra de reſcript.* cum alijs hic accumulatis per Felinum *in princ.* per quæ inducitur limitatio ad not. per gloſ. *in c. conſultationi, de tempor. ordin.* cum alijs hic adductis per Decium, qui poſtmodum diſtinguendo reducit ad concordiam dictas concluſiones contrarias. tu dicas, quòd ſiue Papa reſpondeat in aliquo caſu ſpeciali, & particulari, ſiue prouidendo futuris caſibus, dummodò, quod velit ius de nouo inducere, ſemper inducitur ius nouum, eſto, quod ſit reſponſum particulari conſultationi, vt dicit Abb. *hic*, inferens per hoc limitari not. per gloſ. *in d. c. conſultationi.* & ad hoc inducit text. iſtum, pro quo in ſimili faciunt *not. in c. in cauſis, infra de re iud. & melius in l. cum de nouo, & in l. fin. C. de legib.* vbi Doct. ſiue enim Papa reſpondeat conſultationi particulari, ſiue vniuerſali, & vtroque caſu intendat ius nouum ſtatuere, & interueniant requiſita ad talis iuris inductionem, ſemper erit ius nouum, ſiue conſultatio ſit particularis, ſiue vniuerſalis, & ita intelligi debet dictum Abb. *hic, ſecundùm not. in l. 2. & in d. l. cùm de nouo, & in l. fin. C. de legib. cum alijs concord. & benè facit c. ex multa, hic alleg.* per Felinum *infra de voto, in princ. quem adducit gloſ. in d. c. ex tua.* & iſtud niſi veniat in præiudicium cauſæ pendentis, *vt ſupra dictum eſt.* tunc enim non inducit ius de nouo, & ita limitantur *not. in d. c. conſultationi, per gloſ. in d. c. ex tua.* nam generaliter reſpondendo conſultationi ius inducitur, *vt in d. ca. ex multa. cum alijs alleg. per Felinum.* fallit quando reſponderet conſultationi particulari in præiudicium cauſæ pendentis, *vt in dicto cap. conſultationi, & d. c. ex tua.* ſecundùm Abbat. *hic*, non enim facienda eſt vis in verbo, decernimus, vt ſuprà dictum fuit, nec in verbo conſultationi, *per d. c. conſultationi.* nec in verbo, inquiſitioni, *vt hic, & in d. c. paſtoralis. ſuprà de reſcriptis.* Sed tantùm, an niens ſua fuerit ſtatuere ius nouum, & an veniat in præiudicium cauſæ pendentis, vel ne. Secundò Abbas colligit ex text. & Imola etiam idem facit, † iudicem poſſe abbreuiare terminum à 3
iure ſtatutum, per hanc literam noſtram, quam ad hoc adducit Bart. *in l. 2. colum. 1. ff. de re iudic.* tamen, vt dicit Abb. *hic*, textus iſte non probat, ex quo iudex iſtud facit ex conceſſione ſibi facta per Papam hic, quod certum eſt Papam iudici concedere hanc poteſtatem per hanc decretalem, quo fit, vt ſi Papa iudici hoc non conceſſiſſet, iudex vtique non poſſet iſtud facere, & prout dicunt Modern. eſto enim, quòd noua ſit conceſſio in iſto caſu ſpeciali, tamen negari non poteſt, quin ſi Papa iſtud hic iudici non conceſſiſſet, quòd iudex auctoritate ſua hoc facere non poſſet, quia ad proponendas dilatorias iam ſtatutus erat terminus à lege vſque ad litis conteſtationem, *l. final. C. eodem, cap. inter monaſterium. infra de re iudic.* vnde ante hanc decretalem ab ipſo iudice non poterat abbreuiari, & cùm iſta decretalis hoc concedat, iudex dicitur iſtud facere ex hac noua conceſſione, quo fit, vt iſte textus non probat dictum Bartoli, *vbi ſuprà*, benè verum eſt, quòd eius doctrina, & hoc notabile videtur probari ex aliis iuribus adductis per Alexandrum *in dicta l. 2. & per illum textum, & ex notatis* per Modern. *poſt alios in c. cùm ſit Romana, infra de appellatio. & pleniſſimè per repet. in dicta Clementina ſæpè. in princip. colum. 33.* tamen aduerte, quia cùm iſti fateantur iudicem potuiſſe abbreuiare etiam dilatorias per alia iura, vt etiam dictum fuit ſuprà in primo notabili. conſiderato illo tempore, iudex poterat auctoritate illorum iurium hoc facere: ſi autem conſideramus

Digitized by Google

ſideramus tempus iſtius conſtitutionis, hoc vtique poteſt pro-
pter hanc conſtitutionem hoc illi permittentem, & ideo di-
ctum Bartoli benè probatur. Tertiò notat Abb. *ex tex. ibi, ex tunc,*
ibi dictionem, tunc, importare temporis extremitatem, de quo
eſt text. *in l. 4. in fin. ff. de condit. & demonſtrat. cum alijs allegatis per A-*
lexand. in addit. ad Bartolum, & dominum Socin. & Decium hic. & ex
4 iſto tex. infert Abb. *hic,* quòd † vbi terminus ſtatuitur ad aliquid
faciendum, eſt peremptorius, dicens hoc procedere in dubio,
niſi aliud de iure exprimatur: vnde nõ eſt neceſſe in termino da-
to apponi dictionem peremptoriè, ex quo intelligitur, & Imo-
la *hic, in ſecundo notabili idem tenet,* dicens terminum datum ad
dilatorias proponendas, eſſe peremptorium, etiam ſi non di-
catur per hunc textum, etiam ſi non eſſet appoſita dictio, tunc,
illationem autem Abbatis impugnat Decius hic, & non benè,
ex quo litera noſtra vult iudicem poſſe ſtatuere terminum ad
proponendas omnes dilatorias, quo decurſo dubitatur, an op-
ponens poſtmodũ eſſet audiendus. Papa reſpondet nullatenus
eum audire tunc, id eſt, poſtquam terminus decurſus eſt, & fini-
tus, qui fuit ſtatutus à iudice, *vt dicit gloſ.* Ex quo talis terminus
dicitur peremptorius, etiam ſi verbum, peremptoriè, & dictio,
ex tunc, non ſit appoſita à iudice dante terminum: in principio
enim literæ noſtræ, quando iudex dedit terminum, non appo-
ſuit nec dictionem peremptoriè, nec dictionem, ex tunc, ſed
ſimpliciter dedit terminum, & Papa dicit, quòd ſi iudex ſim-
pliciter dat terminum ad proponendas omnes dilatorias, ex
tunc, id eſt, ex eo lapſo poſtmodum opponens non eſt audien-
dus, & ſic illa verba, ex tunc, apponuntur per Papam reſpon-
dentem, elapſo termino ſimpliciter dato per iudicem oppo-
nentem non audiri, ex quo terminus fuit peremptorius: illa
autem dictio, ex tunc, non fuit appoſita in termino dato per iu-
dicem, vt ſentit Decius, & ideo illatio facta per Abbat. benè
probatur. ad illud autem quod dicit Abb. omnem terminum &
omnem dilationem eſſe peremptoriam, an & quando iſtud
procedat. vide in locis hic allegatis per Abbat. & per Felinum,
& multa tangit Imol. *hic,* de diuerſ. dilatio. An & quando ſint, &
cenſeantur peremptoriæ, *in gloſ. 2. & vide quæ plenè poſt* Bart. po-
nuntur per Alexand. & Modern. *in l. final. ff. de fer.* vbi eſt propria
materia, *& per repetent. in dicta Clement. ſæpè. & per Barbat. in Cle-*
ment. 1. colum. 7. & ſequent. eodem titul. An autem probatio fa-
cta poſt terminum valeat regulariter, dicendum eſt quod non,
in dicto cap. cùm dilectus, ſuprà de fide inſtrument. fallit in pluribus ca-
ſibus notatis per Lanfranc. & Aretin. *& ibi dixi in c. quoniam con-*
tra in gloſ. in verbo, productiones, & vide multa cumulata per Feli-
num *in c. licet cauſam, ſuprà de probatio.* ad quæ hic ſe remittit *in co-*
lum. 2. in princip. Vltimò notat Abb. quòd poſt terminum datum
ad dilatorias proponendas, quis amplius non auditur, fallit in
tribus caſibus hic expreſſis in textu, & in duobus aliis hic addu-
ctis per Imolam, de quorum veritate dicetur *infra poſt gloſ.* Et
circa illud quem effectum producat cauſa de nouo ſuperueni-
ens, *vide in l. ſi hominem ff. mandati & quæ ponit Felinum in c. 1. ſupra de*
conſtit. colum. 14. & ſequent. & in c. ſi quando, de reſcript. & Doct. in Cle-
ment. conſtitutionem, de elect. & per Barbat. in rubr. C. qui admit. & ibi
Senen. in prima parte. Aduerte autem ad illud quod tangit Imola
hic in vltimo notab. declarans textum noſtrum volentem ſtari iu-
ramento dicentis exceptionem dilatoriam nouiter veniſſe ad
eius notitiam, nam iſtud non procederet, ſi diceret exceptio-
nem dilatoriam ortam eſſe poſt lapſum termini. Nam quod ſit
5 orta † poſt lapſum probandum eſt aliter quàm per iuramen-
tum, quum talis ortus non conſiſtat in animo, vt dicitur de ig-
norantia, & notitia, & hoc per doctrinam Pauli de Eleazar. *in d.*
Clement. conſtitutionem. quæ doctrina videtur hic impugnari à
Decio volente ſtari debere probationi per iuramentum factæ e-
tiã iſto caſu, ſcilicet, quòd exceptio nata fuerit poſt lapſum ter-
mini ex quo tractatur de modico præiudicio, & ideo probatio
per iuramentum erit ſufficiens, ſecundùm Bart. *in l. ſi quis à liberis.*
§. ſi quis ex his ff. de liber. agnoſc. Item quia hoc eſt fauorabile, quum
res reducatur ad terminos iuris communis, *iuxta gloſ. in verbo, nu-*
merandum, in c. ſtatutum, de præben. lib. 6. Tu pro opinione Paul. &
Imol. dicas, quòd probatio per iuramentum, de qua hic in text.
non procedit ſemper, nec omni caſu etiam reſpectu ignoran-
tiæ, vt dicam infra *poſt gloſ. 1.* quanto minus debet procedere in
terminis quæſtionis Paul. & Imol. quem ſequitur Abb. *hic, cir-*
ca medium, colum. 3. & pro eadem facit dictum Cardin. *in dicta*
Clement. 1. quæſtione 8. de conſanguinitate & affinitate. volens proba-
tionem per iuramentum tunc recipi, quando alia non poteſt
haberi probatio. Ad quod not. *in c. præſentiam, ſuprà de teſtib.* de quo
dicetur infra, *& doctri. Bart. in d. §. ſi quis.* ex his procedit, quando
probatio modicum, & quaſi nullum parit præiudicium, quod
non eſt in terminis noſtris, nam decurſo termino conceſſo ad
proponendas omnes dilatorias, deuenitur ad litis conteſtatio-
nem, ad probationes, & ſucceſſiuè ad deciſionem cauſæ, quæ, vt
plurimum, & à communiter accidentibus ſolet elongari per di-
latorias, quo fit, vt non ſit modicum præiudicium, vt dicit De-
cius. Præterea certum eſt, quòd iſta conſtitutio emanauit ad cõ-
peſcendum malitiam reorum qui prorogando cauſas propone-
bant varias exceptiones dilatorias, vt patet in proœmio, ex quo
colligitur cauſa finalis condentis legem *l. regula, § final. ff. de iuris*
& facti ignorant. l. 1. ff. ad Maced. l. fin. de hæred. inſtit. ex quo ſequitur,
intentionem Pontificis fuiſſe minuere, & abbreuiare lites, & i-
deo ſtatuit vnicũ terminum dari ad proponendum omnes di-
latorias, quo elapſo amplius proponi non poſſunt niſi iuretur,
quod de nouo ſuperuenit notitia: dicere, vt ſentit Decius idem
eſſe quando reus iuraret dilatoriam fuiſſe ortam poſt lapſum
termini, eſſet dare materiam calumniandi, & prorogandi cau-
ſam, ad cuius contrarium effectum emanauit iſta conſtitutio, &
ſequeretur contrarium eius, quod Papa propoſuit, & ſtatuit cõ-
tra *l. fin. in fin. C. de fide inſtrument.* ſuadetur. de facili enim concur-
rentibus aliis, de quibus infra dicam, poteſt credi cum iuramen-
to dicenti ſe ignoraſſe exceptionem iam ortam, cùm conſidere-
tur veriſimile, an ignorauerit, & quòd orta ante lapſum termini
pateat per alias probationes, quod ſecùs eſt, quando dicit dila-
toriam ortam poſt lapſum termini: tunc enim ſi non probare-
tur ortus aliter quàm per iuramentum, de facili quis iuraret, &
cauſam elongaret contra mentem iſtius inſtitutionis quæ fuit
fauorabilis, & inducta ad bonum publicum, vt lites minuan-
tur, *l. properandum. C. de iudic.* ex quo tollitur alia ratio Decij quod
contrarium ſit fauorabile, eſto enim, quòd ſecundùm ipſum fi-
at reductio ad primæuum ius, tamen ex hoc non debemus in-
ferre, quòd iſtud ſemper ſit fauorabile. patet in terminis iſtius
decretalis, quòd dare vnicum terminum ad probandas omnes
dilatorias, tendit in fauorem publicum, *d. l. properandum.* dicere,
quòd poſt terminum quis poſſit opponere dilatoriam aſſeren-
do eam nouiter ortam, & quòd de hoc ſit ſtandum eius iura-
mento, eſſet contra hanc conſtitutionem, & conſequenter con-
tra fauorem publicum, & ideo non debet attendi, nec ad iſtum
caſum debet fieri extenſio, ex quo de facili fieret fraus huic con-
ſtitutioni, quod nõ ita de facili contingeret in iuramẽto præſti-
to ad ignorantiam probandam, &c. Et gloſ. *in c. ſtatutum, de præ-*
bend. benè dicit, quòd de facili res reuertitur ad primæuam na-
turam, *vulgat. § pactus ne peteret, l. ſi vnus. ff. de pactis.* tamen quando-
que iſtud non fit, & admitti non debet quando eliderettur con-
ſtitutio, *vt ſuprà.* quæ tendit ad bonum publicum, *Gloſ. prima in*
fin. poteſt intelligi duobus modis, vt per Abbat. *hic, qui per duas*
col. eam declarat. & Imol. *col. 2. & 3.* & per reliquos ſcribentes. ex
quorũ dictis habetur concluſio, quòd † terminus datus ad pro- 6
ponendum dilatorias, non includit exceptiones peremptorias,
& ſi hoc modo intelligatur gloſ. talis concluſio vera eſt, vt per
ſcribentes hic, cùm regulariter peremptoriæ proponantur poſt
litem conteſtatam. *l. peremptorias. C. ſentent. reſcind. non poſſ. not. in*
cap. exceptionem, infra eodem. & in ca. 1 & 2. de litis conteſtat. libro ſexto.
cuius contrarium ſeruatur in dilatoriis, quæ ante litem conte-
ſtatam regulariter proponuntur, *vt notatur hic, & in dicto cap. ex-*
ceptionem. & in l. final. C. eodem. vnde terminus datus ad propo-
nendum dilatorias, non habet includere peremptorias, nec ad
illas debet extendi: ſi enim iudex dans talem terminum ad di-
latorias proponendas, voluiſſet illum habere locum in perem-
ptoriis, vtique de eis dixiſſet ſicut dixit de dilatoriis, non dixit,
ergo noluit eas includere, *cap. ad audientiam, infra de decimis. l. 1. §.*
ſed & ſi deficientis, C. de caduc. tollend. cùm enim dilatoriæ. & per-
emptoriæ differant effectu, vt ſuprà, hinc diuerſis nominibus
nuncupantur, vt vnius nominatio aliam excludat, *l. ſi idem. C. de*
codicil. hoc maximè, quia peremptoriæ ſunt maioris præiudicij,
l. quoties C. de precibus imperat. offerend. Et ideo in illis cautius eſt
agendum, vt non ita de facili excludantur ſicuti dilatoriæ, de
quibus expreſſa facta eſt mentio in terminis dicti *cap. vbi pericu-*
lum, de electionibus, libro ſexto. & ita in ſimili deducit Abb. colum. 3. in
principio. & quia vnius incluſio, debet eſſe alterius excluſio, *cap.*
nonne, ſuprà de præſumptionib. cùm in incluſo & excluſo diuerſa eſt
ratio, *l. cùm prætor in principio ff. de iudicijs.* Secunda concluſio eſt,
quòd quemadmodum † iudex poteſt ſtatuere terminum ad 7

proponendum omnes dilatorias per hunc textum, eodem modo poteſt terminum ſtatuere ad proponendum omnes peremptorias, quæ concluſio fuit Innocent. & Ioan. Andr. *hic*, & Bart. *in d. l.* 2. & eſt communis, vt per Abbatem & Imol. *hic*, & reliquos ſcribentes, licèt gloſſa noſtra contrarium ſentiat, & non benè, niſi ſaluetur in caſu de quo per Abbatem hic, quando terminus fuiſſet aſſignatus ſine cauſa, & licèt in hac difficultate fuerint diuerſæ & variæ opiniones, & ſententiæ partim hic recitatæ per Abbatem, *colum.* 2. & per Alexandrum poſt Bartol. *in dicta l.* 2. *& pleniſſimè per repetentes in dicta Clementina ſæpè, in princip. columna* 32. *& ſequent.* Tamen communiter tenetur concluſio iſta, quod iudex poſſit, etiam per Modern. poſt Abbatem *in cap. cùm ſit Romana, infra de appellationib.* per iura, & rationes adductas in dictis locis, quæ tamen concluſio non probatur per textum noſtrum, immò potius iſta litera probat contrarium, ex quo Papa concedit iudici facultatem hanc ſtatuendi terminum in dilatoriis, quo fit, vt videatur prohibuiſſe in peremptoriis, in quibus diuerſa viget ratio & maius præiudicium, vt ſentit Abb. & Decius, *columna ſecunda.* & aliquid dicit Felinus *columna prima in fine.* niſi conſiderares textum noſtrum in ratione ſua quæ etiam viget in peremptoriis, adductis notatis per Bartolum *in l. regula. §. final. ff. de iuris & facti ignorant.* & cùm ratio ſit generalior dicto, non eſt per illud reſtringenda, cùm etiam vigeat in peremptoriis, vnde talis communis concluſio verificatur *per dictam l.* 2. & per alia iura ibi allegata per Bartolum, & Alexandrum, & reliquos ſcribentes, *vbi ſuprà*, vt etiam Modern. *hic*, referunt. quæ concluſio procedit, quando iudex hoc facit ex cauſa, ſecùs ſi ſine cauſa ad appetitum, & voluntatem ſtatueret terminum ad proponendum peremptorias. Tunc enim non poſſet, vt habetur *in dicta l. ſecunda ibi, pro cauſæ qualitate.* & ibi per Bartolum & Alexandrum, & per Dynum *in regula, indultum, de regul. iuris, lib.* 6. & per Imolam & reliquos ſcribentes *hic, & in dicto cap. cùm ſit Romana.* & quæ cauſæ requirantur, & ſufficiant, plenè habetur in dictis locis, & per Abbat. *in cap. primo, ſuprà de dilationib. & plenius per Modern. repetent. in dicta Clementina ſæpe in princip. colum. ſexta, & ſequent.* & an talis cauſa ſit exprimenda per iudicem, vel in dubio præſumatur abſque eius expreſſione, & in eius cognitione an ſit pars citanda, dicas, vt plenè notatur in locis de quibus ſuprà. In quibus etiam talis concluſio ampliatur, & multis modis
8 limitatur. Circa tamen prædicta inſurgit difficultas, † an ſicut iudex non poteſt ſtatuere terminum ſine cauſa ad proponendum omnes peremptorias, vt ſuprà concluſum eſt, pari modo etiam iudex non poſſit ſtatuere terminum, ad proponendum dilatorias ſine cauſa, conſequenter, quòd textus noſter non
9 procedat generaliter, † ſed tunc demum quando iudex hoc facit cum cauſa, in qua difficultate Ioannes Andr. & dom. Anton. ac Imola *hic, columna ſecunda, circa medium.* quem refert & ſequitur Felinus *columna prima, circa finem* dicit textum iſtum debere limitari, vt procedat quando iudex ſtatuit terminum cum cauſa, non autem poſſet ſine cauſa terminum ſtatuere ad proponendum dilatorias, dicentes ita debere practicari. licèt commune ſummarium Doctorum innuat contrarium, adducentes dictam regulam, indultum, cum ſimilibus. Decius autem *hic, colum. ſecunda, verſic. in gloſſ.* t. tenet contrarium, & quòd immò iſte textus procedat in iudice ſtatuente terminum etiam ſine cauſa, ex quo in dubio præſumitur pro iudice, *c. in præſentia, ſupra de renunciat.* item, quia ſemper ſubeſt cauſa, vt lites abbreuientur, quæ rationes etiam militant in peremptoriis dilationibus, & ideo non concludunt. adducit aliam rationem, ex quo in dilatoriis agitur de minori præiudicio, quàm in peremptoriis, quæ ratio fuit Abbatis *hic, columna ſecunda, in fine. & columna tertia, in principio.* qui Abbas videtur tenere opinionem Decij contra Imolam, & Felinum. Nam allegando plura, dicit gloſſam noſtram poſſe procedere, quando iudex in peremptoriis daret terminum ſine cauſa, quia tunc non haberet locum iſta decretalis quæ loquitur in dilatoriis, & ſic ſentire videtur etiam ſine cauſa iudicem poſſe ſtatuere terminum ad proponendum dilatorias. tamen aduertendum, quòd Pontifex hic motus fuit ad edendum hanc conſtitutionem, vt lites abbreuiarentur, & vt compeſceretur malitia illorum, qui calumnioſè proponebant dilatorias animo prorogandi, &c. vt dicitur in principio literæ. Vnde tali caſu motus voluit iudicem poſſe ſtatuere terminum ad proponendum omnes dilatorias. Non autem dicit, quòd iudex ad hoc cogatur. Gloſſa tamen *in verbo, exceptiones, in vltima parte, ſuprà de probationib. cap. quoniam contra.* vult, quòd iudex ad hoc cogatur per hanc decretalem, quæ hoc non dicit, & idem videtur velle gloſſa prima *in c. cùm cauſam, infra de appellationib. per textum in c. inter monaſterium, infra de re iudic.* qui etiam non probat, & commune ſummarium ita etiam ſentit, quod in textu noſtro non verificatur. vnde in arbitrio iudicis iſtud relinquitur, an ſtatuat, vel non ſtatuat terminum, iuxta notata *in l. ſæpè. ff. de offic. proconſ. & in l. non quicquid, ff. de iudic.* Vnde ſicuti Papa motus fuit ad condendum hanc conſtitutionem, & ad dandum iudici hanc facultatem ex illa cauſa ne propter malitiam, &c. pariter dicendum videtur, iudicem non debere ſtatuere talem terminum etiam in dilatoriis, vt eius arbitrium reguletur ſecundùm mentem ſuperioris condentis legem ex cauſa, & dãtis ſibi ex cauſa hoc arbitrium, vt actio inferioris reguletur ſecundùm actionem ſuperioris, *cap. qualiter, & quando, el ſecundo, in princip. infra de accuſat. cum ſimilibus.* Et ita ego vidi pluries practicari, vt ſine cauſa ſaltem colorata tẽdente ad elongationem iudicij, vel non, ſtante qualitate Rei rixoſi, & cauilloſi in aliis cauſis, iudex non ſtatuat terminum in dilatoriis, ſicuti facit in peremptoriis, & ita conſiderando textus iſte faceret pro opinione Imolæ, & Felini, licèt Decius dicat textum probare de cauſa reſpectu Papæ, & condentis legem, non autem reſpectu iudicis, ſed conſiderando, vt ſuprà, etiam probaret reſpectu iudicis, & licèt in peremptoriis agatur de maiori præiudicio, quàm in ipſis dilatoriis, tamen negari nõ poteſt, quin in ipſis dilatoriis non vertatur etiam præiudicium, vt dixi *ſuprà in notab.* & probatur hic in iſto textu, vbi etiam dilatoriæ ſunt in conſideratione propter præiudicium, certè non ob aliud, quia ſi nullius eſſent præiudicij, nõ fuiſſent conſideratæ, vt fuerunt hic, & licèt nõ ſit ita magnum ſicut in peremptoriis, tamen conſiderandum eſt eo modo quo vertitur, & eo modo quo eſt. vnde benè fateor, quòd in peremptoriis debet eſſe maior cauſæ cognitio propter maius periculum, in dilatoriis etiam dicendum eſt debere ineſſe cauſæ cognitionem, licèt non ita magnam neque exactam ſicut in peremptoriis, cum vtroque caſu agatur etiam de præiudicio, licèt quandoque maiori, quandoque minori: vnde ſecundùm maius, & minus debet interuenire cauſæ cognitio, quandoque maior, & exacta, vt in peremptoriis, quandoque minor, vt in ipſis dilatoriis arbitrio iudicis terminanda. eſt benè verum, quòd Abb. *hic columna final. verſic. quæro vtrùm,* indiſtinctè recitat circa hanc difficultatem opiniones, vt per eum, & concludit opinionem Imolæ, de qua ſuprà, procedere de iure Ciuili, ſed de iure Canonico videtur inclinare in opinionem Decij hic propter textum noſtrum, in dictione, nonnunquam, quæ ſunt verba Pontificis, & poſſunt declarari, *vt ſuprà,* & ſic non obſtabunt, ad quæ vide Felinum *infra, colum.* 8. *verſic. item collige, & verſic. ſequent.* tamen Abb. in prima quæſtione quam poſt gloſſ. format, *colum. penult. verſic. expedito*, ex mente Spec. *ibi per eum allegati,* clarè tenet opinionem Imolæ, *& vide quod dicam infra poſt Abb. in quæſt. quam ſuper hoc format.* Et ad aduertendum eſt, quòd prædictæ concluſiones volentes iudicem poſſe ſtatuere terminum ad proponendum dilatorias & peremptorias: habent effectum, de quo
in textu, quòd ſi infra terminum non fuerunt propoſitæ, † elapſo termino vlterius non poſſunt opponi, vt dicit litera noſtra, 10
quod fallit in tribus caſibus, de quibus in textu: inter quos vnus eſt, quando opponens decurſo termino iurat ad ſui notitiam de nouo perueniſſe exceptionem, & licèt textus iſte loquatur in dilatoriis, tamen locum habet etiam in peremptoriis, vt ſuprà concluſum eſt, quo fit, vt etiam in illis debeant habere locum exceptiones hic poſitæ: cùm enim regula loquens in dilatoriis, locum habeat in peremptoriis, conueniens eſt, vt exceptiones ad regulam poſitæ etiam locum habeant in ipſis peremptoriis, in quibus non poteſt dari congrua ratio diuerſitatis, vt ſentit Abb. *hic, columna tertia, in principio.* & Imola *columna ſecunda.* & Felinus *columna ſecunda* & Decius *columna tertia.* reſpondentes pluribus modis ad dictum Compoſtel. tenentis contrarium hic relati per Abbatem *columna ſecunda, in c. quod ſicut. ſuprà de electionib.* pro qua concluſione facit, nam ſicuti conceſſo acceſſorio, cenſetur conceſſum principale, *l. ſecunda, C. de dot. promiſſ. & quæ notantur in cap. præterea, ſupra de officio delegat. & in l. ſecunda ff. de iuriſdict. omnium iudic.*
pariter dicendum, † vt conceſſo principali, 11
cenſeantur conceſſa acceſſoria, & dependentia: & conſidera, quòd argumentum factum per Imolam, ad probandum hanc concluſionem à maiori, benè procedit capiendo, & conſiderando illud aliter, quàm hic faciat Decius, nam certum eſt dilatorias lapſo termino poſſe opponi, quando opponens iurat de

nouo

Digitized by Google

nouo ad ſui notitiam perueniſſe, per *textum noſtrum hic.* ſi iſtud
conceditur hoc caſu in dilatoriis, in quibus agitur de minori
præiudicio, quanto fortius hoc concedendum eſt in perem-
ptoriis, in quibus agitur de maiori præiudicio, vt in illis ad-
mittatur probatio per iuramentum reſpectu ſententiæ, vel ig-
norantiæ, quod regulariter toleratur, *cap. ſignificaſti, de homic. cum
concord.* & ita argumentum Imolæ benè procedit, nec argumen-
tum capi debet, vt dicunt Modern. quòd tollatur ius quæſi-
tum reo, quia tunc argumentum non procederet, ſed venit re-
ſpectu iuris quæſiti actori, & aduerſario per lapſum termini, &
ita dicit Imola, & affirmatiuè à maiori argumentum valet, *Au-
thent. multo magis, cum ſimilibus.* & concluſionem prædictam in-
tellige procedere, vt extenſio fiat ad acceſſoria, quando eadem
viget ratio, aliàs ſi diuerſa ratio eſſet in illis, acceſſoria non ve-
nirent, & ita intelligatur text. *iuncta gloſ. in verbo, de nouo, in Cle-
ment. conſtitutionem, de electio. cum concord. de quibus in regula, Acceſ-
ſorium, de regulis iuris, libro ſexto.* Alia ex dictis Doctorum habe-
12 tur concluſio, quòd in † terminis capit. noſtri, & ſic in termi-
no dato ad proponendum dilatorias, & etiam in termino da-
to ad proponendum peremptorias, elapſo termino admitti-
tur probatio per iuramentum ſuper ignorantia, & quòd noui-
ter deuenit ad notitiam, vt habetur *in textu, & ſuprà dictum eſt
in ſecunda concluſione.* tamen iſtud de probatione per iuramen-
tum, limitatur per Abbatem *hic, columna ſecunda.* & Imolam *co-
13 lumna tertia.* tribus modis. In quibus † non recipitur probatio
talis primò, quando publicè, & notoriè dicebatur de excep-
tione, niſi iſto caſu probetur abſentia, vel alia coniectura ex-
cludens ſcientiam, *capit. final. qui matrimon. accuſ. poſſunt.* Secun-
dò quando erat factum proprium illius, qui allegauit ignoran-
tiam. Tertiò, quando alia pars velit probare coniecturas ſcien-
tiæ, quæ omnia ſequitur *hic* Felinus *columna ſecunda, verſic. hoc au-
tem.* & plenius, *columna antepenultim. verſic limita nouiſſimè.* vbi de-
clarat, & alias adducit, ex quibus habes limitatam illam regu-
lam volentem, conſiſtentia in animo probari per iuramentum,
dicto cap. ſignificaſti. & per gloſ. in §. alia. Inſtitut. de actionib. quæ ita
communiter allegatur, licèt de iuramento expreſsè non loqua-
tur, quę etiam limitatur pluribus aliis modis, de quibus per Do-
ctores ibi, & per Iaſonem *in §. ſed iſte, colum. 23. & duabus ſequentib.
de actio.* vbi ponit iſtas tres limitationes, hic poſitas, & etiam ad-
dit alias, de quo etiam vide per Alex. *in l. 1. §. per procuratorem, co-
lum. ſecunda. verſic. nec obſtat. ff. de acquirend. poſſeſſione.* vbi ponit du-
as alias: primò, vt debeat ſtari iuramento, in his quæ ſpectant
ad forum conſcientiæ, ſecùs in his quæ ſpectant ad forum con-
tentioſum, quia tunc non ſtatur iuramento, ſecundùm gloſ. *in
Clementin. prima. §. final. de pet.* quæ limitatio non videtur vera,
cùm etiam in foro contentioſo ſtetur probationi per iuramen-
tum, vt probatur in texto noſtro, & in aliis caſibus notatis *ind. §.
alia.* & in locis hic allegatis per Moder. Secundò dicit Alexand.
vbi ſuprà, quòd tunc demùm ſtatur probationi per iuramentum,
niſi præſumptio eſſet contra iuramentum, nam tunc non ſtabi-
tur, vt concludit Bartolus *in l. inter omnes. §. rectè, colum. final. ff de
furt.* & Ioan. Andr. *in cap. 2. ſuprà de conſtitut.* ſicut etiam dicimus,
quando quis iurat ſe ignorare id, quod erat veriſimile illum ſci-
re, vt puta ſi iurat ſe non habere notatam conditionem vicini,
vel familiaris ſui, vel conſanguinei, *argument. l. de tutela, C. de in
integrum reſtitut. minor. & l. octaui. ff. vnde cognat.* & benè facit text.
in cap. vt circa, & cap. nulli, de electio. in 6. Tamen contra iſtud fa-
ciunt notata per Abbatem *in cap. quoſdam, in fin. ſuprà de præſumpt.
& in cap. final. in gloſ. penult. infra qui matrimon. accuſare poſſunt & in
cap. 2. columna tertia, ſupra de conſtit.* quæ omnia refert Decius *hic,
columna tertia, verſic. & quod dicitur.* Ad quod etiam poſſes addu-
cere notata *in l. præſenti. §. ſic vbi. C. de his qui ad eccleſiam confug. &
in Authent. ſed nouo iure. C. de pœna iudicis qui malè iudic.* vbi admit-
titur probatio per iuramentum ad purgandam ſiniſtram ſuſpi-
cionem, & ideo quando viget præſumptio, ſuſpicio, ſeu ſimi-
litudo contra iurantem, quòd ſciuerit, & notitiam habuerit,
non autem quod ignorauerit: an tali caſu admittatur probatio
per iuramentum, vel ne: multa pro, & contra adducun-
tur, in locis præallegatis. Tamen opinio Abbat. *in dicto cap. 2.
ſupra de conſtitut.* videtur verior, vt iudicis arbitrio hic: quæ, &
qualis ſuſpicio, veriſimilitudo, & præſumptio ſufficit, vel non
ſufficit ad impediendum probationem per iuramentum, an
ſit magna, vel vrgens, an minima, vel friuola. & quæ ſit qua-
litas cauſæ, vt ſentire videtur Abb. *in dicto cap. final & in dicto cap.
quoſdam.* & Decius *hic,* item quæ ſit qualitas perſonæ iurantis, an
fide digna, vel ſuſpecta, vt per Baldum *in l. falſus, columna tertia. C.
de furt. in 3. oppoſit.* cum aliis allegatis per Iaſonem *vbi ſupra, colum-
na 23.* & faciunt notata per Baldum *in Authent. cui relictum, C. de
indict. viduit.* Aduerte etiam, quòd Cardin. *in Clemen. 1. de conſan-
guinit. & affinit. quæſtione 8.* noluit probationem per iuramentum
recipi, niſi alia probatio poſſet haberi, quia tunc non recipitur.
Ad quod faciunt notata *in cap. præſentium. ſupra de teſtib.* tamen, vt
ex prędictis patet, & in locis hic allegatis, non procedit indiſtin-
ctè, vt etiam not. per Bartolum *in l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his ff.
de liber. agnoſcend.* Circa prædicta quærit Abb. *colum. 3. verſ. ſed cir-
ca prædicta,* quòd † ſi terminus fuit ſtatutus à iudice ad propo- 14
nendum omnes dilatorias, nunquid includat exceptiones mi-
xtas, quæ partim ſunt dilatoriæ, partim peremptoriæ, quas Imo-
la *hic, columna tertia, verſic. quid autem.* appellat exceptiones litis
finitæ, vt facit etiam Bartolus *in l. cum quærebatur. ff. iudicat. ſolui.* &
concludit tales mixtas non includi. ita etiam tenet Imol. & Fe-
linus *columna ſecunda, verſic. & dum dicit* Abb. adducens ratio-
nem, in odioſis non contineri mixtum, *l. 2. ff. de verborum obligat.*
Decius autem *hic, columna tertia, in fine & columna quarta, in prin-
cip.* dicit tales includi, ſi poſt lapſum termini proponatur in vim
dilatoriæ, quia ita propoſitæ debent regulari ſecundùm natu-
ram dilatoriarum, *argument. cap. recolentes de ſtatu regularium, infra.*
cum aliis hic adductis per eum, quæ fuerunt ex mente Imolæ, &
Abbat. *hic,* & reſpondet ad rationem Felin, quòd ſub ſimplici-
bus venit mixtum: quando eadem eſt ratio. Tu aduerte, quia o-
pinio Decij procederet, quando iſtæ exceptiones mixtæ poſt li-
tis conteſtationem, vel poſt lapſum termini, poſſent opponi in
vim dilatoriæ, tunc enim debent includi: quia eadem viget ra-
tio in iſtis mixtis quæ eſt in ſimplicibus, & cùm quis ita opponit
in vim dilatoriæ, eſt ſibi imputandum, quare ita oppoſuit, cùm
potuerit opponere in vim peremptorię: & ideo pati debet dam-
num, quod ſua culpa euenit, *regula damnum, de regul. iuris, libro 6.*
Et ad hoc benè veniunt dicta per Decium *hic,* ex mente tamen
Imol. & Abbat. tamen ex alio communis concluſio reddi vide-
tur vera. Nam benè verum eſt, quòd tales exceptiones mixtæ,
nominantur exceptiones litis finitæ, *vt in dicta l. cùm quærebatur,
& in dicto cap. 1.* & peremptoriæ, vt hic per Abbat. poſt Ioan. And.
habent tantùm priuilegio effectum dilatiuum, vt poſſint op-
poni in vim dilatorię, *& dicto c. 1.* & ideo ante litem conteſtatam,
& ante lapſum termini dari ad opponendum, poſſunt opponi
in vim dilatoriæ, & in vim peremptorię, ſed poſt litem conteſta-
tam, vel poſt lapſum termini, qui ſucceſſit loco conteſtationis
litis, tales exceptiones mixtæ non poſſunt opponi amplius in
vim dilatoriæ: ſed proponendæ ſunt in vim peremptoriæ. ex
quo lite conteſtata, vel termino dato decurſo amplius non poſ-
ſunt differre iudicium, quo ſit, vt iſto caſu non poſſunt conſide-
rari niſi in vim peremptoriæ. & ideo non debent includi in ter-
mino dato ad proponendum dilatorias, ſub quibus non conti-
nentur peremptoriæ, vt dictũ fuit ſuprà in prima cõcluſione, ex
quo inter eas diuerſa eſt ratio, *vt ibi.* Et iſto caſu lite conteſtata
tales mixtæ non poſſunt conſiderari, niſi, vt peremptoriæ, non
autem, vt dilatoriæ. ex quo lite conteſtata, vel termino dato
decurſo non poſſunt ſurrogari in vim dilatoriæ, nec aſſumere
naturam ipſarũ, nec differre iudiciũ, vt expreſsè ſentit Abb. *hic in
vltimis verbis.* & licèt elapſo termino ille opponat in vim dila-
toriæ, talis oppoſitio non poteſt fieri lite conteſtata, vel termi-
no decurſo. quo fit, vt oppoſita cenſeatur in vim peremptoriæ,
& licet ineptè quo ad verba, in vim dilatoriæ ſit oppoſita, ta-
men talis ineptitudo non vitiat exceptionem quandoque, vt
dicam, & dixi *in dicto cap. quoniam contra, in gloſ. in verbo, exceptio-
nis, & dicitur aliquid in gloſ. tertia, infra cap. noſtro.* vnde ſi reus op-
ponit hanc mixtam poſt terminum in vim dilatoriæ, non poſ-
ſet, & ſi in iſto perſiſteret, eſſet reiiciendus, quia ineptè oppo-
nit, *iuxta l. 1. §. Labeo. ff. de flum.* & quia qui eligit viam ineptam,
eſt ſibi imputandum, *l. mater. cum ibi notatis. ff de inofficioſo teſta-
ment. argument. l. maritus. C. de procurat.* & obſtaret ſibi dicta re-
gula, damnum, & ita conſiderando poſſunt procedere dicta
per Decium, ſed ſi iſte ita excipiendo vellet ſe corrigere, vi-
dens, quòd non poteſt opponere, niſi in vim peremptoriæ, vt
Abb. declarat, quod facere ſibi permiſſum eſt, vt per Aretin. *In-
ſtitut. de except. in rubric. num. 29. chart. 5.* vel pars aduerſa patere-
tur, vel ſimpliciter opponit, vel narrat factum, tunc pro-
cedat opinio Abbat. & Felin. *cum alijs ſuprà adductis.* Ad quod fa-
cit, nam ineptitudo accuſationis propoſitæ in libello, non vi-
tiat libellum, dummodò, quod apertè, & aptè narretur factum,

vt per Modern. *in l. edita*, C. *de edend.* & eſt communis opinio, de qua ibi, *& in cap. examinata, ſupra de iudic.* pariter, & in exceptione ineptè oppoſita, quæ non debet vitiare. Conſidera etiam, quia diuerſa ratio videtur eſſe in iſtis, quòd in ſimplici dilatoria, quia illa tantùm dilatat, *vt l. 2 tuſin. ff. eodem.* iſta mixta ſi vera eſt, nedum dilatat, ſed extinguit, conſequenter non debet includi, cùm conſideretur in ea, & accidens, & aliud, quia extinguit etiam lite non conteſtata, quod non eſt in ſimplici, & namtali dilatoria: & licèt ſit terminus datus ad probandum dilatorias, lapſus, tamen ea hoc non dicitur lis conteſtata, quia eo decorſo, adhuc eſt lis conteſtanda, *vt in capitul. ſecundo, de litis conteſtat. libro ſexto, & in Authent. offeratur.* & ideo adhuc ſupereſt tempus, in quo ſi opponitur, poteſt operari effectum dilatiuum, contra Abbatem *hic.* vnde iſtis attentis poſſet ſaluari communis, vt decurſo tempore dato ad dilatorias, poſſit opponi iſta mixta, etiam in vim dilatoriæ, ex quo repetit tempus in quo poteſt dilatare, & in ea diuerſa viget ratio quàm in pura ac ſimplici dilatoria, & per iſta poterit reſponderi ad adducta in contrarium, ex hoc, & ita concordando tollitur regula, damnum, *de regulis iuris, libro ſexto.* An autem prædicta procedant in exceptione excommunicationis quæ mixta eſt, dicam ſtatim poſt Abbat. ex cuius dictis in finalibus verbis prædictæ quæſtionis habes intelligentiam, & declarationem ad notata *in capitulo primo, & ſecundo, de lite conteſtat. lib. 6.* & ad notata per Bart. *in l. cùm quærebatur. ff. iudicat. ſolui.* vbi habetur, quòd tales exceptiones mixtæ poſſunt opponi in vim dilatoriæ, & in vim peremptoriæ, reſponde quòd hoc eſt verum, & procedit quando opponuntur ante litem conteſtatam, vel ante lapſum termini dati ad opponendum dilatorias, qui ſucceſſit loco conteſtationis litis: ſecùs verò ſi opponuntur poſt lapſum dicti termini, vel poſt litem conteſtatam, quia tunc amplius non poſſunt opponi in vim dilatoriæ, ſed proponendæ ſunt in vim peremptoriæ, quod nota in actu practico. Vlterius circa prædicta Abb. *columna tertia, verſic. i-*
15 *tem quæritur.* concludit, † exceptionem dilatoriam de nouo ſuperuenientem poſt lapſum termini poſſe opponi, vt dicit decretalis noſtra, quod ipſe limitat, niſi in cauſa eſſet concluſum, *per capit. cùm dilectus, ſuprà de fide inſtrument. cum alijs hic per eum adductis.* de quo dicas, vt per Felinum *in dicto capitul. cùm dilectus.* & per eundem *in cap. inſinuante, ſupra de officio delegat. cum alijs adductis per ipſum, columna ſecunda, verſic. idem firmat Abb.* qui infert, quòd de productione inſtrumentorum, an poſſit fieri poſt concluſum in cauſa, de quo plenè dicas, *vt in dicto capit. cùm dilectus.* & per Modern. poſt Bartolum *in l. admonendi, ff. de iureiurand. & dixi in cap. quoniam contra, in gloſſ. in verbo, productiones.* Decius autem *hic, columna quarta,* vult, quòd exceptio declinatoria poſſit opponi poſt concluſum in cauſa eo modo, & alia exceptio quæ orta fuit poſt concluſionem factam, de quarum limitationum veritate dicam ſtatim in gloſſa hac poſt Abbat. quæſtionem ſequentem de excommunicatione. Vltimò circa hanc gloſſam
16 quærit Abb. an exceptio † excõmunicationis poſt lapſum termini poſſit opponi in vim dilatoriæ, concludit, quod ſic, ex quo hodie ex text. *in Clement. 1. de except. in Clem. & not. in cap. exceptione, infra eodem.* idem tenet Imol. *hic, columna ſecunda, in verſicul. in gloſ. prima.* adducit rationem, quia ſemper viget periculum communionis, *vt in dicta Clement. 1.* Quam concluſionem intellige, quando fuit ſtatutus terminus ad proponendum dilatorias: quia eo elapſo poteſt opponi, ſicut poteſt opponi poſt litem conte-
17 ſtatam, *dicta Clementina 1.* Secus autem eſſet, † ſi fuiſſet ſtatutus terminus ad proponendum omnes peremptorias, nam eo decurſo amplius talis exceptio excommunicationis opponi non poteſt, ita Imol. *hic, colum. tertia in princip.* adducens Archidiac. *in cap. 1. de exceptionibus, libro 6.* pro quo facit dictum Cardin. *in dicta Clementina 1. in prima oppoſit.* quod refert & ſequitur Felinus *in dicto c. dilectus, columna ſecunda.* & Decius *in d. c. quoniam contra, co-*
18 *lumna penult. verſic. ſed tamen.* diſponens, † exceptionem excommunicationis non poſſe opponi poſt concluſum in cauſa, ita dicamus, & poſt terminum datum ad proponendum omnes peremptorias, qui poſt litem conteſtatam datus ſucceſſit in locum concluſionis, vt not. *in dicto cap. cùm dilectus, & in d. l. admonendi, & in cap. paſtoralis, ſuprà de cauſa poſſeſſ. & propriet.* de quo tamen plenius dicetur *in cap. ſequent. ſeu in c. exceptionem, infra eodem.* vbi omnino videas in reliquis, vt per Imolam *hic.* Tamen ſi conſideramus rationes poſitas *in dicta Clementina 1. & in dicto cap. 1. de exceptionib.* propter quas fuit inductum, quòd exceptio excommunicationis poſſet opponi in qualibet parte iudicij, & etiam poſt terminum datum aſſignatum ad proponendum dilatorias, illæ met rationes vigent, & locum habent poſt cõcluſionem, & poſt terminum datum ad proponendum peremptorias, quia in quacunque parte cenſura eccleſiaſtica debet timeri. & etiam viget periculum communionis, & aliæ rationes de quibus *in d. c. 1. & per gloſ. in d. Clem. 1. de except.* niſi dicas, quòd intelligitur de quacunq; parte, ſcilicet habili, & in qua probatio poteſt recipi, quod non eſt poſt concluſionem, & terminum datum ad proponendum peremptorias, vt ſentire videntur Moder. *in d. c. quoniã contra.* ad quod poſſes dicere idem eſſe dicendum poſt terminum datum ad proponẽdum dilatorias, quo elapſo nõ eſt locus probationi, *vt in ca. noſtro,* & tamen in ſententia excommunicationis tali termino elapſo admittitur oppoſitio, & probatio exceptionis excommunicationis, *d. Clem. 1.* Ad quod poſſes vltimo loco replicare hoc eſſe ſpeciale in exceptione excommunicationis. ſed tunc obſtat illud quod rationes ſpecialitatis iſtius etiam vigent poſt concluſionem, & poſt terminum datum ad probandum peremptorias, & per iſta tenuit Barb. *in d. Clem. 1.* cõtra Cardin. *ibi,* volens, quòd iſta exceptio poſſit ſemper opponi, ex quo militant rationes prædictæ, & quia vt plurimum eſt dilatoria, & Abb. idem tenuit *in c. ſignificauerunt, columna quinta, in fine.* concludens, poſt concluſum poſſe opponi, quia militant rationes etiam illo tempore, de quibus *in dicto c. 1.* de quo dicas, vt ibi, & vt dicam *in cap. exceptionem. infra eodem.* vbi plenius examinabitur, & aliquid *in cap. ſignificauerunt. infra eodem, in gloſſ. magna.* Et aduerte, quod Felinus *in cap. inſinuante, ſuprà de offic. delegat. columna quarta, verſic. primum eſt.* dicit, poſt concluſum in cauſa exceptionem excommunicationis poſſe proponi per dictum capitulum primum, in verbo, quandocunque, allegat Spec. *in tit. de renunciat. §. 1 colum. 1. verſic. ſcias poſt concluſionem,* quod dictum cõtradicit prædictis, & his quæ ipſe Felinus dixit *in dicto cap. cùm dilectus, colum. 2.* ex mente Card. niſi diceres, quòd in d. c. inſinuante, loquitur quando orta fuit de nouo poſt concluſionem, vt in ſimili dicam infra, pro quo videtur textus *in dicto capitul. primo, in verb. prouiſio, in verſic. noua emerſerit.* tamen textus ibi parificat alium caſum, quando etiam eſſet antiqua, & euidens, & noua probatio, ac propria ſuperueniſſet, quia tunc poteſt opponi etiam vltra duas vices, non autem dicitur, quòd poſt concluſionem, vnde textus faceret *in fin. ibi,* quandoque. qui tantùm loquitur in iudice, non in parte opponente, & Felinus *hic, columna ſexta, verſic. alius.* in exceptione excommunicationis ſentit dictum ſuum *in c. inſinuante.* procedere, quando eſſet de nouo orta. & ideo difficultatem iſtam reſolue ex notatis per Felinum *in dicto capit. cùm dilectus, in nona limitatione, vbi plures Doctores refert,* & declarat qualiter hoc procedat, & qualiter tollatur obiectio, de qua ſuprà, tamen eius dicta redduntur dubitabilia ex prædictis, & ex his quæ adducit Barbat. *in dicta Clement. 1.* & ex adductis per Felinum *in dicto ca. exceptionem, columna quinta,* poſt Abbat. *ibi, columna quarta, circa principium.* vide tamen quæ dicam *in dicto cap. exceptionem.* erit ergo concluſio, quòd exceptio excommunicationis non poteſt opponi poſt concluſionem. item nec poſt terminum datum ad producendum, & opponendum peremptorias. Fallit, niſi orta fuiſſet poſt terminum, vel poſt concluſionem. tunc enim opponi poteſt. ex quo concurrunt duo, videlicet ortus, & ratio ſpecialis vigens in excommunicato, vt per Felin. *hic, & in d. c. inſinuante,* & ex illis infero limitationem ad dicta Abbat. *in præcedenti quæſtione.* volens exceptionem ortam poſt concluſionem non poſſe opponi, quia non procedit in exceptione excommunicationis. Ex quo euidens ratio mouet iudicem, vt opponi poſſit, ſecundùm quod dicit Abb. *in præcedenti quæſtione, in vltimis verbis.* Non enim ſolus ortus hoc operatur. ſed etiam ratio ſpecialis concurrens cum ortu excep-
tionis. Infertur etiam, † quòd poſt concluſum in cauſa, poteſt 19
opponi exceptio recuſationis iudicis orta poſt concluſionem, ſecundùm quod tenet Felinus *hic, columna 6. verſic. excipiuntur,* allegando Imolam *in c. index, de officio delegat. libro 6.* & tenet etiam Decius *hic, colum. 4. verſic. limitatur,* & Felinus poſt alios *in c. inſinuante. colum. final. ſuprà de offic. delegat.* Ex quo in tali recuſatione iudicis nedum ſolus conſideratur ortus, ſed etiam ratio ſpecialis, vt non intelligatur coram iudice ſuſpecto, de qua *in c. ſecundò requiris. & in c. cùm ſpecialis, infra de appel. & in l. apertiſſimi,* C. *de iud.* & fuit de mente Abbat. *hic in vltimis verbis præcedentis quæſtionis.* dum allegat text. *in c. paſtoralis, in fine. ſuprà de cauſa poſſ. & propriet.* quòd etiam fuit prius de mente gloſ. *& ibi dixi, in verbo, renunciationes, in c. quoniam contra. ſuprà de probat.* iſto enim caſu concurrit,

Digitized by Google

rit,& ortus exceptionit, & etiam euidens ratio ipſius ſuſpicionis
mouens iudicem ad admittendum poſt cõcluſionem talem ex-
ceptionem, ſolus enim ortus nõ ſufficeret. Et licet circa iſtud de
recuſatione Rom. *in l.cum mulier, colum.3.ff.ſolut. matrimo.* addu-
cat in contrarium, quod non debet admitti ex eo, quia cauſa de-
20 ducta eſt ad notorium, † cùm acta poſt cõcluſionem notorium
inducant, *vt per glo.* & Doct. *in c.ſignificauerunt.ſup.de teſti.* & in no-
toriis iudex ſuſpectus non poſſit recuſari, *vt in c.propoſuit.infra de*
appel. quam rationem ſequi videtur Alexan. & Aret. *in locis infrà*
allegandis, tamen Felyn. *hic* reſpondet obiectioni dicens, quod *c.*
21 *propoſuit* loquitur in criminali, non autem in ciuili: † quod re-
ſponſum reprehendit Decius *hic*, cùm acta tam in ciuili quàm in
criminali poſt concluſionem notorium inducant, vt per Innoc.
in c.ex inſinuatione, infra de appell. Tamen aduertendum eſt, quod
acta benè inducunt notorium poſt concluſionem, tam in cau-
ſa ciuili quàm in cauſa criminali, *vt in d.c.ſignificauerunt, & in d.c.*
ex inſinuatione. & per Alexand. *conſi.53.in 4.volum. & per Rot.in no-*
uis deciſ.1.aliàs in tit.de app.prima in ordine & not.in c.2.ſupra de pro-
bat. in his, quæ in ipſis actis continentur. Et ſi hoc modo intelli-
gatur Felyn. non benè loqueretur, ſed credo aliam fuiſſe inten-
22 tionem ſuam. † Nam habemus, quod iudex incompetens non
efficitur competens ratione notorij regulariter per ea quæ not.
Bald. *in l.criminis.C.qui accuſa.non poſſ. & text.in c.at ſi clerici.in prin.*
ſupra de iudi. vbi habetur quod confeſſus crimen poteſt oppone-
re declinatoriam, licet confeſſio inducat notorium, *c.fin.infra de*
coha.cler. & mulie.cum alijs adductis per Felyn. *in d.c. at ſi clerici, co-*
lum.2.verſi.not.optimum. quæ concluſio limitatur non procedere
in delicto notorio. Nam propter delictum notorium iudex a-
liàs incompetẽs efficitur competens, & irrecuſabilis ſecundùm
Cyn. & Baldum *in l.1.C.ne quis in ſua cauſa. & eſt text. in c.1.de pœn.*
lib.6. & hoc modo procedat text. *in d.c.propoſuit.* & Doct. Felyn.
hic, vt licet alias regulariter notoriũ non excludat exceptionem
recuſationis. Tamen fallit, quãdo delictum eſſet notorium, quæ
intelligentia eſt verior, & aptior illa quam hic accommodat
Dec. volens ea actis induci notorietatem impropriè ſecundùm
Abb. *in c.dudum.el 1.colum.2.ſupra de elect.* Nam in materia no-
ſtra reſultaret difficultas poſt concluſum in cauſa, an propriè, &
ſtrictè debeat capi notorium, ita quòd non comprehendatur il-
lud quod venit ex actis, cùm iſtud tendat contra aliam limita-
tionem datam *hic* per Felyn. *colum.6. verſi. alius in exceptione noto-*
ria ex mente Butr. *in præallega.c.dudum.* & eiuſdem Fely. *in c.inſi-*
nuante.ſupra de offi.delega. vbi eandem opinionem tenuit quo ad
recuſationem iudicis, & quando eſſet notoria orta poſt conclu-
ſionem, *col.4.in fin.* intelligendo de quocunq; notorio, quod de-
beret limitari ſecundũ Dec. in alio notorio procedere, non autẽ
in illo reſultante ex actis ꝑ doctri. Abb. quod videtur dubitabi-
le, cùm quæſtio noſtra ſit de exceptione orta poſt concluſionẽ,
conſequẽter acta geſta ante concluſionem, non poterant facere
notoriam exceptionem ortam poſt cõcluſionem, cum illa ante
concluſionem non fuiſſet orta, conſequenter non poterat, in a-
ctis contineri. Et ideo acta non poterãt facere illam notoriam,
quo fit, vt de neceſſitate talis limitatio Felyn. & Butr. procedat,
& intelligi debeat de alio notorio, non autem de illo reſultante
ex actis, niſi illud contineretur per acta facta in alia cauſa, & eſ-
ſet caſus ſpecialis in quo talia acta facerent fidem in alia cauſa, &
inter alias perſonas, quod minimè eſt dicendum. Vnde conclu-
ſiuè dicamus, quod exceptio notoria orta poſt concluſionẽ po-
teſt opponi, quando eſt aliud notorium quàm illud quod reſul-
tat ex actis. Nã in illo limitatio non poteſt verificari, nec propriè
nec impropriè, nec ſtrictè nec largè. Item dicendum eſt, noto-
rium non habilitare iudicem inhabilem, ꝙ tamen fallit quando
crimen eſſet notorium ſecundùm Fely. *hic* ita declaratum, quòd
non eſſet quando induceretur notoriũ in cauſa ciuili. Nam talis
notorietas non habilitat iudicem inhabilem quin non poſſit re-
cuſari ſecundùm Fely. *in d.c.at ſi clerici.* de quo dicendum, *vt ibi, &*
in d.c.propoſuit, & per Felyn. poſt Aret. *in d.c.quoniam contra*, & per
Abb. *in c.fraternitatis, vt not.ſupra de teſtib.* vbi habes ſi notorium
conſtat aliunde quàm ex actis, iudex poteſt recuſari quæ omnia
23 not. † Aduertendum eſt etiam quod Dec. *hic, col.4.verſi. & reten-*
ta, tenet quod quælibet exceptio de nouo orta poſt concluſio-
nem poſſit opponi, dummodò quòd nihil poſſit imputari op-
ponenti, & hoc ſaltem per reſtitutionem in integrũ ex illa clau-
ſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa, &c. Et reſpondet ad cõtra-
ria, vt hic per eum, cuius dicta non placent: & ſunt cõtra omnes
cõcluſiones, & primò dum ipſe infert de exceptione recuſatio-
nis, ad omnes alias, illatio nõ procedit, cùm diuerſa ratio vigeat
in exceptione recuſationis, quam in aliis in quibus conſideratur
tantum ortus. Vnde ex diuerſis non benè illatio procedit, *vulg.*
§.nihil commune.vulga l.Papinianus exuls.de mino. in recuſatione e- 7
nim viget ortus poſt concluſionem, & ratio ſpecialis in iudice
ſuſpecto, de qua ſupr. ex caſu ſpeciali velle facere regulam, non
conuenit, *l.in ſingulare.ff.de legit.cum ſimil.* pariter, & in exceptio-
ne excommunicationis, & in exceptione notoria, de quibus ſup.
In quibus conſideratur, & ortus, & notorietas, & perſona excõ-
municati, quod ſecus eſt in concluſione Decij. In qua ſolus ortus
conſideratur. Item eſt contra dictum Ro. *in d.l.admonendi, quod*
refert, & declarat Fely. *in c.cum dilectus, præalle. colum.5.in 6.limita-*
tione, volens exceptionem ortam poſt concluſionem poſſe reci-
pi, quando per eam recederetur à lite conſenſu ambarum par-
tium: conſequenter excluditur omnis alia de nouo orta nõ ten-
dens ad hoc, prætereà eſt contra doctri. Abb. *hic in præceden.quæſt.*
volentis nõ ſufficere ſolùm ortum niſi concurrat ratio euidens
per deciſiones, & iura alleg. per eum limitantem textum iſtum, vt
non procedat ſi in cauſa eſt concluſum cum aliis hic accumu-
latis per Felyn. *colum.6. & d.c.cum dilectus, & in d.c. inſinuante, &*
contra adducta per Alexand. *in addit.* ad Bartol. *d.l.1.colum.3. verſic.*
quæro quid ſi exceptio.ff.eod. & per Aret. *inſtit.eod.in rubr.char.7.num.*
36. Eſt etiam contra rationem viuam, cùm poſt concluſum in
cauſa iudex ampliùs non poſſit cognoſcere de tali exceptione,
niſi euidens ratio militet, pro quo Ioan. Andr. adducebat, *in cap.*
cum dilectus.ſupr.de ordi. cogni. text. in c.audita.ſupra de procura. Ad
quem textum non ſatisfacit reſponſio data per Decium *hic*, ex
quo etiam poſt concluſum in cauſa durat officium procurato-
ris reſpectu ſententiæ, & appellationis, *vt in l.inuitus.C.de procu-*
rat. nec etiam ſatisfacit reſponſio data *ad cap.auditis.ſupra de reſtit.*
in integr. ex quo ibi tractatur de probanda poſt concluſionem
exceptione iam orta ante concluſionem, & quis debet admitti
iure ſpeciali, ex quo minor, vel Eccleſia, & quandoque maior ex
illa clauſula generali, ſi qua mihi, &c. vt ibi not. ſed quæſtio no-
ſtra eſt de exceptione orta poſt concluſionem, quo tempore iu-
dex ampliùs non cognoſcit, & ſolus ortus non ſufficit ſine alia
ratione vrgenti ad reſcindendum concluſionem niſi beneficio
reſtitutionis in integrum, eo, quia minor, vel eccleſia, vel quia
maior, ex illa clauſula generali, ſi qua mihi, &c. vt dicit Fely. *in d.*
c.cum dilectus, in 3.limitatione. Et clarius in 12.limit. & iſto conſide-
rato poſſet ſaluari opi. Deci. *hic*, non autem attenta generali di-
ſpoſitione, vt ipſe ſentit. Et reſpectu reſtitutionis in integ. fuit o-
pinio Fely. *vbi ſuprà* allegantis Specul. Cardi. & *alias deciſiones de*
quibus ibi. ad quam reſtitutionem concedendam maiori, vltra
ortum debent concurrere aliæ qualitates, de quibus per Fely.
in d.tertia limit. & hic.colum.2.in fine, & per Paulum & Modern.
in d.l.admonendi, nõ obſtat conſideratio Decij, quod tex. noſter,
& alia iura volentia poſt lapſum termini recipi exceptionem de
nouo ortam, loquuntur in caſu ſpeciali, & conſequenter tanquã
ſpecialia præferri debent iuribus generaliter loquentibus, & vo-
lentib. poſt cõcluſionem exceptionem non poſſe opponi, vt eſt
præallegatum, *c.cum dilectus, cum concor.* cùm ſpecialia derogent
generalibus, regula generi per ſpeciem: quia dico text. noſtrum,
& alia iura ſimilia eſſe ſpecialia poſt terminum tãtum, vt de no-
uo orta poſſit opponi: non autem eſſe ſpecialia poſt concluſ. Et
inter iſta eſt magna differentia, vt per Fely. *in d.c.cum dilectus, in 9.*
limit. ſi enim iura iſta dicerent, poſt concluſionem exceptionem
nouiter ortam poſſe opponi, tunc benè eſſent ſpecialia, & de-
rogarent præallegatis iuribus generaliter loquentibus: ſed ver-
bum nullum faciunt de concluſione, conſequẽter non poſſunt
dici ſpecialia, habita conſideratione ad concluſionem, de qua
non loquuntur poſtquàm in facto nihil poteſt produci, *d.c.dile-*
ctus. quod ſecus, poſt lapſum termini, quia tunc poteſt produci
ex ſolo ortu. Item ex ignorantia probata iuramento, & ex pro-
teſtatione, vt dicit text. noſter, & ideo talis conſideratio non ha-
bet tollere communem cõcluſionem, nec valet ſolutio ſua da-
ta ad *d.c.cum dilectus.* vt non procedat quando parti nihil poteſt
imputari, quia fateor quando alia euidens ratio concurrit, quod
non eſt in ſolo ortu, vt ſunt termini quæſtionis noſtræ, per quæ
patet ſolum ortum non eſſe iuſtam cauſam opponendi exce-
ptionem poſt concluſionem, niſi concurrat alia euidens ratio,
vel reſtitutio in integrum qualificata, ſecundùm *deciſio.præallega.*
nec obſtat text.in c.inſinuante, quia ratio ſpecialis ibi viget in recu-
ſatione, *vt ſuprà dictum eſt. Glo.ſecunda* † declaratur ex his quæ dixi 24
poſt Abb. *ſupra in tertio not. & ex his quæ dicit* Abbas *hic, colum.4.*

& ſequen verſi gloſſ.2. ex cuius dictis elicitur concluſ. ſecundùm Hoſt.& alios, quod iudex recuſatus poteſt ſtatuere terminũ ad proponendum omnes exceptiones dilatorias, non obſtante recuſatione, quę conclu. communis eſt, & ab omnibus communiter tenetur, vt dicit Felyn. *col.2. in fin. & col.3. in prin.* reſpondendo adductis in contrarium per Abb. *hic*, per quam cõmunem concluſ. ampliatur diſpoſitio decretalis noſtræ, vt iudex recuſatus poſſit ſtatuere terminum ad proponendum dilatorias, & in ipſo habebit locum iſta decretalis. Abb. verò ſenſit cõtrarium, cuius opi. ſequitur Dec. *hic, col.5. in prin.* qui reſpondet ad iura, & rationes adductas pro communi, & tenendo hanc opi. Abb. & Decij decretalis noſtra reſtringeretur, & limitaretur, vt non procederet in iudice recuſato dante talem terminum, quia non poteſt poſt recuſationem, tu pro veritate conſidera: nam ſi tenemus opin. Bart. & Alex. de qua *in l. quia poterat. ff. ad Trebell.* & per Moder. poſt Abb. *in c. cum ſpeciali infra de appell.* volentis poſt recuſationem iuriſdictionem eſſe ſuſpenſam, & quod proceſſus factus ſit ipſo iure nullus: item ſi terminus de quo in cap. noſtro non poſſit dari ſine cauſa ſecundùm opinionem Imol. & Felyn. *de qua ſuprà*, tunc verior videtur eſſe opinio Abba. & Decij per iura, & rationes hic adductas per eos, quod etiã videtur ſequi Felyn. *hic* tenendo, quod iuriſdictio iudicis recuſati ſit ſuſpenſa, & omnia geſta ſint ipſo iure nulla, & ad *text. in c. legitima, & in c. ſuper literis*, poteſt reſponderi, vt per Abba. & Decium *hic*. Si verò tenemus aliam opinionem communem canoniſtarum volentem, iuriſdictionem iudicis recuſati non eſſe ſuſpenſam: ſed neceſſariam eſſe appellationis interpoſitionem, de qua *in d. l. quia poterat, & in d. c. cum ſpeciali, & in c. ſuper quaeſtionum. §. fina. ſupra de offic. deleg. cum ſimil.* Item ſi tenemus in terminis cap. noſtri terminum poſſe dari ſine cauſæ cognitione, ſecundùm Abb. & Deci. *hic & ſup.* dictum fuit, iſtis concurrẽtibus opi. communis videtur verior propter rationes, de quibus in litera noſtra. Item quia iuriſdictio iudicis recuſati non eſt ſuſpenſa, & non obſtante recuſatione poteſt ſtatuere terminum ad eligendum arbitros, *d. c. legitima. de app. lib.6.* Item ſtatuit terminum ad probandum recuſationem. *d. c. cum ſpeciali.* item ſi intromittit poſt appellationem iuxta *text. in c. cum ſit Romana. & c. cum teneatur. infrà de appel.* Et licet iſta de quibus *in c. legitima. & c. cum ſpeciali.* non tangant cauſam principalem, tamen non obſtãte recuſatione poteſt illa facere, eſto quod in illis poſſit grauare partem recuſantem, patiter & à fortiori in caſu noſtro, vt lites expediantur, ſicut in terminis *d. c. cum ſit Romana.* vt cauſa appellationis facilius expediatur, & recuſanti recipienti terminum poterit eſſe conſultum remedio proteſtationis, vt dicit Fely. *hic ex mente* Innoc. *in c. Cumana. ſupra*

25 *de elect. & facit text. in d. c. ſolicitudinem. in fin. infra de appell.* † Circa etiam *hanc gloſſ.* Abb. *hic colum. 4. verſi. iuxta prædicta*, concludit, quod iudex dans terminum ad opponendum dilatorias iuxta diſpoſitionem iſtius *c.* poſt talem terminum lapſum non poteſt opponi ampliùs de incompetentia iudicis, ſi iudex erat talis cuius iuriſdictio poterat per partem prorogari, iuribus, & rationibus, de quibus *hic per eum quem communiter ſequuntur Doct.* vt dicit Felyn. *hic colum.3.* & Decius *colum.5.* Ex quorum dictis habes limitationem *ad gloſſ. fina. in Clem. 1. de ſequeſt. poſſ. & fruct.* circa cuius declarationem valdè ſe extendit Fely. & idem ipſe ſequitur *in c. ſciſcitatis, col.3. ſupra de reſcri.* item quia prorogatio poteſt fieri tacitè, vt per Bart. *in l. 1. in fi. ff. de iudi. cum alijs hic alleg. per Modern.* quæ concluſio procedit etiam in termino dato ad dilatorias tantum proponendum. Nam eo elapſo non poteſt opponi declinatoria quæ eſt ſpecies dilatoriarum, *c. exceptionem, vbi gloſſ. infr. eod. & per* Imol. *hic colum.3. verſi. an autem, & per* Abba. *hic* reſpondentem *ad textum in Clem. 1. de exceptio.* ad quem etiam reſpondet Decius *hic* remiſſiuè ex dictis per eum. *in c. quoniam contra in verbo, recuſationes. ſupra de proba.* vbi etiam dicit quod ſecundùm ſubiectam materiam declinatoria tanquàm ſpecies continetur ſub dilatorijs, quandoque non, vt in materia odioſa, & pœnali. Ad quam *Clem. 1.* reſponde ex mente Bald. aliter, & *in l. ab executione. circa finem. C. quo. app. non recipi.* vltra reſponſionem Abb. *hic*, & Imol. quam ſequitur Felyn. *colum. 4. verſi. obſtat tertio.*

26 Secunda † concluſio Abb. eſt quod ſi iudex eſt talis, cuius iuriſdictio non poteſt prorogari iſto caſu, non obſtante lapſu termini poteſt opponi, de incompetentia ipſius iudicis, *per gloſſ. in d. Clem. 2. de ſeque. poſſ. & fruct. cum alijs hic adductis* per ipſum, & Felyn. *colum.3. & 4.* & per Decium, *colum.5. in fin. & colum.6. in princip.* Ex quorum dictis habes limitationem *ad gloſſam in Authen. habita. C. ne filius pro patre*, vt procedat quando iudex expreſsè pronunciauit ſe competentem: ſecus autem ſi tacitè, item vt procedat quando in iudice eſt defectus remiſſibilis per partem ſecus ſi partem non poſſit remitti, vt dicit Felyn. *hic, colum. 4. verſi. limita tertio. & in c. præalleg. ſciſcitatus, colum.3.* quæ opinio communiter tenetur, & maximè, quãdo cum taciturnitate partis non viget diſpoſitio iuris contraria. vt dicit Decius *hic in fin.* declarando in clerico conteſtante litem coram ſeculari. Nam talis taciturnitas non inducit prorogationem. Ex quo diſpoſitio iuris vult clericum coram ſeculari non poſſe agitare iudicium, *c. ſi diligenti. ſupra de foro competen.* ſed tali qualitate ceſſante, Decius concludit contra Abbatem & alios quod immò talis taciturnitas inducit prorogationem, † ita quod termino ela- 27
pſo non poteſt amplius opponi de incompetentia. Mouetur, quia vltra partis taciturnitatem etiam concurrit diſpoſitio iuris volentia lite conteſtata, vel termino dato decurſo vlterius non poſſe opponi declinatoriam, *l. fina. C. eod. cap. inter monaſterium. infra de re iud.* Vnde licet ſit defectus in parte tacente propter quem non poſſet fieri prorogatio. Tamen dicta ſola iuris auctoritas debet actum ſuſtinere: adducit exempla de prælato qui omittendo præiudicat Eccleſiæ. Item in ſententia criminali quæ tranſit in rem iudicatam. Si quis non appellat licèt non ſit dominus membrorum ſuorum, & adducit nota. *in l. 1. C. qui admitti.* quæ exempla melius & clarius poſuit, & declarauit idem Decius *in c. iurauit, colum. penu. & fin. ſupra de proba.* poſt Abb. *in c. de his. in princ. infra de accuſa.* tamen dictis ſuis non obſtantibus tene communem, ex quo in terminis quæſtio noſtræ diſpoſitio iuris non eſt in cõtrarium: ius enim vult, quod defectus iuriſdictionis poſſit opponi etiam poſt rem iudicatam, *vt per gloſſ. in d. Clem. 2. de ſequeſtra. poſſ. & fruct.* ex quo appatet lata à priuato, *l. priuatorum. C. de iuriſdict. om. iud. cum ſimil.* & per Alexan. *in d. §. qui opus.* & per ſcriben. *in l. 4. §. condemnatum, de re iudi. ff. & in d. l. de pupillo, de oper. nou. nun.* Item & poſt tres conformes, *& in Clem. 1. de re iud.* & per Abbatem & Felynum *hic*, & eundem Fely. *in d. c. ſciſcitatus, colum. tertia*, vbi ad hoc multa adducit quando defectus cauſatur, in iudice naturaliter, & eſt talis, qui reddit iudicium retro nullum, vt *in c. ad petitionem. infra de accuſa.* Et ibidem ponitur, quod de defectu iuris ponitur *in d. c. ſciſcitatus*, & vide quæ *circa gloſſam d. Clem. ponit* Ange. Aret. *inſt. eod §. appellantur, colum. 7. num. 11.* Nec obſtat quod dicit Decius, quod lite conteſtata pariter & termino decurſo non poteſt opponi declinatoria ex diſpoſitione iuris: quia verum in defectu iudicis, qui poteſt validari ex taciturnitate partis, & dicto curſu temporis: ſecus in defectu naturali, vel alio qui ex conſenſu partis non poteſt validari, & iuris diſpoſitio minus illum validat, quinimò expreſsè impugnat volens, quod poſt rem iudicatam, & tres conformes poſſit opponi, *vt ſupra.* Non obſtãt exempla hic poſita per Deci. & *in d. c. iurauit*, quia de ipſorum veritate dicẽdum eſt, vt per Abb. *in d. c. de his, & per Doct. in l. 1. C. qui admitti.* & per eundem Decium *in d. c. iurauit.* Tamen vnico verbo, in præſenti quæſt. tolluntur. Nam illa procedunt eo, quia cum taciturnitate concurrit diſpoſitio iuris, & non cõtradicit, vt ipſemet Decius ſentit, & *his in d. c. iurauit*, in caſu vero noſtro ſecus, quia cum taciturnitate partis non opponentis de incompetentia iudicis non concurrit diſpoſitio iuris, vt ampliùs non poſſit opponi, quinimò eſt totum contrarium. Ex quo ius diſponit de incompetentia iuriſdictionis procedentis ex defectu naturali iudicis, & ea inhabilitate reddente omnia per ipſum geſta nulla poſſe dici, & poſt terminum lapſum, & poſt litem conteſtatam, poſt ſententiam, poſt rem iudicatam, & poſt tres conformes, *vt ſupra gloſſ. in verbo, proteſtãtc. ibi*, ſcribi debent, ſentit, quod exceptiones debent in ſcripturam redigi per notarium cauſæ deputatum ad ſcribendum acta, iuxta terminos, *d. c. quoniam contra. in verb. exceptiones.* & ita intelligendo *gloſſ.* benè loquitur: ſi autem intelligatur velle exceptionem debere in ſcriptis dari, non benè loquitur, vt latè dixi poſt Lanfran. & Modern. *in d. verbo, exceptiones, in gloſſ.* & habetur per Felinum *in rubr. ſuprà eodem, colum. 2. verſi. exceptione*, per Barto. & alios, *in l. 1. ff. eodem.* & per Areti. *inſtit. eod. in rubri. char. 5. numc. 26. verſi. quarto eſt videndum. cum alijs concor.* In † *eadem gloſſ. ibi, primò debet proponere*, habes 28
qualiter quo ordine dilatoriæ ſunt proponendę, quia primò declinatoriæ. & demùm reliquæ: ſi tamen ordo talis præpoſteretur ex hoc non reſultat diuerſus effectus, cùm attendere debeamus ordinem intellectus, & non ſcripturæ de vtroque eſt *gloſſ. in d. c. quoniam contra, in verſi, exceptiones, & ibi* Lanfran. & *ponunt Moder. hic allegantes alias deciſiones.* In † *fi. glo.* habes quod proteſtatio 29
iuuat proteſtantẽ taliter, quod ſi intra terminũ ſtatutum ad proponendum

Digitized by Google

nendum dilatorias, non propoſuit omnes, ſed aliquas & de aliis
proteſtatus eſt velle proponere, proteſtatio iſta inducit effe-
ctum, vt elapſo termino poſſit producere alias exceptiones, de
quibus poteſtatus eſt, quod communiter ſequuntur Doct. *per
hunc text. & in ſimili eſt text. in c. præſentium, ſuprà de teſtib.* proteſta-
tio enim conſeruat ius proteſtantis, vt plenè habetur *in c. cum M.
Ferrarien. ſupr. de conſtitu. & in c. ſolicitudinem infrà de appella.* & per
30 Barto. *in l. ſi prim. §. morte. vbi latè ſcriben. de oper. no. nunc ff.* Ex † ea.
etiam gl. habes, quod ſi in terminis c. noſtri infra terminum da-
tum ad proponendum dilatorias, quis oppoſuit indeterminatè,
& generaliter, vel cum illa clauſula ſaluis, &c. ex hoc nō dicitur
ſatisfeciſſe intentioni huius decretalis nec termino dato, ex quo
eo elapſo ampliùs non poteſt illas proponere, nec ſe iuuare po-
teſt ex illa generali incerta, & inepta propoſitione, & ita Abb.
hic, col. 4. verſi. qualis debet eſſe proteſtatio, intelligit hanc gloſſ. adducens
Hoſtien. & Spec. & ſequuntur Moder. *hic, colum. 6. verſi. in eadem
glo.* Ex qua intelligentia habes declarationem, & ampliationem
ad textum noſtrum volentem poſt terminum datum vlterius
non poſſe proponi dilatorias, vt procedat etiam ſi infra terminū
fuerint oppoſitæ, in genere indeterminatè, & in incerto. Et ex
hac glo. ita declarat Abb. *vbi ſuprà,* & Imol. *colum. fin. verſi. in gloſſ. 3.*
& Felyn. *colum. 4. verſic. ſigna gloſſ.* & Decius *colum. 6. verſi. in eadem
gloſſ.* inferunt ad concluſionem generalem, quod quælibet ex-
ceptio debet proponi in ſpecie, non in genere, determinatè, nō
indeterminatè debet ꝓponi certa, nō incerta, & vaga, debet eſſe
apta, & concludens, non inepta, & confuſa ſecundū Bart. & ſcri-
ben. *in l. 1. in ſecunda quæſtione ff. eod. & text. in l. 1. §. Labeo. ff. de flu-
mi.* vbi Bartol. *cum aliis allegatis.* per ſupradictos Doctores. Ad
quod etiam vide notata per Felynum *in rubrica ſuper eodem, co-
lum. ſecunda, verſicu. dicas tamen. & quæ plenè ponit Alex. and. in l. Ti-
tia textores. ff. de leg. 1.* & Lanfranc. *in d. cap. quoniam contra, in ver-
bo, exceptiones plenè* per Angelum Aretin. *inſtit. eodem titu. in rubri-
ca char. 5. verſicu. quinto circa hoc.* vbi benè loquitur, & copioſè,
*& text. cum ibi nota in cap. in præſentia. ſuprà de proba. & in l. non hoc.
C. vnde cogna.* quæ tamen concluſio pluribus modis limitatur,
vt per Felynum & Modern. *hic* per Alexand. Lanfranc. & Aret.
vbi ſuprà. Ex eadem etiā glo. habes, quod iſta clauſula, ſaluis, &c.
operatur effectum, vt opponens non videatur ſe aſtrinxiſſe ad
probandum oppoſitas tantùm exceptiones: videtur enim æ-
quipollere illi clauſulæ, non aſtringens ſe &c. quod illi clauſu-
læ ſaluo iure, &c. vt per Felynum *hic, colum. 4. in fin.* inferentem
ad not. in cap. licet cauſam ſuprà de proba. de cuius illationis verita-
te dicas, vt per eum. & Modern. *ibi,* vt per Decium *hic,* & de iſtis
clauſulis, & earum effectu vide *nota. in l. edita C. de edend.* & quæ
plenè ponit Maria. *in c. ſignificantibus. ſuprà de libellis oblatio in 13.
principali articulo, ſeu 15.* & per Felynum *in cap. inter monaſterium
infrà de reindic.* vbi de clauſula, ſaluo iure, & propriè in mate-
ria exceptionis, vide per Aretin. *inſtitu. eodem. in rubrica, chart. 6.
verſi. nono eſt videndum.* aduerte etiam dum Felyn. dicit, *colum. 5.
in princip.* propter hanc clauſulam generalem induci poſſe op-
poni de generalitate contra exceptionem etiam lapſo termi-
no dato ad opponendum, quod dictum Decius impugnat, ex
quo poſt terminum non videtur poſſe opponi, vt per Baldum
in l. exceptionem. C. de proba. colum. 3. & per Alexand *in l. in princip. ff.
de edend.* nam dico dictum Felyn. benè procedere, ſemper enim
decurſo termino poteſt opponi contra exceptionem genera-
lem, incertam, vagam, ineptam, & nihil concludentem, ſicuti
dicitur de libello generali, ex quo nihil concluditur, vt etiam
parte non opponente, & poſt litem conteſtatam poſſit fieri op-
poſitio, vt ipſe Decius *hic* dicit, & eſt cautela Specul. *in titu. de li-
bellis concept. § fina. verſi. cautus.* quam ſequitur Butr. & reliqui *in c.
fin. ſuprà de libell. obla.* Paul. & Alexand. *in l. 1 ff. de edend.* & per eoſ-
dem, & Modern. *in d. l. edita.* diſponens talem oppoſitionem
non fieri ante litem conteſtatam, ne pars inſtruatur, & corrigat
ſe, ſed in fine facienda eſt vt omnia per actorem geſta ruant, &
condemnetur in expenſis, ita dicamus, & in exceptione gene-
rali, oppoſita per illam clauſulam, ſaluis, contra quam nihil con-
cludentem ſemper poteſt opponi etiam lapſo termino, & ita
31 dicit Felyn. † *Gloſſ. in verbo, audiatur, ibi c. auditis.* concludit
reum infra terminum datum debere opponere omnes exce-
ptiones inſimul competentes, in quibus benè procedit iſta de-
cretalis, ſed in exceptionibus contrariis, procedere non poteſt,
ex quo exceptiones contrariæ non poſſunt infra eundem ter-
minum proponi, & ideo propoſita vna, & diſcuſſa infra ter-
minum, poterit poſtmodum, elapſo termino opponi alia con-
traria, cùm eo conceſſum ſit vti pluribus exceptionibus etiam
contrariis, *c. auditis infrà de præſcript. cum ſimil.* in quibus exceptio-
nibus contrariis non poteſt procedere text. iſte. idem voluit
gloſſ. in ſumma 13. quæſt. 2. cum aliis hic allegatis per Abba. *colum. 4. in
fin & colum. 5. & per Imol. colum. fina. verſi. in gloſſ. audiatur,* dicens
opin. gloſſ. communiter teneri, & cum ea communiter tranſire
Doct. licet in contrarium aliqua adducat, vt per eum, tamē mihi
videtur, quod prædicta opinio gloſſ. communiter reprobatur,
& quod non poteſt ſaluari, vt concludit Abb. *hic* Felyn. *colum. 5.*
& Decius *colum. 7.* per Bart. & ibi Paul. & Socin. *in l. nemo. ff. eo.* &
per Aret. *inſtit. eod. §. idem iuris. char. 4. verſi. hinc ſumpta occaſione,
num. 26. per glo. in regula nullus pluribus, de regul. iur.* vbi ſcriben. con-
cludunt reum infra terminum datum debere opponere omnes
exceptiones etiam contrarias, ex quo ſucceſſiuè, & conditiona-
liter poteſt illas opponere, & *dicit gloſſ. in c. nullus pluribus, & in d.
c. auditis,* quod ita communiter intelligitur, & etiam *d. l. contra
maiores, hic allegata per gloſſam. C. de inoffi. teſtam.* communiter intel-
ligitur ſucceſſiuè, & conditionaliter eius diſpoſitionem proce-
dere, & ideo iſta opin. gloſſ. non poteſt aliquo modo ſaluari,
nam ſi conſideramus vnicam exceptionem in ſe cōtinentem
contrarietatem, & perplexitatem, talis non eſt admittenda, *l. 2.
§. ſi alius. ff. quando appellandum ſit. cum aliis hic allegatis per* Abb. &
Modern. pariter ſi conſideremus plures exceptiones contra-
rias cùm reus poſſit iſtas opponere ſucceſſiuè, & conditionali-
ter etiam ſi ſimpliciter ab eo ſint propoſitæ, cenſentur ſucceſſi-
uè oppoſitæ, *d. c. auditis, infra de præſcriptio.* vbi Innocen. & ſcriben.
ſiue ab ipſo reo ſint ambæ probandæ ſiue partim ab ipſo, & par-
tim ab actore, vt dicunt Modern. *hic, in 3. concluſione,* quo fit, vt
benè dicat Abb. *hic, gloſſ. circa iſtud dictum, non poſſe ſuſtineri nec
ſaluatio* Decij *hic,* procedit eo, quia exceptiones contrariæ benè
poſſunt in eodem termino proponi, & contineri ſucceſſiuè, &
conditionaliter, vt ipſe etiam fatetur, *& gloſſ. in verbo, poſt datio-
nem, in Clemen. ſæpè, de verbor. ſignifi. allegata* per Decium, loqui-
tur in diuerſo caſu, videlicet, quando à iudice eſt data dilatio
ad diuerſos actus, quando euitat, qui actus poterant alterari
ex aliquo accidenti ſuperuenienti poſt dilationem, de qua ma-
teria an poſſunt ſimul dari, dicas, vt not. *in c. 2. de teſtib. lib. ſexto,
& in l. fine pars. C. de dila. & in cap. licet cauſam. ſuprà de probatio.* quod
ſecus eſt in caſu noſtro, in quo oppoſitio poteſt fieri conditio-
naliter, & ſucceſſiuè, & nulla poteſt reſultare alteratio. Et ideo
vera erit concluſio contra gloſſ. quod infra terminum datum ad
proponendum dilatorias poſſunt opponi omnes, etiam contra-
riæ ſucceſſiuè conditionaliter, & cum tali cautela & forma reus
debet opponere, quando contrarias opponit, vt dicit Aretin. *vbi
ſuprà,* quod verum niſi ſimpliciter ſint propoſitæ, quia tunc cen-
ſentur ſucceſſiuè, & conditionaliter propoſitæ, licet hoc expreſ-
ſum non fuerit, vt tenet Innocen. *in d. c. auditis.* & reliqui ſcriben.
hic, & in locis ſupra allegatis. Circa verò difficultatem hic tactam
per Abb. † an & quando reo licitum ſit vti contrariis exceptio- 32
nibus, dicas plenè, vt per Bartol. & dom. Socin. poſt Paul. *in d. l.
nemo, per Saly. in l. 1. C. de ſur.* per Aretio. *vbi ſupra per gloſſam,* & ſcri-
ben. *in dicta regula nullus pluribus,* per Alexand. *in l. Titia textores.
ff de leg 1.* per Felinum & Decium *hic.* Ex quorum dictis eliciun-
tur plures concluſiones, vt per eos, de quorum veritate dicas, vt
in d. l. nemo. & vide diſtinctionem Salyc. *in d. l. 1.* quam refert & ſe-
quitur Aret. *vbi ſup.* & ad primam concluſionē *hic,* relatam p Mo-
der. q reus non poteſt vti exceptione, quando in ea reſultat cō-
trarietas p *tex. in d. l. 2. § alius.* nam pro illa facit *regula iuris. ibi, repu-
gnantia, & tex. in l. nemo ex his. ff. de reg. iur. ibi. niſi lex impediat.* iſto e-
nim caſu lex impedit vſum exceptionis prædictæ ꝓpter perple-
xitatem, vt dicit Aret. poſt Ange. *in d. l. 2. verſ. nota quod allegant,* &
Soci. in d. l. nemo, in fine, in reliquis, vt per eos. ad illud autem q
dicunt de defenſione, quod talis exceptio, feci ad meam defen-
ſionē, poteſt opponi etiam poſt negationem, vltra *hic allegata* p
Felinum & Decium *circa finem.* vide Socin. *in d. l. nemo,* & Aretin.
vbi ſupr. num. 28. per Abba. & Felynum *in d. c. auditis.* Et quæ po-
nuntur *in cap. dilectis. infra de accuſa. & in cap ſignificaſti. infra de
homicid.* pulchrè per Cæpollam *in conſil. 29.* per Andr. de Iſern.
*in conſtitution. regni, terminum vitæ, in fine, & in repertorio ſuo, in
verbo, defenſio, & in verbo, homicidium.* Et plenius per eundem,
*in titulo de controuerſ. inueſtitu. in cap. item ſi vaſallus, in vſibus feudo-
rum,* per Angelum *de maleficiis, in verbo partim confitetur, & negat,*
& aduerte, quod Iſern. vult, *in dicta conſtitut.* quod ille qui prius
negauit † poſtmodum poteſt dicere feciſſe ad ſui defenſio- 33
nem, dummodò, quòd hoc dicat congruo loco & tēpore, quod
intel-

Digitized by Google

intelligit eſſe ante aperturam proceſſus. Quæ concluſio non eſt vera, & eſt contra alias deciſiones præallegatas volentes talem exceptionem poſſe opponi poſt aperturam: pro qua facit ratio viua, nam tunc aſtringitur ad probandum ſe feciſſe ad ſui defenſionem, quando contra ipſum apparet delictũ probatum, quod vtique eſſe non poteſt regulariter niſi apertura, & publicatione facta. Prætereà talis exceptio non eſt de directo contraria libello accuſationis: item non continet illud idem quod alias per reum fuit deductum, quibus ſtantibus nõ prohibetur reus poſt publicationem ipſam deducere, & probare, vt plenè dixi poſt Abb. & alios, *in c. fraternitatis, ſ. de teſtib.* præterea ſumus in criminalibus, & ad defenſionem quo fit, vt etiã poſt publicationem reus poſſit probare, & ſuper eiſdẽ & ſup directo cõtrariis, vt per Aret. poſt Abb. & alios vbi etiam dixi, *in d. c. fraternitatis.* Ad quæ etiam vide plenè per notata per Moder. *& repeten. in lege, vt vim. ff. de iuſtitia, & iure, & in clemen. prima, de homicid.* *In eadem gloſſ. ibi, & accuſatio.* dupliciter intelligitur, vt per Abba. *hic, colum. 6. verſi. quæro vtrum.* & per Imolam *colum. fina. verſicu. in eadem gloſſ.* ſecundùm veram mentem glo. habes, quod excluſus ab excipiendo non cenſetur excluſus ab agẽdo, quod confirma, vt per Abb. & Imol. & Mod. *col. 8. ver. in ea glo.* diuerſa enim ſunt vt per ipſos. Benè autem appellatione accuſationis quandoque venit exceptio, vt per Bart. *in l. 1. ff. eod.* quare eſt, quod in illis caſibus etiam appellatione exceptionis, non veniat actio cognita. In fine gloſſ. habes, ex ea quod non proſequens accuſationem infra terminum, poſtmodum non auditur, *c. veniens. infrà de accuſ. l. 3. C. qui accuſ. non poſſ.* Ad quæ vide notata per Bart. *per illum text. in l. Titia. ff. de accuſ. & text. in l. diffamari. C. de ingenu. & manumiſſ.* Et an iſto caſu requiratur duplex monitio, & non ſufficiat vna, vide not. per Roma. & alios, *in l. quandiu ff. de acquir. hæred. & per repeten. in l. lem. ſæpè, de verbo. ſignifi. in princ. colum. 4. cum tribus ſequen. & per Aretin. Inſtit. eod. in gloſſ. rubr. per Iaſ. in l. fina. colum. 5. ff. de ferijs. & in deciſione conſil. Neapolit. 264. & 268.* & quæ dixi poſt Modern. *in quarto, & quinto notabili, in cap. in præſentia, ſuprà de probationibus,* & vide Mili. *in repertorio, in verbo, actor.*

36 † *Gloſſ. in verbo de nouo in fin.* concludit poſt terminum datam, & decurſum item, & poſt litem conteſtatam poſſe opponi dilatoriam, de nouo exortam rationibus, & iuribus per eam adductis, quod tenet Abb. *hic, colum. 6. in fin. vt ſuprà gloſſ. 1. col. 4. verſi.* item quæritur, vbi limitanit hoc non procedere quando in cauſa eſſet concluſum, ſuper quo vide quæ ibi plenè dixi poſt Moder. & pro iſta concluſione glo. benè facit text. hic allegatus per eum, *in d. c. inſinuante, vbi glo.* Abb. & Fely. multa effundẽtes idem tenent ad quæ etiam faciunt not. per Deci. *hic, colum. 8. verſi. gloſſ. in verbo de nouo,* & per Fely *ſuprà colum. 6. in princ.* hoc amplianteio, & limitantem, & eſt doctrina Bart. *& ibi Alex. in additionib. aliqua adducit, in l. 1. colum. 3. verſi. quæro quid ſi exceptio. ff. eod.* vbi vult iſtud procedere ſiue orta ſit facto aduerſarij, ſiue eius facto, quod ſequitur Cuma. & Pau. *& ibi Aret. inſtit. eo in rub. charta 7. num. 36.* dicens, eu concluſionem procedere, in exceptione tam peremptoria quàm dilatoria, & adducit aliquas limitationes, de quibus etiam per Felyn. *hic, & in d. c. inſinuante,* per Alex. poſt alios *in l. ita demum. C. de procur.* de qua concluſione etiã per Imol. *hic, colum. 2. verſi. an autem, & in c. 1. per illum text. de except. libr. 6.* per Baldum *in l. per hanc. C. de tempo. appe.* & quæ ponit Felyn. *in c. cum dilectus, ſuprà de fid. inſtrum. in tertia limitatione,* quam concluſionem Abb. *hic* vult procedere etiam in exceptione ſpoliationis, quæ fuit orta nouiter poſt terminum lapſum poterit opponi etiam in vim exceptionis, licet Innoc. in tali exceptione contrarium teneat, *in c. 2. ſuprà de ordi. cogni.* volens exceptionem ſpoliationis, nouiter poſt terminum ortam non poſſe opponi exceptiuè, ex quo eſt prouiſum de modo agendi, quod dictum impugnat Abb. *hic, & in d. c. 2. per rationes,* & iura de quibus per ipſum *hic, & ibi cum aliis adductis* per Felyn. *colum. 6. in princ. verſi. idem ſi per viam,* & ſequitur Alex. *in additione magna, verſi. ſi autem poſſet in l. 1. colum. 3. ff. eodem.* vbi multa adducit contra Innoc.

37 † *Gloſſ. fin. ibi* legitima probatio concludit probationem per iuramentum dici, & eſſe legitimam, de quo Moder. *hic, colum. 8. verſ. in gloſſ. fin.* ſe remittunt ad notata per eos, *in rub. ſup. de probatio.* & vide quæ notantur. *in rub. ff. de iureiuran. & in l. admonendi,* & per Modern. *in tract. de iureiuran. & ex gloſſ.* per illum textum habes vnum caſum, in quo poteſt fieri probatio per iuramentum reſpectu ignorantiæ, de quo dixi *ſup. in gloſſ. 1.* poſt Abb. & alios tamen iſte caſus, & cõſequenter text. noiter intelligitur, vt procedat limitatè, & non omni caſu, nam etiam per iuramẽtum non admittitur probatio ignorantiæ, in tribus caſibus poſitis per Abb. *ſup. colum. 3. circa medium,* de quorum veritate dixi ibi *in gloſſ. 1.* poſt Felyn. qui eos repetit, & examinat, *col. antepen. verſ. limita nouiſſimè.* & addit alias declarationes, & limitationes, de quibus, & remiſſiuè, & per extenſum dixit *in d. gloſſ. 1.* ſunt etiam multi alii caſus in iure, in quibus admittitur probatio per iuramentum, vt ſunt ea quę dependent ab animo ſeu conſcientia quæ per iuramentum probantur, *vt per gloſſ. & ſcriben. in § alie. inſtit. de act.* & per Barto. *in l. pro hærede, in princ. ff. de acquir. hæred.* quod intellige ſecundùm quod dixi ſuprà *in gloſſ. 1.* item in caſu *c. ſtatutum. §. cum verò. de reſcript. lib. 6. & ibi gloſſ. & ſcriben.* item in caſu de quo per gloſſ. & Abba. *in c. ſignificaſti, infrà de homicid.* ad probandum circumſtantias caſus, quãdo de caſu conſtat, & deficiunt probationes, item in caſu *gloſſ. in verbo negotiandi in clemen. ſæpè, de cenſib.* de quo per Baldum *in l. cùm proponas, colum. pen. C. de nautis fœno.* & per Alexand. *in l. cætera. §. ſed & ſi quis. ff. de legat. 1.* poſt Bartol. *ibi item in caſu gloſſ. l. cum apertiſſimi. C. de iudic.* de qua per Angel. Imol. & Alexand. *in l. quia poterat. ff. ad Trebell.* item in cauſis ſummariis, quando ſententia lata non parit plenum præiudicium, *l. theſaurus. ff. ad exhibendum* Bartol. *in l. 1. §. quod ſi ſit. ff. de præto ſtipul. & in extrauagan. ad reprimendum, in verbo ſummariè.* item reſpectu impedimenti, vt per Bartolum *in l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis cautio. & ibi* Alexand. & Modern. item quod res non peruenit ad aliquem permittendo domum ſuam perquiri, vt per Bartolum *in l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de edend. item in caſu l. fina. C. de fid. inſtrumen.* quod quis amiſit ſcripturam ſeu inſtrumentum, &c. vt ibi declaratur per Paul. & ſcriben. item in caſu de quo per Baldum *in l. 1. C. de fide inſtrumen.* de debitore lacerante inſtrumentum contra ſe productum, item *in caſu authen. vt iudices ſine quoquo ſuffragio in §. oporteat item in caſu. cap. ex litteris, ſuprà de in integ. reſtit.* item in caſu poſito per Baldum *in rubr. C. de fide inſtrumen. colum. 3.* quando ambaſiator dicit equum ſibi mortuum. in itinere item in caſu *authen. generaliter, & ibi* Bald. *colum. 1. C. de epiſ. & cler.* de eo qui non valet ſatiſdare, item in caſu, *l. fina. §. penult. C. de iure dot. impe.* item in caſu, *l. cum proponas, & authen. ibi poſita. C. de bo. auth. iudi. poſſ.* item in caſibus, *l. admonendi. ff. de iureiuran. & in l. in bonæ fidei. C. de rebus cred.* & in c. fina. *ſuprà de iureiur.* item in caſu, *l. properandum. §. ſin autem alterutra. & l. ſancimus. C. de iudic.* & in caſu, *cap. fina. ſuprà quod met. cauſ.* cum aliis infinitis qui ad hoc poſſent accumulari. *In eadem gloſſ.* ibi conſimiles ponit cauſas, ex quibus iudex poteſt recuſari, & eius iuriſdictio poteſt declinari, de quibus, & etiã pluribus aliis vide *in c. ſuſpicionis, & in c. cum R. canonicum, & in cap. inſinuante, ſuprà de offic. delega. & in c. 2. requirit. & in c. cum ſpeciali,* & plenius per Peruſ. & alios, *in c. poſtremo. infrà de appel.* In eadem gloſſa ibi litium finis concludit iunctis his quæ

† gloſſ. dixi in princ. quod poſt terminum datum ad opponendum declinatorias poteſt opponi exceptio de nouo ſuperueniens ad notitiam opponentis. quod omnes communiter tenent *per text. noſtrum per text. in ſimili. c. præſentium. ſup. de teſtibus.* vt per Abb. *hic, colum. pen. verſi. nunc redeo,* & ponit Alex. *in addit. mag. in l. 1. ff. eod.* & ſequitur Felyn. & Deci. *hic,* ſed dum gloſſ. concludit, quod exceptio dilatoria ſuperueniens de nouo poſt litem cõteſtatam non poteſt opponi. Abb. *hic* tenet contrarium, quòd immò poſſit opponi etiam poſt litem conteſt. ſi de nouo ſuperuenit ad notitiam, dummodò quòd nihil poſſit imputari opponenti per rationem gloſſ. hic quæ iſto caſu poteſt ſaluari, vt lit. conteſta. opponi non poſſit: quando opponenti poſſet aliquid imputari, vt communiter volunt Doct. *in l. ita demum. C. de procur.* vbi Alexan. *in 4. limitatione,* & per eundem *in d. l. 1. in additio. mag. verſi. ſed quid ſi quis allegat,* & per Fely. *in d. c. inſinuante,* & aliquid *in c. cum dilectus, in 3. limitatione, infrà de fide inſtrumen.* & plenius *hic, colum. 7. in princip.* & per Decium, *colum. 9. allegantes, & accumulantes plures deciſio.* pro qua communi facit iſte text. inductus per Felynum & Decium cùm non poſſit dari bona ratio diuerſitatis inter caſum quãdo de nouo fuit orta, & caſum quãdo de nouo venit ad notitiam, & nihil poteſt imputari quod etiam ſuadetur, nam terminus datus ad opponendum dilatorias ſurrogatur termino iuris, & conſequenter termino litis conteſtationis, vt dicit Innocent. *in cap. ex ratione. infrà de appella.* & tenet Abb. *hic, colum. 5. verſic. quia iſta adducens, cap. cum ſit Romana, & c. perſonas, infrà de appell.* quo fit vt ſi poſt litis conteſtationem de nouo ſuperueniat notitia poſſit oppoſitioni ſicuti poteſt opponi, quando de nouo ſuperuenit ad notitiam poſt terminum datum à iudice, qui terminus ſucceſſit termino litis cõteſtationis, & licet Aret. *in cap. primo, infr. de accuſa.* teneat contra

haec

Digitized by Google

hanc communem potiſſimè per text. in l. filiusfam. §. veterani ibi quocunque caſu. ff. de procura. cum aliis per eum allegatis, & hic relatis per Feliu. & Decium tamen nun recedas à communi per hunc text. & add. §. veterani. reſponde, vt per Decium hic, colum. 9. verſicu. finaliter in fine, ex quo verè ille text. loquitur, in caſu quando ſcienter ille omiſit opponere exceptionem, vt ptubatur ex verbis text. ibi nec ſi velit aduerſarius, cùm in ignorante non poſſit dari voluntas, nec conſenſus, l. ſi per errorem. ff. de iuriſdict. omnium iudicum, l. mater. ff. de inoffic. teſtam. & ita intelligendo textum illum in ſciente non facit contra communem quinimmò probat eam, & iſta intelligentia, & ſolutio magis placet quàm alia data, & relata, vt per Felin. & Decium hic. in quibus autem caſibus poſt litem conteſta. poteſt opponi dilatotia, vide per Felin. in c. ad audientiam, el ſecundo, ſuprà de reſcript. & per Aleſand. &
39 Iaſ. in d. l. ita demùm. † In fine gloſſ. concludit textum noſtrum procedere in ignorantia facti, in qua benè admittitur excuſatio cōcurrentibus aliis, de qnibus in præſenti concluſione, ſed in ignorantia iuris text. noſter nō procederet, cùm iuris ignorātia ſit inexcuſabilis, c. ignorantia, de regul. iuris, libr. 6. l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. quam concluſionem ſequitur Abb. hic, colum. penult. in princip. & Imol. in fin. de qua dicas, vt per Felynum hic, colum. 6. in fin. in verſic. dum gloſſ. dicit, qui concluſionem limitat aliquibus modis, in quibus etiam ignorantia iuris toleratur, & excuſabilis eſt, de ruſtico autem, & muliere, vltra hic adducta per Decium, colum. 9. verſi. in fin. gloſſ. vide per Alexand. conſil. 14. in 2. volum. & conſil. 47. in 4. volum. & quæ plene ponuntur per Moder. poſt Alexand. in l. ſi quis id quod ff. de iuriſdict. omn. iudic. vide etiam per Felinum vbi concluſiuè benè loquitur, in c. quoniam. verſi. vlti. not. infrà de ſimon. & aliquid per eundem, in c. per tuas, lo 2. verſi. 2. not. eodem titu. vide etiam Andr. de Hizer in conſtit. regni violentias, colum 3. & in conſtit. regni ſtatuimus. §. miſerabilium, colum. fina. volentem ignorantiam iuris, ſemper excuſare, in foro poli, de cuius dicti veritate vide ſummiſtas, in verb. culpa, & in verſi. lex. & in verb. pœna, & quæ ego dixi poſt alios, in cap. quoniam contra, ſuprà de probat. in gloſſ. in verb. negligentiam. Ad illud autem quod dicit Abb. hic, circa finem iſtius gloſſ. colum. penul. verſi. idem dicit ex mente Calder. quod poſt terminum poſſunt produci teſtes, quando de nouo peruenerunt ad notitiam, de veritate dicas, vt not. in d. c. cum dilectus. per Abb. & Felyn. & quæ plenius ponuntur per Modern. Papin. & per alios repet. poſt. Bartol. & Pau. in l. admonendi. ff. de iureiuran. vbi ad plenum examinant articulum.
40 † Extra gloſſ. Abb. format multas qnæſtiones, inter quas primò quærit ſi reo datus eſt terminus, viginti dierum ad deliberādum iuxta terminos authenticæ offeratur, ſi reus comparet in termino, ita dato an poſſit petere ſibi dari dilationem, ad proponendum omnes dilatorias, in qua quęſtione recitat opiniones Doc. & tandem dicit communem opin. eſſe talem dilationem, non eſſe dandam ſecundùm Hoſt. Innoc. Abb. & D. Ant. ipſe autem Panorm. videtur contrarium ſentire, vt per eum Fely. hic, colum. 7. in fin. pauca dicit, ſed plenius loquitur Decius, colum. 9. in fin. & colum. ſequen. tamen circa difficultatem concludas, quod in termino dato ad deliberandum includitur, quòd reus poſſit opponere dilatorias, immò tenetur aliquas opponere non dico omnes, vt videtur ſentire Decius hic, & non benè per ea quæ dicam inf. ſeq. quæſtione, Abb. ſed benè tenetur opponere aliqnas ſecundùm Hoſt. Innoc. & alios quod oſtenditur, nam ly, terminus deliberare, eſt terminus aptus ad includendum omnia, de quibus reus deliberare habet, qui etiam ſuper dilatoriis proponendis deliberare poteſt, & cùm dilatio ſit data ad deliberandū, an velit cedere, ſi cedit res erit clara, ſi contendere vult proponere debuit dilatorias, per quarum oppoſitionē declarauit deliberationem contendendi, ergo fruſtrà petit dilationem ad opponendum, pro qua etiam cōcluſione faciunt aliæ rationes hic, adductæ per Decium maximè tex. in d. authen. offeratur, in verbo recuſatione, & licet reus poſſit huic termino renunciare ſtatim conteſtando litem, iuxta gloſſ. in c. vxor ſelu. n. 17. quæſt. 4. quam exclamat Felyn. hic, & reper. in Clemen ſæpè. in princ. colum. 56. gloſſ. in verbo litis conteſtationem, in d. Clem. & ſæpè, & Paul. in d. authen. offeratur, colum. 2. tamen ex hoc non euacuatur præcedens concluſio: cùm reus petat dilationem ad proponendum dilatorias, infra terminum ſibi datum ad deliberandum quo fit, vt ipſe nedum velit vti termino dato, ſed vlterius velit habere alium qnem nouiter petit, qni concedendus non eſt, cùm in primo dato ad deliberandum poſſit proponere dilatorias, ad qnas proponendas petit alium terminum, & ſibi meritò poteſt dici fruſtrà petis, quod intus habes, l. 1. C. de re iudic. cap. eccleſia. ſuprà de cauſa poſſ. & proprie. & ſuperuacuis actibus non eſt vtendum, l. ſtipulatio. §. diuus. ff. vt lega. nom. cauea. eſt benè verum, quòd ſi reo non fuit datus terminus, ad deliberandum benè ei petenti poteſt dari terminus ad proponendum dilatotias, ſecundùm quod dicebat Dom. Anto. hic, dummodò ſecundùm eum non excedat terminum iuris, de quo in dicta authen. offeratur, quod dictum vltimum, non videtur verum, ex his quæ dicam in ſequenti quęſtio. Abb. primum autem dictum, quòd reo debeat dari dilatio ad proponendum dilatorias, ſi hoc petit, & ſi eidem non fuit datus terminus ad deliberandum, videtur veriſſimum, vt communiter omnes tenent, tum, vt lites abbreuientur, tum, quia ad talem effectum emanauit iſta conſtitutio, tum quia in ſequentibus dicit Abb. iudex poteſt ex officio talem terminum ſtatuere, nec obſtat ratio in contrarium adducta per Abbatem, quod reus, videtur malitioſè iſtud facere: nam ceſſat malitia: cùm dilatio detur, non excedens terminum iuris ſecundùm D. Anto. vel melius ſecūdùm ea, quæ dicam, in ſequen. quæſt. Abb. cùm detur arbitrio iudicis, qui omnia poterit conſiderare. Nec obſtat ad id, replicatio Abb. quod nihil fortaſſe reus poterat opponere in termino quem petit, & ſic poterat ſtatim litem cōteſtari, nam dico hoc non eſſe veriſimile, & à communiter accidentibus patet contrarium, cum reorum natura ſit fugere, l. properandum. §. ſin autem. C. de iud. l. neq; natales. C. de probatio regula non eſt veriſimile, cum ſimil. Præterea & fortius petendo reus dilationem ad opponendum dilatorias, manifeſtè patet de eius animo, quod nolebat litem conteſtari, ſed dilatorias opponere ad iudicium elungare, quo fit, vt talis terminus dari debeat, ſi ad deliberandum alius prius nō fuit datus, probatur & fortius, nam talis terminus ad proponēdum dilatorias potiùs, & facilius debet concedi reo illum petenti, cui non fuit datus alius ad deliberādum, quàm actore petente, quia ſi actor petit non debet dari quando reus nihil malitioſè propoſuit, neq; viget ſuſpicio malitiæ: cùm per iudicem actore petente talis terminus dari debeat, ex cauſa, vt ſuprà dixi in gloſſ. 1. poſt Imol. & dicam. infrà poſt Abba. in 2. ſequen. quæſt. quod ſecus eſt reo petente, quia debet dari, indiſtinctè ſi primo eidem non fuit datus alius terminus ad deliberandum, vt ſuprà. Præterea pro iſta concluſione facit text. in c. cum cauſam, infrà de appell. ad quem non ſatisfacit reſponſio hic. relata per Abb. ex mente aliorum Doctorum, quod ibi narratur, factum, quæ narratio non inducit iuris diſpoſitionem glo. in l. 1. C. quando non petentium partes, nam dico, quod ſuper tali narratione facti Papa fundat ſe in d. c. cùm cauſam. diſponens confeſſionē, ibi factam per aduocatū debere reuocari à procuratore, ex quo per eam dicebatur inducta litis cōteſtatio, & talis confeſſio aduocati erat cōtraria petitioni ibi factæ per procuratorem petentem, & obtinentem dilationem ad opponendum omnes dilatorias, & Papa ibi ſtatuit tali cōfeſſione aduocati reuocata, omnia facta poſt eam caſſari, ex quo valida fuit petitio, & dilatio obtenta per procuratorem ſuper dilatoriis proponendis, ex quibus patet ibi eſſe text. reum, vel eius procuratorem poſſe à principio petere talem dilationem, & ibi non apparet, quod erat data dilatio prius ad deliberandum, vnde tali dilatione non data reus à princ. poteſt petere, & obtinere dilationem ſibi dari ad proponendum dilatorias. Nec obſtat quòd ibi narretur factum, cùm talis narratio diſpoſitionem inducat, ſi ſuper ea ſit fundamentum, c. ſi Papa de priuil. lib. 6. cle. literis. de probat. & per Lap. allegatione 7. & per Moder. in d. l. 1. & licet, in d. c. cum cauſam, non tractetur principaliter, an debeat talis dilatio dari, vel non, vt Abb. dicit, tamen ex prædictis ſatis patet text. illum probare reo petenti eſſe dandam ſi prius alia non fuit data, vt ſuprà, ex quibus infertur, quod terminus de quo in tex. noſtro poteſt dari actore petente. Item, & officio iudicis, vt infrà dicetur, item & reo petente, quando eidem non fuit datus terminus prius ad deliberandum. † Secundò Abb. in verſ. quæro, an terminum, col. fina. quærit 41
an terminus ad proponendum omnes dilatorias poſſit eſſe minor, vel maior termino viginti dierum, qui reo dātur ad deliberandum, an velit cedere, vel contendere, de quibus in d. auth. offeratur, concludit iſtud eſſe arbitrarium, arg. l. 1. ff. de iure deliberan. & notatorum, ſup. de dila. c. 2. ex quo in tex. noſtro dilationem, apponitur determinatè quot dierū debeat eſſe, de quo plenius, vt per eū ex cuius dictis infertur primò, quod terminus ad † propo- 42
nendum dilatorias eſt arbitrarius per text. noſtrum quæ concluſio vera eſt, cùm hic limitatus modo aliquo non appareat, & de iure ante hanc decretalem reus poterat opponere dilatorias vſq;
ad

Digitized by Google

ad litis conteſtationem *l.fin.C eod.cap. inter monaſterium. infrà de*
re iudic.cum ſimilibus,& cùm per hanc decretalem ante litis con-
teſtationem poſſit dari,nec limitatus appareat, concludendum
eſt iudicis arbitrio poſſe taxari, & limitari, *d.l.c.* Ad quod faci-
unt notata per Alexand poſt Bart. *in l.2 ff de re iudic.* & per Doct.
in l fina ff.de fer. per Abba.& Modern. *in c. cùm ſit Romana, infrà de*
appella. & per repet.in d.Clemen.ſæpè,in princip.colum.35.& ſequen. ta-
men obſtare videtur huic concluſioni, quòd immò talis dila-
tio,excedere non debeat dies viginti datos ad deliberandum à
lege, *vt in d. Authen.offeratur,& in cap.offeratur.3.quæſt.3.* infra tem-
pus proponere debet dilatorias, vel litem conteſtari termino
decurſo, ad quam obiectionem Abb. reſpondere videtur di-
cens,quòd terminus ad deliberandum, eſt decurſus ab iſto, qui
43 datur ad opponendum: † quod tu intellige & declara, vt fuit
dictum in præcedenti quæſtione: nam verum eſt, quod termi-
nus datus ad deliberandum includit vt reus debeat opponere
aliquas dilatorias,alias eo nullam opponente,procedendum eſt
ad litis conteſtationem,non autem cogitur reus infra terminum
ad deliberandum omnes dilatorias proponere, vt dicebat De-
cius *in præcedenti quæſtione*, ex quo iſtud eſt cõtra dictum Abb. *hic*
volentis reum non cogi ad proponendum omnes dilatorias in-
fra terminum ad deliberãdum, ſed ſatis eſt quòd aliquas oppo-
nat, quod dictum Abb. intellige verũ & procedere, niſi reo eſſet
ſtatutus terminus ad proponendum dilatorias, quia eo decurſo
44 ampliùs non auditur, *vt eſt tex.hic*, item † intellige procedere niſi
reus poſt terminũ datum ad deliberãdum, peteret alium termi-
num ad proponẽdum dilatorias: quia tunc dari nõ debet, quum
infra terminum datum ad deliberãdum poſſit dilatorias oppo-
nere, vt concluſum fuit contra Abb. *in præced.quæſt.* ſed quãdo eſt
datus terminus ad deliberandum tantum,& reus non petit ter-
minum ad opponendum dilatorias, nec actor inſtat, quòd de-
tur, nec iudex ex officio dat: tunc benè verum eſt infra illum ter-
minum ad deliberandum reum poſſe opponere vnam dilato-
riam, tamẽ non cogitur omnes proponere. Ad quod cogeretur,
ſi fuiſſet datus terminus ad opponẽdum, vt ſentit Abb. *hic*,& ita
conſiderando diuerſus erit terminus ad deliberandũ ab illo, qui
datur ad opponendũ, nã in primo alio non concurrente poterit
opponere vnam dilatoriam,& audietur in aliis, vt patet *per text.*
noſtrum, qui emanauit ad hoc vt ſucceſſiuè dilatoriæ non oppo-
nantur dilatando iudiciũ, ſed infra terminum ſtatuendum à iu-
dice ad denotandum, quod infra terminum ad deliberandum
poterant ſucceſſiuè dilatoriæ opponi, vna poſt aliã, & iudicium
45 prorogabatur, † ergo reus nõ cogebatur termino non dato, nec
cogitur omnes dilatorias opponere infra terminũ ad deliberan-
dum, ſed ſatis erat vnam opponi, *vt dicit tex. in d. auth. offeratur ibi*
recuſatione. Ex quo infertur non benè dicere Decium *in q.præced.*
volentẽ infra terminum ad deliberandũ debere opponi omnes
dilatorias, quia hoc eſt contra oĩa prædicta, & contra communẽ
obſeruantiã iudiciorũ, ſed in ſecundo caſu quando eſt terminus
ſtatutus à iudice ad opponendum, debent omnes dilatoriæ op-
poni taliter quod termino elapſo vlterius reus nõ auditur, vt di-
cit litera noſtra, quo fit vt talis terminus debet eſſe arbitrarius ſe-
cundùm Abb. ita declaratũ, & benè. Ex quibus ſecundò infero
& fortius quòd ſi infra terminum datum ad deliberãdum, reus
cogeretur opponere omnes dilatorias, adhuc talis terminus de-
bet eſſe arbitrarius, licet circa hoc dictum Abb. *hic* videatur ſen-
tire contrarium & non benè, probatur ex quo terminus ad de-
liberandum, de quo *in d auth offeratur*, poteſt eſſe arbitrarius, &
illi 20. dies, de quibus *ibi*, poſſunt minui & elongari ex cauſa iu-
dice mouente per text. noſtrum, in quo iudex poteſt terminum
ſuo arbitrio dare ad opponendũ dilatorias, quæ opponi poterãt
ante conteſt. licet tempus ad conteſtandam litem eſſet à lege li-
mitatum in diebus viginti, vt *d. auth. offeratur*, vt ſentit Bar. *ibi. col.*
2.& communiter tenetur poſt ipſum *in d.l.2.* & tenet Ioan. And.
in c.1.ſuprà de libel.obla. & glo.in verbo litis conteſt.in d.Clem ſæpè, quæ
vult quod licet induciæ ad deliberandum non poſſunt per iu-
dicem totaliter denegari, ſi à parte petuntur, vt dicit *gloſſ. in d.c.*
vxor felicis, tamen cauſa cognita poſſunt per iudicem augeri vel
minui, *d.l.2.* quod etiam fuit de mente *glo in §.omnes,& in §.ſan-*
cimus,in auth.de exhibendis,& Mod. repeten. tenent *in d.Clem ſæpè,*
in prin.colum.55.verſ.12.quæro, & licet Dyn. *in regula indultum*, vi-
deatur ſentire contrarium, ex quo prædicta dilatio.20. dierum
ad deliberandum, de qua *in d.authen.offeratur*, datur à lege ſine a-
liquo miniſterio iudicis tacito vel expreſſo: tamen Bartol. *in d.l.*
quem communiter ſequuntur Doct. tenet iudicem poſſe mo-
derare dilationem datam à lege etiam ſine aliquo miniſterio iu-
dicis expreſſo vel tacito, quod communiter ſequuntur omnes
in d.c.cum ſit Romana, in d.l. & per repeten.in clemen.ſæpè, in prin.col.
43.cum ſequentib. in quibus locis iſta communis limitatur pluri-
bus modis vt per eos. & in propriis terminis dilatio.20. dierum
ad deliberandum, de qua *in d.auth.offeratur*, ex cauſa poteſt per
iudicem moderari, vt tenet Bar. *ibi col.2.ver.vlterius dicens cõtra gl.*
ibi tenere cõmuniter Doct. ex quo talis dilatio 20. dierum ſta-
tuitur miniſterio iudic. & Pau. *ibi col.2.ver.in tex.* ibi ſe remittit ad
Bar. *in d.l.2.*& Bal. *ibi col.pen ver.ſed hic quæro*, dicit de conſuetudi-
ne ſeruari dilationem ad deliberandum 20. dierum, de qua *in d.*
auth.moderari, & ita ego vidi in pluribus cauſis eſſe communem
obſeruantiã iudiciorum. Ad quod facit doctrina Abb. *in c.1.col.*
2.verſ.venio ad glo.ſuprà de dilatio. ex quibus patet quod ſicut dila-
tio.20. dierum ad deliberandum data à lege poteſt moderari ex
cauſa, quanto fortius dilatio. de qua *in tex. noſtro* dari poterit ar-
bitrio iudicis, ſecundũ quod circa iſtud vltimũ cõcludit Abb. *hic*
licet circa aliud de termino dato ad deliberandum videatur hic
ſentire contrarium,& nõ benè, *vt ſuprà*. Tertiò † quærit Abb. *col.* 46
fin.ver.quæro vtrum indiſtinctè an terminus, de quo in tex.noſtro poſſit
indiſtinctè dari à iudice, & ſine aliqua cauſa, recitat varias opin.
& tandem concludit de iure canonico poſſe indiſtinctè, & ſine
cauſa dari, de iure verò ciuili ſecus, ex quo cum cauſa eſt dandus,
conſtituendo in hoc differentiam inter ius canonicum,& ciui-
le, quam addere poteris ad tractatum, qui inſcribitur. Bartol. *de*
differen.inter ius canonicum & ciuile. Hanc opin. Abb. ſequitur De-
cius *ſuprà in glo.1.& plenius col.pen.ver.an autem terminus*, dicens, et-
iam de iure ciuili poſſe dari ſine cauſa, vt per eum potiſſimum
fundamentum eſt, *ſuper tex.noſtro in dictione nonnunquàm*, quæ ex-
poni debet pro interdum, vel nonnunquàm. *ff.de adoptio.* & hoc
modo exponendo procederet concluſio Abb. ex quo text. vult
iudicẽ poſſe ſtatuere terminum, ex quo nonnunquã.i. aliquãdo,
vel aliquo caſu cauſa prorogatur, idem,& ſi nõ prorogaretur ad
quod etiam, quia text ſimpliciter ita diſponit, tu tene opin. D.
Anton. Imol.& Felyn. *de qua ſuprà in gloſſ.1.* quam etiam videtur
ſentire. Abb. ex mente Specul. per eum allegati, *ſuprà in 1.quæſt.*
poſt gloſſ. pro qua concluſione facit ratio vina, quia ſi nihil ab ini-
tio apparet de prorogatione cauſæ facienda per eum, nec de
eius malitia, ex quo nihil oppoſuit, & eius natura non tendit ad
cauillandum, non conueniens eſt talem terminum dari, ex quo
ceſſet ratio finalis & inductiua *iſtius c.* quæ fuit ne lites proroga-
rentur malitia rei, quas prorogari ex iſtis minimè apparet, vt ſen-
tit Felyn. *hic colum. 8.verſ.item collige*, nec text. ſimpliciter diſpo-
nit dilationem dari, vt Decius ſentit, quinimmò expreſsè vult,
quòd debeat dari cum cauſa, ſcilicet ne lites prorogẽtur, vt lite-
ra dicit,& vt tollatur malitia. Nec obſtat dictio nonnunquã põ-
derata per Abb. quia ad hoc reſpõdet Fely. conſiderationẽ Abb.
poſſe procedere, quãdo tex. ſimpliciter & indiſtinctè diceret di-
lationẽ dari, *ſed tex. hic* non dicit quinimò hoc negat, & expreſsè
dicit contrarium dum conſiderat malitiam & prorogationem,
vt ſuprà, quinimò dictio, nonnunquàm in c. noſtro probat con-
trariũ: nã ſi ſemper eſſet danda dilatio ſine cauſa, vt Abb.& De-
cius ſentiunt, ergo nonnunquã, id eſt aliquo caſu, iſta enim con-
tradicunt ſemper & aliquo caſu, quod eſt dicere non ſemper, &
reſponſio Decij ad malitiam, nõ valet prima quæ fuit ex mente
Abb. ex quo negatur, ꝙ dilatio ſit ſemper concedenda, ſed tunc
demùm concedi debet quando apparet malitia, & prorogatio
cauſæ, vt litera expreſsè dicit, ſecunda reſponſio data per De-
cium tollitur, nam licet iſta verba poſita, *in princ.huius cap.* reſpi-
ciant Papam,& non iudicem, tamen iudicem comprehendunt,
vt dixi *ſuprà in glo.1.* Ad quæ dicta adde omnia iſta, quod etiã pa-
tet, quia talia verba *in princ.c.* poſita, continent cauſam finalem,
vt ibi dixi. Vnde concludendum eſt talem cauſam à iudice de-
bere obſeruari & conſiderari, & ideo concluſio erit, terminum
de quo *in c.noſtro* à iudice non poſſe dari ſine cauſa, tam de iure
canonico quàm de iure ciuili, quod verum niſi malitia rei appa-
reat à principio, puta ex ſui natura, & qualitate, quia cauilloſus
& rixoſus iuxta notata in ſimili, *in l.2.ff.ſolut.matrimon.* vt ſentit
Felyn. *hic*, vel ſi primò oppoſuit vnam, & demùm vult conuola-
re ad aliam, vt dicit Specul. *in d.verſi. in ſummam.* quem ſequitur
Ioan. And.& Dom. Anton. *vt refert hic* Abb. & idem Abb. *in fine*
primæ quæſtionis formata, ſuprà poſt omnes glo. Benè verum text. iſte
inductus, vt facit Abb. fortiter obſtat huic concluſioni, niſi re-
ſpõdeas, vt ſuprà,& ita vidi in practica † pluties obſeruari. Abb. 47
colum.fina.verſicu.quæro, an poſt terminum lapſum quærit, an quem-
admo-

Digitized by Google

admodum poſt terminum datum à iudice lapſum ad proponendas dilatorias reus excluditur, vt illas in prima cauſa opponere non poſſit, eodem modo excludatur in cauſa appellationis concludit, quòd ſic, vt per eum quem communiter ſequuntur Doct. *hic*, vt per Felyn. *col. 8. ver. dicit* Abb. multa adducẽdo & limitando concluſionem, & latius per eundem *in c. ad audientiam el 2. ſuprà de reſcrip. colum. 8. ver. omittens, & in c. cum Ioannes eremita, ſuprà de fide inſtrumen. colum. 10. verſicu 3. limita*, de quo plenè poſt Barto. & alius per Alexan. & Iaſ. *in l. ita demùm. C. de procuratorib.* & per Alex *in l. 1. ff eo. in additio. magna, verſ. ſed vtrum ſi ſit omiſſa* per Aret *Inſti. eo. ſ. bar. 6. verſi. 5. quaero, num. 34.* in quibus locis concluſio corroboratur, ampliatur & limitatur. Decius autem *hic col. pen. & fin. verſ. ſucceſſiuè dicit*, quòd ſi in cauſa principali fuit lis cõteſtata in cauſa appellationis, dilatoria opponi nõ poteſt, & iſto caſu erit veriſſima opinio Abb. & communis, ſi autem in cauſa principali lis non fuit conteſtata ſequendo opinionem D. Anton. tenet contra Abb. quòd iſto caſu dilatoria poſſit opponi in cauſa appellationis: primò quia illa præfixio termini facta per iudicem quæ tollit reo beneficium conteſtationis litis, ſatis operatur in cauſa principali, & non debet trahi ad cauſam appella-
48 tionis. vt minus recedatur à regulis † iuris communis, *l. ſi quãdo. C. de inoffic. teſtam.* quæ ratio non ſatisfacit eo, quia concludit poſt lapſum termini dati ad opponendum dilatorias, litem vlterius non debere conteſtari quod non eſt verum, nam benè inductũ eſt, quòd talis terminus ſubrogetur loco conteſtationis litis in hoc, vt quemadmodum poſt litis conteſtationem dilatoria vlteriùs opponi non poteſt, pariter opponi non poteſt poſt terminum datum ad opponendum decurſum, vt expreſsè ſentit Abb. *hic*, ex quo talis terminus in hoc vtroque caſu ampliùs non poſſit opponi, ſubrogatur loco conteſtationis litis, qua litis conteſtatione facta dilatoria opponi non poteſt, pariter decurſo iſto termino dato ad opponendum, qui illi ſubrogatur. Circa iſtud tantùm ſubrogatur, vt dicit Abb. *hic* ex mente Innoc. non autem ſubrogatur loco conteſtationis litis, hoc eſt quod talis terminus poſtquàm eſt decurſus habeatur pro litis conteſtatione, ita quod eo elapſo lis vlteriùs non ſit conteſtanda, vt Decius ſentire videtur: nam hoc nõ eſt verum eo, quia tali termino elapſo reus cogitur litem cõteſtari, quum fuerit excluſus per lapſum termini à propoſitione dilatoriarũ. Et quòd elapſo termino lis ſit conteſtanda probatur *in d. auth. offeratur, & in c. offeratur, 3. q. 3.* vbi habetur, quod decurſis viginti diebus, datis ad deliberandum, & ſic decurſo termino legali lis eſt conteſtanda, eſtu quòd infra terminũ reus oppoſuerit declinatoriam. Per talem enim oppoſitionem, vel per lapſum termini non fuit inducta litis conteſtatio, vt in ſimili habetur *in c. 1. ſuprà de litis conteſta. & in c. 2. eo. tit. lib. 6.* vbi diſponitur per oppoſitionem exceptionis perẽptoriæ, nõ induci conteſtationem. Vnde lapſu termino dato ad opponendum dilatorias non tollitur reo beneficium litis conteſtationis, vt ſentire videtur Decius. Ex quo eo decurſo debet litem conteſtari, vt ſuprà, & eſt melior *text. in authen. de exhiben. reo. §. illud quoq;. verſi. ſuſcepto ibi*, & ſi dixerit tranſiſſe, & cùm reperiatur cõteſtata ſuccedit diſpoſitio, quòd in cauſa appellationis nõ poteſt opponi dilatoria ſicuti nõ poterat opponi in cauſa principali poſt lit. conteſtatã, *d. c. inter monaſterium. infrà de re iudi.* vel poſt terminum datum ad opponendum iuxta terminos, *c. noſtri.* Ao autem ſi in cauſa principali non fuit facta litis conteſtatio, ſed ſolùm datus termi-
49 nus ad opponendum dilatorias, & eo decurſo † fuit proceſſum ad diffinitiuam, à qua fuit appellatum: an in cauſa appellationis poſſit opponi dilatoria, Decius *hic* tenet, quòd ſic de veritate dicam ſtatim, vnde patet rationem Decij non obſtate communi concluſioni, niſi diceres quod Decius prædicta non inficiatur, ſed conſiderauit, quòd per dationem iſtius termini tollitur beneficium conteſtationis litis, hoc eſt, quod poſt terminum lapſum non poteſt opponi dilatoria, quæ termino nõ dato poterat opponi vſq; ad litis conteſt. ſed dicas, quòd etiam ita intelligẽdo adhuc eius dicta redduntur dubia: nam dum Decius dicit, quod terminus
50 præfixus in cauſa † principali, nõ debet trahi ad cauſam appellationis, ſicut in ſimili habetur *in l. cum apud Sempronium. ff. iudicatũ ſolui. & in c. 2. de iuram. calum. lib. 6.* dico quod nõ negatur, quia diuerſis reſpectibus cauſa appellationis non ſit diuerſa, & differat à cauſa principali, *vt l. nuntius. C. de procura.* & plenè dixi poſt Abba. & alios *per illum text. in c. fraternitatis ſuprà de teſtib.* in notabilibus, tamen termini noſtri ſunt diuerſi, ex quo quæritur an dilatoria non oppoſita in cauſa principali, poſſit opponi in cauſa appellationis, & dicendum, quod non per *text. apertum in d. l. ita*

demùm, & ſi diceretur hoc procedere, quando lis fuit conteſtatã aliàs, ſecus dico, quod etiam hoc poſito pro vero, de cuius tamẽ veritate infrà dicam, tamen argum. adhuc non procedit, quia iſtud poſſe vel non poſſe opponere dilatoriam in cauſa appellationis, ſecundùm eum reſultat ex conteſtatione litis facta vel non facta in cauſa principali, non autem ex eo, quòd cauſa appellationis ſit diuerſa à prima, & in eo quia promiſſio facta in vna cauſa non trahatur ad aliam, *vt d. l. apud Sempronium.* & eo quod iuramentũ calumniæ debeat iterũ præſtari, *d. c. 2.* ideo opi. Abb. & cõmunis erit vera, quod dilatoria non poſſit opponi in cauſa appellationis per rationẽ Abb. *hic*, quia in vtraq; cauſa militat ratio huius *c. arg. clem. 2. de teſt.* Nec obſtat reſpõſio Decij ad talem rationem dum dicit diuerſam eſſe rationẽ in cauſa appellationis. & in cauſa † principali, vt habetur *in l. per hanc. C. de temp. appel.* 51
cum ſimi. Nam dico quod ipſe etiam Decius ſentit quod diſpoſitio, *d. l.* per hanc nõ procedit † in dilatoriis. & in his quæ ſũt ante lit. 52
conteſt per *tex. in d. l. ita demum.* vbi Bart. & oẽs & per Abb. *hic* & alios, de quibus *ſuprà*, nec ſatisfacit replicatio Decij quod talis limitatio *ad d. l.* per hanc procedit in alijs, nõ autem in termino præfixo ante lit. conteſtatam, quia vt dixi ſuprà terminus iſte nõ excludit quin lis non debeat conteſtari: ſed ſubrogatur loco conteſtationis litis alio reſpectu, vt ſuprà dictum eſt: item & iſte terminus debet includi eo, quoniã tendit, vt lites finiantur. quod publicè vtile eſt, *l. properandũ C. de iud. c. finem litibus ſuprà de dolo & contu.* vnde ſicuti appellatio nõ reſtituit appellãtem ad alia, quæ agitari debent, ante lit. conteſt. pariter & à fortiori nõ debet reſtituere ad dilatoriã omiſſam in termino iſtu dato, qui fuit conceſſus, ante litem conteſt. & tendit ad publicam vtilitatẽ vt lites finiantur, nec in iſto poteſt dari diuerſa ratio, & dum ipſe dicit, quòd eadem eſſet ratio ſi in cauſa appellationis fuiſſet ſtatutus terminus ad opponendum dilatorias *per d. clem. 2.* quia reſpondetur hoc non eſſe verũ, ex quo in cauſa appellationis nõ ſtatuitur terminus ad opponendum dilatorias, de quo loquitur decretalis noſtra, & nullibi reperitur talem terminum poſſe ſtatui in cauſa appellationis, *& d. clem. 2.* dicit in cauſa appellationis nõ poſſe probari ſuper eiſdem vel directo contrariis poſt publicationem factam in cauſa principali, ſicuti non poterat probatio fieri in prima cauſa, ex quo in vtraque timetur de ſubornatione ita in ſimili in caſu noſtro, quũ in prima & in 2. cauſa dubitetur de prorogatione litis, & ne iudicium dilatetur, vt *in text. noſtro*, quo fit vt ſicuti termino dato & decurſo non poteſt opponi dilatoria in prima cauſa ita opponi non poſſit in cauſa appellationis: & aduerte quod Abb. adducit *tex. in d. l. ita demùm*, qui ſecundùm Bar. & oẽs benè probat communẽ cõcluſionem *de qua ſuprà*. eſt benè verum quod Fulgo. ibi Ant. de Alexan. & Iaſo. *col. pen. in prin. poſt Roma. in l. ſi inſulam. de verbo.* dicebant intellectum communem, *ad d. l. ita demum*, non procedere, ex quo *d. l.* procedit,
† quãdo in cauſa appellationis fuit lis conteſtata, & ante lit. con- 53
teſta. in ipſa cauſa appellationis non fuit oppoſita exceptio dilatoria, quæ etiã fuit omiſſa in cauſa principali, iſto enim caſu procedit communis opin. & illum text. ibi cùm appellatio agitur & ibi nam ſi integra res eſt &c. ſi autem in cauſa principali non fuit oppoſita dilatoria, benè poterit opponi in cauſa appellationis, antequàm lis ſit conteſtata in ipſa appellatione. Ex quo *text.* ibi hoc non negat: quæ intelligentia licet videatur applaudere literæ, tamen reſtringit *illum text.* vt ſolùm procedat in cauſa appellationis, & quod lit. conteſt. de qua ibi ſolùm conſideretur an ſit facta in cauſa appellationis quod eſt contra generalitatem illius literæ, immò & contra eius verba ibi ſi cum primo litem conteſtareris, quæ loquitur de cõteſtatione litis facta in prima inſtãtia & vlteriùs procedendo dicit, quòd ſi exceptio dilatoria non fuit oppoſita in prima inſtantia tempore litis conteſtationis nõ poteſt poſtmodum opponi etiam quum appellatio agitur. vnde *ille text. in verſi. quod nec venit extenſiuè ad primum dictum & implicatiuè*, vt opponi poſtmodum non poſſit, etiam quum appellatio agitur, id eſt l. in cauſa appellationis, *& in verſ. nam ſi dicitur, quod ſi res eſt integra*, hoc eſt ſi lis non eſt conteſt. in prima cauſa tunc benè poteſt opponi, vt declarat *glo. in ver. integra.* quam communiter ſequuntur Doct. & quòd *verſ. nam ſi integra*, debeat intelligi reſpectu cauſæ primæ & non appellationis, vt ſentiũt illi, deducitur ex illis verbis *ibi, ratio perpetui edicti.* &c. Edictum enim nullibi reperitur loqui in cauſa appellationis, quando in ea cauſa res eſſet integra, quòd tunc poſſit opponi dilatoria, ſed benè edictũ loquebatur in prima cauſa, in qua re integra poterat opponi dilatoria, etiam contra militem, *d. l. filiuſfa. § veterani. l. Pomponius §.*

N ratio

rati. *vbi in ſimili l. fi. C. eod.* vbi adducitur auctoritatis legum hoc ſtatuentium in cauſa prima, non autem in cauſa appellationis, in qua edictum nõ loquebatur nec eius ratio præterea in cauſa appellationis illud non procedere ſemper, *vt infrà* dicam etiam facit, *c. cum cauſam. inf. de appel.* vbi dilatoriæ ſunt opponendæ ante lit. conteſt. ſed in prima cauſa, non autem dicta iura loquũtur in cauſa appellationis: & ideo *d. l. ita demum*, intelligi debet, quãdo res eſt integra in cauſa prima, non autẽ quãdo in cauſa appellationis: item dicitur ibi quod ratio perpetui edicti non permittebat actionem intendere quando propriè eſt reſpectu primæ cauſæ quæ prohibebatur intentari, quod verificatur in prima, quia in ſecunda iam eſt intentata, etiã re integra & lite in dicta cauſa nõ conteſtata diceretur actio non proſequi, non aũt prohiberetur intendi, quia iam erat intentata. & ideo, *d. verſ. nam ſi de neceſſitate*, intelligi debet in cauſa prima nõ in cauſa appellationis: præterea ſecundùm intellectum Fulg. & aliorum ſequeretur *quod ver. nam ſi*, referens rationem edicti perpetui, deberet intelligi ſecundũ terminos *d. l. per hanc*, vt omiſſum in cauſa principali poteſt opponi in cauſa appellationis, quæ intelligentia nõ poteſt ſtare, quia *d. l. ita demum*, eſt Gordiani, qui fuit ante Iuſtinianum auctorem, *d. l. per hanc.* Item, quia *d. l. per hanc*, verbũ nullum fit de edicto perpetuo, quia eſt conſtitutio noua Iuſtiniani. Item in *d. l. per hanc*, non diſtinguitur, an in cauſa appellationis res ſit integra vel ne, vt dicitur in *d. l. ita demum.* & ideo de neceſſitate *d. ver. nam ſi.* debet intelligi reſpectu cauſæ primæ, in qua vigebat edictum, & diſtinguebatur an res eſſet integra vel ne, vnde *d. l. per hanc*, interpretatur *per d. l. ita demum*, vt appellatio non reſtituat ad ea quæ præcedunt litis conteſtationem. Benè verum diceret quod ſi in cauſa prima miles non fuit conſtitutus procurator, ſed tãtùm in cauſa appellationis, re eſſet integra, quia nihil obſtat quin iſto caſu non poſſit opponi quæcunq; dilatoria quæ tunc oritur per regulas cõmunes &c. & iſta intelligentia eſt ſana & melior, per quã eliditur communis cõcluſio, quæ procedit ſiue in ipſa cauſa appellationis ſit conteſtata lis ſiue nõ: aliàs ſecundùm intellectum Fulgoſ. & ſequacium ſequeretur ꝙ ante litis conteſtationẽ in cauſa appellationis poſſet opponi: propter quod ſequeretur iudicium prorogari, & eſſe locũ malitiæ, contra tenorẽ *iſtius.* item quia appellatio ſolùm reponit appellantem in illo ſtatu, in quo erat tempore litis conteſtationis & non ante, vt communiter concludunt omnes pro quo etiam facit, quia ſecundùm intellectum Fulgo. & aliorum ſequeretur, ꝙ in cauſa appellationis ſemper lis eſſet conteſtanda: & tamen hoc non eſt verum quando partes non ſunt pręſentes, vt per Bar. *in l. cum anterioribus. §. illud. C. de tem. appel* & per Rot. *in no. deciſ. 8. aliàs in tit. de litis conteſta.* prima, & per ſcriben. *in c. per tuas. infrà de appell.* & hoc maximè, quia hodiè ſecundùm communem obſeruãtiam iudiciorum in cauſa appellationis lis non conteſtatur ſi fuit in prima cauſa cõteſt. vt per Rot. *in antiquis deciſ. 208. aliàs in tit. de lit. cõteſt. ſup.* & cũm in cauſa appellationis lis nõ conteſtetur, quã fuit in prima cauſa conteſtata, vel quãdo partes non ſunt præſentes, vt ſuprà, ſequeretur quòd dilatoria omiſſa in prima cauſa ſemper, vel plurimùm poteſt opponi in cauſa appellationis, quod nunimè dicendum & contra iura & rationes præallegatas. Ex quibus patet communem intelligentiam ad *d. l. ita demum*, eſſe veram. Circa limitationem hic datam per Decium, in qua concludit ꝙ ſi in cauſa principali lis non fuit conteſtata, quòd exceptio dilatoria poſſit opponi in cauſa appellationis; Conſiderandum eſt, quod ſi ſumus in cauſis ſummariis in quibus non requiritur conteſta. litis, *clem. diſpendioſam. de iudi. clem. ſæpè. de verb. ſign.* Primus actus ſuccedit loco conteſtationis litis, vt notatur *in l. nihil. C. de*
54 *procurator. & in l. properandum, in princ. C. de iudi.* & per Mod. *in c. cum M. Ferrarien. colum. 5. verſic & hic incidenter. ſuprà de conſtitutio.* Certè non video ſi nõ fuit oppoſita dilatoria ante talem actum, ſeu infra terminum datum ad opponendum eas quòd poſtmodum poſſit opponi in cauſa appellationis. Et ideo in iſtis cauſis ſummariis ſiue conſideremus terminum datum à iudice ſiue cõſideremus illum primum actum qui ſucceſſit loco conteſtationis litis, dico limitationem Decij non procedere: ſi verò ſumus in aliis cauſis ordinariis; Certum eſt quod de ſubſtantia regulariter requirunt litis conteſtationem, aliàs proceſſus erit ipſo iure nullus, *c. 1. ſuprà de lit. conteſt.* Vnde pars ſemper poterit dicere de nullitate. Et ſi nollet vti remedio nullitatis & vellet proſequi remedium appellationis, adhuc dicendum videtur limitationem non procedere. Eſto enim quod in cauſa principali non fuerit lis conteſtata, tamen fuit datus terminus ad opponendum dilatorias qui operatur effectum, vt ampliùs opponi non poſſint eo decurſo *per textum noſtrum hic*, perinde ac ſi lis fuiſſet conteſtata, dico, quia ad excluſionem opponendi dilatorias, vt ſentit Abb. *hic in plurib. locis ex* mẽte Innoc. *vt dixi ſup.* vnde ſi lis eſſet conteſtata in cauſa appellationis, dilatoria opponi non poſſet, ex quo lit. conteſta. facta in prima fuit terminus excluſiuus dilatoriam: eodem modo ſi in prima cauſa non fuit facta lit. conteſt. ſed datus terminus ad opponendum dilatorias, eo decurſo in cauſa appellationis non poſſunt opponi, ex quo talis terminus ad proponendum dilatorias producit eundem effectum quem producit ipſa lit. conteſt. & hoc conſiderato limitatio procedere non poteſt pront etiam quia appellatio reponit appellantem in his, quæ conſiderantur tempore lit. conteſt. non autem in his, quæ præcedunt ipſam lit. conteſt. *vt ſuprà*, & talis terminus iam præcedat lit. cõteſt. *vt in tex. noſtro*, ergo &c. † Vltimò quærit Abb. 55
an poſt lapſum termini, de quo *in c. noſtro*, iudex ex officio poſſit opponere dilatorias, concludit, quod ſic iuribus & rationibus, de quibus per eum ex cuius dictis limitatur *tex. noſter*, vt nõ procedat ſi iudex ex officio poſt terminum dilatoriã opponere vult, quem ſequitur Fely. *hic colum. 8. ver. dum dicit* Abb. & Dec. *col. fin. verſi. vltimo quæritur*, cuius dicta mihi placent p not. per Alex. *in l. 1. §. ſublata. ff. ad Treb. cum aliis hic per eos allegatis.* tamen dum dicit quod interlocutoria poterat reuocari per ipſum iudicem eſto, quòd tranſiuerit in rem iudicatam, non obſt. huic ſi ius fuiſſet quæſitum parti, quia tunc non poteſt à iudice reuocari, vt not. *in d. c. cum ceſſante*, & per Bart. & Alexand. *in l. iudex poſtquàm. ff. de re iud.* & ideo intellige procedere quando iudex ex cauſa reuocat, ſecundùm quod declarat Aret. *in c. quoniam contra. colum. 6. ſuprà de probat.* item intellige doctrinam Abb. & aliorum procedere in caſibus in quibus iudex ex officio poteſt ſupplere, vt expreſsè ſentit Abb. *hic* & alij dum formant quæſtionem aliàs ſi eſſemus in caſibus, in quibus iudex ex officio non poſſet ſupplere, non procederet doctrina Abb. ex quo iudex de facto regulariter ſupplere non poteſt etiam excipiendo, vt latè per Alex. *in l. vnica C. quæ deſunt aduoca. col. 3.* & p Doct. *in l. age. C. de tranſact.* & p Bar. & alios *in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac.* † Ad vltimum dictum 56
Abb. volentis partem poſt terminum poſſe declarare exceptionem oppoſitam infra terminũ, licet nõ poſſit excipere, declara hoc dictũ, amplia & limita, vt per Fely. *hic col. 8. in fi.* & p Dec. *in fi.* & licet iſta declaratio poſſit fieri poſt terminũ, tamen oppoſitio exceptionis infra terminum facienda eſt, *per tex. in cle. conſtitutionem. verſic. cæterum. de elect.* vt ſentit Felin. *hic colum. 8. in princip.* & Aret. *Inſtit. eod. carta quinta in fin. verſ. ſexto eſt videndum, num. 27.* ex mente Petr. de Anch. in reliquis dicas, vt per Felyn. & Mod. *hic* ad quæſtionem autem præcedẽtem quòd iudex poſſit ſupplere etiam parte non petente, vide quæ accumulat Fely *in c. licet Hely. infra de ſymon.* remiſſiuè tamen: *& in c. licet cauſam, circa fin. ſuprà de probat & quæ not. in c. exceptionem. infrà eod. & in c. 1. eod. tit. libr. 6.* per Bellam *deciſ. 236.*

REPETITIO
IN CAP. CVM INTER, de Exceptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus poteſt conuenire, & in iudicio adeſſe per procuratorem.*
2 *Iudex non ſuſpectus quando poſſit recuſari propter collegã ſuſpectum.*
3 *Intellectus iſtius tex. circa prædicta.*
4 *Quando ſunt plures iudices, vnus poſſit ſolus iudicare.*
5 *Excommunicato conceditur defenſio etiam legitima.*
6 *Recuſatio iudicis poteſt opponi etiam ſtatuto excludente aliquem ab excipiendo.*
7 *Exceptio an fundetur ſuper æquitate.*
8 *Iudicium quando poſſit claudicare.*
9 *Papa in dubio an cenſeatur committere cauſam ſuſpectis iudicibus, & vti plenitudine poteſtatis.*
10 *Argumentum à ſimili quando procedat.*
11 *Reconuentio, an ſit defenſio vel impugnatio.*

12 *Excom-*

Digitized by Google

12 *Excommunicatus non poteſt reconuenire.*
13 *Papa an poſſit committere cauſam ſuſpectis iudicibus etiam ex certa ſcientia.*
14 *Defenſio an poſſit tolli per Principem & Papam, & qua.*
15 *Quòd verè dicatur ius naturale cum intellectu plurium iurium.*
16 *Non eſt verum illud tantum eſſe ius naturale quod competit etiam brutis.*
17 *Ius naturale & ratio naturalis, an ſint idem vel differant.*
18 *Ius naturale qualiter competat brutis & hominibus.*
19 *Ius gentium an ſit vnicum vel duplex.*
20 *Intellectus l. vnica. ff. apud eum à quo.*
21 *Quando in Principe praſumatur cauſa & debeat exprimi.*
22 *Excommunicatus quando poteſt eſſe in iudicio, an poſſit petere ſententiam pro ſe ferri.*
23 *Intellectus iſtius literæ in verſ. porrò.*
24 *Reus excipiendo dicitur actor qualiter intelligatur & procedat.*
25 *Excommunicatus an ſemper vt reus poſſit eſſe in iudicio.*
26 *Et an contra debitorem fugitiuum.*
27 *Et ſi fuit expoliatus, an poſſit petere reſtitutionem.*
28 *Et quid ſi citatur cum clauſula, ſi ſua putauerit intereſſe.*
29 *Excommunicatus an poſſit indiſtinctè appellare, & appellationem proſequi.*
30 *Et quid ſi eſt originarius actor.*
31 *Et quid quando ſumus in grauamine extraiudiciali.*
32 *Excommunicatus an poſſit proſequi appellationem ſi excommunicatio ſuperuenit appellatione pendente.*
33 *Excommunicato an currat tempus appellãdi & competat reſtitutio.*
34 *Participans cum excommunicato in iudicio, an incurrat excommunicationem minorem.*
35 *Excommunicatus an poſſit iurare in ſui commodum, & probare per iuramentum aliquod tendens ad ſui commodum.*
36 *Excluſus ab actu legitimo an cenſeatur excluſus ab excipiendo.*
37 *Excommunicato iniuſtè, an ſint primitus omnia reſtituenda.*
38 *Presbyter parochianus, an poſſit denegare ſacramẽta diuina, ſi ei non dantur oblationes*
39 *Sententia lata per iudicem ſuſpectum, an & quãdo poſſit retractari.*
40 *Excommunicatus an poſſit compẽſare, & opponere exceptionem compenſationis.*
41 *Compenſare an idem ſit quod ſoluere.*
42 *Intellectus l. amplius non peti. ff. rem rat. hab.*
43 *Compenſatio qualiter dicitur fieri ipſo iure.*
45 *Et quid ſi eſt debitum naturale tantum.*
46 *Retentio in compenſatione qualiter inducatur.*
47 *Agens contra excommunicatum debet ſatisfacere excommunicato de omnibus ad quæ illi tenetur.*
48 *Fideiuſſor an poſſit opponere exceptionem excommunicationis dato, quòd ſuus principalis ſit excommunicatus & non poſſet.*
49 *Fideiuſſor quas exceptiones poſſit opponere.*
50 *Excommunicatus an & quando poſſit implorare officium iudicis.*

CVM INTER. Diuiditur principaliter in duas, ſecunda ibi,
inquiſitioni veſtræ rurſus, ſecunda in duas alias: in prima
reſponſio & deciſio amplians interrogationem & quæſitum,
ſecunda quæ eſt ibi, cæterum, ponitur limitatio ad reſponſio-
1 nem & deciſionem. Not. † primò excommunicatum poſſe con-
ueniri: hic enim iſte nobilis, ſcilicet reus erat conuentus, vt pro-
batur ibi, reo defenſionis copia, & ibi, quia ſic condemnaretur,
& ibi, cæterum, pro quo eſt text. *expreſſus in c. intelleximus, ibi, conueniri poteſt. ſuprà de iudi. cum alijs hic adductis* per Mudern. qui ex-
communicatus conuentus reſpondere debet per procurato-
rem, & non perſonaliter, vt dicit Abb. *hic*, & videtur probari ex
iſto text. in quo procurator ſcilicet excommunicati propone-
bat exceptiones, non autem ipſe ſcilicet principalis, licet dici
poſſit hic factum tantum narrari: tamen pro dicto Abb. videtur
text. in d. c. intelleximus ibi. & debet per alium reſpondere, de veritate
dicas, vt plenè ibi habetur, & per ſcriben. *hic* remiſſiue. Secun-
2 dò † not. ſecundùm Imol. *hic* eſſe textum iudicem non ſuſpe-
3 ctum poſſe recuſari † propter collegam ſuſpectum, adducit, *c. cauſam matrimonij, ſuprà de offic. deleg.* qui text. non videtur proba-
te ex quo loquitur quando vnus proceſſit ſine alio, nihil autem
dicit, quod propter vnum ſuſpectũ alius poſſit recuſari, & ideo
4 Abb. *hic* dicit, quod quis poteſt recuſare † iudicium pluriũ iudi-
cum, quando aliqui ipſorũ ſunt ſuſpecti dicens procedere quã-
do in reſcripto delegatorio nõ eſt data alia forma per quam ap-
pareret delegatos inſolidum conſtitutos: tunc enim vnus poteſt

Repet. ad lib. 2. Decret. Tom. 4.

procedere, eſto, quòd alius ſit recuſatus, *c. ſi contra vnum. de offi. deleg. lib. 6.* Decius autem *hic in 2. notab.* dicit rationem Abb. procedere, & concludere quo ad procedendum, non autẽ quo ad recuſationem, ex quo propter vnum ſuſpectum alij non poſſunt recuſari, niſi ſuſpectus eſſet caput omniũ, vel niſi recuſati facerẽt maiorem partem iudicum, & iſto caſu procedit iſte text. ex quo iudices hic dati erant tres, & duo ipſorum dicebãtur ſuſpecti vel alio modo dictum Abb. procedere poteſt capiendo recuſationẽ largo modo, put recuſare eſt declinare, vel nolle procedere corã tali iudice &c. tu aduerte, quod in iſto tex. per Papam cauſa fuit commiſſa monachis ſaracenſis, vt dicitur in eo inſcriptione, nec apparet quot monachi fuerint, vnde poterant eſſe vltra tres, quia veriſimile eſt, vnde in monaſterio amplo vltra tres deberẽt eſſe, & ſic cõſideratio Decij ex mẽte Bernar. *hic* in figuratione caſus nõ concludit tanq̃ diuinatiua, *l. ſi ponatorum. ff. ad l. Aqui.* Rurſus in *tex.* dicitur, quod iudicium omnium iudicum poteſt declinari propter aliquos ſuſpectos, vt patet ibi, veſtrum volentem declinare iudicium, & ſic loquitur in recuſatione iudicum, & declinatione iudicij pprriè, non autem largè, vt dicit Decius allegando *text. in l. recuſare, ad Trebellianum, cum concord.* ex quo infertur neceſſariò propter iudicem ſuſpectum iudicium aliorum poſſe declinari, quod etiam colligitur ex illis verbis, declinare iudicium, & melius per rationem ſequentem *ibi, iudicis recuſatio: & ibi, quam periculoſum ſit coram ſuſpecto, & ibi, ac ſuſpectis iudicibus.* quo fit textum iſtum loqui proprie de declinatione iudicij & ſuſpicione iudicum: tamen in veritate dicere non poſſumus quod vnus iudex non ſuſpectus poſſit recuſari propter alium ſuſpectum. Ex quo vnus ſuſpectus non poteſt facere alium ſuſpectum, *per textum expreſſum in d. c. ſi contra vnum, & in c. noſtro.* propter aliquos ſuſpectos alij non ſuſpecti non proceſſerunt non eo, quia ipſi cenſerẽtur etiam ſuſpecti, & quòd poſſent recuſari propter alios ſuſpectos: ſed eo quia omnes inſimul habebant iudicare, quod iudicium non poterat fieri propter alios ſuſpectos & recuſatos: nam illis propter ſuſpicionem ſublatis clarum erat non eſſe omnes ad iudicandum, vnde illis deficiẽtibus alij iudicare non poterant, *d. c. cauſam matrimonij*, quo fit, vt ex hoc capite iudicium omnium declinetur propter aliquos ſuſpectos: non autem eo, quia duo hic recuſati faciebãt maiorem partem, vel eo, quia recuſare capitur largè, quia nõ verum *vt ſuprà*, & ideo conſiderato fine procedendi, quia eſſe non poteſt, niſi omnes interueniant & recuſati interuenire non poſſunt. ſequitur quòd alij habiles poſſunt recuſari, & ipſorum iudiciũ poteſt declinari propter ſuſpectos. Non quòd ipſi recuſentur vt ſuſpecti, quia eſſet contra *tex. in c. ſi contra vnum.* ſed propter ſuſpectos declinatur iudiciũ omni ratione, de qua *ſuprà*. Ad quod facit, quia ratione connexi multa conceduntur, quæ aliàs nõ concederentur, *l. etiam. ff. de mino.* plenè *in c. tranſlato. ſuprà de conſtit.* & ratione adiuncti multa tolerantur, quæ aliàs nõ procederent, vt per Fel. *in c. 1. inf. de præſcript.* & per Modet. *in l. ſi emancipati. C. de collat.* & notatur *in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ.* Tertiò † *ex text. ibi legitima defenſio*, 5
notatur, quod excommunicato cõceditur nedum naturalis defenſio, de qua *in l. vt vim ff. de iuſti. & iure cum ſuis concor.* ſed etiam conceditur legitima, & ciuilis, quia vti poteſt in iudiciis per *hunc textum* ſecundùm Abb. & Imol. & reliquos ſcriben. ad quod *tex. in d. c. intelleximus*, vbi excommunicatus poteſt ſe defendere per procuratorem, & notatur *in c. ſignificauerunt. infrà eod.* ex quo infertur quod exceptio defenſio eſt, de quo dictum, vt per dominum meum in Rub. *in l. 2. in prin. ff. eod.* & plenè dixi *ſuprà in Rub.* quod intellige, vt ibi declaraui. Nam omnis defenſio includit in ſe exceptionem, non autem econtrà. Nam excluſus ab excipiẽdo non videtur excluſus à ſe defendendo, vt ibi dictum fuit, infertur etiam quòd appellatio ſit defenſio, vt probat *iſte text.* ſecundùm Imolam *hic*, de quo plenè per ſcriben. *in Rubr. infrà de appel.* infertur etiam excommunicatum poſſe opponere omnes exceptiones nedum tendentes ad merita negotij, ſed etiã extra, vt porrò contra perſonam iudicis, vel alias declinatorias, vt etiam ſentit Imo. *hic*, & Abb. Imo. & alij *in c. 2. ſuprà eod.* Quartò not. periculoſum eſſe litigare coram ſuſpectu, concordant intra hic allegata per Abba. & Modet. & faciunt quæ notantur *in l. apertiſ-*
ſimi. C. de iudic. † hinc Decius exceptionem recuſationis habere 6
quid ſpeciale, quum ſtatutum excludens aliquem ab excipiendo non habet comprehendere volentem recuſare iudicem, vt per Abbatem *in c. quoniam contra, in gloſſ. in verbo, recuſationes. ſuprà de probationibus*, quod intellige ſecundùm materiam ſubiectam, vt ibi dixi poſt Mod. Hinc etiam dicimus, quòd declina-

Digitized by Google

toria nouiter orta non poteſt opponi poſt concluſionem, & tamē exceptio recuſationis poteſt opponi, vt dixi *ſuprà in c.præceden.in glo.1.circa finem*, & etiam dicetur aliquid *infrà*. Quintò ex
7 *text.ibi,ſed æquitas*, not. Abb. quod † exceptio fundatur ſuper æquitate quum exceptio defenſio ſit, *vt ſup.* & adducit *text.in clem. paſtoralis.de re iud.* quod dictum Decius *hic* non admittit indiſtinctè, ſed putat diſtinguendum inter exceptionem inductam iure naturali & iure ciuili, iuxta notata *in c.dilecti. inf. eod.* Tu aduerte iſtud notab. prima facie non poſſe colligi *ex text.* Nam illa verba, ſed æquitas, non veniunt ad probandum hoc, quod exceptio inducta ſit æquitate: ſed tendunt ad aliud, quod eſt æquitatem dictare iudicium non debere claudicare, vt verba ſonant, & ita intelligebat Imol. *hic* in iudicio æqualitatem eſſe ſeruandam, *l.fi.C.de fruct.& lit.expen.* quum æquitas dictet iudicium non debere claudicare &c. Tamen ſaluando Abb. dicas not. hoc inferri de neceſſitate: nam ſi æqualitas ſeruanda eſt propter æquitatem dictantem, iudicium non debere claudicare, conſequenter etiam excommunicato competere ius opponendi exceptionem inductum eadē æquitate, quo fit vt exceptio ſuper æquitate fundetur, an autē omnis exceptio inuetur æquitate, & ſuper illa fundetur, dixi *ſup.in rub.* & dicetur *in d.c.dilecti* & vide per Aret. *Inſt. eo.in rub char.2.ver.capiamus tertiò.num.*8. & per Modern. *in l.iuriſ-*
8 *gentiū §.igitur nud.& in l.ſi vnus §.pactus ne peteret.ff.de pact.* † Secundò. quod iudicium non debet claudicare, vt per Abba. Imol. & Moder. *hic* adducentes aliquos caſus ſpeciales in quibus claudū redditur: tu dicas notabile procedere regulariter quādo eadem ratio viget inter perſonas litigantes, & in vtroque *regula non debet, de regul.iur.lib.6.* aliàs ſi diuerſa eſt ratio, redditur claudum, ita Bart. *in l.3.§ ſi duobus.ff de adimen.lega.* quod patet per *regulam nullus pluribus.de regul.iur.in 6. & per l.nemo.ff. & per l. fauorabiliores ff. de reg.iur.l. Arrianum.ff.de actio.& obli.& per l.fi.ff de ſer.* vt dicit dominus meus *in l.1 ff.eodem.* & dixi *ſuprà de probat.c. quoniam contra.in gloſſ in verbo exceptiones.* Ad notabile Abba. de abſurdo vide per Modern. *hic*, & per Alexand. *conſi.85.in 2.volum. & conſi.93.in 3.*
9 *volum.* vbi multa permittuntur, vt abſurdum euitetur. † Not. vlterius ex text. *ibi, ex certa ſcientia*, quod Papa in dubio non cenſetur cōmittere cauſam ſuſpectis iudicibus ex certa ſciētia, hinc eſt quod taciturnitas talis clauſulæ inducit ſubreptionem reſcripti, ex qua poteſt impugnari & iudices dati poſſunt recuſari, vt *hic, & in c.ſuper literis.ſupr de reſcrip. & in c.ex parte.c.ſup de foro compet. & in c.accedens ſupr vt lite conteſta.* & rationem iſtius ponunt Moder. *hic in* 8. *notabili* inferentes Papam in dubio non vti certa ſcientia & plenitudine poteſtatis, & à contrario ſenſu huius literæ ſi conſtaret Papam ex certa ſciētia delegare cauſam ſuſpectis, valeret delegatio, cùm per hanc clauſulam cenſeretur vti plenitudine poteſtatis, de quo dicetur *infrà in prima quæſtione* Abba. quā potuit poſt textualia: & ad illud, quod tangit Abb. *hic* quandu & per quæ debeat conſtare de certa ſcientia, & quòd voluerit vti plenitudine poteſtatis etiam in præiudicium tertij, vide pleniſſimè, quæ *hic* accumulat Fel. *in prin.* vbi tangit ferè p quinque columnas, & vide quæ ponit Decius *hic* etiam quæ Felyn. & Moder. *in c.ad hæc.* & per eundem *in c.nonnulli, ſupra de reſcript.* aliquid per dom. Vitalem *in tracta.clauſularum char.6.* & verior videtur opin. quòd probari poſſit ex coniecturis, vel ex narratis. & vide *deciſ.Rot.in no.465.aliàs in tit de reſcript.32.* & per Felyn *conſil. 93.& conſi.ſeq in 4.volum.& in conſi.1.& conſi.38.* de quo per Franc. de Curt. *conſil. primo. & conſil. 13. & conſil. 35. in fine.* aliquid per Bellamer. *deciſ. 447.* vide per Andr. de Iſern. *in conſtitut.reg. dignum, col.1.& in proœmio conſtitutionum regni.col.5.& in conſtitutione proſequentes, & in deciſ.conſi Neapo 253.* & nota vnum quod talis clauſula nihil operatur quando Papa non habet notitiam de negotio: vt per Bald. *in l.ſi.col.2.verſ.dicas etiam.C ſenten.reſcin.non*
10 *poſſ.* & per Decium *conſi.142 colum.pen.in primo lib.* † Not. penultimò ex *tex ibi* qua ratione validum eſſe argumentum à Titio. *ff. de fur.l.illud ff.ad legem Aquil c.prætereà, infra de ſpon.* & ibi Felyn. *in 4.notabili* adducens octo caſus, in quibus argumentum nō procedit, de quo plenè per eundem & Modern. *in c.tranſlato.ſupr. de conſt.& in c capitulum. de reſcript.* & vide *notata in l. quod nerua.ff.de-poſiti.* & quæ ſit propria ſimilitudo, vide per Ioan. And. *in c.non poteſt, de preben.lib.6.* & per Modern. *in l.1.colum.2.C.de iure emphy.* & per Decium *conſi 46.* & de ſimilitudine ſecundum quid & nō ſimpliciter, vide *in l.hæc conditio, in fin.de cond.& demonſt.* & ex hoc text. infertur, quod vno conceſſo videntur conceſſa omnia ſimilia, de cuius veritate dicendum, vt plenè habetur in locis præallegatis, & an ſufficiat ſimilitudo in illo tantum de quo quæritur, licet in reliquis ſit diſſimilitudo, vide *in d c.tranſlato.* & per
Abba. & Moder. *infra c.ſequen.ſuper gloſſ 1.* † Vltimò not. quod re- 11
conuentio non eſt defenſio, ſed impugnatio taliter quod venit appellatione conuentionis, & impugnationis. Non autem appellatione defenſionis ex quo eſt ſecunda conuentio: ſicuti dicimus de ſubſtitutione quæ eſt ſecunda inſtitutio, *l.1.ff de vulga. & pup.* de qua materia reconuentionis dicas, *vt in c.1.& 2.ſupra de mutuis petitionibus, & in c.diſpendia, in fin.de reſcript.lib.6.& in l.Papinianus, & authen.conſequenter.C.de ſene & in c.at ſi clerici.ſupra de iud.* vbi habes hoc procedere in multis caſibus in quibus admittitur reconuentio, eſto quod in illis prohibeatur conuentio. Tamen in caſu iſtius decretalis notabile procedit de plano ſecun-
dùm Imol. *hic*, † ex quo excommunicatus non poteſt conuenire 12
aliquem, minus & reconuenire, quum reconuentio ſit ſecunda conuentio, & prohibeatur ſtare in iudicio, vt voluntarius, quum tantum ſit ſibi conceſſum, vt ſtet neceſſarius & ad finem ſe defendendi, non autē oppugnādi: quæ induceretur per reconuentionem & inducta ad vnum finē non debet operari cōtrarium,
nec ad illud trahi, *l.legata inutiliter.ff de leg.1.cum ſim.* † Quæritur. 13
Abb. poſt nota. an valeat commiſſio Papæ delegantis cauſam ſuſpectis iudicibus? concludit recitatis opin. Doct. ex certa ſciētia valere commiſſionem etiam ſi Papa cōmitteret ſine cauſa, quæ concluſ. procedit in his quæ pendent à libera poteſtate Pontificis, quam conclu. communiter ſequuntur Doct. *hic* maximè Fely *colum.4.verſi.vtrum Papa*, & Deci. *col.3.in fin.* exemplificantes cauſas in quib. Papa habet liberam poteſtatem diſponendi. Tamen aduertendum eſt dum Abb. adducit *text. in c.veniens, ſupra de iureiur.* videtur ſentire, quòd Papa indiſtinctè poſſit remittere iuramentum, ex quo tex. ille de remiſſione iuramenti loquitur, quod dictum non eſt indiſtinctè verum: nam bene procedit in cauſa in qua Papa habet plenariam poteſtatem: nam in ea poteſt remittere iuramentum, & ſine cauſa abſoluere à iuramento, & ſuper eo diſpenſare, quum in omni iuramento ſemper intelligatur excepta auctoritas Papæ, *c.venientes, c.ad noſtram.el 3.de iureiur.* Si autem iuramentum tendit ad Deū: tunc ſine cauſa Papa non poſſet abſoluere. Ex quo eſſet contra ius diuinum, *c.ſi n qui. 23.q.4.c.manet.24.q.1* per Ioan. Andr. *in c.2.de ſponſa* ſi autem iuramentum reſpiceret commodum tertij. Tunc etiam Papa ſine cauſa non poteſt abſoluere, vt per Archid. *in c.auctoritatem 25.q. habetur in c.1.ſupra de iureiur.in c.ſignificante, de cenſi. & d.c.2.de ſponſal.* quod vltimum limitatur, niſi iuramentum præſtitum eſſet ſup bonis Eccleſiæ, vel niſi ineſſet turpitudo, vel metus interueniſſet. Ex quibus patet in quibus caſibus procedere poſſit concluſio Abb. *hic*, de quibus caſibus iuramenti ſupradictis, vide per Cardin *in Clemen.1.§ ſina.quæſt. 17.de iureiuran. in quarta parte prin.* vbi per *col.20.* examinant quādo Papa poſſit remittere iuramentum in totum vel dilationem concedere, & quando cum cauſa, & ſine cauſa, & quæ cauſa cenſeatur iuſta. Secunda concluſio Abba. eſt quod in cauſis, quæ non dependent à poteſtate Pontificis, Papa non poteſt committere cauſam ſuſpecto parte reluctāte, etiam ex certa ſcientia, de qua vide plenè per Fely. & Decium *vbi ſupra* in effectu concludentes contra Abb. & dicentes communem conclu. eſſe Papam ex certa ſcientia poſſe committere cauſam ſuſpecto, niſi ſuſpectus eſſet iudex ex inimicitia: allegantes iura & rationes, & reſpondentes ad dicta Abb. *hic*, tamen in puncto iuris opin. Abb. videtur vera propter rationem hic per eum adductam. Nam recuſare iudicem ſuſpectum tendit ad defenſionem recuſantis, *text.eſt hic* clarus, pro quo etiam facit, quia declinare eſt excipere, & quælibet exceptio defenſionem in ſe includit, vt dictum fuit *ſupra in notab.& in Rubr.* & defenſio iure naturali inducta eſt, *Clemen.paſtoralis.verſi. cæterum.de*
re iud l.vt vim.ff. de iuſt.& iure ibi, natura conſtituit, † quæ defenſio 14
tolli non poteſt per Principem etiam ex plenitudine poteſtatis, ex quo iure naturali eſt *tex.formalis.h.d.ind. Clem.paſtoralis, in verſi. cæterum.* Nec dicatur communiter dicunt Doct. text. illum procedere in defenſione præcipuæ vitæ & mortis. Nam idem eſt & reſpectu defenſionis particularis bonorum & ſimilium, vt patet per illum textum in illa dictione, maximè, quæ eſt implicatiua, *l.illud, vbi glo.ff.ad leg. Aquil.* & probatur *in d.l.vt vim.ibi, vim atq; iniuriam*, quæ verba verificantur nedum in iniuriam, & vi mortem importante, ſed etiam aliam læſionem particularem corporis & honoris, quod etiam ſuadetur quum idem iuris ſit de parte quo ad partem quod eſt de toto quo ad totum, *l.quæ de tota ff. de rei. vendi.* Et in argumentum facit text. *in l.ſi duo.ff. de adm. tut.* quum eadē ratio vigeat in parte quæ in toto, *l.à Titio.de fur.* & q vigeat,
patet,

Digitized by Google

patet, quia quælibet defenſio iuſta & ſancta eſt inducta iure na-
turali, *d.l. vt vim. d.§. cæterum*, quæ etiam excommunicato permiſ-
ſa eſt, *vt hic* & Deus noluit ipſam denegare nec tollere Adæ dum
vocauit eum Geneſ. 1. Adam vbi es, niſi ad *d.§. cæterum*, reſpõde-
tes, quod loquitur in naturali defenſione, nõ ciuili, vt dicit Abb.
inf. eo. c. dilecti, & licet loquatur de citatione, tantum illa naturali
iure inducta fuit, vt dicit Philip. *in c. paſtoralis. in 2. gloſſ. in 4. quæſt.
infra de app.* ſecus in aliis defenſionibus iure ciuili, & poſitiuo
tantum inductis. Nec obſtat quod dicit Fely. & Decius defen-
15 ſionem non eſſe de iure naturali, eo † quia ius naturale eſt illud
tantum quod commune eſt omnibus animantibus etiam bru-
tis nedum homini, *l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſti. & iure, inſtit. de iure
natu. gent. & ciui. in prin. c. ius naturale. 1. diſtin.* defenſio autem ho-
minibus competit iure gentium, *d. l. vt vim*, & licet ratio natura-
lis dictet, quod quis ſe defendat, & quòd inimici non debeant
eſſe iudices, *c. 2. requiris, cum concor. infra de ap.* hoc procedit con-
ſiderata naturali ratione. Non tamen ſequitur, quòd ſit de iure
naturali, quum inter ius naturale, & rationem naturalem diffe-
rentia ſit, vt per Bart. *in l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. ff. de libe. agnoſ.*
cum aliis hic penè per eos adductis. Nam aduertẽdum eſt, quod
iſta dicta ſunt dubitabilia, & in puncto iuris non vera: primò dũ
dicunt defenſionem non eſſe de iure naturali, quia eſt cõtra di-
ctum *§. cæterum, & contra d. l. vt vim, & contra text. in l. 1. §. cum arie-
tes. ff. ſi quadru. paup. feciſ. dica.* vbi etiam brutis defenſio permiſſa
eſt, *l. natura*, & facit *tex. in l. ſcientiam. §. qui cum aliter. vbi omnes le-
ges, omniaq; iura. ff. ad leg. Aquil. & d. c. ius naturale.* tamẽ natura præ-
cipuè eam conceſſit hominibus, vt ſeipſos corpusque meren-
tur, vt per Ciceronem 1. lib. de Officiis. Nec obſtat *d. l. vt vim*, vbi
dicitur defenſionem non eſſe de iure gentium, quia ex hoc non
ſequitur quin non ſit etiam iuris naturalis: iure enim naturæ fuit
inducta, vt ſuprà & poſtmodum vſu approbata iure gentium,
potiſſimè in hominibus, qui rationis ſunt participes, & ita intel-
ligenda eſt, *d. l. vt vim*, & non ſecundùm Bartol. *in d. §. parens.* quia
contra *d. §. cæterum. & contra d. §. cum arietes.* & contra auctorita-
tem Ciceronis & Philoſophorum omnium ac Theologorum,
de quibus per Modern. *in l. 1. §. ius naturale. & in d. l. vt vim. ff. de*
16 *iuſti. & iure.* † nec arg. Felyn. & Modern. concludit dum volunt
illud tantum eſſe ius naturale, quod competit omnibus etiam
brutis: ita quod ſi brutis non competeret, ſed homini, non dice-
retur ius naturale, *per d. §. ius naturale*, & fortius hoc probat. *§. &
verſicu. ſequens. d. l. 1. cum aliis ſuprà allegatis.* Nam in contrarium
eſt veritas, quum naturale ius dicatur etiam illud, quod homi-
nibus tantum competit, & non brutis, patet *per text. expreſſum in
c. 1. & in c. ius naturale. 1. diſt.* vbi Iſidorus dicit illud eſſe ius natu-
rale, quod inſtinctu naturæ introductum eſt eſto ꝙ nulla habe-
tur cõſtitutio, exemplificat in ſucceſſione liberorum, in reſtitu-
tione depoſiti, & aliis ſimilibus, quæ exempla non poſſunt con-
uenire brutis, ſed tantùm hominibus, & licet brutis non conue-
niant, ex hoc nõ ſequitur, quin non dicatur ius naturale, vt *in d.
c. ius naturale. & in d. c. 1.* dicitur ius naturale eſſe ꝙ in Euangelio
cõtinetur, quod tibi non vis fieri, alteri nõ facias &c. quod qui-
dem brutis non conuenit, ſed hominibus, & tamen naturale eſt.
Nec obſtat *§. ius naturale, cum ſimil.* Nam ius eſt quædam regula
& menſura, quæ conſideratur dupliciter, ſcilicet in ipſa ratione
regulante, & in ipſis regulatis & ſubditis, prout in ratione regu-
lãte, quæ docet oĩa animalia, & regit ad debitum finem, deditq;
proprias inclinationes: & hoc eſt ius quod diffinitur *in d. §. ius na-
turale.* quod commune eſt omnibus etiam brutis, quum verum
ſit omnes à natura regi, tamen in homine diuerſo modo conſi-
deratur quàm in brutis & regularis. Ipſa enim bruta ratione re-
guntur, non ꝙ ratio inſit ipſis: ſed quia natura ipſa dedit eis pro-
prias inclinationes. Hinc dicimus bruta eſſe docta ab ipſa natu-
ra, nõ ꝙ vtãtur iure ſenſu ſuo, ſed quia iure, & ratione naturæ re-
guntur, *c. 1. Gen.* vbi Deus omnia bruta fecit, ſecundũ ſpecies ſuas
generationes, & inclinationes, & ideo tanq̃ carentia ratione nõ
percipiunt nec intelligunt bonũ quamuis regantur illo bono &
prouidẽtia rationis æternæ: vnde leoni, vel equo nõ eſt ius natu-
rale, vt illud intelligat, ſed benè regitur ratione naturali, & incli-
natiõe data à natura, & hoc reſpectu ius naturale dicitur ineſſe
brutis, vt regularis participatiuè, hominib. aũt ius naturale ineſt
alio modo. Nã cùm homo habeat rationẽ *iuxta illud* Ouidianũ,

—— *Cætera quum ſpectent*, &c. &

Os homini ſublime dedit &c.

intelligit legem ſibi à natura inſitam quod brutis denegatũ eſt,
vnde quodcunq; illo cõmuni iure homini eſt inſitum, ius natu-
rale eſt: ſed ſic eſt, quod defenſio cõmuni iure inducta eſt, *vt ſup.*
ergo de iure naturæ eſt. Præterea argumentum Mod. non con-
cludit, non competit omnibus brutis. Ergo non eſt ius naturale:
nam non ſequitur quodcunque cõpetit iure naturali alicui ſub-
dito naturæ, id cõpetat omnibus, probatur; nam auis volat: ho-
mo cogitat: duce natura, & tamen homini non eſt datũ volare,
nec aui cogitare. Vnde benè verum eſt, ꝙ natura communis eſt,
& ratio illa vniuerſalis, quia ſecundùm naturam omnia regit v-
niuerſalis eſt. Non tamen ſequitur, quod quodcunque deſcen-
dit ab illa ratione naturali, quod ſit commune omnibus, *vt ſu-
prà maximè per c. ius naturale, & c. primum.* vbi probatur per mul-
ta exempla aliqua eſſe inducta inſtinctu naturæ, & conuenire
tantùm hominibus, & non brutis, quorum natura non eſt apta
viris: probatur, quia lex adaptatur hominibus tantùm propriè:
brutis vero dicitur ineſſe lex naturalis participatiuè & ſimilitu-
dinariè, *vt ſuprà*, & ideo propriè ius naturale conuenit homini,
vt per Moder. *in d. §. ius naturale. & in d. l. vt vim.* cõtra Fely, & De-
cium *hic.* † Rurſus dum volunt, quod ius naturale non ſit idem, 17
quod ratio naturalis, ſed quòd differant. Contrarium eſt verum,
vt conſtat ex ſupradictis, patet, quia ius deſcendit ab ipſa ratio-
ne, quæ eſt anima legis, *l. cum pater. §. dulciſſimis. de leg. 2. l. milites a-
grum. ff. de re milita. l. adigere. §. quamuis. ff. de iurepat. cum ſimi.* & benè
facit *text. in l. in ſumma. §. item varus. in ſin. ff. de aqua plu. arcen.* pro-
batur *per textum Inſti. de iure natu. gent. & ciui. §. quod verè naturalis
ratio, iuncto. §. ſed naturalia. eod. titu.* Nam in dicto *§. quod verò*, vo-
catur naturalis, & *in d. §. ſed naturalia.* vocatur ius naturale, de-
notando non eſſe differentiam inter rationem naturalem & ius
naturale, quod ab ipſa ratione naturali deſcendit, & probat *d. §.
quod verò*, iuncto *d. c. ius naturale.* Nec obſtat, ſi dicatur ex his di-
ctum & rationem eſſe vnum & idem, contra notata *in l. fin. ff. de
offic. procu. cæſ. & in l. 2. §. mutui. ff. ſi cert. peta.* quia ratio non eſt ſim-
plex, ſed naturalis, & vbi ius nõ reperitur ſcriptũ, ſat eſt habere
dictam rationem, & ſecundùm eam decidere *d. §. item varus.* vbi
verò ius reperitur ſcriptum ſequitur illud, *d. c. ius. d. §. ſed natu-
ralia.* cui iuri non contradicit ratio naturalis, quinimmò cum il-
lo concordat. Vnde quum ius ab ipſa ratione deſcendat, ſequi-
tur, quod idem ſunt & non diuerſa, contra Barto. *in d. § parem. &
ſequaces.* probatur *in l. cum ratio ff. de bon. dam.* quæ vult quod ratio
naturalis eſt quaſi lex tacita, id eſt ratio naturalis eſt lex quæ ta-
citè ineſt ſine aliqua promulgatione ſolo inſtinctu naturali, *d. c.
ius naturale. d. §. item varus.* Nec obſtat *d. l. vt vim.* quia dicitur eſſe
defenſio iuris gẽtium, concedo, non tamẽ negatur, quin ſit iuris
naturalis, *d. §. arietes. d. §. cæterum*, & per Ciceronẽ, *vbi ſuprà*, quod
ius naturale fuit ante ius gentium, quod ius naturale poſtea gen-
tium omnium obſeruatione confirmatum fuit, vnde eſto quòd
defenſio ſit iuris gentiũ vſu & obſeruatione, *d. l. vt vim*, tamẽ prius
inducta fuit iure naturali, *vt ſuprà*, quo fit, vt iure naturali fuerit
introducta & inuenta & gẽtium obſeruatione poſtmodum ro-
borata, nec obſtat *d. §. ius naturale. iuncto ver. ſeq.* vbi dicitur ius na-
turale eſſe illud quod eſt commune etiam brutis, quia intelli-
gendum, vt ſuprà, vbi dicitur, ius gentium eſſe illud quo † gẽtes 18
vtuntur, & in hoc differt à naturali, quia illud conuenit brutis,
iſtud gentibus tantùm conuenit, quia intelligi debet de modo
quo ſupra, vt gentium dicatur, quia ipſis tantùm conuenit, &
nõ brutis: non autem debemus inferre, non competit brutis: er-
go non naturale, quia falſum, vt patet ex ſupradictis, eſto enim
quod brutis nõ competat, & ex hoc dicatur ius gentium, tamen
ius naturale dicitur, eſto quod ſolis gentibus competat, & non
brutis, *d. c. 1. d. c. ius naturale. cum aliis ſuprà adductis.* & ita intelligẽdo
non oportet ingredi materiam an ſit primæuum ius naturale, &
ſecundarium, † quia ſemper vnum, declarando, vt ſuprà, ſed be- 19
nè ius gentium poteſt conſiderari dupliciter. Primò illud quo
gentes vtuntur ad differentiam brutorum, *d. §. ſin. quod etiam na-
turale eſt.* Secundò illud quo gentes vtuntur ſed nũquàm eſt na-
turale, quinimmò contradicit naturali rationi, de quo *in l. manu-
miſſiones. de iuſti. & iur. & Inſti. de iur. natu. §. ius gentium. cum ſimil.* &
per Alex. *in l. 1. in prin. ff. de acq. poſſ.* & per Moder. *in rub. ff. de ver. obl.*
Ex quibus infertur, quod ius naturale, & ratio naturalis nõ diffe-
runt. Item ꝙ defenſio eſt de iure naturali & ex certa ſcientia, &
etiã de plenitudine poteſtatis nõ poteſt tolli. Item quod recuſa-
tio eſt defenſio & conſequenter ꝑ principem & Papã non poteſt
tolli ſine cauſa etiã ex certa ſciẽtia. Et conſequenter Papa nõ po-
teſt cõmittere cauſam iudicib. ſuſpectis parte recuſante ſecun-
dùm Abb. *hic* contra Fely. & Moder. licet communis ſit in cõtra-
rium. Nec † huic cõcluſioni obſt. *tex. in l. vnica. ff. apud eum, à quo ap-* 20

Digitized by Google

pellatur. ſuper quo ſit fundamentum pro communi, nam benè conſiderãdo *ille text.* probat opinionem Abb. eo, quia iudex qui iudicauit, ex hoc ſolo non redditur ſuſpectus: & licet ille qui habuit ſententiam contra velit recuſare iudicem tanquàm ſibi offenſum, ex quo contra ipſum iudicauit, non poteſt ex quo non reſultat ſuſpicio iuſta ad recuſandum, *ita tex. in d. l. 1.* quod nõ eſt in quæſtio. noſtra quæ loquitur in iudice, qui verè poteſt recuſari, nec obſtat ratio poſita in illo text. quòd ille poterit appellare &c. & quo ratio illa nõ refertur ad iudicem, ſed ad illum qui volebat recuſare eum ex ſolo capite, quia in alia cauſa contra ipſum iudicauit & dicitur nõ poſſe, quia ex hoc iudex non redditur ſuſpectus. Et ſi contingeret contra ipſum iudicari, poterit appellare, quod probat *gloſſ. ibi in verbo offenſum.* nam eo quia iudex contra aliquem iudicauit, ex hoc victus non debet reputare ſe offenſum: vnde ſi à iudice dato eſſet verè offẽſus & iudex datus eſt verè ſuſpectus, qui nõ poteſt cogi corã eo litigare, & ita *illum text.* intelligit Aret. poſt alios Doct. ad quod faciunt notata *in c. propoſuit. inf. de appell.* nec obſtat ratio hic adducta per Decium ꝙ poterit eſſe conſultum per remedium appellationis, quia ad hãc reſpondet Aret. *in d. l. 1.* tutius eſſe iura intacta ſeruare quam poſt vulneratam cauſam occurrere, *l. fin. C in qui cau. reſti. in integ. non eſt neceſſ.* Ex hoc etiam rationem ibi adductam per gloſſ. quod in illa *l. vnica.* non erat iuſta cauſa recuſandi iudicem, vti eſt in terminis quæſtionis noſtræ quando eſt verè ſuſpectus, & verè poteſt recuſari. Adde ad illud quod dicunt de ſtatuto, de quo vide Bart. *in l. cum mulier. col. 3. ff. ſolut. matr.* vbi tãgit quando per ſtatutum poteſt tolli defenſio, concludens quod nõ, ſi neceſſaria eſt,
21 vt *in quæſtio. noſtra* conſiſtit. † Tertia concluſio Abb. eſt, quod Papa cum cauſa poteſt tollere recuſationem, & quod in dubio pręſumitur cauſa, quæ concluſio procedit de plano tenendo communẽ cõcluſionem, de qua in præceden. quòd Papa poſſit ſine cauſa tollere recuſationẽ, ſed tenendo opi. Abb ꝙ non poſſit ſine cauſa, dico, ꝙ iſta conclu. ſua non procedit eo, quia licet in principe in dubio pręſumatur cauſa, *l. relegati. ff. de pœn.* vbi *gl. fi.* & per Abb. *hic*, tamen iſtud non procedit quãdo Papa ſtatueret contra ius naturale, vel gentium tollendo defenſionem, vt eſt in terminis noſtris, tunc enim in dubio nõ præſumitur cauſa, vt p multas deciſiones concludit Fely. *in c. quæ in eccleſiarum. col. 22. ſup. de conſtit. & per repe. in d. l. vt vim. col. 4. ff. de iuſti. & iur.* & ideo cauſa deberet probari, & in dubio non præſumeretur, contra Abba. qui licet circa hoc impugnetur à Decio: alia ratione, ex quo non debeat fides dari aſſertioni eius, qui actum facit, quando ſine cauſa non poteſt illum facere, per doctri. Bart. *in l. ſi fortè ff. de Caſtren. pecu. cum alijs*, quæ adducit Iaſ. *in l. 1. colum. 18. ff. de officio eius in princip.* ex quo iſta poſſent procedere in iudicibus inferioribus, non autem in ſupremo principe, in quo præſumitur cauſa in dubio ſine expreſſione, per *gloſſ. in d. l. relegati.* & per Abba. *hic*, qui vt dixi impugnatur ex alio ex quo Papa tollendo recuſationem tollit defenſionem, conſequenter reſcribit contra ius
22 naturale, quo caſu in dubio non præſumitur cauſa. † Secundò Abb. format quæſtionem *colum. 2. verſic. ſecundo quæro*, an excommunicatus poſſit petere ſententiam pro ſe ferri in caſibus, in quibus poteſt eſſe in iudicio, de quo vt *hic* per eum, & per Felynum *colum. 5. verſic. vtrum excommunicatus*, & per Decium *col. 5. verſi. 2.* Abb. tu conſidera plures caſus, primus eſt, quod excommunicatus poteſt eſſe in iudicio, & poteſt petere ſentẽtiam abſolutionis ab excommunicatione, ita Abb. *hic per hunc text.* qui an probet vel non, dicam in ſequentibus, tamen dictum eſt verum, vt *in c. ſolet, cum cõcor. de ſenten. excom. lib. 6.* & omnes ſequuntur iſtud: pro quo etiam facit, quia vbi agitur de periculo animę, excommunicatus etiam, vt actor poteſt eſſe in iudicio, vt per Abb. *hic verſi. ſecunda opin. ibi. vel periri anima*, & per Fely. *colum. fin. circa finem*, & probatur *in c. 1. & in c. venerabilibus in fin. de reſcript. & de ſenten. excommun. libr. 6. & in c. cum pro cauſa. infra eodem titu. de ſenten. excommu.* intellige habita prius abſolutoria ad cautelam, *vt in cap. per tuas. infra de ſenten. excommun. & in alijs locis ſupra adductis.* ſecundus caſus eſt, quando excommunicatus comparet in iudicio in caſu in quo ibi non poteſt eſſe, tunc certum eſt, quod poteſt repelli in qualibet parte iudicij, *c. exceptionem, infra eodem. cap. primo. eod. titu. lib. 6.* & iſto caſu non poteſt ſententiam petere, *d. c. intellximus*, & per Abb. & omnes *hic*. Tertius caſus eſt, quando excommunicatus fuit citatus, & tanquàm reus coactus comparet, an poſſit petere abſolui, in quo communis cõcluſio eſt, quod ſi non conſtat de meritis cauſæ non poteſt petere abſolutionem, *d. c. intellximus.* in ratione ſui, & in hoc omnes concordant: ſi verò liquet de meritis cauſæ, tunc etiam communiter concluditur officio iudicis poſſe abſolui, vt dicit Abb. *hic, & in d. c. intelleximus.* quem ſequuntur ſcriben. *hic & ibi ex quo habes cauſam*, in quo parte non petẽte iudex ex officio profert ſententiam, quem adde ad notata *in l. 4. § hoc autem iudicium. ff. de dam. infecto. & in l. 1. C. vt quæ deſunt aduoc. & not.* Abb. poſt alios *in c. ſignificauerunt. infra eod. colum. 5.* Si verò liquet de meritis cauſæ, & iudex ex officio non abſoluit, an ipſe excommunicatus poſſit petere ſententiam abſolutionis, D. Ant. dicebat, quod ſic, quem ſequitur Imol. *hic in not.* & Decius, ex quo venit ad iudicium neceſſarius, & ſummus in caſu in quo de iure fuit admiſſus, & cõſtat de meritis cauſæ *per iſtum text.* qui videtur hoc probare *in ver. porrò*, vt inducit ipſe Decius, pro † quo etiam facit: nam *ver. porrò*, 23
venit ad præcedentia, & ad illam naturalem æquitatem. Ne iudicium claudicet, quæ verificari non poteſt, ſi in iſto caſu non procederet: nam ſicut actor cõtra excommunicatum poteſt petere ſententiam condemnationis, ita & ipſe excommunicatus debet poſſe abſolutionis ſententiam petere: aliàs iudicium eſſet claudum contra rationẽ text. quæ intelligentia ſuadetur ex præcedentibus, & ſequentibus, *arg. l. ſi ſeruus plurium. § fi. ff. de leg. 1. Et verſ. porrò, veniat aſſignando rationem, vt poſſit declinare ſuſpectum excommunicatum, ſicut poteſt petere ſententiam abſolutionis.* Nec obſtat *text. in c. intelleximus.* ex quo petendo abſolutoriam nullum reportat commodum, ſed ſolùm releuatur à damno, quod fieri excommunicato licitum eſt, *per hunc text. & ad c. ſolet. & ad d. Clemen. primam de homicid. & ad dictum Paul. de Caſtr. in l. libertus ff. de in ius vocan.* poſſes reſpondere, vt per Decium *hic*, contrariam tamẽ opinionem circa hoc tenet Abb. *hic*, quem ſequitur Fely. dicens ita fuiſſe iudicatum in Rot. fundamentum ipſorum eſt in ratione *d. c. intelleximus, ibi, ne videatur de ſua malitia commodum reportare.* Quæ ratio poteſt euitari, ex quo venit ad dictum præcedens, in quo concludebatur excommunicatum poſſe conueniri, & videbatur dicendum contrarium. Ex quo regulariter non poteſt eſſe in iudicio, & quia iſtud non eſſe in iudicio poterat redundare in ſui cõdmodum, vt non poſſet coueniri, quo fiebat, vt malitioſè procuret excommunicationem ad effectum ne ſatiſfaceret creditoribus, ex quo reportabat commodum, ideo inductum fuit, quòd poſſit conueniri, ne malitia commodum ſibi afferet: tamen pro ſententia Abb. & Felyn. ille text. poſſet aliter conſiderari, vt ratio illa tanquã generalis nõ reſtringatur per dictum præcedens, iuxta doctrinam Barto. *in l. regula. ff. de iur. & fact. ignoran. § ſi quis*, ex qua infertur, quod quando ex aliqua cõſideratione, & petitione qualiſcunq; ſit excommunicatus poſſet reportare commodum, quod tunc nullo pacto ſit audiendus, ex quo inducta ad vnum effectum non debẽt operari contrarium, *d. l. legata inut. liter*, & habere ſententiam abſolutoriam, & rem iudicatam commodum eſt, *l. properandum. §. ſin autem ex geſtis. C. de iudi. & toto titu. de re iudic. cum ſimilibus, & in argumen. facit § commodum. Inſtit. de interdict.* nam conſultum eſt ſibi iſto remedio poſſeſſionis quo poteſt præſcribere, & excommunicato non competere debet iſtud ius petendi abſolutoriam, cùm alio remedio poterit eſſe ſibi conſultum, vt dicit Abb *in prima glo. in 1. quæſt. & 2. in medio & fine, & in 3. quæſt in fine*, dum loquitur de appellatione extraiudiciali, quæ interdicta eſt excommunicato, & etiam eius proſequutio eo, quoniam eſt cõſultum alio remedio, ita & *hic*, & facit quod dicam *infrà in glo. penult.* an excommunicatus poſſit compenſare, vbi videas omninò, quia pro iſta parte adducitur alia ratio, & hoc modo declarando text. ille ſtringeret pro opinione Abb. & Fely. vt denegetur omne commodum quomodocunque poſſit conſiderari, & ad textum noſtrum in verſi. porrò, poſſet reſponderi, vt veniat ſimilitudinariè, & ponatur dictum nouum à præcedẽtibus, vt eſt de natura iſtius dictionis porrò, *c. quoniam frequenter, verſicu porrò. ſuprà de lite non conteſtata. c. inter dilectos. verſicu porrò, ſupra de fide inſtrumen. cum ſimil.* quod oſtenditur. Nam hic dubitabatur, an excommunicatus poſſet recuſare iudicem, & dicitur quod ſic: nam poteſt opponere declinatoriam, & recuſatoriam, eſto, quòd excõmunicatus ſit, ex quo iſta tendunt ad defenſionem, & non conſideratur fauor excommunicati, ſed cõſideratur ipſe iudex, qui habet iudicare in quo debet eſſe æqualitas, & nihil claudum, id eſt quòd ſit fauorabilis vni, & ſuſpectus alteri, & hoc modo intelligatur ille verſ. ſed æquitas de claudicitate, & inæqualitate perſonæ iudicantis propter quem iudicem ſuſpectũ ſequeretur, ꝙ abſoluendus quandoq; condẽnaretur, non enim ſemper eſt verũ, quod iudiciũ nõ ſit claudum, quia eſt quandoq;, vt dixi *ſuprà in notab.*

notab. & in quæſtione iſta dicit Felin. *hic*, quod comprobatur ex no-
tatis per Bart. *in l. 3. §. ſi duobus ff. de adi.* quando viget diuerſa ratio
in actore, & in reo, quia tunc claudicat, & in hac quæſtione vi-
get, ne commodum reportet, &c. & ex iſto tollitur inductio i-
ſtius text. per me ſupra, & per Decium facta pro contraria parte,
quia non procedunt à pari, nec ſemper ſeruatur æqualitas, nec i-
ſti caſus contrarij debent pariter, & pariter procedere & contra-
riari propter diuerſitatem rationis, quæ viget inter excommu-
nicatum quando appellat, quia commodum non conſequitur,
ſed tantùm repellit grauamen, quod ſecùs, quando petit abſo-
ſolutoriam, quia videtur commodum habere, *vt ſuprà*, quod ſi-
bi denegatum eſt. *d. c. intelleximus.* in ratione ſui. proſequendo er-
go dicamus, *vt & in ver. porrò.* adducatur ſimilitudo hoc modo,
non eſt inconueniens excommunicatum poſſe declinare iudi-
cem, quum in ſimili quando excommunicatus petit abſolui ab
excommunicatione, nõ eſt ſibi deneganda ſententia, quod ſua-
detur ex verbis literæ ibi, quando in cauſa abſolutionis exiſtit,
per quæ declaratur in cauſa abſolutionis excõmunicatum poſſe
petere ſententiã, quo fit vt ver. porrò, non obſtet opinioni Abb.
& Felin. ſed neceſſario intelligendus ſit, quãdo excommunica-
tus petit ſententiam in cauſa appellationis, non autem in cauſa
in qua erat cõuentus, & pro iſta opinione facit quod dicit Abb.
infra col. 3. ver. venio ad ſecundum. volens excõmunicatum non poſ-
ſe proſequi appellationem ſi appellatus eſt, quia ſatis ei proui-
ſum eſt per ſententiam, quæ tranſiret in rem iudicatam, ſi proſe-
quuta appellatio non fuit, ita hic ſatis conſultum debet eſſe ex-
communicato ſi non condemnetur, & ipſe reus ſit, & poſſeſſor,
facit etiam quod dicit Felin. *hic in fine, colum final.* quia poteſt pro
excommunicato ferri abſolutoria, non adiudicatoria, ſecun-
dùm Rotam *de re iudicata, in 7. notab.* & conſidera ſi ſecundùm
hanc deciſionem Rotæ poſſent opiniones prædictæ reduci ad
concordiam, & dicta deciſio in ordine ſecundùm numerum eſt
194. & in ea adducuntur deciſiones, quæ concordia non eſt re-
ſpuenda, ſed tantùm illi obſtat, quia etiam ex abſolutoria excõ-
municatus conſequeretur commodum, & beneficium rei iudi-
catæ, *vt ſuprà dixi*, quod nõ eſt modicum, & videtur denegatum
per d. c. intelleximus. & quia eſt conſultum alio remedio, *vt ſuprà*,
tamen de veritate dictæ deciſionis, vide plenè Abbatem poſt a-
lios, & quæ ibi dicam *in d. c. ſignificauerunt, colum. 6.* vbi omnino
vide. Gloſ. 1. *ibi, ad ſui defenſionem facit*, declara, vt per Imolam, &
24 per Abbat. *colum. 2. verſic. venio ad gloſ.* concludentem, † reum ex-
cipientem eſſe actorẽ in ipſa exceptione quo ad onus probandi
tantùm. Et ita procedat text. *in l. in exceptionibus. ff. de probat.* Non
autem eſt actor propriè, quia non petit aliquid dari, &c. cùm in-
tendat actorem appellare, & ex hoc tollitur obiectio de dicta
lege in exceptionibus. Ad quam Modern. *hic colum. 6.* reſpon-
dent, quòd dicta lex dicit reum in excipiendo fungi vice acto-
ris, non autem quòd efficiatur actor, conſequenter impropriè
actor erit, tamen ſtringit text. pro dicto Abbat. *in l. 1. ff. eodem.* vbi
habetur quòd agere videtur, qui incipit & ſi dictis verbum, vi-
detur, denotare fictionem & improprietatem, *vt ibi* not. Bartol.
Dico quod tex. *d. l. 1.* obſtat in finalibus verbis, vbi dicitur, quòd
reus in exceptione actor, conſequenter verè actor efficitur,
quod importat proprietas verbi, eſt, ita ponderabat Barbat. *in c.
in præſentia, ſupra de probationibus.* contra Bartolum *in d. l. 1.* volen-
tem reum non eſſe propriè actorem, ſed impropriè, tamen hoc
non obſtante dicendum eſt, quòd reus excipiendo actor effici-
tur: & actor eſt in ipſa exceptione quo ad onus probandi eam,
vt dicit text. *in dicta l. in exceptionibus. in principio ibi, exceptionem im-
plere, & ibi docere in reliquis actor non eſt*, vt dicit Abbas *hic*, addu-
cens optimam rationem. Nam actor propriè ille dicitur, qui
petit aliquid ſibi dari, &c. & ſequitur Imol. *hic, columna ſecunda,
in principio in verſic. in gloſ. prima ibi, pro quo text. Inſtitut. de actionib.
in principio.* quod non poteſt verificari in reo excipiente, quum
excipiendo non concludat ſibi dari, ſed excludat intentionem
actoris, & ex his euacuãtur dicta per Barbat. *vbi ſuprà*, & decla-
ratur opinio Bartoli in dicta lege prima, & qualiter poſſit ſalua-
ri, & aduerte ad illationem quam hic facit Abb. ex præcedenti
ratione volens quod intendens excludere actorem, reus eſt &
non actor. ex quo Modern. *hic* referunt, quòd ſi reus conuentus
petit ſilentium imponi actori ſuper petitis, non tamen ex hoc
efficitur actor: nec grauatur onere probandi, ſecundùm domi-
num Antonium & Imolam *in dicto capitulo in præſentia, in nota.* de
cuius dicti veritate vide ea quæ plenè dixi in textualibus poſt A-
retinum, Felinum, & Modern. Nam iſtud procedere poteſt,
quando quis primò fuit conuentus, & ſic non voluntariè venit
ad iudicium, petendo ſilentium imponi, ſed neceſſario hoc
facit, quia conuentus, ſecùs autem ſi non fuiſſet conuentus, &
peteret ſilentium imponi, *iuxta l. diffamari, C. de ingenuis & manu-
miſſ.* & ibi dixi, & aliquid infra dicetur. Circa hanc partem gloſ.
Abb. *colum 2. & ſequen.* format duas quæſtiones: prima eſt, nun-
quid † excommunicatus poſſit ſemper vt reus eſſe in iudicio, in 25
qua multa dicit, concludens quòd ſi comparet, vt voluntarius,
etiam ſi ſuſtineat partes rei, non poteſt eſſe in iudicio: ſi, vt ne-
ceſſarius, poteſt eſſe, & declarat quando dicatur voluntarius, &
quando neceſſarius. Et ex quibus hoc colligatur, inferendo ad
diuerſas quæſtiones, vt per eum, cuius dicta ad plenum exa-
minat *hic* Felinus *columna ſexta. & ſequent.* & Decius *columna ſex-
ta, verſic. circa primum, & ſequent.* de quorum dictorum veritate, vt
per eos *hic*, & per ſcribentes *in c. dilecti, infra eodem & in l. libertus.
ff. de in ius vocand.* poſt Bartolum ibi, *& in l. ſi fideiuſſor §. ſi neceſſaria.
& in l. de die. §. tutor. & § planè. ff. qui ſatiſdare cogantur, & in l. cum
mulier ff. ſoluto matrimonio. & in l. de pupillo § ſeruo. & § final. ff. de o-
peris noui nunciatio. & pleniſſimè in c. intelleximus, ſuprà de iudic.* quia
Abb. aliquid dicit de † debitore fugitiuo, vide quæ ponit Feli- 26
nus *hic, & in cap. 1. colum 6. & in cap. quum non ab homine, & in cap.
ſignificauerunt, columna penultima, ſupra de iudic.* & per eundem *in
cap. 2. infra de homicid & in cap. ſi verò de ſentent. excommunicat.* & per
Decium *in conſilio ſuo 75. in primo libro* Vide Lapum *alleg. 126.* vo-
lentem laicum capientem clericum fugitiuum debitorem non
eſſe excommunicatum, & plenè per Caccialupum *in tractatu de
debitore fugit.* Et circa illud, quod tangitur † hic de excommuni- 27
cato ſpoliato, quòd non debet reſtitui, vide plenè per Felinum
in c. dilectus in fin. ſupra de reſcript. vbi examinat & limitat pluribus
modis. Et circa illud quod dicunt hic Modern. poſt Alexand. *in
dicta l. de pupillo. §. ſeruo. in vltimis verbis*, quem Alexand. legit *in l. in
prouinciali. §. final. ff. de operis noui nunciatio.* collige, quòd † citatus 28
ſi ſua putauerit intereſſe, comparendo poteſt quandoque dici
voluntarius, quandoque neceſſarius. Et hoc ſecundùm diuer-
ſam formam citationis, ſi enim quis citatur nominatim ad cau-
ſam ſi ſua intereſſet comparendo, & docendo de intereſſe, ne-
ceſſarius dicitur propter implementũ cõditionis quæ ad cauſam
dirigitur, non ad ſuam voluntatem, & in iſtis terminis poteſt
procedere obiectio Alexand. *vbi ſuprà*, ſed ſi quis nominatim ci-
tatur cum clauſula, ſi voluerit comparere, vel ſi ſua putauerit in-
tereſſe, ex quo conditio dirigitur ad voluntatem ſuam, & adim-
pleta ſit comparẽdo & probando intereſſe, dicitur voluntarius,
& ita procedat alia opinio, ſecundùm quod dicit Felin. hic *col.* 8.
ver. ſed aduerte, & ver. ſed poſſet dicere. quod clarius & diffuſius tan-
git Decius hic in reliquis, *vt per eos, & in locis de quibus ſuprà.* Secun-
da quæſtio Abb. eſt, † an excõmunicatus valeat indiſtinctè ap- 29
pellare, & cauſam appellationis proſequi, concludit, quòd in
iudiciali poteſt vtrunque facere, etiam ſi eſſet originarius actor,
ex quo ad actum appellationis venit ſtimulatus ex ſententia, *c.
ſignificauerunt, infra eod. cum alijs hic per eum adductis.* Moder. *colum-
na octaua, verſic. venio ad ſecundam.* tenent contrarium, ex quo di- 30
uerſa ratio eſt in actore originario volente appellare, in reo ori-
ginario appellante: reus enim ſolùm petit, vt abſoluatur, & ideo
appellare poteſt, *vt hic*, & appellationem proſequi, *vt in c. ſua. in-
fra eodem.* nihil enim petit ſibi dari, &c. quod ſecùs in actore ori-
ginario, qui agebat, vt ſibi daretur, vel fieret, &c. & licèt ſuccu-
buerit, & appellet: appellatio etiam tendit ad hoc, vt ſibi detur,
vel fiat, &c. quod excommunicato prohibitum eſt *per text. no-
ſtrum in fine. & in dicto capit. intelleximus.* Et ſententia non facit a-
ctorem originarium reum, & ad *cap. ſignificauerunt, infra eodem.*
dicit, quòd loquitur in reo, non in actore, & ad æquiparatio-
nem Abb. *hic* reſpondent non procedere, vt per eum. tu tene o-
pinionem Abb. *per text in d. c. ſignificauerunt.* qui ſecundùm com-
munem & verum intellectum loquitur in actore originario, vt
etiam tenet ipſe Decius *hic colum. 9 circa principium.* & pleniùs di-
cam *in d. c. ſignificauerunt.* quia ibi Capitulum erat actor origina-
rius. Et contra ipſum opponebatur exceptio excommunicatio-
nis, & tamen appellat, & appellationem proſequitur, quum ap-
pellando ſe defendat, & excõmunicato defenſio nõ ſit denega-
ta. *vt hic, & ibi*, & tanto magis, quia tenetur appellare, & appel-
lationem proſequi, aliàs ſententia tranſiret in rem iudicatam,
& ſibi afferret præiudicium, quo fit vt admittendus ſit, vt dixit
Abb. *in præcedenti quæſtione.* quem omnes ſequuntur: appellando
enim, & proſequendo appellationem, neceſſarius dicitur pro-
pter ſtimulum ſententiæ, contra quam aliud non haberet reme-

 dium,

Digitized by Google

dium, quæ ratio ſtimuli ita viget in reo originario, ſicuti in acto-
re originario. quum in vtroq; vigeat ſtimulus ſententiæ, & licèt
in prima petitione actor originarius petat dari, &c. & ſit volun-
tarius, tamen in cauſa appellationis petit grauamen reuocari
& declarari malè iudicatum, & in conſequentiam petitionem
ſuam primam ſortiri effectum, vt etiam concludit reus origina-
rius malè appellatum, & in conſequentiam ſe abſolui. vnde iſta
quæ in conſequentiam veniunt, non præponderant principali
patrono, quæ tendit aduerſus ſententiam, & ad defenſionem ir-
reparabilis damni, ne tranſeat in rem iudicatam, qui ſi hoc re-
medio non vteretur, reperiretur destitutus iure ſuo & priuatus
propter tranſitum in rem iudicatam, & iſtud attendi debet, &
non originalis petitio ad quam fuit admiſſus tempore quo ha-
bilis erat, & non excommunicatus, aliàs agere non poſſet, *d. c. in-
tellleximus, & c. 1 eod. tit. lib. 6.* vnde ille actus primæ petitionis vali-
dus, qui iam fuit ſortitus effectum non debet tolli per excom-
municationem ſuperuenientem, quum conſideretur tempus
appellationis, & non principium, quo ſit, vt ſi originarius actor
fuerit victus, benè poſſit appellare, & appellationem proſequi,
d. c. ſignificauerunt. declarando tantùm iſtud procedere iuxta ter-
minos *c. per tuas, infra de ſent. excom.* & vt declarat Abb. *in d. c. ſigni-
ficauerunt, col. 6. in princ. & ibi dicam.* Ad quod etiam ratio æquali-
tatis, de qua *in text. noſtro,* ſi enim reus, licèt ſit excommunicatus,
poteſt appellare ea ratione, quia appellatio eſt defenſio quę nul-
li eſt deneganda, quanto magis idem in actore originario dictũ
eſt, qui tempore petitionis habilis erat, licèt poſtmodum fuerit
excommunicatus, tamen non eſt deneganda appellatio, quæ
defenſio eſt: aliàs ſi ſibi non concederetur, iudicium claudica-
ret contra rationem literæ noſtræ. Non obſtat ratio, quòd ſem-
per videtur petere, quia nõ conſideratur principium petitionis,
ſed tempus appellationis. Ad quam venit coactus, ne præiudi-
cium patiatur ex ſententia, ſi tranſiret in rem iudicatam, quum
alio remedio non ſit ei conſultum. Non etiam obſtat, quòd di-
citur, appellatio non immutat naturam originalis actionis, *l. liti
quæ ad cuilia. C de appel. cum ſimil.* quia ad hoc reſpondet Bald. *in d.
c. ſignificauerunt.* q̃ iſto caſu immutat, vt de actore efficiatur reus
in cauſa appellationis quo ad legitimationem perſonę. Nec ob-
ſtant dicta Abb. in alia ſequenti quæſtione, quando poſt appel-
lationem ſuperuenit excommunicatio, quia diuerſa ratio mili-
tat ibi quę nõ hic, vt plenius dicam in dicta quæſtione poſt Abb.
& æquiparatio quam facit hic Abb. de non excommunicato cũ
excommunicato, benè procedit reſpectu appellationis, *vt ſuprà,*
quum ſemper excommunicatus poſſit appellare in caſu in quo
poteſt non excommunicatus, quando alio remedio excommu-
nicato non eſt conſultum, & ex hoc tolluntur obiectiones De-
cij contra Abbat. *hic,* dando differentiam inter excommunica-
tum, & non excommunicatum, quando tertius excõmunicatus
ſi ſua intereſt, nõ poteſt appellare, quod conceſſum eſt non ex-
communicato, quia dico tertio excommunicato compete-
re appellationem pro ſuo intereſſe, ſi alio remedio ſibi conſul-
tum non eſſet, & ſententia ferret præiudicium irreparabile, vt
dicit Imol. *hic, colum. pen. circa finẽ.* vel dicendum tertium pro ſuo
intereſſe non appellare ſi excommunicatus eſt, quo poterit eſſe
ſibi conſultum per reſtitutionem in integrum, vt dicetur *infra in
alia quæſtione,* tamen ſanior eſt præcedens, quam ſenſit Abb. *ſu-
pra in prima quæſtione in ſua diſtinctione,* vbi vult comparentem
pro ſuo intereſſe poſſe appellare, ſi nihil petit ſibi dari, nec ali-
quid conſequitur, ſed tantùm intendit grauamen repellere, vt
per eum ibi, & qui communiter tenetur, licèt Felin. *colum. 10. in
princ.* allegando Imol. ſentiat contrarium, tamen verior videtur
opinio Abb. quando ſententia afferret præiudicium, & alio re-
medio nõ eſſet ſibi cõſultum. Nam tertius pro ſuo intereſſe poſ-
ſet, *iuxta not. in c. veniens, el 2. ſuprà de teſtib.* Pariter dum dicit, quòd
appellatus non poteſt proſequi appellationem, negligente ap-
pellante, vt dicit Abb. *hic, in verſic. an autem excommunicatus, col. 3.*
non habet obſtare eo, quia tali appellato conſultum eſt alio re-
medio, ex quo ſententia pro eo lata tranſit in rem iudicatam ap-
pellante nõ proſequente, quo ſit, vt excommunicatus tutus tali
remedio non debeat proſequi appellationem, quæ rationes ceſ-
ſant in actore originario excommunicato, & victo, qui ſi nõ ap-
pellaret, priuaretur defenſione contra text. noſtrum, & eſſet in-
ferioris conditionis quàm ipſe reus, quum destitutus reperiatur
omni alio remedio, & ex dictis Abb. *in d. verſic. an autem,* nota li-
mitationem *ad c. oblata, infra de appellat. cum ſimilibus.* In quibus di-
ſponitur appellatum poſſe proſequi appellationem, appellante
negligente: nam iſtud non procedit in appellato, qui excõmu-
nicatus eſt, ratione de qua hic per eum. Ex quibus remanet de-
fenſata opinio Abb. Circa illud quod dicit Abb. in eadem quæ-
ſtione de appellatione extraiudiciali, concluſio firma eſt, quòd
ſi grauamẽ † extraiudiciale infertur à priuato, ſiue ſit præteritũ, 31
ſiue futurum, excommunicatus à tali grauamine non appellat,
vt per Imol. *hic, colum fin.* contra dom. Ant. & per Abb. illum ex-
preſsè impugnantem: ſi verò grauamen infertur ab executore
non citante, certè eſt, quòd talis appellatio erit extraiudicialis,
conſequenter non poterit interponi per excommunicatum, vt
dicit Felin. *hic, colum. 9. verſic. ad illud,* & Decius *colum. 8. verſ. ſecun-
da concluſio.* Licet in hoc dom. Philip. *in c. bona, quæſt. 11. infra de ap-
pel.* videatur ſentire quòd dicatur actus iudicialis, attenta iuriſdi-
ctione quæ eſt in ipſo executore. Et conſequenter quod poſſit
appellari per excommunicatum, tamen vera eſt opinio Feli. *hic,*
quando non eſt proceſſum ad citationem per executorẽ. Nam
conſiderandus eſt actus extraiudiciarius, non autem ipſa iuriſ-
dictio, vt per eos hic. Si verò per executorem fuit proceſſum ad
citationem, & inductum eſt grauamen, poteſt appellari ex quo
appellatio iudicialis cenſetur, ſecundùm Felin. *hic,* & licèt dicat,
quòd ſit mixta, ex quo interponitur à collatiõe, & ſic ab actu ex-
traiudiciali, *c. concertationi, de appellat. lib. 6.* tamen verior videtur
opinio Felini, nam licèt collatio ſit actus extraiudiciarius, ta-
men citatio emanata ab executore facit actum iudiciarium, ex
quo in tali actu concurrit iuriſdictio quæ eſt penes executorem,
& vltra collationem, & ſic actum extraiudiciarium interuenit
ipſa citatio, quæ de per ſe actus iudiciarius eſt, *ca. quoniam contra,
in verbo, citationes, ſuprà de probat.* q̃ citatio iuncta cum iuriſdictio-
ne, operatur vt talis actus iudiciarius cenſeatur, quo ſit, vt per
talem actum collationis concurrente iuriſdictione, & citatione
grauatus poſſit appellare, & talis appellatio iudicialis cenſeatur.
Nec obſtat *d. c. concertationi. & not. in ca. 1. infra de appellat.* quia lo-
quuntur in actu extraiudiciario, in quo non concurrit iuriſdi-
ctio, & citatio, vt eſt in terminis noſtris. Et ideo concluſio Abb.
hic, intelligenda erit ſecundùm ea, quæ ſuperius dicta ſunt ex
mente Felini, & aliorum. Quærit vlterius Abb. *colum. 4. verſic. iu-
xta prædicta.* an ſi † quis appellauit ab actu mero extraiudiciali 32
indiſtinctè, poſſit repelli ſuperueniente excommunicatione,
vel poſſit appellationem proſequi, non obſtante ſuperuenien-
tia excommunicationis, in qua concludit contra Innocent. &
dom. Anton. talem excommunicatum non poſſe proſequi ap-
pellationem, ex quo voluntariè venit ad iudicium, & ad appel-
landum, & poteſt eſſe ſibi conſultum alio remedio per viã que-
relæ, iuxta terminos *d. c. concertationi.* item quia appellatio extra-
iudicialis non eſt propriè appellatio, ſed potius quædam pro-
uocatio cum aliis hic adductis per ipſum, contra quem Moder.
hic, colum. 6. in fin. inſurgunt dicentes, communem opinionem
eſſe contra Abb. & quòd imò talis excommunicatus debet ad-
mitti ad proſequendum appellationẽ, adducentes iura & ratio-
nes, & reſpondentes ad iura Abb. cuius opinio mihi videtur ve-
ra, per ea quæ hic adducit Abb. ad quæ non apparet benè reſpõ-
ſum per ipſos Moder. quod deducitur, nam diuerſa ratio eſt, qñ
appellatur à iudiciali, & diuerſa quãdo ab extraiudiciali, vt poſt
Abb. fuit dictum *ſuprà in præced. quæſt.* Item diuerſa ratio eſt in ip-
ſo actore originario excommunicato appellante, & in iſto ap-
pellante extraiudicialiter, qui poſtmodum fuit excommunica-
tus: actor enim originarius qui fuit habilis tẽpore quo egit, poſt-
modum excommunicatus, & victus poteſt appellare, quia talis
appellatio eſt defenſio, *d. c. ſignificauerũt, & in c. noſtro,* quæ defen-
ſio excommunicato non eſt deneganda, etiam ſi ſit actor origi-
narius ſicuti non denegatur reo originario, *vt hic.* vnde actor o-
riginarius excommunicatus, & victus appellare poteſt ab actu
iudiciali, ex quo talis appellatio propriè appellatio eſt, & defen-
ſio, *& in iſto text. & in d. c. ſignificauerunt.* & ſi non concederetur a-
ctori originario, inferretur præiudicium irreparabile, quia ſen-
tentia tranſiret in rem iudicatam, & ei nõ eſt conſultum alio re-
medio, quod denegandum non eſt, vt fuit dictum in præced. ar-
tic. & quęſtionibus per Abb. & alios, & hac ratione inductũ fuit,
quòd non attendatur principium iudicij in quo actor excõmu-
nicatus petit ſibi dari, ſed attendi debet tempus appellationis
interpoſitæ, quo tempore conſiderato, æquiparatur reo origi-
nario qui appellare poteſt, *vt hic,* & appellationem proſequi, vt
in c. final. infra eodem. quod ſecùs eſt in quæſtione præſenti, in qua
excommunicato interdicta eſt appellatio extraiudicialis, vt
not. in c. dilecti, ſuprà de maior. & obed. & dictum fuit ſuprà, vnde quo-
cunque

cunq; tempore ſuperueniat excommunicatio, debet ipſum excommunicatum repellere, *c.1.eod.titul lib.6.* quod ſecùs eſt in appellatione iudiciali, quæ excommunicato omni tempore permiſſa eſt, *d.c.fin.infra eod. & in c.noſtro.* & ratio diuerſitatis eſt clara eo, quia in appellatione iudiciali excommunicatus admittitur, ex quo non ſupereſt aliud remedium. Et ideo neceſſarius venit ad appellandum quæ conceditur in iudicialibus omni excommunicato tam actori originario, quàm reo originario, quum ſit vera, & propria appellatio, & defenſio, & eis conſultum non ſit alio remedio quæ nõ concurrunt in appellatione extraiudiciali, quæ non eſt vera appellatio, ſed prouocatio, *c. cùm ſit Romana. infra de appellat.* & in illa appellans venit voluntarius. & licèt petat grauamen reuocari, tamen voluntariè hoc petit, ex quo alio remedio poteſt ſibi eſſe conſultum, *d.c.concertationi,* & per Abb. *hic,* ex quibus opinio Abb. *hic*, in puncto iuris redditur vera, & ex ea infertur limitatio, & declaratio *ad text.noſtrum, & ad dictum c ſignificauerunt, & ad dictum c.finalem, cum ſimilib.* vt procedant in appellatione iudiciali, non autem in extraiudiciali. Item infertur, quòd appellans extraiudicialiter non debet admitti ad appellandum, ſi ab initio excommunicatus fuit, & ſi ab initio fuit habilis, & poſtmodum fuit excommunicatus, admitti non debet ad proſequendum appellationem, quum voluntarius veniat ad iudicium, & alio remedio potuerit ſibi eſſe conſultum.

Nec obſtant ad dicta per Moder. quòd cauſa ſit delata ad ſuperiorem, quia dicitur delata eſſe, ſed impeditur proſequutio propter excommunicationem ſuperuenientem quæ facit ipſum excommunicatum inhabilem ad proſequendum qui voluntarius venit, *d.c.1.* Nec obſtat quòd proſequatur, vt reus, quia dico, quod voluntarius eſt, ex quo alio remedio poterat eſſe cõſultum, *vt ſuprà.* Non obſtat reſponſio data *ad c.exceptionem, infra eod.* quòd loquatur in actore, quia idem etiam eſt in reo qui voluntariè venit ad iudicium: eſto enim quòd petat grauamen reuocari, tamen iſtud ſolum non ſufficit nec facit ipſum reum neceſſarium, ſed conſiderandum eſt, an alio remedio ſit ſibi conſultum, vel ne, vt dicit Abb. *hic, in fine. & ſupra in 1.quæſt. & in 2. in fin.* in ſpoliato, & grauato cui nõ conceditur appellatio licèt grauatus ſit ex quo habet aliud remediũ, &c. eſto, quòd petat grauamen reuocari. Non obſtat, quòd excommunicatio ſuperueniens non debet illum repellere, quia immò repellit, *d.c.1.* ſiue ſit actor, ſiue reus voluntarius, qui propter voluntariam comparitionem iſto reſpectu, vt actor iudicatur, & repelli poteſt, vt dicit Abb. *ſuprà in 1.quæſt.ſuper iſta glo.* & Bart. *in l.libertum ff.de in ius vocã. & in l.de pupillo.§.ſeruo.& § fin.ff.de noui oper. nunc.* Non obſtat *c.ſignificauerunt.* ex quo intelligitur in appellatione iudiciali, in qua non eſt conſultum alio remedio. Nõ obſtat quòd debeat inſpici tempus præſens, quia etiam illo inſpecto non debet admitti ex quo voluntariè venit, & alio remedio eſt ſibi conſultum. Nõ obſtat quòd ſit caſus mixtus in quo debet præualere natura, & non accidens, quia qualitercunq; conſideremus vel naturã, vel accidẽs, voluntarius dicitur cũ voluntariè venerit, & alio remedio poterat eſſe ſibi conſultum. Non obſtat ſi dicatur quòd iſte venit ſe defendendo quæ excommunicato conceditur, nam nõ eſt defenſio neceſſaria vti debet eſſe, vt in caſu noſtro, ex quo alio remedio eſt conſultum, vt not. etiam Mod. *in d.c.intelleximus. col.4.* Quærit poſtremò Abb. *col.4.& ſeq. verſ. iuxta prædicta quæritur.*
33 nunquid † excommunicato currat tempus appellandi in caſibus in quibus non poteſt appellare, & ſi fuit abſolutus, an appellare poſſit, non obſtante lapſu decendij, vel debeat reſtitui. Circa quam quæſtionem adducit varias Doctorum opiniones, & tandem communiter cõcludit, quòd poſt abſolutionem poteſt appellare, & tali excommunicato currit tempus etiam ſi iuſtè fuerit excommunicatus, licèt ibi aliter ſentiat in ipſa appellatione in caſu in quo excommunicato conceditur appellare, & etiam in appellatione extraiudiciali, vt plenè hîc per eum, & per Imol. *circa fin.* & per Felin. *col.10.ver.vtrùm excommunicatus, & colum.fin.circa fin.* qui ad cõcluſionem accommodat aliquas limitationes, & multa adducit, quòd quis debeat admitti lapſo tempore ad aliquid faciendum, quando infra tempus non potuit illud facere propter aliquod impedimentum, eſto quòd culpa ſua tale impedimentum proceſſerit, *per text. & not. in c.quia diuerſitatem, infra de conceſſ.præben.* ex quibus datur intelligentia, & declaratio ad regulam imputari, & ad regulam damnum, *de reg.iur. lib.6. & adde text. in l.non omnes. ff de ſtatu liber.* & quæ per illum textum dicit Bart. *in l.2.ff.de iuriſdict.omnium iudic.* cum aliis per me adductis *in c.ex præſentia, ſup.de probat.* vbi delictum, quod venit in conſequentiam, non principaliter, & directo, non eſt ita conſiderabile, nec ponderandum, *vt ibi dixi.* Et ad concluſionem Abb. vide quæ dicit Decius *hic, colum. 9.verſic ſucceſsiuè Abb.* & ad materiam, quando excommunicato impedito non currat tempus ad agendũ, vel ad appellandum, & an indigeat reſtitutione in integrum, vide plenè not. per Felin. *in c.1.colum.5.* & quę ibi dicam, *& in c.ex tranſmiſſa infra de præſcript. & quæ not. in c. ex ratione, infra de appellat.* & per Old. in *conſ.167* & per Alexand. *conſ.153. & conſ.165 in 2.lib. & in deciſ. conſ Neapol 29. & 50. & plenè* per Mod. *in tract.de præſcript.chart.62 & 63 & in 4 parte princip.colum.32.concluſ.6.* Et in quibus conſiſtat differentia, an quis poſſit appellare ſimpliciter propter impedimentum, non obſtante lapſu temporis an verò debeat reſtitui ad appellandum, vide *in c.fin ſupra de reſtit in integrum.* & per Bart. *in l.præſes C.de appellat & in l.2.C.ſi ſæpius in integr.reſtit & per Rot. in nouis, deciſ.446. alias in tit. de appel. 62.* In reliquis, vt per Abbat. Felin. & Modern. *& in locis vbi ſuprà.* Aduerte autẽ ad illud quod ſentit Abb. *hic, colum.5 in princ.* dum vult, quòd proceſſus factus contra excommunicatum, eſt nullus, ſi excommunicatus erat certus, & non fuit citatus, *c.omnia.2. quæſt.9.* Nam concluſio eſt vera, ex quo excommunicato conceditur defenſio, *vt in ca.noſtro. & c ſignificauerunt. infra eod.* citatio autem eſt potiſſima pars defenſionis, *d.Clement paſtoralis.verſ.cæterùm.* vnde actus geſtus contra excommunicatum ſine iſta citatione, conſequenter, & defenſione erit nullus. Ad quod *l.de vnoquoque.ff.de re iudic. l.nam ita diuus.ff.de adoptio. & in §.fin. Inſtitut de pœna temerè litigant.* quæ iura ampliantur per dictum Abb. *hic*, vt procedant etiam ſi actus geritur contra excommunicatum non citatum, vt non valeat, &c. In eadem gloſ. ibi, quam ad commodum habes, † quòd participans excommunicato occaſione 34
litis, non incurrit excommunicationem minorem quæ per participationem cauſatur ipſo iure, *cap.cum excommunicato, cap. qui communicauerit.11 quæſtione 3.cap.ſtatuimus, cap. conſtitutionem, de ſentent.excommunicat.lib.6.* quæ iura cum eorum concordantibus declarantur, & limitantur non præcedere in participante occaſione litis. Ex quo talis participatio tendit ad commodum ipſius excommunicati. faciunt notata per Innocentium *in c.ſi verè. infra de ſentent. excommunicat.* & per Angelum *in ſumma in verbo, excommunicatio.§.octauo.verſic.6.* Secundò ex gloſ. habes, † quòd 35
excommunicatus regulariter non poteſt iuramentum præſtare, quando tendit ad commodum, & honorem, ſecùs ſi ad incommodum, & onus, vt in terminis huius c. *quam gloſ. ſequitur Abb. hic, col.6. in princ.* & Imol. *col.2.* qui ad idem adducit gloſ. *in c.parrochiæ 22.quæſt.5.* Iuramentum enim calumniæ, de quo in gloſ. tendit ad incommodum excommunicati, vt lis finiatur, & ipſe ſoluat, vel ſatisfaciat, & ideo excommunicatus ad tale iuramẽtum admittitur, ſicut admittitur in aliis tendentibus ad ſui incõmodum, vt per Mod. *hic col. 9. in fin.* item intellige excommunicatũ repelli à præſtatione iuramenti tendentis ad cõmodum, procedere in excommunicato excommunicatione maiori, ſecùs ſi excommunicatus excommunicatione minori, *vt per gloſ. iuncto text. in c.decernimus.de ſent.excom.lib.6.& per Felin hic.col.11. ver.vtrũ beneficium.* & circa excommunicatum excõmunicatione minori ad quæ admittatur, & quę eidem prohibeantur, *vltra Mod.hic.vide Feli in c.2.ſupra eod. & in d. c.intelleximus, & per ſummiſtas in verbo, excõmunicatio.* Item aduerte, ꝙ Feli. *hic ex gl. noſtra* infert ad terminos *c.paſtoralis.ſup.eod* dicens, † quòd excommunicatus poſt ter- 36
minum datum ad dilatorias opponendas non debet admitti ad iurandum, quòd de nouo ad ſui notitiã peruenit, ex quo tale iuramentum tendit ad commodum, ſecundùm hanc glo. & communem concluſionem: tamen ipſe conſiderat, quòd excommunicatus debet admitti ad iurandum in terminis *d.c.paſtoralis.* ex quo tale iuramentum venit ad defenſionem, quę excommunicato permiſſa eſt, quod ſi verum eſſet, induceretur ampliatio ad *dictum c.paſtoralis.* vt in exceptione probanda, quòd ad notitiam deuenit, de quo ibi, admittatur etiam excommunicatus, licet enim iſtud tendat ad ſui commodum, tamen quia continet defenſionem, eidem non eſt denegandum, adducens in ſimili illud de ſuſpicione debitoris fugitiui probãda per iuramẽtum excommunicati. Moder. tamen *hic, colum.10.in princ.* tenent contrarium, ex quo iſtud non venit in neceſſariam conſequentiam, vnde licèt excommunicato permittatur defenſio, *vt in textu noſtro*, permiſſa videtur cum probatione ordinaria, quæ in exceptionibus requiritur, *l in exceptionibus. ff. de probatio* non autem videtur permiſſa cum illa prærogatiua fauorabili probationis faciendæ per iuramentum, & ideo quum tale iuramentũ fauorem

uorem probationis reſpiciat, excommunicato denegari debet,
ſecundùm *gl. noſtram, & ſi ribeut.* videtur enim habilitatus excō-
municatus ad iurandum in his quæ concernunt ius commune,
non autem ius ſpeciale, & fauorabile, vt eſt in probatione per
iuramentum facienda. tu tene opinionem Felini, ex quo exce-
ptio dilatoria poſt terminum decurſum poteſt opponi, ſi de no-
uo venit ad notitiam, & quòd nouiter venerit, iuramento pro-
batur, *vt ibi:* dilatoria autem exceptio defenſionem continet, &
ideo excommunicato conceditur, *vt in text. noſtro*, qui loquitur
de exceptione recuſationis iudicis, quæ eſt ſpecies dilatoriæ, &
ideo quum excommunicato concedatur facultas opponendi
dilatorias, videtur eſſe conceſſa cum omnibus ſuis qualitatibus,
& limitationibus, ſecundùm quod dicit Abb. & omnes alij *in d.
c. paſtoraln.* vbi Felin. *colum. 2.* & Moder. *in gloſ. prima.* vbi etiam e-
go dixi. ſi igitur conceditur cum omnibus ſuis qualitatibus, er-
go & cum illa, vt probatio ignorantiæ poſſit fieri per iuramen-
tum, & tali caſu exceptio dicitur probata ordinariè reſpectu
qualitatis ignorantiæ, & quod nouiter venerit ad notitiam, &
ſecundùm terminos canonis volentis iſtud probari per iuramē-
tum ab excipiente, & ſic tollitur obiectio *dicta l. in exceptionibus.*
quæ procedit, vbi lex non diſponit aliquam qualitatem excep-
tionis poſſe per iuramentum probari, vt eſt in terminis noſtris,
& licet iſta probatio videatur fauorabilis excommunicato, ta-
men ſecundùm regulas iuris venit ad probandum ignorantiam
conſiſtentem in animo quæ per iuramentum probatur, vt di-
ctum fuit *in d. c. paſtoraln.* & ſic talis probatio venit in neceſſa-
riam conſequentiam, quo fit, vt quum excommunicato conce-
datur defenſio, conſequenter, & exceptio declinatoria, *vt hic*, e-
tiam conceſſum videatur, vt qualitas, exceptionem illam deue-
niſſe nouiter ad ſui notitiam, probari poſſit per iuramentum,
cùm conceſſa cenſeatur cum omnibus ſuis qualitatibus, & om-
nia tendant ad ſui neceſſariam defenſionem, ex quibus infertur
limitatio *ad gloſ. noſtram*, vt excommunicatus non admittatur
ad iurandum, niſi tale iuramentum veniret ad probandum ex-
ceptionem, vel qualitatem exceptionis quæ eidem excommu-
nicato de iure conceditur ad ſui defenſionem, & conceſſa intel-
ligitur cum omnibus ſuis qualitatibus, cum quibus conceditur
alteri non excommunicato ſe defendenti, cùm reſpectu defen-
ſionis neceſſariæ, ſine quibus aliter non poteſt eſſe conſultum,
excommunicatus & non excommunicatus procedant in pari, a-
liàs ſi contrarium diceremus, ſequeretur, quòd excommunica-
to non concederetur exceptio dilatoria ſi per iuramentum pro-
bare nō poſſet poſt terminum ad ſui notitiam perueniſſe, & cō-
ſequenter ſibi tolleretur defenſio contra text. noſtrum, & alia
36 iura, quod minimè dicendum. In fin. gloſ. habes, † quòd repul-
ſus ab actu legitimo, non cenſetur repulſus ab excipiendo, non,
quòd exceptio non ſit actus conſideratus à lege, ſed eo quia ex-
ceptio eſt defenſio, *vt in text. noſtro.* quæ ſublata nō cenſetur, nec
ſine cauſa tolli poteſt *d. Clement. paſtoraln. ver. certum, & dixi ſuprà
in notabilib. & quæſtione Abb. poſt textualia, & in rubr. ſuprà eodem.* Se-
37 cundò gloſ. vult, † quòd excommunicato cunnento ſuper eo,
ſuper quo fuit excommunicatus, ante omnia reſtituenda eſt cō-
munio, & omnia alia iura, quod declara, & limita, vt per Abbat.
hic, colum. 6. verſic. quæro quid. & per Imol. *colum. 2.* plenius per Fe-
lin. *colum. 11. verſic. inquantum dicunt Doct.* & per Decium *colum. 10.
verſic. in fin. gloſ. &* vide per Felinum *in c. cùm contingat, ſuprà de of-
fic. delegat.* & per Lapum *allegatione 67.* Aduerte tamen ad illud
38 quod Felin. refert *hic*, volens † quòd presbyter parochianus poſ-
ſit diuina officia & ſacramenta denegare, ſi ei non dentur obla-
tiones, niſi poſſet ſibi victum ex honeſto exercitio quærere, *per
text. in c. clericum victum. 91. diſtinct.* Modern. hoc impugnant, quia
non tenetur ſibi quærere victum, & quia qui altari deſeruit, de
altari viuere debet, *c. cùm ſecundum, infra de præbend.* pro quorum
opinione poſſunt adduci multa hincinde accumulata per Bar-
bat. *in tractatu de præſtantia Cardinalium, in ſexta quæſtione.* vbi exa-
minat, & concludit, clericum poſſe viuere de fructibus benefi-
cij etiam ſi amplum habet patrimonium, quanto magis non te-
netur quærere victum manibus propriis. Et ſi tales oblationes
conſiderantur, vt decimæ presbyter parochianus etiam am-
plum habens patrimonium, poteſt illas petere diuerſis reme-
diis, vt per Cardinalem *in Clementina ſecunda, de iudic.* & per Ab-
batem *in cap. commiſſum, & c. tua nobis, & in c. peruenit, columna pri-
ma infra de decimis.* vt puta per cenſuras, & actiones, & per ex-
communicationem, quæ decimæ oblationes poſſunt dici. *Exo-
di cap. 2. & in rubric. & in cap. 1. infra de decimis.* per Abbat. eodem
modo, ſi oblationes capiuntur pro illis quæ fiunt miniſtris alta-
ris, Abb. vult *in c. cauſa, infra de verborum ſignificat.* quòd dicantur
eſſe de præcepto, quod verum in caſu indigentiæ, ſecundùm
Modern. ſummiſt. *in verbo, oblationes*, volentes in caſu indigen-
tiæ perſonas cogi ad illas faciendum ab Epiſcopo per ſubtra-
ctionem diuinorum, adducunt Paulum *ad Corinthios 1. cap. 9. &
facit gloſ. in c. ſtatuimus. 16. quæſt. 1.* vbi non offerentes poſſunt ex-
communicari, tamen quòd poſſit parochianus diuina officia, &
ſacramenta denegare, faciunt in contrarium notata *in c. irrefra-
gabili, ſuprà de offic. ordin. & text. in c. ſi canonici, & ibi gloſ. in verbo,
cauſa, & text. in c. quamuis, de offic. ordin. lib. 6.* vbi ceſſatio à diuinis,
& quòd non præſtentur ſacramenta, regulariter eſt prohibita,
niſi ex manifeſta cauſa, inter quas iſta, de qua in quæſtione no-
ſtra, non videtur ſufficiens, quum tali presbytero poſſit eſſe cō-
ſultum pluribus aliis remediis, ſiue conſideremus oblationes, vt
decimas, ſiue alio modo, *vt ſuprà*, & ideo ſtantibus talibus reme-
diis, non videtur eſſe conceſſa denegatio diuinorum ſacra-
mentorum: non nego quin ſecundùm iura hodierna, omiſſo
tempore eccleſiæ primitiuæ, presbyter parochianus non poſſit
petere decimas, & alias oblationes in caſu indigentię, eſto quòd
poſſit quęrere victum aliunde, fortius etiam ſi haberet amplum
patrimonium, ſed ꝙ propter non ſolutionē decimarum, & ob-
lationum non videtur permiſſum, quòd diuina officia, & ſacra-
menta denegentur, quum aliis remediis prædicta poſſit conſe-
qui, *vt ſuprà.* Et talis cauſa non videtur ſufficiens, vt ceſſetur à di-
uinis, & præſtatione ſacramentorum. Gloſ. *in verbo, conſcientia, in
fin.* concludit † ſententiam latam per iudicem ſuſpectum poſſe 39
retractari decreta ſuſpicione, & defectu iuriſdictionis, eo quia
reſcriptum non dicitur emanaſſe de mente Papæ, quæ conclu-
ſio communiter reprobatur. Nam ſuſpicio debuit allegari, *vt
hic, & in c. inſinuante, ſuprà de offic. delegat. & in c. cùm ſpeciali, & c. po-
ſtremo, infra de appellat.* & tale reſcriptum directum ſuſpecto iuriſ-
dictionem tribuebat eludibilem, tamen per exceptionem, quia
ad lites, *vt in c. cæterùm, ſuprà de reſcript. & per Abbat. hic, colum. 6. ver-
ſic. quæro dicitur hic*, & per Imolam *colum. 2.* & de materia vide ple-
nè per Felinum *in c. ſuper literis, in c. ſi ſcitatim, & in c. ad audientiam.
el ſecundo, ſuprà de reſcript.* vbi latè examinat declarando, & limi-
tando, & vide quę poſt Abbat. Felinum & Modern. dixi *in c. præ-
cedenti, in gloſ. 2.* vbi tractaui intelligentia gloſ. *& in Clementina
prima, de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fructuum.* Gloſ. fin. in hoc ſentit, quòd
excommunicatus † non poteſt opponere exceptionem com- 40
penſationis etiam ſuo aduerſario volente, quod dictum com-
muniter reprobatur, ex quo exceptio, vt tollatur replicatione
indiget, ſicut actio exceptione, *l. 2. ff. eodem.* & per Hoſtienſem, *&
communiter, & alios hic*, & Felinum *colum. penult. verſic. limita primò.*
in quo nullus contradicit, ex quorum dictis habetur concluſio,
excommunicatum poſſe compenſare, ſi aduerſus compenſatio-
nem per aduerſarium ſuum nihil fuit dictum, nec replicatum.
Secundò gloſ. vult, quòd excommunicatus non poteſt com-
penſare, nec exceptionem compenſationis opponere, ex quo
qui compenſat quodammodò agit, & ab agendo excommuni-
catus excluditur, de cuius dicti veritate poſt antiquos multa ad-
ducit Abb. *hic, colum. 6. verſic. venio ad gloſ. fin. & colum. ſequenti.* &
Imol. *col. 2.* & plenius Felin. *colum. antepen. in fin. & colum. penult.*
adducens multa pro vtraque parte, & pleniſſimè Decius, *colum.
9. verſic. in gloſ. final. & colum. ſequenti.* & per Tindar. *in tractatu de
compenſat. chart. 8. verſic. nunc videamus, & in aliis locis hic allegatis per
ipſos.* ex quorum dictis habetur communis concluſio, ſecun-
dùm mentem *gloſ. hic*, vt excommunicatus non poſſit compen-
ſare, nec exceptionem compenſationis opponere, quam tenent
Doct. *hic*, adducti per Fel. & Decium, quæ cōcluſio limitatur ex
dictis in præcedent. concluſione, quando cōtra compenſationē
ex aduerſo nihil fuiſſet replicatum, potiſſimum fundamentum
communis communis, *& gloſ.* [illegible] *text. in l. amplius non pet. ff. rem
rat. haber.* vbi prohibitus petere, non poteſt compenſare, ex quo
compenſando petere dicitur, de cuius legis intellectu habetur
per Paul. de Caſtr. *ibi*, & per Moder. *hic* poſt antiquos cōcluden-
tes textum illum non probare communem opinionem, ex quo
ibi non dicitur, quòd compenſare ſit petere, ſed tantùm diſpo-
nitur, ꝙ prohibitus petere, non poteſt compenſare, ſicut nō po-
teſt capere ſolutionem, † vt in illo text. qui ſolùm æquiparat ſo- 41
lutionem, & compenſationem, quum compenſare ſit ſoluere, *l.
ſi debitor, in fin. ff. qui potior. in pign. habe.* & dum ibi dicitur de com-
penſatione, non refertur ad principium legis, ſed tantùm ad
ſolutionem, quum ibi conſideretur effectus liberationis reſpe-

ctu

Digitized by Google

ctu illius qui promiſit non petere, & conſequenter liberate: nam capiendo ſolutionem, vel compenſando non liberat, nec implet promiſſionem de non petendo, & in iſto fit æquiparatio ſolutionis, & compenſationis: non autem probat, quod compenſare ſit petere, vt plenius per eos hîc. tu dicas, quòd ille textus probat communem, ex quo illud de compenſatione de qua *ibi*, non ſolùm refertur ad ſolutionem, ſed etiam ad principium legis deducitur, nam ibi quærebatur, ſi ex teſtamento quis eſt prohibitus non petere, vel per ſtipulationem promiſit non petere, qualiter, & ex quibus dicatur contrauentum huic promiſſioni, & ſtipulationi, & prohibitioni teſtamentariæ, & Iureconſultus in principio dicit contrauentum eſſe, quando in iudicio petitum fuit lite conteſtata. demum *in verſic. Si verò*. dicitur etiam contrauentum videri, quando etiam ſine iudicio pecunia fuit ſoluta illi qui promiſit non petere, demum *in verſicul. nam & ſi quis*. dicitur, quòd ſi promittens non petere vult vti compenſatione crediti, quod non petere promiſit aduerſus petentem ab eo, incidit in ſtipulationem. Adducitur ratio, ex quo compenſando rectè dictum eſt eum videri petiiſſe, & ſtipulationem amplius non peti committi, &c. per quæ verba clarè patet, quòd in exemplo compenſationis de quo *ibi*, relatio facienda eſt etiam ad principium legis, in qua quærebatur quando quis dicatur petere. Et dicitur, quòd vltra exemplum in principio legis poſitum, petere dicitur quando quis compenſat. addens quòd eſt recta petitio quæ compenſando fit, veniens ad ſimilitudinem illius de qua in principio legis, vbi verè petere dicitur, qui in iudicio petit lite conteſtata. Et vlterius dicitur, ſtipulationem amplius non peti committi per compenſationem, & circa hoc reſpectu cômiſſionis ſtipulationis benè venit *verſ. Nam & ſi*. ad côprobandum exemplum præcedens de ſolutione, per quam ſublatus erat effectus liberationis promiſſus per ſtipulationem amplius non peti. Et in hoc ſolutio, & compenſatio æquiparantur, & illa verba, ſtipulationem amplius non peti committi, &c. referantur ad exemplum ſolutionis, quum & ſolutione, & compenſatione ſtipulatio dicatur committi, non tamen ex hoc infertur quin Iureconſultus in illo *ver. nam & ſi*, non plus côſideret reſpectu petitionis compenſationem, quàm ſolutionem. Nam per ſolutionem receptam, quis non dicitur petere, licèt per eam cômittatur ſtipulatio conſiderato effectu liberationis promiſſæ per ſtipulationem amplius non peti, ſed compenſando benè dicitur petere, quia compenſatio deſcendit ab actione, quã compenſans intentare poterat, & ideo compenſando petere dicitur, quod non eſt in ſolutione, vnde æquiparatio ſolutionis, & compenſationis procedit reſpectu effectu liberationis in quo vtraq; parem effectum producit, ſed reſpectu petitionis de quo ibi æquiparatio non procedit, nam ſolutio non parit petitionẽ, ſed benè compenſatio quæ competit eo, quæ actio eſt, vnde ꝙ dicitur ibi de compenſatione, refertur ad ſolutionẽ in eo in quo cum ea concurrere poteſt, ſed reſpectu petitionis referri debet ad principium legis, vt quemadmodum agendo lite conteſtata quis petere dicitur, & committit ſtipulationem, ita, & compenſando dicitur petere, & rectè, & ſtipulationem amplius non peti, committi, & ita declarando text. ille probat communem quæ declaratio vera videtur, & conuenit quæſito, de quo *in illa l.* & conuenit principio ipſius legis, & conuenit exemplo ſolutionis. nõ enim opus erat in illa lege dicere côpenſationem æquiparari ſolutioni, quia alibi iam iſtud erat expreſſum, & erant æquiparata, *d. l. ſi debitor, cum ſimi.* nec obſtat verbum, videri, ibi poſitum, ꝙ videtur denotare fictionem, vt per Bart. *in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap.* Nam referendo ad principium legis ſtat propriè, ſicut dictum in principio l. propriè venit, vt lite conteſtata in iudicio propriè quis dicatur petere, immò etiam propriè debet ſtare, ſicuti *in l. 1. ff. de officio eius.* vbi ſecundùm ſubiectam materiam verbum, videtur, ſtat propriè, & non fictè. Et † tanto magis *in d. l.*

42 *amplius.* vbi præcedit, verbum, eſt, *ibi, rectè dictum eſt*, & poſtea ſequitur verbum, videtur, quo fit, vt propter verbum præcedens, eſt, verbum ſequẽs noſter, ſtet propriè, *l. 1. § hæc verba. ff. quod quiſquetur.* & per Barb. *in c. in præſentia ſup de probat.* nec obſtat text. *in fin. ibi, ſi horum quicquam feciſſet.* vbi omnes illi tres caſus videntur æquiparari, quia dico, quòd æquiparantur reſpectu effectu liberationis promiſſæ in ſtipulatione amplius non peti, vel prohibitionis factæ in teſtamento, qui effectus ex omnibus illis tribus exemplis idem conſideratur, ſed quo ad petitionem aliter conſideratur in ipſa ſolutione, & aliter in compẽſatione q̃ procedat à pari in caſu petitionis cũ exemplo poſito in principio legis de petitione facta in iudicio lite conteſtata: ſicut exemplum ſolutionis per quam nullo modo quis dicitur petere, differt à primo exemplo poſito in principio legis, & ideo æquiparatio non procedit reſpectu petitionis, ſed tantùm quo ad effectũ liberationis, *vt ſup.* nec inconuenit, quòd idem verbum etiam in eadem l. poſitum diuerſimodè capiatur ſecundùm ſubiectas materias, & ſecundùm diuerſas rationes, *vt habetur in l. 2. ff. de off. procõſ. & in l. 2. ff. de iuriſd. om. iud.* & ex hoc tollitur ꝙ poſſet dici de vna determinatione reſpiciente plura, &c. *iuxta l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pup. ſubſtit.* & in compenſatione ratio conſideratur, ex quo compenſatio non procedit, niſi quia prius eſt actio, ꝙ ceſſat in exemplo ſolutionis ibi poſito. Vnde exẽpla ibi poſita diuerſimodè intelligenda ſunt, vt æquiparatio procedat quo ad quid, & nõ quo ad omnia, ex quo in omnibus procedere nõ poteſt, *vt in ſimili habetur in l. hæc conditio ff. de cond. & demõſt.* & vltra adducta pro cõmuni cõcluſione vide Bart. *in l. 2. ff. eod.* quẽ ibi ſequitur & declarat d. meus Soc. volentẽ, ꝙ exceptio cõpenſationis nõ dicitur propriè exceptio, ex quo ideo eſt exceptio, quia eſt actio, nã ſi actio non eſſet, non poſſet eſſe exceptio cõpenſationis, inferentẽ, ideo tali exceptioni compẽſationis præſcribi poſſe, ex quo ſapit actionẽ, & non eſt vera exceptio, & idem Bart. *in l. verbum oportebit, § 1. ff. de verb. ſign.* dicit appellatione actionis non venire exceptionem propriè, niſi eſſet exceptio quæ non competit niſi ſit actio, vt eſt cõpenſatio. Tunc enim appellatione actionis propriè venit, & idem Bart. *in l. qui inuicem. ff. de cond. indeb.* dicit ſolutum ab eo qui poteſt compenſare, nõ repetit tanquã indebitè ſolutum, ex quo compenſatio non eſt propriè exceptio. Nam ideo eſt exceptio, quia prius actio, vnde quum cõpenſatio non ſit exceptio, ſed reguletur, vt actio, dicamus communẽ concluſionem verã, vt excõmunicatus cõpenſare nõ poſſit, quum cõpenſatio nõ ſit propriè exceptio, ſed actio, quæ excommunicato interdicitur, *d. ca. intelleximus, & hic, in fin.* & pro cõmuni facit ratio, nam ideo propria exceptio excõmunicato permittitur, ex quo ſi nõ permitteretur, petiter indefenſus, & poſſet cõdemnari, & ſibi alio remedio non eſſet conſultum, ꝙ ſecùs ſi alio remedio conſultũ eſſet, nam tunc eidem excõmunicato hoc non concederetur, vt omnes Doct. *hic* dicunt, & ego ſuprà dixi in p̃cedentibus poſt alios, vt patet in excõmunicato ſpoliato, qui nõ poteſt eſſe in iudicio, & in excommunicato appellato, qñ appellans negligit appellationẽ proſequi, & in excõmunicato appellãte extraiudicialiter, & in alijs in quibus excõmunicato nõ permittitur comparere in iudicio, ſi alio remedio poteſt eſſe ſibi conſultũ, & non poteſt appellare neq; exceptiones opponere: pariter, & in quæſtione præſenti, nam excõmunicatus excluſus à compenſatione nõ patitur damnum irreparabile, ex quo poſtmodum petere poteſt quod modo opponit compenſando, vt dicit Bart. *in ſimili in d. l. qui inuicem.* vnde cum alio remedio poſſet eſſe ſibi conſultum, & ius ſuum ex hoc nõ pereat, & compenſatio nõ ſit propria exceptio, ſed actionem ſapiat, concludendum eſt excõmunicatum non poſſe compenſare, & pro iſta concluſione facit, quod dicit Abb. *hic, in fine q.* vbi vult excõmunicato in iudicio nihil licere niſi tantum quod eſt in iure permiſſum, & niſi in caſibus à iure expreſſis, quod tenet Imol. *colum. 3. circa princ.* & ſequuntur ibi ſcribentes. Sed quod poteſt compenſare, nullibi expreſſum reperitur, ergo, &c. Non † obſtant concluſioni communi conſi- 43
derata per Tindar. *vbi ſuprà.* & per Decium *hic*, & primò, quòd compenſatio fit à lege ipſo iure quo ad debitum, *l. verum, l. ſi ambo, l. poſtquam, ff. de compenſat. & in l. fin. C. eod.* nam communis concluſio eſt in contrarium, ex quo ope exceptionis fit, vt dicit Imol. *hic. & not. in deciſ. conſi. Neapel.* 381. & per Alexand. *conſ.* 121. *& & 151. in 2. volum.* Tamẽ eſto, quòd ipſo iure fiat, nihilominus neceſſaria eſt oppoſitio hominis, ſine qua fieri non poteſt nec habere effectum, vt per Bart. *in d. l. verum.* & per Tinda. *vbi ſuprà.* vnde quum neceſſaria ſit oppoſitio, & in opponente reperiatur inhabilitas, ex quo excõmunicatus, ceſſet remedium iuris: licet enim ipſo iure compenſatio fiat quo ad debitum, tñ effectum habere non poteſt niſi opponatur, & quũ oppoſitio ſit neceſſaria, neceſſe eſt perſonam opponentem eſſe habilem, quod nõ concurrit in excõmunicato: illicò enim, quod opponitur compenſatio, talis opponẽs agere videtur, & petere, & quum talis oppoſitio vim actionis obtineat, excõmunicatus repelli debet, quod ſecùs eſt, quãdo opponit aliam exceptionem, vel defenſionem, ex quo illę non ſapiunt petitionem nec actionem, ſicut ſapit cõpenſatio, quæ ideo competit, quia prius eſt actio, & aliter non competeret, vt per Bar. *vbi ſuprà.* Nec obſtat, quòd quandoq; cõpenſatio

Digitized by Google

penſatio admittitur, eſto quòd debitum peti non poſſit, *l. etiam. ff. de compenſat.* nam iſte caſus eſt ſpecialis, & ideo ad conſequentias non trahendus, *l. quod verò contra, l. in ſingulare. ff. de legib.* Præterea, & fortiùs tali caſu compenſatio admittitur, eſto, quòd de-
45 bitum peti non poſſit. Nam † omnino oppoſitio neceſſaria eſt compenſationis illius debiti naturalis tantùm: vnde quum propoſitio neceſſaria ſit, & proponens ſit inhabilis, quia excommunicatus, ſequitur, quòd ſibi concedenda non eſt. Nec obſtat ſi dicatur, quòd opponens nō agit, ſed declarat, nam dico quòd declaratio defendit ab actione ſine qua non poterat declarare, & ideo conſiderata origine iſte per compenſationem declarando repelli debet, quia talis declaratio ſine actione præcedenti à qua deſcendit, non poterat fieri: vnde etiam declaratio vim actionis obtinet, à qua excommunicatus repellitur, vt ſuprà, quæ ratio non conſideratur in aliis exceptionibus, & defenſionibus quæ non deſcendunt ab actione, ex eo quia prius eſt actio, vt eſt
46 in iſta compenſatione. Nec obſtat, † quòd qui compenſat, retinet, *l. in reſtituendo. C. de petit. hæred.* nam verum eſt, tamen talis retentio non fit niſi præcedat oppoſitio, vel declaratio quæ locum actionis obtinet, ſine qua actione talis retentio compenſando fieri non poterat. vnde conſideratis oppoſitione, & declaratione, quæ præcedere debent ipſam retentionem, dicendum eſt retentionem non poſſe fieri per excommunicatum, quum ſapiat actionem à qua ipſa retentio per viam compenſationis deſcendit, quæ actio excommunicato denegatur, *vt ſuprà.* ex quibus manifeſtè patet communem concluſionem veram, etiam in puncto iuris, limitando, *vt ſuprà.* & etiam in caſu *d. l. etiam* ad quam etiam reſpondeas, *vt ſuprà dictum eſt:* habes tamen caſum in quo parte non opponente per iudicem fit compenſatio, vt dicit *gloſ. fin. in c. exceptione. infra eod.* & ibi dico, an tali caſu debeat
47 fieri in fauorem excommunicati, dicas, vt ibi. Ad † vltimum quod dicit Abb. *hic, in fin iſtius quæſtionis ex mente Innocent. in c. ſi verè, infra de ſentent. excommunicat.* volentem agere contra excommunicatum cogi dare excommunicato omne illud quod tenetur ex eo contractu, nam Modern. *hic, colum. penult. verſ. vnum dicit Abb.* inferunt *text. noſtrum in fin.* loquentem de reconuentione limitari, vt non habeat locum quando reconuentio inſurgit ex eadem materia, ſecundùm Aret. *in c. at ſi clerici, in princ. column. final ſuprà de iud.* quod videntur ſequi Modern. *in l. libertus. ff. de in ius vocat. in prima limitatione.* & Felin. *hic, colum. fin. verſic. limita niſi,* quam limitationem Moder. *hic* impugnant, & benè, ſecundùm ea quæ ego plenè dixi *in c. in præſentia, ſuprà de probat. in textualib.* benè verum dictum Innoc. procedit, vt agens teneatur adimplere omnia ad quæ tenetur ex natura cōtractus propter quem agit cum excommunicato, propter diſpoſitionem text. *in l. Iulianus. § offerri. de actio. empt.* ad quæ vide notata per illum text. *in l. ſi duo patroni. § ſi quis iurauerit. ff. de iureiuran.* vbi Modern. & quæ plenius per eoſdem *in l. vniuerſa. C. de precib. Imperat. offeren.* & quæ per Alex. & Moder. *in l. filiæ licet. C. de collat.* & plenius per Moder. *& hic,* nouiſſimi *l. iuriſgentium, in princ. in 3. notab. ff. de pact.* Iuxta prædicta Abb. *colum. penult. verſic. quaro præſuppoſito* format quæſtio-
48 nem, † an fideiuſſor poſſit opponere exceptionem compenſationis dato, quòd ſuus principalis excommunicatus illam obiicere non poſſit, recitat opiniones, & tandem concludit, quòd ſic, iuribus & rationibus, *de quibus per eum,* idem tenet Imol. *hic, colum. 2. in fin* & Felin. *colum. pen. verſic. contrariam partem, in fin.* & alij hic allegati per Moder. *colum. penult. in fin.* qui Moder. tenent cōtrariam reſpondentes ad adducta per Abbat. vt per eos, tu tene opinionem Abb. & communem pro qua facit quia talis exceptio compenſationis reſpicit ipſum debitum, quæ ipſo iure debitum extinguit, *l. verum, l. ſi ambo, l. poſtquam. ff. de compenſatio. l. fin. C.*
49 *eod.* intelligendo, vt in præcedenti quęſtione dictum eſt. Et † ideo videtur potius realis, quàm perſonalis: quo fit, vt fideiuſſori competat etiam debitore inuito, *l. omnes ff eod. l. heredi. § fin. ff. de pact. l. exceptiones quæ. ff. eod.* Præterea ad minus negari non poteſt, quin ſaltim non ſit exceptio mixta partim reſpiciens debitum, & ſic rem, partim perſonam opponentis, *vt ſuprà dictum fuit in præced. quæſtio.* vnde ſuccedit concluſio firma, quòd mixta exceptio fideiuſſori competit, vt plenè per Doct. in præallegatis iuribus & locis, & per Aret. *Inſtitut. eodem in rubric. chart 2. verſic. in hoc autem. & verſic. ſequent. numer. 11. & 12. & ſequent.* & quatenus cōcernit perſonam opponentis, licèt conſideretur, vt perſonalis, & licèt reus principalis excommunicatus non poſſit opponere, propter vitium excommunicationis, tamen tale vitium ceſſat in fideiuſſore, & eius perſona, & quum habeat cauſam onero-

ſam, vitium principalis eidem non debet nocere, *l. apud. § cum legitima. ff de except. dol.* & periculum communionis quod viget in reo principali, ceſſet in ipſo fideiuſſore. Præterea quando ſunt exceptiones in quibus habetur reſpectus ad perſonam, & læſionem, tales tranſeunt in fideiuſſorem, vt probatur *in d. l. exceptiones. & ibi* Paul. de Caſtr. & alij in ſummario in iſta exceptione compenſationis habetur reſpectus, & ad perſonam, & ad læſionem ex quo ſi fideiuſſor ſe opponere non poſſet, læderetur, *vt infra dicam.* ergo eidem competere debet. Præterea certum eſt, quòd quando debitori competit exceptio perſonalis facto creditoris, ſi creditor agit contra fideiuſſorem, repellitur dicta exceptione, *per text. in l. Stichum. § pen. ff. de ſolut. ibi, vitio creditoris, & eſt gloſ. in l. niſi ff. de pact.* & plenè per Aret. *vbi ſuprà.* & dom. meum *in d. l. exceptiones, colum. 1. & 2.* exceptio autem compenſationis facto actoris competit, ergo, &c. facit etiam ratio Io. Andr. quam hic approbat Abb. & Imol. volentis, quòd ſicut ius permittit fideiuſſori ſatisfacere creditori bonis debitoris, *l. ſi procuratorem. § ſi ignoranter. ff. mandati.* pariter videtur permittere, quod poſſit compenſare, nam compenſare æquipollet ſolutioni, *d. l. ſi debitor. in fin.* & dictum fuit ſuprà, quæ æquiparatio benè procedit conſideratis bonis ipſius debitoris, item conſiderata perſona fideiuſſoris, non autem debemus conſiderare perſonam debitoris excommunicatum, illa conſiderata, benè procedit differentia inter ſolutionem, & compenſationem, vt dicunt Moder. *hic, & ſuprà in præced. quæſt. plenius dixi,* nam benè debitor excommunicatus poteſt ſoluere, non autem compenſare, nam ſoluendo grauatur, compenſando releuatur. Et ideo compenſatio ei denegetur, ſed conſiderata perſona fideiuſſoris aliud eſt, nam fideiuſſor poteſt ſoluere de bonis debitoris pariter, & compenſare, quæ compenſatio habet perſonam fideiuſſoris opponentis habilem, quod non eſt in ipſo debitore, vnde tale vitium perſonale nocere non debet ipſi fideiuſſori *d. § ſi cum legitima. & bona glo. in c. 1 de iurepatron.* Nec obſtat quod Modern. dicunt, quòd fideiuſſor poteſt habere regreſſum contra debitorem principalem, nam tutius eſt incumbere rei, & non ſoluere, quàm habere actionem perſonalem. *Inſtitut. de obligat. quæ ex delicto § ſed & bonæ fidei.* & melius eſt intacta iura ſeruare, quàm poſt vulneratam cauſam remedium quærere, *l fin. C in quib. cauſis in integr. reſtitut.* & noſtra intereſt compenſare, & non ſoluere, quàm ſolutum repetere, *l. 3. ff. de compenſat &c.* Præterea ſi iſtud remedium eſſet in conſideratione, quòd fideiuſſor poteſt habere regreſſum contra debitorem, nulla exceptio deberet competere fideiuſſori, quod eſt contra text. *in d. l. exceptiones, cum ſimilib.* Nec valet ſolutio data ad illud de periculo communionis, vt procedat in principali, & etiam extendatur ad fideiuſſorem, vt Titius conuertatur, quia dico principalem hic non conſiderari, & ex eius perſona fideiuſſor non debet excludi beneficio dictę exceptionis realis, an mixtæ, nec conſiderandum eſt, an principalis debitor ſit ſoluendo, vel propter rationes prædictas, ex quibus concluditur fideiuſſorem poſſe opponere exceptionem compenſationis, eſto quod ſuus principalis ſit excommunicatus. Poſtre-
mò quærit Abb. in fine, † an excommunicatus poſſit implorare 50
officium, vt declaret exceptionem ſibi competere, & actori ſilentium imponi, concludit contra dom. Anton. quòd implorare non poteſt, iuribus & rationibus per eum adductis, cuius opinio communis, & vera, vt etiam per Imol. *hic, col. 3. circa principium.* & per Felinum *colum. penult. in fin.* & vide quæ ego dixi poſt Aretin. & alios *in c. in præſentia. ſuprà de probat. in textualib.* & licèt Ioan. de Ana. *in c. dura, colum. 3. infra de crimine falſi.* teneat contrarium, volens excommunicatum poſſe implorare officium iudicis in caſu iſtius quæſtionis, & in terminis *d. l. diffamari.* ex quo ad finem defenſionis non prohibetur agere, nam appellat, & excipit vt hic, & excipere agere eſt, *l. 1. ff. eod.* & intentio ſua eſt ad defenſionem, & nihil petit, vt ſibi acquiratur, ſed ſolum, quòd liberetur, &c. Tamen non recedas à communi per rationes Abb. *hic,* & Imol. ex quo in iudicio excommunicato non datur poteſtas comparendi, niſi tantùm in caſibus à iure permiſſis & expreſſis, *& per gloſ. in c. 1. de reſcript. lib. 6.* iſte non reperitur expreſſus, ergo, & licet ſapiat defenſionem, tamen in ea non venit neceſſarius, ſed voluntarius, & ideo repelli debet, nam tantùm cōceditur defenſio neceſſaria, non voluntaria, vt *in text. noſtro, & ſuprà* probatum apparet per multas inſtantias. Non obſtat quòd poſſit appellare, quia appellatio neceſſaria eſt, & defenſionem ſapit, *vt in text. noſtro, & in c. ſignificauerunt, & in c. fin. infra eod.* Non obſtat quòd reus excipiendo dicitur actor, quia verum eſt, quo
ad

ad onus probandi exceptionem, vt per Abb. *hic, inglo*.1. vbi plene dixi, in alijs vero conſideratur, vt reus, & defenſor, quæ defenſio ſibi cõceſſa eſt quando eſt neceſſaria, ſecus ſi voluntaria, vt in caſu noſtro. Non obſt. qood implorat officium ad finem defenſionis, quia ad id venit voluntarie, & repellendus &c.

REPETITIO IN CAP. CVM VENERABILIS.
De exceptionibus.

Excellentiſſ. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An & quando admittatur libellus generalis in acceſſorijs ſi eſt certus ſuper principali.*
2 *Intellectus iſtius c. circa prædicta.*
3 *Appellatione pertinentiarum quid veniat.*
4 *Pertinentiæ. & poſſeſſiones, an ſint idem, vel differant.*
5 *Molendina veniunt appellatione pertinentiarum.*
6 *Terminus, poſſeſſio, capitur pro proprietate.*
7 *Reus non tenetur excipere antequam actor fundet itentionem ſuam tamen arbitrio ſuo eſt iſtud facere ſi vult.*
8 *Epiſcopo in re eccleſiaſtica, an & quando competat directa vel vtilis rei vendicatio.*
9 *Terminus, vendicare, proprie quam actionem denotat.*
10 *Intellectus iſtius c. ad prædicta.*
11 *Vna eccleſia quando poſsit permutari cum pluribus.*
12 *Collatio, & permutatio an procedant à pari, vel differant.*
13 *Habens facultatem permutandi quod vicibus, & cum quot perſonis poſsit permutare.*
14 *Arbitrium conceſſum alicui, an & quando debeat intelligi liberum, vel regulatum.*
15 *Epiſcopus ſuper bonis, & rebus eccleſiæ quod arbitrium habeat.*
16 *Intellectus l. primæ. ff. de ſolu.*
17 *Actor poteſt fundare intentionem ſuam per inſtrumenta producta ab aduerſario etiam ſi producta eſſent cum illa clauſula quatenus faciunt pro ipſo &c.*
18 *Verbum, concedo, an importet dominij tranſlationem.*
19 *Tex. iſte an ſimilis, vel diſsimilis cum c. præterea, ſupra de tranſact. cum intellectu prædictorum iurium.*
20 *Res quando dicatur ſimilis.*
21 *Teſtes quando reducantur ad concordiam propter ſimilitudinem.*
22 *Litis cõteſt repentina quãdo valeat nõ datis dilationib. deliberatorijs.*
23 *Litis cõteſt. quãdo inducatur per oppoſitionẽ exceptionis peremptoriæ.*
24 *Confeſsio repentina & indeliberata quando præiudicet, & valeat.*
25 *Et quid de confeſsione facta calore iracundiæ.*
26 *Et quid de erronea geminata, & iurata.*
27 *Confeſsio iudicialis, an ſemper præſumatur deliberata.*
28 *Erronea confeſsio ex quibus probetur, & quando poſsit reuocari.*
29 *Actiones bonæfidei quæ ſint.*
30 *Vſiraratione intereſſe poſſunt peti de iure canonico, & ratione damni emergentis, & lucri ceſſantis.*
31 *Equitas l. curabit. C. de act. empt. quando, & in quibus procedat.*
32 *Solitus negotiari an licite poſsit petere lucrum ceſſans.*
33 *Quid iuris ſi certa quantitas eſt taxata pro intereſſe.*
34 *In obligatione dandi, an ſuccedat obligatio ad intereſſe in contractibus bonæfidei.*
35 *Permutatio an poſsit fieri de re aliena cum intellectu pluriũ iurium.*
36 *Quid iuris quando res permutata eſt euicta, & quid ſi adhuc non eſt euicta.*
37 *In permutatione, an ſit neceſſaria dominij tranſlatio.*
38 *Permutatio quæ ſub ſpecie contractus innominati continetur.*
39 *In permutatione beneficiorum debet adeſſe ius ab vtraque parte.*
40 *Permutatio beneficiorum nulla propter defectum iuris in permutante, an operetur, vt propria authoritate poſsit rediri ad beneficia permutata.*
41 *Permutatio culpoſa, & fraudulosa quid operetur.*
42 *Dimittens aliquid propter cauſam, an poſsit propria authoritate redire ad dimiſſum.*
43 *Intellectus. c. ſi beneficia. de præben. lib. 6.*
44 *Dimittere, renunciare. permutare, an & in quo differant.*
45 *Renunciatio ex cauſa permutationis debet eſſe libera, & an poſsit conſiderari, vt conditionalis. vel vt modalis vel vt cauſalis.*
46 *Permutans non tenetur docere de titulo ſui auctoris.*
47 *Reus excipiens non videtur fateri intentionem agentis.*
48 *Et quid iuris ſi actor impugnat, vel acceptat exceptionem.*
49 *Intellectus iſtius c. circa prædicta.*
50 *Dictio, &, ſi exponitur pro quatenus, non importat conditionem.*
51 *Actor replicando, an confiteatur exceptionem rei.*
52 *Falſitas commiſſa per prælatum, vel procuratorem quando nocet eccleſiæ.*
53 *An & quando propter falſitatem commiſſam in teſtibus, vel inſtrumentis perdatur cauſa.*
54 *Et quid ſi falſitas eſt commiſſa circa acta.*
55 *Ponuntur ad id intellectus plurium, & diuerſorum iurium.*
56 *Producens inſtrumentum falſum, an & quando teneatur ſtarê tali inſtrumento eſto, quod poſtmodum reprobetur.*
57 *Producens inſtrumentum, an fateatur contenta in illo etiam in verbis enunciatiuis.*
58 *Enunciatiua quando inducant diſpoſitionem.*
59 *Quid ſi producens ponit clauſulam, quòd præſentat inquantum facit pro ſe &c. & talis proteſtatio in quibus prodeſt proteſtanti.*
60 *Si inſtrumentum præſentatum detegitur falſum in quibus noceat præſentanti.*
61 *Et quid ſi inſtrumentum præſentatum declaratur non ſolenne.*
62 *Sententia an conſtituat ius de nouo, vel tantum declaret.*
63 *Sententia lata ex falſis probationibus, an teneat quouſque falſitas ſit aperta.*
64 *Et an ſit neceſſaria reſtitutio in integrum cum intelligentia plurium iurium.*
65 *Verbum, ex integro, quid importet.*
66 *Intellectus l. qui agentis. ff. de exceptionibus.*
67 *Intellectus l. diuus ff. de re iudi.*
68 *Intellectus iſtius c. circa prædicta.*
69 *Vſque ad quod tempus poteſt dici de falſitate ſententiæ.*
70 *Quæ remedia competant aduerſus falſam ſententiam.*
71 *Sententia lata contra abſentem per falſas probationes, an ſit ipſo iure nulla.*
72 *Nullitas qualiter deducatur in iudicium.*
73 *Terminus, querela. qualiter capiatur.*
74 *Intellectus l. ſi prætor. §. Marcellus, & § ſeq. ff. de iudi.*
75 *Iudex inferior quando poſsit cognoſcere de iniquitate, vel nullitatê ſententiæ latæ per iudicem maiorem, & ſuperiorem.*
76 *Epiſcopus quando poſsit petere rationem adminiſtrationis eccleſiarum ſibi ſubiectarum.*
77 *Quis ſit præferendus epiſcopus, vel rector immediatus.*
78 *Quando eccleſia eſt collegiata. An electio, collatio, vel confirmatiô ſpectet ad epiſcopum.*
79 *Et quid ſi in eccleſia collegiata beneficia inferiora ſunt patronata.*
80 *Si eccleſia parochialis ædificat eccleſiam, vel capellam in fundo ſuo, an habeat ius præſentandi.*
81 *Epiſcopus an habeat ius conferendi in eccleſijs quæ ſubſunt plebibus.*
82 *Ius patronatus an poſsit haberi in eccleſijs collegiatis religioſorum, vel in eccleſia conuentuali.*
83 *Quid ſi epiſcopus, vel rector alicuius eccleſiæ conſtruunt capellam ex redditibus eccleſiæ cui quæratur ius patronatus.*
84 *Populus, & vniuerſitas, an poſsint habere ius patronatus.*
85 *Ius patronatus an poſsit quæri præſcriptione.*
86 *Sententia incerta, an & quando valeat, & quid ſi refertur ad inſtrumenta producta.*
87 *Et quid ſi ſit relatio ad inſtrumenta nominata tantum in actis.*
88 *Et quid ſi ſit relatio ad inſtrumenta non producta nec nominata.*
89 *Intellectus circa prædicta iſtius. c.*
90 *An in ſententia poſsit fieri reſeruatio, & quid operetur.*
91 *Sententia lata ſecundum conſilium ſapientis, an valeat.*
92 *Producens inſtrumentum, an poſsit poſtmodum illud reprobare.*
93 *Et Quid ſi producit teſtem.*
94 *An approbatus ad aliquod officium poſsit poſtmodum reprobari. Et quando, & per quem, & in quibus caſibus.*
95 *Doctor medicus ſemel approbatus, an poſsit reprobari.*
96 *Qui in ſubſidium admittitur, an dicatur approbatus.*
97 *Reprobatus an poſsit approbari.*
98 *An quis videatur fateri in exceptionibus vel declarare intentionem actoris.*
99 *Et quid ſi dicit aliquid in poſitionibus.*
100 *Et quid ſi ponit aliquid in articulis.*

Digitized by Google

CVM VENERABILIS. In text. ibi, frater noſter, & ibi, dile-
ctis filijs, hab etur forma, qua à ſummo Pontifice vocantur,
& nominantur epiſcopi & Cardinales, de quo plene Modern.
hic tractant ſubijcientes quæſtionem. An epiſcopus ſit maior
quàm Cardinalis, vel econtra, de quibus omnibus plene per
Barba intractat. de præſtant. Cardin. & per Felyn. in rubr. ſupra de
1 de maior. & obed. & in cap. ſuper his. de fide inſtrument. † Nota pri-
mo, ibi, cum poſſeſſionibus, & pertinentijs, ſecundum Abb.
quòd libellus generalis admittitur, ſi ſuper principali certus eſt,
& generalitas conſiſtat in acceſſorijs, idem tenet Imol. hic, ad
quod facit Innocent. in cap. cum dilectus. in princip. de ordin. cognit.
& in cap. cum ad ſedem per illum text. vbi etiam Abb. ponit ſupra de
reſtitut. ſpoliat. & in cap. certificari. infra de ſepultur. & in cap. inter
dilectos. infra de dona. & in cap. tanta. infra de exceſſ. prælat. & per
Imol. in cap. cum venerabilis infra de religio. do. Et quod dicit Abb.
in capit. in præſentia. in primo notabili. ſupra de probationibus. In iſtis
enim acceſſorijs toleratur generalitas libelli, licet regulariter
generalis non admittatur l. prima. ff. de rei vendic. l. final. C. de an-
nua. exceptio. cap. 2. ſupra de libell. oblat. tamen Bartol. in l. Marcellus.
§. armamenta. ff. de rei vendi. per illum text. tenet contrarium, &
facit text. in l. in ſumma. §. primo. ff. de re iudica. cum alijs hic allega-
tis per Moder. qui de ſolutione ſe remittunt ad not. per Paul. de
Caſtro. & Alexand. in dicta l. in ſumma ff. de re iudic. tu vide Ma-
2 rian. in d. c. 2. poſt Abb. † Aduerte tamen dum Moder. hic dicunt
text. hunc non probare hoc notabile, quia hic non diſputatur,
an talis petitio generalis ſit admittenda vel ne. Sed tantum po-
nuntur verba narratiua Pontificis, quæ diſpoſitionem non in-
ducunt, & intelligi debent, quod hic poſſeſſiones erant debitæ
ſpecificatæ, vt in ſimili dicitur in l. his à quo fundm, & in l. ii à quo
ſeruus ff. de rei vendi. Ad quod facit. Nam quum hic non diſpute-
tur de iſto articulo, ſed de alijs, de quibus in litera, omnia, quæ
incidenter dicuntur præſumi, debent habilia, argum l. qui teſta-
mento ff. de teſtam. vt in ſimili præſumuntur habilia in d. l. ii à quo
ſeruum cum concord. tamen ſaluari poteſt, quod Abb. & Imol. di-
cunt, & quod iſte text. probet. dato enim, quod hic ſint verba
narratiua Pontificis, & regulariter non diſponant: fallit hoc ni-
ſi Papa ſuper illis ſe fundet. c. ſi Papa. de priuil. libr. 6. clem. literis
de probatio. Lap. allegatione 7. & 89. & ponunt Modern. in l. vni-
ca. C. quando non peten. partes. Papa autem hic fundat ſe ſuper di-
cta narratione, & ſuper ea ſententiam profert, vt in fine huius ca-
pituli. Vnde &c. ex hoc etiam tollitur, quòd dicebam de alijs
extremis habilibus, quia generalitas in acceſſorijs habilitatem
habet, non enim vitiat libellum, iuxta doc. Paul. & Alexand. in
d. l. in ſumma. & ad l. ii à quo fundus. cum ſimilib. Ideo extrema præ-
ſumuntur habilia, quia de neceſſitate iſtud includitur, quoniã
libellus ibi, aliter non valebat, quod ſi eius in caſu noſtro in quo
ſuper acceſſorijs valet, eſto, quod ſit generalis. declarando, vt
not. in dicta l. in ſumma, & in d. c. ſecundo. & per Abb. poſt Innoc.
in dicto cap. cum ad ſedem. column. 2. & per Alexand. in dicto §. arma-
menta. tamen ex not. per Paul. & Alexand. in d. l. in ſumma, re-
manet difficultas, quia ipſi concludunt, quòd ſi acceſſoria poſ-
ſunt de facili explicari, quod tunc debent, per d. §. armamẽta. ſed
iſtę pertinentię, & poſitiones in terminis iſtius capituli poterant
per epiſcopum de facili explicari, ergo ſic. Ad quod reſpõde ex
dictis Abb. col. 2. in d. c. cum ad ſedem, quòd petere eccleſiam, eſt
iudiciũ vniuerſale, quod procedebat, & poſitiones & pertinẽtię
cõtinebantur, eſto quòd nõ fuiſſent expreſſa, vnde expreſſio nõ
habeat vitiare per iura vulgaria. Quid autem veniat appellatio-
ne pertinentiarũ. Abb. hic, ſe remittit ad d. c. cum ad ſedem, vbi poſt
Inno. plene hoc tractat, & habetur in locis hic allegatis per Mod.
3 poſt Imo. antẽ hic, dicebat, quod † poſſeſſiones differũt à perti-
nentijs, & vnũ non comprehẽditur ſub altero, quod cõprobari
poteſt per dictionẽ, &, quę inter diuerſa ponitur, vt per gl. in rub.
ff. de iur. & facti ignoran. Ad idem eſt ſimilis tex. in d. c. cum ad ſedem.
4 quod dictum bene procedit, vt † appellatione poſſeſſionũ non
veniant pertinentię, ſed econtra dubitale redditur quum nomẽ
pertinentiarum generale videatur, ſub quo poſſeſſiones tanquã
ſpecies videntur comprehendi tanquam ſub genere. l. ſi quid ca-
rum. §. ſi inceremptum. ff. de leg. 3. l. ſecunda § creditur. ff. ſi cert. petatur. Et
expreſſio de vtroque facta hic, & in d. c. cum ad ſedem. non habet
vitiare tanquam factam ad maiorem declarationem, & expreſ-
ſionem l. quæſitum. §. penultimo. ff. de fundo inſtruct. l. ea tamen
addictio. ff. de legatis tertio, & copula non obſtat ex notatis per
Modernos in capitulo ſecundo, ſupra de reſcriptis, & ponit differen-
tiam vti eſt inter genus, & ſpeciem, vt in dictis iuribus, & dixi
ſupra de probatio. in cap. quoniam contra. in gloſ. in verbo, exceptiones,
& per dominum meum, in lege ſecunda ff. eodem nota tamen text. 5
hic iuncto verſic. ad hæc. ibi, molendina volentem appellatione pertinen-
tiarum, etiam molendina venire quod facit ad notata per Bald.
& alios ſcriben. in cap. primo columna ſecunda, in titul. de capitaneo
qui curiam vendidit, & dum Moder. ex iſto nec text. in tertio no-
tabili dicunt, quod poſſeſſio hic accipitur pro ipſo prædio, &
proprietate, ſimilis eſt text. in dicto cap. cum ad ſedem. † pro quo 6
facit, quia communis vſus loquendi ita ſe habet: vulgo enim
dicitur, talis eſt mea poſſeſſio, denotando prædium, & pro-
prietatem qui communis vſus attendi debet l. prima, vbi Bartol.
ff. ſi cert. peta. l. liberorum. §. quod tamen caſſius ff. de leg. 3. l. cum de
lanionn. §. aſinam molendinariam. ff. de fund. inſtruct. & pleniſſime
per Felin & alios ſcriben. ſupra in proœmio. † Secundo nota ibi, 7
intentione fundata, & ibi, præpropere, quod ſecundum verum iu-
ris ordinem reus non tenetur excipere niſi prius actor fundet
intentionem ſuam, nam actore non probante reus ipſe abſol-
ui debet l. qui accuſat. C. de eden. & ideo priuſquàm actor pro-
bet, reus non debet aſtringi ad excipiendum. l. officium. ff. de rei
vendi. l. exceptionem. C. de probatio. l. & ſi quidem. C. eodem. § quia
vero. in Authent. de teſti. plene per Abb. poſt Ioan. Andr. in cap.
ſecundo, column. final. ſup. eod. tamen ſi reus non vult vti iſto be-
neficio, poteſt excipere etiam antequam actor probet, per text.
hic, & facit. cap. de teſtibus. ſup. de teſti. & concurrit ratio, quia be-
neficium iuris regulariter non confertur in inuitum, l. hoc iure.
§. non poteſt. ff. de donatio. & per Bartol. in lege quidam. ff. ſi certum
petatur in fine, & quiſque fauori ſuo poteſt renunciare. l. ſi quis in
conſcribendo. C. de pactis, & per iſta limitatur illa regula vulgaris,
quòd reus non tenetur excipere niſi prius actor probet: nam
non procedit ſi reus primo vult excipere licet faciendo minus
prudenter faciet, vt per Imol. hic. † Nota tertio ſecundum 8
Abb. ibi, vendicare, quòd epiſcopo, vel alteri habenti ius, &
adminiſtrationem in re ſacra competit vtilis rei vendicatio &
larga, non autem directa, quod verum eſt, vt per Innocen. &
Abb. in capit. cum venerabilis. infra de religio. domib. cum alijs hic
adductis per Modern. Erita † intelligendo verbum, vendi- 9
care, capietur pro rei vendicatione vtili, & larga quæ iſtis ha-
bentibus ius, & adminiſtrationem competit, licet dominium
non habeant, nec obſtat quod dicunt Moder. quod epiſcopus
in dubio videtur agere nomine eccleſiæ, vt per Abb. in cap. lite-
ra. ſupra de dilatio. & eccleſia habet dominium directum in bo-
nis temporalibus. cap. † videntes 12. quæſt. prima, & ideo in termi- 10
nis iſtius cap. videtur intentata directa rei vendicatio nomine
eccleſię pro bonis temporalibus, vnde litera debet ſtare proprie
in directa rei vendicatione, nam dico quod iſta intelligentia nõ
poteſt procedere, nam aut epiſcopus agebat nomine eccleſiæ
Sancti Viti pro temporalibus, & nullo modo accuſatio poterat
nomine eccleſiæ intentari eo, quia epiſcopus hic nedũ petebat
poſſeſſiones temporales, ſed eccleſiam ipſam ſancti Viti & per-
tinentias ſuas, vt litera dicit, & probatur in fin. in verſicul. quia ve-
ro, & in ver. verum. vbi deciditur quæſtio quæ vertebatur inter
partes, & quo ad ſpiritualia, & quo ad temporalia. Pręterea ſi vis
ſecundum Modern. quod iſte epiſcopus agebat nomine eccle-
ſiæ cathedralis Sabinenſis ad eccleſiam Sancti Viti cum perti-
nentijs ſuis, & tunc dico quod iſte epiſcopus Sabinen. non age-
bat nomine eccleſię, ſed ſuo, nam petebat eccleſiã cum ſuis poſ-
ſeſſionibus, & pertinentijs in temporalib. ad ſe pertinere, & ſic
nomine proprio iudicium intentabat, nõ autẽ nomine eccleſię,
nec in dubio, vnde quum ſimus in claro, bene procedit intelli-
gentia Abb. vt intelligamus de vtili quæ competit epiſcopo no-
mine proprio, non de directa, quia hic non agebatur nomine
eccleſiæ, ſed nomine epiſcopi, & ſumus in claro non in dubio,
quod etiam ſuadetur ex text. & ex verſicul. ad hæc ibi, quod dicta
eccleſia ad ſe in temporalibus pertinebat & conſequenter non
agebat nomine eccleſiæ, & idem ſuadetur ex verſicul. quia vero.
vbi epiſcopo, & non eccleſiæ Sabinenſi fuit adiudicatum ius
epiſcopali in ſpiritualib. & ſententia conformis debet eſſe libel-
lo. cap. licet Hely. infra de ſim. nec dicas, quod illa verb ad ſe debent
intelligi nomine eccleſiæ, pariter, & illa verba eidem epiſcopo
adiudicamus, ſcilicet nomine eccleſiæ, quia iſtud eſt addere, &
ſupplere, & cum poſſunt verba iſta ſtare ſine ſuppletione de-
bent intelligi, quòd nomine proprio agebat, & quod hic ageba-
tur nomine proprio vide Abb. in d. c. littera. col. 2. verſi quoad ſecun-
dum, ver. ad tertium, ex cuius dictis clare patet, quod hic nomine
proprio agebatur etiam ſi eſſemus in dubio minus obſtat alia
intelligentia

intelligentia hic data per Modernos, quod epiſcopus hic non
vendicabat, ſed tantum dicebat pertinere ad ſe, quod verbum
pertinere eſt amplum &c. Nam confunditur *per text. noſtrum in
fin. in ver. verum: ibi, eandem eccleſiam vendicabat* vbi ſententia ab-
ſolutoria ſuper vendicatione facta per epiſcopum promulgata
fuit, vnde non ſolum dicebat ad ſe pertinere, ſed etiam vendi-
cabat. Et ad hoc proprie venit exceptio poſita ibi non poterat
epiſcopus vendicare, vt exceptio veniat excluſiue ad actionem
intentatam. *l. 2. in princip. ff. de exceptio.* Nec obſtat, quod verbũ,
vendicare, quandoq; accipitur pro actione perſonali, quia iſtud
eſt improprie, & vt deſeruiatur ſubiectæ materiæ, vt erat *in l. per
diuerſas in ſecta gloſ. in ver. ſua. C. manda.* proprie autem capitur
pro actione reali, *toto titulo de rei vendica.* & à proprietate non eſt
recedendum, cum materia ſubiecta de *qua in text. noſtro* contra-
rium non ſuadet, *vulg. l. non aliter. de leg. 3.* immo *in ver. final.*
probatur clare, quod epiſcopus agebat actione reali quo ad
temporalia à quibus conuenti fuere abſoluti eo quoniam epi-
11 ſcopus non probauit legitimam præſcriptionem &c. † Et ideo
tene intelligentiam datam per Abb. nota ibi, pro quibuſdam
eccleſijs, & rebus alijs, quod vna eccleſia poteſt cum pluribus
permutari, de quo, vt per Abb. *hic, in 3. & 4. notabili.* & per
Imol. ex quorum dictis habes, quod permutatio poteſt fieri de
vna eccleſia cum pluribus, quæ concluſio procedit ſiue fiat iure
temporalitatis ſiue iure tituli, vt per eos *hic,* limitantes vno mo-
do, & per Felyn. *in princip.* limitantem duobus modis, & per
Modern. *in 6. notabili.* dicentes concluſionem procedere etiam
in beneficijs incompatibilibus obtentis per diſpenſationem ad
ſimilitudinẽ collationis, quæ licet facta ſit vni, & nõ porrigatur
ad alium, tamen ex cauſa permutationis transfertur, ita, & in
diſpenſatione ſuper duobus incompatibilibus vt ad aliũ tranſ-
ferantur per viam permutationis, propter authoritatem ſupe-
rioris habentis poteſtatem diſpenſandi, tu non recedas à com-
muni quam in puncto tenet Feder. de Senis *in ſuo tract. permu-
tationis beneficiorum quæſtione* 12. & Petr. de Vbaldis *in ſimili tract.
colum. 2. in 1. quæſt.* nec obſtat æquiparatio Decij, quia collatio
non habet in ſe incompatibilitatem, & per reſignationem fa-
ctam via permutationis, beneficium poteſt transferri in alium
per eum qui habet poteſtatem transferendi, *de regul. iur. capitul.
primo. cap. 2. infra de conceſſi. praben. cum vulg.* Et hic nulla concur-
rit diſpenſatio, ſed merum ius commune, tum attenta collatio-
ne, tum attenta permutatione, vt *in clem. 1. de rerum permu.* quod
12 ſecus eſt, † quando permutans obtinet duo incompatibilia ex
diſpenſatione, quod eſt contra ius commune. *cap. de multa. infra
de praben. & in extrauagant. execrabilis cum ſimilibus.* Et ideo per
viam diſpenſationis, & iure ſpeciali illa obtinet, vt notatur in
dictis iuribus quo fit, vt cum talis gratia concernat meram per-
ſonam ipſius obtinentis ex diſpenſatione, & ſit contra ius com-
mune, eius perſonam non debet egredi. *c. priuilegium perſonale,
de regul. iur.* & licet in permutatione interueniat ſuperioris au-
thoritas, tamen ex hoc includitur noua diſpenſatio, niſi conſtet
ſuperiorem de nouo cum alio velle diſpenſare, quod non eſt in
collatione quæ fundatur de iure cõmuni, ad quod *c. odia. de reg.
iur. cum ſimilibus in reliquis,* vt per Felyn. & Mod. *hic* poſt Abb. &
Imol. & vide notata *in c. 1.* per Ioan. And. & alios de rerum per-
mut. *lib. 6.* & per Fed. *vbi ſupra in vltim. quæſt.* & per Pet. de Vbal-
13 dis, *vbi ſupra colum. 3. quæſt. 12. & colum. 6. ver. vlt.* † Ad ſecundam
limitationem Felyn. poſt d. Ant. dicas Felyn. bene loqui quia d.
Ant. loquitur an vnus data facultate permutandi poteſt permu-
tare cum pluribus perſonis, & dicendum, quod non, vt dicit
Felyn. dicta autem Moder. *hic* procedunt reſpectu plurium be-
neficiorum, in quo non dubitatur quod vnũ beneficium poteſt
cum pluribus beneficijs permutari, vt *in tex. noſtro, & ſup. dictum
14 eſt, & omnes tenent hic.* † Nota ex *text. ibi, pro ſua voluntate in arbitrio,*
ſecundum Abb. & Imo. *in 6. notabili,* & Mod. *hic,* in nouo, quod
iſta verba important arbitrium boni viri, & voluntatem regula-
tam non liberam, quæ concluſio de plano procedit quando ar-
bitrium ſolum fuit conceſſum *per tex. in l. ſi libertus, ita & in l. quod
niſi ff. de oper. liber.* Et idem ſi fuit conceſſum placitum *per l. tays. §.
ſorore. ff. de fideicommiſſ. liber.* Sed ex quo hic fuit conceſſum arbi-
trium voluntatis ſuæ, videtur conceſſa poteſtas libera non ſub-
miſſa regulis iuris, vt dicit Bar. in *alio. ff. de alim. tib. lega. & in l. fi-
deicommiſſa. § ſi, verſiculo quamque per illum texe. bene loquentem. ff.
de legatis. 3. & in lege cum quidam ita. ff. de lega. ſecundo.* Et bene per
Bartol. *in lege centeſimis. §. final. colum. penul. ima, verſiculo quaro
quando eſt virtus. ff. de verbor. obligatio.* & ideo per iſtum textum
limitanda ſunt dicta iura, vt ſi alicui conceditur plenum, & li-
berum arbitrium, & voluntas libera, hoc debeat regulari ſecun-
dum ſubiectam materiam, † vt patet hic de epiſcopo, cui licet 15
concedatur arbitrium ſuæ voluntatis, tamen talis voluntas re-
gulanda eſt, & nõ debet eſſe libera, & ad appetitum, quum ipſe
debeat bona eccleſiæ regulatè gubernare, & nõ ad liberam vo-
luntatem, quod eſt notandum ad ea quę ponit Bar. *& ibi* Mod.
in l. ſi conuenerit. ff. de iuriſd. om. iudi. Et ad ea quæ ponit Abb. *in c. 1.
colum. 9. & ſequen. ſupra de iudi. & ibi* Moder. *colum. 25. ver. quarto
prædicta,* & per Alexand. & Modern. *in l. ſi quis in conſcribendo C.
de pact.* & ad quæ ponit Felyn. & alij Moder. poſt antiquos *in ca.
1. in glo. fin. ſup. de conſtit.* vide etiam circa materiam notata per
Barr. & Roma. *in l. ſi filius. ff. de dona.* & per Alexan. *conſil. 42. &
106. in tertio li. & glo. in verbo, defenſionis, & ibi repe. in clemen. ſæpe.
de verbo. ſignificatio.* & vltra, quid importet liberum arbitrium,
vide *in l. ſi quis maior. C. de tranſact. & in l. 2. C. communia de leg. &
in verbo. volo, vide l. primam, & ibi plene ſcriben. C. de ſacroſanct.
eccleſ. & ibi* Bald. *colum. 5.* volens voluntatem alicuius talem eſſe
præſumendam qualis debet eſſe, de quo per Alexand. *in conſil.
49. in 4. lib.* & pulchre Archi. *in cap. humanum, prima diſtinct.* di-
cebat voluntatem differre ab appetitu, quia voluntas tertur in
bonum, appetitus in malum, ad quod facit *text. in verbo appeti-
tui, in cap. rex pacificus. ſup. in proœmio,* & ideo Lap. *allegatione* 127.
dicebat, quòd commiſſum voluntati alicuius poteſt conſide-
rari dupliciter, aut reſpectu concedentis, & tunc importat li-
beram, remoto tamen dolo, & fraude in præiudicium conce-
dentis, pro quo faciunt doctr. Bartol. *ſupra allegata in d. l. fidei-
commiſſa, & d. l. centeſimis, cum alijs:* ſed prout voluntas reſpicit
præiudicium tertij, importare debet voluntatem ſubmiſſam ra-
tioni, & non lædentem ius tertij, & hoc modo poſſet intelligi
text. iſte, vt voluntas epiſcopi debeat eſſe ſubmiſſa rationi, &
non lædere ius tertij, & ſic eccleſiæ, pro quo f. cit *text. in cap.
cum dilectus. ſupra de conſuet.* & bene probatur *in l. 1. ff. de ſolu.* in-
ducendo, vt *infra,* vide quæ dicit Felyn. *in cap. dilectus, infra de ho-
micidio,* etiam aduerte † ad illud quod dicunt Modern. *hic,* ex 16
mente Imol. *in l. prima. ff. de ſolu.* volentes per illum text. arbi-
trium coniunctum voluntati cenſeri liberum nec ſubmiſſum
legi, nam dico text. illum hoc non probare, quinimmo *in ver-
ſic. quotiens, & ver. final.* probat contrarium, nam ſi debitor ex
pluribus cauſis ſoluit creditori non declarando in quam cau-
ſam ſoluit, tunc erit arbitrio creditoris cui potius debito acce-
ptum ferat, dummodo, quòd arbitrium ſit boni viri, vt dicit
litera, & conſequenter tale arbitrium iunctum voluntati eſt
ſubmiſſum legi. Nec obſtat principium illius l. volentis, in ar-
bitrio ſoluentis eſſe dicere in quam cauſam debiti ſoluit, nam
tale arbitrium non poteſt eſſe ſubmiſſum l. nec rationi, ex quo
damnum, & commodum concernit ſoluentem, & non alium,
& ideo in illo exemplo non poteſt conſiderari ſubmiſſio legis
vel rationis: ſed quãdo in arbitrio voluntario ſuccederet ius ter-
tij, tunc debet eſſe ſubmiſſum legi, & rationi, vt dicitur ibi in ar-
bitrio conceſſio creditori: intellige tamen prædicta ſecundum
ſubiectam materiam, vt in exemplis poſitis per Bart. *in d. l. ſi con-
uenerit,* & per Abb. & alios *in d. c. 1.* & per Bart. *in d. l. centeſimis.
& in d. l. fideicommiſſa, cum alijs ſup. alleg.* † Vltimo nota *ex text. ibi,* 17
vel per inſtrumentũ ex aduerſo exhibitum, ſecundum Abb. &
Imol. quod ex inſtrumentis productis per aduerſarium in iudi-
cio etiam ſi ſit reus, actor poteſt fundare ſuam intentionẽ, eſto,
quod eſſent producta ad probandum exceptionem ſuper qua
actor nõ poteſt ſe fundare, & hoc, quia vt enim in iudicio effecta
ſunt communia. *l. 1. § edenda. ff. de eden.* de quo plene *in l. 2. C. eo.*
& per Mod. *in c. 1. ſup. de proba.* & per Abb. *in c. quoniam contra col.
pen. eo. tit.* quæ concluſio procedat nedũ ſi pars opponat, ſed etiã
parte non opponente: iudex enim poteſt officio ſuo iſtud face-
re, & ſupplere in facto, quum hoc notum ſit ſibi, vt iudici, vt
notatur *in l. 2. § quod ſi actor, in gl. incipiente, per hoc apparet. C. de
iura. calum.* & notatur *in l. age C. de tranſac.* & per P. de Caſt.
in l. 1. col. 2. C. vt quæ deſunt aduo. qui poſt Bald. ibi dicit concluſio-
nem hanc procedere nedũ quando inſtrumentũ eſt ſimpliciter
productum, ſed etiam ſi productũ eſſet cum illa proteſtatione
quæ cõmuniter ſolet practicari diſponente, quòd reus vel actor
producit inſtrumentum in his quæ faciunt pro ipſo tantum,
non in his quæ contra, nam obſtante tali productione, & pro-
teſtatione pars poteſt vti maxime ſi contradixit proteſtationi,
vt ſentit Albe. de Roſa. *in l. 1. § editiones. ff. de eden.* item & iudex
poteſt ſupplere quum conſtet ubi, vt iudici, de veritate, & talis

proteſtatio

Digitized by Google

proteſtatio non habet ligare manus iudicis, ex quo de iure po-
teſt illud facere, quod dictum Bal. refert Pau. in d. l. vnica, & pro
ſingulari approbat, dicens pluries hoc vidiſſe in facto, adducũt
gl. in d. §. editiones. in ver. item quid ſi ſpone, & ibi Modern Papien.
colum 3. ver. quarto iſta glo. idem tenent adducentes alias deciſio-
nes concordantes infra. de veritate tamen vide quæ ponit Fely.
hic colum. 6. ver. limita ſecundo. vbi tenet contrarium, limitando
tamen quinque modis, vt per eum, de quo etiam infra dicam
poſt Moder. ſuper glo. in verbo, vitium, & vide Felyn. in c. impetra-
18 ri. in fin. ſupra de fide inſtrum. † Ad illud quod dicit Abb. hic co-
lum. 2. in fin. & colum. 3 in princip. quòd verbum, concedo, æqui-
pollet verbo, dono, per quæ verba transfertur dominium, ſe-
cundum ſubiectam materiam, vide quæ dicit hic Felyn. colum. 1.
& 2. & Modern. colum. 5. ver. vltim. Abb. & vide quæ plene no-
tantur poſt Bartol. & ibi dixi in l. cum quid. ff. ſi cert. peta. & in cap.
19 ſi cautio. ſupra de fide inſtrum. per † Felyn. colum. 2. gloſ. prima in fin.
dicit ſimilem caſum noſtro eſſe in d. cap. præterea. vbi tamen con-
traria ponitur deciſio, & ideo gloſ. ibi declarat in quo ſit diſſi-
militudo reſpectu deciſionis, vt declarat Ioan. And. hic, ſimili-
tudo autem erat in facti enarratione. Et iſto reſpectu poteſt dici
ſimile, cum ſat ſit ſimilitudinem eſſe in illo, de quo quæritur,
licet in alijs ſit diſſimilitudo. Nam ideo dicitur ſimile, quia non
idem. l. quod nerua. ff. depoſiti. Si enim in omnibus eſſet idem, tunc
non diceretur ſimile, ſed idem eſſet, vnde ſatis eſt, quod ſimili-
tudo ſit in illo, de quo quæritur, vt plene notatur per Abb. &
Felyn. & Modern. in d. cap. tranſlato. ſupra de conſtit. & in c. capitu-
lum. de reſcript. vbi Felyn. & cum iſta declaratione ad gloſ. tranſit
Abb. hic col. 3. in princip. & Moder. in prima gl. Tamen redditur
dubitabilis, ex quo in c. præterea. dicit, eſt diſſimilitudo cum c. noſtro,
& in facto, & in iure: nam ibi quæſitum erat diuerſum in facti
narratione, & ideo contraria reſultat iuris deciſio, cum ius ex
facto oriatur: l. ſi ex plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. & quod ibi
ſit in facto diuerſitas patet ad ſenſum, quia ibi confeſſio fuit fa-
cta in iure de qua in l. volunt. ff. de interrogat. actio. hic ſecus, quia
hic excipiendo, ibi principaliter reſpondendo quæſitis: ibi
tranſactio adducebatur, hic per mutatio, ibi ſapiebat ſimoniam,
hic ſecus, & ſic de reliquis, vnde non poteſt dari ſimilitudo in
facti narratione, vt ſentit Abb. nec iuuat dicere ſimilitudinem
eſſe in confeſſione, quia vtraque facta in iudicio, quia iſtud ni-
hil eſt, nam illa de qua in dicto c. præterea. habebat vnam qualita-
tem diuerſam ab iſta quæ facta fuit in terminis huius capituli.
Et ideo gl. ibi. in verbo, confitẽtis, dicit, ſimilem confeſſioné habes
in ca. cum venerabilis. infra de except. & ſubiungit, ſed illa eis non
obſtiti, quia excipiendo hoc fecerunt &c. ſentiens, quod nec
in facto, nec in iure eſt ſimilitudo. Ex hoc infero non procedere
dictum Moder. hic volentium, argumentum à ſimili habere lo-
cum etiam ſi eſſet aliqua diſſimilitudo reſpectu eius, de quo
quæritur. Ex quo iſtud nõ poteſt ſtare, ſi in illo, de quo quæritur,
datur diſſimilitudo, & dictum gloſ. hic, & in d. c. præterea. non pro-
20 batur, nec hic, nec ibi, & patet. † Nam ſimile dicitur, ſi datur ſi-
militudo in illo, de quo agitur: alias argumentum à ſimili non
procederet. & Ioan. And. & Abb. in dicto cap. tranſlato, conclu-
dunt & tenent, à ſimili argumentum procedere, quando in illo
de quo quæritur, datur diſſimilitudo. ruit enim conſequentia
data inſtantia, cap. ſicut vrgeri, prima quæſtione prima, & ibi gloſ.
21 † Et ex iſtis infero declarationem ad dictum Abb. hic, de teſti-
bus cõcordandis qui in depoſitione dixerunt aliquam rem eſſe
ſimilem, vt ipſum dictum procedat data ſimilitudine in illo in
quo deponunt, nõ enim exigitur omnimoda ſimilitudo quan-
do per teſtes fuit adducta. Item ſi volumus concordare dicta
teſtium, & dicere quod depoſuerunt ſimile, quia ſatis eſt, quod
inter depoſitiones ipſorum ſit ſimilitudo in illo de quo quæritur:
non enim debet eſſe in depoſitionibus ipſorum omnimoda ſi-
militudo, & in omnibus quia tunc eſſet identitas, & ita intelli-
genda eſt gl. in c. non poteſt, de præben. lib. 6. Nec dictum Abb. hic,
debet intelligi, vt dicunt Moder. volentes, quod teſtes poſſunt
ad concordiam reduci, etiam ſi ſit diſſimilitudo in materia de
qua agitur, hoc enim procedere non poteſt: nam ſi in materia
principali differunt, non poſſunt dici conſimiles, quum in illo
de quo principaliter agitur, diſcordent, ideo inter eos nõ poteſt
eſſe ſimilitudo, quæ licet in alijs poſſit cõſiderari, tamen illa nõ
attenditur. Sed attendi debet ſimilitudo quæ in diſpoſitionib.
ipſorum eſt reſpectu illius materiæ de qua principaliter depo-
nunt. Vnde ſi circa illam in quo diſcordant, nõ poteſt dici inter
eos eſſe ſimilitudinem: nec ad concordiam poſſunt reduci per
argumentum à ſimili quum in illud de quo principaliter agitur,
non vigeat ſimilitudo, nec obſtant not. in c. cum in. ſupra de teſti-
bus, & in l. ſecunda. ff. ſi certum petatur. in §. creditum. & in l. cum quæ
ante Calen. ff. de verb. oblig. quia loquuntur, & procedunt de alia
concordia quam per argumentum à ſimili, quod clare etiam
oſtenditur. Nam dictum teſtis cõſideratur ſuper articulo prin-
cipali: & ſuper alijs non ita attenditur; vnde ſi teſtes ſuper facto
principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, in aliquo ſibi ip-
ſis adinuicem non contradicunt, non propter hoc cenſentur
varij. Eſto quod in alijs contradicant ſibijpſis. c. nihil obſtat, infra
de verbor. ſignifi. cum alijs accumulatis per Moder. in l. 2. C. de bonor.
poſſeſſ. ſecundum tab. colum antepen. Tamen pro dicto Mod. hic, fa-
cit quod dicit D. Anto. infra allegandus, dicens etiam, ſi ſuper fa-
cto principali inter teſtes eſſet diſcordia in modico, ex hoc non
dicuntur varij, nec reprobatur dictum ipſorum teſtium ſecun-
dum do. Anto. in c. 2. per illum text. infra de regula. cum alijs addu-
ctis per Moder. in l. 2. colum. penult. C. de ſecundum tabul. & ex iſto
dicto poſſet ſaluari, quod dicunt Moder. hic. Tamen conſidera-
ta ſi iſto modo procedit per argumentum à ſimili, quum ſimi-
litudo eſſe non poſſit data diſſimilitudine in illo, de quo eſt
principalis materia ſuper qua teſtes producuntur. Gloſ. 2. in fine
concludit, † quod litis cõteſtatio repentina effectum non pro- 22
ducit, per tex. in §. illud. in Authen. de exhiben. reis cum alijs per eum
adductis. quod de plano procedit, quando reus vel procur. co-
actus eſſet litem conteſtari repente, & non datis de liberatio-
nis petitis per eos. Tali enim caſu litis conteſtatio non tenet, vt
in d. §. illud. & in Authen. offeratur. C. de litis cont. & tertia. quæſt. 3.
§. offeratur. & bona gloſ. in cap. vxor fœlicis. decimaſeptima quæſt. 4.
vt per Imol. hic, colum. 3 verſic. quod autem. ſi autem ſecundum
ipſum non eſſent petitæ deliberationæ, & reus ſtatim ſponte re-
ſponderet, valeret tali caſu litis conteſtatio, vt per glo. in d. c. vxor
fœlicis, & per gloſ. in ver. lit. conteſtatio. in clem. ſæpe. de verbor. ſignific.
prout in ſimili, dicit Abb. in c. paſtoralis. ſupra eodem colum. penult.
verſic. expedita gloſſa. Ex quibus infertur † limitatio ad c. primum, 23
& ſecundum, de lit. conteſta. lib. 6. vbi habetur, litis conteſtatio-
nem non induci per oppoſitionem peremptoriarum. Nam hoc
verum eſt: niſi reus opponendo peremptorias illas opponeret
animo conteſtandi litem: tunc enim inducitur litis conteſta-
tio, & in iſtis terminis poſſet ſaluari Bartol. in d. l. 1. ſecus in du-
bio, quia tunc opponendo peremptorias non fit litis conteſt.
d. c. 1. & 2. per quamcunq; autem reſponſionem factam animo
litis conteſtandæ inducitur ipſa litis conteſtatio, vt per Abba-
tem hic, poſt gloſ. vbi vide in d. c. 2 colum. 3. verſic oppono videtur, &
Imol. poſt Innoc. quibus autem alijs modis inducatur litis con-
teſtatio, dicas, vt notatur in d. l. 1. & 2. & per gl. & ibi ſcribitur in ver-
bo, interrogationes, & cap. quoniam contra. ſupra de probatio. & ple-
ne per Felyn. in cap. 1. per illum text. ſupra de litis conteſta. Gloſſ. au-
tem hic, ſentit relata ad tex. quod per reſponſionem, & oppoſi-
ſitionem exceptionis peremptoriæ induceretur litis conteſta-
tio, quando reſponſio non fuiſſet repentina, quod intellige, vt
ſupra. Item ſentit, quod per confeſſionem inducitur litis conte-
ſtatio, ſi non fuit repentina, quod intellige, vt not. in locis ſupra
allega. Secundo gloſſ. vult ſecundum Abb. & Imol. vbi ſupra, &
cõmuniter doct. quod confeſſio repentina, & indeliberata, nõ
habet præiudicare. Moder. hic, colum. 6. verſic. conſiderandum eſt,
dicunt hoc dictum Abb. non colligi ex glo. quia verbum nullũ
dicit de confeſſione, ſed loquitur de conteſtatione. Tu aduerte
quod in text. noſtro reſponſio vocatur exceptio, vt dicit Abb.
hic, & probatur ibi, præpropere ſic reſpondit, & ibi, per huiuſmodi re-
ſponſionem: & melius probatur in verſic. nl. intelleximus, ibi, procura-
tor ſupradicti reſponſionem: quia exceptionem obijciens, &c. Item
ex iſto text. patet reſponſionem capi pro confeſſione, vt eſt vi-
dere ex verbis ſupra ponderatis denotantibus reſponſionem,
& de confeſſione probatur ibi, confiteri per conſequens videbatur,
& in verſic. intelleximus, ibi, non intelligitur fuiſſe confeſſum, quo fit,
vt reſponſio capiatur pro exceptione. Item quod reſponſio &
confeſſio hic capiantur pro eodem. Vnde quum gloſſ. loqua-
tur de reſponſione, & velit reſponſionem repentinam non in-
ducere veram litis conteſtationem, quia per talem reſponſio-
nem etiam litis conteſtatio cenſetur repentina, conſequenter
non valida, neceſſario glo. intellexit de confeſſione, quod con-
feſſio repentina non præiudicat, ſicut repentina reſponſio, cum
reſponſio, & confeſſio pro eodem hic capiantur; vnde ex gloſ.
bene colligitur ſecundum prædictos, confeſſioné repentinam,
& indeliberatam non præiudicare. Circa † vero principalem 24
concluſio-

Digitized by Google

concluſiooem dicendum eſt, quod confeſſio præcipitata,& in-
deliberata; & repentina non præiudicat ſecundum Abb. &
Imo. hic, volentes idem eſſe in confeſſione facta calore iracun-
diæ per text. iuncta gloſ. in c. ex litteris. infra de diuort. Et vide Imo.
& Abb. in cap. fin. ſupra de confeſſ. & Moder. hic, colum. 5. in fin.
multa cumulantes circa actum factum præcipitanter, & ex ab-
rupto. Ad quæ etiam vide notata per Alex. & alios, in l. 2. C. de
eden. & per Felyn. latius in c. eccleſia ſancta Maria. colum. 12. ſupra
de conſtit. Et concluſ. vera eſt, quod talis confeſſio non præiudi-
cat, ſi incontinenti fuit reuocata, vt dicit Abb. hic. Sed ſi in ea
fuit perſeueratum, ſecus, per gloſſ. in dicto c. ex litteris. quæ opinio
Abb. procedit de plano quando incontinenti fuit reuocata, vt
per Felyn. hic, colum. 2. ver. dum tangit Abb. & per eundem in c. at
ſi cleric. ſupra de iudi. col. 6. allegando Bal. in l. 1. col. fin. C. de confeſſ.
& ſequuntur ibi Moder. col. 11. verſic. prædicta concl. & per Felyn.
in c. cum dilecti. col. 6. infra de accuſ. & in c. qualiter & quando, el 2. in
§. licet. col. 2. & in §. ad corrigendos. colum. antepenul. & in c. de hoc,
infra de ſimo. & per Moder. in l. magiſtratibus. col. 2 ff. de iuriſd. om-
nium iudic. & in l. error. C. de iur. & facti ignoran. & per Felyn. in c.
1. col. pe. ſupra, vt lite non conteſta. & in c. capitulum. colum. 12. & in
cap. olim. colum. 1. ſupra de reſcriptis. & ponit dom. Andr. Iſern. in
conſtit. regni. pœnam. colum. 3. in titul. de forbannitis, & in conſtit. re-
gni. damna clandeſtina. colum. quarta. Et per Alexan. conſi. 119. inci-
pit, Omnia vn. colum. 1. in 3. volumi. Et idem dicem eſt de ea, quæ
fuit facta calore iracundiæ, vt per Abb. hic, & per eundem in d.
cap. at ſi clerici. & Felyn. & Moder. colum. 12. ver. tertio limitatur.
26 † Et tanto magis idem dicendum, quando eſſet erronea, vt no-
tatur ibidem, & in d. l. error. & per Alex. in conſil. 116. in cauſa in-
quiſitionis. colum. 2. in 3. libro, & conſil. 26. animaduerſis his. colum.
penult. & conſil. 82. examinato proceſſu. colum. penult. vbi etiam di-
citur, quod poteſt reuocari in ſecunda inſtantia, de quo per Bal.
in l. 1. & ibi Alex. C. de error. calcu. & facit text. in l. creditor. §. iuſſu.
ff. de appellat. & in l. fin. C. de errore aduocat. & in cap. ex parte. ſupra
de confeſſ. & per Bellamer. deciſi. 296. 691. 693. & ſequent. & per
Bald. in l. edita. C. de edend. colum. 37. & in l. ita demum. C. de pro-
curat. & per Alexan. d. in d. §. iuſſu. Et ad prædicta faciunt nota.
per Angel. de maleficijs. & ibi Auguſt. in additio. in gloſſ. in verbo,
compareant dicti inquiſiti, & in termino defenſionis, dum autem
Abb. vult. quod confeſſio perſeuerata, & deliberata non poteſt
reuocari per gloſſ. in d. c. ex litteris. dicas, vt per Felyn. hic, colum. 2.
qui in effecto concludit contra Abb. aſſerendo confeſſionem
perſeueratam, & deliberatam poſſe reuocari, ex quo etiam ho-
mo deliberatus poteſt errare. l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interrog.
act. vt tenet etiam Bal. in d. l. error. vbi etiam Moder. Papin. colu.
fin. ver. tene. in prædictis, idem volunt adducentes ea quæ hic ad-
ducit Felyn. & idem eſſet, ſi confeſſio eſſet geminata, quia po-
teſt reuocari docto de errore, per Alexan. in l. 1. C. de errore calculi,
& per Moder. Pap. in d. l. error. col. fin. vbi idem tenent, etiam ſi
confeſſio fuiſſet iurata, ſecundum Bald. ibi colum. penul. & dom.
Ant. in cap. ſi. ſupra de confeſſ. & per Bar. in l. cum quis Titio. ff. de leg.
3. & per gloſſ. & Bart. in l. qui teſtamentum. ff. de proba. & per Lan-
franc. in d. c. quoniam contra. in verbo, confeſſiones, & eſt bona deci-
ſio ad prædicta dom. Anton. in c. acceſſiones. infra de ſponſa. vbi te-
net quod confeſſio indeliberata poteſt reuocari etiā aliter de
errore non docto: deliberata vero reuocatur docto tamen de
errore, & an poſt concluſum in cauſa poſſit reuocari, vide quæ
dicuntur in deciſio. conſil. Neapol. 44. Tamen circa prædicta re-
ſultat difficultas, ex his quæ notantur per Felyn. in cap. ſi cautio.
27 infra de fide inſtrum. col. 3. & 4. verſ. fallit ſexto. vbi vult. † quod con-
feſſio facta in iudicio præſumitur facta, deliberatè, & ideo ad ſui
validitatem non requirit cauſam, ſecundum dom. Ant. Abb. &
Imo. ibi per glo. in c. ſi. ſupra de confeſſ. & in l. certum. ff. eod. niſi dicas
illud procedere quando non eſſet erronea. Nam tunc etiam fa-
cta in iudicio poteſt reuocari. c. fin. ſupra de confeſſ. c. cum cauſam.
infra de appellat. & d. §. ex cauſa. & ita poteſt reſponderi ad illud,
quod dicitur de confeſſione geminata per Bartol. in l. cum ſimus,
C. de agri. & cenſi. cum alijs adductis per Modern. in d. c. ſi cautio, vt
procedat niſi eſſet erronea. ad quæ vide Philip. Corn. conſil. 259. in-
cip. Poſt reditum. in ſecundo libro. in littera B. & Bartholom. Socin.
in conſil. 61. incipit, In præſenti. verſicul. præterea. in primo libro. &
Bald. in l. tres fratres ff. de pact. & quæ notantur in regula ignoran-
tia, de regul. iuris. lib. 6. & dom. Philip. Corne. in conſil. 261. inci-
28 pit, De duobus. in quarto lib. in littera, L, vbi ponit, † an dicatur er-
ronea probando rem aliter ſe habere, & hoc etiam modo poſ-
ſet tolli illud quod poſſet dici, quod confeſſio tollit ineptudi-
nem proceſſus vt notatur in d. c. qualiter & quando, vbi plene Fe-
lyn. in c. cum dilecta. ſupra de reſcript. Nam procedit in confeſſio-
ne vera, non autem erronea præcipitata, & ex abrupto facta in
reliquis, vt plene in locis ſupra allega. & vide not. per Bart. in l.
poſt legatum. ff. de his quib. vt indign. & quæ ponit Abb. hic, in gloſ.
in verbo, vitium. colum. 6. & 7. & Felyn. colum. 5. cum ſequ. & Mo-
der. in d. glo. in verbo, vitium. gloſ. ¶ in verbo, bonæ fidei. ibi, præſcriptis 29
verbis, qualiter procedat iſtud, dicas, vt per Imol. hic, colum. 3.
circa finem, & Modern. colum. 6. verſi. in eadem gloſ. & plenius, In-
ſtitut. de actio. §. in bonæ fidei. vbi latæ ſcribentes declarantes natu-
ram dictæ actionis. In eadem gloſ. ibi, ſtricti iuris Abb. & Imol. ad-
dunt etiam actionem ex ſtipulatu pro dote Inſtitut. de actio. § fue-
rat. Modern. addunt actionem quæ competit ex donatione
cauſa mortis, & etiam actionem ex teſtamento, quæ competit
ad ſimilitudinem actionis bonæ fidei, vt not in l. in minorum. C.
in qui. cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſ. quod tu declara, & in-
tellige, vt per Bart. in l. alias. & per Alex. in l. in actionibus ff. de iniit.
iurand & per dictum dominum meum Socy. in conſi. 74. incipit,
Pro facto. in ſecundo libro, verſi. ſed item inſtabit. † In eadem gloſ. ibi, 30
bonæ fidei declara, vt per Abb. hic, colu. 3. verſi. venio. ad ſecundum,
& per Imol. colum. 3. in fin. Ex quorum dictis habes etiam de iu-
re canon. vſuras deberi ratione intereſſe, & quatenus intereſt,
non ſolū ſi intereſſe eſt in damno emergenti, ſed etiamſi eſt ra-
tione lucri ceſſantis per gloſ. in l. curabit. C. de actio. empti. & per tex.
in l. Iulianus. § ex vendito. ff. eo. & per. l. 2. C. de vſur. cum alijs hic al-
legatis per eos, & per Felyn. colum. 2. in fin. & colum. 3. limitantem
quatuor modis, vt hic per eum, & plenius per Moder. colu. 6 &
ſequen. vide poſt Abb. Felyn. in c. P. & G. ſupra de offic. deleg. & ple-
ne per ſummiſtas, in verbo vſura, & in verbo reſtituto. † Et circa 31
æquitatem d. l. curabit. vide not. in c. conqueſtus de vſuris. & per So-
cin. conſ. 109 in 1 volum. incipit, Non potuiſſent. & conſil. 176. inci-
pit, Præſens. & conſil. 170. colum. penult. in ſecundo libro, vbi exten-
dit diſpoſitionem, d. l. curabit. procedere, quando quis promi-
ſit tantum vendere, licet non vendiderit, & tractat, an habeat
locum propter moram tantū vel propter perceptionē fructuū,
de quo per dom. Philip. Corne. conſ. 59 incipit, Placet. in tertio li-
bro, & an æquitas. d. l. curabit. locum habeat in omnibus contra-
ctibus reſpectiuis: vide eundem Corne. concludentem quod
ſic, conſil. 145. incipit, In hac conſultatione, in ſecundo libro, & quid
ſi fructus non fuerunt percepti: ſed potuerunt percipi in præal-
legato conſil. 59. vbi etiam quid ſi res eſt ſterilis, de quo in præal-
legato conſil. Socin. & quid ſi intereſſe non eſt in vſuris: ſed aliun-
de vide ibidem, & quod diſpoſitio, d. l. curabit. habeat locum etiam
in ceſſionario, deciſio eſt conſil. Neapol. 91 circa finem. Bald. au-
tem in l. 1. C. de bon. mater. limitat. d. l. curabit. non procedere,
quando venditor non obtulit fideiuſſionem de euictione:
nam tunc emptor facit fructus ſuos, & non habet locum inter-
eſſe non ſoluti, quod dictum approbatur in deciſio præallegat. con-
ſil. 20. in fin. † Et circa illud quod poſt Abb. tangunt Felyn. & 32
Modern. hic, quod intereſſe lucri ceſſantis poſſit peti, eſto quod
ſit extra rem, in homine tamen ſolito negotiari per doctrinam
Bart. in l. 3. §. fin. ff. de eo quod certo loco, & in l. 1. C. de ſentent. quæ pro
eo quod intereſt cum alijs hic adductis per eos; nec ſufficit quod ſit ſo-
litus negotiari: ſed neceſſe eſt, quod probetur, quod ſi habuiſ-
ſet pecuniam præ manibus, & emiſſet tales merces, de quibus
fuiſſet lucratus tantam quantitatem, quam lucratus non fuit, ex
quo merces non potuit emere propter carentiam pecuniæ, &c.
vt declaratur in dicta deciſio. conſil. 20. licet contra hanc commu-
nem fortiter obſtent duo iura hic allegata per Modern. text. vide-
licet, in l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem, & l. fin. de peri. & com. rei
vend. inducendo, vt per eos quæ iura, vt non obſtent commu-
ni concluſioni, poteris euitare, ex reſponſionibus datis per
Fulgoſ. in d. §. cum per venditorem. & in dicta §. final. & Ciarius in l.
nummis. colum. penulti ff. de in lit. iuran. quia non venit omne lu-
crum, quod extra rem poterat eſſe: ſed tantum veriſimile, &
hæc reſponſio eſt magis apta quam aliæ quæ in dictis locis dan-
tur per Alberic. & Fulgoſ. in d. l. ſi. & in d. §. cum per venditorem,
quæ etiam videtur comprobari ex dictis per Salic. in d. §. cum per
venditorem, in ſua diſtinctio. & Felyn. hic, in ſecunda limitatione, &
intelligentia. Et pro communi concluſione faciunt adducta per
dom. Philipp. Decium in l. conſil. ſuo. 3 incipit. Et pro concii. colum.
penult. & fin. & conſil. 126. in princip. & plenius in conſil. 119. incipit,
Et pro tenui facultate. in primo libro. & per Socin. in conſ. 179 incipit,
Circa poteſtatem. verſic. tertia concluſ. in ſecundo libro, & circa illud
quod Mod. tangunt hic, colu. 8. ver. putatem. tamen conc ... entes

Digitized by Google

maritum propter dotem nõ ſolutam licite poſſe capere certum
33 † quid pro intereſſe, quouſque dos ſoluatur, dummodo, quod taxatio non ſit certa ſecundum Ioan. Andr. *in c. ſalubriter. in prin. infra de vſur. cum alijs concord.* concludentes tandem poſſe capi, etiam ſi ſit certa taxatio facta dummodo, quod non excedat communem contingentiam intereſſe vel fructuum, vt per eos, dicas hoc eſſe verum dummodo ſit congrua taxatio, vt tenet domin. Philipp. Corne. *in conſil. ſuo 145. incipit, In hac conſultatione, in ſecundo libro, & conſil. 164. incipit, In hac. in tertio libro, & conſil. 71. incipit, Ad euidentiam. column. final. & conſil. 166. incipit, Videtur column. 3. in quarto libro, & vide etiam* Bononien.
34 *in tractat. de dote, in ſecunda parte, quaeſt. 33. & ſequent.* † *In fin. glo. dicta,* vt per Abb. *hic, colum. 4.* qui non recte, nec bene declarat: & ideo tu intellige, & declara quae *gloſſ.* dicit ſecundum Moder. *hic, colum. 8. & ſequen.* dum dicunt, quod in obligatione rem tradi vel cõtinente factum ſuccedat obligatio ad intereſſe, ſiue ſit contractus ſtricti iuris, ſiue bonaefidei, & idem in obligatione rem reſtitui, in obligatione vero dandi in contractibus ſtricti iuris non ſuccedit obligatio ad intereſſe. In contractibus vero bonaefidei bene ſuccedit, vt notatur *in d. l. ſtipulationes non diuiduntur, & poſt gloſ. Inſtitut. de actio. §. in bonaefidei. per Docto. & vide* dom. Philip. Corn. *conſ. 166. in quarto lib. incipit, Videtur. colum. 3.* & plene per Iaſ. *in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. in 10. oppoſ.* Bartol. vbi in prima limitatione dicit, hoc procedere in eo intractu permutationis, quia eſt innominatus *per legem naturalis. §. & ſi quidem ff de praeſcrip. verbo.* & in limitatione quinta, dicit in reliquis contractibus bonaefidei nominatis, ſi vertitur dare, non ſuccedere obligationem ad intereſſe, & quod *glo. hic, & Inſt. de actio § actionum.* communiter reprobatur, vt per Alexan. *ibi. tamen conſidera*; quia in contractu emptionis qui eſt bonaefidei, ſi venditor tenetur ad genus, & conſequenter transferre dominium, & ſi dare, vt per Bart. & alios, *in l. 2. in prin ff ſi cer. petatur.* & per Pau. *in dicto §. & ſi quidem cum ſimilibus.* Si eſt in mora, ſuccedit obligatio ad intereſſe, vt *in praealleg. §. cum per venditorem. in l. ſi ſterilis ff. de actio. empti. cum ſimilibus.* & itatn ſimili dicere poſſemus, ſi datur in contractu bonaefidei verſari dationem, vt poſt moram ſuccedat obligatio ad intereſſe per auctoritates, hic adductas per Moder. & faciunt alia adducta
35 per Corneum, *in praealleg. conſil. 166.* quae omnino vide. † *Gloſ. in verbo, loco domini. in fine,* concludit rem alienam non poſſe permutari, ratio eſt, quia permutatio requirit dominij tranſlationem quae fit, vt ſi permutatur res aliena, non contrahatur permutatio, cum permutans non habeat dominium, & quod non habet, in alium transferre non poteſt *l. traditio ff de acquir. rerum do. l. nemo plus iuris de reg. iur.* & quod in re aliena non poſſit eſſe permutatio, ex quo hincinde requirit dominij tranſlationem, *eſt tex. alleg per glo. in l. 1. ff. de rer. permutatio.* qui text. bene probat vtrunque *in verſicu. Pedius ait.* alienato rem permutantes permutationem non contrahere, *& in ver. multum quae intereſt. & in ver. in permutatione vero.* vbi Paul. iureconſultus ponendo differentiam inter contractũ emptionis, & venditionis ex vna; & contractum permutationis ex altera: inter alias dicit, hanc eſſe differentiam: nam in contractu emptionis, & venditionis ex parte venditoris non eſt neceſſaria dominij tranſlatio: ſed in contractu permutationis, ſecus, quia dominium transferri debet ab vtroq; permutante, ex quo ab vtroque in permutatione illud quod permutatur, conſideratur, vt precium, & ideo dominium transferri debet, quod ſecus in contractu emptionis, & venditionis conſiderata perſona venditoris, & ita intelligendus eſt ille *text. in dicto verſi. multum qua. & in verſicul. in permutatione vero.* ſecundum Pau. *ibi,* & Moder. nec aliter poteſt intelligi, vt ſenſus cõgruus habeatur, quod & fortius comprobo: nam Paul. *ibi, ideo Pedius ait, ex dictis, ſupra* infert dicens alienam rem dantem nullam contrahere permutationem. Certe non obſtat. aliud niſi, quia dans alienam non eſt dominus, conſequenter non poteſt transferre dominium, cuius tranſlatio neceſſaria eſt, vt dixit iure conſultus in praeceden. quod ſuadetur, *quia in d. verſicul. & ideo* Pao. venit inferendo *ex dictis, ſupra* volens illa dicta comprobare auctoritate Pedij, quo fit vt verus ſenſus ſit *in ver. multum qua, & in verſic. in permutatione vero.* dominium debere transferri in permutatione vt Pedius comprobat, dicens rem alienam dantem nullam contrahere permutationem, ex quo qui alienam dat, dominium non transfert, quo ceſſante permutatio ruit, cum de eius ſubſtantia ſit dominium transferri: alias ſi intellectus ille non ſtaret, ſequeretur, quod Pedius adductus in auctorem, & ad comprobandum dicta ſuperius contradiceret Paulo ipſum adducenti *in dicto verſicu. multum qua. & in verſic. in permutatione.* vbi voluit in permutatione ab vtraque parte requiri dominij tranſlationem, quod ſecus in tractatu emptionis, & venditionis conſiderata perſona venditoris, quod minime dicendum ex quo eſſet contrarius, contra *l. primam. ff. C. de fur. regula nullus pluribus. de regul. iur. lib. 6.* Item ſequeretur, quod inducta ad vnum effectum ſuperuenientur contrarium, contra *l. legata inutiliter. ff de leg. 1.* erit itaque ibi, text. in permutatione ab vtraque parte dominium debere transferri, & in re aliena permutationem non poſſe contrahi. Nec obſtat illud quod ſentit *gl. ibi,* & Hoſtien. *in ſumma de pac §. quid poteſt,* & alij ſequaces volentes quod *d. l. 1.* loquatur quo ad effectum actionis conſequendae Nam ſi ego dedi tibi rem alienam, vt tu tradas tuam: non poſſum agere contra te, ſi conſtat eſſe rem alienã, vt tradas. Ex quo ex parte mea non adimpleui, & ita intelligatur Pedius *ibi, ſecus, ſi ex vtraq; parte traditio eſt facta, & vnus tradit alienam rem alius proprium.* † Nam tunc antequam euincatur, non poteſt agi, 36
quum contractus valeat, *argumento. l. reſcriptum. §. primo ff. de diſtract. pign & in l. permutatione. & l. cum precibus. C de rerum permuta.* Nam dico quod *d. l. 1.* vt intelligit Pau. & Moder. poſt antiquos non ſolum loquitur quo ad effectum producendae actionis, verum etiam quo ad eſſentiam ipſius permutationis, quod patet, quia ibi ponuntur differẽtiae ſubſtantiales, & eſſentiales inter emptionem, & permutationem. Item quia effectus actionis producẽdae vel nõ producendae cõſideratur, & venit ex eo, quia non eſt permutatio, vel eſt, non per contrariũ, ex quo negatur actio, quia non adimplet permutationem, & ſic non eſt permutatio, nec poteſt dici non eſſe permutationem, quia non habet actionẽ ex quo cauſa producit effectũ, qui cauſatur ab ipſa cauſa, non autẽ cauſa producitur ab effectu. Et ideo Paulus & Pedius volebant in re aliena nullã eſſe permutationẽ ex hoc inferentes actionẽ reſpectu implentis bene oriri, vt dicitur *ibi, igitur ſi ex altera parte traditione* &c. quod etiam ſuadetur ex dictis per Paulum *ibi, colum. 2. in fine dicentem,* quòd etiam ſi res aliena data per permutantem non ſit euicta, alius permutans qui dedit ſuam, poteſt agere, ex quo ille qui dedit alienam, nõ tranſtulit dominium, & ſic non facit quod debebat facere, & perinde eſt ac ſi non tradidiſſet. Et ideo ego qui tradidi meam, poſſum agere condictione ob cauſam, ex quo verum eſt illum tradentẽ rem alienam non adimpleuiſſe *per text. clarum. in l. finali. ff. de condictione ob cauſ. verſic. finge. & l. quum quis. § qui hominem ff. de ſolut.* Item poſſum agere actione praeſcriptis verbis. *d. l. 1. & l. prima. C. eodem titul. & in l iuriſgentium in principio. ff. de pactis. & l. naturalis. § & ſi quidem. ff. de praeſcriptis verbis.* Ex quo tale pactum fuit veſtitum ex quo dedi rem meam, & ille remanet obligatus ad dandum, & quia non dedit, adhuc obligatus remanet, vt dicit *text. in d. l. iuriſgentium. in verſic. & ideo.* quod ſecus eſt ex parte tradentis rem alienam, quia licet tradiderit, tamen ex hoc non dicitur adimpleuiſſe ex quo erit res aliena, & dominium non tranſtulit, & ideo non obſtante tali traditione ſibi non competit actio contra alium permutantem, vt tradat rem ſuam, ita Pau. *vbi ſupra,* licet non ita clare, quo fit, vt *text. in dicta l. 1.* principaliter loquatur de eſſentia, & ſubſtantia ipſius permutationis ex qua cauſatur effectus actionis, & in conſequentiam loquatur de ipſa actione cauſata, & deſcendente ab ipſa permutatione. Ad quae faciunt *notata in l. ex hoc iure ff de iuſtit. & iure & Inſtitut. de obligatio. in principio, & in l. mater. §. ea obligatio. ff de procurator.* & per Modern. *in Rubric. ff. de verbor. obligatio.* vbi volunt contrarium praecedere obligationem, & obligationem ex contractu deſcendentem eſſe matrem ipſius actionis, & praedicta concluſio, † quòd res aliena non poſſit 37
permutari, & quòd in permutatione ſit neceſſaria dominij tranſlatio, probatur ratione viua: nam permutatio eſt ſpecies contractus innominati do, vt des. *l. naturalis. §. & ſi quidem ff. de praeſcriptis verbis. gloſſ. communiter approbata. in dicta l. iuriſgentium. in principio, & per ſcribentes, in l. 2. in principio ff. ſi certum petatur.* conſequenter ex vtraque parte neceſſaria eſt dominij tranſlatio, ex quo ab vtraque agitur de dando, conſequenter de dominio transferendo. *§. ſic itaque. Inſtitut. de actio. l. vbi autem non apparet. §. finali. ff de verbor. oblig. facit d. l. fina. fin de cond. ob cauſ.* Et propria ſignificatio verbi permutare, quod perfectam mutationem ſignificat. *l. vrbana. §. pernoctare. ff. de verborum ſignificatio.* vt Modern. dicunt *in dicta l. 2. in principio ff. ſi certum petatur, & bona gloſſ. ſequens in verbo confeſſus, in principio,*
volens

Digitized by Google

volens permotationem dici eo, quòd fiat de meo tuum, allegando *d. l. primam, in fine.* Ad quod etiam facit text. videtur, volens, quòd legitima permutatio non poteſt cum alio celebrari quam cum eo qoi eſt dominus vel loco domini habetur. cuius literæ ſenſus eſt, vt ſi conſideremus res prophanas, quarum habemus dominium, in illis permutatio non conſtat, niſi à veris dominis fiat qui poſſunt dominium transferre, quum in re aliena conſiſtere non poſſit, *dicta leg. 1. cum alijs ſupra adductis*, ſi vero conſideramus ſpiritualia, vel eccleſiaſtica in quibus non cadit proprietas, tamen quandoqoe conuenit illa permutari, *toto titul. infra de rerum permutatione, & libro ſexto, & in clementina*, & tunc ſatis eſt, quòd permutantes ſint quaſi domini ad ſimilitudinem l. ciuilis, volentis, in rebus prophanis permutantes debere eſſe doominos, pariter, & in iſtis in quibus non cadit proprietas requiritur quaſi dominium. Et oot. quod text. iſte dicit qoòd permutatio non poteſt cum alio legitime celebrari quam cum vero domino, vel eo qui loco domini habetur denegando potentiam, iuxta notata *in regula prima regul. iur. in 6.* Eſt bene verum, quod Irnerius ſecundum qood refert, *gloſſ.* & Bart. *in d. l. 1.* volebat in permutatione domioij tranſlationem non eſſe neceſſariam per aliqua motiua. Ad quæ reſpondent Modern. *in d. l. iuriſgentium in princip. char. 7. & ſequen.* vbi etiam adducunt alia fundamenta pro concluſione, quam ſupra tenuimus. Ex prædictis infero, quod dicta per Bart. *in l. naturalis. §. & ſi quidem. & in d. l. 1.* oon procedunt dom intelligit dictam *l. primam, in conuentione facta de dando, ſecus ſi de accipiendo.* Ex quo in permutatione, accipere, capitur pro dare, vt declarant ibi Paul. & Modern. *& in d. l. iuriſgentium.* infertur etiam quòd dicta per Bartol. *in d. l. 1.* quem refert & ſequitur Abb. *hic, colum. 4. verſicu. quæro*, non procedunt, nec ſunt vera ſecundum quod declaraot Moder. *hic, & bene colum. 9. verſicu. in gloſſ. in verb. loco domini*, nam in permutatione do, vt des res erit clara, vt ſopra-
38 dictum fuit: ſed dum Bartol. dicit quod ſi † cõtractum eſt per verba denotantia factum, & ſic traditionem, quod tunc permutatio poteſt fieri etiam à non domino, & ſuper re aliena. Nam iſtud non poteſt procedere ex quo ita conuenientes non dicuntur facere permutationem, ſed contractum innominatum facio, vt facias, *d. l. naturalis. §. ſed ſi facio*, & contrahentes non poſſunt ſubſtantialia permutationis alterare, & immutare. *l. nemo poteſt. ff. de legat. primo.* per Bartol. & ſcriben. *in dict. leg. ſecunda. in princip. ff. ſi certum petatur. l. cum precario. ff. de precario.* vnde talia verba debent iotelligi, & interpretari ſecundom natoram ipſius permutatioois, vt dicunt Modero. *hic*, & ſi per partes vellent talia verba ſtare proprie, audiendi nun ſunt, ex quo maniter contraherent, vt notatur *in dict. l. 2.* & bonus text. *in leg. non ſolum. in fine ff. de action. & obligatio. & in l. animalis. in princip. ff. de acceptilatio. ibi, fingamus enim, &c.* & circa hoc ſecundum membrum Abbat. Modern. dicunt quòd poteſt cadere contractus innominatus facio, vt facias in quo non cadit conſideratio Abb. de euictiooe quæ conſiderari debet quando agitur permutatio, per *leg. primam. ff. de rerum. permutat.* Aduerte, quia etiam in contractibus innominatis re euicta ſuccedit actio ad intereſſe, vt eſt in illo do, vt des *per text. in dict. §. & ſi quidem. & in lege fin. de condictio. cauſa da.* vbi ſcriben. Et idem in illo do, vt facias ſequuta euictione, *vt in leg. iuriſgentium in princip. verſicu. & ideo, & in d. l. naturalis. §. at cum do, in fine. & in illo facio. vt facias. dict. l. naturalis. §. quod ſi facio, & in fine*, & etiam in illo facio, vt des, in qoo ſuccedit actio de dolo, vt *in dict. leg. naturalis. §. quod ſi faciam.* de quo tamen plene in dictis locis, & *in l. 1. Cod. de rerum permutatio. & in dict. leg. iuriſgentium. poſt gloſſ. per ſcriben.* in quibus locis habes citra permutationem ſeqouta euictione competere actionem in contractibus innominatis, & an io omnibus vel in quibus, quod etiam ſuadetur, quia Pedius *in dict. l. prima.* loquitur in differentia eſſentiali, & ſubſtantiali non autem in accidentali, vt ſentit Bartol. & patet ex dictis *ſupra per me*, & talis intelligentia Bartol. eſt diuinatiua, & contra illum textom, & contra textum noſtrum, & contra rationem de qoa *ſupra, & circa tertium membrum* Bartol. *in dict. l. 1. dicas*, vt per Modern. *hic.* & per Paul. de Caſtrenſ. *ibi. colum. 2. in fine.* & per Modernos. *in dicta lege iuriſgentium. & dixi ſupra*, dum tractaui quæ actio deſcendat, & cui competat quando permutans dat rem alienam, & circa illud quod dicit Abb. *hic.* permutationem eſſe contractum innominatum, intellige, *vt ſupra*, & vt declarant Doctor. *in dict. leg. 2.* & plenius, *in d. leg.*
39 *iuriſgentium. in principio.* Ex † prædictis infert Abb. *hic*, ad permutantes beneficia dicens, quòd ſi duo permutant eorum beneficia, & alter non habet ius, quòd nulla contrahitur permotatio allegando Federic. de Senen. &c. qoæ illatio beoe venit. Nam legitima permutatio facienda eſt, cum domino vel cum eo qui habetur loco domini, vt dicit text. noſter. & quia in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis non cadit proprietas, & dominium. Et quandoque cõuenit ſuper illis permutationem fieri, idcirco, vt valeat, & legitima ſit, neceſſe eſt, quod fiat cũ quaſi dominis, prælati enim & rectores eccleſiarum quaſi domini ſunt, & adminiſtratores. *cap. 2. infra de donat. & in text. noſtro ſuper quo* Abb. & ſcriben. concordantes adduxerunt. Et ideo ſi permutantes beneficia non habent ius, nec ſunt quaſi domini, dicũtur permotare aliena in quibus nulla contrahitur permutatio. *dict. l. 1. § fin. & per gloſſ. hic.* pro qua concluſione videtur *text. in cap. 1. de rerum permutat. libr. 6. in verbo ſua, & ibi ſcribentes alia ad hoc accumulantes*, & per Felyn. *hic, columna 3. verſicu. virum permutantes.* & per Modern. *colum. 10. verſicu. ex ſupradictis*, & per Dom. Socio. *conſilio. 168. incipit, In primis. columna 3. verſiculo vtc præmiſſa. in ſecundo libro.* & procedunt iſta quibuſcumque verbis fiat permutatio, vt per Abbatem *hic*, ita limitans dicta ſua ſuper gloſſ. iſta de quo circa prophana dicendum, vt ibi late dixi, ad qood facit, quia permutans non conſequitur plus iuris in beneficio quàm habeat alius cum quo permutauit, quũ hoc ius capiat à permorante, & in ipſum non potuit transferri, quod non erat penes transferentem, *d. l. traditio. & per Rot. in non. deciſio. 458. alias in titu. de conceſ. praben. 19.* Hinc dicimus, quòd ſi permutatio fit de voo beneficio cum duobus, vno illorum duorum euicto poteſt rediri ad primum: *vt in deciſ. Rot. in non deciſio. 458 alias in titul. de rerum permutatio tertia. & in antiqua deciſione 402. alias in titu. de rerum permutatio. nona.* & per Bellame. *deciſio. 348.*

† Circa vero illud quod Abb. concludit permutationẽ be- 40
neficiorum eſſe nullam, quando permutans non habet ius, tamen talis permutans nõ poteſt redire ad primum beneficiom propria auctoritate, ſed neceſſaria eſt auctoritas ſuperioris, vt *per eum hic*, quinimmo, & noua collatio, vt probatur *in deciſio. Rot. præallegata*, & eſt alias *in non. 23. alias in titu. de rerum permutatio prima. & 339. alias in titu. de filijs presbyterorum prima, & in antiq. 863. alias in titu. de rerum permutatio. 16. & in deciſio.* Bernardi de Beſigner. *in titu. de reſtitutio. ſpoliatorum. deciſio. 2.* & melius *in titu. de rerum permutat. deciſio. 3. cum alijs accumulatis* per Dom. Socin. *in præallegato conſilio*, & per Fely. *hic*, & per Mod. pro qua concluſione communi viget viua ratio. Nam in permutatione neceſſaria eſt renunciatio præcedens, vt per Abbat. *in capit. inter cætera. in principio. infra de praben.* per Dominicum, & alios ſcribentes *in dict. capit. primo.* & per Socin. *in præallegato conſilio.* per quam renunciationem inducta fuit vera vacatio, *vt per Rot. in antiqu. in præallegata deciſione 863.* & per Ioannem Andream. *in capit. ſi pro te. de reſcript. libro ſexto, & in clementi. prima. de rerum permutatio. & in dict. cap. primo. eodem titul. libr. 6.* vbi omnes ſcribentes. Vnde eum tale beneficium vacauerit per ipſam reſignationem talis permutans, qui priuatus fuit propter renunciationem, ad illud redire non poteſt propria auctoritate ſine inſtitutione, & noua collatione. *capit. primo. de regulis iuris. libro ſexto*, quod clarius deducitur: nam talis renunciatio fuit facta in fraudem, & tunc permutantes pœnam patiuntur, vt ad eorum beneficia redire non poſſint, ex qno renunciauerunt,
& renunciando priuauerunt ſe illis. † Si vero volunt habere 41
beneficia alia cum quibus permutarunt, non poſſuot propter fraudem commiſſam in permutando, vt *notatur in ca. cum olim. & in capit. vel vniuerſorum. infra de rerum permutatio.* & per Imolam, & Cardinal. *in capit. quæſitum. eodem titulo*, & ponunt ſcribentes, *in dict. capit. primo* & Socin. *vbi ſupra.* Si vero permutatio facta fuit ſine culpa, & ſubeſt ratio permiſſæ permutationis, adhuc neceſſaria eſt noua collatio, & propria auctoritate ad priora redire non poſſunt. Nam eum illa vacauerit per reſignationem, & per eam inducta fuerit vera vacatio, & ex illa priuati fuerint, non poſſunt propria auctoritate, & ſine noua collatione illa conſequi, quia ea dicerentur habere ſine titulo, & ſine collatione, contra *dict. capitulum primum.* ille enim primus titulus per reſignationem fuit extinctus, quo fit, vt virtute illius extincti non poſſint redire ad prima ſine collatione, & ideo quando in permotatione non viget culpa, & ſubeſt ratio contra rigorem iuris, de æquitate foit inductum, quòd talia beneficia vacantia noo deberent cooferri alteri,

nec deberentur expectanti, *vt in dicta clementina prima, & in dicto cap. primo*, ſed de æquitate conferenda ſunt permutanti nõ culpoſo: ſed ad permutationem venienti ratione aliqua, & in iſto ſibi fiueetur, vt eidem conferantur, & non alteri; quo fit, vt collatio ſit neceſſaria, & tanto magis iſtud procederet ſi beneficia ſua prima poſſiderentur ab alio; tunc enim propria auctoritate apprehendere non debet: nam ſi apprehenderet, pœnam incurreret, *capit. cum qui. in fine. de præbend. lib. ſexto*, vt dicit Innoc. vnde. *in dicto capit. primo*. quem in hoc omnes ſequuntur quod etiam procedit, & fortius quando ab alio detinentur *in terminis capitul. ſi beneficia de præben. libr. 6.* vbi Do-
42 minicus, & † omnes alij allegantes *deciſ. Rot.* volunt diſpoſitiones illius capit. permittentis, propria auctoritate dimittentem beneficia redire ad illa, ex æquitate *dictum capit.* non procedere, quando beneficia dimiſſa eſſent penes aliquem; tunc enim auctoritate iudicis debet illa rehabere, & non propria auctoritate, ne priuetur iure ſuo *iuxta dict. capitul. cum qui & l. extat. ff. quod met. cauſ. & in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & plene in l. iuſte poſſidet. ff. de acquiren. poſſeſſio.* comprobatur ex alio. Nam ſi quis permutat res prophanas, & illas tradit alteri qui non adimplet, certe propria auctoritate non poterit illas capere: ſed condictione ob cauſam illa rehabere, *l. fin. ff. de condictio. cauſa data. leg. 1. in fine. de rerum permutatio. & l. cum precibus. in fine Cod. eodem titul.* ita & in terminis noſtris, vt proprie ſentit Petr. de Anchara *colum. 2. dict. cap. 1.* adducendo *totum titulum, de condictio. ob cauſam.* Et ideo quum per renunciationem beneficium ſit tranſlatum in alterum, & per conſequens ab eo qui renunciauit, abdicatum, neceſſaria eſt noua collatio, adducit *gloſſ. magnam in cap. cum inter. ſupra de electio.* Nec prædictæ concluſioni obſtat *text. in dict. cap. ſi beneficia.* propter quem Modern. *hic*, videntur tenere contra communem, cuius æquitas videtur procedere, etiam in permutante non culpoſo habenti rationem, & ius in rem: *quod capitul.* ad hoc extendit Lapp. *allegatione ſua 95. incipit, Fulcinius clericus de quo mentionem facit* Philipp. Franc. *in dict. cap. ſi beneficia. in fine, ex quo ad dictũ cap. ſi beneficia.* reſponderi poteſt ſecundum dominos de Rota, *in deciſio prææallegat.* quod extendi non debeat ad caſum noſtrum. & quemadmodum reſpondet dominus Socin. *in præ-*
43 *allega. conſil. colum. 2.* Nam diuerſa ratio † eſt in terminis quæſtionis noſtræ, & in terminis *dict. cap. ſi beneficia.* permutantes
44 † enim non ſimpliciter dimittunt, ſed expreſſe renunciare debent, per quam expreſſam renunciationem inducta fuit expreſſa priuatio, & extinctio prioris tituli. Et licet fuerit facta ad finem alterius actus, qui non fuit ſequutus, tamen illa extinctio expreſſa remanet firma per *text. in l. plane in princ. ff. de legat. 1.* & per Imolam, Paul. & Modern. Peruſ. *in l. ſi cum dotem in princip. ff. ſoluto matrimonio.* & ideo neceſſaria eſt auctoritas ſuperioris: & noua collatio, quod ſecus in terminis *dict. cap. ſi beneficia.* vbi non fuit facta expreſſa renunciatio. Sed tantum dimiſſio ad conſequendum aliquem effectum qui non ſucceſſit. Non propterea extinctus fuit titulus primus, ad quem non extinctum bene poteſt redire propria auctoritate, vt plenius *in præallegato conſilio. & in d. l. ſi cum dotem.* & ex hoc tollitur obiectio quam faciebat Imol. *in cap. penultim. infra de rerum permutat.* quam refert, & ſequi videtur dominus Philipp. Franc. *in d. capit. 1. columna 6. in fine.* volens, quòd plus eſt renunciare facto quam verbo, *vt in capit. vt noſtram. infra de appellatio.* Nam in contrarium eſt veritas, quia plus operatur expreſſa renunciatio quæ titulum præcedentem extinxit, quam tacita inducta per dimiſſionem quæ titulum præcedentem non ſubſtulit. Ex hoc infertur, quòd *gloſſ. in verbo, dimiſſa in dict. capitu. ſi beneficia.* non eſt vera, cum vult illud capit. procedere etiam in dimiſſis per expreſſam renunciationem ſecundum Modern. *hic*, ita ampliantes illum textum. confunditur enim talis ampliatio ex antedictis, & ſequentibus, quia immo non procedit in expreſſa renunciatione, &c. Nec obſtat quod dicebat Imol. nouam collationem non requiri, vt euitetur circuitus *clemen. auditor. de reſcript.* quia dico nouam collationem eſſe neceſſariã, pariter, & circuitum qui bene debet attendi, quando neceſſarius eſt, & ſine eo actus non poteſt geri, vt notatur *in l. g. ſingularia ff. ſi certum petatur. & dixi in ſimili, in capitul. in præſentia. ſupra de probation. in notabilibus.* Ex iſto tollitur ratio adducta per Modernos *hic*, quòd permutanti non affertur damnum ſeruando iſtum circuitum qui pro forma requiritur, *vt ſupra*, ne reperiatur poſſidere ſine inſtitutione beneficium, quod renunciando dimiſit, & titul. illius ſe priuauit. Et conſequenter ceſſat ratio de qua *in dicto capitulo ſi beneficia.* quia damnum nõ patitur habendo nouam collationem quæ ſibi danda eſt, ſed tantum eſt circuitus qui interuenire debet, & neceſſarius eſt propter prædicta quæ ceſſant in dimittente, vt in terminis *dicti capitu. ſi beneficia.* Nec obſtat communi concluſioni ratio hic adducta per Modern. volentes † renunciationem factam 45
permutando non eſſe liberam, ſed limitatam, & conditionalem caſu quo permutatio ſortiretur effectum quem non fuit conſequuta: vnde conditione non adimpleta propria auctoritate poteſt redire ad prima, quæ hac de cauſa non poſſunt conferri alteri, *dicto capitulo 1.* Nam dico *quod dict. capit. primum.* procedit de æquitate: quia inductum eſt, quod licet verè vacent, & de rigore poſſent conferri alteri, tamen de æquitate non conferuntur, niſi permutanti, non eo, quia non vacant, quia benè & verè vacant. Sed æquitate inductum fuit, vt permutanti, & non alteri conferrentur: nam permutatio tacitam cauſam annexam habet ſi effectum ſortiatur, & ideo non poteſt alteri collatio fieri, vt dicit Anchara. *in dicto capitulo primo.* in primo notabili, eſto quod vere vacent: *nec eſt verum*, quòd renunciando per viam permutationis videtur renunciare cõditionaliter: nam renunciatio debet eſſe libera, & pura, *capit. finali. ſupra de pact. capit. quam Pio. prima quæſtione ſecunda*, alias non valeret, vt in deciſio. Rotæ in antiq. 104. alias in *nou. de procur. 8 & deciſio. 579. alias in titul. de rerum permutatio. 12. & in deciſio.* Bernardi de Biſigneto. *in titu. de rerum permutatio. vltima in ordine.* hinc dicimus, quòd ſi in permutatione interuenit tractatus, & concluſio, non valet *cap. quæſitum capit. vel vniuerſorum infra de rerum permutatio.* vbi Abb. & per Socin. *in præallegato conſilio.* vnde cum talis renunciatio fuerit libera, vt ad permutationem deueniatur, *non* poteſt dici condi[ti]onalis, quæ de iure non debet admitti: vnde vel modalis dicenda eſt, vel ob cauſam, in quibus licet facta ſit renunciando priuat ſe titulo priori, & ideo noua collatio neceſſaria eſt, & auctoritas ſuperioris debet interuenire, ſecundum communem concluſionem, & ſuperius adducta contra quæ non habent obſtare, ſi adducerentur quædam alia quæ adducit *gloſſ. 2. in dict. cap. inter cætera*: quia ad illa poteris reſpondere ex dictis Abb. *ibi, & per gloſſ. in dict. cap. cum inter. R. ſupra de electio.* † Circa illud, quod 46
vltimo dicit Abb. permutantem non teneri docere de titulo ſui auctoris, vide quæ dicit Felyn. *hic*, & plenius per Socin. *in præallegato conſilio 168. colum. penultim. in fine*, & vide *allegationem* Lapp. 89. *colum. 6. & ſimilib. in verbo, beneficium, & deciſio. Rot. in nou. 109. alias in titu. de rerum permuta. & quarta. & in antiq. deciſ. 404. alias in titul. de rerum permutatio.* & per Bellame. *deciſione.* 645. † *Gloſſ. in verbo, confeſſus. in fin. colligit ex text.* concluſio- 47
nem & regulam, quod reus excipiens non videtur intentionem agentis confiteri. ad idem *text. in l. non vtique.* vbi Bartol. Paul. & dominus meus, *ff. de except. & in cap. exceptionem. de regul. iuris. libro 6. vbi gloſſ. & ſcriben.* per Bartol. Alexand. & Areti. *in l. decem ff. de verborum obligatio.* per Aretin. *Inſtitut. de except. in princip. char. 5. numer. 23. verſicu. vidimus. ſupra per gloſſ.* Salyc. & ſcriben. *in leg. ſiquidem C. eod. per Rom. in l. cum mulier ff. ſolut. matrimon. per gloſſ. & doctor. in l. Iulianus, verum debitorem. ff. de condictio indebit.* per Abb. *hic, colum. 5. & ſequen. verſicu. oppono.* & videtur, & per Imol. *colum. 4. verſic. in gloſſ. confeſſus. cum alijs hic adductis* per Felyn. *colum. 4. verſicu. an & quando*, & per Decium. *colum. 12. cum alijs tribus ſequent.* ampliantes, & limitantes concluſionem, vt per eos, & *in locis ſupra allegatis*, inter alias autem limitationes Bartol. *in d. l. non vtique.* quem ſequitur Paul. *ibi*, & dominus meus ponit vnam, vt reus excipiens † videatur fate- 48
ri, quando actor nõ negaret ſimpliciter, & abſolute exceptionem oppoſitam, ſed diceret illam fuiſſe, & eſſe minus legitimam: tunc enim ita dicẽdo poteſt ex tali exceptione per reum oppoſita ſe fundare, ex quo non inficiatus eſt eam, & reus iſto caſu videtur confiteri intentionem actoris. adducit *text. in leg. quoniam. ff. de his qui notantur infamia.* Ad quem text reſpondet Abb. *hic*, & Aretin. *vbi ſupra, & ſcriben. in d. l. decem.* vt referunt Moder. quòd loquatur in tranſigente, & paciſcente ſuper crimine, qui caſus differt ab opponente exceptionem, vt per eos: tamen dominus meus, *in dict. l. non vtique.* aliter inducit *dict. leg. quoniam.* arguendo à ſimili, ſecundum quod referunt Moder. *hic*, qui reſpondet ad ſimilitudinem locum habere, & procedere quando exceptio haberet locum, ſicut eſt in tranſactione: tranſactio enim facta quæ locum habuit, bene inducit confeſ-

Digitized by Google

confeſſionem: exceptio autem oppoſita per ſimplicem tãtum oppoſitionem locum non habet, quo fit, vt talis ſimplex oppoſitio exceptionis non debeat operari confeſſionem quam operatur tranſactio quæ locum & effectum habet. Ex qua diuerſitate inter caſum, & caſum; quo ad effectum confeſſionis dicitur, æquiparationem, & ſimilitudinem non procedere, cũ data inſtantia argumentum ruat. *prima quæſtione prima. capitulo ſicut vrgeri. & plene in capitu. tranſlato. ſupra de conſtitut.* Poteſt etiam dari alia inſtantia, & diſſimilitudo quam aſſignat Abbas *hic, & alij vbi ſupra.* quo fit, *vt dict. l. quoniam.* non probet intentionem Barto. & ideo communiter Doctor. circa hanc limitationem tenent contra Bartol. adducentes rationes, & iura *in locis ſupra allegatis,* & licet dominus meus, in *dicta leg. non vtique.* conetur defendere Bartol. & reſpondere adductis contra eius præcedentem limitationem, tamen ad motiua, & rationes domini mei plene, & copioſe reſpondent Moder. *hic,* vt per eos: tamen, quia principalis text. pro communi contra Bartol. eſt decretalis noſtra, quam Abbas, & Imol. dicunt probare hanc concluſionem, ſi littera non cauilletur. Gloſſ. autem noſtra, Abb. & reliqui ſcribent. dicunt, quòd *in verſicu. idem.* nondum procurator monaſterij oppoſuit exceptionem ſub conditione, & non ſimpliciter, ponderando verba *ibi, quod etiam ſi dicta eccleſia dudum, &c.* tamen dum Papa venit ad deciſionem *in verſiculo intelleximus.* non fundat ſe ſuper reſponſione, & oppoſitione exceptionis conditionaliter factæ per procuratorem, ſed ſuper regula communi quod reus excipiens non videtur fateri intentionem actoris, quæ ratio tanquam generalior dicto attendi debet, & per dictum ſpeciale non debet reſtringi, vt per Bartol. *in l. regula. §. penulti ff. de iuris & facti ignoran.* Tamen ad hanc inductionem reſpondet dominus meus, *in dicta l. non vtique.* quòd deciſio eſt adaptanda quæſtioni, & oppoſitioni factæ conditionaliter, ſicuti in ſimili dicitur de reſponſione facta interrogationi. *l. ſi defenſor. §. qui interrogatus ff. de interrogat. actio. l. prima §. ſi quis ita. ff. de verb. oblig.* Præterea, & fortius dicit, quod deciſio Papæ, *in verſic. intelleximus.* nõ dirigitur ad rationem generalem, quòd excipiens non videatur fateri, ſed dirigitur ad reſponſionem factam per dictum procuratorem, vt patet per illa verba, vel procuratoris ſuptaſcripti, & ſequentia. Et quum per procuratorem exceptio fuerit oppoſita conditionaliter, ſequitur, iſtum textum non probare communem. Et per hanc inductionem tollitur replicatio Moder. *hic,* quia in iſto text. vis erat in ipſa reſponſione conditionata, non autem in exceptione. tandem conſidera, quòd *in verſiculo intelleximus.* intellectus Domini mei ſatis quadrat: tamen dum gloſſ. Abbas, & alij communiter concludunt, quòd *in verſiculo idem,* nondum procurator monaſterij oppoſuerit exceptionem conditionaliter, non videtur eſſe verum. Nam verba ibi poſita non ſonant in conditionem, nec dicunt procuratorem oppoſuiſſe, ſi probatum fuiſſet eccleſiam fuiſſe ſubiectam Eccleſiæ Sabinenſ. vel per alia ſimilia denotantia conditionem, de quibus per Abbatem *hic, & alios vbi ſupra.* Sed tantum dicitur procuratorem reſpondiſſe, quod ſi dicta Eccleſia dudum
50 fuerit, &c. Quæ † verba ſapiunt ſimplicem oppoſitionem, & non conditionatam. Dicebat enim procurator, quod & ſi, id eſt, quamuis Eccleſia dudum, id eſt, antiquitus fuerit ſubiecta Eccleſiæ Sabinenſ. tamen non poterat Epiſcopus vendicare, ex quo monaſterium Ferſenſe obtinebat eam ex cauſſa permutationis, &c. Non enim eſt poſita dictio, ſi, ſimpliciter quæ conditionem denotat, vt per Bartolum, *in lege prima. ff. de condition. & demonſtrationibus.* Sed cum dictione, ſi, ponitur copula, &, dum dicitur, quod & ſi, & ideo exponitur, & ſi, id eſt, quamuis, *textus eſt iuncta gloſ. in lege prima. §. nunciatio. in verbo, & ſimil. ff. de operis noui nunciatione,* & ideo non importat conditionem, quo fit, *vt in verſiculo, quod, & ſi.* procurator monaſterij non oppoſuerit exceptionem conditionaliter, *vt dicit gloſſ.* Abbas & alij, ſed ſimpliciter, *vt ſupra probatum eſt.* Nec dicatur quod ſi exceptio, & reſponſio fuit hic ſimplex, & puta, per eam fuit inducta confeſſio quæ debuit præiudicare, *vt in capitulo præterea. ſupra de tranſactionibus,* & tamen hic dicitur contrarium, quia non præiudicat, ergo non pura, & ſimplex: ſed conditionalis, quia dico conditionalem non fuiſſe, *vt ſupra probaui.* Non obſtat *capitulum præterea.* quia ibi confeſſio fuit ſeparata ab exceptione vt dicit *hic* Abbas, & dixi *ſupra. in gloſſa prima* Et ideo nimirum, ſi potuit acceptari, & confitenti præiudicauit: in iſto autem text. non fuit ſeparata: ſed iuncta cum exceptione, quæ exceptio diuidi non poteſt per actorem, vt acceptet eam pro parte, per doctrinam Bartoli *in lege aurelius. §. idem quæſiit. ff. de libera. legata. cum ſimilibus.* & ideo nimirum, ſi in iſto textu. eſto quod actor acceptauerit, vt impugnaret poſtmodum, ſi non præiudicauit excipienti, per rationem, quia excipiens non videtur fateri, &c. Ex quibus infertur hic eſſe textum pro communi contra Bartolum, quod reus ſimpliciter excipiendo non videtur fateri intentionem actoris, ex quo hic exceptio fuit oppoſita ſimpliciter, & non conditionata, quod procedit etiam, ſi dicta exceptio fuiſſet acceptata ab actore, qui dicebat eam minus legitimam, per hunc textum contra Bartolum *in dicta lege non vtique.* hic enim epiſcopus actor acceptauit eam, vt dicit Abb. *hic.* pro communi etiam facit. Nam doctrina Bartol. *in dicta lege non vtique.* vult ſuam limitationem procedere, quando actor acceptat exceptionem per reum oppoſitam, dicit tamen eam non legitimã, quod non ex alio procedit, niſi per viam replicationis, vt patet per exempla poſita per Bartolum, quo fit, † vt quemadmo- 55
dum reus excipiendo non videtur fateri intentionem actoris, pariter, & actor replicando non videtur fateri exceptionem, per reum oppoſitam, *vt per gloſſ. in dicta regula exceptionem,* & Abb. *hic, in fine iſtius articuli. & notatur in lege ſecunda. ff. eodem.* & ſi dicatur, quod prædicta procedunt, niſi actor expreſſe acceptet exceptionem, ſed eam impugnat in iure, & impugnationem bene debet probare, non autem ſuam intentionem principalem. reſpon. probationem replicationis non prodeſſe, niſi principalis intentio ſua ſit probata, cum replicatio veniat ad coadiuuandam actionem, *vt Inſtitut. de replicat. cum ſimilibus,* & intentio ſua principalis eſt probanda aliter quàm per ſolam oppoſitionem exceptionis factam per ipſum reum: ſi enim actor ſimpliciter acceptaret exceptionem, tunc res eſſet clara pro reo excipiente: ſed quia acceptat eam, vt impugnet, quia non legitimam, &c. ideo replicationem, & intentionem probare habet, dico replicationem, vt excludat exceptionem veram, & probatam: alias ſi non eſt probata, ſat eſt, quod intentionem ſuam probet, aliter tamen quam per ſolam oppoſitionem exceptionis, quum excipiens videatur fateri: quia acceptio actoris non poteſt inducere, vt excipiendo inducatur confeſſio per ſuam acceptationẽ, quæ de iure non inducitur, & contra mentem excipientis eſt: vnde vti reus cogitur ad probãdum exceptionem oppoſitam, pariter, & actor cogitur probare, vltra principalem intentionem ſuam, replicationem, *vt in capitulo illud, infra titulo ſequenti, & per gloſſ. noſtram. hic* ponentem exempla, & ideo ſicut reus non liberatur ab onere probandi exceptionem, probata principali intentione actoris propter replicationem ipſius actoris, vt *in dicto capitulo illud. cum ſimilibus.* Pariter actor non cenſetur liberatus ab onere probandi ſuam intentionem, propter exceptionem oppoſitam per ipſum reum, eſto, quod eam acceptet, vt à pari procedant, & ratio diuerſitatis non vigeat inter prædicta, & quod fortius magis ſit fauendum reo excipienti. An autem, & quando cogatur actor probare replicationem antequam reus probat exceptionem, vide per Abbatem, & Imolam poſt Ioannem Andream. *in capitulo ſecundo. ſuper eodem. columna finali.* Circa vero illud, quod tangunt Modern. *hic,* de reo excipiente occidiſſe ad ſui defenſionem, vide plene *notata in capitulo auditis, infra titulo primo, & circa dicta* per Felynum, *ibi, quod talis confeſſus non debet puniri pœna ordinaria,* &c. tenendo contra Abbatem *ibi,* contra quem etiam tenet dominus meus *in dicta lege non vtique. columna fin.* vide dicta per Modern. *hic,* & per repetentes *in leg. vt vim. ff. de iuſtitia & iure, charta ſeptima,* vbi tenent contra dicta circa hoc per Felynum, *in dicto capitulo auditis.* In reliquis dicas, vt per eos, & in *locis ſupra allegatis,* & vide quæ dicam *in dicto capitulo auditis.* Gloſſ. *in verbo, victimis, & in verbo, licet, in fine,* declara ambas, vt per Abbatem *hic, columna ſexta, & ſequenti, verſiculo oppono vlterius, & columna penultima, verſiculo tertio principaliter oppo* & per Imolam, *columna quarta, in fine.*

† Ex quorum dictis habes, quod falſitas commiſſa per 56
procuratorem, vel alium non nocet Eccleſiæ: de quo plene habetur *in regula delictum, de regulis iuris, libro ſexto. per gloſſ. in capitulo ſecundo. ſupra de ordinat. cognitio. & pleno* per Imolam, & Abbatem *in capitulo primo. columna tertia, verſiculo nota bene. ſupra de dolo & contum.* & aliquid per Felynum *hic, columna quarta, in fine, & columna quinta in principio,* habes etiam, quòd quan-

Digitized by Google

quando falſitas, & delictum committitur à prælato, & toto conuentu, quod tunc præiudicat Eccleſiæ, vt expreſsè ſentit gloſſ. hic, & Abb. & gloſſ. in capitulo tum ex litteris, ſupra de in integ. reſtitutio. quod Felyn. hic, extendit idem eſſe quando prælatus careret conuentu, vt ſolum delictum ipſius noceat, ſicut noceret, quando cum ipſo interueniret conuentus, vt per gloſſ. & ſcriben. in capitulo potuit. infra de locati. & plenius per Felyn. in capitu. edocere, ſupra de reſcript. & in capitulo ex officij, infra titu. primo, ex quibus infertur limitatio, & declaratio ad capitulum delictũ, quod etiam limita, vt per Abbatem, & per Felynum. in capitu. primo, ſupra. de lite non conteſtata, & vide in materia Bald. in procemio, in vſibus feudorum, & Felynus. in capitulo inter quatuor. ſupra de maioritate & obedientia, & in capitu. nouit ille. ſupra de iudic. columna octaua. & capitu. accipimus. infra de fide inſtrumentorum.

53 † Secundo concludit glo. quòd propter falſitatem, quæ committitur in teſtibus vel inſtrumẽtis, perditur, & amittitur cauſa per textum noſtrum, hic ad quem reſponde, vt per Abbatem hic, idem voluit gloſſ. in capitu. tum ex litteris. ſupra de in integrum reſtitutio. Ad quem text. reſponde, vt per Abbatem, & Imol. hic. & per Abbat. ibi, columna quarta, in fine. Et licet gloſſ. adducat text. in capitulo olim. in fine. ſupra de reſcript. qui prima facie videtur probare, ad quem Abbas reſpondet, quæ reſponſio tollitur per Modern. hic, & etiam confunditur attenta ratione poſita in fine illius capituli, quæ eſt generalis, & propter falſitatem commiſſam, & vitium falſitatis perpetratum imponatur ſilentium in cauſſa in qua agitabatur de priuatione beneficij, quæ verba potius ſapiunt cauſę amiſſionem quam illud, quod ſentit Abbas vnde ad illum textum reſponde, vt dicit Imol. hic, quam ſolutionem Modern. ſequuntur, vt loquatur in falſificatione actorum de quo ſtatim dicetur, & ideo opinio glo. nullibi videtur probari, quo fit, vt doctor. communiter teneant contra gloſſ. concludentes propter falſitatem commiſſam in teſtibus, & inſtrumentis quem non debere perdere cauſam, ſed bene debere puniri alia pœna, per text. in l. qui agnum ff. eodem. & in l. diuus ff. de re iudicat. vbi per Dom. Alexand. licet poſſet reſponderi, vt dicit Imol. hic. tamen communiter tenetur, vt ſupra contra gloſſ. vt per Imol. Abbat. Felyn. & Modern. hic, & per Bartol. in l. iuſiurandem. §. quotiens. & ibi Alexand. ff. de iure fiſci, & notatur in capitu. cum olim el ſecundo, ſupra de offic. delegat.

54 † Quod autem in falſificante acta, tangit Abb. hic, & Imol. Felyn. & Modern. Et breuibus concludas, quòd ſi ſumus in cauſa fiſcali falſificans acta amittit cauſam per text. in d. §. quotiens.

55 ita concludunt omnes hic, & Bartol. & Alexand. in d. §. quotiẽs. & in d. l. diuus. & gloſſ. in l. prima. C. de formulis, dicentes de hoc eſſe text. in d. §. quotiens. Modern. tamen hic dicunt, quod text. ille hoc non probat: non enim loquitur in falſificante acta, ſed tãtum in eo qui vtitur actis ſcriptis manu alterius quam commentarienſis deputati ad ſcribendum acta in cauſa fiſcali, quę acta etiam ſcripta per alium poterant eſſe vera, & non falſa, tamẽ quia ſcripta per alium vtens illis punitur amiſſione cauſæ, quæ intelligentia videtur mihi veriſſima, & fuit originalis domini Franciſci Lucani in tractatu de priuileg. fiſci. in prima parte in 87 priuileg. vbi vult priuilegium fiſcale eſſe, vt habeat proprios notarios, qui eius acta ſcribant, alias non valerent, allegat dictum. §. quotiens. melius hoc ſentit Domini Andreas de Iſern. in conſtitutio regni. vbi falſitatem dicens in cauſa fiſcali, & producens acta aliter quam ſecundum formam dicti §. quotiẽs, amittit cauſam, & vere text. ille de hoc loquitur, non autem de falſitate, & vtente falſis actis: niſi diceremus, quod falſis vtitur, ex quo non erant ſcripta per notarium deputatum ad id, & ſecundum formam ibi traditam, quæ cum ſeruata non fuerit, inducit hoc, vt aliter ſcripta pro falſis habeantur, & illis vtens cauſſam amittat: tamen vere, & neceſſario falſitas non poteſt argui, quum per alium poſſint ſcribi ſecundum veritatem, & licet ille text. loquatur in terminis de quibus ſupra, tamen communiter intelligitur in vtente actis falſis in cauſa fiſcali, à qua communi non recedas, quum à maioribus text. ille hanc interpretationem ſumpſerit, argumento l. minime. ff. de legibus. cum ſimilibus. & faciunt quæ dicam ſtatim in ſequent. concluſione. poſſes etiam inducere pro communi dict. §. quotiens. intelligendo quòd cadit à cauſſa, qui producit acta ſcripta manu commentarienſ. aliter quam ſint per illum ſcripta, quod non poteſt eſſe, niſi quando eſſent falſa, & ita inducendo probaret communem in cauſſa fiſcali, vel dependente à fiſco, & etiam in quacunque, vt dicit ibi Bartol. quum priuilegium in fiſco non demus, niſi expreſſe dicatur. l. item veniunt. §. in priuatorum, & in l. prima Cod. eodem. de petitione hæreditatis, quod vtique in aliis cauſis priuatorum iure ciuili alibi non habetur, niſi ad hoc vltimum diceres textum illum loqui in caſu ſpeciali, quando cauſa agitatur apud fiſcum, vt littera dicit, quod eſt in cauſa fiſcali, vel dependente ab ea, vt in ſequenti concluſione dicetur, & gloſſ. in dicto §. quotiens. in verbo, aliter, ita intelligit quod fuere ibi producta aliter, ſcilicet quam fuiſſent ſcripta manu commentarienſis, quod ſonat in falſitatem, vt ſupra. extra cauſſas autem fiſcales falſificans acta, an puniatur amiſſione cauſæ, Imol hic, tenet quod ſic, dum ita intelligit textum capitulo olim. ſupra de reſcriptis, & ita etiam Moderni dum ita intelligunt illum textum, licet poſtmodum contrarium dicant, vt infra dicam. eandem ſententiam tenuit Bartolus & ibi Alexander in dicto §. quotiens. & Alexander in dicta lege diuus. & Moderni in dicto capitulo cum olim. & Felynus hic, quam ampliat, & multa adducit dicendo eſſe communem, & adducendo text. in dicto §. quotiens. qui, vt ſupra dixi non probat etiam in cauſſa fiſcali, & dum Felyn. & Alexand. vbi ſupra volunt illum textum procedere etiam in cauſis priuatorum, qui agitari poſſunt coram procuratore fiſci, vt ſentit etiam gloſſ. ibi, tamen talis intelligentia confunditur per Modernos hic, pro quibus etiam facit, quod ponitur in dicto tractatu de priuileg. fiſci. in prima parte, in 24 priuilegio. vbi volunt inter duos priuatos procuratorẽ fiſci eſſe iudicem, quando cauſſa dependet à quæſtione fiſcali, per text. in dicta lege cum venditione. C. vbi cauſa fiſcalis, & per Bartol. in lege cum eorum. C. de ſentent. & interlocut. omnium iudicum, quo fit, vt text. in dicto §. quotiens. loquatur in caſu particulari, & non generaliter, & ex hoc Moderni hic, ſequuntur opinionem Abb. hic, volentis contra Bartol. in dicto §. quotiens & contra communem idem eſſe in falſificante acta in cauſis non fiſcalibus, vt ex hoc non puniatur amiſſione cauſſæ, quum hoc reperiatur lege cautum, & ratio diuerſitatis non poſſit adduci, tamen non recedas à communi quæ licet non probetur in dict. § quotiens tamen probatur in capitulo olim. ſupra de reſcriptis ſecundum intellectum Imol. hic, & etiam ipſorum Modernorum: ibi enim non erat cauſa fiſcalis, & acta fuerunt falſificata, & falſificans punitur perpetuo ſilentio, id eſt, amiſſione cauſę de qua litigabatur, & aduerte, quia textus ille in fine fundat ſe ſuper ratione generali diſponente quod propter vitium falſitatis, quis priuetur amiſſione cauſæ, & certum erat ibi acta fuiſſe falſificata, quo fit, vt ibi ſit text. pro communi, & attenta ratione generali non debet reſtringi in caſu illo particulari, vt per Bartol. in l. regula § penultimo ff de iur. & fact. ignorant & inter inſtrumenta, & teſtes ex vna, & acta ex altera poteſt accommodari differentia, & ratio diuerſitatis ſecundum quod alibi dicit Bartol. in l. prima §. editiones. colum. prima. ff. de eden. & ego dixi contra Modernos in capitulo quoniam. ſupra de probatio. in gloſ. in verbo, viros, & in terminis noſtris ratio diuerſitatis viget, quũ acta mandato iudicis fieri debeant, & ipſo præſente, vt in dicto capitulo quoniam contra. vbi poſt alios dixi quæ minime requiruntur quando producuntur teſtes vel inſtrumenta, quo fit, vt falſitas commiſſa in actis debet eſſe magis punibilis quam illa quæ committitur in teſtibus, & inſtrumentis, argumento l. nullum. C. de teſtib. ex quibus defenſata apparet communis opinio. & reſponſum ad dicta Abbat, & Modern. quòd immo hoc reperitur l. cautum. & ratio diuerſitatis inter acta, & inſtrumẽta, & teſtes. 56

† Circa has gloſſ. poſt Innocentium, Abbatem hic. columna ſeptima, & ſequent. verſiculo venio ad ſecundum, & Imol. columna penultima. verſiculo tangit. etiam hic examinant difficultatem illam: an & quando producens inſtrumentum falſum, vel minus ſolemne teneatur ſtare tali inſtrumento eo poſtmodum reprobato, & an cõfeſſio inducta ex productione talis inſtrumenti corruat, de qua plene per Felyn. hic, colum 5. & 4 ſequent. verſiculo quotidie allegantur per Modern. columna 15. verſiculo ſucceſſiue Abb. cum quatuor ſequent. qui multa accumulant ampliandu declarando, & limitando ex quorum dictis habetur 57
concluſio generalis, quòd producens inſtrumentum videtur fateri omnia contenta in eo, etiam contra ſe. leg. ſi filius. § ſi ff de interrogat. actio capitu. olim. infra de cenſi. cum alijs hic per eos adductis, 58
quæ concluſio primo limitatur non procedere in verbis enunciatiue poſitis in inſtrumento: nam producens illud non videtur fateri talia enunciatiue poſita, vt in ſimili dicitur de verbis enunciatiuis in ipſo libello contentis, quę non probant

contra

contra producentem illum, vt per Alexandrū *in principio. &* Modern. *in tertia columna in l. edita. Cod. de edend* & per Felyn. *in capitulo ſi cautio. columna duodecima ſupra de fide inſtrumentorum, & in capitulo examinata. columna ſecunda, ſupra de iudic. & per eundem hic. & Modern* quæ limitatio communiter tenetur, tamen illi obſtat. *lex optimam. Cod. de contrahend. & committen ſtipulatio.* vbi habetur verba enunciatiua inſtrumenti prolata inter partes præſentes probare. Secus ſi eſſet abſentes, vt per Bartol. & Alexand. *in leg. ex hac ſcriptura. ff. de donatio.* & dixi poſt Abbatem & alios, *in dicto capitulo quoniam contra. in illa quæſtione,* an verba enunciatiue poſita in ſententia probent, & præiudicent ipſis litigantibus, quo fit, vt quum inſtrumentum præſentatum inter præſens, vt plurimum conficiatur, & celebretur, quòd verba enunciatiua in illo contenta probare habent inter ipſas partes, *dict. leg. optimam.* Idem dicendum videtur, vt talia enunciatiua in inſtrumento contenta probationem inducant contra producentem inſtrumentum, *Modern. hic,* reſpondent ex notatis per Dom. Anton. *in capit. illud. & ibi plene* Abbat. & Felyn. *columna ſecunda. ſupra de præſumpt.* & per Modern. *in authentic. ſi quis. in aliquo documento. columna penultima. Cod. de edend* volentes verba enunciatiua inter partes ipſas prolata inducere probationem, quando illud, quod enunciatur erat de ſubſtantia, & neceſſarium in actu de quo agebatur: ſecus ſi neceſſario non erat requiſitum, quia tunc non induceret probationem, nec procederet. *dict. lex optimam.* vt per eos, quæ ſolutio redditur dubitabilis: nam ſi illud, quod enunciatur in inſtrumento præſentato, erat neceſſarium in actu, de quo agebatur, ſequeretur in terminis quæſtionis noſtræ producentem confiteri illud *per dict. leg. optimam.* quo fit, vt limitatio iſta non procederet in iſtis enunciatiuis, quæ erant neceſſaria ad actum de quo agebatur: ſed tantum limitatio procederet in aliis enunciatiuis quæ non eſſent neceſſaria ad actū, & conſequenter limitatio eſſet fruſtratoria, & non generalis, quum enunciatiua generaliter non probent. *d. l. ex hac ſcriptura.* fallit niſi eſſent enunciatiua neceſſaria ad actum, per *ſupradicta,* quo fit, vt producens inſtrumentum etiam videatur fateri enunciatiua neceſſaria ad actum ſecundum Modern. *hic,* quod eſt contra limitationem, & mentem doctn. Et ideo conſidera, ſi reſponſio data *ad dict. leg. optimam.* per Felyn. *hic.* poſſit ſuſtentari, & ſaluari dum vult *dict. leg. procedere.* & locum habere in faciente inſtrumentum, vt verba enūciatiua in eo poſita neceſſaria ad actum probent cōtra facientem inſtrumentum. Talia autem enunciatiua non inducunt confeſſionem contra producentem inſtrumentum ſecundum quod ſonat limitatio: nec videtur obſtare ratio Decij *hic,* contra hanc ſolutionem inſurgentis, quod eadem viget ratio in faciente, quæ in producente, quo fit, vt vtroque caſu verba enunciatiua inſtrumenti habent inducere confeſſionem contra producentem, ſicuti probationem inducunt contra facientem, & celebrantem, quum ideo probent, quia ex illis colligitur conſenſus in faciente qui pariter ineſſe videtur, & in producente, allegando Bartol. *in dicta authentica ſi quis in aliquo. cum ſimilibus.* Nam dico quod verba enunciatiua probant contra faciētem, & celebrantem inſtrumentum propter præſentiam, & taciturnitatem per quam conſenſus colligitur, *dict. leg. optimam.* quod ſecus eſt in producente, in quo licet ſit conſenſus dum producit inſtrumentum, tamen non eſt ita diſtinctus, & liber ac deliberatus, ſicut eſt in ipſo faciente, quod etiam ſuadetur, quia faciens non habet relationem ad aliud, ex quo poſſit decipi: ſed producens relationem habet ad inſtrumentum productum, quod cum poſtea falſum, vel minus ſolemne non reperiatur, vt ſunt termini concluſionis, ceſſare videtur eius conſenſus. Vnde licet producendo ſibi præiudicet in verbis diſpoſitiue contentis in inſtrumento, hoc non debet extendi, vt præiudicium inferatur in verbis enunciatiue contentis in illo, in quibus contra communes regulas induceretur, vt ex eis præiudicium inferatur, & in quibus conſenſus non eſt ita deliberatus, & bene faciunt adducta per Decium *conſil. 310. Viſis. in ſecundo libro.* Ex qua diuerſitatis ratione infertur pulchra limitatio *ad dict. leg. optimam.* vt enunciatiua inſtrumenti probent inter præſentes, & facientes, non autem confeſſionem inducunt contra producentem inſtrumentum, quæ limitatio de plano procedit, vt non inducat confeſſionem contra præſentantem inſtrumentum, quod poſtmodum tamquam falſum vel minus ſolemne fuit impugnatum, ſecundum Felyn. *hic.* Si autem inſtrumentum præſentatum ſtaret, & non fuiſſet impugnatum tamquam falſum vel minus ſolemne, tunc bene procederet dicta communis limitatio *hic,* vt ex præſentatione inſtrumenti non inferatur confeſſio contra producentem etiam in verbis enunciatiue in illo contentis, eſto, quòd talia enunciatiua ſint neceſſaria ad actum de quo principaliter agebatur, & idem ſi eſſent alia non neceſſaria ad actum, quia tunc non ſtatur enunciatiuis, quando contingit principaliter dubitari de eo quod enunciatur, vt per Dom. Anton. & ſcriben. *in dicto capitulo illud.* & per Alexand. *in dicta leg. ex hac ſcriptura. & in conſil 21. & 136. in ſeptima columna. in primo libro, & conſilio 201. in ſecunda columna. in ſecundo libro,* conſidera etiam quod ſi iſte producens inſtrumentum, quod hucuſque non eſt reprobatum ſecundum communem, videtur fateri contenta in eo diſpoſitiue, quod idem neceſſario dicendum videatur ipſum fateri enunciatiua neceſſaria, ſine quibus diſpoſitiua non tenerent, vt cum fateatur conſequens, neceſſario fateri videatur, & antecedens, ſine quo confeſſio conſequentis nulla eſſet, & hoc conſiderando limitatio communis ſolum procederet in enunciatiuis non neceſſariis ad actum diſpoſitiuum ſecundum Modern. *hic,* & exemplifica in terminis *leg. Aurelius. §. finali. ff. de libera. legata.* vt inducit Felynus. *hic, & in ſimilibus.*

†Secundo limitatur dicta concluſio, vt non procedat quādo producens proteſtaretur, quod producit in partibus pro ſe tantum facientibus, & non contra ſe: iſta enim proteſtatio iuuat ipſum producentem, vt non videatur fateri contenta in inſtrumento producto facientia contra ſe, vt notat Specul *in titu. de inſtrument. edit. §. videndum. verſicu. quid ſi producō cum aliis hic accumulatis* per Felynum, & Modern. & per Felynum *in capitulo imputari in fine. ſupra de fide inſtrumentorum.* vbi dicit hanc eſſe communem, quam tamen limitat quinque modis hic, vt per eum, contrarium tamen voluit Bald. *in capitulo præſentium, ſupra de teſtibus. columna ſecunda, verſiculo ſed quid. & in leg. 1. C. vt quæ deſunt aduocat. quem ibi ſequitur* Paul. & Modern. *in leg. 1. §. editiones. poſt gloſſ magn. ff. de edend. & dixi ſupra, in nota cum aliis hic adductis* per Modern. qui volentes concordare opiniones diſtinguunt ex mente Alberic. *in dict. §. editiones.* vt etiam Modet. *ibi* referunt, vt ſi proteſtatio non fuit per aduerſarium admiſſa: ſed illi fuit contradictum, vt tunc nihil operetur: ſecus, ſi non fuit contradictum, vt tunc ſit proficua producenti, & proteſtanti, vt per eos *hic,* tamen in puncto iuris opinio. Bald. & Paul de Caſtr. videtur mihi verior, vt talis proteſtatio nullo pacto proſit proteſtanti. Certum enim quod talis productio inſtrumenti inducit probationem. *l. in exercendis. C. de fide inſtrumentorum. capitulo cum Ioannes Eremita. capitulo contingit, ſupra eodem titulo.* Et concluſione facta in cauſa talis probatio notorium inducit, *capitulo ſignificauerunt. ſupra de teſtibus.* vnde quum per talem probationem iudici, vt iudici conſtet de veritate, talis proteſtatio non poteſt operari quin iudex habeat iudicare ſecundum veritatem ſibi cognitam per talem probationem notoriam: manus enim iudicis non potuerunt ligari per talem proteſtationem in his quæ iudex de iure facere poteſt, vt dicebat Baldus, & Paulus *in dicta lege prima.* Vnde ſiue pars conſentiat proteſtationi, ſiue non conſentiat, talis conſenſus vel diſſenſus non obſtat iudici qui non habet iudicare ſecundum conſenſum partium, ſed ſecundum veritatem *leg. illicitas. §. veritas. ff. de officio præſiden. capitulo primo, ſupra de officio ordinarij.* ad quæ faciunt notata per Felynus. *in capitulo capitulum. ſupra de reſcriptis,* & ex hoc tollitur, quod talis productio ad inducendam probationem non poteſt regulari ex proteſtatione partis, vt iudex ſecundum proteſtationem habeat iudicare, quia ſibi modo aliquo non obſtat, & eſt contra diſpoſitionem, & ideo reiicienda, vt notatur in *capitulo cum M. Ferrarienſ. ſupra de conſtitution.* & per Bartol. *in leg. ſi prius. §. morte. ff. de operis noui nunciatio.* quod etiam ſuadetur, quia, vt dictum eſt in præcedentibus, excipiens non fatetur intentionem actoris, tamen ſi ſuper exceptione facta eſt probatio, illa tamquam communis prodeſt actori, vt notatur *in dict. l. non vtique.* & per Aretin. *Inſtitut. de action. in principio. charta quinta,* & per Felynum. *ſupra columna quarta. verſiculo ſextus caſus.* & per Abbat. *hic. in fine iſtius articuli* pariter, & in caſu noſtro talis probatio redundans ex inſtrumento præſentato prodeſſe debet aduerſario, non obſtante proteſtatione, ex quo ex ſua voluntate non pendet quæ & qualis probatio in- 59

tioin-

tio inducatur ex inſtrumẽto vel ne, ſed omnia arbitrio iudicis
committuntur. *l. testiũ ff. de teſtib.* prout etiam probatio inducta
per teſtes prodeſt vtrique parti, & recipitur contra producen-
tem teſtes etiamſi proteſtaretur, *vt per gloſſ. in capit. præſentium, &*
in cap. 11. fraternitatis. ſuprà de teſtibus. ita etiam dicendum in pro-
batione quæ reſultat ex inſtrumento, quum diuerſitatis ratio
commoda aſſignari non poſſit, & talis proteſtatio ſit contra
ius, & contra voluntatem, & liberum arbitrium iudicãtis, qui
non habet ſe regulare in proferẽdo ſententiam ſecundũ pro-
teſtationem, & ſecundùm acceptationem, vel nõ acceptatio-
nem ipſius, & ſic ſecundum conſenſum partium, ſed tantum
ſecundùm veritatem, & ſecũdum probationem notoriam in-
ductam per inſtrumentum concluſione facta, & in hanc opi-
nionem videtur inclinare etiam Imol. *hic*, & Felyn. *in quinta li-*
60 *mitatione.* † Circa aliam concluſionem quam poſt Abb. &
Imol. ponit Felyn. & Decius *hic*, volentes, quòd ſi inſtrumen-
tum productum detegitur eſſe falſum, tacita confeſſio ex eius
præſentatione reſultans non præiudicat producenti illud ig-
noranter, declarantes, amplіantes, & limitantes, vt per eos:
tamen circa illud quod dicunt, quòd expreſſa confeſſio pro-
ducentis relata ad inſtrumentum non præiudicat, ſi poſtmo-
dum detegitur falſum, vt per Abb. *hic, in primo, & ſecundo caſu,*
& per Bartol. *in leg. poſt legatum. ff. de his quibus. vt indign.* circa
quod dictum Modern. *hic*, tollunt aliquas obiectiones quæ
contra illud poſſent conſiderari, tu poſſes corroborare ex no-
tatis per Innocent. Abb. & alios, *in capit. cum I. & A. infra de re*
iudicat. & ex notatis per Innocent. & Abb. & ibi dixi poſt alios in
dict. capit. quoniam contra. ſupra de probatio. dum tangunt illam
quæſtionem volentem ſententiam eſſe nullam, ſi iudex ex-
preſſe retulit ſe ad acta, & ex actis relatis apparet error, quod
ſecus quando expreſſe non retulit ſe ad acta, licet regulariter
ſententia ad acta ſit referenda. *capitulo cum ad ſedem. ſupra de re-*
61 *ſtitutione ſpoliatorum cum alijs vulgar.* † Circa aliam conclu-
ſionem quam tangunt Modern. poſt Abb. & Felyn. dum vo-
lunt, quòd cõfeſſio ex productione præiudicat, ſi inſtrumen-
tum productum declaratur non ſolemne, Modern. *hic*, viden-
tur tenere contrarium prout etiam ſentit Imol. *hic*, tamen non
conſideratis limitationibus hic datis per Felynum ad hanc cõ-
cluſionem ferè idem concludit, & per Felynum, & Modern.
& veritas concluſionis videtur habere dependentiam ex illo
articulo, an ſolemnitas propter cuius defectum inſtrumen-
tum ruit, ſit talis quæ conſenſu, & facto partis poſſit tolli vel
non, & ſic an conſideretur, vt leuis vel magna, & an vt forma
ſeu ſubſtantia vel, vt quid modicum, iuxta notata per Bartol.
in l. vniuerſa. C. de preci. Impera. offeren. & in l. cum hi. § ſi prætor. ff.
de tranſactio. & per Aretin. *in l. ſi quis mihi bona § iuſſum. ff. de ac-*
quirend. hæredita. pleniſſime per Felyn. *in capit. cum dilecta, ſupra*
62 *de reſcript. in reliquis dicas*, vt per Felyn. & Modern. *hic.* † *Gloſſ.*
in verbo, comperta. ibi. §. ſed ſi quæritur. concludit per ſententiam
ius nõ conſtitui, ſed tantum per eam declarari ius quod prius
erat, vt probatur *in dict. §. ſed ſi quæritur.* & per Felyn. *hic, colum.*
9 verſic. dum dicit gloſſ. ex quo infero declarationem *ad capitulũ*
cum inter. in fine. ſupra de re iudicat. vbi dicitur, quòd ſententia fa-
cit ius inter litigantes: nam intelligi debet reſpectu declara-
tionis, non autem reſpectu conſtitutionis noui iuris. ſententia
enim de nouo ius non conſtituit, ſed prius conſtitutum decla-
rat, vt dicit *gloſſ. hic*, & ideo *dictum capitulum cum inter*, volens
ſententiam inter litigantes facere ius, intelligitur conſiderata
declaratione, vt illa declaratio iuris quę per ſententiam fit, fa-
ciat ius inter litigantes, id eſt, declaret quod ius introduxit,
quod clare procedit, ſi lata fuit ſententia ſecundum ius, ſi au-
tem lata fuiſſet contra ius, tunc bene parti præiudicat ſi non
appellauit, & permiſit illam tranſire in rem iudicatam. Ex qui-
bus præſumitur, quod ſit iuſta, & æqua, & pro veritate habea-
tur, vt dixi poſt Abbat. & alios *in capitulo quoniam contra. ſupra*
de probationibus. Et ſi contra ius lata eſt, ius de nouo non indu-
cit, vt in aliis cauſis ita iudicandum ſit, *lege nec exemplo. Cod. de*
probationibus. & non conſideratur, quòd iudex fecit; ſed illud
in conſideratione eſt, quod facere debuit, *lege final. ff. de iuſti-*
tia & iure. In fine. gloſſ. concludit ſententiam latam per falſum
procuratorem eſſe nullam, quod declara, & intellige, vt nota-
tur *in dicto capitulo in noſtra.* & per Alexander & Modern. poſt
Bartol. & alios *in dicta lege licet Cod. de procuratoribus* & per I-
mol. *hic*, & per Abbat. & ſcribent. *in dicto capitulo quoniam con-*
tra, & per Barbat. Felyn. & alios *in capitulo cum in iure peritus*,

ſupra de officio delegat. Ex eadem gloſſa habes, quod ſententia 63
lata ex falſis probationibus tenet quouſque falſitas aperta fu-
erit, de cuius veritate dicas, vt per Abbatem *hic. columna nona,*
verſiculo venio nunc ad gloſſ. & per Imol. *columna quinta, & ſequen-*
ti, per Bartol. Alexand. & alios *in l. diuus ff. de re iudicata & in le-*
ge qui agnitu. ff. eodem, vbi pleniſſime Dominus meus, & *in lege*
ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudic. & per totum titulum. C. ſi ex falſis
inſtrumentis, per Abb. Aretin. Felyn. & Modern. *in capitulo li-*
cet cauſam, ſupra de probationibus, & per Modern. *hic, columna de-*
cimaſexta verſiculo in gloſſ. in verbo. comperta, per Alexand. & Mo-
dern. *in l. admonendi ff. de iureiurando.* Ex quorum dictis habe-
tur concluſio, quòd ſi ſententia eſt lata ex falſis probationi-
bus contra præſentem, mero iure valet *per text. in l. diuus. cum a-*
lijs ad id allegatis per ſcriben. vbi ſupra, quæ concluſio ſatis proba-
tur per illum tex. volentem reſtitutionem in integrum eſſe ne-
ceſſariam, quo fit, vt ſententia teneat quouſque habita reſti-
tutio. in integr. falſitas ipſa detegitur. & facit *text. noſter ibi, va-*
leat retractari, & text. in l. penult. C. ſi ex falſis inſtrumentis, vbi dici-
tur, quòd reuocatur in irritum doct. *de falſitate.* Vnde ſi irritan-
da venit & retractanda, ſequitur, quod non eſt nulla, ſed ali-
qua. illud enim retractatur & irritatur, quod aliquod eſt *l. vt li-*
berum C. de collat. Si enim nulla eſſet retractari non poſſet, *l. nam*
& ſi §. rumpendo ff de iniuſt. teſtam Nec ad id ſatisfacit reſponſio
data hic per Modern. & clarius *in dict. cap. licet cauſam colum. 16.*
& ſequen quod ly, retractari, & irritari intelligi debet quatenus
de facto proceſſit, vt *per gloſſ. in l. 1. ff. de ſer.* Et quæ plene ponun-
tur *in l. poſthumo. C. de bon poſſ. contra tab* per Paul. de Caſtro. &
Modern. & *in cap. accuſatus. § in eodem intellectu cap. quum ſecundum*
leges, de hæret. lib. 6. & per Peruſ. *in cap. dilecto in 4. quæſtio. infra de*
appellat. Nam in dictis caſibus & ſimilibus, ſecundum ſubie-
ctam materiam cõceditur, & permittitur, vt fiat declaratio re-
ſpectu eius quod de facto proceſſit, quia aliter in dictis caſib*
declaratio & irritatio non poſſit procedere niſi verba impro-
prientur, vt intelligatur declaratio reſpectu eius quod de fa-
cto proceſſit, ſed quando propriè materia ſubiecta nõ vrgen-
te reſciſſio & irritatio conuenit reſciſſioni iuris & actui, qui te-
net, ſemper intelligenda eſt proprie, vt denotet reſciſſionem
eius quod tenet & non eius, quod de facto proceſſit *dict. l. nam,*
& ſub conditione § rumpendo, argumento l non aliter ff. de legat. 3. &
l prima. §. re igitur dubia. ff. de exercitatoria. Sed ſic eſt quod in ter-
minis quæſtionis noſtræ dicta verba, irritari & reſcindi, poſ-
ſunt ſtare proprie reſpectu ſententiæ quæ tenuit. Et ideo ita in-
telligenda ſunt & non reſpectu eius quod de facto proceſſit,
per text. in l. diuus. Ad quod etiam facit communis cõcluſio po-
ſita per doct. *in d. l. admonendi. ff. de iureiurau.* licet Modern. *ibi* te-
neant, contra communem, & non bene, vt alio loco dicetur,
quæ habet ſentẽtiam latam prætextu iuramẽti falſi per inſtru-
menta nouiter reperta non eſſe ipſo iure nullam, ſed venire re-
ſcindendam petita prius & obtenta in integr. reſtitutione, licet
dicto caſu falſitas eſſet in ipſo iurante, & facit ratio hic addu-
cta per Imol. volentem contra Ioan. Andr. contra ſententiam
latam ex falſis probationibus admitti exceptionem & replica-
tionem petita prius reſtitutione in integr. quam ſententiam
proſequuntur Modern. *in dict. c. licet cauſam.* & Dominus meus
in d. l. qui agnitu. in 3. artic. principali & Modern. *in d. l. admonendi.*
nam ſi ſententia iſta lata per falſas probationes tranſiuit in rem
iudicatam, contra eam non debet excipi, nec replicari reſtitu-
tione non petita. nam cum aliqua ſit & ab ea non fuerit appel-
latum interim pro veritate habetur *d. c. cũ inter.* vnde clauditur
os volenti excipere vel replicare non petita reſtitutione in in-
teg. *per d. l. diuus.* Bene verum Moder. *hic* videntur tenere com-
munem & quod imò talis ſententia ſit ipſo iure nulla *per tex. &*
gloſ. penult. in fin. in dict. l. qui agnitu ponderando verba ibi poſita. op-
poni non poſſe, quæ denotare videntur vt ipſo iure nõ valeat.
ad quam oppoſitionem reſpondetur per Abb. *hic*, vt procedãt
reſpectu effectus, & etiam Imol. *hic* reſpondet quod intelligi
debent petita prius in integrum reſtitutione, vt notatur *in d. l.*
diuus. & in l. necnon. § exemplo. ff. ex quib. cau. maio. & in l. exception.
§. fin ff eod. Et reſpondet dominus meus *in d. l. qui agnitu ex men-*
te Cuma. ibi, & genitor meus. in cap. 2. infra de crimine falſi, & tu cõ-
ſidera, *quod text. in d. l. qui agnitu*, dicit cõtra agentem ſuper fal-
ſis probationibus non poſſe opponi exceptionem rei iudicatæ
per illum, qui obtinuit ſententiam ex falſis probationibus, &
in ſimili dicit *text. in l. 1. C ſi ex falſis inſtrum.* quod contra agen-
tem de falſitate non obſtat exceptio rei iudicatæ, vnde nõ ob-
ſtaret

Digitized by Google

ſtaret exceptio rei iudicatæ dicẽti de falſitate, vt dicit *d. lex pri-*
ma. idem eſt, quod dicere exceptionem rei iudicatæ non poſſe
opponi cõtra agentem de falſitate per illum, qui obtinuit ſen-
tentias per falſas probationes, vt propriè dicit text. *in d. l. qui a-*
gnitu. & ſic paria ſunt, quod exceptio rei iudicatæ non obſtet,
vel quod non poſſit opponi vel quod nõ ſit locus dictæ exce-
ptioni, vt dicitur *in d. l. qui agnitu in fin.* quæ lex non ſimpliciter
dicit exceptionem rei iudicatæ non poſſe opponi, ſed hoc aſ-
ſerit adducendo auctoritatem conſtitutionum principalium,
vt patet *ibi*, quũ & principalibus conſtitutionibus, vnde quod
ibi, dicit exceptionem non poſſe opponi, refertur ad principa-
les conſtitutiones, & ideo tale dictum intelligendũ eſt, ſecun-
dum determinationem principalium cõſtitutionum ad quas
iureconſultus ibi ſe refert, *argumento l. aſſe toto. ff. de hæred. inſtit.*
& authentica ſi quis in aliquo documento. C. de edend. quod intelligi
debet cum omnibus ſuis qualitatibus, vt *per Bart. in l. peßimum*
genus ff. de receptatoribus. ſed ſic eſt, quod ſi text. ille intelligitur
& refertur ad conſtitutiones, de quibus *in tit. C. ſi ex falſ. prout*
ibi, intelligit gloſſ. dictas conſtitutiones principales loquentes de hac
materia non denotant nullitatem ſententiæ, *vt in leg. 3. ibi, irri-*
tum C. ſi ex falſis cum ſimil. conſequenter verba poſita, *in d. l. qui*
agnitu. debent intelligi non ipſo iure ſed remedio reſciſſiuo
mediante reſtitutione in integ. ſi vero *text. dicta l. qui agnitu* re-
feratur non ad conſtitutiones, de quibus *in dicto tit. ſi ex falſ.*
cum Marcellus iureconſultus auctor dictæ l. qui agnitu eſſe potuerit
ante Alexandrum auctorem *dictæ l. tertia.* ſed voluerit referre
alias conſtitutiones quas non habemus, dicendum eſt illas
veriſimiliter debuiſſe eſſe concordes cum illis, de quibus *in di-*
cto titulo ſi ex falſis & cum l. diuus. vt euitetur contrarietas & le-
gum correctio *per iura vulgaria*, & tanto magis, quia *in dicta leg.*
qui agnitu. iureconſultus Marcellus decidẽdo adducit aucto-
ritatem Modeſtini, volentis non eſſe locum exceptioni, qui
Modeſtinus fuit tempore Vlpiani & Vlpianus fuit tempore
Alexandri prædicti. conſidera etiam ſi poſſet fieri relatio ad *l.*
diuus. vbi ponitur conſtitutio diui Adriani, qui præceſſit abſq;
dubio Marcellum ex quibus patet communem eſſe defenſa-
tam quæ procedat ſiue ſit lata contra præſentem per falſas
probationes dolo aduerſarij ſiue ſine dolo, vt per Imol. *hic* &
plenius per dom. meum *in dicta l. qui agnitu.* Tamen contra cõ-
munem obſtare videtur *text. in dicta l. ſecunda. & in l. fin. C. ſi ex*
falſis inſtrumẽtis, vbi docto de falſitate ſuſpẽditur executio ſen-
tentiæ, & ſolutum virtute ipſius repetitur, & *in d. l. ſecunda.* dici-
tur quod etiam ſi nõ fuerit pronocatum, docto de falſitate ex
65 integro audiuntur de cauſa. nota † verbum, ex integro, quo
propriè intelliguntur non de reſtitutione in integrum conce-
denda ſed quod cauſa debet audiri ex integro, id eſt, rurſus &
de nouo, *vt in l. ſi is qui. §. ſi pecuniæ. ibi, an ex integro data videbitur*
& ibi gl. in verbo, creſcit ff. de iure dot. & clarius in l. hæredes palã, verſ.
ſi quid poſt. ff. de teſta. ibi, omnia ex integro facienda ſunt, id eſt, de no-
uo, & videtur *tex. Inſt. de act. § fin. ibi, ex integro in id quod facere po-*
teſt, licet gl. ibi male exponet & erret, dum exponit, ex integro,
id eſt, inquantum facere poſſit: nam ſtare nõ poteſt talis expo-
ſitio, per *tex. in l. quæſitum, verſic. is qui. ff. de peculio*, vbi exponitur,
pro rurſus, & de nouo & facit quod dicit Quintilianus *in 10. de*
toga oratoru ſemel inecta ex integro inquit toga eſt eiicienda &
ſic exponitur, id eſt rurſus, vel de nouo. & hoc, quia nonnulla
nomina tranſeunt in vim aduerbiorum ſi eis præpoſitio ante-
ponatur, vt *in l. ſed ſi pupillus, verſic. præſcribere* vbi iureconſultus
capit pro plane, dum dicit, præſcribere palã, ſic accipimus cla-
ris literis, vt de plano intelligi poſſit. Vnde *quum d. lex ſecunda*
dicat, docto de falſitate cauſam audiri ex integro, id eſt, rurſus
& de nouo, innuere videtur quod ſine aliqua in integr. reſtit.
petita hoc poſſit fieri propter nullitatem ſententiæ, & *ad tex. in*
l. diuus poteſt reſponderi, ꝙ ibi reſtitutio in integ. datur, id eſt,
ꝙ omnia in priſtinum ſtatum reducantur, vt ſentire videntur
66 tur verba, *ibi poſita*, in integrum cauſam reſtituendã, † vt ſi forte
fuerit ſolutum, illud reddatur, vt dicit *tex. in d. l. 2. & in d. l. qui a-*
gnitu, & non referantur ad reſtitutionem in integ. ad effectum
reſcindendi ſententiam, quia non eſt neceſſaria ad hoc, quum
nulla ſit, *d. l. nam & ſi conditione*, & ita videtur ſentire Imo. *hic* li-
67 cet prædicta non adducat. † tamen communis ſaluari põt iſtis
non obſtantib. ex *verbis d. l. diuus* conſiderando, ꝙ iureconſul-
tus ibi decidit præſentem caſum, adducendo auctoritatem
Adriani Imper. vnde eius dictum poſitum in prin. intelligi de-
bet, ſecundum auctoritatem adductam ad quam ſe refert, *d. l.*
aſſe toto. cum ſi. & D. Adrianus relatus voluit probantem falſita-
tem in integ. reſtitui, patet ex verbis finalib. *d. l.* *vbi ponũtur* ver-
ba originalia reſcripti emanati ad id à D. Adriano, quæ ſapiunt
reſtitut. in integ. & volunt partem probantem falſitatem reſti-
tuendam, quo fit vt intelligi debeat de reſtit. in integr. de quo
in toto ti. de in inte. reſti. & in ti. ex quib. cau. maio. verba † enim dicti
reſcripti referuntur ad partem, vnde verba præcedentia iuriſc.
ibi, in integ. cauſam reſtituendam, intelligenda ſunt mediante ve- 68
ra reſtitutione in integrum, ſecũdum tenorem reſcripti impe-
ratoris, ibi per iuriſcõſultum relati, quo fit vt text. ita inductus
probet communem, & ad ſuperius adducta poteſt reſponderi,
vt cauſa ex integro, id eſt, rurſus & de nouo audiatur, petita ta-
men & obtenta reſtit. in inte. per *d. l. diuus. in finalib. verbis*, niſi ad
dicta verba finalia diceres quod referri debent ad ea quæ præ-
cedunt vt reſtituantur ea quæ iudicata fuerũt, & ſic relatio fiat
ad cauſam & ad iudicata, non autem ad perſonam & ita intel-
ligendo non obſtaret, ſed contra communem fortiter obſtat
tex. noſter volens † ſentẽtiam latam ex falſis inſtrumentis poſſe 69
retractari vſque ad 20. ann. vnde ſi intelligis mediante reſtitu-
tione, vt vult *concluſ. communis*, certe iſtud non poteſt fieri, niſi
vſque ad quadriennium & tex. iſte permittit vſq; ad 20. ann. ſi
intelligis reſpectu nullitatis tempus dicendi de ea durat vltra
20. vſque ad 30. *vt in c. dilecto inſi. de appell.* ſi intelligis ꝙ hic fuit
falſa alleg. non conuenit, cũ Papa habeat omnia iura in pecto-
re. *c. 1. de conſti. lib. 6. cum ſim.* & ſi dicis quod hic Papa conſiderat
quando criminaliter quis accuſatur de falſo, quia accuſari po-
teſt vſque ad annos 20. & conſtituto de falſitate in conſequẽ-
tiam, venit retractatio ſententiæ, tunc etiam obſtat communi
concluſioni, quia illa retractatio habetur abſque reſtitutione
petita, ergo contra communem, niſi ſaluãdo communem di-
ceres reſtringendo iſtum text. quod hic Papa conſiderauit 20.
ann. tempus reſpectu criminalis accuſationis, nõ reſpectu re-
tractationis quod eſt contra tex. manifeſte & ipſum deſtruit &
ideo cõſidera ſi dici poſſet, quod ſententia communis proce-
dit, vt fiat retractatio mediante reſtit. in integ. ꝙ fieri debet in-
fra quadriennium quando directe agitur ad retractationẽ ſen-
tentiæ, vt dicit Abb. *hic in ſua diſtin. per d. l. diuus.* ſecus eſt quãdo
agitur criminaliter de falſo, quia tunc poteſt fieri vſque ad an.
20. & conſtito de crimine in cõſequentiã venit retractatio ſen-
tentiæ etiam ſine reſtitutione aliqua per *hunc text.* & ita etiam
eſſet quando actione in factum ageretur vſque ad annos 30. vt
dicit *glo. in d. l. querela.* & Abb. *in hac ſua diſtinct.* nec inconuenit
hoc quod in conſequentiam veniat retractatio ſententiæ, eſto
quod agatur criminaliter: nam in ſimili iſtud ſit *vt in l. ſolemus.*
§. latrunculator. ff. de iud. & in l. interdum § qui furẽ ff. de furt. & per
iſta haberes duplicem limitationem ad *d. l. diuus.* & ad commu-
nem concluſionem & intelligentiam ad ea quæ *no. in d. l. admo-*
nendi. & ad dicta per Imol. *hic* & Mod. *in d. c. a. licet cauſam.* quod
exceptio & replicatio contra ſententiam † latam ex falſis inſtr. 70
non competit niſi petita reſtit. in integr. quia ex prædictis red-
duntur dubia & veniunt declarãda modo quo ſupra, & intel-
ligendo, vt ſupra *l. qui agnitu.* procederet de plano, quia ibi nõ
directo agebatur contra ſententiam ſed accuſabatur de falſo
ille qui produxit falſa inſtrumenta, propter quæ obtinuit ſen-
tentiam, qui ſi conuincitur quod produxerit falſa, punitur, &
ſententia declarabitur nulla & repetetur ſolutũ, & promiſſum
ſub cautione propter ſententiam nõ debet exequi etiam nulla
reſtitutione petita, quia ſatis eſt quod accuſatio criminalis ſit
verificata: quo ſtante ſequũtur effectus prædicti, & illi qui ac-
cuſare vult, nõ poteſt opponi exceptio rei iudicatæ, vt videtur
etiam ſentire *tex. noſter hic*, ad quæ faciunt ea quæ dicũtur mul-
ta venire in conſequentiã, &c. Et bene facit ad iſtum intellect.
d. l. qui agnitu. l. fin. C. ſi ex falſis inſtrum & intellect. ad *iſtum tex. ſu-*
pra datum ſentit Card. *hic*, vt refert & ſequitur Felyn. *hic colum.*
9. verſic. circa glo. fin. dum tangunt an in iſto text. ſit falſa allega-
tio pontificis, concludentes quod non, cum ſententia lata ex
falſis inſtrumentis comperta falſitate poteſt retractari, vſq; ad
30. annos, infra quos ſi opponitur accuſatio de falſo & proba-
tur in conſequentiam: retractatur ſententia etiam non petita
reſtitutione. & concordat *d. l. qui agnitu.* quum retractatio iſto
caſu veniat in conſequentiam, *arg. notatorum in cap. in præſentia.*
ſupra de proba. & in l. dictam. his. C. de teſta. vbi in conſequentiam
multa permittuntur, quæ non aliter, &c. † Secundo principa- 71
lis concluſio eſt quod ſi ſententia eſt lata contra abſentem per
falſas probationes doloſe & ſcienter productas, eſt nulla per

Digitized by Google

72 *text.in l.ſi prætor.§.marcellus ff.de iud.* ſecundum † cõmunem in-
tellect.cum alijs adductis in locis, de quibus ſupra contra quã
73 Moder. *hic & in dicto capit. licet cauſam.* adducunt aliqua & te-
nẽt communem dicentes quod *text.in § marcellus.* intelligi de-
bet mediante reſtitutione in integ. conſiderando tex. ibi iudi-
74 cem debere rei querelã admittere. † Nam ibi fit reſciſſio que-
rela mota, quo fit vt reſpiciant reſciſſionem actus validi *d.l.vt
libern.C.de coda.cum alijs adductis in præcedenti concluſione.* quæ con-
ſideratio fuit D. Benedict. de plumbino *in d.l.qui agnitus.* ſecun-
dùm quod refert ibi dom. meus *col.4.poſt.Dd.antiquos.* Ad quam
ibi reſpondet *in col.5.verſ.& ad rationes.* quod intelligi debet de
querela nullitatis *iuxta not.in l.querela. C. de falſis & in cap. ſecun-
do.infra de crimine fal.* & per Imol *hic.* & per Dd. *in dicto capitulo li-
cet cauſam,* non autem de querela denotante remedium reſciſ-
ſiuum, quod ſuadetur quia *in d § marcellus.* impediebatur exe-
cutio ſententiæ nullæ quod poteſt intelligi quãdo querela op-
ponebatur incidenter vel principaliter iuxtà not. per Peruſ. *in
præallegato capitulo dilecto. in 10. principali quæſtione in ſecundo effe-
ctu.* vnde cùm talis terminus querela poſſit adaptari & ad re-
medium reſciſſiuum, Item & ad remedium nullitatis, conſ.de-
ratio Decij de neceſſitate non probat: ſecundùm enim ſubie-
ctam materiam ibi capi debet de querela nullitatis, quum ille
qui exequitur ſententiam de nullitate poſſit cognoſcere, ne-
dum quando querela nullitatis incidenter opponitur *vt ſupra-
dictum eſt,* ſed etiam quando principaliter, vt dicũt Peruſ. *in di-
cto capitulo dilecto, in 17.quæſtione principali, verſic. & præmitte.* Nec
obſtat ſecunda conſideratio Moder. hic facta cõtra Commu-
nem, quod *in dicto §.marcellus.* ponitur exceptio à regula poſita
in principio legis, quæ loquitur de iniquitate ſententiæ ſecun-
dùm *gloſ.ibi in verb.cognoſcere.* quod etiam videtur ſequi Bartol.
ibi pariter & exceptio debet intelligi de iniquitate vt cõueniat
regulæ, *vt in rub.de reg.iuris lib.6.& in vulg.l.nam quod liquide § fin.
ff.de pæ.leg* pro quo etiã poſſet adduci ꝙ not. *in d.l.ſi prætor.in §.ſi.*
vbi ponitur alius caſus, in quo iudex minor cognoſcit de ſen-
tentia, & iniquitate ipſius, quando lata fuit contra abſentem
cauſa Reipubl. vel morbo impeditum & cognoſcit mediante
reſtitutione in integr. licet Bart. *ibi dicat d §.ſi* poſſe intelligi ip-
ſo iure, tamen ſecundùm eum poſt gloſ. intelligitur etiam me-
diante reſtitutione in integr. vnde pariter intelligi debet *verſic.
marcellus* præcedens. Ad quod dicas verum eſſe, quod in *verſic.
marcellus.& in ver.ſeq* ponuntur limitationes ad ea, quæ fuerunt
dicta *in princ.d.l.* vt ſentit *gl.in ver.marcellus* tamen aliter capiun-
tur præcedentia. Nam in illis dicitur, ſententiam latam per iu-
dicem tranſactam in rem iudicatam eſſe exequẽdam, & iudex
qui exequitur, non debet cognoſcere de ſententia lata per a-
lium iudicem, ita dicitur *in verſ.non vtique & in verſic.ſeq.* alio-
quin aſſignatur ratio, quia ſi iudex qui exequitur, deberet co-
gnoſcere de ſententia alterius iudicis, edicta & decreta præto-
rum eſſent eluſoria *in verſicu.marcellus. & in verſicu.ſequent.* Ad
prædicta accommodantur limitationes, vt ille qui exequitur,
non debeat exequi quando ſententia quam vult exequi, ap-
paret lata per falſas probationes ſcienter inductas per partem.
Item *in verſic. Paulus notat,* ponitur limitatio vt non exequatur
quando apparet lata contra abſentem cauſa reipubl. vel mor-
bo impeditum. vnde limitationes veniunt ad illud dictum re-
gulare, volens executorem generaliter debere exequi: tamen
illud non procederet in illis duobus caſibus in quibus nõ exe-
quitur. Quinimò executio impeditur, conſequenter limita-
tiones veniunt ad regulam, non autem regula debet intelligi,
vt ſentit *gloſſ ibi* & Moder. *hic,* quod regula loquebatur de ini-
quitate ſententiæ, quia dico quod loquitur generaliter, vt ex-
ecutio non impediatur, & exequens non debeat cognoſcere
de ſententia alterius, quod vtique limitatur nõ procedere in
illis duobus caſibus, & ita intelligendo limitationes procedũt
æqualiter ad regulas, *iuxta l.iam hoc iure de vulga.& pupil.* ſed dif-
ferunt in alio, quia prima limitatio procedit per viam nullita-
tis, quia interuenit ſcientia, & dolus producentis falſas allega-
tiones. ſecunda limitatio procedit mediãte reſtitutione in in-
tegr. eo quoniam dolus, & ſcientia non interuenit, vt dicetur
infr & ex hoc tollitur obiectio, *de ver.fin.& de ſecunda limitatio-
ne ſuperiùs per me facta.* Iſtæ enim limitationes veniunt ad regulã
ſecundum quid non in omnibus, vt ſolemus dicere de ſimili,
ſecundum quid, non in omnibus *l.hac conditio.ff.de condi.& de-
mon.& not.in c.tranſlato.de conſtit.& in cap.præterea.infra de ſponſa.*
poſſet etiam reſpondere ex notatis per Paul.de Caſtr. poſt *gloſſ.
in l.in bis ff.de legi.* & plene per Fely. *in c.accedens.el ſecundo § quo-
niam.ſupra vt lit.non conteſt.& in c.ſunt & alij colum.14.ſupra de re-
ſcript.* in quibus locis habetur, limitationem non ſemper debe- 75
re eſſe ex regula. tamen præcedens intelligentia melior eſt. do-
minus meus pro cõmuni *in d.l.qui agnitus includet d.§ marcellus.*
dupliciter, primo, quia ſi ibi valeret ſentẽtia, iudex minor, quĩ
exequitur, nõ cognoſceret de iniquitate, & iniuſtitia ſuperio-
ris, ſecundum Innoc. *in c.de cætero.infra de re iudic.* Nec valet re-
ſponſio Modern. *hic* quod iſtud ſit ſpeciale in crimine falſi in
quo alia ſunt ſpecialia, *ca.ſuper eod.infra de crimin.fal.& in l.tran-
ſigere.C.de tranſact.* ex quo in puncto, de quo quærimus, ratio
ſpecialitatis non aſſignatur, conſequenter obſtat gloſſ. *in l.fi-
lium quem habentem C famil.erciſc.* Præterea eſſet arguere de ſpe-
ciali ad ſpeciale contra *l.in ſingulare.& l.qua vero contra.ff.de leg.*
& quæ *not.in gl.in l.a diuo pio in princ.ff de re iudic.* Item eſt contra
notata per Abb. & Felyn. *colum 2 in d.c de cætero.& infra eod.cap.
ſeq.in fin.& plene per* Bar. & ſcriben. *in d.l.à diuo pio in princ.colum.
3.ff de re iudic.* & per Paul. de Caſtr. *in d.§.Marcellus.* & per Felyn.
in cap paſtoralis.§.quia vero.colum.2.ſupra de offic.delegat. volentes
executorem non poſſe cognoſcere de falſitate ſententiæ, oĩſ
reſcriptum eſſet falſum, qui nõ eſt caſus noſter. Et ideo.§.*Mar-
cellus.* intelligi debet quando exequutor cognoſcit per viã nul-
litatis de falſitate, qui bene de hoc cognoſcere poteſt, quũ per
talem nullitatem impediatur exequutio, vt per Felyn. *in d.c.de
cætero.in princ.* & per Peruſ. *in dicto cap.dilecto, in quæſtionibus præ-
allegatis,* vbi adducunt alias deciſiones, & per Barto. *in d.l ſi præ-
tor.in princ.& ad limitationem dicti § Marcellus.vide notata per doct.
maxime Modern.colum.2.& 3.in cap.ſi duobus.infra de appellat.* Se-
cundo dominus meus inducit dictum § *Marcellus.* Nam iure-
conſultus *ibi* ponderat ſcientiam producentis falſas probatio-
nes. Vnde vt aliquid operetur, debet inducere hoc vt ipſo iure
ſententia ſit nulla, quum etiam ignoranter producẽs patiatur
damnum retractationis ſententiæ per reſtitutionem in integr.
vt ſentit Imol. *& hic doct.in locis præallegatis, & eſt text.in d.§.Pau-
lus notat,* vbi impeditur exequutio ſententiæ per iudicem mi-
norem quando lata fuit contra morbo impeditum, vel abſen-
tem cauſa reipub. mediãte reſtitutione in integrũ, eſto, quod
dolus & ſcientia aduerſarij non interuenerit, & in hoc differt
ille caſus à caſu *d §.Marcellus,* qui procedit reſpectu doli & ſci-
entię. Nec obſtat reſponſio Decij *hic & in d.c.licet cauſam.* quod
ſcientia ibi, conſideratur iuncta cum falſitate ad effectum, vt
inferior cognoſcat de iniquitate, quia dico inferiorẽ non poſ-
ſe cognoſcere etiam de falſitate, *vt ſupra* in alia reſponſione di-
xi, niſi quando ſentẽtia eſt nulla. Si enim valeret & veniret re-
tractanda, tunc cognoſcere non poteſt de iniuſtitia & iniqui-
tate niſi expreſſe hoc ſibi permitteretur, vt *in d.l.ſi prætor.§ fina.*
ſecundum Innocen. & alios *in dict.cap.de cætero.* & Barto. *in d.§.
Marcellus,* qui declarat *ver.Paulus not.* an ſemper requiratur reſti-
tutio & caſus præſens non eſt cõceſſus, niſi propter nullitatem
ſententiæ: in reliquis dicas etiam quo ad remedia competen-
tia contra ſententiam latam per falſas probationes in locis ſu-
perius allegatis, & quando exequutor poteſt cognoſcere de
nullitate, dicit aliquid Abb. *in cap.ſequen.poſt gloſſ.& ibi* vide Fel.
colum fina. nam ex eius dictis poteris iſta declarare, & circa re-
media, de quibus per Abb. *hic* dicas, vt plene habetur *in dict.c.
licet cauſam.* & per dom. meũ poſt alios *in d.l.qui agnitus.* & cir-
ca intellectum illius text. an hic fuerit falſa allegatio, & quali-
ter procedat, dicas, *vt ſupra dixi in præcedenti concluſione.* † Expe- 76
ditis gloſ. Abb. *colum.9.verſic nunc extra gloſſ.* format oppoſitio-
nem & ſoluit, & tandem ex mente Innoc. colligit plura nota-
bilia inferendo ad diuerſarum quæſtionum deciſionem, vt *hic*
per eũ, ex cuius dictis habes quod epiſcopus poteſt petere ra-
tionem adminiſtrationis Eccleſiarum ſibi ſubiectarum quod
declara ſecundum Abb. *in c.in Lateranen.in tertio notabili.infra
de præbend.* niſi eſſet clericus patronus qui in hoc eſt melioris † 7
conditionis quam patronus laicus vt etiam dicunt Moder. *hic
colum.16.in fine verſic.extra gloſſ.* & dum Abb. vult ꝙ Epiſcopus
poteſt petere temporalia Eccleſię ſibi ſubiectę vt per Innoc. *in
c.cum ad ſedem.ſupra de reſtit.ſpolia* etiam ſi eccleſia non vacat, ex
quo concurrit cum rectore eccleſiæ, *iuxta notata per* Innoc. *in c.
olim cauſam.ſupra de reſtit ſpoliat.* & per Abb. *in c.cum deputati ſup.
de iudic.* vt etiã referunt Mod. *hic* aduertendum eſt ꝙ epiſcopus
agit nomine eccleſiæ, non ſuopte rebus eccleſiæ ſibi ſubiectæ
ſecundum Bart. Bald. & doct. *in l.ſancimus.C.de ſacroſanctis eccleſ.*
& ideo agit, quia habet intereſſe generale in rebus omnium

eccle-

Digitized by Google

eccleſiarum ſuæ diœceſis vt per Inno. *in d.c.olim cauſam.* ex quo
infertur quod ſi eccleſia ſubiecta vacat, agere poteſt reſpectu
illius generalis intereſſe vt per Spec. *in tit. de actore verſi. item epi-
ſcopus & quilibet.* ſi autem eccleſia non vacaret, Epiſcopus non
præfertur rectori habenti intereſſe ſpeciale ſecundum Bart. &
Bald. *in d.l. ſancimus.* quod videtur eſſe contra notata per Abb.
hic & Modern. allegantes *notata in dicto c. cum deputati*, de quo-
rum veritate, vide per Abb. & Modern. *ibi, & in dict. l. ſancimus.*
item intellige, quòd epiſcopus agit, niſi eſſet ſuſpectus de dila-
pidatione, quia tunc ad agendum non admittitur, ſecundum
Spec. *in tit. præallegato, verſic. in ſumma notandum*, & quando ad-
mittitur ad agendum, non debet agere per ſe, ſed per procura-
tem, *cap. 1. 14. quæſt. 1. & ibi gl. & 5. quæſt. 3. c. fina.* & ſi agit pro re ec-
cleſiæ, non debet ſoluere decimam vigore ſtatuti diſponentis
ſolutionem fieri, vt dicit Bart. *in auth. ſed hodie. C. de epiſc. & cler.*
& Bald. *in l. nulli, eodem titu.* & licet Epiſcopus res Eccleſiæ pe-
tat nomine eccleſiæ, tamen rectorias petit nomine ſuo ſecun-
dum Innocen. *in cap. litteris. ſupra de reſtitu. ſpoliat.* & Bald. *in d.l.*
78 *ſancimus. verſic. decimo.* † Circa notabile Abb. volentis, quod ſi
eccleſia eſt collegiata, electio ſpectat ad collegium nō ad epi-
ſcopum, niſi conſuetudo aliud ſuaderet, confirmatio autem
bene pertinet ad epiſcopum etiam ſi eſſet collegium religio-
ſum iuribus, & auctoritatibus de quibus hic per eum, ꝙ com-
proba & declara, vt per Abb. *in cap. ſignificauerunt. infra eod. in 2.
not.* & vt per Modern. *hic col. 17. ver. not. 2.* & per Felyn. *col. 12. ver.
fallit quinto*, qui limitat non procedere quando eccleſia colle-
giata dotaſſet illa beneficia, vel quando eſſent conſtructa in-
tus eccleſiam vel in fundo, qui eſſet de proprietate eccleſiæ, i-
ſtis enim concurrentibus vel iſtorū altero totalis prouiſio ſpe-
ctat ad prælatum cum capitulo, non autem ad epiſcopum ſe-
cudum Butri. & alios *in c. cum eccleſia vulterana. colum. 6. ver. mi-
hi videtur, ſupra de elect. cum alijs ſimi.* qui circa hoc in contrarium
adducit *notata per* Abb. *in c. 3. infra de eccl. ædifican.* volentem re-
ctorem eccleſiæ vbi fundatur capella eſſe compatronū & de-
mum ipſe Felyn. reducit ad concordiam, circa cuius dicta vide
notata per Modern. *in tract. de iure patronatus, in verſic. in eccleſia,
in ſecunda quæſt.* vbi allegantes multa declarant quando in Ec-
79 cleſia collegiata ſunt beneficia inferiora † patronata: nam tūc
illa ſunt in præſentatione patroni valentis præſentare canoni-
cos, vel clericos ſecundum Abb. *in ca. nobis. infra de iure patro.* &
circa dicta per Abb. *in c. ad audientiam, lo primo, infra de eccl. ædifi-
cijs*, & Fely. *hic* volentes, quod eccleſia vel monaſterium habe-
bit ius patronatus in eccleſia, quę in eius fundo fuit cōſtructa,
declara hoc & intellige, vt in *d. tract. in verbo, eccleſiam fundauit,
in 10. quæſt.* vbi allegatur *deciſ. Gemin. in ca. vnico. in princ. de capellis
monachorum, lib. 6.* & per eoſdem Modern. *in loco præalleg. in quæ-*
80 *ſtio. ſeq. 11. & in verbo, dotauit, quæſt. 15.* Et circa † illud quod tangit
Felyn. hic volens quod eccleſia parochialis ędificans in fun-
do ſuo, vel intra corpus ipſius eccleſiæ vnam capellam vel al-
tare vel etiam aliam eccleſiam, tunc prælatus maioris eccleſiæ
erit prælatus vtriuſque ſecundum Abb. *in d.c. cum eccleſia vulte-
rana colum. fin. per gloſſ. in verbo pendeant in cap. eam te. ſupra de ætate
& qualitate* & hoc quando ædificauit propter numeroſitatem
populi, &c. Ad prædictorum veritatem, vide Felyn. *in c. ex par-
te 5. ſupra de reſcri. colum. 1.* Modern. *in dict. tracta. in verbo, conſtru-
xit quæſt. 7.* vbi circa hoc format alias quæſtiones, & limitat nō
procedere quando ędificaretur in eccleſia religioſorū, de quo
infra dicetur poſt Abb. & Felyn. Circa illud quod tertio loco
vult Abb. concludens, quòd ſi Eccleſia conſtruatur in paro-
chia alterius Eccleſiæ rector illius parochialis Eccleſiæ habet
præſentare & epiſcopus non habet in hoc fundatam intentio-
nem ſecundum Hoſt. ipſe autem Abbat. tenet contrarium niſi
eſſemus in caſu in quo Eccleſia ædificaſſet vel dotaſſet vel de
ſuo aliquid contuliſſet *per d. c. ad audientiam.* de quo dicas vt per
Modern. *hic col. 17. verſic. tertio.* colligitur qui ampliat idem eſſe
etiam in laico & plenius per Felyn. *col. 13. verſic. circa dicta* Abb.
qui ampliat & limitat, *vt per eum.* Et dum vult prouiſionem ec-
81 cleſiarum † quæ ſubſunt plebibus vel alijs Eccleſijs inferiori-
bus ſpectare ad epiſcopum etiam ſi fundator Eccleſiæ ordina-
ret quod inſtitutio illius non ſpectaret ad Epiſcopum, ſed ad
inferiorem, ſecundum Innoc. *in dict. c. in Lateranen.* niſi epiſco-
pus conſentiret, &c. vide eundem Felyn. *in tract. de iure patron.*
quem poſuit poſt titulum vt lite non conteſtata & per eūdem
in capitulo edoceri, ſupra de reſcript. Et pleniſſime per Modern. *in
tractat. in verb. pro eo quod de diœceſani conſenſu. quæſt. 12. cum al. ſeq.*
quen. vbi prædicta declarant pluribus modis & plura accumu-
lant circa oppoſitionem grauaminum & pactorum. † Et circa 82
illud quod tangit Abb. *hic*, & Felyn. An in Eccleſijs collegiatis
religioſorum vel in Eccleſia conuentuali poſſit haberi ius pa-
tronatus, de quo per Abbatem. *in d.c. nobis. & ca. quoniam. de iu-
re patron. infra*, licet idem Abbas contrarium tenuerit *conſil. ſuo*
59. incipit Iacobus de Racaneto *columna vltima in ſecundo libro.*
vbi vult inuitis religioſis ius patronatus non poſſe conſtitui.
quod ſequitur Felyn. *hic*, in Eccleſijs mendicantium propter
conſil. Petr. de Anch. 113. incipit iuta quæ loquuntur de veritate
prædictorum vide *in præallegato tract. in verb. in eccleſia in 3. quæſt.*
vbi in Eccleſijs religioſorum ſeu conuentualibus diſtinguunt
vt per eos plura ad id adducentes & comprobantes dicta Fely.
hic. † Et circa illud quod ſentit Abb. *hic* quod rector alicuius 83
Eccleſiæ conſtruens capellam ex redditibus Eccleſiæ acquirit
ius patronatus Eccleſiæ ex cuius redditibus Eccleſiam illam
conſtruxit, non aūt acquirit conſanguineis ſuis etiamſi intētio
ſua fuerit illis acquiri, vt ſentit Fel. *hic per gloſ. in c. apoſtolicos 12.
quæſt. 2.* Nam iſto caſu Eccleſia præſumitur conſenſiſſe ex quo
illi fructus fuere conuerſi in conſtructionem capellæ, & ſic ad
cultum diuinum vti debebant erogari vltra neceſſaria vitæ. *ta.
de his, infra de Eccleſ. ædific.* & per Abb. *in c. de monachis. infra de præ-
bend.* vide *conſil.* Card. 122. *incip. in nomine indiuiduæ trinitatis*, &
per Moder. *in dicto tractatu, in verbo, Eccleſiam ædificauit in 5. quæ-
ſtione 7.* vbi concludit poſt alios per eum allegatos clericum æ-
dificantem in proprio ſolo de pecunijs Eccleſię ſuæ facere Ec-
cleſiam patronam *per gloſ. in c. apoſtolicos* & per Abb. *in conſil. 94.
incip. in quæſtione in 2. lib.* quod intellige & declara, *vt ibi per eos.*
Et idem dicendum eſt de Epiſcopo ædificante de pecunijs Ec-
cleſiæ, vt ius patronatus quæratur Eccleſię non conſanguineis
ſuis, *vt præalleg. tract. in ver. & dotauit. q. 17.* Et quando vnus ædi-
ficat in fundo alterius, an efficiantur cōpatroni, vide per Imol.
in d.c. de monachis. & per Felin. *hic* & per Moder. *in d. tract. in ver.
Eccleſiam fundauit, q. 10. & q. 11.* & dum Feli. *hic* vult, quod poſt-
quam Eccleſia fuit cōſecrata poteſt fieri dotatio & ex dotatio-
ne acquiritur ius patronatus, intellige & declara, *vt in d. tract. de
verb. & dotauit. q. 2.* Et circa illud quod vult Abb. *hic* quod con-
ceſſio oblationum conſtituit ius patronatus, dicas cōtrarium
vt tenet Felin. *hic* pro quo facit, quia oblationes ſunt incertę &
caſuales, nec per eas dicitur ſuccurſum neceſſitatibus Eccleſiæ
& miniſtrorum ſecundùm Moder. *in d. tract. in verb. & dotauit. q.
8. in fin.* & circa illud, quod dicit Felin hic quod maior eſt po-
teſtas præſentātis quam inſtituentis, contrarium videtur pro-
bari *in deciſ. Rot. 527. & ſeq. in antiq. alias in tit. de inſtitut. 1. & in tit.
de iure patr. 10. & in deciſ.* Bernard. de Biſogneto *in tit. de iure pat. 2.*
& dum concludit Felin. *hic* & Moder. poſt Abb. in dubio Ec-
cleſiam præſumi liberam, vide Deciū *in conſil. 126. in 1. lib.* Circa 84
illud quod *in 4. nota.* vult Abb. populum & vniuerſitatem ha-
bere ius patronatus, dicas vt per Mod. *hic col. 17. verſic. 4. & vlti.*
& per Mod. *in d. tract. in verb. cōpetens alicui. q. 4. 6. & 7. & per Rot.
in nouis deciſ. 141. alias in tit. de iure patron. prima & deciſ.* † Et circa 85
illud, quod ſentit Abb. *hic*, ius patronatus poſſe quæri per prę-
ſcriptionem, vide per Alex. *conſil. 67. col. 5. & col. 8. in 4. lib.* & per
Mod. *hic* & per Dec. *conſil. 117. & conſil. 126. & conſi. 129. in 1. lib.* &
late per Mod. *in tract. in vlt. verb. q. 36.* † Secundo extra gl. oppo- 86
nit Abb. *col. antepen. ver. oppo. 2.* quod ſentētia incerta non debet
valere, *toto tit. C. de ſent. quæ ſine certa quantita.* & in text. noſtro e-
rat incerta, & tamē valet, de incertitudine probatur ex verbis
text. *ibi. iſtis duntaxat exceptis, &c.* Ad quod Abb. reſpōdet ꝙ hic
agebatur iudicio vniuerſali, vt fuit dictum *ſupra in notabilib.* in
quo libellus generalis, & incertus recipitur, *c. 2. ſup. de libel. obla.
l. 1. in prin. ff. de eden. & not. in l. edita, C. eod.* pariter & ſententia in-
certa generalis recipitur in tali iudicio vniuerſali, cum ſentētia
debet eſſe conformis libello. *c. licet hely. inf. de ſimo. & notatur per*
Aret. *Inſt. de act. § curare, col. 1. & ibi* ſcriben. vnde in terminis *ca.
noſtri* iſta ſententia generalis, & incerta erat valida: nam ageba-
tur iudicio vniuerſali ad eccleſiam, cum omnibus pertinentiis
& poſſeſſionibus ſuis, &c. Et ſententia quæ adiudicauit iura e-
piſcopalia, conſequēter conformis eſt libello, qui intellectus
Abb. licet ſit in ſe verus, tamen redditur dubitabilis, quia hic
non quæritur de incertitudine ſententiæ reſpectu epiſcupi in-
gentis in iudicio vniuerſali, vt dicitur *in prin. cap.* ſed difficultas
eſt in illis verbis, *ibi, iſtis duntaxat exceptis*, quæ innuunt etiam in
particularibus ſententiam fuiſſe incertam, & valere, quia ſit ſe-
cundum ea quæ dicit Abb. *hic* qui talis ſententia incerta ſuper

Digitized by Google

iſtis particularibus non debeat valere, cum ea actis non poſſit certificari, & tamẽ text. vult eam valere prout in ſimili eſt reat. in c. cum venerabilis, infra de religio. dom. quod etiam ſuadetur, nã dicta verba. iſtis duntaxat exceptis, fuerunt prolata à iudice ſentẽtiante qui non proferebat ſententiam ſuper libello porrecto, paret, quia libellus erat vniuerſalis, & ſine exceptione aliqua & ſententia ſi fuiſſet vniuerſalis, bene confirmaſſet ſe libello, & procederet, ſi iudex ſimpliciter applicaſſet in ſententia epiſcopo actori omnia iura epiſcopalia nulla appoſita exceptione: ſed in terminis noſtris eſt ſecus, quia per illam exceptionẽ appoſitam in ſententia intentio actoris agentis vniuerſaliter redditur incerta, ex quo omnia ſibi non applicãtur ſecundum tenorem libelli propter illa exceptuata in ſententia, quo fit, vt iſta ſententia per illa exceptuata ſit difformis libello, & incerta contra tenorem libelli generalis, quod eſſe nõ debet. Prȩterea ſi conſideramus exceptionem oppoſitam per procuratorem monaſterij rei conuenti, talis exceptio erat certa de permutatione, & ideo ſuper ea iudex debuit certam proferre ſententiam, & non incertam, vti fecit, & ideo valere non debuit, cuius contrarium dicitur hic, & in dict. c. cum venerabilis, ex quibus dico intellectum Abb. ad text. noſtrum. non poſſe procedere & verior erit intellectus D. Anto. quem ſequitur Imol. hic col. pen. ver. vlt. tangit, & Felyn. col. 14. ver. circa ſecundam oppoſitionem. vulentes hic non quæri, an incertitudo & generalitas vitiet ſententiam hic latam pro epiſcopo, ſed difficultas eſt, an valeat quatenus excipit aliqua incerta in quibus exceptis iudicium nõ erat vniuerſale, quo fit, vt licet excipiãtur iura particularia, & incerta ſit, quod poteſt ſuper illis fieri ſententia incerta & valet, dummodo quod poſſit certificari ex iuribus etiã nõ productis & in hoc text. iſte redditur ſingularis ſecundum eos, pro quibus eſt ſimilis in d. c. cum venerabilis. iſta enim exceptuata ſunt quaſi reſeruatoria ſeu proteſtatoria, vt per eos. circa quæ aduerte nam dubium eſt an reſeruatoria poſſit fieri in ſententia, de quo per Bar. & Alex. in l. iudex poſtquam ff. de re iud. & per Aret. in d. §. curare col. 3. verſ. quid. ſi iudex, nu. 7. & per Fel. in c. qualiter & quando. el 1. col. 18. verſi. adde notale dictum, & in c. qualiter & quando. el 2. in §. ad corrigendos. col. 6. in princ. inf. de accuſ. tamen ex intellectu D. Ant. cum alijs adductis per ſcriben. eum ſequentes elicitur concluſio quod reſeruatio in ſententia poteſt fieri quando reſeruatio certificari poteſt ex iuribus etiam non productis & facta tenet & valet, quod eſt notandum ad intelligẽtiam eorum quæ notat. in d. l. iudex poſtquã, cum alijs ſuperius adductis, tamen intellectus iſte adhuc videtur reddi dubitabilis, quia incertitudo ſuper exceptuatis cauſat incertitudinẽ ſuper principali, ſecundũ quod dicit Abb. hic, ad quod poſſes dicere quod talis incertitudo ſuper exceptuatis redditur certa per re-

87 lationẽ ad iura etiã non producta † dummodo ꝙ ſint ſaltem in actis nominata & talia ex quib⁹ certitudo capi poſſit ſecundũ Salyc. in l. 3. in fi. C. de ſenten. quæ ſine cer. quãtita. quẽ ſequitur. Fely. hic & infra dicam. ſed hoc conceſſo videtur intellectũ do. Ant. nõ procedere, vt inducat ſingulare reſpectu exceptuatorũ, quia idem videtur & ſuper iudicio principali, nam ſi ſententia profertur ſuper principali iudicio etiã particulari valet, ſi certa reddi poteſt per relationẽ ad iura etiã non producta nominata tamen in actis ſecundum Salic. vbi ſup. & Fely. hic, quo fit, vt nulla ſit differẽtia an proferatur ſuper principali an vero ſuper exceptuatis, dũmodo ꝙ vtrunq; poſſit certificari per relationem ad iura nondũ producta, ſed tñ nominata in actis ſecundum opi. Sal. & Fely. vbi ſup. Et circa hoc ſaluari poſſit opi. ipſorũ vt cõmunis opi. procedat, quãdo ꝓfertur ſuper principali, vt tũc nõ validetur niſi relatio fiat ad ꝓducta, nõ autẽ nominata, & hoc tenendo cõem concl. vel ſecundo dicamus tenẽdo cõtra cõem, ꝙ ſentẽtia lata ſup principali particulari iudicio incerta redditur valida per relationẽ ad iura etiã nondũ ꝓducta, ſed nominata tãtũ in act⁹ ſecũdũ opi. Sal. & Fel. quȩ in pũcto iuris videtur verior, vt inf. dicã ſed in exceptuatis ſentẽtia lata erit

88 valida † dũmodo ꝙ referatur ad iura etiã nõ ꝓducta nec nominata. & in hoc ſingularitas, vt ſup exceptuatis poſſit fieri relatio etiã ad nõ præſanta nec nominata. Nã ſatis eſt ꝙ ſentẽtia ſit certa ſuper principali, de quo agebatur, Et quo ad exceptuata ſiue certa ſiue incerta nõ ſit curandũ. Nam ſi certa ſunt, res erit clara, ſi incerta, vitiãtur & nõ vitiant ſentẽtiam, niſi poſtmodũ

89 per relationẽ factã ad iura, fiant certa per tex. noſtrũ hic, † & d. c. cũ venerabilis. in quib. nõ apparet ꝙ inſtrumenta ad quæ fiebat relatio ſuper exceptuatis, eſſent ꝓduc[illegible] vel nominata. Et hoc procedat virtute cuiuſdã reſeruationis ſeu proteſtationis. Tamen cõmunior eſt præcedens intelligẽtia ꝗ iſta per quã infertur nullã eſſe differentiã, an proferatur ſup principali vel ſup. exceptuatis, dũmodo ꝙ fiat relatio ad iura ꝓducta vel ſaltem nominata ſecundũ opi. Sal. & Fely. tenẽdo vero cõmunẽ differentiã euidenter patet, vt ſup. quia diuerſũ quãdo ꝓfertur ſuper principali, & diuerſũ qñ ſuper exceptuatis. Item aduertendũ eſt, quia in tex. noſtro nõ opponebatur aliquod particulare, nec excipiebatur ſpecialiter, ſed generaliter, ꝓcurator .n. monaſterij ferſen. cõuenti excipiebat per viã ꝑmutationis, dicens eccleſiã S. Viti de qua litigabatur, in aliquo nõ ſpectare ad epiſcopũ, vt probatur in verſ. idem nondũ, & ſic erat generalis exceptio ad petitionẽ & libellũ generalẽ. Et iti ſentẽtia Papa reſeruauit quædã † ſecundũ inſtrumenta, vnde illa generalitas ex- 90
ceptionis & excipiendi venit limitãda ſecundũ tenorẽ inſtrumentorũ quȩ inſtrumẽta nũ apparet fuiſſe præſentata nec nominata, quo fit vt intellectus d. Ant. videatur verus. Nec obſt. verba tex. ibi, vel per inſtrum. &c. Ex quo tale inſtrum. erat ſuper permutatione & falsũ & ad illud nõ fiebat relatio per verba ſententiæ quæ referebatur ad alia inſtrum. auth. de quibus nõ apparet productiunẽ aliquã vel nominationẽ eſſe factã, vt dicit etiã tex. in d. c. cũ venerabilis. Nec propter hoc actor patitur damnũ. Ex quo tempore quo præſentabantur erat ſaluum ius actor excipiendi cõtra dicta inſtrumenta, vt dicit Fely. in c. illa in fi. inf. de accuſ. Ex quibus patet vetus intellectus illius tex. & in d. c. cum venerabilis. Et qualiter doct. Salic. in d. l. 3. poſſit procedere & locũ habere de quo plene, vt ſtat. infra dicam. Secundo ex dictis Abba. colligitur quòd ſententia incerta non valet niſi referatur ad iura ſaltem producta vel ad acta ex quibus poſſit reddi certa, ſecundũ terminos l. 3. C. de ſenten. quæ ſine certa quãti. ibi. aliqua parte actorum notando dictionem, aliqua, quæ ſaltem in aliquo minimo debet verificari iuxta gl. in verbo, aliqua, in clem. prima de foro compe. vnde ſi in aliqua parte etiã minima actorum nõ poteſt certificari, ſequitur ꝙ nulla ſit. Ad idem tex. in l. ait prætor. §. ſi ff de re iud. ſecundũ intellectum gl. & Bart. ibi volentium teſtamentũ ſeu codicillum ibi fuiſſe in actis productũ & poteſt induci, vt per Mod. hic col. antepen. ver. extra gl. qui dicũt hanc eſſe communem, vt per Aret. in d. §. curare, quæ iudicio neceſſario non cõcludit, ex quo in d. §. fin. poterat fieri petitio abſq; productione & actor petẽs potuit intentionẽ ſuam fundare aliter, quod producendo & iudex potuit animi motum habere ad ſententiandum abſque productione, vt infra dicetur, & per Francisc. de Aretin. in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verb. & per Alexand. in conſilijs hic alleg. per eos. Et facit l. in ſumma in prin. ff. de re iud. quæ concluſio communis eſt ſecundũ Abb. in d. c. illa. inf. de accuſa. Tamen tibi contrariũ facit tex. noſter. & tex. in d. c. cũ venerabilis inducti, vt ſupra Ex quo non apparet inſtrumenta hic fuiſſe, & ibi producta, niſi dicas, quod fuerunt mentionata, & ſumus in reſtitutione & in exceptuatis, tamen etiam nõ apparet fuiſſe mentionata & nominata, vt dictũ fuit in præceden. concl. Sed magis ſtringit tex. in d. l. ait prætor. §. ſi. non enim apparet ibi, codicillũ vel teſtamentũ fuiſſe præſentatum in actis ſecundũ Bal. in d. l. 3. & Alexan. in d. l. fina. cum alijs hic adductis per Felyn. tenentẽ hanc opi. & per eundem in d. c. illa in fin. Nec dicatur ꝙ in d. §. codicillus ſeu teſtamentũ fuit productum, vt ſentit gloſ. & Bar. quia hoc eſt diuinare. Præterea tex ibi in fin. dicit quod ſi teſtamentũ, vel codicillus nõ fuit in ſcriptis redactus, quod tamen valet ſententia relata ad tale teſtamentũ vel codicillũ & non apparet ibi, quod per teſtes fuerit probatũ de eſſentia teſtamẽti vel codi[illegible]lli, vnde ſatis erat fieri relationẽ ad teſtamẽtum etiam non productũ & ſatis erat fuiſſe nominatũ in actis ſecundum Saly. in d. l. 3. in fin. & Fely. hic quod etiam ſuadetur, quia ſi ibi fuiſſet productũ vel teſtes fuiſſent examinati, iudex veriſimiliter potius protuliſſet certam ſententiã quam ſe retuliſſet ad teſtamentum, cum propriũ iudicis ſit lites dirimire & certam proferre ſententiam, d. §. curare. cum ſimi. & c. finem litibus. ſupra de dolo & contu. Sed quia iudici notum erat per nominationẽ abſq; productione iudiciali de teſtamento vel codicillis, ideo in ſententia retulit ſe & per talem relationem ſententia erit valida, & de ſolutione data ad iſtum text. per Mod. hic ex mente dom. Anto. dicas vt ſupra & plenius, vt in præceden. concluſione ſuadetur. inſuper. quia nec etiã redditur nulla ex defectu probationis, vt dicit Bald. in l. 1. C. de mann. vindic. & Felyn. hic multa accumulans & in d. cap. illa in fin. & dici poſt Abb. & alios in cap. quoniam contra. ſupra de proba. vbi per multa iura

probatur

probatur iudicem poſſe motum animi ſui ad proferendũ ſen-
tentiam fundare ex probationibus etiam in actis non produ-
ctis & ſententia lata valet & tenet niſi ab ea ſit appellatũ, & li-
cet Felin. in d. c. illa. loquatur generaliter, talem ſententiam vale-
re etiamſi iura non eſſent producta in actis, tamen hic magis
correctè loquitur, vt ſaltem ſit neceſſaria nominatio in actis,
per doct. Sali. in d. l. 3. in fin. ad effectũ ne inducetur ſuper diuer-
ſo, de quo non fuit facta petitio iuxta c. licet Hely. cum ſimil. infrà
de ſimon. & licet Areti. in d. §. curare. col. 2. in fin. & col. 3. in princ. vi-
deatur tenere contra Salic. & quod non ſufficiat nominatio:
ſed neceſſaria ſit productio, tamen in puncto iuris verior eſt
opinio Salic. per ſuperius adducta & per ea quæ adducit Felin.
in d. c. illa & ad ea quæ adducit Aret. in d. §. curare. contra Sali. fa-
cillimè reſponderi poteſt ex ſuperiùs adductis & ex his quę di-
cit Felin. hic. ex quibus etiam infertur, ꝙ concordia hic data
per Moder. conſiderantes relationẽ ſimplicem vt tunc valeat,
vel relationem fundamentalem, & tunc ſecùs, non eſt bona:
nec poteſt procedere, quia in ſententia nõ poteſt eſſe ſimplex
conſideratio reſpectu dictæ relationis, ſed ſemper relatio cõ-
ſideratur vt fundamentalis & finalis, & per talem rationẽ red-
detur certa & valida, eſto, ꝙ relata nõ ſint producta ſed nomi-
nata tantùm nec obſt. quod de non producto non poteſt coo-
ſtare iudici vt iudici: quia eſto ꝙ iſtud ſit, tamen ex illo potuit
fundare motum animi ſui ad ſententiandũ vt ſup. vnde in pun-
cto iuris verior erit concluſio Bal. Sal. Alex. in d. §. fin. & per Fel.
quod ſententia erit valida ſi reddi poteſt certa, ad iura etiam nõ
producta, nominata tamen in actis. cautum enim erit aduer-
ſario tempore quo iura producentur vt poſſit & valeat oppo-
nere, vt dicit Fel. in d. c. illa in fi. cõmunis tamen eſt in contrariũ,
91 vt ſupra. † Circa illud de ſententia lata ſecondum conſilium ſa-
pientis, an valet communis cooclusio eſt quod valet, ſecundũ
Abb. & Imo. hic, quam declara & limita vt per Fel. col. 14. & tri-
bus ſequen. & per Mod. col. antep. ver. ex ſupradictis. per Ale. & Are.
& Barba. in d. §. ſi quis ita. & Aret. in d. § curare. & per Fel. & Mod.
in c. ſi pro debilitate. ſupra de offic. deleg. & circa illud, quod verbũ,
condemno, poſſit ſuppleri in ſententia, vide text bonum in d.
l. in ſumma, ibi, vel quo alio verbo, & Barba. in d. §. ſi quis ita. col. 8. &
9. & per Aret. in l. hac conſultiſſima. C. qui teſt. face. poſſ. & per Fely.
in c. ex parte. in fin. ſupra de fide inſtrum. & in d. c. illa circa fin. Et dum
Felyn. hic, dicit in tertia limitatione, quod tale conſilium ſaltẽ
debet legi, dicas eſſe verum, quia alias oon valeret ſententia,
quę de neceſſitate proferri debet de ſcripti recitatione, ſecun-
dum Ang. conſil. ſuo 242. incipit Domina libertina & referunt Mo-
dern. in l. 1. C. ſi aduer. liber. & Papin. in l. nec quicquam. §. vbi decre-
tum ff. de offic. procon. in reliquis, vide vt per ſcribẽtes hic, & in lo-
92 cis per eos allegatis. † Tertio Abb. opponit extra gl. an produ-
cens inſtrumentum poſſit poſtmodum illud reprobare, & di-
ſtinguit, vt hic per eum. Ad quòd vide quæ ipſemet poſuit ſupra
in gloſſ. in verbo vitium, & in verbo, licet, & ibi plene Felyn. & Mod.
& quę poountur per Barto. in l. poſt legatum. ff. de his quibus vt in-
dig. & quæ not. per gloſſ. & alios in c. ex eod. de re iud. lib. 6. de quo ple-
ne per Modern. in l. qui Roma. §. Seia. ff. de ver. obl. & larius per Fe-
lyn. in c. capitulum. col. 8. ſupra de reſcript. & optime faciunt nota-
ta per gloſſ. & alios ſcriben. in regula, quod ſemel placuit. de regul. iur.
li. 6. & in c. 2. ſupra eo. & circa illud quod Abb. vult quod appro-
93 bãs † aliquem in teſtem nõ poteſt illum reprobare niſi ex cau-
ſa ſuperueniẽte vt 4. q. 3. c. ſi quis teſtibus. intellige & declara hoc,
vt per Bald. & reliquos ſcriben. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſti. & per
Felyn. & hic col. pen. verſic. addens. & plenius per Abb. in c. præſen-
tium. ſup. de teſt. & ibi Aret. col. 3. & 4. hincinde multa adducen-
94 tem, & tandem defendentem communem opinionem. † Et
idem Abb. vult quod approbatus ad aliquod officium nõ po-
teſt amplius reprobari reſpectu eiuſdem officij, vel etiam re-
ſpectu alterius officij, dummodo qood aliud officium ſit tale
in quo perſonæ conſimiles admittantur: ſecus ſi diſſimiles, ad-
ducendo exemplum de teſte & iudice. dicas concluſiooem eſ-
ſe veram vt declarat Felyn. hic. col. pen. & fin. & Modern. col. pe. &
fin. quæ comprobatur per d. c. quod ſemel placuit. & quia variatio
videtur eſſe regulariter prohibita, vti & contrarietas. vt in leg. 1.
C. de fur. & in regula nullus pluribus de reg. iur. lib. 6. Limitatur ta-
men concluſio ſecundum Abba. hic, vt non procedat in ſupe-
riore. nam ſuperior indiſtinctè poteſt examinare approbatum
ab inferiore transferẽdum ad illud officium, ad quod videtur
approbatus per inferiorem, arg. l. magiſtros. C. de profeſſ. & medi.
lib. 10. ibi, ſed iudicio ordinum probatus, & quæ ibi notantur per Barto.

& alios quod ſequitur Felyn. hic col. pen. ver. limita. Ad hoc plora
adducens quam limitatiooem admittunt Modern. hic col. fin.
ver. ſecũdo fallit, quia poſſet reprobari ſicut poſſet ab illo qui ap-
probauit. ſed hoc ceſſante idem dicendum videtur in ſuperio-
re ſicut in eo qui approbauit. Tu etiam in hoc tene opinionẽ
Abb. & Felyo. Nam manus ſuperioris non poſſunt ligari pro-
pter approbationem factam ab inferiore. clem. ne Romani. de ele-
ctio. Vnde eſto quod ab inferiore ſit approbatus & approban-
do ſibi præiudicauerit, vt non poteſt reprobare, tamen nõ po-
tuit tollere examinationem & alia, licet ſibi ipſi potuerit, vt in
d. c. 2. ſup. eo. in gl. 1. per ſcriben. Item licet approbatus ab inferiore
ſit, tamen hoc non tollitur facultas conceſſa ſuperiori iterum
examinãdi, vt Abb. ſentit & bene, pro quo facit tex. in c. cũ ſecũ-
dum. inf. de præben. vbi Papa mãdat iterum inquiri ſuper idonei-
tate illius, qui fuit per ordinarium approbatus. & aduertendũ
eſt quod ad probationem iſtius limitationis Abb. hic adducit
d. l. magiſtros. & c. ſcriptum & c. in cauſis. ſupra. de elect. quæ tamen ve-
re loquuntur in aliis terminis ſecundum Modern. hic, tamen
eius opinio probatur per dict. l. magiſtros. & ex alijs ſuperius addu-
ctis. Item limita niſi cauſa de nouo ſuperueniret, vt dicit Abb.
per dictum capitulum inſinuante. ſuprà de offic. deleg. & faciunt quæ
dixi poſt alios in c. paſtoralis ſupr. eodem. Item dicas quando tem-
pore approbationis erat cauſa reprobandi, attamen erat inco-
gnita nam tunc ipſemet approbatus poterit reprobare, vt dicit
gloſ. in dict. cap. quod ſemel placuit. & Abb. in c. præſentium præallega-
to col. 3. adducens ad hoc c. nullus de electio. li. 6. & faciunt quæ di-
xi per illum text. poſt alios in c. paſtoralis ſup. eo. Item limita dicta
Abb. procedere in officio ſimili, ſecus ſi in diſſimili, per text. &
gloſſ. in d. c. ſcriptum & ibi Abb. in fine & Modern. hic. poſt Fel.
quod ſentit etiam Abb. in d. c. præſentium. col. 3. & in c. dicto. colum.
pen. in fin. ſupra de teſtib. vbi ſe remittit ad notata hic, & vide no-
tata per Bald. in l. 1. 2. colum. C. de fur. & quæ ponit Felyn. in capit.
primo in fin. infra de magiſt. † Item limita in medico vel gram- 95
matico, vel ſimili qui licet ſemel fuerit approbatus tamen ex
cauſa poterit reprobari, vt notatur in dicta lege magiſtros. & per
gloſſ. in verbo liceat, vbi Abb. ponit in d. cap. cum ſecundum, & gloſ.
in d. c. quod ſemel. & in l. Pomponius. la 2. ff. de neg. geſt. & per Bart. in
l. diſpenſatorem. ff. de ſolut. & ponit Felyn & etiam Modern. & et-
iam Abb. & Felyn. in d. c. primo in fin. infr. de magiſt. volentes prę-
dictas perſonas & ſimiles ſemel approbatas poſſe reprobari, &
de doctore inſufficiente vide aliqua notata per Felyn. in c. ex
literis. col. 3. ſupr. de reſcript. & rationem huius dicti aſſignat Abb.
in d. c. cum ſecundum col. fin. in fin. in princ. ex quo in talibus perſo-
nis vertitur vtilitas publica, quum propter præſumptionẽ gra-
dus doctoratus ad multa publica officia aſſumũtur & per im-
peritiam multos lędunt & idem in medicis male medentibus,
poteris etiam concluſionem prædictam limitare aliis modis,
de quibus per Abb. in d. c. ſcriptum, in fin. quando requireretur
idoneitas perſonarum maior, vel quando poſt promotionem
approbatus effectus eſt indignus vel quãdo adiicitur ſeu vni-
tur alius gradus. In quibus omnibus de nouo poteſt fieri exa-
minatio non obſtante approbatione facta. † Et ad illud quod 96
Modern. hic dicunt in fin. quod approbatus non dicitur in ali-
quo actu ille, qui in ſubſidium admittitur, Oppo. per l. 1. C. qui
& aduer. quos. & ſup. de proba. vbi illi duo viri aſſumuntur in defe-
ctum notarij ad ſcribendum acta, & tamen idonei reputãtur,
niſi dicas, quod lex vbi vltra procedit eos approbando. tameo
etiam aſſumptus in ſubſidium quãdoque approbatus dicitur,
vt declarat Bart. in d. l. 1. verſicu. vos ſciatis. & ſecundum dicta per eum
ibi, declarari & intelligi, an & quãdo † aſſumptus in ſubſidium 97
cenſeatur approbatus vel ne. Et circa illud quod tangunt Fel.
& Modern. hic per concluſ. contrariam. an reprobatus poſſit ap-
probari iuxta doctrinam Barto. in l. caſſius. ff. de ſenato. vide per A-
lex. in l. 1. C. ſi rector prouinciæ & quæ per Abb. ponuntur & alios
ſcriben. in c. teſtimonium. ſup. de teſti & aliquid in c. 1. ſup. eod. tit. no-
ſtro, vide etiam per Bart. in d. l. Pomponius. de neg. geſt. col. 6. verſi. ſed
quæro quid econuerſo. vbi ponit & declarat ſemel reprobatum
poſſe approbari & idem facit in l. diſpenſatione ff. de ſolutio. & per
Bald. in l. falſum, in 2. colum. & in verſic. ſecundo quæritur. C. de fur. &
in l. abſentem. C. ſi cert. peta. & per Bald. in Rubrica. C. de contrahen.
empt. in 20. quæſt. & per Feder. conſil. 248. & quæ notantur in di-
cta regula. ex eod. & in dict. l. qui Roma. §. Seia, & per Felyn. in dict. c.
capitulum. Quarto & vltimo Abb. opponit quod iſta dubia
probatio, de qua in text. debuit recipere interpretationem ex
confeſſione cauſata per productionem inſtrumenti, iuxta ter-

Digitized by Google

minos *cap. cum Ioannes Eremita. ſupra de fide inſtrum.* Et ſoluit, vt
hic per eum de quo plene dicas, vt per Modern. *in d. c. cum Ioan-*
nes Eremita & *vt notatur per gloſſ. & ſcriben. in cap. præſentia. ſupr. de*
98 *probatio.* Et ad illud dicit quod † reus excipiens non videtur fa-
teri nec declarare intentionem actoris, dicas, vt plene fuit di-
ctum *ſupra* per Abbat. Felyn. & alios & ego dixi *in gloſſ. in verbo,*
confeſſus. & dum Abb. vult quod non videtur fateri † quę po-
99 nit in poſitionibus & articulis ſuis intellige ſane vt dixi poſt a-
lios *in cap. quoniam contra. ſupra de probat. ſuper gloſſ. in verbo, inter-*
rogationes. & vt no. in cap. 1. de confeſſ. lib. 6. & in cap. fin. de iureiuran-
do eod. lib. & per Felyn. *in ca. ſi cautio. ſupra de fide inſtrum col. 12.* &
quæ ponit Abb. & Imol. *in cap. fin. ſupra de confeſſis,* & Bartol. *in*
100 *l. non vtique ff. eod.* & † circa articulos dicas, vt per Abbatem &
Felyn. *in capitulo examinata. colum. 2. ſupra de iudicijs* & per Barto.
in l. centum. §. ſi quis abſentem ff. de confeſſ. & per Lanfranc. *in d. cap.*
quoniam contra. in princ. num. 28. verſic. vnum eſt menti tenendum &
per D. Anton. *in c. fin. ſupra de confeſſ* & per Bart. & Bald. *in l. 2. §.*
quod obſeruari de iura. calum. C. per Bald. *in l. ſicut tu fin. C. de repu-*
dian. hæreditate & per Paul. *conſil. 26. cum alijs concordan.* & ſit ex-
pedita iſta decretalis, &c.

REPETITIO
IN CAP. OLIM ET INFRA.
De exceptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij
Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *In quibus iſte text. differat à c. interpoſita. infra de appell.*
2 *An ſummarium primo loco datum ad hunc text. poſſit procedere.*
3 *Lex ſeu decretalis quando dicatur de indubitabili, ita quod ex hoc poſſit argui.*
4 *Summarium ſecundo loco datum an procedat.*
5 *Executor ſententiæ an poſſit cognoſcere de iniuſtitia & iniquitate.*
6 *Item an & quando poſſit cognoſcere & pronunciare de nullitate ſententiæ etiam ſi eſſet inferior.*
7 *Verus intellectus iſtius c. circa prædicta.*
8 *Iudex appellationis, an & quando poſſit cognoſcere ſuper negotio principali vel debeat ipſum remittere ad iudicem à quo.*
9 *Intellectus c. ex parte Mauſia de appell.*
10 *Iudex primus, qui grauauit, an poſſit vlterius in cauſa procedere ſi grauamen fuit renocatum.*
11 *Renouato grauamine, an exceptio propter quam grauamen fuit inductum dicatur durare, & quando.*
12 *Quomodo conſideretur diuerſa ratio in iudice à quo, & in iudice ad quem, ita quod coram vno locum habeat & non coram alio.*
13 *Cauſa an poſſit delegari ordinario & ſi delegatur & procedit an dicatur, vt ordinarius vel vt delegatus.*
14 *Intellectus iſtius litteræ circa prædicta.*
15 *Dieta qualiter debeat computari.*
16 *Citatus vltra duas dietas, an debeat comparere & excipere.*
17 *An propter hoc proceſſus reddatur ipſo iure nullus.*
18 *Exceptioni de duabus dietis, an poſſit renunciari tacite vel expreſſe.*
19 *Quis fauor conſideretur ſi litigator trahitur vltra duas dietas.*
20 *Ad menſuram dietarum qua via ſit conſiderāda maritima, an terreſtris, directa vel obliqua, ſolita vel inſolita.*
21 *Si iudex delegatus confert ſe ad locum propinquum, an obſtet exceptio de duabus dietis, cum intellectu plurium iurium.*
22 *Iudex appellationis grauaminis tantum quando poſſit cognoſcere de negotio principali.*
23 *Et quando omiſſo articulo grauaminis poſſit procedere ſuper principali.*
24 *Et quid ſi committitur cauſſa grauaminis, vna cum negotio principali.*

1 OLIM ET INFRA Qui appellat † propter exceptionem nō
admiſſam probare debet coram iudice appellationis ex-
ceptionem eſſe veram, hoc dicit iſta decretalis ſecūdum Abb.
& Imol. *poſt alios concordat text. in c. interpoſita. infr. de appellat.* Ex
quo infertur quod ex ſolo obiectu exceptionis & non admiſ-
ſione ipſius non iuſtificatur appellatio, niſi aliter eius veritas
probetur coram iudice ad quem, vt ſentit *glo. hic pen.* & Imol. *in*
notab. & plene notatur *in d. c. interpoſita.* Et licet hoc ſummariū
in ſe ſit verum, tamen Abb. *in princi.* dicit ſecundum illud † de- 2
cretalem noſtrum eſſe de indubitabili & † conſequenter non 3
cōuenire, quum lex debeat eſſe de caſu dubitabili. *l. quod labeo.*
ff. de carb. edic. l. ancilla. C. de fur. ad quam obiectionem poteſt dici
quod ſatis in hoc decretalis iſta erat ſuper dubitabili. Ex quo
cōdita ante dictam decretalem interpoſita. Nam auctor iſtius
fuit Honorius tertius, conditor vero illius decretalis fuit Gre-
gorius nonus, vt patet ex ipſarum inſcriptione. Et certū eſt per
cronicas conſtare Honorium III. fuiſſe ante Gregorium nonū
quo fit vt iſta non ſit de indubitabili, ſed potius illa reſpectu e-
ius quod cōtinetur in dicto ſummario: quod etiam ex alio ſu-
ſtinetur: nam multa hic dicuntur quæ nō ſunt poſita *in d. decre-*
tali interpoſita, & tituli ſunt diuerſi. Et in iſta non dicitur de ob-
latione probationis exceptionis oppoſitæ, ſicut dicitur in illa,
quo fit vt toleretur nec dicatur ſuperflua eſto quod in aliquo
ſit ſimilis, *ita tex. in l. 2. § ſi quid antē in tanta. C. de vet. iur. enuclean.*
Et faciūt notata per Gem. *in c. ſi Papa, col. 2. de priui. li. 6. & in pro-*
œmio decreti, & per Mod. Ferrarien. *in l. 1 in princ. col. 17. ff. de offic.*
eius. Aliter † etiam ſummant doct. tex. hunc ſecundum vnū in- 4
tellectum & communē dicentes, quod exceptio inferens nul-
litatem ſententiæ admittitur etiam coram executore ad effe-
ctum, vt ſuperſedeat ſi veram eſſe cognouerit exceptionem,
quem intellectum recitat *glo. fin. in fine* & Card. dicit eſſe aureū,
ex † quo habetur, quod licet de exceptione inferente iniuſtitiā 5
executor non pronunciet, *c. paſtoralis §. quia vero ſup. de offi. deleg.*
Tamen ſecus eſt de exceptione inferente nullitatem. Nam de
ea pronunciat, vt *hic,* de quo etiam per Fely. *hic col. fin.* Abb. ta-
men *col. 2. circa princip.* dicit huic intellectui obſtare *notata in c.*
de cætero. infr. de re iud. vbi etiam Abb. poſt Innocent. & alios ſe-
quendo communem opin. dicit, quod † executor poteſt co- 6
gnoſcere de tali exceptione, ſed non pronunciare, ne ſequatur
abſurdum quod inferior reuocet ſententiam ſuperioris, &c.
Ad quod Felyn. hic reſpondet *d. c. de cætero.* & communem cō-
cluſionem limitari, niſi executori à ſuperiore eſſet cōmiſſum,
quod etiam pronunciaret, & *per hunc tex.* hoc clare probantem
in illis verbis, *diſcretioni veſtræ mandamus:* & *ibi, decernentes quo*
fit, vt talis executor iſto caſu non ſit inferior primi iudicis ſen- 7
tentiantis, quinimmo ſuperior, quum repræſentet perſonā de-
legantis. *c. ſane quia. ſupra de offi. deleg.* item quia non iudicat ſu-
periorem, ſed declarat geſta per eum, quod etiam ſuadetur,
quia Papa *hic,* non mandat, quod procedatur in negocio prin-
cipali: quinimmo expreſſe prohibetur, quia tātum vult quod
pronuncietur ſuper exceptione oppoſita in qua non fuit au di-
tus appellans. Et ea probata quod ſuperſedeatur in executio-
ne, & in negotio principali. Vt etiam in ſimili habetur *in l. ſi*
prætor. § Marcellus. ff. de iudic. vbi executor etiam inferior cogno-
ſcit de nullitate ſententiæ promulgatæ per falſas probationes
dolo aduerſarij inductas ad effectum, vt ſuperſedeatur in exe-
cutione, & executor admittit dictam exceptionem & quere-
lam nullitatis, de quo plenè per Dominum meum poſt alios in
l. qui agnitu. ff. eodem & per Abbatem, vbi dixi in *capit. præceden-*
ti pariter, & in caſu præſenti & à fortiori, quādo executori hoc
mandatur à Papa quum tunc executor non ſit minor, ſed ma-
ior eo, qui iudicauit *dicto capit. ſane quia.* vide tamen circa præ-
dicta, quæ poſt alios dixi *in cap. præcedenti.* Secundò contra hūc
intellectum Abbas adducit notata *in cap. non ſolum de appellat. o-*
nibus lib. 6. ad quæ poſſes dicere ſecundùm Felin. *hic* quod in
textu noſtro non erant aliæ litterę niſi executoriales, qui execu-
tor de mandato Papæ cognoſcit & pronunciauit *ſupra.* Aduer-
tendum eſt tamen, quod iſte intellectus eſt diuinatiuus, ſecū-
dùm enim *gloſſam finalem.* in fine præſupponit, quod poſt ſen-
tentiam Archiepiſcopus Treuerenſis proceſſit ad grauamen
appellatione non obſtante, quod dicere nedum continet di-
uinationem: quinimmo eſt contra verba litteræ *ibi,* & quia Ar-
chiepiſcopus recuſabat non admittere &c. per quæ apparet
aliud non feciſſe niſi tantùm non admiſiſſe exceptionem, &
contra verba *ibi, vocem ad nos appellationis.* &c. per quæ oſtendi-
tur poſt appellationem interpoſitā verbum nullum fuiſſe fa-
ctum, de vlteriori grauamine & proceſſu, de quo aliquid veri-
ſimiliter hic diceretur ſi interueniſſet. Præterea Papa *hic* non
fundat ſe ſuper grauamine illato poſt appellationem ſed ſuper
exceptione oppoſita à qua fuit appellatum, & Papa mādat ſu-
per ea pronūciari quo fit, vt hi iudices nō eſſent executores, &
intel-

Digitized by Google

intelligendo, ſecundum hunc intellectum, quod erant execu-
tores, eſt diuinare & etiam contra prædicta. Vnde tertio loco
doct. hic ponentes ſecundum & alium intellectũ dicunt, quod
hic erant iudices appellationis, & non executores, qui cognoſ-
cunt de cauſa appellationis, & an exceptio non admiſſa, de qua
fuit appellatũ, eſſet vera nec ne, qui intellect⁹ eſt planus & ami-
cus litteræ vt dicit Abb. & magis tutus, vt ſentit Felyn. *hic in fin.*
quem etiã ſequitur Imol. poſt alios contra quem tamen intel-
lectum obſtat *c. vt debitus. in fin. infra de appell.* vbi habetur, quod
iudices appellationis nõ debent ſuperſedere, ſed procedere in
cauſa cum ſuccedant, & ſubrogentur loco primorum iudicum,
maxime in tex. noſtro in quo grauamen erat verificatum, & de-
claratum verum. Ad quod contrarium ſecundum Abb. & Imo.
poſt alios *hic in fin.* dicendũ eſt procedere quando exceptio ſu-
per qua appellatur, non venit ad declinandũ & extinguendum
iuriſdictionem: ſed concernit intentionem actoris, tunc enim
8 † iudex appellationis cognoſcit de principali, ſecus ſi exceptio
extinguit iuriſdictionem, tunc enim iudex appellationis debet
pronunciare ſe non iudicem & ſuperſedere, vt *hic*, alias dicendo
oppoſitum hic excipiens & appellans nihil obtineret, quod nõ
eſt dicendum, & ita limitatur *d. c. vt debitus.* ſecundum quem in-
tellectum *in text. noſtro* ponitur aliud ſummarium volens, quod
exceptio excluſiua iuriſdictionis propter quam fuit appellatũ,
eſto, quod probetur vera, iudex appellationis debet ſuperſede-
re, & ſuper principali non procedere nec cognoſcere, & ita in-
telligit Modern. *in d. c. vt debitus. col. 3. ver. ſecundò iſta concluſio*, &
videtur communis concluſio, tamen in cõtrarium Pet. & Abb.
antiquus adducunt *tex. in c. ex parte. M. infra de appell.* vbi exceptio
9 † oppoſita erat talis in qua ſi vera eſſet iudex corã quo fuit op-
poſita debebat ſuperſedere, & tamen hoc non obſtante iudex
appellationis procedit in cauſa principali. Ad quem text. dom.
Ant. & Abb. *hic in fine* reſpondent dicentes ideo ibi procedere
iudicẽ appellationis, ex quo fuit de nouo datus in illos filios in
quos actio dirigebatur, & hoc idem poterat fieri hic ſi fuiſſet
petitum. & hoc idem tenet Abb. *in d. c. ex parte.* quæ adducit Fe-
lyn. *hic col. pen. verſi. circa. c. vt debitus.* quæ ſolutio ſecundũ quod
dicit Imo. hic nedũ eſt diuinatiua ad iſtum & illum tex. quinim-
mo violat illum text. in quo exceptio oppoſita erat talis in qua
iudex primus debebat ſuperſedere in principali ſi vera eſſet &
10 licet Fely. † *hic col. fi. in princip.* ſequendo dicta Abb. *in d. c. ex parte.*
in fi. dicat quod non eſt diuinatio, quia Papa ibi voluit remitte-
re cauſam ad priores iudices ne grauarent pupillos ſicut graua-
uerant matrem, & ideo fuerũt dati illi noui iudices appell. con-
tra pupillos &c. dico etiam iſtud eſſe diuinare, vt non apparet
quod Papa de nouo cõmiſerit illis iudicibus appell. cauſam nec
quod noluerit remittere cauſam ad primos, & ratio Abb. & Fel.
concludit idem in iudice quocunq; grauante, vt reuocato gra-
uamine per iudicẽ appellationis vlterius cauſa primo iudici nõ
11 remittatur, † quia habetur ſuſpectus, ex quo ſemel grauauit, præ-
ſumptio eſt, quod iterũ grauet & hac ratione attẽta nõ remitti-
tur primo iudici, ſed procedit iudex appellationis abſque noua
commiſſione, vt per Mod. *in d. c. vt debitus col. 3. in prin.* vnde Imo.
hic aliter reſpondẽdo dicit, q̧ ſi eadem ratio eſt in iudice appel-
12 lationis † quæ erat in iudice cauſæ principalis vt debeat ſuper-
ſedere, & tunc ſuperſedere debet vt *hic*, vbi antẽ eſſet diuerſa ra-
tio, & tũc ſecus vt *in d. c. ex parte. M.* dicẽs vlterius, q̧ ſi in terminis
iſtius decretalis pars appellans nõ traheretur vltra duas dietas
coram iudice appellationis, quod tũc poſſet procedere, ex quo
ceſſat ratio quę erat coram iudice primo, coram quo trahebatur
vltra duas dietas, quæ ſolutio reſtringit *tex. noſtrum.* & prima fa-
cie videtur contra verba ipſius *ibi, ſuperſedere curetis,* per quæ da-
tur intelligi quod etiã ſi eſſent iudices appellationis infra duas
dietas adhuc procedere non poſſent, quum ſatis ſit articulũ ſu-
per quo fuit appellatũ & iudices appellationis dati decidi & de-
terminari, qui articulus cõcernebat excluſionem iuriſdictionis
primi iudicis & aliter appellatio eſſet damnoſa appellanti. Item
quia ita facere debebat iudex à quo, vnde idem faciet iudex ad
quem, niſi dicas quod diuerſa in eis viget ratio, vt *infra* ſubijciã.
vnde pro veritate conſiderandum eſt quod *text. in c. ex parte. M.*
nõ loquitur de exceptione excluſiua iuriſdictionis, ſed tantum
de excluſiua perſonæ conuentæ. Nam vt ibi patet cõtra agentẽ
per conuentã fuit oppoſitũ quod non eſt in terminis noſtris in
quibus exceptio concernebat iuriſdictionem: in illo enim *c. ex
parte. M.* illa mulier cõueniebatur, vt tutrix, nomine filiorum ab
alia muliere, quæ nomine filiorũ impetrauit reſcriptum contra
eam tanquam tutricem, quę per tranſitũ ad ſecunda vota deſie-
rat eſſe tutrix, quo fit, vt perſonæ filiorũ principaliter conuen-
torum, & cõtra quos actio principaliter dirigebat, eſſent certæ,
ſed quia mater conueniebatur, vt tutrix, quæ nõ erat, fuit de hoc
contra agentem oppoſitũ & exceptio nõ admiſſa à qua fuit ap-
pellatum, & quia iudex primus nõ admittendo exceptionẽ gra-
uauit iudices appellationis, reuocato grauamine poſſunt in cau-
ſa principali procedere: illa enim exceptio non concernebat iu-
riſdictionem, ſed perſonas agentes, & conuentas, vt dixi, vnde
mirũ ſi ibi conſtito de grauamine iudex appellationis non ſu-
perſedit ſed procedit, ſicut eſt regulariter in alijs caſibus. *in d. c.
vt debitus in fin.* Nec obſtat quod exceptio oppoſita ibi erat talis
quæ ſi vera fuiſſet, iudex principalis debebat ſuperſedere, pari-
ter hoc debet facere iudex appellationis, quia dico quod debe-
bat ſuperſedere durante exceptione, ſed q̃n nõ durat, quia gra-
uamen fuit reuocatum, tunc iudex appellationis non debet ſu-
perſedere, ſicut etiam iudex primus ſuperſedere non debebat,
ſi dicta exceptio non duraret, vnde ſi non durat coram iudice
appellationis procedetur, ex quibus habes declarationem, &
intellectum ad *d. cap. ex parte M.* vbi illa exceptio coram primo
iudice erat vera & durabat, & ea durante, dictus iudex non
poterat procedere, quod ſecus in iudice appellationis, qui re-
uocauit grauamen factum ſuper dicta exceptione, & reuocan-
do illud, talis exceptio, eſto quod fuerit vera, non dicitur du-
rare, ex quo ſecundum exceptionem fuit iudicatum per iudi-
cem appellationis reuocantem grauamen iudicis primi, coram
quo iudice appellationis talis exceptio non durat, & ideo ipſe
procedit in cauſa principali, iuxta *text. in d. ca. vt debitus* ex quo
in illo caſu diuerſa ratio eſt in iudice appellationis quam in iudice
primo, vt tenuit Imol. *hic* & bene, eodem modo quando oppo-
nitur exceptio declinatoria, & excluſiua iuriſdictionis primi
iudicis, qua ſtante vera iudex primus non poteſt procedere ſi
proceſſit & grauauit & exceptionem non admiſit, iudex ap-
pellationis reuocando grauamen debet ſuperſedere & in cauſa
non procedere, vt *hic*, quando illa ratio exceptionis oppoſitæ
ita militat & viget in perſona iudicis appellationis ſicuti vige-
bat in perſonam primi iudicis, vt eſt quando vterque iudex di-
ſtaret vltra duas dietas, & ita procedat *text. hic* & dictum dom.
Anton. & Abb. & notata per Modern. *in d. c. vt debitus. colum. 3.
verſi. ſecundò iſta concluſio.* Si autẽ diuerſa ratio viget in iudice ap-
pellationis quam in iudice primo, vt puta quia iudex primus
poteſt declinari, quia conſanguineus vel inimicus vel alia de
cauſa, de qua *in c. fin. auten. ſup. de offic. deleg. & c. poſtremo. infra de
appell.* vel quia diſtabat vltra duas dietas vt *hic*, ſi coram primo
iudice opponitur aliqua exceptionum prædictarum excluſiua
iuriſdictionis & non admittitur & appellatur & iudex appel-
lationis reuocat grauamen, & in eo ceſſat cauſa allegandi de-
clinatoriam & in terminis cap. noſtri eſſet infra duas dietas,
certe procedere poſſet in principali, quia diuerſa ratio viget in
iudice appellationis quam in iudice primo, eſto quod talis ex-
ceptio ſi fuiſſet vera corã iudice primo oppoſita & impediuiſſet
ipſum procedere, nam nõ impedit procedere iudicem appella-
tionis, eo qui coram ipſo non dicitur durare ſicuti durabat co-
ram iudice primo, quo fit vt ipſe procedere poſſit per *text. in d.
c. ex parte, M.* per quem ita debet limitari ipſe text. ſecundum
Imolam *hic*, & ita intellige & declara ſummarium & concluſio-
nem volentẽ quod ſi exceptio iuriſdictionis excluſiua propter
quã fuit appellatum, probatur vera, iudex appellationis nõ de-
bet procedere ſed ſuperſedere, quia verũ eſt quando eadẽ ratio
viget in vtroq; iudice, ſecus ſi diuerſa, & ita declara not. per Mo-
der. *in d. c. vt debitus. col. 3. in princ. & in verſi. ſecundò iſta concluſio.* &
licet Fely. *hic col. pe. in fi.* dicat, Lapum tenere contrariũ & dicen-
tem tenentes hanc partem errare, dico verum quando eadem
ratio viget in vtroq;, alias ſecus, & in hoc Lapus nõ contradicit
quando diuerſa daretur ratio, verũ Fely. contra Imo. & per me
ſuperius dicta dicit, quod vtroq; caſu militant eędem rationes,
quod vtiq; ego admitto, nec cõtradico ſi militarent: ſed quan-
do nõ militant dico contrariũ & credo non errare, nec obſt. illa
ratio quod dicere contrariũ, appello, eſſet damnoſa appellanti,
quia immo eſt proficua cum grauamen fuerit reuocatũ, expen-
ſas fuerit cõſequutus, & modò procedatur coram iudice ab ipſo
impetrato & reuocante grauamen ſibi illatum, & ratio tollens
iuriſdictionem iudicis primi ceſſet in iſto. Nec obſt. quod iudex
appellationis debet idem facere ſicut debeat primus, quia verũ
in declarando exceptionem competere, ſed hoc declarato illa

Digitized by Google

amplius non durat nec vlterius viget in perſona ſua quin pro-
cedere poſſit, vnde ſtatute diuerſitate rationis, iſta opin. videtur
veram in puncto iuris, reliqua circa c. *vt debitus*, dicemus in *gloſ.* 2.
13 *In tex ibi treueren.* † Archiepiſcopo dicunt Moder. quod iſte Ar-
chiepiſcopus erat ordinarius partium ligantium & conſequen-
ter inferunt quod cauſa poteſt delegari etiam ordinario, *vt in
capitulo licet, & in c. graue. ſupra de offic. ordin.* quod verum eſt, vt
notatur *in l. ſi prætor. ff. de officio eius.* Et quando cauſa committitur
ordinario, an tunc efficiatur delegatus, an vero cenſeatur exci-
tata iuriſdictio, & ex quibus hoc colligatur, dicas, vt notatur
*in dicto capitulo licet, & in l. more & quia. ff. de iuriſdictione omnium
iudicum.* Et ſi talis ordinarius poteſt procedere vtraque via or-
dinaria & delegata, qua dicatur proceſſiſſe, dicas vt notatur in
locis: & per Felynum *in capitulo cum ex officij, infra de præſcriptio.*
& notatur *in cap. finali, infra de preben.* & per Fedet. de Senis *conſi-
lio.*125. Tamen aduerte quia licet iſta dicta ſint vera in ſe, tamen
in iſto text. non patet quod iſte Archiepiſcopus treueren. eſſet
ordinarius partium litigantium, vnde hoc dicere eſt diuinare,
quinimmo text. probat contrarium ex quo Archiepiſcopus
trahebat reum conuentum extra diœceſim vltra duas dietas,
quo datur intelligi non fuiſſe ordinarium. Si enim ordinarius
fuiſſet, reus non diceretur trahi extra diœceſim. In text. ibi, re-
14 ſpondere: expone, id eſt, litigare ſecundum † Moder. *hic* qua-
liter autem iſte terminus capiatur, dicas, vt per eos remiſſiue
hic & per Modern. Papien. *in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis*
15 *& in l. ſi conuenerit ff. de iuriſdictione omnium iudicum.* Nota † Abb.
quod dietæ computantur à fine diœceſ. non autem à loco habi-
tationis vt eſt. *text. in capitulo ſtatutum, verſicul. nullus tamen, de
reſcript. libro ſexto,* quod comproba, vt per Modern. *hic* & per
Felynum *in capitulo nonnulli, & in cap. dilectus. el ſecundo ſupra de re-
ſcriptis,* & Rot. *in antiquis deciſ.*343 *alias in tit. de reſcrip.* 34. dicit
computationem fieri à fine diœceſ. domicilij. & quæ proprie
dicatur diœceſis vide per Felynum *in cap. dilectus column.* 9. & in
quibus caſibus ceſſet iſta exceptio de duabus vel dicta vna vide
per eum *ibi in fine & in dicto capitulo nonnulli, column.*30. & per Phi-
lippum Franc. *in dicto capitulo ſtatutum. §. cum vero.* Vltimo Abb.
16 † nota. quod citatus vltra duas dietas debet comparere, & de
hoc excipere & opponere: & ſi non auditur, debet appellare,
ita *text. hic* excipiendo propoſuit, & *ibi exceptionem admittere re-
cuſabat, & ibi vocem ad nos appellationis emiſit.* Et vlterius debet ex-
ceptionem oppoſitam probare, ita *text. ibi, probare potuerat,* &c.
ex quibus ſecundum Abbatem infertur ad deciſionem quæ-
ſtionis, quod citatus vltra duas dietas hodie vltra vnam tenetur
comparere, & opponere, alias proceſſus factus valeret, quod
Abb. admittit, niſi notorium eſſet, quod citato competeret ta-
lis declinatoria. Tunc enim non tenetur comparere nec op-
ponere, niſi eſſet dubium, vt *hic* per eum, circa quæ dicas per
Felyn. *hic in princip.* & per Modern. *column.* 2. & per Felyn. *in cap.
cum ordinem,* vbi etiam Moder. *& in d. c. nonnulli. ſupra de reſcri.* &
plene per Mod. poſt alios *in l. ex quacunque ff. ſi quis in ius voc. non
ierit,* & vide notata poſt gloſ. *in cap. veniens. infra de accuſationibus,*
& per Ioan. de Milis *in verbo, exemptus* & per iſta habetur limita-
tio ad hanc decretalem, vt non procedat quando notoriũ eſſet
ex lectura citationis reum trahi vltra duas dietas: hodie vltra
vnam, vt dicunt Modern. *hic* & notatur *in locis præallegatis*: aliàs
autem ſi dubium eſſet: reus debet comparere & opponere, eſto
enim, quod dicat hoc eſſe notorium, tamen ſibi non creditur,
niſi de notorio conſtet, vt dicunt Moder. *hic*, & ponit Aret. *in
cap. quoniam contra colum.* 4. *ſupra de probatio.* Item quia forte im-
petratio reſcripti potuit fieri de conſenſu procuratorum, vt di-
cit Felyn. *hic* allegando Specula. &c. & quod iſte reat. procedat
in caſu dubio, ſuadetur, quia nullum ponitur verbum per quod
apparere poſſit, quod iſte reus notorie diſtaret vltra duas dietas:
quinimmo apparet contrarium: procurator enim actoris dice-
bat, quod reus non trahebatur vltra duas dietas. eo quoniam
Archiepiſcopus ſtatuerat terminum in tali loco, qui non erat
remotus à reo vltra terminum ſtatutũ in concilio generali, quo
17 clare patet dubium fuiſſe, an iſte traheretur vltra duas vel ne. †
Secundu infert Abb. ad deciſionem alterius quæſtionis dicens,
quod hodie citatus vltra vnam dietam etiamſi non comparet,
proceſſus erit nullus per *d. c. ſtatutum. in fin.* ſentiens diſpoſitioni
illius c. non poſſe derogari per tacitum conſenſum: quod Fely.
18 *hic* ampliat idem † eſſe etiam ſi expreſſe partes hoc agerent. Nã
per expreſſum cõſenſum nõ poſſunt iſtud facere ſequẽdo *conſil.*
D. Card. 71 *incipit ſeriatim adducendo alia vt per eum.* quam ſententiã
ſequitur idem Felyn. *in dicto capitulo, nulli. columna ſecunda.* Mo-
dern. autem *hic* tenent contrarium dicentes, quod expreſſo cõ-
ſenſu partium poteſt derogari dictæ conſtitutioni, & reſpon-
dent ad adducta in contrarium, vt per eos. difficultas huius ar-
ticuli tota conſiſtit, cuius fauore † hoc ſit inductũ, vt reus non 19
poſſit trahi vltra duas vel vnam. Si enim conſideratur fauor
communis, vera erit opinio Abb. Cardinal. & Felyn. ſi fauor
priuati, tunc ſecus, & procedit opinio Moder. circa quæ *text. in
dicto capitulo ſtatutum,* in principio videtur conſiderare vtilita-
tem communem non ſolum priuatam, quo fit, vt expreſſa re-
nunciatio priuati nihil inducat, *lege ius publicum. ff. de pac.* & per
Bartol. *in lege ſi quis in conſcribendo. C. eo. columna ſecunda, verſiculo
ſecundo caſu,* niſi diceretur quod in principio *d. capituli ſtatutum.*
illa ratio communis vtilitatis viget in alijs caſibus ibi expreſſis,
non autem in iſto. vt dicunt Modern. *hic* quæ conſideratio
videtur dubitabilis: procederet enim quando illa ratio fuiſſet
appoſita in primo caſu *d. c.* vt tunc ad illum caſum & *illud c.* taci-
tum referatur iuxta not. *in l.* 3. *ff. de liber. & poſthum. & in l. prima.
C. de liber. præter.* & per Bartol. *in l. talis ſcriptura. §. hanc autem. ff.
de leg. primo.* ſed illa ratio communis vtilitatis. de qua *in d. c. ſta-
tutum.* ponitur in proœmio, & in narratiua, quæ reſpicit totam
illam conſtitutionem, quo fit, vt talis debeat eſſe generalis, quo
ad omnia contenta in illa, quum ponatur *in princ.* ſicuti ſi pone-
retur *in fin.* vt not. *in d. l.* 3 *cum alijs allegatis,* & faciunt not. *in l. ſi
idem cum eo. in fin. ff. de iuriſd. omn. iudi.* eo maxime, quia ea quæ
ponuntur in proœmio & narratiua inducunt cauſam finalem,
*l. regula. §. ſi. ver. nam initium conſtitutionis. ff. de iur. & fac. igno. l. fin.
ff. de hære. inſti. l.* 1. *ff. ad maced.* ſuadetur hoc, quia Papa *in d. c. ſtatu-
tum* dum voluit conſiderare vtilitatẽ priuatam tantum bene de-
clarauit, quod conſenſus partium eſſet in conſideratione, vt *in
ver. in nullo quoq;* Ex quo datur intelligi in omnibus alijs conſe-
quenter, & in iſto caſu non conſiderari tantum conſenſum par-
tium, ſed etiã cõem vtilitatẽ, vt dicitur *ibi, in proœmio.* Ad quod
etiam, nam exceptio firmat regulam in non exceptuatis. *l. nam
quod liquide § pen ff de pen. leg. l. in hn. ff de leg.* vnde quum vnus ca-
ſus tantum exceptuetur in quo expreſſus conſenſus partiũ ope-
ratur, qui ponitur *in d. §. in nullo quoque.* ſequitur regulam firmã
manere in alijs, cõſenſum nihil operari, ſuadetur etiã ex notatis
per *gloſſ. in verb. non committatur in d. c. ſtatutum. §. cum vero.* quam
ibi approbat & ſequitur Domin. *col. pen. ver. not.* Tamen ex gl. &
alij ſcriben. dicentes ſecluſo ſtilo in aliquo nõ poſſe derogari illi
decretali conſenſu partiũ, niſi in illo caſu exceptuato poſito *in
§. in nullo quoq;* Item quia talis fauor videtur mixtus & priuatus
& cõmunis, vt videtur ſentire ibi Dominic. quo ſtante ſuccedit
doct. Bart. *in d. l. ſi quis in conſcribendo colu.* 2. *ver.* 2. *caſu.* dicens re-
nunciationẽ non tenere. Pro contraria autẽ opinione facit *text.
in d. c. nonnulli. in prin. ibi, vt reus fatigatus laboribus, & expenſis* &c.
qui etatam inducit rationem in fauorem rei, fuiſſe inductum
ne traheretur vltra duas. Ad effectum ne fatigatus laboribus &
expenſis inuitus cederet liti, & damnum pateretur. Et licet il-
lud, quod ibi dicitur de duabus, hodie ſit reſcriptum & redu-
ctum ad vnam per *d. c. ſtatutum.* tamen in alijs diſpoſitio *d. cap.
nonnulli.* & eius ratio remanet firma & valida. cum non repe-
riatur correcta. *l. ſancimus. C. de teſta. l. præcipimus. C. de appella.* &
communiter hoc tenent omnes, *in dicto cap. nonnulli, & in dicto.
cap. ſtatutum.* Ad quod etiam facit glo. magna. *l. prima ff. de con-
iung. cum emancipato liber.* vbi ratio legis adhuc durat licet dictũ
reperiatur correctum, quanto magis in caſu noſtro, vbi non
corrigitur, ſed reſtringitur, & quòd hoc fuerit inductum ratio-
ne priuata tantum. tenet Imol. Domin. & Philipp. Franc. *in d. §.
cum vero.* quo fit, vt ne reus trahatur vltra vnam, concernat me-
tum ſuum fauorem, vnde merito illi poteſt renunciari. *d. l. ſi quis
in conſcribendo. cap. ad apoſtolicam, infra de regular.* quam ſenten-
tiam, in expreſſo conſenſu ratione prædicta tenent Imol. Do-
minic. & Franc. vbi *ſupra*, quod etiam ſuadetur, quia etiam ſi ta-
lis fauor eſſet mixtus, priuatus, & communis, cum poſſit ſepara-
ri quatenus concernit priuatum expreſſo eius conſenſu poteſt
tolli, vt dicit Bartol. *in d. l. ſi quis in conſcribendo, colum.* 2. *verſic.
primo caſu ſi quidem.* ex quo infertur, quòd licet dicta conſtitutio.
cap. ſtatutum, eſſet inducta fauore communi, tamen quia habet
annexum fauorem priuatum ſeparabilem, poterit per priuatũ
illi expreſſe renunciari, ſecundum Barto. Imol. Do. & Philipp.
vbi *ſupra* prout etiam *text. in d. c. ſtatutum,* poteſt euitari, eo quo-
niam ibi conſideratur vtilitas cõmunis, prout generaliter, con-
ſideratur in omnibus legibus condendis. *capit. erit lex.* 4. *diſtinct.*
Et ita

Digitized by Google

Et ita ſotelligit gloſſ. ibi in verbo, communis vtilitate, & ita intelligcodo nihil ubſtaret, ad adducta in contrarium patet reſponſio ex prædictis, & ex his quæ dicunt hic Mnd. bene verum Imol. Dominic. & Philip. vbi ſupra dicunt prædicta procedere in expreſſo conſenſu: ſecus ſi in tacito per quem tacitum non videtur renunciari, vt per gloſ. in cap. diſpendia, & in cap. cum in multis, de reſcrip. lib. 6. & tenendo eorum dicta puſſent opiniones reduci ad concordiam, vt dicta Moder. hic procedant in expreſſa renunciatione, vt etiam ipſi loqui videntur, dicta Abb. hic procedant in tacita per d. cap. ſtatutum, in fine, inducens nullitatem ipſo iure. Tamen huic vltimo videtur obſtare text. noſter, qui requirit oppoſitionem niſi dicas in hoc text. noſtrum corrigi per d. decretalem ſtatutum diſpooentem omnia geſta cootra ipſius tenorem ipſo iure nulla, & quod differentia ſit an tacitè: vel expreſſe renuocietur, vt ſupra, vt tacita non præiudicet, vt ſupra cunclusum eſt. Et in hoc plus operetur expreſſum quàm tacitum, vt etiam in ſimili hoc no. & habetur in l. cum quid. ff. ſi certum pet. & in l. 3. ff de lega. 1. Et bene in hoc facit deciſi. Rot. in nouis. 380. alias in titul. de offic. delegat. 15. & text. iuncta gloſſ. in verbo. expreſſis, quam ibi approbant, & ſequuntur Dominicus & alij ſcriben. in d. cap. ſtatutum, in verſic. in nullo quoque. Tertio in-
20 fert Abb. ad menſuras dietarum, quæ via † ſit attendenda terreſtris, an maritima, de quo, vt hic per eum, & Imol. in fine, & plenius per Felynum hic, colum. 2. & 3. & per Moder. hic, colum. 3. in fine, de quò vide per Alexand. & Moder. poſt Bart. & alios in l. 1. ff. ſi quis cautio. circa vero illud, quod dicit Abb. hic de via vſitata, & frequentata vide Alexand. conſil. 22. conſideratis verbis colum. ſecunda, & conſi. 90. viſa inquiſitione in fine. in 4. libro. & Aretin. in §. item ſi igitur, inſtitut. de inſtit. & iure, & vide text. communiter allegatum. in l. 1. §. ſumma. i oratione ſui ibi, quia iter facientibus proſpicitur. ff. de his, qui deiecerunt, per quem poteris ſaluare dicta Bartol. in dicta l. 1. contra Iaſonem ibi teoentem contrarium. An menſuratio debeat fieri per viam rectam, vel non rectam, quando ſolum conſideratur diſtantia: nec proſpicitur iter facientibus, & ipſorum non intereſt, vt etiam ſentit Bartol. in tract. de inſula, & Bald. in cap. 1. de prohibit. feud. alien. per Feder. & Alexand. in dicto conſil. 22. allegatus in contrarium per Iaſonem rectè intuenti oon contradicit, de quæſtione alias dicetur.
21 gloſſ. 1. ibi, nonnullis, † concludit, quod ſi litteræ impetrantur vltra duas dietas, hodie vltra vnam ſi iudices conferunt ſe ad locum propinquum: reus tenetur reſpondere, idem voluit gloſſ in dicto cap. nonnullis, circa quæ vide dicta per Abb. hic, colum. final. in princip. & Felyn. colum. 1. in fine, & Modern. colum. fin. in princip. & eſt communis cooclusio, vt per eos hic, & in d. cap. nonnullis, & in d. cap. ſtatutum, verſic. in nullo quoque, & licet Modern. hic dicant videri reum oon teneri ad reſpondendum cum ex teoore reſcripti fundatam habet intentionem, &c reſpoodetur hoc non obſtare, dummodo delegatus ooo exeat diœceſim, & ſic locum commiſſum, vt in d. §. nullo quoque quæ concluſio communis videtur probari per text. noſtrum, ibi, porro procurator partis aduerſa, &c. vbi contra exceptionem de duabus dietis, replicabatur eam non eſſe veram, quia Archiepiſcopus ſtatuit terminum in loco, qui non diſtabat, &c. vnde poteſt ſe appropinquare, & excluderetur exceptio. Nec obſtat replicatio Modern. quod in verſic. porro, erat allegatio partis, quia verum eſt, tamen ex eaſi probata, & vera fuiſſet in facto, reſultabat iuris diſpoſitio valida. Nec obſtat, quod hic fuit reiecta & ſolum conſiderata exceptio, quia verum eſt illa ratione, quia exceptio fuit probata, & non replicatio: ſi autem replicatio probata fuiſſet, tunc fuiſſet in conſideratione, & exceptio fuiſſet excluſa: bene verum text. iſte in dicto. cap. nonnullis conſiderabant ſolum tractum, hodie vero. dicta capit. ſtatutum, conſiderat locum commiſſionis, & diœceſis, vt dicit Imol. hic in notabilibus, & ſuper gloſſ. & Abb. & ideo ſi appropinquat ſe iudex delegatus, dummodo, quod diœceſim non exeat, concluſio prædicta erit veriſſima, diœceſim autem non poteſt exire, etiam ſe appropinquando, & ſi exiret, reus non teneretur comparere, & proceſſus eſſet ipſo iure nullus, dicto capitul. ſtatutum, verſicul. in nullo quoque & per Abb. Imol. hic, quod licita niſi io commiſſiooe eſſet facta mentio de loco motæ. Tunc enim ille locus attenditur, eſto, quod delegatus ſit extra diœceſim, vt per Abb. hic, & in cap. final. per illum text. infra de rerum permuta. poſt Ioan. Andr. & per Dominic. & alios ſcriben. in dicto capitul ſtatutum, verſic. in nullo quoque, in prima oppo. & per Modern. hic an autem delegatus poſſit exire ciuitatem, in qua datus fuit dummodo, quod non exeat diœceſim, dicas, quod ſic, declarando tamen, vt per Ioannem Andr. & Dominic in dicto § cum vero, & in dicto. §. in nullo. in prima oppo. vbi omnino videas Philip. Franc. columna ſecunda. Item prædicta intellige, quando delegatus exiret diœceſim appropinquando ſe voluntariè, vel cum tacito conſenſu partium, quia non poteſt, & proceſſus erit nullus. Si autem circa hoc accederet expreſſus conſenſus partium, tunc bene procederet, per textum in dicto verſiculo nullo quoque, & ibi gloſſ. in verb. expreſſim. Quam approbant Dominic. & Philip. & eſt deciſio Rot. præallegata. 380. Et tenent Moderni hic circa finem. & licet circa iſtud de expreſſo cooſenſu Felynus hic, columna ſecunda in principio, & in dicto capitulo, nonnullis, col. videatur ſentire contrarium, tameo non recedas à dicta concluſione per ea quæ dicont Modern. hic, & per ea quæ poſt ipſos dixi in ſecunda quæſtione Abba. hic, & per d. deciſi. Rot. & per gloſſ in d. §. in nullo quoque, & per ea quæ tenent ſcribeot. ibi. glo. 2. in fin. declara, vt per Cardin. hic, & Imol. & Felyn. colum. penultim. ver. circa gloſſ. 2. inferentem tria notanda, circa intelligentiam d. cap. interpoſita, in princip. de quo plene dicas, vt per Philip. Franc. do. Præpoſ. Alexandr. & Moder. ibi Gloſſ. fin. ibi, vt debitum, declara, vt per Abb. hic in fin. & Imol. & Felyn. colum. penult. in fin. & colum. fin. in princip. & vt plenius notatur per Philipp. Franc. & alios ſcriben. in dicto. cap. vt debitus, & vide pulchram declarationem ad illud quod ponitur per Rot. in antiquis deciſ. 530. aliàs in titul. de probationib. 19. & per Beroard. de Biſogneto. in titul. de appellationib. 11. in ordine, volentes, quòd quando iudici appellationis eſt commiſſum ſolum grauamen, ſi pronunciat bene appellatum non poteſt cognoſcere de principali † ſine 22
oooa commiſſione de ſtilo palatij, ſecus de iure communi † per 23
not. in dicta capi vt debitus, & qoando iudex appellationis ſuper articulo grauaminis poſſit procedere omiſſo eo ſuper principali. vide per Rot. in antiqu. 746. aliàs in titul. de appell. 67. & deciſ. 798. aliàs eod. titul. 71. & per Bernard. de Biſogneto eod. titul. deciſi. 8. & per Thomam faſtoldi cauſa. 32. dubio. 6. & per Bella-
mer. deciſio. 58. Et quid † quando cum articulo grauaminis 24
committitur cauſa principalis. vide per Bellamer. deciſio. 397. 420. 606. & plene per Philipp. Franc. & alios in capitulo à nobis, infra de appella. Et ita faciunt ad dicta per Felynum. hic volentem, quod ſi cauſa grauaminis eſt commiſſa cum toto negotio, An poſſit procedere in euẽtum grauaminis, aliàs non, quia ex prædictis deciſion. habes concluſionem veram vltra ea quæ dicit Felyn. in cap. cauſam, colum. 9. ſupra de reſcript. & dum dicit, quòd ſi cauſa committitur auditori cum toto, non reuertitur ad priorem iudicem, etiam ſi pronunciat male appellatum, dicens hoc contineri io libello, qui vocatur ſtilus curiæ Romanæ, adde in iſtis plene notati per Rot. in not. deciſi. 9. aliàs in titul. de appellation. 4. Et de iſto ſtilo habetur per Bellamer. deciſi. 37. Et in quibus caſibus procedat per eundum deciſio. 129. In fine, gloſſ. dicas, vt per Abb. hic, & Imol. Et de veritate iſtius intellectus hic poſiti per gloſſ. ad textum noſtrum, & an iſti iudices, quibus dirigebatur reſcriptum, eſſent iudices appellationis, vel executores tantum, dicas, vt dixi ſup. in ſummarijs, vbi declaraui pro viribus veritatem iſtius artic. Et quis intellectus eſſet verior, & ſanior, & magis amicus litteræ. Et quid in illis infertur.

REPETITIO IN CAP. DILECTI DE exceptionibus.

Excellentiſſ. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati, & periuri, an poſſint opponere contra electionem factam de indigno.*
2 *Excommunicatus, an ſit ipſo iure priuatus titulo ſui beneficij, & an poſſit optare, & acceptare, vel quærere ius patronatus, & an poſſit impetrare.*
3 *Et quid ſi eſt generaliter excommunicatus.*
4 *Periurus, an ſit ipſo iure priuatus, & an poſſit ſibi conferri beneficium.*
5 *Periurus, in quo caſu repellatur ab agendo.*

6 *Replicatio*

6 *Replicatio contra exceptionem, quando debeat admitti.*
7 *Periurus an indiſtinctè admittatur ad defenſionem eccleſiæ.*
8 *Excommunicatus an admittatur pro defenſione eccleſiæ indiſtinctè.*
9 *Et quid quando fuit ſpecialiter citatus.*
10 *Et quid quando comparet præcedente dicto generali.*
11 *Et quid ſi voluntariè comparet etiam nomine eccleſiæ.*
12 *Intellectus iſtius c. circa prædicta.*
13 *Replicatio doli, vel criminis, an admittatur quando excipiens lucrū ſentiret cum damno replicantis.*
14 *Et quid ſi actor replicans in ſuo libello fundaret ſe ſuper turpitudine.*
15 *Et quid ſi replicatio actoris refertur ad perſonam rei excipientis.*
16 *Intellectus iſtius. c. circa prædicta.*
17 *Quid iuris ſi replicatio reſpiceret meritа cauſæ, eſto, quod actor tractet de damno vitando cum intellectu c. eccleſiaſtica, ſup. eodem.*
18 *Replicatio doli, vel criminis reijcitur ſi replicans tractat de lucro.*
19 *Replicatio quando dicatur pertinens.*
20 *An non ſoluens gabellam poſsit opponere exceptionem gabellæ ſolutæ cum intellectu plurium iurium.*
21 *Gabella per quem, & à quo debeat ſolui.*
22 *Et quid ſi eſt factum pactum, quod ſoluatur ab vno tantum.*
23 *Circa intellectum ſtatuti, quod contractus non valeat gabella non ſoluta.*
24 *Intellectus l. finalis. C. de litigioſis, & aliorum iurium & doctrinarum.*
25 *Bannitus an, & quando poſsit excipere, vel replicare contra bannitum.*
26 *Occidens bannitum, an debeat puniri aliquo caſu etiam ſtante ſtatuto, quod bannitus poſset impunè occidi.*
27 *Iudex ex officio an poſsit repellere bannitum.*
28 *Iudex ex officio, an poſsit excipere, vel ſupplere etiam ſi pars non poteſt, vel non vult, & in quibus.*
29 *An ſtatutum tollens defenſionem valet.*
30 *Statutum volens bannitum poſſe impunè occidi an valeat.*
31 *Teſtis cui opponitur crimen an poſsit replicare de ſimili crimine contra opponentem.*
32 *Hæreticus an poſsit ferre teſtimonium contra hæreticum.*
33 *Et quid de iudæo contra iudæum.*
34 *Et quid de iudæo contra Chriſtianum cum intelligentia plurium iurium.*
35 *Compenſatio, quando locum habeat in delictis.*
36 *Prouocatus facto, vel verba offendens prouocantem, an, & qualiter ſit puniendus.*
37 *Quid ſi non apparet, quis primo prouocauit.*
38 *Iniuriatus inferens iniuriam prouocanti dicendo, tu mentiris, an, & quando debeat puniri.*
39 *Prouocatus offendens prouocantem debet mitius puniri.*
40 *Faciens contra legem an priuetur beneficio illius legis, vel etiam aliarum.*
41 *Fides an debeat frangi, & non ſeruari illi, qui fidem fregit.*

1
DILECTI. Nota ſecundum Abb. quòd † excommunicati, vel periuri poſſunt ſe opponere contra electionem factam de indigno in eorum eccleſia, & opponere electis illa eadem crimina, quibus ipſi tenentur, quod clarum eſt quando prædicta opponunt nomine eccleſiæ, & pro ipſius defenſione, vt litera noſtra dicit, quid autem ſi proprio nomine opponerent, dicas, *vt in cap. cum eccleſiaſtica. ſup. eod.* poſt gloſ. & docto. dixi. & pro notabili facit ratio *hic* adducta per Modet. *in 1. not.*
2 de qua etiam dixi in *d. c. cum eccleſiaſtica*, & dicetur *inferius in gloſ.* & dum Abb. infert, † quod excommunicatus, & periurus non eſt priuatus ipſo iure titul. ſui beneficij, quod Mod. *hic* reſpectu excõmunicati dicunt procedere in beneficijs iam quæſitis, ſecus in quærendis, eo quoniam non valet collatio facta excommunicato, vel electo de ipſo facto per *text. hic*, etiam ſi eſſet aſtrictus, & irretitus excommunicatione minori per *text. in cap. fin.* vbi Abb. & per not. per eum *in cap postulatis. infra de cleric. excommunicato miniſt. cum alijs* per eos *hic* adductis, quibus adde dominos de Rot. *in antiquis deciſ. 383. aliàs in titul. de ſentent. excommun quinta*, volentes collationem factam excommunicato non valere, & *in nou. deciſ. 195. aliàs in tit. de conceſ. preben. quinta*, volunt, quod licet excommunicato prouiſio facta non valeat, tamen poteſt excommunicatus optare, & acceptare: & idem Rot. *in anti. deciſ. 126. aliàs in titu. de ſenten. excommun. 29.* & per Bernar. de Biſogneto *eo. tit. deciſ. 4.* & per Ioã. de milis *in verb.* excommunicatus poteſt acquirere ius patronatus de conſenſu epiſcopi, licet ante abſolutionem exercere non valeat, vt per Ioan. And. *in c. nobis. inf. de iure patro.* & per Mili. vbi *ſupra*, ſicuti etiam diximus, quod excommunicatus ignorans ſe excommunicatũ poteſt impetrare, vt per dominos de Rota *in antiquis deciſ. 181. aliàs in tit. de reſcript. 44.* & per Mili. vbi *ſup.* ac per glo. *in c. apoſtolicæ* vbi Hoſt. & ſcriben. *inf. de cler. excom. miniſt.* & faciunt not. *in c. ad probandum. infra de re iudi.* quid autem ſi fuit excommunicatus poſt appellationẽ legitimam, an valeat collatio, dicas, vt per glo. & ſcriben. in *verbo, ſecum erabat in c. paſtoralis, infra* 3
de appella. ibi etiam ponitur an ſit ſuſpenſus, & an † excommunicato quo ad effectum inualidandi impetrationem obſtet generalis excommunicationis prolatæ ab homine exceptio: do. de Rot. dicunt quod non, *in antiquis deciſ. 509. aliàs in tit. de ſenten excommun. 22.* & ad illud, quod inſerendo dicit Abb. excõmunicatum non eſſe priuatum ipſo iure, vide Do. Ant. *in c. 1. ſupra de re iud. & in ſumma* Angel. *in verſi. excommunicatio vltimo ver. 17.* dicentes, quod qui ſteterit per annum in excommunicatione, poteſt priuari, quando fuit excommunicatus pro cauſa criminali, 4
ſecus ſi pro ciuili. † Circa vero periurium vide late per Felyn. *in c. 2. ſup de reſcrip.* vbi vult poſt alios, quod non eſt ipſo iure priuatus, ſed venit priuandus, niſi in caſibus in iure expreſſis, pro quo facit *l. quis maior. C. de tranſact.* vbi ipſo iure quis priuatur, ea quo lex expreſſe mentionem fecit, vt in ſimili eſt *text. in § is igitur, auth. de non eligen. ſecundo nuben.* de quo vide per Alex. *in l. etiam. §. licet in dotalibus. ff. ſolu. matri. & in conſi. 103. col. pen. in fin. lib. 1.* & per Moder. *in l. 1. C. de pac. & in d. l. ſi quis maior, & in ca querelam* vbi Felyn. poſt Abb. *ſup. de iureiur.* ille autem, qui venit contra fidem, nõ priuatur, ita do. de Rot. *in antiq. deciſ. 138 aliàs in tit. de iureiur prima*, & per Bernar. de Biſogneto, *in tit. de pac. deciſ. prima*, & ad hoc vide Alexan. Iaſ. & Moder. *in 10. not. in d. l. ſi quis maior.* an autem collatio facta periuro ſit nulla, vide quæ ponit Felyn. poſt alios *in d. c. 2. & in d. c. querelam, & in c. tua nos, col. 4. ſup. de iureiur* & per Abb. vbi etiam Mod. ponunt *in ſecun. notabili hic.* † Nota vlterius ex tex. quod periurus repellitur ab agen- 5
do per hunc text. inducendo per locum à ſpeciali, vt facit Abb. de cuius veritate dicas, vt per eum hic, & Imol. & Fely. in princ. & Moder. in 3 notabili concludentes periurum non repelli ab agendo, niſi in caſu in quo reperitur periurus, ita intelligẽtes *d. l. ſi quis maior*, quod etiam tenuit Panor. *in c. intelleximus. ſup. de iud. col. fin. verſi. quæro, quid de periuro: cum alijs hic allegatis* per Felyn. & Moder. & per ſcriben. *in d. l. ſi quis maior*, & per Felyn. *in c. 1. col. antepen. ſup de iureiur.* Aduerte tamen, quia licet eorum dicta procedant in alio periuro, tamen dubia ſunt an procedant in periuro incidente in pœnas *d. l. ſi quis maior.* ea ratione, quoniã *l. illa* vult talem periurum incurrere infamiam: vnde licet alias periurus non efficiatur infamis, tamen in caſu illius. l. efficitur vnde ratione infamiæ venit repellẽdus ab agendo in quocunq; iudicio, & ideo pro veritate recurrendum eſt ad illum articulum, an, & quando infamis prohibeatur agere de quo per Abb. & ſcriben. *in d. c. intelleximus*, & plenius *in cap. teſtimonium, ſupra de teſti. cum ſimil.* vide etiam de materia periurij quomodo repellatur à limine iudicij per Alexand. *conſil 39. in 3. lib.* & Mo- 6
der. *in tract. de fend. in 4. parte, colum 51.* † Vltimo nota quod replicatio excludens exceptionem, debet admitti, & probari, ſecus ſi exceptionem non elideret, quia tunc non debet admitti, nec probari, ex quo nihil releuaret, quæ adde ad notata per Ioan. Andr. & alios *in c à nobis, ſup. eod.* vbi dixi, & ratio iſtius vltimi eſt, quia fruſtra debet admitti quis ad probandum, quod probatum non releuat, vt dicit glo. *hic* allegando iura: eſt enim talis probatio impertinens, & ideo reijcienda, ſecundum Moder. *hic* ad id plura accumulantes de quo vide quæ dixi poſt Abb. & in alios *in c. fraternitatis. ſup. de teſti.* ad illud autem, quod dicunt Modern. *hic in fin.* adducentes Card. *in clem.* iudicem poſſe reuocare interlocutoriam, quando admiſit articulos impertinentes etiam factis probationibus, aduertendum eſt, quod contrarium videtur velle Bart. & Moder. *in l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur.* volentes, quod ſi articuli impertinentes ſunt admiſſi, & facta publicatione pars non oppoſuit, & proceſſum fuit ad alium actum, quod tunc ampliùs non poſſit opponi quorum dicta ſequuntur Moder. *in deciſ. conſi.* Neapol. *deciſ. 35.* vnde pro veritate diſtinguẽdum eſſet ſecundum, quod diſtinguit *ibi* Bartol. an nihil faciant penitus ad cauſam vel ne. Non enim iudex poteſt ſine cauſa reuocare interlocutoriã per quam eſt ius quæſitum parti ſecundum plene notata per Aret. vbi poſt alios dixi *in capitulo, quoniam contra column. 6. ſup. de probatio.*

Digitized by Google

7 *probatio.* per quæ deciſio Cardi. & Modet. *hic* redditur dubia. †
Gloſ. prima *in fin. concludit,* quod quilibet admittendus eſt ad
defentionem ſuæ eccleſiæ etiam ſi eſſet periurus, vel excommu-
nicatus. Imol. autem in notabilibus dicit, quod periurus poteſt
ſe defendere, eſto, quod nō poſſit quandoq; agere, quod debet
intelligi in terminis iſtius ca. ſecundum quod dicit Abb. *in pen.*
notabili, nam quandoq; periuro no conceditur exceptio, vt di-
cit Alea. *in conſi. 97. incipit paucis vtar, col. 9. & col. 12. in 4. volum.*
quod fuit *conſi.* Dom. Anto. de prato de quo dicendum, vt per
nouiſſ. poſt alios *in d. lege ſi quis maior, q. pen.* & quemadmodū
periurus repellitur ab agendo, an eodē modo repellatur ab ex-
cipiendo, dicendū, vt in prædictis locis, & in quo periuro iſtud
procedat, quod denegetur ſibi exceptio, & in quibus caſibus,
videnda ſunt quæ notantur per Fely. poſt alios *in c. 1. & in c. de-*
8 *bitores. ſup. de iureiur. cum concor.* † Circa vero excommunicatum
Panor. *hic, colum. 2. verſi. glo. prima* opponit *de ca. exhibita. ſup. de*
iudi. & reſpondendo refert opin. Inno. *in c. cum inter, ſupra eo.* &
opinionem Hoſt. hic tenentis contrarium quam ipſe Abb. ſe-
quitur, & idem facit Imol. *hic, colum. pen. & fin.* & Modet. ean-
dem ſequuntur tanquam communem, *colum. 2. & 3.* Felyn. au-
tem *col. 2.* dicit in puncto iuris opi. Inn. veriorem, & reſpondet
ad dicta Abb. vt per eos *hic,* in qua difficultate poſſunt conſide-
rari plures caſus, & primus quando excommunicatus comparet
pro eccleſia tanquam actor agendo, & libellum offerendo, iſto
enim caſu debet repelli, eſto, quod agat pro vtilitate eccleſię, ita
concludit Inn. vbi *ſupra* Hoſti. Abb. & Imo. & Moder. *hic* dum
reſpondent ad *d. c. exhibita,* vbi illi excommunicati licet agerent
pro vtilitate eccleſiæ, tamen fuere repulſi tanquam inhabiles,
eo quoniam principaliter agebant contra electum dando libel-
lum, &c. Quæ concluſio probatur ea illo *text. in princ.* vbi pro-
curatores illorum actorum impetrarunt iudicem contra ele-
ctum, & clarius probatur in illo *text. in ver. cum autem ibi, qui*
contra eum agebant, quod etiam tenet gloſſ. *ibi in verbo excommu-*
nicationem, & gloſſ. *noſtra hic,* & facit ratio, quia cum veniat, vt
actor principaliter, & originariè debet fundare intentionem
ſuam in iudicio oſtendēdo ſe habilem, & idoneum, eſto, quod
pro vtilitate eccleſiæ agat ex quibus infertur ampliatio ad *cap.*
intelleximus, ſup. de iudi. & ad cap. exceptionem, infra eod. & ad pri-
mum cap. eod. titul. lib. 6. cum concor. vt excommunicatus agendo
repellatur etiam ſi nomine eccleſiæ, & pro ipſius vtilitate agat.
Ex quo etiam infero limitationem *ad text. in l. ſi quis in grani. §.*
vtrum. ff. ad Syl. vbi ſecundum Bartol. & Aleand. allegantes
alias deciſiones, & Modern. *hic in primo notabili* inhabilis nomi-
ne ſuo cenſetur habilis nomine publico, & ad publicam vtili-
tatem, vt iſtud non procedat, quando quis eſt excommunica-
tus, & inhabilis eo quia excōmunicatus, iſto enim caſu etiam
nomine eccleſiæ, & ad publicā vtilitatem non poterit agere, *d.*
9 *c. exhibita, cum alijs ſupra adductis,* quæ nomina nota. † Secun-
dus caſus eſt, quando excommunicatus fuit ſpecialiter citatus,
quod compareret, tunc enim poteſt excipere, & eccleſiam de-
fendere, & contra electum opponere excommunicatione non
obſtante per *text. hic* ſecundum intellectum Inno. quem ſequi-
tur Felyn. quam concluſionem etiā tenent *hic* Hoſt. Abb. Imol.
& Moder. & eſt de mente gl. *hic, & d. ca. exhibita,* & difficulta-
tem non recipit, quia ſi excommunicatus poteſt defendere ſe
quando eſt reus neceſſarius, vt *in capitulo, cum inter, ſupra eod. cum*
ſimil. pariter quando eſt reus neceſſarius poteſt comparere pro
eccleſia, dare defenſiones, excipere, & opponere, ex quibus
infertur ampliatio *ad. d. cap. cum inter,* & hoc tenet gloſſ. 2. *hic,*
& ad confirmationem iſtius concluſionis poſſunt adduci ratio-
10 nes hic accumulatæ per Hoſt. Abb. & ſequaces. † Tertius caſus,
quando excōmunicatus non eſt actor principaliter, nec libel-
lum dat pro eccleſiæ vtilitate, vt fuit in primo caſu nec etiam eſt
reus neceſſarius, & prouocatus, vt fuit in ſecundo, ſed cōtra ele-
ctum petentem confirmationē ipſe excōmunicatus aliter non
citatus, vel fortaſſe præcedēte edicto generali ſponte cōparuit,
& ſi ſuo nomine reijciendus eſt, vt omnes hic concludunt etiā
Mod. quia voluntarius eſt, & inhabilis per *ea. not. in d. ca. cum in-*
11 *ter* ſi vero comparet † nomine eccleſię, & pro vtilitate eccleſiæ,
vult opponere contra electum, & eccleſiam defendere quo ca-
ſu communis opinio eſt ſecundum Hoſtien. Abb. Imol. & Mo-
dern. quòd poſſit prædicta facere concurrentibus duobus, pri-
mo, quòd electus inſtet pro confirmatione, ſecundo, quòd ex-
communicatus, qui opponit, ſit clericus eiuſdem eccleſiæ ſe-
cundum Card. *hic,* & alios à qua opin. non eſt recedendum iu-
dicando, & conſulendo, eo maxime, quia ita ſeruatur in curia
Romana ſecundum Spec. relatum *hic* per Abb. Imol. & alios ex
qua cōcluſione infertur, quod licet excōmunicatus cōparendo,
vt reus voluntarius pro ſuo intereſſe repellatur, tamē poteſt no-
mine eccleſiæ comparere, & ex hoc ratione adiuncti cōſequitur
commodū, quod de per ſe nō poſſet conſequi, vt in ſimili plura
ponuntur per Fely. *in c. 2. inf. de præſcrip.* & per Mod. *in l. ſi emanci-*
pati. C. de colla. & iſtud toleratur propter diuerſitatē rationis vi-
gentis in adiuncto quæ nō viget in illo, qui de per ſe cōmodum
conſequi non poſſet, & etiam quia iſtud venit in conſequentiā
eſto, quod ipſe ſit in culpa ſtando excōmunicatus, cum ad iſtū
finem talis culpa non fuerit ordinata, *argumento. c. qua diuerſita-*
tem, inf. de conceſſ. præben. & eorum quæ dicit Abb. *& ibi* Felyn. *col.*
10. ver. limita tertio ſup. eo. & eorum quæ accumulat Barb. *in c. in*
præſentia ſupra de proba. † In puncto autem iuris Fely. *hic* tenendo 12
opi. Inn. dicit cōtrariam ſententiam eſſe veriorem rationibus,
iuribus, & auctoritatibus vt *hic* per eum, pro qua opinione vi-
get ratio vrgens, excōmunicatus enim enā ſeipſum defenden-
do tunc debet admitti, quando defenſio eſt neceſſaria. Et ſi nō
admitteretur, ius ſuum periret, & ſibi non eſſet conſultum alio
remedio, vt dicit idem Abb. plurib. modis iſtud exemplifican-
do, & ibi poſt alios late dicit *in d. c. cum inter in gloſſ. prima* alias non
debet admitti nec audiri, etiam ſi veniret excipiendo, appel-
lando, vel aliter ſe defendendo. Ex quo iſto caſu defenſio non
dicitur neceſſaria, & conſequenter non concedenda: ita in ca-
ſu pręſenti, in quo certum eſt, quod iſte excommunicatus com-
paret, vt voluntarius, non autem, vt neceſſarius, licet Hoſtien.
hic videatur dicere contrariū, & nō bene vt fuit concluſum *in d.*
c. cum inter, & per Alex. *in l. cum mulier. ff. ſolu. matri. colu. 3.* Nec
obſtat, quod hoc faciat nomine eccleſiæ quoniam durante ex-
communicatione ipſe habetur extra eccleſiam ſecundum Imo.
Nec propter hoc ius eccleſiæ deperit cum etiam poſt confirma-
tionem electi poſſit opponi de crimine, per eccleſiam, vel per
excommunicatum habita abſolutione, vt notatur *in cap. acce-*
dens, & per Imol. *de hu infra de accuſat.* & voluit Abb. *in d. c. cum*
inter colum. 6. in verſi. ſi autem aliter, & per hanc rationem tol-
luntur ea quæ dicit Abb. *hic,* ex quo excommunicatus poteſt
opponere declinatoriam contra ſuſpectum iudicem, quia alias
ſequeretur inconueniens de quo *in d. cap. cum inter,* quod non
eſt quando excommunicatus non opponit contra electum,
cum opponere poſſit confirmationem habita abſolutione, &
conſequenter ius ſuum non deperit, & idem à fortiori dicen-
dum, quod laicus excommunicatus nō poſſit opponere in per-
ſonam electi contra Abb. *hic.* Nec valet illa ratio, quod excom-
municatus poteſt proſequi ius ſuum, quia hoc nō verum quan-
do ius ſuum non deperit, & eſt ſibi conſultū alio remedio. Mi-
nus valet dictū Io. And. *in c. primo de exceptio.* Ex quo in contra-
rium eſt cōmunis concluſio, quando ius nō deperit excōmuni-
cato, & ſibi eſt conſultum alio remedio vt fuit dictum *in d. c. cum*
inter, nec obſtat ratio vltimo loco adducta de captura poſſeſſio-
nis, quia eam reprobat ipſe Abb. *d. c. cum inter, in glo. prima, col. 4.*
in princ. & ſecundum eam ſequeretur, quòd ſemper excommu-
nicatus poſſet comparere, ad impediendum ne quis mittatur
in poſſeſſionem, quod minime eſt verum, vt notatur *in d. c. cum*
inter. nec ſatisfacit etiam reſponſio Moder. *hic* volentium, quod
iſto caſu excommunicatus debet admitti, eſto, quod veniat vo-
luntariè, eo quoniam nomine eccleſiæ hoc facit, & ſic ratione
adiuncti conſequitur illud, quod de per ſe, & nomine proprio
non poſſet, vt dixi *ſupra* ex quo obſtat regula *l. Labeo ff. de vſucap.*
& regula iuris cum quid vna via prohibetur, &c. & ratione adiuncti
non debet iſtud conſequi, ex quo eadem ratio viget, quod
non conſequatur nec per ſe nec medio alterius commodum,
ſecundum ea quæ notat Imol. *in cap. 3. colum. penul. ver. in eadem*
glo. in fin. ſupra eod. cum alijs ibi allegatis. Et quia difficultas iſtius
concluſionis eſt ſuper intellectus iſtius *c. noſtri* ſequendo Inno.
& Felyn. dico, quod iſtis S. P. & C. fuerunt rei neceſſarij, & tra-
cti ad cauſam per illum, vt littera manifeſte dicit, & vocati ſe
oppoſuerunt dicere, quod prius iam ſe oppoſuerant coram or-
dinario, ſentit Hoſti. Abb. & Moder. Certe hoc eſt diuinare,
& deſtruere litterā, & ſi hoc fuiſſet, Papa *hic* aliqualem feciſſet
mentionem, vnde cum verba litteræ ſint clara, quod fuere tra-
cti, & tunc opponebant, ergo de neceſſitate erant rei neceſſarij,
ſi enim primo oppoſuiſſent coram ordinario, vt dicunt Moder.
poſt Hoſtien. debebant omnino reijci, & non audiri per *text. in*
d. cap. exhibita, & dixi *ſup. in primo caſu.* Illa enim petitio prima,
& origi-

Digitized by Google

& originalis eſt attendenda, vt dicit Aret. & alij, vbi etiam dixi
in c. in præſentia. ſupra de proba. in notabilibus nec etiam obſtat
conſideratio Moder. *hic*, quod text. iſte fundat ſe ſuper defen-
ſione eccleſiæ, quia in facti contingentia voluerunt potius no-
mine eccleſiæ dare defenſiones, quàm proprio, & eccleſiam de-
fendebant, & etiam nomine proprio tanquàm rei neceſſarij, &
tracti ad cauſam poterant opponere contra electum, vt fuit di-
ctum *ſupra in ſecundo caſu*, ſed ideo text. hic conſiderat defenſio-
nem nomine eccleſiæ propter dubium quod erat de replicatio-
ne eiuſdem criminis, quod opponebant rei excipiendo quo
crimine tenebantur, quæ replicatio repellere videbatur ipſos
quando nomine proprio exciperent, vt dixi poſt glo. & alios *in*
c. 3. ſup. eo. quando autem excipiunt nomine eccleſiæ, eſto, quod
teneantur eodem crimine, non debent repelli, vt fuit dictum
late ibi, & dicemus poſt gl. & alios *hic*, & ideo littera cõſiderat
defenſionem nomine eccleſiæ ad iſtum effectum ne replicatio
eiuſdem criminis repellat excipientes nomine eccleſiæ, & hoc
eſt, quod dicit text. *ibi, quia, & ſi obiiciũtur, &c, vſque ad finem*, &
in hoc venit ſpecialitas reſpectu eccleſiæ, & eius intereſſe. Nec
obſtat quod ratio iſta videatur eſſe generalis, ſecundum defen-
ſionem eccleſiæ, nam confunditur *per d. c. exhibita, & per text. no-*
ſtrum, ibi tracti. melior tamen eſt prima intelligentia, quod in
contingentia facti iſti defendebant eccleſiam, bene autem po-
terant nomine proprio defendere, nec eis obſtabat replicatio
ex quo fuerunt rei neceſſarij, & exceptio criminis opponebatur
in perſonam, vt dicetur poſt gl. *fin.* & alios *hic*, ex quibus patet
in puncto iuris opin. ſu veriorem, & quod in iſto text. iſti eſſent
rei neceſſarij, & tracti ad iudicium, & per tractionem habilitari
voluit Bart. *in l. cum mulier. ff. ſo. ma. col.* 2. & ſequitur Abb. *hic, in*
13 *gloſ. ſiu colum. 3. ver. hæc dicit Bart.* de quo *ibi* dicetur, &c. † Gloſ.
in fin. tractat materiam, an, & quando contra exceptionẽ doli
competat replicatio doli, & cõtra exceptionem criminis com-
petat replicatio criminis, de qua plene per Abb. *hic, col. 3.* & Mo-
der. *colum. 3. & 4.* per Bart. Bald. & alios ſcriben. *in l. viro, & in l.*
cum mulier. ff. ſol. matri. & in alijs locis ibi, & hic per eos *allegatis*, ex
quorum dictis habetur concluſio, quod replicatio doli, vel cri-
minis admittitur, quando excipiens lucrum ſentiret cum dam-
no actorum ſi non admitteretur per *d. l. cum mulier*, inducendo,
vt per Abb. & alios *hic*, & ſcriben. *ibi cum alijs concor.* quæ conclu-
ſio tenetur cõmuniter, & procedit ſiue excipiens poſſideat ſiue
non: iſto enim caſu cũ tractetur de lucro excipientis, & de dam-
no actoris replicantis, nõ erit potior conditio poſſidentis, per
quæ limitatur *regula in pari cauſa, de reg. iur. lib. 6. & in l. 1. & in fin.*
ff. de condict. ob turpem cau. & in l. 2. & in l. mercalem. C. eo. tit. &
per Bart. *in l. alias quam legit. in l. iuſiurandum. § procurator. colum. pen.*
14 *ff. de iureiur.* & per Moder. Peruſ. *in d. l. cum mulier, col. 1.* † Quæ
concluſio limitatur, vt non procedat quando actor in ſuo libel-
lo fundaret ſe ſuper turpitudine, & in replicatione illud idem
deduceret tunc enim nõ auditur, & excipiens ſi poſſidet, debet
obtinere, eſto, quod tractet de lucro, & actor certet de damno,
quoniam iſto caſu in pari cauſa turpitudinis erit potior cõditio
excipientis, & poſſidentis tractantis de lucro quàm actoris re-
plicantis certantis de damno, cum replicando illud idem dicat,
quod in libello primo propoſuit *per dictam legem ſecundam, & di-*
ctam legem mercalem, & per doctrinam Bart. *communiter ibi approba-*
tam in prima oppoſitione, in d. l. cum mulier, & per Felyn. *hic, colum. 3.*
in princip. ex quibus infertur, quod ratio damni euitandi, non
habet iſto caſu obſtare propter illam regulã in pari cauſa, ſuper
qua fundatur iſta deciſio, vt expreſſe dicit text. *in dicta lege ſecun-*
da, in fin & dicta lege mercalem, vbi conſideratur ſolutũ non poſſe
repeti, & ex hoc tollitur obiectio contra hanc limitationem *hic*
factum per Mod. nec ſolutio Bald. & eius intelligentia, de qua
in dicta lege cum mulier mihi ſatisfacit, licet Moder. *hic* eam ſequan-
tur, nam in terminis iſtius limitationis actor excluditur à repli-
cando eo quia in pari cauſa, &c. Non autem ratione compen-
ſationis, vt volebat Bald. quia ſi ratione compenſationis iſtud
eſſet ſolutum, poſſet repeti. *per l. ſi ambo, §. ſi quis igitur. ff. de com-*
penſatio. cum alijs adductis per Alex. *in dicta lege cum mulier, col. ſe-*
cunda in princ. Nec obſtat reſponſio Modet. *hic*, quòd ſolutum
non poteſt repeti, eſto quod potuiſſet compenſari *per dictam le-*
gem mercalem, per quam limitatur *dicta lex ſi ambo, § ſi quis igitur*,
nam dico verum eſſe datum ob turpem cauſam non poſſe re-
peti *dicta lege ſecunda, & dicta lege mercalem*, non ratione compen-
ſationis, vt tenuit Bald. quia tunc obſtarent dicta per Alex. ſed
eo, quia in pari cauſa potior eſt conditio poſſidentis, ita diſpo-
nunt dicta iura ſuper hoc, & iſta ratione ſe fundantia, vt etiam
eſt bonus tex. *in l. fi. ff. de condi. ſine cauſa,* non autem ſuper com-
penſatione, quod etiam ſenſit Bart. *in d. § procurator, col. penul. &*
in l. prima, & in l. fin. ff. de condict. ob turpem cauſam. Secundo † li- 15
mitatur prædicta concluſio, vt nõ procedat, quando replicatio
actoris tractantis de damno refertur ad perſonam rei excipien-
tis *per tex. noſtrum, hic* ſecundum Bar. & ſcriben. *in d. l. cum mulier*,
& ſecundum Abb. Imol. & Felyn. & Moder. *hic*, ex quo reus
tractus, & neceſſarius venit ad iudicium, quæ limitatio commu-
niter tenetur, & ex ea infero, quod in iſto *tex.* iſti tres erant rei
neceſſarij, vt dixi *ſupra in prima glo.* contra Moder. & alios, & de
ratione iſtius limitationis vide quæ dicit Felyn. *hic*, & Decius
poſt Abb. & alios, & quæ ego plenius dixi poſt alios *in capitulo*
ſecundo, & tertio, ſupra eodem. Aduertendum † tamen eſt, nam 16
dum iſti doct. volunt, quod in terminis c. noſtri iſte m. actor cer-
tabat de damno, nam non videtur hoc poſſe ſtare, eo quoniam
iſte m. actor petebat confirmationem electionis de eo factæ,
vnde de lucro non de damno certabat: bene verum limitatio
eſt in ſe vera, & rei neceſſarij excipientes non poſſint repelli per
replicationẽ actoris, cum inuiti, & tracti veniant ad iudicium,
in quo poſſunt ſe defendere, vt litera noſtra dicit, & notatur *in*
capitulo cum inter, ſupra eod. Nec debent repelli, per replicatio-
nem actoris concernentem perſonam ipſorum reorum exci-
pientium ſiue actor replicans tractet de lucro, vt in iſto tex. ſiue
tractet de damno, vt *in dicto cap. cum inter, cum ſimil.* † Inſuper 17
conſiderandũ, eſt dum Abb. & alij *hic* poſt Bart. vbi *ſup.* dicunt
eſſe quando actor tractat de damno euitãdo, & replicaret con-
tra reum excipientẽ, & replicatio reſpiceret merita cauſæ. Nam
tunc actor replicando repelleret excipientes exiſtentes in pari
cauſa criminis, per *text. in c. cum eccleſiaſticæ, ſupra eod.* nam iſtud
redditur dubitabile, quoniam in illo textu nõ tractatur de dam-
no actoris, ſed de lucro, patet, quia ille, ſ. petebat ſe tueri in pa-
cifica poſſeſſione beneficij, in qua fuerat inueſtitus, cõſequẽter
de lucro nõ de damno certabat, præterea in illo reatu replicatio
actoris excluſit excipientes, quoniã illi canonici criminoſi, & in
pari crimine exiſtentes excipiebant nomine proprio, ſecus au-
tem fuiſſet ſi nomine eccleſiæ excepiſſet per *iſtum textum*, vt di-
citur *ibi* glo. magna *in fine*, de cuius veritate, & intellectu illius ca-
pituli, & in quibus terminis loquatur dicas, vt late dixi poſt alios
ibi. Nec autem ſecunda, cõmunis limitatio per Abb. *hic*, & alios
reſtringitur non procedere in terminis *capituli, nulli. 1. de accu.* de
cuius veritate dicendum, vt ibi per Abb. Aret. & dom. Marian.
& per Felynum *hic columna tertia.* Et melius per Modernos *hic*,
columna quarta, in fine. qui plene examinant. † Secunda princi- 18
palis concluſio eſt, quod replicatio doli, vel criminis reiici-
tur quando actor replicans tractaret de lucro, in præiudicium
rei excipientis, certantis de damno *lege apud celſum. §. marcellus.*
ff. de exceptio. doli cum alijs hic allegatis per glo. Bart. *in d. l. viro* vbi
ſcriben. & per Bart. *in d. §. procurator, & hic* per Abbatem. Imol.
& Modern. & per notata *in d. lege cum mulier.* † Et dum Abb. 19
hic, columna quarta, in princip. verſic. venio de ſecunda, tractat qualis
debet eſſe replicatio, vt ſi pertinens admittatur, & effectũ pro-
ducat dicas, vt plene dixi poſt Io. And. Abb. & alios, *in capitulo*
ſecundo, ſup. eodem. Et vt habetur in locis ibidem allegatis vbi cõ-
ſiderantur, & examinantur ſex quæſtiones tangentes totam fe-
re materiam replicationis. † Circa illationem quam ex ſupra- 20
dictis facit Abb. *hic, columna tertia verſic. & per hoc* poſt Bartol. *in*
dicta lege cum mulier, columna tertia circa finem de ſtatuto quo ca-
uetur, quod contractus ſit ipſo iure nullus, gabella non ſoluta
ſi neuter ex contrahentibus ſoluit gabellam, & vnus ipſorum
agit ex tali contractu, an repellatur exceptione non ſolutę ga-
bellæ, vel admittatur replicatio, quod excipiens etiam non
ſoluit, & eſt in pari culpa exemplificante, & hoc in tempore, &
venditore, &c. Conſiderandum eſt, quod per tale exemplum
Bartol. & doct. *in dicta lege cum mulier, & in l. final. §. ſed & ſi ſtipu-*
lator. ff. de eo per quem factum erit. Abb. & alij *hic*, expreſſe ſen-
tiunt, quod ſolutio gabellæ, debet ſpectare ad emptorem, &
venditorem, & ſic ad quemlibet pro ſua virili, vt etiam voluit
Bald. *in d. l. cum mulier*, quod videtur eſſe contra ea quæ referunt
Moder. *hic, in fine iſtius quæſtionis*, allegantes *legem debet, in fin. ff.*
de ædilit. edic. & notata per Baldum *in l. ſi prædium. C. de ædilit.*
action. & per Bertachi. *in tractat. de gabel. in ſeptima parte, in prin-*
cipio. Et latius per dom. Socin. *in conſilio. 297. circa princip. in ſe-*
cundo libro. Et pro opinione Abba. *hic*, & aliorum de quibus ſu-
pra, quod ab ambob. debeat ſolui gabella, facit ratio, quoniam
gratia

gratia ambarum partium celebratur contractus. Secùs autem
eſſet, ſi gratia vnius tantùm, quia tunc ab illo ſolùm gabella eſ-
ſet ſoluẽda, vt not. *in dicto tract. in dicta 7. quaſt.* & in ſimili faciunt
not. *in c. ſtatutum. §. penult. de reſcript. lib. 6. & in l. generaliter. § in de
praſentibus. C. de rebus cred. & quae per Bartol. & ibi Alexand. in l. ſi po-
ſtulauerit, in fin. princ. ff. de adulter. & in l. ſanctum. ff. de rerum diuiſio-
ne.* & ad dictam l. debet, *in fin.* poteſt faciliter reſponderi, quòd
ideo ibi emptor ſoluit eo quoniam res peruenit ad eum, pro-
pter quam rem debebat ſolui gabella, vt ſentit gloſ. *fin. ibi*, quod
ſecus eſt, quando gabella debet ſolui reſpectu contractus, qui
celebratur gratia ambotum contrahentium, vt ſunt termini no-
ſtri, quod videntur ſequi Moder. Peruſ. *in d. l. cùm mulier, colum. 2.*
& eſt de mente Bart. *ibi*, & aliorum ſcribent. & *in d. §. ſed & ſi ſti-
pulator.* & Abb. & aliorum *hic*, ex quibus dicti Peruſ. *in d. l. cũ mu-
lier.* inferunt, quòd cùm gabella debebat ſolui ex parte vtriuſ-
que, ſi vna pars tantùm ſoluit ratam ſuam, quòd in fauorem il-
lius ſoluentis contractus valebit, & etiam non valeret, ſi talem
nullitatem obiecerit contra alium non ſoluentem, quod vide-
tur eſſe de mente Bartoli *ibi*, & Abb. *hic*, conſiderantium parem
culpam in vtroque, & ſic ſequeretur, quòd ſi ceſſaret in vno, cõ-
tractus claudicaret propter culpam alterius, & propter diligen-
tiam, pro quo facit *argumentum l. quaero. §. inter locatorem. ff. locati.*
Quod dictum videtur mihi dubitabile propter verba ſtatuti vo-
lentis contractum eſſe nullum ipſo iure, gabella non ſoluta.
Quod intelligi debet, vt validus reddatur, quando gabella fuit
integrè ſoluta, non autem pro parte, ſecundùm notata per Bal-
dum *in l. 1. C. ſi aduer. liber.* Et per eoſdem Peruſ. *vbi ſuprà*, niſi mo-
dicum ex errore fuiſſet omiſſum ſolui, ſecundùm Baldum *in l.
quamuis, la prima. ff. de condit. & demonſtrat.* Vnde dictum ipſorum,
attenta ratione Bald. & aliorum, poſſet procedere, ſi vnus ipſo-
22 rum integram gabellam ſoluiſſet. Ex hoc etiam infertur, † quid
ſi inter cõtrahentes fuit factum pactum, quòd tota gabella ſol-
uatur per emptorem, vel per venditorem, eſto, quòd tale pa-
ctum non valet in praeiudicium fiſci, *l. inter debitorem, ff. de pactis.*
ſi gabella non fuit ſoluta, & venditor opponat de nullitate con-
tractus, & ſic ad finem lucri, & ad damnum emptoris, emptor
non poterit replicare de culpa venditoris, ex quo venditor cõ-
uentus poterit replicare de culpa ipſius emptoris ad quem ſpe-
ctabat ſoluere gabellam virtute pacti dicendo, quòd ipſe em-
ptor fuit cauſa culpae ipſius venditoris non ſoluentis, *argumento
d. l. viro, & d. l. cùm mulier. & d. §. inter locatorem.* quod nota in pra-
23 ctica. Vlterius † aduertendum, Nam in terminis dicti ſtatuti, &
exempli, Bartolus, Abb. & alij concludunt, quòd venditor ſeu
emptor non poſſunt contractum reſcindere vigore dicti ſtatu-
ti, ſi ille, qui vult reſcindere, fuit in eadem culpa ſoluendo ga-
bellam, quando excipiens, vel replicans tractat de lucro, & ali-
us de damno, cui concluſioni multùm obſtat text. *in l. final. C. de
24 litigioſ.* Item obſtat, † quia poteſt quis venire contra factum
ſuum, quando actus ipſo iure annullatur, maximè in fauorem
publicum, argumento notatorum *in l. quemadmodum, C. de agric.
& cenſit. libro vndecimo.* Et plenè per Bartolum *in l. ſi poſt dotem. ff. de
adoptionib.* & licèt Bartolus *in dicta l. cùm mulier.* opponendo de
dicta l. final. reſpondendo dicat, quòd ibi illa redhibitio ſuper re
litigioſa ſiebat in fauorem tertij, & ideo admittitur ita limitan-
do concluſionem ſuam, tamen iſta reſponſio nõ ſatisfacit, cùm
in d. l. fin. venditor non agat nomine illius tertij, vel pro intereſſe
illius. Sed nomine ſuo, & pro ſuo intereſſe, aliàs ſi ſua non in-
tereſſet, non admitteretur, *l. poſthumus. §. ſi quis ex his ff. de inofficioſ.
teſtament. c. non ſolent. 2. quaeſtione 6.* Praeterea dici poteſt, quòd in
terminis iſtius ſtatuti venditor redhibeat etiam in fauorem ter-
tij, ex quo verſatur fauor fiſci, vt talis contractus non valeat, &
nullum ſortiatur effectum propter gabellam non ſolutam, vt
videtur ſentire Bartolus *in praeallegato §. procurator. colum. penult. in
verſic. quidam vendidit.* Et ideo idem Bartolus *in d. l. fin. quaeſtione pe-
nult.* declarando ſe in his quae dixit *in d. l. cùm mulier.* dicit, quòd
in d. l. fin. emptor, & venditor non participârunt ambo de dolo,
quoniam tunc vnus nun poſſet agere contra alium, *d. l. viro*, vn-
de *d. l. fin.* procedit, quando vterque non participat de dolo, quae
doctrina facit ad illationes ſuprà factas, quae omnia notanda.
Aduertendum eſt etiam, quòd ex forma dicti ſtatuti gabella de-
bet ſolui ab initio, aliàs contractus eſt ipſo iure nullus, cùm ſta-
tutum hoc expreſsè dicat, ſecundùm Bartolum & alios, *in l. vni-
uerſa. C. de precib. Imperat. offerend.* & plenè *in tractatu de gabel. in 8.
parte principali, tertiae partis quaeſtione 24.* quo fit, vt ſi contractus eſt
ipſo iure nullus propter gabellam non ſolutam, quòd non ſic
tractandum de exceptione ſeu replicatione, cùm iudex ex offi-
cio poſſit repellere ipſas partes, *l. vbi pactum, C. de tranſactio. & in l.
ſingularia, colum. penult. ff. ſi certum petat.* quod videtur ſentire Bar-
tolus *in d. §. ſed & ſi ſtipulator.* & etiam Abb. *hic.* vnde, vt procedat
quaeſtio, & habeat difficultatẽ, formanda eſt, quando ex forma
ſtatuti nõ fiebat annullatio contractus ipſo iure, ſecundùm ex-
empla poſita per Peruſ. poſt Bald. *in d. l. cùm mulier.* & per Moder.
Papienſ. *in d. §. ſed & ſi ſtipulator, & in d. tract. de gabellis, loco praeallo-
gato.* Et formando quaeſtionem, quando ſtatutum non annul-
lat ipſo iure, ſed alio modo diſponit, tunc benè ſuccedit diffi-
cultas, quando nullus contrahentium ſoluit gabellam, an poſſit
de hoc excipi, vel replicari, & quando ſit admittenda, vel non
exceptio, vel replicatio, de qua difficultate dicendum, vt latè
per Alexand. & Moder. poſt alios *in d. l. cùm mulier, colum. 4. & 5.*
& per Iaſ. *in d. §. ſed & ſi ſtipulator.* per Abb. & Felin. & Moder. *hic.*
Circa vnum tamen eſt conſiderandum, nam Bart. videtur con-
trariari *in dicto §. ſed & ſi ſtipulator.* his quae dixit *in dicta l. cùm mu-
lier.* & Moder. *hic*, volentes concordare intelligunt vno modo,
quae intelligentia licèt ſit vera in ſe, tamen non conuenit verbis,
& dictis Bartoli *in d. §. ſed & ſi ſtipulator*, & ideo Alexand. *in dicta l.
cùm mulier. colum. 5. verſic. dico ſaluando*, alio, & diuerſo modo de-
clarat, *vt ibi per eum.* Iaſon autem *in d. §. ſed & ſi ſtipulator.* aliter, &
melius videtur declarare, pro cuius declaratione faciunt quae ſu-
perius dixi in reliquis, vt per ſcribent. *vbi ſuprà, & in locis per eos al-
legatis.* Secundò infert Abb. *colum. penult. verſic. ex his infertur.* quòd
ſtante † ſtatuto, quòd bãnitus poſſit impunè offendi. Titius ac- 25
cuſatus, quòd Sempronium percuſſit, excipere poteſt, quòd Sẽ-
pronius erat bannitus, & non admittitur replicatio, quòd etiam
ipſe Titius erat bannitus, ex quo Titius eſt reus, qui poteſt om-
nem exceptionem proponere ad repellendum accuſatorem,
per hunc text. ſecundùm Bart. *in d. l. cùm mulier. colum. 2. verſic. &
praedicta.* vbi contra concluſionem hanc opponit. & benè ſoluit,
& ibi poſt Bald. & alios Alexand. *colum. 2. & 3. verſic. iuxta praedi-
cta.* diffusè tangit, cuius dicta ſequuntur Moder. *hic, colum. ante-
penult. verſic. ex ſupradictis.* & Felin. *colum. 3. verſic. ad ſecundum caput*,
limitantes concluſionem aliquibus modis ex mente Alexan. *vbi
ſuprà.* & eiuſdem Alexand. *in d. l. ſi quis in gram. §. vtrùm.* ex quibus
ſecundùm Bart. vbi Abb. *hic.* & alios infertur, quòd licèt banni-
tis ciuitatum denegentur iura municipalia loci, & nõ iura com-
munia, vt per Bart. *in ſua diſputatione incipiente, ſtatuto Lucanae ciui-
tatis.* & per Bartolum *in l. 1. C. de hared. inſtit.* tamen † defenſio lo- 26
ci, quòd bannitus poſſit impunè offendi, vel occidi, non eſt de-
neganda bannito quominus poſſit ſuper illa ſe fundare. quoni-
am principaliter illa allegatio ſeu defenſio proceſſit in fauorem
Reipublicae illius ciuitatis, & non ipſorum offendentium: vnde
dicto caſu bannitus poteſt vti beneficio talis ſtatuti, cùm prin-
cipaliter vtatur eo in fauorem Reipublicae, & tanquam exequu-
tor iuſtitiae, per ea quae habentur *in l. opprimendorum. C. quando li-
ceat vnicuique.* Ex quibus etiam infertur, quòd ſi bannitus oppo-
nat, vel replicet de nullitate contractus, vel proceſſus prop-
ter gabellam non ſolutam ex forma ſtatuti ſuae ciuitatis, vel
quid aliud ſimile, dici poteſt ipſum audiri, cùm tale ſtatutum
principaliter manauerit in fauorem Reipublicae, vt ſic abun-
det in pecunia, argumento eius, quod habetur *in l. 1. C. de cadut.
tollend.* & notatorum *in l. 1. ff. ſoluto matrimonio.* Et facit, quod di-
cit *in d. §. vtrùm.* cum alijs adductis per Alexandrum, *vbi ſuprà.* &
per Felinum, & Moder. *hic.* Ex quibus poſtremò infertur, quòd
ſi quis occidit bannitum cum quo habebat capitales inimici-
tias, vel aliam ob cauſam concernentem perſonam offenden-
tis, non videtur ipſum offendentem debere gaudere beneficio
ſtatuti cùm praeſumatur occidiſſe, vel offendiſſe magis propter
vindictam priuatam, quàm publicam, & maximè ſi appareret
de intentione ipſius offendentis ante offenſionem commiſ-
ſam, vel poſt. Et per iſta habes intelligentiam, & declaratio-
nem ad dicta per Bartolum *in dicta diſputatione, & in l. qui ſeruum
mihi. ff. de verborum obligationib. & in l. 1. §. non fuit. ff. de do-
lo.* vbi Bartolus videtur ſentire contrarium. Tamen intelligi de-
bet modo quo ſupra, ſecundùm quod dicunt nouiſſimi, ad id
plura adducentes *in l. conuentionum, colum. 5. ff. de pactis.* Et potiſſi-
mè text. *in capitulo noli. & in capitulo ſequenti. 23. quaeſtione ſecunda.*
Pro quo etiam faciunt notata per Bart. *in l. qua macula, C. de dela-
tor. lib. 10.* vbi loquitur in terminis ſtatuti noſtri dicens, quòd of-
fendens bannitum, vt conſequatur commodum ex ſtatuto de-
bet hoc facere ad publicam vtilitatem. Secus, ſi ad ſuam defen-
ſionẽ, vel ex alia cauſa, & ſequitur Rom. *in d. §. vtrùm. & ibi Alex.*

Et ita poteſt limitari ſupradicta principalis concluſio quæ etiam limitari poteſt ea his quæ dicuntur poſt Abbat. & alios in ſequẽti quæſtione, & ad principalem concluſionem vide notata in l. 1. § Offilius. & ibi Iaſ. ff. ut qui ut cum. & notata in l. in arenam, C. de inoffic. teſtament. cum concord. Tertiò inſert Abb. colum. penult. verſic. ſecun-
27 dò quæritur, quòd † ſi ſtatuto cauetur, quòd bannitus non audiatur agendo, nec excipiendo, ſi actori opponitur, quod eſt bannitus, & contra eum replicatur etiam de banno, vterque repellitur, & eſto, quòd reus non poſſit actorem repellere, iudex tamen ex officio poterit repellere. per l. quos prohibet. ff. de poſtulando. cum alijs hic adductis per ipſum poſt Bartolum in d. l. cùm mulier, columna tertia in principio. Et per Alexandrum ibi poſt alios, columna tertia, verſic. ſecundò quærit Bartolus, & columna quarta. & per Felinum hic, columna quarta, verſicul. ad exemplum de duobus bannitis, & per Modernos, columna penultima, verſic. ſucceſsiuè. multa ad id adducentes, & opponentes de dictis Bartoli in l. non ſolùm. §. quamquam ff. de iniurijs. Et reſpondentes, vt per eos, ex quorum dictis habes, quòd licet alicui tollatur exceptio, tamen non cenſetur ſublatum iudicis officium, d. l. quos prohibet. & per Bart. in l. 1. §. & parui ff. quod vi aut clam. & in l. vbi pactum, C. de tranſact. cum ſimilib. quod comproba ex dictis, & allegatis per Abb. hic Felin. & Modet. limitantes, niſi per ſtatutum delictum reddatur impunitũ, ſecundùm Aretinum c. nulli, infra de accuſat. & per Alexandrum in l. 1. §. ſublata. ff. ad Trebellian. de qua limitatione per Felinum & Moder. hic, & quando alicui denegatur audientia, quid cenſeatur eſſe prohibitum, vide poſt alios per Felinum in c. intelleximus. ſupra de iud. & in c. ad abolendam. colum. 2. infra de hæretic. & per Baldum in l. vt vim, colum. 1. ff. de iuſtitia & iure. & per Alexand. conſ. 3. in ſecundo lib. & conſ. 39. in 3. lib. vbi de ſtatuto denegante audientiam forenſi. Et licèt Doct. in d. l. cùm mulier. & hic communiter
28 concludant, † quòd iudex poſſit ex officio iſtud facere, eſto, quòd pars non poſſit excipere, tamen contra hanc communem fortiter obſtat, quod voluit Bal. in l. nam & poſtea, ſuprà in 1. oppoſ. ff. de iureiurand. & in l. 1. §. ſublata. ff. ad Trebellia. vbi expreſsè vult, quòd ſi alicui denegatur per ſtatutum audientia, intelligitur, quòd hoc inducatur ope exceptionis: in ciuilibus enim exceptione opus eſt, licèt ſecus in criminalibus, ſecundùm ipſum ſuper vtroque allegantem iura, & deciſiones. vnde communis concluſio, de qua ſuprà, quòd iudex ex officio poſſit ſupplere, per hanc doctrinam tantùm procederet in criminalibus, in quibus etiam reſultat difficultas, ſecundùm notata per Alex. & alios in d. §. ſublata. & per Iaſ. in dicta l. nam & poſtea, quam legit cum l. aut prætor, colum. penult. ff. de iureiurand. & plenius per nouiſſimos ſcribentes in l. iurisgentium. §. aut prætor. colum. penult. ff. de pact. vbi ponunt intellectum ad l. 1. §. penult. & fin. ff. de aleator. in ciuilibus autem cauſis ſecundùm doctrinã Bart. vbi ſup. iudex ex officio non poteſt ſupplere, eo quoniam licèt ſtatutum deneget audientiam, tamen opus eſt exceptione, ſecundùm Angel. in l. venditioni. C. de vſucap. pro empt. & per Ioan. Andr. in c. ſtatutum, in verbo, nec audiatur, de reſcript. lib. 6. cum alijs allegatis in d. §. ſublata, & in d. l. nam, & poſtea, & per Bal. in l. 1. C. de hæred. inſtit. vbi propriè loquitur de ſtatuto denegante audientiam bannito, vt ſit opus exceptione. vnde cùm exceptio ſit neceſſaria, concludendum eſt iudicẽ ex officio non poſſe ſupplere in ciuilibus, ſed tantùm in criminalibus: niſi tenendo contra Bart. & communem dicamus, quòd etiam in ciuilibus non ſit opus exceptione, & quod ipſo iure ille cui denegatur audientia, excludatur, ſicuti dicimus, quando lex denegat actionem, ſecundùm quod videtur ſentire Iaſ. vbi ſuprà, & per dom. meum, & alios in d. §. ſublata. & plenius nouiſſimi in dicto §. prætor. colum. penult. & fin. vbi tenentes contra Bartolum dicunt idem eſſe etiam in ciuilibus, in quibus tenendo communẽ cum Bart. non procederet concluſio communis, vt iudex parte non
29 opponente, nec excipiente poſſit ſupplere. Et quia in iſta † illatione, & quæſtione ſtatutum tollebat exceptionem, conſequẽter & defenſionem, vt notatur in c. cùm inter. ſuprà eod. ideo poſt Bartol. in d. l. cùm mulier. Abb. hic, colum. penult. verſic. reuocat tamen Bart. in qua difficultate diſtinguunt circa defenſionem neceſſariam, & voluntariam, naturalem & ciuilem, dantes intellectum ad Clement. paſtoralis, verſic. cæterùm, de re iudic. de quo latè per Alexand. poſt Bald. in d. l. cùm mulier, columna tertia, & quarta, & per dominum meum in rubr. ff. eodem. in fin. circa quæ vide quæ poſt Abbat. & alios dixi in rubric. ſupra eodem, & plenius in c. cùm inter. & vide quæ pulchrè ponit Felinus hic, columna quinta. & Moder. columna penult. verſic. & quia ſupra dictum. & quæ plenius per Modern. poſt Abbat. in rubr. infra de appellat. Circa enim eandem illationem & quæſtionem Abb. hic, colum. penult. verſic. poſſet etiam
circa prædicta. quærit, † an valeat ſtatutum quo cauetur bãnitum 30
poſſe impune occidi, de quo per Bart. & ſcribentes in l. omnes populi, vbi repet. ff. de iuſtit. & iure. & in locis hic adductis per Mod. colum. penult. verſic. ex prædictis. & per Felinum colum. 5. & ad ſatietatem vide Felinum in c. quæ in eccleſiarum, colum. 2. & ſequent. ſupra de conſtit. vbi ponit regulam, & limitationes, & alias declarationes, quæ ſeruient nobis regnicolæ circa intelligentiam conſtitutionis regni foriudicatorum, volentis foriudicatum poſſe impune occidi, & vide per Alexand. conſ. 66. in 3 volum. & quid reſpectu bonorum, per Felinum, vbi ſuprà, per Bald. in l. omnes, C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam. & quid ſi fuit data fides de non offendendo bannitum, an poſſit impune occidi non ſeruato fidem, per Bart. in diſputatione præallegata. & in d. l. qui ſeruum mihi, & per nouiſſimos in d. l. conuentionum, colum. 4. & ſequent. tenentes contra Bart. & quid ſi bannitus appellauit, an pendente appellatione poſſit offendi, vide notata in l. 1. §. nil nouâ. & per Bart. in l. 3. § ſeruum. ff. de acquir. poſſeſ. & per eundem Bald. & Angel. in l. qui à latronibus. ff. de teſtam. Et an poſtquam bannitus eſt captus, poſſit occidi, poſt Bart. in l. qui à quibus. ff. de acquir. rerum dom. & in l. 3. §. tranſfugas. ff. de ſicar. & per dom. meum in l. Publius. §. Titia. ff. de condit. & demonſtra. & quid ſi bannum fuit nullum, an excuſetur occidens, per Alexand. conſ. 78. in 3. volum. Et de materia an valeat dictum ſtatutum, per Iaſ. in d. l. vt vim. colum. 5. & per repet. ibi, colum. 5. & ſeq. Quærit penult. Abb. hic col. pen. in fin. an teſtis cui op-
ponitur crimen cum infamia, poſſit replicare contra opponen- 31
tem dicendo illum etiam eſſe criminoſum & infamem, concludit quod non, rationibus & iuribus per eum adductis, & eſt bona gloſ. ff. penult. aſſignans rationes iſtius concluſionis, quam ſequitur Abb. & Imol. ibi, colum. penult. & alij ſcribent. in c. teſtimonium. ſupra de teſtib. quod etiam tenuit Bart. in d. l. cùm mulier, in fin. & ibi Alexan. colum. penult. in fin. & Felin. hic colum. 6. verſic. ad tertium. & Mod. colum. penult. verſic. penult. Abb. adducentes alias deciſiones, & licèt Bart. in d. l. in arenam. per illam legem videatur aliquatenus contradicere prædictis, tamen tene concluſionem communem, per rationes Abb. hic, & gloſ. in d. c. teſtimonium. & Bartol. in dicta l. cùm mulier, in fin. vbi de hoc Alexand. facit mentionem, & etiam Mod. tangunt in d. l. in arenam. ad quam reſponde ſecundùm Imol. in d. c. teſtimonium, colum. penult. quem ſequitur hic Felinus, vt dicta lex procedat in actibus, qui fiunt inter ipſos infames, ſecùs eſt circa teſtimoniũ, quod principaliter redditur iudici, cui eſt fides facienda, l. quinquaginta, ff. de probat. Verùm contra hanc communem concluſionem videtur obſtare
text. in l. quoniam, C. de hæret. ad quem Bartol. in d. l. cùm mulier. re-
ſpondet, † quòd ideo ibi hæreticus & Iudæus admittitur con- 32
tra hæreticum & Iudæum in teſtem, quia eſt ratione eiuſdem ſectæ, propter quam inter eos ceſſat odium, quæ reſponſio non videtur eſſe tuta, nec concludens, eò, quoniam hæreticus eſt repellendus non ſolùm ratione ſectæ nobis Chriſtianis contrariæ, ſed etiam ratione infamiæ & proprij delicti. Infames enim ſunt, c. illi, c. infames. 6. quæſtione 1. c. excommunicamus. §. credentes. infra de hæreticis. & vlterius ſunt excommunicati ipſo iure, d. c. excommunicamus. in fine, de hæret. Et conſequenter propter excommunicationem repelli debent à teſtimonio etiam contra hæreticum proferendo, c. veniens. el 2. ſupra de teſtib. d. c. excommunicamus. §. credentes. & hodie clarum eſt, quòd hæreticus eſt infamis, & à teſtimonio repellitur, Authent. gazaros, C. de hæreticis. & per Bart. in l. cunctos populos in 9. oppoſit. C. de ſumma Trin. & fide Cathol. volentem hæreticum hodie tanquam infamem per dicta iura repelli à teſtimonio etiam cõtra hæreticum, & ſic dicta lex, quoniam, hodie non procedit in hæretico, & hanc ſolutionem accommodat Imol. in d. c. teſtimonium, colum. penult. quem ſequitur Felinus hic, allegantes gloſ. in c. ſi hæreticus. 2 quæſtione 7. Et idem ſequitur Albet. in tractatu de teſte, in cap. quando teſtes repelluntur ratione criminis, columna ſecunda. & hæc ſolutio benè procedit reſpectu hæretici. licèt Modern. Perus. in d. l. cùm mulier. in fine. darent aliam ſolutionem, quod d. l. quoniam. procedebat in hæretico opponente contra hæreticum, vt per talem exceptionem nõ repellatur, ſed benè iudicis officio poſſit repelli, quod videtur fuiſſe de mente Bart. in d. l. in arenam, quæ ſolutio non ſatisfacit, quia contra rationem d. l. quoniam, in fine. vbi probatio non eſt anguſtanda etiam iudicis officio, & tempore d. l. quoniam. hæreticus in teſtem admittebatur contra hæreticum, nec poterat repelli parte opponente, ita nec iudicis officio, per rationes de quibus in illo textu in medio, & in fine, & ideo prædicti Moder.

dabant

Digitized by Google

dabant aliam ſolotionem dicentes, quòd ideo ibi hæreticus nõ repellitur ab hæretico, quia pars ipſa volens repellere, eſt ſpecificè in eodem crimine: ſecus ſi non eſſet in eodem ſpecificè, quia tunc non poſſet replicare contra producentem, ſecundùm communem concluſionem, de qua ſuprà, quæ ſolutio reſtringeret communem concluſionem, & eſt directò contra glo. *in d.c.teſtimonium*, & contra dicta Abb. *hic*, & rationes per ipſum adductas concludentes partem exiſtentem in eodem crimine ſpecificè non poſſe repelli per teſtem replicantem illo crimine, ſed benè teſtis repellitur. Et ideo *ad d.l. quoniam*, reſponde vt ſuprà, ex mente Bartoli *in d.l.cunctos populos.* & Imol. & aliorum, vbi ſuprà, quæ lex etiam de facili poſſet tolli, tenendo ad illam intellectum relatum *ibi* per Bart. *in fin.* quòd lex illa in iudiciis expreſsè diſponat, hæreticum non poſſe teſtificari aliquo caſu de mundo. Et conſequenter etiam contra hæreticum. tamen præcedens eſt melior, & tutior: iſta enim poſſet tolli conſiderando

33 verba, & rationes illius legis. Et prædicta procedunt † reſpectu hæret. cuius crimen eſt punibile, *toto tit. de hæret.* & eſt infamis, & excommunicatus, & expreſsè à teſtimonio repellitur, *d.§.credentes, cum aliis ſuprà adductis.* ſed reſpectu Iudæi remanet difficultas, an in iudicio Iudæus in teſtem admittatur contra Iudæum, & dom. Alber. *in dicto tract. & loco præallegato, colum. 3. in princ. verſic. & poſſumus dicere.* tenet, quòd corã iudice laico hodie Iudæi non poſſunt produci in teſtes contra Iudæum, quod eſt contra diſpoſitionem *d.l.quoniam*, quæ in Iudæo non reperitur correcta, cùm hodie Iudæi non puniantur, vt puniuntur hæretici: & ab Eccleſia tolerentur. *95.diſtinct. cap.ſincera, cum ſimilibus.* & per Card. *in Clement. 1. de conſtit.* & ideo inter ſe poſſunt eſſe teſtes, vt notatur *in c.Iudæi, ſuprà de teſtib. & ibi in ſecunda limitatione* per Felinum, & tenet Alexand. *in prima conſtitutione fforum.* & Card. *in Clem. 1. in 3. quæſt. de teſtibus, cum ſimil. concord* & ratio, quòd inter ſe poſſint eſſe teſtes, colligitur *ex d. l. quoniam*, quia ſunt digni talibus, & ſimilibus perſonis, & quia ſunt in pari ſecta, & conſequẽter propter illam ſolam nec moleſti, nec inuicem inimici, vt ſentit Bart. *in dicta l.cùm mulier, in fine.* cuius ratio circa Iudæos benè procedit, non autem pòteſt procedere reſpectu hæretici, rationibus de quibus ſuprà. Vltimò Abb. *colum. fin. verſic finaliter* circa

34 hoc ponit diſtinctionem, † quando in delictis ſit locus compẽſationi, & prima concluſio eſt, quòd vbi agitur criminaliter, & ad pœnam, exceptio, & compenſatio alterius criminis non admittitur, iuribus & rationibus *hic* per eum adductis, quam concluſionem limita, & declara, vt per Felin. *hic col. 6. verſi. ad illud.* & per Moder. *colum. penult. in fin. & in locis hic per eos allegatis.* Secunda concluſio eſt, quòd ſi agitur ciuiliter de vniuerſis delictis habentibus diuerſum effectum, non fit compenſatio, per iura *hic* adducta per Abb. cum aliis accumulatis per Felin. *colum. fin.* Ad-

35 uerte autem circa illud, quod dicit Abb. quòd † prouocatus facto, vel verbo, offendens prouocantem, nõ excuſatur à delicto, quod ſequitur Felinus *hic*, plura ad id adducens, & reſpondendo ad text. *in l.1. §.cùm arietes. ff. ſi quadrupes pauper. feciſſe dicatur*, vt procedat in brutis carentibus ratione, non autem in hominibus, quæ reſponſio à Mod. *hic* non admittitur, quando quis eſt prouocatus taliter, quòd dicatur ſe defendere, quia tunc offendendo nõ punitur, & *in d.§.cùm arietes.* aggreſſus erat talis, & cõſequenter locum debet habere in hominibus, qui licitè poſſunt ſe defendere etiam alium offendendo, *l.vt vim. ff. de iuſt. & iure. cũ ſimil.* nam Fel. prædicta non inficiatur, quod homo aggreſſus, & prouocatus poteſt ſe defendere etiã alium offendendo, *per d.l.vt vim, cum ſimil.* per ipſum Felin. copioſè ad id adductis. ſed voluit dicere, quòd ſola prouocatio in homine non ſufficit, vt prouocatus offendendo prouocantem non teneatur, nam multę qualitates debent cõcurrere in homine prouocato offendente prouocantem, vt non teneatur, de quibus plenè *in d. l. vt vim. & in Clement. 1. de homicid. cum ſuis concord.* quæ qualitates non requiruntur in brutis, in quibus ſatis eſt, quòd appareat aggreſſus, vel prouocatio ad effectum, vt animal brutum prouocatum, & aggreſſum poſſit offendere prouocantem, vt dicit text. *in dicto §. cùm arietes.* & ita in propriis terminis voluit Abb. *in capitulo 1. infrà de iureiurando, columna prima, verſic & hæc procedunt.* denotando differentiam inter bruta & rationabilia, reſpectu ſolius aggreſſus, prouocationis, ſecundùm quod conſiderat Felinus *hic.* Circa verò illud quod tangit Felinus *columna final. verſic. tertia de-*

36 *claratio.* vt quando † plures ad inuicem iniuriantur, nec apparet, quis primò cœperit, quòd nullus tenetur, *per l.ſcientiam. §. cùm ſtramenta ff. ad legem Aquil.* Intellige ſecundùm Alexandrum & alios, *in l. ſemel mora. ff. ſoluto matrimon.* & ſecundùm Modern. *hic, columna final.* quorum dicta fuère Felini, vbi ſuprà. Et pleuè poſuit Alexand. poſt gloſ. & Bartol. *ibi*, & alios ſcriben. *in dicto §. cum arietes.* vt pœna reſpiciens ipſos delinquentes compenſetur, non autem tollitur pœna tangens fiſcum, & Rempublicam, vt etiam per Doct. *in d.§.cùm ſtramenta.* & per Abbat. *in dicto cap primo.* & per Felinum *in c.1. columna 2. ſupra, de treug. & pac.* & faciunt quæ per ipſum adducuntur *hic in verſic. final.* & per Abbat. *in rubric. de treuga & pace, cum aliis concord.* Circa ea quæ accumulat

37 Felinus *hic* in prima declaratione de prouocato, † quòd poteſt inferre iniuriam prouocanti ad ſui defenſionem, dicendo: Tu mentiris, ſecundùm Bartolom & Angelum *in l. quæ omnia. ff. de procurat. cum ſimilibus.* quod dictum limitat tribus modis, vt per eum, cuius dicta ſequuntur repet. *in d.l.vt vim, colum. 36.* vbi dicit Paulus de Caſtr. *in l. fin. ff. quod quiſque iuris.* de retorquente iniuriam non procedere, quando ille retorquens primò iniuſtè retorquet. licitum enim erit contra iniuſtè retorquentem replicare, & dicere: Tu mentiris, cùm diuerſitatis ratio non vigeat quando replicat contra iniuſtè retorquentem. Et de materia *in l.3. in principio. ff. de liberis & poſthumis.* vbi per Angel. & alios. Ad

38 illud autem, quod dicit Abb. *hic* prouocatum † debere mitius puniri, ſi offendit prouocantem, *per l.ſi adulterium. §. Imperatores. ff. de adulter.* vide quæ pulchrè accumulat Felinus *hic, colum. antepenult. & penult.* qui multa adducit circa iuſtum dolorẽ, & quando, & in quibus excuſet. Et circa iracundiam quando, & in quibus etiam excuſet, iuxta *regulam iuris, quod calore iracundiæ*, cuius dicta ſequuntur repet. *in d.l.vt vim, colum. 37. cum tribus ſequentib.* addentes alia conſilia. Et circa intellectum *l.ſi non conuitii. C. de iniuriis.* de quo per Abb. *hic* vide quæ dicit Felinus *hic, colum. penult. in fine.* & quæ ponunt Moder. *in d. l.3. ff. de liberis & poſthumis.* vbi diffuſius tractant materiam iniuriarum, & quando, & quibus infertur, & qualiter etiam tollatur, & aboleatur. Circa vl-

39 timam concluſionem Abb. volentis, † quòd committens contra leges, non priuatur beneficio aliarum legum, vel etiam eiuſdem, *l. in diuerſis caſibus.* Adde dicta Felini *hic, columna ſexta, in fine.* Et quæ dicunt Modern. *hic in fine.* Et dom Abb. limitat concluſionem non procedere, quando odio alicuius delicti, quis committeret contra legem, &c. vt in terminis *capitul. quia fruſtra, infra de vſuris.* de cuius textus intellectu vide per Lapum *allegatione 55. incipit, quidam coram iudice, columna ſecunda, verſic. ad ſecundum dicitur.* vbi vult *d. c.* debere ſtrictè intelligi, & in terminis tantùm in quibus loquitur, non autem de omni cauſa vſuraria. Et circa ea quæ dicit Felinus *hic, colum. 6. in fine.* quando † frangenti fidem, 40
debeat frangi, iuxta *notata in l. cum proponas, la 2. C de pactis, & in capitul. tertio, ſupra de iureiurando.* vide quæ ponunt Modern. *hic in fine.* & Baldus, & ſcribent. *in dicta l ſemel mora.* & per Abbat. *in rubrica, ſupra de treuga, & pace,* & per Felinum *eodem tit. cap. primo, columna ſecunda.*

REPETITIO
IN CAP. APOSTOLICÆ. de Exceptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ad cautelam quando debet concedi.*
2 *Et an ſit neceſſe, quod petatur, & inuitus an poſſit abſolui.*
3 *Et quando vertitur intereſſe eccleſiæ, an iudex ex officio poſſit abſoluere etiam non petentem.*
4 *Intellectus iſtius capituli circa prædicta.*
3 *Interdictum appoſitũ ſub certo modo, vel ex certa cauſa, illa ceſſante, an cenſeatur relaxatum, vel ſit neceſſaria declaratio, & quid quãdo perſona eſt ſuſpenſa, vel interdicta.*
6 *Abſolutio ad cautelam, an concedatur ſuſpenſo, vel interdicto.*
7 *Abſolutio ad cautelam an habeat locum in interdicto generali.*
8 *Suſpenſus maiori ſuſpenſione an poſſit eligere.*
9 *Intellectus iſtius capituli circa prædicta.*
10 *Suſpenſus minori ſuſpenſione, an poſſit eligere.*
11 *An taliter ſuſpenſus poſſit agere, & pro quibus.*
12 *Suſpenſio quot modis poſſit conſiderari, & quotuplex ſit.*

13 *Suſpenſus ab officio, beneficio, maiori ſuſpenſione, an poſſit agere pro rebus proprijs.*
14 *Taliter ſuſpenſus, an, & quando poſſit agere pro iuribus beneficij, & eccleſiæ, & quo nomine, an proprio, an nomine eccleſiæ.*
15 *Et quid ſi ſuſpenſio non eſt perpetua ſed temporalis.*
16 *Suſpenſus à beneficio tantum an poſſit eligere, cum intellectu plurium iurium.*
17 *Suſpenſum ab officio tantùm, an & quando poſſit eligere actiuè, vel eligi paſſiuè.*
18 *Suſpenſo a beneficio an debeant dari fructus.*
19 *Abſolutio ad cautelam quando locum habeat, & reſpectu cuius nullitatis debeat concedi.*
20 *Et quid ſi dicitur fuiſſe appellatum ante excommunicationem.*
21 *Excommunicatus an poſſit eſſe in iudicio etiam abſolutione non habita.*
22 *Quis iudex poſſit abſoluere ad cautelam, & an, quando inferior poſſit.*
23 *An in abſolutione ad cautelam requiratur cauſæ cognitio, & qua.*
24 *Delegatus an poſſit abſoluere ad cautelam.*
25 *Qui petit abſolui, an ex hoc videatur fateri excommunicationem.*

1 APOSTOLICÆ. Abb. notat, † quòd abſolutio ad cautelã conceditur, quando allegatur nullitas cenſurarum, & benè declaratur Imol. *hic ſuper gloſ. fin.* iſti enim, de quibus in text. aduerſus exceptionẽ ſuſpenſionis & amotionis à beneficiis contra ipſos obiectã, allegabant nullitatem, vt litera dicit, quo fit, vt qñ allegatur nullitas ſententiæ cenſurarum, debeat concedi abſolutio ad cautelam, vt dicit Innoc. *in c. veniens, el 2. ſupra de teſtib. in gloſ. in verbo, abſoluatur.* talis abſolutio locum non habet, niſi cùm dubitatur an teneat excommunicatio, vel ne, de quo plenè dicendum, vt per Doct. per illum text. *in c. ſolet, de ſent. excom. lib. 6.* & in locis hic allegatis per Felinum, & Modern. poſt Imolam *in gloſ. fin.* & per eundem Felinum poſt alios, *in princ. & c. præterea, ſupra de officio ordinar. & in c. cùm contingat, ſuprà de offic. deleg.* & i-
2 ſto caſu quando agitur pro intereſſe priuati, talis † abſolutio regulariter non conceditur niſi petenti, vt notatur per Abbat. & alios *in c. ſignificaſti. infra de eo, qui duxit in matrimonium, & in d. c. veniens.* & hic etiam per Felinum & Moder. adducentes plures caſus, in quibus etiam ad vtilitatem priuati, & pro intereſſe priuato conceditur talis abſolutio ad cautelam. an autem inuitus poſſit abſolui, notat Abb. *in dicto cap. ſignificaſti*, & Cardin. *in Clement. 1. de conſanguinit. & affinit.* & plenè tangit Felinus *hic, columna ſecunda, & tertia, & vide in c. ab excommunicato, ſupra de reſcript. & in ſumma Angel. in verbo, abſolutio, verſic. abſolutio tertio.* §. 7. Benè ve-
3 rum, Abb. *hic* concludit, quando † intereſſe eccleſiæ, vt puta, quia vacat, vt litera noſtra dicit, vel eſt aliud intereſſe ipſius eccleſiæ, iudex ex officio etiam cenſurato non petente poteſt ad cautelam abſoluere, quod vtique verum eſt, nam ſi quandoque ad vtilitatem priuati hoc poteſt fieri, vt concludit Felinus & Moder. hic à fortiori iſtud admitti debet, quando conſideratur intereſſe eccleſiæ, vt inducatur iſtud ſpeciale, iudicem ex mero officio etiam non petitum poſſe abſoluere ad cautelam. *per hunc*
4 *text.* in quo intereſſe eccleſiæ † conſideratur ad iſtud effectum, vt iudex ex officio etiam non petenti poſſit abſolutionem ad cautelam concedere, & per iſtud limitentur notata *in d. c. ſignificaſti, cum ſimil. lib.* quæ intelligentia licèt in ſe ſit vera, & communiter teneatur per ſcribent. *hic*, & comprobari poſſit ex notatis per Alexand. & alios *in l. 4. §. hoc autem iudicium ff de damno infecto & in l. 1. C. vt quæ deſunt aduocat.* & melius per Innocent. *in c. 1. ſupra de officio Vicarij*, & per Abbat. *in c. 3. ſupra eod. colum. penult.* vbi iudex ex officio, nullo petente, procedere poteſt, quando imminet vtilitas eccleſiæ, tamen redditur dubitabilis, eo quoniam in textu noſtro nihil dicitur, quòd abſolutio per ſuperiorem ex officio fuit conceſſa, ſed benè poteſt colligi, quod licèt abſolutio ad cautelam non concedatur regulariter, niſi allegetur nullitas, & probetur tale quid, propter quod dubitetur de nullitate, *vt d. c. ſolet.* tamen quando ex dilatione retardatur prouiſio eccleſiæ, fit talis abſolutio abſque eo, quod probetur, tale quid propter quod dubitetur de nullitate, per hunc textum ſuadetur etiam, quoniam iſti duo videbantur petere abſolutionem: expreſsè enim allegabant nullitatem cenſurarum, vnde abſolutio conceſſa fuit petentibus, non autem ex officio: niſi ſaluando Abbat. dicatur, quòd iſti duo benè allegabant nullitatem cenſurarum, non autem in litera dicitur, quòd ipſi peterent abſolutionem, & ideo abſolutio etiam ipſis non petentibus conceſſa fuit ex officio propter intereſſe eccleſiæ, *vt dicit litera in fin.* tamen veriſimile non eſt, quòd cùm expreſsè allegauerint nullitatem cenſurarum, quam erant prompti probare, & per teſtes, & inſtrumenta, quòd etiam non peterent abſolui ad cautelam, cùm regulariter, quod à communiter accidentibus cenſurati hoc petant, *d. c. ſolet. cum ſimilib. argumento vulg. l. neque natales, cum ſimil. C. de probationib.* Aduertendum eſt etiam ad illud, quod dicunt Moder. *hic*, concludentes † interdictum interpoſitum ſub 5
certo modo, vt puta aliquo commorante in ciuitate, vel quouſque ſatisfecerit, quòd illo tali recedente, interdictum ceſſat, per ea quæ notantur *in c. dilectis, in 6. notabili, infra de appellat.* & per eoſdem poſt Abbat. & alios *in c. 1 in 6. notabili, ſupra de iudic.* & facit bona doctrina Abbat. *in cap. non eſt, columna 2. in verſic. aduerte tamen, infra de ſponſalib.* & quæ ponuntur in ſumma Angelica, *in verbo, interdictum, verſic. interdictũ nonò.* nam prędicta procedunt, vt ſequuta abſentia, vel ſatisfactione, non ſit neceſſaria relaxatio, tamen benè neceſſaria eſt declaratio, per gloſ. & ſcribent. *in Clement. prima, de decimis.* vbi etiam Abb. ponit, quod clarius voluit Dominic. poſt gloſ. & Archid. *in c. presbyter. 2. quæſtione 4.* & Innocent. *in c. cùm bona, ſupra de electio.* licèt videatur ſentire contrarium *in c. ſicut, ſupra de cohabitat. cleric. & mulier.* Tamen, quòd neceſſaria ſit declaratio, voluit Cardin. *in d. Clement. 1. 33. quæſt.* & ibi Pet. de Anchar. *colum. penult. verſic.* 10. volens, ſecundùm Paulum de Eleazar. quòd quando tempus apponitur durationi interdicti, ſemper neceſſaria eſt declaratio, & Imol. *ibidem colum.* 8. *verſic. gloſ. donec*, idem ſequitur. Et licèt prædicta loqui videantur, quando eſt interdicta, vel ſuſpenſa perſona, tamen idem teneas quando eccleſia ſingulariter, vel ſpecialiter eſſet interdicta propter culpam alicuius perſonæ, vt voluit dom. Calder. *in tract. de interdicto eccleſiaſtico, in vltima parte, colum. penult. & gloſ. in verb. donec. in Clement. 1. verſicul. ciuitas, de pæn.* dum in illo caſu in quo eccleſia erat interdicta circa relaxationem, dicit idem tenendum ſicut tenuit in Clementina prima de decimis, vbi perſona erat ſuſpenſa, & vult, quòd neceſſaria ſit declaratio. pariter, & quando eccleſia eſt interdicta, & magis clarè voluit hoc Card. referẽdo antiquos *in d. Clem. 1. de pœnis. in ver. tertia. 2 quæſt. & in verſic. ciuitas. in 3. quæſt.* & magis clarè hoc tenet *ibi* Petr. de Anchar. *col. 3. verſic. 11. not.* & Imol. *colum. pen. verſic. ciuitas autem* & aliqua tangit Alex. *in l. fin. ff de pœn.* Nota ſecundò per Imol. & Abb. † quòd abſolutio ad cautelam ne dum conceditur excommunicato, ſed etiam ſuſpenſo, vt tenent ſcribent. maximè Philip. Franc. *in c. ſolet, colum. 1. in 3. notab. de ſent. excommun. lib. 6.* quod procedit præſtita iuratoria cautione de parendo, &c. *per text. in c. venerabili, & c. ſuper eo infra de ſent. excommu.* & Abb. *ibidem*: quod comprobat ex adductis per Felin. *hic, colum. 3. ver. dum Abb. notat*, & per Moder. *in 2 notabili.* declarando, & limitando, vt per Dd. & Francum *in d. c. ſolet*, & per Felinum *hic. colum. pen. & in c. cùm contingat. ſupra de offic. delegat. & in c. 1. & c. præterea, de offic. ordina. & in c. ad noſtram, de iureiurand. & not. in d. c. ſolet, in 6. quæſt. per Francum.* Et idem dicendum eſt, quando perſona eſt ſpecialiter interdicta, *per gloſ. in verb. generaliter.* Et *ibi* Domin. & Philip. Franc. *colum. fin. in d. c. ſolet.* & per Rot. *in antiquis* 435. Modern. autem *hic* dicunt, cautionem in terminis iſtius cap. non eſſe neceſſariam, cùm abſolutio fuerit conceſſa non petenti ex officio iudicis, conſequenter potius fuit quædam ſuſpenſio, quàm abſolutio, vt fuit dictum in pręcedenti notabili, pro quorum dictis faciunt notata per Rot. *in antiquis, deciſ. 77. aliàs in tit. de ſent. excommunicat. 19. & 19 eod. tit. aliàs ſecundùm numerum deciſ.* 435. *etiam in antiquis*, & hoc videtur tenere *hic* collatarius, & clarius *in d. c. veniens, in fine. ſuprà de teſtib. el 2.* vbi Arer. etiam poſt alios examinat. Et vide quæ dicam in fine iſtius capituli, poſſet tamen ſaluari doctrina Abb. *hic*, intelligendo, quòd abſolutio fuit conceſſa iſtis duobus petentibus, qui allegabant nullitatem cenſurarum, vel etiam quando fuerunt abſoluti ex officio propter intereſſe eccleſiæ, & abſolutio non fuit ad tempus, ita, quòd nullo actu impedito reinciderent in ſuſpenſionem, vel interdictum, & ex iſtis poſſet inferri, quòd ſuſpenſio hic, & amotio non fuit perpetua, ſed ad tempus. Et ideo de facili tollitur, de quo per Innoc. *hic* & Cardin. & Felinum, *colum. 3. in princ.* & Innocent. *in c. bona, ſupra de ætа. & qualit.* & per Felinum *in c. ex literis, ſupra de conſtitut. & in c. præterea, colum. ſecunda, de offic. ordinar.* Ad illud autem quod dicit Felinus & Modern. abſolutionem † ad cautelam non habere locum in interdicto generali, declara vltra Felinum *hic*, ſecundùm Rotam *in deciſionibus præallegatis, & in alia deciſione, in nouis 436. aliàs in titulo de ſententia excommunica. in noua*, & per Dominic. & Philippum Franc. 7

Digitized by Google

Ita in dicto capit. præſenti. de ſententia excommunicat. libro 6. colum-
na penultima, verſicul. & aduerte. In quibus etiam locis ponitur,
quando interdictum eſt particulare, ſeu ſpeciale reſpectu loci,
an in illo habeat locum abſolutio ad cautelam, & circa hoc, an
differant interdictum generale, & particulare reſpectu loci in-
terdicti. Gloſſa *prima ad textum* duplicem ponit intellectum,
quos declarat, & ſequitur Abb. *columna ſecunda, verſic. oppono vide-
tur.* Primus eſt, quando iſti duo, contra quos fuit oppoſitum ex-
8 ceptiuè de † ſuſpenſione adhuc non elegerant: ſed volebant e-
ligere, & quia erant ſuſpenſi maiori ſuſpenſione inducta iure
vel ab homine, ideo ab electione facienda actiuè & paſſiuè de-
bent repelli, vt dicit textus *in capitulo cùm dilectus*, vbi gloſ. & Ab-
bas *ſupr. de conſuet. & c. cùm inter R. ſeniorem, ſuprà de elect.* & notatur
per gloſſam & Abbatem *in c. fin. infra, de clerico excommunicato mi-
niſtr.* qui intellectus ſi verus eſt, vt patet per iura præallegata, &
probatur ex generalitate iſtius literæ, & ex verbis finalibus, per
quæ limitatur præcedens concluſio, vt ſuſpenſus maiori ſuſpen-
ſione non poſſit eligere, niſi ad cautelam abſolutus, vt *hic*, ta-
men diuinatiuus eſt, comprobari verum poteſt ex verbis literæ
ibi, contingeret retardari, per quæ datur intelligi, quòd per op-
poſitionē ſuſpenſionis retardabatur electio conſequenter veri-
ſimiliter non erat facta. Secundus intellectus eſt, quòd hic e-
lectio iam erat facta, & iſti duo proſequebantur illam factam in
partibus coram Pontifice, vel agebant de iure eligendi, qui in-
tellectus etiam eſt diuinatiuus, & illi obſtare videntur dicta ver-
ba, retardari, vt dictum fuit ſuprà, niſi ſaluando dicamus, quòd
electio iam facta retardabatur, quum ſuper ea ſtante antedicta
exceptione ſuſpenſionis non poſſit haberi confirmatio quæ ne-
ceſſaria eſt, & ſine ea electio facta modici eſt momenti, *cap. nihil
dicatur, ſuprà de elect.* & licèt in textu nihil dicatur, quòd iſti duo
inſtabant ſuper confirmatione, tamen hoc ſatis ſuaderi poteſt
de generalitate literæ, ex qua iſti poterāt agere ſuper iure electio
nis, & ſuper electione facta, & illam proſequi etiam petendo
eius confirmationem. Ex iſto tamen ſecundo intellectu habes,
quòd ſuſpenſus maiori ſuſpenſione nedum priuatur ab electio-
ne facienda, vt dictum fuit in præcedenti, ſed etiam agere non
poteſt ſuper electione iam facta, nec intereſſe iudicio, proſe-
quendo illam, ſeu illius confirmationem petendo, vt dicetur
9 inferius. Et ex iſtis duabus intelligentiis habetur, quòd † in ter-
minis cap. noſtri iſta ſuſpenſio erat maior, & in dicta maiori
procedit decretalis iſta, & ſuperius dicta, ſecùs autem eſſet ſe-
10 cundùm gloſſam *hic*, & Abbat. & communiter omnes, † quan-
do quis eſſet ſuſpenſus ſuſpenſione minori. Tunc enim eligere
poteſt actiuè, vt dicit textus, & *ibi* gloſſa, & Abb. in *capitul. final.
infra de cleric. excommunicat. miniſtr.* text. & gloſ. *in capitul. illa.* vbi e-
tiam Abb. *ſuprà de electio.* & per gloſſam & Abbatem *in dicto capi-
tul. cùm dilectus.* Iſte enim ſuſpenſus minori ſuſpenſione quam
incurrit participando cum excommunicatis, vel eis communi-
cando, benè poteſt eligere actiuè, vt probatur per dicta iura, &
in iſto ita ſuſpenſo non procederet iſte textus, licèt talis ſuſpen-
ſus prohibeatur paſſiuè eligi, vt dicit Abbas *hic*, *& in dicto capit.
fin. cum ſimilib.* & iſte talis ſuſpenſus minori ſuſpenſione nedum
poteſt eligere actiuè, vt ſuprà, quinimmò poteſt agere, vt dicit
Abbas *hic*, & habetur *in capitulo à nobis. ſuprà eodem.* & Felinus *in
capitulo intelleximus. columna penultima, in nona declaratione, ſuprà de
iudiciis.* & ſentit etiam dominus Antonius *ibi*, & gloſſa noſtra *hic*,
& Imola *columna prima, in fine.* & Innocentius *in capitul. venerabi-
li*, quem ſequitur *ibi* Abbas, *infra de ſententia excommunicationis.*
volentes talem ſuſpenſum minori ſuſpenſione proprio nomi-
ne poſſe agere pro rebus, & negotiis ſuis propriis, & etiam pro
rebus Eccleſiæ, quum hoc prohibitum tali ſuſpenſo minori
non reperiatur, & communio fidelium, & limina iudicij non
reperiantur ſibi prohibita, *dicto capitul. à nobis.* quam concluſio-
nem limita, vt poſt Felinum & Modern. dixi *in dicto capitul. à no-
bis.* & vt limitat Imola *hic.* & Felinus *columna quarta, poſt princi-
pium.* tam reſpectu electionis, quàm reſpectu actionis. In ea-
11 dem gloſſa *ibi*, quia † non poſſunt agere pro eo, quod poſſidere
non poſſunt pro ſe, vel pro alio, vult gloſſ. quòd quis pro alio a-
gere non poteſt, quod verum in caſu iſtius capituli, & quando
ageret nomine proprio. Secus quando ageret nomine, & man-
dato Eccleſiæ, vt ſentit iſta gloſ. & Abbas, & infra dicam, item
ſecùs in alia materia, in qua quis agere poteſt pro alio, etſi,
quòd ipſe non poſſit illud poſſidere, vt declarant Imol. *hic*, *per
capitulum primum, de procuratorib. libro ſexto.* & Felinus *hic*, *colum-
na quarta. verſicul. tene menti.* adducit alios caſus, vt per eum, &

in locis per eum allegatis. In fine gloſ. ex ea poteris multa colli-
gere ſecundùm ea quæ ponit Abbas *hic*, *columna ſecunda, & ter-
tia.* Quibus adde dum vult, quòd † ſuſpenſio poteſt conſidera- 12
ri dupliciter minor, & maior: minor autem eſt illa, quæ fit à di-
uinis, quo ad Deum tantùm, vt ſunt illi conſtituti in peccato
mortali, qui perſeuerantes in illo non debent ſe immiſcere ſa-
cramentis participando, & dicuntur ſuſpenſi quo ad ſe tantùm,
non quo ad alios, vt habetur *in capitul. final.* & ibi bona gloſſ. &
per Abbatem *in capitul. veſtra, columna ſecunda, & tertia infra de co-
habitatione clericorum, & mulierum.* & per eundem *in dicto capitul.
final. columna ſecunda.* in quibus locis ponit, quòd iſti celebrantes
non efficiuntur irregulares, quum hoc iure cautum non repe-
riatur, argumento *cap. ſi quis, de ſententia excommunicat. libro ſexto.*
an autem iſti poſſunt eligi. & electio de eis facta valeat, vide ple-
nè Felinum *in capitul. ſequent. columna ſecunda, & tertia. infra
eodem.* qui diffusè examinat limitando, & declarando, eſt etiam
alia ſuſpenſio per quam quis ſuſpenditur: quo ad alios tantùm,
non autem quo ad ſe, vt declarat gloſ. *in dicto capit. final. de cohabi-
tat. clericorum & mulierum. cum ſimilibus.* & etiam tales ſuſpenſi ce-
lebrantes non efficiuntur irregulares, vt notat Abb. *in dicto capit.
final.* eſt etiam, & ſuſpenſio minor quam quis incurrit partici-
pando cum excommunicatis, vt dicit Abb. *hic*, & de qua di-
ctum eſt, ſunt etiam & aliæ ſpecies ſuſpenſionis, de quibus per
gloſſ. magnam, *in verbo, ſuſpenſi*, vbi plenè ſcribent. *in Clement. cu-
pientes. de pœn.* & in locis hic allegatis per Felinum & Modern. eſt
& ſuſpenſio maior, quando propter defectum, vel quando pro-
pter infamiam, vel propter delictum incurritur, vt declarat Ab-
bas *in dicto capitul. final.* illa autem per quam inducitur ſuſpenſio
maior propter peccatum, delictum ſeu culpam, quandoque in-
curritur ipſo iure & hoc eſt in multis caſibus notatis per gloſſ. &
alios *in dicta Clementin. cupientes*, & per Speculatorem in ſuo Re-
pertorio aureo, *in titul. caſus in quibus quis eſt ſuſpenſus ipſo iure.* Et in
ſumma Angelica, *in verbo, ſuſpenſio.* primò, quando etiam talis ſu-
ſpenſio maior intelligitur, & promulgatur ab homine, & ſic à
iudice, & hoc etiam in multis caſibus reperitur in quibus ab ho-
mine, & ſic à iudice quis ſuſpenditur, vt dicit Abb. *hic*, & caſus e-
numerantur in locis ſuprà adductis, & per Speculat. vbi ſuprà,
in titul. caſus in quibus quis venit ſuſpendendus. Et iſta ſuſpenſio ma-
ior quæ fit à iure vel ab homine, eſt illa per quam alicui interdi-
citur aliquod officium, ſeu beneficium competens certæ perſo-
næ Eccleſiaſticæ, vt dicit Gloſſ. *in dicta Clementina, cupientes*, & de
iſta ſuſpenſione loquitur iſte textus ſecundùm vtrumque intel-
lectum, & producit effectus, de quibus fuit dictum ſuprà, benè
verum, talis ſuſpenſus maiori ab officio, & beneficio ſecun-
dùm gloſ. *hic*, & Abbat. & alios, poteſt agere nomine proprio
pro rebus, & negotiis ſuis propriis, vt vult Felinus *in dicto capitul.
intelleximus, in nona declaratione*, & Innocent. & Abb. *in dicto capit.
venerabili*, & Imol. *hic*, & Felinus limitantes iſtud duobus modis.
Et pro concluſione eſt text. *in dict. c. à nobis, ſuprà eodem.* per ratio-
nem de qua ibi, quę concluſio poteſt limitari etiam aliis modis,
vt dixi ibi poſt alios.

Aduertendum eſt etiam, † quòd ſuſpenſus ab officio & be- 13
neficio maiori ſuſpenſione nedum poteſt agere pro rebus pro-
priis, vt ſuprà, ſed etiam poteſt nomine, & de mandato Eccleſiæ
pro iuribus beneficij, & Eccleſiæ, ita expreſsè vult gloſſa noſtra
hic, quam Abb. *hic*, & communiter Doctores ſequuntur, pro
qua concluſione facit, quia iſte ſuſpenſus modo quo ſuprà, re-
peritur tantùm prohibitus agere pro iuribus eccleſiæ nomine
proprio, vt dicetur in ſequenti concluſione, vnde ſi non agit
nomine proprio, ſed de mandato, & nomine eccleſiæ, tunc be-
nè poteſt agere, vt enim dicit Imola *hic*, *columna prima, in fine.*
iſte taliter ſuſpenſus poteſt etiam pro iuribus ſpiritualibus alio-
rum agere, licèt ipſe non poſſit poſſidere, quia ſuſpenſus iura ec-
cleſiæ, pro qua, & cuius mandato agit, & ita declaranda eſt no-
ſtra gloſ. *hic*, vt dixi ſuprà *in præcedenti parte*, & dicit poſt Imolam
hic Felinus *columna quarta, verſicul. tene menti*, & ideo dictum
gloſſæ intelligi debet, quando ſuſpenſus nomine proprio vel-
let agere pro iuribus eccleſiæ, quæ ipſe poſſidere non poteſt, ſe-
cùs ſi ageret nomine proprio, & de mandato ipſius, quia tunc
debet admitti, vt ſentit ipſamet gloſſa, licèt dicta iura poſſidere
non poſſit, eo, quia ſuſpenſus, pro qua concluſione facit ratio,
quia quando agit de mandato eccleſiæ, conſideratur eccleſia,
cuius mandato agit. & non conſideratur ipſe qui agit, vt poſt a-
lios dixi in ſimili quæſtione, *in capitulo tertio. ſuprà eodem.* facit e-
tiam ratio, quia generaliter talis ſuſpenſus poteſt eſſe in iudi-

 cio,

cio, ex quo non priuatur communione fidelium, *dicto capitulo à nobis.* & licet hoc limitetur, vt regula non procedat, quando nomine proprio agit pro iuribus eccleſiæ, vt dicam ſtatim in ſequenti concluſione, talis limitatio firmat regulam in aliis noo limitatis, nec exceptuatis, *vulgata l. nam quod liquidè. ff. de pæn. lega. & in Rubrica de regulis iuris, libro ſexto.* & ideo iſte caſus, quando agit de mandato, & nomine Eccleſiæ, remanet determinandus ſub ipſa regula, quæ habet, vt agere poſſit, & eſſe in iudicio, item facit illa regula, *de qua in c. nonne, ſuprà de præſumptionib. & in l. cùm prætor. C. de iudicijs.* volens, vnius excluſionem eſſe alterius incluſionem: vnde quum iſte ſuſpenſus excludatur ab agendo, quando nomine proprio agit pro iuribus eccleſiæ, incluſus videtur, vt debeat admitti, quãdo agit pro dictis iuribus nomine, & mãdato eccleſiæ.

14 Vlterius gloſ. iſta concludit, † quòd ſuſpenſus ab officio, & beneficio non poteſt agere nomine proprio pro iuribus eccleſiæ, & beneficij, quæ concluſio ſecundùm Abbatem *hic*, procedit, ſiue ſuſpenſio fuerit perpetua, ſiue ad tempus, quum idem ius ſit in temporali reſpectu temporis, quo durat, ſicut in perpetua reſpectu perpetui, *l. quæ de tota. ff. de rei vendic.* Modern. *hic*, impugnant hanc rationem, quum regula dictæ l. quæ de tota. noo procedat data ratione diuerſitatis, iuxta plenè notata per Felinum *in c. fin. ſuprà de maiorit. & obedient.* & de ratione diuerſitatis, patet ex ootatis per Innocent. *hic*, & Felinum, *colum. 4. circa princ.* & clarius per Dominic. *in c. ſi quis. 83. diſtinct.* & per Abb. *in c. tua, infra de pæn.*

Perpetua enim ſuſpenſio fieri debet pro graui crimine, ad tempus autem fit pro leui. in dicas hanc obiectionem Modern.

15 non tollere rationem Abbat. eſto enim, † quòd perpetua ſuſpenſio aliter inducatur quàm illa quæ fit ad tempus, tamen poſtquam vtraque eſt inducta quo ad effectum concluſionis noſtræ, eundem effectum producit ſuſpenſio ad tempus, quæ & perpetua, quum durante tempore ſuſpenſionis prohibeatur ab agendo nomioe proprio iuribus eccleſiæ, ſicut ille qui perpetuo eſt ſuſpenſus, per rationem poſitam per gloſſam *hic*, quæ pariter viget in vtroque ſuſpenſo, & etiam per textum noſtrum, qui generalitate ſui procedit in ſuſpenſiooe perpetua, & ad tempus, vt declarat Felinus *hic columna quarta, circa principium*, dico durante tempore ſuſpenſionis, & abſolutione ad cautelam non conceſſa. Et ſatis eſt, quòd iſti duo caſus in hoc de quo quæritur, parificentur, eſto quòd in aliis differant, quia de illis non curamus, dummodò, quòd in iſto habeatur ſimilitudo, & par ratio, per ea quæ notantur *in capitulo tranſlato, ſuprà de conſtitutio.* Pro quo etiam facit ratio *hic* adducta per Modern. quæ fuit etiam Abbatis *hic*, poſt Ioannem Andr. *columna ſecunda, verſicul. & aduerte*, quòd ſuſpenſus ab officio, & beneficio non poteſt agere, ex quo priuatus eſt adminiſtratione, & ſua non intereſt, de quo plenè *in capitul. paſtoralis. §. verum. infra de appellationib.* quæ ratio ita militat in ſuſpenſo perpetuo, ſicut in ſuſpenſo ad tempus durante tempore, & ideo concluſio gloſſæ & Abbatis *hic* erit vera, vt etiam tenet Imola *hic*, & Felinus *in d. c. intelleximus, in nona declaratione.* & faciunt etiam notata *in d. c. cùm dilectus, colum. penult.*

Concludit Abb. *columna ſecunda, verſicul. aduerte, & columna*

16 *tertia, verſic. aut eſt quis*, quòd † ſuſpenſus à beoeficio tantùm, poteſt eligere, adducendo gloſſam *in verb. beneficijs, in capitulo cupientes §. cæterùm, de electio. libro ſexto.* quæ concluſio fundatur ſecundùm dictam gloſſam, & Abbatem *hic, per text. in capitul. cùm in cunctis, in fine, iuncto capitulo cùm Bitonienſis.* Et vtrobique Abb. *ſuprà de electionib.* quæ iura poſſunt adduci contra cooncluſionem, & pro concluſione, eò, quooiam in dictis iuribus illi eligentes contra formam ibi traditam, à beneficiis tantùm ſuſpenduntur per triennium, infra quod priuati ſunt poteſtate eligendi pro vna vice tantùm, quo fit, vt ſi ibi expreſſum noo fuiſſet illos ſuſpenſos beneficiis fuiſſe priuatos poteſtate eligendi vna vice, quòd vtique potuiſſent ſemper eligere, quum priuatio præſupponat habitum, *vulgata l. manumiſſiones. ff. de iuſtitia & iure.* & vnius excluſio, ſit alterius incluſio, *capitulo nonne, ſuprà de præſumptionib.* vnde ſi ibi ſuſpenſi beneficiis tantùm non potuiſſent eligere, Papa oon declaraſſet, quòd vna vice tantùm eſſent prohibiti, quia ſuſpenſi, infra triennium nunquam potuiſſent eligere, poſſunt etiam dicta iura induci pro contraria opinione, vt inducunt Modern. *hic, columna penultima, verſic. tertia concluſio.* Illa enim expreſſio, de qua in dictis iuribus innuit, quòd durante illo trieonio nunquam poterant eligere, quod Papa modificat, vt hoc procedat pro vna vice tantum. Et ideo an ſuſpenſi, infra triennium poſſint eligere durante triennio, dicendum attendi debere quid fuit expreſſum io ipſa ſuſpenſione: illud enim ſeruabitur. Et ita propriè loquuntur dicta iura, io quibus expreſsè fuit dictum, quòd ſuſpenſi à beneficiis tantùm per triennium durante tempore non poſſint eligere pro vna vice tantùm, pro reliquis verò vicibus poſſint: ſi verò nihil eſt expreſſum, dicta iura poſſunt induci pro & contra, vt patet ex prædictis.

Communis tamen concluſio eſt, ſecundùm Abbatem *hic, & in dictis iuribus, & in dicto capitulo cùm dilectus, columna penultima*, quòd talis ſuſpenſus à beneficio tantùm poſſit eligere, per rationem *hic* adductam per Abbatem, quam ſequuntur Felinus, & Moderni *hic*, ex quo ſuſpenſio limitata intelligi debet ſecundùm limites, quibus facta fuit, *vulgata l. ne in agris. ff. de acquirend. rerum dominio.* Et eligere potius ſpectat ad officium, & ordinem, quàm ad beneficium, quod declarabitur infra, ad quæ faciunt notata *hic* per Felinum *columna ſexta*, & Cardinalem *in Clementina ſi quis, in princ. de ætate & qualitate, quæſtione 18. & ſequenti*, & per Imolam *in Clementina quoniam, columna quinta, verſicul. nota benè. de vita & honeſtate clericorum.* & per Oldradum *conſilio ſuo 286. incipit, In electio negotio.* Et licèt talis ſuſpenſus à beneficio tantùm poſſit eligere, tamen ipſe non poteſt eligi in illa eccleſia, in qua fuit ſuſpenſus. *per capitulum per inquiſitionem*, & ibi ſcribentes *ſupra de electio.* & per dictam gloſſam *in verbo, beneficijs*, & expreſsè ſentit Abb. *hic*, & Felinus *columna 6.* qui plenè declarat, An & quando ſuſpenſus à beneficio poſſit eligi in alia eccleſia, vel extra territorium? Inſuper talis ſuſpenſus à beneficio, eſto, quòd poſſit eligere, & facere alia concernentia officium, & ordinem, tamen pro negotiis beneficij, & eccleſiæ qua fuit ſuſpenſus, non poteſt agere, nec intereſſe, ita firmat Abb. *hic*, poſt Innocentium, quem ſequitur Felinus *columna ſexta*, & Modern. *in tertia concluſione.* adducentes alias deciſiones, & rationem volentem ſuſpeoſionem factam in principali, videri factam etiam in acceſſoriis, vt per gloſſ. & Abb. *in c. latores. infra de clerico excommunicato miniſtrante.* Et circa materiam iſtius concluſionis, & etiam ſequenti, vide quæ ponit Henric. Boich. *hic, in ſua ampla diſtinctione.*

Vltimò cooncludit Abbas, quòd † ſuſpenſus ab officio tantùm non poteſt eligere, nec eligi, quum eligere ſpectet ad officium, & ordinem. quæ concluſio communis eſt, vt plenè ponit, & examinat Abbas *in dicto capitulo cùm dilectus*. Et etiam tangitur *in capitulo cùm inter R. ſeniorem. & in capitulo cùm in cunctis, in fine, & in capitulo cùm Bitonienſis, ſuprà de electionib.* & plenè examinatur per gloſſam magnam, & Ioannes de Imola *in dicta Clementina cupientes*, & ibi Cardinal. *in verſic. quod ſi, in tertia quæſtione.* Et plenè etiam examinat Felinus *hic, columna ſeptima.* Et difficultas concluſionis conſiſtit, an eligere ſit ordinis, vel ne, de quo per Abbatem *in præcedenti concluſione, & latius in dicto capitulo cùm dilectus*, & per Domınicum *in capitulo presbyterum, vigeſimaoctaua diſtinctione.* & per Imolam, *vbi ſuprà*, & per Felinum *hic*, & in ſumma Angelica, *in verbo, ſuſpenſio, verſiculo ſuſpenſio tertio*, & ſequuntur Modern. *hic*, in fine reſpondentes ad quædam adducta in contrarium: & ad illud, quod beneficium datur propter officium, *capitulo finali, de reſcriptis, libro ſexto.* vnde priuatus officio, cenſeri videtur priuatus & beneficio, quæ reſpooſio etiam pooitur *hic* per Felinum *columna ſeptima*, & per Dominic. *in d. c. presbyterum.* 17

Tamen obſtare videtur illud, quod ponit Cardinalis poſt alios, *in Clementina prima, §. ſi quis. quæſtione octaua, de rebus eccleſiæ non alienand. & latius in Clementina prima, de decimis, quæſtione vigeſimanona*, concludens, quòd ſimpliciter priuatus officio, intelligitur de officio diuino, non autem de officio adminiſtrationis, niſi de iſto expreſsè fuerit dictum, iuxta notata *in capitulo ſecundo, infra de ſolutio.* vnde neceſſe eſt declarare dictum Cardinalis, quòd cenſetur priuatus officio diuino, ſecundùm quod declarat Felinus *hic*, & Modern. Et quòd concluſio noſtra procedit, vt in priuatione ab officio includatur nedum de officio diuino: ſed etiam de officio adminiſtrationis, & talis ſuſpenſus ab officio tantùm priuatus eſt gerere ſpectantia ad officium, & ordinem, oon autem ſpectantia ad beneficium, niſi in ſuſpeoſione ab officio includeretur etiam ſuſpenſio beneficij, vt expreſsè ſentit Abb. *hic*, quem communiter ſequuntur ſcribentes. Et facit

cit

eit quod ponit Felynus pēr illam gloſſam, in c. cum illorum. infra
de ſententia excommunicationis, quod ſuſpenſus ab ordine cenſe-
18 tur ſuſpenſus, & ab officio. † Circa ea quæ tangit Abb. hic, an
ſuſpenſo à beneficio debeant dari fructus, & qui, vide quæ po-
nit Cardinal. & alij in Clementina prima, & ſecunda, de vita & ho-
neſtate clericorum, & quæ ponit Abbas in dicto cap. cum Bitonienſis.
& plenius Felynus hic, col. 5. & ſexta, qui tangit de diſtributioni-
bus quotidianis, an & quando dandæ ſint ſuſpenſo à beneficio.
Et an talis ſuſpenſus poſſit ingredi eccleſiam, & ad quem effe-
ctum, de quibus in capitulo paſtoralis. §. verum. infra de appellationi-
bus. & in capitulo ſacro, colum. ultima, infra de ſententia excommu-
19 nicationis. per Felynum. Gloſſ. finalis allegat † iura, quibus no-
tatur abſolutionem ad cautelam ab excommunicatione con-
cedi: hinc ſumpta occaſione Abbas poſt Innocentium, colum.
penultima & finali, ponit aliqua circa hanc abſolutoriam ad cau-
telam, quę materia plenè tractatur in præallegato cap. ſolet, per Ioā-
nem Andr. & alios ſcribentes. Et dum Abbas declarat quare
ita dicta ſit iſta abſolutio, & reſpectu ipſius abſoluendi, & re-
ſpectu aliorum, dicas, vt in dicto capitulo ſolet, maximè per Phi-
lippum Francum, in ſecunda quæſtione, & faciunt notata in capi-
tulo, quia propter. ſupra de electio. & in cap. venerabilibus. de ſententia
excommunicationis, libro 6. & in c. ad præſentiam. infra de appellatio.
Et dum Abb. vult, quod talis abſolutio locum habet, quando
excommunicatus dicit ſententiam cenſuræ nullam, vt dicit iſte
tex. & in d. c. ſolet. & in d. c. venerabilibus. & nota. in c. cū contingat. ſup.
de officio. deleg. & plenè per Innocentium, Abb. & alios in cap. ve-
niens. el ſecundo, ſupra de teſtibus. procedit, quando dubitatur de
nullitate: aliàs ſecus, vt per Innocentium, & Imol. hic, & nota-
tur in locis præallegatis, & per Philippum Francum, poſt alios in di-
cto cap. ſolet, in quæſtione quinta. Procedit etiam concluſio in qua-
cunque nullitate etiam ex defectu iuriſdictionis, vt ſentit Ab-
bas hic colum. finali, verſi. ſecundo, quæritur, & Imol. poſt Innocen-
tium, & Felyn. hic, colum. penultima, verſicu. quod autem, & verſi. pe-
nult. colum. finali, & per Philippum Francum, in dicta quinta quæ-
ſtione. in fine, prout de materia habetur in dicto cap. ad præſentiam.
& in cap. ad reprimendam, & cap. præterea, ſupra de officio delegati, & in
capitulo per tuas, vbi Abbas colum. ſecunda, & in cap. cum deſideres,
infra de ſenten. excommunicationis, ponit etiam Abb. hic in dicto
verſiculo ſecundo quæritur, quod talis abſolutio ad cautelam com-
petit, quando ille dicit in ſententia fuiſſe expreſſum erro-
rem, vt notatur in dicto cap. cum contingat, & in dicto capitulo ad re-
primendam, & in dicto cap. ſolet, & dicto cap. venerabilibus. §. finali.
circa quod vide verbum hic poſitum per Felynum, colum. finali,
verſicu. inſuper nota, cum alijs notatis in dicto cap. ſolet, eodem mo-
do, quando petens abſolutionem prætendit ſententiam latam
poſt appellationem, vt notatur in dictis iuribus, & tangit Abbas,
& Felynus hic, columna antepenultima, verſicu. adde etiam, volens,
20 quòd † qui dicit ſe appellaſſe ante excommunicationem, ne-
ceſſe habet probare appellationem præceſſiſſe, iuxta gloſſam pe-
nultimam, in dicto cap. venerabilibus. §. finali. declarando illud per
plures deciſiones, prout etiam facit idem in dicto ca. per tuas. co-
lumna penultima, ad quæ faciunt notata per dominum Philip-
pum Francum in dicto §. finali. volentem ex pluribus rationibus
onus probandi appellationem præceſſiſſe excommunicatio-
nem, incumbere illi tali petenti abſolutoriam: & prædicta om-
nia diſponentia appellantem debere prius habere abſoluto-
riam ad cautelam antequàm appellationem proſequatur, vt in
dicto cap. per tuas. & d. ca. ſolet, intellige procedere, quando ex-
communicatus fatetur ſe ligatum, & excommunicatum: ſecus
eſſet ſi appellaret in alia cauſa, in qua non diceret ſe ligatum.
Nam eſto, † quòd eſſet excommunicatus, poſſet appellare, &
21 appellationem proſequi, etiam non habita abſolutoria ad cau-
telam, etiam ſi eſſet actor originarius, vt dicit Abbas in cap. ſigni-
ficauerunt, infra eodem, columna quinta, circa principium, & Fely-
num ibi colum. antepenult. in principio, & ibi dicam ſuper gloſſ. ma-
22 gna. Circa † verò illud, quod ſentit Abbas hic, colum. fina. verſi.
vltimo quæritur, iudicem, qui ſententiam excommunicationis
protulit, poſſe relaxare, & abſoluere ad cautelam, de quo eſt
text. in d. c. ad reprimendam, & in ca. paſtoralis. eodem titulo. Et ponit
Abb. & Felyn. in d. c. cum contingat, eo modo quando fit per ſupe-
riorem eius qui ſententiam protulit, vt notatur in dictis locis, &
in d. c. ad præſentiam, & in c. ſolicitudinem. infra de appellatio. & in di-
cto c. præterea, vbi Felyn. in d. c. paſtoralis. §. cum autem. & in c. pruden-
tiam. §. ſexto. ſupra de offi. delega. & per Felynum, & alios in c. ſuper
eodem. & in c. ad eminentiam. infra de ſenten. excommun. & per Ioan-
nem Andr. Dominic. & Franciſc. in d. c. ſolet. in 9. quæſt. & facit tex-
tus noſter hic. per inferiorem autem concedi non poteſt, vt nota-
tur in locis, de quibus ſupra. eſt benè verum, quod collectarius
hic ſentit oppoſitum in caſu, in quo talis abſolutio conceditur
ratione alicuius negotij, vt erat in terminis iſtius cap. vt dixi ſuprà,
poſt alios in primo notab. & in terminis etiam d. c. veniens. in fine.
dicens iſtud ſeruari de ſtylo curiæ, ex quo talis abſolutio conſi-
deratur, vt quædam ſuſpenſio ſecundùm quod dicebant Mo-
dern. hic in primo notabili, in fine, & † ideo vult, quod iſto caſu ta- 23
lis abſolutio poſſit concedi ſine aliqua cauſæ cognitione, & ſine
aliqua cautione, & etiam ſi non dicatur ſententia nulla, & et-
iam ſi non fuit appellatum ante ſententiam, & quod non con-
ſideretur, à quo fuit lata ſententia, quia ille coram quo cauſa a-
gitatur, poteſt abſoluere, ex quo expedito illo negotio, propter
quod conceditur abſolutio, ille talis remanet excommunica-
tus vti erat prius, & dicit iſtud debere ſeruari, quicquid dicat In-
noc. hic, & in d. c. veniens. eſt benè verum, quod Dominic. & Phi-
lip. Franc. in d. c. ſolet. videntur tenere contrarium: tamen pro di-
cto collectarij faciunt notata per Aretin. in d. c. veniens. & per Fe-
lyn. in dicto c. ad reprimendam. & magis clarè hoc tangit idem Fe-
lyn. in d. c. præterea. colum. 3. in fin. & ſequen. in verſi. fallit ſexto, vbi di-
cit de ſtylo curiæ ſeruari quæ dicit collectarius hic, & in d. c. veni-
ens. in fin. licet ipſum non adducat, quæ nota in actu practico, ex
quo per ea poſſes limitare, & declarare multa quæ circa præſen-
tem † materiam ponuntur in d. c. ſolet. cum alijs concordantijs. An 24
autem iudex delegatus poſſit abſoluere ad cautelam ſi hoc ſpe-
cialiter non eſt ſibi commiſſum. Abb. hic, ſe remittit ad notata in
d. c. ſolet. vbi Dominicus, & Franc. in glo. 2. col. 2. dicunt quod dele-
gatus non poteſt, adducentes rationem, quod abſolutio ad cau-
telam nunquàm venit, niſi ſpecialiter ſit commiſſa, vt etiam ſen-
tit Abb. hic, allegantes glo. in c. capitulum, ſupra de reſcriptis, & tan-
git Felyn. hic, in fine. & fin. colum. & colum. penult. verſi. commiſſarius
autem. circa verò illud, quod vltimo loco dicit Abb. petentem
abſolui purè videre fateri, & præſupponere vinculum excom-
municationis, dicas, vt per eundem Abba. & alios in c. venerabi-
lem. ſupra de elect. & per Felyn hic, colum. pen. verſi. ſubdit Rota, & per
eundem in c. in præſentia. colum. 7. ſuprà de probat. & per Rot. in no-
uis deciſ. 400. alias in tit. de ſententia excommu. 8. vbi ponitur, quid
quando abſolutio petitur ad cautelam, an ex hoc probetur ex-
communicatio, & per Rom. in l. prima, in tertia quæſtione. ff. de ope-
ris noui nunciatio. & vide per Milium in verbo, abſolutio, & in verbo,
excommunicatio. & per Felynum in c. teſtimonium, col. 8. verſi. quin-
ta concluſio. ſupra de teſti. in reliquis, vt per ſcribentes hic, & in locis
ſupra, & per eos allegatis.

REPETITIO
IN C. DILECTÆ, de Exceptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 Quod ſummarium magis congruat ad textum commune, an ſe-
cundum.
2 Sententia excommunicationis an poſſit ferri in ſingulos quando a-
gitatur cauſa monaſterij.
3 Sententia excommunicationis an poſſit ferri in vniuerſitatem.
4 Excommunicatus poteſt appellare, appellationem proſequi, & reſcri-
ptum impetrare.
5 Attentata poſſunt reuocari, & antequàm procedatur ſuper negotio
principali, & etiam poſt.
6 Reſcriptum non faciens mentionem de toto proceſſu, & ſtatu cauſæ,
an ſemper ſit ſubreptitium.
7 Et quid ſi non ſit mentio de geſtis poſt impetrationem reſcripti.
8 Attentata poſt appellationem ab interlocutoria ante omnia veniunt
reuocanda, niſi forma reſcripti aliud dictet. cum intelligentia iſtius
capituli, & capituli non ſolum, de appellationib. lib. 6.
9 Titulus nil nouari an procedat in iudice, vel in parte.
10 Et quid ſi appellatur ab actu extraiudiciali facto à iudice ſiue à parte.
11 Et quid ſi ſumus in appellatione iudiciali tam reſpectu iudicis quàm
reſpectu partis.

12 *An & quando lite pendente poſſit fieri alienatio rei petita per actionem realem vel perſonalem.*
13 *Et quid etiam appellatione pendente.*
14 *Et quid verum in actionibus mixtis vel in iudicio poſſeſſorio.*
15 *Et quando res efficiatur litigioſa ex prædictis. Et quid ſi agatur ſuper crimine.*
16 *Quando pendente actione perſonali ſit alienatio, quo remedio poſſit ſubuenari.*
17 *Dictum Abba. circa teſtes concordandos an probetur per iſtum textum.*
18 *Iudex impetratus ſuper articulo grauaminum an poſſit procedere ſuper negotio principali vel debeat remittere iudici ad quem.*

1 DILECTÆ IN CHRISTO. † Summarium commune
Docto. licet in ſe ſit verum, tamen dubitationem nõ con-
tinet per iura hic allegata per Abba. Et etiam facit *text. in c. ſequenti*,
& ideo congruentius cadit ſecundum ſummarium *hic* poſitum
per ipſum, quod eſt magis dubitabile, prout in dubio eſſe de-
bet, argumento *l. auella. C. de furtis. & l. quod Labeo. ff. ad Carbonia-
num.* Nota primò, *ibi*, in eaſdem, ſecundùm Abb. & Imol. quod
2 † quando agitatur cauſa monaſterij ſententia excommunica-
tionis poteſt ex cauſa in ſingulos ferri vt fuit factum *hic*, & cau-
ſa fortè potuit eſſe contumacia ipſarum monialium, quod licet
ſit verum in ſe, tamen diuinat ad *textum iſtum*, & de materia
3 quando † ſententia excommunicationis poſſit ferri in mona-
ſterium, vel in ſingulos de vniuerſitate, vel ſingulares perſonas,
in collegium, vel ſingulos de collegio, remittit ſe ad notata *in c.
Romana. § in vniuerſitatem, de ſententia excõmunicationis, libro ſexto*,
de quo ad plenum *hic* per Felynum, *columna prima, ſecunda, quar-
ta, & quinta*, & per Philippum Francum, poſt Dominic. *in dicto
§ in vniuerſitatem.* Et vltra dicta per eos, vide per dominum
Hieronymum de Tortis, *in conſilio quod fecit in fauorem Florenti-
norum excommunicatorum per Sixtum quartum, quod incipit, Domi-
ne Deus meus, qui illuminans omnem hominem.* vide etiam Bartho-
lomæum, Soc. *in conſilio quod fecit ſuper eadem cauſa, quod ponitur
inter conſilia* domini Franciſc. de Curte, & *eſt vigeſimum in ordi-
ne, & incipit ſæpenumerò animo reuolui*, & vide *conſilium factum
ſuper eadem cauſa* per collegium Florentinorum, *quod incipit,
Deus æterne, & ponitur inter dicta conſilia* Franciſc. de Curte, *& eſt
in ordine vigeſimumprimum*, vide etiam per Felynum *in c. cum con-
tingat, columna quinta, & in capitulo eam te, columna nona. & ſe-
quenti, in capitulo capitulum, ſupra de reſcriptis, & in capitulo reſpon-
ſo, ſupra de ſententia excommunicationis*, & per eundem *in capitulo
cum omnes, columna decimaquinta, & ſequenti, ſupra de conſtitution.*
in quibus locis etiam habes quando dicatur, quid eſſe factum
ab vniuerſitate, ita vt poſſint omnes puniri, vel ſinguli tan-
tum, de quo etiam per Aretin. poſt alios *in l. grege ff. de lega. pri-
mo*, & per Bartolum *in l. aut facta. § finali ff. de pœnis.* & per Ale-
xand. *in conſilio centeſimoſexto, incipit, In cauſa, & lite, in quarto li-
bro, & in deciſione conſilij* Neapolitan. 376. & per Felynum *in ca-
pitulo finali, ſupra de maioritate & obedientia*, vbi ponit, quid de fa-
cto à conſilio populi, & vniuerſitatis, *& in in capitulo accedens,
el ſecundo, columna tertia, verſiculo tu verò attende, ſuprà, vt lite non
conteſtata, & in capitulo nouit ille, columna octaua, ſupra de iudicijs*,
& plenius *in capitulo dilectus, el ſecundo, infra de ſimonia.* Nota ſe-
4 cundò ex mente Abbatis, & Imol. quod excommunicatus †
poteſt appellare, appellationem proſequi, & in cauſa appel-
lationis reſcriptum impetrare: quum enim appellatio ſit defen-
ſio, vt *hic, & in capitulo cum inter, & cap. dilect. ſupra eodem. cum ſi-
milibus*, & defenſio non ſit excommunicato deneganda, vt *in di-
ctis iuribus. & in c. intelleximus, ſupra de iudicijs.* nimirum ſi excom-
municatus poteſt vti defenſione, conſequenter appellare, &
appellationem proſequi. *vt in capitulo ſequenti. & finali. infra eo-
dem.* & reſcriptum impetrare, vt *hic, & in dicto capitulo finali, & in
capitulo primo. de reſcriptis, libro ſexto.* Ex quo enim illi concedi-
tur appellatio, & eius proſequutio, in neceſſariam anteceden-
tiam conceſſa videtur reſcripti impetratio, *argumento leg. ad le-
gatum, & l. ad rem mobilem. ff. de procuratoribus*, & notatorum
*in l. ſecunda. ff. de iuriſdictione omnium iudicum, & in capitulo præte-
reà. ſupra de officio delega.* & ſentit gloſſa noſtra *hic* ſecunda, quæ
per hoc erit expedita. Ad quæ vide notata per Felynum *in ca-
5 pitulo dilectus, el primo, ſupra de reſcriptis.* Nota † vltimò ex *verſi-
culo finali*, quod attentata veniunt reuocanda, priuſquàm pro-
cedatur ſuper negotio principali, vt notatur *in capitulo non ſo-
lum, de appellationibus, libro ſexto, & in titulo. nil nouari. cum ſimili-
bus, & concordan.* ex quo ſecundùm Speculatorem *hic* addu-
ctum per Imol. *in verſiculo, quid autem*, inferebatur, quod ſi fuit
omiſſa petitio reuocationis attentatorum, & proceſſum fuit
ſuper negotio principali, & lis ſuper eo conteſtata, quod am-
pliùs non poterat peti reuocatio ipſorum attentatorum, ex quo
illi per actus prædictos renunciatum videbatur: tamen Io-
an. Andr. quem refert, & ſequitur Imol. hic tenet contrarium, ex
quo in quacunque parte iudicij poteſt peti talis reuocatio, vt
dicit *textus in dicto capitulo non ſolum*, & in puncto eſt *deciſio* Rot.
*in nouis. centeſimaoctuageſimaquinta, alias in titulo de appellation. vi-
geſimaſeptima*, de quo plenè dicendum, vt per Dominicum,
& Philippum Francum *in dicto capitulo non ſolum.* & ad textum
iſtum poteſt dici, quod reuocatio attentatorum prius debebat
fieri attenta forma reſcripti, quæ hoc dictabat, à qua minimè eſt
recedendum, *capitulo cum dilecta, ſupra de reſcriptis. capitulo cum o-
lim, ſupra de officio delegati. l. diligenter. ff. mandati*, & per hæc poteſt
ſaluari dictum Speculatoris, & limitari dicta *in præallegata deci-
ſione* Rotæ, & per Imolam *hic*, poſt Ioannem Andream *cum con-
cordan.* vt non procedant, quando forma reſcripti aliter diſpo-
nit, vti erat *in iſto textu.* † Ad primam oppoſitionem Abba. di- 6
cendum eſt, vt per Cardinalem *hic in prima oppoſitione*, & per
Imolam, ex quorum dictis habes tres limitationes ad illam
vulgatam regulam volentem, reſcriptum non faciens mentio-
nem de toto proceſſu, & ſtatu cauſæ, eſſe ſubreptitium, vt *in
capitulo cum dilectus, el primo, & in capitulo ad audientiam, el ſecun-
do, & in capitulo ſuper literis, ſupra de reſcriptis, & in capitulo cum
inter, infra de re iudicata*, vt non procedat in his quæ occurrunt
poſt appellationem, ſuper qua reſcriptum obtinetur, ex quo
impetranti, nihil de illis dicenti, nihil poteſt imputari, per *tex-
tum cum ibi notatis* per Abbatem, Imolam, & Modern. *in capitu-
lo bona. infra de confirmation. vtili vel inutili.* Ex † quibus poſſu- 7
mus inferre generaliter idem eſſe de geſtis poſt reſcripti impe-
trationem; vt de illis non ſit neceſſe mentionem facere, ſicut
facienda non eſt de geſtis poſt appellationem, quum vtroque
caſu vigeat eadem ratio, & impetranti reſcriptum nihil poſſit
imputari, ſi de illis mentionem non fecit, de quibus vide nota-
ta per Felynum poſt alios *in dicto capitulo ſuper literis. & in capitu-
lo nonnulli, eodem titulo. & in capitulo ex literis, ſupra de officio delega-
ti*, & per Bellameram *deciſione quadrageſimaſexta, & centeſimaquin-
ta. & ducenteſima ſexageſima, & trecenteſimatrigeſimaoctaua*, & per
Rotam *in nouis. ducenteſimadecimaquarta, alias in titulo de reſcri-
ptis, vigeſima, & in antiquis deciſione trecenteſimaoctuageſimatertia,
alias in titulo de reſcriptis ſecundo*, & per Bernardum de Biſignero
in titulo de reſcriptis, deciſione quarta. Secundò limitatur dicta re-
gula ſecundùm Abbatem, & Imolam *hic, & in dicto capitulo bo-
na.* quando actus eſſet nullus, ex quo de illo in reſcripto non
eſt neceſſe mentionem facere, de quo plenè dicas, vt per
Doctores *in capitulo oblata. infra de appellation.* & per Felynum
poſt alios *in capitulo ex tenore. & in cap. ex parte, ſupra de reſcri-
ptis.* Tertiò dicta regula limitatur ſecundùm Abbatem *hic*,
quando illud omiſſum in reſcripto eſſet tale, quod etiam ſi fuiſ-
ſet narratum, non retraxiſſet concedentem, de quo pleniſſimè
dicendum, vt per Modern. poſt alios *in cap. poſtulaſti, ſup. de reſcri-
ptis.* Et quælibet iſtarum limitationum poteſt accommoda-
ri ad iſtum textum, vt de ſe patet, tamen prima eſt notabilior.
Ad ſecundam oppoſitionem Abbatis dicas, vt per Innocen-
tium *hic*, & per Cardinalem qui circa eam inſtat, & *ſuper iſto cap.*
aliud non dicit. † Ad tertiam oppoſitionem Abba. aduerte dum 8
ipſe opponit *de capitulo non ſolum. de appellatio. libro ſexto.* Et ad il-
lud non reſpondet, hic enim, & ibi appellatum fuit ab interlo-
cutoria: vnde innouata nõ debent indiſtinctè prius reuocari: ſed
tantùm ſecundùm formam *dicti cap. non ſolum.* & tamen *hic* dici-
tur contrarium dum *in verſi. finali* diſponitur, quod primitus, &
ante omnia attentata reuocentur. Et ideo ex dictis Abba. con-
trarium non euacuatur. Ex quo eius dicta tendunt ad aliud, de
quo *infrà.* Vnde dicere poſſumus notata *in dicto capitulo non ſo-
lum.* procedere generaliter excepto caſu *hic*, in quo Papa man-
dat ita fieri, & procedi, & eius reſcripti forma ſeruanda eſt,
vt *ſuprà* dixi: quo fit, vt quando appellatur ab interlocuto-
ria, attentata veniant reuocanda ſecundùm formam *dicti capi-
tuli non ſolum.* tamen declaratur iſtud non procedere, quando
Papa in reſcripto aliud diſponeret, & ordinaret per iſtum text.
in quo diſponitur attentata prius debere reuocari. Et demũ de-
bere procedi ſuper negotio, eſto, ꝙ fuerit appellatũ ab interlo-
cutoria

Digitized by Google

tutoria, in qua videbatur dicendum, & diſtinguendum, *vt in dicto cap. non ſolum*, & tamen contrarium eſt, quod non poteſt induci ex alio, niſi quia forma reſcripti ita dictabat, quod nota ad declarationem *dicti capituli* non ſolum. quæ intelligentia eſt ſatis notanda, & amplectenda, vt inducatur hoc ad intelligentiam *dicti capituli* non ſolum: ſi enim diceremus *hoc cap. in fine verſiculi* debere intelligi, ſecundùm nota. *in dicto cap.* non ſolùm, eſſet deſtruere textum, & inducere eius correctionem, & reſtrictionem, quod minimè dicendum, *vulga. l. præcipimus. C. de appellationibus.* Nec inconuenit quod *dictum capitulum non ſolum*, eſto quod fuerit ius poſterius conditum à Bonifacio octauo, recipiat hanc declarationem ab iſta decretali condita per Gregorium nonum anteriorem, *argumento l. ſciendum in princip. ff. qui ſatiſdare*
9 *coguntur. cum concordant.* Circa † verò principaliter dicta per Abbatem poſt Innocent. tractantem materiam innouatorum, & attentatorum, & an titulus nil nouari, procedat tantum in iudice, vel in parte, & an appellatione pendente poſſit fieri alienatio, dicendum, vt plenè per eos per Baldum & Imol. & Felyn. *hic. colum. penult. & finali.* Et dum per Innocent. & Hoſtien. ponunt formam libelli ſuper attẽtatis, quos ſequuntur alij ſcribentes maximè Bald. dicendum eſt talem libellum procedere, eſto, quòd ſit generalis, ex quo etiam ſententia poteſt eſſe generalis, vt plenè notatur per Abb. Imol. & alios *in d. c. bona*, & per Oldra. *conſilio ſuo 206. incipit. In cauſa Carnocenſi.* & per Innocen. *in c. tanta, de exceſſion. prælatorum*, & dominum Vitalem de Gambilionibus, *in tracta. clauſularum, charta vigeſima, colum. tertia, in illa clauſula, nil nouari appellatione pendente.* Et ſequuntur Doctores *in dicto cap. non ſolum*, & Modern. *in cap. conſuluit, el ſecundo, & in dicto cap. bona, infra de appellationib.* poſt Philippum Franc. Ex alijs dictis p Abbatem & aliorũ poſſunt conſiderari plures caſus. Pri-
10 mus † eſt quando appellatur ab actu extraiudiciali, & extraiudiciali: tunc enim omnia reuocantur per viam attentati, vt ſentit Abbas *hic*, adducendo rationem, vt per eum, & ad plenum habetur poſt Abbatem & alios per Philip. Franc. *in cap. bona, infra de appella.* vbi etiam Modern. tangunt, & plenè notatur *in cap. concertationi. de appellationib. libr. ſexto.* per Innocentium & Felyn. poſt Abbatem, *in c. dilecti. ſuprà de maioritate & obedientia*, & per gloſſam magnam, & ſcriben. *in dicto cap. non ſolum*, quod procedit nedum in attentatis per iudicem, ſed etiam per partem, vt dicit Abbas *hic*, & habetur in locis, de quibus *ſuprà*. *& eſt deciſio Rotæ in nou. 309. alias in titulo de appellatio 38. & in deciſione 344. alias eodem titulo, deciſione 44.* vbi illud limitatur duobus modis, & habetur per Lapum allegatione ſecunda, & per Ioannem de Imola, *in verbo, attentata, verſiculo fallit in appellatione.* & per Modernos *in dicto cap. conſuluit, verſicu. extra gloſſam, & in quæſtione finali*, & per dominum Vitalem vbi *ſuprà*. & per Tho-
11 mam de Fattoldi, *cauſa quinta, dubio 19.* Secundus † caſus principalis eſt, quando ſumus in appellatione iudiciali, in quo Abb. videtur primò concludere, remedium tituli, nil nouari, & remedium tituli, ne lite pendente procedere in iudice, quod vtique poſt Innocentium ſequitur Bald. Imol. & Felyn *hic*, & dominus Vitalis *in dicto tractatu loco præallegato, & charta trigeſima ſecunda, cum tribus ſequentibus*, & Doctores *in dicto cap. non ſolum, & in dicto cap. bona, & in dicto cap. conſuluit. & in cap. cum M. Ferrarienſis, in gloſſa finali, ſupra de conſtitution. & in capitulo eccleſia ſancta Mariæ. ſupra vt lite pendente*, & per Rotam in *nouis 187. alias in titulo de appellation. 28. & deciſione 57. alias in titulo, vt lite pendente, quarta, & deciſione 55. alias eodem titulo, ſecunda.* Reſpectu verò partis poſt Innocentium Abbas *hic* vult, quod titulus nil nouari non procedat, niſi in aliquibus caſibus poſitis per ipſum, & declaratis per Felynum: remedium verò tituli, ne lite pendente procedat etiam reſpectu partis tam in prima inſtantia, quàm in ſecunda appellationis, *per legem ita demum. C. de procuratoribus, & Clementinam ſecundam, vt lite pendente, cum alijs per eum adductis*, licet poſtmodum videatur contrariari, quando agitur actione perſonali, vt dicta lite pendente poſſit fieri alienatio rei per dictam actionem, petebatur reſpondendo ad *textum in l. Chirographis. § primo. ff. de adminiſtration. tutorum.* vt declarat etiam Felynus *hic*, circa quæ primò dicas, quod etiam remedium tituli, nil nouari, procedit reſpectu partis innouantis licet Abb. poſt Innocentium *in dicto capitulo cum M.* teneat contrarium, & *in dicto cap. eccleſia ſancta Mariæ.* & alij Doctores ſequantur *hic* relati per Felynum, *columna penultima, in fine*, & dominum Vitalem in *tractatu præallegato*, quam concluſionem tenuit *hic* Hoſtienſis, & dominus Antonius, & etiam Imol. ad quam inclinare videtur etiam Felyn. *columna finali*, & nedum procedit, quando per attentata mutatur ſtatus cauſæ, vel interuenit violentia: & quando agebatur actione reali, vel res ipſa erat affecta, & quando iudex ſecundus non poſſet reformare primam ſententiam, vt colligitur ex dictis Abba. *hic*, & aliorum *in locis de quibus ſupra*, ſed etiam procedit generaliter quando attentatum eſt à parte, vt notant Doctores per gloſſam *in dicto capitulo non ſolum*, & eſt bona deciſio Rot. *in nouis 14. alias in tit. de reſtitutione ſpoliato. ſecunda, & deciſio. vigeſimaquinta, alias eodem titulo quinta in ordine*, & habetur per Oldradum *conſilio præallegato*, & per Baldum *in l. tertia C. de appellationib. & in deciſione conſilio* Neapolitan. 98. *&* 341. & notant Modern. *in dicto capitulo conſuluit, in fine*, & bona *deciſio* Bernard. de Biſigneto, *in titulo de appellatione quarta*, pro qua concluſione facit ratio. Nam titulus, nil nouari, loquitur generaliter, & imperſonaliter, & ideo debet generaliter, & imperſonaliter intelligi *l. optima §. generaliter. ff. de legatis præſtand. cap. Romanorum 19. diſtinctione authen. ſi quando. C. de conſtituta pecunia. l. fina. §. finali. ff. ſi certum petatur.* & faciunt notata per Philippum Francum, *in dicto capitulo conſuluit, & in dicto capitulo bona. & in cap. dilectus. infra de appellatio.* Vnde patet, remedia prædictorum titulorum nil nouari, & ne lite pendente procedere, nedum in iudice, ſed etiam in parte: eſt benè verum, quod multi ſunt caſus, in quibus etiam lite, & appellatione pendente poteſt, & per iudicem, & per partem licitè attentari qui caſus extenſiuè hic ponuntur per Felynum, *in fine*, & latius per dominum Vitalem *in præallegato tractatu*, & per Doctores *in dicto c. non ſolum*, & per Modern. *in cap. cum teneamur, infra de appellatio.* & per Iaſonem *in l. prima. C. de bonorum poſſeſſ. ſecundum tabul.* & etiam ponitur caſus *in præallegata deciſione conſilio* Neapolit. 341. *quando cauſa reuiſionis agitatur in ſacro conſilio*, & per Baldum *in titulo quo tempore miles in cap. ſancimus*, & per Federicum *conſilio* 27. & Decium *conſilio 97. & conſil 103. in primo volumine.* Tamen inter alias fallentias vna eſt quæ hic tangitur per Innocentium, Abba-
tem, & alios, an appellatione vel lite pendente † poſſit fieri a- 12
lienatio rei, circa quam limitationem concluſio prima ſit, quod
ſi agitur actione reali, res non † poteſt alienari, & ſi alienatur, 13
poteſt fieri reuocatio per *titulum de alienatio. iudic. mut. cauſa facta cum concordan.* item & per remedia *illius tituli ne lite pendente*, & nil *nouari*, vt dicit Innocent. Abb. Imol. Bald. & Felyn *hic & in dicto capitulo cum M. in gloſſ. finali.* gloſſ. & Abb. *in dicto cap. eccleſia ſancta Maria.* ſiue alienatio fiat *in prima inſtantia, ſiue in cauſa appellationis*, vt ſentit Abbas *hic*, allegando iura & dominum Vital. vbi *ſuprà*. Item quia res effecta eſt litigioſa, vt ſentit Innocent. *hic*, & probatur *in Authen. de litigioſis § primo.* vbi Barto. & Ange. & per Barto. & Alexan *in l. quanquam. §. Iulianus. ff. de aqua pluuia arcenda. & in l. 1. ff. de litigioſis. & in l. 2. & finali C. eodem titu. cum ſimilibus*: quod nedum procedit quando res alienatur: ſed etiam quando pignori datur. *l. prima. in fine ff. quæ res pignori* gloſſ. *in cap. cordi, de appellatio. libro ſexto*, & per Milium, *in verb. litigioſa.*

† Quid autem iuris in actionibus vniuerſalibus, vel in rem ſcri- 14
ptis, dicendum, vt plenè habetur *in locis de quibus ſupra*. & per Bartolum *in l. prima. C. communi. diuidund.* & per Felynum *hic*.

† Quid autem iuris in iudicio poſſeſſorio dicas, vt per dominũ 15
Vitalem vbi *ſuprà*, & per Bartolum *in l. 1. ff. de litigio.* clarius per Abba. gloſſ. & Modern. *in cap. primo, infra de confirmatio. vtili. vel inutili.* concludentes, quando agitur poſſeſſorio non induci vitium litigioſi, nec rem effici litigioſam, benè tamen poſſeſſio litigioſa efficitur, & per Baldum *in l. ſecunda, & authent. C. de litigioſ.* quid autem ſit de iure regni dicendum, vt in conſtitutione regni incipiente. Eorum fraudibus, & in *capitulo regni. quod incipit, Conuentus de re.* Nota etiam vnum, quod pendente proceſſu ſuper crimine, propter quod etiam bona veniunt publicanda, quòd ex hoc non inducitur vitium litigioſi, nec res efficitur litigioſa. Et ideo poteſt alienari, vt dicit Barto. *in l. abſtinendo. alias incipit, Iulianus ff. de reſtitutio in integrum*, alienatio tamen facta poſtmodum reuocatur, ſi ſententia profertur contra criminoſum, vt dicit *text. in dicta l. Chirographis §. primo & ibi Barto.* & habetur *per gloſſ. in l. furti ff. de his qui notantur infam.* & per Bald. *in l. final. C. de litigio.* & per Alexand. *eodem titu. l. 1.* & per Baldum *in l. non ſolum ff. de reſtitution in integrum.* de quo pleniſſimè dicendum, vt per Bartolum & alios *in l. poſt contractum ff. de donatio.* & per Baldum *conſil. 40. in primo libro.* Sunt tamen multi caſus, in quibus res litigioſa poteſt alienari, qui ponuntur per glo. & Abbatem *in d. cap. eccleſia ſancta Maria* per Alexand. *in dicto §.*

Iulia-

Digitized by Google

Iuliani.& in l. ſi conſtante.§ fin.ff. ſoluto matrimonio,& per Felyn. *in*
cap. venerabili in fine, ſupra de offic. deleg. & in locis per eoſdem ibidem
allegatis. Quando autem actio efficiatur litigioſa,& poſſit cedi
vel non cedi: vide per Barto. Ange.& alios *in locis prædictis*,& per
dom. Vital. *in dicto tractatu*, & per Abb. *in d. cap. eccleſia ſancta Ma-*
16 *ria*.& per Milium *in verb. litigioſa*. † Secunda concluſio eſt, quan-
do agitur actione merè perſonali, in quo Abb. videtur primò
dicere, quòd poſſit fieri alienatio quæ reuocari non poſſit, *per ti-*
tulum nil nouari: ſed benè competat remedium *tituli, ne lite pen-*
dente. Et poſtmodum ſequendo opinionem Innocen. videtur
indiſtinctè tenere, quòd talis alienatio non reuocetur reſpon-
dendo tribus modis ad dictam l. *Chyrographis.§. primo.* quam opi-
nionem etiam ſequutus fuit poſt Innocen. *in dicto c. cum M. & in*
d. c. eccleſia ſancta Maria. & eam ſequi videtur dom. Vital *in præal-*
legato tractatu, tamen contrariam ſententiam, & veriorem ſe-
quutus fuit Imol. *hic*, & etiam Felyn. *colum finali*, quando ſuper
actione perſonali proceſſum fuit à conteſtatione litis, vt per eos
hic,& per Imolam & Modern. *in dicto cap. cum M. colum penultim.*
in gloſſ. finali. Pro qua facit doctrina Bartol.& Angel. *colum. 2.*
in dicta Authen. de litigio. & doctrina Barto. *in l. 2. C. eodem titulo.*
Et hanc opinionem ſequere per rationes, *& iura allegata in dictis*
locis. Ad quod vide Baldum *in conſil. 53. in prima parte, & conſil.*
332. in tertia parte, cuius dicta ita debent intelligi, & declarari,
vt ipſemet Baldus declarat *in l. 3. C. de litigio. circa medium*. quan-
do videlicet facta eſt litis conteſtatio, dico *in Authent. litigioſa,*
& in l. ſecunda. & tangitur aliquid per Innocent. *in cap. ex parte, ſu-*
pra de arbitr. in verb. inhibere. Et ſolutiones hic datæ per Abba-
tem *ad d. l. chirographis.* minimè procedunt: non prima, quia et-
iam quando agitur actione perſonali, & facta eſt litis conteſta.
res efficiuntur litigioſa, vt per Bartolum, Angelum, Imolam, & a-
lios, de quibus *ſuprà*. minus, & ſecunda ſolutio Abba. procedit
per notata per Bartolum *in dicta l. abſit iendi, & in dicta l. poſt con-*
tractum. tertia ſolutio confunditur per textum, & notata *in l. pri-*
ma. C. de petitione hæreditatis. & ff. eodem titulo. l. item veniunt. §. in pri-
uatorum. vbi in fiſco non debemus dare ſpecialitatem, niſi ex-
preſsè lege cautũ reperiatur. Vnde de intellectu *d. l. chirographis. §.*
primo dicendum eſt, vt per Bartolum *ibi*, & plenius *in dicta l. poſt*
contractum. Et per dominum Vitalem *in præallegato tractatu,*
charta 21. colum. ſecunda, volentem quod *in dicta l. chirographis. §.*
1. fuit attentatum per appellationem; quod admittitur, quia non
contrariatur appellationi, tamen poſtmodum pronunciata ap-
pellatione iniuſta, & confirmata ſententia, tale attentatum
reuocatur iudicis officio, & dicẽdum etiam, vt per gloſſ. & ſcri-
ben. *in d. l. furti.* Gloſſ. *prima. in fine*: dicas prout *in iuribus per eam*
allegatis, maximè *in dicto cap. vt debitus*, vbi Modern. poſt alios *in*
tertio. & quarto notabili, & vt dicit Imola *hic. in ſecundo notabili*, &
notatur *in cap. cordi de appellatio. libro ſexto.* Et facit ratio, quia
appellatio friuola & fruſtratoria non debet recipi, ſed reiicien-
da venit *c. 1. primo, & cap. cum appellationibus friuolis. de appellationi-*
bus libro ſexto, faciunt notata *in cap. quamuis de electio. eodem libro.*
& in c. cum cauſam. infra de re iudicat. & in cap. venerabilis. ſuprà de iu-
dicijs. & in d. cap. vt debitus, & bona deciſio Rot. *in nouis 385. alias in*
titulo de appellatio. 54. & in deciſione 412. alias eodem titulo 58. Gloſſa
17 † finalis examinat, & declarat literam noſtram reſpectu re-
ſcriptorum, & iudicum impetratorum per partes litigantes, de
quo, vt per Innocentium, Cardina. Abb. *hic*, & dum Abb. col-
ligit *ex text. iuncta gloſſ.* facere ad materiam concordandi teſtes,
iuxta cap. Ioſeph. infra de verborum ſignificatio. dicas dictum eſſe ve-
rum in ſe per ea, quæ notantur *in c. cum tu. ſupra de teſtib. & in l. ſe-*
cunda. § creditum. ff. ſi certum petatur, & in l. cum qui ante calen. ff. de
verborum obligationib. cum concordan. Tamen dictum, & illatio
Abba. ex hoc *textu* non poteſt colligi eo quoniam textus iſte
expreſsè declarat, de quo mandato priore dicatur, videlicet, de
illo directo priori de genuen. Vnde ſi iſta verba vltima non
fuiſſent addita, ſed ſimpliciter fuiſſet dictum de mandato prio-
re dictum, & illatio Abba. poſſent procedere. Sed quia Papa
vlterius procedendo declarauit mandatum prius eſſe illud di-
rectum priori de genuen. ideo eius dicta, & illatio non proba-
18 tur per hunc textum. Ex quo ſumus in claro & expreſſu. Ex †
dictis etiam Abb. *in fine*, habes declarationem ad *dictum capitu-*
lum. vt debitus. cum ſimilibus, vt iuſtificata appellatione iudex im-
petratus ſuper articulo grauaminis, non procedat ſuper nego-
tio principali, ſed illud remittere debet ad primum iudicem,
vt limitetur, quando forma commiſſionis aliud ſuaderet vt c-
tat *hic*, quia tunc non debet fieri remiſſio: ex quo forma ſeruan-
da eſt, vt fuit dictum *ſuprà*, de qua tamen materia dicas ad ple-
num, vt per domi. Philip. *in dicto cap. vt debitus*, & per Modern.
ibi, in gloſſ. penult. declarantes quando appellatio fuit iuſtificata,
an cauſa ſit remittenda iudici à quo.

REPETITIO
IN C. SIGNIFICAVERVNT, de Exceptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Textus iſte in quo concordet, & diſcordet cum c. præceden. & an indu-cat caſum ſingularem.*
2 *Quando numerus pluralis poteſt iungi cum ſingulari.*
3 *Reſcriptum an ſit vitioſum, ſi reſcribitur pluribus per numerum ſin-gularem.*
4 *Superior nolens confirmare electionem, an dicatur grauare electum, & eligentes, & an poſſit à grauamine appellari.*
5 *Intellectus primus datus ad text. an ſit verus.*
6 *Superior meritò non debet confirmare indignum.*
7 *Secundus intellectus datus ad text. an ſit verus.*
8 *An intellectus datus ad text. quòd victor poſſit appellare ab expenſis procedat, & ſit verus.*
9 *Inſtitutus non legitimè tenetur fructus reſtituere.*
10 *Vna pars an poſſit ſententiam approbare, & reprobare, & quando.*
11 *Iudex proferendo ſententiam interlocutoriam, an poſſit ſibi reſerua-re condemnationem expenſarum, & ſi non reſeruauit, an poſſit poſtmodum ad expenſas condemnare.*
12 *Et quid ſi victus, & condemnatus habebat iuſtam cauſam liti-gandi.*
13 *Si iudex omiſit in diffinitiua condemnationẽ expenſarum, & victus non appellauit, an victor poſſit appellare, cum intellectu plurium iurium, maximè l. in bonæ fidei. C. de vſuris.*
14 *Et talis victor ab illa omiſſione expenſarum, infra quod tempus poſſit, & debeat appellare.*
15 *Ab omiſſione iudicis & negligentia an poſſit appellari.*
16 *Intellectus c. per tuas. ſupra de teſtibus.*
17 *Et ſi expenſæ non fuerunt petitæ victor an poſſit appellare ab omiſſio-ne condemnationis expenſarum.*
18 *Et quid ſi victus appellans non proſequeretur appellationem.*
19 *Appellatus, quando poſſit iniuito appellante appellationem proſe-qui.*
20 *Si victus appellauit à diffinitiua, an & quando victor poſſit appellare ob omiſſionem expenſarum.*
21 *Et quid ſi appellatio eſt interpoſita limitatè cum illa clauſula quate-nus ſententia faceret contra ſe.*
22 *Capitulum expenſarum an ſit ita connexum cum negotio principali, quod non poſſit ſeparari.*
23 *Intellectus l. omnem C. quando prouoc. non eſt neceſſe.*
24 *Quãdo iudex diffinitiuè expreſſè abſoluit victum ab expenſis, qui non appellauit, an victor poſſit appellare à dicta abſolutione.*
25 *Et an iſto caſu victus non appellans poſſit adhærere appellationi, & ſe tueri ſuper negotio principali.*
26 *Quando acceſſorium magis conſideretur quàm principale.*
27 *Si victus ſuper principali abſolutus ab expenſis appellauit, an victor poſſit appellare ab illa abſolutione expenſarum cum intellectu plu-rium iurium.*
28 *Decretalis iſta an corrigat d. l. omnem. & in quo, & de intellectu di-ctorum iurium.*
29 *Quando iudex diffinitiuè etiam condemnauit in expenſis, an tunc ſit neceſſaria appellatio.*
30 *Simplex appellatio an deuoluat ad ſuperiorem omnia etiam acceſſo-ria, & ſeparata.*
31 *An ſit verus intellectus iſtius cap. quod in c. decorare, eſſet actor ori-ginarius contra intellectum Hoſti.*
32 *Qua ratione inductum eſt, quod excommunicatus actor originarius victus poſſit appellare, & appellationem proſequi.*
33 *Appellatio an immutet naturam & qualitatem actoris originarij.*
34 *Excommunicatus an poſſit appellare, & appellationem proſequi etiam*
nulla

nulla petita abſolutione ab excommunicatione.

35 *Excommunicatus appellans ab interlocutoria finito dicto articulo, an poſſit agere ſuper negotio principali.*

36 *Actor originarius appellans à diffinitiua an poſſit inſtare nedum pro infirmatiua, ſed etiam pro habenda ſententia adiudicatoria cum diſcuſſione plurium iurium, & diuerſarum opinionum.*

37 *Sententia lata pro excommunicato an valeat, ſi non fuit oppoſitum, & an poſſit exequi.*

38 *Exceptio excõmunicationis an poſſit opponi poſt concluſum in cauſa.*

39 *Procurator appellans à ſententia lata contra ſe, ſi poſtmodum fuit excommunicatus, an & quando poſſit appellationem proſequi.*

40 *Excommunicatus quando poſſit eſſe procurator alterius, & in qua inſtantia.*

41 *Excommunicatus an poſſit procuratorem conſtituere.*

42 *Excommunicatus an poſſit dicere de nullitate ſententia, & ſuper hoc impetrare reſcriptum.*

43 *Et quid ſi de nullitate vult dicere incidenter,*

44 *Excommunicatus an poſſit petere reductionem ad arbitrium boni viri.*

45 *Excommunicatus an & quando poſſit petere reſtitutionem in integrum ſiue petatur principaliter, ſiue incidenter.*

46 *Declaratio ad regulam illam, quod conceſſo vno videantur conceſſa omnia antecedentia, per qua peruenitur ad illud.*

47 *Vbi vertitur periculum anima, an ſemper excommunicatus admittatur etiam ſine abſolutione.*

48 *Quando quis eſt excommunicatus cum denegatione audientia an poſſit appellare, & ſe defendere.*

49 *An valeat aquiparatio clauſula appellatione remota, & clauſula quando denegatur audientia, & in quo differant.*

50 *Tales clauſula à quibus poſſunt interponi.*

51 *Clauſula excommunicationis cum denegatione audientia, an ſit ſemper impedimento etiam nullo opponente.*

1 SIGNIFICAVERVNT. Abb. poſt ſummariũ dicit tex. iſtum eſſe ſingularem quatenus diſponit de actore originario, qui excommunicatus poteſt appellare, & appellationem proſequi, ſed Bald. *in c. pracedenti*, ex illo text. not. excommunicatum etiam actorem originarium poſſe impetrare reſcriptum ſuper appellatione. & illam proſequi, adducit *text. & ibi* notata *in cap. 1. de reſcriptis. libro ſexto*, quæ ſi vera eſſent. text. iſte non redderetur ſingularis, vt aſſerit Abb. ſed verè *text in cap. pracedente non loquitur in* actore originario, vt ſentit Bald. eo quoniam illæ moniales *ibi*, excommunicatæ appellantes erant originaliter reæ non actrices, & ideo Cardin. *hic*, poſt ſummarium dicit, quod *iſte text*. concordat *cum cap. pracedenti*, iſto excepto, quod in iſto *text*. dicitur de actore originario, quod non dicebatur *in cap. pracedenti*, benè verum quod text. *in cap. primo, de reſcriptis. libro ſexto*. qui videtur conformis *cum cap. ſua. infra eodem*. in eorum generalitate poſſunt intelligi, & reſpectu rei, & reſpectu actoris originarij, vt vterque grauatus poſſit appellare, & ſuper appellatione reſcriptum impetrare, & illam proſequi, & conſiderata dicta generalitate textus iſte non induceret ſingularitatem, vt Ab-

2 bas ſentit. † Nota primò poſt Abbatem & Imol. *ibi, ſignificauerunt. & ibi, capitulum, & ibi, appellarunt*, quod nomen collectiuum, vel habens ſignificatum plurale poteſt coniungi cum numero plurali, de quo ſe remittunt ad notata *in cap. capitulum ſancta Crucis, ſupra de reſcript*. de quo plenè *ibi* per Felynum, & *in*

3 *proœmio ad decretum*. Cardinalis tamen † *hic, in primo notabili*, dicit ex hoc non poſſe reſcriptum dici vitioſum, ſiue coniungatur nomen collectiuum cum numero plurali, ſiue cum ſingulari, ex quibus infero declarationem ad ea quæ habẽtur *in c. quàm grani, infra de crimine falſi*, vt ibi dicta non procedant quando Papa ſcribit pluribus per nomen collectiuum: tunc enim reſcriptum non redditur falſum ſiue apponatur numerus pluralis, vt *hic*, ſiue ſingularis: attentis autem notatis per gloſſam *in dicto cap. quam grani*, poſſet dici decretalem illam tanquàm nouam conditam ab Innocentio tertio, non debere reſtringi per hanc conditam à Gregorio nono, anteriore, cuius tempore ex humilitate etiam ſingulari perſonæ ſcribebatur per numerum pluralem, quod hodie admitti non debet per decretalem illam, ex qua intelligentia induceretur correctio iſtius. quod minimè dicendum, *vulgata lege pracipimus. C. de appellationi*. vnde eas declarando, & concordando dicere poſſumus hanc procedere, quando per nomen collectiuum Papa ſcribit alicui, nam poteſt coniungere, & pluralem, & ſingularem numerum, nec ex hoc reſcriptum redditur vitioſum per *iſtum textum*: ſecus quando ſcriberet vni tantùm perſonæ, in qua non caderet nomen collectiuum: tunc enim debet coniungere numerum ſingularem, & nõ pluralem, & procedat diſpoſitio *dicti capituli quàm grani*. nec inconuenit dictam decretalem etiam poſteriorem recipere hanc declarationem, ab iſta anteriore, *argumento l. non eſt nouum. & l. nam, & poſteriores. ff. de legibus*. & nota *in l. ſecundum. in princ. ff. qui ſatiſdare cogantur*. Circa ſecundum notabile Abb. habes ex eo ampliationem *ad not. in c. primo. ſupra de electio*. & ad ea quæ dixit Abb. poſt Innocen. *in c. cum venerabilis. ſupra eodem. colum. antepenultima, in prima oppoſi*. quam extra gloſſam facit, vt illa procedant etiam in Eccleſia collegiata clericorum ſecularium, vt erat *hic*, vt electio ſpectet ad capitulum, non ad Epiſcopum, ad quem confirmatio tantum debet ſpectare, quod declara, & intellige, vt poſt alios dixi *in d. c. cum venerabilis*. Ad tertium notabile Abb. quod ſequitur Bald. & Imol. dicas, vt plenè per Felynum *in cap. pracedenti*, & adde poſt ipſum *ibi*, dixi. † Vlterius 4
ex text. *ibi, ipſis ad ſedem, & ibi, renuens confirmare*, not. ſecundùm Abbatem quod Epiſcopus, & ſuperior nolens confirmare electionem grauat electum, & eligentes, & ex tali grauamine poteſt appellari ad ſuperiorem, quod Abbas *hic*, extendit etiam in inſtitutione, quæ non admittitur ab ordinario, vt à tali grauamine etiam poſſit appellari ad ſuperiorem, & circa primum, quando ſuperior non vult confirmare electionem, vide notata per Ioan. Andr. & Abb. *in cap. poſtulationem. ſupra de poſtulatio. pralator. & in cap. ſecundo, infra de conceſſio. prabend*. & per Rotam *in nouis deciſio. 174. alias in titu. de iure patron. ſecunda & notata in capitulo cum dilectus, ſupra de conſuetud. & in c. ſecundo. ſupra de reſtitutione in integrum*, & bona *deciſio* Cardinalis *in Clementina ſecunda, in verſiculo ſinaliter vltima quaſtione, de appellationib*. vbi ponit ſi electo denegatur confirmatio, quod poteſt adiri ſuperior per viam appellationis, & tangit an ſine appellatione poſſit adiri: circa verò ſecundum quando ſuperior non vult inſtituere præſentatum, dicendum, vt per Abbatem *in dicto c. & in praallegata deciſione*. Rot. & melius *in alia deciſione 212. alias in titu. de iurepatrona. quarta*, & per Archidiaco. *in c. decernimus. 16. quaſtio. 7, & in cap. quoniam. 21. quaſtio. 2*. & per Abbatem *in c. cum autem, & melius in c. paſtoralis. infra de iurepatro*. vbi contra non inſtituentem præſentatum dantur alia remedia, vide *conſil*. Oldra. 18. *circa primum*. pro quibus dictis facit ratio viua, ex quo ſuperior non confirmando, vel non inſtituendo grauat electum, & eligentes, & præſentatum, & præſentantes, vnde nimirum ſi grauati poſſunt habere recurſum ad ſuperiorem grauantis per viam appellationis, vt *hic* per illam tritam regulam, quod appellatio inducta fuit ad tollendum grauamen, *c. ſuggeſtum. cum ſimil. infra de appella*. & ad illud quod dicit Abb. *hic, & in d. c. ſecundo. infra de conceſſio. prabend. Epiſcopo*, & ſuperiori non eſſe ſtatutum, & limitatum tempus ad inſtituendum, & confirmandum, de veritate dicas, vt per Cardin. vbi *ſuprà*, & plenius & diffuſius per Moderin. *in tracta. de iure patron. in verbo, honorificum, quaſt. 19*. vbi allegando *deciſiones, & conſilia* iſtud declarant & & examinant.
† Ad vltimum notabile Abb. dicas, vt poſt alios plenè dixi *in c. cum inter. ſupra eodem*. & ex text. *hic* habes defenſionem nedum eſſe naturalem, ſed etiam legitimam, hoc eſt à lege inductam, *l. legitimam. ff. de pact*. & ita ſimiliter dicit *text. in d. c. cum inter*. & ponit Abb. *in c. dilectis. ſupra eod*. & excommunicato vtraque defenſio competit, vt fuit dictum *ibi*, vbi etiam declarauimos appellationem eſſe defenſionem, vt etiam ſentit *iſte text*. Ad quod eum ponderat Imol. *hic*. † Gloſſ. 1. *in fine*. duplicem dat 6
intellectum ad hunc textum primum, quod Archiepiſcopus, de quo in text. meritò tenuit confirmare, quia electio erat facta de indigno, & ſic non valebat propter quod meritò ipſe Archiepiſcopus potuit renuere confirmationem, & inſtituere alium per quæ notantur *in c. cum in cunctis. & in cap. cum Vintonienſis. & c. Cumana. & cap. nihil. & in cap. dudum. el ſecundo. & in cap. bona. de electio. & in cap. cum nos. ſupra de officio ordina. & in c. perpetua. de electio. libro ſexto*. per Lapum *allegatione 75*. & per Moderin. *in cap. cum olim. ſupra de maior. & obed*. vide per Compoſtel. *in c. ne pro defectu. ſupra de electio*. & per Baldum *hic, verſ. ul. quaro*, qui intellectus licet ſit verus in ſe, & probetur per dicta iura, tamen non conuenit huic textui, in quo probatur contrarium, & quod immò electio fuit facta de indigno, patet, quia iudex appellationis eam confirmauit, quam vbique non confirmaſſet, ſi de indigno fuiſſet facta, quem meritò Archiepiſcopus renuiſſet confirmare, & eius ſententia nuo fuiſſet infirmata,

cuius

cuius contrarium diſponit iſte text.& eſto quòd nõ dicatur cau-
ſa, quare Archiepiſcopus renuit confirmare, tamen ex ſequen-
tibus benè colligitur, quum fuerit electio confirmata, ex quo
clarè patet illam nõ fuiſſe factam de indigno, vt ſentit iſte intel-
lectus, nec inconuenit, quod ex ſequentibus præcedẽtia dubia,
& generalia declarentur, *argumẽto l. ſi ſeruum plurium in fin. & l. qui*
filiabus. ff. de lega. primo. vbi vnum capitulum declaratur per aliud,
vt notatur *in d. l. ſi ſeruum,* & per Bar. *in l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clam,*
& in l. 3. ff. de libe. & poſthu. & in l. talis ſcriptura. §. fina. ff. de lega. primo.
prout in ſimili dicimus de ſententia generali & incerta, quæ de-
claratur per aliud certum, *l. penult. C. de ſenten. quæ ſine certa quantit.*
cum aliis per me plenè dictis poſt Abb. & alios *in c. cum venerabi-*
7 *lis. in ſecunda oppo. ſupra eo.* quam Abb. *ibi,* facit extra gloſſ. † Et ideo
ſanior eſt ſecũdus intellectus, vt hic declarat Abb. in prima op-
poſitione: renuit enim iſte Archiepiſcopus confirmare electio-
nem prætendens forte ius eligendi ad ſe ſpectare quod poterat
eſſe vel conſuetudine, vel alia de cauſa, eſto, quòd eccleſia eſſet
collegiata, vt notatur *in cap. 2. ſupra de reſtitut. in integrum. & in cap.*
cum dilectus. ſupra de conſuetu. & per Abbatem *in d. c. cum venerabi-*
lis. prima oppoſi. poſt gloſſ. qui intellectus benè declaratur ex ver-
bis ſequentibus, quod ſufficit, vt *ſuprà* dictum fuit: iudex enim
appellationis confirmauit electionem, & voluit ius eligẽdi ſpe-
ctare ad capitulum, ex quibus datur intelligi Archiepiſcopum
renuiſſe confirmare, quoniam prætendebat, ius eligendi non
ad capitulum, ſed ad ſe ſpectare, patet, quia reiecta illa electio-
ne facta per capitulum ipſe inſtituit, ex quo intellectu Abb. in-
fert ex verbis, & forma ſententiæ cognoſci, & declarari quæ fue-
rit forma actionis & libelli patet per iura, & gloſſ. quas ipſe alle-
gat, & habetur per eundem *in c. penult. infrà eodem,* & facit ratio:
nam ſententia debet eſſe conformis libello, *c. licet Hely. infra de*
ſimo. vnde quum de libello nihil appareat, ſententia clara, &
certa inducit declarationem qualiter fuerit actum, de quo *in di-*
8 *cto cap. penult. & faciunt dicta in præceden.* † Gloſſ. *ſecunda, ibi ex-*
penſas declara, vt per Abbatem *in ſecunda oppoſi.* & per Imolam *ſuper*
iſta gloſſ. & per Bald. *in verſic. quæro, an ſuper ea.* & plenius per Fe-
lyn. *hic, colum. 1.* & ſeptem ſequen. tractantes materiam. An vi-
ctor poſſit appellare ab expenſis, de quo dicam poſt gloſſam:
nunc autem, quo ad intellectum literæ iſta intelligentia vide-
tur eſſe diuinatiua, ex quo in text. non apparet, ſuper quo capi-
tulum appellauerit, vnde ex generalitate tantùm literæ intelle-
ctus iſte poteſt ſumi: nam quum pars aduerſaria capitulo fue-
rit abſoluta, & ab ipſa abſolutoria capitulum appellauerit, ne-
ceſſe eſt dare extremum aliquod ſuper quo fuerit facta dicta ab-
ſolutoria, à qua poſtmodum fuerit appellatum, & quia in text.
hoc non dicitur, nec ex verbis literæ tale extremum poteſt cer-
tificari, ideo attenta eius generalitate poteſt verificari iſte intel-
lectus, quòd fuerit pars aduerſaria capitulo, abſoluta ab expen-
ſis, à qua abſolutoria capitulum appellauit, & tunc inſurgit illa
difficultas, an victor poſſit ab expenſis appellare, nec inconue-
nit, quòd intellectus iſte capiatur attenta generalitate, ex qua
poteſt verificari, & generalis diſpoſitio ſit generaliter intelli-
genda, *vulga. l. de pretio. ff. de publici. cap. Romanorum, 19. diſtinctio.*
veritas autem iſtius patebit ex dicendis *infra* poſt hanc gloſſam.
In eadem gloſſ. *ibi, qui petere poterant,* habes ſecundùm intellectum,
quem ſequitur Innocent. *hic, in principio,* quem etiam declara, vt
per Abbatem *colum. 4. verſi. redeo nũc ad contrarium,* quem poteris
declarare, & defendere, vt dixi in præcedenti intellectu, ex quo
9 ita declarato ſecundũ Abb. habes, quòd † inſtitutus non legitimè te-
netur ad reſtitutionem fructuum, de quo plenè dicas, *vt in cap.*
grauis, ſuprà de reſtitut. ſpoliatorum, & per Abbatem *in c. ſecundo, in*
in tertio notabili. ſupra de reſtitutio in integrum, & in cap. niſi cùm pri-
dem, & in cap. dudum. el ſecundo, ſuprà de electio. & in cap. quia diuerſi-
tatem, infra de conceſſio. præbend. & notatur *in cap. eum qui, de præ-*
bend. libro ſixto. In eadem gloſſ. *ibi, in electione intellectus iſte non*
poteſt ſtare, ex quo ſententia iam erat data ſuper iure eligendi
declarando illud ſpectare ad capitulum, quod in iſto capite e-
rat victor, & aduerſarij erant victi, & ideo capitulum non po-
tuit appellare, ſed pars aduerſaria victa ſic, vt gloſſa poſtmo-
dum, dicit in text. autem non dicitur, quod pars aduerſaria ca-
pitulo potuerit ab hoc appellare, vel ne, nec de hoc verteba-
tur difficultas, quia vt litera dicit vtraque pars fuit admiſſa ad
appellandum, ſed difficultas hic tantum erat reſpectu capitu-
li, an poſſet appellare à ſententia abſolutoria lata per iudicem
appellationis contra ipſum in fauorem, ex quibus clarè, patet
10 intellectum non poſſe procedere. In fine, gloſſa benè † loqui-
tur, vt patet ex iuribus allegatis per eam quam omnes ſequun-
tur, & eſt etiam textus, & ibi ponunt ſcriben. *in cap. ſi duobus,*
in principio. infra de appellatio. pro qua facit ratio, quia quum ſen-
tentia contineat plura capitula, ſi ſunt ſeparata, benè vna pars
poteſt approbare ſententiam reſpectu vnius capituli, quate-
nus facit pro ſe, reſpectu verò alterius capituli, quatenus facit
contra ſe, poteſt appellare, & eodem modo facere poteſt altera
pars litigans: in iſtis enim capitulis ſeparatis admittitur ꝓbatio re-
ſpectu vnius, & reprobatio reſpectu alterius, vt in ſimili, dicit
Io. Andr. & ibi ſcriben. *in cap. 1. de confeſſis, libro 6.* & Bar. *in l. ſiqui-*
dem. C. de exceptio. & in l. Aurelius. §. idem quæſiit. ff. de liber. lega. & per
Felynum *in cap. auditis, infra titulo primo.* & plenè per Abbatem
& modern. *in cap. venerabilis. ſupra eodem. colum. 9. circa finem,* ſe-
cus autem eſſet quando ſententia contineret vnum capitu-
lum connexum, & indiuiſibile, quare tunc non poſſet pro par-
te acceptari, & pro parte reprobari, vt nota. *in dictis locis,* decla-
rando, vt *ibi,* & plenius per Philippum Franc. & Modern. *in dicto*
cap. ſi duobus, colum. penultima, & finali, & dicam *inferius.* Rede-
undo modo ad primum intellectum poſitum per gloſſam *in*
princip. An victor poſſit appellare ab expenſis, circa quod Abb.
hic, in ſecunda oppoſitione, columna ſecunda, tertia, & quarta, plura ac-
cumulat, & idem facit Imol. ſuper iſta gloſſ. & plenius *in cap. fi-*
nali. infrà eodem, & Felyn *hic,* examinans difficultatem per ſe-
ptem columnas, ex dictis quorum conſiderandi ſunt plures ar-
ticuli. † Et primò quando ſumus in ſententia interlocutoria, 11
in qua concluſio ſit, quod iudex proferens interlocutoriam,
eſto, quòd non condemnet in expenſis, tamen poteſt ſibi re-
ſeruare condemnationem expenſarum, vt per Bartol. & alios,
in l. terminato. colum. 2. C. de fruct. & lit. expenſ. & notatur *in l. Pau-*
lus reſpondet. ff. de re iudic. licet ſecus, ſit in ſententia diffinitiua, vt
notatur *in locis prædictis,* & per Baldum *in auctentica generaliter. C.*
de epiſcop. & cler. & per Felynum *hic, colum. 6. in fin. verſi. cæterum.*
dum Abb. declarando tamen, vt per eum *hic,* & ex notatis *in d. l.*
terminato, & in l. properandum. §. ſiue autem alterutra. C. de iudic. quæ
concluſio procedit etiam ſi iudex in interlocutoria nõ reſerua-
uit condemnationem expenſarum: nam hoc non obſt. poterit
vſque ad diffinitiuam condemnare in expenſis ſi ab interlocu-
toria non fuerit appellatum, ita Abb. *hic, colum. 3. verſicu. ſubſe-*
quenter, ad idem allegans Innocen. *in c. ſæpè. infrà de appell.* addens
ex mente ipſius aliud, & tertius quod ſi non fuit appellatum à
tali interlocutoria, minus poterit appellari ab iſta condemna-
tione expenſarum quæ venit in executionem dictæ interlocu-
toriæ tranſactæ in rem iudicatam, pro quibus omnibus eſt de-
ciſio Rot. *in nouis 13. aliàs in titu. vt lit. penden. prima,* & ponit Bald.
in l. ſancimus, colum. 1. C. de iudic. & Moder. *in d. §. ſiue autem alteru-*
tra, colum. pen. verſi. ſecundo quæro, limitantes prædicta ex mente
Bart. *in d. l. terminato,* & Bald. vbi *ſupra,* niſi eſſet talis interlocuto-
ria quæ dirimeret totam litem, vt *in c. ſua nobis. in fi. de appel.* & be-
nè faciunt adducta per Philip. Franc. poſt Abb. *in d. c. ſæpè. q. 8. &*
in c. cum appellationibus friuolis, in fi. prin. eo. tit. lib. 6. vbi cõſiderat, &
benè quando iſta condemnatio expenſarum poſſit fieri per iu-
dicem, à quo vel per iudicem ad quem, & ſequuntur etiam Mo-
dern. *in d. c. ſæpè in fine, allegantes alias deciſiones.* † Hanc autem con- 12
cluſionem Imo. Abb. & Philip. poſt Bald. *in d. c. ſæpè. q. 9.* limitant
non procedere quando poſt interlocutoriam, à qua non fuit
appellatum, fuit facta condemnatio expenſarum, & condem-
natus habebat iuſtam cauſam litigandi ſuper illa interlocuto-
ria: poterit enim ab iſta condemnatione expenſarum appellare,
eſto quod ab interlocutoria non appellauerit, quod ſuadetur.
Nam illi interlocutoriæ videtur acquieuiſſe, quoniam non fuit
condemnatus in expenſis, à quibus credebat ſe abſolutum pro-
pter iuſtam cauſam litigãdi: vnde quum poſtmodum condem-
netur in expenſis, à quibus propter iuſtam cauſam debebat ab-
ſolui, *c. finem litibus. in fi. ſupra de dolo & contu.* & not. *in d. §. ſiue au-*
tem alterutra, de nouo videtur grauari, & à tali nouo grauamine
poterit appellare, ad quæ faciunt notata expreſsè, & remiſſiuè
per Fely. *hic, loco præallegato, & in c. accedens. el ſecundo. ſup. vt lite non*
conteſtata. vnde communis concluſio Innoc. & aliorum locum
habebit quando in interlocutoria iudex ſibi reſeruauit condẽ-
nationem expenſarum, quia tunc erit imputandum parti victæ
quare acquieuit, & non appellauit, vt ſentit Felin. *hic.* Secunda
concluſio procedit quando iudex fuit interlocutus, & nõ reſer-
uauit condemnationem, ſed victus non habebat iuſtam cau-
ſam litigandi, tunc enim ſi non appellauit ab interlocutoria, mi-
nus poterit appellare à condẽnatione expẽſarum quæ veniebat
in

Digitized by Google

in executionem primæ ſentẽtiæ: debuit enim conſiderare quod illud non poterat euitare propter ioiuſtã cauſam litigaodi, ſecus autem eſſet quando habuit inſtam cauſam litigandi, nam tunc videtur acquieoiſſe quo ad ioterlocutoriam, à qua non appellauit, non autem quoad condemnationem expenſarum, ad quas non fuit condemnatus in interlocutoria, nec in ea iudex teſeruauit condemnationem, & poterat veriſimiliter credete quòd illam omiſiſſet propter inſtam cauſam litigandi, propter quam talis codemnatio expenſarũ non poteſt venite in executionem interlocutoriæ, quia iuſta cauſa tollit dictam cõdemnationem, & iſto caſu talis condẽnatio non poteſt conſiderari, vt executio interlocutoriè, quinimmò conſideratur in oppoſitum, & in cõtrarium, ex quo de iure propter iuſtam cauſam litigandi non veniebat condemnario expenſarum, *d.c.finem litibus, cum ſimil.* & ita conſiderando de plano procedunt dicta Innoc. & aliorum, & quoad concluſionem, & qnoad limitationem, & ceſſant obiectiones hic factæ per Felyn. Secundus atriculus principalis eſt, quando ſumus in ſententia diffinitiua, in qua conſiderandi ſunt duo principales caſua, primus quando iudex omiſit condemnationem expenſarum, ſecundus quando expreſsè abſoluit ab
13 expenſis. † Circa primum concluſio prima erit qnod ſi iodex omiſit condemnationem expenſarum, & victus non appellaoit, quòd victor poterit appellare ſecundùm Abb. *hic* poſt alios, *colum.3.ver. Ant victus non appellat*, quæ communis eſt, qnoniam alio semedio ſibi non eſt conſultum per text. *in l. omnem honorem. C. quando prouo. non eſt neceſſe*, qui ad hoc poteſt induci à contrario ſenſu, dum litera vult q ſi fuit facta condemnatio in patte, & in teliqua parte fuit omiſſa, victocnõ poteſt appellare, quando victus appellauit: vnde è contrario, ſi victus non appellauit, benè victor poterit appellarc ſecundùm communiter Doct. *ibi*, & *hic*, & tale argumẽtum ſit validiſſimum, *l.1.§.huius rei.ff.de officio eius*, & ſi hoc admittitur quãdo fuit facta omiſſio reſpectu partis, idẽ dicendum, & qoando reſpecto totius, quum in vtroque par vigeat ratio *l.quæ de tota.ff.de rei vendica.* & per Felyn. *in c.fin. ſupra de maioritate, & obedientia*, & Bart. *in d.l.fin.* pro hac concluſione adduxit text. *in l. in bonæfidei, C.de vſur.* qui benè probat, licet Felyn. *hic colum. 4. verſi. iſtam limitationem* dicat non probare, ex quo ibi non apparet quis appellauerit, quia immò ſatis clarè conſtat in illo tex. ſi in prima inſtantia non fuit facta condemnatio vſurarum, quod vlterius illæ peti non poſſunt, nec veniũt, niſi à prima ſentẽtia ſit appellatum, vnde quum appellatio concedatur, intelligi debet conceſſa, vtriqoe hoc eſt victo & victori, quum text. generaliter loqnatnr: ſuadetur, nam omiſſio condemnationis vſurarum ibi tendebat in damnum creditoris, qui erat victor ſuper principali ſorte, à qua ſi non appellatur, ampliùs vſuras habere non poteſt, & ideo veriſimilius appellatio ibi, conceditur illi victori reſpectu vſurarum, in quibns fuit omiſſa condemnatio quàm reſpectu victi, quum ibi quæſtio eſſet, non de ſorte principali, ſed de vſuris, & hoc clarè ſentire videtur Bartol. *ibi, in ſummario*, & reliqni ſcriben. hanc etiam concluſionem ſequitur Bart. *in d.l. terminato*, & bona *deciſio* Rot. *in nouis*: quæ aſſignat vrgentes rationes, & dicit ita ſeruari in curia in *ordine 353. aliàs in titu. de appell. 47.* & ſequitur Imol. *hic* poſt dom. Anto. & plenius *in c.ſi in fin. infra eod.* & Fely. *hic col.4. in 3. limitatione*, & Philip. Franc. *in d.c.ſæpè, q.17.* nec cõcluſioni obſtant dicta per Bald. & Salyc. *in d.l. omnem hic relata* per Felyn. ex quo tollnntur, quia iudex non condemnando, ſed omittendo ex hoc ſatis grauatur victor in expenſis, quas conſequi debebat ſi petitæ fuerũt, vt *infra* dicetur, vnde à tali grauamine poterit appellare, quum non ſit ſibi contra victum aliter conſultum, vt dicunt *deciſiones*
14 *ſuperiùs adducta.* † Dubitat tamen circa hoc Fely. infra quod tempus iſte victor poſſit appellare ab iſta omiſſione expenſarum ex notatis per Bald. *in c.per tuas. ſupra de teſti.* & Philip. *in c.ex ratione, col.27. ver. & aduerte*, volentes grauamen illatum ex omiſſione nõ tranſire in rem iudicatã: vnde poſt dicendum poterit appellare, ſed dicas Bal. *in d.c.per tuas*, hoc non dicere. Nec tex. ille hoc probat, ex quo non loquitur de remedio appellationis, ſed benè diſponit, quod iudex omittens aliquid etiam poſt decẽ dies, & vltra poteſt corrigere, & illud emendare, etiã ad partis inſtantiam quãdo parti nihil poteſt imputari, quod infra decem dies, hoc enim poterit, vel de illo grauamine illato non appellauerit: ſi autem parti poteſt imputari, erit ſecus, vt ſentit Imol. *ibi*, & Aret. *in 3. notabili, & colum. penul. in princip.* & faciunt adducta per Philip. *in loco proximè allegato* volentem à negligentia, & omiſſione iudicis poſſe appellari, & adiri ſuperiorem, *c.ſi religioſus. de elect. lib.6. cum concor.* & probatur ex notatis *in d.l. omnem, & in d. deciſio. Rotæ 47.* & facit ratio, qoia omiſſio poteſt appellari factum, *l.ſi mora, in verbo, ne facto. ff. ſoluto matrimonio cum alijs* adductis per Alexan. *conſi.211. colum. fina. ſecundo lib. incipit ponderatis his.* Præterea in terminis dicti *c.per tuas.* iudex qui poſt decem dies correxit omiſſum, non erat in totum functus officio ſuo, ex qno adhuc nõ protulerat diffinitiuam, vnde nimirum ſi corrigit illud etiam parte petente cui nihil poterat imputari: diuerſũ eſt in caſu præſenti, in quo functus eſt officio per diffinitiuam, & pars eſt certiſſima, quod ampliùs ille iudex non poteſt corrigere omiſſum, niſi iuxta terminũ *d.l. Paulus reſpondet*, & ideo non appellãdo ab omiſſo eſt quid ſibi imputandum, ex quo dictæ ſententiæ videtur acqnieuiſſe, *c.cum dilecti. in fi. ſup. de elect. c. quo ad conſultationem, inf. de re iudi.* vnde neceſſe habet appellare infra decem dies, limitat autem iſtam communem concluſionem Abb. *hic, col.3. ſed circa prædicta quæro*, vt procedat quando expenſæ fuerunt petitæ coram primo iudice, nam tunc victor appellans poterit illas conſequi coram iudice appellationis, ſecus autem eſſet ſi non fuerunt petitæ, quum iudex non petitus nõ debeat ſuum officium impartiri, quam concluſionem tanquàm communem ſequitur Fely. *hic, col.3. verſi. limita quarto, plura accumulans*, & dicens ita in practica fuiſſe obtentum, adducens expreſsè plures deciſiones, & remittens ſe ad notata per eum alibi, ad quæ faciunt notata per Mod. *in l. vniuerſa. C. de preci. impera. offeren.* & ſequitur concluſionem Alexan. *in d.l. Paulus reſpondet*, & idem Alex. poſt Bart. Bald. & Ang. & Pau. de Caſt. *in d. § ſiue autem alterutra*, & idem Fely. *hic, colum.4. in fi. ver. conſidera aliqua*, & Moder. *in d.c. ſæpè, q.4.* dicentes concluſionem de plano procedere in expenſis quæ veniunt ante litem conteſtatam quæ expreſsè debent peti, vt dicit Rot. *in præallega. deciſ.47.* ſecus autem in expẽſis quæ veniunt poſt litem conteſta. vt tenet Philip. Fran. *in c.ſæpè q.15.* & hanc opinionem ſequuntur Moder. Pap. *in d. §. ſiue autem alterutra, colum. pen. verſi. circa ſecundum*, quam limitant duobus modis, primò iuxta terminos *d.l. Paulus reſponder, la prima.* Secundò quando petitio eſſet implicita, quia tunc ſufficeret, vt puta ſi victor petit ſententiam pro ſe ferri, quia cenſetur petiiſſe, & ſuper principali, & ſuper acceſſoriis, conſeqnenter & per expenſis ſecundùm Bald. Paul. & Alexan. *in d. §. ſiue autem alterutra.* Eſt benè verum quod domini de Rot. *in præallegata deciſ.47.* tenuerunt contrariũ quãdo ſumus poſt litem conteſtatam, vt tales expenſæ petitæ coram primo iudice poſſint peti coram iudice appellationis, quam opinionem ſequutus fuit Philip. Frãc. *in d. c. ſæpè q.15.* & diffuſius *q.17.* & Modern. *ibi, q.4.* & Imol. *hic.* Et clarius *in c.fin. inf. eod.* & alij de quibus per Felyn. *hic, colum.6. in princip. verſicu. eſt etiam aduertendum*, qui tandem in puncto iuris videtur inclinare in hanc opinionem, quæ mihi videtur veriſſima, quum iudicis officium ita vigeat coram iudice ad quem, ſicut coram iudice à quo, & tales expenſæ poſt litem conteſtatam veniant iudicis officio, *l. ædiles. §. item ſciendum. ff. de ædil. edict.* & etiam in omiſſis negligentia partis concedatur appellatio, & per alia adducta per Philip. & Fely. vbi *ſuprà*, & ſaluatio ad Abb. *hic*, data per Felyn. *colum.6. verſic. niſi dictas*, confunditur ex dictis per eundem circa dictam ſaluationẽ, & tantò magis quum talis ſententia, & opinio ſit æqua, vt dicebat Barto. & alij *hic* adducti per Felin. † Secunda concluſio eſt, 15
quando victus appellauit, tunc enim victor appellare non poteſt à dicta omiſſione condemnationis expenſarum, eo quoniã ſibi conſultum eſt, vt poſſit coram iudice ad quem dictas expẽſas conſequi, adhærendo appellationi interpoſitæ per victum, & quia tali remedio eſt ſibi prouiſum, nõ debet appellando dehoneſtare honorem iudicis, à qno ita Abb. *hic, colum.2. ver. aduerte*, dicens iſtum eſſe verum caſum *in d.l. omnem*, ſecundùm Bar. & alios *ibi*, & idem Abb. *colum.3. in fin. verſi. fateor tamen*, volens iſtud
procedere etiam ſi coram iudice primo dictæ † expenſæ non 16
fuiſſent petitæ, de quo vltimo latè dictũ fuit in limitatione præcedentis concluſionis, idem ſequitur Imol. *hic. colum.1. verſi. & in quantum, & colum.4. ver. hanc quartam limitationem*, & poſt Philip. *in d.c.ſæpè. quæſt.17.* & do. de Rota *in nouis deciſ.367. alias in titu. de re iudi.23 & alij* quàm plures *hic*, adducti per Fely. concludentes quod appellatio ſimpliciter interpoſita per vnã partem deuoluit totum negotium etiam in articulis ſeparatis, vt per Doct. per *illum text. in l. ampliorem. C. de probatio.* & plenè poſt Abba. per Philip. & per Mod. *in d.c.ſi duobus*, quæ concluſio comprobatur iuribus & rationibus, de quibus *in dictis locis* text. autem *in dicta l. omnem*, non loquitur quando iudex omiſit condemnare in totum, vel pro parte, niſi text. illum induceres pro hac concluſione pon-

Digitized by Google

ne ponderando, vt ſuperiùs ponderaui, vt idem ſit quando in totum omiſit condemnare, ſicuti eſt quando pro parte omiſit, quemadmodum enim omittendo cõdemnare pro parte victor non appellat appellante victo ratione, de qua ibi, idem dicamus quando in totum omiſit condemnare, & victus appellauit, vt victor appellare non poſſit, quia iſto caſu viget ratio ibi expreſſa, ſicut quando pro parte condemnauit, vt videtur inducere

18 Abb. hic, colum. 3. verſ. ſed ego non video. † Quam cõcluſionem Abb. hic, colum. 2. in fine. & colum. 3. in prin. amplia ndo vult procedere etiam ſi victus appellans non proſequeretur appellationem, ex quo talis appellatus etiam inuito appellante poterit illam proſequi, quum ſibi ſit ius quæſitum per appellationem interpoſi-

19 tam à victo quæ effecta fuit communis, † d. l. ampliorem, & notatur in d. c. ſi duobus, & per Barto. Pau. & alios in d. l. omnem, quæ hoc probare videtur ibi differente aduerſario iuncta glo. & ſequitur Rot. in nouis deciſio. 204. & ſequen. alias in titu. de appel. 32. & Rot. deciſio. 384. alias eod. titu. 53. & deciſio. 38. alias in titu. de electio. prima. & deciſio. 41. alias de appel. 6. & deciſ. 65. alias in titu. 7. & deciſ. 104. alias eo. tit. 16. & deciſ. 132. alias eo. titu. 21. & per Alexand. conſ. 165. viſo pro-

20 ceſſu, in 2. lib. † Eſt benè verum, quod Ioan. Andr. in addi. ad Spec. in titu. de appell. §. in quibus, verſicu. 34. voluit iſtud non procedere, ſi appellans renunciaſſet appellationi antequàm incepiſſet illam proſequi, quod dictum Felin. hic, colum. 5. verſicu. conſidera etiam, non admittit bonis rationibus, vt per eum, & per eundem in c. parte 8. ſupr. de reſcript. & in c. cum Ioan. eremita, colum. 5. ſupra de fide inſtrumen. & per Bald. in d. l. fina. & Alexand. conſi. 35. in 4. lib. & per Bald. in l. per hanc. C. de tempo. appella. plenè, & diffuſè poſt Imolam & Abb. per Philip. in 8. quæſtio. in c. interpoſita. §. denique. infra de appellatio. & ibi Modern. colum. penult. concludentes appellantem à diffinitiua non poſſe recedere ab appellatione ſi vertitur intereſſe ſeu fauor appellati, adducẽtes ad hoc deciſiones, & rationes, ſed in caſu præſenti ſi liceret appellanti renunciare, intereſſet ipſius appellati, qui expenſas omiſſas conſequi non poſſet: vnde etiam appellante inuito, & renunciare poteſt ipſe appellatus proſequi, & expenſas omiſſas conſequi coram iudice

21 ad quem. † Limitatur tamen iſta concluſio ita ampliata ſecundùm Abb. hic, colum. 3. verſicu. in hoc tamen diſtinguerem, quando victus appellaret cum illa clauſula quatenus ſentẽtia faceret contra ſe, ſeu appellaret limitatè, tunc enim victor non poſſet iuuare ſe ex illa appellatione interpoſita limitatè per appellãtem, ex quo talis appellatio limitata, & clauſulata non reddidit nec fecit appellationem communẽ, quod ſequi videtur Philip. in d. §. deniq. in 8. quæſt. in fi. & poſt Abba. in d. c. ſi duabus. quæſt. prima, ſecunda, & tertia, & alij hic allegati per Felyn. colum. 2. verſi. limita ſecundo, & col. 4. verſi. ſubdit Ioannes de Fantucijs, & colum. 5. verſi. aduerte etiam, & per Abb. & Imol. & Felyn. in d. c. cum Ioannes in 2. &

22 3. reſtitutione. † Quæ limitatio de plano procedit quando ſententia contineret capitula ſeparata, & non cõnexa, & victus nõ appellaſſet ſimpliciter, ſed limitatè, vel cum clauſula, de qua ſuprà, vt expreſsè ſentit Abb. Felyn. hic, & Philip. & Modern. in d. c. ſi duabus. ſi autem ſententia contineret vnum tantum capitulum vel plura connexa, tamen & inſeparabilia, talis appellatio etiam limitata, vel clauſulata deuolueret totum negotium, & eſſet communis vtrique, non obſtante limitata, vel clauſulata appellatione, ex quo diuidi non poteſt, vt pulchrè concludit Philip. in d. c. ſi duobus quæſt. prima, ſecunda & tertia. & Felyn. hic, col. 5. verſi. cogitabam, in fi. & eſt de mente Abb. hic. dum allegat l. etiam. ff. de minor. & notat. in c. cum olim inf. de cenſib. & faciunt dicta per Abb. Felyn. & Modern. in c. cum venerabilis. ſup. eod. & per Bart. in l. Aurelius. §. idem quæſiit. ff. de liber. leg. & per Ioan. Andr. & alios in c. 1. de conſ. ff. lib. 6. & notata per Doctor. in c. tranſlato. ſupra de conſtitutio. & per Modern. in d. c. ſi duobus, colum. penult. & in hoc non cadit difficultas, ſed dubium eſt in terminis præſentis limitationis, an capitulum expenſarum ſit connexum cum negotio principali taliter, quòd nõ poſſit ſeparari, an verò dicatur quid diuerſum, & ſeparatum ad effectum, quia ſi diuerſum, & ſeparatum, & appellatio fuit facta per victum, non prodeſſet appellatio victori, nec eſſet communis, & procederet limitatio, & doctrina Abb. hic, ſi autem capitulum expenſarum eſſet connexum, & inſeparabile, dicendum eſſet contrarium, quod talis appellatio limitata tanquàm communis prodeſſet victori, & iſto caſu non

23 procederet limitatio, & doctrina Abb. hic. † In qua difficultate Philip. in d. c. ſi duabus. quæſt. 1. in fin. dicit, quod tale capitulũ expenſarum eſt connexum, & inſeparabile expreſsè reprehẽdendo Abb. hic, quam ſententiam prima facie videtur ſequi hic Fely. tamen poſtmodum dicit contrarium tenẽdo opinionem Abb. quam tu teneas tanquàm veram, eo quoniam articulus expenſarum eſt ſeparatus, & non connexus cum negotio principali, vt probatur in dicta l. & omnem, & in c. finem litibus ſupra de dolo & contuma. & in l. qui ſolidum ff. de lega. ſecundo. & in d. l. ſiue autem alterutra, & l. ſancimus. C. de iudi. & in d. l. terminata, cum ſimilib. vbi poteſt fieri condemnatio ſuper principali, & omitti condemnatio expẽſarum, vel ſuper illis fieri abſolutio vel condẽnatio, quod minimè procederet, ſi eſſent capitula connexa, & inſeparabilia, quum connexa non [illegible] dictas diuerſas condemnationes & omiſſiones, vt [illegible] d. l. etiam. & in d. c. tranſlato, & per Barto. in d. §. idem quæſ. [illegible] Modern. ff. de liber. & poſthum. & per [illegible] c. cum non omnes. la 2. de pactis, & per Imol. conſil. 159. [illegible] l. omnium traſatis colum. 4. & per Franc. de Curte [illegible] & per Felynum hic, colum. 5. in fin. & per Moder. [illegible] penult. verſic. & dicuntur, ex quibus [illegible] Abb. hic, eſſe veram, quæ etiam comprobatur, [illegible] ſuper expẽſis poteſt ferri ſeorſum à diffinitiua, vt [illegible] in d. l. Paulus reſpondet. & ad alia ſuperius adducta, & faciunt quæ dixi ſupra in prima concluſione circa ſententiam interlocutoriam [illegible] quia ſententia expenſarum poteſt [illegible] d. ſiuitiua, vt in Clemen. 1. de reſcript. & per gloſſ. & alios in c. fina ſupra de reſcript. & in d. l. ſancimus, in contrarium tamen, quod articulus expenſarum ſit connexus cum principali negotio, facere videtur text. in d. l. omnem, vbi formaliter probatur quod appellatio à principali negotio comprehendit appellationem ab expenſis, vt videtur ſentire Abb. hic. colum. 3. verſ. ſubſequenter, circa aliud tamen propoſitum. Nec valet dicere quod d. l. omnem, loquitur quando expenſæ ſunt omiſſæ, quia immò etiam expreſsè loquitur quando in illis fuit facta abſolutio in totum, vel pro parte, & tex. ille clarè probat quod ſuprà dixi. Ad quod etiam quia iſte articulus expenſarum omiſſus magis videtur extrinſecus à tenore ſententiæ, quàm quando in expenſis fuit facta abſolutio vel cõdemnatio, niſi diceretur, quod quando fuit facta abſolutio vel cõdemnatio ſuper expenſis. Articulus ipſarum conſideratur, vt diuerſus à tenore ſententiæ latæ ſuper principali, & non poteſt conſiderari, vt veniat in conſequentiam, & in executionem ſententiæ latæ ſuper principali, quum de ipſis expenſis expreſsè ſit dictũ: ſecus autem ſi expenſæ ſunt omiſſæ, quia tunc veniunt in conſequentiam, & in executionem ſententiæ, vt notatur d. l. Paulus reſpondet. Et iuxta ea quæ dixi ſuprà in concluſione facta ſuper ſentẽtia interlocutoria, tamen adhuc obſtat d. l. omnem, quæ etiam loquitur in expenſis omiſſis, vt patet ibi quando fuit facta condemnatio expẽſarum pro parte, quia pro reliqua parte fuit facta omiſſio. Et tamen victus appellans ſuper principali facit appellationem communem etiam ſuper expenſis omiſſis, vnde concludendo dicendum eſt quod in d. l. omnem, procedit quando victus ſimpliciter appellauit, ſecus ſi appellaſſet clauſulatè, & limitatè, vt ſuprà. Tunc enim ſi ſumus in omiſſis ſiue expreſſis nõ procederet ille text. vt dicit Abb. hic, & doctrinæ ſuperius allegatæ, & dicam etiam in ſequenti quando de expenſis fuit facta expreſſa mentio. † Circa ſecundum ca- 24

ſum principalem, quando iudex expreſsè abſoluit ab expẽſis, vel condẽnauit, prima concluſio eſt, quod ſi victus abſolutus ab expenſis non appellauit, victor poteſt appellare à dicta abſolutione, nam quum per eam ſit grauatus à tali grauamine conceditur appellatio, d. c. ſuggeſtum, cum vulg. & probat concluſionem iſtam tex. in d. l. omnem, in qua ideo victor non appellat ab abſolutione expenſarum ibi facta in totum, vel pro parte, quoniã appellauit victus abſolutus ab expenſis & victori appellato eſt conſultum per appellationem interpoſitam ab illo victo, per quam poteſt proſequi reformationem dictæ abſolutionis ab expẽſis, & ideo non debet appellare dehoneſtando honorem iudicis à quo, vnde ab iſta ratione ceſſante firmatur concluſio, quod ſi victus abſolutus ab expenſis non appellauit, poterit appellare ipſe victor, quia iſto caſu ceſſat ratio dehoneſtationis, & quia aliter conſequi non poteſt expenſas ſi non appellaret, & ideo ſibi conceditur dicta appellatio, quod communiter tenent ibi Bart. Bald. Salyce. & Pau. & omnes ſcriben. hic ante. & poſt Abb. Imo. hic, & in c. fina. inf. eod. & Felyn. colum. 1. verſic. limita primo, & colum. 4. verſic. conſidera ſecundò, & verſicu. ſequenti, quæ appellatio per ipſum victorem interponi debet infra decem dies alias non audiretur. Ex quo ſententia tranſiret in rem iudicatam, & ei poſſet imputari quare non appellauit, c. cùm dilecti. in fine. ſupra de elect. l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex, & tenet Felyn. hic, colum. 2. verſicu.

Digitized by Google

25 *verſicu. conſidera* benè dixi *ſupr. in preceden caſu in 1. concluſione.* † An autem victus abſolutus ab expenſis poſſit tueri ſe ſuper negotio principali, in quo fuit condemnatus, & non appellauit per hanc appellationem interpoſitam per ipſum victorem, dicas quod ſic ſi per victorem fuit interpoſita ſimpliciter, ex quo affecta fuit communis, per *text. & ibi* notata *in d. l. ampliorem, & in d. c. ſi duobus, & in præallegata deciſ.* Rot. 365. *cum alijs* adductis per Abb. *hic, & ſuprà in preceden concluſione primi caſus,* & hoc facere poteſt etiã ipſo victore appellante inuito, vt dictum fuit *ibi,* & licet Alexand. *in d. l. omnem, in additio.* ad Bart. ex mente Guido. de Suza. videatur iſto caſu tenere contrarium, tamen tu dicas, *vt ſuprà,* quia iſta appellatio ſimpliciter facta deuoluit omnia, etiam ſi articuli eſſent ſeparati, vt per Abb. *hic,* & Philip. *in d. c. ſi duobus,* & notatur *in d. l. ampliorem,* & iſto caſu iſte victus non appellans conſequitur per alium appellantem, quod per ſe conſequi non poteſt, vt per Bart. *in l. ſi expreſſim. ff. de appel.* & per Abb. *hic.* & alios ad id allegãtes iura, & deciſiones, & pro hac opinione contra Alexan. videtur *text. in d. l. omnẽ,* ſicut enim vbi victus appellans ſimpliciter facit quod victor non appellans poſſit ſe tueri ex illa appellatione, & proſequi expenſas, eo quoniam appellatio eſt cõmunis, ita dicendum quando per contrarium victor appellauit ab expreſſa abſolutione expenſarũ, ſimpliciter tamen quod iſto caſu etiam victus non appellans poſſit adhærere illi appellationi, & per illam ſe tueri ſuper negotio principali, & hoc ne plus concedatur vni quàm & alteri, & ne melioris ſit conditionis actor quàm reus, *regula non debet actori plus licere l. de die, cum ſimil. ff. qui ſatiſdar. cog.* Et etiam, quia iſto caſu vigent illæmet rationes poſitæ *in d. l. omnem,* quæ vigent quando victus appellauit, vnde
26 *& c. l. illud. ff. ad l. Aquil. l. Titio. ff. de fur.* † Nec obſtat ratio d. Alex. ꝙ principale non recipit fomentum ab acceſſorio &c. Quia quandoque videmus contrarium, *vt in c. debitores, ſup. de iureiur.* & per Imol. *in c. ſi. in ſi. inf. eod. & gloſſ. in regula acceſſorium de regul. iur. in 6.* & per Felyn. *in d. c. debitores,* & quandoque acceſſorium includit principale, vt per Decium *conſil. 77. colum. penult. in primo libro.* & quandoque acceſſorium conſeruat principale, *c. is cui, de præbend. lib. 6.* & quandoque veſtit principale, de quo tamen *in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact.* facit etiam, quia articulus expenſarum eſt ſeparatus, & diuerſus à negotio principali, *vt ſup.* probatum, & tamen appellatio ſimpliciter interpoſita ab vno efficitur communis etiam in capitulis ſeparatis, vt *ſuprà* dictum eſt. Benè verum ſi iſte victor appellaſſet limitatè ab abſolutione expenſarum tantum, vel cum illa clauſula quatenus ſententia eſſet contra ſe, tũc victus ſuper principali non appellans non poſſet adhærere huic appellationi, ex quo non fuit effecta communis, vt dicit Abb. *hic,* & plenè dixi *ſup. in præcedenti concluſione,* ex quo ille articulus expenſarum à quo tantum appellatur eſt ſeparatus, & non connexus, vt ibi dictum fuit, & hoc tenet Felyn. *hic, col. 4. verſi. ex quib.*
27 *infero duo.* † Secunda concluſio eſt quando victus ſuper principali, & abſolutus ab expẽſis appellauit, tunc enim victor nõ poteſt appellare ab illa abſolutione expenſarum ſecundùm Abb. *hic. colum. 3. verſi. ſed ego non video.* Cuius contrarium voluit dom. Anto. *hic,* & Imo. qui plenius hoc tangit *in c. ſi. in ſi inf eo.* reſpondendo contrariis, & dicens pro hac opi. eſſe text *hic.* Cuius dicta refert Fely. *colum. 2. in prin.* Adducendo etiam no. *in c. per tuas. ſup. de teſti.* quæ nihil faciunt, vt ego poſt ipſum plenè dixi *ſup. in præced. caſu conclu. 1.* qui tandem dicit opin. Abb. eſſe tutiorem. Tu intrepidè teneas opin. Abb. quæ eſt veriſſima, & manifeſtè probatur *in d. l. omnem,* vbi fuit facta expreſſa abſolutio ab expenſis in totum, vel pro parte, vt patet *ibi.* Nihil capere pro ſumptibus iuſſa eſt, & tamen eſto, quòd fuerit victus ab expenſis abſolutus ſi appellauit victor non poteſt appellare, qui text. tollit, & excludit omnia quæ in contrarium dicit Imol. *hic, & in d. c. fina. infra eod.* & per illum text. ita inductum fundatur opi. Abb. & tollitur replicatio data per Imo. & relata per Felyn. ad inductionem quã hic facit Abb. de illo text. quia ibi fuit facta expreſſa abſolutio expenſarum in totum vel pro parte. Nec obſt. tex. iſte vbi appellauit victus, & etiam appellat victor in litera dicit, quia iſtud admitto, quãdo ſentẽtia continet diuerſa capitula, vt ſentit glo. *noſtra. in ſi.* & Abb. & cõmuniter Doct. *per text. in c. Raynutius, & in c. Raynaldus. infr. de teſta. & in d. c. ſi duobus.* Non autem text. iſte debet intelligi ſecundùm primum intellectum glo. vt loquatur reſpectu expenſarum, & quod aduerſarij capituli fuerint abſoluti ab expenſis, & condemnati ſuper principali, propter quam abſolutoriam capitulu licitum eſt immò, & neceſſarium ſecũdùm
28 Imo. appellare, eſtu, † quod pars victa ſuper principali appellauerit, iſte enim intellectus vltra diuinationem eſt de directo cõtra text. *in d. l. omnem,* & ſi iſte text. haberet hunc intellectum directo cogeretur, *d. l. omnem.* volens victorem non poſſe appellarẽ ab expreſſa abſolutione expenſarum quando victus ſuper principali appellauit. Quod minimè dicendum & admittendum eſt, quum legum correctio ſit euitanda *vulg. l. præcipimus, cum ſimi.* Nec dicatur, *quod d. l. omnem,* loquitur quando expenſæ fuerunt omiſſæ, non autem quando fuit facta expreſſa abſolutio ipſarũ, vt videntur intelligere aliqui Doct. quia hoc eſt falſum, & cõtrà illum textum, in quo fuit facta expreſſa abſolutio expẽſarum in totum, vel pro parte, & ideo benè dicebat Philip. Abb. antiquis Ioan. Andr. Panor. & ſequaces, quod iſte primus intellectus datus ad hunc text. non procedit nun poteſt eſſe verus, vt patet ad ſenſum. Nec obſtat, vt dicebat Imo. quod iſte victor non appellando ſibi præiudicauit. Nam negant hoc: ex quo adhærere poteſt appellationi interpoſitę per victum quę effecta eſt cõmunis: & poteſt illã proſequi eo inuito, & etiam renunciante, *vt ſup* dictum eſt *in 2. conclu. primi caſus.* item vigeat ratio *d. l. omnem,* vt ſaluetur honor iudicis à quo, cũ iſti victori ſit ſaluum ius ꝑ appellationem interpoſitam à victo: vnde concludendo dicamus, ab expreſſa abſolutoria expenſarum victorem non poſſe appellarẽ ſi victus appellauit ꝑ *d. l. omnem.* & quod text. iſte nõ poteſt loquĩ hoc caſu, ſed intelligi debet ſecundùm alia exempla poſita per glo. nec obſtat inductio ꝑ me facta ſup. in principio gl. ꝙ tex. iſte probet hunc intellectum in ſui generalitate, quia dico talẽ generalitatem reſtringi ad habilia, & nũ ad ea porrigi, in quibus in iure expreſsè contrarium deciſum reperitur, *arg. l. 2. C. de fide inſtrumen. & l. 1. C de ſacroſan. eccle. cum ſimi. & argum.* nota rotum *in c. cùm expediat. de elect. lib. 6. & l. 1. C de inoffi. dott.* Hanc tamen concluſionem limita ſecundùm Abb. *hic, colum. 3.* vt non procedat quando victus appellaſſet limitatè, vel cum illa clauſula quatenus faceret contra ſe &c. vt etiam ſentit Felyn. *hic, colum. 2. verſic. limita ſecundo,* & Philip. *in d. c. ſi duobus. q. 1. 2. & 3.* de quo dictum eſt *ſupra in praceden. caſu in ſecunda concluſione.* Tunc enim talis appellatio non eſſet communis, nec deuolueret totum negotium, ſed tantum illud ſuper quo fuit appellatum Et iſti articuli ſunt ſeparati: vnde talis appellatio non prodeſſet victori qui iſto caſu neceſſe haberet appellare, eſto, quòd victus appellaſſet, vt fuit ibi concluſum, & in iſtis terminis non procederet text. *in d. l. omnem,* & procedere poſſet opinio do. Ant. & Imo. à ratione ceſſante, *d. l. omnem, argumen. c. cum ceſſante, inf. de appel. & l. adigere §. quamuis. ff. de iure patro.* Et poſſet iſto caſu verificari, & procedere intellectus primus datus per gloſſ. ſaluando illum in iſtis terminis, & non aliter, tamen diuinare eſt, & ſupplere ad iſtum *tex* limitatio tamen probatur *per d. l. omnem,* inducendo vt *ſupra.* Et ex alijs dictis *in dicta ſecunda concluſione primi caſus* † Vltima cõcluſio 29
eſt, quando fuit facta expreſſa condemnatio expenſarum, tunc enim neceſſaria eſt appellatio, vt dicit Abb. *hic colum. 4. verſi. ſubſequenter.* & ſequuntur oẽs *in d. c. finẽ litibus, & in d. l. ſancimus, & in d. § fin autem, alterutra eum concor.* ſed reſultat difficultas, an ſufficiat vnica appellatio in principali, vel ſit neceſſaria alia ab expenſis. In qua Abb. concludit ſufficere vnam quod ſequitur Felyn. *hic, colum. 6. verſic.* & dum Abb. dicit allegando deciſiones. Et facit *præallegata deciſio* Rot. 365. & not. *in d. l. ampliorem, & in d. c. ſi duobus, & text. in d. l. omnem,* & not per glo. *in regula præallegata, acceſſorium, circa prin.* Nec obſtat ſi diceretur quod ſententia ſup principali poteſt fieri ſeorſum à condẽnatione expẽſarum cum alijs adductis *ſuprà in præcedẽti concluſione,* nam eſto, quòd expenſæ poſſint conſiderari, vt quid ſeparatum, & non connexum à principali negotio, † tamẽ hoc non obſtat, eo quoniam ſimplex 30
appellatio deuoluit omnia etiamſi eſſent capitula diuerſa & ſeparata, *d. l. ampliorem. & d. c. ſi duobus.* quanto magis reſpectu acceſſoriorum quæ includuntur, vt per gloſſ. *in d. regula acceſſorium,* & per Bald. *hic,* vnde iſte victus appellando ſimpliciter videtur ab omnibus contra ſe facientibus, & ipſum grauantibus appellare, vt dicit Abb. *in d. c. ſi duobus.* & *ibi* Moder. *in fin.* Et conſequenter appellare videtur à condemnatione expenſarum in ipſum grauamen, & eſto, quòd appellet ſuper principali, ſi taxatiuè hoc non facit: appellatio ſe extendit etiã ad expenſas, vt patet ex prędictis. Et ex his quę etiam dicit Abb. *hic,* reſpondendo *ad c. fina.* adductum per dum. Anto. *de appell. lib. 6.* ſecus eſſet ſi limitatè appellaſſet, quia tunc procederent *dicta ſuperiùs,* vt talis appellatio procedat quo ad limitata tantum, non autem ſe extendat ad alia ſeparata, à quibus appellare noluit, † Glo. *in verbo, defenſio, ibi c. vltimo,* ponit intellectum ad text. noſtru, quem ſequitur Innoc. 31

Digitized by Google

Bal. Card. Abb. *colum. 4. verſi. oppono ſecundum*, & Imol. *hic, colum. 1.* qui intellectus verus eſt, & communis, nam in iſto text. capitulum decorare, erat actor originarius, & eſto, quòd fuerit excõmunicatum, tamen victum poterit appellare, & appellationem proſequi excommunicatione non obſtante: qui intellectus maniſeſtè probatur ex verbis literæ, nam capitulum fecerat electionem de P. & coram Archiepiſcopo petebat cõfirmationem ipſius electionis propter ius eligendi quod in ipſo capitulo reſidebat, petebat etiam aliud, vt dicit glo. ſecunda, in quibus omnib. capitulum erat actor. Archiepiſcopus verò renuit confirmare electionem, & inſtituit cæpum grauando capitulum circa confirmationem petitam, & circa ius eligendi, & etiam grauauit inſtituendo cæpum, à quibus capitulum primò appellauit. Et Abbas S. Stephani primus iudex appellationis infirmãdo geſta per Archiepiſcopum confirmauit, electionẽ factam per capitulum declarando illud habere ius eligendi, & abſoluit partem aduerſam à petitione ipſius capituli. Ex quibus verbis patet quod capitulum etiam petebat aliquid, vt plenè fuit dictum in ſecunda glo. In qua petitione capitulum erat actor, & qui à dicta petitione capituli pars aduerſa fuerat abſoluta capitulũ à tali abſolutoria lata cõtra ipſum, & in fauorẽ aduerſarij appellauit, & coram ſecundo iudice appellationis fuit contra capitulũ oppoſitũ de ex-
32 communicatione, quæ exceptio fuit reiecta. † Quoniã excõmunicatus poteſt appellare, & appellationẽ proſequi, q̃a ex iſtis videtur ſe defendere, & defenſio eſt excõmunicato permiſſa: vnde conſtat ꝙ capitulum erat actor originarius, nã appellauit ab abſolutoria data ſup petitione ipſius capituli. In qua neceſſariò dicendum eſt ipſum fuiſſe actorẽ, & poſſe appellare, & appellationẽ proſequi nõ obſtãte exceptione excõmunicationis rationib. de quibus in tex. Et ex iſta inductione infertur ꝙ intellectus Hoſt. & ſequaciũ datus ad iſtũ tex. nõ poteſt eſſe verus dum voluit, ꝙ in ſecunda appellatione iſti de capitulo eſſent rei tanquã reconuenti à cæpo, vel Archiepiſcopo, quia hoc ſtare nõ poteſt, ex quo capitulũ non appellauit ſup reconuentione ſeu petitis p partẽ aduerſam, ſed appellauit ab abſolutoria data in fauorẽ aduerſariorum ſup petitione contra illos facta per capitulũ, in qua aduerſarij erant abſoluti: nã ſi aduerſarij in illa fuiſſent actores, non poterat abſolui, vnde neceſſariò in illa petitione erãt rei, & capitulum actor originarius, & quia in tali petitione capituli aduerſarij erant abſoluti, capitulum grauatũ ex tali abſolutoria appellauit, & fuit admiſſum ad appellandũ, & appellationem proſequendũ, eſto, ꝙ eſſet actor originarius non obſtante excõmunicatione rationib⁹, de quib. *in tex.* vltra quas glo. noſtra adducit aliã, quia actor originarius in eo, ꝙ condẽnatus quaſi reus intelligitur, & ad appellationẽ venit neceſſarius ſtimulatus vinculo ſententiæ & vt defenſor: nec cõſideratur principalis actio, ex quo ſumus in appellatione. quilibet. n. ſuccumbẽs p ſentẽtiam etiam ſi ſit actor originarius, reus dicitur ſecundũ Bal. *hic*, Abb. & alios, & iſto caſu appellatio mutat naturam, vt in ea actor originarius
33 nõ dicatur actor, ſed reus, ita expreſsè Bal. *hic*. † Per quæ limitantur notata *in l. si quis. C. de appel. & in c. in præſentia. ſup. de renun. hic in contrarium allegata* p Hoſt. & relata per Abb. diſponentia appellationem non immutare qñ actor originarius non tenaneat actor, q̃a illa procedũt excepto caſu præſenti in quo appellatio immutat naturã, vt de actore faciat aliquẽ reum quantum ad legitimationem perſonæ ſuæ, vt probatur *hic* rationib. de quib. *ſup.* quod eſt notandum pro quibus etiã facit, quia appellans petit ſe abſolui à ſententia lata, vt plenè dixi *in c. cum inter. ſup. eo.* & petẽs ſe abſolui reus eſt, *l. libertus. la 1. ff. de in ius voc. cum ibi notatis* p ſcriben. ex quib. patet dicta per me contra Modern. *in d. c. cum intereſſe*, vera, nec prædictis obſtat *text. in c. ſequen. & in c. 1. eod. tit. lib. 6.* volẽtes exceptionem excommunicationis in qualibet parte iudicij poſſe opponi, & impedire actorẽ agere, quia prædicta procedunt in cauſa principali, ſecus in cauſa appellationis, vt *hic*, & *in d. c. cum inter. & in c. fin. inf. eo.* ſecundum Inno. Abb. & alios ad-
34 ducentes circa prædicta rationem diuerſitatis, vt per eos. † Et prædictam concluſionem communẽ intellige procedere, quod excommunicatus etiam ſi ſit originarius, poteſt appellare, & appellationem proſequi, nulla etiam petita abſolutione ab excommunicatione ſecundùm Abb. *hic colum. 5. circa principium, & in c. per tuas. colum. 2. in fin. infra de ſenten. excomm. & in c. fin. infra eod.* in prima oppo. ex quo iſte excommunicatus in alia cauſa poteſt appellare, & appellationem proſequi ſine aliqua abſolutione ad cautelam per hunc *textum in d. c. cum inter. & in d. c. fina.* ſecus autem eſſet quando quis appellaſſet à ſententia excommunicationis, quam dicit iniuſtam, tunc enim non poteſt appellationem proſequi, niſi prius habita abſolutione ad cautelam ratione, de qua per Abb. & *in d. c. per tuas*, & iſto caſu procederet text. *ibi, & c. ſolet, de ſenten. excommun. lib. 6. cum ſimil.* prout ego dixi poſt Abba. Felin. & Modern. *in c. apoſtolica. ſupra eodem.* quæ etiam ſequitur Felin. *hic, colum. antepen. in prin.* adducendo alias deciſiones, & tenendo contra Dominic. *in c. primo, colum. 3. de reſcript. libro ſexto*, & Felin. *colum. fina in princip. verſi. non dico propter hoc*, quæ nota ad ampliationem, & declarationem iſtius textus, & ſimilium, & ad limitationem *dicti capituli per tuas, & dicti capituli ſolet*, & ad declarationem notatorum *in cap. intelleximus. ſupra de iudi.* & notatorum *in cap. primo, de reſcript. libro ſexto.* vbi Philip. *colum. ſecunda* etiam tangit. In eadem gloſſ. *ibi. quod faciant iudices*, declara, vt per Cardina. *hic*, & Abb. *colum. quinta, verſi. & per hoc ſoluuntur*, & per Imolam *colum. ſecunda. & tertia*, & Felin. *colum. antepenul. verſi. dum Abb.* ex quorum dictis conſidera duos caſus: primum quando ſumus in appellatione ab interlocutoria: ſecundũ quando ſumus in appellatione à diffinitiua: circa primum Ioan. And. & Doct. præallegati concludunt, † quod excommunicatus 35
etiam actor originarius poteſt ab interlocutoria appellare, & finito dicto articulo appellationis non poteſt agere ſuper negotio principali ſi opponitur ſibi de excommunicatione, quia ſatis eſt quod ſibi ſuccurratur ſuper interlocutoria, à qua grauatur, & propter quam ſtimulatus eſt appellare, quo articulo finito ſuperſedendum eſt ſuper principali propter excommunicationem. Rationem aſſignat poſt alios Cardina. *hic*, nam quando appellatur ab interlocutoria, primò diſcutitur iſte articulus appellationis, & ſi pronunciatur benè appellatum: poſt modum proceditur in principali, *vt in cap. 1. de appella. lib. 6.* Et tunc appellans non dicitur ampliùs ſe defendere, ſed agere. Et ideo obſtat ſibi exceptio excommunicationis, *vt in cap. ſequenti cum ſimilibus*, & ita voluit Abbas *hic in præcedenti parte* gloſſ. *colum. quarta, verſi. Ioan. And. inſtat*, quæ ratio non viget quando appellatur à diffinitiua, vt dicit Cardina. *hic*, & Philip. Franc. *in cap. primo, de reſcript. libro ſexto, colum. 2.* Circa ſecundum † caſum, quando actor ex- 36
communicatus appellat à diffinitiua: concluditur communiter quod vltra appellationem, & proſequutionem ipſius poteſt inſtare, vt declaretur ſententia prima contra eum lata iniqua, vel quòd infirmetur ſecundùm Ioan. Calde. poſt gloſſ. pro qua opinione facit *deciſio* Rot. *in nouis. 194. alias in titulo de re iudicata. 7.* & alia *hic* adducta per Abb. & Inno. & in hoc omnes videntur concordare, quòd inſtare poſſit pro declaratione iniquitatis vel pro infirmanda ſententia prima, vt etiam notant ſcribent. *in d. c. 1. de reſcript. lib. 6.* rationibus de quibus per eos. Sed difficultas eſt, an poſſit inſtare pro habenda ſententia nedum infirmatiua, ſed etiã adiudicatoria, in qua difficultate ſi iudex ex officio vellet adiudicare, quum ibi coſtet, vt iudici benè poteſt, vt per Abbatem, & *ibi* poſt alios dixi *in d. c. cum inter.* ſed quando iudex nollet ex ſe facere, & pars inſtaret, Bald. *hic* expreſſe vult quòd poſſit, licet glo. videatur vacillare, & ide videtur ſequi in punctu iuris Abb. *hic*, & Inno. & clarius Card. propter rationem adductam per Ioã. Andr. quia non poteſt cognoſci de appellatione, & iniquitate ſententiæ, & grauaminis, quin cognoſcatur de principali: & ideo propter talem commixtionem, & inſeparabilitatem, poteſt inſtare pro adiudicatoria argumento notatorum *in cap. sacris. infra de ſepul.* cum alijs adductis per Card. & Abbatem, & per eundem Abb. *infra c. ſequen. in penult. nota. colum. 1.* item quia infirmando ſententiam primam, & dicendo eam iniquam videtur condemnare partem aduerſam, per ea quæ notantur *in l. eos. C. de appellatio & in l. cum apud. ff. iudica. ſol.* & plenius *in c. cum cauſa infra de re iudicata*, & hanc opinionem ſequitur Felyn. *hic in 8. col. d. verſi.* dum Abb. cui opinioni non habent obſtare notata *in c. intelleximus, ſupra de iudi. & in c. ſequen. cum ſimilib. infra eodem*, vbi excommunicatus non debet reportare commodum, nec agere, quia illud limitatur quando eſt quid inſeparabile, & connexum, vt in terminis præſentis quæſtionis, dicit Cardina. *hic*, & Modern. *in c. cum venerabilis. ſupra eodem. colum. 20. in principio*, & Innocent. *in cap. ſi vere. infra de ſenten. excommun.* vbi agens contra excommunicatum ad fundum venditum debet ſoluere pretium ratione connexitatis, cuius cauſa multa introducuntur quę aliàs non procederent in articulis ſeparatis, vt notatur *in l. etiam ff. de mino.* & plenè per Abbatem, & Modern. *in dicto c. cum venerabilis*, & dixi *ſupra in ſecunda gloſſ.* item ea quæ veniunt in neceſſariam conſequentiam, eſto, quòd ſint inducta ad diminuendum, operantur quandoq; augmentum, *vt in l. denique. § interdum ff. de pecul. leg.*

Digitized by Google

leg. & plenè notatur *in l. 2. ff. de iuriſdictione omnium iudic.* propter quæ licet actor originarius repellatur ab agendo, inſtantia tamen in cauſa appellationis illam proſequendo, poteſt inſtare pro adiudicatoria. Tum quia hoc venit in neceſſariã conſequẽtiam quando petit ſententiam infirmatiuam primæ, quam petere poteſt, vt omnes concludunt *hic*. Tum etiã, quia iſta ſunt connexa, & inſeparabilia. Et per hãc vltimam rationem accommodatam per Calderinum, & alios tollitur iſtud quod dicebat Ioãnes Calderi. volens iudicem proferre ſentẽtiam infirmatoriam in fauorem excommunicati cum proteſtatione quod nõ veniat adiudicatoria, quia talis proteſtatio fieri nõ poteſt, ſed inſimul, & ſemul cognoſcitur de appellatione, & de iniquitate, vt notatur *in d. l. eos, & in c. cum Ioannes eremita ſupra de fide inſtrumentorum*. Et ad deciſionem Rot. prætallegatã poteſt reſponderi quod loquitur, & procedit in aliis terminis, quàm in terminis præſentis quæſtionis per rationes & iura, de quibus *ſuprà*. Contrariam autem opinionem tenuit Ioan. Calderi. & in pluribus quæſtionibus Abb. *in dicto cap. cum inter*, vbi poſt Modern. plenè dixi, & Felyn. *ibi circa finem* adducendo prætallegatam deciſionem Rot. Pro qua opinione *ſuprà* facit *dictum cap. intelleximus, & capitulum ſequens, cum ſimilibus*. Ad quæ ſuprà fuit reſponſum, & verè iſta ſecunda opinio non poteſt ſaluari niſi ſecundùm cautelam poſitam per Ioan. Calderi. ad quam *ſuprà* fuit reſponſum ex mente Cardina. Niſi extremo ſaluando eam dicatur, vt dicunt Abb. & Imol. *hic*, attenta æquitate induci hanc ſeparationem propter illam proteſtationem, vt huic excommunicato tantùm ſuccurratur in eo, in quo non poteſt aliter eſſe ſibi ſuccurſum, vt fuit dictum *d. c. cum inter*. & ſic reſpectu infirmatoriæ tantum, non autem adiudicatoriæ, ne ex ea reportet commodum ſaltem rei iudicato, quod poteſt impediri exequutio. Pro iſta etiam opinione facit quod dicit Abb. *hic, col. 5. in fine*, quod exceptio excommunicationis poſſit opponi in qualibet parte iudicij etiam poſt concluſum in cauſa. Ad quod poteſt reſponderi non procedere in cauſa appellationis, vt *ſuprà* dictum eſt. Et ad *c. intelleximus, de iud.* poteſt accommodari ſolutio hic data per Abb. *in fine articuli*, quod iſta ſententia adiudicatoria lata pro excommunicato non mandabitur executioni niſi abſolutione habita ab excommunicatione, & conſequenter excommunicatus commodum nõ reportabit niſi poſt abſolutionẽ. Tamen vltra iſtud reportat commodum rei iud. vt dixi *in d. c. cum inter*. Et ideo ſatis debet eſſe, vt habeat infirmatoriã, & releuetur in eo in quo grauatur, & ſtimulatur vinculo ſentẽtiæ, quæ oĩa in cauſa appellatio. in pũcto

37 iuris videtur vera attẽta prima opinione. † In prima verò inſtãtia ſententia lata pro excommunicato benè valet ſi non fuit oppoſitum de excommunicatione. Eſt *deciſio Rot. in antiq. 717. aliàs in titulo, de ſententia excommunicationis 28. & not. in capitulo prudentiam. § ſexto, ſupra de offic. delega.* Et per Modernos poſt Abbatem *in capitulo intelleximus, columna antepenultima.* benè tamen impeditur executio ſi de excommunicatione poſtmodum opponatur, vt dicit gloſſ. *noſtra in fine*, quam ſequitur Imol. & Abb. *columna penultima, verſicu. quæritur gloſſ.* limitando eam ex notatis *in cap. primo, de reſcriptis libro ſexto.* Et licet Abb. *hic* videatur ſimpliciter hoc tenere, tamen ex dictis ſuis poſt dom. Anton. *ſuprà col. 4. in fine*, videtur reſultare difficultas. An exceptio excommuni-

38 cationis repellat actorem ſi opponitur poſt concluſionem. † Et ipſe videtur concludere, quod ſic, etiam in cauſa appellationis, quod mihi non videtur verum, quia actor originarius excõmunicatus poteſt appellare, & appellationẽ proſequi, obtinere nedum ſentẽtiam infirmatiuam, ſed etiam adiudicatiuam excommunicatione non obſtante, per quam tantum impeditur executio, vt *ſuprà* concluſum eſt. In cauſa verò & inſtantia prima dom. Anton. vult, quòd excommunicatio non habeat impedire poſt concluſionem, quam opinionem videtur *hic* ſequi Imol. Abb. *hic* ſentit contrarium. quòd immò poſſit opponi poſt concluſionem, de quo ego plenè dixi *in c. paſtoralis ſup. eod.* & concluſio vera videtur, quod ſi conſtat de excommunicatione poſſit opponi etiam poſt concluſionem, quoniam iudex ſi de ea ſibi conſtat, poteſt excommunicatum repellere, *vt in cap. ſequen. & in cap. 1. eodem titu. lib. 6.* Si verò de excommunicatione non conſtat, & poſt concluſum in cauſa opponitur, opponens non debet audiri, ex quo non eſt in tempore habili ad probandum, vt dicit dominus Anto. *hic*, & dixi *in d. cap. paſtoralis*. Et hoc dico niſi ſit aliqua iuſta cauſa propter quam debeat admitti dicta probatio excommunicationis, & reſcindi concluſio tacitè vel expreſsè, vt dicit Rot. *in nouis 5. in ordine. aliàs in titu. de teſti. prima, & gloſſ. in verſi. renunciationis.* & ibi plenè Aretin. vbi etiam dixi *in cap. quoniam contra. ſuprà de proba.* Et iuſta cauſa poteſt eſſe quando excommunicatio orta fuit poſt concluſum in cauſa, vt dicit Abbas *in d. c. paſtoralis. colum. 4. verſi. item quæritur*, vel alia iuſta cauſa, de qua *in c. paſtoralis. ſupra de cauſa poſſeſſ. & proprie.* quo caſu concluſio debet reſcindi, & ſimus in tempore habili ad probandum ea reſciſſa: aliàs non ſtante iuſta cauſa, & ſtante concluſione firma, non reſciſſa, tacitè vel expreſsè exceptio excõmunicationis poſt cõcluſum in cauſa non poteſt probari. Et ideo reſeruanda eſt tẽpore habili poſt ſententiam, vt dixi *in d. c. paſtoralis*, vbi vide, & dicam aliquid *in c. ſequen.* poſt Abb. & Felin. *colum. 5.* vbi tangam, an ſola exceptio excommunicationis alio non exiſtente, ſit iuſta cauſa reſcindendi concluſionem taliter, quod ea reſciſſa poteſt fieri probatio, & impediri ſententia, vt videtur ſentire Abbas, *hic, & in cap. ſequenti.* vide quæ dicam *ibi*, vbi forſan firmabo

contrarium. † Et ex dictis per hanc gloſſam extra eam poſt In- 39
nocentium & Ioan. Andr. Abb. *hic. colum. penultima, verſic. extra gloſſ. quæro*, & Imol. *colum. fina. verſi. an autem procur.* tangunt quæſtionem. Si procurator alicuius appellauit à ſententia lata contra ſe. Demùm fuit excommunicatus, nunquid poſſit appellationem proſequi concludentes poſt do. Anto. quod non, etiam ſi promiſiſſet ipſe procurator appellationem proſequi iurib9 & rationibus, de quibus *hic* per eos. Quod communiter ab omnibus tenetur & comprobari poteſt, nam excommunicatio ſuperueniens in qualibet parte iudicij repellit excommunicatum, *c. ſequen. & c. primo, eod. titu. libro ſexto. c. prudentiam. §. ſexto, ſupra de offic. delega.* Et excommunicatus, vt procurator non poteſt eſſe in iudicio, *c. poſt ceſſionem. ſupra de probationibus, cum aliis notatis in capitulo conſulta. ſupra de procuratoribus. & in dicto cap. primo. & in capitulo primo. de reſcriptis, libro ſexto.* Quod etiam ſuadetur ex notatis per Abbatem, & alios *in dicto cap. cum inter, ſupra eodem colum. quarta, verſi. iuxta prædicta quæro*, vbi vult excommunicatum repelli à proſequutione appellationis extraiudicialis. Si excommunicatio ſuperuenit pendẽte appellatione. In contrarium tamen facit: nam principalis excommunicatus poteſt appellationem iudicialem proſequi, ſiue ab initio ſit excommunicatus, ſiue excommunicatio ſuperueniat, vt *hic. & in dicto capitulo cum inter, & in cap. fina. infra eodem*, & expreſsè per Abbatem, vbi dixi *in dicto cap. cum inter, loco prætallegato*, volentem excommunicationem ſuperuenientem non impedire proſequutionem appellationis iudicialis. Ad quod etiam facit, quia maius odium viget in principali agente, & proſequẽte appellationem nomine proprio: cùm agat de ſuo intereſſe, & ſua vtilitate, qui tamen non repellitur à proſequutione appellationis, vt *hic*. quàm ſi excommunicatus nomine alieno proſequeretur: quum minus prohibitus videatur, quando quis agit nomine alieno, quàm quando agitur proprio, *l. furti. 2. ſi quis alieno ff. de his qui notan. infamia.* Nec

† obſtant iura dicentia, excommunicatum non poſſe eſſe pro- 40
curatorem alterius: quia verum in prima inſtantia, in qua etiam principalis excommunicatus non poteſt eſſe in iudicio, vt *in c. ſequen. cum ſimil.* ſecus in cauſa appellationis, in qua etiam actor originarius poteſt interuenire, & illam proſequi, vt *hic*, tamen non eſt recedendum à communi. Nam iſte procurator excommunicatus, aut eſt conſtitutus à principali non excommunicato: aut à principali excommunicato. Primo caſu cùm principalis ſuus poſſit eſſe in iudicio, & ſit habilis, deberet etiam habere procuratorem habilem, & non excommunicatum, vt no. *in d. c. poſt ceſſionem. cum ſim.* Et conſideratur perſona non principalis conſtituentis ipſum, ſed perſona ipſius procuratoris, qui cùm ſit excõmunicatus non debet adeſſe in iudicium pro aliis propter periculum communionis, & animarum: & principali poſſit eſſe cõſultum conſtituendo alium procuratorẽ habilem, vt dicit Abb. & Imol. *hic*, & ipſe excommunicatus non debet reportare commodum ex ſua excommunicatione, cuius cõtrarium eſſet ſi pro aliis, vt procurator poſſet eſſe in iudicio, per nota. *in d. c. intelleximus.* Secundo verò caſu, quãdo iſte fuit conſtitutus ab excommunicato, minus poteſt eſſe in iudicio, vt not. *in d. c. poſt ceſſionem.* & principali ipſum conſtituenti poterit eſſe conſultum conſtituendo alium. Nec obſtat, quòd principalis excommunicatus poteſt eſſe in iudicio, & proſequi appellationem. Nam hoc cõceditur, quia aliter ſibi non poſſet eſſe conſultum, & ſtimulatus à ſententia conceditur ſibi appellatio, & eius proſequutio: quæ ſi non concederentur ius ſuum periret, vt plenè not. *in dicto cap. cum inter.* quæ ceſſant in ipſo procuratore, per quem tantum non cogitur appellationem proſequi, quum poſſit aliũ habilem

Digitized by Google

conſtituere, nec obſtat, quòd excommunicatus poteſt eſſe in iudicio ſe defendẽdo. & appellationem proſequẽdo: quia verum quando non opponitur de excommunicatione, vt *in cap.1.eod. titu lib 6* vel iudici non conſtaret de excommunicatione, vt *ibi, & in c.ſequen.* aliàs ſi conſtat de excommunicatione, vel conſtando opponitur: non poteſt perſonaliter eſſe in iudicio, etiam ſe defendendo, & appellationem proſequẽdo, ſed debet per procuratorem iſta facere, vt plenè not. *in d.c.intelleximus.* & poſt Abbatem & alios *dixi in c.cum inter.in notabili.* licet Abb. teneat contrarium, *in c.fina.infra eodem.* vbi dicetur, tene tantum præcedentem conſiderando caſum, in quo quis poteſt per alium ſe de-
41 fendere, & non per ſe. † Et in quo excõmunicatus non poteſt conſtitui procurator ab alio: & tamen ipſe poteſt alium procuratorem conſtituere, de quo per Modern. poſt Abbatem *in dicto c.intelleximus. colum.5. in fine.* vnde quum ipſe excommunicatus poſſit ſe defendere, & appellationem proſequi, mediante ſuo procuratore debet conſtituere illum habilem idoneum, & non excõmunicatum: per quæ tolluntur omnia adducta in contrarium. Nam doctrina Abb. *in d.c.cum inter.* in appellatione iudiciali, vt eſt præſens quæſtio probat contrarium, & excommunicatus non perſonaliter debet defendere, & appellationem proſequi, ſed medio procuratoris habilis, & non excommunicati: an autem in omni cauſa excommunicatus cogitur procuratorem conſtituere, dicas, vt per Felynum poſt alios *in d.c.intellexi-*
42 *mus.* Abb. poſt Hoſtien. † & Ioan. Andr. *colum penult. verſicu. quare hic excommunicatus,* & Imol. *colum.2. verſi. extra gloſſ. quærunt,* an excommunicatus poſſit dicere de nullitate ſententiæ, concludunt quod non, ſequẽtes opinionem Ioan. And. rationib. & iuribus, de quibus per eos, & reſpondentes ad contraria adducta per Hoſtien. Quam opinionem ſequitur *hic* collectarius. & Felynus *in c.dilectus.colum.penul in fin.ſupra de reſcript. & in d.c.intelleximus.colum.3.in fin. & colum.4.in principio.* vbi dicit eam eſſe communem, & etiam Felyn. *hic, colum.antepenul.* & Philipp. Franc. poſt alios *in c.1.de reſcript.libr.6.colum.antepen.verſic. ſexto quæritur.* concludentes nedum non poſſe de nullitate dicere, ſed nec poſſe reſcriptum impetrare ſuper nullitate, per illum textum non ea ratione, quoniam prohibitus agere etiam cenſetur prohibitus impetrare, ex quo non concludit neceſſariò ex multis inſtantiis datis per Dominic. & Philippum *in dicto cap. primo.* & per Abbatem & reliquos *in dicto cap.cum inter.* & per Ioan. de Ana. *in c.dura colum.quarta, infra de crimine falſi,* & per Felynum *hic.colum antepen.in fin.* ſed per alias rationes *hic* poſitas per Imol. Abb. & alios. quam cõcluſionem ſequitur Rot. *in nouis deciſ.453. alias in titulo de exceptio.7.* Nec obſtat, quòd nullitas ſit defenſio. Nam verum eſt, tamen non debet concedi excommunicato, cui tantùm conceditur defenſio neceſſaria, & illa ſine qua ipſi non eſſet conſultum alio remedio, vt poſt alios dixi *in d.c.cum inter.* Quæ non concurrunt in præſenti caſu, vt dicunt Doct. *hic.* Hanc autem concluſionem dicas procedere, quãdo excommunicatus vult dicere aliam ſentẽtiam nullam. Secus autem ſi vellet ſententiam excõmunicationis dicere nullam, quia tunc poſſet, & ſuper iſta nullitate auditur. Et hæc eſt propriè materia *d.c. per tuas, inf. de ſenten.excommu. & c.ſolet eodem tit.lib.6.* de qua, vt ibi
43 per Doct. † Item ſecundò dicas procedere, quando de nullitate excommunicatus vult dicere principaliter, quia non poteſt, *argumento notatorum in c.ſciſcitata, ſupra de reſtit.in integrum,* quum tunc veniat, vt actor: ſecus autem ſi de nullitate vult dicere incidenter, quia tunc benè poteſt, & iſto caſu poſſet ſaluari opinio Hoſtien. *hic,* & hoc formaliter voluit Bald. *hic,* adducendo rationem, quia cùm contra eum paratur executio ſententiæ, ipſe incidenter excipiens de nullitate cenſetur reus: item quia connexa eſt nullitas appellationi, vt notatur *in l.1.C.quando prouo. non eſt neceſſe.* Vnde proſequẽdo appellationem examinatur proceſſus, & ſi apparet de nullitate, eſt ſuper ea pronunciandum, *l.quadam mulier ff.famil.erciſc.* deſerta tamẽ iſto caſu appellatione nõ gaudebit commodo reſcripti. ita punctualiter Philip. Franc. *in d.c.1. col.antepen verſi.6.quæritur,* & facit quod adducit Fely. *hic, col.pen. verſi. Et dum Abb.dicit,* & etiam faciunt notata per Bartol. & alios *in l.de pupilla.§.qui remiſſionem.ff.de nou.oper.nuncia. & notata in d.c. cum inter. & d.c.intelleximus,* dum tractant quæſtionẽ, an & quando excommunicatus poſſit reuocare poſſeſſionẽ tenutæ, in quibus etiam latiũ ponitur quid iuris quãdo nullitas eſſet notoria. Et
44 † dum incidenter circa hanc quæſtionem Abb. poſt do. Ant. tangit, an excommunicatus poſſit petere reductionẽ ad arbitrium boni viri, dicas, vt per Imol. *hic, colum.fi.verſi.an autem poſſit,* & per Felyn. *colum.antepen.in fi. & colum.pen.in prin.* tenentes opin. Abb. vt non poſſit peti niſi extaret ſtatutum, & niſi eſſemus in ſententia mera arbitri, quę emologatur decẽdio ſi non cõtradicitur, vt *in l.penul.C de arbi.* quod etiam ſequitur do. Anto. *in d.c cum inter.* & Felyn. *in d.c.intelleximus.col.4.in prin.* de qua etiam differentia habetur per Ioan. Bapt. de S. Blaſio *in tract. de differentijs inter arbitrum. & arbitratorem.q.71.* Et dum Abb. volt in exequutione arbitramenti poſſe dici de nullitate vel iniuſtitia ipſius, declara, & intellige, vt per Bald. *hic* allegatum per Felyn. *colum.pen.in prin.* de quorum veritate vide ea quæ poſt Abb. & alios dixi poſt gloſ. *fi. in c.quoniam contra.ſup.de probat.* Vltimò Abb. *hic,* poſt Hoſtien. quærit an excommunicatus poſſit petere reſtitutionem in integr. & ſequendo ipſum concludit, quod nõ, niſi in certis caſibus, reiecta opinione do. de Rot. *in præalleg. deciſio.453. alias in tit. de exceptio.7.* & hanc opinionem ſequitur Imo. *hic, col.2.in fi. & 3.in prin.* & Fely *col.pen.verſi.* & dum Abb. concludens quod peti non poteſt, niſi vbi vertitur periculum animæ, plenius tamen quæſtionem tangit Abb. & reliqui ſcriben. poſt Hoſtien. *in d.c.cum inter. col.4 in fi. & col 5 verſi.iuxta prædicta quæritur.* circa quæ concluſio ſit quod in appellatione extraiudiciali non conceditur, ex quo alio remedio poteſt eſſe conſultum, iuxta terminos *c.concertationi, de appell.lib.6.* ſecundùm notata per Abb. & alios *in d.c.cum inter.* in appellatione verò iudiciali talis reſtitutio minimè eſt concedenda, quum excommunicatus potuerit appellare, vt *in hoc text. & d.c.cum inter. & c.ſi.inf.eod.* quod cùm non fecerit ſibi eſt imputandum, *l.non enim.ff.ex quib.cau.maio. cum alijs hic adductis* per Abb. & Imol. quæ concluſio procedit quando quis vellet reſtitui ex capite tãtum, quia excommunicatus, & ratione fauoris perſonæ, ſecus ſi ex alio capite eſſet impedimentum, propter quod vellet reſtitui, quia tunc concedenda eſt, vt dicit Abbas *in d c.cum inter & ibi* Fely. *colum.10.* & Modern. *colum.9.* & faciunt notata per Abb. & Philip. *in c.ex ratione.infra de appellatio.* Et ad hæc poſſunt adaptari quæ dicebat Hoſtien. Abb. & alij *in dicta cap.cum inter.* & Hoſtien. Abb. & Imol. *hic,* volentes, quòd ſi eſſet aliqua iuſta cauſa quæ probata induceret, vt ſi reſtitutio nõ concederetur, periret ius illius qui petit, quia tunc concedi debet cum alio remedio illi non poſſit eſſe conſultum, & ſibi aliquid non poſſet imputari. † Secundò limitatur cõcluſio, vt pro- 45
cedat quando reſtitutio in integrum peteretur principaliter, ſecus autem ſi incidenter, quia tunc debet concedi excommunicato, quando iam petit ad effectum appellationis interponendæ, & proſequendæ: nam quum excommunicato concedatur appellatio etiam concedi debent antecedentia ad illam, argumento notatorum *in l.oratio ff.de ſponſa.* ita do. de Rot. *in deciſio. præalleg.6.* quod videtur eſſe de mente glo. *in verba, audientia, in fi. in c.in nomine, 23. diſtinctio.* tamen communiter Doct. tenent contrarium volentes quod etiam incidenter non poſſit peti, ex quo eſt imputandum quare non appellauit, ſecũdùm Abba. & Imo. *hic,* & Felyn. & per Abb. *in d.c.cum inter.* Fely. ibi. & Modern. *loco præallegato* concludentes excommunicatum negligentem non debere reſtitui, quãdo ſibi poteſt aliquid imputari, & *ad d.l.oratio.* dicas quod non probat. vt ſentit Bald. *in l.1.col.fi.C.ſi rector prouincia.* & Alex. *conſi.193.conſiderati verbu, colum.penult. & fina. in ſecundo lib.* Benè verum dictum poteſt probari per ea quæ notantur *in l.ad rem, & in l ad legatum ff.de procurato. & in l.ſecunda poſt gloſſ ff.de iuriſdictione omnium iudicum.* † Ad quod reſpondetur, 46
quod videntur conceſſa omnia antecedentia neceſſaria quando viget eadem ratio conceſſionis. Secus ſi diuerſa, quia tunc non conceduntur antecedentia, vt notatur *in d.l.ſecunda, & in cap.præterea.ſupra de officio delega.* Vnde excommunicato conceditur appellare infra tempus ſtatutum à iure infra quod appellando debet admitti, ex quo fecit diligentiam, & nihil poteſt ſibi imputari, ſecus ſi tempus appellandi eſt decurſum, & fuit negligens non appellando, nam tunc non debet reſtitui incidenter. Eo tantum, quia fuit excommunicatus alio iuſto impedimento non exiſtente, ex quo ei imputatur negligẽtia, & ideo iſta reſtitutio, eſto, quòd ſit antecedens ad appellationem, non debet concedi, quia ſine ea poterat appellare, & ſic non neceſſarium antecedens à principio, & petendo eam ad appellandum detegit negligentiam ſuam, & ideo non debet concedi, ex quo eſt quid ſibi imputetur, quæ oĩa ceſſant quando infra tempus legitimũ appellat. Ex quibus habetur ampliatio ad concluſionẽ, vt nedum procedat quãdo per excommunicatum petitur reſtitutio in integrum principaliter, ſed etiam quando incidenter. Et nedum quando petitur directò, ſed etiam quando indirectè

contra

contra glo. in d. can nomine. pro quibus facit, quia quod poſſit pe-
ti incidenter, non repetitur iure cautum, & etiam obſtant nota-
ta in c. 1. de reſcript. lib. 6. Tertiò limitatur concluſio, vt non proce-
47 dat, † quando verteretur periculum animæ, tunc enim poteſt
peti, vt ſentit dom. Ant. in d. c. cùm inter. & ibi Abb. & Felin. colum.
final. verſic. conſidera. & Hoſtien. hic, & Abb. Et idem Abb. in quæ-
ſtione præcedent. in fine. & Imol. in hac quæſtione, & clarius in fine iſtius
capituli, & Felin. hic, loco præallegato, & colum. penult. in fin. hoc ex-
emplificantes in cauſa matrimoniali, ſecundùm quod etiam fe-
cit Rota in deciſione præallegata 7. exemplificando etiam in bene-
ficialibus, quum cauſa matrimonialis non tranſeat in rem iudi-
catam, c. lator, c. tenor, c. conſanguinei, infra de re iudic. Et quæ notan-
tur in c. inrauit. & in c. quoniam contra, in gloſ. fin. ſuprà de probat. & in
c. fraternitatis. ſuprà, de teſtib. & etiam contra eam auditur allegans
turpitudinem ſuam, vt notatur in dictis iuribus. Et Imol. hic, in
fine vult in cauſa matrimoniali, & vbi vertitur periculum ani-
mæ, nedum concedi reſtitutionem excommunicato, quinim-
mò conceditur & actio propter periculum animæ, quod ſequi-
tur Felinus in d. c. cùm inter, colum. fin. per quod limitatur c. ſequens,
& c. primum, de except. lib. 6. Multa enim ſpecialia propter animæ
periculum inducuntur, vt per gloſ. in verbo, confirmantes, in verſic.
item, vbi vertitur. & ibi per ſcribent. infra de re iudic. & in c. ſequenti.
vbi Abb. in no. & alij Doct. Felinus tamen hic, colum. penult. in fin.
48 limitat prædicta procedere, † quando talis excommunicatus
non poſſet facere ſe abſolui, ſecùs ſi poſſet, quia tunc non debe-
ret audiri, etiam ſi verteretur periculum animæ, hoc dicens du-
bitatiuè per verbum, fortè. Pro quo poſſent adduci quæ ipſe po-
nit in d. c. cùm inter colum. 10. & Modern. ibi, colum. 9. quum reſti-
tutio debeat denegari, quando poteſt quid imputari eam pe-
tenti, & adduci poſſet ratio c. 1. de except. lib. 6. vbi inductum fuit
excommunicatum repelli à iudicio, vt rubore ſuffuſus faciliùs
inclinetur ad gratiam, & reconciliationem. Tamen tenendo
hanc reſtrictionem datã per Abb. ad limitationẽ ſequitur, quòd
nulla eſſet ſpecialitas nec differentia, quando agitur de pericu-
lo animæ, contra deciſiones ſuperius allegatas, & ideo cogita-
bam poſſe dici, quòd limitatio procedat quando vertitur peri-
culum animæ, quo caſu etiam inuitis poteſt concedi abſolutio
excommunicationis, vt plenè concludit Felinus & Moder. in c.
Apoſtolica, ſuprà eod. colum. 2. Si autem excommunicatus poſſet ab-
ſolui, & in contemptum non peteret abſolutionem ratione ta-
lis contemptus etiam ſi verteretur periculum animæ, non debet
ſibi concedi reſtitutio. Et iſto caſu procederet reſtrictio data per
Felin. hic, ad limitationem, argumento eorum quæ notantur in
c. fin. verſic. fin. infra de clerico excommun. miniſtr. & in c. quod in dubijs.
infra de ſentent. excommunicat. & per Felinum in d. c. Apoſtolica, co-
lum. 3. verſic. cæterùm in dubio, vbi ad id plura adducit, & per eun-
dem poſt alios in c. ſi quis, colum. penult. & ex quibus cognoſcitur
contemptus, de quo per eundem poſt gloſ. in c. cùm quidam, ſupra
de iureiuran. colum. penult. & c. 1. colum. 10 infra de ſponſal. & poſt glo.
in c. cùm illorum, colum. penult. infra de ſentent. excommunic. Prædicta
autem omnia diſponentia excommunicatum poſſe appellare,
& appellationem proſequi, & etiam quandoq; inſtare pro ſen-
tentia, procedunt, quando excommunicatio eſſet facta ſimpli-
citer, ſecùs ſi interpoſita fuiſſet cum denegatione audientiæ.
Tunc enim excommunicatus non poſſet prædicta exercere, ita
dom. Ant. hic, adducens Archidiac. in c. ſi quis. 16. quæſt. 7. cum alijs
hic allegatis per Imol. verſic. final. tenentem contrarium, ex his quæ
notãtur in d. c. in nomine. qui text. probat primam opinionem, vt
dicit ibi Dominic. & Felin. hic, colum. penul. verſic. vltim. inquantum.
Item quia appellatio eſt defenſio quæ tolli non poteſt, Clement.
paſtoralis, verſic. cæterùm. de re iudic. & per Bartolum in l. cùm mulier,
colum. 3. ff. ſolut. matrimon. ad quod reſpondet Felin. hic, prædicta
procedere in defenſione naturali: ſecùs in ciuili, quia ciuilis, vt
eſt appellatio, tolli poteſt, vt notatur per Abbatem in c. dilecti. ſu-
prà eodem & per Philip. in c. paſtoralis, in principio in gloſ. 2. in quarta
quæſt. infra de appellat. vbi reſpondent ad dictam Clementinam, pa-
ſtoralis. Et latè per Modern. poſt alios in 3. quæſtione, in rubric. infra
de appellat. Quam opinionem dom. Anton. contra Imol. ſequu-
tus fuit Felin. in d. c. intelleximus, colum. penult. in princ. in ſexta decla-
ratione. tamen idem Felinus hic, concludendo circa difficulta-
tem diſtinguit, vt per eum. Circa quæ primò aduertendum eſt,
49 quòd † æquiparatio quam ipſe facit de clauſula, appellatione
remota ad illam quando audientia denegatur, non videtur pro-
cedere, ex his quæ habentur in c. ex conqueſtione, ſupra de reſtit. ſpo-
liat. vbi clauſula, appellatione remota, non tollit grauamen no-
torium, vt per Alexand. conſ. 77. in 3. volum. Item quia dubium eſt
quòd dicta clauſula non tollat effectualiter appellationẽ, quum
adiri poſſit ſuperior per viam querelæ, vt declarat Felin. in c. 1. ſu-
prà de reſcript. & in c. quæ in eccleſiarum, colum. 20. ſuprà de conſtitut. &
in c. nullis, ſupra de reſcript. colum. 22. & per Modern. in d. c. paſtoralis.
Item quia dubium eſt, an talis clauſula operetur circa principa-
le negotium tantùm, an verò ſuper incidentibus, vt per Felin. in
c. cauſam quæ. ſupra de reſcriptis. item quia dubitatur, an debeat in-
telligi de remedio ſuſpenſiuo, an verò de deuolutiuo, vt per
Philip. & alios in d. c. paſtoralis. vbi ponuntur effectus dictæ clau-
ſulæ, & per Felinum in c. 1. ſupra de offic. ordinar. & per dom. Vita-
lem in tractatu clauſularum, chart. 6. in clauſula, appellatione remota,
quæ non conſiderantur, quando denegatur audientia, per ea
quæ notantur per Bart. Alexand. & reliquos ſcribent. in l. 1. § ſub-
lata ff. ad Trebellian. & in c. dilecti, ſupra eodem. Vnde æquiparatio fa-
cta hic per Felinum, procedit tantùm reſpectu appellationis, vt
à pari procedant clauſula, appellatione remota, & clauſula de-
negationis audientiæ, vt per eam videatur denegata appellatio.
Circa quæ concluſio ſit, quòd à lege mortua poteſt audientia a-
licui denegari. Eodem modo & appellatio, vt dicit gloſ. in c. fina.
de hæret. in 6. & ponit Felin. hic. Et excommunicatio, poteſt à lege
mortua interponi, cum denegatione audientiæ. vt in d. c. in nomi-
ne, cum alijs allegatis per Dominic. & Felin. hic. Et tali caſu excommu-
nicato, non competit appellatio, maximè, quia circa validita-
tem actus, lex mortua eſt potentior lege viua, vt declarat Felin.
hic, & plenius in c. paſtoralis. verſic. fin. ſupra de offic. delegat. Secunda
concluſio ſit, † quòd clauſula, appellatione remota, conſequen- 50
ter excommunicatio, cum clauſula, ne quis audiatur, poteſt in-
terponi, & fieri à ſupremo principe Pontifice, vel alio non reco-
gnoſcente ſuperiorem, vt per Felin. in c. 1. ſupra, de reſcrip. per Phi-
lip. & Modern. in d. c. paſtoralis. infra, de appellat. in gloſ. 2. quæſt. 1. &
quinque ſequentib. Et per dom. Vitalem in d. tractatu, loco præalleg. &
iſto caſu procederet etiam limitatio dom. Ant. cùm tales ſupe-
riores poſſint tollere appellationem, ex cauſa tamen, vt plenè
tangunt Moder. in Rubr. in 3. quæſt. infra de appellat. & Felin. in d. cap.
quæ in eccleſiarum. colum. 19. verſic. ſed hac declara. Tertia concluſio
ſit, quòd † Epiſcopus, & inferiores non poſſint opponere clau- 51
ſulam, appellatione remota, conſequenter non poſſunt excom-
municare, cum denegatione audientiæ, vt notatur in d. c. paſtora-
lis, & in d. c. 1. & in d. tract. & per Felinum hic, qui tangit, an infe-
rior poſſit hoc facere, per ſtatutum, de quo per Philippum, &
Moder. in d. c. paſtoralis. in 15. effectu, & in gloſ. 1. quæſt. 6. Et per Feli-
num in c. quod ſuper his, colum. penult. verſic. dixit mirabiliter Bald. ſu-
pra, de maior. & obed. & in c. paſtoralis. § fin. & in c. ſuper quæſtionum. §.
ſi verò. ſuprà, de offic. deleg. & circa prædicta, an poſſit tolli appella-
tio, & defenſio, & denegari audientia, vide quæ poſt alios dixi
in Rubr. in c. cùm inter, & in c. dilectis, ſupra eodem, poſt alios Doct. ibidem
prædicta tangentes. Aduertendum eſt etiam: nam data opinione
dom. Anto. pro vera, quòd excommunicatio cum denegatione
audientiæ inducat, vt excommunicatus non poſſit appellare, &
appellationem proſequi. Tamen reſultat difficultas, an iſtud
procedat parte aduerſaria opponente, an verò ipſo iure talis nõ
ſit audiendus ita, quòd geſta per eum debeant haberi pro nullis
ipſo iure, etiam nullo opponente, de quo dicendum, vt poſt a-
lios dixi in d. c. dilecti, ſupra eod. & vt plenè poſt Bart. & alios tangit
Alexan. dom. meus, & reliqui ſcribent. in d. §. ſublata. Nam ſunt
aliqua iura volentia requiri, oppoſitionem exceptionis, vt dicit
text. in l. illis liberis, in fin. & ibi gloſ. fin. ff. de cond. & demonſt. & l. ven-
ditionis, & ibi gloſ. & Angel. C. de vſucap. pro empt. & per Bart. in l. ele-
ganter. § ſi quis poſt. ff. de cond. indeb. & in d. §. ſublata. cum ſimil. aliqua
verò iura dicunt ſine oppoſitione exceptionis ipſo iure induci
nullitatem, vt in l. 2. §. 1. ff. qui ſatiſda. cogant. & in l. non dubium, C. de
legib. & in l. quos prohibet. ff. de poſtulando, cum alijs adductis in d. §. ſub-
lata. Et ideo vide doctrinam Bart. in l. 1. § & poſt operis, colum. 2. ver-
ſic. inducitur in argumentum. ff. de no. oper. nunt. ſi per eam poſſet di-
ci, quòd quando denegatur audientia fauore alicuius, tunc ſit
neceſſaria oppoſitio exceptionis, & procedant primo loco ad-
ducta, quando vera denegatur audientia in odium ſui, pro-
cedant alia adducta pro contraria parte, de quo ta-
men remitto me ad dicta in d. c. dilectis. Et
plenè notata in d. § ſublata.

* * *

REPETITIO
IN CAP. EXCEPTIONEM, de Exceptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Communicare excommunicato quod peccatum inducat, & quando incurratur peccatum.*
2 *Quando ſit licita participatio in iudicio cum excommunicato ſine peccato.*
3 *Quando imminet animæ periculum terminum præfixum, & decurſum, an ſit impedimento, vt omiſſum poſſit fieri, & à quo.*
4 *Impedimentum matrimonij poſt lapſum terminum, an poſſit allegari, & quando, & per quem, & quid poſt ſententiam, cum intellectu plurium iurium.*
5 *Exceptio excommunicationis quo tempore poſſit opponi, & in qua inſtantia.*
6 *Crimen omiſſum opponi tempore ordinario, an poſſit opponi tempore extraordinario.*
7 *Pro excommunicato, & in ipſius fauorem, an & quãdo poſſit proferri ſententia, vel ſuper expenſis, vel ſuper principali, & in qua inſtãtia, & an talis ſententia poſſit peti executio.*
8 *Iudex ex officio non repellens excommunicatum, an dicatur partem grauare, ita quod à tali grauamine poſſit appellari.*
9 *Officium iudicis in quibus competat.*
10 *Et an ſemper ſit petendum, & ampliandum.*
11 *Et ſi iudex non impartitur officium, an grauet partem ita, quòd poſſit à tali grauamine appellari, & in quo iudex teneatur, & quæ remedia competant aduerſus negligentiam, & omiſſionem iudicis.*
12 *Iudex an cogatur, vel ſit in mero ſuo arbitrio repellere excõmunicatum, cum intellectu plurium iurium.*
13 *Declinatoria iudicij, an propriè dicatur dilatoria, etiam in materia ſtatutaria, cum intellectu plurium iurium.*
14 *Dilatoria proponenda eſt ante litem conteſtatam, fallit in pluribus caſibus.*
15 *An poſſit opponi ante receptionem libelli.*
16 *Et an poſt terminum datum ad dicendum contra commiſſionem.*
17 *Dilatoria regulariter opponitur poſt litem conteſtatam, fallit in pluribus.*
18 *Comparens pro ſuo intereſſe, an poſſit opponere dilatoriam poſt litem conteſtatam.*
19 *Declinatoria concernens iudicium, an poſſit opponi in cauſa appellationis, ſi fuit omiſſa in prima inſtantia.*
20 *Et quid ſi dilatoria concernit negotium principale.*
21 *Dilatoria ſolutionis, an poſſit opponi in cauſa appellationis.*
22 *Exceptio ſolutionis quando dicatur dilatoria, & quando non, & quo tempore ſit proponenda.*
23 *Dilatoria ſolutionis, an poſſit opponi in vim dilatoriæ ad impediendũ litis ingreſſum.*
24 *Et an ita oppoſita operetur effectum, vt actor patiatur pœnam duplicationis induciarum.*
25 *Pœna duplicationis induciarum cõtra plus petentem tempore, an locum habeat ante litem conteſtatam, vel poſt, cũ intellectu plurium iurium.*
26 *Dilatoria ſolutionis quæ opponitur ad merita, an poſſit opponi ante litem conteſtatam.*
27 *Et ita oppoſita quo tempore ſit probanda, cum intellectu plurium iurium.*
28 *Quando poſt publicationem recipiatur probatio directò cõtraria propter proteſtationem præcedentem.*
29 *Dilatoria ſolutionis oppoſita ad merita, & probata qualiter ſententia ſit ſuper ea proferenda, cum intellectu diuerſorum iurium.*
30 *Et quid ſi reus nihil opponit de hac exceptione, tamen de ea conſtat iudici, vt iudicet.*
31 *Exceptio pacti de non petendo quo tempore poſſit opponi.*
32 *Exceptio ne quis conueniatur vltra quam facere poſſit in caſu ſpeciali quo tempore poſſit opponi.*
33 *Exceptio compenſationis quo tempore ſit opponenda.*
34 *Peremptoria exceptio quo tempore ſit opponenda, & probanda.*
35 *Peremptoria in aliquibus caſibus, an poſſit opponi ante litem conteſtatam.*
36 *Et quid de exceptionibus litis finitæ.*
37 *Et quid ſi exceptio eſt notoria.*
38 *Exceptio excommunicationis an ſit anomala.*
39 *Exceptio excommunicationis quando dicatur peremptoria, & poſſit opponi in vim peremptoriæ, & ita oppoſita, an habeat aliquã ſpecialitatem.*
40 *Exceptio excommunicationis quæ opponitur in vim dilatoriæ quo tẽpore ſit opponenda, & in qua inſtantia.*
41 *Et oppoſita ad differendum, an aliquo reſpectu poſſit conſiderari opponi in vim peremptoriæ.*
42 *Exceptio excommunicationis, an & quando poſſit opponi poſt concluſum in cauſa.*
43 *Exceptio falſi procuratoris, an poſſit opponi poſt concluſum in cauſa.*
44 *Proceſſus factus cum excommunicato parte non opponente, an ſit ipſo iure nullus, & quo tempore.*
45 *Si reus malitioſè omiſit opponere exceptionem excommunicationis, an ſit condemnandus in expenſis.*
46 *Proceſſus factus coram iudice excommunicato, an ſit ipſo iure nullus.*
47 *Reus omittens opponere excommunicationem, an omni caſu & indiſtinctè ſit condemnandus in expenſis.*
48 *Et quid ſi actor ſciens ſe excommunicatum, iudicium intentauit.*
49 *Et quando debet fieri condemnatio expenſarum, quæ expenſa veniãt.*
50 *Proceſſus agitatus, cum excommunicato etiam occulto coram delegato, an ſit ipſo iure nullus.*
51 *Et quid ſi proceſſus agitatur, coram ordinario cum excommunicato occulto, vel publico, non tamen expulſo.*
52 *Et quid ſi fuit excõmunicatio oppoſita, & probata, proceſſus poſtmodum factus, an ſit nullus.*
53 *Sententia, quando dicatur publicè lata.*
54 *Notorium iuris, qualiter iudicatur.*
55 *Notorium iuris, & publicum an ſint idem, vel differant.*
56 *Notorium facti, & publicum, an ſint idem, vel differant.*
57 *In materia ſtatutaria, quod notorium, vel publicum veniat appellatione notorij, ſeu publici.*
58 *Publicus excommunicatus, quis dicatur quo ad ſeipſum.*
59 *Et quid quo ad alios participantes, & communicantes, vt incurrant pœnas iniunctas participantibus, notorio ſeu publicè excommunicato*
60 *Intellectus Clem. 1. de ſepul. & aliorum iurium.*
61 *Actor excommunicatus, an debeat proſequi iudicium reo hoc petente.*
62 *Voluntas rei, circa habilitatem actoris excommunicati parum attẽdi debet.*
63 *Actor excommunicatus, an poſſit eſſe in præiudicio propter remedium l. diffamari, intentatum contra ipſum ab aduerſario.*
64 *Tertius cuius non intereſt, an poſſit opponere excommunicationem contra actorem excommunicatum.*
65 *Iudex ex officio an debeat admittere compenſationem etiam parte nõ petente, & quo caſu.*

EXCEPTIONEM. De veritate ſummarij hic poſiti per Abb.
& alios, dicetur inferius poſt gloſſ. & ſcribent. Nota primò
ibi, periculum animæ, quòd † excommunicato non communi- 1
catur ſine peccato, quod nedum procedit, quando communi-
catur extra iudicium, vt fuit dictum, & declaratum, *ſupra eodem*
cap. à nobis. & nota. *in c. intelleximus, ſuprà de iudic.* & ſcribent. *in cap.*
primo, in princ. eodem titulo, libro 6. & in Clementina prima, eodem ti-
tulo. & per Summiſtas *in verbo, excommunicatio.* & ponitur *in c. ſa-*
cris. ſuprà quod metus cauſa, cum ſimilibus. ſed etiam procedit, quan-
do communicatur in iudicio, per textum iſtum loquentem in
participatione iudiciali, ad quod etiam concordat textus *in cap.*
primo, in princ. eodem titul. libro ſexto. & per talem participationem
& communionem regulariter incurritur peccatum veniale tã-
tùm, non autem mortale, niſi in aliquibus caſibus notatis *in di-*
cto capit. ſacris. vt ſentit Imola *hic, columna prima, verſicul. item nota,*
quod communicare, & quod dicitur, quòd participando in iudi-
cio incurritur peccatum, procedit, † quando participatur cum 2
excommunicato, qui eſt actor, vt dicit Abbas *hic*, & pro-
batur per iſtam decretalem ibi, *rem ſcienter omittens.* & ibi, *vt a-*
ctor ab oribus, & ſumptibus fatigetur. Et ita etiam probat textus *in*
cap. primo, eodem titul. libro ſexto. ibi, repellat agentes, & ibi, com-
munionis periculum euitetur, ſecùs autem eſſet, quãdo excommu-
nicatus eſt in iudicio, non agendo, ſed ſe defendendo, vel ap-
pellando,

Digitized by Google

pellando, & ſic in caſu illi permiſſo à lege, tunc enim per hanc participationem, quis non incurrit nec mortale, nec veniale, vt ſentit Abb. *hic*, & gl. *in verbo, agentes in d. c. 1.* vbi oẽs ſcriben. & tex. & ibi bona gloſ. *in verbo, defenſio. in ver. & omnes participantes ſibi, in c. cùm inter, ſupra eodem*, & ibi Doct. & habetur plenè *in c. intelleximus, ſupra de iudic. & in c. dilecti, & in c. ſignificauerunt, ſupra eodem, & c. fin. infra eodem.* & hoc per rationem, de qua in præallegata gloſ. & hoc modo debet declarari textus iſte, volens in qualibet parte litis poſſe opponi exceptionem excommunicationis, vt procedat, quando ſumus in prima inſtantia, & in qua excommunicatus eſt actor, vt ſuprà dictum eſt, ſecùs ſi eſſet reus, vel quando cauſa appellationis, in qua admittitur excommunicatus etiam ſi eſſet originarius, *vt in cap. præcedenti.* ita expreſſè Bald. *hic*, apoſtillando literam poſt Innocentium *hic, in princ.* in qua cauſa appellationis non admittitur exceptio excommunicationis, & participantes cum excommunicato appellante etiam ſi eſſet actor, non incurrunt aliquod peccatum, vt patet in iuribus præallegatis, & habetur per Philip. *in c. 1. eodem titul. in princip. columna prima, & ſecunda, in ſecundo notabili.* & vide plenè notata *in dicto c. cùm inter, in c. ad audientiam, el 2. ſupra de reſcriptis. & in c. paſtoralis, ſupra eodem.* Et dum Abb. *hic* ſe remittit ad d. l. intelleximus, an reus excommunicatus poſſit eſſe in iudicio per ſe, vel per procuratorem, dicas communem concluſionem eſſe, quod debet eſſe in iudicio per procuratorem, vt tenet *ibi* Abb. Felin. & Modern. dico regulariter, & idem Abb. Moder. & ibi dicit, *& in dicto cap. cùm inter.* licet ipſemet Abb. ſequendo opinionem Ioannis Andr. ſentiat contrarium, & non benè, vt ibi, & dicam *in c. final.*
3 *infra eodem.* Secundò nota. poſt Abbat. quòd † terminus præfixus ad aliquid ſimpliciter faciendum, non præcludit viam ad faciendum ſeu proponendum id, ex cuius omiſſione imminet animæ periculum: hic enim elapſus erat terminus opponendi dilatorias, quo non obſtante, adhuc poteſt opponi exceptio excommunicationis, propter periculum animæ, & licèt textus iſte dicat hoc eſſe ſpeciale in excommunicatione: tamen ratio adducta ad hanc ſpecialitatem ſuadet hoc dictum debere intelligi generaliter, quod comprobatur ex notatis *in l. cùm pater. §. dulciſſimis ff. de legatis ſecundo.* & per Bartolum *in l. regula §. penultimo ff. de iuris & facti ignorant.* concludentem debere attendi rationem, & non dictum ſpeciale, & faciunt notata per Felinum *hic, columna octaua, verſic. fallit ſeptimò.* Hinc Abb. vult, in cauſa matrimonij ſententiam non tranſire in rem iudicatam, propter periculum, & peccatum animæ, iuxta gloſſam *primam in c. lator. infra de re iudicata* vbi Hoſtienſis, Abb. & Felinus alia adducunt, & per Abbat. & ſcribentes *in c. inrauit, ſupra de probat.* quod nedum procedit in cauſa matrimoniali, ſed etiam in alia quacumque, in qua immineret periculum animæ, & tranſitus in rem iudicatam induceret peccatum, vt per Felinum plura adducentem *in dicto capitul. lator, columna final. verſic. duodecima declaratio. & hic, columna octaua, verſic. fallit ſeptimò.* procedit etiam concluſio nedum reſpectu principalium litigantium, vt termino elapſo, & ſententia lata audiantur, quando peccatum imminet, ſed etiam reſpectu tertij, qui etiam auditur, quod clarum eſt poſt ſententiam latam, vt firmat Abb. *in capitul. cum inhibitio, verſicul. final. infra de clandeſtina deſponſat.* & Felinus *in d. capitul. lator, columna finali. verſic. vndecima declaratio.* ſed quando eſſet datus terminus ad denunciandum impedimentum matrimonij, illo elapſo tertius non auditur, niſi cum ſolennitate, de qua *in capitul. final. infra. qui matrimonium accuſ. poſſunt.* & etiam notatur *in dicto capitul. cùm inhibitio.* quod ſecùs eſt reſpectu principalium, qui poſt terminum datum poſſunt allegare impedimentum matrimonij, etiam non ſeruata ſolennitate dicti capituli finalis, vt tenet *ibi* gloſſa communiter approbata per ſcribentes, *in verbo, repellendus, in fine.* & ita videntur declaranda dicta Abbat. *in dicto capitul. cùm inhibitio.* quando opponitur poſt terminum datum, an opponatur per principalem, vel per tertium. Aduertendum eſt etiam, quòd contra iſtud notabile fortiter ſtringit textus *in dicto capitul.*
4 *finali.* vbi † tertius poſt terminum lapſum non auditur, eſto, quòd ſimus in cauſa matrimoniali, in qua imminet periculum, cuius contrarium debebat dici per rationem iſtius textus. Felinus *hic, columna prima, verſicul. primo,* dum Abb. facit hanc oppoſitionem, dicit, quòd ideo in caſu d. c. final. non admittitur poſt terminum, ex quo poſſet ſequi, quòd fieret probatio, per quam benè coniuncti ſepararentur, & conſequenter induceretur peccatum. Et ideo ille tertius non debet admitti ſimpliciter, ſed ſeruata forma, de qua ibi, quod ſecùs eſt in terminis iſtius capituli, vbi ſi reus admittitur ad excipiendum de excommunicatione, nullius animæ affertur nocumentum, quæ conſideratio fuit Abbat. *in dicto cap. cùm inhibitio, in fin. & clarius in dicto cap. inrauit, columna final. verſic. adde tamen vnam limitationem,* & ibi Felinus *columna ſecunda, verſic. & pro doctrina.* allegantes originale dictum Innocent. *in dicto capitulo lator,* vbi Abb. idem tenet, *columna penultima, verſicul. tertiò, quia licet,* & ibi latè Felinus *columna quarta, verſicul. quinta declaratio.* concludentes ita induci peccatum per matrimonium, coniungere non coniungendos: ſicut diuidere benè, & iuſtè coniunctos, qua ratione attenta inducitur communis concluſio, quòd poſt ſententiam in cauſa matrimoniali non debet quis admitti ad probandum contra ſententiam ſimpliciter, ſed cum cauſæ cognitione, vt plenè habetur in dictis locis, quæ ratio, & cauſæ cognitio ceſſat in opponenda exceptione excommunicationis, *vt hic. & in dicto cap. 1. eod. titul. libro 6.* & iſta ratio rectè videtur procedere, quando ſumus in opponendo, & adhuc non eſt deuentum ad probationes, vt iſto caſu volens opponere, & poſtmodum probare de excommunicatione debeat audiri indiſtinctè, & ſine cauſę cognitione, *vt per text. hic,* ſecùs in cauſa matrimoniali, quia tunc poſt ſententiam, & terminum debet audiri ſimpliciter, ſed cùm cauſæ cognitione: tamen ratio iſta videtur dubitabilis, attenta ratione, de qua litera noſtra, quæ etiam viget in cauſa matrimoniali, *dicto cap. lator.* niſi replicando diceres, quòd licet vigeat in vtroque caſu, tamen in excommunicatione non poteſt afferri præiudicium animæ, per admiſſionem, & ipſius probationem, quod ſecùs in cauſa matrimoniali, vt dicit Felinus *hic,* cum aliis ſuprà adductis, & etiam, quia in excommunicatione concurrunt aliæ rationes, de quibus *in dicto capitul. primo*, quæ omnes non concurrunt in cauſa matrimoniali, quod etiam ſuadetur: nam ſi tertius in cauſa matrimoniali malitioſè infra terminum non oppoſuit, amplius non auditur, *dicto capitul. final.* vbi etiam fortius probatur malitiam præſumi data ſcientia banni, & termino elapſo, vt ibi, quod ſecùs in exceptione excommunicationis, quæ licet malitioſè ſit omiſſa, tamen elapſo termino poterit opponi per textum *hic*, qui non immeritò dicit in ea hoc eſſe ſpeciale propter periculum, quod ſemper viget, & eſt vniforme, nec poteſt inducere per probationem excommunicationis aliquod peccatum, cuius contrarium poſſet ſequi in cauſa matrimoniali, vt ſuprà dictum eſt. Et ideo benè iſte textus dicebat eſſe ſpeciale in exceptione excommunicationis, in qua ſemper viget periculum, & vniformiter, quod ſecùs in aliis, in quibus non immineret vniformiter, quæ omnia nota ad intelligentiam prædictorum. ſi autem conſideraremus tempus poſt ſolutionem factam, idem dicendum eſſet in excõmunicatione, ſicut & in cauſa matrimonij, ex quo tunc per illas probationes conſtaret de veritate. Et eſſet clarum periculum animæ, quo caſu lapſus termini non eſſet impedimento, vt dicit notabile præſens. Tertiò
notat Abb. quòd † exceptio excommunicationis poteſt opponi ante litis conteſtationem, quod procedit, quando opponeretur, etiam in vim dilatoriæ, vt probatur hic, vbi reus omiſit opponere illam in tempore, quo dilatoriæ debebant proponi, quod tempus à iure ſtatutum eſt vſque ad litis conteſtationem, *l. final. C. de except. c. inter monaſterium, infra de re iudic. c. cùm cauſam, infra de appellat.* vel quando antè litis conteſtationem iudex ſtatuit terminum ad proponendum omnes dilatorias. *iuxta c. paſtoralis, ſupra eod.* & declarat gloſ. *prima hic,* qui terminus ſucceſſit loco conteſtationis litis, vt per Innocent. *in c. ex ratione, infra de appellat.* & per Abb. & ſcribent. *in d. c. paſtoralis, & hic ſuper gloſ. prima.* Et licèt poſt litis conteſtationem, vel terminum datum & decurſum ſecundùm regulas iuris, non deberet opponi, tamẽ ſpeciale eſt in exceptione excommunicationis, vt dicitur hic, & cõcordat text. *in c. 1. verſic. prouiſo, eodem tit. libro ſexto. & text. in Clement. prima, eodem tit. in Clement.* Et notatur *in dicto c. intelleximus,* ſuper quo vide Imolam, & ibi Felin. *in c. ad audientiam, el 2. ſupra de reſcriptis.* vbi declarant, an ſit ſpeciale circa hoc in exceptione excommunicationis. Et concluſio ampliatur aliis modis, vt per Felinum *hic, columna quarta, verſic. fallit primò* & procedit etiam, ſi malitioſè ſit omiſſa, vt expreſſè dicit iſte text. volens, non obſtante omiſſione malitioſa, poſſe adhuc opponi, contra communes regulas, de quibus *in dicto capitulo paſtoralis* & notata per Abbatem, & alios, *in capitulo ſequenti, & in capitul. inſinuante. ſupra de officio deleg. & in dicto capitul. inter monaſterium.* & ponit Bald. *hic.* De quo etiam dicendum, vt per Imolam, & Felinum *in dicto capitul. ad audientiam.* vbi plenè tractant materiam, an

Digitized by Google

an exceptio dilatoria, vel peremptoria omiſſa per malitiam, in
prima inſtantia, poſſit opponi in cauſa appellationis, iuxta ter-
minos *l. per hanc, C. de tempor. appellationum, & capitul. cùm Ioannes
Eremita ſuprà de fide inſtrumentorum.* vbi etiam Felin. tangit, *colum-
na 9. verſic. ſecundò reſtringe, & columna 10. verſic. ſecundò limita,* &
per Socin. *in l. ij. qui ff. de exceptio.* Et tangit etiam aliquid Imol. *hic,
columna prima, verſic. item nota.* & Abb. ſe remittens, vt etiam facit
Felinus *hic, columna prima, verſic. item.* dum tangit Abb. ad notata
in dicto cap. inter monaſterium. & in dicto cap. ad audientiam, vbi ple-
nè videas, & tetigit etiam poſt alios *in dicto capitul. paſtoralis.* Et ſi
exceptio excommunicationis omittitur in prima inſtantia, an
poſſit opponi in cauſa appellationis, dicas, vt ſuprà in primo no-
6 tabili. Et dum Abbas ex prædictis infert, quòd ſi crimen poteſt
opponi tempore ordinario, & in ſubſidium tempore extraor-
dinario, quòd poterit opponi tempore extraordinario, etiam ſi
malitioſè fuit omiſſum tempore ordinario, & hoc propter peri-
culum animæ: quod pariter viget vtroque tempore, aliàs ſecùs,
vt notatur *in l. auxilium. ff. de minorib.* Quæ illatio benè procedit
in terminis iſtius capituli, vbi manifeſtè probatur, exceptionem
excommunicationis poſſe opponi tempore ordinario ante li-
tem conteſtatam, vel ante terminum decurſum. Tamen poſt li-
tem conteſtatam, & terminum decurſum poteſt opponi tem-
pore extraordinario, per rationem de qua in textu. quod reme-
dium extraordinarium non concurreret, quando eodem tem-
pore competeret ordinarium, vt habetur *in l. in cauſa. ff. de mino-
ribus.* & plenè per Bartolum & Alexand. *in l. in prouinciali. §. ſi ve-
rò, columna penult. & final. ff. de operis noui nunciatione.* cùm ordina-
rium excludat extraordinarium regulariter. Vnde ideo hic cō-
petit extraordinarium, quia eramus poſt remedium ordinariū,
ſi enim eſſemus infra illud tempus ordinarium, vtique ceſſaret
iſtud extraordinarium, vt ſentit iſta litera, volens extraordina-
rium habere locum poſt tempus litis conteſtatæ, vel poſt termi-
num datum decurſum. Et dum Abb. *hic* ſentit, quòd excommu-
nicatio ſit crimen, dicendum eſt, vt notatur *in c. 1. ſuprà de iud.* ex
quo vt plurimùm infligitur propter contumaciam, vt ibi dicunt
Doctores. Sed eſto, quòd hac de cauſa interponatur, eſſet diſcu-
tiendum, an contumacia ſit delictum, de quo, vt per Bartolum
in l. omne delictum. §. contumacia ff. de re milit. cum alijs adductis per
Felinum *in capit. ex literis, columna octaua, verſic. ſecunda declaratio,
& columna ſequent & melius, columna penult. verſic. in eadem gloſ. ſu-
prà, de conſtitut.* vbi concludit regulariter, contumaciam non eſſe
delictum, exemplificando in exceptione, & remiſſiuè limitan-
do quinque modis, & eſt diſputatio Roman. *in fin. ff. noui, in pri-
ma parte.* & per Angelum *de maleſic. & ibi Auguſt. in additio. in ver-
bo, quinimò videns, quòd inquiſiti.* Quantum verò, quòd ratio Ab-
bat. videtur eſſe generalis, quo ad omnia delicta, redditur du-
bitabilis per *d. l. auxilium*, vbi poſt tempus, & remedium ordi-
narium regulariter non competit extraordinarium. Et hoc
quando extraordinarium venit ad vindictam ſeu pœnam, vt ibi
plenè notatur per Bartolum, & alios: licèt vigeat eadem ratio,
vt delicta puniantur. Tamen in pœnalibus, & delictis regula-
riter ceſſat extraordinarium, quod minimè conſideratur in ex-
ceptione excommunicationis, quæ non tendit nec ad vindi-
ctam, nec ad pœnam, licèt regulariter excommunicatio inter-
ponatur propter contumaciam, vt plenè notatur *in capit. primo,
ſuprà de iudic.* Tamen etiam concernit fauorem, & commodum
ipſius excommunicati, propter rationes poſitas *in capit. primo, eo-
dem titul. libro ſexto.* & ideo nimirùm, ſi poſt remedium ordina-
rium competit iſtud extraordinarium, cuius contrarium eſt in
terminis *d. l. auxilium*, ſtante ratione diuerſitatis prædicta, licèt
etiam in delictis concurrat eadem ratio, vt delicta puniantur
poſt tempus ordinarium, ſicuti concurrit in tempore & reme-
dio ordinario. Penultimò notat Abb. *hic*, eſſe text. in quo habe-
7 tur, † pro excommunicato poſſe ferre ſententiam condemna-
tionis expenſarum, quod dictum verum eſt, vt litera noſtra ex-
preſsè hoc dicit, & communiter ſequuntur Doctores omnes *hic,
& in capitulo primo, eodem titulo, libro ſexto, & in dicta Clementina
prima*, quod procedit nedum in cauſa appellationis, ſed etiam
in prima inſtantia, vt iſta litera ſentit, & voluit Abb. *in cap. præce-
denti, columna penult. verſic. cùm hæc excommunicationis exceptio, in
fine.* & hoc in odium illius, qui malitioſè diſtulit opponere, vt
dicit iſta decretalis, & etiam voluit Imola *in capitulo final. infra eo-
dem, columna ſecunda, verſic. item poteſt ponere exemplum.* & Ioannes
Andr. & Dominic. & Philip. *in dicto capitulo primo, verſic. & ſi poſt
rem.* An autem iſtud procedat hodie, dicetur inferius poſt gloſ.

& Doctores. Et ad illud, quod ex iſto textu infert Abb. *hic*, poſſe
colligi argumentum, etiam ſuper negotio principali poſſe ferri
ſententiam pro ipſo excommunicato in cauſa appellationis, et-
iam ſi eſſet actor ordinarius, vide de veritate iſtius dicti quę poſt
alios poſui *in dicto capitulo præcedenti*, vbi habes, an in cauſa appel-
lationis poſſit pro excommunicato ferri nedum ſententia infir-
matoria primæ, ſed etiam adiudicatoria. item habes, quid iuris,
quando ſumus in prima inſtantia, & ad illud quod tangit Abb.
hic, an ſuper iſta condemnatione expenſarum poſſit peti execu-
tio, vel debeat differri vſque quo ſit abſolutus ab excommuni-
catione, inclinare videtur in illam opinionem Innocent. quam
ſequutus fuit Ioan. Andr. vt poſſit executio peti etiam ante ab-
ſolutionem, & hoc ſit ſpeciale in odium, & pœnam ipſius rei,
qui malitioſè, & doloſè diſtulit hanc exceptionem opponere,
quod ſi eſſet verum, haberetur limitatio *ad cap. primum, eodem ti-
tulo, libro ſexto.* Tamen communis opinio eſt in contrarium, ſe-
cundùm aliam opinionem recitatam per Innocentium *hic*, quā
videtur ſequi Abb. *in dicto cap. præcedenti, verſic. præallegato*, & Imo-
la *hic, colum. final. verſic. an autem poterit.* & idem Imola *in c. fin. infra
eodem* & hoc per textum *in dicto capit. primo, in verſic. & ſi poſt rem.*
& ibi expreſsè hoc ſentit Ioan. Andr. Dominic. & Philip. volen-
tes executionem ſententiæ condemnatoriæ expenſarum latæ
in fauorem excommunicati, non poſſe peti niſi poſt abſolutio-
nem obtentam, & hoc quando opponitur de excommunica-
tione, per rationem, de qua etiam ibi per eos, quam etiam ſentit
Innocentius *in c. fin. infra eodem.* vbi etiam plenè dicam. Nec præ-
dictis contradicit iſte text. qui licèt permittat pro excommuni-
cato poſſe ferri condemnatoriam expenſarum, tamen non de-
clarat, nec diſponit, quòd ſuper iſta condemnatoria poſſit peti
executio, & ideo circa hoc ſuccedit diſpoſitio textus *in d. c. 1. ver-
ſic. & ſi poſt rem.* vbi excommunicato petenti executionem ſen-
tentiæ, in ſui fauorem latæ, obſtat exceptio excommunicatio-
nis, & ſatis eſt ſibi conſultum habere condemnatoriam, licèt
executio differatur poſt abſolutionem ab excommunicatione,
vt notatur *in d. c. fin. infra eodem.* & per Abbat. *in c. præcedenti, verſic.
præallegato.* Vltimò Abb. notat ex textu, iudicem poſſe ex officio
repellere à limine iudicij, publicè excommunicatum, etiam ſi
non repellatur à parte, de quibus omnibus dicetur in gloſ. final.
ſed circa text. noſtrum reſultat difficultas, ſi iudex nō repellit ex-
communicatum, an grauat partem ita, quòd ſit locus appella-
tioni, de qua difficultate habetur per dom. Anto. *hic, columna 4.
circa medium*, & per Abbat. *in fin. iſtius notabilis.* & latè examinat
Felin. *hic, columna prima, verſic. item dum Abb. dicit, & duabus ſequent.*
adducens plures deciſiones, & cōſiderando plures caſus, quem
etiam articulum reaſſumpſit dnm. Philip. Decius *in cap. ad hæc, el
3. infra de appellationib.* vnde pro veritate conſiderandi ſunt plu-
res caſus: Primus, quando, & in quibus competat officium iu-
dicis, & iudex poſſit procedere ex officio, qui articulus non eſt
præſentis ſpeculationis, ſed de eo habetur plenè per Doctores.
Inſtit. de actionib. in princ. & per Bart. & ſcribent. *in l. 1 ff. de iuriſdi-
ctione omnium iudicum*, & per eundem, vbi plenè Alexand. & a-
lij *in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infect.* & per Alexand. &
alios *in l. prima, C. vt quæ deſunt aduocatis*, & per Felinum *in capitul.
ſecundo, ſuprà de officio iudic.* quibus in locis etiam declaratur, quo-
tuplex ſit officium iudicis, & an debeat impartiri parte petente,
vel implorante, vel ſine prædictis, & inter alios caſus vnus eſt,
quòd iudex ex officio etiam parte non petente poteſt à limine
iudicij repellere excommunicatum, per textum noſtrum *hic*, &
conſimilem textum *in capitulo primo, in fin. eodem titul. libro ſexto.*
& communiter Doctores *hic, & ibi, & in Clementina prima, de ex-
ceptionib. in Clement.* & per Ioannem Andr. Dominic. & Anchar.
& Philip. *in cap. decernimus, in ſecundo notab. de ſentent. excommuni-
cat. libro ſexto.* & facit ratio, quam videtur *hic* adducere Abb. &
Imola *columna prima, verſic. & ſic nota.* Felinus *columna quarta, ver-
ſic. ſecundò etiam*, & Abb. *columna final. verſic. credo etiam, & verſic. e-
go per prædicta dubito*, & gloſ. *ſecunda hic, in fine.* ex quo iſte eſt inha-
bilis, & quòd repellatur à limine iudicij vertitur nedum inter-
eſſe partis, ſed publicum, quo fit, vt iudex ex officio poſſit re-
pellere, *l. quos prohibet. ff. de poſtuland.* item, & alia ratio viget,
quia in concernentibus peccatum, & animæ periculum,
iudex ex officio ſupplere poteſt, vt dicit gloſſ. *in verbo, con-
tumacia, in capitul. cupientes. §. cæterùm, de electionib. libro ſexto*, cum
alijs adductis per Alexandrum *in dicto §. hoc autem iudicium, co-
lumna 2.* & tenet collectarius *hic, columna ſecunda, verſic. officio iu-
dicis.* quòd etiam excommunicatus ſit in iudicio, vertitur peri-
culum

Digitized by Google

culum animæ, propter communionem, vt dicit iſte text. & con-
ſimilis, *in d.c.1.* vnde nimiùm, ſi iudex ex officio poterit repelle-
re, etiam ſi pars aduerſa contradiceret, & vellet non repelli, vt
dicit Barbat. *in dicta Clementina prima, colum. 2.* de quo ego ple-
8 nius dicam infra poſt gloſſ. & Doct. Secundus caſus eſt, † quan-
do iudex non repellit excommunicatum, an ex hoc dicatur gra-
uare partem, ita quod à tali grauamine poſſit appellari, in qua
difficultate Abb. *hic*, adducendo Specul. *in titul. de officio iudicis. §.*
impedit. & Ioan. Andr. & communiter alios Doct. tenet ex hoc
partem nõ eſſe granatam, conſequenter non eſſe locum appel-
lationi, cùm iſtud committatur mero officio iudicis, adducens
notata per ipſum *in præcedent. colum. 3. verſic. ſed circa prædicta quæro,*
quam opinionem ſequitur etiam *hic* Henric. Boyc. *in fin. ca.* & et-
iam Imol. *hic. colum. final. in fin.* & inclinare in hoc videtur etiam
Bald. *hic*, & alij *hic* adducti per Felinum *columna 1. verſic. præallega-
to*, & ſequitur etiam Barbat. *in dicta Clementina prima, columna ſe-
cunda.* ſi eius verba referantur ad iudicem, non ad partem tan-
tùm, pro ea ponderando illum tex. in verbo, poteſt, qui nihil fa-
cit, cùm Clement. illa loquatur in parte opponente, non autem
in iudice, vt eſt quæſtio noſtra, & ideo pro concluſione facit te-
xtus in *l. non quicquid. ff. de iudic.* & ibi notata per Bald. Angel. & a-
lios, qui text. poſſet induci pro hac opinione, vt refert, & indu-
cit Decius *in dicto cap. ad hæc, verſic. final.* tamen textus ille poteſt
9 tolli, vt loquatur † in his quæ committuntur mero iudicis offi-
cio, & per verba denotantia merum arbitrium, ſecùs autem ſi a-
liquid committitur iudici præceptiuè, & per verba quodãmodò
denotantia neceſſitatem, tunc enim cogitur illud facere, & non
faciendo grauat, & à grauamine poteſt appellari, vt expreſsè
ſentit Paulus de Caſtr. *in dicta l. non quicquid*, adducendo notata
in l. ſæpè. ff. de offic. præſid. & Decius *in dicto capit. ad hæc, verſic. ſecundò
limitatur, & verſic. quarta concluſio*, & per Felinum *hic, columna 2.
verſic. quartus caſus, & columna 3. 56. caſus*, & ideo circa veritatem
iſtius articuli difficultas tota eſt inueſtigare, qualiter hoc ſit cõ-
miſſum iudici, an per verba denotantia merum arbitrium, an
verò per verba præceptiua, circa quod Abb. *hic*, & alij ſequaces,
videntur inclinare in ſententiam, de qua ſuprà, quòd reſpiciant
verba prędicta merum arbitrium, quod ſi eſſet, procederet con-
cluſio, de qua ſupra, *per d. l. non quicquid.* cum aliis accumulatis
per Felinum *hic, columna prima.* & per Decium *in dicto cap. ad hæc,
in principio.* tamen in contrarium Abb. *hic*, in diuiſione iſtius cap.
in 3. & vltima part. dicit, Papam præcipere ſine ope exceptionis
publicum excommunicatum repelli, clarè innuens, quòd ver-
ba poſita in fine iſtius ca. ſint præceptiua, & idem ſequitur Imol.
etiam diuiſione, quod ſuadetur propter verbum, nihilominus
eſt repellendus, conſiderando gerundium illud, & verbum eſt,
vt facit Felinus *hic, columna tertia, verſic. moueor, quinque modis.*
item, & tex. in *d.c.1. in fin.* dicit, quòd iudex ex officio non poteſt
actorem excommunicatum repellere, clarè innuens illicò, cùm
iudici conſtat de excommunicatione, ſine aliqua mora debere
repellere excommunicatum, quæ verba potius præceptum, &
neceſſitatem, quàm merum denotant arbitrium: nam non poſt-
ponere eſt, vt non ponatur illud, quod diſponitur, poſt terga,
nec omittatur, & iſtud non poſtponere, æquipollet eius contra-
rio, quod eſt anteponere: iſtud anteponere in caſu præſenti eſt,
vt excommunicatus repellatur, quod ſi non fit, non dicitur ſa-
tisfactum legi volenti iſtud non poſtponi, ſed anteponi, & ſic
repellendo, ſuadetur ex dictis Ioan. Andr. Domini. & Philip. *in
d.c.1. verſic fin.* dum dicunt, quòd iudex ex officio deberet repel-
lere excõmunicatum, & ſic per verbum neceſſitatis, hoc idem
per illum textum tenet Ioan. Andr. Anchar. & Philip. *in ſecundo
notab. in præallegato c. decernimus.* dicentes iudicem etiam ſecula-
rem teneri ex officio repellere excommunicatum etiam nemi-
ne opponente, pro qua concluſione Felinus *hic* adducit Cardi.
hic, eam expreſsè affirmantem, tamen ſecundùm lecturã meam
Cardin. *hic* nihil dicit, ſed pro concluſione facere videtur illud,
quod habetur per Philip. *in c. ex ratione, columna 27. verſic & ad-
uerte, in quarto membro principali, infra de appel.* vbi allegando gloſ.
in c. legitima, in fin. de appellat. lib. 6. & alias deciſiones concludit à
iudice negligente actum facere poſſe appellari, ſicuti etiam di-
cimus, quod ab omiſſione facta per iudicem poſſit appellari, ſe-
cundùm notata *in l. omnem honorem. C. quando provoc. non eſt neceſſe.*
& per Philip. *in cap. ſæpè infra de appellat. quæſtione 27.* & plenè dixi
poſt Abbat. & alios, *in cap. præcedenti.* ſuadetur etiam concluſio,
quia hic viget periculum animæ, vt ſuprà dictum eſt: eſt item &
intereſſe publicum, ſecundùm Imolam & Abbat. *hic*, in quibus
ſuccedit concluſio, quòd ſi iudex prædicta non facit, quod vti-
que tenetur, vt per Bartolum & ſcribentes, *in d. §. hoc autem iudi-
cium.* item viget ratio, *de qua in c. intelleximus, ſuprà de iudic.* vt ex-
communicatus non reportet commodum, &c. item vigent aliæ
rationes, *de quibus in c. 1. in prin. de except. lib. 6.* per quæ ſatis conclu-
denter dici poteſt, quòd iudex nedum poſſit ex officio excõmu-
nicatum repellere, ſed quod imò teneatur ipſum repellere, ra-
tionibus de quibus ſuprà, & non repellendo, quod grauat par-
tem, & quod à tali grauamine poſſit appellari, cùm verba iſtius
decretalis, & dicti cap. non ſimpliciter hoc committant mero
iudicis arbitrio, ſed potius præceptiuè, quo caſu non habet lo-
cum *d. l. non quicquid*, & doctrina Specul. ſuperiùs allegata in cõ-
trarium, ſecundùm Paulum de Caſtr. *in d. l. non quicquid*, & Feli-
num *hic*, & Decium, *in d. c. ad hæc*, & Aret. & Modern. *Inſtitut. de a-
ctio. in princ. columna 13. verſic. ſubdit tamen Bartolus* quæ concluſio
à fortiori procederet, quando in iudice eſſet præſumptio mali-
tiæ, & quòd per malitiam nollet repellere excommunicatum,
vt tunc appellatio permittatur, quod expreſsè dicit Abb. *in d. c.
ad hæc.* in ſimili, & in puncto noſtro dicit Decius *verſic. quintò, &
vltimò limitatur.* ad quod poteſt adduci textus noſter *hic, in verſic.*
2. dum loquitur de malitia non opponentis, & quæ notantur *in
c. paſtoralis. ſupra eod.* & per Abb. & alios *in c. ſeq.* & licet iudex non
repellendo excommunicatum, poſſet ſe excuſare de peccato,
quod ipſe incurreret, participando cum excommunicato, non
eſſet curandum, cùm Deus voluntarium militem deſideret, &
nõ coactum, tamen eſto, quòd iſtud admitteretur reſpectu ſui,
reſpectu tamen aliorum non procederet, cum quibus excom-
municatus participaret, & tales participantes incurrerent pec-
catum, vt dicit *hic* gloſſ. *fin. circa finem.* minus etiam poſſet ſe ex-
cuſare dicendo reum eſſe in culpa, cùm non opponat exceptio-
nem excommunicationis, quam opponere † poteſt in qualibet 10
parte litis, vt *hic*, & cùm ex hoc ſit ſibi ordinariè conſultum, non
eſt recurrendum ad officium iudicis, & ſic ad remedium extra-
ordinarium, *d. l. in cauſa. ff. de minor.* nam in hoc poſſet dari inſtan-
tia, quando in cauſa eſſet concluſum, quo tempore per partem
excommunicatio opponi non poſſet, ſecundùm quod dicam &
declarabo inferius poſt Abbat. vel ſecundò, & melius, & gene-
ralius dicatur ex hoc, quòd pars poſſit iſtud facere ſi non facit
iudex, & hoc minimè excuſari, cùm repellere excommunica-
tum ſit præceptiuè à lege commiſſum iudici, etiam parte tacen-
te, fortius etiam parte volente, quòd excommunicatus admit-
tatur, vt dicam inferius poſt gloſ. vnde cùm tale onus ſpectet ad
ipſum iudicẽ, rõnibus de quibus ſupra, nõ habemus conſidera-
re patientiam, vel cõtradictionem partis, & hæc opinio in pun-
cto iuris, & ſecundùm omnem æquitatem reſpectu pacti eundẽ
di videtur vera, & tenenda, & eam amplia, vt dicam infrà *in gloſ.*
prima, poſt Abbat. An † autem in aliis caſibus, in quibus iudex 11
poteſt procedere ex officio, ſi non procedit ex hoc grauet par-
tem ita, quod poſſit à tali grauamine appellari, vide quæ ponit
Bartolus & omnes ſcribentes *in d. l. 1. colum. penult. verſic. item ex
hoc concluditur. ff. de iuriſdict. omnium iudic.* & quæ tangit Felin. *hic*,
& quæ reaſſumpſit Decius *in d. c. ad hæc.* illud autem certum eſt,
quòd † licet in his quę committuntur mero officio iudicis, ſi iu- 12
dex non facit, & omittit, non poſſit appellari, quando ſumus in
omiſſione, ſecùs autem ſi ſumus in caſu affirmatiuo, vt puta,
quia iudex fecit, vel affirmatiuè proceſſit, tunc enim ſemper po-
teſt appellari, ita Modern. Ferra. *in dicta l. prima.* ad quod poſſunt
adduci, quæ ponit *hic* Felin. *columna prima, verſ. ſimiliter, & colum-
na ſecunda, verſic. primus eſt*, & quæ ponit Philip. *in cap. cùm ſit, co-
lumna quarta, verſic. & aduerte, & in cap. ex ratione, colum. 5. verſic.
qualiter autem probetur, in fin. infra de appellat.* & per Decium *in d. c.
ad hæc, verſic. 4.* item intellige, vt ſi iudex procedit negatiuè, eſto,
quòd non poſſit appellari, tamen ſi lædit partem, tenetur ad in-
tereſſe, vt vult Bart. *in l. quod iuſſit, colum. 3. verſic. quarto Dynus, & ibi
Alexan. ff. de re iudicata.* & idem Bartolus *in l. prima, ff. de iuriſdictione
omnium iudicum.* in diffinitione iuriſdictionis. & ponuntur plu-
res caſus per Bartol. & ſcribent. in *d. §. hoc autem iudicium, in princ.*
vbi iudex tenetur ſi non facit, & nota. *in dicta l. 4. §. meum.* inter
quos iam comprehenderetur iſte noſter, cùm concernat inter-
eſſe publicum, ſecundùm Abbat. *hic*, & Imolam. item intellige
prædicta, vt ſi iudex negligat facere, licet quandoque à negligẽ-
tia non poſſit appellari, ſecundùm aliquos, de quibus per Phi-
lip. *in dicto cap. ex ratione, & in dicto cap. præcedenti dictum eſt.* tamen
benè

benè poteſt adiri ſuperior, vt iudex compellatur, vt in Authent. differentes iudices, in princip. & per Bartolum in d. l. 1. C. quomodo, & quando iudex, & in l. de pupillo. § ſi quis ipſi pratori, de oper. noui nunciat. columna prima, in ſecunda oppoſit. in fin. vbi Alexand. & per Baldum in l. fin. colum penult. C. de ſeruent. verſic. ſecundò not. & in l. fin. §. illud. C. de tempor. appellat. & ibi Alex. in addit. & per eundem Alexand. in d. l. fin. in addit. & per Philip. vbi ſupra. Gloſ. prima ibi, alia declinatoria. vult, quòd declinatoria iudicij appellatur dilatoria, & idem ſentit gloſ. in verbo, ſubeundo, in cap. inter monaſterium, infra de re iudic. & Specul. in titul. de exceptionib. § ſecundo, in princip. & ſentit Imola hic, columna prima, verſic. in gloſ. prima, & poſt ipſum Felinum & Modern. aliquid dixi in c. paſtoralis. ſupra eodem. de cuius veritate dicendum eſt, vt poſt alios dixi in cap. quoniam contra, ſuprà de probationib. in gloſ. in verbo, exceptiones. vbi declarauit, an in
13 materia † ſtatutaria appellatione exceptionis veniat declinatoria iudicis, & dicendum eſt, vt per dom. meum in l. 2. § ſanè. ff. eod. titul. & verè negare non poſſumus, quòd dilatoria non dicatur exceptio temporalis, vt dicit text. in dicta l. 2. in fin. & in l. 3. §. temporalis & § ſequent. eodem tit. & Inſtit. de exceptio § appellantur. verſic. temporales, atque dilatoria, & in verſic. præterea. & ita tenendum eſt, maximè per textum in dicto cap. inter monaſterium. volentem recuſationem iudicis, & ſic declinatoriam tanquam dilatoriam opponi ante litis ingreſſum exponendo illam dictionem, tanquam, vt denotet, & exprimat veritatem, vt in ſimili dicit text. iuncta gloſ. in cap. cùm pro cauſa, infra de ſentent. excommunicat. & in cap. 1 de homicid. libro ſexto. & per Alberic. in dictionario, in verbo, tanquam, ſicut in ſimili dicimus de dictione, quaſi, quæ denotat, & exprimit veritatem propter materiam ſubiectam, l. 1. & ibi gloſ. ff. de tranſact. cum ſimil. quod etiam declinatoria ſit ſpecies dilatoriæ, & appelletur dilatoria, manifeſtè probatur per text. tertia quæſtione 3. §. exceptio fori dilatoria eſt. & licèt text. ille ſit palea, ad idem ſimilis textus eſt 3. quæſtione 6 §. exceptio. licèt etiam text. ille ſit Gratiani. & conſequenter poſſet euitari iuxta not. in capit. 2. ſupra de conſtitut. & in l. 1. ff. ſi certum petat. tamen quod dicitur ibi, comprobatur per l. fin. C. eod. volentem præſcriptiones, & ſic exceptiones fori debere opponi in initio litis, & certum eſt declinatoriam eſſe fori exceptionem, & debere opponi ante litem conteſtatam l. nemo C. de iuriſdict. omnium iudicum. & de foro competen. tamen dici poſſet, quòd licet ſit de exceptionibus fori, & debeat opponi in principio, non ex hoc infertur neceſſario, quod veniat appellatione dilatoriæ in ſtatutis, ad quod etiam facit lex ſi quis aduocatus C. eod. in ſui generalitate ſub qua, & declinatoria tanquam dilatoria includitur, facit etiam cap paſtoralis. ſupra eod. & quæ ibi dixi poſt Abb. & alios, nec obſtat verbũ, ibi poſitum, omnes, quia non denotat miniſterium iuris, vt ſi nõ fuerit appoſitum, non includatur declinatoria, argumento not. in l. vnica. C quando non pe. par. ſuadetur etiam, quia negari non poteſt, quin declinatoria non ſit ſpecies dilatoriarum d. § temporales, & d. §. appellantur, cum alijs ſupra adductis, & certum eſt ſpeciem contineri ſub genere de proprietate ſermonis. l. ſemper in generalibus ff. de reg. iur. & per Bal. in l. de quibus ff. de legib. declarando hoc, vt dixi in c. quæ contra, in gloſ. & in verbo exceptiones, ex quibus concluſio gloſ. redditur firma appellatione dilatoriarum venire declinatoriam, etiam in materia ſtatutaria, declarando tamen hoc & diſtinguendo, vt poſt alios dictum fuit in dicta gloſ. in verbo, exceptiones, licèt Barbat. in Clementina prima, eodem tit. columna tertia, verſic. nota, ibi exceptiones, & colum. ſequent. videatur tenere, & concludere contrarium in materia ſtatutaria appellatione dilatoriarum non venire declinatoriam, per text. in dicto cap. inter monaſterium, in illa dictione, tanquam, ad quod reſponde, vt ſupr. quod eſt expreſſiua veritatis. conſequenter probat hanc concluſionem, mouetur in dicta Clement. prima, vbi fit expreſſa mentio de vtraque, quando terminus aſſignatur ad proponendas dilatorias, & declinatorias. & dictio illa, &, denotat diuerſitatem, & ſi declinatoria comprehenderetur ſub dilatoria ibi, non fuiſſet facta expreſſa mentio de vtraque, ad quod poſſes dicere, illud fuiſſe factum ex abundanti, non, quod eſſet neceſſarium, vt in ſimili dicit text. in l. quæſitum § penult. ff. de fundo inſtruct. & inſtrumento legat. & dictio, &, non ſemper inducit diuerſitatem, vt notatur in cap. 2. ſuprà de reſcriptis. & per Modern. in l. 1. ff. de iuſtitia & iure. quod ſuadetur, nam Papa in d. Clementina prima, volens oſtendere exceptionem excommunicationis poſſe opponi poſt terminum datum, dicit poſſe opponi, etiam ſi terminus eſſet datus ad proponendum declinatorias, & ſecundùm gloſſam ibi, etiam ſi fuiſſet datus ad proponendam excommunicationem, adhuc eo decurſo poterit dicta exceptio opponi, quod ſequuntur communiter Doctores ibi, & hic: licet Bald. hic in fine teneat contrarium, ſecundùm Innocentium, & non benè, non autem debemus ſumere argumentum, quòd appellatione dilatoriarum, non veniat declinatoria, ex quo eſſet contra rationes, de quibus ſupra, & oſtenditur manifeſtè, quia declinatoria exceptio peremptoria eſſe non poteſt, quia non perimit ius, vt dicetur inferius, ſed differt tantùm, & dilatat, vt l. 2. in fine ff. eodem. ergo erit ſpecies dilatoriarum, & prædicta intellige, quando eadem ratio viget in declinatoria, quæ viget in dilatoria, ſeu exceptione nominata in ſtatuto, vt tunc appellatione exceptionis, vel dilatoriæ veniat ipſa declinatoria, aliàs ſi diuerſa ratio vigeret: ſecùs ſecundùm Abbat. & ibi dixi in dicta gloſ. in verbo, exceptiones. vel quando in contrarium eſſet mens ſtatuentium, vel communis vſus loquendi, vt ibi dictum fuit, ex quibus tolluntur omnia alia, quæ in contrarium adducuntur per Barbat. vbi ſuprà. In eadem ibi, inſinuante, declara eam, vt facit Abb. col. 2. verſic. quarto text. hic, & Imol. columna 1. verſic. in eadem gloſ. ibi, non videtur, & colum. ſequent. & per Felin. colum. 3. verſic. ad materiam gloſ. prima, & quinque alijs colum. ſequentib. ex quorum dictis habes, quòd † dilatoria proponenda eſt ante litem conteſtatam, 14
vt in iuribus hic allegatis per gloſ. & ſcribentes, quod limita tribus modis, vt dicit Felin. hic poſt Imol. & Angelum Aret. Inſtit. eod. in §. appellantur. & in §. ſequen. præterea. & dum Aret. in d. §. appellantur, num. 24. & Felin. hic, poſt Imol. colum. 2. verſic. item etiam
aduerte, videntur ſentire in aliquibus caſibus dilatoriam † non 15
poſſe opponi ante porrectionem libelli, verior videtur opinio quod adhuc poſſit etiam ante opponi, ſiue tendat cõtra perſonam iudicis, ſiue contra perſonam actorum, ſeu procuratoris, nam in cauſis ſummariis, in quibus non requiritur libellus, concluſio iſta procederet de plano, vt dicunt Aretin. & Felin. ſi verò cauſa requirit libellum, & citatio habet eum inſertum, iuxta c. 2. ſupra de dilatio. & gloſ. in Clemen. 2. vt lite pendente, cum ſimil. etiam ſumus in claro, eodem modo ſi libellus non eſſet inſertus in citatione, citatio tamen eſt ſpecifica, & inſtruens reum, vt de vtroque eſt gloſ. & ibi ſcribentes in d. Clem. 2. vt lite pendente. cum concord. ſi etiam citatio non eſt ita inſtructiua, adhuc idem videtur dicendum, vt ante libelli porrectionem poſſet opponi dilatoria, ex quo iſto tempore militat eadem ratio, quæ militat poſt porrectionem & maior, & ideo concludendum videtur, ante libelli porrectionem poſſe opponi. Aduertendum autem poſt hanc
gloſ. Doct. communiter concludunt, † declinatoriam fori poſſe 16
opponi infra terminum datum ad opponendum, & ante litem conteſtatam. quod Rot. in nouis deciſ. 53 aliàs in tit. de exceptio. prima, & in antiq. deciſ. 503. aliàs in tit. de except. 13. vult poſt terminum datum ad dicendum contra commiſſionem non poſſe opponi declinatoriam, niſi ſeruata ſolemnitate c. paſtoralis ſupra eod. Circa verò illud, quod gloſ. hic ſentit † quo ordine dilatoriæ ſint proponendæ, dicendum eſt, vt per Abb. Imol. Felin. & alios hic, & per gloſ. & ſcribentes, maximè Felin. in d. c. inter monaſterium. & per Aret. in d. § appellantur. & per gloſ. & Lanfrancum in d. cap. quoniam contra, in verbo, exceptiones, & in locis allegatis per eos, & per dom. Philippum & alios, in cap. primo de litis conteſtat. libro ſexto.
Dum gloſ. Abb. & ſcriben. nolunt † regulariter dilatoriam non 17
poſſe opponi poſt litis conteſtationem, ratione, de qua per Abbat. & alios, limita pluribus, & diuerſis modis, vt per Felinum hic, poſt Imolam in d. c. inter monaſterium. & dictum eſt aliquid ſuperius in dicto c. paſtoralis, in cap. inſinuante. ſupra de offic. delegat. vbi ſcribentes. Et vide notata per Felinum & alios, in cap. cùm dilectus, ſupra de fide inſtrument. & per Aretinum in d. § appellantur, & in d. §. præterea. & per Alexandrum, & alios in l. ita demum, C. de procuratorib. Et circa exceptionem excommunicationis, an poſſit opponi poſt concluſionẽ in cauſa, quod tangit Felin. hic, vide quæ plenè dicam inferius poſt Abbat. circa autem limitationem, quam tangit Felinus hic, columna ſeptima, verſic. fallit quintò, vo-
lens, quòd † comparens pro ſuo intereſſe poſſit poſt litis conte- 18
ſtationem opponere dilatoriam, adducendo auctoritates & rationes, vt per eum, dicta limitatio redditur dubitabilis per textum in capit. ſecundo, vt lite pendente, libro ſexto. volentem comparentem pro ſuo intereſſe debere admitti in eo ſtatu in quo cauſa reperitur, pro quo eſt deciſio Rot. in nouis 490. aliàs ſub titul. vt lite pendente. 11. & deciſio. 456. aliàs ſub titul. de procurator. 90. & plenè dixi poſt Marian. in c. fraternitatem, in ſexta limitatione. ſupra de teſtibus. & ideo limitatio iſta procedere poſſet, quando iſti comparenti nihil poſſet imputari, vt ibi dixi: aliàs ſi generaliter intelligitur,

Digitized by Google

gitur, fortiter obſtat text. & *deciſiones præallegata.*
19 † In eadem glo. *ibi,* ſiquidem, gloſſ. ſentit quod exceptio declinatoria concernens iudicium non poſſit proponi in cauſa appellationis ſi non fuit oppoſita in prima inſtantia, de quo late *in l. ita demum. C. de procurat.* & pleniſſimè dixi *in cap. paſtoralis. ſup. eod.* & Abb. tan-
20 git aliquid *hic columna 3. in fine verſiculo, conclude tamen* † quod in illis, tamen exceptio dilatoria concernens negotium principale, & rem de qua agitur, vt dilatoria ſolutionis, proponi poteſt
21 in cauſa appellationis, & intellige, † quãdo opponitur ad merita, ſecus, ſi ad impedimentum litis ingreſſum, quia tunc regulari debet, vt aliæ dilatoriæ, vt dicetur *infra:* participat enim de exceptione peremptoria, vt dicemus *inferius,* & ad hoc gloſſ. adducit *dictum capitulum, cum Ioannes,* quod proprie non loquitur de exceptione ſolutionis, niſi inducatur, quod etiam exceptionem ſolutionis comprehendat ex quo loquitur de exceptione compenſationis, & compenſare eſt ſoluere, vt dictum fuit *in cap. cum cum inter ſup. eodem.* tamen adhuc non facit, ex quo iſto caſu exceptio ſolutionis non eſſet dilatoria, ſed peremptoria, vel litis finitæ: vel intentionis, & facit, vt dicã ſtatim quæ multũ differt à dilatoria ſolutionis de qua loquitur gl. quã tamen nota circa declarationẽ & limitationẽ dictæ legis ita demum, vt non procedat in dilatoria ſolutionis, quando opponitur ad merita, vt dicetur inferius quæ opponi poteſt in cauſa appellationis, licet in prima inſtantia fuerit omiſſa, quod non tangitur *ibi* per Alexand. & Modet. *& in dicta lege ſi quidem, allegata* per gloſſ. non probat hoc, quod vltimo loco dicit gloſſ. ſed bene in tertio, & vltimo caſu probat primum dictum ipſius
22 gloſſ. *capit.* † Principaliter gloſ. vult, quod exceptio ſolutionis ſit dilatoria, quod procedit ſecundum communiter omnes ſcribent. *hic,* & alibi, quando opponitur contra actorem agentem ante terminum ſolutionis, ſecus autem eſſet, quando debitor vere, realiter ſoluit, & aduerſus actorem agentem opponit exceptionem veræ ſolutionis dicendo, illum male agere, & ſine actione quæ ipſo iure ſublata fuit ſolutione eius, quod debebatur, *vt inſtitut. quibus modis tollitur obligat. in princip. l. Iulianus verum debitorem. ff. de condict. indebi. dicta lege, & ſi quidem cum ſimil.* ita enim conſiderando talis exceptio non erit dilatoria, quia non differt iudicium nec dilatat, ſed opponitur ad extinguendum, & perimendum ius actoris, & contra eius intentionem ad declarandum actionem illi non competere, & ideo hoc modo conſiderata dicitur exceptio peremptoria, & poteſt opponi in prima, & ſecunda inſtantia, *lege ſecunda. C. ſententiam reſcind. non poſſe,* & dicetur *inferius* poſt gloſſ. poteſt etiam dici ſecundum aliquos exceptio intentionis, & facti, vt per gloſſam *in capitulo primo, de litis conteſtat. libro ſexto,* & per Abb. *hic, colum. tertia verſicul. circa peremptorias,* & per Paul. de Caſtro, & *ibi,* domin. meus *in l. ſecunda. ff. de except.* & melius *in rubrica,* & dixi *in rubrica ſup. eodem.* quandoque etiam dicitur exceptio litis finitæ ſecundum Bartol. per illum textum, *in lege cum quærebatur. ff. iudicatum ſolui. & in lege eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de condictio. indebit.* & an poſſit opponi ante litem conteſtatam, vel ne, Rot. *in antiquis deciſio. 154. aliàs in titulo de litis conteſtatione prima,* videtur dicere, quòd non impedit litis ingreſſum, contrarium tamen videtur tenere Philipp. Franc. *in dicto capitulo primo, columna tertia. verſiculo 25. limita* de quo per Bartolum *in locis præallegatis,* & per Felyn. *hic, column. 10. verſicul. difficilior eſt, & verſic. conſidera bene, & in locis hic per eum allegatis* poſt Abb. *hic columna tertia verſic. circa peremptorias, & verſic. idem ſi probatur,* vnde de iſta exceptione veræ ſolutionis non loquitur iſta gloſſ. nec aliæ concordantes, ſed tantum de exceptione ſolutionis dilatoria elongante ad tempus ſolutionem virtute pacti, quæ propriè dicitur dilatoria ſolutionis reſpiciens negotium principale, de quo agitur, de qua eſt propriè text. *in l. 3. § penultim. ff. de exceptio. & inſtitut. eodem. § temporales,* & loquitur *text. & ibi* plenè ſcribent. *in dicta l. exceptionem,* & Doctor. *hic* maxime Abb. *columna ſecunda, verſicul. dilatoriè vero, & verſicul. ſecunda dilatoria,* & Imol. *columna ſecunda, verſicul. in eadem* gloſſ. & Felyn. *colum.*
23 *9. verſic. fallit 21.* † In qua dilatoria ſolutionis, prima concluſio ſit ſecundum præfatos doctores, quòd poteſt opponi in vim dilatoriæ, & ad impediendum litis ingreſſum, & vt repellatur actor ab agendo, quum ante tempus agat, conſequenter malè. *l. prima, in fin. ff. quando dies vſusfruct. legat. cedat. l. item quia ff. de pac. cum ſimil.* vt etiam tenet Abb. *in dicta cap. de teſt. columna ſecunda, verſic. quid autem, & ibi* Aretin. *& alij ſupra de teſti.* & ponunt ſcribent. poſt Bartol. *in dicta l. exceptionem,* & Abb. *in cap. vnico ſup. de plus petitionibus,* & docto. *inſtitut. de actio. §. ſi quis agens, & §. ſequen. & inſtitut. de exceptio § appellantur,* vbi pleniſſime Aretin. *numero. 37. verſiculo, quid ſi exceptio dilatoria ſolutionis,* & faciunt notata *in dicto capitul. primo, de litis conteſta in ſexto.* & *ibi* Philipp. *colum. 8. verſicul. decimo limita* quæ concluſio probatur per *text. in l. 3. verſicul. penultim. ff. eodem,* inducendo, vt per domin. meum *in l. ſecunda. §. ſane, columna ſecunda, verſicul. prima concluſio ff. eodem titulo,* qui etiam pro hac concluſione inducit *text. inſtitut. eodem §. temporales, verſiculo, ergo, ibi, volentibus agere ante terminum,* quibus poteſt opponi talis exceptio ad impediendam actionem, & differendum proceſſum, conſequenter ante litem conteſtatam, & quando hoc modo, opponitur, opponi debet, & probari ante litem conteſtatam, vt eſt in alijs dilatorijs, de quibus in prima parte gloſſ. *hic,* quod communiter ſequuntur omnes, & quando ita opponitur non procedit *text. in dicta l. exceptionem,* ex quo eſt probanda ante litis conteſtationem & non poteſt: tamen reſultat difficultas ſi iſta exceptio dilatoria ſolutionis opponitur ad impediendum litis
ingreſſum, † An operetur effectum, vt actor excludatur, & 24
impediatur proceſſus tantum, an vero, vltra repulſionem, debeat pati pœnam duplicationis induciarum, de quo *in dicto §. temporales. ver. ſed hodie.* In qua difficultate fuerunt variæ opiniones recitatæ per Salycet. *in d. l. exceptionem,* & per Aretin. *in d. § appellantur, numero, & verſicul præallegat.* Innocen. enim *in cap. paſtoralis, ſuper eodem tenuit,* quod veniat iſto caſu duplicatio induciarum, & hanc opinionem ſequitur Paul. de Caſtro. *in d. l. exceptionum, column. 2. verſic. neceſſe habet opponere. & verſic. ſi vero dies,* & eandem ſequi videtur Panorm. *in præallegato cap vnico, colum. 3. ver. ſi vero petitur plus tempore, & verſic. quaro videtur, & ibi* dom. Benedic. hoc clare tenet pro qua opinione facere videtur *text. inſtitut. eod. verſic. ergo: ibi, agere volentibus:* nam iſta exceptio opponitur contra ipſos volentes agere, *& in verſic. ſequent.* hodie vero apponitur ipſis ita agentibus pœna duplicationis induciarum, quo datur intelligi iſtam pœnam locum habere etiam in volente agere: niſi dicatur *ver hodie,* non inferri *ad verſic. ergo.* reſpectus dictæ pœnæ, quæ locum habet in petente, non autem in volente petere, ſed referri debet ad verſic. immediatè præcedentem, alioquin loquentem, quando fuit actum, & lis fuit conteſtata. *l. ſi idem, cum eodem in fin. ff. de iuri dict. omnium iudic. cum ſimil.* & quia commode non poteſt referri *ad verſic. ergo ſim.* rationibus de quibus *ſupra,* & *infra* iuxta notata, *in d. l. ſi idem in fin. & in l. talis ſcriptura in fin. ff. de lega. primo.* & *in l. 3. ff de liber. & poſthum. & l. prima. C. eod. titul.* & ideo non ad omnia, ſed ad *verſic. proximum* venit referenda, maxime, quia iure antiquo plus petens tempore cadebat cauſa, vt dicitur *in verſicul. hodie,* quod erat poſt litem conteſtatam non ante, quia ante licita, erat pœnitentia. *l. edita C. de eden.* & quia *pœna reſtringenda regula in pœnis, cum vulgar.* Pro eadem etiam opinione facere videtur text. *in d. verſicul hodie autem, ibi, qui auſus eſt litem inferre ante tempus, patiatur pœnas,* &c. & etiam facit ratio poſita in fine illius, *verſic. ibi,* vt actores tali pœna perterriti doceantur obſeruare tempora litium, quas habent mouere, & lis etiam dicitur ante litem conteſtatam, *clem. ſecunda, vt lite pendente.* niſi ad prædicta diceres, quod propriè lis, & litem inferre, verificatur poſt litis conteſtationem regulariter, vt plene notatur *in l. poſtquam litis. C. de pac.* licet quandoque aliquo reſpectu lis dicatur etiam ante conteſtationem, *d. clem. ſecunda.* contrariam autem opinionem, & quod immo iſto caſu non habeat locum pœna duplicationis induciarum, tenuit Salyc. *in d. l. exceptionem,* & Aret. *vbi ſupra,* & etiam dom. meus *in d. §. ſane.* ex quo titulus de plus petitionibus. C. locum habet in petente, & petere quis dicitur poſt litem conteſtatam, nam ante dicitur tantum velle petere. *l. amplius non peti. ff. rem rat. habe.* quæ ratio licet ſtringat, illi tamen obſtare videtur text *in d. verſic. ergo. ibi, volentibus agere, iuncto verſicul. hodie,* qui text. loquitur nedum in petente, ſed in volente petere, niſi dicas, vt *ſup. verſic. hodie,* reſpectu pœnæ nõ debere adaptari *ad dictũ verſic. ergo,* qui tantum diſponit volentibus agere ante tempus, ad impediendum litis ingreſſum, poſſe opponi dilatoriam ſolutionis, item obſtare huic rationi videtur *text. in d. verſic hodie, in fin ibi, litium,* ſcilicet quam habent
mouere, niſi reſpondeas, *vt ſupra* † Aduerte etiam dum præal- 25
legati doct. dicunt, titulum de plus petitio. C. habere locum poſt litem conteſtatam, & non ante: nam verum eſt in caſu in quo loquitur ille titulus, qui non eſt noſter, quando plus petitur tempore, & ideo pro iſta opinione melius facit text. *inſtit de actio.*

Digitized by Google

actio. § *ſi quis agens, & § ſequ. & ſe.* & magis ſtringit *text. in cap. primo, ſup. de plus petitio.* quud loquitur, quando quis petit ante terminum, volens inducias duplicari, ſi petens duxerit in iudicio perſiſtēdum, vnde ſi vult deſiſtere nō debet in hoc puniri, poſſet tamen text. ille euitari, vt ille verſi. duxerit perſiſtendum, intelligatur, quando petitur plus re, vel cauſa vt tunc neceſſaria ſit perſiſtentia, & in hoc concordet *cum l. vnica. C. de plus petitio.* ſecus autem eſt, quando petitur plus tempore, quo caſu loquitur *d. c. primum. in verſic. ei vero.* in quo verbum nullum de perſiſtentia, & ita Abb. *ibi, colum.* 3. videtur intelligere, & in contrariam partem inclinare, *vt ſup.* tamen vere *text. ille in prin.* loquitur de eo, qui plus tempore, & ante terminum petit, cuius ita petentis punitur importunitas ſi ſuper petitione ſua duxerit in iudicio perſiſtendum, manifeſte loquens de petente plus tempore, quod debet puniri ſi perſeuerat, vnde ceſſante perſeuerantia ceſſat pœna duplicationis, ſcilicet induciarum, quia alia hodie non datur. *dicto* §. *hodie.* Nam ad expenſas ſemper cōdemnatur, vt temere litigans, *lege eum quem temere. ff. de iudicijs,* & de petente plus tempore loquitur etiam *d. c. primum, nedum in princip. ſed etiam in verſic. ei vero, & in verſic. fin. ſed in verſic. qui autem, & in verſic. te quoque, & in verſi. re autem,* loquitur, quando petitur plus loco, cauſa, vel re, *ſed in princip.* vere, & expreſſe loquitur de petente plus tempore, vt vult requiri perſiſtentiam, & ideo ibi erit text. pro iſta concluſione, & not. vlterius, quod ille *text.* vult impunitatem plus tempore petentium puniri ſi duxerint perſiſtendum, & ſic cum iſta conditione perſeuerantiæ, qua ceſſante ceſſat pœna, deficiente conditione, per iura vulgaria, nec dicatur, quod iſtud eſt verum, quando voluntarie deſiſtit, ſecus in caſu noſtro, quia coactè per oppoſitionem exceptionis excludentis eum inuitum à iudicio, quia quocunq; modo non perſiſtit, ſatis eſt, vt probatur *in d. l. edita,* vbi pœnitentia ante litis conteſtationē admittitur parte nō opponēte, vel etiā opponente, & faciunt tio. *in l. deſtitiſſ. ff. de iud.* vnde dūmodo, quod non perſiſtat ſatis eſt, per rationes de quibus *ſupra.* pro qua etiā opinione facit, quia licita eſt pœnitētia ante litis conteſtationē, *l. edita, vbi materia. C. de eden.* & ſatis eſt, q̈ iſte ante diem agens puniatur in expenſis, & damnis tanquā temere litigans, *vt inſtit. de pœna temere litigan. cum concordan.* & per Abb. *in dicto capitulo vnico,* & communiter alios docto. *in dicta lege exceptionem,* & ſatis eſt, quod repellatur ab ingreſſu iudicij cū dicta refectione dam-
26 notum, & expenſarum. † Secunda principalis concluſio eſt, quod dilatoria ſolutionis poteſt opponi nedū ad impediendū litis ingreſſum, vt *ſup.* ſed etiam ad merita, & iſto caſu habemus conſiderare tria membra, primum quando, & quo tempore ſit proponenda: ſecundū, quando, & quo tempore ſit probanda. tertium ea probata qualiter ſit ſentētia ferenda. Circa primum concluſio ſit, quod poteſt proponi ante litem conteſtatam ſi reus vult, vt *dicta lege exceptionem, & dicta lege ſi quidem. in tertio caſu,* & in hoc omnes concordant *hic, & ibi,* & *in locis ſupra adductis* an autem reus cogatur eam opponere ante litis conteſtationem ita, quod poſt modum non poſſit opponi, fuerunt opiniones: nam glo. *hic,* & aliæ gloſ. concordantes voluit, quòd de neceſſitate debeat opponi ante lit. conteſtatam, quod ſequitur Hoſt. *in dicto cap. paſtoralis,* & hoc propter verbum, oportet, poſitum *in dicta lege exceptionem,* quod denotat neceſſitatem. *l. verbum, oportebit. ff. de verborum ſignific.* propter quod Imol. *hic* dicit in puncto iuris hanc opinionem eſſe veriorem, Innocent. autem, & domi. Anto. *in dicto capitulo paſtoralis,* tenent contrarium, quod poſſit opponi ante litem conteſtatam de conſilio, non autem de neceſſitate, quod ſequi videtur Bart. Bald. Salyc. & Paul. *in d. l. exceptionem,* & Abb. *hic, in dicto capitul. de teſti. colum. 2. & in dicto capitul. vnico,* & eſt communis concluſio, vt etiam ſentit Aretin. *in dicto.* §. *appellantur, verſicul. præallegato,* & domi. meus *in dicto* §. *ſane, column. 2. verſicul. tertia concluſio.* vbi pro iſta opinione dicit eſſe caſum *in dicto* §. *appellantur, in verſiculo alioquin,* qui venit aduerſatiue ad præcedentia, & ponendo caſum diuerſum, vt per Alberic. *in dictionario, in verbo, alioquin, & aliàs text.* inducendo, vt per eum, & in hanc etiam inclinare videtur Felyn. *hic.* Nec obſtat verbum, oportet, quia ſecundum ſubiectam materiam non ſemper importat neceſſitatem, vt *in l. 1. & ibi* gloſſ. & Modern. *ff. de iuſtitia, & iure,* & per Modern. *in lege prima. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum.* item etiam, quia verbum, oportet, poſitum *in dicta lege prima,* non inducit neceſſitatem præciſam reſpectu probationis faciendæ, de qua *ibi,* ex quo etiam reus poteſt probare hanc exceptionem antequam actor fundet intentionem ſuam *capitulo cum venerabilis,* vbi dixi, *ſupra eodem,* & dicetur *in ſequent. membro.* ita etiam dicamus, vt reſpectu propoſitionis iſtius exceptionis, ly verbum, oportet, non inducat neceſſitatem, vt æqualis ſit determinatio, *vulga. l. nam hoc iure ff. de vulg. & pupilla.* & licet reſpectu probationis ly verbum, oportet, poſſit inducere neceſſitatem cauſatiuam in terminis *dicta leg. exceptionem,* quando actor probauit intentionem ſuam, vt reus cogatur probare, vt euitet condemnationem, intelligendo, vt *in ſequen. membro,* tamen etiam reſtringendo illum text. iſto caſu non inconuenit, quòd idem verbum, oportet, reſpectu probationis inducat neceſſitatem: reſpectu vero propoſitionis inducat conſilium, vt in ſimili habetur *in lege ſecunda. ff. de offic. proconſul. & in lege ſecunda. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum,* & hoc, quia diuerſa ratio viget reſpectu probationis, & reſpectu oppoſitionis, ſecundum
Abb. *hic,* & alios *in locis de quibus ſupra.* † Circa ſecundum mem- 27
brum dicendum eſt, vt per Abb. *hic, colum. ſecunda in fine, verſic. ſed circa hoc, quæritur,* & per Imol. *colum. ſecunda circa fin.* & Fely. *colum. 11. verſic. item dum* Abb. & per doct. *in d. l. exceptionem,* & Aretin. *in d.* § *appellantur,* declarantes quo tempore talis exceptio ſit probanda, & vide notata per Abba. & domin. Benedic. *in dicto capitulo vnico, columna tertia.* & concluſio firma ſit, quod probari poſſit poſt litis conteſtationem, vt dicitur *in dicta l. exceptionem, & in dicta l. ſi quidem,* & tenet dom. meus *in d.* §. *ſane, columna ſecunda, verſic. ſecunda concluſio.* cum enim opponatur ad differendum condemnationem, & conſequendum duplicationem induciarum, probari poteſt poſt litem conteſtatam, & antequam concludatur in cauſa, vt dicit Abb. *hic,* & alij de quibus *ſupra,* quod procedit nedum actore volente, ſed etiam eo inuito, vt tenet Abb. *in dicto capit. vnico, colum. 3.* licet circa hoc aliqui tenerent contrarium, & non bene, vt *ibi* per eum, poteſt etiam probari, & antequam actor fundet intentionem ſuam, vt *in dicto cap. cum venerabilis, ver. idem nondum,* & facit *text. in d. l. ſi quidem, in principio ibi. non eſt neceſſaria.* ergo voluntariè fieri poteſt, poſtquam actor autem probauit intentionē ſuam, tunc neceſſario eſt probanda cauſatiuè, ne condemnetur, & iſto caſu probanda eſt, vel per inſtrumenta, vel per teſtes productos ſuper articulis non directo contrarijs ſecundum, quod declarat Abb. Imol. & Felyn. *hic,* & Aret. *in d.* §. *appellantur,* & doct. *in dicta l. exceptionem,* & plene dixi poſt alios *in cap. fraternitatis, ſup. de teſti.* Et ideo tutius eſt, vt talis exceptio probetur ante publicationem, in cauſa ad hoc, vt indiſtinctè teſtes poſſint recipi ſuper quibuſcunq; articulis, vt dixi in præcedenti membro, ex quo datur intelligi, quod iſte reus non cogitur omni caſu probare hanc exceptionem poſtquam actor fundauit intentionem, vt videtur innuere *dicta l. exceptionem. in verbo, oportet,* ſed neceſſitas tantum erit reſtricta, in caſu de quo ſup. & non
generalis. † Aduerte etiam, quia vt dixi, *in dicto cap. fraternitatis,* 28
ſuper gloſ. 3. d. l. ſi quidem, & d. l. exceptionem, & l. officium. ff. de rei vendi. non ſunt correctæ *per* §. *quia verò, de teſti. in authen.* quod clare etiam ſentit *hic* Abb. & doct. *ſup. allegatis,* ex quo etiam poſtquam actor fundauit intentionem ſuam, & ſic poſt publicationem poteſt reus excipere, & probare exceptionem, quod limitatur niſi iſta probatio eſſet directo contraria primæ probationi *per clemen. ſecundam, de teſti.* ſecundum doct. *hic,* & vbi *ſup.* alias exceptio iſto caſu recipitur, quod voluit Ang. *vide* §. *quia,* & alij adducti per me *in dicto capit. fraternitatis,* ſed quando probatio eſſet directo contraria, ſecus: iſto enim caſu ante publicationem admittitur, poſt vero non, propter timorem ſubornationis, etiam ſi fuiſſet proteſtatum ante ex parte ipſius rei, per *dictam l. exceptionem, & l. ſi quidem,* quæ reſtringuntur iſto caſu ſecundum doct. communiter, vt licet ab initio ſit oppoſita, tamen non poſſit probari poſt pu[b]licationem ſi eſt directo contraria licet illa oppoſitio habeat vim proteſtationis, vt volunt omnes *hic in præcedenti membro,* & tamen iſtud videtur contra text. *in cap. præſentium, ſup. de teſti.* & contra notata *in d. cap. fraternitatis,* vbi proteſtatio iuuat proteſtantem, vt publicatione facta admittatur probatio niſi ex iſtis dicas, non procedere iſtud, quando probatio eſſet directo contraria, quia tunc etiam proteſtatio non iuuat propter timorem ſubornationis, *& dictum cap. præſentium,* loquitur in caſu, quo quis fuit proteſtatus, velle teſtes repulſare, &c. vel niſi dicamus *d. l. exceptionem, & dictam l. ſi quidem,* procedere generaliter, vt facta oppoſitione prius admittatur probatio exceptionis etiā ſi eſſet directo contraria, contra omnes *hic,* & alios de quibus *ſupra,* & ideo veritas

iſtius

Digitized by Google

iſtius difficultatis tota dependet ab illo articulo, an probatio poſſit fieri directè contraria poſt publicationem propter proteſtatione præcedentem ante, de quu vide, *in dicto cap. præſentium, & in d. cap fraternitatis.* poſſet etiam conſiderari, vt licet probatio directo contraria non admittatur, eſto quod ſit facta proteſtatio, tamen hic limitetur in exceptione dilatoria ſolutionis, vt in ea recipiatur, *d. l. exceptionem*, vt in ſimili etiam in dilatoria proteſtatio iuuat poſt terminum, *cap. paſtoralis, ſup. eod.* tamen, in iſta viget timor ſubornationis eſto, quod ſit facta proteſtatio, & ideo dicendum, vt nota. *in d. c. præſentium, in d. cap. fraternitatis*, an proteſtatio iuuet, vt admittatur probatio contraria

29 propter eam. † Circa tertium membrum, ſi iſta exceptio eſt probata qualiter ſuper ea ſit proferenda ſententia, concluſio ſit, quod ſi reus oppoſuit, & probauit exceptionem, quod debet ſequi abſolutoria ab obſeruatione iudicij, cum duplicatione induciarum ſecundum Bartol. *in d. l. exceptione, verſic. ſi vero exceptio*, quem ſequitur Salycet. contra Bald. tenentem contrarium, & ſequitur dom. meus *in dicto §. ſane, colum. 2. verſicu. 4.* & & vltima concluſio pro hac opinione adducens text. *in dicto §. temporales verſicul. alioquin*, inducendo, vt etiam facit Aretin. *in d. §. appellantur, ver. præallegato, & verſicul. ſtat ergo dubium*, vbi eandem ſequitur concluſionem, & idem facit Felyn. *hic, colum. 11. verſic. aliquando ad impediendum diffinitiuam*, pro qua etiam opinione facere videtur *text. præallegato. §. appellantur, verſicu. fin. ibi, & poſt eas finitas non aliter litem ſuſcipiant niſi*, &c. cum quo concordat *text. in d. cap. vnico. verſic. ei vero, ibi nec litem excipiet*, & licet ad iſta iura Abb. *ibi, colum. 3. verſic ſecundus principalis intellectus reſpondeat*, vt intelligi debeant non de lite principali, ſed de lite noua ſcilicet rei iudicatæ, & condemnatoriæ latæ pro actore, vt fiat ſolutio die adueniente, vel intelligantur pro officio iudicis, quod imploratur pro executione ſententiæ latæ, tamen reſponſio iſta non ſatisfacit, propter verba poſita *in d. §. appellantur, ibi, alioquin, & ibi non conſequitur quicquam*, & per alias rationes, de quibus per Aretin. *ibi* poſt Salycet. *in d. l. exceptionem*, & per dom. meum *in d. §. ſane, verſic. præallegato.* Item quia intelligere dicta iura, quod fuerit lata condemnatoria, eſſet diuinare, ſupplere, & reſtringere ea iſto caſu tantum, quod non dicendum, & quia non debent litem ſuſcipere de qua dictum fuit, & dictum erat ſuperius, & ſic de prima non autem de noua, vt intelligit Abb. & non bene, & probatur clare per *text. in d. ver. alioquin*, vbi ſi fuit actum ante tempus, & oppoſita iſta exceptio etiam poſt tempus, olim non poterant vlterius agere ſcilicet actione primæ, in quam pœnam hodie ſucceſſit duplicatio induciarum, quæ ſi non ſunt decurſæ, non cogitur debitor ſuſcipere litem ſcilicet primam de qua olim iam ceciderat, & in hanc pœnam ſucceſſit iſta duplicationis iudiciarũ. Bal. autem *in dicta lege exceptionem*, & Paulus de Caſtr. *ibi* poſt Nicol. de matarellis, & Abb. *in d. c. vnico, colum 3. verſic. 29. principalis intellectus*, voluerunt, quod iſto caſu poſſit fieri condemnatio, vt ſoluatur adueniente die, tamen eorum opinio confunditur, ex adductis pro alia opinione, quia cum iſte reus excipiat, & expreſſe opponat, vt abſoluatur, & conſequatur duplicationem induciarum, & probet etiam dictam exceptionem, nõ poteſt ſequi, alia condemnatoria, ſed abſolutoria ſecundũ exceptionẽ ipſius rei ad id eam opponentis, & probantis, vt reddatur conformis exceptioni, vt dicit Philip. *in c. primo, col. 5. verſi. tertio nota, de litis conteſta. lib. 6.* Nec obſtant allegata in contrarium, nam ad ea reſponde, vt per Fely. & Aret. *vbi ſupra*, & procedit maximè dicta concluſio quando actor ageret ſimpliciter, vt reus condemnaretur, quæ petitio eſt inepta, & mala cum ante diem agat, & obſtet exceptio *de qua ſup.* re probata, & oppoſita ſecundum quam proferenda eſt abſolutoria. *l. exceptio. la vltima. ff. de exceptio.* ſi autem actor non ſimpliciter peteret condemnationẽ, ſed moderate peteret expreſſe, quod reus condemnetur ad ſoluendũ adueniente tempore abſolutionis iſto caſu bene admitteretur ad agendum, & eſſet ſibi vtile, quando reus, & debitor eſſet cauilloſus, & ipſe dubitaret, quod adueniente die nõ ſolueret: poſſet enim præuenire, & agere modo quo ſupra de quo in puncto eſt deciſio *conſi.* Neapol. 279. *incipit plurie ſper*, vbi allegantur rationes iura, & auctoritates, & ſecundũ hanc conſiderationem poſſet ſaluari opinio Bal. & Pau. & Abb. alias ſecus, per rationes

30 de quibus *ſupra* tendentes in contrarium. † Secunda concluſio ſit quando reus, nihil opponit de hac exceptione, tamen ex deductis in iudicio iudici, vt iudici conſtat, quod reus conuentus debet ſoluere in diem, cõſequenter, quod actor egit ante diem. Iudex enim debet iſto caſu condemnare reum ſimpliciter, ſi pactum de non petendo ad tempus fuit appoſitum ex interuallo, ſecus, ſi ab initio, vel incõtinenti, vt per Abb. *hic col. 3. verſ. ad idem quæritur*, & Imol. *hic, colu. 2. in fin. verſic. item aduerte*, & Felyn. *col. 11. verſi.* & dum Abb. *hic*, & fuit opinio Bartol. *in d. l. exceptionem*, quam ſequitur *ibi* Pau. *colum. 2.* & Bartol *& ibi* plene Alex. & alij ſcriben. *in l. eum, qui ita § qui ita, col. fi. ff. de verb. obli.* & voluit Bart. poſt gl. *ibi in l ſi vnus. § pactus, ne peteret. ff. de pac. col. 8 verſic. ſecundo not. & ibi* Mod. Papi. poſt Pau. de Caſtro, *col. pen. verſi. ex iſta tamẽ* glo. de quo plene habetur per Bartol. *in l. lecta. ff. ſi cer. pet. & ibi* Alex. & alij ſcriben maximè Iaſ. *colu. 16. verſic. concludit ergo magiſtraliter* Bart. habetur etiam per Paul. de Caſtro, *in l. vbi pactũ, col. prima, & ſecunda. C. de tranſact.* Eſt bene verum, quod Salyc. *in d. l. exceptionem*, & Aret. *in d. § appellantur, num. prealleg. ver. vnum tenerem*, voluerunt, quod etiã iſto caſu parte nõ opponente deberet ſequi abſolutoria, & non condemnatoria: tamen tu tene diſtinctionẽ *ſupradictam* quę eſt cõmunis, & vera, quando pactũ de nõ petendo ad tempus fuit appoſitum ex interuallo, & pars nihil oppoſuit, vt ſequi debeat condemnatoria, & ad rationes, & iura Saly. Aret. & aliorum tenentiũ contrariũ, reſpondetur per Mod. *in d. l. lecta, & in d. § cum ita.* bene verũ, quod opinio Salyc. & aliorũ ſaluari poteſt, quando pactũ, de non petendo ad tempus, fuiſſet oppoſitum in initio, vel incõtinenti, tunc enim iudex nõ deberet cõdemnare ſimpliciter, eſto, quod reus nihil opponeret, cum de hoc ſibi conſtet, vt iudici, & tale pactum in ſit rationibus de quib *in d. l. lecta, & in d. § cum ita, & in locu, vbi ſupra*, vbi pleniſſime ſcriben. & quia iſto caſu videtur dicendũ, quod dicimus, quando pars opponit, de quo dictum eſt in prçcedenti concluſione ſecundum quam videtur cõcludendum, quod ſi fuit appoſitũ iſtud pactum ab initio, vel incontinenti, quod iudex poſſit abſoluere, & non cõdemnare, nam cum iſto caſu habeat ſupplere etiam parte non petente, vt omnes concludunt communiter, quod talis ſuppletio debeat regulari eo modo quo fieri debet ſi pars peteret, & ſic quod debeat ſequi abſolutoria, non condemnatoria, vt fuit dictum in præcedenti concluſione, cum tale oppoſitum ſubrogetur luco petitionis partis: niſi ſaluando communem dicamus, quod quando pars opponit, videtur in animum, & iniuriam reuocare, & ideo ſequitur abſolutoria, & duplicatio induciarum, vt dicit *text. in d. verſicul. hodie*, quod ſecus, quando nihil opponit, quia tunc ſatis eſt, quod iudex ſuppleat condemnando eum non ſimpliciter, ſed ad ſoluendum adueniente tempore: cum enim nihil dicat nec opponat, non videtur in iniuriam hoc reuocare cum volenti iniuria non fiat, quam iniuriam conſiderat text. *in dicto verſiculo hodie*, cum enim reus ſciat hanc exceptionem ſibi competere, & non opponat, erit ſibi imputandum, in quam etiam opinionem videtur inclinare, & Salycet. & Aretin. vbi *ſupra circa, fin.* & facit text. *in dicto §. appellantur, verſicul. ergo cum alijs, ſequent.* qui loquuntur quando pars opponit, & ita ſimiliter *text. in dicto capit. vnico.* quando autem non opponit eligatur iſta media via de qua communiter per doctores vbi *ſup. quia volenti, & ſcienti non infertur iniuria l. cum donationis. C. de tranſact.* † In eadem gloſſ. *ibi. C. ſentent. reſcin non poſſe. l. 2.* declara, 31

vt facit Abb. *columu. 3. verſicul. circa peremptorias*, & Imol. *colum. 3. verſic. in eadem gloſſ.* & Felyn. *colum. 9. verſic. circa peremptorias.* ex quorum dictis prima concluſio eſt, quod exceptio pacti de non petendo directè opponitur actioni, & concernit ipſam obligationem, quæ exceptio tanquam peremptoria debet proponi, & probari poteſt litem conteſtatam vſque ad concluſionem in cauſa, non autem poteſt proponi ante litem conteſtatam rationibus, & iuribus de quibus per Abb. quæ concluſio vera eſt, quod eſt factum pactum de non petendo perpetuo: ſecus, ſi pactum eſſet de non petendo ad tempus, tunc enim eſſet dilatoria ſolutionis, de qua dictum fuit *in præceden. parte* gloſſ. ſed quia pactum eſt de non petendo perpetuo, ideo peremptoria, & perpetua dicitur *l. 3. verſicul. item pacti conuenti perpetui. ff. eod. & inſtitut. eod. §. appellantur. ibi, & pacti conuenti ne omnino peteretur*, & clarius *in §. præcedent.* præterea ibi Imperator appellat hanc exceptionem pacti conuenti quæ elidit ciuilem, vt ibi dicitur, & maximè per Aretin. qui eam declarando format varias quæſtiones, & ponit modum, & practicam opponendi eam de qua plene per Bartol. & alios ſcriben. *in l. ſi vnum. §. pactum ne peteret. ff de pact.* & etiam notatur *in l. amplius non peti. ff. rem rat. hab.* talis enim exceptio bene competit ex pacto, vt notatur *in locu præallegatis, & etiam in l. iuriſgentium. §. quinimmo.*

immo. & § prætor, & §. igitur. ff. de pac. cum concor. quæ concluſio
non procederet, quando pactum de non petendo fuiſſet iura-
tum, nam iſto caſu reſpectu iuramenti talis exceptio poſſet op-
poni ante litem conteſtatam de quo plene dicas, vt per Philip.
Franc. poſt gloſſ. & alios, colum. 2. verſic. in eadem gloſſ. in fin. in c.
primo, de lit. conteſt. lib. 6. & iſta talis exceptio de non petendo
perpetuo videtur differre ab ea quæ fit per pactum de nō agen-
do, ex quo iſta impedit lit. conteſtationem ſecundum Innoc.
Ioan. Andr. & Philip. in d. cap. 1. colum. prima in gloſſ. ſecunda poſt
Domin. ibi, concludentem etiam iſto caſu poſſe opponi poſt
litem conteſtatam, de quo remiſſiuè tangit hic aliquid Felyn.
columu. 13. verſic. & de exceptione pacti. Secunda, concluſio Abb.
eſt, quod exceptio ſolutionis dicitur peremptoria intentionis,
& facti de quo per Paul. in lege ſecunda in princip. ff. eo. & per gloſ.
& ſcriben. in d. cap. primo, per domin. meum in rubr. ff. eodem, &
tangit aliquid Felyn. hic, colum. 10. verſiculo difficilior. & verſicul.
conſidera, & ego dixi in præcedenti parte gloſſ. in dilatoria ſolutionn,
ſed plenius in rubrica. ff. eodem, vbi videas, & per Imol. hic, colum.
32 3. verſic. item aduerte. † Tertia concluſio eſt, quod exceptio, ne
maritus, vel alius conueniatur in caſu ſpeciali, vltra quam face-
re poſſit, eſt peremptoria, & reſpicit exactionem, & poteſt pro-
poni etiam poſt ſententiam, ita Abb. hic, & columna. 4. in prin-
cip. verſic. vero peremptoria, quod dictum vltimum, vt poſſit op-
poni poſt ſententiam, eſt verum, vt dicit Bartol. poſt gloſſ. &
omnes alij in l. 1. C. de iur. & fac. ignor. & Bart. in l. 3. colum. 1. verſic.
quæro quid in fin. ff. eod. & Felyn. hic. colum. 14. verſic. item fallit in
exceptione, & etiam habetur in locu infra allegandu, tamen dum
Abb. vult, quod iſta exceptio ſit peremptoria, non bene loqui-
tur, ex quo eſt dilatoria, vt tenet Bartol. poſt gloſſ. in d. l. 3. ex
quo ſi excipiens peruenerit ad pinguiorem fortunam, ceſſat ta-
lis exceptio, & ideo erit dilatoria ſecundum dom. meum ibi di-
centem, in l. 2. §. ſane, colum. 2. verſic. in glo. in verbo, poſſunt, hanc
eſſe communem, de quo plene habetur per Barto. & alios, in l.
ex diuerſo. § fin. ff. ſolut. mat. & per Moder. colum. 4. verſi. circa ſe-
cundum caſum poſt Bart. & gloſ. in d. l. prima. C. de iur. & fac. igno-
ran. & quod ſit dilatoria, eſt gloſſ. in verbo, agentibus in fin. in d. §.
appellantur, & ibi Aretin. colum. 4. verſic. aduertas tamen numero 6.
33 & ponunt ſcriben. hic in addit. ad Abb. alia accumulantes. † Quar-
ta concluſio eſt, quòd exceptio compenſationis eſt perempto-
ria reſpiciens exactionem, quæ opponi poteſt etiam poſt ſen-
tentiam, vt etiam dicit gloſſ. final. & ibi plene Imol. & Felyn. in
cap. cum Ioannes eremita. ſupra de fide inſtrum. & dicit aliquid Fely.
hic colum. 14. verſ. item fallit in compenſatione, & ponunt Modern.
poſt Bartol. & alios in d. l. 1. colum. 4. verſi. primo, & quo tempo-
re iſta talis exceptio poſſit opponi, & in qua parte iudicij, an in
ſecunda inſtantia, vide plene per Tindar. in tract. de compenſatio.
char. 8. colum. 4. & ſequen. & qualiter ſit opponenda, vide per
Aretin. in d. §. appellantur, num. 23. & de ea plenius per eundem
inſtitut. de actio. §. in bonæfidei, numer. 3. & quinque ſequen. Et per
Alexand. conſil. 84. in 4. volum. & in deciſ. conſi. Neapol. 128. & an
compenſatio fiat ipſo iure, vel competit etiam parte non oppo-
nente, vide gloſſ. final. infra eod. c. & Tindar. in d. tractat. & quæ
plene dixi poſt Abb. & Moder. in cap. cum inter, circa fin. ſupra eo.
34 † Quinta concluſio eſt quæ colligitur ex gloſſ. & dictis aliorum
ſcribentium, quod regulariter exceptio peremptoria debet op-
poni & probari poſt litem conteſtatam antequam ſit conclu-
ſum in cauſa, vel antequam ſit ſententiatum, vt concludunt
omnes ſcriben. hic & in d. l. 2. per illum text. & doct. in d. l. exce-
ptionem. & in d. l. ſiquidem. & per Aretin. in dicto §. appellantur, nu-
mer. 30. & per gloſſ. & alios ſcriben. in d. ca. 1. ratione. de qua per
Abb. hic bene verum difficultas eſt, an poſſit probari poſt pu-
blicationem quando probatio eſt directo contraria primis, &
pariter in cauſa appellationis, de quo plene dicendum, vt in d.
cap. fraternitatis, & tangit Abb. & Imol. hic remiſſiue & etiam
ſupra in dilatoria ſolutionis. Item ſunt plures caſus in quib. poſt
concluſum in cauſa admittitur probatio, vt per Felyn. & alios
in cap. cum dilectus. ſupra de fid. inſtrumen. & in c. inſinuante. ſupra de
offic. deleg. & in c. quoniam contra. in gloſſ. in verbo, renunciationes.
35 ſupra de proba. & fuit aliquid dictum ſupra eod. cap. paſtoralis. † Poſt
autem ſententiam latam regulariter peremptoria non recipitur
citra remedium appellationis, d. l. 2. & ibi plene doct. aſſignan-
tes rationem, de qua per Moder. in l. 1. C. de iuris & fact. ignoran.
fallit tamen iſta cōcluſio in pluribus caſibus in quibus poſt ſen-
tentiam, & rem iudicatam poteſt opponi & probari exceptio
peremptoria, qui caſus enumerantur in dicta l. 1. & per glo. Bart.
& omnes ſcriben. & etiam per doctor. in d. l. 2. & per Bartol. &
alios poſt gloſſ. in l. 2. in prin. ff. de exceptio. & aliquos ponit Abb.
hic. & Imol. & Felyn. colum. 14. verſicul. & quamuis poſt ſenten-
tiam & per Aret. Inſtit. eo. §. appellantur. nu. 25. Rurſus † prædicta 36
communis concluſio volens peremptoriam non poſſe opponi
regulariter ante litem conteſtatam, limitatur pluribus & varijs
modis, de quibus per Abb. Imol. & Felyn. hic, & plenius per
Aret. Inſtit. de actio. §. actionum. Inſtit. de exceptio. §. æquè numer. 11.
& plenius per Philipp. Franc. poſt alios in d. c. 1. & per Marian.
in locu hic adductu per Felyn. & inter alias limitationes illa obti-
net locum, quæ eſt litis finitæ de quibus in d. c. 1. in l. fratris. C. de
tranſact. & per Bartol. in l. cum quærebatur. ff. iudi. ſolui & in l. ele-
ganter. §. & ſi poſt. ff. de condi. indeb. & plenius per Paul. de Caſtr.
& omnes alios ſcriben. poſt Bartol. & Bald. in l. nam & poſtea, in
princip. ff. de iureiur. de qua ponit Abb. hic & Imol. aliquid colum.
3. verſic. item aduerte & Felyn. colum. 10. verſic. difficilior & verſi. ſe-
quen. qui declarat an iſta limitatio ſolum procedat in illis tribus
caſibus, de quibus in dicto cap. 1. an vero etiam in alijs, de quibus
viget eadem ratio, & quid ſi iſtæ lites finitæ requirunt altiorem
indaginem, de quo etiam per Bartol. vbi ſupra & in deciſio. conſil.
Neapol. 63. & per Aretin. in d. §. appellantur, numer. 30. & Inſtitut.
de actioni. §. in bonæfidei. num. 8 Alia limitatio eſt quando † ex- 37
ceptio peremptoria eſſet notoria, quia tunc poteſt opponi in
qualibet parte etiam ante litem conteſtatam, vt dicit Abb. hic,
& Imol. colum. tertia. verſicul. item aduerte & Felyn. colum. 9. verſi-
cul. circa peremptorias, & per domi. Andr. & Philip. in d. cap. 1. co-
lum. 10. verſic. 38. limita & verſicul. ſequen. 39. limita. & per Felyn.
poſt Butr. in cap. ſuper litteris. ſupra de reſcript. Et aliquid in cap. in-
ſinuante. colum. final. ſupra de offic. delega. & in cap. inquiſitionis. §. ad
petitionem. colum. 3. de accuſat. ad quæ faciunt not. in ca. quoniam
contra. ſupra de probatio. & in cap. fraternitatis. ſupra de teſti. & not.
per Aret. in proœmio Inſtitut. in princ. num. 4. & 5. Datur etiam &
tertio alia limitatio quando exceptio conſtaret per inſtrumen-
tum, vt per Abbatem hic & per Imol. in prealleg. verſi. item ad-
uerte, & per Felyn. colum. 10. verſi. ſubdit, de quo etiam per Fely.
& Butr. in prealleg. cap. ſuper litteris. datur quarta limitatio quan-
do exceptio concludit actionem non competere actori, vt di-
cit Abb. hic, & Imol. per doctrinam Bart. in d. l. cum quærebatur.
de quo plene per Felyn. hic, columu. 10. verſic. difficilior eſt & per
Philip. in d. cap. 1. colum. 9. verſic. 23. limita & per Marian. & Aret.
& alios in locu hic adductu per Fely. in quibus poteris videre alias
limitationes ad regulam prædictam. In eadem gl. ibi, c. ad proban-
dum, de hoc dicetur inferius in glo. ſecunda & tertia poſt Abbatem &
alios. Dum autem † gl. vult quod exceptio excōmunicationis 38
ſit anomala conſequenter, quod ſit dare exceptionem mixtam,
vide quæ poſt Abb. & alios dixi in c. paſtoralis ſupra eod. dum vult,
quod poſſit opponi in vim dilatoriæ & in vim peremptoriæ, vi-
de Imol. in Clem. 1. eod. tit. circa finem & Pet. de Ancha. ibi, in prin.
volentes quod poſſit etiam opponi alijs modis. Tamen pro ve-
ritate tunc dicitur opponi in vim peremptoriæ quando opponi-
tur ad perimendum electionem, collationem, † teſtamentum 39
& ſimilia. Ex quo perimit ius illius contra quem opponitur ſi
probata erit, vel perimit ius illius, qui opponit ſi non eſt proba-
ta prout eſt de natura peremptoriarum. l. ſecunda in fine & l. ter-
tia. ff. eodem. Et hoc modo oppoſita ſapit naturam peremptoria-
rum & ab illis non differt. Et ante litem conteſtatam opponi
non poteſt, nec poſt terminum datum ad probandum ita gloſſ.
in c. 1. in princip. in verb. differat & ibi ſcribent. maxime Philip. de
exceptio. lib. 6. & clarius glo. eo. c. verſic. ſi quis igitur, in verbo, oppo-
nat, & ibi ſcribentes, maxime Philip. colum. 1. verſicul. in gloſſ. in
verb. opponat. ad idem gloſ. in verbo, dilatoria, in dicta clementi. 1. &
ibi ſcriben. maxime Barba. colum quinta, in fine verſi. notata ex ea.
Et voluit Abb. hic colum. quarta verſi. oppono & videtur & Felyn.
colum. ſecunda. verſiculo conſidera duo. adducens rationem huius
cōcluſionis & conſ. Fede. quæ exceptio ita oppoſita aliquā ſpe-
cialitatē non habet, & opponi poteſt & contra actorē & contra
reum, & in prima & in ſecunda inſtantia nec repellit eum con-
tra quem opponitur à limine iudicij ſecundum quod non re-
pellit alia exceptio peremptoria, quum in iſta ita oppoſita ceſſet
periculum communionis vt dicit Felyn. hic poſt alios de quibus
ſupra, circa quod aduerte, quia prædicta admitterem reſpectu
ipſius partis quę opponendo hanc exceptionem in vim perem-
ptoriæ non habet animum excludendi à iudicio illum contra
quem opponit, quum intendat perimere ius illius tantū ſi con-
ſtat de excommunicatione. Tamen ſi de ea conſtat iudici, eſto,
quod

Digitized by Google

quod per partem ſit oppoſita in vim peremptoriæ iudex poſſet
sepellere excommunicatum à iudicio ſi in illo comparet vt
actor, & eſſemus in prima inſtantia, & ex quo viget periculum
atumæ in communicando, vt dicit iſte text. & ne excommuni-
catus reportet cõmodum inxta *d. c. intelleximus.* & propter alias
rationes de qoibus *in dicto capitulo primo in princip.* & hoc videtur
ſentire Barba. *in dicta clem. prima. colum. ſexta, verſiculo quod in li-
mna* & comprobari poteſt rationibus, de quibus *ſupra*, quum
enim conſtet iudici, vt iudici de excommunicatione, nec con-
ſtet quod fuerit ab ea abſulurus, & vigeant ratiooes de quibus
in text. iſto, *in dicto c. 1. & in d. capitulo intelleximus*, non debemos
attendere oppoſitionem excommuoicatioois ſactam pet par-
tem in vim peremprotiæ ſed attendeodæ ſunt rationes, de qui-
bus *ſupra*, propter quas iudex ex officio debet moueri ad repel-
lendum excõmunicatum illum à iudicio ſi ſumus in prima in-
ſtantia in qua excommunicatus adeſt, vt actor, ex quibus infe-
so in iſta materia exceptionis excõmunicationis plus poſſe iu-
dicem ex officio quam partem: tiam iudex repellit puſt conclu-
ſionem, in quo reſpectu partis eſt dubium, vt dicã ſtatim. Item
text. iſte & dictum capitulum primum non procedunt quando
40 pars † opponit excommunicationem in vim peremptoriæ, vt
ſupra, & tamen bene procederent quando iudex ex officio vel-
let repellere, declarando tamen, vt *ſupra* quando de actu geſto
per excommunicatũ opponitur, quod nõ valet, nec tenet, ſi ille
poſtmodum excommunicatus comparet in indicio in prima
inſtantia, vt actor: ſecus autem ſi opponitur contra actorem de
actu geſto in ſui perſonam per excommunicatos, quia iſto caſu
non vigent rationes, de quibus *hic*, & *in dicto capit. intelleximus*,
& in d. c. 1. vnde eſſet mere peremptoria, & in ea debet ſeruari
in totum forma aliarum peremptoriarum, vt puta, quia dico
eligentes, vel conſerentes fuiſſe excommunicatos, vel teſtato-
rem, & ita videtur exemplificare Abb. & alij: concernunt enim
iſta perſonam aliorum non actoris, & ſic non tractatur de ex-
communicatione ipſius, vt eſt quando actus fuiſſet factus per
ipſum excommnnicatum, qui poſtmodum ageret, & eſſemus
in prima inſtantia & non conſtaret de abſolutione excommu-
nicationis. Iſto enim caſu iudex non attendit qualiter oppona-
41 tur à parte, ſed repellitur ex officio per *iſtum text. in fin.* † Secun-
do principaliter exceptio excõmunicationis opponitur ad dif-
ferendum iudicium & repellendum excommunicatum à limi-
ne iudicij. Et iſta eſt proprie materia iſtius *c. & d. c. 1. & d. clem. 1.*
In qua dicas, quod ſi opponitur contra reum non repellit, *c. cum
inter. ſupra eodem cum ſimil.* & idem dicendum eſt, ſi opponitur
in cauſa appellationis etiam ſi in illa excõmunicatus eſſet actor
originarius, *vt in c. praceden.* & dictum fuit *ſupra in notabilibus*, &
tenent omnes *hic*, & *in d. c. 1. & in d. clem. 1.* Si autem opponitur
contra actorem in prima inſtantia, tunc etiam certum eſt, quod
opponi poteſt etiam poſt litem conteſtatam, & poſt terminum
datum ad opponendum dilatorias, *vt hic & in d. c. 1. & d. clem. 1.*
Et etiam poſt terminum datum ad opponendum excommuni-
cationem, vt per gloſſ. *in d. clem. 1. & ibi* ſcribentes & per Felyn.
hic colum. 4. & 5. Si vero eſſet datus terminus ad oponendum
peremptorias. An poſt talem terminum decurſum poſſet oppo-
ni, quum talis terminus habeat vim concluſionis, dicendum,
vt per Innocent. & Bald. *hic in fine* & per Imol. *in d. cap. paſtoralis.
ſupra eod.* vbi dixi per Barba. *in d. clem. 1. verſi. infra allegando*: ta-
men veritas iſtius dependet ab illo articulo, An iſta exceptio
excommunicationis in vim dilatoriæ poſſit opponi poſt con-
cluſionem in cauſa, de quo dicam ſtatim. Aduertendum eſt et-
iam quod aliqui voluerunt exceptionem poſſe opponi in vim
peremptoriæ ad effectum dilatandi iudicium, & repellendi a-
ctorem à iudicio, quod ſtare poteſt, quum peremptoria tendat
ad perimendum, vt dictum fuit *ſupra*. Et iſta non ſit huiuſmodi:
nam licet excommunicatus repellatur à iudicio tamen non pe-
rimitur ius ſuum ex quo habita abſolutione poterit agere, &
ius ſuum proſequi, probatur vtrunque in *in dicto capitul. 1. & in
dicta clemen. prima*, & vult gloſſ. noſtra *hic*. Vnde in vim perem-
ptoriæ non poteſt opponi, niſi vt dictum fuit, ſed in ea eſt ſpe-
ciale vt in vim dilatoriæ opponatur poſt litem coteſtatam &
poſt terminum datum. Ex quo tantum differt ius, non autem
perimit: niſi diceremus quod eſto, quod opponatur poſt dictos
terminos ad effectum differendi & propter hoc vere dicatur
dilatoria, tamen quia opponitur poſt dictos terminos contra
naturam dilatoriarum: & ſecundum naturam peremptoria-
rum iſto modo cõſiderando tempus quo opponitur, poſſet dici
opponi in vim peremptoriæ reſpectu dicti temporis tantum
quo fit oppoſitio, & iſta conſideratione dicatur anomala, vt di-
cit glo. *hic* & aliæ concordantes, & in ſimili Abbas *in c. primo col.
ſecunda circa finem, ſupra eod.* alias conſiderando aliter neceſſe eſt
dicere, vt dicatur opponi in vim dilatoriæ: eſto quod oppona-
tur poſt dictos terminos & poſt litem conteſtatam & etiam poſt
ſententiam & rem iudicatam, vt dicit gloſſ. *hic*, & textus *in dicto
capitulo primo circa finem* & iſtud expreſſe tenet Cardina. *hic ver-
ſiculo nota. ibi ſpecialiter* & ſentit Abbas *hic* dum vult quod iſta ex-
ceptio dilatoria eſt anomala in vim dilatoriæ & etiam hoc te-
net in gloſſ. *ſequen.* † An autem in vim dilatoriæ poſſit iſta ex- 42
ceptio opponi poſt concluſum in cauſa, cõcluſio firm[illegible] quod
ſi talis exceptio fuit orta poſt concluſionem, quod poſſit op-
poni & probari, ita Abb. *in dicto capitulo paſtoralis* [illegible]
verſiculo item circa prædicta. vbi late dixi & per Felyn. *in dicto ca-
pit. inſinuante.* Si vero erat orta ante concluſionem, Cardina. *in
dicta Clemen. prima in prima oppoſitione* tenet quod non poſſit op-
poni, ex quo poſt concluſionem non debet aliquid proponi,
& non fit communio nec participatio. Et ita ſequitur Felynus
in dicto capitulo cum dilectus. colum. prima. verſic. & poſt concluſio-
nem & clarius *colum. 5. verſic. 9. limitat* & Imol. *in dict. cap. paſto-
ralis*, vbi etiam dixi, & clarius Imol. *hic colum. 2. in princip. verſic.
nam fallit primo*, & ſequitur Decius *in dict. cap. quoniam contra co-
lum. penult.* quæ ratio Cardina. confunditur *hic* per Felyn. *col. 5.
verſic. ſecundo conſidera* qui Felyn. *hic* tenet contrariã ſententiam
& quod imo poſſit opponi poſt concluſum in cauſa, quando
excommunicatus poſt eam aliquid peteret, ſi autem nihil pete-
ret, dimittit cogitandũ, ſed etiam iſto caſu idem dicam per ra-
tiones de quibus *infra* quæ fuit opinio Specul. *in tit. de exceptio. §.
nunc videndum, column. 2. verſi. porro exceptio* & Abb. *hic colum. 4.
verſicul. quædam ſunt expreſſe*, tenent eandem. Et idem Abb. *in
cap. praceden. colum. 5 in fin. ver.* cum hæc examinationis exceptio,
vbi etiam dixi, & ſequitur Barba. *in dicta Clemen. 1. colum. 5. verſi.
in gloſſ. 1.* ad id multa adducens, & dom. de Rota *in antiquis de-
ciſ. 21. alias in titul. de rescrip. deciſ. 26. & 27.* Et vere vt dicebam *in
præallegat. locis* rationes, de quibus *hic, & in d. cap. 1. & in d. clem.
1. & in d. cap. intelleximus.* ita militant poſt concluſionem ſicut
& ante, quo fit vt etiam opponi poſſit poſt concluſum in
cauſa, quæ concluſio tanto magis procederet, ex quo tendit in
bonum animæ & in dubio hæc via eſt amplectenda, iuxta gloſſ.
in cap. 1. ſupra de ſcrutinio, & iſto tempore quo proceſſus factus
cum excommunicatus erat ipſo iure nullus: eſto quod non fuiſ-
ſet oppoſitum, vt dicit iſta gloſſ. & aliæ ſequentes, vnde ſucce-
dat alia concluſio quod exceptio reddens proceſſum geſtum
ipſo iure nullum, poſſit opponi etiam poſt concluſum in cauſa,
vt de vtroque dicetur *infra* poſt gloſſ. & doct. & licet hodie hoc
nõ procedat quando cauſa agitatur coram ordinario, quia pro-
ceſſus valet ſi nõ eſt oppoſitum, vt *in d. c. primo*, tamen ratio præ-
dicta viget, quando eſſemus coram delegato, & impetrans tem-
pore impetrationis erat excommunicatus. *per cap. 1. de reſcript. lib.
6.* quæ ratio nullitatis proceſſus licet hodie eſſet quando ſumus
coram ordinario tamen coram eo vigent aliæ rationes de qui-
bus *hic & in dicto cap. primo, & in dicto cap. intelleximus.* quæ ſuffi-
ciunt, licet iſta ceſſet. *§. affinitatis. Inſtit. de nupt.* Nec obſtat ſi di-
catur quod poſt concluſum in cauſa non eſt tempus habile ad
probationem faciendam, *dicto capitulo cum dilectus.* Nam circa
hoc conſiderandum eſt, aut enim conſtat de excommunicatio-
ne per probationes factas ante concluſionem, & tunc quum il-
lius probatio habeatur, dicendum eſt partem poſſe opponere
iſtam exceptionem, vt repellatur actor. Nam iudex iſto caſo ex
officio, quum ſibi conſtet vt iudici, poteſt & debet repellere ex-
communicatum, vt plene fuit dictum *ſup. in vltim. notabili*, poſt
Abbatem & tenet Felynus *hic*. Vnde petitio partis non eſt reij-
cienda, quia potius videtur fieri ad iudicis officiũ excitandum.
Et ideo debet recipi & admitti vt in ſimili dicit Paul. de Caſtro
in lege vlt. pactum, colum. prima & ſecunda. C. de tranſactionibus, &
Modern. *in c. ad hæc el 3. infra de appellationibus.* aut non conſtat de
excommunicatione per probationes factas. Et certum eſt iudi-
cem ex officio non poſſe repellere excommunicatum, vt ſentit
iſte *textus in fine & in dicto cap. 1. in fine* à contrario ſenſu, quo ca-
ſu videtur dicendum quod pars poſt concluſum in cauſa mini-
me poſſit opponere excommunicationem quę probanda eſt, &
illud tempus concluſionis factæ excludit probationem facien-
dam. Tamen rectè conſiderando iudex debet reſcindere di-
ctam concluſionem & admittere partem ad probandũ dictam

excommunicationem, quod iudex facere poteſt verbis expreſ-
ſis vel tacite procedendo ad admiſſionem probationis, vt no-
tatur per doct. *in dicto cap. cum dilectm, & in cap. paſtoralu. ſup. de
cauſa poſſ. & propriet.* & per Rot. *in nouis, deciſio. 5. alias in titul. de
teſti. prima* & plene dixi poſt Aretin. *in dicto capit. quoniam con-
tra.* & rationes de quibus *hic & in dicto cap. 1.* & *in dicto capitulo in-
tellexiumm*, innuunt, quod ſit iuſtiſſima cauſa ſola oppoſitio ex-
communicationis inducere iudicem, vt expreſſe vel tacite re-
ſcindat cõcluſionem. Vnde ea reſciſſa ſumus in tempore habili,
quo probatio poteſt fieri, vt probatur *in dicto loco*. Nec obſtat ſi
diceretur quod per concluſionem eſt ius quæſitum parti quod
ab ea non poteſt auferri ſi tranſiuit in rem iudicatam, per iudi-
cem reſcindentem, quia ad hoc reſpondet Aret. *ſupra in dicto ca-
pit. quoniam contra, & ibi dixi*. Et hoc modo declarando conclu-
ſio erit vera quod talis exceptio poteſt opponi etiam poſt con-
cluſionem, vt ſcilicet expreſſe, vel tacite concluſio ipſa reſcin-
datur & ea reſciſſa fiat probatio tempore habili, & ſi iudex nol-
let hoc facere, grauaret partem & à tali grauamine poſſet appel-
lari, vt per Aret. *in dicto c. quoniam contra*. Si autem iudex nollet
tacite vel expreſſe concluſionem reſcindere, & à tali grauamine
non appellarent, ex quo concluſio remaneret firma & eſſemus
in tẽpore inhabili ad probandũ, procedere poſſet opinio Card.
& ſequacium: ſi autem poſt concluſionem reus opponere ex-
communicationem per malitiam & animo differendi, iudex
non debet eam admittere nec concluſionem reſcindere, vt ha-
betur *in d. c. 1. & ibi* Ioan. Andr. & Philip. *in verſic. ſi vero, in tertio
no. in fine* & faciunt notata per Abbatem *in c. ſequen. & in c. finem
litibus. ſupra de dolo & contu.* & quæ per glo. & doct. *in c. paſtoralu,
ſupra eodem, & in c. ex parte, el ſecundo, ſupra de officio delega.* quæ no-
tatur in glo. *ſecunda in cap. ſciſcitata ſupra de reſtitut. in integ.* & per
Innoc. *& alios in capitulo poſt electionem in fine infra de conceſ. preben.
enim alijs adductn* per Felyn. *hic colum. 8. verſic. ſecundum caſus*, & per
eundem *in capitulo ſuper eod. in fine, ſupra de offic. deleg.* & per Aret.
43 *Inſtitut. eod. in princip. num.* 33. In † fine gloſſ. concludit quod ex-
ceptio falſi procuratoris poteſt opponi in qualibet parte iudi-
cij, etiam poſt ſententiam iuribus *hic* allegatis per gloſſ. ex quo
eſt ſimilis exceptioni excommunicationis, quinimmo conſi-
deratur in plus ex quo reddit iudicium retrogeſtum ipſo iure
nullum. *l. licet C. de procurator. & d. cap. in noſtra.* Et vult Abb.
hic colum. quarta. verſicul. item exceptio falſi procuratoris. Ex quibus
videtur intercedum quod etiam opponi poſſit concluſum in
cauſa, ſicuti diximus *ſupra in exceptione excommunicationis*, quod
manifeſte ſentire videtur Imol. *columm. 3 verſicul. in eadem gloſſ.*
Et faciunt quæ adducit Imol. *columm. 2. verſicul item fallit tertio.*
Et quæ in ſimili ponit Felyn. *hic colum. 8. verſi. fallit* 8. & expreſſe
hoc tenet Iaſo. *in d. l. licet, colum. 1.* & etiam hanc ſequi videtur
Barba. *in dicta clemen. 1. colum. 5. verſicul. limitat tamen.* Contra-
rium tamen vult Alexand. *ibi* & Anto. de Alexandro allegantes
Bald. *in l. quamuis indubitati. C. de adulte.* & eandem opin. ſequi-
tur Decius *in dicto cap. quoniam contra. ſupra de probatio. colum. pe-
nult.* & videtur etiam in eadem inclinare Felyn. *in dicto cap. cum
dilectm. colum. 2. verſiculo quarto notabiliter*, volentes poſt conclu-
ſum in cauſa non poſſe opponi exceptionem falſi procuratoris,
quia ſumus extra terminũ probationis & in tempore quo pro-
batio non poteſt recipi & fieri, & reſpondet Decius ad addu-
cta per Iaſo. *loco præallegato.* Tamen in puncto iuris prædicta o-
pinio poteſt ſaluari, quum enim illa exceptio reddat iudicium
retrogeſtum ipſo iure nullum, vt *in d. l. licet*, & opponi poſſit
in qualibet parte iudic j. *d. c. in noſtra*, conſequenter opponi po-
teſt & poſt concluſum in cauſa. Nec obſtat quod facta conclu-
ſione ſumus in tempore inhabili, quo probatio recipi non po-
teſt quia tollitur obiectio ex dictis in præcedenti concluſione.
Nam quum iſta exceptio reddat proceſſum ipſo iure nullum ſi
opponitur poſt concluſum in cauſa, iudex rationabiliter debet
eam admittere & conſequenter expreſſe vel tacite concluſionẽ
reſcindere qua reſciſſa ſumus in tempore habili ad probatio-
nem faciendam, vt plene dictum fuit *ſupra* in exceptione ex-
communicationis, & iuſtiſſima cauſa eſt reſcindẽdi ipſam con-
cluſionem, ne proceſſus faciendus ſit nullus, vt eſt proceſſus
iam factus, prout in *ſimili not. gloſ. in verbo, abſentia, in capit. 1. de
elect. lib. 6.* & Aret. *in d. cap. quoniam contra.* Quando vero iudex
non reſcinderet concluſionem, & ab iſto actu pars grauata pro-
ponens hanc exceptionem non appellaret procedere poſſet
alia opinio, vt dixi *ſupra in exceptione excommunicationis*. Gloſſ. ſe-
cunda expediatur, vt facit Abb. *hic, colum. 4. verſic. oppono*, & vi-
detur, & aduerte dum gloſſ. *in ſecunda parte ibi, & hic* colligit
ex text. argumentum, dicas illud proprie in rationem ſtatuen-
ris dicti veone, quare poſſit opponi excommunicatio poſt ter-
minum, quia viget periculum communionis, & animæ, vt lit-
tera dicit & Abb. ſequitur. Ratio iſtius eſt: Nam licet reus non
opponendo tempore ordinario videatur renunciare, talis re-
nunciatio non obſtat, quia ratio iſtius capituli concernit ius pu-
blicum cui derogari non poteſt, & de veritate dictorum per ip-
ſum Abb. vide quæ dicta fuere *ſupra* in textualibus, & in gloſſ.
præceden Gloſſ. † *in verbo, condemnandm, in fin.* declara eam, vt 44
facit Abb. *colum. 4. verſi. oppono.* & videtur, quod reus, & vt facit
Imol. *colum. 3. in verſic. in eadem gloſ. in fine.* Ex quorum dictis ha-
bes quod iſto tempore, & antiquitus proceſſus factus cum ex-
communicato erat ipſo iure nullus etiam parte non opponen-
te. Probatur per iſtum text. volentem reum puniri in expenſis,
quando malitioſe diſtulit opponere excommunicationem, vt
actor fatigaretur expenſis, ſi enim proceſſus fuiſſet validus par-
te non opponente, actor non diceretur fatigari laboribus, ſi
non fuit oppoſitum de excommunicatione. Nam ideo fatiga-
batur, quia illud quod erat actum, reddebatur nullum etiam
parte non opponente, vt *hic*, Et voluit gloſſ. *prima. ver. eſt & alia.*
Et excommuniter tenent doct. *in d. c. 1.* & hic maxime Imol.
colum. 1. verſicul. item noc. & gloſſ in verb. duraturn in d. cap. 1. bene
verum Felyn. *hic, colum. 14. verſic. item inquantum, & verſi. ſolue*,
dicit Card. hic in tertia oppoſitione tenere cõtrarium, & quod
immo iſto tempore proceſſus agitatus cum excommunicato
non erat ipſo iure nullus, quia Cardin. in lectura quam ego ha-
beo non dicit hoc, quinimmo expreſſe tenet communem con-
cluſionem, de qua *ſupra*. Et ſi diceret quod refert Felyn. non be-
ne loqueretur per hunc text. & per alia adducta per Felyn. *hic*,
per quæ patet iſto tempore proceſſum factum cum excommu-
nicato reddi nullum parte non opponente, & tenet collecta-
rius *hic. ver hodie vero*: & Henri. Boich, *in prima diſtinct. hic*, hodie
vero certiſſimum talem proceſſum valere ſiue pars non oppo-
nat malitioſe, ſiue ignoranter, vt dicit ipſa glo. *& glo. 1. verſi. &
eſt alia* & Abb. & Imol. & Felyn. *hic poſt alios antiquos* & commu-
niter omnes *in d. c. 1. per illum text.* & per Abb. Felyn. & Moder.
in d. cap. intellexinus. Et licet Barb. circa vltimum hoc teneat
contrarium *in dicto cap. intellexinm*. tamen ad eius motiua re-
ſponde, vt per Felyn & Modern. *in d. c. intelleximus, colum. ante-
penult. verſic. ſucceſſiue quæritur*, & poſt Ioan. Andr. tenet Philipp.
in d. 1. verſi. ſi vero. in 2. noc. Ex † quibus infertur quod cum 45
hodie proceſſus agitatus cum excõmunicato valeat parte non
opponente, quod non habebit locum condemnatio expenſa-
rum, de qua in iſto text. Quum talis condemnatio veniat reſpe-
ctu intereſſe ipſius actoris, qui fuit fatigatus. Vnde ceſſante iſta
ratione per iura hodierna ceſſare debet diſpoſitio *iſtius cap.* in-
ducta propter hanc rationem *vulg. c. cum ceſſante, infra de appella.*
Et quia iſta condemnatio expenſarum non eſt tantum in pœ-
nam rei differentia opponere. Sed etiam in recompenſam gra-
uaminis quod actor vexatus patiebatur ex nullitate proceſſus
vt dicit Fely. *hic*, Et dicam *infra* poſt Henric. Boyc, & Abb. *in ſeq.
concluſione*, quæ concluſio de plano procedit quando cauſa agi-
tatur coram ordinario, vt dicunt Abb. Imol. & alij *hic*, & com-
muniter ſcriben. *in d. cap. 1. & in c. 1. de reſcrip. lib. 6.* Secus eſſet
quando cauſa agitaretur coram delegato ex quo proceſſus fa-
ctus coram ipſo etiam hodie eſt ipſo iure nullus ſi reſcriptum
fuit impetratum ab excommunicato *per d. ca. 1. de reſcript.* & per
doct. *hic & vbi ſupra*, de quo plene dicendum, *vt in d. c. 1.* & tenet
Card. *hic in fin.* iſto enim caſu condemnatio expenſarum, de
qua hic etiam hodie habebit locum ſi reus malitioſè omiſit op-
ponere contra reſcriptum impetratum ab excommunicato, ita
Abb. *hic verſic. præallegato in vltimo verbo* & Henric. Boyc, *circa fi-
nem ſuæ diſtinctionis*, quod dictum Felyn. *hic colum. 13. verſicul. con-
ſidera*, intelligit procedere quando reus malitioſè diſtulit oppo-
nere contra reſcriptum, & actor ignorabat ſe eſſe excommuni-
catum. Secus ſi actor ſciret, quia tunc reus malitioſè omittens
opponere non condemnabitur in expenſis quam declaratio-
nem expreſſe voluit Abb. *in ſeq. quæſt.* in qua poſt ipſum declara-
bo & poſt Henric. Boyc, in quibus caſibus malitioſè omittens
opponere debeat condemnari ad expenſas. Et dictum Abb. de
quo *ſupra* volentis proceſſum factum cum excõmunicato iſto
tempore nõ valere, declara, limita & intellige, vt dicit ipſe Abb.
ſupra eod. colum. 4. verſic. in eo tamen quod gloſſ. iſta de cuius dictis
& ipſorum veritate, vide *dicta ſupra in textualibus, & in d. cap. in-
tellexinius*,

Digitized by Google

telleximus, & in cap. cum inter. & cap. ſignificauerunt cum ſimil. ſupra
46 *eod.* Alia concluſio gloſ. † & Abb. eſt quod proceſſus factus coram iudice excommunicato eſt ipſo iure nullus, quod intellige quando eſt notorie & publice excommunicatus, vt ſentit gloſſ. & doctores hic maxime Imol. *colum. 3. verſic. quid autem* & habetur *in d. cap. ad probandum*, vbi doctores, maxime Felyn. & plene per eundem *in cap. Rodulphus. ſupra de reſcript. ver. comitatus colum. 17. verſi. & guſta.* An autem pars non opponens contra iudicem excommunicatum debeat condemnari ad expenſas per rationem, de qua *in hoc text.* Abb. *hic* diſtinguit, vt per eum quẽ ſequitur Felyn. *hic colum. 14. verſic. inquantum* Abb. de quo dicam *in ſequen. quaſtio.* Abb. poſt Henric. Boyc, *in 1. diſtinct.* Cir-
47 ca † hanc gloſſ. Abb. *hic, column. 4. verſic. ſed extra gloſſ.* quærit nunquid indiſtincte habeat locum condemnatio expenſarum, de qua in text. in caſu in quo proceſſus eſt inualidus, quod declaratum fuit ſuperius, de quo eſt gloſſ. *in verbo proceſſum in d. cap. primo. de reſcript. & ibi* domin. Philipp. *colum. 4. verſic. in gloſſ. in verb. proceſſum & Abb.* concludit, quod non, ſi damus in reo non opponente iuſtam cauſam, & non malitiam quod dictum videtur verum à ratione ceſſante, de qua in iſta decretali volente malitioſè omittentem tunc reum condemnari in expenſis, quando omiſit opponere excommunicationem, vt actor fatigaretur laboribus & ſumptibus, quæ ratio tunc viget quando reus opponendo poterat actorem repellere vnde ſi per ſolam oppoſitionem repellere eum non potuiſſet, forte quia non habebat probationes paratas, non diceretur iſto caſu actor fatigatus cauſa ipſius rei non opponentis: nam etiam ſi oppoſuiſſet, nihil feciſſet non probando exceptionem, vnde videns defectum probationis bene conſuluit ſibi non opponere, & ex hoc non poteſt redargui, vt in ſimili dicit *text. in cap. plerunque. 2. queſt. 7. cum alijs hic adductis* per Hoſtien. & Innoc. per Abb. *vbi ſupra* & Imol. *in vltim. not. & colum. final. verſi. & not. quod text. iſte & in ſimili benefacit*, quod habetur per gloſſ. & ibi ſcribentes *in clem. ii. conſtitutionem de electio.* & per Imol. *in cap. paſtoralis. colu. 2. in princip. ſupra eod.* Ad quod vlterius facit, quia etiam in alijs exceptionibus quoque iſtud habetur, vt licet dilatoriæ ſint adhuc poſſint opponi poſt terminum, & poſt litem conteſtatam ſi nouiter ſuperueniat facultas probandi illas, vt notatur *in cap. paſtoralis.* & in ſimili eſt bonus *text. in cap. vt circa ver. alioquin ibi, vel ſuper antiquis ſuperuenerit probandi facultas, de elect. lib. 6.* Et hanc opinio. ſequitur Henric. Boyc, *hic, verſi autem omiſit limitans* hanc concluſionem procedere, niſi ceſſaret iuſta cauſa ignorantiæ, & facultas probationis veriſimiliter habebatur, vtputa, quia erat publicè excõmunicatus &c. & poterat haberi probatio ex-
48 communicationis, vt per eum. † Secundo Abb. intelligit condemnationem expenſarum in caſu *dicta quaſtionis* poſſe & debere fieri, niſi actor excommunicatus ſciuerit ſe excõmunicatum. Ex quo enim ſciuit & egit eſt ei imputandũ licet malitioſè reus non oppoſuerit & licet contra hoc dictum adducat aliqua, tamen non obſtant. Et vera concluſio eſt reum non debere condemnari ad expenſas, eſto quod malitioſè omiſerit opponere exceptionem excommunicationis, ſi actor ſciebat ſe excommunicatum, etiam in caſu in quo proceſſus eſſet ipſo iure nullus, & inualidus: imputandũ enim eſt actori ſcienti ſe excommunicatum & inhabilem, quare venit ad iudicium quod iam ſciebat eſſe nullum etiam reo non opponente, propter quæ nullam recipit iniuriam, nec dolum, & ſibi eſt imputandum quare exiſtens inhabilis actionem, & iudicium intentauit, nec obſtat tex. noſter volens reum condemnari ad expenſas, eo quoniam omittendo opponere excommunicationem fatigauit actorem ſumptibus, & laboribus, quæ ratio ita videtur vigere ſi actor ſciat ſe excommunicatum ſiue ignoret, quum malitia ipſius rei non opponentis debeat attendi, quæ malitia & culpa non debet dimitti impunita, eſto, quod actor fuerit in culpa intentare iudicium, ſciens ſe excommunicatum, quum culpa vnius non liberet nec impunitatem præſtet culpæ alterius. *l. viro. ff. ſoluto matrimonio. l. 2. §. ſi publico ff. de adul.* nam cum actor ſciat ſe excommunicatum intentando iudicium ſatis patet de ſua temeritate ſciendo ſe inhabilem & non poſſe ſtare in iudicio velle litigare. Et ideo tanquã temerarius non poteſt petere quod reus condemnetur ad expenſas, eſto, quod reus malitioſè omiſerit opponere excommunicationem, quia ex parte actoris concurrit temeritas ex parte rei malitia. Et ideo temeritas debet eſſe magis punibilis vt in ſimili poſt Ioan. Andr. dicit Philip. Franc. *in c. 1. §. ſi quis igitur. in fine eod. titulo. libro 6.* Præterea negari non poteſt quin actor ſciens ſe excommunicatum non dederit principium tali iudicio nullo, & cauſam edicto, & ideo eius culpa, & initium nullitatis iudicij eſt magis cõſideranda quam ſit culpa, & malitia ipſius rei non opponentis *argumento eorum qua notant. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. de prouocato offendente prouocantem*, &c. Et quia initium & origo eſt conſideranda, & non quod omittit reus cuius natura eſt fugere iudicia, & elongare, *l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudic.* Et ad actorem ſpectat, & ſibi incumbit videre ne nulliter agat: & ideo in caſu præſenti cum velit ſcienter nulliter agere maior eſt culpa, & temeritas ſua quam ſit malitia, & culpa ipſius rei non opponentis quæ maior culpa & temeritas debet præualere. *l. item ſi obſtetrix. ff. ad legẽ aquil. in fi.* vel ſaltem, & ad minus negari nõ poteſt, quod culpa non ſit æqualis, quo fit, vt habeat locum compenſatio iuribus hic allegatis per Abb. nec obſt. *d. l. viro, & d. § ſi publico*, quia loquuntur in diuerſis terminis. Non autem in cauſa ciuili, vt eſt præſens vt *no. in illu, &c. dilecti. ſupra eo.* Nec obſtat quod iſte text. non conſiderat an actor ſciat vel ignoret, quia iſtud conſideratur per alia iura per quæ impetratur iſta decretalis. *l. nam & poſteriores. ff. de leg. l. 1. §. lex falcidia. ff. ad legem falcid.* Præterea certum eſt quod ipſe actor ſciens fuit originalis cauſa nullitatis proceſſus & in culpa expenſarum factarum & fiendarum. Et ideo damnum quod ſui culpa patitur, eſt ſibi imputandum. *regula damnum, de regul. iur. libr. 6.* & in caſu cap. noſtri iſta condemnatio expenſarum non venit in meram pœnam ipſius non opponentis. Sed venit conſideratio intereſſe ipſius actoris fatigati ſumptibus vt dicit Felyn. *hic colum. 14. in fine*, diximus *ſupra* quod intereſſe ceſſat quando ipſe actor ſcit ſe excommunicatum. Ex quo iſto caſu patitur illud culpa ſui, & ideo eſt ei imputandum *d. regula damnum.* Et hanc opin. ſequitur Henric. Boyc, *hic* & Imol. *colum. final. verſic. item ſecus ſi ſciſſet.* † Se- 49
cundo Abb. quærit *colum. penult. verſicul. vlterius quæro.* Iſta condemnatio expenſarum de qua in tex. in quibus expenſis debeat fieri, conſiderat plures caſus vt per eum qui bene loquitur, & eius opinionem quaſi de verbo, ad verbum tenet Henric. Boyc, *in ſua diſtinctione* & pro ipſorum dictis faciunt notata *in cap. finem litibus. ſupra de dolo & contuma. & in d. § ſin autem alterutra, & melius in l. ſancimus.* vbi late ſcribent. *C. de iudic.* & notata *in l. 1. in fin. ff. ſi quis in ius vocatus. non obtemper.* Et bene facit tex. & quod volunt doct. *ibi in dicto c. 1. verſic. ſi quis igitur*, quod expenſæ factæ ratione vnius articuli non habent condemnationem expenſarum vltra illum, & faciunt, notata per Felyn. *hic, colum. penult. verſic.* ſubdit Bald. *gloſſ. pen. vbi cap. ad probandum*, concludit in publice geſtis non recipi nec admitti allegationem & excuſationem ignorantiæ, iuribus allegatis in gloſſ. quod intellige, declara, & limita vt habetur & notatur *& in cap. final. infra qui matri. accuſ. poſſ.* & vt dicit Abb. *in cap. paſtoralis. ſup. eod. colum. 3. verſ.*
diſtinguit vbi dixi poſt alios. In eadem † glo. *ibi propoſuiſti*, con- 50
cludit gl. quod ſi excõmunicatio erat occulta, proceſſus factus & ſententia lata non reuocatur excommunicatione non detecta. Abb. autem *colum. penult. verſic. quæro quid ſi excommunicatio*, diſtinguit & conſiderat plures caſus. Primus eſt quando iudex eſt excommunicatus, de quo dicto, plene habetur & notatur *in dicto cap. ad probandum*, & per Felyn. *in cap. Rodulphus. ſupra de reſcript. verſic. comitatus. colum. 17.* Secundus caſus eſt quando actor eſt excommunicatus, & cauſa agitatur coram delegato. Proceſſus enim eſt ipſo iure nullus, ſi tempore reſcripti impetrans erat excommunicatus, *cap. 1. de reſcript. lib. 6.* quod procedit ſiue eſſet excommunicatus publicus ſiue occultus, ſecundũ Ioan. Andr. *ibi* & communiter doct. maxime Philipp. *colum. 2. verſic. vltimo tene menti*, & ſecundum Imol. *hic colum. final. ſupra. verſic. in gloſſ. penult. in fin.* & eſt de mente *gloſſ. in verb. durantur, & in verbo, ſi publice, in d. cap. pia.* & procedit etiam ſiue opponatur à reo ſiue non, vt fuit dictum *ſupra in gloſſ. preceden.* Tertius
† caſus eſt quando cauſa agitatur coram ordinario: tunc enim 51
proceſſus & ſententia etiam lata in fauorem excommunicati valent & tenent, ſi nõ fuit repulſus & reiectus ſiue eſſet excommunicatus publicus ſiue occultus: ita Abb. adducendo *d. cap. pia.* quæ concluſio vera eſt, vt fuit dictum *ſupra in gloſſ. preceden. & in penult. notabili.* Et tenet Imol. *in cap. fin. infra eod.* & Abb. *in c preceden. colum. penul. circa princ.* & plene per Abbatem Felyn. & Mod. *in d. c. intelleximus. colum. antepen. verſi. ſucceſſiue quæritur, &* & licet Fely. *hic col. 15. verſi. item circa validitatem dicat*, quod talis ſententia in effectu non valet ex quo eius executio impeditur niſi habeatur abſolutoria ab excõmunicatione. Tamen veritas

Digitized by Google

eſt quod ſententia pro eo lata eſt valida ſi non fuit repulſus, *d. cap. pia, cum alijs ſupra adductis*, & eius executio poterit peti, & habebitur effectus ipſius ſi contra petitionem executionis non opponitur de excommunicatione, vt notatur *in d. c. ſignificauerunt*, & dixi *ſupra in notab. & dicam in c. fina.* poſt Abb. & Imol. *infra eod.* Si vero contra petitionem executionis opponeretur de excommunicatione: bene fit ſuſpenſio quouſque habeatur abſolutoria, vt dictum fuit *in locis præalleg.* ex hoc tamen non ſequitur, quin ſententia non ſit valida, in facultate enim eſt habere abſolutoriam ab excommunicatione, & ea habita petere executionem ſententiæ latæ in ſui fauorem, tempore, quo erat excõmunicatus, dum autẽ Abb. vult quod tex. *in d. ca. pia*, procedat nedum in excõmunicato occulto, ſed etiam in publico, hoc voluit glo. *ibi in verbo, duraturis, & in verb. & publice*, dicens quod notorius, & occultus excõmunicatus, quando cauſa agitatur coram ordinario, conſideratur, vt differant reſpectu iudicis volentis ex officio ipſos repellere, vt poſſit quãdo eſt publice excommunicatus, ſecus ſi occultus, pro quo dicto Abb. facit quod ponit Felyn. *hic colum. penult. ver. quid autem*, concludens proceſſum & ſententiam valere ſi excommunicatus non repellitur, eſto, quod iudex ſciret illum excommunicatum per *text. in d. c. pia*, quod clarius voluit Archid. Ioan. Andr. Domi-
52 nic. & Philip. *ibi ver. ſi vero*, dicentes, quod etiam † ſi publice excommunicatus non repellitur à iudice vel parte, valet proceſſus & ſententia pro eo lata per illum reat. limitat tamen iſtud Philip. *ibi*, vt non procedat quando fuiſſet oppoſita excommunicatio & probata. Iſto enim caſu etiam ſi excommunicatus nõ repelleretur talis ſententia & proceſſus agitatus poſt oppoſitionem & probationem excommunicationis non valeret, ad hoc ponderando text. *ibi* dupliciter, vt per eum & conſideratur oppoſitio & probatio excommunicationis, qua habita non conſideramus repulſionem, vt impediatur proceſſus vltra fieri, & ſi fieret, reddatur nullus, tamen huic limitationi obſtat, quia ſi iudici conſtat de excommunicatione, illico debet ex officio repellere, quum iſto caſu officium iudicis operetur illud ad repellendum excommunicatum, quod operaretur oppoſitio & probatio partis, vnde ſecundum hanc limitationem ſequeretur, quod proceſſus vltra agitatus per quem iudex cognouit illum eſſe excommunicatum, non deberet valere etiam ſi non fuiſſet repulſus, quod eſt contra *text. in d. cap. 1. & ibi*, communiter doctores maxime ipſum Philip. & contra Abb. & omnes *hic*, & ideo verior circa iſtud videtur opin. Dominic. *in dicto cap. pia*, relata per Philip. Et eſto, quod ſit exceptio iſta oppoſita & probata, adhuc proceſſus poſtea agitatus valet ſi non fuit repulſus. Et conſiderationes de illo textu in contrarium factæ per Philip. non obſtant, quia addi ad illas debet, vt vltra oppoſitionem & probationem requiratur repulſio, vt patet ex prædictis. Imol. autem *hic, colum. penult. in fine* videtur diſtinguere quando cauſa agitatur coram ordinario, an ſit publicus, vel occultus excõmunicatus, quæ differentia conſideranda eſt reſpectu iudicis volentis repellere ex officio excommunicatũ, non autem procedit reſpectu nullitatis & proceſſus, vt clariſſime patet ex ſuperius adductis & dicetur aliquid *infra*, an autem alij actus geſti ab occulto vel publico excommunicato valeant quando geruntur ab occulto, ſecus ſi à publico: & qui ſint iſti actus, vide *notata in dicto cap. ad probandum*, maxime per Felyn. *colum. 2. & 3.* Et per eundem *in d. cap. Rodulphus, verſic. præallega-*
53 *to*, & per ſummiſt. *in verb. excõmunicatio.* † In fine gloſſ. concludit, quod ſententia dicitur publice lata, quando fertur per iudicem in loco, vbi iudicare conſueuit aſtantibus officialibus & partibus vel altera abſente per contumaciam, ſentiens, quod ſi ita lata eſt, ex ea quis dicitur publice excommunicatus ad effectum iſtius capituli, adducit ad hoc iura quæ vere non probant, vt dicit Ioann. Andr. & Abb. ad id adducentes alia iura, & ideo dictum gloſſ. declarandum eſt, vt per Abba. hic poſt alios *column. penultim. & finali*, & per Imol. *in fine* & per Felyn. *column. penultim. & column. final.* Pro veriori tamen intelligentia,
54 & declaratione, aduertendum eſt † quod in iure noſtro habemus notorium iuris, quod inducitur varijs modis, quandoque per confeſſionem partis, quandoque per ſententiam, quandoque per alias probationes, & per acta iudicij ſuper quibus facta eſt concluſio, vt dicit text. *& ibi* gloſſ. & Abb. & alij ſcribent. *in cap. veſtra, column. final. & cap. ſequent. & in cap. final. infra de cohabitatio. cleric. & mulier.* Et plene habetur *in c. ex inſinuatione.* vbi late Philip. & Modern. *& in cap. cum ſpecialis. §. porro, in ſecundo notabili. infra de appellat. & in cap. ſignificauerunt. ſupra de teſti.* & per gloſſ. & alios ſcriben. *in cap. cum olim infra de verbor. ſignificat. cum alijs adductis & cumulatis in locis præallegatis.* Vnde bene verum eſt quod ea quæ geruntur in iudicio, inducunt notorium iuris, quod enim in iudicio ſit loco ſolito & conſueto præſentibus officialibus, de quibus *in c. quoniam contra. ſupra de proba.* & præſentibus partibus, vel vna abſente per contumaciam, inducit notorium iuris, vt probant iura præallegata: ille enim locus iudicij appellatur ius, *l. penult. ff. de inſtit. & iur.* & ibi geſta habentur pro notorijs, prout in ſimili dicimus de factis in conſiſtro populi, quæ in illo loco habentur pro notorijs, vt per gloſſ. *in l. ſi tutor. C. de periculo tutorum*, & per Alexand. *in conſilio 74. ponderatis his, in 2. libr. colum. 2.* † capiendo notorium iuris quando eſt pu- 55
blicum, dicitur publicum & notorium. Et notoriũ iuris dicitur publicum prout notatur *in cap. tua. & in d. cap. noſtra. de cohabita. cler. & mulier.* Si enim eſt notorium iuris modo prædicto & deuenit ad notitiam plurium & multorum & palam fere omnibus notum eſt adeo quod eius ignorantia veriſimilis non eſt, concurrentibus prædictis notorium iuris etiam dicitur publicum, & non videntur differre, vt notatur, vbi *ſupra*, ſi autem caperemus notorium iuris tantum aliquo de prædictis modis, puta per confeſſionem per ſententiam, per acta, & probationes concluſione facta & daremus prædicta fuiſſe facta coram paucis & paucos habere notitiam ipſorum, iſto caſu tale notorium iuris non diceretur publicum & tale notorium differret à publico, vt proprie notatur *in d. cap. veſtra, & d. cap. tua.* cum vere illud dicatur publicum quod multis notum eſt, & ita publicum, & notorium quod eius ignorantia non eſt veriſimilis, vt dicit & bene *text. in cap. 1. ſupra de poſtula. prælat. & in cap. fin. infra qui matri. accuſ. poſ.* & gloſſ. *noſtra in princip. allegans cap. quod dicit. 16. diſtinct.* & bene facit *text. in l. ſed & ſi pupillus. §. proſcribere. ff. de inſtitoria & ibi* Bartol. & Alexand. & quæ per eundem *in conſil. præallegato*, & per Bald. *in auth. cum relictum. C. de indicta viduitate*, volentes illud dici publicum quod geſtum eſt taliter quod veriſimiliter eius notitia peruenit ad omnes, quæ notitia facit præſumi ſcientiam, vnde iſto caſu in plus ſe habet publicum quam notorium iuris, quum tale publicum inducat certam ſcientiam vel veriſimilem vel probabilem quo ad omnes quod ſecus eſt in notorio iuris quod poteſt eſſe notorium iuris, notum tamen paucis, & ideo non publicum, vt dicit gloſſ. *in verbo, publice, in clemen. prima de ſepul.* hinc dicimus geſtum de nocte non poſſe eſſe notorium & publicum, ita Bald. *in l. cum fratrem. C. ad Syllania.* volens illud dici notorium & publicum quod ſui natura omnes ſciunt vel debent ſcire veriſimiliter, vnde quod omnibus notum eſt vel veriſimiliter eſſe debet, & ſine rubore inficiari non poteſt notorium, & publicum dicitur allegando Innocent. *in dicta cap. veſtra.* tale enim notorium inducit certam ſcientiam, vt per Felyn. *in cap. ſignificauerunt. ſupra de iudic.* & bene facit text. *& ibi gloſſ & dict. in l. ciuis & incola. C. de appell.* per quem text. domin. Philip. Corne. *in conſil. 44. incipit deueniendo colum. 2 & 3. in 4. libr. adducendo plures alias deciſiones*, dicit & concludit quod publicum differt à notorio, quia poteſt eſſe notorium, & non publicum, vt *ibi* per eum, inferentem ad materiam ſtatutariam requirentem actum publicum, vt non poſſit verificari in notorio iuris, ſed in publico modo quo ſupra vel in notorio iuris habente qualitatem publicitatis & veriſimilis ſcientiæ & notitiæ, vt dictum eſt. † Habemus etiam notoriũ facti quod 56
conſideratur multipliciter, vt dicit gloſſ. Abb. & alij per illum *text. in d. cap. veſtra. & in dict. cap. ſequen. & in cap. fina.* & notatur *in cap. euidentia infra de accuſat. & in dicto capitulo ex inſinuatione*, & capiendo notorium facti permittentis vel tranſeuntis, quod deuenit ad veriſimilem notitiam omnium, & eſt tale quod tergiuerſari non poteſt vel veriſimiliter denegari, & iſto caſu tale notoriũ & publicum in idem ſonant, vt plene notatur in dictis iuribus & notorium talis facti & publicum idem eſſent, & importarent etiam in materia ſtatutaria. † Et tale notorium facti, 57
& publicum differret à notorio iuris tantum, & ideo in materia pœnali appellatione notorij non veniret notorium iuris tantum ſed notorium facti & publicum modo quo *ſupra*, vt dicit gloſſ. communiter approbata *in dicta clement. prima, de ſepult.* & Felyn. *hic* poſt alios ſimiliter, & in materia ſtatutaria & ſtricta appellatione notorij non venit notorium iuris tantum, ſed notorium facti & publicum ſecundum domin. Philipp. Corne. *in conſil. præallegato* quod expreſſe ſentit Abb. *in dicta Clemen. prima & ibi* Cardin. Imol. & Anch. & Abb. *in c. dudum. el 1. colum. 2. verſicu.*

Digitized by Google

verſic.u. not. ibi per ea, quæ ſupra de elect. & in d.c.tua nos.in primo no-
tabili & Felyn. *hic* & Modern. *in d.cap. ex inſinuatione. circa finem*
& hoc verum niſi materia ſubiecta aliud ſuaderet ex mēte ſta-
tuentium vel alia vigente ratione appellatione notorij veni-
re notorium iuris tantum, vt dicam, & exemplificabo *infra*.
58 † Stantibus modo prædictis concluſio in terminis cap. noſtri
erit, vt iudex poſſit repellere ex officio excommunicatum pu-
blicum conſiderando publicum nedum reſpectu publici &
notorietatis facti, ſed etiam conſiderando notorietatem iuris
tantum: nam conſiderando perſonam ipſius excommunicati
qui per ſententiam fuit excommunicatus, publicus dicitur &
notorius: ipſe enim ſciuit vel ſcire debuit ſententiam contra
eum latam, & ideo in iudicio eſſe non poteſt, & reſpectu ſui
notorius eſt excommunicatus, & ideo repellendus eſt, & iſto
caſu occultum non conſideratur reſpectu ſui, vt per plura cō-
cludit Felyn. *hic & in d.c.ad probandum, colum. penult. & fin. & in*
d.c.Rodulphus.verſic.prææallegato, & tenet *hic*. Abb. & alij ſequun-
tur quod procedit nedum ſi in iudicio eſſet excommunicatus
ſed etiam ſi extra, dummodo, quod de excommunicatione
conſtet iudici, vt iudici, quia vt repellatur, expedit ſibi cōmu-
nicanti cum alijs & expedit alijs communicantibus cum eo, vt
dicit Abb. *hic*, & doct. *in c.1.in princ. eod. titu. lib. 6.* nec iſto caſu
procederet glo. *in d.clemen.1.* vt ſentit Abb. *ibi, & hic*, & etiam
Felyn. iſto enim caſu tantum conſideratur ad effectum, vt re-
pellatur an poſſit conſtare de excommunicatione, vel ne, vn-
de quocumque modo conſtet non curamus ſiue ſit publicus
ſiue notorius notorietate facti vel notorietate iuris, ſed tan-
tum conſideratur, vt nō ſit occultus, hoc eſt quod excommu-
nicatio non poſſit probari, & conſideratur, vt ſit publicus, hoc
eſt, vt poſſit probari, & de ea haberi probatio ſecundùm Abb.
hic, & communiter omnes alius *in d.capitulo 1.* & dictum fuit in
præcedenti parte gloſſæ ex quibus habetur, quod conſiderā-
do excommunicatum reſpectu perſonæ ſuę ſufficit notorietas
iuris tantum etiam materia ſtatutaria, & pœnali, vt exemplifi-
cat Abb. *in d.clem.1.* & Felin. *hic col.pen.in fin.* cum publicitas re-
59 quiratur in odium ipſius excommunicati. † Secunda conclu-
ſio erit, quod reſpectu participantium, & communicantium
cum excommunicato ne incurrant peccatum & excommuni-
cationem minorem vt dicit iſte text. & conſimilis *in d.capit.1.in*
princ. vt tales participantes incurrāt prædicta, neceſſe eſt, quod
excommunicatus cum quo participatur, ſit publicè excōmu-
nicatus ſecundum gloſ. *in d.clem.1.* & ibi communiter omnes
quod ſequitur etiam Abb. *hic*, & ibi Felin. *hic*, ad id plura addu-
cens maximè, quia decretalis noſtra requirit qualitatē publicè
excommunicati & ideò non verificatur in excōmunicato ſim-
pliciter, ſed neceſſè eſt quòd concurrat qualitas publicitatis,
quæ neceſſario non infertur, & omni caſu per notorietatē iuris
tantum, vt dicit gloſſ. noſtra quum eſſe poſſit notorium iuris
tantum, & non publicum vt *ſupra* declaratum eſt, & ideo tales
participantes non incurrunt pœnas prædictas, vt plura cumu-
lat Felyn. *hic*, & late per eundem in c.2. *ſupra de reſcrip.* vbi actus re-
quirens qualitatem aliquam probandus eſt non ſimpliciter,
ſed cum illa qualitate, vt effectum producat, eſt bene verum
quod Abb. *hic* limitat iſtud non procedere quando eſſet excō-
municatus & nō publicus, notorius, tamen notorietate iuris,
& concurreret ſcientia excommunicantis, iſto enim caſu pro-
pter ſcientiam concludit participantem incurrere pęnam mi-
noris excommunicationis, & peccatum, dicens in iſtis termi-
nis non procedere gl. *in d. clem. 1.* quæ limitatio *hic*, reprobatur
per Felyn. *colum. fin. rationibus, & iuribus hic per eum adductis*, cu-
ius opin. mihi videtur vera per iura hodierna. licet enim ſecun-
dū iura antiqua conſideratio Abb. potuiſſet procedere ſecun-
dum opin. Cald. allegati per Felyn. *in d.c.probandam. col. pen. &*
fin. & in d.c. Rodulphus. loco & verſic. præallegato, tamen per extra-
uagantem. Martini quinti, de qua plene per Felyn. vbi *ſupra*,
res erit clara, quum dicta extrauagans velit participantē cum
excommunicato non incurrere alias pœnas, niſi excommuni-
catus eſſet denunciatus, & publicatus quod eſſe nū poteſt ne-
ceſſario & omni caſu in notorio iuris tantum, quum ſententia
potuiſſet ferri coram paucis, & non omnibus veriſimiliter poſ-
ſit eſſe no. vt dicit glo. Anch. & alij *in d.clem. 1.* vnde hodie cum
per dictam extrauagantem Martini quinti, habeatur deciſio
clara, participantem cum excommunicato tunc demum in-
currere peccatum, quando excommunicatus eſſet denuncia-
tus & publicus, neceſſario concluditur quod ceſſante dicta
qualitate participans cum eo etiam ſciens eum excommuni-
catum non incurrit minorem nec peccatum, quià tutus eſt &
excuſatus auctoritate dictæ extrauagantis requirentis denun-
ciationem, & notorium publicum non contenta notorio iuris
tantum. † Tertia concluſio eſt quod in pœnalibus & terminis 60
d.clemen.1. vt quis participans cum excommunicato, vel ſepe-
liens excommunicatum non incurrit pœnas *d.clemen.1.* & alias
promulgatas contra participantes cum publico excommuni-
cato, niſi excommunicatus ſit publicus & notorius notorieta-
te facti vt *ſupra*. nec ſufficit quod ſit notorius notorietate iuris
tantum per rationes & iura allegata per gl. *in d. clem 1* quā circa
hoc ſequuntur *ibi* omnes ſcriben. etiam Abb. collectarius *hic*
col.1.verſic. publicè. & Imo. *hic*, & Abb. *hic* & Fel. plura accumu-
lans, tamen dicta concluſio limitatur per Abb. *hic col.fin.verſic.*
& per hoc infero, vt procedat quando ſepeliens vel communi-
cās ignoraret illum eſſe excommunicatum, ſecus autem ſi ſci-
ret, quæ limitatio eſt è directo contra dictam glo. tenentem in
hoc expreſſe contrarium, & ideo reprobatur *hic*, per Felyn. ta-
men aduertendum eſt, quod in excommunicatione & parti-
cipatione dicta Fel. poſſet procedere per dictam extrauagan-
tem Martini de qua *ſupra* dictum eſt, tamē in alio inhabili for-
taſſe opinio Abb. eſſet ſaluanda, ex quo in alijs inhabilitatibus
non loquuntur, nec locum habet dicta extrauagans, & ideo
in illis ſeruanda erunt iura communia, volentia ſe etiam quā-
doque ſufficere ſiue ſit notorium iuris tantum, ſiue notorium
facti, & ideo pro veritate cōſiderāda eſt materia de qua verti-
tur quæſtio, an ſit materia ſtricta ſtatutaria pœnalis, & odioſa,
an verò fauorabilis, vt dictum fuit *ſupr.* per doctrinam Cornei
in conſil. ſuo præallegato & Abb. *in cap. dudum*, item conſiderandū
eſt qualiter lex & diſpoſitio diſpōnat, & quam qualitatem
exigat, vt etiam ſentit Fely. *hic*, poſt dictam gloſſ. item conſide-
randum erit, an lex & diſpoſitio requirat publicum ad effectū
ſcientiæ & notitiæ, ſi enim ad iſtum finem exigit publicitatem
limitatio Abb. eſſet veriſſima: nam quum iſte participans vel
ſepeliens excommunicatum vere ſciat illum excommunica-
tum, dicitur in vera ſcientia, quæ cum habeatur, ſufficit & ſa-
tisfactum erit diſpoſitioni, & menti diſponentis requirentis
publicum propter notitiam, vnde quum habeatur finis, & ſic
adimpleta ſit cauſa finalis propter quam diſpoſitio exigebat
publicum, vt cauſam impulſiuam per quam perueniretur ad
notitiam, & ſcientiam, habemus effectum, diſpoſitionem ve-
rificari nedum in publico & notorio facti per quem inducitur
veriſimilis notitia, ſed etiam in notorio iuris tantū, dum tamē
demus ſcientiam in participante & faciente actum, & hoc mo-
do ſaluetur dictum Abb. & declarentur & procedant dicta per
gloſſ. & doct. *in d.clem.1.* & per Ioan. Andr. Imol. & Felyn. *hic*. &
videtur eſſe de mente glo. *in d. clem. 1.* dum conſiderat mentem
illius conſtitutionis, & etiam ꝙ ideo non procedit in notorio
iuris tantum, quia poteſt tale notorium à paucis ſciri, & pau-
cis eſſe notum, conſiderando ſcientiam, quæ bene concurre-
ret in limitatione data per Abb. & licet dicta gloſſ. in terminis
dictæ clementinæ, dicat ſcienter ſepelientem excommunicatum
non teneri pœna illius decretalis, niſi eſſet publicus, dico *di-*
ctam gloſſam poſſe eſſe per textum illum nedum requirentem
excommunicatum eſſe publicum, ſed etiam ſcientiā ſepelien-
tis, vt dicit *text. ibi ſcienter ſepelire. &c.* volens expreſſe vt illa pę-
na demum locum habeat, ꝙ duo copulatiuè requirātur ſcien-
tia, & publicitas quod ſecus eſt, quando diſpoſitio eſſet tan-
tum contenta ſola ſcientia, quo caſu poſſet procedere limita-
tio Abbatis, † Circa prædicta Abbat. poſt Innocentium quæ- 61
rit ſi reus inſtat & vult quod actor excōmunicatus proſequa-
tur iudicium iuxta terminos *authentica, at qui ſemel, C. quomodo.*
& quando iudex, an ex officio iudex debeat repellere excommu-
nicatum non obſtante petitione, & voluntate ipſius rei? Inno-
centius dicit, quod non, ratione, de qua hic per eum, cuius o-
pinionem ſequitur Abbas *hic in fine* in caſu in quo reus præte-
deret aliquid intereſſet quo caſu debet actor excōmunicatus
cogi ad proſequendum actionem per procuratorem, quod di-
ctum poſſet perſuaderi, eo quoniam iſto caſu talis actor pro-
ſequitur iudicium coactus & inuitus, quia ſi alias non proſe-
queretur, priuaretur actione, vt dicitur *in dicta authentica at qui*
ſemel, in fine, vndè circa hanc proſecutionem quodammodò eſt
vt reus, non vt actor, & ſi vt reus conſideratur, indiſtinctè poſ-
ſet eſſe in iudicio per procuratorem, vt notatur *in dicto capitulo*
intelleximus, & in capitulo. cum inter. ſupra eodem. ſi autem cōſide-
ramus

ramus quod iſte fuit, & eſt originarius actor, eſto, quod non
proſequatur, poteſt cogi ad proſequẽdum: tamen in hac pro-
ſequutione non deſinit eſſe actor nec mutatur origo iudicij,
neceius perſona debet habilitari per hanc coactionem proſe-
quutionis, & ſumus in prima inſtantia. dictum Innocen. etiam
intellectus, vt per Abb. non poſſet ſaluari propter periculum
animæ & cõmunionis, quod viget in participando, & concer-
nit ius publicum quod debet præferri commodo & intereſſe
priuati. *l. i. in fine. C. de cadu. tollen.* & quæ plene habentur *in lege*
1. ff. ſoluto matrimonio & etiam, quia iſto caſu non debet attendi
62 petitio † rei qualis ſit, ſed bonum & fauor publicus vt dicit
gloſſ. *ſecunda*, & Abb. *hic circa principalem deciſionem huius quæ-*
ſtionis, in qua dicas quod ſiue vertatur intereſſe ipſius rei ſiue
non vertatur, iudex ex officio poteſt repellere excommunica-
tum ſi de excommunicatione ſibi conſtat vt iudici, per ratio-
nem, de qua *hic*, per Abb. quam ſequitur Felyn. *hic colum. fin.*
ver. item inquantum Abb. dico reſpectu principalis concluſionis:
nam reſpectu limitationis quando vertitur intereſſe, ſequitur
Abb. & non bene, vt patet ex prædictis & *infra* dicendis, & vi-
de *no. in d. c. inquirendum. & in c. alieni. ſecunda quæſt. 7.* per Domi-
nic. & alios & quæ ponit Philip. Franc. *in c. cum parati infr. de ap-*
pell. & faciunt quæ habentur in iſto text. *in gloſſ. præced. & in cap.*
pia. eod. tit. lib. 6. nam renunciatio & voluntas partis circa exce-
ptionem excommunicationis parum attenditur, ex quo non
obſtante renunciatione tacita vel expreſſa, immo & ſpecifica
& iurata, adhuc pars quæ prædicta fecit & renunciauit, poteſt
opponere de excommunicatione, vt dicit Philip. *in d. cap. pia. in*
princ. colum. 2. in fin. & text. & gloſſ. in d. clem. vna. & Felyn. *hic col.*
5. verſ. quinto etiam, & col. fin. circa fi. & in d. c. intelleximus, vbi Mo-
dern. *col. fin. circa fin. & ibi* Felyn. *col 5. verſic. ſecunda declaratio, &*
col. ſeq. examinando quæſtionem Abb. *hic* concludit cum Abb. *hic*,
licet Abb. *in d. c. intelleximus* tenuerit contrarium, & non bene,
& opinionem Abb. *hic*, ſequitur Philip. Franc. *in d. c. pia. ver. fin.*
in fin. per rationes hic adductas per Abb. & ita deciſiue teneas
quod iudex debet repellere, eſto, quod reus inſtet, quod actor
proſequatur litem etiam ſi ſua interſit, licet Innoc. & Abb. &
Fely. *hic circa hoc vltimum* ſentiant contrarium, & non bene, vt
dixi *ſupr.* nam conſideratio Abb. quod quando vertitur inter-
eſſe, actor excommunicatus poteſt proſequi per procuratorẽ,
non concludit, eo quoniam in caſu in quo lex permittit, excõ-
municatum poſſe ad eſſe in iudicio, & quando eſt reus, ſemper
hoc admittit, vt debeat comparere per prócuratorem, vt not.
in d. c. intelleximus, & dixi *ſupra eod. in notabilib.* vnde iſta ratio nõ
concludit in quæſtione præſenti, nec etiã obſtat quod ſi repel-
leretur, reportaret commodum propter intereſſe quod pete-
retur reus ex non proſequutione, quod videtur eſſe contra *d. c.*
intelleximus, quia vt dixi non eſt conſideranda voluntas, & in-
tereſſe rei, ſed fauor & bonum publicum & commodum q̃ ex
hoc conſequeretur excommunicatus, non põt eſſe conſidera-
63 bile cũ repellatur. † Secundo & vlt. Abb. *hic in eod. verſ. fin.* quæ-
rit poſt Innoc. ſi actor excõicatus vadit diffamando reum, &
adhuc nõ egit, an cõtra ipſum per reum poſſit intentari reme-
dium *l. diffamari*, vt cogatur ad agendum & iſto caſu iudex, an
poſſit repellere excõnicatum, & aduerte, quia iſta quæſtio ali-
bi formatur aliter. ſcilicet an excõnicatus poſſit intentare acti-
ue remedium *d. l. diffamari*. de qua per Abb. *in d. c. intelleximus &*
ibi late Fely. poſt Aret. *col. 5. in ſecunda declaratione* & per Moder.
ibi col. antepen. ver. quid autem, & habetur *in c. cum inter. ſupr. eo.* vbi
etiam Modern. tangunt, circa deciſionem cuius conſideratur,
an talis excommunicatus intentando dictum remedium con-
ſideretur, vt actor, vel vt reus, quod qualiter, & in quibus caſi-
bus circa tale remediũ, conſideretur, vt actor & conſequenter
debeat admitti, dicendum eſt, vt habetur *in dictis locis, & in aliis*
ibidem allegatis, & ego plene dixi poſt D. Ant. & Aret. *in c. in præ-*
ſentia. ſup. de prob. in notabilib. alia & diuerſa quæſtio eſt, an reme-
dium *d. l. diffamari* poſſit intentari paſſiue contra excommuni-
catum, & de hoc eſt quæſtio Innoc. & Abb. *hic*, in qua conclu-
ditur, quod non obſtante tali petitione rei, ipſe excommuni-
catus poteſt repelli per iudicem, rationibus & iuribus, de qui-
bus *in præced. q.* per quas videtur concludendum omni caſu et-
iam ſi eſſet intereſſe ipſius rei hoc petentis, talem excommuni-
catum poſſe per iudicem repelli, quum non debeat attendi ſo-
la voluntas ipſius rei, ex quo viget periculum animæ & fauor
publicus, & alia de quibus *in præced. q.* tamen circa hãc quæſtio-
nem non videtur in omnibus idem dicendum ſicut fuit dictum
in quæſtio. præced. ex quo in illa excommunicatus plenimum
conſideratur, vt actor, & ſemper: in iſta vero non ſemper, quia
in hac præſenti quando excõmunicatus actiue intentat reme-
dium *d. l. diffamari.* non habetur ſemper vt actor, & quandoq;
poteſt admitti, vt notatur & declaratur *in locis prealleg.* quanto
fortius in illis caſibus dicendum eſt iſtum excommunicatum
debere admitti, & non repelli, quando tale remedium paſſiue
intentatur cõtra ipſum, vt eſt in terminis præſentis quæſtionis,
in qua ſi conſideratur, vt reus aliquo caſu bene debet admitti,
nec per iudicem repelli: conſiderat tamen, quis erit iſte caſus
in quo debet cõſiderari, vt reus, quando actiue vel paſſiue tale
remedium intentatur per ipſum excommunicatum, vel con-
tra eum: nam quando paſſiue intentatur, ipſe non prouocat,
ſed prouocatur, & veniat inuitus ad iudicium, eſto, quod ſit a-
ctor, quia ſi non veniret, priuaretur iure ſuo vti dicimus quan-
do proſequitur appellationem. *ca. præced.* quod ſecus, quando
ipſe intentat & prouocat, vt no. *in locis, de quib. ſup.* vbi vide quã-
do actiue intentat, an poteſt conſiderari, vt reus. † Vltimo Fel. 64
hic in fin. quærit an tertius cuius non intereſſet poſſit opponere
exceptionem excõnicationis contra actorem, concludit q̃ ſic
allegando Card. *hic*, qui in lectura mea hoc nõ dicit & allegã-
do alias deciſiones, licet aliqui doc. *hic, hic per eũ allegati* tenue-
rint contrariam opin. tamen quod Fely. *hic* tenuit, etiam Phi-
lip. Franc. poſt Imol. *in c. cum parati. infra de appell. & ibi* Modern.
in 2. notabili cõcordantes opinio. doct. tenentium contrarium
dicunt, quod ſi tertius opponens exceptionẽ fuit admiſſus per
iudicem, valet & tenet oppoſitio & ita procedat opin. Card.
hic & ſequacium: ſi vero iudex non admiſit illum tertium, talis
oppoſitio non erit in cõſideratione, & iſto caſu procedat opi-
nio tenentium contrarium. Aduerte quoniam talis concordia
non poteſt ſtare, ex quo iudex ſemper debet admittere illum
tertium opponentem, ex quo agitur de fauore animæ & fauo-
re publico, & iudex ex officio tenetur iſtud facere, quanto ma-
gis tertio petente, cuius petitio videtur excitare officium iudi-
cis, vt in ſimili dicit Paul. *in l. vbi pactum, colum. 1. C. de tran. act.* &
ideo ſtantibus rationibus, de quibus in duabus præcedentibus
quæſtionibus, & in *quæſt. fin gloſſ. pen.* concludendum eſt, quòd
iudex teneatur admittere illum tertium, quum ad hoc iſte ex
officio nullo petente iudex teneatur, vt dixi poſt Abb. *in vlti.*
notabili, & ſi non admitteret grauaret, niſi videret tertium op-
ponere ex malitia, vt dixi *ſupra in glo. 1.* vnde circa quæſtionem
concludendum eſt tertium poſſe opponere dictam exceptio-
nem excommunicationis, & quod non debet repelli à iudice,
ſed admitti, ex quo etiam iſto caſu, vt talis excommunicatus
repellatur illo tertio opponente, vltra prædictas rationes vi-
get ratio, de qua in iſto text. & aliæ de quibus *in d. c. pia. & in d. c.*
intelleximus. quibus vigentibus iudex talem opponentem re-
pellere non debet, ſed admittere. † Gloſſ. *fin. ibi. §. ſiquis.* con- 65
cludit, quod iudex debet admittere compenſationem etiam ſi
pars non petat, quod eſt contra communem concluſionem,
volentem compenſationem nõ fieri niſi parte petente, de qua
plene dictum fuit poſt alios *in c. cum inter. ſupra eo. in fin.* & ideo
dictum iſtius gloſſ. intelligendũ eſt, vt procedat in caſu in quo
etiam ſi pars non opponeret, quis locupletaretur cum aliena
iactura, & hoc iudici conſtaret, quum enim tunc lædatur ius
publicum prout vult iſta glo. iudex ex officio debet admittere
compenſationem, alias dictum gloſſ. non poſſet ſaluari, tamẽ
diſcutienda eſſet iſta ratio, an quod quis locupletetur cũ alie-
na iactura, lædatur ius publicum, quia obſtare videtur, quod
dicit Abbas *infra in tit. ſeq. in rubr. col. 1. 2. q.* ex quo ius admittit,
quod quis locupletetur, quandoq;, vt *ibi* dicetur, nam *ibi* con-
currunt aliæ rationes propter quas iſta ceſſat, præterea ſi iſta ra-
tio eſſet vera, ſequeretur, quod ſemper & omni caſu iudex de-
beret facere compenſationem parte non petente, quia ne lo-
cupletetur cum aliena iactura, vnde &c. quod minime eſt ad-
mittendum, & ideo officio iudicis compenſatio fit parte non
opponente in caſu *d. l. fin. ff. de petit. hered.* quia ibi illa erogatio
propter quam iudex facit compenſationem fuit facta vt filius
eſſet ſenator, & ſic propter bonum publicum, & ita *ibi* conſi-
deretur bonum publicum, & etiã in ſimilibus caſibus in qui-
bus officium iudicis ſuccedit loco exceptionis deficientis per
illum text. dicit Bart. *in l. 1. col. pen ff. de iuriſd. omn. iud.* non autem
propter rationem ne locupletetur, &c. propter ſuperius dicta
& iſto caſu iudex ſecundum opinio. gloſſ. ex officio poſſet ad-
mittere talem compenſationem, & contra excõicatum & pro
excom-

Digitized by Google

excommunicato, quum hoc faciat ex officio ratione prędicta,
& ex officio excommunicato nō petente iudex poſſit in fauo-
rem excōmunicati proferre ſententiam, vt fuit dictum & con-
cluſum *ſupra in c. cum inter.* quod no. quia non tangitur ab alijs.
In fin. gl. dicas vt per Abb. *hic col. fin. in tribus præced. quæſtionibus.*
tactis per ipſum & alios, & vt fuit dictum poſt ipſum & alios
ſupra in vlt. not. & vt pleniſſime habetur *in locis ibi adductis poſt a-*
lios ſcriben. & vide per Bald. *hic.*

REPETITIO
IN CAP. ADVERSARIO. DE exceptionibus.

Excellentiſſimi I.V.C.D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei iudicatæ non competit reo abſoluto ex cauſa, quia non poſſidebat ſi poſtmodum poſſeſſionem eſt nactus.*
2 *Reus in actione reali debet abſolui ſi deſiit poſſidere rem petitam & quando hoc procedat.*
3 *Dolo deſiens poſſidere, an habeatur pro poſſeſſore etiam in materia ſtatutaria.*
4 *Dolo deſiens poſſidere ante litem conteſtatam, an poſſit conueniri actione reali vel alia.*
5 *Titulus de alienatione iudicij mutandi cauſa facta quando proce-dat & locum habeat.*
6 *Eexceptio rei iudicatæ, an competat, quando ceſſat cauſſa & ratio ſententiæ latæ.*
7 *Semel abſolutus an & quando poſſit iterum conueniri.*
8 *Directa rei vendicatio quando competat cui & contra quem.*
10 *Quæ dicatur directa, & quæ vtilis actio.*
11 *Contra illum, qui dolo deſijt poſſidere, an competat directa vel v-tilis.*
12 *Cui competat onus probandi quod quis deſijt ſine dolo poſſidere & qualiter hoc probetur.*
13 *Quando dicatur quis ſe offerre liti, & quando offerens poſſit con-demnari, eſto, quod non poſſideat.*
14 *Actor probās de iure ſuo eſto, quod non probet de poſſeſſione rei, qui propter hoc, quia non poſſidet debet abſolui, an talis actor poſſit obtinere declaratoriam pro ſe, & pro iure ſuo & quo caſu.*
15 *Reus abſolutus eo, quia non poſſidet, quando habet exceptionem rei iudicatæ ſi denuo conueniatur.*
16 *In ſententia abſolutoria, an ſit exprimenda cauſa.*
17 *In dubio abſolutoria, ex qua cauſa præſumatur lata, & qualiter debeat interpretari.*
18 *Reus conuentus, qui deſijt poſſidere in actione reali, an & quando poſſit condemnari & in quibus.*
59 *Iudex ſub qua forma debeat proferre ſententiam quando reus non poſſidet.*
20 *Et quid quando poſſeſſio ſuperuenit de nouo & ex noua cauſa.*
21 *Exceptio rei iudicatæ, an habeat locum ſi variatur modus agendi, tamen finis eſt idem.*
22 *Exceptio rei iudicatæ, an habeat locum & conſideretur reſpectu li-belli, & petitionis, vel reſpectu proſequutorum.*
23 *Quando & quo caſu proſequuta debeant potius attendi quam pe-titio & libellus.*

1 ADVERSARIO. † Diuiditur in duas, vt per Cardin. *hic*, ex
text. poſſunt tria colligi, primum quod dicitur in ſum-
mario per omnes volentes exceptionem rei iudicatæ non cō-
petere reo abſoluto ex cauſa, quia non poſſidebat ſi poſtmo-
dum poſſeſſionem nactus eſt, concordat *tex. in l. ſi rem meam hic*
allegatus in princ. glo. 2. & text. in l. ſi à te. in princ. ff. de except. rei iudic.
& text. in l. ſi autem. §. poſſidere ff. de rei vendic. & in l. cum res. § 1. ff.
2 *de leg. 1. cum ſim.* de quo plenius dicetur *infra.* † Secundo not.
quod in actione reali reus debet abſolui ſi pendente iudicio
deſiit poſſidere rem petitam, concordant iura allegata in gl. 1.
& per Abbatem *in 1. not. & in princ. ſecunda gloſſ.* & per Imol. *in 1.*
not. & facit ratio, quia in actione reali ex parte rei conuenti re-
quiritur poſſeſſio ſeu quaſi ſine quo extremo talis actio realis
ſtare non poteſt. *l. in rem l. officium. ff. de rei vend. Inſt. de actio. §. om-*
nium autem. cum ſim. vnde quom iſte reus non poſſideat nec do-
lo deſierit poſſidere, hinc eſt, quod nō tenetur, vt dicit *text. hic,*
quem limita non procedere quādo iſte qui deſiit poſſidere ſi-
ne dolo à principio incepiſſet dolo poſſidere, tunc enim tene-
tur ac ſi poſſideret, licet ſine dolo deſierit poſſidere, ita Goffr.
hic, & Spec. *in titu. de interroga actio §. ſecundo, verſic not. per text.*
in l ſi vi āmc, la ſecunda. ff. de vi & vi arma cum alijs hic adductis per
Abb. *colum 2. verſic item limita hoc dictum,* & ſequitur poſt colle-
ctarium & Bald. *hic in fin.* Felyn. *hic col. 1. ver. dum ſubdit* Abb. ad-
ducendo gloſſ. *& ibi ſcriben. in regula pro poſſeſſore, de regul. iuris.*
lib 6. & habetur per Modern. *Inſtit. de actio. in d. §. omnium autē,*
col. 18 ver. aduertendum. † Et in tantum iſta actio realis requirit 3
poſſeſſionem ſeu quaſi ex parte conuenti, quod ſi reus cōuen-
tus & poſſidens dolo deſierit poſſidere, adhuc habetur pro
poſſeſſore & poteſt tali actione reali conueniri, ita *textus. hic* à
contrario ſenſu & *in l. vnica. C. de alienatio. iudic. mutan. cauſa fa-*
cta, & eſt *text in dict. regula pro poſſeſſore, & in l qui dolo, & in lege*
parem. ff. de regulis iuris cum alijs hic alleg. per gloſſ magn in ver. iam ſi-
ne dolo quod communiter ſequūtur vbique omnes, quum iſto
caſu à pari procedant, quod quis poſſideat vel quod dolo de-
ſierit poſſidere, ex quo infertur, quod lex vel ſtatutum lo-
quens de poſſeſſore habet locum in illo qui dolo deſiit poſſi-
dere, ex quo habentur pro poſſeſſore, vt probatur per dicta iu-
ra, & ſi eſſet extenſio paſſiua, de qua *in l. 1. §. lex falcidia. ff. ad le-*
gem falcidiam, obſtare tamen videtur, quia iſte eſt fictus poſſeſ-
ſor & ſtatuta debent intelligi in caſu vero, & non ficto, *leg. 3. §.*
hæc verba. ff. de neg. geſt. & ideo de veritate dicas, vt per Ioannem
Andream *in mercur. in d. regula pro poſſeſſore,* vbi etiam ponit Dy.
& reliqui ſcriben. vt per Bald. *in additio.* ad Specu. *in loco præal-*
legato & per Alberic. *in ſtatutis in prima parte. quæſt.* 170 & tangit
aliquid Felyn. *hic, in princ. in fin primi verſic.* † Aduerte autem 4
quod Abb. *in cap. 1. colum. 3. in 2. oppo. ſupra de aliena. iudic. mutan.*
cauſa facta, intelligebat dictum præcedens procedere, vt dolo
deſiens poſſidere poſſit conueniri rei vendicat. quando deſiit
poſſidere poſt litem conteſtatam, ſecus autem ſi deſiiſſet poſ-
ſidere dolo ante litis conteſtationem, tunc enim vult quod nō
poteſt cōueniri rei vendicatione, ſed actione in factum ad in-
tereſſe *ex illo titu. de alien. iudic. mutan cau. facta,* & ita limitaretur
iſte text. & ſimiles concordantes, vt contra deſinentem poſſi-
dere dolo cōpeteret rei vendicatio, niſi deſinat poſſidere ante
litem conteſtatam, quia tunc non competeret rei vendicatio,
ſed actio in factum *vt ſupra* ſecundum Abb. quem refert & ſe-
quitur Iaſ. *in d. §. omnium autem. colum. 17. verſicu. aduerte tamen,*
quæ limitatio non eſt vera & contra eam facit text. *in l. qui peti-*
torio. ff. de rei vendicat. vbi dicitur quod ante litem conteſtatam
reus conuentus rei vendicatione ſecundum Bart. ibi debet in-
terrogari, an poſſideat vel dolo deſierit poſſidere, quæ inter-
rogatio fieri debet ante litem conteſtatam, vt dicit *ibi* Bart. &
clarius *in l. 1. in princ. ff. de interrog. action.* ergo de neceſſitate con-
cluditur, quod iſte qui dolo deſiit poſſidere ante litem conte-
ſtatam, tenetur rei vendicatione per *dictam l. qui petitorio,* ſecū-
do contra prætactos doct. & dictam limitationem ex text. cla-
rus ad litteram hoc dicens *in l fin autem. §. ſed & n qm ante litem.*
ff de rei vendic. Nec obſtat quod dicebat Abb. *vbi ſupra.* quod † 5
actio in factum ad intereſſe *ex titu. de alienatione iudicij,* &c. ha-
bet ſolum locum ante litem cōteſtatam, quia hoc admitto ex
quo eſt *text. in l. ex hoc edicto. § prætor. ff. de alien. iudic. mutan cauſa*
facta, & ratio eſt, quia ſi intelligeretur de alienatione facta poſt
iudicium, & litem conteſtatam edictum de alienatione iudi-
cij mutandi cauſa facta eſſet ſuperfluum, ex quo contra alie-
nationem factam pendente iudicio eſt prouiſum per *titulum*
de litigioſis, vt declarat Bartol. *in dict. §. ait prætor,* & ante eum
gloſſ. *in l. 4. in princ. de alien. iud. mutan. cauſa fact. in verbo, peteba-*
mus, nec ex hoc ſequitur, quod ſi rei vendicatio competit con-
tra deſinentem dolo poſſidere ante litem conteſtatam, vt di-
ctum eſt *ſupra,* ergo illud edictum de alienatione iudicij, &c.
erit ſuperfluum, quia ad hanc obiectionem patet manifeſta
ſolutio ex dictis per gloſſ. & Bart. *in l. 1. ff. de alienat iudicij mutan.*
cau. facta, & etiam per Abb. *in d. c. 1.* & quod rei vendicatio de-
tur etiam contra illum, qui dolo deſiit poſſidere etiam ante li-
tem conteſtatam, vide gl *fin* & quæ ibi notat Bart. & ſcriben *in*
l. 1. C. de alien. iud. mutan cauſ. fact. ex quibus patet *text. hunc & cō-*
cordan. procedere ſiue quis dolo deſierit poſſidere poſt litem
conteſtatam ſiue ante contra Abb. & Iaſ. † Not. vltimo ſecun- 6
dum Abb. quod exceptio rei iudicatæ non competit quando
ceſſat

ceſſat cauſa,& ratio ſententiæ latæ,eſto, quod concurrant eæ-
dem perſonæ eadem res, & eadem cauſa perendi concordant.
text.allegati ſupra in 1.not. idem firmat Abb. col.2.poſt gloſſ.ver.glo.
etiam in fin & vide notata per dominum meum in l. quicum.ff.de
exceptio rei iudi.colum.2 in 3.notab. volentem quod abſolutoria
lata propter aliquam exceptionem illa ceſſante poſt ſententiā
actio eſt reſtituenda,ea quibus infertur limitatio ad l. cum quæ-
ritur cum duabus ſeqq.& ad l.cum de hoc.ff.de excep.rei iud. quod ra-
tionem continet, quum cauſa & ratio reguler diſpoſita & or-
dinata per illam l.cum pater.§ dulciſſimu.de leg.1.l.regula.§.pen.ff.
de iur.& fac.ignor. ex quibus etiam infertur ſecundum Goffred.
& Abb. quod abſolutoria lata contra agentem ante diem vel
ante euentum conditionis non obſtat ſi ille denno agere vult
poſtquam venit dies vel conditio. l.grace.§ fin.ff.de pign. l. ſi ma-
ter.§ eadem ff.de except.rei ind.& per gloſſ.in verbo,nec tenere.in l.1.
ff.ſi menſor fal. mod.dix facit ratio,quia agenti ante diē vel euen-
tum conditionis obſtat exceptio,de qua in l. cedere diē.ff.de verb.
ſign.cum ſimil. quæ minime locum habet quando dies venir vel
conditio extitit & ſic à cauſa, & impedimento ceſſante ceſſare
etiam debet dicta eaceptio rei iudicatæ cap.cum ceſſante. infra de
appel.l. adigere.§.quamuis.ff.de iure patro. quod etiam ſentit domi-
nus meus. in l.ſi à te.in 1.not.ff.de except.rei iudic. & per eundem in
d.l.quicum.colum.2.verſi.tertio adducit gloſſ. in ver.ſeq. iſto enim
caſu petendo ante tempus dicebatur plus petere, & ideo pu-
nitur ſecundum quod no.in § plus Inſti.de act. infertur etiam ſe-
cundum Abb. poſt Goffred. quod abſolutoria lata eo quoniā
actio & libellus ineptus non erat, impedit, nec obſtat, quin ſi
denuo apte & continue agatur, & libellus concipiatur, quod
7 † ſemel abſolutus non debeat cōueniri & teneatur responde-
re non obſtante exceptione rei iudicatæ, vt de vtroque eſt tex.
in c.examinata, & ibi plene ſcriben. ſupra de iudi. & in l. hi qui tres,
& in l.ex oratione.ff.de excuſat. tuto. in d.l.1.ff. ſi menſor.fal.mod.dix.
cum alijs not.in l.edita.C.de eden.& per canon.in c. ſignificantibus. ſu-
pra de libel.obl.it. intelligendo tamen refectis prius expenſis, vt
no.in dicto loco,qua not.ad intellectum gloſſ. & notatorum in l.1.ff.de
officio aſſeſſoru, & ex no. in princip. iſtius no. infertur quod dicta
per Bald. hic in princ. volentem ex noua poſſeſſione nouam da-
ri actionem licet ſint vera in ſe, vt in iuribus per eum allegatis,
tamen non probantur per hunc text. qui non loquitur de no-
ua actione danda,ſed tātum de noua poſſeſſione, vt patet ma-
8 nifeſte ex verbis litteræ. † Gloſſ. prima ibi ſin autem.§.1. declara
& limita, vt dixi in ſecundo no.in ſine gloſſ. bene loquitur Abb. ta-
men circa eam colum.2.in princ. dicit quod rei vendicatio com-
petit nedum contra verum poſſeſſorem ſed etiam contra de-
tentorem, vt probatur in d.l.in rem.& d.l.officium,& per gloſſ.in c.
quoniam.§.quod ſi ſupra,vt lit.non conteſt. bene verum ſi detentor
conuentus nominat dominum nominatus eſt conueniendus,
quod plene declara, vt notatur in l. 2.C.vbi in rem actio & in d §.
quod ſi, vbi dom. Marian. poſt alios ponit totam materiam no-
minationis de quibus omnibus dicas, vt per Modern. in dict.§.
omnium col. 22. ver. ſucceſſiue iuxta prædicta vbi allegantur con-
cordantes,& ponuntur alię quæſtiones concernentes pręſen-
9 tem materiam.† Gloſſ. magna in expedias, vt per Abbat. hic co-
lum.2 & ſeq. per Imol. & alios ex quorum dictis habes primo,
quod duplex eſt rei vendicatio vtilis & directa, ſecundo dire-
cta eſt illa quę competit ex verbis, vtilis vero, quę competit ex
mente ceſſantibus verbis, tertio quod contra illum, qui dolo
deſiit poſſidere, competit vtilis nō directa. Circa primum ve-
rum eſt quod directa rei vēdicatio competit vero domino ha-
benti directum dominium contra verum poſſeſſorem detinē-
tem rem & habentem facultatem illam reſtituendi ex quo i-
ſto caſu concurrit habilitas extremorum, quæ interuenire de-
bent ex parte actoris & ex parte rei, de quibus in dict.l. officium.
per Bartol. in rubr ff.de rei vendic.cum concord. eſt etiam, & quæ-
dam rei vendicatio vtilis competens vtili domino, vt emphy-
teutæ ſuperficiario, & ſimilibus, de quibus in proprijs titulis,
de qua per Ioan. Fab. Aret. & per Modet. in d.§.omnium. eſt et-
iam quædam rei vendicatio, ſecundum gloſſ. & vltramonta-
nos directa vtiliter ſecundū citramontanos vtilis tantum, quæ
competit vero domino contra illum, qui dolo deſiit poſſide-
re, de qua dicam. infra in 3. quæſt. eſt etiam actio realis prætoria
dicta publiciana, quæ quaſi domino competit, vt toto titu. ff.de
10 Publicia.& Inſtit.de actio.ver. ſed iſta quidem. † Circa ſecundum
Abb. concludit actionem directam eſſe illam quæ competit
ea verbis expreſſis ipſius legis vel ea mente concurrentibus

verbis, vtilis vero eſt, quæ competit ea mente tantum deficiē-
tibus verbis ſequendo gloſſ.paruam in verbo,ſententiam,in l.ſi quis id
quod.ff.de iuriſd.omn.iudic.& in l.curatoru.C.de neg.geſt. quæ gloſſ.
vtrobique impugnantur, & communis concluſio eſt in con-
trarium, vt per Bart.& ſcriben. maxime Alexand. in d. l. curato-
ru. & per Bald. & ſcriben. in l.ſi quis ſeruo. C.de furt. prout refert
& ſequitur Felyn. hic colum. 1. in princip. & plene habetur in locis
allegatis per eos in quibus aliter declaratur quando competat
directa,& quando vtilis contra dicta per Abb. hic.† Circa ter- 11
tium communis concluſio eſt, quod contra deſinentem dolo
poſſidere competit vtilis tantum, vt per Bartol. in rubric. & in l.
ſin autem §.2.incipit ſi n qui.ff.de rei vendic. & in dict.l.curatoru. vbi
Paul.& Alexand. poſt alios & tenet Abb. hic, poſt Specu. in tit.
de interrogat.actio.§.2.ver.pen. & Felyn. in princ. & per doct. poſt
gloſſ. in dict.regula pro poſſeſſore, & facit ratio, de qua infra & per
doct. in d.§.omnium. eſt bene verum, quod gloſſ. in d. rubric. &
in dict.l.curatoru.cum concord. & etiam vltramontani tenuerunt
quod contra dolo deſinentem poſſidere daretur directa vtili-
ter pront etiam videtur ſentiſſe Bartol. in l.quamquam.§. Iulia-
num.ff.de aqua plu. arcen. & per doct. in d.§.omnium, maxime Mo-
dern. colum. 18. verſicu. item aduerte citramontani, tamen com-
muniter tenuerunt contrarium concludentes dari tantum v-
tilem, ex quo eatremum ex parte rei non eſt habile, quum de-
ficiat realis poſſeſſio quam non poteſt actualiter reſtituere ſi
condemnaretur propter quod ſatis eſt, vt directa non compe-
tat, quæ ſecundum communem competere non poteſt, quan-
do deficit vnum eatremum ſiue illud conſideretur ex parte a-
ctoris ſiue ex parte rei, ita poſt Alios Alexand. in dicta leg. cura-
tores.colum. pen. in fin. & ideo quum deficiente eatremo habili
non competat directa, competere debet vtilis. leg. nec vllam.§.
primo. verſicu. ſciens.ff. de petit. hære.l.electio.§.primo. verſicu. item ſi
ex pluribus.ff.de noxa. bene verum ſi tempore quo libellus por-
rigitur conuentus poſſidet propter quam ſuam poſſeſſionem
actor intentabat directam ſi contingat poſt libelli oblatio-
nem illam dolo deſiiſſe poſſidere, poteſt ſequi condemnatio
contra ipſum per illam directam intentatam tempore habili,
ita Io. Fabri Angel.& Mod. poſt Dyn. in d.§.omnium, & prius
Bartol. in dicto §.Iulianum.cum concordan. Ea iſtis tollitur obie-
ctio quam contra communem facit hic, Felyn. ea notatis per
Ioannem Andr. in dicta regula pro poſſeſſore. volentem contra
dolo deſinentem poſſidere habere locum ſtatutum loquens
de poſſeſſore, vt dixi ſupra in 2. notab. quia eſto, & conceſſo
quod locum haberet, tamen ex hoc nun tollitur communis
concluſio ea quo contra illum debet competere rei vendica-
tio vtilis & non directa, quæ competere non poteſt rationi-
bus, de quibus ſupra. Sed bene vtilis competit in odium ſui,
licet deficiat extremum, ſcilicet ipſa poſſeſſio ea quo habetur
pro poſſeſſore, & vtilis datur, vnde ſtante diuerſitate rationis
etiam in materia ſtatutaria, quæ recipere debet interpretatio-
nem paſſiuam, vt ſupra dictum eſt, directa competere non po-
teſt. Bene autem competit vtilis propter rationem, quæ viget,
vt competat etiam ſecundum ius commune propter quam ra-
tionis diuerſitatem directa ceſſat & vtilis cōpetit vt poſt alios
dicit Alexand. in dict.l.curatoru.col.penul.in principio.† Circa et- 12
iam gloſſ. Abb. colum. ſecunda verſiculo nunc quæro. concludit o-
nus probandi incumbere illi qui dicit deſiiſſe ſine dolo poſſi-
dere, vt ſenſit gloſ in verſiculo.vel dic. licet enim regulariter alle-
ganti dolum incumbat onus probandi. l.quotiens.§. qui dolo. ff.
de probat. tamen ſatis elicitur eius probatio ex cōiecturis & pre-
ſumptionibus, quibus dolus probatur. l.dolum. C.de dol.cap.ſe-
cundo de renunc.lib 6. Et quia iſte conuentus tempore litis motę
poſſidebat, ſi modo nō poſſidet, ſatis præſumptiue probatur,
quod dolo deſierit poſſidere, ea quo ſemel poſſedit, vt eſt tex.
& ibi gloſſ. & ſcriben. in l.non ignorabat. C.ad exhibendum quem
adducit gloſſ. in d.l.ſi rem.& Abb. hic, de quo plene in l.ſi ne poſſi-
deri.C.de probat. & per repet. in c.cum ad ſedem. ſupra de reſtitutio-
ne ſpoliato.& per Alcaand. conſilio 57.colum.7.in 4.li.& per Fran-
ciſcum de Curte conſilio 24. Vnde vt talis præſumptio tollatur,
neceſſe habet probare, quod ſine dolo deſiit poſſidere vt dicit
textus in dicta lege ſi rem. & Bartol. in dicta leg. qui petitorio. in fine.
cum alijs ibi allegatis. per Aleaandrum & per Felynum. hic colum.
1. verſicu.dum concluditur & per ſcriben. in dicta regula pro poſſeſſo-
re, & per Ioan. Fabri. Aret.& Modern. in dicto §.omnium. colum.
17. in fine verſicu. item aduerte & faciunt notata in titulo de alien.
iudic. mutan. cauſſa facta.ſupra.ff. & Cod. & notata in capit.eccleſia,

lo 2.

lo 2 ſupra de lite pendente, quæ probatio debet eſſe vera nec ſuffi-
cit, quòd inducatur, ex eo quoniam ex aduerſo non probatur
contrarium, vt ſentit gloſſ. *hic, in prima ſolut.* & gloſſ. *in dict. leg ſi
vera.* Nihil enim iſtud eſſet nec per hoc tolleretur præſumptio
fraudis, & doli, quæ inſurgit propter poſſeſſionem de præteri-
to, *vt ſupra* quę vt ceſſet, neceſſe eſt quando probationes aliter
fiant, & concludant ſine dolo deſiiſſe poſſidere, vt ſentit iſta
gloſſ. *in verſiculo, vel dic.* quam approbat Bald. & Imol. *in verſi-*
13 *culo in gloſſ. ſecunda*, Abb. & Felyn. *vt ſupra.* † Vlterius ex *eadem
gloſſ. in verſic. ſi quis.* Abb. *colum. 2. verſic. oppono videtur*, examinat
quando dicatur quis ſe liti offerre : & quando offerens poſſit
condemnari: eſto, quod non poſſideat, de quo per glo. Bart. &
alios *in l. n qui ſe obtulit. ff. de iudic.* & per Aret. Ioan. Fabri. & Mo-
dern. *in dicto §. actionum, colum. 21. verſiculo ex prædictis*, & plenius
per Felynum. *hic, columna prima, verſiculo dum ſubdit* Abb. & *co-
lumna ſecunda in principio*, circa quæ dicendum eſt poſt Bartol.
in dicta lege n qui. quod ille dicitur ſe offerre liti qui in iudicio,
vel extra dicit ſe poſſidere, & voluntarie venit ad iudicium ita
offerendo, quod ſequuntur doctor. vbi *ſupra*, & facit *text. iun-
cta gloſſ. in lege quarta in principio ff. de re iudicata*, & etiam videtur
text. in l. ſi à te, in princip. ſecundum quod declarat *ibi* dominus
meus *in tertio notabili*, & *text. in eadem lege. §. ſi quis fundum, in fin.
gloſſ. primæ, ſecundum tertiam lecturam*, & *ibi* Bart. Paul. & domi-
nus meus, *colum. tertia verſiculo tertio notab. ff. de exceptio. rei iudi-
cat.* quæ concluſio reſpectu capitis quando quis ſe obtulit in
iudicio, & liti dicens ſe poſſidere, probatur *in dicta lege n. qui ſe
obtulit, in principio.* Nam offerendo ſe defenſioni, & dicendo
ſe poſſidere, præſupponit iudicium, & ſic moleſtationem, *pro-
batur in l. qui ſe liti ff. de pet. hæredita.* De oblatione vero facta ex-
tra iudicium, videtur *text. in l. ſi autem in principio. ff. de rei vendi-
catione*, declarando, vt per dominum meum, *in dicto. §. ſi quis
fundum, columu. 4. verſicu. ſed pro communi.* quæ concluſio ſecun-
dum Abb. *hic*, & Felyn. & ſecundum gloſſ. & Bartol. *in dict. l. n,
qui ſe obtulit*, & per alios *vbi ſupra*, operatur effectum, vt talis ita
ſe offerens, & dicens ſe poſſidere, poſſit cōdemnari, eſto quod
non poſſideat, niſi ante litem conteſtatam, pęniteat ipſum, vt
in d. l. n, qui. quæ limitatio procedit niſi obtulerit ſe actori vo-
lenti agere contra certam perſonam, nam tunc ceſſat pęniten-
tia. *dict. l. ſi autem in prin.* quæ procedunt niſi actor fuerit ſciens
tunc enim ſiue velit agere contra certam perſonam ſiue con-
tra incertam ſemper offerentem poteſt pęnitere etiam poſt li-
tem conteſtatam, & offerens ipſo caſu non poteſt condemna-
ri, per *text. in l. nam ſi. ff. de rei vendicat. & in l. qui liti. ff. de pet. hære.*
Limitatur etiam concluſio prædicta ex mente Fulg. Paul. de
Caſt. & do. mei *in d. §. ſi quis fundum, verſicu. tertio nota.* quando
quis obtulit ſe cum cauſa, putando, quod poſſidebat: ſi enim
repetitur contrarium illam non poſſidere, nō poteſt condem-
nari: quum talis oblatio, & aſſertio poſſeſſionis nō fuerit ſim-
pliciter, ſed ex cauſa, per *tex. in d. §. ſi quis fundum*, quod ſequitur
Alexan. *in d. l. quarta, in princ.* Secunda concluſio eſt, quod ille
qui non confitetur ſe poſſidere in iudicio, vel extra, ſed citatus
comparet, capit libellum, & aſſumit defenſionem, non dici-
tur ſe offerre liti, & conſequēter liberabitur, ex quo non poſſi-
det, & ita videtur probare iſte text. & eſt communis doctrina
Bart. & aliorum vbi ſupra Abb. & Felyn. *hic*, & etiam Abb. *in
cap. examinata, colum. quarta verſicu. vltim. induco.* qui pro hac cō-
cluſione adducit illum text. qui non facit nec probat ſecundū
quod dicit dominus meus, *in d. l. ſi à te. §. ſi quis fundum, columna
quarta, verſic. pro communi*, ex quo loquitur in diuerſis terminis,
& in actore ſciente reum non poſſidere qui propter hoc fuit
abſolutus, eſto, quod iudicium aſſumpſerit per *dictam l. ſi antē,
& d. l. qui liti*, Bart. etiā pro hac communi *in d. l. n qui, & in d. l. ſi à
te. §. ſi quis fundum, dicit eſſe text. in dict. §.* ſecundum quod ſentit
gloſſ. *ibi, in tertia lectura, qui tex parum facit*, vt poſt Cuma. Fulg.
& Paul. declarat *ibi* dominus meus, *colum. 3. verſic. 3. nota.* dicens
in puncto iuris poſſe ſuſtentari concluſionem cōtra commu-
nem reſpondendo ad *text. in d. l. ſi autem.* Felyn. etiam hic, ad-
ducit Bald. *in l. cogi, in fin. C. de pet. hære.* tenentem communem,
ea ratione, quia iſte reus conuentus litem conteſtando, & ne-
gando, videtur etiam negare ſe poſſidere, contra quam ratio-
nem tenet Cuman. *in d. § ſi quis fundum*, prout ibi refert domi-
nus meus, *in d. verſic. 3. not & verſic. ſeq.* qui nititur concord. *dicta*
Bald. & Cuma. quæ concordia tolli poteſt ex dictis per Aret. *in
d. §. omni*, dum vult, quod reus litem conteſtando negat omnia
narrata, adduciendo illam clauſulam, ſaluis defenſionibus, &c.

per quam non videtur fateri ſe poſſidere imo negare, vt dicam
inferius, pro communi etiam videtur text. *in d. l. ſi à te. in prin.* ſe-
cundum vnum intellectum qui tamen poſſet euitari ſecūdum
dominum meum, *ibi, col. 1 in fin.* pro communi tamen conclu-
ſione facit, quia actori, & non reo in iſto iudicio reali, non in-
cumbit onus probandi extrema habilia *d. l. in rem. d. l. officium. cū
ſim*, Vnde ipſo non probante reum poſſidere, vel deſiiſſe poſſi-
dere, abſoluēdus venit ipſe reus, vt in dictis iuribus, & per Ab-
bat. *in d. c. examinata per l. qui accuſa. C. de eden.* Nec obſtat, quod
defenſionē ſuſcepit, ex quo citatus, & inuitus hoc fecit, & ne-
ceſſarius reus eſt, vt plene fuit *dictum in c. cum inter. ſup. eod.* Nec
obſtat, quod ipſi reus poterit iudicium euitare dicēdo ſe non
poſſidere, ex quo ad id non aſtringebatur, quia actori, & non
ipſi incumbebat onus probandi poſſeſſionem. Item actoris e-
rat interrogare reum ſi poſſidebat *iuxta d. l. qui petitorio.* quod ſi
non fecit, eidem eſt imputandum, conſequenter reus liberan-
dus, & fortaſſe actor hoc fecit ad effectum, vt haberet decla-
ratoriam tantum pro ſe, vt dicam ſtatim : ad quod etiam facit
d. l. iuncta gloſſ. quū iſte talis non poſſit dici voluntarius, & eſto,
quòd aliquod minimū poſſit ſibi imputari, quia debuit dicere
ſe nō poſſidere, & euitare iudicium, tamen maior culpa impu-
tatur actori non interroganti, an poſſideret. *d. l. qui petitorio.* Et
ideo iſta maior culpa præponderat minori, vt dicit tex. *in ſimili
in l. itē ſi obſtetrix. §. ſin. ff. ad l. Aquil.* & potiſſime quando iſte reus,
litem conteſtando negauit narrata, ſaluis defenſionibus ſuis,
& c. iuxta cautelam Aret. *in d. § omnium* & ideo à communi nō
eſt recedendum. Nam per iſta bene remanet fundata, & poteſt
reſponderi ad contraria. † Reſultat tamen, circa prædicta dif- 14
ficultas quam tangit Felyn *hic coln. 2. verſic dum ſubdit*, allegan-
do Bart. *in d. l. ſi à te. § ſi quis fundum* & diffuſius idem Felyn. *col.
pen. verſi. ad illud.* poſt Abb. *colum penul verſic. qualiter index.* an a-
ctor probans de iure ſuo, eſto, quod non probet de poſſeſſio-
ne rei conuenti, & propter hoc, quia non poſſidet, reus debeat
abſolui: an talis actor poſſit obtinere declaratoriam pro ſe, &
pro iure ſuo, communis concluſio eſt, quòd ſic vt dicit Bart. v-
bi *ſupra* poſt gloſſ. *ibi in tertia lectura & ibi* Paul. & dom. meus,
colum. 4. verſic. 4. & vlt. no. licet Cuma. ibi tenuerit contrarium,
ad cuius motiua reſpondet ibi Dom. meus ponendo effectus
quos operabitur iſta declaratoria, eſto quod ſit lata alia abſo-
lutoria pro reo, ex quo non poſſidebat, quod etiam ſequitur
Bald. *in d. l. cogi*, & Imol. *hic verſic. pen.* & pro communi facit tex.
in d. l. ſi à te in prin. in illa alternatiua, qui bene probat, vt decla-
rat ibi dominus meus, *in quinto nota.* contra Cuma. & faciunt
aliæ deciſiones hic allega per Fel. *col. pen.* qui limitat concluſionem
prædictā tribus modis. Primo quando conſtaret de ineptitu-
dine intentionis agentis antequam de iure ſuo, nam tunc non
poteſt fieri declaratoria, quæ limitatio confunditur per dom.
meum. A. *in d. § ſi quis fundum, col. pen. in verſic ſed contra communē.*
Secundo limitatur quando actualiter actori non competit rei
vendicatio, ex eo, quia poſſidet, vt dicit Felyn. *hic*, quod etiam
prius ſenſit Alexan. *in d. § ſi quis fundum, in additionib* ad Bart. ta-
men dom. meus, *ibi, colum pen in fin.* impugnat iſtud quo ad in-
tellectum *dict. cap examinata.* Tertio Felyn. limitat, quando a-
ctor ſciret rerū non poſſidere, vel non detinere, quia tunc non
debet habere declaratoriam pro ſe, quam etiam limitationem
quo ad intellectum *d. cap. examinata.* impugnat domin. meus,
in dict § ſi quis fundum, colum fin vnde de veritate iſtarum trium
limitationum dicendum eſt, vt per omnes ſcriben. *in dict. capit.
examinata.* maxime Aretin. & per ſcriben. *in dicto §. ſi quis fun-
dum*, nam Felyn. *in dicto capitulo examinata, columna prima.* po-
ſuit, & ſequutus fuit eas, & dicetur aliquid inferius poſt quæ-
ſtiones tactas per Abb. extra gloſ. Poſtremo ex penultima, † & 15
vltima patre gloſſ. Abb. *hic, colum ſecunda, verſic. gloſſ etiam in fin.*
dicit quod reus abſolutus ex cauſa, quia non poſſidebat, ſi
denuo conueniatur, non habet exceptionem rei iudicatæ per
hunc text. cum alijs allegatis per gloſſ & dixi ſupra in ſecundo notab.
ſecus ſi abſolutus fuit ex cauſa, quia non probatum, nam tunc
competit ſibi exceptio. ita etiam concludit Alex and. *in l. pro-
perandum. §. & ſi quidem, columna tertia, verſicu & cum Barto. C. d.
de iudic. & ibi Iaſon colum. antepenult.* & Felyn. *hic, columna ſecun-
da, verſicu. dum Abb.* ponit tenentes contra Ludouicum con-
cludentem contrarium *in l. admonendi, colum. 12 ff. de iur. iurand.*
Vnde talis de nouo agens amplius audiri non debet quando
in abſolutoria fuit expreſſum reum abſolui ex eo, quia non pro-
batum, & faciunt notata per Bart. & *ibi* ſcriben. *in l. duobus. §. à*

ſideiuſſort. ff. de iureiur. & in l. Iulian. verum debitorem. ff. de condit.
indeb. & per dom meum poſt alios in d. l. ſi à te in princ. colum. 1. &
dicam aliquid inferiùs, & intantùm procedit concluſio, quod
iſte reus abſolutus eo, quia actor non probauit, poteſt petere
declarari ſe dominum ſecundùm Bald. in l. cùm Papinianus. col. 3.
C. de ſenten. & interlocut. & per Felin hic colum. penult. in fine, verſic.
& nota, & in d. cap. examinata, colum. 2. verſic. & adde adducentem
alias deciſ. & idem dicendum eſt quando iudex in abſolutoria
expreſſit ambas cauſas. Nā abſoluit, quia reus non poſſidebat,
& quia actor non probauit, nam reſpectu iſtius cauſæ obſtat
exceptio rei iudicatæ illi qui denuò vult agere, q tenet Barto.
& alij poſt gloſ. in l. ſi quis ad exhibendum. ff. de except. rei iudicata,
& gloſ. hic, & Imol. Abb. & Felin. ex quibus infertur, quod in
ſententia abſolutoria cauſa eſt exprimenda ad effectum vt co-
16 gnoſcatur ex qua cauſa † reus fuerit abſolutus cum ex diuerſi-
tate cauſatum propter quas fuit facta abſolutoria, cauſentur
diuerſi effectus de quo per Abb. in d. cap. examinata, colum. tertia
verſic. noca bonam practicam Et ibi Fel. colum 5. verſic. an in ſententia
abſolutoria, & hic, col. quarta, verſic conclude, & dominum meum.
in d. l. ſi à te, in princ. colum. 1. in ſecundo nota. adducentes rationes,
& ſimilia. in dubio autem quando in abſolutoria non fuit ex-
preſſa cauſa, debemus dicere illam fuiſſe cauſam quæ colligi
poteſt ex actis ita Barto. in dicta l. ſi quis, ad exhibendum, & reliqui
ſcribentes poſt gloſſam & Abbat. in d. cap. examinata, verſic. præ-
allegato, & Felin. ibi, colum. 5. verſic collige hic, & dom. meus vbi ſu-
prà, columna 1. verſic. prima concluſio, & Abbas, Imola, & Felinus,
hic, colum 2 verſic cognoſcitur autem, adducens deciſiones plures
& declarans concluſionem duobus modis. Quando autem
17 hoc non poſſet ex actis † apparere, Abb. hic, colū. penult in princ.
concludit, quod ſi abſolutoria eſt lata ab inſtantia iudicij in
dubio præſumitur in minorem, & leuiorem partem ſequendo
in hoc opi. dom. Ant. quod dictum verum eſt quum talis ſen-
tentia regulariter cenſeatur interlocutoria, vt per Felin. in d. c.
examinata, col pen. verſic abſolutoria, & colum fin. & in rub. inſ. de re
iudic colū penult verſ. ſententia abſoluens. & per Iaſ. in d §. & ſi quī-
dem, col. antepenult. in fin. & per Felin. hic, colum. quarta, in fin. verſ.
demum caue. Remiſſiuè ponentem plures caſus in quibus fer-
tur ſolum abſolutoria ab inſtantia. Si autem abſolutoria fer-
tur ab impetitione, & penitus per actorem cauſa non expreſ-
ſa, D. Ant. hic cōcludit, quod cenſetur prolata ex cauſa mino-
ri, & minus lædente, vt videntur probare iura hic per eum, &
Abb. adducta, & plenius per Felyn, colum. 3. verſi. difficilius eſt. &
per Abb. & Felyn. in d. c. examinata, colum. 5. verſic an in ſententia,
& facit deciſio Rot. in antiquis 550. alias in titulo. de ſent. & re iudic.
17. & eſt conſimilis deciſio Bernard. de Biſigneto eod. titu. quarta in
ordine Et hanc opin. ſequutus eſt dominus meus in d. l. ſi à te, col.
1. verſic. ſecunda quando poteſt, tamen Abb. hic, & rectius, & me-
lius tenet contrarium, volens, quod iſto caſu in dubio cenſe-
tur prolata ex cauſa, quia non probatum quam ſentētiam dif-
fuſe proſequitur Felynus hic, columna tertia, & quarta, verſicu 2.
eſt opinio Abb. comprobando eam ratione, & authoritate, &
reſpondendo contrariis adductis, & ſequitur Alexand. poſt
Bart. in dicto §. à fideiuſſore, & ibi Modern. & ſcriben. poſt Bart.
in dicta l. Iulianus verum debitorem. columna tertia, & columna ante-
penultima, & in alijs locis hic allegatis per Felynum. Nec dicatur
quod cauſa, quia non probatum, ſit leuior, & minor, quia cō-
trarium patet ex ſupra adductis, & ex his quæ ponit Felyn. hic, co-
18 lumna quarta. † Abbas hic, ex mente Innoc. in rubrica infra. de re
iudicata colum penultima, verſiculo nunc gloſſ expeditis. Primo quæ-
rit, an reus conuentus qui deſiit poſſidere, poſſit condemnari.
Concludit primo quod ſi cecidit à poſſeſſione cauſa mutandi
iudicium quod poterit condemnari remedio titulis ſupr. ff. & C.
de aliena. iudic mutan. cauſa facta, ſiue alienatio fuerit facta ante
litem conteſtatam ſiue poſt, de quo dicas, vt dixi ſup. in ſecundo
notabili vbi habes veritatem huius dicti. Secundo vult quod ſi
deſiit poſſidere aliter, & ſumus in actione perſonali, quod po-
teſt ad ſententiam procedi iuxta notata per Innocentium, &
etiam per ipſum Abb. in capitulo cum M. Ferrarienſis. ſupra de con-
ſtitutio. de veritate dicas, vt notatur ibi per Imol. & Moder. co-
lumna penultima in gloſſ finali, & per Abbatem in capitulo eccleſia,
el ſecundo. ſupra vt lite pendente, & per Imol. & Felyn. & ibi dixi
in capitulo dilecta. ſupra eodem. Et ad hoc veniunt quæ notantur
in l. quod te, cum ſimil. ff. ſi cert. petat. Tertio vult quod ſi in actio-
ne reali aliquis deſiit poſſidere ſine culpa, quod liberādus eſt,
quæ concluſio eſt vera per hunc textum cum alijs adductis ſupra
poſt ſcriben. in notabilibus & gloſſis. Iſto cameo caſu, eſto, quod
reus non teneatur ſuper principali ex quo deſiit poſſidere, ta-
men bene poteſt pronunciari ſuper fructibus, expenſis, inter-
eſſe, & aliis acceſſoriis, ac etiam ſuper euictione ad inſtantiam
actoris, vel rei. Et hoc quando prædicta veniunt principaliter,
& iure actionis, ſecus ſi tanquam acceſſoria, quia tunc conſi-
derantur poſt litem conteſtatam tantum, ſecus ſi ante, ſecun-
dum eundem Abb. hic, allegantem iura, & deciſiones, & per eun-
dem in dicto capit. examinata. Ad quæ addas poſita per Felynum
hic, columna quarta, in fine, & columna quinta, in princip. verſiculo
circa dicta. & quæ ponit Aretin. & Modern. in præallegato §. om-
nium. gloſſ. Abb. & alij ſcriben. in capitu. gram, ſupra de reſtitu-
tio ſpolia pro quibus etiam reſpectu fructuum eſt deciſio dom.
mei, licet prædicta non alleget in lege ſi quis. cum totum §. item ſi
quis, columna ſecunda, verſiculo limita etiam ſi rem ſuit abſolutus. ff. de
exceptio. rei iudic. & ex dictis ibi per eum poſt alios poteris de-
clarare dicta per Innocent. vbi ſupra. & per Abbat. hic, & an &
quando ſeparatim poſſint peti fructus, & veniant ita, quod ta-
li petitioni non obſtet ſentētia lata ſuper principali, vel quod
non poſſit ferri ſententia ex quo reus conuentus deſiit poſſi-
dere, vt in præſenti quæſtione, de quo etiam plene per Aretin.
Inſtitut. de exceptio §. ſi in iudicio. numero 25. & numero ſequenti.
Vltimo vult Abb. quod ſi reus deſiit poſſidere cum culpa, po-
teſt procedi ad diffinitiuam cōdemnando ad intereſſe, vel ex-
iſtimationem rei quam deſiit poſſidere, vt videtur text. hic à
contrario ſenſu cum aliis de quibus ſupra in ſecundo notabili, &
circa actiones perſonales quando reus deſiit poſſidere culpa,
materia tractatur in dicta leg. quod te, cum concord. Si autem ſu-
mus in actione reali, & dolo deſiit poſſidere, res eſt clara per
text. hunc, cum alijs adductis ſupra poſt gloſſ. ſecundam, in verſic. &
ideo, & in dicta regula pro poſſeſſore, ſi autem deſiit poſſidere per
culpam, Abbas hic, poſt Innocent. videtur concludere idem,
de quo dicendum eſt, vt in dicta l. qui petitorio. § primo, vbi Bart.
& in lege qui reſtituere, vbi etiam Alexan. de rei vendi. & per Bald.
in l. vnica C. de alienat. iudic. & per Modern. poſt Ioao. Fabri. in
dicto §. omnium, colum. 18. verſicu. & quid deeo, an autem iſti deſi-
nenti poſſidere per culpam, & ſoluenti æſtimationem ſint cæ-
dendæ actionis, vide text. Bart. & ſcriben. in leg. ſi culpa. ff de rei
vendic. cum alijs ibi adductis. † Secundo poſt Innocent. vbi ſupra 19
quærit Abb. colum. penult. verſiculo, qualiter iudex, ſub qua for-
ma ſit ferenda ſententia per iudicem quando reus non poſſi-
det. Et primo concludit, quod ſi conſtat reum non poſſidere
antequam actor fundet intentionem ſuam, quod ferenda eſt
ſententia abſolutoria pro eo, nec debet ferri aliqua abſoluto-
ria pro actore ſuper iure ſuo. adducit pro caſu dict. capitu exa-
minata, quod limitat niſi inſtaretur pro fructibus, vel aliis ac-
ceſſoriis, vt dictum fuit ſupra, quam concluſionem ſequitur
Felyn. colum penult. ver. ſunt enim tres caſus, & poſt Abb. idem Fe-
lyn. in d. c. examinata, colum. 1. ver. limita igitur primo, adducendo
deciſiones alias, quæ intelligentia ad d. cap examinata. eſt valde
diuinatiua, ex quo ibi nō apparet, quod prius conſtaret de nō
poſſeſſione rei, quam de intētione actoris, & ideo dom. meus,
in d. l. ſi à te. § ſi quis fundum, colum. pen. verſic. ſed contra communem,
dicit hunc intellectum ad d. c. examinata, non eſſe verum nec
poſſe ſtare, & concluſionem prædictam non eſſe verā. Ex quo
poteſt agi contra non poſſeſſorem, vel cōtra non detentorem,
& ex hoc libellus non poteſt dici ineptus, cum rei vendicatio
competat etiam contra non poſſeſſorem, vel non detētorem.
Si reus conuentus inciperet poſtmodum quandoque poſſide-
re ante ſententiam, tunc enim ſequi poteſt condēnatio, l. quæ-
ſitum. ff. de penul. & text. in l. ſi autem §. item ſi litis. ff. de rei vend. Nec
poteſt dici concluſionem procedere quando non ſuperuenit
poſſeſſio ante ſententiam, vt iſto caſu debeat tantùm ſequi ab-
ſolutoria, nam dico etiam tunc poſſe ferri declaratoriam pro
actore, ſi probet de iure, d. §. ſi quis fundum, nec etiam poteſt di-
ci, quod concluſio procedat quando actor nō docuit de iure,
quia iſtud eſt verum, vt non poſſit tunc fieri declaratoria: tamē
iſto caſu ſumus extra terminos cōcluſionis, nec eſſet diſtinguē-
dum, an prius conſtet de poſſeſſione quam de intentione, vt
expreſſè dicit concluſio, quam non teneas, & ad text. in dicto
cap. examinata. poteris reſpondere aliter, vt per Doct. ibi, & per
dom. meum in in d. §. ſi quis fundum, Secunda concluſio Abbat.
eſt, quod ſi conſtat de iure, & intentione actoris priuſquā con-
ſtet de non poſſeſſione ipſius rei, quod poteſt ferri abſolutoria
pro reo, quia non poſſidet, & declaratoria pro actore ſuper iu-
re ip-

Digitized by Google

re ipſius actoris per text. *in d. l. ſi à te, in prin. & in § ſi quis fundum,* quæ concluſio vera eſt, vt firmaui *ſupra* poſt Felin. & Imolã *in penultima parte gloſ. ſecunda,* vbi videas, & eam tanquam communem defendit dominus meus *in dicto § ſi quis fundum,* ab impugnationibus Cumani. Et vtilitatem iſtius ſententiæ declaratoriæ adducit Abb. *hic,* quoniam erit valida contra illũ reum abſolutum, vt ſi poſtmodum reperiretur illam rem poſſidere, talis ſententia declaratoria mandabitur executioni contra illum abſque alio iudicio nouiter intentando, vt etiam ſentit Abb. *in d. c. examinata,* quod diffuſius ſequitur dom. meus poſt Bart. & alios *in d. l. ſi à te, in prin. col. 2. ver. 5. not.* & clarius *in verſ. 6. not.* & meliùs & diffuſiùs *in d. § ſi quis fundum, col. 2. verſ. 2. not. & colum. 3. in verſ. 2. concluſio.* concludens, quod lata abſolutoria pro reo, quia non poſſidet, & etiam lata declaratoria domini actoris talis ſententia mandabitur executioni contra reum abſolutum, ſi ſuperuenit noua poſſeſſio ſecundùm Bald. *in d. l. cogi, in fin. & in rubr. ff. de rei vend.* & concludit idem eſſe quando lata fuiſſet condemnatoria tantùm contra non poſſidentem, vt ſuperueniente noua poſſeſſione debeat mandari executioni per *text. cum gloſ. in l. ſi inter me. ff. de except. rei iud.* & per *text. in l. ſed & ſi poſſeſſori in principio, & § fin. ff. de iureiuran.* & plenè Alex. & Modern. poſt Paul. de Caſt. legentes *d. l. qui inraſſ. in l. præcedenti,* nam & poſteà *§ ſi petitor,* & pro communi cõcluſione de qua per Abbat. adducit *text. in d. § ſi quis fundum, verſiculo ſed tu*
20 *aduerte colum. ſecunda.* † Prædictam tamen concluſionem intelligas procedere quando poſſeſſio ſuperuenit de nouo, & ſine noua cauſa, tunc enim poteſt fieri executio illius ſententiæ declaratoriæ, ſecus autem eſſet quando poſſeſſio ſuperueniſſet de nouo, & cũ noua cauſa, tunc enim non mandabitur executioni, ſed ille reus qui fuit abſolutus, erit de nouo audiẽdus ita Paul. & Alexan. *in d. § ſi petitor columna penultima, circa mediũ* pro qua limitatione dom. meus vbi *ſupra* adducit *text. in d. § ſi quis fundum, colum. 3. verſic. melius videtur.* Et hoc idem ſequitur Felin. *in d. c. examinata, colum. 2. in princ. verſ. dum autem dicitur* exemplificando iſtud quando abſolutus poſtmodum habuiſſet poſſeſſionem illam à tertio qui potuiſſet ſe tueri ab eo qui habuit ſententiam declaratoriam, quum tali caſu contra illũ tertium executio dictæ ſententiæ locum habere nõ potuiſſet, toto titulo *res inter alios acta, & l. ſæpe ff. de re iudicata.* pariter dicendum in iſto qui ſucceſſit loco illius, bene verum quidam Modern. addentes ad Felyn. *vbi ſupra* dicunt hanc limitationem non eſſe veram per hunc *text. cum ſimilib.* qui text. & concord. non faciunt, quoniam non loquuntur quando poſſeſſio ſuperuenit & noua cauſa, vt eſt præſens limitatio: item adducunt contra limitationem *text. in dict. § ſi quis fundum, & notata* per Aretin. *in l. naturaliter. § nihil commune, in quarta combinatione ff. de acquiren. poſſeſſio.* ſed dicas, quod *text. in d. § ſi quis fundum.* punctaliter probat hanc limitationem, quia licet ibi interueniſſet noua cauſa emptionis poſt abſolutoriam, & declaratoriam, tamen volenti agere denuo, non obſtat exceptio rei iudic. latæ ſuper abſolutoria, quia contra hanc exceptionem actor qui denuo agit, poterit de ſententia declaratoria lata in ſui fauorem taliter, quod actor non impeditur de nouo agere contra iſtum poſſeſſorem etiam poſſidentem ex noua cauſſa: Sed bene impeditur executio ſententiæ declaratoriæ quando poſt illam abſolutus cœpit poſſidere ex noua cauſa. Et prædicta punctaliter probat ille text. ita inductus *ibi* per dominum meum, *col. 2. verſic.* Sed tu aduerte, quam etiam limitationem ſequuntur Modern. *in d. § ſi petitor, col. 2. in fi. & ſeq.* Et eam videtur ſequi Bald. *hic, in princ.* Ex quibus habes declarationem ad hunc text. & concor. vt procedant, quãdo reus fuit abſolutus, quia non poſſidebat, & non fuit lata declaratoria pro actore. Tunc enim ſi reo abſoluto ſuperuenit poſſeſſio, poteſt actor iterum agere nec ſibi obſtat exceptio rei iudicatæ, quod procedit ſiue poſſeſſio ſuperueniat iſti abſoluto ſimpliciter, vt dicit iſte text. & concord. ſiue ſuperueniat etiam ex noua cauſa, vt dicit text. *in d. § ſi quis fundum.* Si autẽ abſolutoria lata eſt pro reo, quia nõ poſſidebat, & lata eſt declaratoria pro actore pro iure ſuo, ſi poſſeſſio ſuperuenit illi abſoluto ſimpliciter, poteſt actor habens declaratoriam, illam exequi, vt dicit Abb. *hic, & ſup.* firmaui poſt alios: quãdo autem abſoluto ſuperuenit poſſeſſio ex cauſa noua, tunc actor habens declaratoriam pro ſe non poteſt illã exequi, ſed denuo debet agere, & denuo agendo nõ obſtat ſibi exceptio rei iudicatæ, & abſolutoriæ latæ pro reo, quia contra illam exceptionem ipſe replicabit de re iudic.

& ſic de declaratoria lata in ſui fauorẽ. Et conſequenter denuo poterit agere, & ille abſolutus habens poſſeſſionem ex noua cauſa poterit ſe defendere, ſicuti poterat ſuus auctor, quę probãtur *in d. § ſi quis fundum,* & per alia ſuperius adducta quæ cõtinent in ſe rationem viuã, & vrgentem, vt iſte habens poſſeſſionem ex noua cauſa poſſit ſe defendere, ad quæ faciunt notata in ſimili vbi poſt alios dixi *in cap. paſtoralis ſuprà eod. & in l. de ætat. § ex cauſa ff. de interrog. act.* Et hoc modo debent intelligi dicta per Aret. *in dicta 4. combinatione* Circa dictum Abb. quod tangit † *hic, colum. fin. verſic. vlt.* ad limitationem volentis, quod licet varietur modus agendi, tamen ſi idem eſt finis, obſtat exceptio rei iudicatæ, exemplificando, quod prius excipiebatur. 21
Et demum ſuper illo met poſtmodum agebatur, ita limitando text. *in l. cum quæritur cum ſequen. ll. ff. de re iudic.* ſecundùm Bart. & ſcriben. per illum *text. in l. duobus. ff. de except. rei iudic. & in l. 1 col. 2. circa finem. C. de ord. cogn.* Idem ſequitur poſt D. Ant. Imol. *hic, in fin.* Et plenius hoc tangit Abb. & Imol. *in c. 2. ſup. de ord. cogn. colum. 9. verſic. Sed quæro & in c. fin. verſic. ſecundo quæro, eod. titu.* & plene de materia per Bart. *in l. qui Romæ. § duo fratres, in ſecundo notabili, & quinta oppoſitione, & ibi* late Paul. de Caſtr. & reliqui ſcriben. *ff. de verb. obliga.* & faciunt quæ ponit Felyn. *hic, col. fina. verſic. dum ſubdit Abb.* & quæ ponit Bart. *in l. 2. § hoc edicto, colum. fin. quæſt. vlt. ff vi bon. rap.* & Bart. *in § quia vero, colum. 3. verſic. quærit gloſſ.* in Authen. *de teſti.* & vide plene notata per Aretin. *Inſti. de except. § ſi in iudicio, num. 31 verſic. ſecundus articulus, colum antepen. & ſequen.* vbi prædicta concluſio declaratur, & limitatur pluribus modis poſt Paul. *in d. § duo fratres,* vt per eos, vide etiã quæ ponit D. Marian. *in c. 1 in 7. articulo princip. ſup. de litis conteſtat.* & per eundem *in c. fraternitatis, in 10. principali articulo in 4. membro. ſupra de teſti* Et quæ ego dixi ibi poſt alios *in 7. limitatione* tenendo contra Aret. quando in cauſa eſt facta, publicatio, quod non poſſunt produci teſtes etiam in alia inſtantia ſuper articulis alias productis, tendentibus ad eundem finem, eſto, quod variatur modus agendi. † Circa vltimum dictum Abb. 22
concluſio vera eſt, quod exceptio rei iudicatæ non obſtat niſi reſpectu proſequutorum, eſto, quod libellus, & petitio fuerit generalis, vt dicit Bart. per illum text. *in l. licet C. de iudic.* quem omnes ſcriben. *ibi* ſequuntur, & idem Bart. & reliqui ſcriben. *in l. ſub prætextu ſpecierum, colum ſecunda. verſicu oppono ad idem C. de tranſactio.* & Bart. *in lege, & an eadem § actionis, colum 2. verſic. vnum aliud. ff. de exceptio. rei iudicat. & in l. de rebus, per illum text. ff. de arbit. cum alijs hic adductis* per Felyn. *colum. fina verſic. fina.* illa enim generalitas libelli recipit reſtrictionem ex proſequutis tantum, quæ concluſio procedit etiam ſi ſententia fuiſſet generalis, dummodo quod proſequutio fuerit ſpecialis. Nam ad proſequuta tantum extenditur, vt per Bart. *in dicta l. de rebus,* & eſt text. *in dicta l. licet,* vbi Bart. & ſcriben. & rationem aſſignat ibi Paul. de Caſtr. quem ſequuntur Modern. Nam licet verba ſententiæ ſint generalia, & cõformia libello generali, & de rigore deberent præiudicare, tamen non extenduntur, niſi ad proſequuta, quum opinio iudicis fuerit pronunciare reſpectu proſequutorum de quibus cognitionem habebat, vt iudex, & in illis tantum ſententia videtur lata cum cauſæ cognitione. In reliquis vero nõ proſequutis cenſeretur lata ſine cauſæ cognitione, & conſequenter non valet. *l. prolatam C. de ſentent. & interlocut.* & plene notatur *in l ſecunda. C. de edendo.* Et facit etiam ratio adducta per Alexandrum poſt alios doct. *in dicta leg. ſub prætexen, colum. ſecunda,* quia ſententia ad acta refertur, & ex illis interpretationem recipit, *leg. tertia. C. de ſenten. quæ ſine cert. quanti. cum alijs adductis ſupra* per Felyn. & Abb. *in fin. ſecunda gloſſ.* & ideo de æquitate inductum fuit, vt talis ſententia non obſtet niſi reſpectu proſequutorum in dict. l. 2. facit etiam, quia ſententia regulanda eſt ſecundum probationes factas. *l. de quæ re ff de iud.* Et in dubio præſumendũ eſt iudicẽ iudicaſſe ſecundum illas, argumentu notatorum *in l. 2. C. de offic. ciuil. iudic.* & per Alexandrum *conſil. 39. in 2. libro,* & ideo Bald. *in l. ingenuum. ff. de ſtatu hominum,* dicebat totum pondus ſententiæ ſtare in probationibus, & facit quod notat Bald. poſt gloſſ. & Cyn. *in l. actor C. de probatio* & faciunt notata *in leg. illicitas. § veritas ff de offic. præſid & in capitu. primo ſupra de offic. ordina.* Vnde nimirum ſi libellus, & ſententia generalis reſtringuntur ad proſequuta tantum, & per iſta limitatur illa vulgata regula volens ſententiam debere eſſe conformem libello, *cap. litet Hely. infra de ſimon. cum ſimil* quia poteſt ferri ſuper proſequutis tantum, eſto quod non conformet ſe libello. ita Ioan. Petri. *in d. l. licet,*

& plenius Felyn. in d. c. licet hely. colum. antepen. verſicu. 10. limita. adducens Innocen. in cap. ex tenore, ſupra de reſcript. & plures alias
23 deciſiones. Prædicta † procedunt niſi proſequutio fuerit omiſſa per malitiam. Tunc enim obſtat exceptio etiam in non proſequutis, ita Bartol. per illum text. in verbo malicioſe in d. l. de rebus, & ibi ſcriben. & idem Bartol. in d. § actiones, verſic. præallegato. & clarius in d. l. licet, vbi Alexand. & Modern. hoc firmant. & Felyn. hic in fine, adducens alias quotas, & Modern. in d. l. ſub prætextu, in fin. ad quæ poſſunt adduci notata per gloſſ. & Doctor. in capit. paſtoralis ſupra eodem, & bene facit text. & quæ ibi ponuntur per Doct. in cap. praceden. Quando autem dicatur illud fieri malitioſe, & quod proſequutio fuerit obmiſſa per malitiam, ponit Felyn. hic, in fine, & Alexand. in d. l. de rebus in additio. Et vide in locis allegatis per eos. Limitatur etiam dicta cõcluſio volens ſententiam reſtringi ad proſequuta tantum, quatuor alijs modis poſt Paul. & Alexand. per Modern. Papin. in d. l. 2. C. de quibus, vt ibi per eos in quibus patet ſententiam non reſtringi ad proſequuta tantum, ſed debere intelligi prout verba ipſius ſonant, & dicunt, de veritate ipſarum vide ibi.

REPETITIO IN CAP. VENRABILEM DE exceptionibus.

Excellentiſs. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus à quibus & quando poſſit appellare.*
2 *Excommunicatus, an & quando poſſit in iudicio defendere ſe perſonaliter.*
3 *Excommunicatus, an & quando poſſit impetrare beneficium.*
4 *Procurator generalis, an poſſit impetrare reſcriptum in cauſis in quibus ex ſuo mandato poteſt agere.*
5 *Qualiter procedat regula quod vno cõceſſo videantur conceſſa omnia ordinata ad illud.*
6 *Excommunicatus quando poſſit appellare ab actu extraiudiciali.*
7 *Excommunicatus quando poſſit petere executionem ſententiæ latæ in ſui fauorem, & quando ſententia poſſit ferri pro ipſo.*
8 *Excommunicatus infra quod tempus poſſit petere abſolutionem ab excommunicatione.*
9 *Excommunicato an poſſit fieri ſolutio per ſuum debitorem.*
10 *Excommunicatus an poſſit intereſſe iudicio in iudicijs mixtis, & communibus.*
11 *Excommunicatio an ſit nota de iure ciuili.*
12 *Excommunicatio an & quando poſſit opponi coram iudice laico, & quando talis iudex poſſit de ea cognoſcere.*
13 *Appellatione excommunicationis quæ veniant.*
14 *Quando ſit de neceſſitate exprimenda ſpecies excommunicationis.*

1 VENERABILEM. Nota † ꝙ excommunicatus poteſt appellare nedũ à diffinitiua, vt in c. ſignificauerunt. ſup. eo. ſed etiã ab interlocutoria, & grauamine, vt in c. cũ inter ſup. eo. & licet iſta capitula, & ſimilia cõcordent, vt appellatio permittatur ipſi excõmunicato, vt poſſit grauatus appellare, quũ appellatio ſit defenſio quæ etiam excõmunicato conceditur. Tamen Imol. hic, colum. 1. ver. in glo. fin. dicit, quod in diuerſis caſibus loquuntur, nam c. intelleximus ſup. de iudi. & d. c. cum inter, loquuntur in excommunicatis, qui agunt, vel defendunt nomine ſuo tantum. Et pro eorum iure cap. dilecti ſuper eo. loquitur in excõmunicato d. ſtudente eccleſiam, & appellante, c. dilecta. loquitur de excõmunicato lite penden. poſt appellationem interpoſitã à grauamine. c. ſignificauerunt, loquitur in actore originario appellante à diffinitiua. c. iſtud loquitur, in reo appellante ab interlocutoria, & in excommunicato, ex alia cauſa, & ab alijs iudicibus. Et propter hanc diuerſitatem poteſt tolli obiectio quæ poſſet fieri de ſuperfluitate, iuxta vulgatum. § quibus. in prima conſtitu. C. quum ſatis ſit in aliquo etiã minimo dare diuerſitatem, & inducere remotionem ſuperfluitatis per ea quæ habentur in l. 2. § ſi quid autem. C. de veter. iur. enucle. & per Dominic. in c. ſi Papa. de priuil. lib. 6. Et quod poſſit excõmunicatus appellare à grauamine, ponit Spec. in titul. de actore, verſi. item quod eſt excommunicatus, & no. per ſcriben. in c. qua fronte infra de appella. & dictum fuit ſupra poſt Ioan. And. Card. & Abb. in c. ſignificauerunt, præallegato. † Notat ſecundo Abb. quod excommunicatus poteſt 2
eſſe in iudicio per ſe, & perſonaliter ſe defendere, nec cogitur procuratorem conſtituere, quod probari videtur ex verbis litteræ ibi, appellans, & ibi reportauit, & ibi, admitten. eum, & ibi, ſi non poteſt, & iſta fuit opinio Ioan. And. in d. c. intelleximus, quæ communiter reprobatur, vt dicit Abb. Felyn. & Moder. colum. 5. ver. ſucceſſiue, & habetur per Abb. & alios vbi dixi in d. c. cum inter, & etiam dixi in c. ſignificauerunt, ſup. eo. & per Bart. & ibi ſcriben. in l. de pupill. § fin. ff. de oper. no. nun. & per Bald. & Paul. in l. teſtamenta. C. de teſta. quod debet intelligi, & declarari, vt per Felyn. & alios in d. c. intelleximus, vbi ponunt aliquos caſus in quibus non cogitur cõſtituere procuratorem, regulariter vero cogitur propter periculum participationis. Et ex alijs cauſis de quibus in ca. 1. eod. titul. lib. 6. & iſte text. debet intelligi, vt poſſit facere ea de quibus in littera medio procuratoris non autem per ſe nec perſonaliter. † Nota, tertio ſecundum Abb. quod regulariter vbi 3
excommunicatus poteſt eſſe in iudicio, poteſt etiam litteras impetrare per rationem de qua in fin. iſtius cap. & videtur probari in c. primo, de reſcrip. lib. 6. Ad cuius c. declarationẽ, ampliationẽ & limitationem plura adducit Fely. hic, col. 2. & 3. ver. dum omnes hic allegant, & in c. dilectus, el primo, colu. penult. & final. ſupra de reſcrip. quorum dictorum aliqua ponit Abb. in c. veritatis. ſuper de dolo & contumacia, & Philipp. Franc. poſt Dominic. in d. cap. primo. & etiam in c. primo, in princip. eod. titul. lib. 6. Ad quæ etiam notata per doct. in cap. poſt ceſſionem. ſupra de proba. & in cap. ſi vere. infra de ſenten. excommun. Et ex notatis in dictis locis habes plures caſus, & inſtantias in quibus non valet conſequentia, non poteſt aliquis impetrare, ergo non poteſt comparere: nam in multis poteſt comparere in quibus non poteſt impetrare, vt etiam ponuntur multi caſus in d. c. cum inter. ſup. eod. Et ita dicebat Ioan. de Ana. in cap. dura, colum. 4. infra de crimin. falſ. & Felyn. in d. ca. ſignificauerunt, colum. antepen. verſicul. ad vnum. † Et dum Abb. in 4
eodem notabili dicit text. iſtum facere in argumentum, quod procurator generalis etiã ſine alio ſpeciali mandato poteſt impetrare litteras in cauſis in quibus ex ſuo mandato agere poteſt remittens ſe ad notata in cap. nonnullis. ſupra de reſcript. Vide quæ ibi ponuntur per Felyn. & pro hoc dicto facit ratio volens iſtum volentem agere ſuper principali virtute ſui mandati etiam poſſe impetrare, quum illud ſit antecedens ad actionem illam proſequendam, argument. l. ad rem, & l. legatum ff. de procura. & l. illud. ff. de acquirend. hered. & notatorum in capitul. præterea. ſuper de offic. delega. & in l. 2. ff. de iuriſdict. om. iudic. de veritate tamen huius dicti vide plene accumulata per Felyn. in cap. ſunt & alij, ſupra de reſcript. † Vltimo nota, quod vno cõceſſo videntur con- 5
ceſſa omnia ſine quibus illud commode expediri non poteſt, ita Abb. hic, & nota verbum commode quod facit ad difficultatem tactam per Moder. in dicto capitulo præterea. Et per Iaſo. in dicta l. ſecunda, nam regula bene procedit, vt vno conceſſo videantur conceſſa omnia ordinata ad illud, vt dicit Imo. hic, ſine quibus illud conceſſum eſſe non poſſet. Et ſic bene videntur conceſſa antecedentia neceſſaria, an autem videantur conceſſa antecedentia non neceſſaria, ſed illa per quæ commodius, & facilius peruenitur ad conceſſum, Abb. videtur hic concludere quod ſic, quod etiam tenuit Aret. prout refert Iaſon in dicta l. ſecunda. vbi videtur tenere contrarium. De cuius veritate dicendum, vt ibi, & per Moder. in dicto capitulo præterea. An autem in terminis iſtius capit. impetratio reſcripti, & iudicis ſit neceſſaria, vel commodior, Abb. videtur ſentire ſecundum, Imol. videtur inclinare ad primum, quod ſit neceſſaria quod etiam videtur verius cogitur enim excommunicatus appellare neceſſario ſtimulatus per ſententiam, quam appellationem proſequi nõ poteſt niſi iudicem obtineat coram quo illam proſequatur. Ex quo infertur talem impetrationem eſſe neceſſariam, non commodiorem, vt aſſerebat Abb. dicebat tamen Bald. hic, quod habilis ad intentandum videtur habilis ad proſequendum, & Imo. in vltimo notabili vult quod habilis ad vnum factum cenſetur habilis ad omnia ordinata ad illud, quod intellige, & declara, vt dixi ſupra in eod. capitul. à nobis, & in capitul. ſignificauerunt. Circa oppoſitionem quam facit Abb. de capitul. per tuas. infra de ſenten. excommun. dicas eum bene loqui, vt ipſemet declarat ibi, colum. ſecunda, in fine, & in cap. ſignificauerunt. ſupra eod. vbi dixi, ex quibus habes quando excommunicato ſit neceſſaria abſolutio ſi appellat, vel appellationem proſequitur gloſſ.

prima

Digitized by Google

prima in fi. de veritate dicendum eſt, vt plene per Philip. & alios *in d. cap. vt debitus.* & per docto. *in c. cordis. eo. tit. lib. 6.* & *in clemen. appellationem, eo. titu. in clem.* & poſt glo. & Imo. aliquid *in capit.*
6 *dilecta. ſupra eod.* † Gloſ. final. *in fin.* procedit dictum gloſ. etiam in actore originario *dicto capit. ſignificauerunt.* item procedit, & in alijs caſibus ſecundum quod declaraui poſt Imol. *ſupra in primo notabili.* item procedit, tam in appellatione interpoſita ab excommunicato ab actu facto per iudicem extraiudicialiter, ſecundum quod notat Abb. & ibi dixi poſt Modern. *in dicto capit. cum inter*, ſecus eſt ſi appellatur ab actu extraiudiciali facto per partem: tunc enim non debet excommunicatus audiri appellando nec impetrando nec appellationem proſequendo, vt per Abb. & alios *in d. c. cum inter*, & per Domin. & Philip. *in c. t. col. 2. in fin. de reſcri. lib. 6.* item procedit tex. iſte, & dicta per glo. ſecundum Abb. *hic*, in prima quæſtione ſiue excõmunicatus ſit ex alijs cauſis, vt dicit iſta decretalis ſiue pro eadẽ cauſa, pro qua eſt in iudicio, de quo eſt tex. *in c. dilecta. ſup. eo.* & tenet Imo. *hic*, & ſcriben. *in d. c. 1.* item procedit etiam ſi in impetratione nulla eſſet facta mentio de excommunicatione, vt expreſſe dicit iſte tex. per quem declaratur dictum *c. 1.* vt ſentit Lap. Domin. & Philip. *ibi, col. antepen. ver. nono quæritur*, & Felyn. *hic, col. pen. ver. & adde quod vbi*, allegando Bald. per illum text. *in c. dilectæ. ſup. eo.*
7 & tenet Felyn. *in d. c. dilectam, col. fin. verſicu.* item adde. † Panor. *hic, in fi.* poſt Inn. quærit an excõmunicatus poſſit petere executionẽ ſententiæ in ſui fauorẽ latæ, & procedit quæſtio quando obtinuit ſentẽtiam ante excõmunicationẽ, & tempore quo nõ erat excõmunicatus, vel quando erat excõmunicatus, tamẽ cõtra ipſum non fuit oppoſitũ de excõmunicatione quo caſu proceſſus valet, vt per Abb. *hic*, & per Imo. & Fely. & Mod. *in d. c. intelleximus, col. antepen. verſi. ſucceſſiue quæritur*, & dixi *ſup. eo. c. ſignificauerunt, & eſt tex. in c. 1. eo. tit. lib. 6.* item procedit in alijs caſibus *hic* poſitis per Imo. *col. 2. verſi. extra gl.* in quibus ſententia poteſt ferri pro excõmunicato, tamen circa illud quod tangit Imo. *d. l. diffamari*, non procedit ita indiſtincte, vt ipſe loquitur, vnde de ipſius veritate dicendum eſt, vt dixi poſt alios *in c. in præſentia. ſup. de proba. in notabilibus*, & *in c. cum inter*, poſt Mod. *ſup. eo.* circa tamen quæſtionẽ concluſio ſit quod executio ſententiæ poteſt peti per excõmunicatum ſi contra ipſum non opponitur de excõmunicatione, vt videtur ſentire Inn. Imo. & Abb. à contrario ſenſu quæ concluſio vera eſt, & probatur *in d. c. 1.* vbi ſi non opponitur exceptio excõmunicationis, procedit iudicium etiã ſuper executione, & ſentire videtur Abb. *in d. c. ſignificauerunt*, in illa q. an excõmunicatus poſſit dicere de nullitate ſentẽtiæ. Secunda cõcluſio eſt, ꝙ ſi opponitur de excommunicatione non poſſit peti executio, ſed differri debet vſq; quo obtineatur abſolutio, ita Abb. *hic*, poſt Inn. & ſequitur Imo. & alij *in d. c. ſignificauerunt, loco præallegato*, pro quo eſt tex. *in d. c. 1. ver. ſed ſi poſt rem*, & pro concluſione facit ratio adducta poſt Inn. *hic*, Ioan. And. Dominic. & alios *in d. verſi. ſed ſi poſt rem*, nam licet poſt rem iudicatam iudicium non duret, tamen ex ſententia oritur officium iudicis, & noua actio, quam excõmunicatus intentare poteſt, & ab ea repellitur quando per partẽ opponitur, & idẽ ſi non à parte, ſed à iudice eius officio repellatur ſi ſibi conſtat de excõmunicatione, vt dicit *tex. in d. c. 1. circa fin.* & habetur *in c. exceptionem. ſup. eo.* quod in dea facere poteſt etiam parte inuita per *dicta iura*, & *argum. tex. in l. quos prohibet. ff. de poſtulando* maxime propter periculũ communionis, & ex alijs rationibus de quib. *in d. c. 1.* vt expreſſe tenet Domini. & Philip. *ibi, in d. verſi. ſed ſi poſt rem.* & facit quod dicit Fely. *hic, col. 2. verſi. & primo amplia*, volens excõmunicatum non poſſe impetrare etiã parte conſentiente, & faciunt quæ dicunt Mod. *in d. c. intelleximus, in d. verſi. ſi.* quæ concluſio procedit etiã ſi actor victor excõmunicatus peteret expẽſas, vt per Philipp. *in d. verſi. ſed ſi poſt rem*, de quo per Abb. vbi vide *ſup. eo. c. exceptionem, col. 1. in 4. notabili*, & de quæſtione vide
8 per ſcriben. *in d. c. qua fronte*, & notata *in c. exceptione ſupra eod.* † eſt bene verum quod ſi excõmunicatus cui fuit oppoſitũ de excõmunicatione, ſtetit per triginta annos ad faciendũ ſe abſolui, & ad petendũ executionem ſententiæ, quod amplius decurſo dicto tempore nõ petere executionẽ etiam ſi obtineat abſolutionẽ, quia tanto tempore præſcriptũ eſt dictæ petitioni etiam abſolutione habita, ita Inn. *hic*, quem refert, & cõmendat Bald. ex quib. habes caſum in quo abſolutio ab excõmunicatione obtenta poſt triginta annos nõ prodeſt abſoluto, ꝙ intellige quãdo nõ concurrit aliud impedimentũ ſecundũ ea quæ notantur per Abb. & alios *in d. c. inter*, & dixi *in d. c. ſignificauerunt*, regulariter autem quoad alios effectus etiã poſt 30. annos, & quouſq; viuit excõmunicatus poteſt petere abſolutionẽ ab excõmunicatione ſecundum quod dicit Bald. *hic*, & aduertendum eſt, ꝙ contra excõmunicatum petentẽ executionem ſententiæ poteſt opponi de excõmunicatione nedum coram quo petitur executio, iuxta no. *in l. à diuo pio, in prin. ff. de re iudi. in c. ſignificaſti ſup. de offic. dele.* ſed etiã opponi poteſt, & coram executore, vt ſentit Inno. *hic*, & Imo. quo caſu ſi executor eſt mixtus poteſt illã exceptionem admittere, & de ea cognoſcere, & diffinire: ſi vero executor eſt merus, debet tantũ admittere, & ſummariè examinare, nõ tamen debet pronunciare, ſed remittere ad delegantem. *cap. paſtoralis. §. quia vero, ſup. de offic. deleg. c. de cætero. inf. de re iud.* & per
Philip. *in d. verſ. ſed ſi poſt rem.* † Tangit etiam Innoc. circa hanc 9
quæſtionẽ, an excõmunicato poſſit ſolui per debitorẽ, concludit, ꝙ ſic, remittens ſe ad notata per eum *in c. veritatis. ſup. de do. & contuma.* & vide eundem *in c. ſi vere. inf. de ſent. excom.* Imo. hic adducit aliqua in contrarium, & diſtinguendo nititur concordare, demum concludit ſolui non poſſe excõmunicato, & ideo de veritate vide accumulata per Fely. *in c. inter alia, verſi. fin. infra de ſenten. excom.* vbi concludendo, & allegando plures deciſiones tenet quod excommunicato non poteſt fieri ſolutio: bene verum debet quod fieri depoſitio per debitorem, vt ibi late per eum. Philip. tamen *in d. c. 1. de except. lib. 6. in prin. ver. fin.* dicit, quod ſi ſolutio petitur per excõmunicatum extra iudiciũ quod debet fieri, & ita procedunt dicta Inn. & Ioan. And. *in d. c. veritatis*, ſi vero petitur in iudicio, & tunc ſecus, & ita poſſunt procedere allegata in contrarium, tamen melior eſt doctrina Fely. *in d. c. inter alia*, poſt Abb. *ibi, in fin.* habetur per Lapum etiam *allegatione 53.* & per Calde. *in repetitione in verbo, excommunicato.* † 10
Dominus Antonius tangit quæſtionem, an in iudicijs mixtis, & cõmunibus familiæ erciſcundæ, cõmuni diuidundo, & finium regundorum excõmunicatus poſſit intereſſe, & quæſtio poteſt etiam extendi in interdictis duplicibus, vt ſentit glo. *in l. in trib. ff. de iudi.* concludit quod ſic ex quo ex prædictis quilibet habetur vt actor, & vt reus, & attendi debet illa qualitas tendens in reum, non in actorem, & conſiderando illum vt reum, etiam ſi eſſet excommunicatus, poſſet intereſſe *iudicio d. c. intelleximus, & in d. c. cum inter*, nec in prædictis iudicijs procedit *text. in c. 1. eod. tit. lib. 6.* quem articulum plene examinat Fely. *hic, in prin. & in d. c. intelleximus, colu. 6. ver. quinta declaratio*, in quo primo conſidera quod in prædictis iudicijs mixtis vnuſquiſq; videtur actor, & reus. & ideo ſi conſtat quis in primo prouocauit, ille habetur vt actor: prouocatus vero habetur vt reus, ita *text. in dicta l. in tribus, in fine*, & concordat *l. ſecunda, in fin. ff. commun. diui.* quod procedit nedum in ordinatiuis iudicij ſecundum gloſſ. *in l. duo iudices. ff. de re iudi.* ſed etiam in deciſorijs, quando cauſa agitatur coram vno iudice, ſecus ſi coram pluribus, vt declarat Imol. & Alexan. *in d. l. duo iudices, colum. prima, & 2.* vnde circa quæſtionem præſentem in prædictis iudicijs, ſi conſtat quis primo prouocauit, cõcluſio erit clara, quod prouocans erit actor, conſequenter vt excommunicatus poteſt repelli, *d. c. 1.* prouocatus vero erit reus, & conſequenter etiam excommunicatus admittetur *d. cap. intelleximus, & in d. cap. cum inter*, ſi vero non conſtat, quis primo prouocauit, & tunc quæſtio ſorte dirimenda erit, vt dicit text. *in l. ſed cum ambo. ff. de iudi.* vnde ſecundum ſententiã ſortis erimus in claro quis ipſorum habeatur pro prouocante, & quis pro prouocato: & declaratione iſta facta per ſententiam ſortis, erimus in terminis concluſionis præcedentis: ſi vero etiam ſorte hoc non dirimeretur, tunc poſſet adhiberi remedium de quo per Innoc. *in cap. in præſentia. ſupra de probatio.* & per Alexan. *in l. æquiſſimum. §. ſed ſi inter duos. ff. de vſufruct.* quod iudex faciat reum illum qui poſſidet, & de cuius poſſeſſione ſibi conſtat, & ſecundum hoc remedium etiam eſſemus in claro, & procedere poſſet in interdictis duplicibus, vel quando non conſtaret ambos poſſidere: ſi autem conſtaret de poſſeſſione amborum, vel etiam ambiguitas non eſſet diffinita ſorte, tunc in dubio, an deberet iudicari vt reus, vel vt actor, quo caſu procederet deciſio dom. Anton. & alia quæ pro illa adducuntur *hic* per Felyn. tamen in puncto iuris contraria ſententia videtur verior, vt ſtante dubio iſte excommunicatus non poſſit eſſe in dictis iudicijs, primo per *text. in d. l. in trib.* vbi iureconſultus vult quod vnuſquiſque illorum videtur actor, & reus, quia par eſt cauſa vtriuſque, & per *text. in l. iudicium. ff. finium regundorum*, volentem quod ſingulæ perſonæ duplex ius habent, agentis, & eius cum quo agitur, & per *tex. in l. inter cohæredes. §. qui familiæ. ff. famil.*

famil. erciſcun. dicentem quod qui agunt iſtis iudicijs, actores ſunt, & rei, vnde quum in vtroque concurrat illa qualitas, quia actor, & nullus ipſorum poſſit conſiderari, vt ſimplex reus tantum, ideo repelli debet, ex quo negari non poteſt quin non dicatur actor, vt probatur per iura ſuperius allegata, & ideo quum iſtæ qualitates actoris, & rei non poſſint diuidi, dicendum eſt vnumquemq; ipſorum non poſſe conſiderari vt reum tantum, ſed quilq; iudicatur vt reus, & actor, vnde quum qualitas actoris non poſſit ſeparari, & diuidi, concludendum eſt ipſos excommunicatos debere repelli, attenta qualitate, quia actor, quæ ſola ſufficit ad repellendum excommunicatum: & licet iſtis cōcurrat illa qualitas, quia reus, quæ ſi ſola tantum eſſet, admitteret excōmunicatum, tamen cum ea cōcurrit alia qualitas quia actor, quæ facit, vt repelli debeat, *d. cap.* 1. & hoc attentis rationibus, de quibus in illo text. quum tantū cautum ſit, vt reus neceſſarius ſimplex in quo non concurrit qualitas actorum, admittatur, *dicto capit. cum inter*, quod ſecus quando cum illa qualitate, quia reus, cōcurreret alia qualitas æque principalis, quia actor, vt eſt in præſenti quæſtione, ex quibus habetur ampliatio *ad d. c.* 1. vt etiam in iudicijs mixtis in quibus quis habetur vt actor, & reus, excommunicatus poſſit repelli, ad quæ faciunt notata *in d. cap. cum inter*, vt tunc demum reus excommunicatus admittatur, quando eſt reus ſimpliciter & neceſſarius, & neceſſe habet ſe defendere, & tutius eſt hanc partem tenere propter rationes de quibus *in d. c.* 1. & dictum fuit *ſupra eo. c. exceptionem*, & tanto magis, quia dicta dubietas ex remedijs ſupra poſitis poſſet declarari quod ſi non fit, imputandum erit excommuni-
11 cato. † Tangit etiam Felyn. *hic, colum. pen. verſic. nota quod iſta exceptio*, an excommunicatio ſit nota de iure ciuili, concludendo dic quod ſic, ad quod vide eundem *in cap. prudentiam. §. ſexta. ſupra de offic. deleg.* & Barba. *in clemen. 1. in 3. colum. verſic. vtrum autem, de except.* vide per Pet. de Anchar. *in capit. 1. §. ſi quis, colum. 4. verſic. & ex iſto dicto, eod. titul. libr. 6.* & eundem *in cap. decernimus, in primo nota. & ibi* etiam ponit Philip. Franc. *de ſentent. ex-*
12 *commun. libro 6.* † Ex quibus dictis infert Felyn. *hic, colum. penult. verſic.* & ex hoc, etiam infert Bald. ad quæſtionem an exceptio excommunicationis poſſit opponi coram iudice laico, & talis iudex poſſit de ea cognoſcere, & pronunciare ac repellere actorem excōmunicatum ſtante probatione illius, concludit quod ſi eſt dubium in facto, & clarum in iure quod excommunicatio teneat, talis iudex poterit prędicta facere, alias ſecus, vt per eum ad id plura adducentem, quam concluſionem ſequitur Dominic. & Anchar. *in d. cap. 1. §. ſi quis, colum. 3. verſic. ex iſto dicto, & etiam in d. c. decernimus, in primo notabili* prout etiam refert Philip. *in d. §. ſi quis igitur, colum. 1. verſicul. ſed an iudex ſecularis*, & etiam ſequi videtur Barba. *in d. clemen. prima verſicu præallegato*, & Bart. & communiter ſcriben. *in l. 2. colum. fina. verſicul. iuxta prædicta quæro ff. de iuriſdict. omni. iudic.* & per eundem *in l. Titia. ff. ſolut. matrimon. colum. 1. verſic. ſed tunc quæro in fin.* & ibi ſcriben. maxime Alexand. vbi, *col. pen. verſ. iuxta prædicta*, proprie tangit quæſtionem noſtram quam diffuſe examinat Abb. & ibi plene Felyn. *in cap. cum ſit generale. ſup. de foro compet.* tamen Philip. Franc. *in d. cap. decernimus, colum. 1. verſicul. in glo. prima, & colum. ſequen.* referendo alios, videtur tenere contrarium, ex quo excommunicatio eſt quid ſpirituale, quo fit, vt etiam per modum exceptionis non poſſit deduci coram iudice ſeculari, vt de ea cognoſcat *cap. tuam. ſupra de ordi. cogni. & ibi* Abb. dicens quod etiam ſi eſſet quæſtio nudi facti hoc non poteſt deduci coram laico *per text. in cap. ſi iudex laicum, de ſenten. excom. lib. 6.* concludens quod decitio, & pronunciatio ſuper exceptione excommunicationis, an habeat obſtare, vel an ſit probata, fieri debet per iudicem eccleſiaſticum, & non per laicum, ad id adducendo plures deciſiones, & in puncto iuris hanc ſententiam ſequi videntur Modern. Ferrarien. *in d. l. 2. colum. antepenul.* dicentes quod differentia aſſignata per Bartol. & reliquos ſequaces an ſit quæſtio facti tantum, vel iuris, non videntur procedere, ex quo non videtur eſſe queſtio facti quin etiam ſit queſtio iuris, quum ex facto ius oriatur, *l. ſi ex plagis. §. ſi quis in cliuo. ff. ad l. Aquil.* & iuxta notata per Bald. *in ſecundo notabili, & alios in l. ancilla. C. de furtis, & in l. cū proponas. C. de reb. cred.* & per Mod. *in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. colum. penul. circa fin.* poſtquam enim ſunt factæ probationes ſuper facto licet ex eis non oriatur ius, *vt l. ſed, & ſi poſſeſſori. §. fina. ff. de iureiuran.* tamen ex illis reſultat ius quod eſt certum, & ideo videtur quæſtio iuris, conſequenter quod laicus non poſſit cognoſcere, quum cognito de facto ſuccedat declaratio ſuper iure, & quum talis declaratio ſecundum Bartol. & alios ſit denegata laico, pariter denegata videtur cognitio ſuper factu, ex quo ſuccedit illa iuris. Præterea quo ad ſecundum caput in quo cōcluditur quod laicus ſuper iure poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali, quia immo etiam videtur quod laicus poſſit, ex quo ſtante firma probatione in facto ſolum reſtat quædam declaratio iuris quæ debet permitti, vt in ſimili dicit Bald. *in cap. decernimus. ſup. de iudi.* & Bartol. *in l. 1. in princip. colum. 2. verſic. venio, ad tertiam partem. ff. ad Turpillianum*, & ideo ſtante probatione facti, & ſtante certa iuris diſpoſitione, concludendum videtur laicum iudicem poſſe admittere dictam exceptionem, & de ea cognoſcere reſpectu facti, & poſtmodum declarare reſpectu iuris certi, & ad hoc facit d. cap. decernimus, per quod licet olim dubitaretur, an exceptio excommunicationis potuiſſet opponi coram laico, vt per Spec. *in tit. de except. §. 2. verſic. porro, in fine*, tamen hodie eſt clarum *per d. ca. vt ſi per iudicem laicum admittenda*, ad quod etiā cogi poteſt quando recuſaret, vt dicit ille text. quod procedit vtroq; iure, quum excommunicatio ſit cognita iure ciuili, vt not. *ibi* per Anchar. & Philip. *in primo nota.* volentes etiam, quod iudex ſecularis tenetur repellere ex officio notorie excommunicatum *d. cap. 1. in fin.* & *d. cap. exceptionem ſup. eod.* ſecundum Ioan. And. *in d. cap. decernimus*, & Anchar. & Philip. *in 2. not.* ad quod etiam facit, quia quum iſtud ſit decriſum iure canonico nec contrarium reperiatur de iure ciuili etiam iudex laicus debet ſequi ius canonicum, vt plene *not in cap. 1. & 2. infra de oper. non nun.* & per Anch. *in d. c. 1. §. ſi quis, verſic. præallegato*, & per Abb. *in d. cap. cum ſit generale, & in d. cap. tuam, & in d. l. Titia, & alijs locis hic* per Felyn. & ibi per ſcriben. *allegatis*, vbi eſt propria materia, & per Decium *conſil. 270. in primo lib. viſo themate in fin.* † Ad illud quod 13
tangit Felyn. *hic, colum. 3. in fin. & ſequen. in princip. verſic. inſuper aduerte appellatione excommunicationis in dubio quæ veniat*, concluſio eſt, quod venit maior quando profertur à canone ſeu ab homine iudicante, & proferente excommunicationem per viam ſententiæ, ita *text. in cap. penult. infra de ſenten. excommun. ibi, à iudice ſuo.* rationem aſſignant ibi Abb. & Felyn. & ponit Felyn. *in cap. prudentia. §. ſexta, columm. 3. verſic. videtur præterea. ſup. de offic. deleg.* & facit *text. iuncta gloſſ. in verſic. excommunicato, in fin.* & ibi ſcriben. *cap. 1. de reſcript. lib. 6. & gloſſ. 11. quæſt. 3. in ca. debent, cum ſimil.* limitatur quando eſſemus in materia proportionabili ad maiorem, & minorem, tunc enim intelligimr de vtraque ſecundum materiam ſubiinctam, ita *gloſſ. penult. in cap. præſidentes, & ibi ſcriben. de hære. lib. 6.* & ponit Felyn. *in d. cap. penult.* limitatur etiam, vt non procedat quando profertur ab homine non per viam ſententiæ, ſed per viam exceptionis, tunc enim intelligitur de minori, niſi aliud exprimatur per *text. in cap. 1. in verſic. ſi quis igitur eod. tit. lib. 6. & ibi gloſſ. in verbo ſpeciem*, quæ aſſignat rationem huius limitationis, & Domin. & Philipp. *ibi, colum. 2. verſi. in gloſſ. in verbo ſpeciem*, & Felyn. *in d. cap. penult. verſi. 3. opponitur*, & per eundem *hic* aſſignantem ratione ex mente Abb. *in cap. in præſentia. ſupra de proba.* de qua dicas, vt ibi dixi poſt alios. Et ad illud quod Felyn. *hic*, dicit, *colum. fina. in princip. & verſic. primo, probationem excommunicationis facta in genere non prodeſſe*, declara, vt per *gloſſ. in d. verbo ſpeciem*, & doct. *ibi*, & per Abb. *in d. c. in præſentia*, vbi poſt alios dixi. Et ad illud quod dicit de declaratione facienda poſt terminum, vide per Modern. *in cap. paſtoralis. ſup. eod.* & per Paul. & alios *in l. hæredes palam. §. & ſi notam. ff. de teſta. & in l. edita. C. de eden. & in cap. cum dilectis. infra de accuſ.* & per Archi. 13. *quæſt. 2. in ſumma*, & per Barba. *in d. clem. 1. colu.*
6. verſic. ſecundo limita. † Ad illud idem Felyn. dicit, *columm. fin.* 14
verſic. adde etiam ſufficere nedum exprimere ſpeciem excommunicationis, vt opponens dicatur recte opponere, *iuxta d. cap. primum, verſi. ſi quis igitur*, ſed ſatis eſſe exprimere aliam qualitatem per quam tollatur incertitudo, vel aliam demonſtrationem, per quam reddatur certa, vide *not. in l. certum ff. ſi cert. pet.* & *in l. ſi nominatim. ff. de condi. & demonſt.* & quæ in præſenti difficultate poſuit Ioan. Andr. domini. & Philip. *in d. cap. 1. verſic. ſi quis igitur, colum. 2. & 3. verſic. in gloſſ. in verbo nomen*, ex quibus remanet expedita iſta decretalis, conſequenter totus iſte titulus. Gratias Deo optimo maximo.

REPETI-

Digitized by Google

REPETITIO IN RVBRICAM DE præſcriptionibus.

Excellentiſſ. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio Abb. an ſit vera, & ex quibus procedat.*
2 *Terminus, præſcriptio, quot modis capitur.*
3 *Et in quo differat ab exceptione.*
4 *Diffinitio præſcriptionis data per Abb. poſt alios, an ſit vera, & poſſit ſaluari.*
5 *Diffinitio doli mali de qua in l. 1. §. dolum. ff. de dolo, an ſit vera, & procedat.*
6 *Diffinitiones præſcriptionis data per alios, an poſſint ſaluari.*
7 *Præſcriptio an ſit contra ius naturale, & contra æquitatem.*
8 *Intellectus. §. habeat in auth. vt etiam eccleſia Romana.*
9 *Diffinitio vſucapionis poſita per Abb. hic an ſit vera.*
10 *Vſucapio quot modis capitur, & in quibus rebus procedat.*
11 *Vſucapio, & præſcriptio, an differant, & vna veniat appellatione alterius.*
12 *Per vſucapionem quare quæratur, directum dominium.*
13 *An & quando, per præſcriptionem longi temporis, quæratur dominium directum vel vtile cum intellectu plurium iurium.*
14 *Quando præſcribitur contra ſcientem, & patientem an quæratur directum dominium.*
15 *Quid iuris ſi ſtatutum diſponit, quod præſcriptione quæratur dominium de quo intelligatur.*
16 *Quid præſcriptione tanti temporis in cuius contrarium non extat memoria.*
17 *Quæ vtilitas ſit an quæratur dominium directum vel vtile.*
18 *Dominium vtile quod quæritur mediante præſcriptione, an ſit dominium verum.*
19 *Per præſcriptionem 30. annorum, an & quando quæratur dominiū directum, vel vtile.*
20 *An præſcribenti rem alienam tempore longiſſimo competat exceptio.*
21 *An & quando per præſcriptionem debiti tollatur naturalis oblatio.*
22 *An valeat ſtatutum excludens creditorem ab agendo poſt certum tempus*
23 *An & quando poſſit renunciari præſcriptioni per pactum.*
24 *Et quid ſi ſuper pacto fuit appoſitum iuramentum.*
25 *Et quid ſi eſt pactum, quod non præſcribatur niſi tempore prorogando tempus à iure præfixum.*
26 *An poſſit renunciari præſcriptioni mere fauorabili, vel mixtæ.*
27 *Et an præſcriptioni inducta ex diſpoſitione ſtatuti.*
28 *An poſſit renunciari præſcriptioni completæ.*

1
PANOR. † poſt Ioan. Andr. & Goffred. & Hoſtienſ. continuat titulum hunc ad præcedentem, circa quam continuationem conſiderandum eſt, quòd terminus iſte, præſcriptio, in iure quandoque capitur, vt genus, & idem ſignificat quod exceptio. *l. penultim. ff. de except. iuncta l. ſtatuas. ff de acquir. rerum rerum domin. l. peremptorias. C. ſen. reſcin. non poſſ. cum alijs adductis* per ſcriben. *in rubr. ff. de except.* & per me poſt alios *titul. præce. in rub.* & ita capiendo exceptio, & præſcriptio, conſideratur, vt
2 ſynonima, & idem importantia, & hoc modo non capitur in iſta rub. † quandoque terminus, iſta præſcriptio capitur ſtricte, & in ſpecie, vt denotet quandam ſpeciem exceptionis quæ certo temporis ſpacio terminatur, & tunc erit ſpecies exceptionis, vt dicebat gloſſ. *in rub. C. de except. eod. titul. ff. in rubr.* per Bartol. Paul. & alios, per eoſdem *in rub. ff. de diuer. & temp præſcript.* Et hoc modo capitur in iſto titul. vt ſentit Panormit. *hic*, & alij, & Bart. & alij vbi *ſup.* nec iis conuenit, quod idem terminus quandoque capiatur, vt genus, quandoque, vt ſpecies: nam in ſimili hoc debetur *in l. 2. ff. de adopt. & in l. 1. ff. de dona.* & ita in ſpecie capiendo iſta præſcriptio erit ſpecies exceptionis quæ tempore limitatur de qua loquitur iſte titulus, & etiam *lib. 6. & 13. quæſt. 2. in prin. & 16. quæſt. 3. & 4. per totum, & in titul. Inſtitut. de vſucapionib. & ff. eod. cum ſequentib. titulis & C. de præſcript. long. temp. cum pluribus alijs ibi poſitis.* Et loquitur *titulus. ff. de diuerſ. tempor. præſcript.* & capiendo terminum præſcriptio in ſpecie differt ab exceptione, quæ conſideratur in genere quemadmodum genus differt à ſpecie, vt not. *in l. 2. §. creditum. ff. ſi cert. petet. & Inſtitut. de iure natural. gentium & ciuil. §. plebi.* Et verificatur propriè in illa exceptione quæ habet tempus aſſignatum ad agendum, vel excipiendum ſecundum Bartol. *in dicta rubr. de diuerſ. & temp.* &c. Quod etiam ſuadetur conſiderata diffinitione præſcriptionis de qua dicetur ſtatim. Et licet quandoque illa exceptio, quæ habet tempus aſſignatum, nominetur exceptio, *vt in dicta l. in rebus verſic. omnis autem. C. de iure dotium & in l. 3. in princip. & verſic. temporales. ff. de exceptio. & inſtitut. eod. §. appellantur, verſic. temporales.* Quod poteſt fieri nominando eam à nomine generis, quod minime inconuenit, quum ſpecialia inſint generalibus. *l. ſemper. ff. de regul. iur.* Tamen ſtrictè, verè, & propriè iſta quæ habet tempus aſſignatum, & limitatum, nominatur, & dicitur præſcriptio. Iureconſulti enim terminum præſcribere ceperunt pro certo temporis ſpacio, quod vbi præterijt vltra agi non poteſt, ad rem de qua controuerſia ſit, nec quandoque excipi, vt probatur *in l. 3. ff. de vſucapio.* & ferè per totum titulum *ff. de diuer. & temp. præſcript.* & bonus text. *in l. Aurelius. §. centum, ibi, ante tempus à teſtatore præſcriptum. ff de libera lega. & in cap. 2 circa final. ibi, & infra præſcriptum terminum. ſupra de conceſſ. præben. & cap. in ſingulis ibi, ne vltra præſcriptum exigant. 86. diſtinct. cum ſimil.* & ideo dicta eſt præſcriptio, quia præſcribitur, & limitatur certo temporis ſpatio, quo elapſo amplius quis non auditur: vnde ſatis clare patet, quod terminus, præſcript. in iſto titul. capitur in ſpecie, & ſtricte pro exceptio- 3
ne limitata tempore, † & de iſta erit tractatus noſter, licet alijs modis terminus iſte, præſcriptio, poſſit capi, vt plene dixi *in rubr. ſupra titul præced.* vnde patet clare continuationem Abb. & aliorum bene procedere quam punctaliter ſenſit Bartol. & alij *in rubr. præallegatis.* non enim inconuenit quum in præcedenti titulo ſit dictum in genere de exceptione, quod ponatur iſte immediate in quo tractatur de præſcriptione, quæ eſt ſpecies exceptionis, & quandoque obijcitur in vim dilatoriæ, quandoque in vim peremptoriæ, vt notatur *in l final. ff. pro ſuo,* & quandoque competit, quandoque non, vt dicetur inferius in diſcurſu, & tractatu. Et ſimilis ordo ſeruatus fuit *in ff* vt primo fuerit poſitus titulus de exceptionibus, & poſtmodum titulus ſpecialis, de diuerſis. & tempor. præſcriptionibus quum à generalibus ſit incipiendum. *l. 1 ff. ſi certum petatur,* & patet *in titul. de vſucapion generali, & in titulis ſequentib ſpecialib & ſimilibus* licet quandoque ſeruetur contrarium. Nam primo ponuntur ſpecialia, & poſtmodum generalia, vt habetur *C. communi diui & famil. ercìſc* & poſtmodum titulus communis, communia vtriuſque iudi. *& in titul de legat & fideicommiſſ. & in titul. communia de lega. & fideicomm.* & habetur *in primo libro ffor.* vbi ponuntur tituli particulares officialium, & iudicum, & poſtmodum ponitur titulus vniuerſalis, & generalis, *de iuriſdict. omni. iudic.* & hoc toleratur conſideratis diuerſis rationibus ſecundum quod not. Modern. *tit. 1 ff. de iuriſdict omni. iudic.* & faciunt notata *in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff ſi quis cauſ. & in cap. ſedes apoſtolica. ſupra de reſcript.* Eſt bene verum, quod in cap. 1 ponitur tractatus de præſcriptionibus & poſtmodum tractatus de exceptionibus, & idem poteſt conſiderari *in ff. in titul. de vſucapionib. & ſequentib.* & poſtmodum *in titul. de exceptio.* & etiam inſtitutio, vbi primo ponitur *titulus de vſucapio.* & poſtmodum *titulus de exceptionibus.* Quæ diuerſitas toleratur nec habet vitiate, quum illa ſint iuris poſitiui, vt in ſimili dixi *ſup. titul. præce. in* 4
rub. † Circa primam quæſtionem Abb. *hic*, tangentis diffinitionem præſcriptionis, conſiderandum eſt, quod prima diffinitio poſita per Ioan. *16. quæſtion. 3.* in ſumma poteſt comprobari *per text. in authent. vt etiam eccleſia Romana. §. habeat itaque, in fin. ibi, improba temporis allegatione ſeſe tueatur,* tempus pro portiate prætendens, ibi enim loquitur de exceptione præſcriptionis quæ ſecundum Ioannem videtur ſubſtantiam capere ex tempore, & diffinitio poſſet ſaluari declarando, quod Ioannes voluerit præſcriptionem eſſe exceptionem, id eſt, ius excipiendi quæ capit ſubſtantiam, & vim authoritate iuris *hoc permittentis*, & ſtatuentis ex tempore, id eſt, propter curſum temporis, & ſat eſt diffinitionem verificari, quod ſit ius à quo exceptio præſcriptionis capit ſubſtantiam, quum ius introduxerit longo tempore rem poſſeſſam acquiri *poſſe*, vt not *in l. 1. ff. de acquir. rerum do.* & per iſtum titulum, & ſimiles, & longo tempore excludi actionem, & induci exceptionē, & in *[illegible]* ſideratu iure ciuili in quo tempus ſolum abſque alio *inducebat talem*

Digitized by Google

famil. erciſcun. dicenrem quod qui agunt iſtis iudicijs, actores
ſunt, & rei, vnde quum in vtroque concurrat illa qualitas, quia
actor, & nullus ipſorum poſſit conſiderari, vt ſimplex reus tan-
tum, ideo repelli debet, ex quo negari non poteſt quin non di-
catur actor, vt probatur per iura ſuperius allegara, & ideo quum
iſtæ qualitates actoris, & rei non poſſint diuidi, dicendum eſt
vnumquemq; ipſorum non poſſe conſiderari vt reum tantum,
ſed quilq; iudicatur vt reus, & actor, vnde quum qualitas acto-
ris non poſſit ſeparari, & diuidi, concludendum eſt ipſos ex-
communicatos debere repelli, attenta qualitate, quia actor,
quæ ſola ſufficit ad repellendum excommunicatum: & licet
iſtis cõcurrat illa qualitas, qoia reus, quæ ſi ſola tantum eſſet, ad-
mitteret excõmunicatum, tamen cum ea cõcurrit alia qualitas
quia actor, quæ facit, vt repelli debeat, *d. cap.* 1. & hoe attentis ra-
tionibus, de quibus in illo text. quom tantũ cautum ſit, vt reus
neceſſarius ſimplex in quo non concurrit qualitas actorum, ad-
mittatur, *dicto capit. cum inter*, qood ſecus quando cum illa qua-
litate, quia reus, cõcurreret alia qualitas æque principalis, quia
actor, vt eſt in præſenti quæſtione, ex quibus habetur amplia-
tio *ad d. c.* 1. vt etiam in iudicijs mixtis iu quibus quis habetur vt
actor, & reus, excommunicatus poſſit repelli, ad quæ faciunt
notata *in d. cap. cum inter*, vt tunc demum reus excommunicatus
admittatur, quando eſt reus ſimpliciter & neceſſarius, & neceſ-
ſe habet ſe defendere, & tutius eſt hanc partem tenere propter
rationes de quibus *in d. c.* 1. & dictum fuit *ſupra eo. c. exceptionem*,
& tanto magis, quia dicta dubietas ex remedijs ſupra poſitis
poſſet declarari quod ſi non fit, imputandum erit excommuni-
11 cato. † Tangit etiam Felyn. *hic, colum. pen. verſic. nota quod iſta ex-
ceptio*, an excommunicatio ſit nota de iure ciuili, concluendo
dic quod ſic, ad quod vide eundem *in cap. prudentiam. §. ſexta ſu-
pra de offic. deleg.* & Barba. *in clemen.* 1. *in* 3. *colum. verſic. vtrum au-
tem, de except.* vide per Pet. de Anchar. *in capit.* 1. *§. ſi quis, colum.*
4. *verſic. & ex iſto dicto, eod. titul. libr.* 6. & eundem *in cap. decerni-
mus, in primo nota. & ibi* etiam ponit Philip. Franc. *de ſentent. ex-*
12 *commun. libro* 6. † Ex quibus dictis infert Felyn. *hic, colum penult.
verſic.* & ex hoc, etiam infert Bald. ad quæſtionem an exceptio
excommunicationis poſſit opponi coram iudice laico, & talis
iudex poſſit de ea cognoſcere, & pronunciare ac repellere acto-
rem excõmunicatum ſtante probatione illius, concludit quod
ſi eſt dubium in facto, & clarum in iure quod excommunicatio,
teneat, talis iudex poterit prędicta facere, alias ſecus, vt per eum
ad id plura adducenrem, quam concluſionem ſequitur Domi-
nic. & Anchar. *in d. cap.* 1. *§. ſi quis, colum.* 3. *verſic. ex iſto dicto, &
etiam in d. c. decernimus, in primo notabili* prout etiam refert Philip.
in d. §. ſi quis igitur, colum. 1. *verſicul. ſed an iudex ſecularis*, & etiam
ſequi videtur Barba. *in d. clemen prima verſicu præallegato*, & Bart.
& communiter ſcriben. *in l.* 2. *colum. fina. verſicul. iuxta prædicta
quæro. ff. de iuriſdict. omni. iudic.* & per eundem *in l. Titia. ff. ſolut.
matrimon. colum.* 1. *verſic. ſed tunc quæro in fin.* & *ibi* ſcriben. maxi-
me Alexand. vbi, *col. pen. verſ. iuxta prædicta*, proprie tangit quæ-
ſtionem noſtram quam diffuſe examinat Abb. & ibi plene Fe-
lyn. *in cap. cum ſit generale. ſup. de foro compet.* tamen Philip. Franc.
in d. cap. decernimus, colum. 1. *verſicul. in glo. prima, & colum. ſequen.*
referendo alios, videtur tenere contrariom, ex quo excommu-
nicatio eſt quid ſpirituale, quo fit, vt etiam per modum exce-
ptionis non poſſit deduci coram iudice ſeculari, vt de ea co-
gnoſcat *cap. tuam. ſupra de ordi. cogni. & ibi* Abb. dicens quod et-
iam ſi eſſet quæſtio nudi facti hoc non poteſt deduci coram lai-
co per *text. in cap. ſi iudex laicum, de ſenten excom. lib.* 6. concludens
quod decitio, & pronunciatiu ſuper exceptione excommuni-
cationis, an haheat obſtare, vel an ſit probara, fieri debet per
iudicem eeclcſiaſticum, & non per laicum, ad id adducendo
plures deciſiones, & in puncto iuris hanc ſenteuriam ſeqoi vi-
dentur Modern. Ferrarien. *in d. l.* a. *colum. antepenul.* diceores
quod differentia aſſignara per Bartol. & reliquos ſequaces an ſit
quæſtio facti tantum, vel iuris, non videtur procedere, ex quo
non videtur eſſe quęſtio facti quin etiam ſit quęſtio iuris, quum
ex facto ius oriatur. *l. ſi ex plagis. §. ſi quis in cliuo. ff. ad l. Aquil.* &
iuxta nutata per Bald. *in ſecundo notabili, & alios in l. ancillæ. C. de
furtu, & in l. cũ proponas. C. de reb. cred.* & per Mud. *in l. ſi quis in con-
ſcribendo. C. de pactn. colum. penul. circa fin.* poſtquàm enim ſunt
factæ probatiunes ſuper facto licet ex eis non oriatur ius, *vt l.
ſed, & ſi poſſeſſori. §. fina. ff. de iureiuran.* tamen ex illis reſoltat ius
quod eſt certum, & ideo videtur quæſtio iuris, conſequenter
quod laicus non poſſit cognoſcere, quum cognito de facto ſuc-
cedat declaratio ſuper iure, & quum talis declaratio ſecundum
Bartol. & alios ſit denegata laico, pariter denegara videtur co-
gnitio ſuper facto, ex quo ſuccedit illa iuris. Præterea quo ad ſe-
cundum caput in quo cõcluditur quod laicus ſuper iure poteſt
cognoſcere de cauſa ſpirituali, quia immo etiam videtur quod
laicus poſſit, ex quo ſtante firma probatione in facto ſolum re-
ſtat quædam declaratio iuris quæ debet permitti, vt in ſimili di-
cit Bald. *in cap. decernimus. ſup. de iudi.* & Bartol. *in l.* 1. *in princip.
colum.* 2. *verſic. venio, ad tertiam partem. ff. ad Turpillianum*, & ideo
ſtante probatione facti, & ſtante certa iuris diſpoſitione, con-
cludendum videtur laicum iudicem poſſe admittere dictam
exceptionem, & de ea cognoſcere reſpectu facti, & poſtmo-
dum declarare reſpectu iuris certi, & ad hoc facit d. cap. decer-
nimus, per quod licet olim dubitaretur, an exceptio excom-
municationis potuiſſet opponi coram laico, vt per Spec. *tit.
de except. §.* 2. *verſic. porro, in fine*, tamen hodie eſt clarum *per d. ca.
vt ſi per iudicem laicum admittenda*, ad quod etiã cogi poteſt qoan-
do recuſaret, vt dicit ille text. qood procedit vtroq; iure, quum
excommunicatio ſit cognita iure ciuili, vt not. *ibi* per Anchar.
& Philip. *in primo nota.* volentes etiam, qood iudex ſecularis
teneтur repellere ex officio notorie excommunicatum *d. cap.* 1.
in fin. & *d. cap. exceptionem ſup. eod.* ſecundum Ioan. And. *in d. cap.
decernimus*, & Anchar. & Philip. *in* 2. *not.* ad quod etiam facit,
quia quum iſtud ſit deciſum iure canonico nec contrarium re-
periatur de iure ciuili etiam iudex laicus debet ſequi ius cano-
nicum, vt plene *not in cap.* 1. *&* a. *infra de oper. non. nun.* & per Anch.
in d. c. 1. *§. ſi quis, verſic. præallegato*, & per Abb. *in d. cap. cum ſit ge-
nerale, & in d. cap. tuam, & in d. l. Titia, & alijs locis hic* per Felyn.
& ibi per ſcriben. *allegatis*, vbi eſt propria materia, & per De-
cium *conſil.* 170. *in primo lib. viſo themate in fin.* † Ad illud quod 13
tangit Felyn. *hic, colum.* 3. *in fin. & ſequen. in princip. verſic. inſuper
aduerte appellatione excommunicationis in dubio quæ veniat*, conclu-
ſio eſt, quod venit maior quando profertur à canone ſeu ab ho-
mine iudicante, & proferente excommunicationem per viam
ſententiæ, ita *text. in cap. penult. infra de ſenten. excommun. ibi, à iu-
dice ſuo.* rationem aſſignant *ibi* Abb. & Felyn. & ponit Felyn. *in
cap. prudentia. §. ſexta, columu.* 3. *verſic. videtur præterea. ſup. de offic.
deleg.* & facit *text. iuncta gloſſ. in verſic. excommunicato, in fin.* & ibi
ſcriben. *cap.* 1. *de reſcript. lib.* 6. *& gloſſ.* 11. *quæſt.* 3. *in ca. debent, cum
ſimil.* limitatur qundo eſſemus in materia proportionabili ad
maiorem, & minorem, tunc enim intelligitor de vtraque ſe-
cundum materiam ſubinctam, ita *gloſſ. penult. in cap. præſidentes,
& ibi ſcriben. de hære. lib.* 6. & ponit Felyn. *in d. cap penult.* limitat
etiam, vt non procedat quando profertur ab homine non per
viam ſententiæ, ſed per viam exceptionis, tunc enim intelligi-
tur de minori, niſi aliud exprimatur per *text. in cap.* 1. *in verſic. ſi
quis igitur eod. tit. lib.* 6. *& ibi gloſſ. in verbo ſpeciem*, quæ aſſignat ra-
tionem huius limitationis, & Domin. & Philipp. *ibi, colum.* 2.
verſi. in gloſſ. in verbo ſpeciem, & Felyn. *in d. cap. penult. verſi.* 3. *oppo-
nitur*, & per eundem *hic* aſſignantem ratione ex mente Abb. *in
cap. in præſentia. ſupra de proba.* de qua dicas, vt ibi dixi poſt alios.
Et ad illud quod Felyn. *hic*, dicit, *colum. fina. in princip. & verſic.
primo, probationem excommunicationis facta in genere non prodeſſe*, de-
clara, vt per *gloſſ. in d. verbo ſpeciem*, & doct. *ibi*, & per Abb. *in d.
c. in præſentia*, vbi poſt alios dixi. Et ad illud quod dicit de decla-
ratione facienda poſt terminum, vide per Modern. *in cap. paſto-
ralis. ſup. eod.* & per Paul. & alios *in l. hæredes palam. §. & ſi notam.
ff. de teſta. & in l. edita. C. de eden. & in cap. cum dilecti. infra de accuſ.*
& per Archi. 13. *quæſt.* 2. *in ſumma*, & per Barba. *in d. clem.* 1. *colu.*
6. *verſic. ſecundo limita.* † Ad illud idem Felyn. dicit, *colum. fin.* 14
*verſic. adde etiam ſufficere nedum exprimere ſpeciem excommunicatio-
nis*, vt opponens dicatur recte opponere, *iuxta d. cap. primum,
verſi. ſi quis igitur*, ſed ſatis eſſe exprimere aliam qualitatem per
quam tollatur incertitudo, vel aliam demonſtrationem, per
quam reddatur certa, vide *not. in l. certum. ff. ſi cert. pet.* & *in l. ſi
nominatim. ff. de condi. & demonſt.* & quæ in præſenti difficultate
poſuit Ioan. Andr. domini. & Philip. *in d. cap.* 1. *verſic. ſi quis igi-
tur, colum.* 2. *&* 3. *verſic. in gloſſ. in verbo nomen*, ex quibus re-
manet expedita iſta decretalis, conſequenter
totus iſte titulus. Gratias Deo opti-
mo maximo.

REPETI-

Digitized by Google

REPETITIO IN RVBRICAM DE præſcriptionibus.

Excellentiſſ. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio Abb. an ſit vera, & ex quibus procedat.*
2 *Terminus, præſcriptio, quot modis capitur.*
3 *Et in quo differat ab exceptione.*
4 *Diffinitio præſcriptionis data per Abb. poſt alios, an ſit vera, & poſſit ſaluari.*
5 *Diffinitio doli mali de qua in l. 1. §. dolum. ff. de dolo, an ſit vera, & procedat.*
6 *Diffinitiones præſcriptionis data per alios, an poſſint ſaluari.*
7 *Præſcriptio an ſit contra ius naturale, & contra æquitatem.*
8 *Intellectus. §. habeat in auth. vt etiam eccleſia Romana.*
9 *Diffinitio vſucapionis poſita per Abb. hic an ſit vera.*
10 *Vſucapio quot modis capitur, & in quibus rebus procedat.*
11 *Vſucapio, & præſcriptio, an differant, & vna veniat appellatione alterius.*
12 *Per vſucapionem quare quæratur, directum dominium.*
13 *An & quando, per præſcriptionem longi temporis, quæratur dominium directum vel vtile cum intellectu plurium iurium.*
14 *Quando præſcribitur contra ſcientem, & patientem an quæratur directum dominium.*
15 *Quid iuris ſi ſtatutum diſponit, quod præſcriptione quæratur dominium de quo intelligatur.*
16 *Quid præſcriptione tante temporis in cuius contrarium non extat memoria.*
17 *Quæ vtilitas ſit an quæratur dominium directum vel vtile.*
18 *Dominium vtile quod quæritur mediante præſcriptione, an ſit dominium verum.*
19 *Per præſcriptionem 30. annorum, an & quando quæratur dominiũ directum, vel vtile.*
20 *An præſcribenti rem alienam tempore longiſſimo competat exceptio.*
21 *An & quando per præſcriptionem debiti tollatur naturalis obligatio.*
22 *An valeat ſtatutum excludens creditorem ab agendo poſt certum tempus*
23 *An & quando poſſit renunciari præſcriptioni per pactum.*
24 *Et quid ſi ſuper pacto fuit appoſitum iuramentum.*
25 *Et quid ſi eſt pactum, quod non præſcribatur niſi tempore prorogando tempus à iure præfixum.*
26 *An poſſit renunciari præſcriptioni mere fauorabili, vel mixtæ.*
27 *Et an præſcriptioni induĉtæ ex diſpoſitione ſtatuti.*
28 *An poſſit renunciari præſcriptioni completæ.*

1

PANOR. † poſt Ioan. Andr. & Goffred. & Hoſtienſ. continuat titulum hunc ad præcedentem, circa quam continuationem conſiderandum eſt, quòd terminus iſte, præſcriptio, in iure quandoque capitur, vt genus, & idem ſignificat quod exceptio. *l. penultim. ff. de except. iuncta l. ſtatuas ff. de acquir. rerum rerum domin. l. peremptorias. C. ſen. reſcin. non poſſ. cum alijs adductis* per ſcriben. *in rubr. ff. de except.* & per me poſt alios *titul. præce. in rub.* & ita capiendo exceptio, & præſcriptio, conſideratur, vt
2 ſynonima, & idem importantia, & hoc modo non capitur in iſta rob. † quandoque terminus, iſta præſcriptio capitur ſtrictè, & *in* ſpecie, vt denotet quandam ſpeciem exceptionis quæ certo temporis ſpacio terminatur, & tunc erit ſpecies exceptionis, vt dicebat gloſſ. *in rub. C. de except. eod. titul. ff. in rubr.* per Bartol. Paul. & alios, per eoſdem *in rub. ff. de diuer. & temp. præſcript.* Et hoc modo capitur in iſto titul. vt ſentit Panormit. *hic*, & alij, & Bart. & alij vbi *ſup.* nec inconuenit, quod idem terminus quandoque capiatur, vt genus, quandoque, vt ſpecies: nam in ſimili hoc debetur *in l. 2. ff. de adopt. & in l. 1. ff. de dona.* & ita in ſpecie capiendo iſta præſcriptio erit ſpecies exceptionis quæ tempore limitatur de qua loquitur iſte titulus, & etiam *lib. 6. & 13. quæſt. 2. in prin. & 16. quæſt. 3. & 4. per totum, & in titul. Inſtitut. de vſucapionib. & ff. eod. cum ſequentib. titulis & C. de præſcript. long. temp. cum pluribus alijs ibi poſitis.* Et loquitur *titulus. ff. de diuerſ. tempor. præſcript.* & capiendo terminum præſcriptio in ſpecie differt ab exceptione, quæ conſideratur in genere quemadmodum genus differt à ſpecie, vt not. *in l. 2. §. creditum. ff. ſi cert. petit. & Inſtitut. de iure natural. gentium & ciuil. §. plebs.* Et verificatur propriè in illa exceptione quæ habet tempus aſſignatum ad agendum, vel excipiendum ſecundum Bartol. *in dicta rubr. de diuerſ. & temp.* &c. Quod etiam ſuadetur conſiderata diffinitione præſcriptionis de qua dicetur ſtatim. Et licet quandoque illa exceptio, quæ habet tempus aſſignatum, nominetur exceptio, *vt in dicta l. in rebus verſic. omnis autem. C. de iure dotium & in l. 3. in princip. & verſic. temporales. ff. de exceptio. & inſtitut. eod. §. appellantur, verſic. temporales.* Quod poteſt fieri nominando eam à nomine generis, quod minime inconuenit, quum ſpecialia inſint generalibus. *l. ſemper. ff. de regul. iur.* Tamen ſtrictè, vere, & propriè iſta quæ habet tempus aſſignatum, & limitatum, nominatur, & dicitur præſcriptio. Iureconſulti enim terminum præſcribere ceperunt pro certo temporis ſpacio, quod vbi præterijt vltra agi non poteſt, ad rem de qua controuerſia ſit, nec quandoque excipi, vt probatur *in l. 3. ff. de vſucapio.* & ferè per totum titulum. *ff. de diuer. & temp. præſcript.* & bonus text. *in l. Aurelius. §. centum, ibi, ante tempus à teſtatore præſcriptum. ff. de libera. lega. & in cap. 2. circa final. ibi, & infra præſcriptum terminum. infra de conceſſ. preben. & cap. in ſingulis ibi, ne vltra præſcriptum extgant. 86. diſtinct. cum ſimil.* & ideo dicta eſt præſcriptio, quia præſcribitur, & limitatur certo temporis ſpatio, quo elapſo amplius quis non auditur: vnde ſatis clare patet, quod terminus, præſcript. *in* iſto titul. capitur *in* ſpecie, & ſtricte pro exceptio- 3
ne limitata tempore, † & de iſta erit tractatus noſter, licet alijs modis terminus iſte, præſcriptio, poſſit capi, vt plene dixi *in rubr. ſupra titul. præced.* vnde patet clare continuationem Abb. & aliorum bene procedere quam punctaliter ſenſit Bartol. & alij *in rubr. præallegatis.* non enim inconuenit quum in præcedenti titulo ſit dictum in genere de exceptione, quod ponatur iſte immediate in quo tractatur de præſcriptione, quæ eſt ſpecies exceptionis, & quandoque obijcitur in vim dilatoriæ, quandoque in vim peremptoriæ, vt notatur *in l. final. ff. pro ſuo,* & quandoque competit, quandoque non, vt dicetur inferius in diſcurſu, & tractatu. Et ſimilis ordo ſeruatus fuit *in ff.* vt primo fuerit poſitus titulus de exceptionibus, & poſtmodum titulus ſpecialis, de diuerſit. & tempor. præſcriptionibus quum à generalibus ſit incipiendum. *l. 1. ff. ſi certum petatur,* & patet *in titul. de vſucapion. generali, & in titulis ſequentib. ſpecialib. & ſimilibus.* licet quandoque ſeruetur contrarium. Nam primo ponuntur ſpecialia, & poſtmodum generalia, vt habetur *C. communi diui. & famil. erciſc.* & poſtmodum titulus communis, communia vtriuſque iudi. *& in titul. de legat. & fideicommiſſ. & in titul. communia de lega. & fideicomm.* & habetur *in primo libro ff.orum.* vbi ponuntur tituli particulares officialium, & iudicum, & poſtmodum ponitur titulus vniuerſalis, & generalis, *de iuriſdict. omni. iudic.* & hoc toleratur conſideratis diuerſis rationibus ſecundum quod not. Moden. *in l. 1. ff. de iuriſdict. omni. iudic.* & faciunt notata *in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cauſ. & in cap. ſides apoſtolica. ſupra de reſcript.* Eſt bene verum, quod in cap. 1. ponitur tractatus de præſcriptionibus & poſtmodum tractatus de exceptionibus, & idem poteſt conſiderari *in ff. in titul. de vſucapionib. & ſequentib.* & poſtmodum *in titul. de exceptio.* & etiam inſtitutio, vbi primo ponitur *titulus de vſucapio.* & poſtmodum *titulus de exceptionibus.* Quæ diuerſitas toleratur nec habet vitiate, quum iſta ſint iuris poſitiui, vt in ſimili dixi *ſup. titul. præte. in* 4
rub. † Circa primam quæſtionem Abb. *hic*, tangentis diffinitionem præſcriptionis, conſiderandum eſt, quod prima diffinitio poſita per Ioan. 16. *quæſtion. 3.* in ſomma poteſt comprobari *per text. in authent. vt etiam eccleſia Romana. §. habeat itaque, in fin. ibi, improba temporis allegatione ſeſe tueatur,* tempus pro puritate prætendens, ibi enim loquitur de exceptione præſcriptionis quæ ſecundum Ioannem videtur ſubſtantiam capere ex tempore, & diffinito poſſet ſaluari declarando, quod Ioannes voluerit præſcriptionem eſſe exceptionem, id eſt, ius excipiendi quæ capit ſubſtantiam, & vim authoritate iuris hoc permittentis, & ſtatuentis ex tempore, id eſt, propter curſum temporis, & ſat eſt diffinitionem verificari, quod ſit ius à quo exceptio præſcriptionis capit ſubſtantiam, quum ius introduxerit longo tempore rem poſſeſſam acquiri poſſe, vt not *in l. 1. ff. de acquir. rerum do.* & per iſtum titulum, & ſimiles, & longo tempore excludi actionem, & induci exceptionẽ, & maxime conſiderato iure ciuili in quo tempus ſolum abſque alio inducebat

talem effectum propter authoritatem iuris, vt no. *in ca. fin. infra eod.* ius enim ciuile hanc præſcriptionem induxit, vt dicetur *in d. cap. fin.* quod etiam ſuaderi poteſt ex diffinitione vſucapionis, *de qua in l. 3. ff. eod.* vbi dicitur, quod vſucapio eſt acquiſitio, &c. id eſt, ius propter quod acquiritur. *l. 1. ff. de acquir. rer. dom.* & declarat gloſ. *in d. l. 3.* & dicetur *infra* & Ioan. diffiniendo omiſit ponere, quod eſſet ius tanquàm maior de ſe nota, vt in ſimili no. *in l. 1. ff ſi cert. peta.* Vel dicamus, quod Ioa. intellexit præſcriptionem eſſe exceptionem. ſcilicet legitimam, quia aliàs non eſſet exceptio. *l. 4. §. condemnatum ff de re iudi. l. non putauit. §. non quamis. ff. de contratab.* & licet ſumat effectum à ſolo tempore, hoc non obſtat, quia iſtud fit authoritate legis, vt *ſupra* & per hæc reſpondetur primæ, & ſecundæ obiectioni factæ per Abb. nec obſtat, quod iſta diffinitio non ponat cauſam finalem cum non ſit neceſſe in diffinitione illam poni, vt patet *in §. alteri. inſtitut. de inutil. ſtip.* & patet *in d. l. 3. ff. de vſucap.* vbi in diffinitione vſucapionis non ponitur cauſa finalis propter quam fuit inducta, *vt in l. 1. ff. de vſucap. & l. fin. ff. pro ſuo*, & dicetur *infra*, & probari poteſt ex dictis Bartol. *in l. 1. ff. de appell.* vbi in diffinitione appellationis nõ ponit cauſam finalem propter quam fuit inuenta de qua *in l. 1. ff. de appellatio.* Conſidera tamen ſi iſta diffinitio poteſt morderi, cum exceptio ſit effectus præſcriptionis, & conſequenter præſcriptio non eſt exceptio, cum cauſatum differat à ſua cauſa, vt in ſimili dicitur *in rub. ff. de offic. eius, & in l. licet. § ea obligatio. ff. de procurat.* de matre, & filia, & in ſimili ita reprehendit Bartol. Azo. *in l. prima. ff. de appellatio. circa diffinitionem appellationis*, niſi dicas diffinitionem reſpectu effectus poſſe ſaluari, vt *infra* dicetur, vel exponendo, id eſt, ius excipiendi non denotaret effectum, ex quo in iſta diffinitione effectus ponuntur in illis verbis ibi, quæ opponitur actioni perſonali, vel in rem, & vltra illos etiam oritur effectus actionis, vt *in l. ſi quis emptionis præallegat.* tamen conſiderando effectum poſſet ſaluari, vt dicetur ſtatim. Tamen dicta diffinitio communiter reprobatur per Ioan. Andr. *in regula poſſeſſor, colum. ſecunda, verſi. eſt ergo primo videndum, in mercu.* & per Abb. *hic, rationibus poſitis per eos*, & potiſſime, quia non ponit omnes partes ſubſtantiales ipſius rei diffinitiuæ, nec explicat cauſas finales ipſius, ad quas poſſes replicare, vt *ſupra* dictum eſt. Et etiam, quia non eſt conuertibilis cum ſuo diffinito per *per text. in l. prima. §. dolum. ff. de dolo*, qui bene probat, dum Labeo ibi reprehendit diffinitionem doli
5 mali datam per ſeruum. † Ex quo deficiebat in prædictis, & ipſe Labeo accommodat aliam quam Vlpian. ibi, approbat, qui text. etiam probat fortius quum à communiter accidentibus diffinitio Seruij potuiſſet procedere, conſiderando generaliter, vt in ſimili conſiderant Alexand. *in l. 1. in princip. ff. de acquiren. poſſeſſio.* dum ſaluat diffinitionem Bartol. ibi, poſitam cuius ſaluatio redditur dubitabilis per *dictum §. dolum.* Tamen quia non erat conuertibilis, & deficiebat in alijs, fuit reprobata per Labeonem. Cicero *tamen lib. 3. officiorum* dum tractat de dolo malo, approbat dictam diffinitionem Seruij quæ primitus fuit Galli Aquilij auctoris, & inuentoris illius edicti doli mali, qui Aquilius fuit prætor, & collega Ciceronis, & introduxit edictũ de dolo malo, & diffiniebat vti diffiniuit Seruius, vt ipſe Cicero refert, & ſequitur comprobando dictam diffinitionem exemplis, & eam commendando quæ diffinitio vere ſtare poteſt rationibus, de quibus per Labeonem, & Vlpia. *in d. §. dolum.* Et licèt quidam nouiſſimi volentes ſaluare diffinitionem Seruij Aquilij, & Ciceronis dicant, quod illa procedit conſiderando dolum in genere, dicas, quod iſtud ſtare non poteſt, ex quo Aquilius Cicero, & Seruius non diffiniere dolum in genere, ſed expreſſe dolum malum, vt verba ipſorum expreſſe indicant. Vnde quum diffinitio quo ad dolum malum data per prædictos non procedat, vt dicebat Labeo, & Vlpian. *in d. §. dolum.* Concludendum eſt ſecundum Ioan. Andr. Abb. & alios diffinitionem præſcriptionis datam per Ioan. non poſſe ſubſi-
6 ſtere, niſi velles ſuſtinere ſupplendo illi, vt *ſupra.* † Et ideo Ioan. Andr. vbi *ſupra, colum. 4. verſic. præſcriptio eſt ius*, ponit aliam diffinitionem quam hic formaliter refert, & ſequitur Abb. & etiam alij communiter ſequuntur quam declara, vt facit Ioann. Andr. vbi *ſupra* & ſuſtinere poteſt etiam ſi non conſtaret ex genere, & differentijs, vt vera diffinitio eſſe debet, quum ſatis ſit diffinitionem procedere per conſiderationem effectus, qui reſultat ex re diffinita, vt in ſimili habetur *Inſtitut. de obligat. in princip. & de actio. in prin* & optime probat *text. in l. 3. ff. de vſucap. in diffinitione vſucapionis*, de qua dicam *infra* poſt Abb. quod etiam philoſophi admittunt, vt dicit dom. meus *in rub. ff. de condit. & demonſt.* & tanto magis in iure ciuili, & noſtro in quo omnis diffinitio eſt periculoſa, & parum eſt, vt ſubuerti non poſſit ſecundum Vlpianum *in l. omnis diffinitio. ff. de regul. iur.* Tamen circa illud quod dicitur in iſta diffinitione præſcriptionẽ inferre pœnam negligentibus. Aduertendum eſt, quia iſta verba inferunt diffinitionem iſtam non eſſe bonam, ex quo præſcriptio currit etiam aduerſus ignorantem. *l. fin. in fin. C. de præſcript. long. temp. & c. vigilanti. infra eod.* vbi dicetur, & tamen in illo non cadit negligentia, *cap. quia diuerſitatem. infra de conceſſ. præben. & inf. eod. c. 1.* & dicta verba pœnam negligentibus inferens, declara, vt per Felyn. *hic, in princ.* adducentem Paul. de Caſtr. in conſilijs, vt intelligatur de ſimplici, & nuda ceſſatione, nõ autem de negligentia ſonante in vitium. Pro quo facit quod voluit Bart. *in l. ſolent. §. 1. col. 2. in fin. ff. de offic. proconſul.* dicens ex ſola negligentia nunquã quẽ amittere ius ſuum niſi vbi in iure reperiatur expreſſum *per l. in filijs. C. de decurio. lib. 10.* De quo ego plenius dicam. *infra* in diſcurſu materiæ vbi tractabitur, an præſcriptio fuerit inducta principaliter propter negligentiam nõ petentis, vt videtur ſonare text. *in l. 1. ff de vſucapio & inſtitut. eo. in principio.* Poſſet etiam præſcriptio diffiniri, & deſcribi, vt facit iureconſultus *in l. 3. ff. de vſucapio.* & licet illa proprie tangant vſucapionem, tamen poſſet extendi ad præſcriptionem declarando, vt dicetur *infra* poſt Abb. ponentem diffinitionem circa vſucapionem, de qua *in d. l. 3.* Hoſtienſ. autem in ſua ſumma *in rub de poſſeſſ. rerum immo.* in principio dat aliam diffinitionem dicens, quod præſcriptio eſt exceptio & ius quoddã ex tempore continuæ poſſeſſionis rerum immobilium. Aliquando dominij vtilis, aliquando actionis vtilis, aliquando legitimæ exceptionis cauſam tribuens quæ diffinitio nõ videtur incongrua quũ præſcripto ſit ſpecies exceptionis, vt dictum fuit *ſup. in continuatione & ly*, terminus, exceptio, capiatur, vt genus, & *ibi ius quoddam* ex tempore pro ſpecie, & differentia inter hanc, alias exceptiones prout diffinitio debet ex talibus conſtare, vt per ſcriben. *in l. 1. ff de teſta. & in l. 1. ff. de acquir. poſſ.* & *Inſtitut. de ordin. teſta. in princip. cum concor.* & poteſt hæc diffinitio comprobari ex dictis in prima diffinitione Ioann. cum à iure capiat ſubſtantiam &c. † 7
Secundo quærit Abb. an præſcripto ſit contra ius naturale, arguit pro, & contra, & tandem ſequendo opinionem Ioa. And. *in d. regula poſſeſſor* concludit in totum non eſſe contra naturalem æquitatem nec in totum ſequi ius naturale conſequenter quod teneat quoddam medium, & poſſit dici præter ius naturale *arg. l. ius ciuile ff de iuſti. & iure* de qua q. dicendum, vt per Fely. *hic, col. 2. verſi. dum dicit* Abb. & plenius per Mod. *in tract. de præſcrip. in prima parte principali. quæſt. 5.* vbi plura adducẽtes concluditur præſcriptionem cum bona fide non eſſe contra ius naturale nec cõtra æquitatem, vt etiam habetur per gl. Domini. & Felyn. *in c. ius naturale, prima diſtinct.* & per eundem Fely. *in c. ex parte, el 2. ſup. de offic. deleg. col. 1. in 2. notabili*, ſecus autem ſi eſſet cum mala fide iurib. & rationib. adductis per eos inferẽtes poſtmodum ad deciſionem diuerſarũ quæſtionum. Non enim præſcriptio eſt ſecundum ius naturale, ita quod directè ab eo ſit exorta quum iure ciuili fuerit introducta, vt *dixi ſup.* & dicetur *inf. in tractatu, & diſcurſu.* Sed bene concordat iuri naturali quum ad illud indirectè reducatur per regulas *de quibus in locis præallegatis*, pro qua concluſione communi facit ratio, ex quo in cauſa dotis proceditur de bono, & æquo. *l. iure ſuccurſum. ff. de iur. do.* Et tamen mulieri agenti ad dotem obſtat exceptio præſcriptionis *d. l. in rebus. §. omnis. C. de iure dot.* prout etiam dicimus ius canonicum inniti æquitati, & nihil ſtatuere contra æquitatem, *cap. dilecti, ſupra de iudi. cap. primo ſup. de pactis.* & tamen admittit præſcriptionem cum bona fide *cap. final. infra eod.* ſicut etiam forum conſcientiæ idem eſſe, quod forum æquitatis, & bonitatis, vt per Bald. *in cap. cum cauſam. ſupra de teſti.* & ille qui præſcripſit rem alterius cum bona fide, eſt tutus in foro conſcientiæ etiam ſi completa præſcriptione ſciat rem fuiſſe alterius, vt dicit gloſſ. *in cap. ſi virgo 34. quæſt. 2. & dicetur inferius in c. fin. infra eod.* & habetur per Mod. *in d. tractat. 3. parte prin. 2. par. q. 9.* & plene Felyn. *in c. vigilanti. in fi. inf. eo.* Et eo magis procedit concluſio ſi præſcribitur contra ſcientem, quum tunc videatur alienare patiendo vſucapi, & ſit cõſenſus ſuus, vt dicunt Mod. *in d. tract.* & bene facit *l. alienationis, ibi etiam vſucapionem continet. ff. de verb. ſig.* quod verbum proprietatẽ, & ly, verbum, videtur, etiam debet denotare veritatem propter verum præcedens continet, vt in ſimili veritatem notat *in l. 1. ff de offic. eius in princ.* & ly, dictio,

vix.

Digitized by Google

vix. etiam denotat veritatem, vt exponit ibi allegando l. vxx cer-
tu. ff de iudi. & ibi etiã gl. quod ſuadetur ex verbo præcedẽti, con-
tinet, quod proprietatẽ denotat, & voluntas ita facto ſicut ver-
bo declaretur l. reprehend. C. de inſti. & ſubſti. Bart. enim in l. qui
eorum §. affinitates. ff de poſtulan. dicit hoc verbum, contineri, de-
notare proprietatẽ, licet quandoq; ſit ſecus, vt no. per ſcriben.
in iurib. alleg. per Bart. ibi, tamen poſtquã quis paſſus eſt præſcri-
bi, & præſcriptio eſt completa, vere alienare dicitur, vt etiam
no. per Bart. in l. ſi quis pro emptore ff. de vſucapio. & vide quæ dicam
8 infra in quarta q. Abb. poſt ipſum, & Felyn. † Contra autẽ hanc
concluſionem adducitur fortis text. in authen vt etiam eccleſia Ro-
mana in §. habeat, collatione 2. ibi impium remedium, & ibi, improba
temporu allegatione. Ad quem text. Felyn. hic, & Modern. in dicta
tractat. ex mente Imol. in c. fin. infra eodem reſpondet, quod loqui-
tur in præſcriptione cum malafide. Illa enim dicitur impium
remedium, & improba temporis allegatio, quæ ſolutio ſuade-
tur ex verbis illius litterę, nec iniquus hominibus, & ibi ne tutus
peccandi locus ſcientib. relinquatur. Et etiam quia circa princi-
pium illius authen. imperator loquitur de præſcriptione, 30. &
40. annorum, quæ de iure ciuili procedebat etiam cum mala fi-
de. l. ſi quis emptionis. C. de præſcript. 30. vel 40. annorum, & dicetur
in cap. fin. infra eod. & poſtmodum imperator amplia do exten-
dit, & vult quod talis præſcriptio non obſtet eccleſiæ Romanæ,
niſi ſit centenaria, conſequenter debet intelligi de ea quæ pro-
cedebat cum malafide ad hoc, vt extenſio, & ampliatio intel-
ligatur, & interpretetur ſecundum terminos eius præſcriptio-
nis à qua capitur. Suadetur etiam, quia illa dicitur improba præ-
ſcriptio quæ præcedit cum malafide d. c. fin. Vnde cum habeat
malam fidem, dicitur iniqua, & venire contra æquitatem, con-
ſequenter contra ius naturale, quod innititur æquitati. l. quod
ſi ephesi. ff. de eo quod cert. loc. Circa autem hanc ſolutionem ita
comprobatam aduertendum eſt, quod in illo text. ponuntur
duæ rationes, quare contra eccleſiam Rumanam, & in bonis
ipſius ſit prohibita præſcriptio, prima eſt, quia dicitur impium
remedium, ſecunda ne tutus peccandi locus relinquatur, vnde
licet in præſcribente cum bona fide ceſſet ſecunda ratio tamen
semanet prima prima. Et ideo viget prohibitio legis vulg. §. affini-
tatis, Inſtitut. de nupt. tanto magis, quia in illo text. ponitur di-
ctio, etiam ſcientibus, quæ eſt implicatiua vt not. in l. 1 ff. de iur.
om. iur. quo caſu videtur, comprehendere ignorantes & etiam
exiſtentes in bona fide, quod manifeſte ſuadetur. Nam ſi ſu-
pradicta ſolutio eſſet vera, ſequeretur, quod præſcriptio. 30.
annor. cum bona fide haberet locum in bonis eccleſiæ Roma-
næ contra mentem, & verba illius literæ volentis nullam præ-
ſcriptionem aduerſus eccleſiam Romanam, & eius bona pro-
cedere, niſi centum ann. Præterea ratio appoſita in fine illius
text. ibi tempus pro puritate prætendens, ita procedit in præ-
ſcribente mala fide ſicut in præſcribente bona fide. Niſi dica-
mus, verſic. fin. declarari ex præcedentibus verſiculis ibi reproba-
ta, & ibi tutus peccandi, & ibi iniquus, & ibi, Sed ille ſeruetur innocens
&c. qui conſiderant malam fidem, & quod dictæ duæ rationes
veniant copulatiuè, & vna in conſequentiam alterius, vt in
præſcriptione, cum mala fide dicatur remedium impium, &
continenter non erit tutus peccandi locus. Tum etiam, quia eſt
improba allegatio, quæ ceſſat in præſcriptione cum bona fide,
& ſi prædictæ rationes conſiderantur modo quo ſupra, omnia
debent concurrere, & vna ceſſante ceſſat diſpoſitio vt etiam
not. per glo. & Doct. in d. §. affinitatis. Poſſet etiam text. ille tol-
li, & aliter, quod præſcriptio dicatur impium remedium, habi-
to reſpectu ad illam regulam iuris natu. diſponentis neminem
debere locupletari cum iactura alterius. Tamen, quia ab illa re-
gula receditur, propter bonum publicum, propter quod fuit in-
ducta vſucapio. l. 1 ff. de vſucapio. Et conſideratis alijs rationibus
de quibus in dicta regula poſſeſſor, & per Abb. hic, & Felyn. &
in dicta tractat. præſcriptio non dicitur contra æquitatem. Ex quibus
infertur, quod opin. Bald. in l. ancilla. C. de furtis, & Bartol. in l.
ſi is qui pro empt. colum. 4. ff de vſucap. non eſt vera per ea quæ no-
tat Felyn. hic, & Modern. in dicta tractat. & Aretin. in cap. dilecti.
ſupra de iudi. volunt quod arbiter qui debet iudicare ſecundum
æquitatem non debeat admittere exceptionem præſcriptionis
quæ videtur eſſe contra ęquitatem, quia contrarium eſt verum,
vt ſupra. & in contrarium ſunt plures deciſio. allegatæ per Fe-
9 lyn. hic, & Modern. in dicto tractat. Tertio quæritur † hic Abb.
quid ſit vſucapio, & in ſpecie ſupra quomodo diffiniatur ſe-
quendo diffinitionem traditam in l. tertia ff. de vſucapio. de qua
per Ioan. in ſumma 16. quæſt. tertia. & per Hoſtienſ in ſumma in
titul. de vſucapio. in princip. quæ diffinitio videtur dubitabilis ex
quo acquiſitio dominij eſt effectus vſucapionis: vnde vſucapio
non eſt acquiſitio dominij quum cauſarum differat à ſua cauſa,
vt fuit dictum ſupra. in 1. quæſt. & per hanc rationem Paul. de
Caſtr. in d. l. tertia. dicit iſtam diffinitionem non eſſe veram, &
dat ipſe aliam, vt per eum. Et ideo ſupplendum videtur, quod
vſucapio ſit acquiſitio, id eſt, ius quoddam per quod acquiritur
dominium, ſicut dicebamus ſupra in diffinitione præſcriptionis
quum iure ciuili vſucapio fuerit inducta, l. 1 ff de acquiren rerum
domin. & Inſtitut. de rerum diuiſ. §. ſingulorum. iuncta rubr. de vſu-
capion. circa princip. & dicta l. 3. manifeſte probat diffinitionem
ab effectu in iure eſſe ſubſiſtentabilem, & debere recipi, vt di-
cebat dom. meus in rubri. ff. de condi. & demonſt. & faciunt quæ
dixi in d. 1. quæſt. † Aduertendum eſt etiam dum Abb. vult, quod 10
in d. l. tertia. ſolum diffiniatur vſucapio prout cadit in rebus mo-
bilibus, non autem prout concernit res immobiles. Nam iſtud
non videtur procedere ex quo in illo titul. promiſcue tractatur
de vſucapione rerum mobilium, & immobilium, vt in l. ſequi-
tur. §. ſi fundum. & in l. nunquam, & in l. quare. cum alijs, & in l.
eum qui ædes. Vnde illa diffinitio debet comprehendere vtrun-
que, argum. l. Imperatores ff de in diem adiect. & quæ per gloſſ. in l.
fin. ff de condi. indebi. Ad quod etiam. Nam vt inquit Abb. hic,
ante Iuſtinianum, & ſic de iure ffium. verbum vſucapio erat
generale comprehendens etiam præſcriptionem, vt dicit Azo.
in titul. de vſucapio. pro emptore verſicul. eſt autem vſucapio, & Bartol.
in l. ſeruitutes. la vltima. ff. de ſeruit. Ergo in dicta l. tertia. diffinitur
etiam præſcriptio, verbum enim quod poteſt comprehendere
plura proprie illa complectitur, nec debet fieri reſtrictio etiam
ſi diſpoſitio eſſet pœnalis, vel alias ſtricte interpretanda. l. cum
lege. ff. de teſta. cap. ex parte. el tertio, infra de decimis. & ibi Abb. Vn-
de intelligendo † terminum vſucapio large, vt ſentit gloſſ. in 11
dicta l. tertia. & alij ſcriben. ibi, & Hoſtienſ. & alij vbi ſupra, vi-
detur ibi diffiniri, & præſcriptio. 10. vel 20. annorum. quæ iure
ffium erat cognita, & etiam vſucapio dicebatur, vt patet in
iuribus præallegat. & in titul. de vſucap. & titulis ſequent. ſicut etiam
præſcriptio dicitur in rebus mobilibus, vt probatur in titulo de
diuerſ. & tempor. præſcriptio. & per Philipp. Corne. conſil. 38. in-
cipit, Placet mihi, columna quarta, in princip. 2. libr. præſcriptio e-
nim 30 annorum, vel 40. non erat cognita iure ffium, vt di-
cit gloſſ. in dicta authent. vt etiam eccleſia Romana, & gloſſ. in l. qui
occidit, in princip. in verb. amiſit. ff. ad legem Aquil. cum alijs adductis
in præallegato conſilio. nec tamen diffinitio reſpectu præſcriptio-
nis non tenetur per ſcribentes, licet enim procedat, quo ad
vſucapionem per quam quæritur dominium. Tamen ſecus eſt
in præſcriptione per quam non quæritur directum, ſed tan-
tum vtile, & quandoque ſola exceptio, vt declarat Abb. in ſe-
quent. quæſt. nec etiam videtur conuenire præſcriptioni actio-
num perſonalium, & aliorum iurium, nec videtur conuertibi-
lis cum ſuo diffinito iuxta dicta. §. dolum. Niſi conſideremus
illam poſſe procedere tempore ffium. quo erat cognita illa
tantum 10. vel 20. annor. Et dicamus per eam etiam quæri
dominium directum contra communem, vt ſtatim dicetur,
vel dicamus, quod ſicut ibi, illa diffinitio vſucapionis procedit
conſiderando effectum, qui eſt, vt quæratur directum ita, & in
præſcriptione conſiderando ipſius effectum, qui eſt, vt quæra-
tur vtile extinguens directum tenendo communem. Et dum
Abb. circa prædicta ponit differentiam inter vſucapionem, &
præſcriptionem, dicas, vt plene habent per Modern. in dicto
tractat. in prima parte quæſt. 3. princip. vbi etiam tangunt an ſtatu-
tum loquens de vſucapione extendatur ad præſcriptionem,
quum inter prædicta ſit date differentiam, & fauoris, & odij,
& ſumus in materia ſtricta. In qua materia ſtatutaria ex dictis ſu-
pra, circa iſtam diffinitionem non immerito poſſet concludi at-
tenta mente ſtatuentis, & eadẽ ſimilitudine appellatione vſu-
capionis venire præſcriptionem, ſi in præſcriptione concurrit
eadem ratio quæ in vſucapione, & mens ſtatuentiũ non contra-
riatur, vel communis vſus loquendi per ea quæ in ſimili dicta
fuere in c. quoniam contra. ſupra de probatio. & in capitul. paſtoralis.
ſupra titul. 1. & per dominum meum in l. 3 ff. de exceptio. & in l.
ſi conteſtante. in princip. ff. ſolut. matrimon. cum concord. Dum et-
iam Abb. dicit vſucapionem non procedere contra eccleſiam,
vide plene not. in cap. 1. ſupra de reſtit. in integr. & per Abb. & ſcri-
bent. in capit. illud. infra eodem, & per Hoſtienſ. in ſumma. in titu-
lo de vſucapion. §. quæ poſſunt vſucapi. verſic. item propter fauorem reli-
gionis,

Digitized by Google

gioun, & plenius per Moder. in dicto tractat. in prima part. in ſexta quaſt. princip. & in 5. parte princip. parte prima charta 41. numer. 10. Quærit quarto Abb. colum. 1. ver. ex quo notabiliter collige, quòd per vſucapionem in ſpecie ſumptum acquiritur dominium directum, quod ab omnibus tenetur, concordantes adducit Felyn. hic, column. 4. verſ. fallit ſexto, vbi ponit rationem diuerſitatis quare per vſucapionem quæratur directum, & ſecus per præſcriptione in quæ ratio ex infra dicendis redditur dubia, & de concluſione videndum eſt per Hoſtienſ. in titul. pro ſuo, & in titul. de praſcript. rerum immobilium, & per ſcribent. Inſtitut. de vſucapionib. in princip. & per Modern. in dicto tractat. in ſecunda parte princip. quaſt. 1. & dum Abb. pro iſta concluſione adducit illam rationem, quòd ideo quæritur dominium ex quo appellatione dominij in dubio venit directum. Aduerte quia talis ratio redditur dubitabilis ex notatis per Bartol. in l. ſi mater. §. eandem. column. fin. ff. de except. rei iudic. volentem appellatione dominij venire etiam vtili ſicut & directum, cum alijs hic adductis per Felyn. column. 4. in quinta limitatione, ver. non obſtat in quibus declaratur quomodo hoc procedat, & reſpondet ad text. in l. 1. §. fin. ff. ſi ager. vectig. adductum per Abb. hic, & dum Felyn. hic, in ſexta limitatione nititur ex mente Salycet. & Maria. ſaluare hanc communem ab illa impugnatione, quia directum transfertur ab oſſibus illius cui inhæret, &c. illa ratio non videtur concludens, quia par ratio fictionis viget data ſcientia eius contra quem præſcribitur, ſicut in illo contra quem vſucapitur ex quo etiam ipſe in damnum ſui non creditur velle. Tamen lex fingit quæ fictio habetur pro veritate, ita & in præſcriptione, nec obſtat, l. metum. §. volenti. quia ibi non ſuccedit fictio legis, ex quo voluntas erat coacta cuius contrarium præſumitur in illo contra quem vſucapitur, vel præſcribitur, dicta l. alienationis, nam alias non concurreret præſcriptio, l. fin. C. de annal. except. l. 1. in fin. C. de bonis mater. & ideo ad obiectionem reſponde, vt dicam in ſequent. concluſione, ex quo etiam directum dominium poteſt euelli, vt ibi dicetur, & maxime concurrente ſcientia, vt dicit hic Felyn. in prima limitatione, & dicam infra in limitationibus ſequentis concluſionis, ſicut ſi expreſſam alienationem in qua
13 adeſt conſenſus, d. §. per traditionem Inſtitut. de rerum diuiſio. † Secunda concluſio Abb. eſt per vſucapionem longi temporis ſolum quæri dominium vtile, non directum, concordantes allegantur per Abb. & Felyn. hic, column. 2. verſicul. directum dominium, & per Modern. in dicto tractat. in ſecunda parte princip. quaſt. 2. quæ concluſio videtur communis, & limitatur pluribus modis, vt per Felyn. hic, & pro ea poſſunt adduci rationes, & iura. Ad quæ ſigillarim reſpondebitur Petr. autem de Bellapert. poſt Marti. gloſſ. tenuit contrarium, & quod immo per talem præſcriptionem quæratur dominium directum, vt not. in authent. niſi C. de bonis maternis, & in puncto iuris iſta opinio videtur verior. Primo conſiderando text. in dicta l. 3. ff. de vſucapio, quòd ibi etiam diffiniatur præſcriptio, vt ſuperius dictum eſt, vnde ſicut ibi verbum dominij relatum ad vſucapionem concernentem res mobiles comprehendit directum dominium, ſic etiam comprehendat reſpectu præſcriptionis, argument l. nam hoc iure. ff. de vulg. & pupill. & l. quamuis. C. de impuber. & quia in vtraq; concurrunt eædem rationes non diuerſæ, vt infra dicetur, vnde, &c. Secundo facit text. in l. traditionibus. C. de pac. vbi verbum, dominium, reſpicit traditionem, & vſucapionem, ſed per traditionem quæritur directum, §. per traditionem. Inſtitut. de rerum diuiſio, vnde ſicut reſpectu traditionis comprehendit directum, ſic etiam dicendum reſpectu vſucapionis. dicta l. quamuis. Et licet communiter Doctor. intelligant illum textum, in verbo vſucapionibus, procedere in vſucapione rerum mobilium, tamen talis intelligẽtia verè dubitabilis eſt: vt enim hic, concludit Abb. & Bartol. per eum allegatus, & Azo. & Hoſti. vbi ſupra ante Iuſtinianum, verbum vſucapio comprehendebat etiam præſcriptionem, & dicta l. traditionibus, fuit lex Theodoſij, & Maximiani qui anteceſſerunt, & præceſſerunt Iuſtinianum. Tertio facit text. Inſtitut. de vſucapion. in princ. ibi, & hi modo, & ibi, dominium rerum acquiratur, qui ver. infertur ad præcedentes, in quibus dictum fuit, & de vſucapione mobilium, & de vſucapione, & præſcriptione immobilium, & in vtroque Imperator determinat dominiũ rerum quæri. Vnde vt æqualis ſit determinatio, intelligi debet de directo, vt cõmuniter volũt omnes illum textum procedere in dominio directo reſpectu vſucapionis mobilium. Pariter dicendum, & in vſucapione immobilium, argument. d. l. quamuis, & d. l. nam hoc iure. Ad idem facit text. in l. eum qui ædes ff. de vſucapio. in verbo, dominium mutat, nec valet expoſitio gloſſ. ibi, mutat dominium, id eſt, effectum dominij, ex quo eſt violare illam literam, ſuadetur etiam iſta opinio, nam qui patitur rem ſuam poſſideri, & præſcribi, cenſetur illam alienare, & dictæ alienationi conſentire. dicta l. alienationis verbum. & dicit Bartol. in l. filiusfamil. §. diui. colum. final. ff. de legat. 1. quod magis conſentit iſte quàm ille qui alienat: vnde qua ratione alienando transfertur dominium directum. d. §. per traditionem. ſic etiam, & mediante præſciptione. Et ad hoc faciunt notata per Felyn. hic, in prima limitatione, ſicut etiam ficta traditio transfert directum. §. vendita. & ver. ſequent. Inſtitut. de rerum diuiſ. ita & in præſenti, & facit etiam authent. niſi tricennale. C. de bon. matern. in generalitate ſui. Et quia in dubio appellatione dominij venit etiam directum, licet text. ille loquatur in præſcriptione 30. annorum de qua dicemus infra. Præterea in præſcriptione vigent illæ rationes inducentes eam quæ vigent in vſucapione inducta per eaſdem, vnde &c. Et licet contra iſtam concluſionem pro contraria ſententia, & communi adducantur iura, & rationes, tamen poſſunt de facili tolli, & primo non obſtat text. in cap. placuit. §. potrſt, ver. ſi vero, ibi, vtiliter, ex quo text. ille loquitur de præſcriptione 30. annorum & ſi diceres, ergo à fortiori in præſcriptione 10. vel 20. quando in vtraque concurrit bona fides, vt per Abb. hic, & in l. ſi quis emptionis præallegat. & dicetur infra. Replicatur, quod verbum vtiliter, non erat in text. concilij Aphricani ibi adducti per Gratianum qui caret poteſtate cõdendi legem iuxta notata in cap. 2. ſupra de reſcript. & in l. 1. ff. ſi certum peta. vel ſecundum gloſſ. poſitam ibi in verb. vtiliter debet exponi, id eſt, efficaciter, & indubitanter pro qua expoſitione facere videtur text. in l. actio. ff. de negot. geſt. vbi conſiderato effectu, non attendimus an competat actio directa vel vtilis. Et ideo verbum, vtiliter, exponi debet efficaciter conſiderato effectu, ſicut enim dicit Abb. hic, ſequendo Ioan. Andr. & Innocent. & Felyn. col. 4. verſ. fallit quinto, vera eſt concluſio, quod quo ad facultatem vtendi, & modum præſcribens acquirit omne dominium ex quo poteſt vti illa re, vt vult. & de ea diſponere, ſicut quilibet dominus, concordantes adducuntur per Felyn. & per Modern. in tractat. quæſtione præallegata. Ex hoc tamen non debemus inferre, quod non quæratur directum rationibus de quibus ſupra. Secundo non obſtat text. in l. 1. §. cum prædium. ff. de pignor. in verbo, vtilis ſeruiana, ex quo non loquitur de aliqua præſcriptione: ſed ſolum dicit, quod emptor bonæ fidei non cogitur reſtituere fructus conſumptos creditori cui prædium fuerat hypothecatum propter bonam fidem poſſeſſionis. Tertio non obſtat text. in l. ſuper longi. C. de præſcript. long. temp. vbi præſcribẽnti competit exceptio quæ eſt actionis excluſio. l. 2. in princip. ff. de exceptio. & ſic videtur præſupponere actionem in eum competere priori domino, ex quo ibi loquitur de exceptione intentionis, & facti, de qua per gloſſ. in d. l. 2. in princip. & plene dixi in rub. ſupra de except. Et licet Salyc. in dicta l. traditionibus, damnet hanc ſolutionem per l. emptor. C. de præſcript. longi temporis ibi, poſtquam petitor ſuam intentionem impleuit, quæ verba præſupponunt actionem competere, tamen ad illum textum, & alia ſimilia diſponentia, præſcribentem eſſe tutum exceptione præſcriptionis, Reſpondetur quod non ſequitur, datur, vel competit exceptio, ergo priori domino competit actio, & per conſequens directum dominium, patet in d. l. in rebus. §. omnis. C. de iure dot. vbi competit exceptio vſucapionis, & tamen per eam quæritur directum dominium excipienti, oſtenditur. Nam mediante ſolutione vel acceptilatione tollitur omnis actio, & obligatio, inſtit. quibus mod. tollit. obligat. in princip. Et tamen ſoluenti competit exceptio ſolutionis quæ dicitur proprie exceptio, vt dicit domin. meus poſt Cuma. in d. l. 2. in princ. & Iaſon. in l. qui ſe debere. ff. de condi. ob cauſ. & dixi ſupra titul. præced. in rubr. Quarto non obſtat text. in l. ſi duo patroni. §. Iulianus ait. ff. de iureiuran. in verbo, vtilem actionem. Nam diuerſos habet intellectus, vt patet per glo. & Doct. ibi, & ideo euitari poſſet per doctrinam Bartol. in vulg. l. in ambiguo ff. de reb. dub. tamen dici poteſt quod ibi dictio, implicatiua illa etiam implicat, vt non ſolum iuranti competat ciuilis actio quæ competebat ex præſcriptione, ſed etiã vtilis prætoria in factum quæ oritur ex iuramento, l. nam & poſtea. § fin. ff. de iureiur. & habetur per gloſſ. in verbo, deberi, in §. item ſi quis poſtulante. Inſtitut. de actio. vel dicas, quod illa verba, poſt longi temporis præſcriptionem, reſpiciunt non iurantem, ſed illum qui iuramentũ detulit, vt dicit ibi gl. Quinto non obſtat tex. adductus per Bart. in l. 1. §.

Digitized by Google

in l. 1. §. *fin. ff. de aqua pluuiali arcen. in verb. vtilem actionem*, cum quo eſt ſimilis *text. in l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſerui. vend.* nam ille text. loquitur in præſcriptione iurium incorporalium ſecundũ Fulgoſ. & Peruſ. *in d. authent. niſi.* & Imol. *in l. vſucapio. ff. de vſucapio.* & ratio differentiæ eſt, quia iura incorporalia non proprie poſſidentur, *l. ſeruus. §. incorporales. ff. de acquiren. rerum domin.* Præſcriptio autem non procedit ſine poſſeſſione. *l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. regula ſine poſſeſſione. de regul. iur. lib. 6.* quæ differentia non videtur vera. Non enim ſequitur res incorporales non proprie poſſidentur, ergo non proprie præſcribuntur, quia etiam in illis hodie procedit præſcriptio. *l. fin. in fin. C. de præſcript. long. tempor.* vt patet etiam in conſtituto, quod eſt ficta traditio. Et tamen per illud vera poſſeſſio acquiritur. *l. certe. §. 1. ff. de preca. l. quod meo. ff. de acquiren. poſſeſ. cum ſimil.* & per Bartol. *in l. ab emptione. ff. de pact.* niſi diceretur ideo hoc induci per conſtitutum, ea quo apponitur ſuper rebus corporalibus, tamen ipſum incorporale eſt, & ideo alia diuerſitatis ratio poſſit aſſignari: nam ad præſcribendam rem incorporalem ſpacio longi temporis, non eſt opus titulo qui requiritur in præſcriptione rerum incorporalium. *l. ſi quis diuturno præallegata*: vnde non eſt mirum ſi ſolum ibi acquiritur ius vtile, & non directum, non obſtat ratio adducta per Ioan. Andr. & per Abb. *hic*, volentes directum dominium inhærere oſſibus prioris dominiratione, & iure naturali: vnde ab eo non poteſt ſeparari ſine eius voluntate. *l. 3. ff. pro ſocio*, ſuper qua ratione Modern. *in d. tract. quæſt. 2. ſecunda partis princip. num. 2. in fin. & num. 3.* adducentes alia iura ad id, faciunt maximum capitale. Nam ratio iſta confunditur ea eo quod dicimus, dominium directã acquiri mediante vſucapione, conſequenter ab oſſibus noſtris poteſt ſeparari, quod maxime procedit data ſcientia illius contra quem præſcribitur, vt dicit Felyn. *hic*, in prima limitatione, quæ ſcientia inducit voluntatem illius contra quem præſcribitur adeſſe, per quam directum dominiũ transfertur, *d. §. per traditionem.* vel dicamus, ꝗ licet actio perſonalis non poſſit à nobis ſeparari: ſecus tamen eſt in actione reali competenti pro dominio, & ſecus in ipſo dominio, vt videtur ſentire Bartol. *in l. nemo poteſt, colum. 4. ver. ad ſecundum oppo. ff. de leg. 1. & in l. fin. C. de leg.* Non etiam obſtat ratio hic adducta per Abb. poſt alios volentes mediante vſucapione dominium directum acquiri, quia vſucapio eſt mere fauorabilis: vnde aliud ſtatui debet in præſcriptione quæ eſt inuiſa, vt ſolum per eam acquiratur vtile dominium, vt etiam videtur ſentire Salyc. *in d. l. traditionibus*: nam conſiderandum eſt, quia quum iſta præſcriptio ſit partim odioſa, & partim fauorabilis, iudicari debet fauorabilis, & per conſequens eſt amplianda. *cap. non dubium*, & *ibi* Abb. *infra de ſentent. excommunicat.* & hoc maxime, quia verſatur fauor publicus. *l. 1. ff. de vſucapi.* & ideo ampliatio fieri debet. *l. hoc modo. ff. de conditio & demonſtr.* & bonus text. *in l. ſi quis. in grauis. §. vtrum. ff. ad ſenatuſconſul. Sylla.* & faciunt not. *in l. qui exceptionem. ff. de condict. indebi.* De materia autem, an præſcriptio ſit extendenda vel ne, & quando, & quo caſu vide per Felyn. *in cap. auditis. infra eod.* & latius *in d. tractat. ſecunda parte princ. quæſt. 2. num. 9. & ſequent.* Et ex iſtis redduntur dubitabilia quæ ponit Felyn. *hic, in ſexta limitatione* poſt Salycet. & dom. Marian. vt nulla videatur ratio diuerſitatis inter vſucapionem rerum mobilium, & immobilium quando dominus ſcit & patitur vſucapi per *d. l. alienationis verbum*, licet ipſi innuant contrariũ. Ex quibus ſatis patet approbata, & defenſata præſens concluſio contra cõmunem. Retenta tamen communi concluſione quod per præſcriptionem 10. vel 20. annor. non quæritur directum dominium, ſed vtile; Limita eam pluribus modis de quibus per Felyn. *hic*, & per Modern. *in d. l. traditionibus. & in d. tracta. in ſecunda parte princ. q. 2.*

14 † Et primo, ſecundum eos limitatur quãdo præſcribitur cõtra ſcientem, & patientem: tunc enim acquiritur directum dominium, ita Bald. *in d. authen. niſi.* quam limitationem impugnat Imol. *in cap. fin. infra eod. char. penult. colum. 3. verſic. in præſcriptione autem, per text. in l. fin. C. de præſcript. long. tempor.* vbi non diſtinguitur, an præſcribatur contra ſcientem vel ignorantem. Opinio tamen Bald. videtur verior pro qua facit ratio viua. Nam mediante traditione acquiritur directum dominium. Ex quo adeſt conſenſus domini, licet ſit momentaneus. *d. §. per traditionem.* multo ergo magis debet transferri iſto caſu in quo adeſt conſenſus ſucceſſiuus qui potentior eſt, *l. ſi mulier. la 2. C. ad Velle.* & ita conſiderabat Ioan. Andr. *in addit.* ad Specul. *in rub. de præſcript.* & faciunt *dicta ſupra in concluſione* poſt Bartol. *in d. §. dein.* & ad rationem Imol. dicas non eſſe differentiam inter ſcientem, & ignorantem circa modum inducendi præſcriptionem, quia currit contra vtrunque, ſed quo ad effectum præſcriptionis datur differẽtia, patet, nam quando præſcriptum eſt contra ſcientem præſcriptio reſcindi non poteſt, ſed ſi contra ignorantem præſcriptum eſt, reſcinditur beneficio reſti. in integ. vt per Bart. *in l. 1. §. ſi quis autem. ff. de itinere actuq. priua.* quod communiter tenetur, vt per Alexan. *in l. cum filium. §. in hac ff. de verb. oblig.* & plene nota. *in cap. vigilanti. infra eod. vbi dicam.*

† Secundo limitatur quando ſtatutum diſponeret, quod dominium acquiratur ea præſcriptione, tunc etiam acquiritur directum, vt ſtatutum aliquid operetur, & addat iuri communi ita Bart. *in d. l. vſucapio.* concordantes adducit Felyn. *hic, in ſecunda limitatione*, quæ limitatio redditur dubitabilis, ex quo ſtatutum iſtud poteſt operari alium effectum quem ponit Bald. *in l. 2. C. de præſcript. long. temp.* quæ pro liberat. volens quod ſtante tali ſtatuto præſcriptio lõgi temp. procedat ſine titulo, & ſequitur Roman. *in d. l. vſucapio.* vnde quum ſtatutum prædictum poſſit operari iſtum effectum, inter prerabitur à iure communi, vt ſolum acquiratur dominium vtile, vt ius cõmune minus offendatur. *l. 2. C. de noxal. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. c. cum dilectus. ſupra de conſuet.* niſi vlterius conſiderando dicamus minus corrigi ius commune, vt acquiratur directum quàm, vt currat præſcriptio ſine titulo, & iſtud minus corrigens debeat attendi, & per conſequens vera ſit opinio Barto. & procedat limitatio, eo maxime, quia iſtud vtile, quod quæritur mediante præſcriptione, extinguit directum, *vt infra* dicam, & ideo minor læſio inducitur, vt quæratur, directum, quàm quod currat ſine titulo, hoc dico conſiderata perſona, quæ præſcribit. Si autem conſideramus aliam tertiam perſonam, tunc plus offenderet, ex quo iſte cõtra quem præſcribitur ſi haberet directum, poſſet contra illum tertium agere. *d. l. ſi quis emptionis*, & iſtud minus ſibi noceret: quam ſupplere titulum, vt dicebat Bald. & Rom. & conſiderando iſtum caſum ſpecialem procederet eorum opinio, cõſiderando autem generalitatem ſupplere titulũ in genere magis offendit ius cõmune, & ideo limitatio redderetur vera. Nec obſtat doctrina Alexan. *in l. 4. §. prætor ait, de dam. infec.* quæ communiter approbatur per ſcriben. *in l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe.* & per Fely. *hic*, quod iſte pateretur damnum indebite, & ideo ſtatutum nihil debet addere, quia conſiderandu cauſas, & rationes quare inducta fuit præſcriptio de quibus, *ſupra in 2. quæſt.* ceſſat motiuum, ex quo damnum non affertur indebite, nec ſine ratione vnde &c.

† Tertio limitatur in præſcriptione tanti temporis in cuius contrarium nõ extat memoria, vt per Bald. Salyc. & Modern. *in d. l. traditionibus*, & per Felyn. *hic in tertia limitatione per text. in l. iam hoc iure. § ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſtiu.* ex quo talis præſcriptio habetur loco conſtituti. Aduerte tamen, quia verbum habeatur importat fictionem, *l. qui fundum. § tutor. ff. de vſucap. pro empt.* vnde videtur, quod ea iſto actu ficto non acquiratur directum dominium, niſi dicamus, quod immo poſſit etiam per fictionem illud fieri, & induci, per ea quæ dicta ſunt *ſupra* de conſti. *l. certe. §. 1. ff. de precar. cum ſim.* & faciunt quæ ponit Felyn. *hic, & colu. fin.* circa hanc præſcriptionem tanti temporis in cuius contrariũ nõ extat &c. circa alias limitationes dicendum, vt per Doct. vbi *ſupra, & in locu per eos allegatis.*

† Cuius autẽ ſit vtilitatis inueſtigare, & quærere an quæratur dominium directum vel vtile, & qualis effectus ea tali diuerſitate producatur, tangit Felyn. *hic, colum. 5. ver. & illis caſibus*, ponens vnũ reſpectu impeditionis proceſſus agitandi, de quo plenius dicas, vt per Modern. *in d. tracta. in prima parte prin. quæſt 9.* & per eoſdem *in ſecunda parte princ. quæſt. 2.* vbi declarat quid ſit dominium directum, & vtile, & quotuplex, & quæ vtilitas reſultet ex huiuſmodi differentia ponentes diuerſas, & multas vtilitates, & effectus vltra Felyn. *hic, de quibus ibi late per eos.*

† Vnum tamen circa prædicta nota, quod dominiũ vtile, quod acquiritur mediante præſcriptione ſecundum communem opin. de qua ſupra, eſt verum dominium, vt dicit Bart. *in l. 1. colum. 4. in fin ver. item oppono. ff. de acquir. poſſ.* dum vult, quod poſſeſſio ciuilis eſt apta producere ciuiles effectus reſpectu veri domini, quum pariat præſcriptionem, tale vtile dominium dicitur occidere directum, vt notat gloſſ. *in l. 3. §. ex pluribus, in verbo poſſideo. ff. de acquiren. poſſ.* & ibi Ang. Imo. & alij, & per Felyn. *hic, in 5. limitatione, ex quo* reſpectu effectus, & facultatis vtendi, talis præſcriptio facit acquiſitionem directi dominij, vt dicit Abb. *hic*, & Felyn. *in d. quinta limitatione*, & Moder. *in d. tract. in ſecunda parte princip. q. 2. ver. & nota, num. 5. & 6.* vbi ad id allegant

Digitized by Google

allegant alias deciſiones inſerentes poſt Felyn. *in d. quinta limi-*
tatione, quod actor qui in libello dixit ſe eſſe verum dominum
rei, & poſtmodum probauit præſcriptionem, debet obtinere,
ex quo probauit quod deduxit, & non quid diuerſum, quum
per talem præſcriptionem quæratur verum dominium, vt per
Abb. *in c. cæterum. column. 1. ſupra de iud. cum alijs concord.* per ipſoa
19 allegatis, quæ omnia nota in actu practico. † Tertia concluſio
principalis Abb. eſt, quod ex præſcriptionem 30. annot. & cum
bona fide acquiritur vtile dominium, prout ex præſcriptione
longi temporis, & videtur probari *concluſ. in cap. placuit. §. poteſt.*
16. quæſt. 3. ibi, ſimili gaudebit præſidio, & per Bartol. & ſcriben. *in*
d. l. ſi quis emptionis, per illum text. in illis verbis, ſimili præſidio vtatur,
de quo per Modern. *in d. tractat. in ſecunda parte principali, quæſt. 2.*
num. 2. & 3. per Hoſtien. *in ſumma, in titul. de præſcriptione rerum*
immobilium, & habetur per Abb. *in cap. illud. colum. 2. verſic. præ-*
terea dubitatur, infra eod. & per Paul. de Caſtren. *in l. fin. §. 1. ff. rem*
rat. hab. quæ concluſ. poſſet impugnari iiſdem rationibus, & iu-
ribus quibus fuit impugnata præcedens *2. concluſ. communis*, &
in iſta poſſet teneri in puncto iuris, quod immo per eam acqui-
ratur dominium directum concurrente bona fide per iura, &
rationes adductas in præced. & de iſta loquitur text. *in dicta au-*
thent. niſi tricennale quæ ſimpliciter loquitur de dominio, nec
diſtinguitur de quo: nec obſtat ſi diceretur, quod diuerſa ratio
viget in hac præſcriptione quæ eſt mere odioſa, & currit ſine
titulo vnde ex ea non debet quæri directum dominium, quod
ſecus eſt in præſcriptione longi temporis quæ eſt partim fauo-
rabilis, & procedit in titulo, prout etiam in ſimili habemus in
iuribus incorporalibus vel in præſcriptionibus iurium incorpo-
ralium Ex quibus ſolum acquiritur vtile dominium, ex quo
procedunt ſine titulo, *d. l. ſi quis diuturno.* nam reſpondetur quod
prolixitas longioris temporis ſupplet defectum tituli, ideo
vtriuſque par ratio habenda eſt, *d. l. ſi quis emptionis, verſicul. ſimi-*
li præſidio vtatur, & hanc rationem, & reſponſionem videntur
ſequi Modern. *in tractat. ſecunda parte princip. quæſt. 2. verſicul. ſed*
quando, volentes hanc præſcriptionem 30. ann. concurrente
bona fide etiam ſine titulo, operari eundem effectum quem
operatur præſcriptiptio longi temporis, quia talis curſus maio-
ris temporis ſupplet defectum tituli, & talis præſcriptio po-
tius dicitur fauorabilis quam odioſa, propter quod tollitur alia
obiectio, ex quo nõ eſt mere odioſa, niſi quando procedit cum
mala fide, quæ ceſſat in præſenti caſu, & ita dicit Paul. *in l. fin. §.*
20 *fin. ff. rem ratam habe.* & Abb. *in c. fin. infra eo. & ibi* Felyn. † Quar-
ta & vltima concluſ. Abb. eſt, quod præſcribenti rem alienam
longiſſimo tempore, & cum mala fide competit exceptio, licet
dominium ei non acquiratur, effectus ponitur *in d. l. ſi quis em-*
ptionis. & in d. tractat. ſecunda parte princip. quæſt. 2. num. 5. & 6.
quæ concluſ. hodie non procedit de iure canonico, quod non
admittit præſcriptionem cum mala fide, *c. fin. infra eod.* Et quia
in ea tractatur de materia peccati in qua ſeruandum eſt ius ca-
nonicum, vt notatur *in d. c. fin. & d. regula poſſeſſor*, de quo vide per
Moder. *in d. tractat. prima parte principali, in 6. quæſt. & in 7. 8. &*
9. & in 2. parte princ. q. 2. nu. 6. & diffuſius *in tertia parte prin. quæſt.*
10. char. 18. num. 48. & per Hoſt. *in ſumma in titul. de præſcript. re-*
rum immobilium. §. quis ſit eius effectus. verſic. quo autem ad res cor-
porales, & dicetur etiam aliquid *in d. c. fin.* Vltimo Abb. *colum.*
21 *prima, in fin. ver. vide ſimilem quæſtionem*, † quærit, an per præſcri-
ptionem debiti tollatur naturalis obligatio, concludit, quod
tollitur quo ad omnem effectum, adducendo doctrinam Bart.
in l. fin §. ſi ff. rem rat. hab. vbi Bart. hoc vult. *per l. ſicut, & l. omnes. C.*
de præſcript. 30. ann. ibi, pleniſſima munitione ſecurus, & poteſt ad id
ponderatari *text. in d. l. ſicut. in verſic. quæ vero, ibi, viuendi vlterius*
non habeant facultatem, ex quibus verbis patet quod vita actionis
poſt dictam præſcriptionem 30. ann. non dicitur amplius dura-
re, qui text. etiam facit *in ver. hæ autem, ibi, extinguantur, & in verſi.*
fin. ibi. mouendi vlterius facultatem patere cenſemus. *& text. in d.*
l. omnes. hoc idem videtur innuere *ibi, & quadraginta curriculis*
annor. proculdubio ſopiatur, *& ibi extinctum eſt iugi ſilentio mo-*
neatur. Ex quibus patet per talem præſcriptionem eſſe ſublatam
omnem oblationem etiam naturalem, quo ad omnem ſui effe-
ctum, vt dicebat Barto. & Abb. vbi *ſupra*, nec obſt. ſi diceretur,
quod præſcribenti competit exceptio *d. l. emptor. & d. l. ſi quis*
emptionis, quæ exceptio eſt odioſa, & ideo ſoluens tutus hac ex-
ceptione odioſa non debet repetere, vt dicit Bartol. *in d. l. fin.* &
Abb. *hic* videtur ſentire, dum ipſum adducit, *per l. qui exceptio-*
nem. ff. de cond. indeb. nam Paul. de Caſtr. *in d. l. fin. §. ſi.* tollit obie-
ctionem, dicens hanc præſcriptionem 30. ann. concurrente bo-
na fide, non eſſe odioſam, ſed fauorabilem, vt dixi *ſupra in præce.*
3. concluſ. & ideo tutus illa tanquam fauorabili ſoluens repetit,
concordantes adducuntur per Bar. & Paul. *in d. l. fin §. fin.* & per
Moder. *in d. tract. 2. parte prin quæſt. 2. in fin. ver. 4. principalis reſul-*
tat effectus, & diffuſius, an per præſcriptionem tollatur ciuilis, &
naturalis in totum, vide per Abb. & Fely. *in c. ad aures. infra eod.*
& per Moder. *in d. tract. ver. prealleg.* & diffuſius *in 1. parte princ.*
quæſt. 6. 7. 8. & 9. & bene *in 3. parte dicta partis. quæſt. 10. char. 18.*
num. 48. quibus in locis concluditur, quod concurrente bona
fide tollitur nedum obligatio ciuilis, ſed etiam naturalis, quo
ad omnem effectũ, dico in caſu in quo concurrit, & datur bona
fides ſiue actio ſit realis, ſiue perſonalis, de quo dicetur aliquid
in c. fin. infra eod & in d. c. ad aures. Quærit Abb. *col. ſi. ver. & quoti-*
die, an valeat † ſtatutum non admittens creditorem ad agendũ 22
poſt certum tempus, de qua quæſtione ipſe ſe remittit ad not.
in c. fin. infra eod. vbi fere omnes tangunt quæſtionem, & ibi poſt
alios de eius veritate dicam, & vide pleniſſime vltra Doct. *in d.*
c. ſi. quæ ponunt Mod. *in d. tract. in 2. parte, tertia partis prin. q. 9. &*
10. & plenius *quæſt. 14. nu 72. char. 21 & repe.* poſt Bart. & alios, *in*
d. l. nemo poteſt. de leg. 1. Et circa illud, quod incidenter tangit Abb.
hic, an poſſit haberi recurſus ad iudicem eccleſiaſticũ poſt per-
fectam præſciptionem per viam denunciationis euangelicæ, vi-
de plene accumulata per Fely. & Abb. & *ibi* dicam *in c. vigilanti,*
infra eod. & quæ plene accumulant Modern. *in d. tract. in 2. part.*
tertia part. princ. quæſt. 9. & 10. † Vltimo quærit Abb. an per pa- 23
ctum poſſit renunciari præſcriptioni, in qua difficultate Bart. *in*
l. nemo poteſt. colu. 4. ver. quærit Dy. vno modo loquuntur ſuit in l. 1. ff. de
vſucap. cuius dicta ibidem magis approbantur, vt plene per Fe-
lyn. *hic colum. 6. ver. regulariter cum duabus ſequ* & per Aretin. &
Alex. poſt alios *in d. l. nemo poteſt. colum. antepen. ver. & inducitur*
iſte text. & ibi Iaſ. colum. 18. verſic. iuxta iſtam partem & per Moder.
repet. *char. 9. colum. 1. ver quærit Bart. & duab. ſeq.* & per Moder.
in d. tract. in 5. part. prin. parte 5. quæſt 6 char 59. nu. 38. 39 & 40. Ex
quorum dictis habetur concluſio cõmunis, quod præſcriptioni
no poteſt pacto renunciari, vt dicit *ibi* Bar. & alij relati per Mod.
ibi. & per Fely. *hic*, contrariũ tamen voluit Bal. & Imo. *in d. l. ne-*
mo poteſt, eo, quia præſcriptio perfecta, & cõpleta poteſt remitti
pacto, vt dicit ibi Bar. & Abb *hic*, ergo multo magis illa quæ non
eſt deducta in eſſe, *arg c. quemadmodũ. ſupra de iureiur.* & licet Are.
in d. l. nemo poteſt. reſpondeat huic rationi per tex. *in l. quod de bo-*
nis. §. 1 ff ad l. Falc. iuncta l. fin. C. eod. tamen ad dicta iura adducta
per Aret. reſpondent repeten. *in d. l. nemo poteſt.* vt ibi per eos, &
ad motiuũ Imol. quod fuit D. Ant. *hic*, reſponde, vt per Bart. *in*
d. l. 1 & in d. l. nemo poteſt. cõmunis tamen concluſio tenenda eſt,
quia in præſcriptione verſatur fauor publicus, ſiue veniat prin-
cipaliter, ſiue ſecundario, cui nõ poteſt renunciari, ꝙ probatur :
nam ſi fauor publicus conſideratur principaliter, res erit clara,
quod renunciatio nõ valet *per l. ius publicum. ff de pact.* ſi vero con-
ſideramus in præſcriptione fauorem publicũ ſecundario, adhuc
idem dicendum, quum talis fauor non poſſit ſeparari à priuata
vtilitate, & ideo illi renunciari nõ poteſt. *l. de die. & l. attilicinus.*
ff. de pac. dot. & per Bat. *in d. l. ius publicum*, & per eundẽ *in l. ſi quis in*
conſcribendo. col. 2. C. de pact. Item quia præſcriptio per legẽ fuit in-
ducta ex cauſa publicæ vtilitatis, vt dicit *tex. in l. 1 ff. de vſuc.* Vnde
licet reſpiciat priuatã vtilitatẽ principaliter: tamẽ ei renunciari
nõ poteſt, vt expreſſe dicit Bar. *in d. l. ius public.* & idẽ Mod. Papi.
& etiã repeten. vbi *ſup* & per Fely. *hic, in tertia limitatione*, vbi cõ-
ſiderat, an iſte fauor priuatus poſſit ſeparari à publico: ſi .n. te-
nemus, ꝙ non poſſit ſeparari, concluſio iſta procederet in qua-
cunq; præſcriptione etiam mere fauorabili, vt dicã *infra*, quia in
omni viget iſta ratio boni publici, ſi eſt inſeparabile, & licet Fe-
ly. *hic, in 3 limita.* ſentiat, ꝙ iſte fauor ſit ſeparabilis, tamẽ non vi-
detur verũ, ex quo renunciatio iſta nõ poſſet habere locũ quin
non offendatur bonũ publicum, quod eſt, vt dominia rerũ non
ſint incerta. *d. l. 1 & ſiem inde imponatur l. ſi. ff pro ſuo. l. properandũ, &*
ibi gl. & fere. C. de iudi. & dicetur *inf. in limitationib.* † Limitatur tñ 24
iſta cõcluſio plurib. modis. Primo qñ ſuper pacto fuiſſet appoſi-
tum iuramentũ: nam tunc pactũ valebit, ita Alex. *in d. l. nemo po-*
teſt. per tex. in c. cũ contingat. ſup. de iureiur. & per Fely. *hic*, in quarta
limitatione, vbi aliqua in cõtrarium adducit, & Mod. *in d. tract.*
loco. & verſ prealleg. in prima limitatione, Iaſ. autẽ *in d. l. nemo po-*
teſt. tenet contrariũ aliquibus auctoritatibus *hic* etiam adductis
per Felyn. & Mod. repeten. *in d. l. nemo poteſt char. 9. colu. 1.* circa
hanc limitationem concludunt contra Alex. ratione de qua in
concluſione,

Digitized by Google

concluſione, quia tales fauores non poſſunt ſeparari, & reſpondent ad c. cùm contingat, quia ibi alienatio fundi dotalis iuramento firmatur, quando cauſa quæ mouit legiſlatorem ad prohibendum fundum dotalem alienari, non fuit bonum publicũ, ſed vtilitas priuata, ſcilicet fragilitas ſexus mulieris, *vt Inſtit. quib. alien. licet, in ver. ne ſexus mulierũ.* vnde nimirùm, ſi iuramentum cõfirmat huiuſmodi alienationem, quum nullum præiudicium inferatur Reipublicæ, vt per Bal. *in d. l. ius publicum.* quod ſecus eſt in præſcriptione quæ fauore publico fuit introducta, *d. l. 1.* & ſeparari non poteſt à priuata vtilitate: vnde nimirùm ſi etiam cum iuramento non poteſt renunciari, vt dicit Bart. *in d. l. ius publicum, circa fin.* & alij relati per Iaſ. vbi ſuprà, quæ ratio videtur confundi *per l. 1. ff. ſolut. mat.* vbi reſpectu dotium verſatur fauor publicus ſecundariò, vt dicit *ibi* tex. Bart. & omnes, & ideo tota vis, & difficultas conſiſtit, an ſit ſeparabilis, vel ne, de quo *in d. c. cùm contingat. & in d. l. 1. & in tract. de dot.* & ideo circa limitationem, vide *ibi ſuprà,* & Felin. *hic,* qui ſaluat limitationem Alexan. *vt per eum in 4. limitatio.* quę ſaluatio non ſatisfacit, eò quoniam Alexan. vult omni caſu pactum appoſitum, ne currat præſcriptio cum iuramento, valere propter iuramentum, eſto quòd præſcriptio cõcernat bonum publicum, ſicut in ſimili habetur *in d. c. cùm cõtingat.* & ideo deueniendum eſt ad illud, an ſit ſeparabile, vel ne. Aduerte an etiam limitatio poteſt ſaluari, quia non idem iudicandum eſt de bono publico ſecundario, ſicut de bono publico principaliter, probatur *in l. 2. ff. ad municip. iuncta l. Lucius Titius la 1. ff. de adminiſtr. tut.* & ideo non procedunt not. *in c. ſi diligenti, ſupra de foro compet. cum alijs not.* per Bartolum & alios *in d. l. 1. ff. ſolut. matrim.* tamen iſtud ruit, quia in materia de qua quærimus, non conſideratur, niſi an poſſint ſeparari, vt dictum ſuprà, & tenendo quòd non poſſint ſeparari, limitatio iſta non videtur poſſe ſaluari, nec conſideramus an principaliter vel ſecundario, vt patet ex prædictis. & ad illud quod dicit Alexand. *in d. l. nemo poteſt.* quod idem eſſet dicendum in præſcriptione odioſa, cùm iuri introducto in odium alterius poſſit iuramento renunciari, *c. ſignificante, infra de pignorib.* & reaſſumit Felinus *hic,* & alij vbi ſuprà. Aduertendum eſt, quia iſto caſu iuramentum eſt benè ſeruandum, tamen pactum non firmat, vt eſt in caſu pręcedenti tenendo limitationem, & effectus iſtius diuerſitatis habetur per Bart. *in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſ. in 3. & 4. membro.* tamen tenendo, quòd limitatio nõ procedat, nec etiam iſtud dictum procederet, quia in merè odioſa præſcriptione etiam verritur fauor publicus, qui non poteſt ſeparari, vt ſuprà, & ideo difficultas ſtat, an poſſit ſeparari, vel ne, & tanto magis, quia communiter concluditur huic merè odioſæ non poſſe renunciari ſimpliciter, vt per Abba. & Felinum *hic,* & alios vbi ſuprà, tamen conſiderandum, quòd in dote etiam eſt dare publicam vtilitatem ſecundario inſeparabilem à priuata, *d. l. 1.* & *ibi* Bart. & per eundem *in d. l. ſi quis pro eo, in 3. membro.* & ideo ſimplex renunciatio mulieris non nocet, *d. l. de dic.* & Bart. *d. l. ius publicum.* & tamen iuramentum nocet, *d. c. cùm contingat.* vbi aſſignatur ratio, ex quo poteſt ſeruari ſine interitu, &c. Item ne aperiatur via periurijs: quæ rationes etiam militant in quæſtione præſenti, vnde, &c. & licet text. *ibi* dicat iſtud iuramentum ſeruari, ex quo non redundat in damnum alterius, tãtum damnum erit publicum ſecundario, *d. l. 1.* & per Bart. vbi ſuprà, ita & in caſu præſenti, nihilominus iſtud non conſideratur, & diſponitur iuramentum ſeruandum, licèt ſimplex conuentio & renunciatio non noceat, quia iure canonico ſeruandum eſt, vnde ex iſtis poſſet ſaluari concluſio communis præcedens, eſto, quòd ius publicum ſecundario conſideratum non poſſit ſeparari, quia iuramentum nocet, vt probatur *in d. c. cùm contingat.* & per Bart. *vbi ſuprà, cum ſimilib.* & ad dictum Alexand. de exceptione odioſa, dicas poſſe ſaluari, ex dictis per Bart. *in d. l. ſi quis*
25 *pro eo. in 4. membro,* vbi videas. Secunda concluſio fallit, † quando fit pactum, quod non præſcribatur, niſi certo tempore prorogando tempus à iure præfixum, ita Angel. *in d. Authent. in eccleſia Romana, in fin.* cum alijs hic adductis per Felin. *in ſecunda limitatione.* per Alexand. & alios ſcribent. *in d. l. nemo poteſt.* quæ limitatio non videtur vera: quoniam præſcriptio ſit inducta fauore publico, vt ſuprà dictum eſt, ſicut per pactum non poteſt tolli, ita nec etiam diminui prorogando eius tempus. *l. quod de bonis. §. final. ff. ad legem Falcid. cum alijs adductis per repetent. in d. l. nemo poteſt, verſic. præallegato, in ſecund. limitatione.* & comprobari poteſt, nam præſcriptio introducta fuit, vt eſſet finis litium, *l. final. ff. pro ſuo.* Et ideo eius tempus pacto non debet poſſe prorogari, iuxta gloſſ. *in verſic. triennium.* & hilarè Duct. *in l. properandum, C. de iudic.* & videtur ſenſiſſe Bart. *in l. 1. circa finem. ff. de vſucap.* Tertiò limitatur, 26
quando † pacto renunciatur præſcriptioni merè fauorabili, vel mixtæ, ita Abb. *hic,* & Angel. *in d. l. nemo poteſt.* Imola tamen ibi voluit contrarium, cuius ſententiam ſequuntur repetent. in tertia limitatione ratione ſatis vrgenti, quod comprobari poteſt ex his quæ dicit Felinus *hic, in tertia limitatione.* & ex quo vſucapio merè fauorabilis, & præſcriptio 10. vel 20. annorum mixta erat cognita de iure ciuili, & introductæ fuêre propter bonum publicum, *vt in d. l. 1.* vnde quum tale bonum non poſſit ſeparari à priuata vtilitate, ideo huic etiam merè fauorabili renunciari non poteſt, ex dictis in concluſione, & licèt Felinus *hic,* in tertia limitatione dicat, quòd dos eſt æquè fauoris publici, ſicut priuati, non procedit, ex dictis ſuprà, & ex not. *in d. l. 1. ſolut. matr.* quia eſt priuati principaliter, publici verò ſecundario. Quartò limitatur, † quando derogatur pręſcriptioni, ex diſpoſitione ſtatuti, 27
ita Bald. *in l. 2. C. de conſtit. pecun.* ex quo infertur, quòd potentius operatur ſtatutum, quàm pactum, de quo per Bart. *in l. alia § eleganter. ff. ſolut. matr.* & plenè per repetent. *in d. l. nemo poteſt. in quinta fallentia.* & per Felinum *hic, in ſexta fallentia.* & per Moder. *in d. tract. in quinta parte, quintæ partis principalis, quæſt. 7.* Quintò fallit,
quãdo † renunciatur pręſcriptioni iam ſic deductę & completæ, ita Bart. & reliqui ſcribent. *in d. l. nemo poteſt.* & ad hanc facit ratio Aretin. *in d. l. nemo poteſt.* ad quam reſponde, vt dixi ſuprà in concluſione. hanc limitationem tenet etiam Bald *in Authẽ. quas actiones C. de ſacroſanct. eccleſ.* & Felin. *hic, in prima limitatione. per text. in l. ſi quis poſtquam. ff. de fideiuſſor. & in l. emptor. C. de præſcript. long. tempor.* quæ limitatio redditur dubitabilis, ex quo in iſto caſu verſatur fauor publicus, qui non poteſt à priuata vtilitate ſeparari: ſublata enim præſcriptione, dominium erit in incerto, item via aperietur litibus. Non obſtat *d. l. ſi quis poſt quã.* quia procedit in debitore contra quem competebat actio temporalis, puta quanti minoris, vel actio de dolo, quo caſu præſcriptioni per pactum poteſt renunciari *l. quòd ſi nolit § ſi quid ita ff. de ædil. edict.* & per Abb. *hic,* non autem loquitur de debitore contra quẽ competebat actio perpetua, prout loquitur concluſio, & cõſequenter iſta limitatio relata ad concluſionem, patet quia illo iure ciuili nullo tẽpore præſcribebatur huiuſmodi actionibus, *Inſtit. de perpet. & tempo. actio. in prin.* & præſcriptio 30. annorum non erat illo iure cognita, vt dictum fuit ſuprà. & not. hunc intellectũ ad illum text. Nec obſtat *d. l. emptor.* quia fateor, quòd tacitè poteſt renunciari præſcriptioni prætetitæ illam non opponendo, ſed non expreſsè, vt in ſimili habetur *in l. 2. § ſed quia veremur. C. de iuram. calum. cum ſimil.* Nec obſtat, quòd pacto poteſt fieri, ne currat inchoata, *vt l. iuris notiſſimi §. ſed & ſi quis.* quia reſponde, vt per Bartol. *in d. l. 1.* Limitatur concluſio & alijs modis de quibus per Felin. *hic,* & per ſcribent. omnes *in d. l. nemo poteſt.* & per Moder. *in d. tract. loco, & verſic. præallegato.*

REPETITIO
IN CAP. PLACVIT. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An fructus percepti medio tempore per Epiſcopum qui conuertit locum ad vnitatem Catholicam, ſint reſtituenda Epiſcopo Catholico, vel hæretico conuerſo ad fidem, & recuperanti dictum locum.*
2 *Duo ſpecialia circa idem, quando poſſint concurrere.*
3 *An ſit dare caſum in quo procedat præſcriptio de iure canonico cum mala fide.*
4 *Qui facit actum auctoritate l. vel canonum, an & quando peccet.*
5 *An procedant à pari, quòd non ſit rector in eccleſia, vel quòd ſit inutilis.*
6 *Præſcriptio an currat contra illum, qui eſt in vtero, cum intellectu l. etiam eo ff. de minor.*
7 *An conditio Epiſcopi Catholici, ſit deterior quàm conditio Epiſcopi hæretici.*
8 *Intellectus iſtius & c. placuit. 16. q. 3.*
9 *Epiſcopus præueniens infra quot tempus poteſt recuperare locum conuerſum ad fidem.*

10 *Quando ſunt duo ſtatuta contraria, quod ſtatutum debeat attendi.*
11 *Vacante eccleſia, an curreat præſcriptio etiam ſi adſit aliquis qui eius nomine agere poßit.*
12 *Vacante imperio, an currat præſcriptio contra eius iura.*
13 *Si bona communiter ſpectant ad prælatum, & capitulum an vacante Eccleſia currat præſcriptio contra Capitulum.*
14 *An vnus clericus inducat, vt ab alijs laicis poßit declinari iudicium ſeculare in pluribus delinquentibus.*
15 *Quãdo, & ex quibus cognoſcatur, an vniuerſitas cenſeatur ſecularis, vel eccleſiaſtica, & quæ ratio vera poßit aßignari, circa prædicta, cũ intellectu plurium iurium.*
16 *An capitulum poßit agere in rebus communibus ipſius, & epiſcopi vacante eccleſia.*
17 *Iura imperij an aliquo tempore poßint præſcribi.*
18 *Præſcriptio an currat contra eccleſiam prælato exiſtente excommunicato.*
19 *An præſcriptio currat contra excommunicatum, & quibus caſibus.*
20 *An aduerſus præſcriptionem quadragenariam competat eccleſiæ reſtitutio in integrum, cum intellectu plurium iurium.*
21 *Eccleſia, & minor circa prædicta an differant.*
22 *Ignoranti, an competat reſtit. in integ. aduerſus præſcriptionem.*
23 *Tempus quadriennij conceſſum ad reſt. in integ. petendam, an & quo reſpectu ſit vtile vel continuum.*
24 *Filius viuente patre, an poßit agere pro dote materna in bonis alienatis per patrem contra tertios poſſeſſores illorum.*
25 *An Pontifex, vel princeps poßint per reſcriptum vel priuilegium derogare præſcriptioni, & quando.*

PLACVIT. In text. ibi, matrici eccleſiæ, declara, vt per Imo. *in ver. item not.* quod appellatione matricis, & per Felyn. *col. verſ. quæ dicatur eccleſia,* & per Lap. *allegatione 15. in text. ibi,* ex ipſo die, declara, vt per Felyn. *colum. 2. verſi.* & dum iſte text. & prout plene habetur *in l. 1. ff. ſi quis cautio.* In text. *ibi repetendi locum,* intellige ſecundum Bald. & Imo. *hic,* poſt *glo. primã.* quando cum hæretico epiſcopo reuerſo ad vnitatem eccleſiæ fuit facta diſpenſatio, tunc enim recuperat eccleſiam, *c. quia diligentia ſupra de elect.* item intellige, quando de eccleſia non fuiſſet prouiſum alteri, *cap. quamuis, de præſcript. lib. 6. cum concord. ibi adductis, & prout in ſimili notat* Abb. *in c. ex tua. infra de cler. non reſi. in fin.* vbi clericus depoſitus, & poſtea reſtitutus non recuperat beneficium alteri collatum prout in ſimili dicimus, quod priuatus collegio non recuperat priſtinum locum ab alio occupatum, vt per Bartol. *in l. 2. ff. de decurio.* & multa accumulant Modern. *ad id in l. Gallus. §. quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthum.* & plenè per Felin. *in c. inter quatuor. ſuprà de maior. & obed.* Bald. autem *hic* circa prædicta, & ad intelligentiam iſtius text. *ibi, repetere, &*
1 *ibi, repetendi,* tangit † an in terminis huius decretalis fructus medio tempore percepti per epiſcopum qui conuertit locum ad vnitatem Catholicam, repetantur, vel reſtituendi ſint epiſcopo Catholico, vel epiſcopo hæretico conuerſo ad fidem, & recuperanti dictum locum, concludit, quòd non ſunt reſtituendi, per *text. in auth. idem eſt in Neſtorianis, C. de hæret. & Manich. & per l. 1. C. de re milit. lib. 12. alij ſcribunt. hic* non tangunt difficultatem, & cõcluſio Baldi videtur dubitabilis, & poſſet teneri cõtraria opinio, primò, quia vbi titulus eſt reuocabilis, illo poſtmodum reuocato, fructus percepti per poſſeſſorem virtute illius tituli veniunt reſtituendi, *l. cùm quis ff. de condict. cauſa dat. & ibi* Ang. & Alexan. hoc dicentes, ſed titulus de quo in iſto text. infra triennium reuocabilis eſt, patet, ex hac litera quę ita diſponit, ergo, &c. Secũdò, vbi titulus reducitur ad non titulum, fructus percepti ſunt reſtituendi cum re, *ita text. in l. filio §. fin. ff. de inoff. teſta.* & per Ro. *in conſ. 454. circa fin.* hic autem ſi infra triennium locus repetitur, titulus Epiſcopi poſſeſſoris reducitur ad non titulum, vnde fructus ſunt reſtituendi. Tertiò facit, nam quando dilatio eſt conceſſa à lege, vel ab homine, non fauore poſſeſſoris, ſed fauore alterius, fructus percepti pendente dilatione ſunt reſtituendi, *l. in fideicommiſſi. §. nonnunquam. & ver. ſeq. ff. de vſur.* in terminis autem huius decretalis dilatio triennij datur fauore epiſcopi, non poſſeſſoris, vt poſſit locum repetere. & ideo fructus ſunt ei reſtituẽdi. non obſtat text. *in d. auth. idem de Neſtorianis.* quia ideo ibi fructus non reſtituuntur, quia lex expreſsè hoc diſpoſuit vltra procedendo, & declarando non debere reſtitui fauore fidei, argumento notatorum, *in c. in fidei fauorem, de hæret. lib. 6. & dicetur infra.* vnde textus ille ita inductus procedens in illo caſu ſpeciali potius probat hanc concluſionem, quam opin. Bald. conſiderãdo illum per locum à ſpeciali, *text. in l. 1. C. de milit. teſtam.* minus obſt. nam reuerſus poſtliminio non recuperat ea de quibus in illo text. quum, *vt dicit ibi gloſ.* ius poſtliminij non contineat cauſam facti, & ibi non fuerunt fructus percepti ab alio, ex quo miles prætendebat habere portionem ſuam ſtipendij, & donatiui, quæ portio non fuerat conceſſa alijs, vnde reuerſus volebat illam habere à principe vel duce exercitus, & dicitur illum non debere audiri, aduerte tamen, ſi pro opin. Bald. poſſet adduci, quòd ſicut fauore fidei, Imperator vltra proceſſit ſtatuendo in terminis *d. auth. item de Neſtorianis.* quòd non cogeretur ille fructus reſtituere, ita, & in quæſtione noſtra, in qua viget idem fauor, & eadem ratio quæ debet attendi, & non dictum, vt per Bart. *in l. regula. § pen. ff. de iur. & facti ignor.* niſi diceretur, fauorem fidei hic conſiderari tranſacto triennio, quòd non poteſt ſtare, quia conuerſio ad fidem eſt fauor, & ideo iſte præſcribens durante triennio dicitur poſſidere auctoritate canonis, vnde nimirùm ſi facit fructus ſuos, ſicut etiam eſt in illo qui bona fide poſſidet, vt patet per iura vulgaria adducta *in l. ex aduerſo. ff. de rei vendi.* & eſto, quòd iſte ſit in mala fide, tamen hoc nõ obſtat fauore fidei, quo conſiderato habetur ac ſi eſſet in bona, niſi diceres iſtud admitti reſpectu præſcriptionis, non autem reſpectu acquiſitionis fructuum, ad quod poteſt dici, ſi admittitur reſpectu pręſcriptionis loci, & iurium incorporalium, à fortiori hoc deberet recipi reſponderi fructuum, & tenendo hanc opinionem Bal. poſſet reſpectu ad adducta in contrarium. primò, quòd iſta dilatio non conceditur fauore epiſcopi, ſed fauore fidei, vnde, &c. & ſic nõ obſtat *l. in fideic. §. nonnunquam.* & hic non conſideratur titulus reuocabilis vel non, vel quòd titulus reducatur ad non titulum, ſed tantùm fauor fidei, & auctoritas iſtius canonis, quarum vigore iſte poſſidet, vnde nimirũ ſi debet facere fructus ſuos, quæ non concurrunt in terminis *l. filio. & l. cùm quis. de condict. cauſa data, & de inoffic. teſtam.* eo maximè, quia iſte conuertens ad fidem redemit locũ à manibus diaboli, vnde eſto quod infra triẽnium epiſcopus poteſt repetere, tamen interim ille conuertens iuſtè poſſidẽs debet facere fruct⁹ ſuos, ſicut in ſimili dicimus de redimẽte captum ab hoſtibus, quẽ iuſtè poſſidet quouſque redimatur, & licitè quærit fructus cauſa illius perceptos, *l. in bello ff. de capti. & poſtlim. reuerſ. in §. ſi quis ſeruum. cum concord.* ex quibus ſatis patet defenſata opinio Baldi, & maximè conſiderato fidei fauore, vt conſiderant omnes hic, & etiam quia non videtur malam fidem habere iſte, qui prius damnum requiſiuit, *c. vigilanti, infra eod* & requiſitio in iſto caſu debet pręcedere, vt dicitur *in d. c. placuit. & in glo. 1.* Nota primò ſecundùm Abb. *hic* eſſe caſum in quo in bonis immobilib⁹ eccleſiæ, vel in iuribus incorporalibus currit præſcriptio triennij, contra *c. de quarta, infra eod.* & contra *auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Inſtit. de vſucap. in princ. & in l. 1.*
C. de vſucap. transfor. item notatur aliud ſingulare in quo præſcri- 2
ptio currit cum mala fide, contra text. *in c. fin. infra eod.* Ex quibus infertur, quòd duo ſpecialia circa idem ſubiectum poſſunt concurrere, quod videtur eſſe contra notata *in l. 1. C. de dot. promiſ. & in l. quam poſt. § gener. ff. de iur. dot.* taliter quod Bal. *in l. ſi quis pro emptore. col. antepen. in 7 q.* dicebat in fauorem eccleſiæ vel piæ cauſę, duo ſpecialia circa idem non poſſe concurrere, adducendo textum *in l. ſi quis rem. §. fin ff. de pollicitat. iuncta l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ.* tamen hic eſt text. in contrarium volens, quòd duo ſpecialia cõcurrant circa idem etiam in rebus eccleſiæ, quod procedit fauore fidei, vt dicit Abb. *hic,* poſt gloſ. primam, & poſt gloſ. *in verbo,* 3
pertineant, in d. c. placuit, in princ. 16. q. 3. quod eſt notandum. Secundò infertur, † quòd ex cauſa præſcriptio poteſt induci cum mala fide, quod intelligit Abb. *hic,* & Felin. *in princ.* quando iſtud fit auctoritate canonis, non autem quando fit auctoritate iuris ciuilis, vt per eos adducentes concordantes, & dicentes, regulam illam diſponentem, facientem aliquid auctoritate *l. nõ peccare. 23. quæſt. 4. c. qui peccat,* procedere, quando iſtud auctoritate legis canonicæ, non ciuilis, quod ſatis videtur ſuaderi, quum de iure ciuili, pręſcriptio longiſſimi temporis procedebat cum mala fide, *l. ſi quis emptionis. & ferè per totum illum titulum. C. de præſcript. 30. vel 40. annor.* quod ius licèt ſit canonizatum per Gratianum, ſiue ex conſil. Aphricano ibi adducto. *16. quæſt. 3. c. placuit. ver. quòd ſi mala fide:* tamen quia hoc concernit peccatum, contrarium fuit diſpoſitum de iure canonico, *c. fin. infra eod. regula poſſeſſor, de reg. iur. lib. 6.* Et ideo quia in hoc vertitur periculum animæ, & tractatur de peccato, attenditur ius canonicum, & non ciuile. Vnde præſcribens mala fide, non excuſatur auctoritate legis ciuilis, vt poſt alios dicetur *in d. c. fin.* Suadetur etiam quia lex ciuilis † permitte- 4
bat

bat in aliquo caſu marito interficere vxorem, *l. Gracchus. C. de a-*
dult. & etiã permittebat patri occidere filiam, *l. quod ait. ff. ad leg.*
Iul. de adult. Et tamen lex canonica prohibet vtrunque, *c. inter hæc,*
& c. admonere 33 q. 2. de quo latè habetur *in c. ſi verò, el 1. infra de ſen-*
tent. excom. per Bart. & Felinum, & per Abbat. *in c. veniens. el 2. infra*
de ſponſal. & per Felin. *in c. eccleſia S. Mariæ, in 8. colum. ver. item poſſet,*
ſuprà, de conſtit. & hic circa principium, & latius per Moder. *in tra-*
ctatu de vltimo fine iuris canonici, & ciuilis, in 11. illatione. Ex quibus
patet, in concernentibus animam legem ciuilem non excuſare,
ſed tantùm canonicam, maximè in materia præſcriptionis cum
mala fide, vt per gloſ. & ſcribent. *in c. vigilanti, infra eod. & c. fin.* Et
prædicta intellige procedere, niſi lex ciuilis cum cauſa induce-
ret præſcriptionem cum mala fide: tunc enim talis præſcriptio
procederet ſtante cauſa. Poteſt enim Princeps ex cauſa ſtatim
priuare dominum re ſua, *l. item verberatum. ff. de rei vendica. & l. Lu-*
cius ff. de euictio. Et faciunt plenè not. per Moder. poſt Abb. *in Ru-*
bri. infra de appellat. Et quæ pleniſſimè ponit Felin. *in c. quæ in eccle-*
ſiarum, ſuprà de conſtit. Prout etiam dicimus, quòd auctoritate le-
gis ciuilis poteſt iuſtè transferre dominium rei alienę verè vel fi-
ctè, etiam domino non conſentiente, ex cauſa tamen, vt appa-
ret in ſpoliis hoſtium captis in bello facta diſtributione per du-
cem exercitus, vt dicit Bartol. *in l. ſi quid in bello. ff. de capt. & poſtlim.*
reuer. cum aliis adductis poſt gloſ. *in c. vigilanti.* per Doct. *infra eod.*
& per Moder. *in tract. de præſcript. in 2. parte, tertiæ partis princip. q. 9.*
ver. confirmatur. Vnde à fortiori, & multo magis Princeps poterit
ſtatuendo ex cauſa facere, quòd poſt certum tempus quis priue-
tur re ſua introducendo præſcriptionem cum mala fide, dum-
modò cauſa ſubſit non reprobata à iure canonico, vt poſt alios
dicetur *in c. fin. infra eod.* quod manifeſtè probatur, quando limi-
tarent tempus actioni pœnali, iuxta notata per Abb. & Fel. *col.*
12. in c. 1. ſuprà de conſtit. & in c. fin. colum. 2. infra eodem. & per Philip.
Franc. *in d. regula poſſeſſor.* item & quãdo ſtatutum induceret præ-
ſcriptionem cum mala fide contra vſurarium, & multa alia ex-
empla accumulantur per Moder. *in d. tract. ſecunda part. tertiæ par-*
tis principalis, quæſt. 14 col. 3. & 4. Secundò noto poſt Abb. Bald. &
Imol. quòd paria ſunt, quòd eccleſia careat rectore, vel quòd ha-
beat illum, & inutilem ad agẽdum. idem probatur *in c. inter cor-*
poralia, ſuprà de tranſlat. epiſcopi & ibi gloſ. in verbo, inutilem. & addu-
cunt Moder. ad id aliqua *in tract. præallegato, in ſecunda parte, ſexta*
partis, in ſecundo caſu, numer. 7. chart. 66. & in ſimili eſt bona gloſ.
per illum tex. *in l. fin. C. ad leg. Flamam de plagiar.* volens, quòd mu-
lier quæ habet maritum inutilem, tamen dicitur orbata, & vi-
dua, & in ſimili facit text. *in l. ſcimus, C. de agricol. & cenſi.* quæ benè
adaptantur ad ea quæ notantur *in c. ſignificantibus ſuprà de offic. de-*
legat. & in l. vnica, C. quando Imperator inter pupillum, & viduã,
6 dicit autem Bald. *hic*, quòd licet † vacante eccleſia præſcriptio
non currat, tamen currit ei qui eſt in vtero, caſum dicit eſſe no-
tabilem *in l. etiam ei ff. de mino.* intelligendo illum textum, ſecun-
dùm quod communiter intelligunt gloſ. & Doct. quum duran-
te ætate pupillari præſcriptio dormiat, *l. ſicut. C. de præſcript. 30. an.*
& tamen currit contra exiſtentem in vtero, *d. l. etiam ei.* vt per Fe-
lin. *hic, col. 2. verſic. ſubdit* Bald. *hic*, quod licet. Ad quam aduerte, ſi
dici poteſt, quòd minor reſtituitur nedum aduerſus damnum
quod patitur, ſed etiam aduerſus lucrum, quod potuit acquire-
re, ita dicit tex. *in l. præced. non omnia, poſtmodum in l. ſeq. etiam ei.* Di-
citur, quòd etiam poſthumus reſtituitur, ex eo quod vſucaptum
amiſit, id eſt, illam rem quam potuit vſucapere, & præſcribere,
& dubium faciebat, quia lucri procedentis ex præſcriptione, vt
odioſi non debet haberi conſideratio, quum tendat in iacturã
alterius, vt dicit gloſ. *in ver. idem vt, & ſuprà in l. ſi quis vxori. §. ſi ſer-*
uus quis. ff. de fur. & facit bonus text. *in l. ſed ſi conſtante. ff. de don. inter*
vir. & vxo. & ita intelligendo *d. l. etiam ei.* non inducit caſum mi-
rabilem, ſed planum, ſuper quo intellectu cogitabis. item conſi-
dera, quia Doct. communiter intelligunt illum textum in vſuca-
pione paſſiua, ſcilicet, quando fuit vſucaptum contra exiſten-
tem in vtero, & tunc induceretur caſus mirabilis, ſed ſecundùm
verum intellectum, de quo ſuprà, loquitur in vſucapione actiua,
vt reſtituatur ad rem quam amiſit non vſucapiendo, exiſtens in
vtero, quo tempore vſucapio adhuc non erat completa: ſed cõ-
ſiderato tempore exiſtentiæ in vtero benè completur, ad quod
reſtituitur, vt dicit litera ibi, & facit in arg. tex. *l. qui in vtero. ff. de ſta-*
tu homi. obſtat tamen text. *in d. l. etiam ei. ibi, vſucaptum*, qui conſi-
derat vſucapionem eſſe completam. Et ideo poſſet dari alius in-
tellectus, quòd vſucapio erat completa, & exiſtẽs in vtero ami-
ſit vſucaptum, id eſt, rem, quæ erat vſucapta per præceſſorem

ſuum, ex quo peruenit ad alium res illa vſucapta, & litera dicit,
quòd reſtituitur ad illud vſucaptum amiſſum, id eſt, ad rem vſu-
captam quam amiſit exiſtens in vtero, & ſic loquitur de vſuca-
pione completa actiuè, non paſſiuè, & iſta intelligentia magis
conſonat, ſuper qua etiam cogita. Vltimò not. ſecundùm Bald.
& Imol. quòd conditio † epiſcopi Catholici eſt deterior, quàm 7
conditio epiſcopi hæretici, probat iſte text. *in fin. iuncto princ.* q
videtur eſſe contra text. *in l. non ſolùm. ff. de noxal. & c. cùm contin-*
gat, ſuprà de dol. & contu. tamen ſecundùm Hoſtienſ. & prædictos
Doct. dicas hoc procedere non odio perſonæ, ſed ex negligen-
tia quæ adeſt in epiſcopo Catholico, qui potuit agere, & non e-
git, quæ negligentia ceſſat in epiſcopo hæretico, qui non poteſt
agere. Nec obſtat, quòd ipſe fuerit cauſa dictę negligẽtię, ex quo
talis culpa non fuit ordinata ad iſtum finẽ, & ideo non eſt conſi-
derabilis, vt in ſimili habetur *in c. quia diuerſitatem. infra. de conceſſ.*
præben. & per Felin. *in c. cùm inter. col. 10. ſuprà, de except.* Glo. 1. *in fin.*
opponit, † & ſoluit, & ideo eam declara, vt facit Abb. *hic. col. 2.* 8
ver. gloſ. 1. opponit, & vt facit Imol. *col. 1. verſ. in glo. 1.* & communiter
tenetur, quòd iſte text. non corrigat *c. placuit, in princ. 16. quæſt. 3.*
quum, & ille text. & iſte emanauerint ab eodẽ Concilio Africa-
no, conſequenter veriſimile non eſt, quòd ſuper eodemmet fa-
cto Concilium voluerit inducere vnũ de quo *in d. c. placuit* poſt-
modum illud corrigere per iſtum text. *argum. l. non ad ea. ff. de con-*
dit. & demonſtrat. & argum. notatorum in l. præcipimus, in fin. C. de ap-
pel. & quia promptum eſt iura iuribus concordare, *vulg. c. cùm ex-*
pediat, de elect. lib. 6. & ideo communis intelligẽtia iſtorum iurium
eſt, quòd text. *in d. c. placuit.* loquatur de tempore, poſt quod quis
poteſt acquirere, & lucrari: iſte verò text. loquatur de tempore
poſt quod epiſcopus non poteſt repetere locum conuerſum, vt
etiam dicit gloſ. *in verb. pertineant, in d. c. placuit.* quæ intelligentia
poſſet perſuaderi ex *rubr. d. c. placuit.* quæ habet orationem perfe-
ctam, & loquitur de triennio, ad quod poſſes reſpondere rubr.
habentes orationes perfectas benè poſſe allegari, ſicut nigrum,
quãdo ſunt rubr. poſitæ per Iureconſultos: vel Imperatores Põ-
tifices, vel alios habentes poteſtatem legis condendæ, vt dicit
gloſ. *in verb. titulu, in proœm.* & Imol. *in rubr. ff. de verb. oblig.* & plenè
per ſcribent. *in l. 1. ff. ſi cert. pet.* ſecùs autem in rubricis decreti, ex
quo illæ non ſunt authenticæ, quia poſitæ à Gratiano, qui non
habebat poteſtatem legis condendæ, vt not. per Modern. *in c. 2.*
ſuprà de reſcript. & in d. l. 1. & quòd dictę rubr. decreti non ſint au-
thenticæ, vide per Specul. *in tit. de diſput. & alleg. § fin.* per Moder.
in d. l. 1. & Inſtit. de act. Conſidera etiam, quòd huic communi cõ-
cluſioni videtur obſtare text. *in d. c. placuit. in ver. ita ſanè.* volens,
quòd † ſi epiſcopus loci conuerſi fuit præuentus à conuertente 9
procuratoribus hæreticis, & malitioſè, quòd talis præuentio non
habet nocere dicto epiſcopo, quæ limitatio propriè cadit reſpe-
ctu temporis ſex menſium. Non autem reſpectu temporis triẽ-
nalis: nam quum hodie per iſtum textum epiſcopus præuentus
poſſit recuperare, & repetere locum conuerſum, talis pręuentio
etiam doloſa non eſt in conſideratione, & ideo doloſa præuen-
tio, *de qua in d. ver.* ita ſanè procedere non poterat, niſi conſide-
rando tempus ſemeſtre, vnde ex hoc poſſet dici, quòd illud
tempus ſemeſtre, *de quo in capit. placuit*, ſit hodie elongatum ad
tempus triennale, per illum text. & quòd amplius ſex illi menſes
non ſint in conſideratione, niſi dicatur, quòd quando eſt dolo-
ſa poteſt opponi, & repeti poſt triennium, vt videtur ſentire glo.
ibi, *in verb. poterit.* probata doloſa præuentione, & ita intelligen-
do, habebit locum illa exceptio, etiam ſecundùm hanc concor-
diam: tamen, vt dixi, communis intelligentia eſt, quòd text. iſti
debeant reduci ad concordiam, eſto quòd videantur contrarij,
ex qua gloſ. & intelligentia Bald. hic infert, quòd † ſtatuta con- 10
traria debent reduci ad concordiam, quantum poſſibile eſt, ex-
emplificando, vt per eum quem ſequitur aliqua addendo Felin.
hic, colum. 2. verſic. circa gloſ. 1. circa quod poſſes dicere, quòd ſi duo
ſtatuta contraria reperiuntur in eodem volumine, in dubio ſtã-
dum eſt poſteriori, vt videtur ſentire gloſ. *in ver. relinquens. in c.*
Raynutius infrà, de teſtam. quam adducit Felin. *hic*, ſentit etiã Bar.
in l. qui ſe patris. C. vnde liber. dum dicit, quòd *§. placebat Inſtit. de*
legit. agnat. ſucceſſ. ex quo eſt poſterior, corrigit illum anteriorem,
prout in ſimili dicemus de opinionibus recitatis per gloſ. quòd
vltimo loco recitata, videtur approbata, *l. qui filium. §. Sabinus. in*
ver. & alia ff. ad Trebel. & per Franciſ. de Curt. *in conſil. 1. colum. 4. &*
conſil. 43. colum. 8. Item notandum eſt, quòd Baldus *in c. cùm olim,*
verſic. quærebatur. ſuprà, de conſuetud. ſingulariter vult, quòd quan-
do ſunt duo ſtatuta cõtraria in dubio debet attendi illud, quod

 eſt

eſt æquius & iuſtius, ſequitur Alexand. *conſ. 58. in præſenti cauſa. in*
quarto volum. Nota etiam, quòd vbi reperiuntur duo ſtatuta cō-
traria, illud debet attendi, quod eſt fauorabilius, licet prius ſit in
ordine, ita Bart. *in extrauagant. ad reprimend. in verb. non obſtantibus,*
colum. penult. circa medium. ſequitur Bald. *in l. 1. quæſt. 3. ff. de offic. con-*
ſul. & Paul. de Caſtr. *in l. non eſt nouum. ff. de legib.* Ex quo infertur
illud attendendum, quod eſt magis conforme iuri communi,
quia hac ratione cenſetur magis fauorabile, vt dicit gloſ. *in verb.*
numerandum. in c. ſtatutum, de præbend. lib. 6. & not. in c. 2. in princip. de
decimis. eodem lib. & vide circa prædicta *conſ. 3.* dom. Philip. Decij,
incipit, Diuino implorato, in 1. volum. Gloſ. final. *in fin.* opponit *dec.*
vobis. & c. vulterranæ. 12. quæſt. 2. & ſoluit, vt per eam. Imol. verò *in*
fin. & Abb. *colum. 2. ver. gloſ. fin.* alio modo ſoluunt, vt per eos. Ex
11 quorum dictis habetur concluſio, † quòd vacante eccleſia præ-
ſcriptio non currit, licet habeat aliquem qui eius nomine poſſit
agere. quam concluſionem Abb. *hic,* probat duplici ratione, vt
per eum, quem communiter ſequuntur Doct. & concordantes
allegat Felin. *colum. 2. & 3. verſic. dum Abb.* pulchrè allegat, de quo
plenius dicetur *in c. quum non liceat, & in c. audita, infra eodem.* Se-
12 cunda concluſio eſt, † quòd vacante Imperio, præſcriptio non
currit contra eius iura, licet Pontifex durante vacatione ſucce-
dat in eius adminiſtratione, *c. licet ex ſuſcepto ſuprà. de foro competēt.*
quam concluſionem volunt Bartol. *in l. naturaliter, colum. final. ff.*
de vſucap. & Bald. *in l. cùm notiſſimi. §. initiò. C. de præſcriptione trigin-*
ta annorum & ponunt Modern. & repetent. latè *in l. imperium ff.*
de iuriſdictione omnium iud. cum. & Alexand. in diſputatione ſua,
incip. Sigiſmundus, hic allegata per Felinum *colum. 3. in princ.* & ple-
nè habetur per Marian. & alios, *in c. cùm contingat. ſuprà, de foro*
competent. Et aliquid tangit Felinus *in c. cùm non liceat, infra eodem.*
& vide per Modern. *in tractatu de præſcriptio in prima parte, quinta*
parte principalis, in tertia regula, in prima ampliatione, chart. 42. nume-
ro 17. & in eadem quinta parte, parte ſecunda, quæſtione 3. Tertia con-
13 cluſio eſt, quòd ſi bona † pariter ſpectant ad prælatum, & ad ca-
pitulum, vacante eccleſia non currit præſcriptio, etiam contra
capitulum ratione communionis, *l. ſi communem ff. quemadmo-*
dum ſeruitus amittatur. quam Felinus *hic* comprobat per multas
deciſiones. quas etiam adducit Iaſ. *in l. ſi emancipati, C. de collat.*
& Felinus aliquid dicit *in c. 2. infra de iudæis. & c. 2. colum. 6. de pro-*
bat. & Franciſc. de Curt. *in tractatu de feud. in quarta parte, quæſtione*
13. & in deciſio. Neapol. 213. & inter cæteras nota illam, quam Feli-
nus hic ponit de pluribus delinquentibus, in quorum numero
14 eſt vnus † clericus, vt poſſit iudicium ſeculare declinari quo ad
omnes. Et hoc ne continentia cauſæ diuidatur, prout declarat
Marian. *conſil. 12. in prima parte.* & idem vult dominus meus So-
cinus *in l. cùm Senatus, in fin. ff. de rebus dubijs.* dicens vidiſſe hoc in
practica obtineri, quæ deciſio redditur dubia ex not. per Bartol.
in l. fin. ff. de colleg. illicit. vbi vult, quòd an vniuerſitas dicatur ſecu-
laris vel Eccleſiaſtica, debet attendi numerus perſonarum, non
autem qualitas. Et ideò deciſio de qua ſuprà, non videtur ita in-
diſtinctè procedere. Marianus autem *in præallegat. conſil. 12.* con-
ſiderat duos caſus. Primus eſt, quando actus pertinet ad plures,
vt ad vniuerſos, tunc attenditur numerus perſonarum. Secun-
dus eſt, quando actus pertinet ad plures, vt ad ſingulos, & tunc
ſecus *c. per tuas. de arb.* quæ diſtinctio videtur eſſe vera, per quam
poſſet defendi deciſio, de qua ſuprà. Et ex ea ampliari & decla-
rari gloſ. *in c. 1. de iure patronat. lib. 6.* vt procedat, quando patroni
laici ſunt plures, & vnus tantum clericus, ſecundum prædictam
diſtinctionem, quæ etiam poteſt comprobari ex deductis per
Felinum & Decium *in c. ex litteris, ſuprà de conſtitut.* & ex deductis
per Felin. plura accumulantem *in c. cùm te, col. 9. & tribus ſeq. ſuprà*
de reſcript. & etiam poteſt comprobari ex dictis per Bartol. *in l. &*
ſuum. ff. de pactis & inclusis *l. per fundum in prima, & ſecunda oppoſi-*
tione ff. de ſeruit. ruſticorum prædior. Circa prædicta tamen reſultat
difficultas, quæ ſit ratio huius diſtinctionis, Decius *in dicto cap. ex*
15 *litteris, colum. 3. verſic. ſed pro reſponſione.* dicit rationem eſſe, † quia
in vniuerſitate conſideratur pluralitas perſonarum, quæ non
adeſt vbi eſt minor numerus clericorum, quod ſecus, quando
conſiderantur, vt ſinguli, quæ ratio non videtur concludens.
Nam attenta dignitate clericorum, qui ſunt laicis digniores, di-
cere poſſumus, attenta iſta qualitate, adeſſe in illis maiorem
partem, vt in ſimili habetur *in l. maiorem. ff. de pact.* & videtur ſen-
tire Bartol. *in d. l. per fundum in ſecunda oppoſitione,* niſi ſaluando di-
camus, vt etiam ſentit *in d. 1. oppoſitione* Bart. quòd d. l. maiorem,
aliàs & ſuum hæredem, procedit in caſu ſpeciali, vt etiam ipſe
Bartolus dicit *in dicta l. & ſuum. §. primo.* ſed fauore liberationis,

vt maior pars iſto caſu intelligatur reſpectu ſummæ, & quantita-
tis crediti, non reſpectu numeri perſonarum, vel *ad d. l. maiorem.*
dicamus. & forſitan clarius, quòd ibi maioritas conſideratur nō
reſpectu numeri perſonarum, ſed quantitatis, & ideo quantitas
eſt in conſideratione, non autem perſonæ conſiderantur, nec
numerus ipſarum. itaq; idem eſt, quū lex fundat ſe ſuper aliqua
qualitate, vt dicetur *infrà.* Ratio enim ſpecialitatis adducta per
Bartolum ratione liberationis, non eſt concludens, quia etiam
maior pars poſſet conuenire fieri non debere liberationem, & i-
ſto caſu etiam maioritas conſideratur reſpectu quantitatis, non
perſonarum, & ideo verius erit dicere, vt ſuprà, quòd ideo ibi il-
lud ſit, quoniam lex fundat ſe ſuper quantitate, nō ſuper perſo-
nis, quod vtique idem eſſet, quando ſe fundaret ſuper alia qua-
litate, *vt infra,* poſſet autem ſaluari Bart. quando data paritate in
omnibus iudicandum eſſet fauore liberationis, vt ipſe dicit *in d.*
l. & ſuum §. 1. aliàs autem ratio ſua non concluderet: nam, vt ipſe
dicit *in d. l. fundum. in ſecunda oppoſitione.* conſenſus maioris partis
in d. l. maiorem. præiudicat, vt præiudicaret conſenſus in vniuer-
ſitate, & circa materiam *d. l. maiorem.* & quādo, & in quibus caſi-
bus locum habeat, vide *in deciſio. conſil. Neapol. in ordine 288.* Item
aduerte, quia quando dicamus paritatē in omnibus, tunc non
conſiderantur, nec plures, nec minores, ſed tantùm paritas, qua
ſtante inclinamus in mitiorem partem ad liberandum, non eo,
quia conſiderantur, vt vniuerſi, vel vt ſinguli, ſed quia data pa-
ritate in omnibus amplectimur hanc partem *d. l. maiorem.* vnde
conſidera ſi poſſet aſſignari alia ratio clarius, & ſine aliqua ob-
iectione procedens: nam fateor quod in vniuerſitate conſide-
ratur principaliter pluralitas perſonarum, vnde licet in ea ſint
clerici pauciores numero, quia tamen ipſorum qualitas princi-
paliter non conſideratur, ſed numerus perſonarum, illa qualitas
clericatus cedit qualitati laicorū, qui plures ſunt numero, quod
ſuadetur: nam maius dignum cedit minus digno, quando mi-
nus dignum conſideratur principaliter, & maius dignum acceſ-
ſoriè, vt eſt tex. *in c. ſuper eo. de præbend. libro 6.* & bonus text. *in l. &*
ſi non ſint § penenltimus ff. de auro & argent. legat. Ad quod facit di-
ctum Abb. *in c. poſtulaſti, infra de conceſ. præbend.* de epiſcopo exi-
ſtente in ſtudio, qui rectorem ſtudij non debet præcedere,
quum ibi epiſcopus conſideratur, vt ſcholaris, & ideo conſide-
randa eſt qualitas ſuper qua lex, & diſpoſitio ſe fundant, prout
eſt *in d. l. maiorem* & per Bartolum, *vbi ſuprà,* & de quæſtione Ab-
bat. *hic,* quòd præſcriptio non currat ſede vacante, etiam ſi nego-
tium eſſet commune eccleſiæ & epiſcopi, vide per Philip. Fran-
com *in c. 1. colum. 2. de præſcript. lib. 6.* & per Modern. *in d. tractatu, in*
prima parte, quinta partis principalis, quæſt. 4. num. 35. Quarta con-
cluſio eſt † quòd in rebus pariter ſpectantibus ad epiſcopum, & 16
Capitulum, vacante eccleſia, Capitulum non poteſt agere, de
quo plenè dicendum, vt *in Clem. fin. de procur.* per ſcribent. *in c. 1.*
ſuprà de procur. & plenius poſt alios per Felin. *in c. ex litteris, ſupr. de re-*
ſcript. vbi ampliat & limitat concluſionem, quam etiam limitat
Abb. *hic,* vt non procedat in his, in quibus tractatur de modico
præiudicio *per text. in c. fin. de regular. lib. 6.* Vltima † concluſio eſt, 17
quòd iura Imperij nullo tempore poſſunt præſcribi, niſi proba-
ta ſcientia Imperatoris, *vt per Bart. in l. naturaliter. ff. de vſuca. col. fin.*
cum alijs hic allegatis per Abbat. quæ concluſio communiter dam-
natur, nam iura Imperij poſſunt præſcribi ſpatio temporis, cuius
initij memoria non eſt in contrarium abſque ſcientia Imperato-
ris, vt dicit Butr. *in c. peruenit, infra de cenſi.* & alij relati per Alexan.
conſ. 6. in 1. lib. & per Doct. *in d. l. imperium.* & per Felin. *in c. de quar-*
ta, infra eod. & plenè videas *in d. tract. in ſecunda parte, quinta partis*
prin. quæſt. 1. & 2. & quæſt. 3. & in 1. q. 3. quæſtion. & 2. quæſt. dicta quæ-
ſtionis, & in 4. dub. & in 4. quæſt. char. 51. & ſeq. & aliquid per Felin. in c.
cùm non liceat. & per Abb. *in c. cùm nobis, infra eod. & in d. c. cùm con-*
tingat. ſuprà de for. compet. Poſt gloſ. Abb. *col. 3. ver. extra gloſ. & neceſſ.*
ſequent. format duas quæſtiones: primam, an prælato ſeu epiſco-
po exiſtente † excommunicato contra eccleſiam currat præſcri- 18
ptio: ſecundam, an præſcriptio currat contra ipſum excōmuni-
catum. circa primam vera concluſio eſt, quòd præſcriptio non
currit contra eccleſiam prælato exiſtente excommunicato, vt
tenet gloſ. *in c. prima actione, 16. q. 3. cum alijs hic adductis* per Abb. cō
tra quam concluſionem videtur obſtare, quòd propter tale im-
pedimentum præſcriptio deberet currere cōtra eccleſiam, licet
poſſet dari reſtitutio in integrum, per ea quæ notantur *in l. vnus.*
§. ſi ſoris & l. ſeq. & l. Attilicinus ff. de ſerui. ruſt. præd. vbi habetur im-
pedimento aliquo non impediri curſum præſcriptionis, ſed be-
nè operatur, vt aduerſus eam competat reſtit. in integr. circa q́
dicen-

Digitized by Google

dicendum eſt contrarium procedere in impedimento facti: cõcluſio verò noſtra in impedimento iuris: primò enim currit præſcriptio, & datur reſtitutio, ſecundo caſu non currit, ita punctaliter Bart. *in d. § ſi ſoru*, & Salic. *in l. 1. §. fin. C. de annal. except.* Item aduerte, nam prædicta debent intelligi ſecundùm ea quę poſt alios dixi *in c. cùm eccleſiaſtica, & in c. dilecti, ſuprà de except.* vbi habes excommunicatum poſſe comparere in iudicio nomine eccleſiæ non obſtante excommunicatione, vnde excõmunicatus poſſet agere, nec impeditur propter excommunicationẽ, vt probatur in dictis locis, & conſequenter videtur dicendum, quòd præſcriptio curreret: niſi diceremus concluſionem iſtam procedere: qñ nomine ſuo pro rebus eccleſiæ vellet agere: contraria verò procedant, quando nomine eccleſię, vel quòd contraria procedant in aliis clericis excommunicatis, ſecùs in epiſcopo, *per not. hic*, ꝙ non habet rationem, quia ſi alij excommunicati admittuntur, à fortiori, & prælatos. & ideo præcedens intelligentia videtur verior, nec valet, quòd nomine eccleſię excõmunicatus epiſcopus poteſt agere, ſi vult, non autẽ præciſè, quia iſtud nihil eſt, ex quo eſſet defectus voluntatis qui non attenditur, nec impedit præſcriptionem: ſed tantùm defectus potentiæ, qui ceſſat, quando vellet agere nomine eccleſiæ, vnde ex prædictis iſta concluſio cõmunis redditur dubitabilis. ad quam obiectionem dicas non procedere, ex quo ſecũdùm dicta p me poſt alios *in d. c. dilecti.* excommunicatus principaliter, & voluntariè agere non poteſt etiam pro vtilitate eccleſiæ, vnde ſibi obſtat impedimẽtum iuris, & ideo præſcriptio non debet currere contra eccleſiam, vt dicũt Doct. *hic* communiter: in caſu autem, in quo excommunicatus poſſet cõparere nomine eccleſiæ, *de qua in d. c. cùm eccleſiaſtica. & d. c. dilecti.* procederet obiectio quæ ceſſat in caſu noſtro, in quo principaliter, & voluntariè agere non poſſet, etiam pro eccleſia. Circa ſecundam quæſtionem vidẽda ſunt quę poſt Abb. & alios dicunt Felin. & Mod. & ibi remiſſiuè dixi *in c. cùm inter, ſup. de except.* & quæ ponit Felin. *hic, col. 5. ver. dum dicit Abb.* & quæ dicunt Mod. *in d. tract. de præſcrip. in 4. parte prin. in 3. q. in 6. concluſione, char. 31. num. 19. in 1. parte, ſexta part. princ. in 22. caſu, char. 63. nu. 24. & ſeq.*

19 ex quorũ dictis concluſio firma eſt, quòd † excommunicato nõ currit præſcriptio etiam in bonis, & omnibus propriis, ex quo agere non poteſt, *c. intelleximus, cum ſimil. ſup. de iud.* & non valenti agere præſcriptio non currit, *d. l. fin. C. de annal. except.* nec obſtat ꝙ hoc impedimẽtum ſit cauſatum culpa ſui: nam ſibi prodeſt, quũ non fuerit ordinatum ad iſtum effectũ, *c. quia diuerſitatem, infra de conceſſ. præb.* & per Bart. *in l. 2. § fin. & ibi Doct. ff. ſi quis caut.* cum aliis adductis per Felin. *in d. c. cùm inter. col.* 10. Limitatur iſta cõcluſio per Bald. *hic*, vt non procedat, quando excommunicatio erat iuſta: nam iſto caſu impedimentum hoc non attenditur. quæ opinio fuit aliorũ, videlicet D. Ant. *in d. c. cùm inter.* vt ibi refert Abb. *col. 5. verſ. do. Ant. hic*, tamen vt ſentit Felin. *hic, per verbum tamen fortè*, & etiam Mod. *in d. tract. in 6. parte prin. loca præalleg.* limitatio iſta nõ videtur eſſe bona, quorum opin. poteſt comprobari, ex quo in ea viget eadẽ ratio, quæ in concluſione: eſto enim quòd ſit iuſtè excommunicatus, certum eſt, quòd agere non poteſt, *d. c. intelleximus.* conſequenter non debet currere præſcriptio, nec obſtat quòd ipſe dederit cauſam, &c. ex quo non fuit ordinata ad iſtum effectum, *vt ſuprà*, præterea maior ratio viget, vt iuſtè excõmunicatus dicatur impeditus, & quòd non currat præſcriptio q̃ quando quis eſt iniuſtè excommunicatus. oſtenditur, quia iniuſtè excommunicatus de facili poteſt abſolui ſine aliqua ſatisfactione, *c. per tuas, inf. de ſent. excom.* & tamen taliter impedito non currit præſcriptio, *ſecundùm Bald. hic, & alios vbi ſuprà*, quando aũt quis eſt iuſtè excommunicatus, à tali excõmunicatione non poteſt abſolui, niſi ſatisfaciat, & pareat mandatis eccleſiæ, *vt not. in d. c. per tuas. cũ ſimil.* vnde hoc impedimentum in excõmunicatione iuſta videtur eſſe difficilius, & conſequenter minus imputandum excommunicato, *arg. notat. in l. 2. §. tractari. ff. ad Treb. & in l. qui cùm maior. §. 1. ff. de bon. lib.* Secundò limitatur concloſ. qñ excommunicatus fuit in mora petendi abſolutionem, ita Bald. *hic*, quem ſequitur Felin. & pleniùs idem Felin. *in d. c. cùm inter. & ibi* Mod. & conclo. vera eſt, & comprobatur ex adductis per Fel. & alios *in locis præalleg.* Secundò principaliter quærit Abb. *col. 3. verſi.*

20 *vlterius quæro.* an † eccleſiæ competat reſtit. in integr. aduerſus p̃ſcriptionem quadragenariã, concludit ꝙ ſic, referens plures Dd. ita tenere, & adducit rõnes quæ videntur efficaces, quas etiã adducit Rom. *in conſ.* 407. & idem tenent plures hic relati per Feli. *col. pen. ver. dum ſolenniter concludit*, & Henr. Boic. *hic, circa fin.* & ſequuntur Mod. *in tract. de præſcr. in 1. parte 5. partis prin. in 2. q. char. 43. nu. 30.* & pro iſta parte poſſunt adduci, q̃ ponuntur *in d. tract. in 4. parte, 4. partis prin. q. 29. char. 38. nu. 94.* de quo infra dicam aliquid & quæ ponit Dec. *conſ. 36. & pro tenui, in fi. 1. vol.* & Iaſ. *in Auth. quas actiones, idem tenet col. 8. C. de ſacroſan. eccleſ.* ſuadentes hanc eſſe cõmunem opinionem, contrarium tñ tenent plures quos etiã *hic* refert Abb. & Felin. & Ioan. And. & Imol. *in c. auditis, ſup. de reſti. in integr.* & Salic. *in d. Auth. quas actiones*, & ſequitur nouiſſimè dom. Barthol. Soc. *in conſ. 266. in cauſa quæ vertitur, col. 12 verſ. ad ſecundũ dico, in 2. lib.* licèt nullã adducat pro hac opin. rationẽ, & in puncto iuris iſta opinio videtur verior & ſuſtentabilis. Primò per text. *in Auth. hac conſtitutio innouat cõſtitutionem, col. 8. in illis verbis ibi, vt ſopito hoc temporis ſpatio, tam perſonales actiones quã hypothecariæ in perpetuum conquieſcant*: ſi enim daretur in integ. reſtit. poſt d. ſpatium & poſt completã præſcriptionem actiones conquieſcerẽt perpetuo, & eſſet è directo cõtra diſpoſitionẽ illius text. quem credo voluiſſe adducere Salic. *in Auth. quas actiones.* & Felin. *hic*, licèt allegent & non benè in corpore, vnde ſumitur illa auth. nec ſatisfacit reſponſio Felin. *hic*, quòd ly, conquieſcant, debet intelligi elapſo quadriennio, quia iſtud eſt diuinare & ſupplere ad tex. & dicere, quòd text. ille eſſet defectiuus & diminutiuus. Itẽ quia lex canonica non concedit iſto caſu reſtitutionẽ, vt dicam infrà vnde text. ille vrget. Secundò pro hac opin. facit text. *in l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ.* ibi enim dicitur, quòd poſt curriculũ 100. annorũ euaneſcit exactio. ibi *buiuſmodi exactionem euaneſcere finimus*: conſequenter in illa præſcriptione centenaria, in qua ibi, non dabatur reſtit. in integr. q omnes admittunt, ergo non eſt etiam concedenda reſtitutio in præſcriptione quadragenaria, quæ ſubrogata fuit loco illius centenariæ, vt habetur *in d. Auth. quas actiones.* & in corpore, vnde ſumitur: tempus enim ſubrogatum loco alterius ſapit naturam & qualitatẽ illius, & eodem iure cenſetur cum illo, *l. contractibus, in prin. ver. his ſcilicet, qui. C. de non num. pecun.* & in ſimili faciunt not. per Bart. *in l. 2. §. ſi rem ff. de vſuc. ap. pro empt.* & per Abb. *hic in ſeq. q. col. fin. in prin. cum concord.* Tertiò facit text. *in c. volumus. 16. q. 4. ibi, nullam calumniam, & ibi eorum quietam inconcuſſam omnibus modis procurare.* quę verba proculdubio excludunt reſtitutionẽ in integr. prout in ſimili dicit Alex. ad text. *in l. fin. C. de fund. patrimon. lib. 11. in conſ. ſuo 155. incip. viſo themate, & conſ. 163. in fin. in 2. lib.* Quartò pro eadem opinione facit & ſtringit text. *in c. ad aures, infra eod. in fin.* vbi dicitur, quadragenalem præſcriptionem omnem prorſus excludere actionem. ſi igitur talis præſcriptio excludit omnem actionẽ etiam contra eccleſiam, neceſſariò excludit etiam reſtit. in integr. nam ille cui reſtitutio in integ. non competit, dicitur excluſus per *l. nemo ff. de reſtit. in integ.* vnde vt dicatur excluſus, neceſſe eſt dicere, quòd etiam denegetur reſtitutio in integrũ, quia aliàs excluſus non eſſet, & maximè conſiderãdo illam dictionem, prorſus, quæ omne videtur excludere remediũ, vt patet ex iuribus allegatis per Albe. in dictionario, in verb. prorſus, poteſt etiã ille tex. induci alio modo, vt ibi dicã, & vide quæ dicam *in d. c. ad aures. in notab. ad confirmationem huius concluſionis per illum text.* Nec obſtant prædictæ † concluſioni ra- 21
tiones & iura adducta per Abb. & alios, & maximè prima ratio, in qua volunt contra minorem currere præſcriptionẽ 30. anno. & tamen aduerſus eam minori competit reſtitutio, vt not. *in d. l. fin. C. ex quibus cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ. & in l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor.* Nam iſtud concedo ex quo minori non fuit conceſſum tempus 40. annor. id eſt, quòd contra ipſum non curreret præſcriptio per 40. annos, ex quo currit præſcript. 30. annor. & ideo aduerſus eam reſtituitur, vt dicit Bart. *in d. l. fin. in ſummario, & colum. fin. ver. oppono. infra de præſcript.* & not. per gloſ. & alios *in d. l. ſicut.* dum poſtmodum Abb. dicit, quòd pariter eccleſia debet reſtitui aduerſus præſcriptionem quadragenariam: iſtud nõ admitto, ex quo circa hoc eccleſia non vtitur iure minoris, patet quia contra eccleſiam non præſcribitur, niſi ſpatio 40. annor. *d. auth. quas actiones, c. de quarta, & c. ſeq. & c. ad aures, infra eod.* & tamẽ contra minorem currit præſcript. 30. annor. *vt ſuprà*, vnde nimirũ, ſi minor reſtituitur ex quo eſt grauatus reſpectu præſcriptionis tricennalis, eccleſia verò ſecus ex quo gaudet præſcriptione quadragenaria, vnde cùm in hoc ſit magis priuilegiata quã minor, nimirùm ſi debet grauari in alio, vt non reſtituatur aduerſus quadragenariam præſcriptionem, *arg. eorum quæ habentur in l. cum qui. ff. de iureiu. & in l. ſecundùm naturã, ff. de reg. iur.* Suadetur. nã circa præſcriptionẽ minor nõ reperitur priuilegiatus: currit enim p̃ſcriptio contra ipſum 30. annor. ſicut etiã currit contra maiorẽ. *d. l. ſicut. & per Bart. in d. l. fi.* vnde nimirũ ſi minor reſtituitur in integr. aduerſus præſcript. 30. annor. *vt notatur ibid.* eccleſia autem

repetitur expreſsè priuilegiata in præſcriptione quadragenaria reſpectu longioris tẽporis, d. auth. quas actiones. cum ſimil. vnde nõ debet ſibi indulgeri aliud priuilegium, arg. eorum quæ habentur in l. ſi quis rem. §. fin. ff. de pollicit. in l. fal. ſiu. C. de ſacroſan. eccleſ. & in inſtis notatis per gloſ. in l. 1. C. de dot. promiſſ. & per Bart. in l. ſi quis pro emptore, col. antepen. in 9. quæſt. princ. ff. de vſucap. & dixi ſuprà eod. cap. noſtro, in notabil. 6. Sua. letur illud, nam eccleſia etiã ſi in integrum non reſtitueretur, adhuc eſt magis priuilegiata circa præſcriptionẽ quã ſit ipſe minor, quia ipſa habet annos 40. minor verò annos 30. & computato quadriennio intra quod petenda eſt reſtit. in integr. minor habebit tempus 34. ann. tantùm, conſequenter minus quã habeat eccleſia, & pro hac ratione eſt in ſimili doctrina Abb. in c. de quarta. inf. eod. col. 4. in fin. ver. 2. eſt dubium: vnde ex prędictis ſatis clarè patet, circa quęſt. de qua quęrimus, eccleſiam & minorem non procedere à pari, nec vnum fungi & vti iure alterius, vt patet per inſtantias prædictas, & ſic ceſſat arg. de c. 1. & c. auditis, cum ſimil. ſuprà, de reſtit. in integr. ex quo non funguntur eodem iure, & ſic data inſtantia & diſſimilitudine corruit conſequentia c. ſicut vrgeri. 1. quæſt. 1. & faciunt notata in c. tranſlato ſuprà, de conſtit. Non obſtat alia ratio adducta per Abb. & alios, in qua volunt, quòd quemadmodum eccleſia reſtituitur in contractu, ita debet & maiori reſtitui in præſcriptione. nam dico, quòd diuerſa eſt ratio in contractu, & diuerſa in præſcriptione, contractus enim habet conſenſum momentaneum, l. ſicut. C. de actio. & oblig. præſcriptio autem habet conſenſum ſucceſſiuum illius contra quem præſcribitur, vt notatur in l. alienationis verbum ff. de verb. ſignif. & per Bart. in l. filius fam. §. diui. colum. fin. verſic. quæro vtrùm res prohibita ff. de leg. 1. & dictum fuit ſuprà eodem in rubr. Iſte autẽ conſenſus ſucceſſiuus eſt magis efficax, quàm ſit momentaneus, l. ſi mulier. C. ad Velleia. l. 2. & per Bart. in d. §. diui. qui dicit longè plus eſſe pati præſcribi quàm alienare, adducendo notata in l. longè ff. de diuer. & tempor. præſcript. & benè faciunt notata per Bald. in l. 1. C. qui admitti. in 27. oppoſ. & ideo nimirùm ſi ſtante iſta ratione diuerſitatis, eccleſia non debet reſtitui aduerſus præſcriptionem, in qua viget conſenſus ſucceſſiuus, & tamen debet reſtitui aduerſus contractum in quo ineſt conſenſus momentaneus, & ſic ceſſat argumentum de auth. multo magis. & c. cum in cunctis. ſuprà de elect. Ceſſat inſuper & argumentum factum per Abb. in c. auditis, col. 3. ſuprà de reſtit. in integr. quem refert Felin. hic, quòd ſi conceditur reſtitutio aduerſus expreſſam alienationem, quãto fortius aduerſus hanc fictam: quia apparet ratio diuerſitatis prompta & clara ex ſuprà adductis: nec obſtat alia ratio adducta per Abb. quòd eccleſia reſtituitur aduerſus actus & præſcriptiones iudiciales, d. Clem. 1. de in integr. reſtit. Quia illud eſt ex eo, quoniã in illis eccleſia non reperitur alio modo priuilegiata, & ideo nimirùm ſi cõceditur reſtitutio, in quæſt. verò noſtra ſecus ex quo reperitur priuilegiata vltra omnes, vt plenè fuit dictum ſuprà in ſolutione primi argumenti. Nec obſtat arg. adductum de d. Clem. vnica, vbi habetur eccleſiam reſtitui aduerſus lapſum temporis, quia debet intelligi de aliis præſcriptionibus, non de quadragenaria, quæ eſto, quod compleatur per curſum temporis, tñ contra eam non debet dari reſtitutio per text. in d. c. ad aures. in fin. inducendo, vt ſuprà in d. lxxi: per quem text. debet diſtingui & declarari d. Clem. vnic. quod non inconuenit, eſto quòd ſit lex poſterior, l. non eſt nouum, l. nam & poſteriores ff. de legib. Non obſtat ꝙ pręſcriptio decurſa contra ignorantem, reſcinditur per reſtit. in integr. vt per Bart. in l. 1. §. ſi quis autem ff. de itin. actuq. priua. quia in eccleſia conſideramus perſonas illam adminiſtrantes, & data ſcientia ipſarum perſonarum non curamus ſcientiam eccleſiæ conſiderando eam, vt corpus inanimatum. Non obſtat, ꝙ tanquam lęſa deberet reſtitui, quia hoc nõ eſt in conſideratione reſpectu quadragenariæ præſcriptionis, rationibus & iuribus adductis ſuprà pro iſta opinione, & ſicuti poſt quadriennium non cõpetit aliud remedium, eſto ꝙ ſit læſa, ita non debet cõpetere iſtud poſt annos 40. cùm prælatus teneatur ad emendam damni, ꝙ eccleſia paſſa fuit ex eius negligentia, vt dicit Felin. hic. Vnde ſatis patet,
22 ſuſtineri poſſe concluſionẽ aduerſus † præſcriptionem quadragenariam eccleſiæ non competere reſtit. in integr. item quia etiã ignoranti currit præſcriptio 40. ann. & non datur iſto caſu reſtitutio in integr. ex capite ignorantiæ, ita Felin. in c. vigilanti, inf. eod. vbi dicemus, & Alexan. in conſil. & Aret. prout dicunt Moder. in d. tract. in 4. parte quarta partis princ. quæſt. 29. char. 38. num. 94. vbi alia adducunt. Videntur tamen reſidere etiam iſto caſu poſſe concedi reſtit. in integrum ex capite ignorantiæ, adducentes conſilia & auctoritates ex dictis conſiliis per eos adductis, poſſet ſuſtineri communis concluſio, & reſponderi ad motiua ſuperius facta pro iſta parte contra communẽ, quia illa verba generalia non tollunt ſpeciale beneficium reſtit. in integr. vt per Felin. in c. 1. col. 7. ſup. de reſcript. & per tal. in l. ſicut certi. C. de teſtam. milit. cũ concord. & ideo articulus eſſet ad vtramq; partem diſputabilis. vrgẽt tñ contra communẽ ſuperius adducta, ex quo quæſt. noſtra eſt, an competat iſta reſtit. & ſic iſtud ius ſpeciale, & tenendo ꝙ nõ, non eſt neceſſe de illo mentionẽ facere, tunc enim verba generalia non comprehendunt ius ſpeciale, qñ certum eſt, ius illud cõpetere, ſed hic incertũ eſt, an cõpetat, quia de hoc diſputatur & dubitatur, & per rõnes ſuprà adductas, videtur cõcludendũ, non cõpetere, & ideò nõ fuit neceſſe ſpecificè de illo facere mẽtionẽ. De materia autẽ in veritate, vide quæ poſt alios dicit Dec. in conſ. 29 & pro tenui. in 1. volum. & quæ dicam infra eod. c. vigilãti, poſt alios. Vltimo quærit Abb. circa fin. ver. occurrit aliud nunquid tenẽdo communẽ concluſionem habentem, † eccleſiæ competere 23
reſtit. in integr. infra quadriennium aduerſus præſcriptionẽ, tale tempus quadriennij ſit vtile, & qñ incipiat, & cõcludit ipſum eſſe vtile reſpectu initij, ex his rationibus, de quibus hic per eũ, volentem non currere impedito vel ignoranti ius ſuum, ꝙ ampliatur per Bald. in l. falſam. C. ſi ex falſis inſtrumentis, etiam ſi ſtaret quis per centum annos ad non petendum beneficiũ, & ita conſuluit Alex. in conſ. 4. incip. videretur, & conſ. 169. incip. viſo themate, in 2. lib. & idem Alex. in conſ. 116. in 5. lib. vbi adducit Paul. de Caſt. idem tenentem in l. fin. C. de dolo. & iſta videtur eſſe cõmunis ſententia, vt pulchrè firmat Felin. hic, col. pen. & fin. & Mod. in d. tract. in 4. parte quartæ partis princ. q. 29. verſic. & pro prædiuiſorum, chart. 38. nu. 99. & ſeq. & in 1. parte 5. partis princ. q. 2. char. 43. num. 30. & ſeq. in quibus locis adducunt plures concordantes deciſiones pro iſta communi. Quam etiam ſequuntur Doct. in Clem. 1. de reſtit. in integr. & Philip. Franc. poſt alios in c. 1. col. 2. in fin. verſic. 2. aduerte eod. tit. lib. 6. Quæ concluſio ampliatur, ꝙ tale tempus non currit eccleſiæ viuente prælato, qui malè alienauit, prout dicit Abb. in c. pen. infra de reb. eccleſ. non alien. & Lud. Rom. in conſ. 407. & gloſ. in d. c. 1. in verb. cauſa. quæ adducit bon. tex. in c. ſacerdotes. 16. q. 3. & Felin. hic plura adducens hoc comprobat ex dictis per Bald. in l. 1. C. de bon. mater. vbi vult, † quòd viuente patre, qui de facto alie- 24
nauit bona filij, præſcriptio non currat filio, quum non poſſit agere. Ex quibus infertur ad deciſionem quæſt. an filius viuente patre poſſit agere pro dote materna in bonis alienatis per patrẽ contra tertios poſſeſſores illorum bonorũ, & dicendum videtur quod ſic, per aliqua ex ſuperius adductis, & per doctrinam Bal. in l. fin. §. in computatione, C. de iure delib. in contrarium autem facit, quod vult Bart. in l. ſi conſtante. in 9. q. 2. q. princ. ff. ſolut. matr. quem ſequitur Fabian. de monte S. Sabini, in repet. auth. nouiſſima q. 25. C. de inoffic. teſtam. Et aduertẽdum eſt, quòd illa deciſio Bart. procedit etiam quando dos conſiſtebat in pecunia. Sed tamen cõpetebat hypotheca pro ea in bonis paternis, ita vult Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de don. inter vir. & vxor. §. fin. de quo dicendũ, vt plenius per dictos Doct. in dictis locis, & licèt iudicando & cõſulendo non ſit recedendum à prædicta communi cõcluſione, de qua per Abb. & hic, & alios vbi ſuprà, tamen Paul. de Caſt. tenet contra eam in auth. quas actiones præalleg. col. fin. quẽ etiam refert Felin. hic, & licet nihil adducat, tamen pro eius opin. poſſent adduci plura, & primò, quia in dubio tempus conceſſum à lege cenſetur eſſe continuum, & non vtile, prout vult gloſ. not. circa fin. in rubr. C. de diuer. & tempor. præſcript. quod etiam ſuadetur, qm̃ in materia præſcriptionis tempus eſt continuum, & pariformiter currit ignoranti & ſcienti, l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor. in ver. non abſentia, non militia, &c. Et probatur in l. fin. C. de præſcript. long. temp. Pariter dicamus, quod dictum tempus quadriennij debet eſſe continuum, attenta qualitate rei in qua conceditur reſtit. in integr. quum verba ſint intelligenda ſecundùm ſubiectã materiam, l. inſulam. ff. de præſcript. verb. l. ſi vno. & l. olei ff. & C. loca. Comprobatur iſta opin. per text. in l. fin. C. de temp. in integr. reſtit. peten. vbi litera dicit, hoc quadriennium eſſe continuum, & idẽ dicit text. in d. Clem. 1. de reſtit. in integr. Nec valet dicere, vt ſentit Abb. hic, & alij quod ly, continuum, intelligitur ex poſt facto non à principio, quæ intelligentia fuit primò gloſ. in d. rubr. ff. de diuer. & temp. præſcr. circa fin. Et videtur comprobari ex not. in l. cùm ſex. ff. de ædil. edict. & melius in l. annus. vbi gloſ. & Bart. ff. de calum. Nã reſpondetur hoc non poſſe procedere: qm̃ verba in dubio ſunt intelligenda ſimpliciter non ſecundùm quid, vt habetur in l. hoc legatũ, ff. de leg. 3. Nec obſtat l. annus præalleg. ex quo Iureconſultus ibi expreſsè dicit, quod tale tempus ab initio ſit vtile, & ita etiam in d. l.

cum

Digitized by Google

tum ſex, & ita procedat gloſſ. *in d. rub.* quod ſecus eſt in terminis quæſtionis noſtræ, vbi lex ſimpliciter vult tempus eſſe continuū aliter non diſtinguēdo, nec reſpectu principij, nec ex poſtfacto, nec iuuat dicere, quod tex. *in c. 1. & 2. de reſti. in integ. lib. 6.* conſiderant initium vtile dum dicta iura conſiderant negligentiam, & aliā cauſam rationabilē, propter quas non obſt. curſu quadriennij, quis poteſt admitti ad dictum beneficium. Nam ad illa iura quæ hic adducit Abb. ponderata, vt *ſuprà*, accommodabitur reſponſio ſtatim. Nec huic opinioni & concluſioni obſtant fundamenta Abb. *hic* & aliorum, vbi *ſuprà*. Nam eſto quod dictum *capitulum primum & ſecundum* conſiderent negligentiam, ex hoc tamen non debemus dicere, quod dictum quadriennium non currat, oſtenditur clarè: nam præſcriptio triginta anno. inducta fuit ob negligentiam & odium non petentis, vt per Abbatem *in rub. ſupr. eo. & in l. ſi. C. de edicto diui.* & tamē talis præſcriptio currit etiā ignoranti, *d. l. fin. C. de præſcript. longi tempo. & d. l. ſicut.* In materia enim præſcriptionis negligentia non capitur, prout ſonat in vitium vel culpam, ſed prout ſonat in ſimplicem ceſſationē, vt dicit Felyn. *ſupra in rub.* allegando *conſi.* Pauli de Caſt. Non obſtat ſecundum arg. Abb. quod iſtud quadriennium debet eſſe vtile ſicuti erat annus vtilis, in cuius locum quadriennium ſucceſſit, *l. ſi. C. de temp. in integ. reſti. peten.* nam tollitur ex multis. Primò, quia ſi argumentum Abb. eſſet verum, ſequeretur, quod quemadmodum annus erat vtilis à princi. in medio & fine, ita & quadriennium ſuccedēs in locum illius anni, deberet eſſe vtile omni tempore, & tamen hoc eſt falſum, vt ipſe Abb. fatetur, quia vult eſſe vtile à prin. tantùm, ſecundò argumentum tollitur per text. *in d. l. fin. in verbo continuum, & in d. Clem. vna in verbo continuū*, quę iura volunt tale quadriennium eſſe continuum ſimpliciter, *vt ſuprà dictum eſt.* Tertiò reſpondetur, quod iſtud quadriēnium ſubrogatur in locum anni vtilis, non accumulatiue, ſed extinctiuè. Et ideo non procedit regula ſubrogationis, de qua *in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio.* ita probat text. *in l. quod debitori. ff. de dona. cauſa mort.* per quam dictam regulam ita declarant Ange. & Modern. *in l. certi conditio. in princ. ff. ſi cert. peta. cum concor.* poſt Bartul. *in l. 1. §. hac actio, colum. 2. verſi. ſecundo caſu ff. ſi famil. fur. feciſſ. dica.* Non obſtat vltimum argumentum Abb. de text. *in c. 1. & 2 præalleg. ibi, rationabili cauſa*, &c. Nam dico quod illa verba, iuſta & rationabilis cauſa, non recipiunt iſtam interpretationem, de qua per Abbatem *hic*, ſed aliter declarantur, vt per glo. *ibi in verbo, cauſa.* Non tamen recedēdum eſt à communi opinione, pro qua eſt text. *in d. l. fin. ibi*, quadriennium continuum tantummodò numerari ex die, ex quo annus vtilis currebat, annus enim vtilis non incipit, niſi à die ſcientiæ. *l. 1. ff. de diuer. & tempo. præſcrip.* ita & iſtud quadriennium, quod vtile eſt à prin. tantum, per quem text. tolluntur omnia adducta in contrarium, vt patet ex ſuprà adductis, & ex notatis *in d. l. annus in d. rub.* & faciunt adducta per Moſer. *in d. tract. q. 29 loco præallegato*, & tenet Pau. *in d. l. ſi. in princ. & ibi* Ioan. Petr. de Muntesperello *in ſummario, & not.* Et quia ſuprà dictum eſt ſecundùm communes concluſiones

5 præſcriptiones reſcindi per reſtitutionē in integrum: † tale enim beneficium ipſas tollit & excludit, nō incongruè poſſet quæri, & dubitari, an Pontifex vel Princeps poſſint per reſcriptū vel priuilegium derogare præſcriptioni? quæ quæſtio poteſt intelligi dupliciter: primò, an poſſit derogari p̄ſcriptioni futurę, de quo dicendum, vt per Mod. *in d. tract. in quinta parte quintæ partis, q. 7. 8. & 9.* vbi adducuntur deciſiones multæ, & conſilia & veritas habetur ex deductis in deciſionibus & conſiliis *ibidem allegatis.* ſecundò poteſt intelligi, an per reſcriptū vel priuilegium principis vel Pontificis poſſit derogari præſcriptioni decurſæ, vt puta, quia mandatur aliquē etiam eſſe audiendum, non obſtante præſcriptione decurſa aduerſus ipſum, & videtur prima facie dicendū, ꝙ non poſſit derogari, quia mediante præſcriptione acquiritur dominiū, *l. 3. ff. de vſucap.* & dictum fuit *ſup. in rub.* & dominium à Principe nō poteſt auferri, *l. item ſi verberatū. ff. de rei vend.* Nec valet dicere, quod hoc dominium eſt de iure ciuili, conſequenter à principe poteſt tolli, nam benè modus acquirēdi dominium, eſt de iure ciuili: ipſum autē dominium eſt de iure gentium, vt p Barto. & alios *in l. ex hoc iure ff. de iuſti. & iur.* & ita videntur tenere Mod. *in d. tract. in quinta parte quintæ partis prin. q. 8.* remittens ſe ad notata *in c. quia in eccleſiarum ſupra de conſti.* cōtraria tamen opinio videtur verior, ſecundùm quam conſuluit Abb. *in 1. lib. conſi. 84. incip. aliud in ſumma de iure quæritur col. 2 & 3.* vbi reſpondēdo obiectioni ſuperius factæ, dicit ꝙ Princeps vel Pontifex derogādo principaliter præſcriptioni, derogant principaliter actui iuris ciuilis, quum præſcriptio iure ciuili inducta ſit, *l. 1. ff. de acquir. rerum domi.* & dictum fuit *ſupra in rub.* & per Abb. *hic, col. pen. in pen. q.* Et licet derogando præſcriptioni in quandam conſequentiam auferatur, & tollatur dominium præſcribenti, illud non eſt prohibitum, vt declarat Bald. *in l. fina. C. ſenten. reſcin. non poſſ.* & benè facit text. *in l. 1. §. an autem, & prætor. ff. de poſtulan.* vbi inferior à Principe reſtituit quendam famæ reſciſſa ſententia in quādam conſequentiam: reſcindendo enim ſententiam, ex qua condemnatus infamiam incurrerat, videtur in conſequētiam reſtituere illum condemnatum famæ, quod principaliter inferior facere nō potuiſſet, & per illum text. Abb. *in c. at ſi clerici. §. de adulterijs. colum. 17. ſup. de iudi. & ibi* ſcriben. inferunt quod epiſcopus diſpenſando in crimine adulterij, ꝙ facere eſt ſibi permiſſum in quandam conſequentiam, tollit infamiam quam incurrerat cō demnatus illo crimine, vt notatur *in l. 1 ff. de his q. not. infa.* multa enim in quādam conſequentiam permittuntur, quæ aliàs principaliter non admitterentur, vt habetur per Doct. per *illum text.* ad id plura adducentes *in l. dictantibus. C. de teſta. & in §. legatarijs. Inſti. eo.* & dixi plenè *in c. in præſentia. ſup. de probat.* ex quibus infertur declaratio, & limitatio, *ad text. in §. ſed naturalia. Inſtit. de iure natu. gen. & ciuil. in tecto §. quod verò naturali. eo. tit.* quod iura gentium & naturalia ſecundario non poſſunt tolli, *l. humana, & l. poſtrema*, vt procedant quando directo tollerentur, ſecus ſi in quādam conſequentiam, & non directo, vt *ſupra*, poſſet etiam tolli obrectio, quando in reſcripto, vel priuilegio Principis vel Pontificis adeſſet cauſa, per quam poſſet etiam quis priuari dominio, vt ſentit etiam Abb. *in præallega. conſi.* & dictum fuit *ſup. in rub.* & vide quæ dicam poſt Abb. *in c. fin. inf. eo. in glo. in verb. tituli.*

REPETITIO
IN C. NIHIL, de Præſcriptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An & quando ratione ſcandali euitandi quis debeat relinquere ius ſuum indiſcuſſum, & non litigare.*
2 *An quis ſine pacto poſſit recuperare rem ſuā, de iure ciuili etiam cum morte detinentis rem.*
3 *Et quid de iure canonico.*
4 *Et an ſit licitum, & quādo interficere hominem pro recuperatione rei tuum intellectu plurimum iurium.*
5 *Qualiter procedat illa regula, quod non peccat, qui auctoritate legis aliquid facit.*
6 *Si prælatus non recuperat bona eccleſiæ, an & quando peccet.*
7 *An & quando prælatus poſſit repudiare legatum relictum eccleſiæ, & ſi repudiat quo remedio ſuccurritur eccleſiæ, & aduerſus quos.*
8 *Patientia Pontificis an noceat in rebus eccleſiæ.*
9 *Prima lectura an ſit vera.*
10 *Præſcriptio non completa non nocet.*
11 *Inuaſor nunquàm præſcribit, & quid de eius ſucceſſore.*
12 *Heres vniuerſalis exiſtens in bona fide, an & quando poſſit præſcribere propter malam fidem ſui anteceſſoris.*
13 *Proteſtatio extraiudicialis an & quādo interrumpat præſcriptionē, & inducat malam fidem.*
14 *Patientia Papæ & prælati an noceat relictis, & in rebus pauperum.*
15 *Legatum factum pro anima, quando dicatur pium.*
16 *Res debitæ pauperibus quanto tempore præſcribantur etiam ſi pauperes non ſunt certificati.*
17 *Non valenti agere non currit præſcriptio, qualiter procedat.*
18 *Filius an poſſit agere ſi eius bona fuerunt alienata per patrem.*
19 *Relicta pauperibus quanto tempore præſcribantur.*
20 *Præſcriptio facta contra eccleſias non nocet iuribus Papæ.*

NIHIL. Not † primò ſecundùm Abb. & alios, quod ratione 1
ſcandali euitandi, quis debet ius ſuum indiſcuſſum relinquere, textus autem iſte non loquitur per verbum neceſſitatis, ita quod ex debito quis debeat ius ſuum indiſcuſſum dimittere, text. enim loquitur per verbum velle denotans arbitrium voluntarium, non autem præciſum, & ideo Abb. *hic* dicit,

Digitized by Google

quod quiſque etiam religioſus poteſt ius ſuum proſequi in iudicio vel per ſe, vel per ſindicum, vel per procuratorem, & ita proſequendo non peccat, de quo dicemus in gloſſ. prima, ratione autem ſcandali euitãdi multa ſunt inducta, & permiſſa contra regulas iuris, ſecundùm quod accumulat Felyn. *hic*, quibus adde, quod ratione ſcandali euitandi licitum eſt magiſtratibus tranſgredi leges & ſtatuta, ita Inno. *in c. 1. ſupra de conſtitutio.* & per Bal. *in l. ſi quis filio. § hi autem. ff. de iniuſt. rupt. teſta.* & per illum text. Moder. *in l. 1. in prin. ff. de offi. eius*, poſt Barr. inferuor ad ſolennem quæſtionem, ratione ſcandali euitandi cauſas meri imperij poſſe delegari, & dictum Innoc. intelligas procedere in magiſtratibus inferioribus, non autem in illis, qui iurant ſeruare leges & ſtatuta, ita Bal. *in authen. hodie. C. de iudi.* & ibi Paul. de Caſt. dicens illos eſſe maiores magiſtratus, qui ſunt perpetui, prout epiſcopi, duces, & comites, & etiam Salyc. ibi dicit dictum Innocen. vbi *ſuprà* procedere iure concernente ſtatum reipublicæ, & non in alio caſu, quod dicit de mente Bal. *in c. 2. infr. de re iudi.* Iuxta hoc notabile Abb. dicit de duobus eſſe videndum, primum eſt nunquid abſq; † pacto poſſit quis rem ſuam recuperare, quando videt imminere ſcandalum: ſecundum eſt, nunquid prælatus malè faciat non recuperando rem eccleſię ad euitandum anfractus iudiciorum. Circa primum ex dictis Abb. prima concluſio eſt, ꝙ de iure ciuili poteſt quis recuperare rem ſuam, etiam ſi immineret ſcandalum & mors detinentis rem quando aliter non poſſet recuperari, ita Bar. per illum text. *in l. furem. ff. ad leg. Cornel. de ſicar.* & communiter hoc volunt legiſtæ *in l. vt vim. ff. de iuſti. & iur.* maximè Iaſ. *col. 7. verſi. in gloſſ. ibi. ſed quid*, pro qua concluſione dicit eſſe text. *in l. 4. § lex Iulia. ff. ad leg. Aquil. in ſecundo caſu*, quando fur diurnus telo ſe defendit in illa aduerſatiua autem, quæ vt aduerſetur in caſu præcedẽti in iure & in facto, prout eſt eius dictionis natura, neceſſe eſt dicere, quod in caſu præcedenti imminebat periculum rerum tantùm, & non perſonæ, & ita prius illum tex. induxit Saly. & Bal. *in l. ſi vt alleg. si. C. ad l. Cornel. de ſica.* pro qua opinione etiam videtur facere *text. in c. perfodiens circa fin. ibi, quomodo, inf. de homici. cum alijs adductis* per Iaſ. & ſcriben. vbi *ſupr.* maximè repet. *in d. l. vt vim, char. 4. col. 4. & char. 5. per totũ, et char. 6. col. 1.* contrariam tamen opin. voluit & tenuit Io. de Ana. *in d. c. 2. inf. de homici.* quam ibi ſenſit Abb. quod imò de iure ciuili non eſt licitum, iſto caſu interficere hominem, quæ opin. videtur verior, & probatur *per d. l. furem*, quæ vult, ꝙ occidens furem nocturnum, ita demũ eſt ſine pœna, ſi non potuit, ſine ſuo periculo parcere furi quẽ occidit. Vnde ſi ſine periculo perſonæ parcere potuit, non debuit occidere, etiam *ſecũdum d. l. ciuilem.* Probatur *per l. ſed, & ſi quacunq; ver. ſi nantem ff. ad l. Aquil.* vbi idẽ Vlpianus iureconſultus dicit, ꝙ ſi quis poteſt apprehendere furẽ, & no apprehendit, ſed occidit, ꝙ tenetur *l. Cornelia*, hoc clarius probat *text. in l. preced. itaq; in ver. interdiu autem*, vbi habetur, ꝙ ſi quis occidit furem diurnũ deprehenſum, tenetur *l. Cornelia*, niſi fur telo ſe defendat. Ex quibus iurib. patet, quod nõ debet quis occidere furem, niſi immineat periculũ perſonæ ſuæ, etiã ſecũdùm l. ciuilẽ, quod vtiq; comprobatur p Imperatorem *Inſt. de l. Aquil. § iniuria.* Conſiderat. n. lex ciuilis tunc permittit pro recuperatione rerũ quem occidi, quando occidens pro recuperatione eſſet in periculo, vt *in d. ver. interdiu autẽ, & in d. l. furem*, aliàs ſecus, vt probatur *in alijs iurib. ſup. alleg.* quę conclu. probatur etiam p tex. *in c. 2. inf. de homic.* & ponderat illũ Abb. *ibi, ſe ſuaq; defendendo*, nec valet reſpõſio data per Fel. *ibi*, vt dicam *in ſeq. conclu.* nec etiã valet reſpõſio do. Iaſ. vbi *ſup.* ꝙ quando quis interficit aliquẽ pro defenſione perſonę, ꝙ adhuc incurrit peccatum mortale, quia iſtud non eſt verũ, & eſt contra tex *in cle. 1. de homic.* & ꝙ nullum incurratur peccatũ mortale, qñ quis interficit aliquẽ pro defenſione pſonæ cõtra Iaſ. tenent nouiſſimi ſcriben. *in d. l. vt vim*, vbi allegãtes iura & rationes concludũt etiã poſt Abb. *in d. c. 2.* occidentẽ aliquem p defenſione ſua & pſonę, non incurrere peccatũ mortale, nec irregularitatem: p eadem etiã conclu. facit *tex. in l. ſuſcepimus. inf. de homici.* vbi litera vult pro reb. conſeruandis nõ licere interficere aliquẽ, nec dicas ꝙ ille text. loquitur de reb. vilibus, quia verbũ, vilibus, non fuit appoſitum ad effectum, vt econtrario liceret pro rebus precioſis interficere hominem, quia eſſet hoc contra *text. in d. c. 2.* & contra iura ſuperiùs allegata, ſed dictum ibi fuit de rebus vilibus, quia omnes res viles ſunt, & tranſitoriæ reſpectu animæ, vt etiam ſentit ille *text. ibi. & tranſitorijs.* Et probatur *in l. ſancimus. C. de ſacroſanct. eccle. cum alijs adductis* per nouiſſimos ſcriben.
3 & etiam per repet. *in d. l. vt vim.* † Hoc etiam probatur per text. *in c. ſi perfodiens. infra de homicid.* vbi exponitur lex diuina poſita in Exodo *cap. 22.* quæ lex diuina concordabat cum lege duodecim tabularum, de qua *in d. l. ſed & ſi. ff. ad leg. Aquil.* quæ leges faciebant differentiam, an occideretur fur nocturnus, an verò diurnus. Et ſic ille ſuper quem ortus eſt ſol. id eſt diurnus, qui cùm cognoſcatur, non poteſt occidi propter cõſeruationem rerum, niſi defendat ſe telo, quãdo enim ſe telo defendit, eſt plus quàm fur. Et ideo poteſt impunè occidi, lege diuina permittente, *d. c. 22 Exodi, & d. c. ſi perfodiens, in fin.* & etiam *lege duodecim tabularum d. l. 4. § lex duodecim tabularum, verſi. interdiu autem.* Et etiam *l. ciuilis, d. l. furem*, quas leges ciuiles refert Auguſtinus *in d. c. ſi perfodiens*, quando verò eſt fur nocturnus, ſuper quem non fuit ortus ſol, qui non poterat diſcerni, an veniret ad furandum, vel occidendum, tunc licitum eſt ipſum interficere, quoquo modo, *vt dicitur in d. c. ſi perfodiens, & in d. l. itaque, in verſi. lex duodecim tabularum.* Nec obſtat ver. interdiu in illa aduerſatiua, autem. Nam non eſt ſemper verum, quod dictio, autem, aduerſetur in iure, & in facto, vt patet ex not. per Alber. *in dictionario. in verba, autem*, tamen eſt quod *in d. verſ. interdiu*, aduerſetur præcedentibus in iure & in facto, tamen non aduerſatur eo modo, vt dicunt Bald. Salyc. & Iaſ. vbi *ſuprà*, ſed aduerſatur aliter, & iuſtè hoc modo. Nam *in d. l. 4. in verſi. lex duodecim tabularum*, dicebatur nocturnum furem poſſe occidi, interdiu aũt apprehenſum, ita lex permittit occidere, ſi ille ſe telo defendat, vnde ſi telo non defendit, non licet occidere, & aduerſatur in hoc. Nam nocturnum furem poſſum occidere indiſtinctè, & quomodo ex ſuſpicione, quia diſcernere neſcio, an venerit ad furandũ, vel ad occidẽdum, vt dicitur in c. perfodiens, ſed diurnũ non licitum eſt ita occidere, ſed cum diſtinctione, de qua *in d. c. ſi perfodiens, in fin. & in d. ver. interdiu.* Et per hoc habes qualiter illa aduerſatiua ſtet, & in quo aduerſatur, quando autem cõſtat, quod nullum eſt periculum perſonæ, tunc ceſſat ratio, de qua *in d. c. ſi perfodiens, & in d. verſi. interdiu.* Et ideo non poſſum occidere, etiã ſecundùm ius ciuile per text. *in d. l. furem, & in d. c. 2. in princ. & d. l. ſed & ſi quacunque, verſi. ſi nantem.* Ex quibus clarè patet, quod etiam de iure ciuili pro recuperatione rerum tantum † non exiſtẽte aliquo periculo perſonali, 4
nõ erit licitum hominem occidere, quã conclu. Abb. & Ioan. de Ana. etiam ſequuntur nouiſſimi ſcriben. & *in d. l. vt vim.* Tamen cõtraria videtur eſſe magis cõmunis, vt pro defenſione rerũ tantum quando aliter recuperari non poſſent, licitũ ſit interficere hominẽ, quam repet. ibi comprobant multis auctoritatibus, quæ diſputando poſſunt negari, & etiã adducunt pro ea aliqua iura parũ vrgentia, maximè text. *in l. quamuis multa. C. ad l. Iul. de vi*, qui non loquitur in ſimplici detentore, & ad alia de facili reſpondetur ex ſuperiùs adductis, & per nouiſſimos ſcriben. & *in d. l. vt vim*, nam eſt licitum defendere rem meam, & ſi me defendentẽ in repellendo illo ille vellet me offendere poſſum eum occidere, quia modò incipit eſſe alia cauſa quàm rerũ, & in iſtis terminis pcedant iura, & auctoritates adductæ in contrariũ, non qñ ſimpliciter pro rebus tantũ, quæ cõis per Doct. vbi *ſup.* limitatur nõ procedere, quando eſſent res viles, pro quarũ recuperatione non eſſet licitũ interficere hominem, per tex. *in d. c. ſuſcepimus. ibi, vilibus*, qui text. non habet hunc ſenſum, vt ſuprà dixi, tamẽ hanc limitationem tenent Doct. *in d. c. 2.* maximè Fely. *ibi*, & Iaſ. & alij ſcriben. *in d. l. vt vim*, quæ limitatio pcedit de facili tenendo conclu. de qua ſuprà, ꝙ immò non liceat occidere hominem, & pro recuperatione rerũ pretioſarum, quanto magis qñ res eſſent viles, *c. cum in cunctis, ſup. de elect.* ſed tenendo communem, de qua *ſup.* procederet limitatio iſta, ſecundùm Bald. *in l. 1. C. loc.* pro qua etiã videtur *text. in l. ſi ex plagis. § tabernarius ff. ad l. Aquil.* quem ad hoc adducit Matheſil. *in no. 135. & not. in l. ſtio. ff. de in integ. reſtit.* cum alijs quæ adduxi in c. quoniã contra, ſuprà de proba. Et data iſta limitatiõe pro vera poteſt reſultare difficultas qñ dicatur res vilis, in qua Mattheſil. dicebat rem eſſe vilem, quę non excedit ſummam duorum aureorum, *arg. l. ſi oleum. in fin. & l. ſeq. ff. de dolo*, vbi parcitur famæ alicuius iſto caſu. Ergo fortius, & multò magis parcendum eſt eius perſonæ, vt dicit *text. in l. ſi adulterium cum inceſtu. § liberto. ff. de adul.* quod videtur ſequi Felyn. *in d. c. 2.* & Iaſ. *in d. l. vt vim*, tamen crederem aliter eſſe dicendum, & debere conſiderari qualitatem perſonæ, cuius eſt res, an ſit pauper, vel ſit diues, ex quo pauperi res illa valens duos ducatos non dicitur vilis, vt habetur *in l. illicitas. § nec tenuis. & ibi glo. ff. de offi. præſid.* Et quæ plenè notan. *in l. admonendi. ff. de iureiur.* poſt Barr. Nec obſtat, *d. l. ſi oleum*, quia licet ibi non detur pro re vili actio, de dolo, tamẽ datur actio in factum, per quam conſultum eſt immunitati actoris: in caſu noſtro, ſecus, quoniam res aliter recuperari non

Digitized by Google

non poterat, de qua difficultate vide plenè per repeten. *in d. l. vt*
5 *vim char. 6. col. 1.* Secunda † conclu. Abb. eſt, quod de iure cano.
non eſt licitum occidere hominem pro recuperatione rerũ tan-
tum, *in c. clerici, inf. de vita & honeſt. cler.* & Cardina. *in Clem. 1. q. 24.*
de homicid. Et alij quos refert Felyn. *in d. c. 2. infra de homicid.* & no-
uiſſimè ſcriben. poſt Iaſ. *in d. l. vt vim.* Benè verum Felyn. *in dicto c.*
videtur tenere contrarium per *textum in c. olim, ſupra de reſtit. ſpo-*
lia. iudicando, vt ibi per eum, ad quem textum dicas non obſta-
te, ſecundùm quod dicunt nouiſſ. *in d. l. vt vim,* ex quo *in d. c. olim,*
non erat ſola cauſa rerum, ſed alia ſuperuenit, vt dictum eſt *in*
præcedenti concluſione. Et pro iſta concluſione Abb. facit *text. in d. c.*
2. in verſ. aeterna, vbi permiſſa eſt occiſio pro tuitione perſonæ, &
rerum, non autem pro ſola rerum defenſione, & licet Felyn. ibi
reſpondeat, quod illa copula, &, debet exponi pro vel, aliàs ſe-
queretur, quòd pro ſola tuitione perſonæ non eſſet permiſſum
homicidium contra *Clem. 1. de homicid.* quod videntur ſequi Iaſ.
& repeten. *in d. l. vt vim.* Nam ad hanc obiectionem replicarut,
quod ſi inchoamus à rebus, vtrunq; eſt neceſſarium, & ita pro-
cedat tex. *in d. c. 2.* & alia, de quibus *ſupra in 1. conclus.* ſi verò inci-
pimus à perſona, ſufficit illud ſolum, ſcilicet perſonæ tuitio, *d.*
Clem. 1. nec videatur incongrua iſta expoſitio, quia vera eſt in ter-
minis noſtris, vt clarè patet *ex ſupra ad luct. & alibi.* ita ſit, vt habe-
tur *in l. potuit. C. de iure delib. & in l. quemadmodum. ff. de acquiren. poſ-*
ſeſſ. Probatur etiam iſta concluſio *in d. c. ſuſcepimus, in fine,* inquan-
tum ibi dicitur illos fuiſſe interemptos contra manſuetudinem
eccleſiaſticam &c. Et alia poſſent adduci, quæ adducuntur per
notiſſimos ſcriben. *& in d. l. vt vim.* qui in moltis contradicũt di-
ctis per Iaſ. *ibi,* & etiam dictis pe. Felyn. *in d. c. 2.* dum diſtinguit,
an ſtatim, vel ex interuallo, & dictis per Abb. *in d. c. ſuſcepimus,* &
etiam dictis per Abb. *hic,* dum vult, quod in foro conſcientiæ nõ
procederet, quod quis pro recuperatione rerum interficiat ho-
minem, dicit enim *hic* Abb. quod conſulit bono viro ne iſtud fa-
ciat, & conſcientia idẽ eſt quod bonus vir, vt p Bal. *in c. cum cau-*
ſam ſup. de teſt. & facit glo. *in c. inter hæc, 33. q. 2.* quæ differentia hic
poſita per Abb. tenetur per Iaſ. & repet. *in d. l. vt vim,* tamen verè
in quæſtione noſtra nulla debet eſſe differẽtia inter forum con-
ſcientiæ & forum contentioſum: nec inter ius ciuile, nec inter
ius canonicum, nec inter ſacerdotes, nec inter laicos. Nam in
6 omnibus dicendum eſt, vt *ſupra,* & vt latè *in d. l. vt vim.* † Circa
ſecundum quæſitum Abb. concludit prælatum peccare, ſi non
recuperat bona eccleſiæ. Adducendo glo. *in c. ea. ſupra de offi. Ar-*
chid. & alia, vt per eum dicas, quod contra prælatum negligen-
tem eccleſia paſſa damnum poteſt agere ad intereſſe, vt dicit gl.
in c. placuit. 16. q. 3. tenetur etiam prælatus acquirere eccleſiæ, vt
tutor pupillo *l. quidquid. C. arbitrium tutel.* Et ideo tenetur ad dam
num, quod paſſa eſt eccleſia, vt dicit Abb. *in c. 1. ſupra de reſtitutio-*
ne in integ. & in c. ſi de terra, in fine, infra de priuileg. Et multò ma-
gis ad id tenetur prælatus, quàm tutor, quum in bonis eccleſiæ
habeat ius pinguius & honorabilius, vt dicit *gloſſ. in c. fin. 3. quæſt.*
5. quam adducit Abb. *in c. auditis. ſupra de reſti. in integ.* Et faciunt
7 notata per Felyn. *in c. præced. colum. fina.* † ex quibus poteſt inferri,
quod ſi prælatus repudiat legatum relictum eccleſiæ, quod po-
teſt, vt dicit Fed. de Sen. *in conſ. 9.* & communiter tenent, quod eccle-
ſia poterit agere contra prælatũ ad intereſſe & ad æſtimationem
legati repudiati, vt dicit Abb. *in c. tua, infra de his quæ fiunt à prælato*
ſine conſenſu capituli. & per Moder. *in tract. de præſcript. in prima par-*
te quarta partis princip. quæſt. 2. verſi. & aduerte, quid autem ſi præla-
tus iſto caſu nõ eſſet ſoluendo, an eccleſia læſa poſſit agere con-
tra illum, qui poſſidet, & tenet legatum eidẽ relictum repudia-
tum p prælatum. In quo dubio crederem, quod ſic, per tex. *in l. plane*
ſi filium, §. 1. in fi. ff. de leg. 1. per quem text. Paul. de Caſt. *in conſi. 10.*
in c. 1. clarum eſt in iure, dicit, quod diſpoſitio *l. ſi §. vlt. ff. de leg. 2.* non
procederet quando hæres qui alienauit rem ſubiectam fideicõ-
miſſo, nõ eſſet ſoluendo. Tunc. n. fideicõmiſſarius agere poterit
ad rem relictam p fideicommiſſum cõtra emptorẽ & detinentẽ
illã, quum non poſſit pretiũ peti ab hærede, qui non eſt ſoluẽdo.
Et faciunt etiã notata *in l. & eleganter. §. ſi dolo. & in c. venerabilis. ſup.*
de iudi. per Arc. & Maria. cum concor. & quæ ponit *glo. ſi. in 2. part.*
in c. auditis. inf. eo. Secundò no. ex tex. *ibi, vobiſcum, & ibi, vobis, & ibi,*
vos, & ex text *ibi nos & ibi, poſt me,* quod Papa loquitur vni in plu-
rali, & de ſe in ſingulari, quod hodie non videtur procedere, vt
dicit Abb. *hic,* & Imol. per *text. in c. quam graui. infra de crimine falſi,*
de quo plenè dicas, vt dixi *ſupra in tit. præced. in c. cum eccleſiaſtica, &*
8 *in c. ſignificauerunt.* † Vltimò no. quod patientia pontificis non nocet
in rebus eccleſiæ, & Bal. *hic* dicit idem eſſe etiam in expreſſa alie-
natione Pontificis, quando fit ex cauſa lucratiua, pro quo dicto
eſt deciſio Dominici *in c. 1. col. 2. de ſum. Trinit. & fid. Catho. lib. 6.* &
ponit Paul. de Caſt. *in conſi. 283. incip. in facto præſenti.* Quid autem
in alienatione oneroſa expreſſè facta per Pontificem, tangit Bal.
hic, de cuius veritate dicendum, vt habetur *in tit. de reb. eccl. nõ alie.*
inf. & lib. 6. & in cle. & 12. q. 2. Glo. in fi. non ſoluit, ſed dicas, vt *not.*
in d. c. qui ſcandalizauerit, & per Innoc. *in c. ſi verò, el 1. infra de ſenten.*
excommu. & in c. 2. infra de ſpe non. nnu. & *ibi* Ioan. Andr. & per glo.
14. diſtin. in ſum. & per Archi. *ſupra in primo notab.* & Felyn. *hic* plu-
ra accumulat *in 1. 2. & 3. colum.* An autem veritas ſit omittenda
ne ſcandalum oriatur, vide in locis hic adductis per gloſſ. & per
Felyn. *colum. 3. in fin. verſi. cæterum doctrina,* & per Alexan. *conſil. 51.*
lib. 4. Et circa materiam ſcandali, vide per Felynum *in c. tua nos,*
in fin. ſupra de iureiur. & in c. ex litern, infra de homicid. & in c. ſuper eo.
infra de ſenten. excommun. Gloſſ. 2. *ibi circa principium.* vide *in d. c. quo-*
niam quicquid. & in c. expedit. 12. quæſt. 1. & in c. cauſa infra de verbor.
ſign. & per Abb. *hic colum. fin. verſi. & nimirum hæc alio. in fin.* gloſſ.
vide in c. 3. infra de præben. & in c. 2. infra de don. it. vbi Ioan. Andr. &
in d. c. quoniam quicquid. & in d. c. expedit, & in d. c. cauſa, & per Ar-
chidia. *in c. ſtatutum § aſſeſſorem de reſcript. in 6.* per Ioan. Andr. &
Dominic. *in præſenti. de offi. ord. eodem libro. & in c. fina. infra de pecu.*
cle. Gloſſ. *fin. ibi ſi ſacerdotes,* vide *in c. fina. de reſtit. in integr. lib. 6.* &
pe. Bartolum *in l. qui fundum. §. ſi tutor. ff. de vſucap. procempt.* † In ea- 9
dem gloſſ. *ibi colla. 2.* habes ad iſtum text. primam lecturam: quę
licet ſit vera in ſe, & ſecundùm eam ſummetur iſta decretalis, ta-
men non conuenit literæ ex duobus *hic* adductis per Abb. *col. 2.*
in ſin. ver. vltima colligit. Et licet aliqui dicant hãc lecturam habe-
re difficultatem, & non eſſe de indubitabili: quoniã licet currat
præſcriptio centenaria contra Romanã eccleſiam, & durãte hoc
tẽpore non præiudicet, nec præſenti prælato nec ſucceſſori. Ta-
men incepta cũ vno continuatur in ſucceſſorem, iuxta nota *in l.*
Aemilius. ff. de mino. † Tamen ceſſat obiectio, ex quo licet cõtinue- 10
tur in ſucceſſorẽ Ex hoc nõ impedit, quin prælatus poſſit petere
rẽ eccleſiæ ſeu Papa, quũ præſcriptio non ſit cõpleta, licet in eũ
continuetur. ſicut eſt in alijs priuatis & laicis, in quos cõtinuatur
ſi cœpta fuit cũ prædeceſſore, tñ non nocet illis ſi adhuc non eſt
cõpleta, p iura *hic allegata* per Abb. qui benè mordet hanc lectu-
ram ponentẽ ciſum de indubitabili contra *l. amilla C. de fur. & l.*
quod Labeo ff. de Carbo edict. In eadem glo. *ibi, illud,* iſta ſecunda le-
ctura, eſto. quòd in ſe ſit vera, & ſecũdùm eã aliqui ſumment iſtam
decretalem, tñ intelligendo eam reſpectu occupãtis eſt dẽ indu-
bitabili, † ex quo eſt in mala fide, & ideo præſcribere nõ poteſt, 11
c. vigilãti. & c. ſi. inf. eo. Taliter quod dicit Bal. *hic* quod Papa nõ poſſet
expreſsè concedere hanc rẽ inuaſori, & ideo lectura iſta morde-
tur eadẽ ratione qua præcedens, vnde Abb. *col. 2. ver. leg. fur* vo-
lens ipſam declarare cõſiderat perſonã inuaſoris, & pſonam ſuc-
ceſſoris ipſius, primo caſu dicendũ eſt, vt *ſup.* ſecũdo caſu quo ad
ſucceſſorẽ, duplex eſt articulus, primus in ſucceſſore ſingulari, ſe-
cundus in ſucceſſore vniuerſali. Circa primũ concluſio firma eſt
quod etiam ſingularis ſucceſſor nõ poteſt præſcribere rem inuaſam
propter vitiũ reale, fallit in præſcriptione longiſſ. tẽporis 30. vel
40. anno. In qua ſucceſſor ſingularis poteſt pſcribere etiam rem
vitioſam vitio reali. Dũmodò, quod iſte ſingularis ſucceſſor inchoet
pręſcriptionẽ ex ſua pſona non vtendo acceſſione tẽporis aucto-
ris ſui, iuribus, & gloſſis *hic adductis* p Abb. Et plenius adductis p
Moder. *in d. tracta. de præſcript. in ſecunda parte tertia partis princ. q.*
12. char. 19. num. 54. vbi ad id plura adducunt, & ibi ponunt, quid
quando vitium eſt perſonale, de quo dicetur *inf. d. c. ſi diligenti, &*
d. c. fin. inf. eod. † Circa ſecundum articulum concluſio eſt, quod 12
hæres vniuerſalis, qui eſt in bona fide nõ poteſt præſcribere rem
alterius, pptet malam fidẽ defuncti, & prædeceſſoris *p l. cum hæ-*
res. ff. de diuer. & tẽp. præſcr. Quæ concluſio eſt indubitabilis de iure
ciuili: ſed dubiũ eſt, an idem ſit de iure canonico, Abb. hic tenet
idẽ eſſe etiã de iure canonico. Et idem Abb. *in d. c. ſi diligenti, col. 5.*
ver. ſed circa prædicta, & *ibi* Felyn. *col. 4. & 5. verſi.* & dom Abb. pul-
chrè inſtat, & Modera. *in d. tract. loco præallegato, & q. præallegata,*
12. verſi. ſecũdum principale membrum, nu. 59. vbi allegantes conſilia
Alex. & alias deciſiones dicunt hanc eſſe cõmunem, contrarium
tamen tenet Dy. *in regula poſſeſſor, de reg. iur. lib. 6.* Bar. *in d. l. cum hæ-*
res. & idem vna cum Angel. *in l. ſiego § partus ff. de publ.* & Paul. de
Caſt. *in conſ. 262.* viſa ſupraſcripta vbi colorat rationem addu-
cit dicens contrariorũ eandem eſſe diſciplinam, vnde ſicut bona
fides defuncti non prodeſt hæredi exiſtẽti in mala fide, *c. ſi inf.*
eo. ſic econtrà mala fides defuncti non debet obeſſe hæredi, qui
eſt in bona fide. Et etiam alij relati per Fely. & *in d. tract. vbi ſuprà,*
coulu-

Digitized by Google

coſiduerunt pro hac opi. Dy. Tamen non eſt recedendũ à communi: quã etiã ſequutus fuit Pau. de Caſt. ſibi cõtrarius *in l. ſequitur. §. hæres. ff. de vſuca.* & Alex. *in l. Põponius. § cum quis*, & ibi Mod. Papië. *ff de acq. poſſ.* Et ſunt plura conſilia Alex. adducta per Mod. *in d. tract. loco præalleg.* Nec obſtat fundamentũ Paul. *in d. conſi.* ex quo contrariorum non eſt eadẽ diſciplina, quãdo ſubeſt diuerſa ratio, probatur *in l. ea lege. ff loca. & in l ſi quis negotia ff. de neg geſt.* & ita eſt in præſenti caſu, quia ſi hæres nõ præſcribit propter malã fidem defuncti, nõ incurrit peccatũ prout eſt in alio caſu in quo incurreret, *c. fi. inf. eo.* Hæc tñ concluſio cõmunis limitatur plurib. modis, & primò, vt non procedat in præſcriptione lõgiſſimi tẽporis, ita Bal. *in l nihil. C. de vſuc. pro hærede*, & Are. *in d. cum quis.* Sed contrarium in hoc tenẽt But. & Abb. *in c. ſi diligenti. inf. eo.* & Moder. *in d. trac.* Quorum rationib. reſpondet Are. *in d. § cum quis.* Et limitatio Bal. videtur comprobari ratione viua. Nam aut conſideramus ius ciuile, aut canonicum. Primo caſu mala fides etiam vera non impedit dictam præſcriptionem, *l. ſi quis emptionis. §. 1 C. de præſcr. 30. ann.* Multo ergo minus impedietur in iſto caſu, quũ hæres ſit in bona fide. Secundo caſu conſiderãdo ius canonicũ, idẽ eſt concludẽdum, quia hæc præſcriptio dicto iure canonico non reperitur prohibita cõſequenter permiſſa, *c. nuper de ſent. excom. l. ſtatuas C. de reli. & ſump fune.* Secundò limitatur concluſio, quando hæres conficit inuentarium, Alex. & alij *in d. § cùm quis.* & Fely. *in d. c. ſi diligenti*, & Moder. *in d. tract. q. præallegata nu. 61. ver. ſecundò limita.* Tertiò limitatur quando hæres habuit titulum aliunde quàm à defuncto, *l. an vitium. § fi. ff. de diuer. & temp præſcri. cum alijs adducta* per Moder. *in d. tract. q. præalleg. num 63 ver. quartò limita*, & per Mod. Pap. *in d. § cum quis.* Quartò limitatur in ſucceſſore in dignitate vel beneficio, ipſis enim non obeſt mala fides auctoris, ita Abb. *hic* But. & Abb. *in c. cura, inf. de iure pat. & in c. de quarta, col. 2. c. fin.* & ibi Felyn. *col. 7. inf. eo* Alex. & alij *in d. § cum quis, cum alijs allegatis* per Moder. *in d. tract. q. præal. verſ. ſequitur, nu. 60.* Quintò limitatur quando eſſet mala fides defuncti, non vera, ſed præſumpta, vel ficta. Illa enim non nocet hæredi, per glo. *in l tutor rerum. ff de admi. tut.* quam no. Paul. de Caſt. *in l. nunquàm, in prin. ff de vſuc.* & poteſt exemplificari in illo, qui emit rem non ſeruata ſolẽnitate legis vel ſtatuti, ex quo infertur quod minus operatur præſumpta vel ficta mala fides quam vera, vt probat *tex. in l. præterea. ff. de rei ven* quẽ ad hoc adducit Aret *in d § cum qs*, & ibi Alex. ſequitur hanc limitationẽ, & ſequitur Fely. *in d. c. ſi diligenti*, & Mod. *in d. tract. q. præalleg. nu. 61. ver. tertiò limita.* Sextò limitatur concluſio, vt procedat qñ defunctus poſſidebat cũ mala fide, & ſine titulo habili ad præſcribendum, ſecus aũt ſi poſſidebat cum titulo, tunc. n. hæres potuit præſcribere ſpacio longi tẽporis, non obſtante mala fide defuncti, ita limitat Paul. de Caſt. *in conſ. præal. 212. col 2. in prin.* Quæ limitatio eſt magni momẽti, & licet nõ reprobetur ab aliquo, tñ credo illam nõ eſſe veram: primò ꝓ rationem poſitam *in d. l. an vitium. §. fi.* quę ratio ceſſat in tit. habito à defuncto. Itẽ quia hæres ideo non pręſcribit ꝓpter malam fidẽ defuncti, quia ſua ignorantia, & bona fides nõ excludit vitia defuncti, *d. l cũ hæres*, quæ ratio procedit etiam ſi defunctus poſſideret cũ titulo, cũ mala tamẽ fide, item qa ſi iſte hæres vult vti titulo, quẽ habuit à defuncto, debet vti illo cũ qualitatib. illi inhærentibus, *d. l. Põponius. § cum quis.* Vnde ſicut ille titulus non proderat defuncto, minus etiam debet prodeſſe hæredi propter malã fidẽ ipſius defuncti, ſup quib. poteris cogitare. Item cõcluſionẽ cõmunem, de qua ſuprà, intelligas procedere quando hæres nõ vult vti acceſſione defuncti. Nã ſi vellet vti cõcluſio procederet de plano, & non poſſet, ſed ſi vult inchoare præſcriptionem ex perſona ſua, vtrũ non obſtante mala fide defuncti, cuius tempora non iungit cum tẽpore ſuo, poſſit præſcribere. In quo Dyn. dixit vnum, & alij contrarium & concludendum eſt, vt ſuprà.

13 † *In fin. glo.* ponitur tertius intellectus ad hanc decretalem, à quo videtur gloſſ. recedere propter iura allegata per eam, quem intellectum non tenet etiam Abb. *colum. 2. verſic. tertium intellectum*, niſi in caſu ſpeciali, quando eſſet princeps de facto non recognoſcens ſuperiorem, tamen enim ad interrumpendum eius præſcriptionem ſufficeret proteſtatio extraiudicialis, quod etiã ſequitur hic Imol. *in ver. in gloſſ fi.* Et ante eos Bald. *hic in ver. quæro nunquid proteſtatio* in reliquis verò Abb. impugnat hunc intellectum tanquam non congruentẽ literæ, vt per eum. & clarius ꝑ eundẽ *col. fi. circa fi. ver. tene ergo*, vbi ponit aliũ intellectũ volẽs ſolam denunciationẽ in rebus pauperũ etiam poſt acquiſitionem poſſeſſionis conſtituere poſſeſſorẽ in mala fide, vt inducatur hoc ſpeciale propter res pauperũ, & quia iſta denunciatio fit ꝓ commodo publico quo caſu denunciãs videtur dicere verũ, vel qa iſta dña Patricia poſſidebat ſine titulo, adducens notata in ſimili, *in l. item veniunt. §. petitam. ff de peti. hær. & in c. grauis. ſup. de reſtit ſpol.* quæ lectura redditur dubitabilis. Non. n. conuenit literæ, in qua nõ fit mentio, ꝙ iſta denũciatio fiat pro commodo publico, quinimò litera ſentit, quòd fiat pro intereſſe ipſius Papę & ſucceſſorũ, niſi dicas, ꝙ licet Papa conſideret ſe, & ſucceſſores, tñ non ſimpliciter hoc dicit, ſed reſpectu rerũ pauperum, & ſic cũ qualitate illa, vt pręiudicium non generetur ſibi & ſucceſſorib. ex patientia, in rebus tñ pauperum, & ſic principalis cõſideratio eſt ſup reb. pauperum, & ſic ſup publico commodo, ita tex. nedũ circa principiũ ſed expreſsè circa fin. ibi, in reb. pauperum pręiudicium non facturã &c. Prætereà contra lecturã facit: nam dicere, ꝙ iſta domina Patricia poſſidebat ſine titulo, eſt diuinare, nec illud colligitur ex text. immò, & ſi ipſa poſſidebat cum titulo, adhuc iſta lectura non ꝓcederet per notata *in l. ſi fundum. C. de rei ven. & in c. fi. inf. eo.* Ex dictis tamen duabus lecturis habes concluſione, ꝙ regulariter denũciatio extraiudicialis non cauſat malã fidem, nec interrumpit præſcriptionẽ inchoatam, *l. pen. ff. de vſuca. pro empt.* & ibi Bart. & idẽ Bart. *in l. naturaliter. ff. de vſuc.* Et per Bald. & Imol. *hic* & Fely. *col. fi. ver. regulariter denunciatio*, & per Doct. *in d. l. ſi fundum*, & per Abb. *in c ſi diligenti, col. 4. circa fin. inf. eod.* & plenius per repe. *in l. Celſus ff. de vſuca.* quam repetitionem poſuerunt in tract. de præſcri. *char. 83. ver. limita iſtã concluſionem*, vbi plura adducentes examinant, an talis cõcluſio procedat de iure canonico, poſt Imol. *in c fi inf. eo. col. 5. & col 9. in fi & ibi ponunt cautelam*, vt denũciatio & proteſtatio aliquo modo nõ habeat nocere, & habetur etiam ꝑ dictos Moder. *in d. tract. de præſcri. in 3. parte ſexta partis prin. char. 70 nu 39 ver. 1 limitatur*, vbi etiam tractant, an *d. l pen* procedat in præſcriptione longiſſimi temporis. Et pro concluſione facit, quia regulariter proteſtatio ſiue denunciatio extraiudicialis non interrumpit pręſcriptionẽ, niſi in caſibus expreſſis a iure, ſecundùm Inno. *in c olim cauſam. inf de cenſi.* Et ponit Alex. *in d. l. naturaliter. & conſi. 89 inci excellentiſſ. Iuriſconſulti, in 5. lib.* & ponit Fely. *in c. illud. circa fin. col. pe. inf eod.* Hæc tamen concluſio limitatur, vt non procedat in denunciatione ſeu proteſtatione facta ꝑ Pontificem, quia illa ſufficit ad interrumpendũ ſecundùm Abb. Imol. & Doct. *hic* maximè Felyn. *in 1 limitatione*, & idem puto in denunciatione Imperatoris, quum in temporalibus neminem recognoſcat, *c. cum ad verum 96. diſtin.* Secundò fallit in eo, qui poſſidet ſine titulo, ita Bar. *in d. l pen.* ita do. Ant. & Abb. *in d. c. grauis.* & Abb. *hic col fi. circa fin.* & Felyn. *in 5. limitatione per text. in d. l. item veniunt. §. petitam.* Nam petitio hæreditatis non datur contra titulo poſſidentem, *l. regulariter. ff de peti. hære.* & rationẽ ponit Bar. *in l. hæreditas. C. eod. tit.* Ex quo videtur inferri, quod in caſibus in quibus illa actio datur contra titulo poſſidentem, quod nõ procederet *text. in d. § petitam.* prout eſt in caſu, *l. etiam. §. 1. & §. ſi ſciẽt, ff. de peti. hære.* prout etiam eſt in caſu quem ponit Bar. *in l. cogi, col. fi. C. eo titu.* & Paul. de Caſt. *in l fin. C. de edict. diui.* vbi dicunt petitionẽ hæreditatis poſſe intentari contra titulo poſſidentẽ, quando iſte habuit titulũ ab illo, qui poſſidebat ſine titu. & ſic ab eo, qui poterat cõueniri illa actione, ſed ex hoc tex. ille nimium reſtringitur, qui loquitur generaliter, & indiſtinctè. Et ideo fortè poſſet dici & melius, quòd tex. ille loquatur ſpecialiter fauore hæreditatis, vt dicit Abb. *hic in fi.* Tertiò limitatur, vt non procedat quando præſcriptio nondum eſt inchoata: nam illam impedit & interrumpit huiuſmodi denunciationem per *d. l. ſi fundum, cum alijs hic adductis* per Abb. & per Felyn. *in 6. limita.* & plenius ꝑ Modern. *in dicto tract. & in d. repet loco & verſic. præallegra.* Quartò limitatur quando denũciatio fieret ſeruata forma, *l. 2. C. de anna. except. & c. poteſt, 16. q. 3.* vt per Fely. *in d. c. illud, inf. eo. vlt. col. in 7. concluſio.* & per Moder. *in d. tract. in 3. parte ſexta partis, char. 70. nu. 41.* Quintò limitatur ſecundùm Card. hic quando eſſet proteſtatio conuentionalis: quæ ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem *l. cum notiſſimi. §. ſed & ſi quis. C. de præſcript. 30. anno. cum alijs adductis* per Moder. *in d. tract. loco præalleg. num 42. verſi tertiò fallit.* Sextò limitatur quando quis impeditur agere in iudicio, ſecundùm Cardin. *hic ver. ex hoc colligitur. & ver. oppo. adducentem not. in c fina. infra de appell.* & per Modern. vide circa hanc *in d. tracta. in tertia parte ſexta partis, char. 71. verſi in. circa tertiam ſpeciem, num. 25.* An autem in tali denunciatione & proteſtatione requiratur expreſſio cauſæ ponit Felyn. *hic*, remiſſiuè tamen, de quo dicendum eſt, vt per Salyce. *in d. l. ſi fundum*, & per Felynum *in d. cap. illud, colum. 4.* & per Modern. *in d. tracta. loco. & verſi. præallegatis*, & plenè de materia per Bartolum & alios *in l. ſi prim. §. morte. ff de oper.*

Digitized by Google

oper.no.aun. & per do. Præpoſ.*in c.cum ſolicitudinem. infra de appell.*
per Felyn. & alios *in c.cum M.Ferrarien. ſupra de conſtit.* Aliam &
quintam lect.ponit bi ed. Aoro.dicens, quod hæc decretalis de-
14 bet intelligi de his rebus quæ debentur pauperibus † incertis.
Et quæ debeot in illos erogari, vt non currat præſcriptio in eis
propter negligentiam Epiſcopi vel executorum non declaran-
tium, quum non poſſint agere antequàm certificentor, de quo
plenè *hic* per Abb.*col.fin ver.quartam lect.* & per Imol. *hic circa fin.*
qui dicit lecturam hanc non conuenire literæ, quæ videtur lo-
qui de rebus ſpectantibus ad adminiſtrationẽ pontificum, & ſic
de rebus eccleſiarum, quam impugnationẽ videtur ſequi Felyn.
hic col.pen.verſi.circa varios intellectus. conſidera autem ſi poſſet ſal-
uari ab iſta impugnatione Imol.ex his quæ diai *ſupra* in 3. *lect.* ex
quo hic fit mentiu de rebus pauperum, *& in verſi.1. & in verſi.fin.*
Et eſto, quòd cõſideretur taciturnitas reſpectu pontificis, tamẽ
iſtud non eſt ſimpliciter, ſed reſpectu rerum ſpectãtium ad pau-
peres. Et eſto, quòd bona eccleſiæ dicantor pauperum, tamen
iſtud non procedit ſimpliciter, ſed modificatiuè, vt no.in gloſſ.2.
& in iuribus ibi alleg. Et quemadmodum conſideratur taciturni-
tas io pontificib. reſpectu adminiſtrationis rerum eccleſiarum,
quæ etiã poſſunt dici pauperũ, ita etiam poteſt conſiderari, & à
fortiori taciturnitas Papæ & prælatorũ in rebus relictis pauperi-
bus incertis qñ negligunt illas exigere & petere: tamen lectura
iſta *ex alijs iurib. hic alleg.* per Abb.& ꝑ Fel. vbi *ſup.* videtur nõ poſſe
ſtare nec ꝓcedere. vt latè *hic per eos.* Ea quorũ dictis habetur pri-
15 ma conclu. † ꝙ legatum factũ pro aĩa dicitur ad piam cauſam fa-
ctum qualitercunq; factum ſit ſecundũ gl.& Bart.*in l.ſi qs Titio.ff.*
*de leg.*2.& ſecundum no.per Alex.*in conſ.*210. *in* 2.*lib.* & per gl.&
Bal.*in l.illud. C.de ſacroſ.eccl.* quę conclu.eſt nimis generalis. Nã qñ
legatum ſit diuiti, eſto, ꝙ dicatur, ꝙ fiat pro anima, tamen nõ eſt
piũ, ex quo repugnãt diuitię. Et eſt inſpiciẽda veritas, & non id ꝙ
teſtator expreſſit, *l.ſi fortè.ff.de Caſtren pecu.* Et ita declarat Ro.*in*
*auth.ſimiliter.col.*1.*C ad leg. Fal.* & ibi ſcriben, & plenè declarat do.
16 Philip.Deci.*in conſ.ſuo* 120.*incip.& pro tenus,in* 1.*lib.* Secunda † cõ-
cluſ.habetus ꝙ his qoæ debeot pauperibus etiam incertis currit
præſcriptio quadragenaria etiam anteq̃ ſint panperes certifica-
ti, quam conclo. Abb. probat triplici ratione & reprehendit do.
Anto. tenentem contrarium, & licet Fely. *hic* pro opinione do.
Ant.conſideret aliqua: tñ poſtmodum ſequitur opi. Abb. pro o-
pinione tamen do. Anto, videtur poſſe adduci, ꝙ ponit Bart.*in l.*
*centurio, col.*7.*ff. de vulg. & pup.* vbi vult qood ſi fiat legatũ paope-
ribus incertis, epiſcopus nõ tenet locum hæredis, ſed ſolũ inten-
tabit actiooes cõpetentes ipſis pauperibus: ſed ipſi pauperes an-
te quã ſint electi, non habeot actionẽ: ergo illa non cõpetit epi-
ſcopo: & ꝑ cooſequens non valenti agere nõ debet currere præ-
ſcriptio: ad quod poteſt reſponderi, ꝙ immò epiſcopus habet fa-
cultatẽ petendi legatum factum pauperib. etiã anteq̃ ſint electi,
l.nulli.C.de epiſ.& cle. cõſidera etiam circa ſolutionẽ hic traditam
17 ꝑ Abb.*ad l.*1.*§.fi.C.de anna.except.* † Nã videtur, ꝙ non ſit bona,
deducitur: nã filio emaocipato cõpetit facultas agendi, *d.l.*1.*§.fi.*
Et tamen adhuc pater habet vſumfructũ in bonis filij emãcipati
ꝓ dimidia parte, *§.*1.*Inſt.per quas perſonas nobis acqui.* Vnde videtur
18 ꝙ alia ratio & melior poſſit aſſignari. † Nam inter patrẽ & filiũ
exiſtentẽ in patria poteſtate non poteſt eſſe lis, *l.lis nulla.ff.de iudi.*
Et ꝑ conſequens non poteſt eſſe aduerſus extraneos poſſeſſores.
Hanc conſequentiã facit Bart.*in l.ſi conſtante.in* 10.*q* 2.*quæſt.prin-*
cipalis.ff.ſol.mat. quæ conſequentia maximè procedit in iſto caſu,
in quo filius non põt eſſe in iudicio niſi pater cõſentiat, *l.ſi §.ne-*
ceſſitatẽ.C.de bonis quæ libe. nec eſt veriſimile, ꝙ debeat conſentire
veniendo contra factum proprium, *l.*1.*C.de bo.mater.* quia ergo fi-
lius hac ratione agere non poteſt, non currit ei præſcriptio. Et ſi
dicatur etiã in rebus ꝑ patrem non alienatis, ſed alio forſan mo-
do ꝑ tertium poſſeſſis, prout ſentit Bal.*in auth.niſi.C de bon.mater.*
ex mente Peruſinorum.*in d.l.*1.*poteſt reſponderi, quod d.l.*1. procedit
ſolùm in bonis ꝑ patrẽ alieoatus, quia venit interpretando, *l.*1.*C.*
de bo.mater. Vnde intelligenda eſt ſecundùm terminos illius, *l.in-*
xta not. per Bar.*in l.nihil ff.de coniungen. cum emancipato liber.* quam
etiã concluſioẽ ſequuntur Mod.*in d.tract.de præſcri* in 1 *par.quinta*
*partis principa.in prin.col.*2.*verſ.amplia quarto in fi.char.*41.*nu.*5. Ter-
tia concluſio eſt ꝙ in legatis relictis pauperibus non currit præ-
ſcriptio minor 40.anno. quæ concluſio vera eſt, & probatur *in*
§.pro temporalib. hic adducto per Abb.& *in l.fi.C. de ſacroſan.eccleſ.*
Per quæ iura Abb.reprchẽdit & benè *deciſ.* Feder. *in conſi.ſuo* 107.
& ſequitur Fely.etiam *hic*, & Iaſ.poſt Bal.*in d.authen.quas actiones,*
*circa princ.& in §.ex maleficijs, col.*17.*Inſtit.de actioni.* & Moder.*in d.*
tract.loco præællega. Sexatam & vltimam † ad hanc decre. ponunt 20
Hoſtien.& Io.Andr.*hic*, vt loquatur de rebus pauperum, id eſt,
eccleſiarum inferiorum à Romana eccleſia, in quibus licet per
40.annos præſcribatur contra ipſas eccleſias & earum prælatos,
c.illud, infrà eod. tamen talis præſcriptio non præiudicat Romanis
Pontificibus, vt vult iſte tex. ſi benè ponderetur, niſi ſit completa
ſpacio 100.annorum, *c.ad audientiam, inf.eod.* Pru qua facit, quia
Papa de iure ſuo agere poteſt, licet inferior eccleſia ſuccubuerit,
*c.*2.*inf.de capellis monachorum*, & etiam, quia Papa pro eccleſiis in-
ferioribus agere poteſt, *c.ſi.inf.de ſucceſſ.ab inteſt.* Quæ lectu. poſ-
ſet procedere, quando laicus præſcriberet, prout erat hic in ipſa
domina Patricia. Tonc enim intereſt ipſius Papæ, & ratione ec-
cleſiæ ne exeat de ſuo patrimonio, alias autem ſi eccleſia præ-
ſcriberet cõtra eccleſiam, hæc lect. eſſet dubitabilis. Tunc enim
non videtur intereſſe Pontificis, ex qoo non exit ſuum patrimo-
nium. Circa quæ vide notata *in d.c.ad audientiam*, vbi materia, &
in c.ex traoſmiſſa, *infra eo.& in c.ſi.de præſcri.lib.*6. Aduerte etiam,
quia iſta lect. non videtur coouenire literæ, quæ ſe fundat ſuper
venditione & repetitione rerũ pauperum, non ſuper iurib. pon-
tificum, quæ ꝑ præſcriptionẽ centenariam poſſunt præſcribi, vt
no.*in iurib.præal.* & ſic cõpleta dicta præſcriptione patiẽtia, & ta-
citurnitas noceret: ante verò nõ diceretus cõpleta, & non indu-
ceret caſum dubitabilẽ, vt dictũ fuit ſup. *in gl.fi.in primo intellectu.*
Vnde eſto, ꝙ ſit verus in ſe declaratus, vt *in d.c.ſi. & in d.c.ad audi-*
entiam, tamen non videtur conuenire verbis literæ. Vnde tene a-
lium intellectum ea prædictis ſuprà declaratis & diſcuſſis &c.

REPETITIO
IN C. SANCTORVM,
de Præſcriptionibus.

Excellentiſſimi I.V. C.D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur, vt præſcriptio currat.*
2 *Contra eccleſiam quanto tempore præſcribatur.*
3 *Eccleſia quanto tempore præſcribat contra priuatum.*
4 *Bona propria & patrimonialia clericorum quanto tempore præſcribantur.*
5 *Præſcriptio quando interrumpatur per citationem vel litis conteſtationem.*

SANCTORVM. Diuiditur in duas. In prima refertur confir-
matio antiqua, in ſecunda ibi nos, ponitur approbatio illius.
In text.ibi, abſque ſynodali &c. iſto tempore cauſæ prouincia-
rum, ſeu earum prælatorum tractabantur in ſynodo, 6.*q.*3.*c.*1.*&*
2. vt dicit Abb. & Imol.*hic*, de quo plenius per Doct.*in c.*1. *ſuprà*
de iudi. Not. primò † ſecũdùm Imol.& alios, quod ad hoc, vt cur- 1
rat præſcriptio, duo requiruntur: primum, vt præſcribens poſſi-
deat tẽpore deputato ad præſcriptionem cauſandam, ſecũdùm
quod quietè & ſincerè: quę verba declarãtur per glo.2.*hic*, & Bal.
in prin. dicentẽ illum bona fide & in pace poſſidere: q̧ ſine inter-
ruptione poſſidet. Et Abb.*hic in primo not.* declarat intendo ad
not.in c.commiſſa.de elect. & faciunt not. *in l. amplius non pet.ff. rem*
rat hab. De quo plenè dicendum erit *in c.illud. & in c.ſi diligenti, &*
c.ſi.infra eo. vbi & de iſtis, & de aliis neceſſariis ad præſcriptionem
complendam dicetur. Glo.*in verb.ſincerè, ibi, § qui dolo.* declarat,
an in dubio præſumatur bona fides, & an debeat probari, & à
quo. & Abb.*hic, verſ.quæro*, q a tea. & *in ver.ſeq.* ponit aliquos mo-
dos, quib. probatur mala fides, & aliquos ponit Bal.*hic.* De qui-
bus omnibus plenè dicetur puſt alios *in c.ſi diligenti. & c.ſi.infra eo.*
† In fin.glo.concludit, ꝙ hodie non ſufficiunt 300.anni ad præ- 2
ſcribẽdum contra eccleſiã: ſed requiruntur 40. vt declarat Abb.
hic, ver vltimo oppono, & Imol.*in* 1.*no.* Ex quorũ dictis habetur pri-
mus intellectus ad iſtum text. qui eſt, quod iſto tẽpore eccleſia
præſcribebat contra eccleſiã ſpacio anno. vt probatur in iſto tex.
& *in iurib. alleg.in glo.*1. qui intellectus ſatis pueſt colligi ex gene-
ralitate literæ, & in ſe verus eſt: conſiderato tempore quo fuit
condita iſta decretalis. Hodie verò ſecus eſt, vt dicit tex.*in c illud.*
inf.eo.cum ſimil. ſecundùm Cardin.*hic, in prin.* & Abb.& Imol. vbi
ſupra & alios ſcriben. Et ideo cùm hodie corrigatur iſte text. ſe-
cundùm

cundùm iſtum intellectũ, vt euitemus legum correctionẽ, conuenientius eſt tenere alios intellectus, de quib. *inf.* Ex iſto tñ intellectu habetur concluſio, quòd vna eccleſia, vt præſcribat cõtra aliã, neceſſaria eſt præſcriptio quadragenaria, tam de iure ciuili, vt *in authen. quas actiones. C. de ſa. roſan. eccl. & ibi* cõmuniter ſcriben. quã etiã de iure canonico, *vt in c. ſequen. in c. ad aures. in cap. illud. & c. quia iudicãte*, & vtrobiq; p Doct. *inf. eo.* qui text. clarè voluit, quod quãdo vna eccleſia præſcribit aduerſus aliã, requiratur præſcriptio quadragenaria, eſto quòd quidam canones in hoc comprobarent præſcriptionẽ triccennalẽ, vt dicit *tex. in d. c. illud.* quã concluſionẽ ſequuntur Mod. Pap. *in d. auth. quas actiones. col. 3. & ſeq. verſum in 2. parte glo.* Licet in cõtrarium ponderent text *in c. placuit. el 2. ver. in canonib. 16. q. 3.* Et dicant, quòd ille text. eſt Gratiani, & ideo non facit p ea quæ not. *in c. a ſup de reſcrip. & in l. 1. ff ſi cert. pet.* circa quæ aduerte, quòd tempore iſtius decretalis: cuius auctor fuit Gregorius, & *c. primũ, & c. ſecũdũ, & c. placuit, el 1. 16. q. 3.* quorum auctor fuit Gelaſius Papa, & tẽpore *c. quicunq;* eadẽ cauſa & quæſtione, cuius auctor fuit concilium Toletanum, inductũ erat, quòd eccleſia præſcriberet contra eccleſiam p 30. annos. Poſtmodũ superuenit Alexander tertius auctor, *c. de quarta. c. ad aures. c. illud & c. iudicãte. inf. eo.* Et corrigendo iura ſuperiùs adducta voluit ſequendo diſpoſitionẽ, *d. auth quas actiones*, quòd eccleſia non poſſit præſcribere contra aliã eccleſiam minori ſpacio 40. annorũ. Non obſt. tex. *in d. c. placuit, el 2. ver. in canonibus* Ex quo ille text. poteſt referri, vt dicit *ibi* glo. ad text. *in c. poſſeſſiones. 16. q. 4.* qui eſt text. Vrbani ſecũdi, & in illo adducitur auctoritas Gregorij, qui oẽs fuere ante Alex. tertium. Et ideo nimirum ſi illi tex. hodie circa hoc corriguntur. Glo. etiam prima *in c. de quarta. inf. eo.* dixit illũ tex. fuiſſe Gratiani, qui circa hoc non benè loquutus fuit. Et ideo obiectio non obſt. Et concluſio cõis remanet firma, quam etiã ſequuntur Modecan *tract. de præſcript. in 1 parte quinta partis prĩc. in prin. col. 2. ver. amplia tertio nu. 4. char. 51.* & per eoſdem *in d. tract. in a. parte 3. partis prin. q. 6. verſi. ſed diſcordat ius canonicum à ciuili char. 15. nu. 22.*

3 & glo. Imol. & alij *in c. ſeq.* † Secunda concluſio ex dictis Doctorum eſt, quod iſte text. poteſt intelligi quando eccleſia præſcribit contra priuatum, vt tunc ſufficiant 30. anni, ſi præſcriptio eſt cum bona fide, eſto quòd non ſit titulus, qui intellectus ſatis poteſt colligi ex generalitate literæ, & ita intelligendo iſte tex. nõ corrigeretur, & ideo tanquàm magis conueniens literæ, & p quem euitatur iurium correctio. cõiter ab omnibus tenetur. Ex quo habetur concluſio, quòd eccleſia cum bona fide poteſt præſcribere contra priuatũ ſpacio 30. anno. vt dicit Abb. & Imol *hic* reſpondẽtes ad obiectionẽ factã per Io. And. & etiã ſequitur Fely. tollens duplicem oppoſitionẽ, quæ in cõtrarium poterat fieri. Quando. n. eccleſia præſcribit cõtra priuatũ vtitur iure communi, quẽadmodum præſcriberet quilibet priuatus contra alium priuatũ, vt dicit glo. & communiter oẽs *in d. auth. quas actiones.* & p Abb. *in c. ſeq.* per Imo. poſt alios, *& ibi vide in c. illud. in gl. in ver. aduerſus. inf. eo.* & p Mod. in d. tract *locis & verſi. præallegatis*, adducentes alias deciſiones concordantes, quæ concluſio procedit, quãdo eccleſia bona fide tantùm, & ſine titulo poſſidet cõtra priuatum. Si autem poſſideret cum titulo, tunc præſcribit inter præſentes ſpacio 10. anno. & inter abſentes ſpacio 20. ſecundũ quod priuatus præſcribit contra priuatũ, vt dicunt Abb. Imol. & Fely. *hic*, & Mod.

4 *in d. tract vbi ſup.* & Abb. *in c. ſeq* vbi etiã dicetur. † Ex iſtis Abb. *hic in finalib. verbis dat tertium intellectum ad iſtum text.* vt procedat quãdo præſcribuntur bona patrimonialia, vel propria ipſorũ clericorũ, quæ ſpacio 30. annor. cum bona fide poſſunt præſcribi, quem intellectũ aſſignauit gl. *in d. c. poſſeſſiones.* & poteſt colligi ex generalitate iſtius literæ, ſecundum quẽ intellectũ decretalis iſta non corrigeretur, & approbatur hic à Fely *in fi.* Ex quo intellectu habetur concluſio, quòd bona propria & patrimonialia ipſorum clericorũ vel prælatorũ poſſunt præſcribi ſpacio 30. anno. ſicut bona priuatorum, cùm in hoc clerici non appareãt priuilegiati, quòd etiã ſequitur Abb. *in c. 1. col. 3. ſup. de conſue. & in c. ſi diligẽti. in vlt. q. infr. eo.* & Phil. Fran. *in c. 1. col. 2. in fin. de præſcri lib. 6.* & Sal. *in d. auth. quas actiões.* & Mod. *in d. tract. in 1. parte 5. partis prin. q. 5. nu. 36. char. 43.* vbi adducunt alia. † Glo. *fi. in fi.* Abb. *hic in 1 oppoſitio.* intelligit glo. velle quòd ad interrumpendum præſcriptionem ſufficit proclamatio ſynodalis, quando non potuit conteſtari lis p iſtum text. Et ſic quòd regulariter requiratur litis conteſtatio, *l. vt perfectius. C. de ann. except. canoniz. ita in d. c. placuit. §. autem*, qui intellectus non placet eidẽ Abb. Pro cuius opin. facit: Nam in litera iſta verbum nullum eſt, quòd quis fuerit impeditus litem conteſtari. Benè in ſe intellectus videtur verus, vt dicit Card. *hic in fi.* Et clarius *in c. præced. vbi poſt ipſum dixi.* Iſte autem tex. habet alium intellectum ſatis clarum, volentem, quod per ſolam citationem & proclamationem ſynodalem & vocationem in ius, interrumpatur præſcriptio 30. anno. de qua loquitur text. iſte vt dicit Imol. & Abb. *hic*, ſe remittens ad dicta per eum *in c. præcedenti*, & videtur eſſe conſimilis, *text. in l. ſicut. C. de præſcri. 30. anno.* de quo plenè habetur per Moder. *in d. tract. in 3. parte ſexta partis prin. in prin. nu. 25. & 30. char. 69.* poſt Alex. & Iaſ. *in l. ſi in prin. col. 2. & 3. ff. de eo*, per quẽ factum erit, & dicetur plenè poſt alios *in c. illud.*

REPETITIO
IN C. DE QVARTA, de Præſcriptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1. *Quarta decimarum & funeralium qualiter poſſit præſcribi, & quid de quota.*
2. *Quare eccleſia magis nocet alienatio tacita, quæ fit mediante præſcriptione quam expreſſa.*
3. *Quanto tempore res eccleſiæ præſcribantur. & quid de reb. hoſpitalis.*
4. *Præſcriptio an procedat iacente hæreditate, tam paſſiuè quàm actiuè, ſiue ſit præſcriptio longiſſimi temporis, ſiue longi, ſiue triennij, ſiue conuentionalis.*
5. *An & quando poſſeſſio defuncti continuetur in hæredem etiam ſine apprehenſione.*
6. *Mala fides præceſſoris an noceat ſucceſſori in beneficio.*
7. *Titulus putatiuus cauſatus ab errore facti, quando prodeſt ad præſcriptionem faciendam & an aſſertio vnius proſit.*
8. *Fama quando inducat iuſtam credulitatem.*
9. *Error iuris in quo verſatur poſſeſſor quãdo impediat præſcriptionem.*
10. *Fructus an & quando quærantur per poſſeſſorem errantem in iure.*
11. *An & quando clericus dignus priuari beneficio licitè faciat fructus ſuos antequàm priuetur.*
12. *Clericus vel prælatus qui conuertit fructus in malos vſus an teneatur illos reſtituere.*
13. *Ius percipiendi decimas, an ſit ſeruitus vel quædam facultas, ſeu ius perſonale.*
14. *An ſit differentia inter ſeruitutes reales & perſonales. vt perdantur reſp. eius duplicationis temporis ſiue ſeruitus ſit continua ſiue diſcontinua.*
15. *An & quando in acquiſitione iurium incorporalium ſit neceſſaria ſcientia & patientia eius aduerſus quem præſcribitur.*
16. *In præſcribẽdo quartã decimarum, an requiratur tempus duplicatũ.*
17. *Aduerſus laicum habentem rem communem cum eccleſia quanto tempore currat præſcriptio.*
18. *Si inchoata eſt præſcriptio contra priuatũ cui ſucceſſit eccleſia quanto tempore præſcribatur contra eccleſiam.*
19. *Quanto tempore ſeruitus continua quæratur.*
20. *Et an & quãdo in eius acquiſitione requiratur titulus vel eius allegatio.*
21. *Et quid quando præſcribitur contra eccleſiam.*
22. *Seruitus diſcontinua quanto tempore quæratur.*
23. *Et an in eius acquiſitione ſit neceſſaria allegatio tituli.*
24. *Et quid quando præſcribitur contra eccleſiam.*
25. *Iura ſpiritualia quanto tempore quærantur.*
26. *Seruitus perſonalis vel mixta diſcontinua quãto tempore acquiritur.*
27. *Et quid ſi titulus habetur à tertio, qui non eſt dominus.*
28. *Fructus quando & quo caſu poſſint acquiri per triennium.*
29. *An in præſcriptione iurium incorporalium ſit neceſſaria ſcientia aduerſarij, & quo caſu.*
30. *In materia præſcriptionis, qui dicantur præſentes, & qui abſentes.*
31. *Seruitus qualiter & quanto tempore amittatur & perdatur.*
32. *An res mobiles eccleſiæ poſſunt vſucapi triennio cuius intellectu plurimum iurium.*

DE QVARTA. Præmitte, vt facit per Bald. *hic*, Abb. *in primo notabili*, & Imol. & vt notatur per eoſdem *in c. 1. & in c. cum contingat infra de decimis. & in c. conquerente. ſupra de offi. ordi. & in c. requiſiſti. infra de teſta. & in c. certificari infra de ſepul. & in Clem. en. dudum eo. tit. ancle.* † nut. primo ſecundùm Abb. *hic in ſecundo notabili*, 1

bili, & Imol. *in primo*, quod quarta decimarum debita epiſcopo, & etiam quarta funeralium eſt in totum præſcriptibilis per hunc text. vt etiam ſentit gloſſ. *hic addncta* per Abba. *in c. 1. infra de ſtatu mona.* quæ tamen loquitur in conſuetudine, quod procedit, quando præſcribens habet titulum verum vel putatiuum, vel ipſis deficientibus præſcripſit tanto tempore, in cuius contrarium non extat memoria per text. *in c. 1. de præſcript. lib. 6.* de quo dicetur plenius *infra* poſt glo. & Abb. an autem poſſit præſcribi quota dictarum quartarum, & quanto tempore, & quo titu. ponit Felyn. *hic*, de quo vide per Abbatem *in c. cum contingat, & in dicto c. certificari*, & dicetur etiam aliquid inferius. Ad illud autem quod dicit Abb. hic procedere à pari alienationem expreſ-
a ſam, † & ea quę mediante vſucapione, & præſcriptione, pro eius ſententia videtur *text in d. l. alienationis, de verb. ſin. in prin. & in ver. primo, ibi eum quoq; alienare dicimus.* Et facit *text. in l. ſi fundum. ff. de fund. dot. verſi. nam licet lex Iulia.* & faciunt not. per Bart. *in l. ſi iuſſu. §. diuus. circa finem. ff. de legat. 1.* quæ dixi *in rubric. ſuprà eodem.* tamen videntur iſta differre, vt probatur per iſtum *text. iuncto c. 2. infra de do. & c. de rebus eccleſiæ non alien.* quibus in locis habetur, quod expreſſa alienatio non nocet eccleſiæ, & tamen tacita quæ inducitur mediante vſucapione & præſcriptione nocet per text. noſtrum cum aliis concor. & tangit Abb. *in c. cum ex officij, col. 4. ver. venio ad ſecundum*, & ratio poteſt eſſe, quia iſta tacita habet adminiculum à l. vt declarat Bal. *in l. 1. in 22. op. C. qui admitti*, pro quo eſt text. *in c. ſeq. ibi, vigorem legis impoſuit*, quod ſecus eſt in alienatione expreſſa, quæ nedum legis fomẽtum non habet, ſed ipſius expreſſã prohibitionẽ, prout in ſimili iſta verificantur *in l. aduerſus. C. de vſur. iuncta l. præſes. C. de tranſa. & in l. longè. vbi gl.* & Bar. *ff. de diuer. & tempo. præſcr.* licet Alex. *conſ. ſuo 60. incip. attentis verbis. col. 6. ver. 6. præſupponitur, in 3. not.* videatur ſentire, quòd præſcribere non ſit alienare. Secundò not. quod vacante eccleſia dormit pręſcriptio, vt p Abb. *hic in 4. not.* & per Imol. *hic* in vltimo ſicuti dicimus, quod præſcriptio dormit durante pupillari ætate, *l ſicut. C. de præſcr. 30. anno.* ex quo infertur, quod eccleſia nedum fungitur iure adulti, *c. 1. ſup. de reſtit. in integ. cum ſi.* ſed etiam iure pupilli, vt ſentit glo. *in l. libertos. C. de excuſ. tuto.* licet gloſſ. *in c. auditis. in verbo minoris. ſup. de reſtit. in integr.* videatur dixiſſe contrarium, de quo p Io. Fab. Ang. & Iaſ. *in § ex maleficijs. col. 4. Inſti. de ac.* & Mod. *in d. tract. in prima parte quinta partis in prin. in 5. q. char. 43. nu. 37.* quę autem ſit ratio, quod vacante non currit, ponit glo. *fin. hic*, & dictũ fuit *ſuprà in c. 1.* & vide per Mod. *in d. tract. in 2. parte ſexta partis principalis, in 3. & 4. caſu, char. 66. nu. 6. & 7.* Vlt. not. quod aduerſus bona eccleſiæ non currit præſcriptio niſi 40. anno. vt etiam ſentit tex. *in c. illud. inf. eo.* per quæ corrigũtur iura quæ dicebant pręſcriptionem 30. anno. ſufficere, vt dixi poſt alios *in c. praceden.* & ſentit Imol. *hic in pen. not.* quæ concluſio etiam procedit in legatis relictis ad piã cauſam, *§. pro temporalib. in auth. de eccle. titu. colla. 9.* vt dicit Abb. *hic in vlt. not.* qui etiam vult concluſionẽ procedere. & in aliis locis piis, quod etiam eſt de mente Pau. de Caſt. *in conſ. ſuo 299. incip. præſuppoſita*, & multa accumulat Fely. *hic*, ex quibus poteſt inferri, quod bona ſpectãtia ad collegiũ ſcholarium gaudeant præſcriptione quadragenaria quoniam huiuſmodi collegium dicitur locus pius, ita notanter Abb. *in c. 2. col. pen. ſup. de reſti. in integ. verſi. ego in hoc vltimo dicerem*, vbi non dicit, quòd ſit pius locus, ſed quod benè poteſt petere reſti. in integ. cùm in eo ſint minores, & iure minoris illam petit, procedit quoq; concluſio ſecundùm Abb. etiam in bonis hoſpitalibus, vt non poſſint præſcrib: ſpacio minori 40. anno. arg. *huius text.* & eorũ, quæ habentur *in l. omnia. C. de epiſc. & cleri.* quod dictum ex multis cõprobat Fely. *hic per tres colum.* de quibus omnibus vide per Mod. *in tract. de præſcri. in 5. parte 5. par prin. char. 41. nu. 6. & 7.* & inter cætera not.
3 illud quod ſolẽnitas, quæ requiritur in alienatione rerum † eccleſiæ eadem requiritur in alienatione rerum hoſpitalis, ita Butr. Abb. & Imo. *in c. nulli. inf. de reb. eccleſiæ non alie.* ex quo infertur quod conſtitutio Pauli ſecundi prohibẽs alienationem rerũ eccleſiæ incõſulto Pontifice procedat etiam in rebus hoſpitalis, quia hæc bona ęquiparãtur in materia alienationis, iuxta ea quę notantur *in l. ſi quis ſeruo perſuaſerit. C. de furt.* pro qua glo. eſt text. bonus *in l. qui neq; §. 1. ff. de reb. eorum*, prout enim inducit ſubtiliter Aret. *in l. 2. col. pen. in fin. ff. de leg. 1.* vbi Modern. declarant, licet Felyn. *hic circa hanc illationem, col. 2. verſi. ſecundo in alienatione videatur aliquatenus ceſpitare*, vt per eum. Poſt notabilia Abb. quærit, an præſcriptio procedat iacente hæreditate, recitat opiniones, & demùm facit duas concluſiones, vt per eum, quem articulum tangit Felyn. *hic colum. 6. in prin. ver. contra hæreditatem*, ponendo regulam & fallentias, & idem faciunt Modern. allegantes *alias deciſiones in tract. præſcriptionum in prima parte ſexta partis principalis, in 25. caſu, char. 65. num. 47.* pro perfecta tamen diſcuſſione huius quæſtionis conſiderãdi veniunt plures caſus. Primus † eſt quãdo ſumus in præſcriptione paſſiua, quæ fit contra hęreditatẽ iacentem: ſecundus erit in præſcriptione actiua, quãdo hæreditas iacẽs poſſit vſucapere vel præſcribere: circa primum principalis caſus eſt, qui cõſideratur in vſucapione quæ cadit in rebus mobilibus, illa enim procedit hæreditate iacente, ex quo talis vſucapio non eſt inducta propter negligẽtiam, ſed propter titulum & bonam fidem poſſeſſoris, & ideo fauorabilis eſt, ita Ang. & Imo. per illum *tex. in l. ſi in conditione, §. ſeruus alienus. ff. de hær. inſtit. & in l. ſi ſeruus hæreditarius. ff. de ſtipu. ſeruorum*, tenent Alca. & Modern. Peruſ. *in l. licet. C. de iure deliberandi in fin.* Felyn. *hic* & Modern. *in d. tract. verſi. præallegato*, & nemo diſſentit, quæ concluſio redditur dubitabilis: certum eſt enim quod hæreditate iacente hæres non poteſt agere, quo fit, vt non debeant currere nec vſucapio, nec præſcri. *l. 1. §. fina. C. de anna. except.* militat ratio *d. l. ſi ſeruus hæreditarius*, conſequenter vſucapio non deberet procedere, quum hæreditate iacente actio non poſſit exerceri, vt dicit Abb. *hic*, allegando *tex. in l. ait prætor. ff. de iure delib.* ſicuti dicimus, quod pendente tempore dato hæredi ad conficiendum inuentarium non debet currere præſcriptio creditoribus hæreditariis, quum agere non poſſint *l fin. §. donec. C. de iure delib.* & *ibi* Paul. & Alea. Nec obſtat tex. *in d. §. ſi ſeruus alienus*: nam ibi vſucapio iam præceſſerat, & incepta erat ante hæreditatem iacentem, & pauci dies reſtabant ad eam ad eam complendam, vt videtur probare text. *ibi, mox:* quæ dictio importat interuallum modici temporis, *l. 1. §. quo præſens. ff. de verb. obl.* de illis enim paucis diebus reſtantibus ad complendam vſucapionem non eſt ita curandum, ſicuti conſideratur & curatur, quãdo vſucapio nõ fuiſſet incepta, text. hoc probat in ſimili, *in d. l. ſi fundũ. iuncto prin. & in fi. ff. de fund. dot.* & in ſimili hoc probatur *in l. rerum mixtura, verſ. Labeo.* & ibi glo. *in verbo, decem dies, iuncta l. eum, qui ædes. ff. de vſucapio.* tamen nõ eſt recedendum à communi, quæ apertè in *d. § alienum ſeruum.* vbi vſucapio non poterat eſſe inchoata tempore defuncti, ex quo ille ſeruus alienus hæres inſtitutus peruenit ad ſeruum hæreditariũ, & mox, id eſt, poſtquàm peruenit, fuit vſucaptus ab extraneo, ſeruus autem hæreditarius non dicitur niſi hæreditate iacente, *d. l. ſi ſeruum hered & in l. 1 §. veteres. ff. de acqui. poſſ.* vnde non potuit *ibi* incipi cũ defuncto, & *dictio, mox*, nihil facit. quia diuerſimodè capoitur, vt no. *in d. § præſens. & l. 1. in fi. cũ ſim. C. de anna. excep.* loquitur in impedito à lege, & ita, *l. ait prætor. C. de iure deliber.* quod non eſt in terminis quęſtionis noſtræ. Secundus caſus eſt in pręſcriptione longiſſimi temporis quæ tanquàm merè odioſa, & inducta propter negligentiam hæreditate iacente non inchoatur, *d. l. ſi ſeruus hæreditarius.* vbi Ang. & Imo. *in l. poteſt §. primo. ff. de vſucapio.* & per Alca. *conſ. 126. incipit in cauſa, & lite vertente, in ſecundo volum.* ſequitur Felyn. *hic*, & Modern. *in præallegato tract.* & aduertendum eſt, quod Doct. præallegati volunt, quòd ſi præſcriptio eſſet inchoata contra defunctum iſta benè procederet hæreditate iacente, & licet Felyn. *hic* dicat iſtud non eſſe de mente dictorum Doctorum, tamen dico, quod præfati Doct. expreſsè hoc volunt, & eſt vera ipſorum concluſio, vt ſi præſcriptio fuit inchoata contra defunctum illa procedat hæreditate iacente, vt concludit glo. magiſtra. *in l. 1. C. ſi aduer. vſucapio.* & Bart. *in l fin. colum. 2. in penult. oppo. C. in quibus cau. in integ. reſti. non eſt neceſſe.* & *ibi* Ang. *colum. 1.* & Pau. *colum. fin.* & Saly. *in d. l. 1.* & ibi Bal. & Paul. de Caſt. & Bart. *in l. etiam. ff. de minor.* & bona glo. & ibi Alexan. *in l. ea quæ. C. de tempo. in integ. reſtit.* & Modern. hoc ſequuntur multa alia adducentes *in d. tract. in prima parte ſexta partis principalis in 23. caſu, colum. 64. num. 33. & ſeqq.* & benè facit præalleg. text. *in d. l. ſi fundum.* vbi facilius impeditur ne præſcriptio inchoetur, quã quòd iam inchoata nõ perficiatur, & alia adducta *in præced. caſu*, & quæ in ſimili notantur *in l. parte furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Tertius caſus eſt in præſcriptione longæ partis, quæ iacente hæreditate impeditur ſecundùm Alcaã. & Peruſ. *in d. l. licet* Fulgoſ. *ibi* tenuerit contrariũ, & non benè, vt ſentit etiam Fylin. *hic*, & Modern. *in præallegato tract.* & pro opinione Alexan. facit text. *in d. l. ſi ſeruus hæreditarius.* qui non poteſt intelligi in præſcriptione longiſſimi temporis, quæ non erat cognita iure ciuium, vt dicit gloſſ. *in l. qui occiderit. ff. ad leg. Aquil.* & ideo intelligi debet de præſcriptione longi temporis, quod etiam ſenſerunt Peruſ. *in d. l. licet.* Quartus caſus eſt in præſcriptione conuentionali, quæ benè procedit hæreditate iacente, *l. ſi; tradio. in princip. ff. de in diem*

Digitized by Google

adiectione ſecundùm Abb. *hic*, & Felyn. & Moder. *in d. tract.* & ra-
tio diuerſitatis inter hanc præſcriptionem conuentionalem, &
illam legalem eſt, quia lex facilius modificat ſuam diſpoſitionē
quam diſpoſitionem hominis, vt dicit glo. magna *in l. aſsiduis. C.
de qui. potior. in pign. habe.* pro qua gloſſ. eſt text. *in l. ex facto. §. ſi quis
rogatus ff. ad Trebell. iuncta l. generaliter §. cum autem, ibi inſta ſobole. C.
de inſtu. & ſubſtit.* de quo plenè dixi *in c. in præſentia, ſupra de proba-
tio.* Quintus caſus eſt, quando bona vacant omninò, id eſt quan-
do quis ſine ſucceſſore decedit Bald. & Salyc. *in l. ſi intra. C. de non
nume. pecu.* volentes talia bona vacantia præſcribi, quod ſequun-
tur Modern. *in præallegato tracta. in d. 25. caſu*, notu tamen circa
prædicta, quod in caſu in quo concluſum eſt contra hæredita-
tem iacentem præſcriptionem currere, tamen poſtmodum hæ-
redi adeunti competit beneficium reſtitutionis in integrum ſe-
cundùm Abbatem *hic*, & Felyn. poſt dom. Anto. *in c. cum non li-
ceat infra eod.* & habetur per *Doct. in d. l. 1. C. ſi aduerſus vſucapionem*,
& per Modern. *in d. tracta. in d. 25. caſu*, & plenius, *in d. 23. caſu.*
3 .† Circa ſecundum principalem caſum, an hæreditas iacens poſ-
ſit præſcribere actiuè, concluſio vera eſt, quòd ſi præſcriptio fuit
inchoata per defunctum illa procedit hæreditate iacente in fa-
uorem hæredis, *l. cæptam l. iuſto. §. nondum. ff. de vſucap. & l. cum mi-
les circa principium. ff. ex quibus cau. maio. cum ſimil.* & ratio videtur
eſſe ſecundùm Pet. de Auch. *in regula ſine poſſeſsione, de regu. iur. lib.
6. in 7. oppo.* quia ſpes eſt, quod hęreditas de proximo adeatur per
hæredem, qui cenſetur eadem perſona cum defuncto, cui ratio-
ni videtur acquieſcere Felyn. *hic*, tamen videtur dubitabilis eo,
quoniam ſpes eſt etiā, quod captus ab hoſtibus liberetur ab eo-
rum poteſtate, *l. 1. §. ſi apud hoſtes. ff. de legit. tuto.* & per Bart. *in l. ſub
conditione, colum. 2. ff. de teſta. tute.* & tamen pendente captiuitate
non currit præſcriptio, immò interrumpitur, *l. ſi quis pro emptore,
ff. de vſucap. cum ſim.* Nec etiā ſatisfacere diceretur, quod præſcri-
ptio completur iacente hæreditate, quia non poſſidet, ex quo
nihil poteſt illi imputari quare poſſeſſionem non apprehende-
rit, cùm ſit corpus inanimatum, vt per Bartu. *in l. mortuo. ff. de fide-
iuſſ.* nam præſcriptio perficitur poſt aditam hæreditatem per hæ-
redem, & ante apprehenſam poſſeſſionem, *l. nunquàm. §. vacuum.
ff. de vſucap.* licet hæredi poſſet imputari, quòd illam non appre-
hēderit, & ideo Dyn. *in d. regula ſine poſſeſsione*, dicit, quod licet re-
gulariter præſcriptio non procedat ſine poſſeſſione, *dicta regula
ſine poſſeſsione. ff. de vſucap.* quod hoc eſt verum, vt præſcriptio non
poſſit inchoari, vt not. *in d. §. Scæuola, & in l. fi. § fi. de vſuc.* ſed benè
inchoata poteſt perfici ſine poſſeſſione, dummodò, quod poſſeſſio
non fuerit ab alio occupata, vt declarat glo. *in d. l. cæptam*, & me-
lius *in d. l. cum miles*, & ideo hæreditas iacens non poteſt inchoare
præſcriptionem, *l. fi. §. fi. ff. de vſucap.* ex quo talis hæreditas iacens
non poſſidet, *l. 1. §. Scæuola ff. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuerit*,
tamen præſcriptionem inchoatam à defuncto hæreditas iacens
complet, etiam ſine poſſeſſione, dummodò, quòd poſſeſſio nō
fuerit ab alio occupata, vt dicit text. *in l. Pompo. § quæſitum. ff. de ac-
qui. poſſ.* incepta enim præſcriptio à defuncto continuatur hære-
ditate iacente, poſſeſſione ab alio non occupata, *d. l. cum miles, d. l.
cæptam, & d. § nondum cum ſimilib.* & ſic eſt dare caſum, in quo
procedit pręſcriptio ſine poſſeſſione reſpectu continuationis, &
licet alias dicatur, quod poſſeſſio non continuatur de defuncto
in hæredem niſi apprehendatur, *d. §. Scæuola l. cum hæredes in prin.
ff. de acqui. poſſ.* tamen quantum ad vſucapionem ſeu præſcriptio-
nem, habetur pro continuata ſecūdùm Dyn. Ioan. Aud. & Phi-
lip. Fran. *in d. regula ſine poſſeſsione*, quod etiam ſentit Bart. Alex. &
alij, *in d. l. cum hæredes, in principio.* dum volunt, quod licet propriè
vera poſſeſſio non continuetur in hæredem, niſi apprehēdatur,
tamen benè continuatur effectus poſſeſſionis, *vt ſup.* quo ad vſu-
capionem, & pręſcriptionem, ex quo ſecundùm Dyn. vbi *ſup.* poſ-
ſeſſio eſt apta immediatè continuari, ſi non fuit apprehenſa per
alium in hæredem, qui fictione iuris eſt eadem perſona cum de-
functo, vt *in auth. de iurem. à morien. præſtito §. 1.* quod etiam ſenſit
gl. *in d. l. cæptam.* Et iſtud eſt, quod propriè voluit Iureconſult. *in
d. l. iuſto. § nondum. in fi. ibi: ſed hæc iure ſingulari recepta ſunt*, coniun-
ctim enim à defuncto deſcendit in hæredem ad vſucapionem
complendam, *d. l. cum miles*, fungitur enim hæreditas iſto caſu vi-
ce perſonæ *l. hæres, & hæreditas. l. nunquàm. §. vacuum ff. de vſuca. d. l.
mortuo*, & iure ſingulari hoc eſt introductum, *d. § nōdum.* Nec ob-
ſtat illud, quod *ſuprà* dixi de capto ab hoſtibus, ex quo talis ni-
hil poſſidet, cùm ab alio poſſideatur, *d. l. cùm hæredes. §. 1.* Et ideo
non vſucapit neque præſcribit per ſe, etiam ſi ab alio non eſſet
occupata poſſeſſio, *d. l. cum hæredes. §. 1. d. l. ſi is, qui pro emptore*, ſed
benè per alium, per quem omni tempore videtur continuaſſe
poſſeſſionem, vt not. *in l. in libello. § facta. ff. de capt. & poſtlimin. re-
uerſ. & in l. ſi eum, & l. ſeq. & ſeq. ff. ex quib. cau. maio.* ita Dyn. *in d. re-
gula ſine poſſeſsione.* quæ ratio ceſſat hęreditate iacente, vt ſup. poſ-
ſeſſione ab alio non occupata. Nec in capto ab hoſtibus reperi-
tur aliqua perſona ficta quæ ipſum repræſentet, durante capti-
uitate, vt eſt hæreditate iacente, vt *ſuprà* dictum eſt, quæ autem
ſit ratio diuerſitatis, quod captus ab hoſtibus continuat poſſeſ-
ſionem per alium, & non per ſe, vide latè per Bart. *col. 4. & 5. in d.
l. ſi is, qui pro emptore*, per Alexan. & Ro. *in d. l. cum hæredes §. 1* & per
Aret. *in § ſi ab hoſtibus. inſti. quib. mod. ius pa. pote. ſol.* † Gloſſ. *in verbo,* 6
tueri poſſe, in fin. opponit contra textum & dupliciter ſoluit. Et
ideo declara eam, vt per Imol. *hic, colum. 2 in prin.* & Abb. *colum. 2.
& 3. verſi. venio ad gloſſ.* & per Felyn. *col. 7. & 5. ſeq. ex dictis* Abb. ha-
betur concluſio, quod mala fides prædeceſſoris non nocet ſuc-
ceſſori in beneficio, qui eſt in bona fide, idem tenēt But. & Abb.
in c. 2. ſup. eod. & in c. 2. in glo. 1. inf. de oper. nou. nunc. ex quo infertur,
quod non eſt idem iudicandum de iſto ſucceſſore, quod de hæ-
rede vniuerſali, cui nocet mala fides defuncti, *l. cum hæres. ff. de di-
uer. & tempo. præſcript.* rationem diuerſitatis ponit Abb. *in d. c. cu-
ra*, & Bal. *hic, col. 2. verſi. ſed quid ſi*, de quibus tangit aliquid Felyn.
hic, colum. 7. verſi. non mirum, & plenius *in c. ſi diligenti. inf. eod.* addu-
cendo contra rationem diuerſitatis glo. *in d. c. 2.* & reſpondeo, vt
per eum ex mente But. *ibi*, quod melius declarat Abb. ibidem, ex
quorum dictis limitatur præcedens concluſio, vt per eos, vide
tamen quæ poſt alios dixi *in d. c. 2. ſuper eo.* † Secunda concluſio 7
eſt, quod titulus putatiuus cauſatus ab errore facti, prodeſt ad
præſcriptionem faciendam, *l. quod vulgo ff. de vſucap. pro empt.* de
quo plenè per Barto. *in l. Celſus, colum. 1. & 2. ff. de vſucap. & ibi* latè
repet. *in nota & in gloſſ. 1.* & dum Abb. *hic*, dicit ſufficere titulum
putatiuum cauſatum errore facti, intellige, & declara, vt per Fe-
lynum *hic*, & per repeten. poſt alios *in d. repet. l. Celſus.* Et dum
inter alia Barto. *in d. l. Celſus.* & Abb. *hic*, concludunt, quod aſſer-
tio vnius cauſat titulum putatiuum, & iuſtum, vt etiam ſentit
Bald. *in l. iudicia. C. de rei vendi.* per gloſſ. *vulgatam in l. Titio fundum.
ff. de condit. & demonſt.* pro qua ex text. notabilis *in l. ſi res pupillaris.
ff. de adminiſtr. tuto.* comproba, & declara, ex his quæ dicit
Felyn. *hic. colum. 7. verſi. prima doctrina.* & clarius & plenius ex his
quæ dicit idem Felyn. *hic. colum. 7. verſi. prima doctrina.* & clarius &
plenius ex his quæ dicit idem Felyn. *in c. cum contingat. ſupra de re-
ſcript. colum. 2. & 3. & in c. quod ſuper his, colum. 4 ſup. de fide inſtrum.
& in c. licet in beato, & in c. ſuper his circa fin. infr. de accuſa.* & latius &
& melius in *c. nouo. & in c. per tuas, infra de ſimo. & in c. cum ex iniun-
cto, infra de hæreti.* comproba etiam ex his quæ dicunt Modern. *in
l. 1. ff. de eo* per quem factum, & poſt Alex. & per quæ Modern. *in d.
repet. l. Celſus. char. 4. & charta 5. colum. 2. & 3. verſi.* & vltra Bartol.
hic aduerte, tamen quia Bar. *in l. qui fundum. §. ſi ff. de vſuca. pro empt.*
videtur circa prædicta innuere, quod requiratur aſſertio ſaltē duo-
rum, non vnius tantùm, dum loquitur in numero plurali, *l. vbi
numerus ff. de teſti.* ſic etiam in plurali loquitur Barto. *in l. de pupillo.
§ ſi quis ipſi prætori. q. 8. ff. de non. oper. nunc.* tamen veritas eſt, quòd
ſufficiat aſſertio vnius probi viri, per doctrinas ſuperiùs allega-
tas, quod etiā eſt de mente Barto. *in d. § ſi quis ipſi prætori*, dum di-
cit famam inducere iuſtam credulitatem, tamen fama non æ-
quipollet niſi vni teſti, vt per gloſſam & Doct. *in c. veniens, ſupra de
teſti.* lata per Barto. & alios *in l. admonendi. ff. de iureiur.* de quo et-
iam vide per Alex. & alios ſcriben. *in d. § ſi quis ipſi prætori*, & per 8
Felyn. vbi *ſupra.* † Tertia concluſio eſt, quod fama inducit iu-
ſtam credulitatem, vt vult glo. *in c. inquiſitioni, inf. de ſenten. excom-
mu.* & per conſequens cauſat iuſtum titulum ad pręſcribendum,
quod comprobatur ex dictis per Bartol. *in d. § ſi quis ipſi prætori,
quæſt. 8.* & ex dictis per Bart. *in d. l. Celſus*, & ibi latè Modern. repet.
charta. 5. colum. 1. verſi. quarto modo cauſatur, qui ad hoc plura accu-
mulat, & tangit aliquid Felyn. *hic, colum. 7.* & vide quæ ponit i-
dem Felyn. *in d. c. cum contingat, colum. 2. & in c. qualiter, & quan-
do, infra de accuſa.* per quæ concluſio declaratur, & limitatur, ex
quibus infertur, quod poſſeſſor in caſu præſenti, & caſu præce-
dentis concluſionis non teneretur ad reſtitutionem fructuum,
vt expreſsè tenet Ange. *in l. quæcunque. §. fin. ff. de publicia.* vt refert,
& ſequitur Felyn. *hic, colum. 8. verſic. puto etiam*, quæ opinio non
videtur habere difficultatem, nam ſi non impeditur præſcri-
ptio, multò minus impedietur acquiſitio fructuum, *l. bonæ fidei,
§ primo. ff. de acquiren. rerum domin. l. ſed ſi lege, la 2. § ſcire. ff. de petit.
hæred.* & dicetur ſtatim. Quarta concluſio eſt, quod Epiſcopus
non poteſt donare alteri Eccleſiæ ſine conſenſu capituli, quar-
tam

Digitized by Google

tum decimarum, & vltra gloſſam *hic*, idem tenet gloſſ. *in cap. fina. 12. q. 3.* Bal. & Imo. *hic, col. 2. adducens notata in c. paſtoralis, inf. de dona.* & facit ratio adducta per Abb. *hic, in 4. notab.* & quæ habentur in
9 *tit. de rebus eccle. non alie. ferè per totum.* † Vltima concluſio eſt, quod error iuris in quo verſatur poſſeſſor impedit præſcriptionẽ, *l. nũquàm, in prin. l. ſi fur. §. 1. ff. de vſuca.* quæ cõcluſio vera eſt, vt p Imol. *hic*, & Fely. *hic, col. 8. & ſeq.* & latè per repet. poſt Bart. *in d. l. Celſus, in 4. notab.* quæ procedit in pręſcriptione longi temporis, limitatur tamen, vt non habeat locum in præſcipt. longiſſimi tẽporis, non requiritur titulus, & hoc ſecundùm Ang. & Imol. *in d. l. nunquàm*, dum dicunt, quod illa lex procedit in vſucapione triennij & præſcriptione longi temporis, ergo excludunt præſcriptionem longiſſimi tẽporis, *c. nonne, ſup. de præſumpt.* quam limitationẽ expreſsè tenet Rom. *in conſ. ſuo 123. incipit circa primũ eo*, quia præſcriptio longiſſimi temporis non erat cognita de iure fforum, per gloſſ. *in d. l. qui occiderit*, & per conſequens in eo non poterat intelligi, *d. l. nunquàm*, quæ limitatio videtur communiter approbari, vt plenè tangit Felyn. *hic, colum. 11. ver. limita tertio*, poſt Imol. *hic*, idem tenentem adducẽs alias deciſiones, qui tandem videtur inclinare in ſentẽtiam contrariã, & plenè ponunt Modern. *in repetit. d. l. Celſus, in 4. notabili, in quarta limitatione*, diſtinguentes, ex mente Bart. *in d. §. ſcire*, & dom. Alex. *in conſi. ſuis. ibidem per eos allegatis*, an ius reſiſtat, vel nõ aſſiſtat, vt primo caſu nõ præſcribatur, ſecundo verò ſic, vt dicitur in reſtitutione fructuũ videtur: tamen, quòd dicta limitatio non poſſit de iure ſuſtentari, nam poſſeſſor, qui errat in iure, eſt in mala fide ficta, vt dicit Bartol. *in d. §. ſcire*, & ſecundùm Paul. de Caſtr. *in d. l. nunquam*, ergo nullo tempore poteſt præſcribere, *c. fina. infra eodem.* cùm idem operetur fictio in caſu ficto, quod veritas in caſu vero, *l. qui ad certum, ff. locati, c. cum dilectus, c. ad audientiam, infra de clerici. non reſid.* Præterea Barto. *in d. §. ſcire*, dicit, quod error iuris non impedit acquiſitionem fructuum, ex quo ſatis eſt poſſeſſorem non eſſe in mala fide, licet non ſit bona fides: in præſcriptione autem opus eſt, quòd adſit poſitiuè bona fides, quæ non adeſt vbi eſt error iuris, vel vbi poſſeſſor errat in iure, cùm ergo non adſit bona fides, pręſcriptio non procedet, *c. fi. inf. eodem. cum ſim.* ex quibus colligitur diſtinctio Moder. *in d. l. Celſus*, ex quo in iſta præſcriptione 30. annorũ debet adeſſe poſitiuè bona fides, quæ non adeſt, quando quis præſcribit errore iuris ductus, cùm talis error inducat præſumptam malam fidem, vt per Bar. & Paul. vbi ſuprà, & per Fely. *hic*, & eſto, quòd poſſit dici per talem errorem abeſſe malam fidem, tamen quo ad iſtam præſcriptionem complẽdam, eſt neceſſe, quòd poſitiuè adſit bona fides, nec ſufficit, quòd abſit mala, *vt in c. fi. inf. eo.* & per Bar. *in d. §. ſcire*, & ideo indiſtinctè error iuris non ſufficit, vt iſta præſcriptio compleatur, vnde in præſenti caſu non cadit dicta diſtinctio, de qua dicetur *inf.* Secũdò limitatur iſta concluſio in perſona hæredis, qui præſcribit non obſtante, quòd defunctus errauerit in iure, ita Paul. de Caſtr. *in d. l. nunquam, in princ.* ad quæ vide quæ poſt alios dixi *ſup. eo. in c. 2.* Tertiò limitatur, quando ius in quo erratur eſſet dubium, & obſcurum, ita Abb. *hic*, adducendo *text. in c. cum dilectus, ſup. de conſue.* vbi idem tenet ſuper glo. *in verbo, conſtitutum*, & per Ro. *in præallegato conſi. in ſecunda dubitatione, colum. 3. verſic. ſecundo.* quia credidit, & facit, quia error talis iuris æquipataratur errori facti, vt dicit glo. *in verbo. de cætero, in c. 1. de poſtu. præla. lib. 6.* & Abb. *in c. fina. in ſecundo notabili, ſuprà de conſtitut.* quam limitationem plenè tangit Felyn. *hic, colum. 7. & 8. verſicu. limita vtiliter hanc doctrinam*, & Moder. repet. *in d. l. Celſus, in 4. notabili in prima limi-*
10 *tatione.* † Quartò limitatur, quo ad acquiſitionem fructuum quam error iuris non impedit, *d. l. ſed ſi lege. §. ſcire. ff. de petit. hæred.* quod Barto. intelligit procedere, quando quis poſſidet iure non aſſiſtente, ſecus ſi poſſideret iure reſiſtẽnte, quod etiam ſequitur Abb. *in c. dilecto, inf. de præben. & in c. ad noſtram, inf. de reb. eccleſ. non alien.* & ita videntur tranſire communiter Doct. vt ad plenum examinat Felyn. *hic, colum. 9. 10. & 11. verſi. limita ſecundo*, & Modern. repe. *in d. l. Celſus, in 4. notab. in 3. limitatione*, circa quod diligentius eſt aduertendum, nam videtur, quod in caſu d. §. *ſcire*, lex reſiſtat exemplificando tex. in caſu quo teſtatur filium prætererat, nullum eſt enim tale teſtamentum, & ei lex reſiſtit, *§ aliud, in primis verbis, in authent. vt cum de appellatione cognoſ. collat. 8.* ponderando *ibi verbum, penitus*, ꝙ importat ipſo iure, vt dicit in ſimili gloſſ. *in l. 1. §. ſi pecuniam ff. depoſi.* quod etiam oſtenditur: nam tale teſtamentum ab initio non conſiſtit, *inſtit. de exhære. liber. in princip. cum alijs plenè notatis, in l. filio præterito ff. de iniuſt. rupt. teſtamen. & in l. poſthumo. C. de bono. poſſeſſ. contra tab. & in authent. ex cauſa. C. de lib. præter.* vbi autem lex diſponit, quod actus à princ. non valeat, dicitur ei reſiſtere, conſequenter non oritur neque naturalis neque ciuilis obligatio, vt dicit Bart. *in l. cum lex, colum. fi. ff. de fideiuſſ.* vnde per illum tex. *in d. §. ſcire*, concludendum videtur, quod ſi poſſideatur iure reſiſtente, error iuris non impediat fructuum acquiſitionem, & ſi diceretur, quod ille tex. debet intelligi in caſu, in quo teſtamentum erat minus ſolenne propter numerum teſtium iſtud dependet, an idem iuris ſit, ſicut in caſu præcedenti, ex traditis per Bart. & alios *in l. 1. ff. de condi. indeb.* vbi videntur velle, quod ex tali teſtamento minus ſolenni nſcatur naturalis obligatio, ergo lex non reſiſtit: tamẽ dubia eſt iſta opi. vt not. per ſcriben. *in d. l. 1. de condi. indeb.* comprobatur præmiſſa concluſio, nam lex reſiſtit donationi inter virum & vxorem, *l. ſi ſponſus. §. ſi vxor. ff. de do. inter virum & vxorem*, & reſiſtit ab initio, vt dicit Bar. *in d. l. cum lex, colum. pen. in iſto caſu allegando, l. prima, eod. titu. cum ſimil.* & tamen illo caſu error non impedit acquiſitionem fructuum, *l. fructus ff. de vſur. l. de fructibus. ff. de do. inter virum, & vxorem*, vnde ratio Bartol. non videtur eſſe bona nec generalis, niſi ſaluetur. ſecundùm quod facit Aret. *in l. quod vxor, in fine, ff. de acquir. poſſeſſ.* & ideo diſcutiendum eſſet quæ ſit ratio diuerſitatis, quare error iuris impediat præſcriptionem, & non acquiſitionem fructuum? Ro. *in d. l. quod vxor. ff. de acquiren. poſſeſſ.* ponit rationem, aliam ponit ibi Aret. an autem in dubio præſumatur error iuris in poſſidente, dicendum eſt, quod non, vt per Bar. *in d. § ſcire*, pro quo Aret. *in d. l. vxor*, adducit *tex. in l. propter venen. §. 1. ff. ad Sylla. & tex in l. ſi contra. C. ſi quis ignorauerit rem minoris*, dicit tamen Bald. *in d. l. ſi contra*, quod ſi poſſeſſor eſſet bonæ famæ, & fidei, ſtaretur eius ſacramento, cùm in his quæ dependent ab animo, ſtetur aſſertioni alicuius cum iuramento. *glo. vulgata in § alia, inſt. de ac.* quæ deciſio non videtur tuta: nam quãdo præſumptio iuris eſt in contrarium, non procedit glo. *in d. § alia*, ita Bal. *in l. inter omnes. § rectè. ff. de fur.* & dixi poſt alios *in c. paſtoralis, ſup. de except.* & ita Aret. reprobat Bal. *in d. l. quod vxor*, & tenendo hanc opin. ſi quæratur, quando probetur error iuris, dicas, vt per Angel. ponentem *in d. § ſcire*, volentem probari, quando poſſeſſor conſuluit peritos, qui conſuluerunt, quod licitè poterat rem iſtam poſſidere, quod declara. & intellige, vt per Felynum *hic, in prima limitatione, & in ſecunda*. qui etiam ponit, quod quis acquirit fructus, ſi bona fide, & iuſto titulo illos poſſidet per Modern. *in tract. de præſcriptio. in 4 parte, quinta partis principa. quaſt. 35. charta. 40 num. 115. cum ſequentibus.* limitatur dicta concluſio alijs modis, de quibus per Felynum *hic*, & per Modern. *in d. repet. d. l. Celſus, loco præallegato.* † Circa verò acquiſitionem fructuum, Felyn. *hic, colum. 10. & ſeq. ver. faciunt poſtremo prædicta ad ad quæſtionem*, quærit, an clericus dignus priuari beneficio licitè faciat fructus ſuos antequàm priuetur, arguit quod non, *per l. prædonis. ff. de peti. hære.* pro qua etiam opinione ſtringit *text. in c. 1. C. de his quibus vt indig.* tandem concludit contrarium rationibus & auctoritatibus, de quibus per eum, & reſpondet ad *d. l. prædonis, & d. l. 1.* non obſtat, quia ibi delictum afficiebat aditionem hæreditatis, & ideo fructus ſunt reſtituendi, *l. filio. § fi. ff. de inoffic. teſtam.* quibus videtur obſtare vnum, nam poſſeſſor ſciens titulum de iure poſſe reſcindi, non eſt in bona fide, *l. in commune. §. interdum. ff de minor.* quem ad hoc notat, & inducit Imol. *in c. ad apoſtolica, infra de dona.* vnde talis clericus videtur cogendus fructus reſtituere prædictos, cui obiectioni videtur poſſe reſponderi, nam verum eſt, quod talis non dicitur eſſe in bona fide, ex quo ſcit titulum de iure poſſe reſcindi, tamen ex hoc neceſſariò non ſequitur quòd ſit in mala fide, cùm ſit dare medium inter bonam fidem, & malam, vt not. gloſſ. *in l. 3. § fin ff de acquir. poſſeſſ. & in l. 1. C. eod. titu.* & Barto. *in l. naturaliter, colum. 2. circa finem. ff. de vſucap.* & per Abba. & Felyn. *in c. fin. inf. eod.* vbi dicetur. & reſpectu fructuum ſatis eſt, ꝙ abſit mala fides, vt quæri poſſint abſq; reſtitutione illorum ſuſpicione, vt expreſsè ſentit Bar. *in d. § ſcire*
declarando, vt per Fely. *in præced. concluſione & limitatione.* † Vltimò Felyn. *hic, col. 11. verſ quid autem de clerico*, format quæſtionem, 12
an clericus, vel prælatus teneatur fructus reſtituere quos conuertit in malos vſus non diſtribuẽdo pauperibus, & in vſus honeſtos, concludit, quod ſic, & ſummiſtæ *in verbo. clericus, 3. verſi fi.* idem tenent quoad forum conſcientiæ, de qua materia habetur per Abb. *in c. cum ſecundum, inf. de præben.* & poſt alios Doc. *ubi* videtur hoc idem tenere Philip. Fran. *in c. præſenti, colum. 3. & ſeq. de offi. ord. lib. 6* poſt Petr. de Ancb. & Dominic. *ibi adducens alias rationes. & colum. 5. verſi ſuper 3.* videtur iſtud extendere etiam ſi in contrarium extaret conſuetudo, licet in hoc aliqui contrarium dixe-

dixerint relati per eum, in qua quæſtione & difficultate fuêre opiniones Doctorũ: nã Hoſti. in c. fi. inf. de pecul. cleri. & ibi do. Andr. Barb. latè hoc examinans, vult, quòd non teneantur reſtituere, quam opinionem videtur firmare gl. in verbo, reſeruari, in d. c. præſenti, & idem tenet Cardi. & Imol. in d. c. fi. quã opinionem tenet ſanctus Doctor in quodlibetis in ſumma, quẽ refert do. præpoſ. Alex. in c. 1. 44. diſt. vbi approbat iſtam opinionem, & illam defendit, cõſiderando varia tempora quæ etiam in alio propoſito conſiderat Abb. in c. poſtulaſti, ſupra de reſcript. contrariam opinionem tenuit Archidia. in c. ſtatutum. § aſſeſſorem, de reſcript. lib. 6. vbi dicit hæreticum eſſe tenere, quòd clerici faciant fructus ſuos, & ſi alicubi repetitur, quòd dicantur domini, iſtud debet intelligi quo ad fidelem diſpenſationem fructuum, adducit text. in c. omnino, 3. diſt. & in d. c. 1. 44. diſt. vbi Hieronymus ait, tibi ô ſacerdos non luxuriari, ſed viuere de bonis eccleſiæ permittitur, idẽ volunt Pet. de Anch. & Dominic. & Philip. Franc. in d. c. præſenti, adducẽtes text. in c. clericus, 12. q. 1. ibi, victu, & veſtitu contentus nudam crucem nudus ſequor. firmat etiam hãc opinionem Io. de Lignano in Clem. gratia, de reſcript. & Cal. in conſi. 2. in tit. de pecul. cleri. hoc idẽ firmat Inno. in c. indecorum, ſup. de æta. & quali. & idem concludit Barb. in d. c. fi. iſtam opinionem etiam latè proſequitur Abb. in repeti. c. cum eſſes, colum. 10. inf. de teſta. inducens ad hoc tex. in c. 1. 12. q. 3. vbi prælatus punitur tanquàm crimine inuaſionis, & ſic tanquàm inuaſor, qui licitè non diſtribuit bona eccleſiæ, ad quem text. do. Præpoſ. Alexand. in præallegato c. primo, reſpondet, quod dicitur inuaſor impropriè, quæ reſponſio non ſatisfacit, quia cùm cenſeatur vt inuaſor, reputatur malefidei poſſeſſor, d. l. prædonis, ergo fructus cogitur reſtituere: adducit etiam Abb. textum in d. § his ita, 14. q. 1. vbi habetur, quod res Deo oblatæ ſunt nullius: vtuntur enim clerici non vt ſuis, ſed tanquàm ad diſpenſandum ſibi creditis, & hæc concluſio videtur probari in c. ſine exceptione, 12. q. 2. vbi inquit text. quod epiſcopus vtitur rebus eccleſiæ non vt ſuis, ſed vt ſibi commendatis, idem etiam probatur in c. epiſcopus, & in c. illi ſunt, 12. q. 1. dum text. dicit clerici nihil proprium vendicabũt: vnde ex prædictis patet, quod iſta vltima opinio videtur eſſe communior, & tanquàm tutior, & ſalubrior animæ, videtur amplectenda, iuxta glo. in c. 1. ſup. de ſcrutinio, & vt dicit text. in c. illud, verſi. luceat, inf. de cler. excommunicato, prima etiam opinio eſt munita auctoritate Doctorum, de quibus ſupra, & ideo conſidera ſi clerici, & prælati poſſent ſe iuuare ab iſta reſtitutione fructuum: nam vt vidiſtis articulus dubius eſt qua dubietate ſtante in iure poſſet dici, clericum non reſtituentem eſſe excuſatum, dummodò pœniteat ipſum, eſto, quòd conuerterit dictos fructus in malos vſus, per ea quæ vult glo. in verbo, cætero, in c. 1. de poſtula. præla. lib. 6. de qua facta fuit mentio ſupra post Felyn. Et ita glo. poſt Innoc. Abb. colum. ver. extra glo. examinat difficultatem, an in præſcribẽda quarta decimarum requiratur tempus duplicatum, & ſic anni 80. in qua diffusè ſe extẽdit, & eam tangit Imol. hic, colum. pen. & fi. & Felyn. col. 1. ver. vtrum in præſcribenda libertate, & quia Abb. aliquatenus obſcurè loquitur, & multa verba effundit, ideo ex eius dictis elicias infraſcriptas concluſiones.

13 † Prima eſt, quod ius percipiendi decimas dicitur eſſe quædam ſeruitus, ita videntur concludere ferè omnes, quę concluſio videtur erronea ratione aperta: quando enim conceſſio reſpicit perſonam, & perſonæ debetur, & cõtinet aliquid indeterminatum, quod tamen poſtea determinatur ſecundùm neceſſitatem perſonæ, cui fuit conceſſum, illa dicitur ſeruitus perſonalis, vt apparet in vſu, & videtur probari in l. apud Iulianum. § ſi quis alicui. ff. de leg. 1. exemplificando, vt per dom. Alex. in conſil. ſuo 18. incipit attento narratu, colum. 2. verſi. tamen præmiſſis, in 5. vol. quando autem conceſſio continet aliquid determinatum, tunc non eſt ſeruitus neque perſonalis, neque realis, ſed quoddam ius eſt cauſans quandam obligationem perſonalem, ita text. in l. Gaius, & ibi glo. & Bart. ff. de annuis legatis, & in l. vt pomum, & ibi gloſſ. & Bart. ff. de ſeruit. & habetur in l. fi. § fi. ff. de contrahen. empt. & per Bart. in l. Mela. § fi. ff. de ali. & cib. leg. & plenè per dom. Alex. addocentem alia in præallegato conſi. ſed ſic eſt, quod ius percipiẽdi decimas continet quid determinatum, vt in c. noſtro, & in c. conquerente, ſup. de offi. ord. & in c. certificari, infra de ſepul. & in c. requiſiſti, inf. de teſti. reſpectu quartarum, & reſpectu decimarum toto titulo, infra de decimis, ergo nullo modo eſt ſeruitus, ad quæ vide quæ ponit Alex. in l. de pupillo. § ſi pluribus, col. 2. in princ. ff. de oper. nou. nunc. & Felyn. in c. auditis, in fin. infra eod. ſuadetur, quia decimæ petuntur non confeſſoria, vt eſt in ſeruitutibus, ſed condictione ex lege, vt dicit glo. in c. moderamine, 16. q. 1. & Abb. in c. commiſſum, infr. de decimis, condictio autem ex lege eſt perſonis, § appellamus, inſti. de act. cum ſimil. vnde concludendum eſt ius petendi decimas nõ eſſe ſeruitutem, ſed ius quoddam perſonale, vt ſuprà.

† Secunda concluſio Abb. eſt, quod ſicut in ſeruitutib. realibus requiritur tempus duplicatum ad hoc, vt ſeruitutes amittantur, l. ſi ſic conſtituta. ff. quemadmodum ſeru. amit. ſic etiam requiratur duplicatio temporis in ſeruitutib. perſonalibus, vt eſt vſusfructus, expreſsè volens nullam eſſe differẽtiam inter iſtas ſeruitutes, contra Cy. Bart. & dom. Anton. quæ concluſio non eſt vera quo ad vtrumque dictum: nam verum eſt, quod in ſeruitutibus realibus requiritur tempus duplicatum, vt perdantur, d. l. ſi ſic. & per Barto. in l. iuſto errore. § nec mutat. ff. de vſucap. & in l. 1. in prin. in fi. ff. vti poſſid. & per Card. Barto. & alios in l. 2. C. de ſeruit. & aqua, & per Domini. in c. 3. de conſue. lib. 6. & tamen ſecus eſt in vſufru. & ſic in ſeruitute perſonali, quæ poteſt amitti, & amittatur ſine duplicatione temporis, l. fi. in fi. C. de præſcrip. long. tempo. & per Bar. & alios in locis de quib. ſup. ex quibus patet differentiã eſſe inter ſeruitutes reales, & perſonales: nam eſto, quòd ſeruitus vſusfructus ſit diſcontinua cùm requirat factũ hominis, tamen non requirit tempus duplicatum d. l. fi. ex quo eſt ſeruitus perſonalis, quę debetur à re perſonæ, & perſona cui debetur, poteſt continuè animo retinere poſſeſſionem ciuilem, l. licet. C. de acqui. poſſeſſ. quod ſecus eſt in ſeruitute merè reali quæ quęritur rei, & non perſonæ, l. qui aliena, in fin. ff. de neg. geſt. & res tanquàm inanimata non poteſt animo poſſidere, & animo retinere poſſeſſionem, & ideo in tali ſeruitute ámittenda requiratur duplicatum tempus, d. l. ſi ſic. eſto enim, quòd in ea diſcontinua interueniat factum hominis, & perſonæ, tamen propter hoc talis ſeruitus non dicitur quęri perſonæ, ſed fundo, nec perſona poſſidet, ſed fundus, & fundus eſt qui præſcribitur, d. l. qui aliena, in fin. ita Barto. in locis præallegatis, & magis clarè idem Barto. in l. 1. colum. 5. verſi. quid de quaſi poſſ. ff. de acquiren. poſſeſſ. in princ. quæ omnes communiter ſequuntur, vt ibi per do. Alex. colum. 19. verſi. expedita diffinitione. ex quibus expreſsè tolluntur dicta per Abb. hic, quod clarius oſtenditur: nam ſeruitus continua, vel quaſi dicitur illa, ad cuius vſum non requiritur ſemper factum hominis ſucceſſiuum, & continuum, quamuis requiratur à principio, vt eſt in ſeruitute aquæductus, & apparet in ſeruitute ſtillicidij, quæ habet cauſam quaſi continuam, l. foramen, vbi gloſſ. & Bart. ff. de ſerui. vrba. prædi. ſeruitus verò diſcontinua eſt illa ad cuius vſum ſemper requiritur factum ſucceſſiuum hominis, vt in ſeruitute viæ, & itineris, vt dicit text. in d. l. ſi ſic. ibi, idem, & de itinere, & in l. ſeruitutes, de ſeruitu. & in d. l. foramen, & per Bartolum, & Doct. vbi ſuprà, & remiſſiuè per Felynum hic. Vnde concluſio vera eſt illam dici ſeruitutem diſcontinuam: ad cuius vſum requiritur factum hominis ſucceſſiuum: hoc ſtante ſuccedit poſtmodum alia concluſio, quod ſeruitutes reales diſcontinuæ, quæ requirunt ad ipſarum vſum, factũ hominis, eſto, quòd interuenire debeat vſus hominis, tamen non poſſidentur ab homine, ſed à fundo cui debentur, nec homo illas acquirit eſto, quòd præſtet vſum, nec poſſidet, ſed fundus cui debetur, acquirit, & poſſidet, & cùm fundus ſit res inanimata. Nimirum ſi vt perdi poſſint, requiritur duplicatum tempus, ex quo fundus tanquàm res inanimata non poteſt retinere animo illam quaſi poſſeſſionem iurium ſeruitutis, quia ſi animo retineretur, ſemper dicerentur habere cauſam continuam, contra text. in l. ſeruitutes. ff. de ſeruitu. tit. generali, quod ſecus eſt in ſeruitute perſonali, quæ acquiritur perſonæ, & perſona poteſt animo continuare illam quaſi poſſeſſionem ciuilem, d. l. licet, & eſto, quod talis ſeruitus dicatur diſcontinua, tamen in ea amittenda non exigitur tempus duplicatum, d. l. fin. Ex quo in tali ſeruitute conſideratur perſona cui quæritur, quæ perſona animo poteſt poſſeſſionem continuare, & retinere, d. l. licet, quod ſecus eſt in ſeruitute diſcontinua, d. l. ſi ſic. Iſta ponit Bartol. in d. l. 1. in princip. de acquir. poſſeſſ. quem communiter ſequuntur Doct. & in d. l. 1. ff. vti poſſid. & in d. § non mutat, & ibi Paul. de Caſtr. qui benè declarat. Ex quibus patet differentiam eſſe quoad duplicationem temporis, inter ſeruitutem realem, & perſonalem, quo ad amittendam eam, & etiam quo ad acquirendam, vt etiam dicam inferiùs poſt Abba. Et ideo non benè fecit reprehendere in prædictis Cyn. Bart. & dom. Anto.

† Tertia concluſio eſt, quod quaſi 15
poſſeſſio in iuribus incorporalibus non acquiritur niſi probata patientia, & ſcientia eius, aduerſus quem præſcribitur, quod tenent Bart. & alij in d. l. 2. C. de ſeruit. & aqua, dicentes articulandum eſſe, & probandum de iſta ſcientia vſq; ad finem completæ præſcriptionis. Ex quo iſta quaſi poſſeſſio nihil aliud eſt quã ſciẽtia, & pa-

& patiētia aduerſarij: qua ſublata interrumpitur dicta quaſi poſ-
ſeſſio, & in conſequentiam perſcriptio, *l. ſine poſſeſſione, & l. ſi is, qui
pro emptore ff. de vſucap.* Aduerte tamen, quòd ſi articuletur de ſci-
entia aduerſarij vſq; ad finem præſcriptionis, & probetur illam
fuiſſe à principio, quod iſtud ſufficit contrario nō probato, cùm
voluntas ſemel poſita non præſumatur murata, ſed durare, *c. ma-
iores, inf. de bapt. ff. l. Lucius. §. fin. de leg. 2.* faciunt notata per Abb. *in c.
olim el 3 ſup. de reſti ſpol. in nota.* vbi vult, quod quando quis poſſe-
dit tempore præterito, præſumitur poſſedisse tempore ſpolij. Et
hoc probato ſufficit ad obtinendum in interdicto recuperandæ
16 poſſeſſionis, quod reputat notandum. † Quarta concluſio Abb.
eſt, quod in præſcribendo quartam decimarum, non requiritur
tempus duplicatum, & ſic annorum 80. ſufficiūt enim 40. anni,
per tex. *hic*, & licet Felyn. in contrarium adducat aliqua motiua
tendentia ad confirmationem opi. Innoc. do. Anto. & Imol. qui
tenuerunt contrarium, tamen poſtmodum tenet opi. Abb. tan-
quàm communem adducens Bald. *hic*, dicentem ridiculum eſſe
aliter tenere, & alias decisiones, & demùm adducendo *text. in c.
3. de conſuet. lib. 6.* Pro opin. tamen Innoc. do. Anto. & Imol. po-
teſt conſiderari, quod olim eccleſia non erat priuilegiata in præ-
ſcriptione. Nam aduerſus eam currebat præſcriptio ſicut con-
tra priuatum. *§. pro temporalibus in authen. de eccle. tit.* & notatur *in
l. fin. C. de ſacroſanct. eccleſ.* quo tempore contra priuatum in ſer-
uitute diſcontinua reali, tempus duplicabatur, *d. l. ſi ſic.* Vnde
etiam duplicari debet tempus quadraginta annor. prorogatum,
in fauorem eccleſiæ, per iura noua, cùm tale tempus proroga-
tum cenſeatur cum ſuis qualitatibus, & acceſſoriis. *l. Labeo. §. 1.
ff. de arb. l. in contractibus. § 1. C. de non nume. pecu.* Innoc. *in c. prære-
rea. infra de appell.* & multa cumulat Felyn. *c. 2. infra de ſponſal. colum.*
14. tamen non eſt recedendum à communi, quam etiam tenet
hic Collectarius. Nam, vt ſuperiùs dixi in prima concluſione, ius
percipiendi decimas non eſt ſeruitus nec realis, nec perſonalis,
ſed eſt quædam obligatio, vt *ibi*, vnde tractari non poteſt de du-
plicatione temporis, quæ tantum locum habet in ſeruitutibus,
d. l. ſi ſic. item, quia duplicatio temporis non procedit in omni-
bus ſeruitutibus, ſed tantùm in merè realibus, nō autem in per-
ſonalibus, vt dictum fuit *ſuprà in ſecunda concluſione*, & iſtud ius
percipiendi decimas cōcernit perſonam, ſecundùm not. per
Innocen. *in c. cum ſuper, ſupra de cauſa poſſ. & proprie.* & per Abba-
tem *in c. litera, ſupra de dilatio.* Et ideo in illo non cadit duplica-
tio temporis. Circa verò illud quod tangit incidenter Abb. *hic*,
quanto tempore poſſit præſcribi ius eligendi, vide per Felynum
in c. ſi diligenti, colum. 5. verſicu. amplia ſecundo, infra eodem titu. poſt
Abbatem vbi dicetur, & vide per Modern. *in tracta. de præſcript. in
prima parte quinta partis princ. q. 8. char. 46.* qualiter etiam decimæ
poſſint præſcribi, vt nullo pretio ſoluantur, vel minus ſoluātur,
& an vna eccleſia præſcribat contra aliam ius decimandi, & lai-
cus quando poſſit acquirere, vt ſibi decimæ ſoluantur, vide per
Abb. *infra de decimis, in rub. & in c. in aliquibus*, & per Doct. *in c. 1. eo.
tit. lib. 6.* & per Felyn. *in c. cauſamq; inf. eod.* & per Moder. *in d. tract.
in prima parte quinta partis, prin. quæſt. 7. char. 44. & ſeq.* & forſan *in-
frà* dicetur. Et circa illud quod tangit Abb. *hic*, an circa mate-
riam præſcriptionum ſit differentia inter ius ciuile, & canoni-
cum, vide per Modern. *in d. authen. quas actiones, & in d. tract. in
prima parte quinta partis princip. q. 6.* & quæ dixi *in c. 2. ſupra eod.* &
17 quæ poſt alios dicam *in c. ſi. inſ. eo.* † Circa quæſtionem quam tan-
git Abb. *hic*, *colum. pen. ver. ſed circa prædicta*, quod aduerſus laicum
habentem rem communem cum eccleſia, non currit niſi præ-
ſcriptio quadragenária reſpectu communionis, & ratione ad-
iuncti propter quem ius ſuum priuati conſeruatur, cum mino-
ri tempore non poſſit præſcribi, vide quæ ponit do. Alexand. *in
conſi. 122 incipit viſo puncto, col. 4. in 4. lib.* & quæ accumulat Fel. *in c.
1. ſupra eod.* & tangit aliquid Abb. *in c. ad audientiam. infra eo.* & vi-
de per dom. Philip. Franc. *in c. 1. in prin. colum. 2. de præſcript. lib. 6.* &
Modern. *in tracta. de præſcri. in prima parte quinta partis q. 4.* quam
cōcluſionem limita, vt per Felyn. *in d. c. 1.* Et vt etiam ſentit Abb.
hic, vt procedat in re indiuidua, vt eſt ſeruitus, & ſimilia: ſecus
autem eſt in re quæ diuidi poteſt, prout eſt prædium, domus, &
18 huiuſmodi, pro qua eſt text. *in l. tutor. § ſi. ff. de minor.* † Quærit et-
iā circa prædicta Abb. *col. pen. verſ. ſed quæritur*, an ſi præſcriptio ſit
inchoata contra priuatum, & eccleſia ſuccedit ei, an vtetur ſuo
priuilegio, & poſt diſtinctionem quam refert ex mente alio-
rum, concludit, quod ſic pro tempore, quod reſtabat ad præ-
ſcriptionem cumplendam, quam concluſionem ſequitur Do-
minic. & Philipp. Franc. *in c. 1. de iure patro. in 6.* Bartol. & alij ſcri-
ben. *in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ.* & Fely. *hic, colum.
antepen. verſi. dum ponit* Abb. & Moder. *in præallegato tract. in prima
parte quinta partis princ. q. 3.* ſolùm Salyc. tenet contrarium *in d. au-
then. quas actiones*, motus inter alia, quoniam ſi priuilegium quod
in totum tollit, & extinguit præſcriptionem, nihil operatur, *l. ſi
fundum ff. de fun. dot.* multò minus operabitur priuilegium, quod
minuit præſcriptionem prout eſt in caſu iſto, cui obiectioni
ex mente Abb. *hic* reſponderi poteſt, nam priuilegium, quod
impedit præſcriptionem, in totum abſorbet ius præſcribentis vn-
de nimirum ſi ſtrictiùs interpretatur, *l. nec auus. C. de emancip. liber.
& in l. impuberi filio. ff. de admini. tuto.* priuilegium autem per quod
mutatur tantùm præſcriptio, non idem operatur, & ideo la-
tiùs interpretatur, *l. vniuerſa, & l. quotiēs. C. de precib. impe. offeren.* &
hoc etiam ſenſère Modern Papien. *in d. authen. quas actiones. col.
antepenul.* vbi ita reſpondent ad motiuum Salyc. non adducen-
tes Abbatem *hic*. Quærit Abb. quanto tempore præſcriban-
tur ſeruitutes, & an in eis requiratur titulus, & ex dictis pipſum
poſt D. Inn. & alios antiquos, & per Imol. *colum. pen. & fin.* & per
Felyn. *colum. antepen. & pen.* conſiderari poſſunt duo caſus princi-
pales, primus eſt, reſpectu ſeruitutis continuæ, ſecundus, quod
iuris reſpectu ſeruitutis diſcontinuæ. † Circa primum, concluſio 19
eſt, quod ſeruitus habens cauſam continuam, ſeu quaſi, acquiri-
tur ſpacio longi temporis. *l. ſi quis diuturno ff. ſi ſeruitus vend.* & *ibi*
gl. & ſcriben. poſt glo. & Bar. & alij *in l. ſeruitutes ff. de ſeruit. tit. gene-
ra & per omnes in l. 2. C. de ſeru. & aqua per illum tex. cum alijs hic alle-
gatis* per Felyn. & per Mod. *in tract. præſcriptionum in ſecunda parte
quarta partis principalis. quæſt. 1 & quæſt* 2. & ratio eſt, quia tales ſer-
uitutes ad inſtar rerum immobilium præſcribuntur, *d. l. 2.* & per
Abba. *hic*, & Imol poſt Innoc. *cum alijs adductis in d. tracta.* † Quæ 20
concluſio ampliatur, vt ta is præſcriptio procedat etiam ſine ti-
tulo: nam in præſcribenda ſeruitute prædiali continua titulus
non requiritur, *d. l. ſi quis diuturno*, & *ibi* glo. & Doct. & *hic*, & per
Modern. *in dicto tracta. 2 quæſt.* quæ ampliatio procedit, vt etiam
non ſit de neceſſitate titulum allegari, nam eſto, quòd non re-
quiratur titulus etiam non requiritur de neceſſitate allegatio ti-
tuli, ita Innocen. *in c. ſi diligenti infra eod* & Paul. de Caſt. *in d. l. ſer-
uitutes, circa medium. verſi dic ergo*, & Ioan. Fabr. *inſti. de actio §. æquè,
col. 7.* concludentes contra Ang. *in d. l. ſeruitutes*, quod in ſeruitute
reali continua non requiritur nec titulus, nec tituli allegatio, &
in hoc differat à ſeruitute diſcontinua, vt per Mod. *in d. tract. in d.
2. q.* adducentes concordantes, & ratio principalis redditur per
Abb. *hic*, & per Imol. poſt Inno. eo quoniam in iſtis ſeruitutibus
tractatur de modico præiudicio, quam ſequitur Fely. *hic*, & Dy.
in d. regul. poſſeſſor, & Bar. *in locis præallegatis*, & per Mod. *in d. tract.*
adducentes aliam rationem poſt Per. de Anch. *in c. ſine poſſeſſione,
de reg. iur. lib. 6. colum. 6. & alios allegatos per eos*, & licet contra hanc
concluſionem Felyn. *hic*, moueat obiectionem, quòd immò ti-
tulus ſit neceſſarius: ex quo ille qui præſcribit ſeruitutem, habet
contra ſe diſpoſitionem ſeu præſumptionem iuris, quoniam
omnis res præſumitur libera, *l. latius. l. ſi in ædibus. C. de ſeruit. & a-
qua per ca. primum, de præſcript. lib. 6.* tamen euacuatur obiectio, ex
adductis per Abba. & *ibi* latè Felyn. *in c. ſi diligenti, ſupra eodem.* &
per eundem *hic*, vt talis leuis præſumptio inſurgens, ex eo, quod
res præſumatur libera, nō debeat cauſare in talibus ſeruitutibus
neceſſitatem tituli, & ita limitetur *tex. in d. c. 1.* quod expreſſe ſen-
ſit Imol. *hic*, & Per. de Anch. *in d. c. ſine poſſeſſione, col. 8.* & Mod. *in d.
c. 1. & in d. tract. præallega. quæſt. 2.* & latiùs *in 1. parte tertia partis prin-
cipalis.* Limitatur dicta concluſio, vt procedat in ſeruitute reali
diſcontinua, in qua ſaltem neceſſaria eſt allegatio tituli, vt vide-
tur ſentire Abb. *hic, in tertia limitatione*, & dicetur ſtatim in ſecū-
do caſu principali. Secundò limitatur, vt non procedat in ſerui-
tute perſonali ſeu mixta, vt vſus, & vſusfructus, in quibus requi-
ritur titulus, & dicetur ſtatim in ſecundo caſu principali. † Ter- 21
tiò limitatur, vt procedat, quando agitur de præſcriptione con-
tra priuatum, ſecus, ſi contra eccleſiam, tunc enim talis ſeruitus
realis continua, vt præſcribatur, non requirit titulum, ſed ſo-
lùm neceſſarium eſt tempus 40. annorum, nec ad eam præſcri-
bendam ſufficit longum tempus, ita Abb. *hic in quarta limitatio-
ne*, & *ſupra* in gloſſ. mag. Innocen. *colum. 4. verſicu. ſed quantum ad
principalem articulum*, vbi vult inter ius canonicum, & ciuile, re-
ſpectu præſcriptionis non eſſe differentiam reſpectu tituli, ſed
tantùm reſpectu temporis, nam quando contra eccleſiam præ-
ſcribitur ſemper, neceſſarij ſunt 40. anni, & ita ſequitur Fely. *in c.
ſi diligenti, colum. 4. inf. eo.* & Mod. *in d. tract. in d. 2. q.* per quæ repro-
batur opinio Pau. de Caſt. *in d. l. ſeruitutes, circa mediū. verſ. dic ergo*,
volen-

Digitized by Google

voleotis ad prę́ſcriptionem ſeruitutis realis continuæ contra ec-
cleſiam requiri titulum, quia nō eſt verum, vt eapreſè dicit Abb.
hic. ſed benè requiritur tempus 40. anno. & non ſufficit longum
tempus. vt eſt quando præſcribitur contra priuatū, *d. l. 2. cum alijs*
22 *allegatis in principali cōcluſione.* † Circa ſecundum caſum principa-
lem concluſio eſt, quod ſeruitus habens cauſam diſcontinuam
nō acquiritur niſi tēpore cuius initij memoria non exiſtat in cō-
trariū, *l. 1. §. l. fi. §. Labeo. fi ff. de aqua plu. arcē. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff.*
de aqua quoti. & æſti. cum alijs hic adductis per Abb. Imo. & Fely. poſt
Inno. & per Mod. *in d. tract. præallegata, q. 1.* & per Bart. & alios *in d.*
l. ſeruitutes, & per omnes in d. l. 2. ratio huius concluſionis ponitur *in*
d. l. ſeruitutes, quam ſic declaro, ſi enim aliquis quaſi poſſideat ſer-
uitutem itineris, dum iter facit eſt in illa quaſi poſſeſſione, eo
autem ceſſante interrumpitur poſſeſſio, conſequenter, & præ-
ſcriptio, & licet iterum eundo, & iter faciendo de nouo acqui-
rat quaſi poſſeſſionem, tamē illa non poteſt coniungi cum pri-
ma interrupta, quo ad ſupplementum præſcriptionis, *l. Pompo-*
nius. §. quæſitum. ff. de acquiren. poſſeſſ. l. in vſucapione § 1. ff. de diuer. &
tempor. præſcriptio. l. ſi quis pro emptore ff. de vſucap. & dicetur *in c. il-*
lud, inf. eod. de quo per Petr. de Ancha. *in d. c. ſine poſſeſſione, col. 7.* &
23 per Bart. *in d. §. non mutat, & in d. l. ſeruitutes, & per Doct. in d. l. 2.* † Li-
mitatur prædicta concluſio in præſcribenda tali ſeruitute, vt ſal-
tem neceſſaria ſit allegatio tituli cum qua allegatione concur-
rente vſu, ſeu quaſi poſſeſſione dictæ ſeruitutis diſcontinuæ, per
10. annos inter præſentes, vel 20. inter abſentes ſciente, & pa-
tiente aduerſario, inducatur acquiſitio talis ſeruitutis diſconti-
nuæ, ſecundùm glo. & Bart. *in d. l. ſeruitutes*, & ibi Paul. de Caſtr.
col. vltima, dicens hanc eſſe communem opinionem legiſtarum,
& canoniſtarum, vt etiam ſequitur Fely. *hic* adducens plures de-
ciſiones, & plenius Modern. *d. tracta. in d. prima q.* ſed pleniſſimè
in præallegata 10. q. prima partis, 3. partis princip. vbi poſt Bart. & ſcri-
ben. *in l. cùm de in rem verſo. ff. de vſur.* & poſt Doct. *in l. ſi certis annis.*
C. de pact. declarant hanc concluſionem ampliando, reſtringen-
du, & limitando, vnde de ipſius veritate, & quando, & in quibus
24 terminis procedat, remitto me ad notata in locis prædictis. † Li-
mitatur ſecūda concluſio, vt non procedat in eccleſia, quoniam
ad præſcribendam ſeruitutē in prædio eccleſiæ requiritur tem-
pus 40. annorum, ſi ſeruitus eſt continua, vt dictum fuit *ſuprà in*
præced. caſu, & tenet Abb. *hic*, & probatur in *§. pro temporalib. in au-*
then. de eccl. tit. & tenet Felyn. *hic, col. fi. verſi. vltimo tene menti.* In ſer-
uitute autem diſcontinua contra eccleſiam requiritur tempus,
cuius initij non extat memoria, ſicuti requiritur in priuato, vt
expreſsè tenet Abb. *hic, colum. quarta, in fin. verſ. ſecundo eſt dubium*,
quem omnes ſequuntur, ne deterioris conditionis iſto caſu ſit
ipſa eccleſia quàm priuatus, & tenent Moderni *in dicto tractatu in*
dicta prima quæſtione. & in prima parte quinta partis principalis, colum.
3. verſic. ſecundo limita char. 41. Aduertendum eſt tamen ad illud,
quod dicit Fely. *hic in vltimis verbis*, quod in actionibus perſona-
libus in rebus eccleſiaſticis non datur longius tempus, ea quo
dictæ actiones finiunt vitam, & terminantur ſecundùm diſpoſi-
tionē iuris ciuilis, à quo cum tali limitatione ſunt inuentæ ſe-
cundùm Abba. *in c. cum cauſa, colum. 3. inf. de empt. & vendit.* quem
ſequitur Fely. *hic*, quod dictum redditur dubitabile, per tex. *in d.*
§. pro temporalib. qui loquitur indiſtinctè, & vult, quod ſola præ-
ſcriptio quadragenaria poſſit opponi in ea actione legatorū re-
lictorū ad piam cauſam. Pro quibus legatis cōpetit ſolùm actio
perſonalis ſi quantitas relicta, vt per Bart. *in l. 1. colum. 5.* quem alij
ſequuntur, *ff. de leg. 1.* Item obſtat text. iſte præſupponendo, quod
pro decimis competat actio perſonalis, prout tenet glo. *in c. mo-*
deramina, 16. q. prima, & Abb. *in c. commiſſum. inf. de decimis*, & diximus
ſupr. niſi ſaluando dicamus doctrinam Abb. procedere in actio-
nibus habentibus à lege ſpeciale, & appropriatum tempus, ſecus
ſi includūtur generaliter in præſcriptione 30. annorum, quia tunc
paſſiuè contra eccleſiam requiruntur 40. anni, vt dicit Felyn.
hic in fin. verbis, & vide Modern. Papien. *in d. authen. quas actiones,*
in princip. hoc tangentes, & Moder. *in d. tract. in 1 parte quinta partis*
25 *princ. colum. 5. nu. 12. char. 42.* † Limitatur tertiò d. concluſio, vt nō
procedat in iuribus ſpiritualibus, vt eſt ius eligendi ius patrona-
tus, & ſimilia, quæ non præſcribuntur minori ſpacio 40. anno.
Nec attenditur, an habeant cauſam continuam, & diſcontinuā,
vt per Bald. *in l. 2. col. 2. ver. quæro ergo. C. de ſerui. & aqua.* & per Aret.
in §. æquè. Inſtitu. de actio. colum. 5. & per Modern. *in d. 1. quæſt.* & fa-
ciunt, quæ dixi *ſuprà* poſt Abb. tenendo communem cōcluſio-
nem, quod quarta decimarū prę́ſcribatur ſpacio 40. anno. eſto,
quòd habeat cauſam diſcontinuā, vt concludit Imol. *hic*, & benè
contra Innoc. reſpectu cauſæ diſcōtinuæ, quæ ſemper eſt in iure
decimandi, in quo factū hominis requiritur, ſicuti etiam requi-
ritur in iure eligendi, vt etiam ſentit Fely. *hic, col. pen. ver. conſidera*
ſecunda. Limitatur quartò, quando quis probaret titulum verum
habitum à tertio nō domino fundi. Nam eſto, quod ſit ſeruitus
diſcontinua, concurrente tamen tali titulo, & longo tempore
præſcribitur ſecundùm Paul. de Caſt. *in d. l. ſeruitutes, in prin. in fin.*
col. ver. extra alios caſus. De quo per Fely *hic*, & per Mod. *in d. tract.*
in d. prima quæſt. & plenius in d. 10. q. † Limitatur quintò, vt nō pro- 26
cedat in ſeruitute perſonali, vel mixta diſcontinua, vt eſt ſerui-
tus vſus, vel vſusfructus, ex quo tales ſeruitutes acquiruntur ſpa-
cio longi temporis ad ſimilitudinem rerum immobilium, vt di-
cit Abb. & Imol *hic per text. in l. fin. in fin. C. de præſcript. longi temp.*
Ponit Bat. *in d. §. non mutat, & in l. 1. in princ. circa fin ff. vti poſſid.* vbi
aſſignat rationem, & notatur *in d. l. ſeruitutes, & in d. l. 2. cum alijs*
adductis per Moder. *in d. tract. in d. 2. q. ver. limita tertio.* Nam ſecun-
dùm Bat. cùm pro vſufructu competat publiciana, ergo præſcri-
bi poteſt, *l. ſi ego. §. 1 ff. de publicia.* Et firmat Paul. de Caſt. *in d. l. ſer-*
uitutes, circa quod eſt aduertendum, eo quoniam vſusfructus eſt
ſeruitus habēs cauſam diſcontinuam, cùm requirat factum ho-
minis, *l. foramen ff. de ſerui. vrba præd.* & concludunt communiter
omnes, & diximus *ſup.* ergo dicto tempore non poteſt præſcribi ſe-
cundùm ea quæ diximus in iſta principali concluſione. Item quia
ratio *d. l. ſeruitutes*, declarata, vt *ſuprà* manifeſtè obſt. huic conclu-
ſioni, & illi contradicit. Nec conſequentia Bat. quam facit de *d. l.*
ſi ego, videtur obſtare, ea quo confunditur per illum text. in quo
pro ſeruitutibus vrbanis, & ruſticis dicitur competere actionem
publicianam, & tamen tales ſeruitutes ſunt diſcontinuæ, quæ
non poſſunt præſcribi ſpacio longi temporis, *d. l. ſeruitutes, & ſu-*
prà dictum eſt, & tradunt Doct. *in l. 3 § ex contrario. ff. de acquir. poſſ.*
niſi reſtringatur in ſeruitute continua, vt per eos ibidem poſt
Bart. & *d. l. fi. C. de præſcript. long. temp.* non videtur obſtare, ea quo
dantur ad illam l. plures intellectus, vt per dom. Anto. *in c. perue-*
nit, colum. 9. & 10 inf. de cenſi. & per Bal. *in d. l. fin in fin.* & per Mo-
der. *in d. 2. q. in fi.* & per Moder. *in dicto. §. ex primo*, & poteſt dici ad
tollendam eius diſpoſitionem, quod loquitur de præſcriptione,
per quam vſusfructus acquiſitus extinguitur, *l. corruptionem. C. de*
vſufructu, vt ſentit gl. *fi. ibi.* Tamen communiter intelligitur, quòd
loquatur de præſcriptione acquiſitiua, vt per Moder. poſt Aret.
in d. §. ex contrario. Et ideo poſſunt dari alij intellectus, de quibus
ſup. remiſſiuè. † Saluari tamen poteſt opinio Bart. ea limitatione 27
præcedenti, quando quis quaſi poſſidet ſeruitutem diſcontinuā,
habito titulo, vero à non vero domino, vt dicit *hic* Fely. *in 3. limi-*
tatione, qui poſt alios adducit text. *in d. l. ſi ego. verſic. interdum*, &
publiciana locum haber, quando quis poſſidet, & habet titulum
à non domino, vnde poſſidens vſumfructum, ea titulo habito à
non vero domino, poteſt præſcribere longo tempore: eſto quòd
ſit ſeruitus diſcontinua, quia idem eſt in omni ſeruitute etiam
reali diſcontinua habito titulo vero à non vero domino, vt per
Felynum *in dicta tertia limitatione*, & ſic intelligendo non eſſet
ſpeciale in vſufructu niſi in hoc, quia in eo requiritur titulus, *vt*
in ſequen. verſi. dicetur, & cum titulo vero præſcribuntur ſeruitu-
tes perſonales, & reales, etiam diſcontinuæ longo tempore.
Hanc autem limitationem volentem ſeruitutem perſonalem
diſcontinuam poſſe præſcribi longo tempore, intelligitur cur-
rere titulo ſecundùm Abb. *hic* adducentem rationem, & ſecun-
dùm Bart. *in d. §. non mutat*, vbi Imo. & Pau. de Caſt. & ita limita-
tur, *d. l. ſi quis diuturno.* de quo plenè per Mod. *in d. 2. quæſt.* addu-
centes alias deciſiones, & rationes iſtius limitationis. † Aduer- 28
tendum eſt etiam ad illud, quod incidenter tangit Abb. *hic* con-
cludens, fructus, qui percipiuntur ex agro alieno, & bona fide,
vſucapi triennio, ſecundùm glo. *in l. ſequitur. §. fructus ff. de vſucap.*
vbi Bart. & alij idem tenent, & idem Bart. *in l. 3. in fi. C. quod met.*
cauſa, dicit hoc eſſe menti tenēdum, quia millies practicatur. De
quo ibi per dom. Alex. & per Fely. *hic, colum. 10. verſ. & ſcias*, & per
Mod. *in d. tract. in 4. parte quartæ partis princ. q. 35. char. 40.* quæ con-
cluſio redditur dubitabilis. Quoniam cùm poſſeſſor bonæ fidei
ſtatim efficiatur dominus fructuum perceptorum, *l. bonæ fidei ff.*
de acquir. rerum dom. ampliùs non poteſt fieri dominus median-
te vſucapione, *l. ſequitur. § laua ff. eod. tit. de vſucap.* ad quod etiam
facit, nam talis vſucapio videtur nihil prodeſſe, cùm ſine ea lu-
cretur fructus, & naturales, & induſtriales, ſi poſſideat cum titu-
lo, *d. l. bonæ fidei.* Et ponit Felyn *hic, colum. 9.* Tamen non eſt rece-
dendum à communi, & prima obiectio non obſtat, ex quo poſ-
ſeſſor ſit dominus fructuum, reuocabiliter tamen, & ideo me-
diante

Digitized by Google

diante vſucapione poteſt fieri dominus illorum irreuocabiliter, l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ff.de capt.& poſtlim.reuerſ.ita Bald.in l.ancilla,colum.4.C.de furt. Et Paul.de Caſtr.in d.§.fructus, & dicetur ſtatim in ſeq.reſponſione. Ad ſecundam obiectionẽ dicitur, quòd vſucapio poteſt prodeſſe, quo ad duo, primum eſt, quia fructus extantes non cogitur reſtituere poſt triennium quos aliàs reſtituiſſet, §.ſi quis à non domino.Inſtit.de rer.diuiſ.ita dicunt ſcribent.in d.§.fructus. Secundum eſt, nam poſſeſſor bonæ fidei etiam cum titulo cogitur fructus reſtituere, quatenus ex eis factus ſit locupletior ex æquitate, de qua in l.ſi me & Titium.ff.ſi cert.pet. ita Bart. in l.ex diuerſo,colum.final.ff.de rei vendic. Imol. & Alexand.in l. Neſennius.§.1.ff.de reiuendic. Tamen ſi lapſum eſt triennium à die qua fructus fuerunt percepti, poſſeſſor non tenetur ad eorum reſtitutionem, nec æſtimationem, ſecundùm Baldum in d.l.ancilla, & in l.1.colum.1. C. de vſur.& fruct. & rei legatæ. Et Paul.de Caſtr. in d.§.fructus. ponit Franc. Curtius in conſil.ſuo 71.incipit, Princeps defunctus,& tangunt aliquid Modern.in d.tractatu, in d.30.quæſt. circa fin. Ex quibus habes in præſcribenda ſeruiture continua, vel diſcontinua reali, vel perſonali, quod tempus ſit neceſſariũ, & an,& quando requiratur titulus, ſeu ſaltem allegatio tituli,& ad illud quod tangit Abb.hic poſt Innocent. quòd ad præſcriptionem ſeruitutis inter alia requiritur, quòd ille qui præſcribit, vtatur iure ſuo,& iure ſeruitutis, vt eſt etiam text.in l.1.§.Ariſto.ff. de aqua quotid.& æſti.vide per Paul.poſt alios in d.l.ſeruitutes.& per ſcribent.omnes in d.l.2.per Felinum hic remiſſiuè, & vide in tractatu de ſeruit.loco allegato.per Moder.in tract.de præſcript.in 2 parte, quarta partis princ.quæſt.1.ver.2.ad præſcriptionem.vbi etiam poſt Felinum hic remiſſiuè tangunt qualiter probandum ſit, quòd quis vſus fuerit iure ſuo,& iure ſeruituris,& etiam tangunt allegãtes plures deciſiones,& quando in præſcribenda ſeruiture requiratur bona fides,& qualiter probetur. Quærit Abb.colum.fin.verſ.
29 2.principaliter. An † in præſcriptione iurium incorporalium, requiratur ſcientia aduerſarij, concludit quod ſic, per l. 2.vbi gloſ. Bart.& alij C.de ſeruit.& aqua,iuncta l.quotiens,la 2.ff.de ſeruit.& eſt communis concluſio, vt per Felin.hic,colum.penult.in fin.per Dd. in d.l.ſeruitutes.& per Moder.in d.tract.in 2.parte,quarta partis princ. quæſt.1.verſic.quartò requiritur. adducentes alias concordantes, quæ concluſio videtur dubitabilis. Nam ſi præſcribitur dominium aduerſus ignorantem, l.fin.C.de præſcript.long.temp. quo caſu tractatur de magno præiudicio, multo magis deberet præſcribi ſeruitus ignorante aduerſario, cùm in ea tractetur de modico præiudicio, vt poſt Bart.dicit Abb.in præced.quæſt.Præterea textus in d.l.fin.in verſic.eo iure obſeruando.& in ſeruitutibus prout in rebus ſoli videtur obſtare huic concluſioni, dum prædicta patificantur, & in præſcriptione rerum immobilium non requiratur ſcientia aduerſarij, vt dicit text.ibi,& ad l.2.C.de ſeruit.& aqua, in verbo,eo ſciente.poteſt reſponderi ex mente Hug.ibi, vt ſuppleatur dictio,maximè. Tamen non eſt recedendum à communi, eo quoniam aſſignatur ratio diuerſitatis, quando præſcribitur res corporalis, vt non requiratur ſcientia, quod ſecus, quando præſcribitur ius incorporale,& ſeruitus, vt per Bart. & Abb.hic cum ſequentem,& per Moder.in d.tract.loco præallegato. Et d.l.fin. non obſtat, ex quo illa ſimilitudo procedit in aliis, non in præſenti difficultate, vt declarant Moder.in l.3.§.ex contrario.ff.de acq.poſſ. & ſatis eſt, quod ſit aliqua ſimilitudo, licèt non in omnibus, cap. tranſlato.ſuprà,de conſtit. Et ſimilitudo debet procedere, data habilitate extremorum, id eſt quaſi poſſeſſione in iſtis incorporalibus ſine qua ceſſat præſcriptio, d.l.ſine poſſeſſione. Sicut in rebus ſoli debet dari vera poſſeſſio, ita in iſtis quaſi, quæ cauſatur ex ſcientia,& patiẽtia,& text.in d.l.2.non debet ſuppleri per dictionem, maximè, cùm in aliis iuribus probetur ſcientia, & patiẽtia aduerſarij, in iſtis iuribus incorporalibus ſuccedere loco quaſi poſſeſſionis, l.4.§.dari ff.de vſufruct.d.l.quotiens,per glo.in l.ſi ego.§.1. ff.de publ.cum aliis adductis in d.l.2.& in d.l.ſeruitutes per Bart.Paul.& alios.Limitatur tamen dicta concluſio, vt nõ procedat, quando quis haberet titulum à non domino, nam virtute tituli præſcriberet ius incorporale etiam aduerſus dominum ignorantem,& non patientem, nec iſto caſu requiritur ſcientia aduerſarij, per text.in d.l.fin.in fin.ita Paul.de Caſtr.referens alios in d.l.ſeruitutes. col.pen.verſic.quartò quæritur, adducens text.in d.l.ſi ego.§.1. vt ſufficere videatur patientia illius, qui titulum dedit, & vſus illius cui fuit conſtitura, vt not.de vſu in d.l.quotiens & de patientia conſtituentis in d.§.1.ver.idemq́. Quod videtur etiã ſequi Felin.hic,& Moder.in tract.ſeruitutum,c.20.& Mod.in tract.de præſcrip.in d.q.1.verſ. ſecundò limita. adducentes concordantes, quæ limitatio probatur ex his quæ dixi ſuprà poſt alios in præced.quæſt.in 4.& 5 limitatione, tex.autem in d.l.ſi ego.§.1.in illa alternatiua per traditionem, vel per patientiam, inductus à Paulo, poteſt euitari, quòd ly, traditio, capiatur pro ſcientia,& patientia:& dictio, vel, exponatur pro, id eſt. Nam in ſeruitutibus non currit vera traditio, l.quotiens. l.ſeruus.§.incorporales.ff.de acquir.rer.dom. ſed ſcientia,& patientia habetur pro traditione, vt ſentit ibi gloſ. adducendo text. in l.1. §.fin.ff.de ſeruit.ruſtic.præd.& alia iura. Vnde limitatio etiam probatur per d.l.fin.in fin.& ex dictis in præcedent. quæſt.limitatione 4.& 5.probari poteſt in d.§.1.verſic.idemq́. non inducendo, vt facit Paul. ſed, vt ſuprà induxi, conſiderando vſum,& patientiam illius, qui conſtituit ſolum, non potentiam dominij. Limitatur ſecundò, vt non procedat in præſcriptione longiſſimi temporis, ſecundùm Paulum in d.l.2.& Cæpollam in d.tract.in d.c.2.quæ limitatio licet referatur hic à Felin.& comprobetur, dum adducit Paul.in d.l.2.tamen non videtur vera, & confunditur per rationem approbatam per Bartolum & alios in d.l.2.& in d.l.ſeruitutes.& per Abbat.hic, volentes, quòd in iſtis iuribus incorporalibus quaſi poſſeſſio non poteſt haberi ſine ſcientia aduerſarij. Et certum eſt, quòd ſine poſſeſſione ſeu quaſi præſcriptio non currit, l.ſine poſſeſſione.ff.de vſucapio.& hic non adeſt titulus, vt dictum fuit in præcedent. Et ideo tempus longiſſimum non ſuffragatur deficiente ſcientia,& patientia aduerſarij, & ſic quaſi poſſeſſione, ſine qua præſcriptio nõ habetur. Et ita videntur tenere Modern.in præallegata prima quæſt. verſic.primò ſingulariter limita. Limitatur tertiò, vt non procedat in præſcriptione tanti temporis, in cuius contrarium non extet memoria. Nam in iſta non requiritur ſcientia,& patientia aduerſarij, ſecundùm Felinum hic, adducentem Paulum de Caſtr.in d.l.2.qui hoc non dicit. Ex quo ibi loquitur in terminis præcedentis limitationis. Sed benè Paul. de Caſtr.in d.l.ſeruitutes, colum penult.verſic primum. Circa hoc refert opin. gloſ. tenentem hanc concluſionem in l.hoc iure.§.ductus aquæ. Et poſtmodum dicit Bartol. ibi tenere contrarium, & quòd fortè Bartol. dicit veritatem,& ſic, quòd requiratur ſcientia. Tamen contra Bartolum & Paulum eſt communis concluſio, de qua per Alexand conſil.6.in primo volumine.& per Iaſ.latius in l.imperium,colum.9.& ſequens.ff.de iuriſdict.omnium iudic. & per Modern.allegantes alia in dicta prima quæſt.verſic primò ſingulariter limita. concludentes, quòd in hac præſcriptione tanti temporis, in cuius contrarium non extat memoria, non requiritur ſcientia neque patientia aduerſarij. Circa quæ vide quæ poſt Abb. & alios remiſſiuè dixi in c.1.ſuprà,eod.& quæ dicentur in c. ad audientiam,& c.cùm nobis.infrà,eod. Succeſſiuè Abb.in ver. tertiò ad declarationem.quærit in materia præſcriptionis, qui dicantur præſentes,& ſequitur gloſ.in l.fin.C de præſcript.long.temp. De qua materia vide accumulata poſt alios per Mod.in d.tractatu præſcriptionum,in 1.parte quinta partis principalis,quæſt.2.3.4.& 5.vbi alias inferunt quæſtiones. Aduerte tamen, quia gloſ.in d.l.fin. intelligitur in ciuitate habente ſuum regnum proprium, & diſtinctum non ſuppoſitum iuriſdictioni alterius, vt dicit Angel.& Salic.in d.l.fin.ſecùs autem ſi eſſent plures ciuitates ſub eo principe, tunc enim haberet locum præſcriptio longi temporis, id eſt 10.annorum, ſi poſſeſſor, & dominus haberent domicilia in iſtis ciuitatibus, quod ſequitur Alexand.in conſ.ſuo 89.incip.excellentiſſimi,in 5.volumine,in fin.& ſentire videntur Modern.in dicto tractatu,loco præalleg.quæſt.3 chart.24. Poſtremò quærit Abbas qualiter amittatur ſeruitus habens interuallum temporis, & concludit, quòd tẽpus debet duplicari, vt per ipſum, & Imol.poſt Innoc.de quo plenè per Mod.in d.tract.in 4 parte 5.partis principalis, quæſt.1.& 2. quæ concluſio non procedit in vſufructu, l.corruptionem, C.de vſufruct.& per Rat.in d.§ nec mutat.& dixi ſuprà poſt Abb.glo.magna Innocent. Nec etiam procedit in iure decimandi, & iure eligendi, vt dixi ſuprà poſt Abb.examinantem gloſ. magnam Innocent,hic. Aduerte etiam dum Abb. vult, quòd inter abſentes debeat duplicari tempus 20.annorum. Nam idem tenuit ipſe Abb.ſuprà in gloſ.magna Innocen.colum.3.verſi.aduerte,& contrarium poſtmodum ipſe vult in fin.d.gloſ.colum. 4.verſic.ſecundò eſt dubium,in fin.dicens quòd tantùm duplicatur tempus 10.ann.& iſta eſt communis opinio, vt per gloſ.& Doct.in d.l.fin.ſic conſtita,& per gloſ.Bartol.Bald.Paul.& alios in l.fin.in princ.C.de ſeruit. & aqua.& tenet Felin.hic, colum.12.verſic.non obſtant contraria. Et Moder.in d.tract.in dicta 3.parte quarta partis quæſtione prin. adducentes alia. Pro opinione tamen Abb.poſſet dici, quòd etiam tempus 20.annorum debeat duplicari, ex quo eſt cõceſſum abſentibus, ſicuti duplicatur decennium conceſſum præſentibus,

Digitized by Google

& ſicuti duplicatur tempus quo quis fuit abſens, vt notatur in authen quod ſi quis. C. de præſcript. long. temp. & in corpore, vnde ſumitur, tamen pro concluſione contra Abb. facit ratio viua, quādo enim prouiſio ſit pluribus per plus, & minus, per nomina reſpicientia quātitatem, aucto iure vnius non augetur ius alterius, ita Bartol. in l. illud. C. de ſacroſanct. Eccl. Et ideò duplicato tempore in perſona præſentis, non debet ex hoc duplicari in abſente. Ex quo ipſis facta fuit prouiſio per nomina reſpicientia quantitatem tempo is, præſenti enim datur decennium, abſenti verò vicennium, d. l. fin. Inſtit. de vſucap. in princ. l. 1. C. de vſucap. transform.

32 Vltimò † pro complemento omnium, quæ dicit Abb. hic, quæritur, an res mobiles eccleſiæ vſucapiantur triennio, Abb. hic, colum. 4. verſic. ſed dubium eſt, remittit ſe ad notata in c. 1. ſuprà, de reſtit. in integrum. Et idem facit Abb. in rubr. ſuprà, eod. Et communis cōcluſio eſt, quòd vſucapiantur triennio, vt tenent Doct. adducti per Felin. hic verſic. fin. & tenet Imol. in c. illud. infra, eod. & idem Abb. in d. c. 1. colum. 1. vbi adducit rationes, & pro hac concluſione videtur text. in d. Auth. quas actiones, & in corpore, vnde ſumitur, in §. pro temporalibus, in Auth. de eccleſiaſt. tit. per quem text. ita tenet Iaſ. in d. Auth. quas actiones, in princ. verſic. quæro ex ſecunda parte, adducens text. in c. illud. infra, eod. & quia eccleſia non eſt priuilegiata in præſcriptionibus annalibus, vel ſemeſtribus, vt dicit Abb. in c. cùm cauſa, colum. 2. infra, de empt. & vendit. & in dicto cap. 1. & dictum fuit ſuprà. & hanc partem ſequuntur Modern. in dicto tractatu de præſcriptio. in prima parte quinta partis principalis, in prima quæſt. verſ. omnimò fallit, chart. 41. allegantes alias deciſ. & dicentes text. in c. illud. allegatum per Iaſ. infra, eod. non probare, vt per eos. Contrariam tamen ſententiam tenet Hoſtienſ. in d. c. 1. & hæc opinio de iure videtur veriſſima, pro qua inprimis adduco text. in d. c. illud. infra, eo. vbi dicitur, quòd aduerſus eccleſias Romana eccleſia nō admittit minorem præſcriptionem annorum quadraginta, qui text. loquitur generaliter, & indiſtinctè, igitur, &c. inducendo, vt facit Abb. in d. c. 1. colum. 3. Secundò adduco text. in l. fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi text. diſponit, quòd in rebus eccleſiæ immobilibus ſiue mobilibus competit rei vendicatio vſque ad centum an. Ergo mobiles triennio non vſucapiuntur, niſi dicas, quòd ibi loquitur de iure petendi rem legatam, non autē quando res mobilis eccleſiæ poſſidetur, quæ differunt, arg. l. corruptionem. C. de vſufruct. Nec obſt. ſi diceretur, quod d. l. fin. eſt correcta per Auth. quas actiones. Nam reſpondetur, quod cùm d. l. fin. contineat priuilegium conceſſum eccleſiæ in eius præiudicium non potuit corrigi, vt dicit Ioan. And. poſt Hoſt. in c. fin. infra de ſolut. & plenè habetur in c. quæ in eccleſiarum. ſupra de conſtit. & ſenſit Felin. hic, & ſi ad iſtud replicaretur, quòd hoc attento hodie non curreret, & præſcriptio aduerſus eccleſiam, niſi ſpatio centum annorum, per d. l. fin. quod eſt contra text. noſtrū. ad hoc reſpondetur, quòd ius canonicum retinuit dictum priuilegium reſpectu temporis excedentis metam 40. annorum, & tātùm admiſit priuilegium in illo tempore 40. annor. vt in iſto text. & concord. Tertiò pro hac concluſione facit text. in Auth. hac conſtitutio innouat conſtitutionem, collat. 8. circa fin. verſic. in illis namq; negotijs. vbi dicitur, in illis negotiis religioſos contractus memorato 40. annorum priuilegio volumus perfrui, in quibus eis centum annor. prærogatiuam noſtra conſtitutio contulerat, videlicet d. l. fin. C. de ſacroſ. eccleſ. quę concedebat præſcriptionē centum annorum in rebus mobilibus eccleſiæ, & per d. auth. cenſetur conceſſum tempus 40. annor. non obſt. d. auth. quas actiones, ibi, vſucapionem trienij, &c. ex quo illa verba non ſunt in corpore authentico ū, ſed d. §. pro temporalibus. vnde ſumitur d. auth. quas actiones. ſed fuerunt verba Hyrnerij, qui non habebat poteſtatem legis condendæ, vt not. in Auth. ex cauſa. C. de liber. præter. & in l. 1. ff. ſi cert. pet. nōn obſt. text. in d. §. pro temporalib. ex quo per eū non cenſetur excluſa vſucapio, nec corrigatur, text. in d. auth. hac conſtitutio innouat, cùm per ſubauditos intellectus non debeat induci legum correctio, gloſ. in c. cupientes § quod ſi per viginti, de elect. lib. 6. Item lex noua non corrigit antiquam, niſi ſpecialiter illam corrigat, l. fin. C. de indict. viduit. tol. ad adducta per Abb. in d. c. 1. patet ſolutio ex prædictis fundamentis. Non obſtant etiam adducta per Iaſ. de præſcr. anna. ſemeſt. &c. quia talia, & actiones huiuſmodi inductæ de iure ciuili, & prætorio facrunt cōmunicatæ eccleſiis ſine priuilegio aliquo, vt dixi ſuprà poſt Felin. in quæſtione ſeruitutis diſcontinuæ qualiter quæratur. in 2. limit. tamen pro communi ſtringit text. in d. auth. hac conſtitutio innouat. in ver. nihil penitus alijs exceptionibus derogātes, ſed tam in alijs, quā in triennio robur ſuum obtinētibus: ex quibus verbis patet, quòd Iuſtinia. vult eccleſiam in triennio, & ſic in vſucapione non eſſe priuilegiatam, & iſte tex. concordat cum d. authent. quas actiones. & hic tenet Bart. & Angel. & in ſummario in d. authen. hac conſtitutio, & per iſtum text. tenendo communem poteſt reſponderi ad alia adducta in cōtrarium ſuprà, niſi ad iſtum text. diceres, quòd Iuſtinianus in præiudicium eccleſiæ non potuit corrigere d. l. fin. per quam concedebatur rem mobilem tanto tempore non poſſe vſucapi, vt per Io. And. in d. c. fin. inf. de ſolut. Et credo quod d. auth. quas actiones, fuerit partim extracta ex d. §. pro temporalibus: & partim ex d. auth. hæc conſtitutio, vt expreſsè ſentit ibi Ang. Et ad præſentem quæſtionem vide quæ ponit Felin. in c. ad audientiam, infra eod. col. pen. ver. limita quartò.

REPETITIO
IN CAP. VIGILANTI. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Scholares non intrantes, quādo gaudeant fructibus beneficiorum vel legatis relictis ratione ſtudij.*
2 *Præſcriptio longiſſimi temporis cum bona fide, an ſit odioſa vel fauorabilis.*
3 *Præſcriptio an currat contra ignorantem.*
4 *An, quando præſcriptio currit contra ignorantem competat reſtitutio in integrum, ex iuſta, & probabili cauſa ignorantiæ.*
5 *Et quid in præſcriptione longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum.*
6 *Et quid ſi ignorantia eſt ſupina, vel ſi inquiritur de crimine.*
7 *Et quid ſi ſtatutum diſponit, quòd præſcribens non poſſit moleſtari directè, vel indirectè.*
8 *Ignorans contra quem præſcribitur, quando amittat poſſeſſionem ciuilem.*
9 *Ciuilis poſſeſſio an perdatur colono diſcedente de fundo, & altero apprehendente poſſeſſionem.*
10 *Quid iuris, quando poſſidens ciuiliter negligit recuperare naturalem poſſeſſionem.*
11 *Quando poſſidens ciuiliter ſcit naturalem poſſeſſionem eſſe ab alio occupatam, & negligit illam recuperare, an & quando amittat ciuilem.*
12 *Et quid ſi dubitat lædi in perſona.*
13 *Quando quis priuatur à principe re ſua, an debeat habere pretium.*
14 *Si poſt completam præſcriptionē ſuperuenit mala fides, an noceat præſcribenti etiam in foro conſcientiæ.*
15 *An, & quando ſit differentia inter forum contentioſum, & forū conſcientiæ, & in quibus.*
16 *Præſcriptio longiſſimi temporis à quo fuit inducta.*

VIGILANTI. In text. ibi, vigilanti. apoſtilla, vt per Bald. & Abb. hic, in primo notabili, cui adde circa vigiliam ſtudij Clement. 1. de magiſt. Et quæ ponit Imol. in proœm. decret. & dom. Ioan. Bapt. de S. Seuerino in tract. de modo ſtudendi. & circa illud, quod dicit Abb. in fin. d. notab. quòd vt quis gaudeat priuilegio alicuius artis ſeu profeſſionis, debet eſſe in actuali exercitio illius, &c. vide not. per Mod. in c. 1. de iud. & in c. clerici, eod. tit. & vide per Feli. & Mod. in c. dilecti, & c. cùm venerabilis, & ibi dixi poſt Abb. in fin. ſuprà de except. & per Iaſ. in l. ad egregias ff. de iureiur. & quæ notantur in l. aduocati, C. de aduoc. diuerſ. iudic. & idem dicendum de ſcholaribus non intrātibus, vt eis non competant priuilegia, nec gaudeant fructibus beneficiorum, vel legatis, & relictis factis ratione ſtudij, vt per Bart. in l. ſi quis Titio. ff. ex quibus cauſis maior. & per Paul. de Caſt. in l. ſeminarios. C. de teſtam. milit. Quod tamen intellige, & declara, vt per Bald. in l. ſi cùm dies. § ſi cùm arbiter. ff. de arbit. niſi talis ſcholaris ſtuderet in domo, & conferret cū doctorib. & eſſet taliter prouectus, quod poſſet iſta facere. Secundò declara ex his, quæ not. Bal. in proœm decret. Rex pacificus, colum. 6. ver. quæro ecce ſcholaris, quando ad minus intrauit per quatuor menſes, in reliquis apoſtilla literam, vt fecit Bal. Circa ſecundum notab. Abb. quis dicatur poſſeſſor malæ fidei vide per Bart. & alios ſcrib. in l. Celſus. ff. de vſucap. & in locis infra allegandis, & quid de titubante, vide quæ dicam poſt alios in c. illud, & c. fin. infra eod. Circa tertium notab. Abb. habes cauſas & rōnes propter quas inducta fuit præſcriptio

Digitized by Google

1 ſcriptio etiam 30.ann.† & cum mala fide, quas declara, vt facit
Bald.*hic*, apoſtillando text. & prædicta faciunt ad ea quæ poſt a-
lios dixi *in rub. ſup. eod.* quòd præſcriptio lõgiſſimi temporis cum
bona fide nõ eſt in totum odioſa. Pro quo facit quod dicit Abb.
in c.illud.col.2.ver.preterea dubitatur, inf. eod. & quæ ibi dicam poſt
Felin. & bona doctrina Paul.de Caſt. *in l.fin.§.1.ff.rem rat.habe.*&
benè facit, quod not. Abb. *hic,col.fin.circa fin.* ex quibus infertur,
talem præſcriptionem 30.ann. concernere etiam fauorem pub-
licũ, nec ſemper & omni caſu poteſt dici odioſa, & ideo illi non
poteſt ſemper & omni caſu renũciari, iuxta ea quæ poſt alios di-
xi *in rub.ſup.eod.* Pro quibus omnibus benè facit iſte text. qui re-
2 probat rationes latoris legis,† volentis præſcriptionem tricẽna-
lem, vel quadragenalem habere vigorem legis, rationibus de
quibus in text. quæ rationes per hanc decretalem reprobantur,
quo ad malam fidem tantùm, & ideo in reliquis remanent vali-
dæ, *l.cùm prætor, in prin.ff.de iud.c.non ne,ſup.de præſump.* ius enim ca-
nonicum conſiderauit vtilitatem animæ, & ideo noluit admit-
tere præſcriptionem cũ mala fide, *c.fin.inf.eod.& c.noſtro.* cõtra di-
ſpoſitionem iuris ciuilis, quod tantùm conſiderauit vtilitatẽ ci-
uilis ſocietatis, vt dicit Imol.*hic,in vlt. notab. per hunc text.* Vltimò
ex text.*in fin.*not.ſecundùm Abb, & omnes alios, quòd præſcri-
ptio currit contra ignorantem, quando alia extrema cõcurrunt,
& ſunt habilia. Et text. iſte loquitur in præſcriptione 30. vel 40.
3 annor. & † idem eſt in præſcriptione 10. vel 20. ann. *vt in l. fin. C.
de præſcript.long.temp.* & idem etiam in præſcriptione 30. ann. in a-
ctionibus perſonalibus, *vt in l.ſicut.& ibi Bald.col.1.C.de præſcri.30.
annor.* De qua concluſione per Bart.*in l.1.§ ſi quis autem. ff. de itine.
actuq; priuat.* & communis eſt, vt per Felin.*hic*, & Moder.*in tract.
de præſcript.in 4.parte, quarta partis princ.char.37. ver. 38.principaliter
quæro.* amplíantes concluſionem, & limitantes duobus modis,
vt ibi per eos adducentes plures deciſiones concordantes, & ad
limitationem illam, vt præſcriptio ſeruitutis, & iurium incorpo-
ralium non procedat contra ignorantẽ, iuxta not. *in l.2. C. de ſer-
uit.& aqua.* de qua aliquid per Abb.*hic*, vide quæ plenè dixi *in c.
præced.* de qua poſt Abb. & alios. Aduertendũ eſt tamen ad illud,
4 quod dicit Abb.*hic* volens, quòd licet contra ignorãtem currat
præſcriptio, tamen iuſta & probabili cauſa debet illi competere
reſtitutio in integrum, per doctrinam Bart. *in d.l.1.§.ſi quis autem.*
cum aliis hic adductis per eum, *& in c.1.ſup.eod.* & plenius per Fe-
lin.*hic*, & per dom. meum *in l.cùm filius. §.in hac.ff.de verb.oblig.*&
per Moder. *in d.tract. loco, & chart. præallegatis, ver.29.principaliter
quæro.* concludentes, quòd licet præſcriptio currat contra igno-
rantes, tamen ex iuſta cauſa poteſt reſcindi remedio reſtitutio-
nis in integrum, ex capite iuſtę ignorantiæ: quam concluſionem
firmãcunt Doct. legendo, & conſulendo adducti per Felin. *hic*,
& per Mod.*in d.tract.* aſſerentes hanc concluſionem eſſe cõmu-
nem. Contrarium tamen tenuit Bald.*in l.1.in 24.oppoſitione. C.qui
admit.* & Pet.de Anchar.*in conſ.95.incip.Contra iſtos legatarios*, & a-
lij hic adducti per Feli. qui eorum motiuis reſpondet, & plenius
reſpondet dom.meus Soc.*in d.§.pro hac.* Pro iſta tamẽ opinione
Bald. ſtringere videtur text.*in l.1.C.de vſucap.transfor.ibi, miſeri do-
mini rerum excludebantur: & nullus regreſſus reſeruabatur.* quæ verba
videntur excludere beneficium reſtitutionis in integrum. Ad
quem text. dom. meus *in d.§.in hac* reſpondendo dicit, quòd per
talia verba nõ cenſetur excluſa reſtitutio in integrum, ſecũdùm
gloſ.*in c.eorum,ſup.de reſtit. in integr.* Quæ ſolutio poteſt compro-
bari per text. *iuncta gloſ.fin in l.poſtquam lite, C de pact.* vbi iſta verba
nulla ratio, nõ excludunt reſtitutionem in integrum, & *ibi* Mo-
der. tangunt. Et facit text.*in l.eleganter in princ.ff.de cond. indeb.* vbi
iſta verba, nullo remedio, non comprehendunt reſtitutionẽ in
integrum, vt dicunt *ibi* Ang. Alex. & communiter ſcribent. & fa-
cit gloſ.*in l.decurionibus.C.de ſilentiarijs,lib.12.*& quæ adducit Feli-
nus *in c.1.col.7.ſup.de reſcript.* & Iaſ.*in l ſicut certi,col.vlt. C. de teſtam.
milit.* & hanc ſolutionem videntur ſequi Modern.*in d. tract. loco
præallegato, verſ.contrariam opinionem.* Conſidera tamen quòd opinio
contra communem videtur probabilis *per text. in d.l fin.C.de præ-
ſcript.long.temp.* volentem nullum eſſe diſcrimen habendum in-
ter dominum ſcientẽ, & ignorantem. Vnde ſicut aduerſus ſciẽ-
tem currit præſcriptio irreuocabiliter, & aduerſus eam nõ com-
petit reſtitutio. Sic etiam & aduerſus ignorantem: niſi dicas, quòd ſi-
militudo non debet procedere in iſto, ſed ſat eſt, quod detur in
aliis, iuxta notata *in c.tranſlato, ſupra de conſtit.* Secundò, pro opi-
nione Bald. facit text.*in d.l.1. C.de vſucap. transfor. in d.ſ.credo aliter.*
Nam text. dicit, quòd biennio miſeri domini excludebantur,
per quæ verba apparet fuiſſe reiectam, & excluſam reſtitutionẽ
in integrum, *l.nemo,ff.de reſtit.in integ.* Sicut ergo biennio erat ex-
cluſa hæc reſtitutio, ſic etiam cenſetur reiecta in decennio ſub-
rogato loco biennij, *l.in contractibus,in princ.C.de non num.pecu.l.ſi
eum.§.quibus iniuriarum.ff.ſi quis cautionibus.* niſi dicatur, quòd iſta
ſubrogatio nõ venit cumulatiuè, ſed extinctiuè, & ideo non de-
bet ſapere naturam illius cuius loco ſubrogatur, *l.quod debitori.ff.
de donat.cauſ.mort.* per Ang. & Mod. *in l.certi condictio, in princ.ff.ſi
cert.pet.* per Bart.*in l.1.§.hæc actio. in ſecundo caſu principali.ff.ſi famil.
furt.feciſſe dicat.* Item *& d.l.1.* pro opinione Bald. poteſt induci in
illis verbis, nullus regreſſus, quæ excludere videntur reſtitutio-
nem in integrum, per ea quæ not. Bart. *in l.nemo,C.de tempo.appel.*
volens, quòd iſta verba nec ſub aliquo prætextu excludunt re-
ſtitutionem in integrum. Ad quod poſſes dicere contrarium te-
neri per gloſ.*in d.l.decurionibus,& in d.l.poſtquam lite, cum alijs ſuprà
adductis.* & licèt dom. meus Socin.*in d. §.in hac.* reſpondeat ad iu-
ra adducta pro communi ſententia, tamen à communi conclu-
ſione non eſt recedendum, ex quo eam defendit. Limitatur ta-
men communis concluſio, † vt non procedat in præſcriptione 5
longiſſimi temporis, ex quo illa currit aduerſus ignorantem
abſque reſtitutione in integrum, ita Angel. *in d. l. ſicut.* quem re-
fert & ſequitur Alexand. *conſ.155. & 163.in ſecundo volumine.* mo-
uetur per textum *in l.omnes.C.de præſcript.30.annorum.ibi,* pleniſſi-
mè munitione ſecurus, quæ excludunt reſtitutionem in inte-
grum, *l.at prætor.§.1.vbi gloſſ.ff.de minor. & in § nunc admonendi, In-
ſtit.quibus alienare licet, vel non.* & idem tenet Alexand.*conſ.169.eo-
dem volumine.* volens idem eſſe dicendum in præſcriptione qua-
dragenaria, dom.autem meus Socin. *in d.§.in hac, colum.final.* te-
net idem quod Alexand.*in d conſ.vltimo relato.* mouetur, quia di-
cta præſcriptio reſcinditur mediante reſtitutione competente
minori. Et ideo reſcindi debet mediante reſtitutione quæ com-
petit maiori ex alia iuſta cauſa, quum hæc non ſit minus fauora-
bilis, vt probatur per Doct.*in d.§. in hac.* quæ ratio videtur dubi-
tabilis, ex quo reſtitutio competẽs maiori, non eſt æquè fauora-
bilis, ſicut illa quæ competit minori, *l.fin. & ibi Bald.ff. de reſtit. in
integrum, gloſſ.in l.necnon. §. quod eis. ff. ex quibus cauſ.maior.* & iſtud
ex pluribus comprobat Aret.*in conſ.104.incipit, Brentæ in conſu-
lendo.* & pro iſta opinione ſtringit fortiter text.*in d. l.omnes. C. de
præſcript.long.tempor.* quem variis modis inducit Philip. Dec. te-
nens hanc limitationem *in conſ. ſuo 29.incipit, Pro tenui facultate.*
quam etiam limitationem ſequuntur alij *hic* adducti per Felin.
colum.2.verſic.ſequendo igitur, & plenius per Modern.*in d.tractatu
loco præalleg.verſic.1 limitatur concluſio.* contrariam tamen opinio-
nem firmat Alexand. ſibi contrarius *in conſ. ſuo 71.* videtur prima
conſideratione, *colum. 2.& conſ.84.in cauſa vertente, in 2. colum. in
1.volum. & in alijs conſilijs adductis* per Felin. *hic*, ſequentem hanc
opinionem, & per Moder.*in d tract.loco præallegato, verſic.contra-
riam opinionem.* adducentes alias deciſiones, & ſequitur domi.
Franc.de Curt.*in conſ.7.*& tangit aliquid dom. Philip. Decius *in
conſ.ſuo 36. circa finem, in primo libro.* & plenè poſt Angelum per
Auguſtinum de Arimino *in addit.* in tract.de maleficiis, in verbo
inchoata, & facta, & habetur in deciſio. *conſil. Neapol.37.& 329.*
quibus in locis concluditur, communem opinionem eſſe con-
tra limitationem hanc, & quòd immò ex capite iuſtæ ignorãtiæ
competit reſtitutio in integrum aduerſus præſcriptionẽ nedum
30.annorum, vt etiam firmat Decius *d.conſ. 29.* ſed etiam aduer-
ſus præſcriptionem 40. annor. quæ reſtitutio competit nedum
eccleſiæ, & piis locis, vt poſt alios dixi *in c.1.ſupr.eod.* & etiam ſen-
tit ipſe Decius *in præallegatis conſil. 29. & 36.* ſed etiam competit
cuilibet priuato, ſecundùm doctrinam Bart.*in d. l.1.§ ſi quis autẽ.*
quæ eſt communis. Limitatur ſecundò communis, vt non pro-
cedat in caſu c.2.§ *fin de præſcrip.lib.6.* ita Abb.*in c.cùm nobis,colum.
3.infra eod.* propter verba illius text. *ibi, vlterius non moleſtando.* quæ
reſtitutionem in integrum excludunt, ita Felin.*hic,col.3.ver.limi-
ta 2.*& Moder.*in d.tract.vbi ſuprà.ver.ſecundo limitatur*, quę limita-
tio videtur dubitabilis per text.*in d.l ſicut.* vbi prohibetur allega-
ri ignorantia, & tamen conceditur in integ.reſtit. item etiã obſt.
text.*in c.volumus.16.q.4.* qui vtitur verbis plenioribus, quòd poſ-
ſeſſor nullam debet pati calumniam, & quòd eius quies omni-
bus modis debet eſſe inconcuſſa, & tamen aduerſus eum datur
reſtit.in integr. prout firmat Abb.*in c.1.in fin.ſup.eod.* & eſt cõmu-
nis concluſio, vt ibi dixi poſt alios. Limitatur tertiò, † quando i- 6
gnorantia non eſſet iuſta, ſed ſupina, & craſſa, quod ſcitu Abb.
hic ibi, iuſta & probabili, & expreſſius Imol.*in c.fin.char.pen. inf. eod.*
& Rom.*conſ.126.in fin.* vbi iſtud exemplificat, & Aret.*conſ.15.cir-
ca fin.* & ſequitur Felin.*hic,col.3.verſ.limita tertiò.* & Mod.*in d.tract.*
vbi

Digitized by Google

vbi ſuprà, verſic. tertiò limitatur. plura circa hanc limitationem ad-
ducentes. & benè facit in ſimili quod ponit Aret. *in l. qui Romæ. §.*
duo fratres. ff. de verb. oblig. volens, quòd ſi probatur filium habuiſſe
penes ſe teſtamentum patris, ex quo illud exegit à Notario, præ-
ſumitur habuiſſe notitiam contentorum in dicto teſtamento: q
etiam ante ipſum voluit Paul. de Caſtr. *in conſ.* 10. *incipit, Clarum*
eſt in iure. Limitatur quartò, quando peteretur reſtitutio in inte-
grum, quoad inquirendum de crimine contra delinquentem,
cuius cognitioni eſſet præſcriptum ex forma ſtatuti, *ita Angel. in*
l. fin. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuer. & ratio poteſt eſſe odium
pœnæ, *argum. l. ſi tibi. § quædam. ff. de pact.* ita Felin. *hic, colum. 3. verſi.*
limita quartò. Aduertendum tamen eſt, quia ſi pro cõmodo pri-
uato reſcinditur præſcriptio propter iuſtam ignorantiam, vt ſu-
prà fuit concluſum, multo magis debet reſcindi iſto caſu in quo
tractatur de fauore reipublicæ, cuius intereſt ne delicta rema-
neant impunita, *c. vt fama. infra, de ſent. excommun. l. ita vulneratus.*
ff. ad leg. Aquil. hinc eſt, quòd diſpoſitio puniens delinquentem,
iudicatur fauorabilis, & venit extendenda, ita Bart. *in l. quemad-*
modum C. de agric. & cenſit. lib. 11. comprobatur, nam quòd præ-
ſcribatur facultati accuſandi delinquẽtem de crimine eſt odio-
ſum, ita Bartolus benè ponderatus *in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm.*
ff. de liber. & poſthum. colum. 2. dum adducit text. *in l. vim paſſam. §.*
præſcriptione. C. de adult. Odia autem ſunt reſtringenda, *c. odia, de re-*
7 *gul. iuris, lib. 6.* Limitatur quintò, quando † ſtatutum diſponeret,
quòd præſcribens non poſſit moleſtari directè vel indirectè, à
quauis perſona, ita Felin. *hic, colum. 4. verſic. limita ſextò*, adducens
Aret. *in conſ. prææallegato* 104. *in ſecundo dubio.* Aduerte tamen, quia
in caſu Aret. ſtatutum loquebatur plenioribus verbis, dicendo,
cuiuſque ætatis, & conditionis, ſiue pupillus, ſiue abſens, &c. &
ſubdebat, nec aliquod auxilium, &c. ratio autem quam adducit
Aret. ſuadet, quòd hæc limitatio procedat in terminis in quibus
loquitur Felin. nam dicit, quòd per verba generalia cenſetur re-
nunciatum beneficium legis, etiam ſpeciali ratione inducto, vt
vult Bart. *in l. ſi quis ſub conditione ff. de teſtam. tutel.* Aduerte tamen
quia hæc limitatio videtur dubitabilis: nam priuilegium reſtitu-
tionis in integrum, eſt inſertum in corpore iuris: vnde illi non
videtur renunciatum per verba generalia, vt vult gloſ. Bartol. &
alij in *Authent. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oport.* Nec ob-
ſtant dicta Bartoli *in d. l. ſi quis ſub conditione.* quia loquitur in re-
nunciatione hominis: illa enim plenius interpretatur, & com-
prehendit priuilegium inſertum in corpore iuris, ſi ſit generalis,
vt notanter vult Alexand. *in conſ.* 133. *incip. Super quæſito, in quinto*
volum vbi inquit, quòd per iſta verba maritus protulit ſoluere
dotem, reiecta quacunque exceptione, cenſetur renunciaſſe
priuilegio, vt non conueniatur, niſi inquantum facere poſſet,
quod tamen priuilegium eſt clauſum in corpore iuris, *l. non tan-*
tùm ff. de reiudic. cum ſimilib. & ad prædicta vide quæ ponit Felinus
in c. cùm ordinem, ſuprà de reſcript. & Modet. *in l. final. C. ſi contra ius,*
vel vtil. publicam. In reliquis limitationibus dicas, vt per Felinum
hic, & per Modet. *in dicto tractat. in loco prææallegato, quæſt.* 28. & 29. Et
8 quia Abb. *hic* tangit, † an & quando ignorans contra quem pręe-
ſcribitur, amittat poſſeſſionem ciuilem, vel ne, & Felinus decla-
rat dicta Abb. conſiderando quatuor caſus, vt per eum *colum. pe-*
nult. & fin. & proſequendo dicta Abbat. volentis, quòd contra
abſentem qui poſſidet ciuiliter, nõ poteſt inchoari præſcriptio,
dicas rationem eſſe, ex quo abſens poſſidet ciuiliter, alius ingre-
diens fundum non poteſt ciuiliter poſſidere, *l. 3. § ex contrario ff.*
de acquirend. poſſeſſio. Præſcriptio autem non procedit ſine poſſeſ-
ſione ciuili, vt per Bartolum & ſcribent. *in dicto §. ex contrario. &*
in l. 1. in princip. eodem titul. Declarando tamen perfectè dicta Ab-
bat. *hic,* conſidera duos caſus principales. Primus eſt, quando
poſſidens ciuiliter ignorat ſuam naturalem poſſeſſionem ab a-
lio occupari: tunc enim non amittit ciuilem poſſeſſionem ex
quo ingreſſus, & occupans fundum non poteſt præſcribere, ci-
uili poſſeſſione impediente hanc præſcriptionem, ratione de
qua ſuprà, hoc probatur *in l. quamuis ſaltum. ff. de acquirend. poſſeſſio.*
cum alijs adductis in l. 1. in princip. & in d. l. 3. §. ex contrario. & per Fe-
9 linum *hic.* Limitatur hæc concluſio, † quando naturalis poſſeſ-
ſio tenetur per colonos: ipſis enim diſcedentibus de fundo, &
altero apprehendente poſſeſſionem, amittitur ciuilis poſſeſſio
etiam per ignorantem naturalem ab alio fuiſſe occupatam, *l. ſi*
de eo. §. 1. l. peregre. §. quibus. ibi, eamq; amittit nobis quoque ignoranti-
bus. ff. de acquirend. poſſeſſione. quod declara, & intellige ſecundùm
Baldum *in c. illud. infra, eodem. & ibi Felin. colum. 2. verſic. poſtea ſubdit.*
quæ omnino videas.

Limitatur ſecundò, † quando poſſidens ciuiliter negligit re- 10
cuperare naturalem poſſeſſionem ſpacio decem annorum.
Nam per curſum huius temporis inducitur obliuio, per quam
amittitur ciuilis poſſeſſio, *in gloſ. in §. quod autem. Inſtit. de vſucap.*
& ibi ſcribent. ita Abb. *hic,* & alij quos refert Felinus *colum. penult.*
verſic. quartus caſus. dicentes hoc tempus eſſe arbitrarium, tamen
mihi placet opinio prima, quod requiratur decennium, quam
firmat Alexand. *in l. ſi de eo. §. 1 ff de acquirend. poſſeſſione. & probatur*
in l. furtum. §. fin. ff. de vſucapio. ibi, longo tempore abfuerit. Nam tem-
pus decem annorum, longum tempus dicitur, *l. ſi cùm fideicom-*
miſſa. §. 1. ff. qui & à quibus. gloſ. in l. filium. C. de petit. hæred. cùm itaque
tempus ſit determinatum à iure, non eſt arbitrarium, *l. 1. in fin ff.*
de iure deliberand. Secundus caſus eſt, † quando quis ſcit natura- 11
lem poſſeſſionem ab alio eſſe occupatam: tunc enim ſi negligit
per modicum tempus illam recuperare, amittit ciuilem, quo-
niam ſuſpicatur ſe poſſe repelli, *l. ſi id quod. §. fin. ff. de acquir. poſſeſſ.*
ita Bart. & Angel. *in d. l. ſi de eo. §. 1.* cum alijs hic adductis per Feli-
num *colum. penult. verſic. primus eſt.* Et quantum tempus requiratur
relinquitur arbitrio iudicis, vt per Bart. *in l. 3. §. cùm igitur. & in l.*
qui poſ. ff. de vi & vi arm. ita vt quandoque ſi recuperatio fieret in-
fra decem annos, diceretur fieri incontinenti, vt notatur ibi, &
per gloſ. *in c. ius naturale.* quam ibi approbant ſcrib. 1. *diſt.* & per I-
mol. *in l. 1. § 1. de verb. oblig.* & per Felin. *hic, in verſi. & intellige.* & per
Moder. & etiam repeten. *in l. vt vim ff. de iuſt. & iur.* & faciunt quæ
dicam *in c. illud. infra eod.* Limitatur hæc concluſio, † quando quis 12
grauiori fortuna iactatus cogeretur facere interuallum. Nam
tunc non amittit ciuilem poſſeſſionem, & ideo naturalem ab a-
lio occupatam poſſet recuperare propria auctoritate, poſt lon-
gum interuallum, ita Felin. *in c. ſignificaſti. el 2. infra de homicid. per*
text. in l. Cæſar. ff. de public. & plene habetur *in d. l. vt vim.* per Mod.
& etiam Repetent. Limitatur ſecundò, quando quis non recu-
perat naturalem poſſeſſionem, quia dubitat ne lædatur in per-
ſona, & ſic metuit perſonæ ſuæ, ita Bart. *in l. 3. §. in amittenda. ff. de*
acquir. poſſeſſ. & Felin. *hic,* qui adducit quando quis vadit ad iudi-
cem, &c. Pro iſta concluſione vide Innoc. & Bald. *in c. a. 2. infra de*
nou. oper. nunc. vbi dicunt, quòd expulſi propter partialitates, &
factiones non perdunt poſſeſſionem rerum ſuarum, ex quo du-
bitant principaliter de perſonis, non de rebus, & faciunt not. *in*
c. 1. de cler. non reſid. lib. 6. & per Felin. *in c. cùm inter. col. 10. tit. præcedẽt.*
Ex quo infertur, quòd reuertentes ad patriam poterunt propria
auctoritate expellere naturaliter poſſidẽtem virtute ciuilis poſ-
ſeſſionis, quæ non fuit amiſſa, per ea quæ vult Bart. *in l. 1. §. inter-*
dictum. ff. vti poſſid. & hæc nota, quia faciunt ad quæſt. quam tan-
gemus *in c. illud infra, eod.* quãdo poſſeſſio eſt occupata per inun-
dationem maris, vel fluminis, an dicatur amiſſa & interrupta, &
poſſit recuperari ceſſante inundatione modico tempore, vel et-
iam ex interuallo. Ad illud quod dicit Abb. *hic, in verſic. an autem*
mala fides. An virtute ſtatuti poſſit currere præſcriptio cum mala
fide, conſiderando meram negligentiam nõ petentis: vide quæ
puſt Abb. & alius dicam *in c. fin. infra, eod.* Gloſ. *prima in fin. de veri-*
tate dicetur in c. fin. infra, eod. Notanda eſt tamen iſta gloſ. quæ cla-
rè vult, quòd licet lex ciuilis ſit canonizata, & poſita in decretis
per Gratianum, quando tamen eſt contraria canoni non eſt ſer-
uanda, ex quo † Gratianus non habebat poteſtatem legis con- 13
dendæ, ita probatur *in l. fin. C. de præſcript. 30. anno & in § poteſt. 16.*
quæſt. 3. iuncto c. noſtro. & c. fin. infra, eodem. quod adde ad notata per
Abb. *in c. ſuper eo, colum fin. ver. ex quo nota. ſuprà de teſtib.* Gloſ. 2. *ibi,*
l. Lucius. ff. de euictio. dicit Imol. *hic,* quòd in caſu illius legis in quo
dominus priuatur re ſua à Principe pretium eſt ei præſtandum,
pro quo eſt gloſ *in l. ſi locus. § fin ff quemadmodum ſeruit. amittatur,*
& text. *in l. mulier. ff. de capti. & poſtlim. reuer. & in l. 2. C. in quib. cauſis*
ſer. pro liber. præmi. accip. Item aduerte, quòd diſpoſitio illius text.
volentis non eſſe locum euictioni procedit, quando euictio in-
ſurgeret ex facto principis reſtituentis delinquẽtem ad patriam,
& ad bona, ſecùs quando hæc euictio trahitur retro, & ſic præ-
cedit contractum emptionis, ita declarat Angel. *l. 1. C. de peric. &*
commod. rei vend. ad quæ vide notata per Felin. *in c. quæ in eccleſia-*
rum, colum. 13, ſuprà de conſtit. & per Modet. *in l. fin. C. ſi contra ius vel*
vtil. public. In eadem gloſ. *ibi, l. benè à Zenone, C. de quadrien præſcript.*
Abb. *in c. pen. infra, de reſtit.* dicit, quòd multi errant in intellectu
illius legis, ex quo ſolùm procedit, quando princeps putat rem
quam alienat eſſe ſuam ratione poſſeſſionis, quia illam poſſidet,
& non in alio caſu, & idem vult Bart. vbi *d. l. benè à Zenone.* limita-
tur alijs modis, de quibus vide per Felin. *in d. c. quæ in eccleſiarum,*
colum. 13. In fin. gloſ. format gloſ. quæſtionem, † in qua refert tres 14
opinio-

Digitized by Google

opiniones, & tandem concludit, quòd præſcribens bona fide completa præſcriptione non cogitur reſtituere domino rē præſcriptam etiam in foro conſcientiæ, etiam ſi ſuperuenit notitia rei alienæ, poſt completam vſucapionem. quam concluſionem firmat Bald. *hic*, Imol. & Abb. pluribus rationibus de quibus *hic* per eos, & facit gloſ. *in c. ſi virgo. 34. quæſt. 2.* & text. *hic* allegatus per Bald. *in l. 2. ff. de vti. act. q. priuat.* quæ concluſio communis eſt, & eam tenent plures Doct. *hic*, allegati per Felinum *colum. fin.* & eā ſequuntur Moder. *in d. tract. in ſecunda parte tertia partis princ. in 9. quæſt. chart. 17.* adducentes deciſiones concordantes, & alias rationes, & reſpondentes obiectis, & contrariis, vt per eos, pro qua concluſione videtur text. *in c. fin. infra eod.* vbi Pontifex prohibet præſcriptionem cum mala fide, quia ex ea incurritur peccatum mortale, poſtea ſubdit text. Vnde oportet, vt qui præſcribit in nulla parte temporis ſcientiam habeat rei alienæ, & ſic cōſidera, quòd ex illa illatione Papa vult, quòd peccatum incurratur quando quis ſcit rem alienam tempore quo præſcribit. Vnde ſecùs eſt, ſi completa præſcriptione id ſciat, & circa ea quę dicit Felin. *hic in fin.* quòd ſi poſt pręſcriptionem probaretur, quòd ea currente poſſidens fuit in mala fide, quo caſu præſcriptio nō prodeſt. An hoc debeat probari verè vel præſumptiuè, & quæ præſumptio ſufficiat, vide quæ poſt Abbat. ponit ipſe Felin. vbi etiam dicam *in c. illud. infra eod. col. 6.* & quæ plenè dicentur poſt alios *in c. fin. infra eod.* & concluſio poteſt ampliari, vt procedat etiam in præſcriptione ſtatutaria ſecundùm Felin. *in c. fin. colum. 4 verſ. ſecundam ſaluationem. infra eod.* & vide quæ dicam *in d. c. fin. in gloſ. fin. in prin.* poſt Abb. & Imol. *ibi, ſuper omnibus iſtis.* Aduerte etiam inquantum Abb. *hic*, & Imol. dicunt ius canonicum in foro contentioſo admittere præſcriptionem cum bona fide, & quòd talis præſcribens eſt tutus in foro conſcientiæ volentes inter iſtos foros non eſſe differentiam. Nam idem vult Imol. *in c. final. colum. 29. infra eod.* & dom. Anton. *in c. inquiſitioni, in 5. & 6. notabili, infra de ſent. excommunic.* & faciunt alia adducta *hic* per Felin. & per Moder. *in d. tract. loco præalleg.* quod etiam confirmari poteſt ex his quæ ponit dom. Philip. Franc. *in c. conſtitutus. infra de appellat.* dicens, quòd ſicut electio facta de indigno valida eſt in foro cōtentioſo, licèt dignior potuiſſet eligi, quod etiam valet in foro conſcientiæ, & ſic taliter eligentes nō peccant. Iſta tamen cōſequētia Abb. & aliorum ſuprà relatorum videtur dubia, & primò per ea quæ tradit Abb. *in d. c. conſtitutus.* vbi tenet, 25 † quòd electio facta de indigno non tenet in foro cōſcientię, ſi dignior potuiſſet eligi. Ad quod etiam facit gloſ. approbata *in c. fraternitatis. 12. quæſt. 2.* volens pœnam dupli vel quadrupli, in foro cōſcientię non poſſe peti. Ad idem etiam facit, quod tradit Innocent. *in c. ſicut dignū, inf. de homic.* volens, quòd in foro conſcientiæ, quis nō teneatur ad damnum, quod eius culpa leui vel leuiſſima, intulit alteri. licèt ſecùs ſit in foro iudiciali, *c. 1. infra commod.* & per Abb. *in c. cùm cauſam, col. 3. ſuprà de teſtib.* Circa quæ vide quæ dixi poſt Abb. & alios *in c. quoniam contra, in gloſ. in ver. negligentia. ſuprà, de probat.* Ad idem etiam facit, nam de iure canonico contractus in quo quis fuit deceptus citra dimidiam iuſti pretij recipitur, *c. cùm dilecti, infra de empt. & vendit.* & tamen in foro conſcientiæ contrahentes non ſunt tuti, quia non admittitur huiuſmodi cōtractus ſecundùm dom. Antonium *in c. penult. infra de emp. & vendit.* poſt beatum Thomam quem ipſe refert ſecunda ſecundæ, *quæſt. 77. artic. 1.* & ideo aduerte, ſi prædicta poſſunt concordari ex his quæ dicit Felinus *hic*, quòd prædicta non differant, quando canon diſponit ſuper certo, ſecùs ſi procedit præſumendo in materia quæ verè ſciri non poteſt: nam ſi aliter veritas ſe habet illa ſequenda eſt in foro conſcientię, exemplum patet *in c. inquiſitioni, infra de ſentent. excommunicat.* & ex notatis per Baldum *in l. cùm quis, columna 10. verſic. 1. hoc ſtatu. C. de iuris & fact. ignor.* cum alijs adductis per Felinum *in c. 1. ſupra de conſtit.* & dixi *in d. c. quoniam contra in d. gloſ. in verbo, negligentia*, poſt Moder. *ibi:* forus enim cōſcientiæ à iure ciuili diſcrepat, quia eſt iudicium animi quod Deo ſoli pertinet, & aliis eſt abſconditum. Et ita etiam diſcrepat à iure canonico, quæ iura non poſſunt de animo occulto iudicare, *c. à nobis. de ſentent. excommunicat. c. in ciuitate, de vſur.* Soli igitur Deo relinquitur veritas, *c. cùm æterni. de re iudic. libro 6.* & ideo in iſtis forus conſcientiæ diuerſitatem habet à iure canonico, & iure ciuili, ſed quotieſcunq; non eſt iudicandum de animo occulto, prædicta non differunt, & ita procedat quæſtio noſtra in materia præſcriptionis, *& c. quarta, & c. ad aures. ſuprà, & infra eod.* cum aliis adductis per Felinum *hic*. Conſideres tamen ſi in caſibus ſuprà adductis, poteſt ſtare concordia iſta, quia aliqua videntur huic concordię contradicere, vt de indigno electo & de pretio, & damno, & ideo vide not. *in d. c. quoniam contra, in d. gloſ.* Gloſ. *in ver. Epheſinus, in fin.* ſi iſte Epheſinus † fuit iuriſconſultus, 56 vt gloſ. ſentit in prima expoſitione, infertur, quòd præſcriptio 30. vel 40. annor. de quibus in iſto textu, erat cognita iure ſtorū. Pro quo videtur gloſ. hic adducta per Bald. in appellatione literæ, *in l. tranſacta. ff. de verb. ſignif.* Tamen tenetur communiter cōtrarium, & quòd immò talis præſcriptio non fuerit cognita iure ſtorum, vt vult gloſ. *in l. qui occiderit. ff. ad leg. Aquil. & in l. Iulianus. aliàs incipit, Non ſolùm. ff. ex quibus cauſ. maior.* cum aliis adductis per dom. Philip. Corn. *in conſ. ſuo 38. incip. Placet mihi, colum. 4. in princ. in 2. volum.* vnde expoſitio prima gloſ. non eſt tenenda. Melior ergo eſt ſecunda expoſitio, quòd talis præſcriptio fuerit inducta per Imperatores, & iure C. vt habetur *per totum titul. C. de præſcript. 30. vel 40. annor.* ſed quòd Epheſinus fuerit Imperator, huc uſque non memini me legiſſe. Gloſ. *fin. in fin.* habes ex ea ampliationem *ad c. fin. infra eod.* vt procedat conſiderando malam fidem poſſeſſoris tantùm, non autem ſcientiam vel ignorantiam eius contra quem præſcribitur, de quo plenè *in d. c. fin.*

REPETITIO
IN CAP. AD AVRES. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualia iura an poſſint præſcribi, & quanto tempore, & per quem.*
2 *Poſſidentis an ſit melior conditio.*
3 *Præſcriptio quadragenaria, an reſcindatur per reſtitutionem in integrum.*
4 *Iudex an & quando ex ſuo officio poſſit repellere actorem, cui obſtat legitima præſcriptio.*
5 *An ſint paria quòd quis agat ſine actione quæ per exceptionem redditur penitus inutilis, & inefficax.*
6 *An aliquo caſu per præſcriptionem ipſo iure tollatur actio abſque ope exceptionis.*
7 *Tutus præſcriptione ſi ignoranter ſoluat, an poſſit repetere.*
8 *Si ſtatutum diſponit, quòd poſt certum tempus crimen non poſſit probari, nec de illo cognoſci, ſi poſt dictum tempus delinquens confiteatur crimen, an poſſit ex tali confeſſione condemnari.*

AD AVRES. Circa primum notabile Abb. volentis † iu- 1 ra ſpiritualia eſſe præſcriptibilia, & quòd vna eccleſia poteſt illa præſcribere contra aliam ſpatio 40. annor. facit text *in c. de quarta.* & quæ ibi fuêre dicta, *ſuprà eod. & in c. cùm eccleſia Sutrina, ſuprà de cauſa poſſeſ. & propriet.* & quæ habentur *in c. 1. de præſcri. lib. 6.* & quæ ponit Abb. *in c. ſequent. circa impatronatus*, quę procedūnt quando eccleſia præſcribit contra aliam, vel quando perſona eccleſiaſtica, & capax præſcribit: tunc enim currit præſcriptio per ann. 40. vt *hic, & in d. c. de quarta.* & talis præſcribens tutus eſt iſta præſcriptione canonica taliter, quòd ex ea ſola poteſt ſe tueri in iſtis ſpiritualibus etiam ſi eſſet eccleſia, vt dicit Abb. *in 3. not.* per iſtum text. & probatur *in d. c. de quarta, & c. præcedēti.* poſt gloſ. magnam. & ex his quæ habentur *in c. fin. infra eod.* An autem requiratur titulus dicitur *in glo. 2.* per Abb. & Imol. & plenius *c. ſi diligenti. infra eodem. & in c. 1. de præſcript. lib. 6.* Secus autem eſſet, ſi prædicta ſpiritualia præſcriberentur per laicum qui illorum eſt incapax: tunc enim non poſſunt aliquo tempore pręſcribi, vt dicit Abb. *hic*, poſt gloſ. fin. & dicetur poſt ipſum *in c. ſeq. & in c. cùm non liceat. infra eod.* Illud autem certiſſimum eſt, quòd alia bona eccleſiæ non ſpiritualia poſſunt præſcribi etiam per laicum ſpatio 40. annor. vt habetur *in c. illud. & in c. fin. infra eod. & in c. præcedēti, & c. de quarta, cum ſimil.* etiam ſi eſſet illos eccleſiæ tuam ſpatio 40. annor. præſcribi poteſt, vt dicit *hic* Felin. *in princ.* allegando Bald. Nouellum *in tract. de dote.* quod dictum verum eſt, ex quo res eccleſiæ ſunt præſcriptibiles, quum poſſint alienari ſeruata forma iuris, de qua *in c. ſine exceptione. 12. q. 2. & in c. nulli. infra de rebus eccleſ. non alienand.* ſecundùm dom. Anto. & alios *in c. cùm non liceat*,

Digitized by Google

liceat, infra eod. de quo per Moder. in tract. de præſcript. in prima parte
quinta partis principalis, in princ. char. 41. Circa ſecundum notabile
Abb. vide quæ ego dixi poſt ipſum, & alios in c. in præſentia, ſuprà
de probat. vbi habes, an & quando priuilegiatus poſſit vti priuile-
gio contra pariter priuilegiatum, & ad illud quod dicit Abb.
quòd eccleſia circa materiam præſcriptionis eſt tantùm priuile-
giata paſſinè, & non actinè, vide notata per Bartolum & alios in
Auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. & quæ ponit Abb. vbi dixi
2 in d. c. de quarta. Nota etiam ex textu, † quòd melior eſt conditio
poſſidentis, facit vltra iura hic adducta per gloſ. 1. quæ per hæc e-
rit expedita, text. in §. commodum. Inſtit. de interdict. & quæ haben-
tur in l. qui accuſare. C. de eden. & vide gloſſam ſolemne & in c. nul-
li. 12. quæſtione 5. vbi ponit magnum commodum poſſeſſionis. Ad
quod etiam facit pulchrum dictum Bartol. in l. ſi inter. ff. de rebus
dubijs. & aliud dictum eiuſdem Bart. in l. 1. §. 1. ff. de bonorum poſſeſ.
ſecundùm tab. & benè facit text. in c. ſi à ſede. de præbend. lib. 6. & vide
Alexand. in conſ. 10. incip. Ponderatis in 3. volum. colum. 1. vbi vult,
quòd feudum præſumitur nouum, ſi dominus poſſideat illud,
econtra præſumitur antiquum, ſi agnati ſunt in eius poſſeſſio-
3 ne. Nota etiam ex textu ibi, omnem actionem, quòd † præſcriptio
quadragenaria quæ cucurrit contra eccleſiam, non poteſt re-
ſcindi beneficio reſtitutionis in integrum: probatur, nam ap-
pellatione actionis vniuerſaliter prolata, comprehenditur etiã
officium iudicis, l. pecunia. §. fin. & ibi gloſ. ff. de verb. ſignific. & per
Moder. poſt Bart. in l. 1. ff. de iuriſdict. omnium iudic. & Inſtit. de actio.
in princip. & per conſequens reſtitutio in integrum excluditur,
quæ competit iudicis officio, l. in cauſa. l. quod ſi minor. §. fin. ff. de
minor. & per iſtum text. videtur probari opinio, & concluſio
quam tenui contra Abb. in c. 1. ſupra eodem. Vltimo no. ſecun-
dum Abb. quod præſcriptio tollit prorſus omnem actionem:
ex quo text. & notabili infert ad deciſiones plurium quæſtio-
num, & primo ad opin. Arch. quam tenuit c. 1. eod. tit. lib. 6. vo-
lentis per præſcriptionem de iure canonico acquiri dominiũ
directum, & vtile: de quo remitto me ad ea quæ pleniſſime
dixi poſt Abb. & Felyn. in rubr. ſupra eo. † Secundo infert ex
4 mente Ioan. Andr. hic, quod iudex ex officio ſuo poteſt repel-
lere actorem, cui obſtat legitima præſcriptio ex quo agit ſine
actione, ſine qua nemo experitur. l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de ne-
got. geſt. quum ſecundum communem opinionem per præſcri-
ptionem tollatur obligatio ciuilis, & licet remaneat naturalis,
tamen remanet ſine aliqua efficacia, & ſine effectu, adducendo
Inn. in c. 1. ſupra de offic. vica. & alia per eum. Contra quam conclu-
ſionem Felyn. hic, in verſi. primo, adducit notata per Bart. per illum
text. in l. 1. §. accuſationem. ff. ad Turpil. & alias deciſiones quibus ca-
uetur, quod per præſcriptionem non tollitur obligatio ipſo iu-
re, ex qua remanet naturalis licet inefficax ſecundum gloſſ. in
in l. obligationum fere. §. placet. ff. de actio. & oblig. & per Abb. in rub.
ſupra eod. vbi etiam poſt alios dixi, & ideo opus eſt quod contra
agentem opponatur exceptio præſcriptionis quæ actionem
reddit prorſus inutilem, & inefficacem ſecundum Bald. in l. 1.
C. ſi aduer. credi. & in l. ſicut. colum. 2. circa fin. poſt gloſſ. C. de præſcrip.
30. annor. ex quibus videtur inferendum, quod cum opus ſit
oppoſitione exceptionis, quod iudex ex officio parte non op-
ponente, non poſſit repellere actorem iuxta gloſ. communiter
approbatam in l. vbi pactum. C. de tranſact. & per Bartol. in l. ſin-
5 gularia ff. ſi cert. pet. cum concor. † Tamen hoc non obſtante, eſto
quod ſuperius dicta vera ſint, & præſcriptio non tollat ipſo iure
actionem, ſed ope exceptionis. Tamen iudex ex officio poterit
repellere agentem contra quem obſtat legitima præſcriptio ſe-
cundum Abb. hic, ex quo talis præſcriptio, licet non tollat ipſo
iure actionem, tamen reddit eam penitus inutilem, & inefficа-
cem ſecundum Bartol. in l. fin. § 1. ff. rem ratam habe. & per Abb.
in rubrica ſupra eod. quo caſu iudex ex officio etiam parte non op-
ponente poterit repellere agentem, quando contra ipſum ob-
ſtat exceptio legitima quæ reddit actionem inutilem, & penitus
inefficacem perinde ac ſi ipſo iure tolleret eam, & ita amplia-
tur gloſſ. in d. l. vbi pactum ſecundum Felyn. hic, quem ſequuntur
Modern. in d. tract. in prima parte princ. char. 5. in octaua princ. q.
quæ nota ad intellectum. d. gloſſ. in d. l. vbi pactum. quia Moder.
ibi non ponunt, & licet Felyn. hic ponat tres caſus, & declara-
tiones quando iudex poſſit interponere officiũ ſuum circa præ-
dicta, & alia. & colum. fin. verſi. fin. ponat ampliationes, & decla-
rationes ad doctrinam Inno. in c. 1. ſupra de offic. vicar. An iudex
debeat reijcere libellum ineptum, quando ineptitudo contine-
tur in illo vel quando ineptitudo conſtat per notorium, vide
eundem Felyn. in c. cum ordinem, ſupra de reſcri. & quæ plene poſt
ipſum Felyn. & alios dixi, in c. exceptionem. ſupra de except. vbi po-
ſui quæ poſſit facere iudex officio ſuo, & quæ tenetur facere, &
ſi non facit ad quid ſit aſtrictus. † Aduerte autem, quia, illatio 6
iſta facta per Ioan. Andr. & Abb. dependet ab illa quæſtione de
qua per Bart. & Pau. de Caſt. in d. l. fin. §. 1. ff. rem rat. habe. & per
Abb. in rub. ſupra eo. vbi dixi, quæ habet, an per præſcriptionem
tollatur nedum ciuilis, ſed etiam naturalis obligatio, & plene
eam tangunt Moder. in d. tract. in prima parte princ. q. 7. & in ſe-
cunda parte tertia partis princ. quæſt. 10. & tangit etiam Fely. hic, &
dicta ſuperius poſt ipſus procedunt tenendo illam communem
concluſionem volentem per præſcriptionem non tolli ipſo iu-
re actionem. Sed bene illam dicimus elidi, & reddi inutilem, &
inefficacẽ reſpectu totalis effectus, vt patet ex ſuperius dictis. Ta-
men conſiderandum eſt, an aliquo caſu opin. Abb. hic, poſſit
procedere, vt iudex etiam parte non opponente poſſit repellere
actorem cui obſt. legitima præſcriptio, & ideo conſidera qua-
tuor caſus. Primus eſt quando ſumus in præſcriptione quadra-
genaria, & tunc verum eſt, quod dicit Abb. per iſtum tex. in ver.
prorſus. quod talis præſcriptio tollit omnem actionem: nõ enim
impropriando verba iſtius litteræ per talem præſcriptionem vi-
detur ſublata omnis penitus actio, quod etiam videtur probari
in l. omnes C. de præſcr. 30. ann. & in alijs iurib. adductis, & ponderatis
per me, in rubri. ſupra eod. Secundus caſus eſt in præſcriptione 30.
ann. & idem videtur etiam in iſta dicendum, vt probatur in d. l.
omnes ibi, hæ autem actiones annis 30. continuis extinguantur, & pro-
batur in illis verbis ibi nulli mouendi vlterius facultatem patere
cenſemus. quæ verba important ipſo iure, & abſque ope exce-
ptionis per ea quæ dicunt Imol. & Alexan. in l. 1. § 1. ff. ad treb.
Inquantum volunt, quod ſi ſtatutum dicit non audiatur vel ius
ei non reddatur, proceſſus erit nullus ipſo iure, & faciunt quæ
poſt Fely. dixi in cap. dilectis. ſupra titul. præcedenti. Et pro hac con-
cluſione etiam faciunt quæ dixi in rub. ſupra eodem, & intelligo
præcedentem, & præſentem caſum procedere in præſcriptione
quadragenaria vel triginta annorum quæ habet bonam fidem,
& in qua concurrit bona fides, alias ſecus quia de iure canoni-
co nullum producerent effectum. c. ſi. infra eod. vbi dicetur: pro-
cedunt ergo, vt per prædictas præſcriptiones 30. vel quadragin-
ta annor. tollantur ipſo iure actiones, quãdo bona fide fit præ-
ſcriptio, prout etiam tenent Mod. in d. tract. in ſecunda parte ter-
tia partis princip. 10. q. char. 18. Et bene faciunt ad prædictos duos
caſus, ea quæ dixi in c. 1. ſupra eo. tenendo quod eccleſiæ nõ com-
petat reſtitutio aduerſus præſcriptionem quadragenariam cur-
rentem cum bona fide. Tertius caſus eſt in vſucapione rerum
mobilium, quæ ipſo iure tollit actionem ſecundum gloſ. in l. in
rebus. C. de iure dot. & iſto caſu poteſt procedere opin. Abb. hic,
quod etiam ſequitur Felyn. colum. 2. verſi. declara etiam prædicta,
& attenta ratione poſita per ipſum poteſt inferri idem eſſe, & in
alijs caſibus in quibus per præſcriptionem quæritur directum
dominium, quos examinaui in rubri. ſupra eod. Quartus caſus eſt
in præſcriptione longi temporis in quo præſcribenti bene com-
petit exceptio. l. emptor. & l. ſuper longi. C. de præſcri. longi temporis.
Et ideo actio non eſt ſublata quum competat exceptio quæ eſt
actionis excluſio. l. 2. in princ. ff. de except. & iſto caſu non proce-
dat opin. Abb. quum tunc neceſſaria ſit exceptionis oppoſitio,
tamen ſuſtinetur ex dictis per Fely. ampliando glo. in d. l. vbi pa-
ctum. & ſupra dictum eſt: in præſcriptione vero conuentionali, &
temporanea, an tollatur actio ipſo iure vel ne, dicas vt per Imol.
hic. & per Felyn. colum. fin. verſi dicit etiam Bartolus. & colu. penult.
in fin. verſic. quod an poſſit facere ſtatutum. vbi remiſſiue tangit de
præſcriptione ſtatutaria. † Tertio infert Abb. quod tutus præ-
ſcriptione ſit ſoluas ignoranter poteſt repetere, quia obligatio
naturalis quæ remanſit eſt ſine effectu: idem tenet Bartol. & ibi
Paul. de Caſtr. in d. l. fin. §. 1. ff. rem ratam habe. & Imol. in c. fin.
colum. 8. infra eod. & hic inferens, quod iſta obligatio naturalis
quæ remanſit non habet effectum compenſationis iuxta text. in
l. etiam. ff. de compenſa. Nec fideiuſſor poteſt illi accedere iuxta l.
ſi quis poſtquam. ff. de fideiuſ. quod ſequitur Felyn. hic, colum. 2. ver-
ſic. dum dicit Abb. & Moder. in d. tractat. in ſecunda parte prin. quæſt.
2. in fin. verſ. quartus principalis reſultat effectus. char. 8. & hoc ve-
rum quando præſcriptio procedit cum bona fide, vt dictum eſt
ſupra, & tenet Paul. in d. l. fin. §. 1. & dixi ſupra, in rubr. Nec eſt in-
conueniens, quod remaneat naturalis obligatio, & tamen eius
effectus tollatur à iure ciuili, vt inquit glo. in §. quod autem. Inſtit. de
capi. dimi. Limitatur tamen hæc concluſio, quando quis ſolueret
ſcienter,

Digitized by Google

ſcienter, nam tunc ceſſat repetitio, ex quo videtur donare, *l. quod quis ſciens. ff. de condi. indebi. l. cum. ff. de regul. iur.* & ita videtur ſent.ie Abb. hic, dum loquitur de eo qui ſoluit ignoranter,
8 & tenet Felyn. *hic, colu 2. verſical. conſidera.* † Et ex prædictis poſſet quæri ſi ſtatutum diſponit, quod poſt certum tempus crimen non poſſit probari nec de illo cognoſci, ſi accoſatus poſt dictum tempus confitetur crimen, an poſſit condemnari ex tali confeſſione ſtante dicta præſcriptione. In qua Bald. *in l. quoniam alias allegatur in l. genero. ff. de his qui not. infam.* tenet quod non, quia pœna ſunt pro crimine, quod ſit ſatisfactum vel eius cognitioni præſcriptum. *l. ſed ſi vnus. §. ſed ſi ante. ff. de iniur.* & ſimpliciter videtur hoc tangere Felyn. *hic, colum. 2. circa fin. verſi. tamen fallit in criminalibus.* Contrarium tamen voluit Rom. *in l. 1. §. occiſorum ff. ad Syllania.* eo quia perempta inſtantia ſi reus confitetur debitum vel delictum poterit condemnari ex tali confeſſione ſecundum Bald. *in l. properandum. in prin. in fin. C. de iudi.* & idem tenet Ang. *de maleſi. in verb. inchoata, colum. 2.* Aretin. autem *in cap. cum. P. manconella. infra de accuſa. colum. 4. verſic. vnde tu potes.* approbat opin. Bald. & reſpondet fundamento Romani, quod loquitur in caſu diuerſo quando inſtantia perempta eſt, quo caſu nō perimitur ius agendi vel accoſandi: vnde ſtante adhuc crimine punibili reus debet condemnari ex ſua confeſſione. Secus eſt quando punitioni criminis eſt præſcriptum: nam tunc cenſetur crimen extinctū, *d. §. ſed ſi ante,* & Aret. idem vult Bald. *in cap. fin. colum. 3. ſupra de offic. delega. verſicul op. ergo:* nam quando quis confitetur id cuius nomine non ſit actio cum aliquo non valet confeſſio. *l. confeſſionibus ff. de interrogat. actio.* Sed poſt præſcriptionem accuſatio ipſo iure abolita eſt, immo & ipſum maleficium. *d. §. ſed ſi ante*, ergo confeſſio non tenet: quod dicit eſſe notandum, & hanc opinionem ſequitur Felyn. *hic, verſi. præallegato,* & mihi placet per iura, rationes, & auctoritates præallegatas.

REPETITIO IN CAP. CAVSAM QVÆ DE Præſcriptionibus.

Excellentiß. I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Decima an poßint præſcribi à laico.*
2 *Laicus an poßit præſcribere libertatem à ſolutione decimarum prædialium ſiue perſonalium.*
3 *Laicus an poßit acquirere ſpiritualia vel illis connexa.*
4 *Iuspatronatus an & quando poßit quæri per præſcriptionem.*
5 *Præſcriptio inducitur per poſſeßionem ciuilem.*
6 *An ſola poſſeßio naturalis inducat præſcriptionem fructuum.*
7 *Naturalis ſola an producat effectum præſcriptionis.*
8 *Vſufructuarius qualiter dicatur poßidere.*
9 *Laicus an poßit præſcribere decimas conceſſas ante concilium Lateranenſe.*
10 *Et quid ſi allegatur priuilegium, & ſolum probaretur per famam concurrente diuturnitate temporis.*
11 *Decimæ an poßint concedi laicis pro alimentis.*
12 *Verbum detinere an verificetur in eo qui poßidet ciuiliter.*
13 *Diſpoſitio loquens de poſſeßione quam poſſeßionem comprehendat, ciuilem vel naturalem vel detentationem, ſiue ſit diſpoſitio hominis, ſiue legis.*

1 CAVSAM QVÆ. † Nota laicum non poſſe præſcribere decimas, & ſibi quærere eas, vt ei ſoluantur, & non eccleſiæ ex quo eſt incapax ipſarum, & non datur in illis poſſeſſio ciuilis, vt dicit *hic gloſſ. in fin. & ibi* Abb. & Fely. *hic, in princi.* quum ſint tanquam ius ſpirituale, cuius laici ſunt incapaces: quam concluſionem corrobora, amplia, & limita, vt plene habetur per Modern. *in tractatu de præſcriptio. in prima parte quinta partis princip. in 7. quæſtio. verſicul tertia quæſtio eſt, charta 45. vbi allegant deciſiones concordantes, & Doctores examinantes concluſionem ſe extendant fere per 5. colum.* & dicetur aliquid *infra in gloſſ. fina* poſt
2 Abb. & Felyn. † An autem laicus poſſit præſcribere libertatem à ſolutione decimarum, ita quod nō teneatur eas ſoluere? Theologi concludunt, quod ſic: canoniſtæ communiter tenent contrarium, taliter quod non excuſantur layci non ſoluentes etiam per tolerantiam Pontificis, vt firmat Pet. de Anchar. *conſil. 197. incipit,* Magnifice domine: & Gemin. *in c. 2. de præben lib. 6.* Felyn. *autem hic, in princ.* poſt Nicolaum de Oſimo diſtinguit inter decimas prædiales, & decimas perſonales dicens primo caſu illas non poſſe præſcribi, quia ſunt de iure diuino. Secundo caſu ſic, quia perſonales nō ſunt de iure diuino, cuius diſtinctio redditur dubitabilis, ex quo etiam decimæ perſonales videntur deberi ex præcepto diuino *ſecundum glo. in c. quicunq. 16. quæſt. 7.* & Innoc. & Abb. *in c. in aliquibus.* vbi etiam ſcriben. *infra de decimis.* de quo plene per Modern. *in d. tractat. d 7 quæſtio char. 44. ponentes,* an conſuetudo poſſit excuſare in iſtu, & an valeat conſuetudo, allegantes loca in quibus plene quæſtio reuoluitur, & an reſpectu quotæ cōſuetudine vel præſcriptione poſſit induci, vt in tanta ſumma vel quantitate ſoluantur. An autem vna eccleſia poſſit præſcribere ius decimandi in diœceſi alterius vel prælatus vel clericus, dictum fuit *in c. prace. ad aures,* & plene habetur *in c. fina. de reſtit. ſpoliato. lib. 6. & in c. 1. de præſcript. eod lib.* & per Modern. *in d. tracta. char. præallegata. verſicu ſecunda quæſtio*
eſt, & tangit aliquid *in c de quarta. ſupra eo.* Secundo † nota quod 3
laicus nullo tēpore poteſt acquirere ſpiritualia etiā ſi eſſet tempus cuius initij memoria nō exiſtit in contrariū, & ita tenet Ioa. And. & alij *in c. 2 de præben 6. & communiter* Doct *hic. & alij hic adducti* per Fely. & Moder. *in d. tract. vbi ſupra,* contra quod opponitur, nam præſcriptio, & priuilegium idem videntur operari, *c. cum contingat ſupra de foro compe & nota. in c. veniens. infra eod. & in c. auditis.* Sed laicus mediante priuilegio poteſt ſpiritualia acquirere. *c. Adrianus. c. in ſynodo. 63. diſtinct. glo. in c. imperium. 10. diſt.* Ergo & mediante præſcriptione debet iſtud concedi. Ad quod dicas æquiparationem prædictam procedere, data capacitate in præſcribente, ſecus data eius incapacitate, quia tunc plus poteſt priuilegium quàm præſcriptio, ita Abb. *hic, & in cap. quanto. in 1. not. ſupra de conſue.* & Dominic. *in c. catholica 11. diſt. & alij hic plene adducti* per Felyn. *colum. 1. verſic. ſigna theoricam.* & per Moder. *in tracta. loco præalleg.* & idem dum Abb. & poſt eum Felyn. dicunt conuerſum poſſe præſcribere iura ſpiritualia, vide pleniſſime adducta per M[illegible] *in tract. de beneficio, in 2. parte prin. quæſt. 19.* Aduertendum eſt quod laicus nedum poteſt nō quærere ſpiritualia, ſed etiam non poteſt quærere ea quæ ſunt annexa ſpiritualitati, ita Abb. *hic, in verſi.* & quod dixi inferius ad quæſtionem, an ius patronatus poſſit acquiri mediante præſcri-
ptione, quæ eſt ſubtilis, & † examinata in pluribus locis, & per 4
Doctor. *hic,* adductos per Felyn. *colum. 3. verſic. dum tangit Abb. cum duab. ſeq.* in qua quæſtione Archidiac. *in c. hortamur. 61. diſt.* concludit ius patronatus non poſſe acquiri mediante præſcriptione: quoniam competit ex priuilegio ſolum his qui fundauerunt eccleſiam aut conſtruxerunt, aut dotarunt: vnde nō debet extendi ad alias perſonas. *c. ſanè infra de priuil. c. petiſti. 7. quæſt. 1.* quam opin. approbat Abb. *conſ. 106. in 2. lib. & in diſp. ſua incip. Aggerio.* eo quoniam laicus nō poteſt poſſidere ius patronatus, tanquam annexum ſpiritualitati, vt in hoc text. Ergo illud præſcribere non poteſt, quod ſequitur Alex. *conſ. 75. incipit viſis & ponderatis. in quarto vol. & alij hic allegati* per Fely. & *per alios infra allegandos.* Contrarium tenet Ioan. Andr. *in c. quod alicui. de regul. iur. in 6. & in c. querelam ſupra de electio. & ibi alij* communiter ſequuntur, & dicit Abb. ibi, quod hæc opin. communiter approbatur. Hæc quæſtio plene examinatur per quoſdam Moder. Mediolanen. *in tract. de iure patrona. char. 10. in 5. cauſa. q. 1.* & per Moder. Papien. *in tract de iurepatronatus in fin. q. vltim.* & nouiſſime per Modern. *in d. tractat. præſcriptionum. in prima parte quinta partis princ. q. 9. char. 47.* vbi referentes fere omnes, examinans articulum per plures cōcluſiones. Tamen ob. euiſſime reſoluendo difficultaté conſiderari poſſunt tres caſus. Primus eſt, quando eccleſia eſt libera, ita quod alteri in ea non competit ius patronatus. Et iſto caſu mediante præſcriptione acquiri per laicū non poteſt, ita Ioan. Andr. *in d. c. quod alicui.* & Abb. *in c. ſanè, infra de priui. & in d. c. querelam.* & Alex. *conſi præalle. cum alijs adductis* per Felyn. *hic,* & Moder. *vbi ſupra.* Limitatur tamen concluſ. quando aliquis allegaret titulum iuriſpatronatus *in d. eccleſia,* & demum probaret præſentationes factas. Item & curſum temporis. his enim probatis titulus allegatus per eum præſumeretur, & procederet præſcriptio, ita Abb. *in d. c. querelam.* & do. Præpo. *in d. c. cohortamur.* & Felyn. *hic,* & Moder. *in d. tract. verſi. ſexta concluſio eſt.* Sed circa hoc reſultat dubium quantū tempus

Digitized by Google

requitatur ad præſumendum hunc titulum? Abb. in d. c. quere-
lam, ſentit, quod ſufficiat tempus 10. anno. dum adducit l. cum
de in rem verſo. ff. de vſur. Felyn. hic ſentit, quod requiritur tempus
cuius initij non extat memoria, vt tenent Doct. hic per eum alle-
gati, & per Moder. in d. tracta. præſcriptionum. char. præallegata. ver-
ſic. ſed dubitatur, & pleniſſime per eoſdem in d. tracta. in prima par-
te tertia partis princip. quæſt. 10. vbi per plures, & plures coln. examinat
materiam in d. l. cum de in rem verſo. & l. ſi certis annis. C. de pactis. & c.
peruenit. infra de cenſi. Et hæc opinio videtur probari in d. cap. que-
relam. in verb. antiqua conſuetudine. Nam tempus excedens cen-
tum annos dicitur antiquum, & non minus, vt tradit Innocen.
in ca. veniens. infra de verbo. ſignifica. & Alexand. & ibi late Mo-
dern. in l. cum aliquis. C. de iure deliberandi. Et faciunt quæ poſt
alios dixi inc. de quarta. ſupra eodem. Secundus caſus eſt quando
aliquis acquirit iuſpatronatus in eccleſia, in qua competit alte-
ri iuſpatronatus, & ſic in eccleſia quæ non eſt libera. Et hoc ca-
ſu ſi præſcribens nullum habet titulum præſcribere non poteſt
quum laicus ſit incapax ſpiritualium, & annexorum ſpiritua-
libus, & ideo illa non poteſt poſſidere, conſequenter nec præ-
ſcribere, vulg. regula ſine poſſeſſione. Et iſto caſu procedat opin.
Archidiacon. & aliorum quos ſupra retuli, contra quod vide-
tur obſtare, nam iuſpatronatus videtur quædam ſeruitus, vt no.
in cap. præſentium. 16. quæſt. 7. in præſcribenda autem ſeruitute ti-
tulus non requiritur. l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruitus vendi. & dixi
poſt alios inc. de quarta ad quod dicas obiectionem procedere
data capacitate in præſcribente quæ non eſt in caſu præſenti: vel
ſecundo dicas obiectionem procedere in ſeruitute mere reali,
ſed non illa quæ debetur à re perſonæ qualis eſt iſta iuriſpatro-
natus, ſi ſeruitus dici poteſt, in iſta enim titulus requiritur, vt te-
net Bartol. in l. iuſto. §. non mutat. ff. de vſucap. & Abb. in d. cap. de
quarta. colum. penult. vbi dixi. Sed circa prædicta dubitatur, an ſi
præſcribens allegaret titulum poſtmodum probaret ſe poſſe-
diſſe iuſpatronatus ſpacio longi temporis, præſumatur titulus
allegatus, & ſic procedat præſcriptio? & Modern. Papien. in d.
tractat. videntur dicere, quod ſic per ea quæ ponit Barto. in l. ſerui-
tutes. la grande. ff. de ſeruit. & Abb. in cap. peruenit. infra de cenſi. ta-
men contrarium communiter tenetur, & eſt verius ex quo tra-
ctatur de magno præiudicio de præſcribendo iuſpatronatus in
præiudicium veri domini, in quo verſatur honor, & vtilitas, vt
not. in rubri. infra de iurepatron. quod ſequi videntur Modern. in
d. tractat. præſcriptionum. in d. 9. quæſtio. verſic. ſecunda concluſio eſt,
charta 47. & in d. 10. quæſt. charta. 12. Vltimus caſus eſt quando
quis poſſidet iuſpatronatus cum titulo, vt quia fuit donatum
ab illo quem credebat eſſe verum dominum, vel patronum, &
non erat, vel alio ſimili caſu: & in hoc talis laicus præſcribit
contra verum patronum, & ſufficit tempus 10. annorum inter
præſentes, vel 20. inter abſentes, prout in caſu in quo agitur de
acquirendo vſumfructum mediante præſcriptione, ita tenent
Ioann. Andr. & Domin. in cap. 1. de iurepatronat. lib. 6. in fine. &
Abb. in cap. cum eccleſia Sutrina. colum. 10. ſupra de cauſa poſſeſſio.
& propriet. quod etiam videntur ſequi Modern. in præallegatis
tractatibus: & not. verum quod iuriſpatronatus acquiſiti modo
quo ſupra non eſt opus, quod fiat mentio in petitione, ita Fe-
deri. de Senis conſilio 68. incip. Subſcriptæ quæſtiones non ſunt leues.
de quo plene per Felyn. in tracta. ſuo de iurepatrona. columna vlti-
ma, & hic, colum. 4. verſicul. & aduerte quia per prædicta. in reliquis
5 dicas, vt per Felyn. hic, & alios in locis præallegatis. † Tertio not.
ſecundum Abb. poſt gloſſ. fin. quod ciuilis poſſeſſio producit
præſcriptionem declarando, vt per Imol. & Felyn. columna pe-
nultim. in princip. ex quorum dictis duo ſunt videnda, primum
nunquid ſola ciuilis poſſeſſio pariat præſcriptionem: ſecun-
dum nunquid ſola naturalis producat iſtum effectum, circa pri-
mum Abb. concludit, quod ſola ciuilis producat præſcriptio-
nem, gloſſ. eſt in regula ſine poſſeſſione, & ibi ſcriben. de regul. iur. lib.
6. & vult Bartol. & alij in l. 1. in princip. & diffuſius in l. 3. §. ex con-
trario. ff. de acquiren. poſſeſſio. quæ concluſio probatur in l. ſi id quod
§. fin. ibi, vtilius videtur. ff. eodem titul. ex quo talis vtilitas princi-
paliter verſatur circa præſcriptionem, & ad idem facit text. in
l. ſi quis fundum. §. fin. ff. de acquiren. poſſeſſio. vbi bonæfidei em-
ptor præſcribit fundum in quo ſcit alteri competere vſumfru-
ctum, & tamen ipſe ſolum poſſidet ciuiliter non autem natura-
liter, cum vſufructuarius naturaliter poſſideat. l. naturaliter. ff.
de acquirend. poſſeſſio. & duo non poſſunt inſolidum eandem rem
poſſidere eadem ſpecie poſſeſſionis. dicto §. ex contrario. proba-
tur etiam in l. locum. §. proprietarius. ff. de vſufructu. inducendo
eum prout ſupra fuit inductus præcedens §. fin. & probatur con-
cluſio in l. qui fundum. in princip. ff. de vſucapio. pro empt. † Ex qui- 6
bos poteſt inferri quòd ſola ciuilis poſſeſſio nedum ſufficit ad
inducendam præſcriptionem, vt ſupra, ſed etiam quòd produ-
cat acquiſitionem fructuum, quum facilius admittatur acqui-
ſitio fructuum quàm præſcriptio: probatur, quia iuris error im-
pedit præſciptionem. l. nunquam. ff. de vſucapion. & tamen non
impedit acquiſitionem fructuum, vt per Bartol. & alios poſt
gloſſ. in l. ſed ſi lege. §. ſcire. ff. de petitio. hæredita. & dixi poſt Abb.
& alios, ſupra eod. capit. de quarta, & ita concludit Bartol. colum.
3. & alij ſcribent. in dicto §. ex contrario, per text. in l. ſi fur. in princip.
ff. de vſufruct. & licet Aretin. in dicto §. ex contrario. dicat quòd ille
text. non probat hanc illationem, tamen dicendum eſt, quòd
immo probat, vt ibi oſtendit dominus meus Socyn. & bene,
quæ illatio non videtur procedere in eo qui emiſſet vſumfru-
ctum à non domino: nam ratione naturalis poſſeſſionis fructus
acquireret, ex quo ipſi competit actio publiciana. l. ſi ego. §. 1. ff.
de publician. conſequenter competit fructuum acquiſitio, vt
tenet gloſſ. in dicta l. ſi ego. §. partus ancillæ, & ita per hanc rationem
tenent Angel. Imol. Aretin. & Alexand. in dicto §. ex contrario.
& licet Alexand. ibi colum. final. referat quoddam ſubtile argu-
mentum cuiuſdam ſui ſcholaris, & illi argumen. reſpondeat,
& bene, vt ibi per eum, tamen idem Alexand. ibidem colum. 13. pro
iſta limitatione adducit aliam rationem & aliam etiam adducit
domin. meus Socin. de quibus ibi per eos, tamen aduerte ſi di-
ci poſſet, quod ſola naturalis poſſeſſio producat acquiſitionem
fructuum, pone exemplum ſi aliquis erat abſens conſequenter
poſſideat fundum ciuiliter. l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. ff.
de acquir. poſſeſſ. cum ſimil. tertius emit fundum ab alio quem cre-
debat dominum, certe lucratur fructus, quos percipit ex illo
fundo. l. bonæfidei. in princip. ff. de acquir. rerum domin. & tamen
iſte non poſſidet ciuiliter fundum quum abſens illum ciuiliter
poſſideat per regulam traditam in dicto. §. ex contrario. Ergo ſo-
la naturalis producit acquiſitionem fructuum, circa quæ vide
quæ dixi poſt Felyn. in dicto cap. de quarta, & quæ notant Mo-
dern. poſt Bartol. & alios, in d. §. ex contrario. † Circa ſecundum 7
concluſio eſt, quod poſſeſſio naturalis tantum, & de per ſe non
producit effectum præſcriptionis ſecundum gloſſ. hic, & Bartol.
in d. § ex contrario. Nam quum ciuilis ſit penes alium, iſte natu-
raliter poſſidens non poteſt naturaliter præſcribere, niſi poſſeſ-
ſio ciuilis amiſſa, vt probat text. in l. 1. §. per ſeruum qui in fuga, &
ibi Bartol. in fine. ff. de acquiren. poſſeſſ. & plene per Alexand. &
alios Modern. in d. §. ex contrario, & per Felyn. in cap. vigilanti.
ſupra eod. & hic, colum. penultim. in fine, & per Abb. in cap. ſequen.
column. ſecunda. quæ concluſ. limitant vno caſu, in quo ſufficit
naturalis ad præſcribendum, videlicet in vſufructuario, qui na-
turaliter poſſidet. d. l. naturaliter. & per Bartol. in d. §. ex contra-
rio, & per Abb. in cap ſequent. column. 2. cum alijs hic adductis per
Felyn. verſicul. præalleg. quæ limitatio communiter reprehendi-
tur per Imol. Aretin. Alexand. & Iaſ. in d. §. ex contrario. colum-
na 5. verſicul. tertio Nam † dato quod vſufructuarius non poſſi- 8
deat fundum, niſi naturaliter, tamen ipſum ius vſusfructus poſ-
ſidet ciuiliter, & naturaliter, vt vult idem Bartol. in d. l. natura-
liter. in princip. adducens ad hoc tres gloſſ. & ſic in præſcriptione
huius iuris concurrit ciuilis, & naturalis poſſeſſio. Pro quo facit
text. in l. vſumfructum ff. ſi vſusfructus petatur. & alia adducta per
Modern. in d. tractat. præſcriptionum, in tertia parte tertiæ partis prin-
cip. in 3. quæſt. char. 23. & dicam fortaſſe aliquid infra in cap. ſequen.
† Et circa illud quod tangit Abb. hic, laicum non poſſe præſcri- 9
bere decimas, dicas vt dixi in r no. poſt alios. nam conclu. vera eſt,
vt tangit etiam Felyn. hic, colum. 1. & 2. qui limitat duobus mo-
dis, primo, vt non procedat conclu. in conceſſione decimarum
facta ante concilium Lateran. de quo in c. cum in apoſtolica. infra
de his quæ fiunt à præl. ſine conſenſu capituli, & in alijs iuribus hic alleg.
per gloſſ. nam laicus iſtas decimas præſcribere poterit contra lai-
cum inueſtitum in tali iure decimarum, ita videtur ſentire gloſ.
1. hic, & Cardin. in conſil. 146. contra quod Felyn. hic, arguit, &
poſtmodum reſpondet, vt per eum, cuius reſponſio poteſt
comprobari: nam illi qui ædificauit vel fundauit eccleſiam, ex
priuilegio competit ius patronatus. cap. 3. infra de iurepatron. &
tamen laicus contra laicum habentem hoc ius patronatus præ-
ſcribere poteſt, vt fuit dictum ſupra, in illa difficultate, an ius
patronatus poſſit præſcribi. Et hanc concluſionem ſequuntur
Modern. in d. tractat. præſcriptionum. in 1. parte quinta partis princ.
quæſt. 7. in fine, verſic. 2. limita char. 46. adducentes conſil. Cumæ. vt
per eos.

Digitized by Google

10 *per eos.* Limitatur † ſecundo, quando laicus allegaret priuilegiũ habitum à Pontifice, & poſtmodum illud probaret per famam concurrente temporis diuturnitate: tunc enim hoc probato præſumeretur priuilegium allegatum per ea quæ habentur *in l. ſciendum ff de verb. oblig. cum alÿs adductis* per Moder. *in c. ſicut infra de reg. iur.* ita limitat Fely. *hic, colu.* 2. poſt Doctor. per eum allegatus, quę conclu, videtur procedere ſecundum ipſum concurrentibus, primu quod ipſe laicus poſſederit decimas tanto tempore cuius initij non extat memoria &c. tanquam vaſallus eccleſiæ: conſequenter oportet, quod doceat de aliquibus inueſtituris factis ſibi vel maiorib. ſuis ab eccleſia, ſeu prælato de ipſis decimis, etiam poſt concilium Lateranen. licet non doceatur de prima inueſtitura obtenta ante concilium. Secundo requiritur quod probetur ſama, quod dictas inueſtituras habuerint ante concilium, ita Panormit. *in c. cum apoſtolica*, & Felyn. *hic*, qui non videtur referre punctaliter Doct. vt ipſi loquuntur, prout dicunt Moder. *in d. tractat. præſcriptionum, in d. 7. quæſt. char. 45. verſic. ex prædict colligitur concln.* vbi ſe extendunt per quatuor colum. & finaliter concludunt, quod ſatis eſt, ſi laicus probat ſe tenuiſſe, & poſſediſſe dictum ius percipiendi decimas, ſeu redditus &c. per tempus cuius initij memoria non extat, allegando quod ante concilium Lateranen. fuerunt ſibi conceſſæ, nec eſt neceſſe probare de aliqua fama priuilegij conceſſi ante dictum concilium, cuius probatio eſſet valde difficilis, & quaſi impoſſibilis contra Felyn. *hic*, dicentem hoc requiri de neceſſitate adducit Barba. *conſil. 35. ſapienter ſcribitur in 2. lib.* dicentem hanc eſſe communem opin. & Iacob. de Sancto Georgio *in tract. feudorum in verb. cum mero & mixto imperio, in fin.* & alia, vt *ibi per eum*, cuius opin. poteſt comprobari ex his quæ ipſimet Moder. dicunt *in d. tract. in 1. parte tertia partis prin. quæſtio.* 10. vbi tractaor de materia *d. l. cum in rem verſo.* & ex his quæ poſt Abb. & Felyn. dicam *in c. ſequen.* Tamen contra dictam limit. faciunt ea quæ dicit *hic* Collecta. volens, quod ſi laicus allegat infeudationem ſibi factam de decimis, quod in dubio præſumitur facta poſt conciliũ Lateran. tum quia detentatio decimarũ penes eum nõ iuuatur iuris adminiculo, vt *hic*, tum propter periculũ animarum, vt not. Archid. & Cardin. *in c. ſtatuto. de decimis. lib. 6. cum alÿs hic per eum adductis*, niſi dicatur quod præſcriptio tanti temporis in cuius &c. non extat memoria cum allegatione tituli, purget prædicta, & vlterius hæc limitatio ex alio redditur dubitabilis: nam auctoritas, ſeu conſenſus Pontificis, qui debet in aliqua diſpoſitione interuenire non præſumitur ex temporis diuturnitate interueniſſe, & iſto caſu non procedunt not. *in d. l. ſciendum.* ita notanter Alexand. *in conſil. ſuo 9. incipit. Viſo themate. in tertio volum.* quod dictum extollit Felyn. *in cap. ſicut colum. 18. infra de re iud. verſi. & vltimo declara*, ex quo poteſt inferri, quod conſenſus Pontificis, qui eſt neceſſarius in alienatione rerum eccleſiarum ex conſtitutione Paul. ſecundi, non præſumitur interueniſſe ex diuturnitate, & curſu temporis, quod perpetuo not. in actu practico, quia ſemel pluries, & pluries: circa quæ vide quæ ponit Iaſ. *in d. l. ſciendum. colum. 7. circa princip.* & Modern. *in l. 1. C. qui admitti*, & Modern. *in d. tract. in prima parte tertia partis princip. quæſt. 10. verſicul. ſecundo generaliter limitatur. char. 12.*

11 Gloſſ. prima † *in fin.* concludit laicis poſt concilium Lateranen. non poſſe concedi decimas, quod Abb. *hic, in fin.* dicit procedere, vt non poſſint concedi in titulũ, ſed bene poſſunt concedi pro alimentis durante vita, ſeu ad tempus reſpectu fructuum, *argum. ca. poſſeſſiones. 16. quæſt. 1.* de quibus vide quæ not. per Abb. & *alios in c. in præſentia. circa fin. ſupra de probat.* & quę ponunt ſummiſtæ *in verba decima*, & aliquas quæſtiones circa materiam decimarum tangit Felyn. *hic, colum. fin. vt per eum*, & iſta gl. facit ad limitationes de quibus fuit dictum *ſupra*, quod decimæ ante concilium Lateranen. poterant concedi laicis, quod vtique clare procedit, quando de hoc conſtat expreſſe, ex quo Papa per priuilegium poteſt laicum facere capacem ſpiritualium, & conſequenter ipſarum decimarum, vt *gloſſ. fina hic in fin.* & gloſſ. *in §. verum. 32. diſtinct. & in c. beat quidem. 16. diſt. & in præallegato. cap. Adrianus. cum alÿs hic adductis* per Abb. *in primo nota.* & per Felyn. *colum. 3. verſic. dum dicit Abb.* difficultas autem conſiſtit, quando non apparet de conceſſione, ſed ſolum allegatur præſcriptio. & ſumus in caſu dubio, an conceſſio dictarum decimarum fuerit facta, & an præceſſerit dictum concilium, vel ne: in qua difficultate dicendum eſt, vt *ſupra*, & ex hoc ſatis patet, quod priuilegium, & præſcriptio non procedunt à pari etiam ſi præſcriptio eſſet tanti temporis in cuius contrariũ non extaret memoria ſecundum Abb. & Felyn. *hic*, & Modern. *in d. tractat. præſcriptionum. in prima parte quinta pars princ. quæſt. 7. verſ. primo limitatur, char. 45. allegantes deciſiones concordantes.* Item infertur, quod ea quæ ſunt quæſibilia priuilegio nõ poſſunt quæri præſcriptione, data incapacitate poſſidentis, licet in contrariũ ſit regula, quando datur capacitas. *c. duo ſimul. ſupra de offic. ordin. iuncto text. noſtro, & dictis* per Abb. *hic*, & per Felyn. *in c. accedentes. colum. 4. infra eod.* Gloſſ. *in verb. detinere. ibi, naturaliter autem de facto poſſident.* vult, quod verbum detinere verificetur in eo qui poſſidet ciuiliter, & idem vult glo. *in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. poſſ.* vbi Imol. refert quod ſtatutum loquens in detinente verificetur in poſſidente ciuiliter. Rom. autem ibi tenet contrarium per illum *text. in verbo videatur. quod importat fictionem. l. naturaliter. in princ. & ibi gloſſ. eod. titu.* per Bart. *in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap.* ſtatuta autem intelligenda ſunt in caſu vero, & non ficto. *l. 3. §. hæc verba. ff. de negot. geſt. cum ſimil.* tamen huic rationi reſpondet ibi Alex. *colum.* 11. & bene, vt refert *hic* Fely. *col. pen. in princ. ſed aduerte*, quia opin. Rom. videtur poſſe comprobari alia ratione, nam verbum, detineo, capi poteſt, & conſiderari vt ſpecies, item & vt genus: ſi capitur primo modo, vt ſpecies aliud eſt detinere, & aliud eſt ciuiliter poſſidere. *l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoq. ff. de verb. obl. l. poſſeſſio quoq. §. 1. ff. de acqu. poſſ.* ſi vero capiatur ſecundo modo vt genus, tunc fatendum eſt, quòd verbum, detineo, verificatur in poſſidente ciuiliter: nam tunc ſub genere comprehenditur: tamen quia in diſpoſitione ſtricte interpretanda verba debent capi, vt ſpecies, non vt genus, *cap. Rodulphus.* & ibi tangit Abb. *ſupra de reſcript.* ponit Bart. *in l. talis ſcriptura. ff. de leg.* 1. videtur ergo, quòd tale ſtatutum non comprehendat ciuiliter poſſidentem, licet Felyn. *hic*, dicat, quod in dubio debemus intelligere de poſſeſſione iuris, non facti, & ſic non de nuda detentatione, niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat, vt *per eum hic.*

12 † Nunquid autẽ diſpoſitio loquens de poſſeſſione comprehendat ciuilem, an naturalem vel etiam detentationem, vide not. per Bald. *in l. 1. C. cõmunia de vſucap.* & per Rom. *in l. 3. §. ex pluribus. ff. de acquir. poſſeſſio.* ex quorum dictis, prima concluſio eſt, quod quando verbum, poſſeſſio, exprimitur à lege, quod tunc comprehendit ciuilẽ poſſeſſionem: verba enim ſunt intelligenda ciuiliter. *l. fideicommiſſum. ff. de conditio. & demonſtra.* quæ ratio ſuadet contrarium, quia imino verba in dubio ſunt intelligenda naturaliter, & nõ ciuiliter. *l. fin. C. de his qui veniam ætat. impe. & no. in d. l. fideicommiſſum.* tamen aduerte, quia concluſio poteſt comprobari, ex illa regula quæ habet, quod in dubio verba debent capi in eo ſenſu, qui habet iuris effectum, & non in alio. *l. si cui. §. Flauius. ff. de ſol.* poſſeſſio vero ciuilis eſt illa quæ parit iuris effectum, præſcriptionẽ videlicet, & alia de quib. *ſupra* dictũ eſt conſequenter ciuilis comprehenditur, non naturalis, ad idem facit *tex. in l. acquirit. §. fin. ff. de acqu. re. domin.* dum tex. dicit, vſufructuarius non præſcribit, quia nõ poſſidet, videlicet ciuiliter, cum ibi oratio negatiua nõ verificetur in naturali poſſeſſione, ſed ſolum in ciuili. Multo ergo minus verificabitur diſpoſitio affirmatiua: plus namque negat oratio negatiua quàm affirmet oratio affirmatiua, vt dicit glo. notanda *in l. hoc genus. ff. de condi. & demonſt.* Et prædicta faciunt quæ hic ponit Fely. *col. penul.* Limitatur tamen hæc concluſio, niſi qualitas perſonæ ſuaderet oppoſitum, nam tunc verbum, poſſeſſio, verificabitur in naturali, vt in caſu *dicti § ex cõtrario*, in illo qui rem precario rogauit: ſunt enim verba intelligenda ſecundũ qualitatem perſonæ, ad quam referuntur. *l. plenum. §. æquitÿ. ff. de vſu & habi. l. ex militari in princ. ff de mil. teſtam. l. vel diuerſorum*, vbi plene Alex. *ff. de pign. actio.* Et ideo in reſte deponente de poſſeſſione capitur intelligentia ruditer, & prout eſt facti, vt ſcilicet poſſeſſio capiatur pro detentatione ſecundũ glo. & omnes *in d. l. ſtipulatio. §. hæc quoque*, & Inno. *in c. cum cauſam. ſupra de teſti.* & per Fely. *hic, col. pen. verſic. limita hæc.* dicens, quod talis probatio per teſtes infert præſumptionem vere poſſeſſionis, & non nudæ detentationis, adducens plures deciſiones, & auctoritates, vt per eum, cuius dicta reddũtur dubitabilia per *tex. in c. in præſentia. ſupra de proba.* & ibi tangit Abb. *in c. fraternitatem ſupra de teſti. col. pen. ver. & ex hoc decidetur quæſtio*, volens, quod in materia probationis exceptio, & articulus debet eſſe concludens de per ſe, & nõ præſumptiuè ſecundum ſubiectam materiam, & intelligi debet ruditer, vt iacet per *text. in c. in præſentia.* nam non ſufficit, quod poſſit includi ſecundũ ſubiectam materiã, ſed neceſſe eſt, quod de neceſſitate facti, & probationis iſtud veniat, tum reſpectu articuli, tum reſpectu exceptionis, tum reſpectu teſtis, vel alterius probationis.

probationis. Et bene facit text. *in cap. cum venerabilis. ſupra de exceptio* ſecundum quod enim inducit Imo. *ibi, colum. 2. verſi. item nota, quod ex materia.* Vnde reſpectu teſtium, & probationum verior videtur opinio glo. *in d. §. hoc quoque.* nam deciſiones hic adductæ per Felyn. non loquuntur proprie in teſte, ſed in alijs terminis, nec præſumptiuè præſumptione iuris in dubio in teſte deponente de poſſeſſione, debemus capere intelligentiam poſſeſſionis ciuilis, vt videtur ſentire Felyn. niſi qualitas teſtis deponentis aliud ſuaderet, *argum. l. an inutilis, in princip. ff. de acceptil. & not. in d. §. hoc quoque.* Secunda concluſio eſt, quando verbum poſſeſſio exprimitur ab homine, tunc comprehēdit vtramque poſſeſſionem, ſi præcedat contractus habilis ad transferendam vtramque, nam imputandum eſt contrahentibus, qui illo verbo vſi ſunt, vt in ſimili habetur *in l. final. in fin. C. de dot. promiſſ.* quæ concluſio redditur dubitabilis iiſdem medijs quibus, & præcedens, eiſdem medijs poteſt comprobari, niſi vlterius circa hanc dicatur, quod verba prolata ab homine debent latius interpretari quàm verba prolata lege *l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. iuncta l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtitut. & ſubſtitut. in verbo, iuſta ſobole, & dixi in d. cap. in præſentia.* In fine, glo. dicas, vt dictum fuit *ſupra* plene poſt alios *in notabilibus, & glo. prima.* Et ex iſtis ſit expeditum hoc capitulum ſequitur capitul. illud.

REPETITIO IN CAP. ILLVD AVTEM DE præſcriptionibus.

Clariſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Data contrarietate canonum quid ſit tenendum.*
2 *Stylus curiæ quando ſit ſeruandus.*
3 *Quando opponitur præſcriptio, & interruptio, quis modus debeat ſeruari in procedendo.*
4 *Opponens interruptionem an videatur fateri præſcriptionem.*
5 *Eccleſia contra priuatum quanto tempore præſcribat.*
6 *Qualiter procedat regula, quod quiſque iuris, & quod tibi non vis.*
7 *Motu proprio, an aliquid operetur reſpectu iuramenti.*
8 *An & quando interrumpatur poſſeſſio per inundationem maris vel fluminis.*
9 *Præſcriptio an interrumpatur per amiſſionem naturalis poſſeſſionis.*
10 *Vſufructuarius an poſſideat naturaliter, vel ciuiliter.*
11 *Interruptio naturalis quare prodeſt omnibus, & ſecus in ciuili interruptione.*
12 *Mala fides ſuperueniens, quando interrumpat præſcriptionem.*
13 *Dubitans an res ſit ſua vel alterius an interrumpat præſcriptionem, & quando.*
14 *Mala fides, reſpectu vnius, an impediat præſcriptionem, reſpectu alterius, in quo poſſeſſor eſt in bona fide.*
15 *Reſpectu tituli, quando interrumpatur præſcriptio.*
16 *Vſucapio an interrumpatur per citationem.*
17 *Præſcriptio xxx. ann. ſine titulo, & cum mala fide, an interrumpatur per citationem.*
18 *Et quid in præſcriptione longiſſimi temporis cum bona fide.*
19 *Præſcriptio quadragenaria contra eccleſiam, an interrumpatur per ſolam citationem.*
20 *Præſcriptio 10. annorum cum titulo, quando interrumpatur per litis conteſtationem.*
21 *Actiones annales, & prætoriæ, an interrumpantur per litis conteſtationem, & quando.*
22 *Præſcriptio 10. annorum introducta à ſtatuto qualiter interrumpatur.*
23 *Litis conteſtatio facta coram incompetenti, an interrumpat præſcriptionem.*
24 *Actus nullus, an operetur aliquem effectum.*
25 *Si coram iudice incompetenti fuit expreſſum aliquid quod conſtituit poſſeſſorem in mala fide, an fiat interruptio præſcriptionis.*
26 *Litis conteſtatio facta coram arbitratore, vel coram arbitris quando interrumpat præſcriptionem.*
27 *Effectus interruptionis naturaliter factæ, an duret perpetuo.*
28 *Perempta inſtantia per lapſum temporis, an duret effectus interruptionis.*
29 *Et quid ſi partes expreſſe renunciant inſtantiæ.*
30 *An & quando per lit. conte. poſſeſſor conſtituatur in mala fide taliter, quod nullo tempore poſſit præſcribere cum intellectu plurium iurium.*
31 *Præſumpta mala fides defuncti, an noceat heredi.*
32 *Actio qualiter perpetuetur per conteſtationē litis, vel per iuramentū.*
33 *Præſcriptio iurium incorporalium qualiter interrumpatur.*
34 *In cauſis criminalibus, an fiat interruptio præſcriptionis per ſolam libelli oblationem.*
35 *Interruptio ciuilis contra quem operatur effectum, & in fauorem cuius, & quid de iure canonico, vel reſpectu duorum reorum.*
36 *An vt litis conteſtatio interrumpat præſcriptionē debeat fieri eo animo, vt cauſa perducatur ad finem.*
37 *Si res poſſeſſa efficitur ſacra, vel poſſeſſor efficitur incapax inducatur interruptio præſcriptionis.*

ILLVD AVTEM. Diuiditur in tres partes, in prima dictum,
in ſecunda quæ eſt ibi, & eccleſia, ponitur illatio, in tertia
quæ eſt ibi, verum, ponitur aliud dictum. not. primo, ſecundū
Abb. quod data contrarietate canonum tenendum † eſt, quod 1
ſeruat eccleſia Romana, & ſtylus curiæ Romanæ, & idem vult
Imol. *hic, in primo not.* † pro quo facit, quia ſtylus habetur pro iu- 2
re, *cap. 2. de præben. lib. 6.* Rot. *in nouis deciſio. 11. alias in titul. de app.*
3. & bene facit *text. in c. cum olim. & cap. cum dilectus. §. de conſue.*
vbi ſtante iure dubio attenditur conſuetudo, & ſtylus, de quo
plene per Felyn. poſt Abb. & alios *in cap. ex litteris ſup. de conſtitut.*
& in cap. 2. colum. 8. & in cap. ſuper litteris. col. 6. & cap. Rodolphus.
in verſic. communitas. colum. 3. ſupra de reſcrip. & in cap. cum vigeſimum. ſupra de officio deleg. & in cap. ad hæc. infra de ſenten. exc. vide etiam in deciſ. conſ. Neapol. 235. & 233. & 391. vide etiam per Lapp.
alleg. 52. & 61. & per Franc de Cur. *conſ. 16. & conſ. 17. colum. 4.* &
per dom. Iaſ. *in l. cunctos populos. C. de ſumma Trinit. & fide cathol.*
colum. 12. & per Philip. Deci. *conſil. ſuo 11. colum. 9. & ſequen.* quibus in locis habetur fere tota materia cōcernens materiam ſty-
li. † Nota ex text. *ibi, verum,* ſecundum Abb. *in tertio nota.* & 3
Imol. qualiter ſit procedendum ſuper exceptione præſcriptionis, & replicatione interruptionis. Nam vtraque pars admittitur ad probandum, vt littera dicit, quæ procedit ſecundum quod Imol. *hic declarat.* Et ad illud quod dicit Abb. excipientem de interruptione præſcriptionis non videri fateri ipſam præſcriptionem per hunc text. *vide not. in l. non vtique, ff. de exce. & in regula exceptionem obyciens de regul. iur. lib. 6.* & quæ plene dixi poſt gloſſ. Abb. & alios *in cap. cum venerabilis. ſupra de except.* proprie tamen materia iſtius cap. eſt an replicans videatur fateri exceptionem contra quam replicationem opponit, quæ proprie tangitur *in cap. à nobis, ſupra de excep.* per Ioan. Andr. Abb. & *ibi dixi,* vt ſentit proprie Imol. *hic,* & ideo de veritate remitto me,
an quando excipiens vel replicans videatur fateri tacite con-
tenta in exceptione vel replicatione, *ad not. in dictis locis.* † Ad- 4
uertendum eſt tamen circa illud, quod dicit Abb. *hic,* quoad intelligentiam huius litteræ, vt excipiens de interruptione non videatur fateri præſcriptionem, ex quo dictum iſtud redditur dubitabile, eo quoniam interruptio præſcriptionis non procedit, niſi in caſu in quo præſcriptio adhuc non eſt perfecta, nec completa: ſi enim completa eſſet, non daretur interruptio præſcriptionis, vt vidimus *in cap. vigilanti. ſupra eod.* vnde non videtur bene dictum, quod allegans præſcriptionem fuiſſe interruptam, videatur fateri præſcriptionem, nec expreſſe, nec tacite.
Imo. expreſſe negat præſcriptionē eſſe completam, & perfectā.
† Et ideo non immerito pro intelligentia terminorū, & eorum 5
quæ hic tractantur, ſciendū eſt, quod aliud eſt interruptio præſcriptionis, & aliud eſt perpetuatio actionis interruptio enim dicitur diſſolutio præſcriptionis iam inchoatę, nondum tamen perfectæ, & cōſummatæ, effectus cuius interruptionis eſt: nam oportet, quod poſſeſſor à capite, & de nouo incipiat poſſidere, ſi vult rem pręſcribere, nec ei prodeſt prior poſſeſſio. *l. cum qui. § ſin autem. ff. de vſucap.* & ratio eſt, quoniam præſcriptio nō procedit ſine poſſeſſione. *l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap.* poſſeſſio autē ſemel interrupta non coniungitur cum noua poſſeſſione poſtmodum acquiſita. *l. Pomponius. §. quæſitū. ff. de acquir. poſ. & l. in vſucap. §. 1. ff. de diuerſ. & temp. præſcri. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. cap. placuit. ver. quod ſi per naturalem. 16. q. 3.* iſta autem interruptio fit quandoque naturaliter, quandoque ciuiliter, & varijs modis quos proſequitur Bart. *in l. naturaliter ff. de vſucap. & in l. fin. ff. de eo per quem factum erit, in prin.* & latius dicetur *infra poſt gloſſ.* Abb.

&alios,

Digitized by Google

& alios, perpetuatio autem actionis eſt prorogatio ipſius actionis, nam ſi ſuper actione temporali lis conteſtetur, illa actio fit perpetua, & durabit 40. ann. etiam ſi prius expiraſſet, & finiri potuiſſet anno. glo. *in fin. C. de dolo*, & glo. *in verb. extendimus. in l. fin. C. de praeſcrip. 30. vel 40. ann.* & per Bart. *in d. l. fin. in princ.* & hoc modo actio dicitur nouari, nõ quia tranſfundatur in aliam actionem, ſed quia adijcitur quędam noua qualitas quum prius eſſet modico tẽpore duratura modo facta eſt perpetua mediante litis conteſt. vt declarant Ang. & Mod. *in l. 1. C. de iudi.* Glo. *in verbo, aduerſus*, concludit eccleſiam contra priuatum poſſe præſcribere ſpacio 30. ann. ſentiens ergo non minori tempore, & ideo Io. And. *hic*, & do. Ant. eam reprehendunt, Imol. autẽ ſaluat gl. & bene, vt procedat quando eccleſia ſine titulo, cum bona fide tamẽ. præſcribit cõtra priuatum, vt tunc requirantur 30. anni, ſecus ſi præſcriberet cum tit. & bona fide, quia tunc ſufficiunt 10. vel 20. vt plene per doct. *in auct. quas actiones. C. de ſacroſ. eccl.* & per Abb. vbi *dixi in c. ſanctorum. ſupra eo.* erit ergo concluſio glo. vera, quod eccleſia contra priuatũ præſcribit ſpacio 30. ann. etiam ſine titulo concurrente tamen bona fide, contra quã concluſionem poteſt inſtari, vt ſentit collectarius *hic*, & Felyn. poſt alios *in d. c. ſanctorum.* nam ſicuti bona eccleſiæ nõ poſſunt præſcribi, niſi 40. ann. vt *hic*, & *in c. de quarta, & c. ad aures. ſup. eo.* ſic deberet eſſe econtra, vt eccleſia nõ debeat poſſe præſcribere rem priuati minori tempore ann. 40. vt æqualitas ſeruetur. *l. fin. C. de fruct. & lit. expen.* poteſt etiã opponi de notatis *in c. prima diſt.*
6 *quod tibi non vis* &c. † Ad quod vltimum reſpondet Felyn. *in d. c. ſanctorum.* ex mente Io. And. *in regula, qui ad agendum de reg. iur. in 6. in mercu.* & ad primam obiectionẽ reſpondet collectarius *hic*, ſed melius Bar. & alij Doct. *in d. auct. quas actiones*, vt nõ procedat illa, quod quiſq; iuris &c. in priuilegio cõceſſo motu proprio, quod etiã ſequitur Fely. *ubi ſupra*, aſſignando ex mente Pau. de Caſt. *in d. auct. quas actiones*, aliam limitationem *ad d. titulum,*
7 *quod quiſq; iuris, vt per eum*, & ſi diceretur, † quod motus proprius non prǽſumitur, niſi in conceſſione exprimatur. *c. ſi motu proprio, de praeben. in 6.* reſpondet Bart. & alij vbi *ſupra*, vltra quas reſponſiones poteſt etiã aliter reſponderi, nam quando in aliquo actu repetitur geminata confeſſio, tunc præſumitur motus proprius, ita Bal. *in l. nec damnoſa. C. de precib. Impera offeren.* & Alexand. *in l. 3. in princip. ff. quod quiſque iuris.* de iſto autem priuilegio conceſſo eccleſiæ nedum reperitur geminata conceſſio, ſed multiplex, vt habetur *in dicta anthen. quas actiones, & in auctor. hac conſtitutio* Innocen. *& in §. pro temporalib. in auct. de eccle. tit. & in c. de quarta. c. vigilanti. ſupra eo. & in tex. noſtro.* vnde nimirum ſi præſumitur motus proprius. Aduerte tamen, quia contra dictum Bald. *in d. l. nec damnoſa*, videtur text. *in c. conſtitutus ſupra de reſcri. ibi enim emanauit geminatum praeceptum.* Et tamen opponitur de vitio ſubreptionis, quę ſubreptio excluditur per clauſulam motus proprij. *d. c. ſi motu proprio.* Et ideo *ad d. c.* reſpondetur, quod clauſula motus proprij non operatur effectum, vbi adeſt defectus voluntatis, & intentionis concedentis, vt notatur *in d. c. ſi motu proprio, & in cle. ſi Romanus Pontifex, de praeben. in clem.* & per Abb. *in c. quia circa, infra de conſang. & affin. & eundem & ibi* late Felyn. *in c. ad aures. ſupra de reſcript.* & per Decium *conſil. 30. in 1. lib.* de iuramento autem nunquam videtur cogitatum, niſi illud exprimatur, glo. magna. *in c. cum non deceat. de elect. lib. 6.* Et ideo ſi data eſt facultas notario extendendi inſtrum. non poterit apponere iuramentũ, ita dom. Anto. *in c. pen. ſupra de iureiur. & d. cap. conſtitutus.* procedit in ſtatuto iuramento firmato cui Papa nõ cenſetur prǽiudicare, nec per geminationẽ conceſſionis, nec per clauſulã motus proprij, niſi de iuramento dicatur expreſſe, vt *ſupra*. Gl. *fin.* declara eam, vt facit Abb. *hic, col. 2.* & Imol. *etiam col. 2.* & in quantũ Abb. præmittit ex mente tamen Bar. *in l. naturaliter. ff. de vſucap.* quod prǽſcriptio, aliquando dormit, aliquando interrumpitur, aliquando nõ currit, quæ differentia ſit inter prædicta, patet ex *iuribus allegatis* per Bart. *vbi ſupra*, & Abb. *hic*, nam præſcriptio non currit, id eſt, nunquã inchoatur, eo quod lex reſiſtit initio, ita, quod dici nõ poteſt, quod interrumpatur aut dormiat. q enim non incipit, deſinere nõ poteſt, *l. Titio vſufructus ff. de cond. & demon. c. ad diſſoluendum. infra de deſpon. impub.* quando præſcriptio iam inchoata dormit, ſeu ceſſat ſtante impedimento quo ſublato poſtmodum currit præſcriptio, quæ dormitauit, & coniunguntur extremitates ad perficiendum præſcriptionem, & ſic ſecunda poſſeſſio coniungitur cum prima *l. ſicut. verſi. non ſexus & ibi glo magna*, quæ bene declarat *in verſi. fernanda. C. de praeſcri. 30 anno.* & per Imo. & Paul. de Caſt. *in d. l. naturaliter. colum. vltima*, & Bald. *in l. cum notiſſimi. §. immo. col. fin. C. de praeſcrip. 30. anno.* quandoque, & tertio præſcrip. currit, ſed per interruptionem conquaſſatur, & in totum taliter, quod nõ proſunt præcedentia tempora quæ nõ coniungũtur cum poſſeſſione poſtmodum capta, ſed ſtante, interruptione eſt à capite inchoandum. *l. cum qui. §. ſi autem. ff. de vſucap.* & not. *in d. l. naturaliter, & dicetur inferius.* † Proſequendo dicta Abb. vſq; ad ver. 8
venio ad ſecundum requiſitum collige concluſiones quatuor, prima eſt, quod per inundationem factam à mari, vel flumine interrumpitur poſſeſſio rei inundatæ, & per cõſequens præſcriptio. *l. 3. §. Labeo. ff. de acquiren. poſſeſſ. & ibi* Bartol. & alij Docto. legentes illum *ver. in §. nerua filius cum alijs ibi adductis* per glo. & ſcriben. quæ concluſio limitatur pluribus modis per Alexan. & Mod. *ibi*, & inter alias limitationes dant hanc, q quando inundatio durauit modico tempore, non fit interruptio, vtputa vna die ita Cuma. *in d. §. nerua filius, & ibi* Mod. Papien. cõprubant ex notatis per Bart. *in l. qui poſſeſſionem, & in l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi arm.* & etiam quia inundatio, & vis hoſtium videntur procedere à pari. *l. cum vnus. §. fin. ff. de bon. auctorit. iud. poſſ. l. 1. §. ſi quis autem propter inundationem. ff. de itin. actuq; priua. cum alijs ibi adductis per eos*, quam limitationem ante Cuma, ponit Bald. *hic.* expreſſe dicens, quod ſi infra triduum ceſſauit inundatio, præſcriptio non cenſetur interrupta, quod dictum refert, & ſequitur Felyn. *hic circa princip.* & faciunt *not. in l. Seio. ff. de minor.* & quæ *in l. ſi ſic conſtituta. quemadmo. ſeru. amit.* & per Abb. *in c. de quarta. in fin. ſup. eod.* & etiam not. *in l. rerum mixtura. §. Labeo. ff. de vſucap. & facit l. ſi fundum, in fin. ff. de fund. dota.* tamen limitatio iſta redditur dubitabilis eo quoniam iura volunt, quod inundatione facta, poſſeſſio amittatur, *d. §. Labeo. l. Pomponius, in prin. l. qui vniuerſas. §. 1. ff. de acquiren. poſſeſſio.* vnde præſcriptio interrupta erit poſſeſſione amiſſa *l. ſine poſſeſſione ff. de vſucap.* & ſentit Imol. *hic, circa prin. iſtius gloſ.* ſuadetur, eo quoniam actus momentaneus eſt in cõſideratione etiam quando agitur de diſtinctione diſpoſitionis, vt probatur *in l. 2. & 3. C. de poſthum. haere. inſtit.* & per Bald. *in c. 1. in tit. epiſcopum*, vel Abb. §. 1. Nec obſtant. *dicta* per Moder. *in d. §. nerua filius*, quia lex adducta per eos loquitur in illo qui recuperat poſſeſſionem in ipſo ingreſſu, id eſt, antequàm diuertam ad extraneos actus quo caſu non cenſetur demiſiſſe animum poſſidendi, ſed dicitur poſſeſſionem, continuaſſe *arg. l. quod att. §. fin. ff. de adult. & l. continuus. ff. de verb. obl. & l. heredes palam. ff. de teſta. Et d. § cum igitur, & ibi no. & in d. l. qui poſſeſſionem.* procedunt in iſtis terminis, quando poſſeſſio dicitur recuperari incontinenti quo caſu non dimiſit animũ poſſidendi, vt plene nota. per Mod. & repeten. *in l. vt vim. ff. de iuſti. & iu.* quod ſecus in materia interruptionis vbi actus momentaneus conſideratur quando quis cecidit à poſſeſſione *d. l. naturaliter, iuncta d. l. ſine poſſeſſione, & tex. in d. l. 1. § ſi quis autem. ff. de itin. actuq; priua.* parificat illa duo inundationem, & vim hoſtium reſpectu conceſſionis reſti. in integ. vt per glo. & docto. *in d. §. Labeo*, quo fit, vt ſi neceſſaria eſt reſtitutio, quod pro conſtanti habeatur interruptionem præſcriptionis fuiſſe factam, vnde text. ille videtur potius probare contrarium pariter, & *text. in d. l. cum vnus. §. fina.* parificat inundationem, & patientiam latronum, vt vtroque caſu, quis non dicatur poſſidere, & ſic probat contrarium: tamen rectius conſiderando poteſt dicta limitatio, quæ ab omnibus cõmuniter tenetur, ſaluari, vt ceſſante inundatione nedum modico tempore, vt dicitur in limitatione, ſed etiam ex interuallo non dicatur præſcriptio interrupta, ſed coniungi debeant extremitates temporum, vt *ſupra* declaraui, & hoc dico ſi prior poſſeſſor recuperat poſſeſſionẽ quæ fuit inundata ad quod dicendũ moueor ex ſubtili doctrina Aret. *in l. Pomponius. §. quaeſitum, colum. pen. ver. mihi autem, in fine ff. de acquiren. poſſ. ff.* vbi dicit, quòd poſſeſſio noua non coniungitur cum prima, quæ fuerat amiſſa quando alius medio tempore illam occupauit, quoniam fingi nõ poteſt, quod fuerit continuata, cum medio tempore alius poſſederit per *regulam l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. poſſeſſ. & per l. in vſucapione. §. 1. ff. de diuer. & tempor. praeſcri.* ſecus autem eſſet quando medio tempore poſſeſſio non fuit ab alio occupata, vt *no. in d. §. quaeſitum, & in l. cum miles. ff. ex quib. cauſ. maior.* & *dixi ſup. in cap. de quarta, & no. in l. poſſeſſio. ff. de vſucap.* ita Aretin. dicens poſſe limitari ex hoc text. loquentem in materia noſtra *in d. l. naturaliter*, nec dicatur, quod flumen inundando occupauit. *d. §. Labeo, & d. l. qui vniuerſas. §. 1.* nam ex hoc poſſeſſor prior nõ deſijt animo poſſidere, & ideo ſi ceſſante occupatione, & inundatione fluminis ipſe recuperat poſſeſſionẽ

Digitized by Google

quæ nõ fuit ab alio occupata, debent tempora continuari non obſtante inundatione facta, cum animo poſſeſſionem ſemper retinuerit, vt ſupra nec talis occupatio debet eſſe impedimento, vt in ſimili habetur in l. ſi id quod. § fina. ff. de acquiren. poſ. & bene faciunt quæ dixi ſupra poſt Felyn. in vltim. no. in cap. vigilanti.
9 † Secunda cõcluſio ammiſſio naturalis poſſeſſionis non interrumpit præſcriptioné manente poſſeſſione ciuili. l. ſi id quod. §. fina. ff. de acquiren. poſſeſſ. Bart. & alij in d. l. naturaliter, Bald. hic, & Imo. & Felyn. quæ concluſio probatur ratione, nam ſola ciuilis poſſeſſio producit præſcriptionem l. qui fundum, in princip. ff. de vſucapio pro empt. & dictum fuit ſupra cap. proximo poſt Abb. & ideo amiſſio naturalis poſſeſſionis non nocet, ex quo illa non conſideratur in præſcriptione quod ſequuntur etiam Moder.
10 in tractat. de præſcriptio. in 3. parte ſexta partis princip. quæſt. 1. † Tertia concluſio Abb. eſt quod vbi ſola poſſeſſio naturalis ſufficit ad præſcribendum, ea amiſſa interrumpitur præſcriptio prout eſt in vſufructario quod tenet Bart in d. l. naturaliter, & Felyn. in cap. præceden. colum. fin. in princ. verſi. & quamuis, tamen aduertendum eſt quod vſufructuarius poſſidet ciuiliter & naturaliter ius vſufructus ſecundum Bart. & docto. in l. naturaliter, in prin. ff. de acquir. poſſeſſ. allegãtes glo. in l. ait prætor. § item ei. ff. ex quib. cau. maior. & alias concor. & ſic ciuilis poſſeſſio eſt illa quæ cauſat præſcriptionem in ipſo vſufructu, vt cõcludunt Alexan. & communiter alij ſcriben. maxime Modern. Papien. in l. 3. §. ex contrario, colum. 5. verſicul. 3. circa principalem, & in l. 1. in prin. colu. 17. verſi. iſtud aſſumptum. ff. de acquiren. poſſeſſ. reprehendentes Bartol. &
11 ita ſequuntur Modern. in d. tractat. q. prima præallegata. † Vltima concluſio eſt, quod interruptio naturalis prodeſt omnibus. nec reſtringitur ad certã perſonam d. l. naturaliter, quod ſecus eſt in interruptione ciuili. l. intra. ff. de diuer. & temp. præſcript. & vide in d. l. ſi eris. C. de non nume. pecu. & per Imol. hic, in vltimis verbis. ex quo infertur quod actus naturalis potentior eſt quàm actus ciuilis, ad quod vide notatu per gl. & doctor. in l. 1. ff. de condi. indeb. Quandoque tamen interruptio ciuilis eſt potentior quàm interruptio naturalis, patet, quia mediante interruptione naturali non extinguitur titulus quem poſſeſſor habebat, ex quo adhuc remanet, & ideo poſſeſſor præſcribit de nouo per locum tempus, virtute tituli primi, qui non fuit extinctus, glo. eſt notanda in l. ſi quis pro emptore. § qui bona ff. de vſucap. & ibi Bart. adducentes text. in l. iuſto. §. & ſi poſſeſſiones, eod. titul. quod declara, vt per Alexan. in l. Pomponius. §. ſed, & legatario, in princ. ff. de acquir. poſſeſſ. & vt per Modern. in d. tractat. d. quæſt. 1. verſic. quarto principaliter limita, ſecus tamen eſt in interruptione ciuili, nam per eam extinguitur titulus, l. final. & ibi doctor. C. de præſcript. 30. vel 40. anno. & dicetur inferius in materia interruptionis ciuilis.
12 † Circa ſecundum requiſitum, ex dictis Abb. colum. 2. verſi. venio ad ſecundum requiſitum, habetur concluſio prima, quod mala fides ſuperueniens interrumpit præſcriptionem de iure canonico, & ita corrigitur ius ciuile, quod contentum erat bona fide à principio tantum, l. 1. C. de vſucap. transfor. & 16. quæſt. 3. §. poteſt, verſic. ſufficit enim initio, de quo per Bart. in l. naturaliter, colum. 2. verſic. quæro vtrum ſuperueniens, & per Felyn. in l. cum notiſſimi. §. 1. colum. fin. in princip. C. de præſcript. 30. annor. & per Dyn. & alios in regula poſſeſſor, de regul. iur. lib. 6. & in cap. fin. infra eod. vbi dicetur, vt iſtud, eo quoniam bona fides debet eſſe continua, vt per Bald. & Angel. in l. ſuper longi. colum. 2. C. de præſcript. long. tempor. & videtur probari, in cap. fin. infra eod. vbi dicetur de quo etiam per Imol. hic, colum. penult. verſic. circa ſecundum, quæ concluſio limitatur quoniam mala fides ſuperueniens nõ durauit, vt quia poſſeſſor melius informatus putat rem eſſe ſuam, ita Bartol. in d. l. naturaliter, colum. 3. poſt Innocen. in cap. fin. infra eod. quod videtur ſequi Felyn. poſt Imol. hic, in verſic. præallega. in fin. & ſequuntur Moder. in præallegato tract. in 3. parte ſexta partis princip. quæſt. in 4. quæſt. charta 67. num. 10. quæ limitatio redditur dubitabilis, & videtur contra tex. in c. fina. infra eo. dum ibi dicetur quod oportet eum qui præſcribit in nulla parte temporis habere ſcientiam licet poſtmodum receſſerit: niſi ſaluando dicatur, quod debet intelligi de ſcientia rei alienæ incõmutabili, & irreuocabili, vt ſentit ipſe Bart. & prout in ſimili dicitur in l. in bello. §. ſi quis ſeruum. ff. de capt. & poſt reuerſ. quod tamen eſt contra generalem illius litteræ, tamen limitatio communiter tenetur, & vide quæ dicam in dicto capitul. final. in vltimo nota. & in gloſ. fina.
13 in ſecunda quæſt. † Secunda concluſio, eſt quod dubitans, vtrum res ſit ſua, vel alterius, poteſt præſcribere, ita Bal. Abb. & Imo. in c. fin. infra eod. & Imo. hic, verſic. præallegato, & Alexan. in l. 3. §. generali. ff. de acquiren. poſſeſſ. dicit hanc opinionem eſſe communem ſecundum Bart. in d. l. naturaliter, colum. 2. in fin. & Felyn. in cap. fina. infra eod. colu. antepen. & pen. & vide Iaſ. in d. § genera. & per Modern. in d. tracta. in d. tertia parte in 2. quæſt. prin. verſi. 2. quæro, ibi ponunt limitationem ex mente Bald. in l. ancilla. C. de fur. col. 3. & per eoſdem in ſecunda parte tertia partis prin. quæſt. 2. char. 14. numer. 8. pro qua concluſione adducitur ratio, nam ſicut ignorans rem eſſe alienam eam præſcribit, ſic etiam, & dubitans qui ignoranti æquiparatur, l. final. C. de condi. indeb. ſecundo adducitur text. in cap. ſi virgo 34. quæſt. 2. vbi ignorans præſcribit, ergo, & dubitans præſcribere poterit, tertio adducitur text. in cap. fina. infra eod. cuius verba non conueniunt dubitanti, & in argumentum, poſtremo adducuntur notata in l. 1. C. de acquiren. poſſeſſ. Hoſtien. tamen in cap. ſi diligenti. infra eod. tenet contrarium, & idem tenet dom. Anton. in cap. fina. infra eod. & hæc opi. videtur probabilior, eo quoniam in præſcriptione non ſufficit quod abſit mala fides, ſed neceſſe eſt bonam fidem adeſſe poſitiue, vt per Bart. in l. ſed, & ſi lege. §. ſcire. ff. de peti. hæred. & dixi ſupra eod. in cap. de quarta, dubitans autem licet non ſit in mala fide tamen non eſt in bona, & ideo non poterit præſcribere, ex quo deficit extremum quod debet adeſſe poſitiuè: niſi huic argumento reſponderes, quod requiritur poſitiuè ab initio non autẽ in continuatione in qua ſufficit, quod abſit, vt videtur dicere tex. in d. c. fin. in fin. vbi non debet haberi conſcientia rei alienæ q; verificatur quando mala fides abeſt, & ita videtur cõſiderare Bart. in d. l. naturaliter, & doctrina Bart. in d. §. ſcire, procedat reſpectu initij in quo debet adeſſe poſitiuè, ſecus quo ad continuationem, vt patet ex prædictis, quæ nota, & debeat intelligi reſpectu initij, & cõmunis cõcluſio procedat poſt inchoatam, & ex poſt facto, vt tunc dubitatio nõ impediat, vult Bar. vbi ſupra, Abb. & Felyn. in d. c. fin. & Modern. in d. tracta. in d. ſecunda parte tertia partis, q. præallegata, do. Philip. Franc. in c. ſine poſſeſſione, de reg. iur. in 6. col. 2. verſi. in eadem glo. dicit, quod dubitatio ſuperueniens, de iure ciuili non interrumpit præſcriptionem, ſecus de iure canonico, quia interrumpit quando inducitur ex actu iudiciali, ſecus ſi per actum extraiudicialem, adducit iura, vt per eum, ſi quis autem vellet tenere cõcluſioné de qua ſupra, reſpõde ad cõtraria, nam non obſtat prima ratio: nam dubitans æquiparatur ignoranti vbi viget eadem ratio, ſecus ſi diuerſa: ſed in caſu præſenti diuerſa eſt eò quoniam ignorans eſt in bona fide, dubitans non, vt dictum eſt, conſequenter argumentum non procedit. Præterea dubitans æquiparatur ignoranti non comprehenſiue ſed virtute extenſiua, vt videtur probari in d. l. fin. C. de condict. indebit. in verſi. ſancimus: quod eſt noui iuris promulgatorium, vt dicit gloſ. in verbo cenſemus, in clemen. 1. de conceſ. præbend. & in cap. 1. in glo. magna de cleric. non reſi. lib. 6. & per hoc tollitur quod dicebatur de text. in d. c. ſi virgo, ex quo ignorans & dubitans nõ procedunt à pari. Non obſtat aliud argumentum de cap. fin. infra eodem, nam quis cenſetur habere conſcientiam rei alienę eo ipſo quod non eſt in bona fide vt probatur in d. c. fin. in prin. & text. in c. pen. in fin. infra eo. ex quibus ſatis apparet defenſata iſta cõcluſio contra communem, vt de iure canonico dubitans non præſcribat, ſi dubitatio inducta fuit per actum iudicialem, ad quæ vide quę dicam infra in illa quæſtione, an interruptio duret perpetuo, & de iure ciuili etiam facit l. nemo. C. de acquir. poſſ. vbi per litis conteſtationem inducitur dubitatio, per quam præſcriptio interrumpitur, conſequenter idem vtroq; iure, vide etiam quæ dicam poſt Abb. infra cap. fin. in glo. fin. † Tertia cõcluſio eſt quod 14
mala fides reſpectu vnius non impedit pręſcriptionem reſpectu alterius in quo poſſeſſor eſt in bona fide, ita do. Anto. hic, & ante eum Barto. in d. l. naturaliter colum. 2. per l. ſi quis fundum, in fin. & ibi glo. fin. ff. de acquiren. poſſ. de quo per Felyn. hic in princ. qui nihil firmare videtur. Panor. autem hic tenet contra hanc concluſionem tribus rationibus, vt per eum, tamen opin. Bart. videtur verior quæ comprobari poteſt, nam ſicut ius canonicum vult quod adſit bona fides toto tempore præſcriptionis, vt in ca. fin. infra eo. ſic, & ius ciuile vult, quod adſit bona fides à principio l. vnica. C. de vſucap. transfor. & tamen ius ciuile non diſponit, quod mala fides à princip. reſpectu vnius impediat præſcriptionem reſpectu alterius d. l. ſi quis fundum, in fin. ita dicendũ, & hodie. Nec obſtant rationes Abb. nam primæ rationi reſpõdetur, ſi enim agens contra præſcribenté dicat illum non habuiſſe bonam fidé reſpectu alterius, nõ debet audiri, ex quo opponit de iure tertij à quo non habet cauſam l. ſi prior. § ſimpliciter. ff. qui pot. in pigno. habe. l. qui cum herede, & ibi Bart. ff. de except. & per Oldra.

in conſil.

Digitized by Google

in conſil, 129. in 6. dubio, & dicere poteſt, quoad te reſpectu cuius
fui in bona fide, liberas ædes habeo. l. loci corpus. §. competit. ff. ſi
ſerui. vendi. & eo modo poteſt reſponderi ſecundæ rationi addu-
ctæ per Abb. & ad text. l. eum qui §. ſi iniuria, adductum per Abb.
reſpõdetur quod ibi ille qui intulit iniuriam ideo punitur, quia
habebat animum inferendi iniuriam illi cui eam intulit, licet
putaret eum eſſe alium ita Bartolus ibi, ſed in caſu noſtro præ-
ſcribens non habuit animum præſcribendi rem actoris, quum
ignoraret rem illam eſſe ipſius agentis, & ideo caſus ſunt diſſi-
miles, & hanc concluſionem videntur ſequi Moder. in d. tract.
in d. tertia parte ſexta partis princip. in prima quæſt. princip. verſ. tertio
quæro, declarantes & limitantes concluſionem ex mente Aret.
in l. 1. §. item acquirimus, colum. 5. & in l. 3. §. Neratius, colum. pen &
& in l. Pomponius §. ex facto. ff. de acquir. poſſ. poſt Rom. & Cuma.
15 in l. naturaliter. ff. de vſucapio. † Circa tertium requiſitum, reſpe-
ctu tituli dicas, vt per Abb. hic, colum. 3. in princip. verſic. quoad ter-
tium, & per Imol. colum. penult. verſic. quid ſi ſuperueniat, & duplex
erit concluſio prima, quod defectus tituli ſuperueniens, ex quo
poſſeſſor certior factus eſt de ipſius nullitate, præſcriptionem
interrumpit, ca. veniens, infra eod. ſupra qua concluſione non eſt
inſiſtendum, ex quo talis defectus ſuperueniens conſtituit eum
in mala fide, & adde concordantes deciſiones de quibus per
Modern. in d. tract. in d. 3. parte, in 3. principali quæſtione. Secunda
concluſio eſt, quod defectus tituli reſpectu reſolutionis non
interrumpit præſcriptionem inchoatam contra dominum, ex-
emplificando, vt per Abb. hic, qui nihil adducit, ſed bene Bart.
in d. l. naturaliter colum. 2. adducit text. in l. ſi hominem, in fin. ff. de
vſucapio. qui bene probat dum ibi dicitur tempus eius, qui re-
dibuerit ſuo venditori acceſſurum, vt dicit etiam text. in l. Pom-
ponius §. præterea. ff. de acquiren. poſſ. ſi enim reſoluto contractu
venditionis, præſcriptio interrumpeterur, tempus, quo poſſe-
dit emptor, non prodeſſet ipſi venditori ad vſucapionem per-
ficiendam. dicta l. Pomponius. §. quæſitum. l. in vſucapione. §. 1. ff. de
diuerſ. & tempor. præſcriptio. ibi autem diſponitur, quod prodeſt,
& coniungitur, conſequenter non inducitur interruptio præ-
ſcriptionis ex defectu tituli reſpectu reſolutionis & iſtum text.
allegat Imol. hic, poſt Dom. Anton. & vide per Fely. hic, in prin.
16 & per Modern. in d. tractat. in dicta 3. quæſtione principali. † Se-
cundo quærit Abb. hic, colum. 3. verſicul. venio ad ſecundum princi-
pale, quando, & qualiter interrumpatur præſcriptio ciuiliter, ex
cuius dictis habetur prima concluſio, quod vſucapio trieona-
lis conſiſtens in rebus mobilibus eſt mere fauorabilis per text. in
§. poteſt. 16. quæſt. 3. qui hoc non probat, niſi tantum in verſic. hæc
de præſcriptionibus, ſed bene hoc notatur per illum text. in l. fin.
C. de edict. diui. & per Dyn. in d. regul. poſſeſſor, & per Abb. in rub.
ſupra eod. non tamen interrumpitur talis vſucapio citatione nec
litis conteſtatione, vt per Bartol. in dicta l. naturaliter, & in l. 2. §.
ſi rem alienam. ff. pro emptore, & in l. fin. in princip. ff. de eo per quem
fac. erit, & notatur in l. Iulianus. §. quantum, verſicul. proinde. ff. ad
exhibendum, & per Bald. in l. 1. in fin. C. de vſucapio. transfor. bene
verum, quod talis vſucapiens cogitur reſtituere rem per l. ſi poſt
acceptum. ff. de rei ven. vbi Bartol. & ſcriben. & per Bartol. in d. §.
ſi rem alienam, & per ſcriben. in d. l. fin. in princ. & per Imo. & ſcri-
ben. hic qualiter autem iſto caſu ſit ferenda ſententia contra ta-
lem poſſeſſorem, vide docto. in d. l. ſi poſt acceptum, & per Angel.
& Imol. in d. l. naturaliter, vbi ponunt formam ſententiæ pro-
17 ferendæ. † Secunda concluſio eſt præſcriptio 30. annorum ſi-
ne titulo, & cum mala fide cognita de iure ciuili. l. ſi quis emptio-
nis. C. de præſcript. 30. annor. & in d. §. poteſt, interrumpitur per ſo-
lam citationem. l. cum notiſſimi, in princip. C. de præſcript. 30. anno-
rum, & d. §. poteſt, quod ſequuntur Imol. & Felyn. hic, & docto.
in d. l. naturaliter, poſt Bartol. in d. §. ſi rem alienam, & poſt Bartol.
ſcriben. in d. l. final. in princip. ratione de qua per docto. vbi ſupra,
& per Abb. hic, quæ concluſio ampliatur per do. Iaſ. poſt Alex.
ibi ſeptem modis in d. l. final. in princip. colum. 2. & etiam limitatur
pluribus modis, vt ibi per eum, de quibus limitationibus & am-
pliationibus vide plene per Modern. in d. tractat præſcriptio. in 3.
parte ſexta partis princip. char. 79. verſic. ſtat ergo concluſio, numer. 30.
vbi vt plurimum referunt dicta Felyn. hic, & ad Iaſ. vbi ſupra ad-
dunt alias ampliationes, & limitationes concernentes conclu-
ſionem prædictam, & circa limitationem quam ponunt ſecun-
do loco num. 43. quando reus citatus non comparuit, & actor
non accuſauit eius contumaciam, vt per talem citationem non
interrumpatur præſcriptio, quæ etiam ponitur per Felyn. hic,
colum. 4. verſic. verum, vide Alexand. conſil. 100. incipit diſcuſſis
omnibus, in quinto lib. † Tertia concluſio eſt, quod præſcriptio 30. 18
vel 40. annorum ſine titulo, cum bona fide tamen, non inter-
rumpitur per ſolam citationem, ex quo iſta æquiparatur præſcri.
10. vel 20. annorum per text. in §. poteſt, ad cuius interruptio-
nem neceſſaria eſt litis conteſtatio, vt dicetur infra, licet do.
Anton. hic, ſenſerit contrarium, & Bart. & alij in d. l. fin. in princ.
tamen Felyn. hic, colum. 3. verſi. deinde ponderat, & verſicul. cogita-
bam, ſequitur opinionem Abb. quæ videtur verior, eo quoniam
talis præſcriptio cum bona fide æquiparatur præſcriptioni de-
cennali cum titulo d. §. poteſt, & d. l. fin. quis emptionis, ibi, ſimili
poſſit vti præſidio, & ideo ad interruptionem neceſſaria eſt con-
teſtatio litis, ſicuti requiritur in interruptione dictæ præſcriptio-
nis decennalis l. more. C. de rei vendi. & dicetur infra & facit bona
doct. Paul. de Caſt. in l. final. §. 1. ff. rem rat. hab. volentis præſcri-
ptionem 30. annorum cum bona fide non eſſe mere odioſam,
ſed etiam fauorabilem, vt plene dixi poſt alios in rubr. ic ſupra eod.
& in cap. vigilanti, in 3. nota. poſt Abb. & in hanc ſententiam vi-
dentur inclinare Modern. in d. tract. in d. 3. parte ſexta partis prin-
cipalis, charta præallegata, num. 28. & ſequent. † Quarta concluſio 19
eſt, quod præſcript. quadragenaria cœpta contra eccleſiam nõ
interrumpitur per ſolam citationem, ſed requiritur conteſtatio
litis, nam quum in tali præſcriptione requiratur bona fides, vt
in cap. vigilanti. ſupra eod. & in cap. final. infra eod. non poteſt dici,
quod ſit inducta mero odio prælati negligentis, ſed partim fa-
uore præſcribentis propter bonam fidem. Et ideo æquiparatur
præſcriptioni decennali, & ad cuius interruptionem neceſſaria
eſt lit. conteſta. vt fuit dictum in præcedenti concluſione, ita Felyn.
hic, colum. 3. verſic. in quibus verbis Abb. dicens hoc eſſe notan-
dum ex quo doctor. diſcurrendo videntur ſentire contrarium,
quod ad interrumpendam talem præſcriptionem contra eccle-
ſiam ſufficiat citatio, quod vtique non poteſt ſtare ratione de
qua ſupra: quod etiam ſequuntur Moder. in præallegato tract. loco,
verſ. & numero præallegatis. pro qua concluſione facit, nam ſi talis
præſcriptio quadragenaria quæ currit contra eccleſiam ſubro-
getur loco præſcriptionis tricenoalis currentis cum bona fide
tunc erimus in terminis præcedentis concluſionis, nam talis
præſcriptio triceonalis cum bona fide tanquam mixta non in-
terrumpetur per ſolam citationem; ſi vero iſta quadragenaria
ſubrogetur loco decennalis, & tunc etiam idem d. l. more litis, &
eſto, quod in fauorẽ eccleſiæ tempus decennale fuerit elongatũ
vſq; ad annos 40. l. fin. & authen. quas actiones. C. de ſacroſan. eccleſ.
tamen talis elongatio intelligenda eſt, vt ſit facta cum ſuis qua-
litatibus cum contrarium non appareat ordinatũ eſſe per cano-
nem, cum qualitatibus illis dico, quib. procedebat dicta decen-
nalis præſcriptio. l. in contractib. §. 1. C. de non nume. pecu. l. enim qui.
§. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. per Fely. in c. 1. col. 14. inf. de ſponſa.
qualitas vero decennalis præſcriptionis quoad ſui interruptio-
nem lit. conteſta. exigit, vt dicetur ſtatim, & dictum fuit ſupra,
vnde & iſta quadragenaria quoad ſui interruptionem iudican-
da erit, ſecundum hanc qualitatem, non enim debemus atten-
dere ſolum curſum temporis, ſed qualitates concurrentes in ip-
ſa præſcriptione, & in poſſeſſore, vt patet in vſucapione trien-
nij, & præſcriptione decennali, & ſim. † Quinta concluſio eſt, 20
quod præſcriptio 60. anno. cum titulo non interrumpitur niſi
per conteſtationem litis d. l. more. Bart. & doctor. in locis præalle-
gatis maxime in d. l. fin. in princ. ff. de eo per quem factum erit, &
per Imol. Felyn. & alios hic, quæ concluſio ampliatur, & limita-
tur pluribus modis, vt referunt Moder. in præallegato tracta. in d.
3. parte ſexta partis princi. char. 76. verſi. circa tertiam ſpeciem. Bald.
autem in l. 2. colum. 3. verſic. vlterius quæro. C. de ſerui. & aqua. dicit,
quod omnis præſcriptio de iure canonico interrumpitur per
ſolam citationem, quia ex ea cauſatur mala fides quæ præſcri-
ptionem impedit, cap. fin. infra eod. quod eſt notabile verbum in
tota materia præſcriptionis, & nemo videtur contradicere, vt
videntur ſequi Moder. in præallegato tractat. charta præallegata ver-
ſic. quarto limitatur numero 56. adducentes alias deciſiones, ta-
men hoc dictum redditur dubitabile. Non enim video quo-
modo poſſeſſor conſtituatur in mala fide, & habeat notitiam
rei alienæ ex ſola citatione: quum poſſit eſſe quod ille ad cuius
inſtãtiam fuit citatus nullum habeat ius, niſi diceretur ex men-
te Paul. de Caſt. in conſil. hic præallegato per Felyn. colum. fin. con-
cluſione 14. quod qui citauit, & ſuccubuit non interrumpit præ-
ſcriptionem, ergo ſecus ſi nõ ſuccubuit, tamen poteſt eſſe, quod
non fuerit proſequutus iudicium, & talis ſola citatio nõ debeat
interrumpere præſcriptionem: niſi diceretur ſaluando com-

munem

Digitized by Google

munem limitationem citationem producere effectum interruptionis quando cõtinet tales qualitates ex quibus citatus inducitur in malam fidem: quod vtique contingere poteſt nedũ citatione, ſed etiam per alium actum, vt dicetur infra: nec etiã ſequitur neceſſario, inducta eſt interruptio præſcriptionis per litis conteſtationem, & ſic per actum ciuilem, ergo iniecta eſt mala fides, vt dicit Felyn. hic, ex mente aliorum, colum. 6. verſic. ſed diceres, & verſic. nunc autem occurrit, & dicetur inferius. Aduerte etiam quod per litis conteſtationem non ſolum interrumpitur præſcriptio, ſed etiam perpetuatur actio vſque ad annos 40. l. fin. C. de præſcript. 30. annor. & ideo Ange. in l. ſicut. C. eod. titul. dicit quod facta citatione in actione perſonali interrumpitur præſcriptio actionis, & ſequuta poſtmodum lit. conteſtatione illa actio quæ prius expirabat annis 30. perpetuatur vſque ad annos 40. vt dicetur inferius poſt Abb. dum tractabitur de effe-
21 ctu interruptionis. † Sexta concluſio Abb. eſt quod actiones annales, & prætoriæ interrumpuntur per lit. conteſtationem, vel quaſi, vt puta per libellum principi oblatum, l. 2. C. quando libel. princip. dat. qui text. loquitur in perpetuatione actionis non in interruptione, & quælibet actio etiã non prætoria perpetuatur per conteſtationem litis, gloſſ. in l. final. C. de dol. & in l. fin. in verſic. extendimus C. de præſcrip. 30. annor. & per Imol. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff. de verbor. oblig. Aduerte tamen inquantum Abb. hic infert & vult idem eſſe dicendum in præſcriptione inducta ſtatuto principis, comitis ſeu marchionis, ex quo prædicta æquiparantur iuri prætorio, vt dicit Bartol. & ſcriben. in l. 5. in princ. colum. fin. ff. de verbor. oblig. & in l. final. ff. de pœn. nam hoc dictum redditur dubitabile, ex quo remedio prætorum erant annalia, & eorum officium expirabat anno. ita text. Inſtitut. de bon. poſſeſſ. in prin. quæ ratio ceſſat in duce, comite, & marchione, quorum magiſtratus, & dignitates ſunt perpetuæ, vnde quo ad veritatem videnda ſunt quæ per nouiſſimos Moder.
22 ponuntur in rubric. C. qui admitti. † Septima concluſio eſt, quod præſcriptio 10. annorum introducta à ſtatuto interrumpitur per ſolam citationem æquiparando eam præſcriptioni 30. annorum quæ eſt mere odioſa. Idem tenet Ang. in d. l. 2. §. ſi rem alienam. & Rom. in conſil. 29. incipit. In propoſita quæſtione. Alexan. & Modern. in d. l. fin. in princip. quæ concluſio probatur ratione, nam quum talis præſcriptio ſubrogetur in locum præſcriptionis 30. annor. conſequenter ſequi debet eius naturam, d. l. ſi cum. §. qui iniuriarum, & d. l. in contractibus. C. de non numer. pecu. & per Abb. in cap. de cauſis, colum. 3. ſup. de offic. deleg. Contrariam tamen opinionem ſequitur Imol. hic, colum. fin. & in d. §. ſi rem alienam, eo quoniam ſolum reperitur cautum in iure præſcriptionem 30. annor interrumpi per ſolam citationem. Vnde ſecus erit dicendum in iſta quæ habet tempus breuius. Et tenendo cum Imo. contra communem, rationi ſuprafactæ poteſt reſponderi, nam cum iſta ſubrogatio fiat non accumulatiue, ſed extinctiue non procedit regula ſubrogationis, l. quod debitori. ff. de don. cauſa mor. notant Ang. & Modern. in l. certi condictio, in prin. ff. ſi cer. pet. non tamen eſt recedendum à communi, quam defendit Alex. in l. fin. in prin. quem ſequitur Fely. hic, col. 2. verſi. circa ciuiles, & limitat, vt per eum, de quib. omnib. plene videas in præallegato tract. in d. 3. parte ſexta partis princip. char. 69. & ſeq. verſi. ampliatur ſecundo, numero 31. & trib. ſequen. & defendi poteſt
23 ex dictis ſupra in quarta concluſione. † Octaua cõcluſio eſt ſecundum Abb. col. 3. verſic. ſed quia ſupradixi, quod per litis conteſtationem factam coram iudice incompetenti præſcriptio non interrumpitur, l. pen. & ibi glo. C. ne ſtat. defunct. & per glo. in cap. ex tenorum. infra de purg. cano. cum alijs hic allegatis per eum, & ratio eſt, quia geſta coram iudice incompetenti nulla ſunt, cap. at ſi clerici, in prin. ſup. de iudi. cum concor. per actum autem nullum præſcriptio non interrumpitur, ita Roma. & alij in d. l. fin. in prin. ff. de eo per quem fac. erit. ſicuti dicimus, quod citatio nulla, & inualida non perpetuat iuriſdictionem delegati, vt vult gloſ. vltima in ca. cum plures, de offic. deleg. lib. 6. & citatio nulla non debet interrumpere præſcriptionem, vt per Abb. hic, & Felyn. column. 4. verſic. verum tamen, & per Modern. in d. tractat. in 3. parte ſexta
24 partis char. 70. verſic. limitatur prædicta concluſio. † Et regulariter ex actu nullo, nullus inſurgit effectus, vt per Bartol. in l. non putauit. § non quauis. ff. de bonor. poſſeſſ. contra tabul. & facit dictum Bald. in l. 2. C. de epiſcopali audi. vbi dicit, quod ſi alienatio rei emphyteuticæ ſit nulla emphyteuta qui alienauit irrequiſito domino iuxta. l. fin. C. de iure emphyteu. non priuatur iure ſuo, & faciunt quæ remiſſiue ponit Felyn. hic, colum. 3. fin. ver. dum. ſubdit

Abb. & quæ plenius per eundem in ca. ex tenore. ſup. de reſcrip. & in c. gratum ſup. de offic. deleg. & in c. cum cauſa, & in c. ſignificantib. eo. tit. & in c. tua nos. ſup. de iureiuran. colu. 3. & c. qualiter, & quando, col. 2. & 3. infra de accuſ. & in c. nobis. infra de ſimon. & quæ ponit Barba. in c. præſentia. ſupra de probatio. & Moder. in tract. de feud. in 4. parte quæſt. 27. nota tamen, quod ex actu nullo, & inualido declaratur mens, & voluntas diſponentis, allegatur text. in l. fina. ff. de re. eorum. adde meliorem text. in l. 3. §. fina. ff. de fund. inſtructo. & in l. legatum. § fina. ff. de adimen. lega. & bene faciunt quæ notat Abb. in c. ad audientiam. inf. de ſpon. concluſionẽ autem poteris corroborare ex notatis per gl. in authen. offeratur. C. de litis conteſt. & per Modern. in d. tract. in d. 3. parte ſexta partis principalis char. 71. verſi. 3. limitatur numero. 56. † Nona concluſio eſt quan- 25
do coram iudice incompetenti fuit expreſſum aliquid quod conſtituit poſſeſſorem in mala fide, tunc præſcriptio interrumpitur non virtute actus iudicialis, ſed propter malam fidem ſuperuenientem, ita Abb. hic, colum. 4. verſic. dom. Antonius, poſt eundem dom. Anton. in cap. vt debitum. infra de appellat. colum. 3. quam concluſionem ſequitur Felyn. hic, colum. 4. in fin. verſi. tertia declaratio. adducens alias deciſiones, & Modern. in d. tractat. ver. præallegato, & alij ſcriben. in d. cap. vt debitum, quæ concluſio videtur dubia, nam denunciatio extraiudicialis regulariter non conſtituit aliquem in mala fide, l. alienam ff. de vſucap. pro empt. & notatur ſup. eod. in cap. nihil, & reſponſiones hic datæ per Felyn. quas ſequuntur Modern. in dicto tractatu non habent obſtare, eo quoniam actus iudicialis nullus, & inualidus non operatur plus quàm actus extraiudicialis, vt probatur ex his quæ traduntur per Bald. Ang. & Moder. in l. magiſtratibus. ff. de iuriſd. omnium iudi. volentes, quod confeſſio facta coram iudice incompetenti ſolum facit indicium ad torturam, quem effectum operatur confeſſio extraiudicialis, gloſſ. in l. capite quinto ff. de adulte. & ideo ſaluando cõmunem habemus dicere quod non eſt curandũ de iſto actu, an ſit validus, vel inualidus, vel quod operetur plus, vel minus quam actus extraiudicialis, ſed tantum conſiderandum eſt, an per talem actum fuerit inducta mala fides in ipſo poſſeſſore, vel induci potuerit; quum ex coniecturis præſumatur, vt dicit Abb. hic, poſt do. Anto. vbi ſupra. & quod ex prædictis limitetur d. l. alienam, & no. in c. nihil ſup. eod. vt etiam ſentiunt Modern. in d. tracta. Decima & vltima conclu. eſt quam tangit hic. colum. quarta verſicul. iuxta prædicta quæritur, quod per litis conteſtationem factam coram arbitratore non interrumpitur præſcriptio, & idem voluit Oldra. in conſi. 176. incipit In vertice, & Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in titul. de litis conteſtatio. in §. effectus, & alij hic adducti per Felyn. colum. 5. verſic. ad illud, & per Modern. in d. tracta. loco præallo, ſecus tamen eſt in arbitro, vt dicit Abb. hic, colum. quarta verſicul. ſed quia ſupra dixi. cum alijs allegatis per Modern. in dicto tractat. loco præallegato, & ratio eſt, quia coram arbitrio proceditur, vt coram iudice. l. prima ff. de arbitr. l. rem non nouam. C. de iudi. Ex quibus infertur vna differentia inter arbitrum, & arbitratorem de qua vide per Bapti. de ſancto Blaſio in tractat. de differen. inter arbitrum, & arbitratorem quæſt. 41. vbi proſequitur plures alias differentias, de quibus etiam per Butri. Imol. & Abb. in cap. quinta vallis. ſupra de iureiuran. Notate tamen vnum, quod ſi in aliquem ſit compromiſſum ſimpliciter non dicendo, vt in arbitrum, vel vt in arbitratorẽ, & ideo poterit peti reductio ad arbitrium boni viri, ita Hoſtien. in c. veniens. ſup. de iureiur. quod extollit Roma. in ſingulari ſuo 509. & per Fely. in c. cum ex officij. inf. eod. Item aduertendum eſt inquantum Abb. hic, vult quod cõpromiſſum habeat vim tranſactionis, &
ſic quod nõ propriè ſit tranſactio, vt Bar. † in l. furti. §. qui inſit. ff. 26
de inſa. & in l. quod ſi ephesi. §. 1. ff. de eo quod cer. loc. dar. oport. & Bald. in l. ſi. C. de contrah. emptio. nam iſtud nõ procedit ſi laudũ arbitratoris eſſet approbatũ à partib. tunc enim dicitur vera, & propria tranſactio, ita Petr. de Ancha. in diſpu. incip. cum C. laicus refert, & ſequitur do. Io. Bap. de ſancto Seuerino in ſuo tract. de tranſact. q. 3. ex quo poteſt inferri, quod ſicut tranſactio vera non reſcinditur per inſtrumẽta de nouo reperta, l. ſub prætext. C. de tranſact. ſic etiã non reſcindetur laudũ arbitratoris approbatum à partib. quod no. in actu practico. Quærit vlterius Abb. colum. 4. † verſi. 27
ſed quæro, ad declarationẽ prædictorum, an effectus interruptionis duret perpetuo? Ex eius dictis prima conclu. eſt quod interruptione naturali, ſi poſſeſſio amiſſa recuperetur ceſſat effectus interruptionis: quæ conclu. ita ſimpliciter intellecta non videtur vera: nam ſi iſte effectus ceſſaret poſſeſſio prima coniungeretur cum ſecunda ad perficiendam præſcriptionem, quod non eſt

non eſt verum, vt in l. Pomponius. §. quæſitum. ff. de acquir. poſſeſſ.
& in l. in vſucapione. §. 1. ff. de diuer. & temp. præſcript. & dixi ſup.
vnde intelligenda eſt conclu. quod recuperata poſſeſſione non
durat effectus præſcriptionis inchoatæ ante interruptionem ex
quo talis interruptio eſt conquaſſatio, & diſſolutio illius præ-
ſcriptionis inchoatæ, vt no. per Bart. & ſcrib. in l. fin. in prin. ff. de
eo per quem factum erit. poteſt tamen primus poſſeſſor poſt inter-
ruptionem recuperata poſſeſſione, & concurrentibus alijs ex-
tremis habilibus de nouo inchoare præſcriptionem, vt fuit di-
ctum ſup. Secunda conclu. eſt quod perempta inſtantia per lap-
28 ſum triennij durat † effectus interruptionis, & etiam perpetua-
tio actionis cauſata à conteſtatione litis, vt dicit glo. & ibi ſcri-
ben. in verſi. iudicij. in l. properandum. §. & ſiquidem. C. de iudic. &
Bart. in l. cum lite mortua ff iudi. ſolui, & in l. legi 2. vbi ſcriben. C.
de eden. & per Bart. Bald. & alios in l. 2. C. de fruct. & lit. expen. de
quo per Felyn hic, colum. 5. & ſequen. verſi nouiſſime tenet hic Abb.
per Modern. in d. tractat. in 3. parte ſexta partis princ. char. 71. verſi.
& primo quæro. & verſi ſecundo quæro vbi adducunt alias concor-
dantes deciſiones, quæ concluſ. licet prima facie videatur du-
bitabilis, quoniam perempta inſtantia perimitur libellus, con-
teſtatio litis, & acta ordinatoria iudicij d. l. cum lite mortua. Con-
ſequenter extingui debent effectus cauſati ab ipſa conteſtatio-
ne litis argumen. cap. cum ceſſante. infra de appellat. tamen vera eſt,
& obiectio tollitur, vt non procedat quando effectus inſur-
gens ex cauſa eſt perfectus, & conſummatus, tunc enim non
extinguitur ceſſante cauſa l. fin. C. vnde liberi, & per Bartol. in l.
Titia. §. fin. colum. vltim. ff. de leg. 2. alias in § imperator. verſic. nec
obſtat, & bonus text. in l. 3. §. 1. verſic. ſed ſi ſtante. ff. de iniuſt. rup.
teſta. & ita dicunt doct. hic allegati per Felyn. & per Modern. in
29 d. tractat. poſt Bartol. Bald. & alios vbi ſupra † Limitatur tamen
iſta concluſio quando partes expreſſe renunciaſſent inſtantiæ,
nam tunc effectus omnes prædicti ceſſant, vt dicit gloſſ. final in
cap. ſignificauerunt. ſup. de teſti. quam ibi approbant Abb. & Aret.
Felyn. hic, colum. 6. in fin. verſic. & ſcias, & Modern. in d. tractat.
loco præallegato. Aduerte tamen, quia hæc limitatio videtur du-
bia, ex quo nulla debet conſtitui differentia inter inſtantiam
quę perimitur per lapſum temporis, & triennij, & illam cui par-
tes renunciant, actor enim qui inf. triennium litem non proſe-
quitur videtur tacite renunciare inſtantiæ iuxta notata in l. bono-
rum. ff rem rat. hab. & in l. Titia ff de accuſa. & taciti, & expreſſi ea-
dem eſt virtus, l. cum quid ff ſi cert. petatur. ad quam obiectionem
dicas ſaluando limitationem, quod voluntas expreſſa latius in-
terpretatur à iure quã voluntas tacita inſurgens ex aliquo actu,
prout eſt bona gloſſ. in l. 1. §. ſed videndum ff de ſucceſſ edi. & no-
tatur per ſcriben. in l. 1. & l. iniu. C qui admitti. & faciunt notata
per Paul. de Caſt. in conſ. 27. incipit, Viſa appellatione. Item aduer-
te quod prędicta procedunt quod poſſunt conſiderari inſpecto
iure ciuili, quo currit inſtantia, & perit, cap. venerabilis. ſup. de iudi.
& ideo conſiderando dictum ius canonicum effectus interru-
ptionis nõ venit in conſideratione, perempta inſtantia per lap-
ſum triennij, ſed tantum quando partes renunciant, vel alio
modo perit propter curſum temporis iuxta plene notata in dicto
30 cap. venerabilis. † Tertia concluſio eſt, cum per litis conteſtatio-
nem poſſeſſor conſtituatur in mala fide, quod nullo tempore
poterit præſcribere, ita gloſſ. in cap. 1. 16. quæſt. 3. & in c. ſine poſ-
ſeſſione de reg. iur. lib. 6. dom. Anton. & Imol. hic col pen. in ver. ad-
uerte, vt dicit Abb. hæc eſt magis communis concluſio quæ in
iudicando debet ſeruari. In puncto tamen iuris ipſe hic tenet
contrarium, & idem facit Felyn. colum. 5. & 6. Salycet. in l. 2. C.
de fruct. & lit. expen. vbi bene, & ſubtiliter loquitur, & per Mod.
in d. tractat. loco præallegato. Mouentur per text. in cap. placuit. ver-
ſic. hac de præſcript. 16 quæſt. 3 qui text. poteſt euitari, ex quo eſt
text. Gratiani qui non habebat poteſtatem legis condendæ, vt
notatur in c. 2. ſup. de reſcript & in l. 1. ff ſi cer peta. & per Aret. in
ca. in præſentia, colum. antepen. ſup. de probatio. Nec obſtat ſi dicatur
quod ille text. eſt extractus per Gratianum ex l. final. C. de præ-
ſcript. 30. annorum, quia dicta l. fin. in hoc videtur eſſe correcta,
vt non procedat de iure canonico, ex quo enim per litis con-
teſtationem poſſeſſor effectus eſt malæfidei, d. l. 2. talis. mala
fides quæ eſt facti, l. bonafidei. ff. de acquiren. rerum domin. non de-
bet abuleri inſtantia perempta, vt videtur dicere Bartol. & Bal.
in d. l. 2. contra gloſſ. ibi, de iure enim canonico ad præſcriptionem per-
ficiendam debet adeſſe bona fides poſitiue, vt habetur in cap. final. infra
eod. quæ in poſſeſſore contra quem fuit lis conteſtata, per quam
fuit inducta mala fides, adeſſe non poteſt poſitiue. Et ideo d. l.
final. hic adducta per Abb. & alios non habet obſtare communi
concluſioni: oſtenditur clarius. Nam, vt dixi ſupra in alia con-
cluſione, & quæſtione poſt Abb. de iure ciuili dubitans ab ini-
tio non poteſt præſcribere, vt notatur in l. 1. C. de acquiren poſſeſſ.
& per Bartol. in d. l. naturaliter. Ex quo etiam de iure ciuili ab
initio in ipſo poſſeſſore debet adeſſe bona fides poſitiue, vt di-
cit Bartol. in l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ff de petit. hær. & Dom. Philip.
Franc. in d. cap. ſine poſſeſſione. colum. 2. Idem, & à fortiori de iure
canonico. d. cap. fin. Reſpectu enim initij ius canonicum non
contradicit iuri ciuili in præſcriptione longi temporis, vel in v-
ſucapione: ex quo vtroque iure ab initio debet adeſſe bona fi-
des poſitiue. Et ideo vtroque iure dubitans ab initio non præ-
ſcribit: ex quo indubitanter, licet poſſit abeſſe mala fides ta-
men non poteſt dici, quòd adſit poſitiue bona fides, quæ vt ex-
tremum ſubſtantiale, debet adeſſe affirmatiue. Bene verum,
ſi ab initio adfuit bona fides, & poſtmodum ſuperuenit dubi-
tatio in poſſeſſore, ſi dubitatio fuit inducta per actum extra iu-
dicium, & de iure ciuili, & de iure canonico non interrumpi-
tur præſcriptio propter habilitatem initij, vt poſt alios dicit Phi-
lip. Franc. vbi ſupra, ſi autem dubitatio cauſatur per actum iu-
diciarium puta per conteſtationem litis de iure canonico indu-
citur mala fides, & impeditur præſcriptio per gloſſ. in dicto cap. 1.
& in dicto cap. ſine poſſeſſione. de iure vero ciuili ſecus, dicta l. fin. C.
de præſcript. 30. annor. ita Philip. Franc. vbi ſupra, licet hoc vlti-
mo caſu idem videatur de iure ciuili per l. nemo. C. de acquiren.
poſſ. ff. vbi per conteſtationem litis, & ſic per actum ciuilem in-
ducitur dubitatio in poſſeſſore, & ſuſpicio malæfidei per quam
præſcriptio inchoata interrumpitur. Vnde ex prædictis patet,
quod ius canonicum non attendit diſpoſitionem dicta l. fin. Nec
obſtat ſi dicatur, quod nulla decretalis hoc diſponit, ſed tan-
tummodo gloſſ. præallegatæ, quarum auctoritas non eſt neceſ-
ſaria. l. 1 ff ſi cert. peta. Nam conſiderandum eſt, quod etiam
ſecundum ius ciuile, per conteſtationem litis inducitur mala
fides ficta, vt dicit Bartolus per illum text. in dicta l. 2. & in l. il-
lud. in princip. ff. de petitio. hæredi. & in d. l. cum lite mortua, & no-
tatur in l. nemo C. de acquiren. poſſeſſione. & etiam fatetur Abb. hic,
& alij ſcriben. Item certum eſt, quod mala fides inducitur, &
probatur ex coniecturis, vt dicit Abb. in capit. 3. ſupra eodem. &
Bartol. in l. Celſus ff. de vſucapion. & per ſcribentes in cap. ſi diligen-
ti. & in cap. fin. infra eodem. Item certum eſt, quod per litis con-
teſtationem, & ſic per actum ciuilem interrupta fuit pręſcriptio
inchoata, l. more litu. C. de rei vendi. & d. l. 2. & dictum fuit ſupra
vnde cum præſcriptio præcedens fuerit interrupta, ille contra
quem fuit lis conteſtata non poteſt amplius eam continere,
ſed neceſſe habet quod de nouo inchoet præſcribere poſt con-
teſtationem litis factam, & poſtquam eſt receſſum ab inſtantia
iudicij, vt dicit Abb. hic, vnde nouiter inchoando præſcribere
in iſto initio neceſſe eſt, quod adſit bona fides poſitiue, & de
iure canonico, & de iure ciuili, vt ſupra dico in vſucapione tri-
ennij, & præſcriptione mixta. Et certum eſt, quod poſitiue
adeſſe non poteſt propter malam fidem cauſatam à conteſta-
tione litis, vnde ſtante dicta mala fide præſcribere non poteſt,
ex quibus neceſſario infertur, quod dicta l. final. C. de præſcript.
30. annorum. diſponens poſt conteſtationem litis, & perem-
ptam inſtantiam poſſe præſcribi per annos 40. procedit de iure
ciuili quo procedebat præſcriptio longiſſimi tẽporis cum mala
fide etiam ab initio, l. ſicut. & l. cum notiſſimi. C. de præſcript. 30.
annor. de iure vero canonico ſecus, vnde clare patet iure cano-
nico dicta l. fin. procedere non poſſe. Nec obſtat quod dicit
Abb. hic, quod ius canonicum exigens bonam fidem in præ-
ſcriptione, vt in capit. final. infra eod. debet intelligi de bona fide
taliter, quod abſit mala fides vera non autem ficta, vt eſt iſta
quæ cauſatur ex conteſtatione litis, & ſic ficte: pro qua opinio-
ne facit quod vult Aretin. in l. Pomponius §. cum quis. colum penul.
verſicul. præterea dicens, quod quando lex facit mentionem de
mala fide intelligitur de vera non ficta per l. illum. § 1 ff de petit.
hæreditat. nam in caſu noſtro nedum ſufficit, quod mala fides
abſit, ſed neceſſe eſt, quod poſitiue adſit bona fides quæ adeſ-
ſe non poteſt propter dubitationem quæ inſurgit per conteſta-
tionem litis, & ſic per actum iudiciarium. Item & ſecundum
ius ciuile quo in mixta vel fauorabili ab initio debebat adeſſe
poſitiue, licet in præſcriptione longiſſimi temporis 30. vel 40.
annorum ſtatuerit etiam cum mala fide procedere quod de
iure canonico correctum eſt. Nec obſtat quod dicit Abb. hic,
quod talis præſumptio malæfidei inducta per litis conteſta-
tionem

tionem tollitur perempta inſtantia, *cap. cum ceſſante infra de appella* & non purgatur mala fides nec alius effectus cauſatus ab ea, vt dicit Bartol. *in d. l. 2. & in d. l. cum lite mortua. per gloſ. in d. §. & ſi quidem.* minus etiam obſtat communi concluſioni illud quod dicit Felyn. *hic*, volens ſolam conteſtationem litis non cauſare malam fidem, ex quo contrarium firmat Bartol. *in d. l. 2. & in d. l. illud & in d. l. cum lite mortua.* volens ſolam litis conteſtationem quoad præſentem effectum cauſare malam fidem, quem communiter ſequuntur doctor. & pro communi concluſione facit ratio vrgens, nam ſi mala fides cauſata à conteſtatione litis impedit effectualem acquiſitionem fructuum, vt dicit Bartolus & alij *in d. l. 2.* multo fortius impediet præſcriptionem de iure canonico ſecundum Bartol. *in d. § ſcire.* cum ius canonicum nullam admittat præſcriptionem niſi adſit bona fides. *cap. final. infra eod.* & ideo nimirum ſi cenſetur correxiſſe *d. l. fin.* bene verum quod dom. Marian. Socin. *in repetitio. d. cap. venerabilis. ſup. de iudic. char. 6. & ſequent. in 26. princip. articul. verſicul. primo caſu.* diſcutiendo, & examinando præſentem quæſtionem conſiderat tres caſus, & demum cõcludit, quod quando ſolum eſt facta conteſtatio litis ſine probatione, & poſtmodum inſtantia eſt perempta, quod ex hoc non cenſetur cauſata mala fides propter quam debeat impediri præſcriptio dicens ita in practica obtinuiſſe, cuius opinio ex ſupradictis redditur valde dubitabilis, & eſt contra communem opinionem canoniſtarum, licet enim *d. l. 3.* ſecundum communem intellectum, & omnes doctores *ibi* loquatur quando non fuit receſſum ab inſtantia, ſed quando fuit in cauſa lata ſententia, tamen negari non poteſt quin per litis cõteſtationem ficte ſit inducta mala fides, & quin non ſit per eam cauſata vera dubitatio, & interrupta præſcriptio præcedens, vnde iſte qui de nouo vult inchoare præſcriptionem habere debet bonam fidem poſitiue, quod in caſu præſenti conſiderari non poteſt dicta ſuſpicione,
31 & ficta mala fide, vt *ſupra dictum eſt.* † Limitatur iſta communis concluſio, vt non procedat in hærede eius cum quo fuit lis conteſtata, ipſe enim præſcribere poterit non obſtante mala fide defuncti, quæ cũ ſit præſumpta nõ nocet hæredi ſecundũ gl. *in l. tutor rerum ff de admi. tut.* & Paul. de Caſt. *in l. nunquã, in prin ff. de vſucapio.* & tenet Imo. *hic*, & Fely. *col. 6. verſi. veruntamen. & dictũ fuit ſup. eo. c. 2.* & faciunt quæ habentur *in l. 1. C. de præſcript. long. tempor.* & per Alex. & Mod. *in l. 2. C. de eden.* item limitatur, vt procedat respectu eius ad cuius inſtantiam fuit lis conteſtata
32 non reſpectu aliorum, vt dicetur *infra in alia quæſtione* Abb. † Circa vero illud quod tangit Abb. *hic*, de perpetuatione actionis quæ fit per litis conteſtationem vide notata per Bartol. & ſcriben. *in l. fin. in princip. ff. de eo per quem fac. erit*, & per eoſdem *in d. l. naturaliter.* per Imol. & Felyn. *hic*, & per Modern. *in d. tractat. in 3. parte ſexta partis principalis*, ponentes, & examinantes plures quæſtiones not. tamen, quod iuramentum appoſitum in contractu perpetuat actionem vſque ad annos 40. ſecundum Bartol. *in l. nam & poſtea. §. ſi is qui. ff de iureiur.* quod intellige ſane, vt procedat quando fuit appoſitum iuramentum ſecundum formam traditam per Bartol. *in l. 2. ff. de iureiuran.* ad quam ipſe Bartol. ſe remittit *in d. §. ſi is qui.* non enim procedit
33 in omni iuramento oppoſito, vt multi credunt. † Quærit Abb. colum. penultim. verſic. quæro qualiter interrumpatur præſcriptio iurium incorporalium, referendo Bartol. *in d. l. naturaliter. colum. final.* ponendo in effectu modos interrumpendi naturaliter dictam præſcriptionem, ſiue iura incorporalia ſint debita fundo, & rei, ſiue non cohæreant prædio, vt eſt in iuriſdictionibus, & ſimilibus de quo vltimo plene dicetur *in cap. audiuis.* poſt Abb. & alios *infra eod.* & vide per Barto. *in l. ſequitur. §. viam. ff de vſucapio.* & qualiter interrũpatur p̃ſcriptio in prædictis iuribus ciuiliter, vide per Bartol. *in l. 2. in fin. C. de ſeruit. & aqua*, & ibi alij ſcriben. & vide quæ circa dicta iura incorporalia fuerunt dicta *ſupra in cap. de quarta.* poſt Innocen. Abb. & alios & etiam per Modern. *in d. tractat. in 3. parte ſextæ partis principalis char. 71. verſic. & primo quæro.* & illam quæſtionem quam hic tangit Abb. *in ſequentib. ver.* referentes dicta Bartol. *in d. l. naturaliter. colum. final. qualiter interrumpatur præſcriptio libertatis*, vide quæ dicentur *in d. cap. audiuis.* poſt Innoc. & Abb. & quæ ponunt Modern.
34 *in tractat. loco præallegato verſic. 2. quæro.* † Quærit vlterius Abb. *colum. penult. circa fin.* an in cauſis criminalibus interrumpatur præſcriptio per ſolam libelli oblationem? concludit quod ſic, vt etiam facit Bartol. *in d. l. naturaliter. colum. fin. per text. in l. mariti. §. hoc quinquennium. ff. de adult.* & idem tenet Bald. *in l. 1. C. quando libellus principi datus.* Imol. *hic circa finem* idem ſequitur, & alij *hic* adducti per Felin. *colum. 7. verſicul. dum ſubdit* Abb. tamen in contrarium videtur eſſe communis opinio, vt per Rom. *in d. l. naturaliter*, & per Angel. *in l. 1. C. de iudi.* & per alios *hic* relatos per Modern. *in d. tractatu in dicta tertia parte char. 7. verſic. 4. limitatur.* reſpondentes *ad d. §. hoc quinquennium. & ad l. ſi miles. §. ſexaginta. eodem titul.* & adducentes *text. in l. ſicut verſicul. nec ſufficiat. C. de præſcriptio. triginta annorum*, qui non loquitur in cauſis criminalibus. Aduerte autem quod pro opinione Bartol. poteſt induci text. *in dicto §. hoc quinquennium. in illis verbis, non ad eum diem quo iudicium de adulterijs exercetur.* Certum enim eſt, quod iudicium incipit à citatione. *§. final. Inſtitut. de pœn. temer. litig.* & tamen text. ille vult quod non conſideretur dies quo iudicium exercetur, ſed ille dies quo quis fuit poſtulatus. Secundo eadem opinio videtur probari *in dicto §. ſexaginta.* vbi libellus oblatus die feriata interrumpit præſcriptionem, & tamen die illa non permittitur, *l. finali. C. de ferijs*, & ſentit Bartol. *in dicto §. ſexaginta.* & ſupplere ad dictum *§. ſexaginta.* quod ibi præceſſerat citatio vltra diuinationem eſſet redarguere iureconſultum de omiſſione, & diminutione. Item dicere quod citatio præceſſit dationem libelli eſt dicere quod vtrunque requiratur, & citatio, & libelli oblatio, quod eſt contra textum *in dicto §. hoc quinquennium.* inductum, vt ſupra facientem differentiam inter diem quo quis poſtulatur, & inter diem quo iudicium exercetur, & facit etiam *text. in l. accuſaturus. & ibi* Bartol. *eod. titul.* vbi ſi erratum eſt in libello non fit interruptio, ergo ſi non eſt erratum fieret per ſolam libelli oblationem, item & pro Bartol. facit, quia in tali interruptione verſatur fauor publicus, vt delicta puniantur, *cap. vt fama. infra de ſentent. excommuni. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil.* & ideo nimirum ſi iura permittunt, vt facilius interrumpatur præſcriptio in cauſis criminalibus quàm in ciuilibus. Commodo enim publico eſt magis fauendum, *authen. res quæ. C. communia de lega.* & per iſta poſſunt declarari, & tolli quæ addunt Felyn. *hic*, & Modern. *in dicto tractat.* & Roman. *ſupra in contrarium*, vt licet in cauſis ciuilibus agatur de iure proprio conſeruando, & in illis non ſufficiat ſola libelli oblatio ad præſcriptionem interrumpendam. Tamen ſecus ſit in cauſis criminalibus, iuribus, & rationibus, de quibus *ſupra*, ſi autem velles tenere communem, limita eam non procedere quando verba legis exigerent ad interruptionem ſimplicem libelli oblationem, quia tunc per eam fit interruptio, & ita eſt in caſu *dicto §. hoc quinquennium. cum alijs ſupra adductis*, & ita ſentit *hic* Felyn. *in fin. dicti verſicul.* & Iaſon *in rubric. C. de in ius voc. in princip.* ex mente Bald. *in dicta l. 1.* alias autem vbi lex hoc non exigeret, ſecus, licet etiam iſto caſu obſtent *ſupra adducta*, tamen pro concluſione faciunt *hic* allegata
per Felyn. † Quærit Abbas, *columna final. verſicul. quæro. an interruptio ciuilis operetur effectum contra alium, & vtrum proſit tantum facienti.* Concludit quod exercenti actum tantum prodeſt, & non operatur contra alium, *l. mera. ff. de diuer. & tempor. præſcrip.* & ita concludit Bartol. & alij *in dicta l. naturaliter.* licet ſecus ſit in interruptione naturali. *dicta l. naturaliter.* & dictum fuit *ſupra.* quę concluſio procedit etiam in fideiuſſore, aduerſus quem nihil operatur interruptio præſcriptionis inducta contra reum principalem, vt vult *gloſ.* & *ibi* Bartol. *in l. cum quis. §. ſi quis pro reo. ff. de ſolut.* & per Felyn. *hic, colum. final. in 10. concluſione. de quibus omnibus.* vide per Modern. *in dicto tractat. in quarta parte ſexta partis principal. char. 72. & ſequen. verſic. tertio quæro, & verſic. quarto quæro.* & vide quæ notantur *in l. 2. de fruct. & lit. expenſ. & l. fin. C. de præſcript. long. tempor.* & per Alexand. & Modern. *colum. penultim. l. 2. C. de eden.* Limitatur hæc concluſio, vt non procedat de iure canonico ſecundum Abb. *hic*, ratione de qua per eum. Cuius opinio non eſt vera, ex quo per litis conteſtationem reus efficitur malæfidei poſſeſſor quoad illum cum quo litem conteſtatur, & non quoad alios, vnde hæc mala fides non egreditur eius perſonam, *l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis* & faciunt quæ notantur *in dicta leg. 1. C. de præſcrip. longi tempor. & in dicta l. 2. C. de eden. & in dicta l. 2. C. de fructuum & litium expenſis & in l. nemo. C. de acquirenda poſſeſſione & in final. C. de præſcriptione triginta annorum* & quæ dixit poſt Abbatem *ſupra in illo articulo de interruptione naturali in ſecundo requiſito reſpectu bonæ fidei*, ſi eſt bona fides cum vno, & mala cum alio, præſcriptio curratur reſpectu illius cum quo eſt bona fides, & per hanc limitationem venit declaranda concluſio de qua dixi *ſup.* an litis conteſtatio inducat malam fidem reſpectu præſcriptionis inchoandæ, & 35

dæ, & vide concordan. addoctas per Modern. *in d. tract. in quarta parte ſexta partis. char. 72. verſic. ſecundo quæro.* & aduerte ſi hæc limitatio Abb. poſſet ſuſtineri ſecundum diſtinctionē poſitam per Aret. *in l. 3. §. Neratius. & in l. Pomponius. §. ex facto. ff. de acquiren. poſſ.* de qua dixi *ſup. in illa concluſione, an mala fides quoad vnum interrumpat quoad omnes.* Limitatur ſecundo, vt non procedat in duobus reis debendi, ex quo interruptio præſcriptionis operatur effectum etiam quoad alium correum. *l. fin. C. de duob. reis,* & ratio eſt, quia eorum obligationes ſunt æquales, & vna, non eſt acceſſoria alterius, *l. generaliter. ff. de fideiuſſo.* de quo per Bart. *in d. §. ſi quis pro reo. inferentem plures autores, de quibus omnibus* vide per Modern. *in d. tract. in d. quarta parte ſexta partis char. 72.*
36 *verſic. quarto quæro.* † Secunda concluſio eſt, quod litis conteſtatio ita demum interrumpit præſcriptionem, & actionem perpetuat quando fit eo animo, vt actor producat cauſam vſq; ad finem, ſed poſtmodum aliquo caſu fortuito impeditur, aliàs nō operabitur iſtos effectus ſecundum gl. *in verbo interrupta. in d. ca. placuit.* quam cōmendat Rom. *in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. matri. in 24. fallen.* adducens pro ea text. *in l. nam & ſi parentib. §. 1. ff. de inoffic. teſta.* & videtur caſus *in l. fin. C. de præſcript. 30. anno. ibi, taciturnitate medio tempore adhibita, & ibi, Litem autem implere per quoſdam caſus præpeditur eſt.* & fuit opin. Aldrici prout refert *gloſſ. 1. in d. l. fin.* & Felyn. *hic, col. 5. in fin. verſi. ſed nunc conſidero,* & Modern. *in d. tract. in d. tertia parte ſexta partis char. 72. ver. primo limitatur.* qui tenent contra dictam opinionem Aldrici, & concludunt communem concluſionem eſſe in contrarium ſecundum quod tenet Bartol. Bald. & Salyc. *ibi,* & iſta opinio videtur eſſe vera. Nec obſtat *d. l. fin.* quia ibi eſt dictio forte, quæ oſtendit rationem illam eſſe impulſiuam, & non finalem, vt dicit *gloſ. 1. in clem. 1. de appella.* & ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat diſpoſitio *l. 1. §. ſexus. ff. de poſtu.* Nec obſtat *d. l. nam & ſi parentibus,* nam ibi diſcuſſum fuit à lite mutata voluntate, quia filius renūciauit querelæ inofficioſi, quo ceſſat effectus libelli, & conteſtationis litis, vt per Bart. *in l. 1. C. de præſcript. long. temp.* & *in l. cum*
37 *mota. C. de tranſact.* † Ad illud quod in finalib. verbis tangit Abb. hic, an interrumpatur præſcriptio, ſi res poſſeſſa efficitur ſacra, vel religioſa, vel ſi poſſeſſor efficitur incapax vide quæ not. per Bartol. & alios *in d. l. naturaliter,* & per Modern. *in dicto tracta. in tertia parte ſexta partis princip. char. 63. verſic. quarto principaliter.* vbi ponunt de defectu perſonæ præſcribentis. *& char. 67. verſic. dicitur autem.* vbi ponunt de defectu rei quæ præſcribitur, & an per iſta interrumpatur præſcriptio adducendo deciſiones concordantes.

REPETITIO IN CAP. QVIA INDICANTE. DE præſcriptionibus.

Clariſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Quando iudex debeat ire vel mittere ad locum differentia, ſi cauſa non poteſt aliter determinari.*
2 *Verbum hortamur, quando importet præceptum ſeu mandatum.*
3 *Agrimenſor qui renunciat falſum modum quando, & quo caſu teneatur, & qua actione, & quanto tempore.*
4 *Actio quæ datur contra agrimenſorem, an tranſeat in eius hæredem.*
5 *Agrimenſor quare non tenetur actione ex locato cum recipiat mercedem.*
6 *Contra agrimenſorem, an competat actio in factū ad intereſſe quando principalis non eſt ſoluendo in ſubſidium, vel principaliter, ſiue relatio ſit facta in iudicio ſiue extra iudicium.*
7 *Ratione inopiæ, an competat actio contra aliquem cōtra quem alias non competeret.*
8 *Actio quæ datur contra agrimenſorem, an ſit perpetua vel annalis.*
9 *An iudex neceſſe habeat ire ad locum cum agrimenſoribus, vel ſufficiat mittere ipſos.*
10 *Agrimenſores, an ſint vt teſtes. & ſub qua forma habent referre.*
11 *In cauſa confinium, an ſit conteſtanda lis.*
12 *Arbitratores, an teneantur de dolo, & culpa.*
13 *Exercentes aliquam artem tanquam periti qualiter teneantur.*
14 *Vendens fundū pro quinquaginta iugeribus ſi reperiatur plus, vel minus, an precium debeat augeri vel minui.*
15 *In cauſa confinium iudex an dicatur determinare ſecundum conſcientiam.*
16 *Fines. & termini prædiorum quanto tempore præſcribantur, & quando præſcriptio incipiat currere.*
17 *Limites, & confines parochiarum diœceſum, eccleſiarum, ciuitatum, prouinciarum, vel regnorum quando, & quanto tempore poſſint præſcribi.*

QVIA INDICANTE. Nota ſecundum Abb. modum, & formam quam debet tenere iudex quando cauſa non poteſt decidi & determinari, † ex probationibus, & allegationi- 1
bus factis, vt tunc ipſe iudex debeat ire ad locū ſeu ſaltem mittere peritos, vt habetur fere *per totum ff. & C. finium regun.* & circa illud quod dicit Abb. *hic,* de peritis, & ipſorum iudicio, & relatiuoe vltra plene notata poſt ipſum Abb. per Felyn. & Modern. *in c. propoſuiſti. ſupra de probatio.* vide per euodem *in ca. ſignificaſti el ſecundo, & in cap. presbyterum infra de homici.* & per Angel. *de maleficijs in verbo vna percuſſione, & vulnere. & ibi* Auguſt. *in additio.* & circa illud quod tangit Abb. de vulnere mortali, & mortifero, vel ne, vide per Bald. *in cap. 1. in titul. quib. mod. feud. amitta. & in dicto tracta. maleſi. in ver. ex interuallo dictum* &c. & per Felyn. *in dicto cap. ſignificaſti. & in d. cap. presbyterum,* & per Moder. *in tractat. quibus mod. niga. poſſ. proba* & per Andre. de Iſern. *in conſtitu. regni qua incipit, terminum vitæ, & quæ notantur in alia conſtitutione regni quæ incipit, pœnam.* † Secundo nota ex text. ibi, 2
hortamur, ſecundùm Abb. & Imol. quod per verbum hortamur, cummittitur iuriſdictio. Ad idem facit text. *in cap. 1. infra de teſta.* vbi exponit glo. verbum hortamur, id eſt, præcipimus: ex quo infertur quod cum verbum præcipimus relatum ad iudicem inducat, vt cauſa non poſſit alteri ſubdelegari iuxta glo. *in l. ſæpe audiri. ff. de offic. proconſul.* quod idem erit dicendum de verbo hortamur quando dirigitur ad iudicem, vt *hic, in d. cap. 1.* Infertur & ſecundo, quod cum per verbum præcipimus, directum ad iudicem ordinarium talis iudex fiat delegatus ex quo cenſetur alterata eius directio iuxta *gloſſ. in cap. cum aliquibus, de reſcript. in 6. in verbo facultatem.* quam approbat, & defendit Alexand. *in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verbor. oblig.* quod idem erit dicendum de hoc verbo hortamur, & iſtæ duæ illationes procedunt ſi vera eſt expoſitio gloſſ. *in d. capit. 1. infra de teſtam.* vt verbum hortamur exponatur, id eſt, præcipimus, tamen aduertendum eſt, quod Modern. *ibi,* & Felyn. *in cap. licet in corrigendis. ſupra de offic. ordina.* aliter videntur loqui, vt verbum, hortamur, exponatur. id eſt, mandamus, per quod verbum non alteratur iuriſdictio ipſius ordinarij ſecundum Matheſi. *in notabili 90.* de quo verbo etiam hortamur vide per Felyn. *in cap. præterea. column. 3. in fin. & ſequen. infra de ſponſa.* in terminis autem *iſtius. c.* hoc verbum non videtur neceſſitatem importare, ſed alio modo debet intelligi, vt declarat Abb. *in 5. quæſt. colum.*
2. Gloſſ. prima in fin. concludit, quod, † agrimenſor, qui renun- 3
ciauit falſum modum ſolum tenetur de dolo, & lata culpa, vt eſt text. *in l. 1. §. ſi dolus ff. ſi menſor falſum modum dixer.* de quo per Imol & Abb. *hic in verſic. quæro quia.* contra quam concluſionem videtur obſtare, nam agrimenſor recipit mercedem ſuæ operæ, *vt d. l. 1. verſic. ideo autem, & in verſic. ſed & ſi mercedem.* conſequenter deberet teneri etiam de culpa leuiſſima per text. *in l. mercedem. ff. locati. cum ſimil.* Præterea agrimenſor eum aſſumit prouinciam metiendi, videtur aſſerere ſe eſſe diligentem, conſequenter teneri deſiet de culpa leui, & leuiſſima. *l. à procuratore. l. in re mandata. C. mandati:* & faciunt *not. in l. hoc edicto. ff. quod quiſque iuris.* tamen non eſt recedendum à communi quæ probatur per *text. expreſſum in d. l. 1. §. hæc actio* & ad contraria *ſupra* formata dicas, quod agrimenſor nulla actione ciuili tenetur, vt dicit text. *in dicta l. prima, in verſic. ſi dolus malus. ibi, qui ciuiliter obligatus non eſt, & argumento l. ſi duobus in verſicul. non eſſe actionem aduerſus menſorem ſolum,* ergo tenetur actione prætoria in factum, vt dicit *text. in dicta. leg. prima in princip. & in dicta l. ſi duobus,* & ideo prætor voluit ipſum minus grauare, ita dicit Bartol. *in lege quod Nerua. in 9. quæſt. ff. depoſi.* & eſto, quod mercedem recipiat tamen propter hoc prætor voluit ipſum teneri de leui leuiſſima, *ita text. apertus in dicta l. 1. verſicul. ſed ſi mercedem,* & eſto, quod videatur aſſerere ſe peritum, & diligentem, tamen prætor voluit ipſum teneri nec

de leui

Digitized by Google

de leui nec de leuiſſima, ex quo prætori ſatis viſum fuit, quòd
tantummodo teneretur de dolo malo, & lata culpa, cum nō te-
neretur actione ciuili d. lege prima. §. hac actio. ex quibus habes li-
mitationem, & declarationē ad d. l. qui mercedem, & ad notata in
d. l. à procuratore. C. mandati, & ad prædicta vide Abb. hic, col. fin.
4 verſic. ex prædictis, & Fely. col. 2. verſi. ad vlti. quæſt. † Abb. aduerte
etiā ad illud quod dicit Abb. hic. ſuper iſta gl. volens quod actio
quæ datur contra agrimenſorem non tranſeat in eius hære-
dem, vt eſt text. in l. 3. §. hanc actionem. ff. ſi menſ. fal. mod. dixer.
nam huic concluſioni obſtare videtur illud quod ſolet dici: a-
ctiones pœnales expirare anno quando actio prætoria eſt l. in
honorarijs ff. de actio. & obligatio. vnde cum iſta actio non tranſeat
ad hæredes videtur eſſe pœnalis, conſequenter debere durare
per annum tantum, & tamen eſt perpetua, l. hac actio. ff. ſi menſ.
falſ. mod. dixer. & licet hoc contrarium non ita formetur à do-
ctor. tamen fortiter obſtat concluſioni communi à qua non eſt
recedendum, nam verum eſt, quod actio iſta eſt prætoria, dicta
l. prima. §. hac actio, & in princip. item verum eſt quod eſt perpe-
tua. dicta l. hac actio perpetua eſt. item verum eſt, quod non datur
contra hæredē, d. l. 3. §. hanc actionem. tamen propter hoc debe-
mus dicere, quod finiatur anno, ex quo hæc actio datur in ſub-
ſidium quando principalis non eſt ſoluendo vt l. 3. §. competit.
ff. eodem titulo. ſubrogatur ergo in locum actionis rei perſecuto-
riæ, & ideo eſt perpetua per ea quæ tradit Bartol. in dicta l. in ho-
norarijs. verſicul. extra gloſſ. allegans ad id in ſimili alia iura, & clare
iſtud videtur innuere text. in dicta l. hac actio. dum Paul. iurecon-
ſultus vult ideo hanc actionem eſſe perpetuam ex quo accipit
originem à negotio ſuſcepto, & non à circumſcriptione, vnde
5 nimirum ſi non finitur anno, eſto, quod ſit prætoria. † Extra
gloſſ. Abb. hic format plures quæſtiones circa materiā agrimen-
ſorum, & dum in prima quæſtione vult, quod iſtis agrimenſo-
ribus non competit actio ex locato, ſed potius officium iudi-
cis, ex quo videtur eſſe præſtita opera gratia beneficij, vt habe-
tur in dicta l. prima, verſicul. ideo autem, & ibi Bartolus quæ con-
cluſio approbatur per omnes ſcribent. maxime Modern. in l.
diem functo. column. ſeptima verſicul. tertio caue. ff. de officio aſſeſſo.
& per Fulgo. & Alber. in dicta l. prima, & faciunt alia hic adducta
per Abb. nec obſtat deciſio Bartol. in dicta l. prima. §. ludi. ff. de va-
rijs, & extraordin. cognit. quam hic Abb. adducit in contrarium,
& dicit quod videtur eſſe quaſi locatio, nam Barto. non eſt con-
trarius ſibiipſi ex quo in d. §. ludi. loquitur de illo qui conſueuit
locare operas ſuas, tamen ibi non declarat nec exprimit qua
actione poſſit mercedē ſuam petere, & ideo intelligendus eſt,
vt petat actione in factum ſecundum quod ipſe Bartol. decla-
rat in dicta lege prima, & in alijs locis hic allegatis per Abb. & per
Modern. in dicta lege diem functo, & per Felyn. hic, columna ſecun-
6 da verſic. & ad primam quæſtionem. † Circa ſecundam quæſtio-
nem Abb. aduertendum eſt, quod ipſe vult contra agrimenſo-
rem competere actionem in factum ad intereſſe in ſubſidium,
& quando principalis non eſſet ſoluendo per text. in d. l. 3. ex-
emplificando, vt hic per eum, cuius dicta ſequitur, & approbat
Felyn. hic, colum. 2. verſicul. & pone id, de quo per Abb. quando
agrimenſor damnificat aliquem extra iudicium, & ſine iudice,
vt tunc teneatur quando principalis non eſſet ſoluendo. Secus
autem ſi damnificaret per relationem factam iudici, nam tunc
tenetur principaliter, & non in ſubſidium ſecundum gloſſ. in
d. l. 3. in verſic. Pomponius. & Floria. ibi, quæ gloſſ. non videtur
hoc dicere niſi in vltimis verbis, quando per talem relationem
factam iudici principalis fuit abſolutus. Tunc enim tenetur
ſolum agrimenſor ex quo principali abſoluto iſti decepto non
competit aliud remedium, & hoc videtur ſentire Abb. hic in
exemplo ſuo dum dicit, quod poteſt agi contra agrimenſorem
ſi iudex abſoluit reum, & ſententia tranſiuit in rem iudicatam,
quod dictum non videtur eſſe verum ex quo ſententia lata ſe-
cundum relationem alicuius periti nunquam tranſit in rem iu-
dicatam, ſed retractatur habita relatione alterius magis periti.
Ita dom. Anton. poſt Ioan. Andr. & ibi Abb. Felyn. & Modern.
in d. cap. propoſuiſti ſup. de proba. & per Alexan. in l. ſi ab hoſtibus. ff.
ſolu. matrim. & per Rom. in conſil. 352. in fin. Vlterius aduerten-
dum eſt, quod non videtur bona differentia, an relatio fuerit
facta extra iudicium, vel in iudicio, nam vtroque caſu talis fue-
rit facta extra iudicium, vel in iudicio, nam vtroque caſu talis
agrimenſor non videtur teneri niſi in ſubſidium: ſiue enim re-
ferat extra iudicium ſiue in iudicio, non tenetur niſi de dolo, &
lata culpa, d. l. 1. §. hac actio. & quando relatio fit extra iudicium
non tenetur niſi in ſubſidium, d. l. 3. verſi. competit. & idem vide-
tur eſſe quando relatio eſt facta in iudicio per text. in d. l. 3. verſic.
idem Pomponius ſcribit. vbi iureconſultus dicit agrimenſorem te-
neri quando facit relationem in iudicio, & loquitur per dictio-
nem idem, quæ eſt repetitiua præcedentium, l. cum hi. §. idem eſt.
ff. de tranſact. cum alijs adductis per Albe. in dictionario in verbo idem,
& probat tex. in d. verſic. idem Pomponius, ibi, ſi ob hoc de iudicio mi-
nus tulit. nec poteſt dari commoda ratio diuerſitatis, vt in plus
teneatur quando relatio fit coram iudice, cum talis ſententia
non tranſeat in rem iudicatam, vt dixi ſupra, niſi dicatur, quod
iſto caſu vltra offenſionem partis offenditur perſona iudicis, &
idem in plus debet teneri argumento notatorū in l. nullum. C. de
teſti. cum ſimi. & quod tali caſu debeat principaliter teneri facere
videtur, text. in ſimili in l. & eleganter. §. ſi dolo malo. ff. de dolo. & be-
ne faciunt quæ notat Fulgoſ. in d. l. ſi duobus verſi idem Pomponius.
vbi videtur tenere quod dicit Felyn. hic, & idem videtur ſequi
Albe. de Roſa. in d. l. 3. verſi. qui competit, licet in rubr. in verſi. ſi
plures, & in d. §. competit. in ſummario dicat, quod debeat teneri in
ſubſidium, & quod hoc communiter tenetur, & tenendo hanc
ſententiam poteſt reſponderi ad dictionem idem, vt non ſit re-
petitiua omnium, ſed aliquorum tantum, vt dicit Alberic. in d.
verbo idem, & facit pro hoc verſic. ſequens plane. in d. l. 3. qui venit
ad præcedentia aduerſatiue. l. plane. de lega. primo. niſi dicatur
quod nō venit aduerſatiue, vt per Albe. in dictionario in verbo pla-
ne. † Nota tamen ex dictis Abb. hic, & aliorum vbi ſup. quod 7
aliquando ratione inopiæ actio competit contra vnum contra
quem alias non competeret: pro quo videtur text. in d. l. & ele-
ganter. § ſi dolo. & in l. in cauſæ. §. interdum. ff. de minor. & in l. pla-
ne ſi filium. §. qui rogatus. ff. de leg. 1. & bene facit quod vult. Paul.
de Caſtro. in conſilio ſuo 11. incipit Clarum eſt in iure. concludens
quod lex fin. §. fin ff. de lega. 2. non procedit quando hæres qui
alienauit non eſt ſoluendo, & ideo alienatio erit retractanda.
† Circa tertiam quæſtionem Abb. vide quæ ponit Felyn. hic, co- 8
lum. 2. verſi. ad tertiam quæſtionem, & cōcluſio vera eſt, quod actio
quæ datur contra agrimenſorem erit perpetua per text. in d. l. hac
actio, & licet Bald. allegatus per ipſum teneat contrarium, quod
tantum ſit annalis, tamen non eſt recedendum à communi per
tex. expreſſum in d. l. hac actio. pro opinione tamen Bald. poteſt ad-
duci illud quod habetur in ſimili, nam certū eſt, quod propter
lineam finitam, res emphyteutica reuertitur ad eccleſiam, tamē
prælatus tenetur illam de nouo concedere agnatis primi em-
phyteutæ, alias faceret illis iniuriam propter quam poſſent ap-
pellare, ita Bart. in l. 1. fin. ff. de priui. credi. & Abb. in c. bona. ſup. de
poſtul. præla. & per Mod. in l. quod dicitur. ff. de verbo. oblig. & late
per Franc. de Curte conſil. 4. & conſil. 47. & per do. Decium con-
ſi. 131. tamen ſi iſti agnati nō conqueruntur de hoc infra annum,
ſed tacent ſunt excluſi ab illo iure, ita Roma. in l. prætor. §. fin. ff.
de no. oper. nun. adducit in argumentū text. & quæ ibi notat Bald.
in c. 1. §. Titius filios. in tit. ſi de feud. fue. controuer. inter do. & agna.
quod eſt notandum: tamen in caſu quæſtionis præſentis ſecus
erit, ex quo iſta actio erit perpetua, quia ſubrogata eſt loco a-
ctionis rei perſecutoriæ, vt ſup. dictum eſt, & eo quia accipit ori-
ginem à negocio ſuſcepto, & non à circumſcriptione, vt dicit
text. in d. l. hac actio. † Ad quartam quæſtionem Abb. quod 9
agrimenſor mittendus eſt partibus citatis, vide quæ ponit Are-
tin. & alij Modern. in § quadam. in fine Inſtit. de actio. & quæ po-
nit Felyn. hic, circa principium. & facit regula quæ habet merita
cauſarum pandi præſentia partium, cap. cum ex litteris. verſicul.
penultim. ſupra de in integrum reſtitution. l. properandum. C. de iudic.
Circa quintam quæſtionem Abb. habes concluſionem non
eſſe neceſſe iudicem ire ad locum agrimenſoris, ex quo iſti ſunt
quaſi teſtes, ex quibus verbis infertur, quod periti deponen-
tes in aliqua cauſa non dicuntur propriè teſtes cum dictio qua-
ſi denotet quandam improprietatem. l. ſi me in vacuam. ff. de
acquirent. poſſeſſ. pro quo dicto Abb. eſt gloſſ. in l. 2. §. idem La-
beo. ff. de aqua pluuia arcen. in verb. audient. quam notat domin.
Anton. in cap. quotiens. ſupra de teſtib. & Alexand. & Modern.
in rubric. ff. de iureiuran. † & quare non dicantur propriè teſtes 10
aſſignatur ratio ex quo deponunt de credulitate. l. 1. in princip.
ff. de ventre inſpicien. per Abb. Imol. & alios Modern. in d. capit.
propoſuiſti. de quo per Felyn. hic, circa princip. adducentem alias
deciſiones. Aduerte tamen ad dicta Abb. hic, & aliorū de qui-
bus ſupra, nam ex illis habes, quod teſtis, vt probet debet dicere,
quod firmiter ita credit, & quod non dubitat in ſua conſcientia de
eo quod deponit, ita notanter Bald. in c. primo ſup. de ſumma Tri-
nitate

nitate & fide Cathol. item habes notare, quod peritia teſtis de-
bet probari per alios teſtes ex nũ quo præſumitur cũ non inſit
à natura, vt notat gloſſa *in capit. ſi fortè. de electionib. libro 6.* di-
cit tamen Baldus *in capitulo 1. § ſi inſtrumentum. de no. feudo.* quem
ſequitur Aretinus *in dicto cap. propoſuiſti.* quod ipſimet teſti aſſe-
renti de peritia ſua creditur cum alio teſte: quod dictum vide-
tur dubium per textum *in cap. fin. de teſtibus. libro ſexto,* niſi dica-
tur quòd habilitas contestis ſupplet inhabilitatem alterius, *l. ſi*
quis ex argentarijs. § primo. ff. de edend. & quod ibi notant Baldus,
Angel. & Moder. & Ang. *conſilio primo, in ſeptima quæſtione.* Ad-
uerte etiam circa dicta Abbatis, in hac quæſtione, nam ſi quæ-
ſtio aliter non poſſet decidi niſi præſentia iudicis adeſſet, vt ſæ-
pè in facto contingit, tunc talis pręſentia erit neceſſaria, & ver-
bum, hortamur *hic* poſitum importaret neceſſitatem, vt in ſi-
mili dicit gloſ. *in cap. primo infrà de teſtamen.* & hoc videtur ſenti-
re text. *in l. ſi irruptione. in fine ibi, oculiq; tuis ſubiectis loci ff. finium*
11 *regundorum* † Ad ſextam quæſtionem Abbatis an in cauſa cõ-
finium poſſit procedi ad diffinitiuam lite non conteſtata: Bar.
fuit in opinione, quod ſic, quem ſequitur Salic. Paul. de Caſtr.
in l. tertia C finium regundor. Abb. hic eſt in opinione contraria,
quæ videtur verior, maximè in foro eccleſiaſtico per text. *in c.*
tua ſuprà vt lite non conteſtata, & per ea quæ ibi adducit Abb. *co-*
lum 2 per quem tex. & ibi adducta tollitur ratio aſſignata per Bar-
tolum *in d. l. tertia.* In ſeptima quæſtione Abb. ponit modum,
& practicam quam iudex debet ſeruare in cauſa mota ſuper fi-
nibus agrorum, quam etiam ponit Bald. *in dicta l. tertia,* & de ea
dicas, vt per Felinum *hic colum 2 verſic ad ſeptimam quæſtionem.*
12 † Circa vltimam quæſtionem Abb. habes ex eius dictis quod
arbitratores qui aſſumũtur ad ſedandum aliquam diſcordiam
tenentur de dolo, & lata culpa, *l. fin ff. ſi menſor falſ mod. dixe* & i-
bi ponit Bartolus & Fulgoſius, & Baldus *hic*, in vltimis verbis
extendẽs hoc ad tabelliones, quod expreſsè etiam ſentit Ful-
13 goſius. *in d. l fin.* † Secunda concluſio eſt, quod illi qui exercẽt
aliquam artem tanquam periti tenẽtur etiam de leui, & leuiſ-
ſima culpa, pro quo videtur text. *in l. item quæritur §. ſi gemma ff.*
locati Felinus autem *hic col. 2. verſic. ad vltimam quæſtionem.* dicit
meliùs eſſe ſequi doct. Bart. *in l. quod Nerua. ff. depoſ in noua quæ-*
ſtione. qui vult diſtinguere, an quis ſeruiat gratis, vt tunc tenea-
tur de culpa etiam leuiſſima. aut ſeruiat accepta mercede, &
tũ ſecus: quę diſtinctio videtur aliena à naturali iudicio quod
durius teneatur ille qui ſeruit gratis quam ille qui ſeruit acce-
pta mercede, & in contrarium videtur facere textus, *in l. qui*
mercedem. ff locati. iuncta l. nauta ff. nautæ, caupones, & ſtabularij.
& quæ dixi *ſuprà in prima gloſſa* tamen pro opinione, & diſtin-
ctione Bartoli videtur textus *in l ſi tibi polienda ff. de præſcript. ver.*
vbi dicitur, quod ſi dedero alicui veſtimenta polienda, ſi ille
præſtat operam gratis tenetur actione mandati, ſi vero acce-
pta pecunia tenetur ex locato, ex quo infertur quod primo ca-
ſu tenetur de culpa leuiſſima cùm illa veniat in actione man-
dati, *l. in re mandata, & l. à procuratore. C. mandati.* Secundò verò
caſu tenetur de leui, vt dicit gloſſa & alij *in l. in iudicio C. locati.*
14 conſequenter videtur teneri leuiùs. † Ex prædictis tactis per
Abbatem, & alios *hic,* poteſt inferri ad deciſionem quæſtionis
ſæpiùs contingentis, quidam vendidit fundum pro centum,
quem dixit eſſe quinquaginta iugerum, poſtmodum reperitur
in minori numero, an pretium debeat augeri? Oldradus *in cõ-*
ſil 196 incipit In conceſſione. videtur concludere quod non, dum
ibi quærit ſi in inſtrumẽto dicitur, talis donauit canonicis quã-
dam inſulam quæ eſt quinquaginta iugerum, ſi reperitur ha-
bere maiorem numerum, an tota veniat in donatione? & con-
cludit quod ſic, ex quo fuit incœptum à nomine deſignante
certum tempus *in l. ſi ſeruus la ſecunda §. qui quinque. ff. de legatis*
primo. & licèt Oldradus loquatur in contractu lucratiuo, tamẽ
eius rationes concludunt idem eſſe dicendum etiam in con-
tractu venditionis, & ſic oneroſo, & ita ex illo dicto inferunt
ad contractum venditionis, Ioan. Andr. *in titulo de emptione, &*
venditione. in addit. ad Specul. & Pet. de Anchar. & Abbas *in capit.*
per tuas infrà de donat. & ita dicit Bald. *in rubr. C. de contrahen. empt.*
quæſtione 22. & Paulus de Caſtro, *in cõſil. 379. incipit In cauſa quæ*
vertitur. & in l. ſi ſeruum §. primo ff. de actio. emptionis. vbi inquit
quod aut pretium fuit ſtatutum pro quolibet iugero, & tunc ſi
maior numerus inueniatur pretium debet augeri, & econtrà,
ſi minor numerus pretium debet diminui. *l finali. ff. de legat. ter-*
tio, aut pretium fuit ſtatutum pro toto fundo, vt puta, dictum
fuit, vendo talem fundum pro centum, quem dico eſſe decem
iugerum, & tunc ſi maior numerus reperiatur, non debet pre-
tium augeri, & econtra pretium non debet minui ſi minor ſit
numerus, *l. ſi venditor hominis in principio. ff de actionib. empto.* & i-
dem videtur ſequi Salicetus, *in l. ſecunda. C. de contrahẽda emptio-*
ne & venditione. vide etiam per Alexandrum, *conſil. 74. in tertio*
volumine Gloſ. ſecundum ibi, & non ſecundùm allegata, idem videtur
tenere *gloſ. penult. in dicta l. ſi irruptione,* tamen hoc dictum non
eſt verum, eò quoniã † iudex determinando cauſam confini- 15
um, non iudicat ſecundùm conſcientiam, ſed ſecundùm eà
quæ nouit vt iudex, ex quo rem ſubiecit oculis, vt dicit Imola
hic, pro quo facit, quia talis inſpectio facta per oculos iudicis
eſt quædam ſpecies probationis, vt dicit Oldradus, *in dicta leg.*
ſi irruptione. verſiculo finali. per illum textum, qui hoc ſentit, & et-
iam hoc idem videtur innuere text. noſter, & facit illud Hora-
tianum. *Certior aure arbiter eſt oculus.* † Gloſ. fin. *in principio* con- 16
cludit fines poſſe præſcribi ſpatio 40. annorum, quod intelli-
ge procedere ſecundùm terminos huius textus, quando ſunt
fines prædiorum Eccleſię, nam contra eam non currit pręſcri-
ptio minor 40. annorum, etiam ſi tractetur de modico præiu-
dicio vt eſt *hic,* vbi tractatur de confinibus ſecundùm Ab. *hic,*
in vltimo notabili, & etiam Imola, *in penultimo notabili.* quo verò
ad confines rerum priuatarum quãto tempore currat præſcri-
ptio, & quo tempore præſcribatur actioni finium regundorũ,
tex. in l. finali. C finium regundorum. videtur dicere, quod ſpatio
30. annorum, & quod talis præſcriptio currit, & incipit ex die
qua fuit mota actio, ſecundùm quod declarat Baldus, & ſcri-
bentes *ibi,* & Paul. de Caſt. *in l penult. in fine, eodem tit.* tamen in
contrarium videtur facere text. *in l. ſecunda § ſed ſi fundus & in l.*
qui fundum. §. primo ff de vſucapion. pro empt. vbi videtur ſufficere
tempus 10. annorum, & ideò de veritate dicas, vt notatur *in di-*
ctis iuribus & per Bald. poſt gloſſ. *in dicta l final* & per Petr. de V-
baldis *in tracta de duobus fratribus. ſecunda quæſtione 13 partis,* &
per Modern. *in tractat. de præſcriptionib. in tertia parte quartæ par-*
tis principalis quæſtio. 14 chart. 135 † In fine gloſ. declara, vt per 17
Abb. *hic,* & Imolam, *in fine,* & per Felinum, *columna penultima,*
& fina ex quorum dictis habetur concluſio quod limites ſeu
confines parochiarum, ſiue Eccleſiarum, ciuitatum, diœceſũ,
prouinciarum, & regnorum non præſcribuntur, *capitulo ſuper*
eodem & ibi Abb. infrà de parochijs & in capit. quicunque, & ibi gloſ.
16. quæſtio tertia cum alijs hic adductis per Felinum *colũna penulti-*
ma verſic attende circa gloſſ final. ratione de qua *hic,* per eos, am-
pliantes idem eſſe etiam in his quæ ſunt cohærentia in finibus,
de quibus vide per Modern. *in dicto tracta præſcriptionum. in pri-*
ma parte ſexta partis princip. charta 61. verſic. decimus caſus. quę cõ-
cluſio limitatur niſi præſcriptio eſſet tanti temporis in cuius
contrarium non extaret memoria. licet enim Abbas *in d. capit.*
ſuper eod. in notabilibus, & Felinus *hic, colum. penult verſic. & intelli-*
git ibi Abbas. dicant quòd prædicta non poſſint præſcribi, etiam
præſcriptione centenaria, & tanti temporis in cuius contrari-
um non extaret memoria, tamen contrarium videtur verius,
vt tenet dom. Franc. *conſil ſuo 56. incipit Super eo quod ab ordine.*
colum. 12. verſic & plus vltra dicentia, & ſequuntur Moder *in dicto*
tracta. loco præallegato. licet de Abb. & Felin. tenentibus contra-
rium non faciant mentionem, tamen videtur verior opinio
dom. Fran. de Curte *in d. conſilio* per ea quæ notat Felin. *de præ-*
ſcriptione centenaria in Rubrica ſupra eodem, & per ea quæ notan-
tur *in c. cum nobis infra eod. & in cap. 1. de præſcriptionib. lib. 6.* & per
Modern. *in d. tracta. in vltima parte quintæ partis principa. q. 9.* Se-
cundò limitatur concluſio, vt procedat quando conſtat de ip-
ſis confinibus *d. capit. quicunque* ſecus ſi non conſtaret, quia tũc
poſſent præſcribi, vt ſolum proprium, vt dicit Abbas & Felin.
hic. & Moder. *in dicto tract. vbi ſupra.* Tertiò limitatur, vt poſſint
præſcribi inter proprietaris non iure finium, etiam ſi de eis con-
ſtaret, quia quam citò eſt præſcriptũ deſinit eſſe limes, & ter-
minus, de quo per Abb. & Fel. *hic,* & per Abb *in d. c. ſup. eo* & per
Mod. *in d. tract. ſup.* In reliquis dicas, vt per Fel *hic,* & ad illud q
ipſe tangit de delicto commiſſo in confinibus, vide per eũdem
in c. Rodulphus ſuprà de reſcript. Et circa illud etiam quod tangit
qualiter probentur confines, vide textum, *& ibi notata in capit.*
cum cauſam, & in capit. ex litteris ſupra de probationib. & quæ plenè
tradunt Moderni poſt gloſſam *in l. cum aliquis C. de iure delibe-*
randi. & per Alexandrum *in conſil. 12. in 3 volum & in deciſ. conſil.*
Neapolit. 23. & 83.

REPETITIO
IN CAP. EX TRANSMISSA. De præſcriptionib.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia matrix quæ dicatur, & an poſſit pertinere ad ius monachorum.*
2 *Oblationes cui quærantur.*
3 *Decimæ, an debeantur eccleſiæ matrici, an vero capellæ exiſtẽti inf. limites eius.*
4 *Eccleſia baptiſmalis neceſſario non dicitur parochialis, vel curata.*
5 *Dictio, præter, quando ſtat excluſiue, vel incluſiuè.*
6 *Tempore hoſtilitatis, an currat præſcriptio, & quando.*
7 *De modico momento quando ſit habenda ratio.*
8 *Si impedimentum durauit modico tempore, an tunc currat præſcriptio.*
9 *Tempore peſtis, an & quando præſcriptio currat.*
10 *Quid quando non redditur ius propter defectum iudicis, vel rei.*
11 *Impedimentum, vt proſit impedito, quid neceſſario ſit probandum.*
12 *An diligentia ſit in conſideratione, vel ſolum effectus.*
13 *Impedimentum, an proſit impedito quando ipſe non curauit illud remouere.*
14 *An vltra impedimentum neceſſaria ſit proteſtatio & quando, & in quibus caſibus.*
15 *Præſcriptio an currat quando eccleſia nullum habet prælatum, vel habet inutilem.*
16 *Et an currat quando quis impeditur agere de iure.*
17 *Contra filiumfamilias, an currat præſcriptio.*
18 *In rebus dotalibus contra vxorem an currat præſcriptio.*
19 *Durante pupillari ætate, an currat præſcriptio.*
20 *Durante conditione in his quæ debentur ſub conditione an præſcriptio currat.*
21 *Tempore feriarum an currat præſcriptio.*
22 *An contra abſentem cauſa reipublicæ currat præſcriptio inchoata.*
23 *Impedimentum, in taliter impediat præſcriptionem, quod non ſit opus petere reſtitutionem in integrum.*
24 *Impedimentum non iuſtum an proſit impedito, & quid ſi cauſatur culpa ſua.*
25 *Impedimentum eueniens ſimul cum actione, an proſit.*
26 *Impedimentum facti quando impediat curſum præſcriptionis.*
27 *Et quid de impedimento iuris.*
28 *Non valenti agere, an currat præſcriptio.*
29 *Creditori contra tertium poſſeſſorem, an currat præſcriptio, & à quo tempore.*

EX TRANSMISSA. Ad primum notabile Abb. quæ dicatur eccleſia matrix vide Imol. *hic.* & per ſcrihen. *in clemen. 1. de*
1 *ſent. excom.* & per Lap. *alleg. 15.* † & per Felyn. *in c. 1. ſupr. eod.* vbi cathedralis dicitur matrix. & dũ Abb. dicit, quod eccleſia baptiſmalis, & matrix poteſt pertinere ad ius monachorum vltra notata *in locis per eum allegatis* vide per Rot. *in nouis deciſ. 420. alias in tit. de praben. 23. & deciſ. 474. alias in tit. de iurepatro. 12.* Ad ſecundum notabile Abb. *vide gl. 1.* & quæ ibi ponit Imol. & quę plene habetur per Mod. *in d. c. cũ deputati.* & quæ dixi poſt alios *in c. cum venerabilis. ſup. tit. praced.* & quæ dicam poſt *glo. 2. in c. au-*
2 *ditis. infr. eod.* vbi etiam Fel. tangit. † Ad tertium notabile Abb. cui quærantur oblationes vide plenum per D. Maria. Socin. *in tract. de obla. in 18. libello,* vbi per plures quæſtiones referẽdo dicta aliorum examinat iſtud per 8. *col.* vide etiam per D. Troi-
3 lum de malueciis *in tract. de obla. in 3. & diffuſius in 4. dubio.* † Circa pen. notab. Abb. an decimæ debeantur eccleſiæ metrici, an vero capellæ exiſtenti intra limites eccleſ. baptiſmalis vide *gl. pen. hic, & quæ ſuper ea dicit* Imol. concludẽs vna cum gl. quod decimæ, & oblationes debentur eccleſiæ metrici, & non capellæ exiſtenti inf. limites eius, etiam ſi capella haberet parochiam per *hunc text.* Abb. autem tenet contrariũ, quod debeãtur dictæ capellæ habenti parochiã, & reſpondet ad hunc tex. vt per eum: quæ reſponſiones, licet reſtringant literam, & videantur continere diuinationem. Tamen communiter doct. tranſeunt cum opinione Abb. *hic, & in d. c. cum contingat. per tex. in c. ad decimas. de reſti ſpolia. lib. 6.* vbi D. Philip. Franc. *col. 2. in vltim. notab.* dicit, quod prædiales ſpectant ad parochialem Eccleſiam infr. cuius limites prædia ſint, licet dicta eccleſ. ſit ſimplex, & non baptiſmalis, quo ſtante tex. iſte debet intelligi altero duorum modorum relatorum per Abb. de quo etiam vide quæ ponit Imol. *in c. veniens in quarto not. infr. eodem,* & quæ ego dixi poſt Abb. & alios *in c. de quarta. ſup. eo.* † Ex dictis Imol. 4
hic, & *in d. c. veniens.* nota, quod licet ſit baptiſmalis, tamen ex hoc nõ infertur neceſſario, quod dicatur parrochialis, vel curata ſecundum ea quæ notantur *in c. 1. infr. de baptiſmo,* & per D. Philip. Franc. *in d. c. ad decimas.* allegantem Feder. de Senis *in conſ. ſuo 130* † Nota etiam vltra Abb. *ibi præter ius funerãdi,* quod 5
iſta dictio præter ſtat excluſiuè, contra quod opponi poteſt de *l. Seio. §. vxori. ff. de annu. lega.* vbi iſta dictio ſtat incluſiuè: vnde de Bart. *in l. 1. in fin. ff. de pign. act.* diſtinguit, quod aliquando dictio prętet, apponitur parti contentorum ſub pręmiſſis, & tũc ponitur incluſiuè. *l. nam quod liquide. § fi. ff. de pen. lega.* aliquando apponitur ei, quod ſub præmiſſis non continebatur, & tunc ponitur incluſiuè, *d. §. vxori.* Rom. autem *conſil. ſuo 328. incipiẽte præſens con ſultatio.* latius explicando hãc materiam addit dictis Bart. *in d. l. 1. aliud membrum,* videlicet, quod quando dictio præter, adiicitur orationi negatiuè tunc excludit non autẽ includit id, quod adiicitur in oratione negatiua. *l. 2. & ibi* Bartol. *ff. de adi. leg. l. virilis. § ſed ſi vxori. ff. de lega. præſtan. cap. nemo. 32. q. 4. item dicit,* quod ſi hæc dictio adiicitur poſt orationem vniuerſalem affirmatiuam ponẽtem certam regulam tunc ſtabit excluſiuè. *l. cum ex filio. § fin. ff. de vulga. & pup.* adducẽdo etiam hũc text. in quo poſt orationem vniuerſalem affirmatiuam ponẽtem iſtos clericos præſcripſiſſe omne ius parochiale ponitur dictio præter, reſpectu iuris funerandi iſtud particulare excludendo ab illo vniuerſali. † Vltimo nota ſecundum Abb. vnum 6
caſum in quo non currit pręſcriptio, qui eſt tempore hoſtilitatis, dicitur enim tunc pręſcriptioni dormire quando ſemel fuit cœpta, & propter aliquod ſuperueniens ceſſat: iſto enim caſu non conquaſſatur nec tollitur tempus præcedens, conſequẽter non ſit interruptio, taliter, quod iſto impedimento tempus ſequens continuabitur cũ pręcedenti, & perficietur præſcriptio ſubducto illo tempore impedimenti de medio quod ſecus eſt in interruptione, vt dixi poſt Abb. & alios *in c. illud ſup. eo.* & de hoc eſt bona gl. *in verbo ſeruanda, in l. ſicut. C. de præſcript. 30. anno.* & ponit Paul. & Imol. *in l. naturaliter, col. fin. ff. de vſuca.* & Bald. *in l. cum notiſſimi. col. fin. ver. attende. C. de præſcript. 30. annor.*
† & etiam ſentit Abb. *hic adducendo text. in c. auditis. inf. eod.* di- 7
cendo iſtud procedere & in eccleſiis, & in laicis, & de iure canonico, & iure ciuili ſiue impedimentum hoſtilitatis durauerit longo tempore ſiue etiam modico pura vna die, intelligendo iſtum text. procedere indiſtinctè etiam ſi tempus hoſtilitatis fuiſſet modicum: quod vltimum etiam alij ſequuntur, quæ concluſio ab omnibus approbata ex multis videtur reddi dubitabilis, & primo per illud quod tradidit Bart. *in d. l. naturaliter* vbi dixit, quod mala fides, quæ modico tempore durauit non interrumpit præſcriptionem inchoatam etiam de iure canonico ſecundum ea tamen, quæ plenius dicam poſt Abb. *in c. fin. inf. eo.* ſecundo per illud quod habetur *in l. rerum mixtura. in ver. Labeo. iuncta gl. in verbo decem dies. de vſuca.* & bene & idem facit text. *in l. ſi fundum. in fin. ff. de fun. dot.* bene etiam facit id, quod tradit Bartol. *in d. l. precia rerum ff. ad l. fal.* volens, quod penuria, quę modico tempore durauit non habetur in conſideratione, prout etiam illud, quod habetur per gloſſ. & Barto. *in l. qui poſſeſſionem ff. de vi. & vi arma.* vbi ſpoliatus, qui infra modicum tẽpus recuperat poſſeſſionem non cenſetur reiectus, & per conſequens præſcriptio interrumpitur: ad idem etiam facit quod vult Bald. *in c. illud vbi dixi. ſup. eo.* & Cuma. & Mod. *in l. 3. §. Labeo. ff. de aqui. poſſ.* dicentes inundationẽ maris, vel fluminis non interrumpere præſcriptionem, quæ modico tempore durauit: facit etiam text. *in l. plerique ff. de rit. nupt. & in l. diuortium. ff. de diuor.* vbi diuertens à marito, quę breui ad eum reuerſa eſt non dicitur diuertiſſe: facit etiam text. *in l. fin. §. fin. de bon. quæ liber.* vbi momentanea acquiſitio non habetur in conſideratione: per quem text. Ang. *in l. voluntas. C. de fideicom.* dicit, quod prohibitus alienare extra familiam poterit alienare cum pacto, quod res alienata incontinenti debeat reſtitui vni de familia, quia non dicitur facta extra familiam ex quo momẽto eſt duratura,

Google

ratuta,& etiam facit,quod vult Ang.& Rom.ex quo in l.ſequi-
tur.§.item Labeo.ff.de vſuc.limitantes dictum Bart.ibi,emphyteuta
incontinenti redimente rem quam alienauit irrequiſito domino. vt ex-
cuſetur à pœna caducitatis. per text.in c.ſi quis presbyterorum. de rebus
eccl. non alien. & poſſem multa alia ad id adducere quæ ponun-
tur per doct.in l.ſcio.ff.de in integ.reſti.vbi de minimis non eſt cu-
randum de quibus late do.Corſet.in trac.de minimis, quem po-
ſuit ſub tract. de poteſtate regia char. 5. & etiam Iaſ. poſuit in auth.
qui rem,col.5 C.de ſacroſan eccle. & Mod. poſt Abb. & alios in cap.
de appellation infra de appellat & dixi poſt Abbatem in 3 not. in c.a.
quoniam contra. ſupra de probat. conſidera tamen ſi communis
concluſio poſſet defendi à dictis impugnationibus ex dictis
Bart.in l ſi proprietarius.in prima oppoſit. ff. de dam. infect. vbi vult,
9 quod † quando aliquid conceditur ſecundum ius commune,
& de eo agitur, eſto quod ſit minimum debet attendi, nam et-
iam in inſtoitis caſibus de minimis eſt curandum, qui referun-
tur in locis præallegatis maxime per Corſet.& Iaſ.vbi ſup.& in d.c.
de appell. inter quos illud potiſſimum eſt de minimis eſſe curã-
dum quando illud conceditur ſecũdum ius commune, & cõ-
petit per remedium ordinarium, & non extraordinarium, &
de eo agitur, tunc enim de minimo curandum eſt ſi proportio-
nabiliter eadem ratio eſt in minimo, quæ in magno, ita Abb.
quem communiter ſequuntur alij in d.c.de appell. & dixi. in d.c.a.
quoniam contra.in 3. not. ſed certe in concluſione pœnitenti ea-
dem ratio viget in minimo quæ in magno impedimento tem-
pore, vt non currat contra illum cõtra quem præſcribitur, qui
fuit impeditus proportionabiliter ita modico tempore ſicut
& magno. vnde conuenientiſſimum eſt, vt etiam de illo mo-
dico tempore quo fuit impeditus non currat præſcriptio, ſed
dormiat,& impedimento ceſſante poſtmodum continuetur:
tamen etiam reſpectu præſcriptionis videtur obſtare text. in d.
l.ſi fundum.in fin.& in d.l.rerũ mixtura ver.Labeo.niſi dicas, quod
in dictis iuribus non ponitur caſus alicuius impedimenti nec
minimi nec magni cauſati in perſonam illius cõtra quem præ-
ſcribitur, vt eſt in quæſt præſenti,& quod de momento ſit cu-
randum etiam ad tollendum,& infringendum diſpoſitionem
vide text.in l.2.& 3.C.de liber & poſth. & per Bald. in c.1.§.1.in ti-
tu.epiſcopum.vel Abb.& quæ dixi in c.illud ſup.eod. Habes itaque
ex prædictis vnũ caſum in quo non currit præſcriptio,ſed dor-
mit tempore ſcilicet hoſtilitatis: concordat text.in cap prima a-
ctione in fin.16.q.3. & alia iura, & auctoritates hic adducta per Fe-
lyn.quam concluſionem declara, amplia, limita, & intellige,
vt per Fely 1.hic in princ.& col.2.in verſi quod intellige.& ver.quod
autem eſt dictum de hoſtilitate,& colum fin in ver.vlt.conſidera, & vt
faciunt Mod. in tract.præſcriptionum in 2.parte ſexta partis pri.ver.
10 primus caſus. vbi vltra Felyn.hic adduntur alia. † Secundus caſus
eſt ſecundum Abb.hic, in quo præſcriptio dormit tempore ſci-
licet peſtis quando tanta eſt, quod ius non redditur ſecũdum
Bart.in d l.naturaliter,col.vlt.verſic.idem forte.cum alijs hic adductis
per Felyn.col.2 ver.ad illud de peſte,& per Moder.in d.tract.in d.2.
parte ver. ſecundus caſus. quam concluſionem declara, & am-
plia,& limita, vt per Abb.& Felyn hic, & Mod. vbi ſupra. & ad
illud, quod dicitur per Abb. & alios tẽpore peſtis præſcriptio-
nẽ dormire quando nimis ſæuit, eſto quod in illo loco ius red-
datur ex quo iſte timor eſt iuſta cauſa non comparendi, nam
ex hac ratione poteſt inferri ad deciſionẽ alterius quæſtionis,
quod ſi aliquis propter capitales inimicitias nõ auderet com-
parere in loco præſcriptio non curreret, prout in caſu peſtis,
quia iſta eſt iuſta cauſa non comparendi c.ex parte de appell.c.lem.
paſtoralis de re iud.& comprobari poteſt ratione vrgenti, nam ci-
tatus ad locum inhoneſtum non tenetur comparere propter
periculum famæ.l.ſi cum dies.§ pen ff. de arbit. multo ergo minus
coarctabit eum citatio facta ad locum in quo imminet pericu-
lum vitæ.l ſi quis adulterium § liberto ff.de adult. & hac ratione v-
titur Old.in conſ.ſuo 43 incipit verum citatio. intellige tamen hãc
concluſionem ſecũdum ea quæ dicuntur in duobus præcedẽ-
tibꝰ caſibus: & quãdo iſti habẽt inimicitias nõ poteſt imputari
aliquid vrgens ſecundum quod declaratur in d.l.1s, & ſecundũ
no.per Dominic.& Franc.in c.1 de elec.non reſi.lib.6.& per Felyn.
col.10 in c.cum inter.ſup.de excep.& in locis ibidem allegatis. Tertius
caſus eſt ſecundum Abb.in quo nõ currit præſcriptio,ſed dor-
mit, vbi ius non reddatur propter defectum iudicis, vel ter per
text.& ibi ſcriben.in lege.ſed & ſi per prætorem per totam vſque ad §
quoties ff ex quib cauſis maiores.cum alijs hic adductis per Felinum
11 hic,& Mod.in dicto tract.loco præallegato.† Aduertendum autem
eſt ad illud, quod dicit Abb. hic circa iſtos tres caſus, vt tunc
demum impedimentum in ipſis proſit impedito, quando fuit
probatum, quod tale impedimentum fuit cauſa non agendi &
conſequenter fuit probata diligẽtia, alias ſecus: nam idem vo-
luit Bart. in l.2.§.quod diximus, & ibi ſcriben. ff ſi quis cautio. prò
quo dicto multa adducit Felyn.hic,& in cap cum inter.colum.10.
ſupra de except.& Mod. in deciſ.29.& 50 conſil.Neap. Pro conclu-
ſione iſta allegatur text in l. qui commeatus ff. de re milit. Et licet
conclu.hęc communiter approbetur, vt patet ex dictis per Fe-
lyn.& per Modern.in d.tract.in d.2.parte ver.tertius caſus. Tamen
Fulg.in d.§ quod diximus. tenet contrarium per text in l fin §.1 ff.
ad.l rhod.de iac.& reſpondet ad d.l.qui commeatus, vt loquatur
ſpeciali fauore reipublicæ, vel melius poteſt dici, quod loqui-
tur fauore diſciplinæ militaris quæ præciſe ſeruanda eſt.l 3 §.
in bello ff.de re milit. Contra communem etiam tenet Paul.de
Caſtr.in d.§.quod diximus.per text in l.fin §.quæri poteſt ff quis ordo
in bon.poſſ.de Alexan in d § quod diximus reſpondet his legibus
tenendo communem. Sed eius reſponſionem impugnat du.
Dec. in c.ex ratione.† inſr.de appell col antepen.Petr.vbi diffuſe ar- 12
ticulum examinat,& conſiderat tres caſus, vt per eum, tamen
opin.Bart. vbi ſupra videtur vera per d.l.qui commeatus. nec ob-
ſtat reſponſio Fulg. quia de illa ſpiritualitate non conſtat, & in
dubio fiſcus, & reſpublica vtuntur iure communi exceptis ca-
ſibus in quibus reperiuntur ſpecialiter priuilegiari, vt notatur
in l 1.C.de petit.hære.& per gloſſ.in l.item veniunt.§ in priuatorum.
ff.de petit hære.nec obſtat d l.fin.adducta per Fulg. quia loquitur
in caſu in quo principaliter conſideratur intereſſe partis. Tunc
enim inſpicitur effectus, & non habetur conſideratio diligen-
tiæ quæ nihil profuiſſet. l.aut non ſit im ff de impen in reb do fac.l.ſi
alius § eſt & alia.ff quod vi aut clam, & ſentit etiam Dec. in d.cap.
ex ratione Aduerte etiam † ad illud, quod ſubdit Felyn. hic, vo- 13
lens impedimentum non prodeſſe quando impeditus nõ cu-
rauit remouere illud adducens plures deciſ. & idem facit in d.
c.cum inter & Modern. in d tract.in parte ſexta partis in 22 caſu
verſicul amplia iſtam regulam. adducunt & inter cætera dictum
Bart.in l pen ff de adulter. dicentis, quod occidens bannitum,
qui non erat riè bannitus non excuſatur, quia debuit explo-
rare, an bannum fuit legitime factum, conſidera, quia Bartol.
in l.non ſolum.§ morte.colum 10.ff de no. ope. nunc in ſecunda quæſt.
princip. tenet contrarium in verſicu circa ſecundum notabil. quam
contrarietatem ſentit Paul. de Caſtrenſ.in conſil.193 incipit viſo
proceſſu. Et diſtinguendo defendit Bartol.à contrarietate. Ad
prædicta etiam vide Paul.de Caſtr. in conſil.290. incipit viſis his,
colum.vltima, vbi limitando dictum Bart. in l. creditor.ff.de ſolut.
dicit quod debitor, qui ſoluit mandato ſuperioris alteri quam
ſuo creditori non liberatur quando non facit aliquam reſiſtẽ-
tiam ne ſolueret, ita demum ergo liberatur quando contradi-
xit,& poſtea emanauit ſecundum mãdatum ſuperioris, quod
valde notabilis ad limitationem Barto.in d l creditor, quia in a-
ctu practico valde ſeruiet. † Vlterius aduertẽdum eſt ad illud, 14
quod dicit Abb.hic volens, quod vbi ſunt impedimenta de
quibus ſupr. vult eſt, quod fiat proteſtatio de tali impedimento,
quæ verba ponderanda ſunt, ex eis enim infertur proteſtatio-
nem non eſſe neceſſariam. cuius contrarium voluit gloſſ in cap.
plerumque.de reſcri.& in c.cupientes § quod ſi per viginti.de elect.lib.6.
Tamen opinio Abb.videtur verior,& idem voluit Bart.in d §.
quod diximus.dum dicit, quod proteſtatio impedimenti fieri
debet quando conſuetudo eſt proteſtandi. vnde circumſcri-
pta conſuetudine de iure non erit neceſſaria proteſtatio. Ita
dicit Aret. in conſ.162 incipit verum eſt, & idem tenent Alexand.
& Mode. Papien.in d § quod diximus multa dicentes circa hanc
proteſtationem, vt etiam & plenius facit Felyn.hic,col tertia,&
quarta. Tamen pro aliquali reſolutione conſidera aliquos ca-
ſus circa hanc frequentem materiam. Primus eſt, quando im-
pedimentum inſurgit facto creditoris cui debet fieri ſolutio.
Tunc enim non eſt opus proteſtatione ſecundum Aretin. in d.
conſil. adducentem text.in l.ſi fundus.§ fin ff de leg. commiſ. Secun-
dus caſus eſt quando impedimentum contingit ex perſona ip-
ſius impediti, vt quia detinetur infirmitate,& tunc etiam non
erit neceſſaria proteſtatio ſecundum Petr. de Anch. in dict § ſi
per viginti. & Perul. in d cap ex ratione colum 7. & bene facit. leg.
quæſitum ff de re iudic. & qua ponit Imol. in ea fin colum.1.infra de
appell & Felyn. hic,colum 3 verſi.limita 3 Tertius caſus eſt quan-
do impedimentum inſurgit facto iudicis, tunc enim proteſta-
tio erit neceſſaria, & ſic procedas, text. in d. § quod ſi per viginti.

ita tener Imol. in dict. cap. fin. & Felyn. hic plura adducens. Quar-
tus caſus eſt quando impedimentum eſt notorium, & non a-
gitur de conſtituendo aduerſarium in mora, ſed de excuſando
impeditum negligentia, tunc enim proteſtatio non erit neceſ-
ſaria, ita Paul. in præalleg. conſ. 290. col. 2. mouetur ratione quo-
niam veritas manifeſta non deſiderat adminicula verborum.
l. 3. C. de liber. prater. l. 1. C. ſi minor ab hæredit. ſe abſtinue. Et faciunt
quæ dicit Felyn. hic verſic. limita tamen, & circa hanc materiam
proteſtationis vide per Francum in cap. fin. infra de appell. colum.
15 quarta, & quinta. Ponit Abb. plures alios caſus in quibus † præ-
ſcriptio ipſa dormit, vt eſt quando eccleſia nullum habet præ-
latum, vel habet, & inutilem ad agendum, de quibus duobus
vide quæ dixi poſt Abb. & alios per illa iura in c. primo, & in cap.
de quarta ſupra eod. & facit text. in cap. audita vbi etiam Abb. in-
fra eod. & ſub iſto etiam Abb. ponit quando prælatus fuit ex-
communicatus, ſuſpenſus, vel captiuus ſecundum quod not.
gloſſ. in dict. cap. prima actione. 16. quæſt. 3 de quo etiam dictum fuit
in dict. cap. prima, poſt Felyn. comprehenditur etiam tempus,
quo vixit prælatus, qui dilapidauit ſeu male alienauit bona
eccleſiæ, vt not. in capit. ſi ſacerdos. 16. quæſtione 3. de quibus vide
per Mod. in dicto tractat. in ſecunda parte ſexta partis princip. verſic.
quartus caſus, & quæ ponantur in capit. primo, & ſecundo ſup. eodem.
16 † Alius caſus ponitur hic per Abbat. in verſic. 4. caſus. quando
quis impeditur agere de iure exemplificãdo iſtud tribus mo-
dis, primo in filiofamilias viuente patre per l. 1. in fin. C. de anna.
except. qui caſus non vere cadit in terminis noſtris, vt præſcri-
ptio dormiat quæ iã incepit, ſed potius cadit in illis caſibus in
quibus præſcriptio non currit, licet Abb. hic, confundat hos
caſus, an præſcriptio nõ currat, vel an dormiat cum differant,
vt ipſemet dicit in cap. cum non liceat. infr. eod. colum. 3. verſic. vlti-
ma gloſſ. tamen exemplum reſpectu filijfamilias comprobatur
per tex. & ibi ſcriben. in auth. niſi triennale C. de bon. mater. de quo
per Bald. in l. 1. in 21. oppo. C. qui admit. & per Felyn. in cap. 1. colum.
17 penult. ſup. eod. vbi etiam aliquid dixi, quæ concluſio procedit
in rebus aduenticiis in quibus patri quæritur vſusfructus, ſe-
cus eſſet in illis in quibus non quæritur, nam tunc filius poſſet
agere, & cogere patrem ad præſtandum conſenſum, & conſe-
quenter contra eum curreret præſcriptio ſecundum Bartol. in
l. 3. §. vſuras ff. de contrar. iudic. tute. de quibus omnibus vide per
Modern. in d. tract. in prima parte ſextæ partis princip. in 21. caſu vbi
18 declarans, & ampliant. † Secundò exemplificat in rebus dota-
libus in quibus viuente marito non currit præſcriptio contra
vxorem iuxta ea quæ habentur in l. in C. de iure dot. circa quę du-
bitari poteſt, an præſcriptio incipiat currere à die ſolut. matri.
an à die quo dos exigi poteſt, videlicet poſt annum iuxta text.
l. 1. § exactio. C. de rei vxor. & videtur, quod non incipiat niſi à die
qua dos poteſt exigi. l. cum notiſsimi. §. ſed illud. C. de præſcript. 30.
annor. tamen contrarium videtur eſſe verius, quod immo cur-
rat à die ſoluti matri. quia tempus de quo in d. §. exactio. indul-
getur gratia miſerationis, conſequenter non impedit curſum
præſcriptionis ſecundum Bart. in l. ita ſtipulatus, in 2. quæſt. colum.
22. ff. de verb. oblig. de quibus omnibus vide per do. Bald. nouel.
in tract. de dot. in 7 parte princ. colum. 2. & ſequent. & per Modern.
in d. tract. præſcriptionum in prima parte ſexta partis princ. in 16. ca-
ſu, & 20 Poſſet etiam hic dubitari, quid ſi conſtante matrimo-
nio maritus vergat ad inopiam, an tunc præſcriptio incipiat
contra mulierem in proſequenda dote ſua? Raph. Cuman. in
conſ. 92 incipit: viſo ſuprascripto caſu. determinat, quod ſic, vnde
illi quibus maritus alienauit, bona poſſederũt ea ſpacio de-
cem annorum non poterunt amplius inquietari à muliere
quoniam aduerſus actionem hypothecariam per tertios poſ-
ſeſſores præſcribitur ſpacio 10. anno. l. 1. & 2. C. ſi aduer. cred. &
dictam Cuma. videntur ſequi dicti Modern. in præallegato tra-
ctatu. in d. 16 caſu. vide tamen per Bald. nouellum. in loco præalle-
gato quæ plene ponunt Modern. reper. in l. ſi conſtante. ff. ſolu. ma-
19 trim. colum. 8. † Tertio exemplificat Abb. durante pupillari æ-
tate per text. in l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor. quo tempore præ-
ſcriptio videtur procedere in præſcriptione 30. annorum quæ
currit ſine titul. ſecus autem eſſet in præſcriptione longi tem-
poris inchoata contra maiorem, nam illa procedit contra pu-
pillum ſuccedentem maiori ſecundum Bart. in d. l. naturaliter,
& in l. etiam de minor. quod valde commendat Abb. in capitulo
conſtitutus. ſupra de reſtitutio in integrum, tamen aduerte, quia vi-
detur, quod dicat lex vt nõ procedat in præſcriptione actionis
perſonalis, vel realis quando in poſſidente adeſt mala fides,
ſecus ſi adſit bona, nam talis præſcriptio longiſſima cum bo-
na fide æquiparatur præſcriptioni 10. annorum cum titulo: ex
quo prolixitas temporis longioris ſupplet defectum tituli, vt
dicit Abb. in capitu. vigilanti, & in cap. illud, ſupra eodem. vbi dixi,
vnde de iſta longiſſima cum bona fide etiam ſine titulo iudi-
candum eſt prout de præſcriptione longi temporis, quod no-
ta. circa vero exemplum, an & quando præſcriptio currat cõ-
tra pupillum, vel dormiat durante pupillari ætate, vide arti-
culum pleniſſime examinatum per 8. colum. per Modern. in d.
tractat. præſcriptionum in prima parte d. ſexta partis in 23. caſu. char.
63. & ſequen. vbi ponunt concluſiones, ampliationes, & limita-
tiones: ponit etiam Abb. alium caſum tempore ſcilicet ſchiſ-
matis, de quo vide quæ dicam poſt alios in ca. cum nobis infra eo-
dem. † Addit Abb. colum. 2. verſic. ſextus. alium caſum, vt præſcri- 20
ptio non currat durante conditione in his quæ debentur ſub
ditione, ex quo nulla mora poteſt imputari. l. cum notiſsimi. §.
ſed illud. C. de præſcript. 30 annor. quod non videtur procedere,
quando conditio erat in poteſtate creditoris. Nam ea pendẽ-
te præſcriptio curris, ſic limitat Bald. in l. 1. §. qui ſub conditione.
ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. & Ro. in conſil. 74. incip. circa id, quod quæ-
ris. in fin. quæ limitatio redditur dubicabilis ex his quæ notat
Bart. in l. pignoris ff. de vſucap. dum inducit text. in l. fin. ff. de condit.
inſtit. Concluſio tamen Abb. hic, procedit etiam in obligatio-
ne habente diem certam, vt probatur in d. §. ſed. & illud & ratio
eſt, quia licet iſto caſu ſit actio orta ante euentum talis diei, ta-
men agens repellitur ope exceptionis. l. 1. in fin. ff. quando dies v-
ſusfruct. ced. & paria ſunt non habere actionem, vel habere ta-
lem quæ repellatur exceptione. l. ſi dari. ff. de verbor. obligat. & fa-
ciunt quæ dicit Abb. & Felyn. in c. ad aures. ſupra eod. Vnde ſe-
quitur, quod tali non valenti agere non currit præſcriptio. d. l.
1. in fin. C. de anna. except. quæ ratio comprobatur ex his quæ di-
cit Petr. de Anchar. in conſ. 5. incip. pro parte nobilis viri. vbi inquit,
quod ſi habeo te debitorem in centum poſtea efficior tuus de-
bitor in alia ſumma, ſi non peto, quod mihi debet, non præ-
ſcribis contra me, quia non poſſum dici negligens ſi non petij,
quod mihi debes, ex quo ſcio me poſſe repelli exceptione cõ-
penſationis. l. verum. ff. de compen. quod etiam ſequitur Felynus,
hic, colum. fin. verſic. & de prædictis, & ad hoc exemplum, & præ-
ſentem caſum, vide quæ accumulant Modern. in d. tractat. in 1.
parte d. 6 partis in 22 caſu, hoc examinantes per 5. colum. † Ponit et- 21
iam Abb. colum. 2. verſic. 7. alium caſum, ſcilicet tempore feria-
rum, vt non currat præſcriptio, de quo per Modern. in d. tract.
in 2. parte ſexta partis, verſic. quarto. qui caſus procedit in feriis re-
pentinis in quibus currit præſcriptio, licet detur reſtitutio in
integrum per text. in l. ſed & ſi per prætorem § feria. ff. ex quib. cauſ.
maior. cum alijs hic per eum alleg. quem caſum declara non proce-
dere quando impedimentum feriarũ fuit à princ. ante inchoa-
tam præſcriptionem, tunc enim ipſo iure impeditur cur-
ſus præſcriptionis, nec eſt opus, quod petatur reſtitutio in in-
tegrum ita ſingulariter limitat Bald. in l. quoties. C. de precib. im-
pera. offer. † Vltimum caſum ponit Abb. colum. 2. verſic. octauum. in 22
abſente cauſa reipublicæ, vt præſcriptio inchoata non currat,
qui articulus eſt ſatis notandus. An ſi aliquis fuit abſens cauſa
reipublicæ, & eo abſente præſcriptio fuit inchoata, qui reuer-
titur ea nondum completa: & perficitur eo pręſente poſt tem-
pus reuerſionis quo tempore potuiſſet agere. An huic tali ſit
danda reſtitutio in integrum reſpectu illius temporis quo pre-
ſcriptio cucurrit ipſo abſente, an vero in totum, & omnino re-
ſtitutio in integr. ſit deneganda? in qua difficultate fuit magna
variatio inter Gloſſatores, & doctores. Nam Martinus, & Pla-
centinus tenebant reſtitutionem non eſſe dandam, Bulgar.
vero, & Ioan. tenebant contrarium, & Paul. de Caſtr. in l. di-
uortio. §. non ſolum. ff. ſolut. mat. dicit opinionem Martini, & Pla-
centini communiter approbari, quam videntur ſequi Innoc.
Ioan. Andr. & Abb. hic, tamen Modern Papien. inſti. de actio. in
§. rurſus, colum. mihi 10. & ſeq. in ver. in eadem gloſſ. ibi. l. ab hoſtibus.
dicunt, quod opin. Bulgar. & Ioan. eſt veriſſima, & quod vide-
tur magis communis adducentes contrarietatem Bart. & ali-
ter non examinantes, & idem faciunt Modern. in d. tractat. in
prima parte ſexta partis in 20 caſu verſic. ſucceſſiuè. char. 63. quæ opi-
nio Bulgar. etiam mihi videtur verior quam ſequitur Innoc.
in c. dilecto. infr. de verb. ſign. & Bart. & Bald. in l. quod tempore. C. de
reſtit. milit. & pro ea breue facit text. in l. cum miles. ff. ex quibus cauſ.
maiores. Item facit, quia pœna non debet egredi metam de li-
cti. l. 1. §. quod ſi duo ff. quorum leg. l. reſcriptum ff. de his quib. vt indig.
ſed

Digitized by Google

ſed certum eſt, qood iſte fuit negligens ſolum in parte tempo-
ris poſtquam redit, ergo non debet priuari beneficio illius tē-
poris quo fuit abſens cauſa reipublicæ, quia illo tempore non
fuit negligens: ad idem etiam facit text. *in d. leg. quod tempore. ibi
medij temporis, & etiam text. in l. 3. §. ſcio ff. de minor.* vbi minor, qui
adiuit hæreditatem reſtituitur in integrum licet factus maior
approbauerit illam ſatisfaciēdo creditoribus, & licet Martin.
& Placent. tenuerint contrarium aliquibus rationibus, & le-
gibus tamē omnia poſſunt tolli, & euacuari, & primo non ob-
ſtat omiſſis ſuperfluis ſi diceretur, quod iſte reuerſus potuit a-
gere, & interrumpere præſcriptionem, conſequenter non de-
bet poſſe vti beneficio reſtitutionis in integrum. *l. in cauſa. ff. de
minor.* Nam hoc procedit, quando quis læderetur ſi perderet
iſtud ius ſpirituale. Tūc enim ſibi competit, eſto quod potuiſ-
ſet agere, & interrumpere agendo, ita *gloſſ. in l. fin. C. de dolo,* &
per Bart. *in l. in prouinciali. §. ſi vero, col. 3. de ope. no. nun.* & per Bart.
in § ſed quod ſimpliciter, colum. 3. Vnde certum eſt, quod ſi huic
non competeret non reſtitutio, & ſic iſtud ius ſpeciale pro tē-
pore abſentiæ, certè læderetur, & amitteret dictum ius ſpecia-
le, vnde illo nō debet priuari, eſto quod ſibi fuiſſet ſuccurſum
remedio ordinario. Non obſtat ſecūdo ſi diceretur, quod quis
non debet reſtitui, quando omnino fuiſſet paſſus damnum ſi
fuiſſet præſens. *l. antepenult. ff. ex quib. cau. maior.* Vnde cum iſte
reuerſus fuerit negligens poſt ſuum redditum præſumendum
eſt, quod etiam negligens fuiſſet tempore præterito, cum ex
præſenti præſumatur in præteritum. *l. 1. § ſi magiſtratus. ff. de ma-
giſtra conuen. & l. ſi quis adultery. C. de adul.* Nam tollitur obiectio
ex dictis per Bart. *in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quibus
cau. maior. colum. tertia.* vbi diffuſe examinat articulū, & reſpon-
det obiectioni. Non obſtat ſi tertio adduceretur *text. in l. tertia.
§. vnde illud. ff. de minor.* vbi in concedendo reſtitutionem in in-
tegrum ſpectatur finis, & non principium. Nam contrarium
probatur *in dict. §. ſcio, qui immediate ſequitur,* & qualiter illi duo
caſus concordentur vide *ibi* per Bart. Ex cuius dictis in nihilo
haber obſtare *d. §. vnde illud.* Non obſtat ſi quarto adduceretur
text. in d. l. 3. § ſed verum. vbi reſtitutio debet concedi ita, quod
non præiudicet actui aduerſus quem non debet cōcedi. Nam
iſtud fallit in his quæ ſunt inſeparabilia, & connexa *iuxta leg. ſi
communem. ff. quemadmodum ſerui amit.* & ea quæ dicūtur per Fe-
lynum. *in cap. 1. ſupra eod.* & ponit Bart. *in d. §. ſed quod ſimpliciter,
colum. 3. in fin.* Non obſtat ſi diceretur, quod negligentia com-
miſſa circa vnum etiam nocet circa aliud, *per l. ſcimus. C. de inoffi.
teſt.* nam tollitur ex his quæ dicit Barto. *in d. §. ſi quod ſimpliciter.*
Non obſtat *text. in c. dilecto infra de verbo. ſign.* adductis per Abb.
ex quo text. ille probat contrarium, nam ibi de medio ſubdu-
citur tempus quo Archiepiſcopus fuit abſens licet finita ab-
ſentia tantum tempus de anno ſupereſſet aduerſario, quòd
commode potuiſſet reuocare poſſeſſionem, & ita intelligit il-
23 lum text. Innocent. & Abb. *ibi.* † Quærit Abb. *in ver. nunc vlti.
colum 2* an in caſibus de quibus *ſupra,* impedimentum præſcri-
ptionem taliter impediat, quod non ſit opus petere reſtitutio-
nem in integrum, vel an ſit neceſſe propter tale impedimentū
petere reſtitutionem, & refert varias opin. doct. vt *hic* per eum,
Felyn. *colum pen. in fine, & colum. fin.* & per Modern. *in d. tract. in
1. parte ſexta partis in 22. caſu ver. ex hac regula infertur. char. 62.* ad-
ducentes deciſiones, & ampliantes, & limitantes dicta Abb.
Circa quæ aduertendum eſt, & primo, in quantum refert opi.
Innocent. quam non ſequitur, quinimmo videtur ab illa de-
uiare, *colum. 3. verſic aut directè.* nam opin. ipſius Innocent pro-
cedere poteſt de iure canonico, quo iure quodlibet impedi-
mentum præſcriptionem impedit, nec eſt neceſſaria reſtitutio
in integrum ſecundum Imol. *in ca. quia diuerſitatem infra de con-
ceſſ. præben.* quæ opin. bene probatur *in text. noſtro, & in c. cum no-
bis. infra eod* nec valet dicere, quod in dictis iuribus fuit expreſ-
ſum, vt ſentit Abb. nam non video cur aliud dicendum ſit in
alijs impedimentis, quam in impedimento hoſtilitatis de quo
hic, & in impedimento ſchiſmatis de quo *in d. c. cum nobis.* vnde
cum diuerſa ratio non poſſit aſſignari debemus idem dicere e-
tiam in alijs ſecundum opin. Innocen. argum. *l. illud ff. ad l. Aqui.*
24 *l. à Titio. ff. de verb. obligat.* † Item aduertendum eſt dum Abb. di-
cit, quod impedimentum non iuſtū non impedit præſcriptio-
nem ita quod non eſt etiam danda reſtitutio. Nam illud vide-
tur eſſe contra *tex. in d. c. quia diuerſitatem.* vbi etiam impedimē-
tum non iuſtum prodeſt ad impediendum præſcriptionem, e-
tiam ſi eſſet cauſatum culpa illius contra quem præſcribitur ſe-
cundum quod conſuluit Ioan. de Anan. & refert D. Alexan. *in
l. 1. §. ſi quis autem. ff. de itiner. actuq. priua in additio.* ad Bart. & vi-
detur de hoc *text. in l. ſuccurritur. in princip ff. ex quibus cauſ. maior.*
vbi reſtitutio in integrum conceditur illi, qui detinetur in pu-
blica cuſtodia, quod potuit etiam contingere ex ſuo delicto,
& culpa, & ſufficit impedimentum, dummodo quod culpa nō
ſit ordinaria ad illud iuxta ea quæ plene dicit Felyn. *in c. cum in-
ter. ſup tit proxim. colum. 10.* tamen iſtud limita, & intellige ſecū-
dum ea quæ dicit Felyn. *in d. c. cum inter. & in cap. primo ſupr eod.*
& per Modern. *in d. tractat. in d. 23. caſu char 63 verſic. primo limi-
tat.* vbi etiam ponunt, an *d. c. quia diuerſitatem.* loquatur de im-
pedimento facti, vel de impedimento iuris ſecundum quod
intelligit Iaſon. *in d. §. rurſus.* poſt Alexan. *in conſil. ſuis. tamen tex.
in d. l. ſuccurritur,* loquitur de impedimento facti propter quod
conceditur etiam reſtitutio. † Item aduerte in quantum Abb. 25
hic, poſt Bart. allegantem per ipſum dicit, quod in caſu. *l. fin. §.
donec. C. de iure deliberandi.* impedimentum euenit ſimul cum a-
ctione non autem poſt actionem. Nam iſta intelligentia non
videtur bona, en quoniam illa actio erat orta ante impedimē-
tum, patet quia tempus conficiendi inuentarium non currit
niſi à die aditæ hæreditatis. *l. fin § ſi autem dubium, & ibi gloſ. C.
de iure deliberandi.* Adita tamen hæreditate ſtatim actio, com-
petit legatarijs, & creditoribus contra hæredem, quia adeun-
do cenſetur quaſi cōtrahere cum illis. *l. ex maleficijs. § hæres. ff. de
actio. & obligatio. leg. apud Iulianum § ſiue ff. quibus ex cauſis in poſſ.
eat.* Item aduerte inquantum Abb. defendendo Iacobum Bu-
tri. adducit *text. in cap. auditis, & in cap. cum nobis, infra eod.* Nam
illa iura non faciunt, procedunt enim de iure canonico, vt di-
ctum fuit *ſupra* præterea loquuntur de impedimento facti.
Butri. autem loquitur de impedimento iuris, & ſi diceretur,
quod Butr. etiam loquitur de impedimento facti, dico, quod
tunc diceret contra text. expreſſum *in leg. Attilicinus ff. de ſerui.
ruſt. prædi.* vbi impedito currit præſcriptio, ſed bene datur re-
ſtitut. in integrum. Circa vero principalem quæſtionem Abb.
breuiter reſoluendo dictam ipſius facias infraſcriptas conclu-
ſiones. † Prima eſt, quod impedimentum facti impedit cur- 26
ſum præſcriptionis de iure canonico ſecundum Innocent. per
hunc text. & alios ſimiles, vt dictum fuit ſuperius ſequendo e-
ius opin. Secunda concluſio, de iure ciuili impedimentum fa-
cti non impedit curſum præſcriptionis, ſed bene datur reſtitu.
in integrum. *dict. l. Attilicinus,* quæ concluſio videtur procede-
re etiam ſi impedimentum non eſſet iuſtum, declarando, vt
ſuperius dictum fuit, & tamen circa dictas duas concluſiones
aduertendum, nam ſi impedimentum facti venit caſu fortui-
to, tunc procedit, quod dictum eſt ſupra de iure canonico, vt
non currat, vel ſecundum ius ciuile, vt currat præſcriptio, &
detur reſtitutio, *d. l. Attilicinus cum alijs allegatis per gloſſ. fin. in cap.
auditis. infra eod.* quod tenet Imol. *ibi. colum fin* & Cyn & Bald.
in l. quotiens. C. de precib. imper. offer. ſi vero tale impedimentum
cauſatur facto tertij, qui tertius eſt ſoluendo, & tunc currit
præſcriptio, & non datur reſtitutio niſi in ſubſidium, quando
ille tertius ſoluendo non eſſet per *text. in l. arbitro. §. dolo, & in l.
& eleganter. § ſi dolo. ff. de dot.* ſecundum gloſſ. *fin. in dict. cap. audi-
tis.* quam *ibi* ſequitur Imola. & Bald. poſt Cyn. *in dict. leg quo-
tiens.* ſi vero impedimentum cauſatur facto illius, qui vult ſe
ex illo iuuare, & eius culpa fuiſſet ordinata ad id non poſſet
ſe modo aliquo ex illo tueri, quia iniuſtum eſſet impedimen-
tum, & ipſe committendo culpam illud parauit. *lib. 2. § quod
diximus. ff. ſi quis cautio.* & per Abbatem & Felinum *hic,* & Bar-
tol. *in l. ſenatus ff. de offic. præſid. & notat in dict. cap. quia diuerſi-
tatem.* ſi vero culpa non fuiſſet ad illud ordinata, & tunc ex
eo poteſt ſe iuuare, ſi mora in repellendo impedimentum non
poterit ſibi imputari. *dict. cap quia diuerſitatem. cum alijs allegatis
per Fel. in cap. cum inter. col 10. ſup. de excep. & dictum eſt ſup.* † Ter- 27
tia concluſio eſt, quod impedimentum iuris, quod erat ante
actionem competentem impedit curſum præſcriptionis. *l. 1.
in fin. C. de anna. except. l. in rebus C. de iure do. ca. cum non liceat ſup.
eo.* Quarta concluſio, impedimentum iuris ſuperueniens poſt
actionem competentem non impedit curſum præſcriptionis,
ſed bene datur reſtitut. in integ. *dict. l. ſenatus,* vbi Bartol. poſt
Guil. de Cuo. ita firmat, & ita tenet do. Ant. *hic* & Bald. *in dict.
l. quotiens,* qui reſpondet *ad l. fin § donec C de iur. delib.* quod ibi
lex proceſſit vlterius diſponendo, quod præſcriptio non cur-
reret, de quibus vide Imol. poſt *glo. in d. c. auditis,* quando autem
impedimentum occurreret in cauſa appellationis ſiue ſit facti,

Digitized by Google

quæ conſideratio ſit de illo habenda vide plene notat. per Modernos poſt Abbatem & Peruſ. *in capit. ex ratione infra de appell.* Circa illud quod tangit † Abbas *hic, colum. pe. verſicul. ſed circa prædicta*, an & quando non valenti agere currat præſcriptio, dicas, vt per eum, & Felyn. *colum. fina.* & per Baldum *in dict. l. in rebus, colum.* 2. ponentem plures modos, quibus dicitur quem non poſſe agere. & dicta Abbat. *hic* declara, vt faciunt Modern. *in dict. tractat. in prima parte ſexta parti in princ. 22. caſu verſic. & quot modis.* Aduerte autem ad illud, quod dicit Abbas *hic*, volens maius eſſe beneficium per quod interrumpitur præſcriptio, quam ſit illud, quod facit ipſam dormire, nam ex interruptione præſcriptio pręcedens rumpitur, & conquaſſatur taliter, quod per eam priora tempora, quibus quis poſſedit non coniunguntur cum ſecunda poſſeſſione. *l. Pomponius. §. quæſitum ff. de acqui. poſſeſ. l. in vſucapione. §. 1. ff. de diuerſ. & tempore præſcrip.* quod ſecus eſt quando præſcriptio dormit, tunc enim coniunguntur extremitates temporum ad perficiendam præſcriptionem ſublato tempore impedimenti de medio ſecundum *gloſſ. in verbo, ſeruanda, in l. ſicut C. de præſcrip. 30 annor.* & per Abbat. *in cap. illud ſupra eo.* vnde nimirum ſi vnum remedium non habet impedire aliud, & ideo Ioannes Andreas *hic* vult, quod in omnibus caſibus in quibus præſcriptio dormit licitum erit facere interruptionem, & ſibi conſulere de efficaciori remedio, vt ſentit Felyn. *hic in fin.* & Imol. *in cap. cum non liceat, colum. 3. verſic. & nota etiam, & verſi. ſeq.* † Ex dictis ſuperius poteſt inferri ad deciſionem quæſtionis quam tetigit Alexander *in conſilio ſuo 58. incip. viſo, in 5. volumine*, vbi dicit, quod diſpoſitio *leg. 1. & 2. C. ſi aduer. cred.* eſt correcta per iura noua, nam creditori contra tertium poſſeſſorem non debet currere præſcriptio in actione hypothecaria niſi à tempore factæ excuſſionis contra principalem debitorem, qui repertus non ſoluendo præſtat cauſam, vt agi poſſit contra tertios poſſeſſores, vndè cum ante creditor agere nō poſſit non debet ſibi currere tempus tanquam impedimento iuris, *dict. l. 2. in fin. C. de anna. exceptione.* Nec poteſt ſibi culpa, & negligentia imputari ex quo potuit agere contra debitorem, & ipſum excutere *per text. in dict. cap. quia diuerſitatem. cum alijs allegatis per eum*, nam talis deciſio confunditur eo quoniā tale impedimentum poteſt de facili remoueri, & ideo non impedit curſum præſcriptionis *argum. l. quibus diebus in princip. ff. de condit. & demonſtr.* & notat. Baldus & *ibi* late Felin. *colum. 1.* vbi dixi *in cap. 1. ſupra eod.* ſed ſic eſt, quod impedimentum de quo *hic*, & huiuſmodi, & potuit de facili remoueri creditore agente contra debitorem principalem, & eo reperto non ſoluendo, quo facto poſtmodum potuit agere contra tertios poſſeſſores, quod cum non fecerit, ſibi imputandum eſt. dicta enim concluſio de qua *in dict. capit. quia diuerſitatem.* non procedit, quando impeditus de facili potuit impedimentum remouere ſecundum Felynum *hic, colum. 1. & in dict. cap. cum inter. colum. 10.* & ſecundum Mod. *in dict. tract. prima parte ſexta partis in 22. caſu, colum. 4. verſic. ſecundo limita, & verſic. & per hæc infero charta. 63. adducentes ad impugnationem* do. Alexandri. *alias deciſiones.* In caſibus autem in quibus ratione impedimenti competit reſtitutio in integrum infra quod tempus debeat peti vide *in l. fin. C. de temporis in integrum reſtitut. petente*, & quæ dixi poſt Abbat. & alios in *cap. primo ſupra eod.* & vide per gloſſ. *fin. in dict. cap. auditis.* ponentem vtilitatem reſultantem, an præſcriptio non currat, an vero currat, & competat reſtitutio: vide etiam quæ ponunt Modern. *in dict. tract. in d. 22. caſu, colum. 5. & ſeq. ver. 2. quæro.* vbi declarant à quo die currit tempus petendi reſtitutionem. & quando finiatur, & infra quod debet peti ſeu iudicium terminari, & quantum tempus debeat concedi per hanc reſtitutionem.

(*⁎*)

REPETITIO IN CAP. ACCEDENTES.

De pręſcriptionib.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Canonicatus, an ſit dignitas.*
2 *Clerici habentes dignitatem, an poſsint eſſe procuratores.*
3 *Clericus, an poſsit eſſe procurator laici.*
4 *Diſpoſitio, an vitietur ſi ad eam conſtituendam accumulantur plura & diuerſa nomina.*
5 *Procuratio, an debeatur legatis, & nuntijs apoſtolicis.*
6 *Priuilegium eximens aliquem à procuratione an valeat.*
7 *Priuilegium exemptionis ab omnibus oneribus, an comprehendat onera extraordinaria.*
8 *An ille cui conceſſa eſt immunitas à collectis poſsit cogi ad ſoluendū ea quæ imponuntur ratione belli.*
9 *Per quas clauſulas cenſeatur derogatum priuilegio immunitatis inſerto in volumine ſtatutorum.*
10 *Canonici eccleſiæ cathedralis, an teneantur contribuere in procurationibus, & alijs oneribus.*
11 *An tex. iſte procedat inter ipſos clericos, vt inter eos procuratio poſſit præſcribi reſpectu aliorum clericorum, & ſic tranſlatiue non extinctiuè cum intellectu plurium iurium.*
12 *An ratio poſita in tex. ſit finalis, vel perſuaſiua.*
13 *Procuratio, an poſsit præſcribi tanto tempore in cuius contrarium non extat memoria.*
14 *Priuilegium, & præſcriptio quando procedant à pari.*
15 *Cathedraticum, an poſsit præſcribi.*
16 *Charitatiuum ſubſidium, an poſsit præſcribi.*
18 *Princeps, an poſsit eximere aliquem ab oneribus.*
19 *Priuilegia conceſſa doctoribus in quibus doctoribus locum habeant.*
20 *Quando onus imminet pluribus inſolidum ex contractu vno exempto per creditorem, an alij teneantur.*
21 *Si plures tenentur ex vltima voluntate, & teſtator eximit vnum, an reliqui teneantur ſubire totum onus.*
22 *Si Papa, vel princeps eximit aliquem ab oneribus onus tangens illū, an accreſcat alijs.*
23 *Inferiores Pontifice, vel imperatore, an poſsint eximere aliquem in præiudicium alterius, & ſi eximunt onus tangens illum cui accreſcat.*
24 *Non exempti ſi nimium grauantur propter priuilegium exemptionis, an poſsint appellare.*
25 *Motus proprius, an operetur ſuos effectus ſi emanauit à ſupplicatione alicuius.*
26 *Princeps concedendo aliquid, an præſumatur velle derogare iuri tertij.*
27 *Si Papa eximit aliquem à procuratione cuius damnum erit talis exemptio.*
28 *Quando vnus de collegio, vel vniuerſitate grauatur ad commodum aliorum, an ipſe debeat participare de tali commodo.*

ACCEDENTES. Nota primo ſecundum Abb. quod clerici habentes dignitatem, & canonicatum poſſunt eſſe procuratores in cauſis clericorum. ex quibus verbis ſentit Abb.
quod canonicatus non eſt dignitas † dum ponit dictionem, &c, 1
inter dignitatem, & canonicatum quæ culpa ponitur inter diuerſa ſecundum gloſſ. *in c. querelam. inf. de ſimo. & in rub. ff. de iure, & facti igno.* quod dictum videtur verum, & poteſt comprobari *per text. in cap. ſtatutum. de reſcriptis in princ. lib. 6.* de quo *ibi* per Dominic. & Philip. Franc. ad quod etiam facit, quia pupillus poteſt eſſe canonicus etiam eccleſiæ cathedralis, *cap. ex eo de electio. lib. 6. & in gloſſ. in verbo canonicis in d. c. ſtatutum*, & per Dominic. *in cap. ſi eo tempore, col. fin. eo. tit.* conſequenter canonicatus non videtur eſſe dignitas, *cap. 1. de æta. & qua.* de quo vide per Rot. *in no. deciſ. 445. alias in titul. de præbē. 25.* & per Felyn. *in cap. paſtoralis in princ. ſupra de offic. dele.* Largo autem modo clericatus etiam eſt dignitas, *cap. 1. infra de vita & honeſtate cleric.* & per
Lap. *allegatione 102.* † Ad illud autem quod dicit Abb. quod 2
clerici

Digitized by Google

clerici habentes dignitatem, & præeminentiam poſſunt eſſe
procuratores clericorum, vide in c. in noſtra ſup. de procu. & in cle.
3 religioſus eo. tit. † An autem clericus poſſit eſſe procurator laici
in iudicio, Inn. in c. 1. de oblig. ad ratioc. tenet, quod ſic. quod di-
cendum reputat ſingulare Rom. in no. 263. per quo eſt text. in
c. per venerabilem, & ibi Abb. in primo no. inf. qui filij ſint legi. De quo
per glo. & doc. in l. milites. C. de procu. & in d. c. in noſtra. & in c. 1. &
fin. ſup. de poſtul. & per Fede. de Senis in conſi. 270. & per Andr. de
Iſer. in conſtitutione regni incipiente, aduocatos, & vide Felyn. in ca.
decernimus. ſup. de iud. & facit, quod vult Inno. in c. cum I. & A. inf.
de re iud. quem ſequitur Rom. in nota. 274. dicens, quod religio-
ſus poteſt eſſe procurator pro laico amico monaſterij. Secũdo
4 † notat. ibi ſyndici, & procuratores, quod mandatum procurato-
rium non vitiatur licet in inſtrumento accumulentur plura, &
diuerſa nomina adminiſtratorum : pro quo Abb. adducit
notata in c. petitio ſup. de procu. vbi Hoſt. dicit, quod ſi quis con-
ſtituendo procuratorem dixerit, conſtituo Titium aſinum
meum ad agendum, & defendendum, quod mandatum nõ vi-
tiatur cum per illa verba ad agendum, &c. conſtet, quod vo-
luerit eum procuratorem conſtituere, tamẽ hoc dictum com-
muniter reprobatur ibi, & per legiſtas in l. ſi quis in fundi voca. bu-
lo ff. de leg. 1. Poterit tamen hoc notabile Abb. melius compro-
bari ex his quæ ponit Bald. in l. neque C. de procu. volens, quod ſi
quis dixerit, conſtituo te curatorem bonorum meorum ad a-
gendum, & defendendum: videor te conſtituiſſe procuratorẽ
ad iudicia, adducit text. in l. pater ſeuerinam § conditionum verba.
ff. de cond. & demon. poterit etiam comprobari, nam quando in-
ter nomen appellatiuum expreſſum per errorẽ, & illud de quo
ſentit ipſe diſponens eſt aliqua conformitas non vitiatur ipſa
diſpoſitio. l. librorum § quod tamen Caßius. ff. de leg. tertio. per Bar.
in l. quæſitum § pe. ff. de leg. 1. vbi quærit, quidam dixit, dono tibi
hæreditatem meã, an vitiabitur donatio. aliqui volebãt, quod
ſic, quia viuentis non eſt hęreditas, & ſic eſt erratum in nomine
appellatiuo, tamen ipſe concludit contrarium ratione de qua
ſup. Ad tertium notabile Abb. vide quæ ponit Fely. hic, col. 1. &
2. & quod vult Inn. & ibi Fely. in c. cum omnes. ſup. de conſti. & quæ
ponit glo. in c. 2. de ver. ſign. lib. 6. & ipſe Felyn. in c. ex literis, col. 4.
ſup. de conſt. Nota quarto ſecundum Abb. quod procuratio de-
5 betur legatis, † & nuncijs apoſtolicæ ſedis: de quo plene in c. cũ
inſtantia. inf. de cenſi. & per D. Maria. in tract. de viſitatione in quarto
libello, vbi declarat, qui poſſint viſitare, & per Fely. hic tertia col.
in princ. & viſitator conſtitutus à Papa in quo differat ab alijs
vide per Fel. in c. dilectus. col. 2. de reſcr. ſup. Marianum vide etiam
in libello 11. vbi ponit quæ perſonę debeant ſoluere procura-
tionem: de quo dicetur inferius. Nota vlterius ſecũdum Abb.
6 q; † valet priuilegium eximẽs aliquẽ à procuratione legatorũ,
quæ immunitas non poteſt quæri mediante præſcriptione, vt
dicit tex. hic. & in c. cum ex officij. inf. eo. & in d. c. cum inſtantia con-
cordat tex. in c. cum ex officij. inf. ibi, hoc ſolum allegantes, & ibi ſi
quid enim aliud, & Marianus in tract. de viſita. in 11. lib. 1. q. 14. quæſt.
& per eundem, in d. tract. 6. lib. q. 14. q. 1. ex quo infertur, quod e-
tiam data capacitate in præſcribente non idem operatur præ-
ſcriptio, quod priuilegium ſecundum ea quæ dicit etiam Abb.
in ſimili in c. cauſ. quæ, ſup. eo. de quo per Fel. hic, col. 4. & 5. ver. quaſi-
ſibile, quod procedit ſecundum D. Ant. Imol. & Abb. & Fel. col. 5. ver.
2. niſi Papa. quando præſcriptio inducitur abſq; conſenſu ſupe-
rioris. Si autem induceretur eius cõſenſu, tunc bene valeret, &
procederet à pari cũ priuilegio, ex quo ille qui patitur præſcri-
ptionem videtur conſentire, & alienare. l. alienationis verbum ff.
de ver. ſign. Pro quo facit text. in c. cum contingit. ſup. de fo. competen.
imo, & fortius præſcriptio quæ fit cum conſenſu ſuperioris vi-
detur maiorem vim habere quã habeat priuilegiũ, cum nulla
inſurgat conſenſus ſucceſſiuus, qui eſt potentior momẽtaneo.
l. ſi mulier. la 2. C. ad Vellei. & videtur probari in l. ſi vnus ff. de ſerui-
tuſt. prædio iuncta l. ſed ſi inter te, & me. ff. de ſerui. vrba prædio. vbi v-
nus ex ſocijs per pactũ nõ poteſt in fundo communi acquirere
ſeruitutem, mediãte præſcriptione ſic, & ita dicta iura inducit
Io. And. in addit. ad Spe. in tit. de præſcriptio. Circa vero d. l. aliena-
tionis. vide quæ dicam in c. fin. inf. eo. Circa vero priuilegium ex-
7 emptionis conceſſum aliquibus. † Nota quod ſi eſt cõceſſum
ab omnibus oneribus comprehẽdit etiam onera extraordina-
ria. l. qui muneris. ff. de muneribus, & honoribus, & per Bart. in l. 2. ff.
de iure immunitatis, vbi declarat quæ dicantur onera ordinaria,
& quæ extraordinaria, dicentem talem exceptionem non cõ-
prehendere omnia quãdoque, & aliam declarationem ponit
Bal. in l. pater C. de ſac. ſan. eccl. vnde conſi. eſt, quod in priuilegio
dicatur qualiter princeps concedit ſeu liberat aliquẽ ab oneri-
bus tam ordinarijs, quam extraordinarijs ſecundum Bart. in d.
l. 2. & Abb. in c. 2. inf. de immunit. eccl. col. fin. & c. D. Bart. Veroneo.
in tract. cautelarum char. 11. in cautela incipiente Priuilegium immu-
nitatis, & vide per Fel. hic, col. 3. in princ. ver. exẽptio quamuis, & per
Iaſ. in l. ſi ex toto. ff. de leg. 1. Not. etiam † quod ille cui conceſſa eſt 8
immunitas à collectis per priuilegium non poteſt compelli ad
ſolutionem eorum quæ imponuntur ratione belli ſecundum
Dy. quem ibi approbat Alex. in l. ſi ex toto. ff. de lega. 1. & ibi Aret.
col. 1. & 2. qui bene declarat, & limitat, tamen cõtrarium ibi te-
net Imol. & Pau. de Caſt. & Alex. in conſi. 33. in 5. lib. & D. Iaſ. col.
pen. & fin. plura adducens, & prima opinio videtur magis proba-
bilis quæ ſuadetur, nam diſpoſitio generalis comprehendit o-
mnes caſus, licet maior ſit ratio in vno quam in alio. l. in fraudẽ.
§ ſi. ff. de mili. teſta. l. obligari in prin. ff. de aucto. tuto. Itẽ quia de hoc
caſu videtur cogitatũ in genere: ideo ſufficit ac ſi in ſpecie fuiſ-
ſet habita conſideratio. l. qui iure milit. ff. de mili. teſta. facit etiam
quia priuilegium immunitatis interpretatur latiſſimè, & com-
prehendit futura. c. quia circa. inf. de priu. vide per Alex. conſ. 179.
in occurrẽti cauſa in 2. lib. col. pen. & de hoc vlt. per Fel. in c. cauſam.
quæ de reſcri. & per Dec. conſil. 113. in 1. vol. † No. etiam quod quã- 9
do priuilegium immunitatis repetitur inſertum in volumine
ſtatutorum nũquam cenſetur illi derogatum per clauſulas re-
uocatorias conceptas, quibuſcunq; verbis generalibus ſecun-
dum Paul. de Caſt. in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi o-
portet. de clauſulis autem derogatorijs contentis in priuilegio
exemptionis qualis ſit mentio facienda, & ex quibus videãtur
ſublatæ, vide per Fel. hic, col. 3. in fi. & col. 4. ver. cæterum ſup. his, &
Marianum in tract. de viſitatio. in 11. li. 14. q. quæſt. 1. † Vlt. no. ſecũ- 10
dum Abb. quod etiam canonici eccleſiæ cathedralis tenentur
contribuere in procurationibus legatorum ſeu nunciorum ſe-
dis Apoſtolicæ. d. c. cum inſtantia. quinimmo etiam tenentur ad
alia onera toti clero incumbentia ſecundum Abb. ponderan-
tem text. ibi volentes, quod intellige, vt ipſi canonici teneãtur
contribuere in prędictis de redditibus prębendarum ſecundũ
Abb. & Imol. hic ponderatis, & conſideratis eorum facultatib.
ſeu ipſius eccleſiæ cuius reſpectu tenentur. d. c. cum inſtantia, &
hoc verum quando bona capituli ſunt diuiſa à bonis epiſcopi
iuxta not. in c. edoceri. ſupr. de reſcrip. alias ſi non eſſent diuiſa epi-
ſcopus deberet ſubire onera pro eccleſia. c. videntes 12. q. 2. cap. de
monachis inf. de præben. cle. 1. de iure patro. cum ſim. § 1. maxime in gl.
in verbo obſeruentur, & ita hũc limitat text. Abb. hic in prima oppo.
vt non procedat quando canonici haberent certa bona, vel
redditus pro eorum neceſſitatibus tantum reliquis remanen-
tibus penes prælatum. d. clem. 1. & per Felin. hic. col. 7. ver. limitat.
etiam Abb. volens limitationem hanc procedere in bonis aſſig-
natis canonicis, vel clericis pro eorum neceſſitatibus tantum,
ſecus in alijs communibus, quia tunc procuratio de illis eſſet
præſtanda, vt per eum, quod etiam extenditur ad prælatos re-
gulares, vt per Abb. hic, & per Marianũ. in d. tract. in 11. lib. q. 5. † 11
Quærit Abb. col. 2. ver. quæro. hic dicitur, an tex. iſte prohibẽs præ-
ſcriptionem procedat quoad ipſos clericos, vt inter eos pro-
curatio poſſit præſcribi, reſpectu aliorum clericorum. ex cuius
dictis habes conclusionem, quod licet procuratio non poſſit
præſcribi contra legatos, vel nuncios ſedis Apoſtolicæ, vt non
teneantur eis ad procurationẽ, vt in iſto text. tamen aliqui cle-
rici bene poſſunt pręſcribere contra aliquos clericos, ita quod
illi ſoli contra quos eſt præſcriptum tenebuntur ſubire hoc o-
nus procurationis, & conſequẽter in terminis iſtius c. ordina-
rij ſiue canonici potuiſſent præſcribere, contra totum reſiduũ
clericum ex hoc nihil pręiudicetur ipſis legatis, & nuntijs cum
tota procuratio ipſis pręſtetur per alios clericos, & ſic ceſſat ra-
tio prohibitionis huius c. & hoc ſecundum Io. de Lignano hic,
item quia illi quibus debetur procuratio poſſunt grauare oẽs
de clero etiam illos, qui præſcripſerunt contra alios de clero
ſaluo eius iure agendi contra illos ſecundum Lap. allegatio 30.
col. fin. & Fely. hic, col. 7. ver. adde, & plenius in c. cum ex officij, col. 8.
verſi. limita 2. inf. eod. quæ concluſio D. Ioan. de Lignano tene-
tur hic per D. Ant. niſi præſcribentes eſſent tot, & tanti, quod
indirectè minueretur ipſa procuratio, vt quia reliqui non eſ-
ſent ſoluendo, vel nimium grauarentur, quo caſu poſſent ap-
pellare, vel ſuperioris officium implorare, cap. ſuggeſtum infra de
decimis, & quæ notantur, in d. c. cum inſtantia, & opinio. Dom.
Ioannis de Ligoano ſequutus fuit Abb. in conſ. ſuo 26. in fin. in

Digitized by Google

D.Ioan.de Lignano ſequutus fuit Abb. in conſ. ſuo 26. in fin. in ſecundo lib. & D.Marian. in d. tract. in 11. lib. 3. q. 14. quæſtionis princip. verſic. ſecundo limitatur. dicens non poſſe conſiderare rationem quare in iſtis terminis non poſſit induci pręſcriptio reſpondēdo ad text. in d.c. cum inſtantia. ibi, nullam habere volumus excuſatā, quod effectualiter perſona hic non eſt excuſata ex quo alius ſoluit pro eo, & conſequenter ſuperioribus nihil deperit: & reſpectu quantitatis quam debet conſequi, & etiā reſpectu obedientiæ ſecūdum Lap. d. allegatione 30. & hanc opin. in effectu videtur ſequi Felyn. hic, col. 6. & 7. ver. cæterum limitamt. licet dicat ſequentem aliam opin. poſſe excuſari: hoc idem videntur ſequi Modern allegantes alias deciſiones in d. tractat. præſcriptionum in ſecunda parte quinta partis quæſt. 16. tamen cōtra D.Io. de Lignano, & ſequaces Abb. hic, tenet contrarium ſubtiliter inducendo, iſtum text. & per eum, & vere conſiderando verba literæ. & principium in quo ponitur querela. rationem deciſionis quæ ponitur ibi volentes, & deinum deciſionem principalem quam Papa mandat fieri per iudices datos quæ eſt ibi mandamus. opin. Abb. hic, videtur bene fundari ex quo ordinarij, & canonici recuſabant ſoluere procurationem in qua moleſtebantur ad ipſius præſtationem per alios clericos allegantes præſcriptionem longiſſimam, & ſic quæſtio erat inter canonicos, & alios clericos, & Papa vult, quod non obſtante dicta longiſſima præſcriptione allegantes eam teneantur illā ſubire, & procurationem ſoluere etiam ad petitionem aliorum clericorum, contra quos prætendebant præſcripſiſſe, & aſſignatur duplex ratio, vna quæ eſt ibi cum in talibus nequit ſibi præſcriptio vēdicare locum: in talibus ſcilicet de quibus fuit dictum ſupra quod eſt quando vnus clericus vellet cōtra alios clericos præſcribere procurationem, & not. verbū, nequeat, quod eſt idē, quod non poſſit, & conſequēter videtur denegata omnis poteſtas iuxta ea quæ habentur per gloſſ. in verbo non poteſt, in c. 1. de regu. iuris lib. 6. aſſignatur & ſecunda ratio in proœmio deciſionis ibi volentes, quæ etiam videtur eſſe finalis cum ſit poſita in proœmio iuxta ea quæ not. in l. fin. ff. de hære. inſtit. & in l. 1. ff. ad macedo. & in l. regula. § fin. ibi, nam initium conſtitutionis ff. de iur. & fac. ignor. & licet Felyn. hic dicat, quod principalis ratio text. fuit, vt ſeruetur debitus honor illis, quibus debetur reuerentia, qui ſeruatur in caſu præſenti, ex quo ipſi legati conſequuntur procurationem ab aliis clericis, tamen iſta conſideratio tollitur

12 per rationes ſupra ponderatas poſitas in text. † Nec dicatur, vt ſentit Felyn. quod illa ratio poſita ibi volentes, non eſt finalis, nam huic conſiderationi obſtant quæ dixi ſupra ex quo poſita eſt in proœmio conſequenter videtur finalis. Præterea ſi ratio finalis huius text. eſſet illa quam aſſerit Felyn. & non illa quæ ponitur ibi, volentes, eſt abſurdiſſimum hoc dicere, quod Pōtifex omiſiſſet rationem finalem, & expreſſiſſet non finalem, argumen. eorum quæ notantur in cap. ad audientiam. infra de decimis. cum vulgar. Præterea ratio quæ ponitur ibi cum in talibus, excludit penitus conſiderationem Dom. Felyn. nam conſiderando quamcunque rationem etiam conſideratam per Felyn. quam ſenſit Abb. hic, Papa voluit præſcriptionem longiſſimam non habere locum in terminis huius. cap. in quibus quæſt. erat inter clericos quorum aliqui prætendebant non præſtare procurationem, allegantes præſcriptionem longiſſimam, & eorum aduerſarij dicebant illam non obſtare, & pro ipſis fuit iudicatum. Vnde hic erit deciſio clara, quod clerici contra alios clericos non poſſunt procurationem præſcribere. Niſi diceretur, quod licet quæſt. eſſet inter ordinarios, & canonicos ex vna, & alios clericos ex altera ſuper præſtatione procurationis talis quæſtio erat, vt omnes tenerentur præſtare procurationē viſitantibus quorum reſpectu nulla cadit pręſcriptio, vt etiam ſenſit Felyn. hic in ver. & adde. non autem erat quæſtio, an iſti ordinarij, & canonici deberent ſoluere aliis clericis partem procurationis, quam ſoluerunt pro ipſis, tunc .n. procederet opinio Dom. de Ligna. & Felyn. & aliorum ſequacium, tamen hæc conſideratio videtur confundi ex verbis litteræ ibi, & procurantibus ad expenſas ſubſidium impartiri. vbi iſti clerici iam receperant, & procurabant viſitatores, & petebant ab ordinariis, & canonicis expenſas in ſubſidium, & obtinuerunt, non obſtante longiſſima præſcriptione allegata per ipſos canonicos. Conſequenter quæſtio erat inter ipſos, & ſuper contributione expenſarum factarum, vel quę fiebant per eos, & conſequenter in terminis D.Abb. hic, & vere text. iſte conſideratus, vt ſupra non poteſt euitari, quin non probat opinionē D.Abb. contra Ioan. de Lignan. pro opinione etiam Abb. hic facit text. in d. c. cum inſtantia. vbi eſt ſimilis caſus, & inter eaſdem perſonas, & cōſtitutio. einſdem Pontificis, cuius eſt iſta & poteſt induci, vt fuit inducta iſta, & magis ſtringit. Conſiderando prin. vbi dicitur præſcriptionem longiſſimam non habere locum, & conſiderando verſicu. ſi vero. ibi ita quod ſi exactus ad procurationem per viſitatorem pro aliis poteſt ab illis recuperare non obſtante longiſſima præſcriptione, de qua in princip. illius cap. vnde ibi erit text. apertus ita inductus pro opinione Abb. hic cōtra Ioan. de Lignan. & ſequen. quòd clericus non poteſt præſcribere contra alios clericos procurationem longiſſimo tempore, an autem poſſit tanto in cuius cōtrarium non extat memoria dicam in ſequen. concluſione. † Secunda cōcluſio Abb. eſt, 13

quod in terminis huius cap. non admittitur præſcriptio etiam tanti temporis cuius initij memoria non ſit in cōtrarium, quæ concluſio ab omnibus communiter approbatur: tamen contra eam tenet D.Maria. in d. tracta. in 11. lib. in 3. q. 14. quæſtion. ver. quarto limito. vbi plura adducit ampliando ſiue loquamur de modo procurandi, ſiue quod alias ſoluat, vt in præced. ſiue de parte quotitatiua procurationis, ſiue integra procuratione, cū talis præſcriptio habeat vim priuilegij, vt infr. dicetur, & ibi reſpondet ad d. c. venerabili. inf. de cenſib. in illis verbis ſibi procurationē hactenus non ſoluerunt. communem opin. tenet Felyn. hic, colu. 6. ver. vult etiam ibi Abb. & Mod. in d. tract. pręſcriptionum in d. 16. q. dicentes, quod lex afficit rem prohibendo præſcriptionem, conſequenter cenſetur reiecta dicta præſcriptio tanti tēporis in cuius contrarium, &c. quæ concluſio videtur probari in c. cum ex officij. infra eo ibi non meminerit vbi Abb. in 3. not. illam tenet. Item probatur per d. c. cum inſtantia. in verbo nullam excuſationem, quæ ſunt verba vniuerſalia, per quæ videtur eſſe comprehenſa hęc præſcriptio conſequenter reiecta arg. l. ſi is qui ducenta. § verum. ff. de reb. dub. Præterea in d. c. cum inſtantia, & in iſto tex. excipitur priuilegium ſedis Apoſtolicæ, vt illud proſit priuilegiato: conſeqnēter alia remedia videntur reiecta. l. nā quod liquide § fin. ff. de pen. leg. & quia vnius incluſio, &c. c. nōne. ſup. de præſump. poſtremo ponderando ſunt verba illius text. & etiam iſtius dum dicūt, etiam ſi longiſſimo tempore, quæ verificātur in centum annis. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. & conſequenter in dicta præſcriptione tanti temporis in contrarium, &c. tamen Abb. in præalleg. conſ. 26. tenet contrariū, & quod imo in terminis huius c. & aliorū ſimilium non ſit reiecta præſcriptio tanti tēporis in cuius contrariū, &c. ſed quod imo habeat locum ibi, tamen nihil adducit, & hanc opi. ſequitur D.Maria. vbi ſup. quæ opinio poteſt cōprobari ex multis: primo, quia in perſona capace idem operatur præſcriptio tanti tēporis cuius initij, &c. etiā non habita ſciētia ſuperioris, quod operatur pſcriptio minoris tēporis habita ſcientia ſuperioris: probatur hoc aſſumptū, merum imperium non poteſt præſcribi niſi habita ſcientia, & patientia ſuperioris aduerſus quem præſcribitur, tamen in præſcriptione tanti temporis cuius initij memoria non eſt in contrarium non eſt opus ſcientia ſuperioris in pręſcribendo merum imperium ſecundum But. in c. peruenit. inf. de cenſib. & Imol. in l. ſi publicanus. § fin. ff. de publ. & Alex. in conſ. 6. in 1. vol. dicentem hanc eſſe communem, & ſecundum Mod. in l. imperium ff. de iuriſd. om. iud. ſed ſic eſt, quod procuratio præſcribitur ſpacio 15. ann. habito cōſenſu ſuperioris ſecundum Dom. Anton. Abb. & Imol. hic, & dixi ſupra in notab. conſequēter præſcribi poterit tanto tempore in cuius contrariū, &c. etiā non habita ſciētia ſuperioris, ſecundo facit iſte text. & alia ſimilia volētia, quod admittatur priuilegium, ſed certū eſt, quod data capacitate in præſcriptione idē poteſt præſcriptio tanti temporis, &c. quod poteſt priuilegiū c. ſup. quibuſdam § præterea. inf. de verb. ſig. vnde ſicut priuilegium admittitur ſic etiā admitti debet dicta præſcriptio, valet enim argum. ab æquiparatis. l. quæcunque. ff. de rebus eorum § 1. & per gl. in l. 2. C. de cura. furio. & hoc argum. comprobat. ex his quæ dicit Maria. vbi ſupra & Felyn. in rub. ſup. eod. & plenius Mod. in tract. præſcriptio. in ſecunda parte tertiæ partis prin. q. 6. col. 4. & ſeq. ſuadetur etiam hæc opin. nam per verba quantumcunq; generalia nunquam cenſetur reiecta dicta præſcriptio ſecundum Angel. in l. vniuerſitas. C. ne rei do. vel templo. & per Aret. in conſ. 15. in tertio dubio, & per Abb. in c. fin. colum. 7. verſ. quæro, quid ſi ſtatuto. inf. eod. & ratio eſt, quia hæc præſcriptio maiorem habet prærogatiuam quam aliæ præſcriptiones. d. § ductus aquæ. & dicto. § præterea. cum aliis adductis per Felynum in rubr. ſupra eodem. & Modern. in dict. 6. quæſt. & dicetur in cap. cum nobis infra eodem. & probatur

baratur *in c.1.de præſcript.lib.6.* vnde non debet cōprehendi in generali ſermone: ea enim quæ ſpirituali not. ſunt digna cenſentur neglecta niſi exprimantur. *leg. item apud Labeonem.§ hoc edictum ff.de iniuri. & bona gloſſ.in c.inquiſitores.de hære.li.6.* Nec obſtant adducta in cōtrarium pro alia opin. communi, & primo, quod lex, afficit ipſam rem prohibendo præſcriptionem, nam procedit in alia longiſſima non autem in iſta, quæ habet vim tituli, priuilegij, & conſtituti, & per priuilegium poteſt ipſa procuratio tolli, vt *ſupra.* & apertius reſpondebitur *infra* Nec obſtat *text.in c.cum ex officij.* quia loquitur in procuratione, quę debetur ipſi viſitanti, illa enim eſt impræſcriptibilis ſicut eſt viſitatio cuius occaſione debetur, & iſtud ratione connexitatis, ita reſpondet Abb. *in d.conſ.26.* Ad tex. *d.c.cum inſtantia.* poteſt reſponderi, quod illa verba nullam executionem, non excludant hanc præſcriptionem tanti temporis, &c. per ea quæ dicta ſunt *ſupra* in vltimo fundamento. Nec obſtat, quod exceptio videtur excludere alia, &c. nam non excludit caſus ſimiles, *c.cum dilecta de confir.vtili vel inutil.gloſſ.in l ob æs. C.de præd. minor.& in l.1.C de condit.indeb & in l fin.C.de reuoc.dona.& cap. nonne.tollitur ex no ibi* per Abb. & per *gloſſ.in l cum prætor, in prin. ff de iudic.* nam vnius incluſio non eſſe excluſio ſimilium: dicta autem præſcriptio eſt ſimilis priuilegio, *d § præterea, vt ſupra* dictum eſt, conſequenter non cenſetur excluſa: pro iſtis facit *d c.venerabili, in fin* vbi ſoluenda eſt niſi oſtendatur aliquid rationabile: quod ſatis verificari poteſt in iſta præſcriptione ha-
14 bente vim priuilegij, &c. † Ad aliud quod dicebatur de longiſſimo tempore reſpōdetur, quod verificatur in præſcriptione 40.annor. vt *C de præſcript.30.vel 40 annor.* & ideo nō comprehēdet iſtam tanti temporis &c. vt fuit dictū ſupra in vltimo fundamento, & ad primam rationem Felyn. vlta ſuperius dicta poteſt reſponderi dum vult, quod iſta prohibitio afficit rē, &c. *per text.in l.ſeruitutes ff. de ſeru.* vbi dicitur, quod ſeruitutes non poſſunt præſcribi, & ſic res eſt affecta, & tamen præſcribuntur tanto tempore in cuius contrarium, &c. vt dicit glo. & communiter omnes *in d.l.ſeruitutes.* per quam confunditur ratio Felyn. *hic.* Nec obſtat, quod priuilegium, & præſcriptio nō procedunt à pari iſto caſu per *hunc text.& ſim.* quia verū in præſcriptione longiſſi. non autem in iſta, *vt ſupra* dictum eſt. Nec obſtat, quod etiam idem eſſet dicendum in iſta per *no in c.cauſam quæ ſup. eo.* quia illud eſt, quando in præſcribente datur inhabilitas, vt *ibi* fuit dictum, quod non eſt iſto caſu, & Felyn. *hic* dicit, quod præſcriptio ſufficit dummodo, quod allegetur titulus, quod etiam ſenſit Marianus, vbi *ſupra* & quando quæſibile priuilegio poſſit quęri per hanc præſcriptionem: ſi lex tollit præſcriptionem ſimpliciter, vel illi reſiſtit, dicas vt per Fely. *col 4 & 5.hic, v... tertius caſus, & verſ fallit tertio:* vnde in puncto
15 iuris iſta opin. videtur veriſſima. † Ad illud autem quod tangit Abb. *hic* de cathedratico, an aduerſus illud currat præſcriptio allegando *gloſ in c. quicunque.16.q.7.* vide quæ ponit D. Card. *in cle.1.de iure patro.in 3.q in prin.& cle 1 q.12. de cenſi.* & videtur cōcludere, quod præſcribi non poſſit, vt nullum debeatur, ſed quod minus debeatur ſic ſecundum Ioan. Andr. *in c.cū venerabilis inf.de cenſi.* vide Felyn. *ſuſ.eo.c. cum ex officij. col.7. in 7.limitat.*
16 † Ad illud etiam quod Abb. tāgit, an charitatiuum ſubſidium poſſit præſcribi allegando Ioā. Andr. *in d c.cum venerabilis.* cum ſit ius epiſcopale, *vt in c.conquerente.ſup de offic.ordi* & ideo videtur, quod non poſſit pręſcribi ſecundum D. Ant & Abb. *in c. cū apoſtolic. inf de cenſi.* vide tamen per Abb. *in c.dilectus.ſupr.de offic. ord.* volentem, quod eccleſia particularis poteſt pręſcribere, vt non teneatur contribuere in oneribus communibus per *glo. in cle 1 de cenſi.* vbi Card. *q 13.* tangit, & examinat de talibus oneribus, & de ſubſidio charitatiuo etiam Abb. *poſt d.conſi.26.* tamen plenius hanc quæſtionem vide examinatam *in tract. de ſubſidio*
17 *charit.in 50.q.* † Demum Abb. *col.2.ver.nunc quæro.* format quæſtionem, an & quando Papa eximit aliquem ab oneribus illud onus tangens exemptum ſpectet inſolidum ad alios, qui non ſunt exēpti. ex cuius dictis collige infraſcriptas concluſiones, vt materia poſſit perfecte haberi. Prima eſt, q. princeps, qui habet plenitudinem poteſtatis poteſt aliquē eximere ab onerib. *text.eſt hic.& in d.c.cum inſtantia* de quo per Imol. *in l. ab omnibus in fin.prin ff de l.1.* & per Bart. *in l.actores.C.de exact.trib.& in l.2.C. de apo.pub.lib.10* & per Fel. *hic,* & per Bart. *in l.2.ff de re immun* & Abb. poſt alios *in c.2.inf.de iure immun.* pro quo etiam Abb. *hic,* adducit *text.in l medicos.C.de profeſſ & medi li.10* qui text. etiam
18 vult, quod doctores legum non † poſſunt carcerari, an autem hoc priuilegium competat ſolum doctoribus publice legentibus, vel etiam aliis? Bar. *ibi* tenet ſolum competere publice legentibus quod videtur ſuaderi ex verbis illius text. dum *ibi* dicitur iubemus eis ſalaria præſtari quo multos inſtruant liberalibus ſtudiis. Petrus aūt de Ancha *in cle.2 de magiſtris.* tenet contrarium dum vult, quod inter multa priuilegia cōceſſa doctoribus eſt iſtud quod doctor non poteſt carcerari: quę opinio ſeruatur de cōſuetudine ſecundum Alex. *in conſ.95* pro qua facit, quia miles habet ſimile priuilegium *l.miles in prin. ff de re iudic.* Bald. *in l.1.in fin. C.qui bon.ced. poſſ* conſequenter & aduocatus debet habere, qui dicitur militare *l.aduocati. C. de aduoca. diuerſ. iudi.* & ita firmat Ang. *in dicta lege miles,* & Alexan. *volum.6. & ibi* Modern. *in l.Centurio ff.de vulga & pupilla.* † Secunda conclu- 19
ſio eſt, quod ſi onus immineat pluribus inſolidum ex contractu vno exempto per creditorem alij tenentur inſolidum, ita Abb. *hic.* & ante eum Bart. *in d l.ab omnibus.* adducentes text. *in l fin ff.de duo.reis.* quæ concluſio redditur dubitabilis per tex. *in l.3 § nunc de effectu.* & *ibi* Bart. *ff de libe.leg* & per *l ſi ex pluribus ff.de acceptila.* vbi habetur, quod ſi creditor mediante acceptilatione liberat vnum ex reis debendi alij dicuntur liberari. Per quæ iura idem tenet ipſe Bartol. *in l.ex duobus. colum.2.in 2 quæſt ff.de duobus reis* Nec obſtat *d.l fin* ex quo loquitur quando vnus eximitur mediante deportatione, quo caſu remanet obligatio quæ tranſit in fiſcum vt hæredem deportati ſecundum Barto. *in dicta lege fin.* quod ſecus eſt, quādo eximitur per creditorem, vt eſt caſus noſter, & acceptilatio habet vim ſolutionis, conſequenter debet prodeſſe omnibus: niſi ſaluando Bart. & Abb. diceres eorum dicta debere intelligi ſecundum quod declarat ipſe Bart. *in d l ex duobus in dicta 2.quæſt* & ſecundum quod notatur per gloſſ. & doct. *in l.3 § ſi tamen hominem ff de verbor. obli-*
gat. † Tertia concluſio eſt, quòd ſi plures tenentur ex vltima 20
voluntate, & teſtator eximat vnum, reliqui tenentur ſubire totum onus, *dicta lege ab omnibus.* & rationem ponit Abb. *hic,* & aliam magis concludentem ponit Paul. de Caſt: *in dicta lege ab omnibus.* quod etiam ſequitur Felyn. *hic. colum. 8. verſiculo reſpondet ad illum text* quæ concluſio limitatur per Paul. de Caſt. vbi *ſupra,* vt procedat, quando vnus eximitur facto teſtatoris: ſecus autem ſi eximeretur abſque facto teſtatoris, vt puta, quia eſſet effectus non ſoluendo, quo caſu maneret actio, &c. tunc enim alij non tenentur inſolidum, adducit text. hoc probantem *l.legatorum in princip ff de leg 2.* † Quarta concluſio eſt, 21
quod ſi Pontifex, vel imperator eximit aliquem ab oneribus onus tangens illum accreſcit alijs. ita Abb. *hic. & in dict. cap. 2.* & Paul. de Caſtr. *conſil. ſuo 134 incipit. notandum. in fin & alij hic adducti* per Felynum *colum. 8. verſicu. prima concluſio. & colum. 9. verſic.3.concluſio, & verſicu. quarta concluſio.* & idem videretur dicendum aliquo ſupremo principe recognoſcente ſuperiorem ſaltem de facto ſecundum Abb. *in d c.2 colum 2 col.3 verſic. nota plura. infra de iure immunit.* Quę concluſio † ſecundum Abb. 22
hic, & dict.cap.2. & ſequaces ampliatur, vt procedat etiam ſi agatur de commodo applicando ipſi eximenti, vel concedenti priuilegium exemptionis, vt tenent Ioan. Andr. D. Anton. *in d cap.2. & ibi* Abb. *in quarta concluſione,* de quo dicetur ſtatim *in ſequen concluſione.* an ampliatio iſta procedat, vel ne. † Quinta 23
concluſio eſt, quod inferiores Pontifice, vel imperatore non poſſunt eximere aliquem in præiudicium alterius, & ideo ſi eximunt in caſu quo pptſunt onus tangens exemptum accreſceret alijs exemplificando, vt per Abbatem *hic, in dict.c. 2.* & per Barto. poſt gloſſ. *in l vacuatis in fin. C.de decurio. & in l. 2. C. de apo. public.* & per Felynum *hic. colum. 8. verſic. conſidera verum, & verſi. 1.concluſio. adducentem alias deciſiones.* & per Iaſ. poſt Paul. de Caſtren. *in l.annua, colum.3.ff.de pact.* Quę concluſio limitatur, quando ageretur de emolumento applicando ipſi eximenti, tunc enim onus non accreſceret alijs, ſed diminueretur quantitas ſolita præſtari ipſi eximenti per exemptum, ita Paul. de Caſtr. poſt Guil. de Cu. *in d.l.annua & Roma. in l.4 ff.de re iud* & Alexan. *conſil.178.incipit in caſu occurrenti in 2. volum.* quæ concluſio cōmuniter procederet etiam in exceptione conceſſa à Pontifice, vel Imperatore. Nam in dubio præſumēdum eſt, quod voluerit minuere quantitatem ſolitam ſibi præſtari, & quod voluerit grauare alios, & tanto magis in ipſis hoc eſt tenendum, ne videantur captare lucrum cum damno alterius contra text. *in l.1.in fin.C de cadu tol. & facit text. in ratione ſui in l cum multa. C. de bon.quæ liber.* quod videtur etiam ſequi Iaſon. *in dict leg annua, colum. 3. verſiculo ego pro concordia,* & plenius hoc videtur ſequi

Lucas

Lucas de pęna *in l. actores. C. de exact. tribu.* ad hoc multa alia adducens. licet Bart. *in d. l. 2. C. de apo. publ.* videatur ſentire contrarium, & alij doc. *in d. c. 2* & Abb. *hic*, quorum dicta poſſent procedere in caſu claro quando conſtaret principem ſeu Pontificem hoc expreſſe voluiſſe quia tunc poteſt, vt in prima cõcluſione: in dubio autem ſecus per prædicta. Aduerte etiam ad illud, quod ſentit Abb. *hic, & in d. c. 2* quod princeps inferior imperatore non poſſit abſque cauſa rationabili diſponere in pręiudicium tertij: quod expreſſe tenet Alber. & Paul. de Caſtr. *in l. quotiens C. de prec. impera. offer.* dicentes, quod tollere ius alterius non ſpectat niſi ad illum, qui ſuperiorem nõ recognoſcit,
24 *vt ibi per eos.* † Sexta concluſio eſt, quod ſi reliqui non exempti nimium grauantur propter priuilegium exemptionis poterũt à tali priuilegio appellare ſecundum Abb. & Felyn. *hic, colum. pen. verſic. tertia concluſio*, & Abb. *in d. c. 2.* & Imol. *in d. l. ab omnibus*, & Iaſ. *in d. l. anus, col. 3 in fin. verſicu. adde etiam prædictu*, quod procedit niſi priuilegium exemptionis fuerit conceſſum motu proprio ſecundum Abb. *hic, & in d. c. 2.* Contra quod vltimũ inſtat Felyn. *hic, colum. pen. verſic. quarta concluſio.* tenens contrarium, & bene, quia motus proprius nõ tollit defectum intentionis, & mentis iuxta notata *in clem. ſi Roma. Pontif. de præben. & per doct. in c. ſi motu proprio eod. titul. lib. 6* & per Felynum *in cap. ad aures, colum. 2. ſupra. de reſcript.* Vnde cum hic agatur de damno tertij dicta clauſula non tollet defectum intentionis. Bene verum ſi ſolum ageretur de præiudicio eximentis tantum talis clauſula non eſt neceſſaria: quia ſine ea valeret conceſſio exemptionis in damnum eximentis ſi princeps eximit, vel inferior in caſibus in quibus inferior à principe poſſet eximere, qui referuntur per Abbat. *in dict. cap. 2.* poſt gloſſ. & Bartol. *in d. l. anictu*, & per Felyn. *hic, colum. fin. verſicu. nona, & vltima. in fin.* tenentem iſto caſu motum proprium non eſſe neceſſarium, quando enim inferiores ſoluentes collectam ſeu cenſum ſuperiori volunt eximere aliquem ab illius ſolutione in caſu eis permiſſo tale onus accreſcit ipſis, & in ipſorum damnum valet conceſſio ſine clauſula motus proprij *iuxta gloſſ. in dict. l. vacuatum cum alijs allegatis* per Iaſonem *in dicta l. anus. colum. 3. verſic.*
25 *aut vero vniuerſitas*, & circa hanc clauſulam † motus proprij nota vnum, quod tibi millies ſeruiet: nam talis clauſula operabitur ſuos effectus ſi conceſſio emanauerit à ſupplicatione alicuius, vt quia dicatur, talis nobis ſupplicauit, vt ipſi concederemus priuilegium exemptionis, cum id etiam motu proprio concedimus ita Bald. *in capitu. niſi ſpecialis. & in verſic. nota illud, & verſic. ponens litteras, colum. 1. ſupra de offic. leg.* ex quo nõ eſt nouum, quod in mente concedentis cadant duo motiua, & quia in illis verbis non eſt repugnantia cum alijs *ibi*, per eum addu-
26 ctis, quod dico tibi iterum bene nota. † Septima concluſio eſt, quod in dubio princeps concedendo aliquid non præſumitur velle derogare, & præiudicare iuri tertij, quod tenet Felynus, *hic, colum. penult. verſicu. tertia concluſio.* & ideo verba conceſſionis improprianrur ne id fiat, vt eſt text. *in capitu. ſuper eod. ſupra offic. delega. cum ibi nota.* per Felynum. Hinc eſt, quod ſi Pontifex mandat conferri beneficium adiecta illa clauſula, non obſtante collatione alteri facta, intelligitur hæc clauſula de collatione nulla, & inualida non autem de valida, & ita Compoſtellanus approbans ab omnibus *in cap. cauſam. quæ & ibi*, latiſſime Felyn. *ſupra de reſcript.* & in tantum iſtud procedit, quod per nullas clauſulas generales appoſitas in reſcripto, vel conceſſione cenſetur ſuperior voluiſſe præiudicare iuri tertij, & ideo neceſſe eſt, qood de hoc fiat expreſſa mentio, ita text. *in cap. quamuis. de reſcript. lib. 6. ibi, niſi expreſſe hoc dixerimus.* quem text. ad hoc nòtat *ibi* Domin. & Franc. poſt Lap. Vnde ſi in reſcripto dicatur, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, tamen propter hoc non cenſetur derogatum iuri tertij, quoniam per talia verba non eſt præſumendum principem velle alteri præiudicare, & tollere defectus ſuppreſſos & tacitos ſecundum Paul. de Caſten. *in conſil. 159. incipien. quæſtio iſta in fin.* & vide alia tangentia interpretationem priuilegiorum poſita per Felynum *in d. c. cauſam quæ. & in d. c. ſuper eo.* Octaua conclu-
27 ſio eſt ſecundum † Abb. *in verſic. ego aliter, & in ver. ex his*, quod Papa poteſt eximere per priuilegium aliquem à procuratione, & talis exemptio non erit in damnum eximentis nec illius cui procuratio debebat præſtari, ſed veniet in onus reliquorum, ita text. *hic, & in c. cum ex officij infra eod. & text. in d. c. cum inſtantia.* tamen in dubio non eſt præſumendũ, quod Papa hoc concedat, ita text. *in d. c. cum inſtantia. ver. quod non credimus*, & ideo neceſſe eſt, quod clare conſtet de prædictis. quam concluſionem intellige, & de clara ſecũdum diſtinctionẽ Abb. *hic*, & ſecundum D. Marian. *in d. tract. in 11. lib. in 1. q. 14. quæſtionu* in reliquis dicas, vt per Felyn. † Et dum ipſe *hic, colum. penul. verſi. ſexta* 28
concluſio. vltra Abb. dicit, quod quando vnus de collegio vel cap. grauatur ad commodum aliorum ipſe etiam participat de tali commodo prout & alij ſecundum Bart. *in d. l. ab omnibus. §. ſi Titio.* vide, quod dicit Paul. de Caſtr. *col. vltim. in authen. nouiſſima. C. de inofficio. teſta.* volens, quod ſi pater habeat quatuor filios, & vnum inſtituat hæredem vniuerſalem reliquis relinquat legitimam, filius, qui eſt hæres participabit etiam de legitima *per l. qui hæredi ff. de conditio. & demonſtra. & per text. in d. § ſi Titio. Gloſſ. 1. in fin. vide notata in l. qui ſentit de regul. iuris lib. 6. & in clem. 1. de cenſibus. Gloſſ. fin. in fin. vide quæ notantur ibi, & in c. procurationes, & in c. cum venerabilis, infr. de cenſib. & de tacite per gloſſ. hic* dicetur plenius *in c. cum ex offic. infr. eo.* vbi examinabitur reliqua materia viſitationis, & procurationis. Ad illud quòd tangit Abb. *hic in fin. ver. item per prædicta.* reſpectu ſubſidij charitatiui dicas, vt *ſupra* & vide quæ in ſimili ponit Abb. *in c. 1. infr. de eccle. ædifican.* & quæ dicit Felyn. *hic in fin. & quæ* in ſimili habentur *in clem. c. ver. terra. de pœn. & in clem. 1. de de decimis.*

REPETITIO
IN CAP. CVM NON LICEAT
De pręſcriptionib.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Canonici, & inferiores prælati ſunt tanquam membra, & epiſcopo tanquam capiti debent reuerentiam, & canonici nominantur fratres.*
2 *An aliquis poſſit eſſe ſine capite, & accephalus.*
3 *Quod membrum in corpore dicatur honorabilius.*
4 *Prælatus inferior, an debeat epiſcopo reuerentiam, & capitulo, & quando.*
5 *Subditus, quando poſſit vitare ſuum prælatum, & illi obediẽtiam non præſtare.*
6 *Et quid ſi eſt hæreticus.*
7 *Vel ſchiſmaticus.*
8 *Vel ſimoniacus.*
9 *Vel notorius fornicator.*
10 *Vel excommunicatus.*
11 *Vel ſuſpenſus.*
12 *Vel depoſitus.*
13 *Vel ſi contrauenit canoni.*
14 *Vel ſi tenetur eodem vel maiori peccato.*
15 *An quis cogatur oſtendere titulum ſuæ paſſionis.*
16 *Præſcriptio non currit quando lex prohibet rem alienari & commercium non habetur.*
17 *Quid quãdo res prohibetur alienari ſauore ipſius rei, vt eſt in fundo dotali, an & quando poſſit præſcribi.*
18 *Res prohibita alienari per defunctum, an poſſit præſcribi.*
19 *Et quid ſi talis prohibitio nullam continet cauſam.*
20 *An per pactum poſſit impediri alienatio.*
21 *Et an tali caſu cenſeatur prohibita præſcriptio.*
22 *Si per ſtatutum prohibetur alienatio, an etiam cenſeatur prohibita præſcriptio.*
23 *Qualiter procedat illa regula volens, vt ea quæ non poſſunt alienari non poſſint præſcribi vel econtra.*
24 *Præſcriptio an currat contra furioſum.*
25 *Et an currat contra prodigum.*
26 *Præſcriptio an currat in matrimonio.*
27 *Et an id tributis, cenſibus & publicis functionibus.*
28 *Et an in libero homine.*
29 *Et an in re quæ de iure communi non poteſt poſſideri.*
30 *Et quid in re ſpirituali acquiſita iniuſto titulo.*
31 *Et quid in via publica.*
32 *Vel in re fiſci.*
33 *Vel in re data officiali contra l. Iul. repetundarum.*

34 *Et quid in re peculiari.*
35 *Remiſſiue ponuntur plures alij caſus in quibus ceſſat præſcriptio.*
36 *Perſonæ prohibitæ præſcribere, quam præſcriptionē poſſunt facere.*
37 *Poßidens precario an præſcribat.*
38 *Et an colonus.*
39 *Et an is qui poßidet alieno nomine.*
40 *Et an vſufructuarius præſcribat.*
41 *Creditor an poßit præſcribere pignus.*
42 *Obedientia, reuerentia & ſuperioritas, quæ debetur per inferiores ſuperioribus, an poßit præſcribi extinctiue vel tranſlatiue.*
43 *Et quid ſi cum præſcriptione concurrit priuilegium.*
44 *Et quid ſi extat priuilegium clarum.*
45 *Quomodo intelligatur illud quod exemptio poteſt præſcribi contra ordinarium.*
46 *Et cuius temporis præſcriptio requiratur.*
47 *Contra Papam vel Imperatorem an poßit obedientia præſcribi.*
48 *Abbas exemptus an poßit exercere per ſuos monachos curam animarum ſine licentia epiſcopi.*

1 CVM NON LICEAT. † Not. ſecundum Abb. & Imol. quod epiſcopus dicitur caput omnium exiſtentium in ſua diœceſi, ſiue exiſtentes ſint canonici ſiue prælati, ſiue ſimplices, à quibus omnibus tanquam à membris debetur reuerentia ipſi vt capiti, & quod prælati inferiores dicantur membra probat text. iſte in ſui principio iuncta inſcriptione, prælatus enim & canonici faciunt vnum corpus repræſentatum in ſingulis de corpore ſecundum Abb. *in cap. nouit. in primo notabili infra de his quæ fiunt à prælato* & per eundē *hic in vltimo notab.* Hinc eſt quod ipſi canonici dicuntur fratres ipſius epiſcopi, & ita nominandi ſunt, vt per eundem Abb. *in d. c. nouit. in ſecundo notabili*, & facit text. *in c. cum clerici in fin. infra de verb. ſignific.* & ibi Abb. volens Epiſcopo eſſe obediendum vt capiti ſi mandat vnum cuius contrarium mandaret capitulum, de quo vltimo habetur *in c.*
2 *ſi duobus infra de appellat.* † Secundo not. Abb. quod quis non poteſt eſſe ſine capite, quia eſſet acephalus. Ad quæ faciunt notata per Felyn. *hic in princ. & colum. 3. verſic. demum ad prædicta de membris.* Tamen iſtud neceſſario non colligitur ex hoc text. Nam verum eſt quod inferiores & membra debent obedire capiti quando ſcilicet eſt caput, non autem ex hoc infertur, quod aliquod corpus non poſſit eſſe ſine capite: quod etiam ſuadetur, quia ad eſſentiam, & ſubſtantiam collegij vel vniuerſitatis neceſſario non requiritur caput, ſecundum Abb. *in c. præceden in 3. notab.* allegantem Innocent. *in c. cum ignores. infra de præben.* dicentem de eſſentia collegij ſeu vniuerſitatis nō eſſe quod debeat habere caput, ſecundum etiam Archid. *in c. ſiunt in vno 21. q. 2* & per Bartol. *in l. fin. colum. 1. verſic. per quas perſonas. ff. de colleg. illicit.* & per Abb. *in c. 1 in 2. not. infra de procurat. cum alijs allegatis* per Felynum *in c. ex litteris col. 3. ver. quod autem. ſupra de conſtit.* niſi ſaluādo dicamus, quod poteſt intelligi caput dupliciter, de capite ſcilicet vniuerſali, quod ſemper eſt reſpectu ipſius eccleſiæ, vel ſecundo de capite particulari in quo licet ad eſſentiam collegij non requiratur, tamen maior pars collegij erit loco capitis, & ſic per hanc conſiderationem vnumquodque corpus habebit caput, ſecundum quod declarat Felyn. *in d. c. ex litteris*, poſt Abb. *in d. c. accedentes.* Bar. etiam *in l. nulli in princ. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. per illam glo. ibi poſitam tenet* quod ad eſſe collegij non requiritur caput de neceſſitate. Tamen quando collegium non habet caput, ſi eſt collegium clericorum caput erit Epiſcopus. Si vero laicorum caput erit poteſtas ciuitatis. Ad quod Alexand. *ibi in apoſtillis plura adducit.* Vnde dictum Abb. hic pōterit ſaluari ſecundum dicta Bar.
3 *in d. l. nulli*, vel ſecundum Fely. *in d. c. ex litteris.* † Ad illud autem quod tangit Abb. *hic*, quod caput eſt honorabilius membrū, quod ſit in corpore, vide quæ adducit Felyn. *hic circa principium, & in c. ſiquis ſuadente el 2. infra de homic. vbi tractat de fronte Barbat. & ſimilib.* Ex quibus poſſet inferri, quod puer non dicitur baptizatus, niſi aqua infundatur in capite, cum ſit membrum honorabilius cæteris, & tamen contrarium vult gloſ. *in c. proinde de conſecratione diſtinct. 4. & in c. vulgaris. de pœnit. diſtin. 1.* & tenent canoniſtæ *in c. debito infra de baptiſ. & ſcriben. in l. 3. in princ. ff. de acquiren poſſ. ff* & plenè per Lapum *allegat. 113.* Nam anima eſt tota in toto corpore, & in qualibet parte corporis, vt dicit Bart. *in l. ſtipulationes non diuiduntur in tertia oppoſitione. ff. de verb. obligat.* & dictum Abb. *hic*, poterit comprobari, ex his quæ tradit Bald. *in l. ſi pater. ff. de adopt.* volens quod duces infidelium, qui ſtare belli illo anno ſubmiſerant ſe regi Hungariæ, tranſtulerunt in dominium regis non ſolum ſe ad ſuas terras & vaſallos, quia capite ſequente cætera membra ſequi neceſſe eſt, *l. qui libertis. § teſtamento. ff. de bono. poſſeſſ. ſecundum tabul.* Ad quod etiam facit, quia ſtatuta ciuitatis trahuntur ad caſtra ſubiecta ciuitati, velut ipſius membra ſecundum Cyn. *in l. 1. q. 1. C. quæ ſit long. conſuet.* & Alexan. *in l. qui ſi ex toto ff de leg. 1.*
4 † Tertio not. Abb. quod nedum clerici, ſed etiam prælati inferiores tenentur præſtare obedientiam epiſcopo: hinc dicebat Abb. *hic audita infra eod. col. 6. ver. oppono ſecundo*, & ibi Felyn. poſt Innocen. quod ſi prælatus inferior præſcripſit iura epiſcopalia, tamē debet reuerentiam epiſcopo contra quem præſcripſit, cum inobedientia ſit impræſcriptibilis per iſtum text. & faciunt quæ adducit Felyn. *hic colum. 1. verſi. & ex prædictis.* & ſequitur etiam Imol. iſtud *hic*, faciunt notata *in c. his quæ. ſup. de maio. & obedien.* Quod dictum Abb. hic extendēdo vult procedere, vt nedum inferiores prælati teneantur ad hanc reuerentiam Epiſcopo, ſed etiam tenentur capitulo, quod dictum bene procedit ſede vacante ſecundum Imol. *hic in vltimo notab.* adducendo notata *in c. cum olim. ſupra de maior. & obed.* poſt Ioan. Andr. *hic*, quæ intelligentia, licet ſit vera in ſe, tamen reſtringit text. noſtrum volentem obedientiam præſtari epiſcopo & Eccleſię. Nec aliquid dicit quod eccleſiæ & ſic capitulo debeat præſtari tantū ſede vacante, & ideo Abb. *hic* intelligit tex. generaliter procedere, vt talis reuerentia debeatur epiſcopo & capitulo etiam ſede vacante adducendo text. expreſſum ſecundum eum *in c. cum clerici infra de verb. ſign.* qui text. loquitur tantum de iuramento fidelitatis præſtito qualiter debeat iuramentum interpretari, ſed de obedientia præſtanda text. ille nihil dicit, & ideo opinionem ſuam melius probat text. iſte in d. ſtu., vt ſic..., vel rectius loquendo dicamus ſecundum eundem Abb. *hic* quod etiam ſede plene debeatur per inferiores reuerentia epiſcopo & capitulo, epiſcopo principaliter tanquam capiti, capitulo vero acceſſore, per quam intelligentiam tollitur omnis contrarietas. quæ intelligentia fuit gloſſ. *in d. c. cum clerici.* quam etiam ibi firmat Abb. vbi vlterius tenet illud idē quod tenet *hic*, quod capitulo & canonicis debetur reuerentia & obedientia, & vnico corpori, & vt vniuerſitati & capitulo, non autem vt ſingulis: circa quæ omnia vide ea quæ dicit Felyn. *hic, col. 1 verſ. guſta.* & quæ ipſe ponit *in c. edoceri ſupra de reſcri.*
5 † Gloſſ. *prima in fin.* concludit quod regulariter ſubditus non poteſt euitare ſuum prælatum, nec ab eo recedere ante ſententiam etiam ſi ſit criminoſus & crimina ſint notoria: quod fallit in ſeptem caſibus. Primo in hæretico: ſecundo in ſchiſmatico: tertio in notorio fornicatore: quarto in ſimoniaco quoad ordines: quinto in excommunicato: ſexto in ſuſpenſo, ſeptimo in depoſito, quam gloſſ. declarat, vt facit Abb. *hic col. 2. ver. oppono contra text.* & Imol. *col. verſ. in glo. 1.* & Fel. *colum. 2. in princ. verſ. ad illud* Ex quorum dictis poſt gl. habetur concluſio quod ante ſententiā prælato non debeat ſubtrahi obedientia, *c. nonn. 8. q. 4. c. ſacerdotes. 2. q. 7. cum alijs hic addictis per eos.* quæ concluſio ampliatur, vt procedat etiam ſi ſententia eſſet lata, dummodo quod ab ea fuerit appellatū per prælatum & proſequuta appellatio, *in gl. magna in verb. ſententia, ver. ſed pone, in c. ſæpe infra de appellat. & ibi ...* & Felyn. *hic col. 2. ver. facit gl.* ... ver. & ad hæc, ampliat idem eſſe quando lis criminalis pendet cōtra prælatum. Nam accuſatores tenentur ei obedire ſecundum Abb. *in c. ex parte. in princ. infra de accuſat.* cum alijs hic adductis per eum reſpondētem ad text. *in l. ...* § *liberos ff. ...* & ad ibi notata per Angel. Ampliatur etiam concluſio ſi tale crimen eſſet notorium ſecundum gloſſ. *hic & in c. nullus 32. diſt.* Pro quo Abb. *hic* adducit text. *in d. c. ſacerdotes.* quæ concluſio approbatur *hic* à Felyn. & communiter ab alijs doct. *in d. c. nullus.* Cōtra quem videtur obſtare text. *in d. cap. nouit. in verbo pro dubia ſuſpicione*, quæ verba innuunt ſecus eſſe ſi ſuſpicio eſſet notoria. & conſequenter ſi crimen eſt notorium poterit ſubtrahi obedientia: Nec obſtat quod tale argumentum venit à cōtrario ſenſu, cōſequenter non debet ſumi ne corrigatur text. *in c. ſi ſacerdotibus 15 quæſt. vltima.* Nam reſpondetur illum text. loqui in ſacramentalibus ſpeciali ratione, quia nullus quantumcunque pollutus poteſt polluere ſacramenta diuina. Et quia nō tam dantis quam accipientis fides ſpectatur, *vt ibi* dicitur. Secundo ad idē facit, nam quoad iuris effectus notorium non requirit ſententiam ſecundum Ioan. Andr. *in c. ex tenore de tempo. ordin.* Bartol. & Paul. de Caſtren. *in l. atqui natura. § cum me abſente ff. de negot. geſt.*

Digitized by Google

geſt.& per Bartol. & Paul.*in l.emptorem.in princ.ff.de act.empt.*&
per Alexand.*in l.item bonus col.2.ff.de verbor.obliga.* Vnde cùm *hic*
tractetur de ſubtrahendo obedientiam prælato, & ſic de iuris
effectu non erit opus aliqua ſententia ex quo crimen eſt noto-
6 rium.ex quibus cõmunis concluſio redditur dubia. † Tenen-
do tamen communem limita primò non procedere in hæreti-
co.*c.excommunicamus.& alijs iuribus hic allegatis* per gloſ. Abb. &
Felin.de quo autem hæretico intelligatur, dicas vt per Domi.
& pleniùs per Præpoſ.*colum. 2.verſic.quæro, in §.ad hæc.32.diſtin.*
quod comprobatur ex his quæ dicit Abb.*hic.*in primo caſu per
7 eũ addito ad alios poſitos per gl.*in verſ.poſſet tamẽ intelligi.*† Se-
cundò fallit in ſchiſmatico, qui excommunicatus eſt,*c.licet.de
elect.in ſexto.* & probatur *in c. quia diligentia ſupra de elect.* cum a-
liis *hic,*adductis per Abb.& Felin.& per Domin.& do. Prepoſ.
8 *in d.c.nullus,& in d.§.ad hæc* & per Domin.*in d.c.ſacerdotes.*† Ter-
tiò fallit in ſimoniaco.*c.ſi quis à ſimoniacis.1.q.1.§.verum.32.diſt.*
& iſtud non per rationem hic adductam per gloſ. quæ eadem
eſt cum dicto, & conſequenter non debet attendi,*l.fin.vbi gloſ.
ff.de offic.proc.Cæſar.gloſ.magna in verbo in creditum in l.2.§.muni.
ff.ſi cert.petat.* ſed alia ratione hic adducta per Abb.& Imol.poſt
Io.Andr.quæ limitatio procedit in ſimoniaco in ordine dãdo
reſpectu recipientis, qui ipſo iure eſt ſuſpenſus quantũcunque
ſit occultum.*c.quibuſdam 1.q.1.*& ita intelligitur text.hic alle-
gatus per gloſ.*in c.reperiuntur.* Secus autem eſſet reſpectu dan-
tis ordinem vitio ſimoniæ: nam nõ eſt ipſo iure ſuſpenſus, nec
per hoc perdit executionem ordinis iuxta ea, quæ habentur *in
c.penult.infrà de ſimonia.* ita declarat Gemi.*in d.§.ad hæc colum.5.
verſ.quidam ſunt ſimoniaci.*& diffuſiùs *ibi* dom. Præpoſ.*colum.6.
verſic.an ſimoniacus.* Quid autem eſſet in ſimoniaco in benefi-
cus, vel in aliis: dicas, vt plenè habetur *ibi,*per Domin.& dom.
9 Præpoſ.† Quartò limitatur in notorio fornicatore per textum
hic allegatum per gloſ.& benè facit *c.præter 23.diſt.*& iſtud non per
rationem hic adductam per gloſ. ſed per aliam adductam per
Abb.& Imol. poſt Ioan. Andr. Qualiter autem procedat hæc
limitatio, vide quę ponit Domin.*in d.§.ad hæc colum.5.verſ.quã-
tum ad dubium ſecundum* & pleniùs quæ ponit *ibi,*dom.Præpoſ.
col.6.verſ.venio ad ſecundum, & licet Abb. *hic,* argumentetur pro
hac limitatione & præcedenti, & non videatur ſe firmare, ta-
men limitatio eſt vera, cò quoniam notorius fornicator eſt ſu-
ſpenſus quoad ſe, & quoad alios,*c.fin.infrà de cohabitat.cleric.&
mulier.* vnde ſequitur quod ante ſententiam priuationis nõ eſt
ipſi parendum ſecundùm domin. Anton.*in c. veſtra.infrà de co-
habit.cleric.& mulier.*& Domin.*in d.c.ſacerdotes.cum alijs adductis
10 in d.§.ad hæc.* † Quinto limitatur in excommunicato: nam tali
prælato non eſt parendum etiam ante ſententiam priuationis,
& licet gloſ.nihil adducat, tamen gloſ.adducit *c.paſtoralis.in fi.
infrà de appellationib.*& alia iura: adducit etiam rationem, quia
excommunicato non poteſt communicari ſine periculo &c.
quæ limitatio procedit etiam ſi occulta eſſet excommunicatio
quia quoad ſe tale occultum non excuſat, ſecundùm Calder.
in c.ad proband.infrà de re iud. quem & refert ſequitur Feli.*hic,* de
quo vide plenè per me dicta *in c.exceptionem.ſuprà.tit.præcedenti.*
11 † Sextò limitatur in ſuſpenſo ſecundùm glo.*hic,* nam ipſo iure
ſuſpenſus poterit ſententiam euitari, quod ſequitur Domin.*in
d.c.ſacerdotes.* dicens licitè recedi à prælato notoriè infecto ali-
quo crimine inducente ipſo iure ſuſpenſionem quoad ſe, &
quoad alios, quod ſequitur etiam Felin *hic colum.2.in princ.*&
plenè per Domi.& dom. Præpoſ.*in d.c.nullus.& in d.§.ad hæc ve-
ro* In qua materia ſuſpenſionis poſſet hic tractari an ſuſpenſus
ab officio celebrando fiat irregularis, ſiue ſit ſuſpenſus à lege
ſiue ab homine.& gloſ.*in c.in tit.de ſent.ent.excõ.lib.6.*tenet quod
ſic, ſuſpenſus tamen à beneficio, licet fructus capiat de facto:
tamen non incurrit irregularitatem, nec etiam perdit benefi-
cium niſi hoc l.exprimatur, vt eſt *in c.cupientes.§.cæterũ.de elect.
in 6.*& eſt bona gloſ in verbo, ſuſpenſos, *in clemen.2.de vita &
honeſt.cler.*& ponit Spec.*in tit.de legato.§.iuxta.ver.item.not.quod
ſuſpenſus,*& Cardin.*in clemen.vt hi qui de ætat.& qualit.q.19.*& eſt
ratio quare irregularitas non imponitur, niſi in caſibus à iure
expreſſis,*d.c.is cui.*de qua q.plene per Domi.& dom Præpoſ.*in
d.§.ad hac.*& dixi poſt Felin.& Modern.*in c.apoſtolicæ.ſupra de
except.*vbi tetigi, quod ſuſpenſus ab officio tenetur dicere ho-
ras diuinas ſecretè ſecundùm gloſ. vlt.*in c.presbyterum.28.diſt.
& c.illud de cler.excom.miniſtr.* Nota tamen gloſ.*in verbo ſuſpen-
ſo.in d.c.cupientes & in d.§.cæterum,* volentem, quod vbi eſt ſuſ-
penſio à canone, illa nõ poteſt tolli per inferiorem à Pontifice,

licet ſecus ſit in excommunicatione.*c.nuper.infrà de ſentent.ex-
com.* Septimo † limitatur in depoſito, quando enim præ- 12
latus eſt depoſitus, illi ſubtrahenda eſt obedientia, & qua-
liter depoſitio debeat fieri, vide not.per Abb.& alios,*in c.non
poteſt.infrà de re iudic.*& an depoſitus degradetur & quando vi-
de per Abb.*in c.at ſi clerici.ſupra de iud.& in c.traſmiſſa.ſuprà de e-
lect.* vbi de hac materia *col.5.* Limitatio tamẽ veriſſima eſt quod
tali depoſito debet ſubtrahi obedientia, vt per Felin.*hic.col.2.
verſ.& ad hæc vide.* declarantem procedere quando à ſententia
depoſitionis non fuiſſet appellatum &c. † Octauò limitatur 13
ſecundùm Abb.in caſu *c.ſacerdotes.ſecundùm gl.1.q.7.* quã limi-
tationem Abb. hic impugnat. Et idem facit Felin.*in col.2.verſ.
ad illud.* Ad quæ vide gloſ.& Domin.*in c.generali.de elect.lib.6.*&
Abb.*in c.2.in 2.not infrà de appellat.*& Domin.*in c.nulli.& ibi.*do.
Præpoſ.*19.diſt.* Nam aliquis contraueniens Canoni, licet pec-
cet mortaliter *c.2.ſuprà de maio.& obedien.c.quiſquis.14.q.1.* Ta-
men ex hoc non venit ſemper deponendus ſecundùm Abb.
in d.c.2 & Modern *in 2.notab.* alia adducentes, & ideò gloſ.*in
d.c.ſacerdotes.* debet inteligi ſecundùm Abb. & Felin.*hic.*& ſe-
cundùm Domin. & do.Præpoſ.*in d.c.nulli.* † Vltimò limitatur 14
ſecundùm Abb.*hic,* in caſu poſito per Ioan.And. poſt Hoſt.*in
c.1.de cenſi.lib.6.* quando prælatus corrigens ſubditũ eſſet detẽ-
tus eo peccato vel maiori æquè vel plus notorio, tũc.n.poterit
appellari & conſequenter prælatus euitari: pro quo faciũt *not.
in c.de priore inf.de appell.* tamen Abb.*hic.* concludit contrariũ &
reſpõdet ad obiecta, & ideo iſta limitatio communiter repro-
batur: nam licet iudex ſit notorie crimino ſus, tamen antequã
priuetur poteſt exercere iuriſdictionem *d.c.nonne.cum alijs hic
adductis* per Abb.*in d.c.de priore* & ſequitur Bald.*in l.2.§ miles.ff.
de infam.*& plene tangit Felyn.*in c.ſciſcitatus.ſupra de reſcri.*& ſe-
quuntur Modern.*in d.cap.de priore.colum.1.in fin.* ſaluantes hãc
limitationem quando contra iudicem excipitur quod eſſet
condemnatus de crimine infamante ipſo facto, per quod ſta-
tim perdit adminiſtrationem ſecundum Abb.*in d.c.ſciſcitatus.*
de quo per Felyn.*ibi.* † Gloſſ.*ſecunda ibi, l.cogi.not.* quod nullus 15
poſſeſſor cogitur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis etiam ad
inſtantiam fiſci, vt in cõſtitutione regni incip. officialibus. in-
tellige ſecundum Imol.*hic,col.1.ver.in glo.2.* niſi pręſumptio vel
ius commune ſit contra eum vt probatur *in c.1.eo.tit.li.6.* Idem
dicimus in feudo vbi vaſallus cogitur oſtendere iura feudi, &
qualiter illud tenet per Iſern.*in tit.de prohib.feud.alie.* per Feder.
verſic.illud quoque præcipimus col.4. per Decium *conſil.61.in 1 volu.*
Gloſſ.vltima enumerat plures caſus in quibus nõ currit præſcri-
ptio; & inferius de ipſis dicetur: gloſſ. autem iſtam declarat vt
facit Abb.*hic,col.3.verſi.vlt.glo* & Imol.*col.pen.verſic.item aduerte*
& Felyn.*col.3.verſic.in quantum* Abb. † Ex quorum dictis prima 16
concluſio eſt quod quandoque lex prohibet rem alienari, eo
quoniam non poteſt haberi ius commercium & poſſeſſio vt
eſt in rebus ſacris & religioſis, *l.vſucapionem.ff.de vſuca.*& in re-
bus ſpiritualibus reſpectu laicorum, in quibus non procedit
præſcriptio, ex quo defuit extremum habile, ſcilicet ipſa poſ-
ſeſſio *regula ſine poſſeſſione.de regul.iur.& l.inter ſtipulantem.§.ſa-
cram.ff.de verb.oblig.cum alijs adductis per gloſſ noſtram in verſic item
res ſacra, & quæ notantur* per Dom.poſt Ioan.Andr.*in c.2.de præ-
ben.lib.6.*& per Felyn. poſt Abb.*in c.cauſam quæ colum.1.ſupra eo.
& ca.præceden.colum 4 circa fin.* Ad quæ faciunt notata per Abb.
in c.illud in fin.& ibi dixi *ſupra eod.*

† Secunda concluſio eſt quando res prohibetur alienari fa- 17
uore ipſius rei tunc præſcriptio etiam non currit: exemplifica-
tur in fundo dotali, vt per gloſſ.*hic verſicu.item fundus dotalis.*&
dictum fuit *ſupra eod.cap.in tranſmiſſa.* & ſecundum Abb. & I-
mol.*hic,*& Bart.*in l.vbi lex.ff.de vſucap.& in leg.fin.colum 2.Cod.in
quibus cau.in integrum reſtitut.non eſt neceſſar.* Aduertendum ta-
men eſt, quia hoc exemplum non videtur eſſe cõgruum. Nam
fundus dotalis prohibetur alienari non fauore ipſius rei, ſed
fauore mulieris ne fragilitas ſexus mulieris conuertatur in eius
perniciem vt notatur *Inſtitut.quibus alienare licet vel non.§.1.* Ni-
ſi dicatur quod principaliter fundus dotalis prohibetur alie-
nari fauore ipſius rei: probatur, quia ſi deſinit eſſe dotalis po-
terit alienari, *l.lex Iulia.§.toties ff.de fundo dotali* Et ideo fauor
mulieris videtur eſſe ſecundarius, conſequenter non attendẽ-
dus, *l.ſi quis nec cauſſam.ff.ſi cert.petat.* Conſiderandum eſt ta-
men vlterius: nam videtur fundum dotalem poſſe præſcribi.
Patet quia alienatio fundi dotalis permiſſa eſt quando iura-
mentum interponitur ſuper ea, *cap.cum contingat.ſupra de iure-
iuran.*

in rub. cum ſimilib. Et certum eſt, quòd quando iura non ſimpliciter prohibent alienationem, ſed illam prohibent ſine certa ſolẽnitate, tunc præſcriptio in rebus alienari prohibitis ſine ſolennitate permittitur, ita Bart. in d. l. fin. & Abb. hic, dum loquuntur de rebus eccleſ. & de rebus minoris. Et ponit Bald. in l. 1. colum. 5. C. de ſer. fugit. & Alexand. in l. filiuſfamilias § diui circa penult. quæſtionem. ff. de leg. 1. Vnde tenendo, quòd alienatio fundi dotalis poſſit fieri appoſito iuramẽto videtur etiam concludendum, quòd poſſit præſcribi, niſi dicatur, quòd lex non requirit ſolennitatẽ iuramenti in alienatione fundi dotalis ad ſimilitudinem ſolennitatis, quæ requiritur in alienatione rerum minoris & rerum eccleſiaſticarum, ſed tantùm diſponit quòd iuramentum appoſitum debeat ſeruari, d. c. cùm contingat. & iſte caſus ſpecialis nõ eſt trahendus ad conſequentias, l. in ſingulari. l. quod verò contra ff. de legib. Res enim minorum, & res eccleſiaſticæ permittuntur alienari ſeruata ſolẽnitate, &c. fundus dotalis ſecus, ex quo alienari non poteſt, nec lex dat caſum, quòd ſeruata tali ſolennitate poſſit alienari, vt eſt in rebus minoris & rebus eccleſiæ, & licet quãdo apponitur iuramentũ in alienatione fundi dotalis, alienatio valeat, nõ eſt, eo quia ſeruata ſuit forma tradita ad alienationẽ, &c. Sed iuramentum & eius virtus hoc operatur, vt cuſtodiri debeat, ex quo poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, quod nedum eſt in fundo dotali, ſed etiam in reliquis actibus, iuxta plenè not. in d. c. cũ contingat. & ideo cõcluſio videtur eſſe vera, quòd fundus dotalis hodie non poſſit præſcribi, quæ procedit in præſcriptione 10. annor. inter præſentes, ſeu 20. inter abſentes, ſecũdùm Doct. hic, & in d. l. vbi lex, & in d. l. fin. in præſcriptione verò longiſſimi temporis, ſecus videtur eſſe ſecundùm gloſ. noſtram hic, cùm talis præſcriptio tunc temporis non fuiſſet cognita, l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. & in præcéd. capitulo ſapius, & habetur per Bart. in l. fin. ff. rem ratam haber. Ad quod etiam facit, quia iſta prohibitio de non alienando introducta eſt à lege, & videtur ſapere naturã prohibitionis de non alienando factæ à teſtatore, ſecundũ Abb. & Imol. hic, & dicetur inferius. Bona autem prohibita alienari per teſtatorem poſſunt præſcribi ſpatio 30. vel 40. annor. nõ obſtante tali prohibitione, vt dicetur inferius, & tenet Paul. de Caſtr. in l. fin. § ſed quia. colum. penult. C. commun. de legat. & Alexand. in conſ. mihi 60 in ip. omiſſu verbu teſtamen. in 3. lib. Pariter videtur dicendum, tanto tempore poſſe rem dotalem præſcribi. & ita firmat Imol. hic. In contrarium autem facit text. in d. l. vbi lex. in quo ponitur regula, quòd res prohibita alienari non poſſit præſcribi. Vnde iura C. quæ poſtmodum introduxerunt præſcriptionem 30. annor. debent recipere interpretationem ab illa lege, quæ ſe extendit ad illa iura noua, l. 1. § lex Falcidia. cùm ibi plenè notatis. ff. ad leg. Falcid. & per Bart. in l. 2. ff. de leg. 1. in illa quæſtione de ſtatuto prohibente minorem 20. annis teſtari poſſe. Prætereà d. l. vbi, tali iure in genere cogitauit de omni præſcriptione, licèt non in ſpecie de iſta longiſſima quæ tunc non erat introducta, tamẽ & iſta debet comprehendi, argument. l. qui iure militari, ff. de teſtam. milit. & ita Bart. in ſimili caſu in materia præſcriptionis dicit in d. l. fin. Circa hãc etiam communem concluſionem diſtinguendum eſſet, an præſcriptio fundi dotalis eſſet inchoata, vel non inchoata, ſecundùm Abb. hic. & Imol. per text. in l. ſi fundum. ff. de fund. dotal. & ad prædicta vide Moder. in tract. præſcriptionum, in quinta parte quintæ partis principalis. quæſt. 4. vbi examinant, an & quando res prohibita alienari, poſſit præſcribi. Et quid, quando res eſt ſimpliciter prohibita alienari per legem in omnes indifferenter & conſequenter prohibitio eſt perpetua, an tali caſu poſſit præſcribi, & quæ præſcriptio, & cuius temporis requiratur, & quid etiam quando eſt prohibita alienari fauore publicæ vtilitatis, vel quando prohibetur alienari non ſimpliciter, ſed ſine certa ſolennitate, vt eſt in rebus minorum & eccleſiæ, de quibus per Abbat. & Imol. hic, & Bartol. in d. l. fin. Tertia concluſio

18 eſt, quòd † res prohibita alienari per defunctum non poteſt præſcribi, quam tenet Bartol. in d. l. vbi lex & Angel. in l. 1. C. de præſcript. long. temp. & Imol. in d. § diui adducens text. in l. fin. § penult. C. commun. de legat. vbi nullum obſt. ſeculum præſcriptionis opponi poſſet legatario vel fideicommiſſario, & licet ad illum textum Iaſ. in d. § diui. colum. penult. verſic. duodecimò quærit Bart. det vnum intellectum, ſecundùm quem nihil faceret, tamen talis intellectus ruit ex his quæ ponunt ibi repetent. penult. quæſtione Bartoli, contra tamen hanc concluſionem videtur tenuiſſe Bart. in d. § diui. Cui opinioni adhæret ibi Raphaël, & Alexand. Vnde pro veritate dicas, quòd aut loquimur de præſcriptione longi temporis, aut de præſcriptione longiſſimi. Primo illo caſu non procedit, ex quo cenſetur eſſe prohibita ſtante prohibitione teſtatoris de non alienando. d. l. fin. § penult. & l. pater filium. § Iulius Agrippa. ff. de legat. 3. & in iſtis terminis procedat opinio Bartoli in d. l. vbi lex. & Abb. & Imola hic. Secundo verò caſu, quando ſumus in præſcriptione 30. annorum. dicendum eſt illam admitti non obſtante prohibitione alienationis factæ per defunctum, ſecundùm Paulum de Caſtr. in d. § penult. & Alexand. in conſ. præallegato, & in iſtis terminis procedat opinio Bartoli in d. § diui. & hanc concordiam tenent Moder. repeten. adducentes alias deciſiones in d. § diui in penult. quæſtione Bartoli. & ita intelligendo Bart. non erit ſibi contrarius, prout communiter Doct. notant eius contrarietatem. Et quod ita debeat concordari ſuadetur ex text. in d. § pen. quem ipſe Bartol. adducit, vbi excluditur præſcriptio longiſſimi temporis, conſequenter non cenſetur excluſa præſcriptio longiſſimi temporis. arg. c. nonne. ſuprà, de præſumpt. & l. cùm prætor. in princ. ff. de iudic. & benè faciunt notata per Abb. in c. fin. colum. 7. ver. quæro quid ſi ſtatuto, infra eod. adducentem textum tunc illa gloſ. in c. 1. antiu. de cap. Corradi. in vſib. feud. Et circa concluſionem hanc vide quæ ponit Felin. hic. col. 3. verſic. dic melius. quæ cõcluſio procedit reſpectu illorum qui erant proximiores, & ad quos ſpectabat primo loco conſiderando gradum & ordinem ſucceſſionum ius petendi rem prohibitam alienari, nam contra ipſos ſciẽtes currit præſcriptio, vt ſuprà. Secus autem eſſet reſpectu aliorum deſcendentium ex illis quibus hæc præſcriptio non poterit obeſſe cum ſupr. mentientibus ſuperioribus & prioribus, ipſis non competeret actio, & conſequenter non currit præſcriptio, cùm non valerent agere. Vnde ſi teſtator prohibeat bona alienari, ex quo voluit ita conſeruari in familia penes deſcendẽtes de ſua agnatione, quo caſu admittuntur proximiores gradatim, l. peto. § fratre. ff. de leg. 2. ſi primus hæres alienauit dicta bona & alij deinde res proximiores non petunt bona alienata per tempus longiſſimum 30. annor. licet quo ad eos præſcriptio habeat effectum, tamen non habebit efficaciam quo ad alios poſteriores, qui poſtmodum admittuntur, ex quo tales poſteriores ſuperſtitibus proximioribus non poterant agere, & non valenti agere præſcriptio non currit, l. 1. in fin. C. de annal. except. Ad quod etiam facit, nam quando res eſt prohibita alienari per teſtatorẽ ſi alienatur extra familiam conſentientibus tamẽ ipſis de familia, talis conſenſus licèt operetur validitatem alienationis quo ad conſentientes, l. nihil § 1. ff. de leg. 1. & per repet. in d. § diui. in dicta penult. quæſt. Bart. verſic. ſecundo ex dictis Bart. tamen non nocet aliis qui non conſenſerunt, & ideo illi non conſentientes debẽt admitti ad reuocandam dictam alienationem, ſecundùm Fulg. & Moder. in l. quotiens C. de fideicommiſſ. & per Ioan. de Anan. in conſ. 46. Vnde ſicut expreſſus conſenſus non nocet aliis, minus debet nocere & iſte tacitus inſurgens ex præſcriptione, argument. l. cum quid cum ibi not. ff. ſi cert. pet. Ad quam concluſionem & limitationem, vide adducta per repet. in d. § diui quæſt. præalleg. Quarta concluſio Abb. eſt, † quòd prohibitio de non alienando inducta à teſtatore nullam continens cauſam, non valet tanquam 19
præceptum nudum, vt habetur in d. § diui & in l. pater filium § Iulius Agrippa præalleg. Ratio huius ponitur per Ang. & alios ter. ben. in d. § diui. nam cum talis prohibitio non contineat vtilitatem alicuius niſi tantùm prohibiti alienare, ſapit quoddam cõſilium, cui talis prohibitus poteſt renunciare, l. cùm pater § mando ff. de legat. 2. Quam concluſionem limita pluribus modis quos poſt Bart. & antiquos ponunt Moder. & repet. in d. § diui. colum. 2. 3. & vide aliam limitationem, quãdo teſtator prohiberet bona alienari vſque ad certum tempus, nam non valebit hæc prohibitio ſine cauſa. Vnde ſi teſtator mandet filiis ne poſſint bona vendere quouſq; perueniant ad ætatem 25. ann. valebit prohibitio etiam alia cauſa nõ aſſignata, ſecundùm quod colligitur ex dictis dom. Paul. de Caſtr. & Alex. in l. ſi non ſortem. § ſi certum. ff. de condi. indeb. & eam tenet Sal. in l. ea lege C. de condict. ob cauſ. in illa quæſt. quando teſtator mandaui bona non diuidi vſque ad certum tempus, &c. quæ limitatio redditur dubitabilis. ex quo iſto caſu etiam locum haber ratio ſuperius data in concluſione & appoſitio temporis videtur appoſita gratia ipſorum prohibitorum & conſequenter videtur quòd poſſint tali conſilio renunciare, ſi enim teſtator diſponit aliquid in fauorem hæredum, eſto, quòd ſint minores, tamen ipſi poſſunt huic fauori renunciare, ſecundùm Bart. in l. cùm pater § curatoris. ff. de leg. 2. Quinta concluſio
eſt, quod † per pactum poteſt impediri alienatio, quando paciſcens in re prohibita alienari ſibi reſeruauit aliquod ius. vt habetur in in l. ſi creditor. § vltim. ff. de diſtract. pign. & per Bart. in l. ea lege. 20

Digitized by Google

C.de condit.ob cauſ.& in d.§.diui.vbi ſcribentes eum ſequuntur ad-
ducentes alias deciſiones. An autem iſto caſu requiratur expreſ-
ſa hypotheca, an verò ſufficiat generalis, Doct.variarunt, vt ple-
nè habetur per ſcribent.in d.§.diui.vbi etiam repetent.ponunt
21 colum.9.videto ibi.Sexta concluſio eſt,† quòd in caſu in quo im-
peditur alienatio per pactum, cenſetur etiam prohibita præſcri-
ptio: quæ concluſio fuit Bart.in d.l.vbi lex.& ibi ſcribent.eam te-
nent. Abb.autem hic tenet contrarium motus illa ratione, quòd
præſcriptio non poteſt impediri pacto, de qua per Bart.& alios,
in l.nemo poteſt ff.de leg.1.& dixi poſt alios in rubr.ſuprà eod.& tenē-
do opinionem Bart.ad rationem Abb.poteſt reſponderi, quòd
per pactum non poteſt impediri principaliter, ſed benè in quā-
dam conſequētiam poteſt fieri iſta impeditio prohibendo rem
alienari poſſe argumento notatorum per Bart.in l.1.in princ.ff.de
auctor.tutor.& per Moder.in l.dictantibus.C.de teſtam. Item cōclu-
ſio Bart.procedere poterit in caſibus in quibus pacto poteſt re-
nunciari præſcriptioni, de quibus poſt alios dixi in d.rubr. Septi-
22 ma concluſio eſt,† quòd ſi per ſtatutum res prohibetur alienari
præſcriptio quoq; cenſetur prohibita, ſecundùm Bart.in d.l.vbi
lex.& Abb.hic, quam concluſionem declara, & intellige ſecun-
dùm Moder.in d.tract.præſcriptionum, loco præallegato in dicta quarta
quæſtione, verſ.ſi verò & ver.vnde verior.& ver.ſeq ponentes quando
ſtatutum prohibet ſimpliciter & perpetuo, & quando prohibi-
tio eſt ſpecialis, & quando fit fauore alicuius perſonæ, & quan-
do per ſtatutum cenſeatur prohibita præſcriptio longi tempo-
ris, & quando longiſſimi, ex dictis tamen Bart.vbi ſuprà.& Abb.
hic, ſimil.à præcedenti concluſione habes.quod non procedunt à pari
pactum & ſtatutum, quod verum affirmatiuè, vt ipſi loquuntur.
Quando verò eſſet argumētum negatiuum, tunc videntur pro-
cedere à pari. Vt ſi dicimus, per ſtatutum aliquid non permitti-
titur, ergo nec per pactum, de quo tamen per Felin.in rubr.ſupra
eod.colum.antepen.verſic fallit ſexto.& per Bart.& alios ſcriben.in l.
23 alia.§.eleganter ff.ſolut.mat. Vltima concluſio eſt,† quòd nō ſem-
per procedit illa regula, quæ non poſſunt alienari, non poſſunt
præſcribi, vel econtrà. Multi enim ſunt caſus in quibus ceſſat, &
in quibus etiam procedit, vt patet ex ſuperius adductis, de quo
etiam vide per dominum meum Socin.in conſ.86.incip.In cauſa.
colum.fin.in 1.volum.& conſ.271.incip.In cauſa, colum.16.in 2 volum.
& per dom.Philip.Corn.conſ.294.incip.Videtur.colum pen.in 3.vo-
lum.cum aliis allegatis per Moder.in d.tract in d.4.quæſt.in fin. ad-
uerte etiam, dum in locis ſupra adductis allegatur per Abb.& a-
lios, l.alienationis verbum ff de verb ſignific. cum qua videtur con-
cordare d.l.ſi fundum.ff.de fund.dot. Per quas habetur quod ille,
qui permittit rem ſuam præſcribi, videtur tacitè alienare. Bart.
enim in d.§.diui quæſt.pen. vult, quòd talis tacitus conſenſus plus
operetur quàm expreſſus, ex quo iſte eſt ſucceſſiuus, conſequē-
ter potentior, l.ſi mulier.C.ad Velleia. Expreſſus verò eſt momen-
taneus, & ideo non debet tantùm operari per l.ſi vnus ff de ſeruit.
ruſtic.præd.iuncta l.ſed ſi inter.ff.de ſeruit.vrba.præd. ſecundum Ioan.
Andr.in rubr.de præſcript.in addit.ad Spec.& ſecundùm Moder.re-
pet.in d.§.diui.in d.penult.quæſt.Bart. Vltima ſit concluſio.de cuius
l.alienationis intellectu etiam dixi in rubr.ſuprà eod.tamen præ-
dicta non procedunt, quo ad tollendam ſeu inducendam natu-
ralem obligationem, quæ per tacitum conſenſum non videtur
induci nec tolli, & ideo præſcribens contra ſcientem non poteſt
dicere excluſiſſe illum contra quem ſcientem præſcripſit etiam
à naturali obligatione, vt in ſimili dicit Bart.in l.ab eo.C.quomodo
& quando iudex.& in l.Iulianus verum debitorem.ff.de cond.indeb.&
ſecundùm ea quæ plenè dicam in c.fin.infra eod. Quærit vlterius
24 Abb.hic, an † præſcriptio currat contra furioſum & cōtra prodi-
gum: quam quæſtionem tangit etiam Imol.hic, col.pen.verſic.vlti-
mò tangit.& Felin.colum.3.verſic.dum Abb.& Modern.in tract.præ-
ſcriptionum, in prima parte 6.partis principalis, in 24.caſu.& circa fu-
rioſum Abb.concludit, quòd non currat præſcriptio durante
furore ſicuti nō currit contra pupillū, adducendo gloſ.in l.2.C.de
curat furioſ.volentem, quòd priuilegia conceſſa minori in præ-
ſcriptionibus, videntur etiam conceſſa furioſo, de qua gloſ. vide
Felin.hic & in c.paſtoralis.colum.2.ſuprà de iudic.& dum Felin.ad-
ducit text.in l.qui neque ff.de rebus eorum. De ipſius intellectu vide
per Aretin.& Moder.in l.2.colum.pen.infra de leg.1. Et quando fu-
rioſus æquiparetur pupillo vel minori, & reſtituatur in integr.
per Alex.& Paul.de Caſtr.poſt Bart.in l.Marcellus.ff.de fideiuſſ.&
plenius per Alexan.in l.ſi curatorem habens, in 2.notab.C.de in integ.
reſtit. Aduertendum eſt tñ, quòd d.l.2.dū vult, quòd oratio diui
Seueri porrigatur ad curatorem furioſi, & conſequenter exten-
datur ex ſententia & mente dicti Imperatoris, per d.l.qui neq;.§.ti.
Nam hæc extenſio nedum eſt permiſſa principi, vt in d.l.2. ſed e-
tiam alteri non habenti poteſtatem legis condendæ, cùm fiat ea
ſententia & mente iuxta notata in l.cùm mulier.ff.ſolut.matrimon.
& in c.cùm dilecta, infra de confirmat.vtil.vel inutil.& per gloſſ.in c.t.
in verbo.Italia, de temp.ordin.lib.6. Hæc tñ concluſio videtur reddi
dubitabilis ex iis, quæ dicit Imol.hic, verſic.præalleg. Nam res fu-
rioſi prohibetur alienari ſine ſolennitate debita, vt in d.l.2.& ferè
per totum ff & C.de curat.furioſ.& in d.l.qui neq;. Certum autem eſt,
quòd res prohibita alienari ſine ſolennitate poteſt præſcribi, vt
patet in re minoris ſecundùm Bart.in l.fin.C.in quibus cauſis in inte-
grum reſtitut.non eſt neceſſ.& ſecundùm Abb.& communiter om-
nes in quæſtione præcedent. Vnde contra furioſum videtur currere
præſcriptio, niſi dicatur quod currit eo modo quo currit contra
minorem ſeu pupillum, de qua dictum fuit in c.ex tranſmiſſa, ſu-
prà eod & quæſtione præcedenti. Secundò obſtat, quia ſit æquipara-
tio de pupillo. Cuius impedimentum eſt temporale ad furio-
ſum cuius impedimentum æſtimatur perpetuum. Non enim eſt
ſpes quod veniat ad ſanitatem, l.cum aliis.C.de curato.furioſi. Et
ideo talis æquiparatio non videtur procedere, l.niſi finita.§.ſi.ff.
de tutel & ratio.diſtrahen.iuncto principio illius tex. Suadetur hoc:
nam ſemel probato furore alicuius, furor ille præſumitur conti-
nuatus. Hinc dicimus teſtamentum ſeu contractum celebratū
à furioſo eſſe inualidum niſi ex aduerſo probetur factum fuiſſe
tempore quo habebat lucida interualla. Vnde præſumptio eſt
quod furor duret & perſeueret ſecundùm gl.in verbo compote in c.ſi.
infra de ſucceſſione ab int.ſi.rc & in cap.ſi.ac Germanum.3.quæſt.9.&
pleniſſimè per Alex.& Iaſ.in l.furioſum.C.qui teſtamen facere poſſ.
& Alexand.conſ.fue 87.in 2 volu.† Circa prodigum concludi- 25
tur ſecundum Abb.& Imol.Felyn.& Moder.vbi ſupra præſcri-
ptionem non currere ſecundum Ioan.And.in addit.ad Spec.eo.
titu.ſuper rub.col 4.cum aliis adductis per eos. circa quod ſecundum
Imol.hic poteſt adduci illud quod fuit dictum in præceden.artic.
de furioſo, quod etiam bona prodigi poſſunt alienari ſeruata ſo-
lennitate: cōſequenter & in illis debet currere præſcriptio, cir-
ca quod dicas, vt fuit dictum in præcedenti de furioſo. Et hæc opin.
Abb. vt non currat præſcriptio durante prodigalitate videtur
ſuaderi, quia licet furor exiſtimetur duratiuus & perſeuerati-
uus, & conſequenter vt impedimentum perpetuum, tamen vi-
detur eſſe ſecus in prodigalitate quę videtur eſſe vitium tempo-
rale, quod vitium diminuitur prodigo perueniente ad ætatē ma-
turam, vt docet experientia, quæ eſt optima rerum magiſtra.c.
quam ſit.de elect.libr.6.& quia prodigalitas videtur eſſe morbus
voluntarius ſecundum Bal.in l.humanitatis.C.de impub.ex qui-
bus videtur differentia notabilis eſſe inter ipſum prodigum &
furioſum, & conſequenter quod non procedant à pari: de qua
tamen materia, vide pleniſſime notata per Bart.Alex.& Mod.
in l.vt cui bonis.ff.de verb.oblig. vbi Alexan.poſt Bart.col.2.& col.
4.ver.imo tamen etiam Bart.& etiam Moder.ibi volunt quòd ſi
notorie conſtat prodigum eſſe reductum ad ſanitatem non re-
quiritur alia ſententia & poterit gerere eius negotia, & conſe-
quenter tunc curret præſcriptio, aliàs autem videtur ſecus, vt
ibi per eos, & quando competat reſtitutio vltra Felyn.hic vide per
Alexan.in d.l.Marcellus, & in d.l.vt cui bonis, & in d.l.ſi curatorem
habens.& per Modern.in d.24.caſu Redeundo modo ad gloſſ.
noſtram ſimilem habes in cap.clerici.16.quæſt.3.enumerantem
aliquot caſus in quibus non currit præſcriptio.& quantum ad
primum caſum hic enumeratum de obedientia dicetur in fin.
gloſſ.poſt Abb.circa vero ſecundum caſum an poſſit præſcribi
viſitatio & procuratio: vide quæ dicta fuerunt in cap.præceden.
& quæ dicentur in cap.cum ex officiis infra eodem. Circa tertium,
an decimæ poſſint poſſideri per laicos & præſcribi vide plene
dicta in cap.de quarta, & in cap.cauſam quæ.ſupra eodem. Circa † 26
quartum caſum poſitum hic per gloſſ. volentem in matrimo-
nio non currere præſcriptionem per text.in capit.non non debet.in
fin.infra de conſangui.& affin quando matrimonium eſt contra-
ctum contra interdictum eccleſiæ vel in gradu prohibito quod
nulla temporis præſcriptione defenditur, vt etiam ſentit gloſſ.in
dicto cap.clerici.verſic.item nec in matrimonio.& Modern.in dicto
tractat.in prima parte ſexta partis in principa in quinto caſu. Ad quod
poſſent adduci ea quæ habentur in cap.iurauit, & in cap.cauſam
matrimonii ſupra de proba.& quæ notantur in cap fraternitatis.ſu-
pra de teſti.& quæ plene habentur in c.lator.& in cap.conſanguinei.
infra de re iudi.† Circa quintum caſum poſitum per gloſſ.hic vo- 27
lentem in tributis & publicis functionibus præſcriptionem nō
currere

Digitized by Google

currere, ratio aſſignatur per Imolam *hic, colum. 1. verſic. in gloſ. fin.* eo quoniam prædicta præſtantur in recognitionem vniuerſalis dominij, vt notatur *in l. comperit, C. de præſcriptione 30. vel 40. annorum.* an autem hoc procedat in omni præſcriptione etiam longiſſima, vide per gloſ. *in l. omnes, eod. tit. & in d. l. comperit.* & per Aret. & Iaſ. *Inſtit. de vſucap. in §. res fiſci.* & per Moder. *in tract. præſcriptionum, in 2. parte ſexta partis principalis, quæſt. 1. chart. 50. num. 7.* & per Abb. & Felin. *in c. ſequenti ad audientiam.* Ponentes differentiam vel ſimilitudinem inter tributum, cenſum & publicam functionem, vide & per Iaſ. *in l. imperium, colum. 10. in fin. ff. de iuriſdict. omnium iudic.* declarantem, quid quando prædicta præſtantur inferioribus principe an poſſint præſcribi, de quo etiam
28 per Modern. *in d. 1. quæſt. in fin.* Sextus caſus eſt † in libero homine, qui ſecundùm gloſ. non poteſt præſcribi, vt eſt text. *in l. vſucapionem, in fin. ff. de vſucapio. & in l. ſed Celſus. in princ. ff. de contrahend. emptio. & Inſtit. de vſucap. §. ſed aliquando.* ratio aſſignatur per Paul. de Caſtr. *in d. l. vſucapionem.* & alia per Modern, *in d. tract. in d. prima parte in 13. caſu*, vbi ampliant caſum iſtum, & adducunt alias deciſiones. Quam concluſionem intellige ſecundùm Imol. *hic, colum. 1. verſic. in eadem glo.* vt procedat, vt liber homo non efficiatur ſeruus mediante præſcriptione. Benè autem præſcribitur, vt efficiatur aſcriptitius, iuxta ea quæ notantur *in l. 1. C. de præſcript. long. tempor. quæ pro liber. & in c. 2. infra de Iudæ.* Et aduerte, nam in iſtis ſex caſibus enumeratis per gloſ. nullo modo currit præſcriptio. Et ideo non eſt opus, vt interrumpatur, aut dormiat. Septimus caſus eſt tempore vacantis eccleſiæ, de quo etiam habetur *in c. auditis, infra eod.* & fuit examinatus *in c. 1. in c. de quarta. & in c. ex tranſmiſſa. ſuprà, eod.* Octauus caſus de tempore ſchiſmatis dicetur *in c. cùm nobis.* poſt Abb. & alios *infra eodem.* Nonus caſus de hoſtilitate fuit plenè diſcuſſus *in c. ex tranſmiſſa.* Decimus caſus eſt, vt non currat præſcriptio contra neruum eccleſiaſticæ diſciſciplinæ, de quo vide per Felin. *in c. præcedenti, colum. 6. verſic. fallit quarta.* & per Modern. *in d. tractatu in dicta prima parte, in 8. caſu.*
29 Vndecimus caſus ponitur per gloſ. in re † quæ de iure cõmuni nõ poteſt poſſideri, & idem voluit gloſ. *in c. illud. 13. diſtinct.* & ratio eſt, quia ſine poſſeſſione non procedit præſcriptio, *d. regula, ſine poſſeſſione.* ad quod facit regula tradita per Baldum *in rubr. ſuprà eodem. colum. fin. verſic. item ſcias.* volentem, quòd cuius rei quis nõ poteſt fieri dominus per traditionem factam à domino eius rei non procedit præſcriptio, facit etiam alia regula volens, quòd quæ poſſint poſſideri, de iure communi illa non poſſunt præſcribi, quæ intellige, niſi ſit talis titulus cauſatus ex quo ſurgat habilitas poſſidendi, & bona fides, *vt in c. 1. de præſcript. lib. 6.* Duodecimus caſus, an confinia poſſint præſcribi & limites, fuit examinatus *in c. quia inducante, ſuprà eod.* Decimus tertius caſus ſecun-
30 dùm gloſ. eſt in † re ſpirituali acquiſita iniuſto titulo, quæ non præſcribitur ſecundùm Imol. *hic*, adducentem text. *in c. 1. de regulis iuris, lib. 6.* ad quæ vide notata *in c. cauſam quæ, ſuprà eodem.* Decimus quartus, & decimus quintus caſus eſt, in via publica & quã-
31 do contra ius † publicũ præſcribitur, de quibus habetur *in l. vſucapionem, præallegata. & in l. fin. ff. eodem tit.* & intellige quando ſunt deputata ad vſum publicum, vt notatur *in l. præſcriptio. hic allegata per gloſ.* aliàs ſecùs eſſet, quia poſſent præſcribi ſpatio 30. vel 40. annorum. *l. omnes, & l. ſicut, C. de præſcript. 30. annorum, ſecundùm Imol. hic, colum. 2. verſic. in eadem gloſ. ibi, nec publica.* vnde loca quæ ſunt in patrimonio pupilli, & non ad vſum publicum deſtinata poſſunt præſcribi, *argumento d. l. ſed & Celſus.* de quibus vide Moder. *in dicto tractatu, & in dicta prima parte, in 6. caſu.* limitantes etiam hunc caſum non procedere in præſcriptione tanti temporis, in cuius contrarium non extat memoria, &c. Et tractan-
32 tes quid in aliis bonis alicuius vniuerſitatis. Decimusſextus caſus eſt in re fiſcali, de quo vide plenè not. *in c. res fiſci. Inſtit. de vſucapio.* & per Abb. & alios *in c. cùm nobis, infra eod. & in d. tract. in ſecunda parte quinta partis principalis, in princ.* & vide per Imol. *hic* dicentem iſtud procedere, poſtquam res eſt incorporata in fiſcũ, ſecus ſi ante, vt notatur *in l. inter quatuor, & in l. in omnibus. ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.* de cuius veritate dicetur *in d. c. cùm nobis.*
33 Decimusſeptimus caſus eſt in re data † præſidi contra legem vel repetundarum. quod declara ſecundùm Imol. *hic*, quando dicta res fuit data durante officio, iuxta ea quæ notantur *in l. 1. C. ad legem Iuliam repetundarum.* nam pręſcribi tali caſu non poteſt: ſi verò data eſſet non reſpectu iuſtitiæ faciendæ, ſed aliam ob cauſam: ſecus eſſet dicendum, & conſideranda eſſet cauſa dãa, & ſecundùm eã poſtmodùm iudicaretur an eſſet præſcriptibilis res
34 data, vel ne. Decimusoctauus caſus eſt in re peculiari, † qui procedit in præſcriptione longi temporis, vt dicit gloſ. *in l. vltima, C. ne de ſtatu defunct.* ex quo deficiebat ibi titulus & bona fides, in præſcriptione verò longiſſimi temporis ſecùs eſſet, ſecundùm dictam gloſſam, quæ procedit de iure ciuili, ſecùs de iure canonico, *per c. fin. infra eod.* prout declarat Imol. *hic.* Alij † caſus hic po- 35
ſiti per gloſſ. fuerunt examinati partim *in c. 1.* & reliqui *in c. ex tranſmiſſa, ſuprà eo.* In ſecunda parte gloſ. quæ eſt ibi, item quidam ſunt, † enumerantur quinque ſpecies perſonarum, quæ præſcri- 36
bere non poſſunt, & eandem enumeratione͂ facit gl. *in c. clerici. in prin. 16. quæſt. 3.* quæ fuit rectius loquuta, quàm gloſ. iſta quę in fine iſtarum quinque perſonarum *in ver. & hoc intellige.* vult, quòd iſtæ quinque perſonæ non poſſunt præſcribere ſecundùm leges ciuiles pręſcriptione, ſecùs autem de longiſſima referendo iſtud dictum gloſ. ad omnes quinque perſonas de quibus dixit ſuprà, & non ſolùm ad vltimum caſum, prout videtur ſentire Abb. cùm ver. iſte ita poſſit accommodari ad vltimam perſonam creditoris: ſicuti & ad alias quatuor perſonas ſuprà enumeratas, vnde omnino non ſit dare diuerſitatem rationis in illis quatuor, & perſonam creditoris, dictum iſtius gloſſæ de longiſſima præſcriptione referendum eſt ad omnes quinque ſpecies perſonarum enumeratarum, & benè intelligendo glo. non debet reprehendi, vt facit Abb. *colum. penult. verſic. venio ad ſecundam partem. & ver. quintus & vltimus.* non enim gloſ. firmat, quòd in iſtis quinq; caſibus currat præſcriptio longiſſima, ſed dicit ſecundùm leges ciuiles in iſtis quinque caſibus, vel ſecundùm Abb. in vltimo nõ currere præſcriptionem longi temporis, ſed benè currebat longiſſima, eo quoniam leges ciuiles admittebant talem præſcriptionem cum mala fide, *l. ſicut. l. omnes. C. de præſcript. longi temp. & in l. ſi quis emptionis, & c. placuit. §. poteſt. 16. q. 3.* de iure verò canonico idem eſt dicendum in hac præſcriptione longiſſima, ſicut & in alia, cùm nulla ſine bona fide currat, *c. vigilanti, ſuprà eod. c. ſi diligenti, c. veniens, in fine, & c. fin. infra eod.* Et hoc iam ſenſit gloſ. noſtra dum tantùm ſe refert ad leges ciuiles, expreſſè ſentiens ſecùs eſſe de iure canonico, vnde non meretur reprehendi, quia idem dicit quod dicunt Abb. & Imol. *colum. 2.* Circa primum † caſum 37
de precario poſſidente, certum eſt quod non poſſit præſcribere: ratio adducitur per text. *in l. certè. §. ſi qui rogauit. ff. de precario.* eo quoniã non poſſidet, & clarum eſt ſine poſſeſſione præſcriptionem non currere, *dicta regula, ſine poſſeſſione.* & ſequitur Abb. *hic loco præallegato*, & Imol. *col. 2. ver. in eadem gloſ. ibi precario*, & benè facit text. *in l. malè, C. de præſcript. 30. annor.* vbi gloſſ. ſecunda adducit aliam rationem, quam reaſſumunt Modern. *in d. tract. in prima parte ſexta partis principalis, in 16. caſu.* & benè etiam facit text. *in c. cùm nõ veniſſent, ſuprà de reſti. ſpol.* quę cõcluſio de iure ciuili nõ procederet, quando iſte precario poſſidens interuertiſſet poſſeſſionem. Nam à die interuerſionis curreret præſcriptio 30. annorum, ſecundùm gloſ. Angel. & alios *in d. l. malè.* quod ſecùs eſt de iure canonico, *per c. final. infra eod. & alia ſuperius adducta.* Secundus caſus † eſt in colono, de quo eſt text. *in §. ſi qui, & in d. l. malè.* 38
& in l. final. & in l. cùm nemo, C. de acquir. poſſeſſ. Ratio huius aſſignatur in iuribus prædictis, & per Abbatem & Imol. *hic verſic. præallegat.* & per Moder. *in d. tract. vbi ſuprà*, quæ concluſio limitatur, vt non procedat, quando ipſe colonus venderet alteri ementi bona fide. Nam talis emptor poterit præſcribere ſecũdùm Spec. *eod. titu. §. 1. verſic. ſed pone.* Et voluit gloſ. & ſcriben. *in d. l. nemo.* & Bart. *in l. cum ſolus. colum. 3. verſic. ſed ſufficit. ff. de vſucap.* & Abb. *hic, colum. penult. verſic. circa iſtam partem*, & ſequuntur Modern. *in dicto tractat. circa quæ vide not. in l. peregre. §. quibus. ff. de acquir. poſſeſſ. in l. fin. C. eod. titul. & infra cap. proximo.* Tertius caſus † eſt 39
in eo qui poſſidet alieno nomine. *cap. ſi diligenti. infra eod. & d. l. fin. cum ſimil.* In iſto enim vigent rationes de quibus in duobus præcedentibus caſibus, & ideo idem eſt in iſto dicendũ ſecundum Abb. & Imol. *hic* & Modern. *in d. tractat.* dicentes idem eſſe in depoſitario, commendatario & alijs ſimilibus alieno nomine poſſidẽtibus, vt nõ pręſcribant *per iura præallegata.* † Quar- 40
tus caſus eſt in vſufructuario, qui nõ poſſidet, vt præſcribat, intellige reſpectu proprietatis vt eſt *text. in d. §. ſi qui. & in l. neque vſufructuarium. C. de vſufruct. & in l. iuſto. §. non vtar. ff. de vſucap.* reſpectu vero vſusfructꝰ bene diceretur poſſidere & cõſequenter præſcribere, ſi habet titulum & bonam fidem licet à non vero domino *l. fin. C. de præſcr. long. tempt.* ſecundum Abb. *hic verſic. præallegato.* & Imol. *colu. 2. verſic. in eadem glo. ibi vſufructuarium.* reſpectu enim vſusfructus nedum habet naturalem, ſed etiam ciuilem quaſi poſſeſſionem, *ſecundum gloſſ. in l. ait prætor. §. item ei. ff. ex quibus cau. maio.* & per Bart. *in l. naturaliter. ff. de ac-*

quirere poſſ. per Alexand. & Mudern. in l. 3. §. ex contrario eod. tit.
& dixi ſupra in c. illud. & in c. cauſam quæ: licet Abb. ibidem & hic
videatur ſentire contrarium qood non habeat eiuſdem & non
41 bene, vt patet in locis ſupra adductis. Quintus † caſus eſt in credi-
tore, qui non præſcribit pignus, iuribus alleg. per gloſ. & alijs addu-
ctis per glo. ſecundam in c. fin. infra eod. adducentem rationem hu-
ius caſus qood ideo creditor non præſcribit eo quoniam habet
originem præſcriptionis vitioſam. & cõſequenter non curreret
præſcriptio etiam lungiſſima vt dicit Abb. hic impugnando gl.
noſtram in verſ. & hoc. quæ bene intellecta nõ debet impugnari,
vt dixi ſupra in princ. iſtius ſecundæ partis glo. aliam rationẽ aſſignat
Imol. hic, colu. 2. verſic. in eadem glo. ibi, Nec creditor. eo quoniam
quantum ad vſucapionem creditor intelligitur poſſidere debi-
tori & non ſibi, vnde nimirum ſi non præſcribit vt fuit dictum
in præced. caſibus, ex quibus habes caſum ſatis notandum in quo
licet quis poſſideat cum iuſto titulo & cum voluntate domini
ipſius rei quam poſſidet tamen nõ pręſcribit, quia talis voluntas
nõ fuit reſpectu iſtius effectus ſed alterius, vt creditor eſſet ma-
gis ſecurus &c. & quo ad præſcriptionem voluntas domini iu-
dicatur in oppoſitum, & ideo ſibi nõ debet nocere, nec contra
ipſum currit præſcriptio, & talis titulus eſt iuſtus reſpectu pi-
gnoris & ſecuritatis, non autẽ reſpectu acquiſitionis dominij,
quæ fieret mediante pręſcriptione quæ ex cauſis prædictis ceſſat
42 iuribus allegatis hic in glo. & in c. fin. infra eod glo. 2. † in fine glo. ha-
bes quod obedientia, & ſuperioritas, ac reuerentia, quæ per in-
feriores debetur ſuperioribus non poteſt præſcribi: concordat
glo. mag. in fin. in d. c. clerici. & glo. in verbo ius epiſcopale, vbi Innoc.
Abb. & alij in c. audien. infra eo. & tenent doct. in c. cum olim el 2.
infra de priuil. & in c. cum perſona. eod. titu. lib. 6. nemo enim debet
eſſe accephalus, & aliquem in ſuperiorem non recognoſcens.
c. nulla. 93. diſtinct. ad quod vide Abb. & quę adducit Felin. hic, co-
lum. 4. verſic circa elegantem diſtinctionem. Et quæ plenius adducũt
Muder. in tract. præſcriptionum in prima parte quintæ partis principa-
lis, quæſt 12 & in ſecunda parte eiuſdem partis, quæſt. 2. contra hanc ta-
men concluſionem gloſſ. noſtra adducit text. in d. c. cùm olim. &
reſpondet dupliciter, vt per eam: quas ſolutiones videntur ſe-
qui Abb. hic, colum. penult. verſic. venio ad tertiam. & Imol. colum. 3. in
princip. in verſicul. in eadem gloſ. in fin. dicens per dicta iura, quòd
contra obedientiam non poteſt præſcribi extinctiuè, ſed benè
tranſlatiuè de vno prælato ad alium. Et licet iſta ſolutio videa-
tur in ſe vera, & pro ea faciat text. in d. c. cũ ex offic. n. ibi, quòd non me-
minerant ſe & ibi, & ſi alius, & etiã tex. in d. c. cùm perſonæ. ibi, ordina-
riorum. & ibi, ac eorum ſorum declinantes quaſi non aliorum. quod te-
net Philip. Franc. ibi, in verſic ſi autem, in primo notabili, adducens te-
xtum in c. cùm ſuper. infra tit. prox. Tamen non videtur conuenire
d. c. cùm olim. vbi non apparet, quòd illi allegarẽt exemptionem,
quo ad ordinarium, ita quod ſubeſſent alijs, ſed tantùm allega-
bant ſe præſcripſiſſe: niſi dicatur, quòd illi allegabant præſcri-
ptionem cõtra ordinarium. Et vlteriùs quod ſubiecti erant Ro-
manæ Eccleſiæ, vt ſentit ibi gloſ. in verbo, præſcripſiſſe: pro quo facit
ille tex. in verſ. nos igitur attendentes. ibi, exprimebant ius noſtrũ. & ec-
cleſia Romana iuſtitiam tuebantur. & ibi, ne in nos laſio monaſterij re-
dundaret, & etiam facit ille tex. in verſ. quia verò euidenter. vbi Papa
cõſiderat priuileg a Rom. Pontif. & etiam præſcriptionẽ, & ita
intelligendo habetur limitatio ad concluſionem præced. quòd
obedientia poteſt præſcribi tranſlatiuè, vt concludunt oẽs. hic,
43 & in locis prælleg. Secundò † limitatur vt præſcribi poſſit, quan-
do cum priuilegio concurrit pręſcriptio, & priuilegium eſſet ta-
le, quod præberet iuſtam cauſam præſcribendi, tunc enim pote-
rit contra obedientiam ſuperioris præſcribi, ita text. formalis, &
ibi Domin. & Franc. in d. c. cùm perſona. verſic. & ſi priuilegium exhi-
bitum & in verſic. licet. & ſatis probatur ex his quæ dicit Abb. in d.
c. audien. in not. & in gloſſ. in verb. ius epiſcopale. & facit text. in c. cùm
dilectus, ſuprà de conſuetud. Tertia concluſio non procedit, quan-
44 do extaret priuilegium † clarum & apertum virtute cuius quis
inferior eximeretur ab obedientia ſuperioris. Tunc enim pri-
uilegium operabitur plus quàm ipſa præſcriptio, ita text. in d. c.
cùm olim. & melior text. in d. cap. perſona. verſic. ſi verò priuilegium.
nec videatur mirum, nam in ſimili hoc habetur, plus operari
priuilegium quàm præſcriptionem ipſam etiam centenariam,
vt patet ex adductis per Abbatem & alios, in c. cùm cauſam quæ. &
in c. accedentes. ſuprà eodem. ita erit in præſenti, ſecundùm Docto-
res communiter hic, & Abbat. Aduerte tamen ad illud quod di-
45 ctum eſt ſuprà, & communiter dicunt Doct. † quòd exemptio
poteſt præſcribi contra ordinarium, ita quòd quis ſubſit media-
tè ipſi Papæ. Nam iſtud procedit quando tales allegantes hanc
exemptionem ex præſcriptione fuerint à Papa habiti & tracta-
ti, vt immediatè ſubiecti, non enim ſufficeret ſola generalis pre-
eminentia Papæ non redacta ad actus pręiudicantes ordinariis,
qoia aliàs ſequeretur quòd indiſtinctè valeret præſcriptio liber-
tatis contra ordinarium, ſemper enim præſcribens diceret, ſum
ſubiectus Papæ, & non tibi, & iſte text. ſeruiet de nihilo, ita Fe-
lin. colum. 7. in princ. verſic & quando dicitur. adducens Abbat. in c.
quod ſedes. ſuprà, de offic. ordin. & Card. hic, ad quod faciunt not. per
Abbat. & alios, in c. ſequenti, colum. 3. verſic. quæro, quia Papa dicit, &
c. cùm nobis, in fin. & ſequuntur Modern. in d. tract. in dicta 12. quæſt.
colum. 2 verſic. prædictam concluſionem, & in verſic. ſeq. ponunt quan-
tum † tempus requiratur, vt ſufficiat ad complendam hanc pre- 46
ſcriptionem in caſibus prædictis in quibus obedientia poteſt p̃-
ſcribi: & certum eſt, quòd cum titulo etiã colorato ſufficit qua-
dragenaria, vt dicit text. expreſſus in d. c. cùm perſona, verſic. & ſi pri-
uilegium. & not. per gloſſ. Abb. & Felin. in c. de quarta. ſupra eod. &
in c. auditis. infra eod. quando verò eſſet ſine titulo, tunc ſuccede-
ret diſpoſitio text. in c. 1. de præſcript. lib. 6. An † autem aliquo caſu 47
poſſit præſcribi obedientia aduerſus Papam & Pontificem, ita
quòd aliquis non ſubſit eidem tanquam ſuperiori, vide pleniſ-
ſimè not. per Felin. hic, & per dom. Ioan. Baptiſt. de ſancto Seue-
rino in repet. l. imperium & ibi per Iaſ. ff. de iuriſdict. omnium iud. & vi-
de etiam per Moder. in d. tract. in ſecunda parte quintæ partis princ.
quæſt. 2. in quibus etiam locis ponunt, an contra & aduerſus Im-
peratorem poſſit pręſcribi ſuperioritas, & quo caſu, & per quos,
& an ſint aliquæ perſonæ, quæ de iure vel de facto poſſint eſſe
exemptæ ab obedientia ipſius Imperatoris, de quo vltimo vide
in tractatu facto per Moder. qui intitulatur, An Rex Franciæ recog-
noſcat Imperatorem. vltra adducta per Abbat. & Felin. hic, & per
Doct. in d. l. imperium. & Moder. in dicto tract. in dicta ſecunda parte
quintæ partis, quæſtio. 2. Circa illud quod vltimo loco dicit Abb.
hic, in verſic. quidam Abbas. quòd † Abbas exemptus habens ſub 48
monaſterio parochiam populi non exempti poteſt exercere cu-
ram animarum per Monachos ſuos, nec debet recipere curam
ab epiſcopo, &c. Nam talia poſſunt præſcribi per inferiorem, e-
ſto quod concernit dignitatem epiſcopalem, & ipſius iuriſdi-
ctionem, vt latius per eum, circa quæ vide plenè not. in c. cùm ſa-
tis. per gloſ. & alios, ſuprà de offic. archidiac. & quæ diffuſius ponit
Abb. in c. auditis. verſic. not. ibi, cauſarum matrimonialium, colum. 2.
infra eodem. volens poſt Innocent. quòd iura epiſcopalia poſſunt
præſcribi per inferiorem, eſto quòd ipſe inferior debeat præſta-
re obedientiam ipſi epiſcopo, vt plenius dicetur ibi, & in c. cùm
olim infra eodem. niſi eſſent ordinis epiſcopalis, vt habetur in cap.
quanto. ſupra de conſuet. & in c. quamuis. coram epiſcopis. 68. diſtinct. &
dicetur in d. c. audien, & d. c. cùm olim.

REPETITIO
IN C. AD AVDIENTIAM. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſolus an poſſit concedere in feudum laico res & iura ſpectantia ad Eccleſiam Romanam in aliquo loco.*
2 *An magis ſit credendum notario vel teſti dicenti aliter depoſuiſſe quã Notarius ſcripſerit.*
3 *Conceſſa iuriſdictione, an videatur conceſſa facultas capiendi pœnas.*
4 *Fructus iuriſdictionis an conſiſtant in iſtis.*
5 *An ſit par probatio, quæ fit per teſtes, cum illa quæ fit per ſcripturas.*
6 *Priuilegio & aſſertioni Pontificis, & verbis enunciatiuis quando ſit credendum.*
7 *Intellectus Clem. in literis, de probatio.*
8 *Liber cenſualis quando probet.*
9 *Libro producto ex archiuo publico quando ſit credendum.*
10 *Præſcriptio centenaria quando ſit neceſſaria in rebus Eccleſiæ Romanæ.*

11 *Dif-*

Digitized by Google

11 *Differunt an principaliter vel ſecundariò, an negotium tangat aliquem.*
12 *Contra eccleſiam exemptam qua præſcriptio currat.*
13 *Subditus an poſſit renunciare tacitè vel expreſſè in præiudicium ſuperiorum.*
14 *Contra eccleſiam inferiorem non exemptam quanto tempore præſcriſcribatur.*
15 *Vaſallus an poſſit præſcribere vtile dominium contra alium vaſallum & quanto tempore.*
16 *Vtile dominium an poſſit præſcribi contra directum dominium.*
17 *Vtile dominium an perdatur per tacitam alienationem, quæ fit mediante præſcriptione.*
17 *Quanto tempore præſcribatur contra directum dominium.*
19 *Et quanto contra vaſallum.*
20 *Vaſallus an poſſit præſcribere libertatem, & directum dominium nõ præſtando ſeruitium.*
21 *Cenſus, tributum, publica functio, an ſint ſynonima, an verò differant.*
22 *Et an & quando poſſint præſcribi.*
23 *Et quid ſi præſtantur ob aliam cauſam, quàm in ſignum ſuperioritatis & præeminentiæ.*
24 *Et an tali caſu poſſint præſcribi, & quanto tempore.*
25 *An quis poſſit conſiderari vt alius:*

AD AVDIENTIAM. Not. ibi, Alexandrum Papam.
1 quòd ſolus † Papa poteſt etiam laico concedere in feudum res, & iura ſpectantia ad eccleſiam Romanam in aliquo loco, ſecundùm Abb. & Imol. & benè probat textus, quòd talis conceſſio fuit facta in feudum *in fine ibi, non tanquam tibi, ſed tanquam Eccleſiæ Romanæ, & ibi propter prædicta beneficia.* capiendo ly, beneficia, pro feudo, ſecundùm Abbat. *in vltimo notabili.* & probatur ibi vaſallus, & de plano procedit notabile quando res fuiſſet ſolita dari in feudum, quia nedum Papa iſto caſu poſſet cõcedere in feudum, ſed etiam alij prælati, etiam non ſeruata ſolennitate, ſecundùm quod plenè notant Moder. *in tract. de feud. in 2. parte principali*, maximè quæſtione 11. in qua tangunt, an Papa poſſit concedere in feudum rem eccleſiæ: ſi autem res illa non erat ſolita concedi in feudum: adhuc textus iſte in ſui generalitate probare videtur Papam poſſe, & conſequenter quòd Papa ſolus poſſit alienare bona eccleſiæ: an autem poſſit etiam ſine cauſa iſtud facere, Abb. *hic* ſe remittit ad notata *in c. ſuper eo, de hæret. libro 6.* vbi Dominic. & Francus tangunt, an Papa ſolus poſſit ſine collegio Cardinalium, & ad notata *in c. num liceat Papæ. 12. quæſtione 2.* vbi Archidiac. & Dominic. ponunt, an & quando Papa poſſit alienare bona eccleſiæ, & an alienata poſſint reuocari per ſucceſſorem, & ad cuius inſtantiam: circa quæ vide plenè *hic* accumulata per Felinum *colum. 1. & 2.* & aliqua poſita per eundem *in c. quæ in eccleſiarum, ſuprà de conſtitut. & in c. conſtitutus. ſuprà de reſcript.* & per Modern. *in dicto tractatu dicta quæſtione 11. & conſi. 1.* & quæ ponit Decius *conſil. 112. in primo lib.* & quæ etiam ponit Felin. *in c. 1. ſupra de conſtitutio.* & Barbat. *in tractatu de præſtantia Cardinalium, in ſecunda quæſtione.* vbi ponit, quæ Papa ſolus poſſit facere ſine cœtu Cardinalium, & vide *in tractatu de poteſtate Papæ,* & ad illud quod tangit Felinus *hic*, an Principes & Reges poſſint alienare bona regni ſine conſenſu Baronum, & quæ, vide quæ ponuntur per ſcribent. *in titul. quæ ſint regalia, & in dicto tractatu de feudis.* & per Iacobinum *in ſimili tractatu, in verb. Princeps,* & quæ accumulat dom. Corſet. *in tractatu de Poteſtate regia, quæſtione 4.* Ad ſecundum notabile Abb. idem tenet Imol. de quo dicam inferius *poſt gloſſ. & ipſos.* Ad quartum notabile Abb. *de lib. cenſual.* vltra *hic* poſita per Imolam & alios ſcribent. dicam poſt gloſ. & ipſos inferius, vbi Abb. diffuſius tangit. Ad quintum notabile vide quæ dixi poſt eundem Abb. *in c. quoniam contra, ſupra de probat.* vbi plenè examinani. Vltimò Abb. *colum. 1. verſic. & facit iſte text.* & Imol. *colum. 1. verſic. item not. præſumi.* inferunt ex
2 hoc textu probari, † credendum eſſe Notario, eſto quòd teſtis dicat aliter depoſuiſſe, quàm Notarius ſcripſerit, volentes iſtud procedere in ciuili. Secùs autem in criminali, quia tunc non eſſet Notario credendum, vt teſtis puniatur de falſo propter ſcripturam ſolius Notarij, & idem voluit Abb. *in c. cùm cauſam, in fin. ſuprà de teſtib. & ibi Felin. colum. fin.* & Felin. *hic colum. 2. verſi. ad illud quod tangit Abb.* etiam plura adducit, ſed diffuſius hoc examinat Felinus *in c. cùm dilecti, colum. 5. in nono not. Abb. infra de accuſat.* & ad illud quod dicit Abb. quando multi teſtes hoc dicunt, vide *conſi. Alexand. 67. in 2. libro, incip. Viſis proceſſibus.* Gloſſ. 1. & 2. declarant verbum placita, & verbum foriſfacta, & alia verba poſita in textu declarantur per Abb. *hic, colum. 2. verſic. alia declarabuntur*, & Imol. *colum. 1. verſic. in gloſſ. foriſfactæ,* & pro expoſitione gloſ. facit text. *iuncta gloſſ. in c. ex parte, el 3. infra de priuileg.* vbi eſt ſimile verbum foriſfacta, licèt *in c. dilectus, ſuprà de offic. ordin.* illæ pœnæ dicantur emendæ, & alibi dicantur compoſitiones, *c. 2. infra de pœnis.* Ex quibus infertur, quòd pœnæ quæ veniunt ex maleficiis licitè poſſunt exigi de iure canonico, ad quod vide per gloſſam & ſcribent. *in c. fraternitas. 12. quæſt. 2.* & quæ ponit Andr. de Iſern. *in conſi. regni, quod incipit violentias, colum. 2.* & quæ plenè ponit Felinus & alij ſcribent. *in c. 1. ſuprà de conſtit. & in c. cæterum. ſuprà de offic. ordin. & dixi in c. quoniam contra, in gloſſ. in ver. negligentia. ſuprà
de probat.* Infertur & ſecundò, quòd † conceſſa iuriſdictione non 3
videtur conceſſa poteſtas capiendi pœnas quæ imponuntur propter maleficia. nam hic fuerat conceſſa iuriſdictio ſecundùm gloſſ. primam exponentem verbum placita: pro iuriſdictione. Et etiam fuerunt conceſſa facta foris, id eſt, exactio pœ-
narum. Quæ conceſſio non † erat neceſſaria, ſi comprehende- 4
retur ſub iuriſdictione, & ſi exactio pœnarum eſſet fructus iuriſdictionis, quod videtur eſſe contra notata per Baldum & Imol. *in l. fin. ff. ſolut. matr.* & per Felinum *hic, colum. 3. verſic. duæ primæ gloſ.* Niſi dicatur quòd iſta enumeratio fuit facta ex abundanti, quo caſu ſpecificata non habent reſtringere genus præcedens, iuxta notata *in l. quæſitum. §. ſi quis fundum. ff. de fundo inſtruct. & inſtrum. legat.* Conceſſa enim iuriſdictione, videtur etiam conceſſum ius exigendi mulctas & pœnas quæ ſunt fructus iuriſdictionis, iuxta notata per Baldum *in l. 1. C. de fruct. & lit. expenſ.* de quo plenè per Andr. de Iſern. *in tit. de pace tenen. §. ſi quis aliquem.* & per Bald. & alios ſcribent. *in tit. quæ ſint regalia,* & per Iacob. *in tract. de feud. in verbo, Marchio, colum. 2. verſic. adde ad dictum Imol.* ad quod etiã facit, quia bancha iuſtitiæ computatur inter fructus & redditus, deducto prius ſalario quod datur officialibus adminiſtrantibus iuſtitiam, ita habetur in extrauagant. Bonifacij Octaui *in titul. de deci. & præmi. verſic. de hiis quoque.* & faciunt prædicta ad not. *in Clement. penult. de elect. in Clem.* vide etiam circa has pœnas & compoſitiones, quæ ponit Paris *de ſyndicatu, in verb. compoſitio,* & ad prædicta poſſent adduci quæ ponuntur *in l. 1. ff. de iuriſd. omnium iudic.* an conceſſa iuriſdictione cenſeatur imperium, & quod infertur. & tertiò ſecundùm Felinum *hic verſic. præallegat.* quòd emptores gabellarum poſſunt exigere pœnas, quæ exiguntur à fraudantibus gabellam & illas imburſare, ſecundùm Bal. *in l. 1. præallegata.* cum aliis hic adductis per eum, licèt Angel. *in d. l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdict. omnium iud.* teneuerit contrarium, & de veritate iſtius illationis vide quæ ponit dom. Bertach. *in tract. de gabellis, in 2. parte princ. quæſt. 19.* vbi concludit pœnas fraudantium gabellas venire in venditione vel locatione gabellarum, vt illæ debeantur gabellariis, adducendo Cyn. *in l. creditor. §. 1. ff. de actio. empt.* & alias deciſiones, dummodò quòd contrarium non ſit dictum, ſecundùm Salic. *in l. ſi quis, C. de vectigal. & commiſſ.* addens aliud, quòd reſcriptum in contrarium non valeret, & adducendo ad id rationem, vt per eum, & diffuſius hoc tangit *in dicto tractatu in nona parte principali, quæſt. 3.* concludens quod ſupradictum eſt ad id adducendo alias deciſiones. Gloſ. *in verbo, ſcriniarius.* exponit pro tabellione. Pro qua expoſitione facit text. *in l. ſcriniarios. C. de teſtam. milit.* & quare ſic fuêre dicti ponit Ioan. Andr. *hic*, & quot aliis nominibus nuncupetur Notarius, vide per Abb. *in c. quoniã contra. ſuprà, de probat. in verb. publicam perſonam.* Gloſ. *in verbo, magis.* concludit, quòd parem vim regulariter habet probatio quæ fit per teſtes, quam habet illa, quæ fit per priuilegia & inſtrumenta, *l. in exercendis. C. de fide inſtrument. c. cùm Ioannes Eremita. ſuprà eod. titul.* tamen fallit in factis antiquis, & in caſibus in quibus requiritur ſcriptura, & vbi priuilegium allegaretur: de quibus dicas, vt per Abb. *hic, colum. 2. verſic. oppono contra text.* & circa illud de facto antiquo quod difficilius probetur per teſtes, & facilius per ſcripturam, vide per Rot. *in nouis deciſ. 409. aliàs in titulo de iudic. deciſ. 19.* & quod dicatur factum antiquum, vide notata *in c. venient, ſuprà de teſtibus.* & diffuſius per Iaſ. *in l. cùm aliquis. C. de iure deliberand.* & per Decium *conſi. 13.* declarantem quod dicatur inſtrumentum antiquum, & qualiter probet antiquitatem. & per eundem *conſ. 36. & conſ. 42.* & ex quibus probetur, vide per Bellamet. *deciſ. 70.* & per Moder. Papien. *in tractatu de feud. quæſt. 1. colum. fin. & quæſtione 8. primæ partis, colum. 4. in fin.* & ad illud quod dicit glo. in multis caſibus ſcripturam eſſe neceſſariam, ad quod Abb. *hic*, & Imol. adducunt notata per gloſſ. *in c. 1. de cenſib. libro ſexto.* Aduerte, quia licèt in illis requiratur ſcriptura, tamen non

ſequitur, quòd de neceſſitate ſint probanda per ſcripturam,
quia etiã poſſunt per teſtes probari, ſecundùm dominos de
Rota in præallegata deciſione 409. de quo dixi in d. c. quoniam contra,
in fine. & qualiter debeat intelligi illud, quòd actus non poſſit a-
liter probari, quàm per ſcripturam, vide per Decium in conſ. 11.
colum. 3. Ad illud autem quod gloſ. ſentit in antiquis, plus credi
ſcripturis, quàm teſtibus, & quòd in iſtis terminis procedit text. iſte: li-
cèt hoc dictum ſit verum in ſe, vt fuit dictum ſuprà, & dicetur in
c. ſequenti poſt Abbat. & in c. cùm ex officij infra eodem. Tamen ſolu-
tio iſta data ad oppoſitionem formatam per gloſ. non procedit,
quo ad intellectum huius literæ, ſecundùm Abbat. hic, & Imol.
colum. 1 in fin. qui ex mente Ioan. Andr. aliter ſoluunt. Ex quo-
6 rum dictis habetur, † priuilegio Pontificis, & eius aſſertioni eſſe
credendum etiam in verbis enunciatiuis contentis in priuile-
gio, ſuper quibus fundatur intentio Papæ, quod procedit etiam
ſi talia verba tenderent in commodum & fauorem Romanæ
Eccleſiæ, & nedum reſpectu clerici, ſed etiam reſpectu laici, re-
ſpondendo ad iſtum textum, vt per eos, ad quæ vide dominos
de Rota in antiquis, deciſio. 197. aliàs in tit. de præbend. 22. ex quibus
infertur ampliatio ad Clement. 1. in literis, de probationibus, in Clement.
quæ an ſit vera & procedat dicas, vt per Felinum hic, colum. 3. ver-
ſic. dum dicit Abb. & circa intellectum dictæ Clement. vide quæ
poſt Aretinum ponit Felinus in cap. cùm à nobis. ſuprà, de teſtib. Et
quòd d. Clem. 1. nõ procedat, quando Papa procedit contra om-
nino non ſubditum, vt tunc non ſtetur eius aſſertioni contra
eum, vltra hic adducta per Felinum, vide quæ adducit dominus
meus Socinus in conſil. incip. ſæpenumerò. quod eſt poſitum inter
conſilia domini Franciſci de Curte, & eſt vigeſimum in nume-
ro, colum. 5. verſic. Sed ad hanc obiectionem. vbi examinat, quando creda-
tur aſſertioni Papæ, & in quibus. & col. 6. verſic. poſtremò circa præ-
dicta. vbi conſiderat tres caſus. Primus eſt, quando Papa proce-
dit contra omnino non ſubditum, vt tunc non ſtetur eius aſſer-
tioni allegando conſ. Paul. de Caſtr. de quo per Felinum hic, &
alias deciſiones, dicendo Abbat. hîc tenuiſſe contrarium, quod
non eſt verum, quia Abb. hîc contra omnino non ſubditum te-
net idem, & non contrarium. Secundus caſus eſt, quando pro-
cedit contra ſibi ſubditum naturaliter, vtputa contra clericũ vel
laicum in terris eccleſiæ, vt tunc ſtetur aſſertioni ſecundũ Abb.
hic, & Aret. in d. cap. cùm à nobis. quod tu intellige & declara, vt per
Felinum hic. Tertius caſus eſt, quando Papa procedit con-
tra naturaliter non ſubditum, puta laicum in terris impe-
rij ratione ſibi ſubditum ratione cauſæ, vt puta, quia eſt eccle-
ſiaſtica, vel ſpiritualis, vel ratione delicti. Et hoc caſu non ſtatur
aſſertioni Papę ſecundùm Aretinum in d. c. cùm à nobis, adducen-
do rationes & iura, vt per eum. Nec prædictis obſtat textus no-
ſter, quia verè, vt poſt Abbat. ſentit Felinus hic, in textu iſto non
dicitur, quòd ſolo priuilegio credatur. Nec Papa ſolùm fundat
ſe ſuper priuilegio, ſed ſuper libro cenſuali & aliis, vt in litera pa-
tet ibi magis, quæ ſtat comparatiuè præſupponendo poſitiuum,
quòd etiam fuerunt conſideratæ depoſitiones teſtium, & aliis
cauſis ſequentibus attentis, quibus concurrentibus in dubio a-
lio in contrarium non apparente, tali aſſertioni ſtandum eſt,
quod ſi: vt aſſertio Papæ contra laicum licèt per ſe ſola non ſuffi-
ceret, tamen iuncta cum aliis facit plenam probationem, ad
quæ poſſent accumulari quæ ponunt Moder. Papienſ. poſt alios
in l. certi conditio. § quoniam. poſt gloſſ. in verbo, coniuncti ff. ſi certum
7 pet. Et † ad intellectum d. Clem 1. vltra hic adducta per Feli. & per
eundem Aret. & alios in d. c. cùm à nobis. vide per Lup. alleg. 7. & 67.
& 89. & per dom. Socin. in præalleg. conſil. & etiam conſ. Collegij Flo-
rentini, quod incipit. Deus æterne: poſitum inter conſilia dom. Franciſc. de
Curt. 21. in ordine, colum. antepenult. verſic. ex quibus. Et aliquid in con-
ſil. dom. Hieronymi de Tortis, incipit, Domine Deus meus, chart. pe-
8 nult. Gloſ. in verb. librum, concludit † librum cenſualem probare,
quod tenet Abb. hic. colum. 2. verſic. gloſſ. quarta. de quo habetur in
c. cùm cauſam. ſuprà, de probat. quod qualiter procedat dicas vt per
Felinum hic. colum. 5. verſic. decima & vltima cõcluſio. & aliquid tan-
git Iaſ. in l. admonendi, chart. 14. verſic. quid autem de libris, qui ſunt in
9 curijs. Secundò gloſ. vult, † inſtrumento producto ex archiuo
publico eſſe credẽdum, dummodo quod habeat teſtimonium
publicum, quod poteſt conſiderari dupliciter, ſecundùm gloſ.
Abb. & Imol. hic, colum. fin. verſ. in glo. cenſualem, declarantes, quid
ſit archiuus, de quibus vide per Roman. conſ. 309. & conſ. 300. &
per dom. Signorolum de Homod. in conſ. 82. quæ qualiter pro-
cedant, & quam fidem faciant ſcripturæ repertæ in archiuo pu-
blico, & quando probent, & in quibus locis, & quæ debeant in-
teruenire, vt producant dictum effectum, vide pleniſſimè ac-
cumulata per Felin. hic, col. 4. & 5. ver. de fide ſcripturarum, ponentẽ
nouem concluſiones, & in locis allegatis per eum. Gloſ. in verb.
iuratus, in fin dicas vt poſt Abb. & alios dixi in d. c. quoniam contra.
Gloſ. in verb. principaliter. ibi, accedentibus. concludit, quòd præſcri-
ptio centenaria requiſita in præſcriptione contra eccleſiam Ro-
manam tunc demùm procedit, quando negotium tangit prin-
cipaliter ipſam eccleſiam Romanam, secùs ſi non principaliter,
ſed ſecundario: quod tenet etiam Imol. hic col. 2. ver. in gloſ. princi-
paliter & Abb. col. 3. verſ. quæro quare Papa. Ex cuius dictis habetur
concluſio, † quòd centenaria præſcriptio aduerſus eccleſiã Ro- 10
manam tunc requiritur, quando principaliter negotium cõcer-
nit ipſam Rom. eccleſiam, per hunc text. hoc expreſſè dicentẽ.
Et in iſtis terminis procedit text. in c. ſeq. & in c. ſi diligenti, in fin. in-
fra eod. & alia iura hic allegata in glo. ſeq. quæ per hoc erit expe-
dita: quod etiam tenet Ang. in Auth. vt eccleſia Romana. & Bald. &
alij in auth. quas actiones, C. de ſacroſan. eccleſ. cum aliis hic adductis
per Felin. colum. 8. verſ. amplia quartò declarantem poſt Abb. hic,
quando negotium dicatur principaliter ſpectare ad ipſam Ro-
manam Eccleſiam & quot modis, quod etiam ſequuntur Mo-
der. in tract. præſcriptionũ. in 1. q. prima partis quinta partis princip. co-
lum. 6. verſic. tertia regula. & verſ. primò limitat. Secus autem † eſſet 11
ſi negotium non tangeret principaliter Romanam Eccleſiam
ſed ſecundariò. Nam tunc non requiritur centenaria ſecundùm
gloſ. noſtram hic, allegantem iura, & ſecundùm Abb. & Imol. i-
ſtud exẽplificantes, quod ſequitur etiam Felin. colum. 8. verſ. præ-
alleg. in fin. & verſ. ſeq. Limita prædicta ſex modis. Tũc enim ſuffi-
cit præſcriptio communis, ſecundùm gloſ. in c. 2. circa fin. infra de
capel. mona. & in c. volumus. 16. q. 4. pro quo dicto facit quod vult
Bald. in d. auth. quas actiones. colum. 7. verſ. nunc venio. & facit illa re-
gula, quæ habet, quòd ſemper eſt conſiderandum illud quod a-
gitur principaliter, non autem illud quod venit in conſequen-
tiam, & ſecundario, l. ſi quis nec cauſam, l. rogaſti. ff. ſi cert. pet. & plura
accumulant ad id Moder. in l. dictantibus. C. de teſtam. prout etiam
dicimus in ſimili in c. pen. infra tit. proximo. Et melius text. in l. ſæpè.
ff. de re iud. ſecundùm ea quæ declarat Abb. in c. auditis, col 4 & 5.
verſ. nunc venio ad gloſ. infra eod & benè facit quod dicitur conſide-
randum eſſe intereſſe principale, non ſecundarium, vt not. in l.
1. § pen. ff. de vent. inſpic. & eſt gloſ. in l. de vnoquoque. & ibi latè Alex. ff.
de re iud. de quo plenius per Iaſ. in l. nec quicquam. § vbi decretum, in
9. fallent. ff. de offic. procons. & per Felin. in c. cùm M. ſuprà de conſtit. col.
13. facit etiam quod dicit Abb. in c. de quarta. ſupra eo. quòd in cor-
poralibus præſcribendis requiritur patientia principalis, & im-
mediati, non autem domini mediati, & benè facit quod voluit
idem Felin. in præced. col. 7. in prin. verſ. quando dicunt. vbi vult, ſub-
iectionem non poſſe præſcribi, quando ſunt ſubiecti immedia-
tè Papæ, ſecùs autem ſi mediatè, vel attenta ſolùm generali præ-
eminentia, vnde ita erit & in caſu præſenti: nam licèt omnes ec-
cleſiæ & bona ipſarum ſint ſub protectione Pontificis, tñ quia
non principaliter nec immediatè ſubſunt Pontifici, ſed tantùm
mediatè ſecundario & in conſequentiam dicimus in talibus bo-
nis currere præſcriptionem communem, & non centenariam,
quod eſt ſatis notandum, ponit etiam Felin. hic, col. 8. & 9. alios
caſus, in quibus ceſſat centenaria, de quibus & per Moder. in d.
tract. loco præalleg. & de vſucapione triennij dixi in c. de quarta. ſupr.
eod. de aliis dicetur infrà, & in c. ſeq. Secunda cõcluſio eſt, † quòd 12
contra eccleſiam exemptã currit præſcriptio 40. annor. in iuri-
bus ipſius eccleſiæ, & quatenus præiudicatur ipſi eccleſiæ, c. de
terra, & c. accedentib. inf. de priuil. quæ concluſio eſt de mente glo.
hic, Imol. & Abb. adducentis glo. in c. præalleg. volumus, & in c. dile-
ctus. vbi Abb. etiam idem tenet, quod etiam ſequitur Felin. hic,
colum. 6. verſ. inquantum Abb. & Moder. in d. tract. parte, & quæſt. præ-
allegat. verſic. ſecundò limitat. Quæ concluſio procedit, reſpectu i-
pſorum † exemplorum, vt iure ipſorum deperdito per præſcri- 13
ptionem longiſſimam, non poſſit ſe tueri aduerſus eam, vt clarè
probat text. iſte, & in c. 2. eod. tit. lib. 6. nam bene tolerando pſcri-
ptionẽ ſibiipſis præiudicauerunt, vt not. hic, & in iurib. concord. nõ
autem procedit reſpectu Papæ, & ſuperioris habentis in iſtis ex-
emptis ſuperioritatẽ, cùm per talem præſcriptionẽ ipſis ſuperio-
ribus non fuit cauſatũ præiudicium, ſecundùm Abb. Imol. & Fe-
lin. hic, nã talis tacita renunciatio, & alienatio nõ præiudicat eis,
ſicut nec expreſſa præiudicaret: quando enim priuilegiatus & exem-
ptus renũciat tacitè ſeu expreſſè exẽptioni & priuilegio, talis re-
nunciatio nõ nocet ſuperiori qui reſeruauit ſibi aliquod ius, vt
cõcludit Felin. poſt Abb. & Imol. in c. cũ olim. inf. eod. col. 2 ver. dum
Abb.

Digitized by Google

Abb. hic, allegando tex. in c. cum tempore, ſup. de arbi. & in c. 2. de reſtit. in integ. & alias deciſiones, prout etiam ipſe Felynus tenet in c. cum acceſſiſſent, col. 12. & ſeq. verſ. hanc regulam limita. ſup. de conſtit. vbi adducit text. in c. cum venissent, inf. de inſtitu. & in c. cum olim. el. 2. inf. de priuil. & do. Dec. in d. c. cum acceſſiſſent, col antepen. verſ. quarto conclu. idem firmat adducẽdo conſilia, & benè faciunt quæ ponit Batt. & alij in l. ſi quis conſcribendo. C. de pac. col. 2. ver. ſecundo caſu. Abb. & Imol. in d. c. cum olim. & ſecundùm no. in d. c. cum tempore. & clarius per Felyn. in d. c. cum olim, colum. 2. verſi. vnde ſoleo. Secundò procedit conclu. quando iſte exemptus eſſet immediatè ſubiectus Papæ, & principaliter ac in ſpecie, ſecus autem ſi generaliter, & ſecundario, & mediatè ſecundùm omnes hic poſt glo. & ſecũdùm Felyn. in d. c. cum non liceat ver. præallegato, & faciunt alia ſuperiùs adducta in præced. concluſ. & ea iſto vltimo infertur pulchra declaratio ad no. in d. c. cum acceſſiſſent, de conſti. & in c. cum olim, inf. eo. vbi exemptus renunciãdo nõ præiudicat ſuperiori &c. quia illud eſt verum quãdo eſt ſuperior immediatus, & in ſpecie, ſecus ſi mediatè ſecundario, & generaliter, & ita etiam poſſunt declarari, & limitari, no. in d. c. cum tempore, ſup. de arbi. cum ſimi. Tertiò limitatur quando iſte exemptus vellet ſe tueri ex iure competẽti Papæ, & ſuperiori, cui iuri non potuit præiudicare patiendo præſcribi, & ideo ex illo poterit ſe iuuare ſecundũ Abb. hic adducentem no. in c. mandatũ ſup. de reſcrip. & in c. cũ dilectus, inf. de iurepat. vbi poteſt ſe defendere ex iure tertij, ex quo cõcluditur actori ius non cõpetere: quæ ratio nõ ſatisfacit Fely. hic col. 6. ver. inquantum, & etiã tolli poteſt ex adductis per do. Soci. poſt Bart. in l. 2. ff. de except. rei iudi. tamẽ limitatio probatur per alias rationes hic adductas per Abb. & etiã comprobatur ex dictis per Bar. & alios, in d. l. ſi quis in conſcribendo, col. 2. ver. ſecundo caſu, & ſic eſt dare caſum, in quo ex perſona alterius quis conſequitur, quod nõ ex ſua, argumento l. ſi hominem. ff. quemadmo. ſerui. amit. & aliorum adductorum per Felyn. in c. 1. ſup. eo. & Iaſ. in l. ſi emancipati. C. de colla. & licet cõmuniter hoc teneatur, tñ limitatio redditur dubitabilis eo quoniã iura iſtius exempti, & iura Papæ non ſunt adeò connexa, quin non poſſint ſeparari, quo fit vt ſua renunciatio benè potuerit ſibi præiudicare ſecundùm Bar. in d. l. ſi quis in conſcribendo. & ideo non poteſt ſe tueri ex iure ſuperioris, quo ſuperior benè poſſet vti, ſi vellet, nõ autem ipſe exemptus, qui paſſus eſt præſcriptionẽ, & potuit ſuo iuri renunciare: niſi dicatur quòd ius ſuperioris tantum remanet ſaluum, & illæſum, quod nedũ ipſe ſuperior poteſt eo vti, ſed etiam ipſe exemptus iure cuiuſdam connexionis: pro quo eſt text. hic in puncto, in fi. dum Papa vult, quod non obſtante pręſcriptione 40. annor. decurſa, contra exemptum tamen ipſi exẽpto debet fieri ſolutio non tanquàm ſibi, & ſic iure ſuo, ſed tanquàm Eccleſię Romanę, & ſic iure ſuperioris, quod ius videtur eſſe inſeparabile, & indiuiſibile, quo caſu exemptus renunciando tacitè, vel expreſſè nõ potuit ſibi priudicare, cùm dicto iure nõ poſſit vti ex perſona ſuperioris, vt hic, & ita intelligendo benè conueniunt dicta Bar. in d. l. ſi quis in conſcribendo, colum. 2. verſi. allegato.

14 † Tertia concluſio Abba. eſt quod contra eccleſiam inferiorem non exemptam præſcribitur in iuribus ad eam ſpectantibus ſpacio 40. annorum, nec Eccleſia Romana poterit ſe opponere contra talem præſcriptionem, cùm talia præſcripta ſpectẽt principaliter ad eccleſiam inferiorem, & ea mediante, & ſic ſecundario ad Eccleſiam Romanam, per quod reprobat illud quod quidam tenuerunt dicentes contrarium, in c. 2. ſupra eodem, quod etiam ſequitur Imol. hic poſt Ioan. Andr. Et concluſio rectè procedit quando vna eccleſia præſcribit contra aliam, cùm tunc principaliter tractetur de ſpectantibus ad eccleſiam inferiorem, & non ad Eccleſiam Romanam, nec hic tractetur de præiudicio ipſius cùm quælibet eccleſia, & eius iura ſint ſubiecta Eccleſiæ Romanę ſecundario, & generaliter, ſiue poſſideantur ab vna, vel alia eccleſia, & ideo Eccleſia Romana non poterit ſe opponere, & allegare præſcriptionem centenariam, ſecus autẽ eſſet ſi laicus præſcriberet bona, & iura ipſius eccleſiæ inferioris, quia tunc cùm exeant de patrimonio ipſius Eccleſiæ Romanæ, & eius iuriſdictione, & conſequẽter principaliter tractetur de rebus ſpectantibus ad ipſam Eccleſiam Romanam præſcribendis eidem non poterit nocere præſcriptio 40. annorum, qua non obſtante ipſa Eccleſia Romana poterit dictas res repetere, & in iſtis terminis procedat text. in d. c. 2. ſecũdùm vnum intellectum, de quo fuit dictum ibi, & ad hoc benè faciunt quæ dicentur inferiùs in feudo.

15 † In fine gloſſ. concludit, quod iſte caſtellanus potuiſſet contra iſtum vaſallum agentem præſcripſiſſe communi tempore vtile dominium, directo tamen remanente ſaluo Eccleſiæ Romanæ per iura allegata hic per gloſſ. Nec obſtat iſte text. reſpondet enim Innocent. hic, & Bald. colum. 2. verſicu. in text. ibi item nota, quod iſte caſtellanus, nam ideo fuit excluſus caſtellanus, quia volebat ſe tueri, & contra vtile dominium, & directum, quod comprobari poteſt ex text. ibi ſed ex ibi nulla ratione, & ibi, tangere principaliter Romanam Eccleſiam, cum ſequen. & ibi non tanquàm tibi &c. vnde ſi noluiſſet excludere Eccleſiam Romanam, ſed tantum vaſallum habentem vtile, benè potuiſſet, ſecundùm gloſſ. quando ex hoc non infertur præiudicium Romanæ eccleſiæ: quod ſequitur poſt Hoſtien. Imol. & Abb hic concurrentibus alijs, de quibus per eos, & tenet etiam Felyn. colum 6. verſi. dum autem Abb. & Bald. in dicta authen. quas actiones, colum. fina. verſ. ſecundo quæro. & Alexan. conſi. 169. incipit Viſo themate, colum. prima & ſecunda, in ſecundo volum. & Modern. in d. tract. præſcriptionum, in prima parte quinta partis principalis, quæſt. 1. colum. 6. verſi. ſecundo limitat. adducentes alias deciſiones, per quæ habes limitationem, & declarationem ad hũc textum, & in quibus terminis loquitur. Circa quam partem gloſſ. vide quæ ponit hic Imol. colum. 2. verſi. in eadem glo. ibi poſſet iſte caſtellanus, & quæ ponit Abb. colum. 3. & ſequen. verſi. ex hiis infertur ad quæſtionem.

† Ex eius dictis poſt declarationem factam ad hunc text. de quo ſupra habetur concluſio, quod quis poteſt præſcribere feudum, quod eſt penes vaſallum reſpectu vtilis dominij directo remanente penes directum dominum data ſcientia, & patientia domini, nam ſicut poteſt de nouo acquirere ius feudale data huiuſmodi patientia, licet nunquàm habuerit inueſtituram, vt in 1. ſi quis per 30. in titu. ſi de feud. fue. controuer. & per Abbatem in c. fina. colum. 6. in verſi. ſed quæro pone, quod quis infra eod. vbi poſt ipſum dicetur, & ſequentibus quæſtionibus etiam aliquid tangetur, fortius hoc poterit fieri patiente domino, cùm iſtud ius ſit formatum, & conſtitutum, & in alium tranſlatum: de quo etiam habetur per Petr. de Ancha. in conſi. 166. & per Roma. in conſi. hic allegato. per Felynum colum. 6. ver. dum autem Abb. & colum. 8. verſ. limita prædicta, & per Alexan. conſi. præallegato 169. & do. meum Socin. conſ. 266. incip. In cauſa quæ vertitur, col. 16. in prin. & benè faciunt no. per Bart. in l. cum ſponſus. § in vectigalib. ff. de public. hic enim non præſcribitur vtile dominium extinctiuè, ſed tranſlatiuè, quod admittitur etiam in re impræſcriptibili, vt eſt in viſitatione & procuratione ſecudũ communem concluſionem Doct. de qua in c. accedẽs ſup. eo. & in c. cum ex officij. vbi bonus text. inf. eo. prout etiam dicimus de præſcribenda obedientia, quod nõ poteſt fieri extinctiuè, ſed benè tranſlatiuè ſecundũ ea quæ dixi poſt alios in c. præced. & hãc cõcluſionem ſequuntur Mod. in tract. præſcriptionũ in quarta parte quartæ partis princ. char. 34. ver. ſecundo quæro. Nec obſt. quod dicebat Hoſt. nam eius dicta tolluntur ex dictis per Imo. & Abb. hic, & clarius per Felyn. & procedit concluſio de iure regni ſecundũ terminos conſtitutionis conſuetudinem cum ibi nota. per gloſſ. & Andr. de Iſern. in titu. de actio. & except. & ſecundùm Andr. in titu. de inueſtit. de re. alie. fac. col. 4. & 5. & in deciſio. conſi. Neapol. 254. An autem concluſio procedat vbi dominus directus ignorauit: Abb. hic argumentatur pro, & contra, vt per eũ. Felyn. poſt Imo. ex mente Ludo. per eum allegati tenet concluſionẽ procedere etiam data ignorantia directi domini, & reſpondet ad adducta in cõtrarium per Hoſt. & ſequaces, & hoc videtur verius per iura, & rationes hic adductas pro hac parte, & potiſſimè viget illa ratio, quia ſi vtile dominium poteſt præſcribi contra directum dominum ignorantem, à fortiori poterit præſcribi contra vaſallum directo domino ignorante, niſi daretur inſtantia, de qua per Felynum hic, colum ſexta, verſicu. oportet tamen poſt alios. Quæ concluſio procedit, quando in tali præſcriptione concurrunt requiſita, de quibus habetur per Bal. Aluaror. & do. Præpo. in c ſi quis per triginta. & per Felyn. hic col. 6. ver. ſcias, & Alexan & do. meum Soci. in conſi. præallegatis, & per Moder. in d. tracta. præſcriptionum, in quarta parte quartæ princip. char. 32. verſ. primo igitur. vbi ponunt requiſita, & illa declarant adducẽtes authoritates, & deciſiones, & vt etiam ponit do. Philip. Dec. conſi. ſuo 164. incip. Diuino implorato præſidio, col. 1. ver. ſed his non obſtantibus, in 1. libro, & aliquid Abb. hic in 2. q. & ſeq. vbi de bona fide, ſi autem requiſita non interuenerint ceſſaret præſcriptio, & concluſio non haberet locũ, vt patet ex prædictis. Secundò limitatur niſi dominus directus peteret ſe reſtitui aduerſus talem præſcriptionem decurſam eo ignorante ſecundũ Abb. hic, & ſecundùm ea quæ fuerunt dicta in c. 1. & in c. vigilanti. ſup. eo. quæ limitatio benè procedit qñ directus dominus prętẽderet aliquod intereſſe prętextu mutationis vaſalli, vel ſaltem quia ſibi fuit ius quæſitũ auocandi feudũ ad ſe

& vtile dominium concedere alteri in pœnam vaſalli negligentis: quo conſiderato ſemper debet competere reſtitutio ſecundùm Abb. & plenius Fely. *hic, colum. 6. ver. dum autem. & ver ſeq.* & ſequuntur Mod. *in d. tract. char. 34. verſi ſecundo quæro. ibi poſtea refert, & prædicta no. ad intelligentiam, & declarationem d. conſtitutionis*
17 *regni conſuetudinem.* † Secunda cóclusio Abb. eſt, quod ſicuti vtile dominium amittitur mediáte expreſſa alienatione facta per vaſallum ſine cóſenſu domini. c. 1. *de prohibi. feud. aliena.* per Lotha. *c. imperialem. de prohibi. feud. alien.* per Fede. ita etiã amittitur per tacitam, quæ fit mediante præſcriptione quando vaſallus patitur præſcribi feudũ, cùm per talem patientiã videtur alienare, *l. alienationis verbum ff de verb ſig.* ita Abb. *hic*, quem ſequitur Felyn. & Mod. *in d. tract. vbi ſup.* & do. Philip. Dec. *in conſ. & verſ præallegato.* Volentes iſtud procedere in tantum, vt dñs directus poſſit auocare ad ſe feudum reſpectu vtilis dominij, & illud poſtmodum cócedere alteri, quod vltimum procedit, & locum habet quãdo feudũ eſſet nouum, ſecus autem ſi eſſet antiquum, quia tunc reuerteretur ad agnatos, *vt in c. 1. §. hoc quoq. de ſucceſſ. feud. & ibi gloſſ.* & omnes ſcriben. *& in c. 1. §. fin. in titu. quæ fuerit prima cauſa beneſi. amit. cum alijs additis* per Mod. Papien. *in tract. feud. in quinta parte princ. in 4. quæſt char. 53. col. 4.* & intellige prædicta ſecundùm ea quæ tradit Iſern. *in d. conſtitutio. regni conſuetudinem, & in tit. de in-*
18 *ueſti. de re. alie. fact. col. 4.* † Circa prædicta Abb. *colum. pen. verſi. ſed quæro.* format quæſtionem quanto tempore præſcribatur contra vaſallum reſpectu ſui iuris: conſiderat duo, primò quid reſpectu domini, ſecundò quid reſpectu ipſius vaſalli, circa primum concluſio eſt, quod nec reſpectu domini nec reſpectu vaſalli hodie currit pręſcriptio cum mala fide ſecundũ Abb. *in q. ſeq.* & plenius *in c. ſi. ver ſup allegato. inf. eo.* vbi dicetur, & tenet Imo. *hic in ſi.* & do. Philip. Dec. *conſ. præalleg.* 144. & per Bal. & du. Præpo. *in c. ſi quis per triginta. in tit. ſi de feu. conten. fit.* licet gl. *ibi* tenuerit contrariũ, & nó benè: ſi verò poſſidens eſt in bona fide, & dñs directus eſt, eccleſia Romana certè vaſallus non poterit præſcribere vtile niſi ſpacio centũ anno. p text. noſtrum *hic, & in c. ſeq. & in c. ſi diligenti. & no.* per ſcribé. *in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl.* quod tenet etiam do. Præpo. *in d. §. ſi quis per triginta. col. 2. ver. ſed pulchrũ eſt,* & Bal. *in tit. de feud. dato in vim le. commiſ. §. fin. & not.* Alex *in conſ præallegato* 1[illegible] *in 2. vol.* ſi verò dominus directus eſt eccleſia inferior, neceſſaria erit præſcriptio 40. anno. per regulam, de qua *in c. de quarta. c. illud. c. ad aures. ſup. eo. & in d. auth quas actiones,* & tenet expreſsè Abb. *in d. c. fin. ver præallegato,* & Iſer. *in d. §. ſi quis per triginta.* ſi verò directus dominus eſt priuatus, & tunc neceſſaria eſt præſcriptio 300. anno. *d. §. ſi quis per triginta.* ſecundùm Abb. & Imo. *hic,* & Abb. *in d. c. ſi.* etiã ſi poſſeſſor ſit ſine titulo ſecundùm eundem Abb. *hic,* argumento *text. in l. ſi quis emptionis. C. de præſcrip. 30. annor.* quod tenet etiam Ioan. Andr. *in rub. de feud. col. 2. verſ. 28. in addit.* ad Spec. ſi verò poſſeſſor eſt bonæ fidei, & cum tit. Abb. *hic* dicit veriſſimũ eſſe ſufficere præſcriptionem 10. anno. inter præſentes, & 20. inter abſentes, tamen poſtmodũ firmat cõtrarium dicédo ſpeciale eſſe in feudo, vt requiratur pręſcriptio 30. anno. & idem ipſe tenet *in c. ſi inf. eo.* quod comproba ex adductis p do. Dec. *in d. conſ.* & per Mod. *in d. tracta. præſcriptionum in quarta parte quarta par. in prin. char. 33 verſ. 1. igitur quæro, nu. 43. & ibi* ponunt allegando deciſiones, quæ ſunt neceſſaria, & quæ debent interuenire, vt iſto caſu talis præſcriptio currat, ad quę vide ad docta per do. Fran. de Curte *conſ. 25.* & diffuſius *conſ. pen. col. 2. & 3.* Quid autem dicendum ſit de iure regni, vide conſtitutioné, quæ incipit conſuetudinem, & quæ *ibi* ponit do. Andr. de Iſer. *in fin.* & idem Andr. *in conſtitutione incip. Si dubitatio. & in alia conſtitutione incip. Quadragenalem, & in tit. de inueſt. & re alie. fac. colum. 4. & 5 & in tit. de feu. dato in vim leg commiſſ. § fin. & in d. § ſi quis per triginta, & in c. præterea. de capitulis Corradi.* quibus in locis videtur cócludere vtile dominiũ poſſe præſcribi 30. annis probando præſtationẽ ſeruitij iſto tépore factam, p quam præſumitur præceſſiſſe inueſtituram, & conceſſionem, & q iſto caſu non ſit præſcribere cõtra fiſcũ, ex quo poſſeſſor innititur cóceſſioni, & inueſtituræ quam probabit p dictam poſſeſſioné longiſſimam cũ præſtatione ſeruitij: de quo etiam vide *in præallegata deciſione conſ. Neapo. 254.* Cir-
19 ca verò ſecundum caſum † quanto tépore præſcribatur cõtra ipſum vaſallum data bona fide poſſeſſoris, & titulo quã in alijs dicendũ eſt, vt *in præced. artic.* Abb. *hic* dicit veriſſimum eſſe ſufficere præſcriptioné 10. ann. inter pręſentes, & 20. inter abſentes, tamen poſtmodũ ſentit ſpeciale eſſe in feudo, vt requiratur præſcriptio 30. p tex. *in c. 1. de capitulis Corrad.* quod vltimũ videtur probari ex iſto tex. vbi contra vaſallũ ſufficiebat præſcriptio 30 ann.

& hoc ſequitur Bal. Aluarot. & do. Præpo. *in d. c. 1. col. 2.* & Bal. *conſ. 147 incip. Verba inueſtitura, col. 2. in 1. volum.* & ſequuntur Mod. *in d. tract. in 4. parte quarta partis princip. char. 34. verſ. tertio quæro. adducentes conſi.* dom. Signoroli 10. *in ordine incipiẽ, In quæſtione vertente,* ad quæ benè faciunt quæ ponit do. Alex. *in d. conſ. 169.* & dom. Frãc. de Curte *in d. conſ. 25.* & Pet. & de iure regni hoc videtur eſſe expreſſum *in dicta conſtitutione incip. conſuetudinem.* prout etiã tangitur *in præalleg. deciſione cõſ. Neapol. 254.* † Vlterius Abb. *col. pen. verſ.* 20
ſed iuxta prædicta, quærit nunquid vaſallus poſſit præſcribere libertaté, & directum dominium nõ præſtando ſeruitium, recitat varias opi. aliorũ, prout etiam facit Imo. *hic in ſi.* tandé concludit. q poſſeſſor malæ fidei nullo modo præſcribit prędicta, quod eſt verũ ſecundùm Imo. *hic in ſi. per c. ſi. inf. eo.* vbi etiam Abb. aliquid tangit in ſimili tamen, & cóprobari poteſt ex dictis *ſup. in præced. quæſt. & per c. vigilanti. ſup. eo. & c. ſi diligenti. & c. pen. inf. eod.* Si verò poſſeſſor eſt in bona fide, & ſeruitium conſiſtit in annua præſtatione, vel in alia re certa, vtputà in detinendo equũ &c. tunc benè currit præſcriptio, ſi dominus fuit negligens, & non petiit per annos 30. quod etiam ſequitur Felyn. *hic col. 6. verſi. & inquantum* Abb. & etiam Imo. & Mod. *in præalleg. tract. in d. quarta parte quartæ partis princi. char. 34. verſ. 6. quæro.* Nec obſtat, quod tale ſeruitiũ videatur eſſe reale, & conſequenter, q nullo modo poſſit præſcribi etiam cum bona fide, *iuxta l. vitia. C. de acquir. poſſeſſ.* nam tale onus, & ſeruitium non dicitur vitium reale, eſto, quòd tranſeat cum re, & ideo poteſt præſcribi per poſſidentem rem bona fide, vt dicitur ſtatim poſt Abba. de re cenſuali, & de cenſu qui præſcribi poteſt licet rem concomitetur, *& d. l. vitia.* loquitur de alijs vitijs, vt *ibi* plenè per gloſſ. & Doct. & per Abbatem, & alios *in c. ſi diligenti. infra eod.* Alexand. & reliquos *in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquiren. poſſeſſ.* Si verò ſeruitium eſſet honorificum, vt in exemplis hic poſitis per Abb. & Imol. concluſ. eſt, quod ſi dominus non indiguit ſeruitio, præſcriptio non currit. Secus verò ſi indiguit, & non fuit vſus, quod tenet Bal. *in c. ex parte Adæ, ſup. de teſtib. allegando c. ſancimus. in titu. de feud. ſine culp. non amitten. ibi, niſi neceſſe fuerit &c.* & comprobant Modern. ad id adducentes, *in d. tracta. verſi. præallegato ſexto quæro,* poſt Felyn. *hic colum. 6. verſi. & inquantum Abb. remittentem ſe ad notata per eum in c. cum acceſſiſſent, ſupra de conſtit. colum. 18. verſi hanc regulam limita primò,* & declarantem iſtud dictum Abb. *hic,* vt nõ procedat quando dominus non fuit vſus etiam imminente neceſſitate ſi non oportuit, ex quo aliunde habuit auxilium, adducendo Bar. *in l. cum ſermus. C. de agri. & cenſi.* Quod vltimum comprobant Moder. *in d. tracta. eo. verſi. ſexto quæro alijs deciſionibus.* Et pręd icta intellige, quando dñs directus eſſet priuatus, ſecus autem ſi eſſet eccleſia, quia tunc præſcriptio deberet eſſe centenaria, ſi Romana eſſet eccleſia, vt *hic* cum concordan. ſi verò eccleſia eſſet inferior, tunc neceſſaria eſſet pręſcriptio 40. anno. *c. de quarta. & c. illud. ſup. eo. prout dictum fuit in præceden. quæſtione.* De iure verò regni, ſeruitium non videtur poſſe præſcribi per dictam conſtitutionem, cõſuetudinem, *in fine,* vbi glo. hoc firmat ſecundùm dom. And. de Iſern. *in ſuo repertorio, in verbo præſcriptio,* niſi eſſet præſcriptio cétenaria ſecundùm quod notatur *ibi* per gloſſatorem & And. *& in conſtitutio. regni quadragenalem.* & vlterius prædicta procedunt quando vaſallus vellet præſcribere libertatem, & directum dominium quid autem eſſet ſi tertius vellet dominium feudi præſcribere directum, vtputà quia bona fide feudum peruenit ad ipſum ſine tamen conſenſu domini directi: in qua difficultate videtur dicendum non eſſe locum præſcriptioni, *per textum in dicto cap. præterea. de capitulis Corradi.* vbi Andr. de Iſern. hæc videtur firmare, & idem videtur ſequi do. meus Soci. *conſ. 86. incip. In cauſa communitatis, colum. tertia, verſi. tertio & vltimo. in primo libro.* quod referunt, & ſequuntur Moder. Papien. *in tract. de feud. in quarta parte princip. char. 39. verſi. prima ergo principalis regula.* Et videntur hoc firmare colligentes deciſiones *conſi. Neapol. in d. deciſ. 254.* tamen glo. *in d. § præterea.* tenet contrarium volens, quòd dicta iura habeant locum in præſcriptione longi temporis non longiſſima 30. & 40. anno. *per l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor.* & ſequitur Abb. *in cap. fina. colum. 7. verſic. quæro ſi ſtatuto.* vbi dicetur *infra eodem,* & pro hac concluſione Bald. Aluarot. & Præpoſ. *in dicto § præterea.* adducunt *text. in c. porrò. in titu. qualiter olim feud. poter. alien.* & hanc concluſionem nouiſſimè firmat domin. Franciſ. de Curt. *in præallegato conſi. pen. quod incip. Capio primum. colum. ſecunda & tertia.* & Modern. *in dicto tracta. præſcriptio. in quarta parte quarta partis principalis, char. 14. verſicu. quarto quæro. adducentes alias rationes,* & concludentes per triginta annos præſcriptionem

iſto

Digitized by Google

iſto caſu quæri directum dominium ſecundum Aluator. *in c.1. colum.2. in titu. de feud. non hab. propri. natu. cum alijs per eum adductis.* Et locum habent iſta, quando do. directus eſt priuatus, ſecus ſi eſſet eccleſia, vt *ſuprà* dictum eſt. De iure verò regni non ſufficeret talis præſcriptio, ſed neceſſaria eſſet centenaria per dictam conſtitutionem, conſuetudinem, & aliam conſtitutionem quadragenalem, & ſecundùm notata per Andr. *in dictis duabus conſtitutionib.* Et in alia quæ incipit ſi dubitatio, & in repertorio, *in verb. feudũ. & verb. præſcriptio. & in tit. de inueſt. de re. alie. fac. col. 4. & 5.* licet *in alia conſtitutione regni incip. violentias.* aliter videatur loqui. *In eadem gloſſ. ibi, l. comperit, d. l. loquitur de tributis ſeu cenſibus,* qui dantur Principi in ſignum ſubiectionis, & recognitionis vniuerſalis domini, & ſupremæ poteſtatis, in quibus non cadit præſcriptio ſecundùm Abbatem *hic, colum. fina. verſi. vltimo oppone. cum alijs adductis,* per Felyn. poſt ipſum *colum. 7. verſi. inquantum* Abb. Ex cuius dictis habes, quod cenſus, tributum, publica functio, vel penſio ſunt ſynonyma, & non differunt quando præſtantur Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis ſecundùm gloſſ. Bartol.

21 † & alios *in l. prima. § primo. ff. de publica.* & Felyn. *hic colum. ſeptima, verſicu. & dum remittit,* & per dom. Philip. Corn. *conſil. 244. incip. Videtur, in litera d. in quarto volum.* cenſus enim eſt ſignum ſubiectionis, *c. ſecundo, & ibi* Abb. *infra de cenſib.* & per Felynum *hic,* & dom. meum Socin. *conſi. 74. incip. in præſenti. verſicu. tertio probatur. in primo libro.* & iſto caſu cenſus præſcribi non poteſt, vt per Abb. *hic* dicentem, *d. l. comperit.* procedere in iſtis terminis: quod etiam ſequitur Felyn. *colum. 8. verſi. inquantum* Abb. *& verſi. vera ſolutio,* ita etiam intelligendo, *text. in c. conſtitutus. infra de relig. dom.* qui Felyn. declarando Abb. dicit idem eſſe quando talis cenſus præ-

22 ſtaretur inferiori in ſignum ſubiectionis, nam † tunc non poteſt præſcribi, niſi eo modo quo præſcriberetur ſubiectio, & obedientia, de quo *in c. præceden.* licet in hoc vltimo Cuma. *conſil. 149. incip.* In quodam Caſtro, & Fulgo. *conſi. 166. incip. In quæſtione.* teneant contra inferiorem priuatum poſſe præſcribi: quod videntur ſequi Moder. *in tracta. præſcriptionum, in ſecũda parte quintæ partis princip. quæſt. prima, char.* 50. quid autem ſi ille inferior non recognoſceret ſuperiorem, vide dom. meum Socin. *conſi. 86. colum. fin. & conſil. 156. colum. fin. in primo & ſecundo volum.* qualiter autem quando, & in quibus caſibus concernentia ſupremam poteſtatem poſſint præſcribi. Abb. *hic in fin.* ſe remittit ad notata, *in c. ſequen.* tu vide accumulata per dominum Ioan. Bapt. de ſancto Seuerino, & Iaſ. *in l. imperium. ff. de iuriſdict. omnium iudi.* & per Aret. *in l. is qui putat. ff. de acquiren. hæredi.* & quæ pleniſſimè accumolat

23 Felyn. *in cap. præceden.* † Secunda concluſio Abb. eſt quod penſio & cenſus differunt, quando præſtantur alicui ob aliam cauſam quàm in ſignum ſuperioritatis, & præeminentiæ, vt etiam notatur *in l. 1. § primo.* & plenius *in d. c. conſtitutus. cum alijs* plenè adductis per Felynum, & per Modern. *in l. 1. colum. 11. verſi. quarto quæro. C. de iure emphyt.* & per Ioan. Fab. & alios *in § adeò. Inſtit. de locat.* & eſt optimum conſil. dom. mei Soci. *266. incip. In cauſa quæ vertitur. verſi. ſecundo quia. & aliud. conſil. 167. incip. Non inutilis, colum. 2. verſ. ſecundo etiam loco, in 2. volum.* & bonum *conſi.* do. Philip. Decij *incip. Non fuiſſet. colum. ſecunda. in primo libro.* Tertia con-

24 cluſio eſt, quod cenſus, & eius ſolutio eſt præſcriptibilis, † quando deberur ex alia cauſa quàm in ſignum ſubiectionis, & ſuperioritatis. Idem vult Abb. *in c. ſignificauit. in fin. infra de cenſi. cum alijs hic adductis,* per Felyn. *colum. 7.* & per Moder. *in d. tract. s. loco* proximè adducto, & benè faciunt quæ in ſimili habentur *in l. cum notiſſimi. § in his. C. de præſcript. 30. anno.* vbi etiam præſtationes annuæ poſſunt præſcribi, de quo poſt alios dicam *in c. auditis, infra eod.* & benè facit quod vult Bartol. *in l. ſi prim. in prin. ff. de aqua plu. arcen.* & quæ ponit Bald. & Salyce. *in l. aduerſus. C. de vſur.* & quæ accumulant Moder. *in tracta. præſcriptionum, in quarta parte quartæ partis princip. quæſt. 7. char. 32.* vbi ponunt quanto tempore præſcribatur ſolutioni cenſus, & in quibus caſibus poſſit præſcribi adducendo contrarias opin. & ponendo communes concluſiones, Gloſſ. *fina. in fin.* concludit, quod quis poteſt conſide-

25 rari, † vt ſe, & vt alius, & ſic poteſt facere actum tanquàm alius, ad quod Imol. *hic* adducit text. *in c. ſi ſacerdos. ſupra de offi. ordina.* & benè facit quod notatur *in Cap. à collatione de appell. libro ſexto,* quæ ponit Abb. *in c. fin. col. 9. verſi. quarto quærit. glo. infra eod. vbi poſt ipſum dicam.*

REPETITIO IN C. CVM NOBIS, de Præſcriptionibus.

Excellentiſſimi I.V.C.D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An conueniat allegare ſuper eodem facto ius canonicum, & ciuile.*
2 *In quibus rebus & poſſeſſionibus currit præſcriptio centenaria contra eccleſiam Romanam.*
3 *Obedientia & ſuperioritas debita Papæ, an poſſit præſcribi.*
4 *Et quid in illis quæ debentur priuilegio ſpecialis prærogatiua, non autem in ſignum ſupremæ ſuperioritatis.*
5 *Et quod tempus requiratur, vt talia præſcribi poſſint.*
6 *Præſcriptio tanti temporis in cuius contrarium non extat memoria quam vim habeat, & quas prærogatiuas.*
7 *Et an talis præſcriptio ſit idem quod præſcriptio centenaria.*
8 *Præſcriptio centenaria an poſſit probari per teſtes, & qualiter.*
9 *Et an poſſit probari per inſtrumenta & qualiter.*
10 *Maior quatuordecim annis an poſſit teſtificari de his quæ vidit in minori ætate.*
11 *Centenaria an poſſit probari partim per teſtes, & partim per inſtrumenta.*
12 *Bona hæreticorum poſſeſſa modò à Catholicis contra fiſcum eccleſiæ, quanto tempore præſcribantur.*
13 *Intellectus c. 2. de præſcriptio. lib. 6.*
14 *Aduerſus fiſcum imperij quanto tempore præſcribatur.*
15 *Eccleſia an habeat fiſcum.*
16 *Superioritas pertinens ad Imperatorem, an poſſit præſcribi.*
17 *Et quid de reſeruatis Imperatori, in ſignum priuilegij ſingularis.*
18 *Et an in iſtis requiratur ſcientia, & patientia ipſius.*
19 *Bona incorporata fiſco an præſcribantur, & quanto tempore.*
20 *Et quid de bonis nondum incorporatis.*
21 *Papa an poſſit præſcribere contra eccleſias inferiores, & quæ, & quanto tempori.*
22 *Inferior an poſſit præſcribere contra Papam, & eccleſiam Romanam, & quæ, & quanto tempore.*

CVM NOBIS. Ad primum † notabile Abb. vide text. *in c. inter alia.* vbi etiam Abb. ponit *infra de immu. eccle.* quem 1
adducit domi. Præpoſ. *in c. ſi in adiutorium. 20. diſtin.* dicens, quod in allegationibus vtimur hac forma allegandi vtrunque ius ſuper eodem facto quando concordant. Pro quo eſt bonus text. *in c. cum à nobis. ſupra de teſti.* & facit *c. fin. infra eo.* & quæ *ibi* ponit Abb. *colum. 2. ver. 3. glo. reſpondet,* & faciunt etiam quæ not. *in c. clerici. ſupra de iudi. & in l. omni nouatione. C. de ſacroſan. eccle.* ad quod etiam, quia duo vincula magis ſtringunt, *c. primo ſupra de treuga, & pac.* & quæ habentur *in c. prudentiam. in principio, ſupra de offic. delegat. & Inſtit. de nupt. § affinitatis.* Ad ſecundum notabile Abb. vide plenè adducta per Felynum & Modern. poſt Abbatem & alios *in c. eccleſia ſancta Mariæ. ſuprà de conſtitutio.* † Ad tertium notabile de 2
præſcriptione centenaria reſpectu eccleſiæ Romanæ, vide *in c. præced.* vbi Felyn. plenè poſt alios, & quæ notantur *in c. ſi diligenti. infra eod. & in c. 1. eod. titu. lib. 6. & quæ dicentur infra.* de inferioribus verò eccleſiis dictum fuit *in c. illud. & in c. ad aures. cum ſimil. ſupra eod.* Ad vltimum notabile vide quæ ponit Bartol. *in l. naturaliter. ff. de vſucap. & in l. fina.* vbi Alexand. & Moder. *ff. de eo per quem fact. erit,* & quæ fuere dicta poſt Abba. & alios *in c. illud. & c. tranſmiſſa. & c. cum non liceat. ſupra eod.* prout etiam habetur *in cap. ſequen.* † *Glo. in verb. centum. ibi, tamentum.* concludit duo, primum, quod contra eccleſiam Romanam currit præſcriptio centenaria in rebus & poſſeſſionibus, etiam ſi eſſent feuda, *vt in c. præced.* vel regna, *vt in c. ſi diligenti inf. eo.* vbi dicetur, vel etiã ſi eſſent ciuitates, & villæ, ſecundùm Inno. *in c. bonæ. el 2. ſup. de poſtula. præla.* & Abb. *hic colum. 1. verſi. oppono. & videtur.* Quod intellige, declara, & limita ſecundùm notata per glo. *in c. volumus. 16. q. 4.* & ſecundùm notata per Abba. Imol. & Felyn. & *ibi dixi in c. præced.* ad quæ loca Abb. & Imol. *hic etiam ſe remittunt.* † Secunda concluſio eſt, 3
quòd obedientia & ſuperioritas Papæ, & conceſſa in ſignum ſupremę poteſtatis nõ poſſunt pręſcribi quocũq; tẽporis ſpacio, vt

inin-

in iuribus hic allegatis per Glo. & Abb. & per eundem *in c. praeced. in fin.* & diffuſè per Felyn. *hic in prin.* & diffuſius per eundem, *in c. cum non liceat. ſup. eod.* ad quæ etiam vide nota. per do. Ioan. Bapt. de S. Seuerino *in l. imperium ff. de iuriſdict. om. iudi. q. 13. 14. & tribus ſequen.* quæ ibi ponit Iaſ. *col. 10. & quatuor ſequen.* & quæ ponit do. mens Socin. *conſi. 272. incip. in cauſa fratrum, col. 2. & 3. in 2. volum. cum alijs adductis* per Modern. *in tract. præſcript. in prima parte quintæ partis principalis, char. 42. colum. 4. verſ. ſexto limita, & in ſecunda parte dictæ partis, char. 51. verſ. ſecunda quæſtio, quibus in locis allegantur rationes, & iura, ac authoritates* comprobãtes hanc concluſionem: quam amplia procedere etiam in his quæ cõpetunt Papæ ratione ordinis, *argum. c. quanto.* vbi Abb. *ſup. de conſue.* & eorum quæ ponit *in c. 1. ſup. vt lite penden. & in c. ſeq. cum alijs hic adductis* per Felyn. *colum. 3. verſ. aduerte etiam.* Procedit etiam ſi eſſet præſcriptio centenaria, quia non ſufficeret ex quo requiritur tãti temporis, in cuius contrarium non extat memoria ſecundùm Felyn. *in c. praeceden. col. pen. ver. limita quintò, & dicetur ſtatim.*

4 † Quæ concluſio procedit in ſpectãtibus ad Papam reſpectu ſuperioritatis ſupremæ, & in ſignum ipſius, ſecus autem in ſpectãtibus ad ipſum ex quodam priuilegio ſpecialis prærogatiuæ, nam talia poſſent ſibi poſſunt ſecundùm Abb. *hic*, & Felyn. multa ad id adducentem, *col. 1. verſ. prima declaratio*, & ſequuntur do. Ioan. Bapt. & Iaſ. *in d. l. imperium*, reprobata gloſſ. dicente contrarium, *in c. vnico. de cleri. agro. lib. 6.*

5 † Quæ limitatio procedit concurrente ſcientia Papæ, & eius patientia ſecundùm Abb. *hic*, cuius contrarium tenet *hic* Felyn. *col. 1. & 2. ver. intellige, & duob. ver. ſeq.* quod immò concluſio procedit etiam nõ data ſcientia Papæ ſi præſcriptio eſt tãti temporis, in cuius contrarium non extat memoria, *iuribus, & rationib. hic per eum adductis, ex quo c. primum, de præſcrip. lib. 6.* procedit etiam non data ſcientia eius, contra quẽ præſcribitur, de quo p do. Philip. Dec. *conſi. 85. incip. Et diligenter, col. 1. & 2. in 1. volum.* dicentem hanc opinionem eſſe veram, & communem, prout etiam tenet Alex. *conſ. 6. incip. Viſo themate, col pen. in 1. volu.* & Iaſ. *in d. l. imperium, col. 9. in fi. & col. 12. ver. circa primum.* Secũdò, vt dicta limitatio procedat, requiritur, q̃ decurſum ſit tãtum tempus, cuius contrarium non extat memoria, per text. *in c. ſuper quibuſdam. inf. de verb. ſig. & in d. c. 1. eo. tit. lib. 6. cum alijs hic adductis* per Abb. & Fely. *col. 2. ver. & quod in propoſito*, nam minori tẽpore non præſcribuntur, vt etiam per dom. Io. Bapt. & Iaſ. *in d. l. imperium*, niſi data ſciẽtia, & patientia, ſecundùm notata per ipſos *in d. c. præſcriptio.* & prædicta intellige vera, niſi detur incapacitas iuris, & poſſeſſionis reſpectu perſonæ quæ vult præſcribere, nam tunc talis præſcriptio nihil operabitur ſecundùm Ioan. Andr. *in c. 2. de præben. in 6.* Abb. & Felyn. *col. 1. in c. cauſam quæ. ſup. eod.* & melius *in c. accedentes. col. 5. verſ. fallit ſecũdo. ſup. eo. & dicetur in ſeq. concluſione, vbi ponam alias limitationes.*

6 † Tertia concluſio Abb. eſt, quod præſcriptio tanti temporis, in cuius contrarium non extat memoria habet vim conſtituti, & conceſſionis, *l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſt.* & ſequitur Fely. *hic*, & quos alios effectus producat dicta præſcriptio ſeu conſuetudo, & quam vim habeat, vide per Philip. Franc. *in c. 1. in ſecundo notabili, de conſuetu. lib. 6.* & quæ accumulat Felyn. *in rub. colum. 3. verſi. fallit tertio, & colum. penult. & fin. & in c. accedentes, colum. 5. & 6. ſupra eodem. & in c. diligenti, colum. penult. verſi. nona & vltima reſtrictio. infra eodem.* & quæ ponunt Modern. *in tracta. de feud. in prima quæſtione primæ partis, colum. 3.* & quæ pleniſſimè accumulant Modern. *in tracta. præſcriptionum, in ſecunda parte tertiæ partis principalis. quæſt. 6. colum. 4. & tribus ſequen.* & quæ ponit dnm. Decius *in d. conſi. 85.* & Barba *conſ. incip. Sapienter, colum. 7. in ſecundo volum.* & dom. Iaſ. poſt dom. Ioan. Baptiſt. *in dicta l. imperium.* & Alexan. *conſi. 67. in quarto volum.* vbi vult habere vim tituli, *& in conſi. 37. in ſecundo volum.* & per gloſſ. *in conſtitu. regni quadragenalem. & ibi* dom. Andr. & per Lap. *alleg. 85.* & do. Andr. *in conſtitu. regni, ſi dubitatio. colum. 2.* vbi vult illam dici vetuſtatem, & æquiparari priuilegio, *& in proœm. feudorum, colum. 10.* dicit, quod appellatur conſtitutio, & habet vim abſ. nſus, & conſtituti: de quo vide *in deciſio. conſil. Neapol. 254. & 324. & 368.* & aliquid per Deciũ *in c. 1. col. 1. ſupra de conſuet.* In aliquibus autẽ caſibus dicta præſcriptio, vel conſuetudo non habet locum, vt puta quando poſſeſſor eſt incapax, *vt dictum ſuit in præced. concluſione.* Item non procedit in alijs caſibus, de quibus per Fely. *in d. c. accedentes. colum. 5. & 6. & ibi de alijs ſuibus poſt ipſum fuit dictum.* Eodem modo ceſſat, & locum nõ habet quando eſſet nutritiua peccati quia ir rationabilis, per text. *in c. 1. de conſue. lib. 6.* vbi do. Philip. Fran. *in ſecundo notab.* dicit cõſuetudinem, & à fortiori præſcriptionem tanti temporis, in cuius contrariũ non extat memoria non habere locum quando eſſet irrationabilis per illum tex. qui diſponit in illo caſu non valere hanc conſuetudinẽ etiam iuramento firmatam, quando eſt corruptela, & nutritiua peccati, *vt ibi*, de cuius tex. intellectu vide quæ plenè accumulant Mod. *in tract. de feu. in 2. parte prim. q. 3. col. 2. 3. & 4.* vbi concludunt talem conſuetudinem nutritiuam peccati non valere, prout eſt in caſu *d. c. primi.* & etiam tangunt quid iuris quando eſt valdè damnoſa eccleſiæ, & quid quãdo lex expreſsè tolleret talem conſuetudinẽ, prout propriè fuit *in d. c. 1.* de quo per Fely. *in rub. col. fi. & in c. accedentes. col. 5. & 6. ſup. eod.* aduerte tamen, quia ſuper *d. tex. c. primi*, non eſt adeò immorandum cum Papa ibi expreſsè tollat talem conſuetudinem, & præſcriptionem, & quando hoc facit non eſt conſideranda cauſa: quando verò ſimpliciter tolleret præſcriptionem, vel conſuetudinẽ, an tunc comprehendatur iſta quæ eſt tanti temporis, in cuius contrarium &c. benè eſſet recurrendum ad rationes, & ſubiectam materiam vtrũ eſſet valdè damnabilis. Et an ſtatutũ tollens præſcriptionẽ poſſit operari effectum in alia quàm in iſta ſecundùm Abb. *in c. fi. col. 6. verſ. quæro, quod ſi ſtatuto inf. eo. cũ alijs quæ dixi* poſt Fely. *in d. c. accedentes.* † Ex quibus habes qualiter debeat intelligi, & declarari, tex. *in d. c. 1. eo. tit. lib. 6.* in quibus caſib. procedat: habes etiam quod talis præſcriptio tanti temporis in cuius contrarium &c. non eſt idẽ quod præſcriptio centenaria, vt per Fely. *in præced. col. pen. & 3. limitatione*, & probatur ex his quæ ponit Abb. *in ſeq. appoſitione*, & Imol. *in c. ſi diligenti in fin. inf. eod.* & ex notatis per Doct. *in c. 1. eo. titu. lib. 6.* licet Mod. *in d. tracta. d. quæſt. 6. char. 16. verſ. quod autem dicatur.* teneant eſſe idem, & non benè ſecundùm gloſſ. *noſtram in ſeq. parte cum alijs præalleg.* An autem contra hanc præſcriptionem poſſit probatio fieri, dicas vt per Felyn. *hic col. 3. verſ. ſcias etiam.* volẽtem hanc præſcriptionem habere præſumptionem iuris, & de iure, & ideo probatio poterit contra eam recipi eo modo quo recipitur contra illam, *vt dixi in c. quoniam contra ſupra de proba.* 7

† In fin. glo. declarat, vt dicit Imol. *h. c. circa fin.* & Abb. *colum. 2. verſi. ſecundo principaliter.* ex cuius dictis habetur cõcluſio, quòd præſcriptio centenaria licet ſit difficilis, tamẽ poterit probari p teſtes eo modo quo poſſibile eſt, & ſecũdum modum datum per Io. *gloſſatorem hic*, & diffuſius per Ioan. And. *in c. 1. eo. tit. lib. 6.* nedum enim per confeſſionem poterit haberi talis probatio, ſed etiam per ipſos teſtes, vel probando memoriam nõ extare in contrariũ ſecundùm glo. Ioã. *hic, & in d. c. 1. in gl. fi.* vel etiã probando per famã quæ in antiquis inducit probationem, *per text. in c. cum non ſit. de præſcrip. in c. veniens. ſup. de teſti.* vbi Fely. *in 4. conclu.* & per Mod. *in l. cum aliquis. C. de iure delibe.* & per Fely. *hic col. 3. verſ. vlterius.* & Imol. *in c. ſi diligenti. in fin. inf. eod.* & iſte modus probandi ponitur per glo. *in verſ. ad centum annos. in conſtitu. regni quadragenalem*, licet dom. Andr. *ibi ſentiat contrarium, & non benè*, vt patet ex ſuperius dictis, & ex his quæ dicit Bald. *in authen. quas actiones. vlt. colum. C. de ſacroſan. eccle.* probando per teſtes memoriam non extare in cõtrarium, & præſcripſiſſe per dictum tempus etiam probabitur iſta præſcriptio cẽtenaria ſecundùm glo. Io. *hic*, Abb. & Imol. *hic*, & *in d. c. ſi diligenti. in fin.* & Bal. *in d. auth. quas actiones*, & do. Philip. Fran. poſt alios *in d. c. 1. col. pen. & fi.* ex quo infertur dictas præſcriptiones centum anno. & tanti tẽporis &c. nõ eſſe idẽ, ſed diuerſas, *vt dictũ fuit ſup.* Qualiter aũt per teſtes poſſit probari dicta præſcriptio tanti temporis &c. & conſequẽter iſta centenaria, glo. Io. *hic* aliquid ponit, ſed plenius ponit Ioan. And. *in d. gl. fi. in d. c. 1.* & *ibi* Domini. & Fran. & d. Ant. poſt alios *in c. quod per nouale. inf. de verb. ſig.* & Aret. *in c. licet ex quadam, col. 1. ver. ſu aũt aduerte ſup. de probat.* & Alex. *conſi. 16. incip. In cauſa & lite, col. 4. in 5. volum. & conſi. 67. in 4. vol. cum alijs plenè adductis* per Mod. *in eracta. præſcriptionum. in ſecunda parte tertiæ partis prin. q. 6. col. 7. & ſeq. & bona deciſ.* Ægid. Bellame. *64. incip. depoſitio & alia 455. incip. monaſterium.* In quibus locis ponitur forma, & modus articulandi, ſuper quibus habent deponere teſtes producti ad probandum huiuſmodi præſcriptiones, & q̃d iuris quãdo teſtes ſunt contrarij, quibus magis ſit credendum, & quando talis probatio ſit per teſtes ſufficit præſumpta, ex quo ſumus in antiquis ſecundùm Fely. *hic.* 8

† Secunda cõcluſio Abb. eſt, quòd talis præſcriptio poterit probari per inſtrumenta exemplificando, vt per eum *hic:* quod ſequitur etiam Imol. *hic*, & idem tenet *in d. c. ſi diligenti. in fin. & ibi* Abb. *col. 2. verſic. oppono contra finem text. & ſequitur glo.* & Andr. de Iſern. *in d. conſtic. regni quadragenalem*, ponentes modum quo poſſeſſio, & eius continuatio poſſint probari per inſtrumentum, & do. Philip. Franc. *in d. c. 1. colum. pen.* & Alex. *in præalleg. conſil. 16.* & alij *ſupra* adducti maximè Modet. *in d. tract. d. quæſt. 6.* vbi poſt Alex. & Philip. Fran. vbi *ſupra* ponunt, an per inſtrumẽtum poſſit proba- 9

Digitized by Google

probari affirmatiua memoriam extare, vel negatiua memoriam non extare. De qua concluſione etiam per Bald. & alios *in dicta Auth. quas actiones*. Aduerte autem dum Abb. & alij adducti ſuperiùs concludunt hanc præſcriptionem poſſe probari per inſtrumenta, in quibus eſt appoſitum conſtitutum: item & per inſtrumenta, in quibus dicitur exiſtentẽ in præſentia rei venditæ vendidiſſe, & tradidiſſe rem emptori, quod etiam dom. meus Soci. *in conſi. 187. incip.* In controuerſia, *col. 5. verſi. tertio probatur, & col. ſeq. in 2. volum.* volens quod licet ex tali inſtrumento non arguatur acquiſitio poſſeſſionis, quoniam probari debet conſtituentẽ poſſediſſe tẽpore conſtituti ſecundùm Bar. & alios *in l. quod meo, in prin. ff. de acqu. poſſeſſ.* quod non probatur per dicta inſtrumenta, tamen propter antiquitatem tale conſtitutum probabit illam poſſeſſionem fuiſſe tranſlatam, & ſic limitabuntur notata *in d. l. quod meo.* quæ opinio iure non probatur, & ideo nõ eſt recedendũ *à regula tradita in d. l. quod meo.* nec difficultas probationis habebit obſtare, quia in facto antiquo poſſeſſio probabitur per ſolam famam ſecundùm Fely. *hic*, & dom. meum *in prealle. conſi. ad-*
10 *ducentes deciſiones.* † Tertia concluſio eſt quod maior 14. annis poteſt teſtificari de his quæ vidit in minori ætate, ita Imol. *hic, in fin.* & Abb. *allegantes iura, & glo.* & plenius Fely. *adducens alia. colum. 3. & 4. ver. item inquantum Card.* vltra eum vide quę ponit Albe. de Roſa *in tract. de teſte, & in c. quando teſtes repelluntur ratione defectus perſonæ, colum. 4. verſic. conſequenter videndum eſt.* vbi ferè tangit ea quæ ponit Felyn. *hic.* vide etiam Aretin. *in l. ad teſtium. in princ. col. penult. verſic. in eadem gloſſ. ibi ff. de teſtam.* vbi etiam tangit quæ dicit Felyn. *hic*, & concluditur communiter poſſe teſtificari dummodò quòd fuerit capax tunc temporis percipiendi ea quæ modò deponit, & niſi teſtimonium requireretur ad ſolẽnitatem, quia iſto caſu deberet eſſe habilis tempore quo vocatur in teſtem ſecundùm gloſſ. *in d. l. ad teſtium.* & Aretꝫ. *ibi adducentem tex. in §. teſtes autem. Inſtitu. de teſtam.* & notata *hic* per Imol. & Abb. quod etiam ſequitur Felyn. *hic colum. 4. verſicu. limita hac.* qui hoc vltimum limitat non procedere in teſtamento ad pias cauſas, vel in teſta-
11 mento inter liberos, *vt per eum.* † Et ad illud quod dicit Abb. *hic circa finem*, quòd iſta præſcriptio centenaria, vel tanti temporis, &c. poterit probari partim per teſtes, & partim per inſtrumenta cùm parem vim habeant, *l. in exercendis. C. de fide inſtrumen.* Confirma *ex multis adductis* per Moder. Papi. poſt Bart. & alios *in l. certi condictio. § quoniam. in glo. in verbo nominatim. ff. ſi cert. peta.* Panorm. extra gloſſ. *contra text. opponit dec. 2. §. 1. eod. tit. lib. 6. colum. 2. verſi. ex-*
12 *tra gloſſ. ſoluit vt per eum*, ex cuius dictis habetur concluſio, † quòd licet regulariter contra eccleſiam Romanam non currat præſcriptio niſi cẽtenaria, vt probatur in iſto *tex. cum ſimil.* tamẽ hoc fallit in bonis hæreticorum qui dum viuerent putabãtur catholici, quorum bona fuerunt poſſeſſa à catholicis ſpacio 40. annorum, licet enim talia bona cenſeantur bona cõfiſcata ipſo iure à die lapſus in hæreſim, *c. vergentis, inſ. de hæreti. c. cum ſecundum, eo. tit. lib. 6.* tamẽ obſtante tali præſcriptione quadragenaria cum bona fide excludetur eccleſia Romana volẽs dicta bona vẽdicare, licet fuerint illius hęretici modo detecti: quam cõcluſionem ſequitur Felyn. *hic, colum. 4. verſicu. inquantum* Abb. & *colum. ſequ. & in c. præceden. colum. pen. in ſecunda limitatione*, & omnes Docto. poſt gloſſ. *in d. c. 2.* & de ea non eſt dubitandum, quia text. *eſt ibi argumento l. ancilla. C. de fur.* Quæ concluſio procedit etiam non facta prius aliqua declaratione ſuper hæreſi ſecundùm Abb. *hic, col. 3. verſi. & quãquàm*, ex quo fiſcus, & eccleſia non impediebatur agere, & bona ipſo iure erãt confiſcata, & ideo currit præſcriptio illi ignoranti allegando iura, vt per eum, & authoritatem Bar. licet in hoc vltimo Ioan. Andr. in nouella, & Dominic. *in d. c. 2.* tenuerint cõtrarium dum voluerunt, quod ante pronunciationẽ nõ eſſet aliqua negligentia, & opi. Abb. firmat Pet. de Anch. *ibi.* & do. Philip. Franc. *in fin.* & Felyn. *hic col. penul. verſicu.* dixit etiam Dominic. qui ex hoc infert ad declarationem, *d. c. cum ſecũdum*, & gloſſ. *in c. fraternitatis, 12. q. 2.* vt licet pœna incurratur ipſo iure, tamẽ ante declarationẽ poteſt præſcriptio locum habere, quod eſt notabile. Procedit etiam concluſio, vt poſt curſum dictorum annorum 40. non poſſit peti reſtitutio ſecundùm Abb. & Fely. *hic, & ad l. 2. & ibi* ponit Barto. *C. de apoſta. & ad glo. in verbo debet, in l. Manichæos. C. de hæretic. vltra ea quæ hic dicit* Abb. *vide accumulata* per Felyn. *hic*, qui etiam circa intellectum *dicti cap. ſecundi* multa
13 effundit, † Tamen aduertendum eſt, quod ille text. ponit caſum ſpecialem, vt dicit Abb. *hic*, & ſequitur ipſe Fely. & probatur per illum text. *ibi in hoc caſu, & per gloſſ. ibi poſitam* quam ſequuntur *ibi ſcriben.* Sed difficultas eſt qualiter iſta ſpecialitas ibi cõſideretur?

Abb. *hic* conſiderat ſpecialitatem modo quo dictum eſt in concluſione ſup. ſcilicet, quia licet regulariter contra eccleſiam Romanam non currat præſcriptio niſi centenaria, vt *hic* cum concordan. tamẽ hoc fallit in caſu *dicti c. ſecundi.* & hanc intelligentiam tenet etiam Felyn. *hic*, & communiter Doct. *in d. c. 2. in glo. in verbo hoc caſu.* & Bald. *in l. fin. colum. 1. verſi. nemo, ad glo. C. de ſacroſan. eccle.* dum ponit differẽtiam inter fiſcum Romanæ eccleſiæ, & fiſcum imperij, & concludit, quod contra fiſcũ eccleſiæ Romanæ non currit præſcriptio minor cẽtenaria per text. *in d. c. 2.* inducendo eum per locum à ſpeciali, vt facit Abb. *hic*, & idem firmat Paul. de Caſt. *in d. l. fina. colum. penul. verſi. pro declaratione glo.* ex qua communi intelligẽtia infertur, quod ſpecialitas, de qua *in d. c. 2.* conſideratur in fauorẽ poſſidentium, & cõtra eccleſiam, & non in fauorem fidei. Ad quod poteſt ponderari iſte text. *ibi, non moleſtandos, & ibi, etiam ſi ad Romanam.* quod videtur eſſe contra tex. *in c. in fidei fauorem. c. vlt. ſimi. de hæret. lib. 6.* nec dicatur, quòd fauor eſt in ipſis poſſeſſoribus exiſtentibus Chriſtianis. nam iſtud non inducit ſpecialitatem, ex quo ſi eſſent hæretici non poſſent poſſidere nedum in dicto caſu, ſed in quocunque ſecundùm gloſſ. *ibi in verbo catholicis, allegantem iura*, & ideo ſecundùm hãc communem intelligentiam ſpecialitas *in d. c. 2.* erit in fauorem poſſidentium, & contra fauorem fidei, & contra eccleſiam Romanã contra quã in illo caſu currit præſcriptio 40. annorum, & regulariter in aliis non currebat minor cẽtenaria, & à fortiori iſto caſu non debebat currere minor centenaria propter fauorẽ fidei, *argumento d. c. in fidei fauorem*, & tamen reperitur totum contrariũ ſecundùm communem intelligentiã, nec valet dicere, quod ibi bona non erãt incorporata, nam etiã iſto caſu in bonis nõ incorporatis reſpectu eccleſiæ Romanæ nõ currit minor præſcriptio centenaria ſecundùm Abba. *hic. colum. 3. verſi. ſed poteſt dubitari*, & Bald. & Paul. de Caſtr. *in d. l. fin.* & tamen in publicatione bonorum hæretici, de qua *in d. c. 2.* ex quo adhuc nõ ſunt incorporata, & applicata currit præſcriptio 40. annorum contra fauorem fidei, cuius contrarium, & à fortiori debebat ſtatui, & diſponi. Et ideo, vt euitetur prædicta obiectio ex mente dom. Philip. Franc. *in d. c. 2. colum. 2. verſic. ſi verò quæritur.* poteſt dari alia intelligentia ad illum textum, vt dicamus, quod in rebus non incorporatis fiſco Eccleſiæ Romanæ regulariter currat illa præſcriptio quæ currit contra fiſcum imperij, cùm per l. canonicam hoc non reperiatur aliter diſpoſitum: quo fit, vt iura ciuilia debeant ſeruari, *iuxta notata in c. 1. & 2. infra de oper. non. nuc. & in c. licet ex ſuſcepto. ſupra de foro competen. cum ſimil.* & etiam ne inducamus legum correctionem, *c. cum expediat. de electio. lib. 6. l. vnica. C. de inoffic. doti.* & benè faciunt quæ in ſimili ponit Abb. *in c. illud. colum. 3. verſic.* Præterea dubitatur, *ſupra eodem.* ex quo infertur non benè dixiſſe Abb. *hic*, Bald. & Paul. de Caſtr. *in d. l. fina.* volentes contra fiſcum Romanæ Eccleſiæ etiam in rebus non incorporatis non currere præſcriptionem minorem centenaria, quia iſtud nõ reperitur iure cautum iure canonico, & contrarium diſponitur de iure ciuili contra fiſcum imperij, quod ius ſeruandum erit etiam in fiſco Romanę Eccleſiæ. Nec obſtat authentica quas actiones, & *text. noſter, & alia iura* diſponentia contra Eccleſiam Romanã non currere præſcriptionem minorẽ centenaria, quia loquũtur, & procedunt in rebus incorporatis, & acquiſitis, ſecus in nõ incorporatis: nec etiam obſtat text. *in d. c. 2. in princ.* vbi etiam bona non erant incorporata, & tamen non currit præſcriptio minor centenaria: quia ille text. procedit quando bona non incorporata tenebantur ab eccleſia, vt probat tex. *ibi in verbo tenent. & ibi glo. prima*, & reliqui ſcriben. *ibi: quod ſecus eſt in rebus non incorporatis*, ſed incorporandis, quæ nunquàm fuerunt eccleſiæ, vt eſt caſus præſens. Et prædicta procedũt niſi lex canonica in rebus incorporandis aliter diſponeret quàm lex ciuilis, vt in caſu dicto *cap. 2. §. 1.* nam tali caſu fiſcus Eccleſiæ Romanæ differret à fiſco imperij, & eſſet ſpeciale iſto caſu hoc modo, nam licet contra fiſcum imperij, & Romanæ Eccleſiæ in rebus incorporandis, quæ nunquàm fuerunt eccleſiæ, currat communis præſcriptio ſtatuta à lege ciuili. Hoc tamen fallit in caſu dicti capituli ſecundi, vbi fauore fidei, & in fauorem eccleſię ſpecialiter eſt inductũ, vt non currat præſcriptio ciuilis, ſed neceſſaria ſit quadragenaria. Et idem etiam dicendum eſſet quando lex canonica in alio caſu ita diſponeret, vt bona publicarentur, vt tunc neceſſaria eſſet præſcriptio quadragenaria ſecundùm dom. Philip. Franc. *in dicto capitulo ſecundo*, quod comprobari poteſt, eo quoniam lex canonica expreſsè prouidet de publicatione bonorum, tamen circa hoc vltimum obſtat, quia licet lex canonica prouideat
de

Digitized by Google

de publicatione, tamen non prouidet circa pręſcriptionem, vn-
de non benè de vno ad aliud infertur, l. Pap. exul. de minor. & ca-
ſu d. c. ſecund. fauorabilis propter fidem non debet extendi ad a-
lium caſum, in quo ceſſat talis fauor, & ideo vt ceſſent obiecta,
& contraria adducta contra communem intelligentiam, dica-
mus caſum dicti capitul. ſecundi eſſe ſpecialẽ fauore fidei, & quod
in alijs applicandis fiſco eccleſiæ Romanæ præſcriptio attenda-
tur ſecundum legem ciuilem, niſi expreſsè per legem canonicam
in aliquo caſu aliud diſponeretur, in reliquis vt per Abb. & Fe-
14 lyn. hic. † Abb. col. pen. verſ. nunc quæro. examinat quæſtionem qua-
liter præſcribatur aduerſus Imperatorē ſeu fiſcum: adducit mul-
ta iura variè loquentia, & tandem addendo aliquid videtur ad-
hærere dictis Bar. in l. in omnibus. ff. de diuer. & tempo. præſcript. & pro
intelligentia videndum eſſet quid ſit fiſcus, & vnde dicatur, &
quis habeat fiſcum, de quo per Alexan. ad Bart. in l. 1. C. de bon. va-
can. lib. 11. & per Bald. in rubric. C. de priuileg. fiſc. & per Aretin. in §.
fina. circa princip. Inſtit. de vſucapio. verſic. & præmitte, & per Barto-
lum in dicta rubrica. C. de iure fiſci. & ibi Alexand. in additio. ponen-
tes, an ciuitas, & municipia dicantur habere fiſcum, & quid ſi
non recognoſcunt ſuperiorem, de quo etiam per Bartolum in l.
item veniunt. §. aut ſenatus. ff. de petitio. hæredita. & per Iſern. in con-
ſtitutione regni, Scire volumus, vbi ponit an ſit penes regem, & an
fiſcus, & reſpublica ſint idem, per Bartolum & Alexand. in ad-
ditio. in dicta rubrica. C. de iure fiſc. & Iaſon in §. rurſus. colum. nona. &
15 ſequen. Inſtit. de action. † an autem eccleſia, epiſcopatus & Papa
dicantur habere fiſcum, dictum fuit in præcedenti quæſtione, quan-
tum ad eccleſiam Romanam, de alijs vide & etiam de ipſa in
Clementina 2. de hæretic. & per Rot. in antiq. deciſio. 865. aliàs in titu.
de teſtamen. 7. & vide plenè per Felynum in cap. cæterum, colum.
penultima, ſupra de offic. ordina. & in c. poſtulaſti. infra de Iudæ. & in
cap. excommunicamus, circa principium, infra de hæreti. vbi diffuſe tan-
16 git. † Ex dictis modò Abb. habetur concluſio, quod ſuperiori-
tas pertinens ad Principem & Imperatorem non poteſt præ-
ſcribi, vt etiam ipſe ſenſit in c. præcedenti in fine, de quo Felyn. hic
aliquid dicit, colum. 2. verſicu. ſecunda declaratio. ſed diffuſius ipſe
hoc tangit in c. cum non liceat. ſupra eodem, ponit etiam dom. Ioan.
Baptiſt. in d. l. imperium, quæſtio. 13. & 14. & ibi Iaſon colum. 11. cum
ſequen. & vide quæ accumulant Modern. in tracta. præſcriptio. in
ſecunda parte ſexta partis principalis, char. 51. verſicu. ſecunda quæſtio
eſt. tam in ipſo tractatu, quàm in additio. vide etiam nouellam
diſputationem, quæ incipit, an rex Franciæ recognoſcat Imperato-
rem, quibus in locis diffuſè habetur materia, an quis poſſit eſſe
acephalus, & quòd non recognoſcat Imperatorem, & de rege
Siciliæ, vide per gloſſam & Andr. de Iſern. in prologo, & proœmio
conſtitutionum regni. Secunda concluſio eſt, quod ea quæ ſunt
reſeruata Principi in ſignum ſubiectionis, & ſuperioritatis, vt
tributum, & cenſus non poſſunt præſcribi, l. competit. C. de præſcri-
ptio. triginta annorum, de quo per Abbatem in c. præcedenti in fine.
17 vbi fuit de hoc dictum poſt ipſum & alios. † Tertia concluſio
eſt, quod reſeruata Principi in ſignum priuilegij ſingularis poſ-
ſunt præſcribi tanto tempore, in cuius contrarium nõ extat me-
moria, c. ſuper quibuſdam, infra de verbo. ſignificatio. faciunt quæ di-
xit Abb. ſuprà eod. cap. de ſimilibus reſeruatis Pontifici præſcribendis,
quod etiam ſequitur Abb. in c. cum contingat, colum. 4. & 5. ſupra
de foro competen. & vide quæ ponit dom. Iaſon in dicta l. imperium,
col. 11. verſicu. ſed alia. & ibi do. Ioan. Baptiſta quæſtione decimaquar-
ta, & tribus ſequentib. & quæ ponit dominus Franciſc. de Curte
conſil. 24. incip. Super eod. colum. ſecunda. & Aretin. conſil. 30. incip.
Viſo themate, colum. tertia cum alijs allegatis ſupra de reſeruatis Ponti-
fici in ſignum ſingularis priuilegij, & quæ ponunt Modern. in dicto
18 tracta. in prælegata parte, char. 52. verſicu. quarta quæſtio. † Ad il-
lud autem quod ſenſit Abb. hic in huiuſmodi præſcriptione re-
quiri ſcientiam, & patientiam ipſius Principis, vide per dictum
dominum Ioan. Baptiſt. in dicta l. imperium, in quæſtionibus præal-
legatis, & ibi Iaſon loco præallegato tenentem contrarium cum a-
lijs hic adductis per Felynum colum. ſecunda, verſicu. ſed aduerte, ex
quo communis concluſio eſt contra Abbatem hic, quod immò
in tali præſcriptione tanti temporis, in cuius contrarium &c.
non requiritur nec exigitur ſcientia nec patientia illius, con-
tra quem præſcribitur, vt per Alexand. conſil. ſexto, in primo lib. in-
cip. viſo themate. dicentem opinionem Abb. hic, & prius Bartol.
communiter damnari, vt etiam dixi poſt Abbatem in c. de quar-
ta, ſuprà eodem. benè verum, quod ſcientia, & patientia eius, con-
tra quem talia præſcribuntur ſunt neceſſaria in præſcriptione
minoris temporis ſecundùm Alexan. & Iaſon. & alios, vbi ſup. &
per eundem Alexan. conſ. 16. incip. In cauſa, & lite, colum. 3. & 4. & con-
ſil. 24. incip. Ponderatis his. colum. 3. in 5. volum. cum alijs adductis in di-
cto tractatu parte præallegata, char. 52. verſicu. ſecunda quæſtio. Et cir-
ca illud quod tangit Abb. hic, an legitimatio ſpuriorum poſſit
præſcribi, vide per dominum Ioan. Baptiſt. & Iaſ. in d. l. imperium.
vbi etiam tangunt de creatione notariorum, & de exigendo ve-
ctigal, & pedagia, de quibus etiam tangit Abb. hic, & Docto.
in cap. cum P. tabellio. ſupra de fide inſtrumento. & Barto. in l. ſi publi-
canus. §. fina. ff. de publica. & dom. Anton. in c. peruenit, colum. 12. in-
fra de cenſi. & Iaſ. in l. de quibus, colum. 14. ff. de legi. & Salycet. in l. ve-
ctigalia. C. noua vectiga. inſtitu. non po. & per Bertachi. in tracta. de ga-
bel. in prima parte quæſtio. 11. colum. 7. & 8. cum alijs adductis in dicto
tractatu, char. 54. & ſequenti verſicu. quarta quæſtio, & verſicu. ſe-
quenti. † Quarta concluſio Abb. eſt, quod bona incorporata 19
fiſco præſcribuntur 40. annis, dicta l. competit. declarando, & li-
mitando, vt per Bartolum in dicta l. in omnibus, & per Baldum,
Paul. & alios in l. fina. C. de ſacroſanct. eccleſ. & per Modern. in dicta
parte, char. 5. in principio. Circa verò hanc quadragenalem præſcri-
ptionem de iure regni aliud ſtatuitur, vt in conſtitutione qua-
dragenalem, & ibi glo. & Andr. † Quinta concluſio Abb. eſt 20
quod bona nondum incorporata fiſco præſcribuntur minori
tempore, vt per eum poſt Bartol. in dicta l. in omnibus. & per Ale-
xan. in l. forma. §. fina. ff. de cenſi. in additio. ad Barto. & per Alexand.
conſi. 31. incip. Ponderatis, in quinto lib. & per Aretin. conſi. 153. incip.
Conſultatio, colum. vltima, & per Bald. & Paul. de Caſt. in d. l. fina.
ponentes iſto caſu differentiam inter fiſcum eccleſiæ, & fiſcum
imperij, vt contra primum non currat præſcriptio minor cente-
naria niſi in caſu c. ſecundi. eod. tit. lib. 6. in §. 1. aduerſus verò fiſcum
imperij currat præſcriptio ſtatuta à iure communi, de quibus di-
xi in præcedenti oppoſitione Abb. Circa verò præſcriptionem, de qua
in lege benè à Zenone, C. de quadri. præſcript. vide quæ accumulat
Fely. in c. quæ in eccleſiarum, colum. 12. & ſequen. ſup. de conſtitutio. &
quæ vlterius ponunt Modern. in dicto tractatu in dicta ſecunda par-
te quinta partis, quæſt. 8. & vltima. Vltimò Abb. quæſtio. fin. quæ-
rit an Papa præſcribat contra eccleſias inferiores, vel è contra, an
eccleſia inferior poſſit pręſcribere contra Papam, ad quam quę-
ſtionem vide conſil. eiuſdem Abb. 57. in ſecundo volumine. † Et cir- 21
ca primum concludit Papam poſſe præſcribere contra eccleſias
inferiores, quando vtitur iure communi, & cõcurrit bona fides
ſpacio 40. annorum, per text. in c. cum perſonæ. ver. & ſi priuilegiam,
de priuileg. lib. ſexto. non enim debet eſſe deterioris conditionis,
quàm ſunt alij. Nec obſtat, quòd ipſe ſit dominus omnium, &
conſequenter per præſcriptionem non poteſt fieri iterum do-
minus, cap. inter dilectos, ſupra de fide inſtrumentorum. nam be-
nè verum eſt ipſum habere dominium quo ad generalem pro-
tectionem, non autem in particularibus ad ſimilitudinem Im-
peratoris, vt dicit Abb. in c. ſi diligenti, in ſecundo notabili, inf. eod. &
faciunt notata in c. per venerabilem, inf. qui filij ſint legitimi, licet e-
nim Imperator dicatur dominus totius mundi, l. deprecatio. C. ad
l. Rhodiam, de iactu. d. l. benè à Zenone cum ſimil. tamen iſtud non in-
telligitur reſpectu proprietatis, ſed tãtùm reſpectu protectionis,
& ſuperioritatis iuriſdictionis, vt notat glo. in d. l. benè à Zenone, &
in l. Barbarius. ff. de offic. præto. & Alex. in d. l. deprecatio cum concordan.
ita & ipſe Pontifex reſpectu temporalium, vt plenè per Felyn. in
c. quæ in eccleſiarum, col. 11. & ſeq. ſup. de conſti. & in c. cùm non liceat, ſup.
eo. hinc infertur, quod licet dominus quo ad protectionem, & ſi-
milia, & in illis ceſſet pręſcriptio, tamẽ quia non eſt dñs reſpectu
proprietatis poterit per præſcriptionem hoc reſpectu quærere
dominium aduerſus eccleſias inferiores, vt in ſimili dicitur de
domino reuocabili, & irreuocabili, in l. in bello. §. ſi quis ſeruũ. ff. de
capt. & per glo. in l. in acceſſione. ff. de diuer. & tẽpo præſcript. & per Bar.
in l. iuſto. § non mutat ff. de vſucap. prout etiã dicimus vaſallum ha-
bentem vtile dominium poſſe præſcribere aduerſus dominum
reſpectu directi dominij ſecundùm Aluarot. in c. 1. col. 2. de feud.
non haben. propriam natu. feudi, vbi etiam dom. Præpo. prout etiam
tollitur obiectio ex his quæ dicit do. Philip. Fran. in d. c. cum perſo-
na, ver. quod ſi abs in glo. in ver. muneros. Nec etiã obſtat titulus, quod
quiſq; iuris &c. quia tollitur ex his quæ dicit Fely. in c. ſanctorum,
in prin. ſup. eod. prout etiam concluſio ſuadetur, quia dominium
habet conſiderata vniuerſalitate, & in genere, & mediatè, nõ antẽ
in ſpecie, & immediatè, vnde reſpectu iſtorum benè potent pręſ-
ſcribere ſecundùm Abb. hic, & latius in c. præced. & per Fely. in d. c.
cum non liceat, & concluſionem ſequitur Imo. hic. ver. an autem. Quæ
concluſio limitatur niſi ipſe Papa fuerit vſus plenitudine pote-
ſtatis, quia tunc nullo modo præſcribit ſecundùm Abba. hic. &
Fely.

Digitized by Google

Fely. *in verſi. ad vltimum, de Papa*, inferendo ad epiſcopum nõ vi-
22 ſitâtem, vt per eos. † Circa ſecundum certum eſt inferiorẽ poſſe præſcribere contra Papam, & eccleſiam Romanam bona, & iura ipſius eccleſiæ tẽpore, de quo in iſto text. *& in c. ſi diligenti, infr. eo. cum ſimil.* quod procedit reſpectu bonorũ, & iurium ipſius eccleſiæ Romanæ ſecundùm ea quæ diximus *in princ. iſtius gloſſ.* & plenius habetur per Doct. *in c. præce.* & eodem modo dicimus inferiorẽ poſſe præſcribere, vt immediatè ſubſit ipſi eccleſiæ Romanæ, & licet prius ſubeſſet vniuerſaliter, & in genere ſecũdùm tamen notata *in c. præced. & in c. cum non liceat. & d. c. cum perſona.* ſuperioritas autem, & reſeruata in ſignum ſupremę poteſtatis per inferiores aduerſus Papam præſcribi non poſſunt eùm eius authoritas ſemper eẽſeatur reſeruata, *c. ſuborta. inf. tit. 1.* de quo dictum fuit *ſup. & in c. præced.* & diffuſius per Fely. *in c. cùm non liceat. ſup. eo. & in locis ibidem adductis.* An autem priuatus laicus poſſit aduerſus Papam aliquo tempore præſcribere? certum eſt in ſpiritualibus Papam habere pleniſſimam poteſtatem, *c. nouit. ſupr. de iudic.* hinc eſt, quod reſpectu iſtorũ non currit præſcriptio, vt notatur *in d. c. nouit.* & per Felyn. *in d. c. cum non liceat. & in c. quæ in eccleſiarũ. & in c. 1. ſup. de conſtit.* in temporalibus verò non tangentib. patrimonium ipſius eccleſiæ Romanæ erit certum præſcriptionem currere ſecundùm notata *hic, & in c. præced.* & etiam iſtud procedet in tangentibus patrimonium concurrente tempore, de quo *hic*, & aliis requiſitis ad ipſam præſcriptionem, ex quo talia bona concernentia patrimonium poſſunt præſcribi, *vt in c. præceden. & hic*, excepta tamen ſuperioritate, obedientia, ſuprema poteſtate, & aliis concernentibus ſignum ipſius ſuperioritatis.

REPETITIO
IN C. AVDITIS, de Præſcriptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Lex diœceſana an ſit idem cum lege iuriſdictionis vel differant, & in quo & quando.*
2 *Verba libelli an & quando improprientur ſecundùm ſubiectam materiam.*
3 *Prælatus inferior poteſt præſcribere cognitionem cauſarum matrimonialium.*
4 *Cauſa matrimonialis à quo põt cognoſci, & an poßit delegari, & cui.*
5 *Inſtitutio etiam authorizabilis, an & quando poßit præſcribi per inferiorem epiſcopo.*
6 *Prælatus inferior an poßit præſcribere certam partẽ diœceſis cum territorio prorſus excludendo epiſcopum, vel cumulans vel cum ipſo.*
7 *Iuriſdictio quæ acquiritur per inferiorem mediante præſcriptione, an quæratur priuatiuè, vel cumulatiuè.*
8 *Interruptio præſcriptionis facta in vno articulo, an ſe extendat ad vniuerſalem iuriſdictionem.*
9 *Præſcriptio in vno, an & quando ſe extendat ad aliud.*
10 *Interruptio præſcriptionis locum habet antequàm ſit completa, ſecus autem ſi ſit poſt eam completam.*
11 *In iuribus incorporalibus interruptio qualiter fiat.*
12 *Iuriſdictio acquiſita præſcriptione an quæratur priuatiuè, vel cumulatiuè.*
13 *Si ordinarius exercet iuriſdictionem infra tempus quo eam præſcribat inferior, an ex hoc dicatur interrumpere præſcriptionem illius, & quando.*
14 *Quibus teſtibus eſt ſtandum, quando videtur inuicem contrariari.*
15 *Quando teſtes dicantur deponere veriſimiliora.*
16 *Indefinita prolata per teſtes, an & quando æquipolleat vniuerſali.*
17 *Teſtes deponentes de interruptione præferuntur teſtibus deponentibus de præſcriptione.*
18 *Quando agitur de ſubiectione contra quem debet agi, an contra ſubiectum vel contra illum, qui prætendit eum habere ſubiectum.*
19 *Contra quem debet agi quando agitur de ſubiectione iurium quæ poßidet ipſe ſubiectus.*
20 *Ex priuilegio incerto poſſunt præſcribi intra certa.*
21 *Inferior non poteſt præſcribere obedientiam aduerſus ſuum ſuperiorem, ſed benè alius tertius.*
22 *Procedit quandoq; præſcriptio ſine poſſeßione.*
23 *Subditus epiſcopo poteſt præſcribere iura epiſcopalia, non autem ea quæ ſunt ordinis.*
24 *Probatio debet eſſe concludens, & continere indemnitatem rei, de qua agitur.*
25 *Pluralitas an præſumatur in rebus.*
26 *Et an, & quando præſumatur in nominibus, & perſonis cum intellectu plurium iurium.*
27 *Probatio dubia rei in delicto prodeſt ipſi reo.*
28 *Qui confitetur occidiſſe ad ſui defenſionem: an dicatur confiteri ſimpliciter, vel qualificatiuè, & homicidium, an dicatur rectè probatum, vel præſumptiuè, & quæ pœna ſit imponenda.*
29 *Si quis confitetur cepiſſe res alienas credens dominum permiſſurum, an probet furtum præſumptiuè.*
30 *Præſcriptio, & interruptio in vno, an & quando ſe extẽdat ad aliud.*
31 *Negligentia prælati quando noceat ſucceſſori.*
32 *Impedito an & quando currat præſcriptio, & ſi currit an detur reſtitutio.*
33 *Obligationi & præſtationi annuæ quando præſcribatur, & incipiat currere præſcriptio, ſiue ſimus in legatis annuis, ſiue in ſtipulationibus, ſiue in aliis obligationibus.*

AVDITIS. Ioan. And. ſummabat text. vno modo, quod ſequitur Bald. & Imol. *hic*, & in ſe verum eſt ſummarium, *vt habetur in c. 1. & in c. de quarta, ſup. eod.* tamen vt dicit Abb. *hic* tale ſummarium inſeruiret de nihilo, ex quo iſtud habetur *in dictis iuribus & ſimilib.* Ad quod facit quia lex debet eſſe de caſu dubitabili, *l. quod Labeo. ff. de Carbo. edict. l. ancilla. C. de fur.* & faciunt in argumentum ea quæ habentur *in §. quibus. in prima cõſtitutione. C.* & ideo congruẽtius cadit ſummarium poſitum per Abb. in quo etiam comprehenditur præcedens. † Nota primò ſecundùm 1
Abb. Imol. & alios, quod lex diœceſana generaliter ſumpta cõprehẽdit, *l. iuriſdictionis ex mente glo. prima*, quæ per hoc erit expedita, vt enim dicit Bal. *hic in princip.* lex diœceſana quandoq; ſumitur vt genus, & tunc comprehendit etiam legẽ iuriſdictionis: quãdoq; ſumitur vt ſpecies, & tũc illi cõtradicit, & ita capitur *in c. dilectus. ſup. de offi. ordi. hic* autẽ capitur, vt genus propter ea quæ *inf.* ſequuntur *in text. de cognitione cauſarum matrimonialium*, quæ eſt de lege iuriſdictionis, vt habetur *in d. c. dilectus.* ſecundùm Imolam *hic, colum. 2. in glo. 1.* nec inconuenit, quod idem verbum poſſit capi vt genus, & vt ſpecies, nã hoc in ſimili habetur *in l. 2. ff. de adoptio. & in l. 1. & 2. ff. de donatio.* ſicuti etiam dicitur de exceptione, & præſcriptione, vt dixi poſt alios *ſup. in rub. noſtra, & in rubrica ſup. de exceptio.* minus etiam inconuenit, quod in materia ſtricta odioſa, & pœnali talis terminus non capiatur in ſpecie ſi materia ſubiecta hoc induceat. Cuius contrarium eſt in materia fauorabili ſecundùm Abb. *hic*, & ſecundùm ea quæ ipſe dixit *in ſimili in c. quoniam contra, ſup. de probatio. in glo. in verbo exceptionis, & ibi* dixi poſt Mod. & notatur *in c. cum inter. ſup. tit. præceden.* & per dom. meum Socin. *in l. 2. de exceptio.* prout etiam *in terminis capitu.* iſte terminus lex diœceſana debet ſumi in genere, ex quo appoſitus in libello generali, cuius verba adaptari debent ad intentionem libellantis, vt per Abb. *hic adducentem iura.* pro quo facit quod vult Innocen. & Hoſtien. *in c. conquerente. ſupra de offic. ordina.* dicentes verba libelli tolerari, † ſi reduci poſſunt ad con- 2
gruam formam agendi, & in dubio verba libelli debent interpretari, vt intelligatur intentata illa via quę magis facit pro actore ſecundùm Bar. *in l. ſtipulationes non diuiduntur, col. pen. ver. tertius modus. ff. de verb. obliga.* & in dubio libellus intelligitur productus ſuper iure competenti actori, & illud ius videtur intentatum ſecundùm Inno. *in c. cæterum. ſup. de iudi.* & Alex. *conſi. 39. in 3. volum.* prout etiam idem dicẽdum in terminis *c. noſtri.* eo quoniam vna tantùm videtur eſſe lex, ſcilicet diœceſana quam habet epiſcopus in ſuis eccleſiis, ſub qua lege comprehenditur & lex iuriſdictionis, & totum ius epiſcopale ſecundùm Inno. adductum per Abb. *in d. c. dilectus.* & per Gemi. *10. q. 1. in ſumma. col. 2. verſi. dicebat Inno.* & ideo nimirum ſi in iſto tex. dicitur epiſcopum petere ad ſe ſpectare dictas eccleſias lege diœceſana, ſub qua comprehenduntur ea quæ ſunt iuriſdictionis, vt habetur circa finem, licet ſtrictè lex diœceſana differat à lege iuriſdictionis, *d. c. dilectus.* & in quibus conſiſtat lex diœceſana, lex & iuriſdictionis, vide per Fely. *hic in prin.* remiſſiuè adducẽtem *conſi.* do. Ant. 19. & quę ipſemet ponit poſt Abb. & alios *in d. c. dilectus.* & quæ habentur per Innoc. *in c. 1. inf. de ſtatu mona. per glo. & ſcriben. 10. quæſt. 1. in ſumma.*
† Prout etiam idem dicendum ſecundùm Abb. *hic*, quia verba 3
libe-

libelli ſecundùm ſubiectam materiã debent impropriari, vt ha-
betur in l.ſi vno.in prin.ff.locati.cum alijs hic plenè accumulatis per Fe-
ly.col.1 & 2.ad quæ vide quæ ponit Iaſ.poſt Bar.& alios in l.ſed &
ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de iureiuran.& quæ accumulant repet.in
Clemen.ſæpè,in prin.col.2.& 3. de verbo.ſign.in Clem. & licet Fely.hic,
colum.2.in fin.ponat pulchram limitationem ad prædictam con-
cluſionem, quod verba non debẽt impropriari ſecundùm ſub-
iectam materiam quando eſſet omninò diſproportionata de-
clarando, vt per eum adducentem deciſiones, & authoritates
maximè conſi. Alex.in primo vol.119.incipit Viſo proceſſu,tamen tu li-
mita duobus alijs modis. Primò in teſte aliquid deponente,cu-
ius verba debent intelligi ruditer, & non ſecundùm ſubiectam
materiam,iuxta glo.in l.ſtipulatio iſta.§.hæc quoque.ff.de verb.oblig. &
ibi ſcriben.& iuxta notata per Abba.per illum text.in c.in præſen-
tia ſupra de probatio.& in c.fraternitatis,colum.penult.in prin.ſupra de
teſtib.& quæ dixi poſt Felynum in c.cauſam.ſupra eod. circa finem.
Secundò limita in probatione dubia quæ ſecundùm ſubiectam
materiam non impropriatur, nec ex articulis, nec ex exceptio-
nib.nec ex confeſſione producentis ſecundùm Abb.hic in tertio
notabili, & plenius in d.c. in præſentia, & in d.c. fraternitatis. & per
Imol.in c.cum venerabilis.ſup.tit.1.colum.2.verſi. item nota, quod ex
materia,& quantum ad confeſſionem,vide per Abba.in d.c.cum
venerabilis in fin. Circa ſecundum notabile Abb.vltra loca hic ad-
ducta per eum,vide per glo.& Bart.in l.nemo.ff.de except.& quæ poſt
Abb.& alios dixi in d.c.cum venerabilis.ſup.tit.1.Circa quartũ no-
tabile Abb.quomodo eccleſia dicatur pleno iure ſpectare ad a-
liquem,vide plenè quæ accumulat Felyn hic,col.3.& 4. poſt Bal.
3 col.2.ver.in tex.ibi pleno iure. † Nota ex tex.ibi circa cognitionem cau-
ſarum matrimonialium.&c. ſecundùm Abb.Imol. & alios, quod
prælatus inferior epiſcopo etiã regularis nedum poteſt præſcri-
bere ea quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis, ſed etiam ea quæ ſunt
dignitatis epiſcopalis, quod infertur per eundem Abb.de deciſione qua-
tuor quæſtionum. Primò, quod licet cognitio cauſæ matrimonialis ſit
dignitatis epiſcopalis,c.accedentibus.inf.de exceſ.præla.tamẽ poteſt
præſcribi per prælatũ inferiorem, vt probatur in iſto tex.ſecun-
4 dùm inductionẽ Abb. † pro quo facit illud quod ſolet dici cau-
ſam matrimonialẽ nedum ſpectare ad dignitatem epiſcopalem,
ſed & ſtylum curiæ eſſe talem cauſam non ſolere delegari niſi e-
piſcopis ſecundùm Spec.allegatum per Abb.in c.cauſam matrimo-
nij.ſup.de offi.dele.tamen de iure etiam inferioribus poteſt delega-
ri, vt habetur in c.ex literis.ſup.de reſti.ſpol.& in c.1. iuncta glo.4.vbi
Abb.& Mod.inf.de conſang & affini.per Bal.& Mod.per illum text.
in c.propoſuiſti.in prin.ſup.de proba.& per Abb.in d.c.accedentib. licet
enim epiſcopus de iure communi habeat intentionem ſuã fun-
datam in tota diœceſi, & ſit ſuperior in omnibus ſpiritualibus
exercendis,c.cum venerabilis,ſup.de except.c.cũ venerabilis,inf.de relig.
domi c.cum epiſcopus.de offi.ordi.lib.6.c.omnes baſilicæ,16.quæſt.7.& li-
cet etiam ea quæ ſunt ordinis, & competunt ratione ordinis e-
piſcopalis præſcribi non poſſunt per inferiorẽ epiſcopo, c.quan-
to ſupra de conſuet.& per Abba.hic,& dom.Anto.in c.peruenit,infra
de cenſi.& in ſimili per eundem Abb.in c.primo, ſupra vt lite penden. ta-
men ea quæ ſunt dignitatis epiſcopalis poſſunt præſcribi, vt hic,
& d.c.accedentibus. ex quo totum ius epiſcopale per inferiorem
poteſt præſcribi, vt dicit Abb.hic,& in c.auditis. ſupra de reſtitu-
tio.in integrum, & per Abbatem in d.c.accedentibus.& in dicto cap.
literas. & in dicto cap.primo.infra de conſanguinitate, & affinitate.
5 † Secundò infertur per eundem Abb. quod inſtitutio etiam au-
thorizabilis, per quam fit traditio curæ animarum poteſt præ-
ſcribi per inferiorem epiſcopo, & idem voluit Abb.in c.cum ve-
nerabilis,inf.de cenſib.quod intellige,& declara,vt plenè tradit Fe-
lyn.hic.colum.5.verſ.in quantum Abb.firmat hic,adducentem con-
cordantes deciſiones, & tenentes contrarium,& tandem con-
cludentem hanc eſſe communem opinionem declarando, eam
in qua præſcriptione locum habeat.& quantum tempus requi-
ratur,& reſpondendo contrarijs adductis, & vide per Imol.hic,
6 colum 3.in princip.verſi.in eadem glo.in fine. † Tertiò infertur, quod
inferior prælatus poteſt præſcribere certam partẽ diœceſis cum
territorio prorſus excludendo epiſcopum in illo loco ab exerci-
tio iuris epiſcopalis, concordat text.in d.c.auditis. de quo plenius
per eundem Abba.in c.cum contingat.& ibi Marianus, & Felyn.de
7 foro competen. † Quartò infertur ſecundùm eundem Abb.quod
exercens iuriſdictionem in aliquo loco vniuerſaliter, vel in cer-
tis articulis videtur illam præſcribere excludendo illum ad quẽ
pertinebat iuriſdictio,non autem vt currat cum illo in exercitio,
& ſic talis præſcribens inferior dicitur præſcribere priuatiuè, &
non cumulatiuè, vt remiſſiuè habetur per Felyn. hic,col.6.verſi.
dum ſubdit Abb.& latius per eundẽ poſt Abb.in c.paſtoralis.in prin.
ſup de offi.ordin.colum.2. vbi facit regulam in contrarium, & poſt-
modum ponit limitationes, inter quas ponit hanc de præſcri-
ptione per quam quæritur præſcriptio priuatiuè, & non cumu-
latiuè,& vide per eundem Felyn.in c.cæterum.col.3.ſup de iudi. de
quo per Abba.& Imol.in c.cum olim.inf.eodem,per illum text. & e-
tiam per Abbatem hic,colum.4.verſi.ex his enim ſatis arguo. ad quæ
vide nota per Cal.conſi.2.in titu.de præſcrip.& per dom.Philip.De-
cium in conſi.30.in primo.volum.& per Bal. in conſi.64.in 1.volu.in-
cip.caſus talis eſt reuerende pater. † Nota penultimò circa finẽ text. 8
quod interruptio facta in certis articulis non ſe extendit ad vni-
uerſalem iuriſdictionem, ſed tãtum ad illos in quibus facta fuit.
† Sicut & præſcriptio facta in certis articulis non ſe extẽdit etiam 9
in alijs ſimilibus, ex quo tantum dicitur eſſe præſcriptum quan-
tum poſſeſſum, l.quod meo.§.fina.& ibi ſcriben.ff de acquiren.poſſeſſ.
gloſſ.& Barto.per illum text.in l.1.§.ſi quis hoc interdicto.verſi.Iulia ff.
de itine.actuq; priuato. præſcriptio enim ſuper vno non extendi-
tur ad aliud tanquàm odioſa, de quo pleniſſimè per Felyn hic,
colum.6.& quinq; ſequen. ponentem regulam,limitationes,& de-
clarationes ad eam, & allegantem plures concordantes: ſuper
quo ampliſſimo articulo vide ea quæ ponit ipſemet Felyn. poſt
Abb.& alios in c.cùm ex iniuncto. infra de hæreti. & quæ poſt domi.
Philip.Decius in conſi.85.incipit Et diligenter, & quæ ponunt Mo-
der.Ferrarien.in prin.& Moder.Papien.colum.13.poſt Baldum &
Paul.de Caſt.in l.imperium.ff.de iuriſdict.omnium iudi. & vide quæ
pleniſſimè accumulant Mod. poſt omnes iſtos in tract. præſcri-
ptionum, in ſecunda parte principali,quæſt.2.verſi.tertius principalis re-
ſultat effectus.char.7.& 8. & vide Abbatem in gloſſ.in verbo interru-
ptionem & ibi dicta. † Vltimò not.ſecundùm Abbatem, quod 10
interruptio tunc demùm locum habet quando fit ante comple-
tam præſcriptionem, ſecus ſi fieret poſt, quia tunc effectum non
haberet per illum textum in verſi.ſi tamen. de quo dixi poſt Ab-
batem & alios in c.illud.ſupra eodem. Interruptio enim quæ fit poſt
completam præſcriptionem non tollit ius acquiſitũ ex ipſa præ-
ſcriptione ſecundùm Abba.hic, niſi contra primam præſcriptio-
nem completam fiat alia præſcriptio. Pro quo facit quod vult
gloſſ.& ibi Abb.& alij ſcriben.in c.vigilanti.ſupra eodem. conclu-
dentes malam fidem ſuperuenientem poſt completam præſcri-
ptionem non tollere ius quæſitum ex ipſa: & ad illud quod di-
cit Abb.hic,quod præſcriptio & conſuetudo completa non tol-
litur licet bis vel ſemel fiat contrarium, intellige iſtud procede-
re regulariter, fallit autem in pluribus caſibus, in quibus vnicus
actus tollit conſuetudinem præcedentem, qui caſus ponuntur
per Felyn.in c.cum acceſſiſſent,ſupra de conſtitutio.colum. 15.verſi.ſunt
tamen quinq; caſus, vbi concluſionem hanc hic poſitam per Abba.benè
declarat. † Ante expeditionem gloſſatum Abb.colum.3.verſi.ſed 11
antequàm deſcendamus. poſt Innoc. quærit qualiter fiat interruptio
præſcriptionis in iuribus incorporalibus? de qua difficultate di-
cendum eſt, vt per Barto.& alios in l.naturaliter.colum.penult ff.de
vſucapio. & per Abbatem, & ibi dixi poſt alios in c.illud.ſupra eod.
& per Docto.in l.2.C.de ſeruitutibus,& aqua. & per Modernos in
tractatu præſcriptionum, in tertia parte ſexta partis principalis,char.71.
in quibus locis habetur qualiter fiat interruptio præſcriptionis
in dictis iuribus incorporalibus,& naturaliter,& ciuiliter, ex di-
ctis tamen Abb.hic habetur duplex concluſio, prima eſt quod
præſcribens iura incorporalia prohibitus per violentiam exer-
cere illa ſi non vtitur, quia ſuſpicatur ſe poſſe repelli dicitur fa-
cta interruptio, ex quo animo deſiit quaſi poſſidere, & dicta
quaſi poſſeſſio fuit amiſſa, & conſequenter facta interruptio,
l.poſſideri.§.in amittenda.l.quemadmodum.l.ſi id quod.§ fi.ff.de acquir.
poſſeſſ.iuncta,l.ſine poſſeſſione.ff.de vſucapio.& regula ſine poſſeſſione.de
regul.iur.lib.6. quam concluſionem ſequitur Barto.in d.l.natura-
liter.colum.penul.& in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſucap. & plenè fuit
dictum poſt Abba.& alios in d.c.illud. Ad quæ faciunt notata per
Abb.& alios vbi etiam dixi in c.cauſam quæ.ſupra eodem. † Secun- 12
da concluſio eſt, quod inferior epiſcopo præſcribens iura epiſ-
copalia,& incorporalia quærit ſibi dicta iura accumulatiuè cum
epiſcopo ſeu ordinario, eſto quod infra illud tempus præſcri-
ptionis epiſcopus ſeu ordinarius exercuerit dicta iura, aliàs quæ-
rit priuatiuè, ſi ordinarius non exercuit: quam concluſionem
videntur ſequi Modern.in præallegato tracta.in d.71.char.in 1.quæ-
ſtio.verſicu.quintò.& eam Abb.hic fundat, & firmat aliquibus
iuribus,& rationibus, vt per eum, ex qua habes limitationem,
& declarationem ad illud, quod dixit Abbas ſupra in ſexto no-
tabili,

Digitized by Google

tabili circa finem, dum voluit, quod iuriſdictio acquiſita per præ-
ſcriptionem cenſeatur quæſita priuatiuè nõ accumulatiuè, pro-
ut latè declarat Fely. *in c. paſtoralis. in prin. in octaua limitatione, ſupr.
de offic. ordin.* Iſtud enim procedit quando ordinarius inferiore
prælato præſcribente nunquàm fuit vſus iuriſdictione. Secùs an-
tem ſi fuiſſet vſus, quia tunc ambo concurrerent, & inferior iſto
caſu acquiſiuiſſet mediante præſcriptione accumulatiuè nõ pri-
uatiue, & ita venit declaranda *dicta octaua limitatio poſita* per Fe-
13 lynum *in d. c. paſtoralis.* † Secundò infertur, quod ordinarius exer-
cens iuriſdictionem tantùm infra tempus quo eam præſcribe-
bat inferior prælatus non dicitur ex hoc interrumpere præſcri-
ptionem illius prælati inferioris, ſed vt non quæratur illi dicta
iuriſdictio, quia non obſtante tali exercitio adhuc inferior quæ-
rit ſibi iuriſdictionem, & alia iura, cumulatiuè tamen, & quoad
dictum effectum, ex tali exercitio alio actu non interueniente,
de quo per Abbatem *hic*, non inducitur interruptio, ſed benè
interruptio dicitur fieri ad iſtum effectum, ne ille præſcribens
quærat ſibi dicta iura priuatiuè. Tertiò infertur, quod ordinarius
exercens iuriſdictionem, ſeu alia iura epiſcopalia nullo alio actu
interueniente non dicitur interrumpere præſcriptionem præ-
lati inferioris, vt ille inferior non quærat ſibi cumulatiuè dicta
iura, cuius contrarium voluit Innoc. *hic*, quem refert non tamen
circa iſtum modum Bart. *d. l. naturaliter. col. fina. verſi. quæritur qua-
liter. circa finem*, dicens quod vnus actus prohibitiuus interrum-
pit præſcriptionẽ in dictis iuribus incorporalibus, ſequens Bart.
quòd ſi non eſſet actus prohibitiuus non cauſaret interruptio-
nem, & ſic ſolum exercitium non interrumperet, vt ſentit Abb.
hic. Pro opinione tamen Innoc. & quòd immò ſufficiat ſolum
exercitium videtur facere *text. noſter, in verſi. ſi autem exceptionem.*
vbi epiſcopus interrumpit præſcriptionem Abb. circa proceſſio-
nem pentecoſtalem, & circa receptionem, & procurationẽ Ar-
chidiaconi, & ſolutionem denariorum ſancti Petri, & cognitio-
rum cauſarum matrimonialium, & ſuſpenſionem capellani, &
interdictum capellani, qui actus inductiui interruptionis iu-
dicandi, & præſumendi ſunt facti ab ipſo epiſcopo, non autem
ab alio, vt probat litera *in verſi. ſequen. ibi. vos ſuper his ius epiſcopale
adiudicetis eidem.* Nec etiam hic dicitur, quod præter exercitium
interuenit alius actus prohibitiuus, vt videtur ſentire Abb. ex
quo verbum nullum in textu de hoc, & hoc dicere eſſet redar-
guere Pontificem, quòd diminutè fuerit loquutus, & non de-
derit bonam formam decidendi quæſtionem, quod minimè
eſt dicendum. Nec Innocent. *in c. cum olim. infra eodem.* dicit il-
lud ad quod eum adducit Abb. *hic*, *nec l. vt perfectius. C. de annal.
exceptione. cum ſimilib.* habet obſtare. Ibi enim non ponuntur om-
nes modi interruptionis, vt patet ex notatis per Barto. & alios *in
d. l. naturaliter.* & per Abba. & alios *in d. c. illud.* & ideo, eſto quòd
ibi non ponatur modus præſens, ſatis eſt, quod ponatur *hic*, &
iura competẽtia archidiacono & archipreſbytero competũt ſe-
cundùm terminos tituli, *ſuprà de offi. archipresbyt. & offi. archidiac.*
& ea qua conſuetudine, ſeu præſcriptione, non interrupta à ca-
none poſtmodum approbata prædicta acquiſiuere, quod ſe-
cus eſt in terminis iſtius concluſionis, vbi ordinarius exercen-
do dicta iura infra tempus quo inferior præſcribebat iam inter-
rupit præſcriptionem per hunc text. qui ſolum conſiderat exer-
citium, & non alium actum prohibitiuum. Niſi ſaluando con-
cluſionem Abb. dicatur, quod benè fit interruptio per ſolum ex-
ercitium ad effectum ne dicta iura quærantur inferiori præſcri-
benti priuatiuè, non autem ad effectum ne quærantur accumu-
latiuè, quod ſtare non poteſt, quia in articulis interruptis totum
ius fuit adiudicatum epiſcopo, & conſequenter impoſitum ſi-
lentium Abbati, ſicut illa in quibus non fuit facta interruptio,
fuère in totum adiudicata Abbati, & Epiſcopo ſuper illis impo-
ſitum ſilentium, & ideo nec circa præſcriptionem, nec circa in-
terruptionem poteſt cõſiderari acquiſitio cumulatiuè, ſed tan-
tùm priuatiuè. Vnde vt ſaluetur concluſio Abb. neceſſe eſt ſup-
plere ad hunc text. quod vltra exercitium interuenit alius actus,
quod non conuenit, vt *ſuprà* dixi, & benè faciunt quę circa iſtud
ponit Imol. *hic in fin.* Nec dicas, quod in iſto text. non probatur,
quod fuerit facta interruptio per ſolum exercitium. Nam po-
tuit eſſe, quod epiſcopus non exercuit, ſed aliter impediuit. Tum
quia iſtud eſt diuinare: tum etiam quia licet hoc poſſit conſide-
rari in aliquibus hic enumeratis, tamen circa ſuſpenſionem, &
interdictum non poſſumus dare, niſi exercitium, niſi in iſtis et-
iam dicatur, quod ſuſpendit, vel interdixit, eo quoniã inhibebat
bant Abbati, vt ſentit Abb. *hic*. Tamen iſtud eſt plus quàm di-
uinare, & ad notata *in d. c. paſtoralis.* poteſt dici, quòd conclu. de
qua ibi benè poteſt verificari, vt procedat *in caſib. ibi enumeratis*,
per Felyn. *poſt alios.* Circa † illationem, quam poſt Innocen. facit
Abb. *hic, col. 4. ver. ex prædictis.* infero ad quæſtionem, quando te-
ſtes producti per epiſcopum contradicunt teſtibus productis
per Abba. vide per Imol. *colum. fin.* & per Felyn. *colum. 12. & dua-
bus ſequen. verſi. inquantum poſtea.* ex quorum dictis habetur con-
cluſ. quod data paritate teſtium in aliis debent præferri teſtes
producti per epiſcopum qui concordant iuri communi, & con-
ſequenter dicunt veriſimiliora: quæ concluſ. videtur probari per
textum in c. in noſtra. ſupra de teſtib. & ibi Felyn. *colum. 1. verſi. præfe-
runtur etiam dicentes.* ad hoc adducentem plures concordãtes, in
quibus habetur teſtem dicere veriſimiliora, quando dicit ea quę
conſonant iuri communi per doctri. Abb. & Inno. *hic*, quod etiã
comprobari poteſt ex his quæ adducit dom. Fran. Curt. *conſ. 24.
incip. Super eo. colum. 2.* vbi vult, quod magis creditur teſtibus de-
ponentibus negatiuã quàm deponentibus affirmatiuam, quan-
do pro negantibus concurrit pręſumptio iuris: quæ conclu. pro-
cedit de plano data ęqualitate in aliis, & quando teſtes aliter nõ
poſſunt reduci ad concordiam. Secus autem eſſet ſi poſſunt re-
duci, & cõcordari, ita quòd omnes dicerent veritatẽ, tunc enim
non eſt magis credẽdum teſtib. productis per epiſcopum quàm
teſtibus productis per Abb. ſecundùm Panorm. *hic, in verſ. ſed pri-
mum membrum Innoc. declarando, & exemplificando* illud poſſe pro-
cedere ſecundũ terminos præcedentis quæſtionis, quando Abb.
pręſcripſiſſet iura epiſcopalia cumulatiuè, non autem priuatiuè,
ſecundùm *nota. in c. paſtoralis. in prin. ſupra de offi. ordin.* veritas eius
limitationis dependet ex his quæ fuère poſt ipſum Abbatem
in quæſtione præcedenti. Secundò † limitatur, vt concluſio procedat 15
quando teſtes ſunt pares vel in modico excedunt, ſecus autem
ſi in multo. Nam poſſet eſſe tanta numeroſitas, & dignitas te-
ſtium productorum per Abba. quod præferentur teſtibus epi-
ſcopi deponentibus ſecundùm ius commune, & conſequenter
veriſimiliora. ita dom. Anton. & Imol. *hic. colum. fin. verſ. interdum
autem, argum. notatorum in d. c. in noſtra. & in l. tertia. §. primo. & in
l. ob carmen. §. fina. ff. de teſtibus.* ea quo iſtud arbitrio iudicis relin-
quendum eſt. Aduerte tamen ad illud quod teſtibus diſcordan-
tibus fides eſt adhibenda illis, qui deponunt veriſimiliora, & ita
limitatur glo. *in c. clerici. 81. diſtinct. circa quam vide not.* per Felyn.
in d. c. in noſtra. & in c. cum P. manconella in fin. infra de accuſ. & etiam
ſentit Felyn. *hic, colum. 22. verſicu. & conſidera, & in verſicu. ſequen.*
vbi ponit, quòd dicatur eſſe veriſimile, & quod diſſimile. Ad
quod vide gloſſ. *in l. veteribus. ff. de pact.* & quæ ponit Imol. *in c.
quia veriſimile ſupra de præſumpt.* & quæ ponit Bald. *in l. ea quidem.
C. de accuſ. colum. 3.* & quæ habentur *in l. in obſcuris. ff. de regul. iur. &
in regula inſpicimus, de regul. iur. lib. 6.* an autem, & quando, & ad
quem effectum, & ex quibus cauſis teſtes diſcordantes, & con-
trariantes debeant reduci ad concordiam, & quibus ſit magis
credendum, vide *in locis præallega.* & maximè Felyn. poſt alios *in
c. cum tu, & in d. c. in noſtra. ſupra de teſtib.* & per Alberic. *in tracta.
de teſtib. in vltimo cap.* Secunda concluſio eſt; quod † ſi teſtes 16
Abb. deponunt ipſum exercuiſſe iura epiſcopalia, præferuntur
teſtibus epiſcopi deponentibus eccleſiam ſolùm eſſe ſitam in
diœceſi ſecundùm Innocentium, quem hic ſequitur Imol. *co-
lum. fina. verſicu. extra gloſſam*, reſpectu poſſeſſorij, non autem re-
ſpectu proprietatis, *& in verſicu. interdum, & verſicu. ſequen.* idem
videtur ſentire reſpectu proprietatis quando teſtes dicunt ip-
ſum Abbatem poſſediſſe omnia iura, ita loquitur Innocen. *per
dictionem omnia*, & ſic ceſſaret impugnatio Abba. & dicit Imol.
quia quandoque indefinita verificatur etiam ex proprio ſigni-
ficato, & æquipollet vniuerſali, iuxta notata *in c. vt circa. de ele-
ctio. libro ſexto.* tamen Abb. *hic, in verſicu. mihi non placet.* expreſsè
ſentit contrarium, ex quo iſta indefinita prolata per teſtes pro-
ductos per Abbatem nõ æquipollet vniuerſali, ex quo dicta te-
ſtium debent concludere neceſſariò, & præſumptiuè, *c. in præ-
ſentia, ſupra de probatio.* quam ſententiam videtur *hic* ſequi Felyn.
colum. 13. verſi. guſta etiam. comprobans eam aliquibus auctorita-
tibus, *& in colum. 14. verſi. quod autem limitat*, quando teſtes refe-
runt ſe ad capitula, & per dictam relationẽ, dicta indefinita de-
clararetur ſecundùm Bart. *in l. Labeo ff. de ſupellec. lega.* pro qua li-
mitatione facit quod dicit Bartol. *in l. 1 ff. de receptatio.* & ea quæ
habentur *in l. aſſe toto. ff. de hered. inſtituen. & in authen. ſi quis in ali-
quo documento. C. de edend.* & quæ ponit Abb. vbi dicit *in c. cum ve-
nerabilis, colum. penult. ſupra de except.* eſt verum, quod indefini-
ta in materia probatoria non æquipollet vniuerſali, ſiue ſit
proba-

prolata à teſtibus, vt *ſuprà*, ſiue etiam in inſtrumento ſecundùm Oldra. *in conſ. 100. incipit, In executione.* & ſecundùm Alexan. *in l. reſcriptum. in prin. ff. de pact.* & Felyn *hic*, & Moder. Papien. *in c. cum omnes. in ſecunda lectura. in princ. ſupra de conſtitutio.* poſt Felyn. *ibi, colum. 16. verſicu. tertia declaratio.* & licet Felyn. *hic* adducat contra hanc concluſionem Dominic. *in d. c. cum omnes. & in c. ad decimas. de reſtit. ſpolia. lib. 6. & in c. ſi canonici. de offi. ord. eod. lib.* tamen reſpondet, quod ibi indefinita eſt prolata à lege, quo caſu æquipollet vniuerſali: quæ reſponſio eſt vera & comprobari poteſt ex his quæ dicunt Modern. Papien. *in d. c. cum omnes. in ſecunda lectura, in princip.* & aduerte, quia dicti Modern. Papien. non benè reprehendunt Felyn *hic*, ex quo alio remedio Felyn. inſtat contra domin. Barba. *in c. requiſiſti. infra de teſtamen.* vt clarè patet ex verbis ipſius: vide etiam ad materiam quæ ponit Iaſon *in l. non hoc. in 11. ampliatione. C. vnde legit.* Aduerte etiam ad illud quod dicit Abb. *hic*, volens dictum teſtis debere concludere neceſſariò, & non præſumptiuè: nam pro iſta opinione facit gloſſ. & quæ *ibi* ponunt ſcriben. *in l. ſtipulatio iſta. §. hac quoque ſtipulatio. ff. de verbor. obligat.* & ea quæ dixi *ſuprà in notabilibus*, & quæ ponunt Moder. *in d. l. non hoc.* tamen in contrarium facit illud quod ponunt Doctores communiter poſt Bartol. *in l. 1. ff. ſi certum petatur.* vbi dicunt dictum teſtis concludere, ſi teſtis deponendo dicit ſcio, quia vicinus: ex quo præſumptiuè præſumitur ſcire facta vicini, vnde tale dictum teſtis ſuppletur ex præſumptione iuris, & etiam facit glo. *in verbo cum cautela. in c. Pôtifices. 17. quæſt. 1.* circa quam plura adducit Felyn. *in c. cauſam quæ. colum. penult. verſic. ſed aduerte. ſupra eodem.* ad quæ vide not. *in d. l. non hoc. & in d. l. prima.* per Mo-

17 dern. † Tertia concluſio Abb. eſt, quod teſtes deponentes de interruptione præſcriptionis, eſto, quod ſint minores numero præferuntur teſtibus deponêtibus de præſcriptione etiam ſi ſint maiores numero, ex quo iſta non videntur eſſe contradictoria, & poſſunt ſtare ſimul ſecundùm ea quæ dicit Imol. *in c. illud. ſupra eod.* Item quia præſcriptio confunditur per interruptionem, & ſatis eſt, quòd interruptio probetur per duos teſtes, *d. c. illud, iuncta l. vbi numerus. ff. de teſt.* Item quia probatio præſcriptionis videtur eſſe quodammodò reſpectu probationis interruptionis, quæ eſt magis ſpecialis, & ideo nimirum ſi iſta ſpecialis præfertur illi generali, vt declarat, & exemplificat Imol. *hic. colum. fi. verſi. item quia. & verſ. ſequen. & regula generi per ſpeciem. de regul. iur. lib. 6. Gloſſ ſecunda, in verbo, Abb. ibi, cap. ex tranſmiſſa.* concludit, quod ſuperior poteſt agere pro ſubditis, & quod habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio pro illis: ſuper quo vide gloſſ. *fin.* & quæ *ibi* ponũt ſcriben. *in c. auctoritate. de priuileg. lib. 6.* & glo. *in extrauagan. Io. 22. incip. Eccleſia Romana. in princ.* & an poſſit pro ſubditis conſtituere procuratorem, vide per Rot. *in non. 426. alias in titu. de procura. 36.* & quando, & quo caſu poſſit agere pro ipſis ſubditis, vide per Rot. *in antiquis deciſio. 17. alias in titu. de iudic. prima*, & per Rot. *in nouis deciſio. 388. & ſequen. alias in titu. de iudic. 13.* & quæ ponit Felyn. *hic. colum. 14 in fin. verſicu. ſcias etiam.*

18 † In fine, gloſſ. concludit, quod quando agitur de ſubiectione principaliter debet agi contra illum qui prætendit habere ſubiectionem, & non contra ſubiectum. Tamen communis concluſio eſt in contrarium, & quòd immò poſſit agi contra vtrumque ſecundùm Vincentium, & Tancred. quos refert, & ſequitur Abb. *hic, colum. 5. & 6.* & etiam Imòl. *colum. 2.* ex quo poteſt agi contra vtrumque, nedum contra illum, qui prætendit habere ſubiectionem, vt probatur in iſto tex. *& in c. inter quatuor. ſupra de maiorita. & obedien.* quum ſua dicatur etiam principaliter intereſſe, ſed adhuc poteſt agi principaliter contra ſubiectum, vt probatur *in c. cum ſuper. & in c. ſuborta. infra de re iudic. & in d. cap. inter quatuor, & in cap. cum dilecta. infra de confirma. vtil. vel inutil.* Illicò enim quod ſubiectus non obedit videtur facere controuerſiam quominus ſuperior poſſideat, vnde quoad hoc habentur pro poſſidentibus, & ideo conueniri poteſt ſecundùm Abbatem *hic, adducẽtem alias rationes.* pro quo benè facit illud, quod adducit Imol. *hic, in ſimili gloſſ. videlicet in verbo vel in poteſtate, in l. prima. §. per hanc. ff. de rei vendicatio.* & quæ habentur, *l. prima. §. competit. ff. de aqua quotidia. & æſti. cum ſimil.* quæ concluſio procedit quando agitur de ſubiectione illorum iurium quæ non poſſident ipſi ſubiecti, ſed in eis poſſidẽtur ab alio, ſicut erat in terminis iſtius capituli tunc enim. poteſt agi contra vtrunque, contra videlicet poſſidentem pro eo quod poſſidet, & contra non poſſidentem, ſed poſſeſſum, qui non patitur actorem vti iure ſuo ſecundùm Abbatem *hic, colum. 6. verſi. finaliter.* poſt Innoc. & Io. And. & alios Doct. qui Abb. *adducit alias rationes, de quibus hic per eum*, & tali caſu, eſto, quòd agatur contra vnũ, tamẽ alius poteſt admitti ad defendendum ipſam litem, & ad aſſiſtendum alteri, & etiam ad appellãdum iuxta notata *in d. c. cum ſuper.* ex quo ad vtrumque ſpectat defenſio principaliter, & intereſt vtriuſque ſecundùm Abba. *hic*, & omnes alios, an autem iſto caſu ſententia lata contra vnum noceat alteri, fuerunt variæ opiniones bis recitatæ per Abb. tamẽ illa videtur eſſe verior opinio, quam ſequitur Abb. *hic. colum. 5. verſ. dicit etiam Innoc.* Pro qua videtur eſſe text. *in d. l. ſæpè. de quo articulo* Felyn. *hic, colum. 14. verſ. inquantum*, latè ſe remittit, & ita facit etiam Imol. ad plenè notata *in c. quamuis. infra de re iudi.* & ad pleniſſimè notata per Alexan. *in d. l. ſæpè. & ibi vide*, ac etiam notata per Iſer. *in titu. ſi de feud. fue. controuer. inter domi. & agna. verſi. ſi vaſallus. & in tit. de controuerſ. inter me vaſallum, & alium*, & vide quæ ponunt Modern. Papien. *in tractatu de feud. in ſeptima & vltima parte, quæſt. 9. & quæſt. ſequen.* & quæ etiam incidenter tangit Felyn. *in c. fina. ſupra de maiorit. & obedien. & in c. illa propoſitorum, colum. 1. verſic. nota quod accuſatio. infra de accuſatio.* Et circa illud quod tangit Abb. *hic*, quod mutatio ſuperioritatis ita tangit dominos, ſicut & ſubditos, vide *in locu hic allegatis* per Felynum, *colum. 14. verſi. inquantum dicit Innocen.* & ad illud quod tangit Abb. an dominus poſſit alienare feudum inuitis vaſallis, vide quæ ponit Felyn. *in c. dilecti. ſupra de maio. & obedien. colum. 2.* vbi ponit regulam, & quatuor limitationes, & quæ ponit idem Felyn. *in c. 1. colum. 3. ſupra de probatio. verſicu. ſecundo declara*, & per Milium *in repertorio, in verbo, dominium feudi*, & plenius per Modern. Papien. *in tracta. de feud. in ſexta parte principali, in ſecunda quæſt.* & ad illud quod tangit Abb. *circa finem iſtius gloſſ.* quod quis poteſt eſſe vaſallus duorum, & plurium, vide *in d. c. dilecti. & in conſtitutione regni, quæ incipit, probationum defectu, & ibi* dom. Andr. de Iſer. declarando, vt notatur *in deciſio. conſil. Neapol. 307. incipit, Regia maieſtas.* Secunda principalis concluſio gloſſ. & Doctorum eſt, quod quando agitur de facto ipſius ſubiecti, vel de alio iure tangente ipſum ſubiectum, quod agendum eſt contra ipſum, non autem contra illum, qui prætendit habere ſubiectionem, quæ concluſio eſt communis, & non habet difficultatem, quum in vtroque capite probetur in iuribus hic allegatis per gloſſ. & alios Doctores. Aduerte etiam ad dicta Abba. poſt Innoc. & alios dum vult, quod compoſitio vel tranſactio facta ab vno non præiudicat alteri etiam ſcienti, argumento eorũ quę notantur *in c. contingit. ſup. de tranſact.* Nam ex hoc habes limitationem *ad d. c. quamuis & ad d. l. ſæpè.* vt non habeant locum in cõpoſitione vel tranſactione, ſed tantùm in ſententia: de qua materia dicas, *vt in dictis iuribus.* Aduerte † inſuper ad illud quod tan- 19
git Abbas *hic, colum. 6.* poſt Innoc. dum vult, quod quãdo agitur de ſubiectione iurium eccleſiaſticorũ, quæ poſſidet ipſe ſubditus, & nõ poſſidentur in eo, vtputa, ꝙ non teneatur ire ad conciliũ, vel quòd poſſit ordinari, vel benedici à quo epiſcopo voluerit, vt tunc prælatus talis ſubditi nõ habeat ſe intromittere in iſtis actiuè, nec paſſiuè, nec aſſiſtendo, nec appellando, quã concluſionem in vno caſu videtur ſequi do. Auto. *hic.* Sed ipſe Abb. ſequitur eam generaliter, tamen Hoſtienſ. videtur tenere cõtrarium, & eius ſententiam videtur ſequi Felyn. *hic, col. 15. verſi. ſolum eſt aliquid ſcrupuli*, in exemplo poſito per Innocen. & per Abb. ne teneatur ire ad ſynodum. Nam certè hoc tangit ipſum epiſcopum ſuperiorem, & reſpectu iſtius intereſſe ſua, ſicuti etiam videtur intereſſe, vt ordines recipiantur ab ipſo, & non ab alio, vt habetur *ferè per totum de tempo. ordin. ſupra, & libro ſexto*, & reſpectu intereſſe ſemper quis debet admitti, iuxta *notata in c. veniens, el ſecundo. ſupra de teſtib.* ſed benè opinio Abba. & Innocen. poſſet procedere in aliis, in quibus ſuperior nullum poſſet prætendere intereſſe, quod videntur mouere rationes, & iura allegata per eos, ſed in dictis exemplis, dictum ipſorum eſt dubitabile, vt *ſuprà*, ex quo in illis non poteſt negari, quin non vertatur intereſſe ſuperioris. † Gloſſ. *in verbo, ius epiſcopale. ibi, c. cum olim. el* 20
ſecundo. habes quod quis poteſt præſcribere iura certa virtute priuilegij licet tale priuilegium eſſet incertum, ſi putat illud ſufficere: nam talis error probabilis eſt, *l. quod vulgo. ff. pro emp.* ſecundùm ea quæ poſt Hoſtienſem dicit Abb. *hic, colum. 7. verſicu. contra hoc* gloſſ. *iſta.* de quo latè per Bartolum & alios *in l. Celſus ff. de vſucap.* & dixi poſt alios *in c. de quarta, ſupra eod.* quando ſufficiat titulus putatiuus, & plenè habetur *in c. ſi diligenti. infra eodem.* & quo ad terminos cap. noſtri. idem voluit Abb. *ſupra in notabilibus, colum. 3. verſicu. not. quod priuilegium incertum.* ex quo habes, quod priuilegium incertum, & dubium præſtat iuſtam cauſam præſcribendi in materia, in qua requiritur titulus, ita quod iſte

puta-

Digitized by Google

putatiuus ſufficit.& operatur effectum, vt non requiratur præ-
ſcriptio tanti temporis, in cuius contrarium non extaret memo-
ria, quæ ſine tali titulo eſſet neceſſaria, vt habetur in c.1.de præſcrip.
21 lib.6.& fuit dictum in d.c.de quarta.† Ex glo.etiam habes, quod li-
cet Abb.vel inferior ſubditus non poſſit præſcribere ſuā propriā
libertatem, & ſic ſe eximere à ſubiectione ſui ſuperioris, ex quo
non poteſt nomine ſuo ipſam ſubiectionem, & obedientiā præ-
ſcribere, vt plenè habetur in c.cum non liceat.ſuprà eod.cum concor.
tamen benè poterit nomine alterius cui reſpondet præſcribere
illam ſubiectionem, & obedientiam, per quam ipſe ſubditus li-
berabitur à ſubiectione ſui ſuperioris, quod ſequitur Abb. hic,
colum.6.verſi.oppono ſecundo.& Imol.colum.2.in fin.verſ.in glo.in epi-
ſcopale.adducendo dominos de Rota, & idem voluit gloſſ. vbi
Abb.& alij ſcriben. maximè Felyn.latè loquutur in d.c.cum non
22 liceat.& vide quæ ibi dixi. † Ex quibus habes caſum, in quo pro-
cedit præſcriptio ſine poſſeſſione, vt declarat Imol.hic, quando
venit ad extinguendum ius alterius: de quo plenè poſt Abbatem
23 & alios in d.c.cum non liceat. †Habes etiam ex eadem gloſſ. quod
Abb.vel alius ſubditus Epiſcopo poteſt præſcribere iura epiſco-
palia etiam in eccleſiis ſubiectis ipſo Epiſcopo licet ipſe præſcri-
bens remaneat ſub iuriſdictione, & obedientia epiſcopi, quod
procedit reſpectu omnium iurium epiſcopalium, ſiue ſint de le-
ge diœceſana, ſiue ſint de lege iuriſdictionis, ſiue ſint dignitatis
epiſcopalis, vt probatur in iuribus allegatis, & ſequen.parte.gloſſ. &
tenent Abb.& Imol. hic, & plenius Abb ſupra in textualibus, in ſe-
xto nota.& ibi dixi poſt Felyn.& concordat text.in c.dilectus.infra de
capel.mona.& in c.accedentibus.iuncta glo. infra de exceſſ.prala. & iun-
cto iſto text. & etiam facit text.in c.auditis, ſupra de reſti.in integ. &
bonus text.in c.cum olim.infra eod.limitatur tamen, vt iſtud non
procedat in his quæ ſunt ordinis epiſcopalis: nam talia præſcri-
bi non poſſunt ſecundùm gloſſam noſtram in ſequen.parte, Abb.
& Imol.& communiter omnes alios, per text.in c.quanto.ſupra de
conſue.& in c.quamuis Corepiſcopi, 68.diſtinct. Gloſſ. in verbo.præſcri-
pſiſſe.in fine declara, vt facit Abb. hic, colum.7.verſi.pono tertio, & fa-
cit Imol.colum.3.verſi.in gloſſ.præſcripſiſſe, ex quorum dictis habes,
quod reus poteſt vti diuerſis, & contrariis exceptionibus, di-
uerſo tamen tempore, eodem autem tempore, & inſimul po-
teſt exceptiones contrarias proponere diſiunctiuè tamen, vt di-
cit gloſſ.hic, in fi.& in dubio videntur ita proponi ſecundùm In-
nocen.& Abb.hic, allegantem nota.in l. Papinianus.§.ſed nec impube-
ris.ff.de inoffi.teſtamen. de qua materia vide in locis hic allegatis, per
gloſſ. Abb.& Imol.per Bald.colum.3.& 4. & quæ ego plenè dixi
poſt Abba.& alios, in c.paſtoralis, ſupra de except.vbi habetur. Glo.
in verbo, ſi per illa.in fin.declarat, vt facit Abb.hic colum.7.verſi oppo-
no primo, contra textum, & vt facit Imol.colum.3. verſi.in glo.per illa,
& Fely.colum.15.& ſeq.verſ.item in quantum Abb. ex quorum dictis
primò habes, quod Principes ſeculares non debent ſe intromit-
tere in ſpiritualibus, & in rebus eccleſiaſticis: de quo in c.fin.in-
fra de rebus eccleſiæ non alien. & plenè per ſcribentes in c. quæ in eccleſia-
24 rum, ſupra de conſtit. † Secunda concluſio eſt, quod probatio, vt
proſit probanti debet eſſe concludens, & continere identita-
tem rei quæ petitur, & ſuper qua litigatur, vt patet in exemplis
hic poſitis per Abb.& Imo.de equo vel infortiato: pro qua con-
cluſione facit, nam probatio debet concludere neceſſariò, vt
plenè habetur in c.in præſentia.ſupra de probatio.& in l.non hoc.C.vn-
de legitimi.& in l.neq; natales.& l.matrem.C.de probatio.& per Doct.
pleniſſimè in dictis locis, ampliantes & limitantes concluſionem:
ſufficit autem, quòd identitas rei demonſtretur per ſigna, vt di-
cit Bart. in l.ſtigmata.C.de fabricenſibus, lib.11.cum aliis hic adductis
per Felynum. Ad quod benè faciunt notata in l.certum ff.ſi cer-
tum peta.& in l.ſi nominatim.ff.de condit.& demonſt.& in l.prima.&
ſecunda.ff.de liber.& poſthum. & plenè per Felyn. in c.cum dilecta.
ſupra de reſcript.& benè facit text.in l prima, circa finem.ff.de res ven-
di.ex iſta tamen concluſione infertur, quod præſumitur plurali-
25 tas rerum: licet † enim in actibus non præſumatur regulariter per
text.in c.præalleg.in præſentia, & in c.cum Ioannes eremita, ſupra de fide
inſtru.& ibi Fely.colum.4.& 5. qui hoc limitat duobus modis, ta-
men ſecus eſt in rebus, in quibus in dubio pluralitas præſumi-
tur, ita clarè Ioan.Andr.hic, in q.de equo, quod tenet etiam Felyn.
hic, ad id adducendo conſil.dom.Alexan. & clarius hoc tenent
Moder.Papien.in l.2.colum.antepenult.& clarius colum.fin.in fin.C.
de bono.poſſeſſ.ſecundum tabul. & idem Modern. Papien.in d.l.non
hoc colum.4.in prin.verſi.nono ad iſtam regulam adde, & etiam dom.
26 Decius hoc tenet, & ibi dixi in d.c.in præſentia.in nono † not. li-
mitando tamen hoc procedere à communiter accedẽtibus &c.

Siue in perſonis, ſiue in rebus, ſiue in aliis actibus, vt ibi per eum,
pro quo dicto Alexan.benè facit text.in l.ſi in rem, & quæ ibi po-
nit Bart.ff.de rei vendi.in reliquis dicas, vt per Abb.Imo.& Felyn.
Aduerte autem ad illud quod tangit Felyn. hic, colum.15. verſi.&
text.optimum, & verſ.ſequen.volens, quod in nominibus quando-
que præſumatur pluralitas, & quandoq; non. Nam hæc quæſtio
videtur aliquatenus intricata, quam etiam tãgit idem Fely.poſt
Cardi.in d.c.cum Ioannes eremita colum.5.verſ.2.in quantum, & idem
Fely.ſupra in proœmio Gregoriano.colum.7. verſ.extra glo.iungunt hic,
& verſi.an autem ad ſufficientem.in qua etiam Bart.videtur aliqua-
tenus contrariari. Nam in l.demonſtratio falſa.in prin.quæſt.7.ff.de
condi.& demonſt. quem ibi ſequuntur Imol. & Paul. videtur in-
nuere, & tenere, quod per ſolum nomen proprium non habe-
tur vera demonſtratio perſonæ, & ideo requiruntur alia acci-
dentia ſeu indicia, per text.in l.hac conſultiſſima C.qui teſtamen.fa-
cere poſſ.& idem videtur tenere Bartol.in l.prima.ff.de liber.& poſt-
hum.& in l.libellorum, colum.1.verſi. in certam perſonam.ff.de accuſa-
tio.& etiam in d.l.hac conſultiſſima.vbi Bald.Paul.& reliqui hoc vi-
dentur tenere quando tale nomen eſt commune pluribus, vt
Ioannes Petrus & ſimilia. & idem videtur ſequi Bald. in d.l.cer-
tum.pro quo benè facit, quod vult Alex.in conſ.151.incipit, Repeti-
tus in cauſa matrimoniali.vbi vult, quod ſi quis deponit de Catha-
rina, & nihil addit aliud non dicitur perfecta demonſtratio, &
ad idem benè facit doctri. dom. Cardin.in d.c.cum Ioannes eremi-
ta, quam ibi declarat Felyn. & etiam facit quod Barto.in l.1.C.ſi
vnus ex pluribus appellauerit, & faciunt quæ volunt dom.de Rota
in deciſio prima, in titu de reſcript.in antiq. quam adducit Felyn. hic,
cum aliis allegatis per eum, & in d.proœmio Gregoriano. per quæ vide-
tur concludendum expreſſionem nominis proprij ſolam non
reddere demonſtrationem certam, & conſequenter, quod in
nominibus, & perſonis in dubio ſit dare pluralitatem, ſicuti &
in rebus: in contrarium autem facit tex.in præallegata, l.ſi in rem.
ff.de rei vendi. vbi Iureconſultus dicit in petendo hominem ſuffi-
cere expreſſionem nominis ipſius, & conſequẽter, quod in du-
bio ſufficit dicere nomen. Nam tunc demùm requiritur expreſ-
ſio aliarum qualitatum quando eſſent plures eiuſdem nominis,
& Barto. ibi videtur hoc firmare dum dicit. Nota ex hac lege,
quod ad certificãdum ſufficit dicere nomen proprium, niſi ſint
plures eiuſdem nominis, quia tunc eſſent exprimendæ aliæ qua-
litates, & ideo aduocatus rei debet eſſe cautus ad probandum,
& articulandum, quòd ſint plures, aliàs in dubio præſumeretur
de illo, & ibi dom Alexand.hoc ſequitur allegando alias deciſio.
Ad idem videtur eſſe text.in l.1.ff.de liberis & poſthum. & ibi Ale-
xan.in fine primi notab. dicens ita debere intelligi notata in d.l.hac
conſultiſſima.& in dicta l.demonſtratio falſa, in quinta quæſtione. Bar-
tol.ad idem etiam videtur text. in l.prima.§. qui neque.ff de hæredi-
bus inſtituen.& l.ita fidei.ff.de iure fiſci, quem allegat Bartol. in l.ſi
quis ſeruum §.ſi inter duos.ff.de legat. 2. pro quo etiam facit, nam
pluralitas non præſumitur, d.c.in præſentia, d.c.cum Ioannes eremita.
& ideo ille qui aſſerit pluralitatem, debet eam probare, & hoc
idem videtur tenere Alexan.in in addit.ad Barto.in l.diuus ff.de cu-
ſto.reo. & Paul.de Caſtr. in d.l. hac conſultiſſima. & tenendo hanc
partem ad fundamentum Bart.& aliorum, in d.l.hac conſultiſſima.
poteſt reſponderi, quòd illud ſit inductum ſpecialiter in teſta-
mento cœci, & per locum à ſpeciali, ille text.probabit hanc opi-
nio. & iſtud ibi fit, ad hoc vt ceſſet falſitas, propter quod maior
ſpecificatio requiritur, vt in ſimili habetur in l.impuberem.§.item,
& in l.diuus.ff.ad l.Cornel.de fal. eſt benè verum, quod Felyn.in d.
proœmio Gregoriano, vt ſaluaret hanc opinionem dicebat, quòd
concluſio Bartol.etiam communis procedit quando non eſſet
probatum, quòd eſſent plures. Nam tunc ad certam demon-
ſtrationem requiritur expreſſio nominis proprij cum duabus
demonſtrationibus. Secus quãdo per partem ſgẽtem eſſet pro-
batum, quod non ſunt plures. Nam tunc ſola expreſſio nominis
proprij reddit perſonam certam, & ita loquitur Bartol.in d.l.ſi in
rem.quod etiam videtur ſenſiſſe Alex. in d.l. hac conſultiſſima, col.
2.in prin ibi dum dicit: aliam etiam limitationem collige ex nota-
tis per Bart.in l.ſi in rem.quæ declaratio nõ ſatisfacit. Primo quia
præſupponit, quòd ille qui dicit plures eſſe eiuſdem nominis vi-
detur habere intẽtionem fundatam de iure communi, ita quod
ſecundùm hanc declarationem onus probandi incumberet illi
qui aſſerit plures non eſſe, cuius contrarium dicit Bart.in d.l.ſi in
rem.& in d.§.inter duos.volens, quòd ille qui aſſerit plures non eſ-
ſe, habet intentionem fundatam de iure cõmuni. Secundò ob-
ſtat, quia iſti præſupponunt, quòd negatiua nõ coarctata nec loco,

Digitized by Google

nec tempore poſſit probari, contra notata in c. bona ſupra de poſtula. prala. Non eſt tamen diſcedendum à communi opione Bart. de qua in d. l. demonſtratio falſa, in 7. q. volentis ad probandum hominem ſeu perſonam non ſufficere expreſſionem nominis proprij, niſi adijciantur aliæ demonſtrationes. Pro qua concluſione facit ratio bona. Nam validum eſt argumentum de loco ad perſonam, l. qm plures ff. de vulg. & pupilla. l. vnum. ff. ſi cert. peta. per Bal. in d. l. certum poſt princip. Ad demonſtrandum autem locum non ſufficit ſola expreſſio noīs, niſi adijciantur aliæ demõſtrationes, l. patronus. §. qui libertu. ff. de leg. tertio. l. forma. ff. de cenſi. Ergo & eodem modo in demonſtrando perſonam, & benè facit quod voluit Fulgo. in conſ. 183. & quod Bal. in conſ. 120 incipit, In Chriſti nomine, dubitatur an talis ſcriptura, in 2. lib. & ad adducta pro contraria parte poteſt reſponderi, & primò ad d. l. ſi in rem, quod ideo ibi non præſumitur pluralitas in perſona, & in nomine, ex quo petebatur homo poſſeſſus à certa & determinata perſona, quo caſu quando perſona reſtringitur ad certam perſonam, penes quam eſt, tunc ſufficit ſola expreſſio nominis. Non enim præſumitur, quod penes eandem perſonam ſint plures eiuſdem nominis: & in iſtis terminis procedat doctr. Bartol. ibi, quod ſecus eſt in concluſione communi, in qua ſecundùm contingẽtiam facti nomen conuenit pluribus, & ideo non ſufficit ſola expreſſio ipſius. & & ad l. primam, de liberis & poſthum. poteſt reſpõderi, quod ibi ſufficit expreſſio nominis, ex quo actus exhæredationis eſt tantùm proportionabilis filio vel deſcendenti tenenti primum locum, vt per Bart. in l. 2. eod. tit. vnde ſi teſtator dicit, Titium exhæredo, & hebet vnicum filium, habetur perinde ac ſi in ſpecie diceret, & exhæredaret: quia talis nominatio eſt aſtricta ad vnã ſpeciem, in qua faciliùs præſumitur vnitas: ex quibus infero duas limitationes ad concluſionem Bartol. de qua ſupra, vt concluſio procedat generaliter: fallit autem quando perſona quæ eſſet demonſtranda, eſſet reſtricta reſpectu certæ perſonæ, penes quam dicebatur eſſe perſona quæ petebatur, & ita procedat d. l. ſi in rem. & doctrina Bartol. ibi. & credo, quòd hoc voluerit dicere Alexand. in dicta l. hac conſultiſſima. ibi, dum dicit. aliam limitationem collige &c. Ad quæ benè facit, quod vult Aret. in l. prima. ff. de liberis & poſthum. & eo modo poteſt reſponderi ad d. l. ſi quis ſeruum. § ſi inter duos & ad ea quæ ibi dicit Bar. ex quo ibi illa perſona erat reſtricta reſpectu certæ viciniæ ſeu parochiæ, & ſic ſumus in perſona reſtricta, & ita limitatur concluſ. de qua ſuprà, & ita etiam poteſt reſponderi ad d. l. ſi ita fidei. ff. de iure fiſci. Secundò principaliter limitetur concluſio, de qua ſuprà, quando perſona reſtringitur ad certam ſpeciem, puta filiorum ratione actus, cui adiungitur, vt erat in terminis d. l. prima. ff. de liber. & poſthum. & ad text. in l. prima. §. qui neque ff. de hæred. inſtituen. poteſt reſponderi, quòd text. ille de neceſſitate eſt intelligendus, quando cum expreſſione nominis proprij concurrebat alia coniectura, per quam declaratur, de quo teſtator intellexit. Puta quia ille erat Titius conſanguineus teſtatoris, vel coniunctus maxima amicitia teſtatoris: alias text. ille non poſſet procedere per ea quæ habentur in l. ſi fuerit. ff. de rebus dub. Poteſt etiam limitari concluſio prædicta, quando eſſet nomen ſingulare, quòd non conueniret, niſi vni ſoli, vt dicit Felyn. hic. & in dicto proœmio, & plenè habetur in d. l. hac conſultiſſima. & per Doct. in d. l. demonſtratio falſa. in 7. quæſtio. poſt Bartol. Limitatur etiam concluſio præcedens, niſi perſona vel res reſtringeretur reſpectu ſubiectæ materiæ, ita Cyn. in l. prima. C de ſacroſan. eccle. in 5. quæſt. & per Bart. in l. qua conditio. §. cum in teſtamento ff. de cond. & demonſtratio. & per Alexan. in conſil. 38. incipit, Viſis & diligenter ponderatis, in 2. volum. & ex iſtis infertur notanda limitatio & declaratio ad regulã traditã, in d. c. in præſentia. & in dicto cap. cum Ioannes eremita. & in l. cum qui. §. in pluribus. ff. de iureiuran. cum ſimilibus, volentem, quòd pluralitas non præſumatur, vt hoc procedat regulariter, ſed hoc fallat, & non procedat quando ſecundùm communem contingentiam ipſa pluralitas inuenitur, quia tũc præſumitur tam in rebus quàm in perſonis, non autem econtrà, ita videtur ſentire Bartol. in d. l. demonſtratio falſa, in princ. in 7. quæſtio. circa finem, volens, quod nomen proprium non demonſtrat certam perſonam, quia communiter in contingentia facti conuenit pluribus: quod etiam firmant Bald. Ange. Alex. & Peru. & alij ſcriben. in d. l. hac conſultiſſima. & hæc adde ad ea quæ dixi poſt Abba. & Decium, in d. cap. in præſentia. in nono notabili, char. 7. verſicu. circa 7. notabile, nume. 27. vbi iſta
27 noa poſui. † Tangit etiam hic Abb. colum. penult. & ſequen. verſi. ego verò adduco ea quæ ponit Bartol. in l. non ſolum. §. ſed vt probari ff. de oper. non. nunciat. circa quæ vide quæ ponit Felyn. hic, colum. 17. & tribus ſequentib. verſic. in quantum Abb. eleganter ponit, & vide ea quæ poſt alios Doct. ponit Alexand. & Iaſ. in d. l. non ſolum. §. ſciendum. & quæ poſt Abb. ponit dom. Decius in d. c. in præſentia, ſupra de probatio. in 12. nota. & quæ ponunt repet. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. char. 7. & 8. aduertendum eſt tamen circa illam concluſionem Bart. quæ communiter tenetur volentis, quod in delictis, & criminalibus, dubia probatio rei offuſcat claram probationẽ actoris taliter, ꝙ iudicandum eſt in fauorẽ rei, & ex tali dubia probatione exceptionis ſequi debet abſolutoria, per text. in l. merito. ff. pro ſocio. inducendo, vt in d. c. in præſentia. dicò enim, quod probatur in facto, quod eſt ſocius, nõ tenetur furti nec plagij, eſto, quòd potuerit etiã ſocius furtũ, & plagium cõmittere, niſi expreſsè accuſator probet, quod per fallaciã vel dolo malo eam contractauerit, l. rei communis, cod. tit. ex quo in dubio præſumendum eſt in bonum, & non in delictum, & ſatis eſt, quod per exceptionẽ, & probationem dubiam rei reddatur offuſcata intentio accuſatoris, propter quod accuſator neceſſe habet excludere dubiam exceptionem rei, & clarè ac concludenter probare delictum, d. l. rei communis & d. l. merito. contra hanc enim concluſionem multi inſurgunt, & faciunt aliquas oppoſitiones, ad quas reſpondet Alexan. & Moder. in d. §. ſciendum. & Fely. hic, Iaſ. etiam in d. l. ſciendum. format aliam oppoſitionem reſpectu defenſionis, quam etiam facit dom. Decius in d. 12. no. ad quam etiam reſponde, vt dixi in d. c. in præſentia. char. 7. colum. 2. & duabus ſequen. num. 31. & duabus ſequen. Item contra concluſionem opponit dom. Iaſ. vbi ſupra de l. 1. §. 1 ff. de alea. ad quam non reſpondet, ſed Dec. in d. 12 not. in fin. dat vnam ſolutionem quæ non eſt vera, vt dixi in d. c. in præſentia. & ideo reſponde, & intellige d. l. primam, in §. primo. vt latè declaraui in d. c. in præſentia, vbi etiam tetigi, quòd concordia data ibi per Decium non poterat procedere, & defenſaui hanc communem concluſionem ſecundùm mẽtem Alexan. in d. §. ſciendum. & Aret. in dicto c. in præſentia. contra obiectiones factas per Decium ibi, quam concluſionem limita, vt facit Felyn. hic, & Modern. in d. repetit. d. l. vt vim, & vt per Decium in d. 12. notabili, & vt ego poſtremò dixi in dicto c. in præ-
ſentia. † Vlteriùs conſiderandum eſt ad illud ſingulare dictum 28
Abb. hic, volentis, quod ſi inquiſitus dicit ſe occidiſſe ad ſui defenſionem etiam aliter defenſione non probata, quòd non eſt puniendus pœna ordinaria: quam opinionem videtur ſequi Alexand. in dicto §. ſciendum. & dominus meus in repetitio. l. primæ, colum. 6. ff. de vulga. & pupill. & alij hic allegati, per Felynum colum. 17. in fine, verſ. tamen condemnatum. & per repeten. in dicta l. vt vim, charta 7. colum. tertia, verſi. ſubdit Panormita. & per Decium in cap. cum venerabilis, colum. 13. verſi. & retenta iſta limitatione, ſupra de exceptionib. tamen contra hanc opinionem, & hoc dictum videtur aliquatenus inſurgere Felyn. hic, colum. 18. verſicu. cætera. & verſi. ſequen. & idem Felynus dubitat in cap. ſignificaſti, el ſecundo, colum. penult. infra de homicid. & expreſsè contrarium tenet dominus meus Socinus in l. non vtique, colum. fina. ff. de exceptio. concludens, quòd etiam in terminis quæſtionis, an ille talis ita confitendo homicidium, debet puniri pœna ordinaria iuribus, & rationibus, de quibus per eos: Decius autem in d. c. cum venerabilis, colum. 13. & ſequen. conatur defendere dictum Abba. hic, & reſpondere ad adducta per dictum dom. Socin. in d. l. non vtiq. & ad adducta per Felyn. hic, & idem etiam videntur ſequi repet. in d. l. vt vim, char. 7. colum. 4. verſi. ſed ad iſtud motiuum. vbi reſpondent adductis per Felynum hic, nec faciunt mentionem de domino meo Socin. vbi ſupra: in qua difficultate vis conſiſtere videtur in duobus, primò an in criminalibus quis debeat condemnari ex præſumptionibus: de quo per Abbatem & Aret. in c. tertio loco. ſuprà de probationib. per Felynum, poſt Innocen. & alios in cap. quia verisimile. ſupra de probatio. & per Socinum in d. l. non vtique. adducentem Abba. in c. audientia. infra de accuſa. & habetur per Ang. de Arimin. in additio. ad Ange. de maleſic. in verbo, fama publica, colum. 6. & 7. tamen vera eſt concluſio, quod vbi eſt præſumptio expreſsè approbata à lege, poteſt ex ea ſequi condemnatio, & imponi pœna ordinaria, vt probatur in dictis locis: quo ſtante ſi per hanc confeſſionem in facto probatum verè eſt homicidium, tũc clarum erit, quod inſurgit præſumptio legis, ex qua quis poteſt cõdemnari, & imponi pœna ordinaria, l. 1. C. ad l. Corne. de ſicar. cum alijs adductis per Felyn. hic, & Socin. vbi ſupra, & ex hoc infertur ad ſecundam difficultatem an quis confitendo feciſſe homicidium ad ſui defenſionem videatur ſimpliciter cõfiteri vel qualificatiuè, & an talis confeſſio poſſit pro parte acceptari vel ne: ſi enim confeſſio non eſt pura, ſed qualificata, & non poteſt pro

parte

parte acceptari, vera erit concluſ. Abb. Decij, & repet. *vbi ſuprà*, & hoc ſtante, benè poſſunt tolli omnia quæ adducuntur per Felin. *hic*, & dom. Socinum *in d. l. non vtique.* ſi verò tenemus, quòd talis confeſſio inducit veram probationem homicidij, & quòd poſſit pro parte acceptari, & pro parte reſpui, erit vera opinio cõtraria Felin. & dom. Socin. & quia talis confeſſio, eſto, quod ſit facta vnico conſtructu verborum, & contineat vnum factum & capitulum, tamen etiam continet duo effectualiter non connexa, nec inſeparabilia, ſed diuiſibilia. Primum quòd interfecit, ſecundum quòd ad ſui defenſionem: certè vnum poterit acceptari, & aliud reſpui, per doct. Bart. communiter approbatam *in l. Aurelius. §. idem quæſiit ff. de liber. legat.* cum aliis adductis per Abb. & *ibi* Felin. *in d. c. cùm venerabilis. & dixi in c. ſignificauerunt, ſuprà de except.* & benè faciunt adducta per Felin. *in c. 2. ſuprà de fide inſtrument.* & per Iaſonem *in l. admonendi, chart. 13. verſic. ſextò principaliter limita, & verſi. quid tenendum.* vnde ex hoc videtur ſequi, quòd per talem reſponſionem, & confeſſionem continentem homicidium, & defenſionem ſeparabilem, tamen dicatur eſſe probatum homicidium verè, & plenè, ex qua probatione inſurgit poſtmodum præſumptio iuris, quod doloſè fuerit commiſſum, conſequenter quòd debeat ſequi condemnatio, & imponi pœna ordinaria, *d. l. 1. cum ſimilib.* & eſto, quòd reus dicat feciſſe ad ſui defenſionem, tñ quia de hoc nihil probatur ex hoc non debet tolli, & minui pœna ordinaria, cùm talis qualitas defenſionis non ſit ita connexa quin non poſſit ſeparari ab actu illo remanente incorrupto, cùm iſta qualitas poſſit ſeparari ab actu ſine ſubiecti corruptione, & tenendo illam communem concluſionem, quòd talis confeſſio poſſit acceptari pro parte, & quòd poſſit ſeparari, neceſſario imponẽda erit pœna ordinaria, ſecundùm dom. Socin. & Felin. & per hoc fundamentum remanent firma adducta per eos, & tolluntur ea quæ adducit Decius *in d. c. cùm venerabilis.* & Moder. repet. *in d. l. verum.* qui ſolum fundant intentionem ipſorum ſuper iſto, quòd per hanc confeſſionem qualificatam homicidium non ſit rectè probatum, ſed præſumptiuè tantùm, vt ſentit Abb. *hic*, quod fundamentum tollitur ſtante dicta communi concluſione diſponente per talem confeſſionem homicidium eſſe rectè probatum, & quòd talis confeſſio poſſit pro parte acceptari, & eſto, quòd confitens qualificatè fuerit confeſſus, tamen illa qualitas tollitur cùm non ſit cõnexa, & poterit acceptari ſine illa qualitate, qua ſublata remanet pura & ſimplex, ſi aliter non probetur: confeſſio enim poteſt acceptari ſine qualitate quæ cõnexa non eſt, vt per Ioan. Andr. & alios *in c. 1. de confeſſ. libro 6.* & per Abbat. *in d. c. cùm venerabilis.* cum aliis ſuprà adductis, vnde ex ea delictum remanet verè probatum in facto: quo ſtante ſuccedit præſumptio, de qua *in dicta*

29 *l. 1.* & † licèt dominus Socin. *in d. l. non vtique in fine.* conetur ſaluare doctrinam Abbat. *hic*, in caſu quo quis confitetur ſuſcepiſſe res alienas, credens dominum ipſarum permiſſurum, ex quo per talem confeſſionem non videtur furtum rectè probatum, ſed tantùm præſumptiuè, licet in dubio præſumatur contractatio facta domino inuito, *l. qui vas. §. vetare. ff. de furtis.* tamen hæc ſaluatio redditur dubitabilis, ex quo ſumus in furto, & ſic in prohibitis iure naturali, vt in homicidio, & in dubio præſumitur dolo factum, *dicto §. vetare.* ſicut & homicidium, *dicta l. 1.* & dicendo, quòd ipſe credebat dominum permiſſurum, ex hoc non debet iuuari, vt in ſimili dicit text. *in capitul. primo. ſuprà, de præſumptionib.* & Modern. *colum. penult. verſic. nota quarto.* & etiam obſtat doctrina Bartoli *in l. inter omnes. §. rectè ff. de furtis.* volentis ex hoc furem non excuſari, ſi dicat cœpiſſe credendo dominum conſenſurum, niſi conſenſus aliter probetur, & etiam ſi dominus diceret, conſenſi, ex hoc ſolo non eſt credendum, niſi aliæ coniecturę concurrant, vt per Bartolum *in dicto §. rectè.* & per Felinum *in dicto cap. primo, colum. final.* & etiam, quia iſto caſu talis confeſſio poteſt reſcindi, & pro parte acceptari, & pro parte reſpui, maximè cùm in illa parte excuſatiua in contrarium vrgeat præſumptio iuris, *dicto capit. primo.* cum aliis ſuprà adductis. Gloſ.

30 *in verbo, interruptionem, in fine.* concludit, † quòd præſcriptio in vno capitulo non ſe extendit ad aliud, eodem modo interruptio præſcriptionis reſpectu vnius articuli non ſe extendit ad alium, niſi ſint connexa contigua, & indiuidua: quæ declara, vt facit Abb. in notabilibus, *columna tertia, verſic. nota ex fine textus.* & *ibi* latè Felinus, & vt facit Abb. *penultima columna, verſicul. pono quintò.* & Imol. *colum. 3. verſic. in gloſſ. penult. in fine.* ex quorum dictis habetur concluſio, quòd præſcriptio in vno capitulo non ſe extendit ad aliud, quia tantum cenſetur eſſe præſcriptum, quantum poſſeſſum, *l. prima §. ex hoc interdicto. ff. de itinere actuq. priuat.* cum aliis hic adductis per Felinum *colum. 6. & ſequenti.* & per Moder. *in tractatu præſcriptionum, in ſecunda parte principali, quæſtione ſecunda, verſic. tertiò principaliter, chart. 7. & ſequenti.* quæ concluſio limitatur, vt non procedat in contiguis indiuiſibilibus, & connexis, vt dicit Hoſtienſ. Abb. & Imol. *hic*, & Felinus *colum. 8. verſic. prima declaratio.* & habetur in ſimili in iuribus hic allegatis per Abbat. & Felinum *colum. 10. verſic. quarta declaratio.* & benè faciunt quæ dicunt Modern. *in prædicto tractatu loco præallegato, verſic. hanc generalem regulam. & verſic. ſequenti.* ratione enim inſeparabilitatis, & connexitatis aliqua veniunt, quæ non venirent ſi connexa non eſſent, vt habetur *in l. etiam ff. de minorib.* & per Bartolum *in præallegato §. idem quæſiit. ff. de liber. legat.* cum aliis adductis in præcedenti quæſtione. Reſpectu verò eorum quæ ſunt contigua ſeu acceſſoria, benè præſcriptio vnius comprehendit alium, *l. eos. C. de vſur cum aliis hic allegatis* per Felinum, quod procedit, quando tale acceſſorium & contiguum inerat principali ab initio, ſecùs ſi cœpit eſſe ex poſt facto, ſecundùm Felinum *hic*, Moder. *in d. tractatu.* item intellige, quando contigua & acceſſoria non poſſunt ſeparari, ſecùs ſi ſeparari poſſent: nam tunc præſcriptio in vno non ſe extendit ad aliud, ita Bald. *in l. fin. colum. 20. C. de præſcript. long. tempor.* de quo per Moder. *in dicto tractatu, loco, & verſic. præallegatis.* Secundò limitatur ex mente Abb. *hic* ſe remittentis ad notata per Innocentium *in c. dilectus. infra, de appellationibus.* quando præſcriberetur ſpecies indiuiſibilis ab ipſo toto, quia tunc præſcriptio partis extenditur ad totum ratione indiuidui, per ea quæ habentur *in cap. cùm in tua. infra, de decimis.* & per Abbat. & ſcribent. *in capitul. bonæ, el ſecundo. de poſtulat. prælat.* quod exemplifica, & declara, vt per Abbat. *in d. capitu. cùm in tua.* & latè per Moder. *in dicto tractatu loco præallegato, verſic. tertiò limita.* volentes præſcriptionem regulariter non extenſibilem, poſſe & debere extendi ad particularitatem iuris comprehenſi ſub vnico iure, vt vniuerſale, quum tale vnicum, & vniuerſale debeat comprehendere ſpecies, & partes, & in iure vniuerſali contentas, & ideo iſto caſu fit extenſio, vt patet in iure decimandi, ſecundùm notata *in dicto capit. cùm in tua.* & per Abbat. *conſilio ſuo 71. incipit, Caſus talis eſt. in ſecundo libro*, declarandum tamen, vt per Modern. *in dicto tractatu* & per Imolam *hic, colum. 3. in fine.* Limitatur tertiò ex mente Abbat. *hic*, allegantis notata per Innocentium *in dicto cap. dilectus.* quando ille qui præſcribit in vno capitulo, haberet animum quærendi vniuerſaliter, & non eſſet alius in poſſeſſione generali: tunc enim videtur in totum quærere, eſto, quòd in vno tantùm fuerit facta præſcriptio: quod declara, vt per Imolam *hic, colum. 3. in fine.* & per Felinum *colum. 10. verſic. ſecundò limita, chart. 8.* quæ omnia etiam poteris intelligere, vt procedant, & locum habeant in interruptione ipſius præſcriptionis, vt facta in vno articulo extendatur quandoque ad alium, quandoque non, vbi enim eſt pluralitas habituum, ibi requiritur pluralitas priuationũ, & vbi ſunt plura vincula, ibi plures abſolutiones requiruntur, *l. de pupillo. §. ſi in pluribus.* & *ibi* Moder. *in 3. notab. ff. de oper. noui nunciat.* Gloſ. fin. *ibi*, ſicut autem, Abb. *hic, colum. pen. verſic. gloſſ. vlt.* ſe remittit ad notata *in c. nihil, ſuprà eod.* vbi notatur, † quòd taciturnitas, & negligentia prælati ante completam præſcriptionem non nocet ſucceſſori, poſt 31
completam verò ſic, & ita procedat iſte text. & ea quæ habẽtur *in regula delictũ, de reg. iur. lib. 6.* benè verum eſt, quòd prelatus negligẽs qui damnificauit eccleſiam, tenetur de ſuo emendare dãnum, ſecundùm gloſ. *in c. placuit. 16. q. 3.* & Abb. *hic*, quod declara, *vt dixi in c. 1. & in c. nihil. ſupra eod.* Nota etiam hanc gloſ. *in prin.* volentem præſcriptionem currere contra ſcientem, & non contra dicentem tacito eius conſenſu, ex quo videtur eam firmare: qđ facit ad notata *in l. alienationis ff. de verb. ſignificat.* & ad notata per gloſſ. *in l. 1. §. penult. ff. de dolo.* & ad notata *in c. ad aures. ſupra eodem.* an per præſcriptionem tollatur naturalis obligatio. In eadem gloſ. *ibi, §. ſi dolo. vide quæ notantur in capit. ex literis, ſupra de reſtitut. in integrum.* & declara gloſ. vt per Abbat. *in capit. ex tranſmiſſa. ſupra eodem.* & facit Imol. *hic, columna final.* ex quorum dictis habes, an & quando non valenti agere currat præſcriptio, & ſi currit, quando detur reſtitutio in integrum. † de vide in locis *hic* alle- 32
gatis per Imol. & per Abbat. & ſcribent. *in d. c. ex tranſmiſſa.* & breuibus poteris conſiderare duos caſus. Nam aut eſt impedimentum iuris aut facti: in primo, ſi tale impedimentum occurrit, antequam competat actio, præſcriptio non currit, *l. 1. C. de annal. except. & in capitul. non liceat. ſupra eodem.* Si verò impedimentum iuris ſuperuenit poſt præſcriptionem inchoatam, &

tunc præſcriptio currit, ſed competit reſtitutio, ſecundùm Bartolum *in l. ſenatus ff de offic præſid.* & Cyn. *in l quotiens. C. de precib. Imperat. offeren.* fallit tamen, quando in iure reperiretur aliter ſtatutum, quia tunc illud eſſet ſeruandum, *vt eſt in l fin. §. donec. C. de iure deliberan. & notatur in hoc text. noſtro. & ſupra eod. c. ex tranſmiſſa. & ſenſit gloſ. noſtra hic allegando l. 2. § penult. de iudic. & Bald. in d. l. quotiens.* Secundo verò caſu quando eſt impedimentum facti, & tunc fuit iniuſtum, vt puta, quia proceſſit facto illius, currit præſcriptio, & non datur reſtitutio, ex quo illi eſt imputandum, *l. 2. § ſi quis ff ſi quis caut.* & per Bartolum *in d. l. ſenatus.* ſi verò impedimentum fuit iuſtum, & prouenit ex facto tertij, currit præſcriptio, & non datur reſtitutio, niſi impediens non eſſet ſoluendo, prout vult gloſ. *hic*, & Cyn. & Bald. *in d. l. quotiens.* & Imol. etiam *hic*, ſi verò impedimentum venit caſu fortuito, & tunc currit præſcriptio, ſed datur reſtitutio, *d. l. Attilicinus. & d. § ſi quis. allegatur in gloſ.* quod tenet Imol. *hic*, Cyn. & Bald. *in d. l. quotiens.* & intellige procedere, niſi aliud reperiatur expreſſum in iure, quia tunc non curreret præſcriptio, vt eſt *in d. c. ex tranſmiſſa. & hic*, & vide notata per Doct. *in d. c. ex tranſmiſſa.* & quæ ibi dixi poſt alios, & c. omnibus hic tactis, vide ibi, vbi Ioan. Andr. poſt Innocent. dicit, quòd in omnibus caſibus in quibus reperitur præſcriptionem dormire, vel non currere, licitum eſt actori, ſi vult interrumpere præſcriptionem, ſiue conteſtando litem, ſiue proteſtando in caſibus in quibus proteſtatio ſola ſufficit, *vt in l. vt perfectius. C. de anna. except. & per gloſ. in c. illud. ſuprà eod.* In fine gloſ. dicas, vt per Abb. & Imol. *hic*, & vide quæ plenè dixi poſt Abb. & alios *in c. primo. & in c. vigilanti, ſupra eodem.* vbi declara. & quando eccleſiæ competat reſtitutio aduerſus præſcriptionem, & infra quantum tempus, & quando alicui priuato competat reſtitutio, & infrà quantum tempus aduerſus præſcriptionem, ex illa clauſula generali, ſi qua, &c. vel ex capite iuſtæ ignorantiæ. Extra gloſſ. Abb. *hic, in fine.* poſt Ioan. Andr. & Goffred. quærit,
33 quanto tempore † præſcribatur obligationi, & præſtationi annuæ, vel menſtruæ, vel alterius ſingularis temporis, & quando in iſtis incipiet currere præſcriptio. & ex eius dictis prima concluſio eſt, quòd in legatis annuis non ſufficit vna præſcriptio pro omnibus annis. Sed tot ſunt neceſſariæ, quot ſunt anni, quia legato non præſcribitur, niſi de anno in annum, & pro iſtis annis pro quibus per annos triginta fuit ceſſatum ſolui, pro ſequentibus autem annis non currit præſcriptio: in legatis enim annuis, tot ſunt legata, quot anni, *l. Senatus. § fin. ff. de donat. cauſ. mort.* & ideo pro primo anno tale legatum erit purum. Pro ſequentibus verò annis erit conditionale, *l ſi Stichum. §. ſtipulatio. ff. de verb. obligat.* & conſequenter antequam ſequens annus veniat, non dicitur orta obligatio: & cùm non ſit orta, aduerſus eam præſcribi non poteſt, *l. cum notiſſimi. § illud C. de præſcript. 30. annor.* quę concluſio probatur *in eadem l. in verſic. in his.* dum ſit mentio de legatis. & per has rationes tenetur communiter per gloſ. Bartol. & alios ſcribent. *in d. verſic. in his.* & per Bartol. & *ibi* Alexand. & Modern. *in l. de pupillo. § ſi pluribus ff. de oper. noui nunciat.* & per Alexan. *in d. l ſi Stichum §. ſtipulatio* vbi etiam Modern. & eam etiam tenent Ioan. Andr. & Abb. *hic*, & alij relati per Felinum *colum. fina.* & per Moder. *in tract. præſcriptionum, in quarta parte quarta partis principalis, quæſt. 4 chart. 31.* Quæ concluſio limitatur, vt non procedat, quando alimenta ſeu fructus eſſent ſimpliciter relicti, & ſine diſtributione temporis: nam tunc eſſet vnicum legatum, & ſufficeret vnica præſcriptio, ſecundùm Baldum *in l. 1. circa finem quæſtionis penult. C. de ſent. quæ ſine cert. quant. profer.* & per Alexand. *in d. §. ſi ſtipulatio. & in d. § ſi pluribus.* vbi etiam Modern. Papienſ. & per Felinum, & per Moder. *in dicto tractatu, loco præallegato.* Limitatur etiam ſecundùm Abbat. *hic*, quando eſſet factum legatum in quo obligatio eſſet nata ab initio pro omnibus annis, exactio autem eſt dilata in diem ſecundùm exemplum hic poſitum per eum, *argum. l. ex his C quando dies legat. ced.* quod expreſsè ſenſit Bartolus *in d. l. cùm notiſſimi, verſic. in his*, & Alexand. *in d. § ſi ſtipulatio.* Nam iſto caſu viget eadem ratio, quæ viget in ſtipulatione, prout etiam eſt conſiderare in præcedenti limitatione ſecundùm Doct. *vbi ſuprà*, inferentes idem eſſe in legatis, quod in ſtipulatione, quando legatum conſideratur vt vnicum, vt ſentit Bartolus *in d. verſic. in his*, & Abb. *hic.* Secunda concluſio eſt, quòd in ſtipulatione annua ſufficit vnica præſcriptio pro omnibus annis etiam ſequentibus, ex quo ſtipulatio, & obligatio vnica eſt, *dicta l. ſenatus, in fin. & d. § ſtipulatio.* quæ præſcriptio currit à tempore quo ceſſatum eſt nedum pro præterito, ſed etiam aduerſus futuras præſtationes, ita Bartol. & Bald. *in d. verſic. in his.* poſt gloſſ. Ioan. & Bartolum *in d. § ſi ex pluribus.* vbi latè Alexand. & Moder. idem Alexan. *in d. § ſtipulatio.* & Abb. *hic*, cum aliis adductis per Felin. & per Modern. *in d. tractatu quæſt. 4. præallegata.* dicentes hanc eſſe communem, & allegantes diuerſa conſilia dom. Philip. Corn. Pro qua concluſione Abb. hic adducit text. *in c. de quarta. ſuprà eod.* Alexand. autem *in d. § ſi pluribus.* & Felinus *hic*, dicunt illum textum non facere, ex quo nõ loquitur in promiſſione annua, vt loquitur tex. *in d. §. in his.* ſed loquitur in quodam iure perſonali debito eccleſiæ, in quo iure cadit quaſi poſſeſſio, *c. ad aures. ſupra eod.* tñ aduerte, quia tex. *in d. § in his.* nedum loquitur in promiſſionibus, & legatis annuis, ſed etiam in aliis obligationibus, quæ continent dationem per ſingulos annos, quod propriè verificari poteſt in terminis *d. c. de quarta.* Nam, vt ibi dixi allegando *conſ.* Alexan. 18. *in 5. volum.* ius exigendi decimas eſt ius perſonale competens rectori, & prælato, pro quo iure ille qui tenetur ſoluere, obligatus eſt ad ſoluendum decimas ſingulis annis, & tamẽ ſufficit vnica præſcriptio, *vt in d. c. de quarta.* licèt præſtationes eſſent annuales, & eſto quòd ille, qui debet decimas, ſit obligatus ſoluere in ſingulis annis, & ideo videbatur dicendum per text. *in d. §. in his.* quòd præſcriptio non incipiat currere ab exordio talis obligationis, ſed ab initio cuiuſcunque anni, & tamen contrarium determinatur *in d. c. de quarta.* quod licèt non loquatur in promiſſione annua, tamen procedit in obligatione continente dationem per ſingulos annos: qui caſus comprehenditur etiam *in d. §. in his. & facit c. olim cauſam*, & quæ notat Abb. *ibi, in fin. infra de cenſi.* & quæ ponit Corn. *conſ. 43. In hac, in 2. volum.* Contra tamen hanc communem concluſionem tenent Vltramontani, & Cyn. *in d. §. in his*, & ibi etiã Salic. per text. *in d. §. in his.* qui loquitur & de annuis promiſſionibus, tamẽ ad illum textum poteſt reſponderi, vt facit Alexan. *in d. § ſi pluribus.* ex mẽte Bart. quòd æquiparatio facta ibi per Imperatorem nõ procedat generaliter, ſed ſecundùm quid, vt ſentit *ibi* gloſ. & dom. Philip. Corn. *in conſ. 20. in 3. lib.* & aliis conſil. allegatis per Mod. *in d. tract.* pro quo etiam facit, quod dixi paulo antè circa intellectum *c. de quarta.* vbi erat obligatio præſtationis annuæ, & tamen ſufficit vna præſcriptio, licèt in contrarium videatur facere tex. *in d. § in his.* dum loquitur in obligationibus, & ideo illa verba, ab initio cuiuſcunque anni, debent intelligi ſecundùm quod dicit Alex. *in d. §. ſi pluribus.* aliàs contrariaretur *d. c. de quarta.* & aliis adductis per Alexan. *in d §. ſi pluribus.* & per Corn. *in d. conſ.* 43. benè verum eſt, quòd contra communem ſtringunt aliquæ rationes adductæ per Salic. *in d. verſ. in his.* & latæ per Alex. *in d. §. ſi pluribus.* & maximè illa, quòd non eſſet dare negligentiam reſpectu annorum futurorum in promiſſione annua, conſiderando exactionem: ad quod poſſet replicari, quòd ſatis datur negligentia conſiderando tempora præterita, & cõſiderando, quòd obligatio eſt nata, & quòd tali obligationi natæ poteſt præſcribi dando ſimilia in terminis *d. c. de quarta, & d. c. olim cauſam.* & ſimul adductis per Alexan. & Corn. *vbi ſupra*, & etiam quia præſcriptio currit contra ignorantẽ, eſto quod non ſit negligentia, *c. vigilanti.* vbi Abb. & alij, *ſupra eod.* & ſatis eſt quòd actio competat conſiderando declarationem quoad tẽpora futura, licèt pro futuris ceſſet exactio, vt tali obligationi p̃ſcribatur quo ad omnia etiam reſpectu exactionis futuri temporis, & pro iſtis benè facit, quod vult Paul. de Caſtr. *conſ. ſuo* 294. ego Paulus. dicens poſſe præſcribi actioni nondum ortæ, quando eſt in facultate partis illam oriri facere, cum aliis adductis per Moder. *in d. tract. in quinta parte quinta partis princ. quæſt. 3. chart. 57.* Quæ concluſio limitatur, vt non procedat in præſcriptione centum annorum, vel tanti temporis in cuius contrarium non extat memoria, ſecundùm aliquos Doct. *in § in his.* & Alex. *in d. § ſi pluribus.* tamen contrarium tenet Salic. *in d. §. in his.* & rectius iudicio meo rationibus de quibus ibi per eum, & per Corne. *in d. conſ. 43. colum. penult. in princ.* limitatur etiam aliis modis per Alexand. & Iaſonem *in d § ſi pluribus.* & per Mod. *in d. tract. de quibus per eos.*

* * *

REPETITIO
IN C. CVM EX OFFICII. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio an debeatur à non viſitatis, & de intellectu iſtius capitul. circa id.*
2 *Archiepiſcopus quæ loca ſuffraganeorum poſſit viſitare, & quando in tales ſubditos habeat iuriſdictionem.*
3 *Procuratio debita ratione viſitationis, an poſſit præſcribi tanto tempore, in cuius contrarium, &c.*
4 *Lex prohibens præſcriptionem, de qua intelligatur.*
5 *Prædicator quando licitè poſſit recipere temporalia.*
6 *Priuilegia conceſſa militibus, an etiam competant clericis.*
7 *Ratio poſita in ver. cùm nemo, an ſit finalis vel impulſiua.*
8 *Procuratio debita ratione viſitationis an poſſit præſcribi.*
9 *Et quid quando fuit petita, & denegata.*
10 *Et an quota pars poſſit præſcribi, & quando.*
11 *Procuratio ratione viſitationis, an debeatur non obſtante conſuetudine, & quid de debita alijs ex cauſis.*
12 *Procuratio præterita an poſſit retineri tacitè vel expreſſè.*
13 *Et an pro tempore futuro poſſit remitti.*
14 *Et quid ſi remiſſio ſit ſuper modo procurandi, vel numero procurandorum.*
15 *An operetur plus præſcriptio, quàm expreſſa alienatio.*
16 *Compoſitio ſuper modo exigendi procurationẽ, vel ſuper numero procurandorum, an valeat.*
17 *Procuratio an poſſit in aliud commutari.*
18 *Archiepiſcopus viſitat prouinciam, etiam nõ data negligentia ſuffraganeorum.*
19 *Archiepiſcopus viſitando debet conſequi procurationem, & in denegantes vtitur iuriſdictione, & qua, & quando.*
20 *Et an de iure communi poſſit excommunicare denegantes.*
21 *Procuratio non debetur ratione priuilegij, vel virtute rei iudicatæ.*
22 *Procuratio debita conſuetudine poteſt tolli contraria conſuetudine, & præſcriptione.*
23 *Iuriſdictio ordinaria, & delegata, an & quando poſſint cõcurrere, & exercere ſimul in eadem cauſa & perſona.*
24 *Et quid ſi per delegatam ſimpliciter excitatur ordinaria.*
25 *Et quid ſi delegatio fieret tertio priuato.*
26 *A procedente ex poteſtate ordinaria, & delegata, ad quem ſit appellãdum.*
27 *Procedens ex duplici poteſtate, an poteſt cogi ad eligendum vnam.*
28 *Procedens ex duplici poteſtate poteſt in vna parte cauſæ vti vna, & in alia parte vti alia.*
29 *Ordinarius procedens ex delegata, non poterit procedere ex ordinaria.*
30 *Si quis credit ſe habere duas auctoritates, & verè tantùm habet vnã, & procedit virtute illius quam non habeat, an rectè procedat, & geſta per ipſum valeant ſi errat, & ignorat fundamentum iuriſdictionis, vel eius qualitates, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus.*
31 *Vel quid in beneficialibus, vel quando ſumus in caſu dubio, vel iudex haberet duas ordinarias, & eligeret incompetentem.*
32 *Si iudex errat in intellectu legis, priuilegij, ſeu indulgentiæ, an peccet mortaliter, & an ſententia reddatur nulla.*
33 *Qui habet ordinariam & delegatam, & ſimpliciter procedit in dubio ex qua videatur procedere.*
34 *Si habenti ordinariam vtiliter delegatur cauſa in qua poſtmodũ procedit, an proceſſus valeat, & quando.*
35 *Si carens iuriſdictione delegauit cauſam, & poſtmodum in ipſo delegãte ſuperuenit iuriſdictio, proceſſus factus per delegatũ an valeat.*
36 *Collatio beneficij facta per ordinarium infra menſem datum expectãtibus, an valeat ſi expectans poſtmodum non acceptauit.*
37 *Collatio facta per ordinarium de beneficio tanquã deuoluto, an valeat ſi deuolutio ſequatur poſt collationem.*

CVM EX OFFICII. In text. *ibi, tranſitum faciens, & ibi neceſſe habuit declarare*, ſentit litera ita ſimpliciter intellecta, quòd † iſta loca à quibus petebatur procuratio non viſitabantur per Archiepiſcopum, quum ad ea declinauerit trãſeundo, & ex neceſſitate, ex quo poſſet inferri procurationem etiam deberi à non viſitatis, quod videtur eſſe contra text. *in c. 1. de cenſib. lib. 6. verſic. deinde ibi, à locis tantùm recipere viſitatis*, vbi Ioan. Andr. & alij ſcribent. maximè Francus *in 3. notabili.* dicunt procurationem à ſolis viſitatis deberi, vt habetur etiam per Marian. *in ſuo tract. in 5. quæſt. 11. lib.* & ideo litera iſta debet intelligi, quòd iſte Archiepiſcopus faciebat tranſitum ex cauſa viſitationis, & quòd declinauit ad illa loca ex neceſſitate propter viſitationem, quæ ea neceſſitate fiebat reſpectu iuris vel loci viſitati indigentis viſitatione, & non propter propriam neceſſitatem ipſius Archiepiſcopi, ſecundùm Innoc. & Imol. *hic, colum. 1. verſi. item nota quòd propter.* & quod ita debeat intelligi, ſuadetur ea verſic. ad ſuæ negationis defenſionem ſolùm allegantes. vbi iſti pro defenſione tantùm adducebant præſcriptionem: vnde ſi non viſitabantur, poterant adducere aliam cauſam, & meliorem: eo quoniam nõ viſitabantur, conſequenter non tenebantur, *d. ver. deinde.* & veriſimiliter hanc allegaſſent, ſi verè in facto non viſitabantur. Hanc enim rationem ſufficientem non omiſiſſent allegare, maximè quum Papa *hic in verſ. fin.* reſeruet iſtis allegantibus præſcriptionem alias rationabiles exceptiones. Suadetur etiam iſta intelligentia ex his quæ habentur *in verſ. nos igitur.* vbi totum fundamentum eſt, quòd viſitatio & procuratio non poteſt præſcribi ne à ſubditis præſtetur viſitãtibus. Item Archiepiſcopus petebat procurationem ſibi debitam: quod non eſt, niſi quando viſitat, vnde text. iſte ne contrarietur communi opinioni intelligi debent illa verba, tranſitum faciens, & declinauit reſpectu viſitationis, & ob dictam cauſam, & licet gloſ. prima, qu[illegible] hoc erit expedita, dicat iſtos ſubditos denegaſſe hoſpital[illegible] ad quã tenebantur tantùm ea denegatione hoſpitalitatis, [illegible]piſcopus non poterat ipſos excommunicare, vt dicetur in [illegible] *gloſ. in verb. conſuetudine.* nec text. verbum facit de hoſpitalitate, ſed tantùm de procuratione. vnde, &c. patet, quia Archiepiſcopus non petebat hoſpitalitatem, ſed procurationem ſibi debitam, &c. & hanc intelligentiam ſentit Abb. *col. 5. ver. extra glo. op. in fin.* volens dicta verba ex neceſſitate intelligenda de neceſſitate iuris viſitãdi propter crimina, & mores, &c. Nota primò ſecundùm Abb. & Imol. Archiepiſcopum † poſſe viſitare nedum ſuã diœceſim, 2
ſed etiam alias diœceſes ſuffraganeorum, cõſequenter & totam prouinciam, vt habetur *in c. ſopita. & c. cùm nuper. infra de cenſi. per glo. & ibi ſcriben. in c. paſtoralis, ſupra de offic. ordin. cum alijs adductis per Marian. in d. tract. lib. 4. quæſt. 6.* & forma tenenda per Archiepiſcopum in viſitatione ponitur in d. c. 1. vbi etiam habetur, Archiepiſcopum poſſe viſitare monaſteria, & alia loca religioſa, & pia, clerum, & populum, vt etiam de monaſteriis probatur *hic* ſecũdùm Abb. *in ſecundo notabili, cum alijs concord.* & licèt Archiepiſcopus poſſit prædicta facere, tñ non poteſt vacãte cathedrali eccleſia dare viſitatorem, niſi ſecundùm terminos *c. fin. de ſuppl. neglig. prælat. lib. 6.* ex quibus habetur vnus caſus, in quo Archiepiſcopus cognoſcit, & iuriſdictionem habet in ſubditos ſuffraganeorum ſuorũ quando viſitat, *vt hic & in alijs locis ſupra adductis.* licèt regulariter in ipſos iuriſdictionem nõ habeat, vt habetur *in d. c. paſtoralis.* vbi gloſ. & Doct. enumerant alios caſus, in quibus Archiepiſcopus in ſubditos ſuffraganeorum etiam habet iuriſdictionẽ: de quo etiam vide per Felin. poſt alios *in c. venerabili. infra de ſent. excom.* & per ſcribent. per illum text. *in c. 1. de foro compet. lib. 6. & in c. Romana, de appel. & c. 1. de pœn. eod. lib.* Nota ſecundò ibi, † nõ meminerant, quòd procuratio debita ratione viſitationis non poteſt præſcribi tanto tempore, in cuius contrarium non extat memoria, & ſic hominem non meminiſſe, includit tantum tempus in cuius contrarium, &c. ſecundùm communiter Doct. *hic*, de quo dicas, vt per gloſ. & alios ſcribent. *in c. 1. eod. tit. lib. 6.* vbi ponitur forma articulandi huiuſcemodi præſcriptionem, & cum iſto verbo, non meminerant, concordat text. *in c. venerabili. ibi, hactenus non ſoluerunt, infra de cenſib.* Per quę iura infertur declaratio, & ampliatio ad text. *in c. cùm inſtantia, eod. tit. & ad text. in c. accedentes. ſuprà, eod.* in quibus diſponitur procurationem non poſſe præſcribi, vt intelligatur nedum de præſcriptione longiſſima, ſed etiam tanti temporis, in cuius contrarium non extat memoria. Ex quo etiam infertur, † legem tollentem præſcriptionẽ includere etiam iſtam centenariam, & tanti temporis, &c. de quo per Feli. *hic*, & diffuſius per eundem vbi dixi *in c. accedentes.* infertur etiam limitatio ad d. c. 1. vt non procedat in materia impræſcriptibili, ſecundùm Felinum *hic, & in d. c. accedentes.* poſt Abb. ſecun-

ſecundum quem *hic* etiam infertur idem dato, quod concurrat bona fides ea quo nihil prodeſt quũ lex prohibeat præſcriptionem centenariam. Nota tamen ea dictis Abb. magnam ampliationem *ad l. vbi lex. ff. de vſuca.* vt procedat etiá in præſcriptione tanti temporis in cuius contrarium &c. quod intellige ſecundũ notata per Felyn. *in d. c. accedentes. & hic, in princ.* Eſt iſtud quod dicitur hic procurationem nõ poſſe præſcribi ſicut & viſitationem intellige extinctiuè, ſecus autem tranſlatiue, vt vtrunque probatur *hic* potiſſime vltimũ *in ver. & ſi alius.* de quo dixi plene poſt alios *in d. c. accedentes.* Et ad illud quod ſentit Abb. *hic, in ſequen. notabili acceſſoria,* & connexa non poſſe præſcribi quando prohibita eſt præſcriptio principalis vide plene dicta per Felyn. *in c. præced.* & per Modern. *in tract. præſcriptionum. in ſecunda parte princip. quæſt. 2. verſ. tertio principalis reſultat effectus,* vbi plene tractant an præſcriptio in vno ſe extendat ad aliud, & circa acceſſoria, & connexa adducunt text. *in l. eos. C. de vſur. iuncta gloſſ. & alijs notatis* per Bald. *ibi,* & proprie de præſcriptione in connexis, & acceſſorijs, vide *in regula acceſſorium. de regul. iur. in ſexto,* & per Felyn. *in cap. præced. colum. 10. verſi. quarta declaratio.* & per Mod. *in d. tract. d. quæſt. 2. verſic. hanc generalem.* vbi iſtud de acceſſorijs limitant, & declarant quando, & in quibus terminis procedat. Et ad illud quod tangit *hic* Abb. *in alio notabi* de ſubiecto, vt poſſit præſcribere iura epiſcopalia etiam ſi ſint epiſcopalis dignitatis v. de not. poſt ipſum Abb. *in c. præced.* & quæ dicentur *in c. cũ*

5 *olim infra eod.* † Nota vlterius ſecundum Abb. quod prædicator licite recipit bona temporalia pro ſua ſuſtẽtatione, declarando vt per eum de quo prædicatore intelligatur. Circa quæ vide extrauagantem Bened[illegible]ti. *in titul. de priui. & qui poſſunt prædicare, &* [illegible] *rochia vide in clem. dudum §. olim. de ſepul. & ibi* Cardin. & [illegible] ben: & per Felyn. *in cap. ſecundo. de iud. & notata in d. clem.* [illegible] *§. verum. & in clem. 1. de regular.* & quæ habentur *in cap. cum* [illegible] *intate. §. prædicatores. infra de ſent. excommun.* & quæ de iſtis ponit Felyn. *in cap. inter cætera. de off. ord. & in cap. decernimus. colum. 3. ſupra de iud. & in c. excommunicamus. & cap. ſicut. infra de hæret. & in cap. poſt ceſſionem colum. 1. ſupra de prob. & in cap. reſpon-*

6 *ſio infra de ſen. excommun.* Nota † vltimo ſecundum Abb. quod epiſcopus dicitur militare, & conſequenter alij clerici dicuntur milites. *cap. epiſcopus. de præben. c. 1. de cleric. ægro.* & per Lapp. *alleg.* tot. hinc infertur ſecundum Abb. quod priuilegia cõceſſa militibus armatæ militiæ extenduntur, & locum habent in iſtis clericis militibus cæleſtis militiæ. Ad quod vide plene *allegata* per Felyn. *colum. 1. verſi. inquantum Abb.* vbi plura adducit, & declarat qualiter, & in quibus terminis procedat, de quo per Legiſtas *in l. miles. ff. de re iudica.* & per dom. Franc. *in cap. primo. §. actualis. de pœn. lib. 6.* & per Alexand. Moder. & *repet. in l. Centurio circa prin. ff. de vulg. & pup.* vbi examinat, an diſpoſitio *d. l. locum habeat,* & procedat in clerico, adducentes vltra Felyn. *hic, alias deci. vt per eos.* Et illud quod tangit Abb. an ratio hic adducta per Papam *in verſicul. cum nemo.* ſit impulſiua, & perſuaſiua, an vero finalis, vide quæ ponit Felyn. *col. 2. verſic. dum Abb.* & ad illud, quod tangit ex mente Abb. an prælatus, & clericus faciat fructus beneficiorum ſuos vel ipſis poſſit diſponere ad volunta-

7 tem dicas vt poſt alios plene dixi *in capit. 2. ſupra eod.* † Circa vero rationem litteræ noſtræ quum veniat ad principalem deciſionem, dicendum videtur eſſe finalem, & non impulſiuam in caſu in quo diſpoſitio huius decretalis locũ habet, qui eſt quando viſitatus eſt ſoluendo, ſecus autẽ ſi eſſet pauper: quando enim viſitatus habet vnde ſoluat procurationem aſtringitur illam ſoluere, nec ſolutionem euitat per præſcriptionẽ longiſſimam, & tanti temporis in cuius contrarium nõ extat memoria, vt dicit *hæc littera, & c. accedentes ſupra eod. & ſimilia,* & ratio huius, ꝙ procuratio debeatur eſt ſecundum auctoritatẽ apoſtoli ex quo nõ eſt magnum, vt qui ſeminat ſpiritualia metat carnalia, vt dicit *tex. in c. fœlicis. verſic. penult. de cenſi. lib. 6.* Adducitur ratio huius auctoritatis, & rationis, eo quoniam nemo cogitur militare, & inſeruire alijs ſuis ſtipendijs: nõ enim eſt veriſimile, quod ratio iſta quando damus viſitatum eſſe ſoluendo ſit perſuaſiua, & nõ finalis, quum veniat ad comprobationẽ deciſionis principalis volentis procurationẽ non poſſe præſcribi, ſed quod debet exigi à viſitatis & inuitis, & vlterius dicitur, ꝙ poſſunt excõmunicari ſi non ſoluunt, & quod talis ſententia eſt obſeruanda, quouſq; fiat ſolutio propter rationẽ quæ habet, quod nemo cogitur &c. quæ propriè venit vt finalis, & concludit inter approbando ſententiam latam. Nec obſtant illationes factæ ex mente Abb. & iſtius rationis finalis per Felyn. *hic,* ex quo prælatus de fructibus non poteſt diſponere ad velle ſuum, vt fuit concluſum *ſupra eo. c. 2. Glo. in verbo petitam, in fin.* Abb. ſuper ea multa dicit *colum. 2. verſic. venio nunc ad gloſ.* quæ congruentius cadunt ſuper gloſſ. *in verſ. conſuetudine, & ibi dicitur. Glo. in verſ. legationem. ibi placet, & in fin.* non bene loquitur, vt per Imol. *hic, col. 1. verſic. in glo. prima,* & per Abb. *colum. 3. verſi. oppono primo,* & ideo contrarium formatum per gloſ. rectius ſolue ex mente ipſorum. Glo. *in verſi. petitam. in fin.* expedias eam, vt per Imol. *col. 1. verſ. in glo. petitam.* &

per Abb. *colum. 3. verſic. quæro nunquid.* ex quorum dictis † habetur concluſio procurationem debitam ratione viſitationis non poſſe præſcribi etiam tanto tempore in cuius contrarium non extat memoria. Concordantes adducuntur per eos, & per Fely. *colum. 4. verſic. cæterum.* vt intelligas, & per dom. Marianum *in d. tractat. lib. 11. in 3. quæſt. 14. quæſtionis,* & per Modern. *in tracta. in præſcriptionum in prima parte quinta parte prin. quæſt. 16.* de qua concluſione, & ampliatione vltra Felyn. *hic, verſi. præalleg. & verſic. limita quarto.* plene dixi poſt alios *in cap. accedentes. ſupra eod.* Se- 8

cunda concluſ. eſt limitans † præcedentem ſecundum Vincentium, & Imo. *hic,* quando procuratio fuiſſet petita, & denegata. Nam tunc poſſet præſcribi quum à tempore denegationis videretur eſſe denegans in quaſi poſſeſſione liberatis: quæ conclu. confunditur per Abb. *hic, colu. tertia. verſi. ad primum.* rationibus *hic per eum adductis,* & maxime per hunc text. quem ſequitur Marianus *loco præallegat.* & Felyn. *hic,* licet Abb. aliter inducat opin. Vincen. quam faciat Imol. & ſecundum eius relationem text. iſte, *& in c. venerabili. ibi hactenus. infra de cenſi.* facere contra Vicent. ſed ſecundum quod refert Imol. & Vicen. text. prædicti non facerent contra ipſum, ex quo in iſtis iuribus non fuit petita procuratio, & ideo non præſcribitur, ſed quando fuiſſet petita, & denegata iura iſta expreſſe hoc non dicunt. & ideo Vincen. & Imo. volebant iſto caſu locum eſſe præſcriptioni. Tamen etiam contra hunc caſum militant rationes vt præſcribi nõ poſſit, quãdo fuit petita, & denegata, quia tanto magis per petitionem ille denegans eſt conſtitutus in mala fide quum ius commune ſit contra ipſum diſponens procurationẽ deberi viſitantibus, & ci[illegible] nõ poſſet allegare in ſui cõmodum nec ex 9

illo ſe tueri poſſ[illegible] petitus. † Tertia cõcluſio eſt limitans concluſionem ſupradictam ex mente Innocen. *hic,* & Ioan. Andr. poſt Archidiac. *in ca. fina. de cenſi. lib. 6.* quod ſequitur dom. Ant. & Imo. *hic,* vt præſcribi non poſſit ex toto, ſed bene quota pars poſſit præſcribi: contra quam cõcluſionem tenet Abb. *hic,* concludendo non poſſe præſcribi, nec in totum, nec pro parte rationibus *hic per eum adductis,* quem refert Marian. *loco præallegato in ſeptima limitatione,* dicens concluſionem Abb. procedere quando eſſet talis pars præſcripta per quam veriſimiliter impediretur viſitatio, aliàs ſecus, quod etiam fuit de mente Abb. *hic, in pen.* ratione dum loquitur de modico, & pro opinione ipſius bene facit glo. *hic, adducta* per Felyn. *colum. 7. verſi. limita ſeptimo. in cap. relata. 10. quæſt. 1.* volens procurationem etiam in parte non poſſe præſcribi, & maxime quando diminutio eſſet in notabili quantitate ſecundum Felyn. *in dicta ſeptima limitatione, verſicul. & ſaluaretur maxime,* & pro veritate ſi conſideramus ius commune ante extrauagantem Benedicti opinio Abba. *hic* bene procedet quando præſcriberetur pars, & quota notabilis. Secus autem ſi quid modicum extra quotam, nam tunc videtur quod poſſit præſcribi ſicuti poteſt commutari, vt habetur *in cap. ſalicus. de cenſi. libro ſexto,* & dicetur *infra* poſt Abb. & alios, & ſicuti etiam dicimus, quòd poſſit compoſitio fieri ſuper modo percipiendi procurationẽ ſecundum gloſſ. *in verſic. compoſitiones, in clemen. ſecunda. de cenſi.* & Fely. *hic, in prima limitatione,* & dicetur *infra* poſt Abb. & ad hoc faciunt ea quæ adducit Felyn. *hic in iſta ſeptima limitatione,* vbi quandoque non poteſt tolli totum, ſed bene pars, vt eſt in cathedratico & in legitima debita iure naturæ, quæ licet per ſtatutum non poſſit tolli, tamen poteſt moderari, & in ſimili dicimus, quòd non valet diſpoſitio, vt non fiat vniuerſaliter ſolutio decimarum, & tamen poteſt induci in particulari, vt non fiat iuxta gloſ. & doct. *in cap. à nobis. infra de decimis,* & etiam dicimus quotam decimarum poſſe præſcribi, & in quota ſoluenda valere cõſuetudinem *c. in aliquibus infra de deci.* quod ſecus eſt quando agitur; vt nullo pacto decima ſoluatur, vt dixi poſt Fely. *in cap. de quarta. ſupra eodem.* & poteſt iſtud comprobari ex multis alijs adductis per Felyn. *in cap. final. colum. fin. verſic & vt plerunque. ſupra de maior. & obed.* vbi ius nõ poteſt in totum minui, & tamen in parte ſic, vt erit in caſu præſenti in quo ſi in aliquo non ſolueretur procuratio & daretur nihil eſſe contra

ius

Digitized by Google

ius publicum auctoritate & vtilitate, nam ſi nulla daretur procuratio negligeretur viſitatio, quæ ratio ceſſat quando aliquid datur non modicum nec contemptibile. Iſto enim caſu eſſet ius publicum auctoritate & vtilitate priuatum, & ideo nimirum ſi reliqua pars tangens vtilitatem priuatam poteſt remitti, niſi remiſſio eſſet ita exceſſiua quod per eam induceretur negligentia viſitationis, quia tunc vigeret ratio iuris publici auctoritate & vtilitate: & ex iſto habetur ratio diuerſitans inter totum & partem, & ideo non procedit argumentum ſuper quo ſe fundat Abb. *hic, vt not. in dicta l. qua de toca, & in l. qui ſic. in princ. ff. vſur.* Nec obſt. tex. iſte generaliter loquens ex quo recipit reſtrictionem in caſu vbi non viget ſimilis ratio iuxta *not. in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. & illa in l. 1 §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc.* Nec obſt. ſimilitudo viſitationis & procurationis, & quod ſint cõnexa &c. ex quo in viſitatione eſt ius publicum auctoritate & vtilitate. In procuratione ſecus, niſi vt dictum eſt eſſet præſcripta magna quantitas & notabilis & modicum ſolueretur, & eſſet tale per quod negligeretur viſitatio, quia tunc eſſemus in alijs terminis & procederet opin. Abb. aliàs ſecus: & ſatis eſt ſimilitudinem eſſe, vbi viget par ratio, ſecus vbi non viget vt eſt caſus præſens *cap. tranſlato. cum ibi not. ſupra de conſtit.* & prædicta procedunt vt dixi conſiderando iſta iura. Si autem attendimus extrauagantem Benedicti, de qua *hic* per Felyn. *colum. 7. verſic. cæterum.* nun eſſet à tenore ipſius diſcedendum, vt ſentit Fely. *hic.* Item intellige prædicta quando tractatur de præſcribendo iuri recipiendi procurationem pro futuro tempore, ſi autem tractaretur de præſcribendo procurationem debitam pro tempore præterito non ſolutam & tunc bene huic poteſt præſcribi etiã in totum, quum etiã in totum poſſit iſta remitti vt *dicetur in ſequentib. conclusionibus.* Alias limitationes in quibus procuratio poſſit præſcribi vide examinatas per Marian. vbi *ſupra* & Fely. *hic & in cap.*
15 *accedentes. ſupra eod.* vbi plene de aliquibus dixi. Alia † principalis concluſio Abb. eſt, quòd procuratio debetur non obſtante conſuetudine, cùm hic non poſſit eſſe niſi irrationabilis, ita cõcludit ipſe *colum. 3. verſic. conſuetudo autem.* eo quoniam talis conſuetudo eſſet contra ius publicum auctoritate & vtilitate, & ideo non debet valere, niſi ſit inducta ex expreſſo conſenſu Papæ, vel tacito, interueniente iuſta cauſa. Pro quo facit tex. *in c. fin. de cenſi. lib. 6. & ibi* Dominic. & Franc. *in 2 not.* poſt Innoc. & Io. And. dicentes, non valere conſuetudinem cõtra ius publicum auctoritate & vtilitate ſine conſenſu principis tacito vel expreſſo, & in materia procurationis & viſitationis, quod non valeat conſuetudo, niſi interueniat conſenſus, vt ſupra tenet Felin. *hic, col. 4. verſic. circa dicta Abb.* & Moder. repet. *c. fin. ſuprà de conſuet. chart. mihi 20 col. 4. verſic. vndecimò infertur:* quam quæſtionem tangit etiam Abb. *hic, colum. 5. verſic. extra glo. oppo. & Marian. in d. tract. in 11. lib. in 4. quæſt. 14. quæſtionu.* Ad illud autem quod tangit Abb. *hic*, conſenſum ſuperioris ſufficere, *per c. fin. ſuprà, de conſuet.* quando præſcriptio eſſet rationabilis & præſcripta, Felin. *hic, d. verſic. circa dicta Abb.* videtur ſentire contrarium, tamen Abb. defendit dom. Præpoſit. *in c. fruſtra, colum. pen. & fin. 8. diſtinct.* Quo verò ad materiam noſtram procurationis & viſitationis concludendum eſt, conſuetudinem in totum non poſſe tolli, vt dictum eſt, & intellige in procuratione debita ratione viſitationis, aliter autem debita conſuetudine poteſt remitti ſicut & præſcribi, *iuxta not. per Felin. hic, in quinta limit. & Marian. vbi ſuprà, & dicam infra poſt Abb. col. 5. in princ. ver. extra gloſ. oppo.* Vlterius poſt gloſ. Abb. *col. 4. verſic.*
12 *venio ad ſecundum.* quærit, † an procuratio poſſit remitti expreſsè per prælatum? recitat opiniones aliorum, vt etiam facit Imol. *colum. 1. verſic. ſecundò not.* & dom. Marian. *in d. tract. lib. 11. in 5. quæſt. 54. quæſtionu.* Ex quorum dictis prima cõcluſio eſt, quòd procuratio præterita poteſt remitti tacitè & expreſsè, ex quo in illa non tractatur de iure publico, ſed tantũ de priuato, quũ viſitatio ſit facta, & ideo nimirũ ſi talis vtilitas debita prælato, qui viſitauit, poteſt per ipſum remitti, quum non lędatur iuſtitia publica, *arg. notatorum in c. ad Apoſtolicam, infra de regular. & in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact.* facit etiam, quia poſt viſitationem factam iſta procuratio conſiſtit in temporalitate, conſequenter remitti poteſt, ſecundùm Innocentium *hic, per notata in c. quam periculoſum. 2. quæſt. 1.* Quam concluſionem tenet Marian. vbi ſuprà, *in d. 5. q. 54. quæſtionu. in prima limit.* & Felin. *hic. col. 8. verſi. dum poſtea ex prædictis*, ex quibus infertur, quòd etiam procuratio præterita poſſit præſcribi, quum in illa ceſſet ratio impediens præſcriptionem,
13 vt dixi ſupra *in præced. artic.* Secunda concluſio, † quòd remiſſio procurationis pro tẽpore futuro non valet nedum reſpectu ſucceſſorum, qui ex tali remiſſione facta per prædeceſſorẽ non poſſunt ligari, vt omnes hic tenent, ſed nec etiam valet reſpectu ipſius remittentis, qui contra remiſſionẽ poteſt venire, ſecundùm Abb. *hic.* In quo vltimo dom. Ant. & Imol. *hic* tenuerunt contrarium, volentes reſpectu remittentis & paciſcentis valere, *argum. notatorum in c. de cætero. ſuprà, de tranſact. & in c. 2. infra de precario*, tamen opinio Abb. videtur verior, rationibus hic per eum adductis, quia ſi non poteſt talis procuratio præſcribi negligente & patiente prælato, à fortiori minus poteſt remitti, iuribus hic per eum allegatis. Item quia hęc procuratio concernit ius publicum auctoritate & vtilitate, conſequenter remitti non poteſt nec expreſsé, nec tacité, *l. ius publicum. ff. de pact.* & remiſſio facta non nocet remittenti, quin contra eam venire non poſſit, quum remiſſio concernat tale ius, vt in ſimili habetur *in c. ſi diligenti. ſuprà, de foro compet.* & per Bartol. & alios *in d. l. ſi quis in conſcribendo.* & in ſimili habetur *in c. ſi quis presbyterorum, infra de rebus eccle. non alienan. & in c. fin. de reſtit. in integr. lib. 6.* Item quia iſto caſu viget eadem ratio in remittente, quæ in ſucceſſore: nam negligeretur viſitatio veriſimiliter per vtrumque, ſi nulla præſtaretur procuratio, vnde mirum ſi talis remiſſio nõ noceat remittenti attento publico iure, & publica vtilitate, & hanc concluſionem ſequitur Marian. *in d. 5. quæſt. & Felin. hic, col. 8. verſic. ſecundus caſus.* Nec obſtat *d. c. de cætero. & d. c. 2.* quia in diuerſo caſu loquũtur in quo nõ deſeritur veriſimiliter ius publicum per tranſigentem, vt eſt in iſto. Limitatur tamen concluſio iſta, vt procedat, † quando re- 14
miſſio fit ſimpliciter, ſecùs ſi fieret ſuper modo procurandi, vel numero procurandorum, ſecundùm gloſ. *in verbo, compoſitiones, in Clem. 2. de cenſi.* & ſecundùm Abb. *hic*, & Marian. *in d. 5. q. in 2. limitatione.* & per Felin. *d. ver. ſecundus quando. & etiã col. 4. ver. limita primò. cum alijs adductis per eos:* quæ limitatio, ſecundùm Abb. *hic* procedit, niſi remiſſio fieret in exceſſiua quantitate, & modicũ retineretur per viſitantem taliter, quòd veriſimiliter per partem retentam negligeretur viſitatio, tunc enim non valeret remiſſio, ex quo iſto caſu militat eadem ratio quæ militat quando remiſſio fit in totum: *de qua dictum eſt ſuprà*, quum de tali modico non curaretur *l. ſcio. ff. de in integr. reſtit. minor* & per Bart. *in l. pretia rerum. ff. ad leg. Falcid.* quæ declaratio placet Mariano *in d. 5. q. ſecunda limit.* & etiam mihi propter identitatem rationis, & benefaciunt quæ dicta ſunt *in præced. art.* vbi tractatum fuit, an procuratio poſſit præſcribi, & ibi tenui, quòd non in totum, ſed benè pro parte, niſi pars retenta eſſet modica, & talis propter quã etiam viſitatio negligeretur, & ita dicta *ibi* contra Abb. poſſunt comprobari ex iſtis *hic* adductis per eundem. Felinus autem *hic in d. ver. ſecundus. & d. ver. nec eſt opus.* dicit prima facie hoc dictum Abb. ſibi non placere per dictam extrauag. Benedic. demùm inclinat in eandem opinionẽ, ſecundùm quam dicta extrauagans declararetur, vt pactum, compoſitio & remiſſio procurationis valeat, *vt ibi*, niſi modicũ retineatur, per quod veriſimiliter negligeretur viſitatio, & ita debent intelligi & declarari notata per Imol. & alios *in d. Clem. 2.* volentes remiſſionem & compoſitionem valere à tanto non à toto, quia procedunt quando lẏ, tantùm, non eſſet ita modicum propter quod veriſimiliter negligeretur ipſa viſitatio, tunc enim nõ valeret nec compoſitio nec remiſſio, ſecundum Abb. *hic, cũ alijs ſupra adductis.* Limitatur etiam concluſio alijs modis, de quibus per Marian. *vbi ſuprà.* Felin. *hic, col. 8. ver. tertius. & ver. quartus.* Aduerte autem ad illud quod tan-
git Abb. *hic*, † volens plus operari præſcriptionem, quæ fit cõtra 15
prælatum negligentem, quàm expreſſam alienationẽ ipſius prælati, vt patet in iuribus per eum allegatis, & cõprobari poteſt ex adductis per Bart. & reliquos ſcriben. *in l. ſi filius familias. §. diui. ff. de leg. 1. q. pen.* & quia in pręſcriptione videtur eſſe tacitus cõſenſus ſucceſſiuus in expreſſa alienatione momentaneus & ſucceſſiuus eſt maioris efficaciæ, *l. ſi mulier. la 2. C. ad Vellei.* & faciunt quę ego dixi *in c. de quarta ſuprà eod. in princ.* nam alienatio quę fit mediante præſcriptione, capit fomentum à lege, *c. vigilanti ſuprà, eo.* alienatio verò expreſſa nedum habet fomentum à lege, quinimmò legem habet contrariantem & reſiſtentem, *toto tit. de rebus eccleſ. non alien. 12. quæſt. 2.* ſine exceptione. & ideo mirum ſi non pręiudicatur eccleſiæ per expreſſam alienationem prælati. Benè autem præiudicatur mediante pręſcriptione. Tertia concluſio eſt,
quòd † valet compoſitio ſuper modu exigendi procurationem, 16
& ſuper numero procurandorum *arg. c. cum Apoſtolus. ſuſ. de cenſi.* & benè facit tex. *iuncta gloſ. in verb. compoſitiones, in d. Clem. 2.* vbi Dd. communiter tenent hanc concluſionem, quã limita & declara, vt dictum eſt in præcedenti, & vt per Abb. *hic*, & Marian. *in dicta 5. quæſt.*

Digitized by Google

5.quæſt.per Felin.hic,colum.4.verſic.prima limitatio,& col.8.verſic.ſecundus quando. & vt per ſcribent. in Clem. 2. Poſtremò Abb.col. 4.
17 ver.ad tertiam.quęrit,† an procuratio poſſit in alıud commutari?
concludit quod ſic,per textum in c. exigit, & c.felicis,de cenſib.lib.6.
Quod ſequitur Imol.col.1.ver.in gloſ.penum.dicens hodie nõ eſſe
de hoc dubitandum,per dicta iura, & idem tenet Marian.in dicto tract.lib.12.in 6.quæſt.14 quæſtionis. & Felin.hic. Limitatur coneluſio iſta,quando commutatio fit volentibus viſitatis,ſecùs eis
inuitis,ſecundùm Abb.& Marian.vbi ſuprà,& eſt text.clarus in d.
c.felicis.& ibi Gemin.& Franc.poſt alios, & tenet Marian.vbi ſuprà.Secundò limitatur ex mente Abb. & aliorum hic, niſi cõmutatio fieret in fraudem: quod etiam eſt de mente iurium præallegatorum,& tenet Marian.vbi ſuprà, addocentes in argument.l.
præſes.C.de tranſact. Limitatur & tertiò,quando epiſcopus viſitaret per alium, & non per ſe. Tunc enim pro ipſa procuratione
non poſſet recipere pecuniam,ex quo procuratio venit pręſtanda viſitanti tantùm in victualibus, & nihil venit præſtandum
committenti viſitationem,ſecundùm Abb.hic adducẽtem not.
in c.epiſcopus.de offic.ord.lib. 6. Pro quo benè facit text.ibi, in fin.per
quem declaratur d.c.felicis.& Gemin.& Franc.in d.c.ſi epiſcopus.in
fin.poſt Io.Mona.& Ioã.And.idem tenent dicentes,epiſcopum
viſitantem per alium non poſſe petere exceſſum, & ſi quid plus
expendiſſent viſitati,ſi perſonaliter epiſcopus viſitaſſet,argum.l.
ſi quis alicui.§.impendia ff.mandati, & ibi Franc.dicit,quòd hodie
eſt extrauagans Benedict.quæ taxat procurationem, & ad hanc
limitationem benè faciunt adducta per Ioan. Ande.in addit.ad
Specul.in tit.de cenſib.colum. vlt. volentem, quòd ſi homines caſtri
tenentur date quolibet anno alicui Marchioni certas albergarias,quòd ſi Marchio non iuiſſet ad illum locum, non tenentur
dare æſtimationem,ex quo videtur tacitè actum,quòd tunc demùm daretur ſi iuerit, & comprobari hoc poterit ex his quæ adducit poſt Marian.Felin. colum. 2.verſ.conſidera ſecundò. & limitationem intellige procedere in ordinarijs viſitantibus per alios,
an verò procedat in Legatis vel Nuncijs Papę,dicas vt per Felin.
hic,ver.præalleg.poſt Marian.in d.tract. Gloſ.in ver.conſuetudine.ibi,
cùm ſimm. concludit Archiepiſcopum poſſe viſitare prouinciam
18 & † diœceſes ſuffraganeorum,data negligentia illorum,aliàs ſecùs,quæ concluſio non eſt vera,ſecundùm Abb.hic,colum.4 ver.
glo.in verſic.conſuetudine.& Imol.col.2.verſic.in glo.pen.volentes Archiepiſcopum poſſe facere dictam viſitationem etiam non data
negligentia ſuffraganeorum, & declarantes, quando in viſitatione cõcurrunt Archiepiſcopus & Epiſcopus,quis debeat præferri,de quo plenè in locis hic allegatis per eos.In fin.gloſ.concludit,
19 Archiepiſcopum viſitantem diœceſes ſuffraganeorum à viſitatis debere conſequi procurationem,vt habetur in iſto text. & in
c.ſopita.& c. cùm nuper.infra de cenſib. & in c.1. eod. tit. lib.6. cum alijs
concordan. & in tantùm iſtud procedit, quòd ſi à dictis viſitatis
denegaretur ipſa procuratio, poſſet ipſe Archiepiſcopus in ſubditos ſuffraganeorum illam denegantes iuriſdictionem exercere, & illos excommunicare per hunc text. nedum ex conſuetudine,ſed etiam communi iure,ſecundùm gloſ.hic,& gloſ.2.ſupra
eod. quod ſequitur dom. Ant. Abb. autem circa hoc dubitat per
hunc text.colum. 2.verſic.venio nunc ad gloſ.ex cuius dictis habetur
concluſio prima,quòd Archiepiſcopus de iure communi poteſt
ferre ſententiam excommunicationis in ſubditos ſuffraganeorum in caſibus à iure permiſſis, in quibus in ſubditos prædictos
habet iuriſdictionem,de quibus in c.paſtoralis,in princ.ſupra,de offic.ordin.& in iuribus alijs hic allegatis per Abb.& ſuprà in not. quæ cõcluſio comprobatur ex his quæ ponuntur per omnes ſcribent.
in l.2.ſupra de iuriſdict.omnium iud.& in c.præterea.ſuprà,de offic.deleg.
vbi conceſſa iuriſdictione videntur etiam conceſſa omnia alia
ſine quibus iuriſdictio illa redderetur nulla & ineſficax, & faciunt quæ adducit Felin.hic,colum.3. verſic.inquantum concludit Abb.
quæ concluſio procedit, niſi ſubditi coram Archiepiſcopo allegent iuſtã cauſam propter q̃ dicunt non teneri. Nam tũc de tali
cauſa cognoſcit ipſe epiſcopus,niſi cõſuetudo eſſet in contrariũ.
Nam tunc ratione cõſuetudinis de illa cognoſceret ipſe Archiepiſcopus ſecũdùm Abb.hic, volentẽ conſuetudine poſſe induci Archiepiſcopum cognoſcere & habere iuriſdictionẽ in ſubditos ſuffraganeorum,eſto quòd illud non ſit notorium, nec ſit
de caſibus contentis & enumeratis in d.c.paſtoralis.& alijs iuribus
adductis per Abbatem, per text. clarum in c.conqueſtus. 9.quæſt.3.
& in c.duo ſimul.vbi ſcribent.ſuprà,de offic.ordin. & bonus text. in c.1.
de pœn lib. 6.in fine princ. Infertur etiam declaratio ad nota.in d.c.
paſtoralis.cum ſimilib. vbi in caſibus ibi enumeratis Epiſcopus habet iuriſdict.in ſubditos ſuffraganeorũ,& cõtra ipſos Epiſcopus
cognoſcit, vt procedat, niſi per ſubditos allegaretur in contrarium iuſta cauſa, quia de illa cognoſcit Epiſcopus, & non ipſe
Archiepiſcopus.Secunda concluſio eſt,† quòd Archiepiſcopus 20
viſitando ſuffraganeorum ſubditos poteſt excommunicare denegantes procurationem, nedum ex conſuetudine, ſed etiam
iure communi,ſecundùm hanc glo.& aliam glo.2.& ſecundùm
dom. Anton. & ſecundùm ipſum Abb.adducentem triplicem
tationem,vt per eum,quæ poteſt comprobari ex dictis in pręcedenti. limitatur tamen niſi per ſubditos à quibus petitur allegaretur iuſta cauſa denegationis, nam tunc de iure communi Archiepiſcopus non poſſet excommunicare, ſed benè de conſuetudine per hunc text.ſuper hoc ſe fundantem, hic enim petebatur procuratio per Archiepiſcopum à ſubditis ſuffraganeorum
viſitatis,qui denegabant dare, allegantes præſcriptionem, qua
non obſtante,Epiſcopus excõmunicauit ex conſuetudine, quia
de iure cõmuni nõ poterat,ex quo ſuper cauſa allegata debebat
cognoſcere Epiſcopus,& nõ Archiepiſc.vt fuit dictũ in præced.concluſ.nec dicas q̃ Archiepiſc. hic virtute reſcripti præcedebat, ſecundùm Innoc.& conſequenter poterat excõmunicare,nã litera fundat ſe ſuper conſuetudine,& nõ ſuper iure communi, nec
ſuper reſcripto, niſi conſiderando antiquam & deciſam in qua
dicebatur Archiepiſcopum excommunicaſſe, etiam virtute reſcripti tantùm,ſtante iſto de iure communi non poterat, vnde
verior erit intelligentia data per Abbat. quòd conſuetudo iſto
caſu tribuebat iuriſdictionem, ex quibus infertur declaratio ad
text.in d.c.1. §.notoria. & c.primum.de pœn.lib. 6.volentis in notorijs Archiepiſcopum poſſe procedere in ſubditos ſuffraganeorum, vt procedat niſi allegaretur per ipſos ſubditos iuſta cauſa:
tunc enim non cognoſcit ipſe, ſed Epiſcopus, niſi conſuetudo
tali caſu Epiſcopo concederet iuriſdictionem, vt per Abbat.hic,
& comprobatur per text.in d. §.notoria.ibi,excommunicatione non
egeant,& in d.c.1.ibi, niſi ei, &c. & ibi,manifeſtas & notorias.ad quæ
vide adducta per Felin.colum.3.& 4.verſic.inquantum. Gloſ.fin. in
fin.adducit duas cauſas † propter quas procuratio non debetur: 21
prima eſt quando fuit remiſſa per priuilegium, & ita poteſt declarari text.noſter in fin.& eſt text.in puncto in c.accedentes.ſuprà,
eod.& in c.cùm inſtantia,& ibi ſcribent.infra,de cenſib & text.in Clem.
1.eod.tit. quod qualiter procedat,& in quibus terminis vendicet
ſibi locum, dicas, vt plenè fuit dictum poſt alios in d.c.accedentes.
& vt notatur per ſcribent. in ca. cùm perſona. de priuileg. lib. 6. & in
c.cùm olim.el 2.eod.titul.infra, & per dom. Marianum in dicto tract. lib.
11.in 1. quæſtione 14. quæſtionis. Secunda cauſa eſt, quando fuit lata
ſententia ſuper lite,an deberetur vel non deberetur in fauorem
denegantis procurationem, quæ tranſiuit in rem iudicatam, &
ita etiam poteſt intelligi iſte text.in fin. ſecundùm gloſ. noſtram adducentem c.ſopita. infra, de cenſib. quod de ſententia non loquitur,
tamen opinionem gloſ.ſequitur Ioan. And.in Clement. 1. de cenſi.
in gloſ.in ver. legitima,& ibi Card. colum. fin. quæſt. 15.& benè facit
quod habetur in c.cùm Bertoldus.infra,de re iud. quam concluſionẽ
intellige & declara ſecundùm ea quæ ponit Cardin.d.15.quæſt.&
dom.Marian.in d.tract.lib.12.in 7.quæſt.14.quæſtionis.Extra gloſ.ex
mente Innoc.opponit Abb.hic,colum.5.verſic.extra gloſſ.oppono. q̃
immò † iſta procuratio poterat tolli contraria conſuetudine,cũ 22
fuiſſet conſuetudine inducta,ſoluit oppoſitionem, vt per eum,
ex cuius dictis habes,quòd etiam procuratio poteſt deberi conſuetudine,vt dicit tex.in d.c.ſopita.& gl fin.in c.accedentes,ſupra eod.
& tunc poteſt tolli contraria conſuetudine & præſcriptione, q̃
eſt verum,vt dixi ſuprà poſt Abb. & habetur per Marianum in d.
tract.& per Felin. colum.3. verſic. quod autem, colum.6. verſic.limita
quintò. text.autem noſter non dicit, quòd hic deberetur procuratio conſuetudine,ex quo ly,de antiqua Metropolis conſuetudine, loquitur de ſententia excommunicationis lata per Archiepiſcopum, & conſuetudine cõtra denegantes procurationem
ſibi debitam de iure communi, vt ſuprà dictum eſt: & hæc intelligentia eſt vera ſecundùm Abbat.& ſecundùm ea quæ dicta fuêre ſuprà in gloſ.in verſic.conſuetudine. dictum verò Innocen.eſt verum in ſe, vt procuratio debita conſuetudine, vel alio modo,
quàm ex cauſa viſitationis poſſit in totum tolli contraria cõſuetudine,vel præſcriptione, ex quo non eſt ita priuilegiata ſicut iſta,quæ debetur ratione viſitationis, & eſt annexa ipſi viſitationi,de qua loquitur iſte text.in d c.cùm accedentes.& c.cùm inſtantia.
& c.cum venerabilis.& c.cum venerabili.infra de cenſi.& alia iura concordantia.Poſt gloſ.Innocent.hic conſiderando verba quæ erant
poſita in antiqua diſponentia Archiepiſcopum excõmunicaſſe
iſtos

iſti [illegible] gentes procurationem auctoritate reſcripti & con-
ſuetudinis per aliquas quæſtiones tractat materiam an poteſtas
ordinaria & delegata poſſint inſimul cõcurrere &c. cuius dicta
refert Abb. *hic, colum. 5. verſ. expedita nunc materia.* & Imol. *colu.*
23 *pen verſ. extra gloſſ.* Ex quorum † dictis illa adaprando habetur
concluſio quod poteſtas ordinaria & delegata poſſunt in eadẽ
perſona & cauſa ſimul concurrere & exerceri, quæ eſt cõmunis
ſecundum Innoc. & alios *hic,* & pleniſſime per Fely. *colu. 8. verſi.*
prima concluſio. quam tenent doct. *hic adducti per eum,* & probatur
in c. ſignificanit. ſupra de corpor. vitia. & in c. niſi eſſent. ibi Imol. *infra*
de praben. & per hunc text. iuncta antiqua & in c. per hoc de haret. lib.
6. & in cap. dilectus. el 2. infra de praben. inducendo dicta iura, vt facit
Abb. *hic,* & comprobatur ratione *hic* adducta per Imol. quia
hæc poteſtas delegata videtur data habenti ordinariam ad co-
adiuuandum & ampliandum potiusq; ad detrahendum & di-
minuendum ordinariam, & ideo non debet operari contrariũ
effectum, *argumento l. legata inutiliter. ff. de leg.* 1. item quia duæ
qualitates poſſunt concurrere in eadem perſona, vt notatur *in*
præallegatis iuribus & per Inno. *in c. cum in iure peritus. ſupra de offic.*
deleg. & habetur *in cap. licet in corrigendis. ſupra de offic ordin.* à qua
concluſione non eſt recedendum in iudicando, vt dicit Felyn.
hic, colum. 9. verſic. nihilominus. quum iſta talis delegata excitans
ordinariam ſit per omnia conformis ordinariæ nec nouam tri-
buat iuriſdictionem differentem ab ordinaria, & licet do. An-
ton. *hic* tenuerit contrarium & eius opinio poſſit comprobari
iuribus & rationibus adductis per Felyn. *colum. 9. verſi. ſed certe,*
tamen non eſt diſcedendum à communi, & ad obiecta in con-
trarium patet ſolutio ex dictis per Abb. & Imol. & eundem Fe-
24 lyn. † Limitatur concluſio, vt procedat quando per hanc dele-
gatam ſimpliciter excitatur ordinaria taliter, quòd in aliquo
non alteratur, nec nouam vel diuerſam tribuit iuriſdictionem,
nam tunc eſt vnica iuriſdictio dupliciter qualificata, ſecus ſi eſ-
ſet per hanc delegatam ordinaria reciperet aliquam alienatio-
nem, nam tunc deſineret eſſe ordinaria & efficeretur quoad il-
lam cauſam pura delegata, ex quo tali caſu non poſſunt ſimul
concurrere ſecundum glo. cõmuniter *ibi* approbatam per ſcri-
ben. *in cap. bi qui. de praben. in 6.* & probatur *in cap. cum aliquibus.*
de praſcrip. eod. lib. de cuius intellectu per Felyn. *hic, colum. 5. verſi.*
& quia multipliciter, & in l. & ſi prator. ff de officio eius, & in l. more,
& quæ ibi Bart. & reliqui. *ff. de iuriſdict. omnium iudicum, & in d.*
cap. licet. quæ limitatio eſt de mente omnium ſcribentium *hic*
maxime Felyn. *colum. 8. verſic. aduerte diligenter, & colum. 9. verſ.*
important iſta. & clarius colum. 14. & 15. verſic. primum eſt & duobus
ſequen. vbi declarat concluſionem procedere, niſi princeps non
committeret ordinario aliquam cauſam, ſed generaliter ſcribe-
ret excitando exercitium cauſarum, nam tunc non confertur
aliqua iuriſdictio delegata ſed ſolum remanet ordinaria quæ
excitatur in exercitio, quod no. quia millies contingit, & eſſet
ſola iuſſio nõ autem delegatio, procedit, ergo concluſio quan-
do committitur vna cauſa excitando eum, vt patet ex dictis
doct. & Felyn. ponentis etiam effectus varios reſultantes, an
procedatur via ordinaria, an via delegata, de quo etiam per
eundem *in d. c. licet.* & per Iaſ. *in l. ius autem ciuile. colum. 2. & 3. ff.*
de iuſti. & iur. & in d. l. ſi prator. in quibus locis etiam ponunt mo-
dos cognoſcendi iuriſdictionem ordinariam alterari, & ex qui-
alteretur, vt efficiatur delegata, de quo facit verbum Felyn. *hic,*
25 *colum. 15. verſ.* & *quia multipliciter.* † Secundo limitatur ex men-
te aliquorum adducentium Imol. *hic,* quod concluſio procedat
quando delegatio fit ordinario ſimpliciter, & ſine aliqua alte-
ratione, vt *ſupra,* ſecus ſi fieret tertio priuato, nam tunc bene
præiudicatur ordinariæ. *cap. ſtuduiſti. de offic. deleg. regula generi per*
ſpeciem. de regul. iur. in 6. cum alijs adductis per Felyn. *colum. 9. verſ.*
nihilominus, & licet dictum ſit in ſe verum, tamen limitatio iſta
non venit ad concluſionem & ad regulam, quæ loquitur in or-
dinario, & limitatio iſta loquitur in tertio & priuato, vnde in
vim limitationis ſtare non poteſt arg. eorum quæ notantur *in l.*
in hi. ff. de legi. & in l. nam quod liquide. §. fin. ff. de penu leg. Vnde
hæc intelligentia potius confirmat concluſionem & tollit con-
traria adducta contra illam quam ponat limitationem & veniat
limitatiue, & iſte eſt verus intellectus Imol. ſi vere inſpiciatur
26 dum reſpondet dictis do. Ant. † Ex iſta concluſione reſultant
varij effectus: primus eſt quod ordinarius habens etiam delega-
tam ſi procedit & pronunciat, ab ipſo ita procedente erit appel-
landum ad Papam, non autem ad Metropolitanum & ſic ad di-
gniorem, ita Inno. Abb. & Imol. *hic,* & faciunt *notata in d. c. per*
hoc. & per Bart. *in l. pracipimus. C. de app.* & ſequitur Felyn. *hic ad-*
ducens alia col. 10. verſ. tertia concluſio. Secundus effectus eſt, quod
iſte † talis ordinarius & delegatus procedens ex duplici aucto- 27
ritate nõ poteſt cogi ad eligendũ alteram, quum poſſit ex vtra-
que procedere & compatiuntur inſimul, ita Inno. Abb. & Imo.
& Ioa. And. adducens *tex. in c. ſignificantib. ſup. de offic. dele.* & ſe-
quitur Imol. *in d. c. niſi eſſent. colum. 1.* & Felyn. *hic, colum. 10. verſi.*
ſecunda concluſio, & verſi & dum dicitur per Inno. & alios. limitans
iſtud, vt non procedat in iudice delegato poſtmodum electo in
arbitrum, ſi eſſet caſus in quo poteſtas delegata nõ conueniret
cum arbitraria ſecundũ Abb. *in c. innotuit. colum. 2. de arb.* † Ter- 28
tius effectus eſt, quod ille, qui ex duplici auctoritate procedit
poteſt eligere, vt in parte vnius cauſæ vtatur vna, puta ordina-
ria, & in alia parte vtatur alia puta delegatã, ita Innoc. *hic,* Abb.
& Imol. adducentes notata *in d. c. innotuit.* & Hoſt. adducit text.
in d. c. niſi. de quo plene per Felyn. *hic, col. 10. verſi. ſecunda conclu-*
ſio, & verſi. ſequen. adducentem aliqua in cõtrarium & illa reſol-
uentem, vt per eum, & certum erit, quod ſi præcedente prote-
ſtatione iſtud facit, quod poterit etiã in vno & eodemmet arti-
culo. Si vero nulla præcedit proteſtatio in vno artic. nõ debet
admitti variatio, in diuerſis vero ſic, *argu. eorum qua notantur per*
glo. in clem. ſape. de verb. ſig. in verſic. partibus & per Bald. *in l. neque*
natales. C. de proba. cum alijs adductis per ipſum. Aduertendum eſt
autem ad illud, quod † tangit Abb. *hic, colu. 6. verſi. praterea.* vo- 29
lens opi. Inno. in dubio poſſe prædicari in ordinarijs inferiori-
bus: nam eius dicta debent intelligi, vt ordinarius delegans or-
dinario nõ poſſit cogi à delegante ſuſcipere illam cauſam, quia
par in parem &c. Sed quãdo eam ſuſcepit, & in cauſa proceſſit,
vt delegatus ordinario ſua iuriſdictio nõ attẽditur, ſed tantum
delegata per text. *in l. ſi prator. ff. de offic. eius.* licet enim iudices
iſti ambo habeant ordinariam & locus ſit præuentioni *iuxta ca.*
propoſuiſti. de fo. compe. cum ſim. & antequam iſte delegatus inci-
piat procedere ex delegata poſſit procedere ex ordinaria iuxta
hic adducta per Abb. tamẽ ſecus eſt quando incœpit procedere
ex delegata *per d. l. & ſi prator.* Quærit ſecundũ Inno. ſi aliquis † 30
credit ſe habere duas auctoritates & vere habeat tantum vnam
& procedit in cauſa non virtute illius quã habet ſed auctoritate
alterius qua vere caret, an valeant geſta per ipſum & proceſſus
teneat? in qua recitat duas opiniones ſecundum quod etiam
refert Abb. *col. 6. verſic. quaro pradicta.* & Imol. *colum pen. verſi. ſed*
iuxta pradicta. & ſecundum opin. vltimo loco recitatam conclu-
ſio eſt quod ſententia lata per ordinarium, qui per errorẽ indi-
cat, vt delegatus, qui vere nõ eſt, ſit nulla, quam concluſionem
cõmuniter approbant doct. *hic,* & Ang. & Alexan. *in l. ſi per erro-*
rem in fin. ff. de iuriſd. omn. iud. & Bart. & reliqui ſcriben. *in l. mul-*
tum. ff. de condi. & demonſt. & alij *hic* adducti per Felyn. *colum. 11.*
verſ. quarta concluſio & faciunt notata *in c. ex litteris. poſt glo. fin. &*
in c. prudentiã. ſup. de offic. dele. in iſto enim proceſſu nedum eſt de-
fectus in cauſa efficienti, ſed etiam in formali, vt per eos reſpon-
dentes ad contraria adducta contra concluſionem. Quę cõclu-
ſio procedit, quando error iudicis & ignorãtia eſt in fundamen-
to ſuæ iuriſdictionis, quod iudex ignorat, licet vere ſit iudex: re-
ſpectu enim erroris & ignorantiæ quæ gerit nulla ſunt, *argum. l.*
quaro. ff. de eo qui pro tuto. & ſecundum Bart. *in d. l. multum. & ibi*
dom. meus poſt alios *colum. 3. verſ. ex cum dictis,* quod etiam ſen-
tit Abb. & Imol. *hic* poſt Inno. & cõmuniter omnes ſcriben po-
tiſſime Felyn. *colum. 11. verſic. quarta concluſio. & colum. ſequ. verſic.*
conſidera ſecundo. & Alex. *in d. l. ſi per errorem, & plenius in l. ſed & ſi*
de ſua. ff. de acquir. hare. & per Fulg & Paul. de Caſt. *in l.* 2. §. 1. *ff.*
de iudic. & bene facit, quod vult Bald. *in d. l. multum dicens,* quod
ſi iudex delegatus neſciat ſe delegatum non valet proceſſus per
eum agitatus, ex eo, quia ignorat id ex quo defertur ius cogni-
tionis, & bene facit text. *in d. l. 2. §. ſed ſi iudex.* & quæ ponit In-
nocen. *in c. innotuit. infra de eo, qui furtiue ordin. ſuſcepit.* & facit glo.
in verſic. caueant. in cap. cum in iure peritus. ſupra de offic. deleg & quæ
plene ponit Andr. Barb. *in conſi. 43. colum. 4. in 1. volum.* & pro-
cedit concluſio tam in ordinario, quàm in delegato, vt in vtro-
que error in fundamento ſuæ iuriſdictionis reddat proceſſum
nullum, vt eſt de mente omnium ſupra adductorum, quæ et-
iam procedunt nedum in officiali, & iudice inferiori, ſed in ſu-
premo principe, vt quando princeps ſupremus ignorat princi-
pale fundamentum ſuæ intentionis, actus geſtus per ipſum ſit
ipſo iure nullus ſecundum domin. Anton. *in cap. licet ex ſuſcepto.*
ſupra de fo. compe. allegantem Bartol. tantum, quod comprobari
poteſt ex glo. ſingulari, quæ eſt in extrauag. Boniſac. viij. *incip.*

Rem non nouam, & eſt gloſſ. magna poſt medium diſputans ſi Papa depoſuit epiſcopum in quo vere ſuberat cauſa depoſitionis, quam cauſam Papa ignorabat, an valeat depoſitio? concludit non valere: de qua gloſſ. meminit Felyn. *in cap. eccleſia ſancta Maria. 10. colum. verſic. 10. ſup. de conſti. & etiam hic colum. 12. verſi. tertium caſus.* Tamen contra hoc dictum dom. Anton. tenet Imol. *in cap. ex tenore. ſupra de fo. compe.* & dom. meus *in d. l. multorum. colum. 4. verſi. tertio limitatur.* volentes quod concluſio prædicta non procedat in ſupremo principe, eo quoniam penes ipſum dicitur eſſe plenitudo poteſtatis, taliter, quod omnes aliæ iuriſdictiones tanquam riuuli deriuantur ab eo, *cap. noui. ſupra de iudic.* & dicunt eſſe caſum *in d. cap. ex ſuſcepto*, quod etiam ſequitur Alexand. *in d. l. multum. in apoſtillis adducens* Angel. *in l. ſi falſus. colum. penult. C. de ſur. & alias deciſiones*, de quo vide per Marian. & Modern. *in d. cap. licet ex ſuſcepto.* Et bene faciunt, quæ hic adducit Felyn. *colum. 12. verſi. tertium caſus* quando eſt probabile dubium &c. Nam etiam iſto caſu poſſet concluſio limitari, vt procedat quando nullo modo conſtaret de fundamento principali ſuæ iuriſdictionis, ſecus ſi aliquo modo conſtaret licet eſſet dubium probabile ſuper tali fundamento: nam tunc actus geſtus valeret, ſecundum Bald. *in d. l. falſus.* & fuit limitatio Lud. Rom. *in d. l. ſed ſi de ſua.* Limitatur etiam vt concluſio non procedat quando error & ignorantia non eſſet in fundamento ſuæ iuriſdictionis ſed tantum in adminiculis vel modo, vel in exercitio ſeu qualitate, vt puta in prorogatione & ſimil. Tunc enim actus geſtus per talem iudicem valeret non obſtante tali errore *per d. l. 2. §. 1. ff. de iudic.* ſecundum Abb. & Imol. *hic* & Felyn. *colum. 12. verſi. conſidera ſecundo.* & per Bartol. & alios *in d. l. multum.* & per Alexand. *in d. l. ſi per errorem. & in d. l. ſed & ſi de ſua.* & voluit Abb. *in cap. P. & G. colum. fin. ſupra de offic. deleg.* Quæ concluſio procedit ſine aliqua difficultate in iudice ordinario, vt erat *in dicta l. 2. §. 1. in prætore.* An autem procedat in iudice delegato, doct. *hic* generaliter loquuntur, & ideo videntur concludere idem in eo. Tamen Imol. *in d. l. multum.* ſentit contrarium, eo quoniam delegatus ſcit ſe habere limitatam iuriſdictionem à forma reſcripti, vt not. in *d. cap. P. & G.* & ideo ſuus error in prorogatione debet vitiare proceſſum: quæ opin. Imol. approbatur per Alexand. *in d. l. ſed & ſi de ſua. colum. 2.* & per do. meum. *in dicta l. multū. col. 3.* quando fieret prorogatio de tempore ad tēpus, tunc enim ignorātia delegati vitiaret proceſſum, ſecus eſt in prorogatione, quæ fit de re ad rem & de perſona ad perſonam, adducunt rationem diuerſitatis, *vt per eos.* Circa quæ aduertendum eſt, nam *d. l. 2. §. conuenire. ibi de prætore.* loquitur in ordinario per quem text. confunditur dictum Specul. *in tital. de compet. iudi. adi. §. 1. verſic. ſed nunquid*, vbi voluit geſta ab ordinario ignorante prorogationem non valere: nam iſtud eſt contra dictam legem pro qua facit ratio, quia licet iudex ordinarius ignoret prorogationem partium expreſſam, tamen non ignorat tacitam quam faciunt partes litigando coram ipſo, quę ſufficit, vt dicit text. *in d. l. ſed & ſi ſuſceperit. de iudi.* & ita punctaliter Bald. *in d. §. conuenire.* reprehendit Specul. Circa vero iudicem delegatum Bartol. *in d. §. conuenire.* voluit text. illum non procedere in eo adducendo rationem doctrinæ inter ordinarium & delegatum, quàm clarius reaſſumpſit *ibi* Angel. & Cuman. ſequitur & Alexand. *in d. l. in aliam, & in d. l. ſed & ſi de ſua.* reſpectu prorogationis, quæ fit de tempore ad tempus: quò vero ad prorogationem de re ad rem vel de perſona ad perſonam, idem cōcludunt in delegato quod in ordinario, & licet Alex. & dom. meus vbi *ſupra* impugnent Imol. tanquā generaliter loquentē tamen benè conſiderando verba Imol. non meretur reprehendi, ex quo loquitur quàndo iudex delegatus ſciebat ſe habere limitatam iuriſdictionem ſecundum terminos *d. l. 2. §. ſed & ſi iudex.* quod eſt reſpectu temporis & prorogationis iſtius ſpeciei, de qua loquitur text allegatus per Imol. Cuius doctrina eſt intelligenda ſecundum legem quam allegat, & ſic in effectu idem dicit, quod Alexand. & dom. meus, & quod *d. l. 2. §. ſed & ſi iudex.* non habeat locum in prorogatione de re ad rem vel de perſona ad perſonam vide per Abb. & alios *in d.*
31 *cap. P. & G. colum. fin.* & per Angel. *in dicto §. ſed & ſi iudex. tradentem duas regulas vt per eum.* † Limitat etiam Felyn. concluſionem vt non procedat in beneficialibus adducendo Nicol. de Mil. *in verbo iudex. & alias deciſiones colum. 12. verſic. ſecundus caſus.* quæ limitatio comprobari poteſt ex adductis per Alexand. *in d. l. multum. in vltima additione.* dum loquitur de illo iudice delegato, qui ignorat impedimentum ſui collegæ, an propter hoc ipſe impediatur: quod etiam adducit Abb. *hic iuxta notata in d. cap. prudentiam*, tamen Imol. ibi tenuit contrarium quod ſufficit impedimentum verum, nec curatur de ſcientia, de quo per Felyn. in *cap. ſciſcitatus. colum. 6. ſupra de reſcript.* vbi pleniſſime hoc examinat. Limitatur etiam concluſio quando iſte iudex procedit declarando procedere ex iuriſdictione quam non habet, ſecus autem ſi procederet ſimpliciter non exprimendo ex qua poteſtate procedit: nam tunc in dubio videtur proceſſiſſe ex poteſtate per quam valet proceſſus, *argum. l. 3. ff. de teſtam. milit. cum alijs adductis* per Abb. *in ſequen. quæſt.* & Felyn. *in ſexta concluſione in ſecunda limitatione & ibi licetur.* Limitatur etiam ex mente Bald. *hic* quando iudex haberet duas iuriſdictiones ordinarias & eligeret incompetentem in cauſa in qua procedit, quia tunc geſta valent ex iuriſdictione competenti, quod ſecus eſt quando errat in ordinaria credens ſe habere delegatam: contra quod Felyn. *hic, colum. 11. verſic. limita concluſionem.* inſurgit per text. *in cap. cum ſuper abbatia. ſupra de offic. deleg. & in cap. ex parte Aſtenſis. infra de conceſ. præben.* In quo aduerte, quia Bald. bene ſe declarat dicens, quod in terminis huius limitationis non eſt error in fundamento iuriſdictionis, ſed tantum in exercitio, qui error in ordinario nō reddit actum ipſo iure nullum, quod ſecus in delegato, & ideò eius doctrina poteſt ſaluari ex his quæ dicta ſunt *ſupra de iudic. ordin. & delegato* circa intellectum *dictal. a. §. 1.* Nec obſtat *d. cap. cum ſuper, & cap. ex parte Aſtenſis*, quia regula tradita in illis non procedit in ordinario errante in exercitio & modo, *vt ſupra dictum eſt.* Limitatur etiam alijs modis de 32
quibus per Felyn. *hic & in locis per eum allegatis.* † Et dum Abb. poſt Innocen. & alios inciderer concludit quod ſi iudex errat in intellectu vel ſenſu legis, indulgentiæ vel priuilegij, non peccat mortaliter, nec ex hoc ſententia redditur nulla, quum poſſit ſuſtentari alia lege: comproba ex his quę ponuntur per ſcriben. in *l. cum prolatis. ff. de re iudi. & in d. cap. ex parte Aſtenſis.* & per Felyn. *in cap. 1. in ſecunda limitatione infra de re iudic. & hic, colum. 12. verſic. quinta concluſio. & verſic. ſequen.* tamen dum ipſe hic limitat iſtud non procedere quando error eſſet ſupinus &c. videtur hoc non bene dictum, quomodocunque enim iudex erret in ſenſu legis ſiue ſupine ſiue probabiliter, dummodo quod ſententia poſſit ſuſtineri per aliam legem erit valida & non nulla vt probatur in locis & iuribus adductis in concluſione, & maxi- 33
mè per ſcriben. *in cap. per tuas. infra qui filij ſint legitimi.* † Vlterius Abb. poſt dom. Anton. *colum. 6. in fin. verſic. ſed iuxta prædicta.* quærit, an ille qui habet poteſtatem ordinariam & delegatam ſimpliciter procedendo videatur procedere ex ordinaria vel ex delegata, vel qualiter: concludit quod videtur procedere ex delegata, ſi aliter ſententia & proceſſus valere non poſſet *argument. l. 3. ff. de milit. teſt. cum alijs adductis* per Felyn *col. 13. verſi. ſexta concluſio.* Et aduerte ad illud quod ſentit Abb. volens quod ſi ordinarius errat & eius iuriſdictio ordinaria ſit reuocata per delegationem, ſi in citatione non exprimit poteſtatem quam habet non tenetur citatus comparere per ea quæ dicit Innoc. *in cap. 2. ſupra de dilatio.* quia eius doctrina poſſet procedere quando citatus non eſſet aliàs ſubditus citanti ex poteſtate ordinaria iuxta ea quæ accumulat Felyn. *in cap. cum ordinem. colum. 10. verſic. ad allegandum. ſupra de reſcript.* alias autem ſi eſſet ſubditus deberet comparere coram ordinario citante nō obſtante dubio ſecundum Felyn. *hic, colum. 14. verſic. ſed obſcurum videtur & ſecundum not. in d. cap. 2. & in cap. veniens. infra de accuſatio & in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ie.* Aduerte etiam quod concluſio Abb. procedit quando iudex habet ordinariam & delegatam pariter, ſi autem haberet tantum vnam ex iſtis tunc in dubio videtur procedere ſecundum illam ad hoc, vt actus valeat per *iura hic allegata* per Abb. & Imol. *colum. penul. verſ. quæro autem.* & per Felyn. *colum. 14. ver. limita ſecundo.* qui in materia conſiderat tres caſus ſatis notandos, de quibus omnibus fuit dictum in præcedentibus, & ponunt doct. in *l. licet. ſupra de offic. ord.* Vlterius etiam attendendum eſt, quod iudex quando habet ordinariam & delegatam inſimul videtur procedere ex delegata quando aliter actus valere non poſſet vt dictū eſt. Si autem actus valeret etiam procedendo per viam ordinariam in dubio tali caſu iudex procedendo ſimpliciter videretur procedere ex ordinaria non autem ex delegata ſecundum ea quæ not. Bal. *in cap. fin. colum. 1. inf. de re iudi. & alij hic allegati* per Fely. *col. 13.* & Bal. *in d. cap. fin. & verſ. ſequen. ſi autem iudices.* Quod intellige niſi haberet delegatam à Papa & ſupremo principe nam tunc ſimpliciter procedendo, eſto quod videatur procedere ex vtraque, tamē eſſet appellandum

dum ad Papam tanquã digniorem vt fuit dictum ſup. in 1. quæſt. Innoc. & concluſionem Abb. amplia ex mente ipſius duobus modis hic bene comprobans per Felynum. colum. decimatertia verſic. amplia primo, & verſ. ſequenti. Vlterius concluſionem ſuam intellige, niſi quando in ſententia eſſet appoſita clauſula omni meliori modo &c. Quia tunc valeret per illum modum confirmantem ſententiam & actum, & per illum videretur proceſſum ſecundum Imol. hic & Felyn. col. 11. verſi. tertio limita, & colum. 13. verſi. & procedit hic propter virtutem dictæ clauſulæ, de qua late per Felyn. in d. cap. cum ſuper abbatia. colum. pen. & per Moder. in l. nemo poteſt ff. de leg. 1. & in authen. nouiſſima. C. de inoffic. teſtamen. Limita etiam niſi ex actis aliud appareret, nam via qua proceſſum fuit declarabitur ex actis ipſis ſecundum ea quę plene notantur in cap. cum venerabilis. circa fin. & in cap. pen. ſup. de except. & per Felyn. in cap. inter cæteras. colum. 2. infra de reiudi. & hic colu. 14. verſi.
34 limita primo. bene declarãtem dicta Abb. † Quærit Abb. col. pen. verſ. vltimo ſcias. poſt Ioa. And. ſi alias habenti iuriſdictionẽ ordinariam fit aliqua delegatio inutiliter, & iſte talis procedat in cauſa, an valeat proceſſus? cõcludit quod ſic interuenientibus aliquibus, vt per eum & Imo. col. pen. verſ. & propter prædicta. & per Fely. col. 15. verſi. ſeptima concluſio. Tu cõſiderabis euitet ſecundos caſus principales, primus eſt quãdo proceditur corãiſto vt ordinario & partes ſciunt ipſum eſſe ordinarium: tunc enim valet proceſſus ex quo videtur eius iuriſdictionem prorogaſſe, eſto ꝙ non eſſent de ſua iuriſdictione ordinaria. l. 1. ff. de iudi. & l. 1. C. de iuriſd. om. iudi. & per Abb. Imol. & Fely. hic, Bart. & reliquos ſcriben. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdict. vbi Salic. colum. 2. verſi. quæro quid ſi cauſa. Et tenet ibi Paul. de Caſtr. colum. 2. verſi. in gloſſ. quæ incipit & in l. 1. C. de peda. iudic. Si autem partes procederent ignoranter non valeret proceſſus, ex quo per ignorantiam & errorem non videretur facta prorogatio, l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. omnium iudic. quod expreſſe tenet Imol. hic, & eſt de mente Abb. & Fely. dum conſiderant ſcientiam litigantiũ, & de mente aliorum in d. l. vnica. tamen Paul. de Caſt. ibi, col. 2. verſi. ſi autem. vult ꝙ quando proceditur corãiſto tanquã ordinario & cauſa erat de iuriſdictione ordinaria ꝙ valet proceſſus, etiãſi ignorãter litigaſſent, quũ in veritate cauſa erat de ſua iuriſdictione & in ea poterat procedere, nec attenditur error paruus ſed ipſa veritas adducendo notata in l. regula. §. 1. vel. 2. ff. de iuris & fac. ign. & in l. ſeruum. ff. manda dicens hęc eſſe menti tenenda, per quę limitantur & declarantur dicta ſuperius & tota materia prorogationis. Secundus caſus eſt quãdo proceditur coram ipſo tanquam coram delegato, & tunc proceſſus nõ valet ſiue partes procedãt ignoranter ſiue ſcienter, quum in tali non poſſet eſſe prorogatio iuxta notata in l. 1. ff. de iudi. & in c. P. & G. ſupra de offic. deleg. & ita tenet Abb. & Imol. & Fely. hic, Bart. & reliqui ſcriben. in d. l. vnica. & Paul. in l. 1. C. de peda. iudi. Pro quo viget ratio, nam quum tales litigantes elegerint viam delegati quæ erat inualida non debet proceſſus valere per viam ordinarij quam non elegerunt argum. l. ſi mulier in fin. ff. quod met. cau. & eorum quæ in ſimili notat Barto. de arbitro & arbitratore in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſoc. quæ ego intelligerem quando non fuiſſet facta cauſa demonſtrationis talis electio. Si enim demonſtratiue tantum fuiſſet facta non vitiaretur proceſſus ſecundum ea quæ In ſimili dicit Abb. ſupra in præceden. quæſt. colum. penult. verſi. Nec obſtat quod expreſſit, & ibi Felyn. in 6. concluſione prima ampliatione. Ad quæ vide no. per Angel. & Bald. in l. falſam. C. de fur. & per Bartol. in l. demonſtratio falſa. ff. de condict. & demonſt. Item prædicta intelligo niſi procederent coram iſto etiam tanquam delegato in cauſa quę erat de ordinaria iuriſdictione illius, tunc enim proceſſus non vitiatur ex quo in illa talis iudex poterat procedere ex poteſtate ordinaria, quum in veritate cauſa eſſet de ſua iuriſdictione, & potius debeat attendi veritas quàm error vel ſcientia ipſorum litigantium. Ita colligo ex dictis Paul. de Caſtr. in dicta l. vnica. colum. 2. verſi. in glo. quæ incipit ibi, ſi autem erat. & ibi, vel tanquam delegato. quod ego admitto quando error vel ſcientia ſolum conſideraretur in ipſis litigantibus. Si autem conſideramus ſcientiam vel ignorantiam ipſius iudicis procedentis, & expreſſe eligentis viam ineptam, procederent dicta ſuperius & non opinio Paul. niſi in ipſo iudice ordinario daremus errorem in modo & exercitio procedendi non autem in fundamento ſuæ iuriſdictionis ſecundũ ea quæ dixit poſt alios Abb. ſupra in 2. quæſt. circa intellectum l. 2. §. 1. ff. de iudi. Aduerte inſuper quod omnia ſuperius dicta procedunt quando conſtat quod eſt proceſſum vel coram ordinario vel coram delegato aut expreſſe vel per relationem ad acta ſecundum Abb. Imol. Felyn. hic, Bartol. & alios in d. l. vnica. ſi autem ſumus in dubio & non poteſt apparere qualiter ſit proceſſum coram ipſo, & tunc vt actus valeat & non pereat dicendum eſt, quod videatur eſſe proceſſum coram ipſo tanquam coram ordinario ſecundum Abb. hic Imol. & alios argumen. l. 3. ff. de milit. teſt. & ſecundum Bartol. & Salicet. in d. l. vnica. vt actus ſortiatur effectum & non pereat: ad quod faciunt ea, quæ dicta fuere ſuperius in alia quæſtione præced. Felyn. autem hic ex mente dom. Cardin. dicit prædicta procedere, conſiderando proceſſum & acta quorum validitas non dependet à voluntate partium, ſi autem conſideramus illa quorum validitas dependet à voluntate partium, & tunc dicendum eſt conſenſum partium illa validare non conſiderando qualiter fuerit proceſſum: quæ etiam conſideratio in ſimili tangitur per Imol. hic in fin. & per Bartol. & Paul. de Caſtr. in l. licet. ff. de iudi. & per eundem Bartol. in l. 1. C. vbi de crimine. Et vere conſiderando dicta ipſorum & etiam Paul. de Caſtr. in dicta l. vnica. colum. 2. in fin. non cadit iſta conſideratio Cardin. & Felyn. vt proceſſus & ſententia valeat in vim ſententiæ vel proceſſus, quia partes hoc non poſſunt, vt etiam ſentit Salic. in d. l. vnica. colum. fin. verſic. quæro tertio. Bene verum nullum ex defectu iuriſdictionis poſſe approbari à partibus vt valeret in vim pacti vel conuentionis iuxta not. in l. 2. C. cõmun. vtriuſ. iudic. ſecundum quod etiam ſentit Fely. hic, quæ ſecunda intelligentia magis placet quã prima, quia conſiderando proceſſum & acta iudicialia conſenſus priuatorum parum operatur ſtantẽ defectu iuriſdictionis iuxta no. per glo. & Paul. in l. 1. C. de peda. iudi. & in c. prudentiam. ſupra de offic. deleg. & in ca. ſi diligenti. ſupra
de foro compet. † Vltimo Abb. colum. penult. verſi. a. quæſt. & colum. 35
fin. verſi. ſed breuiter, poſt Ioan. Andr. format quæſtionem ſi aliquis carens iuriſdictione delegauit cauſam, ſi in ipſo delegante poſtmodum ſuperuenit iuriſdictio, an proceſſus factus per delegatum valeat? concludit, quod ſuperuenientia iuriſdictionis in ipſo delegante nõ validat delegationem ab eo antea factam nec geſta per ipſum delegatum: quod ſequitur Imol. hic col. fin. & Bart. in l. 1. C. vbi de crimine, & in l. vnica. C. qui pro ſua iuriſdict. vbi reliqui idem ſequuntur maxime Salic. colum. 2. verſi. quæro ſecundo. ibi, & diſtinctio illa, quæ tangit aliam ſubtilẽ quæſtionem quando delegatus à non habente iuriſdictionem proceſſit & poſtmodũ in ipſo delegato ſuperuenit iuriſdictio, an validentur geſta per ipſum, de quo ibi per eum, ſed in quæſtione noſtra quando iuriſdictio ſuperuenit ab ipſo delegante cõcludit geſta per delegatum nõ validari prout tenent alij hic adducti per Fely. col. 16. verſi. 8. cõcluſio, quæ de plano procedunt quando in ipſo delegante ſuperuenit iuriſdictio ex cauſa de nouo: nam talis ſuperuenientia nullo modo validat geſta per illum delegatum ſecundum Abb. hic, colum. fin. adducentem notata in l. ſi à Titio. ff. de rei vendi. & quia deficit fundamentum. c. dudum. ſupra de elect. & l. momentanea. C. qui legi. perſo. & ſecundum Bald. & alios in d. l. vnica. quod etiam ſequitur Imol. & Felyn. hic, ſed ſuperuenientia iuriſdictionis de nouo & cauſa noua & ratificatio ipſius delegantis expreſſa ſiue tacita bene validant delegationem, quum ſufficiat ſimplex conſenſus ad hoc ſecundum Abb. & alios hic adducentes not. in clem. 1. de procurat. quod procedit niſi fuiſſet factus de ſubſtantialibus iudicij, quia tunc illa non validantur, vt ſupra dictum eſt. Quando autem iuriſdictio delegantis erat radicata in perſonam ipſius, vt puta, quia erat electus & deſignatus, licet nondum haberet exercitium. Si poſtmodum in ipſo ex cauſa illa de prętento ſuperuenit iuriſdictio & exercitium, concluſio erit talem ſuperuenientiam ratificare & comprobare delegationem, non autem ratificabit nec validabit geſta antea ſecundum no. in l. obſeruare. in fin. ff. de offic. procon. cum alijs adductis per Abb. Imol. & Felyn. hic, & per Bartol. in d. l. vnica. vbi Salic. colum. 2. verſi. quæro ſecundo. in fin. & Paul. de Caſtr. colum. 2. in fin. quæ procedunt in dignitatibus ſecularibus non autẽ in eccleſiaſticis ſecundum Abb. hic in fin. & Felyn. verſi. præallegato per not. in c. auaritiæ. de elect. lib. 6. nam geſta à delegato per talem electũ ante confirmationem nõ validantur in aliquo ex confirmatione ſequuta. An autẽ conſenſus partium ſuperueniens poſſit ratificare geſta per iudicem carentem iuriſdictione, vide per Imo. hic in fin. & quæ not. in d. cap. prudentiæ, & quæ ponit Bart. in l. 1. C. vbi de crimine. cuius dicta non tenentur iſto caſu, vt not. ibi Modern. Paul. poſt Bald. & vt dicit Bald. in d. l. vnica. C. qui pro ſua iuriſdictione, & ibi Salicet. & Paul. colum. 2. in fin. & colu. 3. in prin. & habetur per gloſ. quæ rectius loquitur ſecundum Bart. ibi, &

Digitized by Google

36 Paul. de Caſt. in d. l. licet. in fin. ff. de iudi. † Poſtremo Abb. col. pen. verſi. aduerte incidenter. ex dictis in hac vlti. quæſtione ponit duas concluſiones, prima eſt quod valet collatio beneficij facta per ordinariũ infra menſem datum expectantibus ſi expectans non acceptauit, ſecunda eſt quod valet collatio facta per ordinarium de bene ficio tanquam deuoluto, licet deuolutio ſequatur poſt collationem, quas declara & confirma, vt per ipſum & plenius per Felyn. colum. 16. & duabus ſequen. verſic. nona & vltima, qui allegãdo conſi. Car. & plures alias deciſiones cõcludit contrariũ in vtraque, pro qua opinione cõtra ipſum Abb. facit illud quod communiter habetur, prouiſionem beneficij ab initio nullam non poſſe reconualeſcere, cap. auditu. de elect. cap. poſtulaſti. infra de cler. excommun. miniſt. Eo quoniam in collatione attendimus initium, cap. 2. de his quæ fiunt à prælato. cap. cura. infra de iure patron. & tenet dom. Philip. Franc. in cap. ſtatutum. colum. fin. in fin. de præben. in 6. adducens alias auctoritates, & ideo titulus nullus ex cauſa noua nõ conualidatur ſine noua collatione, quum in beneficialibus attendatur principium nec per fictionem trahitur aliquod ad diem præſentem ſecundum Fely. hic, col. fin. in fin. adducentem deciſiones: facit etiam illud in quo dicitur, quod quando plures vocantur ordine ſucceſſiuo & cõtingit aliquos impediri in euentum alicuius temporis vel conditionis ſequens non poteſt admitti modo aliquo niſi prius excludantur præcidentes in totum, l. 1. § ſi filius. ff. de ſuu. & legit. vbi filius captus ab hoſtibus licet ſuccedere non poſſit tamen impedit ſuccedere nepotem exiſtentem in ciuitate quouſq; certum ſit filium ſuccedere non poſſe. & conſidera, quia in dicto §. ſi filius. eſt fortior caſus quum poſſit eſſe, quod filius nunquam reuertatur ab hoſtibus, conſequenter nonquam eſſet hæres, quod ſecus in caſu præſenti: & cõprobari poteſt per l. fina. cum ibi not. & concor. C. qui admit. & ad idem poteſt induci. l. ſi maritus. l. a ſecunda in princip. ff. ad l. Iul. de adult. Ad idem etiam facit, via quærendi beneficium adeo eſt arcta vt impoſſibile ſit aliquem poſſe illud quærere quam diu alius præcedit niſi in totum remoueatur ille qui præcedit: oſtenditur, quia prouiſio Papæ de vacante non valet niſi deroget expectantibus, vt concludunt omnes in cap. ſi poſtquam. de præben. in 6. & Rot. in nou. 246. licet de more, & in antiq. 174. & Calder. conſil. 3. in titul. de præben. Item oſtenditur ex eo, quoniam beneficium pro vno affectum non poteſt ab ordinario alteri conferri, d. cap. ſi poſtmodum. & c. ſi clericus eod. tit. & plene in cap. ſi ſoli. de conceſſ. præben. eod. lib. Suadetur etiam ex dictis Batt. in l. 1. § filium per illum text. & §. ſi ex tribus. ff. de bonor. poſſ. ſ. contra tabul. volentis quod licet prior in gradu non poſſit capere, tamen ſi ſubeſt aliqua ſpes quod in futurum capere poſſit excludit interim ſequentem in ordine. Ad idem etiam facit l. plane. in princip. ff. de leg. primo. & l. ſi transferam. & l. legatum. ff. de adim. lega. vbi teſtator adimendo legatum factum primo, & conferendo illud alteri, eſto quod iſte ſecundus ſit inhabilis & non poſſit capere tamen valet ademptio ex quo legatum primum nõ reintegratur propter nullitatẽ perſonæ ſecundi legatarij vel aliam, in caſu præſenti ordinarius caret omni poteſtate ſtante decreto & appoſitione manus ipſius Papæ, cap. vt noſtrum. infra de app. & d. c. ſi ſoli, & ideo collatio ordinarij erit nulla. c. quõdam de præben. in 6. Maxime propter appoſitionẽ manus. d. clem. 1. §. ſecu. & eſt conſi. Old. 137. inci. plures ſunt, & 306. inci. quamuis pater reuerende. & conſi. ſeq. & Rot. in antiq. 333. incip. primum & ſecundum. & per Biſigne. deciſ. 1. de conceſſ. præb. & vltima de præben. & per Bellame. deciſ. 468. & eſt conſi. Card. cum alijs hic adductis per Felyn. Quando enim vltra appoſitionem manus interponitur decretum afficitur beneficium etiam ſi dicta prouiſio redderetur nulla ex aliqua cauſa, ita Ioa. And. poſt Inno. in c. inter dilectos. col. fina. verſ. poteſt dici infra de exceſſ. præla. & ratio eſt quia virtus & potentia decreti afficit manus inferiorum, ca. ſi eo tempore de elect. in 6. c. 1. de conceſſ. præben. quinimmo etiam afficit manus ipſius Papæ, niſi aliud exprimatur. d. cle. 1. de conceſſ. præben. & per Domin. & alios in d. cap. quodam in fin. Nec obſt. ſi diceretur tale decretum eſſe conditionale &c. vnde non ſortitur effectum niſi ſequuta conditione arg. l. proinde. ff. ſi cert. pet. & per Innoc. in c. 1. de conceſ. præb. in 6. in gl. hoc intelligunt. in fin. & conſequenter intelligi debet ſi expectans vult vti ſecundũ Petr. de Anch. in d. c. ſtatutum. nam dicitur decretum ſtatim habere effectum, vt not. in d. c. 1. & in d. cle. 1. ſecundum Io. And. ibi & Philip. Franc. col. fin. Nec obſt. quod ſubintelligatur conditio ſi vult vti impetrans, quia eſt verum quoad eius commodum vel incõmodum non autẽ quod ſi contrafiat illud quod fit nõ ſit nullũ tanquam attentatum contra decretum quod etiam ligat ignorantes. c. pen. de præben. in 6. ſecundum Franc. vbi ſupra latius ſe extendentem & poſt alios dicentem quod ſi appareat ante collationem ordinarij expectantem noluiſſe vti quod valida erit collatio poſtmodum ſequens, ſecus autem ſi expectans renunciaſſet poſt collationem ordinarij, quia tunc prouiſus non eſſet tutus ſine noua collatione per d. cap. pen. ex quo agitur de beneficio eccleſiaſtico conſequendo in quo inſpicitur initium vt ſupra dictum eſt. † An autem opinio Abb. poſſit ſuſtentari per regulam cancellariæ de qua Felyn. hic mentionem facit non examino, ex quo tempus non patitur, dicam aliàs: in ſecunda concluſione Abb. dicas, vt per Felyn. 37

REPETITIO IN CAP. SI DILIGENTI DE præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Quæ loca ſint de patrimonio Eccleſiæ Romanæ.*
2 *Quando valet argumentum de toto quoad partem.*
3 *Princeps qualiter dicatur dominus vniuerſi & in quibus & quid de Papa & alijs dominis.*
4 *Vaſallus quod dominium habeat in feudo.*
5 *Rex Apuliæ quale dominium habeat in regno.*
6 *Reges quam iuriſdictionem habeant in ſubditos.*
7 *Confeſſio prælati quando noceat eccleſiæ.*
8 *Intellectus huius decretalis circa iſtud.*
9 *In iuribus incorporalibus competit remedium reſtitutorium reſpectu quaſi poſſeſſionis dictorum iurium.*
10 *Is poſſidet & præſcribit cuius nomine poſſidetur.*
11 *Acquiſitum contra iuramentum, an poſſit licite retineri.*
12 *Bona Eccleſiæ Romanæ etiam feuda, ciuitates, & regna præſcribuntur centum annis concurrentibus alijs requiſitis.*
13 *Præſcriptio centenaria qualiter & ex quibus poſſit probari.*
14 *Quando quis dicatur in bona fide, & quid ſit.*
15 *In dubio an præſumatur quis eſſe in bona fide ſi poſſidet cum titulo.*
16 *Et quid ſi poſſidet ſine titulo.*
17 *Quando poſſit opponere quis de iure tertij.*
18 *Quid quando quis poſſideat ſine titulo non exiſtente alio antiquiore poſſeſſore.*
19 *Et quid ſi apparet alius antiquior poſſeſſor.*
20 *Et quid ſi antiquior poſſeſſor non agit, ſed tacet.*
21 *Poſſeſſor per 30. annos an præſumatur in bona fide etiam apparente antiquiore poſſeſſore.*
22 *Intellectus l. fin. C. vnde vi.*
23 *Antiquiori poſſeſſori, quod remedium competit.*
24 *In iuribus incorporalibus in dubio, an præſumatur bona fides in quaſi poſſeſſore illorum, & quando & in quibus caſibus.*
25 *Denunciatio ante contractũ facta an inducat præſumptionem malæ fidei & quando.*
26 *Qui mercatur contra iura an præſumatur in mala fide.*
27 *Error iuris quando impediat præſcriptionem, vel fructuum acquiſitionem.*
28 *Error iuris quando impediat vſucapionem fructuum.*
29 *Emens per colluſionem an præſumatur malæ fidei.*
30 *Emens à prodigo vel luxurioſo an præſumatur in mala fide.*
31 *Et quid de eo, qui emit ab exiſtente in ludo.*
32 *An ex ſecundo decreto quis poſſidere poſſit cum mala fide.*
33 *Vitium vel mala fides auctoris quando nocet ſucceſſori in præſcribendo.*
34 *Mala fides tradentis quando nocet recipienti cum bona fide.*
35 *Et quid in vſucapione rerum mobilium.*
36 *Et quid in debitore vendente vel alienante rem alteri hypothecatam.*
37 *An emens præſcribat & quanto tempore.*
38 *Et quid ſi in inſtrumento eſt appoſitum conſtitutum.*
39 *Mala fides defuncti quando noceat heredi in præſcriptione longiſſima.*
40 *Hæres an ſit prohibitus præſcribere propter malam fidem defuncti etiam de iure canonico.*

41 Domi-

41 *Dominium ſemel acquiſitum an poßit iterum quæri.*
42 *In ſpiritualibus an ius acquiratur ſine traditione.*
43 *In præſcriptione quis, & qualis titulus requiratur.*
44 *Et quid ſi ius reſiſtit vel non reſiſtit.*
45 *Quid etiam ſi ius reſiſtit non ſolum quoad poteſtatem habendi ſed etiam quoad poteſtatem poßidendi.*
46 *Præſcriptio qualiter inducatur quando ius ſeu præſumptio eſt contra præſcribentem.*
47 *Bona patrimonialia clericorum quanto tempore præſcribantur.*
48 *Et quid ſi talia bona fuerunt data in titulum beneficij.*
49 *Quomodo intelligatur & procedat illa regula, volens bona clericorum cenſeri eodem iure, quo bona eccleſiarum.*
50 *In quibus caſibus bona clericorũ gaudent eodem priuilegio quo gaudent bona eccleſiarum.*

SI DILIGENTI. Not. primo ſecundum Abb. & alios quod tota Sardinia pertinet ad Eccleſiam Romanam immediate,
1 & quæ alia loca † ſpectant ad ipſam eccleſiam vide per Abb. *hic & in locis per eum allegatis*, & plenius per Imol. *in 1. not. & in prima gloſſ.* & per Felyn. *in princip. & in cap. ad audientiam. ſupra eod. colu. antepenult. verſic. amplia quarto. & not. in cap. Conſtantinus. 96. diſt.* quod eſt palea, vbi ponitur forma donationis factæ per Conſtantinum Silueſtro Papæ, quod etiam formaliter refert Alb. de Roſa. *in l. omnia. § in initio. ff. de offic. præf. vrb.* & vide de Ferraria *conſil.* Alex. 104. *in 4. lib. inci. in cauſa & lite & de Sicilia* vide And. de Iſer. *in cap. 1. colum. 3. & ſeq. in tit. de his qui feud. dare poſſ.* & quo iure Sardinia ſpectet ad dominium Rom. Eccleſiæ & ex donatione cuius Imperatoris vide *in d. cap. Conſtantinus. & alijs iuribus hic adductis* per doct. & non eſt noſtrum diſputare de iuribus & validitate donationis Conſtantini, quum per extrauagante Martini excommunicentur illi qui negant talem donationem: dicit tamen Ioan. de Imo. *in rub. de verb. oblig.* in antiquis cronicis ſcriptum reperiri nocte ſequenti qua facta fuit per Conſtantinum donatio cœlitus auditam fuiſſe vocem dicentem hodie
2 fuſum eſt venenum in eccleſia Dei. † Secundo no. Abb. validũ eſſe argumentum de toto quo ad partem inducendo hunc tex. vt ipſe facit in fin. iſtius notab. quod eſt ex mente glo. 1. quæ per hoc erit expedita. concordat. *l. quæ de tota. ff. de rei vend.* quod argumentum procedit data paritate rationis, & vbi viget eadem ratio: ſecus ſi diuerſa, vt *no. in d. l. quæ de tota. & in l. qui ſcit. in princip. ff. de vſur.* & habetur per Card. *in clem. 1. quæſt. 15. de ſent. excommun.* & faciunt quæ no. glo. & doct. *in l. 1. C. de iure emphy.* dicentes quod in totum re emphyteotica perempta liberatur emphyteota à ſolutione canonis, ſecus ſi perimatur pro parte. circa quam materiam vide no. per Felyn. *in cap. fin. in fin. ſupra de ma. & obe.* vbi ponit multos caſus in quibus aliquid poteſt fieri pro parte & non in totum, ad quę etiam vide quę dixi poſt alios
3 *in cap. accedentes, & in cap. præceden. ſupra eod.* Et † ad illationem quam poſt Hoſt. facit Abb. *hic* quod comites & domini temporales habent fundatam intentionem de iure cõmuni quoad res ſitas infra limites comitatus &c. reſpectu iuriſdictionis non autem reſpectu proprietatis rerum & bonorũ ibidem exiſtentium extendens hoc ad Imperatorem & Pontificem, quæ comprobari poſſunt ex dictis per Bald. *hic* dum loquitur de ciuitate Eugubina & eius villis & caſtris, & ex his quæ adducit Felyn. *colum. 1. verſ. ad illud quod dicitur*, ex quibus infertur declaratio *ad l. deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iact. & ad vulgatam l. bene à Zenone*, vt procedant reſpectu iuriſdictionis & protectionis, non autem reſpectu proprietatis & dominij ſecundum Bartol. *in l. 1. §. per hanc. ff. de rei vendi. cum alijs adductis* per Alexand. *in addi. in d. l. deprecatio. & in d. conſil.* 104. & per Felyn. *in cap. quæ in eccleſiarum. ſupra de conſti.* & per And. de Iſern. *in tit. de capitaneo, qui cur. vendi. §. fin.* & per Bald. *in prima conſtitutione ff. veteris. colum. 2.* & Andr. de Iſern. *in conſtit. regni. incip. ab officialibus*, dicit idem de rege reſpectu rerum exiſtentium infra regnum, & ſimiliter dicendum eſt de Papa ſecundum Abb. *hic*, de quo per Alexand. *conſi.* 89. *viſis codicill. in 2. lib.* & pleniſſime per Felyn. *in d. cap. quæ in eccleſiarum.* infertur etiam quod quemadmodum Imperator non poteſt priuare ſubditum dominio rei ſuæ ſine cauſa, *l. item ſi verberatum. ff. de rei ven. cum ſimil.* pariter nec Pontifex hoc poterit facere in terris ſubiectis eius dominio quoad temporalem iuriſdictionem, quum plus non debeat poſſe quam Imperator à quo emanauit donatio in terris prædictis argumento *l. traditio. ff. de acquir. rer. dom. cap. nuper. infra de dona. inter vir. & vxor.* de
4 quo per Felyn. *in d. cap. quæ in eccleſiarum cum concor.* † No. tertio

ibi, ad ius & proprietatem, quod dominium rei feudalis eſt penes dominum feudi, & intelligitur de directo, quia vtile tranſit in ipſum vaſallum. *cap. 1. §. fin. in tit. qui cauſ. feu. amit.* & exponendo ly verbum vſusfructus pro vtili dominio, prout exponit ibi Bald. & facit text. pro dicta expoſitione *in l. 1. §. 1. ff. ad treb.* vbi in fideicommiſſarium transfertur vſusfructus, id eſt, vtile dominium, & Abb. *hic* adducit alia iura. & idem facit Felyn. *colum. 1. verſi. & quod vaſallus.* & tenent alij adducti per Mod. poſt Bal. *in l. 1. C. vnde legi.* & per Iacobinum & Pap. *in tractat. de feud.* † 5
Bald. autem *in d. l. 1.* dicit quod rex Apuliæ, qui habet illud regnum in feudum ab eccleſia, licet non habeat directum dominium in vniuerſo regno, tamen habet illud in ſingulis caſtris illius regni dicens ita tenuiſſe antiquos doct. regni, & bene ſecundum eum, & idem vult Bald. *in proœmio ffor um. colum. 3.* ex cuius deciſione infertur quod ſi rex concederet alicui aliqua caſtra ſeu feũda quaternata in feudum, talis vaſallus alienãdo illa deberet requirere conſenſum regis non Pontificis directi domini in vniuerſo regno: quod ſecus eſſet ſi in illis caſtris rex nõ haberet directum dominium, ſed tantũ vtile. Tunc enim conſenſus Pontificis eſſet habendus ex his quæ ponit gl. approbata à ſcriben. *in l. fin. C. de iure emphy.* & Bald. *in l. ſi permittente. C. ad mace.* volentes quod ſi ſecundus emphyteota vel ſecundus vaſallus velint alienare rem emphyteoticam vel feudalem debent requirere cõſenſum directi domini & non primi emphyteotæ, vel primi vaſalli, quia quum ipſi non habeant directum dominium, ſed tantum vtile illud tranſtulerunt in ſecundũ emphyteotam vel ſecundum vaſallum, & idem tenet Imol. *in c. potuit. colum. 16. infra de loca.* adducens in ſimili text. *in c. ſuper quæſtionũ. §. porro. ff. de offic. deleg.* de quo plene per Felyn. *in d. cap. quæ in eccleſiarum. colum. 24. verſic. in gloſſ. in verb. feudum. & colum. ſequen.* & per Modern. *in d. l. 1.* & vide aliquid per Felyn. *in cap. ad audientiam. in fin. ſup. eo.* do. autem Alex. poſt Roma. *in d. l. 1.* reprobat hoc dictum Bald. *per regulam. l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculũ. ff. commo.* Pro quorum opi. contra Bal. videtur tex. *hic* dum arguitur de toto ad partem: nam ſicut tota Sardinia ſpectat ad Romanam Eccleſiam ſic etiam quælibet eius pars. Vnde ſicut in tota Sardinia Eccleſia Romana habet dominium directum, eodem modo illud habet in ſingulis eius caſtris, conſequenter vaſallus nõ poteſt hoc dominium directum habere. *l. quod contra. §. vnis duo. ff. de regul. iur.* tamen aduertendum eſt, quod dictum Bald. de rege Apuliæ *in d. l. 1. & in proœmio fforum. colum. 3.* tenet Andr. de Iſern. *in cap. 1. colum. 3. de vaſallo decrepitæ ætatis, & in cap. 1. de noua forma fidelitatis.* & per Alexand. *conſil. 1. colum. 10. in 5. volum. alijs adductis* per Felyn. *in d. cap. quæ in eccleſiarum. 24. verſicul. & ad hoc vide*, dicentes quod rex Apuliæ poteſt concedere ſingularia feuda exiſtẽtia in regno, quia in iſtis ſingularibus feudis habet ciuilem poſſeſſionem & directum dominium, licet ipſe Felyn. poſtmodum aliqua adducat in contrarium maxime *dicto §. ſi duobus.* & deciſionem Ioan. Andr. *in addit. l. ad ſpecul. in titul. de feud. §. 2. verſi. trigeſimo octauo. & deciſionem* Bald. *in d. l. 1.* ſequuntur Modern. Pap. *in d. tractat. de feud. in ſecunda parte ſecundæ partis princ. quæſt. 2. char. 17. & in conſil. 1. colu. 14. verſic. ſic etiam dicimus* & idem tenet And. de Iſern. *in proœmio conſtitutionis regni colum. 11. verſi. in prologo*, vbi dicit Regem Siciliæ eſſe monarcham in regno ſuo, & idem Iſern. *in proœmio feud. colum. 9. & 10. & in cap. 1. in tit. de his qui feud. dare poſſ. in fin.* vbi dicit Regem Siciliæ poſſe omnia quæ poteſt Imperator, & bene faciunt not. per Bald. *in rub. quæ ſint regalia.* † Et per eundem *in proœmio ff. ve-* 6
tern. colum. 3. verſi. item not. volens regem in regno habere ſupremam poteſtatem etiam ſi vnus rex teneat in feudum regnum ſuum ab alio rege. Nam eo ipſo quod intitulatur rex habet ſupremam poteſtatem in ſubditos, & plenitudinem poteſtatis, & iuriſdictionis exercet & poſſidet directe in ſingulis generum & nomine ſuo ſimplici cum pleno dominio: vtile autem tantum habet reſpectu vniuerſitatis regni, vt diffuſius per ſex col. iſtud tenet gloſſator conſtitutionum regni *in prologo columm. 4. & ſequen.* vbi concludit attenta forma inueſtituræ factæ per Papam de dicto regno Siciliæ talem regem eſſe monarcham in regno, & in illo poſſe omnia erga ſubditos exercere, quæ poteſt Imperator & Papa ex quo fuit infeudatus cum clauſula, quod omnes ſubditi regni eſſent illi ſubditi pleno iure cum plenitudine poteſtatis, quæ erat penes eccleſiam exceptis aliquibus: & ideo in regno habet Rex directum dominium in ciuilem poſſeſſionem erga omnes, eccleſia autem habet directum dominium reſpectu totius regni ſeu cuiuſq; partis ipſius non autem in ſingulis

Digitized by Google

regni corporibus in quibus nihil penes eccleſiam remanſit, &
totum & integrum dominiũ & ciuilis poſſeſſio fuit tranſlata in
regem ab ipſa eccleſia reſpectu ſingulorum corporum & ſub-
ditorum in quibus ſingulis corporibus ipſe rex eſt dominus ſu-
perior & ſupremus tollis habena omnia iura maioris dominij
hoc comprobans iuribus & rationibus & reſpondet ad obiectũ
de d. §. ſi duobus cum ſimil. dicens non eſſe mirum, quod eccleſia
habeat in vniuerſo regno vel quota parte regni directum do-
minium & ciuilem poſſeſſionem non autem in ſingulis corpo-
ribus, nam in ſimili iſtud eſt in terminis *l. in rem. §. ſi quis res, &
§. fin. ff. de rei vendica. & in l. cum qui ædes. ff. de vſucapio. & in l. qui
vniuerſas. in princip. ff. de acquiren. poſſeſſ. & in l. 1. §. ſed quod diximus.
ff. de dot. prælega.* vbi quicquid conſtituitur ab vniuerſitate non eſt
ad ſingula corpora reſtringendum, nam in ſingularibus rebus
non intelligitur eſſe aliqua pars, *l. quamuis. ff. ſi quis omiſ. cauſ. te-
ſtam.* & ita recte dicitur quod iuris eſt in toto regno idem eſt in
parte, *l. ſi ſeruum eius. ff. de acquiren. hæredi.* quum pars ſit in toto, &
contineatur appellatione totius, *in l. toto. ff. de verbor. ſignificat.*
Non autem idem eſt in ſingulis rebus, vt probatur *in l. ſi debitor.
C. ſententiam paſſ.* quum in illis non inueniatur pars, *l. ſi alte-
rius. ff. de hæred. inſtituen.* & reſpondet ac declarat qualiter iſto re-
ſpectu in regno comitatus & feuda capiantur vt res ſingulares,
declarando etiam qualiter Rex Siciliæ non ſubſit Imperatori,
& quòd in regno ſit monarcha. Nec prędictis obſtat iſte text. ex
quo non apparet hic Sardiniam fuiſſe datam per eccleſiam in
feudum ſub titulo regali, & ideo hic valet argumentum de toto
ad partem, quod ſecus *in quæſtione* Bald. *de regno Siciliæ,* vt patet
ex ſuperius dictis propter diuerſitatem rationis, vt ſupra, & eo
quoniam datum fuit ſub titulo regali, & ſub tali inueſtitura per
quam eccleſia tranſtulit omne dominium & poſſeſſionem ex-
ceptuatis aliquibus, & excepto directo dominio, & ciuili poſ-
ſeſſione reſpectu vniuerſitatis regni, ſeu quotæ partis ipſius, &
quia non ſumus in toto & parte, ſed in toto, & ſingularibus cor-
poribus: & Modern. Peruſin. *in d. l. prima,* tenentes cum Bald.
aliter reſpondent *ad § ſi duobus,* vt non procedat reſpectu diuer-
ſorum modorum iuxta notata per Bartol. & alios *in l. 3. §. ex con-
trario. ff. de acquiren. poſſeſſ.* & per gloſſ. *not. in l. cum ſeruus. de leg.*
7 *primo.* † Not. quarto *ibi,* ſecundum confeſſionem tuam, quod
confeſſio ſolius prælati nocet eccleſiæ: contra quod Abb. op-
ponit & ſoluit, & ex eius dictis habes quod in eccleſia collegia-
ta non nocet confeſſio prælati, vnde à contrario ſi non eſſet col-
legiata eius confeſſio noceret quando non eſſet voluntaria, &
in caſu in quo confeſſio prælati cum conſenſu capitulo noceret
eccleſiæ collegiatæ, ſecundum ea quæ dicit Abb. *in cap. fin. in
gloſſ. fin. infra eod.* Et quando eſt ſolus rector ſine collegio poteſt
idem quod rector eccleſiæ collegiatæ cum conſenſu capituli ſe-
cundum gloſſ. communiter approbatam *in cap. potuit infra de lo-
ca.* de quo dicam *in d. c. fin.* vbi poſt Abb. declarabo, an & quan-
8 do confeſſio prælati noceat eccleſiæ. † Secundo ex dictis Abb.
habes quod ideo in terminis iſtius c. cõfeſſio iſtius archiepiſco-
pi nocuit eccleſiæ, eo quoniam cõfeſſio emanauit ſuper eo, pro
quo eſt iuris præſumptio inducendo hunc tex. vt facit Abb. per
quod habetur limitatio *ad d. regulam* volenté confeſſionem prę-
lati non nocere eccleſiæ, vt nõ procedat quando pro confeſſio-
ne extat iuris præſumptio contra eccleſiam: quam limitationé
tenet Felyn. *hic col. 1. verſi. ſigna limitationem & alij ſcriben. in c. fin.
infra eod.* vbi dicam & tenet etiam do. Præpoſ. *in c. de Conſtantino-
politana. 22 diſt.* & iſte intellectus communiter tenetur ad hunc
text. per doct. *in locis præalleg.* Tamen aduertendũ eſt, quod tex.
iſte non dicit confeſſioné archiepiſcopi præiudicaſſe eccleſiæ,
eo quoniam contra eccleſiam eſſet præſumptio iuris, ſed ſolum
fundat ſe ex eo quia eccleſia Piſana nihil ſufficiens oſtendebat
per quod poſſet exigere tale iuramentũ, & etiam quia illud re-
cipiebat nomine alieno. Item quia ſi recepiſſet nomine ſuo ca-
rebat bona fide & titulo, quæ rationes decidentes caſum iſtius
decretalis innuunt idem eſſe quando præſumptio iuris non eſſet
contra eccleſiam, quod etiam ſuadetur, quia Papa *hic* arguit ve-
niendo ad deciſionem à ſufficienti diuiſione, quod argumentũ
etiam procedit dato quod nõ ſit præſumptio iuris contra eccle-
ſiam. & ſi ſola iuris præſumptio induceret confeſſioné prælati
valere, Papa vnico verbo hoc dixiſſet, nec fuiſſet opus tanto
multiloquio decidere quæſtioné à ſufficienti diuiſione & enu-
meratione partium. Nec obſt. quod Papa hic videtur ſe fundare
ſuper confeſſione, quia in facto ita contigerat archiepiſcopum
confeſſum fuiſſe, & quia talis confeſſio continebat veritatem
& fuit facta in iudicio & contra eam per eccleſiam nihil fuit ad-
ductum: nimirum ſi habuit præiudicare eccleſiæ, quia etiam ſi-
ne tali confeſſione eccleſia ſuccumbebat vt patet in text. per ar-
gumentum à diuiſione & enumeratione, vnde intellectus red-
ditur dubitabilis. Et ideo gloſ. noſtra ſecunda quæ per hoc erit
expedita dedit alium intellectum, vt iſta confeſſio noceat præ-
latu confitenti: quod plenius declarat gloſ. *in d. cap. dudum el. 2.
ſupra de elect.* & dictum eſt verum in ſe, vt notatur *in d. ca. de con-
ſtantinopolitana. & in c. fin. infra eod.* Tamen vere in terminis iſtius
cap. dicta confeſſio. nedum nocuit dicto archiepiſcopo confitenti,
ſed etiam eccleſiæ Piſanæ, vt patet in litera & omnes tenent.
Vnde Abb. *in cap. fina. colum. penult. verſi. quinto & vltimo. ibi, Ego
ſaluando,* vidit tertium intellectum ad hunc text. dicens confeſ-
ſionem *hic* ideo præiudicare eccleſiæ, quoniam prælatus con-
feſſus eſt qualiter ipſe geſſit actum & alíter non poterat conſta-
re, quia tunc creditur prælato etiam in damnum eccleſiæ, quod
dictum primo non videtur verum, vt dicam *in d. cap. fin.* ſecun-
do intellectus iſte non poteſt ſtare ad hunc text. Primo quia cõ-
feſſio erat de iuramento recepto nedum per Archiepiſcopum,
ſed etiam per prędeceſſores, & cõſequenter de geſtis per alium.
Secundo quia veriſimiliter receptio iſtius iuraméti poterat ali-
ter probari. Vnde Felyn. *hic verſi. præalleg.* dicit Domini. *in d. c. de
conſtantinopolitana.* aliter & quarto modo intellexiſſe hunc text.
qui Dominic. in lectura mea nihil dicit: bene verum quod do.
Præpoſ. *in d. c. de conſtantinopolitana. colum. 2. verſic. aut confeſſio fit
per modum.* ex mente Domin. dicit quod confeſſio prælati in iu-
dicio contentioſo præiudicat eccleſiæ, in inte quærendo per
hunc tex. Pro quo intellectu poſſent adduci notata *in regula de-
lictum. de reg. iur. in 6.* & per gloſ. & doct. *in l. 1. C. qui admitti,* qui
intellectus poſſet ſaluari conſideratis his quæ poſt Abb. ſuper
hoc dicto addam *in c. fin. infra eod.* † Nota ibi quaſi poſſeſſione, 9
quod in iſtis iuribus incorporalibus nõ eſt dare veram poſſeſſio
nem, quia non poſſunt poſſideri cum careant corpore ſecundũ
glo. quartam *hic* quæ per hoc erit expedita, ſed dicta iura bene
quaſi poſſidentur, vt dicit Abb. Imo. & alij *hic:* & dixi poſt alios
in cap. de quarta ſup. eod. & iſta quaſi poſſeſſio ſufficit ad præſcri-
ptionem complendam ſicut in corporalibus ſufficit vera poſ-
ſeſſio, *regula ſine poſſeſſione. de regul. iur. in ſexto.* Et ſicuti in rebus
corporalibus ſi denegantur competit remedium reſtitutorium,
vt *ſupra de reſtitu. ſpoliato ſere per totum,* ita ex iſtis incorporalibus
reſpectu illius quaſi poſſeſſionis, vt nota. *ibi, & in capit. audito.
& cap. de quarta. ſupra eodem.* † Nota vlterius quòd is dicitur poſ- 10
ſidere cuius nomine poſſidetur, *l. quod meo. in princip. ff. de acqui-
ren. poſſeſſ. cap. cum veniſſent. infra de inſtitut.* & talis dicitur vera &
propria poſſeſſio non autem ficta, *l. certe. §. primo. ff. de precario.*
& per Bartol. *in l. ab emptione. ff de pact. & l. ſi is qui pro empt. quæſtio.
penultim. ff. de vſucapio.* hinc eſt quòd iſte cuius nomine poſſide-
tur præſcribit, ex quo dicitur vere poſſidere & in eo adeſt extre-
mum requiſitum, de quo in dicta regula ſine poſſeſſione, etiam
ſi eſſent iura incorporalia, quæ per alium poſſunt quaſi poſſide-
ri, per quam quaſi poſſeſſionem præſcribit ille cuius nomine
quaſi poſſidetur, vt erat *hic* & ſentit gloſſ. *in verbo, cuius nomine,*
quæ per hoc erit expedita. Ille vero, qui alieno nomine poſſi-
det ſeu quaſi non præſcribit ex quo in ipſo deficit extremum
requiſitum in præſcriptione, ſcilicet poſſeſſio ſeu quaſi, vt *ſu-
pra* ſecundum Imol. *hic,* & dictum fuit poſt glo. *in cap. cum non li-
ceat. ſupra eod.* † Nota ibi, vnde licite retineri &c. quod acquiſi- 11
tum contra iuramentum non poteſt licite retineri, & ideo ve-
nit reſtituendum ſicut & illud quod cum peccato quæritur, vt
per Abbatem *hic.* Et aduerte, quia littera iſta debet intelligi,
quòd iſtud fuit quæſitum contra iuramentum proprium ipſius
archiepiſcopi, qui præſtat illud ſub forma cõſeruationis iuris &
honoris ſedis apoſtolicæ iuxta notata *in cap. ego enim. ſupra de iu-
reiurando,* quæ forma ibi poſita ampliatur *hic,* vt Archiepiſcopi
ſemper debent iurare de conſeruando iura & honores Roma-
næ Eccleſiæ ſecundum Baldum *hic column. prima. verſicul. nota
quòd omnes.* & iſte Archiepiſcopus Piſanus fecit totum contra-
rium vſurpando honorem, & iura Beati Petri, & capiendo iu-
ramentum fidelitatis à iudice Calaritano nomine ſuo & ſuæ ec-
cleſiæ & veniendo contra proprium iuramentum. Et ita intel-
ligit Abbas dum dicit quòd iſte Archiepiſcopus acquiſiuit con-
tra iuramentum proprium, & etiam in ſua illatione dum vult
quod iuramentum non impedit validitatem actus licet atten-
tans ſit periurus, & etiam videtur intelligere Imol. *colum. prima.
verſicul. item nota quòd exactum,* & ita bene infertur, quòd præ-
ſcriptio

Digitized by Google

ſcriptio non habet locum quando fit contra iuramentum, eo quoniam ille periutans, qui volt præſcribere eſt in mala fide & peccato & conſequenter non præſcribit, cap. fina. infra eod. Nam aliter periutus ſi haberet bunam fidem vtiqne præſcriberet cum periurus non prohibeatur alium actum facere ſecundum Imol. hic, in verſic. item nota quòd exactum. & Abb. ſe remittentē ad notata in cap. dilecto infra de preben. de quo plene in locis hic adductis per Felyn. colum. prima. verſicul. ad illud de validitate, & ita intelligenda & declaranda eſt gloſſ. in verbo nomine tuo, qua per
12 hoc erit expedita. † Vltimo not. contra Eccleſiā Romanam poſſe præſcribi cum bona fide & titulo: quod nedum procedit in rebus particularibus ſed etiam ciuitates & regna ipſius præſcribuntur dummodo quòd præſcriptio ſit centenaria vt not. in authen quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. & fuit dictum poſt alios in cap. cum nobis. ſupra eod. qualiter autem iſta præſcriptio centenaria poſſit probari cum text. iſte in fine ſentiat non poſſe probari, contra quod Abb. columu. prima. verſicul. oppono: adducit notata in cap. cum dilecta. infra de confirmatio. vtil. & in dicto cap. cum nobis. vbi iſta centenaria probatur. Solnit dupliciter, qnòd
13 † in terminis iſtius cap. non poterat probari propter facti contingentiam, vt per eum: quod continet diuinationem. Et ideo Imol. dicit text. procedere attenta difficultate probationis propter quā dicitur aliquid nō poſſe fieri quando ſine magna difficultate fieri non poteſt, l. apud iulianum. §. conſtat ff. de leg. primo. l. quis cum maior. §. 1 ff. de bono. liber. quod etiam ſenſit Abb. in dicto cap. cum nobis. colum. 2. Secundo Abb. ſoluit ex mente Hoſtienſ. vt per eum, & dum volunt banc centenariam non poſſe probari per teſtes dicas hoc procedere de facili probationem non fieri, tamen bene etiam per teſtes admitteretur probatio per modum & formam traditam per gloſſ. & doctor. in cap. primo in fin. de præſcriptionibus, libro ſexto. & per Imol. hic in vltimo notabili de quo in dicto cap. cum nobis. & in dicta authen. quas actiones. cum alijs plene accumulatis per Modern. in dicto tractat. in 2. parte tertiæ partis princip. quaſt. 6. numer. 34. Et ad tertium qnod dicit Abb. hic poſt alios poſſe probari per inſtrumenta, vide quæ ipſe Abb. latius dicit in dicta cap. cum nobis. colum. 2. & ibi fuit dictum, vbi vult præſcriptionem centum annor. poſſe probari per inſtrumenta, in quibus continetur conſtitutum de poſſidendo. Item etiam per inſtrumenta in quibus dicitur venditorem exiſtentem in præſentia rei venditæ vendidiſſe & tradidiſſe rem emptori: quod ſequitur dom. meus Socin. in conſi. 187. incip. In controuerſia. in 2. lib. colum. 5. verſic. 3. probatur & colum. ſequentib. volens ex mente Abb. vbi ſupra quod licet ex tali inſtrumento non arguatur acqniſitio poſſeſſionis, quoniam probandum eſt, qnod conſtituens poſſidebat tempore conſtituti ſecundum Bart. & alios in d. l. quod meo in prin. quæ non probantur per dicta inſtrumenta. Tamen propter antiquitatē temporis tale conſtitutum probat talem poſſeſſionem fuiſſe tranſlatam, & ſic nō habent locum nota. in d. l. quod meo. quorum opin. iure non probatur, & ideo non eſſet recedendum à regula tradita in d. l. quod meo, nec difficultas probationis habet obſtare, quoniam in facto antiquo poſſeſſio, & dominium poſſunt probari per ſolam famam ſecundum Bald. in d. authen. quas actiones, columm. vltim. quod etiam ſentit Do. meus in d. conſil. in princip. ad id adducens alias deciſ. & vide dicta in d. cap. cum nobis. Gloſſ. in verſic. bona fides. ibi, ſi virgo. declara vt per Abb. hic, colum. 2. in fin. verſic primo igitur, & per Imol. col. 2. in glo. pen. de quibus poſt Abb. ad alios plene dicam in c. fin. infra eod. vbi melius cadit. In eadem gloſſ. ibi bona
14 fidei. declarat † quando quis dicatur in bona fide, & quæ ſit bona fides, de quo per Abb. colum. 4 verſic. 2. gloſ. quarti, & Imol. colum. 2. verſic. circa ſecundum, & bene facit text. in cap. ſi virgo 34. quaſt. 2. vt ignorans rem eſſe alienam dicatur in bona fide, & text. in l. ſi exiſtimans, & ibi Bartol. ff. pro ſol. & bonus text. in l. ſi quis fundum. ff. de acquiren. poſſeſſ. vbi dicitur, qnod mala fides eſt ſcientia rei alienæ, ergo per contrarium ignorantia erit bona fides, de quo vide per doc. in regula poſſeſſor. de reg. iur. & per Azo. in ſumma. C. de vſuca. pro empt. col. 3. verſi. quid eſt bona fides, cum alijs adductis per Moder. in tracta. præſcri. in 2. parte 3. partis princip. q. 1. vbi alias adducentes deciſio. etiam declarant quę ſit mala fides, de quo etiam per Bart. & repe. in l. Celſin ff. de vſucap. In eadem glo. ibi, verius, concludit bonā fidem in dubio præſumi in poſſeſſore cum in dubio pręſumatur ignorantia qnem articulū examinat Abb. hic, col. 3. & 4. verſi. 3. quarti, & Imol. colu. 2. verſ. & aduerte, & diffiſius in c. fin. colum. 2. verſ vlterius redeo infra eod. In qua difficultate duo ſunt articuli examinandi. Primus eſt, quid in rebus corporalibus. Secūdus quid in incorporalibus. † Circa 15
primum concluſio prima eſt, quod poſſidens rem alienam cum titulo præſumitur habere bona fidem. l. 1. C. de euic. l. ſuper longi. vbi glo. in verb. probetur. C. de præſcript. long. tempo. & in iſtis terminis poteſt ſaluari gloſ. pen. in c. ſanctorum. ſup. eo. & gloſſ. noſtra, & glo. antepen. in c. fin. inf. eod. quæ concluſio eſt communis, & tenetur per Abb. Imol. & Felyn. hic, colum. 2. & 3. & per Imol. in c. fin. inf. eo. & eam tenet Bart. & reliqui ſcriben. in l. Celſus, col. 4. verſi. ſed qualiter probabitur. ff. de vſucap. & per Felyn. in cap. cum contingat, colum. 2. ſup. de reſcript. & gloſ. & ibi ſcriben. in verb. qui bona fide. Inſtit. de vſucap. in princ. cum alijs alleg. per Alex. in conſi. 200. incip. viſo. colum. 1. verſ. præterea. in 2. volum. & conſi. 75. incip. viſis, colum. pen. in 4. volum. & per repet. in d. l. Celſin. in 3. parte princip. & per Franc. de cur. conſi. 82. incip. Deus Pim, colum. 2. & effectus concluſionis eſt, quod talis poſſidens cum titul. non aſtringitur ad probandum fidem bonam cum præſumptio iuris ſit pro ſe, & transferat onus probandi in aduerſarium. l. ab ea parte. ff. de probatio. quis autem titulus ſufficiat ponit aliquid Fely. hic, ſed diffuſius iſtud tangitur per Bart. & alios potiſſimè reper in d. l. Celſus. in prima parte, & poſt Abb. & alios dictum fuit ſup. eod. c. de quarta. In quibus locis bene diſcutitur, an ſufficiat titul. coloratus, & iniuſtus cum errore facti, & quid ſi interuenit error iuris. An autem iſta bona fides præſumpta ad hoc, vt proſit poſſeſſori ſit neceſſe, quod ſaltim allegetur. Bald. & Angel. in d. l. ſuper longi. tenuerunt, quod ſic per l. ſi quis adulteriū. §. idem Pollions. ibi, vtiq; ſi error. allegetur ff. de adulte. & tradit Bart. vbi alij ſcriben. in l. cum quid. ff. ſi certū petatur, & Bal. in l. etiam. C. de execu. rei iud. dicens, qnod in caſibus in quibus ex poſſeſſione præſumitur dominiū debet illa præſumptio allegari. Circa quod de veritate vide per repet. in dicta l. Celſin. in tertia parte, & plene dicam in cap. fin. infra eod. Vnum autem not. quod etiam poſt concluſionem in cauſa poteſt huiuſmudi præſumptio in iudicio deduci, & allegari ſecundum Dom. Anton. in cap. peruenit. infra de empt. & vendi. & per Dom. Alex. in l. vnica, colum. 2. C. vt quæ deſunt aduo. † Secun- 16
da concluſio eſt, quod in dubio in poſſeſſore præſumitur bona fides, etiam ſi poſſideat ſine titul. ſi nō appareat alius antiquior poſſeſſor. Idem tenet Do. Ant. hic, & Felyn. colum. 2. verſ. inquantum Abb. dicit hanc eſſe communem, & eam ſequuntur Bald. & Angel. in d. l. ſuper longi. colum. 3. & Dominic. & Franc. in c. primo de præſcriptio. lib. 6. Contrarium autem tenuit Bald. poſt Innoc. in cap. per tuas. ſup. de teſti. dicentes, quod in dubio non præſumitur bona fides ſine titulo, & eandem opinionem ſequitur Imo. in cap. fin. infra eod. colum. 3. verſ. vlterius redeo. vbi ratione, & lege impugnat hanc communem: qnæ communis concluſio fuit Bartol. in d. l. Celſus. & in l. fina. C. vnde vi, & aliorum hic adductorum per Felynum, qui dicit de rigore iuris hanc opinionem Imolæ contra communem eſſe veriorem in inchoante præſcriptionem per dictam. l. finalem, & quia hic poteſt opponi de iure tertij, ex qno tale ius in totum excludit ius agentis iuxta notata per Bart. in l. 2. ff de excep. rei iud. quæ fuere dicta Imo. in. d. c. fina. Addit etiā Fely. cōmunem opinionē poſſe ſaluari in ſucceſſore illius, qui inchoauit præſcriptionem argumento l. qui in alterius. ff. de regul. iur. & iſtud procedit ſecundum eum quando ſucceſſor non eſt certus de non titu. auctoris allegando deciſiones, vt per eum. Tu aduerte, ſi cōmunis opi. poſſet ſaluari eo quoniā hic non apparet de antiquiori poſſeſſore, conſequenter ſumus extra terminos d. l. fin. quæ loquitur in occupante rem vacuam per prius poſſeſſam ab alio, qui antiquus poſſeſſor ſi agit nō poteſt repelli ab iſto occupante aſſerente rem fuiſſe vacuam, cum ſcire deberet rem illam eſſe alienā ex qno ſciebat nō eſſe ſuam: non autem tex. ille loquitur quando nō erat alius antiquus poſſeſſor. Et ideo ratio illius literæ non obſtat huic concluſioni, nam cum nō appareat rem fuiſſe poſſeſſam ab alio contra hunc talem occupantem non poteſt adduci, & allegari mala fides per aliquem agentē, qui nō erat dominus illius rei nec vnquā illam poſſederat, & eſto, quod iſte poſſeſſor occupauerit vacuā, & ſciret nō eſſe ſuam, & cōſequenter debuit ſcire eſſe alienam, tamē cum reperiatur in poſſeſſione, & iſte qui agit contra ipſum nun poſſit docere de dominio, nec de anteriori poſſeſſione, certe venit abſoluendus. l. qui accuſare. C. de eden. §. commodum Inſtit. de interdi. cōtra enim agentem poteſt dicere quoad te liberas ædes habeo. l. loci corpus. §. competit ff. ſi ſeruit. ven. † Nec iſte agens pote- 17
rit cōtra talem poſſeſſorē opponere de iure tertij, ex quo in terminis concluſionis nullus adeſt tertius nec apparet tertius, conſequenter de iure non entis nec apparentis non poteſt fieri op-

Digitized by Google

poſitio,& ſic ceſſat argumentom Imol. & Felyn. ad quod etiam
poteſt reſpondeu,quia de iure tertij actor non poteſt opponere
replicando quando tale ius eſt excluſiuum ipſo iure, ex quo ius
actoris debet deduci ex iure reſidente in perſona ſua, *l. ſpecials.*
ff. de rei ven. cum alijs adductis per do. meum *in d. l. 2. ff. de except. rei*
iud. prout etiam argumentum poteſt tolli eo quoniam iſtud ius
tertij reſpectu malæ fidei, vel bonæ non eſt excluſiuum ipſo iu-
re, ſed mediante replicatione, & ſententia, & conſequenter de
eo non poteſt fieri oppoſitio, vt per glo. Bart. & alios per illum
text. *in l. is conſequenter. §. 1. ff. fa. her.* & per dom. meum. *in d. l. 2.*
colum. 2. & eſto,quod iſte occupans rem alienam dicatur in ma-
la fide conſiderando generalitatem, quia debuit ſcire alicuius,
& alienam, cum ſciret non ſuam. Tamen aduerſus agentē po-
reſt ſe tueri, cum nō probet ſe dominum nec antiquiorem poſ-
ſeſſorem: & dicere poteſt quo ad ipſum ceſſare malam fidem,
& potuiſſe præſcribere, cum quis poſſit eſſe in bona fide, reſpe-
ctu vnius, & præſcribere contra eum, & reſpectu alterius eſſe in
mala fide, & contra illum tantū nō præſcribere, & eſt commu-
nis concluſio Abb. & aliorum, & ibi dixi *in cap. illud ſupra eod.* ſua-
detur etiam communis opinio, nam cum iſte occupauerit rem
vacuam in qua nullus apparet dominus, nec antiquior poſſeſ-
ſor,& eam poſſederit lōgo tempore iuſte potuit poſſidere titu-
lo pro derelicto, *l. id quo. ff. pro derelicto,* & ponit Bald. *in regula*
poſſeſſor. de reg. iur. in 6. in quibus terminis non procedit *d. l. fina.*
quæ tantum loquitur apparente antiquiore poſſeſſore, & pe-
tente rem ab occupatore, per quod patet eam non habuiſſe pro
derelicta, quod non eſt in terminis concluſionis. Et vere non
video nō apparente antiquiore poſſeſſore, quod cōcluſio com-
munis poſſit reddi dubia ſtantibus ſupra adductis. Ad illud au-
tem, quod dixi de re habita pro derelicta aduerte, quia procedit
ſecundum ea quo notantur *in c. quod inueniſti. 14. q. 5.* & ſecundū
ea quæ dicam *in c. fin. infra eod.* & ea quæ not. Philipp. Franc. *in*
d. regula poſſeſſor de reg. iur. lib. 6. colu. 2. verſic. tertio concludit poſt
18 Bald. *ibi.* † Limitatur autem concluſio, vt iſte poſſeſſor ſine ti-
tulo præſumatur in bona fide, non exiſtente antiquiore poſſeſ-
ſore, quando ius cōmune non reſiſtit ſi autem ius commune nō
reſiſteret, eſto quod nullus alius appareret antiquior nō præſu-
meretur in bona fide, ita Abb. *hic,* & voluit Bart. *in d. l. Celſus,*
quod de facili procedit, quando ius cōmune reſiſteret data in-
capacita perſonæ, ſecundum ea quæ notantur *in ca. cauſam quæ.*
ſupra eod. & per Felyn. *in c. accedentes. colu. 4. & 5. in 2. & 3. limita-*
tione. data autem capacitate perſonæ eſto, quod ius cōmune re-
ſiſteret, tamen data poſſeſſione longi temporis arbitrio iudicis
determinandi, vel probabilibus rationibus cōcurrentibus præ-
ſumeretur bona fides, ſecundum Abb. *hic* adducentem text. *in*
cap. cum eccleſia. ſupra de cauſa. poſſ. & proprie. & in cap. fin. de reſtit.
ſpol. in 6. & Inno. *in c. 2. colum. vlt. ſupra de reſtit.* & Felyn. *hic colu.*
2. & tamen contra hoc vltimum tenuit Imol. *in d. cap. fin. per tex.*
in d. l. fin. & per alias rationes de quibus ſupra, ad quæ extitit ſuperius
reſponſum: de hoc tamen quando ius reſiſtit quis titulus requi-
ratur plene dicam poſt Abb. *in gloſ. fin. infra eod.* & habetur per
19 Modern. de prædictis *in d. l. celſus in repet.* † Tertia concluſio eſt
quod in poſſeſſore ſine titulo præſumitur mala fides, ſi apparet
antiquus poſſeſſor, & ſequitur Abb. Imo. Fely. *hic* & Imo. *in ca.*
fin. infra eod. & Bart. *in d. l. fin.* & eſt communis & probatur *in d. l.*
fin. & de plano procedit quando antiquior poſſeſſor agit contra
iſtum poſſeſſorem occupantem rem alienam, & contra quē iſte
occupans nihil poteſt opponere tum quia ille qui agit eſt anti-
quior poſſeſſor, tum etiam, quia agendo non videtur habuiſſe
rem pro derelicta, tum etia quia occupans rem non ſuam debuit
ſcire eſſe alienam ſaltim in genere & cōſequenter illius qui ap-
20 paret antiquior poſſeſſor & agit. † Limitatur tamē iſta conclu-
ſio ex mente Bart. *in d. l. fin.* vt procedat quando antiquior poſ-
ſeſſor agit, ex quo tunc poteſt opponere de iure ſuo contra oc-
cupantem, *d. l. fin.* Si autem contra ipſum non ageret antiquior
poſſeſſor, ſed alius talis agens non poteſt opponere contra oc-
cupantem de iure antiquioris poſſeſſoris apparentis ex quo re-
ſpectu ipſius ius non contra dicit, & poteſt ille dicere quoad re
liberas ædes habeo *d. §. compedit.* quam limitationem ſequitur
Abb. *hic.* Bald. & Ang. *in d. l. ſuper longi, colum. 3.* & Alex. *conſil.*
200. *prææallegato, & conſil. 35. incip. viſo, colum. 4. in 4. volum.* con-
tra autem hanc limitationem, & hoc dictum tenet Imol. *in d.*
cap. fin. verſ. ſed aduerte, colum. 4. & in d. l. Celſus, colum. pen. & fin.
volens, quod ille agens poſſit opponere de iure tertij ex quo in
totum eſt excluſiuum iuris poſſeſſoris, & etiam quia tex. *in d. l. fi.*

facit talem poſſeſſorem malæ fidei cum debuerit ſcire rem eſſe
alienam, & conſequenter ad ſe non ſpectare, quod etiam vide-
tur ſequi Alex. *conſil. 192. incip. in cauſa. in ſecundo volum.* & vide-
tur etiam in idem inclinare Felyn. *hic, col. 2. verſic.* & dixit Bart.
tamen pro communi poteſt inſtari ex his, quæ dicta fuere *ſupra*
in ſecunda concluſione, quod agens talis, qui non eſt dominus nec
fuit aliquando poſſeſſor non poſſit opponere de iure tertij anti-
quioris poſſeſſoris *rationibus de quibus ibi.* Nec obſt. *d. l. fin.* ex quo
loquitur quando antiquior poſſeſſor agit, quod non eſt in præ-
ſenti caſu, nec ratio ibi poſita obſtat, quod debuit ſcire rem eſſe
alienam, &c. Nam eſto, quod iſtud ſit reſpectu generalitatis
quæ poſſet verificari in antiquo domino, & antiquiore poſſeſſo-
re, tamen non eſt reſpectu agentis, qui quoad ipſum poteſt alle-
gare bonam fidem, & præſumi debet, vt excludatur talis actor,
licet reſpectu alterius eſſet in mala fide, & contra agentem ſatis
eſt reſpectu ipſius habuiſſe bonam fidem, licet reſpectu aliorū
eſſe mala ſecundum Abb. & communiter omnes *in cap. illud ſu-*
pra eod. vnde ceſſante ratione, & terminis, in quibus *d. l. fin.* fun-
datur, limitatio iſta communis bene procedet. † Limitatur ſe- 21
cundo ex mente Bart. *in d. l. fi.* & Abb. *hic,* quando decurſi eſſent
30. anni, per talem enim poſſeſſionē longiſſimam videtur eſſe
purgata illa præſumptio malæ fidei, vt talis poſſidens ſine titul.
excludat actorem etiā antiquiorem poſſeſſorem, & in eo præ-
ſumatur bona fides, quod etiam ſequitur Bald. *in l. 1. col. 4. C. de*
ſer. fugi. & do. Ant. *in c. cum eccleſia ſutrina. ſup. de cauſa poſſ. & pro-*
prie. & Ang. *in l. pen. C. qui. non obſtat long. tempo. præſcrip.* Et Abb.
hic, ampliat procedere etiā in illo, qui poſſidet longo tempore
limitando tamen iudicis arbitrio adducendo Inn. *in c. 2. col. pen.*
ſup. de reſtit. in integr. de quo fuit dictum *ſup. in limitatione ſecunda*
concluſionis. in alijs tamen terminis, vt *ibi, an autem hæc ampliatio*
procedat in terminis huius concluſionis vide per repet. *in d. l. Celſus. in*
tertia parte num. 85. verſ. iſtam ſuam, & hanc limitationem ſequi-
tur Bald. & Ang. *in d. l. ſuper longi,* & Alexan. *conſ. 16. incip. in cau-*
ſa, & conſ. 24. incip. ponderatis, col. fin. in ſexto lib. & Dom. Philip.
Corne. *conſil. 136. incip. licet ſatis. in princip. & colum. 2. in 2. volum.*
& Dom. meus Socin. *conſ. 181. incip. viſis capitulis. in ſecundo lib.*
cum alijs adductis per repet. *in d. l. Celſus.* in tertia parte concluden-
tes præſcriptionem longiſſimi temporis purgare malam fidem,
& inducere præſumptionem bonæ fidei etiam ſi ſit ſine titul. &
etiam contra antiquum dominum, & antiquorum poſſeſſorem
dum modo quod aliter non conſtet de mala fide per modos de
quibus infra dicetur poſt Abb. contra autem hanc concluſio-
nem tenuit Imol. *in d. c. fin.* & in puncto iuris Fely. hic dicit hanc
eſſe veriorem, & mihi videtur veriſſima quando comparet an-
tiquior poſſeſſor, qui agendo opponit de iure ſuo, & illud de-
ducit, conſequenter debet obtinere nec poſſeſſor poteſt ſe de-
fendere ex quo eſt in mala fide, cum certo ſciret rem non eſſe
ſuam, conſequenter debuit ſcire eſſe alienam, & ſic illius anti-
qui domini, & antiquioris poſſeſſoris modo agentis, & dedu-
centis ius proprium, & non ius tertij, & agendo oſtendentis nō
habuiſſe rem illam pro derelicta. † Nec obſtat *dicta lex fin.* ſuper 22
qua ſe fundat Bart. & alij, ex quo procedit ſecundum ius ciuile
quo inductum erat etiam cum mala fide, currere præſcriptionē.
l. ſi quis emptionis. C. de præſcript. 30. annor. cap. vigilanti. ſupra eod.
quod hodie ſecus eſt etiam in vtroq; foro ſecundum commu-
nem opinionem de qua *in c. fin inf. eod.* Nec obſtat, quod longū
tempus purget malam fidem præcedentem, & inducat nouam,
nam hoc videtur impoſſibile ſolo tēpore poſſe induci nō con-
currente alia qualitate, cum tempus de per ſe, quod eſt quid natura-
le nō poſſit iſtud inducere. *l. obligationum. §. placet. ff. de actio. &*
obligatio ex eo maxime, quia bona fides, & mala ſunt quid facti,
& in animo conſiſtunt. *l. bona fides. §. 1. ff. de acquir. rerum domin.*
& mala fides, quæ à principio fuit nō præſumitur mutata, cum
præſumptio ſit quem perſeuerare in voluntate prima alio non
interueniente. *cap. maiores. inf. de baptiſmo. l. cum tacitum. ff. de pro-*
batio. Et faciunt notata *in regula ſemel. de reg. iur.* quod etiam ſua-
detur, quia iſte ab initio fuit in mala fide, ſciens alienam, quo
caſu etiam de iure ciuili non poterat præſcribere longo tempo-
re. *l. 1. C. de vſucap. transfor. Inſtitut. de vſucap. in princip.* Longiſſi-
mo vero tempore, licet de iure ciuili poſſet. *d. l. fin. & d. l. ſi quis*
emptionis, tamen ſecus de iure canonico, vt *in cap. fin. infra eod.* † 23
Quarta, & vltima concluſio Abb. eſt, quod antiquiori poſſeſſo-
ri competit remedium *l. ſi coloni. C. de agricol. & cenſib. lib. 11.* &
etiam remedium. *cap. reintegranda. 3. quæſt. 1.* de quo per Felyn.
hic ſe remittit, colum. 3. in fin. ver. dum ſubdit Abb. & do. meus ple-
niſſime

niſſime poſt alios examinat hanc materiam *in l. rem qua nobis. ff. de acquiren poſſ. ff.* tamen ad illud, quod vult Abb. *hic*, remedium *dicto ca. reintegranda.* competere contra poſſidentem etiam cum titul. & bona fide, comproba ex his quæ adducit domin. Anto. Imol. Abb. & tepe. *in c. cum ad ſedem. ſup. de reſti. ſpo.* & ex his quæ poſuit Alexand. *conſil. ſuo 51. in primo lib. & in conſil. 92. in 5. volum.* aſſignando rationem concluſionis, nam probata antiquiori poſſeſſione iunior poſſeſſio præſumitur clandeſtina. *cap. licet cauſam ſup. de probatio.* & per Bartol. *in l. ſi de eo. §. fi. ff. de acquiren. poſſeſſ.* Bartol. autem *in d. l. rem quæ nobis.* videtur tenere contrarium per rationem text. *in l. eum, qui. §. ſi duobus. ff. de publicia.* ad quem reſpondet Abb. *hic*, cuius ſolutionem approbat Alexan. *in dicta l. rem qua nobis.* Angel. autem, & Imol. *ibi*, & Paul. de Caſtr. *in l. & ideo. §. Neratius. ff. de condict. furti.* & Bald. *in l. 2. C. de fur.* videntur ſequi opinionem Bartol. quam etiam & Angel. ſequitur *in conſil. 113.* quæ opinio videtur eſſe probabilis, cum remedium *cap. reintegranda.* ſit antiquius quàm remedium. *dicta cap. ſæpe prout dicit* Abb. *ibi, vnde ſi remedium cap. reintegranda.* competeret contra tertium poſſeſſorem poſſidentem titul. & bona fide, vanum, & ſuperfluum fuiſſet nouum remedium traditum. *in dicta cap. ſæpe.* contra ea quæ habentur in proœmio decretalium. nec reſponſio Abb. *in d. cap. ſæpe, column. 1. verſic. ſed nunc opp. in fin.* obſtat volentis, quod remedium, *cap. reintegranda.* ſolum competat clericis pro bonis eccleſiæ non autem laicis, quibus prouidetur *per d. cap. ſæpe.* nam iſta reſponſio eſt contra communem opinionẽ quæ habet remedium. *c. reintegranda.* competere etiam laicis pro rebus prophanis, vt latè per Alexan. dom. meum, & alios *in d. l. rem qua nobis, & in conſil. ſuo 2. in 3. volum. & conſil. 78. & conſil. 119 & conſ. ſequent.* vbi plene tractat, an remedium *dicta l. ſi coloni & d. cap. reintegranda.* detur contra poſſidentem titul. & bona fide, concludendo, quod ſic, vt etiam ipſe concludit *in d. l. rem qua nobis.* quæ videtur eſſe communis opin. vt latè eam deducit dom. Philip. Dec. *in conſil. 57. inci. & pro tenui. in fin. & conſil. 136. incip. in cauſa reuerendi. in primo libro.* in quibus locis poſt alios doct. declarando, & limitando hanc communem concluſionem ponit qualiter antiquior poſſeſſor debet capitulare ad hoc, vt poſſit obtinere: de quo etiam per Franciſcum Curtium iuniorem *conſil. 17. column. final.* & obiectio ſup. facta poſſet tolli per text. *in l. quoties. ff. de ac. & ob.* & vide quæ ponit. Dom. meus *in dicta l. rem qua nobis. in prima quæ-*
24 *ſtione, an dicta remedia differant, & in quibus.* † Circa ſecundum articulum, an & quando in iuribus incorporalibus quæ quaſi poſſidentur ab ipſo quaſi poſſeſſore præſumatur bona, vel mala fides. Abb. *hic, column. 3. verſic. venio ad ſecundum*, & Imol. *column. fin. in fin. & tertia*, & diffuſius *in cap. fin. colum. 4 verſi. & hæc vera.* plene tangunt. Ex quorum dictis prima cõcluſio eſt, quod in poſſidente ſeruitutem bona fides non præſumitur, quoniam ius communiter reſiſtit, cum quælibet res præſumatur libera. *l. altius. C. de ſeruit. & aqua.* quod etiam ſequitur Cyn. & reliqui ſcriben. *in l. 1. C. de ſeruit. & aqua.* & Bartol. *in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere actuq; priuato.* & eſt communis concluſio quam ſequitur Imol. *hic, colum. 3. verſic. vbi autem agitur de præſcriptione, & etiam in cap. fin. verſi. præallegato*, & Felyn. *hic, colum. 4. verſ. dum ſubdit Bartol.* ex qua poteſt inferri, quod cum ius patronatus dicatur quædam ſeruitus ſecundum gloſſ. *in cap. piamentis. 16. quæſt. 7. & in cap. 3. infra de iure patrona.* de quo dixi *in cap. de quarta. ſup. eod.* quod in præſcribente ius patronatus non præſumatur bona fides, item poteſt inferri, quod cum vſusfructus dicatur quædã ſeruitus quæ poteſt acquiri mediante præſcriptione longi temp. ſecundum Bart. *in l. iuſto. §. non mutat. ff. de vſucap.* quod in præſcribente vſumfructum, non præſumetur bona fides, & eodem modo poſſet inferri ad ſimiles caſus: quibus autem modis probatur bona fides in poſſeſſione ſeruitutum ponit Bartol. *in d. §. hoc interdicto.* & Abbas & Imol. *hic, & in cap. fin. verſic. præallegato.* Limitatur tamen iſta concluſio ſecundum Abb. *hic* quando poſſeſſio in iſtis ſeruitutibus eſſet recens, & tunc procedat concluſio, & ſi eſſet longa, quia tunc in ea præſumitur bona fides, etiam in iſtis incorporalibus, propter tale longum tempus adducendo Innocen. *in d. cap. 2. & text. in d. cap. cum eccleſia ſutrina.* ad quem Felyn. *hic, colum. 4. verſ. non obſt.* accommodat plures ſolutiones: limitationem etiam tenuit Dom. Anton. *in cap. peruenit, column. 16. infra de cenſi.* & Felyn. *hic, verſic. præallegato.* eam tenet, quando eſſet præſcriptio tanti temporis in cuius contrarium, &c. Sed in pręſcriptione longi temporis videtur dubitare tenendo opinionem Imol. contra communem, quod in rebus corporalibus non præſumitur bona fides in poſſidente ſine tit. de quo fuit dictum in præcedenti articulo. Tamen pro limitatione faciunt quæ ibi fuere dicta, & ad obiectum Felyn poteſt dici ex mente Imol. *hic, & in d. cap fin.* poſt Dyn. quod quemadmodum in rebus corporalibus poſſidens cum titul. præſumitur bonæ fidei, vt omnes communiter tenent, ita & in poſſidente ſeruitutem longo tempore præſumendum eſt, quod bona fide, cum in tali poſſeſſione non requiratur titulus *vulga. l. ſi quis diuturno*, & ad illud, quod dicit Abb. circa intellectum *cap. primi de præſcript. lib. 6.* vt non procedat in præſumptione leui, &c. dicas vt per Felyn. *hic, colu. 4. verſic. præalleg. vt dicetur inferius* poſt Abb. & ipſum. Secunda concluſio eſt, quod in ſeruitutibus ſi aliquis deducat titulum probabit illum probando poſſeſſionem longi temporis *argum. l. cum de in rem verſo ff. de vſur.* vbi Bar. idem tenet, & idem voluit *in l. ſeruitutes. ff. de ſeruit. titu. generali*, & eſt communis concluſio, vt poſt alios dixi *in c. de quarta ſupra eodem.* Tertia concluſio eſt, quod in præſcribente libertatem aduerſus ſeruitutem præſumitur bona fides, ratio eſt, quia contra ipſum non viget iuris præſumptio: quam concluſionem tenet Imol. *hic, & in d. cap. fin & ſcriben. in l. 1. C. de ſeruit.* & Bart. *in d. §. hoc interdicto*, & eſt communis. † In ead. gloſ. *ibi. l. ſi quis.* enumerantur quatuor caſus in quibus præſumitur mala fides, quos declara, vt facit Abb. *hic, column. 4. verſ. expedita regula*, ex cuius dictis 25
habetur prima concluſio, quod denunciatio facta ante contractum, & in initio acquiſitionis inducit præſumptionẽ malæ fidei per text. *in l. ſi fundum. C. de rei vend.* tenet eam Imol. *hic, colu. 3. verſ. in eadem glo. ibi denunciationis*, & Felyn. *column. 4. verſ. ad illud*, quod denunciatio. Bartol. & reliqui ſcriben. *in d. l. Celſus.* & doct. *in d. l. ſi fundum*, & plene per Abb. & alios *in cap. 2. & cap. illud. ſup. eod. & in cap. fin. infra eod.* & per Bartol. *in l. naturaliter ff. de vſucap.* nam per hanc denunciationẽ ab initio præſcriptionis, quis inducitur in notitiam rei alienæ, & conſequenter etiam de iure ciuili non poteſt currere præſcriptio longi temporis quæ illo tempore bonam fidem exigebat. *l. vnica. C. de vſucap. transfor. cum ſimil.* debet enim denunciatus credere tali denunciationi, & ſe informare, & inquirere veritatem aliàs ſibi imputatur ſecundum gloſſ. & Bald. *in d. l. fundum*, cum denunciatio fiat nomine proprio, ſecus ſi alieno, quia tunc non deberet credere niſi fidem faciat de mandato iuxta no. per Bartol. *in l. ſi quis inficiatus. ff. depoſiti, & in l. non ſolum. §. morte, colum. 8. verſic. quæro an talis proteſtatio. ff. de oper. no. nunc.* Nec oportet denunciantem exprimere cauſam ſecundum Bal. *in d. l. ſi fundum.* Limitatur concluſio quando denunciatio fuit facta poſt inchoatam præſcriptionem, nam non interrumpit nec inducit malam fidem. *l. fin. ff. de vſucap. pro empt. & not. in d. l. ſi fundum*, & per Abb. Imol. & alios *hic*, & ratio eſt, quia de iure ciuili mala fides ſuperueniens non interrumpebat pręſcriptionem, vt dicetur poſt alios *hic in c. fin. infra eod.* hodie vero de iure canonico eſſet ſecus ſi per talem denũciationem denunciatus deduceretur in notitiam rei alienæ ſecundum no. per Abb. *in cap. illud ſupra eod.* & per Imol. *in d. cap. fin. column. 5. verſi. qualiter autem, & colu. 9. in fin. dictum fuit in c. 2. ſup. eo.* & habetur per repet. *in d. l. Celſus. in tertia parte num. 87.* vbi ponunt cautelam excluſiuam effectus talis denunciationis, & de materia quando, & in quibus caſibus denunciatio inducat malam fidem, vide per Abb. Felyn. & quæ *ibi* dixi *in cap. nihil. ſup. eod.* † Secunda concluſio eſt quando quis mercatur 26
rem contra iura. *l. quemadmodum. C. de agri. & cenſib. lib. 11.* & ibi Bald. *regula, qui contra iura. de regul. iur.* quando enim res fuit acquiſita contra ius præſumptio eſt malæ fidei, ita Abb. *hic, colum. 5. verſic. ſecundus caſus*: hinc Abb. infert malam fidem præſumi in emente rem eccleſię nõ ſeruatis debitis ſolemnitatibus; ad quod bene facit gloſſ. *in verbo mala fide, in l. 1.* & *ibi* Bartol. *in fin. C. de fide inſtrum. & iure haſtæ fiſcal. lib. 10.* & quæ ponit Felyn. *colum. tertia verſic.* & dicit gloſſ. parua, & talis præſumptio eſt iuris, & de iure ex quo ſcienter mercatur ſecundum gloſſ. *fin. in d. l. quemadmodum*, ex quo infertur ſecundum Ioann. de platea *ibi, in fin.* quod non admittitur regulariter probatio in contrarium nec ſufficit allegare ignorantiam iuris ex quo non eſt excuſabilis cum quiſque præſumatur ſcire iura. *l. error. l. regula. ff. de iur. & fac. ignor.* cum quiſque teneatur ſcire leges, vt in dictis iuribus, & per Abba. hic limitantem hoc duobus modis, primo quando ius eſſet dubium: de quo plene fuit dictum poſt Abb. & alios *in cap. de quarta. ſupra eod.* item ſecundo attenta qualitate perſonæ, vt ſi eſſet mulier, vel ruſticus ſimplex: de quo etiam fuit dictum *ibi* poſt Fely. & ponitur de ambabus limitationibus

per

Digitized by Google

per Moder. repet. *in d. l. Celſm. in quarto not.* error enim iuris inducit malam fidem ſecundum text. *in l. nunquam in princip. ff. de vſucap. & ibi* Paul. & dictum fuit poſt Abb. & alios *in d. c. de quarta.* Quæ cunclusio ſecundũ Abb. *hic* limitatur, niſi longo tempore quis poſſediſſet, nam per tantum longum tempus inducitur præſumptio bonæ fidei, eſto quod quis acquirat contra ius, *d. l. poſſideri. §. ſeruus. ff. de acquir. poſſ.* ſecundum ea quæ dixit Abb. in duobus articulis præcedentib. quæ limitatio non videtur ita ſimpliciter procedere poſſe, ſed declaranda eſt ſecundum ea quæ ponunt Moder. repet. *in d. l. Celſm. in quarto nota. in princip. num. 15. & num. 20. verſic. quarto limitatur,* & ſecundum ea quæ ponit Felyn. *in d. cap. de quarta, & ibi dixi,* & ſecundum notata per Modern. *in tractat. præſcriptionum, in ſecunda parte tertia partis princip. in 6. quæſt.* & melius ſecundum ea quæ dixi *ſup. eo. cap. in duobus articulis præcedentibus,* vbi declaratum fuit, an & quando longum tempus ſeu longiſſimum inducat præſumptionem bo-
27 næ fidei purgando malam fidem antecedentem. † Secundo limitatur ſecundum Abb. quando quis mercatur cõtra ius, quod prohibet, vel præcipit, ſecus ſi acquirit iure non aſſiſtente nec reſiſtente ſecundum ea quæ Bartol. vult *in l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ff. de pet. hæred.* exemplificantem iſtud prout refert Abb. *hic,* qui in hoc videtur tenere cõtrarium adducendo illud de poſſidente ſeruitutem, cum quælibet res præſumatur libera. In quo præſumptio eſt malæ fidei, licet poſſideret iure nõ aſſiſtente, vt per eum reſpondentem ad text. *in d. §. ſcire,* & concludentem talem poſſeſſorem præſumi in mala fide niſi ſit perſona ſimplex, vel ius eſſet dubium: de quorum veritate dicendum eſt, vt plene fuit dictum poſt Abb. *in d. c. de quarta,* & Felyn. *ibi, ad quem locum hic ſe remittit, colum. 4. verſic. & dum Abb.* adducendo quaſdam alias deciſiones, & dicendum eſt, vt per Modern. *in d. repet. d. l. Celſus in quarto notabili* adducentes alias rationes, & declarantes remiſſiuè quando lex dicatur non aſſiſtere, vel reſiſtere, & videndum etiam eſt de prædictis in duabus ſequentibus concluſionibus, limitatur, etiam concluſio quando quis acquiſiuit poſſeſſionem iuſto titul. vel probabilibus coniecturis, *vt d. l. igitur. §. 1.* & per Imol. *in d. cap. 2. de quo in præced. articulis.* aduerte tamen quod iſta mala fides, quæ præſumitur in poſſidente contra ius non nocet hæredi, qui eſt in bona fide, iſte enim hæres poterit præſcribere non obſtante mala fide præſumpta defuncti ſecundum glo. *in l. tutor rerum. ff. de adminiſtra. tutorum,* quam notat Paul. de Caſtr. *in d. l. nunquam. in princip.* & Felyn. *hic, colum. 5. verſi. eſt alius caſus.* Tertia concluſio Abb. eſt, quod licet error iuris impediat præſcriptionem, tamen non impedit fructuum acquiſitionem, *d. l. ſed ſi lege. §. ſcire.* vbi gloſ. Bart. & omnes ita tenent Abb. *hic, & in d. cap. de quarta. ſup. eod.* vbi poſt alios dixi cum alijs adductis per repet. *in d. l. Celſus. in quarto nota. verſi. tertio limitat. nu. 18.* Aduerte tamen, nam videtur, quod ſicut in præſcriptione requiritur bona fides, & per conſequens error iuris illam impedit, *dicta l. nunquam in princip.* pari modo in acquiſitione fructuũ neceſſaria videtur bona fides, *l. qui ſcit. §. 1. & §. fin. ff. de vſur. l. in bona fidei. ff. de acquir. rerum Domini.* & conſequenter videtur, quod iuris error impediat acquiſitionẽ fructuum, cum non adſit bona fides, prout dicit Bar. *in d. § ſcire.* Nec obſt. tex. *in d. § ſcire:* ſuper quo ſe fundant doct. nam alium recipit intellectũ. *in ead. enim l. in § præced.* quod autẽ dicitur, quod ille, qui inuaſit bona alterius dicitur eſſe in dolo, & dicitur prædo, & fructus cogitur reſtituere nedũ quos percepit, ſed etiam quos percepere potuit: poſtmodũ tex. *in d. § ſcire.* ſubdit, an ille, qui putauit teſtamentũ valere cum eſſet vnle dicatur prædo, & tex. dicit hunc non eſſe prædonem, quia dolo caret licet in iure errauerit. Error itaq; iuris excuſat à dolo, igitur. *§. 1. ff. de liberali cauſa cum ſimil.* vnde cum nõ ſit prædo, quia dolo caret propter errorem iuris nõ cogitur reſtituere fructus, quos nõ percepit, licet percipere potuerit, ſed quod non cogatur reſtituere fructus quos percipit tex. ille nõ negat nec contrariũ dicit, & ita intelligendo tex. ille nõ obſtabit, qui intellectus ſuadetur ex his quæ in ſimili voluit Abb. *hic, col. 5. ver. Nec obſt. tex.* quod fuit de mente glo. *in verbo, & non puto, verſi. vel dic, quod hic, non dicit in dicto §. ſcire.* de veritate autem concluſionis dicas, vt dixi *in d. c. de quar-*
28 *ta.* † Quarta concluſio eſt declarans, & limitans præcedentem, quod licet error iuris nõ impediat acquiſitionem fructuum, tamen impedit vſucapionẽ illorũ, ita Abb. *hic,* adducens notata *in l. ſequitur. §. fructus. ff. de vſucap. & in l. ex diuerſo ff. de rei vendica.* quæ concluſio debet intelligi, quando bonæ fidei poſſeſſor lucratus fructus, tamen ſi ex eis ſit factus locupletior cogitur reſtituere, eos, vel eorum æſtimationem ex æquitate de qua *in lege ſi me, & Titium. ff. ſi certum petatur.* ſecundum Bartolum *in d. l. ex diuerſo. in fin.* Imol. Alexan. *in l. Neſennius. §. 1. ff. de re iud.* ſi tamen decurſum ſit trienniũ à die quo fructus ſunt percepti tunc poſſeſſor vſucapit illos nec cogitur reſtituere ſecundum gloſſ. & Bartol. *in d. l. ſequitur. §. fructus, & in l. 3. C. quod met. cauſa,* vnde iuris error impediat vſucapionem in fructibus ſecundum quod intelligit Abb. *hic* modo quo ſup. cuius opinio in vſucapione fructuum non probatur iure expreſſo, & obſtant notata per Bart. & alios *in d. §. ſcire.* dum dicunt, quod error iuris non impedit acquiſitionẽ fructuum, nec diſtinguunt de qua acquiſitione fructuum: vnde de veritate concluſionis, & dictorum per Abb. *hic* vide quæ dixi poſt Felyn. & alios *in d. c. de quarta.* † 29
Quinta concluſio eſt, quod in emente per concluſionem præſumitur mala fides, ſecundum Abb. *colum. 5. verſ. tertius caſus* dicentem concluſionem procedere de plano, quia iſte talis colluſor eſt conſcius rei alien. & in fraude, vnde nimirum ſi non præſcribit *c. cap. fin. infra eod.* & cõmuniter concluſio tenetur ab omnibus. † Sexta concluſio eſt quando quis emit à prodigo, vel 30
luxurioſo, vt tunc præſumatur in mala fide, & conſequenter nõ potuerit præſcribere declarando, vt facit Abb. *colum. 5. verſic. quartus caſus,* & Imol. *colum. 3. verſi. in eadem gloſ. ibi, cum ſciat,* & bene faciunt notata *in c. cum non liceat. ſup. eod.* & ratio eſt, quia iſte emens rem ab illo quem ſcit conſumpturum non dicitur in bona fide, vnde nimirum ſi non præſcribit, *cap. fin. inf. eod.* Aduertendũ eſt autem, quod text. *in l. ſi quis cum ſciret. ff. de vſucap. pro empt.* diſponit, quod emens rem ab eo quẽ ſcit conſumpturũ cenſetur in bona fide, & ideo proſcribere poteſt Bart. autem *ibi* poſt Iac. de Arena, & Imol. & Alexan. *in l. ſi cum dotem. §. 1. ff ſol. matr.* & Abb. *hic* intelligunt illũ text. quando ille emens ſciebat venditorem conſumpturũ, ignorabat tamen in quem malum vſum eſſet cõſumpturus, quo caſu cenſetur in bona fide, & poterit præſcribere, ſecus autẽ ſi ſciret illum cõſumpturum in malum vſum, quo caſu procederet concluſio, quæ intelligentia, licet ſit cõmunis, tamen redditur dubitabilis eo quoniam nõ videtur referre, an emptor ſciat in genere, vel in ſpecie venditorẽ conſumpturum pecuniam in malum vſum *argum. l. qua iure militia. ff. de teſt. milit. & regula tradita in l. ſi chorus. ff. de leg. tertio:* vnde pro veritate conſiderandi ſunt duo caſus: primus eſt, quando emptor ſcit venditorem conſumpturum pecuniam, ignorat tamen, an illam conſumet in malum vſum, & iſte dicetur bonæ fidei, conſequenter præſcribet & ſic procedat text. *in d. l. ſi quis cum ſciret, in primo dicto:* vbi autem ſciebat conſumpturum non autem in malum vſum. Secundus caſus eſt quando emptor ſcit venditorem conſumpturum pecuniam in malum vſum, & iſte dicetur malæ fidei emptor, conſequenter non præſcribit, & ſic procedat textus *in eadem lege in vltimo reſponſo, & concluſio noſtra.* & licet text. ille in fine dicat de ſciente conſumpturum in certum malum vſum, vt quia erat daturus ſcorto, tamen tale exemplum non habet alterare, quod idem non eſſet ſi non ſciret certum malum vſum dummodo quod ſciret conuerſurum in malum incertum, tamen in ſpecie, & ſic nõ erit diſtinguendũ, an in genere, vel in ſpecie ſciat illum malum vſum, in quo pecunia eſt conſumenda, & ſic ceſſabit argumentum *dicta. l. iure militari,* quod videtur de mente Abb. & Imol. *hic* declarantium qualiter concluſio procedat in alijs prodigo, vel luxurioſo ante quam ſit interdictũ bonis, vel poſt ex mente Bart. *in dicta lege ſi quis cum ſciret* de quo vltimo plene per Alex. & Mod. poſt Bart. *in lege u, qui bonis. ff. de verborum obligatio.* † Septima concluſio eſt 31
de eo, qui emit ab exiſtente in ludu, in quo præſumitur mala fides, & non habebit locum præſcriptio, ita Abb. *hic, colum. 5. verſic. ex prædictis decidi tur,* Imol. *colum. 3. verſic. quid autem de emente,* diſtinguentes, & declarantes concluſionem ex mente Bart. *in dicta lege ſi quis cum ſciret,* & vide eundem Bartol. *in l. fin. §. 1. ff. quarum rerum actio,* & ratio concluſionis eſt, vt non procedat præſcriptio, & præſumatur mala fides, quia ludus eſt prohibitus, & colluſor eſt in ſimili delicto, & contra colluſorem aliqua ſtatuta ſunt quæ non contra extraneum non colludentem. *l. 1. ff de aleator.* & ideo venditio facta colluſori videtur etiam prohibita, ita, quod talis colluſor emens non poterit præſcribere. *dicta l. fin. §. 1.* Secus autem eſſet quando alius non ludens emit rem à ludente ſeu ludere volente, nam iſto caſu nõ prohibetur vſucapio, ex quo certum non eſt ipſum ludentẽ conſumpturũ in malum vſum cum poſſit vincere ſecundum Bart. *in d. l. ſi quis cum ſciret.* Abb. & Imo. & *hic:* quæ ratio reddit cõcluſionem dubitabilem,

Digitized by Google

bitabilem, ex quo iſtamet viget colluſore e mente. Nec obſtat
teat. in d. l. fin. §. 1. Nam ibi dicitur contra venditorem ludenté
non competere actionem de euictione, tamen non ſequitur er-
go contractus eſt prohibitus, & iſtud ſenſit gloſ. in verb. luxurio-
ſo, in fin. in d. l. ſi quis cum ſciret. Pro quo facit, quod in ſimili ha-
bemus in emente rem alienam ſcienter, cui non datur actio de
euictione. l. pen. C. de euictio. & tamen contractus non eſt repro-
batus. l. rem alienam. ff de contrahen emptio. Niſi ſaluando diceres
rationem cõcluſionis eſſe aliam de qua ſup. quam ſequi viden-
tur. infra allegãdi in tractatibus. In reliquis, vt per Abb. & Imo.
hic, & Bartol. vbi ſupra & per Modern. in triplici tracta. de Ludo.
declarantes, an & quando valeat venditio facta à ludente, vt
eſt Paris de ludo. colum. 5. verſi an venditio, & Do. Ioan. Bapt. de
ſancto Seue. in ſimi. tract. q. 8. ver. quintum caſu eſt, & do. Stepha-
nus de Coſta in ſimi. tracta. colum. pen. verſi. ad vltimum, an vendens.
32 † In eadem gloſ. ibi. l. generaliter. habes caſum in quo de iure ci-
uili procedit præſcriptio cum mala fide, in poſſidente rem alie-
nam virtute ſecundi decren, de quo dicas, vt per Abb. hic, colu.
5. in verſic. 2 gloſſ. principaliter opponit, & Imol. colum. tertia verſ.
in eadem gloſ. ibi, & generaliter. Aduerte autem quia ſolutio data
per Abb. ad d. l. generaliter non videtur concludere, nam illa at-
tenta ſequeretur, quod nõ procederet, quando dominus igno-
raret ſeruum ſuum ab alio poſſideri, nam tunc non diceretur
conſentire cum ignoret. l. tres fratres. ff. de pactis. l. mater decedens.
de inoffic. teſtamen. Vnde melior ſolutio eſt, quod text. ille proce-
dat cum mala fide, ex cauſa, quia dominus nõ patitur magnum
incommodum ex illa vſucapione, cum omnino cogatur ſolue-
re æſtimationem damni pro illo ſeruo ſi cum vult conſequi an-
te vſucapionem perfectam, vt etiam ſentit Imol. hic, & in ſimili
poteſt iſtud comprobari ea nota. in cap. quoniam frequenter. §. in
alijs. ſup. vt lite non conteſta. & per Petr. de Vbal. hic, colum. 12. ver-
ſicul. 4. fallit. an autem d. l. generaliter. procedat hodie de iure ca-
nonico, & de ratione illius l. vide quæ dicam in cap. fin. infra eod.
In eadem gloſſ. ibi, cap. 1. ſolue, vt per Abb. verſic. præallegato, &
vide quæ dixi in cap. 1. ſupra eod. & quæ plenius dicam in cap. fin.
infra eod. Nam iſte eſt caſus ſpecialis in quo etiam de iure cano-
nico præſcriptio procedit cum mala fide, ſecundum Imol. hic,
colum. 3. verſic. in eadem gloſ. ibi, placuit. In eadem gloſſ. ibi, vigilanti,
declara, vt per Abb. hic, colum. 6. verſi. 3 principaliter, & per Imol.
verſic. in eadem gloſſ. authen. mala fides, & per Felyn. colum. 4. & 5.
verſi. contra opinionem famoſam, & verſic. ſequen. De qua materia,
an & quando vitium, vel mala fides auctoris noceat ſucceſſori
in præſcribendo, dicendum eſt, vt per doct. in d. authen. mala fi-
dei, & per Petr de Vbal. hic, colum. 20. & tribus ſequen. & per Bar-
tol. Alexand. & alios ſcriben. in l. Pomponius. §. cum quis ff. de ac-
quir poſſeſſ. & per Modern. in tract. præſcriptionum in ſecunda parte
tertia partis principal. quæſt. 12. vbi ſe extendunt per 6. colum. & di-
33 ctum fuit poſt Abb. & alios in c. nihil. ſup. eod. † Circa vero dicta
per Abb. hic, dum vult, quod vitium reale impedit præſcriptio-
nem in perſona cuiuſcunq; ſucceſſor vniuerſalis, vel ſingularis,
cum tale vitium cõcomitetur rem ad quemcunq; tranſeat. l. vi-
tia. C. de acquir. poſ. cum ſimil. limitando iſtud procedere in præ-
ſcriptione longi temporis 10. vel 20. anno. non autẽ in præſcri-
ptione 30. & ſic temporis longiſſimi, nam hæc locum habent
etiam in rebus inuaſis, vel furtiuis, cum per tantũ tempus vitiũ
reale purgetur ſecundum glo. 2. in § furtiuè. Inſtit. de vſucap. & in
l. 1. C. de ſeruis fugi. cum actio furti, & vi bonorũ raptorum tolla-
tur longiſſimo tempore. l. 1. §. ad hæc. C. de annal. exceptio, & per
glo fin in l ſicut C. de præſcriptio. 30. anno. cum alijs adducti per Alex.
in d. §. cum quis, colum. 5. ſuper gloſſ. in verbo vitijs. Ad quæ aduerte,
nam hoc dictum procedat de iure ciuili, ſecus de iure canonico
quo inſpecto inuaſor, fur, & raptor, vel eorum hæredes non
poſſunt præſcribere propter malam fidem. cap. fin. infra eod. vn-
de reſpectu tertij poſſeſſoris, qui tenuit rem per 30. annos cum
titulo, & bona fide, vel cum bona fide tantum poſſet procede-
re dictum Abb. & aliorum, de quibus ſupra & quando iſte ſin-
gularis ſucceſſor inchoaret præſcriptionem ex perſona ſua, non
vtendo acceſſione temporis ſui auctoris malæ fidei, vt dicit
Abb. in cap. 2. colum. 2. ſup. eod & per Modern. in d. tractat. vbi ſu-
34 pra. Circa vero illud, † quod concludit Abb. malam fidem tra-
dentis nocere recipienti cum bona fide, quoniã propter iſtam
malam fidem auctoris prorogatur tempus præſcriptionis 10.
annorum vſque ad tempus 30. annor. §. rurſus in Authen. vt ſpon-
ſalit largitas colla. 9. & in authen. malæ fides. C. de præſcript. 30. anno-
rum, quæ cõcluſio limitatur duodecim modis per Bart. Alexan.
& alios in d. l. Pomponius. §. cum quis, & per Aretin. in §. ſed iſta, co-
lum. 7. & ſequen. verſi. quæro ab extra Inſtit. de actio. & in d. cap fur-
tiuè, colum. fin. ad quos ſe remittit Felyn. hic, col. 5. verſic. dum glo.
& de aliquibus fuit dictum poſt Abb. in d. c. nihil, & etiam Petr.
de Vbal. hic, colum. 20. cum tribus ſequentibus ponit, & refert. † 35
Inter quas limitationes ponitur illa vt d. authen. malæ fides, proce-
dat in præſcriptione rerum immobilium, non autem in vſuca-
pione mobilium, cum ibi de iſtis nihil dicatur niſi tantum de
præſcriptione, & in materia correctoria diſpoſitio loquens de
præſcriptione non ſit trahenda ad vſucapionem ſecundũ Aret.
& alios in d. §. cum quis. poſt Bartol. & alios doct. ibi, ſentientes
prædicta iura eſſe correctoria, & quod tantũ loquuntur in præ-
ſcriptione rerum immobilium, conſequenter extendi non de-
bet ad caſum iſtum, cum nõ prohibeantur ſtare, quod mutarum
non repentur. l. præcipimus. in fin. C. de appella. & l. ſancimus. C. de
teſtam. Imol. autem in d §. cum quis. voluit contrarium, & etiam
Felyn. in d. authen. mala fides, & quidem alij relati per Alexand.
& Modern. Papi. colum. 4. in d. §. cum quis. quorum opinio poſſet
comprobari, eo quoniam dicta iura non ſunt correctoria, ſed li-
mitatoria, vt ſentit Bartol. cum quo videntur tranſire alij, maxi-
mè Iaſ. in d. §. cum quis, col. 4. verſ. tu aduerte. Limitant enim iura
quæ admittunt præſcriptionem 10. annorũ in poſſidente cum
titul. & bona fide rem alienam, vt non procedant quando tra-
dens erat in mala fide, & ſic iura antiqua non corriguntur per d.
auth. mala fidei, ſed tantum declarantur, & limitantur, vnde cum
ſint iura limitatoria debent extendi, ex ſimilitudine rationis.
Permiſſa eſt enim in limitatorijs extenſio. ca. cum dilecta. infra de
confirmatio. vtil. vel inutil. cum ſimi. Sed certum eſt ſimilem ratio-
nem vigere in vſucapione mobiliũ, quæ viget in præſcriptione
immobiliũ quoad terminos dicta authen. malæ fides, vnde nimi-
rum ſi idem dici debet in iſta vſucapione ſicut in præſcriptione,
tamen communiter tenetur limitatio, vt per Iaſ. Alex. & alios
ſcriben. in d. §. cum quis, qui Iaſ. poſt Cuma. dicit, quod eſto, quod
dicta authen. non haberet locum in re mobili, tamen limitatio
Barto. & communis videtur confundi ratione manifeſta addu-
cta per Cuma. nam in re mobili mala fides auctoris habet im-
pedire vſucapionem, cum talis poſſeſſor malæ fidei, non poſſit
rem mobilem alienare, quin cõmittat furtum, cum contrectet
inuito domino, & res illa effecta vitio reali non poſſit vſucapi,
adducendo text. in d § furtiuè in verſi. vnde, inferentes poſt Alex.
quod limitatio communis poſſet ſaluari, quando malæ fidei
poſſeſſor alienaſſet rem exiſtẽtem penes emptorem, vel in qua
committeretur furtum contrectando iuxta notata in l. alienum.
C. de fur. & inſtitut. de vſucap. in §. ſed tamen id aliquando. † Limi- 36
tatur etiam concluſio alio modo ex mente Old. conſil. 19. hic al-
lega. per Felyn. colum. 5. verſic. dum gloſſ. in fin. & Alexand. & ſcri-
ben. in d. §. cum quis, vt non procedat in debitore vendente, vel
alienante rem hypothecatam ſuo creditori. † Nam accipiens 37
illam præſcribet ſpacio 10. annorũ aduerſus talem creditorem
non obſtante mala fide debitoris alienantis, qui ſcit rem alteri
eſſe hypothecatam, ex quo infertur, quod diſpoſitio l. prima, &
ſecunda. C. ſi aduer. credi. remanet incorrecta, & ſequitur Angel.
in d. authen. malæ fides, & ratio eſt, quia dicta auth. loquitur quan-
do agitur de præſcribendo dominium, quo caſu infertur domi-
no magnum præiudicium, quod ſecus eſt hic, vbi agitur de præ-
ſcribendo hypothecam, per quã non infertur ipſi creditori ma-
gnum præiudiciũ cum ſibi remaneat ac ſalua ſit perſonalis actio
aduerſus debitorem iuxta notata in l pignus. ff. de his qui in frau-
dem. † Nota tamen vnum, quod ſi in inſtrumento in quo conti- 38
netur hypotheca bonorum etiam eſſet appoſitum cõſtitutum,
tunc creditor poterit agere contra tertium poſſeſſorem vſque
ad 30. annos virtute conſtituti, ex quo competit condictio ex l.
fin. C. de acquiren. poſſeſſio. quæ cum ſit perſonalis durat 30. annis.
l. 2. C. de conſtituta pecu. ita dicit Franciſc. de Crema in ſingulari-
bus ſuis, colum. 11. incip. volo tibi dare vnam cautelam. Et quando de-
bitor, qui obligauit bona ſua, & conſtituit ſe nomine credito-
ris poſſidere, ſi poſtmodum vendidit vnam rem alteri, an in em-
ptorem transferatur dominium, & vſucapiendi conditio: vide
notata in l. quæmuis. §. primo, & in l interdum § fin. ff. de acquiren.
poſſeſſio. & quæ ponit Bartol. in d. l. Celſus. in ſecunda parte princip.
cum alijs pleniſſimè accumulatis per repet. ibi, numero 69. & triu. ſe-
quen verſic. ſucceſſiuè Bartol. ponentes cuius effectus ſit quando
in inſtrumento hypothecæ apponitur ſimpliciter conſtitutum,
vel quando apponitur conſtitutum vnà cum precario. Limi-
tatur pluribus alijs modis de quorum veritate vide per omnes
ſcriben.

Digitized by Google

39 ſcriben. *in d. §. cum quis, & in d. tract. quæſt.* 12. † Circa illud, quod concludit Abb. malam fidem defuncti nocere hæredi, vt non poſſit præſcribere rem alterius etiam ſpacio. 30. annorum, quod fuit de mente dom. Ant. *hic*, licet ipſe Abb. primo arguat in oppoſitum. Bald. tamen *in l. nihil C de vſucap. pro hæred.* ſentit contrarium volens *l. cum hæres. ff. de diuer. & tempor. præſcriptio.* non procedere in præſcriptione longiſſimi temporis: quod videntur ſequi repet. *in d. §. cum quis, colum. 7. verſic.* 2. fallit tamen opinio Abb. *hic* videtur verior, eo quoniam omne ius hæredis vniuerſalis cauſatur à defuncto, cuius perſonam repræſentat. *d. l. cum hæres*, & conſequenter talis hæres cenſetur in mala fide, propter talem repræſentationem, vnde non poterit ſcribere. *c. fin. infra eod.* Nec obſtat ſi diceretur, quod text. *in cap. fin.* corrigens iura ciuilia debet intelligi in mala fide, vera non ficta. *l. 3. §. hæc verba ff. de negot. geſt.* & per Bart. *in l. 1. §. qui interdictum. ff. de fonte.* Nam tollitur obiectio, quoniam text. *in cap. fin. emanauit propter ſalutem animarum, vt peccatum euitetur*, vt dicitur ibi in principio, conſequenter extendi debet ad caſum improprium, & fictum iuxta notata per glo. *in authen. ſacramenta pube. C. ſi aduer. vendi. & in d. l. cum hæres.* procedat in præſcriptione longiſſima vide dicta *in d. cap. 2. ſupra eod.* & per Pet. de Vbal. *hic, colum. 24. circa*
40 *medium.* † Circa illud, quod ſentit Abb. hæredem prohiberi præſcribere propter malam fidem defuncti, nedum de iure ciuili, ſed etiam de iure canonico. Multi hoc ſequuntur, & eſt communis concluſio, vt per Alexan. Iaſ. & repet. *in d. § cum quis*, & per Felyn *hic*, & per Moder. *in d. tractat. in d. 12. quæſt.* & Franc. *in regula poſſeſſor. in fine, de regulis iur.* Multi hic relati per Felyn. & per ſcriben. *in d. §. cum quis.* tenuerunt cõtrarium, de cuius veritate poſt Abb. & alios dixi *in d. cap. nihil.* vide *ibi, etiam fuit tactum, & diſcuſſum de opinione* Dy & Bartol. & an hæres cum bona fide, longiſſimo tempore poſſit præſcribere, & in locis prædictis inuenies plures limitationes datas ad concluſionem iſtam, vide quæ dicentur *in c. fin. infra eod.* In eadem glo. *ibi, de iure patronatus, cura*, de eius intellectu fuit dictum *in c. de quarta. ſup. eo. & dicetur in c. fin. eiſ. eod.* & vide per Abb. *in verſic. infra allegando*, & ad illud, quod ſentit glo. *hic*, errantem in iure non dici in bona fide, dicas vt per Abb. *hic, colum. 6. verſi. quarto principaliter*, & per Imol. *colum. 3. verſic. in eadem gloſſ. hic*, licet ſecus vbi tractant, an error iuris impediat vſucapionem, vel ne, de quo dictũ fuit ſup. poſt Abb. & vide quæ per ipſum, & alios dixi *in c. de quarta. ſup. eod.* & quæ pleniſſime ponunt Moder. repet. poſt Bart. & alios *in d. l. Celſus in fi. glo. tex. eſt in §. bonæ fidei*, allegatus per glo. nihil facit, vt dicam *in cap. fin. infra eod.* ad illum autem quod gloſſ. vult dubitantem dici bonæ fidei, dicas, vt per Imol. *hic, colum. 3. in fin. verſic. in eadem gloſſ. ibi, habebat conſcientiam*, & per Abb. *colum. 6. in fin. quarto quinto.* de quo dixi *in cap. vigilanti. ſup. eod.* & diffuſius dicam poſt Abb. *in cap. fin infra eod.* Glo. vltima tria facit, primo infert ex text. ſecundo opponit contra illam illationem, in tertio ponit quandam doctrinam in materia præſcriptionis. *ſecunda ibi, Sed contra videtur, tertia ibi, vt ergo ſcias.* Gloſſ. iſtam minutatim expedias, & declara, vt facit Imol. *colum. penul.*
41 *& fin.* & vt per Abb. *colum. penul. verſ. venio ad glo. vltimam.* † Ex cuius dictis prima concluſio eſt ex mente *gloſſ. in ſecunda parte*, quod dominium ſemel acquiſitum ex vna cauſa non poteſt ex alia acquiri: ex quo dominium non eſt multiplicabile. *cap. inter dilectos ſup. de fide inſtrũ. l. ſequitur § lana ff. de vſuc.* nam quod ſemel meum eſt non poteſt amplius effici meum. *l. & an eadem. § actiones ff. de except. rei iudi.* Hinc eſt, quod nemo præſcribit rem ſuam. *d. §. lana.* & poſt gloſſ. per Imol. *hic, & in cap. fin. colum. 8. verſic. qualis autem titulus. infra eod.* quæ concluſio procedit quando dominium, & res eſt acquiſita incommutabiliter, & irreuocabiliter. Secus autem quando eſſet ita acquiſita, ſed eſſet quæſitum dominium reuocabiliter, & commutabiliter. Nam tunc poteſt iterum acquiri. *l. in libello. § ſi quis ſeruum, & ibi* Bart. *ff. de capti.* per Bart. *in l. ſequitur. §. fructus. in fin. ff. de vſucapio.* ex quo infertur declaratio *ad d. §. lana.* nam cum bonæ fidei poſſeſſor cogatur fructus reſtituere quatenus ex illis fuit factus locupletior, vt ſupra dictũ eſt, tamen poterit illos vſucapere, quia ſubſequuto ceſſabit reſtitutio, vt dicit glo. *in d. §. fructus*, & fuit dictũ
42 *in cap. de quarta. ſup. eo.* & eſt optima declaratio. Secunda † concluſio eſt, quod in ſpiritualibus ius acquiritur abſq; traditione, *cap. ſi tibi abſenti de præben. lib. 6.* Idem tenet Dyn. *in c. quod prior. de reg. iur. lib. 6.* hinc infertur, quod ſi vni primo conferatur beneficium deinde illud met cõferatur alteri, & huic ſecundo tradatur poſſeſſio, tamen prior erit potior ſecundo cui poſſeſſio fuit tradita. *c. duobus. de reſcri. lib. 6. & in c. ſi tibi. de conceſ. præben. eo lib.* per quæ limitatur text. *in l. quoties. C. de rei vendi.* ſecundum Bal. Paul. & Moder. ſcriben. *ibi.* † Tertia concluſio eſt, quod licèt ad 43
præſcriptionem requiratur quandoque titu. vt *inf.* dicetur, tunc non requiritur titu. iuſtus in veritate, hoc eſt talis per quem vere transferatur dominium. Nam tunc non eſſet neceſſaria præſcriptio ſecundũ dicta in prima concluſione, ſed requiritur titulus iuſtus ſeu legitimus ita, quod præbeat iuſtã cauſam præſcribendi, licet in veritate non ſit iuſtus, cum ex eo nõ transferatur dominium. Ita glo. Abb. & Imo. *hic* declarando, & exemplificando quomodo poſſit iſtud eſſe, quæ concluſio eſt vera, & de veritate Abb. *hic* ſe remittit ad nota. *in c. de quarta. ſupra eo.* Proue etiam facit Fely. *colum. fin. verſic. aliqua de materia*, & ibi dixi poſt alios, conſiderando titulum putatiuum, & errorem cum reſpectu facti, & reſpectu iuris, concluſionem autem tenet Imol. *in c. fin. colum. 8. verſi. qualis autem titulus. infra eod.* & Aret. *inſti. de vſuca. in princip.* not. etiam Bald. *in rub. ſup. eod. circa princip.* & pleniſſime per Barto. & alios ſcriben. maxime repet. *in d. l. Celſus. in primo. ſecundo, & quarto notabili*, & per doct. poſt gloſſ. *in c. 1. de præſcript. lib. 6.* & nota illud, quod tangit Felyn. *hic, colum. fin. verſic. quib. adde.* volens titulum lucratiuum eſſe habilem, & potentem ad præſcribendum cum bona fide, etiam de iure canonico contra Aretin. *in l. apud Iulianum. §. conſtat, colum. penult. ff. de legat. 1.* circa quæ vide Modern. *in tractat. præſcriptionum in prima parte tertia partis principal. quæſt. 3.* † Quarta concluſio eſt, quan- 44
do ius non reſiſtit ipſi poſſidenti, & præſcribenti, vt eſt quando quis poſſidet, & præſcribit talia quæ iure communi poteſt poſſidere, & quærere, tunc non requiritur tit. ſed ſufficit bona fides. *cap. illud. cum ſimil. ſup. eod. & C. de præſcript. 30. anno. l. ſi quis emptionis, cum ſimil.* quod procedit ſiue bona ſpectet ad eccleſiam ſiue ad priuatum, & nedum de iure canonico, *d. c. illud*, ſed etiam de iure ciuili. *d. l. ſi quis.* & tenet glo. Abb. Imo. & alii qui ſcriben. *hic, & in c. fin. infra eod.* & plenius *in d. cap. de quarta, & in c. primo de præſcript. lib. 6* cum aliis allegatis per Mod. *in d. tractat. in ſecunda parte tertia partis principal. quæſt.* 6. & repet. *l. Celſus in primo notabili.* Quæ concluſio limitatur, quando contra ipſum præſcribentem eſſet præſumptio, de quo dicetur inferius. Secundo limitatur in vſucapione triennali quæ cauſatur ſuper re mobili, nam in ea requiritur titulus, vt notatur *in quæſt. 3. in ſumma. & in l. 2. ff. de vſucap. & in c. de quarta. ſup. eod. vbi fuit dictum.* Tertio fallit in præſcriptione 10. vel 20. annor. quæ cauſatur ſuper rebus temporalibus ſtabilibus, cum in ea requiratur titul. ſi tractetur de præſcribendo dominio, vel eius parte, vt vſufructu. *l. Celſus. ff. de vſucap. & in d. l. ſi quis*, & per Abb. *hic* Imol. & alios ſcriben. & plenius per Abb. & alios *in d. c. de quarta, & in d. c. illud.* In præſcriptione autem longiſſima ſufficit bona fides nec tit. requiratur. *d. l. ſi quis emptionis. & nota. in d. c. de quarta.* ſicut etiam in rebus eccleſiæ reſcribendis ſufficit bona fides, & tempus 40. annor. abſque titul. *d. cap. illud, & notatur in d. cap. de quarta*, & per Modern. *in d. tractat. d. quæſt. 6. & repet. in d. l. Celſus. in primo, ſecundo, & quarto notabili*, & per Franc. poſt alios *in d. cap primo.*
Quinta † concluſio eſt quando ius cõmune reſiſtit ipſi volenti 45
præſcribere nõ ſolum quoad poteſtatẽ habendi, & conſequendi, ſed etiam quoad poteſtatem poſſidendi, vt quia eſt incapax nedũ habere, ſed poſſidere, vt laicus in rebus ſpiritualibus, & tunc nõ procedit præſcriptio quantumcunque ſit in bona fide, & habeat titulum ſecundũ gloſſ. noſtram hic, *ibi vero iure communi*, quia præſcriptio non procedit ſine poſſeſſione ſecundum Abb. etiam *hic*, & Imol. de quo plene fuit dictũ *in c. cauſam quæ. ſup. eodem, & in cap. accedentes*, vbi Felyn. *& in c. præcedenti, & in cap. cum non liceat.* † Sexta concluſio eſt quando ius eſt contra 46
præſcribentem ſeu præſumptio, præſcriptio non inducitur abſque titul. Pro quo eſt decretalis noſtra, *text. in d. c. primo*, & communiter tenetur per Abb. Imo. & reliquos *hic, & in d. cap. 1.* & ratio adducitur *ibi* per ſcriben. maximè Philipp. Franc. *colum. 3. in princip.* & per Modern. *in d. 6. quæſt* poſt ſcriben. *hic*, quæ concluſio ampliatur *hic* per Abb. duobus modis quos refert Felyn. primo, vt procedat etiã in caſu in quo epiſcopus petit decimas quas poſſidet alius epiſcopus in diœceſi alterius epiſcopi, quàm ipſius petentis, ex quo tex. *in d. c. 1.* ſolum fundat ſe, quia præſcriptio eſt contra poſſidentẽ, & hanc ampliationem tenet Ioa. Andr. *in rub. de reſtitut. ſpol. in additio.* ad Spec. & Felyn. *hic, in 5. colum. in 2. ampliatione*, & Franc. *in d. c. 1. colum. 3. in fin. & ſequen.* tamen aduerte, quia tex. *in d. c. 1.* non probat intentionẽ Abb. referendo deciſionem illius tex. ad quæſtionem *ibi* propoſitam

prout

prout referri debet argumen. *l. ſi defenſor. §. 1. de interrogat. actio.*
& §. ceterea Inſtit. at. de inutil. ſtipul. item quia Epiſcopus conuē-
rus diceic poterit quoad te agentem liberas ædes habeo. *l. loci*
corpus § competit ff. ſi ſerui. vend. & per Bartolum *in l. 2. ff. de except.*
rei iudic. ſecundo Abb. ampliat illum text. vt procedat etiam in
rebus proplianis laicorum, quia cum in eo præſumatur mala
fides opus eſt titu. ad illam purgandam, iuribus per eum alle-
gatis, quod ſequitur Petr. de Anchar. *in regula ſine poſſeſſione. de*
regul. iur. lib. 6. & Felyn. *hic in 1. ampliatione* contra quam tenet
Paul. de Caſtren. *in l. ſeruitutes. ff. de ſeru. ruſt. general.* ex quo da-
ta ea pro vera ſequeretur correctio. *leg. ſi quis diuturno ff. ſi ſeruit.*
vendic. Ad quam obiectionem reſpondet Felyn. *hic in 1. reſtri-*
ctione data ad d. cap. primum, & etiam reſponderi poteſt ex dedu-
ctis poſt Abb. per ipſum Felyn. *in 4. reſtrictione.* Poteſt etiam a-
lia ratione ampliatio reddi dubitabilis. Nam illa mala fides
præſumpta purgatur ex longa poſſeſſione prout dixit Abb. *ſu-*
per. in præced. gloſſ. & ibi fuit dictum, vnde cum ſit purgata ex
longa poſſeſſione nihil repugnat quominus præſcriptio pro-
cedat abſque titulo in rebus laicorum, & per iſtud tollitur ob-
iectio quæ poſſet fieri de *dict. cap. fin. infra eodem.* ex quo hic non
adeſt mala fides, niſi dicatur longum tẽpus non inducere pur-
gationem, quando ius eſt contra præſcribentem in rebus lai-
corum, de quo vide quæ dixi in gloſſ. *præced.* poſt Abb. & circa
d. l. ſi quis diuturno. vide quæ plene ponunt Modern. *in d. tractat.*
in 2. parte tertia partis princ. quæſt. 6. in fin. Felyn. *hic,* pluribus mo-
dis limitat diſpoſitionem *dict. c. primi,* maximè quando tracta-
tur de modico præiudicio, vt tunc non ſit opus titu. licet con-
tra præſcribentem ſit iuris præſumptio, & ita procedat text *in*
d. l. ſi quis diuturno iuncta l. altius. C. de ſeruit. & aqua. Ex quo infer-
tur ſecũdum Abb. & Imol. quod in præſcribendo ſeruitutem
vſusfructus eſt opus titulo, quia agitur de magno præiudicio,
& ſic locum habebit text. *in d. cap. primo.* quod procedit, vt ti-
tulus requiratur in præſcriptione longi temporis, vt per Barto.
in l. ſi inſto. §. non mutat. ff. de vſucapio. tamen ſecus erit in præſcri-
ptione 30. annorum, nam per eam etiam ſine titulo acquiritur
vſusfructus, cũ hæc præſcriptio idem poſſit, quod poteſt præ-
ſcriptio longi temporis cum titulo, nam prolixitas temporis
ſupplet defectum tituli, ſecundum Abb. *in c. vigilanti. & cap. il-*
lud. colum. fin. ſupra eod. Nec obſtat, quod cõtra præſcriptionem
ſit præſumptio iuris, *d. l. altius.* quia hæc præſumptio eſt in ge-
nere non autem in ſpecie, in qua generali non procedit text. *in*
d. c. primo. ſecundum Bald. *in l. 1. in fin. C. de ſeruit. & aqua.* & per
Felynum *hic in 5. reſtrictione,* vel etiam poteſt dici, quòd talis
præſumptio eſt leuis in qua non procedit *dict. cap. primum.* ſe-
cundum Abb. *hic,* & Fely. *in d. 4. reſtrictione.* Et circa illud, quod
tangit Felyn. *hic in nona reſtrictione* reſpectu præſcriptionis tan-
ti temporis in cuius contrarium non extat memoria, de quo
eſt text. *in dict. cap. 1. in fin.* vide quæ ibi notantur per omnes ſcri-
ben. & quæ poſuit Felyn. *in rubric. circa fin. & in c. accedentes, co-*
lum. 3. & in cap. cum nobis. ſupra eod. & quæ pleniſſime poſuerunt
Modern. *in d. tractat. in d. 5. quæſt.* Quomodo autem debet intel-
ligi concluſio, quod ius reſiſtat præſcriptioni vide per gloſſ. &
doct. *in d. c. primo.* Quid autem iuris, quando ius commune eſ-
ſet contra præſcribentem, ſed non fundaret intentionem agẽ-
tis: dicas, vt per Abb. *hic,* & Felyn. & vt dictum fuit *ſup. in 1. am-*
bliatione. & vt notatur *in d. cap. primo.* Item quid iuris ſi ius com-
mune non eſt contra poſſidentem, ſed tantum præſumptio, an
tunc requiratur titulus? dicas, vt per Abb. *hic,* concludentem,
quod ſic per text. *in d. c. 1.* vbi Philip. Franc. *colum. 2. in fin. & 3. in*
47 *princip. idem ſequitur.* † Poſtremo Abb. *colum. fin. verſicu. vltimo*
quæritur. poſt D. Anton. quærit quanto tempore præſcribantur
bona propria, & patrimonialia ipſorum clericorum? conclu-
dit, quod ſpacio communi ſcilicet 10. annor. inter præſentes,
& 20. inter abſentes concurrente titulo, & bona fide, ſi vero
nõ adeſt titulus, ſeu bona fides, & tunc præſcribuntur ſpacio
30. annor. ſicuti bona laicorum: adducit iura, vt per eum, qui
idem voluit *in cap. illud, & in c. 2.* vbi Felyn. *ſupra eodem.* & idem
tenet Abb. *in c. 1. colum. 3. ſup. de conſuet.* & Philip. Franc. *in cap. 1.*
colum. 2. de præſcript. lib. 6. & Salyc. *in authen. quas actiones. C. de ſa-*
croſan. eccleſ. & ibi Modern. & idem ſequitur Imol. *hic in fin.* &
diffuſius *in cap. fin. colum. fin. infra eod. & in cap. ſanctorum, & in c. il-*
lud ſupr. eod. & principalis opinio huius concluſionis eſt gloſſ.
in cap. poſſeſſiones 6. quæſt. 4. & gloſſ. in verbo eccleſiarum, in cap. quam-
quam de cenſib. in lib. 6. dum adducit gloſſ. *in dicto capit. poſſeſſiones,*
& eſt communis opinio omnium, contra quam obſtare vide-

tur text. *in d. cap. poſſeſſiones. ibi, eccleſiarum, & epiſcoporum.* Ponde-
rando copulam, &, denotantem diuerſitatem ſecundum glo.
in rubric. ff. de iuris, & fac. ignor. & etiam obſtat text. *in ca. ſimiliter*
16. quæſt. 1. ibi res epiſcoporum eſſe eccleſiæ non dubitatur. per quæ vi-
detur dicendum in materia præſcriptionis, & proprias, & pa-
trimoniales res clericorum gaudere eodẽ priuilegio, quo gau-
dent res eccleſiaſticæ, & poſſent ad hoc adduci *notata in cap. ec-*
cleſia ſancta Mariæ. in gloſſ. 2. ſupra de conſtitutio. in verbo perſonn, vbi
bona clericorum debent eodem iure cenſeri quo bona eccle-
ſiarum adducendo. *cap. fin. infra de vita & honeſt. cleric.* facerent
etiam ea quæ adducit *in clemen. 1. de vita & honeſt. cleric.* quibus
non obſtat communis ſolutio, quòd iſte caſus non reperitur
expreſſus in iure, *vt dicetur in ſequent. concluſione,* quia immo ſa-
tis exprimitur in dictis iuribus in materia præſcriptionis, tamẽ
non eſt recedendum à communi. † Quæ limitatur, vt non pro- 48
cedat in bonis patrimonialibus clericorum ad quę fuerunt in-
titulati, quia talia bona gaudent priuilegiis, quibus res eccle-
ſiæ ſecundum gloſſ. *fin. in cap. epiſcopus. infra de præbend.* & de ra-
tione huius limitationis vide per Felynum. *in d. cap. eccleſia, ſan-*
cta Maria, colum. 4. & 5. & per Modern. Papien. *ibi colum 9. verſi.*
prædicta concluſio limitatur. Aduerte etiam quia gloſſ. *in dict. cap.*
poſſeſſiones. adducendo text. *in cap. ſanctorum. ſupra eodem* vide-
tur ſentire, quod bona clericorum poſſunt præſcribi ſpacio.
30. annorum, quod eſt verum quando poſſidentur bona fide,
& ſine titulo, ſecus autem ſi cum titulo, quia tunc præſcribun-
tur ſpacio. 10. vel 20. annorum, ſicuti bona laicorum, nam in
iſtis bonis attenditur ius commune ſecundum Abb. & Imol.
hic, & in cap. fin. infra eodem. & in d. cap. ſanctorum. & dict. cap. illud.
ex quibus infertur male ſentire illos, qui dicũt bona patrimo-
nialia clericorum non poſſe præſcribi minori tempore quàm
bona eccleſiarum, quia falſum, vt patet *ex prædictis.* † Secunda 49
concluſio Abb. eſt, quod bona clericorum regulariter non de-
bent cenſeri eodem iure quo bona eccleſiarum, niſi in caſibus
expreſſis in iure. Idem voluit Abb. *in cap. ex litteris. in fin. infra de*
pignor. Imol. *hic in fin. d. cap. fin. & in dict. cap. ſanctorum. & capit. il-*
lud. ſupra eodem. & Abb. poſt *dict. gloſſ. in dicto capit. eccleſia ſancta*
Mariæ. vbi late Felynus. *colum. 4. & 5.* ad quem locum hic ſe re-
mittit, *colum. fin. in fin. verſiculo vltimo dum dicunt,* & multi caſus
enumerantur ibi, in quibus bona propria clericorum nõ gau-
dent priuilegiis, quibus bona eccleſiaſtica, prout etiam enu-
merantur per Abbatem. *hic,* & per Imolam, *in cap. fin. infra eod.*
verum contra hanc concluſionem obſtat text. *in cap. fin. infra de*
vita & honeſta. clericor. & gloſſ. *in dict. capitu. eccleſia ſancta Mariæ.*
vbi clerici in bonis ſuis gaudent eiuſdem priuilegiis, quibus
gaudent in bonis Eccleſiæ, quod poteſt oſtendi ex multis quæ
accumulat † Felyn. *in dict. cap. eccleſia ſancta Mariæ.* vnde pro re- 50
ſolutione dici poteſt illud, quod ponit & tradit dom. Alexan.
licet ad aliud propoſitum *in conſil. 68. incipien. viſo, circa princip.*
in ſecundo volum. quem referunt, & ſequuntur Modern. Papien.
in dict. capitu. eccleſia ſancta Maria, colum 9. verſicu. in gloſſ. 2. in fin.
& poſſumus conſiderare duos caſus. Primus eſt quando di-
ſpoſitio priuilegiatiua principaliter conſiderat perſonam, &
in quandam conſequentiam bona, & tunc priuilegium con-
ceſſum Eccleſiæ competit etiam clericus in propriis bonis: ex-
emplum in collectis quæ imponũtur perſonis ratione rerum,
nam hoc caſu ſicut eccleſia non poteſt collectari in bonis ſuis
ita nec clerici in bonis patrimonialibus. *capitu. non minus.* vbi
dom. Anton. *infra. de immun. eccleſia. cum ſimil.* Secundus caſus
eſt, quãdo diſpoſitio priuilegiatiua reſpicit principaliter pro-
ut eſt priuilegium præſcriptionis, & ſimile, & hoc caſu priuile-
gium conceſſum eccleſiæ non competit clerico in bonis ſuis,
hinc eſt, quod tenetur ſoluere tributum ſecundum gloſſ. *in ca.*
ſi tributum. 11. quæſt. 1. Tenetur etiam ad ſolutionem decimarũ,
ad quas eccleſia non tenetur ſecundum gloſſ. & doct. *in capit.*
nonnum genus. infra de decimis, & ſecundum alios, vt plenius per
Modern. *in dict. capit. eccleſia ſancta Maria.* ex men-
te Dom. Alexand. *in conſilio*
præallegato.

REPETITIO
IN CAP. SI DILIGENTI. De pręſcriptionib.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri de Vbaldis.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidens nomine alieno, nõ præſcribit, nec etiam is, qui proprio nomine, niſi habeat bonam fidem, & iuſtum titulum, ſi eſt præſumptio contra eum. num. 7.*
2 *Secundaria ſpectat ad eccleſiam Romanam nullo mediante.*
3 *Argumentum valet de toto ad partem.*
4 *Dominium rei feudalis eſt penes dominum feudi, dominium ſcilicet directum, vtile autem eſt penes vaſallum.*
5 *Confeſſio ſolius prælati, an noceat eccleſiæ.*
6 *Quaſi poſſeſſio iuris exigendi iuramentum fidelitatis datur.*
8 *Iurans ſeruare iura alicuius, dicitur illud iuramentum violare, ſi ius illius ſuo nomine poſſideat, & acquirat.*
9 *Acquiſitum contra iuramentum non poteſt quis licitè retinere.*
10 *Acquiſitum, & poſſeſſum contra iuramentum præſcribi non poteſt.*
11 *Præſcriptio etiam incorporalium requirit bonam fidem.*
12 *Præſcribi poteſt contra eccleſiam Romanam in ciuitatibus, & regnis ad eam pleno iure ſpectantibus, etiam per Eccleſiam inferiorem.*
In qua præſcriptione quantum tempus requiratur. num. 13.
Præſcriptio currit etiam in rebus feudalibus. ibid.
14 *Præſcriptio 100. annorum probari non poteſt.*
Id dicitur nõ poſſe fieri, quod ſine magna difficultate fieri nõ poteſt.
15 *Præſcriptio, vt habeat locum quæ requirantur, per totum.*
16 *Titulus quando requiratur in præſcriptione, & quando non. n. 17.*
Præſcribitur ſpacio decem annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes, cum titulo.
18 *Titulus vbi requiritur, quomodo debet adeſſe.*
19 *Vſucapio quo caſu habeat locum, & quando non.*
20 *Titulus putatiuus quando cauſet bonam fidem.*
21 *Hæredem non poteſt habere viuens:*
22 *Error iuſtus ſeu iuſtiſſimus quando poſſit contingere in facto alieno, & quando habeatur pro titulo.*
23 *Titulus nouus non cadit inter patrem, & filium in poteſtate.*
24 *Poſſeſſio requiritur neceſſario in præſcriptione. num. 73.*
25 *Error circa qualitatem rei non prodeſt in præſcriptione. error vero facti circa qualitatem perſonæ prodeſt in vſucapione, ſecus in errore circa qualitatem ſuæmet perſonæ.*
26 *In præſcriptione requiritur bona fides fallit num. 45.*
27 *Bonæ fidei poſſeſſor, quis dicatur.*
28 *Poſſeſſor quilibet præſumitur bonæ fidei: fallit. vt nu. ſequentibus.*
29 *Poſſeſſor vt quis dicatur bonæ fidei, quæ requirantur.*
30 *Denunciatio quo caſu conſtituat quem in mala fide.*
31 *Iura quilibet præſumitur ſcire.*
Emens rei eccleſiæ non ſeruata ſolemnitate præſumitur in mala fide.
32 *Collatio inducit malam fidem.*
33 *Emens à prodigo, vel furioſo præſumitur in mala fide.*
34 *Emptionis contractus non tenet cũ eo, cum quo quis ludit ludo prohibito.*
35 *Poſſeſſio recens præſumitur vitioſa.*
36 *Fama vicinia, quod res empta erat alterius quam venditoris, facit præſumere emptorem in mala fide.*
37 *Fides bona, & mala cum conſiſtat in animo, non poteſt probari niſi per coniecturas.*
38 *Poſſidens, vel quaſi, ſeruitutem an præſumatur in mala fide.*
39 *Præſcriptione pendente ſi ſit impetratum priuilegium, emens præſumitur malæ fidei.*
Item quando eſſet factum de non præſcribendo.
40 *Denunciatio extraiudicialis impedit præſcriptionem. num. 43.*
41 *Iudicis monitio extraiudicialiter impedit præſcriptionem.*
42 *Bona fides non præſumitur niſi allegetur.*
43 *Mala fides quomodo purgetur.*
46 *Præſcriptio cum mala fide, an habeat locum in debitore contra creditorem in perſonali?*
47 *Negligentia non petentis non præponderat malæ fidei, & peccato præſcribentis.*
48 *Legis auctoritas vbi interuenit, & iuſtificat, mala fides eſſe non poteſt, & contra bona fides non eſt, vbi lex expreſſe contradicit.*
Papa vel Imper. poſſunt ex cauſa tollere ius alterius.
49 *Ius canonicum præfertur ciuili, cum tractatur de his, quæ concernunt animam, & de ipſius peccati euernatione.*
50 *Obligatus propriè non dicitur, qui tenetur actione reali.*
51 *Peccat grauiter ille, & in peccato nutritur, qui ſe tuetur iniquo præſcriptionis præſidio.*
52 *Actiones perſonales non præſcribuntur cum mala fide.*
53 *Omne quid dicit, nihil excludit.*
54 *Opinio illa in dubijs eſt tenenda, per quam euitatur peccatum.*
55 *Præſcribens aduerſus actionem, dicitur præſcribere aduerſus rem alienam.*
Rei alienæ appellatione veniunt iura & actiones.
56 *Res aliena poteſt dici, quæ eſt alteri debita.*
Debitor dicitur latè poſſidere debitum.
57 *Ratio vbi exprimitur in lege etiam corrigente, ipſa lex trahitur ad caſum, qui poteſt comprehendi ſub largo ſermone, ſi ratio vendicat ſibi locum.*
58 *Lex quando diſponit ſuper certo diſponendo ſecũdum aliquam rationem, reputatur lex iuſta in foro conſcientiæ.*
59 *Ad pœnam quis non tenetur in foro conſcientiæ.*
60 *Lex licet tollat actionem, non tamen tollit peccatum.*
61 *Poſſeſſionis amiſſio quo caſu reſultat ex præſcriptione cum mala fide.*
62 *Præſcribitur ius exequendi per annum propter negligentiam executionis teſtamentarij moniti, & non exequentis.*
63 *Obligatus actione perſonali, niſi ſit in culpa vel negligentia nõ ſoluendo, contra eum non præſcribitur.*
64 *Præſcriptio in realibus fidei fauore cum mala fide procedit.*
65 *Statutum diſponens, quod fœnerator non audiatur poſt quinquennium, valet.*
66 *Peccatum non debet quis committere, vt peccatum alterius puniatur.*
67 *Statutum denegans audientiam in foro ſeculari propter æquum ſeu bonum publicum valet, nec habet locum denunciatio in foro canonico.*
68 *Statutum, quod non petens debitum inf. 10. annos cadat à iure ſuo, non valet.*
Ius ciuile poteſt impedire naturalem obligationem, & poteſt transferre naturalem obligationem in alium.
69 *Pactum an plus operetur quam ſtatutum.*
70 *Creditor in macedoniano exceptione repellitur ratione præſumpti delicti.*
71 *Fœneratores, qui ſint.*
72 *Qui ſcit ſe teneri actione perſonali ad rei traditionem, nihilominus vſucapit contra verum dominum.*
Mala fides aduerſus vnum non nocet aduerſus alium.
74 *Vſufructuarius, & emphyteuta rem naturaliter poſſident tantum, ſed ipſum ius naturaliter, & ciuiliter.*
75 *Poſſeſſionem ſi habeo ab vno, & ab alio titulum, an iſtud ſufficiat, an requiratur quod debeam titulum, & poſſeſſionem ab eodem.*
Et quid ſi poſſeſſio præcedit titulum, vt quia habuerim poſſeſſionem ab vno deinde emo ab altero. num. ſeq.
77 *Traditio nõ requiritur in caſibus in quibus transfertur dominium ſine traditione poſſeſſionis.*
78 *Titulus putatiuus ſicut ad vſucapionem ſufficit, an ita ſufficiat putatiua traditio.*
79 *Error idem operatur circa titulum quod circa traditionem. nu. 85.*
80 *Nemo poteſt alterius antiquiorem poſſeſſionem allegare ad probandum vſucapientem eſſe in mala fide.*
81 *Poſſeſſione naturaliter aut ciuiliter interpellata interrumpitur vſucapio.*
82 *Poſſeſſionis continuatio qualiter probari debeat.*
83 *Poſſeſſio continuata quomodo intelligatur inter actorem, & ſucceſſorem.*
84 *Traditio requiritur in præſcriptione.*
Poſſeſſionem quis non habet ſine traditione.
85 *Traditio vera ſi non interuenit, an ſufficiat putatiua in præſcript.*
86 *Poſſeſſio nõ debet eſſe interrupta neque naturaliter neque ciuiliter in præſcript.*
87 *Res quæ vſucapi nequeunt.*
88 *Præſcribens debet eſſe habilis ad vſucapiendum, & qualiter cognoſcatur.*
89 *Inhabilitas præſcribendi quomodo contingat.*

90 *Poſ-*

Digitized by Google

90 *Poſſidēs ad hoc vt poſſit vſucapere, requiritur, vt poſſideat pro ſuo, & animo acquirendi dominium.*
91 *Tradentis mala fides, an noceat accipienti cum bona fide.*
92 *Succeſſor ſingularis, qui habuit bonam fidem, & titulum, an præſcribat ſpatio 10. ann.*
93 *Auth. mala fides. C. de præſcri. longi temp. quo caſu habeat locum.*
94 *Vſucapionem ſicut non interpellat mala fide. ſuperueniens, ita non impedit vſucapionem ſucceſſoris.*
95 *Authent. mala fides. C. de præſcript. longi temp. an habeat locum in creditore vendente pignus: & in quibus caſibus procedat. numer. ſequen.*
96 *Vitia realia nunquid noceant ſingulari ſucceſſori.*
97 *Auctoris mala fides, an noceat vniuerſali ſucceſſori.*
98 *Defunctus ſi non præſcripſit quia non habuit titulum, licet bonam fidem haberet, nunquid ſaltem tempora defuncti coniungantur cum temporibus hæredis habentis titulum, licet bonam fidem ad præſcript. finiendam.*
Quid ſi habuit malam fidem, hæres autem bonam, nunquid poteſt hæres ſaltem incipere vſucapere ex perſona ſua num. 99.
Hæres dicitur vitiorum defuncti ſucceſſor.
100 *Defuncti mala fides caſu quo non nocet hæredi de iure ciuili, nunquid de iure can. poterit hæres cum bona fide, à ſe præſcriptionem inchoare?*
101 *Auctoris mala fides in publiciana ſicut impedit curſum præſcriptionis ipſi ſucceſſori, an ita impediat intentionem publicianæ.*
102 *Defunctus, & hæres ſi ambo ſunt in mala fide, nullus eorum poteſt præſcribere.*
103 *Compromiſſum ſi eſt in arbitratorem, qui determinare debeat de bona iuſtitia, & æquitate, an poterit ſecundum Deum, & bonam conſcientiam reiicere obſtaculum præſcriptionis tanquam iniquum præſidium.*
104 *Præſcriptionis exceptiones ſunt odioſæ.*
105 *Papa non poteſt auferre dominia, & iuriſdictiones etiam infidelibus quando ſine peccato ea poſſident.*
106 *Arbiter & arbitrator ſi poteſt iudicare ſecundum bonam æquitatem, an poterit etiam iudicare non obſt. præſcriptione.*
107 *Ius canonicum conſiderat potius æquitatem quam rigorem.*
108 *Dictio etiam, quomodo ſumatur.*
109 *Dominium non ſolum vtile, ſed etiam directum acquiritur per præſcriptionem.*

1 SI DILIGENTI. † Qui alieno nomine poſſidet, non præſcribit: nec etiam is, qui proprio nomine, niſi habeat bonam fidem, & iuſtum titulum, ſi præſumptio eſt cōtra eum. hoc dicit. Diuiditur in duas partes. In prima inducit vnam rationem cōtra Archiepiſcopum, ſecunda *ibi, nos igitur.* reprobat excuſationem ipſius per locum à diuiſione. In text. *ibi, ſic tota Sardinia.* †
2 Nota, quod Sardinia ſpectat ad eccleſiam Romanā nullo mediante, & ſic habet eccleſia Romana imperij ibidem, ſicut habet in toto patrimonio eccleſiæ, *vt in c. a. venerabilem, qui filij ſint legitimi,* & habuit Papa illam inſulā Sardiniæ ex datione Conſtantini, & aliorum Imperatorum vna cum aliis prouinciis, *vt in c. ego Ludouicus. 63. diſt. & 96. diſt.* Conſtantini. de Sicilia qualiter pertineat ad eccleſ. Rom. vide *in c. mandata. de præſumpt.* & melius *in cle. paſtoralis. de reiudic. & in c. Apoſtolica eod. titu. in 6.* de Roma *vide in c. fundamenta. de elect. in 6.* ſecundum D. Nic. Item
3 nota, † quod valet argumētum de toto ad partem, hoc modo: Ducatus Carolitanus eſt in Sardinia, ſed tota Sardinia pertinet immediate ad eccl. Rom. ergo & ducatus Carolitanus, ſimile de religioſis domibus, *c. cum venerabilis,* & ideo nota, quod habens ius fundatum in toto, fundat intentionē ſuam in qualibet parte, & eſt arg. ſecundum Hoſt. quod communitates, & domini temporales fundant intentionem ſuam de iure communi quo ad res ſitas infra limites ſuæ terræ, de quo vide quod no. Ioan. And. *in c. fin. de offi. archi.* quod intellige reſpectu iuriſdictionis, non autem reſpectu proprietatis rerum, & bonorum infra limites exiſtentium, ſicut de Imperatore reſpectu totius orbis no. *in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præſcript.* ſecundum D. Nic. qui idem dicit in Papa quo ad patrimoniū eccleſiæ, quia fundat intentionem ſuam quo ad proprietatem bonorum, *argum. d. c. per venerabilem. & l. traditio ff. de ac. rerum dom. & in c. nu-*
4 *per, de dote poſt diuortium reſti.* † In textu *ibi, ad ius, & ad proprietatem.* Not. quod dominiū rei feudalis eſt penes dominum feudi, intellige ſecūdum Hoſt. & Innoc. de dominio directo, nam vtile eſt penes vaſallum, allegat *d. c. nuper.* hoc etiam tenet Bal. *in c. 1. quibus cauſis feudum amittatur, & in c. 1. de capitulis Corra. in vſi. feu.* facit quod not. *in l. 1. §. qui in perpetuum ſi ager vecti. vel emphy. pet.* ſecundum D. Nic. *In text. ibi, ſecundum confeſſionem tuam.*
Not. † quod confeſſio ſolius prælati nocet eccleſiæ, *c. 2. de capellis monachorum,* quod intellige, quando præſumptio vel ius commune eſt cōtra eccleſiam, vt *his* erat in tota Sardinia, quæ pertinebat ad Papam, alias ſecus, *vt in c. 2. de teſtibus, lib. 6. & in c. de Conſtantinopolitana 22. diſt.* ſecundum D. Nic. quod eſt menti tenendū. In tex. *ibi, in quaſi poſſeſſione.* Not. † quod eſt dare quaſi 6
poſſeſſionem in iure exigendi iuramentum fidelitatis, quod facit, vt dominus poſſit petere reſtitutionem, ſi vaſallus deneget exhibere tale iuramentum, ſecundum D. Nic. Item nota, quod eſt dare quaſi poſſeſſionem in iure mere perſonali, ſicut eſt ius exigendi tale iuramentum, ſecundum D. Ant. ſed certe ſecundum Imol. hoc ius non eſt mere perſonale, cū inhæreat iure reali feudi de quo plenius *infra de cenſibus, c. peruenit. ſupra de electio. c. querelam. C. de pactis l. ſi certis annis.* In tex. *ibi, & n. poſſidet cuius nomine poſſidetur.* † Nota, quod poſſidens nomine alieno nō 7
præſcribit, quia nō intelligitur poſſidere, ſed ille, cuius nomine poſſidet, *ſupra de reſt. ſpol. c. cum veniſſent. & in l. male agitur. C. de præſcr. 30. ann.* ſecundum Imol. Et nota, quod etiam incorporalia poteſt quis per alium poſſidere ſecundum D. Nic. In tex. *ibi, fuerit violatum.* Nota, † quod iurans ſeruare honorem & iura alicuius, dicitur iuramētum illud violare, ſi ius illius ſuo nomine poſſideat & acquirat: intellige ſcienter, vt vult, *hic,* Ioan. Andr. vt patet *hic in text. ibi, vnde licite, &c.* Nota, † quod quis nō 9
poteſt licite retinere acquiſitum contra iuramentum: ad hoc quod no. *ſupra quod metus cauſa. c. ad audientiam,* ſecundum Hoſtien. qui dicit idem eſſe de aliis acquiſitis cum peccato, *infra de Iudæis. c. cum ſit.* vbi plenius de hoc, & *infra de decimis ca. ex tranſmiſſa. & 13. q. 5. in ſumma.* & per Ioannem Andr. *in regula, quod ſemel. in 6. In text. ibi. quia & ſecundum hoc, &c.* † Nota, quod ac- 10
quiſitum & poſſeſſum contra iuramentum præſcribi non poteſt: quod ideo eſt, quia non dicitur haberi cum bona fide, vt hic patet: quod verū intellige, quando fuiſſet ſcienter ita quæſitum, vt patet *hic in textu:* alias ſecus, vt patet *infra ex text.* Iuramentum enim ex ſe ſeu periurium non impedit præſcriptionē, cum nō impediat validitatem actus, licèt fiat à periuro, vt habetur de præbendis. *c. dilecto. In text. ibi, bona fides.* Not. † quod in 11
præſcriptione etiam incorporalium requiritur bona fides & titulus: quod ideo eſt, quia præſumptio erat contra præſcribētem, alias ſufficeret bona fides, de quo plenius *infra in gl. In tex. ibi, & ſi locum.* † Nota, quod contra eccleſiam Roma. præſcribi 12
poteſt in ciuitatibus & regnis ad eam pleno iure ſpectantibus, etiam per eccleſiam inferiorem, de quo *ſupra eod. tit. c. cum nobis. In text. non credimus, &c.* † Nota, quod ad præſcribendum con- 13
tra eccleſiam Rom. in ſpectantibus ad eam requiritur tempus centum annorum, etiam ſi illa accidentaliter habeantur, & in feudum ſint conceſſa: de quo *in d. c. cum nobis & in c. ad audientiam, ſupr. eo.* Ex quo nota, quod etiam in rebus feudalibus currere poteſt præſcriptio cōtra dominum, & ſuum ius directum præſcribi poteſt vtili remanente penes vaſallum, de quo *in d. c. ad audientiam.* Item nota, † quod præſcriptio 100. ann. probari 14
non poteſt: quod forte ita de facto contingit in hoc caſu, cùm alias de iure probari poteſt, de quo plene *ſupra eod. ca. cum nobis.* vel forte dicit propter difficultatem, quia id dicitur non poſſe fieri, quod ſine magna difficultate fieri non poteſt, *leg. apud Iulianum §. conſtat ff. de leg. 1.* vnde non poterit probari ex auditu vel communi opin. quia ſic de facili probari poteſt, vt dicit *hic,* D. Anton. Sed immo ſi probaretur communis opinio. per modum, de quo *in gloſſ. fin. in c. 1. eod. tit.* videtur ſufficere, cum per illum modum probetur præſcriptio tanti temporis, de cuius contrario memoria hominum non exiſtit, vt dicit *ibi* gl. ſecundum Imol. *hic,* & Bald. *in authen. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. circa fin.* de quo plenius *in d. c. cum nobis, in gloſſ. in verbo, bona fides. quæ incipit, Illud generaliter. ibi, neceſſaria eſt.* Nota ex hac gl. quod ſemper ſecundum canones eſt neceſſaria bona fides, ſiue agatur de iure ſpirituali, ſiue de iure ciuili, *infra eod. ca. fin.* pro cuius declaratione cōclude, vt habeat locum † præſcr. decem requi- 15
runtur. Primo requiritur titulus, & ita ſufficit lucratiuus ſicut oneroſus. Secundo requiritur bona fides. Tertio requiritur poſſeſſio pro ſuo. Quarto requiritur, quod ſit continuata: & iſta quatuor probantur *in l. ſuper longi. C. de præſcrip. longi temporis.* Quinto requiritur traditio. Sexto, quod non ſit interrupta neque naturaliter neque ciuiliter. Septimo, quod perſona ſit ha-

bilis ad vſucapiendum. Octauo, quod res ſit vſucapibilis. No-
no, quod perſona, contra quam præſcribitur, ſit habilis. Deci-
16 mo, quod præſcribens habeat animum præſcribendi. † Circa
primum dixi, quod requiritur titulus, vt infra patet in glo. pro
cuius declaratione aduerte. Aut loquimur in præſcript. 100.
ann. contra Rom. Eccl. introducta, vt in c. ad audientiam. & in c.
cum nobis ſupra eod. & in Auth. vt eccleſia Romana gaudeat ſſ. atio cen-
tum ann §. 1. vel contra fiſcum Imperatoris, l. quamuis. ff. eo. & in
Auth. de non alienan § ſi minus. ver. nec multum differunt. vel in præ-
ſcript. 40. ann. contra eccleſias inferiores, vt in c. de quarta. & c.
illud. ſup. eod & tunc procedit præſcriptio cum bona fide, & ſine
titulo, quando ius commune non reſiſtit ipſi præſcribēti, cum
poſſit illud, quod vult præſcribere iure communi poſſidere, vt
eſt ſi poſſidet fundum, vt d. cap. illud. ſecus ſi ius commune facit
contra præſcribentem, vel ſi epiſcopus vel rector parochialis
eccleſ. poſſidet aliquid in diœceſi vel parochia alterius, & tūc
ad ipſam præſcriptionem cauſandam requiritur non ſolū bo-
na fides, ſed etiam titulus verus vel putatiuus, vt hic, & in cap. 1.
17 eod tit. in 6. † Aut loquimur in præſcript. 30. vel 40. ann. à iure
ciuili inducta contra priuatum, & nō requiritur titulus, l ſi quis
emptionis. § quod ſi. quis. C. de præſcr. 30. ann ca ſanctorum, ſecundum
vnum intellectum, ſupra eod. quod eſt verum, niſi ius commune
reſiſteret poſſidenti, & contra ipſum diſponeret: nam tunc re-
quiritur titulus, argumento eorum quæ habentur in l. quemadmodū.
C. de agricolis & cenſitis, lib. 11. ad tollendum malam fidem præ-
ſumptam, & ſic peccatum, vt hic notatur: alias enim de iure ci-
uili non requiritur titulus, vt d. l ſi quis emptionis licet ſecus ſit de
iure canonico, per regulam traditam in d. c. 1. eod. tit. in 6. vbi tra-
ditur regula, quòd dummodo ius commune nō ſit contra præ-
ſcribentem, præſcriptio ſine titulo procedit, vt hic, & eſt plena
gloſſ. & notabilis in c. Apoſtolicæ de donatio. & in ca cum perſonæ. de
priuilegijs. in 6 per Ioan. Andr ſuper verbo præſcribendi. Aut loqui-
mur in præſcriptione tanti temporis, de cuius initio memoria
non exiſtit, & non requiritur titulus, niſi ius commune ſit con-
tra præſcribentem, vt in d c. 1 de præſc in 6. Aut loquimur in præ-
ſcriptione 10. vel 20. annorum inducta contra priuatum: &
tunc aut rerum incorporalium, vt ſeruitutum & libertatum: &
tunc non requiritur titulus, l ſi quis diuturno. ff ſi ſeruitus vendice-
tur: cum tractetur tunc de paruo præiudicio. Secus ſi tractare-
tur de graui, vt dictum fuit ſupr. in d. c. de quarta & c. illud. Aut re-
rum corporalium: & tunc aut eſt præſcriptio ſtatutaria, & non
requiritur titulus, ſed ſufficit bona fides, ſecundum Bald. in l.
2 C. de præſcr. longi temporis, quæ pro libertate in præſcr. libertatis,
vt d. l 2 Aut loquimur in præſcr. 10. vel 20. ann. inducta à iure
communi in rebus corporalibus, & tunc requiritur titulus, vt
d l ſuper longi. & in l. Celſus. ff eod. & in l vnica de vſuc. transforman-
da: quod etiam vendicat ſibi locum contra clericos in rebus
eorum patrimonialibus: nam in his præſcribitur ſpacio 10. an-
nor. inter præſentes & 20. an. inter abſentes cum titulo, & hoc
tenet gloſſ. 16 q. 4 poſſeſſiones. ſentit etiam gloſſ. in ca quam ſuam
de cenſibus in 6. vbi Archid. hoc tenet, & Ioan. Andr. & D. Ant.
hic, & hoc communiter tenetur ſecundum D. Ludou in l. vſuc.
18 ff eod ſaue c ſin de vita & hon cleric † Et aduerte, quod vbi requi-
ritur titulus, debet adeſſe titulus vt pro ſoluto, pro emptore,
pro tranſacto, pro hærede, pro donato, pro derelicto, pro le-
gato, pro dote, pro ſuo: de quibus ſpeciales ſunt tituli in ff & in
C. Et idem ex quacunque cauſa acquiratur dominium, ſi fiat
traditio à domino: nam ſi fiat à non domino, paratur cauſa v-
ſucapiendi ff. de publi. l. 1. Inſtit. de actio. § alia ff. de contrahen. emp.
19 l. clauibus. † Quādoque nullus adeſt titulus, nec verus, nec pu-
tatiuus: exemplum, ſi teneo aliquam rem tanquam meam, nec
ſcio cauſam quare ſit mea, nec etiam imaginor, & tunc nō ha-
bet locum vſucapio, l. 1. C. de vſuca. transform. Quandoq; teneo
& poſſideo rem tanquam meam, & bona fide abſque vero ti-
tulo, ſed cum putatiuo, & tunc ſi puto titulū nulla ratione mo-
tus: exemplum, quia dico, ex quo ego poſſideo rem, ergo fuit
mihi donata vel vendita: vnde hæc mea putatio nō eſt funda-
ta in aliqua iuſta cauſa, & tunc ſimiliter non vſucapio, nec illo
titulo ſingulari, quem mihi puto adeſſe, nec titulo vniuerſali
pro ſuo, vt d. l. Celſus & in l 1 C de vſuca. transfor. & in l. vſucapio. C.
20 pro hærede † Quandoque mea putatio eſt fundata in cauſa iuſta
ſiue iuſtiſſima, & hoc poteſt contingere in facto proprio, quā-
do error eſt cauſatus à perſuaſione aduerſarij, qui dicit ita eſ-
ſe verum. Exemplum, ſi mihi tradis librum, quem dicis mihi
promiſiſſe, l. ſi hominem ff pro ſuo. quod intellige ſecundum An-
gelum in d. l ſuper longi. C. de præſcr. longi tempor. niſi diceres te mi-
hi promiſiſſe de propinquo. Fatuus eſt enim qui facti de pro-
ximo non recordatur, C. de contrahen. & commit ſtipu l magnam.
ff pro emptore. l ſi fundum §. ſeruum. in gloſſ. & de alimentis leg. l. Se-
ia. Idem ſi alia cauſa ſubeſſet, propter quam ego non deberem
tibi credere, quod hinc inde ex varijs circumſtantijs æſtimabit
iudex, ff. de acq. hær. l cum falſum ff ad Velleianū l. quamuis aut ff lo-
cati. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. de iur. & facti ignor. l. plurimum.
Item intellige in omni alio titulo quam pro emptore, in quo
requiritur error iuſtiſſimus ex eo, quia in eo requiritur bona fi-
des duobus temporibus, ſcilicet venditionis, & traditionis, ff.
pro ſoluto. l. ſi aſtimata. ſecundum Azon. C. de vſuc. pro emptore. Item
intellige verum, niſi titulo putatiuo contradicat natura, quia
licet cauſentur ab errore iuſto, non parat propterea vſucapiē-
di conditionem. † Exemplum, impoſſibile eſt, quod viuēs ha- 21
beat hæredem: modo ſi puto illū, qui me inſtituit in teſtamen-
to, deceſſiſſe iuſta ratione motus, puta quia hoc audiui à ma-
giſtro militum, ſub quo militabat, quod mortuus erat in præ-
lio. ſi re vera mortuus non eſt, non vſucapio titulo pro hærede
res alienas, quas ipſe tenebat, licet ipſas bona fide tanquā hæ-
res ipſius poſſideam. Caſus eſt notabilis in l. opinione. C. pro hære-
de, ſecundum Ang. Item intellige verum, niſi talis titulus puta-
tiuus cauſetur ab errore iuris, quia talis error eſt iniuſtus, l. nun-
quam, in princip ff eod. l. fin ff pro emptore. l. venditioni. C. de vſucapio.
pro emptore. Item intellige verum, niſi fama viciniæ laboret cō-
tra me, puta quod non erat eius, quem aſſerebam mihi donaſ-
ſe vel legaſſe, ſed alterius, ſecundum Angel. in d. l ſuper longi. † 22
Secundo error iuſtus vel iuſtiſſimus poteſt contingere in facto
alieno, vt ſi fundum quem tradis dicis te vendidiſſe patri meo,
& re vera non vendidiſti, ff. pro ſuo. l. ſi ancillam. vel mihi legatam
rem, quæ non erat, l ſin ff pro legato. vel procurato. filius vel ſer-
uus meus dixerunt mihi ſe emiſſe & non emerant, leg ſin ff pro
ſuo. pro emptore. l. quod vulgo. vel teſtator inſtitutione me hæredē,
vel legauit rem, perinde ſecrete reuocauit, ff. pro legato. l pro le-
gato. & l. duo ſunt Titij ff. de teſt. tu. vel anteriores mei, vt pater &
auus meus dixerunt ſe hanc rem emiſſe, l ſin ff pro ſuo, & ff de v-
ſuca. l iuſto. § ſi filius. alias filius rem, quam pater non poſſet præ-
ſcribere, nec ipſe præſcribere poſſet, quaſi eſt iuſto errore cau-
ſata ex facto alieno ſcilicet patris. Nam iuſtus error habetur
pro titulo: iſtud eſt verum vbi cadit titulus. † Sed inter patrem 23
& filium in poteſtate non cadit nouus titulus, ſed quędam cō-
tinuatio, C pro hær. l nihil ſecundum Bald. ibi in fin. vel in vicinia
erat fama, quod pater meus emerat iſtam, quia fama malum
operatur, ff. de hære. inſtit. l. Pacumeius. C. de nupt. l ſi vicinia. Idem
ſi de aſſertione propinquorum, vel ſociorum patris mei, qui
mihi aſſeruerunt patrem meum emiſſe, l. Octaui ff. vnde cognat.
C de in integr. reſtitut. l. de tutela. Idem ſi emerim à furioſo, quem
compotem mentis eſſe putabam, vel pupillo, quem putabam
eſſe maiorem, ff pro emptore. l. 2 § ſi à pupillo. Idem ſi credebam
teſtamentum, in quo erat mihi legatum, eſſe ſolemne errore
facti ductus, non tamen erat, vt d. l. pro legato. & l ſin eod. titu. ſe-
cundum Ang. in d. l. ſuper longi Et in omnibus prædictis caſibus
traditione facta, licet non eſt verus titulus, eſt tamen titulus
putatiuus, iuſto vel iuſtiſſimo errore cauſatus, adeo quod ſuf-
ficiens eſt ad præſcribendum, ſicut ſi eſſet verus. vt in dictis iuri-
bus. † Idem in omnibus alijs caſibus in l. expreſſis, in quibus iu- 24
ſtus error interueniret. Secus ſi non reperirentur lege expreſſi,
ſecundum Azon. in ſumma, C de vſucap. pro emptore. Item aduer-
te, quia prædicta procedunt, quando quis errat in facto iuſto
errore ductus, vt in prædictis caſibus: ſecus ſi non erret circa
dominium, ſed circa poſſeſſionē, vt ſi credit ſe poſſidere, quod
non poſſidet, vt ff. eod. l ſine poſſeſſione. Deficit enim tunc extre-
mum vſucapionis ſubſtantiale, id eſt, poſſeſſio, quę neceſſario
requiritur in præſcriptione, vt regula, ſine poſſeſſione, de regulis iu-
ris, in ſexto per Dynum. † Si vero errat circa qualitatem rei, non 25
prodeſt: exemplum, puto rem non eſſe furtiuam vel ſacram,
quæ eſt, Inſtit. de vſucapio. §. vt de rebus. & not gloſſ. magna in l. iuris
ignorantia. ff. de iur. & facti ignor. Et econuerſo error circa talem
qualitatem mihi obeſt: Exemplum, ſi credo rem eſſe furtiuam
vel ſacram, quæ non eſt: nam non vſucapio, quia nūquam ha-
bui bonam fidem, ſine qua non procedit vſucapio, ſecundum
Angel. in l. vendit. C de vſuca pro empt Error vero facti circa qua-
litatem perſonæ venditionis prodeſt ad vſucapionem. Exem-
plum, ſi emo à pupillo vel furioſo, quem credebam maiorem
& ſanæ mentis, vt d § ſi à pupillo. & l. tum qui. alias incipit, Marcel-
lus ff.

Digitized by Google

lio ff. de publiciana. & 16. q. 3. c. ſi ſacerdos. & per Innoc. *in c. a dudum. de decimis.* quod qualiter probetur, dic quod ſtatur eius iuramento, *Inſtit. de actio. § alia. in glo.* niſi per aduerſam partem probetur aliquid, ex quo contrarium præſumatur, vt quia tutor erat coniuncta perſona, vicinus vel domeſticus, vel ex ſtatura perſonæ, ſecundum Barto. *in d. § ſi à pupillo. & vide l. qui cum alio. ff. de reg. iur.* Sed error facti circa qualitatem perſonæ ſiue met nõ impedit vſucapionem, vt ſi puto me filium in poteſtate, cum ſim mei iuris: nam non obſtante hoc errore poſſum vſucapere, *l. iuſta. § ſi ſilius ff. eod.* facit quod in ſimili not. Bald. *in l. ſi arbiter.*
26 *C. de ſenten. ex* † Secundo requiritur bona fides, ſiue tractemus de præſcriptione rei temporalis ſiue ſpiritualis, ſiue tractemus de præſcriptione rerum corporalium, ſiue incorporalium. Siue tractemus de præſcriptione trium annorũ, ſiue 10. ſiue 20. ſiue 30. ſiue 40. ſiue centum annorum, ſiue tanti temporis, de cuius initio memoria hominum non exiſtit *ſupra eod. c. vigilanti. infr. eod. c. fin.* & hoc de iure canonico, quod ſeruandum eſt etiam in foro ciuili, *infra eo. c. fin.* & voluit gloſſ. *no. in c. poſſeſſor, de reg. iur. in 6.* & Bart. & Bald. *in l. priuilegia C. de ſacroſanct. eccleſ.* vnde non eſt inſiſtendum, an & quando requiratur bona fides de
27 iure ciuili. † Dicitur autem poſſeſſor bonæ fidei, qui non habet notitiam rei alienæ, ſed poſſidet cogitatione domini, ſeu credens ſe dominum, *34. q. 3. ſi virgo. & quod no. de don. c. Apoſtolicæ de decimis. c. dudum* Et hæc bona fides in dubio præſumitur, ſi aliud non appareat ſecundum gloſſ. *hic. & ſupra eod. c. ſanctorum Inſti. de actionibus. § alia. C. de euictionib. l. penul.* vbi caſus optimus, *& in regula præſumitur in 6.* quod locum habet, ſiue poſſideant corporalia ſiue incorporalia, ſecundum gloſſ. relatam ad. *text. hic.* Et ſiue appareat de titulo poſſidentis vero vel putatiuo, *vt d. l. pen. de euictionibus. ff. & de liberali cauſa. l. igitur § poteſt* ſiue etiam
28 non appareat de eius titulo, quia † quilibet poſſeſſor præſumitur bonæ fidei ſecundum gloſ. *hic, & in d. c. ſanctorum.* dummodo non appareat de alio antiquiori poſſeſſore, ſecundum Bar. *in d. l. Celſus. & in l. fin. C. vnde vi.* quod intellige infra tempus 30. annor. poſt non, per text. *in d. l. fin.* nam præſumptio malæfidei contra ingredientem poſſeſſionem ſine rit. tollitur per curſum 30. ann. & tunc præſumunt illum retro fuiſſe bonæ fidei, quod eſt ſingulariter dictum per Bal. *in d. l. fin* ſecundum D. Nic. *hic,* quod eſt ſemper menti tenendum, ad cuius confirmationem allegat ſingulare dictum Innoc. *in c. 2. de in integr. reſtit.* vbi dicit eſſe notãdum, quod licet quilibet præſumatur bonus, de præ-
29 ſumpt. *c. fin. de ſcrutinio c. vnico.* non tamen † ſic eſt in bona fide, quæ oportet ad hoc vt præſumatur bona fides, quod habet iuſtum titulum, vel quod probabilibus rationibus fuerit in poſſeſſione, *ff. de liberali cauſa. l. igitur. § 1. & l. liberis § fin.* vel quod longo tempore fuerit in poſſeſſione, *l. poſſideri. ff. de acq. poſſ.* & quod dicatur. lõgum tempus arbitrio iudicis relinquitur, *ff. de iur. delib. l. 1.* ſecundum D. Nic. *hic* latius. Et licet regulariter ſit verum, quod quilibet poſſeſſor in dubio præſumatur bonæ fi-
30 dei, fallit tamẽ in pluribus caſibus. † Primo fallit, quando interueniſſet denunciatio, vt quia denunciatũ fuit volenti emere, quod res non erat vendentis, ſed alterius, cũ tunc in eo non præſumatur bona fides, ſed potiùs mala, *l. ſi fundũ. C. de rei vend.* quod eſt verum, quando talis denunciatio facta fuit ante contractum & traditionem inde ſecutam: ſecus ſi poſtea, & tunc ipſa denunciatio non conſtituit in mala fide, vt voluit glo. *no. in l. pen. § pro emptore* quod eſt verum, niſi talis denunciatio fuerit facta in defectum iudicis ſecundùm formam *l. vt perfectius. C. de*
31 *annali except.* de quo latiùs *in c. vigilanti, & c. illud. ſupra eod.* † Secundò fallit, quando fuiſſet mercatus contra ius, cùm tunc in eo præſumatur mala fides, *vt in reg. qui contra iura in 6.* de quo p Bart. *in l. quod Nerua. ff. depoſit* Secùs dicit eſſe, quando iure non aſſiſtente nec reſidente poſſidet, vt ea teſtamento inualido, ex defectu numeri teſtium, & tunc non præſumatur eſſe in mala fide nec in bona. ſecundùm enim per *l. ſed & ſi. l. §. ſcire. ff. depoſ. hic.* quod non videtur verum, quia quilibet præſumitur ſcire iura, *l. leges. de legibus. & in regula ignorantia, in 6.* ſecundùm D. Nic. *hic.* qui ex his dicit, quod emens rem Eccleſiæ non ſeruata ſolemnitate præſumitur eſſe in mala fide. Sed licet hoc ſit verũ regulariter, vt poſſidens iure reſiſtente vel non aſſiſtente præſumatur eſſe malæ fidei, tamen hoc verum, niſi ille poſſeſſionẽ iſtam acquiſiuerit iuſto titulo, vel probabilibus coniecturis, *vt d. l. igitur § 1. & l. l. libero. §. fina. de liberali cauſa* vel niſi poſſederit longo tempore, *l. poſſideri. § ſi ſeruus. de acq. poſ.* & quantũ ſit iſtud longum tempus arbitrio iudicis relinquitur. *l. 1. ff. de iure deliber.*

cùm talis præſumatur eſſe bonæ fidei, quantumcunque poſſe-
dent in iure reſiſtente, ſecundùm Inn. *in c. 2. de reſtit. in integrum,* 32
ſecundùm dom. Nic. *hic* † Tertio fallit, quando emeret à prurientatore per colluſionem, cum colluſio inducat malam fidẽ,
vt in toto titulo. de colluſione detegenda. ſecundum gloſſ. hic. † Quarto 33
fallit in emente à prodigo vel furioſo, cui bonis erat interdictum, cum talis præſumatur eſſe in mala fide, dummodo ſciat pecuniam illam ſtatim conſumpturum, de quo plene per Bar.
in l. ſi quis cum ſciret ff. de vſucapio. pro emptore. † Quinto fallit, quã- 34
do quis emeret ab illo, cum quo ipſe colludit ludo prohibito, cum & tunc non valeat contractus, & cenſeatur tunc in mala fide, *l. fin. § primo ff. quarum rerum actio non datur.* Secus autem ſi emeret à ludente cum alio, cum & tunc valeat contractus, & bonæ fidei cenſeatur; nõ enim emit à conſumpturo in malum vſum, cum etiam vincere poſſit, vt voluit Bart. *in d. l. ſi quis cum*
ſciret & Ioan. de Imol. & dom. Nic. *hic* † Sexto fallit, quando 35
appareret de antiquiori poſſeſſore, cum & tunc poſſeſſio recens præſumatur vitioſa, & ille poſſidens præſumatur eſſe in mala fide, *vt in c. licet cauſam de probatio.* de quo per Barto. *in d. l. Celſus. & in d. l. fin. vt ſupra patet,* quod eſt verũ, niſi nouiter poſſidens poſſediſſet per longiſſimũ tempus, puta per triginta ann. cum tunc præſumatur eſſe in bona fide, quantumcunque appareat de antiquiori poſſeſſione, *vt d. l. fin.* vbi Bart. hoc ſingu-
lariter vult, & do. Ant. & Imol. de quo *ſupra* dictum fuit. † Se- 36
ptimo fallit, quando appareret fama in vicinia, quod res illa erat alterius, cũ in & tunc præſumatur in mala fide eſſe, vt voluit Barr. *in l. Celſus ff. de vſucap. de quo in c. quoſdam. & in cap. quanto. de
præſumpt. & in l. ſi tutor ff. de periculo tutorũ* † Octauo fallit, ſi co- 37
ram aliquibus extra iudicium dixiſſet rem illam eſſe alienam, *vt in c. 2. de confeſſis. & in c. per inquiſitionem de electione:* cum præſumatur illud in mente habuiſſe, *l. Labeo. de ſuppel. leg.* ſecundum Bart. *in d. l. Celſus ad hoc bona gloſſ. in clem. cauſam in verbo. clam de electio* Mala enim fides, & bona cum conſiſtat in animo, non poteſt probari, niſi per coniecturas, vt probatur *in c. 2. de renunciatione in ſexto. & l. dolum ff. de dolo & de exceptione doli, in l. apud Celſum. in principio* Et ideo ſemper aduocatus ſit cautus ipſas allegare coniecturas & probare, vt excludat vſucapionem, & ſic propter malam fidem vſucapere volentes apparentes nunc ex hac, nunc ea alia coniectura, *vt dict. l. ſi quis cum ſciret,* vbi eſt
optimum exemplum. † Nono fallit in poſſidente vel quaſi, 38
ſeruitutem: nam cum quælibet res præſumatur libera, præſumptio erit contra ipſum poſſidentem, vnde præſumetur eſſe in mala fide, ſecundum Cyn & Bal. *in l. 1. C. de ſeruitutibus* & Bart. *in l. 1. § 2. ff. de itinere actuque priuato.* & dom. Nic. & Imol. *hic,* niſi appareat de titulo, vel alia coniectura, puta quia erant ſigna antiqua ſeruitutis, vel fama in vicinia, vel alia veriſimilia, quæ poſſunt animum monere ad iſtam credulitatẽ, ſecundum eos, vel ea longa poſſeſſione, ſecundum Innocent. *in dicto cap. 2. &
in cap. cum eccleſia de cauſa poſſeſſionis & proprietatis* † Decimo fal- 39
lit, quando pendente præſcriptione eſſet impetratum priuilegium, de quo *in cap. venerus. infra eod. vbi caſus.* Vndecimo fallit, quando eſſet factum pactum de non præſcribendo, quia ex tali pacto cauſatur mala fides, quod qualiter intelligatur,
dic vt dictum fuit *ſupra eodem cap. vigilanti.* † Duodecimo fallit, 40
quando princeps contra principem ſuperiorem nõ recognoſcentem denunciat extraiudicialiter, licet poſt contractum & poſſeſſionem, ſecundum Innocent. *in cap. nihil. ſupra eodem.* ſecũdum vnum intellectum. Tertiodecimo fallit, in rebus pauperum ſeu eccleſiæ, vt ſimiliter denunciatio extraiudicialis impediat præſcriptionem, *vt dict. cap. nihil.* ſecundum alium in-
tellectum. † Quartodecimo fallit in monitione iudicis extra- 41
iudicialiter, qui ius non vult reddere ad ſcandalum euitandũ, quæ ſimiliter impedit præſcriptionem, *vt dict. cap. nihil,* ſecun-
dum alium intellectum ibi datum. † Illud autem tene fixum 42
cordi, quòd vbicunque dicimus præſumi bonam fidem, intelligitur ſi allegatur, *l. ſi adulterium cum inceſtu § idem Pollio ff. de
adulter.* ſecundum Angel. *in leg. ſuper longi. Cod. de præſcript. longi* 43
temporis. † Quintodecimo fallit, quando fuit facta denunciatio extraiudicialis per hominẽ, cui veriſimiliter debebat credere, qui ei dixit, quòd res erat aliena, ſecundum Ant. de Butr.
in cap. illud. ſupra eodem. vbi vide. † Quid ſi collegium vel ciuitas 44
occupauit rem mala fide, quando hæc mala fides purgetur, dicit Bartul. *in leg. poteſt. ff. de vſucapio.* quòd mortuis his omnibus, qui ab initio hoc ſciuerunt, *argumento illius legis.* & quod
not. per Innocent. *in cap. cura, de iure patronatus.* † Item aduerte, 45

biſum infra 10. ann. cadat à iure ſuo: & tunc tale ſtatutum non valeret, ſecundum Bart. *in d. l. omnes populi.* quod dictũ non placet Ang. *in d. l. 1. C. de indu. [illegible]* vbi dicit, quod licet in foro conſcientiæ nõ poſſit quis ſe tueri præſcriptione ſtatuti, tamen in foro contentioſo ciuili vel eccleſiaſtico tenebit tale ſtatutum, eo quia lex ciuilis impedire poteſt naturalem obligationem, *l. ſi nõ ſortem in prin. ff. de cond. indeb. & not. in l. cum lex. ff. de fideiuſſ.* & etiã poteſt [illegible] naturalem obligationem in alium, *l. 2. C. ad leg. Iul. de [illegible]* tiam extinguere quod eſt de iure gentium, *l. ex hoc iure gentium. ff. de iuſt. & iur.* quod dictum non procedit in debitore ſciente, quia tunc ſtatutum non haberet in ſe iuſtam cauſam, imo nutriret peccatum, vt ex prædictis paret, vnde nõ valeret reſp. [illegible] ſcientis: non enim valet ſtatutum & conſtitutio vel lex, ſi per illã auferetur ius alterius ſine cauſa, vt voluit Innoc. *in d. c. quia plerique* & Bald. *in auct. ad hæc. C. de vſur.* vbi etiam dicit, quod ſi tale ſtatutum expreſſe tolleret naturalem, nõ valeret, quia nõ poteſt tollere naturalem iuſtitiam & veritatem, *arg. eorum quæ habentur in l. 1. & 2. de vſufructu earum rerum quæ vſu conſumuntur. & ibi per eum. & in d. § ſi quis per* 30. & per Io. Andr. *in c. 2. de except. in 6.* Et ſic in effectu quod dictum ſtatutum per quæcunque verba loquatur, quicquid dicat Bart. *in d. § ſi vero.* non valeat, tenuit idem Bar. *in d. l. omnes populi.* & Bald. *in d. auct. ad hæc. C. de vſur.* & Ant. de But. *in d. c. fin. ſimplici ratione.* quia nutrimentum eſt peccati, & Ioan. Andr. *in c. 2. de except. in 6 in nouella.* Sed pro Ang. quod tale ſtatutũ valeat, tenuit Bar. *in d. § ſi vero.* pro quibus D. Ludou. Pontanus ibi allegat gloſſam ſingularẽ à nemine allegatam *in c. 1. § porro. quæ fuit prima cauſa beneficij amittendi. in vſibus feudorum.* pro quibus etiam facit, quia video, quod hoc poteſt ſtatuere iudex in odium contumacis, ſiue negligentis, quod ſi hinc ad tantum tempus nõ comparuerit, de cætero non audiatur, vt eſt gloſſ. *in l. vnica. C. ne quis in ſua cauſa, & in l. ſed & ſi per prætorem § iudum decreto. ff. ex quibus cauſis maiores. & in l. diffamari. C. de ingenuis & ma.* Secundo, quia hoc poteſt fieri inter contrahentes per pactum, quod ſi hinc ad tantum tempus non petierit, poſtea contingat liberatio, *vt l. ſi quis poſtquam ff. de fideiuſſoribus. & in l. cum 10. ff. de ſolutionibus.* Tertio hoc fit per legem, *vt in auct. qui ſemel. C. quomodo. & quando iudex. in fin.* vbi actore poſt edicta & annum exiſtente contu-
69 mace ab omni cadit actione: ſi ergo † per iudicem, pactum & legem hoc fieri poteſt, quare nõ poteſt fieri per ſtatutum, cũ non debeat plus poſſe pactum quam ſtatutum, *ff. de pact. l. non impoſſibile & l. nec ex precario. & l. neque pignus. ff. de regul. iur. & per gloſſ. in rubric. C. de decretis decurionum, lib. 10.* vnde forte hæc opinio de iuris rigore potius procederet: tamen quia communis opin. eſt in contrarium ratione peccati non eſt ab ea recedendum, cum in dubio via tutior ſit eligenda, *vt in c. inuenis. de ſpon-*
70 *ſalibus.* † Nona fallit, quando ratione præſumpti debiti lex diſponeret, vt patet in macedoniano, in quo creditor exceptione repellitur ratione præſumpti delicti, quia præſumitur ſuadere filio, vt patrem interficiat, *leg. 1. § 1. ff. ad maced.* vnde dicit dom. Ludouic. *in d. § ſi vero* quod lex ciuilis faciens ratione præſumpti delicti aliquid, quod nihilominus videatur iniquum, tamen eſt ſeruanda in foro conſcientiæ, quod eſt notãdum & menti tenendum ſecũdum eum: & hoc facit pro dom. Bald. ad ſtatutum puniens fœneratorem in amiſſione crediti,
71 quia id eſt propter præſumptum delictum, cum † fœneratores & creditum & vſuras in ſortem computent, faciendo ſibi fieri inſtrumentum de centum, vbi quinquaginta mutuauerunt, quo caſu non poteſt probari quanta ſit ſors & quanta ſit vſura, & ideo ad excluſionem huius delicti fœnerator perdit totum.
72 † Decimo fallit in eo, qui ſcit ſe actione perſonali teneri ad rei traditionem, quia nihilominus vſucapit contra verum dominum, *l. pignori § ſi mandauero. ff. de vſucap.* & ideo dicit *ibi* Angel. quod licet procurator malignetur, & proditorio modo rem ſibi emat, quam pro domino ſuo emendam ſuſcepit, videtur in dolo vero reſpectu ipſius mandantis, quia tamen non committitur dolus in habente ſcientiam rei alienæ, imo putat eam eſſe vendentis, vſucapiet illam ſi non erat venditoris, tenetur tamen reſtituere ipſi mandanti actione ſecundum Imol. *ibi. & ibi* eſt caſus, quòd mala fides aduerſus vnum non
73 nocet aduerſus alium. † Tertio requiritur poſſeſſio de ſubſtantia præſcriptionis, quia ſine poſſeſſione non procedit vſucapio, *ff. de vſucap. l. ſine poſſeſſione. & in regula. ſine poſſeſſione. de regulis. iuris. in ſexto.* Sed an naturalis vel ciuilis vel vtraque. Dic, aut ambæ poſſeſſiones ſunt ordinatæ ad vnum dominiũ acquirendum eidem, vt eſt cũm ſunt penes eundem, & tunc præſcriptio procedit ex ambabus, & ideo vna interrupta non interrumpitur vſucapio, *leg. nemo. C. de acquirend. poſſeſſione.* Aut ſunt penes diuerſos, & tunc aut ſunt contrariæ, quia vnus [illegible] bet ciuilem alter naturalem ingreditur, & tunc ex ſola ciuili non procedit vſucapio, *ff. eodem. l. naturaliter. & leg. acquiritur. § finali. ff. de acquirend. rerum dominio.* Si autem non ſunt contrariæ, quia vnus vult acquirere directum dominium per ciuilem, alius vult quærere dominium vtile, vt emphyteuta vel vſufructuarius, & tunc ad acquiſitionem directi ſufficit ſola ciuilis, ad acquiſitionem vero vtilis vel vſusfructus, Iaco. Butr. dicit *in leg. ſuper longi. Cod. de præſcriptione longi temporis* quòd ſufficit ſola naturalis, *leg. acquiritur. & leg. cum qui. ff. de publiciana.*
† Veritas eſt, quòd vſusfructuarius & emphyteuta ipſam rem 74
naturaliter tantum poſſident, ſed ipſum ius emphyteuſis & ipſum ius vſusfructus poſſident naturaliter & ciuiliter. nam poſſident cum animo acquirendi dominium ipſius iuris, & vſucapiendo quærunt dominium ipſius iuris, text. eſt *in leg. qui vſumfructum ff. ſi vſusfruct. pe.* Sola enim ciuilis ad hoc ordinata eſt, cuius effectus conſiſtit in animo ad acquiſitionem dominij. Sed naturalis ſola non eſt ordinata ad acquiſitionem dominij, ſed tantummodo ad acquiſitionem fructuum ſecũdum Angel. *in dicta lege ſuper longi.* quod credo verum, quia præſcriptio non procedit ſine iuris diſpoſitione, quod ius reſidet in animo, ſine quo non habet locum vſucapio, *ff. de publiciana leg. quæcunque. § interdum.* & iſta vocatur ciuilis, *vt dicta lege nemo ambigit. ibi, aliam quæ in iure conſiſtit.* Concluſiue teneas, quòd nunquam ex ſola naturali ſine ciuili iuris ſui procedit vſucapio, ſed ex ſola ciuili, quando apud nullum eſt conſtituta naturalis, bene procedit, *leg. 1. § per ſeruum qui in fuga ff. de acquirenda poſſeſſione.* Idem ſi ſit per alium occupata habentem cauſam ab eodem, vt in creditore, *vt dicta lege prima. § per ſeruum qui pignori.* Idem ſi non habet cauſſam ab eodem, tamen poſſidens naturaliter non poſſidebat directo ad oppoſitum eius, quod poſſidens ciuiliter quærere intendebat, vt in poſſidente rem emphyteuticam, vſumfructum vel feudum: nam talis poſſeſſio non eſt ordinata ad quærendum directum dominiũ, ſed ſolum vtile, *l. cum ſponſus. § in vectigalibus. ff. de publiciana,* ſecundum Iac. But. & Ang. *in l. naturaliter. & in l. permiſceri ff. de acquir. poſſ.* Sed circa iſtud duo puncta ſubtilia examinanda ſunt, ſecundum Ang. *in d. l. ſuper longi.*
† Primum eſt, ſi habeo poſſeſſionem ab vno, & ab alio ha- 75
beo titulum, an ſufficiat iſtud, an vero ſit neceſſe, quod habeã titulum & poſſeſſionem ab eodem? Barto. in hoc puncto facit magnum feſtum *in l. cum ſolus. ff. eod.* & dicit, quod doct. in hoc puncto male aduerterunt. Et tenet concluſiue, quod ſi habeo titulum putatiuum ab vno, quantumcunque iuſto errore, & poſſeſſionem ab alio, quod non vſucapio: & dicit eſſe caſum ſingularem, *in d. l. cũ ſolus, ſecundum vnam lecturam,* ſecundum quam traditio facta eſt cauſſa diuiſionis per hæredem verum hæredi putatiuo eidem non aufert vſucapiendi conditionem, & iſtud non eſt propter aliud ſecundum eum, niſi quia titulus putatiuus prætenditur à defuncto, & poſſeſſio ab hærede: ſed eius opin. non placet Ang. *in d. l. ſuper longi* quia ſecũdum eum eſt directe contra caſum, cui non poteſt reſponderi, *ff. pro ſuo l. penult. § fin.* vbi hæres auctoris ſoluit legatario putatiuo rem, quã legatam putabat, & ſic ab eo prætendebatur poſſeſſio, à defuncto titulus putatiuus, tamen ibi procedit vſucapio, & cum illo. *§ concordat. l. 4. ff. pro lega.* Ad l. cum ſolus. reſpondet dupliciter, primo, quod ibi non vſucapitur illa particula, quæ hæredi putatiuo tanquam eius propria tradebatur, quia in eo nullus eſt titulus nec verus nec putatiuus, ſed bene vſucapitur illa particula, quæ tradebatur tanquam ipſius tradentis. Vel ſecundo & ſubtilius & vtilius, dic, quod *ibi* non tractatur de vſucapione inchoanda per hæredem putatiuum: nam illa bene inchoari poteſt, ſed tractatur de vſucapione continuanda ratione poſſeſſionis, quæ fuit apud defunctum, quod illa lex negat, quaſi vſucapio defuncti interrupta ſit per mediam poſſeſſionem hæredis veri, & hoc eſt quod aperte & clare dicit finis illius legis ſecundum eum, qui ex hoc infert vnum mirabile & ſingulare, quod vbicunque quis habet titulum putatiuum ab vno, poſſeſſionem ab altero, nunquam poſſeſſio auctoris putatiui cõtinuatur illi, etiam ſi ille à quo habetur poſſeſſio ſit vniuerſalis ſucceſſor auctoris, licet ſecus ſit in habente titulum, *vt l. Pomponius. § cum quis adminiculo. ff. de acq. poſſ. 1. & ibi in fin. legis.*

Si ve-

Si vero quis habet poſſeſſionem ab vno, & titulum verum ab
altero, ſine dubio quando titulus verus poſſeſſionem præce-
dit, ſufficit, dummodo eodem nomine tradita ſit poſſeſſio: ſe-
cus ſi alio nomine, *vt d. l. enim qui. § ſi ff. de publici.* vbi eſt caſus ſuf-
ficit enim poſſeſſionem traditam eſſe eo nomine, nec eſt no-
76 uum, vt vnus ſoluat pro altero. † Si vero poſſeſſio præcedit ti-
tulum, vt quia habuerim poſſeſſionem à te, deinde eam ab al-
tero: vel etiā non emo, ſed iuſtiſſimo errore ductus credo em-
ptam eſſe: & tunc adhuc ſufficit, quia mihi muto cauſam poſ-
ſeſſionis ex ſuperuenienti cauſa, *C. de acquir. poſſ. l. cum nemo.* hoc
intelligo, ſi ille, qui tribuit mihi titulum, ſciebat me poſſidere,
ff. de rei vend. l. hac ſi res. & no. ff. de furt. l. et qui. Si autem dubitatur,
an res fuerit mihi tradita, & ab eodem, & eo nomine tradita,
ſolum autem conſtat de mea poſſeſſione, & de titul. in dubio
præſumitur mihi tradita ab eodem, ſi ille poſſidebat, & ex ea
cauſa, text. eſt *in l. quædam mulier. iuncta glo. ff. de rei vend.* facit *ſu-
pra tit. proximo.* l. minus inſtructus. Si autem ille nō poſſidebat,
præſumitur quod habeam poſſeſſionem ab alio, & iuſte, quaſi
ſit mihi per præbentem titulum data poteſtas auocādi à quo-
cunque præterquam in caſu *d. l. et qui.* Si autem conſtaret, quod
auctoritate propria occupaui poſſeſſionem, tunc dicas quod
aut conſtat me occupaſſe iniuſte, & non vſucapio, quia nō ha-
beo bonam fidem tempore poſſeſſionis adeptę, quod requiri-
tur neceſſario, *vt d. l. ſi exiſtimans.* Aut conſtat, quod iuſte, & tūc
vſucapio: ſic intelligo gloſſ. *magnam in l. Celſus. ff. eod.* quæ dicit,
77 quod † non requiritur traditio in caſibus, in quibus transfer-
tur dominiū ſine traditione poſſeſſionis, quia ſola ſufficit ap-
prehenſio poſſeſſionis: intelligit enim Ang. de poſſeſſione iu-
ſta, non autem de iniuſta. Si vero dubitetur de iuſtitia vel iniu-
ſtitia meę poſſeſſionis, tunc ſi tertius poſſidebat, in dubio poſ-
ſeſſio mea præſumitur iniuſta & clandeſtina, & ſic non vſuca-
pio, text. eſt *in l. clam poſſidere, in prin. ff. de acq. poſſ. & in c. licet cau-
ſam. de probat.* Si vero poſſidebat auctor, qui præbuit mihi titu-
lum, tunc in dubio præſumor poſſidere iuſte, & ex eius cōſen-
ſu ſim impleui ſibi ex parte mea contractum, *vt l. minus inſtructus.
C. de acq. poſſ.* ſecus ſi non impleſſem, *ff. de act. empt. l. Iulianus §.
offerri Inſtit. de rerum diui. §. venditæ. C. de rei vend. l. in ciuile.* Si ve-
ro neſcitur, quis poſſidebat, præſumor poſſidere iuſte, ſi non
appareat alium poſſediſſe à me, & ideo vſucapio ſecūdum Ang.
78 *in d. l. ſuper longi,* qui etiam incidenter dicit ſuper alio puncto, †
an ſicut ad vſucapionem ſufficit titulus putatiuus ſecundum
prædicta, ita ſufficiat putatiua traditio interueniēte errore iu-
ſto: Exemplum, quia inuenio in hęreditate patris mei domū,
quam credidi ſibi traditam ex titulo præambulo, & re vera nō
erat ſibi tradita ſuper hoc, *gloſſ. in d. l. Celſus.* dicit, quod non ſuf-
ficit error iuſtus, ſed bene ſufficit iuſtiſſimus, nā etiā tanſeunt
d. Gui. de Suz. Bar. & alij moderni, idem videtur tenere gl. *in l.
iuſto. § ſilius ff. eod.* Sed Ang. *in d. l. ſuper longi.* allegat gl. quam di-
cit eſſe ſingularem, *in l. fin. ff. pro ſuo in ver. emiſſe.* vbi aperte deci-
dit, quod non ſufficit putare traditam, niſi re vera ſit: quare di-
cit, quod aut quis habet titulum verum, & tunc ſufficit putati-
79 ua traditio iuſto errore, vt quod † operatur error circa titulū,
illud idem operetur error circa traditionem, cum quilibet eo-
rum ſit facti, & ſic intelligit *gloſſ. in d. l. Celſus. & in d. § ſilius.* Sed
vbi non ſubeſt niſi ſolum titulus putatiuus, non ſufficit puta-
tiua traditio quocunque errore etiam iuſtiſſimo, iſta eſt mens
gl. *in d. l. fin. ff. pro ſuo.* & eſt ratio in promptu, ne circa idem con-
currat duplex putatio, ex qua inſurgit duplex fictio, quia fin-
gitur titulus, vbi non eſt, & traditio, quæ duplex fictio repro-
batur, *vt l. 1. C. de dotis promiſſione,* ſecundum Ang. *in d. l. ſuper lon-*
80 *gi.* † Item adde inquantum Bart. *in d. l. Celſus. dixit,* quod neque
tertius antiquiorem poſſeſſionem alterius allegare poteſt ad
probandum vſucapientem eſſe in mala fide: adde, quod con-
trarium videtur verius, quia quando allegatio per tertium fa-
cta de iure alterius excludit totaliter ius aduerſarij permittitur
tunc de iure tertij allegare, *iuxta plene notata in l. cum ſeruum quiſ-
piam. C. de ſeruis fugit. & in l. 1 ff. de except. rei iudic.* ſecundum Imol.
& dom. Ludouic. *in d. l. Celſus.* Item adde, inquantum Barto. *in
d. l. Celſus dixit,* quod vbi quis cōſtituit ſe precario nomine cre-
ditoris omnia bona poſſidere, cum ipſe naturalem habeat, &
creditor ciuilem, *ff. de precario. l. & habebit. § ſi is qui.* merito ſi a-
liquam rem obligatam vendat, & conſtituat ſe nomine illius
poſſidere, in illum transfert naturalem, quam habebat, *ff. de
acquir. poſſeſſ. l. quod meo.* & per conſequens creditorem ſuum ci-
uili poſſeſſione priuabit, quæ erat acceſſoria naturali, *l. peregr.*

§. quibus iuncta l. interdum. § fin. ff. de acquir. poſſeſſ. & ideo contra
creditorem emptor vſucapiet: & idem ſequitur Bald. *in l. nul-
la ad fin. C. de rei vendic.* licet idem Bartol. tenuerit aliter *in repe-
titione l. creditores. C. de pignoribus* & non bene ſecundum dom.
Ludouic. *in d. l. Celſus per d. iura.* † Quarto requiritur poſſeſſio 81
cōtinua: nam ea interpellata naturaliter & ciuiliter interrum-
pitur vſucapio, *vt l. 1. & l. nec bona fide. C. de præſcript. longi tempo-
ris. & dictum fuit ſupra eod. c. illud.* Qualiter autem ſit probanda
& articulanda iſta continua poſſeſſio, vide quod dicit Innoc.
in d. c. cum cauſam. vbi dicit, quod vbi veritas ignoratur pro pri-
ore præſumitur, licet nō dicat titulum ſuæ prioris, vel cogitur
dicere per dominum ſuperiorem, id eſt, per iudicem, vbi iudex
poteſt de facto ſupplere, *vt not. in c. 1. de reg. iur. in 6.* vide circa p-
bandam & articulandam iſtam continuā poſſeſſionem, quod
dicit Specu. *in tit. de probat.* & per Innocen. *in cap. licet cauſam. de
proba.* & per Bart. *in d. l. Celſus. & adde glo. 16. q. 3. c. valuimus.* dicen-
tem, quod probatis extremitatibus præſumitur medij tempo-
ris continuatio: & quod no. per Io. And. & plenius per Ant. de
But. *ſup. de reſti. ſpol. in c. cum ad ſedem.* Item adde ſecundum Ang.
in l. Celſus quando articulabitur poſſeſſionis continuatio, po-
ſito quod fundus ſit ſterilis, ex quo fructus non percipiebātur,
& dicit Ange. quod articulabitur, quod ipſe ſeu familiares ſui
continuo ad illum fundum accedebant, vt ad ſuum, & ita vte-
bantur: facit *ff. de ſol. l. Titia* & per Cyn. *in d. l. Celſus.* Item inquā-
tum Bart. dicit, quid iuris, quando teſtes volunt probare poſ-
ſeſſionis continuationem, dicentes, talis poſſedit per 10. ann.
& vltra, ſeu à 10. annis citra: adde primo quod habetur per gl.
*in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautionibus. & in leg. ab hoſtibus. §. ſed quod
imperator ff. ex quib. cau. maio.* & vbique per Bartol. & Bald. *in l. ſi
ſi quis in ſuo ff. de inoffi. teſt.* & quod not. *infra de iureiu. l. in actione.* &
per Innoc. *in c. inter dilectos, de fide inſtr.* & plenius per dominum
Nicolaum *in c. litteras de dilat.* † Vltimo inquantum Barto. *circa* 82
fin. l. Celſus. dicit, quod ſi teſtes volentes probare continuatio-
nem poſſeſſionis dicunt, talis poſſedit per 10. annos, ſimplici-
ter, & non dicunt incipientes à tali tempore vel tali tempore fi-
nitos, quod non probatur tunc poſſeſſionis continuatio, quia
poſſent intelligi dicta teſtium de 10. ann. interpellatis, ſeu per
10. ann. ante inchoationem præſcriptionis, & ideo ex hac pro-
batione dubia effectus non reſultat, *C. de probationib. l. matrem.*
Adde, quod Bald. contradicit *in l. iudicia. C. de rei ven.* dicendo,
quod dictum teſtis debet intelligi per 10. annos ſcilicet proxi-
mos, *l. cum qui Calendis ff. de verb. oblig.* poteſt dici pro concordia
ſecūdū D. Lud. *in d. l. Celſus* quod aut teſtis iuxta formā articulorū
ſuit interrog. an talis per 10. an. cōtinuos inchoatos tali tēpo-
re poſſederit talem rem, & tunc licet teſtis reſpōdeat ſimplici-
ter, quod poſſederit per 10. ann. nihilominus probatur poſſeſ-
ſionis continuatio, quia hæc reſponſio indeterminata & du-
bia determinatur & declaratur ſecundum præcedentem qua-
lificatam interrogationem, *ff. de interrogat. in act. l. ſi defenſor. §.
qui interroga.* & ibi hoc in propria teſtis reſponſione firmat Bal-
dus *allegando Specul. in tit. de notorio. § fama. ver. quid ſit teſtis.* & ha-
bet hoc æquitatem, ne aliàs contingat, quod dictum teſtis
non probet, quia extra poſitiones articulorum deponit, *iuxta
l. ſi quis libertatem. § quoties, de pe. hære. & l. momentanea. Cod. qui le-
gi. perſonam & l. ſi duo patroni. § Iulianus. verſic. cæterum, de iureiu-
rand. & ibi not. per gloſſ.* Aut teſtis interrogatus ſimpliciter re-
ſpondit, & tunc eſt vera opinio Bartoli, quia tali caſu illa du-
bia probatio probantem non releuat, *cap. in præſentia, de probat.*
Non obſtat dicta l. cum qui calendis, quia ibi loquitur in re-
ſponſione partis ad ſtipulationem: ſecus videtur eſſe in dicto
teſtis per dictam *l. matrem,* ſecundum ipſum dom. Lud. *in dicta
l. Celſus.* † Nunquid autem & quomodo intelligatur continua- 83
ta poſſeſſio inter auctorem & ſucceſſorem, vide *in l. Pompo. §.
cum quis admonitio ff. de acq. poſſ. & dicetur infra eod. c. fin.* † Quin- 84
to requiritur traditio: nam cum vſucapio non procedit ſine
poſſeſſione iuſta, vt *ſupra* patet, & poſſeſſionem quis non ha-
bet iuſtam ſine traditione, *Cod. de pact. l. traditionibus. Inſti. de re-
rum diui. §. per traditionem l. ſi ex ſtipulatione. & l. ſi. nec venditor. ff.
de acquir. poſſ. ff.* ergo traditio eſt neceſſaria: & intellige traditio-
nem vel quaſi traditionem, quæ præſumitur per patientiam &
ſcientiam, *C. de acq. poſſ. l. minus inſtructus,* quod intellige verum,
quando poſſidebat auctor meus, qui præbuit mihi titulum: a-
liàs ſi poſſideret alius, mea poſſeſſio eſſet clandeſtina, & ſic non
vſucapio, *l. clam poſſidere, in prin. ff. de acquir. poſſ. ff. & in d. cap. licet
cauſam.* † Quid autem ſi non interueniſſet vera traditio, an ſuffi- 85
ciat

quòd licèt de ſubſtantia ipſius vſucapionis requiratur bona
fides, tamen fallit in certis caſibus, in quibus procedit præſcri-
ptio etiam cum mala fide. Et primo, quando præſcriptio eſt ta-
lis, quæ non requirit factum præſcribentis, ſed procedit tãtum
ex negligentia non petentis, ſeu non vtentis: valet enim tunc
cum mala fide, *l. ſequitur §. ſi viam ff. de vſucap.* vbi hoc patet in
præſcriptione libertatis contra ſeruitutem ruſticam, quæ non
requirit aliquod præſcribentis factum, ſed tantum negligen-
tiam non vtentis. Hinc ſumpta occaſione Bart. *in d. §. ſi viam &*
l. fin. ff. quemadmod. ſeruit. amit. poſuit deciſionem illius vulgaris
dubij, de quo *in ca. malæ fidei poſſeſſor. ff. de regul. iur. in 6. & in c. fin.*
46 *inf. eod.* † an habeat locum præſcriptio cum mala fide in debi-
tore contra creditorem in perſonali? Et cõcludebat quòd ſic,
quia *præallegatum c. malæ fidei.* loquitur in præſcriptione, quę re-
quirit factum præſcribentis, quia non poſſeſſionem, ſed tan-
tum negligentiam creditoris non petentis: & ideo dicta iura
canonica, quæ emanant ad correctionem iuris ciuilis, non de-
bent ad cauſam, de quo non loquuntur, extendi, *l. præcipimus.*
C. de appellat. c. cum expediat. de elect. in ſexto. Hanc eandem opin.
videtur firmare Innocen. *in c. cura. de iure patronatus in gloſ. penul.*
dicens, quod iſta præſcriptio inducta fuit ab eo, qui habet po-
teſtatem diſponendi in temporalibus, *vt l. bene à Zenone. Cod. de*
quadr. præſcript. & in l. deprecatio ad l. Rhodiam. de iacta. merito tu-
tus eſt præſcribens debitor, quia eius auctoritate id facit, *cap.*
quod quis: de regul. iuris, in ſexto. potuit enim princeps in odium
negligentiæ creditoris & fauore debitoris adijcere ipſi credi-
tori ex ſua negligentia pœnam, & ſic ex hac iuſta cauſa adijce-
re pœnam priuationis iuris ſui, vt patet *in l. Lucius. ff. de euictio-*
nibus. l. item ſi verberatum ff. de rei vendicat. & not. Bart. *in l. Antio-*
chenſium. de priuilegijs credit. Præterea cum princeps fuerit au-
ctor inducens actionem, *vt in l. 2. ff. de origine iuris:* ipſe illam tol-
lere potuit, & dare contra eam exceptionem debitori, *C. de le-*
gibus. l. digna vox. ff. de regul. iuris. l. nihil tam naturale, & not. Inno-
cent. *in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit.* & Bald. *in l. ſcripta. Cod. de*
precibus imperatori offerendis. & idem videtur ſentire Vincent. *in*
d. c. cura. Iſtam eandem opin. firmat Hoſtien. *in ſumma ſua, in ti-*
tu. de præſcript. rerum corporalium §. res quæ præſcribi poſſunt, dicẽs,
quod aut quæritur, an cum mala fide procedat præſcriptio re-
rum realium: & dicendum eſt quod non, & in hoc ius canoni-
cum corrigit ius ciuile, quia cum talis pręſcriptio requirat poſ-
ſeſſionem præſcribentis, merito ſi apud eum eſt mala fides, per
47 conſequens eſt in peccato, & non eſt ex conſcientia, & tali †
caſu negligentia non petentis non præponderat malæ fidei &
peccato ipſius præſcribentis, & habet locum *dictum ca. fin.* quia
habet locum eius ratio. Et hoc eſt, in quo corrigitur diſpoſitio
iuris ciuilis circa præſcriptionem poſitum *Inſtitu. de perpetuis &*
tempor. act. in princ. & in l. 1. C. de annali except. & l. 2. C. de conſtituta
pec. & l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor. Si vero an proce-
dat malæ fidei præſcriptio in actionibus perſonalibus, & tunc
dicit idem quod *hic.* quia debitor tali obligatione obligatus
ſeu actione nihil poſſidet alienum, vt patet *in l. 2. §. appellata. ff.*
ſi certum petat. & ideo cum non poſſit dici debitor eſſe in peccato,
ex quo nihil poſſidet alienum, ſed tantum ſuum, ideo non di-
citur peccare debitor, ſi non ſoluit creditori, niſi eo inuito aut
interpellato hoc faciat, meritò præſcribet debitor ius libera-
tionis contra perſonalem actionem creditoris, ex quo nõ pro-
cedit cum aliquo peccato, ſed tantum ob negligentiam credi-
toris non petentis. Et hoc eſt, in quo remanet firmum ius ciui-
le, neque per ius canonicum corrigitur ſecundum eum: vnde
patet, quòd opin. Bart. fuit prius Innocen. Vincen. & Hoſtien.
licèt de eis mentionem non faciat. Sed ipſe Innoc. contrarium
videtur velle *in ca. quia plerique. de immunitate eccleſiarum in gloſſ.*
magna, in ver. item quis tutus eſt. Sed certe ſi bene ponderatur, eius
dictum non videtur velle cõtrarium, cum loquatur ibi de pre-
ſcriptione, quæ cauſatur ex poſſeſſione, vt patet ibi dum dicit,
quòd per illam ſolum quæritur exceptio, & non dominium:
vnde loquitur de illa præſcriptione, de qua *in l. ſi quis emptionis.*
48 *C. de præſcript. 30. annor.* pro Bart. etiam facit, quia † fides eſſe nõ
poteſt, vbi legis auctoritas interuenit & iuſtificat, & econtra,
bona fides eſſe non poteſt, vbi lex expreſſe contradicit, *l. prima.*
C. de his quibus vt indignis. ergo cũ auctoritas ſuperioris, qui ple-
nam habet poteſtatem diſponendi de temporalibus, *vt dict. l.*
bene à Zenone. introducit talem præſcriptionem in odium ne-
gligentium ob bonum publicum, vt dictum fuit *ſupra eod. cap.*
vigilanti. ſalua conſcientia procedere poterit. facit quod not.
gloſſ. *in l. fin. C. ſi contra ius vel vtili. pu.* & per Innoc. *in ca. quæ in ec-*
cleſiarum, de conſti. vbi patet, quod ex cauſa poteſt Papa vel Im-
perator per ſuam legem tollere ius alterius. Sed aduerte, quod
contrarium determinat gloſſ. *iuris canonici in d. c. fin. gloſſ. penult.*
& alia gl. in d. c. poſſeſſor. dicentes, quod ius ciuile inducens præ-
ſcriptionem cum mala fide, conſiderauit ad finem publicæ v-
tilitatis, ſcilicet vt eſſet litium finis, *ff. pro ſuo. l. fin.* & ne dominia
rerum diu eſſent in incerto, *l. 1. ff. eod.* Et ius canonicum dictam
præſcriptionem eneruat ratione euitandi peccati, in quo eſſet
præſcribens debitor, ſi præſcriptio procederet, quia peccatum
præſcribentis non tolleretur negligentia non petentis: vnde † 49
cum tractatur de his, quæ concernũt animam, & de ipſius pec-
cati eneruatione, ius canonicum præfertur iuri ciuili, vt no. gl.
in d. c. malæ fidei. & not. de non oper. nunc. c. 1. & l. priuilegia. C. de ſa-
croſanct. eccl. ius ergo canonicum merito in hoc ius ciuile corri-
gere poteſt, Bald. etiam *in l. 1. C. de ſeruitutibus & aqua.* ſequitur
hanc opin. gloſſ. contra Bart. Idem tenuit ipſe Bald. *in ca. ſi quis*
per 30. ſi de feudo fuerit cõtrouerſia inter dominum & agnatum. Idem
tenet ipſe *in auth. ad hæc. C. de vſu.* alia ratione, quia certum eſt,
quod fortius obligatus eſt obligatus actione perſonali, quam
reali, vt patet, quia † propriè obligatus non dicitur, qui tene- 50
tur actione reali, *Inſtit. de actio. §. primo. l. Aurelius. §. Meuia ff. de le.*
leg. ergo fortius debet impediri præſcriptio cum mala fide in
perſonalibus, quam in realibus, Ang. autem *in d. l. ſequitur. § ſi*
viam. dicit, Bart. bene facit ſubmittere ſe iudicio matris eccle-
ſiæ ac theologorum, quia canoniſtæ ſecundum eum determi-
nant contrarium, & ſimiliter theologi, & fuit quæſtio diſputa-
ta, quam ponit Ioan. Andr. *in mercurialibus, in ca. poſſeſſor malæ fi-*
dei. Sed ipſe Ioan. Andr. nihil ibi expreſſe dicit de præſcriptio-
ne actionis perſonalis, ſed ſimpliciter, quod iura ciuilia, quæ
dicũt poſſeſſorem malæ fidei poſſe præſcribere, ſunt correcta.
Sed bene eſt verum, quod ipſe idem Ioan. Andr. *in c. 2. de except.*
in 6. expreſſe hoc tangit, & ibi concludit diſputatum fuiſſe, quod
tale ſtatutum non iuuat debitorem, nec conſequenter valet,
de quo etiam per ipſum *in ca. per tuas. de donat.* vbi loquendo de
actione perſonali, quæ iure ciuili præſcribitur ſpatio 30. anno.
dicit, quod deficiente bona conſcientia ex parte debitoris ra-
tione peccati agi poterit de iure canonico etiam poſt illud tẽ-
pus, *per c. fin. inf. eod.* dicit etiam ipſe Ang. *in d. §. ſi viam.* quod non
credit Bart. verum dixiſſe etiam de iure ciuili, quia illa decre-
talis, poſſeſſor malæ fidei, emanauit ſolum ratione euacuatio-
nis peccati, & ſimiliter *dict. cap. fin.* conſtat † autem ſecundum 51
eum peccare, & in peccato nutrire illum, qui ſe tuetur iniquo
præſcriptionis præſidio, eo quod habuit malam fidem, *text. eſt*
ſingularis ſecundum eum in Auth. vt eccleſia Roman. gaudeat ſpatio
100. *ann. colum. 2.* Idem tenet *in repet. l. 1. C. de iud.* vbi dicit, quod
contra Bart. videtur *tex. in d. c. fin.* qui videtur habere locum in
quolibet mala fide pręſcribente etiã in actione perſonali: quia
alias eſſet ſuperfluum contra *§. quibus.* vt patet, quia ſi non lo-
queretur etiam de actione perſonali, diceret illud idem, quod
erat diſpoſitum *ſupra in c. vigilanti.* Idem tenet Petr. de Anchar.
in d. c. 2. de except. lib. 6. & in dict. regu. poſſeſſor malæ fidei. vbi † dicit, 52
quod perſonales actiones non præſcribuntur cum mala fide,
de quo etiam per eum *in repetitione ca. ſuper tua debita. de reſcript.*
lib. 6. Et hanc etiam partem, quod actiones perſonales nõ præ-
ſcribantur, tenuit dom. Flo. *in d. c. vigilanti.* Hanc etiam partem
tenuit D. Ant. de But. *ſupra eod. c. 2.* dicens, quod ſiue lex vel ſta-
tutum inducens præſcriptionem tollat ciuilem, & effectum
naturalis, ſiue inducat ſolam exceptionem cõtra actionẽ, data
ſcientia debitoris, non valebit præſcriptio in vtroque foro, ita
quod in hoc lex ſeu ſtatutum erit correctum per canones, quia
ex quo ſcit ſe debitorem, nõ eſt in bona fide, ſed potius in ma-
la, ſi vult acquirere commodum liberationis propter ſolã ne-
gligentiam non petentis, ad hoc text. *in d. auth. vt eccleſia Rom. §.*
itaque. & hæc opin. communiter tenetur per modernos, ſecun-
dum Imol. *in d. c. fin.* vbi etiam tenet ipſe dicens ſe pro ea etiam
alias de facto conſuluiſſe, quam etiam tenet do. Nic. *ibi*, ſecun-
dum quem hæc opin. bene probatur *in d. c. ſi.* ſubtiliter ponde-
rando illum tex. maximè in eo, quod generaliter dicit, nullam
præſcriptionem valere abſque bona fide canonic. vel ciuil. lo-
quitur ergo per verbum vniuerſale negatiuum, quod includit
etiam præſcript. in perſonalibus actionibus: quia qui † omne 53
dicit, nihil excludit, *vt in c. ſolitæ. de maioritate & obed. 18. diſtin. ſi*
Roman. præſertim cum non ſubſit ratio legitimæ reſtringendi,
immo potius ampliandi, vt euitetur peccatum, cùm amplian-
datis

da ſit nouę cóſtitutio, etiam ſi ſit in materia correctiua, ad hoc
quod not. Bart. in d. authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus ven-
54 ditę. † In dubiis enim tenenda eſt illa opin. per quam euitatur
peccatum, vt in c. inuenis de ſponſalibus. & in cle. exiui de verbo. ſigni.
& not. per glo. de ſcrutinio. c. vnico. Cùm in peccato cenſeatur eſſe
vtens præſcriptione etiam in actionibus perſonalibus, per ea
quæ habentur in d. §. itaque. Præterea littera ibi in reprobatio-
ne præſcriptionis non fundat ſe ſuper iniuſta poſſeſſione, ſed
ſuper mala fide, cum in nulla parte faciat mentionem de iniu-
ſta poſſeſſione. Nec obſtat littera in fin. dum dicit, quod opor-
tet, vt is, qui præſcribit, in nulla parte temporis habeat ſcien-
tiam rei alienæ: quia præſcribens aduerſus actionem perſona-
lem vel ſeruitutem ſatis dicitur habere ſcientiam rei alienæ, ex
quo certus eſt, quod is contra quem præſcribit, habet actioné
55 aduerſus eum: nam præſcribendo † aduerſus actionem ſatis di-
citur præſcribere aduerſus rem alienam cum appellatione rei
alienæ veniant actiones & iura, vt not. in l. Quintus. ff. de auro &
arg. leg. & ibi per Bart. in l. rei appellatio. ff. de verbo. ſign. & in l. 1. ff. ſi
56 cert. pet. immo † etiam diceretur res aliena illa, quæ eſt alteri de-
bita, vt eſt text. & gloſſ. in l. ſi me & Titium ff. ſi cert. petat. & 13. q. 3.
quid dicam. Imo plus, quod debitor late dicitur poſſidere de-
bitum, vt eſt text. in l. etiam § fin ff de petitione hered. ad hoc l. quod
ſi in diem §. Iulianus. & quod not per gloſſ. in l. regulariter, eodem titul.
ſecundum Imol. in d. § ſi viam. ſecundum quem facit pro hac
57 parte, quod † vbi ratio exprimitur in lege etiam corrigente, ip-
ſa lex trahitur ad caſum, qui poteſt comprehẽdi ſub largo ſer-
mone, ſi ratio vendicat ſibi locum, vt voluit gloſſ. iuncto text. in
clem. 1. de electione. & not. in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. ec-
cleſiis. & in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut. matrim. vnde quod ratio ex-
preſſa, in d. cap. fin. & in d. regula. poſſeſſor malæ fidei. concludat in
præſcriptione actionis perſonalis, cum vtens ipſa præſcriptio-
ne dicatur eſſe in peccato, vt ſupra, habeat locum in ea diſpo-
ſitione dict. cap. per quod videtur, quod etiam corrigatur ius ci-
uile, ſecundum com. Dominus Ludouicus Pontanus in d. § ſi
viam. multa pro vtraque parte allegat, & ſimiliter ad argumen-
ta hinc inde reſpondet, adeo quod hic paſſus redditur valde
dubius, quæ gratia breuitatis omitto. finaliter tamen conclu-
dit non eſſe recedendum à communi opinione contra Bartol.
potiſſime per text. in dict. cap. fin formaliter dicentem, cum ge-
neraliter ſit omni conſtitutioni ſeu conſuetudini derogandũ,
quæ abſque peccato mortali non poterit obſeruari, quo caſu
comprehenditur etiam præſcriptio actionis perſonalis, quæ
abſque peccato mortali ſeruari non poteſt, licet cum mala fi-
de valeat. Sed ad hanc rationem poſſet reſponderi negando,
quod non poſſit obſeruari, ex quo lex illa in odium negligen-
58 tium introduxit, quod † quando lex diſponit ſuper certũ diſ-
ponendo ſecundum aliquam rationem ſatis lex reputatur iu-
ſta in foro conſcientiæ, nec peccat ſecundum Bald. in l. quędam
cum teſt. §. illa videlicet. C. de neceſſarijs ſeruis. Sed licet communi-
ter teneatur, vt in pręſcriptione etiam quæ cauſatur abſq; poſ-
ſeſſione & facto præſcribentis, ſiue ſint legales ſiue ſtatutariæ,
& in actionibus perſonalibus requiratur bona fides, adeo ꝙ in
eis pręſcriptio non procedit cum mala fide etiam in foro ſecu-
lari, in d. § ſi quis per 30. tamen fallit in aliis caſibus, in quibus
59 caſibus pręſcriptio procedit, cum mala fide videlicet. † Secun-
do, quando actio præſcripta eſſet pœnalis, cum & tunc præ-
ſcriptio iuuet etiam ſcientem, quia in foro conſcientiæ non te-
tur quis ad pœnam, vt eſt text. notabilis & ſingularis, 12. quæſtio.
2. cap. fraternitatem. & hoc videtur tenere dom. Anton. in dict. ca.
fin. & Imol. & dom. Nicol. facit quod not. Hoſtien. in ſumma de
60 pœnis. & Angel. in repetitione dicta leg. prima. C. de iudicijs. † Ter-
tio fallit, quando à lege fuiſſet inducta ab initio actio tempo-
ralis, ſeu certo tempore duratura, ita quòd ab ipſa lege, quæ
eam induxit, fuit limitata ad tempus, vt eſt in actione quanto
minoris, vel redhibitoria, l. 2. de ædilitio edicto: cum & tunc iu-
uet ipſa præſcriptio ipſum debitorem etiam ſcientem. In his e-
nim iura ciuilia non ſunt correcta per canones, ſecundum Ho-
ſtienſ. in dicto §. quare. dom. Anton. Imol. & dom. Nic. in dicto
cap. fin. qui tamen dicit, quod tunc in foro animę ſi ex parte ali-
cuius contrahentium interueniſſet dolus ſeu aliud peccatum,
tenetur ſatisfacere, quia licet lex tollat actionem, non tamen
tollit peccatum, quia ſi ipſa lex nunquam dediſſet actionem,
61 tamen ſatisfacere tenetur de peccato ſuo, ſecundum eum. †
Quarto fallit in cap. quoniam frequenter. §. in alijs. vt lite non conte-
ſtat. vbi is, contra quem facta eſt miſſio ex primo decreto, ſi in-
fra annum negligat ius ſuum petere, poſſeſſionem, in qua miſ-
ſus eſt aduerſarius irreuocabiliter amittit, & ſic poſſidens cum
mala fide præſcribit, & ratio forte poteſt eſſe, quia ibi loqui-
tur in præſcriptione parui præiudicij, vt patet, quia ex ea ſul-
tat poſſeſſionis amiſſio, quæ eſt vilis & abiecta, leg. ſi rem inhabi-
lem. ff. de acquiren. poſſeſſio. & maxime quia momentanea eſt, &
recuperatur per agentem petitorio, ideo non ita appreciatur,
leg. nam videtur. & leg. ſi quis vi. in principio. ff. de acquirend. poſſeſſio.
† Quinto fallit in capite ſi hæredes, de teſtam. vbi ius canonicum 62
approbat ius ciuile, l. nulli. C. de epiſcop. & cleri. diſponit, quòd
propter negligentiam executoris teſtamentarij moniti & non
exequentis præſcribit ius exequendi per annum. Et ſimiliter
in c. quam ſit, de electio. in ſexto, & ſupra eodem capit. ne pro defe-
ctu paſtoris. vbi electus negligens infra certum tempus petere
confirmationem præſcribitur, & ſimiliter præſcribitur iuri ne-
gligentium eligere, qui poteſtatem negligendi habent. Sed
prouiſum ideo poteſt eſſe, quia voluntas defuncti debet velo-
citer expediri, vt in authen. hoc amplius. Cod. de fideicommiſſis. Sed
nota, quia ex negligentia talium præiudicatur eccleſiæ, cuius
quam ſit periculoſa vacatio nemo eſt qui dubitet, vt dicit tex.
in dicto capitulo quam ſit. † Sexto fallit, vbi ipſe obligatus actio- 63
ne perſonali non fuiſſet in aliqua culpa, negligentia vel pec-
cato non ſoluendo, vt eſt non ſolum ſi ignoraſſet ſe debito-
rem, vel ſeruitutem debere, vel fuiſſet obligatus eſt facto pro-
curatoris, quo caſu currit præſcriptio, vt tenent communiter
doct. nec tenetur debitor in foro animæ, vt not. Innocent. in
ca. quia plerique. de immun. eccleſiarum. ſed etiam ſi ſciuiſſet ſerui-
tutem debere: nam cum in præſcribenda libertate contra ſer-
uitutem ruſticam, quæ currit ex ſolo non vſu, non reperitur in
aliqua culpa vel negligentia præſcribentis, non exigitur bona
fides, vnde currit non obſtante quòd ipſe debens ſeruitutem
ſciat ſe debere, vt in d § ſi viam. & idem tenet Imol. & do. Nico.
in d. c. fin. † Septimo fallit fauore fidei, c. 1. ſupra eod. vbi in reali- 64
bus præſcriptio cum mala fide procedit, & 16. q. 3. placuit. Octa-
uo fallit, quando lex vel ſtatutum permittens pręſcriptionem
in ſciente ſe debitorem, & ſic cum mala fide [illegible] ex iuſta
cauſa, puta contra creditorem odioſum, ſecundum Bal. in ſua
diſputatione, quæ incipit, ſtatuto cauetur quod fœnerator. vbi in effe-
ctu videtur tenere, quod ſtatutum † diſponens, quod fœnera- 65
tor poſt quinquennium non audiatur, valet, ex quo emanauit
contra perſonam odioſam, contra quam præſumitur, ꝙ etiam
tenet D. Ant. in d. c. fin. & Petr. de Anch. in d. regula. poſſeſſor. in re-
petitione circa finem. ſecundum Imol. in d. ca. fin qui tamen hanc
deciſionem improbat ibi. & bene ſecundum D. Ludou. in d. §. ſi
viam ex eo quia vt plene notat. 13. di. nerui. non debet quis pec-
catum † committere, vt peccatũ alterius puniatur: vnde licet 66
peccet fœnerator mutuando pecuniam ad vſuras, tamen pec-
caret debitor volẽs ſimpliciter ſortem retinere fœneratori de-
bitam, igitur &c. ſecundum ipſum D. Lud. Sed hoc non vide-
tur obſtare, quia vt ſupra dixi, quando lex aliquid ſtatuerit ſe-
cundum aliquam rationem ad puniendum audaciam fœnera-
torem, vt in c. quamquam. de vſur. in 6. ſatis in foro cóſcientiæ re-
putatur iuſta, vel ſtatutum forte conſiderauit, quod fœnerator
tantum infra quinquẽnium exigeret de vſuris, quod veriſimi-
liter abſorberet ſortem, & confunderet eam: meritò forte di-
ctum Bald. verius. Et hoc etiam videtur de mente Bald. in d. § ſi
quis per 30. vbi dicit, † quod ſtatutum denegans audientiam in 67
foro ſeculari propter æquum ſeu bonum publicum, valet, nec
habet locum denunciatio in foro canonico, vt ſi ſtatutum di-
ſponat, ꝙ non ſoluens gabellã in contractu, non audiatur, vel
ſi inſtrumentum non reperitur inſinuatum, vel regiſtratum in
libris communis, præſumatur falſum, & idem ſentit Bar. in ex-
trauag. ad reprimendam, ſuper verbo, denunciationem, dicens, ꝙ
in macedoniano vel velleiano nõ habet locum denũciatio in
foro eccleſiaſtico, quia in eis datur exceptio ex maxima æqui-
tate naturali, vt ibi plenius per eum, & in ca. quia plerique. de im-
munitate eccleſiarum. & per eundem Bar. in l omnes populi ff. de iuſt.
& iur. dicentem, ꝙ ſi ſtatutũ diſponeret, ꝙ ſi debitum non fue-
rit petitum infra 10. ann. præſumatur contractus ſimulatus &
ficititius, & ex eo agi non poſſit, quod & tunc valebit ſtatutum,
cùm tunc excludat cauſam peccati, quod verum eſſet quando
vere doceretur de ſimulatione, cùm alias tale ſtatutũ videatur
factum in fraudem, & non valeret, cum & tunc nutriat pecca-
tum ſecundum Rayn. in rep. d. leg. omnes populi & Imol. in d. c. ſi.
† Si vero ſtatutum ſimpliciter diſponeret quod non petẽs de- 68

quòd licèt de ſubſtantia ipſius vſucapionis requiratur bona
ſides, tamen fallit in certis caſibus, in quibus procedit præſcri-
ptio etiam cum mala fide. Et primo, quando præſcriptio eſt ta-
lis, quæ non requirit factum præſcribentis, ſed procedit tãtum
ex negligentia non petentis, ſeu non vtentis: valet enim tunc
cum mala fide, *l. ſequitur §. ſi viam. ff. de vſucap.* vbi hoc patet in
præſcriptione libertatis contra ſeruitutem ruſticam, quæ non
requirit aliquod præſcribentis factum, ſed tantum negligen-
tiam non vtentis. Hinc ſumpta occaſione Bart. *in d. §. ſi viam &*
l. fin. ff. quemadmod. ſeruit. amit. poſuit deciſionem illius vulgaris
dubij, de quo *in ca. malæ fidei poſſeſſor. ff. de regul. iur. in 6. & in c. fin.*
46 *inf. eod.* † an habeat locum præſcriptio cum mala fide in debi-
tore contra creditorem in perſonali? Et cõcludebat quòd ſic,
quia *præallegatum c. malæ fidei.* loquitur in præſcriptione, quę re-
quirit factum præſcribentis, quia non poſſeſſionem, ſed tan-
tum negligentiam creditoris non petentis: & ideo dicta iura
canonica, quæ emanant ad correctionem iuris ciuilis, non de-
bent ad cauſam, de qua non loquuntur, extendi, *l. præcipimus.*
C. de appellat. c. cum expediat. de elect. in ſexto. Hanc eandem opin.
videtur firmare Innocen. *in c. cura. de iure patronatus in gloſ. penul.*
dicens, quod iſta præſcriptio inducta fuit ab eo, qui habet po-
teſtatem diſponendi in temporalibus, *vt l. bene à Zenone. Cod. de*
quadr. præſcript. & in l. deprecatio. ad l. Rhodiam. de iactu. merito tu-
tus eſt præſcribens debitor, quia eius auctoritate id facit, *cap.*
quod quis. de regul. iuris. in ſexto. potuit enim princeps in odium
negligentis creditoris & fauore debitoris adiicere ipſi credi-
tori ex ſua negligentia pœnam, & ſic ea hac iuſta cauſa adijce-
re pœnam priuationis iuris ſui, vt patet *in l. Lucius. ff. de euictio-*
nibus. l. item ſi verberatum ff. de rei vendicat. & not. Bart. *in l. antio-*
chenſium. de priuilegijs credit. Præterea cum princeps fuerit au-
ctor inducens actionem, *vt in l. 2. ff. de origine iuris:* ipſe illam tol-
lere potuit, & dare contra eam exceptionem debitori, *C. de le-*
gibus. l. digna vox. ff. de regul. iur. in l. nihil tam naturale, & not. Inno-
cent. *in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit.* & Bald. *in l. ſcripta. Cod. de*
precibus Imperatori offerendis. & idem videtur ſentire Vincent. *in*
d. c. cura. Iſtam eandem opin. firmat Hoſtien. *in ſumma ſua, in ti-*
tu. de præſcript. rerum corporalium. §. res quæ præſcribi poſſunt, dicẽs;
quod aut quæritur, an cum mala fide procedat præſcriptio re-
rum realium: & dicendum eſt quod non, & in hoc ius canoni-
cum corrigit ius ciuile, quia cum talis pręſcriptio requirat poſ-
ſeſſionem præſcribentis, meritò ſi apud eum eſt mala fides, per
47 conſequens eſt in peccato, & non eſt ex conſcientia, & tali †
caſu negligentia non petentis non præponderat malæ fidei &
peccato ipſius præſcribentis, & habet locum *dictum ca. fin.* quia
habet locum eius ratio. Et hoc eſt, in quo corrigitur diſpoſitio
iuris ciuilis circa præſcriptionem poſita in *Inſtitu. de perpetuis &*
tempor. act. in princ. & in l. 1. C. de annali except. & l. 2. C. de conſtituta
pec. & l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor. Si vero an proce-
dat malæ fidei præſcriptio in actionibus perſonalibus, & tunc
dicit idem quod *hic.* quia debitor tali obligatione obligatus
ſeu actione nihil poſſidet alienum, vt patet *in l. 2. §. appellata. ff.*
ſi cert. petat. & ideo cum non poſſit dici debitor eſſe in peccato,
ex quo nihil poſſidet alienum, ſed tantum ſuum, ideo non di-
citur peccare debitor, ſi non ſoluit creditori, niſi eo inuito aut
interpellato hoc faciat, meritò præſcribet debitor ius libera-
tionis contra perſonalem actionem creditoris, ex quo nõ pro-
cedit enim aliquo peccato, ſed tantum ob negligentiam credi-
toris non petentis. Et hoc eſt, in quo remanet firmum ius ciui-
le, neque per ius canonicum corrigitur ſecundum eum: vnde
patet, quòd opin. Bart. fuit prius Innocen. Vincen. & Hoſtien.
licèt de eis mentionem non faciat. Sed ipſe Innoc. contrarium
videtur velle *in ca. quia plerique. de immunitate eccleſiarum in gloſ.*
magna, in ver. atem qui tut meſt. Sed certe ſi bene ponderatur, eius
dictum non videtur velle cõtrarium, cum loquatur ibi de præ-
ſcriptione, quæ cauſatur ex poſſeſſione, vt patet ibi dum dicit,
quòd per illam ſolum quæritur exceptio, & non dominium:
vnde loquitur de illa præſcriptione, de qua *in l. ſi quis emptionis.*
48 *C. de præſcript. 30. annor.* pro Bart. etiam facit, quia † fides eſſe nõ
poteſt, vbi legis auctoritas interuenit & iuſtificat, & econtra,
bona fides eſſe non poteſt, vbi lex expreſſe contradicit, *l. prima.*
C. de his quibus vt indignis. ergo cũ auctoritas ſuperioris, qui ple-
nam habet poteſtatem diſponendi de temporalibus, *vt dict. l.*
bene à Zenone. introducit talem præſcriptionem in odium ne-
gligentium ob bonum publicum, vt dictum fuit *ſupra eod. cap.*
vigilanti. ſalua conſcientia procedere poterit. facit quod not.
gloſſ. *in l. fin. C. ſi contra ius vel vtili. pu.* & per Innoc. *in ca. quæ in ec-*
cleſiarum, de conſti. vbi patet, quod ex cauſa poteſt Papa vel Im-
perator per ſuam legem tollere ius alterius. Sed aduerte, quod
contrarium determinat gloſſ. *iuris canonici in d. c. fin. gloſſ. penult.*
& alia gl. in d. c. poſſeſſor. dicentes, quod ius ciuile inducens præ-
ſcriptionem cum mala fide, conſiderauit ad finem publicæ v-
tilitatis, ſcilicet vt eſſet litium finis. *ff. pro ſuo l. fin.* & ne dominia
rerum diu eſſent in incerto, *l. 1. ff. eod.* Et ius canonicum dictam
præſcriptionem eneruat ratione euitandi peccati, in quo eſſet
præſcribens debitor, ſi præſcriptio procederet, quia peccatum
præſcribentis non tolleretur negligentia non petentis: vnde † 49
cum tractatur de his, quæ concernũt animam, & de ipſius pec-
cati eneruatione, ius canonicum præfertur iuri ciuili, vt no. gl.
in d. c. malæ fidei. & not. de noui oper. nunc. c. 1. & l. priuilegia. C. de ſa-
croſanct. eccl. ius ergo canonicum meritò in hoc ius ciuile corri-
gere poteſt, Bald. etiam *in l. 1. C. de ſeruitutibus & aqua.* ſequitur
hanc opin. gloſſ. contra Bart. Idem tenuit ipſe Bald. *in ca. ſi quis*
per 30. ſi de feudo fuerit cõtrouerſia inter dominum & agnatum. Idem
tenet ipſe *in auth. ad hæc. C. de vſu.* alia ratione, quia certum eſt,
quod fortius obligatus eſt obligatus actione perſonali, quam
reali, vt patet, quia † proprie obligatus non dicitur, qui tene- 50
tur actione reali, *Inſtit. de actio. §. primo. l. Aurelius §. Meuia ff. de li.*
leg. ergo fortius debet impediri præſcriptio cum mala fide in
perſonalibus, quam in realibus, Ang. autem *in d. l. ſequitur. § ſi*
viam. dicit, Bart. bene facit ſubmittere ſe iudicio matris eccle-
ſiæ ac theologorum, quia canoniſtæ ſecundum eum determi-
nant contrarium, & ſimiliter theologi, & fuit quæſtio diſputa-
ta, quam ponit Ioan. Andr. *in mercurialibus. in ca. poſſeſſor malæ fi-*
dei. Sed ipſe Ioan. Andr. nihil ibi expreſſe dicit de præſcriptio-
ne actionis perſonalis, ſed ſimpliciter, quod iura ciuilia, quæ
dicũt poſſeſſorem malæ fidei poſſe præſcribere, ſunt correcta.
Sed bene eſt verum, quod ipſe idem Ioan. Andr. *in c. 2. de except.*
in 6 expreſſe hoc tangit, & ibi concludit diſputatum fuiſſe, q
tale ſtatutum non iuuat debitorem, nec conſequenter valet,
de quo etiam per ipſum *in ca. per tuas. de donat.* vbi loquendo de
actione perſonali, quæ iure ciuili præſcribitur ſpatio 30. anno.
dicit, quod deficiente bona conſcientia ex parte debitoris ra-
tione peccati agi poterit de iure canonico etiam poſt illud tẽ-
pus, *per c. fin. inf. eod.* dicit etiam ipſe Ang. *in d. §. ſi viam.* quod non
credit Bart. verum dixiſſe etiam de iure ciuili, quia illa decre-
talis, poſſeſſor malæ fidei, emanauit ſolum ratione enacuatio-
nis peccati, & ſimiliter *dict. cap. fin.* conſtat † autem ſecundum 51
eum peccare, & in peccato nutrire illum, qui ſe tuetur iniquo
præſcriptionis præſidio, eo quod habuit malam fidem, *text. eſt*
ſingularis ſecundum eum in Auth. vt eccleſia Roman. gaudeat ſpatio
100. ann. colum. 2. Idem tenet *in repet. l. 1. C. de uſu.* vbi dicit, quod
contra Bart. videtur tex. *in d. c. fin.* qui videtur habere locum in
quolibet mala fide pręſcribente etiã in actione perſonali: quia
alias eſſet ſuperfluum contra §. *quibus.* vt patet, quia ſi non lo-
queretur etiam de actione perſonali, diceret illud idem, quod
erat diſpoſitum *ſupra in c. vigilanti.* Idem tenet Petr. de Anchar.
in d. c. 2. de except. lib. 6. & in dict. regu. poſſeſſor malæ fidei. vbi † dicit, 52
quod perſonales actiones non præſcribuntur cum mala fide,
de quo etiam per eum *in repetitione c. ſuper tua debita, de reſcript.*
lib. 6. Et hanc etiam partem, quod actiones perſonales nõ præ-
ſcribantur, tenuit dom. Flo. *in d. c. vigilanti.* Hanc etiam partem
tenuit D. Ant. de But. *infra eod. c. 2.* dicens, quod ſiue lex vel ſta-
tutum inducens præſcriptionem tollat ciuilem, & effectum
naturalis, ſiue inducat ſolam exceptionem cõtra actionẽ, data
ſcientia debitoris, non valebit præſcriptio in vtroque foro, ita
quod in hoc lex ſeu ſtatutum erit correctum per canones, quia
ex quo ſcit ſe debitorem, nõ eſt in bona fide, ſed potius in ma-
la, ſi vult acquirere commodum liberationis propter ſolã ne-
gligentiam non petentis, ad hoc text. *in d. auth. vt eccleſia Rom. §.*
itaque. & hæc opin. communiter tenetur per modernos, ſecun-
dum Imol. *in d. c. fin.* vbi etiam tenet ipſe dicens ſe pro ea etiam
alias de facto conſuluiſſe, quam etiam tenet do. Nic. *ibi,* ſecun-
dum quem hæc opin. bene probatur *in d. c. ſi.* ſubtiliter ponde-
rando illum tex. maxime in eo, quod generaliter dicit, nullam
præſcriptionem valere abſque bona fide canonic. vel ciuil. lo-
quitur ergo per verbum vniuerſale negatiuum, quod includit
etiam præſcript. in perſonalibus actionibus: quia qui † omne 53
dicit, nihil excludit, *vt in c. ſolitæ. de maioritate & obed. 18. diſtin. ſi*
Roman. præſertim cum non ſubſit ratio legitima reſtringendi,
immo potius ampliandi, vt euitetur peccatum, cùm amplian-
dæ ſit

da ſit tunc cōſtitutio, etiam ſi ſit in materia correctiua, ad hoc
quod not. Bart. in d. authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus ven-
54 ditio. † In dubiis enim tenenda eſt illa opin. per quam euitatur
peccatum, vt in c. iuuenis de ſponſalibus. & in cle. exiui de verbo. ſigni.
& not. per glo. de ſcrutinio c. vnico. Cùm in peccato cenſeatur eſſe
vtens præſcriptione etiam in actionibus perſonalibus, per ea
quæ habentur in d. §. itaque. Præterea littera ibi in reprobatio-
ne præſcriptionis non fundat ſe ſuper iniuſta poſſeſſione, ſed
ſuper mala fide, cum in nulla parte faciat mentionem de iniu-
ſta poſſeſſione. Nec obſtat littera in fin. dum dicit, quod opor-
tet, vt is, qui præſcribit, in nulla parte temporis habeat ſcien-
tiam rei alienæ: quia præſcribens aduerſus actionem perſona-
lem vel ſeruitutem ſatis dicitur habere ſcientiam rei alienæ, ex
quo certus eſt, quod is contra quem præſcribit, habet actionē
55 aduerſus eum: nam præſcribendo † aduerſus actionem ſatis di-
citur præſcribere aduerſus rem alienam cum appellatione rei
alienæ veniant actiones & iura, vt not. in l. Quintus. ff. de auro &
arg. leg. & ibi per Bart. in l. rei appellatio. ff. de verbo. ſign. & in l. 1. ff. ſi
56 cert. pet. immo † etiam diceretur res aliena illa, quæ eſt alteri de-
bita, vt eſt text. & gloſſ. in l. ſi me & Titium ff. ſi cert. petat. & 53. q. 3.
quid dicam. Imo plus, quod debitor late dicitur poſſidere de-
bitum, vt eſt text. in l. etiam. § fin ff. de petitione hæred. ad hoc l. quod
ſi in diem §. Iulianus. & quod not. per gloſſ. in l. regulariter, eodem titul.
ſecundum Imol. in d. § ſiviam ſecundum quem facit pro hac
57 parte, quod † vbi ratio exprimitur in lege etiam corrigente, ip-
ſa lex trahitur ad caſum, qui poteſt comprehēdi ſub largo ſer-
mone, ſi ratio vendicat ſibi locum, vt voluit gloſſ. in illo text. in
clem. 1. de electione. & not in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. ec-
cleſiis. & in l. ſi vero. § de viro. ff. ſolut. matrim. vnde quod ratio ex-
preſſa, in d. cap. fin. & in d. regula, poſſeſſor malæ fidei. concludat in
præſcriptione actionis perſonalis, cum vtens ipſa præſcriptio-
ne dicatur eſſe in peccato, vt ſupra, habeat locum in ea diſpo-
ſitione dict. cap. per quod videtur, quod etiam corrigatur ius ci-
uile, ſecundum eum. Dominus Ludouicus Pontanus in d. § ſi
viam. multa pro vtraque parte allegat, & ſimiliter ad argumen-
ta hincinde reſpondet, adeo quod hic paſſus redditur valde
dubius, quæ gratia breuitatis omitto. finaliter tamen conclu-
dit non eſſe recedendum à communi opinione contra Bartol.
potiſſime per text. in dict. cap. fin formaliter dicentem, cum ge-
neraliter ſit omni conſtitutioni ſeu conſuetudini derogandū,
quæ abſque peccato mortali non poterit obſeruari, quo caſu
comprehenditur etiam præſcriptio actionis perſonalis, quæ
abſque peccato mortali ſeruari non poteſt, licet cum mala fi-
de valeat. Sed ad hanc rationem poſſet reſponderi negandu,
quod non poſſit obſeruari, ex quo lex illa in odium negligen-
58 tium introduxit, quod † quando lex diſponit ſuper certo diſ-
ponendo ſecundum aliquam rationem ſtatis lex reputatur iu-
ſta in foro conſcientiæ, nec peccat ſecundum Bald. in l. quidam
cum teſt. § illa videlicet. C. de neceſſariis ſeruis. Sed licet communi-
ter teneatur, vt in præſcriptione etiam quæ cauſatur abſq; poſ-
ſeſſione & facto præſcribentis, ſiue ſint legales ſiue ſtatutariæ,
& in actionibus perſonalibus requiratur bona fides, adeo q̄ in
eis præſcriptio non procedit cum mala fide etiam in foro ſecu-
lari, in d. §. ſi quis per 30. tamen fallit in aliis caſibus, in quibus
59 caſibus præſcriptio procedit, cum mala fide videlicet. † Secun-
do, quando actio præſcripta eſſet pœnalis, cum & tunc præ-
ſcriptio iuuet etiam ſcientem, quia in foro conſcientiæ non te-
tur quis ad pœnam, vt eſt text. notabilis & ſingularis, 12. quæſt.
2. cap. fraternitatis. & hoc videtur tenere dom. Anton. in dict. ca.
fin. & Imol. & dom. Nicol. facit quod not. Hoſtien. in ſumma de
60 pœnis. & Angel. in repetitione dicta leg. prima. C. de indictis. † Ter-
tio fallit, quando à lege fuiſſet inducta ab initio actio tempo-
ralis, ſeu certo tempore duratura, ita quòd ab ipſa lege, quæ
eam induxit, fuit limitata ad tempus, vt eſt in actione quanto
minoris, vel redhibitoria, l. 2. de ædilitio edicto: cum & tunc iu-
uet ipſa præſcriptio ipſum debitorem etiam ſcientem: in his e-
nim iura ciuilia non ſunt correcta per canones, ſecundum Ho-
ſtienſ. in dicto §. quæ reg. dom. Anton. Imol. & dom. Nic. in dicto
cap. fin. qui tamen dicit, quod tunc in foro animę ſi ex parte ali-
cuius contrahentium interueniſſet dolus ſeu aliud peccatum,
tenetur ſatisfacere, quia licet lex tollat actionem, non tamen
tollit peccatum, quia ſi ipſa lex nunquam dediſſet actionem,
61 tamen ſatisfacere tenetur de peccato ſuo, ſecundum eum. †
Quarto fallit in cap. quoniam frequenter. §. in aliis. vt lite non conte-
ſtat. vbi is, contra quem facta eſt miſſio ex primo decreto, ſi in-
fra annum negligat ius ſuum petere, poſſeſſionem, in qua miſ-
ſus eſt aduerſarius irreuocabiliter amittit, & ſic poſſidens cum
mala fide præſcribit, & ratio forte poteſt eſſe, quia ibi loqui-
tur in præſcriptione parui præiudicij, vt patet, quia ex ea re ſul-
tat poſſeſſionis amiſſio, quæ eſt vilis & abiecta, leg. ſi rem inhabi-
lem. ff. de acquiren. poſſeſſio. & maxime quia momentanea eſt, &
recuperatur per agentem petitorio, ideo non ita appreciatur,
leg. nam videtur. & leg. ſi quis vt. in principio. ff. de acquirend. poſſeſſio.
† Quinto fallit in capitu. ſi hæredes, de teſtam. vbi ius canonicum 62
approbat ius ciuile, l nulli. C. de epiſcop. & cleric. diſponit, quòd
propter negligentiam executoris teſtamentarij moniti & non
exequentis præſcribit ius exequendi per annum. Et ſimiliter
in capit. quam ſit, de electio. in ſexto, & ſupra eodem capit. ne pro defe-
ctu paſtoru. vbi electus negligens infra certum tempus petere
confirmationem præſcribitur, & ſimiliter præſcribitur iuri ne-
gligentium eligere, qui poteſtatem negligendi habent. Sed
primum ideo poteſt eſſe, quia voluntas defuncti debet velo-
cius expediri, vt in authen. hoc amplius Cod. de fideicommiſſis. Sed
nota, quia ex negligentia talium præiudicatur eccleſiæ, cuius
quam ſit periculoſa vocatio nemo eſt qui dubitet, vt dicit tex.
in dicto capitulo quam ſit † Sexto fallit, vbi ipſe obligatus actio- 63
ne perſonali non fuiſſet in aliqua culpa, negligentia vel pec-
cato non ſoluendo, vt eſt non ſolum ſi ignoraſſet ſe debito-
rem, vel ſeruitutem debere, vel fuiſſet obligatus eſt facto pro-
curatoris, quo caſu currit præſcriptio, vt tenent communiter
doct. nec tenetur debitor in foro animæ, vt not. Innocent. in
ca. quia plerique. de immun. eccleſiarum. ſed etiam ſi ſciuiſſet ſerui-
tutem deberet nam cum in præſcribenda libertate contra ſer-
uitutem ruſticam, quæ currit ex ſolo non vſu, non reperitur in
aliqua culpa vel negligentia præſcribentis, non exigitur bona
fides, vnde currit non obſtante quòd ipſe debens ſeruitutem
ſciat ſe debere, vt in d. § ſiviam. & idem tenet Imol. & do. Nico.
in d. c. fin. † Septimo fallit fauore fidei, c. 1. ſupra eod. vbi in reali- 64
bus præſcriptio cum mala fide procedit, & 16. q. 3. placuit. Octa-
uo fallit, quando lex vel ſtatutum permittens pręſcriptionem
in ſciente ſe debitorem, & ſic cum mala fide emanaſſet ex iuſta
cauſa, puta contra creditorem odioſum, ſecundum Bal. in ſua
diſputatione, quæ incipit, ſtatuto cauetur quod fœnerator. vbi in effe-
ctu videtur tenere, quod ſtatutum † diſponens, quod fœnera- 65
tor poſt quinquennium non audiatur, valet, ex quo emanauit
contra perſonam odioſam, contra quam præſumitur, q̄ etiam
tenet D. Ant. in d. c. fin. & Petr. de Anch. in d. regula, poſſeſſor. in re-
petitione circa finem, ſecundum Imol. in d. ca. fin qui tamen hanc
deciſionem improbat ibi, & bene ſecundum D. Ludou. in d. § ſi
viam ex eo quia vt plene notat. 13. di. nerui. non debet quis pec-
catum † committere, vt peccatū alterius puniatur: vnde licet 66
peccet fœnerator mutuando pecuniam ad vſuras, tamen pec-
caret debitor volēs ſimpliciter ſortem retinere fœneratori de-
bitam, igitur &c. ſecundum ipſum D. Lud. Sed hoc non vide-
tur obſtare, quia vt ſupra dixi, quando lex aliquid ſtatuerit ſe-
cundum aliquam rationem ad puniendum audaciam fęnera-
torem, vt in c. quamquam. de vſur. in 6. ſatis in foro cōſcientiæ re-
putatur iuſta, vel ſtatutum forte conſiderauit, quod fęnerator
tantum infra quinquēnium exigeret de vſuris, quod veriſimi-
liter abſorberet ſortem, & confunderet eam: et meritò forte di-
ctum Bald. verius. Et hoc etiam videtur de mente Bald. in d. § ſi
quis per 30. vbi dicit, † quòd ſtatutum denegans audientiam in 67
foro ſeculari propter æquum ſeu bonum publicum, valet, nec
habet locum denunciatio in foro canonico, vt ſi ſtatutum di-
ſponat, q̄ non ſoluens gabellā in contractu, non audiatur, vel
ſi inſtrumentum non reperitur inſinuatum, vel regiſtratum in
libris communis, præſumatur falſum, & idem ſentit Bar. in ex-
trauag. ad reprimendam, ſuper verbo, denunciationem, dicens, q̄
in macedoniano vel velleiano nō habet locum denūciatio in
foro eccleſiaſtico, quia in eis datur exceptio ex maxima æqui-
tate naturali, vt ibi plenius per eum, & in ca. quia plerique. de im-
munitate eccleſiarum, & per eundem Bar. in l. omnes populi. ff. de inſt.
& iur. dicentem, q̄ ſi ſtatutū diſponeret, q̄ ſi debitum non fue-
rit petitum infra 10. ann. præſumatur contractus ſimulatus &
fictitius, & ex eo agi non poſſe, quod & tunc valebit ſtatutum,
cùm tunc excludat cauſam peccati, quod veritti eſſet quando
vere doceretur de ſimulatione, cùm alias tale ſtatutū videatur
factum in fraudem, & non valeret, cum & tunc incurriat pecca-
tum ſecundum Rayn. in repe. d. leg. omnes populi & Imol. in d. c. fi.
† Si vero ſtatutum ſimpliciter diſponeret quod non petēs de- 68
bitum

quòd licèt de ſubſtantia ipſius vſucapionis requiratur bona
fides, tamen fallit in certis caſibus, in quibus procedit præſcri-
ptio etiam cum mala fide. Et primo, quando præſcriptio eſt ta-
lis, quæ non requirit factum præſcribentis, ſed procedit tantum
ex negligentia non petentis, ſeu non vtentis: valet enim tunc
cum mala fide, *l. ſequitur §. ſi viam. ff. de vſucap.* vbi hoc patet in
præſcriptione libertatis contra ſeruitutem ruſticam, quæ non
requirit aliquod præſcribentis factum, ſed tantum negligen-
tiam non vtentis. Hinc ſumpta occaſione Bart. *in d. §. ſi viam &*
l. fin. ff. quemadmod. ſeruit. amit. poſuit deciſionem illius vulgaris
dubij, de quo *in ca. malæ fidei poſſeſſor. ff. de regul. iur. in 6. & int. fin.*
46 *inf. eod.* † an habeat locum præſcriptio cum mala fide in debi-
tore contra creditorem in perſonali? Et concludebat quòd ſic,
quia *præallegatum c. malæ fidei.* loquitur in præſcriptione, quæ re-
quirit factum præſcribentis, quia non poſſeſſionem, ſed tan-
tum negligentiam creditoris non petentis: & ideo dicta iura
canonica, quæ emanant ad correctionem iuris ciuilis, non de-
bent ad cauſam, de quo non loquuntur, extendi, *l. præcipimus.*
C. de appellat. c. cum expediat. de elect. in ſexto. Hanc eandem opin.
videtur firmare Innocen. *in c. cura. de iure patronatus in gloſ. penul.*
dicens, quod iſta præſcriptio inducta fuit ab eo, qui habet po-
teſtatem diſponendi in temporalibus, *vt l. bene à Zenone. Cod. de*
quadr. præſcrip. & in l. deprecatio. ad l. Rhodiam. de iactu. merito tu-
tus eſt præſcribens debitor, quia eius auctoritate id facit, *cap.*
quod quis. de regulis iuris, in ſexto. potuit enim princeps in odium
negligentis creditoris & fauore debitoris adijcere ipſi credi-
tori ea ſua negligentia pœnam, & ſic ex hac iuſta cauſa adijce-
re pœnam priuationis iuris ſui, vt patet *in l. Lucius. ff. de euictio-*
nibus. l. item ſi verberatum. ff. de rei vendicat. & not. Bart. *in l. Antio-*
chenſium. de priuilegijs credit. Præterea cum princeps fuerit au-
ctor inducens actionem, *vt in l. 2. ff. de origine iuris:* ipſe illam tol-
lere potuit, & dare contra eam exceptionem debitori, *C. de le-*
gibus l. digna vox. ff. de regul. iuris l. nihil tam naturale, & not. Inno-
cent. *in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit.* & Bald. *in l. ſcripta. Cod. de*
precibus Imperatori offerendis. & idem videtur ſentire Vincent. *in*
d. c. cura. Iſtam eandem opin. firmat Hoſtien. *in ſumma ſua, in ti-*
tu. de præſcript. rerum corporalium. §. res quæ præſcribi poſſunt. dicens,
quod aut quæritur, an cum mala fide procedat præſcriptio re-
rum realium: & dicendum eſt quod non, & in hoc ius canoni-
cum corrigit ius ciuile, quia cum talis præſcriptio requirat poſ-
ſeſſionem præſcribentis, merito ſi apud eum eſt mala fides, per
47 conſequens eſt in peccato, & non eſt ex conſcientia, & tali †
caſu negligentia non petentis non præponderat malæ fidei &
peccato ipſius præſcribentis, & habet locum *dictum ca. fin.* quia
habet locum eius ratio. Et hoc eſt, in quo corrigitur diſpoſitio
iuris ciuilis circa præſcriptionem poſitam *Inſtitu. de perpetuis &*
tempor. act. in princ. & in l. 1. C. de annali except. & l. 2. C. de conſtituta
pec. & l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcript. 30 annor. Si vero an proce-
dat malæ fidei præſcriptio in actionibus perſonalibus, & tunc
dicit idem quod *hic.* quia debitor tali obligatione obligatus
ſeu actione nihil poſſidet alienum, vt patet *in l. 2. §. appellata. ff.*
ſi cert. petat. & ideo cum non poſſit dici debitor eſſe in peccato,
ex quo nihil poſſidet alienum, ſed tantum ſuum, ideo non di-
citur peccare debitor, ſi non ſoluit creditori, niſi eo inuito aut
interpellato hoc faciat, meritò præſcribet debitor ius libera-
tionis contra perſonalem actionem creditoris, ex quo nō pro-
cedit cum aliquo peccato, ſed tantum ob negligentiam credi-
toris non petentis. Et hoc eſt, in quo remanet firmum ius ciui-
le, neque per ius canonicum corrigitur ſecundum eum: vnde
patet, quòd opin. Bart. fuit prius Innocen. Vincen. & Hoſtien.
licèt de eis mentionem non faciat. Sed ipſe Innoc. contrarium
videtur velle *in ca. quia plerique. de immunitate eccleſiarum in gloſ.*
magna, in ver. item qui intimeſt. Sed certe ſi bene ponderatur, eius
dictum non videtur velle contrarium, cum loquatur ibi de præ-
ſcriptione, quæ cauſatur ex poſſeſſione, vt patet ibi dum dicit,
quòd per illam ſolum quæritur exceptio, & non dominium:
vnde loquitur de illa præſcriptione, de qua *in l. ſi quis emptionis.*
48 *C. de præſcript. 30 annor.* pro Bart. etiam facit, quia † fides eſſe nō
poteſt, vbi legis auctoritas interuenit & iuſtificat, & econtra,
bona fides eſſe non poteſt, vbi lex expreſſe contradicit, *l. prima.*
C. de his quibus vt indignis. ergo cū auctoritas ſuperioris, qui ple-
nam habet poteſtatem diſponendi de temporalibus, *vt dict. le-*
bene à Zenone. introducit talem præſcriptionem in odium ne-
gligentium ob bonum publicum, vt dictum fuit *ſupra eod. cap.*
vigilanti. ſalua conſcientia procedere poterit. facit quod not.
gloſſ. *in l. fin. C. ſi contra ius vel vtili. pu.* & per Innoc. *in ca. quæ in ec-*
cleſiarum, de conſtit. vbi patet, quod ea cauſa poteſt Papa vel Im-
perator per ſuam legem tollere ius alterius. Sed aduerte, quod
contrarium determinat gloſſ. *iuris canonici in d. c. fin. gloſſ. penult.*
& alia gl. in d. c. poſſeſſor dicentes, quod ius ciuile inducens præ-
ſcriptionem cum mala fide, conſiderauit ad finem publicæ v-
tilitatis, ſcilicet vt eſſet finis litium, *ff. pro ſuo. l. fin.* & ne dominia
rerum diu eſſent in incerto, *l. 1. ff. eod.* Et ius canonicum dictam
præſcriptionem euetuat ratione euitandi peccati, in quo eſſet
præſcribens debitor, ſi præſcriptio procederet, quia peccatum
præſcribentis non tolleretur negligentia non petentis: vnde † 49
cum tractatur de his, quæ concernūt animam, & de ipſius pec-
cati eneruatione, ius canonicum præfertur iuri ciuili, vt no. gl.
in d. c. malæ fidei. & not. de noui oper. nunt. c. 1. & l. priuilegia. C. de ſa-
croſanct. eccl. ius ergo canonicum merito in hoc ius ciuile corri-
gere poteſt, Bald. etiam *in l. 1. C. de ſeruitutibus & aqua.* ſequitur
hanc opin. gloſſ. contra Bart. Idem tenuit ipſe Bald. *in ca. ſi quis*
per 30. ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum & agnatum. Idem
tenet ipſe *in auth. ad hæc. C. de vſu.* alia ratione, quia certum eſt,
quod fortius obligatus eſt obligatus actione perſonali, quam
reali, vt patet, quia † proprie obligatus non dicitur, qui tene- 50
tur actione reali, *Inſtit. de actio. §. primo. l. Aurelius §. Menia ff. de le.*
leg. ergo fortius debet impediri præſcriptio cum mala fide in
perſonalibus, quam in realibus, Ang. autem *in d. l. ſequitur. § ſi*
viam. dicit, Bart. bene facit ſubmittere ſe iudicio matris eccle-
ſiæ ac theologorum, quia canoniſtæ ſecundum eum determi-
nant contrarium, & ſimiliter theologi, & fuit quæſtio diſputa-
ta, quam ponit Ioan. Andr. *in mercurialibus, in ca. poſſeſſor malæ fi-*
dei. Sed ipſe Ioan. Andr. nihil ibi expreſſe dicit de præſcriptio-
ne actionis perſonalis, ſed ſimpliciter, quod iura ciuilia, quæ
dicūt poſſeſſorem malæ fidei poſſe præſcribere, ſunt correcta.
Sed bene eſt verum, quod ipſe idem Ioan. Andr. *in c. 2. de except.*
in 6. expreſſe hoc tangit, & ibi concludit diſputatum fuiſſe, q
tale ſtatutum non iuuat debitorem, nec conſequenter valet,
de quo etiam per ipſum *in ca. per tuas de donat.* vbi loquendo de
actione perſonali, quæ iure ciuili præſcribitur ſpatio 30. anno.
dicit, quod deficiente bona conſcientia ex parte debitoris ra-
tione peccati agi poterit de iure canonico etiam poſt illud tē-
pus, *per c. fin. inf. eod.* dicit etiam ipſe Ang. *in d. § ſi viam.* quod non
credit Bart. verum dixiſſe etiam de iure ciuili, quia illa decre-
talis, poſſeſſor malæ fidei, emanauit ſolum ratione euacuatio-
nis peccati, & ſimiliter *dict. cap. fin.* conſtat † autem ſecundum 51
eum peccare, & in peccato nutrire illum, qui ſe tuetur in quo
præſcriptionis præſidio, eo quod habuit malam fidem, *text. eſt*
ſingularis ſecundum eum in Auth. vt eccleſia Roman. gaudeat ſpatio
100 *ann. colum. 2.* Idem tenet *in repet. l. 1. C. de iud.* vbi dicit, quod
contra Bart. videtur tex. *in d. c. fin.* qui videtur habere locum in
quolibet mala fide præſcribente etiā in actione perſonali: quia
alias eſſet ſuperfluum contra §. *quibus.* vt patet, quia ſi non lo-
queretur etiam de actione perſonali, diceret illud idem, quod
erat diſpoſitum *ſupra in c. vigilanti.* Idem tenet Petr. de Anchar.
in d. c. 2. de except. lib. 6. & in dict. regu. poſſeſſor malæ fidei. vbi † dicit, 52
quod perſonales actiones non præſcribuntur cum mala fide,
de quo etiam per eum *in repetitione c. a. ſuper tua debita, de reſcript.*
lib. 6. Et hanc etiam partem, quod actiones perſonales nō præ-
ſcribantur, tenuit dom. Flo. *in d. c. vigilanti.* Hanc etiam partem
tenuit D. Ant. de Bur. *infra eod. c. 2.* dicens, quod ſiue lex vel ſta-
tutum inducens præſcriptionem tollat ciuilem, & effectum
naturalis, ſiue inducat ſolam exceptionem cōtra actionē, data
ſcientia debitoris, non valebit præſcriptio in vtroque foro, ita
quod in hoc lex ſeu ſtatutum erit correctum per canones, quia
ex quo ſcit ſe debitorem, nō eſt in bona fide, ſed potius in ma-
la, ſi vult acquirere commodum liberationis propter ſolā ne-
gligentiam non petentis, ad hoc text. *in d. auth. vt eccleſia Rom. §.*
itaque. & hæc opin. communiter tenetur per modernos, ſecun-
dum Imol. *in d. c. fin.* vbi etiam tenet ipſe dicens ſe pro ea etiam
alias de facto conſuluiſſe, quam etiam tenet do. Nic. *ibi,* ſecun-
dum quem hæc opin. bene probatur *in d. c. fi.* ſubtiliter ponde-
rando illum tex. maxime in eo, quod generaliter dicit, nullam
præſcriptionem valere abſque bona fide canonic. vel ciuil. lo-
quitur ergo per verbum vniuerſale negatiuum, quod includit
etiam præſcript. in perſonalibus actionibus: quia qui † omne 53
dicit, nihil excludit, *vt in c. ſolitæ. de maioritate & obed. 18. diſtin. ſi*
Roman. præſertim cum non ſubſit ratio legitima reſtringendi,
immo potius ampliandi, vt euitetur peccatum, cuio amplian-
da iis

da ſit tunc cõſtitutio, etiam ſi ſit in materia correctiua, ad hoc
quod not. Bart. *in d. authen. ſacramenta puberum C. ſi aduerſus ven-*
54 *ditiſ.* † In dubiis enim tenenda eſt illa opin. per quam euitatur
peccatum, *vt in c. inueniu. de ſponſalibus. & in cle. exiui. de verbo. ſignif.*
& not. per glo. de ſeruit. iuio. c. vnico. Cùm in peccato cenſeatur eſſe
vtens præſcriptione etiam in actionibus perſonalibus, per ea
quæ habentur *in d. §. itaque.* Præterea littera ibi in reprobatio-
ne præſcriptionis non fundat ſe ſuper iniuſta poſſeſſione, ſed
ſuper mala fide, cum in nulla parte faciat mentionem de iniu-
ſta poſſeſſione. Nec obſtat littera in fin. dum dicit, quod opor-
tet, vt is, qui præſcribit; in nulla parte temporis habeat ſcien-
tiam rei alienæ: quia præſcribens aduerſus actionem perſona-
lem vel ſeruitutem ſatis dicitur habere ſcientiam rei alienæ, ex
quo certus eſt, quod is contra quem præſcribit, habet actioné
55 aduerſus eum: nam præſcribendo † aduerſus actionem ſatis di-
citur præſcribere aduerſus rem alienam cum appellatione rei
alienæ veniant actiones & iura, vt not. *in l. Quintus. ff. de auro &*
arg. leg. & ibi per Bart. *in l. res appellatio. ff. de verbo. ſign. & in l. 1. ff. ſi*
56 *cert. pet.* immo † etiam diceretur res aliena illa, quæ eſt alteri de-
bita, vt eſt text. *& gloſſ. in l. ſi me & Titium ff. ſi cert. petat. & 13. q. 3.*
quid dicam. Imo plus, quod debitor late dicitur poſſidere de-
bitum, vt eſt text. *in l. etiam. §. fin. ff. de petitione hæred. ad hoc l. quod*
ſi in diem §. Iulianus. & quod not. per gloſſ. in l. regulariter, eodem titul,
ſecundum Imol. *in d. §. ſi viam* ſecundum quem facit pro hac
57 parte, quod † vbi ratio exprimitur in lege etiam corrigente, ip-
ſa lex trahitur ad caſum, qui poteſt comprehẽdi ſub largo ſer-
mone, ſi ratio vendicat ſibi locum, vt voluit gloſſ. *iuncto text. in*
clem. 1. de electione. & not. in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. ec-
cleſiis. & in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut. matrim. vnde quod ratio ex-
preſſa, *in d. cap. fin. & in d. regula, poſſeſſor malæ fidei.* concludat in
præſcriptione actionis perſonalis, cum vtens ipſa præſcriptio-
ne dicatur eſſe in peccato, *vt ſupra,* habeat locum in ea diſpo-
ſitione *dict. cap.* per quod videtur, quod etiam corrigatur ius ci-
uile, ſecundum eum. Dominus Ludouicus Pontanus *in d. § ſi*
viam. multa pro vtraque parte allegat, & ſimiliter ad argumen-
ta hincinde reſpondet, adeo quod hic paſſus redditur valde
dubius, quæ gratia breuitatis omitto. finaliter tamen conclu-
dit non eſſe recedendum à communi opinione contra Bartol.
potiſſime per text. *in dict. cap. fin* formaliter dicentem, cum ge-
neraliter ſit omni conſtitutioni ſeu conſuetudini derogandũ,
quæ abſque peccato mortali non poterit obſeruari, quo caſu
comprehenditur etiam præſcriptio actionis perſonalis, quæ
abſque peccato mortali ſeruari non poteſt, licet cum mala fi-
de valeat. Sed ad hanc rationem poſſet reſponderi negando,
quod non poſſit obſeruari, ex quo lex illa in odium negligen-
58 tium introduxit, quod † quando lex diſponit ſuper certo diſ-
ponendo ſecundum aliquam rationem ſatis lex reputatur in-
ſtans foro conſcientiæ, nec peccat ſecundum Bald. *in l. quidam*
cum teſt. § illa videlicet. C. de neceſſarijs ſeruis. Sed licet communi-
ter teneatur, vt in præſcriptione etiam quæ cauſatur abſq; poſ-
ſeſſione & facto præſcribentis, ſiue ſint legales ſiue ſtatutariæ,
& in actionibus perſonalibus requiratur bona fides, adeo q̃ in
eis præſcriptio non procedit cum mala fide etiam in foro ſecu-
lari, *in d. § ſi quis per 30.* tamen fallit in aliis caſibus, in quibus
59 caſibus præſcriptio procedit, cum mala fide videlicet. † Secun-
do, quando actio præſcripta eſſet pœnalis, cum & tunc præ-
ſcriptio iuuet etiam ſcientem, quia in foro conſcientiæ non te-
tur quis ad pœnam, vt eſt text. *notabilis & ſingularis, 12. quæſtio.*
2. cap. fraternitatis. & hoc videtur tenere dom. Anton. *in dict. ca.*
fin. & Imol. & dom. Nicol. facit quod not. Hoſtien. *in ſumma de*
60 *pœnis.* & Angel. *in repetitione dictæ leg. primæ. C. de indulgẽs.* † Ter-
tio fallit, quando à lege fuiſſet inducta ab initio actio tempo-
ralis, ſeu certo tempore duratura, ita quòd ab ipſa lege, quæ
eam induxit, fuit limitata ad tempus, vt eſt in actione quanto
minoris, vel redhibitoria, *l. 2. de ædilitio edicto:* cum & tunc iu-
uet ipſa præſcriptio ipſum debitorem etiam ſcientem: In his e-
nim ius ciuilia non ſunt correcta per canones, ſecundum Ho-
ſtienſ. *in dicto § quare.* dom. Anton. Imol. & dom. Nic. *in dicto*
cap. fin. qui tamen dicit, quod tunc in foro animæ ſi ex parte ali-
cuius contrahentium interueniſſet dolus ſeu aliud peccatum,
tenetur ſatisfacere, quia licet lex tollat actionem, non tamen
tollit peccatum, quia ſi ipſa lex nunquam dediſſet actionem,
61 tamen ſatisfacere teneretur de peccato ſuo, ſecundum eum. †
Quarto fallit *in cap. quoniam frequenter. §. in aliis. vt lite non conte-*
ſtat. vbi is, contra quem facta eſt miſſio ex primo decreto, ſi in-
fra annum negligat ius ſuum petere, poſſeſſionem, in qua miſ-
ſus eſt aduerſarius irreuocabiliter amittit, & ſic poſſidens cum
mala fide præſcribit, & ratio forte poteſt eſſe, quia ibi loqui-
tur in præſcriptione paruipræiudicij, vt patet, quia ex ea reſul-
tat poſſeſſionis amiſſio, quæ eſt vilis & abiecta, *leg. ſi rem inhabi-*
lem ff. de acquirend. poſſeſſio. & maxime quia momentanea eſt, &
recuperatur per agentem petitorio, ideo non ita appreciatur,
leg. nam videtur. & leg. ſi quis vi. in principio. ff. de acquirend. poſſeſſio.
† Quinto fallit *in capitu. ſi hæredes. de teſtam.* vbi ius canunicum 62
approbat ius ciuile, *l. nulli. C. de epiſcop. & cleric.* diſponit, quòd
propter negligentiam executoris teſtamentarij moniti & non
exequentis præſcribit ius exequendi per annum. Et ſimiliter
in c. quam ſit. de electio. in ſexto, & ſupra eodem capit. ne pro defe-
ctu paſtoris. vbi electus negligens infra certum tempus petere
confirmationem præſcribitur, & ſimiliter præſcribitur iuri ne-
gligentium eligere, qui poteſtatem negligendi habent. Sed
primum ideo poteſt eſſe, quia voluntas defuncti debet velo-
citer expediri, *vt in auth. hoc amplius. Cod. de fideicommiſſis.* Sed
nota, quia ex negligentia talium præiudicatur eccleſiæ, cuius
quam ſit periculoſa vocatio nemo eſt qui dubitet, vt dicit tex.
in dicto capitulo quam ſit † Sexto fallit, vbi ipſe obligatus actio- 63
ne perſonali non fuiſſet in aliqua culpa, negligentia vel pec-
cato non ſoluendo, vt eſt non ſolum ſi ignoraſſet ſe debito-
rem, vel ſeruitutem debere, vel fuiſſet obligatus eſt facto pro-
curatoris, quo caſu currit præſcriptio, vt tenent communiter
doct. nec tenetur debitor in foro animæ, vt not. Innocent. *in*
ca. quia plerique. de immun. eccleſiarum. ſed etiam ſi ſciuiſſet ſerui-
tutem debere: nam cum in præſcribenda libertate contra ſer-
uitutem ruſticam, quæ currit ex ſolo non vſu, non reperitur in
aliqua culpa vel negligentia præſcribentis, non exigitur bona
fides, vnde currit non obſtante quòd ipſe debens ſeruitutem
ſciat ſe debere, *vt in d § ſi viam.* & idem tenet Imol. & do. Nico.
in d. c. fin. † Septimo fallit fauore fidei, *c. 1. ſupra eod.* vbi in reali- 64
bus præſcriptio cum mala fide procedit, *& 16. q. 3. placuit.* Octa-
uo fallit, quando lex vel ſtatutum permittens præſcriptionem
in ſciente ſe debitorem, & ſic cum mala fide emanaſſet ex iuſta
cauſa, puta contra creditorem odioſum, ſecundum Bal. *in ſua*
diſputatione, quæ incipit, ſtatuto cauetur quod fœnerator. vbi in effe-
ctu videtur tenere, quod ſtatutum † diſponens, quod fœnera- 65
tor poſt quinquennium non audiatur, valet, ex quo emanauit
contra perſonam odioſam, contra quam præſumitur, q̃ etiam
tenet D. Ant. *in d. c. fin.* & Petr. de Anch. *in d. regula, poſſeſſor. in re-*
petitione circa finem, ſecundum Imol. *in d. ca. fin* qui tamen hanc
deciſionem improbat *ibi,* & bene ſecundum D. Ludou. *in d. § ſi*
viam ex eo quia vt plene notat. *13 di. nerui.* non debet quis pec-
catum † committere, vt peccatũ alterius puniatur: vnde licet 66
peccet fœnerator mutuando pecuniam ad vſuras; tamen pec-
caret debitor volẽs ſimpliciter ſortem retinere fœneratori de-
bitam, igitur &c. ſecundum ipſum D. Lud. Sed hoc non vide-
tur obſtare, quia vt ſupra dixi, quando lex aliquid ſtatuerit ſe-
cundum aliquam rationem ad puniendum audaciam fœnera-
torem, *vt in c. quamquam. de vſur. in 6.* ſatis in foro cõſcientiæ re-
putatur iuſta, vel ſtatutum forte conſiderauit, quod fœnerator
tantum infra quinquẽnium exigeret de vſuris, quod veriſimi-
liter abſorberet ſortem, & confunderet eam: meritò forte di-
ctum Bald. verius. Et hoc etiam videtur de mente Bald. *in d. § ſi*
quis per 30. vbi dicit, † quod ſtatutum denegans audientiam in 67
foro ſeculari propter æquum ſeu bonum publicum, valet, nec
habet locum denunciatio in foro canonico, vt ſi ſtatutum di-
ſponat, q̃ non ſoluens gabellã in contractu, non audiatur, vel
ſi inſtrumentum non reperitur inſinuatum, vel regiſtratum in
libris communis, præſumatur falſum, & idem ſentit Bar. in ex-
trauag. ad reprimendam, *ſuper verbo, denunciationem,* dicens, q̃
in macedoniano vel velleiano nõ habet locum denũciatio in
foro eccleſiaſtico, quia in eis datur exceptio ex maxima æqui-
tate naturali, vt ibi plenius per eum, *& in ca. quia plerique. de im-*
munitate eccleſiarum, & per eundem Bar. *in l. omnes populi ff. de iuſt.*
& iur. dicentem, q̃ ſi ſtatutũ diſponeret, q̃ ſi debitum non fue-
rit petitum infra 10. ann. præſumatur contractus ſimulatus &
fictitius, & ex eo agi non poſſit, quod & tunc valebit ſtatutum,
cùm tunc excludat cauſam peccati, quod verum eſſet quando
vere doceretur de ſimulatione, cùm alias tale ſtatutũ videatur
factum in fraudem, & non valeret, cum & tunc nutriat pecca-
tum ſecundum Rayn. *in repe. d. leg. omnes populi* & Imol. *in d. c. fi.*
† Si vero ſtatutum ſimpliciter diſponeret quod non petẽs de- 68
bitum

quòd licèt de ſubſtantia ipſius vſucapionis requiratur bona
fides, tamen fallit in certis caſibus, in quibus procedit præſcri-
ptio etiam cum mala fide. Et primo, quando præſcriptio eſt ta-
lis, quæ non requirit factum præſcribentis, ſed procedit tãtum
ex negligentia non petentis, ſeu non vtentis: valet enim tunc
cum mala fide, *l. ſequitur §. ſi viam. ff. de vſucap.* vbi hoc patet in
præſcriptione libertatis contra ſeruitutem ruſticam, quæ non
requirit aliquod præſcribentis factum, ſed tantum negligen-
tiam non vtentis. Hinc ſumpta occaſione Bart. *in d. §. ſi viam &*
l. fin. ff. quemadmod. ſeruit. amit. poſuit deciſionem illius vulgaris
dubij, de quo *in ca. malæ fidei poſſeſſor. ff. de regul. iur. in 6. & in c. fin.*
46 *inf. eod.* † an habeat locum præſcriptio cum mala fide in debi-
tore contra creditorem in perſonali? Et cõcludebat quòd ſic,
quia *præallegatum c. malæ fidei.* loquitur in præſcriptione, quę re-
quirit factum præſcribentis, quia non poſſeſſionem, ſed tan-
tum negligentiam creditoris non petentis: & ideo dicta iura
canonica, quæ emanant ad correctionem iuris ciuilis, non de-
bent ad cauſam, de quo non loquuntur, extendi, *l. præcipimus.*
C. de appellat. c. cùm expediat. de elect. in ſexto. Hanc eandem opin.
videtur firmare Innocen. *in c. cura. de iure patronatus in gloſ. penul.*
dicens, quod iſta præſcriptio inducta fuit ab eo, qui habet po-
teſtatem diſponendi in temporalibus, *vt l. bene à Zenone. Cod. de*
quadr. præſcript. & in l. deprecatio. ad l. Rhodiam. de iactu. meritò tu-
tus eſt præſcribens debitor, quia eius auctoritate id facit, *cap.*
quod quis: de regulis iuris, in ſexto. potuit enim princeps in odium
negligentis creditoris & fauore debitoris adiicere ipſi credi-
tori ex ſua negligentia pœnam, & ſic ex hac iuſta cauſa adiice-
re pœnam priuationis iuris ſui, vt patet *in l. Lucius. ff. de euictio-*
nibus. l. item ſi verberatum ff. de rei vendicat. & not. Bart. *in l. Antio-*
chenſium. de priuilegijs credit. Præterea cum princeps fuerit au-
ctor inducens actionem, *vt in l. 2. ff. de origine iuris:* ipſe illam tol-
lere potuit, & dare contra eam exceptionem debitori, *C. de le-*
gibus l. digna vox. ff. de regul. iuris l. nihil tam naturale, & not. Inno-
cent. *in cap. quia in eccleſiarum. de conſtit.* & Bald. *in l. ſcripta. Cod. de*
precibus Imperatori offerendis. & idem videtur ſentire Vincent. *in*
d. c. cura. Iſtam eandem opin. firmat Hoſtien. *in ſumma ſua, in ti-*
tu. de præſcript. rerum corporalium. §. res quæ præſcribi poſſunt, dicẽs,
quod aut quæritur, an cum mala fide procedat præſcriptio re-
rum realium: & dicendum eſt quod non, & in hoc ius canoni-
cum corrigit ius ciuile, quia cum talis pręſcriptio requirat poſ-
ſeſſionem præſcribentis, meritò ſi apud eum eſt mala fides, per
47 conſequens eſt in peccato, & non eſt ex conſcientia, & tali †
caſu negligentia non petentis non præponderat malæ fidei &
peccatu ipſius præſcribentis, & habet locum *dictum ca. fin.* quia
habet locum eius ratio. Et hoc eſt, in quo corrigitur diſpoſitio
iuris ciuilis circa præſcriptionem poſitam *inſtitu. de perpetuis &*
tempor. act. in princ. & in l. 1. C. de annali except. & l. 2. C. de conſtituta
pec. & l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcript. 30. annor. Si vero an proce-
dat malæ fidei præſcriptio in actionibus perſonalibus, & tunc
dicit idem quod *hic.* quia debitor tali obligatione obligatus
ſeu actione nihil poſſidet alienum, vt patet *in l. 2. § appellata. ff.*
ſi certi petat. & ideo cum non poſſit dici debitor eſſe in peccato,
ex quo nihil poſſidet alienum, ſed tantum ſuum, ideo non di-
citur peccare debitor, ſi non ſoluit creditori, niſi eo inuito aut
interpellato hoc faciat, meritò præſcribet debitor ius libera-
tionis contra perſonalem actionem creditoris, ex quo nõ pro-
cedit cum aliquo peccatu, ſed tantum ob negligentiam credi-
toris non petentis. Et hoc eſt, in quo remanet firmum ius ciui-
le, neque per ius canonicum corrigitur ſecundum eum: vnde
patet, quòd opin. Bart. fuit prius Innocen. Vincen. & Hoſtien.
licèt de eis mentionem non faciat. Sed ipſe Innoc. contrarium
videtur velle *in ca. quia plerique. de immunitate eccleſiarum in gloſſ.*
magna, in verſ. item qui eutus eſt Sed certe ſi bene ponderatur, eius
dictum non videtur velle cõtrarium, cum loquatur ibi de pręe-
ſcriptione, quæ cauſatur ex poſſeſſione, vt patet ibi dum dicit,
quod per illam ſolum quæritur exceptio, & non dominium:
vnde loquitur de illa præſcriptione, de qua *in l. ſi quis emptionis.*
48 *C. de præſcript. 30. annor.* pro Bart. etiam facit, quia † fides eſſe nõ
poteſt, vbi legis auctoritas interuenit & iuſtificat, & econtra,
bona fides eſſe non poteſt, vbi lex expreſſe contradicit, *l. prima.*
C. de his quibus vt indignis. ergo cũ auctoritas ſuperioris, qui ple-
nam habet poteſtatem diſponendi de temporalibus, *vt dict. l.*
bene à Zenone. introducit talem præſcriptionem in odium ne-
gligentium ob bonum publicum, vt dictum fuit *ſupra eod. cap.*
vigilanti. ſalua conſcientia procedere poterit. facit quod not.

gloſſ. *in l. fin. C. ſi contra ius vel vtili. pu.* & per Innoc. *in ca. quia in ec-*
cleſiarum, de conſti. vbi patet, quod ex cauſa poteſt Papa vel Im-
perator per ſuam legem tollere ius alterius. Sed aduerte, quod
contrarium determinat gloſſ. *iuris canonici in d. c. fin. gloſſ. penult.*
& alia gl. in d. c. poſſeſſor. dicenter, quod ius ciuile inducens præ-
ſcriptionem cum mala fide, conſiderauit ad finem publicæ v-
tilitatis, ſcilicet vt eſſet litium finis, *ff. pro ſuo l. fin.* & ne dominia
rerum diu eſſent in incerto, *l. 1. ff. eod.* Et ius canonicum dictam
præſcriptionem eneruat ratione euitandi peccati, in quo eſſet
præſcribens debitor, ſi præſcriptio procederet, quia peccatum
præſcribentis non tolleretur negligentia non petentis: vnde † 49
cum tractatur de his, quæ concernũt animam, & de ipſius pec-
cati eneruatione, ius canonicum præfertur iuri ciuili, vt no. gl.
in d. c. malæ fidei. & not. de noui oper. nunc. c. 2. & l. priuilegia. C. de ſa-
croſanct. eccl. ius ergo canonicum meritò in hoc ius ciuile corri-
gere poteſt, Bald. etiam *in l. 1. C. de ſeruitutibus & aqua.* ſequitur
hanc opin. gloſſ. contra Bart. Idem tenuit ipſe Bald. *in ca. ſi quis*
per 30. ſi de feudo fuerit cõtrouerſia inter dominum & agnatum. Idem
tenet ipſe *in auth. ad hæc. C. de vſu.* alia ratione, quia certum eſt,
quod fortius obligatus eſt obligatus actione perſonali, quam
reali, vt patet, quia † propriè obligatus non dicitur, qui tene- 50
tur actione reali, *Inſtit. de actio. §. primo. l. Aurelius §. Mœuia. ff. de le-*
leg. ergo fortius debet impediri præſcriptio cum mala fide in
perſonalibus, quam in realibus, Ang. autem *in d. l. ſequitur. § ſi*
viam. dicit, Bart. bene facit ſubmittere ſe iudicio matris eccle-
ſiæ ac theologorum, quia canoniſtæ ſecundum eum determi-
nant contrarium, & ſimiliter theologi, & fuit quæſtio diſputa-
ta, quam ponit Ioan. Andr. *in mercurialibus, in ca. poſſeſſor malæ fi-*
dei. Sed ipſe Ioan. Andr. nihil ibi expreſſe dicit de præſcriptio-
ne actionis perſonalis, ſed ſimpliciter, quod iura ciuilia, quæ
dicũt poſſeſſorem malæ fidei poſſe præſcribere, ſunt correcta.
Sed bene eſt verum, quod ipſe idem Ioan. Andr. *in c. 2. de except.*
in 6 expreſſe hoc tangit, & ibi concludit diſputatum fuiſſe, quod
tale ſtatutum non iuuat debitorem, nec conſequenter valet,
de quo etiam per ipſum *in ca. per tuas. de donat.* vbi loquendo de
actione perſonali, quæ iure ciuili præſcribitur ſpatio 30. anno.
dicit, quod deficiẽte bona conſcientia ex parte debitoris ra-
tione peccati agi poterit de iure canonico etiam poſt illud tẽ-
pus, *per c. fin. inf. eod.* dicit etiam ipſe Ang. *in d. § ſi viam.* quod non
credit Bart. verum dixiſſe etiam de iure ciuili, quia illa decre-
talis, poſſeſſor malæ fidei, emanauit ſolum ratione euacuatio-
nis peccati, & ſimiliter *dict. cap. fin.* conſtat † autem ſecundum 51
eum peccare, & in peccato nutriri illum, qui ſe tuetur iniquo
præſcriptionis præſidio, eo quod habuit malam fidem, *text. eſt*
ſingularis ſecundum eum in Authen. vt eccleſia Roman. gaudeat ſpatio
100. *ann. colum. 2.* Idem tenet *in repet. l. 1. C. de iud.* vbi dicit, quod
contra Bart. videtur tex. *in d. c. fin.* qui videtur habere locum in
quolibet mala fide pręſcribente etiã in actione perſonali: quia
alias eſſet ſuperfluum contra §. *quibus.* vt patet, quia ſi non lo-
queretur etiam de actione perſonali, diceret illud idem, quod
erat diſpoſitum *ſupra in c. vigilanti.* Idem tenet Petr. de Anchar.
in d. c. 2. de except. lib. 6. & in dict. regu. poſſeſſor malæ fidei. vbi † dicit, 52
quod perſonales actiones non præſcribuntur cum mala fide,
de quo etiam per eum *in repetitione ca. ſuper tuis debita, de reſcript.*
lib. 6. Et hanc etiam partem, quod actiones perſonales nõ præ-
ſcribantur, tenuit dom. Flo. *in d. c. vigilanti.* Hanc etiam partem
tenuit D. Ant. de But. *infra eod. c. 2.* dicens, quod ſiue lex vel ſta-
tutum inducens præſcriptionem tollat ciuilem, & effectum
naturalis, ſiue inducat ſolam exceptionem cõtra actionẽ, data
ſcientia debitoris, non valebit præſcriptio in vtroque foro, ita
quod in hoc lex ſeu ſtatutum erit correctum per canones, quia
ex quo ſcit ſe debitorem, nõ eſt in bona fide, ſed potius in ma-
la, ſi vult acquirere commodum liberationis propter ſolã ne-
gligentiam non petentis, ad hoc text. *in d. auth. vt eccleſia Rom. §.*
itaque. & hæc opin. communiter tenetur per modernos, ſecun-
dum Imol. *in d. c. fin.* vbi etiam tenet ipſe dicens ſe pro ea etiam
alias de facto conſuluiſſe, quam etiam tenet do. Nic. *ibi,* ſecun-
dum quem hæc opin. bene probatur *in d. c. fi.* ſubtiliter ponde-
rando illum tex. maxime in eo, quod generaliter dicit, nullam
præſcriptionem valere abſque bona fide canonic. vel ciuil. lo-
quitur ergo per verbum vniuerſale negatiuum, quod includit
etiam præſcript. in perſonalibus actionibus: quia qui † omne 53
dicit, nihil excludit, *vt in c. ſolitæ. de maioritate & obed. 18. diſtin. ſi*
Roman. præſertim cum non ſubſit ratio legitima reſtringendi,
immo potius ampliandi, vt euitetur peccatum, cùm amplian-
da ſit

da ſit tunc cõſtitutio, etiam ſi ſit in materia correctiua, ad hoc
quod not. Bart. in d. *authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus ven-*
54 *ditę.* † In dubiis enim tenenda eſt illa opin. per quam euitatur
peccatum, *vt in c. 2. inuenis de ſponſalibus. & in cle. exiui. de verbo. ſign.*
& not. per glo. de ſcrutinio. c. vnico. Cùm in peccato cenſeatur eſſe
vtens præſcriptione etiam in actionibus perſonalibus, per ea
quæ habentur *in d. §. itaque.* Præterea littera ibi in reprobatio-
ne præſcriptionis non fundat ſe ſuper iniuſta poſſeſſione, ſed
ſuper mala fide, cum in nulla parte faciat mentionem de iniu-
ſta poſſeſſione. Nec obſtat littera in fin. dum dicit, quod opor-
tet, vt is, qui præſcribit, in nulla parte temporis habeat ſcien-
tiam rei alienæ: quia præſcribens aduerſus actionem perſona-
lem vel ſeruitutem ſatis dicitur habere ſcientiam rei alienæ, ex
quo certus eſt, quod is contra quem præſcribit, habet actioné
55 aduerſus eum: nam præſcribendo † aduerſus actionem ſatis di-
citur præſcribere aduerſus rem alienam eum appellatione rei
alienæ veniant actiones & iura, vt not. *in l. Quintus. ff. de auro &*
arg. leg. & ibi per Bart. *in l. rei appellatio. ff. de verbo. ſign. & in l. 1. ff. ſi*
56 *cert. pet.* immo † etiam diceretur res aliena illa, quæ eſt alteri de-
bita, vt eſt text. *& gloſſ. in l. ſi me & Titium ff. ſi cert. petat. & 13. q. 3.*
quid dicam. Imo plus, quod debitor late dicitur poſſidere de-
bitum, vt eſt text. *in l. etiam § fin. ff. de petitione hæred. ad hoc l. quod*
ſi in diem §. Iulianus. & quod not. per gloſſ. in l. regulariter, eodem titul.
ſecundum Imol. *in d. § ſi viam* ſecundum quem facit pro hac
57 parte, quod † vbi ratio exprimitur in lege etiam corrigente, ip-
ſa lex trahitur ad caſum, qui poteſt compréhendi ſub largo ſer-
mone, ſi ratio vendicat ſibi locum, vt voluit gloſſ. *in illo text. in*
clem. 1. de electione. & not in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. ec-
cleſiis. & in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut. matrim. vnde quod ratio ex-
preſſa, *in d. cap. fin. & in d. regula, poſſeſſor malæfidei.* concludat in
præſcriptione actionis perſonalis, cum vtens ipſa præſcriptio-
ne dicatur eſſe in peccato, *vt ſupra*, habeat locum in ea diſpo-
ſitione *dict. cap.* per quod videtur, quod etiam corrigatur ius ci-
uile, ſecundum eum. Dominus Ludouicus Pontanus *in d. § ſi*
viam multa pro vtraque parte allegat, & ſimiliter ad argumen-
ta hinc inde reſpondet, adeo quod hic paſſus redditur valde
dubius, quæ gratia breuitatis omitto. finaliter tamen conclu-
dit non eſſe recedendum à communi opinione contra Bartol.
potiſſime per text. *in dict. cap. fin* formaliter dicentem, cum ge-
neraliter ſit omni conſtitutioni ſeu conſuetudini derogandú,
quæ abſque peccato mortali non poterit obſeruari, quo caſu
comprehenditur etiam præſcriptio actionis perſonalis, quæ
abſque peccato mortali ſeruari non poteſt, licet cum mala fi-
de valeat. Sed ad hanc rationem poſſet reſponderi negando,
quod non poſſit obſeruari, ex quo lex illa in odium negligen-
58 tium introduxit, quod † quando lex diſponit ſuper certo diſ-
ponendo ſecundum aliquam rationem ſatis lex reputatur iu-
ſta in foro conſcientiæ, nec peccat ſecundum Bald. *in l. quidam*
cum teſt. §. illa videlicet. C. de neceſſariis ſeruis. Sed licet communi-
ter teneatur, vt in pręſcriptione etiam quæ cauſatur abſq; poſ-
ſeſſione & facto præſcribentis, ſiue ſint legales ſiue ſtatutariæ,
& in actionibus perſonalibus requiratur bona fides, adeo q in
eis pręſcriptio non procedit cum mala fide etiam in foro ſecu-
lari, *in d. § ſi quis per 30.* tamen fallit in aliis caſibus, in quibus
59 caſibus pręſcriptio procedit, cum mala fide videlicet. † Secun-
do, quando actio præſcripta eſſet pœnalis, cum & tunc præ-
ſcriptio iuuet etiam ſcientem, quia in foro conſcientiæ non te-
tur quis ad pœnam, vt eſt text. *notabilis & ſingularis, 12. quæſtio.*
2. cap. fraternitatem. & hoc videtur tenere dom. Anton. *in dict. ca.*
fin. & Imol. & dom. Nicol. facit quod not. Hoſtien. *in ſumma de*
60 *pœnis.* & Angel. *in repetitione dictæ leg. prima. C. de indutiis.* † Ter-
tio fallit, quando à lege fuiſſet inducta ab initio actio tempo-
ralis, ſeu certo tempore duratura, ita quòd ab ipſa lege, quæ
eam induxit, ſuit limitata ad tempus, vt eſt in actione quanto
minoris, vel redhibitoria, *l. 2. de ædilitio edicto*: cum & tunc iu-
uet ipſa præſcriptio ipſum debitorem etiam ſcientem: In hi[s e]-
nim iura ciuilia non ſunt correcta per canones, ſecundum Ho-
ſtienſ. *in dicto §. quare eg.* dom. Anton. Imol. & dom. Nic. *in dicto*
cap. fin. qui tamen dicit, quod tunc in foro animæ ſi ex parte ali-
cuius contrahentium interueniſſet dolus ſeu aliud peccatum,
tenetur ſatisfacere, quia licet lex tollat actionem, non tamen
tollit peccatum, quia ſi ipſa lex nunquam dediſſet actionem,
61 tamen ſatisfacere tenetur de peccato ſuo, ſecundum eum. †
Quarto fallit *in cap. quoniam frequenter. §. in aliis. vt lite non contes-*
ſtat. vbi is, contra quem facta eſt miſſio ex primo decreto, ſi in-
fra annum negligat ius ſuum petere, poſſeſſionem, in qua miſ-
ſus eſt aduerſarius irreuocabiliter amittit, & ſic poſſidens cum
mala fide præſcribit, & ratio forte poteſt eſſe, quia [...] loqui-
tur in præſcriptione parui præiudicij, vt patet, quia [...] ſul-
tat poſſeſſionis amiſſio, quæ eſt vilis & abiecta, *leg. ſi rem inhabi-*
lem. ff. de acquiren. poſſeſſio. & maxime quia momentanea eſt, &
recuperatur per agentem petitorio, ideo non ita appreciatur,
leg. nam videtur. & leg. ſi quis vi. in principio. ff. de acquirend. poſſeſſio.
† Quinto fallit *in capitu. ſi hæredes, de teſtam.* vbi ius canonicum 62
approbat ius ciuile, *l. nulli. C. de epiſcop. & cleric.* diſponit, quòd
propter negligentiam executoris teſtamentarij moniti & non
exequentis præſcribit ius exequendi per annum. Et ſimiliter
in c. quam ſit, de electio. in ſexto. & ſupra eodem capit. ne pro defe-
ctu paſtoris. vbi electus negligens infra certum tempus petere
confirmationem præſcribitur, & ſimiliter præſcribitur iuri ne-
gligentium eligere, qui poteſtatem negligendi habent. Sed
primum ideo poteſt eſſe, quia voluntas defuncti debet velo-
citer expediri, *vt in authen. hoc amplius Cod. de fideicommiſſis.* Sed
nota, quia ex negligentia talium præiudicatur eccleſiæ, cuius
quam ſit periculoſa vocatio nemo eſt qui dubitet, vt dicit tex.
in dicto capitulo quam ſit † Sexto fallit, vbi ipſe obligatus actio- 63
ne perſonali non fuiſſet in aliqua culpa, negligentia vel pec-
cato non ſoluendo, vt eſt non ſolum ſi ignoraſſet ſe debito-
rem, vel ſeruitutem debere, vel fuiſſet obligatus eſt facto pro-
curatoris, quo caſu currit præſcriptio, vt tenent communiter
doct. nec tenetur debitor in foro animæ, vt not. Innocent. *in*
ca. quia plerique. de immun. eccleſiarum. ſed etiam ſi ſciuiſſet ſeruí-
tutem debere: nam cum in præſcribenda libertate contra ſer-
uitutem ruſticam, quæ currit ex ſolo non vſu, non reperitur in
aliqua culpa vel negligentia præſcribentis, non exigitur bona
fides, vnde currit non obſtante quòd ipſe debens ſeruitutem
ſciat ſe debere, *vt in d. § ſi viam.* & idem tenet Imol. & do. Nico.
in d. c. fin. † Septimo fallit fauore fidei, *c. 1. ſupra eod.* vbi in reali- 64
bus præſcriptio cum mala fide procedit, *& 16. q. 3. placuit.* Octa-
uo fallit, quando lex vel ſtatutum permittens pręſcriptionem
in ſciente ſe debitorem, & ſic cum mala fide emanaſſet ex iuſta
cauſa, puta contra creditorem odioſum, ſecundum Bal. *in ſua*
diſputatione, quæ incipit, ſtatuto cauetur quod fœnerator. vbi in effe-
ctu videtur tenere, quod ſtatutum † diſponens, quod fœnera- 65
tor poſt quinquennium non audiatur, valet, ex quo emanauit
contra perſonam odioſam, contra quam præſumitur, q etiam
tenet D. Ant. *in d. c. fin* & Petr. de Anch. *in d. regula. poſſeſſor. in re-*
petitione circa finem, ſecundum Imol. *in d. ca. fin* qui tamen hanc
deciſionem improbat *ibi*, & bene ſecundum D. Ludo. *in d. § ſi*
viam ex eo quia vt plene notat. *13. di. nerui.* non debet quis pec-
catum † committere, vt peccatú alterius puniatur: vnde licet 66
peccet fœnerator mutuando pecuniam ad vſuras, tamen pec-
caret debitor volẽs ſimpliciter ſortem retinere fœneratori de-
bitam, igitur &c. ſecundum ipſum D. Lud. Sed hic non vide-
tur obſtare, quia vt ſupra dixi, quando lex aliquid ſtatuerit ſe-
cundum aliquam rationem ad puniendum audaciam fęnera-
torem, *vt in c. quamquam. de vſur. in 6.* ſatis in foro cõſcientiæ re-
putatur iuſta, vel ſtatutum forte conſiderauit, quod fęnerator
tantum infra quinquẽnium exigeret de vſuris, quod veriſimi-
liter abſorberet ſortem, & confunderet eam: merito forte di-
ctum Bald. verius. Et hoc etiam videtur de mente Bald. *in d. § ſi*
quis per 30. vbi dicit, † quod ſtatutum denegans audientiam in 67
foro ſeculari propter æquum ſeu bonum publicum, valet, nec
habet locum denunciatio in foro canonico, vt ſi ſtatutum di-
ſponat, q non ſoluens gabellã in contractu, non audiatur, vel
ſi inſtrumentum non reperitur inſinuatum, vel regiſtratum in
libris communis, præſumatur falſum, & idem ſentit Bar. in ex-
trauag. ad reprimendam, *ſuper verbo, denunciationem*, dicens, q
in macedoniano vel velleiano nõ habet locum denũciatio in
foro eccleſiaſtico, quia in eis datur exceptio ex maxima æqui-
tate naturali, vt ibi plenius per eum, *& in ca. quia plerique. de im-*
munitate eccleſiarum, & per eundem Bar. *in l. omnes populi. ff. de iuſt.*
& iur. dicentem, q ſi ſtatutú diſponeret, q ſi debitum non fue-
rit petitum infra 10. ann. præſumatur contractus ſimulatus &
fictitius, & ex eo agi non poſſit, quod & tunc valebit ſtatutum,
cùm tunc excludat cauſam peccati, quod verum eſſet quando
vere doceretur de ſimulatione, cùm alias tale ſtatutú videatur
factum in fraudem, & non valeret, cum & tunc nutriat pecca-
tum ſecundum Ray. *in repe. d. leg. omnes populi* & Imol. *in d. c. fi.*
† Si vero ſtatutum ſimpliciter diſponeret quod non petẽs de- 68
bitum

bitum infra 10. ann. cadat à iure ſuo: & tunc tale ſtatutum non valeret, ſecundum Bart. *in d. l. omnes populi.* quod dictũ non placet Ang. *in d. l. 1. C. de iudicijs.* vbi dicit, quod licet in foro conſcientiæ nõ poſſit quis ſe tueri præſcriptione ſtatuti, tamen in foro contentioſo ciuili vel eccleſiaſtico tenebit tale ſtatutum, eo quia ius ciuile impedire poteſt naturalem obligationem, *l. ſi nõ ſortem in* [illegible] *cond. inde. & not. in l. cum lex. ff. de fideiuſſ.* & etiã poteſt [illegible] tollere naturalem obligationem in aliũ, *l. 2. C. ad leg.* [illegible] extinguere quod eſt de iure gentium, *l. ex hoc iure gen.* [illegible] *ff. de iuſt.* [illegible] *iur.* quod dictum non procedit in debitore ſciente, quia tunc ſtatutum non haberet in ſe iuſtam cauſam, [illegible] nutriret peccatum, vt ex prædictis patet, vnde nõ valeret reſpectu ſcientis: non enim valet ſtatutum & conſtitutio vel lex, ſi per illã auferetur ius alterius ſine cauſa, vt voluit Innoc. *in d. c. quia plerique* & Bald. *in auth. ad hæc C. de vſur.* vbi etiam dicit, quod ſi tale ſtatutum expreſſe tolleret naturalem, nõ valeret, quia nõ poteſt tollere naturalem iuſtitiam & veritatem, *arg. eorum quæ habentur in l. 1. & 2. de vſufructu earum rerum quæ vſu conſumuntur. & ibi per eum. & in d. §. ſi quis per 50.* & per Io. Andr. *in c. 2. de except. in 6.* Et ſic in effectu quod dictum ſtatutum per quæcunque verba loquatur, quicquid dicat Bart. *in d. §. ſi viam.* non valeat, tenuit idem Bar. *in d. l. omnes populi.* & Bald. *in d. auth. ad hæc. C. de vſur.* & Ant. de Butr. *in d. c. fin. ſimplici ratione.* quia nutritiuum eſt peccati, & Ioan. Andr. *in c. 2. de except. in 6. in nouella.* Sed pro Ang. quod tale ſtatutũ valeat, tenuit Bar. *in d. §. ſi viam.* pro quibus D. Ludou. Pontanus ibi allegat gloſſam ſingularẽ à nemine allegatam *in c. 1. §. porro. quæ fuit prima cauſa beneficij amittendi, in vſibus feudorum* pro quibus etiam facit, quia video, quod hoc poteſt ſtatuere iudex in odium contumacis, ſiue negligentis, quod ſi hinc ad tantum tempus nõ comparuerit, de cætero non audiatur, vt eſt gloſſ. *in l. vaica. C. ne quis in ſua cauſa, & in l. ſed & ſi per prætorem §. ſi duas decreto ff. ex quibus cauſis maiores. & in l. diffamari. C. de ingenuis & ma.* Secundo, quia hoc poteſt fieri inter contrahentes per pactum, quod ſi hinc ad tantum tempus non petierit, poſtea contingat liberatio, *vt l. ſi quis poſtquam ff. de fideiuſſoribus. & in l. cum 10. ff. de ſolutionibus.* Tertio hoc fit per legem, *vt in auth. qui ſemel. C. quomodo, & quando iudex. in fin.* vbi actore poſt edicta & annum exiſtente contu-

69 mace ab omni cadit actione: ſi ergo † per iudicem, pactum & legem hoc fieri poteſt, quare nõ poteſt fieri per ſtatutum, cùm non debeat plus poſſe pactum quam ſtatutum, *ff. de pact. l. non impoſſibile & l. nec ex precario. & l. neque pignus ff. de regul. iur. & per gloſſ. in rubric. C. de decretis decurionum, lib. 10.* vnde forte hæc opinio de iuris rigore potius procederet: tamen quia communis opin. eſt in contrarium ratione peccati non eſt ab ea recedendum, cum in dubio via tutior ſit eligenda, *vt in c. iuuenis. de ſpon-*

70 *ſalibus.* † Nonã fallit, quando ratione præſumpti debiti lex diſponeret, vt patet in macedoniano, in quo creditor exceptione repellitur ratione præſumpti delicti, quia præſumitur ſuadere filio, vt patrem interficiat, *leg. 1. §. 1. ff. ad maced.* vnde dicit dom. Ludouic. *in d. §. ſi viam.* quod lex ciuilis ſtatuens ratione præſumpti delicti aliquid, quod nihilominus videatur iniquum, tamen eſt ſeruanda in foro conſcientiæ, quod eſt notandum & menti tenendum ſecundum eum: & hoc facit pro dom. Bald. ad ſtatutum puniens fœnerantem in amiſſione crediti,

71 quia id eſt propter præſumptum delictum, cum † fœneratores & creditum & vſuras in ſortem computent, faciendo ſibi fieri inſtrumentum de centum, vbi quinquaginta mutuauerunt, quo caſu non poteſt probari quanta ſit ſors & quanta ſit vſura, & ideo ad excluſionem huius delicti fœnerator perdit totum.

72 † Decimo fallit in eo, qui ſcit ſe actione perſonali teneri ad rei traditionem, quia nihilominus vſucapit contra verum dominum, *l. pignori §. ſi mandauero. ff. de vſucapio.* & ideo dicit *ibi,* Angel. quod licet procurator malignetur, & proditorio modo rem ſibi emat, quam pro domino ſuo emendam ſuſcepit, videtur in dolo vero reſpectu ipſius mandantis, quia tamen non committitur dolus in habente ſcientiam rei alienæ, imo putat eam eſſe vendentis, vſucapiet illam ſi non erat venditoris, tenetur tamen reſtituere ipſi mandanti actione ſecundum Imol. *ibi. & ibi eſt* caſus, quòd mala fides aduerſus vnum non

73 nocet aduerſus alium. † Tertio requiritur poſſeſſio de ſubſtantia præſcriptionis, quia ſine poſſeſſione non procedit vſucapio, *ff. de vſucapio. l. ſine poſſeſſione. & in regula, ſine poſſeſſione, de regulis. iuris. in ſexto.* Sed an naturalis vel ciuilis vel vtraque. Dic, aut ambo poſſeſſiones ſunt ordinatæ ad vnum dominiũ acquirendum eidem, vt eſt cùm ſunt penes eundem, & tunc præſcriptio procedit ex ambabus, & ideo vna interrupta non interrumpitur vſucapio, *leg. nemo. C. de acquirend. poſſeſſione.* Aut ſunt penes diuerſos, & tunc aut ſunt contrariæ, quia vnus habet ciuilem alter naturalem ingreditor, & tunc ex ſola ciuili non procedit vſucapio, *ff. eodem. l. naturaliter. & leg. acquiritur. §. finali. ff. de acquirend. rerum dominio.* Si autem non ſunt contrariæ, quia vnus vult acquirere directum dominium per ciuilem, alius vult quærere dominium vtile, vt emphyteuta vel vſufructuarius, & tunc ad acquiſitionem directi ſufficit ſola ciuilis, ad acquiſitionem vero vtilis vel vſusfructus, Iaco. Butr. dicit *in leg. ſuper longi Cod. de præſcriptione longi temporis* quòd ſufficit ſola naturalis, *leg. acquiritur. & leg. cum qui. ff. de publiciana.*

† Veritas eſt, quòd vſusfructuarius & emphyteuta ipſam [illegible] 74 naturaliter tantum poſſident, ſed ipſum ius emphyteuſis & ipſum ius vſusfructus poſſident naturaliter & ciuiliter: nam poſſident cum animo acquirendi dominium ipſius iuris, & vſucapiendo quærunt dominium ipſius iuris, text. eſt *in leg. qui vſumfructum. ff. ſi vſusfruct. pe.* Sola enim ciuilis ad hoc ordinata eſt, cuius effectus conſiſtit in animo ad acquiſitionem dominij. Sed naturalis ſola non eſt ordinata ad acquiſitionem dominij, ſed tantummodo ad acquiſitionem fructuum ſecũdum Angel. *in dicta lege ſuper longi.* quod credo verum, quia præſcriptio non procedit ſine iuris diſpoſitione, quod ius reſidet in animo, ſine quo non habet locum vſucapio, *ff. de publiciana leg. quæcunque. §. interdum.* & iſta vocatur ciuilis, *vt dicta lege nemo ambigit. ibi, aliam quæ in iure conſiſtit.* Concluſiue teneas, quòd nunquam ex ſola naturali ſine ciuili iuris ſiue procedit vſucapio, ſed ex ſola ciuili, quando apud nullum eſt conſtituta naturalis, bene procedit, *leg. 1. §. per ſeruum qui in fuga ff. de acquirenda poſſeſſione.* Idem ſi ſit per alium occupata habentem cauſam ab eodem, vt in creditore, *vt dicta lege prima. §. per ſeruum qui pignori.* Idem ſi non habet cauſſam ab eodem, tamen poſſidens naturaliter non poſſidebat directo ad oppoſitum eius, quod poſſidens ciuiliter quærere intendebat, vt in poſſidentem emphyteuticam, vſumfructum vel feudum: nam talis poſſeſſio non eſt ordinata ad quærendum directum dominiũ, ſed ſolum vtile, *l. cum ſponſus. §. in vectigalibus. ff. de publiciana,* ſecundum Iac. But. & Ang. *in l. naturaliter. & in l. permiſceri ff. de acquir. poſſ.* Sed circa iſtud duo puncta ſubtilia examinanda ſunt, ſecundum Ang. *in d. l. ſuper longi.*

† Primum eſt, ſi habeo poſſeſſionem ab vno, & ab alio habeo titulum, an ſufficiat iſtud, an vero ſit neceſſe, quod habeã 75 titulum & poſſeſſionem ab eodem? Barto. in hoc puncto facit magnum feſtum *in l. cum ſolus ff. eod.* & dicit, quod doct. in hoc puncto male aduerterunt. Et tenet concluſiue, quod ſi habeo titulum putatiuum ab vno, quantumcunque iuſto errore, & poſſeſſionem ab alio, quod non vſucapio: & dicit eſſe caſum ſingularem, *in d. l. cùm ſolus, ſecundum vnam lecturam,* ſecundum quam traditio facta eſt cauſſa diuiſionis per hæredem verum hæredi putatiuo eidem non aufert vſucapiendi conditionem, & iſtud non eſt propter aliud ſecundum eum, niſi quia titulus putatiuus prætenditur à defuncto, & poſſeſſio ab hærede: ſed eius opinio non placet Ang. *in d. l. ſuper longi* quia ſecũdum eum eſt directe contra caſum, cui non poteſt reſponderi, *ff. pro ſolut. penult. §. fin.* vbi hæres auctoris ſoluit legatario putatiuo rem, quã legatam putabat, & ſi ab eo prætendebatur poſſeſſio, à defuncto titulus putatiuus, tamen ibi procedit vſucapio, & cum illo. §. *concordat l. 4. ff. pro lega.* Ad l. cum ſolus. reſpondet dupliciter, primo, quod ibi non vſucapitur illa particula, quæ hæredi putatiuo tanquam eius propria tradebatur, quia in eo nullus eſt titulus nec verus nec putatiuus, ſed bene vſucapitur illa particula, quæ tradebatur tanquam ipſius tradentis. Vel ſecundo & ſubtilius & vtilius, dic, quod *ibi* non tractatur de vſucapione inchoanda per hæredem putatiuum: nam illa bene inchoari poteſt, ſed tractatur de vſucapione continuanda ratione poſſeſſionis, quæ fuit apud defunctum, quod illa lex negat, quaſi vſucapio defuncti interrupta ſit per mediam poſſeſſionem hæredis veri, & hoc eſt quod aperte & clare dicit finis illius legis ſecundum eum, qui ex hoc infert vnum mirabile & ſingulare, quod vbicunque quis habet titulum putatiuum ab vno, poſſeſſionem ab altero, nunquam poſſeſſio auctoris putatiui cõtinuatur illi, etiam ſi ille à quo habetur poſſeſſio ſit vniuerſalis ſucceſſor auctoris, licet ſecus ſit in habente titulum, *vel. Pomponius. §. cum quis adminiculo. ff. de acq. poſſ. vſque in fin legis.*

Si ve-

Si vero quis habet poſſeſſionem ab vno, & titulum verum ab
altero, ſine dubio quando titulus verus poſſeſſionem præce-
dit, ſufficit, dummodo eodem nomine tradita ſit poſſeſſio: ſe-
cus ſi alio nomine, *vt d. l. cum qui. § fi. ff. de public.* vbi eſt caſus ſuf-
ficit enim poſſeſſionem traditam eſſe eo nomine, nec eſt no-
76 uum, vt vnus ſoluat pro altero. † Si vero poſſeſſio præcedit ti-
tulum, vt quia habuerim poſſeſſionem à te, deinde emo ab al-
tero: vel etiã non emo, ſed iuſtiſſimo errore ductus credo em-
ptam eſſe: & tunc adhuc ſufficit, quia mihi muto cauſam poſ-
ſeſſionis ex ſuperuenienti cauſa, *C. de acquir. poſſ. l. cum nemo.* hic
intelligo, ſi ille, qui tribuit mihi titulum, ſciebat me poſſidere,
ff. de rei vend. l. hac ſi rei. & no. ff. de furt. l. ei qui Si autem dubitatur,
an res fuerit mihi tradita, & ab eodem, & eo nomine tradita,
ſolum autem conſtat de mea poſſeſſione, & de titul. in dubio
præſumitur mihi tradita ab eodem, ſi ille poſſidebat, & ex ea
cauſa, text. eſt *in l. quadam mulier. iuncta glo. ff. de rei vend.* facit *ſu-
pra tit. proximo.* l. minus inſtructus. Si autem ille nõ poſſidebat,
præſumitur quod habeam poſſeſſionem ab alio, & iuſte, quaſi
ſit mihi per præbentem titulum data potentia auocãdi à quo-
cunque præterquam in caſu *d. l. ei qui* Si autem conſtaret, quod
auctoritate propria occupaui poſſeſſionem, tunc dicas quod
aut conſtat me occupaſſe iniuſte, & non vſucapio, quia nõ ha-
beo bonam fidem tempore poſſeſſionis adeptę, quod requiri-
tur neceſſario, *vt d. l. ſi exiſtimans.* Aut conſtat, quod iuſte, & tũc
vſucapio: ſic intelligo gloſſ. *magnam in l. Celſus. ff. eod.* quæ dicit,
77 quod † non requiritur traditio in caſibus, in quibus transfer-
tur dominiũ ſine traditione poſſeſſionis, quia ſola ſufficit ap-
prehenſio poſſeſſionis: intelligit enim Ang. de poſſeſſione iu-
ſta, non autem de iniuſta. Si vero dubitetur de iuſtitia vel iniu-
ſtitia meę poſſeſſionis, tunc ſi tertius poſſidebat, in dubio poſ-
ſeſſio mea præſumitur iniuſta & clandeſtina, & ſic non vſuca-
pio, text. eſt *in l. clam poſſidere. in prin. ff. de acq. poſſ. & in c. licet cau-
ſam, de probat.* Si vero poſſidebat auctor, qui præbuit mihi titu-
lum, tunc in dubio præſumor poſſidere iuſte, & ex eius cõſen-
ſu ſi impleui ſibi ex parte mea contractum, *vt l. minus inſtructus.
C. de acq. poſſ. ff.* ſecus ſi non impleſſem, *ff. de act. empt. l. Iulianus. §.
offerri Inſtit. de rerum diui. § vendita. C. de rei vend. l. ex ciuile.* Si ve-
ro neſcitur, quis poſſidebat, præſumor poſſidere iuſte, ſi non
apparet alium poſſediſſe à me, & ideo vſucapio ſecũdum Ang.
78 *in d. l. ſuper longi.* qui etiam incidenter dicit ſuper alio puncto, †
an ſicut ad vſucapionem ſufficit titulus putatiuus ſecundum
prædicta, ita ſufficiat putatiua traditio interueniẽte errore iu-
ſto: Exemplum, quia inuenio in hęreditate patris mei domũ,
quam credidi ſibi traditam ex titulo præambulo, & re vera nõ
erat ſibi tradita ſuper hoc, *gloſſ. in d. l. Celſus.* dicit, quod non ſuf-
ficit error iuſtus, ſed bene ſufficit iuſtiſſimus, ita pertranſeunt
d. Gui. de Suz. Bar. & alij moderni, idem videtur tenere gl. *in l.
iuſto. § ſolus ff. eod.* Sed Ang. *in d. l. ſuper longi.* allegat gl. quam di-
cit eſſe ſingularem, *in l. 3. in ff. pro ſuo in ver. emiſſe.* vbi aperte deci-
dit, quod non ſufficit putare traditam, niſi re vera ſit: quare di-
cit, quod aut quis habet titulum verum, & tunc ſufficit putati-
79 ua traditio iuſto errore, vt quod † operatur error circa titulũ,
illud idem operetur error circa traditionem, cum quolibet eo-
rum ſit facti, & ſic intelligit *gloſſ. in d. l. Celſus. & in d. § ſolum.* Sed
vbi non ſubeſt niſi ſolum titulus putatiuus, non ſufficit puta-
tiua traditio quocunque errore etiam iuſtiſſimo, iſta eſt mens
gl. *in d. l. fin. ff. pro ſuo* & eſt ratio in promptu, ne circa idem con-
currat duplex putatio, ex qua inſurgit duplex fictio, quia fin-
gitur titulus, vbi non eſt, & traditio, quæ duplex fictio repro-
batur, *vt l. 1. C. de dotis promiſſione,* ſecundum Ang. *in d. l. ſuper lon-
80 gi.* † Item adde inquantum Bart. *in d. l. Celſus. dixit,* quod nemo
tertius antiquiorem poſſeſſionem alterius allegare poteſt ad
probandum vſucapientem eſſe in mala fide: adde, quod con-
trarium videtur verius, quia quando allegatio per tertium fa-
cta de iure alterius excludit totaliter ius aduerſarij permittitur
tunc de iure tertij allegare, *iuxta plene notata in l. cum ſeruum quiſ-
piam. C. de ſeruis fugit. & in l. 1. ff. de except. rei vendi.* ſecundum Imol.
& dom. Ludouic. *in d. l. Celſus.* Item adde, inquantum Barto. *in
d. l. Celſus dixit,* quod vbi quis cõſtituit ſe precario nomine cre-
ditoris omnia bona poſſidere, cum ipſe naturalem habeat, &
creditor ciuilem, *ff. de precario l. & habebit. § ſi is qui.* merito ſi a-
liquam rem obligatam vendat, & conſtituat ſe nomine illius
poſſidere, in illum transfert naturalem, quam habebat, *ff. de
acquir. poſſ. ff. l. quod meo.* & per conſequens creditorem ſuum ci-
uili poſſeſſione priuabit, quæ erat acceſſoria naturali, *l. peregre.*

§. quibus iuncta l. interdum § fin. ff. de acquir. poſſeſſ. & ideo contra
creditorem emptor vſucapiet: & idem ſequitur Bald. *in l. nul-
la ad fin. C. de rei vendic.* licet idem Bartol. tenuerit aliter *in repe-
titione l. creditores. C. de pignoribus* & non bene ſecundum dom.
Ludouic. *in d. l. Celſus per d. iura.* † Quarto requiritur poſſeſſio 81
cõtinua: nam ea interpellata naturaliter & ciuiliter interrum-
pitur vſucapio, *vt l. 1. & l. nec bona fide. C. de præſcript. longi tempo-
ris. & dictum fuit ſupra eod. c. illud.* Qualiter autem ſit probanda
& articulanda iſta continua poſſeſſio, vide quod dicit Innoc.
in d. c. cum cauſam. vbi dicit, quod vbi veritas ignoratur pro pri-
ore præſumitur, licet nõ dicat titulum ſuæ prioris, vel cogitur
dicere per dominum ſuperiorem, id eſt, per iudicem, vbi iudex
poteſt de facto ſupplere, *vt not. in c. 1. de reg. iur. in 6.* vide circa p-
bandam & articulandam iſtam continuã poſſeſſionem, quod
dicit Specu. *in tit. de probat.* & per Innocen. *in cap. licet cauſam. de
proba.* & per Bart. *in d. l. Celſus. & adde glo. 16. q. 3. c. volumus.* dicen-
tem, quod probatis extremitatibus præſumitur medij tempo-
ris continuatio: & quod no. per Io. And. & plenius per Ant. de
But. *ſup. de reſti. ſpol. in c. cum ad ſedem* Item adde ſecundum Ang.
in l. Celſus quando articulabitur poſſeſſionis continuatio, po-
ſito quod fundus ſit ſterilis, ex quo fructus non percipiebãtur,
& dicit Ange. quod articulabitur, quod ipſe ſeu familiares ſui
continuo ad illum fundum accedebant, vt ad ſuum, & ita vte-
bantur: facit *ff. de ſol. l. Titia.* & per Cyn. *in d. l. Celſus.* Item inquã-
tum Bart. dicit, quid iuris, quando teſtes volunt probare poſ-
ſeſſionis continuationem, dicentes, talis poſſedit per 10. ann.
& vltra, ſeu à 10. annis citra: adde primo quod habetur per gl.
*in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautionibus. & in leg. ab hoſtibus. §. ſed quod
imperator ff. ex quib. cau. maio.* & vbique per Bartol. & Bald. *in l. ſi
ſi quis in ſuo ff. de inoff. teſt.* & quod not. *ſupra de furtis. l. in actione.* &
per Innoc. *in c. interdictos, de fide inſtr.* & plenius per dominum
Nicolaum *in c. litteras de dilat.* † Vltimo inquantum Barto. *circa* 82
fin. l. Celſus. dicit, quod ſi teſtes volentes probare continuatio-
nem poſſeſſionis dicunt, talis poſſedit per 10. annos, ſimplici-
ter, & non dicunt intrantes à tali tempore vel tali tempore fi-
nitos, quod non probatur tunc poſſeſſionis continuatio, quia
poſſent intelligi dicta teſtium de 10. ann. interpellatis, ſeu per
10. ann. ante inchoationem præſcriptionis, & ideo ex hac pro-
batione dubia effectus non reſultat, *C. de probationib. l. matrem.*
Adde, quod Bald. contradicit *in l. iudicia. C. de rei ven.* dicendũ,
quod dictum teſtis debet intelligi per 10. annos ſcilicet proxi-
mos, *l. cum qui Calendis ff. de verb. oblig.* poteſt dici pro concordia
ſecũdũ D. Lud. *in d. l. Celſus.* quod aut teſtis iuxta formã articulorũ
fuit interrog. an talis per 10. an. cõtinuos inchoatos tali tẽpo-
re poſſederit talem rem, & tunc licet teſtis reſpõdeat ſimplici-
ter, quod poſſederit per 10. ann. nihilominus probatur poſſeſ-
ſionis continuatio, quia hæc reſponſio indeterminata & du-
bia determinatur & declaratur ſecundum præcedentem qua-
lificatam interrogationem, *ff. de interrogatoriis act. l. ſi defenſor. §.
qui interroga.* & ibi hoc in propria teſtis reſponſione firmat Bal-
dus *allegando Specul. in tit. de notorio. § fama. ver. quid ſi teſtis.* & ha-
bet hoc æquitatem, ne aliàs contingat, quod dictum teſtis
non probet, quia extra poſitiones articulorum deponit, *iuxta
l. ſi quis libertatem. § quoties, de pe. haer. & l. momentanea. Cod. qui le-
gi. perſonam & l. ſi à non patrono. § Iulianus. verſic. cæterum, de iureiu-
rand. & ibi not. per gloſſ.* Aut teſtis interrogatus ſimpliciter re-
ſpondit, & tunc ſit vera opinio Bartoli, quia tali caſu illa du-
bia probatio probantem non releuat, *cap. in præſent. a. de probat.*
Non obſtat dicta l. cum qui calendis, quia ibi loquitur in re-
ſponſione partis ad ſtipulationem: ſecus videtur eſſe in dicto
teſtis per dictam *l. matrem.* ſecundum ipſum dom. Lud. *in dicta
l. Celſus.* † Nunquid autem & quomodo intelligatur continua- 83
ta poſſeſſio inter auctorem & ſucceſſorem, vide *in l. Pompo. §.
cum quis aduunculo ff. de acq. poſſ. & dicetur infra eod. c. fin.* † Quin- 84
to requiritur traditio: nam cum vſucapio non procedit ſine
poſſeſſione iuſta, vt *ſupra* patet, & poſſeſſionem quis non ha-
bet iuſtam ſine traditione, *Cod. de pact. l. traditionibus. Inſtit. de re-
rum diui. § per traditionem l. ſi ex ſtipulatione. & l. 3. ubi venditor ff.
de acquir. poſſ. ff.* ergo traditio eſt neceſſaria: & intellige traditio-
nem vel quaſi traditionem, quæ præſumitur per patientiam &
ſcientiam, *C. de acq. poſſ. l. minus inſtructus,* quod intellige verum,
quando poſſidebat auctor meus, qui præbuit mihi titulum: a-
liàs ſi poſſideret alius, mea poſſeſſio eſſet clandeſtina, & ſic non
vſu capio, *l. clam poſſidere. in prin. ff. de acquir. poſſ. ff. & in d. cap. licet
cauſam.* † Quid autem ſi non interueniſſet vera traditio, an ſuffi- 85
ciat

Digitized by Google

ciat putatiua? Dic, aut habebat verum titulum, & tunc ſufficit
putatiua traditio iuſto errore, quia idem operatur iuſtus error
circa traditionem quod operatur circa titulum: ſic intelligitur
gl. *in l. Celſin. & quod not. in l. iuſto. § filius. ff. eo.* Aut habet titulum
putatiuum, & tunc non ſufficit putatiua traditio, quocunque
errore etiam iuſtiſſimo, iſta eſt mẽs gl. *ſingularis in l fin. ff. pro ſuo.*
ratio eſt, ne circa idem concurrant duæ fictiones, contra l. 1 C.
de dotis promiſſione, ſecundum Ang. *in l. Celſin. ff de vſuc. & in l. ſup.*
86 *longi. C. de præſcr. longi temporis. vt ſupra latius patet.* † Sexto requi-
ritur, quod poſſeſſio non ſit interrupta neque naturaliter neq;
ciuiliter, *ff. eo. l. naturaliter. ſupra eo. c. illud. & l. 1 & l. nec bona. C. de*
87 *acq poſſ* de quo pleniſſime dictum fuit *in d. c. illud.* † Septimo re-
quiritur, quod res ſit vſucapibilis, vnde res ſacræ & ſanctæ, &
quæ ſunt in vſu publico populi Rom. vel ciuitatum liberi ho-
mines non vſucapiuntur, *ff. eo. l. vſucapionem.* nec res affectæ vi-
tio reali, vt furtiuæ, vi poſſeſſæ, & ſimiles, *Inſti eo. § furtiua. C. de
acq. poſſ l. vitia, in gloſſ. magiſtra. quid in reb. natis ex re furtiua? vide in
l. ſi matrem. C. de vſucap. pro emptore.* Idem in rebus emptis aucto-
ritate falſi tutoris, *ff. de eo qui pro tutore negotia geſſit. l. ſi quis.* Idem
in rebus prohibitis alienari, de quibus *ſupra eodem dictum fuit c.
cum non liceat.* & ibi multos alios caſus. Idem in tributo, quod
non præſcribitur, *C. de præſcrip. 30 ann. l. competit. l. fin. C. de fundis
patrimonialibus. lib. 11.* ſic nec vaſallus pręſcribit ſeruitium quod
debet domino, vt *ibi* dicunt doct. Item fines prouinciarum &
diœceſium vel parochiarum, de parochiis *c. ſuper eo. 16. q. 4. cap.
volumus. & q 3. c. inter memoratos.* Nec via publica poteſt præſcri-
bi, *l. viam publicam. nec in publicum. l. præſcriptio. de operis publicis.*
nec fundus dotalis, *ff de fundo dotali l fundus.* nec res peculiaris,
l. vltima. C. ne de ſtatu defunct. nec in viſitatione, quam prælatus
facit, *cap. cum non liceat. ſupra eod.* nec in procuratione, ad quam
eccleſiæ tenentur viſitatori, *ſupra eod. c. accedentes.* nec in matri-
monio, de conſanguinitate & affinitate. *c. non debet.* de quo la-
88 tius per gl. *in d. c. cum non liceat.* † Octauo requiritur, quod per-
ſona ſit habilis ad vſucapiendum, & hoc contingit tripliciter.
Primo, ſi eſſet inhabilis ad poſſidẽdum id, quod velit præſcri-
bere, vt in laico reſpectu ſpiritualiũ, *ſupra eod. c. cum cauſam.* Sed
ſi ſit habilis ad præſcribendum, tamen nõ præſcribit, quia poſ-
ſeſſione caret, vt in colono, *C. de præſcri. 30. annor. l. male agitur.*
vel quia ſit res, quę de iure communi poſſideri nõ poſſit, 10 o.
diſtin. contra morem. Tertio ratione malæfidei, *l vnica, de vſuc.
transf.* hinc eſt, quod vſufructuarius vel creditor nõ præſcribũt
contra dominum, *vt l. non ſolum. § qui pign ff. eo.* Quid ſi contra-
ctus eſt nullus, nũquid ex eo cauſetur præſcriptio, vide *in c. cu-*
89 *ra, de iure patron. & ibi per gloſſ. & in c. de quarta. ſupra eod.* † Nono
requiritur, quod perſona eius, contra quẽ præſcribitur, ſit ha-
bilis ad præſcribendum, & inhabilitas contingit dupliciter, v-
no modo, quia fuit priuilegiatus, vt in pupillo, contra quem
non currit præſcriptio, *vt in l. fin. C. in quib. caſibus in integr. reſtit.*
non eſſe neceſſaria *l ſicut C. de præſc 30 ann.* Secundo, quia non
poſſit agere, vnde excommunicato non currit præſcriptio, 16.
q. 3. c. in actione. nec ſuſpenſo, de conceſſione præbendæ, *ca. quia
diuerſitatem* nec filiofam. nec ſocio durante ſocietate, *l. vt per-
fectius. C. de annali except. l. tamdiu. C pro ſocio.* nec muliere conſtã-
te matrimonio, *l. in rebus. & l. vbi adhuc. C. de iure dotium.* nec tem-
pore vacãtis eccleſiæ, nec tempore hoſtilitatis, de quibus ple-
nè *ſupra eod. c. ex tranſmiſſa.* nec impedito agere, de quo plene
90 *ſupra eod. c. vigilanti.* † Decimo requiritur, quod poſſidens poſ-
ſideat pro ſuo, & animo acquirendi dominium, alias non vſu-
capiet, *l ſi puerum. C. in quibus cauſis ceſſat longi temp. præſcript l ma-
le agitur. C. de præſcript. 30. ann ff eo. l. ſerui nomine.* In eadem *gloſſ.
ibi*, non obſtat accipienti tem mala fides tradentis. Gloſſ. quæ-
91 rit, † an mala fides tradentis noceat accipienti cum bona fide.
gloſſ. 1. dicit quod non, *per l. an vitium ff de diuerſis & temp. præſcr.*
in contrarium adducit *auct. mala fides. C de præſcript. longi tempor.*
deinde reſpondit diſtinguendo, quod aut loquimur in pręſcr.
longi tempo. 10. vel 20. ann. & nocet mala fides tradentis, *vt d.
auct.* ſed in præſcri. longiſſ. temp. ſcilicet 30. vel 40. ann. ſecus,
vt in d. l. an vitium. dic latius. Aut loquimur in ſingulari ſucceſſo-
re, aut vniuerſali. Si in ſingulari, aut auctor impediebatur prę-
ſcribere propter vitium reale, vel quaſi, & dic *vt infra in ſecundo
membro de vniuerſali dicemus:* Aut auctor ſingularis impedieba-
tur præſcribere propter malam fidem, & tunc ſi auctor habuit
malam fidem, ſingularis autem ſucceſſor habuit bonam, non
præſcribit ipſe ſingularis ſucceſſor minori tempore 30. ann. vt
in auct. mala fides. C. de præſcript. longi temp. & in corpore vnde ſu-

mitur *in § rurſus:* quod intellige, quando tria concurrebant.
Primo, quod verus dominus ignorabat ius ſuum, id eſt, igno-
rabat dominium ſibi competere, patet exemplum in hærede,
qui non putabat ad ſe pertinere rem hęreditariam ab alio poſ-
ſeſſam, cum tamen re vera ad ſe pertineret, vt patet *ex tex. d. au-
then. ibi, ignoret ius ſuum.* Secundo, quod verus dominus ignora-
uerit de alienatione, quam fecit poſſeſſor malefidei, vt patet
in d. auct. ibi, & alienationem eſſe factam. & per Bart. *in l. Pompon. §.
cum quis admin ff. de acquiren poſſeſſio.* Tertio, quod iſte ſingularis
ſucceſſor habuerit titulum à malæfidei poſſeſſore, ſecundum
ipſum Bart. & hoc vult text. *in d. § rurſus. ibi, à malæfidei poſſeſſore
hoc acceperit.* † Si autem alterum iſtorum deſit, tunc ſingularis 92
ſucceſſor, qui habuit bonam fidem & tit. præſcribit ſpatio 10.
ann. *vt in d. auct. & in l. 1. C. de præſcr. longi temp.* quę auct. hoc mo-
do intelligitur ſecundum Petr. de Peruſio in quadam ſua apo-
ſtilla *ibi, qui ex hoc dicit*, quod ſi malæfidei poſſeſſor alienauit rẽ
Titio, qui Titius rem bona fide recepit, & iſte Titius alienauit
Seio, qui Seius ſit bonæfidei, quod iſte Seius præſcribit ſpatio
10. ann. & hoc etiam tenet Iaco. de Arena, & Angel. *in d. auct.* a-
lias ſequeretur, quod mala fides afficeret rem vitio reali, quod
eſt falſum, *ff. de diuerſis & temp. præſcript. l. an vitium. ff. de liberali
cauſa l. liberti. § ſi quis ſciens. & l. qui ſciens.* Idem ſi dominus ſcie-
bat dominium ſibi competere, tamen ſingularis ſucceſſor, qui
recepit à malæfidei poſſeſſore, adhuc præſcribit ſpatio 10. ann.
Idem ſi dominus ignorabat dominium ſibi competere, tamen
ſciuit de alienatione facta malæfidei poſſeſſore, quia adhuc
præſcriberet ſingularis ſucceſſor ſpatio 10. ann. quia illa auct.
non corrigit *l. C.* niſi in caſibus expreſſis in ea ſecundum ipſum
dom. Petrum de Peruſio. Et ad hoc vt iſta ſcientia hoc opere-
tur, requiritur curſus longi temporis à tempore ſcientiæ ipſius
domini, *per auct. quod quibuſdam. C. de præſcript. longi temporis. ſe-
cundum gloſſ. penult.* & Cyn. *in d. auctent.* qui ibi dicit, quod poſt
ſcientiam ſufficit, quod labatur tantum tempus, infra quod
dominus potuerit litem mouere, & non mouerit, *argum. ff. de
euict. l. ſi rem. § quolibet tempore, & ff. eod. l. rerum mixtura. § Labeo.
& ff. ex quibus cauſis maiores l. ab hoſtibus. § ſed quod ſimpliciter.* &
iſta opin. *in d aucten* placet Angel. *per l. tractabatur ff. de teſta. mi-
lit.* † Quarto intelligo *d aucten.* habere locum, vbi ad præſcri- 93
ptionem requiritur tit. & bona fides: alias vbicunque ad vſu-
capionem ſufficeret bona fides abſq; titulo, mala fides aucto-
ris non nocet ſingulari ſucceſſori, ſecundum Ioan. Andr. *in ca.
cum quis, de reg iur. lib. 6.* qui ita limitat dictam auct. & ideo dict.
auct. non habet locum in præſcriptione cẽtum annorum, quæ
currit contra Rom. Eccl. c. accedentes *ſupra eod. & in c. cum no-
bis, eod. tit. & in præſcript.* 40. annor. contra eccle. inferiores, *vt in
c. de quarta. & c. illud. ſupra eod.* quia quando quis commune non
reſiſtit præſcribenti, tunc procedit pręſcriptio, *vt ſupra patet, &
eo. titu. cap. 1 lib 6.* Idem in præſcriptione 30. vel 40. ann. in qua
non requiritur tit. de iure ciuili, *l. ſi quis empt. C. de præſcri. 30. ann.*
Idem in præſcript. tanti temporis, de cuius initio memoria nõ
exiſtit, *vt d. c. 1 eod titu in 6.* Idem in præſcript. 10. ann. in ſerui-
tutibus vel libertatibus realibus in quibus non requiritur tit.
l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruitus vend. Idem in præſcrip. ſtatutaria 10.
anno. in qua non requiritur titu. ſed ſufficit bona fides, ſecun-
dum Bald. *in l 2 c. de præſcr. longi temporis, quæ pro libertate.* Quin-
to intellige *dictam auct.* habere locum, vbi auctor omni tem-
pore fuit malefidei: ſecus ſi à principio fuit bonæfidei, & po-
ſtea malæfidei, quia † ſicut mala fides ſuperueniens non inter- 94
pellat vſucapionem ſuam, *vt l. vnica. C. de vſucapio transform.* ita
non impedit vſucapionem ſucceſſoris ſecundum Rich. Ma-
lumb. & bene ſecundum Ang. *in d. aucten. mala fides.* & hoc vult
glo. *in l. item ſi res ff de alie in mut. cauſa facta.* & videtur ſentire gl.
in l. Pompo. § quæſitum ff de acquiren poſſeſſ ſecundum dom Ludo.
in d § cum quis adminiculo. † Sexto non habet locum in credi- 95
tore vendente pignus, quia d. aucten. loquitur in præſcriptio-
ne dominij alienatione facta à non domino, qui vendidit tan-
quam dominus, ſed creditor non vendidit vt dominus, ſed iu-
re creditoris, ſecundum Imol. *in d § cum quis adminiculo.* Septi-
mo non habet locũ d. auct. in debitore vendente rem pignori
obligatam emptori bonæfidei: nam in emptorem eſt tranſla-
tum dominium, quod erat apud venditorem, vnde nõ tracta-
tur de præſcriptione dominij, ſed ſolius hypothecæ, quam in-
tentare poteſt creditor contra iſtum emptorem, ſed d. aucten.
non loquitur, niſi in præſcribente dominium ſecundum Iaco.
de Arena, & Cyn. *ibi.* Idem ſi tractatur etiam de præſcriptio-
ne do-

Digitized by Google

ne dominij, & venditor non erat malefidei reſpectu dominij,
ſed hypothecę, quia ſciebat vendere rem hypothecatam alre-
96 ri, *l. ſi C. aduerſus cred. lib. 12.* † Octauo non habet locum *d. auct.* in
vſucapione triennij, quia *d. auct.* venit correctiue, & loquitur
ſolum de vſucapione longi temporis, vnde non eſt extendenda ad alium caſum, ſecundum Iac. de Bel. *in auct. quas actiones. C. de ſacroſanctis eccleſiis.* Nono non habet locum *d. auct.* in ſucceſſore ſingulari, qui vult à ſe præſcriptionem inchoare, quia mala fides auctoris ſibi non nocet. Secus ſi vellet acceſſione temporis auctoris vti, quia non poteſt, vt *hic. & l. an vitium ff. de diuerſis, & tempor. præſcript.* ſecundum dom. Ludouic. *in d. § cum quis adminiculo.* facit quod not. Dyn. *in regula, poſſeſſor de reg. iur. in ſexto.* & Bartol. *in leg. cum hære. ff. de diuerſis & tempor. præſcript.* Iſtud dictum dom. Ludouic. videtur dubium, quia ab actore habente malam fidem non poteſt incipere, quia ipſe non poterat præſcribere, & contrarium videtur ſentire Angel. *in l. vnica. C. de vſucap. transfor.* dum dicit, nec tunc attenditur mala fides auctoris tempore harum legum, niſi ſit vniuerſalis ſucceſſor, quaſi ſentiat hodie per dictam auct. eſſe ſecus. Decimo non habet locum d. auct. quantum ad perceptionem fructuũ, quia vitium auctoris non nocet ſingulari ſucceſſori, *l. bonafidei.*
97 *ff. de acquir. rerum dom.* † Circa ſecundum, nunquid vitia realia noceant ſingulari ſucceſſori? Et dic, quod vitia realia tenent etiam ſingulares ſucceſſores, *Inſtitu. de vſucap. § furtiua.* eodem modo vitia quaſi realia: exemplum, cùm res prohibetur vſucapi, quia pupilli, vel quia prędidi data eſt contra legem Iuliam repetundarum, *ff. eo l. vbi lex. & d. l. bonæfidei.* Et intellige, quod vitium reale afficit rem, adeo quod non poteſt vſucapi triennio vel longo tempore, non tamen impeditur, quod res non præſcribatur longiſſimo tempore, vnde necetiam vitium furti impedit præſcriptionem longi temporis, *vt d. §. furtiua, C. de*
98 *præſcri. 30. ann. l. ſicut. in gloſſ. fin. & C. de annali except. l. 1. § 1.* † Circa tertium de ſucceſſore vniuerſali an ei noceat mala fides auctoris, concludo tres caſus. Primo quando in defuncto & hærede erat bona fides, ſed in defuncto deficiebat titulus, & tunc ex quo hæres habet titulum pro hærede, rectè vſucapit vt hæres, vt voluit gloſſ. *in l. nihil. C. pro hærede.* quod eſt verum, ſi eſt hæres extraneus. Secus in ſuo, ſecundum Azo. *in d. l. nihil. in fin.* quia inter patrem & filium nõ cadit nouus titulus, ſed eſt quędam continuatio eiuſdem naturæ cum perſona ſui anteceſſoris, *ff. ex quib. cau. maior. l. cum miles. in princ.* Itẽ eſt alia ratio, quia cùm ſit neceſſarius hæres, de neceſſitate non debet eſſe melioris conditionis hæres quam defunctus fuerit, *ff. de re iudicat. l. in bu.* niſi hæres habeat cauſam extrinſecus ſeparatam, *vt d. l. an vitium. § 1.* ſecundum Bald. *in d. l. nihil.* vel niſi pater filio in vita tradiderit rem ſuam, quia tunc vſucapit titulo pro ſuo, vel alio titulo ſingulari in filium tranſlato ſecundum Angel. *in d. l. nihil.* Et ex prædictis nota differentiam, quæ eſt inter extraneum hæredem & ſuum, quia licet extraneus hęres præſcribat, quod non poterat præſcribere defunctus ex eo, quia defunctus non habebat titulum: nam hæres habet titulum, ſcilicet pro hærede: ſecus tamen eſt in ſuo, quia non præſcribit titulo pro hærede, cùm inter patrem & filiũ non cadit nouus titulus, ſed quædam continuatio, & ideo ſuus præſcribit longiſſimo tempore,
99 quo nõ requiritur titulus, *vt ſupra patet.* † Sed quid ſi defunctus non præſcripſit, quia nõ habuit titulum, licèt haberet bonam fidem, an ſaltem tempora defuncti cõiungantur cum temporibus hæredis habentis titulum & bonã fidem ad præſcriptionem perficiendam. Exemplum, defunctus bona fide poſſedit per quinque annos, tamen ſine titulo, hæres autem extraneus poſt mortem defuncti poſſedit cum titulo, ſcilicet pro hærede & bona fide per quinque alios annos, an quinq; anni defuncti coniungantur cum quinq; annis hæredis ad perficiẽdam præſcriptionem 10. annor. Et videtur, quod poſſeſſio auctoris tũc non proſit ſucceſſori, quia illa poſſeſſio non erat iuſtificata ex titulo, nam id ius tranſit in ſucceſſorẽ, quod erat penes auctorẽ: ſed auctori non prodeſt ſola poſſeſſio ſine titulo ad pręſcribendum, *vt l. ſuper longi. C. de præſcript. longi tempor. & l. vnica. C. de vſucapio. transfor.* ergo illa poſſeſſio non continuabitur ſucceſſori. Præterea cum ſucceſſor defendat ſe ex perſona auctoris, non poteſt dici, quod poſſeſſio auctoris non iuſtificata continuetur cum præſcriptione ſucceſſoris. In cõtrarium facit, quia ſufficit, quod poſſeſſio auctoris non fuerit vitioſa, *in dict. § cum quis adminiculo & l. de acceſſionibus ff. de diuerſis & temp. præſcr.* Sufficit enim quod poſſeſſio auctoris fuerit iuſta, *l. 1. C. de vſucapi. transfor.* & iuſta pręſumitur poſſeſſio, ex quo non eſt affecta vitio perſonali vel reali, vnde glo. *Inſti. de vſuc. § inter. dixit,* quod vt fiat acceſſio temporis, quo poſſidet auctor, ſufficit hoc ſolum, quod auctor habuerit bonam fidem, vt eſt text. *in d. l. ſuper longi.* ſecundum Petr. de Peruſ. in additione quam facit *in titul. de vſucap. pro emptore. C.* In cõtrarium facit pro prima parte, quia præſcriptio procedit, quando cum titu. & bona fide per 10. an. inter præſentes, & 20. inter abſentes quis poſſedit, *vt d. l. ſuper longi.* ergo ex quo in auctore deficiebat titulus eo tẽpore præſcriptio non currebat: quomodo poteſt ergo hoc inutile tempus, quo ipſo iure præſcriptio nõ fuit decurſa, coniungi cum tẽpore ſucceſſoris, quo tempore ipſa præſcriptio currebat, cùm nemo plus iuris &c *vt in regula, nemo plus iur. de reg. iur. in 6.* Et ideo videtur concludendum, quod aut vitium auctoris erat reale, vel perſonale, quia erat in mala fide, & tũc clarum eſt, quod tempora auctoris non coniungũtur cũ temporibus ſucceſſoris per iſtum text. niſi mala fides auctoris non impediret meã pręſcriptionem de iure ciuili, *vt l. vnica. C. de vſuc. transf. & in l. ſi quis empt. C. de præſcr. 30. ann.* quia tunc nulla eſt ratio, quare non cõiungantur, *& d. § cum quis adminiculo.* dicit, quod cõiunguntur cum ſua cauſa ſuiſq; vitiis, & hoc de iure ciuili, de iure autem canonico eſſet ſecus, quia omnis mala fides etiã ſuperueniens impedit præſcriptionem, *inſ. eo c. fin. & ſup. eo c. illud.* vbi dictum fuit plene, ſed poteſt ſaluari dictum D. Petri ad cauſandã præſcriptionem longiſſimi temporis, ad quam nõ requiritur titul. *l. ſi quis empt. C. de præſcr. 30. ann.* Si autem in auctore non erat vitium nec reale nec perſonale, ſed non præſcribebat, quia in eo deficiebat titulus, & tunc aut loquimur in caſibus, in quib. requiritur titulus ad præſcribendum, & non continuantur tempora auctoris, cui deficiebat titulus, cum tẽporibus ſucceſſoris, & hoc tenuit Pau. de Caſt. *in l. Pompon. § in dote. ff. de acq. poſſ.* Aut loquimur in caſibus, in quibus titulus non requiritur, de quibus ſupra plene patet, & tunc tempora auctoris coniungũtur cum temporibus ſucceſſoris, cùm tũc nihil repugnet, quin tempora auctoris coniungantur cum temporibus ſucceſſoris, *per d. § cũ quis adminiculo:* quia cauſa, quæ erat in auctore, in quo deficiebat titulus, non impediebat pręſcriptionẽ: & tene mẽti bene prædicta, quia ſunt quotidiana, & doct. nõ dicunt. Et vide de hac materia, an tempus auctoris continuetur & adiungatur tempori ſucceſſoris, *ff. de vſuc. l. ad tempus & l. 2. § emptori. ff. pro emptore. & d. l. de acceſſionib. & l. doha. in fin. ff. de contrah. emp. & in d. § cum quis adminiculo:* vbi plene alias dixi, *& in d. § inter.* Secundus caſus eſt, qñ defunctus habuit malam fidem, hęres autem bonam, & in hoc dicit gl. *in d. l. nihil.* quod illud, ꝙ defunctus nõ potuit vſucapere propter malam fidem, illud idem nõ poteſt hæres quantumcunq; habeat bonam, etiam ſi velit incipere vſucapere ex perſona ſua, *l. cũ hæres. ff. de diuer. & temp. præſcr. ff. de Publiciana. l. ſi ego. § partus.* eſt enim hæres vitiorũ ſucceſſor, vt ibi dicit tex. facit quod no. Dy. *in regula, poſſeſſor malæfidei, quæſt. qua inci. Item quæri poſſet,* licet ibi dicat, ꝙ forte de ęquitate canonica procedit pręſcriptio, qñ hæres habens bonam fidem vult à ſe pręſcriptionem inchoare, *de præſcr. c. 1. lib. 6.* Sed illud c. hoc non probat, quia loquitur in eo, ad quem non tranſit vitium alterius, ſed ad hæredem vniuerſalem tranſit vitium defuncti, *vt d. l. ſi ego. § partus.* & hoc tenuit Anto. de Butr. & Ioan. de Imol. & dom. Nic. *hic,* cum teneatur eius conſcientiam exonerare, *cap. fin. de ſepulturis. cap. ex litteris. de raptoribus.* tali enim caſu licet bona fide præſcripſerit, tenetur reſtituere, vt exoneret conſcientiam defuncti. Et idem tenuit Paul. de Caſtr. *in d. § cum quis adminiculo,* quia ius canonicum non ampliat materiam pręſcriptionũ, vt quis poſſit pręſcribere de iure canon. eo caſu, quo non poſſet de iure ciuili. Sed potius reſtringit, vt eo eo caſu, quo non poſſet de iure ciuili, vt ſi erat malæfidei non à principio, ſed ex poſtfacto, *vt l. fin. C. de vſucap. transfor.* nõ poſſet de iure canon. vt in *cap. 1. de reg. iur. in 6. & in cap. vigiliti ſupra eod. & cap. infra eod.* ſed de iure ciuili hæres non poterit incipere vſucapere ſeu pręſcribere à ſe, etiam ſi erat bonęfidei, ſi defunctus fuit malæfidei, ergo nec hodie poterit niſi: omnius de iure canonico, & idem tenet Bald. *in d. l. nihil.* in vſucapione & præſcript. longi temporis, ſed in præſcriptione 30. annorum tenet dictum Dyn. dummodo tempore præſcriptionis cõpletæ, vel ſaltem in principio, & in fine adſit bona fides. Et idem tenet Imol. *ff. eo. tit. l. ſequitur. § hæres.* ſed non ceſſat ratio, quare canoniſtæ improbant dictum Dy. quia propter lapſum longiſſimi temporis ex hoc non eſt exonerata conſcientia defuncti, niſi

Digitized by Google

ćti,niſi dicis,quod aut loquimur in caſu,in quo defunctus re-
tinendo rem, quam ſciebat alienam, non peccabat, puta quia
volente domino retinebat, vel aliter licebat ſibi cū bona con-
ſcientia retinere,deinde deceſſit,eius hæres lōgiſſimo tempo-
re retinuit bona fide vt ſuam , & tūc quaſi videatur vitium de-
functi purgatum per lapſum longiſſimi temporis. *argum eorum*
quæ dicta ſunt ſupra in vitio reali,& perſonali,quod conſiſtit in ſci-
entia rei alienæ , quia eo caſu defunctus non reſtituendo, non
fuit in aliquo peccato, & ſic conſcientia eius non fuit onerata,
præſupponendo caſum, in quo nulla culpa, vel peccatum po-
tuit eī aſcribi in retentione: hæres etiam nec peccauit retinen-
do,quia habuit bonam fidem , merito ex quo conſcientia de-
functi tunc eſt onerata, vitium autem perſonale , quod conſi-
ſtebat in conſcientia rei alienæ, videbatur longiſſimo tempo-
re quaſi purgatum , potuit hæres longiſſimo tempore præſcri-
bere, de qua præſcriptione longiſſimi temporis non loquitur
dicta lex,cum hæres,quia eo tempore non erat inuenta, & ita
intelligunt Bal.& Imo.nec tunc tenentur reſtituere, quia eo
caſu nec defuncti,nec hæredis eſt læſa conſcientia , & licet in
hærede præſcriptione longiſſimi tēporis perfecta ſuperueniat
ſcientia rei alienæ, tamen ex hoc non tenetur reſtituere etiam
in foro conſcientiæ,vt dictum fuit *ſupra eodem capitul. vigilanti.*
tamen cogita,quia non tranſit ſine dubio. Si autem defuncto
non licebat retinere propter ſcientiam rei alienæ, quam habe-
bat, & per conſequens eius conſcientia erat onerata , & tunc
loquatur alia opin. vt hæres non potuerit præſcribere , vel ſal-
tem rem præſcriptam teneatur reſtituere, vt exoneret cōſcien-
tiam teſtatoris,*per dicta iura.* Et prædicta tene bene menti,quia
ſunt quotidiana,& notanda,& docto.non dicunt. Item prędi-
cta intellige vera , niſi ipſe hæres velit præſcribere ex titulo ex-
trinſeco,qui habuit initium principaliter ex perſona ſua, non
autem teſtatoris , quia tunc mala fides teſtatoris ſibi non no-
cet,text.eſt quem dicit dom.Ludouic.*in d. § cum quis adminicu-*
lo. Bald. exclamare pro ſingulari *in l. a. i vitium, ad fin ff. de diuer.*
100 *& temp.præſcri.* † Sed circa prædicta mouet dubium dom.Ant.
pone, quod ſumus in caſu , in quo de iure ciuili procedat præ-
ſcriptio cum mala fide,quo caſu certum eſt,quod illo iure ma-
la fides defuncti non nocet hæredi , cum nec propria noceret,
nunquid de iure canon. poterit hæres cum bona fide à ſe præ-
ſcriptionem inchoare? Dubium facit, quod de iure canonico
defunctus non poterat præſcribere propter malam fidem , er-
go nec hæres,cum cenſeatur eadem perſona cum defuncto,vt
d. l. cum hæres. Contrarium concludit dom. Anto.quia licet ma-
la fides auctoris in aliquo caſu noceat ſucceſſori , vbi exigitur
bona fides, tamen hic eſt mala fides ficta ſucceſſuris, non ve-
ra:vnde non apparet ratio,quare non præſcribat , ex quo vere
non eſt in mala fide,niſi dicatur ſecundum eum, quod cum a-
liter conſcientia defuncti exonerari non poſſit à peccato , &
hæres teneatur exonerare,*vt d. ca. fin. de ſepult.* & aliter exonera-
re non poteſt, niſi rem reſtituat.domi. Nic. dicit ſe ſimpliciter
putare etiam ceſſante illa ratione de exoneranda conſcientia
defuncti , quod hæres vtroque iure non poterit præſcribere
eo caſu, quo defunctus non poterat,quia cum ſucceſſit in iure
defuncti , & omne ius cauſatum à defuncto cenſetur eodem
iure cum illo, *vt d. l. cum hæres.* ex quo infert domi. Nic. quod
ſicut defunctus malę fidei nullo tempore potuiſſet præſcribe-
re *i. infra eod cap. fina.* ita nec ſuus hæres , quod intellige verum de
iure ciuili in præſcript. 10. vel 20. annor. de qua loquitur *d. l. cū*
hæres non autem in præſcrip. 30. annor. de qua *d. l. cum hæres.* nō
loquitur, vt *ſupr.* Item intellige verum de iure canon. data ma-
la conſcientia in defuncto ſciente retinendo rem alienam , a-
lias ſecus in præſcript. 30. annor. vt *ſupra* item prædicta intelli-
ge vera in ſucceſſore vniuerſali iure hæreditario, ſec° in ſucceſ-
ſore vniuerſali in dignitate , quia non habet cauſam ſucceſſio-
nis ab eo, ſed à ſuperiore concedente , merito mala fides præ-
cedentis prædeceſſoris ſibi bona fide poſſidenti non nocet in
præſcriptione, ſecundum gloſſ. *in dicto cap. cura de iure patrona-*
tus & hæc eſt veritas ſecundum Dom. Ioan. Pontanum *in d. §.*
cum quis adminiculo. ff. de acquiren poſſeſſio. ad hoc *cap. de quarta. ſu-*
per eod per Petr. de Peruſio, *& 12. quæſtio. 1. in primis.* Dubitatio
101 tamen eſt magna, † quid in Publiciana , an ſicut mala fides au-
ctoris impedit curſum præſcriptionis ipſi ſucceſſori , ita impe-
diat intentationem Publicianę, licet ſucceſſor in bona fide ex-
iſtat? De quo *in l. rem quæ nobis ff. de acquiren. poſſ. ff.* per Bartol. &
102 & Dom. Ludouic. per Bald. *in l. ancillæ. C. de furtis.* † Tertius ca-
ſus eſt, quando defunctus, & hæres ambo ſunt in mala fide, &
tunc nullus poteſt præſcribere, *infra eod cap. fin.* Vltimo aduer-
te, inquantum ſupra dixi, quod ille, qui præſcripſit cum bona
fide, licet poſt præſcriptionem perfectam ſuperueniat ſcientia
rei alienæ, tamen non tenetur eam reſtituere etiam in foro cō-
ſcientiæ, per gloſſ. *in cap. vigilanti. ſupra eodem.* vbi de hoc plene,
& ideo interruptio facta poſt præſcriptionem cōpletam nihil
prodeſt, *vt in cap auditis, ſupra eodem in fin.* Hæc enim faciunt ad
quęſt. quam ponunt doct. legiſtæ *in l. ſequitur. §. ſi viam ff eodem.*
† videlicet ſi compromittitur in arbitratorem, qui determina- 103
re debeat de bona iuſtitia, & æquitate, *l. ſi ſocietatem. §. arbitro-*
rum. ff pro ſocio. cum l. ſequen. an poterit ſecundum Deum, & bo-
nam conſcientiam reiicere obſtaculum præſcriptionis tanquā
iniquum præſidium. In qua quæſt. Angel. *in d. § ſi viam.* tenet
quod ſic , quia qui recurrit ad præſcriptionem recurrit ad ini-
quum præſidium, *vt in Authent. vt eccleſ. Rom gaudeat ſpacio* 100.
annor. § habeat. pro quo facit quod dixit Bartol. *in l. ſi fideiuſſor.*
§. quidam ff. mandati. & Bald. *in l. ſi pro ea. C. mandati.* dom dicit,
quod qui habet cognoſcere ſecundum bonam æquitatem in-
telligitur non habito reſpectu ad quaſdam leges, quæ ſolenni-
tatem inducunt, & ſubtilitatem continent. pro eo etiam fa-
cit text. *in l. ſi ex multis. in fine. C. de an tali except.* qui dicit, quod † 104
exceptiones præſcriptionis ſunt odioſæ, vt patet *ibi. odioſa exce-*
ptionis. Facit etiam quod tenuit Azo *in ſumma. C. de vſucap. pro*
empt. vbi dicit, quod exceptio præſcriptionis eſt contra natu-
ralem ęquitatem, pro quo etiam facit, quia dominia rerum fu-
erunt introducta de iure gentium naturali, *l. ex hoc iur gen. ff. de*
iuſt. & iur. l. 1 ff. de ac. poſſ. ergo cum per præſcriptionem quæra-
tur ſaltem vtile dominium, ſecundum quod dictum fuit *in ca.*
ad aures. ſupra eodem. ipſa præſcriptio tolleret illud , quod e-
rat de iure naturali. facit etiam , quia ſecundum communem
opin. legiſtarum dominium directum remanet penes domi-
num, licet præſcribens vtile quærat dominium, vt tenuit gloſ.
in d. l. vſucap. & gloſſ in l. ſi quis empt. C. de præſcript. 30. annor. & ibi
Bart. & Ang. & Dyn. *in regula, poſſeſſor.* & communiter legiſtæ
in d. l ſi quis empt. C. de præſcript. 30. annor. & in authen. miſericennæ-
le. C. de bon. mat. & in l. 1 § fina ff. de aqua plu. arcen. & in rubric. C. de
rei vend. quam etiam firmat Guilel. de Cun. per text. *in l. ſi duo*
patroni. in § ſi quis iurauerit ff. de iureiur. Contrarium tenuit Bart.
in extrauaganti ad reprimendam, *ſuper verbo, videbitur in fin.* vbi
quærendo, an exceptionem præſcript. vel aliam procedentem
ex mero rigore iuris ciuilis poſſit reiicere, concludit, quod per
quæcunque verba ſit facta commiſſio in his , quæ ipſe habet
facere, non tenetur regulas iuris ſequi, ſed in his , quæ iam à iu-
re facta ſunt , ita quod per hoc alteri ſit quæſitum ius vel abla-
tum, hoc non poteſt immutare, ſed tenetur illud ſequi: caſus
eſt in *leg bona fides. ff. de depoſit.* alias eſſet auferre ius alterius,
quod eſſet contra naturalem æquitatem, per quæcunque ver-
ba concipiatur commiſſio iudici facta, non enim poteſt quis
eſſe magis ſolutus legibus, quàm princeps, & tamen ſua liber-
tas ad hoc non extenditur, ſecundum Bald. *ibi*, pro quo facit,
quia licet imperator ius alteri quæſitū cum cauſa auferre poſ-
ſit, *vt in toto titulo, de bonis damnatorum. C. de inceſtis nuptijs, authen.*
inceſtas, & de hæreticis. capit. cum ſecundum. libr. 6 ff. de rei vendicat. l.
item ſi verberatum ff de euict. l. Lucius. & patet *in l. 1. ff eod. & in hoc*
tit. in cap. ad aures. & hoc eſt de mente Bart. *in l. omnes. C. ſi con-*
tra ius vel vtil. publicam. & Cyn. *in l. reſcripta. C. de precibus impera-*
tori offerendis. Tamen ſine cauſſa non poſſet, vt tenent prædicti
docto. & eſt de mente Innocen. *de voto. cap. quod ſuper his.* vbi di-
cit, quod † non licet Papæ auferre dominia, & iuriſdictiones e- 105
tiam infidelibus , quando ſine peccato ea poſſident, & idem
videtur tenere de immunitate eccleſ. *cap. quia plerique. in gloſſ.*
magna, ver. ſed hoc forte. vbi dicit, quod ſi imperator facit conſti-
tutionem contra ius naturale , puta quod dominia de vno in
alium transferantur ſine cauſſa, quod talis conſtitutio non eſt
ſeruanda in foro animæ, nec in foro iudiciali , nec etiam præ-
ſcriptum in præiudicium talis iuris naturalis valeret ſine cau-
ſa, *vt in clemen paſtoralis § cæterum. de re iudicata. & in l. fin. Cod. ſi*
contra ius vel vtili. publicam. in hanc etiam ſententiam videtur
inclinare Imol. *in dict. § ſi viam.* dum referendo Angel. dicen-
tem ſe multa arbitramenta defendiſſe , in quibus reiecta exce-
ptione præſcriptionis condemnabatur reus conuentus ad re-
ſtitutionem poſſeſſionis, vel debiti, *per d. § habeat.* dicit forma-
liter. Sed aduerte, quia text. *in d. Auth. vt eccleſ. Rom* videtur po-
tius facere contra Angel. nam *ibi* dicitur, quod eccleſ. Roman.
habet

Digitized by Google

habet priuilegium, quòd non poſſit quis tueri contra eum ini-
quo pręſidio præſcriptionis, niſi ſit præſcriptio centũ ann. cõtra
eccleſ. Rom. Item facit contra ipſum Angel. inquantum vult in
aliis ſecùs eſſe quàm in ipſa eccle. Rom. cum ius ſingulare & pri-
uilegium non trahatur ad alios, *l. ius ſingulare. ff. de legib.* in hãc ſen-
tentiam videtur inclinare dom. Lud. *hic*, dum formaliter dicit,
quòd ille text. in §. *habeat.* à contrario ſenſu videtur dicere præ-
ſcriptionem lõgiſſimi temporis, videlicet 100. annor. eſſe æquũ
remedium, & etiam quia ille text. ſpecialiter diſponit in eccleſ.
ergo in aliis eſt ſecùs, *l. ius ſingulare. ff. de legib.* Idem dom. Lud. cla-
riùs & expreſsè tenet contra Ang. *in l. filiusfamil. ff. de donat. vbi for-*
106 *maliter dicit.* Secundò † principaliter ex his deciditur vnũ, quòd
ex prædictis in foro contra Angel. *in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſu-*
capio. & in l. 1. C. de præſcript. 30. annor. dum dicit ſe plures dixiſſe,
quòd ſi arbiter vel arbitrator poteſt iudicare ſecundùm bonam
æquitatem, quòd poterit iudicare nõ obſtante exceptione præ-
ſcript. per text. *in Auth. vt eccleſia Romana, circa med.* dicentem, re-
medium præſcriptionis iniquiſſimum fore. hoc enim nõ eſt ve-
rum, quia contra eum determinat Bartol. in extrauaganti, ad re-
primendam, *ſuper verbo, videbitur, in fine.* Secundò, quia contra
prædictam regulam. Tertiò, quia video, quòd præſcripta, dum
tamen bona fide poſſunt retineri ſalua cõſcientia, *vt in c. curam,*
de iure patronatus. & plenè per Ioan. Andr. *in c. poſſeſſor malæfidei.*
hæc ſunt verba ſua *ibi.* Sed reſponſio ad dictam authenticam
non eſt bona, quia etiam ſequitur in ignorante, & ſic in bonæ fi-
dei, vt ibi patet, maximè ex implicatiua etiã ibi poſita, dum text.
dicit, etiam ſcientibus relinquatur, & ſic ibi appellat iniquum
præſidium etiam reſpectu ignorantis: meliores ergo ſunt reſpõ-
ſiones ſuprà datæ add. §. pro quo etiam facit, quia vigore dictæ
commiſſionis non poterit decidere contra caſus legis deciſus,
etiam ſi ſint rigoroſi, ita determinat Innoc. *in c. 1. de conſtit.* & Bar-
tol. *in l. 1. C. de legib.* & Bald. *in l. 1. ff. de iuſtitia & iure, & in l. iuſtitia.*
eod. tit. Hoc etiam fortifico per ea, quæ dixit Bart. *in l. ſi fideiuſſor. §.*
quadam. ff. mand. vbi dixit, quòd vbi ex forma ſtatuti debet pro-
cedi ſecundùm bonam æquitatem, debet intelligi, hoc eſt non
habito reſpectu ad quaſdam leges, quæ ſolennitatem aut ſubti-
litatem, ſed veritatem negotij non tangunt. Sed benè habito re-
ſpectu ad eas leges, quæſtionem principalem determinant, licèt
rigoroſè. Fortifico etiam ex eo, quod dicit Bald. *in l. nemo. C. de*
ſententijs. quòd vbi princeps vel ſtatutum committit negotium
decidendum de iuſtitia, & veritate, intelligitur de ea veritate tã-
tùm, cui ius patrocinatur, vt patet *in toto iſto titulo, & extra.* Qui-
dam *in l. 1. ff. eod.* dicebant, quòd præſcriptio cauſata ex titulo &
bona fide, non dicitur eſſe iniquum præſidium, ſed alia, quæ
abſque titulo & bona fide, & ideo dicebant ibi, quòd arbitri &
arbitratores, qui de veritate & æquitate cognoſcunt, poterunt
reijcere omnem præſcriptionem tanquam contra æquitatem,
niſi illa quæ cauſata eſt ex titulo, & bona fide: mihi ſemper vi-
ſum fuit, ſalua tamen veriori determinatione, quod qualiter-
cunque cognoſcat iudex, vel etiam arbitrator, exceptioné præ-
ſcriptionis admittere debeat rationibus ſupradictis, & etiã cor-
roboratur aliis rationibus. Primò per text. *in l. 1. ff. eodem, in princ.*
vbi vſucapio fuit introducta ex bono & æquo: ergo arbitrator
vel alius iudex, qui habet cognoſcere ſecundùm æquitatem, ip-
ſam exceptionem præſcriptionis, quæ ex æquitate inducta fuit,
ne dominia rerum diu eſſent in incerto, vt eſſet litium finis, *vt d.*
l. 1. iuncta l. fin. ff. pro ſoc. admittere debet, non autem poſſit reijce-
re. Secundò per text. *in Authent. vt eccleſia Romana, circa medium.* à
contrario ſenſu, quem Angel. allegat pro ſe, nam ego retorqueo
contra ipſum, ſumendo argumentum à contrario ſenſu, dicitur
enim in illo textu, quòd eccleſia Romana gaudet ſpatio cẽtum
annorum, & non minori, & volens contra eam vti minori præ-
ſcriptione, dicitur vti iniquo præſidio, & peccare, quod ei non
licet. ergo à cõtrario ſenſu ſi vteretur præſcriptione centum an-
norum contra eccleſiam Romanam, non diceretur vti iniquo
pſidio, nec peccare, & admittitur, ratio poteſt eſſe, quia ex quo
contra eccleſiam Roma. non admittitur minor præſcriptio cẽ-
tum annor. vt ibi patet, *& ſuprà eod. c. ad audientiam. & c. cùm nobis.*
iniquè faceret volens vti minori præſcriptione. Et idem eadem
ratione dici poteſt in inferiore eccleſia, contra quam datur præ-
ſcriptio quadraginta annorum, *c. de quarta, & c. illud. ſupra eod.* &
in priuato, contra quem ſi eſt præſens, currit præſcriptio decem
annorum. Si autem eſt abſens, viginti annor. & volens vti con-
tra eccleſiam minore pręſcriptione quàm 40. annorum, dicitur
iniquè facere, ex quo contra ipſam nõ datur minor præſcriptio,

& à contrario ſenſu vtens præſcriptione 40. annorum, quæ da-
tur contra eam, dicitur & æquè facere. Et idem in priuato, vt
volens vti contra priuatum minore præſcriptione 10. vel 20. an-
norum, ſingula ſingulis referendo, dicatur iniquè facere, ex quo
contra eum datur minor præſcriptio: ergo à contrario ſenſu vtẽs
præſcriptione 10. vel 20. annorum, quæ contra priuatos datur,
dicitur æquè facere. Tertiò, quia etiam in foro pœnitentiali ne-
dum canonico vel ciuili, non tenetur præſcribens rem præſcri-
ptam reſtituere, cùm eam poſſit ſalua conſcientia retinere, vt
voluit Innoc. de iure patronatus, *c. cura. & de immunitate eccleſia-*
rum, c. quia plerique. vbi videtur tenere, quòd hoc procedat non
ſolùm in præſcriptione cauſata cum titulo & bona fide, ſed et-
iam in cauſata ſolùm cum bona fide, ſecundùm dom. Nicol. *in*
c. vigilanti. ſupra, eodem. de quo ibi plenè. Et per hoc reprobatur dictum
eorum, qui dicebant dictum Angel. procedere in aliis præſcri-
ptionibus quàm cauſatis cum titulo, & bona fide, cùm idem ſit
in eis, ſecundùm Innocent. Hoc etiam tenuit Bald. *in vſibus feu-*
dorum, in tit. ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum, & agnatum.
§. ſi quis per triginta. allegans ad hoc gloſſ. notabilem *in l. 1. ff. de e-*
dendo. & hoc tenuit etiam Imol. *in dicto c. vigilanti, & c. final. infra,*
eodem. dicens hoc communiter teneri, vt plenius dictum fuit *in*
dicto c. vigilanti. Quartò, quia ius canonicum præcipit iudicem
exceptiones rationales debere admittere, & in cauſa iuſta iuris
æquitatem procedere vt in *c. ex parte tua, de offic. deleg.* Et † ſic ius 107
canonicum conſiderat æquitatem potius quàm rigorem, *ca. fin.*
de tranſactionib. ergo ex quo de iure canonico iudices exceptio-
nem præſcriptionis admittere tenentur, vt *ſuprà* patet, & in *toto*
iſto titulo, & extra, merito & alij, *argumen. cap. in cauſis. de ſententia &*
re iudicata. Non obſtat § *habeat. in Authen. vt Eccleſia Rom.* vbi vtẽs
remedio præſcriptionis dicitur vti iniquo præſidio. Primò, quia
ille text. loquitur dando ſpeciale priuilegium Eccleſ. Rom. ergò
in contrarium eſt ius commune, *l. ius ſingulare. ff. de legi.* Secundò,
quia ille text. à contrario ſenſu probat oppoſitum, ſc. remedium
præſcriptionis, poſtquam præſcriptio eſt perfecta, eſſe æquum
remedium, licet antequam ſit perfecta, dicatur iniquum præſi-
diũ, vt *ſuprà*, patet. Tertiò, quia ille text. loquitur in eo, qui ſciẽ-
ter volebat præſcribere contra Eccleſiam Romanam, vtẽdo re-
medio pręſcriptionis, quo caſu iniquè dicitur facere, & impio v-
ti præſidio, quod non eſt mirum, quia dicebatur peccare, *vt ibi*
dicit text. & in cap. fin. infrà eod. Non obſtat, quod dicit Imo. *in dicto*
§. ſi viam. quod ille text. propter implicatiuam, etiam, *ibi in text.*
poſitam loquatur etiam in ignorantibus, quia qui ignoranter
præſcribit vtendo remedio præſcriptionis, non dicitur peccare,
vt ſuprà patet, meritò cùm ibi text. dicat, quod vtens remedio
præſcriptionis peccabat, patet quod non loquitur in ignorante
præſcribente, ſed in ſciente, qui dicebat ſe præſcripſiſſe, quo ca-
ſu volens vti remedio præſcriptionis, peccaret, *vt ſuprà patet.* Nõ
obſtat text. *ibi, tutus peccandi locus etiam ſcientibus relinquatur.* quaſi
implicatiua, etiã, implicet idẽ in ignorãte, vt dixit Imola, quia d. 108
dictio, etiam, non eſt poſita ad implicandum caſum contrariũ
ſcientiæ, & ſic ignorãtiam, quia eſſet contra prædicta, ſed ad au-
gendum. Intelligendo textum, vt iacet, vt non ſit conueniens,
vt iniquis hominibus impium remaneat pręſidium, & etiam tu-
tus peccandi locus ſcientibus relinquatur. Secundò non obſtat,
quia dixit Bart. *in d. l. ſi fideiuſſor. §. quadã.* quòd iudex, qui ſecundũ
bonã æquitatem cognoſcit, intelligitur non habito reſpectu ad
quaſdam leges, quæ ſolennitatem aut ſubtilitatem continent,
nam ibi dicit, ſed benè habito reſpectu ad eas leges, quæ princi-
palem quæſtionem determinant, *vt ſuprà patet.* Tertiò non ob-
ſtat *l. fin. in fin. ibi, odioſa exceptiones. C. de annali except.* nam ille text.
loquitur in præſcriptione triginta annorum, quæ de iure ciuili
currebat, & etiam habebat locum in ſciente in odium merè ne-
gligentium, *l. ſi quis empt. C. de præſcript. triginta annorum, ſupr. eod. c.*
vigilanti. Ideo autem appellantur odioſæ, quia currebant cum
mala fide, non in fauorem poſſidentis, ex quo poſſidebant cum
mala fide, ſed in odium ipſius negligentis, *vt dictis iuribus.* Quar-
tò non obſtat, quod dixit Azo, quòd exceptio præſcriptionis eſt
contra naturalem æquitatem, quia licèt ſit contra naturalem æ-
quitatem, tamen æquitatem continet, quæ æquitas in ipſa re
habuit potentiam tollendi illam æquitatem naturalem in ge-
nere, vt dictum fuit ſuprà *eod. c. ad aures.* Quintò nõ obſtat, quòd
dominia rerum fuerint introducta de iure naturali gentium, &
per conſequens præſcriptio, quæ ipſum dominium abſorbet, eſt
contra naturalem æquitatem, quæ naturalis æquitas debet prę-
ferri, *vt l. placuit. C. de iudicijs.* quia præſcriptio, quæ ex bono & æ-

Digitized by Google

quo fuit introducta, *vt l.1.ff.eod.* potuit in illo caſu ſpeciali derra-
here generali æquitati, vt plenè dictum fuit *in d.c. ad aurer.* Sextò
non obſtat, quòd ſecundùm communem opinionem legiſta-
rum licèt præſcribens præſcripſit vtile dominium, tamen penes
dominum remanet directum dominium. Primò, quia illud di-
rectum eſt inefficax, *l.ſi quis emptionis, in princ. de præſcript. triginta*
109 *annorum.* Secundò, quia † ſecundùm communem opinionem
canoniſtarum approbatam per multas rationes *in cap. aures, ſuprà
eod.* quæritur non ſolùm vtile dominium, ſed etiam directum
per præſcriptionem, *vt ibi plenè dictum fuit.* Ex quibus patet, quòd
exceptio præſcriptionis debet admitti etiam per iudicem, ſeu
arbitrum, vel arbitratorem cognoſcentem de veritate & æqui-
tate.

REPETITIO
IN CAP. CVM OLIM. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Contra quos poteſt agi de ſubiectione.*
2 *Diœceſanus quis propriè dicatur.*
3 *Compromiſſum, an poſſit fieri de re ſpirituali.*
4 *Bona patrimonialia clericorum, an poſſint duci in compromiſſum.*
5 *Priuilegium ſecundum, an tollat primum continens idem quod ius cõmune ſi illud incepit competere ex priuilegio ſpeciali.*
6 *An & quando per compromiſſum tollatur priuilegium.*
7 *Exempti an poſſint compromittere ſuper libertate propria propter ius Papæ, & ſuperioris.*
8 *Contra compromiſſum an poſſit præſcribi.*
9 *Examinatur verus intellectus literæ.*
10 *Quando de iure ciuili, vel canonico ſit ſtandum laudo.*

CVm Olim. In text. ibi cum Abbate. not. quòd de ſubie-
1 ctione poteſt agi contra eum qui ſubiectionem † poſſidet,
vbi dicit Abb. *hic, in 1. notab.* & Imol. *col. 2. ver. item not. quòd libellus.*
de quo habetur *in c. inter quatuor. ſuprà de maior. & obed.* & plenè
fuit dictum poſt alios *in c. auditis, ſuprà eod.* In text. ibi aducienti-
bus. poteſt intelligi tripliciter, ſecundùm Abb. *hic,* in 2. notab. &
circa tertium modum quando eſſent conſtitutæ infra plebana-
tum, vide quæ poſt Abb. dixi *in c. venerabilis, col. pen. ſuprà de except.*
In text. ibi, tanquam ad diœceſanum. not. ſecundùm Abb. in 4.
2 notab. quòd propriè diœceſanus dicitur epiſcopus, & nõ alius,
eſto, quòd de iure epiſcopali habeat ordinariam in loco, quod
ſecùs eſt appellatione ordinarij in qua venit etiam ille qui habet
ordinariam, licèt non ſit epiſcopus, & licèt in hoc text. ponatur
narratio facti, & conſequenter ex ea non debeat inferri ad iuris
deciſionem, *iuxta gloſ. in l. vnica, C. quando pet. pare.* tamen hic po-
nitur allegatio iuris facta per partem ſecundùm quam poſtmo-
dum fuit iudicatum in illis in quibus non erat præſcriptum: cõ-
ſequenter text. iſte probat dictum notabile, quod etiam ſequi-
tur dom. Phil. Franc. *in c. ordinarij, col. 2. ver. in 2. glo. de offic. ord. lib. 6.*
& regulariter hoc procedit an appellatione diœceſani nõ veniat
niſi epiſcop⁹, niſi materia ſubiecta aliud ſuadeat, ꝓbatur in iuri-
bus adductis per Abb. & per Felin. *in princ.* qui limitant duobus
modis. Venit etiam appellatione diœceſani archiepiſcopus, in
ſua tamen diœceſi, non autem in prouincia ſecundùm Card. *in
Clem. 1. §. 1. quæſt. 1. de ſupplen. neglig. prælat.* veniunt etiam & alij ſu-
periores epiſcopo, ſecundùm gloſ. quam ſequitur Card. in *Clem.
1. §. voluntm. de foro compet.* & in *Clem. 1. §. 1. quæſt. 1. de ſupplend. neglig.
prælat.* In text. ibi, *archipresbytero,* not. ſecundùm Abb. & Imolam,
3 quòd † compromiſſum poteſt fieri de re ſpirituali, vt etiam ha-
betur *in c. cùm tempore, ſuprà de arbit. & in c. ſuper eo. ſuprà de tranſact.*
quòd procedit, vt nedum poſſit fieri in clericos, vt *hic,* ſed etiam
in clericum, & laicum, *c. contingit, ſuprà de arbit.* etiam ſi agatur de
ſubiectione vel libertate clericorum, & ſic de eorum ſtatu, vt *hic,*
& in c. pen. ſup. de reſt. in integr. poteſt et fieri in aliquos clericos de
ipſa eccleſia, vt fuit *hic,* ex quo non agitur de rebus proprijs ipſo-
rum, ſed tantùm de rebus eccleſiæ, & ſic non obſtat *lex pen. ff. de*
4 *arbit.* Quinimmò ſecundùm Abb. & Imol. *hic,* de † rebus eccle-
ſiæ poteſt compromitti in ipſum prælatum, & Abb. vt Imol. di-
cit, de quo per Felin. *hic, col. pen. in fin. ver. dum dicit Abb.* limitãtem
hoc nõ procedere in rebus patrimonialibus clericorum, & præ-
lati in quibus non poteſt compromiſſum fieri in ipſos obſtante
regula *d. l. pen.* & etiam obſtantibus his, quæ fuère dicta *in c. præ-
ced.* poſt Abb. *in vlt. quæſt.* quam limitationem intellige procede-
re etiam ſi bona patrimonialia eſſent data in titulum, *iuxta gloſ.
fin. in c. cùm epiſcopus infra de præben. de qua fuit dictum in c. præceden. in
vlt. quæſt. Abb.* cùm talia patrimonialia data in titulum poſſunt a-
lienari, vt per gloſ. *in c. in tuis, de præbend.* & in illis ceſſat ratio, quæ
viget in bonis eccleſiæ: de cuius vltimi dicti veritate vide etiam
quæ ponit Felin. *col. 4. & 5.* & Decius *in gloſ. 2. in c. eccleſia S. Mariæ,
ſuprà de conſtit.* In text. ibi, *inſtitutionibus, & deſtitutionibus.* not. ſe-
cundùm Abb. quæ iura poſſunt præſcribi per inferiorem præla-
tum epiſcopo, etiamſi non eſſet exemptus, & aduerſus epiſcopũ
cui debetur reuerentia, quæ ſigillatim declara, vt facit Abb. *hic,
in 6. & 8. notab.* & Imol. dum colligit ex text. notabilia. Et ad illud
de inſtitutione authorizabili vide quæ poſt Abb. & Felin. dixi *in
c. auditis, ſuprà eod.* in reliquis, vt per Abb. & Imol. & in locis ad-
ductis per eos. Nota vlterius ſecundùm Abb. quòd iuriſdictio
acquiſita in vno articulo mediante præſcriptione non ſe exten-
dit ad alium etiam conſimilem, ſicuti etiam eſt de poteſtate ex-
communicandi, vt non extendatur ad poteſtatem interdicen-
di, ſuſpendendi, & abſoluendi, cùm tantùm cenſeatur præſcri-
ptum, quantum poſſeſſum, &c. ſecundùm Bart. *in l. 1. § ſi quis hoc
interdicto. ff. de itin. actuq. priuat.* circa quæ vide pleniſſimè accu-
mulata per Felinum *in c. auditis, ſuprà eod.* vbi tractata fuit materia
quæ hic ponitur. Gloſ. fin. benè expeditur, & declaratur per Ab-
bat. *colum. fin.* formantem ex mente ipſius tres oppoſitiones, &
illas ſoluentem. Ex prima oppoſitione habes tres concluſiones:
prima eſt, quòd licet priuilegium † ſecundum tollat primũ con- 5
tinens idem quod ius commune, licèt de illo ſit facta mentio in
ſecundo ex quo de illo iudicatur ſicut de iure communi, vt ha-
betur per gloſ. magnam, Abb. & alios ſcribent. *in c. 1. ſuprà de re-
ſcript.* & per gloſ. magnam *in fin.* & facit quod not. Innoc. *in c. 1. de
conſtit. lib. 6.* & ibi Franc. poſt alios *col. 7. ver. in ea gloſ. ibi, & facit.* ta-
men iſtud non procedit, quando illud quod competebat de iu-
re incepit competere ex priuilegio ſpeciali cauſato de conſenſu
partium, quia de illo in ſecundo ſemper debet fieri mentio vti
erat hic, quod ſequitur Felin. *colum. pen. verſic. dum colligit,* qui de-
clarat hunc text. & dicit Abb. vt plenius per eundem *in d. c. 1. de
reſcript. colum. 4. verſic. videlicet ſecundum in ſexta, & vltima limitatio-
ne.* & Moder. Papien. *ibi col. fin. verſic. quartò fallit.* idem ſequuntur
volentes, quòd quando ius commune eſt cõfirmatum conſenſu
partium, quod illi non denegatur niſi fiat ſpecialis mentio, *arg.
notatorum* per Abb. in vltimo notabili *in c. ex multiplici, infra de de-
cimn.* & adducentes alias deciſiones, & conſilia Roma. & verus
intellectus iſtius text. eſt quem tangit Felin. quia hic concurre-
bat ius ſpeciale vltra ius commune cauſatum conuentione par-
tium, non autem priuilegium concurrebat quod erat ſublatum
ex compromiſſo, vt dicetur. Secunda concluſio eſt, † quòd pri- 6
uilegium amittitur, & cenſetur ſublatum quando poſt illud fit
compromiſſum de contentis in eo, & virtute compromiſſi pro-
fertur laudum contra tenorem priuilegij, ita text. gloſ. & Abb.
hic, quem ſequuntur omnes, maximè Felin. *verſic. præallegato in fi-
ne.* & facit ratio, quia priuilegiatus compromittẽdo videtur per
talem actum priuilegio renunciare, *argum. notatorum in c. ſugge-
ſtum, infra de decimn. & in c. cùm acceſſiſſent, ſupr. de conſtit. & per Alex.
conſ. 105. in 2. volum. iuncto notatu in l. ſi quis in conſcribendo, C. de pac.
c. ad Apoſtolicam infra, de regular.* per compromiſſum enim priuile-
giatus venit contra priuilegium, & ideo illud amittit, niſi in ca-
ſu de quo per Rotam *in antiq. deciſio. 295. aliàs in tit. de priuileg. ter-
tia.* quem præſentem caſum adde ad notata per Felin. & Moder.
poſt Abb. *in d. c. accedentes, & ad gloſ. in d. c. ſuggeſtum.* & ad notata
per Felin *colum. 3. in c. 1. ſuprà de treuga & pac.* tractãtes quibus mo-
dis priuilegium perdatur. Et intellige concluſionem, quando
poſt compromiſſum fuit ſequutum laudum, aliàs per ſolum cõ-
promiſſum, priuilegium non amitteretur, ſecundùm Card. *hic,*
quem refert & ſequitur Felin. *circa fin. verſ. ponderat etiam Card.* &
Mod. *in d. c. cùm acceſſiſſent. col. pen.* Tertia concluſio eſt, † q exẽ- 7
pti non poſſunt compromittere ſuper libertate propria propter
ius Papæ, & ius ſuperioris, *c. cùm tempore, ſup. de arb.* quam conclu-
ſionem plenè examinat Felin. *hic col. pen. ver. dum Abb. hic,* dicẽs ex
mente Abb. & Imol. *in fin.* quòd licentia Papæ hic non erat ne-
ceſſaria, ex quo non fiebat compromiſſum ſuper libertate pro-
pria,

Digitized by Google

pria, in qua verſabatur ios Papæ, ſed tantùm ſuper ſubiectione
plebis, & capellarum quæ non ſpectabant ad Papam, ſed tãtùm
ad compromittentem, & eius fauori potuit renunciari, & ideo
concluſio non probatur ex hoc text. ſed in ſe vera eſt, per quam
habetur, quòd priuilegiatus & exemptus non poteſt renunciare
exemptioni & priuilegio, nec tacitè nec expreſsè in præiudiciũ
ſuperioris, qui reſeruauit ſibi aliquod ius, quod comproba multis
medijs hic adductis per Felin. & diffuſius per eundem *in d. c. cùm acceßiſſent, col. 12 & ſeq. ver. hanc regulam limita.* adducendo ad
hoc text. *in c. cùm veniſſent, infra de inſtit. & in c. 2. ſuprà de reſtit. in integr. & in c. cùm olim el 2. inf. de priuileg.* & benè faciunt notata per
Abb. *in c. ad audientiam, col. 5. ſup. eod.* & conſilia adducta per dom.
Decium *in d. c. cùm acceßiſſent, col. antepen. verſ. 4.* concluſio Abb. eſt. &
licèt talis renunciatio noceat renuncianti, quando iura ipſius,
& ſuperioris poſſunt diuidi & ſeparari, tamen non præiudicat
ſuperiori, & tertio per notata per Bart. & alios ſcribẽt. *in d. l. ſi quis in conſcribendo.* & per Abb. & alios *in d. c. ad eccleſiam.* & iſte talis renunciãs
qui p̃iudicauit ſibi, & iuri ſuo, an poſſit ſe defendere ex
iure ſuperioris cui non potuit renunciando præiudicare, dicas,
vt per Felin. *hic, col. pen. ver. vnde ſoleo.* & vt fuit dictum poſt Abb. *in c. ad audientiam.* & vt notatur *in d. l. ſi quis in conſcribendo.* per Bart. &
alios diſtinguentes, an ius ſit ſeparabile, & diuiſibile, vel ne. Ex
ſecunda oppoſitione Abb. habes duplicem intellectum ad text.
Primus eſt, quòd arbitrium nõ tangebat capitula, ſuper quibus
Abb. pręſcripſit: qui intellectus eſt verus, & probatur *in fin. c.* vbi
Abbas condemnatur ad dimittendum omnia concernentia ius
epiſcopale, iuxta tenorem arbitrij: in quibus non fuerat pręſcriptum,
nã in illis in quibus apparuit præſcriptum legitimè Abb.
ipſe obtinuit, vt dicitur *in verſic. quia prædictus Abb.* Secundus in-
8 tellectus licèt ſit verus in ſe, tamen eſt diuinatiuus & reſtrictiuus
literæ, ex eo tamen habes notare, quòd contra compromiſſum
poteſt præſcribi, dummodò quod interueniat bona fides, ſecùs
autem ſi mala, quod cõmuniter ſequuntur Doct. & faciunt quæ
9 dicam *inc. fin. inf. eod.* an contra ſententiam poteſt præſcribi. † Ex
tertia & vltima oppoſitione Abb. habes ad text. triplicem intellectum.
Primus eſt, quòd iſti arbitri erãt iudices, & poſtmodum
electi ad inſtar arbitrorum, quorum iuriſdictio fuit prorogata
per compromiſſum, qui intellectus vltra diuinationem non eſt
tenendus, ex quo epiſcopus Piſtorien. archipreſbyter, & primicerius
Lucanus, de quibus in litera, non erant iudices, nec ordinarij,
nec delegati, ſed tantùm arbitri electi, vt dicitur in tex. Secundus
intellectus eſt, quòd iſti erant arbitri ius declarando, vt
per Abb. qui etiam intellectus eſt diuinatiuus, & vlterius nõ apparet,
quòd iſte Abbas eſſet ſubditus epiſcopo Lucanu, quinimmò
ex litera apparet contrarium, ex quo aſſerebat ſe eſſe liberũ,
& exemptum ex multiplici priuilegio, & ideo tertius intellectus
eſt, quòd fuerunt arbitri voluntariè electi, & ipſorum laudum
ſeu arbitrium fuit emologatũ ſeu approbatum expreſsè ſeu tacitè.
qui intellectus fuit gloſ. ſecundæ, & benè conuenit literæ, ex
quo Papa ſententiando ſequutus fuit laudum & cõpromiſſum,
propter quod datur intelligi, quòd fuerit validum ex approba-
10 tione tacita vel expreſſa. Ex dictis tamen Abb. habes, an & quã-
do de iure ciuili, vel canonico ſit ſtandum ſententiæ, & laudo arbitri,
& quando poſſit recedi ſoluta pœna, vel ſoluto intereſſe,
& an, & quando laudum producat actionem, vel exceptionem:
circa quæ vide notata *in c. per tuas. ſup. de arbitris. & in l. pen. & 1.* vbi
Aret. C. *eod.* & dixi poſt Abb. & alios *in c. quoniam contra, ſupra de probat.* vide etiam notata *in c. quintauallis, ſup. de iureiur.* & per Lanfranc.
in tract. de arbit. & per Ioan. Bapt. de S. Blaſio, *in tract. de differentia inter arbit. & arbitrat.* & quæ notantur per Alexan. Aret. &
Moder. *in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. in locis, & verſic. adductis per me in d. c. quoniam contra.*

REPETITIO
IN CAP. VENIENS. DE Præſcriptionibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *Parochia quot modis ſumatur.*
2 *Et quid de comitatu.*
3 *Conuentus interdicto vti poßidetis, an poßit reconuenire actorem interdicto, vnde vi.*
4 *Et quæ ſunt ordinis epiſcopalis, an poßint quæri tranſlatiuè.*
5 *Secundum priuilegium, an valeat ſi in illo non ſit mentio de primo cõceſſo eidem priuilegiato.*
6 *Data prauitate epiſcopi ordinarij, an ſit licitum ſumere ſpiritualia ab alio Epiſcopo.*
7 *Iuriſdictio quando deuoluatur ad archiepiſcopum propter prauitatẽ ſeu negligentiam ordinarij.*
8 *Secundum priuilegium ſpeciale quando tollat primum generale conceſſum alteri.*
9 *Et quid ſi primum conceditur eidem.*
10 *Priuilegium, & præſcriptio an ſint contraria, & an ſit licitum multiplicare diuerſos titulos.*
11 *Priuilegium, & præſcriptio an poßint inſimul concurrere, & quandò,*
12 *Impetrãdo priuilegium, an & quando quis videatur renunciare præſcriptioni.*
13 *Et quid ſi priuilegium contradicit præſcriptioni.*
14 *Et an iſto caſu ſufficiat ſola impetratio, vel requiratur vſus.*
15 *An & quando ſolus prælatus poßit renunciare præſcriptioni.*
16 *Actus geſtus per ſolum prælatum, an præiudicet eccleſiæ ſi per eum res reuertitur ad priſtinam ſuam naturam.*
17 *An ſit neceſſe in interdicto vti poßidetis, probare de poſſeßione tempore conteſtationis litis.*
18 *Tale interdictum quali poſſeſſori competat.*
19 *Tale interdictum an concurrat cum interdicto recuperandæ.*
20 *Quid ſi agens interdicto recuperandæ probauit intentionem ſuam, & conuentus nihil. Et quid ſi actor nihil probat vel vterq; probauit.*
21 *Et quid ſi actor probat turbationem, reus verò ſpoliationem factam alteri.*
22 *Contra agentem interdicto vti poßidetis competit duplex remedium.*
23 *Exceptio ſpoliationis quo tempore debet opponi.*
24 *Conuentus interdicto vti poßidetis ſi opponit de ſpolio per viam reconuentionis, ſententia ſuper quo ſit ferenda.*
25 *An ſpoliato ſit licitum turbare ſpoliantem etiam ex interuallo & ſententia lata contra turbantem, an exequatur contra hæredem.*
26 *Quando quis dicatur poßidere vi, clam, vel precario ab aduerſario.*
27 *Et quid ſi aduerſarius eſt actor.*
28 *Et quid ſi vterque poßidet, vnus tamen vi, clam vel precario ab aduerſario.*
29 *Sententia lata ſuper interdicto vti poßidetis, an & quãdo pariat exceptionem rei iudicatæ in interdicto, vnde vi, vel in petitorio.*
30 *Et quid ſi in primo fuit actum confeſſoria.*
31 *Reus conuentus interdicto vti poßidetis, & abſolutus eo quia actor nõ poßidet, an poßit conſequi declaratoriam.*
32 *Et quid ſi abſolutus eſt eo quoniam docuit ſe poſſeſſorem iuſtum.*
33 *Et quid ſi ſimpliciter docuit ſe poſſeſſorem.*

VENIENS. Ad primum notabile Abb. de practica, & modo
libellandi, & concludendi in interdicto poſſeſſorio vti
poſſidetis, vide plenè not. per Felin. & Mod. poſt alios *in c. licet cauſam, ſupr. de probat.* & per Bart. *in l. 1. & fin. ff. vti poßid.* & per Imol.
hic, in primo notabili. & Lap. *allegatione 66. & 72.* de quo etiam inf.
gloß. 10. & per Felin. *colum. fin. in fin.* Ad ſecundum notabile, quòd
religioſi poſſunt percipere decimas in diœceſi epiſcopi duplici
ex cauſa, vide *hic* notata per Imol. *in quarto notabili.* & quæ dixi
poſt alios *in c. ex tranſmiſſa, c. de quarta, & c. ad aures, ſup. eod.* Ad tertium
notabile Abb. adde dum tangit quot † modis ſumatur pa- 1
rochia, quæ ponit Imol. *hic, in tertio notabili,* & quę ponuntur per
Abb. *in primo notab.* & alios *in c. apoſtolicæ, infra de donat.* & quæ habentur
in c. bonæ rei. 12. quæſt. 2. & in c. 1. & in c. ſignificauit. ſup. de offic. ordin. & quæ ponit Ioan. Andr. *in c. licet canon. de elect. lib. 6.* & quæ
ponit Domin. *in c. presbyteri. & in c. Nouatianus. 24. diſt.* Et ad illud
quod tangit Abb. de comitatu † quot modis capiatur, & quis di- 2
catur verus comes, & qui abuſiuè, vide quæ ponit Felin. *in c. Rodulphus
in verbo, comitatu, ſupra de reſcript.* Ad quem locum hic ſe
remittit, & quæ idem ponit *in d. c. licet cauſam. in primo notabili, circa finem.* & vide per Iac. *in tract. de feud. in verbo. comes,* & per Philip.
Corne. *conſ. 151. incip. in hac. in tertio lib. in litera C.* Ad quartum notabile
Abb. volentis conuentum interdicto, vti poſſidetis, poſſe 3
ſuper eadem re reconuenire actorem interdicto, vnde vi, vide
quæ notat Bald. *in l. ſi de proprietate, col. pen. C. ſi à non compet. iudic.* &
& quæ habentur per Rot. *in nouis, in tit. de reſtit. ſpoliat. deci. 2.* vbi
cõcludunt, quòd pendente iudicio ſuper vi turbatiua, iudex potest

teſt pronunciari ſuper interdicto recuperandæ. Et eſt bona de-
ciſio conſ. Neapol. 156 incip. Propter. & deciſio Bernar. de Biſigner.
in titul. de reſtitut. ſpoliat. in ordine 9. & vide Felin. hic, in fin. colum.
verſic fin. & dicetur infra poſt Abbat. & alios, & ſecundùm Imol.
hic, etiam in ſpiritualibus locum habet reconuentio: quod etiam
ſenſit Bald. hic, de quo plenè in c. 1. & 2. de mutuis petit. Et dum Ab-
bas hic. in verſ. & not. ibi, vult ſpoliatū poſſe deducere poſſeſſoriū
ſine priuilegio excluſiuum iuris proprietatis, vltra notata in c. 1 ſu-
pra de reſtit. ſpol. vide quæ habentur in c. paſtoralis. ſupra de cauſ. poſſeſſ. &
propriet. & in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſ. cum alijs
ſimil. vbi ponitur materia, quando petitorium poſſit ſuſpendi, &
à quo, & quo tempore, & in qua inſtātia, de quibus habentur in-
finitæ deciſiones dom. de Rot. in antiq. & nou. Ad quintum no-
4 tabile Abb. volentis † inferiorem epiſcopo non poſſe quærere
ſibi ea quæ ſunt ordinis epiſcopalis præſcriptione ſeu conſuetu-
dine, vide notata in c. auditis, in c. præceden. & in c. cùm liceat. ſuprà eod.
quòd autē prædicta poſſit capere ab alio quàm ab epiſcopo, be-
nè poteſt quæri prædictis modis, quia iſtud non eſſet extingue-
re, ſed transferre, quod facilius admittitur, vti in ſimili dictū fuit
in d. c. cùm non liceat. & in c. accedentes, & in c. cùm ex officij ſup. eod. Ad
ſextum notabile Abb. vide in iuribus hic adductis per eum, & à
quo poſſint dari ordines minores, vide in c. cùm contingat. ſuprà de
ætat. & qualit. & per Abb. in c. quanto. ſupra, de conſuet. & per Doct.
in c. nullus epiſcopus de tempor. ordin. lib. 6. & in c. Abbates, de priuileg. eo-
dem lib. & in c. 1. & 2. 71. diſtin. cum concord. Ad ſeptimum notabile
Abb. vbi ponit caſus in quibus ordinatus euitatur à ſuis ſubdi-
tis, vide quæ ponit Bald. hic, colum. 2. verſ. ex text. ibi, & gratiam. &
quæ ponit hic Felin. verſ. primum. Ad octauum notabile Abb. vo-
5 lentis † ſecundum priuilegium non valere, quando in illo nō fit
mentio de primo etiam limitato conceſſo eidem priuilegiato,
vide quæ ponit Imol. hic, colum. 2. verſ. item nota, quod ſecundum. &
per Abb. & gloſ. in verbo, nulla, colum. 3. ver. oppono contra tex. & quæ
ponuntur per omnes, maximè Felin. & Moder. in c. 1. ſuprà de re-
ſcript. & quæ accumulat Felin. hic col. 1 & 2. verſi. dum Abb. præ cæte-
ris, vide etiam per eundem Felin. in c. cùm ordinem, colum. 4. & ſeq.
ſupra de reſcript. Et ad illud quod tangit de ſecunda gratia, non
faciente mentionem de prima, vide notata in c. in noſtra, & in c.
ad audientiam, el ſecundo, & in c. ſi proponente, ſupra de reſcript. & per
Rot. in nouis, eod. tit. deciſ. 21. & 23 & in titul. de præbend. deciſione 25.
& per Ioan. Andr. in c. ſi motu proprio, de præbend. in 6. & quæ notan-
tur in c. ſuper literis, ſuprà de reſcript. & per Milium in verbo, gratia. &
per Rot. in nou. in tit. de re iud. deciſ. 12. & per Bellam. deciſ. 739. pro-
ut etiam dicimus de diſpenſatione ſecundùm Felin. hic, quòd ſe-
cunda non valet, & eſt ipſo iure nulla, ſi in illa nulla fit mentio
de prima, per text. in c. 2. de filijs presbyter. lib. 6. ſecundùm Gemin.
& alios ſcribent. ibi, & per Rotam in antiq. eodem tit. deciſ. 4. & be-
nè faciunt quæ habentur in c. 2. §. ſtatuimus. de decimis, lib. 6. & quæ
ibi ponit Archidiac. & Ioan. Andr. & Oldr. conſ. mihi 225. & Ioan.
Andr. in Mercurialib. in regula, in generali, verſ. 47. & bonus text. in
Clem. 1. de conceſſ. præbend. Gloſ. prima ponit intellectum ad hunc
text. quem ſequitur Abb. hic. colum. 2. ver. venio ad gloſ. & Imol. col.
2. verſ. in gloſ. 1. qui intellectus benè probatur ex verbis literæ ibi,
non impediant vel faciant impediri, & etiam quia ſententia nō
fuit lata ſuper hac ratione de qua dicitur in gloſ. cōtra quem in-
tellectum non obſtant adducta per Hoſtien. hic, ex quo illis re-
ſpondetur tripliciter, vt per Abb. & Imol. alius intellectus poni-
tur hic per Innoc. quòd hic fuerit actum de proprietate confeſ-
ſoria, & verba literæ ibi ſicut in priuilegijs, nihil obſtabunt, quē et
ſequitur Imol. licèt primus magis approbetur ab Abb. & vterq;
poteſt ſuſtentari. Gloſ. 2. in verb. regis, in fin. non ſoluit contrarium
factum, quinimò ſtat in illo, & ideo Doct. vario modo ſoluunt,
vt per Abb. hic. colum. 3. ver. glo. 2. & Imol. col. 2. in fin. ver. in gl. 2. quæ
omnes ſolutiones licèt ſint veræ in ſe, & poſſint verificari, atten-
ta generalitate iſtius literæ, quæ vnamquamque ipſarum ſolu-
tionem comprehendere poteſt, tamen diuinatiuæ ſunt. Gloſ. 3.
in verb. poſtulauit, in fin. benè facit text. in l. imperatores. ff. de iudicum
adiect. & eſt bona gloſ. in verb. poſſeſſio. l. fin. in prin. ff. de condict. indeb.
& alia glo. in verb. putant, in l. cùm lege. ff. de teſtam. & intellectū iſtius
gloſ. & eius mentem declara, vt per Imol. hic, col. 3. ver. in glo. poſtu-
lauit. & per Abb. col. 3. ver. vel poteſt. ſecundùm Innoc. Gloſ. in verb.
6 Paſchalis, in fin. concludit, † de iure communi licere ſumere ſpiri-
tualia ab alio epiſcopo extraneo data prauitate proprij epiſcopi:
quæ concl. communiter damnatur ſecundùm Imol. hic, col. 3. ver.
in gloſ. Paſchalis. poſt Hoſtienſ. & ſecundùm Abbat. colum. 3. verſic.
oppono contra priuilegium. per text. apertum in c. 1. de ſupplen. negl. prælat.
lib. 6. vbi Domin. & Franc. poſt gloſ. in verb. culpis. idem tenent. Et
per illum text. habetur concluſio cōmunis, † quòd quando or- 7
dinatus peccat, & reperitur in prauitate, iuriſdictio non deuol-
uitur ad archiepiſcopum, ſed ad Papam. Nec obſtant iura hic al-
legata in contrarium per gloſ. quia ad illa patet ſolutio ex dictis
hic per Abb. & Imol. ſecus autem ſi ordinarius eſſet negligens,
quia tunc iuriſdictio deuoluitur ad epiſcopum, ſecundùm præ-
dictos Doct. hic, & per Hoſtienſ. & alios in d. c. 1. vbi aſſignant ra-
tionem diuerſitatis inter vnum caſum, & alium, & quando per
negligentiam ordinarij iuriſdictio deuoluatur ad ſuperiorem,
vide per Felin. poſt alios in c. paſtoralis, colum. 4. verſic. tempera iſtas
limitationes, & verſic. circa nouam opinionem, & colum. ſequent. & in c.
irrefragabili, ſupra de offic. ordin. & vide per eundem in c. in literis, & in c.
ſignificantibus, ſupra de offic. delegat. & in c. primo, ſupra de treuga & pa-
ce, & in c. qualiter & quando, ſuprà de iudic. vbi ponit, quando laicus
ſuppleat negligentiam iudicis eccleſiaſtici, vide etiam per Pari-
dem in tractatu ſyndicatus, in verb. negligentia. Gloſ. in verbo, nullam,
in fin. concludit in lege noua non eſſe neceſſario faciendam mē-
tionem de legibus communibus: circa quę vide pleniſſimè no-
tata in capit. primo de conſtitut. libro ſexto. de priuilegijs verò, & ſic
de lege priuata, & etiam de reſcript. in ſecundo priuilegio, & ſe-
cundo reſcripto facienda eſt mentio, aliàs non valeret, ſecun-
dùm gloſ. quæ generaliter loquitur. Panorm. autem colum. tertia.
verſic. oppono contra text. diffuſius declarando difficultatem, con-
ſiderat duos principales articulos, & plures caſus dependentes
ex illis, vt per eum. Et circa primum articulum concludit, † quòd 8
ſecundum priuilegium ſpeciale tollit primum generale conceſ-
ſum alteri, quando per primum erat ius tantùm quæſitum ad
rem, eſto, quòd de tali iure non ſit facta expreſſa mentio in ſe-
cundo, vide quę ponit Feli. in d. c. 1 ſup. de reſcri. qui tranſit cum di-
ctis Abb. ibi, & hic, tamen Muder. Papienſ. ibi colum. 3. verſic. in gloſ.
prima. circa iſtud concludunt contra Abbat. vt per eus poſt Feli-
num tangentes alia tacta per Abb. hic, & Baldus colum. 2. verſic. in
text. ibi, derogatum. ad quæ etiam faciunt notata in capit. præcedent.
Quantum verò ad ſecundum, † quando primum & ſecundum 9
priuilegium conceditur vni, dum Abb. vult, quòd in ſeparatis
non eſt opus in ſecundo facere mentionem de primo, intellige
niſi illa ſeparata eſſent incompatibilia, vt eſt in pluralitate bene-
ficiorum, iuxta notata in c. noſtra. ſuprà de reſcript. & per Felinum
hic colum. 1. & 2. & dixi ſuprà in notabilibus. quod etiam ſentit ipſe-
met Abb. hic, in reliquis verò dictis per ipſum vide Imol. hic, co-
lumna ſecunda, & verſic. nota diligenter. & quæ accumulat Felinus
columna prima & ſecunda, & dixi ſupra in notabilibus. vide etiam quæ
ponit Bartolus in l. non tantùm. §. ſi emancipatus. in fin. ff. de contr. tabul.
& quæ refert Alexand. in l. prima, columna tertia, in fine. ff. de legat.
primo. & in conſ. 32. incipien. Viſa, in quinto volumine. vbi per nouum
priuilegium non tollitur antiquum, & vide quæ habentur in l.
eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſtament. milit. & quæ accumulat
Felinus in c. dilectus, el ſecundo, colum. 4. verſic. tertiò fallit. ſupra, de re-
ſcript. Gloſ. in verb renunciaſſe, in fin. concludit, quòd priuilegium,
& præſcriptio ſint contraria, & per impetrationem priuilegij re-
nunciatur præſcriptioni, niſi priuilegium eſſet confirmatorium,
ita intelligendo text. noſtrum, ex quo ſemel dominus non po-
teſt amplius effici dominus: quæ intelligentia communiter dā-
nant per omnes hic, vt dicit Imol. colum. 3. verſic. in gloſ. renun-
ciaſſe. & Abb. colum. 4. ver. gloſ. in verbo, renunciaſſe. Ex cuius dictis
habetur prima concluſio, quòd licèt regulariter quis non poteſt
ſibi quærere dominium ex pluribus cauſis, quia ſemel domi-
nus, &c. capitul. inter dilectos, circa finem. ſuprà, de fide inſtrument.
cum ſimilibus. Tamen † poteſt quis multiplicare varios & diuer- 10
ſos titulos, vt ex illis poſſit ſe tueri, licèt non ad effectum conſe-
quendi dominium ex omnibus, ſed vt multiplicatio titulorum
proſit ad effectum ſe tuendi, & quærendi dominium ex vno il-
lorum, quæ conceſſa, & permiſſa eſt ſecundùm Abb. hic, & eun-
dem per illum text. in c. poſt electionem, infra de conceſſio. præbend. &
benè faciunt notata in regula, Nullus pluribus, de regulis iuris, libro ſe-
xto. & in c. cùm perſona, de priuileg. eodem lib. & plenè per Felinum in
c. in noſtra. ſuprà de reſcrip. colum. tertia, verſic. titulus multiplicatur. &
benè faciunt quæ habentur in l. final. verſicul. in cum, in gloſ. in ver-
bo, quod in veritate. ff. ne quis eum qui in ius vocat. eſt, & in l. cùm pater.
§. varijs actionibus, de legat. ſecundo. & in l. quod in heredem. §. eligere.
ff. de tributor. cum ſimilibus. & regula tradita in dicto capitul. inter di-
lectos. declaratur, & limitatur alijs modis, de quibus hic per Ab-
batem, & per Ioannem Andr. & ibi Dominic. & Philip. Francus
in dicto cap. cùm perſona, verſicu. quòd ſi tales. & diffuſius per Felinum
in

Digitized by Google

in dicto cap. inter dilectos, colum. 10. Secunda concluſio Abbat. eſt, quòd † priuilegium, & præſcriptio poſſunt inſimul concurrere, quæ probatur *in c. auditis, ſupra eod. & in c. cùm olim, el ſecundo, infra de priuileg. & in dicto c. cùm perſonæ, cum alijs hic adductis* per Imolam & Felinum *colum. 2. verſic. & Doctor.* & per Moder. *in tractatu præſcriptionum, in quinta parte ſextæ partis principalis, quæſt. 2.* & per gloſ. & Doct. *in d. regula, Nullus pluribus.* quæ concluſio de facili procedit, quando priuilegium eſſet confirmatorium iuris, quo quis vtebatur præſcriptione, ſecundùm gloſ. Abb. Imol. & alios, vel quando non contradiceret præſcriptioni, ſed compateretur, & cócurreret cum illa, quia tunc eſſet multiplicatio tituli quæ permiſſa eſt, vt probatur in dictis iuribus, & fuit dictum *in præcedenti concluſione.* per quas rationes cóclusio etiam procedit, ſiue priuilegium antecedat, & ſequatur poſtmodum præſcriptio, vt eſt in terminis *d. c. auditis d. c. cùm perſona. & c. cùm olim.* ad quod omnes Doct. conueniunt. ſiue etiam contra, ſi procedit præſcriptio, & poſtmodum impetretur priuilegium nó contrarium præſcriptioni, ſed compatiens cum illa, ſecundùm gloſ. ſequentem in princ. ab omnibus approbatam. quod clarum eſt, ſi præſcriptio erat completa, ſi autem erat in pendenti, & in curſu, adhuc dico idem quando inuicem præſcriptio, & priuilegium compatiuntur, ſecũdùm Imol. *hic:* licèt in hoc vltimo Abb. videatur aliquatenus diſſentire, quòd plenius tangetur in ſequenti articulo: nó enim prohibetur quis vti pluribus defenſionibus & titulis compatibilibus, vt fuit dictum in præced. concluſione, & habetur *in l. nemo prohibetur. ff. de except. cum ibi not. & in c. paſtoralis, & c. cùm venerabilis ſuprà, de except.* Quæ concluſio non procedit, quando præſcriptio, & priuilegium eſſent contraria: tunc enim non poſſunt. *l. 1. C. de ſure. d. regula, Nullus pluribus. & pleniſſimè in d. l. nemo. & d. c. paſtoralis, & d. c. cùm venerabilis.* & in iſtis terminis procedit tractatus noſter *ſecundùm gloſ. ſequent. in princ.* & Abb. & Imol. idem inducentem ad hoc, & ita procedit gloſſ. fin. magna *in c. ſi diligenti. ſuprà eod.* propter enim contrarietatem non poteſt eſſe concurſus, vt etiam tenet Felinus *hic*, adeo quòd impetrando priuilegium contrarium præſcriptioni, videtur ab illa receſſum, & illi renunciatum per hunc textũ.

12 Circa quem articulum, † an & quando quis impetrando priuilegium videatur renunciare præſcriptioni, gloſ. noſtra multa dicit, tamen ea dictis Imol. & Abb. & aliorum dicas, quòd ſi priuilegium compatitur cum præſcriptione, & non eſt illi contrarium per vtrum, non videtur renunciatum alteri, *ſecundùm gloſſ. ſequentem, in princ. communiter approbatam, & gloſſ. in d. regula, Nullus pluribus.* & procedit de plano, quando primò impetratur priuilegium, & poſtmodum ſequitur præſcriptio, vt eſt *in d. c. cùm perſona, & d. c. cùm olim, & c. auditis, cum ſimilibus. ſupra eod. & faciunt dicta ſuperius in prima, & ſecunda concluſione.* procedit etiam concluſio, ſi primò quis præſcribit, & poſtmodum impetrat priuilegium, & præſcriptio iam erat completa: nam cùm priuilegium compatiatur cum præſcriptione, cenſetur impetratum ad maiorem cautelam, & ad multiplicãdum titulum, quę omnia permiſſa ſunt, & per talem impetrationem non cenſetur renunciatum præſcriptioni completæ, ſecundùm Imol. & expreſſius Abb. *hic*, ſi autem præſcriptio nó eſſet completa, & ea pendẽte præſcribens impetrat priuilegium, Abb. vult, quòd talem præſcriptionem non poteſt continuare: nam impetrando priuilegium videtur diffidiſſe de præſcriptione cœpta, & præſumitur mala fides, qua ſtante præſcriptio non completur, *vt in c. ſeq.* ſi autem de nouo poſt impetrationem priuilegij vellet præſcriptionem inchoare poſſet ad limites tamẽ priuilegij: quę omnia ſequitur Felin. *hic.* Quæ duo redduntur mihi dubitabilia, nã ſi per impetrationem priuilegij ſecundùm ipſos cauſatur diffidentia, & mala fides, certum erit, quòd de nouo non poterit inchoari præſcriptio propter malam fidem, quę præſumitur priuilegij, & quia viget in initio præſcriptionis inchoandæ, certum erit, quòd perfici non poteſt *per c. ſequẽt.* vbi nedum de iure canonico, ſed etiam de iure ciuili mala fides ab initio impedit præſcriptionem, vt ibi diffuſè dicetur *per l. 1. cum alijs concord. C. de vſucap. transfor.* ſimiliter dum dicunt, quòd currente præſcriptione impetratio priuilegij cauſat malam fidem, hoc non videtur admittendum quando priuilegium compatitur, & concordat cũ præſcriptione, vt ſunt termini concluſionis noſtræ, cùm impetratio iſta ſic permiſſa fiat ad cautelam, & ad multiplicationem titulorum, vnde non video, quòd alio non concurrente talis impetratio cauſet malam fidem, vnde in iſtis duobus caſibus videtur verior concluſio, quòd per impetrationem priuilegij, quod compatitur, & concordat cum præſcriptione pendente, & currente non cenſeatur renunciatum præſcriptioni, nec per talem impetrationem alio non apparente præſumatur cauſata mala fides, conſequẽter, quòd præſcriptio inchoata poterit perfici. Ex quo infertur ad aliud, quòd à fortiori poterit de nouo inchoari iuxta limites priuilegij, ſecundùm Abb. Imol. & alios, & intellige prędicta procedere, niſi appareat, quòd impetrando priuilegium nollet vti præſcriptione, quia tunc videtur illi renunciare, ſecũdùm quod declarat Imol. *hic.*

Secunda concluſio eſt, † quòd ſi priuilegium contrariatur, & contradicit præſcriptioni, per talẽ impetrationem videtur renunciatum ipſi præſcriptioni quã fuit completa, nam per actum contrarium, & incompatibilem videtur ab illa receſſum per hunc tex. & vt etiam eſt in alijs diſpoſitionibus, ſecundùm Abb. *hic, ad quod faciunt not. in c. ſuggeſtum, infra de decimis, & plenius in c. cùm acceſſiſſent. ſup. de conſtit. & fuit aliquid dictum in c. præced.* Quæ concluſio etiam procedit, ſi pendẽte præſcriptione priuilegium eſſet impetratum, cùm enim per impetrationem ſit cauſata mala fides, & diffidẽtia primi iuris, & præſcriptionis, certè compleri non poterit, per ea quæ habentur *in c. ſeq. & in c. illud ſupra eod.* & per Bart. *in l. naturaliter ff. de vſucap.* vbi mala fides ſuperueniens interrumpit pręſcriptionem: ex quo infero, quòd ſtãte dicta mala fide præſumpta ex impetratione priuilegij contradicentis præſcriptioni, quòd virtute dicti priuilegij de nouo poterit inchoari præſcriptio iuxta limites ipſius priuilegij propter dictam malam fidem vtroq; iure impedientem præſcriptionem inchoari: licèt Abb. *hic*, & Felin. videantur ſentire contrarium, & non benè, nam cùm priuilegium contrarietur præſcriptioni, & eius impetratio cauſet malam fidẽ. illa ſtante virtute priuilegij præſcriptio non poteſt inchoari, *vt ſupra probatum eſt & dictum fuit in c. vigilanti, c. ſi diligenti, ſuprà eod. & dicetur in c. ſequenti.* Gloſ. *in verbo, intentioni, in princ.* benè loquitur, & iſte intellectus ad hunc textum communiter approbatur, *vt fuit dictum in præced. gloſſ.* In ead. gloſ. ib. *vt litera dicit.* concludit † ſufficere impetrationem priuilegij contrarij abſque vſu ipſius, vt præſcriptio locum non habeat. quæ concluſio eſt ſecundùm Imol. *colum. 3.* & Abb. *colum. 5. verſic. an autem ſuffi. it ſola impetratio,* & cóprobari poteſt ex his quæ dicit Felin. *colum. 3. verſic. dum dicit Abb.* nam cùm mala fides dependeat ex animo, ad eam præſumendam, & cauſandam ſufficit ſola impetratio abſque vſu, vt in iuribus hic adductis per eum: ad quod facit, quia voluntas & animus declaratur, & oſtenditur ex actu etiam nullo *l. fin. & ibi Bartol. ff. de reb. eorum. & qua ponit Bald. in l. de quibus. in ver. ſed quæro. ff. de legibus.* ſi autem ſumus in his quæ non dependent ex animo ſolùm, ſed conſideratur alius effectus, tunc non ſufficeret ſola impetratio, ſed neceſſarius eſſet vſus, ſecundùm Cardin. & Felinum *in c. præcedenti, circa fin.* & per Moder. *in d. c. cùm acceſſiſſent. colum penult. verſic. quartò declaratur.* & per Alexand. *conſ. 27 incipien. Viſo inſtrumento, ſup. inc. in 1. volum.* In gloſ. declara, vt per Imol. *colum. 3. verſic. in eadem glo. in fin.* & per Abb. *colum 5. verſic. vltima pars gloſſ.* dicentem hodie quæſt. tactam per gloſ. eſſe ſopitam, *per tex. in c. 1. eod. tit. lib. 6.* Vlterius ex gloſ. noſtra ibi, renunciabat præſcriptioni. iuncto tex. colligitur, † quòd ſolus prælatus poteſt renũciare præſcriptioni in præiudicium eccleſiæ: quod videtur eſſe contra omnia iura volentia ſolum prælatum in præiudicium eccleſiæ nihil poſſe facere, *c. ſine exceptione. 12 q. 2. c. fraternitatem inf. de donat. cum ſimil.* obſtant etiam not. per Innoc. *in c. accedentib. infra de exceſſib. prælat.* vnde Innoc. *hic, Imol. col. 3. ver. in gloſſ. pen.* Abb. *col. 5. ver. ſed contra prædicta.* ponuntur tres ſolutiones. Prima † eſt, quòd hic eramus in modicis, de quibus non eſt curandum, *l. ſcio, ff. de in integ. reſtit.* in quibus ſolus prælatus poteſt damnificare eccleſiam, *c. terrulas. 12 q. 2 & not. in c. cæterùm, infra de donat.* quæ intelligẽtia videtur dubitabilis, quia amittere, & perdere illas pręeminentias, de quibus in tex. quæſitas per pręſcriptioné, non videtur eſſe quid modicum nec ſimile eorum *quæ not. in d. l. ſcio, & in d. c. cæterùm, & d. c. terrulas.* quod comprobatur ex dictis per Innoc. *in d. c. accedentib.* vbi vult, quòd honorabilia, & vtilia nó poſſunt renunciari, & vnus ſolus poteſt contradicere, ex quo offenditur dignitas eccleſiæ, & eius vtilitas. Et ideo ſecundo loco accommodabatur ſolutio, quòd ideo iſtud hic fuit factum, ex quo Abbas fugiebat indignationem diœceſani: quæ intelligentia nó placet Imol. & benè, quia iure non probatur: ad quod facit, prælatus enim nedum non debet timere indignationé propter honorem, & vtilitaté eccleſiæ ſuæ, ſed etiam non debet timere ſcandala, vt plenè fuit dictum *in c. a. ſupra eod.* Et ideo tertio loco dicunt Doct. quòd ideo ſolus prælatus potuit hic renunciare, ex quo per talem renunciationé res de facili redit ad naturã ſuam,

c. ab exordio. 25. diſtinct. l. ſi vnus. § pactus. ff. de pactis. quod poteris cõprobare ex multis ſimilibus adductis per Modern. Papienſ. in d. § pactus, in notabilibus. & per Felin. hic, column. 3. verſic. dum dicit Abb. & alios ſcribent. hic addentes ad Abb. & per Alexand. conſilio vltimo, colum. 3. in fin. in 3. volum. & benè facit gloſ. in verbo, numerandum, in c. ſtatutum, de præbend. lib. 6. & quod per illum text. ponit Philip. Francus poſt alios in c. 1. de pactis, lib. 6. & intantùm hæc ſolutio approbatur hic à Felino, vt procedat etiam ſi prælatus noceret eccleſiæ enormiter in fauorem alterius eccleſiæ, per text. in c. fin. de pactis, lib. 6. quod vltimum videtur contra text. ſecundùm communem intellectum in c. cũ omnes, ſupr. de conſt. vbi ſolus prælatus non poteſt actum gerere, etiam ſi per illum redditur ad ius commune in præiudicium, & damnum aliquorum, nam regula procedit, quando redditur ad ius commune, quo ad omnes, & ad c. fin. poteſt reſponderi ex dictis per Philip. Francum ibi. Tamẽ hæc ſolutio ad textum noſtrum redditur dubitabilis, nam cùm ius eſſet quæſitum eccleſiæ mediante præſcriptione completa, ſolus prælatus non potuit illi renunciare in præiudicium eccleſiæ, nec valet dicere quòd renunciando præſcriptioni redditur ad ius commune, ex quo per talem renunciationem tollitur ius commune cauſatum ex ipſa præſcriptione completa, quæ præſcriptio legitima procedit omni iure, & per eam quæritur ius ſecundùm ius commune, & ideo illi renunciando renunciatur iuri communi, & iuri quæſito mediante præſcriptione approbata, vtroq; iure, nec per talem renunciationem præſcriptionis redditur ad ius commune, quinimò per eam tale ius tollitur, vt dictũ eſt. Et ideo textus noſter debet intelligi quod hic interuenit cõſenſus tacitus, vel expreſſus Capituli ſeu conuentus qui ſemper præſumitur, c. ea noſcitur. infra de his quæ fiunt à prælat. quod etiam ſequitur Imola poſt Innocentium, & Abbatem, & videtur verius, vt detur habilitas extremorum, argum. not. atorum in l. qui teſtamento. in prim. ff. de teſtament. Et ad illud quod ſentit Abb. hic, ex mente Innoc. in d. c. accedentibus. volentis vnum ſolum de Capitulo poſſe contradicere in his quæ ſunt contra honorem, & vtilitatem eccleſiæ, vide quæ ponit Felin. hic, column. 3. ver. dum alleg. at Abb. & quæ ponit Rom. in conſ. 252. incip. Quæritur primò, in 3. dubio. & Abb. & Moder. in c. cùm acceſſiſſent, circa fin. & quæ ponit Felin. in c. prælatorum, column. 2. infra de accuſat. Innoc. hic ponit gloſ. magnam quærendo, an conuentus interdicto vti poſſidetis, poſſit reconuenire actorem interdicto, vnde vi, & ſub qua forma, & modo ſit ſententiandum: in qua difficultate Imol. hic, column. 3. 4. & 5. verſic. extra gloſ. poſt dom. Ant. multa dicit, & difficilius hoc tangit Abb. colum. 5. in fin. ver. ſed extra gloſſ. & tribus ſequentibus. Ex

17 cuius dictis habetur concluſio, † quòd ad hoc vt actor poſſit obtinere in interdicto, vti poſſidetis, neceſſe eſt quod probet ſe poſſediſſe tempore turbationis, & tempore litis conteſtatæ, per text. Inſtit. de interdict. § retinendæ verſ. hodie, & per Bart. in l. 1. § fin. colum. 2. verſic. habet tamen & circa finem, & colum. penult. verſic. item ſemper aduertas ff. vti poſſidet. & per Alexand. conſil. 92. incip. Perſpectis his, in primo volumine, colum. 3. & conſil. 136. incipit, In cauſa, in 2. volum. & conſil. 81. incip. Licèt, in tertio volumine. tamen aduertendum eſt, quod concluſio procedit, quando alius medio tempore probat poſſediſſe, tunc enim neceſſe eſt quod probetur de poſſeſſione tempore litis conteſtatæ, aliàs ſufficit probare poſſediſſe tempore turbationis: hoc enim probato præſumitur poſſediſſe etiam tempore litis conteſtatæ, vt declarat Aret. in d. § retinendæ, colum. 3. ver. ſed an ſufficiat. allegando Hoſtien. Ioan. Andr. & dom. Ant. in c. cùm ad ſedem. ſupr. de reſtit. ſpol. & tenet Abb. ibi colum. 6. ver. quæro hic, & in puncto eſt deciſio conſi. Neapol. 344. incip. Eccleſia ſancti Martini, vbi allegantur conſil. Alexan. idem tenẽtis in 1. volum. vid. licet conſ. 134. incip. Viſo proceſſu, & in 5. vol. conſi. 54. colum. vlt. & conſ. 88. col. 7. & conſ. ſeq. 3. col. Secunda concluſio eſt, ꝙ

18 interdictum vti poſſidetis & retinendæ cõpetit illi qui non poſſidet vi, clam, vel precario ab aduerſario, l. 1. in princ. & §. fin. & l. 2. vbi Bart. & alij ff. vti poſſid. & l. 1. vbi glo. & ſcriben. C. eod. & per omnes ſcriben. hic: ex quo infertur quòd nõ competit niſi illi qui iuſtè poſſidet, vt eſt text. & ibi Bart. in l. ſi duo. in prin. ff. vti poſſid. quod procedit vt iuſtitia poſſeſſionis vel iniuſtitia attendatur, quãdo poſſeſſio eſt iuſta, vel iniuſta reſpectu aduerſarij, d. l. 1. § fin. cum l. ſeq. ff. vti poſſid. & d. l. 1. C. eod. ſecùs autem ſi hoc interdicto litigatur cum tertio, tunc enim reſpectu illius tertij litigans debet obtinere, licèt ſit violentus vel clandeſtinus poſſeſſor reſpectu alterius, nam tũc obtinebit reſpectu illius cum quo agit: quia quo ad ipſum, non dicitur clandeſtinus neq; violentus, vt not. in d. l. 2. & in d. l. ſi duo. & per dom. Philip. Corn. conſ. ſuo 280. incip. Laborioſa, col. 3. verſ. nec obſtat, in 4. volum. Ex quo etiam infertur, quòd tale interdictum competit ei qui poſſidet, & in poſſeſſione turbatur, d. §. hodie. Si autem non probet ſe poſſidere an reus debeat abſolui, & qualiter ſit procedendum, dicetur poſt Abb. in fin. c.

Tertia concluſio eſt, † quòd interdictum retinendæ currit cũ interdicto recuperandæ, & talia remedia poſſeſſoria poſſunt cu- 19
mulari: quod eſt verum, quando à diuerſis perſonis intentantur & deducuntur, ſecundùm Innoc. hic, Abb. & alios, & Ioan. And. in addit. ad Spec. in tit. de petitor. & poſſ. §. 1. ver. ſed an intentanti, & per Lud. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſ. ſecùs autem eſſet, ſi ab vno, & eodem cumularentur, ſecundùm Bart. & alios ſcribent. in d. §. nihil commune. maximè Moder. Papi. col. 28. ver. ſed aduerte. quod Imol. & per Doct. c. 1. & 2. ſup. de mut. pet. & per Marian. in c. ſignificantibus. ſup. de libel. oblat. & not. in c. 2. & fin. ſup. de ordi. cognit. vbi Abb. poſt alios tangit: & aliquid per Doct. in l. edita. C. de eden.

Quarta concluſio eſt, † quòd ſi agens interdicto recu- 20
perandæ benè probat intentionẽ ſuam, & conuentus nihil producit & probat, & tunc actor obtinebit, vt not. in c. licet cauſam, ſuprà de proba. & per Doct. in d. § retinendæ, & per Bart. in d. l. 1. §. fin. & in d. l. ſi duo. & in l. 1. C. vti poſſid. quæ concluſio procedit de plano, ex quo actor benè probauit & eius intentio non eſt excluſa per conuentum, l. qui accuſare, C. de eden. l. ei qui. ff. de probat. & plenè in l. admonendi. C. de iureiur. quę autem ſint probanda in iſto interdicto, vt actor poſſit obtinere, vide plenè in locis præallegatis, maximè per Fel. in d. c. licet cauſam, in 10. & 12. not. ad quæ loca hic ſe remittit: & per Ang. Aret. in § quadrupli. colum. 9. in. 28. & ſequẽtibus, & in practica Papien. in libello turbatæ poſſeſſionis: & per And. Siculum conſ. 25. in 4. volum. & Bart. conſ. 92. quidam accuſatus: & Alexan. conſ. 136. column. 3. 2. lib. & conſ. 82. eod. lib. & conſ. 90. in 1. lib. & conſ. 8. in 5. lib. & per Bald. conſ. 331. incip. caſus ſuper quo, in prin. & benè per Franc. de Curt. conſ. 24. & in deciſ. conſ. Neapol. 187. & 363. Quinta concluſio eſt, quòd ſi actor non benè probat intentionem ſuam, reus autẽ benè probat ſpoliationem, tunc ipſe reus obtinebit ſuper ſpolio: pro qua concluſione eſt text. in c. noſtro. & eam tenet Innoc. Abb. Imol. & omnes. Sexta concluſio eſt, ꝙ ſi vterque probat intentionem ſuam, vt puta actor vim turbatiuam, reus verò ſpolium: & prius liquet & conſtat de turbatione quàm de ſpolio, prius pronunciabitur pro actore ſuper interdicto retinendæ donec conſtabit de ſpolio ad hoc, vt ceſſet interim turbatio, & ſcãdalum, ſecundùm Innoc. Abb. & Imol. oddncentes iura, & rationes.

Septima concluſio eſt, † quòd ſi actor pro- 21
bat turbationem, reus verò ſpoliationem nõ factam ſibi, ſed alteri, ꝙ tũc obtinebit actor ſuper vi turbatiua, non aũt cõuentus qui de iure tertij iſto caſu opponere nõ põt, & ſic de ſpolio facto alteri, & non ſibi, ſecundùm Bart. per illũ text. in d. l. 1. §. fin & l. 2. vbi ſunt iura clara iſtud dicentia, & ſecundùm Innoc. hic, & Abb. & Imol. nam talis oppoſitio de iure tertij non eſt in totũ excluſiua iuris actoris, & ideo non debet prodeſſe ipſi opponenti, ſecundùm not. in c. mandatum. ſup. de reſcript. & pleniſſimè per Bart. & dom. meum in l. 2. ff. de except. rei iud. & pro concluſione benè facit text. in c. frequens. de reſtit. ſpol. lib. 6. & deciſio Rot. in no. 439. aliàs in tit. de reſti. ſpol. 21. conuentus enim opponere debet de violentia facta ſibi non alteri regulariter, vt per Ioan. de Milis in ver. exceptio ſpoliationis, & dicetur inferius.

Octaua concluſio eſt, † quod 22
contra agẽtem interdictũ vti poſſid. & retinendæ conuẽtus habet duplex remedium ſe tuendi per viam videlicet, exceptionis, ſecundò per viã actionis, & reconuentionis, quæ concluſio probatur in c. 2. & fin. ſup. de ord. cog. & in d. c. frequens, & per Bart. in d. l. 1. §. fin. per Innoc. Abb. & Imol. hic, & eſt communis. Circa autẽ primum remedium concluſio eſt, ꝙ contra agentẽ interdicto retinendæ poteſt opponi exceptio ſpoliationis in vim dilatoriæ, per quam talis actor impeditur agere, nec auditur niſi reſtit. facta, ſi petita eſt, text. eſt in d. c. frequens. & ponit Abb. in 5. not. in c. 2. ſup. de ord. cog. & Philip. Franc. poſt alios in d. c. frequens. in 2. not. ponit etiã Innoc. Abb. & Imol. hic, & glo. in verb. ante, in c. 1. 2. quæſt. 2. & ibi Geminia. & bona deciſio conſ. Neapol. 19. in ordine, in qua declaratur & limitatur dicta decretalis frequens, & alia deciſio in ordine 182. verſic. item oppoſuiſſet, quod erat notorium, & per Lapum allegat. 65. incip. Nunquid eccleſia, circa fin. & alleg. 67. incip. Quoddam monaſterium.

Eſt benè verum, † quòd Bart. in d. l. 1. §. fin. dicit, hanc concluſio- 23
nem Innoc. & aliorum non eſſe veram, & miratur de ea, colum. 2. ver. ſed iuxta hoc quæro. volens, quòd tales exceptiones nõ poſſint opponi in vim dilatoriæ, ſed benè opponuntur in vim peremptoriæ, ex quo concernunt iuſtitiam cauſæ, non autẽ proceſſum: quem refert. Imol. hic, & Abb. col. antepen. in prin. verſ. Bart. autem

in d.l. *t.*qui Abb.poſtmodum tenet, quòd poſſit opponi in vim
dilatoriæ,*per glo.in d.c.2.2.q.2.*& idem ſequitur Imo.*hic*, quæ con-
cluſio eſt vera,& eam firmat Ange.*in d.l.1.§.perpetuo.ff.quod vi aut*
*clàm.*vbi circa hanc cõcluſionem ſequendo Inno.*hic* dicit,quod
Bart.non fuit benè loquutus, ex quo conuentus de vi turbatiua
debet opponere de violentia expulſiua ante lit.conteſta.ex quo
per eam dicitur agentem audiri nõ debere niſi primo reſtituat,
cùm ſpoliatus ante omnia ſit reſtituedus, *l.ſi quis ad ſe fundum.C.*
ad l.Iul.de vi.& d.c.frequens. benè verum ſi contra agentem inter-
dicto recuperandæ opponitur, quod clàm vel precario poſſidet
talis oppoſitio, & exceptio non poteſt opponi ante lit.conteſta.
ſed ad merita:& in iſtis duobus caſibus poſſet procedere doctri-
na Bar.*in d.§.fi.*non autem,quando contra agentem dicto inter-
dicto opponitur,& excipitur de vi expulſiua,nam talis exceptio
poteſt opponi in vim dilatoriæ, ſecundùm Inno.contra Bart. &
eſt verum,vt patet *per iura ſuperiùs allega.*& ex his quæ adducunt
Abb.& Imol.*hic*.Alia cõcluſio eſt,quo exceptio ſpoliationis per
conuentum poteſt opponi ad merita cauſæ, & poſt lit.conteſta.
quod expreſsè tenet Bart.*in d.§.fi.ver.præalleg.*& Ang.*in d.§.perpe-*
tuo.& Inno.Abb.& Imol.*hic*, dummodò quòd opponatur ante
concluſionem ſecundùm eos contra, d. Anto. & reſpondent ad
contraria quę poſſent adduci de turbatione,& moleſtatione,vt
per eos: de quo etiam *in c.2.ſupr.de ord.cogni. & c.fi.& d.c.frequent.*
Nona concluſio eſt,quod conuentus interdicto retinẽdæ poteſt
directè proponere interdictum recuperandæ:de quo eſt tex.*hic*.
& probatur *in c.2.ſup.de ord.cogni. & no.etiã in §.fi.eo.tit.& dictũ fuit*
24 *ſup.*& eſt cõis concluſio omniũ Doctorum *hic*,& vera.† Decima
concluſio eſt, quod conuentus interdicto retinendæ ſi opponit
per viam reconuentionis de ſpolio,& probat,ſentẽtia eſt feren-
da ſuper interdicto recuperandæ,non aũt ſuper interdicto reti-
nẽdæ,eſto,ꝙ agens probet de vi turbatiua:quæ cõcluſio videtur
probari *in d.l.1.§.fi.*vbi Bar.hoc tenet, & ſequitur Abb.*hic,col.an-*
tepe.ver.tertiũ remedium eſt. ſequendo opi.do Ant. & adducendo
rationẽ,nam qui conſequens vult videtur velle & antecedẽs, &
idẽ in effectu videtur concludere Imol.*hic*, & Fely.*in fi.allegando*
Rot.*in anti.in tit.de reſtit.ſpol.deciſ.2.& bona.deci.*Bernard.de Bilig-
net.*eo.tit.9 in ordine,& melior deci.conſil.Neapoli.in ordi.166.*quibus
in locis concluditur pronunciandum eſſe ſuper interdicto recu-
perandæ quando cognitum fuit de eo pendẽre iudicio ſuper in-
terdicto retinendæ,& benè faciunt no.per Inno.Imol.*in c.ex te-*
nore.ſup.de reſcrip.& per Fely.*in c.licet Hely.in 10.limitatione,infra de*
ſimo.& per Bart.& alios *in l.ſub prætextu,la 2.C.de tranſact.* vbi at-
tendi debent proſequtura, & ſuper illis eſt iudicandum, & ſen-
tentiandum,& ad dicta Inno.*hic* volẽns, ꝙ etiam eſſet pronun-
ciandũ ſuper interdicto retinendæ, & ſuperſedendum in execu-
tione,& etiã ad alias ſuas rationes reſponde, vt per Bal. Abb. &
Ino.*hic*.Eſt benè verum,quod Imo.*col.3.in fi.& col.4.verſi.tamen*
non video rationẽ. volens ſaluare Inno. dicit ſuper interdicto reti-
nendæ poſſe ferri ſententiam, quæ habebit executionẽ reſpectu
expenſarum,& reſpectu intereſſe ratione turbationis præteritæ,
ad quæ poteſt fieri cõdemnatio in tali interdicto,*vt no.in d.c.licet*
cauſam.& in l.1.C.vti poſſi.& per Bart.*in d.l.ſi duo.& in l.1.§.1.eo.tit.*
quæ ſaluatio non poteſt ſtare,& confunditur per tex.*in d.l.1.§.fi.*
ibi.has enim poſſeſſiones non debere proficere palàm eſt vbi poſſidens vi,
clàm vel precario ab aduerſario ex tali poſſeſſione nullũ debet
habere emolumẽtum, ex quo tales poſſeſſiones nõ proficiunt,
conſequenter in nullo debẽt prodeſſe cùm loquatur generali-
ter,*arg.tex.in l.in fraudem.§.fin.ibi,quia generalis eſt iſta determinatio.*
ff.de mili.teſta. qui tex.non procederet ſi poſſeſſio talis proficeret
reſpectu condẽnationis expenſarum,& intereſſe ſecundũ quod
intelligit Imol.præterea cùm conſtet de vi turbatiua,& expulſi-
ua,vis expulſiua confundit turbatiuã,vt eſt tex.clarus *in d.§.fi.*&
ideo in totum debet illam confundere, & annihilare etiã reſpe-
ctu expenſarum,& intereſſe:prætor enim in nullo voluit ſubue-
nire tali violento poſſeſſori contra ſpoliatum, vt dicitur *in d.§.fi.*
& tenet Abb.*hic.col.7.in fi.Ang.in l.1.in prin.& in d.§.perpetuo.& in*
*d.§.fi.*poſt Bar.*ibi:licuit enim ſpoliato turbare ſpoliantem etiam ex in-*
25 *teruallo*,aliter,† quod cõſtito de ſpolio turbatus non poteſt age-
re nec obtinere in tali interdicto vti poſſideris,vt dicit tex. aper-
tus *in d.§.fi.& ibi* Bar.& Ang.& idẽ Ang.*in l.1.in prin.col.2.in prin.*
& in d.§.perpetuo circa fi.& p Ang.Aret.*in d.§.quadrupli.nu.29.verſ.*
aduertas tamen adducentes glo.in d.§.perpetuo.& in d.l.1.§.cum igitur.
& ibi Bar.& hoc expreſsè Abb.*hic,col.7.verſi.tamen colliget vnum*
ſingulare,& etiam Imol.*hic*.poſt d.Ant.*col.4.in fi.& col.5.in princ.*
& clarius hoc tenet Bal.*hic,colum.3.verſi.& mirum eſt*,volẽs,quod

agenti interdicto vti poſſideris,ſi cõtra eum conſtat de vi expul-
ſiua,non poteſt ferri ſententia pro eo ſuper intereſſe,ex quo ob-
ſtat exceptio dolo facis quod petis &c. vt no.*in l.ſi de vi ff.de iudi.*
item quia intereſſe nõ poteſt prætendi ex iuſta cauſa *l.manifeſtiſ-*
ſimi in prin.C.de fur.& tuitio prætoris nõ debet eſſe cauſa capien-
di aliqd contra conſcientiã, *arg.notatorum,in c.ſeq.* nec obſtãt ad-
ducta per Imo.ꝙ in tali interdicto veniunt expenſæ,& intereſſe,
quia verũ in prætore iuſto,ſecus in clãdeſtino, violento,vel pre-
cario ab aduerſario. Ex quib. infertur intellectũ datum per Iun.
*ad d.l.1.§.fi.*non poſſe procedere,quando.n.conſtet de vi expul-
ſiua ſemper eſt pronunciãdum ſuper ea, & non ſuper vi turbatiua,
ex quo ſpoliato etiã ex interuallo licitum eſt turbare ſpoliãtem,
& conſtito de ſpolio pronunciabitur ſuper vi expulſiua nõ tur-
batiua,vt expreſsè dicit Iureconſultus,*in d.§.fin.*quæ verba nedũ
procedunt reſpectu effectus,vt dicebat Innoc.ſed etiã reſpectu
ſententiæ ferẽdæ,vt patet *ibi vincere*,& ſentit Bal.& Imo.*hic*,poſt
Bar.*in d.§.fi.*& benè facit quod habetur *in l.hac ſtipulatio.§.diuus ff.*
vt legato no.cauea. Aduerte inſuper ad vnum quod tangitur *in de-*
*ciſ.conſi.Neapo.in ordi.145.& deciſ.345.*vbi concluditur, ꝙ ſentẽtia
lata in interdicto vti poſſidetis non mandatur executioni cõtra
hæredem condemnati *rationib.& iuribus ibi adductis*, nam talis de-
ciſio redditur dubitabilis ex his quæ ponit Bar.& Ang.*in l.ſi duo.*
*§.non videor.ff.vti poſſi.*vbi volunt hoc interdictum vti poſſid.non
eſſe merè perſonale,ſed ſcriptum in rem.*l.1.§.pen.ff.de interdict.*&
conſequenter,quod competit contra ſucceſſorẽ qui in rem ſuc-
ceſſit,& etiã obſtãt quæ dicit Ang.*in l.1.§.fi.verſi.quidam tẽtent.*vo-
lens,ꝙ ſucceſſor ſingularis ex facto authoris conuenitur hoc in-
terdicto,adducendo Cy.*in l.vnica C.vti poſſide.*& clarius hoc ſen-
ſit idem Ang.*in d.l.ſi duo in princ.verſi.in eadem.ibi,vt non ſit melior.*
vbi hoc firmat, & reſpondet contrariæ obiectioni,*vt per eum.* † Pa- 26
normi.*hic,colum.penul.verſi.vltimo quæro.* tangit qualiter dicatur qs
poſſidere vi,clàm,vel precario ab aduerſario,quod etiam tangit
Imol.*col.pen.verſic.quando autem dicatur quis.*ex cuius dictis breui-
bus concluſio prima habetur, ꝙ ſi vnus tantũ poſſidet vi,clàm,
vel precario ab aduerſario ſuo, & eſt actor, quod tunc oportet
ſuccumbere in interdicto retinendæ,vt eſt *tex.in d.l.1.§.fi.*& exẽ-
plum iſtius concluſionis poteſt eſſe ſecundũ Inn.Abb.*hic*,& cla-
rius Ang.*in l.1.in prin.verſi.in tex.ibi nec clàm.ff.vti poſſidetis.*quãdo
iſte qui agit expulit per vim reum cõuentum, vel clãdeſtinè oc-
cupauit poſſeſſionem,vel ab illo precario eam habuit,nam licet
poſtmodum turbetur in poſſeſſione à reo conuento etiam ex
interuallo non poterit actor obtinere, ex quo licet poſſideat ta-
men poſſidet vi,clàm, vel precario, conſequenter talis poſſeſſio
ſibi non prodeſt,*d.l.1.§.fi.*quæ concluſio communiter ab omni-
bus approbatur,vt etiam tenuit Bart.*in d.l.1.§.fi.& ibi* Ang.& idẽ
Ang.*in d.§.perpetuò.in fin.* † Secunda concluſio eſt, quando reus 27
conuentus poſſidet vi,clàm, vel precario ab aduerſario actore,
nam tali caſu videbatur dicendum actorem non poſſe obtinere,
ex quo non probabat ſe poſſidere, & tale interdictũ non tuetur
niſi poſſeſſorem,*vt l.1.§.interdictum.ff.vti poſſi.* tamẽ hoc non ob-
ſtante talis actor obtinebit, ex quo reus conuentus poſſidet ab
eo vi,clàm,vel precario, & talis poſſeſſio nõ tuetur ipſum reum
poſſeſſorem, & ideo actor obtinebit probata vi expulſiua clan-
deſtinè,vel precario,eſto,quòd non poſſideat, per *text.in d.l.1.§.*
*fin.*vbi Bart.& Ang.& expreſsè hoc tenet Ang.*in dicto verſi perpe-*
tuo.in fin.& Abb. & Imol.*hic*, & Ange.*in d.l.1.in princ.*& iſto caſu
quis clàm, precariò, vel vi dicitur poſſidere modo quo dictum
eſt *ſup.*ſecundùm Abb.*hic*, ex quo vnus tantum poſſidet, & tale
interdictum de neceſſitate non requirit vtrunque debere poſſi-
dere,ex quo etiam datur poſſeſſori ad tuendam ſuam poſſeſſio-
nem contra aduerſarium qui eum turbat, & inquietat licet non
poſſideat nec poſſidere contendat, vt eſt *text.in d.l.1.§.cũ igitur.*
& notatur in d.c.licet cauſam.in glo.in ver.vti poſſidetis.& in c.audita.
ſup.de reſtitu.ſpol. & in hoc etiam caſu noſtro eſt laborandum in
exemplis,cùm vnus tantùm poſſideat ſecundũ Abb,licet Imol.
hic,& Ang.*in d.§.perpetuo.in fi.*& Bart.& Ang.*in d.§.fina.*laborent
in poſitione exemplorum,poſt Azo.*in ſumma.C.eo.titu.& glo.in*
l.1.C.eod. quia non eſt neceſſe laborare vno tantùm poſſidente
ſecundùm Innocen.& Abb.*hic*. † Tertia concluſio eſt quando 28
vterque poſſideret,ſed vnus vi,clàm,vel precario ab aduerſario,
quod eſſe poteſt,vt eſt *text.clarus in d.l.ſi duo.in princip.*& tunc be-
nè erit difficultas exemplificare quomodo poſſit iſtud eſſe, cum
duo non poſſint inſolidum poſſidere, *l.3.§.ex contrario ff.de ac-*
quir.poſſ.ff.l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum ff.commo. & ideo iſtud
declarandum erit ſecundùm notata per Barto.*in d.l.ſi duo.*& dif-

fuſius per omnes ſcriben. *in d. § ex contrario.* & dato extremo ha-
bili, quòd vterque poſſideat, & vnus ab alio dicatur poſſidere vi
clàm, vel precariò, exemplifica ſecundùm Bart. *in d. l. 1. § fi.* quem
communiter ſequuntur ſcriben. *ibi & in d. § ex contrario.* Imol. &
Abb. *hic.* tamē exempla redduntur dubitabilia, ex quo reſpectu
vſuſfructuarij, & aliarum perſonarum, de quibus per Bar. *in d. § fi.*
non dicitur vtrumq; poſſidere, & vnū poſſidere vi, clàm, vel pre-
cariò ab eius aduerſario, licet vi, clàm, vel precariò poſſideat re-
ſpectu vſuſfructuarij, & aliarum perſonarum, reſpectu verò ad-
uerſarij habentis ciuilem non videtur poſſe dici vi, clàm, vel pre-
cariò ab ipſo poſſidere, licet talem poſſeſſionem clandeſtinam,
29 vel ſimilem habeat ab vſuſfructuario, & ſimilibus. †Penultimò
Abb. *colum pen. d. verſi. quæris inſuper.* Innocen. tangit, an ſententia
lata pro poſſeſſore in interdicto, vti poſſidetis, pariat exce-
ptionem rei iudicatæ, ſi idem contra quem fuit iudicatum agat
pro eiſdem rebus interdicto vnde vi? concludit, quod non ob-
ſtat, ex quo eſt alia actio quàm prima, & agitur ad aliud quàm
prius, *l. cum quæritur. & ſeq. ff. de except. rei iud.* & quia ſententia lata
ſuper tali interdicto retinendæ prohibet ſolum moleſtationem
facti non iuris, vt eſt tex. *in d. l. 1. § fi. & dictum fuit ſup.* adducendo
etiam alias rationes, vt per eum, quod ſequitur Imol. *col. pen. verſi.
an autem.* quæ concluſio comprobari poteſt ex dictis per Bart. &
alios *in l. edita. in quarta combinatione. C. de eden.* & per do. Marianū
in d. c. ſignificantibus. in materia cumulationū. & faciunt not. *in l. fun-
dum. ff. de except. & in d. § nihil commune. in 2. gloſſ.* vbi Bartol. & alij.
ſuadetur etiam concluſio, quia pendente iudicio ſuper interdi-
cto retinendæ poteſt intentari interdictum vnde vi per ſpolia-
tum, & admittitur cumulatio, vt tenent omnes, & dictū fuit *ſup.*
ita & lata ſententia ſup tali interdicto poterit intētari interdictū
vnde vi. Secunda concluſio eſt, quod agens interdicto vti poſſi-
detis, & ſuccumbēs poterit poſtmodum agere interdicto vnde
vi, vel petitorio, vel alia actione ſecundùm Abb. *hic* poſt Innoc.
de quo plenè per Bart. *in d. § nihil commune, col. 2. & 3.* & per Mod.
ibi colum. 4. & 5. & faciunt *not. in d. l. edita in 4. combinatione, & in d. c.
ſignificantibus.* Tertia concluſio eſt, quod ſi actum fuit petitorio,
& agens obtinuit reus condemnatus non poterit agere interdi-
cto, vnde vi, vel alio poſſeſſorio, quia talis ſentētia obſtat omni-
bus poſſeſſoriis, *c. cū dilectus. ſup. de cauſa poſſ. & proprie.* de quo ple-
nè *in d. § nihil cōmune loco præallegato,* quę concluſio etiā procedit
ſi ſentētia eſſet lata in petitorio in fauorē conuenti, nā actor, qui
ſuccubuit nō poterit intētare poſſeſſorium ſecundùm Imol. *hic,*
Bar. & alios *in d. § nihil cōmune,* quod verum qñ ſentētia eſſet de-
claratoria iuris ipſius rei conuenti, *iuxta not. in c. examinata. ſup. de
iud. & in c. pen. ſup. tit. proxi. & in c. ad decimas. de reſti. ſpol. lib. 6.* ex quo
talis ſententia facit notorium, & agenti poſtmodum poſſeſſorio
obſtabit notorius defectus proprietatis, *d. c. ad decimas.* declaran-
do iſtud, vt facit D. Franc. *ibi. colum. 2. & col. pen. & fin.* ſecus eſſet ſi
30 ſententia non fuiſſet declaratoria ſecundùm Imol. *hic.* †Quarta
concluſio eſt, q confeſſoria eſt actio in rem, & concernit petito-
riū, & ſi intentatur, & habetur ſup illa ſententia, talis res iudicata
obſtabit agenti poſtmodum poſſeſſorio ſecūdùm Abb. q decla-
ra, & intellige, vt diffusè tangit do. meus *in d. l. fundum.* Circa vl-
timam quæſtionē Abb. dicas, vt p Bar. *in d. l. 1. § fi. col. 2. & 3. ver. vl-
31 terius procedo.* †Ex quorū dictis habetur cōcluſio, quod ſi in iudi-
cio vti poſſidetis abſoluitur reus, ex eo, q actor non poſſidet nō
condēnabitur ipſe actor in aliquo reſpectu poſſeſſionis, ſed ſo-
lùm reus abſoluetur à iudicio, nec imponetur actori ſilētium, ne
de cętero, & in in futurū habeat moleſtare reum, ſatis enim erit,
quòd abſoluatur, benè verum actor condemnabitur in expēſis,
*iuxta not. in c. finem litibus. ſupr. de dolo & contu. & in l. properandum.
§ ſin autem alterutra, & in l. ſancimus. C. de iudi.* cùm enim actor de-
fecerit in probando poſſeſſionem, quod eſt neceſſarium in tali
interdicto, *vt d. l. 1. § hoc interdictum.* neceſſario eo non probante
32 reus venit abſoluendus, *vulg. l. qui accuſare. C. de edend.* †Secun-
da concluſio eſt, quòd ſi reus abſoluitur ex cauſa, quia docuit ſe
poſſeſſorem iniuſtū, tunc actori imponetur ſilentium, ne de cæ-
tero moleſtet: quæ concluſio probatur *in d. l. 1. § fi. & ſeq.* & pro-
cedit eo quoniam ipſe reus docuit de iure ſuo, vltra quod actor
nihil probauerit, quo caſu in ſui fauorem debet ferri nedum ab-
ſolutoria, ſed etiā declaratoria, *iuxta no. in c. examinata. ſup. de iudi.
& in c. ex conqueſtione. ſup. de reſtit. ſpol. & plenè dixi poſt alios in c. pen.
33 ſup. tit. proximo.* †Tertia concluſio eſt, quod ſi reus docuit ſim-
pliciter ſe poſſidere obtinebit, & abſoluetur, & etiam impone-
tur ſilētium actori ne de cætero, &c. ſecundùm Abb. *hic,* ex quo
in dubio poſſeſſio præſumitur iuſta, licet Bart. *loco præallegato* te-
nuerit contrarium circa hoc vltimum, tamen opin. Abb. videtur
probabilior, *per text. in l. 2. ff. vti poſſid.* quem not. Ang. *in d. l. 1. § fin.*
& cùm docuerit reus de poſſeſſione, & actor nihil probauerit
præſumendum eſt, quòd poſſeſſio ſit iuſta, & conſequēter, quin
docuerit reus de iure ſuo debet obtinere nedum abſolutoriam,
ſed etiam declaratoriam, *vt ſuprà dictum eſt:* pro quo facit. quia in
dubio abſolutoria præſumitur lata ab impetitione, & petitis per
actorem, eo quia non probatum, quo caſu agenti poſtmodum
obſtat res iudicata, vt dixi poſt Abb. *in d. c. penult.* quanto magis
in caſu præſenti.

REPETITIO
IN C. QVONIAM OMNE, de Præſcriptionibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Petri Pauli Pariſij Conſentini.

SVMMARIVM.

1 *An & quando quod fit contra conſcientiam ſit peccatum.*
2 *Conſcientia quando obligat ad faciendum. & quid eſt ſcrupuloſa.*
3 *Præſcriptio quæ fit contra conſcientiam non valet.*
4 *An de iure canonico poſſit dari caſus in quo valeat præſcriptio cum mala fide.*
5 *Iura permittentia præſcriptionem cum mala fide, an ſint correcta.*
6 *Conſuetudo ſeu lex nutritiua peccati eſt ipſo iure nulla.*
7 *Conſtitutio ſeu ſtatutum continens inhoneſtatem, an ſit ipſo iure nullum.*
8 *Mala fides ſuperueniens in medio præſcriptionis an interrumpat præſcriptionem, ſi non durauit.*
9 *Intellectus c. ultra. inf. de iure patro.*
10 *An leges ciuiles in materia præſcriptionis corrigantur per hanc decretalem reſpectu bonæ fidei vel malæ.*
11 *Et quid in præſcriptione in qua requiritur poſſeſſio, ſeu quaſi ipſius præſcribentis, vt eſt in actionibus realibus.*
12 *Miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, an præſcribat cum mala fide.*
13 *Tacens, & non petens rem per decennium, an videatur eam habere pro derelicta.*
14 *Sciens rem ſuam præſcribi, & nihil dicens, an videatur conſentire, ita quòd præſcribens ſit tutus omni foro.*
15 *An in actionibus, in quibus non requiritur factum præſcribentis currat præſcriptio cum mala fide.*
16 *Actio quæ competit ad meram pœnā, an tollatur præſcriptione etiam ſciente eo, qui ad pœnam tenetur.*
17 *Præſcriptio tanti temporis cuius contrarium non extat memoria, an currat cum mala fide.*
18 *Debitor non interpellatus an præſcribat, ſi paratus erat ſoluere facta interpellatione.*
19 *Actio ſui natura temporalis an tollatur præſcriptione.*
20 *Debitor iuſtè ignorans licitè præſcribit.*
21 *Hæres debitoris ſciens ſe debere non præſcribit.*
22 *Actioni perſonali nondum competenti, an poſſit præſcribi.*
23 *An valeat ſtatutum diſponens, quòd debitor non poſſit conueniri poſt decem annos, vel quòd creditor cadat à iure ſuo.*
24 *Et quid ſi debitor non eſt in culpa ſed tantum ſcit ſe debitorem.*
25 *Et quid ſi ignorat ſe debitorem, vel inducit actionē pœnalem, vel permitteret præſcriptionem contra perſonam odioſam.*
26 *Et quid ſi ſtatutum diſponit, quod poſt certum tempus debitor allegans ſolutionem poſſit illam probare per iuramentum.*
27 *Et quid ſi diſponeret, quòd contractus præſumatur ſimulatus.*
28 *An ſtatutum poſſit tollere debitum iuratum.*
29 *Vel debitum ex cauſa dotis.*
30 *Præſcribens longo tempore cum titu. & bona fide, vel longiſſimo cum bona fide an ſit tutus omni foro.*
31 *Filiusfamilias tutus Macedoniano an poſſit denunciari.*
32 *Tutus ex ſententia an poſſit licitè præſcribere.*
33 *An contra ſententiam poſſit præſcribi paſſiuè ſcienter, vel ignoranter.*
34 *Ex ſententia quare non oritur naturalis.*
35 *Sententia an conſtituat ius de iure nouo an tantum declaret.*
36 *Feudum an poſſit præſcribi ſine bona fide, & quòd ius quæratur in feudo præſcripto.*

37 Per

37 *Per præſcriptionem cum mala fide, an quæratur exceptio.*
38 *Bona fides quæ eſt neceſſaria in præſcriptione, an ſit neceſſariò allegãda.*
39 *Si ſtatutum, vel lex tollit præſcriptionem, de qua præſcriptione intelligatur.*
40 *An valeat ſtatutum tollens præſcriptionem, ſiue præteritam ſiue futuram.*
41 *An decretalis noſtra comprehendat præſcriptiones etiam præteritas.*
42 *Si poſt completam præſcriptionem ſuperueniat mala fides, an præſcribens teneatur reſtituere.*
43 *Et quid ſi fuit præſcriptũ contra ſcientem, vel ignorantem rem ſuam præſcribi, ſiue ſit actio realis ſiue perſonalis.*
44 *Si poſt completam præſcriptionẽ quis vult probare de mala fide, quas probationes debet facere.*
45 *Si ab initio præſcriptionis fuit mala fides, & poſtmodum ſuperuenit bona, an præſcriptio poſsit fieri tanquam mala ſit purgata per bonam.*
46 *An mala fides ſuperueniens in medio quæ non perſeuerauit, ſed fuit reuocata interrumpat præſcriptionem.*
47 *Mala fides ſuperueniens vltima die præſcriptionis, an interrumpat illam.*
48 *Dubitans ab initio an præſcribat.*
49 *Dubitans poſt inchoatam præſcriptionem an continuet eam.*
50 *Intellectus c. ſi virgo, 34. q. 2.*
51 *Prælatus habens conſcientiam rei alienæ, an debeat illam reſtituere ſi eccleſia eſt in bona fide, conſiderando plures caſus.*
52 *Mala fides tutoris an noceat pupillo.*
53 *Mala fides ſingularium an noceat vniuerſitati, vel collegio.*
54 *Confeſsio prælati an & quando noceat eccleſiæ cum diſcuſsione plurium concluſionum*
55 *Ponuntur aliqui caſus & modi, quibus probatur mala fides.*

QVONIAM OMNE. Nota ex prin. ſecundùm Abb. Imol. & alios, quod omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt ſecundùm Apoſtolum, quod exponitur ex fide, id eſt ex conſcientia.
1 †Omne enim quod fit contra fidem, id eſt contra conſcientiam peccatum eſt, ita text. *hic*, & concordat *text. in c. omnes. § ex his. 28. q. 1.* vbi etiam dicitur omne illud, quod fit contra conſcientiam eſſe peccatum, & facit *text. de pœnn. diſt. 3. c. quærat. ver. & ſi fides*, & bonus *text. in c. literas ſup. de reſtit. ſpol.* volens, quod qui facit contra conſcientiam ædificat in gehennam, vt etiam dicit *text. in c. per tuas el 2. inf. de ſimo.* & Alexan *conſi. 49. incipit cum dicatur, in fin. in 4. lib.* terminus enim fideſ, in iſto tex. capitur pro conſcientia, vt habetur *ind. iuribus*, & quia diſponit, factum contra fidem, id
2 eſt cõtra conſcientiã inducere peccatum. † Hinc dicimus, quod conſcientia ligat ad faciendum omne illud, quod dictat per modum præceptionis taliter, quod ſi præcipit conſcientia aliquid fieri, debemus illud facere, vel deponere cõſcientiam nõ faciendi, aliàs peccaret mortaliter, & tenderet ad gehennam, *d. c. literas, & d. c. per tuas*, vnde ſi conſcientia dictat fieri aliquid, quod nõ eſt contra legem Dei debet illud fieri, vel conſcientia deponi, ſi verò dictaret, quod eſſet contra Deum, vel eius legem, licet non liget ad faciendum, ex quo ſi faceret, peccaret mortaliter, quia faceret contra legem Dei, tamen ligat ad deponendum talem conſcientiam, in qua quis errat, & ſi non deponit non faciendo peccat, nam non faciendo facit in contemptum dum credit dictante conſcientia hoc nõ fieri diſplicere Deo, & ideo talis conſcientia deponenda eſt aliàs peccatur mortaliter, *d. c. literas, & d. c. per tuas, & ibi* ſcrib. & *in ſumma* Ange. *in ver. conſcientia.* vbi adducuntur Theologi, non immeritò ergo tex. iſte diſponit omne, quod eſt contra conſcientiam eſſe peccatum. Nam, qui lædit cõſcientiam ædificat ad gehennam, *vt ſuprà*, & erronea conſcientia deponenda eſt *d. c. per tuas.* benè verum quod conſcientia regulanda eſt ſecundùm ius naturale, & ſecundùm ius ciuile, vt per Bal. *in c. 1. de contentione inter D. & fid.* & D. Philip. Cor. *in conſ. 133. in 2. vol. in litera I.* & an magis obliget lex ciuilis, vel canonica, ſeu naturalis in foro conſcientiæ, vide per Innoc. *in c. cum a. de iure patro. & in c. nullus. de regu.* & quæ ponit poſt alios dom. Dec. *vbi aliquid dixi in c. quoniam contra in gloſſ. in verbo negligentia. ſupra de probat.* & per Moderan *tracta. de vltimo fine iuris canonici, & ciuilis, colum. 75. in 6. allat.* vbi etiam tangitur quæ ſit differentia inter forum conſcientiæ, & forum contentioſum, de quo dixi poſt Felyn. *in c. vigilanti. ſupra eod.* conſcientia enim debet ſe conformare cum lege nec debet eſſe melior, quàm lex mandet nec clementior. *§. oportet autem neq. videri. in Auth. de ind. colla. 6. & ibi* Ang. & per Bal. *in c. ne innitaris. ſup. de conſtitutio.* & per Philip. Corn. *in conſ. 201. incipit in hac, in ſecundo lib. in litera P.* & licet conſcientia interior non iudicetur per legem humanam, ſeu eccleſiaſticam ſecundùm Bal. *in l. ſi. in fine. C. de hæred. inſtit. & not. in c. vigilanti. ſup. eod.* vbi dixi poſt Felyn. & notatur etiam *in c. nouit. ſup. de iudi.* vbi Bald. vult, quod quis poteſt talem conſcientiam interiorem ſequi ſi alium non lædit, vt ipſe etiam Bal. ponit. *in c. ſacramentum. in titu. de conſuetu. rectis feudi*, tamen quando eſt ſcrupuloſa, & dictat ei fieri aliquid deponenda eſt, vel ſaltem illud eſt faciendum ſi non eſt contra legem Dei: ſi verò tenderet illud contra legẽ omninò talis conſcientia eſt deponenda, aliàs ædificaretur in gehennam, *d. c. literas & d. c. per tuas.* & aliqua circa conſcientiam vide poſita per Iaſ. *Inſti. de actio. §. ſed iſtæ. &* per Felyn. *in c. ex parte, el 2. & in c. fin.* poſt Abb. *ſup. de off. de lega.* & per Firmia. *in ver. conſcientia.* † Ex quibus 3
quo ad materiam text. noſtri habetur præſcriptionem contra conſcientiam non procedere, quia induceret peccatum, & eſſet contra ius canonicum & ciuile, vt ſentit Abb. *in ſummario, & in primo not. & dicetur plenius inferius poſt glo.* † Nota ſecundò ex text. 4
ibi cum generaliter, quod nulla præſcriptio etiam à iure ciuili inducta procedit cum mala fide etiam inter laicos tam in foro canonico quàm in foro ciuili, ſecundùm Abb. *in ſummario. & in primo. & quarto not. & ſeq.* eſto, quod in aliquo caſu lex ciuilis permitteret præſcriptionem cum mala fide, de quo plenius dicetur *inf. poſt glo.* ex quo infertur, quod omnis cõſuetudo ſeu conſtitutio, ſiue canonica, ſiue ciuilis permittens præſcriptionem cum mala fide debet caſſari, & aboleri, nec eſt ſeruanda, quod expreſsè dicit iſte tex. *ibi, omni conſtitutioni, &c. & ibi tam canonica quàm ciuilis*, & ideo ſi ius canonicũ in aliquo caſu permitteret præſcriptionẽ
cum mala fide cenſetur eſſe correctum p iſtum tex. † ex quo vlterius infertur, q tex. *in c. 1. ſup. eo.* & placuit. 15. q. 3. diſponẽtes in caſu, de quo in dictis iuribus præſcriptionẽ procedere de iure canonico cum mala fide, ſunt correcti per hanc decretalem, tamẽ in contrariũ facit, q imò dicta iura nõ ſint correcta, primò, quia ſi correcta eſſent ſuperfluo fuiſſent appoſita in hoc volumine contra ea quæ dicuntur *in proœmio decretalium in verbo, reſecatis ſuperfluis.* Ad quod etiam facit, quia text. *in d. c. placuit, & in d. c. 1.* ſunt editi in concilio generali, & conſtitutioni editæ in tali concilio nunquã cenſetur derogatum p verba quantumcunq; generalia, ex quo expreſsè mentio derogationis requiritur ſecundũ Archi. *in c. 1. de conſtit. lib. 6.* & Io. And. *in c. 2. de exceſ. præla.* & Arc. *in c. 1. ſup. de reſcrip.* & plenè per Fely. *in c. nonnulli. col. 1. eo tit. & bonus tex. in c. poſt tranſlationem. in fi. ſup. de renunc. ibi, cum nimis durum atq; aſperũ*, &c. ad quod poſſet replicari, quod imò per iſtum text. videtur expreſsè derogatum dictis iuribus, eo quoniam ius canonicum non permittit præſcriptionem cũ mala fide alio caſu niſi in terminis *d. c. primi, & d. c. placuit*, vnde verba iſtius conſtitutionis *ibi, nulla præſcriptio canonica, & ibi omni conſtitutioni.* non videtur poſſe verificari niſi in illo caſu, ergo illum comprehendent ac ſi expreſſa, & indiuidua mentio facta fuiſſet, *argu. l. 2. ff. de liber. & poſthum. & l. fundus qui locatus. ff. de fun. inſtruct.* & benè faciunt not. per Bart. *in l. qui Romæ. § duo fratres, in 6. quæſt. ff. de verb. oblig.* & in ſimili faciunt ea quæ ponit Alexand. *in l. fœminæ. C. qui teſtamen. face. poſſunt.* ad quam replicationem poteſt dici, quod relatio iſta nõ debet fieri ad dicta iura, vt cenſeantur correcta, ex quo de iure canonico permittũr præſcriptionem in illo caſu etiam cum mala fide, propter fauorem fidei, quo fit, vt etiam hodie dicta iura ſunt in obſeruãtia fauore fidei, tamen vt eſt communis concluſio Doctorum, de qua poſt Abb. dixi *in d. c. 1.* ſi enim corrigerentur p hũc tex. ceſſaret fauor fidei, cuius cauſa dicta iura induxêre præſcriptionẽ cum mala fide, & ideo ſatis eſt, quod per hanc decretalem fiat relatio ad correctionem aliarum conſtitutionum, in quibus ceſſit talis fauor fidei, cuius cauſa contra cõmunes regulas multa ſunt inducta, *c. in fidei fauorem. cum ibi not. de hære. li. 6.* & p hanc rationem, & alias ita punctualiter tenet glo. *fi. in c. poſſeſſor. de reg. iur. in 6.* † Nota tertiò ſecundũ Abb. Imol. & alios, q 6
abolenda, & caſſanda eſt oĩs conſtitutio, vel conſuetudo quę nõ poteſt ſeruari abſq; mortali peccato, & idẽ dicas etiã ſi ſeruari nõ poſſet abſq; veniali peccato, ſecundũ Abb & Imol. *hic per no. in c. 2. de pac. lib. 6. & in c. ſi aliq. d. p gl* & alios 22. q. 4. cõſtitutio. n. ſeu cõſuetudo cõtinens peccatũ nulla eſt, & ideo minimè ſeruãda, cũ ad eſſe conſtitutionis, & conſuetudinis inſit de ſubſtantia, q debeat eſſe rationabilis, honeſta, & iuſta declarando, vt facit Abb. & Imol. *hic*, conſiderandu. n. legem canonicã certum eſt, q deriuatur à lege diuina, & naturali, quæ inter ſe quo ad moralia conueniunt, *c. 1. prima. diſt. c. non eſt peccatum. § his itaq. 6. diſt. c. fin. 9. diſt.*

Digitized by Google

ex quo lex canonica dependet à lege euangelica, *c.1.prima diſtin. c.vt noſtrum*, vt eccleſiaſtica beneficia, & lex euangelica, & naturalis in idem tendunt, *d.c.2.& d.c.fin.* ex quibus legibus deriuatur ipſa lex canonica, *c.qualiter, & quando infra de accuſa.* & lex etiam ciuilis pendet à lege naturæ. cùm lex non ſit niſi recta ratio, & recta menſura, & inuentio, & donum Dei, *l.2.ff. de legib.* Vnde non immeritò Iſidorus *in c.erit, 4. diſtinct.* dicebat rationem, iuſtitiam, æquitatem, & honeſtatem debere ineſſe legi, vt quid ſubſtantiale, vnde quando lex diſcrepat ab iſtis non videtur vim legis habere, *c.quæ contra mores, octaua diſtinct.* & ideo quum lex canonica deriuetur à lege diuina, & naturali non debet eſſe modo aliquo nutritiua peccati, ex quo tunc anima pareret peccato, contra *cap.noſtrum, & contra cap.fina.ſupra de conſue.* vbi habetur omne commiſſum contra dictamen rectæ rationis eſſe peccatum, quod dictamen prouenit à lege naturæ, & ideo nec lex nec conſuetudo nutritiua peccati valet, vt *hic & in dicto cap.fina.* quia de natura legis eſt, vt non habeat peccatum, immò vt obuiet peccato, *dicto cap.quæ contra mores, & l.ſecunda ff.de legi.* vbi lex eſt correctio peccatorum, & *in Authen. vt hi, qui obligat.perhi. hab.res mino.collatio.ſexta.* Ad quod etiam quia lex canonica conſiderat ſalutem animæ, *c.quamuis, de pact.lib.ſexto.c.cùm contingat, ſupra de iureiuran. cap.fina.ſupra de conſuet. ibi, quanto diutius infelicem animam, &c. cap.vt animarum. de conſtitutio. libr.ſexto. & in iſto cap.* quæ ſalus non poteſt eſſe, vbi viget peccatum, *dicto cap.literas. & dicto cap. per tuas*, & ideo nimirum ſi Papa habet plenariam iuriſdictionem ſuper ſpiritualibus, & ſuper concernentibus animam, & ſpiritualia: & reſpectu iſtorum quiſque ſubiicitur eius iuriſdictioni, & poteſtati, *c.nouit.ſupra de iudi.c.ſolita.ſupra de ma. & obe.* per Innoc. *in cap. primo de conſtitutio & in c. quod ſuper his, infra de voto.* & quæ quæ notantur *in c.fina.infra de baptiſmo, & in Clem ſi dominum. de reliquijs & veneratione ſanctorum.* Vnde quando ex lege ſequeretur aliquod peccatum non eſt text. nec habet ſuam auctoritatem, quum lex obuiet peccato, vt dicit iſta decretalis cum aliis *ſupra allegatis*, & principes non habent poteſtatem inducendi talem legem, vt per Bartolum *in l fin.C.ſi contra ius vel vtil pub.* & per Abb.& Imol.*hic*, & talem legem condendo potiùs dicitur errare quàm legem condere, *c.ſunt quidam, 25.q.1.* cùm enim talis poteſtas ſit data à lege æterna ordinanda eſt ad euitandum ea quæ ſunt contra eandem legem, & non ad ſtatuendum ea quæ ſunt illi aduerſa, *d.c.quæ contra morem*: ex quibus infertur conſtitutionem nutritiuam peccati non valere, & quod lex debet eſſe honeſta, & rationabilis, *d c.erit autem lex.* & quando nutrit peccatum non eſt honeſta conſequẽter non valet. Circa quam materiam quando lex debeat eſſe rationabilis & iuſta, vide quæ ponit Fely.*in c ſi quando, ſupra de reſcript.* & quæ habentur *in l proſpexit.ff.qui, & à quibus.* & per Iaſonem *in l. non dubium.C.de legi.* & per repet. poſt Bar. *in l omnes populi.ff de iuſti. & iur.in 3.quæſt.3 quæſt.princip* & quæ ponit dom. Philip. Corn. *in conſil.54.incip in hac.in 4 volum.in litera I.* & aliquid dixi *in cap.in præſentia ſupra de proba.* contra tamen ſuperiùs dicta poteſt adduci

7 dum concluſum eſt, quod lex † debet eſſe honeſta, aliàs non valet, nam fortiter obſtat illud, quod habetur *in l.item ſi precio.§. quemadmodum.ff.locat.& in l.in cauſæ.§.penult.ff. de mino. & in cap. cum dilecti.infra de empt.& vendi.* vbi lex permittit aliquem contrahentem poſſe decipi in precio, & tamen talis lex non eſt honeſta, vt dicit gloſſ. *in l.ſemper in contractibus.ff.de regul.iur.* volens hoc non conuenire bono viro, & facit gloſſ. *in c.primo.§.hoc ius porrectũ 10.quæſt.2.* volens Eccleſiæ, & perſonis eccleſiaſticis non licere perſonam ſecum contrahentem in pretio decipere, cùm debeant ſeruare honeſtatem, *c.per tuas, infra de donat.* & ponit Cicer. *in 3.lib.Officiorum*, benè conueniunt, & quæ circa prædicta ponit Iaſ. *in l.ſi quis in conſcribendo.in quarta not.C.de pact.* Vnde conſidera, quod quandoque lex, vel ſtatutum ſunt honeſta, tamen continent aliquid præter honeſtatem, non autem directè continent inhoneſtatem, & tunc valent, cùm ſit dare medium inter honeſtum, & inter id, quod eſt inhoneſtum, & iſto caſu procedant iura adducta in contrarium, quandoque lex, vel ſtatutum continent aliquid quod eſt inhoneſtum, & tunc non valent, ita Barto.*in d.l omnes populi.in d.3 quæſt.princ.ver.tertio quæritur.* hoc modo declarans *text.in c.erit autem lex.4.diſt.* ex quibus infertur, quod ſtatutum diſponens, quòd mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu mariti eſt nullum, & inualidum, tanquàm inhoneſtum, & iniquum, cùm auferat liberam teſtandi facultatẽ, *c.ſuper eod.infra de condi appo.* ita Paul.de Caſt.*in l.ex facto.ff.de vulg. & pupill.* & Alexan.*conſi.155.incip.viſis.in 2.lib.* Infertur & ſecundò, quod ſtatutum permittens filium ſpurium poſſe à patre inſtitui eſt nullum, ex quo iura prohibuerunt talem ſpurium à patre poſſe inſtitui, vt reprimerent vitium concupiſcentiæ, *l.fi.C.de natural.libe.* & tale ſtatutum laxat habenas concupiſcentię, vnde tanquàm inhoneſtum, & dans materiam delinquendi non valet, vt tenet Barto.Imol.& alij ſcriben.de quo plenè per Aret. *ibi in l.teſtamenti factio.ff.de teſta.* Vltimò nota, quod de iure cano- 8

nico non ſufficit in præſcriptione adeſſe bonam fidem, *in princ.* ſed requiritur, quòd aſſiſtat toto tempore præſcriptionis, vt per Imol.*hic,col.1.verſ.item nota, quod de iure*, & Abb.*in vlt. nota.* & per Mod. *in tract.præſcript.in 2 parte.3.partis princ.q.7.* vbi reſpondent ad motiuum Iaſ.tenẽtis contrarium, *in l.3.§.genera,col.3.ff.de acq.poſſ.* & per hunc tex.confundi videtur opi.Bar.quæ videtur communiter approbari *in l.naturaliter,col.3.ff.de vſucap.* vbi ad ducẽdo doctrinam Innoc.*hic* tenet, quòd mala fides ſuperueniens, quæ durauit modico tẽpore non interrumpit præſcriptionem etiam de iure canonico adducẽdo rationem, vt per eum, nam iſte text. probat contrariũ, ex quo debet adeſſe bona fides in omni parte temporis quo præſcribitur, pro quo facit, nam oratio negatiua magis excludit, vel negat quã includit oratio affirmatiua, *glo.eſt in l.hoc genus.ff.de condi. & demon.* & probat *text.in l.alienatum.§.fi. ff.de verb.ſign. iuncta l.filiusfamil.§.pari autem ratione ff.de donat.* vnde iſta verba affirmatiua, aliqua parte, verificantur in qualibet minima parte, vt dicit *gloſſ.not.in Clem.1.in verb.aut eorum aliqua parte, de foro compet.in cle.* ergo multò magis verba negatiua nulla parte tẽporis verificabuntur in qualibet minima parte temporis quo durat pręſcriptio niſi ad hanc inductionem diceres eſſe verum quod ly aliqua verificatur in minima parte quando illa minima eſt apta ad effectum, de quo quæritur, aliàs ſecus, vt ſentit glo.*in d.Clem.1.& ibi plenius* Card.*col.4.in 9.q.* Aret.*in l.Gallus.§.in omnibus.in prin ff de liber.& poſth.* Ad effectum autem noſtrum nõ ſufficit, quòd mala fides ſuperueniat modico tempore, & ſic quòd ſit reuocabilis, ſed neceſſe eſt, quòd ſuperueniat irreuocabiliter ſecundùm Bar *in d.l.naturaliter, col.3.verſ.item vnũ aduerte*, ad quæ vide quæ dixi *in c.illud.ſup.eo.* & dicetur aliquid *infra* poſt Abb.& Bald.*ſolum pen.verſic.ſed pone in princ.* qui benè tangit dicens iſta extrema habita purgant vitium qualitatis, quod erat in medio, quod vitium procedebat ex errore, id eſt ex conſcientia erronea medij temporis, quæ purgata, & depoſita non inducit peccatum, & conſequenter ceſſat ratio huius c.& fit quædam reconciliatio *argum.l nam & ſi fur.ff.ſi cert.peta. & l.ſi quis pro eo.§.ſi nummos.ff.de fideiuſſ.* & vide quæ dicam *infra in gloſſ.fin.poſt* Abb. *in 2.quæſt.gloſſ.* vbi diffuſius examinabo. Gloſſ. prima in fin. expedias, vt facit Imol.*hic colum.1.in princ.ver.venio ad gloſſ.* & vt dicit Abb. *in primo notabili, vbi plenè dixi.* † Gloſſ.2.*in ver.bona fide, ibi cap.cura.* 9

hoc contrarium multis modis ſoluitur per gloſſ. & Abba. poſt Docto.*in d c cura*, & per Imolam *hic, colum.2.verſic.venio ad ſecundam glo.* recitantem plures, & varios intellectus, tamen illa ſolutio videtur eſſe communior, quæ accommodatur per Imol. & Abb.*hic, colum.1.in fin.* quod *in d.c.cura ille*, qui præſcribebat non erat in mala fide, ex quo errabat in facto, quo caſu text.ille non contradicit huic decretali: quæ ſolutio declaratur duobus modis. Primò ſecundùm *glo.in d.c.cura.* & Abb.*ibi, in 3.ſolut.& Imol. hic, colum.2.verſ.vnde alij*, quod error in facto erat, quoniam *in d.c.cura* illi, qui præſcribebant nõ inceperunt pręſcriptionem ipſi, ſed eorum prædeceſſores, & ipſi ſucceſſores credebant prædeceſſores iuſtè habuiſſe, & poſſediſſe, vnde talis error facti iuuat ipſis ſucceſſoribus, *argu.l.qui in alterum.ff.de reg.iur.& in regula, cùm quis, eo.tit.lib.6.* de quo etiam poſt Abb. & alios dixi *in c.de quarta ſup.eod.* quæ ſolutio, licet poſſit eſſe vera in ſe quando poſſeſſum à prædeceſſore poterat eſſe penes ſucceſſorem abſque eo, quod de illo fieret noua conceſſio ipſi ſucceſſori, vt erat in terminis, *d.c.de quarta.* circa pręſcriptionem decimarum, & funeralium reſpectu quarum ſucceſſor in beneficio poſſet iuſtè credere prædicta iura fuiſſe conceſſa ſuis prædeceſſoribus, & conſequenter perſiſtere in dicta quaſi poſſeſſione dictorũ iurium, ex quo neceſſe non eſt, quod de nouo illa iura ſucceſſori concedantur, tamen hoc non poteſt verificari in terminis, *d.c.cura*, vbi non tractatur de dictis iuribus, ſed de ipſis conceſſis, & quęritur, an religioſus, vel alius clericus poſſit vẽdicare, vel retinere eccleſias ſibi donatas à laico, & dicitur quòd nõ niſi fuerit munitus legitima pręſcriptione, vnde in tali donatione eccleſiarum nõ videtur conſideranda qualitas, quæ fuit in prædeceſſore, ex quo eo mortuo de nouo eccleſia debet concedi ſucceſſori, & in hac noua cõceſſione conſideratur bona fides ipſius cui conceditur, & non ſui præde-

Digitized by Google

prædeceſſoris, ex quo non quæritur de aliquo iure, quod venit in conſequentiam habita prius eccleſia, vt eſt in terminis *d.c.de quarta.* ſed principaliter agitur de retentione ipſius eccleſiæ collatæ ſucceſſori per laicum, & ideo licet talis intelligentia poſſit eſſe vera data habilitate extremorum, vt erat *in d.c. de quarta.* tamen verificari non poteſt in terminis *dicti c.cura.* Et ideo communis ſolutio intelligitur alio modo, ſecundùm quod declarat Abb. *in d.c.cura.in quarta ſolutione.* quod ibi clerici, vel religioſi, qui capiebant eccleſias à laico errabant in facto, vtputà, quia credebant interueniſſe conſenſum epiſcopi, audientes hoc à fide dignis, vel videntes literas non veras hoc continentes, vel quod dicti laici habebant conceſſionem iſtud faciendi, iuxta ea quæ dicit Abb. *in cap.cauſam quæ.ſupra eod.& in c.audtiis.* & declarat etiam Imol. *hic, colum 2.verſicu quarta ſolutio,& verſi item limita,colum.3.* quæ intelligentia, licet videatur quodammodò diuinatiua, tamen benè poteſt ſuſtineri conſiderando verba illius text. *ibi*, niſi legitima fuerit præſcriptione munitus, quæ verba innuunt legitimam præſcriptionem illo caſu prodeſſe, & certè legitima præſcriptio non poteſt dici niſi in ea concurrant omnia extrema habilia cauſantia legitimam præſcriptionem, vt toto titulo noſtro, maximè in iſto, *c. & Inſtit de vſucap. & ff.eod. titu.* inter quæ extrema habilia illud potiſſimùm eſt, quòd bona fides adſit, vt *in c.noſtro,& in c.praced & in c.vigilanti.& in c.ſi diligenti.ſup.eod.* cùm ergo *d c.cura*, velit, quòd tutus legitima præſcriptione licitè poteſt retinere eccleſiam ſibi conceſſam à laico, neceſſe eſt in tali præſcriptione ad hoc, vt dicatur legitima dare bonam fidem, quia aliàs ſine ea non diceretur legitima, ſi ergo debet adeſſe bona fides ſolutio, & intellectus communis erit verus declaratus hoc ſecundo modo. In eadem *gloſſ ibi, bonam fidem.* Imol. *hic,colum.3.verſi.vlterius redeo,& col ſeq.* ſe extendit ad declarandum, an in dubio præſumatur bona, vel mala fides, de quo per Barto.& repet. *in l.Celſus ff.de vſucap.*& per Abb. Fely. & alios poſt gloſſ. *in d c.ſi diligenti. vbi poſt alios dixi, & ibi vide.* In eadem *ibi c.ſi diligenti*, & hic declara, vt per Abb. *colum.2.in princip.verſicu. tertio glo.quærit*, & per Imol. *colum.5.ver.redeo,ad gloſſ. & colum.ſeq.* & vide plenè per Abb. Felyn. & ibi dixi poſt alios *in d.c.ſi diligenti*, & per Bart. & repet. *in d.l.Celſus.* & dixi aliquid poſt Abb. *in c.illud ſup eod.* In fine gloſſ. dicas, vt per Abb. *colum.2. verſ.vltimo gloſſ.* & vt per Imol. *char.2.verſ.vltimatè gloſſ. num.10. & tribus colum.ſeq.* & vt dixi poſt Abb. Felyn. & alios *in c.de quarta,& in d.c.ſi diligenti,ſupra eod.* & vt habetur *in d.l.Celſus*, per Bart. & repet. *& in c.1.de*
10 *præſcript.lib.6.* † Gloſſ. *in verbo ciuilis*, tangit, & examinat difficultatem, an per hanc decretalem ſint correctæ leges ciuiles in aliquibus caſibus permittentes præſcriptionem cum mala fide, quem articulum plenè examinat Abb. *hic,colum 2. & quatuor ſeq.* & idem facit Imo *char.3.col.3.& notë ſeq.ver.primo modò ad gl.pen.* & tangit etiam Felyn. *hic in* primis quatuor colum. qui recitant varias opiniones diuerſorum Doctorum diuerſa ſententium, tandem pro clariori diſcuſſione articuli, & difficultatis duo principaliter erunt examinanda. Primum, an iura ciuilia prædicta ſint correcta per iſtum text. Secundum an valeat ſtatutum diſponẽs, quod poſt decennium creditor non audiatur cõtra debitorem,
11 † Circa primum communis concluſio eſt, in qua nõ videmr eſſe repugnantia, quod in præſcriptione in qua requiritur poſſeſſio, ſeu quaſi ipſius præſcribentis, & eius factum vti eſt in actionibus realibus, quod præſcriptio nõ currit ſi ille, qui poſſider ſeu quaſi eſt in mala fide, & quod iura ciuilia circa hoc diſponentia contrarium ſunt correcta, ita probatur litera noſtra, fundãs ſe ſuper conſcientia rei alienę, & ſic conſiderando factum ipſius pręſcribentis, & idem videtur probari *in regula poſſeſſor. de regul.iur.lib.6.* dum ibi præſcriptio fundatur ſuper poſſeſſione, conſequenter ſuper facto ipſius præſcribentis, & benè hoc probat *tex. in c.vigilanti,ſup.eo ibi, ne mala fidei poſſeſſores ſimus, & in prædijs alienam*, & hoc voluit Hoſti. *in ſumma eiuſdem tituli §.quæ res præſcribi poſſunt*, qui hic refertur ab Abb. *colum.5.ver.ſed poſtmodum adducendo rationem.* Nam qui poſſidet rem alienam ſine titu. & traditione, dicitur in mala fide, *c.ſi.virgo,34.quæſt.2.* ex quo enim ſcit rem ad ſe nõ ſpectare debet ſcire eſſe alienam, *l.cum quærebatur.C.vnde vi.* & ſciens alienam eſt in mala cõſcientia, & taliter præſcribendo committit peccatum, & ideo vtroque foro talis præſcriptio reprobata eſt, *per textum noſtrum, & per d.c.vigilanti, d.c.ſi virgo, & dicta regula poſſeſſor*, & cùm agatur de peccato in vtroque foro ſeruanda eſt lex canonica, vt per Ioan. Andr. *in d.regula poſſeſſor.* & per Bartolum *in l.priuilegia.C.de ſacroſanct.eccleſ.* vnde lex ciuilis aliter diſponens neceſſariò venit corrigenda, vt dixi *ſuprà in nota.* poſt Abba. quam concluſionem tenet Abb. *hic colum 2.verſicu aduerte.* Imol. Felyn. & omnes ſcriben. Ioan. Andr. & *alij in dicta regula poſſeſſor*, & Moder. *in d.tract.in tertia parte principali quæſt 13.ſecunda partis,& alij allegati per præfatos Doct.* quam concluſionem poteris comprobare ex his quæ hic adducit Felyn. *colum 3.ver ſiſt.a opinio* Bart. de quo dicam in ſeq. artic. Benè verum quod Dyn. *in d regula poſſeſſor.* adducebat aliam rationem volens, quod ius canonicum conſiderat æquitatem naturalem quæ non patitur aliquem locupletari cum aliena iactura, *l.nam hoc natura ff. de condict.indeb.* quam etiam videtur ſentire Abb. *hic,colum.5.verſic.puto tamen.* quæ ratio nihil valet, ex quo non eſt generalis: nam ex ea ſequeretur, quòd nulla præſcriptio non haberet locũ, cùm quælibet afferat lucrum cum alterius detrimento, & ideo vera ratio concluſionis eſt periculum animarum, quod verſatur in malæ fidei poſſeſſore, vt in iſto text. & ita punctualiter dicit dominus Philip. Fran. *in d.regula poſſeſſor, colum 2.* & quia præſcriptio hodie vtroque iure currit cum bona fide, non obſtante, quòd per eam quis locupletetur cum alterius iniuria, vt plenè dixi poſt alios *in rubric.ſupra eodem.* Limitatur hæc concluſio primo in caſu *cap. primo ſupra eodem.& 16.quæſt.3.c.placuit.* de quo per gloſſ. *in verbo bona fides.in c.ſi diligenti.ſup.eod.* & plenè dixi *in dicto c.primo, & ſuprà in notabilibus.* & ponit gloſſ *fin.in dicta regula poſſeſſor*, quibus in locis ponitur ratio huius limitationis. † Limitatur ſecundo in 12
caſu *l.generaliter.ff de noxa.* de quo plenè per ſcriben. *in dicto cap. ſi diligenti.* poſt gloſſam *in verbo bona fides*, & quare hoc ſit, ibi notatur, & etiam *in cap.contingit,ſupra de dolo,& contumacia*, quæ concluſio clarè procedit de iure ciuili, quando quis eſt miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, quòd poſſit præſcribere etiam ſi ſcit rem eſſe alterius quam eius contra quem eſt interpoſitum decretum, per *textum apertum in dicta l.generaliter,& habetur in l prætoris. in princip ff. de damno infecto*, & eſt gloſſ. *in l.ſi finita.§ ſi de vectigalibus ff. de damno infecto*, & habetur per Abbatem *in cap.quoniam frequenter. §. quod ſi ſuper. vt lite non conteſtata.* An autem hæc limitatio procedat de iure canonico. Bartol. *in dicto §.ſi de vectigalibus.* tenet, quod ſic. Imol. & Alexan. *ibi,colum. tertia & quarta*, tenent contrarium, limitando niſi talis res fuerit habita pro derelicta. Quæ opinio videtur verior per hunc textum cum aliis allegatis per Alexand. *in d.§.ſi de vectigalibus*, & per Imolam *in c.paſtoralis.* poſt gloſſ. *ibi ſupra de offic. ordina. cum alijs allegatis* per Modern. *in d.tracta. in 2.parte princip. quæſt.19.* & vide dicta per ſcriben. *in dicto c.ſi diligenti.* benè iſte, qui detinet ex ſecundo decreto in terminis, *d.l generaliter.* habet commodum excludendi dominum niſi ſoluat damnum à ſeruo factum, ſed quòd poſſit pręcisè excludere dominum reſpectu vſucapionis dicendum, quod non de iure canonico, cùm ſit in mala fide, & ſic in peccato, quod non tollitur auctoritate legis ciuilis
ſeu iudicis. † Limitatur tertiò ex mente Bald. *in d.regula poſſeſſor.* 13
quem refert ibi dom. Philip. Franc. *colum.2.verſic.ſed hoc limitat.* quando dominus rei poſſeſſæ ſciret rem ſuam poſſideri, & tacuit per tantum tempus, quòd videatur habere rem pro derelicta. Nam tunc præſcribens ſibi acquirit nec tenetur requirere, per *glo.in l.prætoris officium.in princip ff.de damno infecto.* pro qua facit *text.in d.l.ſi finita §.non autem.eo.titulo.* Et etiam pro limitatione facit, quia talis negligentia non petentis iuncta cum eius ſcientia inducit aliquem naturalem conſenſum per ea quæ habentur *in l alienationis verbum ff de verbor. ſignific.* contra quam limitationem tenet ipſe Philip. Franc. eo quoniam multa debent concurrere ad hoc vt res habeatur pro derelicta, quia ad hoc, vt talis res pro derelicta habita poſſit licitè ſine peccato detineri debent concurrere ea quæ notantur per gloſſam, *in c.ſi quid inueniſti,14.quæſt.5.* & ea quæ adducit Innocent *in cap.veniens,ſupra de renuncia.* & quæ habentur per gloſſ. *in verbo ſatisfiert, in cap. 2.de vſur. lib.6.* cuius opinio comprobari poteſt ex his quæ dicit Abb. *in cap ſina infra de furtis, & quæ habentur in ſumma angelica, in verbo furtum, verſicu. vigeſimonono.* quando enim quis inuenit rem non ſufficit, quòd in mente ſua credat, quòd talis res habeatur pro derelicta, ſed neceſſe eſt, quòd concurrant ea quæ notantur *in dicto cap.ſi quid inueniſti*, & per Abbatem *in d.cap.fina.* alias occupans talem rem eſt in peccato, & conſequenter non præſcribit, vt notatur *in dictis locis.* Et comprobatur per *textum in dicta l.fina.C.vnde vi.* quando enim res habetur pro derelicta à vero domino, tunc ſtatim quæritur occupanti abſque aliqua præſcriptione, *l.prima ff.pro derelicto.l.interdum. § primo.ff. de acquiren.poſſeſſ.cum ſimil.* & idem dicendum, quando talis res habetur pro derelicta à non vero domino, ſed ab eo quem credebam domi-

Digitized by Google

dominum, tunc enim poſſumus vſucapere, *l. fina. ff pro derelicto, d. l. ſi finita. § non autem. ff. de damn. infecto. & d. l. prætoris, in principio.* Vnde benè fatendum eſt quod quando eſt vera, & concludens præſumptio quod non dominus, qui tamē habetur pro domino habet rem pro derelicta, quod benè poſſumus illam vſucapere, vt probatur *in dictis iuribus*, & etiam dicebat Imol. & Alexan. *in d.*

14 *§ ſi de vectigalibus, colum.* ... *verſi.* Imol. *hic dicit.* † Tamen iſtud non facit ad concluſionem iſtius limitationis, non enim ſequitur neceſſariò, quis ſcit rem ſuam poſſideri ab alio, non petit, ergo habet eam pro derelicta, vt patet *in d. c.* ſi quid inueniſti. *iuncta gloſſ.* & per Abba. *in c. fina. ſupra de fur.* & ſi concluſio eſſet vera, ſequeretur, quòd in omni caſu procederet præſcriptio cum mala fide, quando ſciens rem ſuam præſcribi, non peteret, ea quo videretur eam habere pro derelicta, quod non eſt verum. Nam vt habeatur pro derelicta debent concurrere aliæ qualitates vltra tempus *vt ſupra.* Nec prædictis obſtat glo. *in d. l. prætoris. iuncto text. in d. l. ſi finita. § non autem*, vbi ſtans per tempus, quo poteſt interponi decretum ſecundum, & nihil dicens, videtur habere rem pro derelicta: ergo idem, quando permittit currere ad tempus infra quod poterat agere, & non egit, nam eſt verum concurrentibus aliis coniecturis vltra lapſum temporis, vt dictum eſt: & text. *in d. § non autem.* procedit de iure ciuili in illo caſu, in quo etiam exiſtens in mala fide poterat præſcribere, *d. l.* 2. generaliter ſtante auctoritate prætoris, quod ſecus de iure canonico, vt dixi *in præcedenti limitatione*, nec etiam obſtat, quòd ſciens rem ſuam præſcribi videatur tacitè conſentire, & tacitè alienare, *d. l. alienationis verbum*, *nam d. l.* procedit præſumptiuè, vt patet ex illo *verbo videtur*, & quando vſucapio eſt legitima conſequenter eum bona fide, quod eſt potiſſimum: quæ cùm in præſenti caſu ceſſet nimirùm ſi nō procedit: de cuius intellectu plenè dixi *in rub. ſup. eod.* & talis conſideratio confunditur, per text. *apertum in c. vigilanti. ſup. eo.* vbi non conſideratur ſcientia, vel ignorantia eius, contra quem præſcribitur, vtroq; enim caſu procedit præſcriptio, vt etiam dicit text. *in l. fin. C. de præſcr. long. temp.* & dixi poſt Abb. & alios *in d. c. vigilanti*, ſed tātum conſideratur, an præſcribens ſit in bona, vel in mala fide, vt etiam conſideratur in iſto tex. in quo fundamētum eſt ſuper peccato ipſius præſcribentis, non autem in ſcientia, vel ignorantia eius, contra quē præſcribitur, etiam ſi eius ſcientia, vel ignorantia conſideraretur, non attenderetur in ipſa præſcriptione bona fides, vel mala ipſius præſcribentis, quod eſt contra text. *in c. vigilanti. & d. c. ſi diligenti, & in c. veniens. in fin. ſup. eo. & d. c. ſi virgo, & d. l. regulam poſſeſſor*, nec etiam conſideraretur conſcientia ipſius præſcribentis, conſequenter eius peccatum, quòd eſſet contra text. noſtrum: non enim ſufficit iſti mala fide poſſidenti, & in peccato exiſtenti, quòd alleget tacitum cōſenſum eius, qui eſt dominus, ex quo debet habere liberum. & expreſſum, vt in ſimili *not. in c. 2. de vſuris, lib. 6. & per glo. in verb. remiſſione, in c. ſtatutum. § notarium. de reſcri. in 6. cum aliis ibi allegatis.* per Doct. & in ſimili per Barto. *in l. ab eo. C. quo & quando iud. in fi.* & per Mod. *in c. nouit. ſup. de iud. col. 7.* nā per hunc tacitū nō inducitur naturalis nec tollitur, vt *ibi no. & in l. Iulianus verum debitorē, de condict. indeb.* & ideo reiecta hac limitatione erit concluſio vera, quod præſcribens cum mala fide peccat, nec poterit habere commodum ea ipſa præſcriptione, ſiue ille contra quem præſcribitur ignoret rem ſuam præſcribi, ſiue etiam ſciat, vt patet *per d. c. vigilanti, & per literam noſtram.* ea quib. remaneat expedita hæc prima cōcluſio, quo ad actiones reales, & quo ad præſcriptiones, in quibus conſideratur poſſeſſio, ſeu

15 quaſi ipſius præſcribentis, & eius factum. † Secunda concluſio eſt, quòd per hanc decretalē etiam ſint correcta iura ciuilia permittentia præſcriptionem cum mala fide in aliquo caſu, *vt* eſt in actionib. perſonalibus, & in præſcriptione, in qua nō requiritur poſſeſſio, nec quaſi ipſius præſcribentis. Sed procedit ea mera negligentia non petentis, licet etiam non requiratur aliquod factum ipſius præſcribentis, tamen ſtante mala fide, & conſcientia præſcriptio non ſibi prodeſt: ita cōcludit poſt dom. Ant. & alios Abb. & Imol. *hic* ſequentes opinionem gloſſ. communiter approbatam, quam concluſionem etiam ſenſit glo. & *ibi* communiter ſcriben. *in d. regula poſſeſſor*, & Bar. *in l. omnes populi, in 3. quæſt. princip. verſic. tertio quæro ff. de iuſti. & iure*, & ibi etiam etiam communiter ſcriben. & Ange. *in l. 1. col. fi. C de iudi.* & Ludo. Roma. & Imo. *in l. ſequitur. § ſi viam. ff. de vſucap.* vbi inducunt iſtum textum duobus modis, & idem Alexan. *in conſi. 185. in 2. volu. & in conſi. 51. in 5. volum.* & ſequuntur etiam alij Doct. *hic allegati* per Felyn. poſt Abb. & Imol. & per Mod. *in d. tract. in d. 13. q. ſecunda partis princip.* & Abb. *hic, colum. 5. in princ.* inducit iſtum text. ponderando verbum rei, quod eſt generale comprehendens iura, & actiones. *l. 1. § quædam. ff. de rerum diuiſ.* & per Bar. *in l. quintus. § argento ff. de aur. & arg. leg.* Nec obſtat verbum alienę hic poſitum, quod præſuppponit alteri competere dominium. Nam reſpondetur, quòd res debita alicui largo modo poteſt dici eſſe in dominio eius cui debetur, *c. quid dicam. 14. q. 4. l. ſi ut. & Titium. ff. ſi cert. peta. vbi gloſſ. & gloſſ. in verb. ſua. in l. per diuerſas. C. mandati.* Vnde cùm in hoc text. exprimatur ratio prohibitiua præſcriptionis, quæ eſt ipſum peccatum, ad iſtum caſum improprium extendetur diſpoſitio huius text. per *glo. in verb. eligatur, in Clem. 1 de elect.* & faciunt notata *in l. filius habeo. ff. ad Macedon.* & comprobatur ex dictis per Philip. Franc. *in d. regula poſſeſſor.* & per Felynum *hic.* Nam diſpoſitio huius decretalis emanauit fauore animæ, vt peccatum euitetur, ergo eſt fauorabilis, & per conſequens extendenda, *iuxta gloſſ. approbatam* per Bart. & alios *in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendi.* facit etiam quia debitor largo modo dicitur debitum poſſidere, *l. quod ſi in diem. § Iulianus. ff de petit. hæredita.* faciunt etiam alia iura, & rationes pro iſta opin. adductæ *hic* per Abb. Imol. & Felyn. & per Doct. *in d. c. poſſeſſor*, & per Moder. *in d. tract. in d. 13. q.* vbi allegantur conſilia multorū, & quæ ponunt Mod. *in d. tract. de vltimo fine iur. cano. & ciuili, in 2. illatione.* contrarium tamen voluit. Hoſtien. *in ſumma, in loco hic allegato* per Abba. & Barto. *in d. l. ſequitur. § ſi viam.* & alij *hic* allegati per Felyn. & per Modern. *in dicto tracta. in d. 13. quæſt.* poſt Abba. & Imol. *hic.* & per Modern. *in d. regula poſſeſſor.* moti iuribus, & rationibus, de quibus per eos. Ad quæ patet reſponſio ex dictis per Abba. Imol. & Felyn. *hic, & in dicto tracta.* per Modern. *& in d. regula poſſeſſor*, negari enim non poteſt, quod ille qui ſcit ſe eſſe debiturē, eſto, quòd nihil faciat, eſto etiā, quòd verè non poſſideat. quòd ipſe non ſciat ſe eſſe debitorem, & quòd etiam ex hoc nō locupletetur cum iactura illius, qui habet actionem contra ipſum, & conſequenter, quod exiſtens in tali conſcientia non peccet, & peccando non poteſt ſe tueri ex negligentia creditoris non petentis, vt *in d. c. vigilanti.* nec etiam poteſt ſe tueri auctoritate legis ciuilis permittentis talem præſcriptionem, cùm lex ciuilis non habet auctoritatem tollendi peccatum: in ipſo enim non adeſt poſitiuè bona fides, vt neceſſarium eſt. & infrà dicetur, vnde cùm ſit in tali ſcientia conſequenter & peccato certiſſimum erit præſcriptionem non currere per huoc text. quæ concln. plenius, & efficacius fortificabitur in diſcuſſione infraſcriptarum limitationum. † Qua- 16

enim prima eſt vt concluſio non procedat in actione quæ datur ad meram pœnam, prout eſt actio furti ſecundùm do. Anto. *hic* Abb. & Imol. & Felyn. *colum. 2. verſ. recipit tamen*, & Matheſila. *in notabi. 23. cum aliis allegatis* per dominum Philip. Franc. *in dicta regul. poſſeſſor, colum. 3. verſicu. ſecundo limita*, & Modern. *in d. tracta. quæſt. 13. præallegata in prima limitatione*, & ratio eſt, quia talis pœna in foro conſcientiæ non debemt, *ſecundùm gloſſ. in cap. fraternitas, 12. quæſt. 2.* conſequēter ceſſat ratio peccati, ſuper qua ſe fundat iſte text. & an pœna mera poſſit peti de iure canonico, vide notata per Felyn. *in c. primo, colum. 12. ſupra de conſtitu.* cum aliis allegatis per me, poſt alios *in c. quoniam contra. in gloſſ. in verbo negligentia ſupra de probatio.* & hanc limitationem videtur ſentire Bart. *in l. ſi pœna cauſa. in princip.* vt declarantibus Alexan. & Mod. Papi. *ff. de condict. indeb.* licet Abb. *hic, colum. 3. verſi. ipſe verò dom. Antonius*, dicat Bart. *in d. l. ſi pœnæ cauſa.* ſentire contrarium, & non benè, ex quo ſentit hanc limitationem. Quam intellige procedere, quando talis actio temporalis fuit à lege inducta in meram pœnam, vt tunc ea decurſa ampliùs non poſſit agi, & præſcriptio inuer illum contra quem competebat, ſecus antè quando actio non fuiſſet data in meram pœnam, ſed quia ſic fuit viſum legi conuenire reipublicæ propter aliquod factum, vt eſt in actione de dolo, & ſimilibus, tunc enim licet decurſo tempore ſtatuto à lege non poſſit agi in foro contentioſo, tamen benè reſpectu peccati poteſt agi in foro canonico per viā denunciationis euangelicæ, *iuxta c. nouit. ſup. de iudi.* ſecundùm Abb. *hic colum. 3. verſi. ſed ego dubito.* quem ſequitur Fely. *colum. 2. verſi. recipit tamen*, & Modern. *in d. tracta. quæſt. præallegata 13. verſicu. ſecundo limitatur rationibus, & iuribus, de quibus per eos*, quod procedit quando ſubeſt æquitas naturalis iſtud faciendi, & ſubeſt culpa ſeu delictum ex parte illius, contra quem competebat actio temporalis. Aliàs autem ſi nulla culpa, & delictum ſubeſſet, tunc etiam decurſo tempore non poſſet agi etiam in foro canonico per viam denunciationis euangelicæ ſecundùm Abbatem *hic.* In iſtis enim actionibus non ſunt correcta iura ciuilia introducentia eas cum

certa

Digitized by Google

certa meta temporis ſecundùm Paul.de Caſtr. in d.l.ſequitur.§.ſi
viam.& ſecundum,quod no. Fely.in c.de quarta,in fi.ſup.eo.vbi di-
xi,& eſt glo.& ibi Moder.poſt alios in ver. durantibus. in auth. quas
actiones.C.de ſacroſan.eccle.cum alijs adductis per Moder.in d.tract.q.
13.in ſecunda limitatione, qui etiam in fine primæ limitationis per
eos ibidem poſitæ tangunt,quid in pœna conuentionali, an illi
poſſit pręſcribi per debitorem ſciētem ſpacio 30.anno. de quo,
17 vt per eos plenius in locis allegatis per ipſos.† Secundò limitatur cō-
cluſio ſecundùm do.Philip.Franc. in d.regula poſſeſſor, col.3.ver.ſed
limita.quando eſſemos in præſcriptione tanti temporis, in cuius
contrarium nō extaret memoria, quæ videtur procedere,etiam
ſine bona fide ſecundū Saly.in l.2.C.de ſerui.& aqua.tamen ipſe-
met Phil.Fran.in c.1.de præſcr.lib.6.col.ſi.tenet contrariū, & quod
imò in tali præſcriptione etiā requiritur bona fides, ſecundū Io.
And.in c.ſi diligenti.ſup.eo.Pro qua opinione benè facit iſte tex.ibi,
vt nulla valeat præſcri.quod eſt vniuerſale negatiuum inducendo,
vt p Abb.hic.& ſequūtur etiā Mod.in d.tract.in 2.parte tertia partis
prin.in 6.q.ver.& pulchrè dicit Saly.char.6.num.30. vbi declarant
18 qualiter hoc procedat.† Tertiò limitatur qn̄ debitor non ſoluit,
quia nō fuit interpellatus, & interpellatio erat neceſſaria ad cō-
ſtituendum ipſum in mora,vt quia obligatio erat ſine die, l.quod
te.ff.ſi cer.pet.& l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.obl.& hoc ſecundū Hoſt.
in ſumma huius tit.in §.quæres,& ſecundùm Abb.hic,col.4.& 5.ver.
ego ſum ſolutus,& verſ.concludo ergo, & p eundem Abb. in c.quod cle-
ricu.col.pen.de foro compet. ex quo nulla culpa poteſt imputari ipſi
debitori,quam limitationē etiam conſulendo tenuit do.Philip.
Cor.conſ.26.in 2.lib.& conſ.277.in 4.volu. & in alijs cōſilijs adductis
p Mod.in d.tract.in 2.par.tertia partis prin.q.13.ver.& pro opi.Hoſt.
& Bar.vbi dicunt hanc opi. ſemper ſibi placuiſſe præſuppunen-
do debitorem feciſſe ſolutionē ſi fuiſſet interpellatus, & quod
non habuit animum corruptum, quod in dubio non præſumi-
tur,l.merito.ff.pro ſocio.l.quotiens.§.qui dolo ff.de proba. ex qua limi-
tatione poteſt inferri ad deciſionem quæſtionis, q ſi obligatio
contineret conditionem, vel diem incertā, quo caſu poſt euen-
tum cōditionis, vel diei incertæ debitor nō conſtituitur in mo-
ra niſi fuerit interpellatus, vt per Bar.in l.quotiens in diem.ff.de verb.
obl.& in l.quod dicimus.ff.de ſol.cum ſimi.quod hoc caſu præſcriptio
procederet,ſed contra hāc limitationē tenet Imol.hic,col.20.eo
quoniam debitor non poteſt arguere creditorem de negligētia,
ex qua fuit conſequutus commodū,quia interim ab eo non fuit
petita res debita, l.cum in fundo.§.quod ſi mulier, & ibi glo.ff.de iure
dot.& opi.Imol.ſequitur hic Fely.col.2.ver.2.declaratio,cōſiderans
Abb.ſibiipſi cōtrariari, & placet mihi etiā iſta opinio, ex quo cū
in ea fateatur debitorem ſcire ſe debere,eſto q creditor non pe-
tat,& decurſum eſt tēpus ſtatutū à lege, tamen certum eſt ipſum
ſcientē non eſſe in bona conſcientia,conſequenter pręſcribēdo
potiùs peccat,& taliter peccando non præſcribit,vt dicit iſta de-
cretalis.In qua ſolū conſideratur,an habeatur notitia,& ſcientia
rei alienæ,cuius appellatione veniunt iura,& actiones,vt fuit di-
ctum ſuis ſup.in concluſione. Nec obſt.fundamentū do.Philip.Cor.
quia licet debitor non interpellatus,nō ſit in mala fide, nec ha-
beat mentē corruptam,tn̄ clarum eſt, quod nō eſt in bona fide,
cùm ſciat ſe eſſe debitorē, & habeat conſcientiam rei alienæ: &
ideo præſcriptio non admittitur,cū in ea nō ſufficiat,q abſit ma
la fides,ſed opus eſt bonā fidem adeſſe poſitiuè ſecundùm Bart.
19 in l.ſed ſi lege.§.ſcire.ff.de pet.hær.& in d.§.ſi viam.† Quartò limitatur
qn̄ actio ſui natura eſt temporalis, vt in actione redhibitoria, &
quāti minoris,ſecundū D.Ant.Abb.& Imol.hic,& Pau.de Caſt.
in d.§.ſi viam.Nam in iſtis debitor nō pręſcribit,ſed actiones ipſę
pereunt quæ introductæ ſunt à iure ciuili, cū certa taxatione tē-
poris,Fely.in d.c.de quarta.in fin.& dictum eſt ſup.in 1.limitatione, tn̄
iſta ratio redditur dubitabilis, & videtur parū concludere quo-
niam actiones perpetuæ apparēt etiā introductæ cum certa me-
ta tēporis.Inſt.de perpe.& tempo.actio.l.oēs,& l.ſicut.C.de præſcrip.30.
vel 40.anno.& tamē in illis nō poteſt præſcribi,vt dictum eſt ſup.
in conclu. & ideo conſidera ſi melior ratio poſſet aſſignari ex his
quę poſt alios dicta ſunt ſup.in 1.limitatione.In iſtis enim interue-
nit aliquod factum nec culpa,nec mala fides illios, cōtra quem
iſta tēporalis competit, vnde nimirum ſi decurſo tēpore libèra-
tur,q non eſt in perpetuis, in quib.ſcit ſe debitorē, & lex ciuilis
decurtando viā actionis perpetuæ non potuit naturalē tollere,
& peccatum.vt eſt etiā in iſtis temporalib. qn̄ interuenit factum
20 illios,contra quem dantur ſecundùm Abb.hic.† Quintò limita-
tur,vt non procedat in debitore ignorante debitū, vtputa, quia
fuit obligatus ex facto procuratoris non habentis ſpeciale man-

datu,&c.vel ex facto negotiorū geſtoris,qui vtiliter geſſit nego-
tium ignorantis,&c. ita Abb.col.6 in prin ver.vbi tamen,adducendo
notata,in c.vigilanti,ſup.eod.& alia,de quib.hic per eum, licet non ita
exēplificet,tamen ita exemplificat Phil. Fran. in d.regula poſſeſſor,
col.3.ver.tertio limita, & Mod.in d.tract.in 2.parte tertiæ partis prin.q.
14.ver.ſecunda concluſio.char.21.talis enim ignorantia in ipſo debi-
tore cauſat bonā fidem,& operatur, vt conſiderando eius factū
extrema requiſita in præſcriptione concurrant, quibus concur-
rentibus etiā de iure cannonico præſcriptio procedit, eſto, q ex
ea quis locupletetur,vt fuit dictum ſup. in præced.conclu. & in rub.
ſup.eo.vnde cùm ipſe debitor ſit ignorans conſequenter in bona
fide, concurrunt etiā alia ad legitimam præſcriptionē requiſita,
nimirū ſi actionib.perſonalibus præſcribitur vtroq; foro, & iſto
caſu ceſſat denonciatio etiam euāgelica, vt dicit Abb.hic, & be-
nè, & dicetur etiā inferius,licet latè dictum fuerit poſt Abb. in c.
vigilanti.ſup.eo. † Sextò limitatur in hærede debitoris,qui præſu- 21
mitur eſſe in bona fide, cū ſuccedat in locū alterius, ita do.Ant.
hic,& ſequitur do.Philip.Franc.in d.c.poſſeſſor.col.3. verſ.tertio limi-
ta,& benè faciunt hic adducta p Fely.col.4.verſ.ſecundam ſaluationē,
& per do.Philip Cor.conſ.277.in 4.lib.cōſoluit nouiſſimè dom.
meus Soci.conſi.ſuo 203.incipit capiendo primum,in 2.vol.mouetur,q
mala fides defuncti nō nocet hęredi in pręſcriptione longiſſimi
temporis ſecundū Pau.de Caſt.in l.Pōponius.§.cum quis.ff.de acqui.
poſſeſſ.& ſecundum Imol.in l.ſequitur.§.hæres ff.de vſucap. item quod
Doct.dubitant an hoc caſu ſint correcta iura ciuilia, in quo ſunt
variæ opiniones Doctorum, vnde debitor videtur eſſe in mala
fide præſumpta non vera. Et ideo illa non debet nocere hæredi
qui eſt in bona fide,ſecūdùm glo. in l.tutor rerum.ff.de admini.tuto.
tamen iſta limitatio,& opinio redditur dubitabilis,eo quoniam
mala fides defuncti nocet hæredi etiā in præſcriptione lōgiſſimi
temporis,vt dicit Alex.in d.l. Pomponius.§.cum quis.& dixi ſup.eo.in
c.2.& plenè habetur per Mod.in d.tract.præſcriptionum. in ſecunda
parte tertia partis princ.q.12.ver.ſed dubitatur,& q.14.verſ.ſecūda con-
cluſio, & nouiſſ.repet. idem tenent allegantes varias deciſiones,
in l.omnes populi,col.17.verſ.ampliatur.vbi concludunt idem eſſe in
iſtis terminis. Et idem videtur ſequi Alex.in conſi.ſuis allegatis,per
Moder.vbi ſup.& Raph.Cuma.ſequitur in conſi.200. Lud.Rom.
in conſi.147.Et ex iſto reſpōdetur ad primum fundamentum do.
mei Soci.& aliud ſuum fundamentum non obſtat, cùm debitor
ſciat ſe eſſe debitorem, conſequenter eſt in mala fide vera non
ficta nec præſumpta.Et ideo illa vera nocebit hæredi,l.cum hæres.
ff.de diuer.& temp.præſcript.cum alijs adductis ſup.in c.2.& per Moder.
in d.tracta.vbi ſupra. † Septimò limitatur, vt non præſcribatur a- 22
ctioni perſonali cum mala fide reſpectu creditoris, cui actio
competit,ſecùs ſi nondum competit,ſed competere poſſet, vt-
putà acceptando legatum, antequàm enim legatarius acceptet
hæres contra eum præſcribit in actione perſonali, eſto, quòd
ſciat legatum factum, nec tunc dicitur præſcriptor malæ fidei,
cùm non appareat legatarium accepiſſe legatum,ita Anch.in c.
ſine poſſeſſione,colum.9.de regul.iur.in 6.& dom. meus Socin.. conſil.
63.incipit. In cauſa vertente,colum.3 verſicu.præterea. in primo volum.
& Modern.in d.tracta. in d.13. quæſt. in fin. ſequuntur inferentes;
quòd vbi agitur de iure quęrendo non eſt dare malam fidem ta-
liter,quòd impediat præſcriptionem,cùm adhuc ius nō ſit quæ-
ſitum parti, inferentes etiam, quod ius adeundi tollitur ſpacio
30.anno.& ita tali iuri præſcribitur ſecundùm cōmuniter Doct.
in l.licet.C.de iure delibe.quod eſt ſatis notandum, reſpectu tamen
legati redditur dubitabile ex nota.in l.à Titio.ff.de fur. & l legatum
ita.ff de legat.2.& eorum quæ habentur in l. nec adiecit.ff. pro ſocio.cum
ſimil. Poteſt etiam concluſio ſuperiùs principaliter facta decla-
rari ex his quæ dicentur in ſequenti principali articulo. † Circa ſe- 23
cundum articulum, in quo quæritur, an valeat ſtatutum diſpo-
nens,quòd debitor non poſſit conueniri poſt decem annos,vel
quòd creditor non petendo debitum infra certum tempus ca-
dat à iure ſuo, vel quod vlterius non audiatur, ſi talis debitor
ſciat ſe debitorem, an poſſit præſcribere virtute ſtatuti, & ſtatu-
tum poſſit inducere pręſcriptionem cum mala fide?in qua diffi-
cultate Bar.in d.§.ſi viam. tenuit tale ſtatutum valere, & præſcri-
ptionem habere locum,quando enim dicit ſtatutum,quòd cre-
ditor cadat à iure ſuo,tollitur obligatio ciuilis, & effectus natu-
ralis obligationis,iuxta notata per eūdem Bar.in l.fin.ff.rem ratam
habe.Quando verò ſtatutum dicit,quòd non audiatur,nulla tol-
litur obligatio, ſed via agēdi præcluditur, & ideo poterit agi per
denunciationem euangelicam,vt refert Abb.hic,& in rub.ſup.eo.
col.2.quam opinionem ſequutus fuit Bar. in l.1.ff. de vſucap.& in l.

Digitized by Google

nemo poteſt, colum. 4. ff. de lega. 1. & in alijs locis allegatis per Modern. *in tract. præſcriptionum in ſecũda parte tertiæ partis princ. quæſt. 14. char. 21.* & ſecutus fuit Ang. *in l. 1. C. de iudi.* & dom. Philip. Cot. *conſ. ſuo 277. incip. ad euidentiam in quarto lib.* & alij relati *in d. tract. d. quæſt. 14. in princip.* & etiam ſequutus fuit Cuma. *in conſi. ſuo. 67.* vbi bonis rationibus impugnat communem. Ad cuius rationes, & motiua reſpondent nouiſſimi repet. *l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. col. 6. verſi. vndecima concluſio.* quæ opinio poſſet procedere quando ipſe creditor ſciret ſe eſſe creditorem, & non ageret infra tempus limitatum à ſtatuto, tali enim caſu videretur habere debitũ pro derelicto, & quia ſcit videtur tacitè conſentire alienationi, quæ inducitur ex dicta præſcriptione, *dicta l. alienationis verbum,* per quem tacitum conſenſum ille præſcribens videtur reddi tutus, & ſecutus vtroque foro, & non eſſe in aliquo peccato concurrente ſcientia, conſequenter conſenſu ipſius creditoris, propter quæ ſtatutum non eſſet nutritiuum peccati, vt dicit Barto. *in d. l. omnis populi,* & alij eum communiter ſequentes, & iſto caſu ceſſare debet euangelica denunciatio: quæ cõſideratio non poteſt ſtare, & in totum ruit ex his quæ dixi *in præceden. articulo in tertia limitatione primæ concluſionis.* contrariam tamen opinionem voluit Bartol. *in dicta l. omnes populi, in 3. quæſt. princip.* quod immò tale ſtatutum non valeat in vtroque foro tanquàm nutritiuum peccati, vt dicit Ioan. And. *in c. 2. de except. lib. 6.* & plenè examinat D. Io. Bapt. de S. Seuerino in *repe. d. l. omnes populi, colum. 32. & ibi* nouiſſimè repet. *colum. 6. verſicu. vndecima concluſio,* & communiter Doct. *in d. l. nemo poteſt.* maximè reper. *char. 9. colum 3. ver. quærit etiam Bart.* quam opinionẽ tenet etiam Abb. Imol. & Fely. *hic. col. 3. ver. quarta declaratio, & col. 4. ver. iſta benè ſtant.* Imol. Paul. poſt dom. Ang. de Vbald. in *d. §. ſi viam,* & Alex. *conſ. 285. in 2. volu. & conſi. 2. in 5. vol.* & tenuerunt eam alij Doct. allegati per Moder. *in d. tract. d. q. 14.* & do. meus Socin. *conſi. 86. incipit in cauſa, in primo lib.* & etiam dom. Philip. Corne *conſ. 56. incipit viſis, in tertio lib.* & plures alij conſuluerunt adducti, *in præfata 14. q.* quæ concluſio eſt communis, & vera vt nulla ſit differentia inter præſcriptionẽ ſtatutariam, & legalem, quando vtraque inducitur mala fide, ex quo vtraque eſt nutritiua peccati, & ideo non tenenda *iuribus. rationibus, & auctoritatibus. de quibus in dictis locis,* in quibus etiam reſponderut ad rationes, & motiua, quæ adducuntur pro parte

24 contraria, & non vera. † Limitatur autem hæc communis concluſio pluribus modis, de quibus per Felin. *hic, colum. 4. verſic. ruminatis,* & per alios *in locis infra allegandis,* & primò quando debitor non fuit in culpa, ſed ſolùm ſciebat ſe debitorem, ſecundùm Abba. *in c. quod clericis, colum. pen. ſup. de fore compet.* quod ſequitur dom. Ioan. Bapt. *in d. rep. leg. omnes populi,* & do. Philip. Cot. *in prællegato conſil. 26. in 2. lib. & conſi. 277. in 4. lib.* & Cuma. *præallegato conſi. 67.* quæ limitatio non procedit, & confunditur ex his quæ dicit *hic* Felyn. *colum. 2 ver. ſecunda declaratio,* & ex his quæ ego dixi *in præced. articulo in tertia limitatione ſecunda concluſionis.*

25 † Secundò limitatur quãdo debitor ignoraret ſe debitorem iuſta ignorantia facti ſecundùm Felyn. *hic ver. ſecundam ſaluationem,* quod ego admitto, quando talis ignorantia facti eſſet iuſta, vt exemplificaui, & dixi in *præced. articulo in quarta limitatione ſecundæ concluſionis,* ſed dum Felyn. *hic* dicit hanc limitationem procedere in hærede primi debitoris ignorante, licet do. Philip. Cot. & do. meus Soci. hoc ſequantur, tamẽ contrariũ videtur verius, vt plenè dixi de omnibus *in 5. limitatione ſecunda concluſionis præcedentis articuli.* Et tenendo hanc opin. induceretur ampliatio ad cõcluſionem, vt procedat nedum in debitore principali, ſed etiam in eius hærede ignorante, eſto, quòd ſimus in præſcriptione ſtatutaria, & ita ampliatur Mod. repetẽ. *in d. l. nemo poteſt. loco præallegato,* & nouiſſimè repet. *in d. l. omnes populi, col. 17. ver. ampliatur. ad id adducentes plures deciſiones,* & idem tenent Moder. *in d. tracta. d. q. 14 verſ. ſecunda concluſio eſt, in fin.* nota tamen illud, quod vult Felyn. *hic,* quod quemadmodum mala fides ſuperueniens poſt compleram præſcriptionẽ legalem, & canonicam debet attẽdi, *c. vigilanti. ſup. eod.* ita & quando mala fides ſuperuenit poſt præſcriptionẽ ſtatutariam, dummodò q infra tempus limitatum à ſtatuto poſſeſſor ſemper fuerit in bona fide, nam lex pupilli ita potuit limitare tempus ſicut lex ciuilis & canonica, pro quo dicto facit, quia tale ſtatutum abbreuians præſcriptionem eſt validum, quãdo concurrit bona fides poſſeſſoris, & debitor ignoraret, & non eſſet in peccato, ſecundùm do. Soc. *in conſi. 86. incipit in cauſa communitatis, col. pen. circa fin. verſi. nec obſtat ſtatutum,* & ita conſuluit D. Philip. Cot. *conſ. 338. incipit, & videtur in primo volum.* & tenet D. Philip. Fran. *in dicta regula poſſeſſor, in 4. colum. verſicu. & ex prædictis,* & plenè ſequũtur Mod. alia adducentes *in d. tract. præſcriptionum, præallegata q. 14. col. 2.* & per iſta poteſt dari tertia limitatio, & vera ad concluſionem, de qua *ſup.* vt tale ſtatutum non valeat quando debitor eſt in mala fide, ſecus autem ſi eſſet in bona, nam iſto caſu ceſſaret peccatum, & ſicuti cum bona fide debitoris curreret præſcriptio inducta de iure ciuili, ita etiã curreret quando eſt inducta per ſtatutum. Quartò limitatur, quando ſtatutum induceret actionem ad meram pœnam, tunc enim valeret præſcriptio etiam data ſcientia illius, qui præſcribit, argumento *glo in l. fraternitatis. 12 q. 2.* quod declara, & intellige, vt dixi *ſuprà in prima limitatione ſecundæ concluſionis principalis articuli præcedentis,* & vide Moder. *in d. 14. q. verſi. primo limita.* Limitatur quintò quando ſtatutum permitteret reſcriptionem cum bona fide, ea cauſa, & contra perſonam odioſam puta fœneratorem ſecundum Bal. *in ſua quæſtione incipiente: ſtatuto cauetur, quod fœnerator,* & Felyn. *hic in 3. ſaluatione,* quam limitationem declara, & intellige ſecundùm ea quæ dicit dom. Philip. Franc. *in d. regula poſſeſſor, colum. 4. verſicu. item ſecundò quæritur,* & ſecundum quod declarauit Mod. *in d. tracta. præſcriptionum præallegata quæſtione 14.*

col. 3. verſi. 2. limita. † Sextò limitatur quando ſtatutum diſponeret, quod poſt decenniũ debitor, qui allegat ſolutionẽ illã poſſit probare per ſuum iuramentum, valebit namq; hoc ſtatutũ, quia introducit ſolum faciliorẽ modum probandi ſolutionem p iuramentum: ita ſentit Rom. *conſ. 101. incipit ſuper eo.* & Fely. *hic, col. 5. ver. dicit etiã Lud.* circa quod eſt aduertendum, nã tale ſtatutum diſponit, q cauſa decidatur dicto vnius teſtimonij, fictè. n. iſte debitor virtute iuramenti teſtis eſt in cauſa propria, *l. fi. C. de fideicom.* ſtatutum aũt diſponens, q ſtetur dicto vnius non valet, quia eſt cõtra ius diuinum, vt dicit Roma. *in ſingulari 356.* pro qua opi. extrat in *l. iuriuran. C. de teſti.* dũ ibi dicitur ſancimus, vt omninò vnius reſponſio non audiatur: illa verba oĩnò æquipollent iſtis verbis nullo modo, *l. ſi C. de milit. teſt.* Per illa aũt verba nullo modo cenſetur eſſe inferiorib. ſublata poteſtas diſponendi contrariũ, vt dicit *gl. in verbo concedatur, in Clem. 2. de æta. & quali.* Item et ã redditur dubitabilis limitatio, q a alio non concurrente induceret fraudẽ, vt *inf. dicetur,* & ideo debet ſuppleri, vt per Feli. *hic.* Septimò limitatur quando ſtatutum dirigeret verba ad creditorẽ, quia diceret creditor, cadat à iure ſuo, ſecundùm Paul. de Caſtr. *in l. hæc autem iura. ff. de ſeruitu. vrban prædio.* & ſequuntur Mod. reper. *in d. l. omnes populi, col. 17. verſic. tertio non procedit,* quam limitationem impugnat Felyn. *hic verſi. vltimam poſuit* Paul. de Caſtr. & eam impugnat dominus Philip. Corn. *in prællegato conſil. 277. in 4. lib. colum. 2. in fin.* Octauò limitatur, ſecundùm Bald. *in c. 1. § ſi quis per 30. in tit. ſi de feu. fuer. controuerſ.* quando ſtatutum diceret, quod lapſo dicto tẽpore, vt intelligatur creditor feciſſe pactum de non petendo, vel liberaſſe per acceptilationẽ, vel quòd præſumatur ſolutio: quæ limitatio reprobatur per Abb. *hic, colum. 5. verſi. & hoc apertè in præſcriptione. in fin.* quando in veritate iſta interuenerunt: & quia attendenda eſt veritas, & non præſumptio, *c. veritate. 8. diſtin.* quod ſequi videtur etiam Felyn. *hic in verſ. ſeptimam ponit* Bald. & dom. Philip Franc. *in d. regula poſſeſſor, colum. 4. verſ. ſed quæritur primo,* & Mod. *in d. tract. 14. quæſt. præallegata, ver. 4. limita, & colum. fina. verſi. deinde,* Felyn. per doctrinam Bald. *in authen. ad hæc. colum. 3. C. de vſur.* volentis non valere ſtatutum quando apparet de mala fide, quia videtur eſſe factum in fraudem iuris canonici per quæcunque verba loquatur, ſiue diſponendo, ſiue fingendo, & præſumendo: poteſt etiam hæc concluſio limitari alijs modis, de quibus per Felynum *hic, colum. 3. & 4.* & per dictum dom. Franc. *in d. regula poſſeſſor, colum. 4.* & per Modern. *in præallega. quæſt. 14.* & per D. Ioan. Bapt. *in repet. d. l. omnes populi, colum. 32. & ſequentibus, de quibus per eos.* † Vltimò tamen limi- 27

tatur quando ſtatutũ diſponeret, quod ſi creditor non agit infra decennium, q contractus vel debitũ præſumatur ſimulatũ: hoc enim caſu valebit ſtatutũ ſecundùm Bar. *in d. l. omnes populi, in 3. q. princ. & ſecundùm alios hic allegatos* per Fely. *col. 3. verſ. ſi iſta opin. Bar.* ex quo talis præſumptio ſimulationis inducit contractum non habere conſenſum, conſequenter non valere, *l. 3. & per totum. C. plus valere, quod agi.* & late p Fely. *in c. ſi cautio. ſup. de fid. inſtru.* tamẽ cõmunis concluſio eſt contra hanc limitationem, & contra Bar. vt per D. Io. Bap. de S. Seuerino *in d. l. oĩs populi col. 32.* & per nouiſſ. repet. *ibi. col. 16.* & per Bal. *in auth. ad hæc. C. de vſur.* & per Imol. *hic,* & Felyn. *col. 4. in prin.* adducentem alios idem tenentes, & per D. Philip. Franc. *in d. regula poſſeſſor, col 4. verſ. ſed quæritur primò,* nam ſi aliter non conſtat de ſimulatione ſtatutum non poteſt ita fingere, & præſumere in fraudem canonis contra, *l. fraus. ff. de legi.*

& re-

Digitized by Google

& regulam cum quid.de regul iur.lib.6. & quo ad Deum ſequenda eſt veritas,& non fictio,& ideo attenta veritate cùm contractus non fuerit ſimulatus tale ſtatutum ita præſumens non debet attendi, quod etiam ſequitur Imol.in d.§.ſi viam. tenendo tamen opi Bar in d.l omnes populi,quòd tale ſtatutũ valeat Felyn.hic,col.3. limitat hanc opin. & concluſionem tribus modis:primò,quãdo creditori cõpeteret actio realis in dominio,tunc enim per ſtatutum præſumens ſimulationem nõ cenſeretur eſſe ſublata dicta realis actio ſecundùm Rom.in conſi.ſuo 201.incip.pro deſiuſione cũ alys hic adductis p Fely. Mod.in d.tract. alligata q.14.col pen.ver.primo limitat, quod comprobari poteſt ex dictis per Bald.in l.pactum dotale q.22.C.de collatio. dicentem, quod ſi ſoror renunciat fratribus omnibus his quæ ſibi debentur, hæc renunciatio non comprehendit ea quæ ſoror poteſt vendicare, quia in illis habet dominium,& multa ad hoc adducit Alex.in conſ.160.incip.circa primam in 2.lib.& in alys conſilys allegatis per Mod in d.14 q.d.ver.pri-

28 mò limitat,& per Iaſ.Inſt.de act in princ.col pen.† Secundò limitatur quando debitum eſſet iuratum, nam tunc non tollitur præſcriptione ſtatutaria, eſto, quod ſtatutum poſt tẽpus præſumat dolum.& fraudem ſeu ſimulationem, ſecundùm Bar.in l.nam & poſtea § ſi n,qui ff.de iureiu.cum alys hic adductis per Fely.pro quo facit quia ſtatutũ,vel alia diſpoſitio ſimpliciter loquens nunquã trahitur ad actum iuratum niſi de iuramento fiat expreſſa mentio, vt eſt bona gloſſ. in verbo effectus,in c.cum non deceat de elect.lib.6. & benè probatur in c.conſtitutus, & ibi Felyn.col.2.ſup. de reſcript. cum alys accumulatis per Mod.in d.tract.q.14.col.pen.ver.2.limita, & pro limitatione facit, nam iuramentum perpetuat actionem vſque ad annos 40. cùm habeat vim conteſtationis litis, d.§.ſi n,qui temporali.intellige tamen prædicta procedere quando iuramentum fuit interpoſitum ſeruata forma tradita per Bart.in l.2.in ſi.ff. de iurein,de qua forma pleniſſimè habetur ibi per dom.Iaſ. Tertiò limitatur quando ſtatutum præſumeret ſimulationem ex aliqua iuſta cauſa ſecundùm Abb.in c quod clericis col.pen ſup de foro compet.cum alys hic adductis,per Fely.quod etiã tenet Philip.Franc. in d.regula poſſeſſor,col.4.& benè facit quod ponit Bal. in d.auth.ad

29 hac.† Vltimò limita in debito ex cauſa dotis, nã cùm dos habeat fauores præcipuos,l.1 ff.ſolu.mat. non comprehenderetur in generali diſpoſitione, ea enim quæ ſpeciali nota digna ſunt, ſi non exprimuntur habentur pro omiſſis, l item apud Labeonem. §.hoc edictum.ff.de iniuri.facit text.in c.quia periculoſum.de ſenten.excommun.in 6.& gloſſ.in c inquiſitores.de hære.eod.lib. & comprobatur ex dictis Salyce.in l ſina.C.de iure do. vbi vult, quod ſtatutum diſponens,quòd nullum inſtrumentum probet niſi poſitum ſit in memorialibus,non comprehendit inſtrumentum dotis: obſtat tamen quod habetur in l ius ſingulare, & l.quod verò contra.ff. de legibus,& qua per glo.2.in l.à diuo Pio.in princ.ff de re iud. fortiter obſt. tex.in l.in fraudem.in ſi.ff.de teſta.mili. ex quibus hæc limitatio con-

30 funditur de facili. † Circa illud,quod tangit Abb.hic,colum.5.in ſi.verſ.vbi tamen.& col.6.verſ.huic.dicit Bal.quod præſcribens cum titulo,& bona fide,vel cum bona fide ſine titu.longiſſimo,tamẽ tempore eſt tutus in vtroq; foro,& non poteſt denunciari, concluſio eſt vera, quia aliàs nulla præſcriptio procederet, cùm per eam ſemper quis locupletetur cũ iactura alterius,tamẽ hoc non obſtante conſiderando bonum publicum,de quo in l.1.ff.de vſucapio.& conſiderando alias rationes,de quibus in c.vigilanti.ſupra eod.& in rub.ſup.eod. concurrente bona fide, & alijs extrenſis requiſitis præſcriptio debet procedere in vtroq; foro,& ceſſare debet denunciatio euangelica: præſcriptio enim longiſſimi temporis cum bona fide, etiam ſine titulo dicitur fauorabilis ſecundùm Paul.de Caſt.in l ſina.§.procurator.ff.rem ra.ha. & ſecundùm Fely.col.5.ver.demum circa prædicta, & dixi in rub. & in c.illud.ſup.eo. hinc etiã dicimus,quod ille,qui compleuit præſcriptionẽ, bona fide,eſt tutus in vtroq; foro,eſto,quod poſt completã præſcriptionẽ ſuperueniat mala fides,vt per glo.& alios, & ibi dixi in c.vigilanti. ſup.eo & plenè per Moder.in d.tract.in 2.parte tertia partis prin.q.9. quod procedit etiam ſi ipſe denunciaretur per viã euãgelicam, nam tali caſu ceſſat dicta denunciatio niſi conſcientia remorderet ipſum,vt pleniſſimè per Mod.in d tracta.in 2 parte tertia partis princ.q.10.ad id pro & contra multa adducentes, & concludentes,vt ſup.& in d.q.9.quod inſuper procedit etiam in præſcriptione ſtatutaria arctante præſcriptionem inductam à iure cõmuni, per Fel hic col.4 ver.ſecundã ſaluationem.Circa verò illud, quod dicit Abb.hic,poſt Bal.in c de controuerſ.annexis quod ſi per triginta. [illegible] ſtatutũ annullans contractum propter gabellã non ſolutã, & quod quis poteſt ſe tueri ex ea vtroq; foro, & quod ceſſat denunciatio euãgelica, vide quæ circa dictum ſtatutũ ponit Bar.& alij in l vniuerſa C.de preci.impe.offe.& quę ponit Bal.& alij ſcriben.

31 in l.cùm mulier.ff.ſolu.mat.† Circa etiã illud,quod tangit de Macedoniano ſenatuſconſulto,vide eundẽ Abb.in c nouit ſup de iud.in additio.3. & intellige filium familias eſſe tutũ vtroq; foro, & non poſſe denunciari propter ſenatuſcõſ. Macedonianũ niſi ex mutuo fuiſſet factus locupletior,& mutuũ fuiſſet expenſum in cauſas neceſſarias:tunc.n.tenetur in foro conſcientiæ, & poſſet denunciari ſecundũ Inno.in c.quia plerique,circa ſi.inſ. de immu.eccl.& ſecundùm Mod.Pap.in l.qui exceptionẽ ff de condi.indeb.in reliquis tactis per Abb.concernentib. denunciationẽ euãgelicam dicas, vt p eundem,& alios ſcriben.in d.c nouit,& per Bar in ea rara q ad

32 repr.in verb per denunciationẽ.& dicetur aliquid inferius. † Circa hãc partem gl.Abb.col.6.ver.ſed circa prædicta, quærit ſi eſt præſcriptũ contra ſententiam,an contra præſcribentem poſſit fieri denunciatio?& aduertendum eſt, quod hæc præſcriptio reſpectu ſententiæ poteſt cõſiderari dupliciter actiuè ſcil. & paſſiuè, hoc eſt an quis virtute ſententiæ præbeat iuſtum titulũ præſcribendi,de quo p Bar.& alios ſcriben.in l.Pomponius § ſi iuſſu.per illum tex ff.de acq.poſſ.& quid ſi ſententia eſſet nulla, an ex ea quis poſſit præſcribere ſi eſt ignorãs,de quo per glo in c.ſi ſacerdotis 16 q.4.& p Doct. in l.Celſus ff.de vſucap.& quæ notantur in c.de quarta.ſup cod. an autẽ ſententia lata in fauorem malæ fidei poſſeſſoris purget ipſius malam fidem,do.Ant.in c conſultationib.inſ.de iure patro. tenet quod non.& ita conſuluit Alex conſi.ſuo 75.incipit viſis & ponderatis. col. vlti.in 4.volu.eſto enim quòd ſententia præbeat titulum præſcribendi,tamen ſi in præſcribente eſt mala fides, certum eſt,quod præſcriptio non valet cùm deficiat extremum habile,ſcil.ipſa fides,vt in iſto text.& in c vigilanti ſup.eo. & quemadmodum mala fides iuncta etiã cum titulo operatur,vt præſcriptio nõ perficiatur,ita & mala fides,iuncta cum ſententia nõ operabitur præſcriptionem,ſolus enim titulus nõ ſufficit ad præſcribendum ſi deficit bona fides,d.c.vigilanti & c.ſi diligenti ſup.eo.& in c præced.in ſi. & in iſto tex.vnde eſto,quod quis obtineat in ſui fauorẽ ſententiam,tamen ſi eſt in mala fide præſcribere nõ poterit virtute dictæ ſententiæ, ex quo præſcriberet contra conſcientiam,conſequenter cõmitteret peccatum, vt dicitur in hoc c.& ſententia non poteſt tollere peccatum, c.lator.inſ de re iud.& not.in c.iurauit.ſup. de proba.& benè facit notata per Innoc.in c.quia plerique.inſ.de immu.eccle.& iſte tex.in ratione ſui tollens omnem conſtitutionem inducentem præſcriptionem cum mala fide ratione peccati, ergo & à fortiori ſi inducitur per ſententiam, vt dixi ſup.de ſecundo decreto,& de ſtatuto,& in tantum hoc procedit,vt etiam ſi ſententia tranſiuerit in rem iudicatam, ex negligentia partis non appellantis,tamen ille,qui eſt in mala fide, & obtinuit ſententiam pro ſe non poterit ſe tueri ea ſententia ex quo peccat, & ratione peccati poteſt denunciari ſecundùm Abbatem in c. nouit ſup de iudicijs.de quo plenè ibi per Felynum,& per dom. Decium col.6. & ſeptima, vbi circa hoc conſiderant tres caſus, de quibus latiſſimè ibi per eos, & vide quæ ipſe Decius in d c.iurauit, colum.penult.

33 & ſina. dicit in ſimili. † Secunda conſideratio circa prædicta eſt, an paſſiuè poſſit præſcribi contra ſententiam, vt ille, qui præſcribit poſſit denunciari? & iſtud eſt,quod propriè tangit Abb. hic.& conſequenter, an poſſit præſcribi actioni in factum quæ oritur ex ſententia,iuxta l actori.C.de reb.cred.& l.miles.§.qui iudicati.ff.de re iudi.vel an poſſit præſcribi officio iudicis, quod poteſt implorari pro executione ſententiæ iuxta not. per Barto.& alios in l.inde xpoſtea quàm.ff.de re iud. quam etiam difficultatem tangit Bald.in rubric.ſup.eod colum vltima, & Moder. in d.tracta in quartã

34 parte quarta partis princip quæſt.31 char.39. † tamen ex dictis Abb: habes primò, quod ex ſententia non oritur naturalis obligatio: quæ concluſ.eſt vera,vt plenè notatur in l Iulianus verum debitorẽ, ff.de condictio indeb. & per Bart.in l.ab eodem. C.quomodo & quando iud.& per Abb.& Felyn.in c quo ad conſultationẽ inſ.de re iudi. Nec obſtat, quod victus potuit appellare, & non appellando cenſetur approbare ſententiam, d.c.quo ad conſultation. & d.l ab eo. vnde quum adſit conſenſus, per conſequens videtur adeſſe naturalis obligatio:nam ad hoc reſpondeas, vt per Bar. in d.l ab eo. in ſin.& plenius per ſcriben.in d.l.Iulianus verum debitorem. & prout notatur in d c.quo ad conſultationem, & ponunt Moder.in d.tract.

35 nouit.colum.6 & ſeq & in d.c iurauit. † Secundò ex dictis Abb.habes,quod ſententia non conſtituit aliquid de nouo,ſed tantum declarat:[illegible] vide quæ ponit Bart.in l cunctos populos C.de ſumma Trini & fide Catho.colum.16. vbi inquit, quod iudex ſententiando diſponit ſuper iure iam formato:condemnat enim reum

Digitized by Google

ratione obligationis præcedentis: circa quæ vide etiam Bat. *in l. 1. §. ſi ff. de libe. agnoſ.* & quæ accumulat Fely. *in c. cùm venerabilis, col. 9. verſ. dum dixi in glo. ſup. de exceptio.* Tertiò dũ Abb. vult, quod contra ſententiam poteſt præſcribi, quando præſcribens eſt ignorans, & conſequenter in bona fide, ſiue ſententia ſit iuſta, ſiue iniuſta: ꝓ quo facit, nã cum bona fide poteſt præſcribi actionib. perſonalibus, ergo & iſti, quæ oritur ex ſentẽtia præſcribi poterit, ſiue adſit titulus ſiue non, quum bona fides, & curſus longiſſimi temporis meatur præſcribentẽ vtroq; ſoto etiam vt ceſſet denunciatio euangelica, ex quo in tali præſcriptione ceſſat peccatum, cõſequenter ceſſare debet denunciatio, *d. c. nouit,* & benè faciũt quæ öicit Abb. *in præced. q. in fi.* tũ eo n. caſu non attendimus, an iſte locupletetur cum iactura alterius; & an ſententia ſit iuſta, & poſſit iuſta probari, ſed attendimus præſcriptionem cauſatam cũ bona fide, ꝑ quam tollitur omnis actio, *c. ad aures. ſup. eo.* conſequenter tollitur iſta quæ oritur ex ſententia ſiue officiũ iudicis, quæ concluſio tanto magis procederet quando probaretur ſententia iniuſta, vt dicit Abb. hic. Quartò Abb. vult, ꝙ ſciens et præſcribens contra ſententiam, quę non approbatur iuſta nec iniuſta, nõ poteſt denunciari ex quo virtus ſententiæ videtur eſſe ſublata per ipſum præſcriptionem, & hæc ſentẽtia ſtante præſcriptione non indicit, vt præſcribẽs conuincatur de peccato: cõtra quod dictũ concludit Fely. *hic, col. 3. verſ. tertia declaratio, & col. 3. in prin.* ex quo præſumptio, quæ oritur pro ſententia facit, vt ille qui obtinuit eam dummodò quòd non ſciat eam iniuſtam, nec ſit in mala fide poſſit licitè tenere illud quod habuit ex ſententia, vel illud petere non obſtãte præſcriptione mala fide cauſata, & ideo niſi probetur iniuſta non poterit ſe tueri ex præſcriptione cum mala fide: & tanto magis iſtud procedit, quia quum ſententia tranſiuerit in rem iudicatam præſumitur iuſta præſcriptione iorit & de iure, taliter ꝙ eius iniuſtitia nõ poterit probari, *l. fi. C. arbi. tut.* & per Abb. *in c. ſi qui fidem. inſ. de ſponſa.* & per eũdem vbi latè dixi *in c. quoniam contra. in gloſſ. fin. ſupra de probat.* niſi iniquitas & iniuſtitia talis ſententiæ probaretur per cõfeſſionem patris, in cuius fauorem fuit lata, vel quia de facto admiſſa fuit probatio, & non contradictum, vel aliàs eſſet notorium, ſecundùm quod not. Innoc. *in d. c. quia plerunq;* & Abb. *in d. c. ſi qui fidem, & pleniſſimè in d. c. quoniam contra.* his enim modis poterit probari contra rem iudicatam de iniuſtitia & iniquitate ſententiæ, & præſcribens ita probando iniquitatẽ benè in ſe eſſet tutus, & nõ poterit denunciari, vt in ſimili, & in fortioribus terminis dicit Abb. Felyn. & Decius *in d. c. nouit, colum. 6. & ſeq.* ſed quando non probatur de iniquitate, & ſumus in dubio talis ſciens et præſcribens non poterit ſe tueri ex præſcriptione, & conſequenter poterit denunciari, quia præſumptio eſt pro ſententia ſecundùm Felyn. & benè faciunt no. *in d. c. nouit.* & aduerte dum Abb. dicit quod non poteſt allegari, quum virtus ſit ſublata per ſententiam: nam lectura corrupta eſt, & ideo verba Abb. debent ſtare hoc modo, quum eius virtus ſit ſublata per præſcriptionem &c. Et contra opinionem Abb. *hic* facit, quia ſi in dubio ſententia præſumitur iuſta eodem modo, & debitum præſumitur iuſtum conſeqnẽter verum, *l. fina. ff. de proba. ibi reſpondere veritati locum fore,* vero ergo debito exiſtente præſcriptio non admittitur cum mala fide de-
36 bitore ſciente ſuum debitũ contra Abb. tenẽdo opi. Fely. † Tertiò Abb. *colum. 6. in fin. ver. ſed quæro pone.* quærit an ſine bona fide feudum poſſit præſcribi? concludit quod nõ per iſtum text. *in c. vigilanti ſupra eod.* circa quæ vide pleniſſimè no. poſt Bald. per do. Aluarot. & do. Præpoſ. *in d. §. ſi quis per triginta.* examinantea dicta Abb. *hic,* & concludentes, quod de iure canonico etiam in feudalibus non currit præſcriptio cum mala fide: nam nedum directum dominium, ſed nec etiam vtile præſcribi poteſt ſine bona fide ſecundùm Abb. *in c. ad audientiam. colum. fi. verſi. aduertendum tamen ſupra eodem.* vbi de materia dixi poſt alios, & cum bona fide currit præſcriptio ſtatuta à iure ciuili contra priuatum, contra verò eccleſiam debet eſſe præſcriptio quadragenaria, vt per Abb. *hic,* niſi eſſet Eccleſia Romana, quia tunc deberet eſſe centenaria ſecundùm notata *in c. cum nobis. ſupra eodem.* & per Alexan. *in conſil. ſuo 169. incip. Viſo themate, colum. 1. in 2. volum.* & vide pleniſſimè *conſi.* Franciſ. de Cur. 25. *incip.* Tria ex facti narratione, vbi tangit an feudum poteſt præſcribi. Et quæ etiam alia vnà cum bona fide debeant interuenire in præſcriptione feudi, vide per Aluarot. & dom. Præpo. *in d. c. ſi quis per triginta.* & per Modet. *in tracta. præſcriptionum, in quarta parte quarta partis princ. quæſt. 1. char. 33.* vbi etiam ponunt, quod iſte qui præſcribit feudum cum bona fide ſine aliqua inueſtitura habebit ſucceſſores ſecundùm ordinariam naturã feudi. Vnde extranei non poterunt ſuccedere ſecundùm Bal. *in l. 1. q. 31. ff. de rerum diuiſ. cum alijs alleg. in dicto tracta. verſi. & nota.* vbi dicunt quod præſcriptio æquiparatur pacto, & ideo in feudo præſcripto ij tacitè includuntur, qui admittuntur ex natura feudi ſimpliciter conceſſi. & idem tenet Roma. *in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. poſſ.* ſi verò præſcribens eſt in mala fide feudum nõ poteſt quæri non obſtante quòd dominus receperit ſeruitiũ. nam in præſcriptione non conſideratur ſciẽtia vel ignorantia eius contra quẽ præſcribitur, ſed ſciẽtia & mala fides eius, qui præſcribit, *vt in c. vigilanti ſup. eod. & in tex. noſtro dixi ſuperius.*
Not. † etiam illud quod vult Abb. *hic,* quod per præſcriptionem 37
cum mala fide nedum non quæritur actio, ſed nec etiã exceptio attenta diſpoſitione canonica, quæ conclu. vera eſt, & probatur ex his quæ dicta fuerunt *ſup. in princ. iſtius glo.* vbi concluſum fuit in actionibus perſonalibus nõ poſſe præſcribi cum mala fide, ex quo leges ciuiles in hoc ſunt correctæ, & certum eſt ꝙ præſcriptio inducit exceptionem contra actionem, vt dixi *ſup. in rubr.* & exceptio eſt actionis excluſiu, *l. 2. in princ. ff. de except.* quo fit vt in mala fide non poſſit quæri exceptio, ſecundùm Abba. & benè: quod etiam comproba ex his quæ poſt eundem Abb. dixi *in rub. ſupra eod.* vbi tenui de iure canonico exceptionem nõ poſſe quæri mediante præſcriptione ſine bona fide. Quartò quærit Abb.
colum. 7. verſi. ſed quæro. † an bona fides quæ eſt neceſſaria in præ- 38
ſcriptione debeat allegari de neceſſitate? & concludit quod nõ, ex quo iſta eſt quædam ſolemnitas intrinſeca, quæ eſt concluſio ſecundùm Felyn. *hic, colum. 5. in fin. verſ. item inquantum procedit.* tenendo illam opi. quòd in dubio præſumatur bona fides, vt tenet *glo. in c. ſanctorum.* & *in c. ſi diligenti. ſupra eod.* de quo vide quæ poſt alios dixi *in d. c. ſi diligenti,* & quæ habentur per Bart. & repet. *in l. Celſus. ff. de vſucap.* quum enim præſumatur bona fides, & quis dicat ſe præſcripſiſſe, eſto, quòd nõ alleget bonam fidem, videtur allegando præſcriptionem illam bonam fidem tanquàm ſolennitatem intrinſecam etiam deducere, ex quib. poteſt inferri ſecundùm Fely. *hic, & in c. cum ordinem, col. 6. ſup. de reſcript.* quod licet notorium & præſumptio iuris, & fortius de iure inſurgẽs ex facto releuet ab onere probandi. *l. emptorem. in prin. ff. de actio. emp. & glo. in Clemen. appellanti, de appell.* tamen non releuat ab onere allegandi & opponẽdi. Tale enim notorium & præſumptio debet ſaltem allegari, *l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de adulter.* quæ allegatio ſufficit, quòd fiat etiam poſt concluſum in cauſa, vt dicit Alex. *in additio. ad Barto. in d. §. idem Pollioni. & in l. 1. colum. 2. C. vt quæ deſunt aduo.* & per Abb. *in c. dudum, colum. 2. ſupra de elect.* & ſufficit quòd talis allegatio fiat in iure & in allegationib. iuris, quamuis non fuerit in actis facta ſecundùm Alexan. *in d. l. 1.* tamen iſta non habent locum quãdo ſumus in ſolennitate intrinſeca, vel in eo quod à iure præſumitur per hãc doctrinam Abb. quæ procedere videtur, quando fuit allegata præſcriptio: nam hoc verbum eſt plenũ, & includit bonam fidem, ſine qua præſcriptio nõ currit, & conſequẽter videtur tacitè allegata, *arg. eorum quæ not. Innoc. in c. fraternitatis, ſupra de teſtib.* & Bartol. *in authen. at qui ſemel. colum. penult. C. de probat.* & ita in iſtis terminis ſequuntur Abb. Modet. repet. *d. l. Celſus, in 3. parte prin. colum. 4. verſi. tertio limita.* hoc comprobant et aliquibus medijs & auctoritatibus, vt per eos firmãtes hoc dictum Abb. procedere indiſtinctè in omni caſu quando allegatur præſcriptio. Fely. autem *hic verſi. præalleg.* dubitat an iſta bona fides ſit ſolennitas intrinſeca, & videtur innuere quod non, ex quo poteſt ſe habere adeſſe & non eſſe, & maximè vbi in dubio non præſumitur bona fides adducẽdo aliquas auctoritates, *de quibus inf. dicam,* quæ in diuerſis terminis videntur loqui, vt dicetur *inferius,* & ideo opinio Abb. loquentis in præſcriptione videtur eſſe vera: pro qua vltra adducta per Abb. *hic.* & alios, vbi *ſupra* faciunt ea quæ ponit Bart. *in l. ſciendum, colum. 1. ff. de verb. oblig.* dum dicit, quod ſolẽnitas intrinſeca dicitur illa, quæ nõ poteſt verificari ſine natura verborum prolatorum, vt ſi dicatur aliquem fideiuſſiſſe intelligitur mediante ſtipulatione, quum aliter fideiuſſor nõ obligetur, *l. 5. §. fatis acceptio. ff. de verbo. obligat. l. blanditus. C. de fideiuſſ.* ſic erit in propoſito, quum præſcriptio effectum non habeat niſi adſit bona fides, *d. c. vigilanti, d. c. ſi diligenti. & hoc tex.* ergo in præſcriptione bona fides dicetur ſolennitas intrinſeca, tamen contra hanc concluſionem & dictum Abb. facit illud quod ponit idem Abb. *in c. afferte mihi gladium. ſupra de præſumpt. in vlt. not.* volẽs quod quando præſumptio oritur ex facto partis illa debet allegari, aliàs non prodeſt, quia poteſt eſſe quod pars illã nõ allegabit, quia ſciebat veritatẽ eſſe in contrariũ, & vna præſumptio tollit alterã, vt ibi per eum,

vnde

Digitized by Google

vnde quum in caſu noſtro præſumptio bonæ fidei oriatur ex facto poſſidentis & non aliunde, deberet adduci & allegari in iudicio, niſi reſpondendo diceres. quod poſſidēs allegat præſcriptionem, videtur etiam allegare & bonam fidem, quum præſcriptio ſine ea eſſe non poſſit: & allegando præſcriptionem iam conſtat ſe velle defendere, & conſequēter quod volebat ſe tueri ex præſcriptione allegata, quæ prodeſſe non poterat ſine bona fide: ergo tacitè videtur illam allegaſſe, ex quo intrinſecè inerat præſcriptioni, & per conſequentiam neceſſariam, & ita limitetur dictū Abb. *in d. c. aſſerte.* quando pars adduceret aliquid, in cuius neceſſariam conſequentiam & intrinſecè contineret aliquid. Nam illud venit, eſto, quòd non allegetur, ex quo cenſetur deductum per illam præcedentem allegationem, eſto, quòd oriatur ex facto allegantis, quod ſingulariter no. tutius tamen eſt quòd allegetur, tamē in puncto iuris opin. Abb. videtur vera, & opin. aliorum tenentium contrarium procedit quando nō allegatur præſcriptio, ſed tantummodò poſſeſſio, eſto enim, quòd in dubio poſſidens præſumatur bonæ fidei, ſecundùm ea quæ not. *in d. c. ſi diligenti.* tamen allegari debet bona fides, ſecundùm Bald. & Ange. *in l. ſuper longi. col. 3. C. de præſcrip. long. temp.* & ſecūdùm Ang. *in l. enim qui. §. ſi ff. de publicia.* & ſecundùm Bald. *in d. c. ſi quis per triginta. & per alios hic allegatos* per Felyn. & per Iaſ. *in l. non hoc. colum. fina. C. vnde cog. & in l. cum quid. colum. penult. ff. ſi certum peta.* & per Alexā. *in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper. ff. de re iudi. & in conſ. 76. incip. in cauſa & lite. circa fin. & conſ. 94. incip. in cauſa. col. fin. & conſ. 200. colum. 5. in 2. lib. cum alijs adductis* per repe. *in d. l. Celſus. in tertia parte prin. col. 2. & 3. adducentes ad id alias rationes.* poſſet etiam opin. Abb. ſaluari reſpectu bonæ fidei auctoris & prædeceſſoris, cuius acceſſione quis vtitur: nam talis bona fides non eſt de neceſſitate allegāda ſecundùm Bart. & alios *in d. l. cum quid colum. vlt.* & Felyn. *hic,* & per repet. *in d. l. Celſus. loco præallegato. verſi. ſecundo limita.* qui etiam dicunt in præſcriptione tanti temporis, in cuius contrarium non extaret memoria non eſſe neceſſarium allegare bonam fidem, quia tanto tempore poſſeſſam præſumitur ab auctoribus
39 iuſtè poſſeſſam ſecundùm Innoc. *in d. c. ſi diligenti.* † Quærit quintò Abb. *colum. 7. verſic. quæro nunquid,* an ſi ſtatutum vel lex diſponat, quòd nulla currat præſcriptio cenſeatur reiecta præſcript. long. temp. vel quæ, diſtinguit, vt *hic per eum,* quam diſtinctionē etiam ponit Alex. *in conſil. 15. colum. penul.* & plures alij quos refert Fely. *in rub. ſupra eo. & circa fin.* tamen aduertendum eſt: nam primò videndum eſſet an valeat tale ſtatutum tollens præſcriptionem ad hoc vt quæſtio poſſit procedere: circa quod Bal. & Saly. *in l. receptitia. C. de conſti. pecu.* tenent quod ſic, & alij relati per Felyn. *ſupra eo. in rub. colum. pen. verſic. fallit ſexto.* & Moder. repet. *in l. vt vim. colum. 3. ff. de iuſtit. & iur.* & ponunt Modern. *in dicto tractatu præſcriptionum in quinta parte quintæ partis princip. quæſt. 7. char.*
40 *59. adducentes alias deciſiones.* Secundò † eſt conſiderādum an data validitate dicti ſtatuti tollentis præſcriptionem tantummodò comprehendat præſcriptionem non completam, vel iam completā, ex quo Paul. de Caſt. *conſi. ſuo 294. incip. viſo puncto, col. 2. ver.* nec obſt. concludit, quod tale ſtatutum non extenditur ad præſcriptionem completam, & ita videntur etiam ſequi Mod. *in d. tract. in d. præall. g. q. 7. ver. ſed dubitatur. & q. ſeq. 8.* tamen in contrarium facit *conſi.* Abb. 84. *& alia quæ ego dixi in c. 1. in fin. ſupra eo.* vbi vide, nam etiam ibi tetigi illud quod tangit Abb. *hic in fin. iſtius quæſtionis,* an valeat priuilegium ſeu reſcriptum principis tollens præſcriptionem, de quo per Bar. & alios *in authen. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl.* & per Moder. *in d. tract. præallegata q. 8.* & tenui reſcriptum & priuilegium valere nedum reſpectu futuræ præſcriptionis, ſed etiam reſpectu præteritæ ſequendo Abb. *in præalleg. conſi. 84.* contra Moder. *in d. tract. præallegato. 8. q.* Tertiò ſtantibus prædictis videndum eſt an ſit verum quod dicit Abb. *hic,* & eius diſtinctio an procedat ſi ſtatutum tollit præſcriptionem, de qua præſcriptione intelligatur: circa quod vide quæ ponit Felyn. *in d. rubr. circa finem,* & quæ plenius ponunt Mod. *in d. tract. in quinta parte quintæ partis princ. q. 9.* vbi contra doctrinā Abb. adducunt Bart. *in l. cum ſatis. col. 1. C. de agrico. & cenſi. lib. 11.* & dicunt dictam doctrinam non eſſe veram: tamen adhuc aduertendum eſt, nam videtur quod indiſtinctè per tale ſtatutum videatur reiecta præſcriptio longiſſimi temporis, quum. n. ſtatutum vel priuilegium loquatur per verba generalia dicendo, nulla præſcriptio videtur comprehendere omnem præſcriptionem *arg. iſtius text. noſtri* inducendo, vt per Abb. *in t. q.* reſpectu illius vniuerſalis negatiuæ, & *arg. l. in fraudē. §. ſi. ff. de mili. teſt. ibi determinatio Papiniani generalis eſt* &c. Suadetur etiam & fortius, nā diſpoſitio generalis cōprehendit ſub ſe ſuas ſpecies propriè & non impropriè ſecundùm Bal. *in l. de quibus, col. 6. ff. de legi.* & do. meū *in l. 2. ff. de exceptio.* & bonus eſt tex. *in l. ſemper in generalibus ff. de reg. iur.* quo ſtante certum eſt etiam quod verba quæ de ſua propria ſignificatione poſſunt comprehendere plura illa omnia comprehēdunt, nec debet fieri reſtrictio aliqua etiam ſi diſpoſitio eſſet ſtrictè interpretanda, vt eſt tex. qui ad hoc notatur per Abb. *in c. ex parte, el 3. inf. de deci. & eſt text. in l. cum lege & ibi* not. Alex. *ff. de teſta.* niſi dicatur, quod tale ſtatutum ſeu priuilegium ſunt correctiua omnium iurium permittentium præſcriptionem ſecūdùm Abb. *hic,* & Felyn. *in d. rub. in fin.* & ideo debent dicta iura communia corrigere minus quàm poſſibile eſt, ſecundùm ea quæ ponit Alexan. & alij *in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. & in l. 4. §. ait prætor. ff. de damn. infect.* & latè per Felyn. *in c. cauſam quæ. ſupra de reſcript.* tamen huic reſponſioni obſtat text. *in l. plurium habeo. ff. ad Macedo.* Et ad illud quod dicit Abb. *hic* de præſcriptione centenaria, quod non includitur, intellige & declara ſecundùm ea quæ ponit Felyn. *in d. rub. colum. pen. in fin.* & ſecundùm ea quæ notantur per Abb. & alios *in c. cauſam quæ. & in c. cum non liceat. ſupra eod. & c. accedentes.*
† *In fin. gloſſ.* quærit, an iſta conſtitutio reſpiciat futuras præſcriptiones tantum, an etiam extendatur ad præteritas? 41
concludit quòd reſpicit tantum futuras, vt eſt de natura conſtitutionis, *c. fi. ſup. de conſti. cum ſimi.* quam opinionē tenent Vincen. & Doct. antiqui *hic* relati per Abb. quæ opi. poteſt comprobari, nam hæc conſtitutio videtur promulgatoria noui iuris, non autem declaratoria antiqui, conſequenter debet reſpicere futura tantum, & non præterita. *d. c. fi.* probatur aſſumptum in iſto text. *in verb. diffinimus.* quod nō importat declarationem, vt habetur & notatur *in c. 1. in fin. ſup. de cauſa poſſ. & propr.* diffinitio enim requirit partis citationem, vt *ibi,* quæ citatio non eſt neceſſaria in declaratione alicuius actus, ſecundùm Paul. de Caſt. *in l. heredes palam. §. 1. ff. de teſta.* probatur etiam *in hoc text. ibi. derogandum.* quod oſtendunt iura ciuilia diſponentia contrarium de nouo corrigi iunctis his, quæ habentur *in l. derogatur. ff. de verb. ſig.* ſuadetur & tertio ex illis verbis, qui præſcribit, quæ oſtendunt actum vt eſt in fieri, & per iſta tollitur prima ratio do. Anto. & aliorum dicentium hāc conſtitutionem eſſe declaratoriam antiqui iuris. Secunda & tertia ratio adducta per Abb. non obſtant, nā quum præſcribēs auctoritate iuris ciuilis præſcriberet, erat tutus & excuſatus à peccato, *c. qui peccat. 23. q. 4.* potuit enim ius ciuile priuare aliquē ea cauſa dominio rei ſuæ, & illud in alium transferre, *l. item verberatum. ff. de rei vendi. cum ſimi.* tamen Io. And. do. Anto. Abb. *hic col. 7. verſic. quæro.* capiendo finem gloſſ. & Imol. *char. 6. col. 1. verſ. redeo ad gloſſ.* tenent contrarium, quæ opi. comprobatur eo quoniam iſta decretalis eſt declaratoria iuris antiqui, & fundatur ſuper peccato, vt patet ex verbis ipſius poſitis, *in prin. & in ver. cū generaliter.* quæ verba ſunt originalia Apoſtoli *ad Roma. c. 14.* canonizata in decretis, vt habetur *in glo. 1. & dictum fuit ſup. in primo not.* item conſtitutio hæc inducit reſpectu peccati nulla præſcriptionem valere cum mala fide, quod etiam erat ſtatutum per Alexan. tertiū Pontificem *in c. vigilanti ſup. eod.* & per eundem Innoc. auctorem huius decretalis *in c. ſi diligenti. & melius in cap. præced. in fin. ſuprà eod.* ſed ante iſtos ſtatutum hoc erat per Auguſtinum, cuius dicta habentur *in c. ſi virgo 34. quæſt. 2.* ex quibus patet hic, quæ ponuntur fuiſſe per prius diſpoſita, & licet in iuribus & auctoritatibus præallegatis expreſsè non derogaretur conſtitutionibus diſponentibus contrarium vti derogatur *hic,* tamen ſatis conſtabat, quū tractaretur de peccato tales conſtitutiones ordinantes contrarium fuiſſe ipſo iure nullas, *c. erit autem lex. 4. diſtinct.* & dicit Abb. *ſupra in not.* vbi etiam tetigi, vnde non erat opus & de neceſſitate derogare illis legibus nullis diſponētibus contrarium, & ſi Papa *hic* derogat factum fuit ad maiorem declarationem: quatenus illæ leges diſponentes contrarium proceſſerant de facto, vt expreſsè dicit Abb. *ſupra in not.* ita intelligemus *hunc tex. in ver. derogandum.* ex quibus patet manifeſtè hanc conſtitutionem eſſe declaratoriam iuris antiqui, conſequenter extendi ad præterita, *iuxta eà quæ notantur in d. c. fin. & ibi* latiſſimè Fely. *in ſecunda limita.* Nec obſt. verbum derogandum, *iuncta d. l. derogatur,* quia tollitur ex ſuperius dictis: intelligitur enim quatenus de facto, proceſſit conſtitutio aliqua diſponens contrarium, & iſtud eſt declarare, vt in ſimili dicit *gl. in verbo infirmabitur. in l. 1. ff. de fer.* & Paul. de Caſt. & Modern. *in l. poſthumo. C. de bon. poſſ. ff. contra tab.* Nec obſtat, verbum diffinimus: nam licet regulariter importet actum debere fieri à parte citata & præſente. quando agitur ab inferiore à ſupremo Principe, tamen ſecus eſt quando fit ab ipſo Prin-

Principe vtente eius poteſtate, vti erat hic in cōſtructione iſtius
conſtitutionis factæ & editæ in concilio generali, quod fieri po-
teſt abſque citatione vel præſentia partis etiam diffiniendo, vt
dicit Abb. in d. c. 1. colum. 2. & benè facit quod habetur in l. 2. & in
l. 3. & l. humanum. & l. fi. C. de legi. item tollitur obiectio ex his, quę
dicit Abb. in d. c. 1. colum. 2. volens poſſe procedi ad diffinitionem
etiam per inferiores iudices ſine citatione quãdo certum eſt illi
contra quem proceditur nō competere aliquam defenſionem:
quod poteſt verificari in terminis noſtris vbi agitur de peccato,
quod non remittitur niſi ablatum reſtituatur c. cum tu. inf. de vſur.
quo caſu certum eſt præſcribenti cum mala fide, & ſic cum pec-
cato, etiam ante hanc cōſtitutionem nullam competere defen-
ſionem, quum nō dimittatur peccatum, niſi reſtituatur &c. Nec
obſt. quod poterat ſe tueri auctoritate iuris ciuilis, conſequēter non
peccabat, d. c. qui peccat. nam in materia concernente peccatū ius
ciuile non præſtat immunitatem, vt fuit dictum ſup. in notabil. &
per Abb. in c. 1. ſup. eod. & in c. 2. & vtrobiq; dixi. Nec obſt. quod ius
ciuile poteſt tollere dominium ex cauſa &c. Nam toleratur ſi nō
eſt nutritiuum peccati, vel quando expreſsè non reprobatur per
ius canonicum, vt per Fely. & alios in c. quæ in eccleſiarū. ſup. de con-
ſti. & hoc probatur in materia noſtra præſcriptionis, vt dictum
fuit ſuprà. ex quibus patet opin. Abb. & Imol. poſt do. Ant. & Io.
42 And. eſſe veriorem. † Glo. fina. ibi vigilanti. Imol. hic char. 6. colum.
1. verſi. venio ad glo. vltimam. expedit hanc partem gloſſ. per viam
oppoſitionis recitando ſeptem opiniones, & tandem tenendo
communem per quinq; concludit vnà cum glo. hic & in d. c. vigi-
lanti. Abb. autem colum. 8. verſicu. venio. ad gloſſ. expedit per viam
quæſtionis, & remittendo ſe ad ea quæ dixit poſt gloſſ. in c. vigi-
lanti. ſupra eod. concludit quod ſi poſt perfectam & completam
præſcriptionem ſuperueniat mala fides & ſcientia rei alienæ ille
qui præſcripſit non tenetur reſtituere etiam in foro conſcientiæ,
adducendo ad id iura & rationes, & reſpondendo huic text. &
aliis, quæ in contrarium poſſunt adduci: quæ concluſio eſt com-
munis, & eam tenēt Moder. in tract. præſcriptionum in ſecunda parte
tertia partis prin. quæſt. 9. & 10. & etiam ego eam tenui poſt Felyn.
in d. c. vigilanti. & poteſt cōprobari: nam vbi eſt perfectus & con-
ſummatus non vitiatur, licet deueniat ad illum caſum, à quo nō
poteſt incipere, l. cæcus. ff. de iudi. & per Bart. in l. pluribus. §. & ſi pla-
ceat. de verb. oblig. item quia vbi habilitas requiritur certo tempo-
re, ſi poſt illud ſuperueniat inhabilitas non vitiatur diſpoſitio,
ita Aret. in l. hæres per ſeruum. ff. de acquiren. poſſ. per text. in l. ſciendum.
§. fin. ff. qui ſatiſda. cogan. & l. eum qui. §. fina. ff. de publica. cum alijs ibi
adductis, vbi firmaui hanc concluſionem ampliando illam, vt
procedat etiam in præſcriptione ſtatutaria abbreuiante, & de-
curtante præſcriptionem inductam iure communi: ſi enim du-
rante curſu præſcriptionis ſtatutariæ præſcribens ſemper fuit in
bona fide, & poſt eam completam ſuperuenit mala fides ex hoc
non interrumpitur dicta præſcriptio, eſto, quòd mala fides ſu-
perueniat infra tempora præſcriptionis iuris communis, ſecun-
dùm Fely. hic. colum. 4. ver. ſecundam ſaluationem. quæ concluſio li-
mitatur ſecundùm Hoſtien. hic, & Abb. & alios in d. c. vigilanti. &
alios ſcriben. in d. regula poſſeſſor, & ibi Philip. Franc. colum. 5. in prin.
vt non procedat quando quis haberet conſcientiam remorden-
tem, & læſam, tunc enim debet ſatisfacere conſcientiæ vel illam
deponere, iuxta not. in c. literas. ſupra de reſti. ſpol. & in c. per tuas. el 2.
infra de ſimo. & dixi ſupra in primo not. Ad quod benè faciunt quæ
poſt gloſſ. dicuntur in ſeq. parte. Secundò limitatur vt concluſio
procedat in præſcriptione, quæ fit circa res, ſecus autem eſſet in
præſcriptione, quæ fit circa actiones, ex quo in illis remanet ob-
43 ligatio naturalis, ſecundùm Bal. in authen. ad hæc. C. de vſur. † quam
opinionem reprobat Philip. Franc. in d. regula poſſeſſor, colum. 5. ver.
item alio modo limitat. nam quum in præſcribente demus ſemper
bonam fidem illa naturalis non videtur eſſe in conſideratione
propter tacitum conſenſum illius, contra quem præſcribitur,
arg. l. alienationis verbum. ff. de verb. ſign. quę impugnatio non eſt ge-
neralis, ſed ſecundùm eum procedit, quando ille contra quem
præſcribitur ſciret & non alio caſu, & ideo non ſatisfacit: nam
ignorantia vel ſcientia illius, contra quem præſcribitur non eſt
in conſideratione, vt in c. vigilanti. ſupra eo. & in l. fin. C. de præſcript.
long. tempo. ſed benè conſideratur ſcientia & ignorantia præſcri-
bentis, quando enim ſcit eſt in mala fide, & ideo non tollit ef-
fectum naturalis & conſequenter poteſt conueniri denūciatio-
ne euangelica, cuius contrarium eſt, quando ignorat & conſe-
quenter eſt in bona fide, tunc enim tollit effectum naturalis, ita
quòd nō poterit conueniri etiam in foro euangelico, ſecundùm
Innoc. in d. c. pleriq. & in c. cura anſ. de iure patro. & expreſsè hoc ſen-
tit Abb. ſup. in præced. glo. colum. 6. in princ. verſi. vbi tamen, & verſi. & ſi
quæris. & Moder. in d. tract. præallegata, 10. quæſt. circa fin. quando e-
nim præſcriptio eſt completa cum bona fide nō poteſt quis de-
nunciari. Illa enim naturalis remanet ſine effectu, vt dicit Bar. &
Paul. de Caſtr. in l. fin. §. procurator. ff. rem ra. hab. & dixi ſuprà poſt
Abb. in c. vigilanti, & eſto, quòd quis ex ea locupletetur cū iactu-
ra alterius, tamē ex hoc non debet denunciari propter rationes
& bonum publicum inducentes pręſcriptionem, & propter bo-
nam fidem præſcribentis, de quibus in d. c. vigilanti. & in rub. ſupra
eo. & ex tali iuſta cauſa verè lex potuit transferre dominium rei
alienæ in alium etiam domino rei non conſentiēte nec verè nec
fictè, argu. eorum quæ in ſimili notantur per Bart. in l. ſi quid bello. ff. de
capti. & poſtlimi. reuer. cum ſimil. vnde de tali obligatione naturali
remanente ſine effectu non eſt curandum, vt patet ex prædictis,
tunc enim naturalis inducit effectum denunciationis euange-
licæ, quando eſt cum effectu, & ita debet intelligi Bart. in extra-
uag. ad reprim. in verb. denunciationem, quando enim eſſet ſine effe-
ctu ceſſat denunciatio, vt per Bart. in d. l. fin. §. procurator. per Abb.
& alios hic, & plenius in d. c. vigilanti. & quod ſciētia illius contra
quem præſcribitur non ſit in conſideratione ad tollendum na-
turalem, ſatis probatur ex dictis per Bart. in l. ab eo. in fi. C. quomodo
& quando iu. & per eundem & alios Doct. in l. Iulianus verum debi-
torem. ff. de condi. indebi. & not. in c. quo ad conſultationem. infra de reg.
iur. & per Moder. in c. nouit. ſupra de iudi. colum. 7. & dixi in præced.
glo. in princ. in 3. limitatione prima concluſionum primi articuli. Nec ob-
ſtat d. l. alienationis verbum, ex quo licet qui patitur præſcribi vi-
deatur alienare, tamen iſtud inducitur tacitè & præſumptiuè,
quæ præſumptio non inducit nec tollit naturalem conſenſum
& obligationem, ex quo iſtud forſitan fecit, quia lites execrabā-
tur, vt dicitur in l. atem ſi res. in fin. ff. de aliena. iudic. mut. cauſa fac.
& per Bart. in d. l. ab eo. per pactum enim liberatorium expreſsè
factum tollitur naturalis, l. ſi Stichum. ff. de ſolu. non autem per iſtū
tacitum conſenſum inductum ex eo quia non agit, vt dicit Bal.
hic, col. 2. in princ. adducendo. §. naturalia. d. l. ſi Stichum. vnde omiſſa
diſtinctione dom. Philip. Franc. & non faciendo differentiam,
an ille contra quem ſciat vel ignoret ſolùm conſiderandus erit
præſcribens, qui ſi ſemper fuit in bona fide erit tutus in omni fo-
ro etiam euangelico, etiam ſi ſumus in actionibus perſonalibus:
nam licet in illis adhuc remaneat naturalis, ex quo eſt ſine effe-
ctu iudicamus de ea, ſicut de actione reali. Per præſcriptionem
enim cum bona fide tollitur totalis effectus naturalis, c. ad aures.
& ibi poſt alios dixi, ſupra eo. & plenè per Moder. in d. tract. in pri-
ma parte, quæſt. 6. & in 2. parte tertia partis princip. q. 9. & quæſt. 10. &
ideo limitatio Bal. in authen. ad hæc. redditur dubitabilis, & con-
cluſ. de qua ſuprà poterit ampliari, vt procedat etiam in actioni-
bus perſonalibus, in quibus ſi poſt perfectam præſcriptionē ſu-
perueniat mala fides, tamen ex hoc non interrūpitur præſcriptio,
& talis præſcribens erit tutus in omni foro etiam euangelico, de
quo vltimo plenè per Moder. in d. 10. quæſt. & licet ipſi ibidē di-
cant quod opin. Bal. poteſt ſaluari, & eſt vera, ex quo in præſcri-
bente actionib. perſonalibus nō poteſt dari bona fides, tamē iſtud
nō tollit ſuperiùs dicta, ex quo quæſtio præſens eſt quando præ-
ſcribens actionib. perſonalibus ſemper fuit in bona fide, & ideo
eſt neceſſe, quòd demus caſum in facto, in quo iſtud poſſit
verificari, quod eſt in debitore ignorante debitum, vel ex facto
procuratoris vel negotiorum geſtoris, vt etiam ipſi Mod. ſentiūt
in d. 10. q. col. 2. circa finem: & ego dixi in præced. glo. in 5. limitatione ſe-
cunda concluſionum primi articuli princ. quando enim tractatur de a-
liqua difficultate neceſſe eſt dare omnia alia extrema habilia,
l. qui teſtamento. in prin. ff. de teſtam. vnde quum in pręſenti difficul-
tate præſupponamus præſcribentem actionibus perſonalibus
eſſe in bona fide neceſſe eſt dare factum habile, in quo talis
præſcribens ſit in bona fide, quo dato ille erit tutus omni foro
etiam euãgelico, ſiue ſint actiones reales ſiue perſonales, & ſiue
ille cōtra quem præſcribitur, ſciat ſiue ignoret. Nec obſtat, quod
in actionibus perſonalibus remanſit naturalis, ex quo remanſit
ſine aliquo effectu, & habetur perinde, ac ſi non remanſiſſet, &
per eam ſic ineffectualem non poteſt induci denunciatio euan-
gelica, vt ſuprà probatum eſt. Aduertendum † eſt autem ad illud quod 44
dicebat Fely. in c. vigilanti. in fine. volens, quòd ſi poſt completam
præſcriptionē quis vult probare de mala fide, quod tunc debet pro-
bare per præſumptiones fortiores & maiores quàm ſi vellet pro-
bare de mala fide currēte præſcriptione ſecundùm Bar. in l. ſi. cir-
ca fin. C. vnde vi. cum alijs ibi notatis per Alex. in additio. vbi dicitur,
quod

Digitized by Google

quod ex curſu 30. annorum præſumitur in poſſeſſore bona fides etiam ſi ſit ſine titulo, quod ſequitur Alexan. *conſ. 16. incip. In cauſa, in 5. volum.* & Franc. de Curt. *conſ. 82. incip. Deus pius, colum. 2.* cum aliis adductis per Moder. reper. *in d. l. Celſus, in 3. parte princ. colum. 6. verſi. ſit ergo concluſio*, qui poſtmodum adducunt alia in contrarium, & plenè ponit Felin. *& ibi dixi in c. ſi diligenti, ſuprà eod.* tamẽ ex hoc non tollitur, quin pars aduerſa contra quam præſcriptũ fuit, non poſſit docere, quod ille poſſeſſor fuit in mala fide, quæ probatio poterit fieri per præſumptiones, de quibus per Abbat. *hic, colum. final.* & per Bartol. & alios *in d. l. Celſus.* & per Doct. *in d. c. ſi diligenti. & c. de quarta, ſuprà eod.* vnde eſto, quòd opinio Bartoli *in d. l. fin.* eſſet vera, & quod in dubio ille qui præſcripſit per triginta annos, præſumatur eſſe in bona fide, tamen non tollitur aduerſario facultas probandi talem præſcribentem fuiſſe in mala fide tempore quo præſcripſit, quæ mala fides poterit probari eiſdem modis & coniecturis quibus probaretur durante præſcriptione, nec requiritur iſto caſu maior probatio dictæ malæ fidei, vt dicit Felinus, ſed ſufficit illa quæ tradita eſt per communes concluſiones Doctorum *in locis præallegatis.* quod clarius oſtẽditur: nam tunc demùm quis aſtringitur ad probandum malam fidem præſcribentis, quãdo præſcribens vult ſe tueri ex præſcriptione iam completa, & tunc mala fides probatur ex præſumptionibus & coniecturis traditis per communes regulas, quãdo autem præſcriptio adhuc non eſt completa, non eſt neceſſe allegare malam fidem, nec bonam, ex quo ex præſcriptione non completa, nõ poteſt quis ſe tueri, *vt not. in c. 2. & in c. illud. ſuprà eo.* ex quibus diſtinctio Felini *in d. c. vigilanti, in fin.* non videtur eſſe bona, dum facit differentiam, quod alio modo eſt probanda mala fides, nec allegatur poſt præſcriptionem 30. annor. quàm illa quæ allegatur præſcriptione currente, quùm præſcriptione currente & non completa non ſit tractandum, nec de bona nec de mala fide, quum ex ea quis non poſſit ſe tueri, ſed de mala fide tractabitur poſtquam præſcriptio eſt completa, contra quam mala fides adducitur quæ probari poteſt illiſmet coniecturis, & præſumptionibus quibus mala fides ſolet probari, vt habetur *in d. l. Celſus & in d. c. ſi diligenti.* & per Abbat. *hic, colum. fin.* qui adducit Bart. *in d. l. fin.* & dicit poſſe malam fidem probari ſecundùm communes concluſiones, vt per eundem ibi, *& d. c. de quarta.* In eadem gloſ. *ibi, cui eſt illata.* poteſt intelligi dupliciter. Primò, quã-
45 do † præſcribens à principio habuit conſcientiam læſam, & poſtea incipit habere non læſam, an bona fides ſuperueniens operetur validitatem de eſſe præſcriptionis ab initio vitioſæ, in qua difficultate gloſ. ita intellecta videtur innuere, quòd talis bona fides ſuperueniens purget malam fidem præcedẽtem, qui intellectus nõ poteſt ſtare, ex quo etiã de iure ciuili ab initio requiritur bona fides. *l. ſequitur. § alio. l. ſi is qui pro emp. § ſi quis bona fide, l. iuſto. § & ſi poſſeſſionum ff. de vſucap. l. qui fundum. § bona fide ff. de vſucapio pro emptore. l. cùm hæres, in fine. ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. l. vnica, C. de vſucapio. transform.* vnde cùm initium fuerit vitioſum, non poterit reconualeſcere ex ſuperuenienti bona fide, *argum. notatorum in l. quod initio. & in l. quæ ab initio ff. de regul. iuris.* & ideo bona fides ſuperueniens non habet validare principium inefficax & malum, dicit Imol. *hic, chart. 7. colum. 4. verſic. redeo ad gloſ.* & Abb. *colum. 8. verſic. aduerte.* volens, quòd talis bona fides ſuperueniens non prodeſt ad computandum illud tempus in quo fuit mala fides à principio, quo tempore præſcriptio minimè currit: & cõprobari poteſt ex his quæ habentur *in d. l. cùm hæres.* vbi bona fides hæredis nõ purgat malam fidem defuncti à quo hæres cauſam habuit, etiam ſi vellet à ſe ipſo inchoare præſcriptionem ſecundùm ea, quæ plenè notantur per Moder. *in dicto tractatu in ſecunda parte tertiæ partis princ. quæſtione 12.* vbi iſtud declarant, & ſecundùm ea, quæ dixi poſt alios *in c. 2. ſuprà eod.* ſi aũt ille qui cœpit poſſidere mala fide ab initio efficitur poſtmodum bonæ fidei & ex nunc vellet inchoare præſcriptionem mutato titulo anteriori vitioſo, credo quòd poſſet, hoc colligendo ex dictis Abb. *hic*, volentis bonam fidem ſuperuenientem non prodeſſe ad computandum tempus in quo fuit mala fides, vnde ſi illud tempus non computabitur, & de nouo iſte vult inchoare præſcriptionem cum bona fide, & reiecto titulo vitioſo, vtique poſſet concurrentibus aliis extremis habilibus cauſantibus præſcriptionem, ſecundùm ea quæ dicentur ſtatim, & benè faciunt quæ dicuntur per Abb. *& ibi dixi in d. c. illud.* nam interruptio, quæ fit naturaliter, vt eſt iſta per malam fidem, nõ habet perpetuum effectum, niſi durante vitio, & ideo eo ſublato poterit inchoari, faciunt quoque, quæ dicuntur de hærede, qui vult incipere præſcribere non ex cauſa habita à defuncto, ſed ex alia in qua concurrit bona fides, quòd poteſt non obſtante mala fide defuncti & principio vitioſo, *iuxta text. in l. an vitium. § fin. ff. de diuerſ. & tẽpor. præſcript.* & ſecundùm Moder. *in l. Pomponius. § cùm quis. col. 4. ver. limita dupliciter. ff. de acquir. poſſ. cum aliis adductis in d. 12. quæſt. in fin.* nec inconuenit, quòd mala poſſit ex cauſa rationabili mutari in bonam, ſicuti per cõtrarium, cùm bona vel mala dependeat ab animo, qui ex coniecturis poteſt declarari & percipi, & cõſcientia habita vno modo poſſit licitè, & ſine peccato deponi, *d. c. per tuas.* Secundo modo gloſſ. poteſt intelligi, quando præſcribens ab initio habuit bonam fidem, ſed ex poſt facto cœpit habere conſcientiam læſam, conſequenter malam fidem, an ſi depoſuit illam malã, & ſic in fine præſcriptionis eſt in bona, ſicuti erat ab initio: talis mala fides, quæ fuit in medio interrumpat præſcriptionem, in qua ab initio, & in fine fuit bona fides. in qua difficultate gloſ. videtur tenere, quòd talis mala fides, quæ fuit in medio ex quo non durauit, & fuit reuocata, non impedit curſum præſcriptionis, etiam de iure canonico, quam ſententiam ſequitur Innocent. Vincentius Philip. *hic*, & Imol. *loco præallegato.* & Felin. *colum. 6. verſic. item dum probat.* & ſequitur eam Bart. *in l. naturaliter, colum. 3. verſic. item vnum aduerte ff. de vſucap.* & ibi ſcriben. & Felin. *in c. illud, ſupra eod.* & Moder. *in dicto tractatu in ſecunda parte tertia partis principalis, in 8 quæſtione. & in ſecunda parte ſexta partis principalis, in 4 quæſtione, char. 68.* & Archid. *Inſtit. de vſucap. in princ. col. 2. verſ. quid ſi à princ.* & Bald. *hic, colum. pen. verſi. ſed pone.* pro & contra aliquid adducit, & communis cõcluſio eſt, ſecundùm gloſ. noſtram *hic.* de qua ego aliquid dixi *in d. c. illud. & ſupr. c. noſtro, in vltimo notabili*, tamen contrariam ſententiam tenuit Hoſtien. Ioan. Andr. & Abb. *hic*, volentes, quòd talis mala fides, quæ fuit in medio, interrumpat præſcriptionem, adducentes tex. noſtrum, & alia iura, vt per eos, in quo dubio cõſiderandi veniunt plures caſus: Primus eſt, an iſte qui depoſuit iſtam malam fidem, & reperitur bona, poſſit inchoare præſcriptionem à tempore, quo eſt bona, non computando tempora præcedentia? & communis concluſio eſt, quod ſic, ſecundùm Abb. *hic in fine adducentem not. in c. de quarta. ſuprà eod. & in c. cura, infra de iure patron.* & clarius hoc tenet Imol. *hic. char. 7. in fin. verſic. fortè poteſt dici. & chart. 8 in princ. adducendo text. gloſ.* & Bart. *in l. ſi quis pro empt. § penult. ff. de vſucap.* vbi notat, quòd ſi præſcribẽs cadit à poſſeſſione, eſto, quòd ex hoc interrumpatur præſcriptio, tamen ſi poſtmodum recuperat poſſeſſionem ſine vitio poterit præſcribere incipiendo de nouo, ex quo habet bonam fidem, vt facit text. *in l. cũ hærede. § 1. in fin. ff. de acquir. poſſeſ. ita & in caſu præſenti.* Nam licèt interrupta fuerit præſcriptio, tamen iſte poterit de nouo inchoare præſcriptionem ſi eſt in bona fide, & depoſuit illam malam, nec eſt curandum, an depoſuerit erroneè, vel ne, malam fidem præcedentem, ſecundùm quod diſtinguebat dom. Anton. ex quo ſatis eſt quod habeat bonam fidem & titulum, quæ bona fides poteſt cauſari ex titulo erroneo, *iuxta notata in l. ſi fur. § primo. ff. de vſucapio. & in l. quod vulgo. ff. pro empt.* & per Bartolum *in d. l. Celſus. & dictum fuit ſuprà eod. c. illud.* ad quod facit quod dicit hic Felin. *colum. 6. verſic. dicebam ego.* Nec obſtat, quod dicit Abb. *hic, in verſ. & poſſet attentari.* quòd ex quo iſte fuit ſemel in mala fide, quòd nunquam poterit præſcribere: nam iſtud non eſt verũ, ſecundùm quod ego latè dixi *in dicto c. illud.* vbi tenui, malam fidem poſſe deponi, ſicuti bona fides deponitur per malam ſuperuenientem, qua depoſita quis poteſt de nouo inchoare præſcriptionem cum bona fide: iſta enim interruptio non producit perpetuum effectum, ita quod depoſita mala fide, & ſuperueniente bona non poſſit inchoare præſcriptionem, & cùm dubitatio fuerit inducta per actũ extraiudiciariũ, certè ſublata dubitatione non durat amplius effectus interruptionis & malæ fidei, ſecundùm ea quæ latè dixi *in d. c. illud.* & ſecundùm quod dicit dominus Philip. Francus *in regula. Sine poſſeſſione, colum. 2. de regul. iuris, lib. 6.* Secundus caſus eſt, † an mala fides ſuperueniens in 46
medio præſcriptionis, & poſtmodum depoſita, an interrumpat præſcriptionem quæ habuit bonam fidem ab initio, & in fine, ita quod tempora præcedentia non poſſunt iungi cum ſeqq. vel nõ obſtante dicta mala fide quæ fuit in medio tanquam purgata per ſequentẽ bonam fidem tempora prædicta iungantur, ita quod non cẽſeatur facta aliqua interruptio: in quo caſu ſunt variæ opiniones, *vt ſuprà*, & Abb. *hic* videtur cõcludere, quòd ſit facta interruptio, per iſtum text. *in verb. nulla parte temporis, & per c. ſanctorum, ſuprà, eod.* & per text. *in c. ſi virgo. 34. quæſt. 2.* & poteſt iſte tex. induci pro opin. Abb. vt induxi ſuprà *in vlt. notab.* Nec obſtat

Digitized by Google

quod *ibi* dixi, quòd ly, aliqua parte temporis, debet intelligi de
minima habili, tantùm, quod non eſt qñ fuit mala fides reuoca-
cabilis, debet enim diſpoſitio intelligi de actu irreuocabili &
duraturo, & non de actu reuocabili, vt in ſimili dicitur *in l. ſi bel-
lo § ſi quis ſeruum ff. de capti & poſtl. reuer.* & per Bart. *in l. pretia rerũ.
ff. ad leg. Falcid.* vbi de penuria, quæ modico tempore durauit, &
argumento eor um quæ notantur *in l. legatum. ff. de legat. 2.* nam in
præſenti caſu iſtud ſtare non poteſt, quum mala fides interrum-
pat præſcriptionem, eſto quòd ſuperueniat in quacunque parte
temporis, etiam minima. Iſto enim caſu de minimo eſt curan-
dum, quum bona fides ſit de ſubſtantia præſcriptionis in qua-
cũq; parte ipſius, vt dicit litera noſtra, *& in d. c. ſi virgo.* & ideo et-
iam ſi fuit in minimo, vitiat præſcriptionem, quum minima at-
tendantur, quando conſiderantur in ſubſtantia, vt in ſimili di-
cit Abb. *in c. 1. infra de baptiſmo*, & dom. Corſet. *in tract. de minimis,
quem poſuit in tractatu de poteſtate regia, chart.* 5. Pro quo facit quod
vult Abb. *in c. ex tranſmiſſa, in vltim. notab. ſuprà eod.* dicens, impe-
dimentũ etiã in vna, & in modico inducere, vt præſcriptio dor-
miat non curat quouſq; durat illud etiã modicum, & ibi plura
adduxi pro, & contra, tamen in caſu præſenti certum eſt, quòd
de neceſſitate in præſcriptione & in ſui ſubſtantia debet poſiti-
uè adeſſe bona fides, in quacunque parte præſcriptionis, vnde
ſi in aliqua parte etiam minima non fuit, certè præſcriptio erit
interrupta, & data ipſius interruptione, impoſſibile eſt quod
tempora coniungantur, & fiant acceſſiones, ſecundùm ea quæ
latè dixi poſt Abbat. & alios *in c. illud ſuprà eod.* ex quo talis inter-
ruptio cauſata ex mala fide in totum conquaſſauit præcedẽtem
præſcriptionem, vnde data interruptione tempora pręcedentia
conquaſſata non poſſunt iungi cum ſequentibus, nec obſtat ra-
tio data per Felinum *hic*, ex quo non fuit benè loquutus dum
præſupponit quòd mala fides ſuſpendit præſcriptionem ſicut &
impedimentum. Nam iſtud non eſt verum, ex quo mala fides
interrumpit & non ſuſpendit, vt dicit Abb. *hic*, & clarius *in c. il-
lud, ſupra eod. colum. 1.* & Bart. *in d. l. naturaliter, colum. 3.* quum ergo
præſcriptio interrumpatur iſta coniunctio & acceſſio temporũ
non poteſt fieri, *l. Pomponius. § quæſitum. ff. de acquirend. poſſeſſ. l. vſu-
capione. § 1. ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.* & fuit declaratum ſuprà
eod. c. illud. poſt Bald. & alios. & diuerſa ratio eſt impedimento, q;
non interrumpit nec conquaſſat pręſcriptionem, *vt in d. c. extrã-
miſſa* ſed tantùm ſuſpendit, quod ſecus quando ſuperuenit ma-
la fides, quæ interrumpit, *vt ſupra*, & expreſsè ſentit Abb. *in d. c. ex
tranſmiſſa, vltim. notab.* & iſtis conſideratis verior erit opinio Ab-
bat. *hic*, contra diſtinctionem dom. Ant. & contra Felin. vt mala
fides, quæ ſuperuenit in medio, interrumpat præſcriptionem,
ſiue duret, ſiue non duret. Eſto enim quod extrema fuerint cum
bona fide, tamen medium tempus fuit vitioſum, & per extrema
habilia non potuit purgari, ex quo principium habile cum bo-
na fide fuit conquaſſatum & interruptum per malam ſuperue-
nientem, vnde ex illo conquaſſato & interrupto nõ poteſt pur-
gari iſtud medium quod fuit cum mala fide, & quod mediũ in-
terrupit & cõquaſſauit principium, & ex hoc tollitur illud quod
dicit Bald. de reconciliatione. Item infertur aliud quòd ſiue iſta
mala fides quæ fuit in medio durauit longo tempore ſiue modi-
co, tum idem erit effectus, vt ſemper dicatur facta interruptio.
Licèt Imol *hic* voluerit, quòd ſi modico tempore durauit, quod
nõ inducat interruptionem, *arg. l. diuortium ff. de diuort.* Ad quod
poſſem multa adducere quod de minimis non eſſet curandum,
quæ poſui *in d. c. ex tranſmiſſa, in vltimo notab.* tamen in caſu præ-
ſenti etiam modicum eſt in conſideratione, quum ſit de ſubſtã-
tia, *vt ſuprà*, maximè quia etiam actus momentaneus eſt in con-
ſideratione, quando agitur de extinctione diſpoſitionis, *vt pro-
batur in l. 2. & 3. C. de poſthum. hæred. inſtit. & per Bald. in c. 1. in tit. epiſ-
copum vel abbatem. § 1.* vnde in puncto iuris communis cõcluſio,
de qua ſupra, non videtur ſuſtentabilis, nec pro ea poteſt adduci
illud, quod dicitur inhabilitatem teſtatoris medio tempore ex-
iſtentem non conſiderari ſi non fuit in princ. *& in fin. l. 1. § exegit.
verſic. ſed & ſi vtroque ff. de bon. poſſeſſ. ſecundùm tabul.* quia illud eſt,
quando non conſideratur inhabilitas in medio, & lex contenta
eſt extremis habilibus, *vt notatur in dicto § exegit.* quod ſecùs in
caſu noſtro, in quo lex requirit bonam fidem in omni parte &
tempore præſcriptionis, vt in iſto textu. Conſidera tamen ſi ſal-
ua poſſet ex his quæ in ſimili dicit Aret. *in l. Pomponius. § quæſi-
tum, colum. penult. verſic. mihi autem, in fin. ff. de acquir. poſſeſſ.* volens,
quod ſi poſſeſſio eſt amiſſa aliquo caſu, & poſtmodum de nouo
capiatur, quod iſta poſſeſſio noua non coniungitur cum prima,
quando alius medio tempore illam occupauit, ſecùs autẽ quan-
do medio tempore illa poſſeſſio non fuit ab alio occupata, quia
tunc tempora coniunguntur perinde ac ſi non fuiſſet facta ali-
qua interruptio, ſecundùm notata *in d. § quæſitum. & in l. cùm mi-
les. ff. ex quibus cauſis maior.* & dixi *in d. c. illud.* ita dicamus in caſu
præſenti, vt licet mala fides ſuperueniens in medio videatur in-
terrupiſſe præſcriptionem, tamen quia poſtmodum dicta mala
fides fuit depoſita, & poſſeſſio non fuit ab alio occupata, quod
iſto caſu tempora non debeant coniungi, quum habeatur per-
inde ac ſi interruptio non fuiſſet facta, quum ſemper poſſeſſio
remanſerit penes iſtum, & hoc modo intelligendo communis
procedit indifferenter. Nec oportet limitare eam vt facit Felin.
hic, volens quod licet tempora coniungantur depoſita mala fi-
de, tamen illud tempus quo durauit mala fides nõ debeat com-
putari, quia immò venit computandum ſecundùm Aret. *vbi ſu-
prà*, vel tenendo ſententiam Abb. cùm inducta ſit interruptio,
tempora præcedentia nõ debent iungi, ergo minus & iſtud quo
fuit in mala fide, conſequenter & dictum Felini non poteſt ſub-
ſiſtere. Circa quam ſaluationem conſidera, an poſſit dari ratio
congrua diuerſitatis reſpectu peccati inter interruptionem, quę
fit propter malã fidem, & eam quæ fit ex amiſſione poſſeſſionis,
quum vtraque fiat per interruptionem naturaliter, ſecundùm
Bartol. *in d. l. naturaliter.* Abb. & alios *in d. c. illud.* nam in ea quæ fit
per amiſſionem poſſeſſionis non viget peccatum ſicut eſt in iſta
quæ fit per malam fidem, quæ peccatum inducit, vt hic, & ideo
opinio Abb. videtur ſuſtentabilior. Bald. *hic, colum. pen. verſic. mo-
do quæro.* dubitat, † an mala fides ſuperueniens vltima die præ- 47
ſcriptionis interrumpat illam, tandem concludit, quod ſic, per
iſtum text. & per alia de quibus per eum, & per Felin. *col. 6. verſic.
item dum probat.* ſed contra Bald. videtur tex. *in l. rerum mixtura §.
Labeo. ff. de vſucap.* vbi ſi pauci dies reſtabant ad complendam v-
ſucapionem impedimentum ſuperueniens illam non impedit.
Et poſſent adduci ea quæ habentur de minimis non eſſe curan-
dum, *vt dixi in d. c. ex tranſmiſſa, in vlt. notab.* tamen reſponderi po-
teſt, quòd immò eſt curandum quando eſt de ſubſtantia, *vt dixi
ſupra in præced. quæſt. & dictum § Labeo.* non loquitur de impedimẽ-
to malæ fidei, quod impedimentum cauſat peccatum, vt dicit i-
ſte text. quod ſecùs eſt in alio impedimẽto, de quo ibi. In eadem
glo. *ibi, occidit.* concludit, † quòd dubitans præſcribit, circa quod 48
vide notata per Imol. *hic, chart. pen. colum. 1. verſ. redeo ad gloſ.* & per
Abb. *colum. 8. in fin. verſ. tertiò gloſ. quarit.* concludentem opinio-
nem gloſ. eſſe veram, quam etiam ſequitur Felin. *colum. 6. verſ. ad
illud.* & Moder. *in l. 3. § genera. colum. 2. & 3. ff. de acquirend. poſſeſſ. &
in l. quandiu. C. qui admitt.* poſt Bart. *in d. l. naturaliter, col. 3.* & com-
munis eſt ſecundùm Moder. *in d. tract. in ſecunda parte tertia partis
princ. in 2. quæſt. & in tertia parte ſexta partis princ. in verſi ſecundo quæ-
ro, chart.* 68. circa quam quæſtionem ego plura dixi *in c. illud, ſupr.
eod.* in duobus locis tangendo, quando dubitatio inducta fuit
per actum iudiciarium, & etiam quando fuit cauſata per actum
extraiudicialem. In præſentiarum verò pro veritate conſiderã-
di ſunt duo caſus. Primus eſt, quando quis dubitat ab initio pręſ-
ſcriptionis, & concluſio vera erit, quòd talis non poterit pręſcri-
bere, & in iſtis terminis nõ procedit gloſ. noſtra. Et ratio eſt, quia
tam de iure canonico, quàm etiam ciuili in initio præſcriptionis
debet adeſſe & poſitiuè ipſa bona fides, vt not. *hic, & in c. vigilan-
ti, c. ſi diligenti, & c. præced. in fin.* & de iure ciuili *in l. vnica, C. de vſu-
cap. transform. & in l. ſi is qui pro empt. § ſi quis bona fide. & in l. ſequitur.
§ de illo. ff. de vſucap. cum alijs concord.* Dubitantes autem non poteſt
dici, quòd ſit in bona fide poſitiuè, quum teneat medium ſecũ-
dùm gloſ. & communiter Doct. *in d. § genera, & in l. 1. C. de acquir.
poſſeſſ.* & per Abb. & alios *hic*, vnde certum erit, talem dubitan-
tem ab initio nõ poſſe præſcribere, quum in ipſo deficiat extre-
mum requiſitum, & neceſſarium ad ipſam præſcriptionem in-
choandam, ſcilicet ipſa bona fides, quę debet adeſſe poſitiuè ſe-
cundùm Bartolum *in d. l. naturaliter. & in l. ſed & ſi lege. § ſcire. ff. de
petit. hæred.* & hanc concluſionem communiter ſequuntur om-
nes in locis ſuprà allegatis, & etiam dominus Philip. Franc. *in re-
gula, Sine poſſeſ. colum. 2. de regul. iuris, lib. 6.* & iſto caſu dubitans, &
ignorans non procedunt à pari, quod eſt propter diuerſitatem
rationis, quæ viget in ignorante, qui poſitiuè habet bonam fi-
dem, vt in iſto textu, *in dicto cap. ſi virgo.* quod ſecùs eſt in dubitã-
te, qui talem fidem poſitiuè non habet, & benè faciunt quæ di-
xi *in dicto capit. illud.* Secundus caſus eſt, † quando quis dubitat 49
poſt inchoatam præſcriptionem, quæ habuit initium bonum,
& poſt eam inchoatam ſuperuenit dubitatio, an iſte dubitans
conti-

Digitized by Google

continuet præſcriptionem, vel an dubitatio interrumpat eam. Et ſi dubitatio iſta fuit cauſata per actum iudiciarium, certum erit quod interrumpit præſcriptionem, ſecundùm gloſ. ita intelligentem illum text. in c. 1. 16 quæſt. 1. & ſecundùm dom. Phil. Francum poſt gloſ. in d. regula, ſine poſſeſſione. Ad quod facit l. nemo. in fin. C. de acq. poſſ. & tenet Imol. hic. Ad quæ vide quæ pleniſſimè dixi in d. c. illud. vbi tetigi, an differentia ſit, & in quibus inter ius canonicum vel ciuile in iſto dubitante, quando dubitatio cauſata fuit per actum iudiciarium, ſi verò iſta dubitatio ſuperueniens fuit inducta per actum extraiudiciarium, & tūc ſecundùm gloſ. noſtram Imol. Abb. Felin. Bart. & alios, de quibus ſuprà, nō debet eſſe nocumento ad complendam præſcriptionem, nec talis dubitatio debet eam interrumpere, iuribus & rationibus adductis per eos, maximè per Iaſonem in d. §. genera. Hoſtienſ. autem in c. ſi diligenti. ſupra eod. & dom. Ant. hic fuerunt in contraria opinione, & quòd imò talis dubitans nō poſſit cōtinuare pſcriptionem, & tenendo hanc ſententiam poterit reſponderi ad adducta in contrarium, vt ego dixi in d. c. illud. Nec habet obſtare textus hic adductus per gloſ. in l. ſicut. §. penult. ff. de vſuris. ex quo non loquitur in dubitante, ſed in ſciente fundum ſpectare ad alterū, & tamen talis ſciens lucrabitur fructus quos percepit: nam ſicut mala fides ſuperueniens non impedit de iure ciuili præſcriptionem, l. 1. C. de vſucap. transform. & per Bartol. in d. l. naturaliter. & dictum fuit ſuprà. multo minùs impediet acquiſitionem fructuum, per ea quæ dicit Bart. in d. §. ſcire. & dixi poſt Abbat. in d. c. de quarta. ſupra eod. & ad text. in d. c. ſi virgo. hic adductum per Abb. poteſt reſponderi: nam verum eſt, quòd ſciens rem eſſe alienam dicitur iniuſtus poſſeſſor, tamen ex hoc non ſequitur, quòd dubitans quo ad præſcribendum dicatur iuſtus poſſeſſor ex quo in præſcriptione debet continuè adeſſe, & poſitiuè bona fides, nec ſufficit quod abſit ſecundùm quod dicebat gloſ. in d. c. ſi virgo. & dom. Ant. & Bart. in d. §. ſcire. & dubitans non habet eam poſitiuè, nec iſto caſu dubitans & ignorans æquiparantur, quum ſit date rationem diuerſitatis, vt fuit dictum in primo caſu, licèt in pluribus locis aliàs procedant à pari, de quibus per Iaſ. in d. l. quādiu. & in d. §. genera. dicentem in foro animæ, & in iudicando hāc opinionem eſſe ſequendam, licèt alia præcedens ſit communis, nihilominus benè conſiderando difficultas tota conſiſtit, an in præſcriptione poſtquam fuit benè inchoata requiratur bona fides poſitiuè quo ad ipſius continuationem, vt voluit gloſ. in d. c. ſi virgo. an verò ſufficiat in ipſius continuatione, quòd abſit mala fides propter bonum initium, vt dicebant Abb. & alij. Primo etiam caſu vera erit opinio Hoſtienſ. & dom. Ant. ſecundo autem caſu procedet opinio contraria Abb. & communis. In qua difficultate text. in d. c. ſi virgo. dicit, quòd ille, qui ignorat eſt in bona

50 fide † quādiu ignorat, & tunc incipit eſſe malæ fidei, quādo ſuperuenit ſcientia rei alienæ, propter quam non dicitur amplius ignorare, vnde quouſque poſt ignorantiam nō ſuperueniat ſciētia rei alienæ, certè iſte poterit cōtinuare præſcriptionem ex quo non poteſt dici malæ fidei: niſi poſtquam ſciuerit rem eſſe alienam, dubitans autem non eſt in ſcientia rei alienæ, & ideo non poteſt dici in mala fide, conſequenter complebit præſcriptionē quouſque efficiatur verè malę fidei, qui effectus non ſequitur per dubitationem, & ideo ille text. videtur probare, quod ſi ab initio fuit bona fides & ignorantia, quòd ſemper talis continuet pſcriptionem niſi ſuperueniat mala fides quæ non poteſt dari in dubitante, vnde ſatis eſt quod abſit mala poſt principium benè inchoatum, quæ mala abeſt in ipſo dubitante, nec requiritur, ꝙ abſit poſitiuè bona in continuatione: nam bona fides præcedēs quę fuit ab initio nō dicitur ſublata, niſi ſuperueniat mala fides, & ſcientia rei alienæ, quod non eſt in dubitante: & ideo ibi erit text. quòd pręſcriptio bona fide inchoata currit, niſi ea per ſe ſuperueniat mala: ꝙ non poteſt dici in dubitante. ſuadetur, quia ille text. loquitur de bona & mala fide, vnde ſicut bona inducitur per ignorantiam, ita & mala per ſcientiam rei alienæ: de dubitante tenente medium non loquitur, ſed ſatis includitur dum in eo mala abeſt per quam excluderetur bona, quæ fuit à principio. ſuadetur, quia ibi illud de mala & bona fide reſpectu præſcriptionis adducitur, vt ſimile ad principale dictum ibi poſitū in principio in quo ſolùm conſideratur ſcientia & ignorantia, vt contraria, ita etiam in ſimili adducto de præſcriptione, poteſt tamen text. ille in oppoſitum induci conſiderando verba illius literæ ibi. tamdiu poſſeſſor eſt bonæ fidei quamdiu ignorat. quod nō eſt in dubitante, quę inductio poteſt tolli: nam verum eſt quod bonæ fidei non poteſt dici niſi ignoret, tamen in caſu præſenti nō erit ſemper neceſſaria ignorantia, ſufficit enim, quod fuerit ab initio dummodò quod poſtmodum nō ſuperueniat ſcientia rei alienæ, quod propriè verificatur in dubitante, nec text. ille obſtat in princ. dum dicitur, quòd illa non eſt adultera quæ ſemper neſcit nupſiſſe alienū viro, nota dictionem ſemper, quæ denotat continuationem, l. ſemper. ff. de iureiur. vnde ita erit dicendum, & in ſimili adducto de pręſcriptione, quòd in ea ſemper & continuatiuè debeat eſſe ignorātia: nam verum eſt, quòd vt dicatur bonæ fidei debet eſſe ignorantia, vt dicitur de illa quæ ignoraret nupſit alieno viro, tamen poſitiuè iſtud non exigitur, quum ſatis ſit ſi mala abſit, vt ſuprà, quod probat principium ibi. ſi autem ſciat iam ex hoc adultera eſſe incipit. denotando ſcientiam, quę non datur in dubitante, & ſolùm ille text. conſiderat bonam & malam fidem, ſcientiam & ignorantiam, & quòd bona non excluditur, niſi per malam & ſic per ſcientiam, quod ceſſat in dubitāte, vt ceſſat in illa quæ neſcit nupſiſſe alieno viro, tamen contra iſta fortiter ſtringit d. c. ſi virgo. ibi, poſſidere, iuncta gloſſ. prima, & 2. & text. ille in fine, iuncto c. ſequent. vbi conſideratur ignorantia quæ debet eſſe continuè, niſi dicatur conſiderari reſpectu ſcientiæ, quæ ceſſat in dubitante, vt ſupra. Nec prædictis obſtat text. noſter in fine. ex quo probat contrarium, quòd ille poterit præſcribere, qui non habet ſcientiam rei alienæ innuendo ſufficere abeſſe malam fidem & ſcientiam rei alienę, quod propriè verificatur in dubitante. Nec obſtat text. ibi, in princip. quod non eſt ex fide, &c. ex quo talis dubitans non peccat, vt dicit Abb. & Felin. hic, & Iaſ. in dicto §. genera. nec talis dubitās dicitur habere ſcientiam rei alienæ, niſi poſtquam veritas innotuerit, vt per eoſdem allegantes Innocent. in c. nouit, ſuprà de iudic. Nec obſtat text. in c. præceden. in fin. nam omittendo reſponſiones datas ad illum per Roman. & Aretin. de quibus per Iaſ. in dicto §. genera colunna quarta. poteſt dici, quod loquitur quando apparebat ex indiciis & coniecturis illum non habere bonam fidem, & conſequenter erat in mala, & ſic non dubitabat, vt ſunt termini quæſtionis noſtræ, in reliquis dicas, vt per Doct. vbi ſuprà, & vt ego dixi in d. c. illud. & per Iaſonem in dicta l. quamdiu. tangentem quando dubitans potuit certificari, vt tangit gloſſa noſtra, & dominus Anton. hic. In
eadem gloſſ. ibi, Quintò concludit, quòd † ſi prælatus habet con- 51
ſcientiam rei alienæ quam poſſidet nomine eccleſiæ, non debet illā dimittere, ſi eccleſia non habeat conſcientiam læſam: quando autem poſſit iſtud eſſe, eccleſiam non habere conſcientiam læſam, quum eccleſia ſit res inanimata, quæ repræſentatur per adminiſtratores, vt in ſimili dicit Bartolus in l. vſuſfructu. ff. de ſtipulat. ſeruor. & in l. mortuo. ff. de fideiuſſor. & de eccleſia dictum fuit ſuprà eod. cap. 1. & cap. 2. per Abba. colum. penult. conſcientia autem bona vel mala dependet ex animo, vt probatur in iſto text. & in l. in bonæ fidei. ff. de acquirend. rerum domin. dicas iſtud poſſe eſſe, ſecundùm quod declarat Imola hic, colum. antepenult. verſic. & aduerte. & Felin. colum. penult. in fin. verſicul. & quæ dicta ſunt. volentes eccleſiam habere læſam vel non læſam conſcientiam, quando habet conuentum vel Capitulum, in quibus cadit bona vel mala fides, & ex perſona ipſorum in conſequentiam conſideratur in ipſa eccleſia. Si verò non habet conuentum vel Capitulum, & tunc conſideratur in ipſo ſolo rectore, iuxta gloſ. in c. potuit. infra de locato. & iuxta ea, quæ dicit Felin. in c. edocet, colum. penult. ſuprà de reſcript. & in c. verum. colum. fin. ſuprà de foro compet. & in cap. cùm venerabilis, colum. 5. ſupra de except. & per Abbat. in ſequent. quæſtione. vbi dicam, & ponunt Modern. in tractatu præſcriptionum, in ſecunda parte tertiæ partis principalis, quæſtio. 15. ſimpliciter ſequentes illud, quod ponit Abb. & Felin. hic. Circa verò principalem quæſtionem gloſſ. vide quæ ſcribit Imol. hic, colum. antepenult. verſic. redeo ad gloſſ. vbi ponit duas alias practicas, vltra illam poſitam per gloſ. hic, & vide quæ ponit Abb. colum. 9. verſic. quartò gloſſ. quærit. & quæ ponit Felin. colum. antepenult. & final. & diffuſius vide per Geminian. & dominum Præpoſit. in cap. generalis. 45. diſtinct. Pro veritate tamen articuli conſiderari poſſunt ſecundùm Abbat. tres caſus. Primus eſt, quando notoriè conſtat rem ad alterum ſpectare, tunc enim prælatus etiam ſolus poteſt rem iſtam domino reſtituere, & idem tenet Geminian. & Præpoſit. in dicto c. generali. & Felin. hic, & benè facit text. in dicto cap. generali. ibi, idem nihil perire credimus. vbi eccleſia nullum patitur damnum, & nihil ſibi deperit, quando reſtituit rem alienam, quinimò purgatur diſciplina eccleſiaſtica per hanc reſtitutionem, ſecundùm Beatum Petrum relatum ibi, in verſicul. magnus quippè. & aduerte, quia in illo textu nulla ſit mentio de Capitulo, ſed tantùm de Epiſcopo, vel presbytero, ſeu prælato Regulari, concludendo

quòd

Digitized by Google

quòd ipſi ſoli poſſunt dictam reſtitutionem facere. Præterea cõ-
ſidera, quòd *in* illo textu verbum nullum dicitur, quòd conſta-
ter notoriè rem eſſe alienam, quinimmò videtur diſponere ſatis
eſſe quod conſter rem alienam eſſe abſque eo, quod *notoriè*,
non enim text. *ibi* requirit hanc qualitatem, & fortius illa litera
vult *in verſic. periculum.* quòd ſi epiſcopus vel ſacerdos non reſti-
tuunt rem alienam, *incurrunt* pœnas, de quibus *ibi*, & ideo con-
cluſio erit veriſſima, quòd ſi *notoriè* conſtat rem eſſe alienam,
prælatus ſolus poterit reſtituere, & iſto caſu ſaluabitur opinio
Guil. Naſonis, de qua *hic* per Abb. quæ concluſio de plano pro-
cedit, quando res tenetur ab eccleſia ex cauſa locatiua, vt lo-
quitur *d. ca. generalis.* ſi autem tenetur ex cauſa oneroſa ad hoc, vt
ſibi eſſet conſultum de euictione, ſeruandum eſſet conſilium
gloſ. *hic*, ſecundùm Imol. & Abbat. *in 1. quæſt.* quam format extra
gloſ. infra, & ſecundùm gloſ. *in d. c. ſi virgo.* nec iuuat dicere quòd
ſumus in notorio, *iuxta notata per gloſ. in l. cùm quæſtio. C. de euictio.*
& per Bart. *in d. § cùm me abſente. & per text. in l. emptorem, in princip.*
ff. de act. empt. quia iſtud tollitur ex dictis per Bartolum poſt gloſ.
in d. l. emptorem. & ibi Alexan. *in addit.* poſt Paulum de Caſtr. quo-
modo autem poſſit conſtare notoriè, poteſt exemplificari, quã-
do prælatus vidit inſtrumentum publicum, per quod conſtat
rem ſpectare ad alium: nam inſtrumentum facit probationem
notoriam, *c. olim. infra, de verb. ſignific.* & per Bart. *in l. 1. in 1. quæſtio.*
ff. de oper. noui nunciat. & dixi poſt Abb. *in c. exceptionem. ſuprà, de ex-*
ceptio. & aliis modis poterit conſtare ſecundùm ea quæ ibi dixi,
& ſecundum ea quæ notantur *in c. veſtra, & in c. ſua, & c. fin. infra,*
de cohabitat. clericorum & mulierum. Secundus caſus eſt, quando
ſolus prælatus ſcit rem ſpectare ad alium, nec poterit haberi a-
lia probatio, & tunc reſtitutio fieri non poteſt, ſecundùm Abb.
hic, & iſto caſu procedit opinio Archid. relata per eum, nec erit
neceſſe recurrere ad remedium, de quo in gloſ. dum iſto caſu ni-
hil operaretur etiam ſi dominus ſciret, quod aliter non poſſet
probare de iure ſuo, & ſuperfluis cautionibus non ſit vtendum,
l. hac ſtipulatio. § diuus. vt legatorum nomine caueatur, & dicto ſo-
lius prælati aſſerentis rem eſſe alienam, non eſt ſtandum, vt ha-
betur *in Authent. hoc ius porrectum, C. de ſacroſanct. eccleſ. & in c. quod*
quibuſdam. de fideiuſſor. & in c. 1. infra de depoſito. & faciunt quæ ha-
bentur *in l. ſi fortè ff. de caſtrenſ. pecul.* & quia aliàs de facili poſſet
committi fraus, ſecundùm Abb. *hic*, quam concluſionem etiam
ſequuntur Geminian. & Præpoſit. *in dicto c. generalis.* qui textus
non habet obſtare, ex quo non loquitur quando ſolus prælatus
ſcit, & aliter veritas non poteſt haberi, quinimmò textus ille re-
quirit veram probationem, vt probatur *ibi*, ſi ſuper hac re cuiuſ-
quam verax nos querela pulſauerit, & quia iſto caſu prælatus
ſit vt perſona priuata, & ipſius vt priuati ſoli dicto non eſt ſtan-
dum, *iuribus hic allegatis per Abbat.* & tanto magis hoc procedit, ſi
Capitulum eſt in bona fide, quo caſu poſſet de ſe ſolùm præ-
ſcribere ſine conſcientia prælati, vt dicit Baldus *hic, circa fin. legu.*
Tertius caſus eſt, quando notoriè non conſtat rem ſpectare ad
alterum, tamen hoc poterit per teſtes probari, vel aliis probatio-
nibus, qui teſtes non faciunt probationem notoriam ante pub-
licationem, & concluſionem, *iuxta notata per gloſ. & alios in c. ſig-*
nificauerunt. ſuprà, de teſtib. & iſto caſu ſecundùm Abb. ſeruanduſ
eſt remedium datum per gloſ. & reſtitutio non debet fieri per
prælatum etiam conſentiente Capitulo, ex quo alienatio rei ec-
cleſiaſticæ fieri non poteſt, niſi ex cauſa notoria & euidenti, *c. 1.*
de rebus eccleſ. non alienand. lib. 6. & quia prohibetur directo aliena-
re, vnde minus & per indirectum non debet, ſi notoriè non cõ-
ſtat, *iuxta notata in c. de cætero. ſuprà de tranſactio.* vnde bonum eſt,
quod conſtituat procuratorem, qui tueatur iura eccleſiæ, *iuxta*
gloſ. in c. bonæ. el 2. ſuprà de poſtulat. prælat. quam ſententiam etiam
ſequitur dom. Præpoſit. *in d. c. generalis.* & maximè procederet,
quando eccleſia teneret rem titulo oneroſo reſpectu euictio-
nis, vt ſuprà dixi. Geminian. autem *ibi, colum. vltim.* & Felinus *hic,*
colum. penult. verſic. vide in terminis. aliter tenent, quòd immò ſuffi-
ciat poſſe probari rem eſſe alienam, eſto, quòd nõ ſit notorium,
ex quo iſta non eſt alienatio, ſed reſtitutio rei alienæ, quo caſu
non eſt neceſſaria notorietas cauſæ, dummodò probari poſſit
rem eſſe alterius: pro qua opinione facit text. *in d. c. ſi generalis.*
ponderando, vt dixi *in primo caſu.* & quia etiam iſto caſu con-
currunt rationes, de quibus ibi, excepta illa, quam aſſignat Abb.
hic, concernente fraudem, quæ ceſſat ſtante probatione, circa
quam altercationem conſidera, ſi diſtinguendo reduci poſſent
ad concordiam dictæ opiniones: nam aut res fuit præſcripta per
eccleſiam cum bona fide, & tunc ſine dubio non erit reſtituen-
da, per ea quæ diximus *in 1. quæſt. iſtius gloſ. & ſupra in præced. caſu.*
& procedit iſto caſu opinio Abb. & dom. Præpoſit. quæ verè nõ
loquitur iſto caſu, ex quo termini quæſt. ſunt de re aliena, & iſto
caſu non poteſt aliena dici, *vt not. in c. ſi vigilanti.* nisi dicatur olim
aliena, *iuxta l. cum qui, in princ. ff. ſi certum petatur.* Aut res nondum
eſt præſcripta, & poteſt probari, quod ſit aliena, & tunc ſolus p̃-
latus poterit reſtituere, ex quo in veritate eſt alterius, & hoc po-
terit aliter probari. Nam iſto caſu tractatur de dominio acqui-
rendo eccleſiæ mediante præſcriptione, non autem de dominio
acquiſito, & certum eſt prælatum poſſe præiudicare eccleſiæ in
dicto iure acquirendo, *iuxta glo. in c. fin. 16. quæſt. 1. & Abb. in c. 1. ſu-*
prà de reſtit. in integr. & quæ notantur in c. delictum, de regul. iur. cum a-
liis adductis per eundem, & per Felin. in c. 1. ſuprà de dolo & contumac. &
per Alexand. in l. legatum. ff. de legat. 1. & eo magis, quia prælatus po-
teſt renunciare iuri quæſito per præſcriptionem per actum iu-
riſdictionis contentioſæ, vt probat text. *in c. veniens, circa finem.*
ſuprà eodem. & iſto caſu procedat opinio Geminiani & Felini, pro
quibus benè facit text. *in dicto c. generali.* inductus, vt ſuprà, niſi i-
ſto caſu conſiderares prælatum non eſſe ſoluendo, ita quòd nõ
eſſet conſultum eccleſiæ contra ipſum vel eius ſucceſſores, quo
ſtante in ſubſidium eccleſiæ datur recurſus contra illum cui re-
ſtituit, vt dixi *in dicto cap. 1. & 2. ſuprà eodem.* & an ſuperius dicta
procedant indiſtinctè, vel ſit diſtinguendum, an res ſit commu-
nis prælati & Capituli, an verò ſeparata, dicas, vt per Geminian.
& dom. Præpoſit. *in dicto c. generali* & per Felinum *hic, & in c. edo-*
ceri ſuprà, de reſcrip. & dicetur poſt Abbat. *in ſequenti quæſtione.* Et
ex prædictis poſſet inferri, † quid iuris in tutore, an mala fides i- 52
pſius noceat pupillo, de quo per Imol. *hic*, & per Modern. *in di-*
cto tract. ſecunda parte tertiæ partis, quæſtione 16. allegantes alias de-
ciſiones. Item poteſt inferri, † quid præſcriptione alicuius vni- 53
uerſitatis, vel Collegij, an mala fides ſingulorum noceat ipſi v-
niuerſitati vel populo? In quo concluditur, quod ſic ſecundùm
Imol. *in c. cura. infra, de iure patronat.* & Bartol. *in l. poſt plurium, in fin.*
ff. de vſucap. & quòd mala fides non purgatur, niſi mortuis illis,
qui ab initio ſciuerunt, ſecundùm Socin. *conſ. 187. in controuerſia,*
colum. fin. in 2. lib. verſic. præterea. & conſuluit dom. Philip. Corne.
conſ. 22. incipient. videtur, in primo lib. colum. 4. vbi voluit, quòd po-
pulus nunquam præſcribit etiam mortuis illis, qui habebãt ma-
lam fidem, quod tenent Modern. *in d. tractatu loco præalleg. quæſt.*
17. ibart. 12. In fin. gloſ. ponit, † quando confeſſio prælati præiu- 54
dicet eccleſiæ, de quo eſt plenior gloſ. *in verb. veritate, in c. dudum,*
el 2. ſuprà de electio. & gloſ. & ibi ſcribentes in c. de Conſtantinopolitana.
22. diſtinct. & ponit Imol. *hic. colum. antepenult. verſic. deinde quarta*
gloſ. & Abb. *colum. penult. verſic. quintò & vltimò* & Felin. *hic, colum.*
penult. & fina. ex quorum dictis habetur concluſio, quòd confeſ-
ſio prælati præiudicat eccleſiæ in his quæ fuerunt geſta per ip-
ſum, & aliter non poſſunt probari, ita Abb. *hic*, defendendo
gloſſam noſtram contra dom. Anton. & idem tenet Imol. & Fe-
linus *colum. final.* quæ concluſio videtur reddi dubitabilis ex his,
quæ dicit gloſ. *in d. c. dudum. verſic. ſed non credo.* volens talem con-
feſſionem non nocere, niſi fuerit facta de mandato Capituli vel
poſtmodum Capitulum ratam habuerit, quod etiam videtur
eſſe de mente gloſſ. *hic*, dum loquitur per verbum, fortè, & de-
mùm ſe remittit ad notata per eam *in dicto c. dudum.* vbi dicit cõ-
trarium, & text. allegatus per gloſſ. *hic, in c. poſtquam. 25. quæſtio. 2.*
nihil probat de iſto, ſed potius in ſui generalitate contrarium
diſponit, quod poteſt comprobari ex dictis per Bartol. per illum
tex. *in d. l. ſi forte ff. de caſtren. pecul. & in l. per diuerſas. colum. 2. C. man-*
dat. cum aliis adductis per Modern. Papienſ. poſt Bartol. & alios
in l. ſi donatione. C. de collat. & in l. 1. in princ. colum. 19. in quinto notab.
ff. de offic. eius. vbi concluditur, quòd nõ eſt credendum, nec ſtan-
dum aſſertioni alicuius etiam deponentis de facto proprio,
quando ille talis non poteſt liberè actum facere niſi in caſu ſpe-
ciali, exemplificando propriè in terminis præſentis quæſtionis,
vnde eſto, quòd talis confeſſio præiudicet prælato confitenti,
tamen non debet præiudicare eccleſiæ, niſi aliud concurrat, *vt*
dicetur inferius, & maximè quando fuit voluntaria, & non in iu-
dicio contentioſo, & ad iura adducta per Abbat. *hic*, facilis eſt
reſponſio patens ex prædictis, & potiſſimè ſi non tenderet ad
liberandum, *vt infra dicam.* Secunda concluſio eſt, quòd con-
feſſio prælati nocet eccleſiæ, quando fuit facta in iudicio præ-
cedente mandato Capituli, & ita gloſſ. noſtra *hic. & gloſ. in d. cap.*
dudum. & gloſ. & omnes ſcribentes in d. c. de Conſtantinopolitana. & I-
mola *hic*, & Abb. & Felinus *colum. penult. verſic. idem ſi habuit.* & per
Ioannem Andr. *in c. 1. ſuprà, de iudic.* & per Romanum *in conſil. in*

389. *incip. Paucis agam.* & *probatur in c. 2. vbi gloſ. in verbo, illos,* & *ibi ſcribent. de teſtib. lib. 6.* & *etiam in c. 2. infra de capel. mona.* prout intelligit eum gloſ. *ibi,* & Abb. *hic.* Tertia concluſio eſt, quòd confeſſio rectoris eccleſiæ quæ non habet Collegium nec Capitulum præiudicabit eccleſiæ eo modo quo præiudicaret confeſſio prælati cum Capitulo ſeu Collegio, quando eccleſia haberet Capitulum ſeu Collegium, ita Abb. *hic,* & idem ſenſit Abb. *in c. ſi diligenti. in 4. not. ſuprà eod.* dum dicit in eccleſia Collegiata confeſſionem ſolius prælati non nocere eccleſiæ, ſentiens in eccleſia nō Collegiata nocere, q̄ concluſio in puncto tenetur per dom. Præpoſ. *in d. c. de Conſtantinopolitana, in fin.* & probari poteſt ratione vrgenti: nam confeſſio prælati cum conſenſu Capituli nocet eccleſiæ quæ non eſt Collegiata, ſecundùm gloſ. *in d. c. de Conſtãtinopolitana.* intelligendo, vt declarant *ibi* Geminian. & Præpoſ. & Abb. & alij *hic,* ergo confeſſio ſolius prælati nocebit eccleſiæ, quando non eſt Collegiata, quia iſte rector ſolus poteſt facere idem quod poteſt rector eccleſiæ Collegiatæ cum conſenſu Capituli, ſecundùm gloſ. notabilem & approbatam, *in c. potuit. infra locat.* quam commendat Felin. *hic,* & *in c. edoceri. ſuprà de reſcript.* & *in c. verum, colum. final. ſupra de foro compet.* & *in c. cùm venerabilis, colum. 5. ſuprà de except.* & alij eam commendant relati per domi. Præpoſitum *in d. c. de Conſtantinopolitana, in fin.* qui pro dicta gloſ. adducunt textum benè probantem *in c. relatum, el ſecundo. ibi, vbi autem in loco defuncti. infra de teſtam.* quam concluſionem intellige procedere ſecundùm Abb. *hic,* quando fuiſſet confeſſio facta in iudicio contentioſo, ſecùs autem ſi voluntariè, quia tunc non præiudicaret. Quarta concluſio eſt ſecundùm Abb. *hic, in terminis cap. ſi diligenti. ſupra eodem.* vbi etiam Abb. tangit, & *ibi* fuit dictum, quando ſcilicet confeſſio emanaret ſuper eo pro quo eſt iuris præſumptio. quæ concluſio an ſit vera in terminis dicti *cap. ſi diligenti.* dicas, vt ibi fuit dictum, tamen communiter tenetur per Felinum *hic, in verſic. generaliter.* & per dominum Geminian. & Præpoſitum *in dicto cap. de Conſtantinopolitana.* ex qua concluſione Modern. Papienſ. *in tract. an de feudis, in prima parte principali, in octaua quæſtione, chart. 8. colum. 4. verſic. in tanta Doctorum varietate.* quòd ſi ſolus prælatus concedit feudum, dicendo, concedere illud iure feudi antiqui & paterni, quòd talis confeſſio probat, licèt regulariter confeſſio prælati non præiudicet eccleſiæ, eo quoniam talis confeſſio habet præſumptionem iuris pro ſe, & ideo debet valere, ſecundùm Panormitanum *in dicto cap. ſi diligenti. in quarto notabili.* quotieſcunque enim dubitatur, an feudum ſit antiquum vel nouum, in dubio præſumitur antiquum, per textum *in cap. primo. §. 1. in verb. onus probandi incumbit ei, qui nouum dicit,* & *ibi Bald. in titul. de gradibus ſucceſſ. in feud.* & *per text. in c. 1.* & *ibi Doct. in tit. ſi de feudo fuerit controuerſ. inter dom.* & *agnat.* & ideo tali confeſſioni prælati ſtabitur, pro qua eſt præſumptio iuris: benè verum quòd poterit probari contrarium declarando, vt ibi per eum, licèt multi tenuerunt contrarium, quos ipſe ibidem refert, & etiam dominus Iaſon *in dicta l. ſi donatione, columna antepenultima, verſic.* & *vltra eum,* & *alios*: quæ omnia veniunt declaranda ex his quæ habentur *in dicto cap. ſi diligenti.* cùm prædicta omnia inferantur ex intellectu illius cap. dicas vt ibi. Quinta concluſio Abbat. eſt, quòd voluntaria confeſſio prælati non nocet eccleſiæ, ſicut confeſſio tutoris nocet pupillo, *iuribus hic per eum allegatis.* quæ æquiparatio de prælato ad tutorem non videtur vera, quum pinguius ius habeat prælatus in bonis eccleſiæ, quàm tutor in bonis pupilli, vt dicit gloſſ. *in capit. final. 6. quæſtione 3.* & *Abb. in capit. auditis, colum. 2. ſuprà de reſtitut. in integrum.* & multa in quibus prælatus differt à tutore accumulata vide per Felinum *in capit. qualiter, el ſecundo. colum. quarta, verſic. in gloſ. in verb. rationem.* vbi gloſſ. facit eandem æquiparationem quam facit Abb. *hic, infra de accuſat.* & vide per Abbatem, Felinum, & alios ſcribent. *in c. cùm deputati, columna tertia, ſupra de iudic.* tamen quo ad terminos noſtros iſta concluſio facta per Abbatem, poteſt comprobari primò, quia ſi prælatus donando alicui bona eccleſiæ dicat in inſtrumento donationis ſe donare ob merita ab illo recepta, talis aſſertio non probat merita in præiudicium eccleſiæ, niſi merita probentur, aliàs vitiabitur donatio, ſecundùm Ioan. Andr. *in rubr. de reb. eccleſ. non alienan. in additione ad Speculat.* benè faciunt notata per Doctores *in dicta l. ſi donatione.* item pro concluſione Abbat. volentis, voluntariam confeſſionem prælati non nocere Eccleſiæ, facit, quia ſi prælatus aſſerit in inſtrumento emphyteuſim eſſe antiquam vel paternam, quo caſu tranſuerſales poterant ſuccedere, talis aſſertio non probat in præiudicium eccleſiæ, ita Baldus *in præludijs feudorum.* & Imol. *in cap. 2. infra de feudis.* & Alexand. *in conſil. 10. in 3. volum.* quæ etiam concluſio poteſt comprobari ex his quæ dicit Geminian. & Præpoſitus *in dicto cap. de Conſtantinopolitana.* & ex his quæ vago modo adducit Felinus *hic,* tamen contra hanc concluſionem facere videtur illud quod ponit Imol. *in capitul. 1. infra de depoſito.* & Geminian. *in dicto capit. de Conſtantinopolitana.* quos ſequitur Felinus *hic, colum. penult. verſic. item in confeſſione.* volentem confeſſionem extraiudicialem liberatoriam prælati debere ſeruari & nocere eccleſiæ, pro quo facit illud quod vult Paul. de Caſtr. *in conſil. ſuo primo:* & quæ ſequuntur Modern. Neap. *in l. 2. §. quod obſeruari. C. de iuramento. calum.* & Felin. *hic, col. final. verſic. ſecundò quando diſponit.* concludentes, quòd quando confeſſio prælati tendit ad liberandum aliquem, & non ad obligandam eccleſiam, & continet illud quod conſiſtit in facto proprio confitentis, quòd talis confeſſio præiudicat eccleſiæ, & probat debitorem eſſe liberatum, quod dictum valdè extollitur in dictis locis, & eum ſequi videtur dom. Præpoſ. *in d. c. de Conſtantinopolitana.* circa quod dictum obſtat doctrina Abb. *hic,* & alia ſuperiùs adducta, quòd talis confeſſio, quum fuerit voluntaria, non habuerit nocere, & quæ dixi *in prima concluſione.* & alia quæ adducunt Mod. Neap. *in deciſione præfati conſ. 168. incip. vtrùm quietatio.* vbi facientes mētionem *de dicto conſ.* Paul. de Caſtr. in primo ordine concludunt cōfeſſionem & quietationem prælati nō nocere eccleſiæ, nec ſucceſſori, quando fuit facta tempore infirmitatis, ex qua mortuus eſt prælatus, vel quando poteſt reddi ſuſpecta, dicentes ita fuiſſe iudicatum, quæ nota ad intelligentiam liberationis & cōfeſſionis factæ per ipſos prælatos, in reliquis verò, an & quando confeſſio prælati noceat eccleſiæ, vide *in d. deciſ.* & per Geminian. & & Præpoſ. *in d. c. de Conſtantinopolitana.* per Imol. *in d. c. 1.* & *in locis alleg. per eos.* & vide per Rot. *in nouis, deciſ. 466. aliàs in tit. de confeſſis tertia.* & per Calder. *eod. tit. conſ. 5.* & per Roman. *conſ. 352.* & Socinum *conſ. 15. incipient. Viſis, colum. 3. verſic. primo,* & *conſil. 29. incipien. Viſo, in primo libro.* Extra gloſſ. Abb. *colum. penult. verſic. quæro extra gloſ.* quo remedio ſit ſuccurſum illi, qui emit bona fide, & poſtmodum ſuperuenit notitia quod res erat aliena, ad hoc vt euitet peccatum, & poſſit agere ad euictionem, reſponde, vt per eum, cuius dicta declara ex his quæ habentur *in l. quum quæſtio. C. de euictio.* & *in l. emptorem. ff. de actio. empt.* & *ibi* per Bartol. poſt gloſſ. & per eundem Bart. & Paul. de Caſtr. *in d. §. cùm me abſente.* & faciunt quæ dixi ſuprà *in 4. quæſt. gloſ. fin.* Vltimò quærit Abb. qualiter † probetur mala fides, de quo plenè in locis *hic* per eū allegatis, & aliquid *in c. de quarta, ſup. eod.* & circa primum modum 55
de l. ſi fundum. C. de rei vend. vide quæ plenè ponunt Modern. repetent. *in d. l. Celſus. in 3. parte principali, colum. 8.* & quæ dixi poſt Abbat. & Felinum *in c. nihil ſuprà eodem.* Circa ſecundum modum de fama idem vult Bald. *in l. ſi tutor. C. de peric. tutor.* dicens eſſe articulandum, quòd per tantum tempus fama viguit in tali loco, & qualiter res ſpectat ad ipſum agentem, hoc enim verificato pbata erit mala fides, ſequuntur Mod. repet. *in d. l. Celſus. in d. 3. parte, col. 10. ver. 3. probatur.* de quo per Felin. *in c. cùm contingat. ſupr. de reſcript.* & *dixi in d. c. de quarta.* poſt Abb. *ſup. eod.* Circa tertiū modum, quando aliquis poſſeſſor aſſeruit & confeſſus fuit ſcire rē ſpectare ad alium, concluſ. vera eſt, quum nulla maior probatio poſſet haberi ex his quæ dependent ex animo quā ex verbis, *d. l. Labeo, cum alijs adductis per repet. in d. l. Celſus. in d. 3. parte. col. 9. verſ. 2. probatur.* quæ concluſio ſecundùm ipſius ibidē nedum procedit, qn̄ talis confeſſio fuit facta parte præſente, ſed idē etiam eſſet qn̄ emanaſſet parte abſente, ſecundū q̄ videtur ſentire Bar. *in d. l. Celſus.* & Ang. *in l. cū qui §. fin. ff. de publ.* & *in §. ſi verò expreſſum. in Auth. de hær.* & *falc. collat. 1.* dicēs, q̄ ſi filius approbat teſtamentū patris, talis approbatio prodeſt hæredi abſenti. Nec obſt. *text. in l. certū. § ſi quis abſente ff. de confeſ.* diſponens confeſſionē partis factam in abſentia, non præiudicare confitenti, quia eſt verū qn̄ principaliter confeſſio tendit ad obligandū confitentem. Secùs autem ſi tenderet ad liberandū, & ſumus in his, q̄ dependēt ex voluntate vnius tantùm: q̄ ſequitur Alex. *in conſ. ſuo 187. incip. In hac cauſa, col. 3. in 2. vol. cum alijs alleg. per repet. vbi ſupr.* Circa quartū modum, an & quando ſtandum ſit dicto vnius probi viri, vide *text. in l. ſi res. ff. de adminiſtr. tut.* & *glo. in l. Titio fundus. ff. de cond.* & *demonſt.* & alia quæ adduxi *in d. c. de quarta.* Nota tamē illud quod dicit Abb. *hic.* & *ſupra in 3. quæſt. glo.* quòd dictum vnius probi viri cauſat dubitationem, & facit poſſeſſorem eſſe in mala fide, & potiſſime, quando talis probus vir dat indicia & veriſimilitudines, ex quibus poteſt haberi ſcientia & veritas & poſſeſſor non curat inueſtigare, inducit enim iſtam præſumptionē malæ fidei ſecundùm ea,

Digitized by Google

ea, quæ adducit Abb. *hic, & ſecundùm ea, quæ ponit gloß. ſin in ſ.a 3. quæſt. vbi etiam aliquid fuit dictum*. Circa illud quod ſentit Abb. *in fin.* adducendo text. *in c. inquiſitioni, ſupra de ſent. excom.* inducas illum ad propoſitum hoc modo. Nam ibi diſponitur, quòd credulitas procedens ex cauſa probabili, lædit cõſcientiam, illa verò quæ procedit ex dicto notabilis viri, dicitur procedere ex iuſta & probabili cauſa, ſecundùm gloſ. *in l. Titio fundm.* vnde lædit conſcientiam, & per conſeqoẽs cauſat malam fidem, in reliqois dicas, vt poſt alios dixi *in c. ſi diligenti. ſuprà, eod.* & ex iſtis remaneat expedita iſta decretalis die vltimo menſis Iulij 1522.

REPETITIO
IN RVBRICAM, DE ſent. & re iudic.

Præclariſſimi I. V. C. D. Matthæi Nerutij Geminianenſis.

SVMMARIVM.

1 *Sententia à qua non fuit appellatum, vel ſi deſerta fuerit ſeu confirmata per iudices appellationum tunc rei iudicatæ nomen aſſumit.*
2 *Differentia quæ ſit inter ſententiam, & rem iudicatam, per totum.*
3 *Sententia intra tempus appellandi, an dicatur res iudicata.*
4 *Sententia an ſit actus iudicandi ſeu dicendi.*
5 *Sententiæ executio non pertinet ad ſubſtantiam earum, ſed ad effectũ ad quem ordinatur, & quid ſit ſententia, nu. 6.*
7 *Sententia poſt lapſum decem dierum tranſit in rem iudicatam, & ſuſcipit formam rei iudicatæ.*
8 *Iudex tenetur iudicare quod ſibi iuſtum videtur.*
9 *Differentia eſt inter decidens, & deciſum, & inter agens, & patiens.*
10 *Actus iudicandi abuſiuè, & impropriè dicitur ſententia ſicut inſtrumentum quo ſcripta ſententia continetur.*
11 *Verbum rei iudicatæ ſecundùm propriam ſignificationem ſignificat non ſolùm ſententiam à qua non poteſt appellari, ſed etiam ſententiam à qua prouocari poteſt.*
12 *Differentia inter rem iudicatam, & tranſitum ſententiæ in rem iudicatam.*
13 *Appellatio extinguit, vel verius ſuſpendit iudicatum, & priuatio præſupponit habitum, nu. 14.*
15 *Appellatio, an in totum ſuſpendat ſententiam quo ad omnes effectus, & num. 48. ver. 6.*
17 *Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, an fiat verus poſſeſſor ſaltem de iure canonico.*
18 *Sententiæ executor, an habeat cognitionem, & iudicare poßit ſuper ea.*
19 *Rei iudicatæ, verbum in ſtatutis legibus reſcriptis, & alijs diſpoſitionibus accipiendum eſt ſecundùm ſignificationẽ quæ congruit ſubiectæ materiæ.*
20 *Appellari poteſt à mandato principis, vt quis cogatur parere iudicatũ.*
21 *Reſcriptum principis etiam generaliter conceptum, nõ intelligitur adimere alteri ſua remedia legitima, & iuri ſuo præiudicare:*
22 *Sententiæ verbum, quot modis accipiatur.*
23 *Sententia iudicialis quid ſit, & quotuplex ſit ſententia, num. 24. & quid ſit ſententia diffinitiua, num. 25. & interlocutoria quid ſit, num. 26.*
27 *Dictio, inter, an ſit incluſiua, vel excluſiua.*
28 *Sententia interlocutoria ſimplex, & mixta quid ſit, & nu. 29.*
30 *Sententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, an dicatur diffinitiua, vel interlocutoria.*
31 *Sententia prolata ſuper ætate minoris, an dicatur interlocutoria, & ab ea poßit appellari.*
32 *Interlocutoria prolata ſuper exceptione peremptoria non eſt diffinitiua, & tantùm ab ea poteſt appellari.*
33 *Sententia lata ſuper poſſeſſione, an ſit interlocutoria, vel diffinitiua.*
34 *Sententia competentiæ iudicis, vel econtra, an ſit interlocutoria, vel diffinitiua, & an ab ea poßit appellari, & ab eodem vel alio iudice reuocari.*
35 *Sententia excommunicationis, an ſit propriè ſententia, & verùm diffinitiua, vel interlocutoria.*
36 *Sententia in ſtatutis ſtrictè accipitur pro diffinitiua, ita vt non extẽdatur ad interlocutoriam.*
37 *Statutum prohibens appellationem, an ſit correctorium iuris cõmunis, & extendi debeat ex identitate rationis, & qualiter in ſtatutis verba ſint intelligenda, nu. 38.*
39 *Statuta exorbitantia, & non correctoria iuris communis, an extendantur ex identitate rationis.*
40 *Sententia præcepti quid ſit.*
41 *Sententia contra ius lata in ea expreſſo errore eſt nulla, vide etiã inf. nu. 54. verſic. ſecundò quæro.*
42 *Sententia lata contra leges, vel canones non tenet, nec ab ea opus eſt appellare: & ſententia contra ius commune lata eſt nulla, nu. 43.*
44 *Legis, & canonis diffinitio.*
45 *Leges ciuiles in quibus locis recipiantur.*
46 *Sententia lata contra leges eſt inualida etiam ſecundùm canones, licèt ſecùs ſit in ſententia lata contra particularia ſtatuta laicorum.*
47 *Sententia lata contra perſonam eccleſiaſticam ſecundùm formã ſtatuti laicorum generaliter loquentis, an, & quando valeat.*
48 *Teſtamentum, & alij actus inualidi abuſiuè, & impropriè denominantur eodem nomine quo actus validi, ita & ſententia nulla dicitur ſententia, non tamen propriè.*
49 *Actio in factum oritur ex ſententia confirmante.*
50 *Actus inualidi non ſubſiſtunt ipſo iure, id eſt, non habent aliquã ſubſtantiam aut effectum iuris ab ipſo iure illis attributum, quia eis ius reſiſtit.*
51 *Sententia lata ſub conditione extrinſeca, an ſit ipſo iure nulla, & ſimiliter ſententia iniuſta quæ eſt contra præceptum iuris diuini. & canonici, ita vt opus ſit remedio appellationis: idem de ſentẽtia excommunicationis prolata contra diſpoſitionem canonis.*
52 *Sententia maiorum cauſarum, vt valeat quæ forma ſit in eius prolatione ſeruanda tam ratione circumſtantiæ quàm defectu perſonæ, rei, temporis, & loci.*
53 *Iudici, an detur ſimplex poteſtas arbitrandi, vel cum præcepto in caſibus in quibus deciſio certa eſt ſeu pertinens ad iuſtitiam, vt non aliter iudicet, quàm quod legibus aut moribus conſtitutum eſt.*
54 *Sententia continens notoriam iniuſtitiam, an ſit ipſo iure nulla.*
55 *Scriptura referens aliam cenſetur exprimere, quod continet illa ad quam ſit relatio.*
56 *Sententia exprimens errorem iuris ambigui, an ſit ipſo iure nulla, vt non requiratur appellatio, ſimiliter de ſententia lata contra communem opinionem Doctorum, expreſſo errore in ſententia.*
57 *Sententia continens plura capitula, an vitietur tota ſi in ea exprimatur error iuris concernens vnum capitulum tantùm, & an ſit vna ſententia, vel tot quot ſunt capitula, & poßit pro parte valere, & pro parte non.*
58 *Sententia lata contra legem, vel conſtitutionem extrauagantem non clauſam in corpore iuris, aut contra reformationem aliquam non regiſtratam in ordinario volumine ſtatutorum continens expreſſum iuris errorem, an valeat ſicut ſententia lata contra ſentẽtiam principis quæ obtinet vim conſtitutionis, dicitur extrauagans.*
59 *Sententia ex qua comprehenditur error iuris argumentatiuè, & non ex lectura ipſius, an valeat ipſo iure, vt neceſſaria ſit appellatio.*
60 *Sententia in qua exprimitur error iuris impertinens ad cauſam de qua agitur, an valeat, & quid de ſententia exprimente vnam cauſam, & vnam falſam cõfirmata per Papam ex vera cauſa, & quid de ſententia lata contra legem, vel ſtatutum non vſitatum.*
61 *Sententia lata contra æquitatem non ſcriptam quamuis in cauſa ſit expreſſus error iuris, an valeat: idem de ſententia lata contra conſuetudinem non notoriam.*
62 *Sententia lata contra priuilegium ſi in ea ſit expreſſus error, an valeat.*
63 *Sententia diffinitiua prolata à Papa facit ius, & in ea non præſumitur error.*
64 *Sententia lata contra priuilegium cui pars renunciare non poteſt, vel non, an & quando valeat, & an ſit differentia inter decretum, & ſententiam, num. 66.*
67 *Extraneus in cuius bonis alter ex primo decreto immiſſus fuerit in poſſeſſionem infra quantum tempus datur ſibi ſummaria cognitio ad experiendum de iuribus ſuis, & decretum reſcindere, & quid poſt ſecundum decretum.*
68 *Decretum interpoſitum ex cauſa partim vera, & partim falſa an valeat.*
69 *Decretum manumiſſionis in fauorem minoris circumuenientis iudicem ex falſa cauſa, an retractari poßit ratione minoritatis, & quoniam in delictis non ſuccurritur minori, dic, quod non.*
70 *Decretum continens cauſam impertinentem ſeu friuolam, & indecentem*

Digitized by Google

decentem an valeat ſeu pro non appoſitis habeantur.

71 *Ratio diuerſitatis inualiditatis ſententiæ diffinitiuæ iniuſtè latæ in qua non eſt expreſſus error iuris regulariter, & tamen non valet decretum interpoſitum ex falſa cauſa.*

72 *Decretum ſecundum interpoſitum ex falſa cauſa an valeat, item decretum habet naturam interlocutoriæ ideo poteſt à iudice reuocari propter iniuſtitiam, & an primum, & ſecundum decretum ſint iuris, vel mixti imperij.*

73 *Sententia inualida an confirmetur per appellationem.*

74 *Iudicium agitatum cum filiofamilias ſine conſenſu patris an poſſit demum ratum haberi.*

75 *Iudex proferens ſententiam ipſo iure inualidam an poſſit iterum pronunciare, & quid de iudice delegato & executore errantibus in iure an poſſint iterum prouidere.*

76 *Papa mandans conferri beneficium in forma pauperum Petro clerico non habenti aliud excedens ſummam quinquaginta aureorum annorum, data idoneitate executor credens idoneum contulit errando vtrum talis collatio valeat.*

77 *Iudex errando ex falſa cauſa dando tutorem, an vitietur datio.*

78 *Collatio beneficiorum facta perſonis indignis, an valeat ſecundum canones.*

79 *Indignitas criminoſi quamuis occulti eſt maior illegitimi.*

Continuatur hæc rub. duobus modis ſecundum Goffr. do. Ant. & d. Abb. Primo vidimus quomodo acquirãtur res nobis præſcriptionibus videamus quomodo acquirãtur ciuiliter per ſententiã iudicum. vel ſecundo: Expeditio tractatu de proceſſu iudiciorum, procedamus ad ſententias quæ litibus finem im-
1 ponunt.† Quia vero ſententia ſi non appelletur. Adde vel ſi appellatio deſeratur, aut ſi à iudicibus appellationum confirmata fuerit rei iudicatæ nomen aſſumit, ideo in hac rub. ſubijcitur, & de re iudicata. Quamuis autem vtraque continuatio communiter approbetur, & defendi poſſit, vltima tamen eſt magis conſona menti compilatoris, quia in hoc ſecundo libro principaliter propoſuit tractare de iudicijs & de actibus iudiciarijs nõ de acquirendo rerum dominio.

2 PRIMO. Quæro † quæ differentia ſit inter ſententiam, & rem iudi. Reſpon. Ioan. Andr. *hic*, dicit verbum rei iudicatæ duobus modis accipi, vno pro ſententia à qua non poteſt appellari, vt *ſupra* diximus: altero large pro ſententia à qua poteſt appellari. *l. 1. ff. de re iudic. & l. litigatoribus. C. de appella.* vbi etiam gloſſ. ſed Bartol. *in rubri. C. de re iudicata, & in d. l. litigatorib.* dicit hanc eſſe differentiã quod ſententia proprie eſt res iudicans, id eſt, actus ſententiandi, ſeu iudicandi, ſed res iudicata eſt effectus ſententiæ, *vt ff. de re iudicata, per totum*, vnde in hoc articulo, vtrum ſententia habeat effectum intra decem dies, qui dantur ad appellandum diſtinguit, nam quædam eſt executio quæ fit à iure ſine facto hominis, vt infamiæ irrogatio in eum qui condemnatus eſt furti, & ſimiles, & in talibus habet effectum in continenti. *l. furti. in principio. ff. de his qui not. infa. & l. quod ad ſtatutum, & l. qui vltimo. ff. de pœnis, & l. ſi quis filio exhæredato. §. irritum. verſiculo, ſed & ſi quis. ff. de iniuſto teſtamento*, & conſequenter in continenti eſt res iudicata. Quædam vero ſunt quæ requirunt executionem hominis, & quantum ad hæc ſententia non eſt in cõtinenti res iudicata, quia interim executioni mandari non poteſt. *l. prima. ff. nil noua appella. penden.* ſed iſta opinio videtur contra text. *in dicta l. litigatoribus.* vbi eſt caſus planus
3 quod ſententia etiam intra tempus† appellandi res iudicata dicitur: poteſt tamen reſponderi q̃ eſt denominatio impropria, vt diximus. Præterea non videtur verum quod Bartol. dicit ſententiam eſſe rem iudicantem, & actum ipſum iudicis iudicantis, quia ipſe actus proprie dicitur pronunciatio ſiue prolatio ſententiæ. *dicta l. prima. ff. de re iudicata, & l. prima. in principio ibi, bene latas ſententias* &c. *ff. de appellationibus cum ſimilibus.* Ergo ſenten-
4 tia non eſt actus iudicandi ſeu dicendi ſententiam, † ſed eſt ipſum quod dicitur, & pronunciatur, id eſt, ipſe tenor actus pronunciationis expreſſus. Conſtat enim prolationem ſiue actum dicendi aliquid ab eo quod profertur differre. *l. qualem. §. dicere, alias l. dicere. ff. de arbitr. & cap. intelligentia de verborum ſignificati.* quod etiam plane probatur ex his quæ paulo poſt ſubijciemus. Amplius videtur inepta, & impertinens conſideratio effectus executionis in quæſtione propoſita de differentia ſententiæ. & rei iudicatæ. Nos enim diſputamus de ſubſtantia ip-
5 ſarum. † Executio autem non pertinet ad ſubſtantiam earum, ſed ad effectum ad quem ordinantur, nam ſubſtantia ſententiæ ſtatim in eſſe producitur cum prolata fuerit quamuis nondum aliqua executio facta ſit, & ſimiliter etiam rei iudicatæ ſubſtantia cum primum victus appellationis remedio priuatus eſt, *cap. cum inter. infra eodem. & in cap. cum dilectus in fine. ſupra de electione, cum ſimilibus*, ergo in iſta quæſtione non oportet nos de ipſo effectu executionis diſputare, ſed de ſubſtantia, & quidditate ipſarum. Inſuper termini mentales, aut vocales aut ſcripta ſignificant rem quæ non eſt terminus, & conſequenter id quod mente concipitur, aut ſermone profertur, aut ſcribitur differt ab ipſa conceptione mentali, & pronunciatione vocabuli, & à ſcriptura ſecundum philoſophum primo Periherm. ſed ſententia
eſt ipſa res quæ primo † à iudice iudicaturo mente concipitur 6
deinde ſcribitur, & pronunciatur, *vt C. de ſenten. ex pericul. recip. in rubrica. & per totum*: ergo termini quibus concipitur aut ſcribitur, & profertur non ſunt ſententia, & conſequenter prædicti actus, id eſt, mentalis, conceptio, & ſcriptura, & pronunciatio non ſunt ſententia, ſed ſunt actus quibus ſententia ſignificatur quæ eſt ipſa res his actibus concepta, & expreſſa. Ad hæc domi. Abb. pro ſententia Ioan. Andr. contra opinionem Bartol. arguit primo per text. *in dicto capitulo cum dilectus in fine, & dicto capitulo cum inter. & cap. quod ad conſultationem. infra eodem.* vbi ſen-
tentia elapſis decem diebus tranſit in rem iudicatam, † ergo ip- 7
ſa ſententia res iudicata dicitur, & ſuſcipit formam rei iudicatæ, quod plenius expone, id eſt, ipſa ſententia quæ prius dicebatur, & erat res iudicata reuocabiliter tamen per *d. l. litigatoribus. C. de appellationibus*, poſtea ſuſcipit formam rei iudicatæ irreuocabilis, vt aperte ſentit etiam domin. Anton. *hic*. Secundo arguit dom. Abb. per locum à conſequenti falſo, quia ſi ſententia non eſſet ſtatim res iudicata, ſed res iudicans non poſſet tranſire in rem iudicatam, conſequens eſt falſum, vt *in text. præallegatis*, ergo & antecedens, conſequentia probatur per locum à correlatiuè oppoſitis, nam iudicans, & iudicatum maximè differunt, & ſunt inuicem oppoſita correlatiuè, quæ non poſſunt in eodẽ ſubiecto conſiſtere ſicut neque inſtit[...]ens, & inſtitutus, aut generans, & generatus. *capit. vltimo. infra de inſtitutionibus. & cap. damnamus. §. nos autem ſupra de ſumma Trinita.* de quo etiam *in capit. poſtulaſtis. infra de conceſſio. præbenda.* idem quoq; dom. Abb. pro ſolutione, & concordia prædictorum text. & opinionum diſtinguit de verbo ſententiæ, poteſt enim dupliciter accipi ſecundum eum, primo reſpectu diffinitionis iudicialis, id eſt, reſpectu cauſæ agentis, hoc eſt pro ipſo actu diffinitionis, & hoc modo proprie appellatur ſententia, quia cõtinet id quod iudex diffiniendo ſentit, & ad hoc inducit text. *in authen. iuſiuran. quod præſta. ab his. §. pen. colla. 11. in l. qualem in principio ff. de arbitris, & in cap. iudices. cum gloſſ. in verbo voluntatis. 3. quæſt. 7.* qui nihil tacere videntur ad probandum iſtam acceptionem quod ſententia ſumatur proprie pro re iudicante, id eſt, pro ipſo actu iudi-
candi, quia † non valet iſta conſequentia, iudex tenetur iudica- 8
re quod ſibi iuſtum videtur, ergo actus quo agit proferẽdo ſententiam eſt proprie ſententia, quia oppoſitum conſequentiæ ſtat cum antecedente, immo text. *in dicta l. qualem. in principio. & §. 1. alias l. dicere.* potius reflectuntur, vt ſuperius induximus. Secundo ſententia ſecundum dom. Abb. conſiderari poteſt reſpectu eius quod in ea continetur, ſiue reſpectu cauſæ patientis, id eſt, rei quæ pronunciatur, & hoc modo quicquid in ea continetur ſiue ſuper cauſa principali ſiue ſuper acceſſorijs puta expenſis, vel fructibus aut intereſſe, appellatur res iudicata, vt notatur *in dicta l. prima. ff. de re iudicata*, & cõſideratur ſententia reſpectu contenti, & cauſæ patientis, & ita procedit tex. *in d. l. litigatoribus. C. de appellationibus, & ſimiles text.* qui dicunt ſententiam tranſire in rem iudicatam, & ad id quod diximus differentiam
† eſſe inter decidens, & deciſum, & inter agens, & patiens, facit 9
ſecundum eum, quod in ſimili de actione reſcindente, & reſciſſorio notatur *Inſtitut. de actionibus. §. rurſus ex diuerſo. & in l. ab actibus. §. vltimo ff. ex quibus cauſis maio. & in capitulo, cum ex litteris. ſupra de in integrum reſtitu.* Adde, quod hanc diſtinctionem facit etiam dom. Anto. nam breuiter dicit ſecundũ ſtrictam, & propriam ſignificationem ſententiam non eſſe rem iudicatam, ſed rem iudicantem. Materia vero, de qua pronunciatur, eſt res iudicata, non tamen perfecte, & irreuocabiliter, ſed reuocabiliter, quandiu poteſt appellari: elapſis vero decem diebus eſt res iudicata irreuocabiliter. & perfectè, *dicto cap. cum inter. cum ſimilibus.* Sed nobis quidem prima concluſio non videtur vera quamuis Bart. & domi. Anton. & domi. Abb. dicunt ſententiam

Digitized by Google

proprie eſſe rem iudicantem, id eſt, actum iudicandi, primo quia non inducunt aliquem tex. qui hoc probet, ſecundo quia
10 contrarium probatur aperte ex his quæ *ſupra* diximus. † Concedimus tamẽ quod actus iudicandi abuſiue, & improprie ſententia dici poteſt, ſicut inſtrumentũ quo ſcripta ſententia continetur large ſentẽtia dicitur proprie autem id quod in eo continetur ſententia eſt, ſicut & teſtamẽtum eſt proprie id quod in inſtrumento teſtamenti continetur, vnde vnum dicitur quamuis de eo plura fiant inſtrumenta, *Inſti. de teſtamentis. §. pen. & l. vnum teſtamentum. ff. eodem titul.* de verbo autem rei iudicatæ dicemus plenius in quæſtione ſubiecta. Adde quod prędicta concluſio noſtra optime probatur per textum *in d. l. prima. ff. de re iudicata*, nam ibi verbum rei iudicatę ſecundum ſententiam large ſumitur etiam pro ſententia à qua poteſt appellari, ſed ille text. dicit rem iudicatam accipere finem à pronunciatione iudicis, ergo actus pronunciandi dat finem ſentẽtia vero accipit, ergo actus pronunciandi non eſt proprie ſententia, quia inter dantem, & accipientem eſt diſtinctio eſſentialis. *d. cap. vltimo. infra de inſtitutio. cum ſimilib.* Secundo quæro, vtrum verbum rei iudicatæ ſecundum propriam ſignificationem ſignificet non
11 ſolum ſententiam à qua non poteſt appellari, † ſed etiam ſententiam à qua prouocari poteſt. Reſpon. variæ ſunt opiniones. Prima quod non proprie, ſed largo modo res iudicata dicitur ſentẽtia à qua poteſt appellari, vt *ſup.* retulimus *quæſtione proxima ſuprin.* ſecundum Ioan. And. ſecunda ponitur contraria ſecundum glo. *in l. 1. ff. de re iudicata. & in d. l. litigatorib. C. de appellationib.* Cum enim non dicant ſignificationem illam eſſe impropriam, ſentiunt proprie ſententiam eſſe rem iudicatam etiam quando appellari poteſt, & inducũt tex. *in l. eleganter. §. poſt rem iudicatam. ff. de condict. indeb.* qui etiam ab antiquis gloſſatorib. inducitur pro prima opinione, & re vera ille text. non facit pro hac ſecũda, ſed potius pro prima, quia ſimpliciter appellat rem iudicatam, à qua non poteſt appellari, ergo videtur aperte inferri, quod quandiu appellari poteſt, ſententia non proprie res iudicata dicitur, ſed large, vt notatur *in d. §. ſi poſt rem. verſ. quid ergo ſi appellatum*, ſed pro iſta opinione melius facit text. *in l. & poſt rem, in princip. ff. de tranſactionib.* quem allegat Iaſon *in d. l. prima. colum. ſecunda ff. de re iudicata, adde text. in l. poſt rem iudicatam. ff. de tranſactionibus.* in illa implicatiua, etiam ſi appellatio non ſit interpoſita: ex qua infertur, quod etiam ſi ſit interpoſita, nihilominus res iudicata dicitur, ſed poſſumus reſpõdere concedendo quod largo modo, ſed non proprie, quia cum habeamus text. alios, qui appellatione rei iudicatæ ſimpliciter dicunt ſignificare ſententiam irreuocabilem, vt *in capit. primo §. vltimo.* vbi Domin. *de exceptionibus lib. ſexto, & l. prima, & ſecunda, & l. ſub ſpecie. C. de re iudica. & in rubrica, & l. prima, & per totum. C. de execut. rei iudicata. cum multis ſimilibus*, & hic ſit potior ſignificatus, videtur manifeſte inferri, quod eſt magis proprius, quod etiam probatur per text. *in clemen. ſi appellationem, de appellationibus, & in dicto cap. cum inter. in fine. infra eodem cum ſimilibus* qui dicunt ſententiam tranſire in rem iudicatam ex ea die, quo victus non poteſt appellare, ergo ante id tempus non tranſit in rem iudicatam, ergo neceſſario concluditur, quod aliter, & alia ratione res iudicata dicitur ſententia à qua non poteſt appellari, & aliter ſententia à qua poteſt, & conſequenter quod ſignificationes iſtæ ſunt diuerſæ, ergo illa eſt magis propria, quæ potior eſt, poteſt tamen hæc opinio furſitan aliquo modo defendi, vt dicemus inferius. Ex his videtur inſufficiens concordia Iaſonis *in dicta lege prima*, qui declarando mentem Bartol. & aliorum
12 dicit eſſe differentiam inter rem iudicatam, † & tranſitum ſententiæ in rem iudicatam: nam res iudicata dicitur ſiue poſſit appellari ſiue non poſſit, ſed ſententia non tranſit in rem iudicatam, quandiu poteſt appellari. Nos enim plane concedimus hanc differentiam, ſed ex ea non ſequitur, vt ſententia à qua poteſt appellari eadem ratione, & eodem modo res iudicata nominetur, quo res iudicata irreuocabilis, cum hæc ſuſcipiat formam authoritatis rei iudicatæ, qua fit irreuocabilis, quam non habet ſententia, quamdiu ab ea poteſt appellari, vt patet *in text. ſuperius inductis.* Tertia opinio ponitur ſecundum Bartolum *in dicta lege prima*, qui dicit inter doctores canonum, & legum eſſe diſcordiam in æquiuocatione, nam res iudicata ſecundum eum poteſt tribus modis accipi, primo pro ipſa ſententia ſiue pro cauſa deciſa, & tunc procedit opinio gloſſ. *in dicta lege prima*, quia ſtatim dicitur ſententia, & res iudicata, quamuis appellari poſſit, ſed ſi Bartol. intelligit eam dici rem iudicatam æque proprię, ſicut quando appellari non poteſt, hoc videtur falſum, cum earum ſint diuerſæ rationes, & formæ, & conſequenter ſignificationes diuerſæ, vt patet *ex ſupradictis.* ſecundo accipitur res iudicata perfectè, & irreuocabiliter, adeo vt non poſſit tranſigi, & ſecundum hanc acceptionem non dicitur res iudicata quandiu poteſt appellari. Tertio ſumi poteſt res iudicata pro effectu executionis ſententiæ, & tunc Bart. diſtinguit, nam quidam eſt effectus iuris, id eſt, in quo à iure fit executio, vt effectus infamiæ aut ſeruitutis pœnę *l. furti. in princ. ff. de his qui no. infa. & l. quod ad ſtatum, & lege qui vltim. ff. de pœnis cum ſimilibus*, & tũc quia damnatus ſtatim fit infamis aut ſeruus pœnæ, ſtatim dicitur res iudicata ſimpliciter, ſed quod Bartolus dicit ſimpliciter, melius dixiſſet ſecundum quod: nam ſi executio rei iudicatæ in talibus effectibus poteſt dici res iudicata, conſtat hanc acceptionem non eſſe ſimplicem, neque propriam, ſed abuſiuam, & ſecundũ quid: primo quia res iudicata, & executio ipſius eſſentialiter diſtinguuntur, cum executio ſit effectus rei iudicatæ. Secundo quia cum abuſiue res iudicata dicatur ſolum quantum ad huiuſmodi effectus iuris ſecundũ Bart. non poteſt dici ſimpliciter, ſed ſecundum quid. Tertio quia talis executio iuris eſt reuocabilis per appellationem, *d. l. furti. in princip. ff. de his qui no. infa. & l. prima. § vlt. ff. ad ſenatuſconſult. Turpi.* ergo nõ poteſt dici perfecte res iudicata ſtatim, cum victus poſſit appellando etiam iuris effectus extinguere, vel ſuſpendere. Quidam vero eſt effectus facti, vbi requiritur omnis executio, & quantum ad huiuſmodi effectus executio nõ poteſt dici res iudicata, quia interim quandiu poteſt appellari, vel pendet appellatio, nõ poteſt executio fieri. *l. 1. in princip. cum gloſ. 1. ff. nil noua. appella. pen.* ſed do. Abb. *hic* improbat opin. Bart. primo quia immo res iudicata dicitur incontinenti cum ſententia eſt prolata reſpectu contentorum in ea, quod probat per locũ à paribus, quia ſicut ſententia dicitur prolata reſpectu cauſæ agentis, id eſt, reſpectu iudicis, quia eius officium finitum eſt, *cap. in litteris. de offic. deleg. & l. iudex poſtquã. ff. de re iudicata*, ita reſpectu cauſæ patientis, id eſt, materiæ ipſius ſententiæ. Quamuis enim finitum ſit iudicis pronunciantis officium quantum ad ſententiam ſuam, quam non poteſt mutare, non tamen eſt perfectè finita controuerſia de his quæ pronunciauit, vnde non valet iſta conſequentia, finitũ eſt officium iudicis, ergo res eſt proprie, & perfectè iudicata, quãuis imperfecte, & reuocabiliter iudicata ſit, præterea Bart. hoc idem dicit, quod ſententia hoc modo in continenti res iudicatã denominatur, vnde do. Abb. potius comprobat quàm improbet opinionem Barto. niſi reſpondeas, quod do. Abb. amplius putat ſententiam incõtinenti ęquè proprie dici rem iudicatam, ſicut quando nõ poteſt appellari, & hac ratione Bart. opinionẽ improbat, ſed ſi hoc putat, opinio ſua eſt falſa, vt patet ex ſupradictis. inſuper idem domi. Abb. dicit opinioni ſuæ nõ obſtare quod ſententia poſſit remedio appellationis vocari, quia ex hoc non ſequitur quin ſit res iudicata, quod etiam probat per
locum à priuatione ad habitum, † nam appellatio extinguit, 13
vel verius ſecundum eum ſuſpendit iudicatum, *dicta lege prima. §. vltimo ff. ad ſenatuſconſul. Turpi. & capit. paſtoralis. §. præterea. de officio delega. & cap. venientes. in princip. de iureiurando*, ergo fuit res
iudicata, quia † priuatio præſupponit habitum, *lege decem. ff. de* 14
verborum obligat. & cap. vltimo. de deſponſa. impube. idem quoque probat per locum à minori, quia minus videbatur ineſſe, vt ſententia dicatur res iudicata quando victus appellauit pendente appellatione quàm quando nõdum appellauit quamuis poſſit appellare, ſed quando appellauit nihilominus res iudicata no-
minatur, quia † appellatio non ſuſpendit in totum ſententiam 15
quo ad omnes effectus. *cap. vltimo.* vbi docto. *ſupra de ſeque. poſſ. & fru. & l. ſi inſtituta. §. penult. ff. de inoffic. teſtamento*, ergo multo magis res iudicata dicitur quando nondum fuit appellatum quamuis poſſit appellari. Fatetur tamen domi. Abbas ſententiã à qua poteſt appellari non habere authoritatem rei iudicatæ ir-
reuocabiliter, cum ſit reuocabilis, † vt in ſimili dicimus miſſum 16
in poſſeſſionem ex primo decreto fieri verum poſſeſſorem ſaltem iure canonico ſed reuocabiliter: anno vero elapſo irreuocabiliter, de quo *in cap. vltimo. §. in alijs. ſupra vt lite non conteſta. & in cap. contingit. de dolo, & contumac.* Ex quibus videtur plane dom. Abb. quantum ad hunc articulum vtrum ſententia ſtatim dici poſſit res iudicata recidere in opionem Bartol. quia etiam Bartol. concludit quod in continenti eſt res iudicata, non tamen perfectè, & irreuocabiliter: in quo quidem articulo ſuperflua videntur argumenta prolixiora, cum habeamus tex. claros

in dicta

Digitized by Google

in dicta lege, & poſt rem. ff. de tranſactionibus, & in dicta lege litigatoribus. C. de appellationibus. Adde quod ex his omnibus non concluditur deciſio quæſtionis, vt proponitur, nam domin. Abb. proponit quæſtionem vtrum ſententia incontinenti poſſit proprie dici res iudicata, rationes autem ipſius non probant quod proprie dicatur, immo potius reflecti poſſunt pro improprietate. Amplius idem domi. Abb. quantum ad executionem concludit quod res iudicata non poteſt dici reſpectu executionis, quia executor non iudicat immo mandat executioni rem ab alio iudicatam. l. executorem. C. de executio. rei iudicatæ, vnde ſecundum eum non procedit prædicta conſideratio Bartol. Sed iſta ratio non videtur concluſiua, quia immo iudex, qui exequitur ſententiam ſuam aut alterius exercet iuriſdictionem, & iudicat pronunciando executionem eſſe faciendam, & mandando nuncijs, vt faciant, & contradictores coercendo, vnde quamuis quantum ad ſententiam ſit functus officio ſuo is qui poteſt ſententiam ſuam exequi nõ tamen quantũ ad executionem. cap. in litteris. & capit. quærenti. de offic. delegat. & ſimiliter is
17 cui committitur executio cognoſcit, & iudicat ſecundum † diſtinctionem traditam in l. à diuo Pio. in princip. vbi Bartol. & alij. ff. de re iudicata, & gloſſ. & doctor. in capitulo paſtoralis. §. quia vero. ſupra de officio delega. ſed quantum ad effectus iuris, quorum reſpectu Bartol. dicit executionem incontinenti poſſe dici rem iudicatam, ipſa lex diſponit, & iudicat eam fieri, ergo hac ratione defendi poteſt ipſius opinio, quia eſt res iudicata iudicio legis non tamen irreuocabili, vt ſupra diximus. Quantum vero ad articulum de propria ſignificatione rei iudicatæ nos breuiter concludimus omiſſa impropria, & abuſiua ſignificatione de executione iuris de qua ſupra diximus, quod verbum rei iudicatæ duas habet ſignificationes, vnam primitiuam alteram
18 tranſlatiuam. † Nam ſecundum ſignificationem primitiuam quamlibet rem iudicatam ſignificat ſiue ſit reuocabilis, ſiue irreuocabilis, vt probatur ab etymologia ſiue à coniugatis: ſtatim enim cum iudex pronunciauit ſuper aliqua re verum eſt dicere illum iudicaſſe hanc rem, ergo verum eſt dicere hanc eſſe rem iudicatam. Sed ſecundum tranſlatiuam ſignificationem tranſlatum fuit hoc verbum ad ſignificandam ſententiam irreuocabilem, vt in text. præallegatis, vtrum autem primitiua ſignificatio ſit propria videtur dubium, non tamen poſſumus negare, quin hæc vltima ſit potior cum habeat potiorem formã perfectionis irreuocabilis. Quod autem illa quoque ſit propria videtur probari primò per locum à coniugatis, vt diximus, nam ſi propria iudex proferendo ſententiam proprie iudicat, ergo ſtatim proprie res ab eo iudicata eſt: neque nouum aut abſurdum eſt, vt idem verbum habeat plures ſignificationes proprias, & quod vna earum ſit potior, vt notatur ex his, quæ tradit Bartol. in l. omnes populi. 15. columna quæſtione ſexta principa. ibi iuxta præmiſſa quæro &c. ff. de iuſti. & iure: præcipuè hoc poteſt procedere in ſignificationibus, quarum vna eſt primitiua, & altera tranſlatiua, vt notatur in lege prima. ff. de adoptionibus, & in l. iuriſconſultus. §. primo ff. de gradibus cogna. idem probatur Inſtitut. de actionibus. §. primo. & de exceptionibus, & de replicationibus per totum, cum ſimilibus. in quibus verbum actionis, & exceptionis, & replicationis, & alia huiuſmodi ſecundũ primitiuam ſignificationem proprie ſignificant factum, id eſt, actum ſui verbi, neque deſinunt eſſe propria, quamuis legumlatores ea tranſtulerunt ad ſignificandum ius, quæ ſignificatio ſimiliter eſt propria ex di-
19 ſpoſitione iuris. Ex his videtur concludendum, † quod verbũ rei iudicatæ in ſtatutis, & legibus, & reſcriptis, & alijs diſpoſitionibus accipiendum eſt ſecundum eam ſignificationem quæ congruit ſubiectæ materiæ, vnde ſi vtraque ſignificatio ei conſona ſit accipitur ſecundum vtranque. l. quoties idem ſermo. ff. de regul. iur. & Bartol. in loco præallegato. in dubio autem accipiendum eſt in potiori ſignificatu, id eſt, pro re iudicata irreuocabili per text. ſuperius inductos, & vide ad hoc Domin. in dicto capitulo primo. §. vltimo de exceptionibus libro ſexto, & Iaſo. in dicta l. prima colum. tertia. ff. de re iudicata. vbi refert, & ſequitur Ludoui. Roman. in conſil. 333. incipiente Circa principium conſultationis &c. qui
20 concludit quod ſi in reſcripto Papæ aut regis mandatur, † vt aliquis cogatur parere iudicatis, non poteſt cogi ſi appellauit, vel poteſt appellare, vel verbum iudicati, ſicut & rei iudicatæ intelligitur irreuocabiliter. l. prima & ſecunda. C. de execut. rei iudicata. & capit. cum inter. & capit. quod ad conſultationem. infra eodem. Item quia appellatio ſuſpendit iudicatum, vt ſupra dixi-
21 mus. item quia princeps per ſuum reſcriptum etiam † generaliter conceptum non intelligitur adimere alteri ſua remedia legitima, & iuri ſuo præiudicare. capit. ex parte, ſecundo. & cap. ſuper eod. ſupra de officio delega. & l. ſecunda. §. merito. & §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & l. nec avum. C. de emancip. libe. & cap. cauſam quæ. de ſcriptis cum ſimilibus. † Tertio quæro quot modis 22
accipiatur verbum, ſententia. Reſpond. multis modis de quibus vide Hoſtienſ. in ſumma eodem titul. in princip. Breuiter autem ſententia dicitur à verbo ſentio, vnde quicquid mente ſentimus ſententia dici poteſt. & vide text. in l. vltima. in fine. ff. de ſenatoribus, & in l. prima ff. de teſta. & in capitul. veniam. 35. quæſtione 9. & capitul. capellanus. ſupra de feriis, & Inſtitut. de iure naturali. §. reſponſa prudentum, ibi ſententiæ, & opiniones. vbi notatur aliqua differentia inter opinionem, & ſententiam ſecundum vnum intellectum: de quo vide quæ ibidem poſuimus concluſione ſecunda, & ſequentibus, ſed in hac rubrica, & hoc titulo verbum ſententiæ accipitur pro ſententia iudiciali hoc eſt à iudice prolata. † Quarto quæro quid eſt ſententia iudicialis de qua 23
loquimur. Reſpon. ſecundum Hoſtienſ. in ſumma huius tituli ſententia eſt iudicialis diffinitio controuerſiæ finem imponens, l. prima. ff. de re iudicata & capit. ſecundo. infra eodem. Sed oppono, quia diffinitio non videtur eſſe genus ſententiæ iudicialis, & conſequenter non videtur in hac diffinitione recte poſitum iſtud verbum, eſt enim nomen verbale quod ſignificat actum ſui verbi hoc eſt diffiniendi ſiue pronunciandi actum, ſed ſententia non eſt proprie actus diffiniendi, ſed id quod diffinitum eſt, vt ſupra probauimus quæſtione prima, ergo &c. ſed poteſt reſponderi quod quamuis ſecundum primitiuam ſignificationem denotet actum ſui verbi, tamen transferri poteſt ad ſignificandum id quod diffinitur: ad hoc text. quos ſuperius induximus quæſtione ſecunda prope finem. conſtat autem diffinitiones iure defendi per quamlibet ſignificationem etiam impropriam, dummodo per eam ſignificentur ſubſtantialia diffiniri. Inſtitut. de iuſtitia. & iure in principio, & Inſtitut. de actionibus § primo, in diffinitione actionis in verb. ius induco, & verbo debetur, vbi plenius poſuimus, vnde iſta diffinitio Hoſtienſ. reducitur ad diffinitionem quæ notatur in dicta lege prima. ff. eodem. vbi verbum rei iudicatæ ſumitur pro ſententia etiam reuocabili per appellationem ſecundum communem opinionem, poteſt igitur ſententia iudicialis expreſſo proprio genere diffiniri hoc modo, ſentẽtia iudicialis eſt ſententia, quæ finem controuerſiæ pronunciatione iudicis accipit: in qua quidem ponitur genus proprium ſententiæ, quia omnis ſententia iudicialis, eſt ſententia, ſed non omnis ſententia eſt ſententia iudicialis, vt patet ex ſupradictis quæſtione proxima, differentiæ autẽ in ea ſubiectæ claræ ſunt vna excepta quã exponemus in ſequẽti oppoſitione. Secundo oppono contra diffinitionem Hoſtienſ. quatenus in ea ſubiungit differentiam his verbis controuerſiæ finem imponens, quia immo dicere debuit finem accipiens. dicta lege prima. Sol. diuerſis rationibus vtrunque recte dicitur, nam pronunciatio iudicis, id eſt, iudex pronuncians eſt cauſa efficiens ſententiæ, ideo hac ratione ſententia dicitur accipere finem controuerſiæ à pronunciatione iudicis tanquam à cauſa efficiente: ipſa vero ſententia eſt cauſa proxima finiendæ controuerſiæ, merito recte dicitur finem imponere: breuiter ergo ſententia imponit finem liti quem finem ipſa recipit ex pronunciatione iudicis. Ponuntur & aliæ quædam diffinitiones quas referre aut diſcutere non eſt operæ pretium, præcipue quia diffinitiones, & partitiones veluti ſpinæ tractatuum cenſentur, vnde Peripatetici ad placandos animos multa afferunt, ſpinas vero partiendi, & diffiniendi prætermittunt, vt refert Marcus Tullius libro quarto Tuſculan. quæſtionum. † Quinto quæro quotuplex eſt ſen- 24
tentia. Reſpon. gloſſ. ſecunda quæſtione prima. in ſumma, diuidit ſententiam in tres ſpecies, nam quædam eſt ſententia diffinitiua quædam interlocutoria quædam vero eſt ſententia præcepti, appellat autem ſententiam præcepti quando iudex ſine cauſæ cognitione præcipit reo, vt ſoluat pecuniam quam actor ab eo petit, lege vltima §. vltimo ff. quod metus cauſa, ſed verius tale præceptum reducitur ad ſpeciem diffinitiuæ vno reſpectu, alio vero ad ſpeciem interlocutoriæ iuxta ea quæ tradit Bartolus in lege Titia, prima columna. ff. de accuſationibus. quatenus enim in eo non fuit obſeruata ſolennitas de qua in titulo de ſentent. ex periculo recitandis, eſt interlocutoria, quatenus vero diffinit totum negotium petitionis reducitur ad ſpeciem ſententiæ diffinitiuæ, non tamen dici poteſt proprie ſententia diffinitiua cum ſit nulla, lege prolatam. C. de ſentent. & interlocutor. iuncta l.

Digitized by Google

Paulus. ff. de verborum ſignificationi. & l. ſecunda. §. primo. ff. quemadmod. teſta. aper. & idem videtur concludendum de ſimplici præcepto, qood index confeſſo facit, vt ſoluat intra terminum certum, de quo *in l. ſi debitoris. ff. de iudicijs.* Secunda diuiſio, & opioio ponitur ſecundum Hoſtienſ. *in ſumma eodem titul. §. quot ſint eius ſpecies:* nam diuidit ſententiam in duas ſpecies, quædam enim eſt diffinitiua, quædam interlocutoria. Tertio ponitur ſecundum domin. Anton. quia eam in tres ſpecies diuidit, nam quædam eſt diffinitiua quædam interlocutoria quædam verò mixta, quæ dicitur interlocutoria vim habens diffinitiuæ, ſed vtraq; diuiſio poteſt defendi, dummodo in ſecunda ſubijciatur ſubdiuiſio interlocutoriæ, vnde planius poteſt fieri principalis diuiſio ſententiæ in duo genera ſubalterna: eſt enim alia ſententia diffinitiua, & alia interlocutoria, ſententia vero diffinitiua, ſubdiuiditur, nam quædā eſt ſententia diffinitiua ſolennis in qua ꝓ forma ſubſtantiali requiritur ſcripturæ vocalis pronunciatio, ſiue recitatio. Quædam vero eſt minus ſolennis in qua non requiritur forma ſcripturæ, de quibus *C. de ſenten. expericul. reci. l. prima, & ſequen. & auth. niſi breuiores.* inſuper etiam interlucutoria ſubdiuiditur, alia eſt enim intorlocutoria ſimplex, alia vero habens aliquam mixturam, & ſecundum quid participans naturam diffinitiuæ quæ dicitur interlocututia vim habens diffinitiuę non ſimpliciter, ſed ſecundum quædam, vt diximus. †
25 Sexto quæro quid eſt ſententia diffinitiua. Reſpon. eſt ſententia per quam tota principalis cauſa diffinitur. *l. dicere, in princip. aliàs l. qualem. §. dicere. ff. de arbitr.* & vide text. *in l. quid tamen. in princip. eodem titul. & l. in hoc iudicio. ff. famil. erciſc.* de quibuſdam autem ſententijs, quæ diuerſis reſpectib. cenſentur diffinitiuæ, & interlocutoriæ dicemus inferius. † Septimo quęro quid
26 eſt ſententia interlocutoria. Reſpond. gloſ. *in clemen. vnica, in verbo diffinitiua, de ſequeſt. poſſ. & fru.* hoc modo eam deſcribit, interlocutoria eſt quæ inter principium, & finem cauſæ profertur ſuper his quæ incidunt, vel emergunt: quæ autem incidere dicantur, & emergere, & quæ ſit eorum differentia, vide doctur. *in l prima,* vbi Bartol. *vltima columna. C. de ordin. iud.* ſed Franc. Aret. de Albergottis *in quodam ſuo tractatu de ſententia* improbat hanc diffinitionem primo, quia prima citatio fit in principio iudicij. *capit. gratum. de offic. deleg.* & tamen eſt interlocutoria ſecundum gloſſ. *in l. cum clerici. §. 1. in verbo ſententiarum. C. de epiſcop. & cleric.* & ſimiliter poteſt fieri poſt finem cauſæ, id eſt, poſt ſententiam, & rem iudicatam in executione *l. de vnoquoque, ff. de re iudicata, & l. nam et a diuus. ff. de adoptionibus,* idem Domin. 2. *quæſt. 1. in ſumma 2. colum.* & Alexand. *in rubr. ff. eod. vltima colum.* Sed hæc videtur improbatio captioſa contra mentem illius gloſſ. quæ habuit bunum ſenſum, quamuis potuiſſet clarius loqui, cum enim citatio ſit principium iudicij, & pars ipſius integralis accipiendo iudicium ſecundum primitiuam ſignificationem, vt plene probauimus *ſupra de iudicijs in rubr. & C. de in ius vocando, in rubr.* mens ipſius gloſſ. in prædicta diffinitione fuit hæc quud interlocutoria eſt quæ ſuper incidentibus aut emer-
27 gentibus profertur à principio vſque ad finem. † Vnde noluit excludere, ſed includere principium, quamuis vtatur præpoſitione, inter, quæ ſecundum ſtrictam ſignificationem videtur excluſiua. Non obſtat ſecunda ratio de citatione poſt rem iudicatam in executione, quia licet finita ſit cauſa quantum ad diffinitionem non eſt finita quantum ad executionem, vnde in prædicta diffinitione verba vſque ad finem cauſæ intelliguntur non ſolum de fine cauſæ iudicatæ, ſed etiam de fine cauſæ executionis, inſuper dom. Abb. *hic* firmat quæſtionem de citatione, id eſt, de præcepto, quo iudex committit nuncio, vt citet aliquem, & inducit pro, & contra duas gloſſ. videlicet gloſſ. *in Authen. de hæret. & fal. §. illud. aut in verbo, decreto, collat. 1.* quæ dicit decretum, quo iudex admonet, & præcipit hæredi, vt impleat voluntatem defuncti eſſe interlocutorium, ſed glo. *in eo. authen. §. ſi quis autem non implens, in eo verbo decreto,* dicit illud eſſe quaſi interlocutorium, ipſe vero dom. Abb. diſtinguit, aut cauſa erat inchoata ante præceptū, & tunc vere dicitur interlocutorium, vt notatur ex etymologia, nam iudex tunc interloquitur inter principium, & finem cauſæ, aut nondum erat inchoata, & tunc eſt quaſi interlocutorium, quia non fit inter principium, & finem cauſæ, ſed ante. Sed hæc diſtinctio non videtur habere rationem, primo quia ſi præceptum monitorium, vel citatorium quando fit ante principium cauſæ non eſſet proprie ſententia interlocutoria ſequeretur quod ſupradicta diuiſio eſſet imperfecta, quia conſtat illud non eſſe diſſinitū, ergo oporteret prædictæ diuiſioni adijcere aliud membrum, videlicet quod quædam eſt ſententia neq; proprie diffinitiua, neq; proprie interlocutoria, ſed quaſi interlocutoria, ſequeretur quod ſtatuta loquētia de interlocutoria nō haberent locum in tali pręcepto, quod dicit non eſſe vere interlocutorium, ſed quaſi, ſed iſta cōſequentia eſt, falſa ſecundum communem ſententiam, vt ſatis patet ex ſupradictis, & clarius ex his, quæ modo ſubijciemus in alijs diffinitionibus, ergo etiā hoc eſt proprie interlocutorium. Præterea ex hac diſtinctione domi. Abb. nō defenderetur vtraque gloſſ. ex ſuperius inductis, quia vtraque loquitur de eodem præcepto factu ante principium cauſæ, vt patet *in d. §. illud autem. ibi, ſicut prius iam diximus,* vnde rectius gloſſ. *in d. §. ſi quis autem non implens.* adijcit aduerbium quaſi, non vt ſit nota improprietatis, ſed expreſſiuum veritatis, vt patet ex text. quem allegat, videlicet *in l. qualem. aliàs. l. dicere. § vltim. ff. de arbitr.* qui loquitur de propria interlocutoria. Non obſtat ratio etymologiæ, quia in hoc nomine interlocutoriæ aduerbium, inter, non ponitur ſtricte ad conſignificandum ſolum ea præcepta, quæ ſunt poſt inchoationem cauſæ, & ante finem, ſed large ad conſignificanda omnia præcepta quæ non ſunt diffinitiua totius cauſæ principalis, vt patet ex alijs diffinitionibus cōmuniter approbatis, quas modo ſubijciemus, ſecunda diffinitio ponitur ſecundum gloſſ. *in cap. ei qui appellat. §. diffinitiua quoque 3. quæſtione ſexta,* quod omnis ſententia quæ non eſt diffinitiua eſt interlocutoria, & ad hunc ſenſum reducitur diffinitio glo. *in Authen. de litigioſis. §. ad excludendas. in verbo interlocutionibus collat. 8.* licet verbis alia videatur, diffinit enim interlocutionē eſſe omne pręceptum iudicis, quud facit ad cauſam finiendam. *d. l. qualem. & l. dicere. §. vltimo.* in qua diffinitione verba illa, quod facit, ad cauſam finiendam, hoc modo intelligenda ſunt, quod facit, id eſt, ordinatur ad finiendam, non tamen diffinit totum negotiū principale. Et has diffinitiones comprobant cōmuniter docto. *hic, & in d. l. 1. ff. eo.* vbi Alexan. dicit interlocutoriam eſſe ſententiam quæ non diffinit cauſam principalem ſiue proferatur inter principium, & finem ſiue poſt, & Ang. *in l. ſtipulatione. C. de ſenten. & interloc.* dicit omnem vocem iudicis ad cauſam facientem eſſe interlocutoriam, & allegat *prædictam glo. in Authen. de litigioſis. § ad excludendas, quam dicit eſſe ſingularem.* Quod autem Angel. dicit omnem vocem &c. intellige de voce præceptiua, ſecus in voce ſuaſiua, nam ſi aliquid ſuaderet partibus nō autem præciperet non eſſet hæc vox interlocutoria, quia genus interlocutoriæ eſt præceptum, vt patet ex prædicta diffinitione gloſ. & notatur *in l. quod iuſſit. ff. de re iudi.* ſuaſio autem non eſt præceptum, ſed conſilium. † Octauo quæro, quid eſt ſententia 28
interlocutoria ſimplex. Reſpon. eſt præceptum iudicis quod nullo reſpectu habet vim ſententiæ diffinitiuæ, vt præceptum citatorium, vel monitorium alicuius rei faciendę aut quo repellit excommunicatum, aut alium non habentem perſonam legitimā in iudicio, & alia huiuſmodi. † Nonò quæro quid eſt ſen- 29
tentia interlocutoria mixta. Reſpon. eſt præceptum iudicis interlocutoriū, quod aliquo aut aliquibus reſpectibus habet vim ſententiæ diffinitiuæ: pro cuius deſcriptionis declaratione notandum eſt ſecundum Bartol. *in l. ſi cum exceptione. § hac autem actio. ff. quod metus cauſa, & in l. Titia. 1. colum. ff. de accuſat.* quod ſententiam eſſe diffinitiuam poteſt intelligi duobus modis, primu reſpectu diffinitionis cauſæ, & controuerſiæ principalis cui finem imponit, *l. 1 ff de re iudic.* & hac ratione concludit Bartol. *in d. § hac autē actio.* quod cum in actione quod metus cauſa, quę eſt arbitraria duæ ſententię proferantur vna condemnatoria ad rei reſtitutionem altera contra contumacem ad quadruplum, vtraque eſt diffinitiua, quia vtraque diffinit ſuam: idem quoq; Bart. *in d. l. Titia.* concludit quod ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij quæ imponit finem controuerſiæ, ita vt decreto agi non poſſit, vt quando iudex dicit abſoluo te, quia ſoluiſti, vel quia occiſus poterat impune offendi, poteſt dici diffinitiua, quia imponit finem controuerſiæ. facit text. *Inſtitut. de perpet. & tempo. act. §. vlt.* ſecundo modo dicitur ſententia diffinitiua reſpectu ſolennitatum quę requiruntur in proceſſu antecedente, vt libelli, & lit. conteſta. & ſimilium: iterum earum quæ requiruntur in ipſius ſententiæ compoſitione, & prolatione, de quib. *in l. 1. & 2. C. de ſenten. ex pericu. reci.* & hoc reſpectu concludit Bart. *in d. l. ſi cum exceptione. §. hac autem actio.* quod vltima condemnatoria contumacis in quadruplū in prędicto iudicio arbitrario nō eſt diffinitiua, ſed magis executio primæ ſentētiæ. item *in d. l. Titia.* concludit ſimpliciter quod ſententia abſolutoria ab obſerua-

obſeruatione iudicij non eſt diſſinitiua, ſed interlocutoria, quia
non requiruntur in ea illæ ſolennitates neque ſcriptura, ſed ad-
uerte, quia non videtur verum quod vltima ſententia iudicij ꝑ
met. cau. ſit interlocutoria reſpectu ſolennitatũ: primo, quia
quantum ad ſolennitates ipſius ſententiæ, de quibus *in d. l. 1. &*
2. C. de ſent. ex peric. reci. Bart. non probat aliquo iure quod in il-
la ſententia non requiratur ſcriptura, & recitatio, ergo cum ab
ea excipiantur ſolum cauſæ breuiores, *vt in authenti. niſi breuio-*
res. eo. tit. ſtandum eſt regulæ etiam in prędicta vltima ſententia,
niſi cauſa ſit modica, quo caſu non requirentur etiam in prima
ſententia. Præterea quantum ad ſolennitates proceſſus quæ nõ
requiruntur nouæ, quia ſufficit proceſſus ſolennis antecedens
ad vtranque ſententiam adhuc idem videtur concludendum,
videlicet, quod vltima ſententia non eſt eo reſpectu interlocu-
toria, & idem concluderetur etiam poſito non conceſſo quòd
in ea non requirerẽtur ſolennitates de quib. *in dicta l. 1. C. de ſent.*
ex peric. reci. quia in cauſis in quibus non ſunt neceſſariæ ſolen-
nitates, puta in cauſis ſummarijs, vt *in clementina ſæpe contingit.*
de verborum ſignificatio. & clem. diſpendioſam, de iudicijs, & dicta au-
then. niſi breuiores. remotio ſolennitatum nihil operatur ad alte-
randam naturam ſententiæ diffinitiuæ: nam ſententia dicetur
nihilominus diffinitiua, vt *in dicta clemen. ſæpe. §. ſententiam antẽ*
diffinitiuam. Præterea Bartol. non probat aliquo iure quod re-
motio ſolennitatum non requiſitarum alteret naturam diffini-
tiuæ, & faciat eam aſſumere naturam interlocutoriæ reſpectu
earum, immo potius probatur contrarium ex diffinitione ſen-
tentiæ diffinitiuæ *ſuprapoſita quæſtione ſexta.* quæ æque conuenit
ſententijs ſummariarum cauſarum ſicut alijs. Præterea ex ſe-
cunda diffinitione interlocutoriæ ſupra poſita quæſtione ſepti-
ma. actum nam ea ſententia duntaxat eſt interlocutoria quæ
non eſt diffinitiua, ſed in prædictis cauſis eſt diffinitiua, *d. Clem.*
ſæpe. ergo non eſt interlocutoria reſpectu ſolennitatum non re-
quiſitarum. Præterea natura eorum quæ in iudicijs aguntur nõ
alteratur ex diuerſitate iudiciorum, & ſolennitatum iudicialiũ,
nam exempli gratia eadem eſt natura actionis, & exceptionis,
& aliorum huiuſmodi actuum, ſiue proponantur in iudicio ſo-
lenni, ſiue ſummario, ſiue proprio, ſiue improprio, *Inſtitut. de*
actionibus. §. primo & ſecundo, ergo etiam natura ſententiæ non
30 alteratur. Inſuper † alia concluſio Bartol. *in dicta l. Titia*, qua
dicit ſententiam abſolutoriam ab obſeruatione iudicij nõ cen-
ſeri diffinitiuam quantum ad ſolennitates, quia ſecundum eum
non requirũtur etiam in ea, quæ habet in vim diffinitiuæ quan-
tum ad effectum imponendi finem, vt in exemplis ſuprapoſitis,
non videtur vera, ſecundum vnam opinionem, ſecundũ quam
interlocutoria habens talem vim diffinitiuæ regulatur ſecun-
dum naturam diffinitiuæ, & conſequenter in ea requiritur cau-
ſæ cognitio, & aliæ obſeruationes, quæ in diffinitiua, vt nota-
tur *in cap. vltimo cum gloſſ. in verbo inanes, de electione lib. 6.* & vide
doctor. *in cap peruenit. 2. infra tit. 1.* vbi do. Abb. *vltima colum.* pu-
tat in talibus interlocutorijs imponentibus negotio finem re-
quiri eandem ſolennitatem, quæ in diffinitiua, bene facit text.
in l. quæritur. ff. de ſtatu homi. ſi quis tamen velit primam opinio-
nem defendere poteſt inducere text. *in lege prima, & ſequen. C. de*
ſenten. ex peric. recitan. vbi ſolennitates illæ requiruntur ſolum
in ſententijs diffinitiuis, vt *in l. vltima ibi, vltimas diffinitiones. eod.*
titul. ſed interlocutoria habens vim diffinitiuę etiam quo ad ef-
fectum finiendi negotium non eſt proprie diffinitiua, ergo illa
conſtitutio non videtur ad eam extendenda, nec tamen ratio
videtur infirma, quia ſolennitates illæ requiruntur ad hunc fi-
nem, vt matura deliberatione ſententiæ diffinitiuæ proferan-
tur, quæ ratio militat in talibus interlocutorijs negotio finem
imponentibus, ergo etiam in eis locum habet prædicta conſti-
tutio, præcipue cum comprehendantur appellatione diffiniti-
uæ ſecundum largam ſignificationem, *lege non poſſunt, & ſe. ff. de*
legibus, & lege illud ff. ad l. Aquiliam. & per ea quæ de extenſione
ad rem, vel caſum, qui poteſt verbis cõtineri ſecundum quam-
libet ſignificationem, notantur *in l. prima*, vbi poſuimus poſt
Imol. *C. de in ius vocando*, & doctor. *in capitulo primo. §. hac autem.*
de electione libro ſexto, & gloſſ in Clementin. in verbo gregibus, de deci-
min. & in Clementi. auditor in verbo de beneficio, & de reſcripti, &
Domin. *in capitulo primo de tempor ordin. libro ſexto.* amplius vide
gloſſ. primam in fine, in lege intra vtile. ff de minoribus, quæ dicit ſen-
tentiam interlocutoriam non eſſe meram, quando talis eſt, vt
ſtatim executioni mandetur, vel cauſam ferè totam determi-
31 net, vnde ab ea poteſt appellari, vt in exemplo illius text. de †

interlocutoria prolata ſuper ætate minoris, idem doctor. *in ru-*
bric. ff. eod. vbi Alexand. *vltima colum.* † Præterea de interlocu- 32
toria prolata ſuper exceptione peremptoria vide text. *cum gloſſ.*
ſecunda in clementi. vltima de appellationibus. vbi concluditur, quod
non eſt diffinitiua, ſed interlocutoria, & tamen ab ea poteſt ap-
pellari, quia habet vim diffinitiuæ ſecundum quid, idem Alex.
in dicta rubric. vltima colum. ff. eod. † ad hæc ſit etiam quæſtio de 33
ſententia prolata ſuper poſſeſſorio vtrum ſit inter locutoria,
quam gloſſ. *ſecunda in cap. conſultationibus. ante finem ibi*, quaſi
diffinitiue procederetur *ſupra de officio deleg.* ſentit non eſſe pro-
prie diffinitiuam, ſed vide quæ poſt alios poſuimus *in cap. cum*
veniſſent. 8. nota. de inſtitutionibus. & plenius in cap. vltimo in gloſſ.
prima, in ſecunda parte ſupra de iudicijs. Breuiter autem diſtingui-
tur ſecundum communem ſententiam, aut pronunciatur ſuper
poſſeſſorio per ſe ſeparatim intentata, & tunc ſimpliciter, &
proprie ſententia eſt diffinitiua, *dicto capit. vltimo de iudicijs. &*
cap. accedens. primo. ſup. vt lite non conteſta. & clemen prima vbi gloſſ.
in verbo poſſeſſorio. de ſequeſt. poſſ. & fru. aut poſſeſſorium cumula-
tur ſimul cum petitorio, & tunc ſententia ſuper eo lata eſt inter-
locutoria, *dicto capit. cum veniſſent*, ſecũdum vnum intellectum,
quod intellige, & limita, ſiue declara, vt plenius *in dicto capitul.*
vltimo. † Præterea ſententia, qua iudex pronunciat ſe non eſſe 34
iudicem competentem, aut econtrario ſe eſſe iudicem, eſt in-
terlocutoria non tamen ſimplex, ſed habens aliquo reſpectu
vim diffinitiuę, vnde ab ea poteſt appellari etiam ſecundum ius
ciuile, de quibus *in capit. ſignificantibus. ſupra de officio delega. & in*
authentic. habita in gloſſ. vltima in fine. C. ne fili. pro patre. vbi Bald.
octaua colum. ibi ſexto quæro, dicit illam gloſ. communiter ab om-
nibus eſſe approbatam excepto Nicol. de Mata. vtrum autem
talis interlocutoria poſſit reuocari, vide gloſſ. & doctor. *in dicto*
capitul. ſignificantibus. & Bartolus & alios *in l. quod iuſſit. ff. eod.* † 35
Decimo quæro ſpecialiter de ſententia excommunicationis,
vtrum ſit proprie ſententia, & vtrum ſit diffinitiua, an interlo-
cutoria. Reſpondeo quantum ad primum articulum domin.
Abb. *hic*, refert, & videtur ſequi opinionem Archidiac. *in cap. vt*
animarum, de conſtitutionibus libro ſexto. qui dicit excommunica-
tionem improprie dici ſententiam, quia potius punit, quàm
finem cauſæ imponat, ſed iſta ratio videtur fragilis, & minime
concluſiua, quia ſententię quibus irrogantur pœnæ delinquen-
tibus, puniunt eos, & tamen ſunt diffinitiuæ: breuiter autem
diſtingue de verbo ſententiæ iudicialis, nam accipitur duobus
modis, vno ſecundum ſtrictam ſignificationem, ſecundum
quam à legum latoribus tranſlatum fuit ad ſignificandam ſen-
tentiam diffinitiuam, & quamuis hæc ſit ſignificatio tranſlati-
ua, tamen ſecundum communem ſententiam cenſetur potior,
& magis proprie, † vnde in ſtatutis, & alijs diſpoſitionibus in 36
dubio verbum ſententiæ ſtricte accipitur ſolum pro diffinitiua,
ita vt non extendatur ad interlocutorias, vt concludunt com-
muniter docto. *in rubr. & ex rubr. C. de ſenten. & interlocuto.* quæ
concipiuntur copulatiue non ſolum de ſententijs, ſed etiam de
interlocutoria, copulatiua autem propria ponitur inter diuerſa,
vt not. *ff. de iuris, & fac. igno. in gloſſ. rubrica, & in l. vlt. ibi, ignorat,*
& neſcit. C. per quas perſon. nob. acquir. & vide ad priorem conclu-
ſionem gloſſ. *not. in l. prima. §. biduum. in verbo ſententia. ff. quan-*
do appellan. ſit, & gloſſ. Bald. Imol. & Felyn. *in capit. cum olim in*
gloſ. vltima. ſupra de teſtibus. inſuper aduerte ad illationem ſupra-
dictam de ſtatutis, & alijs diſpoſitionibus &c. nam concluſio
illa ſecundum. Bene. de plumbino *in l. etiam. §. abſens. ff. de manu-*
mis. limitatur, niſi ratio ſtatuti militet etiam in interlocutoria,
quia ſtatutum puta prohibens appellari à ſententijs poteſtatis
habebit locum etiam in ſententijs interlocutorijs per ea quæ
not. gloſſ. *in Clement. prima, in verbo ſententias, de re iudica. & in l.*
prima in princip. in verbo non iuris. ff. quod quiſque iuris, ſed Alexan.
in dicta rubric. ff. eod. improbat hanc limitationem primo, † quia 37
ſtatutum prædictum prohibens appellationem eſt correcto-
rium iuris communis, ergo non debet extendi ex identitate ra-
tionis. *l. præcipimus. in fine. C. de appellatio. & per ea* quæ not. *in au-*
then. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. Secundo, † quia in ſtatu- 38
tis verba ſunt ſtricte intelliganda, *l. prima. § ſi is qui nauem. verſic.*
ſed ſi ſtente. ff. de exerci. acti. & l. quod conſtitutum. ff. de milita. teſta-
mento. & cap. in noſtra. de iniurijs. Tertio quia etiam in ſtatutis
non correctorijs, † ſed alia ratione exorbitantibus non admit- 39
titur extenſio ex identitate rationis. *l ſi vero. §. de viro. ff. ſolut.*
matrimon & l ius ſingulare. ff. de legi. niſi ob aliquam cauſam fa-
uorabilem, & ita procedit, gloſſ. *in l. ſi conſtante. in princip ff. ſolu.*
matrimon.

matrimon. cum multis ſimilibus. Sed nos etiam antequam alios le-
geremus hanc opin. Alexand. reprobauimus hac ratione, quia
immo non ſolum in exorbitantibus, ſed etiam in correctorijs fit
extenſio ex identitate rationis ad caſum cui verba ſtatuti poſ-
ſunt accommodari ſecundum quamlibet ſignificationẽ etiam
impropriam ſecundum communem ſententiam de qua *in locu
paulo ante inductis quæſtioni proxima ibi, ſed hæc ratio videtur infirma*
&c. & *in Authen. vt hi qui perhi. ſe ob. &c. in princip. in gloſſ. curatio-
nem, & in auth. minoris debitor. C. qui tu. da. poſſ.* ſed conſtat verbo
ſententiæ ſecundum largam ſignificationem, etiam interlocu-
toriam comprehendi ſecundum omnes *hic, & in dicta rubric. ff.
eod.* & probatur infra *de ſentent. excommun. & eod. titul. libro ſexto,
& cap. ſententia paſtoris. 11. quæſt. tertia. & clement. prima in princip.
de re iudic.* ergo &c. vnde verior eſt limitatio prædicta quam
poſtea legimus ſecutam fuiſſe ipſummet Alexand. *in dicta l. pri-
ma in princip. vltim. colum. ff. quod quiſque iuris, & conſil. mihi 192.
viſis actis cauſæ agitatæ* &c. *penultim colum. volumine ſecundo*, & Fe-
lyn. *hic, quinta colum.* & Iaſon *in dicta rubric. ff. eod. vltim. colum.*
nunc redeamus ad articulum propoſitum de excommunica-
tione, ſecundum prædictam igitur ſignificationem tranſlati-
uam excommunicatio non eſt propriè ſententia, quia non irro-
gatur ad hunc finem principalem, vt excommunicatus patia-
tur hanc pœnam, ſed vt ei ſit medicinalis, & emendetur, *capitu-
lo primo, de ſentent. excommunicat. libro ſexto.* ergo ordinatur ad
aliud principale negotium finiendum, merito non eſt diffiniti-
ua, ſed interlocutoria, & hæc eſt communis ſententia gloſſ. &
doctor. *ſecunda quæſtio. prima in ſumma*, & doctor. *in capitulo ſa-
cro. infra de ſentent. excommunicat.* vbi hoc probatur *in §. primo.*
cum enim poſſit reuocari, conſequens eſt, vt ſit interlocutoria.
l. quod iuſſit. ff. eodem. altero modo verbum ſententiæ accipitur
largius non ſolum pro diffinitiua, ſed etiam pro interlocutoria,
& hęc eſt primitiua ſignificatio cui conſonat etymologia quam
ſupra poſuimus *quæſtione 3.* & ſimiliter diffinitio ſententiæ *ſupra
poſita quæſtione quarta*, quia quamuis interlocutoria non impo-
nat finem toti, & principali negotio, vel controuerſiæ, vtique
tamen alicui emergenti, vel incidenti finem imponit, vnde
poſſumus concedere quod etiam hæc largior ſignificatio eſt
propria, ſed prima eſt potior & magis propria, vt verbo rei iu-
dicatæ *ſupra* poſuimus *quæſtione 1. prope finem.* & ſecundũ hanc ſi-
gnificationem conſtat excommunicationem ſicut cæteras in-
terlocutiones eſſe ſententias, vt *in dicto titulo de ſententia excom-
munica. & d. cap. ſententia. & cap. præcipue. 11. quæſt. 3.* & ſimiliter
etiam abſolutio ab excõmunicatione ſententia dicitur ſecun-
dum hanc ſignificationem largiorem, vt ſentit etiam do. Abb.
hic, qui allegat text. *in c. 2. 11. quæſt. 3.* Poſtremo quæro quid ſit
ſententia præcepti. Reſpon. vt *ſup.* poſuimus *quæſtione 5.* nunc
vero addimus, quod do. Abb. *hic*, dicit ſententiam pręcepti eſſe
quando iudex ſine cauſæ cognitione præcipit aliquid extraiu-
40 dicialiter, † quæ ſecundũ eum impropriè dicitur ſententia, ſed
de præcepto extraiudiciali nulla videtur eſſe dubitatio, quia nõ
fit à iudice vt iudice, actus enim iudiciarij fiunt iudicialiter, vt
ve in c. quoniam contra. ſup. de prob. & teſtib. ergo pręceptum extraiu-
diciale nullo modo poteſt dici ſententia iudicialis, ſed verius
illa gloſſ. loquitur de præcepto facto à iudice vt iudice de ſol-
uenda pecunia, quam actor iudicialiter petebat, non tamen
facto ſeruatis ſeruandis, ſed hoc nõ conſtituit tertiam ſpeciem,
vt oſtendimus *in d. quæſt. 5.*

SEQVITVR. CAP. I.

SENTENTIA. Non valet ſententia quæ contra ius eſt lata
41 expreſſo errore in ſententia. h. d. ſecundum do. Anto. ſed †
do. Abb. dicit hoc ſummarium in ſe verum eſſe, ſed litteræ non
congruere, in qua nulla ſit mentio de expreſſione erroris in ſen-
42 tentia, vnde ſecundum eum poteſt † ſummari hoc modo: Sen-
tentia lata contra leges, vel canones non tenet ab ea opus eſt
34 appellare h. d. Adde quod in eundem ſenſum præceptor † ſuus
ponit hoc ſummarium, ſententia lata cõtra ius cõmune nul-
la eſt. Primo *ibi, contra leges canoneſve.* nota ſecundum do. Car-
din. quod leges in hoc text. præponuntur canonibus, cum ta-
men canones ſint digniores, *cap. clerici. de iudicijs. ſupra, cum ſim.
ibidem inductis.* oppo. *Inſtit. de iure naturali. §. vltimo, & de rerum
diuiſione. § ſingulorum. cum ſim.* Solutio non ſemper digniora prę⸗
feruntur, de quo vide quæ poſuimus *infra de præbendis in rub.* Se-
cundo ex eiſdem verbis no. quod verbum legis ſecundũ vnam
ſignificationem diſtinguitur à verbo canonis, & alibi etiam ſtri-
ctius accipitur, vt *Inſti. de iure naturali. §. conſtat autem & §. lex eſt.*
ſed ſecundũ generalem ſignificationẽ ſignificat omne ius, ſiue
diuinum, ſiue naturale aut gentium, ſiue poſitiuũ, vt notatur *in
l. 2. ff. de legib.* vnde Tho. 1. 2. *q.* 90. *artic.* 1. dicit legem eſſe regu-
lam quandã, & menſurã actuum, ſecundũ quam inducitur ali-
quis ad agendum, vel ab agendo retrahitur: dicitur autẽ à ligan-
do, quia ligat ad agendũ: deinde in ſequentib. quæſtionibus
tractat de ſpeciebus legis, id eſt, de lege æterna, & diuina, & de
legib. humanis, ſimiliter autem & verbũ canonis ſecundũ lar-
giſſimam ſignificationem quæ ſumitur ex etymologia pro qua-
libet lege accipi poteſt, † nam vt *ſup.* diximus, lex eſt regula quę- 44
dam, canon autẽ græcè, latinè regula interpretatur, *cap. canon. 3.
diſt.* de his autem, & alijs nominib. quib. iura diuina, vel humana
ſignificantur, & eorum varijs ſignificationib. vide quę *not. 1. diſt.
& duabus ſe. & in c. lex continentia. & c. nicana. 31. diſt. & glo. 3. diſt.
in ſumma.* Tertio no. quod leges ciuiles regulariter vbique reci-
piuntur, id eſt, etiam in terris eccleſiæ, † & à perſonis eccleſia- 45
ſticis, niſi expreſſe contrariũ diſponatur: de quo plenius *in c. 1.
infra de no. ope. nun. & in c. ſi in adiutorium. 10. diſt.* Quarto no. quod
ſententia lata contra leges † eſt inualida etiam ſecundum ca- 46
nones, quæ concluſio infertur ex ſupra dictis proximo not. ſe-
cus in ſententia lata contra particularia ſtatuta laicorum ſecun-
dum do. Abb. *hic*, de quo remittit ad ea quæ notantur *in cap. ec-
cleſia. ſup. de conſtit.* ſed ſi iſta concluſio ſimpliciter accipiatur nõ
eſſet vera, nam aut ſententia profertur cõtra laicum qui eſt ſub-
iectus iuriſdictioni ſtatuentium, & obligatur ſtatuto, & tunc ſi-
cut ſententia prolata ſecundum formam ſtatuti valida eſt, &
vbique ſeruanda etiam in foro canonico. *l. omnes populi. ff. de iuſti.
& iure. iuncto d. c. 1. infra de no. ope. nun.* † *& in d. c. ſi in adiutorium.* 47
10. *diſt.* ita & ſententia prolata contra formam ſtatuti eſt inuali-
da, & nullibi obſeruanda, per prædicta iura, aut ſententia pro-
fertur contra perſonam eccleſiaſticam, quæ non obligatur ſta-
tuto laicorum etiam generaliter loquente, & iuſto, ſecundum
veriorem ſententiam, de qua *in d. c. eccleſia.* vbi do. Abb. *1. colum.*
& tunc ſententia prolata ſecundum formam ſtatuti eſt nulla
vbique, *d. c. eccleſia.* ergo ſententia prolata contra tale ſtatutum
ſecundum diſpoſitionem iuris communis eſt valida vbiq; ergo
inepta, & impertinens videtur prædicta limitatio dom. Abb. † 48
Quinto no. quod teſtamentum, & alij actus inualidi abuſiue, &
improprie denominantur eodem nomine, quo actus validi, ita
& ſententia nulla dicitur ſententia non tamen proprie. *l. Paulus
reſpondit ff. de verb. ſig.* nomina enim proprie ſignificant ſubſtan-
tiam aut accidens, quod autẽ nullum eſt, nullam ſubſtantiam
habet, ergo nomen ſignificatiuum ſubſtantiæ nõ poteſt proprie
de eo verificari, & idem de nominib. ſignificantib. accidens ali-
quid, vt *in tex. præallegato. & l. 4. §. condemnatum. ff. eo. & l. 4. ff. de
teſt. tute.* & vide ad hoc bonum text. *in l. vltim. ibi, nec nomen qui-
dem ſententia habere mereatur. C. de ſen. ex peri. reci. & in cap. vltim.
de reiud. libr. 6.* Sexto *ibi, ſuſpenſa. no.* quod appellatio ſuſpendit
ſententiam, & effectum ipſius, vt *hic, & c. paſtoralis. §. præterea.
ſupra de offic. deleg. & cap. venientes. in prin. ſup. de iureiur.* Oppo.
quia immo extinguit, vt dicit text. *in l. 1. §. vlti ff. ad ſenatuſconſ.
Turp.* vbi vide Bart. & Bald. & alios *in l. tale pactum. §. qui prouo-
cauit. ff. de pac. & in alijs locis ibi adductis.* breuiter autem conclude
quod ſecundum quid ſiue quoad quoſdam effectus appellatio
neque extinguit neque ſuſpendit ſententiam, vt *in cap. vltim.*
vbi do. Abb. 1. *colum. ſupra de ſequeſt. poſſ. & fru. & l. ſi inſtituta. §.
pen. ff. de inoffic. teſt.* regulariter autem quo ad alios effectus ſub-
diſtingue. aut enim appellans proſecutus fuit appellationem, &
tunc appellatio extinguit primam ſententiam, & effectus illius,
ita vt non reuiuiſcant ex ea etiam ſi iudex appellationis ipſam
confirmet, quia tunc iterum producũtur ex ipſa ſententia con-
firmante neq; retrotrahuntur, caſus eſt *in l. furti. §. 1. verſi. quam-
uis. ff. de his qui not. infa.* † vnde actio in factum oritur ex ſenten- 49
tia confirmante, vt ibidem no. glo. & Bart. *in d. l. 1. §. vlt.* vbi ad
hoc allegat quæ no. *in l. ei qui in prouin. C. de app.* & Paul. *in d. tale
peccatum. §. qui prouocauit.* appellatio deſerta fuit, & tunc quam-
uis ſecundum veritatem extincta fuerit, id eſt, ſententia, tamen
fingitur non extincta, vnde ipſius effectus reuiuiſcunt, & retro-
trahuntur per fictionem iuris, vt eſt caſus *in d. l. furti. § 1. verſic. ſi
autem omnia*, & hæc eſt cõmunis ſententia, vt dicit Pau. *in d. § qui
prouocauit*, vnde hac ratione poteſt dici ſententia tamen ſuſpen-
ſa, quia cum fictione mediante poſſit appellatione deſerta reui-
uiſcere non cenſetur totaliter extincta, ſed eſſe in pendenti, &

ita

Digitized by Google

ita procedit hic tex. *cum ſimil.* & ex his infertur quod magis proprie dicitur extincta quam ſuſpenſa, cum ſecundum veritatem extinguatur, ſecundum fictionem vero ſuſpendatur, ſed vide omnino quæ poſuimus *infra titul. 1. in rubr. quæſt.* 4. vbi contra-
50 tium probauimus. † Septimo *ibi, non poteſt tamen* &c. not. quod actus inualidi non ſubſiſtunt ipſo iure, id eſt, non habent aliquam ſubſtantiam, aut effectum iuris ab ipſo iure illis attributum, quia ius eis reſiſtit, vnde ſunt meri actus ſiue facta pura, quæ non habent aliquam iuris formam. Gloſſ. vlti. diuiditur in tres. 2. item ſententia. 3. nec efficitur aliqua. quæ ſubdiuiditur
51 in duas. 2. arg. cõtra. Oppono contra tex. quia † immo ſententia contra leges lata non ſemper eſt inualida, vt *l. 1. § biduum. ff. quando app. ſit & cap. biduum. in princ. 2. quæſt. 6.* vbi prohibet ſententiam proferri ſub conditione extrinſeca, & tamen prolata non eſt ipſo iure nulla, & *in cap. 1. de ſent. & re iudi. lib. 6. & Inſtit. de offic. ordin. in princip.* cum ſimul ex quibus patet ſententiã iniuſtam eſſe contra præcepta iuris diuini, & canonici, & ciuilis, & tamen valet ipſo iure, ita vt opus ſit remedio appellationis. *l. 1. in princip. ff. de app. & l. præſes. & l. cum prolatis ff. de re iudic. & cap. cum inter. infra eod.* idem quoque ſpecialiter de ſenten. excom. probatur per text. *in cap. ſacro. in princ. & § 1. de ſentent. excomm. cum ſimil.* in quibus canones prohibent ne ſententia excommunicationis proferatur ſine iuſta cauſa, & non præmiſſa monitione, & tamen valet quamuis iniuſta ſit, aut monitio nõ præceſſerit regulariter, *cap. 1. 11. quæſt. 3. & glo. 2. & in d. ca. ſacro. & in alijs locis quos induximus in cap. referente. 7. not. ſupra de præben.* Quarto idem probatur per text. *in l. ordinarij. C. de rei vend. & l. 1. C. de appella.* vbi lex præcipit, vt prius diſcutiatur, & iudicetur cauſa poſſeſſorij quàm petitorij ſiue proprietatis, & tamen ſententia valet, & neceſſaria eſt appellatio. pro ſolutione autem gloſſ. *hic* ponit duos intellectus ad hunc text. *vt ibi*, ſed Hoſtienſ. *hic, in ſumma. §. qualis debet eſſe ſententia. & §. certa. & §. iuxta.* enumerat multos alios caſus in quibus ſententia contra leges, vel canones prolata eſt ipſo iure nulla, vnde Henricus *hic*, ponit ſuam diſtinctionem quam non expedit referre: ſimiliter domin. Abb. facit ſuam diſtinctionem quam poſtea quæſtione ſubiecta io dubium reuocat, & ſupplet, ſed nos breuius, & clarius prædictis, & alijs huiuſmodi oppoſitionibus reſpondemus quod illi text. & ſimiles loquuntur, & procedunt in caſibus in quibus lex non ſimpliciter præcipit, aut prohibet, ſed vlterius procedit, & diſponit ſententiã non viriari, ſed ipſo iure validam eſſe, quamuis prolata ſit contra legem, vel canonum præcepta, vel aliud remedium tribuit quo reſcindatur, nam regula tradita *in cap. quæ contra ius. de regul. iur. libr. 6. & in l. non dubium. C. de legi. cum ſimil.* hoc modo limitatur ſecundum doctor. *ibi*, & ita reſpondent ad text. *in dicta l. 1 § biduum. & in l. 1. & per totum. ff quod met. cauſ. & ff. de do. & ff. ad ſenatuſconſult. Maced. cum ſimil.* breuiter ergo *hic text.* procedit regulariter, ſed limitatur, vt *ſupra* diximus, vnde ſuperflua, & potius laborioſa videtur quàm ſubtilis quęſtio de caſibus in quibus hæc regula procedit: ne tamen res exemplis egeat, & vt regula clarius exponatur in primis notandum eſt, quod hæc regula procedit in omnibus caſibus in quibus lex ad validitatem ſententiæ requirit aliquam formam ſiue ſolennitatem aut obſeruationem intrinſecam, vel extrinſecam ſiue cõcomitantẽ ſiue antecedentem: hæc autem cõſiderari poſſunt ex varijs circũſtantijs, nam
52 quantum ad circumſtantiam qualitatum eſſentialium, & † intrinſecarum ſententiæ maiorum caſarum requiritur ſcriptura, & vocalis recitatio, vnde ipſarum defectus vitiat ſententiam, *l. 1. & ſequ. C. de ſen. ex peric. recip.* item requiritur pronunciatio verbis idoneis, videlicet condemnandi, aut abſoluendi, aut æquipollentium. *l. præſes. C. de ſen. & interlocut. & l. in ſumma. in princip. ff. de re iudi. in ſup.* in iudicijs ordinatijs requiruntur ſolennitates extrinſecæ, & antecedentes de quibus *in l. prolatam. C. de ſen. & interloc.* Præterea requiritur forma prolationis in perſonam litigatoris, qui iudicio interfuit, alioquin ſententia eſt nulla, puta ſi iudicio per procuratorem agitato iudex non procuratorem condemnet, ſed dicendũ qui non interfuit, de quo diſtingue plenius, vt *l. 1.* ibi Bart. & alij. *C. de ſen. & interloc.* item requiritur, vt in ea non ſit expreſſus iuris error de quo inferius, neque error calculi. *l. 1. §. 1. quæ ſententia ſine appell. reſcin.* Quantum vero ad circumſtantiam perſonæ iudicis, oportet eum eſſe competentẽ, vnde ſi vel nullã habeat iuriſdictionẽ aut non habeat in ea cauſa, ſententia ab eo dicta nulla eſt. *l. nihil. C. de ſen. & interloc. & C. ſi à non compe. iudi. per totum.* ad hæc ratione circumſtantiæ perſonę litigatorum vitiatur ſententia ſi perſona non ſit legitima. *l. 1. C. qui legi. perſo. l. pen. C. ſi aduer. rem iudi. & l. acta. §. vltim. ff. de re iud.* Præterea ratione defectus totalis perſonæ, vt ſi ſententia proferatur contra defunctum. *l. pen ff. quæ ſen. ſine appella. reſc. & l. in ſumma. §. vlt ff. de re iudi & l. de qua re. §. vlti. ff. de iudi.* amplia, & limita, vt *in d. l. pen in glo.* vbi vide omnino Pet. & Albe. per text. *in l. cum quaſi. in prin. ff. de fideicom. liber.* inſuper quandoque propter circunſtantiam cauſæ non valet ſententia puta propter cauſam rei ſemel iudicatæ. *l. 1. C quando prouo. nõ eſt neceſſ.* vel pone exemplum in ſententia venali. *l. venales. C quando prouo. non eſt ne.* Quandoq; propter circunſtantiam rei, puta ſi iudex præcipiat aliquid impoſſibile. *l. vlt. ff quæ ſen. ſine appella. reſc.* aliquando ratione tẽporis puta quia de feriato, vel noctu prolata fuit, *l. 1. § 1. ff. de ferijs. & c. vlt. ſup. eo. tit. & c. conſuluit. ſupra de offi. deleg. & l. more ff. de ferijs.* de quibus tamen diſtingue, vt in prædictis locis: quandoq; ratione loci. *l. cum ſententiam. C. de ſen. & interlo. l. pen. in fin ff de inſti. & in. & c. decet. § vlt. de immun. eccle. lib. 6. adde hic quæ plenius tradit* Spe. *in tit. de ſen. prola. & §. iuxta.* & Hoſt. *hic in ſumma. d. § qualis debet eſſe, & § certa. & § iuſta.* Quæro quæ ſit ratio diuerſitatis, quare valet ſententia iniuſta, in qua non fuit error expreſſus regulariter non autem valet quando fuit expreſſus error. Reſpon. do. Abb. *hic*, reddit rationẽ ex poteſtate iudici tributa, & ex præſumptione pro eo in primo caſu, nam in his quæ concernunt merita cauſę datur iudici poteſtas arbitrãdi cuius iura ſunt potiuta, quia nõ poteſt dari certa regula. *l. 3. §. 1. & 2. ff. de teſti. & c. in noſtra. ſup. eod. tit. & c. cauſam inf. eod.* vnde pręſumitur iuſtũ quod ipſe iudicauit ſaltem elapſis decem dieb. *d. c. cauſam quæ. & c. ſicut nobis. infra eod. & cap. in præſentia. ſup. de renunciatio.* quæ ratio ceſſat quando fuit expreſſus error in ſententia, quia tunc euidentia iniuſtitiæ tollit præſumptionem. *c. veritate. 8. diſtin. & c. eſtote. infra de regul. iur.* ſed iſtæ rationes videntur debiles, nam prima ratio procedit in his in quib. nõ poteſt dari certa regula, & iuris deciſio, quæ pauca ſunt reſpectu aliorum in quibus certa deciſio datur: conſtat enim regulariter in omnibus legum, vel canonum ſtatutis ius eſſe certum, & manifeſtum, ita vt non ſolum iudices, ſed etiam alij errantes in eis
ſint culpabiles. *l. antepen. C. de legi.* † vnde in omnibus quorum 53
deciſio certa eſt ſiue pertineant ad iuſtitiam vel merita cauſæ ſiue alia quælibet nõ datur iudici ſimplex poteſtas arbitrãdi, immo ſibi præcipitur, vt nõ aliter iudicet quàm quod legibus aut moribus conſtitutum eſt, vt eſt caſus *Inſtit. de offic. iudi. in prin. & c. 1. de reg. iuris lib. 6.* idem probatur per text. *in c. 1. & c. ne innitaris. ſup. de conſtit. & d. l. antepen. C. de legi.* quæ tria inta do. Abb. inducit ad probandum quod in alijs iuribus concernentibus alia præter merita cauſæ non datur iudici poteſtas decernendi, ſed imponitur neceſſitas obtemperandi. Sed illi tex. & alij præalleg. reflectuntur cõtra ſuam rationẽ, quia loquũtur generaliter in omnib. concernentib. meritę cauſæ præterea ſecunda ratio præſumptionis pro iudice videtur inſufficiẽs, quia cõtra talẽ pręſumptionẽ admittitur ꝓbatio anteq̃ ſentẽtia tranſeat in rem iudicatam. *d. c. in præſentia. de renunciatio.* ergo ſi ratio iſta eſſet vera ſequeretur quod ſi antequam tranſeat in rem iudicatã victus probet iniquitatẽ ſententiæ iudicabitur inualida ipſo iure cum præſumptio ſublata ſit: cõſequens eſt falſum, ergo ratio non vera, vnde ratio melior aſſignari poteſt, quia in alijs caſibus ſupra poſitis, & ſimilibus peccatum eſt in forma ſubſtantiali, aut in forma extrinſeca antecedente, vel concomitante neceſſario requiſita, merito ſententia vitiatur, ſed in ſententia iniuſta in qua formę à iure introductæ adhibitę ſunt peccatũ eſt ſolum in materia, ideo nõ vitiatur ipſo iure. Specialiter autem in ſentẽtia in qua eſt expreſſus iuris error alia ratio reddi poteſt, quia eſt peccatum magis enorme, & inſuper notorium & euidens ex ipſius lectione. Magis enim peccat iudex iudicans non ſolum de iure litigatoris, ſed etiam de iure conſtitutionis expreſſo errore notorio, quàm iudicans ſolũ de iure ligatoris, quod non eſt notorium, vt notatur *in l. 1. §. item cum contra ſacras ff. quæ ſen. ſine appella. reſcin.* vnde d. Ant. *hic* dicit ſententiam in qua eſt expreſſus iuris error eſſe nullam ipſo iure hac ratione, quia iuris error expreſſus in ſententia eſt manifeſtus. Ex quo infertur ſecundũ eum limitatio prioris concluſionis de ſententia iniuſta in qua nõ fuit
verbaliter expreſſus error. † quamuis enim regulariter valeat nõ 54
tamen procedit iſta cõcluſio, quando ſententia profertur cõtra notoriũ, id eſt, quando cõtinet notoriã iniuſtitiam. Tunc enim eſt nulla ipſo iure, vt *in c. inter cæteras. infra eod.* de quo diſtingue, vt *ibi* plenius, & *in alijs locis ibi adductis*, & vide Innoc. & alios in

c. fraternitatis. vbi poſuimus *in glo. per errorem infra de frigi. & male.*
& procedit hæc limitatio ſiue ab initio conſtet notorie ſenten-
tiam eſſe iniquam ſiue poſtea quandocunque ſecundum Doct.
in d. c. fraternitatis. & in c. 2. infra de purga. vulga per illum text. & c.
veritate. 8 diſt. & in d. c. inter cæteras. vnde etiam ſi fuerit executio-
ni mandata reuocatur quatenus de facto proceſſit. *d. c. 2.* ratio
autem eſt in aperto, quia ſententiæ validitas, & tranſitus in rem
iudicatam nititur præſumptione, quia præſumitur iuſte prolata,
& habetur pro veritate. *c. cum inter. in fin. infra eo. & l. res iudicata.*
ff. de reg. iur. & c. bona. primo. §. porro. ſupra de elec. & d. c. in præſen-
tia. ſupra de renun. ſed euidentia iniuſtitiæ tollit præſumptionem
non ſolum iuris, ſed etiam iuris & de iure. *d. c. 2.* & poſuimus *in*
c. is qui fidem. in glo. 2. infra de ſponſa. & in c. quia plerique poſt glo. quæ-
ſtione 6. infra de immu. eccle. ergo &c. adde limitationem aliam de
ſententia decreti de qua *inferius quæſt.* 4. Secundo quæro vtrum
indiſtinctè vera ſit alia concluſio ſuprapoſita de ſentẽtia in qua
eſt expreſſus iuris error reſponſ. non eſt ſimpliciter vera, ſed
procedit regulariter, limitatur autem quibuſdam modis ſecun-
Doct. *hic & in alijs locis inferius inducendis.* primo quando in ſen-
tentia exprimitur iuris error, & ſimul etiã expreſſa eſt alia cauſa
quæ non eſt contra ius conſtitutionis ſecundum Inn. Hoſt. Ioa.
Andr. & dom. Anton. & dom. Card. *in c. in præſentia de renun.*
& Ioã. And. *in c. cum inter pen. col. inf. eo.* & do. Abb. *hic,* in quib.
locis concludunt prædicti docto. quod ſi iudex in ſententia ex-
primat vnam cauſam contra ius, & aliam quæ nõ eſt contra ius,
valet ſententia, vt res potius valeat quàm pereat. *c. Abbate. § ſi ve-*
ro verbum. inf. de verb. ſig. & l. loquens in ſtipulationib. ff. de verb. oblig.
pro qua limitatione do. Ant. *in d. cap. in præſentia. inducit text. no-*
tabilem in cap. per tuas. infra qui filij ſint legitimi. inſuper dom. Card.
ibidem vltim. colum. ampliat hanc limitationem, vt procedat et-
iam ſi alia cauſa quæ non eſt contra ius conſtitutionis eſſet con-
tra ius litigatoris, quia licet iſta cauſa tanquam irrationabilis nõ
det robur ſententiæ quo ad iuſtitiam, tamen dat ei robur ad va-
liditatem, ſicut dominus appellando à ſententia lata contra fal-
ſum procuratorem approbat ſententiam tanquam validam. *l. 3.*
§. falſus procurator ff. rem ra. ha. & tamen appellatio proponitur
contra ſententiam ratione iniuſtitiæ. idem do. Abb. *hic,* quia in
dubio præſumitur cauſa, & ſentẽtia iuſta, vt *ſupra* diximus, vnde
imputet ſibi victus qui non appellauit. idem quoque do. Abb.
intelligit, & limitat iſtam concluſionẽ Inn. quando ex alia cau-
ſa expreſſa quæ nõ eſt contra ius ſi eſſet vera poſſet ſententia ſu-
ſtineri, quia eſſet iuſta, puta ſi iudex pronunciauit hoc modo,
pronuncio teſtamentũ Titij valere, quia minor quatuordecim
annis teſtari poteſt, quia probatum fuit eſſe maiorem 14. ann.
valet enim hæc ſententia virtute vltimę cauſæ cum ſit ſeparabi-
lis à prima, vnde procedit *regula vtile. de reg. iur. lib. 6.* ſecus ſi ex
alia expreſſa, poſito quod eſſet vera non tamen concluderetur
iuſtitia ſententiæ veluti ſi dicat, pronuncio teſtamentũ valere,
quia minor 14. annis poteſt teſtari, & quia conditum fuit teſta-
mentum adhibito legitimo numero teſtium. Talis enim ſen-
tentia eſt nulla, quia etiam poſito quod vltima cauſa eſſet vera
tamen ex ea nõ ſequitur, quod teſtamentũ valeat, & cõſequen-
ter quod ſententia ſit iuſta, quia non ſufficit adhibuiſſe ſolenni-
tates legitimas niſi teſtator ſit habilis. *l. ſi quæramus ff. de teſta.* Sed
aduerte diligenter, quia primum exemplum d. Abb. non vide-
tur congruũ in terminis prædictæ ampliationis de alia expreſſa
cõtra ius litigatoris, quia cum iudex exprimit aliam cauſam his
verbis, & quia probatum fuit eum eſſe maiorem 14. annis, ex-
primit eam per relationem ad acta probatoria, ergo ſi ex actis
probatorijs conſtet hoc non fuiſſe probatum, quamuis non fiat
expreſſio iſta contra ius conſtitutionis, ſed ſolum contra ius liti-
gatoris. tamen vitiat ſententiam ipſo iure probatur iſta conſe-
quentia, quia quando ſententia profertur per relationẽ ad acta,
ex quibus error detegitur, error ipſe intelligitur in ſententia ex-
preſſus. *l. pen. C. de ſen. quæ ſine cert. quanti. & l. a e prætor. §. 2. ff. de*
re iudi. & conſequenter ſententia eſt nulla, cum error ſit expreſ-
ſus, & notorius, *per ea quæ ſup. poſuimus quæſtione proxi. in fin.* & hęc
eſt ſententia magis communis, quamuis opiniones variæ ſint,
de quib. *in d. c. inter cæteras infra eo. & in l. vnica. C. de error. aduoc.*
pro qua Iaſ. *ibidem* inducit text. *in l. aſſe toto ff. de hære. inſtu. & l.*
55 *inſtitutio talis ff. de condi. inſtit. cum ſimilibus.* quibus probatur, †
quod in ſcriptura referente aliam cenſetur expreſſum id quod
illa cõtinet ad quam fit relatio; item rationem aliam, quia ſen-
tentia lata ex falſa cauſa conſiſtente in facto notorio eſt ipſo iu-
re nulla. *d. cap. inter cæteras. infra eo.* qui text. reputatur ſingularis,
ſed acta iudicij faciunt notorium ſecundum Inn. *in c. ex inſinua-*
tione. infra tit. proxi. quando eſt concluſum in cauſa ſecundu glo.
ſingularem *in c. ſignificauerunt in verbo, liquere, de teſtib. adde text. in*
c. cum olim. de verbor. ſignific. vnde prædictum exemplum ſimpli-
citer concipiendum eſt abſque relatione ad acta huc modo, &
quia teſtator erat maior 14. annis. Sed tamen etiam hoc exem-
plum videtur incongruum, ſi ex actis conſtet contrarium, quia
falſitas notoria vitiat ſententiam etiam ſi nõ exprimatur error,
vt paulo ante diximus, & plenius *ſuperius. q. proxi. in fin.* ſed erit
exemplum congruum, ſi falſitas cauſæ non probetur ex actis ne-
que aliter ſit notoria. Secundo limitatur prædicta regula, † vt 56
non procedat quando in ſententia exprimitur error iuris ambi-
gui: tunc enim valet, & neceſſaria eſt appellatio. *l. cum prolatis.*
ff. eo. ſecundum vnum intellectũ, ſecundum quem Imo. & Alex.
& alij reputant eum ſingularẽ quæ limitatio ſine dubio ſecun-
dum omnes procedit quãdo lex vel cõſtitutio eſt omnino am-
bigua .i. habet plures intellectus, & variæ ſunt opiniones quarũ
nulla eſt communis, ad hoc bonus text. *in l. ambiguo.* & quod
ibi not. Barto. *ff. de reb. dub.* ſi vero lex non ſit omnino ambigua,
id eſt, habeat quidem varios intellectus, ſed vnus eorum cum
opin. approbetur, pone exempla *in l. dos à patre. C. ſolu. matr. &*
in auth. ex cauſa. C. de lib. præte. quatenus ibi dubitatur, vtrum ha-
beat locum in præteritione paterna, videtur magis dubitandum
vtrum in hoc caſu regula procedat, an vero hic limitatio. Nam
Ang. *in l. qui Romæ. §. duo fratres.* putat in hoc caſu limitationẽ nõ
procedere, ſed ſententiam eſſe nullam, quæ profertur contra
communem opin. expreſſo errore iuris in ſententia per ea quæ
not. Innocen. & alij *in cap. ne innitaris. ſupra de conſtitu.* idem ſen-
ſit Bald. *in d. §. duo fratres. in addi.* & Angel. & Imol. *in l. 4. §. hoc*
autem iudicium. ff. de damn. infe. Sed idem Imol. & Paul. *in d. § duo*
fratres. putant contrarium videlicet, quod quamuis regulariter
iudex teneatur ſequi communem opi. tamen ſententia prolata
cõtra communem etiam expreſſo errore eſt valida, idem Alex.
& Iaſon *in d. l. cum prolatis.* & Alex. *in d. § hoc autem iudicium* vbi
hanc ſententiam ſecuti fuimus *quæſtio. vlti. in fin.* quæ probatur,
primo ex *ſententia* Iac. de Aren. & Bart. *in d. l. cum prolatis.* vbi po-
nunt prædicta exempla ad illum text. *ex d. l. dos à patre. & d. authe.*
ex cauſa. in quibus quamuis variæ ſint opiniones, tamen conſtat
in d. l. dos à patre. communem opin. eſſe, quod dos redire debet
ad patrem, de qua *in l. poſt dotem.* vbi Bartol. & alij. *ff. ſolu. matr.*
item in d. auth. ex cauſa. communis opi. eſt, quod habet locum in
præteritione paterna, & tamen prædicti doct. putant limitatio-
nem habere locum etiã in huiuſmodi exemplis. Secundo pro-
batur ex eo quod Bart. *in d. l. cum prolatis.* ſubiungit in terminis
illius text. iudicẽ teneri in ſyndicatu quamuis mitius puniatur.
Ergo ſentit illum text. qui dicit ſententiam validam eſſe locum
habere etiam quando ſententia prolata eſt contra communem
opin. nam vbi non daretur cõmunis opin. iudex vnam eligens
quam veram putat quamuis vera non eſſet nullo modo punire-
tur in ſyndicatu neq; faceret litẽ ſuam per ea quę tradunt Inn.
& alij *in d. c. ne innitaris. ſupra de conſti. & in c. 1.* vbi do. Abb. *in fin.*
eod. tit. & do. Abb. *hic.* Tertio probatur per tex. *in d. l. qui Romæ.*
§. duo fratres. vbi ſecundum communem ſententiam iudex male
iudicauit in illo caſu, cum expreſſione cauſæ falſæ, & erroneæ
quaſi per diuiſionem hæreditatis fideicommiſſum cõditionale
fuiſſet remiſſum, & tamẽ ſententia valet, quia pœna in diuiſio-
ne poſita virtute ſententiæ peti poteſt. Non obſt. quæ not. *in d.*
c. ne innitaris. quia conceditur, quod iudex regulariter debet ſe-
qui communem opin. niſi ſint euidenter irrationabiles, & falſę,
alioquin facit litem ſuam, ſed non valet iſta cõſequentia, debet
ſecundum cõmunem opin. iudicare, ergo ſi contra eam iudicet
expreſſo errore ſentẽtia eſt nulla, comprobatur eadẽ ſententia,
quia cõmunis opi. cui alia minus communis contraria eſt, non
conſtituit ius certum & clarum, ſicut cõſtituit lex vnum, & pla-
num habens intellectum ab omnibus approbatum. *l. 1. § ſed ne-*
que ex multitudine. C. de veter. iur. enu. ergo nõ eſt eadem ratio de
ſententia prolata cõtra legem manifeſtam, & de ſententia pro-
lata contra communem opin. in cõſtitutione dubia, & haben-
te plures intellectus, conſequenter text. *in d. l. 1. § item cum con-*
tra ſacram. ff. quæ ſen. ſine appel. re. cum ſimil. qui ſunt intelligendi
de conſtitutionibus manifeſtis. *cap. erit autem. ibi, manifeſta quo-*
que. 4 diſtin. non ſunt extendendi ad communes opin. in caſi-
bus dubijs. † Tertio limitatur eadem regula ſecundum domin. 57
Abb. vel potius declaratur, vt procedat quando cauſa contra
ius manifeſtum expreſſa cõcernit totam ſententiam, puta quia
ſententia

Digitized by Google

ſententia continet vnum capitulum vel plura cõnexa, ſi autem continet plura capitula ſeparata, & error iuris expreſſus concernat vnum eorum duntaxat illud ſolum vitiatur, in cæteris vero ſententia valida eſt, & ſecundum hanc dignitatem poteſt procedere gloſ. in l. 2. C. de re iudica. & ibidem tradunt communiter doct. & in l. vltima. vbi vide quæ poſuimus in gloſ. vltim. ff. de iuriſdictio. omn. iudic. & ratio eſt in promptu, quia ſententia pluriũ capitulorum ſeparatorum non eſt vna, ſed tot ſunt ſententiæ, quot capitula. l. etiam ſi à parte §. 1. ff. de minor. & l. Coruelia pia. ff. de iure patron. & l. quadam mulier. ff. famil. erciſc. ergo vitium vnius capituli non inficit alia ſeparata, vt in dictu iuribus, & regula vtile, de regul. iur. lib. 6. ſed vitiat illud totum capitulum & connexa, ita vt pro nulla parte valeat in eo vel connexis, quia non poteſt vna ſententia pro parte valere. l. in hoc iudicio. ff. familia erciſcun. & gloſſ. vltima, & communiter doctor. in d. l. vltim. Non obſtat quod vnus actus vnius capituli continentis vnam ſummam, aut rem aliam diuiduam poteſt pro parte valere. l. ſancimus. §. 1. & § ſin autem non in auro. C. de donatio. & l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verbor. obligat. cum ſimil. quia loquuntur in actibus quorum ſumma vtilis eſt ſeparabilis ab inutili, ſed nos loquimur de ſententia quæ quamuis contineat rem ſecundum ſe diuiduam ipſa tamen eſt indiuidua ratione formæ introductæ à lege diſponente ſuper toto pronunciandum eſſe, ita vt non poſſit ſententia pro parte valere. dicta l. in hoc iudicio. & l. certa ratione. C. quando prono. non eſt neceſſ. & l. qualem. §. 1. allegat. l. dicere. in princip. ff. de arbit. & patet ex diffinitione ſententiæ diffinitiuę quam poſuimus ſupra eod. in rubr. quæſtion. 6. in qua ponuntur verba, per quam tota controuerſia diffinitur, quæ denotant qualitatem eſſentialem, & hanc rationem indiuiduitatis ſententiæ ponunt Bartol. & alij
58 in d. l. 2. C. de re iudica. & in d. l. vltim. ff. de iuriſdict. omn. iudicum. † Quarto limitatur in ſententia prolata contra legem vel conſtitutionem extrauagantem, id eſt, non clauſam in corpore iuris, aut contra reformationẽ aliquam non regiſtratam in ordinario volumine ſtatutorum: tunc enim ſententia valet quamuis in ea eſt expreſſus iuris error, ſicut valet ſententia lata cõtra ſententiã principis quæ obtinet vim conſtitutionis, & eſt conſtitutio extrauagans. l. 3. & l. vltim. C. de legi. & Inſtitu. de iure natu. §. ſed & quod princ. caſus eſt nota. in d. l. cum prolatu. ff. eo. ſecundum vnum intellectum quem ibidem comprobant Bartol. & communiter omnes, dom. Anton. & dom. Abb. hic, & Bart. in l. 2. C. quando prono. non eſt ne. & dom. Auro. & dom. Abb. in c. paſtoralis. ſupra de fide inſtrum. per illum tex. qui ad hoc eſt no. quamuis d. Abb. ibi rationes quaſdam inducat contra communem opin. & dicat forte de rigore contrariam veriorem eſſe, idem tamen poſtea reſpondet ſuis rationibus, item communem ſententiam ſequitur Dominic. in proœm. 6. libri. §. ſanè. per illum text. & Alexan. in conſ. 223. ponderatis his de quibus in themate fit mentio, volum. 2 in quibus locis doct. aſſignant rationẽ huius limitationis, quia de conſtitutionibus vel decretalibus extrauagantibus, & reformationibus non regiſtratis in volumine ſtatutorum, poteſt probabiliter dubitari, vtrum ſint conſtitutiones vel ſtatuta. d. c. paſtoralis. & d. proœm. ſexti libri. §. ſanè. merito ſententia cõtra eas prolata valet, vtpote prolata ſuper iure dubio, ex qua communi ratione infertur, quod hęc limitatio non probatur in d. l. cum prolatis ff. eo. neq; intellectus iſte congruit illi text. quia ibi iudex nõ dubitabat de hoc neq; motus fuit ad iudicandũ contra ſentẽtiam diffinitiuam principis aut conſtitutionem extrauagantem ratione huius dubitationis, ſed ideo, quia quamuis ſciret eam eſſe principis conſtitutionem non tamen putabat eam facere ad illam cauſam, vt patet ex verbis illius tex. poſſumus tamen replicare, quod quamuis hæc limitatio nõ probetur directo, & in terminis per illum tex. tamẽ probatur per locum à paribus, quia ſicut ſententia prolata contra conſtitutionem de qua dubitatur propter varios intellectus valet, ita & prolata contra conſtitutionẽ de qua dubitatur, vtrum ſit cõſtitutio. Secundo ex eadem ratione infertur, quod ea ceſſante non procedit prædicta limitatio, ſed regula ſecundũ cõmunem ſententiam docto. in locis præalleg. puta ſi pars producens extrauagãtem probat eam eſſe illius Papæ, aut Imperatoris, aut reformationem conditam fuiſſe à poteſtatẽ habentibus: aut ſi extrauagãs aut reformatio nota ſit, ita vt iudex non poſſit probabiliter de ea dubitare, puta, quia frequenter in ſcholis allegatur, & in iudicijs practicatur. Pone exemplum ſecundum do. Abb. in extrauag. execrabilis ſub tit. de præben. quæ non minus eſt no. quàm conſtitutio de mulcta eo. tit. facit text. in c. vlt. 16. diſtin. & c. 1. ſupra de poſtula. prælat. Adde quod cum hodie habeamus multas extrauagantes pontificum publicè impreſſas, & poſt librum clementinarum ſubiectas, & pluriũ doctorum gloſſis, & commentarijs expoſitas, de his omnibus exemplum poni poteſt. quia de illis nõ poteſt iudex probabiliter dubitare. † Quinto limitatur prædicta regula, vt procedat 59
quando error manifeſtè patet ex ipſa ſententia, id eſt, ex verbis ipſius ſententię manifeſtũ errorẽ exprimentibus, ſecus vbi error iuris nõ patet ex lectione ipſius, ſed infertur argumentando ſecundum Ant. & alios hic, ex ſententia Inn. in c. P. & G. in fin. ſupra de offic. deleg. vbi refert, & ſequitur opi. quorundã putantium excommunicationis ſententiam ſub conditione prolatam hoc modo, excommunico te, niſi ſolueris intra menſem: validam eſſe, ita vt nõ ſoluens omnino ligetur, id eſt, etiam ſi nõ fuerit in aliqua mora vel culpa. Non obſt. ſecundum eum, quod iſte intellectus huius ſententiæ caderet in ſimilem, ac ſi iudex errorẽ iuris in ea expreſſiſſet, id eſt, dixiſſet excõmunico te, niſi ſolueris intra menſem, etiam ſi abſq; culpa tua ceſſaueris. Nam qui nõ eſt in culpa, non eſt excõmunicandus, c. nemo epiſcoporum. & c. nulli ſacerdotum. 11. q. 3. cum ſimil. Reſpondet enim Inno. quod quamuis ea ſententia cadat in iſtum errorẽ, & error ex ea ſequatur, tamen quia non eſt in ſententia expreſſus valet ſententia, c. et qui appellat. §. item ſi ſententia contra im. 2. q. 6. quamuis autẽ opin. illa dubia ſit vtrum talis excõmunicatio liget etiam inculpabilem, tamen concluſio iſta, & limitatio Inno. cõmuniter ab omnib. approbatur in d. c. P. & G. & hic, & in d. l. cum prolatis. ff. eo. & hæc fuit etiam ſententia Iac. de Ra. & Cyn. quos refert, & ſequitur Bal. in l. 2. vlt. no. C. quando prouo. non eſt neceſ. Concludunt enim quod licet non valeat ſententia contra legem expreſſo errore: valet tamẽ cõtra caſum ſimilẽ videlicet ſi in caſu ſimili pronunciet contrariũ exprimendo errorem, id eſt, dicendo illum non eſſe caſum ſimilẽ caſui legis vel conſtitutionis, vt not. in d. l. cum prolatis. & vide ad hoc Cyn. in l. 1. in col. vlti. C. de legi. vbi quærit quid eſt ius ſcriptum, id eſt, caſus legis, & concludit quod caſus legis eſt ille qui eſt ſcriptus in terminis de quibus fit quæſtio, aut in terminis indifferentibus in materia, de qua tractatur: caſus vero ſimilis in alijs terminis non poteſt dici caſus legis, ſed in eo proceditur de ſimilibus ad ſimilia. l. non poſſunt, & ſeq. ff. de legi. & hanc. ſen. Cyn. refert do. Anto. hic. Qui tamen ſubiungit, quod ſi ratio eſſet ſcripta in genere, licet ſub alijs terminis ſpecificatis ſententia cenſetur cõtra legem prolata, ſi profertur cõtra rationem legis. Quam concluſionẽ cõprobat d. Abb. per tex. in l. non dubium. C. de legi. & in c. vlt. de re iudic. lib 6. vbi probatur quod ratio legis eſt text. vnde reſtringit, aut ampliat diſpoſitionẽ legis, quatenus militat vel non militat, argum. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. faciunt quæ de extenſione conſtitutionis etiã pœnalis ex identitate rationis not. gloſ. & doct. in clem. 1. in verſ. eligatur. de elect. & in clem. vlt. § 1. cum gloſ. in verſ. pileum lineum. de vita & honeſt. cleric. & in l. 2 § ſi mater non petierit. verſi. & quidem. ff. ad Senatuſconſult. Tertull. ſecus vbi allegaretur ſimile ſub facilioribus terminis vel paribus, vt no. Innoc. in cap. cum ſpeciali. 1. colum. in verbo. ſuſpectum, infra titul. 1. vbi dicit ſententiam, qua iudex pronunciat cauſam recuſationis non eſſe legitimam, nõ valere neque tranſire in rem iudic. ſi talis cauſa decernitur à iure legitima, quia eſt contra ius ſcriptum, & hoc procedit ſecundum eum nõ ſolum in cauſis quas ius expreſſe decernit eſſe legitimas, ſed etiam in alijs non expreſſis quæ tamen ſunt difficiliores & iuſtiores expreſſis: nam etiam iſtæ reputantur legitimæ, adde quod opin. do. Anto. ſequitur Alex. in d. l. cum prolatis. 2. col. ff. eod. item adde quod do. Abb. videtur aut ſibi contradicere, aut ex parte mutare ſententiam: nam primo dicit opi. do. Anto. ſibi placere, & pro ea inducit text. qui locum habent nõ ſolùm in terminis in quibus vertitur maior ratio, ſed etiã in quibus par aut eadem, & tamen poſtea dicit ſecus, vbi allegatur ſimile in terminis paribus, ergo cum reſideat in hac diſtinctione, vbiq; in terminis paribus non placet ſibi opin. do. Anto. neq; ſuis inductionibus quas facit etiam in terminis paribus reſpon. vnde quæſtio relinquitur magis ambigua. item adde, quod pro opin. do. Anto. etiam in terminis paribus poteſt aliter induci tex. in d. l. non dubiũ. quia id quod eſt ex mente, & ratione legis cenſetur expreſſum, d. l. non dubium. ergo ſententia contra rationem legis, & in terminis paribus errore expreſſo eſt contra legem expreſſam, & cõſequenter hæc diſtinctio inter pares terminos, & maiores videtur irrationabilis, quod etiam apertius probatur primo, quia vt ſupra diximus, error qui nõ ſignificatur verbis, ſed infertur per argumenta non vitiat ſententiã ipſo iure ſecundum omnes: vnde

Digitized by Google

vnde Alexan. & Iaſ. *in d. l. cum prolatu.* hanc limitationem huiuſmodi verbis exponunt: nam dicunt regulam ſupra poſitam nõ habere locum vbicunque error non eſt ita expreſſus, vt oculis corporalibus legi poſſit, ſed ſolum percipi poteſt intellectu, & mente per reductionem ſententię ad erroneum intellectum ſecundum Innoc. *in d. c. P. & G. de offic. deleg.* quem omnes ſequuntur, vnde idem Iaſon *in d. l. cũ prolatu, vlt. col.* recte reprobat opi. d. Abb. *in cap. ex parte. 2. not. inf. de capell. mona.* quatenus putat ſententiã intelligi latã contra ius cõſtitutionis nõ ſolũ quando expreſſe eſt cõtra verba, ſed etiã quãdo eſt cõtra mentẽ: ipſemet tamẽ D. Abb. *ibi* rectius poſtea remittit ad ea quę tradit Inn. *in d. c. P. & G.* ſed error qui ex ſententia cõcluditur argueodo ſiue à paritate ſiue à maioritate rationis nõ legitur oculo corporeo. i. nõ eſt expreſſus verbis manifeſte illum ſignificãtibus ergo non vitiat ſententiam ipſo iure, præterea in his quæ committuntur iudicis arbitrio non datur certa, & indubitata deciſio iuris. *l. 3. §. 1. & 2. ff. de teſti.* & conſequenter non habet locum prædicta regula, niſi iudex arbitretur contra ius certum, & manifeſtum vt fatetur ipſemet do. Abb. & patet ex ſupradictis, ſecunda limitatione, ſed in cauſis decidendis à paritate vel maioritate rationis regulariter non datur certa deciſio quid cuique par, vel ſimile aut maius cenſeatur, ſed committitur arbitrio iudicis qui circunſtantijs omnibus conſideratis hoc iudicet ſecundum Innoc. *in d. c. cum ſpeciali. 2. colum. infra tit. 1. & no. in d. l. non poſſunt, & ſe. ff. de legi.* ergo ſi iudex in ſententia exprimat ſe arbitrari, quod in cauſa quam iudicat nõ vertitur eadem ratio vel maior, quamuis erret, ſententia tamẽ ſua nõ eſt ipſo iure nulla regulariter, vnde reiecta prædicta diſtinctione paris vel maioris rationis planius, & verius diſtingue, aut iudex in ſententia exprimit caſum de quo iudicat eſſe ſimilem caſui à iure deciſo, & tamen pronunciat contrarium, & tunc ſententia ſine dubio eſt nulla, quia eſt contra ius conſtitutionis, *d. l. non poſſunt. & ſeq. iuncta l. 1. §. item cum contra ſacras. ff. quæ ſen. ſine appe. re.* aut econtrario exprimit caſum non eſſe ſimilem, vel maiorem, puta condemno Titium, quia in caſu propoſito non vertitur maior, aut eadẽ ratio quæ in caſu legis vel ſtatuti pro eo producti, & tunc aut tex. vel ſtatutum expreſſe diſponit eos caſus eſſe pares, pone exemplum, *in l. illud. in prin. ff. ad l. Aquil.* & tunc ſimiliter ſine dubio ſententia eſt inualida ob eandem rationem. *dicta l. illud. iuncta d. l. 1. §. item cum contra.* aut nulla l. expreſſe diſponit hunc caſum eſſe ſimilem caſui à iure deciſo, aut in ea verti maiorem rationem, quo caſu deciſio iſta relinquitur arbitrio iudicis, vt prædiximus, & in hoc caſu ſententia iniuſta non eſt ipſo iure nulla, ſed neceſſaria eſt appellatio, quia non eſt contra ius conſtitutionis, ſed ſolum contra ius litigatoris per ſupradictas rationes. Sexto limitatur prædicta regula ſecundum Vinceo. & Io. And.
60 *in c. per tuas. in glo. intolerabilem. de ſen. excom.* vt † procedat quando in ſentẽtia expreſſus eſt error iuris pertinenos ad cauſam de qua agitur, vt in exemplo poſito *in d. l. 1. § item cum contra,* ſecus vbi exprimitur error impertinens, puta ſi iudex dicat, excommunico te, aut condemno in centum, quia ſententia nõ eſt neceſſario in ſcriptis proferenda. Quamuis enim cauſa hæc ſit falſa & erronea, non tamen vitiat ſententiam ſecundum eos, quia tex. *in d. §. item cum contra. cum ſimil.* loquuntur ſolum de errore pertinente ad cauſam, idem do. Ant. *in d. c. per tuas. 3. col.* Qui tamen ponit exemplum de errore expreſſo non per modũ cauſæ finalis, ſed aliter adiecto. Dicit enim Doct. limitare hanc regulam quando exprimitur error iuris, de quo agitur, ſecus ſi de eo non ageretur, vt ſi excommunicet aliquem ex cauſa, deinde adijciat, quod ſententia nõ eſt in ſcripis ferenda. inſuper Alex. *in d. l. cum prolatu penul. colum.* ſimpliciter ſequitur opin. Vicen. & Io. And. etiam in priori exemplo de errore expreſſo per modum cauſæ, ſed do. Cardin. *in d. c. per tuas.* primo pro iſta opin. arguit, quia talis cauſa tanquam continens aliquid ſeparatum à ſententia debet haberi pro nõ adiecta: nam de ſeparatis non fit illatio. *c. 2. § ſed neq. & ſe. ſupra de tranſla. prælat. & l. vlt. ff. de calũ. & l. neque natales. C. de proba. & l. non hoc. C. vnde legi.* ſed tamen idem Dom. Cardin. putat contrariam concluſionem veriorem eſſe, videlicet quod ſententia eſt nulla, quia ſatis eſt, vt iudex fundauerit eam ſuper tali cauſa quamuis impertinente, vt no. *in cap. ex parte. §. nos igitur. infra de conceſ. præb. n.* inſuper do. Abb. *in d. c. per tuas vlti. colum.* putat forte poſſe dici oppoſitum, id eſt, ſententiam eſſe inualidam, cum iudex fundauerit eam ſuper cauſa falſa. *argum. c. per tuas. infra qui fil. ſint leg.* Qui text. videtur facere quatenus ibi iudex expreſſit duas cauſas, vnam falſam & erroneam, alteram veram, & Papa confirmauit ſententiam non ex falſa, ſed ex vera cauſa, adde cõmunem ſententiam Doct. *in l. ſi is ad quem. ff. de acquir. hære. & in alijs locis ibi adductis,* in quibus cõmuniter cõcluditur, quod quando in ſententia exprimitur vna tantum cauſa quæ ſit falſa in iure, & in facto vel in iure tantum, ſententia eſt ipſo iure nulla, quia continet expreſſum errorẽ iuris. *l. ſi expreſſim. ff. de app. & l. 2. C. quando prou. non eſt ne. cum ſim.* non obſt. quod ſit impertinens, quia vt ſupra diximus ſatis eſt, vt iudex habuerit eam pro pertinente, *d. c. per tuas. & d. c. ex parte. §. nos igitur.* vnde vltim. opin. videtur verior quando error iuris fuit expreſſus per modum cauſæ, ſed ſi fuiſſet aliter adiectus, vt in exemplo ſupra poſito ſecundũ do. Ant. procedit prima opin. pro qua facit tex. *in l. qua extrinſecus. ff. de verb. obl. & l. non ſolent. ff. de reg. iur.* Septimo limitatur in ſententia prolata contra legẽ, vel ſtatutum non vſitatam ſecundum Petr. de Anch. *in cle. 1. de reb. eccle. non alie.* quem refert & ſequitur Alex. *in d. l. cum prolatu. pen. col. ff. eo.* bene facit ſecundum eum, gloſ. *repu. fin. in c. 1. in verbo, frangere, in fin. ſupra de treu. & pa. quam alle.* Bart. *in l. vlt. §. ſed cum antiquitas. C. de cu. fu.* ſed aduerte, quia gloſ. & Bart. in prædictis locis loquuntur de conſtitutione non vſitata, id eſt, à ſubditis non recepta neque obſeruata, ſed apud eos abrogata per actus contrarios, quo caſu nulla eſt dubitatio: neq; poteſt hæc dici propriè limitatio, quia non eſt iſta. l. apud eos, ſed lex contrariæ conſuetudinis earum. *c. in iſtis. §. leges. quarta diſt. & c. lex continentia. iuncto. cap. vlt. 31 diſt.* ergo iudex qui iudicat ſecundũ earum conſuetudinem no iudicat contra legem, quæ apud eos non eſt, & vide quę plene poſuimus *in cap. cum iam dudum.* in oppoſitione poſt glo. *infra de preb. ſi vero. l. non ſit vſitata.* non tamen abrogata, puta, quia iam longiſſimo tempore caſus eius nõ contingit veluti lex de hermaphroditi ſexu iudicando *l. cũ quæritur. ff. de ſta. ho.* prædicta concluſio, & limitatio nõ videtur procedere, quia conſtat leges nõ abrogari per ſimplicem non vſum ſine actibus contrarijs, vt poſuimus *Inſti. de iure perſo. in prin. in glo. homines. in ſecunda parte, concl. 8. & ſeq.* & tradũt doct. *in proœ. ff. §. & antea quidem,* vbi Bart. & *in l. vlt.* vb. Cy. *C. de iu. domi. Impe. & in l. 2. C. quæ ſit long. con. & ſupra in proœm. huius operis. §. igitur. & in cap. Ioannes. infra de cleric. coniug.* ergo cum lex talis non vſitata ex accidenti nihilominus vigeat, & ſemper loquatur, & in corpore iuris clauſa ſit, non poteſt iudex probabiliter de ea dubitare vtrum ſit lex, immo præſumitur eam ſcire, ſicut & cæteras. *l. antepenult. C. de legi.* vnde in ea non vertitur ea ratio quam in extrauagantibus ſuperius reddidimus limitatione quarta, & cõſequenter ſententia contra huiuſmodi legem expreſſo errore dicta eſt ipſo iure nulla. Octauo † limitatur in ſententia pro- 61
lata cõtra æquitatẽ non ſcriptam quę nihilominus valet, quamuis in ea ſit expreſſus error ſecundum gloſ. *in l. in pluribus. in verbo, cum inique decernit. ff. de iuſt. & iur.* quam ſimpliciter ſequitur do. Anto. *hic.* Sed iſta limitatio procedit in ſententia dicta contra æquitatem non ſcriptam quæ non eſt euidens, ſed dubia, ſecus ſi prolata ſit contra æquitatem non ſcriptam quæ tamen eſt indubitata, & euidens, quia tunc cenſetur æquitas ſcripta, ita vt præferatur rigori ſcripto ſecundum cõmunem ſententiam quã poſuimus, & probauimus *in cap. ratio nulla. ſecundo not. infra de prob. & plenius Inſti. de legi. patr. tute.* & tradunt Petr. Cyn. Bald. Sali. & Alex. *in l. non dubium. C. de legi. & Thom. 2. ſecunda q. 90. art. 5. & vide ad hoc text. not. in l. ſcire oportet. § aliud autem. & §. ſufficit. ff. de excu. tu. & alios, quos induximus in d. c. ratio nulla.* Nono limitatur in ſententia lata contra conſuetudinem, quæ non ſit notoria. Nam vt dicunt Iaco. de Ra. & Cyn. & Albe. *in l. 2. C. quando prouoc. non eſt ne.* ſententia cõtra conſuetudinem expreſſo errore prolata valet, quia vertitur diuerſa ratio in lege ſcripta, & in conſuetudine: lex enim eſt certa & manifeſta, cõſuetudo vero eſt factum quod etiam prudentiſſimos fallit, *l. 2. ff. de iur. & facti ignoran.* quod tamen debet conſuetudinẽ eſſe factũ non intelligas ſubſtãtialiter, ſed cauſaliter, id eſt, conſuetudinẽ eſſe ius quod cauſatur ex facto, id eſt, ex actibus populi quos oportet probare ad probandam conſuetudinem, *Inſt. de iure natu. §. ex non ſcripto. & l. de quib.* vbi Bart. & alij, *quæſt. 4 prin. ff. de legi.* & pro iſta ratione diuerſitatis inducunt Albe. & alij, *tex. in c. 1. de conſti. lib. 6.* per quem idem Albe. *in d. l. 2.* ſentit limitationẽ hanc habere locũ etiam in ſententia prolata cõtra ſtatutũ particulare ciuitatis, aut eccleſiæ à iudice qui poteſt probabiliter aliena ſtatuta ignorare, ſecus ſi eſſet ordinarius ciuitatis, vel eccleſiæ cui turpe eſſet ius in quo verſatur ignorare, *l. 2. §. Seruius autẽ Sulpitius. ff. de ori. iur.* loquitur tamẽ ſub dubio forte: cuius opi. videtur

quidem

Digitized by Google

quidem rationabilis ſi declaretur, & intelligatur, vt dicemus inferius. Inſuper Bald. *in d. l. 2. in articulo de conſuetudine,* ſequitur eandem ſententiam propter dubium, ſacti ſecus ſi conſuetudo eſſet notoria tam in populo quàm in iudicio, *d. c. 1. de conſt. lib. 6. & l. de quibus in fin. ff. de legi.* quibus verbis videtur Bald. requirere notorietatem copulatiue tàm in populo quàm in iudicio, quod non videtur verum, quia immo ſatis eſt, vt conſuetudo fiat notoria in hoc iudicio per legitimas probationes etiã poſito, quod non eſſet notoria in populo, quia ex actis iudiciarijs fit res notoria iudici vt iudici, vt patet ex his quæ ſupra poſuimus limitatione prima, in fin. & ex text. ibidem adductis, amplius cõmunem ſententiam ſequuntur do. Abb. *hic,* & Raph. & Alexan. & Iaſ. *in d. l. cum prolata. ff. eo.* ex his plane videtur inferri, vtrum vel differentia ſit inter conſuetudinem, & ſtatutũ in hoc articulo: nam ſi quidem iudici conſtet de ſtatuto vel conſuetudine ex ipſis actis nulla eſt differentia, quicunq; ſit iudex, id eſt, ſiue ſit ciuis, aut incola illius loci, ſiue alius, puta ſi Romæ, aut Florentiæ agatur cauſa inter duos piſanos: cum enim iudici nota ſit cõſuetudo vel ſtatutum piſanum nõ poteſt de his probabiliter dubitare, & cõſequenter ſententia ipſius expreſſo errore prolata nulla eſt per locum à ratione ceſſante. Ratio enim quare valet ſententia in huiuſmodi caſibus exceptis eſt, quia iudex probabiliter dubitare potuit, vt patet ex his quæ ſupra poſuimus *limitatione* 4. ſi vero coram iudice non fuerit probata conſuetudo vel ſtatutum in hoc caſu eſt aliqua differentia. Nam ſententia contra cõſuetudinẽ valet, à quouis iudice prolata ſit per ſupradictam rationem probabilis dubitationis. In ſtatuto vero, quod in eo loco publicè notũ eſt, quod inſertum eſt in volu. ſtatutorũ diſtinguitur, aut ſententia prolata fuit à iudice eiuſdem loci, & tunc eſt inualida expreſſo errore, etiam ſi à parte nõ fuerit allegatum, & productum, quia nõ habet probabilem cauſam ignorandi per ea quæ tradunt Bart. & alij, *in l. omnes populi. & d. l. quod*
62 *Nerua.* † Tertio quæro vtrum valeat ſententia contra priuilegiũ ſi error in ea fuit expreſſus. Reſpon. do. Abb. *hic,* diſtinguit: aut enim quærimus vtrum valeat ſententia contra priuilegium, cui pars renunciare poteſt, vel quatenus præiudicat ipſi parti, aut vtrũ valeat quatenus alteri præiudicium importaret. Primo caſu valet ſententia per tex. *in c. ſuborta. in fin. inſ. eo.* vbi valet ſententia ſiue priuilegium fuit productũ, quia iudex intelligitur illud reprobaſſe, ſiue non fuit productum per rationem ibidem ſubiectam. Sed ille tex. non videtur facere. Primo quia ibi non apparet, quod fuerit expreſſus aliquis error in ſententia. Secundo quia in dubio iudex pronunciando contra priuilegium non præſumitur errare, ſed iuſte illud reprobare tanquam inualidũ, aut impertinens, *c. in præſentia, ſupra de renunc. & c. cum inter. & c. cum nobis. in fin. infra eo.* Tertio quia *in d. c. ſuborta.* ſententia contra priuilegiũ prolata fuit à Papa, cuius diffinitiua ſententia facit
63 ius, *l. vlt. C. de legi.* & in quo nõ poteſt † præſumi error, *c. ſi Papa. 40 diſt.* Præterea contra iſtam concluſionem inducimus tex. *in l. 1. §. item cum contra ibi, aut illud priuilegium. ff. quæ ſen. ſine appe. re.* vbi eſt caſus, quòd ſententia qua iudex pronunciat priuilegium alicui competens ei non prodeſſe non valet, quia eſt contra ius conſtitutionis; poteſt tamen forſitan reſponderi, quòd loquitur de priuilegijs in corpore iuris clauſis, quæ leges cẽſentur, ſecus in priuilegio ſpeciali conceſſo alicui per Imperatoris reſcriptum, quod non eſt lex communis, ſed ſingularis, & priuata, *cap. priuilegia. 3. diſtinctio.* Sed iſta ſolu. non videtur ſatiſfacere. Primo quia ille text. vtitur propoſitione vniuerſali, nec illud priuilegiũ &c. Secundo quia quamuis priuilegia ſingularia regulariter non ſint in corpore iuris clauſa, tamen clauſæ ſunt leges, & conſtitutiones quę diſponunt vnicuiq; ſua priuilegia eſſe conſeruanda, *cap. decet de reg. iur. lib. 6. & cap. 1. de priuileg. eodem lib. cum ſimil.* ad idem text. *Inſti. de iuſti. & iure. §. iuris præcepta. & Inſt. de his qui ſui vel alien. iuris ſunt. §. ſed & maior. ibi, nec. cuiquam hominum ius ſuum detrahi.* Vnde verius concludendũ videtur in hoc primo caſu, quòd ſi verba quibus error exprimitur manifeſte ſignificant priuilegium litigatori competere in cauſa quæ agitur, puta ſi iudex dicat, Quamuis habeas priuilegium non ſoluendi collectam, tamen teneris eam ſoluere, ideo te condemno, ſententia eſt ipſo iure nulla, quia prolata eſt non ſolum contra ius litigatoris, ſed etiam contra ius prædictarum legum. Item quia notoria eſt ipſius iniquitas. Si vero verba non ſignificent hoc manifeſte, poteſt procedere opin. do. Abb. quam ſimpliciter ſequitur do. Felyn. *hic, 10. colum. limitatione* 10. puta ſi dixit: condemno te ad collectam ſoluendam, quia priuilegium à te productum non facit ad caſum propoſitum. Sed tamen etiam in huiuſmodi exemplo ſubdiſtinguere oportet. Aut enim priuilegium manifeſte facit, & probat exemptionẽ producentis, & tunc ſententia eſt notoriè iniqua ex actis ad quæ refertur, & conſequenter inualida per ea quæ *ſupra* poſuimus. *quæſt. 1. prope fin. & q. 2. limitatione prima.* Aut priuilegium eſt dubium quia varios habet intellectus, & tunc quamuis ſecundum veriorem producens ſit exemptus à collectis, & conſequenter iudex errauerit, nihilominus valet ſententia non ea ratione, quia non ſit prolata contra ius conſtitutionis, ſed quia vbi dubius eſt intellectus valet ſententia etiã contra ius cõſtitutionis. Secundo caſu
principali quando quærimus, † vtrum valeat ſententia contra 64
priuilegium cui pars renunciare non poteſt vel quatenus alteri præiudicaret: do. Abb. diſtinguit, aut prolata fuit à iudice non habente iuriſdictionem in ea cauſa parte nõ producente priuilegium, & tunc ſententia non valet, non ideo, quia fuit prolata contra priuilegium, ſed propter defectum iuriſdictionis, *c. cum tempore. ſupra de arbitr. & c. ſignificaſti. vbi* docto. *ſupra de foro competen.* Ex quo infert, quod ſi exemptus litigauit coram ordinario loci, & non allegauit priuilegiũ exemptionis non valet ſententia: neq; obſt. taciturnitas, quia ſi voluiſſet, nõ potuiſſet etiam expreſſe in illum vt iudicem conſentire. *d. c. cum tempore.* & conſequenter nihil operatur taciturnitas, vt putat Ioa. And. *in regula ſcienti. de regu. iur. lib. 6. in mercu.* facit quod not. gloſ. *in l. 1. in verbo inchoata. C. vbi de crimine agi opor.* Sed aduerte, quia nõ valet *iſta* conſequentia, ſubditus, puta clericus non poteſt expreſſe conſentire in alium iudicem eccleſiaſticum ſine conſenſu ſui epiſcopi: ergo non poteſt tacite, vt patet *in d. c. ſignificaſti. iuncta communi ſententia* glo. & doct. *in c. dilecti filij, vltim. infra titu. 1. & in cap. referente. vbi poſuimus, 3. nota infra de praben.* in quibus locis concluditur, quod quamuis non valeat appellatio ad remotiorem ſuperiorem omiſſo medio, ſi opponatur, exceptis Papa, & legato ipſius, tamen valet, ſi appellatus taceat, & non opponat, licet ſuperior proximus ad quem appellandum fuerat nõ fuerit requiſitus, vt conſentiat, idem probatur dando alias inſtantias per text. *in l. vltim. §. ſed quia veremur. iuncta gloſ. in verbo remitti. C. de iureiur. propter calum. & cap. 1. §. de iuramen. cal. lib. 6.* ad idem gloſ. & docto. *in capit. 1. in verbo, criminalis. de iudic. eod. lib. de quo in cap. veniens. infra de accuſ.* vbi vide quæ poſuimus *quæſtio 6.* ſecundum opinionem canoniſtarum, ad idem text. *in cap. Pia. de exceptio. lib. 6. & l. ita demum. C. de procurato. & l. filiusfamil. §. veterani. ff. eodem titul. & cap. ad apoſtolicam. de regularibus. cum ſimilibus,* in quibus valet iudicium, aut alius actus qui tamen fieri non debebat, neque valet replicatio, quod illi tex. procedunt quando non opponens ſibi ſoli præiudicat, ſecus quando alteri præiudicium importaretur, quia immo *in dicta leg. vltima. §. ſed quia veremur,* prohibitio illa fit pro communi vtilitate, & tamen valet iudicium non obſtante præiudicio publicæ vtilitatis: & eodem modo poteſt induci text. *in dicta l. filiusfamil. §. veterani.* nam illa prohibitio fit propter militarem diſciplinam quæ pertinet ad publicam vtilitatem. *l. milites qui à republica. C. de re militari, libro duodecimo.* Præterea in caſu prædictæ communis concluſionis fit præiudicium proximo ſuperiori qui omittitur, & tamen valet proceſſus. In caſu tamen propoſito concluſio dom. Abb. videtur vera per text. *in d. cap. cum tempore.* Non obſt. communis concluſio, & text. ſuperius inducti, quia procedunt in ſuis caſibus qui non ſunt trahendi ad conſequentiam cõtra regulam qua diſponitur, quòd nihil intereſt, verum aliquid agatur tacite rebus & factis, an verbis exprimatur, *l. de quibus. ff. de legibus & l. 2. §. ignominioſa autem. ff. de his qui not. infam. & l. ſi tamen §. ei qui. ff. de adil. edict.* Aut exemptus produxit priuilegiũ exemptionis, & ordinarius hoc nõ obſtãte, protulit ſententiam contra priuilegiũ, & in hoc caſu concludit do. Abb. quòd valet ſententia, & præiudicat quo ad exemptum, ſed non quo ad Papam, intellige ant alium ſuperiorem cui ſubiectus eſt per ea quæ notantur *in cap. ad audientiam, ſupra in titul. 1. & capit. dilectus infra de capell. mona. & cap. ſuborta. infra eodem.* Adde ad hæc quæ not. *in capitul. cum olim. ſupra titulo 1.* vbi Felyn. refert ſententiam dom. Marian. *in cap. recepimus. 16. colum. verſic. circa ſeptimum. infra de priui.* vbi concludit quod quamuis exemptio amittatur præſcriptione, *cap. cum perſonæ. de priuileg. lib. 6. & cap. cum ex officij. ſupra titul. 1.* tamen hoc eſt verum data ſcientia, & pœnitentia ſuperioris cui præiudicatur continuato tempore requiſito ad præſcribend. ſed ſi non probaretur ſcientia, & pœnitentia ſuperioris, concludit contrarium, quia ſicut

exemptus

Digitized by Google

exemptus non poteſt directo, & per expreſſam renunc. præiu-
dicare ſuperiori, *d. cap. cum tempore. ſupra de arbit.* ita nec tacite,
65 quod eſt no. ad ea quæ ſup. diximus. † Quarto quæro virum ea
quæ ſupra diximus de ſententia prolata ex falſa, & erronea cau-
ſa expreſſa, vel non expreſſa locum habeant etiã in decreto iu-
dicis, id eſt, vtrum in eo fiat eadem diſtinctio de errore expreſſo
vel non expreſſo, reſpon. non hæc, ſed alia diſtinctio fit, *de qua*
66 *inferius.* Sed † prius oportet nos exponere terminos, & decla-
rare quæ differentia ſit inter ſententiam, & decretum, pro cuius
quæſtionis reſolutione notandum eſt, quòd verbum ſententiæ
pluribus modis accipitur, de quibus *ſupra eod. in rub.* ſed quan-
tum ad propoſitum duobus modis, vno generaliter, & ſecun-
dum hanc ſignificationem differt à decreto vt genus à ſpecie,
quia omne decretum eſt ſententia, *l. qui teſtamento. § item quæro.*
ff. de exc. tu. vnde Innocen. *in cap. dudum. de reb. eccleſ. non alien. lib.*
6. dicit decretum iudicis eſſe ſententiam, & ſimiliter gloſſ. *ibi-*
dem, in verbo, tractatus, ſed non omnis ſententia eſt decretum,
altero modo accipitur verbum ſententiæ ſtricte, & ſpecialiter,
& hoc modo diſtinguitur à decreto ſpecifica differentia, vnde
diuerſis diffinitionibus explicantur: nam Cyn. *in l. placet. 1. col.*
C. peda. iud. diffinit ſententiam eſſe pronunciationẽ iudicis quæ
continet condemnationem vel abſolutionem. *l. præſes. C. de ſen-*
ten. & interloc. & l. 1. ff. de re iudi. decretum vero ſecundum eum
eſt conſiderata proniſio iudicis citra condemnationem, vel ab-
ſolutionem, idem quoq; Cyn. *in l. cum proponas quæſt. 1. C. de bonis*
auctor. iudi. poſſ. ponit alias diffinitiones Roffredi, & aliorũ, quas
referre nõ eſt operæ preciũ vna excepta, quam cõprobat: dicit
enim decretũ eſſe rei regulariter non permiſſæ in certo caſu fa-
ctam permiſſionem vel prohibitionem, quæ diffinitio videtur
imperfecta, quia ſunt quædam decreta, quibus declarat aliquẽ
excuſari à tutela, vel ab alio munere, poteſt tamen reſponderi
ꝙ hic declarando permittit ei priuilegio, & iure ſuo frui. Adde
quod Bart. *in l. nec quicquam § vbi decretum. in primo commento vlt.*
col ff. offic. procon. ſequitur priores diffinitiones, & ſimiliter Alex.
in l. iuſtè poſſidet. 3 col ff. de acquir. poſſ. ff. ſed oppo. quia ſunt quæ-
dam decreta quæ continent cõdemnationem vel abſolutionẽ,
l. 1. ibi, liberati eſſe. id eſt, abſoluti. C. ſi tutor ex ſal. alle. & l. athleta. §.
am ... us autem abſoluitur. ff. de excu. tuto. item ſi excuſationem pe-
tens pronunciatur muneri obnoxius, & excuſandus, tale de-
cretum eſt condemnatorium, ad hoc text. *in l. ſumma in princip.*
ff. de re iudic. ergo non recte videntur poſita in diffinitione de-
creti verba ſine condemnatione vel abſolutione, poſſumus ta-
men reſpon. quod doct. in prædicta diffinitione accipiunt hæc
verba ſtrictè pro condemnatione, quæ fit in iudicio ciuili per
viam actionis, aut in iudicio criminali, & vide ad hæc quæ po-
ſuimus *in ſtit. de excu. tu. §. vlt. in gloſſ. vlt.* nunc redeamus ad prio-
rem quæſtionem in qua diſtingue ex his, quæ tradunt Barto. &
alij, *in l. iuſte poſſidet. ff. de acquir. poſſ.* aut enim decretum non ri-
te fuit interpoſitum, id eſt non ſeruato iuris ordine, & tunc eſt
inualidum. *l. vlt. C. ſi per vim vel alio modo, & l. meminerint. C. vnde*
vi. Aut fuit interpoſitum ritè, ſed non recte, id eſt, non iuſte, &
tunc ſubdiſtingue: aut enim eſt iniuſtum & parte conuenti, aut
rei ſuper qua interponitur, non tamen deficit iuſtitia ex parte
petentis. & tunc decretum eſt validum, ita vt virtute ipſius poſ-
ſederit, & præſcribat, *d. l. iuſte poſſidet.* Nam ſi exempli gratia, Seius
67 agens † cõtra Titium ſit verus creditor ipſius, & mittatur in poſ-
ſeſſionem rerum Sempronij quæ putabantur eſſe Titij, valet de-
cretum, ſed poteſt Sempronius de iure ſuo experiri, & decretũ
reſcindere, *l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus ff. de re iudicata.* Sed notan-
dum eſt ſecundum Bartul. *in d. l. iuſte.* quod ſiquidem Sempro-
nius comparcat, & de iure ſuo experiatur poſt primum decretũ
antequã ſecundũ interponatur ſũmaria cognitio adhibebitur,
d. §. ſi ſuper rebus. Si vero cõpareat poſt ſecundũ decretũ non au-
dietur, niſi ordinario iudicio dato libello, *d. l. à diuo Pio § ſi poſt*
addictum, & idem concludit Bartol. etiam quando fit miſſio in
actione reali ex primo decreto, ſi extraneus comparcat intra
annum audietur in ſummario iudicio, poſt annũ vero non, niſi
ordinario, *argum. l. ſi quis exemptionis. § ſed ſi quis. C. de præſcri. 30.*
ann. aut decretum eſt iniuſtum ex parte petentis, puta ſi Titius
petat à te centum ex cauſa mutui, quæ tamen eſt falſa, quia non
es debitor ipſius, & te non comparente iudex mittat eum in
poſſeſſionem rerum tuarum ex primo, aut etiam ex ſecundo
decreto, & in hoc caſu decretum eſt nullum regulariter, *l. 1. §.*
hæc verba. ff. ne vis fiat ei. l. cum vero. §. hoc ſenatus conſultum. primo.
ff. de fideicommiſ. lib. & l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſact. & l. magn
puto. § ſi æs alienum. ff. de re. eod. & l. 3. §. puberi ff de Carbo. edict. li-
mitatur tamen hæc regula quibuſdam modis de quibus *in d. l.*
iuſtè. vbi Alexand. *4 colum. & ſequen* Primo quando parte non
petente iudex motu proprio decretum interpoſuit per text. *in l.*
ſi vt proponis. C. de confir. tut. ſecundum intellectum quem ad illũ
text. ponit Bartol. *in l. tutor ſi petitus, 1. colum. ff. de tut. & cur. da.*
ab his. facit text. *in cap. ſi motu proprio. de præben. lib. ſexto.* & hanc
limitationem ſequitur Alexan. *in d. l. iuſte.* vbi etiam vide Soci.
col. 6. ſed hæc limitatio ſimpliciter accepta videtur periculoſa &
falſa in decretis quæ iudicis arbitrio non cõmittuntur, id eſt, in
in quib. requiritur vera cauſa, & iudici ſine ea decreti interpo-
ſitio interdicitur, pone exemplum *in d. l. magn puto §. ſi æs alienũ,*
& d. l. cum hi. § ſi prætor. nam ſiue motu proprio, ſiue ad petitio-
nem alterius decernat prædium minoris eſſe alienandũ cum le-
gitima cauſa non ſubeſſet decretũ eſt inualidum, quia in vtroq;
caſu vertitur eadem ratio quæ ponitur *in d. §. ſi æs alienum, ibi: nõ*
enim paſſim diſtrahi iubere prætori permiſſum eſt, ſed ita demum ſi vrgeat
æs alienum. Non obſtat text. *in d. l. ſi vt proponis,* quia loquitur in
caſu in quo iudicis arbitrio committitur confirmatio vel infor-
matio tutoris inutiliter in teſtamento dati, quo caſu poteſt præ-
dicta limitatio procedere. Secundo limitatur quando decretũ
fuit interpoſitum inter conſcientes: tunc enim falſa cauſa non
vitiat decretũ quin valeat ſecundum cauſam veram non tamen
conſequentur ex eo ille pro quo interponitur eos effectus, &
priuilegia quæ conſequeretur ſi cauſa per obreptionem occulta
eſſet talis qualem decernens opinabatur, *l. ſed ſi hac § patronum.*
vbi Bald. *ff. de in ius voc.* & Alex. *in d. l. iuſte. col 4 ff de acquir. poſſ.*
Sed hæc limitatio non eſt ſimpliciter vera per text. *in d. l. cum hi*
qui §. ſi prætor. ff de tranſact. qui loquitur de tranſactione quæ fit
inter conſentientes, & tamen decretũ eſt nullum: ſimiliter ven-
ditio prædij minoris fit inter conſentientes & tamen decretum
eſt inualidum. *d. l. magn puto. §. ſi æs alienum ff de reb. eorum.* vn-
de limitatio iſta procedit quando decretum interponitur inter
conſentientes, qui nõ prohiberentur facere actum ſine illa cauſa,
quæ per obreptionem tacita fuit, alioquin ſecus. Tertio limita-
tur ſecundũ Bart. *in l. is cui bonis ff de ver. ob.* quando veritas vel
falſitas cauſæ pendet ex declaratione iudicis, vt in decreto quo
interdicit alicui bonis tanquã prodigo, & dat ei curatorẽ cum
tamen prodigus non ſit: valet enim decretũ ſecundum eum,
ſi non ſit error iuris in eo expreſſus, & ita dicit procedere opi-
nionem glo. *in l. ſi ab eo ff de vſucapionib.* ſed in hoc articulo variæ
ponuntur opiniones, quas plene diſputauimus *in d. l. is cui bonis.*
in glo. 1. concl 15. & tribus ſolu. vbi ſecuti fuimus contrariam ſen-
tentiam ſecundum quam hæc limitatio reprobatur. Quarto li-
mitatur ſecundum Angel. *in l. ius plurib. ff. de iuſt & iure.* quando
ante interpoſitionẽ decreti fuit adhibita plena cauſæ cognitio
de veritate vel falſitate cauſæ: tunc enim valet neq; poteſt retra-
ctari prætextu falſæ cauſæ: facit ſecundum eum text. *in l. vlt. C.*
de edicto di. Adri. toll. & in l 3. §. ſi cauſa cognita. ff. de bon. poſſ. ver. Qui
non faciunt. hanc tamen limitationem ſequuntur Raph. & Alex.
in d. l. iuſte poſſidet. pro qua inducit Alex. gloſſ. *vlt. in l. ſi putas.* vbi
etiam Salic *quæſt. vlt. C. de pet. hære.* & Raph. *in d. l. ſi is ad quem ff de*
acquir. hæred. item facit arg. à ratione ceſſante, & à paribus: nam
vna ex rationibus diuerſitatis inter ſententiam, & decretum in
propoſita quæſtione aſſignatur, quia in ſententia requiritur ple-
na cauſæ cognitio, ſed non in decreto, vnde ſi etiam in decreto
adhibeatur plena cauſæ cognitio nõ debet vitiari ex falſa cauſa,
ſicut non vitiatur ſententia, ſed iſta ratio non eſt vera, vt dice-
mus *inferius quæſt. 6.* Adde tamẽ quod pro hac limitatione poteſt
induci text. *in d. l. cum hi. §. ſi prætor. verſi. ſed & ſi ff. de tranſact.* à
contrario ſenſu: cum enim dicat irritam eſſe tranſactionem, ſi
prætor non adhibuit plenam cauſæ cognitionem de omnibus,
ſed ſolum de quibuſdam, à contrario ſenſu videtur inferri, ſecus
eſſe ſi adhibuit plenam cauſæ cognitionẽ. Sed breuiter iſta limi-
tatio videtur falſa per text. *in l. tutor ſi petitus. & l. Seia ff. de tut. &*
cur. & in l. cum vero. §. ſubuentum. cum §. ſeq. ff. de fideicom. liber. in-
ducendo, vt induximus *in d. l. is cui bonis. in gloſſ 1. concl. 18 ff. de*
verb. oblig. vbi reprobauimus opin. Bald. *in d. l. ſi putas. etiam alijs*
rationibus. Adde quæ ponemus inferius *in d. q. 5. in 2. ratione.* Nam
ipſemet Alex. in reprobatione illius rationis aliter ſenſit, & ve-
rius vt ibidem oſtendemus. Quinto limitatur in decreto inter-
poſito pro executione ſententiæ ſecundũ Bal. *in l. ſunt & alia. ff.*
de publ. act. per illum text. *in §. vlt.* ſed hanc reprobat Alex *in d. l.*
iuſte. 5. col. de quo vide etiam Raph. *in d. l. ſi is ad quem,* vbi etiam
Alex. *vlt. col ff de acq. hære.* Sexto limitatur in decreto interpoſito
ex cau-

ex cauſa partim vera partim falſa, puta pro quantitate petita,
cuius pars duntaxat debebatur: tunc enim valet pro parte de-
bita ſecundum quoſdam, ſed Bart. *in l. ſi non ſortem § ſi centum.*
ff. de condict. indeb. putat decretum eſſe in totum inualidum, cu-
ius ſententia videtur verior, & magis communis cum quibuſ-
dam tamen limitationibus de quibus *in d. l. iuſte.* vbi Alex. *6. col.*
ff. de acq. poſſ. & in alijs locis ibi adductis. Septimo limitatur in caſu
qui ponitur *Inſt. qui & ex quib. cau. ma. non poſ. § ea. leg. ver. ſemel*
autem. ſecũdum vnum intellectum communiter approbatum
quem ibidem poſuimus in gl. *ſiue falſa concl. 2.* ſecundum quem
quando minor 20. annis allegatione falſæ cauſæ iudicem cir-
cumuenit valet decretum manumiſſionis neque retractatur,
quia in delictis non ſuccurritur minori præcipuè cum accedat
etiam ratio fauoris libertatis, *l. auxilium. § in delictis. ff. de mino.* &
vide Bald. *in l. 1. C. de vind. lib.* & procedit iſta conclu. etiam ſi ma-
numiſſus fuit conſcius falſæ allegationis, quia in pari delicto
potior eſt conditio poſſidentis, *l. in pari. & l. cum par ff. de reg. iur.*
& c. in pari. eo. tit. lib. 6. ſecus ſi ſolus manumiſſus obrepſit, & iu-
dicem & manumiſſorem decepit, vt plenius *in d. § eadẽ. lege.* O-
ctauo limitatur in caſu de quo *in d. § ead. leg. verſ. ſemel autem.* ſe-
cundum alium intellectum ſimiliter communem ſecundum
quem ibi non fuit allegata falſa cauſa, ſed vera nõ tamen iuſta
& legitima, puta quia ſeruus domino bene pulmẽta coxit, vel
bene cantauit, quo caſu deficit quidem iuſtitia cauſæ, non ta-
70 men falſæ, ſed inſufficientis, & tamẽ valet ibi decretum. † Quę
tamen limitatio procedit dummodo cauſa iniuſta habeat ali-
quem colorem condecentiæ, & congruitatis, ſecus ſi ſit omni-
no friuola & impertinens, puta ſi minor dicat ſe velle manu-
mittere ſeruũ, quia Rex Parthorum viuit, & iudex cauſam hãc
approbet: nam omnino ſine cauſa cenſetur decretũ interpoſi-
tum, & conſequenter inualidum, ad hoc text. *in l. illud in cauſis.*
in princ. ff. de manu. vind. Item ratio quia huiuſmodi extrinſeca &
impertinentia pro ſuperuacuis, & pro non appoſitis habentur.
l. quæ extrinſecus. ff. de verb. oblig. & l. non ſolent ff. de reg. iur. & l. teſta.
C. de teſta. Ergo ſicut non vitiant actum validum, ita non adiu-
uant actum inualidum. item prædictam limitationem, & alias
quibus diximus decretum valere quamuis deficiat veritas vel
iuſtitia cauſæ, intellige niſi error iuris in decreto expreſſus fue-
rit, vt patet *ex regula in ſententijs ſuperius tradita q. 2.* Nam ſi error
iuris expreſſus ipſo iure vitiat ſentẽtiam, quod minus videba-
tur ineſſe cum difficilius vitietur quam decretum, multoma-
gis decretum inficit, quod facilius inficitur, id eſt, etiam ſi cau-
ſa non fuerit in eo expreſſa, nunc videamus rationem diuerſi-
tatis inter ſententiam, & decretum, de qua in quæſt. ſubiecta.
71 † Quinto quæro quæ ſit ratio diuerſitatis propter quam valet
ſententia diffinitiua iniuſta in qua non eſt expreſſus error iuris
regulariter, & tamen regulariter non valet decretum interpo-
ſitum ex falſa cauſa quamuis in eo non ſit iuris error expreſſus.
Reſp. plures rationes redduntur. Prima ſecundum Bald. *in d. l.*
iuſte, in addi. ff. de acq. poſ. quia decretum interponitur per implo-
rationem officij iudicis ſecundum communem ſententiam gl.
& doct. *in l. ſi finita § ſi plures. alleg. § Iulianus. in gloſſ. magna in ver.*
prius, poſt princ. ibi, ſed quo iure petitur ff. de dam. infec. & doct. *in l. iu-*
bere. vbi poſuimus poſt glo. *concl. pen. & vlt. ff. de iuriſd. om. iud.* iudex
autem cuius officium imploratur, æquitatem ante oculos ha-
bere debet, *l. quod ſi ephebi. § vlt. ff. de eo quod cer. loco. & l. penn. C. de*
interrog. act. Ergo deficiente iuſtitia ex parte agentis deficit, æ-
quitas, quam iudex adhibere debet, & decretum eſt ipſo iure
nullum. Sed ſentẽtia profertur iure actionis, & ad eam proce-
ditur cum maiori ſolennitate, & maturitate *l. 2. C. de ſent. ex peri.*
rec. ideo non ita facile vitiatur ſententia diffinitiua ſolenniter,
& in ſcriptis prolata, ſicut decretum in quo nõ requiritur ſcri-
ptura, & hanc rationẽ ſequuntur Imol. & Ro. *in d. l. iuſte poßidet.*
ſed videtur inſufficiẽs, primo quia ſi eſſet ratio vera, & finalis,
ſequeretur, quod in cauſis breuioribus & ſummariis, in quibus
non requiritur ſcriptura neque libellus, & aliæ huiuſmodi ſo-
lennitates, *vt auth. niſi breuiores. C. de ſen. ex peri. recit. & cle. ſæpe. de*
ver. ſig. ſentẽtia iniuſta eſſet ipſo iure nulla, quamuis error in ea
non eſſet expreſſus, ſicut decretum, conſequens eſt falſum ſe-
cundũ omnes, ergo ratio ſumpta ex ſolemnitatibus nõ eſt ve-
ra. Secundo quia in decretis, & interlocutionibus habentibus
vim diffinitiuæ requiruntur eędẽ ſolennitates: quæ in ſenten-
tia diffinitiua ſecũdum vnam opin. quæ videtur verior, & quã
ſecuti fuimus *ſup. eo. in rub. q. 9. ibi in, ſuper alia,* ergo ſi ratio ſolen-
nitatũ eſſet vera, ſequeretur, quod talia decreta in quibus ad-
hibitæ fuerunt omnes ſolennitates requiſitæ in ſententijs non
vitiarentur ipſo iure propter falſam cauſam, & iniuſtitiam ex
parte agentis, quod eſt falſum ſecundum veram ſententiam,
quamuis quidam putent contrarium, *vt ſupra poſuimus q. proxi.*
limitatione 4. Tertio quia vt dicit etiam Alex. *in d. l. iuſtè poßidet.*
etiam in iudicijs & ſententijs, quę iure actionis agitãtur & pro-
nunciantur, debet iudex æquitatẽ ante oculos habere. *d. l. quod*
ſi ephebi. § vlt. & d. l. pen. & l. placuit. C. de iud. & c. 1. de ſen. & re iudic.
lib. 6. ergo ſi ratio iſta ex æquitate ſumpta eſſet vera, ſequeretur
quod ſicut decretum, ita & ſententia iniqua nõ valeret, quod
eſt falſum. Secunda ratio diuerſitatis ponitur ſecundum Ang.
in d. l. 1. § hæc verba ff. ne vis fiat ei. quia in ſententia diffinitiua re-
quiritur plena cauſæ cognitio *l. iudices. C. de iudic. & in d. l. 2. C. de*
ſenten. ex peri. recit. ſed in decreto non requiritur ita plena cauſę
cognitio, ſicut in ſententia. *l. cum proponas. cum gloſ. in ver. conſtat.*
C. de bo. auct. iud. poſ. & in c. vlt. § pen. vt lite non conteſta. Sed iſta
ratio non reducitur ad rationem Bald. *ſupr. poſitam de ſolennita-*
tib. Nam cauſæ cognitio eſt vna ex formis ſubſtantialibus iudi-
ciorum de quibus *in l. prolatam.* vbi Bart. *& alij. C. de ſenten. & in-*
terloc. vnde in primis confutatur ea ratione quam *ſupra* poſui-
mus. Nam in decretis habentibus vim diffinitiuæ & importã-
tibus plenum præiudicium requiritur plena cauſſæ cognitio,
ſicut in ſententijs, *d. l. iudices. & l. cum hi § ſi prætor. vlti. reſpon. ò ff.*
de tranſa. & l. cum vero. § ſubuentum. ibi cauſa cognita ff. de fide. com.
liber. ergo ſi ratio Ang. eſſet vera, ſequeretur quod talia decretã
interpoſita cum plena cauſæ cognitione valerent non obſtan-
te falſa cauſa, & iniuſtitia: conſequens eſt falſum *d. § ſubuẽtum.*
cum § ſeq. & d. l. magis puto § ſi as alienum. ff. de re. eo. & l. & ſi præſes.
C. de præd. mino. & c. iniſi. ergo &c. Secũdo quia ſequeretur, quod
in cauſis in quibus ſententia non importat plenum præiudi-
cium, ſententia iniqua eſſet inualida, quia in eis nõ adhibetur
plena cauſæ cognitio. *l. ſi quis à libero. § ſi vel parens. cum § ſeq. ff. de*
lib. agn. & l. 3 § ibidem & l. theſaurum. ff. ad exhibendum cum ſimil. &
gloſſ. & doct. *in d. l. iudices.* conſequens eſt falſum, ergo ratio
falſa. Præterea etiam Alexan. *in d. l. iuſte poßidet.* eam improbat,
quia in cauſa ſecundi decreti requiritur plena cauſæ cognitio,
& plena probatio *l. vlt. § 1. ibi debitum certum faciant. & § ſin au-*
tem. ibi, & debiti cautionem oſtenderit. C. de bo. auctor. iud. poſſ. & ta-
men ſecundum decretum interpoſitum ex falſa cauſa non va-
let. *d. l. cum vero. § ſubuentum.* vbi primum decretum habet vim
ſecundi cum iudex ibi decernat libertatem competere, & con-
ſequenter non expectatur aliud decretum, & *ibidem* notant
doct. & Bart. *in l. ſi prius. vbi poſuimus. q. 7. ff. de oper. no. nunc.* tertiã
ratio redditur ſecundum dom. Abb. *hic,* quia decretum habet
naturam interlocutorię, vnde poteſt à iudice reuocari propter
iniuſtitiam, *c. cum ceſſante. infra tit. 1. & l. quod iuſſit. ff. eod.* ſed ſen-
tentia diffinitiua non poteſt ab eodem iudice reuocari, *l. iudex*
poſtquam. ff. eo. & ad hoc inducit D. Abb. ſententiam Innoc. *in c.*
dilecto. de ver. ſign. vbi concludit quod cum hæc ſententia quod
res debitoris vendatur, ſit interlocutoria poteſt ab eodem iu-
dice reuocari, ſi cauſa falſa ſit, ſed aduerte quia Innoc. *ibi* vide-
tur loqui ſolum de mera interlocutoria in qua non requiritur
plena cauſæ cognitio, vt patet ex verbis ipſorum: Dicit enim
prædictam ſententiam eſſe interlocutoriã tantum quia ſum-
marium tantum cognoſcitur hoc tamen non videtur verũ, ſed
quicquid ſenſerit Innoc. hac diſputatione omiſſa Alex. *in d. l.*
iuſte poßidet. comprobat rationem dom. Abb. non tãquam om-
nino concludentem, ſed tanquam magis perſuaſiuam, quam
aliæ ſupra poſitæ: Non obſtat ſecundum eum, ſi quis obiiciat
quod interlocutoria, quę habet vim diffinitiuę eſt irreuocabi-
lis, vt tradunt & Bart. & omnes *in l. quod iuſſit. vlt. col. ff. eo. per tex.*
in l. dicere § vlt. ff. de arbit. ſed ſecũdum decretum habet vim dif-
finitiuæ, ergo eſt irreuocabile, quia maior propoſitio procedit
in ſententijs interlocutorijs ad quas proceditur officio iudicis
mercenario, ſecus in his ad quas peruenitur officio iudicis no-
bili, vt plenius *in d. l. quod iuſſit.* vnde quando iudex interponit
decretum de alienando prædio maiori quãuis habeat vim dif-
finitiuæ tamen poteſt ab eo reuocari, *l. quamuis e. in glo. vlt. ff. de*
re. eo. & Bart. & alij *in d. l. quod iuſſit. vlt. col. & in l. 1 § vlt. ff. de præto.*
ſtip. & Ioan. Andr. *in c. ſignificant. de purg. vulg. vbi ad hoc alleg. text.*
in c. qualiter, primo. de accu. & Ang. & Imol. *in l. Valerianus. alias l. ſi*
præſes. ff. de præto. ſtip. ſed ad ſecundum decretum proceditur of-
ficio iudicis nobili, nam & primum, & ſecundũ ſunt mixti im-
perij, *l. iubere.* vbi plene poſuimus. *ff. de iur. omn. iud. & in alijs locis*
ibi adductis, ergo &c. † Quod aũt ſententia interlocutoria pro- 72

lata ex falſa cauſa ſit nulla tradunt Raph.& Alex. in l. ſi is ad quē. vbi Alex. vltim. colum ff. de acquir. hære. ex ſententia Cyni in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iudex. vnde ratio D. Abb. videtur optime defendi. In tertia parte gloſſ. ibi, nec efficitur aliqua, poteſt hęc pars ſubdiuidi in quatuor, 2. ar. contra. 3. ſed non eſt ita, quarto vbi eſt defectus iuriſdictionis. Quæro vtrum ſentētia inualida confirmetur per appellationem, vt in exemplis ſupra poſitis in hac gloſſ. & in alijs quæ ſupra poſuimus q. 1. Reſpon. ſecundum gloſſ. non conualidatur. l. ſi expreſſim. ff. de appellationibus Sed oppono per text. in l. 3. §. falſ. ff. rem ra. hab. & l. licet verum ff. de iudicijs Gloſſ. ſoluit duobus modis, vt in ea. adde gloſſ. in d. l. ſi expreſſim quæ reſpondet quod in d. § falſm. ſententia nō fuit ab initio nulla omnino, ſed valuit iudicium in præiudiciū litigantis, licet non in præiudicium domini, & hic poteſt poni tertia ſolutio, aut reduci ad primam ſolutionem huius glo. ſed Bartol. in d. l. ſi expreſſim 2. col. reſpondet aliter quod in d. § falſm. ſententia erat nulla ſolum ratione defectus cōſenſus domini, merito confirmatur conſenſu ipſius accedente, ſed appellando conſentit, ergo &c. ſed in d. l. ſi expreſſim. ſententia erat nulla ex alia cauſſa, ideo non poteſt confirmari conſenſu patris, & eandem ſolutionem ponit Bart. in d. l. licet verum. ſed non videtur ex his reprobanda prima ſolu. huius glo. aut glo. in d. l. ſi expreſſim. quia immo. in d. l. 3. § falſm. ſententia non erat ſimpliciter nulla, imo valuit in præiudicium falſi procuratoris. l. Plautius ff. de procurat. quem text. ad hoc allegant D. Ant. & D. Abb. hic, quæ ſibi non præiudicaret ſi eſſet ſimpliciter nulla, vnde poſſumus reſpondere declarando primam ſolu. glo. quod in d. § falſus ſententia non erat ſimpliciter nulla, etiam quo ad dominū, ſed quo ad ipſum erat in pendenti, & in potentia, vt fieret actu valida conſenſu ipſius accedente, vltima vero ſolutio glo. videtur imperfecta, quia ſententia nulla ſimpliciter non conualidatur per appellationem non ſolum quando nullitas cauſatur ex defectu iuriſdictionis, ſed etiam quando cauſatur ex alio defectu propter quem redditur ſimpliciter inualida, vt in exemplo de quo in d. l. ſi expreſſim. & in alijs ſupra poſitis, q. 1. & in alio quod modo ſubijciemus. in hoc igitur articulo ex his quæ tradunt doct. in locis præallegatis, & D. Ant. & D. Abb. hic. diſtingue, nam quandoque ſententia eſt nulla quoad præiudicium alterius, cuius nomine iudicium fuit agitatū ab alio qui non erat procurator ſolum propter defectum conſenſus illius, & tunc poteſt ſuperueniente conſenſu ſuo valida fieri etiam quantum ad ipſius præiudicium. Nam ab initio non erat ſimpliciter nulla, vt prædiximus, & ita procedit text. in d. l. 3. § falſ. is procurator. ff. rem ra. ha. & d. l. licet verum ff. de iudicijs. Limitatur tamen iſta concluſio, vel verius declaratur vt procedat, quādo falſus procurator poterat eſſe procurator, alioquin ſecus, puta ſi erat ſeruus, vel pupillus ſecundū gl. in d. l. licet verum. quam ſequuntur ibidem Alber. Bart. Angel. & Paul. Ratio autem eſt in aperto, quia tunc iudicium & ſententia eſt funditus, & omnino nulla non propter ſolum defectum conſenſus domini, ſed propter defectum perſonæ legitimæ quæ requiritur ad hoc vt valeat iudicium, & ſententia, c. form. §. in omni quoque. de ver. ſign. & l. non idcirco. §. vltim. ff. de iudicijs. facit in ſimili text. in l. 1 § cæterum ff. de acquir. poſſ. & quæ not. in l. obſeruare. §. vltimo. ff. de offic. proconſ. Ergo cum iudicium ſit omnino, & ſimpliciter nullum non poteſt ratū haberi, aut ratihabitione conualidari, quia ratihabitio non poteſt conualidare actum inualidum, ſiue ſit ab initio inualidus, ſiue irritus inueniatur antequam ratus habeatur. l. bonorum. ff. rem rat. hab. & tradit Innoc. c. prudentiam. 2. col in verbo, nihil. de offic. deleg. & vide Dyn. in c. ratihabitione. de regul. iur. lib. 6. vnde Iac. But. in l. vlt. §. vbi autem puerilis. C. de bonis quæ lib. concludit, quod iudicium agitatum cum filiofam. cui pater non conſenſit, non poteſt à patre ratum haberi, quia eſt funditus ipſo iure nullum, vnde in eo nō habet locum text. in d. l. licet verum ff. de iud. quem refert, & ſequitur Ange. in d. l. licet. adde Pet. in d. l. vlt. §. neceſſitate. vbi etiam Bald. penul. col. item adde, quod quidam putant contrarium, de quo vide Cyn. in d. §. neceſſitate. q. 4 & Bart. ibidem pen. col. & quæ tradunt doct. in l. ſi quis mihi bona §. iuſſum. ff. de acq. hære. Ex ſupradictis infertur, quod illa non eſt propria limitatio, ſed declaratio, vt diximus, quia concluſio ſupra poſita in primo caſu loquitur de ſententia nulla ſolum propter defectum conſenſus, ſed quando ille qui accepit iudicium non poterat eſſe procurator, ſententia eſt nulla non propter ſolum defectum conſenſus, ſed propter alium defectum, ergo iſte caſus pertinet ad aliud membrum diſtinctionis de quo inferius. Inſuper ex his infertur, quod nō recte reprehenditur prima ſolutio huius gloſſ. & gloſſ. in d. l. ſi expreſſim. ff. de app. quia ſi in d. l. 3 § falſus ff. rem ratam habe. ſententia eſſet ſimpliciter nulla, non poſſet ratihabitione conualidari, vt patet ex ſupradictis: conſequens eſt falſum, ergo ſententia illa non eſt ſimpliciter inualida, vt putat etiam Alberic. in d. l. licet verum. & Alexan. in l. licet. in gloſſ. vlt. in fin. C. de procura. quandoque vero ſententia eſt nulla ſimpliciter nō propter ſolum defectum conſenſus, ſed propter alium, & in hoc caſu aut quæris, vtrum poſſit conſenſu partium ita cōualidari, vt valeat iure ſententiæ, & tunc non poteſt etiam ſi vtraque pars cōſentiret. l. priuatorum. C. de iur. omn. iud. & d. l. ſi expreſſim. ff. de appell. & doct. in l. vnica. C. qui pro ſua iuriſdict. & in l. 2. C. communia vtr. iud. vbi Cyn. ratione alia idem probat, quia quando actus ab initio non habet ſua ſubſtantialia non poteſt ratihabitione conualidari. l. quod initio. ff. de reg. iur. & ea non firmatur. eod. titu. lib. 6. aut quæris vtrum ſententia nulla poſſit approbari non vt valeat iure ſententiæ, ſed iure priuatæ conuentionis ſiue contractus priuatorum, & hoc modo poteſt approbari. d. l. 2. C. communia vtri. iud. † Vltra gloſ. quæro vtrum quando iudex protulit ſen- 75
tentiam ipſo iure inualidam poſſit iterum pronūciare. reſpon. aut nullitas cauſatur à turpitudine iudicis, puta quia protulit ſententiam venalem, & in hoc caſu non poteſt ab eo retractari, ſed retractanda eſt à ſuperiore. l. abſentem. C. de accuſ. aut cauſatur aliunde, & tunc aut loqueris de ordinario, & hic poteſt iterum procedere, & pronunciare. l. ſi præſes. C. quomodo & quando iudex. & l. ſi accuſatoribus. C. de accuſ. poteſt tamen etiam in hoc caſu adiri ſuperior, vt no. in l. 1. §. 1. ff. quæ ſenten. ſine ap. re. & in d. l. abſentem. de quo quia eſt articulus prolixus, vide doct. in d. l. ſi expreſſim. vbi Bart. penult. colum. ff. de appell. & in l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iudex. & in l. iudex poſtquam. ff. eod. & in c. in literis. de offi. deleg. aut loqueris de delegato ad vniuerſitatem cauſarum, & in hoc idem concluditur, quod in ordinario, quia in hoc ei æquiparatur, vt in multis alijs, vt not. in l. cum prætor. §. is quoque. ff. de iudic. & not. gloſſ. & doctor. in cap. cum cauſam, in ver. delegatus, in fin. infra titu. 1. & in capit. qualiter. primo. vbi poſuimus in gloſſ. 1. infra de accuſ. & in alijs locis ibi adductis. Aut loqueris de arbitro aut de delegato ſingulari ad vnā, aut aliquas cauſas ſingulariter dato, & in his ſubdiſtingue. Aut enim non obſeruauerunt formam delegationis vel cōpromiſſi, & tunc poſſunt iterum pronunciare. l. quid tamen in prin. ibi, nam ſi de omnibus. &c. ff. de arb. & per illum text. & per rationem, quia non eſt functus officio ſuo. idem in delegato concludunt Ang. & Imo. ex ſententia Ia. de Ra. & Oldr. in d. l. iudex poſtquam. ff. eod. & Cy. Iac. Bur. & Salic. in d. l. ſi accuſatorib. C. de accu. & Cyn. Iac. Butr. & Bald. Ang. & Salic. in d. l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iudex. & Bald. in l. quia arbiter. ff. de arbitr. & Imo. in d. l. ſi expreſſim. ff. de appel. & Paul. in l. cùm quærebatur. ff. de rei vindic. & dom. Abbas, in dicto cap. in literis. ſuprà de offic. deleg. & hęc eſt communis concluſio etiam doct. in d. cap. qualiter. primò, licet quidam contrarium putauerint quos refert Alex. in d. l. iudex poſtquam. Aut obſeruauerunt formam delegationis vel compromiſſi, & tunc non poſſunt iterum pronunciare, quia functi ſunt officio ſuo, & de delegato habes tex. in d. l. ſi vt proponis, prima. & d. cap. in literis. de arbitro vero in l. dicere. §. vlt. & l. ſeq. & in d. quid tamen in princip. verſ. quod ſi ſeparatim ff. de arb. limitatur tamen iſta concl. ſecundùm Innoc. hic, in delegato qui probabili errore ductus fecit actum inualidum: poteſt. n. iterum exequi mādatum, ponit autem exemplum in delegato cui commiſſa eſt prouiſio alicuius de beneficio: nam ſi prouidit ei de præbenda non vacāte quam probabili errore putabat vacare, puta de præbēda Titij qui communi opin. mortuus credebatur cum viueret: nam poſtea errore cōperto poterit iterum ei prouidere de alia vacante, arg. l. error. C. de iur. & fact. ignor. facit ſecundum Io. Andr. tex. in c. dominum. infra de ſecun. nu. Si vero prouidit ei de præbenda quæ de iure vacabant non tamen de facto, quia de facto ab alio tenebatur, prouiſus autem nō vult eam acceptare, & proſequi ius ſuum forte lites execrans nō poterit executor ei prouidere de alia præbenda, quia functus eſt officio ſuo, & imputet ſibi prouiſus qui ius ſuum nō defendit, facit ſecundum Io. Andr. tex. in l. illud. in prin ff. de pe. he. neque prodeſt in hoc ignorantia facti quo ad poſſeſſionē, id eſt, quod ignorabat pręben dam talē de iure vacātem ab alio de facto poſſideri, quia reſp. Innoc. quod ea poſſeſſio non impedit ſuam prouiſionem. Nō obſtat tex. in c. cum noſtris. inf. de conceſ. præb. quia loquitur in alio

caſu

Digitized by Google

caſu in quo litteræ fuerunt ſurreptitiæ. Si autem delegatus ſeu
executor prouidendo errauit in iure concludit Inno. quod nõ
poterit iterum prouidere: pone exemplum ſecundum Hoſt. &
Io. And. ſi epiſcopus diſpenſatiuè prouidit alicui conſtituto in
minoribus de parochiali eccleſia, executor autem credẽs eum
diſpenſare non poſſe contulit eam alteri tamquam vacantem
eum tamen non vacaret, c. præterea. ſup. de æta. & qual. hodie autẽ
quidam ſimpliciter putant diſpenſationem nõ eſſe neceſſariã,
de quo in d. c. præterea. & in c. ſi pro clericis pauperib. vbi gl. & doct.
in verbo, prouidere, de præb. lib. 6. & in c. 2. de inſti. eod. lib. ſed Hoſt. &
Io. And. comprobant ſententiam Inno. in cæteris præterquam
in hac vltima concl. de executore qui errauit in iure: putant. n.
etiam in hoc caſu nõ obſt. iuris ignorantia eum poſſe, & debe-
re iterum prouidere de alio beneficio ei pro quo mãdatum ſu-
ſcepit, cum conſtet primam prouiſionem eſſe nullã, vt benefi-
cia principum habeant ſuum effectum, & illis non illudatur,
item quia paria ſunt non facere actum, & facere inualidum aut
inutilẽ c. 2. § ſed neq; iſtud. ver. ſicut iuxta. ſup. de tranſla. præl. cũ ſim.
ibidem inductis in glo. inutilem. ſed D. Ant. in d. c. in literis. 3. col.
in delegatis alijs reprobat opi. Inn. etiam ſi habeant probabilem
cauſam ignorantiæ facti, & multomagis vbi errant in iure per
text. in c. ſi cõpromiſſarius. ver. ſi vero. de elect. li. 6. per quã reprobari
videntur prædictæ concluſiones, & aliæ quædam quas ponit
Innoc. in d. c. in literis. idem tamen D. Ant. ſubiungit quod non
ſolum præd. concl. Innoc. ſed etiam alia Hoſt. & Io. And. de er-
rãte in iure procedere poteſt in beneficijs principum, id eſt, in
ẽis ſpeciale hoc eſt, quia princeps mandando prouideri alicui
videtur cogitaſſe de effectuali prouiſione non de inani, & irri-
ta, ne gratia fiat fruſtratoria, & hoc ſibi placere dicit, vel ſecũ-
dum eum procedit præd. opin. in poteſtate executoris quę ve-
nit conſecutiuè ad gratiam quæ nõ perimitur donec ſortiatur
effectum, niſi expreſſe vel tacite renuncietur, ergo ditat pote-
ſtas illi acceſſoria, arg. c. ſi ſuper gratia. de off. dele. li. 6. & c. ſi cuius nul-
la. de præb. eo. lib. & opin. ſequitur etiam D. Abb. hic, qui dicit opi.
Inn. de eo qui probabili errore ductus protulit ſentẽtiam nul-
lam in cæteris delegatis ſine dubio falſam eſſe, quãdo delega-
tus ſeruauit formã commiſſionis, quia functus eſt officio ſuo
per text. ſuperius inductos, adde quod Innoc. hic, apertè loquitur
de omnibus delegatis non ſolum ad lites, ſed etiam ad alios a-
ctus, puta eligendi & alios ſimiles, item adde quod Bald. in d. l.
ſi vt proponis. ff. quomodo & quan. iudex. in delegatis ad iudicia cõ-
cludit quod non poſſunt iterũ procedere & pronunciare, quia
functi ſunt officio ſuo, licet ſentẽtia ſit inualida per illum text.
ſed nõ facit ad caſum propoſitum de errore probabili, quia ibi
delegatus protulit ſententiam die feriato, & conſequenter er-
ror ſuus fuit improbabilis, in delegatis vero quibus committi-
tur electio idem Bald. ſequitur opi. Inn. non ſolum in electio-
nibus prælatorum, aut rectorum ſpiritualium, ſed etiam offi-
cialium ſecularium, quia talis commiſſio fit ob vtilitatem pu-
blicã, merito nõ expirat delegatio propter electionem inuali-
dam, arg. l. qui per ſalutem. ff. de iureiur. & hoc verum putat & cõ-
probat, quia finalis intentio committentis eſt, vt reipubl. pro-
uideatur, vnde niſi prouiſum fuerit non expirat mandatum ſi
tempus non ſit elapſum. inſuper adde, quod opi. & limitatio-
nem Inn. ſimpliciter etiam delegato ad litem ſequitur Bar. in d.
l. iudex. ff. eo. ne probabilis error facti ſibi noceat, & priuet eum
iuriſdictione cõtra regulam traditam in d. l. error. C. de iur. & fac.
igno. & l. error facti. & l. regula in prin. ff. eo. titu. idem Paul. in l. cum
quærebatur. ff. eo. & d. Pe. in cle. 1. eo. tit. ſed contrarium opi. ſequũ-
tur Imol. & Alex. in d. l. iudex poſtquam. & D. Felyn. in d. c. in literis.
limitat. 4. & Fran. Arer. in d. c. qualiter. primo. infra de accuſ. vbi nos
etiam eam ſecuti fuimus, præcipuè per text. in d. c. ſi compromiſ-
ſarius, de elect. li. 6. Nam ad alios qui pro hac opi. inducuntur fa-
cile reſponderi poteſt, ſed ad illum non videtur aliqua ſolutio
ſatisfacere, niſi forte defendendo opin. Inn. reſpondeas quod
illud eſt ſpeciale in electione, vt etiam per errorem probabilẽ
faciens electionem inualidam functus ſit officio ſuo, ſed non
poteſt reddi ſolida ratio ſpecialitatis, vnde ſolutio iſta videtur
76 inſufficiens. † Secundo quæro ſi Papa det huiuſmodi manda-
tum in forma pauperum, conferas Petro clerico non habenti
aliud beneficium tale beneficium, quod nõ excedat ſummam
quinquaginta aureor. annuorum, ſi eum inueneris idoneum
in lectione, conſtructione, & cantu: executor autem eum exa-
minauit. & putans eum eſſe idoneum cum tamen nõ eſſet, be-
neficium ei contulit, vtrum valeat collatio. reſp. Bald. in l. 2. C.
quando prouo. non eſt neceſ. primo arguit pro parte negatiua, per
text. in l. Seia. ff. de tu. & cu. l. cum vero. §. ſubuentum. cum §. ſeq. ff. de fi-
deicom. lib. deinde determinat contrarium quod valet collatio,
primo per text. Inſt. qui ex quib. ca. ma. non poſſ. §. eadem lege. ver. ſe-
mel autem. ſecundo quia ſiue illa verba faciant monitionem, vt
quidam putant, ſiue conditionem purificatam, eſt cõditio per
obſeruationem ſolius formę, & quamuis materia, id eſt, perſo-
na nõ ſit ſufficiens nõ tamen eſt rebellis actu eum diſcere poſ-
ſit quamdiu viuit, & pleraque in aptitudine recipiun. funda-
mentum, l. apud Iulianum ff de fideic. lib. & l. ſeruum qui in fundo. ff de
leg. 3. Et idem concludit Bal. etiam ſi Papa mandet hoc modo,
ſi inueneris eum eſſe vitæ laudabilis, & honeſtæ conuerſatio-
nis: ſufficit. n. vt fuerit taliter qualiter facta eſt inquiſitio, quia
executio ad nullam formam aſtringitur, niſi ad formam man-
dati, vt not. gloſſ. in clem. vnica de off. dele. & Innoc. in c. vlt. ſupr. de
præſumptionib. Sed in primis Bald. non reſpondet ad text. in d. l.
Seia. & in l. tutor ſi petitus. ff. de tut. & cur. vbi error iudicis in cauſa
falſa dandi tutorem vitiat † ipſo iure dationem, ergo idem vi- 77
detur concludendum in iudice ordinario, vel delegato erran-
te in cauſa idoneitatis clerici cui tamquam idoneo confert be-
neficium cum ſit indignus. Secundo quia text. in d. §. eadem le-
ge. ver. ſemel autem. non videtur facere ſecundum aliquem intellectum.
Nam ſecundum vnum loquitur de cauſa vera, nõ tamen iuſta,
vt ſupra poſuimus in glo. q. 3. limita. 18. ſed in terminis quæſtio-
nis cauſa non eſt vera, ſed eſt falſa, ſecundum alium intellectũ
ſecundum quem text. ille intelligitur de cauſa falſa procedit
quãdo manumiſſor ipſe obrepſit, quo caſu valet manumiſſio,
quia iuſtum eſt vt delictum ſuũ ſibi præiudicet. Quæ ratio non
vertitur in caſu ꝓpoſito in quo nemo interuenit qui ſurreptio-
nem de re ſua diſponit, imo econtrario interuenit perſona cui
prouidetur, qui cum ſciat ſe indignum, & taceat videtur pro-
pter hoc delictum, & obreptionem collatio ipſo iure nulla. d.
l. cum vero §. ſubuentum. cum §. ſe. Præterea ſecunda ratio Bal. nõ
videtur concluſiua, quia quamuis illa verba ſint monitoria ta-
men continent monitionem eius, quod eſt in præcepto, † & 78
requiritur pro forma ſubſtantiali: canones enim præcipiunt vt
beneficia conferantur perſonis idoneis nõ autem indignis, ita
vt collatio facta indigno ſit ipſo iure nulla, caſus eſt in c. cum in
cunctis. in prin. & §. pen. 1. & c. innotuit. §. quamuis autem, vbi gloſ.
& doct. in ver. nullam. ſupra de elect. ad idem text. in d. ca. ſi compro-
miſſarius. eo. tit. lib. 6. qui loquitur non ſolum de ſciente, ſed etiã
de ignorante pactum: de quo vide quæ ſupra poſuimus quæſt.
proxima. amplius alia ratio Bald. de perſona in ſufficiente non
rebelli, & de aptitudine ſpectãda videtur falſa & inepta, & im-
pertinẽs, quia in terminis noſtris requiritur ſufficiẽtia in actu.
d. c. cum in cunctis. vnde non obſt. tex. in quibus aptitudinis fun-
damentum ſpectatur, quia loquuntur in alijs caſib. inſuper vl-
tima ratio Bal. non videtur vera, quia imo executor aſtringitur
ad formam ſibi ex præcepto canonis datam, quam etiam man-
dans dediſſe intelligitur, ſed canones præcipiunt beneficia ſo-
lum idoneis eſſe conferenda, ergo ad formę huius obſeruatio-
nem aſtringitur. Præterea D. Abb. contra opi. Bal. inducit ſen-
tentiam no. Inn. in c. inter dilectos. vl. col. inf. de exceſ. præla. vbi cõ-
cludit quod ſi aliquis auctoritate Papę prouidit alicui notoriè
indigno, & ſcienter de aliqua prælatura vel manifeſte contra
tenorem mandati prouiſio eſt nulla neque impedit aliam pro-
uiſionem faciendam, arg. c. cum in cunctis §. vlt. ſup. de elect. dein-
de non reſtringens ſe ad caſum notoriæ iniuſtitiæ ſubiungit, ꝙ
ſi Papa mandet prouideri alicui ſub cõditione, puta ſi eſt oriũ-
dus de tali loco, executor non habet poteſtatem prouidendi,
niſi conditio vera ſit, l. cedere diem ff. de ver. ſign. & idem cõcludit
ſi mandatum non ſit conditionale, ſi tamen cõſtat quod Papa
nũquam ſcripſiſſet pro illo ſi ſciuiſſet veritatem, puta ſi ſcripſit
pro quolibet in crimine permanente, quod eſt notandum ſe-
cundum D. Abb. idem tamen D. Abb. hic, putat eſſe diſtinguẽ-
dum, aut notoriè conſtat conditionem à Papa requiſitam non
exiſtere, aut illum pro quo ſcribitur eſſe notoriè indignum, ita
vt ſi Papa ſciuiſſet nunquam pro eo ſcripſiſſet, & tunc prouiſio
eſt ipſo iure nulla, quia ceſſat pręſumptio quę eſt pro executo-
re in caſu dubio, cum cauſis iſte non ſit dubius, ſed notorius, c.
eſtote. inf. de reg. iur. & c. veritate. 8. diſt. ad idem text. in l. continuus.
§ 1. in fin. ff. de ver. oblig. in l. illeaut ille § vlt. ff. de leg. 3. optime facit
ſecundum D. Abb. text. in d. l. Seia. ff. de tut. & cur. nam ibi nõ va-
luit datio tutoris, quia naturaliter conſtabat illam nõ eſſe pu-
pillam, ſed ille tex. non ſolum facit in iſto caſu notorij, ſed etiã
in alio,

in alio, quia procedit ſiue maior ætas ſit notoria ſine probatione indigeat, ad idem text. *in l. tut. ſi petitus. eo. tit.* aut non conſtat notoriè conditionem non exiſtere, aut illum eſſe indignum, & tunc D. Abb. ſubdiſtinguit, nam quædam ſunt, quæ committuntur cognitioni ipſius iudicis, puta ſi inueneris eum eſſe vitę laudabilis. Quædam vero veniunt extrinſecus verificāda, veluti prouideas illi ſi nō habet beneficium, vel ſi capitulum cōſenſerit. Primo caſu valet prouiſio executoris ſecundum eum, quamuis conditio vel monitio non verificetur, dummodo executor fecerit aliquam examinationem ſiue inquiſitionē, quia cum hæc talia ſint verificanda per iudicis cognitionem, pręſumuntur ineſſe, ex quo iudex ita declarauit, *Inſtit. qui & ex quib. cau. ma. non poſ § ead. lege. ver. ſemel autem.* ſuperior tamen ex officio poterat poſtea prouiſionem caſſare ſi nō inueniet in ea requiſita, *ar. c. paſtoralis. in prin. inſ. tit. 1* & quod not. gloſſ. *in d. clem. vnica de off. dele.* Secundo caſu, id eſt in his, quæ ſunt extrinſecus verificanda non valet prouiſio, niſi conditio ſit verificata, *d. l. cedere diem & c. ſi pro te. de reſcr. lib. 6.* quia in hoc caſu ceſſat præſumptio pro iudice, cum hæc talia non dependeāt à ſua cognitione: facit quod in ſimili tradit Bart. *in l. n cm. ff. de verb. obli.* vbi concludit quod quando iudex dat tutorem alicui tanquā pupillo cum ſit adultus non valet datio. *d. l. Seia.* Secus quādo dat curatorem alicui tanquam prodigo qui non erat prodigus: rationem aūt diuerſitatis aſſignat, quia eſſe minorem, vel maiorem declarat natura, ſed eſſe vel nō eſſe prodigum declarat iudex, ideo pro eo præſumitur, & videtur id ius facere quod iudex dixit, *ar. l. 1 ff quod fal. tut. auct. &c.* Sed iſta diſt. Bart. & dom. Abb. non eſt vera per text. *in l. tutor ſi petitus. ff de tut. & cu.* inducendo duob. mod. vt induximus *in d. l. n cm boun. in gl. 1 concl. 17.* Præterea etiam quando ceſſat notorietas ſi Papa ſciuiſſet eum pro quo ſcribit eſſe indignum nunquam ſcripſiſſet, ergo ceſſat intentio ſua etiam in hoc caſu, & conſequēter mandatum ſuū intelligitur limitatum, vt prouideat ei ſi eſt dignus etiam ſi hęc verba non exprimeret, *c. cauſam qua. ſup. de elect. & c. vlt. cum gl pe. ſup de præſumpt* ergo conferens beneficium indigno excedit fines mandati, & conſequenter non valet collatio. *c. cum dilecta. §. vl. ſup. de reſcr* inſuper cum habeamus regulam, quod electio vel collatio beneficij facta indigno eſt ipſo iure nulla. *d. ca cum in cunctis uncto c. innotuit. ſup. de ele.* tu qui dicis hanc regulam nō procedere in eo qui eſt indignus tamen notoriè hoc non probas aliquo text. aut ratione concluſiua, imo contrarium probatur *in d. c. innotuit.* nam tempore electionis ibi nō erat notorium quod electus eſſet illegitimus, imo erat occultū, ſed po-

79 ſtea fuit probatum, vt patet ex eo tex. in prin. † Præterea maior eſt indignitas criminoſi quamuis occulti quam illegitimi, ſed electio illegitimi ſiue notorij, ſiue occulti eſt ipſo iure nulla. *d. c. innotuit.* ergo multo magis electio criminoſi. poteſt tamē forſitan reſpōderi, quod imo probatur aliquo iure, quod electio vel collatio beneficij facta criminoſo occulto valet ipſo iure, ſed eſt irritanda per ſententiam, vt dicit D. Abb. *in d. c. innotuit.* in gl. innuit tex. *in c. inter dilect. de exceſ. præla.* vbi etiam D. Ant. & D. Abb. intelligunt *ibi* collationē valuiſſe, quia facta fuit indigno ignoranter. Sed iſte intellectus videtur manifeſte falſus, & nullo modo conſonus ad illum tex. primo, quia imo ibi collatio facta fuit aleatori publico, & vſurario manifeſto, vt patet *ex prin.* & conſequenter notoriè indigno, vnde Io. And. ibi exponit publico, id eſt, notorio *c. euidentia. inſ. de accu.* ſed ipſemet D. Abb. & communiter omnes fatentur collationem factam notoriè indigno eſſe ipſo iure inualidam, ergo neceſſario concluditur, quod ille text. non loquitur de collatione valida, & conſequenter non probat prædictam limit. Secundo quia cātor ille non poterat prætendere iuſtam ignorantiam indignitatis illius cui beneficium contulit, imo præſumitur ſciuiſſe eū indignum cum hoc eſſet notorium *c. quoſdam. & c. quanto. ſu. de præſump. & c. 1. § 1. ſup. de poſtu. præla.* ergo ille tex. *in d. c. inter dilect.* non poteſt intelligi de collat. facta per errorem probabilem. Præterea ratio ſina. propter quam *in d. c. cum in cunctis. & d. c. innotuit.* electio indigni eſt ipſo iure nulla ſumitur ex publica vtilitate, & ſalute animarū, & ex indignitate electi vel promoti, cui non debent portæ dignitatum patere, *d. c. inter dilectos. & d. c. cum in cunctis.* ſed iſtæ rationes militant nō ſolum in eo qui eſt notoriè indignus, ſed etiā in occulto, ergo &c. Præterea ignorantia collatoris non debet prodeſſe ipſi indigno, cum habeamus regulam, quod decretum interpoſitum ex falſa cauſſa eſt inualidum, ſiue iudex ſciat, ſiue ignoret cauſam eſſe falſam, vt in text. quos ſuperius induximus *q. 4.* Præterea inducimus tex. *in d. c. ſi compromiſſarius. de ele. li. 6.* vbi ſecundum communē ſententiam collatio facta indigno eſt inualida, ſiue fiat à ſciente, ſiue ab ignorante, *vt ſup. poſuimus q. proxima.* non obſt. tex. *in d. c. inter dilectos. ibi, duximus irritandum,* quia cum loquatur de collatione facta notoriè indigno, vt *ſupr.* probauimus, quæ ſecundum omnes eſt ipſo iure nulla, neceſſario concluditur, quod illa verba intelliguntur non de irritatione iuris, quod nullum erat, ſed facti, vnde vtitur verbis factum ſignificantibus quod circa eundem factum eſſe dignoſcitur duximus irritādum, vnde ſenſus eſt collationem ſibi factam duximus irritandā, id eſt euacuandam & reuocandam quatenus de facto proceſſit, aut irritandum, id eſt, irritum nunciandum ſecundum Hoſt. & Io. And. *ibi,* & hic eſt verus intellectus, & expoſitio ad illum text. neque noua & inſolita eſt hæc acceptio huiuſmodi verborum, imo frequens, & conſueta. *c. ſi quis presbyterorum. inſ. de reb. eccl. & c. tua fraternitatis de præb. & c. 2.* vbi gl. *in ver. caſſauimus, ſup. vt lit. non conte. & c. ad audientiam.* vbi gl. *2. inſ. de reb. eccl. & l. 1. § 1.* vbi gl. & Bart. *in verbo infirmabitur. ff. de fer.* Non obſt. idem tex. *in d. c. inter dilectos. §. vlt.* quatenus cantor ille punitur de vltima collatione de qua nō videretur puniēdus ſi prima fuiſſet ipſo iure nulla *per ea quæ ſup. poſuimus q. proxima:* Nam poteſt reſpōderi duob. modis. Primo quod ſua turpitudine interueniente prima collatio facta fuit cum promouerit notoriè indignum, & conſequenter hoc ſciuiſſe præſumatur, *vt ſup. diximus,* merito nō poteſt ipſe aliam collationem facere, *vt in dicta quæſt. proxima & c. cum in cunctis. §. vlt. ſup. de ele.* ſecundo quia turpitudo ſua interuenit etiam in vltima collatione, tum quia fecit actum prohibitum cum ad eum nō pertineret noua collatio contra primā à ſeipſo turpiter factam, tum etiam quia poſito non conceſſo quod ad eum pertineret, cum tamen controuerſia eſſet de validitate primæ collationis, & ille cui facta fuit cōtenderet eam eſſe validam non debuit ad aliam procedere antequam prima reprobetur, id eſt, irrita pronuncietur, vnde verior concluſio videtur quod electio indigni vel collatio facta indigno eſt ipſo iure nulla, ſiue ſit notorius ſiue occultus, & ſiue fiat à ſciēte, ſiue ab ignorante per *tex. & rationes ſuperius inductas.*

REPETITIO
IN RVBRICAM.
De appellationib.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Matth. Neruti Geminianenſis.

SVMMARIVM.

1 *Rubrica de appellationibus qualiter continuetur à præcedentibus.*

2 *Appellatio ita ſuſpendit iudicis iuriſdictionē quod annihilat omne quod poſtea fuerit attētatum, an idem ſit in recuſatione iudicis, & relatione, & an extinguat pronunciatum vel non de hoc, & vide infra num. 8. tam in ſpiritualibus quam in criminalibus & temporalibus.*

3 *Rubricarum multiplicatio, & diuiſio tractatuum connexorum vtrum ſit euitanda.*

4 *Appellatio quotuplex ſit, & quæ ſint eius ſubſtantialia etiam quādo appellatione facta ad ſuperiorem iudicem omiſſo medio valeat proceſſus inde ſecutus.*

5 *Conſuetudo introducens aliquid contra ſubſtantia appellationis, id eſt, propter quod ſubſtantia & diffinitio ipſius mutaretur, an valeat, idem de conſuetudine appellandi ab eodem iudice ad ſeipſum aut ab officiali epiſcopi ad epiſcopū & à iudice pari, vel maiori ad parem, vel minorem cum duobus numeris ſeq.*

6 *Statutum quod à maiori ad minorem appellari poſſit an & quando valeat & qui vult conſequens videatur velle antecedens neceſſarium.*

7 *Conſuetudo an det iuriſdictionem etiam fœminæ de iure incapaci.*

8 *Appellationis iudicialis diffinitio, & appellatio, an ſit iuris vel factū ſicut acceptilatio adoptio & emancipatio.*

9 *Teſtamentum ſolenniter celebratum cum exhæredatione filij expreſſa legitima cauſa ſed tamen falſa, an voluntas teſtatoris dicatur iniuſta id eſt iniqua.*

10 *Appellationis extraiudicialis diffinitio & de differentia inter appellatio-*

pellationem & prouocationem extraiudicialem.

11 *Statutum odioſum loquens de appellatione odioſa an comprehendat appellationem extraiudicialem.*

12 *Statutum pœnale & correctoriũ aut alia ratione odioſum, an extendatur ad rem vel caſum, qui verbis comprehendi poteſt ſecundum quamlibet ſignificationem etiam impropriam.*

13 *Appellationis effectus qui ſint.*

14 *Appellatio an ſuſpendat ſententiã excommunicationis ad quos effectus operetur.*

15 *Appellatio à ſententia nulla an producat aliquem effectum.*

16 *Reſtitutio in integrum aduerſus ſententiã an extinguat vel ſuſpendat ſententiam.*

17 *Appellatio an tollat præſumptionem ſententiæ.*

18 *Appellatio an ſuſpendat litis conteſtationem & eius effectus.*

19 *Exceptio dilatoria debet opponi ante litis conteſt. & ſi non fuerit oppoſita an poterit in cauſa appellationis opponi cum regulariter cauſa appellationis ſequatur naturam cauſæ principalis.*

20 *Appellatio quo iure introducta fuerit, & an per conſuetudinem & ſtatutum tolli poßit.*

21 *Princeps an poßit appellationem tollere, & an ab eius ſententia poſſit appellari & ſupplicationem admittere ſi non vult & cauſam alteri committere appellatione remota: & an poßit directè defenſionem alteri adimere, & an poßit tolli pactis priuatorum.*

22 *Princeps an poßit denegare defenſionem naturalem.*

23 *Statutum præciſe tollens defenſionem & diſponens aliquem poſſe immediate condemnari an valeat.*

24 *Officium iudicis ad quem in proferenda ſententia quod ſit.*

25 *Sententia prolata ex falſis probationibus, an per iudicem appellat. poßit confirmari, & ex veris probationibus in ſecunda inſtantia iuſtificari poßit.*

26 *Sententiæ nullitas cauſata ex vitio actorũ in quibus fundatur ſubſtantia ſententiæ, vt pro ineptitudine libelli, an per iudicem ad quem reformari poßit, & an prædicta locum habeant in iudice à quo petitur laudum reduci ad arbitrium boni viri, cum petitio reductionis ſit ſpecies appellationis impropriè.*

27 *Appellandus quis iudex ſit quando deeſt iudex appellationis, & an appelletur à ſupremo principe, & ad Papam quãdo iniuſtitia eſt notoria, & quis appellandus ſit à ſententia fortunæ.*

28 *Appellari an poßit à ſententia, quæ ſorte dirimitur.*

29 *Appellari an poßit ad Papam à ſententijs principum non recognoſcentium ſuperiorem.*

30 *Priores noſtri temporis in ciuitatibus, in quibus nõ ſunt iudices appellationum an ſint de iure iud. appellat. & quid de decurionibus, & de populis, & ordinibus & an & quando ad priores ſpectet datio tutorum vel ad ordinem decurionum.*

31 *Decreta ambitioſa a quibus perſonis reſcindi poſſunt.*

32 *Appellatio expeditur iudicis officio nobili & appellationis cauſa eſt mixti imperij.*

33 *Appellari an poßit ad decuriones vel cõcilium generale aut ad priores ſiue ancianos & quomodo.*

34 *Libertas omnimoda aut exemptio aduerſus imperium non poteſt à ſubdito præſcribi, ita vt nemini ſit ſubiectus quo ad temporalia.*

35 *Si in aliqua ciuitate ſit collegium quod ſibi facit rectorem aliquem & ipſi dat iuriſdictionem quis appellabitur ab eius ſententijs.*

36 *Totum corpus vniuerſitatis ſecularis ſubiectum eſt iudici laico, id eſt tam rector quam cætera membra.*

37 *In appellatione non inſpicitur qualitas litigantium.*

38 *Superior laicus habet dominium ſiue quaſi dominium iuriſdiction. in vniuerſitatem ſecularem quamuis in ea ſint aliqui clerici aut rector clericus.*

39 *Iudex vtrum faciat litẽ ſuam & poßit in ſindicatu conueniri quãdo protulit ſententiam iniquam à qua victus non appellauit.*

40 *Negligentia omittentis appellationem non tollit delictum vel quaſi delictum iudicis, & conſequẽter nec remedium & actionem aduerſus eum proditam: & quid ſi victus appellauit & ſuccubuit iudice appellationis iniquam ſententiam confirmante.*

41 *Iudex an teneatur ſi victus appellauit & poſtea deſeruit appellationem.*

42 *Iudex ferens ſententiam inualidam an faciat litem ſuam, & an teneatur in foro conſcientiæ illi contra quem protulit ſentẽtiam: & quid de aduocatis vel conſulentibus aut alijs remißiue in c. ſi ent dignum, in glo. vlt. infra de homicidio.*

1 CONTINVATVR. † Hæc rubric. ſecundum doct. pluribus modis. Primo ſecundum Goffre. hoc modo: vidimus de his quæ fiunt in iudicijs, & tandem de ſententijs, modo videndum eſt de remedijs quibus litigantes releuãtur in iudicijs, ideo ſubijcitur hæc rubr. de app. recuſationibus, & relationibus, & iſta continuatio fit ad totum præcedentem tractatum, vt dicit D. Abb. Secundo ſic ſecundum Ioan. And. Profertur ſentẽtia, à qua ſi non appelletur, tranſit in rem iudicatam, & de his vidimus. *in rubr. proxi.* Quia vero appellatio impedit effectum rei iudicatæ, ideo de illa videndum eſt. Item quia appellatio, recuſatio, & relatio conueniunt in iuriſdictione iudicis ſuſpẽdenda, nec rubricæ multiplicarentur, ideo hæc tria † remedia 2 ſimul eodem tractatu coniunguntur, & has duas continuationes comprobant communiter doct. Item ex iſta continuatione Io. And. no. D. Abb. quod ſicut appellatio ſuſpendit iudicis iuriſdictionem, ita vt nihil valeat, quicquid poſtea fuerit attẽtatum, *c. ſuper quæſtionum. in fin. ſup. de off. dele. & c. non ſolum. de app. li. 6.* ita & relatio, de quo *in c. intimaſti. inf. eo.* & iudicis recuſatio ſecundum gl. *in c. quotiens. primo. 2. q. 7.* de quo tamen vide quæ plenius traduntur *in c. cum ſpeciali. inf. eo.* Sed contra iſtam continuationem opponit Deci. Nam ſi pro quia appellatio impedit ne ſententia tranſeat in rem iudicatam, adde imo amplius extinguit pronunciatum ſecundum veritatem, de quo tamen vide quæ poſuimus *in c. 1. 1. no. ſup. ti. 1.* & quę ponemus inferius, ergo prius tractari debuit de appellationib. & poſtea de re iudicata. Idem tamen dicit eum poſſe defendi ſupplendo hoc modo. Nam in hoc tit. agitur non ſolum de appel. quæ admittuntur, ſed etiam de his, quæ in quibuſdam caſibus prohibentur, *c. peruenit, & c. conſuluit, 1. & 2. inf. eod.* vnde cum *ſupra* dictum ſit de ſententia à qua regulariter appellari poteſt, & de re iud. quę appellationem excludit, merito ſubiicitur *titulus de app. reci. vel non admittendis.* ſed iſta ſolutio & ſuppletio videtur inſufficiẽs, quia illi caſus in quibus appellatio reiicitur ſunt pauci & excepti à regula ſecundum quam appellatio permittitur: ergo iſtorum tractatuum ordo ſumi debuit ex regula tanquam digniore & magis communi caſibus exceptis: nam quæ ſunt magis communia ſunt magis digna ſecundum philoſophum 1. Ethy. & conſequenter præponenda & potius ſpectanda *vt in iuribus vulgatis,* ergo cum regulariter permiſſa ſit & per cõſequens regulariter impediat ſententiæ tranſitionem in rem iudic. videtur compilator hac regula inſpecta debuiſſe prius tractare de appe. quam de re iud. & conſequenter oppoſitio non bene videtur diſſoluta, vnde poſſumus reſpõdere aliter quod quamuis aliqua ratio videatur ſuadere, vt aliquis titulus poſtponatur vel præponatur alteri ſi bene alia ratio ſuadeat contrarium ordo contrarius non eſt vitioſus ſed rationabilis. *Inſtit. per quas perſo. nobis acq. §. vlt. & Inſt. de legatis in prin.* ſed in terminis noſtris quamuis prædicta ratio videatur ſuadere vt prius de appe. tractetur quã de re iud. rationes tamen potentiores ſuadent contrarium, primo quia ſi ratio illa ex prædicta regula eſſet obſeruanda ſequeretur multiplicatio rubricarum & diuiſio tractatuum connexorum. † Nam prius proponenda fuiſſet rubrica 3 de ſententia deinde rubrica de app. poſtea vero rubr. de re iud. vnde ne talis multiplicatio & diuiſio fieret, melius fuit ſimul tractare de ſententia & re iudicata, quod autem talis multiplicatio rationabiliter euitetur patet ex hac rubrica in qua ſimul tractatur de appellationibus & recuſationibus & relationib⁹. Nam recuſatio iudicis ſuſpecti proponenda eſt ante litis conteſtationem, cum ſit dilatoria, *c. inter monaſterium ſupra tit. 1. & l. apertißimi. C. de iudic. & l. vlt. C. de except. cum ſimilibus.* vnde hac ratione inſpecta rub. de recuſationibus iudicum ſuſpectorum ſeparatim ponenda fuiſſet ſuperius poſt rubri. *de lib. obla.* & tamen Papæ placuit vno tractatu ſimul de tribus prædictis tractare. Accedit alia ratio *quam ponemus inferius.* Adde tamen quod quamuis prædicta ratio euitandæ multiplicationis tractatuum ſit ſuaſiua & ſufficiens ad excuſandum legiſlatorem, qui ſimul tractat de pluribus, non tamen eſt cõcluſiua ad probandum quod hoc omnino fieri debet, aut quod ſit reprehẽſibilis alius legiſlator, qui ſeparatim de his diuerſos tractatus diſponit, patet quia Papæ *ſupra titu. primo* placuit ſimul tractare de ſententia & re iudicata, ſed Imperatori in libro codicis placuit diſtinctas rubricas & tractatus ponere, & tamen idem præpoſuit tractatum de re iudicata tractatui de appellationibus. Ergo non valet iſta conſequentia, victus debet appellare antequam ſententia tranſeat in rem iudicatam, ergo legiſlator debet prius tractare de appellationibus, & quia pro excuſatione Imperatoris non poteſt aſſignari ratio euitandæ multi-

plicationis rubricatum dicimus aliam magis ſuaſiuam reddi
poſſe, quia ſententia & res iudicata ſunt eiuſdem materiæ, ſed
ſpecificè res iudicata diſtinguitur à ſententia ſimplici ex for-
ma irreuocabilitatis, & vltimæ perfectionis illi attributæ: nam
eadem ſententia quæ quamdiu poteſt appellari eſt res indica-
ta imperfectè & reuocabiliter, vt poſuimus *in rubr. ſupra titu. 1.*
quæſt. 1. & 2. poſteà ſuſcipit nouam formam, & fit res iudicata
perfectè & irreuocabiliter, vnde ratione huiuſmodi vnitatis,
& identitatis materiæ congruum eſt autem ſimul de vtraque
tractare, vt fecit Papa *ſupra titu. proxi.* ant ſi tractatus eatum di-
ſtinguantur vt diſtinxit Imperator congruum fuit poſt tracta-
tum de ſententijs imperfectis & irreuocabilibus ſubijcere tra-
ctatum de perfectis & irreuocabilibus, id eſt, de re iudicata an-
te tractatum de appellationibus. Nunc procedamus ad quæ-
4 ſtiones magis vtiles. † Quæro primo quotuplex ſit appellatio.
Reſpon. quædam eſt appellatio extraiudicialis de qua *in capit.*
bona. infra eodem, quædam vero eſt appellatio iudicialis, quę ſe-
cundum canones regulariter permiſſa eſt etiam ante ſenten-
tiam, ſecundum leges vero non regulariter ſed in quibuſdam
caſibus, *vt in capitu ſuper eo. infra eodem, & in alijs locu ibi adductu.*
Secundo quia oportet eum, qui cuiuſque diffiniti ſubſtantiam
perfectè vult explicare ſubſtantialia ipſius intelligere, priuſ-
quam procedamus ad quęſtionem de diffinitione. Quęro quę
ſint ſubſtantialia appellationis. Reſpon. ſubſtantia cuiuſque
ſpeciei conſtituitur ex genere & differentijs, id eſt, qualitati-
bus eſſentialibus ipſius, & ex his explicatis, & vna oratione
comprehenſis ſit perfecta diffinitio. Breuiter ergo ſubſtantia-
lia appellationis ſunt ea omnia quæ non poſſunt abeſſe ab illa
præter ipſius corruptionem. Accidentalia vero ſunt quæ poſ-
ſunt adeſſe & abeſſe ſubiecto manente incorrupto, puta vt ap-
pellatio gradatim fiat ad proximum ſuperiorem, neque omit-
tatur medium, nõ eſt de ſubſtantialibus, ſed de accidẽtalibus,
quia poteſt abeſſe in quibuſdam caſibus etiam iure communi
ſaltem ſecundum canones. Item conſuetudine introduci po-
teſt vt omittatur, inſuper iure communi valet proceſſus ſi non
opponatur: de quibus omnibus vide quæ poſt alios poſuimus
in ca. referente. 4. not. infra de praben. de huiuſmodi autem formis
& qualitatibus ſubſtantialibus, aut accidentalibus, vide Ho-
ſtien. *hic in ſumma § qualiter. & ſequen.* & vide gloſſ. *in c. 2. in gloſ.*
5 *2. de conſuet. lib. 6.* quæ concludit quod non valet † conſuetudo
per quam introducitur aliquid contra ſubſtãtiam appellatio-
nis, ideo quia appellationis ſubſtantia & diffinitio mutaretur,
vnde ſicut non valet conſuetudo appellandi ab eodem iudi-
ce ad ſeipſum aut officiali iudicis, puta Epiſcopi ad Epiſcopũ,
quorum idem ſit auditorium, *d. cap. 2.* ſic etiam non valet con-
ſuetudo appellandi à iudice pari vel maiore ad alium parem
vel minorem, quia appellatio eſt de minori iudice ad maiorẽ
prouocatio, facit text. *in l. cum precario. ff. de preca.* & hæc eſt pri-
ma opin. ſecunda opin. ponitur ſecundum Ioan. Andr. & Do-
min. *in c. Romana in princ. in gloſſ. de iure de appellatio. lib. 6.* & Ioan.
de Lignan. & Domi. *in d. c. 2. in gloſſ. officiali.* ſecundum quam di-
ſtinguitur, aut conſuetudo ſimpliciter diſponit, vt poſſit ap-
pellari ad parem vel minorem eo remanente pari vel minore,
& tunc procedit prima opin. aut non ſimpliciter hoc diſponit,
ſed ſimul etiam introducit quod ille qui eſt par vel minor ſim-
pliciter loquendo quo ad articulum appellationis efficiatur
maior, & tunc valet conſuetudo, & ad hoc inducit Domi. rex.
in c. à collatione. de appellationibus li. 6. vbi epiſcopus interueniens
in capitulo vt canonicus eo reſpectu cenſetur minor capitulo,
quia ſinguli de capitulo ſunt minores capitulo, vt not. gloſſ. *in*
c. irrefragabili ſupra de offic. ord. & tamen poteſt appellari à capi-
tulo ad eundem Epiſcopum vt prælatum, quia hoc reſpectu
eſt maior capitulo, ergo poteſt conſuetudine quoque hoc in-
troduci, vt minor vno reſpectu cenſeatur alio reſpectu maior,
cum hoc ſit poſſibile de iure, & hanc diſtinctionem ſequuntur
communiter doct. *hic.* Adde ad hoc text. *in l. eſt receptum ff. de*
iuriſdic. om. iud. vbi iudex æqualis vel maior poteſt conſenſu ſuo
priuato alium parem vel minorem conſtituere maiorem in ea
cauſa in qua conſenſit in eum, & ſubijcit ſe illius iuriſdictioni.
Ergo multo magis poteſt hoc facere conſuetudo vel ſtatutum
in quibus cõſenſus eſt publicus ipſius populi. Item adde quod
ſecundum hanc opin. communem diſtin. iſta plane videtur pro-
cedere in ſtatuto quod fit verbis expreſſis quibus intentio ſta-
tuentium ſit manifeſta: nam ſi vtantur verbis apertè ſignificã-
6 tibus quod volunt iudicem remanere † minorem nõ valet ſta-
tutum quo diſponunt à maiori ad eum appellari poſſe. Si vero
exprimant quod maiorem eum conſtituunt in articulo appel-
lationis ſine dubio valet ſtatutum, & idem videtur concludẽ-
dum in dubio, pone exemplum de Capitaneo & Poteſtate Pi-
ſano: nam Capitaneus eſt maior. Si ergo ſtatutum fiat his ver-
bis, ſtatuimus, vt à ſententijs Capitanei appelletur ad poteſta-
tem, videntur ſtatuentes ſimul diſponere, vt poteſtas ſit maior
quantum ad cauſas appellationum, quia qui vult conſequens
intelligitur velle antecedens neceſſarium, *l. illud. ff. de acq. hære.*
l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procuratoribus, & l. 2. ff. de iu-
riſd. omn. iud. c. præterea. ſupra de offic. deleg. cum ſimil. in conſuetu-
dine autem quæ non loquitur non videntur poſſe dari primi
duo caſus de expreſſa intentione populi volentis iudicem re-
manere parem vel minorem, aut fieri maiorem, ſed vltimus
duntaxat, ergo ſine prædicta diſtinctione videtur valida con-
ſuetudo, per prædictam regulã, qui vult conſequens, &c. Ter-
tio adde, quod poſtea quàm hęc ex mente noſtra concepimus
legimus Decium *hic*, qui pro iſta concluſione primo arguit ex
prædicta regula, qui vult conſequens, &c. Secundo † quia cõ- 7
ſuetudo dat iuriſdictionem, *cap. cum contingat. ſupra de foro com-*
peten. & cap. conqueſtus. 10. quæſtio 3. & l. prima C. de emancip. lib. &
gloſſ. & doct. *in l. more maiorum. cum l. ſeq.* vbi poſuimus in gloſſ.
nec ipſa lex. ff. de iuriſd. omn. iud. ad idem bonus text. *in c. dilecti. ſu-*
pra de arbitr. per locum à minori. Nam conſuetudo poteſt dare
iuriſdictionem etiam mulieri, quæ iure communi eſt incapax,
l. fœmina. ff. de reg. iur. Ergo multo magis poteſt dare iuriſdictio-
nem appellationum iudici, qui habet iuriſdictionem aliquã.
Nam in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus, *l. an inu-*
tilis. §. acceptum fieri ff. de acceptilationibus, idem tamen Decius
negat, quod conſuetudo dans iuriſdictionem cauſarum ap-
pellationum iudici minori cenſeatur in dubio maiorem illum
conſtituere quantum ad eas cauſas, quia regula, qui vult con-
ſequens, &c. non videtur habere locum quando aliquis effi-
ceretur maior iudex, per ea quæ tradit Bartol. *in d. l. 2. ff. de iuriſ-*
dictio. omn. iudic. 1. colum. vbi dicit quod ſub illa regula non ve-
niũt ea quæ ſunt maioris iuriſdictionis, quam illud quod prin-
cipaliter demandatur: facit text. *in l. vlt. C. de ne. ſer. hæc inſtit.* &
quod not. dom. Abb. *in capit. prudentiam. §. ſexta collu. 1. ſupra de*
offic. deleg. vbi dicit prædictam regulam non procedere in reſer-
uatis Papæ. Sed iſta ſolutio videtur inſufficiens. Primo quia
poſito & non conceſſo quod illa opin. & limitatio Bar. *in d. l. 2.*
eſſet vera non facit ad terminos noſtros pro ſolutione Decij,
immo potius reflectitur contra eum quia Bartol. concludit,
quod illi cui iuriſdictio demandatur omnia demãdari viden-
tur, ſine quibus expediri non poteſt dummodo non ſint ma-
ioris iuriſdictionis, quam id quod principaliter demandatur.
Sed in terminis noſtris maior dignitas, quam iudex minor aſ-
ſequitur quantum ad cauſas appellationem, non eſt maioris
iuriſdictionis quam id quod cõſuetudo ſibi principaliter dat,
ergo in terminis noſtris habet locum prædicta regula, qui vult
conſequens, &c. Minor probatur, quia in terminis quæſtionis
conſuetudo dat iudici non illam minorem iuriſdictionem
quam ipſe prius habebat, ſed ei dat iuriſdictionem appellatio-
num, per quam conſequitur maioritatem, & dignitatem com-
menſuratam iuriſdictioni appellationum ſibi datę. Non enim
ſit maior quam ſint alij iudices appellationum: & ex his patet
fallacia rationis Decij. Nam hæc non eſt bona conſequentia,
iudex minor, cui cauſſæ appellationum à ſententijs maiorum
iudicum ex conſuetudine deferuntur, antea erat ſimpliciter
minor & modo efficitur maior, & dignior ſecundum quid, id
eſt, quantum ad eas cauſas, ergo conſequitur maiorem iuriſdi-
ctionem quam ſit ea, quæ ſibi principaliter conſuetudine da-
tur. Secundo etiam poſita non conceſſa opin. Bart. reſponde-
tur aliter, imo amplius eadem opin. retorquetur contra Deci.
nam idem Bart. *in d. l. 2.* ponit prædictam cõcluſionem in iuriſ-
dictione delegata, in iuriſdictione autem ordinaria ponit aliã,
videlicet quod ei cui data eſt ordinaria iuriſdictio intelligun-
tur omnia conceſſa ſine quibus iuriſdictio illa non poteſt ex-
pediri etiam ſi maiora ſint: & quamuis etiam perſonæ coertio-
nem habeant dummodo ſint eiuſdem ſpeciei, aut iuriſdictio-
nis, ſecus ſi eſſent alterius ſpeciei, vt de mero vel mixto impe-
rio, tunc enim illa non videntur conceſſa ſecundum eum. Sed
nos in quæſtione propoſita loquimur de iuriſdictione ordina-
ria, nam conſuetudo prædicta & ſimiles dant iuriſdictionem,
vt in text. præalleg. ergo etiam poſito non conceſſo quod in ter-
minis

Digitized by Google

minis noſtris maior iuriſdictio quam aſſequitur minor iudex eſſet maior quam ea, quæ principaliter ſibi à conſuetudine datur, nihilominus intelligitur ei conceſſa, quia eſt eiuſdem ſpeciei. Nam ſi conſuetudo dat minori iudici iuriſdictionem appellationum facit eum maiorẽ ea maioritate & dignitate quã habent iudices appellationum in eadem ſpecie cauſarum, puta ſi dat ei iuriſdictionem appellationum ſolum in cauſis ſimplicis iuriſdictionis facit eum maiorem in eadem ſpecie, id eſt, talem quales ſunt iudices appellationum cauſarum eiuſdem ſpeciei, nõ talem, quales ſunt iudices appellationũ cauſarum meri vel mixti imperij. Tertio reſpondetur, quod illa opi. Bar. *in d.l.2.* non eſt ſimpliciter vera neque in iuriſdictione ordinaria neque in delegata, vt poſt alios plenius ibidem poſuimus *in gloſſ. concluſ.3. & duabus ſeq.* & de prædicta regula, qui vult cõſequens, &c. aut cum quid conceditur, &c. vide diſtinctionem quam poſuimus *in d.l.2. concluſ.8. tertia opin.* ponitur ſecundum D. Abb. *in c. vlt. 1. colu. ſupra de dilationibus.* vbi facit differentiam inter conſuetudinem appellandi de pari ad parem, & appellãdi de maiore ad minorem: nam cõſuetudo prior, id eſt, appellandi ad parem, valet ſecundum eum, vnde in hoc nõ videtur vera gl. *in d.c.2. de conſuet. lib.6.* rationem autem reddit, quia tũc conſuetudo facit eum maiorem, ſed ſecus eſt in conſuetudine appellandi à maiori ad minorem, hæc non valet, quia eſt irrationabilis, nam irrationabile eſt, vt minor, qui remanet minor corrigat actus maioris, *c. cum inferior. ſupra de maio. & obed. & ca. inferior. 21. diſt.* Sed D. Felyn. *hic, 1. col.* dicit eandem irrationabilitatem videri etiam in pari, *c. innotuit. §. quamuis autem. ſupra de elect. & l. nam magiſtratus. ff. de arb. cum ſim.* vnde nõ videtur faciẽda hæc differentia ſecundum eum. Sed Deci. *hic,* dicit poſſe reſponderi quod in minori eſt maior diſparitas ad maiorẽ quàm paris ad parem, vnde facilius toleratur, vt virtute conſuetudinis appellari poſſit ad parem quàm ad minorem facit text. *in l. 1. §. ſi quis in appell. ff. eo.* vbi ſi per errorem appellatur ad maiorem vel parem iudicem error non nocet, ſecus ſi ad minorem, ergo naturæ appellationis magis repugnat, quod ad minorem appelletur, quàm quod ad parem: idem tamen Decius improbat differentiam & opin. D. Abb. *vt dicemus inferius.* Sed tu aduerte diligẽtius: nam text. *in d.l.1. §. ſi quis in appellatio.* nihil videtur facere ad terminos noſtros, quia loquitur de errore appellantis ad iudicem maiorem vel parem iudici ad quem appellare debuit non iudici à quo appellat, vt tradunt ibidem gloſſ. Dyn. Albe. Bart. Ang. & communiter doct. conſtat autem iudicem parem iudici ad quem victus appellare debuit eſſe maiorẽ iudice à quo appellat, ergo ibi non reſultat abſurditas aut irrationabilitas appellationis ad parem iudici à quo: nam ſi quis per errorem appellaret ad iudicem parem iudici, à quo error ſibi noceret ſicut ſi appellaret ad minorem, & ad hoc allegat. Alb. text. *in Authen. de appel. §. vlt. col. 4. ergo in d. §. ſi quis in appellatione.* non fit differentia inter parem & minorem in terminis noſtris, ſed in alijs terminis longe diuerſis, & conſequenter nihil facit pro opin. D. Abb. Præterea idem D. Abb. non mouetur ad conſtituendam prædictam differentiam ratione maioris vel minoris imparitatis, ſed quia conſuetudo diſponens, vt appellari poſſit ad parem intelligitur facere illum maiorem, ꝙ non intelligitur facere conſuetudo diſponẽs, vt appellari poſſit ad minorem ſecundum eum: hoc autem eſt falſum, quia ſicut in priori caſu cenſetur facere illum maiorẽ ea ratione, quia qui vult conſequens, &c. vt ſupra concluſimus, ita & in vlt. caſu cum conſtet vtrunque, id eſt, tam minorem quã parem poſſe conſtitui maiorem ſecundum quid, *vt in text. præallegatis.* vnde verior ſententia videtur quod in dubio tam conſuetudo quam ſtatutum valet non ſolum de pari, ſed etiam de minori, quia intelligitur conſtituere illum maiorem ſecundum quid, vt diximus quamuis Decius putet contrarium & dicat cõſuetudinem talem præſumi erroneam & inualidam, *l. quod non ratione ff. de legi.* qui text. nõ probat, quia loquitur in caſu claro in quo conſtat aliquid ſine ratione, & per errorem ab initio introductum fuiſſe, ſed nos loquimur in caſu dubio in quo non debet præſumi actus erroneus, & ſine ratione factus ad eum ſubuertendum & vitiandum, *l. in ambiguo. ff. de legi.* vbi caſus planus pro iſta concluſione: ad idem text. *in cap. Abbate. §. ſi vero verbum infra de verbor. ſignificat. & l. quotiens in ſtipulationibus. ff. de verbor. oblígat. & l. quotiens in actionibus. ff. de rebus dub.* & vide e-
8 riam bonum text. *in l. benignius. ff. de legib.* † Tertio quæro quid ſit appellatio iudicialis? Reſpon. multæ ponuntur diffinitiones antiquorum, de quibus vide Hoſtien. *hic in ſumma in princ.* & Bartol. *in l. 1. in princ. ff. eodem.* vbi alijs reprobatis hanc ponit, appellatio eſt ius quo interim prima ſententia extinguitur, & interim cauſæ cognitio ad ſuperiorem iudicem deuoluitur, & ſubiungit quod hanc diffinitionẽ tradit de appellatione à diffinitiua. Sed Angel. *in d.l.1. in princ.* improbat hanc diffinitionẽ. Primo quatenus dicit appellationem eſſe ius. Nam antequam interponatur non eſt appellatio, ſed ſolum ius appellandi, vt not. *in d.l.1. §. 1. ibi, ius appellandi ſuperſit.* Secundo quatenus dicit per appellationem interim ſentẽtiam primam extingui. Nam in ſpiritualibus non extinguitur, *c. is cui in fin. de ſentent. excomm. lib.6.* Tertio quia in criminali iudicio nõ extinguitur quantum ad articulum bonorum, de quo *in l.3. C. ſi penden. appe. mors inter.* Quarto, quia non ſemper extinguitur, ſed quandoque ſuſpẽditur, de quo remittit Angel. ad ea quæ tradit *in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact.* Adde quod etiam in quibuſdam temporalibus ſentẽtia quoad quoſdam effectus neque extinguitur, neque ſuſpenditur, *vt in c. vlt.* vbi D. Abb. *1. col. ſupra de ſequ. poſſ. & fruct. & l. ſi inſtituta. § pen. ff. de inoffic. teſt.* Quamuis autem Ang. Aret. *in d.l. 1. in princ.* & D. Præpo. *hic* reſpondeant huiuſmodi rationibus, non tamen videtur Bart. diffinitio poſſe defendi, primo quia appellatio proprie eſt actus, & conſequenter factum non ius, ſicut acceptilatio, adoptio, emãcipatio, & ſimiles, patet quia ſi idem eſſet appellatio, quod ius appellandi, ſequeretur quod cum ius appellãdi ſtatim competat victo, quamuis actu non appellet, ſi tempus non ſit elapſum ſtatim extingueretur pronũciatum, quod eſt falſum, quia non extinguitur, niſi actu appellatio interponatur, *l. furti. in princ. ff. de his qui not. infa. l. quod ad ſtatum, & l. qui vltimo. ff. de pœn. & l. ſi quis filio exhæredato. § irritum. ver. ſed & ſi quis iniuſto. §. hi autem omnes. ff. de iniuſt. teſtam.* Neque valet ſolutio, ſi quis reſpondeat, concedimus, quod ius appellandi, & appellatio non ſunt idem, ſed tamen etiam appellatio eſt ius, vnde ſunt duo iura diſtincta, quia hæc eſſet vana & inutilis multiplicatio iurium: nam ſufficit victo ius appellandi, quo mediante poſſit ad actum procedere, præterea idem probatur ex illo gerundio appellandi, quod ſignificat actum non ius, ergo ius repellendi eſt ius interponendi actum appellationis, vnde verius appellatio cõſtituitur ſub genere actus, non ſub genere iuris. Amplius in diffinitionibus ponendæ ſunt differentiæ, id eſt, qualitates eſſentiales, quæ non poſſunt abeſſe à diffinito præter ſubiecti corruptionem, ſed in diffinitione Bartol. ponitur prima differentia de ſententiæ extinctione, quæ non eſt qualitas eſſentialis appellationis, cum poſſit abeſſe, & abſit à quibuſdam appellationibus vt patet ex ſupradictis, ergo diffinitio Bartol. non eſt bona, inſuper dom. Abb. *hic* dicit diffinitionem Bartol. non bene explicare ſubſtantiam appellationis, vnde ipſe diffinit hoc modo. Appellatio eſt à minore iudice ad maiorem prouocatio, quæ ſi eſt legitima, pronunciatum, & iuriſdictionem iudicis quo ad illam cauſſam ſuſpendit & ipſius cognitionem ad ſuperiorem transfert, & hanc intelligit eſſe diffinitionem appellationis iudicialis. Sed iſta diffinitio videtur vitioſa. Primo quatenus in ea ponuntur verba, quæ ſi legitima ſit, quia immo etiam appellatio illegitima, id eſt, iniuſta ſuſpendit aut extinguit pronunciatum, *l. furti. in princip. ver. quamuis. ff. de his qui notan. infam.* & hac ratione etiam Decius improbat iſtam diffinitionem per alia tamen iura, id eſt, per ea, quæ notantur *in capit. paſtoralis. infra eodem. & in capit. n. cum appellationibus, eodem titu. libro ſexto.* vnde ſibi magis placet diffinitio Bart. Sed de diffinitione Bartol. ſatis *ſupra* diximus, quę non videtur poſſe iure defendi. Quantum vero ad diffinitionem domini Abb. adde quod ſi non laborare alio vitio facile defendi poſſet à prædicta obiectione reſpondendo, quod dom. Abb. in ſua diffinitione ponit illa verba nõ vt ſignificet ſolum appellationem iuſtam, ſed appellationem rite factam, ſiue iuſtam ſiue iniuſtam, dummodo iniuſtitia non ſit manifeſta: cum enim ſit valida & à iure non reprobata, ſed permiſſa ratione dubitationis, *d.l.1. in princip. ff. eodem. & d.c. paſtoralis. cum glo. in verbo expreſſe, infra eodem. & in alijs locis ibi adductis* eſt legitima, immo amplius poteſt dici iuſta, accipiendo hoc verbum pro legitima, id eſt à iure permiſſa & nõ reprobata, *l. 1.* vbi Bartol. & alij. *1. colum. ff. de teſtam. & poſuimus in rubr. infra de teſtam. in diffinitione teſtamenti.* Nam ſi exempli gratia teſtator faciat teſtamentum ſolenne & validum in quo iniuſte filiam exhæredet expreſſa legitima cauſa, ſed falſa, hæc ſua voluntas eſt iniuſta propriè loquendo, id eſt iniqua, *l. 2. &*

ſequen ff de inoffic. teſtam. & tamen eſt iuſta, ideſt, ritè & legitimè
condita, *d. l. 1. & d. l. 2. ibi, ſed rectè quidem fecit teſtamentum* ad idem
bonus text. *Inſtit. de except. in princ. &* §. 1. vbi actio dicitur iuſta
quamuis iniqua ſit, id eſt, quamuis iniqua ſit ipſius intentatio.
Sed tamen diffinitio dom. Abb. videtur vitioſa, quatenus in ea
ſubiungit differentiam, pronunciatum & iuriſdictionem iu-
dicis quo ad illam cauſam ſuſpendit, quia ſicut extinctio pro-
nunciati, ita & ſuſpenſio non eſt qualitas eſſentialis appella-
tionis, vt patet ex ſupradictis, ergo non pertinent ad ipſius dif-
finitionem, neque valet ſolutio, ſi quis dicat diffinitiones prę-
dictas tam Bart. quam D. Abb. ab hac obiectione poſſe defen-
di, quia voluerunt ponere nõ diffinitionem propriam, ſed de-
ſcriptionem quę fit per qualitates accidentales, quia fit per ac-
cidentalia inſeparabilia, vt homo eſt animal riſibile, aut homo
eſt animal bipes naturaliter habẽs erectum ad ſidera vultum.
Tertia diffinitio traditur ſecundum Bald. *in rubr. C. eo* hoc mo-
do. Appellatio eſt remedium ordinarium quo mediante ſub-
uenitur oppreſſis, iuſtitia, & iuriſdictione iudicis ad huc inuo-
cata. Sed videtur nimium coarctata, quia excludit appellatio-
nem iniuſtam per quam non ſubuenitur oppreſſis, & tamẽ eſt
appellatio ſi ritè interpoſita ſit, *d. l. 1. in princ. ff eodem.* Præterea
eſt imperfecta, quia non excludit alia quædam remedia per
quæ ſubuenitur oppreſſis. Nam ſi aliquis iniuſte ſpolietur à iu-
dice, & coram ſuperiore agat poſſeſſorio recuperandæ, aut ſi
condemnatus iniuſtè contra iudicem agat coram ſuperiore.
Hęc ſunt remedia ordinaria per quæ ſubuenitur oppreſſis, &c.
& tamen non ſunt appellationes. Et ex hac vltima ratione vi-
detur etiam concludi quod imperfecta eſt diffinitio Ang. *in d.
l. 1 ff eod* qui hoc modo diffin. Appellatio eſt remedium quod-
dam iuris inductum ad corrigendum iudicantium iniqua gra-
uamina illata vel comminata. Et ex his patet quam periculoſa
ſit appellationis diffinitio, ſicut & alię communiter. Poſſumus
tamẽ forſitan perfectius ita eam diffinire. Appellatio eſt à mi-
nori iudice ad maiorem legitima prouocatio ad hunc finem à
iure introducta, vt ea mediante iniquitas vel imperitia iudi-
cantium corrigatur, vt not. *in d. l. 1. ff. eod.* ſed tamen etiam hæc
poteſt aliquo modo impugnari, quia quamuis ab ea non ex-
cludatur appellatio iniuſta ritè interpoſita, videtur tamen ei
obſtare vltima obiectio quam fecimus contra diffinitionem
Bald. niſi reſpondeas quod prædicta, & alia huiuſmodi reme-
dia excluduntur ab hac diffinitione per verbum prouocatio,
quod in ea non ſumitur largiſſime, vt alibi accipitur, *vt in l in
tribus ff. de iudic. cum ſimilibus.* neque ſtrictè pro appellatione iu-
diciali, *vt C. quando prouoca. non eſt neceſſ per totum.* ſed largè pro
appellatione à grauamine iudiciali vel extraiudiciali, vt patet
ex his, quæ not. *in cap. cum ſit Romana. infra eod* & ex his quæ mo-
do ſubijciemus. Appellatio autem extraiudicialis ſecundum
dom. Abb. diffinitur hoc modo. Extraiudicialis appellatio eſt
à grauamine præſenti aut veriſimiliter futuro ad ſuperiorem
prouocatio, quæ ſi eſt veriſimilis & probabilis, ipſam cauſam
ad ſuperiorem transfert, ita vt ea pendente nihil in præiudi-
cium appellantis attentari poſſit, de quo plenius *in capit. bona.
infra eod.* De verbis autem appellationis & prouocationis, vide
text. *in capit. cum ſit Romana. infra eodem.* vbi probatur quod ap-
pellatio extraiudicialis non eſt propriè appellatio, ſed prouo-
catio ad cauſam. Vnde Innocen. Hoſtien. Ioan. Andr. & com-
muniter doct. concludunt, quod quamuis procurationes ad
ad cauſam iure appellationis ferè per omnia cenſeantur, tamẽ
differunt, quia ſecundum ſtrictam & propriam ſignificatio-
nem appellatio eſt, quæ fit in iudicio, & cauſa iam cœpta, pro-
uocatio vero quæ fit extra iudicium, & cauſa non cœpta, vnde
dicitur prouocatio ad cauſam, videlicet incipiẽdam. Item dif-
ferunt, quia in iudicio appellans & non proſequens intra ter-
minum aſſignatum non auditur amplius ſuper eo ſuper quo
appellauit, *cap. perſonas. & dicto capit. cum ſit Romana infra eodem.*
ſecus in procuratione extraiudiciali, vbi non obſtante lapſu
termini prouocans auditur, quia non debet impediri quin &
alio iure ſuo ſe iuuet. Sunt & aliæ quædam differentiæ, de qui-
bus *in d. c. bona. infra eod.* Et ex prima differentia & ex *d. ca. cum ſit.*
infertur quod in ſtatutis & alijs diſpoſitionibus odioſis nomi-
ne appellationis non comprehẽditur appellatio extraiudicia-
lis, ſecus in fauorabilibus, quia largo modo dicitur appellatio,
d. c. cum ſit & d. c. bona. ſecundum dom. Abbatem *in d. cap. cum ſit
Romana.* idem Decius *hic* Sed aduerte, quia ſi ratio ſtatuti lo-
quentis de appellatione nõ militaret in extraiudiciali prouo-
catione non comprehendit eam etiam ſi eſſet fauorabile, *l. non
aliter. in princ. ff. de lega. 3.* econtrario autem ſi ratio ſtatuti milita-
ret in vtraque, vtique in vtraque locum haberet etiam ſi eſſet
odioſum, quia ſtatuta etiam pœnalia vel correctoria aut † alia 12
ratione odioſa extendũtur ad rem vel caſum, qui verbis com-
prehendi poteſt ſecundum quamlibet ſignificationem etiam
impropriam, vt not. *in l. prima.* vbi poſuimus poſt ſecundũ not.
*C. de in ius vocan & doct. in cap. primo. §. hac autem. de electio. lib. 6. &
gloſſ in clemen. 1. in verbo gregibus, de decimis, & in clemen auditor. in
verbo de beneficio. de reſcript.* & Dom. *in cap. 1. de tempor. ordin. lib. 6.*
† Quarto quæro quis ſit effectus appellationis. Reſpon. ſecun- 13
dum dominum Abbatem appellatio principaliter producit
duos effectus, videlicet ſuſpenſionis & deuolutionis. Effe-
ctus autem ſuſpenſionis eſt triplex. Nam ſuſpendit pronun-
ciatum, *cap. venientes. de iureiurando. & ca. paſtoralis. §. præterea. ſu-
pra de offic. deleg.* Adde text. iuris ciuilis, *in l. ſi cauſa cognita. Cod. de
tranſact. l. præcipimus. §. in his autem. & ſequentibus. & l. eo caſu. & l.
in offerendis. §. vltimo. Cod. de appellationibus, cum ſimilibus.* Secun-
do ſuſpendit iuriſdictionem iudicis quo ad illam cauſſam, *de
quo in cap. ſuper eod. infra eodem.* Tertio ſuſpendit præſcriptio-
nem, quæ erat pro ſententia, vt not. *in capit. cum ad ſedem in fin.
ſupra de reſtitut ſpoliat. & in capit. in præſentia. ſupra de renunciatio.*
quod tamen limitandum eſt in quibuſdam caſibus de quibus
in cap. vltim. vbi dom. Abb. *prima columna ſupra de ſequeſt. poſſeſſ.
& fruct. & in l ſi inſtituta §. penult. ff. de inofficioſo teſtament.* Hic ta-
men tertius effectus reducitur ad primum de ſuſpenſione ſen-
tentiæ. Nam ſuſpenſa ſententia conſequẽter ſuſpenditur præ-
ſumptio pro ea regulariter. Præterea non ſemper † appellatio 14
producit effectum ſuſpenſionis ſententiæ, aut iuriſdictionis
iudicis à quo, vt ſupra diximus quæſtione proxima, & proba-
tur *in capit. paſtoralis. §. vltimo. infra eodem. & capit. is cui de ſentent.
excommunic. lib. 6. cum ſimilibus,* quæ loquuntur de ſententia ex-
communicationis aut alterius cenſuræ eccleſiaſticæ. Vnde
appellatio aduerſus huiuſmodi ſententiam quamuis non ſu-
ſpendat eam, tamen operatur eos effectus, quia deuoluit cau-
ſam ad ſuperiorem, *capitu cum contingat. ſupra de offic. delegat. &
capitu per tuas. infra de ſentent. excommunicatio.* Item tollit præ-
ſumptionem, quæ erat pro ſententia ſecundum Innocentium,
*in capitu. bonæ, primo. vltim. vel penultima column. in verbo præſumi-
tur, ſupra de electio.* vbi concludit quod pro ſententia excom-
municationis præſumitur, ita vt onus probandi, quod ſit in-
iuſta, incumbat excommunicato, *capit. ad reprimendam ſupra de
offic. ordina. & cap. ſacro. §. primo. infra de ſentent. excommunica.* ni-
ſi excommunicatus appellauerit, quia tunc licet excommu-
nicatio teneat, de iuſtitia tamen ipſius non præſumitur pro
ſententia, vnde illi probatio incumbit, cui incumbebat ante
appellationem, *arg d. c. ad reprimendam.* & vide etiam Innoc. *in
c. quoniam contra. in fin. ſupra de probat.* vbi concludit quod ſi ali-
quis conquerentur de iniuſta ſententia excommunicationis aut
interdicti, aut alterius cenſuræ, à qua non ſit appellatum, præ-
ſumitur pro iudice: ſecus ſi fuit appellatum, cum enim ordo
iudiciarius obſeruandus ſit in ſententia excommunicationis,
ſicut in alijs, *cap. primo. de ſenten. excommun. lib. 6. & in cap. nemo e-
piſcoporum 10. q. 3.* idem ius ſeruandum eſt. Præterea cum à ſen-
tentia nulla poſſit † appellari, *vt in cap. dilecto filio. G. infra eodem.* 15
& Bart. *in l. ſi expreſſim. ff. eod.* non poteſt appellatio tunc operari
effectum ſuſpenſionis, quia non conualidatur ſententia per
appellationem, *dict. l. ſi expreſſim.* de quo vide quæ poſuimus *in
cap. 1. in gloſſ. vltim. in vlt. parte, ſupra titu. 1.* ergo non ſuſpenditur,
quia quod nullum eſt ſuſpendi non poteſt, priuatio enim præ-
ſupponit habitum, *l. decem. ff. de verbor. obligatio. & Inſtitut. de li-
bertinis. §. primo.* Sed oppo. contra ſupradicta de effectu ſuſpẽ-
ſionis, quia immo appellatio extinguit pronunciatum *l. prima.
§. primo. ff. ad ſenatuſconſul. Turpil. & l. furti. in princ. ff de his qui no-
tan. infam & l. vnica §. 1. ibi integer enim ſtatus, &c. ff nil no. appella.
pendent. ſolu.* ſecundum gloſſ. & Bart. *in d. l. 1. §. vlt.* Appellatio
vere pronunciatum extinguit, *vt ibi,* ſed ſecundum fictionem
ſententia ſuſpenſa dici poteſt ratione futuri euentus poſſibi-
lis, quia poſſibile eſt, vt appellatio deſeratur, quo caſu ſenten-
tia ſit retro firma & valida, ita vt ex ea agatur, & quos effectus
habeat, perinde ac ſi non fuiſſet appellatum, *d. l. furti. in princip.
verſi ſi autem. & vlt. § illud etiam. C. de tempo. & repa.* Et hanc ſolu-
tionem comprobat Bartol. *in dicta l. prima §. vltim* quia ſecuta
ſecunda ſententia iudicis ad quem cõfirmatoria primæ agitur
ex ipſa confirmante non ex confirmata, vt nota. *in leg. eos qui. in
princ.*

princ. vbi gloſſ. & doct. *in verbo vel imminſtam. C. de appellationibus.* Sed iſta ratio non videtur concluſiua, quia poſito quod agatur ex confirmante non valet iſta conſequentia, actio in factum oritur ex ſententia confirmāte, ergo appellatio extinguit ſententiam, quia oppoſitum conſequentis ſtat cum antecedente. Nam hic euentus confirmationis expreſſe non eſt neceſſario futurus, ſed contingenter, poſſibile eſt enim, vt non expreſſe à iudice confirmetur, ſed à lege, ſi appellatio deſeratur, quo caſu agitur ex ipſa prima ſententia. Communis tamen ſolutio doct. eſt quod inſpecto præſenti ſtatu appellatio extinguit, ſiue reſcindit ſententiam. Sed inſpecto futuro euentu eam ſuſpendit, quia poſſibile eſt, vt confirmetur, ſi appellatio poſtea deſeratur. Et hanc ſolutionem ponit Bald. *in rubrica. C. eod & doct. in dicto capit. venientes. de iureiurando, & in d. c. paſtoralis. §. præterea. ſupra de offic. delegat. & hic & in dicta l. ſi cauſa cognita,* vbi Alexand. *primo notabili.* Sed nos *in dicta leg. ſi cauſa cognita. ſecundo notabili.* quibuſdam rationibus non infirmis oſtendimus etiam inſpecto præſenti ſtatu ſententiam non poſſe proprie aut vere cenſeri extinctam, quia hoc etiam pendet ex futuro euētu, ſi infirmabitur & pronunciabitur bene appellatum: nam de futuris contingentibus non eſt nunc determinata veritas, ſed erit quando actu contigerint. Sed appellatione interpoſita contingentia hæc diſiunctiue futura ſunt, id eſt, vnum ex his, vt ſententia confirmetur, aut infirmetur, ergo de neutro eorum eſt nunc determinata veritas, ergo neque de illorum effectibus, & conſequenter ſententia non poteſt nunc ſine inſpecto pręſenti ſtatu vere aut proprie extincta dici, ſed ſuſpenſa, cum hoc pendeat ex aliqua illarum cauſarum contingentium. Præterea ſi ſententia ſtatim inſpecto præſenti ſtatu vere extinguereтur non poſſet eadem reuiuiſcere, *l. qui res. §. aream. ff. de ſolut. cum ſimilibus.* ergo appellatione poſtea deſerta non poſſet vere dici eadem ſententia, quod eſt falſum, vnde verior ſolutio & concluſio videtur quod appellatio vere & proprie non extinguit iudicatum ſiue pronunciatum, ſed ſuſpendit: dicitur tamen extinguere non ſimpliciter, ſed ſuppoſitiue, id eſt, poſito quod aliæ cauſſæ ad hunc effectum poſtea concurrāt aut aliqua earum, id eſt, aut appellationis deſertio, aut ſententia reſciſſiua, *dicta lege prima. §. vltimo. cum ſimilibus.* Inſuper comprobatur eadem concluſio per text. *in dicta leg. ſi cauſa co-*
16 *gnita.* † Nam æquiparat quantum ad hunc effectum appellationem & reſtitutionis petitionem, & ſimul dicit vtroque remedio ſententiam ſuſpendi. Sed per petitionem reſtitutionis vere ſententia ſuſpenditur non autem vere nunc extinguitur, vt tradunt Bart. & alij *in leg. prima. C. ſi aduer. liber. & in l. illud. 2. ff. de appellat.* ergo & appellatio ſimiliter ſententiam ſuſpendit
17 non extinguit. Sed † reuocatur in dubium vtrū appellatio tollat præſumptionem ſententiæ, nam vt *ſupra diximus* ſecundum dom. Abb. tollit, qui etiam inducit ſententiam Innocent. in locis ſuperius inductis: nam Decius *hic, 6. colum.* ex aduerſo inducit text. *in dicto capit. in præſentia, de renunciatio.* duobus modis, primo quia loquitur de ſentētia à qua fuerat appellatum, vt ibidem dicit gloſſ. Secundo ex ratione *ibi, & tanta ſit iudicialis auctoritas, &c.* Nam ex verbis ſubiectis aperte probari videtur quod ſemper ſtandum eſt ſententiæ etiam pendente appellatione, niſi aduerſarius eam oſtenderit irritandam. Tertio inducit rationem ex circumſtantia perſonæ iudicum, ideo enim pro eorum ſententia præſumitur, quia communiter ſunt prouidi & honeſti, vt not. *in capit. in noſtra. de procur. & capit. niſi eſſent. infra de præbendis.* ergo talis præſumptio non debet per ſolam appellationem tolli. Quarto inducit text. *in dicto cap. bonæ, primo ſupra de elect.* qui loquitur de cauſa pendentis appellationis, & tamen præſumitur pro ſententia iudicis, & idem attentauit Imol. *in dicto capit. in præſentia. 5. colum. vbi ad hoc allegat. text. in l. vltim. ibi, quod non arbitramur. C. de offic. ciuit. iudic.* & idem expreſſe putat Bald. *in capit. cum ſuper. ſupra titu. primo per illum tex.* Non obſtat text. *in capit. cum ad ſedem, in fine ſupra de reſtitut. ſpoliat.* quia ibi conſtabat contrarium, & in hac opin. reſidet Decius. Sed aduerte, quia iſta ſolutio ad illum text. non ſatisfacit, quia immo ibi epiſcopus appellans non probauit contrarium, videlicet quod neque ſpoliauit neq; mandauit, neque ratam habuit ſpoliationem, ſed Papa noluit præſumere pro ſententia, quia ex inſpectione actorum cognouit eum pro quo iudex protulerat ſententiam nihil horum probauiſſe, ergo ibi videtur eſſe caſus pro ſententia Innocent. & dom. Abb. intelligendo eam, vt ipſi intelligunt ſecundum text. quem allegat Innocent. *in dicto capit. quoniam contra ſupra de probationibus.* Vnde breuiter diſtingue, aut ex proceſſu iudicis apparet ſententiam ſic fuiſſe proferendam, vt prolata fuit & tunc ſicut præſumitur pro proceſſu, & ita pro ſententia illi conſona, ita vt appellatio ſimplex non tollat hanc præſumptionem, ſed requiratur probatio contraria, & ita procedit text. *in d. cap. in præſentia cum ſimilibus,* ſed in hoc caſu non loquuntur Innocent. & D. Abb. Aut ſententia non eſt conſona proceſſui, quia ex eo non conſtat quod ſententia ſic proferenda fuerit, & tunc ſi victus non appellaret vtique ſententia tranſiret in rem iudicatam, & conſequenter præſumptio pro ſententia non ſolum non tolleretur ſed augeretur, quia fieret præſumptio iuris, & de iure. Si vero victus intra terminum appellat ipſius appellatio tollit præſumptionem, ita vt ab ea non exigatur alia probatio, quia ſufficit inſpectio proceſſus ad eam euacuandam, *dict. capit. cum ad ſedem,* & ita procedit ſententia Innocent. & domi. Abb. & ex his patet reſponſio ad text. *in dicto cap. in præſentia cum ſimilibus,* quia procedunt in priori caſu. Non obſtat ratio ſumpta ex perſona iudicum, quia coniectura talis eneruatur ex inſpectione ipſius proceſſus à ſententia diſcrepantis, *dicto capit. cum ad ſedem. benefacit text. in dicto capitu. quoniam contra. de probatio. ibi quatenus hoc adhibito moderamine ſic honeſtis & diſcretis deferatur iudicibus, quod per improuidos & iniquos innocentium iuſtitia non*
lædatur. † Quinto quæro vtrum ſicut appellatio ſuſpendit ſen- 18
tentiam, ita etiam ſuſpendat litis conteſtat. & ipſius effectus. Reſpon. Bald. *in l. ita demum. C. de procur. ſecunda colum.* concludit quod quamuis appellatio ſuſpendat pronunciatum, & ea quæ ordinantur ad ipſum, non tamen ſuſpendit litis conteſta. & ea quæ ordinantur ad illum, per text. *in dicta l. ita demum* vbi dicit eſſe caſum. Nam ſecundum communem intellectum,
ibi eſt caſus quod exceptio † dilatoria ſeu procuratoria debet 19
opponi ante litem conteſt. & ſi nō fuit oppoſita in cauſa principali non poterit in cauſſa appellationis opponi, vnde Barto. etiam *in dicta l. ita demum.* notat ex illo text. quod per appellationem reſcinditur iudicatum & ponitur in eo ſtatu, vt poſſint omnia fieri, quæ poterant ante ſententiam poſt litem tamen conteſtatam, nō autem reducitur ad eum ſtatum, qui erat ante litem conte. Non obſtat tex. *in l. eos qui. §. ſi quid autem. C. de appe. & in l. per hanc. C. de tempo. & repa.* vbi regula traditur, quod non deducta, & non probata in cauſa principali poſſunt in cauſſa appellationis deduci & probari, quia procedit in exceptionibus peremptoriis, ſecus in dilatoriis, idem Angel. & Paul. & Franc. *in d. l. ita demum.* & dom. Anton. *in c. exceptionem. 3. colum. ſupra de exceptionibus,* vbi dicit exceptiones dilatorias non poſſe opponi regulariter in cauſa appel. ſicut neque in principali poſt lit. conteſt. quia litis conteſt. durat etiam in cauſa appel. *c. per tuas inf. eod.* idem D. Abb. *in d. c. exceptionem. 4. col. ibi, item ſcias &c.* & Bald. *in l. per hanc 4. colum.* ibi vel pone exemplum in exceptione præpoſterationis. *C. de tempo. & repa.* Sed Dec. *hic,* dicit in pūcto iuris veriorem videri alium intellectum quem ponit Fulg. *in d. l. ita demum.* ad illum tex. videlicet quod ibi lis conteſtata fuit in cauſa appellationis, & ideo exceptionis declinatoriæ ibi excluduntur. quem ſequitur ibi Ant. & Alex. & Roma. *in l. ſi inſulam. 7. colum. ff. de verb. oblig.* vnde ſecundum hanc opin. etiam litis conteſt. per appellationem ſuſpēditur & exceptiones dilatoriæ non oppoſitæ in cauſa princ. poterunt in cauſſa appellationis opponi dummodo in ipſa appellatione lis non ſit conteſtata *per regulam traditam in d. l. per hanc.* Accedit ratio, quia regulariter cauſa appellationis ſequitur naturam cauſſæ principalis, *l. 1. in fine.* vbi doct. *ff. an per alium cauſa appell. & in authen. vt cum de appell. cog. in prin. colla 8.* Sed non eſt deuiandum à communi ſententia & intellectu, primo, quia iſte vltimus intellectus ad illum text. *in d. l. ita demum. eſt diuinatiuus.* Nullum enim verbum *ibi* ponitur quod ſignificet litem *ibi* fuiſſe conteſtatam in cauſa appellationis, imo ex illis verbis, ſi cum primo litem conteſtareris, apparet eum loqui de lite primo conteſtata id eſt in principali cauſa, vnde ſequēs reſponſum, quod nec cum appellatio, &c. continuatur in eiſdem terminis in quibus loquitur in primo reſponſo. Secundo, quia habemus etiam alium text. videlicet *in d. c. per tuas infr. eod.* qui expreſſe probat, ꝙ litis conteſtatio ſuper cauſa principali non ſuſpenditur per appellationem, & *ibi* hoc not. D. Ant. & *alij.* Non obſtat prædicta *regula tradita in d. l. per hanc.* quia limitatur per alia iura, *vt ſupra* diximus ſecundum Bart. & alios. Ad regulam aliam qua diximus appellationem ſequi naturam cauſſæ principalis, poteſt

reſpon-

reſponderi eodem modo, vel ſecundo poteſt etiã reflecti quia cum appellationis cauſa ſit acceſſoria ad principalem merito non ſuſpendit litis conteſtationem ſed ab ea regulariter quantum ad dilatorias in ea cauſa excludendas, & quantum ad aliũ
20 effectum, de quo *in dicto ca per tuas.* † Sexto quæro quo iure appellatio introducta fuerit. Reſpon. ſecundum dom. Abb. *hic,* forma quidem appellationis eſt de iure poſitiuo, vt notatur *in l. vnica C. de ſenten. præfect. præto. & in l. 2 in princip. ff. de orig. iur.* vbi probatur, quod olim non erat prodita certa forma appellationum, aut aliorum actuum iudicialium, ſed omnia manu regia gubernabantur. Idem probat Iuſtinus *libro primo ſui epitomatis.* Principio rerum gentium, nationumque imperium penes reges erat & infra populus nullus legibus tenebatur. Arbitria principum pro legibus erant. Subſtantia vero informis, id eſt, ipſum ius appellandi eſt de iure naturali cum ſit quædam ſpecies defenſionis vt notatur *in cap. ſuggeſtum. & cap. cum ſpeciali. §. porro. infra eodem & cap cum inter. ſupra de exceptionibus.* Sed quantum ad formam opinio domini Abb. non videtur ſimpliciter vera, quamuis Doct. communiter eam ſequantur: nam vna ex formis eſſentialibus appellationis eſt, vt interponatur de minori ad maiorem non ad parem vel minorem, *vt ſupra poſuimus queſtione ſecunda,* nec autem forma eſt ex iure naturali, patet quia ſi eſſet forma poſitiua poſſet ſtatuto vel cõſuetudine tolli: *Inſtit. de iure naturali. §. penultim.* conſequens eſt falſum, *vt in dicta queſtione ſecunda.* ergo & antecedens. Poſſumus tamen reſpondere quod domin. Abb. comprehendit hanc formam ſub vltimo membro ſuæ diſtinctionis in quo loquitur de ſubſtantia. Clarius tamen de formis diſtinguendum eſt: nam quędam eſt appellationis forma eſſentialis, quæ naturali ratione ineſt appellationi, & ab ea non poteſt abeſſe præter ſubiecti corruptionem & hæc eſt ex iure naturali. Quædam vero ſunt formæ quæ non inſunt ex ratione naturali, ſed politica, quales ſunt formæ temporum appellandi, & proſequendi, & aliæ ta-
21 les & iſtæ † ſunt poſitiuæ. Et ex his videtur inferri deciſio quæſtionis alterius vtrum princeps poſſit appellationem tollere: nam de formis poſitiuis nulla eſt dubitatio, quin non ſolum princeps ſupremus, ſed etiam alij poſſint eas tollere aut altera te *dicto § penul. Inſtitut. de iure naturali.* de ſubſtantia vero, videtur magis dubitandum, videlicet vtrum princeps poſſit remedium & defenſionem appellationis tollere, eũ enim ſit ex iure naturali non videtur poſſe, *d. § pen. & clemen. paſtoralis § penult. de re iudicata & idem text. in cap. paſtoralis. in princip. infra eodem.* ipſe tamen domi. Abb. putat contrarium videlicet quod non ſolum à ſententia principis non poteſt appellari neque tenetur princeps admittere ſupplicationem ſi non vult, ſed etiam poteſt committere alicui cauſam appellatione remota. Primæ autem duę concluſiones probantur ſecundum eum, quia quamuis princeps non poſſit directo defenſionem alicui adimere tamen pro eo præſumitur eum proceſſiſſe cauſa cognita, vnde non pręſumitur ei defenſionem adimere: videtur caſus de hoc *in cap cuncta per mundum 9. queſtio 3. & in l. prima ff. à quibus appel. non licet.* facit quod not. Bartol. *in l. vltima. C. ſi contra ius vel vtilit. public.* & Cyn. *in l. reſcripta. C. de preci. imper. offeren.* vltima vero concluſio de commiſſione cauſæ appellatione remota probatur per text. *in dicta l. prima §. 1. & in dicta leg. vnica. C. de ſenten. præfect. præto.* nam ſicut diſponit vt à ſententijs ſenatus & præfecti prætorio non poſſit appellari, ſic etiam poteſt cauſſam ita committere vt à delegato ſuo appellari non valeat. Adde, quod de hoc eſt text. *in dicta leg. 1. §. vltim.* qui dicit ſolum principem poſſe hoc modo cauſam delegare nõ autem alios. item adde ad hoc text. *in l. 2. §. exactis. ibi neque prouocatio, &c. ff. de orig. iuris.* Item adde quod prima concluſio, & hæc vltim. videntur expeditæ ſi intelligantur de appellatione formis ciuilibus informata cum habeamus expreſſos *text. præallegatos:* idem probatur etiam ratione, quia appellatio informata formis ciuilibus eſt remedium ciuile. *l. ius ciuile. ff. de inſtit. & iure.* quia non relinquitur in puris naturalibus ſed datur ſibi forma ciuilis, quæ dat eſſe rei, *l. Iulianus. § ſi quis rem ff. ad exhibendum & l. Seia. §. vltim ff. de aur. & argen. legat.* vnde recte doct. dicunt appellationem eſſe defenſionem ciuilem, vt Petr. de Ancha. & Angel. Aret. *in l prima. in princi.* vbi Angel. *vltim. not. ff eodem.* & doct. *in cap non ſolum 2. not eo tit. lib. 6* & dom. Abb. *in ca dilecti pen. col. q. 2. in fin. ſupra de exception.* & Deci. *hic,* quod etiam probatur, quia poteſt tolli per pactum priuatorum *dict. l. 1. § ſi quis ante. ff à quibus app. non li. & l. vlt. §. vlt. C. de temp. & repa.* Defenſio autem naturalis neque pacto priuatorum neque principis auctoritate tolli poteſt *dicta clem. paſtoralis. § penu. & not. in l. non tantum ff. de appell.* & gloſſ. & doct. *in l. pactum ff. de pact.* cum ergo appellatio ſit ciuile remedium vtique poteſt princeps illud tollere, *dict. §. pen. Inſtit. de iure naturali. & Inſtit. de legi. agn. tutel. §. vlt.* Sed reuocatur in dubium ſecunda concluſio dom. Abb. qua dicit principem non teneri admittere ſupplicationem eius cõtra quem ſententiam protulit, quia quamuis poſſit appellationem ciuilem tollere non tamen poteſt ei denegare defenſionem naturalem *dicta clemen. paſtoralis. § penult.* Sed ſupplicatio aduerſus 22
ſententiam eſt actus defenſionis naturalis, quia victus nõ appellat ſed implorat manum regiam, quæ eſt ex iure naturali, *dicta leg. ſecunda. in prin. ff. de orig. iuris.* ergo non videtur princeps poſſe illi hoc genus defenſionis denegare aduerſus ſentẽtiam ſuam, & multo minus aduerſus ſententiam ſenatus vel præfecti prætorio aut alterius cui delegauit cauſam, ita vt ab eo non poſſit appellari, neque videtur ſufficiens reſponſio domini Abb. quod ideo poteſt, quia præſumitur pro eo quod proceſſit cauſa cognita, vt no. *in l. vltim.* vbi Bald. *C. de legib.* quia ex hoc non ſequitur vt victo parato probare contrarium defenſio denegari poſſit, puta ſi velit producere inſtrumentum vel teſtes quibus notoria fiet iniuſtitia ſententiæ. Præterea poſſibile eſt, vt ex actis notoria ſit iniuſtitia quo caſu non eſt locus præſumptioni contrariæ. *l. continuum. §. 1. in fine. ff. de verbor. oblig.* ergo non videtur princeps poſſe ſalua conſcientia repellere ſupplicantem & implorãtem manum regiam, quia hæc eſt defenſio naturalis & informis quam non poteſt alicui adimere. Deci. tamen *hic, 5. colu.* ſentit aliam ſolutionem, videlicet quod etiam naturalis defenſio tolli poteſt ex cauſa, vt dicit Angel. *in l. ſi ſic legatum. in princ. ff. de leg. primo. per text. in l. ſi ſeruum. Cod. de his qui ad eccleſ. confug & l. opprimendorum. Cod. quando liceat ſine iudic. vindic. ſequent.* & hoc modo reſpondet etiam Nellus conciuis meus *in tractat. bannitorum, in ſecunda quæſtione ſecundi temporis.*
vnde † valet ſtatutum quod præciſe tollit defenſionem, & diſponit aliquem poſſe immediate cõdemnari, vt putat Gabriel 23
de Oſelletis *in tractat. de fama* quem refert & ſequitur Alber. *in l. omnes qui vbique. prima colum. C. de epiſco. & cleric.* nam iura permittunt aliquem poſſe puniri nulla defenſione ſibi conceſſa, *l. in adultery. C. ad leg. Iulia. de adulter. & l. vltima. C. ad legem Cornel. de ſicar. & l. ſancimus. C. de fideiuſſ.* Sed neque ſolu. iſta ſatisfacit, primo quia text. *in d. l. ſi ſeruus. & in d. l. opprimendorum.* non loquuntur de naturali defenſione, ſed de delinquentibus, qui iuſtè lege permittente interficiuntur, ergo nulla eis iniuria infertur, & conſequenter eorum defenſio non eſt ex iure naturali. Defenſio enim naturalis eſt eorum, qui iniuſte offenduntur & patiuntur iniuriam quam propulſant. *l. vt vim ff de inſtit. & iure.* & Thom. *ſecunda ſecundæ quæſt. 68 artic. vltim* Et eodem modo poteſt reſponderi ad text. *in dicta l. in adultery cum ſimilibus,* quia quando lex iuſta cauſa denegat alicui defenſionem, ex hoc ipſo concluditur quòd defenſio illa non eſt naturalis, patet quia lex iuſte denegans eſt conſona iuri naturali, *cap. erit autem. 4. diſtinct.* ergo defenſio cui lex reſiſtit nõ eſt iuri naturali conſona. Sed nos loquimur de principe, qui nõ vult admittere ſupplicationem vel defenſioné informem aduerſus ſentẽtiam quam victus dicit eſſe iniuſtam, in qua ſi quidem princeps habeat iuſtam cauſſam repellendi eum, puta quia nihil allegat, & cauſſa fuit diligenter ventilata ita vt conſtet ſupplicationem ſuam eſſe fruſtratoriam procedit opinio dom. Abb. Si vero ſupplicatio non ſit fruſtratoria, vel quia ex actis ſit notoria iniuſtitia ſententiæ, vel quia ſupplicans allegat quædam quæ ſi probauerit ſententia deregetur iniqua, princeps in hoc caſu non habet iuſtam cauſſam denegandi defenſionem & conſequenter denegando peccat, & poteſt victus recurſum habere ad Papam per ea quæ notantur *in dicta clemen. paſtoralis. de re iudicata, & in capitu. cum cauſſam quæ, ſecundo, vbi poſuimus in gloſſ. 2. qui fil. ſint legi. & quæ ponemus inferius quæſtione 8.* Ipſe quoque Papa denegando defenſionem in tali caſu peccaret, & quamuis in vtroque principe cauſſa præſumatur, neque liceat nobis regulariter in foro humano eorum actus illicitus redarguere, *cap. ſi Papa 40. diſtin. & cap. nemo. 9. quæſt. 3.* non tamen excuſantur in foro diuino, *cap. primo. & dicto capi. ſi Papa. 40. diſtin.*
† Septimo quæro, quod ſit officium iudicis ad quem in proferenda ſententia. Reſpon. aut ſententia iudicis eſt partim iniuſta vel imperfecta, ita vt indigeat correctione aliqua vel ſuppletione, & tunc officium iudicis eſt, vt capitula confirmanda con- 24

Digitized by Google

da confirmet & corrigenda corrigat & ſupplenda ſuppleat, *cap. Raynutium. & cap. Raynaldus. infra de teſta.* & vide text. *in l. Titianus ff. quod cum eod.* vbi iudex appellationis poteſt confirmare primam ſententiam ex cauſſa vera & concluſiua quam iudex à quo protulerat ex alijs cauſis iniuſtis & ineptis, *vt ibidem* not. gloſſ. Alber. Bartol. & Bald. Angel. & Paul. Quæ concluſio locum habet dummodo proceſſus iudicis à quo fuerit validus, alioquin ſecus, vt not. dom. Abb. *in c. cum dilecti de empt. & vendit. per illum text.* & Bald. *in l. 2. quæſtio. 13. C. de reſcin. vendit.*
25 & vide Bald. *in l. prima. oppo. vltim. C. de condit. indebit.* † vbi amplius dicit, quod ſententia prolata ex falſis probationibus nõ poteſt confirmari, & iuſtificari ex veris probationibus productis in alio proceſſu. & ad hoc inducit gloſſ. not. *in leg. ſi n ad quem. ff. de acquiren. hæredit.* Non obſtat text. *in dicta leg. Titianus*, quia ibi cauſa non fuit falſa ſed vera quamuis inepta & incongrua, & vide etiam Alexand. *in conſil. 120. proſpectu verbo, &c. volum. 2.* vbi quantum ad ſententias nullas concludit, quod quãdo defectus nullitatis eſt in ſententia ſeu in concernentibus ipſam ſententiam, non autem in reliquis ſubſtãtialibus ipſius proceſſus poteſt reformari, & hanc dicit eſſe communem ſententiam per text. *l. prima. verſic. ſed & ſi huius ff. quæ ſentent. ſine appel. re. de qua in cap. cum contingat.* vbi Innocent. *in gloſſ. magna ſupra de offic. delegat.* & Bartol. *in leg. ſi vt proponis. prima. C. quomodo & quando iudex. & in l. prima. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. & in l. ſi expreſſim. penultima colum. ff. de appellationibus.* vbi etiam Imol. dicit hanc eſſe communem opinionem, & domin. Anton. & dom. Abb. *in cap. dilecto. infra eodem.* & dom. Abb. *in cap. cum Ioannes. in fine ſupra de fide inſtrumento.*
26 † Si vero ſententiæ nullitas cauſaretur ex vitio actorum in quibus fundatur ſubſtantia ſententiæ, puta quia libellus eſt ineptus, quo caſu ſententia eſt nulla, vt not. gloſſ. *Inſtitut. de obligationibus in principio in verbo ſecundum noſtra. in fine.* quam ad hoc reputat ſingularem Bald. *in leg. actori. in fine. Cod. de rebus credit.* & not. idem Bald. *in l. ex hoc iure. penultima columm. & in leg. vltima. in principio. ff. de iuſtitia & iure.* & dom. Anton. *in capitu. examinata. ſupra de iudic.* concludit Alexand. *in prædicto conſil.* quod ſententia nulla non poteſt reformari ex opinione domini Petri & Imol. & domi. Abb. *in dicto capitulo cum dilecti. per illum t exeum*, & Bald. *in dicta lege ſecunda. quæſtione* 14. Idem Decius *hic*. Sed quamuis iſta concluſio ſit vera & communis non tamen videtur probari per illum textum *in dicto capitulo cum dilecti. vt ibidem probauimus, quinto notabili.* Vnde rectius ex illo textu probatur alia limitatio prædictæ concluſionis, videlicet, quod procedit, quando ille contra quem ſententia nulla profertur non proponit coram ſuperiore cauſam nullitatis, ſed facit aliam ſpecialem petitionem, puta narrat ſe iniuſte ſpoliatum à iudice & petit ſe reſtitui: cum enim officium iudicis ſit pronunciare ſolum ſuper cauſa in iudicium deducta, & proferre ſententiam libello conformem, nõ debet aliter ſententiam reformare ſed diffinire negotium in iudicium deductum, vt *in dicto capitulo cum dilecti.* quæ *ſupra* diximus de reformatione ſententiæ facienda à iudice appellationis, vel nullitatis, eadem locum habent etiam in iudice, à quo petitur laudi reductio ad arbitrium boni viri ſecundum dom. Abb. *hic*, quia ipſe ſuſtinet perſonam boni viri iuxta ea, quæ not. *in l. prima.* vbi Bartol. *in vltim. col. ff. de lega. 2. & in l. ſocietatem. §. arbitrorum ff. pro ſoc. & in l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum obligatio.* item quia hæc petitio eſt quædam ſpecies appellationis, *l. non diſtinguemus. §. cum quidam ff. de arbitris*, & hæc eſt bona ratio, quia quamuis non ſit ſpecies propriæ appellationis, & multæ ſint inter eas differentiæ quas ponit Lanfran. Bruxien. *in tractatu de arbitr. in vltima parte quæſtione* 22. tamen valet argument. à paribus, vbi vertitur eadem ratio in caſu de quo diſputatur, quamuis non ſit in cæteris paritas, vt *in l. illud. ff. ad l. Aquil. & in leg. peculium naſcitur. ff. de pecul. & capit. cum dilecta. §. nos igitur. infra de confirmat. vtil. vel inutil.* & dom. Abb. *in cap. tranſlato. in gloſſ. vltima ſupra de conſtitut.* & vide bonum text. *in capitu. rurſus.* & quæ ibi poſuimus *in gloſſ. 2. infra qui cler. vel vo. & in cap. iuramenti. 12. quæſtione 6.* Sequitur ſecundus caſus principalis diſtinctionis quando ſententia iudicis à quo appellatur eſt aut in totum iniuſta, quo caſu ſatis eſt, vt iudex appellationis pronunciet male & iniuſte vel bene & iuſte appellatum, *leg. eos qui. in princip. Cod. eodem & cap. vltim. § vltim. 2. quæſt. 6. l. chyrographis. §. 1. ff. de adminiſt. tut.* vnde non eſt neceſſe, vt iudex adijciat alia verba, puta, & ideo condemno illum aut abſoluo, vt dicit gloſſ. *in dicta leg. eos qui. in principio in verbo iniuſtam*, quam ſequuntur ibidem Odofre. Cyn. Iacob. de Ra. Petr. Albet. Bar. Bald. Angel. & communiter Doct. *& in l. 1. in ſumma. ff. de re iudic. & in alijs locis ibi adductis*, quamuis opiniones variæ ſint. poteſt tamen iudex etiam addere alia verba, vt nota. *in ca. cum Bertoldus. in fin. ſupra tit. 1. & l. Aemilius. in fine ff. de minoribus*, & rectius facit iudex, qui addit ad euitandas opiniones ſi tamen non addiderit, nihilominus valet ſententia ſecundùm communem opinionem, à qua non eſt diſcedendum, & vide Angel. Aret. *in l. ſi expreſſim. 39. colum. ibi quæro de forma ſententiæ in appellatione. ff. eod.* & dom. Abb *in cap. cum cauſa penult. colum. ſupra tit. 1.* vbi limitat communem ſententiam, vt procedat quãdo ex confirmatione, aut infirmatione ſententiæ infertur ſaltem tacitè omne id quod primus iudex pronunciare debuit, alioquin ſecus, pone exemplum, ſi actor petit rem ſibi adiudicari, reus autem non ſolùm contradicit, ſed etiam ipſe petit ſe declarari dominum & rem ſibi adiudicari. Nam ſi primus iudex iniuſtè rem actori adiudicauit cum debuerit reo adiudicare, qui probauit ſe dominum non ſufficit iudicem appellationis ſimpliciter pronunciare bene appellatum aut infirmare ſententiam, quia quamuis ex hac generali pronunciatione reũ abſoluere intelligatur à petitione actoris non tamen declarat reum eſſe dominum, vt ipſe petijt: nam ex hac ſimplici abſolutoria rei nõ infertur, quod res ad eum pertineat iure dominij, ſed ſolùm quod non pertinet ad actorem, quia nõ probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe, *l. neque natales. C. de probationib. & in l. non hoc. C. vnde legi. & cap. ſecundo. §. ſicut autem ſupra de tranſlat. prælat.* & idem concluditur quando prima ſententia eſt eſt partim iniuſta aut imperfecta, vt *ſupra* diximus in primo caſu.
† Octauò quæro quis appellandus ſit, vbi deeſt iudex ap- 27
pellationis? Reſpon. dom. Abb. *hic* diſtinguit duos caſus. Aut enim deeſt iudex appellationis propter defectum ſuperioris, puta quia dominus ille, vel Princeps qui ſententiam protulit, non recognoſcit ſuperiorem in temporalibus, in hoc caſu putat non poſſe ab eo appellari quia tenet locum Principis ſupremi, à quo appellari non poteſt, vt *ſupra* diximus, *quæſt. 6.* faciunt quæ tradunt Bart. Bald. & alij *in l. vnica. C. qui pro ſua iuriſd.* & Bartol. *in l. infamem in fin. ff. de publ. iudic.* & doc. *in c. cùm veniſſent. vbi poſuimus in gloſ. in 3. parte ſuprà de iud.* Quæ concluſio ampliatur ſecũdùm dom. Abb. quia non poteſt à tali principe appellari etiam ad Papam, & ad huc alleg. gloſ. *in c. quoniam idem in verbo diſcreuit, 10. diſt.* limitatur tamen quando iniuſtitia eſſet notoria, tunc enim poſſet grauatus adire Papã per ea quæ not. Innoc. *in c. cùm eſſ. ſup. tit. 1. & in c. licet ex ſuſcepto ſuprà de fo. comp.* & & hanc limitationem cõprobat Dec. *hic* hic ex ſententia Frãc. Aret. *in c. 1. col. 4. ſuprà de probat.* & idem dicit quando cauſa eſſet ardua & dubia per text. *in c. per venerabilem. §. rationibus igitur infrà qui filij ſint legit.* Quæ not. quia optimè faciunt ad ea quæ *ſuprà* poſuimus *quæſt. 6. in fin.* & hac ratione qua dicimus non poſſe appelari à ſententijs huiuſmodi Principum, quia non habent ſuperiorem, dicit Bald. in *l. vltima in princip. C. communia de legatis*, quod à ſententia fortunæ non poteſt appellari, quia non habent ſuperiorem niſi Deum.
† Quod eſt notandum 28
ad quæſtiones quæ diiudicantur ſecundùm Decium *hic*, ſed tu aduerte. Nam quædam ſortes ſunt illicitæ & prohibitæ, quędam verò permiſſæ, & licitæ, de quibus vide quæ plenè poſuimus *Inſtitut. de ſatiſdat. tuto. §. ſed ſi ex teſtamento in gloſſa partes ſuas.* Aut ergo ſors eſt licita, & tunc planum eſt, quod non poteſt appellari, quia euentus ipſius cenſetur diuina ſententia & voluntas, *capitulo ſecundo. in princip. 26. quæſtione 2. & prouerb. capit. 16.* ſortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur. Aut ſors eſt illicita, & tunc aut ponitur eo non conſentiente cui præiudicat, & tunc non eſt appellatio neceſſaria cum ſit ſortitio inualida, vnde habet ius dicendi nullam. Aut ponitur eo conſentiente, vt faciunt aleatores, & alij ludentes fortunæ ludis prohibitis, & tunc in caſibus in quibus victor non tenetur victo ad reſtitutionem clarum eſt ei non competere ius appellandi, non quia ludus ſit iuſtus, imò eſt illicitus, ſed quia victus ſuo conſenſu ſibi præiudicat, & ſit indignus reſtitutione, in caſibus verò in quibus victor victo ad reſtitutionem tenetur ſimiliter non habet locum appellatio propria, ſed condictio ex lege vel canone diſponente reſtitutionem eſſe faciendam, de quibus vide quæ plenè poſuimus *in capit. quia plerique. quæſtione 11. infra de immunit. Eccleſ.*
† Sed reuocatur in du- 29
bium prima concluſio Domini Abbat. de prohibita appellatione à ſententijs principum non recognoſcentium ſuperiorem;

tem:nam Hoſtien.& Ioan. Andr. *in c. cum Ioannes in gloſſ. 3. ſupra*
de fide inſtrumen. limitat illam gloſſ. quæ dicit oon poſſe appel-
lari ad Papam à ſententijs iudicum, qui non ſunt ſubiecti Pa-
pę quo ad tẽporalia, vt non procedat in iudicibus, qui non re-
cognoſcunt ſuperiorem in temporalibus per text. *in dicto capit.*
per ven. rabilem. § *rationibus igitur. infra qui filij ſint leg.* & *dicto cap.*
licet ex ſuſcepto. ſupra de foro competen. & *in Authen. vt differ. iud.* § *ſi*
vero contigerit collatio. 9. & hãc limitationem ſequuntur D. Ant.
dom. Abb. & dom. Felyn. *in dicto cap. cum Ioannes. in d. 3. gloſſ.* ſed
idem dom. Abb. *in c. ſi duobus. prima colum. infra eod.* ponit prædi-
ctam limitationem deinde dicit eam procedere io arduis, &
dubijs articulis per ea quæ not. Innocent. *in c. cum te. ſupra titu.*
primo, & idem putat dom. Felyn. *in capit. primo. colum. 4. ſupra de*
probationibus, & Deci. *hic.* Sed aduerte, quia in terminis noſtris
cum victus conquetatur de iniuſtitia ſententiæ ſi iudex non
recognoſcẽs ſuperiorem nolit eam corrigere per ſeipſum cau-
ſa eſt de re graui & ardua etiam ſi lis eſſet de rebus temporali-
bus non arduis, quia de peccato ipſius corrigendo agitur, cu-
ius cauſa vtique ardua eſt, & conſequenter niſi talis princeps
haberet iuſtam cauſam non admittendi ſupplicationem victi
aduerſus ſententiam videtur verior ſententia Hoſtien. & alio-
rum *in dicto capit. cum Ioannes.* ſed adde omnino quæ ponemus
inferius in fine huius quæſtionis ibi, nunc vero priuſquam. &c. Secun-
do caſu principali, quando non deeſt ſuperior iudicis à quo eſt
appellandum deeſt tamen ſpecialis iudex appellationum, pu-
ta quia populus vel dominus alicuius ciuitatis elegit poteſta-
tem nun tamen prouidit de ſpeciali iudice appellationũ: con-
cludit domi. Abba. quod appellabitur ad ipſum ſuperiorem,
qui poteſtatem eligit *argum cap. venientes. ſupra de iureiurando.* &
tradit Barto. *in l. 1.* § *ſi quis in appellatione vltim. colum ibi quæro ta-*
men de quibuſdam. ff. de appellationibus, vbi ad hoc allegat text. *in*
l. 2. § *exactis. ff. de origin iuris,* & Bartol. *in l. vbi abſunt. in princip. ff.*
de tuto. & *curato.* vbi notat quod in ciuitatibus in quibus non
eſt iudex appellationum poteſt appellari à ſententia poteſta-
30 tis ad † ordinem decurionum per illum text. Adde Bald. ibi-
dem, qui notat quod in talibus ciuitatibus priores ipſius ciui-
tatis ſunt iudices appellationum, & ita interpretantur opinio-
nem Bartol. ſed ille text. & Barto. non loquuntur de prioribus
quales hodie creantur in multis ciuitatibus quibus data eſt a-
liqua poteſtas non tamẽ plena, qualem habet totus populus,
ſed loquuntur de ordine decurionum, olim autem decurio-
nes eligebãtur cum eadem poteſtate quam habebat totus po-
pulus, vnde hodie decurionum collegio æquiparantur non
priores ſed Concilium generale cuiuſque ciuitatis, vt notatur
in l. pupillus. § *decuriones. ff. de verbor. ſignificat.* & *in rubric. C. de de-*
curionibus, lib. 10. vbi gloſſ. & doctor. & *ff. de decret. ab ordin. fa-*
cien. per totum, vnde Bartol. *in dict. leg. prima.* § *ſi quis in appellatio-*
ne. in quæſtione propoſita dicit iudicem appellationum eſſe ipſum
populum aut ordinem, qui eligit officialem, & hoc modo in-
telligi debet opinio Bartol. *in dicta leg. vbi abſunt.* quamuis in
ſummario diſiunctiue loquatur de prioribus, vel decurioni-
bus: concludit enim quod quando rectores non ſunt in ciui-
tate datio tutoris pertinet ad priores vel ad ordinem decurio-
num, ſed prima pars huius diſiunctiuę poteſt verificari poſito,
quod in illa ciuitate prioribus data ſit iuriſdictio & poteſtas
talis in ea cauſa qualem habebant olim decuriones, & eodem
modo intellige Bartol. *in l. ſecunda ff. ad municipales,* vbi dicit in
quæſtione propoſita poſſe appellari ad priores, & quod hæc
fuerit mens ipſius patet, quia concluſionem hanc infert ex eo,
quod prædixerat de decurionibus, idem probatur ex his, quæ
idem tradit *in l. ambitioſa. 2. colum. ibi, item quæro. ff. de decre. ab or-*
31 *din. facien.* vbi concludit † quod ambitioſa decreta reſcindun-
tur à ſuperiore ſi eſt, puta à præſide, ſi vero deeſt poterunt re-
ſcindi à maiori Concilio ciuitatis, *dicta leg. vbi abſunt.* & dicit ſe
dixiſſe *in dict. leg. 2.* ex quo patet, quod *in dict. leg 2.* loquitur de
prioribus non ſimpliciter, ſed vt prædiximus. Præterea idem
Bart. *in l. nulli. ff. quod cuiuſque vni. no.* concludit quod in his quæ
pertinent ad bonorum ciuitatis adminiſtrationem principalis
cura eſt priorum illius ciuitatis non autem rectoris ſeu magi-
ſtratus, ea vero, quæ ſunt iuriſdictionis pertinent ad magiſtra-
tum, ſed in defectum ipſius recurſus habetur ad ordinem ſeu
Concilium vel priores, *dict. l. vbi abſunt.* ergo loquitur de prio-
ribus habentibus iuriſdictionem in cauſa recurſus, & eodem
modo interpretanda eſt ſententia Bald. *in auth. habita. 9. colum.*
ibi, ſed dubitatur. C. ne filij pro patre, vbi dicit appellandum eſſe ad
ſuperiorem, vbi aũt in ea ciuitate non eſſet alius ſuperior tunc
appellandum eſt ad Annianos, ſeu priores ciuitatis, *dicta leg. vbi*
abſunt. ff. de tuto. & *cura.* & idem dicit Bald. *in l. 2. colum. 2. ibi, ſed*
nunquid, &c. *C. quando fiſcus vel priuatus,* vbi ad hoc allegat text.
in Authen. vt nulli iudic. § & *hoc peruenit ibi* & *primatibus ciuitatum.*
collat. 9. quem dicit eſſe ſingularem. Sed Roman. *in conſil. 501.*
vt declarationem, &c. *prope finem* quem refert & ſequitur Felyn.
hic antepen colum dicit illum text. non facere, quia dat coniun-
ctim poteſtatem prohibendi & corrigendi iudicum iniquita-
tes non ſolum primatibus ciuitatum, ſed etiam earum Epiſco-
pis ſolum in his, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, idẽ tamen
Roman. & Felyn. fatentur, quod Concilium generale in caſu
propoſito de appellatione, vbi deeſt alius ſuperior, eſt compe-
tens iudex: inſuper Bartol. *in l. prima.* § *ſolent. ff. quando appell. ſit.*
ponit quaſdam concluſiones † quæ ſi veræ ſunt ex his infertur 32
magna reſtrictio & limitatio eorum quæ *ſupra* diximus, cõclu-
dit enim quod appellatio expeditur iudicis officio nobili, &
quod appellationis cauſa eſt mixti imperij, *vt in authent. ad hæc*
C. de iud. & hanc opin. in his duabus concluſionibus ſequitur
Bald. *in l. eos qui in princ. 1. colum. C. eodem.* & Angel. Aret. *ff. eod in*
rubr. in fin. & Deci. *hic, penult. col.* ergo ſi hæc vera ſunt prior cõ-
cluſio qua diximus in defectum ſuperioris poſſe appellari ad
decuriones, ſiue ad Concilium generale procedit ſolum in ci-
uitatibus habentibus mixtum imperium, ſecus in habentibus
ſimplicem iuriſdictionẽ. Sed nos iam antea multis annis priuſ-
quam doct. alios legiſſemus *in l. Imperium. concluſione 25. ff. de iu-*
riſd. omnium iudic. improbauimus hanc opin. Bartol. & concluſi-
mus, quod imo cauſa appellationis non ſemper eſt mixti im-
perij neq; ſemper expeditur iudicis officio nobili, ſed eſt eiuſ-
dem generis, id eſt, aut meri, aut mixti, aut ſpecialis iuriſdictio-
nis cuius eſt cauſa in iudicium deducta, vnde ſi cauſa in iudi-
cium deducta ſit iuriſdictionis ſpecialis, appellatio quoq; eſt
eiuſdẽ generis, & expeditur iudicis officio mercenario, vt ple-
nius *ibidem* probauimus. modo vero legimus Ang. Aret. *in dict.*
l. prima. § *ſolent.* qui ex ſententia Raph. & Ioan. de Anan. idem
cõcludit, videlicet quod eſt eiuſdem generis, &c. & idem ſen-
ſit Innocen. *in cap. cum ſpeciali. vltima colum infra eodem* vbi dicit
appellationem non mutare naturam cauſæ, ex ſupradictis, &
ex his, quæ tradunt Roman. *in dicto conſil. 501.* & doct. *hic,* & *in*
locu præallegatu in hoc articulo † vtrum poſſit appellari ad decu- 33
riones, vel Concilium generale, aut ad priores, ſiue Annianos:
diſtingue plenius, aut enim populus ille nullam habet iuriſdi-
ctionem contentioſam quales ſunt populi oppidorum infi-
morum, qui quamuis habeant iuriſdictionem in condendis
quibuſdam ſtatutis pertinentibus ad rerum ſuarum admini-
ſtrationem, non tamen habent iuriſdictionem iudiciariam, &
in hoc caſu concluſio eſt expedita, quod quamuis huiuſmodi
populi, priores, aut Concilium eligant iudicem ſuum pura ex
fœdere, aut ex priuilegio ſibi à ſuperiore conceſſo, non tamen
poteſt à ſententijs ipſius iudicis ad eos appellari, quia non po-
teſt populus illis dare iuriſdictionẽ quam ipſe non habet, *l. ne-*
mo plus iuris. ff. de reg. iur. & *cap. nemo poteſt eodem titu. lib. ſexto.* Aut
populus habet iuriſdictionem in cauſis cognoſcendis, & iudi-
candis, & tunc aut iudex non eligitur ab ipſo populo, vel Cõ-
cilio ſed à rege, vel principe ipſius: in hoc caſu ſimiliter con-
cluſio, videtur clara, quod non poteſt ad Concilium appella-
ri, quia non eſt iudex maior ipſo iudice à quo, imo minor, cum
iudex electus à principe populi ſit vicem gerens ipſius princi-
pis *iuxta ea quæ nota. in cap. 2. de conſuet. lib. 6.* & *in l. 2. C. de officio e-*
ius qui vicem, &c. & *quæ poſuimus in rubric ff. de offic. eius cui. quæſt. 2.*
concluſ. 10. & *ſequent.* ergo cum prohibita ſit appellatio ad pa-
rem, vel minorem iudicem, *vt ſupra poſuimus. quæſt. 2.* non po-
teſt à tale iudice ad populum appellari. aut iudex eligitur à po-
pulo, vel Concilio, & tunc aut eſt alius ſuperior proximus, &
in hoc caſu non populus, vel Concilium, ſed proximus ſupe-
rior appellandus eſt, *c. ſi à iudice,* & *c. ſi ſubdelegato. de offic. dele.* Aut
non eſt alius proximus ſuperior, & in hoc caſu appellandum
eſt ad Concilium dummodo habeat iuriſdictionem eius ge-
neris, cuius eſt cauſa ſuper qua interponitur appellatio. alio-
quin ſecus, per ea quæ *ſupr.* diximus. puta ſi cauſa eſt crimina-
lis, & Cõcilium generale habeat merum imperium, aut ſi cau-
ſa ſit ciuilis, & ſimplicis iuriſdictionis, & Concilium habeat
iuriſdictionem quamuis non habeat merum, vel mixtum im-
perium, poteſt in his caſibus, & exemplis appellari ad Con-
cilium, ſecus ſi cauſa eſſet meri, vel mixti imperij, & populus
& Con-

Digitized by Google

& concilium haberet ſolam ſimplicem iuriſdictionem, & præ-
dicta procedunt etiam in prioribus, & antianis, datis terminis
patribus, in cauſa ſuper qua interponitur appellatio, nam in qui-
buſdam ciuitatibus, puta Florentiæ, quamuis priores non ha-
beant in omnibus eandem poteſtatem quam habet generale
concilium, tamen habent amplam iuriſdictionem, ergo in cau-
ſis ad quas eorum iuriſdictio extenditur, poteſt ad eos in defe-
ctum appellari. Nunc verò prius quàm procedamus ad aliam q̃-
ſtionem, ſupplebimus quædam pertinentia ad primum caſum
de populis, vel dominis non recognoſcentibus ſuperiorem in
temporalibus, ex his quæ poſt alios poſuimus *in cap. innouamus, in
gloſſ. 2. infra de cenſib. & in dicto capit. per venerabilem, in gloſſ. recognoſ-
cat. infra, qui fil. ſint legit. & Inſtit. de iure natural. §. Senatuſconſultum.*
34 *quæſtione vltima.* Nam † omnimoda libertas, aut exemptio ad-
uerſus imperium non poteſt à ſubdito præſcribi, vt nemini ſit
ſubiectus quo ad temporalia, quia eſſet acephalus, item quia ſe-
queretur laceratio, & diuiſio imperij contra ius diuinum Euan-
gelicum, vt plenius probauimus *in locis præallegatis.* poteſt tamen
præſcribi ab ipſo non actiuè, ſed paſſiuè, ſi nomine eccleſiæ ſum-
mo Pontifici non Imperatori ſubiectionem exhibeat, ergo ſi
hoc modo præſcripta ſit omnimoda exemptio ab Imperio, e-
rit iſte talis eccleſiæ ſubiectus etiam quo ad temporalia, & con-
ſequenter à ſententiis ipſius poterit appellari ad Papam, *dicto ca.
cùm Ioannes, cùm gloſſ. tertia, ſupra de fide inſtrument. & c. ſi duobus, in-
fra eodem.* Si verò non ſit hoc modo præſcripta, neceſſario ſequi-
tur, quòd remanet ſubditus Imperatori, & conſequenter à ſen-
tentiis ipſius poterit victus Imperatorem appellare. Nonò quæ-
35 ro, † ſi in aliqua ciuitate ſit Collegium, quod facit ſibi aliquem
Rectorem cui dat iuriſdictionem, quod poteſt vt *in l. vltim. C. de
de iuriſdict. omnium iudicum.* quis appellabitur à ſententiis eius? re-
ſpond. ſecundùm Bart. *in l. 1. §. ſi quis in appellatione, vltim. colum. ff.
eodem.* appellandus eſt proximus ſuperior ipſius, id eſt, Rector il-
lius ciuitatis, qui eſt iudex ipſius Collegij, *argum. d. l. 1. §. ſi quis in
appellatione, & c. dilecti filij prior. infra eodem.* pro qua concluſione
dom. Abb. *hic*, primò inducit ſententiam Innocent. *in cap. dilecto,
infra de exceſſ. prælat.* vbi dicit, quòd cùm huiuſmodi Collegia, &
Rectores eorum ſubſint maioribus, & ordinariis poteſtatibus,
poſſunt ex eorum præcepto deſtrui, & ab initio prohiberi, ne
inchoentur, & prædictam concluſionem Bartoli comprobat
dom. Abb. ſiue ipſum Collegium ſit ſeculare, & ipſius Rector
ſimiliter ſecularis, qualia ſunt collegia mercatorum, ſutorum, &
ſimilia, quia regula eſt, quòd appellandus eſt ſuperior illius, qui
iudicauit, *l. 1. C. vbi & apud quem.* & facit quod not. Bart. *in l. 2. eo-
dem titul. & text. in l. 1. §. ſi quis in appellatione. ff. eodem.* & alij quos
paulo antè induximus *quæſtione proxima, in fin.* in diſtinctione, ſi-
ue Collegium ſit Eccleſiaſticum, & Rector ipſius etiam Eccle-
ſiaſticus. Nam ab eo appellabitur ad ſuperiorem proximum,
puta Epiſcopum, *c. Romana. §. 1. eodem titul. lib. 6.* Ex his infert do-
minus Abb. quòd enim appellandum eſt à Rectore ſcholarium,
vbi ſtatuta non prohibent appellationem ſi vniuerſitas ſit eccle-
ſiaſtica, quia in ea maior pars eſt ſcholarium clericorum, *iuxta
ea quæ not. in l. vltim.* vbi Bart. *ff. de colleg. illicit.* & Doct. *in c. ex literis.
ſupra, de conſtit.* appellari debet ad Epiſcopum loci, vel ad Papam.
facit text. *in d. capit. ex literis.* vnde in tali vniuerſitate eccleſiaſti-
ca non valeret ſtatutum diſponens, vt à ſententiis Rectorum
non poſſit appellari, niſi eſſet confirmatum à Papa, quia eſt con-
tra canones permittentes appellationem, & contra ius ſuperio-
ris, *c. venientes, de iureiurand.* Adde quòd etiam in vniuerſitate ſe-
cularium non valet ſtatutum, quia ſolus Princeps poteſt hoc di-
ſponere, aut tale priuilegium concedere, *l. 1. §. vltim. ff. à quib. ap-
pel. non licet.* ſed illa dubitatio relinquitur, quid ſi vniuerſitas eſt
ſecularis, quia ſcholares pro maiori parte ſunt ſeculares, Rector
tamen eſt clericus, ſicut ex forma ſtatuti fieri debet propter
ſcholares clericos, quis appellabitur à ſententiis ipſius. Nam in-
ſpecta qualitate Collegij, videtur appellandum ad ſecularem
iudicem proximum ſuperiorem, inſpecta verò perſona Recto-
ris, videtur appellandum ad Epiſcopum, *cap. 1. & 2. & capit. de per-
ſona. 11. quæſtione 1.* ſed idem dominus Abb. *in hoc articul.* diſtin-
guit, aut Rector iudicat de ſcholari clerico, & tunc appellan-
dum erit ad Epiſcopum, quia tunc iudicat vt iudex eccleſiaſti-
cus. Nam aliter in eum non caderet iuriſdictio, vt notat Inno-
cent. *in cap. cùm ab eccleſiarum, ſuprà de offic. ordinarij.* aut iudicat in-
ter laicos, & tunc appellandum eſt ad proximum ſuperiorem
laicum, quia quamuis ipſe ſit clericus, non tamen iudicat vt iu-
dex Eccleſiaſticus, ſed vt laicus, id eſt, vt Rector Collegij ſecu-
laris, ad hoc text. *in c. Romana §. debet autem, gloſſ. in verbo, iure alio.
eodem titul. lib. 6* & quæ tradunt Innocent. & alij *in c. cæterùm ſupr.
de iudic. & in c. verum, de foro compet.* & Bartolus *in l. 1. § ſi quis in ap-
pellatione, quæſtione vltim. ff. eodem.* & hanc diſtinctionem ſequun-
tur communiter Doct. *hic*, vnde dicit dum. Felinus *antepenult. co-
lum.* hoc eſſe diligenter notandum, quòd vbi qualitas clericatus
non requiritur neceſſario in iudice, quamuis ſit clericus, ab eo
appellatur ad ſuperiorem laicum, ſecùs vbi qualitas clericatus
eſt neceſſaria. ſed Decius hic improbat hanc opinionem, & de-
ſtinationem, quia in appellatione victus conqueritur de ſenté-
tia iniqua, & de iudice, *l. 1. in princ. ff. eodem.* ergo appellandum eſt
ad ſuperiorem eius, qui iudicauit, *d. c. Romana § debet autem.* ſed i-
ſta conſequentia non ſolùm non concludit contra communem
ſententiam, ſed reflectitur pro ea, quia cùm vniuerſitas in caſu
propoſito ſit ſecularis, & conſequenter ſubiecta ſit iudici laico
illius ciuitatis, *vt ſuprà diximus*, & Rector ipſius inquantum Re-
ctor ſit membrum, id eſt, caput ipſius vniuerſitatis, apertè con-
cluditur, quòd totum corpus vniuerſitatis ſecularis ſubiectum
eſt iudici laico, id eſt, tam † ipſe Rector, inquantum Rector, 36
quàm membra, *l. vltim. verſic. ita tamen. C. de iuriſdict. omnium iudi-
cum.* eſſet enim monſtroſum, vt eiuſdem corporis pars iudicij
laico ſubdita ſit, altera verò eccleſiaſtico, ad hoc text. *in cap. quo-
niam inpleriſque. ſupra, de officio ordin.* ergo quamuis Rector ſit cle-
ricus, qualitas iſta quando non requiritur neceſſario in iudican-
do, non eximit eum à ſuperiore laico, quia non iudicat vt cleri-
cus, ſed vt Rector, & caput laicæ vniuerſitatis, & conſequenter
vt laicus: ergo ratio prædicta optimè retorquetur hoc modo,
in appellatione victus conqueritur de ſententia, & de iudice,
ergo appellandum eſt ad ſuperiorem eius, qui iudicauit, ſed in
terminis noſtris ſuperior ipſius Rectoris, qui iudicauit, eſt lai-
cus, quia non iudicauit vt clericus, ſed vt iudex laicus vniuerſi-
tatis ſecularis, ergo ab eo ad ſuperiorem laicum appellandum
eſt. Secundò mouetur Decius alia ratione, † quia in appellatio- 37
ne non inſpicitur qualitas litigantium: hoc è ſicut, quod notat
Bartolus *in l. 2. in fine, de arbitris.* vbi concludit, quòd in locis in
quibus ex forma ſtatuti laudum laudum arbitratorum producunt a-
ctionem, & habent vim ſententiæ petens laudum arbitratoris
Senenſis, cogi debet adire iudicem Senenſem, quamuis aduer-
ſarius eius, & ipſe non ſint Senenſes, quia conqueritur de ſenten-
tia, ergo debet adire ſuperiorem illius, qui eam protulit, *l. 1. eo-
dem titul.* & illam concluſionem Bartoli ſequitur Baldus *in dicta
l. 2.* & dominus Abb. *in c. tùm dilectus, vltim. colum. ſupra, de arbitris.*
& Roman. *in conſil. 25. in caſu propoſito, &c.* ſed neque ratio iſta ſo-
lida eſt, quia caſus de quo loquitur Bartolus, & text. *in dicta l. 1.
cum ſimilib.* eſt longè diuerſus, vnde negatur paritas. Nam ibi
ſpectatur qualitas ſolius iudicis non litigatorum, quia nullam
habent participationem, vel connexionem ad inuicem, ſed in
terminis Rector, & litigatores, & cæteri ſcholares omnes ha-
bent ad inuicem participationem, & connexionẽ eiuſdem cor-
poris intellectualis, ſunt enim ex eadem vniuerſitate ſeculari, i-
ta vt ſicut cæteri ſcholares, ita & Rector, inquantum Rector, ſit
iudici laico ſubiectus. Ad rationem quæ pro communi ſenten-
tia inducitur de clerico feudatario principis laici reſpondet De-
cius, quòd procedit in cauſa feudi, in qua clericus etiam laicum
ſuperiorem recognoſcit, *c. ex tranſmiſſa, de foro competen. & c. ſolitæ.
de maior. & obedient.* & dominus feudi iuriſdictione ſua fraudari
non debet. Sed iſta ſolutio videtur debilis, quia etiam in ter-
minis noſtris cùm vniuerſitas ſit ſecularis, & ſubiecta iudici lai-
co, non debet ipſe ſuperior laicus fraudari, & priuari iuriſdi-
ctione ſua quam habet in Rectorem propter qualitatem cleri-
catus non neceſſariam, neque ſatisfacit alia ſolutio quam idem
ſentit, videlicet quod ſpeciale eſt in feudo duplici ratione ſpe-
cialitatis, primò fauore eccleſiæ, ne alioquin domini ſeculares
retrahantur à conceſſione feudorum facienda perſonis eccle-
ſiaſticis, ſecundò quia dominus concedens feudum, retinet do-
minium directum: quam rationem ponit dominus Abb. *in c. ve-
rum. 2. colum. ſuprà, de foro compet.* Nam ex hac vltima ratione idem
concludunt in terminis noſtris argumento reflexo. Superior
enim † laicus habet dominium, ſiue quaſi dominium iuriſdi- 38
ctionis in vniuerſitatem ſecularem, quamuis in ea ſint aliqui
clerici, aut Rector clericus, ergo hac ratione ad ipſum appellan-
dum eſt, quando qualitas clericatus eſt neceſſaria, ſicut appella-
tur ad dominum feudi, quantum verò ad priorem rationem re-
ſpondemus negando, quòd illa ſit ratio finalis, neque hoc ali-
cubi probatur, imò ratio finalis ſumitur ex iuſtitia, & æquitate,

Digitized by Google

quia quamuis laicus, ſimpliciter loquendo, ſit minor, & inferior clerico, tamen quantum ad ea quæ dat in feudum perſonis eccleſiaſticis, eſt ſuperior: ideo iuſtum eſt, vt in his recognoſcant eum ſuperiorem, & hanc rationem apertè probat text. *in dicto c. ſolita. § quod autem ſequitur. ibi, non negamus quin præcellat Imperator, &c. de maior. & obedient. & in dicto c. verum ibi, ſicuti iuſtum eſt.* Nec autem ratio militat etiam in caſu propoſito, quia Rector dignitatem recipit ab vniuerſitate ſeculari, ergo iuſtum eſt, vt recognoſcat ſuperiorem iudicem laicum eiuſdem vniuerſitatis. Ad rationem de clerico delegato à iudice ſeculari à quo appellandum eſt ad ipſum delegantem, non ſuperiorem eccleſiaſticum, *vt in Authent. ſi qui litigantium.* vbi Bald. *vltim. notab. C. de epiſc. aud.* reſpondet idem Decius, quòd in eo ſimiliter eſt ratio ſpecialis, videlicet, quia fungitur vice legantis, ideo appellatur ad delegantem, *l. 1. ff. quis, & à quo appel. & l. præcipimus. § hæc ſi appellatio. C. eodem.* vnde non idem eſt in ordinario, quia non appellatur ad proximum ſuperiorem, qui illum conſtituit, vt tradunt Raph. & Angel. Aretin. *in l. 1. ff. quis, & à quo appel.* & patet, quia Princeps conſtituit iudices ordinarios, *l. 4. ff. ad legem Iuliam de ambitu.* & tamen ab inferiore iudice ordinario appellatur, non ad Principem, omiſſo medio, ſed ad proximum ſuperiorem, *l. Imperatores. ff. eodem.* & ideo licèt Rector ſcholarium habeat iuriſdictionem ab Vniuerſitate, non tamen propter hoc videtur ad eam eſſe appellandum. Sed hæc ſolutio videtur omnino inſufficiens, quia quamuis à iudice ordinario appelletur ad proximum ſuperiorem, licèt non fuerit ab eo, ſed ab alio iudex conſtitutus, non tamen ex hoc ſequitur, vt à iudice ordinario conſtituto à laico ſit appellandum ad eccleſiaſticum hac ratione, quia ille ſit clericus. Hæc enim eſt mala conſequentia, & confutatur ex his quæ tradit Bartolus *in dicta l. 1. § ſi quis in appellatione, quæſtione vltima ff. eodem.* vbi concludit, quòd ſi clericus factus eſt Rector alicuius ciuitatis, ab eo appellabitur ad ſuperiorem illius ciuitatis, quia non iudicat vt clericus, ſed vt Rector eiuſdem ciuitatis. idem quoque ſubiungit: quòd ſi aliquis Rex ſit etiam Comes alicuius Comitatus, & in eo iudicet vt Comes, appellabitur ab eo ad ſuperiorem ipſius inquantum eſt Comes, non ad ſuperiorem eiuſdem inquantum eſt Rex, *l. ſi quando, C. eod.* Ad rationem de qualitate clericatus non neceſſaria reſpondet Decius, quòd hoc non attenditur, ſed conditio iudicantis, & ad hoc inducit ſententiam Bartoli *in d. l. 1. § ſi quis in appellatione, quæſtione penult. ff. eodem.* vbi concludit, quòd ſi ex cauſa iudicauerint ſimul iudex laicus, & eccleſiaſticus, ab eorum ſententia iudex eccleſiaſticus appellabitur, ergo loquitur in caſu in quo non erat neceſſaria qualitas clericatus, id eſt, de iudicio agitato inter laicos ſub duobus iudicibus, vno laico, & altero clerico, ſimiliter Baldus *in l. præcipimus, in fin. C. eodem.* notat, quòd ſi cauſa compromittitur in clericum, & laicum ſimul, Epiſcopus eſt adeundus ſuper reductione ad arbitrium boni viri, quia clericus tanquam dignior trahit ad ſe laicum. Sed iſta quoq; ſolutio non ſatisfacit: primò, quia immò qualitas clericatus nõ neceſſaria non eximit clericum à iuriſdictione ſuperioris laici cui ſubeſt non tanquam clericus, ſed tanquam laicus, vt patet ex ſupradictis de clerico feudatario laici, aut delegato, aut etiam ordinario iudice conſtituto à principe laico. Secundò, quia concluſio prædicta Bartoli & Bald. procedit in illis terminis in quibus diuerſæ rationes verſantur, vnde negatur paritas. Primò, quia in terminis noſtris Rector, inquantum Rector, cenſetur laicus, meritò non inſpicitur qualitas clericatus nõ neceſſaria, ſed quando cauſa committitur, vel compromittitur in duos, quorũ vnus eſt clericus, quamuis potuiſſet compromitti in duos laicos, tamen clericus ex tali compromiſſo non ſuſcipit perſonam laici, ſicut ſuſcipit Rector. Vnde concluſio Bartoli *in d. § ſi quis in appellatione* non haberet locum, quando clericus & laicus ſimul iudicant ex delegatione à iudice laico facta, quia tunc clericus ſuſtinet perſonam iudicis laici cuius vice fungitur. Secundò, quia cùm ibi clericus non poſſit conueniri niſi tanquam clericus, & conſequenter non niſi coram iudice eccleſiaſtico, *cap. ſi diligenti, & c. ſignificaſti, ſupra de foro competent.* neque ſit iuſtum, vt vtriuſque ſuperior appelletur, ſubeſt ratio, vt contra vtrumque appelletur eccleſiaſticus, vt magis dignum trahat ad ſe minus dignum: quæ ratio non vertitur in caſu propoſito in quo appellatur à ſententia Rectoris, non vt clerici, ſed vt Rectoris vniuerſitatis ſecularis, & conſequenter vt iudicis laici.

39 Decimò quæro, † vtrùm iudex faciat litem ſuam, & poſſit in ſyndicatu conueniri, quando protulit ſententiam iniquam à qua victus non appellauit? Reſpondeo, communis concluſio eſt, quod tenetur ſiue habuit iuſtã cauſam non appellandi, puta propter inopiam, quo caſu nulla eſt dubitatio, ſiue cùm poſſet, noluit appellare. Primò, quia non videtur culpabilis, qui litis moleſtiam exectatur, *l. item ſi rei. § non tamen ff. de ali. iudic. mut.* ad idem text. *in l. illud, in princ. verſic. quid tamen ff. de tributor. actio.* Secundò, quia poſito, quòd hæc verecunda cogitatio, & litium execratio in eo eſſet culpabilis, tamen, vt dicunt Bartol. & communiter Doctores *in l. 1. in princ. in gloſ. noui iuris. ff. quod quiſque iuris.* iudex deliquit, vel quaſi deliquit per dolum, vel per iuris ignorantiam committendo, id eſt, ſententiam iniquam proferendo, victus verò fuit in culpa omittendo appellationem, ergo delictum, vel quaſi delictum iudicis non compenſatur, neque purgatur propter culpam victi, *l. 1. vbi gloſ. in verſic. quamuis. ff. de eo per quem factum erit, & l. item ſi obſtetrix. § vltim. & l. qui foueas. & l. ſi putator, in fin. ff. ad legem Aquiliam, cum ſimilib.* & hanc ſententiam ſequuntur Baldus, & Angel. & communiter Doctores *in dicta l. 1. in princip. aliàs § 1.* & Angel. Imol. & alij *in l. quarta. § vltimo. ff. de damno infect.* vbi poſuimus, *quæſtione vltima* & Innocent. *in cap. paſtoralis, columna vltima, ſuprà de offic. delegat.* & Doctores *in capit. ſæpè. infra eodem.* & Bartol. *in diſputatione ſua incipiente, Iudex per imprudentiam, & in dicta l. item ſi rei, in princip. ff. de alienat. iudic. mut.* per illum textum, negligentia † enim omittentis appellationem 40 non tollit delictum, vel quaſi delictum iudicis, & conſequenter non tollit remedium aut actionem aduerſus eum proditam, *dicta l. item ſi rei, in princip.* idem Bartolus *in l. 1. in princip. ibi, vltimò verò gloſ. &c. ff. eodem.* vbi not. gloſſam idem ſentientem, *in verbo, iniquitatem,* & Innocent. *in c. ſacro, de ſententia excommun.* & Bald. *in c. vnico, § iudices verò. de pace iurament. firmand. in vſibus feudorum.* & Angel. *in l. ſi filiusfamilias ff. de iudic.* & Innocen. *in c. vltim. de emptio & vendit.* & vide etiam Bald. *in l. obſeruare. § proficiſci. 27. quæſtione ff. de offic. procur. & in l. vltim. C. de pœna iudic. qui male iudicauit. & c. vltim. quo tempor. miles inueſt. in vſibus feud.* & gloſſ. & Doctores *in dicto c. paſtoralis. § quia verò. in verb. & ſi ſtat in fin.* vbi dom. Abb. *2. colum. ſupra, de offic. delegat.* & Angel. *in l. ſancimus, C. de iudic.* ex his infertur deciſio alterius quæſtionis, quid ſi victus appellauit, & ſuccubuit iudice appellationis iniquam ſententiam confirmante, in qua ſimiliter communis concluſio eſt, quod tenetur non ſolùm ſecundus, verum etiam primus iudex, quia victus non fuit in aliqua culpa: item poſito, quòd commiſerit aliquam culpam, puta quia non fuit diligens in proſecutione culpa ſua, & delictum iudicis ad quem, non tollit delictum iudicis à quo. Item infertur deciſio quæſtionis illius, † vtrùm iudex te- 41 neatur quando victus appellauit, ſed poſtea deſeruit appellationem: in qua etiam communis concluſio eſt, quòd ſi appellatio deſerta fuit ſimpliciter curſu temporis eo cauſam non proſequente, nihilominùs iudex tenetur per prædictas rationes. Si verò deſerta fuit per expreſſam renunciationem, Doctores videntur concludere, iudicem à quo non teneri, quia victus videtur approbare ſententiam appellationis renunciando, ſed iſta ratio videtur inſufficiens, quia etiam ille, qui nõ appellat, intelligitur ſententiam approbare, *c. quod ad conſultationem, ſupra tit. 1.* & tamen iudex non propterea eximitur ab obligatione, vt prædiximus, neque valet reſponſio, ſi quis dixerit approbationem non appellantis eſſe præſumptam ex interpretatione iuris, appellationem verò renunciantis appellationi eſſe veram, & expreſſam, id eſt, conſenſu vero, & expreſſo factã, quia hoc eſt falſum: patet, quia poſſibile eſt, vt affectus tædio litigandi aut expẽſis oneratus aduerſarij potentia territus renunciauerit appellationi, ne laboribus & ſumptibus grauioribus vrgeretur: vnde nõ valet iſta conſequentia, victus appellãs poſtea renunciat appellationi: ergo abſoluto & ſimplici conſenſu ſententiam approbat, ſicut non valet in eo, qui non appellat. Vnde planius diſtinguendum eſt. Aut victus expreſsè approbat ſententiam, puta quia in renunciatione hanc cauſam exprimit, & tunc procedit prædicta opinio, *facit regula, Scienti, de regul. iur. lib. 6.* Aut ſimpliciter appellationi renunciat, & tunc nihilominùs iudex tenetur, quia hæc renunciatio non tollit cauſam ſuæ obligationis, *vt patet ex ſuprà dictis.* Inſuper *in locis præalleg.* ponuntur aliæ quędam quæſtiones, videlicet, quid ſi nullo modo poſſit amplius appellari, quia prolatæ fuerunt tres ſententiæ conformes, vel quia victus fuit verè contumax, qui non poteſt appellare, *l. ex conſenſu. § vltim. ff. eod.* in qua communis concluſio eſt, quod omnes iudices tenentur, & quantum ad exemplum de tribus ſententiis, ratio eſt in promptu, ſecundùm Bald. *in d. l. vlt. C. de pœn. iud. qui mal. iud.*

Digitized by Google

iud. quia vnius imperitia non excuſat imperitiam alterius, quantum verò ad exemplum de contumace ratio hæc redditur, quia quamuis cõtumax æquè deliquerit, aut etiam grauiùs ſi per imperitiam iudex malè iudicet, tamen delicta ſunt ſeparata, & cõtumacis delictum ſatis punitur priuatione iuris ſui, quod habebat aduerſus eum, qui ſententiam obtinuit, & priuatione iuris appellandi: item quia cõtumacia parti non eſt idonea cauſa propter quam iudici liceat impunè ſententiam iniquam proferre, *l. & poſt edictum. ff. de iud. & l. properandum §. & ſi quidem. ver. ſin autem ex geſtis, eod. tit.* meritò facit litem ſuam. facit regula, ex ſeparatis non fit illatio. & ſeparatorum ſeparata ratio eſſe debet, *l. vlt. ff. de calumniatoribus, & l. neq; natales, C. de probat. cum ſimil.* & hanc ſententiam ſequuntur communiter Doct. *in d. l. 4. § vlt. ff. de dam. infecto. & in alijs locis ſuperius adductis.* ampliùs fit etiam quæſtio, quid ſi iudex protulit ſententiam inualidam. de qua vide gloſ. quę reputatur ſingularis *in d. l. vltim. ff. de var. & extraord. cognit.* quæ dicit
42 iudicem proferentem ſententiam inualidam non † facere litem ſuam. de quo Bart. *ibi* remittit ad ſuam diſputationem. vide quæ poſt alios poſuimus *in l. pen. 10. not. C. de pact.* & Bald. *in l. ſi vt propoſitis. 1 prope fin. C. quomodo & quando iudex.* & Doct. *in locis præallegat.* Breuiter autem communis concluſio eſt, quòd quando ex ſententia inualida nullum fit parti præiudicium, non facit litem ſuam, alioqnin ſecùs, quia tenetur quatenus illius intereſt, *d. l. vltim. & Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delict. naſc. in prin.* ex ſupradictis etiam infertur, vtrùm iudex malè iudicans teneatur in foro conſcientiæ illi contra quem iudicauit. Nam tenetur quatenus eius intereſt in caſibus in quib' obligatur in foro humano, alioquin ſecùs, puta in cauſis ambiguis, in quibus variæ ſunt opiniones, quarum nulla communis eſt. Nam ſi iudicet ſecundùm vnam, dummodò nõ faciat contra propriam conſciẽtiam, id eſt, dummodò ſecundùm eam iudicet, ideo quia putat eam eſſe veriorẽ, ſicut non obligatur in foro humano, *vt poſuimus in c. 1. quæſt. 2. limitatione 2. ſupra titul. 1.* ita neque in foro diuino, quamuis contraria opinio eſſet verior, ſed ſi crederet contrariam eſſe veram, ſed aut odio, aut gratia ſecundùm aliam iudicaret, obligaretur in foro diuino, quamuis in foro humano conueniri non poſſet, quia non iudicat de occultis: generaliter autem, vtrùm aut quomodo iudices, aut aduocati, vel conſulentes, aut alij teneantur in foro conſcientiæ, vide quæ plenè poſuimus *in c. ſignum, in gloſ. vltima, infra de homicid.*

REPETITIO
IN RVBRICAM DE Appellationibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Rubrica concipitur habito reſpectu ad id, quod principaliter tractatur in titulo.*
2 *Actus redditur nullus ſi deficiat in ſubſtantia, ſic & ſi deficit in forma.*
3 *Forma dicitur, quæ dat eſſe rei.*
4 *Forma, & ſubſtantia actus, quid differant.*
5 *Hæres tenetur obligatione naturali adimplere voluntatem defuncti.*
6 *Teſtamentum ſi peccat in ſubſtantia, vitiatur.*
7 *Actus tractu temporis conualeſcit quando peccat in forma, ſecus quando peccat in ſubſtantia.*
8 *Conſuetudo, an poſſit inducere, vt appelletur ad parem, vel ad inferiorem.*
9 *Par in parem non habet imperium.*
10 *Dignitas epiſcopalis eſt maior regia dignitate.*
11 *Rector ſtudij epiſcopum ſtudentem præcedere debet.*
12 *Appellatio regulariter extinguit, aut ſuſpendit pronunciatum.*
13 *Appellatio qualibet, quæ non eſt friuola, legitima dicitur.*
14 *Appellationis eff. ctus.*
15 *Damnatus crimine capitali in terris eccleſiæ teſtari non poteſt, pendẽte appellatione.*
16 *Appellatio ſuſpendit de iure ciuili, conſiderato tempore futuro.*
17 *Litis conteſtatio non extinguitur per appellationem.*
18 *Exceptioni dilatoriæ cenſetur renunciaſſe. quia non appoſuit eam infra tempus à iure ſtatutum, & ſic ante litis conteſtationem.*
19 *Iudex in ſindicatu poteſt conueniri pendente appellatione à ſententia per ipſum lata quo ad ſumptus litis, non quo ad intereſſe.*
20 *Appellatio extinguit præſumptionem, quæ erat pro ſententia.*
21 *Appellatio ad quid inuenta.*
22 *Appellatio in dubio iuſta præſumitur, & ei deferendum eſt, niſi euidẽter appareat iniuſta.*
23 *Appellationis formalitas quæ dicatur.*
24 *Appellatio eſt defenſio iuris poſitiui.*
25 *Iuramentum eſt de iure naturali.*
26 *Imperator ſtatuere non poteſt, quòd teſti ſine iuramento credatur.*
27 *Appellatio cur per pactum tolli poſſit, & non per ſtatutum, remiſſiuè.*
28 *Princeps causam, appellatione remota, committere poteſt, nu. ſeq.*
29 *Citatio eſt defenſio naturalis.*
30 *Ius acquirendum facilius tollitur, quàm acquiſitum.*
31 *Inferior nullus poteſt committere cauſam, appellatione remota. Limita, vt ibid. ex cauſa neceſſaria & euidenti. & nu. ſeq.*
32 *Epiſcopus ex cauſa poteſt diminuere pœnitentiam, quã iniungit Pontifex.*
33 *A ſententia lata in fauorem mulieris in cauſa dotis poteſt appellari, quo ad impediendam executionem.*
34 *Iudicis officium, ad quem appellatur, in quo verſetur.*
35 *Iudex appellationis reformare poteſt ſententiam latam in cauſa principali.*
36 *Reductio ad arbitrium boni viri habet inſtar appellationis, & ei per pactum renunciari poteſt.*
Et infra quod tempus petatur, nu. 37.
Et an ſit ſpecies appellationis, nu. 38.
39 *Exceptio dicitur eſſe quædam defenſio.*
40 *Princeps in temporalibus non habet Papam ſuperiorem.*
41 *Minori nunquid detur reſtitutio in iudicio ſortis.*
42 *Appellatio à ſententia principis admittitur, quãdo ad relationem alterius eam tulit.*
43 *Vniuerſitas, in qua ſunt plures laici quàm clerici, an dicatur eccleſiaſtica, an verè ſecularis.*
44 *Iudex eccleſiaſticus nunquid cognoſcat de delicto à pluribus commiſſo, in quorum numero ſit vnus clericus.*
45 *Dignius cedit minus digno, quando illud principaliter conſideratur.*
46 *Epiſcopus delegatus Principis cognoſcit de cauſa non ex propria perſona, ſed vice delegantis.*
47 *In diſpoſitione vbi adeſt qualitas quæ neceſſaria non eſt, illa non conſideratur, & diſpoſitio habet effectum, ac ſi illa non adeſſet.*

SEQVENDO ordinem Abb. hæc rubrica variis modis continuatur, Abb. approbat tertiam, vt meliorem, contra quam arguit Modern. Decius, & reſpondet, *vt hic per eum*, cuius reſponſio non placet, quia in hoc titulo tractatur principaliter de appellationibus, quæ admittuntur, & quæ ſuſpendunt ſentẽtiam,
nam rubrica † concipitur habitu reſpectu ad id, quod principa- 1
liter tractatur in titulo, *patet in l. ſi conſtante, ff. ſolut. matr. iuncta rubric. eiuſdem tit. patet etiam in rubr. de vulg. & pupil.* quæ ita concipitur, & tamen in illo titulo de breuiloqua tractatur exemplari & compendioſa, *l. Lucius, & l. ex facto, & l. Centurio, in eod. tit.* de quibus non fit mentio in rubri. quia de eis incidenter tractatur, ideo difficultati aliter reſpondeo, quòd res iudicata etiam dicitur ſentẽtia à qua poteſt appellari, *gloſ. in l. 1. ff. de re iud.* Abb. *in rubr. infra tit. proximo* inducit text. *in l. eleganter. § ſi poſt. ff. de condict. indeb.* quem textum aliter induco, & ſubſtantialiter, nam dicit textus, quòd tranſactio facta poſt rem iudicatam nullius eſt momenti, & ita cauetur reſcripto Antonini Imperatoris, ſubdit textus quærendo, quid ſi à ſententia ſit appellatum, an reſcripto opus ſit, & reſpondet tranſactionem valere, ita interpretando illud reſcriptum Imperatoris: conſidera ergo, quòd ſi res iudicata ſolùm ſententia diceretur, à qua non poſſet appellare, vana dubitatio Iuriſconſulti fuiſſet, item non eſt opus interpretatione, *l. ille aut ille, § cùm in verbis. ff. de legat. 3.* Abb. in hac rubrica ponit ſeptem quæſtiones, quas expediam iuxta ordinem 1 primò quærit, quomodo diffiniatur appellatio, ſed prius incidenter declarat quæ dicantur ſubſtantialia appellationis, & ſequuntur Doct. gloſ. *in c. 1. de conſuet. lib. 6.* videndum eſt, quæ dicatur ſubſtantia actus, & quæ forma, & an iſta inter ſe differant. Videtur
dicendum, quòd non differant inter ſe, quia † ſicut actus nõ po- 2
teſt conſiſtere ſi deficiat in ſubſtantia, ſic nec etiam conſiſtit, ſi defi-

deficiat in forma, *l. cùm hi § ſi prætor. ff. de tranſact. & l. ſi vnus, C. de te-*
3 *ſtament.* forma eſt, † quia dat eſſe rei, *l. fin. qui quadraginta. § quadam. ff. ad leg. Falcid.* ideo Salic. *in l. 2. quæſt. 6. C. de iure emphyt.* puri-
ficat formam, & ſubſtantiam, & Doctores in variis locis idem
tenent. & hoc vſque in præſentiatum tenui pro vero, Bald. *in l. Le-*
tiam C. de execut. rei iud. dicit, quòd ſubſtantia actus eſt, qua pri-
mum aliquid eſt res, nec plura dicit, iſta pauca verba Baldi ape-
ruerunt oculos mihi in hac difficultate, iſtud tamen latius eſt
4 declarandum: itaque dico, quòd forma † & ſubſtantia differũt,
nam remota ſubſtantia actus nõ poteſt conſiſtere, nec ex eo ali-
quid poteſt inſurgere, declaro per duo exempla, conſenſus eſt
de ſubſtantia ipſius ſtipulationis, *l. obligationum ſubſtantia. ff. de a-*
ctio. & obligat. ſi conſenſus deficiat, non valet etiam vt pactum
nudum, *l. an inutilis, in princ. ff. de acceptilat.* ſecùs autem ſi deficiat
in forma, & adſit conſenſus, nam valet vt pactum nudum, vt
notatur in *l. 1. § ſi quis ita, & ibi dixi. ff. de verb. oblig.* do aliud, &
melius exemplum: numerus ſeptem teſtium eſt de forma teſta-
menti, *l. ſi vnus, C. de teſtamentis.* ſi iſta forma deficiat, inſurgit ali-
quid ex teſtamento, quia valet inter liberos, *l. hac conſultiſſima. §.*
5 *ex imperfecto. C. de teſtament.* item hæredes † tenentur obligatione
naturali adimplere voluntatem defuncti, *l. in teſtamento. ff. de fi-*
deicom. liber. item ex tali teſtamento declaratur voluntas teſtato-
6 ris, *l. fin. ff. de reb. eorum.* ſed quando teſtamentum † peccat in ſub-
ſtantia, quæ eſt voluntas teſtatoris, nihil inſurgit ex tali teſta-
mento, quia non valet etiam inter liberos, prout notatur *in l. fin.*
qui teſtamentum ff. de teſtament. & tradit Bart. *in l. 1. colum. 3. ff. de con-*
dict. indeb. Comprobantur ita, nam ſi quis teſtamentum fecerit
ſine ſolennitate requiſita à iure, & ſic non ſeruata forma, & poſt
efficiatur miles, & perſeueret in ea voluntate, teſtamentum va-
lebit. Sed ſi furioſus vel infans teſtamentum fecerit, licèt poſtea
infans efficiatur maior, & furioſus ſanæ mentis, non propterea
reconualidabitur illud teſtamentum, & ideo eſt, quia in ſubſtã-
tia peccabat, hoc eſt in imperfecto iudicio, & non ſua mente.
Primus caſus probatur *in § penult. de milit. teſtament. Inſtit.* Secun-
dus probatur *in § præterea Inſtit. quibus mod. non eſt permiſ. facere te-*
7 *ſtam.* Ex quo habes notare, quod tractu temporis † conualeſcit
actus, quando peccat in forma, ſecùs quando peccat in ſubſtan-
tia, quia tunc etiam tractu temporis conualeſcit, *d. § præterea.* &
nota hanc declarationem, reſpondendo ad id, quod dictum
8 fuit de conſuetudine, nõ poſſe introduci, † quòd appelletur ad
parem, vel inferiorem, hoc limita, niſi cõſuetudo faciat eum ſu-
periorem in actu appellandi, ſic limitat Dominic. *in c. 2. de cõſuet.*
lib. 6. & alij Moder. in hac rubr. in hoc Abb. ſequitur, & *in c. fin. de*
dila. admittit hoc in iudice pari, quem conſuetudo maiorem fa-
ciat, ſed non procedit in iudice inferiore, quia conſuetudo eſſet
irrationabilis, Felin. non facit aliquam differentiam inter parẽ,
9 & inferiorem, quia etiam irrationabile eſt, quòd † par in parem
imperium habeat, *c. innotuit de elect. l. ille à quo. § tempeſtiuum. ff. ad*
Trebel. Decius tenet opinionem Abb. *argum. l. 1. § pen. ff. de appel.* e-
go idem teneo quod Felin. & ſic quòd conſuetudo valeat etiam
ſi facit inferiorem ſuperiorem in articulo appellationis, quia in
illo actu eſt ſuperior, licèt in aliis actibus ſit inferior, & hoc ſuffi-
cit, vt per gl. *in c. ſi epiſcopus. 18. diſtin.* vbi Epiſcopus ratione feudi,
quod habet à Rege eſt inferior, & citatus ratione feudi tenetur
10 comparere, & tamẽ † dignitas epiſcopalis alio reſpectu eſt ma-
ior dignitate regia, *c. duo ſunt. 96. diſt.* facit Abb. *in c. poſtulaſti, de cõ-*
11 *ceſ. præb.* dum loquitur de epiſcopo ſcholari. † quem Rector præ-
cedere debet in vniuerſitate ſcholarium. Demùm Abb. quærit,
quomodo diffiniatur appellatio, & reprobat diffinitionem Bar-
toli *in l. 1. ff. de appel.* rationes non dicit, Angel. & Imol. *in rubric. de*
appel. reprobãt Bart. diffinitionem rationibus, de quibus per eos,
à quibus Bart. defendit Præpoſitus Mediolanenſis, quem vide,
& in quantum ipſe dicit, quòd licet appellatio ab excommuni-
catione non ſuſpendat ipſam excommunicationem, iſtud tamẽ
non debet conſiderari, quia vna hirundo non facit ver. Iſta ſolu-
tio eſt bona, ſed non probatur per ipſum aliquo iure, ideo pro-
12 bo hanc ſolutionem, nam † regulariter appellatio extinguit aut
ſuſpendit pronunciatum, *c. venientes, de iureiurand.* ſed regula v-
niuſcuiuſque diſpoſitionis conſideranda eſt, non caſus ſpecia-
les, Bart. *in l. ſeruum. ff. ſi quis caut.* & Mod. *in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non*
ierit. facit gloſ. *in l. 2. ff. de appellat. recip.* quam multum extollit A-
lexand. *in l. ex diuerſo. § final. ff. ſolut. matrimon.* aliam diffinitio-
nem ponit Abb. quem reprehendit Decius, eo quia Abb. di-
cit, ſi legitima ſit appellatio, nam quælibet appellatio ſuſpen-
dit cauſam niſi euidenter ſit friuola. fragilis eſt iſta reprehenſio,
eo quia † quælibet appellatio, quæ friuola non eſt, legitima di- 13
citur, *c. dilecti filij, & ibi gloſ. in verbo, legitimè infra hoc eodem titulo*
noſtro. Secundò quærit Abb. quot † effectus operetur appella- 14
tio? Ex cunctis dictis colligo duas concluſiones, prima eſt, appel-
latio præſenti tempore conſiderato extinguit ſententiam, ſed il-
lam ſuſpendit conſiderato tempore futuro, iſtud plenius decla-
rat Bald. *in rubr. C. de appel.* Oldrad. *in conſ. 539. incip. Epiſcopus dicit,*
quòd appellatio ſuſpendit ſententiam de iure canonum, *c. paſto-*
ralis. § 1. de offic. delegat. ſed illam extinguit de iure ciuili, *l. 1. § fin. ad*
Turpillian. ex quo infero, quòd in † terris eccleſiæ damnatus ca- 15
pitali crimine non poſſet teſtari pendẽte appellatione, quia eius
ſtatus eſt in pendenti. *l. de ſtatu. ff. de teſtament.* & ſic non haberet
locum *lex qui à latronibus. ff. de teſtamen. § fin.* opinio Abb. eſt vera,
quam tenent Ioan. de Imol. & Alex. *in l. 1. de re iud.* Imol. & Abb.
in c. venientes, de iureiur. quia de † iure ciuili appellatio ſuſpendit 16
conſiderato tempore futuro, *l. 2. § ſi quis deceſſerit. iuncta gloſ. ff. vn-*
de legit. pro iſta concluſione facit gloſ. notab. *in c. ſæpè in verb. ſen-*
tentiam, inf. eod. contra hanc concluſionem opp. de lege qui cùm
maior. *§ accuſare ff. de bon. liber.* in quantum dicit text. Benignè di-
cetur non protuliſſe accuſationem: ergo rigor iuris vult, quòd
appellatio non extinguat ſentẽtiam, conſiderato præſenti tem-
pore, cogitabis de reſponſione, & iſta concluſio fallit, quando
ſumus ante appellationem, nam tunc ſententia non extingui-
tur neq; ſuſpenditur in his in quibus inſurgit mera executio iu-
ris abſq; facto hominis, prout eſt infamia, ideo condemnatus e-
rit infamis infra tempus decendij, & ſic interim non poterit eſſe
teſtis, ſic limitat Ang. *in l. tale pactum. § qui procurant. col. 8. ff. de pa-*
ctis. & ſi dixeris, nonne paria ſunt, quod ſit appellatum, vel quod
ſimus infra tempus datum ad appellandum. certè ſic, *c. non ſolùm,*
de appel. lib. 6. & l. ſi poſt rem ff. de tranſact. gloſ. & Doct. in l. ex iudiciorũ,
ff. de appel. reſpondetur, quòd iſta obiectio procedit in executio-
ne hominis, ſed mera iuris executio ſtatim fit ſentẽtia lata, iſtud
eſt de mente Ang. *in d. § qui procurant.* Secundò fallit † reſpectu 17
litis conteſtationis, illa enim non extinguitur nec ſuſpenditur
per appellationem, imò durat eius effectus, *l. ita demùm, C. de pro-*
cur. vbi Bart. & alij notant, ideo exceptiones dilatoriæ, quæ non
fuerint oppoſitæ in cauſa principali, non opponentur in cauſa
appellationis. plura dicunt & inferunt Moder. Papienſes *in d. l. i-*
ta demum. quæ non ſunt transplantanda, quæ omnia procedunt
retento communi intellectu *ad d. l. ita demum.* ſed Fulgoſ. *ibi,* quẽ
moderni ſequuntur, intelligit illum text. quando lis erat conte-
ſtata in cauſa appellationis, ideo ante litem conteſtatam oppo-
ni poſſunt exceptiones dilatoriæ: ſequor communem opin. quã
comprobo duabus rationibus, prima eſt, nam in caſu quo litis
conteſtatio extinguitur, non tamen pereunt effectus ab ea cau-
ſati, ergo multo minus perimatur iſte effectus, quod non poſſit
opponi dilatoria exceptio, cauſatus à litis conteſtatione facta in
cauſa principali, quæ non extinguitur per appel. Aſſumptũ pro-
batur per gloſ. notab. & approbatam *in l. properandum. § 1. in verb.*
iudicij. C. de iud. Tertia ratio, nam † qui non oppoſuit dilatorias 18
exceptiones infra tempus à lege ſtatutum, & ſic ante litis conte-
ſtationem, illis cenſetur renunciaſſe, *l. Titia. ff. de accuſ. & l. ſi ea. C.*
qui accuſ. non poſſ. cùm ergo ſit peremptum tale ius mediante taci-
ta renunciatione, amplius reuiuiſcere non poteſt, *l. qui reſ. § areã,*
ff. de ſolut. nec placet intellectus Fulgoſij, quia nullam habet du-
bitationem, per ea quę vult Abb. *in c. cùm in iure, de elect. extr.* Ter-
tiò fallit in ſententia lata in cauſa criminali quo ad bona, & hoc
fauore fiſci, *l. chirographis. § fin. ff. de adminiſt. tut.* per quem text. vi-
de Bart. *in l. furti ff. de his qui not. infam.* Angel. & Imol. *in rubr. ff. eo-*
dem. Quartò fallit in iudice, † qui in ſindicatu poteſt conueniri 19
pendente appellatione à ſententia per ipſum lata, & hoc quoad
ſumptus litis, non quo ad intereſſe, ita Bart. *in diſput. incip. Index,*
& in l. ſi minoris. ff. de adminiſtr. tut. Vltimò fallit in ſententiis cen-
ſurarum: ita limitat hic Abb. rationem ponunt Doct. *in c. paſtora-*
lis, infra. Secunda concluſio eſt, præſumptio † quæ erat pro ſen- 20
tentia, extinguitur per appellationem, ita Abb. *hic, per text. in c. cũ*
ad ſedem, de reſtit. ſpoliat. ad quem reſpondet Decius, & benè, iſta
concluſio communis et eſt approbata, & per Alexan. *in l. ſciendũ,*
de verb. oblig. col. 5. Peruſ. hic, col. 10. Decius hic tenet contrarium, ſe-
quens Ioan. de Imol. *in c. in præſentia, ſupra de renun.* ego teneo cõ-
munem opinionem, quam l. & ratione comprobo, *per text. ex-*
preſſum in § illud quoq; in Authent. de his, qui ing. ad ap. dum dicit te-
xtus, victores potiantur ſententia, potiantur, ſi eas rectè habere
monſtrauerit, ſi enim pro ſententia præſumeretur, illa probatio
neceſſaria non eſſet, *l. ſiue poſſidetis, C. de proba.* ratione comprobo,
appel-

Digitized by Google

21 appellatio fuit inuēta, † vt iudicis iniquitatem corrigat, l. 1. ff. eod.
22 & appellatio † in dubio iuſta præſumitur, & ei deferendum eſt,
niſi euidenter appareat iniuſta. gloſ. in l. 1. ff. ut nouan. appel. pend. in
verb. fiat. Paul. de Caſtr. in conſ. 29. ſi ergo appellatio, per quā ſen-
tentia corrigitur, præſumitur iuſta, ergo ſentētia præſumitur in-
iuſta, & ſic hæc præſumptio inſurgens ea appellatione illidet p̄-
ſumptionem, quæ eſt pro iudice, vel pro ſententia, l. diuus. ff. de in
23 integr. reſtit. tit. gener. Circa d. Abb. in 3. q. inquantum † conſiderat
formalitatē, & ſubſtantiam appellationis, quæri poteſt, q̄ dica-
tur formalitas appellationis, hoc ponitur in l. 1. § fin. ff. de appel. &
in c. appellante. § forma 2. q. 6. ex dictis Abb. elicio duas concluſio-
24 nes: Prima ſit concluſio, appellatio † quo ad ſubſtantiam eſt de
iure naturali, cùm ſit quædam defenſio, c. cùm ſpeciali. § porrò. infra
eod. ſed breuiter cōcludo, quòd appellatio eſt defenſio iuris po-
ſitiui, ita Domin. in c. non ſolùm, de appel. in 6. Aret. in l. 1. in prin. ff. eo-
dem. Abb. in c. dilectu, ſup. de except. idem concludunt hic Mod. pro
hac concluſione Dec. adducit duas rationes: prima non conclu-
dit, ſecunda ſic, quia non ſequitur, appellationi per pactum po-
teſt renunciari, ergo eſt iuris poſitiui. oſtenditur, nam iuramen-
25 tum † teſti poteſt remitti à parte, c. tuæ, ſupra de teſtib. & tamen eſt
de iure diuino, & ſic naturali, vt habetur Geneſ. 31. cap. vbi Iacob.
exegit iuramentum à teſte, ideo dicit Auguſt. de Aoconam tra-
26 ctatu de poteſtate eccleſiaſtica. Imperator † ſtatuere non poteſt, vt
teſti ſine iuramento credatur, hoc dictum ea tollit Felin. in c. con-
ſtitutus. in verſic. limita quadrupliciter, de reſcriptis. conſidera tamen
27 circa hoc, cur appellatio † per pactum tolli poſſit, & non per ſta-
tutum, c. venientes, de iureiur. vide Abb. reſpondentem notabili-
ter in c. cùm dilectu, colum. 6. de arbitr. Secunda concluſio, Princeps
28 cauſam † appellatione remota committere poteſt, cap. paſtoralis,
inf. eod. ſed oppono, appellatio eſt defenſio, ergo per Principem
tolli non poteſt, Clem. paſtoralis. de re iud. ſolue, quędam eſt defen-
29 ſio † naturalis, prout eſt citatio, c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & illa tolli
non poteſt, ideo inquit Pontifex in c. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. in-
audita parte quicquam non poſſumus, nec debemus diffinire.
quædā eſt defenſio iuris poſitiui, prout eſt appellatio, & illa tolli
poteſt, c. propoſuit, de conceſſ. præbend. & iſta eſt vera reſponſio. Se-
cundò reſponderi poteſt, vt per Aret. in l. 5. § interdum. ff. à quibus
appel. non licet. quem refert hic Decius, & eius reſponſio compro-
30 batur, nam facilius † tollitur ius acquirendum, quàm ius acqui-
ſitum, l. qui autem, in prin. ff. de his quæ in fraud. cred. l. ſi ſponſus. § ſi ma-
ritus. ff. de donat. inter virum & vxor. ego vltra Doctores reſpon-
deo huic obiectioni, & dico, quòd Princeps committendo cau-
ſam appellatione remota non dicitur auferre defenſionem, nec
lædere litigantes, eo quia remotio appellationis prodeſſe poteſt
tam actori, quàm reo, & ecōtrà, cùm poſſibile ſit, quòd tam pro
vno, quàm pro altero ſententia feratur, quo caſu victus amittit
beneficium appellandi, hic damnum non conſiderat, l. de fidei-
commiſ. C. de tranſact. & pro iſta conſideratione vide Bart. in ſimi-
li quæſt. qui hoc conſiderat in proœm. C. ver. ſuper hoc quæro. nota
31 tamen, quòd † nullus inferior à Principe cōmittere poteſt cau-
ſam appellatione remota, & ſic nec legatus de latere, cuius eſt
magna poteſtas, c. ſi Abbas, de elect. lib. 6. & ita vult gl. in c. quod trāſ-
lationem, de offic. leg. Imol. & Aret. in l. 1. § fin. ff. à quibus appel. non li-
cet. quod limitatur duobus modis. Primò, niſi ſubeſſet euidens,
& neceſſaria cauſa committendi ipſam cauſam, remota appel-
latione, attento ſtatu perſonarum, & loco rei, de qua eſt lis, ita
dom. Ant. & Imol. limitant in c. fin. de tranſact. quos ſequitur Ale-
xand. in l. nemo poteſt, col. 1. ff. de leg. 1. quæ limitatio probatur ratio-
ne, nam inferior ex cauſa euidenti, & neceſſaria diſponere po-
teſt contra ſuperioris diſpoſitionem, dictum eſt Bald. in l. omnes
populi. ff. de iuſt. & iur. qui adducit text. in l. ſi hominem. ff. mand. & i-
dem vult Abb. in cap. 2. de probat. & in c. dilect. 1. vlt. infra eod. pro quo
adduco gloſ. not. in c. tempora, 26. q. 7. & in c. latorem. 33. q. 3. quæ di-
32 cunt, epiſcopum ex cauſa † poſſe diminuere pœnitētiam, quam
iniungit Pontifex, per d. l. ſi hominem. pro hac etiam doctr. ſoleo
text. ponderare in l. vtilitatem, & in l. in confirmando. de confirm. tut.
vbi iudex ex cauſa diſcedit à voluntate teſtatoris, cui per nullum
poteſt derogari, niſi per Pontificem, Clem. quia contingit, de relig.
domib. Secundò fallit in Principibus ſecularibus, prout ſont Co-
mites, Duces, & Marchiones, ſic limitat Bald. in l. fin. C. quor. ap-
pel. non recip. dicas etiam, quòd quælibet appellatio eſt permiſſa,
niſi reperiatur prohibita, dicens ergo appellationem non eſſe
permiſſam in cauſa aliqua, id probare debet, quia regulam con-
tra ſe habet, de hoc gloſ. in l. qui reſtituere ff. de rei vend. quam notat
Bald. in l. 1. C. ſi de momen. poſſ. fuer. appel. ex quo dubia videtur quæ-

dam deciſio iunioris Bal. in tract. de dote, in 9. part. & eſt in 7. priuile-
gio. vbi dicit, quòd à ſententia lata † in fauorem mulieris in cau- 33
ſa dotis non poteſt appellari, quo ad impediendam executionē,
non vera non eſt, cùm nullo iure probetur appellationem non
eſſe permiſſam, & regula ſit in contrarium, nota tamē eam, quia
ſecundùm eam ſæpius diiudicaui. Quartò quærit Abb. in † quo 34
verſetur iudicis officium ad quē appellatur, ex cuius dictis colli-
go tres concluſiones. Prima ſufficit iudici ad quem appellatur,
quod pronunciet benè, vel malè appellatum, adeo quod ſi pri-
ma ſententia continet abſolutionem, ſufficit dicere iuſtè fuiſſe
appellatum, vt reus dicatur condemnatus, gloſ. in l. eos, in princ. C.
de appel. hæc concluſio communis eſt, vt per Alex. in l. in ſumma. ff.
de re iud. & reprobatur gloſ. quæ vult contrarium in l. Offilius. ff. de
leg. 3. pro hac concluſione Aret. in l. ſi expreſſim ff. eo. adducit ratio-
nem, quam improbat hic Decius, quæ non eſt bona, neque con-
cludens, quia vt valeat ſententia, non eſt habenda relatio ad a-
cta aſſertoria, prout eſt libellus, niſi iudex ad illa ſe expreſsè re-
ferat, doctr. eſt Bart. in l. at prætor. § ſi iudex ff. de re iud. Tertia con-
cluſio, † iudex appellationis ſi opus fuerit reformare poteſt ſen- 35
tentiam latam in cauſa principali, c. Rayn. de teſtam. l. fin. ff. quod cū
eo. idem vult Bart. in l. ſi expreſſim, col. vlt. ff. de appel. quod limita, niſi
ſententia eſſet nulla ex defectu actorum, in quibus ſubſtātiatur
ſententia, & iudicium. & quæ ſint illa acta ponit gloſ. in c. de cau-
ſis, de offic. deleg. & in l. prolatam, C. de ſententijs. ſic limitat Bald. in l. 2.
q. 14. C. de reſcin. vend. & probatur in c. cùm dilecti, inf. de empt. Tertia
concluſio, reductio ad † arbitrium boni viri habet inſtar appel- 36
lationis, l. non diſtinguemus § cùm quidam. ff. de arb. ex quo plura in-
feruntur, primum, quòd ex quo per pactum renūciari poteſt ap-
pellationi l. fin. § vlt. C. de temp. appel. ſic etiam renunciari poterit
huic reductioni, & ita decidit Dyn. in conſ. 19. incip. Ptolomeus. de
quo vide quæ dixi poſt Alex. in l. qui Romæ. § duo fratres. de verb. obl.
Secundò infertur, quòd cùm procurator, qui non habet māda-
tum ſpeciale, non poſſit renunciare appellationi, Bal. in d. l. fin. §.
vlt. C. de temp. appel. Angel. in l. bonorum ff. rem rat. habe. ſic etiam non
poterit renunciare huic reductioni. Tertiò infertur, quòd ſicut pen-
dente appellatione, impeditur ſententiæ executio, ſic impedie-
tur laudi executio pendente dicta reductione: & ita vult Abb. in
c. Quintavallis, de iureiur. char. pen. verſic. ſed hic annecto dubium. Alex.
in conſ. 119. incipit, Titulus quæſtionum, lib. 2. Perus. in c. dilecto, infra eod.
col. 26. in verſic. quartò limito. Quartò infertur, quòd ſicut à ſenten-
tia appellandum eſt infra decem dies, ſic infra dictum tempus
peti debet reductio ad arbitrium boni viri, & hoc Spec. in ver. ſed
infra quod tempus. cuius opinio non admittitur, quia cùm iſta re-
ductio † petatur officio iudicis, peti poteſt vſq; ad 30. annos, nec 37
regulatur vt appellatio, Oldra. in conſ. 156. Ioan. Calder. in conſ. 5.
in rubr. de arbit. & habetur per Bart. in l. ſocietatem. § arbitrorum ff.
pro ſoc. Quintò infertur, quòd ſicut pendente appellatione fieri
poteſt compromiſſum, & tranſactio, l. eleganter. § ſi poſt. ff. de cond.
indeb. ſic etiā pendente dicta reductione, & ita ſuperioribus die-
bus fuit pronūciatum, cùm de hoc eſſet quæſtio. Sextò infertur,
quòd ſicut præſumptio, quę eſt pro ſententia, tollitur per appel-
lationem, vt dixi ſuperius in 2. quæſt. Abb. ſic etiam præſumptio quę
eſt pro laudo arbitratoris, tolletur per dictam reductionem,
& ita tenet Ant. de Butr. in c. in præſentia, de renunciat. quem ſequi-
tur Alex. in l. ſciendum. col. 5. ff. de verb. oblig. & eſt vera concluſio, li-
cèt aliqui contra. Penultimò infertur, quòd ſicut à ſententia iu-
dicis appellationis qui primam confirmauit ſententiam, appel-
latio eſt permiſſa, permittitur enim ſecunda appellatio non ter-
tia, c. ſuam, infra eod. ſic etiam à ſententia iudicis, coram quo peti-
ta fuit iſta reductio, permiſſa eſt appellatio, ita Alex. qui hunc
art. diſputat in l. 1. col. vlt. ff. de leg. 2. Vltimò infertur, quòd iudex co-
ram quo petita fuit reductio ad arbitrium boni viri laudum po-
terit reformare, quia reductio habet inſtar appellationis, ita cō-
cludit hic Abb. quem alij ſequuntur, contra quod hic Decius ar-
guit & reſpondet, cuius reſponſio comprobari poteſt per text. in
l. fin. C. de collat. quem Moder. ad hoc notant, & omnia iſta nota-
bis. Sed aduerte, quia credo † poſſe dici, quòd reductio ad arbi- 38
trium boni viri non ſit ſpecies appellationis, nec cum illa habe-
at ſimilitudinem, prout conſiderat Petrus de Anch. in conſ. 5. poſi-
to in rubr. de arbitr. inter conſilia Ioan. Calder. qui tamen non re-
ſpondet ad text. in d. § cùm quidam. ad quem puto poſſe reſpon-
deri, & dico quòd ille tex. non loquitur, neq; poteſt loqui de di-
cta reductione, quia ibi in arbitrium factum fuit cōpromiſſum,
ad cuius cuius laudum peti non poteſt iſta reductio, l. diem pro-
ferre. § ſtari. ff. de arbit. loquitur ergo de exceptione doli, quæ ideo

39 dicitur quędam ſpecies appellationis,quia † ſicut appellatio di-
citur defenſio,*c.cùm ſpeciali.§.porrò.inf.eo.* ſic exceptio dicitur de-
fenſio,*l.ſi quidem. C.de except.* cogitabis ſuper intelligentia iſtius
text.quia puto verum. In quinta quæſtione Abb.concludit,ꝙ ſi
40 iudex † appellationis deficiat,quia ſuperiorem non habeat,ap-
pellari non poſſit,inde fit,vt à Principe non poſſit appellari etiã
ad Pontificem,quia in temporalibus ſuperiorẽ non habet, text.
melior de iure *in c.cùm ad verum ventum eſt.96.diſt in c.quoniam.10.
diſt.*comprobatur iſta concluſio ex dictis Bald. *in l.fin. in princ. C.
commun.de leg.*vbi inquit, quòd à ſententia fortunæ appellari nõ
poteſt,quia ſuperiorẽ non habet,ideo in his quę ſorte dirimun-
tur,non eſt locus appellationi. nunquid autem ratione minoris
41 ætatis † detur reſtitutio, prout quia minor fuit læſus in iudicio
facta diuiſione iudicio ſortis.concłude,quod nõ,quia facto fuit
læſus,non imbecillitate ætatis,ideo ceſſat reſtitutio,*l.verum.§.i-
tem non reſtituitur. & §.ſi locupleti.ff.de minor.* & ita decidit Bald. in
ſing. *in l.ait prætor.§.planè ſi poſt.ff.de minor.* Peruſ.*hic,colum. 6.* com-
probans per text.*in l.de fideicommiſ. C.de tranſact.* concluſio Abb.
limitatur duobus modis:Primò,quando ſententia notoriè eſſet
42 iniuſta: ita limitat ipſe quem alij ſequuntur. Secundò fallit,† qñ
Pontifex aut Princeps tuliſſet ſententiam ex relatione alterius,
vt quia cõmiſerant cauſam ad referendum,tunc à ſentẽtia Prin-
cipis poteſt appellari,ſic limitat Rom.*in conſ.521. incipit circa pro-
poſitam conſultationem per text.in l.1.in princ ff.quando appel.ſit.in ſen-
43 ta quæſt. Abb.*ex eius dictis accipe duas cõcluſiones,prima ſit,† ſi
in aliquo collegio, vel vniuerſitate ſint plures laici, quàm cleri-
ci,illa dicetur ſecularis vniuerſitas, & econtrà vniuerſitas eccle-
ſiaſtica. idem vult Bald.*in l fin.ff.de colleg.illic.* & notant Doct.*in c.
ex literis,de conſtit.* & alij idem tenent. iſta concluſio videtur du-
bia, & ſic dico, quòd licet in vniuerſitate clerici ſint pauciores,
quàm laici,dicetur vniuerſitas eccleſiaſtica, quia data commix-
tione pars dignior debet conſiderari, licèt minor ſit quantitate,
c.quod in dubijs,inf.de conſecr.eccl.vel alt.c.per tuas,de arb. Mariã.Soci.
in conſ.12.quod incip.In præſentia. ita diſtinguit, quandoque plures
conſiderantur reſpectu vniuerſitatis,tunc procedat concluſio
Abb.quandoq; plures conſiderantur, vt ſinguli, & tunc ſi vnus
ſit clericus,eius qualitas attenditur, licèt cum eo concurrãt plu-
res laici,*d.c.per tuas.* ex vltimò infero,quòd ſi ius patronatus per-
tineat ad duos, vel tres laicos, & ad vnum clericum, dicetur ius
patronatus eccleſiaſticum,& ſic habebit locum, quod vult glo.
44 not.*in c.1.de iur.patro.in 6.* Infero & ſecundò,† quòd ſi plures cõ-
miſerint delictum, in quorũ numero eſſet vnus clericus, in hoc
delicto mixtim commiſſo adeundus eſſet iudex eccleſiaſticus,
& hoc vult *ſing.* idem Maria.*in c.1 de foro comp.* Felin.*in c.1.de præ-
ſcript.* Soci.*in l.cùm ſenatus ff de reb.dub.* vbi dicit ſigna,& nota hoc,
vt amicum poſſis euadere.Iſta diſtinctio Marian.diuerſificat fa-
ctum,non reddit rationem diuerſitatis,quod non ſufficit,*glo in
verb.adeant in l.ſed ſi lege.§.item ſi rem.ff.de pet.hæred.* videndum er-
go,an poſſit reddi ratio diuerſitatis,& dico,quod ſic, ratio ergo
erit,nam in vniuerſitate principaliter cõſideratur numerus per-
ſonarum,ſi ergo in vniuerſitate ſunt plures laici quàm clerici,il-
45 la dicetur ſecularis non eccleſiaſtica,quia † magis dignum cedit
ei,quod eſt minus dignum,quando illud principaliter conſide-
ratur,*c.ſuper eo,de præſcri.in 6.c.ex literis,de iure patr.& l.& ſi non ſint.
§.peruenianius.ff de aur.& arg leg.* circa prædicta nota quæ volunt
Bald.& Salic.*in l.præcipimus.C.de appel.* vbi dicit, quòd ſi clericus,
& laicus in quos fuit factum compromiſſum protulerunt lau-
dum,adiri debet ſuperior clerici, ſi petatur reductio ad arbitriũ
boni viri. Iſta deciſio, licèt ab aliquo non impugnetur, non ta-
men eſt vera,quia in hac reductione is eſt iudex, & ſuperior,qui
de cauſa ordinaria cognoſcere poteſt, ſi illa principaliter inten-
taretur,& ſic erit iudex,coram quo reus deberet conueniri,Bar-
tolus *in l.ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſoc. Abb in c expoſita,de arbitr.
cum ſuis concordantibus.* Secunda concluſio, ſi Rector clericus iu-
dicet cõtra laicum, appellandum eſt ad ſuperiorem ſecularem,
quia qualitas clericatus hoc caſu non eſt neceſſaria, pro hac cõ-
cluſione Felin.multa adducit, inter cætera comprobat ex dictis
Bald.*in Authent.ſi quis litigantium.C.de epiſc.audient.* comprobatio
46 non eſt bona,† quia epiſcopus delegatus Principis cognoſcit de
cauſa nõ ex propria perſona,ſed vice delegantis,*l.1.§.qui manda-
tam.ff de offic.eius.* nimirũm ergo ſi appellatur ad delegantem, fa-
ciunt pulchra dicta Abb.*in c.decernimus,colum.1.de iudic.* Iſta con-
cluſio Abb.per Decium reprobatur, qui in effectu mouetur per
dicta Bart.*in l.1.§ ſi quis.ff.de appel. verſic. quæro ex cauſa.& eſt vlt.col.*
vbi inquit Bart.quòd ſi clericus, & laicus ſimul iudicabunt, ap-
pellandum erit ad iudicem eccleſiaſticum. Concluſio Abb. ve-
ra eſt,quam etiam ſenſit Baldus *in d.§ ſi quis in appellatione, colum.
vltim.* & probatur ratione, nam vbi in aliqua † diſpoſitione ad-
eſt qualitas quæ neceſſaria non eſt, illa non conſideratur, & di-
ſpoſitio habet effectum ac ſi illa non adeſſet, *l.1.& ibi* Bald. *C. de
legit.hæred.* idem Bald.ponens pulchrum exemplum,quod retu-
li in voce *in c.1.de gradib. ſucceſſ. in vſib.feudor. circa 7.quæſt.Abb.* vel
dico in pręſentiarum,ne proceſſus impediatur,& per hęc ſit ex-
pedita rubrica de appel.

REPETITIO
IN CAP. DILECTI. DE Appellationibus.

Excellentiſſimi I.V.C.D. Matthæi Neruttij Geminianenſis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio extraiudicialis, quando ſic legitimetur.*
2 *Qui promiſit non facere querelam, ſi faciat querimoniam, an teneatur.*
3 *Qui legati poßint conferre beneficia.*
4 *Quando appellatione clericorum veniant canonici.*
5 *Sola denunciatio non ligat.*
6 *Quando plures teſtes non ſufficiant, & nu.15.& ibi de fama.*
7 *Differens conferre beneficium vacans, quando priuatur ſua poteſtate.*
8 *Ordinatio eccleſiæ ad quem ſpectet.*
9 *Quod nullum eſt, an poßit reuocari.*
10 *An libellum petens reuocari quæ facta ſunt poſt appellationem teneat tacito, quod reuocentur ea quæ ſunt facta contra appellationem.*
11 *Iudex à quo an poßit procedere ſuper cauſa principali.*
12 *Differre collationem per malitiam, & negligentiam, an à pari procedant.*
13 *An in appellatione à viſitatione debet probari cauſa ſemiplenè ſaltem.*
14 *Qua pœna puniatur non deferens appellationi.*
16 *Vnus teſtis cum fama facit ſemiplenam probationem.*
17 *Statutum an valeat, vt fama plenè probet.*
18 *Conſuetudo, an faciat, quod plena probatio habeatur pro non plena.*
19 *Fama cum adminiculis, an plenam fidem faciat.*
20 *Depoſitiones teſtium ſingularium, an coniungantur.*
21 *An diuerſæ probationes coniungantur, & quid de iuramento in defectum probationis deferendo ibidem.*
22 *Appellatio probari debet, quod fuit interpoſita, & vbi probatur.*

DILECTI. Collatio beneficij poſt,& contra legitimam ap-
pellationem facta non tenet.h.d.ſecundùm Ioan. Andr.
dom. Ant.& dom.Card. Sed dom. Abb. dicit hoc ſummarium
eſſe nimis generale, vnde ipſe hoc modo ſummat: Collatio be-
neficij facta poſt appellationem ex probabili, & veriſimili cau-
ſa interpoſitam, eſt ipſo iure nulla, ſed commune ſummarium
videtur iure defendi, & ſummarium dom. Abb. videtur dimi-
nutum, quatenus in eo ponit ſolum verba poſt appellationem,
& non addit,& contra,per ea quę ponemus inferius,quòd autẽ
cõmune ſummariũ rectè procedat probatur ex verbo, legitimã,
in eo poſito. Nã hæc † fuit appellatio extraiudicialis quę non eſt 1
legitima,niſi fuerit interpoſita ex cauſa probabili, & veriſimili,
*c.bona.inf eod.*ergo idem ſignificat adiectiuum,legitimam,poſitũ
in ſummario cõmuni, ꝙ verba ex probabili, & veriſimili cauſa
poſita in ſummario dñi Abb. Diuiditur in duas: in prima poni-
tur appellãtium querimonia, in ſecunda inſtructio iudicũ dele-
gatorum in cauſæ cognitione & diffinitione ibi, *ſuper quibus.* Pri-
mò ibi, *querimoniã,* not.ſecundùm D.Abb. ꝙ verbum, querimo-
niæ,verificatur etiam per querelam, q̃ fit ante litem † conteſt.ꝙ 2
facit ad quęſtionẽ de eo, qui promiſit non facere querimoniam
ſub pœna, ſi enim iudici exponat querimoniam,incidit in pęnã
ſtatim. id eſt,etiã ante litem cõteſt. ſed ex aduerſo poteſt induci
text.*in l.amplius ff.rem ra.hab.*arguendo à paribus. Nam verbũ pe-
tendi ſecundùm propriam & naturalẽ ſignificationem verifica-
tur de qualibet petitione etiã extraiudiciali, *l. fidem cùm petiero,
ff.de verbor. obligat.* & tamen in ſtipulatione amplius non peti re-
ſtringi-

Digitized by Google

ſtringitur ad petitionem quæ perficitur per litis conteſta. præci-
puè cùm in pœnalib. benignior ſit hæc interpretatio, *c. in pœnis, de
reg. iur. in 6.* Sed pro priore opi. induci poteſt, quod de verbis cõ-
trouerſiæ, & quæſtionis notatur *in l. diuus. & l. ſed ſi lege. §. ſi ante li-
tem. ff. de peti. here. & in c. audita*, vbi Bal. *ſup. de reſtit. ſpol. & gloſſ. in l.
qui fidem. ff. de tranſact.* & Barto. *in d. l. amplius. 2. col. & de his*, & aliis
huiuſmodi verbis vide Salyc. *in l. ſi quis maior, tert. a col. C. de tranſ-
act.* vbi de verbo querimoniæ concludit, quod ſufficit verbalis
querela ſuperiori facta, vt committatur ſtipulatio pœnalis, quia
verba ſtipulationis non ampliùs important, & de hoc verbo vi-
de etiam text. *in c. vlt. ſupra de his quæ fiunt à præla. & in l. vt perfectius.
C. de anna. except.* vbi videtur probari contrarium, videlicet quod
quamuis non requiratur litis conteſtatio, non tamẽ ſufficit que-
rela verbalis, ſed requiritur libelli oblatio, vt notatur ex illis ver-
bis, vel libellum ei porrigere, & hoc in querimoniam deducere:
quæ verba manifeſtè ſignificant rem in querimoniam non de-
duci per verbalem querelam coram iudice expoſitam niſi libel-
lus ei offeratur, & idem notatur *in l. 3. cum gloſſ. in verbo querimo-
niam. C. finium regun.* Poſſumus tamen reſpondere ex his quæ po-
nit Bart. *in d. l. amplius*, quod text. *in d. l. tertia.* & ſimiles procedunt
quando verbum querimoniæ profertur à lege, ſecus quando ab
homine: quæ ſolutio videtur inſufficiens, quia non datur aliqua
ſolida ratio diuerſitatis, vel ſecundò poteſt reſponderi ſecun-
dum Saly. *in d. l. ſi quis maior.* quod tex. in *d. l. tertia*, loquitur quan-
tum ad vim ferendæ ſententiæ quæ libello conformis eſſe de-
bet, *l. vt fundus. ff. commun. diuid.* ſed neque ſolutio iſta videtur ſe-
cura, quia text. *in d. l. vt perfectius.* loquitur de querimonia quan-
tum ad effectum interrumpendæ præſcriptionis. Præterea con-
ſtat per querimoniam, & extraiudicialem, id eſt, factam alicui
non, vt iudici non committi ſtipulationem ſecundùm omnes:
ergo cùm requiratur querimonia iudicialis, id eſt expoſita iudi-
ci vt iudici debet intelligi ſecundùm ſubiectam materiam, ſic e-
nim verba exaudienda ſunt, *l. ſtipulatio iſta. § hi, qui. & §. hæc quo-
que. ff. de verb. oblig.* Vnde in hoc articulo videtur diſtinguendum,
aut cauſa ſuper qua promittit aliquis non facere querimoniam
eſt talis, vt in ea requiratur libellus, ſed ſufficiat verbalis petitio,
vt in cauſis beneficialibus, aut vſurarum, & aliis huiuſmodi
ſummariis, de quibus *in Clemen. diſpendioſam. de iudic. & Clemen.
ſæpè. de verbor. ſignif. & authent. niſi breuiores. C. de ſenten. ex peric. reci.*
& tunc ſtipulatio pœnalis committitur per ſimplicem, & ver-
balem querimoniam iudici expoſitam, & ita procedit opinio
Docto. quos *ſuprà* retulimus. Aut eſt cauſa in qua non ſufficit
verbalis petitio, ſed requiritur libellus, & tunc non committitur
ſtipulatio niſi per libelli oblationem, *d. l. 3. C. finium regun. & d. l. vt
perfectius. C. de annal. except.* item quia verbalis petitio eſt inutilis,
& inefficax, & conſequenter habetur pro infecta, *c. non præſtat
impedimentum. de regul. iuris. lib. 6.* † Secundò *ibi legatum.* not. quod
3 legati, qui non ſunt de latere, id eſt non Cardina. qualis eſt Ar-
chiepiſcopus Eboracenſis, & Cantuarienſis, vt *hic, & c. 1. ſupra de
offic. deleg.* qui dicuntur legati nati non poſſunt beneficia confer-
re quæ ad alterius collationem pertinent, ſecus in legatis Cardi-
nalib. *vt in c. 1. de offic. legati. lib. 6.* Tertiò *ibi eundem priorem*, &c.
not. tria grauamina, quæ hic legatus intulit Priori, & Eccleſiæ
ſuæ, de quibus nulla fit mentio in reſpõſione ſeu deciſione ſub-
iecta. Quartum verò grauamen fuit, de quo ſolo Papa reſpon-
det, quia contulerat eccleſias ad collationem Prioris, & capitu-
li pertinentes, & de hoc non fit mentio in narratione deciſa, ſed
in antiqua, vnde Io. And. dicit hanc fuiſſe deciſionem ineptam,
ſicut & alia, de qua *in c. venien. ſuprà de præſcript.* ſed do. Abb. nitit-
4 tur eam excuſare, cuius tamen excuſatio videtur debilis. † Quar-
tò *ibi, canonicos iuncto princ. ibi clerici*, not. quod appellatione cle-
ricorum veniunt canonici, ſed dom. Abb. *in rubric. infra de vita,
& honeſt. cler.* putat in materia odioſa clericorum appellatione
non comprehendi epiſcopos, neque alios in dignitate conſti-
tutos, neque canonicos cathedralium eccleſiarum, ſed hæc opi-
nio non videtur ſimpliciter vera, vt poſuimus in c. *referente. 9. no-
5 tab. infra de præbendis.* † Quintò ibi *excommunicatos denunciauit*,
not. ſecundùm Hoſtien. & Ioan. Andr. quod *hic* text. non ita
ſimpliciter intelligẽdus eſt, quòd hic Archiepiſcopus ſolùm de-
nunciauerit excommunicatos canonicos, ſi Priori obedirent.
ſed prius protulit ſententiam excommunicationis ſub illa con-
ditione, deinde ſub eadem conditione denunciauit excom-
municatos. Nam ſola denunciatio non ligat neque importat
excommunicationem, *cap. paſtoralis. §. vltimo. infra eodem.* idem
dom. Anton. & communiter Doct. *hic, & in dicto cap. paſtoralis. §.
vlti.* ſed ille text. loquitur de denunciatione, id eſt publicatione
illius, qui prius fuit excõmunicatus, quę denunciatio fit ad hunc
finem, vt ab aliis euitetur, meritò non amplius ligat, quia non fit
hac intentione, vt vinculum nouum iniiciat, ſed ſi prælatus in a-
liquem non excommunicatum præmiſſa monitione, & ſeruatis
ſeruandis in forma ſententiæ proferat hæc verba, denuncio Ti-
tium excõmunicatum, videtur eum ligare: probatur, quia hæc
eſt intentio ſua non vt publicet cùm excommunicatio non præ-
ceſſerit, ſed vt excommunicet, ergo per ea verba irrogatur ex-
communicatio, quia interpretanda ſunt ſecundùm intentionẽ
proferentis, *c. intelligentia. inf. de verb. ſignifi.* Accedit ratio, quia iu-
dex non aſtringitur ad certam verborum formulam. ſed ſatis eſt
vt exprimat verbum condemnãdi aut abſoluendi, aut alia quæ-
libet æquipollentia, *l. in ſumma, in princ. ff. de re iudica & l. quid ta-
men. § ſi arbiter. ff. de arbitr.* ergo in hoc caſu dicens, denuncio ex-
communicatum, intelligitur dixiſſe pronuncio: & hoc modo
poteſt iſte text. intelligi. Sextò *ibi ſi veritate per idoneas perſonas, &
famam loci ſolicitè inquiſita.* not. ex hac † copulatiua, quod Papa 6
non videtur eſſe contentus depoſitione plurium teſtium legiti-
motum, cùm exigat etiam famæ adminiculum, quod videtur
contra regulam traditam *in c. in omni negotio. & c. licet vniuerſis. ſu-
pra de teſtib.* Sed vt dicunt Hoſtien. & Ioan. And. *hic* forſitan Pa-
pa reſpectum habuit ad conſuetudinem Angliæ, ſecundùm quã
creditur 12. teſtibus iuratis aſſerentibus ſe credere tale aliquid
verum eſſe, & hanc eſſe vocem, & famam patriæ: quæ tamen
non eſt plena probatio, neque toleratur in ſententiis ſecun-
dùm eos, *cap. 3. ſupra de conſuetudi.* de quo tamen remittunt ad ea
quæ traduntur *in cap. 2. & c. ad noſtram. ſupra de proba.* Adde, quæ
ponemus *inferius in gloſſ.* per idoneas. † Septimò *ibi niſi Prior & 7
canonici malitioſè diſtulerint.* not. quod per malitiam differens be-
neficium vacans elapſo termino præfinito, priuatur ea vice iure
conferendi, & ponit exemplum Ioan. Andr. de eo qui differt, vt
fructus lucrifaciat, & idẽ in eo qui ſimpliciter negligit ſine ma-
litia, ſecus in eo qui eſt impeditus, de quibus *in c. 2. & c. quia di-
uerſitatem. infra de conceſſ. præbend.* † Octauò *ibi quantum ad ſe perti- 8
net ordinare.* not. quod ordinatio eccleſiæ vacantis quandoque
pertinet ad prælatos inferiores epiſcopo, vt *hic, & c. referente. infra
de præbendis, cum ſimilibus*, vbi vide quæ poſuimus, primo no. Op-
po. per text. *in c. cum veniſſent. infra de inſtitutionibus, & c. omnes Ba-
ſilicæ & c. nullus. 16. q. 7. & 10. q. 1. per totam.* Solu. iure communi re-
gulariter ordinatio eccleſiarum pertinet ad epiſcopum, non ad
inferiores, in eccleſiis tamen collegiatis, ad quem ſpectet ele-
ctio, & confirmatio, & beneficiorum in eis exiſtentium collatio
traditur *in c. 1. & c. cum in cunctis. & c. cum eccleſia. ſupra de electio-
ne, & in dicto cap. nullus omnino. 16. quæſt. 7.* Sed ex priuilegio, aut
ex conſuetudine legitimè præſcripta, aut etiam ex particulari
præſcriptione poſſunt inferiores prælati eccleſiarum diſpoſi-
tionem acquirere, vt *in d. c. referente. & in aliis locis ibi adductis*, li-
mitatur tamen concluſio de conſuetudine, & præſcriptione, vt
non procedat in datione curæ animarum, quam Doctores ap-
pellãt inſtitutionem auctorizabilem, quamuis enim poſſint ac-
quirere ius conferendi beneficia, non tamen poſſunt acquirere
ius conferendi curam prætextu cuiuſlibet conſuetudinis, vnde
quamuis inſtitutus ab eis acquirat titulũ, & ius in beneficio, non
tamen poterit curam animarum ſuſcipere, aut exercere ſine au-
ctoritate Epiſcopi, *c. cum ſatis*, vbi Doct. *ſup. de off. Archid.* quamuis
glo. ibi aliter ſenſerit. † Nonò *ibi in irritum reuocetis eaſdem.* not. 9
quòd collatio ipſo iure nulla reuocatur in irritum à iudice. Nam
collationes iſtæ fuerunt ipſo iure inualidæ ſecundùm omnes, vt
ſupra diximus in ſummariis, & dicemus inferius. Oppono, quia quod
nullum eſt reuocari non poteſt: priuatio enim præſupponit ha-
bitum, *l. Sempronius Attalus. ff. de inoffic. teſtam. & l. decem. ff. de verbo.
oblig.* Solu. quamuis propriè & ſimpliciter loquendo, quod nul-
lum eſt reuocari non poſſit aut caſſari, aut irritari, tamen poteſt
ſecundum quid, hoc eſt reſpectiuè ad factum, quatenus de fa-
cto proceſſit, *c. ſi quis presbyterorum. & c. ad audientiam infra de rebus
eccle. & c. cum fraternitati. infra de præbend. & c. ſecundo vbi gloſſ. in ver-
bo caſſanimus. ſupra vt lite non conteſta. & l. 1. § primo.* vbi gl. & Doct.
*in verbo infirmabitur. ff. de ſeruis. & l. certa ratione. C. quando prouoc.
non eſt nec. & l. & fin. C. de prædi. mino. & c. inter dilectos infra de exceſſ.
præla.* ſecundùm veriorem intellectum, de quod vide quę poſui-
mus *in c. 1. poſt glo. quæſt. vlt. ſupra tit. primo.* † Quæro quæ ſit ratio, 10
propter quã collationes iſtæ factæ ab Archiepiſcopo non value-
runt? reſpon. ſecundùm Inno. quia factæ fue. iſti poſt appellatio-
nem, ſed Hoſt. & Ioan. And. ſentiunt hanc rationem eſſe inſuffi-

cientem, dicunt enim eas non valuiſſe, quia factę fuerunt nõ ſo-
lum poſt appellationem, ſed etiã contra ipſam appellationem,
ſed idem expreſsè putat Innoc. *in c.conſuluit, ſecundo in fin. infr. eod.*
vbi concludit, quod appellans non debet petere, vt reuocetur
quicquid poſt appellationẽ factum eſt, ſed quicquid contra ap-
pellationem factum eſt, & contra eius annexa. idem quoque In-
noc. *in c.cum nobis olim, prima colum. in verbo contra formam. ſupra de
elect. ex eo text.* nor. quod ſi ille à quo appellatur extra iudiciũ ali-
quid fecit contra appellationem illud ſolum reuocatur, & non
alia quæ fecit poſt appellationem, etiam ſi iuſta ſit appellatio, &
hæc eſt ſententia communis: notandũ tamen quod quãuis Inn.
dicat *in d. c.conſuluit.* ſecundò petitionem hãc eſſe verbis reſtrin-
gendam ad ea ſolum quæ cõtra appellationẽ facta ſunt, vnde vi-
detur ſentire, quod ineptus eſt libellus quo appellãs ſimpliciter
petit reuocari geſta poſt appellationem, tamen Hoſt. & Io. And.
in d.c.conſuluit, ſecundò concludunt, quod neq; ius neq; iudicio-
rum curſus admittit hanc ſubtilitatem. Videmus enim quotidiè
talem libellum admitti, petẽ in irritum reuocari, quicquid poſt
appellationem factum eſt: tacitè tamẽ intelligitur petitio ſolum
de his quæ contra appellationem, vel contra ius facta ſunt, *c. an-
dita. ſup. de reſtit. ſpol. & c. ad hæc, infra eod.* ſed dom. Anto. *in d.c.con-
ſuluit*, ſecundò in appellatione extraiudiciali ſequitur opi. Inno.
ſed in iudiciali opi. Hoſt. ſed D. Abb. ibidem quantum ad libel-
li deſenſionem in vtraque putat libellum procedere, Dec. verò
in d.c.conſuluit, ſecundo, putat huiuſmodi libellum non proce-
dere niſi declaretur, quando pars aduerſa contra ipſum oppo-
nit, quia eius ambiguitas non conſiſtit in iure, ſed in facto, quo
caſu non fit interpretatio pro libello, ſed requiritur expreſſa de-
claratio agentis, vt dicit Bald. *in l. ſi quis intentione ſecundo not. ff. de
iudi. per text. in l. Pomponius ſcribit ſi frumentum. §. vltim. ff. de rei vendi.*
& Alexand. *in conſil. 55. quoniam cauſa, &c. pen. colum. volum. 6.* ſed
pro ſententia Hoſti. & Ioan. Andr. & dom. Abb. benè facit iſte
text. in quo fit mentio in querimonia ſimpliciter de attentatis
poſt appellationem, neque exprimuntur verba, & contra appel-
lationem, & tamen admiſſus fuit libellus, & intelligitur talis pe-
titio indefinita ſolùm de attentatis contra appellationem: niſi
reſpondeat, quod ideo fuit admiſſus, quia pars aduerſa non op-
poſuit, quæ tamen ſolutio nõ ſatisfacit, præcipuè quia valet ſen-
tẽtia, in qua ſimpliciter in irritũ reuocatur quicquid poſt appel-
lationẽ attẽtatum eſt etiã in cauſa extraiudicialis appellationis,
& tamen intelligitur ſolũ de attentatis contra appellationem, vt
notatur ex hoc text. & tradunt Hoſt. & Io. And. *in d. c. conſuluit, ſe-
cundo inf. eo.* ergo valet etiam talis libellus, & eodẽ modo intelli-
gitur. Valet.n. arg. à ſententia ad libellũ, & econtrà ratione con-
formitatis, vt poſuimus *in c. olim cauſam. ſecundo no. inf. de cenſib.* &
tradunt Ioan. & alij *in l. in ſumma. in prin. ff. de reind.* Ad rationem
de ambiguitate facti poteſt reſponderi, quod procedit in facto
dubio, cuius declaratio, & interpretatio non fit à iure, ſed nos lo-
quimur de petitione attentatorũ poſt appellationẽ quãuis de-
clarat eſſe intelligendam de attentatis contra appellationem, vt
in hoc text. ſecundũ cõmunem intellectum, & prędicta conclu-
ſio procedit in appellatione extraiudiciali. In appellatione autẽ
iudiciali quãuis opiniones varię ſint, de quibus *in c. ſuper eo. primo.
inf. eo.* tamen D. Abb. pluribus rationibus comprobat opinionẽ
11 glo. *ibi in verbo terminari*, quod indiſtinctè † iudex à quo non po-
teſt procedere ſuper cauſa principali, etiã ſi articulus in quo fuit
appellatum ſit ſeparatus ab ipſa cauſa principali. Quę diſputatio
non eſt ad hunc locũ transferẽda, & vide etiam Duct. *in d. c. cum
nobis olim.* vbi do. Abb. *in glo. 1 ſupra de elect.* Oppo. contra text. ex
his quæ tradit Innoc. *in c. penul. infra de deſponſ. impu.* vbi conclu-
dit, quod ille ad quem pertinet ordinatio, aut conſecratio, aut
electio debet audire denunciationes quæ fiunt contra ordinan-
dos, aut conſecrandos, aut eligendos, ſi credunt denunciantes
bona intentione moueri, & vera eſſe, quæ obiiciunt: ſi verò non
credunt ſpreta eorũ denunciatione poſſunt ꝓcedere ad ordina-
tionẽ, conſecrationem, aut electionẽ, & valebit ordinatio, & di-
ſpoſitio eorũ etiam ſi denunciator appellet, & etiã ſi dicat ſe ha-
bere paratas probationes, quia iſti act⁹ nõ fiunt in forma iudicij,
ſed ſunt officia, vel miniſteria: fatetur tamẽ Inno. quod ſi appel-
lans coram ſuperiore probauerit veras eſſe cauſas ex quibus ap-
pellauit, totum caſſabitur, quod factum eſt ſaltem, quo ad exe-
cutionem, & idem concludit Innoc. *in c. cum inter canonicos. ſupr.
de elect.* vnde in talibus actibus, qui non fiunt in forma iudicij nõ
procedit text. *in c. interpoſita. in princ. ſupra eod.* ergo cùm hic text.
loquatur de collationibus beneficiorum quæ non fiunt in for-
ma iudicij, videtur Archiepiſcopus iſte potuiſſe illas facere non
obſtãte appellatione Prioris, & canonicorum, etiam ſi obtuliſ-
ſent ei probationes incontinenti paratas de iure ipſorum, & ta-
men hic tex. contrarium diſponit, videlicet, quod non potuit, &
quod ſunt ipſo iure nulla. Solu. ſecundũ do. Abb. prædicta con-
cluſio Inno. procedit, quãdo appellatur à vero collatore quem
appellans nõ negat habere poteſtatem conferendi, ſed excipit
ne collatio fiat certæ perſonæ, puta Titio quẽ dicit eſſe indignũ,
ſed hic text. loquitur de eo ad quem non pertinet vera collatio,
& vult collationẽ iniuſtè vſurpare, quo caſu verus collator po-
teſt appellare à tali grauamine, quod ex probabili cauſa metuit,
d. c. bona. el 2. vnde collatio poſteà facta eſt ipſo iure nulla, & hic
eſt primus intellectus ad hunc text. ſecundùm D. Abb. qui tamẽ
ſubiungit, quod non videtur omninò tutus, quia potuiſſet iſte
Prior, & capitulum ſine appellatione contradicere, & ſufficeret
ſola contradictio ad impediẽdam validitatem collationis, quia
huiuſmodi iura incorporalia ſolo animo poſſidentur: neque o-
mittitur poſſeſſio niſi data patientia poſſidentis, *l. licet poſſeſſio. C.
de acq. poſſeſſ.* & Inno. *in c. olim, tertio. ſup. de reſti. ſpol. & in c. 2. de reſtit.
in integ.* vnde ipſe ponit alios intellectus, *de quibus inferiùs.* ſed ex
iſta ratione cõcluditur, vt nõ ſit tutus, quia imò eſt verus, & ſe-
curus neq; diſcrepat ab alio quẽ modò ſubiiciemus, neq; enim
valet iſta conſequentia, Prior potuit ſine appellatione cõtradi-
cere, ergo non potuit etiam vti remedio appellationis: quia op-
poſitum conſequentis ſtat cum antecedente, *d. c. bona*, & patet ex
his quæ poſuimus *in rub. ſup. eod. q. 3.* in diffinitione appellationis
extraiudicialis, vnde hic primus intellectus defenditur ſecundũ
quem Prior, & canonici appellantes dicebant Archiepiſcopum
nullam habere poteſtatem conferendi eas eccleſias, neq; ex iure
ordinario, neq; ex iure deuolutionis. Secundò oppo. contra tex.
quatenus Papa mandat, vt inquiratur ꝑ teſtes, & famam, verum
collationes iſtæ factæ fuerint à legato, nam hæc inquiſitio vide-
tur impertinens, & ſuperflua, quia etiam ſi nõ conſtaret eas fuiſſe
factas, poſſent nihilominus Prior, & canonici vti iure ſuo, id eſt,
ordinare, & conferre eccleſias. Pro ſolutione autem dom. Abb.
ponit ſecundùm intellectum tãquàm diuerſum à primo, ſed re-
uera nõ eſt diuerſus, fatetur enim, quod cùm iſte legatus nullam
haberet poteſtatem conferendi, neq; iure proprio neq; iure de-
uolutionis collationes fuerũt ipſo iure inualidæ, *c. cum Berthold.
ſup. eit. 1.* & hoc idem ponitur in primo intellectu: vnde non de-
buerunt poni tanquàm intellectus diuerſi. Ad arg. autem reſpõ-
det idem D. Abb. quod ab extraiudiciali grauamine illato, aut
veriſimiliter inferendo poteſt aliquis duplici remedio releuari,
videlicet aut ꝑ viam querelæ, *c. concertationi. eo. tit. lib. 6.* vbi autem
grauatur, vel metuẽs grauamen primò eligit nõ cõmune reme-
dium querelæ, ſed remediũ appellationis extraiudicialis opor-
tet eum probare appellationem, quia eſt cauſa ſuæ intentionis,
etiam ſi actus contra quẽ appellant eſſet inualidus, ſicut obſer-
uatur quando aliquis appellat à ſententia nulla, vt *in c. exhibita.*
vbi vide quę poſuimus. *4. not. ſup. de iudi. & c. dilecto filio.* vbi Duct.
in c. ad audientiam. inf. eod. ergo cùm hic Prior elegerit viam appel-
lationis ab extraiudicialib. grauaminibus, & corã Papa eã proſe-
cutus fuerit, vt patet ex libello querimonię ſuæ, in quo narrat, &
conqueritur grauamina ſibi fuiſſe illata poſt appellationẽ, opor-
tuit eum probare appellationem fuiſſe interpoſitam ex cauſa
probabili, & collationes fuiſſe factas poſt appellationẽ, meritò
Papa mandat de his inquiri, quia ſi non probarentur, Prior, &
canonici ſuccumberent in hoc iudicio, & remedio, vt *in text.
præallegato*, poſſent tamẽ vti alio remedio communi, hoc eſt age-
re de nullitate collationum aut aliis remediis ſibi competenti-
bus experiri. † Tertiò opp. contra tex. quatenus Papa excipit ca- 12
ſum malitioſæ dilationis, id eſt mandat collationes irritas pro-
nunciari, & reuocari, quatenus de facto proceſſerunt, niſi Prior,
& canonici per malitiam diſtuliſſent eaſdem eccleſias conferre
intra terminum à concilio præfinitum, *in cap. 2. infr. de conceſſ. præ-
ben. & c. 2. ſupra de ſuppl. negl. præla.* quia ius conferẽdi deuoluitur ad
alium elapſo termino, non ſolùm ſi collator per malitiam dif-
ferat, ſed etiam ſi per ſimplicem negligentiam ſine malitia, er-
go debuit Papa vtrumque caſum excipere. Pro ſol. autem dom.
Abb. ponit alium intellectum quem dicit eſſe tertium, cùm ta-
men reuera ſit ſecundus, nam iſte Archiepiſcopus dicebat col-
lationem illarum eccleſiarum ad ſe deuolutam fuiſſe propter
negligentiam Prioris, & canonicorum, ipſi verò proponebant
cauſam probabilem, & veriſimilem, propter quam dicebant ſe
non eſſe priuatos poteſtate conferendi: videntes autem Archi-
epiſco-

epiſcopum diſpoſitum ad conferendum tali allegatione non
obſtante appellauerunt ad Papam, vnde Papa pronunciat col-
lationem Archiepiſcopi poſt appellationem factam non valere,
quod eſt intelligẽdum, etiam ſi reuera poteſtas ad Archiepiſco-
pum deuoluta fuiſſet, quia propter appellationẽ ea probabili, &
veriſimili cauſa interpoſitã totum negotium fuit ad ſuperiorem
deuolutũ, meritò ante omnia Papa mandat irrita pronunciari
oĩa in contrarium attentata, *d. a. bone inf. eo.* niſi conſtiterit, quod
prior & canonici per dolum diſtulerũt collationem, puta vt in-
terim lucrarentur illorum beneficiorũ redditus, quia in hoc ca-
ſu excepto patet eos appellaſſe ex cauſa non probabili, & ideo
hic ſolus caſus excipitur: quod aũt *hic tex.* ſit intelligendus de ap-
pellatione facta, & veriſimili cauſa quãuis hoc nõ exprimat, pa-
tet, quia ſi appellatio non fuiſſet talis non fieret reuocatio atten-
tatorũ antequàm probaretur veritas cauſæ appellationis, quod
idem do. Abb. probat ex ſententia Domi. de Rota *deciſione.* 237.
vbi concludunt quod ſi rector eccleſiæ appellat à viſitatione e-
piſcopi dicens ſe eſſe exemptũ, non ſufficit ad reuocandũ atten-
tata medio tempore, vt appellans doceat appellationẽ fuiſſe in-
terpoſitam, & aliquid poſt eum attentatum, niſi probet etiam
veritatẽ cauſæ, id eſt, exemptionis ſaltem ſemiplenè, per ea quæ
not. *in c. dilecti. ſup. de maiorita. & obedien. & c. Rodulphus & c. ſignifi-
cauit de reſcriptis. & c. non ſolum. eod. titu. lib. 6. cum ſimilibus.* nam ap-
pellatio iſta non erat probabilis, neq; veriſimilis, cùm ius com-
mune faceret pro epiſcopo contra ipſum appellantem, facit
quod not. Innocen. *in cap. venerabili. infra de cenſibus.* vnde ſecun-
dùm hunc intellectum appellatio inducit nullitatem collatio-
nis quæ alioquin valuiſſet, ſi appellatio non fuiſſet prius inter-
poſita ſecundùm do. Abba. Sed iſte intellectus videtur dubius.
Primò quia eſt diuinatiuus, quatenus ponit, quod collatio de-
uoluta erat ad Archiepiſcopum. Secundò, quia vt ipſemet
13 do. Abb. fatetur, allegans † probabilem cauſam, propter quam
dicit eum à quo appellat nõ habere ius de quo ſit controuerſia,
tenetur probare non ſolùm appellationem præcedentem, & at-
tentationem ſecutam, ſed etiam veritatem cauſæ ſaltem ſemi-
plenè, ſed ſecundùm hunc intellectum licet cauſa allegata vide-
retur probabilis, non erat vera, ergo nõ potuit prior probare ve-
ritatem ipſius cùm eſſet falſa, niſi quis reſpõdeat, quod probauit
falſis teſtibus, quæ ſolutio eſt friuola, neq; præſumẽda, vnde hęc
eſſet enormis & intolerabilis diuinatio, ergo poſito quòd prior
allegaſſet talem cauſam, non tamen veram neq; probatam, hæc
allegatio non ſufficit ad inducendam nullitatem attentatorum,
vt patet ex deciſione Rotæ quã ipſe inducit. Tertiò, quia in hoc
text. excipitur malitioſa dilatio, quibus verbis etiam dilatio ex
negligentia videtur comprehendi: probatur primò, quia vt fate-
tur do. Abb. quando conſtat dilationem fuiſſe malitioſam, ideo
non eſt irrita collatio Archiepiſcopi, quia conſtat appellantem
non habuiſſe probabilem cauſam appellandi: ſed hæc ratio mi-
litat etiam quando conſtat de negligentia: quamuis enim mali-
tia ſit grauius delictum quàm ſimplex negligentia, non tamen
ex hoc ſequitur, vt negligens habeat differendi cauſam proba-
bilem. Secundò, quia prælatus negligens conferre beneficium
intra terminum eſt in dolo præſumpto, etiam ſi non ipſe, ſed
alius ipſum teneat, vt not. *in c. de multa. vbi poſuimus. 17. not. ſupra
de præbend.* nam vt dicunt ibidem Hoſtien. & Ioan. Andr. colla-
tor differens ibi punitur ſpeciali pœna propter delictum doli
pſumpti, quia prẹſumitur fauere clerico iniuſtè retinẽti primum
beneficium, quod vacauit, ergo multo magis præſumitur eſſe in
dolo prior & capitulum in terminis noſtris differens collationẽ
beneficij, q interim ipſi cuſtodiunt, & fructus ex eo percipiunt,
vnde iſta exceptio, niſi prior & canonici malitioſè diſtulerint in-
telligitur de qualibet illicita dilatione, quia quęlibet eorum illi-
cita dilatio præſumitur malitioſa, vnde videtur verior alius intel
lectus, ſecundùm quem Prior & canonici dicebant Archiepi-
ſcopũ nullam habere poteſtatẽ conferendi ea beneficia, neq; ex
14 iure ordinario neq; ex iure deuolutionis. In gl. 1. q̃ro † qua pœna
puniẽdus ſit iſte Archiepiſcopus, aut alius q non defert appel-
lationi. Reſpon. ſecundùm glo. eſt deponendus, *c. decreto. 2. q. 7.*
quæ concluſio ſecundùm canones procedit in cauſa crimina-
li: nam in cauſa ciuili pœna eſt arbitraria, ſed ſecundùm leges
in cauſa criminali pœna eſt arbitraria, in cauſa verò ciuili puni-
tur pœna 30. librarum auri, de quibus plenius *in c. de priore.* vbi
Docto. *infra eod. & in l. à proconſulibus. & l. quoniam iudices. C. eodem.*
& quamuis hæc ſit communis concluſio, quod ſecundùm ca-
nones deponitur iudex qui non defert appellationi in cauſa cri-
minali, non tamen videtur ſimpliciter vera, quia text. *in d. cap. de-
creto.* loquitur de cauſa criminali agitata contra clericos, er-
go in cauſa criminali contra laicos Eccleſiæ ſubditos vide-
tur obſeruandum ius ciuile, cùm ſacri canones in hoc caſu non
diſponant contrarium, per ea quæ not. *in cap. primo. infra de
noui oper. nunciat.* præterea ille text. *in d.* c. non loquitur de iudici-
bus qui ſolum delinquunt in non deferendo appellationi, hoc
eſt qui eam non recipiunt, ſed recuſant, ſed loquitur de iudicib.
qui poſt appellationem iudicant appellantes, ergo non corrigit
ius ciuile in his qui delinquunt ſolum in non deferendo: præ-
tereà loquitur de his qui iudicant appellantes ad alios, puta ad
Archiepiſcopos vel Patriarchas, vnde in cauſa criminali videtur
diſtinguendum ſecundùm cano. aut appellatur à iudice infe-
riore non ad Papam, ſed ad alium proximum ſuperiorem, &
tunc pœna non deferentis, aut etiam iudicantis appellatorem
eſt arbitraria, *d. l. à proconſulibus.* Aut appellatur ad Papam, & tũc
cauſa criminalis agitur contra aliquem qui non eſt clericus, &
idem, aut iudex à quo ſolùm peccat in non deferendo appella-
tioni, & tunc ſimiliter pœna eſt arbitraria. Aut peccat iudicando
poſt appellationem, & tunc deponitur, & ita procedit tex. *in d. c.
decreto.* qui ſolum in hoc caſu corrigit ius ciuile. Gloſſ. *per idoneas,
cum glo. ſequenti,* diuiditur in tres partes, ſecunda fama per ſe, ter-
tia ſed cum aliis poteſt recitari per modum oppoſitionis ea his
quæ ſuprà poſuimus 6. *not.* nam in ore duorum vel trium teſtiũ
ſtat omne verbum, *c. in omni negotio, & c. licet vniuerſis. ſupra de te-
ſtibus.* ſed Papa *hic* exigit probationem per idoneas perſonas nu-
mero plurali, & conſequenter exigit ad minus duos teſtes ido-
neos, *l. vbi numerus. ff. de teſtibus.* ergo ſuperfluò, & ſine ratione vi-
detur etiam famæ probationem requirere ad adiuuandam te-
ſtium depoſitionem: glo. verò fatetur oppoſitionem, videlicet
quod duo teſtes ſufficiunt † etiam ſine fama: melius reſponde-
tur, quod hic tex. non loquitur de teſtibus deponentibus de ve-
ritate, & reddentibus cauſam ſcientiæ per proprium ſenſum,
ſed de teſtibus deponentibus de credulitate: habuit enim re-
ſpectum ad conſuetudinem Angliæ, *de qua ſupra diximus in d. 6.
not.* meritò requirit etiam adminiculum famæ, quæ probatio te-
ſtium de credulitate ſimul cum fama, vt dicunt Hoſtien. & Ioan.
Andr. non eſt plena neque toleratur in ſententiis, *cap. 3. ſupra de
conſuetud.* idem dom. Anton. qui dicit hoc eſſe benè notandum,
quod non valet cõſuetudo diſponens, vt ſtetur non plenæ pro-
bationi, & vt nõ plena probatio habeatur pro plena, de quo re-
mittit ad Feder. *in conſ. 17.* idem dom. Cardina. ſed dom. Abb. *hic*
dicit hoc eſſe contra text. *in c. cum dilectus de fid. inſtrum.* vbi dom.
Abb. *penul. colum. & in c. cum eſſes quinto not. infra de teſtamen.* dicit
valere conſuetudinem quæ diſponit, vt adhibeatur fides proba-
tioni minus ſufficienti, quia conſona eſt iuri naturali, ſecundùm
quod quilibet præſumitur bonus, *c. vltimo. ſupra de præſumpt. & c.
vnico. de ſcrutinio.* vnde rationabile eſt, vt vni credatur: putat igi-
tur valere conſuetudinem diſponentem, vt teſti fides adhibea-
tur. Sed iſta concluſio & ratio ſua videtur falſa, quia immò non
ſolum non eſt conſona iuri naturali, ſed etiam diuino, & illi ad-
uerſatur, *Deuteronom. cap. 19. non ſtabit teſtis vnus contra aliquem, &
Numeri 35. ad vnius teſtimonium nullus condemnabitur,* ad idem tex.
in c. licet vniuerſis in princip. quia non eſt licitum &c. & in fine, & in ra-
tione ibidem reddita ea iure diuino in ore duorum, vel trium
teſtium ſtat omne verbum. Non obſtat tex. *in d. c. cũ dilectus. §. vlt.*
quia non loquitur de conſuetudine cõtraria iuri diuino, aut na-
turali: non enim ibi diſponitur eſſe ſtandum inſtrumentis illius
regis conſcriptis ſine aliquibus teſtibus, ſed inſtrumenta ipſius
adhibitis teſtibus confecta eſſe auctentica, & publica, ſicut in-
ſtrumenta notariorum, ergo conſuetudo illa eſt cõtraria ſolum
iuri poſitiuo communi, ſecundùm quod inſtrumenta publica,
& auctentica non poſſunt fieri, niſi à tabellionibus, vnde verior
concluſio eſt quod conſuetudo, quæ diſponit, vt adhibeatur fi-
des probationi, quæ non eſt ſufficiens de iure diuino non valet,
vt in exemplo *ſupra* poſitu de vno teſte: quod intellige quantum
ad plenam fidem, id eſt, quod conſuetudo non poteſt diſpone-
re, vt vni teſti adhibeatur plena fides, ſicut duabus in cauſis, in
quibus requiritur plena probatio: ſimiliter non valeret tale ſta-
tutum, neq; etiam lex vniuerſalis, quia eſſet irrationabilis, & iu-
ri diuino aduerſa. † Quantum verò ad ſemiplenam non eſt ne- 16
ceſſaria conſuetudo, quia ſecundùm ius commune vnus teſtis
facit ſemiplenam, ſicut fama, quæ ſemiplena probatio ſufficit in
quibuſdam cauſis, de quibus vide Bart. *in l. de minore. §. plurimum.
alias. §. tormenta. vlt. col. ff. de quæſtio.* & Doct. *in locis quos inducit ibidẽ*
Alex.

Alex. in appo. ad Bart. & Decius enumerat octo caſus, primum in cauſis breuioribus & modici præiudicij, Bartol. in d. § plurimum. vlt. colum. & in l. ſi conſtante. in prin. q. 1. & 2. & 3. ff. ſoluto matrimo. & plenius in alijs locis, quos adducit ibidem Alexand. 5. colum. ibi. item inquantum Barto. hic dicit, &c. Secundum in nobilitate, & virtute hominis quæ per ſolam famam probatur ſecundùm Bald. in l. prouidendum. C. de poſtulando per illum text. Tertium in copulatione beneficij, nam quòd pertineat ad illum prælatum ſufficit probare per famam, ſecundùm Rot. deciſio. tertia. de probatio. in nouis. Quartum in impedimento matrimonij, cap. ſuper eod. de conſanguin. & affinita. vbi omninò vide quæ poſuimus pen. not. & ex his, quæ ibi diximus patet tunc caſum, & alios quoſdam ex iſtis reduci, primum de cauſa modici præiudicij, de quibus vide quæ poſuimus in cap. in præſentia. infra de ſponſalibus. & Bartol. in dicta l. 2. § ſi dubitetur. ff. quemadmodum teſtam. aper. & in dicta l. de minore. § plurimum vltima colum. Quintum in rebus difficilibus ad probandum ſecundùm dominum Anton. in cap. veniẽs. prima. vltima colum. ſupra de teſtibus. & in c. tranſmiſſa. tertia colum. verſicu. quandoque adeſt infra qui filij ſint legitimi, vbi vide quæ poſuimus in gloſſ. vltima. verſicu. fama probetur &c. Sextum in remedio canonis reintegranda tertio, quæſtione prima, ſecundùm Petrum de Ancha. in conſil. 41. circa recuperandam &c. Nam cenſetur cauſa modici præiudicij cùm agatur de ſola poſſeſſione, vt not. in l. prima. C. ſi de momen. poſſeſſ. & in c. de appellatio. vbi Decius in fine, infra eodem, & Bartol. in alijs locis ibi adductis. Septimum in rebus antiquis, in quibus ſola fama ſufficit: variæ tamen ſunt opiniones, & præcipuè de tempore, id eſt, quanti temporis curſus requiratur ad hoc, vt res antiqua cenſeatur, de quibus vide Docto. in locis, quos allegat hic Decius, quarta colum. & dom. Felyn. in cap. cum cauſam. ſecunda colum. de probationib. & Doct. in l. cum aliquis. C. de iure d. liberan. & in c. veniens primo. & c. licet ex quadam. vbi dom. Abbas de teſtibus. & Alexand. & Philipp. Cornc. & alij in conſilijs, quæ inducit hic Decius. Octauum, & vltimum caſum ponit
17 idem Decius † vbi ſtatutum diſponit, vt ſola fama ſufficiat ad plenam probationem, puta vt delictum per ſolam famam probetur: valet enim tale ſtatutum, vt ſentit Barto. in dicta l. de minore. § plurimum quæſtione penult. ff. de quæſtionibus, & in l. admonendi. 8. colum. ibi. venio ad tertium. & quæro vtrum per vnum teſtem &c. ff. de iureiuran. & Angel in l. 2. § diem autem prope finem ff. quemadmodum teſtamen. aper. ſed vtrum hoc ſit verum videbimus inferiùs: dicit tamen Decius hoc ſtatutum eſſe ſtrictè intelligendum, & reſtringendum præcipuè ſex modis, primò dummodò fama probetur ſaltem duobus teſtibus, vnde ſtante tali ſtatuto vnus non facit ſemiplenam, ſecundùm Bart. in d. l. admonendi. & Bald. in l. in bonæ fidei. ſecunda colum. verſi. hoc ergo præmiſſo. ibi tamẽ hoc limitat Barto. C. de rebus credit. Secundò in probanda fama præcipuè in hoc caſu debent teſtes etiam non interrogati rationem reddere ſecundùm Innocen. Ioan. Andr. dom. Anton. & alios in cap. cum oporteat. infra de accuſa. & debent deponere ſe audiuiſſe à maiori parte &c. neque ſufficit, vt dicant ſe publicè audiuiſſe, quia potuerunt ab vno publicè audiuiſſe: item de ſeipſo teſtificari debet teſtis de fama, neque ſufficit vt imperſonaliter loquatur, & deponat quod hoc publicè dicitur: item ſi interrogatus, à quibus audiuit dicat ſe non recordari, nõ probat, quamuis dixerit ſe à maiori parte audiuiſſe: de quibus omnibus vide Angelum in l. quid ergo. §. quantum. ff. de his qui not. infam. & in l. ea quidem. tertia. colum. C. de accuſationibus. & in l. ſolam. C. de teſtibus. & dom. Abb. in cap. veniens. prima, colum. vltima. ſupra de teſtibus. & in c. conſuluit. primo infra eo. & in cap. cum cauſam. ſecundo. ſupra de teſtibus, & Bartol. in dicta l. de minore. §. plurimum. 5. colum. verſicu. ſed quid ſi dixit. & ſequen. & in l. tertia. §. eiuſdem quoque. in fine. ff. de teſtibus. & Angel. in l. 3. ff. ad ſenatuſconſult. Macedonia. & Innocent. & alios in l. hæredes palàm. in princip. ff. de teſtamen. & Alexand. in conſil. 19. in cauſa appellationis &c. vltima colum. volum. quarta, & in conſil. 3. ſuper proceſſu &c. 3. colum. eod. volumine tertio, & Bartol. in l. Labeo. 2. colum. verſicu. & ideo ſi teſtu. ff. de ſuppell. lcg. Tertiò, vt ſtatutum huiuſmodi locum habeat oportet probare famam traxiſſe originem à perſonis fide dignis, & ex cauſis probabilibus quæ populum ad tale aliquid credendum inducere potuerunt ſecundùm Bartol. in d. l. de minore §. plurimum quæſtione penult. & Bald. in l. proprietatis. C. de probat. & dom. Abb. in d. c. veniens. primo. & Angel. in d. l. ea quidem 3. colum. & in d. l. ſolam. & Petr. de Anchar. in conſil. 254. in quæſtione presbyteri, &c. & Alexand. in conſilijs quæ inducit hic Decius. Quartò, vt teſtes qui in tali caſu producuntur ad probandam famam ſint optimæ opinionis, quia talis probatio eſt irregularis, id eſt, de re exorbitantia à regulis communibus ſecundum Angel. in d. l. 2. §. diem autem. ff. quemadmodum teſtam. aper. vnde in talibus caſibus in quibus teſtes requiruntur valdè idonei, debet eſſe cautus aduocatus, vt fiat & probetur articulus de optima ipſorum conditione, & probitate, vt tradit Bartol. in d. l. 2. §. ſi dubitetur. vlti. colum. ff. quemadmodum teſtamen. aper. & Angel. in d. l. 2. § diem autem. prope finem, & Petr. de Ancha. in d. conſi. 254. Quintò fama in caſu ſtatuti prædicti plenè probat, niſi contraria fama ex aduerſo probetur, vt not. Bald. in l. d. uni. ff. de milita. teſtamento & in l. qui accuſare. verſicu. vltim. not. C. de edendo. & in l. ſi tutor petitus. in fin. C. de peri. tuto. & in l. vltima, colum. antepen. ibi, & ex hoc deciditur quæſtio. ff. de ferijs. & vide ad hæc quæ poſt alios poſuimus in c. cum oporteat. poſt gloſſ. quæſtione vlt. de accuſ. & in alijs locis ibi adductis. Sextò ſtatutum tale procedit quando per famam immediatè probatur delictum, ſecus in alijs adminiculis, quia debent legitimè probari, & vide ad hoc Barto. in l. in quæſtionibus ff. ad legem Iuliam maieſta. & quæ notantur in cap. per tuas. vbi Ioan. de Ana. vltimo not. infra de ſimonia, vbi vide quæ poſuimus 16. not. & in gloſſ. taliter. & Bald. in l. 1. C. quibus ex cauſ. ſerui pro præmia liber acci. vbi per illum textum notat quod probans indicia propter quæ iudex ex officio procedit ad torturam non meretur præmium, quia probatio delicti facta eſt potiùs officio iudicis inquirentis quàm ab ipſo delatore, & vide alios Doct. quos inducit hic Decius. Sed tu aduerte, quia quamuis ſimpliciter dicat ſtatutum hoc valere, tamen iſta concluſio non eſt ſimpliciter vera, neq; Doct. quos allegat hoc ſimpliciter dicunt, ſed faciunt mentionem de tali ſtatuto cum adiectione in quibuſdam caſibus, vnde breuiter hæc opinio poteſt procedere quando ſtatutum hoc diſponit in aliquo caſu ſimili ſupradictis, in quo æquum ſit, vt fama faciat ſufficientem probationem, & eſſet iniquum ſi non ſufficeret: quo caſu etiam inferiores poſſunt ſtatuere aliquid limitando ius diuinum in aliquo præcepto, quia tale ſtatutum non eſt contrarium iuri naturali, vel diuino, immò conforme, & conſonum per ea quæ poſt alios plenè poſuimus in c. cum eſſet. infra de teſtam. & quæ tradunt Docto. in l. omnes populi, vbi Bart. 5. colum. quæſt. 3. principali. regulariter autem hæc opin. nullo modo eſt admittenda, quia tale ſtatutum ſine cauſa legitima diſponens, vt fama faciat plenam probationem, eſt oppoſitum iuri diuino, & conſequenter inualidũ: probatur antecedens, nam fama non facit maiorem gradũ probationis quàm vnus teſtis, vt ſatis patet ex ſupradictis, & ex his quæ paulò poſt ſubiiciemus, ſed ſtatutum vel conſuetudo ſimpliciter diſponens, vt ſtetur dicto vnius teſtis aduerſatur iuri diuino, & conſequenter nõ valet. vt ſuprà probauimus, ergo idem concluditur etiam in ſtatuto vel conſuetudine de fama. Neque ſatisfacit ſolutio, ſiue ratio dom. Abb. in d. c. cum eſſet. infra de teſtamen. quatenus dicit conſuetudinem de vno teſte valere, quia eſt conſona iuri naturali, ſecundùm quod quilibet præſumitur bonus: nam hæc non eſt bona conſequentia, iure diuino vel naturali quilibet præſumitur bonus, ergo hæc præſumptio eſt cauſa potens, vt vni teſti adhibeatur plena fides, quia oppoſitum conſequentis ſtat cum antecedente, d. c. vltima. de præſumptionibus. iuncto dicto cap. in omni negotio. & d. c. licet vniuerſis. ſupra de teſtibus. Ampliùs ſupradictis caſibus exceptis, quibus diximus famam facere ſufficientem probationem, addendus eſt caſus de tortura: nam ſicut vnus teſtis integer facit ſufficientem probationem quantum ad hunc effectum, vt reus poſſit torqueri, ſic etiam fama integra, id eſt, rectè qualificata qualitatibus ſupradictis, quamuis agatur de præiudicio non modico: de quibus vide gloſſam & Docto. in l. ſi quis alicui, in verbo, conuictus. C. ad legem Iuliam maieſta. & Bartol. in l. maritum. prima colum. & l. vltima, colum. vltima. ff. de quæſtionibus & in dicta l. de minore. §. plurimum. verſicu. item dico. ibi, & ex hoc etiam habes perpendere vtrum fama, &c. & Docto. in locis quos inducit Alexand. ibidem in appoſti. & in dicta l. vltima. & Cyn. & alios in l. vltima. vbi Salycet. penult. colum. C. de quæſtionibus. Sed vide omninò Iaſonem in l. admonendi, colum. 88. ff. de iureiurando. ibi. nunquid ergo in criminalibus. vbi dicit communem ſententiam eſſe, quod fama non facit in criminalibus ſufficiens iudicium ad torturam: quæ videtur dubia, vt fortiſan dicemus inferiùs. Inſuper dom. Abb. in articulo
de conſuetudine inducente, vt non plena † probatio habeatur 18
pro plena, dicit hoc non probari in d. c. 2. de conſuetudine, quod talis conſuetudo non valeat, neque Hoſt. hic iſtud videtur ſentire: dicit enim probationem de qua loquitur hic text. non eſſe plenã iure communi inſpecto, & non valere conſuetudinem reſpectu

ſeu reo-

Digitized by Google

ſententiæ, id eſt, vt feratur ſententia ſecundùm credulitatem, & opinionem aliquorum, & ita loquitur text. *in d. c. 3.* ſed iſta ſolutio videtur inſufficiens, quia ſicut eſt irrationabile, vt iudex moueatur ad proferendam ſententiam ex credulitate aliquorum opinionem ſuam declarantium tempore ſententiæ, ita etiam eſt irrationabile, vt moueatur ex credulitate aliquorum qui opinionem ſuam prius in proceſſu expoſuerunt, quia temporis diuerſitas non efficit, vt hoc ſit magis rationabile quàm illud: prætereà idem dom. Abb. pro parte affirmatiua quòd talis conſuetudo valeat, inducit hunc text. in quo Papa mandat inquiri per teſtes, & famam, vnde cùm exigat vtrunque videtur loqui de teſtibus deponentibus de credulitate, ſecundùm cõſuetudinem Angliæ, & conſequenter approbare conſuetudinem illam tanquàm rationabilem. Sed huic inductioni poteſt reſponderi ſecundùm Decium negãdo quòd hic text. intelligatur ſecundùm localem conſuetudinem, quia hoc eſt diuinare: non obſtat ratio quæ ſumitur ex copulatiua teſtium, & famę, quia poteſt reſponderi ſecundùm Imol. quod in hoc text. copulatiua ponitur pro diſiunctiua, vnde ſola fama ſufficit ad reuocandum attentata: nam ad eorum reuocationem ſemiplena probatio ſufficiẽs eſt, vt tradit Rot. *deciſione 235.* quia tamen in dubio non eſt recedendum à proprietate verborum, *l. non aliter. in princip. ff. de leg. 3.* Decio magis placet alia ſolutio, quòd iſta copulatiua intelligitur ſecundùm ius commune, videlicet ſucceſſiuè eo caſu quò teſtes non probarent ſuppleatur per famam, *argum. c. cum dilectus ſupra de conſuetudine facit text. in c. in præſentia. ſupra de renunciat.* vbi videtur loqui copulatiuè de confeſſionibus & depoſitionibus teſtium, & tamen non ſunt copulatiuè neceſſaria, ad idem text. *in c. cum cauſam. ſup. de probationib.* adde quod hæc fuit ſolutio domini Cardin. *hic*, qui reſpondet, quod Papa in hoc text. mandat probari per teſtes & famam, videlicet ſi teſtes non plenè probarent: item adde quod ſecundùm hanc ſolutionem non minus receditur à proprietate verborum quàm ſecundùm ſolutionem Imol. nam ad veritatem copulatiuæ requiritur puta, & ſimplex verificatio vtriuſq; partis ſecundùm propriam ſignificationem, vnde in ea vel in aliqua parte ipſius non ſubauditur aliqua conditio, alioquin non eſſet ſimplex copulatiua, ſed ex vna parte conditionalis contra naturam propriæ, & ſimplicis copulatiuæ: pone exemplum, ſi promitto tibi Stichum, & Pamphilum, intelligor in dubio vtrunque ſimpliciter, & purè promittere, non autem Stichum ſolum purè. Pamphilum verò ſub conditione ſi Stichum non dedero, *l. ſtipulatio ſi ferre debemus. in princ. ff. de verbor. oblig. & ſi is qui ducenta. § cum ita in fin. ff. de rebus dubijs.* vnde ſolutio Imol. non eſt improbanda, quia eſt minus abuſiua cùm habeamus regulam, quod vbi materia ſubiecta hoc exigit copulatiua reſoluitur in diſiunctiuam, *l. ſæpè ita. ff. de verbor. ſignific.* ſed in terminis noſtris materia ſubiecta hoc exigit, cùm loquatur de probatione attentatorum poſt appellationem, in quibus ſufficit ſemiplena probatio, vt *ſuprà* diximus, ergo &c. In tertia parte gloſſarum prædictarum, id eſt. *in glo. famam. ibi ſed cum alijs.* Quæro vtrum fama cum alijs adminiculis faciat ſufficientem, & plenam probationem. Reſpon. ſecundùm glo. fama cum vno teſte, vel cum alijs legitimis adminiculis facit probationem ſufficientem, vt *in text. in glo. inductis.* poterit igitur duas probationes ſemiplenas etiam diuerſi generis coniungi ad faciendã plenam probationem. Sed vide Bar. *in l. admonendi antepenul. colum. ibi, his præmiſſis quæro &c. ff. de iureiurando*, vbi concludit, quòd duæ ſemiplenæ eiuſdem generis, vt duo teſtes abſque dubio faciunt plenam probationem, de duabus autem probationibus diuerſorum generum quamuis videatur dubitandum, per text. *in l. ſpadonem. § qui intra. ff. de excuſa. tutorum. & in l. vnica. C. qui numero tuto.* idem tamen concludit quod faciunt plenam, puta vnus teſtis, & confeſſio facta abſente parte, de quo dicit eſſe caſum *in c. vltimo. infra de ſucceſſio. ab inteſta.* vbi vide omninò quæ poſuimus *in verbo, vehementer adminiculantes.* ponit etiam Bart. exemplum de vno teſte integro, & fama ſimiliter integra, id eſt quæ per ſe facit ſemiplenam, ad textum *in d. l. ſpadonem. § qui intra. cum ſimilibus.* reſpondet, quod loquuntur, & procedunt in duabus imperfectis tendentibus ad diuerſa, ſecus in terminis noſtris, in quibus duæ ſemiplenæ probationes tendunt ad vnũ finem, vt fidem faciant iudici, quam fidem ipſe colligere debet non ſolùm ex vno genere, ſed etiam ex diuerſis, *l. 3. § eiuſdem quoq; ff. de teſti.* Sed iſta ſolutio videtur inſufficiens, quia etiam in dicta *l. ſpadonem. § qui intra. & in dicta l. vnica.* plures cauſæ diuerſorum generum allegantur ad vnum finem, id eſt ad excuſandum tutorem, ſicut hic diuerſa genera imperfecta proponuntur ad vnum finem probandi.

† Prætereà depoſitiones teſtium ſingularium tendunt ad vnum finem faciendi fidem, & tamen non coniunguntur, etiam ſi eſſent mille, *cap. tum dilecti § nos verò. & c. bona primo. § porrò. ſuprà de electione. & cap. licet cauſam. § quamquàm autem. ſupra de probatio. & l. iuriſiurandi.* vbi Bald. *C. de teſtibus.* vnde vide aliam ſolutionem & diſtinctionem, quam poſuimus *in dicto cap. vltimo. in verbo, vehementer adminiculantes*, & ex his habes limitationem primæ cõcluſionis Bart. de coniunctione duarum ſemiplenarum probationum, & eiuſdem generis, puta duorum teſtium: non enim procedit in teſtibus ſingularibus, id eſt, qui non ſunt conteſtes eiuſdem indiuiduæ rei, aut actus diuidui, ſed diuerſorum, puta quia vnus deponit ſe vidiſſe Titium percutientem Seium in platea publica Calendis Ianuarij, alius verò dicit ſe hoc vidiſſe alio tempore, aut in alio loco: tales enim teſtes etiam ſi eſſent mille tantundem probant quantum vnus, vnde non faciunt numerum, vt dicit Bald. *in dicta l. iuriſiuran.* & ratio eſt in aperto, quia quamuis omnes tendant ad eundem finem in genere, id eſt, ad faciendam fidem, non tamen tendunt ad eundem finem in indiuiduo, cùm deponant de diuerſis rebus, aut actibus, meritò non poſſunt coniungi, quia in ſeparatis non datur vnio aut coniunctio, facit text. *in l. vltima ff. de calumniatoribus. l. ſi maritus. prima. C. de donatio. inter virum & vxorem.* & vide ad hæc *hic*, & alios *in dicto cap. cum cauſam.* vbi dom. Felyn. *penult. colum. ſupra de probatio.* & Docto. *in dicta l. admonendi.* vbi Iaſ. 89. *colum. ibi, viſis, & plenè examinatis, &c. & in alijs locis ibi adductis.* † Sed vt redeamus ad alium articulum, de ſemiplenis probationibus diuerſorum generum variæ ſunt opiniones, de quibus vide Iaſ. *in d. l. admonendi, 91. colum. ibi, item adde inquantum Barto.* &c. Breuiter autem communis concluſio regularis eſt, quod coniunguntur ad faciendam plenam probationem ſecundùm Bartolum & alios, quos refert Iaſ. *in prædicto loco.* quæ tamen limitatur in cauſis criminalibus, in quibus duæ ſemiplenæ ſine alijs indicijs non faciunt plenam probationem ſecundùm Dyn. Rayn. & Bald. *in l. ſecunda, in princip. ff. de excuſation. tutorum. per regulam traditam in l. vltima. C. de probatio.* & gloſſ. & Doct. *in cap. veniens ſupra de teſtibus*, vbi vide Felynum *quinta colum. ibi, tertia concluſio* &c. quæ limitatio ampliatur, vt procedat etiam in cauſis ciuilibus de crimine, per ea quæ notantur *in d. c. veniens. primo, & quæ dicemus inferius.* Secundò limitatur in cauſa excommunicationis probandæ etiam iudicio ciuili ad hunc finem, vt excommunicatus à iudicio repellatur, quia requiritur probatio talis qualis in cauſis criminalibus, vt notatur *in c. 1. § ſi quis igitur. ibi, apertiſſimis documentis, de ſententia excommunicationis, libro ſexto*, vbi Docto. *in gloſſ. apertiſſimis.* concludunt, quòd in eo caſu non defertur iuramentum in defectum ſemiplenæ probationis, neque ſufficit vnus teſtis cum fama ſecundùm Archidiaco. *in cap. ſiue. § ſæpè. 4. quæſtio. tertia.* vbi ad hoc allegat tex. *in c. ſciant. ſecunda quæſtione octaua*, & Specul. *in titu. de notorio crimine § fama eſt.* & hæc eſt communis concluſio quantum ad prædictum effectum, quamuis Ioan. de Fan. *in d. c. ſæpè.* aliter ſentiat, quẽ refert ibidem Dominic. quantum verò ad alios effectus, id eſt, vt excommunicatus euitetur, & ipſe reputet ſe excommunicatum in cæteris quæ pertinent ad obſeruationem excommunicationis, & extraiudicialibus, fama ſola ſufficit, *c. illud. infra de cleric. excommunica. mini. & cap. cum deſid. res. § penultimo. infra de ſententia excommunicationis.* Tertiò videtur limitanda prædicta concluſio in cauſis magnis, & arduis, puta matrimonij carnalis, aut ſpiritualis, aut in cauſis famoſis, aut in cauſis ſtatus, aut omnium bonorum maioris partis, aut in beneficialibus, & ſimilibus, in quibus regulariter non defertur iuramentum neceſſarium in defectum ſemiplenæ probationis, de quibus vide Docto. *in l. admonendi, ff. de iureiuran.* vbi Iaſon 96. *colum. ibi, nunc videndum eſt. & ſequentibus*, vt putant Bald. & Decius *hic.* Quartò limitatur in omnibus caſibus, in quibus lex vel ſtatutum requirit apertiſſimas, aut indubitatas vel perſpicuas, aut luce clariores probationes, per ea quæ *ſuprà* diximus de probatione excommunicationis, & idem ſi alijs verbis æquipollentibus vtatur. Nam etiam in hoc caſu non defertur iuramentum in defectum ſemiplenæ probationis, de quo vide Docto. *in dicta l. admonendi.* vbi Iaſon 100. *colum. ibi, octauo principaliter non defertur* &c. ponuntur & aliæ quædam limitationes & ampliationes, de quibus *in d. c. veniens. primo.* vbi Fely. *colum. 1. ſupra de teſtib. & in d. l. admonendi.* vbi Iaſ. 92. *colum. ibi, iſtam concluſionem notabiliter* &c. Vltra gloſſ. quia conſtat, quòd ſi appellatus neget appellationem fuiſſe interpoſitam, aut

eſſe

Digitized by Google

eſſe legitimam oportet appellantem eam probare, alioquin iudex ad quem non poteſt procedere, aut inhibere iudici à quo, *c. Romana §. ſi verò. eodem titu. lib. 6.* quæro vtrum teneatur hoc ibi probare vbi agenda eſt cauſa, puta in curia, ſi appellauit ad Papam, an verò poſſit petere literas remiſſorias, id eſt, vt remittatur ad partes ſuper illius probatione. Reſpõ. Hoſtien. & Io. And. *hic* diſtinguunt, aut hæc exceptio ante litem conteſtatam opponitur in vim declinatoriæ, & in hoc caſu tenetur appellans probare appellationem in curia: de quo remittunt ad ea quę no. *in c. per tuas. in ſ. de ſenten. excommunic.* aut opponitur poſt lit. conteſt. in vim peremptoriæ, puta quia poſitionẽ fecit appellans, quod appellauit à tali ſententia &c. quam poſitionem appellatus negauit, vnde appellans formauit articulum quo petit ſe remitti ad partes ſuper illius probatione; & tunc remittendus eſt, & dabitur illi dilatio extra curiam, & ita dicit Hoſtienſ. fuiſſe diffinitum à Clemente quarto, ſibi enim debet imputare appellatus quod non ante lit. conteſtat. exceptionem oppoſuit: cùm enim Papa ſit iudex ordinarius omnium, *c. vltimo, ſupra de foro competen.* & conſequenter coram ſuo iudice lis conteſtata fuerit, non eſt locus exceptioni declinatoriæ, *c. inter monaſterium. ſupra titu. 1. & l. filiuſfam. § veterani ff de procuratoribus*, ergo nõ poteſt exceptionem opponere poſt litem conteſtatam, niſi in vim peremptoriæ, cuius probationes non cogitur appellans ad curiam ſecum ferre, niſi citatione ad hoc aſtringantur. Si quis autem quærat quid perimit hęc exceptio poſt litem conteſt. oppoſita? reſpõdet Hoſtien. quod perimit libellum auctoris, & omnia in eo petita, idem tamen ſubiūgit quod huic diffinitioni videtur plurimum obſtare, *text. in c. 1. in prin. de electione, lib. 6. & in c. 1. §. 1. de appellatio. in eod. lib.* Idem Ioan. Andr. & dom. Anto. qui tamen remittit ad Specu. *in tit. de inſtrumen. edi. §. nunc dicamus. verſi. ſed pone. & in titu. de exceptionibus. § nunc dicendum. verſicu. ſed pone.* Breuiter autem quantum ad primum caſum concluſio eſt expedita & communis, quod remiſſoriæ literæ non conceduntur ad probandam appellationem, quæ negatur ante litem conteſtatam, quia pro dilatoriis remiſſoria non conceditur, vt dicunt etiam Felyn. & Decius *hic* qui allegant Rotam *deciſione 6. item licet pro inſtrumentu. in fine, in titulo de probationibus. in noua.* Quantum verò ad alium caſum quando negatur appellatio poſt litem conteſtatam, Philippus *hic* improbat prædictam opin. & differentiam quam faciunt Doct. vtrum negetur ante litem conteſtatam, an poſt, quia in princip. antequàm iudex ad quẽ procedat conſtare debet de appellatione, *d. c. Romana. §. ſi verò. eo. titu. lib. 6.* ergo non poteſt contingere caſus in quo poſt litem conteſtatam, de hoc dubitetur, aut fiat controuerſia cùm prius cõſtitent, ſed Decius *hic* reſpondet duobus modis. Primò, quod Doct. loquuntur de appellatione quæ negatur in vim exceptionis peremptoriæ poſt litem conteſtatam, eo caſu quo non fuit oppoſita hæc exceptio ante litem conteſtatam in vim declinatoriæ: ſed iſta ſolutio non videtur ſatisfacere, quia quamuis ex ea rectè inferatur, quòd hęc exceptio poteſt opponi poſt lit. conteſta. quando non fuit antea oppoſita, & diſcuſſa, non tamen rectè videtur inferri defenſio Docto. quatenus dicunt remiſſorias literas eſſe concedendas, quando poſt lit. conteſta. exceptio iſta opponitur, nam vt dicit dom. Felyn. *hic, vltima colum.* remiſſio non conceditur ad probationem eorum, quæ ſcribi poſſunt, & facilè deferri vel tranſmitti, ſed conceditur ſolum ad probationẽ per teſtes faciendã, quia imputatur ei qui ſcripturas ſecum nõ detulit, quę ratio ceſſat in teſtibus, vnde pro eis datur dilatio, & remiſſio etiam ei qui obligatus eſt comparere inſtructus cũ omnibus iuribus ſuis, niſi teſtes eſſent examinati & publicati, vt not. *in c. cupientes. § ſi verò in diſcordia* vbi glo. & Doct. *in verbo, alijs circumſtantijs. & in ver. alibi, de electio. lib. 6.* & Rot. *in titu. de teſt. deciſio. 17. item quando* &c. Sed appellatio facienda eſt in ſcriptis, *c. 1. in princip. eod. titu. lib. 6.* ergo etiam ſi negetur poſt lit. non conteſta. conceditur appellanti remiſſio, ſed huic argumen. reſpond. poteſt, quod ille text. *in d. c. 1.* loquitur de appellatione ab interlocutoria vel ab extraiudiciali grauamine, vndè in his conceditur oppoſitio, quam etiam ipſe Decius concedit in appellatione ab interlocutoria, ſed in appellatione à diffinitiua videtur prædicta ſolutio ſua procedere, ſed ex aduerſo duplicatur, quia aut appellatio à diffinitiua non fit tempore ſententiæ, ſed poſtea ex interuallo, & tunc ſimiliter in ſcriptis facienda eſt, *l. 1. § vltim. l. à ſententia. §. vltimo ff. eod.* ergo in hoc caſu procedit oppoſitio. Aut appellatio, & tempore ſententiæ, & tunc quamuis poſſit ſine ſcriptis interponi viua voce, *l. 2. & d. l. à ſententia. §. vltimo. ff. eodem. & l. litigatoribus. C. eodem.* tamen vtroque caſu notarius actorum tenetur appellationem, ſiue in ſcriptis, ſiue ſine ſcriptis interpoſitã ſcribere, & in acta referre, *c. quoniam contra. ſupra de probatio.* ergo in vtroque caſu procedit oppoſitio, cùm poſſit appellans appellationem, ſicut acta cætera ſecum deferre vel tranſmittere. Vnde prima hæc ſolutio videtur omninò inſufficiens. Secundò reſpondet idem Decius, quod fortè probatio facta ſuper exceptione dilatoria non erat ſufficiens in exceptione peremptoria, in qua de maiori præiudicio agitur per ea quæ notan. *in c. veniens. ſecundo. ſup. de teſtib.* & quę not. Fedet. *in conſi. 160. colum. vlt.* Sed neque ſolutio iſta videtur ſufficiens, quia cùm appellatio ſcripta ſit in actis, quę appellans ſecum ferre debet, vt diximus, probatio appellationis facta ante litem conteſta. per ipſam ſcripturam actorum plena eſt, & æquè ſufficiens etiam ſi poſt lit. conteſt. aduerſarius neget appellationem in vim peremptoriæ exceptionis. Præterea poſito non conceſſo, quod aliquo caſu leuior probatio ante lit. conteſta. admitteretur, quæ poſtea non ſufficeret, non tamen ex hoc ſequitur, vt poſt lit. conteſta. remiſſio concedenda ſit, vt patet ex ſupradictis, vnde verior concluſio eſt, quod exceptio iſta negantis appellationem fuiſſe interpoſitam, poteſt opponi poſt litem conteſta. in vim peremptoriæ, ſi prius non fuit oppoſita, & diſcuſſa in vim dilatoriæ, & quantum ad hunc articulum rectè defenditur, & vera eſt ſententia Hoſtien. & Ioan. Andr. & aliorum, quos ſuprà retulimus: quantum verò ad articulum de concedenda remiſſione ad partes verior ſententia eſt, quod ſiue talis exceptio opponatur ante ſiue poſt litem conteſta. regulariter non conceditur appellanti remiſſio, cùm probatio per ſcripturas actorum facienda ſit. Quæ tamen limitatur in vtroque caſu quando aliqua ſubeſt cauſa impedimenti, propter quam appellans non poteſt, aut non facilè poteſt inſtrumenta vel ſcripturas ad curiam deferre: tunc enim in probatione per talia inſtrumẽta vertitur eadem ratio, quæ in probatione facienda per teſtes, & conſequenter idem ius obſeruandum eſt. & pone exempla, de quibus *in d. c. cupientes. §. ſi verò in diſcordia. in glo. alibi. de electione, lib. 6.* & aliud quod ponit *ibidem* Dominic. & Fely. *hic, de* inſtrumento, contra quod opponitur quod ſigna vel ſigilla ipſius nõ ſunt authentica, vel quod is, qui illud confecit, nõ erat notarius: cùm enim hæc per teſtes probanda ſint dabitur dilatio ad probandum extra curiam, & ad hoc Dominic. inducit *ſententiam* Rotæ *concluſione* 105. Fely. autẽ allegat Rot. *deciſ. 5. in tit. de probat. in nouis.*

REPETITIO
IN C. DILECTI FILII. de Appellationibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Legatus natus beneficia conferre non poteſt, quæ ſpectant ad collationem alterius: legatus autem de latere ſic.*
2 *Querimonia dicitur ante lit. conteſt.*
3 *Sententia excommunicationis poſt appellationem lata, eſt ipſo iure nulla.*
4 *Excommunicatio an per denunciationem probetur.*
5 *Sententia excommunicationis licet requirat citationem perſonalem, ſecus tamen in ſententia, in qua declaratur vel denunciatur quis excommunicatus.*
6 *Probatio vera dicitur, quæ habetur per teſtes: & an probatio præſumptiua ſit vera probatio.*
7 *Statutum de dote lucranda non habet locum quando mulier ſecundò nupſit, nulla facta dotis promiſſione.*
8 *Statutum requirens probationem inſtrumentalem, verificatur in præſumptione legis.*
9 *Conditio impleri non ſuppleri debet.*
10 *Teſtamentum patris annullatur, ſi in eo filium inſtituit ſub conditione turpi.*
11 *Verba reſcribentis intelligantur ſecundùm cõſuetudinem loci, in quo reſcribitur.*
Idem in diſpoſitione teſtatoris. num. 12.
13 *Appellatio extraiudicialis quid differat à iudiciali, remiſſiuè.*
14 *Tacens videtur in his quæ non tribuunt ei vtilitatem, contradicere.*

15 *Inno-*

15 *Innouata contra appellationem extraiudicialem non ſunt nulla à principio, ſed pendent ex futuro euentu.*
16 *Conſuetudo eſt quid facti, & eam Pontifex præſumitur ignorare.*
17 *Voluntas diſponentis ad incognita non trahitur.*
18 *Copula quando ponitur inter duo ſubſtantiua, & in eadem oratione, tunc ſtat propriè & requirit concurſum vtriuſq; copulati.*
19 *Teſtium depoſitio ſuppletur per famam: vnde*
20 *Fama eſt quandoq; plena probatio, quandoq; non.*
21 *Excommunicatio an per ſolam famam probetur.*
22 *Poſſeſſio in remedio poſſeſſorio probatur per famam.*
23 *Fama in cauſa ciuili habet vim vnius teſtis.*
24 *Dominium probatur difficilè.*
25 *Fama in antiquis plenè probat dominium.*
26 *Tempus antiquum quod dicatur.*
27 *Statutum, quòd ſola fama probet, an valeat.*
28 *Fama cum vno teſte an faciat plenam probationem.*
29 *Iura quæ inhabilitant probationes in cauſa criminali, non habent locum in cauſa criminali ciuiliter intentata.*
30 *Probatio per famã & vnum teſtem admittitur etiã in cauſa ardua.*

1 SVMMATE ET DIVIDITE, vt hic per Abb. † Not. primò,
quòd legatus natus prout eſt Archidiaconus Eboracenſis
beneficia conferre non poteſt, quæ ad collationem alterius ſpe-
ctant, id enim tantùm permiſſum eſt legatis de latere, *c. 1. de officio
leg. in 6.* Quid autem ſi Pontifex conſtituat gubernatorem in a-
liqua prouincia cum poteſtate legati de latere, an poterit iſte be-
neficia conferre? dico quod ſi, quia ex quo legato adæquatus
eſt, omnia videntur ei permiſſa quæ competunt d. legato, *l. qui
neq; § primo ff. de rebus eorum glo. in l. 2. C. de procura.* & ita conſuluit
Decius, non tamen adducens iſtam rationem *in conſil. 149. co-
lum. vlt.* & qualis ſit poteſtas legati nati, vide per Abbatem *in c.*
2 *penult. de offic. leg.* Secundò notat † hic Abbas, quod querimo-
nia dicitur ante litem conteſtatam: idem in verbo controuerſia,
l. diuus & l. ſed & ſi lege. ante finem. ff. de petit. hæred. de ſimilibus ver-
bis vide per Doct. *in c. ex parte. de verbor. ſignifica. & in l. cauſas C. de*
3 *tranſact.* Tertiò not. † iuncta glo. quod ſententia cenſuræ prout
eſt excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, *c. quærenti de ver-
bo ſignifi.* nulla eſt ipſo iure, ſi feratur poſt appellationem, *c. per
tuas de ſenten. excommunica. c. licet. eod. titul. lib. ſexto,* alios caſus, in
quibus nulla eſt ſententia excommunicationis, ponit gloſſ. *ma-
giſtra in ver. cautelam. in cap. præſenti. de ſententia excommunica. in ſe-*
4 *xto.* Quartò † not. *ibi, excommunicatos denunciauit,* quod per de-
nunciationem excommunicatio probatur: probato enim ac-
ceſſorio probatur principale, ita inquit Bald. *in l. 5. C. de dot. pro-
miſſ.* in quo tamen communiter contrarium tenetur, *in c. paſtora-
lis. § primo. infra eod.* quod tamen non procederet quando oppo-
nitur excommunicatio in vim dilatoriæ, nam tunc cùm tracte-
tur de modico præiudicio probatur excommunicatio probata
denunciatione, ſic limitat Domin. poſt Rotam *in c. primo. § 2.
col. vlt. de except. in ſexto,* & Rom. *in conſi. 349. incipit, Dum quæritur.*
Sciendum tamen eſt, quòd licet ſententia excommunicationis
5 requirat † citationem perſonalem, prout notat Inno. *in c. fin. de eo
qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeruan.* ſententia tamen, per quam quis de-
claratur aut denunciatur excommunicatus, non requirit hanc
citationem: ſic decidit Roma. *in conſi. 482. incipit, In caſu præmiſſo,*
eo quia actus declaratiuus nõ exigit illam ſolemnitatem, quam
requirit actus diſpoſitiuus, *l. hæredes palàm. § ſed ſi notam. ff. de teſta-*
6 *men.* Quintò † not. *ibi, veritate comperta.* quòd veritas dicitur, quæ
habetur ex probatione teſtium: probatio igitur quæ habetur
per teſtes, eſt vera & propria probatio. Decius adducit idem eſſe
in probatione præſumptiua, nam & illa dicitur vera probatio,
l. fina. ff. de probatio. l. 1. § denunciare. in verſicu. debere ff. de liber. agnoſc.
ſed in contrarium videtur *text. in l. 1. ff. ſi tab. teſt. null. ex tab. ibi, cùm
per coniecturas non propriè ſcriptum ſit.* ideo dicit Rom. & Alexand.
in l. 1. C. de teſtamen. milita. quòd in ſtatuto requirente probatio-
nem non ſufficit, *l. præſumptio,* quia non eſt propria probatio: &
7 conſuluit † Corneus *in conſi. 254. lib. 1.* quod ſtatutum de dote lu-
cranda non habet locum in caſu in quo mulier dederat dotem
primo marito, & eo mortuo nupſit ſecundo, nulla facta dotis
promiſſione, eo quia dos data in primo matrimonio cenſetur
repetita in ſecundo, procedit ex quadam præſumptione ſeu in-
terpretatione *l. dotem ff. de iure dotium.* ideo dictũ ſtatutum, quod
eſt intelligendum in caſu vero, non comprehendit caſum præ-
miſſum. Pro ſolutione ita diſtinguo, aut loquimur in præſum-
ptione hominis, & illa non eſt vera probatio, ſic loquitur *text. in*

d. l. 1. aut loquimur in præſumptione iuris vel legis, & illa eſt vera
probatio, iuribus ſuperiùs allegatis, ideò Bal. *in l. 1. colum. 3. C. de fi-
deicommiſſ.* dicit, quod † ſtatutum requirẽs probationem inſtru- 8
mentalem verificatur in præſumptione legis, de qua *in l. cum de
in rem verſo. ff. de vſucapio.* hinc eſt quòd ſi actor in libello deducat
verum matrimonium, obtinebit probando matrimonium præ-
ſumptũ, *c. per tuas.* vbi Abb. *infra de condi. appel.* ex hoc infero quòd
opinio Roman. & Alexan. *in d. l. 1.* non eſt vera, inſuper etiã Cor-
neum malè conſuluiſſe, & in illis terminis contrarium tenuit
Cuma. *in conſi. 109. incipit. Domina Catharina* fallit iſta concluſio,
niſi probatio exigeretur per modum cõditionis, vt quia dica-
tur, ſi probaueris: nam tunc non ſufficit probatio præſumptiua,
l. Lucius & ibi Bart. poſt Dyn. *ff. de conditio. & demonſtratio.* & eſt
communis concluſio per illum textum. Item † quia conditio 9
impleri non ſuppleri debet, ita inquit Bald. *in l. in bonæ fidei. C. de
rebus credit.* Decius *ſupra de probatio. in rubric. colum. 21.* vult quòd
etiam hoc caſu ſufficiat probatio præſumptiua per rationes, de
quibus ibi per eum, & reſpondet ad dictã *l. Lucius.* ſequendo in-
tellectum Ioan. de Imola, & Paul. de Caſtro *ibi.* qui intelligunt
illum textum in filio teſtatoris legitimo & naturali, & ſic in ſuo,
& verus eſt eorum intellectus: ſubdit Decius, quòd ſi ille text.
intelligeretur in probatione vera, conditio eſſet impoſſibilis, &
per conſequens ea reiecta teſtamentum valet, *l. 1. ff. de conditio.
inſtitutio.* cuius contrarium vult ille text. In hoc Decius erra-
uit, & dicit contra textum *in l. filium ff. de conditio. inſtitut.* vbi † te- 10
ſtamentum prius annullatur, ſi in eo filium inſtituit ſub condi-
tione turpi, quæ tamen aliàs reiicitur de teſtamento, *l. conditio-
nes. de conditio. inſtitu.* Vltimò not. *ibi. per idoneas perſonas.* ſecun-
dùm intellectum Hoſti. & communem, qui intelligunt iſtum
textum ſecundùm conſuetudinem Angliæ, qua cauebatur, vt
teſtibus crederetur deponentibus de credulitate: quòd † verba 11
Pontificis reſcribentis ſunt interpretanda, non prout diſponit
ius commune, ſed ſecundùm conſuetudinem loci in quo reſcri-
bitur: idem expreſsè probatur *in c. quod dilectio infra de conſangui-
nita. & affinita. in c. 1. iuncta gloſſ. ſupra vt lite non conteſtata.* quem
adducit Abb. *in rubrica de con, ſecund.* idem † dicendum eſt in di- 12
ſpoſitione teſtatoris ſecundùm Petrum de Anchara. *in cap. cano-
num ſtatuta, colum. 42. de conſtitutio.* vbi ex hoc reperibat pulchram
deciſionem Bald. *in l. quicunque. C. de ſer. fugit.* quam etiam impu-
gnant Modern. Papien. *in l. omnes populi. colum. 6 ff. de iuſti. & iure.*
& hoc quoad notabilia. Abbas circa iſtum † textum quærit, de- 13
mùm opponit tribus modis, & reſpondendo dat tertium intel-
lectum ad text. ex cuius dictis accipite tres breues concluſiones.
Prima ſit, id ſolum quod geſtum eſt, poſt appellationem extra-
iudicialem retractandum eſt, & non alia, *c. cum nobis. de electio.*
vbi Abb. qui idem vult, *in c. cum I. & A. de re iudic.* & ex hoc ha-
bet vnam differentiam inter appellationem extraiudicialem &
appellationem iudicialem: alias differentias ponunt Doct. *in c.
bona. infra eod.* & ſi quæratur de ratione differentiæ, illam ponit
Innocen. *in cap. quia propter. de elect.* Petr. *in d. c. bona. colum. 16.* Se-
cunda concluſio, ſi collator beneficij poteſtatem non habeat
conferendi, cõſultum verò eſt collatori ſine appellatione, quia
contradicendo reddit nullam ipſam collationem, Abb. hic ſen-
tit quòd requiratur contradictio, & ſic verus collator tacendo
ſibi præiudicet: iſtud autem non videtur benè dictum, quia † ta- 14
cens videtur contradicere in his quæ non tribuunt ei vtilitatem,
l. qui vas § vetare ff. de fur. Pro ſolutione huius contrarij recurre ad
doctrinam quam ponit glo. *in l. Caius. ff. de pigno. act.* Bart. *in l. qua
dote. col. vltima. ſolut. matrimonio.* vbi dicitur. Tertia concluſio,
Innouata † contra appellationem extraiudicialem nõ ſunt nul- 15
la à principio, ſed pendent ex futuro euentu, videlicet ſi decla-
rabitur appellationem eſſe legitimam, & prius non reuocabun-
tur, de hoc eſt gloſſ. ſolemnis, *in c. non ſolum. de appellatio. libro ſe-
xto in gloſſ. magna.* idem vult Rota *deciſione 334.* Ioan. de Imol. *in
dicto cap. bona colum. ſexta, & ibi* Petr. *colum. 18.* & iſtud eſt quod
voluit hic Innocen. quem refert hic Abb. *in c. ad diſſoluendum. de
diſponſ. imp.* fallit iſta concluſio quando appellatio interponi-
tur ex eo, vt quia dicitur aliquem non habere poteſtatem faci-
endi actum, & cauſa probabilis exprimitur, ſic limitat hic Abb.
in tertio intellectu, & alij ſequuntur. Secundò fallit, quando ap-
pellatur ex cauſa, ex qua abſque appellatione actus redderetur
nullus, vt puta ne fiat collatio beneficij excommunicato, vel ne
fiat electio à minori parte capituli *c. cum in. de electio.* dom. Anto-
nius *in c. bona infra hoc eodem titulo noſtro* &c. Gloſſ. *in verſi. per
idoneas.* tacitè oppo. contra textum inquantum copulatiuè

 cai-

exigit, vt probatio fiat per teſtes & famam, & non perfectè re-
ſponder, Hoſtien. tradit vnum intellectum, qui eſt diuinatiuus:
16 præterea conſuetudo † eſt quid facti, & eam Pontifex præſumi-
tur ignorare, *c. 1 de conſtitut. in ſexto*, voluntas autem diſponentis
17 † ad incognita non trahitur, *l. cum Aquiliana. ff. de tranſaction. & l.
tres fratres. ff. de pact.* Ioan. de Imol. exponit copulam, & pro vel,
18 quæ expoſitio violat text. præterea † quando copula ponitur in-
ter duo ſubſtantiua, & in eadem oratione, tunc ſtat propriè, pro-
ut *hic*, & requirit concurſum vtriuſque copulati: hæc ſunt dicta
Bart. *in l. ſi is qui ducenta col. penul. in §. verum. de rebus dubijs.* ideo po-
teſt dici quòd probatio fiat per famam vltra teſtes, quando illi
19 non perfectè probarent, quia † eorum depoſitio ſuppletur per
famam, cùm duæ probationes imperfectæ ſimul iungantur, vt
20 dicitur *in gloſſa ſequenti.* Gloſſ. *in verb. famam*, vult quòd † proba-
tio quæ fit per famam non ſit perfecta ſeu plena: conſtituit ta-
men ſemiplenam probationem in cauſis ciuilibus, gloſſ. & Do-
cto. *in c. veniens, de teſtibus.* dicit tamen quòd iſto caſu fama proba-
ri debet per duos teſtes, gloſſ. *in l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſtibus.* prout in
ſimili vult gloſſ. loquens de indicio, *in l. fina. C. familia erciſcun.*
Decius *hic*. ponit nonnullos caſus, in quibus fama plenè probat,
quos etiam ponunt Modern. Papienſes *in l. admonendi. ff. de iure-
iuran.* Ego proſequar tantùm duos, & prius addam vnum ca-
21 ſum: Dico ergo, quòd † excommunicatio quæ opponitur in
vim exceptionis dilatoriæ per ſolam famam probatur, ita Domi-
nic. *in cap. primo. §. 2. de except. in ſexto. colum. vltim.* Roman. *in con-
ſil. 349 incipiente, Dubium de quo quæritur.* Secundò fallit, quan-
22 do agitur † remedio poſſeſſorio, nam tunc poſſeſſio probatur
per famam, Petr. de Anchara *in conſil. 41.* cuius opinio compro-
23 batur, nam fama in cauſa ciuili † habet vim vnius teſtis, gloſſ. *in
c. veniens el primo, de teſtibus.* ſed poſſeſſio per vnum teſtem proba-
tur, ita ſentit Bart. *in l. 1. ff. quorum bonorum.* & Mattheſil. expreſsè
in notabili 20. Ego ſemper de veritate huius dicti dubitaui, quia
non eſt leuis præiudicij priuari poſſeſſione. *§. commodum. Inſtit. de
interdict.* facit quod voluit Bar. *in l. 1. §. non autem. ff. de bonor. poſſeſſ.
ſecundùm tabul. & in l. ſi inter. ff. de rebus dub.* vbi ponit duos nota-
biles effectus, quos producit poſſeſſio: præterea quòd non tra-
ctetur de modico præiudicio, ſic oſtenditur: pone, poſſidebam
fundum cum titulo, & bona fide: quidam egit contra me reme-
dio recuperandæ poſſeſſionis, & probauit antiquiorem poſſeſ-
ſionem per vnum teſtem vel famam: certè attẽta opinione præ-
miſſa obtinebit, & ſic priuabor poſſeſſione mea, & licet ſit mihi
reſeruatum ius in petitorio, ex hoc non fiet quin dicar pati ma-
24 gnum damnum, tum quia † difficilè eſt probare dominium,
l. cum rei. C. de probatio. tum quia vexabor variis ſumptibus in lite,
quod eſt magni præiudicij, *l. minoribus. ff. de minor.* probatur &
tertio ex *dicta glo. approbata in l. vna. C. ſi de momen. poſſeſſ. fuerit ap-
pella.* quæ voluit, quòd minor poſſit reſtitui in integrum ad-
uerſus ſententiam latam in cauſa poſſeſſorij, quia tractatur de
magno præiudicio, & hæc opinio in deciſiuis poſſet teneri, quia
communis opinio conuincitur apertiſſimis probationibus &
rationibus, ideo ſpernenda, *l. 2. §. ſed neque. C. de veteri iur. enucle.*
25 *cap. capellanus. & ibi Abb. de fer.* Tertiò † fallit in antiquis, in qui-
bus fama plenè probat, ideo hoc caſu dominium per ſolam fa-
mam probabitur, Bald. *in authen. quas actio circa finem. C. de tran-
ſactio.* Angel. *in l. atqui natura. § cum me abſente ff. de negotijs geſtu.*
ſed dubium eſt, quòd dicatur tempus antiquum, quidam vo-
26 lunt, quòd tempus excedens † quadraginta annos dicatur an-
tiquum tempus, quidam exigunt tempus centum annorum, &
iſta ſecunda opinio communis eſt, ita Alex. an. *in l. cum aliquis. C.
de iure deliberan.* qui ita ſæpiùs conſuluit, & conſilia referunt Mo-
dern. Papien. ego vidi conſultum in facto ſecundùm primam
opinionem, in qua quæſtione dicebam, quòd tempus excedens
metam ſexaginta annorum dicebatur antiquum tempus, con-
ſideratis temporibus iſtis, in quibus homines non ſunt ita viua-
ces, & ita conſuluit Marianus *in conſilio 89. incipiente. In cauſa agi-
tata.* pro quo facit text. *in cap. fraternitatis. 34 diſtinctio.* cuius verba
hæc ſunt, ætas noſtri temporis, in qua non ſolùm corpora, ſed et-
iam merita defecerunt, diſtrictionis illius non patitur cenſuram
27 & cæt. Vltimò fallit, quando ſtatutum diſponit † vt ſola fama
plenè probet, nam valet hoc ſtatutum, ita Bartol. *in l. de minore.
§. ſi plurimum. circa finem. ff. de quaeſt.* circa quod plura dicit *hic* De-
cius: vnum non omitto, inquantùm dicit quòd quando ſtatu-
tum diſponit, quòd per famam probetur delictum, eius tamen
adminicula legitimè probari debent, nec fama ſufficit, Bartol.
in l. in quæſtionibus. ff. ad legem Iuliam maieſta. Bald. *in authen. ſi di-
catur. in fi. C. de teſtibus.* vbi dicit, quòd ſi adulterium probari poſ-
ſet per teſtes infames, ſic diſponente ſtatuto, matrimonium ta-
men ſine quo non contrahitur illud crimen probãdum erit per
teſtes legitimos: hæc doctrina dubia videtur per doctrinam Bar-
tol. *in l. ſolent. colum. vlt. ff. de alimen. & cibar. legat.* vbi vult, quod ſi
ſtatutum dicat in cauſis damnorum datorum ſufficiat proba-
tio per iuramentum domini, quicquid illam cauſam tangit per
iuramentum probari poterit: idem dicit Bald. *in l. ſi quando. C. de
teſtibus. & in l. prima. C. de rebus credit.* prædicta fœdere diſtinctio-
nis concordari poſſunt. Aliquando ſtatutum dicit in crimine,
vel in cauſa criminis adulterij fama ſufficiat, & tunc adminicu-
la criminis non poterunt per famam probari, ſic procedant di-
cta Bartol. *in d. l. in quæſtionibus.* & Bald. *in d. authen. ſi dicatur.* Ali-
quando dicit ſtatutum in cauſis talis criminis ſufficiat probatio
per famam, & tunc procedat doctrina Bart. *in d. l. ſolent.* qui pro-
priè ita loquitur. Secundò vult gloſſ. quod probatio † famæ 28
iuncta cum vno teſte conſtituat plenam probationem, idem
vult glo. *in § ſæpè. quarta quæſtione tertia*, ex quo infertur quod duę
imperfectæ probationes coniunguntur, vt vnam perficiant,
idem vult gloſſ. *in l. 2. in principio. ff. de excuſatio. tutorum.* ſed oppo-
nitur de eo quod dicitur, ſed quæ non proſunt ſingula multa
iuuant, *l. ſpadonem. §. qui iura. ff. de excuſation. tutorum.* huic oppoſi-
tioni reſpondet Bartol. *in l. prima. §. idem Cornelio. ff. de quæſtio.*
duobus alijs modis reſpondet Bald. & benè *in l. ſi quis ex argen-
tarijs. § primo ff. de edend.* Hæc concluſio gloſſ. fallit in cauſis cri-
minalibus, gloſſ. & Doct. *in cap. veniens. de teſtibus.* Bald. *hic. & in l.
2 §. primo ff. de excuſatio. tutorum.* ratio ſumitur *ex l. finali. C. de pro-
bationibus.* Secundò fallit in cauſa criminis & ciuiliter intenta-
ta, iuxta textum *in c. tua. de procurato.* & quod ibi declarat Ioan. de
Imol. quem ſequitur Alexand. *in rubrica. C. de tradit.* ſic limitat
Antonius & Abb. *in dicto cap. veniens.* ſequuntur *hic* Modern. ta-
men hoc non eſt ſine dubio, eo quia iura, † quæ inhabilitant 29
probationes in cauſa criminali, non habent locum in cauſa cri-
minis ciuiliter intentata, *c. per tuas literas. de ſimon. ibi, præſertim
cum teſtes de crimine fuerint emendati.* ſuadetur hoc, nam in cauſa
criminis ciuiliter intentata locus eſt declarationi iuramenti in
ſupplementum probationis, prout in cauſa merè ciuili, nec eſt
aliqua differentia, ita volunt Antonius & Abb. *in cap. finali. in
principio, colum. penultima, de iureiuran.* Modern. Papien. *in l. ad-
monendi, colum. penult. charta 26. de iureiur.* Vltimò fallit in cau-
ſa ardua, & magni ponderis, prout eſt cauſa matrimonialis, ita
conſuluit Alexand. *in conſil. 143. incipiente, Quoniam abundè. libro
ſecundo.* Bal. *hic* tradit vnam doctrinam generalem, & vult quod
probatio per famam nihil operetur in caſibus, in quibus iura-
mentum non poteſt deferri in ſupplementum probationis: qui
ſint iſti caſus enumerat Pontan. *in l. admonendi. & ibi* latius d. Mo-
dern. *charta 26. cum ſequent.* ſed † contrarium puto poſſe dici, 30
quod in cauſa ciuili ardua, & magni põderis ſufficiat dicta pro-
batio: & præmitto, quòd duo teſtes legitimi regulariter pro-
bant, *t. in omni negotio. de teſtib.* tunc ſic, probatio facta per famam
obtinet vim veri teſtis, & legitimi, regulariter recepti, *t. ſuper eod.
de conſanguinitate & affinitate, iuncto cap. præterea. de ſponſal.* vbi pro-
batio impedimenti facta per famam diſſoluit ſponſalia iurata,
quæ non diſſoluuntur ex probatione vnius teſtis non recepti
regulariter: cùm ergo fama habeat vim vnius legitimi, ſi coniun-
gatur cum alio teſte, probatio dicetur haberi per duos teſtes
legitimos, ergo perfecta.

REPETITIO
IN C. INTER CÆTERA.
de Appellationibus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Matthæi Nerutij Geminianenſis.

SVMMARIVM.

1 *Temerè appellans an puniatur de iure ciuili vel canonico.*
2 *Appellator quot modis dicatur.*
3 *Tranſgreſſor canonis an propter quamlibet tranſgreſſionem peccet mortaliter.*
4 *Gloſſ. in ver. inhibemus. in c. generali. de electio. libro ſexto, quomodo intelligitur.*

5 Regu-

5 *Regulares prælatos facilim removendos quàm cæteros, qualibet tamen levi cauſa non removet.*
6 *Abbates & monaſteria ſunt ſubiecta Epiſcopis.*
7 *Monachus cuius magis tenetur obedire Epiſcopo an monacho?*
Appellatio, non expreſſa cauſa gravaminis an valeat.
8 *Appellatio generalis reſp. cũ iudicum an valeat.*
9 *Appellans in dubio quem præſumatur appellare.*
10 *Appellatio ad competentem iudicem an valeat nomine expreſſo de iure civili vel canonico.*
11 *Nomina appellativa de quo intelligi debeant.*
12 *Appellatio alternativa an valeat.*
13 *Alternatio inducit obſcuritatem, ita vt vitiet actum.*

INTER CÆTERA. Appellatio generalis in omni cauſa non valet, h.d. ſecundùm do. Anton. vel ſic. Appellatio generalis quo ad cauſas, id eſt non limitata ad certam cauſam non valet. h.d. ſecundùm Cardi. primo refert appellationem generalem in omni cauſa: ſecundo redarguit huiuſmodi appellatorem *ibi, ipſum exinde.* tertio appellationem talem reiicit, *ibi nec huiuſmodi.*
1 † Primò *ibi* ipſum exinde redarguimus. no. ſecundùm Io. Andr. & alios quod faciens contra ius, eſt redarguendus, vt *hic. & c. niſi ſpecialis. ſupra de auct. & vſu pallij. & c. vel non eſt compos. ſupra de tempo. ordin.* Ex quo not. dum. Abb. quod temerè appellans iure canonico non eſt aliqua pœna extrinſeca puniendus, ſed ſolùm redarguendus, iure autem civili punitur appellator temerarius, de quo *in l. eos qui. § pen. & l. à proconſulibus. § 1. C. eod. & l. ab executione in fin. C. quorum app. non recip.* quantum ad ius canonicum, variæ ſunt opiniones: prima quod nõ eſt puniendus aliqua pœna propria, ſed ſolùm in expenſis condemnandus, vnde in hoc eſt differentia inter ius cano. & civil. ſicut & in aliis quibuſdam articulis, in quibus mitius diſponit ius cano. quàm civile, vt dicit gloſſ. *vlt. in l. 1. § vlt ff. à quibus appell.* non licet. idem Cynus *in l. eos qui. § ne temerè. C. eod.* vbi reddit rationem improbam ex avaritia prælatorum, quia curia vellet, vt totus mundus ad eam confluerct, tanta eſt apud eos auri, & argenti ſacra fames, ſed Alber. ibidem rectè Cyn. redarguit, & aſſignat aliam rationẽ, quia quamuis canones temerè appellantem non puniant eiſdem pœnis, quibus leges civiles, tamen cohærent, & deterrent aliter temerarios, aliquando interiurando, & pœnis, de quibus *in c. 1. & c. vt circa. de elect. lib 6. & c. expenſis. c. vt debitum. infra eod. & c. cum appellationibus. eod. titu. lib. 6.* & hanc ſententiam ſequuntur Bald. Angel. Paul. & Salic. *in d. § ne temerè autem.* & Angel. *in d. l. 1. ff. à quibus appell. non licet,* & dicit Bald. canoniſtas hanc rationem conſiderare ne addatur afflictio afflicto, ſatis eſt enim afflictus ex perditione cauſæ ſuæ, & condemnatione in expenſis, & intereſſe partis adverſæ, & hoc obſervatur conſuetudine, vt appellatores temerarij non puniantur pœnis civilibus, ſecundùm Bald. Paol. & Sali. *in d. § ne temerè.* inſuper hanc opi. ſequitur Ange. *in l. ab executione. C. quorum app. non reci.* & Spec. *eo. tit. § nunc dicamus.* Secunda opi. ponitur contraria, quod etiam ſecundùm cano. temerè appellans punitur pœnis civilibus, vt ſenſit glo. *in c. ad Romanam. 2. q. 6. & expreſſim* Io. Vinc. Goffre. & Phili. quos refert, & ſequitur Ioan. And. *in c. vt debitum in glo pen. infra eod.* non tamen ſimpliciter ſentiunt contrarium: concludunt enim quod ſuccumbẽs in appellatione punitur in expenſis, ſive per calumniam appellaverit, ſive abſq; calumnia, ſed quando aliquis per calumniam appellavit, ampliùs punitur, videlicet in cauſa civili quinquaginta libris argenti, *d. l. ab executione. in fin. C. quorum appell. non reci.* in criminali verò lite perdita notatus abſcedit, *d. l. à proconſulibus. C. eo.*
2 † Tertia opinio ponitur ſecundùm dom. Abb. *hic,* qui plenius diſtinguit, aut loquimur de appellatore temerario, non tamen calumniatore, & hic iure civili punitur pœnis, de quibus *in d. l. eos qui. § ne temerè. d. l. à proconſulibus. & d. l. ab executione.* ad idem text. *in l. quiſquis. C. quorum appellatio. non recip. canonizata. in cap. vltimo. § ſi quis auſus. 2. q. 6.* iure autem canonico non punitur, niſi in expenſis, ſed ſi non eſt ſolvendo poteſt puniri pœna corporis afflictiva, *c. reprehenſibilis. verſ. ſi autem. ſupra eod & c. finem litibus. ſupra de dolo & contum.* optimè facit text. *in c. 1. verſ. adijcientes. de elect. lib. 6.* poteſt tamen vltra expenſas etiam aliter puniri arbitrio iudicis, ſi hoc ei videbitur, *argum. c. frequens. § 1. de reſtit. ſpol. lib. 6. & l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expenſ.* ſed adverte, quia cum dum. Abb. in hoc primo membro loquatur de appellatore temerario, id eſt culpabili, qui tamen non eſt calumniator, neque præſumptus neq; perſpicuus, vt patet ex duobus ſequentibus membris, in quibus diſtinctè loquitur de calumniatore præſumpto, & de perſpicuo, nõ rectè videtur in hoc primo caſu allegare tex. *in d. l. quiſquis. & in d. l. ab executione § vltim. C. quorum appel. non reci.* quia loquũtur in caſibus, in quibus prohibita eſt appellatio: illę enim habent locum pœnæ ibi ſtatutæ ſecundùm communem ſententiam: in his autem caſibus appellans cenſetur calumniator, quia facit actum prohibitum: cùm enim ſciat, & ſcire præſumatur ſe interponere appellationem prohibitam, *l. antepen. C. de legi.* conſequenter præſumitur eſſe in dolo, *c. qui contra iura. de reg. iur. libr. 6. & l. quemadmodum. C. de agri. & cenſi. lib. 11.* ergo illi text. non faciunt ad hunc caſum, ſed ad alios de calumniatore. In caſu autem propoſito appellante culpabili, non tamen calumniatore ſecundùm leges pœna eſt arbitraria, *d. l. eos qui § ne temerè C. eod.* vt concludunt ibi communiter Doct. ergo cùm dom. Abb. dicat etiam ſecundùm canones iudicem poſſe illum punire, nõ videtur differentia in hoc caſu inter ius canonicum & civile. Poſſumus tamen reſpondere quod immò eſt aliqua differentia, quia ſecundùm leges iudex tenetur omninò eum punire aliqua pœna arbitraria, ſed ſecundùm canones arbitriũ iudicis eſt magis amplum, quia poteſt eum aliter punire, ſi ſibi videbitur, & poteſt etiam impunitum dimittere, vnde in hoc mitius eſt ius canonicum, quàm civile: hæc tamen differentia non benè probatur aliquo iure: nam tex. *in d. c. frequens. § 1.* non loquitur de appellatore, ſed de eo qui dicit ſe ſpoliatum, vnde nõ poteſt induci ad correctionem iuris civilis in foro canonico, *l. præcipimus. in fi. C. de appellationib.* cùm enim habeamus regulam, quod iura civilia recipiuntur, & obſervantur etiam ab eccleſiaſticis, & in terris eccleſiæ, c. 1. vbi Doct. *infra de novi oper. nunc.* & ius civile diſponat appellatorem temerarium omninò eſſe puniendum aliqua pœna propter culpam ſuam, neque det iudici licentiam dimittendi eum impunitum, vid. tur vbique hoc obſervandum. Non obſtat *hic text.* nam pœna hic non punit, quia non fuit ſibi propoſita quæſtio, & cauſa de pœna, vnde non valet iſta conſequentia, Papa non punit hunc, ergo non eſt puniendus, *c. cũ iamdudum. in fin. de præb.* aut loquimur de appellante per calumniam, & in hoc do. Abb. ſubdiſtinguit, aut calumnia ipſius eſt præſumpta, & in hoc caſu idẽ concludit, quod in præcedente. Nam hoc ipſo quod appellans ſuccubuit præſumitur calumniatus, vt not. *in d. c. 1. § vlt de ele. lib 6.* quia ea. ſecundùm do. Abb. etiã probat quod ſecundùm canones non habent locum prædictæ pœnæ civiles: nã ibi pro calumnia præſumpta imponitur alia pœna in illo caſu tantũ, videlicet qñ aliquis deficit in probatione defectus, quem obiicit in perſonam electi. Sed ille text. nõ videtur hoc probare, quia non valet iſta conſequentia, Papa ibi recedit à pœnis civilib. in illo caſu, ergo in aliis corrigit ius civile, *c. cum expediat. eo. tit. & l. vnica. C. de inoff. dot.* concedimus igitur, quod ille text. limitat ius civile in illo caſu, ſed nõ ſequitur, vt corrigat in aliis; aut calũnia ipſius probatur perſpicuis coniecturis, & tunc do. Abb. concludit, quod puniẽdus eſt ſecundũ canones, pœna tamẽ arbitraria, ad hoc tex. *in c. cum parati. ſuſ. eo.* nã calumniæ delictum non debet eſſe impunitum etiam ſecundùm canones, *vt inf. de calum per totum.* ſed iure civili ſervandæ ſunt leges ſuperiùs inductæ, ſed *in d. tit. de calum.* punitur ſecundùm canones calumnia non ſolùm perſpicuis indiciis probata, ſed etiam pręſumpta, *c. vlt. eo. tit.* ergo nõ videtur vera prior conclu. do. Abb. quia dicit appellantẽ ſecundùm canones regulariter non eſſe puniendum propter calumniam præſumptã: prætereà nõ videtur vera hæc vltima cõcl. de calumnia plenè probata, quatenus facit differentiã inter ius canonicũ, & civile, per ea quæ *ſup.* diximus: item quia in caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita leges irrogant pœnam determinatam ſecundũ communem ſententiam, *d. l. ab executione. § vlt. & d. l. quiſquis. C. quorum app. non reci.* huiuſmodi aũt leges civiles nõ ſolùm non inveniuntur expreſsè reprobatę, ſed quędã approbatæ, & canonizatę ſunt, vt *in d. c. vlt. § ſi quis etiam auſus. 11. q. 6.* ergo in his caſibus etiam ſecundùm canones non videtur imponenda pœna ſimpliciter arbitraria, ſed taxata legibus prædictis, niſi fortè iudex ex circunſtantiis arbitretur pœnam eſſe minuendam vel augendam, iuxta *ea quæ notan. in l. quid ergo. § pœna gravior. ff. de his qui not. infam. & l. hodie ff de pæ cum ſimil.* in caſibus verò in quibus appellatio non eſt prohibita, etiam ſecũdùm ius civile pœna eſt arbitraria, *d. l. eos qui. § ne temerè autem. C. eod.* ergo non videtur in his articulis aliqua differentia conſtituenda inter ius canonicum, & civile, excepto caſu, de quo *in d. c. 1. de elect. libr. 6.* aut aliis ſi qui dentur, in quibus canones expreſsè aliter diſponunt. † Secundò not. ſecundùm dom. Abb. quod non ex quali- 3
libet tranſgreſſione canonis tranſgreſſor mortaliter peccat, vel

Digitized by Google

ſaltem non propter quamlibet transgreſſionem canonis transgreſſor pœna depoſitionis afficitur: nam iſte Abb. temerè, & conſequenter contra ius appellauit, & tamen nõ fuit ab officio Abbatiæ depoſitus, neq; fuit punitus tanquàm mortaliter peccans, & hoc modo ſecundùm eum limitanda eſt gloſſ. *in c. generali. in verbo inhibemus, de electione. lib. 6.* de quo remitto ad ea quæ traduntur *in c. 1. & c. nam concupiſcentiam. ſup. de conſtitutionib.* ſed Decius *hic* reſpondet tribus modis, primò quod non erat præceptum, quando facta fuit hæc decretalis, quæ ſolutio videtur inſufficiens, primò, quia ſi hoc non fuiſſet in præcepto non fuiſſet redarguendus, ergo cùm Papa ipſum redarguat, cõcluditur quod fecit contra præceptum canonũ, ſecundò, quia quamuis hoc nõ eſſet in præcepto ſpecialiter, tamen in præcepto generali, hoc eſt quamuis ante hanc decretalem non eſſet alia quæ ſpecialiter prohiberet appellationem generalem in omni cauſa, tamen etiam ante hanc decretalem generaliter prohibita fuit quælibet appellatio friuola, & irrationabilis, & temeraria: ſicut & alij act⁹ temerarij, *Inſt. de pœ. teme. litig. in princ. & c. cum appellationib. eo. tit. lib. 6.* ſed hæc appellatio eſt, & ſemper fuit irrationabilis, & reprehenſibilis, & temeraria, vt patet ex hoc text. quatenus Abb. iſte reprehenditur de actu illicito, ergo etiam ante hanc decretalẽ erat illicita, & conſequẽter erat in præcepto, ne fieret. Secundò reſpondet Dec. poſito, quod hoc eſſet in præcepto, quod hoc ipſum concernebat vtilitatem appellantis, vt appellatio haberet effectum, quo caſu præceptum non obligat, quia in vim conſilij reſoluitur *l. cùm pater. §. mando.* vbi glo. *ff. de leg. 2.* & dom. Anton. *in c. nam concupiſcentiam. ſuprà de conſtitu.* facit text. *in c. dilectiſſimis. §. vlt. cum gloſſ. vltim. 12. quæſt. 1. & in c. hac ratione. vbi glo. 31. quæſt. 5. & c. magna. §. 1. ibi, voueat & reddit. & c. infra de voto.* Sed neque iſta ſolutio ſatisfacit, quia hoc eſt falſum quod appellatio generalis, & aliæ friuolæ, & irrationabiles prohibeantur ſolum propter vtilitatem appellantis, immò etiam propter vtilitatem appellati, & propter iuſtitiam, *d. c. cum appellationibus ibi, nec iuſtitia deſerat. eod. tit. lib. 6.* Item propter honorem iudicis cui per appellationẽ ſuperuacuam, & fruſtratoriam iniuria infertur, ita vt ſibi competat iniuria. actio, ſi manifeſtè ſuperuacua, & fruſtratoria ſit, vt not. glo. *vlt. C. quando prouo. non eſt neceſſ.* quam ſequitur Salic. *in l. & in maioribus oppo. 3. C. de appella.* Felyn. & Decius *hic*, ſi verò appellatio non eſſet manifeſtè fruſtratoria, & ſuperuacua, quamuis iniuſta ſit non competit iudici actio iniuriarum, licet aliqua iniuria etiam in hoc caſu afficiatur, & vide ad hæc quæ not. *in c. ſi quis præpoſtera. 50. diſtin.* & Archid. & Ioan. And. *in dicto cap. cum appellationibus.* vbi etiam Dominic. *1. colum. eodem titu. lib. 6.* & Doctores *in d. l. & in maioribus.* vbi A bene. allegat ſententiam Goffre. & Hoſtien. putantium iudici aliquam iniuriam inferri, non tamen ſibi ex ea iniuriarum competere actionem: quos ſequitur Alber. ſed hoc eſt intelligendum ſecundùm diſtinctionem ſuprà poſitam: vt putant etiam Felyn. & Decius, ergo ex his concluditur, quod hoc præceptum non reſoluitur in cõſilium cum pertineat ad iuſtitiam, & ad iuris præcepta, *d. c. cum appellationibus. & Inſtitu. de iuſti. & iure. §. iuris præcepta. ibi, alterum non lædere.* Tertiò reſpondet idem Decius, quod vna tranſgreſſio canonis non ſufficit ad hoc, vt tranſgreſſor poſſit deponi, ſed requiruntur

4 plures, vt tradit Domin. *in d. c. generali. †vltim. colum. de electio. lib. 6.* ex ſententia Pauli *in Clement. prima. de ætate & qualita. per ea quæ no. in cap. honoratus. 74. diſtinct.* & hæc ſolutio poteſt procedere. Ad de quo poteſt etiam reſponderi aliter, nam illa regula de tranſgreſſore canonis deponendo, non habet locum quando alia pœna imponitur tranſgreſſori, ſecundùm Ioan. Andr. & Domin. *in d. c. generali.* & Card. Ioan. mon. & Ioan. Andr. *in cap. cupientes. §. ſi vero.* ibi Ioan. Andr. & Domin. *in gloſſ. pri. cutur. de electio. libro ſexto.* ſed appellatori temerario imponitur alia pœna: punitur enim aut in expenſis, aut etiam aliter ſecundùm qualitatem ſuæ temeritatis, vt patet ex *ſupra lictu, primo notab.* ergo &c. Quintò poteſt reſponderi, quod quamuis ſecundùm rigorem iuris omne peccatum mortale ſit depoſitione dignum, tamen ſecundùm æquitatem & miſericordiam non, niſi ea quæ cenſentur enormia ex circunſtantibus, puta incorrigibilitatis, aut ſcandali publici, aut iterationis, aut infamiæ iuris ſecundùm Doct. *in c. at ſi clerici. in princip.* vbi vide quæ poſuimus poſt gloſſ. *quæſtio. 2.*

5 *ſuprà de iudic.* † Tertiò not. ſecundùm dom. Abb. quod quamuis prælati regulares poſſint facilius, & pro leuioribus cauſis remoueri quàm ſeculares, *c. per tuas, primo in fine. infra de ſimonia. & cap. qualiter ſecundo. in fine.* vbi vide quæ poſuimus *in vltimo not. infra de accuſa.* non tamen ſufficit quælibet leuis cauſa, ſed quamuis iſta concluſio vera ſit, non tamen videtur probari ex hoc textu, quia Papa *hic* non fuit aditus ab Archiepiſcopo, vt conſultus ſuper articulo de pœna irroganda temerario appellatori, ſed ſuper quæſtione de tali appellatione, vtrum ſit recipienda, facit text. *in dicto cap. cum tam dudum in fine. infra de præbendis.* † Quar- 6
tò not. quod Abbates & monaſteria iure communi ſubiecta ſunt iuriſdictioni epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt, & coram eo ſunt conueniendi, vt *hic & c. ſi quis Abbas. & ſequen. 18. quæſtio. prima. & cap. quia monaſterium. infra de religio. domib. & cap. ſicut vnire. infra de exceſſib. prælator.* Sed quamuis iure communi non ſunt exempta à lege iuriſdictionis, ſunt tamen exempta à lege diœceſana, *c. cum pro vtilitate 16. quæſtio. prima. & cap. 1. 10. quæſt. prima. & cap. inter cætera 10. quæſt. tertia.* de quibus vide quæ plenius traduntur *in cap. dilectus.* vbi gloſſ. & Docto. *ſupra de offic. ordinar.* Notandum tamen quod in pleriſque monachus tenetur potiùs obedire Abbati quàm Epiſcopo, vt dicit gloſſ. *in cap. qui reſiſtit. 11. quæſtio. tertia. per textum in cap. primo, & ſecundo. 58. diſtinct.* quod intellige in his quæ pertinent ad officium Abbatis, *cap. nullam poteſtatem. 18. quæſtione prima.* ſed in his quæ vertuntur in figura iudicij potiùs obediendum eſt Epiſcopo quã Abbati, *c. in venditionibus. 17. quæſt. quarta. & c. Abbatibus. 12. quæſtione 2.* ſecundùm Hugon. Lau. Archidia. & Domin. *in dicto cap. qui reſiſtit.* ſed quod dicunt de figura iudicij reuocatur in dubium propter varias opiniones, de quibus vide Innocent. & alios *in cap. quanto ſupra de officio ordinar. & in alijs locis ibi adductis*, & dom. Cardina. *in Clementina prima §. quia verò. quæſtione octaua. de ſtatu monach.* vbi ex ſententia Math. concludit quod monachus in cura animarum, quam ab Epiſcopo ſuſcepit, item in decimarum & primitiarum ratione reddenda, & in cauſis ſecundùm ordinem iuris tractandis obedire debet potiùs Epiſcopo, ſed in fractione voti abſtinentiæ, aut ſilentio tenendo, aut relaxando, & in cæteris ad regulæ obſeruationem pertinentibus potiùs Abbati obedire tenetur. † Quintò not. ſecundùm domi- 7
num Abbatem, quod ſecundùm antiqua tempora valebit appellatio non expreſſa cauſa grauaminis, tamen vbi erat notoriè friuola non deuoluebat cauſam, & hoc operabatur olim iſta decretalis. Hodie autem non eſt dubium, quod appellatio ab interlocutoria, vel grauamine aliquo eſt inualida, niſi exprimatur cauſa rationabilis, & ſeruetur forma tradita, *in cap. vt debitus, infra eodem, & cap. primo, eod. titu. libro ſexto*, vbi appellatio, in qua non adhibentur formæ ibi traditæ, habetur pro infecta. Sed quod dicit dom. Abb. olim valuiſſe appellationem, de qua loquitur hic text. quamuis non deuolueret cauſam, non videtur verum, quia hic text. loquitur de appellatione in omni cauſa, quæ etiam ſecundùm hæc tempora non valebat, *cap. conſuluit. ſecundo, in princip. ibi huiuſmodi appellatio tenere non debet. infra eodem*, quæ decretalis eſt eiuſdem Alex. tertij, cuius & iſta: poſſumus tamen forſitan interpretari mentem dom. Abb. in hunc ſenſum, quod licet olim valeret regulariter appellatio non expreſſa cauſa, non tamen valebit vbi erat notoriè friuola, ſed Decius *hic* ſentit etiam in terminis huius text. appellationem valere ſi non opponatur: nam ex eo nota, quod appellatio generalis non valet, quia vt dicit Bald. *hic*, ſicut libellus, & ſententia debent eſſe certi, ita & appellatio illi cõtraria, ex quo videtur inferri quod ſicut in cauſa principali petitio generalis procedit niſi opponatur, *l. vltima. C. de anna. except.* ſic etiam procedit appellatio generalis niſi opponatur, accedit ratio, quia appellatio eſt magis fauorabilis quam ſententia principalis, vt notat Angel. Aret. *in l. 1. in princip. ff. de appella. reci.* ſed illatio iſta videtur dubia, & forſan falſa, quia ius reſiſtit appellationi generali in omni cauſa, & diſponit eam eſſe inualidam, & ineptam, vt *hic, & d. cap. conſuluit. ſecundò infra eodem.* ergo non valet proceſſus aut ſententia etiam ſi non opponatur, ſicut non valet ſententia vel proceſſus ſuper libello inepto tali ineptitudine quæ ipſum viriat, & inualidum reddit, *c. examinata. ſupra de iudicijs, & c. cum dilectis. infra de emptio. & vendi.* ſecundùm vnum intellectum, de quo vide quæ poſuimus *ſupra eodem in rubric. quæſtione 7. & Docto. in locis ibi adductis*, vnde non obſtat text. *in d. l. vltima*, quia loquitur de libello generali, qui quamuis ſit ineptus non eſt talis ineptitudo, quæ reddat eum prorſus inualidum, quia ius ei non reſiſtit, immò diſponit, vt producat effectum interruptionis præſcriptionis, *dicta l. vltima.* meritò valet proceſſus, & ſententia, ſi non opponitur, vnde hoc idem concedimus, non in appellatione, ſed in libello appellatorio, qui poſt appellationem legitimam porrigi conſueuit iudici, ad quem iuxta ea quæ notantur *in l. prima. § libellis.* vbi Barto.

ff. co-

Digitized by Google

ff. eodem. nam ſi actor exempli gratia reo abſoluto legitimam, & validam appellationẽ interponat, poſtea verò in libello appellatorio porrecto iudici ad quem faciat petitionem generalẽ aliquo modo ex his, de quibus *in d. l. vlt.* procedit petitio ſi non opponatur ſicut procedit in cauſa principali, & hoc modo cõcedimus argumẽtum in terminis paribus, id eſt à petitione generali nõ prorſus inualida facta in libello cauſę principalis ad ſimilem petitionem in libello appellatorio porrecto iudici ad quem, ſed nos loquimur nõ de libello tali, ſed de appellatione generali in omni cauſa cui ius reſiſtit ita vt prorſus ſit inepta & inualida. Nõ obſtat, ꝙ Decius dicit appellationẽ eſſe magis fauorabilẽ quàm ſit ſententia, quia concedimus hoc in appellatione legitima cui ius nõ reſiſtit, ſed nos loquimur de appellatione legitima, & in-
8 ualida, quæ non ſolùm non eſt aliquo fauore digna, † ſed etiã eſt odioſa. Quæro vtrũ valet appellatio generalis reſpectu iudicũ, id eſt in qua nõ exprimitur perſona certa, & indiuidua iudicis ad quẽ, puta ſi victus dixit, appello ab hac ſentẽtia, vel dixit appello ad ſuperiorem, aut appello ad iudicẽ competentem. Reſpondeo, communis concluſio eſt ꝙ valet non ſolũ iure ciuili ſecundùm quod nulla, vel minor eſt dubitatio, ſed etiã iure canonico, ſecundũ quod videtur magis dubitandum: & variæ ſunt opiniones. Probatur autem communis cõcluſio. Primò ex ſententia gloſſ. *in l. cum proponas. in vlt. glo. C. de bonis auctoritate iudic. poſſi.* quam ſequuntur ibidem Alber. Bald. Ang. & Saly. & dicunt Bal. & Saly. illam glo eſſe vtilem & neceſſariã, quando appellãs propter aliquam incertitudinem iuris, vel facti neſcit ad quem ſit appellandum. Item eſt vtilis ei qui alternatiuè appellat, nam ſi addiderit hæc verba, vel ad quemlibet iudicem competentem, procedit ipſius appellatio, & hoc obſeruant aduocati, & procuratores in practica. Item Ang. *in d. l. cum proponas. prima colum.* dicit hanc formam appellandi ad iudicem competentem eſſe bonam, & ſecuram, & ita in practica obſeruari: idem Ray. Albetic. Bal. Ang. Alexan. & communiter Docto. *in l. qui Romæ. §. Seia ff. de verbo obligatio.* vbi Ray. dicit ita ſe conſuluiſſe. & Barto. & Imol. & Angel. Areti. *in l. 1. §. ſi quis in appellatione ff. eodem.* vbi Barto. *penult. colum. ibi. quæro quid ſi aliquis.* inducit *illum textum cum §. ſequenti. & l. ſed ſi apud acta.* vbi eſt caſus quod ſi appellans viua voce dicat appello, ſatis eſt. Item inducit textum *in d. l. qui Romæ. §. Seia.* & eodem modo inducitur text. *in dicta l. cum proponas.* ſed ad illum textum *in dicto §. Seia. cum ſimilibus.* poteſt reſponderi ſecundùm Cumanum ibi quod iuriſconſultus ibi refert effectum appellationis, non autem ſub qua forma fuerit interpoſita, quia ſuper hoc non dubitabatur, id eſt, illa verba, & victus prouocatur apud competentem iudicem: poſita *in dicto §. Seia.* non ſunt verba victi appellantis, ſed iuriſconſulti. Sed quamuis diſputando facilè hac ſolutione ille text. & ſimiles euitentur, non tamen text. *in dicta l. 1. §. vltimo.* cum *l. 2. ff. eodem. nam in dicto §. vltimo.* ponitur forma appellationis ſcriptæ, in cuius libello tenetur appellans exprimere à quo datus eſt, id eſt, quis eſt appellator, & aduerſus quem iudicem appellat, & à qua ſententia. Item *in l. ſecunda*, ponitur forma vocalis appellationis in qua ſufficit dicere appello. Ergo ibi videtur caſus planus quod neque in appellatione ſcripta, neque in appellatione vocali requiritur expreſſio iudicis ad quem, inſuper Tancre. Archidiaco. & Dominic. *in cap. anteriorum, ſecunda quæſtione, ſexta, ex illo text. in §. illo. videlicet in principio, & in fine. ibi, ad competentes antiquo more iudices referantur,* notant quod ſi quis appellat nulla mentione facta de iudice ad quem appellat, intelligitur appellare ad proximum ſuperiorem, non ad Papam, & idem putat Bartol. Brixienſis *quæſtione incipiente, Eſto quod aliquis ſimpliciter &c.* idem Baldus *in l. aperriſſimi. quæſtione prima. C. de iudicijs*, vbi concludit, quod ſufficit dicere appello, aut appello ad iudicem competentem, & intelligitur talis appellatio gradatim interpoſita, quia in hoc generali ſermone ordo iuris inſertus cenſetur, *argumen. l. Gallus. § quidam rectè. ff. de liberis & poſthumis. & l. eadem. in principio. ff. de hæred. inſtit.* Ampliùs Imol. *in dicta l. prima. §. ſi quis in appellatione*, probat quod etiam ſecundùm canones valet appellatio talis, quia regula iuris communis etiam canonici eſt quod appellandus eſt proximus ſuperior, *c. dilecti filij prior. infra eodem.* & notat Specul. *eodem titulo. §. nunc tractemus. in principio.* & quamuis excipiantur Papa, & legatus, & Patriarcha ſecundùm vnam opinionem, de quibus *in cap. ad Romanam. ſecunda quæſtione ſexta, & in cap. renouantes. 22. diſtinct. & in cap. primo. & c. quod tranſlationem ſupra de offic. delegat. & in cap. antiqua. infra de priuilegijs.* ta-
9 men iſti ſunt caſus excepti iure ſpeciali. † Ergo appellans in dubio præſumitur ad proximum ſuperiorem appellare, ſecundùm communem regulam, per textum *in l. quamquàm. & l. in teſtamento. prima. C. de teſtamen. milita.* vbi eſt caſus quod quando aliquis poteſt vti via iuris communis, & via iuris ſpecialis, non præſumitur in dubio voluiſſe vti iure ſpeciali, ſed communi. Præterea idem Imol. communem ſententiam comprobat ex alia regula, quia in dubio aſſumenda eſt interpretatio, ſecundùm quam actus valeat potiùs quàm pereat, *l. quoties in ſtipulationibus. ff. de verbor. obligatio. & l. quoties. in actionibus. ff. de rebus dubijs. & in Abbate. §. ſi verò verbum. infra de verborum ſignificatio.* Inſuper Ioan. Andr. *in c. vt debitus. 4. colum. in verbo ſuperior. infra eodem.* concludit, quod ſi quis dixerit ſimpliciter appello, non exprimendo ad quem, intelligitur ad proximum appellaſſe, & idem ſi dixit appello ad ſuperiorem, & allegat Specul. *eodem titul. § nunc tractemus. verſicu. ſed quid ſi quis. & verſic. ſequen.* idem Franc. Aret. & Alexand. *in dicta l. qui Romæ. §. Seia. prima colum. ff. de verbor obligat.* & Felyn. & Decius *hic*, dicit tamen Felyn. hanc opinionem eſſe intelligendam, & limitandam, dummodò appellãs infra decem dies declaret, de quo iudice ſenſerit, vt limitabitur etiam communis concluſio de appellatione alternatiua, *de qua inferius in alia quæſtione*, & ad hoc allegat Alexand. *in conſi. 243.* viſo proceſſu cauſæ, & in aliis quibuſdam. Sed iſta limitatio non videtur vera in terminis propoſitæ quæſtionis, quia declaratio intelligitur ſtatim facta, cùm ſecundùm communem ſententiam interpretemur eum appellaſſe ad proximum ſuperiorem, vt patet *ex ſupradictis.* † Secunda opinio ponitur ſecùdùm Pan. *in d. l. qui Romæ.* 10
§. Seia. quòd quamuis appellatio ad competẽtem iudicem non expreſſo nomine valeat ſecundùm leges, non tamen valeat ſecũdùm canones. ratione incertitudinis: cùm enim poſſit appellari ad proximum ſuperiorẽ, & ad Papam, videtur talis appellatio incerta, & conſequenter inualida ſicut appellatio alternatiua, & hac ratione idem putat do. Abb. *hic*, nam iudex debet eſſe certus, *c. ad hæc. ſup. de reſcriptis.* Idem tamen limitat, vbi euitaretur incertitudo, tunc enim valeret etiam ſecundùm canones, putà quãdo appellatur à ſubdelegato delegati Papæ, quia tunc non poteſt intelligi niſi de ipſo iudice delegato, quia nõ poteſt omiſſo eo ad alium appellari, iuxta ea quæ notantur *in c. ſuper quæſtionum. §. porrò. ſup. de offi. deleg.* quod intellige quando aliquid ſibi de iuriſdictione reſeruat exceptis quibuſdam caſibus, de quibus *in c. ſi is cui. & c. ſi à ſubdelegato, de offi. deleg lib. 6.* in quibus appellatio à ſubdelegato non poteſt intelligi niſi de Papa, & conſequenter etiam ſecundùm hanc opinionem valebit. Sed prædicta ratio incertitudinis tollitur ex his quæ *ſuprà* diximus. Cùm enim appellans ſimpliciter intelligatur ad proximum ſuperiorem appellaſſe negatur, quod talis appellatio incerta ſit, aut alternatiua. Inſuper Socin. *in d. l. qui Romæ. §. Seia.* dicit ſibi magis placere hanc opinionem quam ſequitur Philip. Peruſinus *in c. dilecti. infra eodem.* Primò, quia perſona iudicis debet eſſe certa, *d. c. ad hæc. ſupra de reſcriptis.* ſed huic rationi reſpondetur, quod in terminis noſtris ſecundùm communem ſententiam perſona iudicis eſt certa, videlicet proximus ſuperior. Secundò, quia videtur etiam nomen iudicis exprimendum, *c. poſt appellationem. § forma verò appellationis. 2. quæſt. 2.* ſed reſpondetur, quod hoc eſt falſum quòd requiratur nominis expreſſio pro forma, *d. l. prima. §. vltimo. & l. 2. ff. eodem.* Prӕtereà nihil intereſt, vtrum demonſtratio certæ perſonæ, aut rei fiat nomine ſuo, an aliis æquipollentibus, *l. certum eſt. ff. ſi certum peta. & l. ſtipulationum quædam. ff. de verbo. oblig.* ſed in terminis noſtris appellans ſimpliciter intelligitur appellare proximum ſuperiorem, ergo certum iudicem demonſtrare intelligitur. Non obſtat text. *in d. §. forma.* quia ibi Gratianus exprimit nomina ex ſuperabundanti, vnde non ſequitur, vt non ſufficiãt aliæ demonſtrationes expreſſæ, vel ſubintellectæ, quibus certus iudex demonſtretur. Tertiò mouetur Socinus, quia ſecundùm canones appellatio ad Papam eſt ius commune, *d. c. ad Romanã. 2. quæſt. 6.* nam Papa eſt iudex ordinarius omnium, *c. cuncta per mundum, & c. vltimo. 9. q. 3. & c. vlt. ſupra de foro competen.* & ex hac ratione ſecundùm eum tollitur potiſſimum fundamentũ communis opinionis, quo dicunt appellationem ad Papam omiſſo medio eſſe de iure ſpeciali. Prætereà ex ea infertur, quod in terminis quæſtionis appellatio eſt incerta reſpectu perſonæ iudicis ad quem. Sed in primis poſito, non conceſſo quod appellatio ad Papam omiſſo medio eſſet ius commune, non concluderetur ex hoc incertitudo, immò potiùs concluderetur, quòd appellans ſimpliciter intelligeretur appellare Papam tanquàm dignioré per antonomaſiã, † nomina enim appellatiua ſimplici- 11

Digitized by Google

te: prolata per antonomaſiam intelliguntur de ſupremo. *Inſtit. de iure naturali.§.ſed ius quidem ciuile.* Præterea poſito non conceſſo quòd inferretur incertitudo, ab initio eſſet incertitudo modici temporis: nam appellans tenetur inſtanter, & ſæpiùs petere Apoſtolos, id eſt literas dimiſſorias ad iudicem ad quẽ intra dies 30. *c. ab eo qui.eo.tit.*lib. quarum tenor ponitur *in l. vnica.ff.de libellis dimiſſo.& in c.poſt appellationem.§ forma Apoſtolorum.2.q.6.*& iudex à quo tenetur intra 30. dies proceſſum, & Apoſtolos appellatori petenti dare, *l.iudicibus.C.eo.* ergo in petitione Apoſtolorum declarabit iudicem ad quem, & conſequẽter hæc incertitudo quæ intra breue tempus remouenda eſt: nam vitiat libellum appellationis, ſicut & alios, *l.ſi quis intentione.ff.de iudi.* Tertiò reſpondetur, quod prædicta ratio Socin. continet fallaciam, concedimus enim quod Papa eſt iudex ordinarius omnium iure communi, quatenus additur iure ordinario, id eſt ſecundùm regulas iuris cõmunis, ſed hoe negatur quatenus additur contra cõmunes regulas, vt in appellatione omiſſo medio, nam hoc eſt ius exorbitans à regula tradita *in d.c. dilecti filij potior.infra eod.* & conſequenter neceſſariò concluditur quod eſt ius priuilegij ſingularis ſiue ſpecialis, *l.ius ſingulare.ff de legibus. & c.quæ à iure communi.de regu.iur.libro ſexto*, & in terminis idem probatur *in c.ideo,primo,& ſecundo ibi,præfata priuilegia ſpecialiter conceſſa ſunt, & c.argumenta.ibi priuilegia tamen, & c.2.quæſt.6.* quos text. allegat etiam Decius *hic*, inſuper idem Socin. *ad rationem ſumptam ex regula quoties in ſtipulationibus.ff.de verbo.obligat.cum ſimilibus* reſpondet, quod cùm interponens appellationem incertam committat in legem non iuuatur interpretatione legis, vt actus potiùs valeat, *argumen.c.a.quia fruſtra.infra de vſur.cum ſimil.* ſed replicatur primò negando, quòd hic committat in legem, quia immò appellatio ſimplex fit lege permittente, *dicta l.prima.§.vltimo.& l.2.ff.eodem.* quæ non inuenitur expreſsè correcta iure canonico, ergo &c. *c.primo*, vbi Doctu. *infra de oper.nou nunc.* Secundò idem negatur alia ratione, quia non eſt verum, quòd ſimplex appellatio ſit incerta, vt patet *ex ſupradictis.* Ergo talis appellans non committit in legem. Tertiò poſito non conceſſo quòd eſſet incerta, negatur quòd talis incertitudo quæ paulò poſt declaratione appellantis tollenda eſt à lege reprobetur, immò lex litigatoribus ambiguo ſermone vtentibus fauet, & diſponit, vt ea interpretatio, & declaratio aſſumatur quæ illis eſt vtilior, *d.l.ſi quis intentione.ff.de iudicijs.* Ad hæc Phil.Perusinus *in d.c.dilecti.infra eod.* reſpondet aliter ad rationem Imol.& aliorum qua dicunt neminem in dubio præſumi vſum fuiſſe ſpeciali iure, quia ſecundùm eum hoc procedit in actu teſtandi, *d.l.quamquàm C.de teſtamen.milita.* ſecùs in iudicijs quæ redduntur in inuitum, *l.inter ſtipulantem.§.1.ff de verbo.oblig.* in quibus non debet eſſe incertitudo in præiudicium partis. Sed iſta ſolutio confunditur, primò ex his quæ modò diximus, poſito non conceſſo quòd ſimplex appellatio eſſet incerta, quia quãuis in iudicijs non toleretur incertitudo in præiudicium partis, tamen toleratur quãdo futura eſt declaratio intra breue tempus, intra quod parti nõ præiudicatur in terminis, nam appellator poteſt proſequi appellationem niſi prius ſaltem in petitione Apoſtolorum declaret iudicẽ, ſed ſecundùm communem ſententiam, ſecundùm quam diximus eum intelligi appellaſſe proximum ſuperiorem elapſis decem diebus nõ poteſt aliter appellationem intelligere, ſed intra decem poteſt, cùm ſit intra tempus appellandi, ergo ex communi ſententia nullũ præiudicium infert aduerſario, cùm iure ſuo vtatur lege permittente, *l.nemo damnum.ff.de regul.iur.* & hæc fuit ſententia Ioan. Andr. quem refert, & ſequitur Franc. Aret *in d.l.qui Romæ.§. Seia prima colum.ff.de verb.oblig.* Præterea non eſt verum, quòd regula quæ ſumitur ex *d.l.quanquàm. & l.in teſtamento.prima.C.de teſtamen.milita.* procedat ſolùm in actu teſtandi, quia imino locum habet generaliter etiam in actibus iudiciariis, & in alijs, optimè facit text. *in l.4.in princip.cum § primo.* vbi Barto. *ff.de fideicomm.liber. & in l.prima.§.vltimo.ff.de bonor.poſſeſſ.contra tabul.* quos allegat Franc. *in d.§.Seia.prima colum.* vnde Barto. *in d.l.quarta.* not ex illo text. quod inſpicitur quod euenire poteſt iure communi, non autem inſpicitur quod euenire poteſt iure ſpeciali, & loquitur ille text. de iure ſpeciali reſtitutionis in integrum, quæ petitur in iudicio, & ſimiliter text. *in d.l.1.§.vlt.* loquitur de alio actu quàm teſtandi, hoc eſt de reſtitutione deportati quæ iure ſpeciali petitur, & conceditur à Principe, facit etiam text. *in l.Seio §.medico.ff.de annuis legatis.* quem allegat etiam Decius *hic*, vbi dictum generale refertur ad ordinaria non ad extraordinaria: ad idem text. *in l.Sempronio.§.vlt.eo.tit.* & ex his facilè diſſoluuntur, aliæ quædam rationes debiliores quæ pro ſecunda opin. inducuntur, quas referre non eſt operæ pretium. †Secundò quæro vtrum valeat ap- 12
pellatio alternatiua, puta appello ad Archiepiſcopũ, vel ad Papam, aut appello ad præſidẽ, vel ad Imperatorem, & eadẽ quæſtio fieri poteſt etiã de appellatione copulatiua. Reſpondeo ſecundũ ius ciuile, cõmunis concluſio eſt, ꝙ valet appellatio alternatiua, quæ qñ alternatiua ponitur inter duo extrema, quorum vnum, eſt habile, alterũ inhabile non vitiatur tota diſpoſitio, ſed ſolùm ea pars cuius extremũ eſt inhabile, altera verò pars eſt vtilis, & valida, neq; vitiatur per inutilem adiectionem extremi alterius, in quo nõ poteſt diſpoſitio valere, vnde talis alternatiua reſoluitur in ſimplicem cathegoricam, altera verò pars aut omninò inutilis eſt, & reiicitur, ſi nõ poſſit in aliũ ſenſum interpretari: aut ſi poſſit aliter intelligi non omninò reiicitur, & hanc rationem quamuis nõ ita perfectè expoſitam, vt nos expoſuimus, ponit Bal. *in l.appellatione.penul colum.in glo.2.C.eo.* vbi allegat tex. *in l.proinde ff.de ſtipu.ſeruorum.* qui non probat, ſed voluit allegare text. *in l.ſed ſi ſibi.verſi.ſed verum,eodem titu.* & adde text. *in l.prima.§.ſi fructuarium.verſicu.ſed ſi aliunde, & in l.item ſi ſeruum.eodem titu.* in quibus tam de alternatiua, quàm de copulatiua idem probatur, & vide etiam bonum text. *in l.hac ſcriptura.in princ.ff.de condit.& demonſtra.* ſed conſtat ſecundùm leges appellandum eſſe ſolum ad ſuperiorem proximum non ad remotiorem omiſſo medio *l.imperatores.ff.eo.* ergo alternatiuè, ſiue copulatiuè aliquis appellet proximum ſuperiorem, aut alium quemlibet adiectio alterius reiicitur tãquàm inutilis, & perinde eſt, ac ſi ſolum proximum ſuperiorem appellaſſet. Quantum verò ad ius canonicum variæ ſunt opiniones. Sed nos in primis ponemus quoſdam caſus in quibus vel nulla, vel minor eſt dubitatio. Primus enim eſt qñ victus copulatiuè, aut alternatiuè appellat duos, quorum alter appellari non poteſt omiſſo medio etiam ſecundùm canones, puta ſi condemnatus ab Archidiacono appellet Epiſcopum, aut Archiepiſcopum, in quo ſine dubio etiam ſecundùm canones communiter Doct. concludunt ꝙ valet appellatio perinde ac ſi ſolũ Epiſcopus fuiſſet appellatus reiecta inutili adiectione Archiepiſcopi per ſupradictam rationem, & idẽ ſi cõdemnatus ab Archidiacono appellet Archiepiſcopum, aut Papam, nam ſolus Papa cenſetur appellatus, & hæc exempla intellige inſpecto iure cõmuni, ſed in locis in quib. eſt cõſuetudo, vt ab Archidiacono poſſit appellari Archiepiſcopus omiſſo medio, *vt in c.Romana.§.1.eo.tit.lib.6.* prædicta exẽpla pertinerent ad alios caſus, de quibus inferiùs. Secundus caſus eſt, quando appellans probabiliter dubitat vter de duobus ſit competens iudex appellationis, & in hoc valet appellatio alternatiua ſecundùm glo. & Doct. *in c.ſi nunc in verbo durante,de offi.delega.lib.6.* & Io. And. *in c.alternatiuum,de reg.iur.lib 6.* & communiter Doct. *hic per ea quæ notan.in c.vnico.de poſtula.præla.lib.6. & in l.1.§.quia autem.ff.quorum lega.& in c.conſtitutus.ſupra de in integ.reſtitutio.* & iſta concluſio procedit etiam ſecundùm leges, vnde hoc modo eſt declaranda concluſio *ſupra* poſita de iure ciuili. Pone exempla in terminis illius text. *in dicto cap.ſi nunc.* quando appellans à ſubdelegato dubitat probabiliter, an ſubdelegans ſit abſolutus, aut an ſit mortuus, aut an ſubdelegaoerit in totum, neque poſſit de hoc certificari. Tertius caſus quando victus appellat duos, quorum vterque appellari poteſt, ſed poſtea intra decem dies declarat, & eligit vnum ex iſtis, id eſt intra terminum datum ad appellandum, puta ſi victus coram Epiſcopo ab eo appellet ad Archiepiſcopum, vel ad Papam, deinde intra tempus conceſſum ad appellandum eligit vnũ ex eis, & in hoc caſu ſimiliter communis conclu. eſt ꝙ valet appellatio certificata, quãuis ab initio fuerit incerta, neque habuerit ab initio probabilẽ cauſam dubitandi, ſecundùm glo. & Doct. in *d.c.ſi nunc*, & Ioan. Andr. *in dicto cap.in alternatiuis*, & Doctorib. *hic.* Quartus verò eſt caſus quando abſque probabili cauſa victus appellat duos competentes, neque intra tempus datum ad appellandum eligit vnum, ſed poſtea: in quo variæ ſunt opiniones, nam Specula. *eodem titu.§.nunc tractemus.verſicu.ſed pone aliquis, & verſicu.quid ſi dicat.* putat appellationem valere, idem Rota *deciſione 33.* item quod appellatio alternatiua. eodem *titul.in nouis.* quia in caſu magis dubitabili admittitur alternatiua propoſitio, vt in libello, *cap.conſtitutum ſupra de in integrum reſtitutio.* neque eſt neceſſarium, vt infra decem dies fiat electio, & certificatio vnius eorum, quia cùm appellans proſequitur appellationem iudicem eligit, & per citationem poſtea ſubſecutam certificat aduerſarium de iudice quod ſufficit, *argumen.c.præterea.ſupra de dilationibus. & Clem.cauſam. de electione, & Clem.*

vlti-

Digitized by Google

vltima, vt lite pendent. idem Angel. in l. cùm propona. prima colum. C. de bon. auth. iud. poſſid. vbi concludit, quòd talis appellator poteſt etiam poſt decem dies eligere, nã huiuſmodi electio eſt loco cuiuſdam declarationis, quæ fieri poteſt etiam poſt terminum, l. heredes palam. §. ſed & ſi notam. ff. de teſtam. Sed gloſ. in d. c. ſi is cui, de offic. delegat. lib. ſexto. putat contrarium, videlicet appellationem in hoc caſu non valere, argument. in c. vnico. §. vltim. de poſtulat. prælat. libro ſexto. ne cum præiudicio appellati liceat appellanti vagari, l. prætor edixit, in princ. ff. de iniurijs. idem Ioan. Andr. in d. c. in alternatiuã, de regulis iuris, libro ſexto. & Aleaand. in conſ. 307. viſo proceſſu cauſarum. prima & ſecunda colum. volumine ſecundo. & hæc fuit opiniu Guilielmi Naſonis, quem refert, & ſequitur Archidiac. in cap. ſi quis iudicem aduerſum. §. poſt datam verò ſententiam. 2. quæſt. 6. vbi dicit ſe audiuiſſe à magno viro, quòd literas bullatas ſuper tali appellatione vidit. Sed pro opinione Guilielmi Naſonis ſecundùm Archidiac. optimè facit tex. in c. ad hæc, de reſcript. & in l. prætor edixit. §. quod autem ff. de iniur. & l. ſator incertus ff. de teſtament. tutel.
13 nam † alternatio inducit obſcuritatem, & incertitudinem, ita vt vitiet actum, l. item ſi ſeruus. §. vltim. & l. ſed ſi ita. vltimo reſponſo. cum duabus legibus ſequent. ff. de ſtipulat. ſeruor. & l. duo ſunt Titij. ff. de teſtam. tutel. & l. cùm ex pluribus. ff. de teſtam. manumiſſ. & Inſtit. de legat. §. incertis verò. & l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de rebus dubijs. & l. certum. in princip. ff. de confeſſ. & l. qui ſoluendo non erat, prima. cum l. ſequent. ff. de hæred. inſtit. ſed ex his text. quidam reflectuntur contra iſtam opinionem, nam alternatio & incertitudo non ſemper vitiat actum ſi poſſit certificari, dicta l. ſi quis ita ſcripſerit, & l. quidam relegatus, eodem tit. & d. l. certum. in princ. vbi, quamuis is qui confitetur incertum, non habetur pro iudicato, confeſſio tamen ſua non vitiatur, ſed cogitur eam certificare, ad text. in d. l. item ſi ſeruus. §. vltim. cum legib. ſequentibus. reſpondetur, quod loquuntur de incertitudine permanente, quæ non poteſt certificari, & hanc ſolutionem, & rationem ponit text. in dicta l. ſed ſi ſibi. in fin. ibi. quia non inuenimus in cuius perſona ſtipulatio conſiſtat, &c. ff. de ſtipulat. ſeruor. & eodem modo reſpondetur ad textum in dicta l. duo ſunt Titij. cum ſimilibus. ſecus vbi poteſt incertitudo remoueri, dicta l. duo ſunt. & l. ſi fuerit. ff. de rebus dubijs. & l. ſi ſeruum plurium §. vltim. ff. de legat. primo, cum ſimilibus. Ad textum in dicto capit. ad hæc. ſupra, de reſcrip. poteſt reſponderi, quod loquitur de incertitudine irrationabili, & prohibita, quia non eſt rationabile, vt impetrans reſcriptum imperret ad iudicem incertum à ſe eligẽdum, ſed in terminis noſtris canones ipſi dant plures iudices appellationis, & concedunt electionem appellanti, & conſequẽter hoc fit lege permittente: vnde incertitudo iſta intra breue tẽpus certificanda, id eſt, intra triginta dies, intra quos literas dimiſſorias accipiet, non eſt irrationabilis, l. iudicibus. C. eod. inſuper hanc vltimam opinionem ſequitur Franc. Aretin. in d. l. qui Romæ. §. Seia, ſecunda columna. ff. de verborum obligatio. quia aliud eſt declarare, aliud eligere, vt tradunt Doctores in l. quicquid aſtringendæ, eodem titul. Quamuis enim declaratio nihil addat, eligens tamen non facit actum declaratiuum, ſed diſpoſitiuum, quia ex electione de duobus diſpoſitis vnum reſoluitur, & aliud remanet in diſpoſitione, l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum, eod. titul. Ergo perinde eſt ac ſi eligens poſt tempus datum ad appellandum de nouo ſimpliciter appellaret ad iudicem, quod nunc fieri nõ poteſt, neque poteſt retro trahi talis appellatio, & electio cùm facta ſit extra terminum, l. bonorum vbi Bart. ff. rem ratam habe. idem Bald. dom. Abb. Felin. & Decius hic per text. in d. l. bonorum. & l. nam cùm vterque ff. de ſtipulat. ſeruor. & l. accuſatorus ff. ad legem Iuliam de adult. ſed ad text. in d. l. nam cum vterque, ſupra reſpondimus: ad text. in dicta l. bonorum & in d. l. accuſatorus poteſt reſponderi, quod loquuntur & procedunt in actibus ſubſtantialibus, id eſt in quibus pro forma ſubſtantiali certus terminus præfinitus eſt non ſolùm ad actum faciendum, ſed etiam ad certificandum, & exprimendũ id quod ab initio non fuerat expreſſum. Sed in terminis noſtris, quamuis terminus decem dierum ſit præfinitus ad appellandũ, non tamen eſt præfinitus ad iudicem exprimendum, & certificandum, neque hoc probatur aliquo iure, imò probatur contrarium, primò per textum in l. prima, §. vltim. & l. ſecunda. ff. eodem. vbi eſt caſus. quòd valet appellatio incerta reſpectu perſonæ iudicis: neque textus ille inuenitur correctus iure canonico, immò permiſſio appellandi viua voce, in qua appellatione ſufficit dicere, appello, vt in dicta l. 2. canonizata eſt in c. vltim. §. penaltim. 2. quæſtione 6. ſed nulla lex vel canon diſponit, vt poſt appellationem appellator teneatur facere aliũ actum declaratiuum, quàm petitionis apoſtolorum, hic eſt enim ordo proditus & olim, & hodie, vt poſt appellationem apoſtoli petantur, neque requiritur alius actus intermedius, l. 1. ff. de libel. dimiſſ. & d. c. ſi quis iudicem aduerſum. §. poſt datam. 2. quæſtione 6. ergo quamuis olim apoſtoli petendi, & concedendi eſſent intra terminum datum ad appellandum, dicto §. poſt datam & c. ſeq. tamen hodie hoc eſt correctum, & ſtatutus eſt terminus triginta dierum, d. l. iudicibus. C. eodem. & in dicto cap. vltimo. §. iudicibus. 2. quæſtione 6. & c. ab eo, eodem tit. al. libro 6. & Clement. quamuis, eodem titul. ergo ex his videtur concludendum, quòd hoc non requiritur pro forma ſubſtantiali, vt iudex ab initio incertus certificetur intra decem dies datos ad appellandum, ſed ſatis eſt, vt certificetur intra triginta dies datus ad literas dimiſſorias obtinendas. Prætetea idem probatur ex ſententia ipſiuſmet Franc. in dicta l. qui Romæ. §. Seia. 3. columna. ibi, & quia ſuprà dixi. vbi dicit, primam opinionem videri veriorem. quando appellatio incerta nõ fit alternatiuè, ſed ſimpliciter, id eſt, quando appellans ſimpliciter dixit, appello, quia cùm declaratio poſſit fieri poſt terminum, ſecundùm omnes, videtur hic talis appellans poſſe declarare de quo iudice ſenſit etiam poſt tempus datum ad appellandum, & quamuis non audeat hoc affirmare propter authoritatem Ioan. Andr. tamen dicit rationem in contrarium vrgere, ſed nos dicimus eandem rationem declarationis vrgere etiam quando appellatio incerta fit alternatiuè, quia is qui exprimit alternatiuè duos iudices, quorum vterque appellari poteſt, exprimit alternatiuam incertitudinem eo modo quo fuerat, nam etiam ſi dixiſſet ſimpliciter, appello, ineſt incertitudo tali appellationi ratione alternationis, quia intelligitur appellare hunc, aut illum, quem poſtea declarabit, ergo alternatiua expreſſio huius aut illius nihil amplius operatur quàm ſi ſimpliciter dixiſſet, appello, per regulam traditam in l. 3. ff. de leg. 1. & conſequenter vtroq; caſu videtur hæc declaratio appellationis incertæ, non autem electio formalis. Inſuper eadem concluſio videtur probari per text. in l. 1. §. ſi quis in appellatione. ff. eodem. qui non inuenitur correctus iure canonico, nam ibi eſt caſus, quòd ſi aliquis appellet iudicem incompetentem maiorem tamen vel parem iudici competenti error ſibi nõ nocet, vnde quamuis decem dies elapſi fuerint, valet appellatio, & remittitur ad competentem, ergo ſi, exempli gratia, victus coram Epiſcopo, qui poteſt appellare Archiepiſcopum, aut Legatum, aut Patriarcham, aut Papam, appellet alium incompetentem, maiorem tamen vel parem Archiepiſcopo, error ſibi non obeſt, & conſequenter etiam elapſis decem diebus remitteretur ad vnum ex competentibus quem ipſe declarauerit, alioquin error ſibi noceret ſi non poſſet vnum declarare. Accedit ratio per locum à maiori, quia maior eſt error, & maior culpa eius qui appellat iudicem incompetentem parem, vel maiorem, quàm eius qui appellat duos competentes, ſed error, & culpa illius ei non obeſt, quin poſſit poſt decem dies redire ad vnum competentem quem voluerit, ergo multo minus nocet huic.

REPETITIO
IN C. INTER CÆTERA.
de Appellationibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Appellans temerè de iure can. nõ punitur aliqua pœna extrinſeca, ſed ſolùm in expenſis condemnatur: nam*
2 *Pœna non imponitur, niſi expreſſè à iure impoſita reperiatur.*
3 *Transgreſſor canonis non punitur aliqua pœna.*
4 *Appellatio an ſubſiſtat ſi dicatur, appello ad iudicem competentem.*
5 *Iudicis perſona certa eſſe debet.*
6 *Iudicium redditur inutile.*
7 *Res vna & eadem non poteſt diuerſo iure cenſeri, habito reſpectu ad diuerſas perſonas, ſecus.*
8 *Appellatio alternatiuè poſita, nunquid valeat, nu. ſeqq.*
9 *Ad Archiepiſcopum non poteſt appellari, omiſſo medio.*
10 *Appellatio inutili adiectione non vitiatur.*
11 *Appellans ſi alternatiuè infra decem dies elegit iudicem, nunquid poterit variare, & alterum eligere.*

1 NOTA primò, quòd temerè † appellans de iure canonico
non eſt puniendus aliqua pœna extrinſeca, ſed ſolùm in
expenſis condemnabitur, c. reprehenſibilis, infra eod. & idem vult
gloſ. in l. 1. §. interdum, ff. à quibus appel. non licet. Bald. & Angel. in l.
2 eos. §. temerè. C eod. & probatur hæc concluſio, nam † pœna non
imponitur, niſi expreſsè à iure impoſita reperiatur, c. ſi qui, de ſen-
tentia excommunic. in 6. l. at ſi quis. §. diuus ff. de religio. c. cùm vos. de of-
fic. ordin. gloſ. tamen in c. ad Romanam. 2. quæſtione 6. ſentit, quòd e-
tiam de iure canonico ſit locus pœnis, quæ imponuntur de iure
ciuili, & quæ ſint illæ pœnæ, ponit Bart. in l. à proconſulibus. C eod.
& iſtam opinionem tenet Ioan. Andr. in c. vt debitus, infra eodem.
& eam defendit Decius, quia ius ciuile attenditur etiam in fo-
ro canonico, quando contrarium illo iure non diſponitur, vera
eſt communis opinio, quia cùm ius canonicum imponat alias
pœnas temerè appellanti, cap. 1. §. ad hæc. de elect. in 6. non videtur
conſideraſſe pœnas ciuiles, & facilè fuiſſet hoc exprimere, ſi eas
conſideraſſet, capi. ad audientiam. infra, de decimis. Secundò nota,
3 quòd † tranſgreſſor canonis non punitur aliqua pœna, ſed op-
pono de not. per gloſ. in cap. generale, de electio. libro ſexto. quæ vult,
quòd tranſgreſſor canonis ſit deponendus. huic oppoſitioni
breuiter reſpondeo, quod procedit illa gloſ. quando præcedit
monitio ſuperioris, nec alio modo illa pœna incurritur, ita Do-
minic. in dicto capit. generali, colum. vltim. quæ ſolutio poteſt com-
probari ex doctrina Innocentij in capitul. exttirpandæ. §. quia verò, de
præbend. quæ vult, quòd pœna impoſita pro facto negatiuo in-
curritur niſi monitio præcedat ſuperioris, concordantes habe-
tis per Alexand. in l. ita ſtipulatus. chart. 2. ff. de verborum obliga. in cę-
teris not. dicite, vt hic per Abbat. qui ponit duas quæſtiones. Pri-
4 ma eſt, an † ſubſiſtat appellatio, ſi dicatur, appello ad iudicem
competentem? In hac quæſtione firmo duas concluſiones: pri-
ma, de iure ciuili valet huiuſmodi appellatio, gloſ. in l. cùm propo-
nas, C. de bon. autho. iud. poſſid. Abb. hic Angel. Imol. & Mod. in l. qui
Romæ. §. Seia ff. de verb. oblig. probatur hæc concluſio, nam de iure
ciuili gradatim eſt appellandum l. Imperatores. §. 1. ff. de appellat. v-
nus ergo tantùm eſt iudex appellationis, ideo iſte termo gene-
ralis, appello ad iudicem competẽtem, habetur ac ſi iudicis no-
men expreſſum fuiſſet, argum. l. 2. ff. de liber. & poſthumn. facit text.
in l. pediculis. § item cùm quæreretur ff. de auro & argent. legat & textus
in l. fundus qui locatus ff. de fund. instruct. per quem textum vide pul-
chrum caſum quem decidit Bald. in l. libertis, colum. penult. C. de o-
per. libert. alium quem ponit Alexan. in l. ſenium, C. qui teſtam. facere
poſſ. & aliud pulchrum dictum quod ponit Bartol. in l. qui Romæ.
§ duo fratres. quæſt. vltima, ff. de verb. obligat. alia ratione hæc conclu-
ſio probari poteſt, nam cùm de iure ciuili nõ poſſit appellari niſi
ad immediatum ſuperiorem, ad illum cenſetur interpoſita ap-
pellatio, quia voluntas diſponentis interpretari debet, vt videa-
tur voluiſſe id quod poteſt, & nil aliud, l. Lucius. § pen. ff. ad muni-
cip. c. à nobis. vbi Abb. infra de ſent. excommun. Bart. in l. ſub conditione.
de condit. inſtit. Secunda concluſio, de iure canonico nõ valet ap-
pellatio facta modo prædicto, quia incerta videtur, ex quo ap-
pellari poteſt ad Põtificem omiſſis medijs iudicibus, c. ad Roma-
nam. 2. q. 6. ita vult hic Abb. & in c. debitus, inf. eod. Paul. de Caſtr. in
l. qui Romæ. §. Seia ff. de verb. oblig. Peruſ. in c. dilecte, quæſt. 16. infra eod.
communiter contrarium tenetur, quod imò valeat appellatio,
& ita firmat Archid. in c. anteriorum. 2. q. 7. Imol. in l. 1. ff. ſi quis. §.
eo. tit. mouetur, quia quod ad Papam poſſit appellari omiſſo me-
dio, iſtud eſt ex quodam priuilegio, c. arguta 2. quæſt. 6. ſed in du-
bio quis videtur vti iure communi, non priuilegio, l. quamquam.
C. de inoffic. teſtam. l. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil. & per hanc ra-
tionem ita tenent Alexand. & Aret. in d. § Seia. & ſequuntur hic
5 Mod. ſed prima opinio Abb. magis placet, eò quia † iudicis per-
ſona certa eſſe debet, c. ad hæc. de reſcript. item quia non eſt ſeruata
forma appellationis, de qua in § forma. 2. q. 6. Non obſtat ratio
Doctorum qui contrarium tenent, nam ad illam reſpondet Pe-
ruſ. in dicto capitul. dilecti. dicens, quòd lex quamquam, loquitur
in vltima voluntate, quæ à voluntate vnius pendet, ſed in iudi-
6 ciis ſecùs eſt, † quæ in inuitum redduntur, l. inter ſtipulantem. §. 1.
de verb. oblig. Hęc ſolutio non eſt bona, quia procedit argumentũ
ex vltimis voluntatibus ad iudicia, & econtrà. l. non eſt minus ff. de
pign. act. & ita arguit Bart. in l. centeſimis. §. fin. de verb. oblig. Moder.
Papienſ. in rubr. C. de iud. ego aliter reſpondeo, & clarè, & dico, quòd
licèt facultas appellandi ad ſummum Põtificem, omiſſo medio
ſit priuilegium, habito reſpectu ad appellantem, imò eſt ius cõ-
mune, cum omnibus paſſim competat iſta facultas, non dicetur
ergo appellans vti priuilegio ſi cenſeatur appellaſſe ad Pontifi-
cem, ſed iure communi: & ſi dicatur, vna, & eadem † res nõ de- 7
bet diuerſo iure cenſeri, l. eum qui ædes. ff. de vſucap. reſpondetur, quòd
habito reſpectu ad diuerſas perſonas vna & eadem res diuerſo
iure cenſeri poteſt, c. fin. de offic. vicar. in 6. gloſ. in c. relatum, de præben.
& tenendo concluſionem Abb. limita, vt hic per eum, quod la-
tius declarare per eius dicta in c. ſuper quæſtionum. §. porrò. de offic.
deleg. Secundò quærit Abb. nunquid † valeat appellatio alterna- 8
tiua interpoſita? In hac quæſtione conſiderare duos caſus: Pri-
mus eſt, an valeat de iure ciuili. Secundus, an valeat de iure ca-
nonico, circa primum concludo, quòd de iure ciuili valeat di-
cta appellatio, quia nulla incertitudo inſurgit, cùm intelligatur
facta ad immediatum ſuperiorem, l. Imperatores. §. 1. ff. de appellat.
& ita vult gloſ. in c. ſi uicus, de offic. delegat. in 6. Ioan. Andr. in c. in al-
ternatiuis, de regul. iuris, in 6. Abb. hic. Peruſ. in c. dilecti, quæſt. 19 infra
eodem titul. & eſt vera concluſio. Circa ſecundum caſum idem
Ioan. And. in locis prædictis concludit, appellationem non ſub-
ſiſtere tanquam incertam, quia cui acquiratur iuriſdictio, incer-
tum eſt, argumento text. in l. ſed & ſi ita. ff. de ſtipul. ſeruo. idem vult
hic Abb. & Peruſ. in dicto cap. dilecti. quæſt. 10. Baldus autem in l. ab
executione. C. eodem. tenet contrarium per duas rationes, quibus
reſpondet Peruſ. in d. quæſt. 19. & ſic vera eſt iſta concluſio, quæ
limitatur quatuor modis. Primus, quando appellatur à ſenten-
tia prælati ſubiecti epiſcopo ad ipſum epiſcopum vel Archiepiſ-
copum, hoc caſu valet appellatio, quia ad † Archiepiſcopum 9
non poteſt appellari omiſſo medio, c. Romana, de appellat. in 6. in-
utilis ergo † adiectio non vitiat appellationem, argument. l. 1. §. 10
ſed ſi mihi. ff. de verbor. obligat. ſic limitat Ioan. And. in d. c. in alterna-
tiuis. & iſtud eſt quod voluit dicere Abb. dum dixit, valet appel-
latio ſi appelletur ad iudicem competentem, vel incompeten-
tem. Secundò limitatur, quando appellatur à ſubdelegato dele-
gati Papæ, qui non in totum commiſerat vices ſuas, hoc caſu va-
leret appellatio alternatiua dicendo, appello ad delegatum vel
ad ſummum Pontificem: ratio eſt, quia hoc caſu ad Pontificem
non poteſt appellari omiſſo delegato, c. ſi deligenti. in fine. de offic.
delegat libro 6 gloſ. & Doct. in c. ſuper quæſtionum. § porrò. de offic. de-
legat. Tertio limitatur, quando intra decem dies appellans ele-
git iudicem, coram quo vult proſequi appellationem, tunc va-
leret appellatio, & poſt decem dies iſta electio fieri non poſſet,
& ſic appellatio vitiaretur, de quo eſt gloſ. in dicto capit. ſi uicus, de
offic. delegat. in 6. & illam approbat hic Baldus per text. in l. accuſa-
turus ff. de adult. Aret. in d. §. Seia. Alexan. in conſ. 182. cum ſequent. li-
bro 1. Rota prout refert hic Abb. tenuit electionem poſſe fieri
poſt decem dies, idem vult Angel. in l. cùm proponas, C. de bon. au-
thor. iud. poſſid. quorum opinio comprobari poteſt, nam licèt fi-
ctio inductiua requirat habilitatem extremorum, l. bonorum. ff.
rem ratam habe. & tamen habilitas non requiritur in fictione de-
claratiua, l. ſed & ſi quis. §. primo. iuncto principio l. ſequentis. ff. de vſu-
fruct. quem textum notat ibi Baldus, idem dicit Aretin. in l. 1. § ſi
quis ita. ff. de verborum obligat. Sequor opinionem communem,
non obſtante ratione Angel. quia iſta eſt electio, non autem de-
claratio, ita dom. Aret. in d. §. Seia. & quomodo cognoſcatur, an
diſpoſitio contineat electionem, vel declarationem, vide Bart.
in l. inter ſtipulantem §. 1. & in l. quicquid aſtringendæ. ff. de verb. obligat.
Vltimò fallit, quando concurrit aliqua probabilis dubitatio iu-
ris vel facti, ad quem ſit appellandum, tunc valeret appellatio
alternatiua, ita Bald. in d. l. cùm proponas. Abb. hic, & Peruſ. in dicto c.
tùm dilecti, quæſt. 19. exemplum habetis per gloſ. in d. c. ſi uicus. & ibi
Domi. ponit aliud exemplum. Iuxta prędicta oritur pulchra du-
bitatio, † appellans alternatiue eligit iudicem infra decem dies, 11
an poſſit variare, & alterum eligere. Ioan. And. in tit. de appel. in
§. nunc tractemus, in addit. ad Specul. videtur tenere, quòd non poſ-
ſit variare: Peruſ. in d. c. dilecti in fin. comprobat hanc opinionem,
per gloſ. in l. quicquid aſtringendæ ff. de verb. oblig. ſed voluit allegare
gloſ. in l. inter ſtipulantem. §. 1. eod. tit. quæ vult, quòd facta declara-
tione ſemel variatio permiſſa non eſt, iſta comprobatio proce-
deret, ſi iſta eſſet declaratio, ſed eſt electio, vt dictum eſt, ergo ex
ſeparatis non infertur. Itaque tenendo quòd ſit electio, dubia
videtur opinio Ioan. Andr. quia quando electio competit ex
contractu, permiſſa eſt variatio, l. eum qui certarum §. fin. ff. de verb.
obligat. ergo idem etiam in iudiciis, quia argumentum hoc caſu
procedit, l. Labeo. aliàs licet prætor. §. idem ſcribit. ff. de pecul. Bald. in l.
prima. C. de ſentent. quæ ſine certa quantitate. facit text. in l. omnem. ff.
de iudic. breuiter ſequor opinionem Ioan. Andr. quia, vt dixi, in
proxima lectione procedit argumentum de vltimis volunta-
tibus ad iudicia, ſed non eſt permiſſa variatio, quando electio
compe-

competit ex vltima voluntate, *l. apud Auſidium, de opt. leg. l. ſerui electione, de leg. 1.* Secundò, nam quando electio traxit ſecum executionem, ita quòd non expectat hominis executionem, non eſt permiſſa variatio. Bart. *in d. l. eum qui. §. fin. & in l. 1. § fin ff de prætor. ſtipul. colum. vlt.* Vltimò in electione remediorum, quæ alicui competunt, non eſt permiſſa variatio facta ſemel electione, doctrina eſt Bart. *in l. vbi pactum, colum. 2. de tranſact.*

REPETITIO
IN CAP. AD NOSTRAM. DE Appellationibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Matthæi Nerutij Geminianenſis.

SVMMARIVM.

1 *Introducta ad vnum finem, non debent ad alium transferri. & 16.*
2 *Quare ſit introducta appellatio.*
3 *Religioſi quot regulas habent.*
4 *Appellatio ab indebita correctione competit etiam religioſis. & 18.*
5 *Correctio monachorum ad quem ſpectet.*
6 *Religioſi an poſſint obligari inuiti ad arctiorem vitam poſt profeſſionem.*
7 *Ordo religionis alicuius licèt non poſſit mutari niſi omnibus volentibus, an ſaltem poſſint fieri conſtitutiones auſteriores.*
8 *Clauſura quibus magis conueniat.*
9 *Religioſi an teneãtur obedire prælato ſuo in omnibus, & ibi quot caſibus prælatus poſſit imperare ſuo ſubdito.*
10 *An illud quod eſt dictum de religioſis, habeat locum in clericis ſecularibus.*
11 *An Papa poſſit obligare clericos ad regulam ad quam non tenerentur ſecundùm ſuam regulam.*
12 *Regula quæ dicatur aſperior & arctior.*
13 *Differentia religionum quot modis fiat.*
14 *Propter quot cauſas quis poteſt de vna religione in aliam tranſire.*
15 *Religiones præeminent ſecundùm diuerſa virtutum opera.*
17 *An ſit differentia inter regulares, & ſeculares quo ad correctionem.*
19 *Expreſſio falſæ cauſæ quare vitiet ſententiam ibi, quòd cauſa inepta in libello expreſſa vſq; ad finem.*

AD NOSTRAM. A correctione legitima non appellatur. h. d. Huic autem ſummario addit dom. Abb. exceptionem, niſi modus excedatur, ſed hæc additio non eſt neceſſaria, neque eſt exceptio, quia quando modus exceditur, non eſt correctio legitima: eſſet autem bona exceptio, & rectè addita, ſi prima pars ſummarij poneretur ſine illo adiectiuo, legitima, vt ponit Ioan. Andr. hoc modo: A correctione non appellatur, vel poteſt hoc modo ſummari: Prohibita eſt appellatio à futura correctione legitima, vnde non impedit prælatum quin poſſit, & debeat ad correctionem procedere. h. d. In prima ponitur cauſa mandati. in ſecunda mandatum. ibi, mandamus. Pri-
1 mò ibi, *quia verò, &c.* nota, quòd † introducta ad vnum finem, non debent ad contrarium finem transferri, vt *hic, & c. cùm ſpeciali. §. porrò. infra eod.* Secundò not. cauſam finalem introducendæ appellationis, vt per eam iniuſtè oppreſſi aut grauati defendantur, vt *hic, & l. 1. in princ. ff eodem.* licèt improbi frequenter hoc
2 remedio abutantur. † Tertiò ibi, *exorbitanti*, not. quòd Io. Andr. & Bald. exponunt hoc verbum quaſi per cæcitatem mentis deuianti, vnde ſentiunt idem verbum deriuari ab hoc nomine, orbus, quod ſignificat oculorum lumine priuatum, quaſi amiſſis oculorum orbibus, vnde per metaphorã, priuatus re chara, puta parens priuatus liberis orbus dicitur, & ſimiliter econtrariò filij parentibus priuati, orbi nominantur, & græco vocabulo orphani. ſed verius hoc participium exorbitans, fit à verbo, exorbito. Eſt autem exorbitare, à recto diſcedere, quaſi extra orbitam ire. Orbita enim ſignificat veſtigium Rotæ, atque etiam ipſam Rotam. Quandoq; tamẽ accipitur orbita etiam in malam partem, id eſt, pro ſemita vitiorum, Iuuenalis:

Et monſtrata diu, veteris trahit orbita culpa.

Quartò ibi, *à religionis & ordinis obſeruãtia.* & ibi, *iuxta tenorẽ mandati, quod in prædicta regula continetur, & inſtitutionẽ ordinis, &c.* not.
3 quòd † monachi & alij religioſi habent non ſolùm regulam originalẽ ab initio inſtitutam, ſed etiam cõſtitutiones ordinis poſtea factas ab habentibus poteſtatem, & obligantur & aſtringuntur non ſolùm ad obſeruationem regulæ, ſed etiam conſtitutionum ordinis, vt *hic, & c. recolentes. infra, de ſtatu monach & c. relatũ, infra, ne cler. vel monach. & c. vlt. infra, de regular.* Quintò ibi, *ſubditorum tuorum.* not. quòd monachi ſint ſubditi Abbatibus, ſicut eorum prælatis, vt *hic, & c. irrefragabili. ſup. de offic. ordin. & c. quorũdam. 74. diſt.* vbi Gregor. admonet prælatos, vt tales erga ſubiectos exiſtant quales ipſi, ſi ſubiecti fuiſſent, ſuos vellent eſſe præpoſitos, vt *c. eſto ſubditus. 95. diſt.* vbi Hieron. tam ſubditos quã prælatos admonet, videlicet illos, vt ſubditi ſint p̃latis, & eos amẽt, vt parentes ſpirituales, prælatos verò, vt ſciant ſe eſſe dominos, & honorent ſubditos iuxta ſui gradus prærogatiuam. Vnde boni, & humiles epiſcopi ſubditus quidem laicos filios appellant, clericos verò fratres, vel ſocios, *c. quid autem. 8. quæſt. 1. & c. cauendum. 10. q. 3.* Illud notandum eſt, quòd diuerſis reſpectibus clerici epiſcoporum ſerui, & filij, & fratres appellantur: ſerui quidẽ, quia peculiari ſortione ſunt ſerui Dei, & diuinis obſequiis mancipati, cui ſeruire, eſt regnare, *c. duo ſunt genera. 12. q. 1.* vnde merito epiſcopus dicitur dominus clericorũ, quatenus eſt Dei vicarius, *c. grauem, inf. de exceſ. prælat. & c. cùm clerici, inf. de verb. ſignif.* filij verò cenſentur, quia epiſcopus eſt ſpiritualis pater tam clericorum quàm laicorum, *d. c. eſto ſubditus. 95. diſt.* fratres autẽ & ſocij dicuntur, quia omnes Dei, & matris eccleſiæ tegendæ, & adminiſtrandæ communiter inſtituti ſunt, hac autẽ ratione præcipuè ſacerdotes epiſcoporum fratres & ſocij nominãdi ſunt, quia olim in primitiua eccleſia idem erant presbyteri qui & epiſcopi, *c. olim idem. 95. diſt.* vnde ex ſupradictis infertur, quòd humilitatis ratio exigit, vt tam epiſcopi, quàm clerici denominationem humiliorem aſſumant, id eſt, vt epiſcopi ſe non dominos, ſed fratres clericorum appellent, & econtrariò clerici epiſcopos patres, & dominos vocent, vnde cauere debent ne cùm epiſcopo ſcribunt, fratrem eum denominent, vt dicit gloſ. *in d. c. eſto ſubditus. facit textus in l. vlt. de offic. diuer. iud. & in l. 1. in fin. C. de offic. præf. vrbis.* Ex ſupradictis etiam infertur ſolutio oppoſitionis quæ fieri poteſt de text. *in d. c. eſto ſubditus.* quatenus monet epiſcopos, vt ſciant ſe eſſe non dominos, contra text. *in d. c. grauem, & in d. c. cùm clerici.* nõ domini enim ſunt quatenus puri homines, ſubditi autẽ verbum variis modis accipitur, de quibus vide text *in l. non dubito. ff. de capti. & poſtlim. reuerſ.* vbi populi non ſubditi ſiue ſubiecti, ſed liberi dicuntur, qui ſimpliciter loquẽdo liberi ſunt, quamuis ſecundùm quid alteri populo ſuperiori ex impari fœdere ſubiecti ſint, & text. & Doct. *in Clement. vnica. §. eiſdem etiam de foro compet. & in Clem. paſtoralis. §. rurſus, de re iudic. & c. à nobis. 1. infra, de ſent. excom. & c. nuper. vbi gloſ. & dom. Abb. in verbo, tunc erit, eod. tit. & idem in c. 2. in fin. vbi poſuimus ſuprà, de foro compet.* Sextò nota, † quòd etiam 4
monachis, & aliis religioſis competit remedium appellationis à correctione indebita, & irrationabili, & iſta concluſio probatur ex hoc text. duobus modis, id eſt per locum à cauſa finali ceſſante, & per locum à cõtrario ſenſu, vt patet ex princ. & ex fine ibi, *iuxta tenorem mandati, &c.* & vide text. *in c. reprehenſibilis. infra eod.* Idem probatur per locum à paribus. Monachus enim comparatur aut ſeruo, aut filio, ſecũdùm ſubiectas materias, quatenus hoc aut illud æquius iudicatur, vt tradunt Doct. *in l. 1. § per ſeruũ, qui in fuga. ff. de acquiren. poſſeſ. vbi Alexan. pen. colum. & in aliis locis ibi adductis.* ſed non licet patri vel domino filium aut ſeruum iniuria graui afficere, alioquin paſſus iniuriam poteſt aduerſus eos in iudicio conſiſtere, *l. vix certis. ff. de iudic. & l. 2. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris, & Inſtit. eod. tit. §. ſed ſi maior. & idem text. in l. ſi quis liberis in prin. & § 1. & ſequent ff. de agnoſ. liberis.* ergo, &c. & ex his infertur limitatio huius concluſionis, procedit enim, quando exceſſus correctionis eſſet grauis, ſecùs ſi modicus, tunc enim non auditur appellans, aut aliter conquerens de leui exceſſu, aut iniuria ſui Abbatis, ſicut neque filius aut ſeruus, *per text. prææallegatos*, qui loquuntur ſolùm de iniuria graui, & intolerabili. Quod not. pro limitatione regulæ traditæ *in c. de appellat. infra eodem.* amplius per illum tex. *in d. l. 2.* dicunt & Bald. & Decius monachos poſſe licitè de monaſterio fugere, quando Abbas aduerſus eos nimium ſæuit, neque propterea iudicantur apoſtatæ: quod verum eſt, quia apoſtaſia religionis eſt retroceſſio à regula per profeſſionem ſuſcepta, ſecundùm Thomam *ſecunda ſecundæ quæſtio. 12. art. 1.* ſed fugiens Abbatis ſæuitiam, non retrocedit à profeſſione ſua, & à præceptis regulæ, ergo, &c. Non tamen debent fugere, quando poſſunt aliter ſine ſcandalo ſæuitiam eius euitare, vnde ſi, exempli gratia, Capitulum poſſet ſine ſcãdalo Abbati reſi-

Digitized by Google

ti reſiſtere, ne cui monachorum iniuriam inferat, non debent metuentes iniuriam fugere, ſed conuocato Capitulo reſiſtere, quia poteſt Capitulum Abbati obſiſtere ne in corrigendo modum excedat, aut aliquid iniuſtè faciat, vt notat dom. Abb. ex ſententia Hoſtien. & Ioan. Andr. in c. Ioannes, ſuprà de Regularibus. tatio autem eſt in aperto, quia quamuis tota poteſtas corrigendi, & alia huiuſmodi faciendi ad Abbatem pertineat, nõ ad Capitulum, ſecundùm communem ſententiam, vt notatur in d. c. Ioannes, vbi Ioan. Andr. vlt. colum. & eſt bonus text. in c. nullam poteſtatem. 18. quæſtio. 2. tamen hoc intelligitur de poteſtate licita, & iuſta, nam quæ illicitè facit, non facit vt Abbas, ſed vt peccator, neque in talibus ei, aut alteri cuilibet conceſſa eſt, c. 1. & c. ſi Papa. 40. diſtinct. & conſequenter Capitulum ei iuſtè reſiſtit, & vide ad hæc d. n. Card. in Clement. ne in agro. § præſ. sta. de ſtatu monach. vbi ex ſententia Laud. concludit, quòd ſi Abbas imponit ſubditis intolerabilia, vel monachos perſequitur odio capitali, poſſunt ſine licentia ipſius arma ſumere, & ſeipſos defendere, ſi nõ valeant aliis remediis ei reſiſtere, Clementina paſtoralis. § penultim. de re iudicata. & l. vt vim ff. de iuſtitia & iure. & l. 1. §. vim vi, ff. de vi & vi armat. & l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquiliam, cum ſimilibus. omnis autem exceſſus in corrigendo eſt culpabilis in omnibus, vt dicit etiam Decius hic, & in capitulo presbyterum. de homicidio. & l. item quæritur. §. item Iulianus. ff. locati. & l. ſed & ſi quemcunque § penultimo & vltimo, cum l. ſequenti. ff. ad legem Aquiliam. vbi Baldus notat, quòd excedens modum tenetur de exceſſu nõ tanquam doloſus, quia non præſumitur in eo dolus, ſed tanquam culpabilis, vt optimè probat text. in dicto §. vltimo. ibi, quia non faciendæ iniuriæ cauſa percuſſerit, & in dicta lege ſequent. quod eſt diligenter notandum, ſecundùm eum. Quæ tamen concluſio limitatur, niſi ex genere inſtrumenti præſumatur dolus, puta ſi ferro percutiat, quia ex genere inſtrumenti præſumitur animus, & atrocitas maleficij, cap. ſignificaſti ſecundo. §. vltimo. vbi vide quæ poſuimus in vltimo notab. ſupra. de homicidio. & l. 1. §. diuus. vbi Iacobus de Aren. Alber. Bartolus, & alij. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs. & l. vnica, C. de emendat. ſeruor. & hanc ſententiam ſequitur Alexand. in conſilio 75. mihi, viſo themate, volumine tertio. vbi etiam concludit, quòd excedens modum in corrigendo, non punitur pro omnibus verberibus, ſed etiam pro exceſſu, per ea quæ notantur in l. ſi adulterium. §. Imperatores. vbi Angel. ff. ad legem Iuliam de adulter. & in l. Gracchus. C. eodem titulo, & in capitulo olim primo, in fine. vbi dominus Anton. vltima columna. ſupra, de reſtitutio ſpoliator. & Cynus, & alij in l. prima, vbi Baldus in repet. quæſtione 9. C. vnde vi. & Ioannes Andr. in additione Speculat. in titulo de homicidio, in rubrica. & idem, & alij in capitulo ſignificaſti. ſupra, de pœnit. & remiſ. & in capitulo primo, in princip. in titulo de pace tenenda. & in capitulo primo. § ſi quis verò. in titulo de pace iurament. firmand. & in l. vt vim, vltim. columna. ff. de iuſtitia & iure. & Petrus de Ancharan. in Clement. prima. de homicidio. Septimò ibi, corrigas, &
5 caſtiges. nota, † quòd monachorum correctio pertinet ad Abbatem, neque in textu adijcitur, & Capitulum, vnde Doctores notant, quòd pertinet ad ſolum Abbatem, vt ſuprà diximus proximo notab. per textum in capitul. Ioannes. infra, de Regularibus. & capitulo nullam poteſtatem. 18. quæſtione 2. vbi gloſ. in verbo, tota, dicit per illud verbum non excludi Epiſcopum, ſed Capitulum monachorum, ſed de Epiſcopo vide textum, & gloſ. & Doctores in cap. 1. eadem cauſa, & quæſtione. ſed dominus Abb. hic, notat, quòd correctio monachorum ſpectat principaliter ad Abbatem, etiam excluſo Epiſcopo, quod non reperitur in alio prælato ſeculari citra Epiſcopum, iuxta ea quæ notat Innocentius in capitulo cùm ab eccleſiarum. & capitulo quanto. ſuprà, de officio ordinar. quæ concluſio, ſecundùm eum, ſine dubio procedit in his quæ pertinent ad regulam, & conſtitutiones ordinis, quantum verò ad alia, puta ſi monachus accuſetur, vel contra eum formetur inquiſitio de aliquo crimine communi, remittit ad ea quæ traduntur in locis præallegatis, & quæ idem ponit in capitulo ſi quis contra clericum. & pleniſſimè in capitulo cùm contingat. quarta columna ibi, quo ad tertium, & columna ſequenti. ſupra, de foro competent. & pro Abbate ſecundùm eum optimè facit text. in capitul. penultim. & vltim. infra, de ſtatu monach. & in cap. ſuſcepimus. de homicidio. & capitulo moniales, de purgatione canonica. adde quę poſuimus ſuprà capitulo proximo, quarto notab. & plenius in locis ibi adductis. Item adde, quòd immò text. in dicto capitul. moniales, non facit pro Abbate, aut pro Abbatiſſa, quia non dicit à quo prælato moniales illæ cogantur ſe purgare ſecundùm regulam, poſſumus tamen replicare, quòd coguntur ab ipſo Abbate, cui monaſterium illatum monialium eſt ſubiectum, non autem compelluntur ab Epiſcopo, niſi monaſterium ipſi Epiſcopo, non Abbati ſubditum ſit, & pro hac diſtinctione, & replicatione optimè facit in ſimili textus in capit. vnico. §. vltimo. de ſtatu regular. libro ſexto. vbi prouiſio clauſuræ monialium, quæ pertinet ad regulam non committitur Epiſcopo, ſed Abbati in monaſteriis Abbati ſubiectis, Epiſcopo autem auctoritate ſua iniungitur ſolùm in monaſteriis ſibi ſubiectis. Tertiò adde, quòd textus in dicto capitulo penultimo. infra, de ſtatu monach. videtur potiùs reflecti pro Epiſcopo, nam admonet eum, vt ſtudeat monaſteria ſibi ſubiecta ita reformare, vt viſitatores nihil in eis inueniant correctione dignum, vnde manifeſtè loquitur de his quæ pertinent ad regulam, & de omnibus monaſteriis tam virorum, quã fœminarum, vt patet ex eo text. in § ordinentur etiam. ergo ibi videtur caſus, quòd correctio monachorum in his, quæ ſpectant ad regulam, & conſtitutiones ordinis, non pertinent principaliter ad ſolum Abbatem, ſed eſt communis tam ipſi quàm Epiſcopo. Sed poſſumus reſpondere quòd non loquitur de ſtudio, & cura æquè principali, ſed ſuppletiua negligentiæ Abbatum, id eſt, admonet eos, vt Abbatum negligentiam ſupplendo conforment, &c. & iſte intellectus probatur per text. in dicto cap. vltimo, in princ. vbi gloſ. prima, & § ſi verò. verſic. quòd ſi Abbas, eodem titulo. & in dicto cap. quanto. ſupra, de offic. ordinar. Inducitur hic text. ad quæſtionem dubiam, in qua variæ ſunt opiniones, videlicet,
6 vtrùm religioſi † poſt profeſſionem poſſint inuiti obligari ad arctiorem vitam? Nam hic text. facit pro parte affirmatiua, quatenus dicit obligari, & compelli non ſolùm ad obſeruationem regulæ primitiuæ, ſed etiam conſtitutionum ordinis poſtea diſpoſitarum. Et eadem quæſtio fit etiam de clericis ſecularibus. Prima igitur opinio ponitur ſecundùm gloſ. in c. quod omnes, de regulis iuris, lib. 6. quæ diſtinguit religioſos profeſſos à clericis ſecularibus, nam in primo articulo de religioſis profeſſis concludit, quòd poteſt eis etiam non approbantibus regula auſterior induci, & hæc fuit opinio Innocentij in c. ſuper eo. ſupra. de Regularibus. quia renunciauerunt propriæ voluntati, capit. non dicatis. 12. quæſtione 1. vnde hac ratione concludunt Innocentius & gloſ. prædicta, quòd quamuis non poſſit ordo mutari ſine omnium
7 voluntate, c. pen. ſupra, de his quæ vi metusve cauſa. tamen † conſtitutiones auſteriores eiuſdem ordinis fieri poſſunt, quibus etiam non conſentientes aſtringuntur. Quæ concluſio ſecundùm gloſſam in dicto capitul. quod omnes. videtur expreſsè probari per textum in capitulo vnico, in principio, & §. vltimo, de ſtatu regularium, libro ſexto. ſed ad illum textum poſſet reſponderi, quod loquitur de auſteriori conſtitutione Papæ. vnde non probat hoc idem in conſtitutione aliorum, puta Capituli monachorum. Et hanc primam opinionem, & diſtinctionem ſequuntur Archidiac. & Dominic. in capitulo geſta. 74. diſtinctio. & dominus Cardinal. & dom. Abb. in dicto c. ſuper eo. vbi dominus Abb. vltima quæſtione. amplius putat etiam ſolum Abbatem hoc poſſe per id quod habetur in regula, nam quodlibet durum Abbas monacho præcipiat, dummodò ſit licitum, & impleri valeat, non poteſt monachus contradicere. Idem dom. Abb. hic, qui dicit hanc opinionem eſſe communem, pro qua etiam inducit text. in c. reprehenſibilis, in fin. ſupra eodem. ſecundùm vnum intellectum, ſecundùm quem Abbatis, & Capituli ſtatuta obligant monachos ſingulos, & moniales, & videtur in eis ſufficere maior pars Capituli. argum. c. 1. ſupra. de his quæ fiunt à maiori part. cap. ſed ille textus in d. c. reprehenſibilis, in fin. non videtur facere, quia ea vera nõ loquitur de ſtatuto arctioris vitæ. Secundò, poſito quod de tali ſtatuto loqueretur, poſſet diſputando reſponderi, quòd immò non ſufficit maior pars ad effectum obligandi eos qui non conſentiunt, dicto capitulo quod omnes, de regulis iuris, libro ſexto. Habes igitur communem opinionem in hoc primo articulo de religioſis, ſecundùm quam duæ ponuntur concluſiones: Prima, quia non poteſt noua conſtitutione ordo ſiue regula mutari, ſine conſenſu omnium, id eſt, conſtitutione tali non obligantur hi qui non conſentiunt, vnde ſufficit maior pars ad alios cõtradicentes obligandos, & in hoc omnes conſentiunt, & procedit iſta concluſio etiam in conſtitutione Papæ, id eſt, etiam ſi Papa mutaret regulam alicuius congregationis regularis, puta diſponendo, vt religioſi ſancti Michaëlis extra muros Piſanæ ciuitatis, qui profeſſi ſunt regulam ſancti Auguſtini, teneantur obſeruare regulam ſancti Benedicti, nam conſtitutio talis non obligat niſi conſentientes, quia hęc eſt alia regula, ad quam Papa non poteſt me inuitum obligare. Non enim poteſt aliquis

Digitized by Google

quis obligari ad regulam ſpecialem ſine voto, & profeſſione ſua ſpeciali, *c. vnico, de voto, libro ſexto*. Sed votum quo aliquis profeſſus fuit regulam ſancti Auguſtini, non eſt votum profeſſionis regulæ ſancti Benedicti, ſed aliud ſpecie diſtinctum, ergo non poteſt ſine voto, & profeſſione obligari ad aliam regulam. Secunda concluſio ſit ſecundùm communem ſententiam, quòd ſi per conſtitutionem ordo ſiue regula non mutetur, ſed ſolùm diſponatur aliquid propter quod eadem regula ſit aſperior, & arctior, omnes profeſſi etiam contradicentes ad eius obſeruationem obligantur. Quam concluſionem dom. Abb. *in d. c. ſuper eo. ſupra, de Regularibus*. ampliat, vt procedat non ſolùm in conſtitutione Papæ, aut Abbatis, & Capituli, ſed etiam ſi ſolus Abbas tale aliquid diſponat, *vt ſupra diximus*. Secunda opinio ponitur contraria, ſecundùm Ioannem & gloſ. *in dicto capitulo gesta. 74. diſtinctione, per illum textum, & capitul. non eſt. 15. quæſtione prima, & capitul. præſem. 20. quæſtione tertia, & capitul. integritas. 32. quæſtione prima*. Sed illi textus non faciunt ad terminos vltimæ concluſionis ſupra poſitæ, quia loquuntur de mutatione, vel ſuſceptione noui ordinis, aut regulæ, aut vitæ, puta de diacono promouendo ad ſacerdotium, vel de laico religionem profeſſuro, aut de facturo votum virginitatis, ad quæ omnes fatentur neminem inuitum cogi poſſe: ſpecialiter autem ad textum *in d. cap. non eſt*. reſpondetur concedendo, quòd nemo peccat niſi ex propria voluntate, & non habent crimen quæ reluctantibus inferuntur. Sed in terminis noſtris quamuis profeſſus modo contradicat conſtitutioni quæ fit, nihilominùs obligatur ex propria voluntate antecedente, quia profitẽdo regulam, intelligitur ſpõte ſe obligare non ſolùm ad ea quæ in regula expreſſa ſunt, ſed etiam ad omnia quæ à poteſtatem habente rationabiliter ordinata ſunt, aut in futurum ordinabuntur ad eandem regulam, ſicut ſi aliquis, exempli gratia, profiteatur aliquã vniuerſitatem, puta fiat ciuis Piſanus, intelligitur ſponte ſe obligare omnibus ſtatutis Piſanis non ſolùm factis, ſed etiam quæ poſtea fient, vnde quamuis poſtea in aliquo ſtatuto faciendo contradicat, nihilominùs obligabitur ad illius obſeruationem. Comprobatur iſta concluſio ex ſententia Thomæ *ſecunda ſecundæ, quæſtione 86. articulo 9*. vbi concludit, quòd aliquid continebatur in regula dupliciter, vno modo ſicut finis regulæ, vt ea quæ pertinent ad actus virtutum, & horum tranſgreſſio quantum ad ea quæ cadunt communiter ſub præcepto, obligat ad mortale peccatum, quantum verò ad ea quæ excedunt communiter neceſſitatem præcepti, non obligat ad mortale niſi propter contemptum, quia religioſus non tenetur eſſe perfectus, ſed ad perfectionem tendere cui contrariatur perfectionis contemptus. Altero modo continetur aliquid ſub regula, vt pertinens ad exterius exercitium, ſicut ſunt omnes exteriores obſeruantiæ, inter quas ſunt quædam ad quas obligatur religioſus ex voto profeſſionis, votum autem profeſſionis reſpicit principaliter tria ſubſtantialia, paupertatem, continentiam, & obedientiam. Alia verò omnia ad hæc ordinantur, & ideo tranſgreſſio iſtorum trium obligat ad mortale, aliorum autem tranſgreſſio nõ obligat ad mortale, niſi propter contemptum regulæ, quia hoc directè contrariaretur profeſſioni, per quam aliquis vouit regularẽ vitam: vel propter præceptum, ſiue oretenus à prælato factum, ſiue in regula expreſſum, quia eſſet facere contra obedientiæ votum, & ex his videtur optimè comprobari ampliatio dom. Abb. *ſupra poſita*. de qua tamen dicemus inferius, vtrùm ſimpliciter vera ſit. Amplius Oldra. *conſ. 96. nunquid monachum, &c.* concludit, quòd etiam Papa non poteſt conſtituere, vt monachus inuitus claudatur arctiori clauſura, quàm ex regula ſit aſtrictus, quia fruſtrà eſſet datus annus probationis, *de quo in c. ad Apoſtolicam. ſuprà de regular*. qui datur ad hunc finẽ ex parte ipſius, vt conſiderãs ipſius regulæ ſtatum intelligat ſe ita eam obſeruaturum, vt præguſtauit, & non aliter, vnde ſi mutatur, fruſtra præceſſit illa prægustatio, & probatio, & hanc opinionem ſequitur Decius *hic*, ſed Felin. qui ſequitur priorem ſententiam, reſpondet prædictæ rationi, quòd annus probationis non datur principaliter, vt nouitius experiatur in ſpecie mores huius regulæ, ſed propriam aptitudinem ſuam ad religionem in genere, vnde cùm primùm aliquis profitetur, videtur ſe ſubiicere cuilibet alterationi & diſpoſitioni ſuperioris, neque poteſt dicere ſe deceptum, quia conſiderare potuit, & debuit huiuſmodi euentus, attentis religionum ſtatibus qui quotidie alterantur. Sed Decius admittit hanc rationem, & ſolutionem, quando alteratio durioris vitæ fit in aliquo accidenti, vel in ſimili caſu ad conſuetam vitam religionis, quã profeſſus expertus fuit, de quo veriſimiliter cogitare potuit, ſecùs quando aſperior vita conſtituitur aliquo ponderoſo reſpectu, tunc enim profeſſus non videtur ad eã inuitus aſtringi, quia voluntas ipſius profitẽtis limitata fuit ad religionis qualitatem. Sed iſta replicatio videtur inſufficiens, conſtat enim quòd Doctores qui ſequuntur cõmunem ſententiam, loquuntur de conſtitutione rationabili, & iuſta, id eſt, facta ex iuſta cauſa, nam ſi eſſet conſtitutio, *c. erit autem lex. 4. diſtinct. & c. conſuetudo. 1. diſtinc.* ergo vt perſiſtamus in exemplo de quo loquitur Oldrad. ſi Papa conſtituat vt monachi alicuius monaſterij contineantur ſub arctiori clauſura, qua hactenus contenti fuerunt, præſumitur ex iuſta cauſa hoc ſtatuere, puta quia fortè animaduertit religioſos illos ab orbita regulæ deuiaturos, niſi hoc remedio contineantur, ergo cõſtitutio talis ordinatur, & pertinet ad ſtatutum eiuſdem regulæ, & conſequenter profeſſus intelligitur voluiſſe obligare ſe ad omnia quæ aliquando ex iuſta cauſa conſtituentur à poteſtatem habente, quamuis aſperior vita indicatur, dummodò cauſa concernat conſeruationem eiuſdem regulæ, quo caſu videtur verior communis concluſio. Si verò conſtitutio fieret aut ſine cauſa, aut ex cauſa laudabili, non tamen neceſſaria ad conſeruationem regulæ, puta quia religioſi eam obſeruant, neque periculum imminet aut ſuſpicio de lapſu eorum, ſed conſtituens mouetur ſolùm hac ratione, vt fiant perfectiores: in hoc caſu videtur verior opinio Oldradi. Non obſtat quòd monachus tenetur tendere ad perfectionem, vt ſuprà diximus ſecundùm Thom. quia hoc intelligitur iuxta modum ſuæ profeſſionis, alioquin ſequeretur, quòd quilibet religioſus regulæ facilioris idoneus ad aſperiorem, teneretur ad eam tranſire, vt fiat perfectior, quod eſt falſum, hoc enim non eſt in præcepto, ſed in conſilio ex quibuſdam cauſis, & ſeruatis ſeruandis, de quibus *in c. licèt quibuſdam. infra, de Regularibus*. & Thom. *ſecunda ſecundæ, quæſtione vltima, articulo* 8. ad rationem qua mouentur Innocen. & alij, videlicet quia monachus non habet voluntatem, reſpondet Decius, quòd hoc verum eſt in his quæ ſunt ſecundùm regulam, & conſtitutiones ordinis, ſecùs ſi modus excedatur, *vt ſupra diximus ſexto notab. & probatur in gloſ. vltim. & in capit. de priore, infra eodem*. Sed iſta ſolutio non ſatisfacit in conſtitutione arctiori quæ fit ex cauſa neceſſaria concernente conſeruationem eiuſdem regulæ, quia in talibus conſtituens non excedit modum, cùm conſtitutio ad eandem regulam ordinetur, licèt aliquid arctius imponat, *dicto capitulo vnico, de ſtatu regularium, libro ſexto*. Inſuper idem Decius reſpondet ad textum *in dicto cap. vnico*. quòd ibi non indicitur ſtrictior vita, quàm conditio perſonarum, & qualitas religionis poſtularet, loquitur enim de monialibus, quæ impudenter, & contra ſexus verecundiam extra ſua monaſteria vagabantur, vnde ibi non videntur grauatæ vltra naturã religionis, ſed potius vt ad priſtinum bonum modum viuendi reducantur. Sed neque ſolutio iſta ſufficiens eſt: primò, quia nõ eſt verum quòd text. ille loquatus ſolùm de monialibus impudentibus, & vagabundis, ex illa præfatione non ſumitur cauſa finalis conſtitutionis illius, ſed impulſiua, id eſt ſicut Calphurnia dedit cauſam impulſiuam edicto generali de omnibus fœminis etiam probis, & impudicis, *de quo in l. 1. §. ſecundo loco. ff. de poſtulando*. ita moniales vagabundæ cauſam impulſiuam dederunt illi conſtitutioni. Non enim dicit omnes fuiſſe impudentes, & vagabundas, ſed quaſdam, ergo erant etiam multæ moniales modeſtæ, & probæ, & tamen conſtitutio fit generalis de omnibus, *d. c. vnico*, §. 1. ergo ratio finalis eſt non ſolùm, vt improbæ reducantur ad priſtinum bonum modum viuendi, vt dicit Decius, ſed etiam vt probæ, & honeſtæ in ſuo ſtatu, & modo rectè viuendi conſeruentur. Præterea concedimus, quod ibi non inducitur ſtrictior vita quàm conditio perſonatũ, & qualitas religionis poſtulet, ſed negamus quod aliud ſit in monachis, ſi etiam in eis conſtitutio fiat ex cauſa propter quam expediat etiam eis clauſuram indicere, tunc enim indicitur eis ſimiliter arctior vita quàm conditio perſonarum, & qualitas religionis poſtulet: ad rationem de conſtitutionibus ordinis, ad quas religioſi obligantur, vt in hoc text. reſpondet idem Decius, quod hoc eſt verum in his, in quibus ſuperiores habent poteſtatem, ſed non quantum ad hoc, vt aſperior vita eis renitẽtibus indici valeat, & eodem modo reſpondet ad rationem de poteſtate ſummi Pontificis. Quamuis enim † ſupremam habeat 8
poteſtatem, non tamen videtur poſſe inuitum religioſum aſperiori cõſtitutione aſtringere. Sed iſta quoq; ſolutio nõ ſatisfacit, quia cùm loquamur de cõſtitutione facta ex iuſta cauſa, hoc eſt falſum,

Digitized by Google

falſum, quòd ſuperior non habeat poteſtatem, vt eſt caſus in *dicto capit. vnico*. Clauſura enim religioſorum ſiue maſculorum, ſiue fœminarum, eſt de iure poſitiuo, nam ius diuinum hoc non præcipit niſi his qui hoc ipſum vouerunt, ergo neceſſariò concluditur, quòd ſuperior indicens clauſuram religioſis, ſiue maſculis, ſiue fœminis, qui ad eam ex voto non tenebantur, indicit eis vitam arctiorem, & tamen conſtitutio valet, *dic. c. vnico*. Differentia verò inter maſculos, & fœminas eſt irrationabilis, vbi ſubeſt cauſa in vtriſque. Quamuis enim clauſura magis conueniat religioſis fœminis, quàm viris, vtique tamen etiam viris cōuenit, vbi cauſa ſubeſt, puta, quia regula eorum periclitaretur, niſi eis vel quibuſdam ipſorum indicatur. Præterea de clauſura loquimur gratia exempli, nam quæſtio ſit generalis non ſolùm de clauſura, ſed etiam de aliis quæ poſſunt æquè maſculis, vt fœminis conuenire, aut etiam magis maſculis, puta vt teneantur aliquod opus facere, ad quod viri magis idonei ſunt, quàm mulieres. Ergo differentia non eſt ſumenda ea diuerſitate ſexus, ſed ea cauſa conſtitutionis, quia verò quæſtio iſta videtur ambigua, & non ſolùm ad Canoniſtas, ſed etiam ad Theologos pertinet, non pigebit quorundam Theologorum opinionem referre. Vltima igitur opinio ponitur ſecundùm Angelum de Clauaſ. *in ſumma ſua, in verbo. Religioſus.* vbi format quæſtionem, Vtrùm re-
9 ligioſi ex præcepto teneantur † obedire prælato in omnibus? ex qua, quæſtio propoſita deciditur. Diſtinguit autem quinque caſus, aut enim prælatus præcipit aliquid ſecundùm regulam, aut præter regulam, aut infra regulam, aut contra regulam, aut ſuprà regulam. Primo caſu quando præcipit ſecundùm regulam tenētur obedire non ſolùm ſi præceptum ſit ſecundùm regulam explicitè, ſed etiam implicitè, puta de obſequiis pertinentibus ad communitatem earum, & de negotiis ordinis, ſine quibus conſeruari non poſſet ordo regularis, item ea quæ faciunt ad regulę pleniorem obſeruationem. Hæc enim implicitè ſunt ſecundùm regulam, & in hoc Doct. omnes communiter conueniunt ſecūdùm eum, & ex his infertur defenſio communis concluſionis expoſitæ, *vt ſupra diximus*. Cùm enim loquuntur de conſtitutione, vel præcepto actioni concernente regulam, ſine quo regula periclitaretur, tale præceptum, vel conſtitutio cenſetur ſecundùm regulam implicitè, & conſequēter ad eius obſeruationem religioſi obligantur ex voluntate antecedente, vt plenius ſuperiùs declarauimus. Secundo caſu quando prælatus præcipit aliquid præter regulam, id eſt, quod neque continetur explicitè in regula, neque ad contenta in ea ordinatur aut expedit, vt leuare feſtucam de terra, vel tale aliquid facere, quidam putant in grauibus religioſos non teneri obedire, ſecùs in leuibus, ſed idem Angel. dicit verius eſſe, & communius teneri quod neq; in grauibus neq; in leuibus quæ ſunt præter regulam obedire tenētur, quia non habuit profitens animum ſe ad hæc talia obligandi. Adde Thom. *ſecunda ſecundæ quæſt.* 104. *art.* 5. vbi concludit, quòd ex duabus cauſis poteſt contingere, vt ſubditus non teneatur ſuperiori ſuo in omnibus obedire. Primò propter præceptum maioris poteſtatis, puta ſi defenſor ciuitatis præcipiat mihi aliquid, præſes autem præcipiat contrarium, aut ſi conſul iubeat id, cuius oppoſitum princeps imperat, aut ſi Papa vel Imperator mādet aliquid contra pręcepta Dei. Huiuſmodi enim præceptis nō ſolùm non tenetur ſubditus obedire, ſed etiam tenetur non obedire, vnde ſi obediret, eſſet obedientia indiſcreta, & vitioſa, *c. Iulianus, & c. ſi dominus, & c. qui reſiſtit. 11. quæſtio. 3. & Actuum Apoſt. cap. 10. Obedire oportet Deo magis quàm hominibus*. altera cauſa eſt propter defectum ſuperioritatis, vel prælationis in eo quod pręcipitur, id eſt, quando ſuperior præcipit aliquid ſubdito in quo ei non eſt ſubiectus, puta ſi dominus ſeruo præcipiat, vt contrahat matrimonium, vel non contrahat: aut eidem inſtituto hæredi, vt adeat hæreditatem, aut ne comedat aliquem cibum ſibi ſalubrem. Aut econtrario, vt comedat cibum ſibi noxium, aut tale aliquid ex his, in quib. ſerui nō ſunt ſerui, ſed pares dominis, *iuxta ea quæ notantur in l. quod attinet. ff. de regulis iuris, & l. 3. in fine, C. de hæred. inſtit. & in c. 1. infra, de coniug. ſeruor. & in Authen. de monachis §. 1. & § ſancimus ergo, collat. 1.* religioſi autem obedientiam profitentur, quantam ad regularem conuerſationem, ſecundùm quam ſuis prælatis ſubiecti ſunt, & ideo quantum ad ea ſola obedire tenentur, quæ poſſunt ad regularem conuerſum pertinere, & hæc eſt obedientia ſufficiens ad ſalutem. Si autem in aliis obedire voluerint, hoc pertinebit ad cumulum perfectionis, dummodò non ſit contra Deum, aut contra profeſſionem regulæ, quia talis obedientia eſſet illicita. Ex his poteſt triplex obedientia diſtingui ſecundùm Thom. vna ſufficiens ad ſalutem, videlicet quæ obedit in his ad quæ obligatur: alia perfecta, quæ obedit in omnibus licitis: tertia indiſcreta, quæ obedit etiam in illicitis. Tertio caſu principali, quando prælatus pręcipit aliquid infra regulam, puta reficere corpus, & ſimilia, tenentur ei religioſi obedire. Sed iſte caſus non videtur ſeparatim ponendus & diſtinguendus à primo, quia hæc talia quæ ſunt infra regulam, pertinent ad ipſam, & in ea continentur ſaltem implicitè, ergo huiuſmodi præcepta ſunt ſecundùm regulam, quia fiunt ſecundùm virtutem diſcretionis, quæ eſt ſal omnium regularum, vnde Ephrem in ſermone de vita monaſtica: Imitator, inquit, eſto probatiſſimorū ac ſpiritualium patrum, eorum regulam ſequere, illorumq; decretis acquieſce, neq; ſupra modum coneris, exceſſa ne fortè proficere nequeas: rurſus nimium cęteris humilia, vt multiplicetur merces tua, neque delitiis foueas corpus tuum, ne fortè oppugnet te. & infrà: quòd ſi te verſus vltra diſcretionis normam laboribus maceras, ita quoque nihilominùs opprimitur anima tua dum mœſtitiæ ſubditur, & corpore vincta detinetur iracundia tentatur, ad laudes Deo referendas, atq; ad orandum obtemperandumq; maioribus ſegnis efficitur: te ipſum igitur ſub diſcreta patrū norma cuſtodi, & ne quid nimis, vt perfectus in omnibus fias. inſuper Ioan. Caſſianus *lib. 4. de inſtit. cœnobiorum*. probat obedientiam eſſe religioſis maximè neceſſariā: multis enim experimentis edocti ſancti Patres Ægyptij, & Thebaidis tradunt monachum ne voluptatem quidem concupiſcētiæ ſuæ refrænare poſſe, niſi prius mortificare per obedientiam ſuas didicerit voluntates: ideoque pronunciat nullatenus præualere, vel iram, vel triſtitiam, vel ſpiritum fornicationis extinguere, ſed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus virtutem perpetuam, nec firmam diuturnamq; poſſe retinere concordiam, ſed nec in cœnobio diutius quidē perdurare eum, qui prius voluntates ſuas non didicerit ſuperare. Item Thom. *ſecunda ſecundæ, quæſt. 186. art. 8.* probat obedientiæ votum eſſe potiſſimùm, & præcipuum inter tria vota ſubſtantialia regulæ, vnde quamuis ſuprà diximus, religioſos non teneri obedire in his, quæ ſunt præter regulam, non tamen debent ſibi blandiri, & proni eſſe ad obedientiam recuſandam hoc prætextu, quia dicant præceptum eſſe præter regulam, neque ſuo iudicio, & prudentiæ inniti debent, ſed potius exiſtimare præceptum eſſe ſecundùm regulam implicitè, nam ſi, exempli gratia, prælatus pręcipiat religioſo, vt ieiunet aliquibus diebus, quibus non tenetur ſecundùm verba regulæ, ſi tamen hoc ideo iubeat quia eum videt eſſe pronum in libidinem, & facilè prolapſum, niſi ieiunio coërceatur, vtique pręceptum eſt ſecundùm regulam implicitè, quia ordinatur ad ipſius conſeruationem, ergo cauere debet, ne huiuſmodi præceptis temerè contradicat, & à diabolo decipiatur. Quarto caſu, quando prælatus præcipit aliquid contra regulam, ibidem Angel. diſtinguit, aut ipſe prælatus poteſt contra regulā diſpēſare in tali præcepto, & tunc tenetur ſubditus ei obedire, quāuis ipſi ſubdito videatur hoc irrationabile, puta ſi prælatus præcipiat ſubdito, vt frangat ieiunium, quia probabiliter dubitat de ipſius debilitate, quamuis enim ſubditus reputet ſe non eſſe debilem, tamen debet in hoc ſe ſupponere iudicio pręlati, & ei obedire, quia frequenter euenit, vt alij magis cognoſcant alterius debilitatem ex eius aſpectu quàm ille, qui patitur ſiue ex ignorantia, ſiue ex fauore, aut eſt dubium, an pręceptum ſit contra regulam, vel an poſſit diſpenſare, & tunc ſimiliter obedire tenetur *c. quid culpatur, in fin. 38. quæſtione 1.* Sed iſta concluſio procedit, quando ſubditus dubitat, prælatus verò nō dubitat, vel dicit ſe non dubitare pręceptum ſuum non eſſe contra regulam. Si autem ipſe quoque dubitaret, vtrùm ſit contra regulam, aut vtrùm poſſit diſpenſare, nō debet ei obedire, quia præceptū ſuum de quo dubitat, eſt irrationabile, cùm prius debeat inſtrui vtrùm ſit contra regulam, vel quod ipſe non poteſt diſpenſare. Aut ſi poteſt, conſtat non ſubeſſe cauſam legitimam diſpenſandi, & in his caſibus nō debet ei ſubditus obedire, quia tale præceptum eſt contra ius diuinum, & non habet hanc poteſtatem per ea, quæ ſupra diximus, & quæ de diſpenſatione ſine cauſa poſuimus *in c. quia intantùm. infra, de præbend. & in aliis locis ibi adductis*. Quinto caſu, quando prælatus præcipit aliquid ſupra regulam, diſtingue ſecundùm eundem Angel. aut enim pręcipit ad cautelam peccati euitandi, puta, quia cognoſcit ſubditum eſſe libidinoſum, iubet ei, vt ieiunet in pane, & aqua, & in hoc caſu tenetur ei obedire, quando veriſimiliter intelligit ſe non poſſe aliter peccatū euitare: alioquin non tenetur. Aut præcipit

Digitized by Google

cipit in pœnam peccati commiſſi, & tunc tenetur ei obedire, *c. dilectus. 2. & cap. quoniam ſimoniaca. infra de ſimonia.* ſed iſta concluſio limitatur, niſi excedat modum: vt *in text. & cap. de priore. infra eod.* Aut prælatus præcipit aliquid ſupra regulam cauſa maioris meriti, puta vt ſubditus martyrium ſubeat, & tunc non tenetur obedire, *cap. geſta. 74. diſt.* Quæ concluſio ampliatur non ſolum ſi ſolus prælatus hoc iubeat, ſed etiam ſi maior pars capituli conſtituat nouam regulam arctiorem, nam alij contradicentes nõ aſtringuntur, vt ſupra diximus ſecundum cõmunem ſententiam: ſi vero non mutata regula maior pars capituli conſtituat arctiorem vitam, idem Angel. refert opinionem Innoc. & aliorum putantium omnes obligari, vt *ſup.* retulimus in *prima opinione,* ſed ipſe Ang. dubitat, & potiùs credit contrarium, per *regulam quod omnes, de regul. iuris lib. 6.* ſed nos dicimus vtranque opinionem procedere in caſu ſuo, ſecundum diſtinctionem, quam *ſupra* poſuimus *in ſecunda opinione ibi, ſed iſta replicatio,* &c. & quia ibi locuti fuimus prolixius diſputando. Breuiter pro reſolutione illius articuli de arctiori conſtitutione Papæ, vel capituli notandæ ſunt infraſcriptæ concluſiones, prima ſi conſtitutio arctioris vitæ inducat mutationem nouæ regulæ, puta ſi diſponat, vt religioſi ſancti Auguſtini teneantur viuere ſecundum regulam ſancti Benedicti, etiam ſi fieret à Papa, non obligat niſi conſentientes. Secunda ſi per conſtitutionem arctioris vitæ non mutetur ſpecies regulæ, puta ſi diſponat, vt religioſi aliqui teneantur viuere ſub clauſura, ſi quidem fiat ſine cauſa neceſſaria concernente conſeruationem eiuſdem regulæ non obligat eos, qui non conſentiunt, quamuis fiat ex cauſa laudabili, vt ſint perfectiores, & meritum eorum augeatur, & in hoc caſu procedit ſecũda opinio *ſuprà* poſita per ſuas rationes. Tertia, ſi talis conſtitutio fiat ex cauſa pertinente ad conſeruationem eiuſdem regulæ, quia niſi fieret ipſa regula periclitaretur, obligat omnes etiam non conſentientes nunc, quia obligantur ex voluntate antecedente, vt plenius *ſupra* probauimus, & in hoc caſu procedit prima opinio, quam diximus eſſe communẽ. Ex ſupradictis etiam patet non eſſe veram ſimpliciter opinionem domini Abb. *in d. c. ſuper eo. infra de regularib.* quatenus ampliat communem concluſionem ad præceptum ſolius abbatis, ſed oportet diſtinguere, vt *ſupra* diximus ſecundum Thom. & Ang. de Clauaſ. Sequitur ſecundus articulus de clericis ſecula-
10 ribus quem ſeparatim diſputabimus in quæſtione ſubiecta. † Secundò quæro vtrum eadem diſtinctio quam ſupra poſuimus in religioſis locum habeat etiam in clericis ſecularibus. Reſpon. Inn. *in c. ſuper eo. infra de regularibus.* videtur facere differentiam inter clericos non profeſſos religionem, & religioſos, qui profitendo renunciauerunt propriæ voluntati, nam illi non poſſunt inuiti grauari regula grauiori: vtitur tamen aduerbio dubitandi, fortè. deinde ſubiungit ſecus eſſe in religioſis, quia quamuis non poſſint inuiti obligari ad aliam ſpeciem regulæ, poſſunt in eadem conſtitutionibus auſterioribus aſtringi, vnde apertè ſentit clericos ſeculares non poſſe inuitos obligari conſtitutionib. aſperioribus, quamuis per eas non mutetur ſpecies ordinis eorum, ex qua opinione ſi vera eſſet videtur inferri, quod conſtitutio diſponens, vt clerici teneantur aliquibus diebus ieiunare in pane, & aqua, vel deferre cilicium aut dicere plures Pſalmos, & orationes quàm communiter alij dicant, nõ obligat inuitos,
11 ſed non eſt ſimpliciter vera, vt inferius apparebit. Sed † gloſſ. *in cap. propoſuiſti. in verbo, ſed ea planè.* putat Papam conſtitutione ſua poſſe obligare clericos ad arctiorem vitam ad quam non tenebantur ſecundum ſpeciem ordinis quem ſuſceperunt, puta, vt Acolyti non poſſint matrimonium contrahere, quia habet plenitudinem poteſtatis, *cap. decreto. 2. quæſt. 6. & cap. propoſuit. infra de conceſ. praben. & l. princeps legibus. ff. de legibus, & in d. l. digna vox. C. eod. tit.* & loquitur expreſsè illa gloſ. de clericis promotis, ſed quamuis in promouendis cõcluſio iſta vera ſit, id eſt, quamuis Papa poſſit conſtituere, ne in poſterum aliquis poſſit promoueri ad ordines minores, niſi voto ſolemni voueat cõtinentiam, tamen in promotis hæc opinio eſt falſa, quia immo non poteſt Papa eos inuitos obligare, vt rectiùs putat *in dicto capitul. propoſuiſti,* cuius ſententiam ſequuntur *ibidem* Archidiac. & Domini. & Archidiac. *in cap. certe, 12. quæſt. 1.* & Hugo & Archidiac. *in capit. de his 24. diſtinct. & gloſſ. in regula, quod omnes de regul. iuris libro 6.* Tertia opinio ponitur ſecundum Domin. Abb. *hic,* qui diſtinguit, aut enim quærimus vtrum poſſit eis indici aſperior vita, per quam perſonæ ſtatus mutetur, vt in exemplo *ſupra* poſito de Acolytis, vt teneantur continentiam obſeruare, neque poſſint matrimonium contrahere, vel teneantur proprijs bonis renunciare, & in hoc caſu procedit prædicta opinio, quod non poteſt, niſi clerici ordinati conſentiant. Nam continentiæ bonum, aut renunciationis temporalium, & alia huiuſmodi ardua quæ non ſunt in præcepto, ſed in conſilio, ſuaderi poſſunt non imperari, *capitul. integritas, 32. quæſt. 1.* quem text. ad hoc allegant Ioann. & alij quos *ſupra* retulimus, & hæc eſt communis concluſio, & vide ad hoc text. *in capit. 1. 31. diſtinct. & in cap. multorum. cum gloſſ. in verſicul. prohibitum 27. quæſt. 2.* videtur tamen concluſio iſta limitanda ſecundum Domin. *in cap. ab exordio antepenul. no. 35. diſtinct.* quando conſtitutio aſperioris vitæ fit ſecundum regulam antiquam illius loci, ſeu conuentus quæ non obſeruabatur, id eſt, quando per conſtitutionem reducitur locus ad ſtatum antiquæ regulæ aſperioris hactenus non obſeruatæ, per illum text. *in d. cap. exordio,* ſed dom. Felyn. dicit eſſe conſiderandum vtrum Domi. loquatur de maiori auſteritate mutante ſtatum perſonæ, puta quia ſecundum antiquam regulam loci illius clerici non poterant contrahere matrimonium, aut habere bona propria, quę tamen non obſeruabatur, & modo fit conſtitutio de antiqua regula, & vita innouanda, & obſeruanda. Nam ſi loquitur in hoc caſu concluſio ſua non eſt ſimpliciter vera, quia ſi lex antiquæ regulæ fuit canonicè abrogata, *iuxta ea quæ notantur in capit. vltim. ſup. de conſuetud.* aut ſi nunquam fuit recepta, vt *in cap. vltim. §. vltimo. 4. diſtinct.* & glo. & docto. *in cap. 1. ſup. de treng. & pace.* videntur excuſari, qui tempore ſuo hunc ſtatum præſentem inuenerunt, ſecundum quem regula illa antiqua non obſeruatur, & conſequenter nõ poſſint inuiti obligari cõſtitutione tali mutante ſtatum perſonę, quamuis reducat conuentum ad ſtatum antiquæ regulæ. Adde, quod Domi. *in d. c. ab exordio.* videtur apertè limitationem ſuam etiam in hoc caſu intelligere, nam dicit concluſionem prædictam, quam colligit ex illo text. eſſe notandum ad limitationem eorum, quæ traduntur *in dicta regula quod omnes tangit, de reg. iur. lib. 6.* vbi glo. & doct. concludunt, quod clericis ſecularibus promotis non poteſt induci durior ſtatus abſtinentiæ, quam habeant. Nam concluſio iſta ſecundum eum videtur limitanda niſi ſtatus ad quem noua conſtitutio aſtringit, fuiſſet etiam inductus antiquiſſima lege, quamuis intermedia fuerit lex contraria, ergo loquitur de conſtitutione mutante ſtatum perſonæ. Nam de hac loquuntur gloſſ. & doctor. *in dicta regula, quod omnes,* vt patet in exemplo de Acolytis poſito in illa gloſſ. quam Dom. limitat: item loquitur etiam in caſu in quo antiqua lex fuit abrogata, vt patet ex prædictis verbis ſuis quamuis intermedia fuerit lex contraria. Nam ſi antiqua lex non fuiſſet legitimè abrogata intermedia contraria non eſſet lex, vel conſuetudo, ſed corruptela. Vnde breuiter diſtingue: Aut conſtitutio antiquæ regulæ durioris fuit canonice abrogata, & tunc procedit opinio Felyn. quia noua conſtitutio reducens clericos ad ſtatum antiquum mutat eorum ſtatum præſentem, & legitimum cum antiquus fuerit ſublatus, vnde nõ poſſunt ad hoc renitẽtes aſtringi. Aut cõſtitutio antiqua non fuit canonicè ſublata, ſed per abuſum illicitum, & corruptelam non obſeruatur, & in hoc caſu clerici omnes etiam inuiti obligantur, tum quia in hoc caſu conſtitutio noua diſponens idem, quod antiqua non mutat ſtatum clericorum legitimum antiquæ regulæ quæ non eſt abrogata, ſed ſolum compellit eos ad dimittendum ſtatum illicitum, in quo de facto verſantur, & obſeruandum ſtatum legitimum, tum etiam quia non obligat eos obligatione noua tanquam prius non obligatos, ſed confirmat antiquæ conſtitutionis obligationem qua omnino ſunt obligati, etiam ſi noua non fieret. Item adde limitationem quam modo ſubijciemus. Nunc redeamus ad diſtinctionem domini Abb. aut quærimus, vtrum clericis ſecularibus poſſet indici aſperior vita circa quædam accidentalia per quæ ſtatus perſonæ ſeu ſpecies vitæ non mutatur, & tunc ſecundum eum poteſt indici à ſuperiore, & præcipuè à Papa argum. optimum *in cap. quoniam. infra de vita, & honeſt. cleric. & cap. denique. 4. diſtinct. cum ſimilib.* idem tamen ſubiungit, quod capitulum ipſius eccleſiæ poteſt dummodo d. formæ intententur, videlicet conſenſus omnium, neque enim putat ſufficere maiorem partem, *arg. eorum quæ not.* Inn. & glo. *in c. 1. cum omnes, & conſtitutionibus,* item conſenſus, & auctoritas epiſcopi, *per ea* quæ not. Inn. *in cap. cum conſuetudinis. ſup. de conſuetudine, & & gloſſ. in c. 2. in verbo ſtatutum, de verb. ſignific. lib. 6.* ſed aduerte, quia in hoc ſecundo membro ſuæ diſtinctionis videtur domin. Abb. ſibi ipſi contradicere. Nam primo dicit ſuperiorem poſſe

Digitized by Google

præcipuè Papam, vnde putat etiam epiſcopum poſſe, vt patet ex aduerbio maximè, quo vtitur, & ex *dicto cap. quoniam*, quod allegat, vbi epiſcopis tribuitur poteſtas tale aliquid ſtatuendi, quod eſt intelligendum cum conſenſu capituli ſui per *regulam traditam in c. nouit, & c. quanto. infra de his quæ fiunt à prala. cum ſimilibus*, quomo icitur apertè putat nō requiri omnium conſenſum quando epiſcopus, & capitulum tale aliquid ſtatuit, & conſequenter ſufficere conſenſum maioris partis, quia *in d. cap. quoniam*. etiam contradictores obligantur, & compelluntur ad obſeruationem huiuſmodi ſtatuti epiſcopalis. ergo malè videtur poſtea requirere copulatiuè conſenſum omnium, & epiſcopi auctoritatem, niſi defendendo eum à contradictione reſpondeamus, quod ſi incipias à conſenſu capituli requiritur vtrunq; copulatiuè, quia non ſufficit conſenſus omnium canonicorum ſed requiritur etiam conſenſus, & auctoritas epiſcopi: e contrario autem ſi incipias ab auctoritate epiſcopi non requiritur copulatiuè conſenſus omnium, ſed ſufficit conſenſus maioris partis capituli, vt ſentit idem D. Abb. *in d. c. quoniam. in fin.* Secundò aduerte diligenter, quia text. ille non loquitur ſolum de accidentalibus per quæ ſtatus perſonæ non mutatur, immo expreſsè loquitur de ſtatuto epiſcopali per quod clerici, qui habent beneficia, & eorum bona diſtincta, quorū adminiſtratio, & redditus ſingulariter ad ſingulos pertinet, coguntur ea communicare, & qui liberi veſcuntur dormiunt, & viuunt in domibus ſuis, vel ſuorum beneficiorum compelluntur in vna communi domo communiter veſci, & dormire, & viuere: conſtat autem hanc eſſe mutationem vitæ, & ſtatus perſonarum, vt omnes fatentur, & ipſemet dom. Abb. *in dicto cap. quoniam in fine*, ergo quamuis ille tex. poſſit induci ad hoc vltimum membrum per locum à maiori, quia minus videbatur ineſſe, vt ſtatuto epiſcopi poſſit mutari ſtatus perſonarum, quàm vt poſſit indici aliquid accidentale non immutans perſonæ ſtatum: tamen per eundem text. videtur ſubuerti communis concluſio ſupra poſita in primo caſu. ſed ea aduerſo, quod ille text. non ſubuertat, ſed ſolum limitet communem ſententiam probatur, quia etiā religioſi non poſſunt inuiti obligari ad ea quæ ſunt ſupra regulam ſuam, vt patet eſt *diſtinctione ſupra poſita quæſtione proxima in 6. caſu*. ergo multo minus clerici ſeculares, ſed communicatio bonorum, & redditaum beneficiorum, & communis vita clericorum in eadem domo non eſt in præcepto, ſed in conſilio ſecundum ſtatum præſentis eccleſiæ aut etiam antiquæ poſt primitiuam aut primitiuæ quamuis enim eo tempore non eſſent conſtituta beneficia, tamen communis vita non fuit in præcepto etiam in clericis ſecundum veriorem ſententiam, quamuis quidam aliter ſentiant, vt poſuimus *in c. 1. in 2. not.* vbi etiam do. Abb. de teſtamentis, ſed quicquid olim fuerit in primitiua nihil refert quantum ad hunc articulum in quo loquimur de præſenti, ſecundum quem conſtat prædicta non eſſe in præcepto niſi his, qui ſponte ſe obligant ad communem vitam. 12. *quæſt. 1. in gloſſ. ſumma, & c. dilectiſſimis. §. vlt. cum gloſſ. vltim. & cap. certe. ea. cauſa & q. ergo ſunt ſupra regulam clericorum ſecularium*, & per ea mutatur communis ſtatus, & vita eorum, & conſequenter non videtur etiam Papa poſſe ſine cauſa concernente communis regulæ clericalis conſeruationem ad ea inuitos clericos compellere, & multo minus epiſcopi per ea quæ *ſupra* diximus *in d. primo caſu*, ergo *text. in cap. quoniam.* non eſt ſimpliciter, & indiſtinctè intelligendus, ſed intelligitur Papa epiſcopis permittere, vt ea ſtatuant vbi ſubeſt legitima cauſa concernens conſeruationem communis honeſtatis clericorum, quæ alioquin periclitaretur, puta, quando epiſcopus videt clericos alicuius loci, aut eccleſiæ diſſolutè viuere neque poſſe aliter corrigi niſi ad communem vitam reducantur: ſecus vbi non ſubeſſet huiuſmodi cauſa & ex his videtur concludi, quod nō eſt differentia in hoc inter clericos ſeculares, & religioſos, quia neutri eorum obligati poſſunt inuiti ſup. regulam eorum, niſi aſperior vita eis indicatur ad hunc finem, vt eadem regula qua ſunt obligati conſeruetur, quæ alioquin conſeruari non poſſet in eis, tunc enim obligari poſſunt, etiam, ſi conſtitutio ſuperioris immutet ſtatum perſonarum, & vitam, & procedit *text. in d. cap. quoniam. infra de vita, & honeſt. cler.* quia talis conſtitutio implicitè eſt ſecundū regulam, vnde obligantur ea voluntate antecedente, nam promittendo ſuam regulam obſeruare intelliguntur promiſiſſe omnia ſine quibus ea ſeruari non poſſet, facit regula, qui vult conſequens, & *c. l. illud. ff de acquir. hære. & l. 2. ff. de iu-*
12 *riſd. omnium indu. cum ſimilibus.* † Tertiò quæro quomodo, & ex quibus cauſis, & circumſtantijs religio ſine regula iudicanda ſit arctior, & aſperior? Reſpon. ſecundum dom. Abb. *hic*, non eſt ſimpliciter ſpectanda originalis regulæ diſpoſitio, ſed etiā conſtitutiones ordinis, quæ duriorem viuendi modum inducunt, vt *hic, & c. 1. de ſtatu mona. lib. 6.* item conſideranda eſt obſeruatio regulæ, id eſt, non ſufficit, vt regula ſit arctior niſi etiam obſeruetur, non ſolum enim ſpectandum eſt, quomodo viuendū ſit, ſed etiam quomodo viuitur, vnde ſi religioſus profeſſus regulam ſancti Auguſtini, quæ leuior eſt regula ſancti Benedicti, vellet ad hanc tranſire, & eam profiteri in monaſterio in quo non obſeruatur, vt hodie videmus in multis non poteſt, *vt in cap. ſanè*, vbi doctor. *infra de regularibus*, & hæc faciunt ad quæſtionem, vtrum fratres prædicatores poſſint tranſire ad regulam, ſancti Benedicti. Cum enim ea regula non ſint mendicantes poſtea ex conſtitutione ordinis renunciauerint bonis temporalibus, & fecerint ſe medicantes habito reſpectu ad regulam poſſent tranſire ad regulam, ſancti Benedicti, ſed nō habito reſpectu ad conſtitutiones, ſecundum D. Abb. Adde primo, quod religio potior, & præſtantior non cōſideratur ex hoc, quod habet arctiores obſeruantias, ſed ex hoc, quod ex maiori diſcretione ſunt eius obſeruantię ordinatæ ad finem religionis, vnde arctitudo, & maior aſperitas nō eſt illud, quod principaliter in religione commendatur, vt dicit Thom. *ſecunda ſecunda. q. 188. artic. 6. in reſponſione ad 3.* vbi ad hoc inducit *Eſa. c. 58.* nunquid tale eſt ieiunium, quod elegi per diem affligere hominem animam ſuam, &c. & ſententiam ſancti Antonij, quam refert Ioan. Caſſianus in ſuis collationibus, & ponitur etiam *in vitis patrum 3. parte, cap. 41.* qui prætulit diſcretionem ieiunijs, & vigilijs, & nuditati, & rerum temporalium contemptui, & omnibus alijs etiam huiuſmodi obſeruantijs, conſtat enim hanc omnia moderari, & ſine ea nullam perfici, vel ſtare poſſe virtutem. Inſuper ex his quæ tradit idem Thom. notandæ ſunt infraſcriptæ concluſiones, prima concluſio eſt. † Differentia religionū 13
principaliter attenditur ex parte finis, ſecundario autem ex parte exercitij: ſecunda, quæ infertur ex prima, quia non poteſt dici aliquid alteri potius, niſi ſecundum id in quo ab eo differt, ideo excellentia vnius religionis ſuper aliam principaliter quidem attenditur ſecundum religionis finem, ſecundario autem ſecundum exercitium, diuerſimodè tamen ſecundum vtrumq; comparatio attenditur, vt in concluſione ſubiecta. Tertia comparatio religionum ſecundū finem eſt abſoluta, quia finis propter ſe quæritur, comparatio autem ſecundum exercitium eſt reſpectiua, quia exercitium non quæritur propter ſe, ſed propter finem. Quarta, illa religio alteri præfertur, quæ ordinatur ad finem abſolutè potiorem, vel quia eſt maius bonū, vel quia ad plura bona ordinatur. Quinta, ſi plurium religionum idem ſit finis, puta vitæ cōtemplatiuæ aut actiuæ, præminentia vnius attenditur ſecundario ſecundum exercitium, nō tamen ſecundum quantitatem ipſius, ſed ſecundum proportionem eius ad finem intentum iuxta diſcretionis moderationem, vt *ſup.* diximus. Sexta, vitæ actiuæ opus duplex eſt, vnum quidem, quod ex plenitudine contemplationis deriuatur, vt doctrina & prædicatio. Vnde dicit Gregor. *homilia. 5. ſuper Ezechielem*, quod de perfectis viris poſt cōtemplationem ſuam redeuntibus dicitur, memoriam ſuauitatis tuæ eructabunt, & hoc præfertur ſimplici contemplationi, ſicut enim maius eſt illuminare quàm lucere ſolum, ita maius eſt contemplata alijs tradere quàm ſolum contemplari, alterum vero actiuæ vitę opus eſt, quod totaliter conſiſtit in exteriori occupatione, puta in dandis eleemoſynis aut in hoſpitalitate, & alijs huiuſmodi quæ ſunt minora operibus contemplatiuis, niſi forte in caſu neceſſitatis, vt idem Thom. probat *ſecunda ſecunda, quæſt. 182. artic. primo.* ex his inferuntur tres gradus religionum de quibus in cōcluſione ſubiecta, ſeptima ſupremū gradum in religionibus obtinent, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, & hæ propinquiſſimæ ſunt perfectioni epiſcoporum ſicut in alijs rebus fines primorum coniunguntur principijs ſecundorum, vt Diony. dicit. *7. cap. de diui. nom.* Secundum autem gradum tenent illæ quæ ordinantur ad contemplationem, tertius vero gradus eſt earum, quæ occupantur circa exteriores actiones. In ſingulis autem prædictorum graduum poteſt attendi præeminentia ſecundū quod vna religio ordinatur ad altiorem actum in eodem genere ſicut inter opera actiuæ vitæ potius, & præſtantius eſt redimere captiuos, quam recipere hoſpites, & in operibus vitæ contemplatiuę potior eſt oratio, quam lectio. Poteſt etiam attendi præeminentia,

nentia, ſi vna earum ad plura botum ordinetur, quàm alia, vel
ſi conuenientiora ſtatura habeat ad finem propoſitum conſe-
quendum. Ea ſupradictis patet religiones, quæ ordinantur ad
actiuam vitam actiuum ſpiritualiũ ad ſalutem animarum per-
tinentium præeminere, & præſtantiores eſſe illis quæ ordinan-
tur ad ſimplicem contemplationem, vt probat text. *in cap. licet*
quibuſdam. §. *pen. infra de regularibus*, qui de talibus loquitur ſe-
14 cundùm Thom. *in d. q.* 188. *articulo.* 6. † Secundò principaliter
adde, quod tres ſunt cauſæ propter quas ſiue propter quarum
aliquam poteſt aliquis laudabiliter de vna religione tranſire ad
aliam ſecundùm Thom. *ſecunda ſecundæ quæſt. vltima, articulo* 8.
primo quidem propter zelum perfectioris religionis, quæ per-
fectio, & excellentia non attenditur ſolum ſecundum arctitu-
dinem, ſed principaliter ſecundum id quod religio ordinatur,
ſecundariò verò ſecundùm diſcretionẽ obſeruantiarũ debitoi
fini proportionatarum, vt *ſupra* diximus: ſecundo propter decl-
nationem religionis à debita perfectione, puta ſi in aliqua reli-
gione arctiore incipiant religioſi remiſſiùs viuere, nam poteſt
aliquis laudabiliter tranſire ad religionem etiam minorem ſi
melius obſeruetur, vnde in collationibus patrum abbas Ioan-
nes de ſeipſo dicit, quod à vita ſolitaria in qua perfectus fuerat
tranſiuit ad minorem, videlicet eorum qui viuunt in ſocietate,
quia vita eremitica cœperat declinare, & laxius obſeruari. Ter-
tio propter infirmitatem aut debilitatem, ex qua interdum eue-
nit, vt non poſſit aliquis arctioris religionis ſtatuta obſeruare,
poſſet tamen ſeruare ſtatuta religionis laxioris, in his tamen tri-
bus caſibus poteſt eſſe differentia, nam in primo caſu propter
humilitatem licentia petenda eſt, quæ tamen ei denegari non
poteſt dummodo conſtet illam religionem eſſe arctiorem: ſi
vero de hoc probabiliter dubitetur, eſt in hoc ſuperioris iudi-
cium inquirendum, vt *in d. cap. licet quibuſdam. infra de regularibus*,
ſimiliter etiam requiritur ſuperioris iudicium in ſecundo caſu.
tertio vero caſu etiam diſpenſatio neceſſaria eſt: vbi vero non
ſubeſt aliqua iſtarum cauſarum tranſitus ad aliam religionem
eſt illicitus, & illaudabilis, primò ratione ſcandali, quia ex hoc
plurimum ſcandalizantur illi, qui relinquuntur, ſecundò ratio-
ne facilioris profectus in religione conſueta, in qua cæteris pa-
ribus facilius aliquis proficit, quàm in alia inconſueta, vnde in
collationibus patrum Abbas Neſtorius dicit, vnicuique vtile
eſt, vt ſecundum propoſitum, quod elegit ſummo ſtudio ac di-
ligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire feſtinet, &
nequaquam à ſua quam ſemel elegit profeſſione diſcedat, dein-
de ſubiungit rationem his verbis, impoſſibile nanq; eſt vnum,
& eundem hominem ſimul vniuerſis fulciri virtutibus, quas ſi
quis voluerit pariter attentare in id incidere eum neceſſe eſt, vt
15 dum omnem ſequitur nullam integrè conſequatur † Diuerſæ
enim religiones præeminent ſecundum diuerſa virtutum ope-
ra. Tertiò principaliter adde quantum ad quæſtionem de fra-
tribus prædicatoribus, & alijs, qui ſunt mendicantes non ex re-
gula originali, ſed ex conſtitutionibus ordinis poſtea factis,
vtrum poſſint tranſire ad regulam ſancti Benedicti: quod Dom.
in cap. 1. §. 1. *de relig. domi. lib.* 6. notat, quod illi dicuntur medi-
cantes quibus prohibitum eſt habere poſſeſſiones aut redditus
in communi pro victu neceſſario, ſed tenentur publicè victum
quærere, ſiue ad hoc ex originali regula teneantur ſiue ex cõſti-
tutionibus ordinis, & idem concludit in quæſtione ibidem ſub-
iecta ſecundum Ioan. Andr. & Guili. & per *illum text.* quia licet
non ponatur in eo verbum, vel conſtitutiones, tamen erat in
antiqua, & ſecundùm antiquam gloſſauit Guili. illam conſti-
tutionem, ſed ex aduerſu reflecti poteſt ille text. pro contraria
opinione, quia cum illud verbum, vel conſtitutiones, ex eo fue-
ſit detractum à compilatoribus habentibus auctoritatem à Pa-
pa, non videtur idem verbum detractum poſſe allegari, *per*
ea quæ notantur in proœm. ſexti. §. *antepenul.* ergo cum in eo *text.* §.
1. non ponatur diſiunctiua, ſed ſubiunctiua, profeſſio ſiue re-
gula in qua nulla fit mentio de conſtitutionibus, ſed verbum
profeſſio exponitur per verbum regula, videtur probare, quod
mendicantes dicuntur ſolum illi, qui ad prædicta obligantur ex
regula originali non qui ex conſtitutionibus, ſed prior ſenten-
tia verior, & communis eſt licet quidam contrarium putauerint
de quibus *in dicto capit.* 1. & vide doctor. *in cap. in præſentia.* vbi
Felyn. *vltima charta ibi. ſed dubitari poſſet, vtrum fratres ſeruorũ*, &c.
& Dec. *antepen. colum. ſupra de probationibus, & in alijs locis ibi ad-*
ductis, vnde Bald. *hic* dicit fratres prædicatores, qui ea conſtitu-
tionibus eorum mendicantes cenſentur perinde haberi ac ſi
eſſent mendicantes ex regula: idem Decius. adde quod iſta
concluſio probatur aperta ratione, aut enim eo tempore quo
nouitius profitetur, conſtitutio facta fuerat, & tunc profitendo
regulam intelligitur ſimul profiteri omnes cõſtitutiones factas,
conſequenter votum ſuum æquè illum obligat ad conſtitutio-
nes ordinis ſicut ad regulam, vt in hoc text. aut conſtitutio qua
efficiuntur mendicantes facta fuit poſt profeſſionem, & tunc
aut loqueris de his, qui cõſentiunt conſtitutioni, & de his idem
concluditur, quia obligantur ex nouo conſenſu proprio: aut de
his, qui non conſentiunt, ſed contradicunt, & iſti non poſſunt
inuiti obligari tali conſtitutione, cum per eam perſonarum ſta-
tus mutetur, & forma regulæ, per ea quæ *ſupra* poſuimus poſt
notā. *quæſtione prima.* Gloſſ. *prima*, diuiditur in tres. ſecunda, &
ſic iuramentum. *tertia item not. in vltima parte in fine*, vide text. *in*
cap. veſtimenta, &c. *ad nuptiarum. de conſec. diſt.* 1. *& clem. quia con-*
tinget, in princip. de relig. domib. † Quandoque tamen ex cauſa res 16
ad vnum vſum deſtinata conuertitur ad alium, *cap. quantum, de*
pœnit lib. 6. *& cap. annuus.* 12. *quæſt.* 2. *& cap. non quidem.* Glol. vlti-
ma diuiditur in tex: ſecunda niſi excedat. tertia ſicut appellat.
quarta, & ideo. quinta nec admittitur. ſexta, & hæc locum ha-
bent, quæro quæ eſt ratio propter quam probibita eſt appella-
tio à correctione? Reſpon. ſecundum gloſ. quia fit ad pœniten-
tiam, & extra formam iudicij, *argum. cap. ſi homo*, 27. *quæſt.* 1. *&*
cap. cum beatus. 45. *diſt. idem* Tancre. & Vincen. ſecundùm quos ſi
correctio fieret in forma iudicij, poſſet monachus appellare, ſi-
cut & clericus ſecularis. Inſuper Inno. *hic* dicit † hodie non eſſe 17
differentiam inter regulares, & alios, & inter correctionem,
& alium proceſſum, cum ſemper liceat appellare ſi corrector
modum excedat, quæ verba idem ſignificant, quod verbum ſi
grauet, *cap. licet in corrigendis. ſup. de offic. ordin.* Olim autem pote-
rat eſſe differentia, quia clerici ſæpius audiebãtur appellantes,
regulares vero rarius, præterea contra diſciplinam clerici non
appellabant, niſi grauarentur, in alijs vero cauſis audiebantur
appellantes etiam ſine grauamine, regulares vero vix, vel nun-
quam audiebantur, amplius hodie etiam poſſet hoc habere lo-
cum poſt ſententiam contra regulares prolatam ſecundum re-
gulam, quia iudex non deferet appellationi, ſecus in alijs: quod
autem diximus de corrigẽdis exceſſibus regularium idem con-
cludit Innocen. etiam de exceſſibus aliorum ſubditorum, *capit.*
irrefragibili. ſupra de offic. ordin. ad hæc ſi ex officio prælati con-
demnatus in cauſa correctionis appellauerit, & ſuper appella-
tione litteras impetrauerit, quamuis in ſupplicatione fecerit
mentionem de ſententia, & de appellatione ſua, non valent lit-
teræ niſi mentionem faciant de ſerie facti, & de cauſa condem-
nationis, *capit. dilectus filius Abbas. ſupra de reſcriptis, & capitul. ſuper*
eod. infra de cohab. clericor. & mulie. de quo inferius. Idem quoque
Innocent. ponit aliam differentiam inter correctionem ex-
ceſſuum, & alias cauſas, vel alia iura, quia correctio exceſ-
ſuum, nulla conſuetudine, vel præſcriptione tollitur, *cap. irre-*
fragibili. §. 5. *ſupra de offic. ordin. & cap. cum non liceat, & cap. cum ex*
officij ſupra de præſcriptionibus, quod intellige ſecundum diſtin-
ctionem ibi traditam, & vide quæ in ſimili de præſcriptione om-
nimodæ libertatis contra imperium poſuimus *ſupra eodem in ru-*
brica quæſtione. 8. *in fine, & text. in capitulo non eſt. de conſuetudine li-*
bro ſexto, ſed alia iura poſſunt conſuetudine rationabili, & præ-
ſcriptione tolli, *capitulo vltimo. ſupra de conſuet. & ſupra de præſcri-*
ptionibus per totum, ſed Hoſtienſ. dicit quicquid ſentiat Innocen.
multos eſſe caſus in quibus grauatur clericus ſecularis, & con-
ſequenter iuſte appellarà tali exceſſu correctionis in quibus re-
ligioſus non grauatur, vnde concludit, quod olim, & hodie ma-
gna eſt differentia inter correctionem regularium, & ſecula-
rium clericorum, *cap. cum ſpeciali. infra eodem, & c. qualiter, ſecun-*
do in fine. infra de accuſ. & cap. per tuas, primò in fine. infra de ſimonia.
idem Ioan Andr. qui etiam allegat Specul. idem ſentientem *in*
tit. de app. §. *in quibus, verſic. vndecimo:* Inſuper hanc ſententiam
ſequitur † dom. Anton. *hic* quam etiam apertius declarat, nam 18
concludit, quod ſiue contra regulares ſiue contra alios proce-
datur grauatus poteſt appellare, ſed in hoc eſt differentia, quia
facilius grauantur ſeculares, quia magis laxantur habenæ in
proceſſu contra regulares, vt *in text. prællegato*, & conſequen-
ter & olim hodie magna eſt inter eos differentia. Quarta opi-
nio ponitur ſecundum Domin. Cardin. qui hoc articulo, vtrum
liceat à correctione appellare, diſtinguit: aut enim loquimur
de religioſis aut de alijs, primo caſu aut ſuperior corrigit ſeu
vult corrigere ſecundũ regulam, vel conſtitutiones ordinis, &

Digitized by Google

tunc non valet appellatio, & ipſe debet ei deferre ſi ex cauſa rationabili ſit interpoſita *argumento capituli, vt debitus, & capituli de priore. infra eodem.* Nam poſſibile eſt, vt arbitrando excedat modum, vnde iudex appellationis hoc diſcutiet. Secundo caſu de alijs, qui non ſunt religioſi ſubdiſtinguit, aut enim crimen non eſt notorium, & tunc auditur appellans: aut eſt notorium, & non auditur, *cap. cum ſit Romana. infra eodem.* Facit ergo. do. Cardina. aliquam differentiam inter ſeculares, & regulares etiam in facultate appellandi à correctione, ſed dom. Abb. dicit ex opinione, & concluſione Hoſtien. non ſequi, quod opinio Innocen. ſit falſa, immo ſecundum eum eſt vera quantum ad articulum de facultate appellandi, nam hodie in hoc nulla eſt differentia inter ſeculares, & regulares, quia etiam ſeculares hodie non appellant extra iudicium, vel in iudicio ante ſententiam niſi prætextu grauaminis, quod exprimere tenentur, *cap. vt debitus infra eodem, & cap. 1. eodem titulo lib. 6.* fatetur tamen quod religioſus facilius grauari poteſt in ordine procedendi, & in cæteris quàm ſecularis, vt *in text. ſuperius inducta*, ſed non ſequitur, vt *prædicta concluſ.* Inno. falſa ſit vt diximus, quia oportet in vtriſque grauamen ſubeſſe. Olim vero poterat eſſe differentia, quia omnis appellatio quę non erat manifeſtè friuola deferebat cauſam ad ſuperiorem, *capit. ad Romanam. 2. quæſt. 6. & notatur in d. cap. vt debitus*, ſed regulares non audiebantur appellantes, niſi modus excederetur in corrigendo, *cap. cum ſpeciali infra eod.* poſt ſententiam vero diffinitiuam idem dici poteſt, nam ſi ſententia iure notorio ſit munita, non debet admitti appellatio tam ſecularium quam regularium, *cap. Romana. §. ſi autem poſt ſententiam, eodem tit. lib. 6. & in cap. cum ſit Romana. §. vltim. infra eod.* ſecus vbi aliqua exceptio competere poteſt, vel vbi poteſt habere locum regula non probata probabo, &c. *cap. cum Ioannes. ſupra de fide inſtrum. & l. per hanc. C. de tempor. & repa.* ratio enim illorum tex. æquè militat in religioſis, & ſecularibus, ſed omiſſa diſputatione iuris antiqui, quicquid dicat dom. Abb. ex prædicta ſententia Hoſtienſ. quæ eſt communis, vt patet *ex ſupra dictis*, manifeſtè infertur differentia inter ſeculares, & regulares etiam ſecundum ius nouum tam ante ſententiam quàm poſt ſententiam, cum enim conſtet, & in procedendo, & in corrigendo, & remouendo eſſe differentiam inter eos, conſequens eſt, vt detur aliqua leuior cauſa, propter quam religioſus iuſte corrigi, & remoueri poſſit, & conſequenter non habet rationabilem cauſam appellandi, & tamen ſecularis non poteſt ob talem cauſam remoueri, aut corrigi ſaltem tam ſeuera correctione, quàm ſeuera poteſt corrigi religioſus, ergo ſecularis in tali caſu habet rationabilem cauſam appellandi, qua expreſſa ſecundum formam traditam *in dicta cap. vt debitus. infra eod. & in d. cap. 1. eod. tit. lib. 6.* appellatio ſua eſt iuſta, & admittenda, & tamen religioſi appellatio in tali caſu eſt irrationabilis, ergo etiam in facultate appellandi eſt inter eos differentia. Alias vero concluſiones Innocen. *ſuprapoſitas* comprobant communiter doctor. illa tamen in dubium reuocatur, qua dicit in cauſa appellationis à correctione litteras non valere, niſi ſupplicans mentionem faciat de tenore proceſſus, & de cauſa condemnationis, nam Dom. Abb. *hic* dicit text. *in d. capit. dilectus filius abb. ſupra de reſcri. & in dicto capit. ſuper eod. infra de coha. clericor. & muli.* non probare ſententiam Innocen. quia non loquuntur in cauſa appellationis, ſed de priuato à ſuo ſuperiore impetrante litteras in forma communi ſuper ſua reſtitutione, & tunc enim non valent niſi expreſſa fuerit ſeries facti, & cauſa ſuæ priuationis, vel ſuſpenſionis: ſed quando poſt ſententiam fuit appellatum, videtur magis dubitandum, quia in appellatione à diffinitiua regulariter non oportet exprimere cauſam, ſed dicere appello ab iniqua ſententia, *l. 1. §. vltimo cum l. ſequen. ff. eod. & glo. in capit. cum in eccleſia, in verbo iniuſta. infra eod.* ſed Decius *hic* dicit quod immo illi text. probant, & rectè ob identitatem rationis, nam Papa *ibi* decernit litteras viribus carere, quia fuerunt obtentæ per veri ſuppreſſionem, quod ſi fuiſſet expoſitum in ſupplicatione Papæ facta non conceſſiſſet litteras etiam in forma communi: quæ ratio militat etiam in litteris quibus impetratur iudex in cauſa appellationis à correctione cum regulariter prohibita ſit: præterea ipſemet domi. Abb. comprobat ſententiam Innoc. ratione quam dicit eſſe aliam, ſed reuera non eſt alia, immo reducitur ad ſupradictam quæ ponitur *in d. cap. dilectus filius Abbas* videlicet, quia cum ius reſiſtit appellationi à correctione, niſi in certo caſu, id eſt, quando exceditur modus, vt *hic, & cap. reprehenſibilis, & cap. de priore. infra eod.* oportet illum caſum exprimere, vt appareat appellatum in caſu conceſſo, ſicut obſeruatur in appellatione ab executione in caſibus conceſſis de quibus *in cap. quod ad conſultationem.* vbi doctor. *ſupra titulo 1.* Vnde etiam in impetratione litterarum debet fieri mentio de cauſa condemnationis, quia ſi fuiſſet expreſſa, forſitan Papa litteras denegaſſet, niſi vidiſſet cauſam rationabilem appellandi, *argum. cap. poſtulaſti. ſupra de reſcript.* Ergo ex his verbis patet rationem domi. Abb. reduci ad rationem finalem qua mouetur Papa *in dicto cap. dilectus filius Abbas. & in d. capit. ſuper eod.* quando illi text. in ratione optimè probant ſententiam Innocentij, quæ vt diximus eſt communis, & quamuis Decius *hic* dicat rationem domini Abb. non tendere ad mentem Innocen. tamen optimè ad eam tendit, & reducitur, vt patet ex verbis prædictis. Ex his not. diligenter ſecundùm cõmunem ſententiam, quod quando appellatio regulariter prohibita eſt ab aliqua ſententia, vel decreto, niſi in caſibus quibuſdam exceptis, puta à correctione aut ab executione, appellans in caſu excepto, & permiſſo tenetur exprimere ſpecialiter cauſam talem propter quã permittitur, & in hoc caſu limitatur regula quæ de appellatione à diffinitiua notatur *in l. prima. §. vltimo, & l. ſecunda, & l. ſcio quæſitum. §. vltimo* vbi gloſſ. & doctor. *ff. eodem*, videlicet, quod in ea non requiritur expreſſio cauſæ, vnde in hoc caſu iudex à quo aliquis appellat non expreſſa cauſa non tenetur appellationi deferre, inſuper not. quod multo magis in tali caſu requiritur ſpecialis expreſſio cauſæ iuſtæ in impetratione iudicis cauſæ appellationis, de quibus vide Innocen. *in cap. paſtoralis, prima colum. verſicul. ſed dices cum cognitio. ſup. de offic. deleg. & gloſſ. in cap. Romana. §. ſi autem poſt ſententiam in verbo mandetur, eod. titul. lib 6.* vbi etiam dom. Petr. 4. *colum.* & Philipp. Peruſ. *in cap. paſtoralis, in princip. 5. colum. verſic. nono operatur. infra eodem.* & dom. Abb. & Philipp. Peruſ. *in cap. conſuluit, primo. infra eodem.* vbi concludunt, quod in caſibus in quibus appellatio prohibita eſt regulariter non tenetur iudex appellationi deferre niſi rationabilis cauſa in ea exprimatur: idem Ludou. Ro. *in conſil. 324. in propoſita, &c. in fine*, & Bartol. *in l. ab executore. in princip. prima colum. ff. eod.* & Bald. *in l. ab executione, prima colum. ibi Modo ego quæro, &c. C. quorum appell. non recip.* & Cyn. *in conſil. 40. viſis compromiſſo, &c.* & Roman. *in conſil. 41. in præſenti, &c.* & Paul. de Caſt. *in conſil. 325. ad primum reſpondetur. in princip.* & Ioann. de Ana. *conſil. 26. in cauſa nobilium. in princip.* quos refert Decius *hic*, & quoſdam ex his refert Felyn. *in d. cap. quod ad conſultationem, 11. colum. ibi. nihilominus primam opinio. veriorem puto, &c. ſup. titul. 1.* ex quibus patet hanc eſſe communem ſententiam, quamuis Rom. & Franc. Aret. *in l. 5. in princip. ff. de verb. oblig.* & Roman. *in quodam ſuo conſi. incip. omnipotentis Dei, &c.* poſito in ſuis ſingularibus impreſſis ſecundum ordinem alphabeti in verbo appellatio, contrarium putauerint quorum rationibus reſpondet Felyn. *in d. cap. quod ad conſultationem.* quas non expedit in hoc loco diſcutere. pro communi autem ſententia facit ratio ſecundum Decium, quia fundata eſt intentio contra appellantem, cum regula ſit contra eum, & res certa dicatur pro eo, pro quo eſt regula per ea quæ notantur *in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. & in rubr. eodem tit. lib. 6. in gloſſ. & in l. 2.* vbi Bart. *in princip. 1. colum. ff. ſi quis in ius voca. non ierit*, & idem *in l. quoties. ff. ſi quis cau.* item notandum, quod in prędicto caſu exceptio exprimenda eſt cauſa rationabilis in appellatione à diffinitiua, ſicut regulariter exprimi debet in appellatione ab interlocutoria, vel à grauamine extraiudiciali, hoc eſt talis quæ ſi vera eſſet, & probaretur reputanda eſſet iuſta, & legitima, vnde cauſæ friuolæ, & irrationabilis expreſſio in prædictis caſibus nihil prodeſt appellanti, *cap. vt debitus. infra eod.* & *cap. Romana. §. quod ſi obijciatur. eod. tit. lib. 6.* amplius concludit Decius *hic* ex ſententia Ioan. Andr. *in cap. 1. colum. vltim. eod. tit. lib. 6.* & Ludou. Ro. *in ſingulari. 775. incip. in appellatione ab interlocutoria*, quod etiam vbi non eſt neceſſaria expreſſio cauſæ, vt eſt regulare in diffinitiua, ſi appellans exprimat cauſam friuolam appellatio vitiatur, ſicut etiam in ſimili dicimus de ſententia in qua iudex non tenetur exprimere cauſam, *cap. ſicut nobis. ſup. tit. 1.* & tamen ſi exprimat cauſam ineptã ſententia vitiatur, vt tradit Innoc. *in cap. in præſentia. ſup. de renun.* & facit, quod in ſimili no. *in cap. vltim.* vbi etiam dom. Abb. *penult. colum. ſup. de procur.* & quod de cauſa inepta in libello expreſſa ponit Bart. *in l. edita. 2. colum. C. de edendo.* & gloſſ. & doct. *in l. 1. in prin. in verbo, vt proinde. ff. eod. titul.* nam in his plus nocet mala locutio, quàm taciturnitas, vt dicit gloſſ. *in Clem. conſtitutionem, in princ. in verbo de nouo, de electione*, adde ad hoc text. *in l.*

expreſſa

Digitized by Google

expreſſa nocent. ff. de regul. iuris, & l. nonnunquam. ff. de condi. & demon. cum ſimilibus, ſed prædicta concluſio ampliatiua de expreſſione cauſæ ineptæ, ſeu friuolæ vbi expreſſio cauſæ non eſt neceſſaria in appellatione, videtur manifeſtè falſa per text. *in l. ſcio quæſitum. §. vltimo. ff. eo.* vbi eſt caſus, quod ſi appellans à diffinitiua exprimit vnã cauſam, & poſteà forrè animaduertens eam eſſe ineptam, & impertinentem ad ſuam defenſionem velit ea dimiſſa proſequi aliam idoneam, poteſt: ergo ibi eſt caſus in terminis, q; expreſſio cauſæ friuolæ, & impertinentis ad defenſionem appellantis non vitiat appellationem à diffinitiua, in qua regulariter non requiritur expreſſio cauſæ: ratio autem ibidem notatur, quia non intelligitur expreſſiſſe cauſam illam pro forma, vt aſtringat ſe ad eam proſequendam, & non aliàs ad rationem de cauſa inepta, & falſa in ſententia expreſſa. Reſpondetur primo, quod Innoc. *in d. cap. in præſentia. de renunciatio.* non dicit ſentẽtiam vitiari, immo dicit contrarium, videlicet, quod quamuis falſæ cauſæ ſubijciantur in ſententia tamen valet ſententia, quia non eſt contra ius ſcriptum, ſed contra ius litigatoris, ergo ſententia Innocen. *in d. cap. in præſentia.* efflectitur contra Decium, quia tamen concluſio illa Innoc. non eſt ſimpliciter vera, ſed oportet diſtinguere, vt plenius *in d. cap. in præſentia.* vbi Dom. Anton. 2. *colum.* & doct. *in cap. inter cæteras. ſup. tit. 1.* reſpondetur, quod in caſibus in quibus expreſſio falſæ cauſæ vi-
19 tiat ſententiam, † ratio eſt, quia præſumitur motus ea ſola, ſecus ſi cõſtaret eum fuiſſe motum etiam alia cauſa quæ legitima ſit, puta, quia in expreſſione falſæ cauſæ adiecit aduerbium præſertim, aut alia verba æquipollentia, & alia cauſa legitima, & vera & ex actis apparet, vel quia ſimul cum cauſa falſa, vel friuola expreſſit etiam veram, & legitimam, ſed in terminis noſtris appellans, qui exprimit vnam cauſam non præſumitur ea ſola moueri, & ei duntaxat inniti, ſed omnibus, quibus iuuari poteſt quamuis non ſint expreſſæ. *d. l. ſcio quæſitum. §. vltimo*, ergo, &c. Ad aliam rationem ſumptam ex his, quæ tradit. Innocen. *in d. c. vltimo*, vbi etiam dom. Abb. *pen. colum. ſup. de procuratoribus* vbi not. quod ſi in actu, in quo non requiritur auctoritas ſuperioris adhibeatur auctoritas inepta, & vitioſa eorum, qui eam non habent. puta excommunicatorum, vitiatur actus, poſito quod iſta concluſio eſſet vera, cuius diſputationem in præſentiarũ omittimus, reſpondetur negando paritatem, quia ibi actus vitiatur propter defectum voluntatis agentium, qui nolebant actum valere, niſi auctoritas illorum interueniret, merito in eo caſu habet locum regula, quod potui nolui, quod volui adimplere nequiui, *cap. cum ſuper abbatia. ſup. de offic. deleg. & l. multum intereſt. ff. ſi quis alte. vel ſibi, & l. 1. ff. de iure codicillorum*, ſed in caſu propoſito ceſſat prædicta ratio defectus voluntatis, appellans enim omnino vult appellationem ſuam valere, & ea ſeipſum defendere ſiue ex cauſa expreſſa, ſiue ex alia qualibet idonea, *d. l. ſcio quæſitum §. vltimo. ff. eod.* ad rationem de cauſa inepta in libello expreſſa reſpondetur, quod in libello requiritur pro forma ſubſtantiali narratio congrua ex qua inferatur cauſa concluſiua, & idonea, ideò expreſſio ſolius cauſæ ineptæ vitiat libellus, quia deficit in eo forma ſubſtantialis, quę ratio ceſſat in terminis noſtris, *d. l. ſcio quæſitum. §. vltimo*, vnde negatur paritas, comprobatur iſta ſolutio, quia ſi libellus haberet ſua ſubſtantialia, ex eo eliciatur cauſa, & intentio congrua valeret quamuis in eo adijceretur alia cauſa inepta, puta peto à te centum, quia tibi mutuaui, & quia rex Parthorum viuit, nam hæc inutilis, & inepta eſt ſeparabilis, ideo non vitiat libellum habentem ſua ſubſtantialia, & idem ſi adijceretur nomen ineptum actionis, ſecundũ communem ſententiã doct. *in d. l. 1. in princip. ff. de edendo*, & poſt alios poſuimus *in cap. dilecti, & cap. examinata. ſup. de iudicijs.* Ad vltimam rationẽ de malè aut ineptè expreſſis quæ plus nocent quam tacita, reſpondetur quod illa regula non habet locum in expreſſis impertinentibus, & ſuperabundantibus, ſed in his habet locum regula *non ſolent ff. de reg. iuris, & l. quæ extrinſecus. ff de verbor. oblig. & regula vtile. de regul. iuris, lib. 6.* & ſpecialiter ad tex. cum gloſſ. *in d. clem. conſtitutionem. in verbo de nouo.* reſpondetur, quod ibi mala expreſſio eſt infecta vitijs alijs, quibus oppoſitionis ſuæ actus inficitur, vt probat prædicta gloſſ. ſed in terminis noſtris expreſſio ineptæ cauſæ non eſt alijs vitijs infecta, ſed ſolum impertinens, & ſuperfluitas non maculat appellationem, vt patet *ex ſupradictis.*

REPETITIO
IN CAP. AD NOSTRAM. De Appellationibus,

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti, de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium. limita, vt ibi.*
2 *Vſufructu fundi legato quo caſu veniat etiam proprietas fundi.*
3 *Monachi dicuntur ſubditi eorum Abbatis.*
4 *Religioſus quare ſtrictiorem ſeruitutem pati dicatur quam ſeruus.*
5 *Subditi qui dicantur, remiſſiuè.*
6 *Verba in ſtatutis ſunt propriè intelligenda.*
7 *Abbas corrigit monachos, & proprijs manibus debet eos verberare non per alium.*
8 *Religioſis nũquid poſſit imponi vita aſperior, & quid in clericis ſecularibus.*
9 *Religio ſtrictior quæ dicatur.*
10 *Voluntatis mutatio à iure non præſumitur.*
11 *Conſtitutiones religioſorum confirmatæ à ſummo Pontif. nunquid poſſint renouari.*
12 *Spectandum eſt non quod fit, ſed quod fieri debet.*
13 *Religioſi non excuſantur ob regulam collapſam, ſi eam non ſeruant, prout originaliter fuit inſtituta.*
14 *Appellatio quando prohibetur, niſi certo caſu, ille caſus exprimi debet, vt appellatio iuſtificetur.*
Et quid in appellatione à ſententia. num. 16.
15 *Prohibitum quod eſt regulariter, & certo caſu permiſſum, caſus permiſſus exprimi debet.*
17 *Iudex in ſententia cauſam exprimere non tenetur, ſi tamen cauſam falſam expreſſerit, vitiatur ſententia.*
18 *Expreſſio inepta minus nocet quam omiſſio.*
19 *Prouiſio legis vbicunque eadem eſt introducta de iure ſpeciali, illi derogatur per prouiſionem hominis.*
20 *Lex præſumit, quod quis iuſtè appellet, & quod iudex ex cauſa iuſta pronunciet.*
21 *In clarìs non eſt locus præſumptioni.*

1

NOT. Primo, quod inducta † ad vnum effectum contrarium non debent operari, ideo inducta ad augendum nõ operantur diminutionem nec econtra, *l. ſi mancipia. de fun. inſtr. l. cum tale §. falſam. ff de cond. & demonſtr.* quod limita tribus modis non traditis à doctoribus, & primo quando diſpoſitio non poſſet habere effectum, nam tunc inducta ad diminutionem augmentum operantur: caſus eſt quem ita ſummat Bart. *in l. denique. §. interdum ff. de pen. leg* ſecundo fallit quando diminutio venit in conſequentiam, tunc inducta ad augendum operantur diminutionem, *l. cum ex oratione §. fin. ff. de excuſ. tut.* quem text. ad hoc not. Bald. *in l. quod fauore, in 7. oppoſ. ff. de leg.* vbi inquit, quod ideo onus infingit ex quadam neceſſaria cõſequentia, ideo toleratur. Tertio fallit quando modus traditus à diſponente veniens ad dirimendum diſpoſitionem præcedentem repugnat naturæ ipſius diſpoſitionis, nam ex eo augentur effectus 2
ipſius diſpoſitionis, caſus eſt, & *ibi* notat Bald. *in l. Proculus. ff. de vſufr. & in l. fin. ff. de vſufr. ea. re. quæ* &c. verbi gratia teſtator † legauit Titio vſumfructum fundi, & prohibuit eum poſſe alienare fundum, certè ex iſta prohibitione fit, vt etiam proprietas cenſeatur legata, quando hæc prohibitio conuenit proprietati 3
non vſufructui & ita decidit Raph. *in conſil. 120. incipiente, ſed Petrus conduxit teſtam.* Secundo noto † *ibi, ſubditorũ.* quod monachi dicuntur ſubditi abbati, quinimmo dicit text. *in cap. multos. 54. diſt.* quod religioſos ſtrictiorem ſeruitutẽ patitur, quam ſeruos ſecularis: de quo text. ſæpius miratus ſum, quia ratio ſuadet cõtrarium, cum ſeruus à domino poſſit vendi, item cum ius necis 4
& vitæ ſerui ſit in manu domini, *l. ſeruus, in prin. ff de furt.* quod non eſt in religioſis, poteſt dici, quòd † religioſus ideo dicatur pati ſtrictiorem ſeruitutem quia eius ſeruitus eſt laudabilior, *capit. quantum libet 47. diſtinctio. in Authen. de monach. in princ.* hinc eſt, quod [illegible] ſeruitutem teſtamen. factum ante profeſſionem non [illegible], Bartol. & doctor. *in authen. ſi qua mulier. C.*

Digitized by Google

de ſacroſanct. eccleſ. Sed non placet iſta declaratio, ideo aliter re-
ſpondeo, quod religioſus ideo dicitur pati ſtrictiorem ſeruitu-
tem, quia ab illa nullo modo liberari poteſt, quod ſecus eſt in
ſeruo ſeculari, qui ex manumiſſione domini libertatem conſe-
5 qui poteſt, vel quandoque ex diſpoſitione legis, l. prima, & ſe-
cunda. C. in quibus caſibus ſer. pro lib. prem. acci. † qui autem proprie
dicantur ſubditi, declarat gloſſ. in clem. prima eiſdem, in verſic. ſub-
ditos de foro comp. quam not. pro ſtatutis loquentibus de ſubditis,
6 nam in ſtatutis verba ſunt † propriè intelligenda, l. prima. §. si qui
7 nauem. ff. de exer. Tertio not. quod † correctio monachorum
ſpectat ad ſolum Abbatem. cap. nulla 18. quaeſt. 2. dicite vltra do-
ctor. quod Abb. proprijs manibus debet monachum verbera-
re, nec per alium id fieri poteſt niſi vrgente neceſſitate, & ſi ali-
ter fiat, abbas eſt excommunicatus. cap. vniuerſitatis. infra de ſen-
tent. excommun. & de hoc habes latum conſilium Curtij, in cæ-
teris nota. dic, vt hic per Abb. idem Abbas circa text. format
8 vnam q. quærẽdo nunquid religioſis † iniungi poſſit vita aſpe-
rior: item an clericis ſecularibus. Circa cuius dicta in primis eſt
aduertendum, nam in primo caſu exigit conſenſum ſolum ma-
ioris partis, in ſecundo caſu conſenſum omnium, nam videtur,
quod vtroque caſu omnes debeant conſentire, cum tractetur
de præiudicio ſingulorum, l. per fundum. ff. de ſerui. ruſti. præd. l. fi.
C. communia prædiorum, ſed poteſt reſponderi, quod cum mona-
chi renunciarent proprijs voluntatibus nec habeant velle nec
nolle, cap. non dicatis, 12. quaeſt. prima. cap. ſi religioſus de elect. lib. 6.
non ita poſſint reſiſtere ſicut clerici ſeculares, ex dictis Abb. ac-
cipite vnam concluſionem, religioſis indici poteſt vita aſperior
maiore parte conſentiente, idem vult Archidiac. in capitul. geſta,
74. diſtinctio. & alij quos refert hic Felyn. dicens hanc eſſe com-
munem opinio. Oldrad. in conſilio 96. incipien. nunquid monachũ,
vult quod nec Pontifex poſſit iungere vitam aſperiorem mo-
nacho contra eius voluntatem, eo quia ab iure datur annus
ingredienti religionem, vt eius aſperitatem experiatur, intra
quem libere poteſt exire, capit. primo de regul. libro ſexto. eius opi-
nio. conatur defendere Decius, ſed contra opinio. Oldrad. eſt
text. in cap. primo de ſtat. regul. lib. ſexto, vbi monialibus poſt fa-
ctam profeſſionem iniungitur perpetua clauſura, & ſic aſperior
vita, non obſtat ratio Decij, quia cauſa de qua in illo text. eſt
impulſiua non finalis, ideo non conſideranda, l. prima. §. ſexum.
ff. de poſtul. quod ſit impulſiua patet, quia loquitur de quibuſdã
monialibus quæ vagabantur, & tamẽ omnibus iniungitur per-
petua clauſura, conſiderate tamen ſi tenendo opinio. Oldrad.
ad illum textum alio modo poſſet reſponderi, quod ibi ponti-
fex imponit omnibus monialibus perpetuam clauſuram gratia
euitandi ſcandalum, quia aliquæ vagabantur, ſed licet aliquæ
puniantur, vel priuentur abſque delicto ſuo, hoc non eſt incon-
ueniens, cum cauſa ſubſit, capit. quanto. infra de diuor. c. quoniam
frequenter. § ſi vero. ſupra, vt lite non not. cætera dicite, vt hic per
9 Modernus, qui latius attingunt. Secunda † Abbatis concluſio
eſt, quod ad cognoſcendum quæ dicatur religio ſtrictior, atten-
di etiam debeant cõſtitutiones ordinis, inferens, vt hic per eum
ad fratres prædicatores. Ex dictis Abb. breuiter accipite duas
concluſiones, prima eſt ad cognoſcendum quæ religio dicatur
ſtrictior attendi debent etiam ſtatuta ordinis, idem vult hic Bal.
& Calder. in conſilio 17. in titul. de regu. Feder. de Sen. in conſil. 12.
incipiente. fratres prædicatores, & dicunt Moder. quòd iſta eſt com-
munis opin. quæ probatur ratione, nam cum religio ſtrictior ſit,
non eſt conſiderandum quomodo ſit ſtrictior. quoniam habi-
to effectu de modo non eſt curandum, l. mulier. §. 1. ff. ad Tre-
bell. l. tertia C. de inſtit. & ſubſtit. ſub condit. factis, Petr. de Anchar.
in conſil. 322. incipiente, Prætermittenda ſunt, & in clem. 1. de regula. vult
contrarium, quia conſtitutiones poſſunt per religioſos ad libi-
tum reuocari, capitul. omnis, de regul. iur. ſed poteſt dici, quod
10 non præſumitur hoc, quia mutatio † voluntatis à iure non præ-
ſumitur, cap. maiores, in fin. de baptiſ. l. Lucius in fin. ff. de leg. 2. Petr.
11 de Anchar. in dicto conſil. dicit, † quòd conſtitutiones religioſo-
rum confirmatæ, à Pontifice non poſſunt reuocari, ſed contra-
rium vult Abb. in conſil. 25 in 6. volumine, cuius opin. magis la-
tet per ea quæ vult Bartol. in l. omnes populi, columna 9. de iuſti. &
iur. vbi vult populum poſſe reuocare ſtatuta confirmata à ſupe-
riore, quando vult redire ad ius commune, ergo idem in reli-
gioſis volentibus redire ad antiquam regulam. Secunda con-
cluſio, ad conſiderandum ſtatum religionis attendi debet vi-
uendi modus, qui de præſenti ſeruatur, non autem antiqua re-
gula, idem vult Abb. in cap. licet, & in cap. ſane. de regul. Lap. alleg.
62. & 135. & eſt communis concluſio, quæ apud me dubia eſt,
quia attendi debet originalis inſtitutio regulæ, argum. l. tutorum,
princip. ff. de fideiuſ. & l. ſi filius. ff. ad maced. item quia ſpectandum
eſt † non id, quod fit ſed quod fieri debet, l. ſed licet. ff. de offic. præ- 12
ſid. Præterea religioſi † nõ excuſantur ob regulam collapſam, ſi 13
non ſeruatur prout originaliter fuit inſtituta, ita inquit domi-
nus Anton. in cap. cauſam. de elect. vbi ſubdit, quod hodie multi
monachi ob hoc ad domum diaboli vadunt. Gloſ. oppon. de
cap. de priore. infra eodem, & ſoluit, vt in ea: Innocen. in hac mate-
ria poſuit notabile dictũ, dicens, quòd ſi quis appellet in cau-
ſa correctionis etiam poſt ſententiam non valent literæ impe-
tratæ, niſi fiat mentio de cauſa correctionis, per text. in cap. di-
lectus. de reſcript. & in cap. ſuper eod. de coh. cler. & mul. quæ iura non
probant, ſecundum Abb. hic, ſed dic, quòd optimè probant
prout dicit Decius hic, & bene, ſed tamen Abb. comprobat di-
ctum Innocen. pulchra ratione, ex qua accipit concluſionem,
quòd quando regulariter prohibetur † appellatio niſi certo ca- 14
ſu, ille caſus exprimi debet vt appellatio iuſtificetur, idem vult
Abbas in cap. quod ad conſultationem. de re iudi. glo. & doct. in cap.
Romana. § ſi autem. eod. titul lib. 6. quinimmo † facit regulam ge- 15
neralem, quod vbi aliquid regulariter prohibitum eſt, ſed cer-
to caſu permiſſum, caſus permiſſus exprimi debet, aliàs nulla
redditur diſpoſitio, doctor. eſt Innoc. in cap. 2. de dila. Bartol. in
l. 2. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. Mattheſ. not. 19. dicens quod ſi
iudex pronunciet filiumfamilias potuiſſe teſtari, ſententia erit
nulla, licet aliquo caſu teſtari poſſit, vt pura de peculio caſtren-
ſi, vel quaſi, l. penult. & fin. C. qui teſt. fac. poſſ. ſimiliter do. Raph.
Cuma. in conſil. 60. vbi dicit, quod qui renunciauerit reductio-
ni ad arbitrium boni viri, ſi illam petat ex eo, quia arbitrator in
dolo verſatus eſt, iſtam cauſam exprimere debet, alias reductio
nulliter eſt petita, ſed huic doctrinæ obſtat vnum dictum Bart.
in l. 1. in princip. ff. de eden. vbi inquit, quod ſi peto centum à mo-
naſterio quæ ſibi mutuaui non cogor in libello dicere, quòd
mutuum fuerit conuerſum in vtilitatem monaſterij, & tamen
regulariter monaſteria nõ obligantur ex mutuo, niſi in eorum
vtilitatem conuerſum fuerit, ſed poteſt reſponderi, quod illud
verb. mutuaui, intelligatur de mutuo valido, & pro quo com-
petit actio, ideò non eſt opus quod alia fiat expreſſio, l. 4. §. con-
demnatum. ff. de re iud. ſed contra hanc ſolutionem poſſes oppone-
re de his quę dixi ſuperius allegando Mattheſi. ſed reſpondetur
quòd ibi aliquid exprimebatur ex cuius expreſſione conſtabat
ſententiam eſſe contra regulas iuris. l. ſenium. C. qui teſtamen. fac.
poſſunt. in caſu autem Bart. non. Vltim. inquantum dicit Abb.
quod non eſt opus † vt cauſa exprimatur in appellatione à ſen- 16
tentia diffinitiua, dicam quod ſi cauſa exprimatur, & friuola
appellatio redditur nulla, ita Ioann. Andr. in lect. in cap. cordi, de
appell. lib. 6. Rom. in ſingul. 767. quod comprobatur, nam † iu- 17
dex in ſententia cauſam exprimere non tenetur, cap. ſicut. de re
iud. ſi tamen cauſam falſam expreſſerit, ſententia nulla eſt, Ang.
in l. prima. ff. de re iud. Imol. in c. in præſentia, de renunc. Alex. in l. ſi
donatione. C. de colla. cum ſuis concordantibus ſed obſtat regula text.
in l. 1. in princip. C. de rei vxoriæ act. per quem text. dicit Bart. in l.
nominatim, & in l. demonſtratio falſa, in princip. colum. pen. ff. de cond.
& demonſt. quod minus nocet † inepta expreſſio, quam omiſſio, 18
ideo ſi notarius nõ opponat indictionem in inſtrumento, illud
vitiatur, quod ſecus eſt ſi apponat, & ineptè, ille text. in d. l. 1.
probat cõtrarium eius ad quod ſemper allegatur, & dico, quod
ibi ponit caſus ſpeciales fauore dotis, quod oſtendo, nam † vbi- 19
cunque eadem prouiſio legis eſt introducta de iure ſpeciali, illi
derogatur per prouiſionem hominis, l. fin. C. de pac. conuen. Bart.
in l. 2. C. de iure emph. quod procedit etiam ſi prouiſio hominis
eſſet inualida. l. in princip. ff. de iniuſt. rup. itaque de iure commu-
ni per ſtipulationem inutilem deberet eſſe ſublata ficta ſtipula-
tio, ſed ibi contrarium diſponitur ſpeciali fauore dotis, ergo ius
commune eſt in cõtrarium, l. in ſingulare. ff. de leg. & no. iſtum
text. ſequendo tamen communem doctri. iſtæ deciſiones poſ-
ſunt defendi, nam ideo ſi exprimatur falſa cauſa in appellatio-
ne, vel ſententia nullæ redduntur, quia † lex præſumit, quod 20
quis iuſtè appellet, item quod iudex ex cauſa iuſta pronuncia-
uerit, l. Herennius. §. Caia. ff. de euict. cap. in præſentia. de renunc. ſed
iſta præſumptio ceſſat, quando cõſtat de expreſſione falſæ cau-
ſæ, quia in claris † non eſt locus præſumptionibus, igitur, &c. 21
l. continuus. §. cum quis. ff. de verb. oblig. cum vulga.

REPETITIO
IN CAP. PERSONAS.
De Appellationibus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti, de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Appellans poteſt ſibi ſtatuere breuiorem terminum ad proſequendam appellationem.*

2 *Pacto ciuili expreſſo renunciari poteſt.*

3 *Renunciatio, quæ inſurgit ex temporis lapſu potentior eſt & magis præiudicat quàm expreſſa renunciatio.*

4 *Cauſa limitata, limitatum parit effectum.*

5 *Clauſula, compeſcas contradictores, quid operetur.*

6 *Clauſula in appellatione, ſi producatur abſque contradictione, quid operetur.*

Et quid clauſula, remota quacunque contradictione, vel, nullo modo moleſtetur vel, abſque aliqua contradictione. ibid.

7 *Dictio, aliqua, verificatur in qualibet minima re.*

8 *Appellatio ſicut intelligitur deſerta per lapſum termini à iure præfixi, ſic etiam dicitur deſerta per lapſum termini præfixi à iudice vel ab appellante.*

9 *Legitimæ ſupplementum ſubrogatur in locum querelæ inofficioſi teſtamenti, & an finiatur quinquennio.*

10 *Subrogatum quo caſu non ſortiatur naturam eius, in cuius loco ſubrogatur.*

11 *Sententia diffinitiua nunquid firma maneat ante lapſum termini dati à iudice, ſi ab ea fuit appellatum non expectato lapſu termini iuris.*

12 *Prorogatio termini facta circa ſortem principalem intelligitur facta cum omnibus ſuis qualitatibus.*

13 *Iudex quem terminum præfigere poſſit appellanti, ad proſequendam appellationem.*

14 *Facere dicitur, qui præparat ſe ad aliquid faciendum.*

15 *Specialia duo circa idem concurrere non admittitur etiam fauore publico.*

16 *Terminum, qui conceditur appellanti ad ſe præſentandum iudici, ad quem appellatur, quis.*

17 *Prohibitum cenſetur, quod non reperitur in iure permiſſum.*

18 *Terminus præfixus appellanti quid operetur.*

19 *Terminus à iudice ſtatutus ad finiendam appellationem non valet.*

Inferior non poteſt legem ſuperiori imponere. 20.

21 *Actus qui non poteſt valere eo modo quo fit, ſuſtinetur eo modo quo poteſt valere.*

22 *Iudex ſi præfigit terminum appellanti ad recipiendum libellos dimiſſorios, ſi appellans non poteſt comparere in termino, appellatio deſeritur.*

23 *Forma ad vnguem ſeruari debet.*

24 *Comparens ante tempus dicitur adimplere mandatum ſuperioris in pleniori forma, at mandatum dicitur formaliter impletum.*

25 *Iudex ad quem, nunquid poſſit terminum abbreuiare ſtatutum à iudice à quo.*

Iudicis officium conquieſcit pendente appellatione.

26 *Iudex à quo, nunquid poſſit prorogare terminum, quem ſtatuit appellanti.*

27 *Terminum nondum finitus an poſſit prorogari. num. ſeq.*

28 *Termini præfixio dicitur quædam ſententia interlocutoria, quam iudex poteſt in totum reuocare.*

29 *Appellans, qui non comparuit in termino à iudice præfixo, nunquid proſequi poſſit appellationem coram iudice impetrato ab appellato, illo inuito.*

30 *Iudex à quo, nunquid deſerta appellatione per lapſum termini poſſit ſententiam exequi parte non citata. nu. ſeq.*

31 *Dictio, tunc, denotat extremitatem temporis.*

Efficit etiam, vt diſpoſitio, quæ aliàs extenditur ex mente diſponentis ad caſum omiſſum, non extenditur, ea appoſita. num. 32.

33 *Deciſio Ioan. Andr. in addit. Specul. ad rubricam de ſecun. nupt. limitatur.*

1 NOTABILIS eſt hæc decretalis, & quotidiana continens materiam not. primo, quòd † licet appellanti detur annus à iure proſequendi appellationem, *clem. ſicut. eod. titul.* poteſt tamen ſibi ſtatuere terminum: quod intellige dummodo ſtatuat breuiorem terminum, ita declarant Imol. & Peruſi. ex quo infertur, quod cum appellatio ſit quædam defenſio, *capit. ſuggeſtum. infra eodem*, poterit quis ſibi præfigere terminum ad faciendum ſuas defenſiones, quo elapſo amplius non audiatur, & ita infert *hic* Bald. quem ſequitur Felyn. & ita limitabitur glo. *in l. pactum inter hæred. ff. de pact.* ſed iſta illatio non bene infertur,
quia appellatio eſt defenſio ciuilis, & ciuili † pacto expreſſo re- 2
nunciari poteſt, *l. fin. §. fin. C. de temp. appell.* ergo & tacitè, *l. cum quid. ff. ſi cert. pet.* Prætetea illatio Bald. confunditur per gloſſ. *in l. prima. §. ſed & videndum. ff. de ſucceſſ. edicto*, quæ probat, quod potentior eſt expreſſa renunciatio quàm tacita, ſed dic, quod illatio Bald. vera eſt, licet non probetur per iſtum textum, eo
quia renunciatio † quæ inſurgit ex lapſu temporis potentior eſt, 3
& magis præiudicat, quàm expreſſa renunciatio. *l. final. in princip. C. de bon. quæ lib. iuncta l. fina. ff. quis ord. in bon. poſſ. ſeruetur* vbi expreſſa renunciatio hæreditatis facta per filium patri non præiudicat, ſed tacita ſic quæ inſurgit ex lapſu temporis, probatur etiam ex dictis Paul. de Caſtr. & Alexand. *in l. final. C. de repu. hæred.* qui dicunt illam legem non habere locum in tacita repudiatione inſurgente ex lapſu temporis, exemplum ponit *ibi*, ratio huius diuerſitatis duplex poteſt reddi, vnam ponit Bald. *in l. prima, in ſecunda oppo. C. qui admitti*, vbi dicit, quòd iſtud operatur, quia tempus habet excluſionem legalem, cuius virtus potentior eſt quàm virtus hominis: Aliam rationem ponit Ioann. Andr. *in rubrica de præſcript. in addit.* ad Specul. dicens, quod pactum perficitur conſenſu momentaneo, idem in expreſſa renunciatione: tacita autem renunciatio inſurgens ex lapſu temporis, conſenſum habet ſucceſſiuum, qui potentior eſt, *l. ſi mulier. la prima. C. ad Velleia.* Non obſtat gloſſ. *in dicto. §. ſed & videndum.* ibi enim expreſſa renunciatio plus operatur quam tacita, quia non fuit limitata reſpectu alicnius capitis, ſed tacita, quæ inſurgit ex tempore fuit limitata reſpectu primi
capitis, ideo vltra non proceditur, quia † limitata cauſa limi- 4
tatum parit effectum. *l. quod dictum. ff. de pact.* multa in hoc ponit Felyn. *in capitul. cum ordinem. de reſcript.* Secundò not. quòd iudex à quo eſt appellatum præfigere poteſt appellationis terminum ad proſequendum appellationem, & in hoc eius iuriſdictio non eſt ſuſpenſa: rationem hic ponit Peruſi. per text. *in capitul. cum teneamur. infra eodem.* Tertiò not. *ibi, ſine contradictione aliqua. iuncto fine*: quod verba prædicta excludunt remedium appellationis, & ita Butr. & Innocent. *hic* notant, ſed oppo. de his quæ tradit gloſſ. *in capitul. pro illorum, de præben.* quæ
dicit, quod iſta † clauſula, compeſcas contradictores, intelligi- 5
tur de his qui contradicunt de facto, non de iure, pro quo multa dicit Felyn. *in capitul. cauſam quæ. de reſcript. char. penultima, verſicul. non obſtante*, cum ergo appellatio de iure ſit permiſſa, *cap. de appellationibus. infra eodem* non videtur prohibita per verba ſupra dicta. Pro ſolut. huius contrarij in hac difficultate tres caſus poſſunt conſiderari, licet doctores ſimpliciter loquantur,
primus quando dicitur † in diſpoſitione, procedatur abſque 6
contradictione, & tunc dico appellationem non eſſe prohibitam per ea quæ dicta ſunt opponendo. Secundus caſus, quando dicitur, procedat remota quacumque contradictione, tunc propter verbum plenitudinem, appellatio cenſetur remota per ea quæ dicit Abb. *in conſil. 44. libro primo*, vbi dicitur, quod ſi dicatur de omni moleſtia quæ fiet: iſta verba intelliguntur etiam de moleſtia iuris *argumen. l. nepos ff de verbor. ſignific.* comprobatur ex dictis Alexand. *in conſil. 2. incipien. circa primum. in primo volum.* vbi dicit, quòd iſta verba, nullo modo moleſtetur, excludunt moleſtiam facti, & iuris. Tertius caſus eſt quando dicitur, procedatur abſque aliqua contradictione, & hoc caſu eſt prohibita appellatio, ita loquitur iſte text. & ra-
tio eſt, quia dictio aliqua, † verificatur in qualibet minima re, 7
gloſſ. *in clement. prima in verb. aut earum aliqua parte. de foro com-*
peten. Vltimo nota, quòd ſicut appellatio deſerta † intelligi- 8
tur per lapſum termini à iure præfixi, *dicta clement. ſicut.* ſic etiam dicetur deſerta per lapſum termini præfixi à iudice vel ab appellante: ratio eſt ſubrogationis, ſecundum Abb. *hic*, qui nihil pro hac ratione adducit, ego adduco text. *in l. in contractibus. in princip. C. de non numer. pecun ibi, biennium pro quinquennio*, tertiò adduco not. per Bartol. & Augel. *in l. 2. § ſi rem. ff. de vſucap. pro tempor.* vbi dicit, quòd ſicut præſcriptio tricennalis in actionibus perſonalis interrumpitur per ſolam citationem,

Digitized by Google

ſic etiam præſcriptio decem annorum, quam ſtatutum præfigit
actionibus perſonalibus ſola citatione interrumpetur. Ter-
tio addu. quod vult Abb. *in cap. in cauſa, colum 3. de offic. deleg.* Vlt.
adducit quod vult Bart. *in l. ſi quis filio. C. de inoffic. teſta.* vbi dicit,
9 quòd ſupplementum † legitimæ quia ſubrogatur in locũ que-
relæ inoſficioſi teſtamenti, finitur quinquennio, ſicut & ipſa
querela, eſt verum, quod opin. Bart. communiter eſt damnata,
vbi per Moder. ſed adducitur pro intelligentia, quia ratio Abb.
non videtur vera, quia iſte terminus hominis ſubrogatur loco
termini iuris extinctiuè non autem accumulatiuè, ideo eodem
iure cenſeri nõ debet, *l. quod debitori. ff. de don. cauſa mor.* per quem
text. ita dicit Angel. & Moder. *in l. certi conditio. in princ. ff. ſi cert.
pet.* & ita ſæpius legendo ſecutus ſum hanc doctrinam, nunc ali-
ter dico, & concludo, quod ſiue ſubrogatio fiat accumulatiuè,
ſiue extinctiuè, procedat regula ſubrogati, per ea quę dixi com-
probando rationę Abbatis. Non obſt. *l. qui debitori*, nam ſolutio
ſum poteſt ex dictis Bart. *in l. prima. §. hæc actio. ff. ſi quis teſtament.*
10 *lib. eſſe inſ. fuer. columna prima* vbi dicit, quòd † quando vna actio
ſubrogatur loco alterius deficientis, & ſic extinctiuè, tunc ſi
introducentes actionem ſint diuerſi auctores, & diuerſos pro-
ducant effectus, tunc vna actio non ſortitur naturam alterius,
cuius loco fuit ſubrogata, aliàs ſecus, ſed ſic eſt in caſu dictæ *l.
qui debitori*. ibi enim competebat actio redhibitoria, quę eſt pre-
toria etiam temporalis, loco cuius fuit ſubrogata conditio ob
cauſam, quæ eſt ciuilis & perpetua, nimirum ſi non ſortitur na-
turam primæ actionis. Expeditis notabilibus Abbas format v-
11 nam quæſtionem, † videlicet ante lapſum termini dati à iudi-
ce, an firma maneat ſententia diffinitiua à qua fuerat appella-
tum, & hoc non expectato termini iuris lapſu? & concludit,
quod ſic per iſtum textum, & *per cap. licet, de ſententia excommun.
libro ſexto.* per quem text. idem vult Federic. de Senis. *in conſi-
lio 28. incipien. Puncta quæſtionis.* hanc opinio. firmat etiam Bald.
in l. præſes. C. eod. & Moderni *hic*, quorum opinio vltra doctores
comprobatur optima ratione, præmittendo, quod contrario-
rum eadem eſt diſciplina: tunc ſic prorogatio termini cenſetur
facta cum omnibus ſuis qualitatibus; ergo eſt econtra termini
abbreuiatio facta à iudice, cenſetur facta cum illa qualitate,
quam habet terminus iuris, quo termino elapſo appellatio re-
manet deſerta, *Clemen. ſicut eodem titul. aſſumptum probatur in l.*
12 *lecta. ff. ſi cert. pet.* vbi † prorogatio termini facta circa ſortem
principalem intelligitur facta cum omnibus ſuis qualitatibus,
& ſic promiſſio vſurarum cenſetur repetita, facit pulchrum di-
ctum Bald. *in cap. venerabilem. de elect.* vbi inquit, quod ſi debi-
tori, qui iurauit infra menſem ſoluere prorogauit terminum, iu-
ramentum cenſetur repetitum in termino prorogato, itaque ſi
non ſoluat, erit periurus, & ſi eſſet clericus, beneficijs priuare-
tur, *cap. querelam. de iureiuran.* patietur etiam pœnas de quibus
in l. ſi quis maior. C. de tranſact. Gloſſ. prima facilis eſt, ſuper
ea Abb. ponit duas quæſtiones, in quibus bene concludit Gloſ.
13 ſecunda ponit nonnullos terminos, qui † à iudice præfigi poſ-
ſunt appellanti. Abb. latius proſequitur iſtos terminos, quos
declarabo ſequendo eius ordinem, dicit ergo, quòd quando-
que iudex ſtatuit terminum appellanti ad arripiendum iter, vt
puta vnius menſis, & huic termino ſatisfit, ſi intra illud appel-
lans iter arripiat, quia verba nil aliud ſonant, à quibus non eſt
diſcedendum, *l. non aliter de leg. tertio.* ita firmat *hic* Abb. Domi-
ni. *in cap. primo, de elect. libr. 6.* Imol. *in cap. ex inſinuatione. infra
eodem*, & ſequuntur *hic* Modern. quinimmo dicit Peruſ. quod
ſi vltima die menſis appellans iter arriperet, ſatisfecit dicto ter-
mino, per gloſſ. *in Clemen. ſecunda infra eodem titul.* & idem vult
Imol. poſt Rotam *in cap. ex inſinuatione. eodem titul.* quandoque
& ſic ſecundo caſu præfigitur terminus ad proſequendum ap-
pellationem, & iſto caſu ſufficit infra terminum arripere iter
gratia proſequendi appellationem, *capitul. cauſam. ſupra titul.
proximo*, & ita tenet Specul. *in titul. de appell. §. nunc breuiter. ver-
ſicul. quid ſi pars.* Peruſ. *hic*, & Butri. *in dicto cap. ex inſinuatione*, &
dicit *ibi* Imol. pro iſta opinio communis eſt, & in practica ſer-
uatur: Ioann. Andr. *in dicto §. nunc breuiter.* vult contrarium, &
dicit Imol. *in dicto capitul. ex inſinuatione*, quòd hæc opinio de iu-
re verior eſt, quam defendit *hic* Decius duabus rationibus de
quibus *hic per enim.* Ego ſequor communem opin. pro qua ad-
duco vrgentem rationem, nam qui arripit iter præparat ſe ad
proſequendam appellationem, ergo illam dicitur proſequi,
14 eo quia, qui præparat † ſe ad aliquid faciendum dicitur facere
l. prima. §. cæpiſſe. ff. de pollici. Imol. *in l. ſecunda. §. ſed ſi quis. ff. de*
dona. dicit illum text. procedere ſpeciali fauore reipublicæ, ſed
non bene dicit, quia attento eius intellectu, duo † ſpecialia cir- 15
ca idem concurrerent, quod non admittitur etiam fauore pu-
blico, *l. ſi quis rem. §. final. ff. de polli.* Bartol. *in l. ſi n, qui pro empto-
re. quæſtio. ſeptima. ff. de vſucapio.* primum enim eſſet ſpeciale, quia
pollicitatio facta reipublicæ valet quæ in alijs inefficax eſt, *l. pa-
ctum. ff. eodem.* ſecundum eſſet ſpeciale, de quo *in dicto §. cæpiſſe.*
dicamus ergo quòd diſpoſitio *illius. §.* procedit de iure commu-
ni. non obſtant rationes Decij, nam poteſt reſponderi, quòd
ex quo appellans poſteà proſequitur alios appellationis actus
ex hoc declaratur eius intentio quòd à principio habuit ani-
mum proſequendi appellationem. *l. ſed Iulianus. §. proinde. ff. ad
Macedonian.* ita attenta eius ratione ſequeretur, quod ſi appel-
lans infra terminum porrexiſſet libellum vel impetraſſet reſcri-
ptum in cauſa appellationis, & vlterius non proceſſiſſet, quòd
dicto termino non eſſet ſatisfactum, quod omnes vnanimiter
negant, ſecundæ rationi reſpondetur, quòd terminus de quo
in clementina ſicut. ſimul & coniunctim datur ad proſequendum
appellationem & finiendum, quia ergo per arreptionem itine-
ris appellatio non dicitur finita, licet dicatur proſecuta quo ad
quid appellatio remanet deſerta, ſed in caſu iſto terminus ſo-
lum ſtatuitur ad proſequendum appellationem. Quandoque
& tertio caſu ſtatuitur terminus † appellanti ad præſentandũ ſe 16
iudici, ad quem eſt appellatum, de quo termino loquitur text.
ſingul. in l. præſes. C. eodem titulo. & tunc eſt opus, vt ſatisfiat huic
termino, quòd appellans exhibeat ſe conſpectui dicti iudicis:
ita Abbas *hic*, Ioann. Andr. *in cap. quamuis. de electio. in ſexto*,
Imol. *in dicta cap. ex inſinuatione.* Peruſ. & Modern. *hic*, & pro
hoc facit gloſſ. *in clementina dudum. in verbo, præſentari de ſepult.*
an autem iſto caſu ſufficiat mittere procuratorem, ſi vim ver-
borum conſideremus, quæ exigunt perſonalem exhibitionem,
gloſſ. *in dicta clemen. dudum.* non ſufficit mittere procuratorem,
per ea quæ vult gloſſ. *ſingul. in clemen. prima, in verb. publicè. de vit.
& honeſt. cler.* quia tamen iudex id non poteſt facere niſi ex cau-
ſa, ſatis erit mittere procuratorem, *l. fin. C. de procur.* & ita con-
cludunt *hic* ſcribentes. Aliquando, & quarto caſu iudex ſtatuit
terminum appellanti, vtputa menſis ad præſentandum, & po-
ſtea terminum alterius menſis ad faciendum ſibi fidem de tali
præſentatione, & tunc ſecundum terminum iudex ſtatuere nõ
poteſt, quia † hoc non reperitur in iure permiſſum, ergo prohi- 17
bitum cenſetur, *l. ſtatuas. C. de relig. l. nec non. § quæ eis. ff. ex quibus
cauſ. maior.* Ita decidit Federic. de Sen. *in dicto conſilio* 28. Bald.
in l. præſes. C. eod. Abb. *hic*, Butrius & Imol. *in dicto cap. ex inſinua-
tione*, ſed hoc intelligite quo ad affectum, vt appellatio dicatur
deſerta ſi iudici non fuit facta fides de ipſa præſentatione: vti-
lis † tamen eſt præfixio huius termini, & notab. producit ef- 18
fectum, nam ſi appellans non facit fidem iudici de ſua præſen-
tatione facta infra terminum, ſibi præfixum, cui termino ipſe
appellans non contradixit, poterit iudex à quo eſt appellatum
ſtatim exequi ſententiam, nec executio retractabitur per viam
atteſtatorũ, ſed pendebit à futuro euentu ipſius appellationis,
iſtum effectum ponit Fede. de Senis *in præallegato conſilio*, & Ro-
ta *deciſione* 94. hoc dictum ſequitur hic Peruſ. *verſicul. ſeptimo ali-
quando*, qui ſubdit ſingulariter, tene menti hoc dictum. Rotę.
en ſingul. 162. extollit hoc dictum, & dicit illud eſſe ſcribendum
literis aureis, & quod faciet tibi honorẽ, ſi ſcieueris ipſum con-
ſeruare, tene ergo menti. Aliquando, & 5. caſu † iudex ſtatuit 19
terminum ad finiendum appellationem, & non valet iſta præ-
fixio, *cap. ex inſinuatione. infra eodem tit.* ratio eſt, quia † inferior 20
non poteſt ſuperiori legem imponere, *cap. cum inferior. de maior.
& obed.* valet tamen iſte actus quod ad terminos proſequendi.
appellationem, ſecundum Innocent. Butr. & Imol. *in dicto ca-
pit. ex inſinuatione.* quorum opinio probatur ratione, nam hic
eſt defectus non in forma, ſed in cauſa effic. ideo † actus qui nõ 21
valet eo modo quo fit, ſuſtinetur eo modo quo poteſt valere,
cap. 1. de deſpon. impub. lib. 6. doct. Bart. *in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de ver-
bor. oblig.* & ex iſtis ſunt examinata dicta Abba. circa iſtos quinq;
terminos. Alius, & ſextus † terminus poteſt conſiderari, quo fi- 22
nito appellatio remanebit deſerta, & eſt iſte quando iudex prę-
figit terminum appellanti ad recipiendũ libellos dimiſſorios,
quorum formam ponit gloſſ. *in l. præſes. C. eod.* nam ſi appellans
in termino non compareat, appellatio deſeritur, *clemen. quam-
uis. eodem titul.* eſt tamen differentia in modo conſtituendi
hunc terminum, quam ponit gloſſ. notab. *in dicta clemen. quam-
uis. in verbo infra dictum, & illam gloſ.* approbat *ibi* Petr. de Anch.

Cardin.

Digitized by Google

Cardin. & Imol. Peruſ. *hic in verſic.* & aduer. Mattheſi. *not.* 21. comprobatur hæc opin. tempus eſt de forma, *auth. quæ ſupplicatio. C. de precibus imperatori offer.* vbi Bal. *l. ſcire oportet.* §. *conſequens.*
23 *ff. de excu. tuto.* forma † autem ad vnguem. & præciſè debet ſeruari, *l. qui Romæ.* §. *Flauius. ff. verbor. obliga.* Innocen. *in capi. ſecundo, de conſuetu.* ſed aduerte quia credo, quòd nulla ſit differentia, an dicatur compareas infra terminum, vel in termino iuris, quia ſufficit vtroque caſu infra terminum comparere, & libellos petere, hoc innuunt verba Bartol. *in l. à filio.* §. *alumno ff. ad Trebell.* *& in l. ſi quis ita heres ſcriptus. ff. de acquiren. hered.* præterea qui
24 comparet ante † tempus dicitur adimplere mandatum ſuperioris in pleniori forma, ideo formaliter & ad vnguem mandatum dicitur adimpletum, *l. cum in teſtamento. ff. de verb. ſignific. l. ſi quis mihi bona.* §. *ſed ſi mandauit ff. de acquir. hered.* prout dicimus in conditione, quæ licet formaliter debeat adimpleri, vere dicitur impleta ſi pleniori modo adimpleatur, *l. 3.* §. *ſi plus. ff. de ſtat. lib.* Proſequor dicta Abb. qui vltra præmiſſa ponit tres quæ-
25 ſtiones: prima eſt, an † iudex ad quem eſt appellatum poſſit terminum abbreuiare ſtatutum à iudice à quo, & concludit quod non, quia pendente appellatione conquieſcit iudicis officium, *l. ſiue pars. de dilat.* idem volunt Imol. & Peru. *char. vltim.* iſtud tamen limitat *hic* Abb. vt *hic* per eum, dicit tamen quod in ca u ſuo cauſa eſſet exprimenda, alias non teneret termini abbreuiatio, per ea quæ dicit *in cap. præcedenti.* ſed vltra Abbatem *hic*
26 quæritur, an † iudex à quo terminum quem ſtatuit appellanti prorogare poſſit. Peruſ. diſtinguit, quod ſi terminus nondum ſit finitus prorogari poteſt, ſed eo finito interdicitur prorogatio, quia appellato tunc ius eſt quæſitum, quod ei auferri non poteſt, *l. final ff. de pact. l. ſi partem.* §. *1. ff. quem. ſerui. amitta.* Decius comprobat hæc ex dictis Angel. *in l. fin. ff. de pœn.* & Paul. de Caſtr. *in l. 1. C. de dilat.* qui dicunt quod licet noua dilatio à iudice non poſſit dari, dilatio tamen data prorogari poteſt in hoc articulo, quod terminus iam finitus non poſſit prorogari, hoc non habet dubium, & ſic tranſeo cum doctor. ſed dubium eſt,
27 an terminus † nondum finitus poſſit prorogari: docto. concludunt quod ſic, vt relatum eſt, quorum opinio probatur vltra
28 eos, nam præfixio † termini eſt quædam ſententia interlocutoria, iuxta gloſ. *in l. cum clericus. C. de epiſc. & cler.* ideo cum iudex in totum poſſit hanc ſententiam reuocare, *cap. cum ceſſante. infra eo. l. quod iuſſit. ff. de re iudi.* multo magis poterit adijcere termino huic qualitatem, videlicet prorogationem, *l. in actionibus. ff. de in litem iuran.* hæc opinio poteſt etiam comprobari ex dictis Bart. *in l. cum ſtipulatus ſim à Proculo ff. de verb. oblig. colum. vlti.* dum loquitur de præcepto arbitri, hic etiam conſiderandum eſt. quia hæc communis opinio de iure non procedit, quia poſtquam iudex præfixit terminum ad proſequendum appellationem, iam appellato ius ipſe eſt acquiſitum, vt elapſo illo termino eius ſententia firma maneat acquiſito. *cap. quamuis. de reſcrip. lib. 6.* Bald. *in l. ſi conſtante. in fin. C. de dona. ante nupt.* Aret. multa adducit *in conſil. 7. colum. vlt.* Rationi pro me adductæ reſpondetur, quod quando lata ſententia interlocutoria finitur iudicis officium, illa reuocari non poteſt, Bartol. *in d. l. quod iuſſit.* ſed ſic eſt in caſu iſto, quia iudex qui tulit ſententiam functus eſt officio ſuo, & ſuſpenſa eſt eius iuriſdictio per appellationem, *l. iudex. ff. de re iu-*
29 *dic. c. venientes. de iureiuran.* ſecunda quæſtio Abbatis eſt, an † appellans qui nõ comparuit in termino à iudice præfixo proſequi poſſit appellationem coram iudice impetrato ab appellato illo inuito, & diſtinguit vt *hic* per eum, & breuiter concludendo dicit quod ſi appellatus vtatur reſcripto, poterit appellans proſequi appellationem inuito appellato, & ſic cõſequenter ex perſona appellati beneficium quod ei nõ competit ex propria perſona, quod nõ eſt inconueniens, *l. Ariſto. in fin ff. quæ res pign. obli. poſſ. l. ſi communem ff. quemad. ſerui. amit.* pro hoc multa adducit Felyn. *in c. 1. de præſcrip.* & eadem ponunt Modern. Papien. *in l. ſi emancipati. C. de collat.* dubium tamen eſt, quando appellatus dicatur vti reſcripto. Butrius *in c. ex parte, de reſcri.* exigit ſolam reſcripti præſentationẽ, & nil aliud, ſed dicas quod immo requiritur citatio partis, vt quis dicatur vti reſcripto, Abb. *in c. ex conquæſtione. de reſti. ſpolia. colum. 6.* Roman. *in conſi. 346. incipien. Ex*
30 *propoſito themate. in 3. quæſito.* Vltimo quærit Abb. † an deſerta appellatione pro lapſu termini iudex à quo ſententiã poſſit exequi parte non citata? & concludit quod ſic, & in quantum dicit
31 † ſpectandum eſſe finem temporis propter dictionem, tunc, de qua in text. quæ denotat extremitatem temporis, doctores paſſim idem tenent, ergo autem dico nõ eſſe faciendam vim in dictione tunc, quia idem eſſet non appoſita hac dictione, per ea quæ vult Bart. *in d. l. cum ſtipulatus ſim à Proculo. col. vlt.* vbi dicitur, quod quando agitur non de pœna conuentionali ſed de pœna impoſita à l. cum qua mitius agitur, ſemper expectandus eſt finis temporis, nec aliud eſt conſiderandum, ſed quod elapſo termino appellatio ſit deſerta, iſta eſt pœna legis non conuentionalis, igitur &c. item in quantũ dicit Abbas quod dictio, tunc,
denotat extremitatem temporis, circa hoc not. quod iſta † di- 32
ctio operatur iſtum effectum, quia diſpoſitio quæ aliàs extenditur ex mente diſponentis ad caſum omiſſum non extenderetur appoſita dictione, tunc, dictum eſt ſolenne Petr. de Anch. *in conſi. 357. incip. Ex ſerie teſtamenti.* pro quo eſt text. iuncta declaratione Bart. *in l. vxori vſumfructum villa. ff. de vſufr. leg.* ex quo in-
fero quod pulchra † deciſio Io. And. *in rub. de ſecun. nup. in addi.* 33
ad Spec. non procederet, appoſita dictione, tunc, & ita limitabitur illa deciſio, & illam quæſt. ponit etiam Barto. *in auth. hoc locum. C. ſi muli. ſecun. nupſ.*

REPETITIO IN CAP. CVM SIT ROMANA.
De Appellationibus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti, de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti indulgetur annus ad proſequendã appellationem, ex cauſa autem euidenti & neceſſaria biennium.*
2 *Debitor ſoluens alteri de mandato ſuperioris quando liberetur.*
3 *Princeps non creditur in caſu, in quo aliquid non poteſt niſi ex cauſa, ſi aſſerat illam cauſam ſubeſſe.*
4 *Lex an magis præſumat pro principe quàm pro iudice.*
5 *Iudex an poſſit abbreuiare terminum à iure præfixum appellanti. numer. ſequen.*
6 *Iudex ex quo detulit appellationi, totam cauſam detuliſſe videtur ſuperiori, & ſic amplius iudex non videtur: remanet tamen iudex in his, quæ concernunt faciliorẽ expeditionem cauſæ appellationis.*
7 *Iura quæ dant facultatem iudici abbreuiandi terminum loquuntur indiſtinctè.*
8 *Appellatio extraiudicialis propriè dicitur prouocatio, non appellatio.*
9 *Diſpoſitio loquens de appellatione quando eſt odioſa, non comprehendit prouocationem.*
Quando autẽ eſt fauorabilis, prouocationem comprehẽdit. nu. 10.
11 *Iudex nunquid abbreuiare poſſit aut prorogare tempus à lege conceſſum. num. ſequen.*
12 *Lex præciſè loquens cenſetur habere clauſulam derogatoriam.*
13 *Statutum non poteſt diſponere, quod pupillus teſtari poſſit.*
14 *Iudex in extraiudicialibus ex cauſa poteſt abbreuiare tempus à lege ſtatutum.*
15 *Epiſcopus poteſt prorogare tempus conceſſum heredi ad exequendum legata.*
16 *Iudex non poteſt prorogare tempus præfixum inſtantiæ etiam vigore generalis arbitrij ſibi conceſſi.*
Nec tempus ad proſequendam appellationem conceſſum. nu. ſeq.
Nec tempus decem dierum datum ad appellandum nu. 18.
19 *Statutum prorogans tempus* 10. *dierum datum ad appellandũ valet.*
20 *Appellatio per pactum tolli poteſt: ſecus per ſtatutum.*
21 *Iudex non poteſt dilationem coarctare, in qua aliquid fieri debet ſub pœna.*
22 *Iudici nunquid credatur aſſerenti ſe coarctaſſe tempus ex cauſa à lege conceſſum.*
23 *Appellans an per viam querelæ audiatur, appellatione extraiudiciali deſerta per lapſum temporis.*
24 *Renunciatio appellationis expreſſa non excludit renunciantem à remedio nullitatis.*
Et quid de tacita.
25 *Non appellans infra tempus iuris tacitè videtur ſententiam approbare contra eum latam.*
26 *Intellectus ad hoc cap. in ver. ſi verò.*
27 *Appellatio permittitur de iure can. & ciu.*
28 *Appellatio, quæ interponitur à iudice ante litis conteſt. non propriè dicitur appellatio, ſed prouocatio.*

29 Iudi-

Digitized by Google

29 *Iudicium non dicitur ante litem conteſtatam.*
30 *In appellatione extraiudiciali an ſit exprimenda cauſa.*
31 *Nunciatio noui operis vim habet prouocationis extraiudicialis.*
32 *Legis verba cui non conueniunt, nec conuenit eius diſpoſitio.*
33 *Citatio verbalis, niſi fiat de mandato iudicis, nullius eſt momenti.*
34 *Nuncio aſſerenti ſe citare de mandato iudicis non creditur: nec ei creditur in his, quæ factum reſpiciunt alienum ab ipſa citatione.*
Nec in his, quæ explicitè refert. nu. 35.
Nec pro eo vnquam præſumitur. nu. 36.
37 *Creditor citationem realem facere poteſt propria auctoritate, ſi videat debitorem fugientem: ſecus in citatione verbali. nu. 41.*
38 *Clericus fugiens abſque metu excommunicationis capi poteſt, quando eſſet debitor ratione delicti vel doli: ſecus ſi eſſet debitor ratione contractus vel quaſi.*
39 *Clerici etiam in minoribus conſtituti pro debito deſcendente ex contractu vel quaſi capi nequeunt etiam à iudice eccleſiaſtico.*
40 *Creditor auctoritate propria poteſt capere debitorem fugientem.*
42 *Lex non introducit remedia inutilia.*
43 *Citatio valida interrumpit præſcriptionem 30. annorum, & perpetuat iuriſdictionem iudicis delegati.*
44 *Appellatio in manifeſtis admittitur, ſecus in notorijs.*
45 *Manifeſtum quid differat à notorio, remiſsiuè.*
46 *Teſtes, per quos probatur notorium, exprimere debent rationem dicti ſui etiam non interrogati à iudice.*
Notorium enim percipitur intellectu, non ſenſu corporeo.
47 *Excommunicatio ferre poteſt ex manifeſta contumacia.*
48 *Facta non præſumuntur niſi probentur.*
49 *Sermo negatiuus in totum priuat & excludit.*
50 *In notorijs aliquid requiratur citatio in prolatione ſententiæ. nu. ſeq.*
51 *Beneficio priuari poteſt quis etiam ſine citatione, ſi certum eſt ei nullum ius competere in beneficio.*
53 *Citatio eſt de iure naturali, adeo non cenſetur ſublata per verba generalia.*
54 *Clauſula, ſupplentes omnem defectum, quid operetur.*
55 *Citatio in ſententia excommunicationis eſt neceſſaria, etiam ſi factum ſit notorium, & certum ſit nullam defenſionem competere.*
56 *Excommunicatio licèt fieri non debeat, niſi præcedente trina monitione, omiſſio tamen huius monitionis excommunicationem non reddit nullam, ſed iniuſtam.*
57 *Ablatiui abſoluti conditionem important.*
58 *Actus ex omiſſione formæ redditur ipſo iure nullus.*
59 *Intellectus c. ſacro. de ſent. excommun. lib. 6. & pulchrè inducitur.*

1 NO. PRIMO. Ex iſto † text. quod appellanti indulgetur
annus ad proſequendum appellationem, ea cauſa tamen
euidenti & neceſſaria biennium indulgetur, & cauſa ita debet
eſſe neceſſaria quod euitari non poſſit, itaq; ſi impedimentum
potuit remoueri appellans, ob id non excuſatur, quia cauſa non
fuit neceſſaria, *c. fin. de elect. l. quibus diebus. in prin. ff. de condi. & demon.* vbi Bal. Imol. & Paul. notant inferentes ad alias deciſiones,
pro quo facit elegans dictũ Paul. de Caſt. *in conſil. 290. incip. viſis.*
2 *col. penul.* vbi † inquit, quod debitor qui ſoluit alteri quàm ſuo
creditori de mandato ſuperioris nõ conſequitur liberationẽ ſi
nõ contradixit dicto mandato expectando aliud mandatũ, per
tex. *in l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minor.* & ita limitatur & declaratur doctrina Bart. *in l. creditor. ff. de ſolu. & not.* hanc declarationẽ. item cum requiratur quod cauſa ſit euidens, non ſtaretur
aſſertioni appellantis, qui diceret ſe fuiſſe impeditũ, ſecundum
Abb. *hic in 2. not.* quod probatur *per regulam traditam in l. qui teſtamentum. ff. de proba.* per glo. & doct. *in l. ſi donatione. C. de collatio. & in l. ſi fratre. ff. de caſtren. pecu.* dubium eſt, an hoc procedat in iudice, qui atteſtatur de impedimẽto appellantis. Decius dicit quod
ſic, ratione præmiſſa, cuius opinio comprobatur vrgenti ratio-
3 ne: nam in caſu † in quo princeps aliquid no poteſt niſi ex cauſa, non creditur principi aſſerenti illam cauſam ſubeſſe, ita vult
Fulg. *in conſil. 61. incip. Domina Catharina.* Aret. *in c. 2. col. 4. de pro-*
4 *bat.* & Moder. *in c. quæ in eccl. ſtarum. de conſti.* & † tamen lex magis præſumit pro principe quàm pro iudice, *l. fin. C. de leg. l. 1. ff. de offic. præfect. prætor.* facit text. *in l. 1. ff. à quib. appel. non licet.* vbi à ſententia principis non eſt permiſſa appellatio. Ego autem puto
contrarium, quia lex pro iudice multum præſumit, *l. 2. C. de offic. ciuil. iudi.* & regula tradita *in l. ſi forte.* non procedit in iudice, ita
inquit Alexan. *in l. ſtipulatum. col. 8. ff. de verb. oblig.* facit quod vult
glo. *in cap. paſtoralis in princi. ff. de offic. deleg.* Non obſtat ratio per
me adducta, quia ibi tractatur de magno præiudicio, videlicet
de auferendo dominium, nimirum ſi principi non creditur: in
caſu noſtro ſecus eſt. Secundo not. quod † iudex poteſt abbre- 5
uiare terminum à iure præfixum appellanti: quod limitat *hic*
Abb. in caſu in quo iudex appellationi non detulit, in quo articulo conſiderate tres breues caſus: primus eſt quando iudex nõ
admiſit nec etiam appellationẽ reiecit, & tunc omnes conueniunt iudicem hunc terminum poſſe abbreuiare, ex quo infertur quod propter huius termini præfixionem iudex non cenſetur detuliſſe appellationi, & ita firmat gloſ. *in verbo, remittenda, in c. cum appellationibus, eo. tit. lib. 6.* idem firmat Abb. *in c. cum cauſam. de re iud.* Imol. *in clem. 1. eo. tit.* Peruſ. *in c. præcedenti.* Secundus caſus eſt, quando iudex detulit appellationi, tunc communiter tenetur hunc terminum à iudice poſſe præfigi, Io. And. &
Domi. *in d. c. cum appellationibus.* nouiſſimi *hic*: quæ deciſio dubia
videtur, quia ex quo iudex detulit † appellationi, totã cauſam 6
detulit ſuperiori, & ſic amplius non eſt iudex, *d. c. cum appellationibus*, ſed reſpon. quod remanet iudex, in his quæ concernunt
faciliorem expeditionem cauſæ appellationis, *cum c. teneamur. infra eod.* Tertius caſus eſt, quando iudex non detulit appellationi, ſed illam reiecit verbo, dicendo, non admitto, vel reiecit
facto procedendo ad vlteriora, & tunc hunc terminum præfigere non poteſt, ita Abb. *hic* poſt Innocen. *in cap. fina. de accuſ.* Roman. *in ſing. 165.* & dicunt Moder. hanc eſſe communẽ opin.
Ioan. And. & Domi. *in dicto cap. cum appellationibus*, tenent contrarium, Card. *in clemen. 1. quæſt. 7. eod. tit.* Peruſ. *in cap. præcedenti.*
& hæc opinio verior eſt, mouentur doct. quia iura quæ dant † 7
facultatem iudici abbreuiandi terminũ loquuntur indiſtinctè:
item etiam per text. *in c. 1. §. 1. de appel. lib. 6. iuncto prin. illius tex.* hęc
opin. probatur ratione vltra doct. nam ſi iudex, qui detulit appellationi, & ſic qui abdicauit à ſe iuriſdictionem, poteſt hunc terminum præfigere, multo magis hoc poterit iudex qui nõ detulit appellationi, & ſic qui in cauſa poteſt procedere adhuc, *c. eum qui. de dolo & contu. lib. 6.* Quarto not. quod appellatio † extra- 8
iudicialis nõ propriè dicitur appellatio ſed prouocatio, quod eſt
notandum pro ſtatutis & alijs diſpoſitionibus loquentibus de
appellatione, ſecundũ Abb. *hic*, ex cuius dictis ſumite duas cõ-
cluſiones prima eſt, quando diſpoſitio † loquens de appellatio- 9
ne eſt odioſa, tunc nõ comprehenditur appellatio extraiudicialis. quæ concluſio vltra eum probatur pulchra ratione, nam in
diſpoſitione ſtrictè interpretanda verba in ea poſita quę habent
duplex ſignificatum vnum proprium & alterum improprium,
intelliguntur in ſignificatu proprio, iſtam doctrinã tradit Matheſil. decidens pulchrum caſum in not. 194. adducit text. *in c. Rodulphus de reſcri. & in l. quod ſi nepotes. ff. de teſtamen. tut.* fallit iſta
concluſio, quando eſſet eadem ratio in appellatione extraiudiciali, tunc illa comprehenderetur etiam in diſpoſitione odioſa,
l. 2. §. quod ſi curatores. ff. ad tertul. l. filium habeo. ff. ad maced. vbi fit
extenſio ad caſum improprium in diſpoſitione pœnali & odioſa, quia ſuberat eadem ratio. facit glo. *in clemen. 1. in verbo, eligatur, de elect.* Secundo limitatur quando ſtatutum loqueretur in
caſu in quo à iure communi reperitur facta adæquatio vtriuſq;
appellationis, vt in caſu *cle. ſicut, eod. tit. & in c. conſultationi. eod. tit. lib. 6.* tunc comprehenderet appellationem extraiudicialem
virtute adæquationis factæ à iure cõmuni, iuxta not. per glo. *in l. ſi quis ſeruo. C. de furt.* Bart. *in authen. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid.*
Aret. *in l. 2. ff. de leg. 1.* Secunda concluſio, diſpoſitio † fauorabi- 10
lis loquens de appellatione comprehendit & appellationẽ extraiudicialem, *c. fin. in t. not. de ſequeſt. poſſeſ. & fru.* Gloſſ. *in verbo,*
tempus. diſputat † an iudex poſſit abbreuiare item prorogare 11
tempus à lege conceſſum, quem art. examinat Bald. & legiſtæ *in l. 2. ff. de re iudi.* & Abb. *hic*, in quo facite concluſionem, quæ ampliabitur & limitabitur aliquibus modis, concluſio ſit iſta: iudex ex cauſa poteſt alterare tempus à lege conceſſum illud prorogando vel diminuendo. ita Bart. *in d. l. ſecunda.* Butri. & Abb.
hic cum ſuis concordan. hæc cõcluſio ampliatur etiã ſi lex dicat
dilationem debere dari vtputa decem dierum & nõ minorem,
gloſ. *in §. omnem. in Authen. de litig.* Bartol. *in authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex* Abb. *hic in fin. huius articuli*, Alex. *in l. 2. colum. penult. ff. de re iud.* Bald. *in authen. offeratur. C. de lit. conteſt.*
tenet contrarium per duo iura quibus reſpondet Alexan. *in d. l. 2.* iſta tamen opin. Bald. videtur verior vna ratione vltra illam
quam adducit Deci. nam cum lex dicat dandam eſſe dilationẽ
tanti temporis, & non minorem, videtur loqui præcisè; ſed
quando lex † aliquid pręcisè diſponit tunc habet clauſulã dero- 12
gatoriam, dictum eſt Iacob. de Aten. *in l. omnes populi ff. de iuſti. & iur.*

Digitized by Google

& iur. quod refert & ſequitur Abb. *in cap.* a. *de reſcrip.* ſed vbi in
lege eſt appoſita clauſula derogatoria, tunc cenſetur ſublata fa-
cultas inferiori diſponendi vel contrarium diſpenſandi, gloſſ.
vna *in clemen vbi qui, in verbo nullo modo, de æta. & quali.* & proba-
tur *in l. fin. C. de milit. teſtamen. iuncta declaratione* Angel. & Imol.
13 *in l. ſi quæramus. ff. de teſtamen.* qui dicit † ſtatutum non poſſe diſ-
ponere, vt pupillus teſtari poſſit. Non obſtat *l. nonnunquam. ff.
de iud.* adducta pro communi opin. nam ad illam reſpondet *hic*
Deci. quod ibi lex proceſſit vlterius diſponendo, quæ ſolutio
non eſt bona, quia idem poſſumus dicere in omnibus legibus
quæ diſponunt iudicem tempus cõceſſum à lege poſſe alterare.
Præterea, vt inquit *hic* Abb. ad aliud propoſitum illa l. nonnun-
quam. loquitur non diſpoſitiuè, ſed enarratiuè innuens iudicẽ
in hue habere poteſtatem: ideo ipſe ponit aliam ſolutionẽ quæ
videtur verior. Secundò hæc concluſio procedit etiam in cauſis
criminalibus ſecundum Bald. *in l. 2. C. vbi infrà cert. temp. & in l.
1. C. de requir. re.* Alexan. *in d. l. 2. col. 6.* eò quia in cauſis crimina-
libus proceditur vt in ciuilibus. *l. abſentem. ff. de pœn.* iſta conclu-
ſio procedit, quando eſſet imponẽda pœna pecuniaria, ſecus ſi
pœna ſanguinis veniret imponenda, quia tunc tractatur de gra-
uiori præiudicio, *l. fin. C. de probat.* facit glo. *in l. pactũ inter heredes.
ff. de pact.* Tertiò procedit hæc cõcluſio in extraiudicialib. in qui-
14 bus iudex † ex cauſa poteſt abbreuiare tempus à lege ſtatutum,
l. quandiu ff. de acquir. here. Bart. *in d. l. 2.* ideo Abb. *in conſi. 41. incip.*
15 *venio ad primũ, in primo vol.* dicit epiſcopũ poſſe prorogare † ter-
minũ vel tempus cõceſſum hæredi ad exequendũ legata pia, de
quo *in c. nos quidem, de teſtamen.* hoc conſilium refert & approbat
hic Decius, quod de iure puto non poſſe procedere, eo quia iura
quę aliquid ſtatuunt nõ comprehendunt piam cauſam ſi verta-
tur eius præiudicium, *l. libertus. §. poſthumu. ff de alimen. & cib. leg.*
Rom. *in l. ſi ratio §. de viro. ff. ſolu. matri. in 22. fallen.* iſta concluſio
limitatur aliquibus modis primò quando tempus præfixum †
16 inſtantiæ eſt, illud enim iudex non poteſt prorogare etiam vi-
gore generalis arbitrij ſibi cõceſſi, Bart. *in l. ſi in lege ff. locati.* Alex.
in l. milites. C. de teſtamen. mili. quod vltra doct. ſuadetur, nam ta-
lis diſpoſitio emanauit fauore publicæ vtilitatis ne lites ſint im-
mortales prout traditur *in l. properandum. in prin. ff. de iud.* non vi-
detur ergo data facultas iudici prorogandi dictũ tempus in prę-
iudicium publicæ vtilitatis, *l. iubemus nullam.* vbi Bald. not. *C. de*
17 *ſacroſan. eccleſ.* Secundò fallit † in tempore dato ad proſequen-
dum appellationem, illud enim iudex non poteſt prorogare,
ita Paul. de Caſtr. & Roman. *in dict. l.* a. contra quos tenet *ibi*
Alexand. ſed illorum opinio verior eſt per text. *in l. nepo. C. de
tempor. appell.* dum dicit text. quod dictum tempus non poteſt
prorogari reſcripto principis nec aliquo alio prætextu, & ſic
nullo modo: ex quibus verbis videtur ſublata facultas inferio-
ri contrarium diſponendi vt paulò ante dixi allegando gloſſ. *in*
18 *d. clemen. ei qui.* Fallit † & tertiò in tempore decem dierum dato
ad appel. id enim à iudice prorogari non poteſt, ita vult *hic* gloſ.
& gloſ. *in auth. offeratur. C de lit. conteſt.* quod procedit etiam ſi
pacto litigantium fieret iſta prorogatio, Bald. *in authen. hodie. C.
de appell. & in authen. ei qui. C. de tempor. appell.* Peru. & alij Moder.
19 *hic:* † ſtatutum tamen valeret prorogans dictum tempus, *gloſſ.
in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil. publ.* quam ſequitur *hic* Abb.
& alij poſt eum, ex quo infertur quod aliquid per ſtatutum fie-
ri poteſt quod pacto non permittitur, & ita do. Bart. *in l. alia §.
eleganter. ff. ſolu. matri.* Sed circa prædicta diligentiùs eſt conſide-
randum, quia ſi per ſtatutũ tempus datum ad appellandũ pro-
rogari poteſt, multo magis & per pactum, quia circa actum ap-
20 pellationis maior poteſtas litigantibus cõceſſa eſt quàm ſtatuẽ-
tibus, paret, quia per pactum † appellatio ipſa poteſt prohiberi,
l. 1. §. 1. ff. à quibus appell. non licet, quæ tamen per ſtatutum non po-
teſt prohiberi, *c. venientes de iureiur.* Vltimò fallit quando datur
21 dilatio à l. ad aliquid faciendũ, & caſu quo nõ fiat † imponitur
pœna, tunc iudex hanc dilationem nõ poteſt coërcere, ſic limi-
tat Bald. *in authen. qui ſemel. C. quom. & quando iud. & in l. iubemus.
C. de iud.* Alexan. *in l. 2. col 6. ff. de re iud.* vbi ponit exemplum, de
quo ibi mouentur doct. quia ſtatutum loquitur ſub condi. ergo
importat formam, Bald. *in authen. matri & aniæ. C. quando mu-
lier tutor. officio fung. poteſt.* formæ autem nihil detrahi poteſt, ita
inquit Bal. *in l. quotiens ff. de ſuis & leg.* ſed iſta limitatio confundi-
tur per iſtũ tex. in quo appellanti datur annus ad proſequendã
appellationem, & ſubdit tex. quod ſi appellans non fuerit pro-
ſecutus ſententiam firma manet, & ſic loquitur conditionali-
ter, & tamen hunc terminũ iudex poteſt coarctare, ſed quæri-
tur, an † credatur iudici aſſerenti ſe coarctare tempus conceſ- 22
ſum à l. ex cauſa. Innocen. *in c. ad petitionem. de accuſationib.* tenet
quod ſic & Bald. *in l. 1. C. de dila.* pro quo facit id quod ſuperius
dictum fuit dum dixi quod *l. ſi forte.* non procedit in iudice, quia
l. pro eo multum præſumit, quinimmò vult Abb. *in conſi. 41.* ſu-
periùs relato quod cauſa præſumatur etiamſi iudex illam non
exprimat: quod puto nõ eſſe verum per ea quæ dixi *in c. ad no-
ſtram. ſupra eo. titul. noſtro.* Succeſſiuè proſequendo dicta Abb.
opp. cõtra tex. de ſuperfluitate, ex cuius dictis elicio duas con-
cluſiones, prima eſt, deſerta † appellatione extraiudiciali per 23
lapſum temporis auditur appellans per viam querelæ, *c. concer-
tationi. de appel. lib. 6.* Hæc concluſio communiter tenetur, ſed
eam impugnat *hic* Peruſ. quatuor rationibus. Primò per iſtum
text. & *in c. præcedenti,* in quibus dicitur quod non proſequens
grauamen in termino iuris amplius non auditur ſuper eo. item
quia text. *in d. c. concertationi.* dat electionẽ grauato an velit pro-
ſequi remedium appellationis an remedium querelæ, vno igi-
tur intentato alterum prohibetur, item & tertiò, quia appellans
qui paſſus eſt labi terminũ datum ad proſequẽdam appellatio-
nem tacitè videtur grauamini conſenſiſſe, *l. ab eo. C. quomodo &
quando iudex,* dato autẽ conſenſu expreſſo vel tacito appellatio-
nis nõ auditur etiam per viam querelæ, *d. c. concertationi. & ibi gl.
in verbo, aſſenſerit.* Vltimò mouetur per regulam quæ dicit, pa-
teat ubi via quam elegiſti, *l. ſi mulier. §. fin. ff. quod met. cauſa.* opin.
Abb. verior eſt & communis, quæ probatur *in c. licet. de ſenten. ex-
com. in 6.* qui tex. procedit etiam in alia ſententia quàm excom-
municationis, vt vult *ibi glo. in verb. excommunicationis,* & etiam
Bald. *in l. tale pactum. §. qui prouocare. ff. de pact. q. 13.* & Bart. *in l. ſi
expreſſim. col. pen ff. de appell.* not. tamen quod pendentia querelę
vel nullitatis nõ impedit executionẽ ſententiæ quæ tamen impe-
ditur ꝓpter pendentiã appellationis, ita Bar. *in d. l. ſi expreſſim col.
pen. & in l. ſi cum nulla. ff. de re iud.* Cuman. *in conſi. 44. incip. Ab arbi-
tri ſententia.* Non obſtant rationes Peruſ. quibus reſpondeo vl-
tra ſolutiones traditas à Modern. & primo reſpondetur, quod
non proſequens appellationem nõ auditur ſuper remedio ap-
pellationis, quoniam illi tacitè cenſentur renunciaſſe, ſed non
excluditur à remedio nullitatis vel querelæ: patet, quia expreſſa
† renunciatio appellationis nõ excludit renunciantẽ à remedio
nullitatis, *l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact.* multo ergo minus ipſum 24
excludit tacita renunciatio, quæ minorẽ effectum operari ſolet,
glo. ſingularis *in l. 1. § videndũ ff. de ſucceſ. edic.* Secundo argumen-
to reſpondetur, quod text. *in d. c. concertationi.* dat electionem
grauato circa illa duo remedia, vno tamen intentato permittit
text. aliud poſſe intentari, ſi in primo ſuccubuit appellans. Ter-
tio argumẽ. reſpõdetur, quod appellans qui permiſit labi tem-
pus datum ad proſequendã appellationẽ tacitè cõſenſit quo ad
remedium appellationis, ſed nõ conſenſit quo ad remediũ nul-
litatis querelæ: nam qui † non appellat infra tempus iuris tacite
videtur ſententiam approbare contra eum latam, *c. quo ad con-* 25
ſultationem. de re iud. & tamen iſte auditur per viam querelæ, *d. c.
concertationi.* limitatus eſt ergo ille tacitus conſenſus reſpectu
appellationis, limitatum ergo producet effectum, *l. quod dictum.
ff. de pact.* caſus not. *in l iubemus. C. ad S. C. Velle.* per quem tex. vide
pulchrum caſum deciſum à Paul. de Caſt. *in conſ. 117.* ex iſtis er-
go defenſata ſit opin. Abb. Secunda concluſio tex. iſte † *in verſ.
ſi vero.* intelligi debet quando appellatũ extitit à grauamine ex- 26
tra iudicium, & ſic à parte, non autem quando fuit appellatum
à iudice: iſtum intellectum ante Abb. prius ſenſit Bart. *in l. fina.
ff. de appella. reci. colum. pen.* qui propriè allegat iſtum tex. & eum
ſic intell[illegible]ed iſte intellectus communiter reprobatur à doct.
qui ſequuntur intellectum gloſ. *in verbo ante litẽ ingreſſum.* & vo-
lunt quod text. loquatur de appellatione iudiciali interpoſita
ante litis conteſtationem, qui intellectus optimè probatur ex
ratione in text. poſita, dum in eo dicitur, quoniam ſacri canones
etiam extra iudiciũ paſſim appellare permittunt: nam hæc ratio
innuit diuerſitatẽ quandã inter ius canonicum & ius ciuile, quę
diuerſitas nõ eſt reſpectu † appellationis extraiudicialis: vtroq; 27
enim foro illa permiſſa eſt, & ſic etiã de iure ciuili, *l. à ſententia. §.
idem reſcripſit. ff eo.* Bart. *in l. fina ff. de appell. recip.* diuerſitas ergo eſt
reſpectu appellationis iudicialis. *cap. ſuper eod. el 2. infra eod.* de
neceſſitate ergo eſt intelligendus iſte text. de appellatione in-
terpoſita à iudice & in iudicio ante tamen litis cõteſtationem.
Non obſtat ſuperfluitas quam conſiderat Abbas, quia reſpon-
det, vt *hic* per Deci. Ex iſto communi intellectu infero, quod
appellatio † quæ à iudice interponitur ante litem conteſtatam 28
non

non propriè dicitur appellatio ſed dicitur quędam prouocatio:
quod eſt not. pro ſtatutis: quæ illatio probatur, nam iudicium
29 † propriè non dicitur ante litem conteſtatam, gloſſ. *in verſic. ex-
ordium in l. fina. §. illud C. de temp. appell. & in l. iudicium ſoluitur.
ff. de iud. not.* doct. *in rub. ff. de in ius vocando.* Bartol. tamen *in l. fin.
ff. de appell. recip.* tenet contrarium, ſed primum verius eſt per
iſtum tex. inhærendo cõmuni intellectui. *Glo. in verb. non paſsim,*
30 vult, quod † in appellatione extraiudiciali cauſa ſit exprimẽda.
Abb. in hoc multa inuoluit, cuius dicta breuiter declaro facien-
do tres caſus. Primus quando appellatur à iudice extra iudiciũ,
tunc cauſa exprimi debet. Secundus caſus quãdo appellatur ab
aduerſario, & tunc valet appellatio etiam ſi cauſa non exprima-
tur. Tertius caſus eſt quo ad effectum obtinendi retractationẽ
eorum quæ attentata ſunt poſt appellationem, & tunc cauſa ex-
primi debet, *cap. bona. infra eod.* ſed communiter conclu. quod
indiſtincte cauſa exprimenda ſit, ſiue aperte appelletur ſiue à
iudice, & ita tenet idem Abb. *in cap. conſuluit, el 2. infra eod.* Bar-
tol. *in l. fin. ff. de appell. reci. glo in cap. conſiderantes. de elect.* Domi.
in cap. 1. in princip. eod. tit. lib. 6. mouentur doct. per text. *in d. c. 1.*
qui loquitur indiſtincte de appellatione extraiudiciali, & vult
quod cauſa exprimatur: ſed hæc communis concluſio dubia vi-
detur duplici ratione: prima eſt, nam ratio quare cauſa exprimi
debet eſt, vt iudex videat an iuſta ſit cauſa appellandi, vt ſic ap-
pellantem admittat vel repellat, ita inquit gloſſ. *in dicto cap. 1.* ſed
iſta ratio non procedit in aduerſario, à quo appellatur, ad ipſum
enim non ſpectat admittere vel repellere ipſum appellantem.
31 Secunda ratio eſt, nam † nunciatio noui operis vim habet pro-
uocationis extraiudicialis, Bartol. & doct. *in l. in prouinciali §. 1.
ff. de no. oper.* & tamen in ea cauſa exprimi non debet niſi aperte
fuerit petitum, gloſſ. Bart. & doctor. *in l. 1. in princip. quæſt. 2. ff de
non. oper. nunc ad text. in d. cap. 1.* reſpondetur quod loquitur in
appellatione extraiudiciali, quæ interponitur à iudice: iſtud
oſtendunt verba tex. dum dicit, appellans apoſtolos petat, quæ
verba non conueniunt appellationi, quæ interponitur aperte,
32 & cui † non cõueniunt verba legis nec conuenit etiam diſpoſi-
tio, *l. quod conſtitutum ff de milit. teſta* pro quo vide pulchrum di-
ctum Bald. *in l. ſcimus. in fin. princ. C. de inoffic. teſtamen.* non di ce-
daris tamen à cõmuni concluſ. Glo. *in verb. non ſolent*, vult quod
prætextu appellationis extraiudicialis appellatus non teneatur
comparere coram iudice. ſuper iſta gloſſ. Abb. ponit quatuor
33 concluſiones. Prima eſt, nullus citari poteſt † verbaliter niſi de
mandato iudicis. *l. neminem C. de exhib. re.* vbi inquit Cyn. hæc
procedere etiam in nuncio publico: idem vult Ioan. And. *in tit.
de citatione. §. ſequitur. verſic. ſed nunquid.* vbi dicit quod conſtare
debet in actis de commiſſione iudicis. idem vult Ang. *in l. ſcien-
dum. ff. de verbor. obliga.* quod limita niſi conſuetudo curiæ aliter
diſponeret. item etiam limita in citatione quæ eſt modici præ-
iudicij, vt quando quis citatur ſolum, vt compareat, ſic limitat
Bald. *in l. ſi quando. C. de inoffic. teſta. vel de teſtamen.* Secunda con-
34 cluſio, nuncio † aſſerenti ſe citare de commiſſione iudicis non
creditur, ita Abb. poſt Spec. pro quo facit text. *in l. 1. C. de mand.
princip.* dicit etiam quod nuncio non creditur in his quæ factum
reſpiciunt alienũ ab ipſa citatione, vt quia refert citatum dixiſſe
ſe nolle comparere, vel ab eo paſſum fuiſſe verbera, vel cum la-
pidibus ſalutatum ſic decidit Ioan. Andr. in loco de quo *ſupra,*
& *in titu. de conſt. §. 1. in addi. mag.* idem concludit Anto. & Imo.
35 *in cap. cum parati. infra eod.* Nuncio † etiam non creditur in his
quæ explicitè refert, ſed non præſumitur pro his quæ ipſe dicit,
ideò cum citatio in ſubſidium ad domum fieri debeat, quando
perſonaliter citatus non reperitur, ſi nuncius ſimpliciter referat
ſe citaſſe, nõ intelligitur iſta relatio in ſubſidium, quia pro nun-
36 cio † non præſumitur, ita Bart. *in l. 4. §. prætor ait. ff. de damn. in-
fect.* domi. Anto. *in cap. cauſam. de dol. & contu.* Roman. *in conſil.*
37 *454. incip. In repræſente.* Alexand. *in conſil. 2. lib. 3.* Tertia † con-
cluſio, citationem realem creditor propria auctoritate facere
poteſt, ſi videat debitorem fugientem, *l. ait prætor § ſi debitorem.*
38 *ff. de his quæ in fraud. cred.* quæ concluſio procedit etiam † in cleri-
co fugiente, qui capi poteſt abſque metu excommunicationis
ſecundum Abb. *in cap. vt famæ. infra de ſenten. excom. & in cap. cum
ab homine, colum. penult. de iudi.* quod intellige, quando cleri-
cus eſſet debitor ratione delicti vel doli, vel quia dolo contre-
ctauit rem penes ipſum depoſitam, nam tunc priuilegium non
habet, *cap. 1. infra depoſ.* & ibi Butri. ſecus ſi eſſet debitor ratione
contractus vel quaſi, nam tunc non poſſet capi etiam auctori-
tate iudicis: ergo multo minus capitur propria auctoritate cre-
ditoris, ſecundum Ioan. And. *in cap. clericos. de ſenten. excom. in 6.*
Matheſil. *not. 60.* dicens, quod clerici etiam in † minoribus cõ- 39
ſtituti capi non poſſunt, nec à iudice eccleſiaſtico pro debito
deſcendente ex contractu vel quaſi, idem vult Lap. *alleg. 178.*
Not. etiam, quòd ſicut † creditor debitorem fugientem cape- 40
re poteſt auctoritate propria, & impunè id fit. ſic etiam hoc po-
terit conuocatis amicis & complicibus, iſtud probo ex his quæ
tradit Paul. de Caſt. *in l. refectionis. ff. commu. prædio. & in l. rapto-
res. C. de epiſc. & cler.* vbi dicit quod facultas conceſſa alicui ſe vl-
ciſcendi propria auctoritate exerceri poteſt conuocatis amicis:
idem vult Bal. *in c. fin. de iuramen. calum.* per rationem, de qua ibi
per eum. Quinta concluſio, citatio † verbalis fieri non poteſt 41
de debitore fugiente à creditore propria auctoritate, idem vult
Abb. poſt Butr. *in cap. 1. de iudi. & in cap. propoſuiſti. in 3. not. de fo.
compe.* Felyn. *hic.* Decius inſurgit contra hanc concluſionem,
quia ſicut relaxatur ordo iuris in citatione reali, ſic debet rela-
xari in citatione verbali, ſed reſpondeo huic obiectioni, quod
diuerſa eſt ratio, nam per citationem realem conſulitur indem-
nitati creditoris, ideo relaxatur ordo iuris, quod non contingit
in citatione verbali, quia ea non obſtante debitor fugam arri-
pere poteſt, & lex non introducit † remedia inutilia, *l. poſthumi* 42
nq. §. fin. ff. de cap. l. hæc ſtipulatio. §. diuus ff vi leg. no cono & licet † 43
citatio quæ valida eſt producat aliquos effectus, nam interrum-
pit præſcriptionem 30. annor. *l. cum notiſsimum. in princip. C. de
præſcript. 30. annor.* item perpetuat iuriſdictionem iudicis dele-
gat. *cap. final. de offic. leg.* iſti tamen effectus parum podeſſent cre-
ditori debitore fugiente, cuius fuga non impeditur propter di-
ctam citationem. *Gloſſ. in verbo, manifeſtis,* vult quod in manife-
ſtis † appellatio admittatur, in notorio minime: ex quo videtur 44
inferri quod ſi actor per teſtes vel per inſtrumenta, quibus nihil
eſt oppoſitum, intentionem ſuam probauit, & pro eo ſit lata
ſententia, non poterit appellari, quia tales probationes conſti-
tuunt notorium, *cap. cum olim de verb. ſigni. cap. cum eo aſam. de pro-
ba. gloſſ. in verb. relinquat in verb. ſignificauerunt. de teſti.* Barto. &
doct. *in l. 1. in princ. ff de no. oper. nunc* & ſi hoc eſt verum, eſt ma-
gni momenti, ſed hoc nõ admitto, eo quia iura quæ prohibent
appellationem in notorijs intelligenda ſunt in his quæ ſunt
notoria certitudinaliter, ſed probationes conſtituunt rem no-
toriam præſumptione iuris, ſecundum Abb. *in d. cap. cum olim*
quæ præſumptio cadit ſuper eo, quod eſt dubium, non autem
certum eſt gloſſ. *in l. vnico. §. accedit. C. de rei vxor. act.* quid autẽ
differat † manifeſtum à notorio, vide Alexan. hæc declarantem 45
in l. ſi vero. § qui pro rei qualitate. ff qui ſatiſd. cog. & notabitis, quod
teſtes † per quos probatur notorium exprimere debent ratio- 46
nem dicti ſui vt probent etiam non interrogati à iudice, quia
notorium percipitur non ſenſu corporeo, ſed quodam intelle-
ctu, ita Abb. *in cap. conſuluit el 1. infra eod. tit. noſtro. Gloſſ. in verb.
irrequiſitum. opp. de cap. ſacro. de ſent. excom.* & tradit tres ſolutio-
nes: primam improbat Butr. ſed Abbas illam defendit, ex cuius
dictis habes limitationem ad text. *in d. cap. ſacro. & in cap. conſti-
tutionem. in fin. de ſent. excom. lib. 6.* quia non procedunt in caſu,
in quo per primam citationem notoria eſt contumacia ipſius
citati. Ex quo infero, quod ſi citatus dixerit † in iudicio ſe nolle 47
parere mandato iudicis, excommunicari poterit abſque cita-
tione, quia ex hoc manifeſta eſt eius contumacia, *cap. venerabi-
libus. §. ſecus. & ibi gloſ. de ſenten. excom. lib. 6.* Secundam ſolutio-
nem gloſſ. vlt. docto. reprobo duplici ratione, prima eſt, quia
quod ille fuerit requiſitus facti eſt, facta † autem non præſu- 48
muntur, *cap. 1. de conſti. in 6.* ſecunda ratio eſt, nam iſte verſic.
excommunicauit irrequiſitum: ſenſum habent negatiuum, ſer-
mo † autem negatiuus in totum priuat & excludit, gl. ſſ. *in cap.* 49
cum dilectus. de conſue. & gloſ. ſingularis *in l. hoc genus ff de condi. &
demon.* Tertia ſol. gloſſ. eſt diffinitiua, ideo non tenenda, licet
Inno. & Hoſtien. approbent. Vltimò quærit Abb. an † in noto- 50
rijs requiratur citatio in prolatione ſententiæ? ex cuius dictis
accipe tres concluſiones. Prima eſt, ſi factum ſit notorium &
certum ſit reo defenſionem non competere, tunc citatio non
requiritur, ita concludit hic Abb. ſic intelligens tex. *in capit. cum
olim. de re iud.* vbi Pontifex abſenti & non citato imponit perpe-
tuum ſilentium ſuper beneficio, ſic etiam intelligit text. *in cap.
bona de elect.* idem vult Abb. *in d. cap. cum olim & in cap. ex inſinua-
tione. infra eod.* hæc concluſio probatur ratione, nam citatio re-
quiritur, vt citatus poſſit ſe defendere, ſi ergo nulla competit ei
defenſio, citatio non requiritur: conſtitutiones enim habent
proprias cauſas, quibus ceſſantib. & ipſas ceſſare oportet, dicit
text.

Digitized by Google

text. *in c. ſtatuimus. 61. diſtin.* hinc eſt, quando certum eſt poſſeſ-
51 ſori † beneficij nullum ius cõpetere illo poteſt priuari, & poſ-
ſeſſio in alterum transferri etiam eo non citato, ita Roman. *in
conſi. 483. incip. Dubitatur. circa finem,* & ita limitatur tex. *in c. licet
52 epiſcopus. de preben. li. 6.* Secunda concluſio, ſi † dubitatur, an ab-
ſenti competat defenſio, tunc citari debet etiam in facto no-
torio, ita Abb. *hic.* & in locis primis, quæ concluſio probatur,
in c. fin. de offic. deleg. lib. 6. dom. Anton. *in c. quanto. de tranſlat. præ-
lat.* vult contrarium, cuius opin. videtur probari *in c. ad noſtram.
el 3. de iureiur.* vbi nullus ordo iuris in notorijs debet obſeruari,
concluſio Abb. vera eſt, & ad text. *in d. c. ad noſtram.* reſponde-
tur quod intelligi debet de alio ordine iuris quàm de oratio-
53 ne, nam † cum citatio ſit de iure naturali, *c. Deus omnipotens. 2. q.
1.* illa non cenſetur ſublata per verba generalia, *clemen. paſtoralis
§. cæterum. de re iudic.* per quem text. dicit Spec. & Ioan. Andr. *in
tit. de legato. § nunc oſtendẽdum. ver. 18.* quod ſi Papa vel princeps
54 † dicit in ſuis litteris, ſupplentis omnem defectum, &c. hæc
verba non excludunt defectum iuris naturalis, qui adeſt in a-
ctu, qui ab ipſo confirmatur: idem vult Alexan. referẽs plures
doct. *in l. filius à patre. §. fin. ff. de lib. & poſth.* facit pulchra doctor.
Bartol. *in l. 1. ff. de milit. teſta. & in l. filiusfamilias. ff. de donat.* vbi in-
quit, quod iſta verba poſita in ſtatuto, index nullam ſolenni-
tatem teneatur obſeruare, non includunt ſolennitatem intro-
ductam de iure diuino vel naturali, ideo teſtes non poterit ex-
55 aminare parte non citata. Tertia concluſio, in ſententia † ex-
communicationis citatio requiritur, etiam ſi factum ſit noto-
rium & certum ſit nullam defenſionem competere, ita cõclu-
dit *hic* Abb. ratione de qua per eum, alij ſequuntur eum, & ita
56 limitantur dicta in prima conclu. aduerte tamen, quod licet †
excommunicatio fieri non debet niſi præcedente trina moni-
tione, *in d. c. ſacro.* omiſſio huius monitionis excommunicatio-
nem nullam non reddit, ſed ſolum iniuſtam, ideo antequam
ſequatur abſolutio, excommunicatus debet euitari, & repel-
letur ab actibus legitimis, *c. licet, de ſentent. excom. in 6.* ita vult
gloſſ. *in ſumma 2. q. 1.* Abbas *in d. c. ſacro. & c. illud. de cler. excommun.
miniſt.* idem volunt alij quos adducit *hic* Felyn. & omnes ita
tenent, quorum concluſio non videtur de iure procedere per
text. *in d. c. ſacro.* ponderando illa verba, niſi præmiſſa compe-
57 tenti admonitionẽ, quæ cum ſint † ablatiui abſoluti importãt
conditionem, *l. à teſtatore. ff. de condit. & demonſtra.* conditio im-
portat formam, *l. prætor. in princ. ff. de col. bonorum.* Bald. *in authen.
58 matri & auiæ. C. quando mul. tutor. officio fung. poteſt.* ſed ex † omiſ-
ſione formæ actus redditur nullus ipſo iure, *c. cum dilecta, de re-
ſcript. l. cum hi §. prætor. ff. de tranſact.* ſed pro communi conclu.
59 dico eſſe text. *in d. c. ſacro.* ſubtiliter illum † inducendo, & pro
inductione præmitto pulchram doctrinam Barto. *in l. prætor. in
fin. princ. ff. de no. oper. nun.* vbi inquit, quod quando pœna impo-
ſita à lege concurrere poteſt cum nullitate actus, ſi illa nullitas
reſpiciat præiudicium alterius quàm eius cui pœna imponitur
tunc actus non redditur nullus ex impoſitione dictæ pœnæ,
imò valet, cum ergo *in d. cap. ſacro.* imponatur pœna iudicij ex-
communicanti aliquem, non præmiſſa monitione, interdici-
tur enim ingreſſus eccleſiæ per vnum menſem, & nullitas ex-
communicationis reſpiciat præiudicium alterius, videlicet e-
ius cõtemplatione aliquis fuit excommunicatus, certe ex im-
poſitione dictæ pœnæ ſuſtinetur excommunicatio, & iſta eſt
pulchra inductio, &c.

REPETITIO
IN CAP. EX RATIONE.
De appellationib.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Tempus datum ad proſequendam appellationem currit à die latæ ſententiæ, non à die interpoſitæ appellationis: olim autem erat de hoc dubium: hodie autem currit de momento ad momentum. num. 3.*
2 *Decisum clarè de iure canonico attenditur etiam in foro ciuile.*
4 *Triennium indulgetur ad appellationem proſequendam propter impedimentum, ſiue ſit iuris, ſiue facti.*
Et ſi in tempore dato ad purgandum moram ſuperueniat impedimentum, aliud tempus nunquid concedatur. num. 5.
6 *Sententia tacitè confirmatur per deſertionem appellationis.*
Confirmatio ſententiæ tacita quid differat ab expreſſa.
7 *Appellationis deſertio non dat robur ſententiæ nullæ.*
8 *Sententia ſecunda confirmatoria primæ continere debet condemnationem expenſarum.*
9 *Iuſtitia, verbum quomodo accipiatur.*
10 *Verbum, benè, æquipollet verbo iuſtè.*
11 *Clauſula, procedas iuſtitia mediante, an formam importet.*
12 *Princeps non poteſt alicui denegare iuſtitiam.*
13 *Actum faciens in dubio videtur ſe ſubijcere legi de illo diſponenti.*
14 *Appellans impeditus an ſeruetur illæſus à beneficio reſtitutionis in integrum.*
15 *Paupertas & inopia nunquid differant.*
16 *Matrimonia debent eſſe libera.*
17 *Renunciatio beneficij facta metu non tenet.*
18 *Impeditus ex cauſa probabili & neceſſaria an teneatur conſtituere procuratorem.*
19 *Princeps nõ ſic argui poteſt ratione tarditatis prout iudex inferior.*
20 *Dictio, penitus, idem importat quod ipſo iure.*
21 *Tempus datum ad proſequendam appellationem non currit, ſi partes faciant compromiſſum: ſecus in tempore primæ inſtãtiæ, quia non ſuſpenditur per compromiſſum.*
22 *Inſtantia appellationis perempta perimitur in totum ius appellantis.*
23 *Compromiſſum nunquid impediat curſum temporis dati ad appellandum.*
24 *Tempus datum ad proſequendam appellationem nunquid ſuſpendi poſſit ex partium conuentione.*
Et an prorogari poſſit. num 25.
26 *Ius quærendum facilius remittitur quàm ius acquiſitum.*
27 *Fauori ſuo quilibet renunciare poteſt.*
28 *Tempus à ſtatuto præfixum ad proſequendam appellationem nunquid per pactum poſſit prorogari.*
29 *Prælatus paciſcendo vel renunciando poteſt eccleſiæ præiudicare, quando per tale pactum redieur ad ius commune.*
30 *Tempus datum ad appellandum non currit ei, qui proſequitur nullitatem ſententiæ.*
31 *Impeditus proſequi appellationem in ſecundo anno, an remaneat illæſus ipſo iure, an illi ſuccurratur beneficio reſt. in integ. nu. ſeq.*
32 *Verba in dubio intelligenda ſunt de primo actu non de ſecundo.*
33 *Impedimentum qui remouere potuit, & non remouet, ei eſt imputandum.*
34 *Impedimento dato, nunquid duplicetur terminus à iudice præfixus.*
35 *Cum lege mitius agitur quam cum homine.*
36 *Prouiſio hominis tollit prouiſionem legis extraordinariam, non ordinariam num. 38.*
37 *Tempus ſubrogatum in locum temporis præfixi à iure, cenſetur terminus iuris non hominis.*
39 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*
40 *Impedimentũ in non proſequenda appellatione quomodo probetur.*
41 *Iuramentum non venit appellatione euidentiſſima probationis.*
42 *Probatio inſtrumentalis vbi à lege vel ſtatuto requiritur, ſufficit iuris præſumptio. quia iuris præſumptio dicitur probatio apertiſſima. 43.*
44 *Appellanti regulariter non datur niſi annus ad proſequendam appellationem, & ex cauſa biennium.*
45 *Probatio plena & euidens vbi requiritur, non eſt locus iuramento.*
46 *Periurus ſemel priuatur facultate probandi aliquid per iuramentum.*
47 *Impedimentum quodlibet in primo anno occurrens ad proſequendam appel. nunquid ſufficiat, vt detur ſecundus annus. nu. ſeq.*
48 *Negligenti non eſt ſubueniendum.*
49 *Caſus fortuiti & aduentitij non debent haberi in conſideratione.*
50 *Appellanti non ſufficit probare impedimentum niſi probet ſuam diligentiam, et a vt conſtet ipſum proſecuturum fuiſſe appellationem, ſi impedimentum non ſuperueniſſet.*
51 *Reſpublica & fiſcus in dubio vtuntur iure communi.*
52 *Actus ſequens declarat qualis fuerit animus alicuius à principio.*
53 *Iudex nunquid poſt lapſum anni poſſit exequi ſententiam, appellãte vlterius non citato.*
54 *Iudex poteſt interpretari ſententiam ambiguam ſui præceſſoris.*
55 *Iudex quod de facto geſſit, de facto reuocari debet.*

1 SVMMATE. Vt per Abb. ex iſto text. 1. † not. quod tempus
datum ad proſequendum appellationem currit à die latæ
ſententiæ, non à die interpoſitæ appellationis, quod olim erat
dubium, vt per gloſſ. in l. 2. C. de temp. appellat. hodie tamen hoc
clarè deciſum eſt in clemen. ſicut. eod. tit. vbi dictum tempus cur-
rit à die interpoſitæ appellationis, & non prius, & cum hoc ſit
2 clarè † deciſum de iure canonico, attendetur etiam in foro ci-
uili, cap. per venerabilem, qui filij ſint legit. & not. in capit. Raynutius.
3 de teſtamen. & ſciendum eſt quod tempus datum † ad appellan-
dum currit de momento ad momentum, ideo ſi contra aliquē
fuit lata ſententia die prima menſis hora 19. expirauit tempus
appellandi die 10. & eadem hora: ideo appellans hora 10. de-
bebit apponere horam, vt cognuſcatur quod appellauit ante
horam 19. & ita notabiliter decidunt Cuman. & Aretin. in l. 1.
ff. quando appell. ſit. adducunt not. per Bart. in l. non ſolum. §. ſed vt
4 probari ff. de oper. no. nunc. Secundo † no. quod triennium indul-
getur ad appellationem proſequendam propter impedimen-
tum, ſiue ſit iuris ſiue facti, quia vtrumque includit hoc ver-
bum in potentia, cap. ſciſcitatus. de reſcript. æquiparatur ergo im-
pedimentum iuris & facti, alibi tamen ponitur differentia, vt
per Bart. in l. ſi fons. ff. de ſeruit. ruſt. præd. aliàs incipit vnum. Tertio
5 nota, quod ſi in † tempore dato ad purgandum moram ſuper-
ueniat impedimentum, aliud tempus concedi debet, ſed op-
po. de l. ſancimus. in fin. C. de fideì. Bart. pro ſolut. vide in authen. ei
qui. C. de temp. appell. Quarto not. quod deſertione appellatio-
6 nis † ſententia tacite confirmatur, differt tamen hæc tacita
confirmatio ab expreſſa in tribus, primo nam deſerta appel-
latione ex qua inſurgit tacita confirmatio iudex à quo ſenten-
tiam exequitur, l. ſi contra. Cod. eodem. ſed quando ſententia ex-
preſſe confirmatur per iudicem ad quem eſt appellatum, ipſe
ſententiam exequitur, cap. paſtoralis. §. præterea de offic. deleg. gloſſ.
7 in l. ſi quis priore ff. ad Trebel. Secundo differt, nam deſertio † ap-
pellationis non dat robur ſententiæ nullæ, ca. licet. & ibi glo. &
Doct. de ſentent. excommun. lib. 6. & tamen ſententia ſecunda la-
ta per iudicem ad quem confirmans primam quæ nulla eſt fa-
cit ius ſi ab ea non appelletur, & ex ea oritur actio, non obſtan-
te nullitate primæ ſententiæ, quia agitur ex confirmante non
ex confirmato, gloſſ. in § poſteriore. Inſtitu. quibus mod. teſt. infirm.
& in d. l. ſi quis pri. vre. Tertiò differt, nam ſententia confirmato-
8 ria prima † debet continere condemnationem expenſarum,
l. eos § ne temere. C. eodem. declarando vt per Bart. in l. tutores. qui
paſt. §. tutor. ff. de tut. admin. qui effectus non poteſt inſurgere ex
tacita confirmatione quam producit deſertio appellationis
9 ſecundum eundem Bald. hic. Vltimo not. in † verbo, iuſtitiæ,
nam hoc. vet. accipitur pro eo quod alicui debetur & efficaci-
ter, ideo iudex cui committitur vt iuſtitiam faciat pacti nudi
non debet habere conſiderationem, quia non eſt efficax nec
producit actionem, l. iuriſgentium. §. igitur nuda. ff. de pact. & ita
vult Bald. in l. nemo. C. de ſentent. & interloc. omn. iudic. importat
& hoc verb. iuſtitia, vt ordo iuris ſeruari debeat, gloſſ. not. ibi-
que Angel. in § exhæredatos. in Authen. de hæred. & falcid. columna
penultim. & eſt in verbo, iuſti. Ex quo infero idem eſſe in hoc ad-
10 uerbio † bene, quia æquipollet verbo, iuſti. c. in dictum. de ver-
11 bor. ſignific. Nunquid autem iſta † verba poſita in commiſſione
facta iudici delegato in cauſa, procedas iuſtitia mediante, im-
portent formam. Hoſtien. in ca. fin. de præben. refert Ottonem
Cardinalem Portuenſem determinaſſe quod ſic, ideo ſenten-
tia huius iudicis iniuſta erit nulla, nec tranſibit in rem indica-
tam, ſi non appelletur, quod ſecus eſſet in ſententia ordinarij,
c. cum inter. de re iudic. & refert ibi domi. Card. plures ſolemnes
doctores ita conſuluiſſe, idem vult Dom. poſt Lappum in c. ve-
nerabilibus § 1. de ſenten. excom. in 6. quorum opinio comprobari
poteſt ex doct. Bart. in l. diem proferre. §. ſtari. ff. de arb. cuius opin.
communiter approbatur, vt patet ex doct. relatis per Felyn. in
cap. cauſam quæ. de re iud. Sed aduertite, quia hoc dictum Otto-
nis non eſt verum, & ita alias conſului in facti q. & ita tenent
Card. Butrius, Imol. & Abb. in d. ca. fin. mouentur dicto Innoc.
in c. prudentiam in princ. de offic. deleg. & hæc opin. probatur in ca.
cum ad ſedem. de reſtit. ſpoliat. vbi iſta verba, ſine debito. formam
non important: ad idem text. in cap. ex inſinuatione. de reſcript. in
verb. præmiſſa ratione. & ibi notant Butrius & Imol. Non obſtant
dicta Bartol. in d. § ſtari. nam pro reſponſione conſidero duos
caſus ex mente Abb. in c. cum dilecta, colum. penult. de reſcript. Pri-
mus eſt, quando id quod exprimitur ſapit intruſionem cauſæ,
& illa expreſſio non inducit formam, ſed eſt quædam admo-
nitio: Abb. pro hoc nil adducit, ego adduco text. in l. muto. §.
ſub conditione. ff. de tutel. & ita loquitur Innocent. in d. ca. pruden-
tiam, & ita procedat opinio ſuperius firmata. Secundus caſus
eſt, quando illud quod exprimitur in commiſſione inducit
modum procedendi, & tunc formam importat illa expreſſio,
ſic intelligantur dicta Bart. in d. § ſtari. Iſta reſponſio non pla-
cet, eo quia in caſu Bartoli expreſſio reſpiciebat non modum
procedendi, ſed ipſam pronunciationem, ideo alio modo po-
teſt reſponderi, & conſidero q̃ prædicta verba poſita in com-
miſſione principis important ordinem neceſſarium, cum non
† poſſit princeps alicui denegare iuſtitiam, prout vult Innoc. 12
in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. Imol. in c. venerabilis. de offic. deleg.
Alexan. in conſil. 2. in 2. volum. important ergò monitionem non
formam, iuxta gloſſ. in clem. 1. de offic. deleg. & ita procedant dicta
Innocen. in d. c. prudentiam. ſed iſta verba poſita in compromiſ-
ſo, quòd arbiter de iure pronunciet non important ordinem
neceſſarium, quia cum ſententiæ arbitri ſtandum ſit, ſiue ſit iu-
ſta ſiue iniuſta, d. § ſtari. compromittentes videntur hoc volu-
iſſe, cum faciens † actum in dubio ſubijciat ſe legi de illo di- 13
ſponenti, l. ſi dno. in fin. ff. de acquir. hæred. & ita procedant dicta
Bartoli in d. §. ſtari. Gloſſ. quærit, an appellans † impeditus ſer- 14
uetur illæſus ipſo iure à beneficio reſtitutionis in integrum? &
concludit quod ipſo iure. Circa iſtam materiam Abb. ponit 6.
quæſtiones. prima eſt, an impeditus in primo modo indiffe-
renter debeat habere ſecundum annum ad proſequēdum ap-
pellationem. Circa hanc q. Abb. conſiderat plures caſus. Pri-
mus eſt, quando quis impeditur ex impedimento concernen-
te propriam perſonam, & tunc ſecūdus annus ipſo iure indul-
getur ei, c. cum ſit Romana. ſupra eod. authen. ei qui. C. de temp. appell.
in ver. indulgeatur, quod eſt præſentis temporis, & iſta conclu-
ſio communiter approbatur, contra quam oppo. Decius vno
modo, & reſpondet: iſta concluſio procedit etiam ſi appel-
lans ſolum fuiſſet impeditus vna die in primo anno, nam im-
pedimentum hoc efficit vt ſecundus annus detur & integer,
gloſſ. eſt vlt. in ca. ſi electio. de elect. in 6. & idem vult Angel. Peruſ.
in l. & ideo hæſitatur. ff. de verbor. oblig. Paul. de Caſtren. in conſil.
27. incip. viſa appellatione. circa fin. & ſi obieceris de l. ab hoſtibus. §.
ſed ſimpliciter ff. ex quibus. can. maio. reſpondendum eſt ex verbis
Paul. de Caſtren. in præmiſſo conſilio, & ſi quæratur quæ ſint
iſta impedimenta pro quibus datur ſecundus annus. Innocen.
commemorat paupertatem, idem ſirmat Imol. & Abb. & alij
quos adducit hic Felyn. addo Math. in not. vlt. probatur hoc e-
tiam in l. ſi procuratorem. § ſi ignorantes. ff. mand. & in §. 1. in Authen.
de his qui ingred. ad appellan. colum. 5. ibi, venire non valentes pro-
pter inopiam: facit text. in c. quod de his. infra de ſenten. excommun.
& licet Arch. in c. quo iure. 8. diſt. conſtituat differentiam † inter 15
paupertatem & inopiam, hæc tamen differentia iure non pro-
batur, & ipſum impugnat Alexand. in l. ſi vero. §. qui pro rei qua-
litate. ff. qui ſatiſd. cog. per text. in l. ab arbitro. §. fin. eodem. titu. in ver.
magna inopia, & per text. in l. ſi creditores. circa fin. ff. de priuil. credit.
vbi text. promiſcuè vtitur verbo paupertate & inopia, infirmi-
tas etiam eſt iuſtum impedimentum concedendi ſecundum
annum, ita Imol. & Peruſ. hic qui nihil adducunt, ſed hoc pro-
batur in d. §. 1. ibi, languorem inevitabilem, & hoc procedit nedum
in infirmitate appellantis, ſed etiam ſuorum, vt puta filiorum
vel vxoris vel fratrum, gloſſ. eſt not. in ca. communis filius. 23. diſt.
quam Alexan. extollit in l. quæſitum ff. de re iud. nec mirum, nam
id quod diſponitur in perſona alicuius, procedit etiam in con-
iuncto ei ſanguine vel ab eo plurimum dilecto, l. hæres meus. §.
fin. ff. de cond. & demon. per quem text. dicit Abb. not. in c. gemma,
de ſponſ. quod ſi aliquis coniunctus vel amicus ſponſi promittat
pœnam ſi matrimonium non cōtraxit cum tali muliere, pœna
non committitur illo nolente contrahere matrimonium, quia
veriſimile eſt quod ille contrahet matrimonium contra ſuam
voluntatem, ne ille coniunctus vel amicus pœnam incurrat,
ſed † matrimonia debent eſſe libera, vt ibi eſt text. facit etiam 16
pulchra deciſio Rotæ, 7. in tit. de renunc. vbi habetur quod ſicut
† renunciatio beneficij facta metu illato in perſonam benefi- 17
ciati non valet, ſic & annullatur ſi metus fuerit illatus in per-
ſonam alicuius coniuncti, vt quia princeps incarcerauit parē-
tes aut fratrem ipſius beneficiati, nunquid autem † in hoc caſu 18
appellans teneatur conſtituere procuratorem ad proſequen-
dam appellationē, videtur quod non, quia impeditus ex cau-
ſa probabili, & neceſſaria prout eſt infirmitas procuratorum
non cogitur conſtituere, Bart. in l. 1. de diuer. & tempo. præſcri. ad-
ducit

Digitized by Google

ducit text. *in l. 2. § ſi quis. ff. ſi quis caut.* ſed contrarium puto poſſe
dici, eo quia quando cauſa iam cępta ſuperuenit impedimen-
tum neceſſarium & probabile, quis tenetur ſe defendere per
procuratorem, *l. eundem. § 1. de leg.* gloſſ. & Bart. *in l. fin. ff. de reſti.*
in integr. idem Bart. *in l. 1. ff. de diuer. & temp. præſcri.* quinimo hoc
procedit ſi cauſa etiam iam erat præparata, Bal. *in l. ab eo. C. quo-*
mo. & quando iud. qui ſic ampliat text. *in d. l. eundem. § 1.* iſtud ta-
mē puto poſſe limitari niſi cauſa eſſet grauis, vt pura matrimo-
nialis, & quia eſſet contentio de maiori parte bonorum, vel ex
cauſa quæ infamat condemnatum: nam tunc procurator non
eſſet mittendus, vt habetur per gloſ. Innocen. & Abb. & Hoſt.
in c. querelam. de procu. doct. tamen dicti loquuntur de caſu quo
cauſa cœpta eſt ſimpliciter, & præmiſſa diſtinctio, an cauſa ſit
grauis vel ne, procedit cauſa nondum inchoata, quia ſi leuis,
procurator mitti debet ſtante infirmitate, ſi grauis, minime, *d.*
c. querelam. à contrario ſenſu, & *c. ſi ægrotans epiſcopus. 5. q. 3.* ſecun-
dus caſus eſt, quando appellans fuit impeditus facto iudicis,
& hoc caſu accipit tres concluſiones, prima, ſi impedimentum
contingit facto principis, appellans remanet illæſus ipſo iure,
quia non currit tempus datum ad proſequendum appellatio-
nem, *c. ex inſinuatione. infra eod. authen. ſed hu. C. de temp. appell.* De-
cius aſſignat rationem dicens, quod impedimentum proue-
niens à principe magis iuſtum reputatur, cum non ita de facili
ad eum pateat aditus, *argu. l. apud Iul. § constat. de leg. 1.* iſta ratio
confunditur per text. expreſſum, *in l. fin. § illud. C. de temp. ap. ibi,*
cum apertiſſima ſit facultas noſtram maieſtatem adire. alia ergo ratio
19 tradi poteſt, nam princeps † non ita argui poteſt ratione tardi-
tatis prout iudex inferior, *l. fina. C. de leg.* præterea humani mo-
ris eſt eum vereri, cuius iudicio quis deprimitur & corrigitur,
capit. viſis. 16. quæſtio. 2. Secunda concluſio, ſi impedimentum
proceſſit ea facto iudicis in primo anno, datur ſecūdus annus
ipſo iure, *d. § illud.* Abb. & Imol. *hic.* Tertia concluſio, ſi impe-
dimentum proceſſit ea facto iudicis in 2. anno 3. non datur ip-
ſo iure, ſed mediante reſtitutione in integrum, item vult Bart.
in authen. ei qui. C. de temp. appell. Peruſ. *colum. 19.* tenet quod imo
tertius annus detur ipſo iure, & oſtendit hanc etiam commu-
nem opin. referendo plures, qui eam tenent, item etiam pro ea
adducit text. *in d. § hac quoque.* dum dicit text. nullum præiudi-
20 cium penitus fieri, dictio, penitus, idem † importat quod ipſo
iure, *c. fin. infra de pæn.* & placet hæc opin. Tertium caſum conſi-
derat Abb. quando impedimentum cauſatur ex mixto facto
appellantis & appellati, & ex eius dictis accipe quatuor con-
21 cluſiones: prima eſt, ſi partes faciant † compromiſſum, eo du-
rante non currit tempus datum ad proſequendum appellatio-
nem, *clemen. quamdiu. eod. tit. & d. authen. ſi tamen.* quod tamen ſe-
cus eſt tempore primæ inſtantiæ, nam illud nō ſuſpenditur per
compromiſſum, gloſſ. *in l. properandum in princ. C. de iud.* Bald. *in*
l. fin. § fin. C. de temp. app. Imol. *hic,* ratio diuerſitatis eſt, quia per-
22 empta inſtantia appellationis † in totum perimitur ius appel-
lantis: tranſit enim ſententia in rem iud. *cle. ſicut. eo. tit.* Infertur
ergo præiudicium irreparabile: non ſic eſt in inſtantia primæ
cauſę, quia ea perempta ſolum ius manet actoris iterum agen-
di *d. l. properandum. circa finem.* Iſta concluſio fallit, quando cō-
promiſſum factum fuit in arbitratore, nam hoc cōpromiſſum
non impedit curſum huius temporis; ita vult Petr. de Aochar.
in conſil. 286. incipit, Ioan. Andr. Peruſ. hic in verſic. 7. quæritur. re-
probat hoc dictum, quia *clemen. quamdiu.* procedit etiam in fa-
cto extraiudicium, vt vult *ibi gloſ.* ergo & multo magis in com-
promiſſo arbitratoris. Ego idem teneo, quia *d. clemen. quamdiu.*
loquitur de compromiſſo, ergo habebit locum ſiue fuit in ar-
bitratorem ſiue in arbitrum, duas alias limitationes ponit De-
23 cius: ſed iuxta hæc dubitatur, an † compromiſſum impediat
curſum temporis dati ad appellandum. Paul. de Eleaaa. Card.
& Imol. *in d. clem. quamdiu.* tenent quod non, idem vlt Abb. *in*
conſil. 77. in 5. dubio, in 2 lib. vbi ponit duas rationes diuerſitatis
inter hoc tempus: item tempus datum ad proſequendum ap-
24 pellationem. Secunda † concluſio, tempus datum ad proſe-
quendum appellationem ſuſpendi poteſt ex partium cōuen-
tione, licet non poſſit prorogari, *d. clemen. quamdiu.* idem vult
Marheſil. *in notabili. 24.* Alexand. *in conſil. 24. incip. Inſpecto pro-*
ceſſu in 4. volum Decius dicit quod hæc differentia non videtur
habere vrgentem rationem, quia ſicut tempus nō poteſt pro-
rogari ne lites fiant immortales, ſic nec etiam ſuſpendi poterit,
& fuit hæc conſideratio Aretin. *in c. venerabilis. de iud.* ſed dicit,
quod immo hæc differentia habet apertam rationem, nam id-
eo lex horret litis prolixitatem, quia eā durante partes vagan-
tur & vexantur ſumptibus & expenſis, & hæc operantur, quæ
vexatio non ceſſat in prorogatione temporis, cum ſemper liti-
getur: Sed durante ſuſpenſione in lite non proceditur, partes
quieſcunt, & interim ſumptibus non vexantur, nimirum ergo
ſi tempus poteſt ſuſpendi non prorogari. Tertia concluſio,
tempus datum † ad proſequendum appellationem prorogari 25
non poteſt: idem tenet Bart. *in d. authen. ſi tamen.* & Dyn. *in au-*
then. ei qui. eod. tit. hæc concluſio communis eſt ſecundum Ale-
xand. *in conſil. 24.* Bald. *in l. fin. § fin. C. de tempor. appella.* vult con-
trarium, quòd immo dictum tempus prorogari poſſit, & huic
opinioni aſſentit *hic* Peruſ. *in verſic. circa tertium principale impe-*
dimentum, & pro hoc dicit eſſe text. *in d. § fina.* vbi dicitur vali-
dum eſſe pactum vt nullum fatale obſeruetur, ſubdit text. ra-
tionem: legum enim auctoritatem pactis litigātium volumus
mitigari. hæc ratio oſtendit, quod text. loquitur de proroga-
tione temporis, nam rigor iuris eſt, quod lapſo tempore dato
ad proſequendum appellationem vlterius appellans non au-
diatur: mitigatur ergo iſte rigor, ſi per pactum tempus proro-
getur, & intelligendo illum tex. in coarctatione temporis, illā
ratio non conueniret, quia quod quis habeat tempus ad pro-
ſequendum appellationem illud habet æquitate *cap. ſuggeſtum.*
infra eod. Decius idem tenet, & induxit text. *in dicto § fin.* duo-
bus modis, demum hoc comprobat ratione; ſed ab iſtis obie-
ctionibus tutanda eſt communis opin. ergo bene probatur *in*
dicta l. nemo. in verſicu. nec aliquo prætextu iuncta gloſſ. in clemen. 2. in
ver. concedatur. de ætat. & qualitat. probatur etiam *in c. a oblata. in-*
fra eodem. qui text. loquitur tam de parte quam de iudice. Non
obſtat text. *in dicta l. fin. § fin.* quia loquitur in reſtrictione tem-
poris, & illa verba, auſteritatem l. &c. non obſtant, quia bene
conueniunt reſtrictioni temporis: nam cum per appellatio-
nem lis protrahatur, iſtud remedium eſt contra publicam vti-
litatem, *dicta l. properandum.* igitur dicitur eſſe rigoroſum, *argu-*
mento l. prima ff. ſolut. matrimo. Secundo argumento reſponde-
tur, quod illa verba, nec vnum fatale, intelliguntur reſpectu
primi & ſecundi anni. Tertio argumento reſpondeo, quod in-
telligendo illum tex. in reſtrictione termini, vana non erit du-
bitatio, quia dum primo dicit text. quod valet pactum vt non
liceat appellari: iſtud pactum reſpicit appellationem interpo-
nendam, aliud verò pactum reſpicit appellationem interpo-
ſitam, ideo probabilis erat dubitatio, an illud tempus poſſit
reſtringi, cum † facilius remittatur ius acquirendum quam ius 26
iam acquiſitum, *leg. ſi ſponſus. § ſi maritus ff. de donatio. inter virum*
& vxorem, & in l. qui autem in princip. ff. de his quæ in fraudem credit.
Vltimo argumento reſpondetur, quod pactum per quod re-
mouetur appellatio ideo valet, quia non eſt contra publicam
vtilitatem cum appellatio reſpiciat fauorem victi: quilibet au-
tem poteſt † ſuo renunciare fauori, *l. penult. C. de pactis.* pactum 27
autem prorogans tempus datum ad proſequendum appella-
tionem eſt contra publicam vtilitatem, cum ex eo lis ſit dura-
tura longiori tempore, ergo non valet, *l. ius publicum. ff. de pact.*
Quarta † concluſio, tempus à ſtatuto præfixum ad proſequē- 28
dum appellationem pacto non poteſt prorogari: ita conclu-
dit *hic* Abbas poſt Ioan. Andream, qui idem vult *in capi. de cau-*
ſis. de officio delegat. Bald. *in l. Centurio. in fine. ff. de vulga* Alexand.
in dict. conſil. 24. hæc concluſio ratione probatur: nam dictum
tempus ſubrogatur in locum temporis præfixi à iure commu-
ni: ergo eius ſortitur naturam, *capitu. eccleſia. vt lite pendente. l. ſi*
eum. § qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. puto tamen in hoc articulo
poſſe fieri nouam conſiderationem, & dico quod ſi litigantes
prorogent tempus à ſtatuto præfixum, non tamen excedendo
metam temporis præfixi à iure communi, valeret iſta proro-
gatio, cùm per tale pactum redeatur ad ius commune, *argu-*
ment. l. ſi vnus. § pactus. ff. de pact. pro quo adduco quod voluit
Abbas *not. in capit. veniens colum. 6. de præſcript.* qui dicit, præla-
tum paciſcendo † vel renunciando eccleſiæ poſſe præiudicare 29
quando per tale pactum reditur ad ius commune: adducit tex.
in capit. primo. & fina. de pact. libr. 6. Quartum caſum conſiderat
Abbas, quando impedimentum cauſatur ex facto ſolius ap-
pellati: Ex eius dictis accipite duas concluſiones: prima eſt, ſi
appellans fuit impeditus ex facto appellati, indulgebitur ei
ſecundus annus, & reſpondet ad text. *in l. arbitro § cotus ff. de*
dol. eius reſpon. impugnat Decius, quia cùm diſpoſitio. § *cotus.*
ſit magis ſpecialis, illa attendi debet, ſed dicit defendendo
Abbatem, quod iura quæ loquuntur de impedimento c. in

Digitized by Google

poſſint verificari in impedimento cauſato ab ipſo appellato
dicuntur ſpecialiter loqui de tali impedimento, *leg. ſi chorus. in
princip. ff. de lega. 3. & l. ſi duo in princip. ff. de tut. admini.* Secunda
concluſio, ſi appellans egerit ſuper attentatis prætendendo
illa reuocari, tempus quo durauit hoc iudicium non imputa-
bitur in tempore datu ad proſequendum appellationem, ita
volunt Domini de Rota. *deciſ. 105. in nouiſsimis deciſ.* idem vult
Bald. *in authat qui. C. de tempo appellat. & in l. infra vtile. ff. de minor.*
30 comprobatur, nam † cum quis proſequitur nullitatem ſen-
tentiæ, non currit ei tempus datum ad appellandum, ita Bald.
& Doct. per illum text. *in l. contra maiores. C. de inofficio teſtamen.*
Bartol. *in l. ſi expreſſim. colum antepenultim. ff. eodem titu.* quod ta-
men limitant præfati domini de Rota in caſu, in quo quis ſue-
cubuiſſet in illo iudicio, quod declarate, vt *hic* per Felynum.
Vltimus caſus ponitur *hic* per Abb. quando impedimentum
cauſatur ex facto tertij, & tunc concludit, quod contra illum
datur actio appellanti ad intereſſe, & ſi non fuerit ſoluendo
appellans, reſtituitur vt appellationem ſuam proſequi poſſit:
hæc concluſio ab omnibus tenetur. Infertur ex præmiſſis,
quod actio quæ competit contra aliquem datur contra alium
ſiue non ſit ſoluendo: *ſimilem text. habetis in l. etiam. §. primo. ff. de
petitione hered.* alium caſum habetis *in l. ſi apud minorem*, & alium
*in l. in cauſis. in §. idem Pomponim. ff. de minor. & in l. plane. §. qui ro-
gatus. ff. de legat. 1.* & pro hoc not. pulchrum dictum Paul. de
Caſtrenſ. *in conſil. 10. incipit Clarum eſt in iure*, vbi declarando
text. *in l. fina. §. fina. de leg. 2.* dicit illum non procedere, quando
hæres grauatur onere fideicommiſſi non erat ſoluendo, & ſic
contra ipſum agi non poterat ad pretij reſtitutionem: nam tūc
venditio poterat rettactari non obſtante hæredis ignorantia
alienantis & eius ad quem facta fuit alienatio qui non habe-
bant notitiam fideicommiſſi, & ex iſtis ſint expedita dicta.
31 Abb. in prima quæſt. Secundo quærit Abbas, an † impeditus
in ſecundo anno remaneat illæſus ipſo iure, an illi ſuccuratur
beneficio reſtitutionis in integrum? & concludit reſtitutio-
nem eſſe neceſſariam per rationes de quibus in eo. Iſtam con-
cluſionem approbant Innocent. Butri. & Imol. & communis
concluſio. Decius attentatur opinionem contrariam, & in ef-
fectu mouetur per text. *in §. hoc quoque. in Authent. vt ſponſ. larg.
collat. 9.* quem text. intelligit, vt loquatur in ſecundo anno.
item etiam adducit iſtum text. *in verbo, nolumus*, quod inducit
nouam prouiſionem, vt ergo aliquid noui inducat dicendum
eſt appellantem ipſo iure illæſum ſeruari: ſed defendendo
communem concluſionem his rationibus poteſt reſponderi,
& primæ quòd text. *in dicto §. hoc quoque.* intelligitur de primo
anno, prout eum intelligit Abbas *in prima quæſtione*, & proba-
32 tur ratione, nam † verba in dubio ſunt intelligenda de primo
actu, non de ſecundo, *l. boue. §. hoc ſermone. ff. de verborum ſignifi-
cation.* Secundo argumento reſpondetur, quod cum ſummus
Pontifex reſpondeat conſultationi propoſitæ, nihil noui diſ-
ponit, ſed ſolum ius antiquum declarat, gloſſ. *in capitu. conſu-
luit. de tempor. ordin. & in capit. fin. de verborum ſignificat. in ſexto*,
in hoc tamen articulu procedendo per veras cōcluſiones duo
caſus poſſunt conſiderari. Primus eſt, quando impedimen-
tum, quod contingit in ſecundo anno, potuit remoueri per
appellantem & non curauit, vt remoueretur: tunc ſententia
tranſit in rem iudicatam, non obſtante tali impedimento, nec
ſuccurritur appellanti beneficio reſtitutionis in integrum: i-
ſtod tenet *hic* dominus Antonius Alexand. *in conſil. 72. in fin. in
3. volum.* quæ concluſio probatur per text. *in dicto §. illud.* dum
dicit, cum apertiſſima facultas ſit noſtram maieſtatem adire:
33 probatur etiam ratione, nam † imputatur ei qui potuit impe-
dimentum remouere, ſi illud non remouet, *leg. 3. § quid ergo ff.
de contra. iudica. tut. & leg. quibus diebus. in princip. ff. de conditio.
& demonſtratio.* Secundus caſus eſt, quando impedimen-
tum fuit tale, quod non potuit remoueri per appellantem,
tunc ſententia tranſit in rē iudicatam, ſuccurritur tamen ei be-
neficio reſtitutionis in integrum, & tantum tempus indulge-
bitur quantum abſtulit impedimentum & non plus, quia hæc
34 eſt natura reſtitutionis, *clement. vna, de reſtitutio. in integrum.*
Tertiò quærit Abbas, an dato † impedimento duplicetur ter-
minus præfixus à iudice, vt quia ſtatuit terminum vnius men-
ſis appellanti ad ſe præſentandum. In hac quæſtio. communis
eſt opinio. quod terminus duplicabitur, cum ſubrogetur in
loco termini iuris, Abbas in puncto iuris putat contrarium
per duas rationes, de quibus in eo, quibus reſpondet Decius
& Alexand. quæſtione 11. ſequitur opin. Abb. mouetur, quia
ſi citatus tenetur comparere quamprimùm poteſt, multo ma-
gis appellans, cum tractetur de maiori præiudicio: item & ſe- 35
cundo quia † mitiùs agitur cum l. quàm cum homine, *l. Celſus.
ff. de arbit.* non ſequitur ergo, tempus legis duplicatur, ergo & 36
tempus hominis. Item & tertio quia † prouiſio hominis tollit
prouiſionem legis, *l. fina. C. de pact. conuent.* iſtis non obſtanti-
bus vera eſt communis opin. nec obſtant prædictæ rationes,
nam primæ reſpondetur, quod probatur contra eum, quia
cum tractetur de maiori præiudicio, tempus duplicari debet. 37
Secundæ rationi reſpondeo, quod cum iſte terminus † ſubro-
getur in locum temporis præfixi à iure, cenſetur terminus iu-
ris, non hominis virtute ſubrogationis, *cap. habeo. & ibi gloſ. vl-
tima 16. diſtinctio.* facit text. *in l. filij. § fina ff. de conditio. & demon- 38
ſtrat.* Vltimo argumento reſpondeo, quòd prouiſio † hominis
tollit prouiſionem legis extraordinariam, non autem ordina-
riam, gloſſ. & Bart. *in l. 2. C. de iure emphyt. & in l. ſi cum dotem. in
princ. ff. ſolut. matrim.* Sed in extraordinaria, vt in qualibet cau-
ſa in qua tractatur de graui præiudicio tempus duplicatur, *cap.
quiſquis. 4. quæſtione 5. igitur, &c.* & ita defenſata eſt communis
concluſio. Circa quam eſt aduertendum, quia ratio, qua fun-
datur hæc opin. non procedit, quia ius commune non ſtatuit
aliquem terminum appellanti ad ſe præſentandū: hic ergo nō 39
poteſt cadere aliqua ſubrogatio, quia † non entis nullæ ſunt
qualitates; *l. 2. ff. de vſufruct. earum rerum quæ vſu conſu.* & ſi dixe-
ris, cauſatur ſubrogatio, quia lapſo termino iudicis ſententia
tranſit in rem iudicatam, ſicut lapſo termino iuris, *cap. perſonas.
ſupra eodem.* reſpondeo, quòd ex hoc non poteſt cauſari ſubro-
gatio, quia lapſo decennio ſententia tranſit in rem iudicatam,
ſi appellatum non ſit, & tamen hoc tempus non ſubrogatur
loco temporis dati ad proſequendum appellationem: non eſt
ergo conſiderandum, quòd idem effectus inſurgat ex lapſu v- 40
triuſque temporis. Quartò quærit Abb. quomodo † probetur
impedimentum, & refert Specul. dicentem, quòd probabitur
iuramento: In hac quæſtio. communiter concluditur, quod
relinquatur iudicis arbitrio, quænam probatio requiratur, id-
eo ſi honeſta ſit perſona appellantis impedimentū iuramento
probabitur: vt concludunt antiqui & Modern. doct. Ego pro-
bo, quòd nullo modo impedimentum iuramento poſſit pro-
bari, primo per text. *in d. l. fina. §. illud.* vbi ad probandum im- 41
pedimentum requiruntur † euidentiſſimæ, probationes, qua-
rum appellatione non venit iuramentum, gloſſ. *in l. fina ff. quod
met. cauſa.* Non obſtat reſponſio Peruſin. qui dicit, quod iura-
mentum eſt euidens probatio, ſicut illa quæ colligitur ex iuris
præſumptione, *l. ſi quis locuples. in fin ff. de fideicom. liber.* nam hæc
reſponſio non procedit, quia non ſequitur, præſumptio iuris
eſt euidens probatio, ergo & iuramentum: probatur, nam vbi 42
à l. vel ſtatuto † requiritur probatio inſtrumētalis ſufficit præ-
ſumptio, ſecundum Bald. *in l. prima colum. 3. C. de fideicom.* & ta- 43
men non ſufficeret iuramentum. Præterea præſumptio † legis
dicitur probatio apertiſſima, *leg. in tempus. §. fin ff. de hæred. inſti-
tuen. iuncta l. ſi fuerit. in princip. ff. de reb. dub.* & tamen iuramentū
non dicitur apertiſſima probatio, gloſſ. *in d. l. fin.* ideo licet ex-
communicatio ſit probanda probationibus apertiſſimis, *cap.
Pia. de excep. li. 6.* probari tamen poteſt præſumptiue, vt per Ab-
batem not. *in cap. propoſuit. de cler. excommun. miniſtr.* Tertio mo- 44
ueor, † nam regulariter appellanti nō datur niſi annus ad pro-
ſequendam appellationem, & ex cauſſa biennium: tunc ſic, v-
bi aliquid regulariter prohibetur & ex cauſa permittitur, non
ſtatur aſſerenti cauſam ſubeſſe etiam ſi iuret, Bart. *in l. cum quis
decedens. §. Titia. ff. de leg. 3.* Vltimo moueor ex doctrina Bartol.
in l. ſi conſtante. colum. 3 ff ſolut. matrimo. vbi dicit, quod hoc ver-
bō euidentiſſime, exigit notoriam probationem, quando po-
nitur pro eo quod affirmatiue aſſeritur, vt aliquem eſſe diui-
tem, appellantem fuiſſe impeditum, cum ergo text. *in dicto §.
illud.* vtatur verbo, euidentiſſime, requiritur probatio notoria
ad probandum impedimentum, ergo non ſufficiet iuramen- 45
tum. Et † ex præmiſſis infero, quod probato impedimento
per vnum teſtem, non eſſet deferendum iuramentum in ſup-
plementum probationis, quia vbi requiritur plena vel euidēs
probatio, non eſt locus tali iuramento, gloſſ. *in capit. cupientes.
§. quod ſi per viginti de electio. in ſexto.* Roman. *in leg. admonendi.* &
ibi Iaſo. *char. 27. ff. de iureiur.* nec qualitas perſonæ efficit, vt à
modo huius probationis diſcedi debeat, *capit. licet ex quadam.
de teſti. & l. iuriſiurandi. C. eodem de teſtib.* ſequendo tamen com-
munem

Digitized by Google

munem concluſionem limita non procedere in illo, qui ſemel 46 fuit periurus, nam † talis de cętero priuabitur facultate probādi aliquid per iuramentum, *cap. parũlis 22. quæſtio. 5.* qui text. reputatur ſingularis ad hoc per doctores.

47 Vltimò quærit Abbas vtrum quodlibet † impedimentum occurrens in primo anno ſufficiat, vt detur ſecundus annus? ex cuius dictis capite tres concluſiones, prima ſi appellans fuit impeditus in princip. anni, quia infirmus, & impedimentum poſtea ceſſauit, ſi ceſſante hoc impedimento ſuperfuit ei tantum temporis, quòd infra illud appellatio potuit expediri, non indulgebitur ſecundus annus, quia negligentia ſequens abſorbet impedimentum præcedens: idem tenet Butri. Imol. & Perũſinus Angelus, *in conſilio 183. incipit In quæſtione propoſita.* adducit textus. *in capitulo cum ſit Romana. infra eodem.* vbi ſecundus annus indulgetur ex euidenti & neceſſaria cauſa, quæ non ſubeſt data negligentia appellantis: non enim negligen-48 ti ſubuenitur † ſed impedito neceſſitate rerum, *leg. non enim. ff. de quibus cauſis maior.* item adducit text. *in dicta lege final. §. illud.* vbi qui appellauit ſumma ope debet niti vt cauſa expediatur in primo anno, & ſic datur ſecundus annus, quando per eum non ſtetit quo minus cauſſa expediatur & non aliter, Bartol. *in auctent. ſi tamen. Cod. de tempor. appellatio.* tenet contra, & vult quòd ſi appellans fuit impeditus in primo menſe, habebit ſecundum annum, licet in aliis vndecim menſibus primi anni fuerit negligens: & hanc opinionem defendit *hic* Decius, ſed malè defenditur, eo quia vt dicit Abbas, ius dedit terminum anni appellanti, quia conſiderauit multa impedimenta poſſe contingere, patet, quia remotis impedimentis pręſumit lex cauſam infra menſem poſſe expediri, vt dicit Bartol. *in dicta authentic.* item ſi appellatione præterea negari non poteſt quin iſte appellans fuerit negligens, cum tantum temporis ſuperfuerit ei, non eſt ergo ei ſubueniendum, *dicta lege non enim.*

Secunda concluſio, quando negligens fuit in prima parte anni, & impedimentum fuit in ſecunda parte, tunc ſi infra illud tempus cauſſa appellationis potuiſſet expediri, impedimento ceſſante indulgebitur ſecundus annus, hanc concluſionem approbant omnes ſcribentes, quam limitat Abbas in caſu, in quo appellans nimium ſe arctauit, quia debuit cogitare aliqua impedimenta poſſe euenire, ſed Peruſinus non ap-49 probat hoc dictum, & bene, quia † caſus aduentitij aduerſaq; fortunæ non habentur in conſideratione, *l. Iulia. ff. qui & à quib. & l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verborum obligatio.* facit text. *in l. Seio. §. medico. ff. de annuis leg.*

50 Tertia concluſio, non ſufficit † appellanti probare impedimentum, niſi probet ipſius diligentiam, ita vt conſtet ipſum fuiſſe proſecutum appellationem, ſi impedimentum non ſuperueniſſet, & pro hoc eſt text. *in l. qui commeatu. ff. de re milita.* per quem idem vult Bartol. *in l. præſes. C. eodem. & in leg. ſecunda. §. quod diximus. ff. ſi quis caut.* iſtam concluſionem tenent etiam plures doctor. relati per Felynum. *in capit. ex tranſmiſſa. de præſcript.* hanc communem concluſionem impugnant Fulgo. & Paulus de Caſtrenſ. *in dict. §. quod diximus. per text. in l. fin. §. primo ff. quis ordin. in bonorum poſſeſſ. ſerue.* dominus Alexander ad iſta iura reſpondet *in dicto §. quod diximus.* ſed eius ſolutiones impugnat *hic* Decius. Breuiter opinio. Bartol. & communis vera eſt per text. *in dicta lege qui commeatus.* nec obſtat reſponſio Fulgo. qui dicit quod *ibi* deciditur caſus ſpecialis fauore reipublicæ, quoniam non conſtat de hac ſpecialitate, & in du-51 bio † reſpublic. & fiſcus vtuntur iure communi, *l. prima. Cod. de pet. hæred. gloſſ. in l. item veniunt. §. in priuatorum. ff. de pet. hæred. l. extat. de iure fiſcin. ff.* nec obſtat reſponſio Decij, qui dicit, quòd delictum ſtatim fuit commiſſum, eo ipſo quod ille non habuit animum veniendi, quia ibi non apparet, quod non habuerit animum veniendi, & in dubio illud non præſumitur, tum quia capi non debet præſumptio delicti excluſiua, *l. merito. ff. pro ſoc.* tum quia ex quo ille diſceſſit vt rediret ad exercitum præſumitur à principio habuiſſe animum veniendi, actus 52 enim ſequens declarat † qualis fuerit intentio alicuius à principio, *l. cum quis. C. de nat. liber. & l. ſed Iulianus. §. proinde. ff. ad Macedon.* Non obſtant iura Fulgo. & Paul. de Caſtr. quia loquuntur in caſu, in quo principaliter conſideratur intereſſe partis vel aduerſatij, tunc enim effectus inſpicitur, & diligentiæ, quę nihil profuiſſet, conſideratio non habetur, *l. ſi alim. §. eſt & alia. ff. quod vi aut clam. l. & in totum. ff. de impen. in rebus. dot. fact.* in caſu autem noſtro principaliter conſideratur negligentia non proſequentis appellationem.

Vltimò quærit Abb. nunquid poſt † lapſum anni iudex ſen- 53 tentiam poſſit exequi, appellante vlterius non citato. Ex eius dictis capio quatuor concluſiones. Prima eſt, poſt lapſum anni iudex ſententiam non poteſt exequi appellante non citato, ita concludit Abb. per text. *in capitu. licet. de præbend. in 6.* idem vult Bartol. *in leg. prima in princip. ff. nihil. non. pend. appellat. per text. in l. ſi qua maiorem. Cod. eodem. ibi, iudex animaduerterit,* & idem firmat *hic* Felyn. adducens Angel. *in l. prima. ff. de iudicat. & hæc eſt vera concluſio.*

Secunda concluſio, quando non fuit appellatum, & ſententia fuit lata in quantitate vel in genere, tunc executio fieri non debet, niſi parte citata, idem vult Barto. *in l. meminerint. C. vnde vi.* & *in l. à diuo Pio. §. in vendit. ff. de re iudic.* & hęc concluſio, paſſim approbatur.

Tertia concluſio, quando executio fieri debet in rebus deductis in ſententia, tunc nulla citatio requiritur in eius executione, ſecundum Bartol. in locis præmiſſis: iſta eſt communis concluſio, ita inquit Alexander *in dicto. §. in venditione.* qui plures refert idem tenentes, Imol. *in dicto §. in venditione.* tenet contrarium, quòd immò requiratur citatio, mouetur, quia pars poſſet lædi ſi non citaretur propter exceptiones, quæ poſſent opponi contra ſententiam dicendo eam eſſe nullam, quia lata die feriata, vel à iudice incompetẽti, vt ibi latius per eum, & de iure placet hæc opinio, quia vbi aliqua defenſio competere poteſt requiritur partis citatio etiam in notoriis, prout dicit *hic* Abb. in alio propoſito. item per textum *in l. meminerint. C. vnde vi.* qui loquitur indiſtincte. ſequendo tamen communem concluſionem, quæ vult quod non ſit opus citatione, limita non procedere quando peteretur executio ſententiæ, à qua eſſet appellatum, & appellatio eſſet deſerta, tunc in eadem re fieri non poſſet executio, niſi parte citata, ſecundum Bartol. *in dict. leg. prima. ff. nil non penden. appell.* Felyn. *hic,* & Alexand. *in d. §. in venditione.*

Secondò fallit quando renunciatum eſſet appellationi, ſic limitat Bald. *in l. tale pactum. §. qui prouocari. §. de pact.* Alexand. *in dicto §. in venditione.*

Tertiò fallit, quando executio fieri deberet per ſucceſſorem iudicis qui tulit ſententiam, tunc citatio requireretur, ſecundum Bald. *l. ordo. columna vltima. C. de execut. rei iudic.* Fulgo. contra *in conſilio 183.* quia ſucceſſor idem iudex reputatur. *l. proponebatur. ff. de iudicat.* confirmo hanc rationem ex traditis per Bartolum *in l. ab executore. ff. eodem titul.* qui vult iudicem † poſ- 54 ſe interpretari ſententiam ambiguam ſui prædeceſſoris, quia vere eſt idem iudex, licet hæres non poſſit interpretari libellum obſcurum defuncti, vt *ibi* per eum, hæc opi. probabilis eſt, nec placet concordia Decij, qui diſtinguit, an ſucceſſor viderit proceſſum vel non, quia primo caſu procedat opin. Fulg. alio caſu procedat altera opin. quia cum executio fieri debeat in re petita, fruſtra deſideratur inſpectio proceſſus quæ nullum effectum eſt paritura, *l. aliquando. ff. ad Velleianum, & cap. cum contingat. de offic. deleg. in argum.*

Quarto fallit, quando peteretur executio contra condemnatum, ſed contra eius ſucceſſorem vniuerſalem vel particularem illorum citatio eſſet neceſſaria, ita Innocent. *in capit. quia. ſupra de iudic.* Bald. & Imol. *in l. ſi virum. ff. de iniuſt. rupt. & irri. facto teſtamen.* Alexand. *in dicto §. in venditione.* & Felynus. *hic,* ex quo infertur, quod poſt litem motam ſuper fundum, fundus ipſe in alterum transferretur alienando, & ſic res fieret litigioſa, quo caſu ſententia lata contra reum conuentum ſuper fundo poteſt mandari executioni contra illum poſſeſſorem, Bartol. *in l. fina. C. de litig. & in l. prima. ff. eodem.* Alexand. *in l. à diuo Pio. § ſi ſuper rebus. ff. de re iudicat.* ſic intelligens text. *in l. chirographis. §. fina. de adminiſt. tuto.* iſto caſu citatio illius poſſeſſoris eſſet neceſſaria, vt executio contra eum poſſet fieri, & aduertite, quod non ſufficeret citatio generalis facta per proclama dicendo, compareat quicumque ſua intereſſe putauerit. dictum eſt Petri de Ancharano. *in capitu. fina. de electio. in ſexto.* qui in hoc ponit pulchram doctr. Alexand. qui alia adducit *in conſilio ſexto, ſecundo volum.* quem videas omnino notabiliter loquentem.

Quarta concluſio, id † quod iudex de facto geſſit, de facto 55

Digitized by Google

reuocari debet, gloſſ. *in l minori. in principio. ff. de euict.* pro quo vide quæ latè deducit Felyn. *in capitu. qualiter & quando. colum. 7. de accuſat.* ideo dicit Oldra. *in conſilio duodecimo.* quod tenuta data die feriata ſimiliter reuocari poteſt die feriata: Decius *hic* dicit quòd tamen citatio requiritur, ſed hoc non eſt verum, quia nec citatio requiritur ſecundum Caldenn. *in conſil primo. in titul. de dilatio.* & latè Aleaand. *in conſilio quanto. 2. volum. quem ſuperius allegam.*

REPETITIO
IN C. DE APPELLATIONIB. De appellationibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteſerrato.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio eſt permiſſa in cauſis etiam minimis.*
2 *A ſententia lata in cauſa poſſeſſorij quare de iure ciuili non appelletur.*
3 *Reductio ad arbitrium boni viri eſt quædam ſpecies appellationes, quæ non conceditur niſi pro læſione magna.*
4 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*
5 *Iudicium redditur in inuitum.*
6 *Lex pinguius ſubuenit facienti actum ex neceſſitate, quàm ex voluntate.*
7 *Appellatio permittitur in omnibus caſibus, in quibus non reperitur prohibita expreſſe.*
8 *De minimis quando ſit habenda conſideratio. numer. 19. & ſeq.*
9 *Actio furti datur etiam pro modica re.*
10 *Pœna infamiæ dicitur grauis.*
11 *Pœna grauior imponitur occidenti vxorem quàm matrem.*
12 *Actio de dolo datur ad reſcindendum ea, quæ partium conſenſus firmauerat.*
13 *Furtum non committitur ſine dolo.*
14 *Delictum duplex grauius punitur quàm ſimplex.*
16 *In actu potius forma quàm ratio conſideratur, & formæ nil detrahi poteſt.*
17 *Solemnitas leuis quæ dicatur, & quando vitiet actum, vel non.*
18 *Omiſſio ſigni crucis an vitiet inuentarium.*
19 *Ablatiui abſoluti conditionem important.*
20 *In teſtamento cæci ſi ſcribantur legata ante hæredis inſtitutionem, non vitiatur teſtamentum.*
22 *Eccleſia, in qua modicum ſanguinis effuſum eſt, non cenſetur polluta.*
23 *Minor in integrum reſtituitur pro minimo damno.*
24 *Varietas modica in teſtibus non efficit quin ipſis fides non ſit adhibenda.*
25 *Homicidium non permittitur pro defenſione rei modici valoris.*
26 *Res modici valoris quæ dicatur.*
27 *Epiſcopus poteſt quem abſoluere pro modica iniuria illata in clericum.*
Iniuria leuis quæ dicatur in clericum.

1 NOTA. Quòd † in cauſſis etiam minimis permiſſa eſt appellatio, rationem ponit *hic* Abbas deciſio huius textus. non procedit de iure ciuili, *capitulo anteriorum. §. illud. 2. quæſtio. ſexto.* per quem text. ita concludit Abbas Peruſinus, & cæteri Modern. Decius contra, per textum *in l. & in maioribus. Cod. eodem.* & reſpondet *ad dictũ §. illud.* opinio Abb. & aliorum verior
eſt, quæ vltra eos ratione probatur, nam de iure ciuili † non 2
poteſt appellari à ſententia lata in cauſſa poſſeſſorij, quia minima reputatur, ita Bartol. *in leg. ſecunda ff de appellatio. recip. columm. ſecunda.* quæ tamen eſt permiſſa de iure canonico in tali cauſſa, ſecundum Salycet. *in l. prima. Cod. ſi de momen. poſſeſſ fuer. appellatio.* & Abb. *in capitulo cum ad ſedem ſupra de reſtitutio ſpol.* quod non eſt alia ratione, niſi quia de iure canonico permiſſa eſt appellatio in cauſa minima, vt in hoc text. ſic ergo de iure ciuili in dicto caſu non eſt permiſſa appellatio, quia cauſſa minima reputatur, idem dicemus in aliis cauſſis minimis, *capitulo cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil.* Non obſtat text. *in dict. leg. & in maioribus.* quia loquitur in cauſſis maioribus non maioribus, & quæ ſit ratio diuerſitatis inter ius canonicum & ciuile, ponitur *hic* per Aleaandr. ſed contra hoc notabile oppoſitum, reductio † ad arbitrium boni viri eſt quædam 3
ſpecies appellationis, *l. non diſtinguemus. § cum quidam. ff. de arbitr.* ſicut ergo illa non conceditur niſi pro magna læſione, vt habetur *in capitu. Quintauallis de iureiuran.* ſic etiam nec appellatio debet permitti. Huic oppoſit. reſpondet *hic* Peruſinus. Vltra eum do duas rationes, prima eſt, reductio ad arbitrium boni viri habet inſtar appellationis in caſu, in quo permittitur, videlicet ſi læſio eſt magna, ſed non data magna læſione non eſt permiſſa reductio, ideo tunc non dicitur ſpecies ap-
pellationis, quia † non enti aliqua qualitas tribui non poteſt, 4
cap. ad apoſtolica. verſic. allegabatur. de re iud. lib. 6. cap. ad audientiam. el ſecundo. infra de eccleſ. ædific.

Secunda ratio eſt, nam compromiſſum eſt voluntarium,
l. ſi dictum § ſi compromiſero ff de euict. iudicium † autem eſt ne- 5
ceſſarium, quia redditur in inuitum. *l. inter ſtipulantem §. primo.*
ff. de verborum obligatione. lex † autem pinguius ſubuenit facien- 6
ti actum ex neceſſitate quàm ex voluntate, *l. cùm poſtulaſſem. §. primo. ff. de damn. infect. capitu. ab arbitris. de officio delegat. in ſexto.* ſubdit etiam *hic* Alexand. quod reductio ad arbitrium boni viri non ex toto æquiparatur appellationi, quia à iudice appellationis poteſt appellari, *capitulo ſuam infra eodem* ſed non à iudice coram quo fuit petita reductio ad arbitrium boni viri, allegat Bartol. *in l. prima ff. de leg. ſecunda.* & quoſdam alios doctores: ſed hæc deciſio communiter non tenetur, quia & à ſententia iudicis coram quo fuit petita talis reductio poteſt appellari, & ita tenetur, quos refert, & ſequitur Aleaand. *in conſilio 107. incipit Viſo themate. tertia. volumine.* qui ſubdit hanc eſſe communem opinionem, quæ vltra doctores
probatur ingenti ratione: appellatio permittitur † in omni- 7
bus cauſſis in quibus non reperitur expreſsè prohibita, gloſſ. *ſingul. in leg qui reſtituere. ff. de rei vendicatione.* ſed in caſu præmiſſo non reperitur prohibita, dicemus ergo illam eſſe promiſſam.

Secundo notab. quòd eorum quæ † minima ſunt habetur 8
conſideratio, facit text. *in capitulo ſi motu proprio. de præbend. in ſexto. & textus. in leg. quamuis ff. vt in poſſeſſ legat.* & pro iſta regula vide multas deciſiones, quas ponunt Moderni Papienſes, *in authentic. qui rem. C. de ſacroſanct. eccleſ.* iſta regula locum habet etiam in caſu quo tractatur de graui pœna: patet, quia
† pro modica etiam re datur actio furti, *§. gallinarum. Inſtitu-* 9
tione de rerum diuiſionibus. quæ condemnatum afficit infamia
grauis autem eſt pœna † infamiæ, *l. iſti quidem. § fin. ff. quod met.* 10
cauſa, ſed contra opponitur, *de l. ſi oleum. ff. de dolo.* vbi pro modica re non datur actio de dolo, quia infamat condemnatum, gloſſ. *in dicto §. gallinarum.* ponit vnam ſolutionem, quæ bene probatur, *in capitulo latorem. iuncto capitu. admoneat. 33. quæſtione*
ſecunda. vbi grauior † pœna imponitur occidenti vxorem 11
quàm matrem, quia primum delictum frequẽtius ſolet committi. Aretin. ibi ponit aliam ſolutionem dicens quod actio
de dolo datur † ad reſcindendum ea quæ conſenſus partium 12
firmauerat, remiſſio autem pro modico non datur, *l. Scio. de in integrum reſtitutio.* hæc ſolutio fuit de mente Bartol. *in l. ſi proprietarim. ff. de damno infect.* iſta ratio licet ſit colorata, tamen concludit, eo quia quando dolus dat cauſam contractui, hic non adeſt conſenſus eius qui decipitur, vt per Bartolum, *in leg. eleganter. in princip. colum. 4 ff. de dolo.* & tamen procedit, *dict. leg.*
ſi oleum. ideo alia ratio reddi poteſt, nam furtum † non com- 13
mitti-

Digitized by Google

mittitur ſine dolo, §. *primo. Inſtitut. de obligat. quæ ex delicto.* & ſic
14 vbi adeſt furtum adeſt etiam dolus: duplex † autem delictum grauius punitur quàm ſimplex, *l. vim paſſam.* §. *præſcriptione ff. de adult. l. prima. C. de rapt. virgin. in princip.* in iſta tamen materia an eorum quæ minima ſunt ſit habenda conſideratio, conſiderate aliquos caſus.

15 Primus eſt † quando diſpoſitio loquitur conditionaliter, & tunc ſi in minimo deficiat diſpoſitio non habet effectum, gloſſ. *in l. res bona ff. de contrah. emptio.* ideo cum pœna caducitatis imponatur emphyteutæ ſub conditione, ſi canonem non ſoluat infra bieonium aut trienniu, *leg. ſecunda. C. de iure emphyteut.* hanc pœnam incurret, ſi defecerit in ſolutione vnius nummi, ita Bald. *in rubric. C. de contrahen. emptis. quæſtio.* 10. Oldra. *in conſilio 29. incipit, De rigore iuris.* facit pulchrum dictum Angel. *in conſilio* 179. de quo late feci mentionem in repeti. §. *diui. leg. filiusfamilias. ff. de legat. primo. in prima quæſtione.* poſt Bartol.

Secundus caſus eſt, quando diſpoſitio aliquid pro forma requirit, tunc ſi aliquid minimum omittatur, actus ipſo iure
16 redditur nullus, quia † potius forma quàm ratio conſideratur, Bald. *in l. prima. de liber. & poſthum.* & forma nihil detrahi poteſt, dicit Bald. *in leg. fina. C. de ſuis & leg.* & hoc procedit et-
17 iam ſi leuis ſit ſolemnitas, quia † non ſit munita aliqua ratione, talis enim appellatur leuis ſolemnitas ſecundum Baldum. *in l. hac conſultiſſima. C. qui teſtamen. fac. poſſ.* probatur iſta ampliatio per textum. *in capitulo ſi motu proprio. de præbend. libro ſexto. in verbo, quantumcunque modicum beneficium.* & ita tenent Bald. & Paulus de Caſtro, *in leg. prima ff. de liber. & poſthum.* & Felynus *in capitulo cum dilecta. in decima ampliatione. de reſcript.* Et ſi oppoſit. *de l. prima.* §. *fina. de ventre inſpiciendo.* reſpondeo omittendo duas ſolutiones, quas alias dedi *in rubrica. ff. de operis non. nunciat.* quòd ſolemnitas de qua ibi non eſt de forma, ideò actum non vitiat, & quod non ſit de forma probatur, quia in text. *in dicto* §. *de inſpiciend. eadem l. prætor.* loquitur affirmatiuè, & vltra non procedit annullando actum, ideo ſolemnitas non eſt de forma, *l. fina. C. de ſentent. ex periculo recitat. iuncta leg. præcedenti, & ibi* Salycet. nota. quem ſequitur Alexander *in conſilis vigeſimotertio incipit, Inſpectis proceſſu.* & eſt doctrina communiter approbata. & ex iſta concluſione impugno duas concluſiones communiter approbatas, vna eſt,
18 nam communiter tenetur, quòd † omiſſio ſigni crucis non vitiat inuentarium, quia leuis eſt ſolemnitas: nam cum hæc ſolemnitas pro forma requiratur, eius omiſſio inuentarium vitiat, licet leuis ſit ſolemnitas: quòd autem pro forma requiratur, probat text. *in leg. fina.* §. *primo. Cod. de iure deliberan-*
19 *do. ibi, ſigno crucis manu hæredis præpoſito.* ablatiui † abſoluti conditionem important, *l. à teſtatore. ff. de conditionib. & demonſtrationibus.* conditio autem formam importat, dicit Baldus *in authentica, matri, & auiæ. Cod. quando mulier tutoris officio fungi poteſt.*

¶ Secundo impugnatur alia deciſio Doctorum, qui volunt,
20 quod ſi in teſtamento † condito à cæco ſcribantur legata ante hæredis inſtitutionẽ teſtamentum nõ vitiatur, quia leuis eſt ſolemnitas, prout tenent Baldus Paulus de Caſtro, & Moderni, *in l. hac conſultiſſima C. qui teſtamentum facere poſſunt.* vbi Moderni Papienſes inducunt textum, *in* §. *ante hæredis. inſtitut. de leg.* nam cùm dicta ſolennitas pro forma requiratur, teſtamentum redditur nullum ea omiſſa: & quod pro forma requiratur, patet ex ex illis verbis, quibus omnibus ex ordine peroratis, quæ verba conditionem important, & per conſequens formam, vt ſuperius dixi. Non obſtat fundamentum Modernorum, quia vitium non reputatur in teſtamento alterius quàm cæci: probatur hæc ſolutio, nam vitium reputatur, quòd teſtator vocatis teſtibus dicat iſta verba, ideo vos vocaui, quia teſtamentum volo facere nuncupatiuum, & ita corriguntur iura antiqua quæ hanc ſolemnitatem introducebant, *leg. in teſtamentis. C. de teſtament.* & tamen hæc ſolemnitas non cenſetur correcta reſpectu teſtamenti, quod fit à cæco, gloſſ. eſt approbata *in verſiculo edoceat. in dicta lege hac conſultiſſima.*

21 ¶ Tertius caſus eſt, quando ratio diſpoſitionis, quæ † eſt in magna quantitate, non verſatur in minima, tunc eorum quæ minima ſunt non habetur conſideratio, ita Abbas *hic* per textum *in capitulo & ſi quæſtiones. de ſimonia.* ideo diſpoſitio *authentica præterea. Cod. vnde vir & vxor.* quæ locum non habet in muliere dotata, procedit in illa quæ modicam habet dotem ſecundum Baldum Salycetum & Modernos: *ibi*, Roma. *in l. diuortio in princip. ff. ſoluto matrimonio.* facit gloſſ. *in capitulo cum pro illorum. infra de ſententia excommunicat.* per quem dicit Abb. *in capitulo propoſuiſti. de conſecrat. eccleſ. vel alta.* quòd Eccleſia, in qua † modicum ſanguinis effuſum eſt, polluta non cenſe- 22
tur, & ſic non eget reconciliatione, facit gloſſ. *in auth. minoris debitor. C. qui. tut. dari poſſunt.*

¶ Vltimus eſt caſus, quando diſpoſitio continet aliquid, quod eſt contra regulas iuris communis, tunc non conſideratur quod minimum eſt, *l. Seio de in integrum reſtituendo.* Bartolus & doctores, *in l. ſi proprietarium ff. de damno infect.* Angelus & Albericus, *in dicta lege Seio.* intelligunt illum textum, prout intel-
ligit *ibi gloſſ.* ſed alias pro minimo damno † minor in integrum 23
reſtitui poteſt, quia ad lucrum reſtituitur, *l. denique.* §. *ſi quid. ff. de minor.* multo ergò magis ad damnum reſtitui debet, *l. 1.* §. *licentia. C. de iure deliberando.* Decius dicit, quod ille text. bene probat, quod minor ad lucrum reſtituitur amiſſum, ſed dicit quòd illud lucrum eſſet minimum, ideo ipſe adducit text. *in l. minoribus vigintiquinque annis. in verſiculo ſi aliquid ex eorum bonis. ff. de minor.* ſed dico quod text. *in dicto* §. *ſi quid.* probat opinio. Alberici *in verſiculo ſi aliquid legatum ſit*, qui verſi. verificatur in quolibet minimo legato, *l. ſi ſeruum* §. *prætor ait. ff. de damno infect.* vbi Bartolus & doctores, hæc tamen opinio. confunditur per textum *in capitulo penultimo. infra de rebus eccleſ. non alienan.* vbi in Eccleſia, quæ æquiparatur minori immo pupillo gloſſ. *in leg. libertos. Cod. de excuſat. tutor.* non habetur conſideratio damni quod non eſt enorme, ſed modicum, & ad textum. *in dicto* §. *ſi quid. & in lege de minoribus.* poteſt reſponderi illam eſſe intelligendam quando damnum erat magnum, vt iura iuribus concordentur, *capitulo cum expediat. de electis, in ſexto.*

¶ Præmiſſis † adde tria, primum eſt, modica varietas in te- 24
ſtibus non conſideratur, nec efficit quin ipſis fides præſtari nõ debeat, dictum eſt domini Anton. *in capitulo ſecundo. infra de regul.* quod exponit Alexan. *in conſilio 34. incipit Animaduerſis libro 2. in fine.*

¶ Secundum eſt, nam pro † defenſione rei modici valoris 25
non eſt permiſſum occidere aliquem. Bald. *in l prima C. loca* & hoc probatur *in l. ſi ex plagis.* §. *ſi tabernarius. ff. ad l. Aquil.* & hoc
caſu res dicetur † modici valoris, ſi non excedat ſummam 26
duorum aureorum. dictum eſt Marheſilani *nota.* 135. quia hoc caſu famæ alicuius parcitur. *leg. ſi oleum ff. de dolo.* multo ergò magis & eius vitæ parcendum eſt: iſtam conſequentiam facit textus. *nota. in l. ſi quis adulterium cum inceſtu.* §. *liberto. ff. de adulter.*

¶ Tertium eſt, nam † pro modica iniuria illata in clericum 27
is poteſt abſolui ab Epiſcopo, nec cogitur ire ad Pontificem, *capitulo peruenit. infra de ſententia excommunicatis.* quem text. dicit ſingularem Pontanus *in nota.* 702. & iſto caſu diceretur leuis iniuria, ſi clericus percuteretur cum manu vacua in maxilla abſque ſanguinis effuſione, ita Lappus *allegat.* 76. alibi dicit Innocentius *in capitulo nuper. de ſententia excommunicatio.* quod ſi clericus detineretur per veſtem vel per frænum equi, iſte talis à Pontifice eſſet abſoluendus, & idem vult Lappus *allegat.* 18. *in principio.* & eſt dictum communiter approbatum, ex quo infertur, quod maior eſt ſecunda iniuria quam prima, quare hæc conſiderabilis, per hæc ſit expedita iſta decret.

* * *

Digitized by Google

REPETITIO IN CAP. SVPER EO. De appellationibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Appellari poteſt à ſententia in ipſa prolatione.*
2 *Actus non dicitur perfectus, cum aliquid ſupereſt agendum.*
3 *Sententia tot cenſentur quod capitula.*
4 *Appellatio de iure ciuili non admittitur ante ſententiam, fallit tamen, vt ibidem.*
5 *Carcer dicitur mala manſio, vnde.*
6 *Damnatus ad perpetuos carceres dicitur capite diminui, & ciuiliter mortuum, & ſic non poteſt teſtari, & teſtamentum prius conditum infirmatur.*
7 *Sententia appellat. an veniat interlocutoria. num. ſequent. & numero 11.*
8 *Verba in dubio in potiori ſignificatu accipi debent.*
9 *In pœnis mitior interpretatio fieri ſolet.*
10 *Statutum exorbitans à iure communi non debet extendi ad caſum omiſſum.*
12 *Sententia interlocutoria vim habens diffinitiua iudicatur diffinitiua, & quæ ſit.*
13 *Tempus datum iuditi ad decidendum cauſam non currit ante præſentationem reſcripti.*
14 *Tempus certum quãdo in ſpecie fuit appoſitum, id alio tempore fieri non poteſt.*
15 *Iudex nunquid ante reſcripti præſentationem dicatur habere iuriſdictionem.*
16 *Appellatio & recuſatio iudicis an æquiparentur.*
17 *Argumentum à ſimili qualiter procedat.*
18 *Iudex an & quando remota appellatione poſſit recuſari ſuſpectus.*
19 *In reſcriptis ſtricta ſit interpretatio, & odioſa repueatur.*
20 *Dies, quo reſcriptum fuit impetratum, nunquid computetur in termino.*
21 *Dictio, tunc, denotat extremitatem temporis.*
Tempus in dubio eſt continuum, & currit de momento ad momentum.
22 *Lex vbi decidit caſum ex benignitate non ſit extenſio ad alium caſum.*
23 *Dies termini quo caſu non computetur in termino.*
24 *Tempus datum ad appellandum præfigitur à die lata ſententia.*
25 *Impedimentum iuris impedit curſum temporis.*
26 *Iudex ſi tempore quo impetratur, eſt excommunicatus, reſcriptum redditur nullum.*
27 *Iudici ſi mandatur, vt infra certũ tempus cauſam inſtruat, & tunc inſtructam remittat, an teneatur poſt terminũ remittere ſi cauſam non inſtruxit.*
28 *In actu vbicunque requiritur qualitas, non ſufficit actus ſine qualitate nec econtra.*

CONTINET. Tria dicta, quæ per ſeparent. Not. primo
1 quòd à ſententia † poteſt appellari in ipſa prolatione, videlicet dum legitur & nondum finita eſt legi, ita not. Ioannes Andr. Bald. Imol. Modern. inferentes, quod ſi excommunicatus appellauit in ipſa prolatione ſententiæ excommunicationis, reddetur nulla ipſa excommunicatio veluti lata poſt appellationem, *capitulo per tuas. infra de ſentent. excommunicat.* & *capitu. licet. eodem titul. libro ſexto.* in quo tamen articulo Decius conſiderat quatuor caſus, quos videre per vos vltra eum, alius caſus conſiderari poteſt, quando apparet, quod prius fuit prolatum verb. excommunico, deinde quis appellet, iſto caſu appellatio dicitur interpoſita poſt ſententiam excommun. ideo
2 tenebit ipſa excommunicatio, & ita concludit Imol. & Alexand. quorum opinio videtur eſſe dubia, quia † ex quo actus nedum erat perfectus, cum ſupereſſet aliquid legendum, excommunicatio dicetur lata poſt appellationem, *l. ſi is qui. ff. de teſtamen.* poſſet tamen procedere eorum opi. quando id quod nondum erat lectum continebat capitulum diſtinctum, & ſeparatum ab ipſa excommunicatione, quia cum † tot cenſean- 3
tur ſententiæ quot capitula, *l. etiam ff. de minor.* lectura vnius capituli nondum facta non impedit perfectionem præcedentis *cap. quod lectum erat.*

Secundo not. quod de iure ciuili ante † ſentẽtiam diffiniti- 4
uam appellari non poteſt, *l. ante ſententiam. C. quorum appellationes non recipiantur,* quod fallit, niſi grauamen non poſſit reparari per appellationem à ſententia diffinitiua, *l. 2. ff. de appell. recip.* & ibi late Bart. cuius doctr. not. quam punit *in fin. l.* ideo ſi Iudex pronunciet aliquem eſſe torquendum vel ponendum in carceribus, ab hac pronũciatione poteſt appellari, quia grauamen eſt irreparabile, cum perſonæ cohæreat, eſt enim carcer † mala manſio, *l. ſi hominem. ff. depoſit. gloſſ. in clement. prima de* 5
hæretic. & not. elegans dictum Bartol. *in l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſtamen. tutel.* qui dicit, quod damnatus † ad perpetuos car- 6
ceres dicitur capite diminui, & ciuiliter mortuus, ex quo inſerto ipſum non poſſe teſtari, & teſtamentum prius conditum infirmari. § *alio. Inſtit. quibus mod. teſta. infirm.* de quo dixi *in rubric. ſupra de teſtam.*

Tertiò not. quod appellatione † ſententiæ comprehendi- 7
tur ſolum diffinitiua, pro hoc Abb. adducit text. *iuncta gloſſ. in cap. olim. de teſtam.* pro hoc not. adducit text. *in l. iudex poſtquam iuncta. l. quod iuſſit. ff. de re iudic. & text. in l. quod ergo.* §. *quantum. ff. de his qui not. infam. & in l. dicere. in princip. ff. de arbit.* item & text. *in cap. venientes. in princ. de iureiuran.* idem vult gloſſ. *in l. prima.* §. *biduum. ff. quando appellandum ſit.* Matheſi. *in nota.* 94. Peruſinus
adducit rationem, quia in † dubio verba in potiori ſignificatu 8
intelligi debent, *capitulo ſi quem. de ſententia excommunicatio.* vbi in dubio verba intelliguntur de maiori excommunicatione: & conſidera, cur hoc ſit, cum † in pœnis mitior interpre- 9
tatio fieri ſoleat, *l. ſi præſes. ff. de pœnis: l. hæc enim cauſſa. ff. de ſuſpect. tutor.* & ſimilem text. habes *in l. miles agrum.* §. *miſſionem. ff. de re militat.* vbi ſi aliquis fuit dimiſſus à militia ſimpliciter notatur Infamia, quia ſit interpretatio quod ignominiæ cauſſa dimiſſus dicatur, fallit iſta concluſio quando eſſet eadem ratio in ſententia interlocutoria quæ eſt in diffinitiua, tunc lex vel ſtatutum verificatur in ſententia interlocutoria, ſic limitat Abb. *ſupra in rubrica. de re iudicat.* Paul. *in conſilio 23. incipit Viſo puncto.* Alexand. *in conſilio 50. incipit Viſis actu. ſecundo volumine.* idem tenet Alexand. *in rubrica. de re iudicat. ff.* vult contrarium in diſpoſitione ſtatuti, quia verba in dubio propriè ſunt intelligenda, item quia ſecundum veras concluſiones † ſtatutum 10
exorbitans à iure communi non debet extendi ad caſum omiſſum, *leg. ſi vero.* §. *de viro. ff. ſoluto matrimonio.* ſed prædicta non obſtant, quia appellatione ſententiæ largo ſumpto † vo- 11
cabulo comprehenditur interlocutoria Bald. *in leg. prima. ff. quod quiſque iur.* & Alexand. *in præmiſſo conſilio quinquageſimo tertio.* quælibet diſpoſitio extenditur ad caſum omiſſum, qui venit appellatione caſus expreſſi, largo ſumpto vocabulo, ſi ſubſit eadem ratio, *leg. filium habeo. ff. ad Senatuſconſul. Macedonia. gloſſ. in clement. prima. in verbo. eligitur. de electio.* & iſtam doctrinam ſequitur Alexand. *in l. peregrè.* §. *quibus. ff. de acquirend. poſſeſſio. & in l. in ratione.* § *quod vulgo. verſicu. 7. quærit Bartol. ff. ad leg. Falcid.*

Secundò fallit in diſpoſitione legis vel ſtatuti, ſi in aliqua eius parte facta fuiſſet mentio de ſententia ſimpliciter, & in alia parte fieret mentio de ſententia diffinitiua, nam tunc illa diſpoſitio intelligeretur de ſententia interlocutoria, ſic limitat Alexander *in rubrica. ff. de re iudicata.* quia ſi diſponens voluiſſet intelligere de ſententia diffinitiua, vtique expreſſiſſet prout fuiſſet expreſſum in alia parte diſpoſitionis, *capitulo ſecundo, de tranſlato. prælat.* Iſta limitatio comprobatur ex his quæ tradit Ioannes de Anania. *in conſilio.* 220. vbi inquit, quod quando teſtator in duabus ſubſtitutionibus fecit mentionem de filiis maſculis, demum in alia ſubſtitutione ſolum de filiis expreſſit, ex hoc percipitur quod intellexit etiam de fœminis, ex quo non dixit de maſculis, vt in præcedentibus ſubſtitutionibus, *argumentum lege cum prætor. ff. de iudicatio.* Sed in contrarium videtur veritas, quia ex quo diſponens fecit mentionem de ſententia diffinitiua in vna parte diſpoſitionis, poſtea loquendo ſim-

do ſimpliciter de ſententia in alia parte, videtur intellexiſſe
de ſententia diffinitiua, leg. qui filiabus. in princip. & leg. ſi ſeruum
plurium. ff. de legat. primo, & pro hoc adduco tria notab. dicta:
primum ponit Bartol. in leg. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Tre-
bell. vbi inquit, quòd teſtator videtur ſenſiſſe de filijs natura-
libus loquendo ſimpliciter de filijs, ſi in alia parte teſtamenti
de naturalibus fecit mentionem. Secundum dictum ponit
idem Bartolus. in leg. Centurio. charta vltima. ff. de vulgar.
& pupilla. verſiculo. Quarto principaliter quæro. qui dicit, quòd ſi
teſtator dixit, talem ſubſtituo & hæredem facio. hæc ſubſtitu-
tio indicabitur directa, quia ver. ſubſtituo, quod eſt ambiguum
interpretatur ratione verbi directi, cui adiungitur. Tertium
dictum ponit Abb. in conſil. 37. incipit, Videtur primo, in primo vo-
lum. quem videas.
12 Tertio fallit in ſententia interlocutoria † habente vim dif-
finitiuæ, illa enim iudicatur vt ſententia diffinitiua, ſecundum
Ioannem Andream in capitu. peruenit. el ſecundo. infra eodem. pro
quo eſt gloſſ. nota. in cap. fin. in verb. inanes. de electio. libro ſexto. &
ita limitat Roman. in rubric. ff. de re iudic. Alexand. in l. quinta. in
princip. ff. de verborum obligatione. qui mouetur, quia mixtum iu-
dicatur ſecundum illud ſimplex in quo potius operatur, leg.
quæritur. ff. de ſtatu homin. & leg. legatu. §. ſi vnum. ff. de legat. tertio.
& quæ dicatur interlocutoria habens vim diffinitiuæ decla-
rat Bartol. in l. Titia. ff. de accuſ. & latè Aretin. in conſil. 20. incipit,
In cauſſa.
13 Quartò not. quòd † tempus datum iudici ad decidendum
cauſſam non currit ante præſentationem reſcripti: ex quo in-
fertur, quod quoad curſum temporis non inſpicitur tempus
datæ reſcripti, quod tamen ad habilitatem vel inhabilitatem
impetrantis inſpicitur tempus datæ, capit. eam te. de reſcript. &
capit. ſi eo tempore. eodem titulo libro ſexto. dicite etiam quod quo
ad habilitatem vel inhabilitatem impetrati iudicis tempus da-
tæ foret inſpiciendum, de hoc habetis gloſſ. ſolemnem in ca-
pit. ſtatutum. in princip. in verbo. canonicu, de reſcript. libro ſexto.
quam notabis. deciſio tamen iſtius text. non procedit in caſu
in quo certum tempus apponitur, vt quia dicatur, quod cauſa
expediatur infra paſcha futurum. ſic limitat Ioannes Andreas
quem alij ſequuntur, Imola & Abbas, in cap. de cauſis. de offic. de-
legat. pro quo facit elegans dictum Bartol. in l. ſenatus. §. fina ff.
ad Turpil. & quod in pulchro caſu conſuluit Butrius in conſilio
67. nam teſtator mandauit vxori quòd nubat infra menſem
Ianuarij, credens ſe prius moriturum: dicit ipſe quod hoc
tempus viuente teſtatore currit, licet mulier eo viuo non po-
tuerit nubere, & hoc propter naturam temporis quod in ſpe-
cie fuit appoſitum: comprobatur, quia quando tempus cer-
14 tum † in ſpecie fuit appoſitum, id alio tempore fieri non po-
teſt, leg. ſi vſusfructus mihi in biennium. de vſufruct. leg. ſed præmiſ-
ſis obſtat text. in l. tertia. ff. de ſtatu liber. §. ſi quis hæredis, vbi fuit
dictum à die mortis, & ſic tempus præciſè fuit appoſitum, &
tamen ſuppletur, & à die aditæ hæreditatis, ad idem text. in
authent. hodie. Cod. de appellat. vbi dicitur, à die ſententiæ, &
ſuppletur à die ſententiæ. idem eſt in l. 2. ff. de excuſat. tutor. Are-
tin. in leg. ſi cum. in principio. ff. de leg. primo. dicit quòd in prædictis
iuribus non apponitur tempus ita in ſpecie & in indiuiduo,
quod cadere non poſſint dictæ ſuppletiones, ſecus eſt quan-
do dicitur, ab hac die vſque ad Paſcha cauſſa expediatur, ſed
iſta declaratio non ſatisfacit per text. in leg. talis. in principio. ff.
de inredor. vbi fuit dictum, in anno proximo, & tamen ſup-
pletur à die contracti matrimonij. In hac difficultate Socinus
habuit bonam conſiderationem, qui diſtinguit duos caſus,
in l. ſi in diem. in principio. ff. de conditio. & demonſtratio. ad quem
vos remitto.
15 Nunquid autem ante † reſcripti præſentationem iudex iu-
riſdictionem habere dicatur? concludo quòd non, ita Peru-
ſinus poſt doctor. per eum allegatos, quod limita, quando pars
non opponit de reſcripto non præſentato, nam tunc valebit
proceſſus agitatus coram tale iudice, ita Bald. in leg. nequic-
quam. §. vbi decretum in fine. ff. de officio proconſul. Peruſinus hoc
reprehendit & bene, quia cum ante reſcriptum præſentatum
non conferatur iuriſdictio conſenſus partium nihil operatur,
l. priuatorum. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Præterea vt iu-
dex in cauſſa procedere poſſit, eſt opus quod ſciat fundamen-
tum ſuæ iuriſdictionis, Bartol. in leg. mulier. ff. de conditio. &
demonſtratio. iſtud autem ſcire non poteſt ante reſcripti præ-
ſentationem, igitur &c. Gloſſ. in verbo. ſicut. vult † quod ſicut
non admittitur appellatio cauſſa probabili non expreſſa, ſic
nec etiam recuſatio iudicis, declarando dicta Abb. ſuper hac
gloſſ. accipite quatuor concluſiones.
Prima, argumentum non procedit de appellatione ad re- 16
cuſationem, & multas differentias ponit hic Abb. Decius di-
cit probabiliter poſſe teneri, quod immo appellatio & recu-
ſatio non æquiparantur ſimpliciter, ſed ſolum in cauſſis ec-
cleſiſticis, ideò in alijs cauſſis prohibita appellatione permit-
titur recuſatio per ea quæ vult gloſſ. not. in capit. 1. in verbo declara-
mus ne cleric. vel mona. libro ſexto. quam extollit Rom. in conſilio
169. incipit, Ampliſſime doctor. dicens eſſe cauſſam pro illa gloſſ. in
l. ſi furioſi. C. de nupt.
Secunda † concluſio, argumentum à ſimili non procedit 17
niſi ſit per omnia ſimilitudo, hæc concluſio non eſt vera, quia
argumentum à ſimili procedit dummodo in caſu de quo agi-
tur ſit ſimilitudo, nec obſtat quòd in alijs ſit diſſimilitudo, ca-
pit. cum dilecta, & ibi Abbas. nota. de confirm. vtil. vel inutil. idem
Abb. in capitu. tranſlato. de conſtitut. & pro hoc text. in l. fina. C.
de collatio.
Tertia concluſio, hodie † remota appellatione iudex ta- 18
men recuſari poteſt ſuſpectus, idem vult Bartol. in leg. fina Cod.
de ſentent. Peruſin. pro hoc dicit eſſe text. in dicto capitulo poſtre-
mo. Decius tentat contrarium, quia cum recuſatio, & appel-
latio æquiparentur, vt in hoc text. ſuccedit regula vulgata,
quæ traditur in leg. ſi quis ſeruo. Cod. de furt. tenendo concluſio-
nem Abbat. dicit quod cum æquiparatio fiat in iſto text. non
ſimpliciter, ſed ſolum in cauſſis eccleſiaſticis, non procedit
illa regula iuxta gloſſ. quam ſuperius retuli in dicto capitulo pri-
mo Ego in hoc articulo puto aliam conſiderationem poſſe fie-
ri, conſiderando duos caſus, primus eſt, quando ex diſpoſi-
tione legis in aliqua cauſſa prohibetur appellatio, & tunc re-
cuſatio iudicis etiam prohibetur, arguendo à maioritate ra-
tionis, authent. multo magis. Cod. de ſacroſanct. eccleſ. minus enim
grauatur pars cui adimitur recuſandi facultas iudicem, quam
appellandi, cum remota recuſatione non deſinat remedium
appellationis per quod iudicis iniquitas corrigitur, leg. prima ff.
eodem. & ita dicit Peruſinus, dicto capitulo poſtremo. in verſicu. ter-
tio caſu. Secundus caſus eſt, quando per reſcriptum Principis
appellatio prohibetur, & tunc non eſt prohibita recuſatio iu-
dicis, dicto capitulo poſtremo. Ratio eſt, quia † in reſcriptis ſtri- 19
cta ſit interpretatio & odioſa reputatur, capitulo P. & G. ſupra
de officio delegatio. & notatur in rubrica de reſcript. ideo argumen-
tum non procedit à maioritate rationis, capitulo ſicut de non ſa-
cerdotali. de prebend. in ſexto. Petrus de Ancharano, in conſilio
decimonono.
Vltima concluſio, de iure ciuili remota appellatione cen-
ſetur prohibita recuſatio iudicis, Peruſinus contra per text. in
leg. fina. C. de ſentent. & interlocut. omnium iudicum. ſed ille textus.
non obſtat, prout conſiderat hic Decius, & bene quidem.
Gloſſ. vltima quærit, † an dies quo reſcriptum fuit impetra- 20
tum, computetur in termino? arguit quòd non, demum op-
po. in contrarium. Primam opinionem approbant Innocen-
tius, Goffred. & Hoſtienſ. ſecundam firmat Ioannes Andreas,
quem alij poſteriores ſequuntur propter dictionem tunc, quæ
denotat † extremitatem temporis, leg. quarta § fina. ff. de con- 21
ditio. & demonſtratio. item quia tempus in dubio eſt continu-
um, & currit de momento ad momentum, gloſſ. ſingul. in ru-
bric. de diuerſ. & tempor. præſcriptio. Ad iura contraria reſpon-
dent quod ibi Pontifex proceſſit vlterius diſponendo, prout
in ſimili dicit Bartol. in l. non dubium. Cod. de legi. dum declarat
text. in l. prima. §. biduum ff. quando appellan. ſit. Bartol. in l. eos. §. ſi
autem. Cod. eodem. quem ſequitur hic Alexandrinus dicens,
quòd in omni dilatione legali dies termini non computatur
in termino ex æquitate, quod expreſſit Pontifex in dicto capi-
tulo quia. & in dicto capitulo frequens. adducta in gloſſ. ſed hæc ra-
tio non eſt vera, quia vbi † lex decidit caſum ex benignita- 22
te non fit extenſio ad alium caſum, doctrina eſt Ioannis An-
dreæ, in capitulo ſecundo. vt lite pendente in ſexto, quam Abbas ex-
tollit in capitulo propoſuiſti. de probat. Prædicta concluſio fallit
quando terminus præfigitur † cum littera a, cum numero an- 23
norum, menſium, vel dierum, vt puta cauſſam expediat à die
præſentationis, tunc dies termini non computatur in termi-
no, quoniam hæc littera a, excludit terminum cui adiungitur,
leg. doli. § fina & ibi gloſſ. ff. de actio. empto. & ita vult gloſſ. in ca-
pitulo ſtatutum. in verbo, numerandum. de prabend. in ſexto. Abbas
& alij

Digitized by Google

&al iidem tenent. Dubia eſt hæc limitatio, quia tempus ſta-
24 tutum † ad appellandum præfigitur à die latæ ſententiæ, *au-
thent. hodie. C. eodem l. prima. §. biduum ff. quando appell. ſit*, & ta-
men hoc currit de momento ad momentum, & ſic dies & ho-
ra qua fuit pronunciatum computabuntur in dicto tempore.
Cuman. & Aretin. *in l. prima. §. dies. ff. quando appell. ſit.* traditur
in capit. quod ad conſultationem. de re iudic. itaque aut non eſt ve-
ra dicta limitatio, aut dicendum quòd tempus appellationis
non currat de momento ad momentum, cuius contrarium ta-
25 men volunt doctores omnes paſſim. Extra † gloſſ. Abb. po-
nit aliquas quæſtiones. Prima eſt, an deciſio huius text. pro-
cedat in iudice excommunicato poſt datum reſcripti, vt tem-
pus currat à die præſentationis, & conclud. quòd non, quia
impedimentum iuris impedit curſum temporis, *capitulo diuer-
ſitatem. de conceſſio prabend. leg. prima in fine. Cod. de anna. exceptio.*
Hic eſt aduertendum, quare Abbas formet quæſtio. in iudice
excommunicato poſt datam reſcripti, & reſpondeo quod non
26 ſine ratione ita loquitur, quia † quando iudex eſt excommu-
nicatus tempore quo impetratur, nullum eſt reſcriptum, gloſ.
eſt approbata, *in capitu. dilectus. el ſecundo. de prabend.* vbi Abbas
dicit eſſe rationem, quia tempore datę imprimitur iuriſdictio,
ideo reſcriptum non reperit ſubiectum habile ad recipien-
dum iuriſdictionem. Hæc ratio non eſt bona, quia vt dixi *in
præcedenti lectione*, ante præſentationem reſcripti non confer-
tur iuriſdictio, ideo melior ratio poteſt reddi, nam ad habili-
tatem vel inhabilitatem conſideratur tempus datæ, glo. quam
retuli ſuperius *in dicto capitulo ſtatutum in verſiculo canonicis.* Re-
deundo ad concluſionem Abbat. eius concluſionem appro-
bant Modern. & idem vult Abbas, *in capitulo primo. de praſcript.*
Baldus *ibi* dicit, quòd quando iudex fuit in mora petendi ab-
ſolutionem, currit tempus, quia non facit vt facere poſſit, di-
citur eſſe in culpa, *in capitulo fina de electio. leg. tertia. §. quid ergo.
ff. de contra. indic. tut.* Decius dicit, quòd ratio Bald. procede-
ret ſi ageretur de præiudicio iudicis, ſed potius agitur de inter-
eſſe partium, vt currat eis tempus: conſideratio Baldi bona
eſt, quia potius de præiudicio iudicis tractatur, ne amittat fa-
cultatem cognoſcendi de cauſſa, in quo verſatur honor, *ca-
pitulo vt debitus infra eodem. & in leg. omnem honorem. Cod. quando
prouoc. non eſt neceſſ facit text. in l. teſtamento Centurio. ff. de manu-
miſſ teſtament.* vbi pœna reputatur quod quis priuetur admini-
ſtratione, item talis iudex amitteret commodum ſportulare,
quæ ſaltem debetur de iure ciuili, *§. ne autem in Authent. de iu-
27 dicat. collat. ſexta.* Vltimò quærit, Abb. mandatur, † vt iudi-
ci, vt infra certum tempus cauſam inſtruat, & ex tunc inſtru-
ctam remittat, an teneatur poſt terminum remittere ſi cau-
ſam non inſtruxit, & concludit quod ſic, quia duo ſunt man-
data vt *hic per eum.* Decius contra propter dictionem ex tunc,
quæ denotat mandatum fuiſſe limitatum, item quia remiſſio
præſupponit inſtructionem factam, ſi ergo inſtructio non ve-
rificatur, remiſſio non habebit locum, per ea quæ traduntur,
in leg. mancipia. C. de ſer. fug. Roman. *in ſingul.* 486. iſta obiectio
procedit in pœnalibus, in quibus omnes qualitates debēt ve-
rificari, ſed in alia diſpoſitione ſecus dicendum eſt, *leg. in teſta-
mento. la prima. ff. de conditio. & demonſtrat. iuncta l. hu verbu. §. pa-
terfamilias ff. de legat. tertio.* alia tamen ratione hæc opinio. con-
28 tra Abb. poteſt comprobari, quia vbicunque in † actu requiri-
tur qualitas, non ſufficit actus ſine qualitate, nec ecõtra, *l. Ful-
cinius. §. ſecundo. ff. ex quib. cauſ. in poſſ eatur. l. prima. § ait prator. ff.
ne quid in flum. public. & vtrobique* Barto. cum ergo cauſa remit-
tendi ſit cum iſta qualitate, vt ſit inſtructa, ſi remittatur ſine di-
cta qualitate, remiſſio non cenſetur facta, ergò remitti
non debet, quoniam non admittitur factum
fruſtratorium, *l. hæc ſtipulatio § diuus.
ff. vt leg. nomine cane. & l. quibus
idem ff de verborum
obligat.*

REPETITIO
IN CAP. PERVENIT.
De appellationibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio iuris incurritur propter læſionem illatam in clericum abſque vulnere: ſi tamen læſio ſit, leuis, abſolutio poteſt peti ab Epiſcopo.*
2 *Iniuria leuis quæ dicatur illata in clericum relinquitur arbitrio iudicis.*
3 *Percutiens clericum incurrit maiorem excommunicationem, cuius abſolutio Pontifici reſeruatur.*
4 *Papa poteſt tollere conceſſum priuilegium clericis quod eſt de iure diuino.*
5 *Priuilegium can. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. nunquid competat contra percutientem vxorem clerici.*
Et an contra percutientem eius conſanguineum. num. 6.
7 *Iniuria facta vxori cenſetur facta viro, eique competit actio iniuriarum.*

NOTA. Quod pro † læſione illata in clericum abſque vul- 1
nere quis incurrit in excommunicationem iuris, de qua
in c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. ſi tamen læſio ſit leuis, abſolui poteſt
ab Epiſcopo, quod fuit declaratum *in c. de appellationi. ſupra eo-
dem titu.* & quæ dicatur † leuis iniuria, relinquit arbitrio Epi- 2
ſcopi, gloſſ. approbata *in clement. cum illorum. de ſentent. excom-
municat.* Secundò no. quod † percutiens clericum incurrit ma- 3
iorem excommunicationem, cuius abſolutio Pontifici reſer-
uatur, *dicto cap. ſi quis ſuadente.* ſed an hoc priuilegium ſit de iu-
re poſitiuo an diuino? dicite, quod eſt de iure poſitiuo, ſecun-
dum Innocen. *in capit. nouerint. de ſententia excommunica.* Cardi-
nal. *in capitu. perpendimus. de ſententia excommunicat. column.* 5. 4
inferens Pontificem poſſe tali priuilegio † derogare quo ad v-
num vel plures clericos, ſed non quo ad omnes, quia illud eſ-
ſet mutare vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ, quod Pontifex non
poteſt, priuilegium tamen tollit conceſſum clericis, quod eſt
de iure diuino, gloſſ. *in capit. niſi Imperator. 96. diſtinctio.* & ita di-
cit Abb. *in capitu. propoſuit. de conceſſio. preben. idem in capit. litte-
ras. de reſtitutio. ſpoliato.* Roman. *in ſingul.* 414. pro quo eſt text.
*in § Syluester. 11. quaſtio prima, & text. in capitu. certum. 10. diſtin-
ctio ibi, cum de cauſis Dei agitur*, &c. ideo Domini. *in capit. leges. 4.
diſtinct.* poſt Rotam dicit, quod nulla conſuetudine etiam ve-
tuſtiſſima potuit rex Angliæ acquirere iuriſdictionem in cleri- 5
cos. Nunquid autem priuilegium † canonis competat contra
percutientem vxorem clerici. Dominic. *in capitu. primo. de cler.
coniuga. libro ſexto.* tenet quòd non, per illum text. *in verſ. in ca-
teris.* in quo tamen alias tentaui ibi contrarium, non proſe-
quor pronunc. dicit etiam Roman. *in rubric. de arbitr. columna* 6
23. quod ſi propter factum clerici † aliquis percutiat eius con-
ſanguineum, ille incurrit excommunicationem canonis, per
text. *ſingula in capitu. ſciant cuncti. de electio. libro ſexto*, quod di-
ctum non eſt tutum, quia vt dicit *ibi* Petrus de Anchatan. &
Domin. ille text. ponit caſum ſingularem, ius ergo commune
eſt in contrarium. Præterea lex punit inferentem manus in
clericum, *dicto capitulo ſi quis ſuadente*, dictio, in, denotat quan-
dam intrinſicitatem, *l. prima. § in flumine. ff. ne quid in flum. public.*
Item & tertio ſecundum doctor. percutiens vxorem clerici
non incurrit excommunicationem vt dixi, ergo nec illam in-
currit percutiens cõſanguineum clerici, cum † iniuria fa-
cta vxori cenſeatur facta viro eique compe-
tat actio iniuriarum, *l. 1. ff.
de iniur.*

REPE-

REPETITIO
IN CAP. PASTORALIS.
De appellationibus,

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio an poſſit prohiberi per reſcriptum, cum dicatur quædam defenſio.*
2 *Reſcriptum licet interpretationem recipiat, à iure communi paſſiuã, nihilominus interpretari debet taliter, quod verba in eo poſita non ſint ſuperflua.*
3 *Verborum ſuperfluitas in odioſis non admittitur, quando autem toleretur. num. 5. & 8.*
4 *Verba trahuntur ad ſignificatum, ne effectu careant.*
6 *Patris hæreditas dicitur filio debita.*
7 *Verba appoſita in executione diſpoſitionis nõ alterant diſpoſitionẽ.*
9 *Ius commune non lædunt, quæ dubitationis tollendæ cauſa inſeruntur.*
10 *Appellatione remota, nunquid grauamen per ſuperiorem emendari poſſit.*
11 *Appellatio nunquid cenſeatur remota, ſi Pontifex reſcribendo dicat, audiat talis, & iuſtitiam faciat.*
12 *In ſupplicatione quando vna clauſula eſt cancellata, omnia alia petita videntur conceſſa.*
13 *Cauſſam appellatione remota qui committere poſſint.*
14 *Reges æquiparantur præfecto prætorio, qui nihil contra ius cõmune ſtatuere poteſt.*
15 *Ius, quod quis habet iure proprio potentius eſt, quam quod ex perſona alterius.*
16 *Appellationi in caſu quo eſt prohibita per reſcriptum iudex poteſt deferre, ſeu illam admittere.*
17 *Appellatione prohibita à ſententia, non cenſetur prohibita appellatio à ſentẽtia interlocutoria, ſecus quando eadem eſt ratio in interlocutoria.*
18 *Argumentum à maioritate rationis non procedit in diſpenſationibus, ſecus in diſpoſitione pœnali.*
19 *Legatus de latere non poteſt committere cauſſam appellatione remota.*
20 *Inferior ex cauſa ſuperueniente poteſt derogare iuri ſuperioris, & iuri communi.*
21 *Statutum non poteſt prohibere appellationem num. 25.*
22 *Clauſula appellatione remota, quos effectus producat.*
23 *Prohibitum quod eſt regulariter, & ex cauſa permiſſum, cauſa exprimi debet, vt valeat diſpoſitio.*
24 *Clauſula derogatiua non derogat priuilegijs inſertis in corpore iuris, non habet hoc tamen locum in contractibus.*
26 *Genus à quo remouetur, remouetur & quælibet eius ſpecies.*
27 *Statutum recipit interpretationem poſitiuam à iure communi.*
28 *Supplicatio non eſt prohibita, vbi ex priuilegio perſonæ proferentis ſententiam prohibita eſt appellatio.*
29 *Appellatio de iur. ciuili ſi per reſcriptum principis remoueatur, cenſetur prohibita quo ad omnes effectus.*
30 *Index ſi datus ſit de cõſenſu partium cum clauſula, appellatione remota, an cenſeatur remota appellatio quo ad omnes effectus.*
31 *Appellatio quæ dicatur expreſſe indulgeri.*
32 *Reſponſio debet congruere interrogationi.*
33 *Ius diſponit in genere, quod ab omni grauamine poſſit appellari.*
34 *Appellatio permittitur, quando grauamen eſt notorium, licet in reſcripto ſit inhibita.*
35 *Sententia retractari poteſt etiam ſi tranſiuerit in rem iudicatam, quando pars fatetur ſententiam eſſe iniquam.*
36 *Grauamen in ſententia nunquid ſit emendandum per ſuperiorem mediante appellatione, an mediante querela.*
37 *Appellatio quando à lege vel ſtatuto remouetur, cenſetur inhibita quo ad omnes effectus.*
38 *Index an teneatur emẽdare grauamen, ſtante inhibitione appellat.*
39 *Verbum poteſt, non importat neceſſitatem, ſed voluntatem.*

1 NOTA. Primo quòd per reſcriptum † prohiberi poteſt appellatio etiam iuſta & legitima nedum friuola: contra quod oppono, nam appellatio eſt quædam defenſio, *c. cum ſpeciali. §. porro. infra eod.* ergò tolli non poteſt, *clement. paſtoralis. de re iudi.* D. Anton. reſpondet, quòd licet defenſio non poſſit tolli, modus tamen ſeu forma defendendi tolli poteſt, cum illa ſit introducta de iure poſitiuo, vt in ſimili reſpondet Bart. *in extrauag. ad reprimen. in verbo, ſine figura*, appellatio autem eſt huiuſmodi, ergo tolli poteſt, hæc reſponſio non ſatisfacit, quia licet iſte modus defendendi ſe per appellationem à iure ciuili fuerit introductus, ipſa tamen defenſio dicetur de iure naturali, prout in ſimili dicit Barto. *in l. ex hoc iure ff. de iuſtit. & iure.* vbi inquit, quòd licet aliqui modi quibus dominium acquiritur fuerint introducti de iure ciuili, vt puta mediante legato, præſcriptione, ſeu ingreſſu religionis, ipſius tamen dominium dicetur de iure gentium, itaque aliter reſpũdeo huic oppo. & dico appellationem poſſe tolli, quia ex hoc neuter ex litigantibus grauari dicitur, cum vtrique prodeſſe poſſet remotio appellationis, quia tam pro vno quàm pro altero ferri poteſt ſententia, & eius pro quo ſententia profertur intereſſet, ne poſſet appellari, *argum. l. de fideicommiſſo. C. de tranſactio.* & ita in ſimili caſu reſpõdet Bart. *in proœm. C. in ſecunda columna.* Secundò reſpondeo, quod per remotionem appellationis nõ in totum aufertur defenſio, quia ſi is contra quem fuit pronunciatum fuit grauatus & oppreſſus, eius grauamen emendari poteſt per ſuperiorem, vt in text. Secundo not. quòd licet † reſcriptum interpretatio- 2
nem paſſiuam recipiat à iure communi, *cap. cauſam quæ. de reſcri.* nihilominus interpretari debet taliter, quod verba in eo poſita non ſint ſuperflua, & aliquem effectum operentur: ex quo infertur, quod † in diſpoſitione etiam odioſa non admittitur 3
verborum ſuperfluitas, pro quo Abb. adducit text. *in cap. ſi ſententia. in fine. de ſententia excommun. in 6. & l. ſi ſtipulatus fuero. ff. de verbor. oblígat.* comprobatur, nam in priuile. ſtricta fit interpretatio, adeò quod ſumitur argumentum à contrario ſenſu, *cap. ſingul. & cap. licet. de priuileg. lib. 6.* & tamen verba interpretantur vt non ſint ſuperflua, *c. in his. de priuil. l. prima. in fine ad munic.* pro quo multa adducit Felyn. *in cap. primo. de reſcript.* & dicit hic Bal. quòd verba † quandoque trahuntur ad ipſum ſignificatum ne 4
careant effectu, adducit pulchrum text. *in l. hæredibus. §. fina. ff. ad Trebellia.* iſta regula frequenter allegari ſolet legendo & conſulendo, & quia ſemper non procedit, limitanda eſt pluribus modis. Primò ergo † fallit, quando alicui inferretur præiudi- 5
cium, nam tunc toleratur ſuperfluitas verborum, *l. ſi quando. in principio. C. de inoffic. teſtamen.* vbi priuilegium conceſſum alicui vt poſſit teſtari, cum alias de iure communi competeb it ei facultas, non operatur, vt filium poſſit præterire, quia † hæredi- 6
tas patris eſt debita filio, *l. prima. § largius. ff. de ſucc. ſf edict.* & ita per illum text. dicit Areti. *in commento. cap. 1. de reſcript.* ex quo infero veram non eſſe deciſionem Petri de Anch. *in conſil. 186. incipit, pro parte eccleſiæ*, vbi inquit, quod ſi prælatu fuerat conceſſum priuilegium à Pontifice vt poſſit teſtari, interpretabitur vt poſſit teſtari etiam de bonis acquiſitis intuitu Eccleſiæ, ne ſit inane & ſuperfluum: nam cùm hæc interpretatio tendat in præiudicium Eccleſiæ, nõ admittetur, ſed potiùs ſuperfluitas tolerabitur: ſuadetur, quia dici poteſt hoc priuilegium fuiſſe ei conceſſum, vt ſibi ius geratur, ideò non procedit regula, de qua text. vt dicit Abbas, *in capitu. licet in corrigendis. de officio ordinar.* Secundò fallit, † quando verba ſunt appoſita in exe- 7
cutione diſpoſitionis, tunc illa non alterant diſpoſitionem, *clement. prima. de præbend. in fine.* pro quo textu multas deciſiones adducit Felinus *in capitulo. licet in corrigendis. de officio ordinary.* Tertiò † fallit, quando verba non poſſunt operari ſecun- 8
dùm naturam actus, ſuper quo interponuntur, hoc enim caſu potiùs admittitur verborum ſuperfluitas, quàm quòd producent aliquem effectum, qui non ſit ſecundùm naturam actus, *lege prima §. ſi quis ſub conditione ff. vt legator. nomine cauc. leg. ſi ſtipulatus. ff. de vſur.* Bald. *in Rubric. ff. de contrahen. emptione. in nona quæſtione* gloſ. & Bartol. *in lege ſi familia C. familiæ erciſcundæ.* & ibi habes exemplum Alexand. *in conſilio 21 incipit: Viſo compromiſſo. in quinto volumine.* Quartò fallit, quando inſurgeret aliqua iniquitas, ideò ſi ſtatutum diſponat, quòd victus in expenſis debeat condemnari, reſtringitur, niſi habuerit iuſtam cauſam litigandi, & ſic nihil operabitur vltra ius commune, Bald. *in lege terminato. C. de fructib. & litium expenſis* gloſſ. notabil. *in lege fina. §. in computatione. Cod. de iure deliberande.* Quintò fallit quando verba exprimunt id, quòd tacitè de iure inerat, nam illa ſuperflua extenſio eſt, *lege tertia. ff. de legat. primo.* ea enim † quæ 9
dubi-

Digitized by Google

dubitationis tollendæ cauſa inſeruntur, ius commune non lę-
dunt, *l. qui mutuam. ff mandat.* ſic limitat Alexand. *in conſilio 34.*
incipit Viſo themate. primo volumine. quæ limitatio non placet, &
confunditur per illum textum vbi remotio appellationis non
intelligitur de friuola quæ reijcitur de iure communi, ſed de
legitima, *capitulo cum appellationibus. de appellat. libro ſexto.* Præ-
terea regula legis tertiæ. *ff. de legat. primo.* procedit, quando ex-
preſſio fit ſub conditione, ſecus ſi diſpoſitiuè fiat, ita Aretin.
ibi. pro quo adducit dictum Bartol. *in l. diem proferre. §. ſtari. ff. de*
arbit. Sextò & vltimò fallit, quando illud quod erat expreſſum
implicite in vna diſpoſitione exprimitur explicite in alia, gloſ.
in capitulo primo in verb. exilio. de ſumma Trinita. & fide catholica
10 *in ſexto.* Domini. *in capitulo erit. tertia diſtinctio.* † Vltimo nota.
quòd † licet appellatio ſit remota, grauamen tantum per ſupe-
riorem emendari poterit, & ſi dixeris, quem ergo effectum o-
peratur remotio appellationis? reſpondeo multos, de quibus
11 inferius poſt Abb. dicetur. Expeditis notabilibus, † quæro, pe-
titum fuit in ſupplicatione porrecta Pontifici, vt cauſſa com-
mittatur appellatione remota. Pontifex reſcribendo dicit, au-
diat talis & iuſtitiam faciat, an per iſta verba cenſebitur remo-
ta appellatio. dom. de Rota ſuper hoc articulo vidētur variaſ-
ſe, nam *in deciſione 24.* tenent quod ſic, *in deciſione* autem 376.
tenēt contrarium, ego in hoc articulo conſidero quatuor bre-
ues caſus, primus quando in ſignatura dicitur, audiat talis
& iuſtitiam faciat vt petitur, & tunc appellatio cenſeatur re-
mota per illa verba, vt petitur. *lege ſi defenſor §. primo. ff. de inter-*
rog. act. lege prima. C. de diuerſis reſcriptis. Secundus caſus eſt, quā-
do dicitur, audiat talis, &c. & iſto caſu idem dico, quia virtute
illius dictionis, &c. omnia petita videntur conceſſa, ita loquū-
tur domini de Rota *in dicta deciſione 24.* quos ſequitur Alexand.
in conſilio 84. incipit, In cauſa vertente. columna vltima, primo volu-
12 *mine.* Tertius eſt caſus, quando aliqua † clauſula contenta in
ſupplicatione fuit conceſſa, tunc omnia alia petita videntur
conceſſa, & per conſequens remotio appellationis, etiam ſi in
ſignatura ſimpliciter dicatur audiat talis & iuſtitiam faciat, *ar-*
gumento. l. tribunus. § fina. de milita. teſtament. Vltimus caſus eſt,
quando ſignatura ſimpliciter dicit, audiat talis & iuſtitiam fa-
ciat: non appoſita illa dictione, &c. non appoſitis etiam illis
verbis, vt petitur, & iſto caſu non videtur remota appellatio,
ita loquuntur domini de Rota *in alia deciſio.* quos ſequitur A-
lexand. *in conſilio 94. incipit, In cauſſa & lite conteſtat. libro ſexto.*
13 Abbas quærit, qui † poſſint committere cauſſam appellatio-
ne remota. Ex cuius dictis accipe ſex concluſiones: prima con-
cluſio, ſolus pontifex vel imperator modo prædicto commit-
tere poſſunt cauſſam, alij inferiores non: iſta concluſio pro-
cedit etiam reſpectu ſententiæ interlocutoriæ, in qua per infe-
riores appellatio remoueri non poteſt, Bartol. *in l. prima. §. in-*
terdum ff à quibus appellar. non licet. Abbas *hic*, quæ mouetur du-
plicatione, vtramque reprobat Decius, ego autem defendo
ambas rationes. Non obſtat prima obiectio, quia negari non
poteſt, cum ius ſuperioris in aliquo lædatur, *per ea* quæ dicit
Abbas *inferius in prima quæſtione:* ideo ſicut non poteſt tolli, ſic
etiam nec aliqua ex parte lædi, *lege quod de bonis § fina ff ad le-*
gem Falcidiam. Non obſtat ſecunda obiectio, quia cum non
poſſit ipſe iudex cognoſcere de cauſſa appellatione remota,
multo minus hoc poterit alij committere, *capitulo ſuper quæſtio-*
num. §. ſi vero. de offi. io delega. fallit iſta concluſio in his, qui non
recognoſcunt ſuperiorem, id eſt, Imperatorem de facto, nam
& ij poterunt committere cauſſam appellatione remota, Bar-
tol. *in lege prima. §. interdum. ff à quibus appellar. non licet, cum alijs*
concordantibus de quibus per Modern. Secundo fallit in duci-
bus & comitibus quorum perpetua eſt iuriſdictio, ſecun-
dum Paul. de Caſtro. *in conſilio 225.* Roman. *in conſilio 59.* Ale-
xand. *conſilio primo. columna octaua. libro ſexto* hæc limitatio vi-
14 detur dubia, eo quia reges æquiparantur † præfecto prætorio,
gloſſ. *in lege prima ff de offi. io præfect. prætorio* qui nihil contra ius
commune poteſt ſtatuere, *lege formam C. de offi. io præfect. prætor.*
ſed prohibere appellationes eſt contra ius commune, *capit. de*
appellationem. ſupra eodem, tales ergo non poterunt committe-
re cauſam appellatione remota. Sequendo tamen dictam li-
mitationem in conſideratis ex ea alia limitatio inferri poteſt, vi-
delicet vt procedat in his in quibus adminiſtratio conſtituta
eſt vſque ad beneplacitum ſuperioris, nam hi æquiparātur his
quorum perpetua eſt adminiſtratio, *lege iuriſperitos. in principio.*
ff. de excuſat. tuto. Bartol. *in lege de pupillo. § ſi quis ipſi pratori. ff. de*
noui oper nuncia. quæſtio tertia. ſed forte poteſt dici, quod in caſu
præmiſſæ limitationis illi habent adminiſtrationem iure pro-
prio, non ex perſona alterius: potentis † autem eſt ius, quod 15
quis habet iure proprio, quàm ex alterius perſona, *l. ſi auguſta.*
& l. quod princip. ff. de lega. ſecundo. l. ſi filim. § erit. ff. de fideicom. liber.
Secunda concluſio, in † caſu in quo prohibita eſt appellatio 16
per reſcriptum, iudex tamē poteſt deferre appellationi, ſeu il-
lam admittere, ex quo infero, quod illi deferēdo impediet ex-
ecutionem ſententiæ, quia ſtatim ligatæ ſunt manus iudicis,
ſecundum Roman. *in conſilio 501. incipit, vt præſens conſultatio.*
Tertia concluſio, prohibita † appellatione à ſententia non cē- 17
ſetur prohibita appellatio à ſententia interlocutoria, quia illa
proprie non eſt ſententia, *cap. venientes. in principio. de iureiurand.*
gloſſ in cap. cum olim. de teſtibus. alij poſteriores idem tenent, ma-
xime Peruſ. *in ſexta quæſtione.* quod puto non procedere, quan-
do eadem ratio eſſet in ſententia interlocutoria, quia in quali-
bet diſpoſitione fit extenſio ad caſum omiſſum, qui venit ap-
pellatione caſus expreſſi largo ſumpto vocabulo *leg. filium ha-*
beo. ff. ad Macedonia gloſſ. in clementina prima in verſic. eligatur. de e-
lectio. appellatione autem ſententiæ largo ſumpto vocabulo
comprehenditur interlocutoria, Bald. *in lege prima ff. quod quiſ-*
que iur. igitur, &c. Non obſtat fundamentum Peruſini, quia
procedit in diſpenſationibus, in quibus † non ſumitur argu- 18
mentum à minoritate rationis, ſecundum Abb. *in cap. ad aures.*
de reſcript. & Petrus de Ancharan. *in conſilio 19.* ſed in alia diſpo-
ſitione etiam pœnali ſumitur tale argumentum, *l. nec inea. § fi-*
na ff. de adulter. l. vn ſoln. C. de reuoc. donat. in verſicu. tacitè cautum
putamus. prædicta concluſio Abb. procedit etiam ſi ſtatutum
dicit, quòd in cauſſa procedatur etiam appellatione remota,
nam appellatio non cenſebitur prohibita à ſententia interlo-
cutoria, ita Bald. *in l ſi ex cauſa §. nunc videndum ff de minor.* Pe-
ruſ. *in ſexta quæſtione.* Sed obſtat dictum Bartol. *in leg. ſol. nt. in*
principio. ff. de alimen. & ciba. lega ſed reſponde diſtinguendo,
aut ſtatutum dicit quod in cauſſa procedatur appellatione re-
mota, & tunc procedat cōcluſio: aut dicit, quod in cauſis pro-
cedatur: & tunc ſecus per dictum Bartol. *in dicta l ſolent.* Quar-
ta concluſio, ſi ſtatutum dicit, quod à prætore non poſſit ap-
pellari, tunc appellatio cenſetur prohibita, etiam reſpectu in-
terlocutoriæ, *l prima ff. de officio præfect. prætor.* & ita Bald conſu-
luit vt refert *hic* Abb. & ſic conſidera quod multum refert, an
ſtatutum dicat, quod à ſententia prætoris non poſſit appella-
ri, an vero dicat, quod à prætore non poſſit appellari, nam pri-
mo caſu prohibita cenſetur appellatio ſolum reſpectu diffini-
tiuę, ſed in ſecundo caſu etiam reſpectu interlocutorię. Quin-
ta cōcluſio, legatus de latere, † cuius ſua eſt poteſtas, vt inquit 19
textus *in capit. ſi Abb. de electio. libro ſexto.* committere non poteſt
cauſſam appellatione remota, idem vult Speculat. *in titu. de le-*
gato §. nunc oſtendendum. verſicu. 14. quod eum probo ex dictis
gloſſ. *in capitu fina. de hæretic. in ſexto.* item quia legatus non po-
teſt diſponere contra ius commune, *capitu. dilecti. el ſecundo. de*
præbend. remouere autem appellationem eſt contra ius com-
mune, *capitulo de appellationibus. ſupra eodem.* iſta concluſio am-
pliatur, vt *hic* per Bald. *in lege ſecunda. Cod. de appellationibus.* fal-
lit hæc concluſio, niſi conditio cauſſæ vel ſtatus perſonarum
litigantium aliud perſuaderent, ita dicit Butri. & Imol. per il-
lum textum *in capitulo final. de tranſact.* quorum dicta compro-
bantur, nam † inferior poteſt derogare ex cauſſa ſuperueni- 20
ente iuri ſuperioris, & iuri communi, dictum eſt, Bald. *in leg.*
omnes populi. ff de iuſtitia & iure. qui adducit textus. *in leg. ſi ho-*
minem. ff mandat. pro quo dicto vide duas optimas gloſſ. *in cap.*
latorem. 34. quæſtio. 2. & in cap. de tempore. 26. quæſtione 7. pro hoc
etiam ſoleo adducere text. *in l. vetuſtatem. & in l. in confirmando.*
ff. de confir. ento tuncto. text. in clem quia contingit. de religio. do-
mib. Vltima concluſio eſt, per † ſtatutum prohiberi non po- 21
teſt appellatio, *capit. venientes. de iureiuran.* quod amplia, vt
per Bartolum. *in leg. penultima ff. de aqua plu. arcen* ex his ergo
ſunt expedita dicta Abb. ſed iterum contra text. oppo. inquan-
tum dicitur, quòd prohibita appellatione iuſta appellatio cē-
ſetur prohibita non dum friuola, nam remota exceptione, fri-
uola tantum, cenſetur reiecta non iuſta & legitima, *capitulo ex*
parte. el ſecundo. de offic. delegat. gloſſ. *not. in capitulo lator. ſecunda*
quæſtione 7. reſponde, quòd aliud eſt in appellatione, aliud in
exceptione, quia remotio appellationis non infert præiudi-
cium irreparabile, cum grauamen per ſuperiorem poſſit emē-
dari, vt inquit text. ſed remotio exceptionis inferret præiudi-
cium

Digitized by Google

tium irreparabile, ideo iuſta exceptio non cenſetur remota. Se-
22 cundò quærit Abb. an † hodie clauſula, appellatione remota, o-
peretur aliquem effectum? Ex cuius dictis accipe quinque con-
cluſiones: Prima eſt, etiam hodie iſta clauſula operatur effectũ
ſuum, nec iſte textus eſt correctus per *c. vt debitus. infra eod.* iſtam
cõcluſionem probat Abb. tribus rationibus, & eſt vera conclu-
ſio. In ſecunda concluſione Abb. ponuntur tres effectus, quos
producit dicta clauſula. Circa primum effectum dicite, quod
idem vult Abb. *in c. debitus. infra eodem.* & idem volunt Doctores
in cap. paſtoralis. infra, de offic. delegat. quod limitatur tribus modis:
primò, quando iudex detuliſſet appellationi, *c. cùm appellationi-
bus, eodem titul. libro 6.* Secundò, quando emanaſſet inhibitio à
ſuperiore, ad quem eſſet appellatum, *c. non ſolùm, eodem titul. libro
ſexto.* Tertiò, quando ſuperior ex certa ſcientia admiſiſſet appel-
lationem, & ſic antè inhibitionem, *d. §. præterea.* & ibi notant
Doctores. Circa tertium effectum inquantum dicit, quòd gra-
uamen non eſt reuocandum per modum attentatorum, ſed per
modum nullitatis, quòd refert an grauamen ſit reuocandum
magis vno modo, quàm alio, dic, quòd multum refert, quia re-
medium attentatorum eſt multum priuilegiatum, cùm non ſit
opus libello, litis conteſtatione, nec alio ordine iudiciario, pro-
ut declarat Peruſ. *in c. bona, in prima quæſtione, ſupra eodem.* vltra ef-
fectus, quos ponit Abbas, Peruſ. addit aliquos effectus, aliquos
relictam ſupplendu. Quartus ergo eſt effectus, nam ſi in reſcri-
pto ſit appoſita dicta clauſula, per ſecundum non reuocatur pri-
mum niſi fiat mentio de dicta clauſula, quia notabilis eſt, *c. cæte-
rùm, de reſcript.* gloſ. *in c. ſecundo, de dolo & contumac.* Quintus eſt ef-
fectus, nam ſi interponatur appellatio à ſententia diffinitiua,
hoc caſu cauſa eſt exprimenda, vbi aliàs non eſſet opus expreſ-
ſione cauſæ, *l. prima, in fin. cum ſequen. ff. eodem. gloſ. in verſic. ſtatuit,*
23 *in capitulo primo, eodem titul. libro ſexto.* & ratio eſt, quia † vbi ali-
quid regulariter eſt prohibitum, & ex cauſa permiſſum, cauſa
exprimi debet, vt valeat diſpoſitio, Innocent. *in c. 2. de dilationib.*
Abbas & ibi vidimus *in c. ad noſtram, ſupra eodem.* vltimum pro-
ducit effectum, qui ponitur *in c. ſuper quæſtionum. in §. ſi verò duo ff.
de offic. delegat.* in quo textu ponitur quædam deciſio, quę non vi-
detur fundata ſuper ratione iuris, quia qualitas dignior debet
attendi, *c. quod in dubiis. de conſecratione eccleſ. vel altar. gloſ. in capit.
primo, de iurepatronat. libro ſexto.* ſed dic, quòd qualitas ſubdele-
gati ibi magis conſideratur, quia illa fouetur à iure communi,
quo eſt permiſſa appellatio, *cap. de appellationibus. ſupra eodem,* ideo
cenſetur dignior, *l. nam ſi uelit, ff. de iniuſto, rupto & irrito facto te-
ſtament.* declarat Aretin. *in l. 2. in princ. ff. de verborum obligat.* Ter-
tia concluſio, ſi ex pacto litigantium prohibeatur appellatio, il-
la cenſetur prohibita quo ad omnes effectus, idem tenet Baldus
& Butrius *hic,* & eſt vera concluſio, *l. final. §. fin. C. de temporib. ap-
pellat.* infertur quod partibus magis præiudicat eorum prohibi-
tio, quàm prohibitio ſuperioris remouentis appellationem,
quæ illatio eſt vera, & probatur optimo ſimili: nam per clauſu-
24 lam † derogatoriam poſitam in lege, vel reſcripto principis non
cenſetur derogatum priuilegiis inſertis in corpore iuris, gloſ. *in
l. 2. § omnes. ff. de iudic.* Raphaël Cuman. & Alexand. *in l. milites, in
princip. ff. de re iudicat.* & tamen per generalem renunciationem
appoſitam in contractu, cenſetur renunciatum etiam priuile-
giis inſertis in corpore iuris, Alexand. *in conſ. 133. incipit, Perſpectiu,
quinto volumine.* dum vult, quòd per generalem renunciatio-
nem ſocius cenſetur renunciaſſe priuilegio, vt conueniatur, niſi
inquantum facere poteſt, quod tamen eſt inſertum in corpore
iuris, *l. ſunt. ff. de re iudicat. & l. verum, in princip. ff. pro ſocio.* Quarta
25 concluſio, † ſi ſtatutum prohibet appellationem, illa non cen-
ſetur reiecta quo ad omnes effectus, ſed ſolùm quo ad effectum
ſuſpenſiuum, proot habetur in iſto textu, contrarium tenent
Butrig. & Imol. *hic,* & Abb. *in capitul. ad reprimendam, de offic. ordin.*
26 quia à quo † remouetur genus, remouetur & quælibet ſua ſpe-
cies, *l. alienatum, in fine. de verborum ſignificatione.* & hæc opinio eſt
communis, ſed de iure verior eſt alia opinio per iſtum textum,
27 maximè quia ſtatutũ † recipit interpretationem paſſiuam à iu-
re communi, *l. ſecunda, de noxal.* Vltima concluſio, ſi ex priuile-
28 gio † perſonæ proferentis ſententiam prohibita ſit appellatio,
non eſt prohibita ſupplicatio, *l. ſi quis. C. de precibus Imper. offerend.*
& quod differat ſupplicatio ab appellatione, declarat *ibi* Paulus
29 de Caſtro *in d. l. ſi quis.* Vltimò dicas, quòd † de iure ciuili ſi per
reſcriptum Principis remoueatur appellatio, illa cenſetur pro-
hibita quo ad omnes effectus. *l. 1. §. interdum. ff. a quibus appellar.
non licet.* & ibi gloſ. & Ioannes de Imola, *columna penultima.* qui

textus loquitur indiſtinctè. Hic ſupereſt vna difficultas, † an ſi 30
iudex datus ſit de conſenſu partium, inſerta clauſula, appella-
tione remota, an tunc cenſeatur remota appellatio quo ad om-
nes effectus? Baldus *in l. 2. in fine, C. eodem.* tenet quod ſic, quem
ſequitur *hic* Peruſ. Imol. contra *in d. §. interdum, colum. penultima,*
opinio Baldi verior eſt, quia paria ſunt, aliquid diſponere, vel
diſponenti conſentire, *l. ſi fundo. §. 1. ff. de pignorib.* ſicut ergo pro-
hibita appellatione per pactum illa cẽſetur remota quo ad om-
nes effectus, ſic etiam in caſu præmiſſo. Secundò quærit Abbas,
quæ appellatio † dicatur expreſsè indulgeri. Ex cuius dictis ca- 31
pite duas concluſiones: prima ſit concluſio, appellatio dicitur
expreſsè indulgeri, quando in aliquo caſu ius expreſsè permiſit
appellationem, *vt in c. ſignificante, & c. Rodulphus. de reſcript.* & hæc
concluſio communiter approbatur, quam tamen reprobat De-
cius ſuſtinendo opinionem gloſ. eò quia in dictis iuribus per-
mittitur appellatio ex regula iuris communis, ſed huic obie-
ctioni reſponderi poteſt ex his, quæ not. gloſ. *in l. hac conſultiſſi-
ma, in verb. edoceat. C. qui teſtament. facere poſſ.* ego alia ratione im-
pugno hanc concluſionem & ſequor gloſſam inducendo iſtum
textum inquantum quærit. & reſpondet, nam † reſponſio con- 32
gruere interrogationi debet *l. ſi defenſio. ff. de interrogat. actio. § 1. &
§. præterea Inſtitut. de inutilib. ſtipulat.* præterea ſi eſſet vera conclu-
ſio Abb. ſequeretur, quòd omni caſu permiſſa eſſet appellatio,
quia ius † diſponit in genere quod ab omni grauamine poſſit 33
appellari, *c. de appellationibus ſupra eodem.* id autem quod contine-
tur ſub verborum generalitate, dicitur expreſsè contineri, *l. final,
& ibi gloſ. C. quod cum eo Bartol. in l. prætor, in prin. ff. de nouo oper. nun-
ciat.* Secunda concluſio, † ſi grauamen notorium ſit, permiſſa 34
eſt appellatio, licèt in reſcripto ſit inhibita, gloſ. *penultim. in c. ex
conqueſtione de reſtitut. ſpoliat.* probatur hæc concluſio ex dictis In-
nocent. *in c. quia plerique de immunit. eccleſiarum.* qui dicit, † quod 35
quando per confeſſionem partis conſtat de iniquitate ſenten-
tiæ, illa poterit retractari, eſto, quod tranſiuerit in rem iudica-
tam, quod dictum extollunt Doctores in variis locis, maximè
Abb. *in c. is qui fidem. de ſponſal.* Tertiò quærit Abbas, an † graua- 36
men ſit emendandum per ſuperiorem mediante appellatione,
an mediante querela? & concludit mediante appellatione. hæc
concluſio communiter tenetur, effectus eſt, quia querela tan-
tùm ſemel permiſſa eſt, appellatio autem bis *c. ſuam infra eodem,*
Paulus de Caſtro *in l. ſi quis, C. de precibus Imperatori offerend.* iſtam
concluſionem reprobat Decius inducendo iſtum textum qui
permittit appellationem ſolùm in vno caſu, ergo in aliis cenſe-
tur prohiberi, *l. cùm prætor ff. de iudi.* ſed reſpondeo, quòd in illo ca-
ſu ius permittit appellationem omni reſpectu, ſed in aliis caſi-
bus permittit appellationem ſolùm, vt negotium deuoluatur
ad ſuperiorem, qui cognoſcit de cauſa. Quartò quærit Abb. an
text. procedat in caſu in quo appellatio eſt prohibita de iure com-
muni, & ſic an inferior Pontifice poterit emendare grauamen?
& concludit quod ſic, iſta concluſio Abb. procedit, ſi teneamus
eius opinionem, quam tenuit in prima quæſtione, & fuit quarta
concluſio, ſed ſequendo aliam opinionem, quam ibi ſequutus
ſum, non procedit iſta concluſio, quia quando † à lege vel ſta- 37
tuto remouetur appellatio, illa cenſetur inhibita quo ad omnẽ
effectum. Vltimò quærit Abb. an † iudex teneatur emendare 38
grauamen ſtante inhibitione appellationis, & concludit quod
ſic, per rationes de quibus in eo. iſta concluſio communiter te-
netur, ſed repugnant verba text. qui dicit, poterit emendari per
ſuperiorem, verbum † poteſt, nõ importat neceſſitatem ſecun- 39
dùm voluntatem, *c. conſuluit, de offic. delegat. l. ſæpè. & l. generaliter.
de offic. præſid. ff.* In hac difficultate puto ſic poſſe diſtingui, conſi-
derando duos caſus: Primus eſt, quando ſuperior nondum ha-
bet notitiam grauaminis illati, ſed appellans vult illud probare
coram eo, & tunc ſuperior non cogitur ei præſtare audientiam,
ſed ipſum poterit repellere, confirmando ſententiam iudicis,
per iſtum textum, qui permittit hoc in eius facultate. Secundus
caſus eſt, quando coram ipſo ſuperiore probatum fuit gra-
uamen admittendo, & tunc grauamen emendare
cogetur, per rationes quibus vtitur hic
Siculus Abbas.

* * *

Digitized by Google

REPETITIO

IN §. VERVM. C. PASTORALIS. de Appellationibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti, de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis denũciatio fieri poteſt poſt appellationem interpoſitam ab ipſa excommunicatione.*

2 *Finis quando habet neceſſariam conſequentiam, principium conſideratur, non finis.*

3 *Excommunicatus quare denunciari poteſt poſt appellationem.*

4 *Declarans nil noui diſponit.*

5 *Excommunicatio non probatur per denunciationem excommunicationis, intellige vt ibid.*

6 *Appellatio non ſuſpendit ſententiam excommunicationis.*

7 *Poteſtas abſoluendi & condemnandi à pari procedunt, quando eſt eadem ratio, non diuerſa.*

8 *Perſeuerans per annum in excommunicatione, nunquid priuari poſſit titulo beneficij.*

9 *Beneficio quis non priuatur niſi ex graui delicto.*

10 *Appellatio cur non ſuſpendat excommunicationem.*

11 *Princeps ſolus poteſt quem reſtituere famæ, & non alius inferior.*

12 *Teſtamentum nullum non reconualeſcit ſublato impedimento.*

13 *Excommunicatus poſt appellationem, nunquid ea pendente dicatur excommunicatus.*

14 *Iudex ſi ſententiam perperam ferat, reputatur caſus fortuitus.*

15 *Excommunicatus præcedente appellatione repellitur ab actibus iudicialibus, licet non ab actibus extraiudicialibus.*

16 *Excommunicato denegantur alimenta: ſecus in depoſito, & quid in ſuſpenſo.*

17 *Impedimentum qui potuit remouere, & non remouit, ei eſt imputandum.*

18 *Neceſſitas præſtandi alimenta alicui cauſata ex diſpoſitione legis ceſſat, quando is aliunde viuere poteſt.*

19 *Impoſſibile exiſtimatur, quod dependet à voluntate Principis.*

20 *Excommunicato fructus beneficij non ſubtrahuntur, niſi in ſententia fuerit expreſſum.*

21 *Excommunicatus nunquid priuetur adminiſtratione bonorum Eccleſiæ.*

22 *Suſpenſus ab officio in vno loco, an cenſeatur ſuſpenſus quo ad alia beneficia.*

23 *Excommunicatus iniuſtè recuperat fructus interim amiſſos, ſequuta abſolutione: ſecus ſi iuſtè.*

24 *Fructus percepti ratione tituli quem quis habet in repoſſeſſa, reſtituendi ſunt domino, reſciſſo illo titulo.*

OMISSIS not. quæ ponunt *hic* Doct. pauca eliciam: Pri-
1 mò nota, quòd † denunciatio excommunicationis fieri
poteſt poſt appellationem interpoſitam ab ipſa excommunica-
2 tione: ponit *hic* Abb. rationem, alia ratio poteſt hic reddi, † nam
quando finis habet neceſſariam conſequentiam, principium
conſideratur, non finis, *l. damni. §. Sabini ff de dam. infect. l. 3. § Seio.
ff de minor. l. qui cùm maior. in princ. ff de bon. libert.* & inquantùm in
hoc notabili Abb. inducit gloſ. in *Clementina prima de teſtament. in
verbo, deputatus, & in Clementina vt hi qui, de ætate & qualitate.* iſtæ
gloſ. adinuicem videntur contrariæ, ideo conſiderandæ ſunt, vt
per Imolam *in dicta Clementina vt hi qui, columna quinta.* & ſuper
dicta gloſ. vide quæ latè ponit Felin. *in capitul. finali, de conſtitutio-
3 nibus.* Secundò nota, quòd † ideo excommunicatus poſt appel-
lationem denunciari poteſt excommunicatus, quia hęc denun-
ciatio nouum vinculum non adijcit, ex quo infero, quòd in caſu
quo adijcit nouum vinculum, hæc denunciatio fieri non poſſet
poſt appellationem, exemplum *in capitul. tua infra, de ſententia ex-
4 communicationis.* Tertiò not. quòd qui † declarat, nil diſponit
noui, ſed quod prius erat diſpoſitum, detegit, *l. adeo. §. cùm quis. ff.
de acquirendo rerum dominio, l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſta-
ment.* ſuper quo dixi aliqua *in capitul. cùm tu, ſupra de vſuris.* Quar-
5 tò not. quòd † per denunciationem excommunicationis non
probatur excommunicatio: quia denunciatio poſſet eſſe iniu-
ſta, gloſ. *in c. licèt, de ſententia excommunicat. in ſexto,* in quo tamen
conſiderandi ſunt duo caſus: Primus eſt, quando excommuni-
catio ponitur in vim exceptionis dilatoriæ, vt in caſu *capitul. pia,
de except. libro 6.* & tunc per denunciationem probabitur, quia
tractatur de modico præiudicio. Secundus caſus, quando poni-
tur in vim exceptionis peremptoriç, & tunc non probabitur ex-
communicatio per denunciationem, quia tractatur de magno
præiudicio: ita Rota *deciſione 252.* Roman. *in conſilio 349.* Domi-
nic. *in capitul. pia. §. 2. de exceptio. in ſexto.* & hæc eſt veriſſima con-
cluſio. Quintò not. quòd appellatio † non ſuſpendit ſententiam 6
excommunicationis, idem in alijs cenſuris, *c. is cui, §. final. de ſen-
tent. excommunicat. in ſexto.* idem dicas in abſolutione à ſententia
excommunicationis, illa enim non ſuſpenditur per appellatio-
nem, quia † poteſtas abſoluendi & condemnandi à pari proce- 7
dunt, *capitul. verbum, de pœnitent. diſtinct.* 1. & ita tenet Ioannes
Andr. *in capitul. ſacro, de ſentent. excommunicat.* Ioan. de Imol. *hic, in
fin.* ſed aduerte, quia rationes traditæ à Doctorib. cur appellatio
non ſuſpendat excommunicationem, non militant in appella-
tione ab abſolutione, ergo non procedet diſpoſitio text. noſtri
propter diuerſitatem rationis, & reſpondendo formaliter fun-
damento Doctorum dico, quòd poteſtas condemnandi & ab-
ſoluendi procedit à pari, quando eſt eadem ratio, non diuerſa,
vt per Aretinum. Vltimò not. quòd † excommunicatus ad tem- 8
pus priuari poteſt beneficiis, per rationem, de qua in textu, du-
bium tamen eſt, an ſi per annum perſeueret in excommunica-
tione, priuari poſſit titulo beneficij in perpetuum. Ioan. de Imo-
la *hic, in fin.* determinat quod ſic, & ipſum ſequitur Peruſi. nec a-
lij contradicunt, per textum *in c. excommunicamus. §. 1. infra, de hæ-
retic. cum ibi not.* vbi ſuſpectus de hæreſi, ſi excommunicatus per-
ſeueret in excommunicatione per annum, præſumitur hæreti-
cus, & per conſequens bonis priuabitur, *cap. cùm ſecundum leges. de
hære. in ſexto.* ſed aduertendum eſt circa hanc determinationem,
quia credo quod non ſit vera, quia tex. *in c. excommunicamus.* pro-
cedit, quando quis fuit excommunicatus ex cauſa hæreſis, ſecùs
ſi ex alia cauſa fuerit excommunicatus, gloſ. *in c. cùm contumacia,
de hæreticis, in ſexto.* præterea pœna priuationis, ne alia pœna im-
poni debeat niſi in caſibus in iure expreſſis, *capit. ægris, de ſentent.
excommun. lib. 6. l. at ſi quis. § diuus ff. de religioſ. & ſumptib. fun.* gloſ.
in capit. cùm vos. de offic. ord. ſed hæc pœna non repetitur à iure ex-
preſsè impoſita, igitur, &c. Præterea & tertiò, † priuatio benefi-
cij non eſt imponenda niſi ex graui delicto, *c. inimicum. 16. quæ-
ſtione 8.* ſed excommunicatio infertur ex qualibet minima con-
tumacia, gloſ. *in c. duo ſunt. 96. diſtinct.* ergo ex hoc quis non debet
priuari in perpetuum titulo beneficij, & nil refert quod in illa
perſeueret per annum. Vltimò induco textum *in capitul. finali de
re.* vbi Comes ille perſeuerauit in excommunicatione per duos
annos, & tamen dicit text. quòd ipſi ſubtrahi non debet obedi-
entia ſubditorum in perpetuum, ſed ſolùm ad tempus, quouſ-
que fuerit abſolutus, & ita tenendum puto in hac difficultate.
Gloſ. *in verbo, executione.* quærit, quare † appellatio non ſuſpen- 10
dat excommunicationem, & ponit plures rationes quas repro-
bat hic Abb. prima ratio alio fundamẽto poteſt reprobari, quo-
niam ea attẽta ſequeretur, quòd nullo modo eſſet permiſſa ap-
pellatio à ſententia excommunicationis, prout nec à ſententia
Principis, *l. 1. §. 1. ff à quibus appellar. non licet.* Vltra gloſ. Abb. refert
plures rationes traditas à Doctoribus, quas reprobat ipſe, de-
mùm ponit duas rationes. Primam reprobat Decius, quia in a-
lijs ſententijs, in quibus peccatum non admittitur, niſi ſequa-
tur ſatisfactio, appellatio eas ſuſpendit, *c. venientes, de iureiurand.*
ſed huic obiectioni reſponderi poteſt, quòd aliæ ſententiæ non
feruntur principaliter propter peccatum, prout ſententia excõ-
municationis, *c. nemo epiſcoporum. 11. quæſtio. 4.* ſecunda ratio Abb.
poteſt impugnari, quoniam ex ſententia excommunicationis
inſurgunt aliqui effectus, qui ab ea poſſunt ſeparari, prout et-
iam quòd excommunicatus non poſſit eſſe in iudicio, non poſ-
ſit etiam conferre beneficium, *c. intelleximus, de iudic.* & notatur
in capitul. Apoſtolica, infra de cleric. excommunicat. miniſtr. breuiter
quicquid Doct. dicant, dico quod ratio ponitur in iſto textu.
Non obſtant ea quæ obijcit gloſ. *in princip.* nam conſiderandum
eſt, quòd aliquando ex ſententia inſurgunt aliqui effectus, qui
non tolerantur per iudicem appellationis reprobantem pri-
mam ſententiam, & tunc appellatio eſt permiſſa, licèt ſententia
traxerit ſecum executionem: & talis appellatio ſuſpendit effe-
ctum ſententiæ, ita loquitur text. *in l. furti ff. de his qui notantur in-
famia.* præmittendo, quòd † ſolus Princeps reſtituit aliquem fa- 11
mæ,

Digitized by Google

mæ,& nullus alius inferior, *c.cùm te, de re iud.l. infamem. ff. de publ. iud.* ſic etiam intelligatur text. *in l ſi quis filio exhæredato. § hi autem. ff. de iniuſt. rupt. & irrit. facto teſtament.* præſupponendo quòd te-
12 ſtamentum † quod nullum eſt non recōualeſcit ſublato impe-
pedimento *l.1.§ ſi filius ff. de leg.3.§.fin. Inſtit. quibus eſt permiſſ. face-
re teſtament.* Aliquando ſententia trahit executionem , effectus
tamen cauſati ab ea tolluntur per iudicem appellationis impu-
gnantem ipſam ſententiam , & iſto caſu appellatio non ſuſpen-
dit ipſam ſententiam: ita loquitur iſte textus , nam ſi iudex pro-
nunciet excommunicationem fuiſſe iniuſtam , omnes effectos
ab ea cauſati erunt ſublati: & iſta eſt vera ratio. Gloſ. *in verbo , fe-
13 cum trahat*, ponit duas quæſtiones: prima eſt, an † excommuni-
catus poſt appellationem ea pendente dicatur eſſe excommu-
nicatus. Circa quam conſiderare quatuor caſus. Primus eſt, quā-
du certum eſt , quòd appellatio ſit friuola , & tunc dicetur excō-
municatus, quando talis appellatio nullum operatur effectum,
c.cùm in appellationibus. eod. tit. lib. 6. Secundus eſt caſus , quando
certum eſt, appellationem eſſe iniuſtam, & tunc non dicitur ex-
communicatus, *c. dilecti, ſuprà eod.* Tertius caſus , quādo dubium
eſt an appellatio ſit iuſta vel ne, tunc legi ipſi certum eſt an ſit iu-
ſta vel ne, quia legi conſtat de omni eo quod certum eſt naturæ,
l ſi pater. ff. de ſolut. iſtud eſt quod vult glo. iſta. Decius contra, quia
lex ignorat , qualem ſententiam iudex appellationis ſit laturus,
& fortè feret ſententiam iniquam , quæ habebit effectum niſi
appelletur. ſed huic fundamento reſpondeo, quod hoc præſumi
non debet, *l.2. C de officio ciuilium iudic.* nec hoc eſt habendum in
14 conſideratione, *l. eo tempore, in princ. ff de pecul.* & reputatur † caſus
fortuitus, quòd iudex perperam pronunciet. Bartol. *in l ſi per im-
prudentiam ff de euict. & in l. exceptione. ff de fideiuſſor. Alex. in l. ſtipula-
tio iſta. in fin princ. ff de verb. oblig.* caſus autem fortuiti non haben-
tur in conſideratione, *l Iulianus ff qui & à quibus. & l. inter ſtipulan-
15 tem. § ſacram. ff de verb. oblig.* Vltimus caſus eſt quo ad nos, † an ex-
communicatus pendente appellatione reputari debeat excom-
monicatus. hoc dependet à futuro euentu, *c. licèt , de ſent. excom-
munic. in 6.* Petruſ. contra & benè ratione de qua per eum *hic*, dici-
te tamen , quòd pendente appellatione repellitur ab actibus
extraiudicialibus, *c licet, in fin. de ſen. excom. in 6.* Circa vltimū quę-
ſtionem eam proſequamini vt per Abb. & Petruſ. quorum dictis
nihil addendum eſt. Gloſ. *in verbo , ſubtrahuntur*, in effectu ponit
quinque quæſtiones, quas proſequar iuxta Abb. ordinem. Pri-
16 mò ergo gloſ. *in princ. iuncto fine* concludit, † quòd excommuni-
cato alimenta præſtanda non ſunt, licèt in depoſito ſecùs ſit, *cap.
ſtudeat. 50 diſtinct.* idem in ſuſpenſo, *gloſ. in c. cùm Vintonienſis , de e-
lect.* hæc concluſio communiter tenetur, quæ tamen prima facie
videtur dubia , quia ſi depoſito prouidendum eſt, cuius crimen
maius eſt, *c. inuentum. 16. q. 7.* multò magis excommunicato, qui
pro quolibet leui crimine poteſt excōmunicari , *iuxta gl. in c. duo
ſunt. 96. diſt.* Sed poteſt reſponderi, quòd aliud eſt in depoſito, a-
liud in excommunicato , quia depoſito non eſt imputandum ſi
non procurauit remoueri impedimentum, prout in excommu-
nicato, qui aperta abſolutione priſtino gradui reſtituitur: impu-
17 tandum autem † eſt ei, qui potuit remouere impedimentum, ſi
non procurauit vt illud remoueretur, *l.3. § quid ergo. ff. de contrar.
iudic. tutel. & l. quibus diebus , in princip. ff de conditio. & demonſtratio.*
non immeritò Abb. *hic* infert , quod ſuſpenſo ob contumaciam
non eſt prouidendum de alimentis: ita limitatur gloſ. *in cap cùm
Vintonienſis, de electio.* adde quòd depoſito vel ſuſpenſo alimenta
non ſunt præſtanda de bonis eccleſiæ , quando ex patrimonio,
vel ſua induſtria viuere poſſet , ita Baldus *in d. c. cum Vintonienſis*,
quem ſequitur Felinus *in c. Apoſtolica, de exceptio.* & iſtud vltra eos
18 probatur , nam † neceſſitas præſtandi alimenta alicui cauſata ex
diſpoſitione legis ceſſat , quando iſte aliunde viuere poteſt , *l. ſi
quis à liberis. § .1. & ibi gloſ. ff. de lib. agnoſcend. & in l. ſi quis argentum.
in verbo, donaut, C. de donatio.* Sed hic probabiliter poteſt dubita-
ri, an concluſio gloſ. procedat in excommunicato , qui à ſolo
Pontifice poteſt abſolui? videtur quòd non, quia non imputan-
dum eſt ei qui non procurauit remoueri impedimentum quod
à ſolo Principe poteſt remoueri, *l. ſecunda. § tractari. ff. ad Tertullia-
19 num. l. qui cùm maior, in principio. ff. de bonis libert.* item quia † quod
dependet à voluntate Principis exiſtimatur impoſſibile , *l. apud
Iulianum. § conſtat. ff de legatis primo.* ſed tamen tene contrarium,
quia iura ſuperius adducta loquuntur in impedimento , quod à
ſolo Principe remoueri poteſt ex gratia , non autem ex iuſtitia,
prout eſt impedimentum excommunicationis: prætereà ea quæ
à Principe ſolita ſunt concedi , non reputantur impoſſibilia , *l.
interdicit, ff. de conditio. & demonſtratio. l. prima. § permittitur. ff de a-
qua quotidiana & æſtiua.* Et ita tollitur ſecunda obiectio. Ex ſe-
cunda quæſtione gloſ. notandum eſt , † quòd excommunicato 10
fructus non ſubtrahuntur , niſi in ſententia hoc fuerit expreſ-
ſum, Abb. poſt Doctores per ipſum relatos impugnat iſtam gloſ.
& contra eam inducit iſtum textum , & eſt vera hæc concluſio:
ſed dubitat dominus Antonius, an † excommunicatus priuetur 11
adminiſtratione bonorum eccleſiæ. concludit quod non: Abb.
contra per tres rationes: prima ratio non concludit , quia vide-
mus excommunicatum poſſe contrahere , licèt cum eo prohi-
bita ſit communicatio. *capit. ſi verò, de ſententia excommunicationis*.
Abb. & cæteri *in capit. veritatis, de dolo & contumacia.* Secunda ra-
tio etiam non concludit , eò quia ſuſpenſus ab officio ad tem-
pus, videlicet durante excommunicatione, igitur , &c. conclu-
ſio ergo iſta ſolùm probatur *in dicto capit veritatis. in fine. de dolo &
contumacia.* Item gloſ. eſt notabilis, inquantum æquiparat excō-
municatum relegato, ſuper quo dicite, vt in gloſ. Ex quarta quę-
ſtione gloſ. dicendum & notandum eſt. † quòd ſuſpenſus ab of- 12
ficio in vno loco non cenſetur ſuſpenſus quo ad alia beneficia,
Doctores diſtinguunt inter ſuſpenſionem hominis , & ſuſpen-
ſionem legis , vt in caſu *capituli primi, de re iudicat. in ſexto.* Circa
primum articulum conſiderate duos caſus , vt hic per Abbat. o-
mitto tertium caſum , quando dubium eſt quid iudex voluerit
ſuſpendendo clericum à beneficijs, in quo dico quod tunc non
cenſetur ſuſpenſus à beneficiis quæ poſſidet in alia diœceſi,
argumento l. cum aſinus. § ſi quis de bonis auth. iud. poſſid. Circa tertium
articulum conſiderant Doctores quos proſequitur hic Abb. Ex
quinta & vltima quæſtione gloſ. notandum eſt, quòd ſi excom-
municatus, † iniuſtè fuerit excommunicatus , ſecuta abſolutio- 13
ne recuperabit fructus quos amiſit durante excommunicatio-
ne: ſecùs ſi iuſtè fuerit excommunicatus , nam tunc illos non re-
cuperat, *l cùm allegas C. de re milit. libro 12.* ſimilem gloſ. habetis in
c. ſuper eam. 2 quæſtione 4. Nota pro complemento vnum, † quòd 14
fructus quos quis percipit ratione tituli quem habet in re poſ-
ſeſſa reſtituend. ſunt domino re ſeſſo [illegible], *l filio § finali ff.
de inofficioſo teſtamento l cùm quis ff de condict. ob cauſam. Romanus in
conſil. 482.* & ex iſtis [illegible] dicta gloſ. & per conſequens capitu-
lum paſtoralis.

REPETITIO
IN C. CVM CESSANTE.
de Appellationibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti, de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Legis cauſa ceſſante, an ceſſet & eius diſpoſitio.*
2 *Cauſa quid differat à ratione.*
3 *Cauſa impulſiua qua dicatur, & qua finalis.*
4 *Cauſa impulſiua ceſſante, quomodo ceſſet effectus diſpoſitionis.*
5 *Pater qui immunitatem fuerit conſequutus propter numerum filio-
rum, illam non amittit deficiente hoc numero, ex quo ſuperſunt a-
liqui filij.*
6 *Iudex ordinarius nedum ſententiam interlocutoriam reuocare poteſt,
quinimmò & delegatus.*
7 *Iuriſdictio ordinarij potentior eſt quàm delegati.*
8 *Conſilium in melius mutare prudentia eſt.*
9 *Iudex etiam inuitis partibus poteſt reuocare interlocutoriam.*
10 *A comminatione facta per iudicem nunquid poſſit appellari.*
11 *Ius alteri quæſitum ex facto alterius ſibi auferri non poteſt.*
12 *Filiusfam. ſi accepit pecuniam mutuo datis fideiuſſoribus , nunquid ſi
pater poſtea ratificat , fideiuſſores ſint obligati.*
13 *Iudex nunquid poſt decendium poſſit reuocare ſententiam interlocu-
toriam.*
Et quid de diffinitiua, vel habente vim diffinitiuæ, nu. 14.
15 *Verba intelligenda ſunt ſimpliciter non ſecundùm quid , & in primo
actu, & non vlteriori, nu. ſeq.*
17 *Appellatum eſſe , vel eſſe infra tempus datum ad appellandum , paria
ſunt.*
18 *A ſententia continente ſucceſſiuum grauamen ſemper poteſt appel-
lari.*

19 *Sententia excommunicationis potius trahitur ad ſententiam interlocutoriam quàm diffinitiuam.*
20 *Iudex nunquid parte non citata poſſit reuocare ſententiam interlocutoriam.*
21 *Nicolaus de Neapoli.& Ioan.de Platea magnæ auctoritatis.*
22 *Qualitas non neceſſaria nihil operatur.*

1 NOTA primò illud vulgatum, † quòd ceſſante cauſa
legis, ceſſat diſpoſitio legis, *l.adigere. § quamuis. ff.de iurepa-*
tron. in quo communiter ita diſtinguitur: aut cauſa eſt impulſi-
ua, aut finalis: primo caſu, ceſſante cauſa non ceſſat diſpoſitio,
c.exparte, de conuerſ.coniugat. l.ſi mulier, C.de iure dotium. Secundo
verò caſu ſecus, per illum text. Diſcutiendo hanc materiam, tria
videnda ſunt. Primum, quid differat cauſa à ratione. Secundum
quæ dicatur cauſa impulſiua, & quæ finalis. Tertiò, quomodo
ceſſante cauſa impulſiua vel finali ceſſet effectus. Circa primum
2 dicite, quòd cauſa † propriè dicitur de præterito, ratio autem
dicitur de futuro, Bartolus *in dicta l.ſecunda. § final ff.de donatio.&*
in l.demonſtratio falſa § quid autem.colum. vltima.ff.de condit & de-
monſtratio. pro quo adduco textum *in § longe. Inſtitut.de legat.* vbi
loquendo de cauſa exemplificat eam in præterito. Circa ſecun-
3 dum, † quæ dicatur cauſa impulſiua & quæ finalis, omiſſis his
quæ ponit Bartolus *in dicta l. 2. § fin.* facio aliquas concluſiones.
Prima eſt, vbicunque in diſpoſitione apponitur ratio vel cauſa
cum dictione, fuiſe, illa præſumitur impulſiua, non autem fina-
lis *gloſ.in verbo, fortè, in Clementina prima, de appellationib.* quam ex-
tollit Alexand *in l.in ratione. § quod vulgo.colum. 9. ad leg.Falcid.* in-
ferens ad text.in *§ ſancimus in Authent.de hæred.& falcid.* Secunda
concluſio, vbicunque cauſa reſpicit præteritum, illa ſemper præ-
ſumitur impulſiua, non autem finalis, ita Bartolus *in d.§ quod au-*
tem.per textum in l.prima. § ſexum ff.de poſtuland. & pondera verba
Bartoli qui dicit ſemper, quaſi velit quòd omni caſu procedat
hoc dictum. Sed tamen hoc non eſt verum, quia ſi cauſa reſpi-
ciens præteritum ponatur in præfatione diſpoſitionis, illa præ-
ſumitur finalis, non autem impulſiua, *l.final.& ibi notatur per om-*
nes.ff.de hæredib.inſtituend. Tertia concluſio, vbi diſpoſitio ple-
nior eſt quàm verba poſita in præfatione, tunc cauſa præſumi-
tur impulſiua, non finalis, ita Ioan.Andr.& Dominic. notant *ibi*
in capitul.penultimo, de immunitat.eccleſ.libro ſexto. iſtud etiam eſt
de mente Bartoli in extrauagant. *ad reprimendum, verſic. ne ex eo-*
rum. Quarta concluſio, cauſa appoſita in contractu nominato
præſumitur impulſiua, ideo ea non adimpleta, contractus non
reſcinderetur *l.iuciuile, C.de rei vendic.* quod ſecùs eſſet, ſi conſtaret
cauſam eſſe finalem, *l.cùm te, C.de pact.inter emptorem & vendit.*
Vltima concluſio, cauſa reſpiciens publicam vtilitatem præſu-
mitur finalis, Baldus iunior *in tractatu de dote, priuileg. 50. in ſexta*
parte tractatus. ſic intelligit textum *in l.ſi ego.ff.de iure dotium.* Cir-
4 ca tertium, quomodo † ceſſante cauſa ceſſet effectus diſpoſitio-
nis, ... capite duas concluſiones. Prima concluſio, ceſſante cauſa
impulſiua, non ceſſat effectus diſpoſitionis, *l.ſi mulier. C.de iure*
dotium.& dicto capitul. exparte. fallit in literis beneficialibus pro-
pter earum odium, Abb. *in capit.poſtulaſti, ſuprà de reſcript.* Secun-
da concluſio, ceſſante cauſa finali ceſſat diſpoſitio, vt in hoc te-
xtu *l.adigere §.quamuis.ff.de iurepatronat.* quæ concluſio limitatur
aliquibus modis: Primò, quando diſpoſitio videtur fuiſſe ſorti-
ta effectum, *l.final.ff.vnde liberi.* Bartolus *in l.2.§ final.& in l.Titia.*
§.Imperator ff.de legatis ſecundo dum vult, quòd donatio reuoce-
tur natiuitate filij, iuxta textum *in l ſi vnquam.C.de reuocand donat.*
& nō reuiuiſcat filio decedente patre adhuc ſuperſtite: pro quo
ſoleo adducere textum *in l.3.§.ſed ſi ſtante. ff.de iniuſto teſtamene.*
iſtud procedit, quando diſpoſitio ſortita fuit effectum de iure
communi non ſperatum, ſecundùm Baldum *in l.ſi pro ea quæſt.8.*
C.mandat. quem refert & ſequitur *hic* Decius. ſed dic, quòd indi-
ſtinctè procedit hæc limitatio, & ita pondero hoc velle Barto-
lum *in d.§ Imperator.* in deciſione paulo antè relata: nam *l.ſi vn-*
quam C.de reuocand donat. ponit caſum ſpecialem contra regulas
iuris.*§.perficiuntur. Inſtitut.de donationib.* pondero etiam Baldum
in l.ſi conſ.ante, in 9. quæſtione vltima principalis.ff.ſoluto matrimonio.
dum vult, quòd mulier quæ exigit dotem conſtante matrimo-
nio ob inopiam mariti, & ſic de iure ſpeciali non cogitur illam
reſtituere marito poſtea effecto ſoluendo: quia diſpoſitio iam
fuerit ſortita effectum de iure ſpeciali, & ita ampliabitur iſta li-
mitatio, quæ alio modo poteſt ampliari in actu acceſſorio ad
actum iam perfectum & conſummatum, licèt ille actus acceſ-
ſorius non eſſet perfectus, nec conſummatus, ita Bartolus, & ita
habens *in l.ſi ex facto, columna 3. ff. de vulgari & pupillari.* dum for-
mat quæſtionem de patre, qui fecit filium legitimare. Secundò
fallit, quando ſuperſunt reliquiæ cauſæ finalis, tunc non ceſſat
diſpoſitio, *l.& vnius.§.ſeruus ff.de quæſtionib.* Bartolus *in dicta l 2.§.*
final.ff.de donationib. & ex hoc verificatur deciſio Ioan. Andr. *in c.*
decet.de regul.iuris, libro ſexto dum vult, quòd † pater qui immu- 5
nitatem fuit conſecutus propter numerum liberorum, illam nō
amittat deficiente hoc numero, ex quo ſuperſunt aliqui filij: &
idem conſuluit Ioannes de Anan. *in conſilio vltimo,* & latè Mo-
dern. Papienſ. idem tenent *in l.1 ff.qui ſatiſdar.cogant.* Tertiò fal-
lit, quando in diſpoſitione exprimuntur duæ cauſæ finales, nunc
ſi vna ex eis ceſſat, non tamen ceſſat diſpoſitio *§.affinitatis. Inſtit.*
de nuptijs & ibi gloſ. pro quo Bartolus adducit multas gloſſas *in*
rubric ff.ſoluto matrimonio. Quod tamen limitat *hic* Abb. per tex-
tum *in capitul.quoniam § porro iuncto ſequenti, vt lite non conteſtata.*
Vltimò fallit, quando cauſa diſpoſitionis ceſſat, ſed tamen
ſubeſt ſpes in futurum, quòd illa cauſa reſipiſcat, tunc non ceſ-
ſabit diſpoſitio, Abbas *in capitul. Abbate, columna vltima. ff. de ver-*
borum ſignificatione. & iſta addenda ſunt ad ea quæ notat Barto-
lus & Doctores *in l.ſecunda § finali ff.de donationib.* Secundò no-
ta, quòd † nedum iudex ordinarius, quinimmò & delegatus 6
ſententiam interlocutoriam poteſt reuocare: & ita extenditur
textus *in l.quod iuſſit, ff.de re iudicat.* & ita ante iſtum textum pro-
babile erat dubium, an delegatus poſſet ſententiam interlocu-
toriam reuocare, quia † iuriſdictio ordinarij potentior eſt quàm
delegati, *l.ſi vt proponis, ff. quomodo & quando iudex* declarat Ale- 7
xand. *in rubric ff.de officio eius, columna ſecunda.* Tertiò not. *ibi*, ſa-
no vſus † conſilio, quòd prudentiæ eſt mutare conſilium in me- 8
lius: & alibi dicit textus *in capitul.magna. 22.quæſtione quarta*, di-
cit Baldus *in l.finali. §.ſed cùm in ſecunda. C.de furtis.* quòd licet in
Doctore erubeſcenda ſit varietas, poteſt tamen reuocare ma-
lum conſilium.

Vltimò notandum eſt in verbo, liberè, ſecundùm Abbatem,
quòd † iudex etiam inuitis partibus poteſt reuocare interlocu- 9
toriam: hoc importat hoc verbum, liberè, iuxta gloſ.in verbo, li-
berè, *in capitul.cùm plures, de officio delega. in verſic ſed hoc notandum.*
ex hoc text. non benè colligitur, quare hoc verbum, liberè, non
refertur ad reuocationem grauaminis, ſed ad proceſſum, qui
poſtea fit à iudice in cauſa principali. Gloſ.vnica quinque habet
partes. Secunda ibi, ſed qualiter. Tertia ibi, ſed nunquid. Quar-
ta ibi, argumentum colligitur. Quinta hic, eſt argumentum. Ex
prima parte notandum eſt, quòd à comminatione facta per iu- 10
dicem appellari non poteſt. hæc gloſ. malè loquitur per textum
permittentem appellationem hoc caſu, & ita firmat Baldus *in*
rubric.C.comminat.vel epiſtolas.& in l ſi quis prouocatione. C.eodem. &
ita communiter tenetur, ſuper quo vide Peruſ. *hic*, conſideraa-
tem aliquos caſus in hac materia. Secundò gloſ.oppon. de text.
in l.nemo.ff.de regulis iuris.vbi nemo, &c. gloſ. ſoluit, ſed ſolutionem
impugnat Abbas, quia allegare inconueniens, non eſt ſoluere:
& ipſe tradit duas ſolutiones. Vtramque reprobat Decius, ſed
primam malè reprobat, quia inquantùm dicit Abb. quòd iudex
reuocat beneficium huius conſtitutionis, non tamē negat quin
alia iura permittant hanc reuocationem, *l.quod iuſſit. ff de re iudi-*
cata. Impugnatio ſecundæ ſolutionis vera eſt, ideo præfatus Do-
ctor dat aliam ſolutionem allegando Bartolum *in l.qui Romæ. §.*
Flauius ff.de verborum obligat. quæ ſolutio non eſt vera, eò quia ius
alteri acquiſitum † ex facto tuo per te ſibi auferri non poteſt, *l.* 11
final.ff.de pactis. & l.vero procuratori. ff. de ſolutionib. per quem tex-
tum Baldus & Imola *in l inſulam §.final ff.ſoluto matrimonio.* deci-
dunt pulchrum caſum, & dicunt, quòd ſi duo inimici fecerunt
pacem, quam promiſerunt non violare ſub pœna applicanda
eccleſiæ, ſi iſti poſtea facta pace iterum ſe reconcilient, non eui-
tabunt pœnam quæ fuit acquiſita eccleſiæ fracta pace: ideo huic
oppoſitioni aliter reſpondeo, & primò quòd parti fuit acquiſi-
tum ius, pro quo lata fuit ſententia non ſimpliciter, ſed ſub con-
ditione, ſi iudex talem ſententiam non reuocauerit, cùm hæc ſit
natura talis ſententiæ, *argumento legis primæ. §.ſi quis ſub conditio-*
ne.ff.vt legatorum nomine caueat. & l.ſi ſtipulatus. ff. de vſuris. ſi ergo
iudex reuocet, deficit conditio, deficit & conditionatum,
l.qui hæreds. §.final.ff.de condit.& demonſtratio. Secundò reſpon-
deo, quòd ideo hoc ius tollitur, quia reuocatio reſpicit ipſum
grauamen: ſicut ergo operatur effectum reſpectu grauaminis,
ita etiam operabitur effectum reſpectu acceſſorij, id eſt, iuris
parti acquiſiti. pro hac ſolutione induco pulchram doctrinam
Baldi *in l.fin.C.ad Senatuſconſult.Macedonianum.* vbi quærit, filius-
familias

Digitized by Google

12 familias † accepit pecuniam mutuo datis fideiuſſorib⁹, quo caſu ipſi & fideiuſſori competit exceptio Macedoniani, *l. ſed & ſi pater. §. non ſolum. ff. ad Macedonia.* pone, quòd pater poſtea ratihabeat hoc mutuum, an fideiuſſores erunt obligati. Baldus determinat quòd ſic, quia iſta ratihabitio influitur in contractu principali, influet etiam in acceſſorio, id eſt, in obligatione fideiuſ-

13 ſorum. Tertiò ex iſta gloſ. notandum eſt, † quòd etiam poſt decendium iudex poteſt reuocare ſententiam interlocutoriam: ſuper quo Abb. ponit tres quæſtiones principales. Prima concluſio, iudicem poſſe reuocare ſententiam interlocutoriam, dubium eſt, an poſſit abſque cauſæ cognitione? Paulus de Caſtro *in l. quod iuſſit. ff. de re iudicata.* tenet quod ſic, pro quo facit iſte textus in verbo, liberè. Bartolus *in l. poſt ſententiam. C. de ſent. & interlocut. omnium iudicum*, exigit cauſæ cognitionem, ſi tractetur de magno præiudicio, idem tenet Alexan. *in dicta l. quod iuſſit*, & hæc eſt probabilior: nec obſtat iſte textus, quia verbum, liberè, non refertur ad reuocationem grauaminis. Item in quantùm dicit Abb. quòd iudex non poteſt reuocare ſententiam diffinitiuam, quia functus eſt officio ſuo: limita quando ſententia eſſet nulla, & iudex eſſet ordinarius, quia poterit caſſata illa ſententia aliam proferre, *l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iudex.* iſtam concluſionem limitat Abb. *vt infra.* Regula huius textus qui di-

14 ſponit iudicem poſſe † reuocare ſententiam interlocutoriam, limitatur pluribus modis, quos expedio iuxta ordinem Abbat. Primò ergo limitatur in ſententia habente vim diffinitiuæ, & quæ ſit hæc ſententia, declarat *in capitul. ſuper eo ſuprà eodem*, ſic limitat *hic* Abbas poſt gloſ. *in capitul. finali. in verbo. inanis, de elect. in ſexto.* idem firmat Bartolus *in l. arbitro.* & Modern. *hic*, hæc limitatio vltima Doctorum probatur duplici ratione: prima eſt, quia textus loquitur de ſententia interlocutoria, ergo nō com-

15 prehendet talem ſentētiam, cùm verba † intelligenda ſint ſimpliciter, non autem ſecundùm quid, *l. hoc legatum. ff. de legatis tertio.* Secunda ratio, nam huiuſmodi ſententia magis participat de diffinitiua, quàm de interlocutoria: regulari ergo debet vt diffinitiua, quæ non poteſt reuocari, *l. quæritur. ff. de ſtatu hominum. l. legatis. §. ſi vnde. ff. de legatis tertio.* aſſumptum probatur ex notatis per Ioannem Andr. *in capitul. peruenit, el ſecundo, ſupra eodem.* & ex his quæ deducit dominus Alexander *in l. quinta. §. primo. ff. de verborum obligationib.* Secundò limitatur in ſententia, per quam finitur iuriſdictio iudicis, vt quia pronunciauit ſe non iudicem competentem, *capitul. ſignificantibus. de offic. iudicis delegat.* & ibi Abb. not. illum textum. Bald. *in l. ſi præſes, C. quomodo & quando iud.* tempera hoc, & dic non procedere in iudice ordinario, ſed ſolùm in iudice delegato, vt loquitur textus *in dicto capitul. ſignificante.* & ratio poteſt eſſe ſecundùm Decium *hic*, quia firmior eſt iuriſdictio ordinarij, quàm delegati, vt dixi ſuperius. dominus Alexander *in l. quod iuſſit. ff. de re iudicata* reprobat Bald. & benè, eo quia ratio quæ eſt in delegato, militat etiam in ordinario, *l. iudex poſtquam. ff. de re iudicata.* Tertiò limitatur, quando ſententia interlocutoria bis fuiſſet confirmata, gloſ. *in Clement. final. eodem titul.* Abb. & Modern. *hic, & in dicta l. quod iuſſit.* quæ concluſio benè probatur per iſtum textum, *in fine.* arguendo à ratione ceſſante, dum dicit textus, ne contingat proceſſum impediri in negotio principali. Quartò limitatur, quando iudex bis reuocaſſet ſententiam interlocutoriam, Abb. *hic*, & Bartol. *in dicta l. quod iuſſit, per textum in l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de legatis tertio.* Alexander *ibi* addit rationem pro hac limitatione. Decius confutat rationes, quæ adducuntur pro hac limitatione & benè: Ego in hac limitatione ſum in alia ſententia, quòd iudex ſemel tantùm poſſit reuocare ſententiam interlocutoriam

16 non bis, nec pluries: moueor, quia verba in † dubio intelligenda ſunt in primo actu, non vlteriori, *l. boues. §. hoc ſermone. de verborum ſignificat. l. ſi fortis pro ſilia. ff. pro ſocio.* vbi caſus notabilis, per quem textum vult Baldus *in l. finali, C. de dotis promiſſ.* quòd ſtatutum adſtringens fratres ad dotandam ſororem, intelligendum eſt de prima dote, non de alia, ſi fortè prima fuerit amiſſa caſu fortuito. Secunda ratio eſt, nam vbi à lege data eſt facultas variandi ſeu reuocādi, variatio tantùm ſemel permiſſa eſt, *l. ſi iusiurandum. C. de rebus creditis.* & ibi Baldus notat. Quintò limitatur, quando ſententia fuit lata de conſenſu ambarum partium, Abbas *hic per textum in c. ſignificante. ſupra eodem*, idem vult Ioannes de Imol. *in capitul. cæterùm, de reſcriptis* Peruſ. contra, per ea quæ vult Bartolus *in l. ad principem ff. eodem* Decius reſpondet quòd ibi illud eſt, quia iudex cogitur ſequi conſilium ſapientis pronunciando: hæc reſponſio non eſt bona, quia Bartolus ſolùm ſe fundat ſuper iſta ratione, quòd illa reuocatio commiſſionis ſit ſententia interlocutoria, ideo reuocari poteſt. Itaque conſideratio Peruſini eſt verior. Sextò limitatur, quando iudex admiſiſſet appellationem: Abb. *hic per textum in capitul. cum in appellationibus. de appellat. libro ſexto.* quod procedit etiam ſi tacitè admiſiſſet appellationem, quia dediſſet appellanti libellos dimiſſorios, ita Baldus *hic*, & Modern. ſequuntur, quod limita vt *hic* per Modern. Septimò fallit, quando iudici qui tulit ſententiam facta fuiſſet inhibitio per ſuperiorē, ita Hoſtienſ. *hic* per textum *in cap. Romana. § ſi verò, eodem titul. libro ſexto.* hanc limitationem reprobat Abb. per textum *in capit. ſi à iudice, de appellationib. lib. 6.* & vera eſt opinio Abbat. quam probare vt *hic* per Modern. Vltra limitationes Abbat. addo duas. Octauò ergo limito in ſententia interlocutoria, quæ trahit ſecum executionem, vt quia iudex pronunciauit aliquem non eſſe admittendum ad probandum, hæc ſententia non poterit reuocari, licèt ſit interlocutoria, ita Bartolus *in l. 1. § final. ff. de prætor. ſtipulat. per textum in l. ſi is cui. ff. de legat. 2. & l. apud Aufidium. ff. de optio. legat.* quæ iura probant arguendo de vltima voluntate ad ſententiam iudicis, prout argu. Bartolus *in l. centeſimū. §. final. ff. de verborum obligatione.* Vltimò limitatur in ſententia, per quam iudex declarat verba ambigua poſita in ſua ſententia, hæc non poterit reuocari, & ſic nec fieri alia declaratio, ſic limitat Angel. *in dicta l. quod iuſſit. per gloſſam ſingularem. in l. quod adſtringenda ff. de verborum obligationib.* idem vult Imol. *in l. ab executore. ff. de appellationib.* idem Angel. vult contrarium *in l. inter ſtipulantem. § primo ff. de verborum obligationib.* Alexander *in l. quod iuſſit.* diſtinguit, & eius mentem declaro, conſiderando duos caſus: Primus eſt, quando iudex declarat ſententiam diffinitiuam, & tunc fieri non poteſt alia declaratio, quia quod interponitur ſuper ſententia diffinitiua, regulari debet vt ſententia diffinitiua, quę non poteſt reuocari. *l. prima. § ſi ſub conditione. ff. vt legator. nomine caueat. & l. ſi ſtipulatus ff. de vſuris.* Secundus caſus, quando iudex declarat ſententiam interlocutoriam, & tunc alia declaratio fieri poteſt per rationem de qua per Alexandrum *in dicta l. quod iuſſit.* Circa ſecundam quæſtionem Abbat. eam perfectè expediendo aliqui caſus poſſunt conſiderari. Primus eſt, quando fuit appellatum à ſententia interlocutoria, & ſine dubio illa poteſt reuocari etiam poſt decem dies: caſus eſt hic, idem dicendum eſt, quando non fuit appellatum, ſed adhuc ſupereſt

declaratio, quia paria † ſunt, eſſe appellatum, vel eſſe infra tempus datum ad appellandum, *c. non ſolùm. de appellationib. in ſexto.* 17

gloſ. *in l. ex iudiciorum ff. de publicis iudic.* Secundus caſus eſt, quan-

do ſententia † interlocutoria continet grauamen ſucceſſiuum, nam tunc etiam quandocunque poterit reuocari, quia ſemper poteſt appellari à tali ſententia continente grauamen ſucceſſiuum, ſecundùm Baldum *in l. ſecunda. C. de Epiſcop. audient.* & latè Peruſ. *in capitul. ex parte, ſuprà eodem.* ex quo infertur, quòd cùm ſententia excōmunicationis contineat grauamen ſucceſſiuum, prout dicit Butrius, & Imol. *hic*, talis ſententia ſemper poterit 18

reuocari, nec de hoc mirandum eſt, quoniam † ſententia ex- 19

communicationis potius trahitur ad ſententiam interlocutoriam, quàm diffinitiuam, vt per Abbat. *in capitul. ſacro de ſententia excommunicationis.* Tertius caſus poteſt conſiderari, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam, nam illa continet grauamen ſucceſſiuum, & hoc caſu dicendum eſt iudicem poſſe quandocunque ſententiam reuocare, quia quo ad eum tranſit in rem iudicatam, prout dicit gloſ. *hic. & gloſ. in c. venerabilibus, in §. & hoc. de ſententia excommunicationis, in ſexto.* & ita concludunt omnes ſcribentes *hic, & in dicta l. quod iuſſit.* Decius contra hoc inſtat duabus rationibus, de quibus hic per eum, quibus reſponderi poteſt, ſuſtinendo communem concluſionem. Primæ reſpondetur, quòd licet ſententia tranſiuerit in rem iudicatam, adhuc differtur proceſſus in negotio principali, quia iudex ad quem appellatum cùm ſit nouus in cauſa, & de ea minùs inſtructus, non ita de facili illam expediet, prout iudex à quo eſt appellatum, *l. prætor § final ff. de vacat. muner.* Alteri rationi reſpōdetur, quòd partibus non eſt acquiſitum irreuocabiliter, cùm iudex ad quem poſſit talem ſententiam reuocare, licet ab ea nō ſit appellatum, *capitul. finali. in princip. eodem titul. in ſexto.* Vltimus caſus poteſt conſiderari, per quem limitabitur tertius, quando ſententia eſſet lata ſuper aliqua exceptione, quæ non præiudicat negotio principali, nam tunc cùm talis ſententia non poſſit reuocari per iudicem ad quem, *dicto capitulo finali. in vltimo reſpon.* nec etiam reuocabitur per iudicem à quo, arguendo prout arguit hic Abb. & iſta eſt noua limitatio in iſta materia. Circa vltimam

20 mam quæſtionem, an † iudex poſſit parte non citata reuocare
dictam ſententiam. In ea aliqui caſus conſiderari poſſunt: Pri-
mus eſt, quando in prolatione ſententiæ non fuit neceſſaria par-
tis citatio, tunc illa poterit reuocari abſque partis citatione, *ar-
gumento capitul. primi infra, de regulis iuris. & in l. nihil tam naturale,
ff. de regulis iuris.* & ita volunt Bartolus & aliqui *in dicta l. quod iuſ-
ſit, in verſic. quæro an abſentibus partibus.* Secundus caſus eſt, quan-
do in prolatione ſententiæ pars fuit citata, quæ debuit citari, &
hoc caſu ſententia non poteſt reuocari parte non citata, ita Ab-
bas *hic* poſt Bartolum *in dicta l. quod iuſſit.* idem volunt omnes
Modern. *hic*: quæ concluſio dubia videtur, quia cùm iudex poſ-
ſit parte inuita, ergo & ea abſente & non citata, *l. qui poteſt. ff. de
regulis iuris, l. quarta. §. illud. ff. de fideicommiß. libert.* niſi reſponderi-
tis ex ratione quam ponit text. *in l. ſi in tres. ff. de arbitris.* Vltimus
caſus conſideratur, quando iudex tulit ſententiam interlocuto-
riam de facto parte non citata, quæ debuit citari, nam tunc il-
lam etiam de facto poterit reuocare, ita Butrius *hic*, pro quo fa-
cit gloſ. notab. *in l. minor, in princip. ff. de euictionib.* de qua meminit
Baldus & ibi Alexand. *in l. ſi pacto quo pœnam, C. de pactis.* facit text.
in l. in fraudem. §. ſicut ff. de milit. teſtament. Vltimò, in quantùm ſu-
perius poſui aliquas limitationes ad hunc textum, adde aliam,
videlicet quando interlocutoria fuiſſet lata in ſcriptis, nam tūc
non poſſet reuocari, ſic limitant Nicolaus de Neapol. & Ioan.
21 de Platea *in l. rura, C. de omni agro deſert. libro* 11. quorum † magna
eſt auctoritas. dominus Alexand. *in dicta l. quod iuſſit.* dicit, quòd
hæc limitatio non placet ſibi, quia iure non probatur, nec plura
dicit. Ego etiam credo, quòd hæc limitatio non ſit vera, & hoc
duabus rationibus: Prima eſt, nam textus noſter ponit regulam
permiſſiuam, quòd iudex poſſit reuocare interlocutoriam: huic
ergo regulæ ſtandum eſt, niſi in caſibus, in quibus iura expreſ-
sè diſponunt contrarium, ita inquit Baldus *in l. tutor. ff. de ſeruo pi-
gnor. dato manumiß. & in l. 1. ff. de heredibus inſtituendis. in verſi. depor-
tato.* ſed circa hoc iura non diſponunt contrarium, igitur, &c.
Secunda ratio eſt, nàm ſententia interlocutoria non exigit ſcri-
22 pturam: tunc ſic, qualitas quæ non eſt neceſſaria † non an-
get eius effectum, nec naturam eius minutat, *l. prima, C. de legiti-
mis heredibus.* vbi Baldus & Paulus de Caſtro notant, idem Bal-
dus qui decidit pulchrum caſum *in capitul. primo de gradib. ſucceſ-
ſio. in feud.* Vltimò videndum eſſet, quæ dicatur ſententia inter-
locutoria, & quæ diffinitiua: de his vide latè Peruſinum hoc
tangentem.

REPETITIO
IN C. CVM SPECIALI de Appellationibus.

Excellentiſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti, de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri quo caſu eligi debeant.*
2 *Lex quantumcunq; pœnalis extenditur tamen ad caſum ſimilem, etiam ſi taxatiuè loquatur.*
3 *Arbitri iuris quid differant ab ijs, in quos partes faciunt compromiſſum.*
4 *Arbiter tertius electus nunquid iudicare poſſit.*
5 *Iudex nunquid poſſit cauſam alteri committere probata cauſa ſuſpicionis conſentiente recuſatore.*
6 *Iudex nunquid poſſit recuſari ſuſpectus ob inimicitiam cauſatam ob culpam ipſius recuſantis.*
7 *Legatum non reuocatur ob inimicitiam cauſatam culpa teſtatoris. Contra, num 11.*
8 *Iudex facilius à iudicando repellitur, quàm teſtis à ratificando.*
9 *Commodum ex ſua culpa quando quis conſequi poſſit.*
10 *Damnum pati aliud eſt, & aliud lucro priuari.*
12 *Exempla non reſtringunt regulam, ſed illam declarant.*
13 *Conditio quæ non poteſt adimpleri, habetur pro adimpleta.*
14 *Iudex in quibus caſibus poſſit recuſari vt ſuſpectus, num. 16. & in quibus non. num. 17.*
15 *Sententia lata contra ſimile legis non eſt nulla ipſo iure, contra tamē rationem legis ſcriptam in genere benè eſt nulla.*
18 *Statutum quod eſt fauore publico, non debet trahi in conſequentiam.*
19 *Arbitratores quare non poſſint in diſcordia tertium eligere.*
20 *Cap. ſuſpicionis, de offic. deleg. an ſit correctum per c. legitima, de appellat. in 6.*
21 *Iudex delegatus, qui fuit recuſatus ſuſpectus, non poteſt cauſam alteri committere etiam conſentiente recuſatore. Et quid in iudice ordinario, num. 22.*
23 *Iudex ordinariam habet iuriſdictionem generalem proprio iure, delegatus non.*
24 *Rationis impulſiuæ non eſt habenda conſideratio.*
25 *Iudex recuſatus ſuſpectus nunquid poſſit cauſam alteri committere de conſenſu partium.*
26 *Proceſſus agitatus per iudicem recuſatum ſuſpectum nunquid valeat. num. ſeq.*
27 *Nullitas actus dicitur eſſe pœna.*
28 *Dictio, ex tunc, denotat extremitatem temporis.*
29 *Argumentum à contrario ſenſu non debet ſumi, ne iura corrigantur.*
30 *Sententia lata ab arbitro corrupto pecunia valet mero iure: ſecus in lata à iudice corrupto.*

OMISSIS NOTABILIBVS quæ ponunt Doctores ex
iſto textu, notare debes caſum in quo eliguntur arbitri iu- 1
ris, alium habes *in capitul. ſi Epiſcopus. 2. quæſtione prima* dicit tamen
Archidiac. & Ioan. Andr. *in c. pia, de exceptionib. libro ſexto.* quòd i-
ſti arbitri eligi poſſunt ſolùm in caſibus expreſſis de iure, & non
in aliis. Abbas contra *in capitul. paſtoralis, in princip. de reſcript.* mo-
tus auctoritate gloſſæ *in capitul. ſtatutum, in princip. de reſcript. in ſe-
xto.* & ratione de qua ibi per eum. & hæc opinio probabilis eſt,
eo quia licet † lex loquatur exceptiuè, extenditur tamen ad ca- 2
ſum ſimilem etiam ſi ſit pœnalis, *gloſſa approbata in l. finali, C. de re-
uocand. donatio.* Differunt tamen † iſti arbitri iuris ab his in quos 3
partes faciunt compromiſſum: nam à ſententia arbitrorum iu-
ris poteſt appellari, *capitul. ab arbitris, de officio delegat. in ſexto.* ſed
ab alijs non, *l. diem proferre. §. ſtari ff. de arbitris.* Prætetea arbitri in
quos fuit compromiſſum, non habent iuriſdictionē, ſed ſolùm
notionem cauſæ *gloſ. in l. prætor, in princip. ff. de re iudic.* ſed iſti ha-
bent iuriſdictionem, Bartolus *in l. finali, C. de iudic.* quod tamen
videtur eſſe dubium, quoniam cùm iſti arbitri eligantur à litiga-
toribus, ab eis conſequi non poſſunt iuriſdictionem, *l. priuato-
rum conſenſus. ff. de iuriſdictione omnium iudicum.* ſed reſponde,
quòd licèt electio arbitrorum fiat à partibus, ſubſtantia tamen
iuriſdictionis confertur à lege, argumento *l. vnum ex familia. §.
ſi de Falcidia. ff. de legatis ſecundo.* Secundò not. ibi, id † quod vnus 4
decreuerit, hic eſſe textum contra gloſſam *in l. item ſi vnus. §. prin-
cipaliter. ff. de arbitris.* quæ vult, quòd ſi fiat compromiſſum in du-
os, & propter diſcordiam deueniatur ad tertium, quòd poterit
ſolus iudicare, text. iſte probat contrarium, & ita not. cum Bal-
do hic, & benè. Vltimò not. quòd probata cauſa ſuſpicionis, iu- 5
dex poteſt cauſam alteri committere, conſentiente tamen recu-
ſatore, & non aliter: ſi tamen pronunciatum eſſet ſuper ipſa
ſuſpicione, tunc cauſam alteri non poſſet committere etiam
conſentiente recuſatore, ad hoc eſt caſus ad literam *in capitul.
iudex ab Apoſtolica, de officio delegat. in ſexto, in vltimo reſponſo.*

Expeditis notabilibus, moueo vnam † difficultatem, vide- 6
cet, an iudex poſſit recuſari ſuſpectus ob inimicitiam cauſatam
ob culpam ipſius recuſantis, gloſ. *in capitul. vt debitus. in verbo, mi-
nus rationabiliter.* tenet quòd non: illam approbant Hoſtienſ. &
Ioannes Andr. eò, quia nemo debet conſequi commodum a-
ctionis ex ſua improbitate, *l. itaque, in princip. ff. de furtis.* hæc opi-
nio ex multis comprobari poteſt, & primò per textum *in l. penul-
tima, in princip. ff. ſoluto matrimonio.* vbi caſus fortuitus non pro-
deſt, quando fuit cauſatus præcedente culpa alicuius, nec eum
liberat. Secundò probatur per textum *in l. penultima. ff. de iure do-
tium.* vbi quis non conſequitur priuilegium ob inopiam quan-
do illam incurrit culpa ſua. Tertiò textus *in l. ſi mulier, in princip.
ff. quod metus cauſa.* vbi non prodeſt metus qui cauſatus eſt culpa
alicuius. Quartò facit textus *in l. cùm in tabulis. §. primo. ff. de his qui-
bus vt indignis.* vbi legatum † non reuocatur propter inimicitiam
cauſatam culpa teſtatoris. & ſic limitatur textus *in l. tertia, §. fin.
ff. de adimen. legat.*

Penultimò facit dictum Bartoli *in l. miles. §. finali. ff. de adulter.*
dum dicit, quòd religioſi non amittuntur legatum, ſi nō ſepeli- 7
ant teſtatorē, qui culpa ſua nō poteſt ſepeliri in loco ſacro, quia
ſortè

fortè deceſſit excommunicatus. Vltimò adduco quæ notat Bal.
in titulo quo tempore miles inueſtituram petere debet. dum dicit, quod
quis non excuſatur non comparendo in loco non tuto, quando
ille locus non eſt ei tutus culpa & facto ſuo: idem dicit Roman.
in l. ſed ſi hac §. liberos. ff. de in ius vocan. Ex quibus ergo probatur
optimo dicta glosſ. Contrarium tenet Imol. & Abb. *in dicto cap.*
vt debitæ. Idem Abb. *in cap. exhibita. de iudic.* Ioan. de Imol. *in cap.*
cum I. & A. de re iudica. & ſic concludendum eſt iudicem ſu-
ſpectum poſſe recuſari ob inimicitiam etiam cauſatam ex fa-
cto recuſatoris: quæ concluſio probatur in ſimili per *textum in*
cap. quia diuerſitatem, de conceſſione prabend. & *per textum in cap. ve-*
niens. de ſponſal. vbi attenditur cauſatum culpa alicuius ad annul-
landum matrimonium: item hæc concluſio probatur per tex-
tum in ratione *ibi* expreſſa *in cap. accuſatores. 3. quæſtione quinta,*
item & quartò, nam teſtis repellitur à teſtificando ob inimici-
tiam etiam cauſatam culpa eius, per quem producitur, ergo
8 multo magis repelli debet in caſu iſto: quoniam iudex † faci-
lius repellitur à iudicando, quam teſtis à teſtificando, gloſſ. *in*
cap. cum R. canonicus. de officio delega. aſſumptum probatur per di-
ctum Antonium *in c. veniens. el ſecundo, de teſtibus.* Alexand. *in con-*
ſil. 99. incipit, In cauſa inquiſitionis, lib. primo. Non obſtant addu-
cta in contrarium: Primo argumento reſpondetur quod quis
9 conſequitur † commodum ex culpa ſua, quando ad id non fuit
deſtinata, *c. quia diuerſitatem. de conceſſio. prabend.* Bartol. & alij *in l.*
2. § ſi tamen. ff. ſi quis cautio. Secundo argumento, & tertio reſpon-
detur, quod ibi non prodeſt caſus fortuitus, quia alteri infere-
batur præiudicium: in caſu autem iſto ſecus, nam licet iudex re-
pellatur à iudicando, nullum ex hoc damnum conſequitur, li-
cet fortè auferatur ei commodum ſportularum, ſed aliud eſt
10 damnum † pati, aliud lucro priuari, *l. fina. § licentia. C. de iure deli-*
beran. & l. fina. C. de codicill. Quarto argumento *de l. ſi mulier.* re-
ſpondeo quod loquitur in metu iuris, qui non prodeſt, ſecus eſt
in metu facti, qui prodeſt, licet ſit cauſatus culpa alicuius, *cap. ve-*
niens. de ſponſal. & ita ſoluit Dominic. *in cap. ad eius. quinta diſtinctio.*
Quinto argumento de *l. cum in tabulis §. primo.* reſpondeo, quod
11 immò legatum † reuocatur etiam ex inimicitia cauſata culpa te-
ſtatoris, *l. quod ſi iterum. ff. de adimen. legat.* Non obſtat text. *in dicto*
§. primo. quia in hæredis inſtitutione, quæ nullo modo reuoca-
tur propter inimicitias teſtatoris & legatarij, *l. ex parte. ff. de adimen.*
leg. quòd hoc ſit verum oſtendo ex emplo, de quo in illo text. ex-
12 emplum enim licet regulam non reſtringat, † illam tamen de-
clarat quomodo ſit intelligenda, *cap. ſedes Apoſtolica. de reſcript.* &
notatur in *Clement. non poteſt. de procurato.* Penultimo argumen-
tu, de dicto Bartol. *in dicta l. miles. §. fina.* reſpondeo, quod ibi le-
gatum non amittitur, quia ibi conditio non potuit adimple-
13 ri, ideo † habetur pro adimpleta, *l. iure ciuili. ff. de conditio. & de-*
monſtratio. Vltimo argumento dum adduxi Bald. *in cap. 1. quo*
tempore mil. reſpondeo quod Bald. non benè loquitur, & con-
trarium vult gloſſ. *in cap. ſtatutum. in §. cum verò. in verſicu. non au-*
des. de reſcript. in ſexto. quam gloſſam approbant *ibi* ſcribentes.
Gloſſ. *in verbo, iuſtè.* expediendo dicta Abba. ſuper hac gloſſ. ac-
cipite tres concluſiones: Prima eſt, iudex recuſari poteſt vt ſu-
14 ſpectus † ex cauſa non expreſſa in iure, ſimili tamen expreſſis,
pro hoc videtur text. *in cap. poſtremo. ſupra eodem. facit etiam gloſſ. in*
l. ſi aliſi. C. de reuocand. donat. quæ vult donationem poſſe reuocari
ex cauſa ſimili expreſſis, de quibus in illo text. Secunda conclu-
15 ſio, ſententia † lata contra ſimile legis non eſt nulla ipſo iure,
idem vult Bald. poſt Iaco. de Are. *in l. 2. C. quando prouocare non eſt*
neceſſ. dicit tamen quòd ſententia lata contra rationem legis ſcri-
ptam in genere eſt nulla, licèt non loquatur in terminis ſpecifi-
cis, in quibus lata fuit ſententia, ita Abb. eleganter *in c. primo. co-*
lum. ſeptima, de re iudicata, per text in l. non dubium. C. de legib. idem
vult Alexand. *in l. cum prolatis. ff. de re iudicata.* ex quo aliàs conſu-
lendo inferebam, quod ſicut compromiſſum fieri non debet
de articulo expreſsè deciſo à iure, ſecundùm Bald. & Docto-
res *in l. cum proponas. C. de rebus credit.* ſic etiam fieri non debet de
articulo qui deciditur per rationem legis ſcriptam in genere, &
16 in aliis terminis. Tertia concluſio, iudex † recuſari poteſt ſu-
ſpectus propter cognationem ſpiritualem ſecundùm morem
regionis, ſi ex tali cognatione contrahatur maxima amici-
tia: & ita communiter concluditur *in cap. poſtremo. ſuprà eodem.*
17 Not. † tamen, quòd iudex ex nuda cauſa recuſari non poteſt
ſuſpectus, quando eſt vir magnæ ſanctimoniæ & probitatis,
quia non eſt præſumēdum quòd deuiaret à ſemita iuris propter
cognationem carnalem aut ſpiritualem: & ita vult Butri. *in cap.*
poſtremò. ſuprà eodem. quod dictum comprobari poteſt ex multis
deciſionibus, quas congerunt Modern. Papienſes *in authen. iube-*
mus. C. de iudic. & ita omnes concludunt. Circa quod aduerten-
dum eſt, quia hoc non videtur verum, cùm ſit quod propter
qualitatem perſonæ non ſit diſcedendum à iure, licèt illa ceſſet
ratio legis: iſtud probatur per textum *in l. minore. § fina. ff. de pro-*
curato. ibi, etiam ſi locupletiſſimus ſit, probatur etiam *in l. 1. in prin-*
cip. ff. vt lega. nomine caueat. ibi, cuiuſcunque dignitatis ſit, &c. item &
tertio per textum *in cap. inſinuante. de officio delega.* vbi Epiſcopus
recuſatur ſuſpectus propter conſanguinitatem, & tamen in eo
præſumitur ſanctitas vitæ, *cap. primo. 40. diſtinctio. & l. ſi quem-*
quam. C. de Epiſcopis & clericis. Item & quartò hoc probatur per te-
xtum *in l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. & in cap. licet ex quadam, de teſti-*
bus. vbi propter qualitatem perſonæ non receditur ab illa regu-
la, in ore duorum vel trium ſtat omne verbum: & ſi opponatur
de textu in *cap. ſtatuimus. 60. diſtinctio. & dicta l. ſed & reprobari. §.*
amplius. ff. de excuſatio. tutorum, reſpondeo, quod ibi hoc diſponi-
tur fauore publico, vt eccleſia & reſpublica ſuſcipiat augmen-
tum: quid ergo ſtatutum † fuit fauore publico non debet trahi 18
in conſequentiam, *authen. res quæ. C. Communia. de legat.* cogitate
ſuper iſtis. Glo. *in verbo, tertium.* vult quod in caſu in quo eligun-
tur arbitri iuris, ſi iſti diſcordent ad inuicem cogūtur eligere ter-
tium, prout arbitri, in quo ſponte fuit compromiſſum, ex hoc
infert Abb. ad quæſtio. ſtatum, de qua *hic* per eum. & ex hoc ha-
bes vnam æquiparationem inter arbitros iuris, & illos in quos
ſpontè fuit compromiſſum: plures tamen inter ipſos ſunt diffe-
rentiæ quas retuli in voce: & illas poſui in repetitio. *l. qui Roma. §.*
duo fratres. ff. de verborum obligatio. & *ibi* etiam reprobaui dictum
Salyc. *in l. fina. de iudic.* Concluſio tamen glo. fallit in arbitratori-
bus, qui non poſſunt eligere tertium, ſi ad inuicem † diſcorda- 19
rent, quia ſunt electi vt mediatores, ab eorum ergo perſona nō
receditur, *l. ſi quis arbitratu. ff. de verborum obligationib.* & ita vult
Bald. *in c. primo de inueſtitu. à marit. facta, in vſibus feudorum,* cuius
dicta extollit Abb. *de offic. deliga. in cap. ſuſpicionis,* & eſt dictum
communiter approbatum. Gloſſ. *in verbo, † terminum,* vult quod 20
cap. ſuſpicionis. de officio delega. ſit correctum per *cap. legitima. de ap-*
pellatio. in ſexto. hæc reprehenditur à Doctoribus communiter &
benè, quia non corrigitur *dictum cap ſuſpicionis.* ideo declaran-
do dicta iura conſidera duos caſus. Primus eſt, quando iudex
vult ſtatuere terminum arbitris, intra quem diffiniant cauſam
ſuſpicionis, & hunc terminum iudex recuſatus ſtatuere po-
teſt: ſic loquitur text. *in dicto cap. legitima.* Secundus caſus eſt,
quando iudex vult ſtatuere parti terminum ad probandum ſu-
ſpicionem coram arbitris, & iſtud non poteſt, *dicto cap. ſuſpicio-*
nis. Gloſſ. *in ver. de recuſatoris conſenſu.* Ex hac gloſſ. notandæ ſunt
tres concluſiones. Prima concluſio, iudex delegatus, qui † fuit 21
recuſatus ſuſpectus, non poteſt cauſam alteri committere etiam
conſentiente recuſatore, gloſſ. in hoc malè dicit per *cap. iudex ab*
Apoſtolica, de officio delega. in ſexto. poteſt tamen gloſſ. defendi in
delegato inferioris, qui non poteſt cauſam alteri ſubdelegare,
l. à iudice. C. de iudic. nec quicquam facit conſenſus recuſatoris,
l. priuatorum conſenſu. C. de iuriſdictio. omnium iudicum. Secunda
concluſio habetur ex gloſſ. Iudex † ordinarius conſentiente 22
recuſatore cauſam poteſt alteri committere, & non alio mo-
do: hæc concluſio communiter eſt approbata, & Abbas dicit
hanc opinionem eſſe æquam: idem tamen *in cap. ſi quis contra*
clericum. de foro competen. tenet contrarium, eo quia licet ordi-
narius ſit ſuſpectus in cauſa principali, non tamen ſit ſuſpectus
in hoc incidenti, videlicet committendo cauſam: item quia or-
dinarius † retinet iuriſdictionem generalem & illam habet pro- 23
prio iure, delegatus non, *l. prima. § qui mandatam. ff. de officio eius,*
cui manda. &c. Aretin. *in dicto cap. ſi quis,* reſpondet iſtis rationibus:
reſponſiones Aretin. reprobat *hic* Decius. Prima reprobatio
Decij non placet, quia text. *in dicto cap. ſuſpicionis.* primò ponit
iſtam rationem, quia iudex prouocatus forſan nocebit, ideo
cùm iſta ratio primò deſcripta ſit, ipſius principaliter videtur
habita conſideratio, *argumento l. cùm pater. §. à te peto. ff. de legatis ſe-*
cundo, & l. quotiens. in principio. ff. de vſufruct. gloſſ. in capit. quorun-
dam. de electión. in ſexto. Alia tamen ratione euitari poteſt fun-
damentum Aretin. quia textus in illa ratione vtitur dictio-
ne, forſan, illa ergo ratio eſt impulſiua, non finalis, gloſſ. *in Cle-*
mentina prima, in verbo, fortè, de appellationib. de qua feci men-
tionem *in cap. cum ceſſante, ſuprà eodem,* ſed rationis impulſiuæ
† non habetur conſideratio, *l. ſi mulier. & ibi glo. C. de iure dotium.* 24
& l. prima. §. ſexum. ff. de poſtulan. ſimiliter alia reſponſio Decij

non tollit fundamẽtum Aretin. eo quia cùm delegatus retineat iuriſdictionem, deberet etiam ipſe cauſam poſſe alteri committere ſine conſenſu recuſatoris, quod eſt falſum: nulla ergo debet eſſe differentia inter delegatum & ordinarium, maximè quia text. noſter in vtroque iudice poteſt verificari. Tertia concluſio
25 habetur ex glo. Iudex † recuſatus ſuſpectus nõ poteſt cauſam alteri committere niſi ambæ partes conſentiant: itaque non ſufficit ſolus conſenſus recuſatoris: glo. probat hanc concluſionem ab abſurdo, vt hic per eam: illa concluſio glo. à Doctoribus eſt damnata, & benè, quia iura exigunt ſolum conſenſum recuſatoris: caſus eſt *hic, & in c. iudex ab Apoſtolica, de officio delego in ſexto.* & facilè fuiſſet legiſlatori exprimere conſenſum vtriuſque partis, *l. vnica. §. ſi autem. C. de caducis tollend. & c. audientiam, de decimis.* item cùm iura ſæpiùs repetant de conſenſu recuſatoris, ex hoc datur intelligi quod non eſt opus conſenſu alterius partis *iuxta gloſſ. notabilem in Clementina prima, in verbo, diœceſanos, de iure patrona.* Non obſtat abſurdum quod gloſſ. conſiderat, quia reſpondet Abb. huic obiectioni, vt *hic* per eum. Vltimò
26 quærit Abbas, an † proceſſus agitatus per iudicem recuſatum ſuſpectum valeat vel ne? in quo refert plures opiniones, quas etiam refert Roman. *in conſil.* 220. Duæ ſunt principales opiniones. Prima Innocent. qui dicit quod non meminit ſe legiſſe, quòd talis proceſſus ſit nullus ipſo iure, eius opinionem approbat *hic* Butrius, & Angel. *in l. quia poterat. ff. ad Trebellian. & in l. apertiſſimi. C. de iudic.* & dicit *hic* Peruſ. hanc eſſe communem opinionem, pro qua adduci poſſunt hæ rationes, nam nullitas a-
27 ctus † dicitur eſſe pœna, *cap. ſi religioſus. de electio. lib. ſexto, gloſſ. in cap. decet. de immunita. eccleſ. eodem libro.* ideo hæc pœna non debet imponi niſi in caſibus à iure expreſſis, & ita arguit gloſſ. *in cap. finali. de iure patrona.* Secundò hæc opinio probatur per textum *in cap. ſuper quæſtionum §. fina. de officio delega.* arguendo à contrario ſenſu. Tertiò facit text. *in cap. iudex ob Apoſtolica de offic. delego in ſexto,* vbi iudex recuſatus ſuſpectus poteſt cauſam alteri committere, ergo remanet iudex, nec quicquam operatur conſenſus recuſatoris, *l. priuatorum conſenſus. C. de iuriſdictio. omnium iudicum.* Quartò recuſatio & appellatio æquiparantur, *l. apertiſſimi. C. de iudic. cap. ſuper eodem. el ſecundo. ſupra eodem.* ſed quando eſt appellatum à ſententia interlocutoria proceſſus agitatus per iudicem valet, antequàm ſit ei inhibitum, *cap. non ſolum. de appellatio. in ſexto.* Ergo idem in caſu iſto. Vltimò facit text. *in l. non diſtinguemus. §. cum quidam. ff. de arbitr.* arguendo de arbitrio ad iudicem, *l. primo. ff. de arbitr. & §. omnium. Inſtitut. de actio.* contrarium quòd proceſſus ſit nullus ipſo iure tenet gloſſ. *in cap. quotiens. 2. quæſtione 6. & in cap. quia ſuſpecti. 3. quæſtio. quinto.* Bartol. *in l. quia poterat. ff. ad Trebellio.* & plures alij quos refert Alexan. *in conſil. 89. incipit, Diligenter conſiderata libro primo,* qui ſubdit hanc eſſe communem opinionem: pro hac opinione Bartol. adducit textum *C. ſi quacunque prædit. pot.* qui non probat. ſecundum Doctores, cùm ponat caſum ſpecialem propter immanitatem criminis commiſſi à iudice, & ita vult Innocent. *in cap. infirmante. de officio delego.* Abb. *in diſputatio. incipiente, Duo clerici al ordine.* adducit aliam rationem, cui reſpondet & benè Peruſ. *hic.* Tertiò ergo hæc opinio probatur per textum *in dicto cap. iudex ab Apoſtolico.* ponderando *verſicu. non poteſt.* prout dicit Alexand. *in l. quia poterat. ſupra allega.* vltra ſcribentes hæc opinio probatur per illum textum hoc modo inducendo, nam dicit text. quod probata cauſa ſuſpicionis, infra terminum competentem iudex vtetur ſua iuriſdictione, & ſic lex dat iudici iuriſdictionem ſub conditione, ſi ſubſcriptio infra terminum non fuerit probata: ante ergo implementum huius conditionis iudex nullam habet iuriſdictionem, *l. cedere diem. ff. de verborum ſignificatio. l. qui heredi. §. fina. ff. de conditio. & demonſtratio.* item induco textum *in cap. ſecundo requiro ſupra eodem. & in cap. legitimam. in fine. eodem tit.*
28 *in ſexto.* ponderando dictionem † *ex tunc,* quæ denotat extremitatem temporis, *l. tertia. in fine de conditio. & demonſtratio.* & ita in ſimili ponderat Abb. *in cap. perſonas. in fin. ſupra eodem.* Non obſtant adducta in contrarium: Primo fundamento reſpondetur, quod immò iure probatur talem proceſſum eſſe nullum ipſo iure, vt ſuperius oſtenſum eſt. Secundo argumento *de cap.*
29 *ſuper quæſtions.* reſpondeo quod non debet ſumi † argumentum à contrario ſenſu ne iura corrigantur, *iuxta not. in l. conuenticulam. C. de Epiſcopis & clericis, & in l. ſecunda. C. de condict. indeb.* Tertiò & quartò argumento reſponde, vt per Alexand. *in dicto conſil.* 89. Vltimo argumento *de §. cum quidam.* reſpondeo quod loquitur in arbitro, ſed in iudice aliud dicendum eſt, in quo facilius annullatur proceſſus agitatus per eum: patet, quia ſententia la-
ta † ab arbitro corrupto pecunia mẽro iure valet, *l. ito demum ff. de arbitr.* & tamen ſententia lata à iudice corrupto pecunia eſt 30
nulla ipſo iure, *l. venales. C. quando prouoc. non eſt neceſſ.* & ita concluſio procedit tàm de iure canonico quàm ciuili, licet Imol. *hic* diſtinguat inter ius canonicum & ciuile, & *in l. quia poterat. ff. ad Trebellia.*

REPETITIO
IN C. EX PARTE TVA.
De appellationibus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quid ſit.*
2 *Appellari licitè poteſt ab aßignatione loci non tuti, quamuis fuerit appell. remota commiſſa.*
Citatus non cenſetur citatus, ſi eſt citatus ad locum non tutum.
3 *Clauſula appellatione remota an tollat legitimam appellationem.*
4 *Iudex inferens grauamen poteſt illud reuocare.*
5 *Iudex ſi facit citari filium vt reſpondeat patri, vel ſeruũ vt reſpondeat Domino, citatio eſt nulla. inter has perſonas enim non poteſt eſſe iudicium.*
6 *Expulſus propter partialitatem an priuetur beneficijs.*
7 *Ciuitas non poteſt ſtatuere, vt exbannitus impunè occidatur, cùm ſit de reſeruatis Principi.*
8 *Iudex poteſt citare ſubditum exiſtentem extra territorium.*
9 *In citatione duplex actus attenditur.*
10 *Mandatum quodlibet iudicis eſt ſententia interlocutoria.*
11 *Citatus extra territorium an poterit excommunicari, ſi non comparet.*
12 *Condemnatus ſi appellauerit, & non proſequatur appellationem, an vocetur infamis.*
13 *Princeps an poßit ſcribere appellatione remota.*
14 *Iura naturalia quæ ſunt, per Principem tolli non poſſunt.*
15 *Appellatio an poßit remoueri per ſtatutum ab interlocutoria.*
16 *Tempus datum ad appellandum an poßit abbreuiari, vel prorogari.*
17 *Sententia interlocutoria an poßit renocari per ipſum iudicem, & quid in diffinitiua.*
18 *Iudex appellationis an ſit iudex nullitatis.*
19 *Appellari an poßit omiſſo medio.*
20 *Canoniſtæ de facili trahunt aquam ad ſuum molendinum.*
21 *Appellatio ſi eſt deſerta, & appellans proſequatur appellationem, & pronunciatur benè appellatum, & benè iudicatum, an talis ſententia valeat.*
22 *Sententia interlocutoria quid ſit, & quid diffinitiua.*
23 *Sententia lata ſuper exceptione perempta an ſit diffinitiua, vel interlocutoria.*
24 *Iudex an teneatur ſuperſedere in proceſſu, infra decem dies dandos ad appellandum ab interlocutoria.*
25 *Citatio an arctet habentem ſaluum conductum.*
26 *Saluus conductus datus ad veniendum an intelligatur datus ad recedendum.*

EX PARTE TVA. Omiſſis multis aliis, ne procedatur per ignotum, quia *cap. ponitur ſub titulo de appellationibus.* † Quæ- 1
ro, quid ſit appellatio. Appellatio enim eſt prouocatio maioris tribunalis retractatio primæ ſententiæ iniquitatis, facit *ff. de minori l. perfecti.* vbi textus notabilis aſſignans differẽtiam, & in integrum reſtitutio. vel breuius, eſt de minori ad maiorem prouocatio. facit quod not. per Goffre. in *in cap. 2. de conſuetu. lib. 6.* ſequitur igitur cap. noſtrum. Et diuiditur in duas partes. In prima ponitur decisa conſultatio. In ſecunda reſponſio. ibi. *Quantum.* &
hoc dicit in ſumma. † Ab aſſignatione loci non tuti poteſt licitè appellari, quamuis cauſa fuerit appellatio. remota commiſſa, 2
hoc dicit. Notabilia. Nota, citatum non arctari, ſi citatur ad locum non tutum. Secundò nota, quòd ſecuritas loci non debet ſolùm concernere principalem, ſed ſuos, concord. *c. cum olim. ſuprà de teſtib.* Tertiò nota, quòd † clauſula appellationis remota 3
non

Digitized by Google

non tollit legitimam appellationem: facit *ſuprà de re iudica. inter*
cætera, infra eodem. Clement. paſtoralis. & c. vt debitus. Quartò nota,
4 † quòd iudex inferens grauamen poteſt illud reuocare: facit *c. cũ*
ceſſante, infra eodem. & c. ſi auditm, eod. tit. lib. 6. & c. qualiter. 1. de ac-
cuſat. not. pro opinione Innocen. quod ab aſſignatione loci non
tuti poteſt appellari non oppoſita exceptione: hic eſt textus *ibi*
dum dicit, quotiens, &c, licet Hoſtien. cõtra, & malè, qui dicit,
quod non poteſt appellari, vbi primo denegetur locus tutus, &
tunc à denegatione poteſt appellare: ratio ſecundùm ipſum,
nam iuriſdictio remouetur iudici ſiue eius culpa: pro Innocen.
facit *cap. fina. de cogna. ſpir.* quidam tamen volentes horum opin.
concordare dixerunt, quod aut iudex ſcit illum locum non tu-
tum, & tunc habeat locum opinio Innocen. aut ignorat, & tunc
loquatur opin. Hoſtien. ſed quicquid ſit, credo eſſe text. *hic* pro
opinione Innoc. nec poteſt reſponderi. Attamen verius dico,
quòd aliquis ſit caſus, poſtquàm iudex expreſsè citat ad locum
non tutum, & tunc talis citatio non arctat citatum tanquàm
erroneum, *argumen. cap. per tuas, infra de ſenten. excommunica.* & no.
per gloſſ. *in c. bona. ſecundo. ſupra de elect.* vbi notabilis gloſſ. dicit,
quod ſi in citatione exprimitur error, talis citatio eſt nulla: fa-
cit quod not. Innocent. *in cap. præterea. ſuprà de dilatio.* vbi ipſe
5 idem dicit, quòd ſi iudex facit † citari filium, vt reſpondeat pa-
tri, vel ſeruum, vt reſpôdeat domino, quòd talis citatio eſt nulla
facit ratio, cùm inter has perſonas nõ poſſit eſſe iudicium: facit
l. lis nulla. ff. de iudic. de quo vide *ibi* plenè. facit quod not. per *gloſſ.*
in l. 4. C. de accuſa. quę glo. eſt multum notabilis ſecundùm dum.
Bald. quæ dicit, quod ſicut in criminali minus legitima citatio
non arctat, ſic & in ciuili. Secundus caſus eſt, quomodo citatur
quis ad locum non tutum hoc non expreſſo, & tunc habet lo-
cum quod hic dicitur: facit quod not. gloſſ. *in l. exquiſitum. ff.*
ſi quis in ius voca. Tertius caſus eſt, quando quis citatur ad locum
notoriè non tutum, & tunc gloſſ. ſingularis in *Clement. paſtora-*
lis. de re iudica. tenet, quòd illa citatio nullo modo arctat cita-
tum, ita quod non eſt opus appellatione ſeu exceptione, quod
eſt ſingulariter notandum ſecundùm dom. Petrum de Peruſ. ſed
hæc gloſſ. debet limitari, quia aliàs ſic intellecta non eſſet ve-
ra, & ideo in hoc vltimo caſu ſunt alij duo caſus. Primus, quan-
do quis citatur ad locum nõ tutum, ratione partialitatis: & tunc
habet locum glo. idem ſi ratione alicuius delicti: pro hoc eſt tex.
ſingularis cum gloſſ. *in c. ſtatutum. de reſcript. lib. 6.* vbi dicit tex-
tus, quòd ſi delegatus non poteſt citare niſi in ciuitate, & non
extra, in qua cauſa eſt ſibi commiſſa, hoc verum, niſi alter liti-
gantium ciuitatem intrare non audens, potentiam ſui aduerſa-
rij perhorreſcens, puta dicit glo. quia gibelinus & gelfi regnabãt,
vel relegantes, hoc verbum, perhorreſcens, ſumpſerunt canoni-
ſtæ, *ex l. vna. C. quomodo & quando impe. inter pu.* idem ſi eſſet in loco
intemperies aëris, vt eſt textus ſingularis ſecundùm vnam lectu-
ram *in cap. ad ſuppletionem. de renunciatio.* ſecundùm dom. meum
Petr. de Peroſio. facit in ratione ſui, quod not. glo. *in cap. ſicut no-*
ſtri. infra de iureiuran. ex hoc ergo infero ſingulariter notandum,
6 † quod expulſus propter partialitatem non priuatur beneficiis:
& facit quod not. Ioan. Andr. ſingulariter *de cleric. non reſid. cap.*
vno. lib. 6. vbi dicit, quòd clericus expulſus propter partialitatem
non incurrit pœnas illius conſtitutionis clerici non reſidentis
ad mam. facit quod not. Barto. *in l. traditor. de ſolut. ff.* vbi ipſe po-
nit quæſtionem de campſoribus ſoluentibus parti expellenti a-
liam, an liberentur: de quo *ibi* plenè per eum, & per hoc dico,
7 quòd ciuitas † non poſſet de iure facere ſtatutum, vt exbanni-
tus poſſet impunè occidi, cùm hoc videatur de reſeruatis Princi-
pi, argumen. *l. vnica. C. de iur. aur. annul.* de hoc tamen vide per
Bart. *in l. aut facta. ff. de pœnis.* & per Bart. *in l. fina. C. de maleſic. & ma-*
the. Secundus caſus eſt, quando locus nõ eſt tutus propter ſuum
delictum, puta quia volebat tradere rempublicam, & tunc dico
citatum arctari: facit not. gloſſ. *in l. ad cognitionem. ff. ex quibus cauſis*
in poſſeſſ. ea. & quod not. Bal. *in d. l. exquiſitum.* quod eſt interdum,
ſi erat ſubditus illius patriæ: quia per non ſubditum non conti-
netur crimen læſæ maieſtatis, vt eſt gloſſ. ſingularis in *Clemen. pa-*
ſtoralis. ſuper verbo, non ſubditus. Ex his ergo ſic dictis infero pri-
mam meam concluſionem, quòd citatio ad locum notoriè non
8 tutum arctat citatum. † Venio igitur ad ſecundam concluſio-
nem, in qua teneo, quod iudex poteſt citare ſubditum exiſten-
tem extra ſuum territorium, quod & Iacob. de Are. *in l. omnes. in*
§. ſi verò apparitor. dicit, videlicet citare poſſe extra territorium, &
ibi videtur textus. textus etiam eſt *in cap. Romana. §. contrahentes.*
de foro competen. lib. ſexto. vbi text. dicit, quòd iudex contractus
poteſt citare contrahentem exiſtentem extra territorium. Iaco.
Butri. & Bal. *in l. hæres abſens. ff. de iudi.* tenet contrariũ p reg. gene-
ralem extra territorium, *vt ff. de iuriſdictio. omnium iud. l. extra ter-*
ritorium. & in cap. vt animarum. de conſtitut. libr. 6. §. ſtatuto quoque.
Sed modò reſtat videre ad forte cõtrarium, *Clemen. paſtoralis.* vbi
tex. dicit, quod iudex nõ poteſt citare extra territoriũ. Cyn. dicit
illud cap. emanaſſe ex erroribus canoniſtarum, ita dicit in qua-
dam ſua quæſtione, quam diſputauit Senis, *ad l. extra territorium.*
reſpondet, quòd † duplex eſt actus in citatione. Primus manda- 9
tum de citando, quem exercet iudex. Secundus actus, quando
exercet nuncius: primus enim eſt iuriſdictionis, cùm † quodlibet 10
mandatum iudicis ſit ſententia interlocutoria, vt eſt glo. notab.
coniuncta cum text. *in l. cum clericis. C. de Epiſcop. & cleric.* & talis
actus nõ poteſt extra territorium exerceri. Alius eſt actus quem
exercet nuncius, & ille non eſt iuriſdictionis: facit quod not.
Ioan. Andr. *in dicto cap. Romana. §. contrahentes.* Innocent. & Ioan.
mon. dicebant, quod aut nos loquimur quo ad miſſionẽ bono-
rum faciendam ratione cõtumaciæ: & tunc iudex poterit citare.
Aut quo ad partialem comparitionem: & tunc non, & intelligit
§. contrahentes. & hoc in iudice contractus, quæ diſtinctio videtur
probari ſaltem per tex. *§. contrahentes.* Quid autem in iudice do-
micilij, vel delicti? dicit Barto. *in l. 1. ff. de requir. reis.* quod aut ſunt
iudices habentes iuriſdictionem ſeparatam & diſtinctam, & ta-
men habent has à ſuo ſuperiore, & tunc vnus poteſt citare in ter-
ritoriũ alterius, & ita loquatur *§. ſi verò apparitor.* Aut non habent
iuriſdictionem ab vno, & tunc non poſſunt: ita loquatur *Clemen.*
paſtoralis. eſt verum, quod ſecũdùm modum dicit, nec vnus ſub-
ſit alteri, quia tunc propter reuerentiam ſuperiorum non pote-
rit, & ita loquitur *Clemen. paſtoralis.* & ſic ducit ad concor. horum
opin. quæ diſtinctio ſatis mihi videtur iuridica, & intellige ſem-
per de citatione verbali, non reali, facit quod not. glo. *in l. plerun-*
que. ff. de in ius vocan. Ex qua dictam meam ſecundam concluſio-
nem collegi, ſcilicet quod iudex &c. vt ſuperiùs dixi. † Ex quo 11
etiam infero, quòd citatus extra territorium poterit excommu-
nicari, ſi non comparet, de quo vide quod nota. per Innocen.
in cap. 1. de rapto. licet Paul. de Eleaz. dixerit contrarium & malè,
dicens, ꝙ cum executio non poſſit fieri extra territorium, vt *in l.*
iubere cauere. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum, & excommunicatio
trahit ſecum executionem, vt *in c. paſtoralis.* ergo talis exiſtens ex-
tra territorium non poteſt excommunicari, ſed lex alleg. per ip-
ſum loquitur in exemplo concernente locum & tempus, ſed iſta
nullum concernit locum & tempus, & per conſequẽs nimitum
ſi poterit excommunicari, quia per hoc nullum præiudicium in-
fertur iudici, in cuius territorium degit commorans, & hoc maxi-
mè omnes leges ponderant loquentes de hac materia. † Venio 12
ergo ad tertiam & vltimam concluſionem, in qua dixi, quod ap-
pellatio &c. ſed pronunciatum ſuſpendit canonicè: aut habent
pro expedito, quod ſuſpendit, & de hoc text. *in cap. cum dilecti. ſu-*
pra de elect. & in c. venientes. de iureiur. tamen multi ſim. text. *in l. 1. ff.*
ad Turpil. vtuntur verbo, extingui, text. *in l. præcipimus. & l. ſeq.* di-
cunt ſuſpendi. & *in l. quoniam multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi.* glo.
in l. talepactum. ita qui prouocauit, tenet quod ſuſpendit, gloſſ.
in l. furti. ff. de his qui notan. infam. tenet extingui, gloſſ. *in l. eos. C. de*
appella. tenet, quod aut confirmatur expreſsè per iudicem, &
tunc appellatio extinguitur: ſi verò tacitè, quia appellans non
quod ſequitur infra tempora futura appellationem, & tunc ſu-
ſpendit, Bartol. *in dicta l. prima. ff. ad Turpil.* tenet indiſtinctè ſen-
tentiam extingui: idem Baldus *in dicto §. qui prouocauit*, ratione
prædicta, quia ſiue infirmetur, ſiue confirmetur ſemper oritur a-
ctio in factum, quia ex ipſa agitur, ſed ſalua ipſorum reuerentia,
mihi videtur contra opinionem ipſorum caſus ad literam pro
opinione gloſſ. *l. eos. de appella. C. in dicta l. furti. ff. de his qui notan. in-*
fam. dicit enim ibi text. quod ſi quis eſt condemnatus, & appel-
lauerit, & non proſequitur appellationem, vocaretur infamis,
quia renunciat non coram iudice appellationis, & ſic non ex-
tinguit, ſed ſuſpendit, quia ſi extingueretur, non reuocaretur re-
trò, ſiue proſequatur ſuper pronunciatione benè appel. ſiue ma-
lè. ſemper notatur à tempore ſententiæ. Ecce ergo hic expreſ-
ſum contra eorum determinationem caſuum: dicamus ergo,
quòd pendeat ex futuro euentu, an ſuſpendat vel extinguat: fa-
cit quod not dom. Ioan. de Lig. *in cap. venientes. de iureiur.* Præ-
terea text. ſunt plures vtentes hoc verbo, ſuſpendi, quàm ex-
tingui: ergo ſtemus illis *argumen. eorum, quæ not per gloſſ. in cap. in*
noſtra. de teſtib. & quod not. in l. in exercend. C. de fide inſtrumen. & in
l. optimam. C. de contrahen. empt. nam cùm duo concernunt de ali-
qua

Digitized by Google

quare,& vterque ipſorum probat per teſtes patis dignitatis,ſta-
tur numero plurimorum,ſic ergo dicamus in propoſito:Ex quo
infero tertiam & vltimam concluſionem meam, quod appella-
13 tio ſuſpēdit &c.Venio ergo modo ad alias quæſtiones,& † quæ-
ro,an Princeps poſſit ſcribere appella.remo. Et videtur ꝙ ſic,
text.*de offic.deleg ſuper quæſtionum,in §.nos autem.* id enim ſoli prin-
cipi licet,*vt ibi.*Sed opponitur & videtur,quòd non poſſit: nam
14 † ea quæ ſunt iuris naturalis non poſſunt tolli per principem,
*Inſtit.de legi.agna.tu.§.fina.cum alijs ſimil.*ſed ſic eſt,quòd defenſio
litis eſt de iure naturali,vt eſt text. ſingularis *in Clemen.paſtoral.in*
*§.penult.*ergo Princeps ipſam non poteſt in ſuo imperio tollere:
facit in ratione ſui,*l.1.C.vnde vi.* Præterea alia ratione Princeps
non poteſt præſcribere contra ius gentium, vt not. glo.*l.vniuer-*
ſis.C de preci.Impera.off. & per glo. & per Cyn.*in l.fina.C.eod titu.* &
per Innocent.*in c.quæ in eccleſiarum. de conſtitu.*ergo &c. quid di-
cendum? Dic enim,quod contraria ſtant: & cum tu dicis, ipſe
committit cauſas ap.re. ergo tollit ea, quæ ſunt iuris naturalis:
hoc non eſt verum, nam per hoc non tollitur legitima appella-
tio:quid ergo operatur hæc clauſula? Dico quod ſecundùm ve-
ram opinionem non ponitur,niſi ex cauſa à iure expreſſa, & ſi
appelletur,iudex non defert appellationi: ſed ſi conſtiterit iudi-
ci appellationis appellantem grauatum, reuocabit grauamen,
non tamen ea quæ ſunt facta appellatione pendēte reuocabun-
tur per modū attentati, cùm iudici à quo fuerit permiſſum pro-
cedi iure diſponente:de quo tamen vide quod not.*in c.paſtoralis.*
& in c.vt debitum,per glo.& decre. *infra eod.titu.* facit & *l.1.ff.quibus*
15 *appell.non licet.* † An autem per ſtatutum poſſit remoueri appel-
latio ab interlocutoria? Vide quod not. Ioan.Andr.*in c.fina.infra*
eod.titu.lib.6. qui tenet expreſſè, quod nō per inferiorem à Prin-
cipe,& videtur eſſe text.*in c.veniens de iureiur.* licèt valeret ſtatu-
tum Epiſcopi,vt quis poſſit appell. ab interlocutoria ſeruata iu-
ris forma,quia per hoc nō tolleretur ius ſuperioris,ſed augmen-
taretur,quod canones non prohibent:facit in ratione ſui, *c.cum*
inferiori de maio.& obed. licet per pactum poſſit tolli, non autem
per ſtatutum,quamuis gloſſ.*in titu.de decre.decur.* pacificet iſta ſu-
per multis,tamen non eſt verum, contra determinationem Io.
Andr.eſt gloſſ.*in l.fina.C.de ſent.& interlo.omn.iudi.* in gloſſ.debet
16 intelligi in fruſtrato. † An autem tempus datū ad appellandum
poſſit abbreuiari? Communis opinio eſt quod non. Bart.*in l.2.ff.*
de re iudi. tenet ſuam opinionem nouam dicens, quod terminus
datus à lege ſine miniſterio iudicantis poteſt per ipſum iudicem
abbreuiari, probat per *l.diffamari.de ingen. & manu.c.t.& per l.ſæ-*
pè.de re iudi.& per c.paſtoralis ſupra de except. & per dom.Dynum *in*
regu.indultum.de regul.iur.lib.6. quæ verba ſi benè ponderentur,
hoc non dicunt,& contra eius determinationem eſt *glo.in c.cum*
ſit ratio.ſupra eod.titu. An autem per ſtatutum poſſit dictum tem-
pus prorogari, gloſſ. ſingularis eſt quod ſic, ſecundùm Bald.*in l.*
17 *præſcript.C.de preci.Imp.offer.* Quæro, † an ſententia interlocutoria
poſſit reuocari per ipſum iudicem? Tex.& glo.dicunt quod ſic,
in c.cum ceſſante. facit quod not.*in c.noſti. ſupra de electi. & in c.di-*
*uerſa fac.de cleri.cōiug.*quid autem in diffinitiua? dicit quod poteſt
ipſam per in integ.reſti.reuocare, vt eſt text. *in c.cum Bertoldus.de*
re iudi. & in l.viam.§.2.in fin.ff.de mino. facit l.qualem.fin.ff.de arbi.&
ibi not.gloſſ. idem per modum nullitatis. facit *l.ſi accuſatum.C.de*
accuſa. de quo vide per glo. magnam *in l.1.C.ſententiā reſcindi non*
18 *poſſ.* vbi gloſſ.enumerat omnes caſus. An † autem iudex appella-
tionis ſit iudex nullitatis? vide caſum ſingularē quod ſic, ſecun-
dùm Bar.*in l.abſentem.C.de accuſa.* & quod not. per Innoc.*in c.di-*
lecto.infra eo.tit.& per glo.ordi.C.quando prouo.non eſt neceſſ.l.1. quod
19 eſt perpetuò tenendum menti.† An autem omiſſo medio poſſit
appellari? de iure ciuili non eſt dubium quod non, per *l.Impera-*
tores.ff.eod. ſecus de iure canonico,*in c.dilecti.infra eod.tit.*& hoc in
Principe vel dilecto ipſius:facit quod not.gl.*in c.2.de conſue.lib.6.*
licet glo.tenuerit cōtrarium & malè,*3.q.7.* Ad alium aūt non po-
teſt appellari omiſſo medio, niſi hoc habeat conſuetudo terræ,
text.eſt *in c.referente.infra de præben. & in c.ſignificantibus.infra de no.*
oper.nuncia. vide tamen gloſſ. magnam *in dicto c.dilecti. de appella.*
Sed quæro de ratione iſtorum iurium, quia de vno non poteſt
20 appellari,de alio ſic, vt dicunt truſatores, quia canoniſtæ de fa-
cili trahunt aquam ad ſuum molendinum: dic quod ratio eſt,
quia appellare gradatim non eſt de ſubſtantialibus appellatio-
nis,ibi eſt glo.ſingularis *in c.2.de conſue.lib.6.*& nō eſt alibi ſecun-
dùm do.meum,& d.Bal.ex quo infero, quòd valeret ſtatutum,
per quod induceretur, quòd ſubſtantialia iudici nō auferret, &
21 hoc eſt perpetuò menti tenendum. † Quid autem ſi appellatio

eſt deſerta,& nihilominùs appellans proſequatur appellationē,
& pronunciatur benè appellatum & benè iudicatū, an talis ſen-
tētia valeat. Dic vt not. *in Clem.ſi apparet.inf.eo.tit.*& dicitur quod
non,licet Inno.videatur ſentire contrarium, *in c.ex ratione eo.tit.*
quod dictum eſt verum, ſi iudex erat talis, qui per modum que-
relæ poſſet adiri alias,& ſi non ſit facta mētio appellationis, aliàs
nō procederet dictum ſuum, ſecundùm Io.de Ligna. Ego verò
dico in hoc paſſu, quòd cùm iudex appellationis ſit iudex nulli-
tatis, per iura *ſuprà* alleg. quod talis ſentētia valebit, quia poterit
dicere, ego inrentaui nullitatē, quod eſt notandum pro limita-
tione *dicta glo.* Inſuper quæro, † quid ſit ſentētia interlocutoria, 22
& quid diffinitiua? Dic quod illa eſt diffinitiua, ex qua oritur a-
ctio in factum: de quo vide *per Cle.fin.inf.eo.tit.& in l.ſi C.de bonis,*
qua libe.§.neceſſitatis,in gloſſ.magna circa fin. vide quod not. Odo *in*
ſumma.de re iudi.& † an ſentētia lata ſuper exceptione peremptoria 23
ſit diffinitiua vel interlocutoria, gloſſ. ſingula.*in Clemen vlt.ſupra*
*alleg.*tenet, quod eſt interlocutoria, licet habeat vim diffinitiuæ:
ergo videtur ſentire contrarium *in l.ſi autem.ff.de nego.geſt.in §.fin.*
Bal.concor.has glo.dicit, aut talis ſententia reſpicit condemna-
tionē, aut abſolutionem,& eſt diffinitiua: aut reſpicit ſolum pro-
ceſſum,& tunc eſt interlocutoria,& ita intelliges dictas gloſſ.ſe-
cundùm glo.quod eſt menti tenendum. Sed quæro, † verum in 24
attentatis infra decem dies dandos ad appellandum ab interlo-
cutoria, iudex teneatur ſuperſedere in proceſſu? Et videtur quòd
ſic, tex.eſt *in c.non ſolū.inf.eo.lib.6.* dic contrariū, quia aliàs nunquā
eſſet litium finis,& vide circa hoc glo.ſingularē *in c.ſi.inf.eo.lib.6.*
Vltimò quærit gl.retentis eiſdem terminis, † quid ſi haberet ſal- 25
uum cōductum, nunquid talis citatio arctaret ipſum: Benè dicit
quod nō allegat tex.ſingularē *in c.accedēs.2.vt lit.nō conteſt.* vbi di-
cit, ꝙ ſi literas ſalui conductus haberet, non tamen debuiſſet ſe
ſubmittere ſuis capitalibus inimicis: ſed iam vidi Peruſij dubita-
ri, † an ſaluus conductus datus ad veniendum intelligatur datus 26
ad recedendum? Et breuiter dominus meus Ange.conſuluit per
c.fin.ſup.de treug.& pace. quod ſic, ibi dum dicit tex.quod illi debēt
gaudere plena ſecuritate euntes & redeuntes. Amen. Ioan.Cald.

Sequitur Liber Tertius Decretalium.

REPETITIO
IN CAP. VESTRA. DE cohabi.cleri.& mulie.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioan. Calderini.

SVMMARIVM.

1 *A clerico fornicario non notorio licitè audiuntur diuina, & percipi-*
untur ſacramenta: ſi autem eſt notorium, abſtinendum eſt.
2 *Concubina vnde dicatur, & lex quam appellet concubinam.*
3 *Concubitus an ſit permiſſus.*
4 *Peccata purgantur diuinis officijs, & eccleſiaſticis ſacramentis, ſiue*
ſint venialia ſiue mortalia.
5 *Peſtilentia 1348. inualuit totam Italiam, & inde circuiuit omnia*
mundi climata.
Et quid ſit peſtilentia, & quæ ſit cauſa ipſius.
6 *Sacramenta occultam, inuiſibilem, ſecretam, & conditam habent ſi-*
gnificationem.
7 *Myſterium quid ſit, & quid miniſterium.*
8 *Sacramenta talia ſunt qualis eſt qui accipit ea.*
Dictio, cæterum, eſt coniunctio copulatiua orationum.
9 *Dictio, ſine, eſt præpoſitio priuatiua, aliquando eſt incluſiua, aſſerta*
orationi negatiua.
10 *Dictio, itaq;, eſt illatiua, & quomodo aliter ſumatur.*
11 *Copulatiua, &, natura eſt diuerſa coniungere, & quot modis ſuma-*
tur. nu.ſeq.
13 *Dictio, quanquàm, quomodo ſumatur.*
14 *Fornicatio omnem carnalem concubitum comprehendit, & vnde*
ſumpſit nomen.
15 *Scriptum quod eſt in iure, an ſufficiat allegare.*
16 *Hominis malitia non vitiat rem ſacram.*
17 *Virtus propria non poteſt auferri ab eo, cui inhæret.*

18 *Pec-*

18 *Peccata in Chriſti fide purgantur, & vnuſquiſq; ad hoc debet intendere, vt procuret peccatorem à peccato eius trahere.*
19 *Fornicator notorius ipſo iure eſt ſuſpenſus quo ad ſe & alios.*
20 *Generalitas nimia parit obſcuritatem.*
21 *Sacramenta ab eo tractata, qui eſt pollutus in anima polluuntur.*
22 *Sanctum quod eſt reuerà corrumpi aut coinquinari non poteſt.*
23 *Oratio prophani vnico merito roboratur, ſancti autē oratio duplici.*
24 *A concubinario non notorio quare licitè audiantur diuina, & percipiantur ſacramenta.*
25 *Parochianus ſacerdotis publici concubinarij nunquid poſſit propria auctoritate ab alio officium audire, & ſacramenta percipere?*
26 *Fornicarius notorius, vel alius ſuſpenſus à canone celebrans diuina officia, an ſit irregularis.*
27 *De probatione iuris quæritur, quæ vocabula in genere proferantur.*
28 *Argumentum quid ſit, & quod dicatur.*
29 *Præſumptio quid ſit.*
30 *Indicium quid ſit, & vnde dicatur.*
31 *Fama quid ſit & quotuplex, & eius deſcriptio.*
32 *Infamia quomodo contrahatur, & quomodo aboleatur, & quomodo probetur & reprobetur.*
33 *Rumor quid ſit.*
34 *Occultum id dicitur, quod probari non poteſt, à ſolo Deo punitur: & penè occultum quid ſit.nu.ſeq.*
36 *Manifeſtum quomodo ſumatur.*
37 *Notorium an poſſit aliquid eſſe per confeſſionem vel ſententiam.*
38 *Notorium præſumptionis quid ſit.*
39 *Iuris ordo an in notorio præſumpto requiratur, & quid in notorio iudiciali.*
40 *Notorium facti quid ſit, & quotuplex.nu.41.*
41 *Notorium facti actus continui quale ſit.*
42 *Notorium facti qualiter deprehendatur, & cognoſcatur.*
44 *Verba veritatem non immutant.*
Defenſio legitima nulli eſt deneganda.
45 *Iuris ordo an valeat obſeruari in notorio facti.*
46 *Index ſi ſeruat communem ordinē iuris in notorio facti, an propterea ſit irritus vel irritandus proceſſus.*
47 *Citatio an ſit neceſſaria in notorio: & an ſententia requiratur.*
Monitio habet vim citationis.
48 *Factum, quod dicitur notorium, an debeat probari.*
49 *Diffinitio cui competit, competit & eius diffinitum.*
Superflua ſunt reſecanda.
50 *Teſtes, qui ſuper notorio deponunt, quot eſſe debeant.*
51 *Appellari an poſſit à ſententia ſuper notorio.*
52 *Sententia lata ſuper notorio non expectato decendio an poſſit executioni mandari.*
Differtur fruſtrà, quod expectare non prodeſt.

1 VESTRA. Caſus, D. & P.M. ſic ſummat: † A clerico fornicario non notorio licitè audimus diuina, & percipimus ſacramenta: ſed ſi eſt notorium, abſtinere debemus: non tamen eo animo, quòd credamus ſacramenta talium fore polluta. Primò, in quæſtione deciſa arguit ad vtramque partem. Secundò ſoluit. *ibi*, Certum. *& ibi primò diſtinguit circa qualitatem criminis.* Secundò circa animum abſtinentis. *ibi, Item aliud.* Tertiò concludit. *ibi, ſine dubitatione.* Et *infrà* dicitur] conſultatio, quæ fuit, an clerici fornicatoris diuina officia licitè audiantur, & ſacramenta ab ipſo licitè percipiantur. Alicubi] per hoc & inf. dñ dicit: Alibi] videtur quòd ſufficiat allegatio generalis, de quo *inf.* dicam. Nullus 32.*diſt.* nullus.*c.præter hoc.* Audiat] nec ipſe poteſt in Eccleſia ab aliis audire, vt in *c.præter hoc.* Miſſā] dicit Petrus idē de Epiſtola & Euangelio vſus recipit, ꝙ illæ ſint partes miſſæ, & dic idem de aliis officiis diuinis, vt in *s.præter hoc.* Scit] dicit Io. ſcientia iuris non facti. Bart. Brix. contra per hanc decre.
2 D. & P.M. dicit Io. excuſari, ſi intellexerit ſcientiā iuris, q̃ fundatur ſup quouis notorio iuris vel facti. † concubinā] dicitur à con, ꝙ eſt ſimul, & cubo as. i. ſimul cubans: lex appellat concubinā, q̃ ſine nuptiis tenetur in domo quaſi loco vxoris, *ff. de ver. ſign.* Maſſarius. cum concor. 34.*diſt. is qui.* vnde Gratianus dicit, quod con-
3 cubina intelligitur, quæ ceſſantibus legalib. inſtrumentis iuncta eſt coniugali affectu, *ea diſtin.* §.*concubina.* & licet talis † cōcubitus permittatur ſecundū leges, *ff. de concubi. l.3.* ſecus ſecūdùm canones, 32.*q.4.nemo.* hic tñ ponitur largè cuiuſuis cōditionis ſit mulier, & ſiue ſit vna, ſiue ſint plures, vt *ſup. & inf.* per totū. Indubitanter ſi intelligas ſecundū cōſcientiam, ob *c. ſequens. ſi de notorio,* nō obſt. quia illud de occulto legitur 15.*q. vlt. c. ſi.* Pollutus] ponitur pro inquinato fœdato vel maculato propter peccatū. Purgatoria] nā etiā mortuis proſunt, 13.*q.1.anima.* † Contagioni] i. peccatorum, q̃ purgantur diuinis officiis & eccleſiaſticis ſacramētis 4
ſiue ſint venialia ſiue mortalia, *de conſe. diſt. 2. cū omne.* Sic aūt dicitur peccatū ad inſtar morbi, ꝙ contagium ſiue peſtilentia ſecundū phyſicos & vulgares appellatur, ꝙ admodū & execrabiliter † 5
inualuit p totam Italiam anno Dñi, 1348. quo anno D. & P.M. ac nutritor meus iubar & exēplar totius orbis in corpore diē clauſit extremū, & annis præcedentib. in partibus orientalib. & ſequētibus in aliis: itaq; circuiuit oīa mundi climata, & quia à ſolēnioribus medicis tunc audiui, ꝙ morbi ignorabatur cōditio & cura, licet de ipſo plenè legerim in eorū auctorib. & propter congruā veritatē, de qua *inf.* dicam, quod in aliis ſcripturis authenticis reperi, licet à iuris practica videatur extraneum, *hic* ſcribere putaui non inutile. Dicit ergo Aug. lib.3. Peſtilentia eſt contagioſus morbus latè peruagans oēs, aut penè omnes inuoluēs, quod declarat Iſidor. *lib.4.etymologiarum* ſic inquiens: Peſtilentia eſt contagiū, quod dum vnum apprehenderit celeriter ad plures trāſit. Gignitur enim ex corrupto aëre, & in viſceribus penetrando innititur. hic compleui, ꝙ per aëris poteſtates fiat, tamen ſine arbitrio omnipotētis Dei ideo non fit: dicta aūt Peſtilentia quaſi paſtulentia, ꝙ veluti incendium depaſcat, vt toto deſcēdat corpore: idē & contagium à cōtingendo, quia quem tetigerit polluit, ipſa & inguinaria ab inguium percuſſione: eadem & lues à labe & luctu vocata, quæ tñ acuta eſt, vt non habeat ſpacium tēporis, quo aut vita ſeparetur, aut mors, ſed repētinus languor ſimul cū morte venit. Alius dicit: Peſtilentia eſt morbus latè vagans, & cōtagio ſuo, quemcunq; tetigerit, polluet. Quę verò ſit cauſa peſtilētiæ dixerūt quidam, qñ pro peccatis bonorū plaga & correctio ceris immittitur aliqua ex cauſa, aut ſiccitatis, aut calorum, aut pluuiarum, intēperantia aër corrumpitur ſic, quia naturalis ordinis perturbata tempeſie inficiuntur elementa, & corruptibilis fit in homines: vnde & Virgil. *Corrupto cœli tractu miſerandaq; venit arboribus ſatiſq; lues.* Item alij dicunt: Peſtifera ſemina rerum multa ferri in aërem atq; ſuſpendi, & inter extremas cœli partes aut ventis aut nubibus tranſportari, deinde quacunque feruntur, aut cadunt cuncta ad animalium necem corrumpunt, aut ſuſpenſa in aëre, & conſpirantes trahimus auras, illa quoq; in corpus pariter abſorbemus, atque inde langueſcens morbo corpus aut vlcerib⁹ tetris, aut percuſſione ſubita exanimatur: ſicut enim cœli nouitate vel aquarum copia aduenietibus corpora diſtemperari conſueuēre, adeò vt morbos cōcipiant: ita etiam aër corruptus ex aliis cœli partibus veniēs ſubita clade corpus corrumpit, atque repentè vitam extinguit: de iſto morbo in vita B. Gregorij legitur, quod fuit ſuo tempore: ſed nūquam legitur, ꝙ fuerit ita generalis exceſſus peſtiferus, & tantarum perſonarum lætabilis, vt prædicto tempore conſtat miſerabiliter eueniſſe: nam penè omnes extinxit: minima etenim pars remanſit, vt Angeli deſcriptio ſuprà poſita ad literam verificata dicatur. Scio enim, quod in alia bona vrbe in inguinibus aut aſcellis, interdum in aliis partibus corporis, vbi ſigna glādularum ſubitò prorumpebant, dolore anxioſitatis, & infra triduum vitam hominis terminabant: & ſi vltra homine non exanimato durabant, de vita ſpes dabatur, vbique quietus tumor, vbique luctus & lachrymæ, domus tandem deſertæ etiam ſine cuſtode manebant. Nam à pridie domus plenæ honoribus, ſequenti die animantibus vacuæ remanebant, nec erat qui ipſas tunc claudere attentaret: filij & coniuges fugiebant genitorum & coniugum cadauera etiam inſepulta: Pietatis obſequium exhibentes viſitando morboſos, vt tumulando defunctos, ſpiritum illic exalabant, in propriis 13
ædibus inſepulti, quamplurimi diutius remanſerunt: nā & cadaueribus diuinum negabāt officium, & ꝙ horrendiùs eſt dicere. & ſcribere piget, ſacerdotes confeſſiones audire & venerabile Euchariſtiæ ſacramentum ægrotis tribuere recuſabant: ſed & duos ſolos eccleſiarum priores à dicto contagio euaſiſſe pluribus tertio renouatis compertum eſt. Per non modicum tempus vox nulla, ſed continuum ſilentium ſeruabantur, ſatis, meſſes & vineæ plurimæ ſolis vuiſq; non vindemiatis areſcere diuulgatū tertificor: ꝙ de quatuor perſonis ſexus & ætatis differētia non habita tres in ſex menſibus in hac vrbe hac de cauſa deceſſerunt, vt exēplariter cognoſcatur, quòd diuino iudicio ſubiecta huiuſmodi morbus. 27. numero Doctorati in phyſica Medicinam infra tempus prædictum ibi dicto ſunt morbo perempti. Qualiſcunque bonus vel malus facta ſunt officia diuina. Et ſacramenta ab omni catholico non ſuſpenſo à iudice, vel à iure, *de officio ordin.*

6 ordin. quod ſedem. infra de præſcript. venient, infra de ſimo. Myſteria.] †
id eſt, ſacramenta quę occultam ſiue inuiſibilem, ſecretã & con-
ditam habent ſignificationem, vel intelligentiam: vnde myſte-
rium contractum eſt, & eſt idem quod ſacramentum, vel ſaltũ,
7 vel abſcõditum, & † myſterium græcè, quod eſt ſecretum latinè,
1. q. 1. multi. & debet ſcribi per y græcum: ſed miniſterium dicitur
quodlibet officium, ſup. tit. 1. c. 1. de renuncia. niſi cum pridem, in prin.
vel dignitas, aut perſonatus. ſupra de elect. cum in cunctis. § inferiora.
8 inf. de conceſſ. præb. c. 2. vel aliud beneficium. infra tit. 2. c. 2. † Chriſti
fide] talia enim ſunt ſacramenta, qualis eſt qui accipit ea, 1. q. 1. per
Eſaiam. Cæterum] reperitur inf. eod. c. cum infinitis locis in iure,
& eſt coniunctio copulatiua orationum, vt hic, vnde non cadit
propriè in principio ſermonis, & ſicubi reperitur, vt ſupra de re-
ſcript. cæterum. de iuram. calum. & de teſti. cogen. cæterum. cum ſimil. in-
telligendum eſt orationem aliam præceſſiſſe, cui coniungeba-
tur quandoque. de fide inſtrumen. inter. verſic. cæterum. quandoque
non, vt hic. Condemnatur.] hic non debet audiri. Toleratur.]
hic debet audiri. Non differtur] dicit glo. immò cõfitetur, ſi. C. vn-
de vi. conquerebatur. A talium] qui penè occulti ſunt, ſecundùm
glo. & idem Hoſt. tu dic a talium, qui notorij ſunt per literam ſe-
quentem, nec hic determinat, quando debeant euitari, ſed quo
anno ſecũdùm Pet. & Al. fatentur tamen, quod ſine illis verbis,
vt petendi licentia &c. vſq; ibi, huiuſmodi, poſſet ſtrictè exponi
prima, ſed ſecundum hoc in litera eſſet ſuperfluitas, contra id ſu-
pra de maio. & obed. ſolita. cum ſimil. Trahãtur] propter ruboris cõ-
fuſionem, ſi infra de diuor. de illa. ſuſ. de ſenten. excom. cum nõ ab homi-
ne. & ſup. eod. licet. Reſpuantur] quaſi polluti, quod non licet.
9 † Sine] præpoſitio priuatiua. ad idem, 3. q. 7. qui ſine. 12. q. 2. ſine. de
pœni. diſt. 2. ſi enim inquit, verſi. Petrus. alibi eſt incluſiua, vt ibi, ni-
hil in terra ſine cauſa fit. Iob, 5. & Eccleſiaſt. 32. Fili, ſine conſilio nihil
facias, & 33. Sine iudicio nihil facias contra eum. & Matth. 12. &
Marci 6. Non eſt Propheta ſine honore. & Ioan. 15. Sine me ni-
hil poteſtis facere. Ad idem ſupra, de maioritate & obedientia. ſo-
lita. ibi, non ſine cauſa, &c. vtroque modo ponitur infra de noui oper.
nuncia. cap. 2. vbi hæc dictio triplicatur, ex quibus colligo, quod
inſerta orationi negatiuæ includit, aliàs excludit ſiue priuat, ali-
bi eſt verbum, 11. quæſt. 3. inter verba. & c. nolite. 23. quæſt. prima. in
princip. infra de voto. magnæ. infra de cuſt. Euchariſtia. cap. 2. ſupra de re-
10 nunciatio. niſi cum pridem. §. pro grani. † Itaque] coniunctio illa-
tiua, & infert ex dictis, ſi. 1. quæſt. 1. §. ex his itaque. & §. cùm itaque.
de pœniten. diſtin. 4. §. ſic itaque. alibi eſt collatiua, 1. quæſt. 4. §. iam
itaque. 27. quæſt. 2. rem itaque. de conſecra. diſtin. quarta. cum itaque. &
tunc videtur aduerbium affirmandi. Clericis] inferioribus à
presbyteris: ideo autem ſic loquitur, quia etiam ſupra de presby-
tero ſingulariter fuerat habita mentio, de quo exprimunt ca-
nones, qui videbantur ſibi contrarij. Et pro tanto] copulatiua,
11 † &, quæ ſequitur non ponitur propriè, cum eius propria natu-
ra eſt diuerſa coniungere, ſupra de elect. quia propter & cap. eccleſia.
ff. de condit. inſtit. ſi hæred. Inſtit. de hæredibus inſtituen. §. vltimo. de ver-
bor. obligat. ſi quis ita. ſed excuſatio auctoris ſic, quia ſi appella-
tio clericorum includat presbyteros de ſe, tamen in materia,
in qua de presbytero ſingularis fuit habita mentio, ad omne
dubium tollendum fuit vtile ſibi ipſum in declinatione ſpeci-
ficari poſt verbum generale, quod cætera caſibus ſpecialibus
non includit ſimile, quod notaui infra de conceſſio. præbend. poſt
12 tranſlationem. † Grammatici dicunt, quod hæc copulatiua, &,
pluribus modis accipi non poterit, qui notantur his verſibus.

Aggregat, adiungit, informat, diuidit, vnit:
Explet & exponit, eſt ſimplex, diſtributiq́;,
Aduerſumq; notat, ſuſpendit, deniq; firmat.

Aggregat in ſyllogiſmis. Adiungit, vt in Zeumatis, vt clerici ſunt
& ego. vnde idem quandoque ſonat, quod etiam, 11. quæſt. 1. Syl-
ueſter. & ita poteſt hic ſumi per id, quod dixi. facit ff. de fun. inſtr. l.
Seia. §. Caio. Informat, vt nomen ſignificat ſubſtantiam & quali-
tatem, & ſic vnum de duobus adiectiuis reſoluitur in ſubſtan-
tiuum, vt in Arma virumq́; cano. id eſt, armatum virum, vn-
de quod dixi de celebration. miſſar. cum Martha. §. quæſiuiſti.
Diuidit, vt Titius & Seius legit. Vnit, id eſt, vt homo ex carne &
anima rationabili, eod. titu. in quadam. Explet, vt talis eſt Socra-
tes, qualis & Plato. exponit, ſupra de pr. cu. c. 1. de iur. patro. nobis. de
reſcript. c. paſtoral. 1. reſpon. ſupra titu. 1. cap. primo eſt ſimplex, vt So-
cratem legere & Platonem diſputare, eſt vnum dictum. Diſtri-
buit, vt Socrates & Plato legit. Aduerſumque notat, vt primò
dixi. Suſpendit, vt ſi Titius legit etiam ipſe ſcribit. Firmat, vt ibi,
ſicut & nos dimittimus in veritate dimittimus. Quandoque po-
nitur copulatiua pro disiunctiua, ſed impropriè, ſuprà eod. tit. cle-
rici & c. vltimo. ff. de verb. ſignifi. ſæpè. de hoc reſcript. c. 2. Quanquàm]
alibi † eſt coniunctio aduerſatiua, & ponitur, pro quamuis, 23. 13
diſt. quanquam. de elect. & de cenſibus. quanquàm. lib. 6. C. qui teſta. face.
poſſ. l. 1. ff. ad Velleian. quanquàm. ſupra de procu. tua ſupra de ord. cogn. c.
2. & vltimo. vbi nõ ponitur impropriè ſecundùm quoſdam. For-
nicariis] concor. ſupra eod. ſicut. & c. ſeq. † cùm dicuntur à fornica- 14
tione, quæ omnem carnalem cõcubitum illicitum comprehen-
dit, 36. q. 1. §. cum ergo. Sumpſit autem nomen à quibuſdam ædifi-
ciis, quæ antiqui vocabant fornices, in quibus meretrices pro-
ſtrabantur, ſecundùm Iſidorum. Quandiu] aduerbium tem-
poris, 3. q. 2. tamdiu, in Clem. de appell. quamdiu ff. de actio. & obligatio.
l. vlt. de acquiren. poſſeſſ. ſi rem mobilem. quanquàm notat ſpeciem
quantitatem, ff. familiæ erciſcundæ. ſi familia. §. nec ſolum. Toleran-
tur] toleratione, quę excuſet, 23. q. 4. ſi bonus. nam multa per patien-
tiam, &c. infra de præben. dudum. Opera euidentia] puta quia mu-
lierem ſuſpectam tenet in domo, 32. quæſt. 1. cap. 1. ſupra eodem, ſi
quiſquam. dicit Innocen. quod ſi clericum inuenirem coire cum
muliere, non propterea eum vitabo, niſi aliàs ſit notorium, &
huic, quod de euidentia dicitur, eſt ſimile quod dicitur infra de
fide inſtru. euidenter. Locupletè] ff. qui ſatiſda. cogan. l. 1. §. primo. Di-
uina myſteria] vt miſſæ & aliæ horæ diurnæ & nocturnæ. Sacra-
menta] vt baptiſmus, pœnitentia, extrema vnctio, & ſimilia.
† Primò nota vltra ſummam pro allegatione generali, quod ſuf- 15
ficit dicere, ſcriptum eſt in iure, ſimile infra de præben. c. 2. 6. quæſt. 3.
ſcriptum eſt in l. 45. diſtin. c. 2. de hoc eadem diſtinct. hinc, & infra
1. q. 1. euidentes. & in Spec. de diſput. & allegat. §. porrò. verſic. in ſumma.
& infrà dicam plenum. Secundò, † quod hominis malitia non vi- 16
tiat rem ſacram, vt infrà dicam. Tertiò, quod proprium ſancto-
rum eſt purgare vitia, concor. allcg. ſuper verbo, contagionum. † Ex 17
his ſequitur, quod propria virtus non poteſt auferri ab eo, cui in-
hæret, de hoc dic, vt infra de baptiſ. maiores. in fine. Quartò, † quod 18
in Chriſti fide peccata purgantur, infra de baptiſ. debitum. de preſ-
bytero non baptiza. c. 2. Quintò, quod vnuſquiſque ad hoc debet
intendere, vt procuret peccatorem à peccato eius trahere, 83. di-
ſtin. cap. 2. de hære. cap. 2. & facit ad materiam de correctione fra-
terna, de qua plenè ſcripſi in eod. tit. cum ex iniuncto. Sextò, † quod 19
notorius fornicator ipſo iure eſt ſuſpenſus quo ad ſe & alios,
infra, cap. fina. vbi de hoc. Circa primum, quod notaui, oppo.
de authen. ſed cum teſtamento. C. ad legem Falcidiam. Inſtit. de pœna te-
mere litigan. in fin. ff. de poſtulan. l. 1. in fin. 2. quæſtione prima. in primis.
verſi. de perſona. de elect. cum contra certam. & Clemen. ne cler. vel mo-
nach. quoniam. Sol. legiſlatori ſufficit allegatio generalis, ſupra de
cauſa poſſeſſionis. paſtoralis. infra. de noui oper. nuncia. cap. 1. cum ſimi-
libus. ſed aliis non. Probatur hæc ſolutio de conſtitu. cap. primo, libro
6. vel dic, quod ſi conſtat de lege vel canone, ſufficit allegatio
generalis, aliàs opportuna eſt ſpecialis. & certè pro hac ſolutio-
ne facit ſupra de fide inſtrumentorum. paſtoralis. vnde dic, quod al-
legatio talis eſſe debet, quòd per iudicem intelligatur allegans,
ſiue ſit generalis, ſiue ſpecialis, 24. quæſt. 1. ſic enim. in fin. nam & † 20
nimia generalitas parit obſcuritatem, ſupra, de libellis oblatione, c. 2.
cum ſimil. ad id quod ſecundò notaui, oppo. dicit Hieron. quod
quãuis † ſacramenta ſint in ſui ſpecie, quæ offeruntur, tamẽ quia 21
tractata ſunt ab illo, qui pollutus eſt in anima, omnia polluũtur,
1. q. 1. ſic plus. Et Gregor. ea. q. vlt. ad fin. polluimus itaq; panem, id
eſt, corpus Chriſti, quando indignè accedimus ad altare, & ſor-
didi immundũ ſanguinem bibimus: ad idem ea. quæſt. ſacerdotes.
& 5. c. ſeq. Sol. nullus poteſt reuera quod ſanctum eſt polluere, vt
hic. † Quod enim ſanctum, firmũ eſt & ſtabile, nec corrumpi aut 22
coinquinari poteſt, C. de epiſc. & cle. ſi quanquàm. ſed incorrupta &
polluta ſeipſa coinquinatur, 1. q. 1. ſi fuerit. & c. Piſanam. §. ex his. Cę-
tera quidẽm fas &c. 15. q. vlt. c. vlt. vel illa polluit quantum eſt in
ſe, 49. diſt. c. ſi. & 1. q. 1. Chriſtus. & c. ſi ergo. & §. cum ergo. Item cõtra-
dicit Auguſt. Neque in homine bono neque in malo ſacramen-
ta rei fugiat. Sol. dic, fugiat: id eſt peiora æſtimet, vel nulla, & ſic
concor. vel intelligas de peccatore tolerato non ſuſpenſo. Item
concor. infra de ſim. tanta. Solu. quadruplex quo ad ſimilitudinẽ
diſpenſandi, vel cõſecrato initio, vel de officij poteſtate, vel me-
lius illud de non præciſo, vt ibi not. Item contra, 81. diſtinct. Ma-
ximianus. infra de cleri. excommu. miniſtr. illud. Solu. vt ſuprà, ex qui-
bus patet, quod ſuſpenſus quo ad ſe, & ſi de merito iuris non
audiatur, auditur de Eccleſiæ merito. † Nam & inter ſacerdo- 23
tem ſanctum & prophanum hoc intereſt, quia oratio prophani
vnico merito roboratur, ſed ſancti oratio duplici, vt 1. ad Corin. 5.
Quarto benè præſunt presbyteri duplici honore, 25. diſtinct. Ec-
cleſia.

Digitized by Google

cleſia. Vlteriùs op. videtur enim, quod occultum cõcubinatium
licet vitare ſaltem ante pœnitentiã, cùm non valeat promoueri,
ſcilicet ab his, qui ſciunt vitari poſſunt ſecundùm Hoſt. ſed non
in publico, *de ſenten. excommu. ex tenore. ſimile, infra eod. c. cum ſimil.*
vnde dicit Innoc. quod generale eſt quorumlibet ſuſpenſorum
à iure, quod ſine hominis ſententia pro notoriis criminibus li-
cet cuique eos vitare, etiam ſi à prælatis tolerẽtur, & idem de ir-
regularibus: ſed ſi crimina, pro quibus ſunt à iure ſuſpenſi, ſunt
occulta, etiam ſi ſint grauia, vt homicidiũ, ſimonia & huiuſmo-
di, tamen euitari non debent: in his quoque ab his recipi debẽt,
vt *hic, & de conſecrat. diſtin. 2. non prohibeat*, & ſi eſſent excommu-
nicati occulti, *6. quaſt. 2. ſi tamen. & ſupra de offic. ordinarij. ſi ſacerdos.*
24 †Primò ſoleo quærere de ratione decretorum, quare à concu-
binario non notorio licitè audiuntur diuina, & percipiuntur ſa-
cramenta. patet ratio, ne publicetur quod eſt occultum, contra
idem *de pœniten. diſt. 1. non tibi dico. in præalleg. c. non prohibeat, & in
decre. ſi ſacerdos.* ſpeciale autem eſt in cõcubinario publico, quòd
ſit ſuſpenſus à iure etiam quo ad alios in criminis execrationem
propter ipſius frequentationem & pronitatem ad ipſum, *25. diſt.
§. nunc autem. 50. diſtin quia te. 32. quaſt. 6. quid in omnibus. l. aut facta.
ff. de pœn. canonizata, de pœn. diſt. 1.* de hoc *ſupra de praſcript. cum non
25 liceat.* † Secundò quæro, nunquid parochianus ſacerdotis pub-
lici concubinarij poſſit propria auctoritate ab alio officium au-
dire, & ſacramenta percipere? Hoſt. *infra de parochijs. c. 2.* videtur
innuere, quòd poſſit per hanc decr. ad hoc *infra de tempo. ordin. eos
qui. lib. 6.* Sed cõtra quod ibi not ſcilicet quod illud eſt ſpeciale in
ſuſpenſum in illo caſu, quia ordinauerit clericos alienę diœceſis,
quia eorum ſubditi liberè poſſunt ab aliis ordinari: ergo ſecus in
aliis ſuſpenſis, *16. q. 1. hinc etiam. 26. diſt. non exemplo.* Hoc placet, cũ
tunc recurratur ad Epiſcopum vel ad alium, qui hanc licentiam
dare poteſt, ſecundùm not. *de offi. archipresbyteri. c. pen. infra de pœn.
& remiſſionib. omnis*, & per dominum & patrem meum *in Clem. de
priuileg. religioſi.* Hoc verum, niſi neceſſitas immineret, cui eſt ſa-
tisfaciendum de opportunitate captata ab aliquo prædictorum
licentia imperandi, *infra de pœn. licet. & c. fin. cum ſimil.* Tractaue-
26 runt hic aliqui, †an notorius fornicatius vel alius ſuſpenſus à ca-
none celebrans diuina officia ſit irregularis? De quo, Deo duce,
plenè dicam *infra de cleri. excommu. miniſtran. c. vltimo.* vbi Moder-
ni notauerunt. Expeditis his, quæ faciunt ad materiã decr. prin-
cipaliter reſpectu tituli & caſus ſui hic, quia Papa diſtinguit, &
idem *infra c. proxi. & c. vltimo.* & glo. *hic* aliquid notauit de mate-
ria notorij, & plenius, *2. q. 1. manifeſta.* Innoc. & Hoſtien. confusè
valdè, *infra c. proximo.* Speculator ordinarius & aliqualiter cla-
rius in Spec. de notoriis criminibus. D. & P. M. ad glo. hic poſitã
addit, quod not. Inno. & Hoſt. *inf. c. proximo* & quia materia ſub-
tilis eſt valdè, quod not. glo. *in prædi. c. manifeſta.* dum dixit de no-
torio tractauimus, & quid ſit ignoramus, ideo quantum clarius
potero materiam breuitate ſalua explicare conabor. Igitur ad e-
27 uidentiam clariorẽ poteſt dici, †quod cùm de probatione quæ-
ritur, diuerſa ſubiectorum vocabula in genere proferuntur, vi-
delicet argumẽtum, præſumptio, indicium, fama, rumor, occul-
28 tum, penè occultũ, manifeſtum, & notorium. † Argumẽtum, di-
citur illatio rei dubiæ fidem faciens, de tali loquitur infra de *cele.
miſſ. in quadã. ibi, nec verò poſſet argumento probari,* &c. & hoc ſecun-
dùm logicos diuiditur in quatuor ſpecies, vt dixi *ſuprà de ſumma
Trinit. ſuper rubrica.* Alio modo dicitur argumentum largè, prout
mentẽ vel intellectum arguit, i. de ignorantia reprehendit, & ſic
omne id, ꝑ quod intellectus illuminatur, qualitercunq; dicitur
argumentum, vnde & ſi nõ iure vel verè inferat, tamen ſi ad in-
tellectum informandũ inducitur, argumentũ poteſt dici, *infr. de
hæreti. c. ex iniuncto. ibi. quod ſi fortè quis arguere* &c. & ſecũdùm iſtũ
modum cõprehendit omnem probationis modum plenum, ſe-
miplenũ, vel debilem: ſic ſumitur *ff. de teſti. l. 1. & 4. q. 3. ſola. 2. q. 6.
ſunt quorum. C. quorum ap. nõ reci. l. 2. ſup. de teſti. præterea, in fi.* in qui-
bus colligitur, ꝙ omnes modi qui ad probationem faciũt, argu-
29 menta dicũtur: facit ꝙ not. *ſup. de cle. peregri. tuæ.* † Præſumptio eſt
cognitio ex circunſtantiis reſultans, *ſup. de præſump. ex ſtudijs, & per
totum*, vnde variatur, debilitatur, & fortificatur plus & minus,
prout ſuadent circunſtantiæ, ex quib. reſultat, ne hoc plenè, 50.
diſt. ferrum. inf. de ſpon. is qui. 2. q. 1. primo ſemper. ſup. de præſumpt. quãto.
30 & per ſummiſtas & Speculatorem in *illo titulo de præſumpt.* † Indi-
cium eſt ſignum, ex quo procedit præſumptio, & tale quando-
que probationem facit, quandoque adminiculatur. *ſuprà de cler.
peregri. tunc. & ibi not. infra qui fil. ſint leg. tranſmiſſa, infra de hære. ex-
commu. in. §. vltimo. C. de probationibus, indicia.* vnde per ſignũ, quod
indicium appellatur argumentum intellectus, vt hoc vel illud
pręſumat, & per hoc potes intelligere, quo modo iſta tria differãt
inter ſe. Dicitur aũt indicium ab indicando, i. monſtrando, *inf. de
ſur. qui cum fure. ff. de praſcrip. ver. l. ſolent.* † Fama duplex eſt, ſcil. de 31
homine & inter homines: fama de homine ſic deſcribitur, quod
eſt illæſæ dignitatis ſtatus, vita & moribus cõprobatus. *ff. de var.
& extraor. cog. l. cognitionum. §. æſtimatio.* Prædicta deſcriptio cõue-
nit bonæ famæ, quam qui negligit, crudelis eſt, *12. q. 1. nolo.* vnde
Apoſtolus 1. *ad* Cor. 9. Expedit magis mori, quàm vt gloriã meam
quis euacuet, *1. q. 2. ſacerdos.* vnde lex docet, ꝙ propter hanc labo-
rare debet quis, i. vt habeat nomen. i. famã honeſti viri, *ff. ad Tre-
bel. l. facta. §. ſi in danda.* Nam & ab his, qui foris ſunt, cuius debet
bonã famã habere, *63. diſt. plebs. & c. noſce. & c. nota ciuiũ. 8. q. 1. licet,
glo. 12. q. 2. quatuor, de cõſe. diſt. 1. iubemus,* vbi ſoluitur contrariũ, *de c.
ſeq. 11. q. 3. & clarius eo. tit. præſenti.* ad idem *ſup. de elect. innotuit. de ſa-
cra vnct. c. vno. §. ad exhibendum.* & Eccl. 41. legitur, Curam habe de
bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quã mille the-
ſauri magni & pretioſi. & Eccl. 7. Melius eſt nomen bonũ quàm
vnguenta pretioſa, & facit *11. q. 3. non ſunt.* ſed ſi de hac fama du-
bitetur in loco conuerſationis eſt quærendum, *de elect. poſtquàm.
& c. ſcriptum. de præſumptionib. cum in iuuentute, de pur. canonica. c. pe.
& c. cũ dilect.* † Famę contrariũ eſt infamia, ſcil. lęſæ dignitatis, ſta- 32
tus vitæ & morib. reprobatus, quæ quomodo cõtrahatur, habe-
tur *3. q. 7. §. tria. ad fin.* & quomodo aboletur, *6. q. 1. c. 2.* & dixi *de re
iudi. cum te. de infamia facti*, quæ dicitur infamatio, dic vt *inf. c. pro-
ximo. 2. q. 5. omnibus. & c. presbyter, & c. ſi mala inf. de pur. canonica per
totum.* Fama inter hoĩes eſt publica & cõmunis inſinuatio vel ꝓ-
clamatio ex ſola ſuſpicione & certo auctore proueniens, *46. diſt.
ſunt nõnulli. inf. c. proximo. inf. de pur. cano. c. cũ in iuuentute.* vel eſt vul-
gi loci ſeu ſeu maioris partis opin. rei, de qua quęritur conſenſus,
*inf. de accuſa. inquiſitionis. in fi. ff. de teſta. l. 3. §. eiuſdem. 4. q. 3. ſæpè, ſup. de
præſumpt. literas, & c. 3. loco.* an aũt per ſe probet & probetur. not. in
prædictis iuribus, & an probet cum vno teſte, dic vt dixi *ſup. de te-
ſtib. veniens. 3.* Item quomodo probetur & reprobetur, dic vt dicã
inf. de accu. cum oporteat. & c. inquiſitionis. in fin. ſup. de teſti. cũ cauſam.
Materiam famæ vel infamię generaliter no. Guil. *in Spe. de notorijs
criminib. §. vt autem. & in remiſſionib. ibi poſitis* † Rumor eſt particu- 33
laris inſinuatio ſeu proclamatio, de eo, *qui cogno. conſan. vx. ſua. ſu-
per eo ex ſuſpicione, de elect.* Oſius. & incerto auctore proueniẽs, *inf.
de regula. c. veniẽs.* & per hoc patet in quo differat à fama. Et quod
debilius agit ad probationem, vt in iurib. prædictis. † Occultum 34
quod probari nõ poteſt, *inf. vt eccle. benefi. c. vno.* & ideo à ſolo Deo
punitur, *2. q. 5. conſuluiſti. 6. q. 1. ſi omnia. de ſimo. ſicut tuis. in fi. & ſeq.*
Eccleſia tamẽ & damnat & verbalem pœnam imponit pro cri-
mine occulto, ſed occultum peccatorẽ ſpecialiter. i. manifeſtè &
ſpecificè nõ punit, i. non publicè, niſi fiat fides: ita intelligas præ-
dicta iura, & ꝙ no. *in cle. de hære. multorum. ad fi.* Non obſt. *lex. C. de
ap. omnis. c. ſi quiſquã. alleg. glo.* quia *ibi* credebatur occultũ, quod nõ
erat, vel expone *ibi occulta.* † Penè occultũ dicitur, ꝙ per paucos, 35
vel difficulter probari poteſt, ſicut ſecretum, quod actum fuit in
præſentia 5. perſonarum, *de pœn. diſt. 1. §. hæc ergo ſecreta.* Et ideo do-
nec clarè fiat fides ab eccleſia toleratur, vt *hic.* † Manifeſtum ſu- 36
mitur duobus modis, ſcilicet vt eſt genus, & includit ſub ſe ma-
nifeſtum, vt eſt ſpecies & notoriũ, vnde hæc eſt vera, omne no-
torium eſt manifeſtum, *inf. de verb. ſign. cum olim. & c. ſuper quibuſ-
dam. 2. q. 1. manifeſta. & de manifeſta.* Item aliqua dicuntur manife-
ſta, non notoria, tunc eſt ſpecies diſtincta à notorio, quia nõ pa-
tet, ſed de facili poteſt patere vel probari, *21. q. 3. eorum.* probatur
hæc diſtinctio, *inf. de ſimo.* de hoc, eſt autem manifeſtũ prout di-
ſtinguitur à notorio, publica ſeu famoſa inſinuatio, & cõmunis
ex certa & certis auctoribus proueniens, & quod probari poteſt.
facit *ff. de teſta. hæredes palàm. inf. de diuor.* porrò, de notorio dicunt
Doct. quod eſt triplex, iuris, præſumptionis & facti. Iuris eſt ſpõ-
tanea confeſſio, de *confeſſ. c. 1.* & hic clara probatio. *inf. de verb. ſign.
cum olim.* Iuſta & irreuocabilis diffinitio, vt *hic, & infra, c. vlti. ff. de
ſta. hom. ingenuũm.* Sciendum eſt autem, quod Vincentius dixit
infra c. proximo. quod per † confeſſionem vel ſententiam nõ po- 37
teſt aliquid eſſe notorium, quia talia poſſunt eſſe falſa, & ſic poſ-
ſet eſſe notorium, quod nũquàm fuit: credo quod intellexit per
euidentiam, vnde ſe referebat ad eſſentialem euidentiam & ac-
cuſat, vt ibi not. conſtat. n. quod hic, & *inf. c. vlt. cum ſim.* prædictis
modis à iure notoriũ dicitur, vnde fateor, ꝙ quis poteſt falſum
confiteri, vel cõtra veritatẽ condemnari. ſed ius facta confeſſio-
ne vel lata ſentẽtia ea habet pro veris, & hoc modo pro notoriis
donec legitimè reuocaretur. Et ideo dicit lex, quod res iudicata

pro veritate accipitur, i. à iure verum præſumitur, quod ſenten-
tiatum eſt, ex quo ſententia tranſiuit in rem iudicatã. *ff. de reg. iur.*
res iudicata. In talibus notoria iuris probatio recipitur, & econtrà,
ſi in dubium reuocetur, *ſup. de re iu. ſicut.* & quis appellãs auditur,
de ap. Romana. § ſin. ead. lib. 6. quod ſanè intelligas, ſaluo quod di-
citur de conuicto confeſſo, *C. quorum app. non reci. obſeruare. 2. q. 6.*
§ ſunt quorum. & no. *ff. de ap. l. ſi. §. 1.* & vt dixi *ſup. de ap. cum ſpecial.*
Sed oppono, quòd per ſententiam & nugatoriè dicitur notorium,
ſemper procedit confeſſio vel probatio, *2. q. 1. nos in quemquã. & c.*
multi. ergo, &c. Nugatio eſt prohibita, *ſup. de elec. inf. de verb. ſign. fo-*
rus. Sol. licet per vnum veniatur ad aliud, & ſint eiuſdẽ effectus,
non ſequitur, quòd ſint eædẽ. *Sim. de foro compe. c. vlt.* poteſt enim eſſe,
quòd de ſententia conſtat, & non de alijs. Itẽ poteſt eſſe, quod nulla
præcedẽte confeſſione vel probatione fertur ſententia, & ſic in-
iuſtè contra ius litigatoris tenet, & non appellatur ab ea, vnde
trãſit in rem iudic. Et ſic omninò eſt modus iſte notorij diuerſus
38 ab his *ſup. de re iudic. cum inter uos.* † Notorium autẽ præſumptio-
nis ſecundùm Hoſtien. & alios eſt iuris euidentia euidenter præ-
ſumpta vt paternitas & filiatio, *ff. de in ius voc. quia ſemper. ff. de his*
qui ſui vel alieni iuris ſunt, l. filium. inſ. qui fil. ſint legit. tranſmiſſæ. Itẽ
conſanguinitas, *infra de diuor. porrò. in fin.* item crimen infamati
deficientis in purgatione, *infra c. proximo. de ſimo. inſinuatum. cum*
ſim. ponit Innoc. exempla de iſto notorio præſumptionis per ca-
nonem, *2. q. 1. de manifeſta. 32. q. 1. cap. 2. de emptio. & vendi. ad noſtrã.*
infra de pigno. illo vos. Prædicta deſcriptio notorij præſumptionis
non plus declarat quàm deſcriptum eſt, quare non placet dice-
re, notorium præſumptionis eſt iuris euidentia euidenter præ-
ſumpta: nihil aliud eſt dicere, quàm idem per idem, vt patet per
ſeq. Item verbum iuris infert, quòd notorium præſumptionis ſit
notoriũ iuris, & ſic non ſunt ſpecies diuerſæ, cùm per differen-
tiam aliquam non diſtinguantur, quæ autem ſequuntur ſunt ex-
empla, quæ non faciunt differẽtiam ſpecificam, ſed indiuiduo-
rũ, vt per ſe patet: per prædicta iura videtur mihi, quod id quod
ſuprà dictum eſt, notorium iuris poſſe dici præſumptionis, quia
quòd ita ſit, prout quis confitetur, vel vt probatur, vel prout ſen-
tentia eſt lata, procedit à præſumptione iuris: nã & aliter poſſet
ſe veritas habere, vt *ſupra* dixi. Et inde videtur, quod congruen-
tius diceretur, quòd notorium præſumptionis eſt factum vel dictum
ex publicis circumſtantijs à iure pro veritate acceptum, & ſi ali-
ter veritas eſſe poſſit, vt in prædicta *l. res iudicata. & in decre. porrò.*
in fi. cum ſim. Tamen tale notorium præſumptum diuiditur inter
iudiciale & extraiudiciale: de iudiciali intelligitur quod dictum
eſt de notorio iuris, de extraiudiciali, quod dictũ eſt de notorio
39 præſumptionis. Secundò hic quæro, † an in notorio præſumpto
requiratur iuris ordo & de iudiciali non eſt quæſtio in eodem
iudicio: qualis enim ſit modus procedendi poſt confeſſionem,
probationem, vel ſententiã iuris, eſt certum, & ſi in alio iudicio
ſup eo, quòd ſit in alio factum notorium litigaretur etiã planum
eſt, quod tunc iuris ordo eſt ſeruandus, facit *prædicta decre. ſicut. de*
re iud. & quod dixi *ſup. de reſti. ſpol. cum ad ſedem.* de ordine ſeruãdo
in cauſa appellationis iura clara ſunt. Si autẽ quærit de notorio
præſumpto extraiudicium, dicit Inno. quòd idem ſcribũt alij, quod
in notorio præſumptionis neceſſarius eſt ordo iuris, ſed ſufficit
probare circumſtantias, & ſi non probetur factum, *arg. in præ-*
ced. decre. tertia. 2a q. 1. c. 2. videtur mihi, quòd intellexerit, quan-
do circunſtantiæ non erant publicæ, vt tunc ſit neceſſarius ordo
iuris in probatione illarum, quib. probatis habeatur notorium
præſumptionis, ſed ſi benè conſideretur, erit tunc notorium
præſumptionis iudiciale, in quo vt dixi ius in ordine eſt clarum.
Sed quod de notorio præſumpto extraiudiciali, credo ſine præ-
iudicio melioris iudicij, quòd ordo iuris non eſt neceſſarius quan-
tum ad libellum & lit. conteſta. ſed ſi iudici non conſtat, proba-
ri deberet ei notorietas, non dico per probationem circunſtantia-
rũ facti de neceſſitate, ſed ſatis erit teſtes dicere, quod omnis vel
maior pars perſonarum loci ita affirmant, & ita aſſerunt, ſcil. cir-
cunſtantias, ex quibus id præſumitur, puta quod talis habet vel
habebat talẽ pro filio, & ipſe talis habebat dictum talem pro pa-
tre, & quòd ita dicebatur haberi & reputari ab alijs, nec audiuerunt
cõtrarium dicentes idẽ in ſimilibus. Sed vbi ageretur ſuper actu
præſumptionis, non tamen quòd illud diceretur notoriũ, tunc rectè
procedit dictum Doctorum, & oĩs ordo iuris eſt neceſſarius, ſed
ſatis eſt circunſtantias, ex quibus oritur præſumptio, probari, etiã
per hoc factum erit ordinè non neceſſarium in notorio præſum-
pto, in meo iudicio probatur apertè, imò videtur expreſſum, *2. q.*
1. de manifeſta per quod c. Inno. & alij exẽplificant notorium præ-
ſumptionis, & ibi dicit tex. quod nec accuſator nec teſtes nec or-
do iuris fuit neceſſarius: idẽ videtur expreſſum *ſuprà de fil. presby.*
quoniam & infra de diuor. 2. reſponſo. quod aut non ſit neceſſe, quòd
teſtes deponant de viſu circunſtantiarum, ſatis eſt, quòd de illis
deponant per dictum aliorum, eadem iura ſubtiliter intellecta
comprobant, etiam illud quod *infr.* dicam de notorio facti, nec
video nec intelligo quòd aliter deberet vel poſſet appellari no-
torium, ſi talium circunſtãtiarum per teſtimonium de viſu eſſet
opportuna probatio, vt infrà declarabo. † Nunc deſcẽdo ad no- 40
torium facti, quod deſcribitur, quod eſt factum ſic exhibitum
aſpectui hominum, quod nulla poteſt tergiuerſatione celari, *vt*
infrà c. vlt. & infra de verb. ſign. cum olim. vnde Vincen. dixit, quod
notorium facti eſt, quod commiſſum vel factum non dubitatur
ex populo vel maiori parte populi, non. n. exigitur totius populi
notitia, ſed ſufficit maioris partis, vt *inſ.* dicã. † Eſt aũt ſciendũ, quòd 41
notorium facti ſecundùm Doct. eſt triplex. Nam quoddam eſt
facti tranſeuntis & non redeuntis, aliud interpellan, aliud con-
tinui ſiue permanẽns. De notorio facti actus tranſeuntis exem-
plificat in Epiſcopo tranſeunte publicè ad aliam ſedem, vel cùm
quis publicè interfecit aliquem in platea, *ſuprà de elect. bona. ſuprà*
de tranſla. quanto. 2. q. 1. § quando autem. Et intelligas talia noto-
ria viuentibus illis, in quorum conſpectu iſtud factum fuit: licet
enim iſte dicatur populus, qui eſt hodie, & qui fuit olim. *ff. de iu-*
dic. proponebatur. 7. quæſt. 1. demque. tamen conſtat, quod non ſunt
eædem perſonæ, hoc verum, niſi continuata memoria id con-
ſentiret, ſicut dicimus notorium Chriſtum paſſum, *de cõſe. diſ. 2.*
ſemel paſſus. & c. ſeq. 1. q. 4. c. notandum. vel Conſtantinum fuiſſe, &
Troiam deſtructam, & ſimilia. Dixit tamẽ Vbertus de Bo. quod
non eſt bonum exemplum de occiſo in platea publicè, quia po-
teſt eſſe quod hoc non conſtat iudici, & accuſatus inficiatur. fa-
cit *2. q. 5. § vlt.* ſed iſtud non procedit, vt *infra* dicam. De notorio
actus interpellati patet de eo, quod fit publicè, & ſic repentur
cum interpellatione, vt eſt crimen vſurarij pub. *infra de vſur. cum*
tu & c. cum in diſtione. dicunt tamen quidam, quod tale crimen
eſt notorium actus permanentis, quod poteſt ſuſtineri, vt in eo,
qui eſt in ea reparatus publicè & continuè mutuatas vſuras re-
cipi. † De notorio facti actus continui exemplificatur, cùm cle- 42
ricus in carcere detinetur, *ſupra de appella. dilectĩ.* in detinente
publicè concubinam in domo, menſa, vel lecto, *2. quæſt. 1. de ma-*
nifeſta. & eò fortius ſi liberi vagiunt in eius gremio, *infra c. proxi-*
mo. C. de nupt. ſi vicinis 29. diſt. priuſquàm. 32. diſt. propoſuiſti. infra de
diuort. ſignificaſti. Licèt enim copula non poſſit eſſe notoria, quia
non fit ſub conſpectu hominum, ius tamẽ ſic ad hoc vehemen-
ter præſumit, quod id fore notorium reputat, & ideo pro noto-
rio facti habetur, licèt hoc caſu ex iuris præſumptione procedat
ſic intellectum hic, & *infra c. proximo cum ſimil.* Item in eo, qui
continuò perſequitur dominum ſuum contra fidelitatem, qua
ei eſt aſtrictus, *ſupra de elect. venerabilem. infra de exceſſ. prælatorum,*
grauem. Viſo quid ſit notorium facti, & quot & quib. modis di-
catur, quæro de multis. † Primò, qualiter notorium facti depre- 43
hendatur & cognoſcatur. Secundò an in eo ordo iuris valeat ob-
ſeruari. Tertiò an per iudicem ſine peccato ordo iuris in eo va-
leat obſeruari. Quartò de citatione & ſentẽtia ſpeciali an illa ſal-
tem ſit neceſſaria. Quintò an factũ quod dicitur notoriũ debeat
probari. Sextò an per duos teſtes probetur notorium. Septimò quid
debeant dicere teſtes, qui ſuper notorio deponunt. Octauò, an à
ſententia lata ſuper notorio poſſit appellari. Deinde interſeram
aliqua dubia, quæ prout melius potero expediã. Ad primum ve-
niens primò oppono, quòd quæſtio non procedat, cùm nil poſſit
propriè dici notorium, quia reo negãte res efficitur dubia, *C. qui.*
ad litem proclama. non licet. l. 3. ſed ſemper poterit negare etiam id,
quod dicitur notorium, ergo &c. Solutio. Quidã dixerũt, quod
eo caſu, quo reus negat, nõ eſt notorium: vnde reo præſente ſer-
uabitur ordo iuris, *ff. de cuſtod. & exhib. reorum. diuus. 2. q. 8. per totam.*
ſed ſi non fuerit præſens, vel receſſit, ſecus, ratione prædicta. Sed
hoc deſtruit omnia iura, quæ de notorio loquuntur, & deſcript.
quoque quas ſuprà dedi, vt per ſe patet. Dic ergo, quod negatio
rei non tollit notorium, vt per ſe patet: quia † verba veritatem nõ 44
immutant, *ff. de officio præſidis. illicitas. § veritas. ſupra de re iudicata,*
cum inter vos. ſi ergo reus negat ſimpliciter hoc nihil eſt. Si autem
aliquid proponit ad ſui excuſationem, tunc ſi id eſt probabile,
auditur, quia nulli eſt legitima defenſio deneganda, *ſuprà de offi.*
legati. ex parte. & de exception. cum inter. infra de accuſatio. qualiter. 2.
§ debet. & in Clement. de re iudica. paſtoralis. cum ſimilibus. ſed natu-
ra notorij quantum ad modum procedendi non mutatur: ſic
poſſet

Digitized by Google

poſſet intelligi, *2.q.1. Deus omnipotẽs.* Quod autem dicitur per negationem rem fieri dubiam, intelligendum eſt de probabili: ſed vbi ponitur notorium, non eſt neceſſe poni probabilis: ſed ſi negatur notorium, & iudici non conſtat, tunc erit probandum, vt infrà dicetur, quod ſi fuerit probatum, proceditur vt in notorio eſt procedendum. Si autẽ non fuerit probatum, apparet malè inchoatum negotium: vnde ſi iudex ad alicuius inſtantiã procedat, abſoluet reum ab illa inſtantia, quaſi inepta fuerit inſtantię petitio: ſed eum poſtea accuſantẽ, vel petẽtem apertè audiet iuris ordine obſeruato, *inf. de iudicijs, examinata.* & per hoc reſpondetur ad id quod videtur poſſe opponi de circuitu. Et prædicta non ſolùm in criminalib. ſed etiã in ciuilibus habent locũ, dummodò ciuile propoſitum probabiliter poſſet dici notoriũ, aliàs nõ eſſet dubiũ, hoc dico, quia tunc vtriuſq; eſt eadẽ ratio. qa &c. *ſup. de tranſla. c. 2. vbi aũt.* iudex inchoaſſet procedere ex officio, qd iuris, *inf.* dicam. Ad quæſtionem ergo veniẽs dicunt Doct. quod notorium facti deprehenditur ex tribus, ſcil. ex loco, quia id factum fuit in loco publico, vt *d. l. aut facta. de pœni. diſt. 1. aut facta. inf. de homi. ſicut dignum, Inſt. de iniur. §. atrox.* Secũdò ex multitudine, quia omnes vel maior pars perſonarũ loci fuit præſens, ita quod id percipit. *2.q.1. cœlum 23.q.4 cum quis. inf. de purg. ca. cõſtitutis* hoc teneas, quod etiã ex diffinitione notorij poſita benè probatur, licet quidam dixerũt de decem, quidam de duobus, quorũ probationes nõ concludunt: quidã tamen dixerũt arbitrarium numerum eorum qui habuerũt intereſſe, vt quid dicatur notoriũ, quia ratio non videtur iure expreſſa, *arg. ff. de iure delibe. l. 1. §. 1. ff. de verb. oblig. continuus. §. 1. & 2. inf. de offi. deleg. de cauſis.* primo reſpõſo, hoc poteſt ſuſtineri, ſi quæreretur quantum minor pars debet exercere, aliàs eſt expreſſum, vt *ſuprà* dixi. Tertiò deprehenditur notorium facti ex temporis qualitate: quia de die id factum eſt, non de nocte, 18. *q. 2. perniciosam. & in præal. lege, aut facta. de pœn. diſt. 5. conſideretur: & in prædicto c. ſicut dignum. de offic. deleg. conſuluit.* tamen in hoc conſideranda eſt qualitas actus, qui dicitur notorius, & quo ſenſu percipiatur, & vſus ſiue conſuetudo, & huiuſmodi, quæ diuerſitas temporum qualitates reſpiciũt, per ſe patet: vnde ſonus campanæ de nocte poſſet eſſe notorium concurrentibus alijs circumſtantijs: & hæc etiam probatur in prædictis

45 iuribus. Ad ſecundam quæſtionem, † qua quæritur, an ordo iuris debeat obſeruari. Reſpondent iure conſ. quod non, *2.q.1. manifeſta. & c. ſeq. & c. de manifeſta. & c. cœlum. C. de accuſa. ea quidem. ſuprà de electio. bona. infra de fil. presbyterorum. quoniam. de teſti. cog. ſuper eo. de diuor. porrò. de accuſa. euidentia. cum ſimil.* ex quibus colligitur, quòd accuſatio, denunciatio, petitio, litis conteſta. & probatio non ſunt neceſſaria: & ideo dicitur, quod in notorijs non eſt ſeruandus iuris ordo, qui debet in alijs obſeruari, vel non debet per omnia iuris ordo obſeruari, *ſuprà de iureiuran. ad noſtram. 3.* ſic poteſt intelligi de *accuſ. qualiter. 2. § ad corrigendos. de ſimo. licet Hely. poſt princ.* communiter tamen dicitur, quod ſi factum eſt notorium alijs, tamẽ omninò iudicis examinatio eſt neceſſaria, vt etiam dicit Gratianus, *2.q.1. § quãdo verò.* quod probat per c. *omnipotens.* quod ibi ſequitur, & hoc nõ eſt dubium, q iudici debet cõſtare ſaltẽ quòd ſit notorium, etiam ſi tunc examinat: ſic poteſt intelligi *ſup. de elect. bona. 1. c. venerabilẽ. & not. in prædicta decre. ad noſtram. 3. inf. de offi. dele. c. 1. lib. 6. & inf. de ſen. exc. ſolet lib. 6.* vbi eſt expreſſum. Et ita debet intelligi prædicta *l. ea quidẽ. canonizata. 4. q. 4. qua l. dicit,* q quidam voluerunt dicere, ſcil. quòd credatur officiali ſup notorio, ſed vult q audiatur officialis denuncians notoria ſine inſcriptione, vt *ibi* not. Quid aũt coram iudice ſit probandum, ſi reus nõ confitetur, *inf.* dicetur. Sed quid ſi eſt notorium iudici & alijs, puta quod factũ fuit aliquid in conſpectu iudicis & populi, vel maioris partis. Dicunt quidam, q ſi fuit factũ iudice ſedẽte pro tribunali, tunc nõ eſt neceſſaria alia examinatio vel probatio, ſecus ſi iudice nõ ſedente pro tribunali, hoc ſibi innotuit: & ſic intelligitur dictum Gratiani, *2.q.1. § quando autẽ.* vt *ibi* notatur, ſed Gratianus hoc ibi nõ dicit, ſed videtur velle, q quandocunq; ſit notum factũ iudici, & alijs, examinatio eſt neceſſaria quo ad probationẽ, niſi reus poſtea iudici cõfiteatur, & hoc multi fatentur, ſcil. quòd in partis abſentia probatio recipi poteſt, *ſup. de ap. interpoſita. § vlt.* & ſic eſt procedẽdum, cùm opponitur crimen notorium cõtra electum, *ſup. de elect. bona. 1. & c. venerabilem ſup. de proba. licet. inf. de accuſa. ſuper his.* & propter negationẽ eſt dubium, vt in *l. 3. C. quib. ad liber. procla. non licet:* ſed quia in conſpectu populi vel maioris partis id factum eſt, dicitur notorium, vnde poteſt mitem appellari: prędicti tñ communiter dicunt, q prædicti procedũt reo præſente & negante, vt eſt dictũ: ſed eo abſente dicta probationis receptio non eſt neceſſaria. Innocen. & Hoſt. *inf. c. proximo,* videntur variare in articulo, & qd magis eis placeat, non clarè colligo: idem dico de alijs, qui verba ipſorum ſcripſerunt, nec video rationem diuerſitatis quo ad ordinem ſeruãdum inter notorium præſumptionis & facti, vel inter notorium facti actus tranſeuntis, vel interpellati, vel continui ſiue permanentis in dicto caſu, quando eſt notorium iudici & alijs, licet quidam ſic inter prędicta voluerunt diſtinguere, Itẽ nõ videtur diſtinguendum, an iudici ſit notum, cùm ſedet pro tribunali, vel aliter, quia conſtat quod p ſenſus corporeos, quos quis habet vt priuatus percipit, licet iudex, ſiue ſedeat pro tribunali, ſiue non, *ſup. de feri. cũ cauſam.* ergo &c. Item ſi iudex ſedeat pro tribunali, tamen de eo quod fit coram eo iudicat ſecundũ finem, ad quem fit & non aliter etiam dato quod factum ſit iuris notorium coram eo, *ſup. de ordi. cognit. c. 2. inf. de excep. c. 1. inf. de accu. ſup his.* vnde ſi opponitur, quod maleficium committitur in ipſius ſedentis pro tribunali præſentia, id nõ eſt factum, vt per hoc informationem habeat de maleficio vt ipſum puniat: nec poteſt dici, quod propter hoc ſit factum in iudicio, vt eſt propoſitum, ergo &c. volunt ergo quidã dicere, quod ſemper neceſſariũ eſt, vt fiat probatio notorij iudici vt iudici, quantumcunq; ſciat vt priuatus, & ita intelligunt *dictũ §. quando aũt. & glo. quæ ſup. allegaui,* & quod no. *C. qui & aduerſus quos l. 1. in 1. glo. & ff. de in lit. iur. l. 2. in vlt. glo.* Ego puto ſine præiudicio melioris ſententiæ, quòd licet benè faciat iudex in hoc caſu probationes recipere, quod eſt tutum p id etiam quod *inf.* dicam, tamen non habet neceſſe hoc facere, ex quo ei ſic ponitur notoriũ iudici & alijs, informationem habet à iure, & ſic poteſt dici q eſt ſibi notum vt iudici, ſine alia probatione: & hoc volunt iura primò allegata, & facit *ff. de ferijs l. 2. ſi iam rogaa.* ſi corrupt. Itẽ ſi benè ponderabitur, nõ aliter eſt ſibi notum vt iudici parte abſente etiã cõtumace, ſicut ea præſente & negante. Item ſi aliter dicatur, ſequitur, q circunſtantias facti, ex quibus reſultat notoriũ præſumptionis de facto ipſo, neceſſe ſit probari coram iudice: quod nõ puto verum, vt *ſup.* dixi. Item ex cõtrario ſequeretur q ipſum factum, quod dicitur notorium actus trãſeuntis vel interpellati, etiam ſit neceſſe probari, quod etiã negant, qui tenent prędictam opi. & *inf.* probabo id non eſſe neceſſe. Scio, q pluribus videbitur hoc nouum, tamen videtur etiã fuiſſe de mente Inno. & Hoſt. *inf. c. proximo,* qui dicũt licèt iudici non ſit factum notorium, ſi ſiue res eſt notorium, tenet irreuocabiliter eius ſentẽtia. Ad tertiã quæſtionem breuiter

dico, † q ſi iudex ſeruat cõmunem ordinem in notorio nõ propterea irritus eſt proceſſus vel irritandus: ad hoc *Clem. de verb. ſig. ſæpè. in fi. ibi vide rationem, ſup. de electio. bona. 24. q. 1.* loquitur: ſed ſi partis intereſt, ne id fiat, & cõtradicit, peccaret iudex: puta ſi vellet, quòd benè probaret factum: idem in ſimilibus, nec puto inconueniens dicere, quod ſi hoc vel ſimile faceret cum partis diſcrimine, quòd pars poſſet appellare: quod not. *ſup. de iureiur. ad* 46

noſtram. lo 3. Circa quartam quæſtionem, ſcil. † an citatio ſit neceſſaria variauit Inno. mirabiliter *inf. c. proximo.* vnde dicunt quidam, quòd citatio eſt neceſſaria: & hoc velit *decre. ad noſtram: ibi, per omnia. & ibi, qui debet in alijs* &c. Ad idem, *3. q. 9. per totum 2. q. 1. nos in quemquã. C. quomodo & quando iudex. l. ea qua. ff. quæ ſen. ſine ap. re. l. 1. § item ex eo. & no. in decre. ad noſtrã. inf. de pur. can. c. pe.* Et hoc videtur *inf. c. prox. plus placuiſſe* Inno. niſi ſcãdalum vel periculum ſit in mora: & ita intelligit *decre. bona. ſup. de elect.* alij contra per *decre. quãto. ſup. de transla.* vbi hoc no. Inno. & facit *de re iudi. cum olim. gl. 2 q. 1.* quæ lectura dicit, q fortè facienda eſt citatio: alij dicunt, quòd ſi citatio nõ fiat, ſaltẽ debet fieri monitio: ſed planum eſt, quod illa habet vim citationis, *11. q. 3. iudicæ. 24. q. 3. de illicita. inf. de ſen. exc. ſacro.* Alij dicũt aut contra certã pſonam proceditur, & tũc neceſſaria eſt citatio: aut cõtra vniuerſitatem vel cõmunitatẽ aliquã, & tunc propter magnum periculum, quod imminet, ſi eſt notorium, q malè factum eſt, tenet ſententia citatione vel monitione non pręmiſſi, & ſic ſæpè ſeruat Romana curia. Ita poteſt colligi ex notorio per Hoſt. *in prædicta decre. cũ olim.* Mihi videtur, q delegatus cum procedit ſuper notorio, neceſſe habeat citare, *per decre. 1. de offi. deleg. lib. 6.* & quod ibi not. Inno. & alij: nec. n. aliter benè de perpetuatione iuriſdictionis apparet: de ordinario idem credo, ſi primò nõ erat ſibi notum eſſe notorium: aliàs videretur poſſe defenſiones ſubtrahere, per id quod habetur de *exceptio. cum inter. in pra. Clem. paſtoral. de re iudic.* ſed vbi non habet neceſſe probationes recipere ſuper notorio, puto ſententiam non eſſe nullam, licet primò non citauerit, & ſic intelligatur *decreta. quanto. & c. cum olim. & opin.* Innocen. quam ponit in

decreta.porrò. honeſtius tamen eſt & tutius, quòd in omni caſu fiat citatio vel monitio. An verò neceſſaria ſit ſententia, glo.*ſup. de teſti.cog.ſup eo.& de diuor.porrò.& de purga.cano.c.pen.* tenet quod ſic. Inno.contra, *infra de verb ſignifi.ex parte.* primò, dic quod non eſt neceſſaria ſententia in ſcriptis & ſolemnis, vt not. *in Auth. vt iudi.ſine quoquo ſuffrag.§.neceſſe autem, col.2.in gloſſ.ſine libello.* vnde eſt ſatis, quòd fiat præceptum: ſed adhuc opponitur, quod hoc videtur detrioſorum, quòd ſufficiat monitio, cùm illi neceſſariò non pareatur ſine iuſta cauſa non parendi, *14.q.1.quia.ſup.de præſumpt.c.vlt.* ſed citatus habet neceſſariò ſaltem excuſationē proponere, *ff.de iudic.ſi quis ex aliena.de ap.cum parati.* Sol. etiam monitus debet parere, vel ſe excuſare, *ſup.de reſcri.ſi quando.* licet quidā dicāt illud de honeſtate, ſed hoc caſu non videtur dubium, quia tale præceptum habebit vim ſententiæ, ſicut dicimus cùm fieret in confeſſum, *no.de elect.dudum.2.de verb.ſign.ex parte primi.* Quid ſi citatus non venit, nec mittit? planum eſt quod procedi poteſt, ſed ſi non probabitur notorium, & remanet infamia, locus eſt purgationi, *infra de purg.cano.c.penult.* Sed nunquid iterato tunc citabitur ad purgationem. Inno. dicit quod ſic, alleg *infra de ſenten.excom.ſi verò.* melius facit ſecundùm Hoſti. *infra c.proxi. de hære.excommunicamus.§.1.& prædicta decre.pen.de purga.cano.& eod.tit. cum inter.* & hæc ſunt clara. Sed quid ſi abſens habens excuſationes legitimas, quas benè nouit accuſator, ſed ipſas tacet? Solu. valet nihilominùs ſententia contra ipſum abſentem & contumacem lata, ſed reo prouidebitur ſecundùm formam legis, *ff.de iudic.ſi prætor.ſupra de ſenten.& re iudic.c.cum Bertoldus.* Ad quin-
48 tam quæſtionem, † an factum, quod dicitur notorium, debeat probari? Videtur dicere Innoc. quod ſic, vnde dicit, quod teſtes debent dicere duo, videlicet ꝙ viderunt id, de quo teſtificantur fieri, & quod tot alij erant præſentes, quod crimen notoriū factum fuit, aliàs cùm nō probaretur crimen eſſe notorium, nec ꝑ conſequens ad ipſorum dicta deberet quis condemnari, ꝙ ſi fieret, ſententia eſſet nulla, quia lis eſt conteſtata, *vt lit.non conteſta. in rubro & in nigro.C.de ſenten.prolatione.* Vinc. contra Spec. *in Spec. de notorijs criminibus ad fin.* dicit, quod prima opinio eſt vera, quādo iudex procedit ad petitionem alicuius: ſecunda, quando ex officio inquirit. Mihi videtur ſimpliciter dicendū, quod ſufficit probare qualitatem iſtam, ſcilicet quod eſt notorium, vel maior pars populi loci aſſerunt pro certo publicè id factum fuiſſe, vel eſſe, & quod ne etiam inficiationi fuit, vel eſt locus, nec contrarium aſſeritur ab aliquo, & ſic probant clarè notorium etiam facti: hoc apertè probatur ex diffinitione notorij *ſuprà poſita.* con-
49 ſtat autem, quod † cui competit diffinitio & diffinitum, *27.q.2. in princ.inf.de cele.miſſa in quadam.* Item ſuperflua ſunt reſecanda, *de offi.delega.cum contingat.C.de probatio.ad probatio.ſuprà de probatio. c.2.* ſed ſi diceretur teſtes de facto, vt dicebat Inno. ſuperfluo diceretur de notorio quantum ad condemnationem faciendam, vt eſt notum. Item ſicut aliquo poſito incluſa in illo poſita intelliguntur, ſic & aliquo probato incluſa intelliguntur probata, *de offi.delega.prætereà.& c.prudentiam.§.penult.& vltimo.& c.cum ſuſpicionis.de re iudi.ſicut Inſtit.de fid.iuſſo.in fi.C.de contrahen ſtipula.l.1 ff. de verbor.oblig.* ſciendum, ſed notorium facti includit factum verum, nec enim ſciri poſſet vel cognoſci, quod non eſt vel non fuit, *ſup.de elect.bonæ.de probatio.quoniam contra.de conſti.cum acceſſiſſent.de deſpon.impube.ad diſſoluendum.cum ſimilibus.* & benè probatur hæc opinio *inf.de purgatio.canoni.cū dilectus.verſ.dicitur enim.* & ibidem tenet Hoſtien.quod fortè fuit de mente glo.2.*ſupra de iureiuran.ad noſtram.3.* Nec obſtat, quòd deberet dicere ad hoc vt procedatur ſuper notorio, quia iam proceditur, vnde illud eſſet præponere currum ante boues. Item non eſt verum, quod illud dicere quātum ad factum inferat, quòd procedi poſſit vt ſuper notorio facti, & per prædicta eſt ſatis iam expedita ſeptima
50 quæſt. † Ad ſextā quæſtionem dixerūt quidam ꝙ per duos teſtes non probatur notorium, per *c.inquiſitionis.in fi.infra de accuſa.ſed in glo.2.q.1.§ quando autem.* Breuiter & communiter concordant oēs, quod per duos idoneos teſtes probatur notoriū ſicut & fama, *ſup.de teſti.tam literis. inf de accu.inquiſitionis.& teſtamentum.C. de bo.poſſ.l.bonorum.C.de fideicommiſſis,* quæſtionē. & per duos probatur ſubſcriptio trium teſtium, *C.de fide inſtru.comparationes.capitulum inquiſitionis.* non dicit quòd duo nō probent infamiam,
51 ſed quod non infamant. † Super vltima quæſtione variè locuti fuerūt Doctores, tamen iura dicunt, quod notorius criminoſus nō auditur appellans, *ſup.de ap.cū ſit.in fi.& c.peruenit.inf.& c.cōſuluit & c propoſuit. inf.& c.cū ſpeciali.& eo.tit.cū ſit Romana.§ fin aūt. lib.6.* Breuiter puto, quod ſi iudex proceſſit ad ſentētiam abſente non citato, etiā in caſu, in quo ſentētia non eſſet nulla, ſecundū ea quæ *ſup.* dixi, ꝙ reus poterit appellare, ad decre. *cū ſit Romana.* reſp. vt *ibi*, vbi no præceſſit requiſitio, fore ius ſecundū prædicta, cùm propter omiſſam citationē ſententia diceretur nulla, & qa à nulla ſententia benè poſſet appellari *ff de appel.l.ſi expreſſim.* quo caſu iudex habebit probare id notoriū coram iudice ad quē. Et idem ſi ante ſententiā reus proponit defenſiones ſuas legitimas, quas iudex nō admittit, & propter hoc ante ſententiā reus appellet: & hoc eſt ſibi tutius, ſi quod dicam *inf.de accuſa.qualiter.2.* Sed ſi citato reo probationib. receptis vel nō receptis vbi eas recipere non tenebatur appellat à ſentētia notorius criminoſus non auditur, & ſic intelligo iura prædicta. Et licèt illa iura loquantur in criminibus, non eſſet fortè abſurdū idem dicere in ciuilib. verè notorijs, licet non ſit clarè expreſſum, tamen eadē videtur ratio, *ſup de confir.vti.vel inut.cum dilecta.* veruntamen non eſt eadē ratio puniendi crimina maximè notoria, quòd reſpicit publicam vtilitatē, & mandandi ſentētiam executioni in ciuilibus, vt eſt no-
rum. Per prædicta ſoluitur quæſtio, † an ſententia lata ſuper no- 52
torio non expectato decendio poſſit executioni mādari: quia in caſu, in quo non poteſt appellari, vanū eſſet dictum tēpus expectare, cùm tēpus illud detur ad deliberandum, *2 q.6.anteriorum.* ſed nunc deliberationi non eſt locus, fruſtrà enim differtur quod expectare non prodeſt, *ff ad Vellei anū. aliquando.§.vlt.ff.de acq.hæred.cum hæres.§.ſi.de Carbo.edic.l.1.de regularibus, licet.cum ſimilibus.*

REPETITIO
IN CAP. VESTRA. DE cohabi.cleri.& mulie.

Præclariſſimi I. V. C. D. Antonij Butrij.

SVMMARIVM.

1 *A clerico fornicatore nō notorio licitè audiuntur diuina, & eccleſiaſtica ſacramenta percipiuntur, à notorio autem abſtinendum eſt.*
2 *Myſterium quid ſit & vnde dicatur: & quid miniſterium.*
3 *Dictio, cæterum, quomodo ſumatur.*
4 *Dictio, ſine, quandoq; ſtat priuatiuè, quandoq; incluſiuè.*
5 *Fornicarij vnde dicantur.*
6 *Allegare an ſufficiat generaliter*
7 *Canon vbi loquitur per verba imperatiua, illa verba ſunt præcepti.*
8 *Verbum, inquirere, ſumitur quandoq; pro inueſtigatione facti.*
9 *Clericus fornicarius ſuſpenſus, an intelligatur ſuſpenſus ſolum ab officio Miſſæ an etiam ab actu diuinorum.*
10 *Scire quis indubitanter illud dicitur, quod eſt notorium.*
11 *Concubina quæ dicatur, & vnde.*
12 *Concubinatus permittitur à legibus fforum, damnatur autem per canones.*
13 *Legere, & dicere, æquipollent, loquendo de ſcriptura.*
14 *Miniſtri infectio non inficit ſacramentum, nec gratiam ſacramenti.*
15 *Sacramenta ſunt purgatoria cunctarum cōtagionum & peccatorū.*
16 *Sacerdos quotidie non celebrans an peccet nu.35.*
17 *Prolatum vniuerſaliter debet reſtringi ad ſubiecta habilia.*
18 *Delictum quotuplex ſit.*
19 *Dictio, penè ſumitur pro quaſi, & notat miſturam proprietatis.*
20 *Non diffiteri ſumitur quandoq; pro confiteri.*
21 *Voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficium à non maleficio.*
22 *Fornicatoris notorij materia habet locum non ſolùm in presbyteris, ſed etiam in clericis.*
23 *Presbyteri appellatione an comprehendatur clericus, & econtrà.*
24 *Dictio. &, poſita inter duo adiectiua, non requirit in eodem ſubiecto concurſum copulatorum, ſed verificatur in altero, maximè quādo ſunt incompaßibilia.*
Huius eſt proprium iungere diuerſa: & eius natura quæ ſit, nu.ſeq.& quot modis ſumatur.
26 *Reſpondens de iure tenetur ad reſpōſum certū & indubitatum: ſic & legens in cathedra quantū eſt poßibile debet elicere & legere concluſiones veras, & mittere ſcholarem certum de eo quod ſentit.*
27 *Sacramenta eccleſiaſtica licet percipere à quolibet criminoſo tolerato & non notorio. ſecus à notorio. vt nu.1.*
28 *Allegatio generalis an ſufficiat.*
29 *Iudex ſententiando an debeat allegare quotam.*
Papa vel Imp. cenſentur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui.

30 Pro-

30 *Probatio quid ſit & quotuplex.*
31 *Miniſtri infectione an polluatur ſacramentum.*
32 *Presbyteri qui bene agunt, duplici honore digni cenſentur: oratio autem coinquinati vnico merito.*
33 *Obedientia melior eſt quàm victima, & quàm bonum perſuade.*
34 *Sacramenta an ſint purgatoria peccatorum mortalium.*
36 *Abſtinere an liceat à quolibet in peccato conſtituto, vt corrigatur,*
37 *Criminoſum occultum an liceat propria authoritate euitare, & an ab eo non deſiſtendo peccetur mortaliter.*
38 *Sacramenta nulla ab hæretico ſunt recipienda, præter baptiſmũ tempore neceſſitatis.*
39 *Sacramenta vbi ex voluntate recipiuntur, non obſiſtente neceſſitate iuris vel facti, an licitum ſit deſiſtere ab occulto criminoſo.*
40 *Suſpenſio magna quid operetur.*
41 *Criminoſus notorius omninò eſt vitandus, quãdo eſt ſuſpenſus à iure propter delictum.*
Quid in delictis grauibus quæ ex ſui ſubſtantia non imprimunt ſuſpenſionem delinquenti, an in talibus exiſtentibus notorijs licitum ſit credere: & an non credentes peccent. nu. ſeq.
43 *Suſpenſio quadruplex.*
44 *Crimen quodcunque graue & notorium cauſat irregularitatem, & ſuſpendit.*
45 *Regula à ratione non ab exemplis eſt ſumenda.*
46 *Recedere quando poſſumus à proprio Prælato, an liceat propria authoritate alium adire.*
47 *Notorium quotuplex ſit. nu. 61. & 63. & per tot.*
Probationum defectus iudicem repellit à iudicando, quia de occultis non iudicat.
48 *Occultum penè quid ſit, & quid occultum.*
49 *Inſtrumentalia immediata ſauentia ſini iudicantis quæ ſint.*
50 *Probationum gradus quot ſint.*
51 *Dubitatio quid ſit.*
52 *Suſpicio quid, & quomodo ad eam iudex inducatur.*
53 *Argumentum quid ſit.*
54 *Probationes per indicia quid operentur.*
55 *Probatio ex opinione quem effectum habeat.*
56 *Fides & credulitas iudicis eſt, quando ex deductis coram ſe animus eius tantum informatur: certam notitiam autem habet ex proprio inſtrumento, & immediatè rem oculis ſubijciendo.*
57 *Rumor in quo differat à fama.*
58 *Per probationes venitur ad fidem aut credulitatem.*
59 *Notorium omne id dicitur, quod iudici conſtat in iudicio per teſtes, inſtrumenta. vel aliter, & appellatur notorium iuridicum.*
60 *Probatio per inſtrumenta dicitur iuris merè poſitiui, iuris artificio introducta.*
62 *Notum & notorium quid ſit.*
64 *Notorium facti quid ſit.*
65 *Clarum nil adeò reperitur, quod ſi in dubium reuocetur, aliquam non recipiat dubitationem.*
66 *Notorij negatio an faciat rem dubiam.*
67 *Species facti notorij quotuplices ſint.*
68 *Notorium facti quid ſit. nu 75.*
69 *Notorium in quo differat à fama.*
70 *Notorium iuris quid ſit, & quotuplex. nu. ſeq. & nu. 77.*
Diffinitio debet conuerti cum ſuo diffinito.
71 *Probatio vt tranſeat in notorium, debet eſſe facta in iudicio.*
72 *Cald. opin. reprobatur.*
73 *Manifeſtum quid ſit, & in quo differat à notorio.*
74 *Manifeſtum & publicum an inter ſe differant.*
76 *Filiationis probatio difficilis, & impoſſibilis.*
78 *Confeſſio notorium inducit, quando eſt facta in iudicio plenario.*
Et quid ſi eſt facta in iudicio ſummario. nu ſeq.
80 *Confeſſio ad ſui eſſe non exigit telam iudicij, cum poſſit fieri ex abrupto.*
Et quid de confeſſione extraiudiciali. nu. ſeq. an inducat notorium.
82 *Vſurarius manifeſtus quis dicatur.*
83 *Sententia ferri non poteſt, niſi ex probatione vel confeſſione.*
84 *Sententia interlocutoria ex abrupto in iudicio lata an inducat notorium.*
Et quid de ſententia præcepti.
85 *Præceptum cum cauſa cognitione habet vim ſententiæ diffinitiuæ, maximè ſi præcedit lit. conteſt.*
86 *Notorium præſumptionis quid ſit.*
87 *Notorium circa quæ cadat.*
88 *Non factum an poſſit tranſire in notorium.*
89 *Notorij effectus qui ſint.*
90 *Notorium an excuſet ab accuſatione.*
91 *Confeſſio ſuperueniens in pendente iudicio facta, vt ex eadem tela poſſit ſequi ſententia.*
92 *Iudex in ciuilibus non ſupplet de facto principaliter agendo. quia vbi poteſt procedere ex officio, notorietas excuſat, vbi non poteſt non excuſat.*
93 *Iudici ſi eſt aliquid notorium iudicio inſtituto. an proficiat, dum tamen pars non fundet ſe agendo, vel excipiendo.*
94 *In notorijs an iudex ſuppleat de facto.*
Sententia eſt dictanda ad menſuram libelli & petitionis.
95 *Actor ſi petat beneficium, & reus confiteatur ſe iuſtè non tenere, ſi actor non probat ſuper eadem inſtantia, an priuabitur reus.*
96 *Actionis ex parte rei omnis exceptio dicitur annexa, ex quo illam perimit.*
97 *Notorietas an ſufficiet citationem & an excuſet à citatione.*
98 *Sententia nimium feſtinata & accelerata ſunt odioſa.*
99 *Defenſiones ſubtrahere non eſt in poteſtate iudicis.*
100 *Monitio an ſuccedat loco citationis.*
101 *Citatio an ſit neceſſaria, quando in conſpectu iudicis commiſſum eſt delictum.*
102 *Citatio an exigatur ad cognitionem ſuper notorio.*
103 *Proceſſus an vitietur, omiſſa citatione?*
104 *In notorijs an exigatur principium iudicij, ſcilicet libelli oblatio.*
105 *Petitio qualisqualis an exigatur in his, in quibus iudex procedit ex officio.*
Libellus non exigitur, vbi agitur materia peccati.
106 *Media iudiciorum quænam ſint: & an in eis exigantur ordinatoria aliorum iudiciorum,*
107 *Negatione ſit res dubia.*
108 *Iudex vbi non tenetur ad obſeruantiam iuris, nunquid ſi obſeruet, vitietur proceſſus.*
109 *In deciſorijs in iudicio quid obſeruandum,*
110 *Probatio in notorijs an requiratur.*
111 *Iudex ſi ad inſtantiam alicuius procedat, oportet probari notorium, ſecus ſi procedat ex officio.*
112 *Delicto notorio probato, probatur in conſequentiam delictum commiſſum eſſe, quia notorium non poteſt eſſe. niſi ſit commiſſum.*
113 *Notorium an habeat probari iudici quo ad hanc qualitatem, quod ſit notorium.*
Et an ſit neceſſ., quòd probetur factum ipſum.
114 *Proceſſus ſuper notorio an valeat non habita informatione de notorio.*
115 *Quæ in libello ponuntur quo ad modum procedendi habentur pro veris, ex quo per partes non negantur, & quo ad fundandam poteſtatem iudicis.*
116 *Non eſſe vel non apparere paria ſunt.*
117 *Teſtes de plano non iurati recipiuntur ſuper informatione legitimationis perſonæ.*
118 *Iudex de eo quod ſibi non conſtat vt iudici, iudicare non poteſt.*
Teſtes duo ſufficiunt ad faciendam fidem de notorio.
119 *Factum ſubiectum notorio, de quo conſtat in iudicio, conſtito quod quòd in iudicio ſit notorium, nunquid ſit probandum in notorio facti continui.*
120 *Notorium quando deſinat quid eſſe. & tranſeat in famoſum.*
121 *Notorium continui facti, & actus tranſeuntis an inter ſe differant.*
122 *Notorium confeſſionis an neceſſariò habeat aliter probari.*
123 *Notorium an aliquid operetur circa exceptiones & defenſiones, quæ occurrunt circa media iudicij.*
124 *Proprietatis exceptio regulariter non obſtat agenti poſſeſſorio.*
125 *Notorium repugnans ſentẽtia, an eam inficiet: & quid in manifeſto.*
Et nunquid excuſet à ſententia, & ſic initur: nu. ſeq.
Et an excludat remedia contra ſententiam. 127.
128 *Appellatio an admittatur in notorio probationis.*
Et quid in notorio confeſſionis.
129 *Cõfeſſus in criminali appellare poteſt. & an ſit deferendũ appellationi.*
Et quid in ficta confeſſione. & quid in confeſſione defuncti, an hæres à ſententia ſuper illa lata poſſit appellare.
130 *Reſtitutionis remedium an habeat locum in notorijs.*
131 *Notorium qualiter conſeruetur. ſi factum eſt continuum.*
132 *Crimen licet per pœnitentiam deſiſtat, non tamen deſinit notorium.*
133 *Notorium qualiter probetur, per quot ſcilicet teſtes, & qualiter deponere debeant nu. ſeq.*
135 *Publicè dicitur factum in foro publico etiam vno tantùm præſente.*
136 *Notorium fictionis præſumptionis quomodo probetur.*

137 *Actus factus coram iudice,qui ad hoc non eſt iudex, nec vt iudex ſe-
det,non dicitur factus coram iudice,ſed coram priuato,& ideo
Confeſſio facta coram iudice de re non litigioſa non praeiudicat con-
fitenti.*
138 *Iudex non poteſt pronũciare ſuper notorio, niſi de eo ſe informet vt
iudex ſedens pro tribunali.*
139 *Iudex ſi viderit ad feneſtram hominem occidi,non poteſt condemna-
re homicidam.*

VESTRA. Repetiturus hanc decretalem, quam aliàs repe-
tij in ſtudio Florentino, quæ materiam habet difficilem,
longam & prolixam, atque confuſè à Doctoribus traditam, in-
quantum ingenij mei paruuli modulus patietur, materiam re-
colligam, & neceſſaria ad communem lecturam pertinẽtia de-
clarare conabor, omiſſis ſuperfluis euidentalib. atq; præfationi-
1 bus aliis: Et in ſumma, hoc dicit. † A fornicatore clerico nõ no-
torio licitè diuina audiuntur, & eccleſiaſtica ſacramenta perci-
piuntur: à notorio autem abſtineri debet, nõ ob ſacramenti de-
fectum, ſed ob fornicatoris emendationẽ, & aliorum exemplũ.
Diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur conſultatio. In ſe-
cunda allegatio pro vtraque parte, *ibi, alicubi.* In tertia quaſdam
diſtinctiones ad ſolutionem præparandam præmittit, *ibi, cæte-
rum.* In quarta ſolutionem breuem ex diſtinctionibus conclu-
dit, *ibi, fine.* Secunda ſubdiuiditur in duas. In prima allegat ad ne-
gatiuam. In ſecũda affirmatiuam, ſecunda *ibi, aliis no.* Tertia ſub-
diuiditur in duas. In prima diſtinguit circa delicti qualitatem. In
ſecunda circa intentũ abſtinentis à fornicatorio. Secunda *ibi, itẽ
aliud.* Itẽ prima tertiæ partis ſubdiuiditur, quia primò diſtinguit
circa vnã ſpeciem notorij, & omninò occultum. In ſecunda ad-
dendo aliam ſpeciẽ notorij, i. circa eandem, & aliam penè occul-
tam diſtinguit inter notorium, & penè occultum. Iſtam decre-
talem Io. Cald. repetiit ponderando quodlibet verbum propter
materiæ difficultatem. Caſus. Quidam Epiſcopi conſuluerunt
Papam, an liceret audire diuina à fornicario. Et cauſa dubitan-
di ratio eis erat contrarietas duorum iurium. Quorum vnum
capitulum præcipit, & dicit, quòd nullus audiat Miſſam ſacer-
dotis, quem ſcit indubitanter concubinam habere. Aliud capi-
tulum dicit, quod non poteſt quis quantumcunque pollutus in
crimine adulterij diuina ſacramenta polluere, quæ purgatoria
cunctarum contagionum exiſtunt: ſumite ergo ab omni ſacer-
dote Chriſti myſteria, quia omnia in fide Chriſti purgantur. Et
primò videtur, quòd nõ liceat. Ex ſecundo videtur, quòd liceat
à fornicario audire diuina. Ad ſolutionem quæſtionis, Papa præ-
mittit triplicem qualitatem delicti, & in concluſione reſpõſio-
nis addidit quartam. Secundò præmittit duplicem intẽtum ab-
ſtinentis. De primo dicit, quod eſt dare notorium, & eſt dare oc-
cultum, & penè occultum. Notorium, de quo presbyter eſt cõ-
demnatus, vel de quo eſt conuictus, ſcilicet confeſſione. Et eſt
dare occultũ, vt quia nec probabile nec famoſum. Penè occul-
tum, vt quia probabile, nec famoſum, non tamen notorium.
Item abſtinens, quandoque abſtinet, vt quia credat polluta ſa-
cramẽta fornicarij ex ſuo delicto, quandoq; abſtinet ex intentu,
vt corrigatur fornicator. Concluſio autem reſponſionis fuit iſta,
quia credat polluta ſacramenta à fornicario, abſtinere diſtinctè
nõ licet, ſed quia abſtinet ex præcepto Eccleſiæ, & vt ille à delin-
quendo deſiſtat, licitũ eſt, quoniã ab Eccleſia non toleratur, vel
quia eſt de delicto cõfeſſus, & habet operis euidentiam. Ex qui-
bus concluditur, quòd à notorio fornicatore abſtinendum eſt,
ſiue ſit notorium iuris, vt per confeſſionem, vel ſententiam, ſiue
notorium facti, vt operis euidentia. Et hæc fuit mens capituli,
2 quæ patet ex c. *fin. infra eod. titu.* Lego literam. In textu *ibi.* † *My-
ſteria*) dicit Calde. id eſt, myſteria, quæ occultam ſeu inuiſibilem
& reconditam, vel ſecretam habent ſignificationem, vel intelli-
gentiam: & dicitur myſterium græcè, latinè ſacramentum, & de-
bet ſcribi per y. græcum. Sed miniſterium dicitur quodlibet offi-
cium, *ſup. tit. 1. c. 1. de renun. & niſi cum pridem in princ.* vel dignitas aut
perſonatus, *de elect. c. cum in cunctis. § inferiora. de conceſſ. præben. cap.
3 cum ſuper.* vel aliud beneficium, *infra tit. 2. c. quia nonnulli.* † *In text.
ibi, Cæterum*) hæc dictio eſt coniunctio copulatiua orationum,
vt hic, & in infinitis locis, non autem dictionum: vnde quando
ponitur in princ. orationis, vt *ſuprà de reſcript. c. cæterum. & de iura.
calum. cæterum, & de teſti. cog. cæterum.* intelligendum eſt aliam ora-
tionem præceſſiſſe. Quandoque ponitur aduerſatiuè *inf. eo. c. &
4 ſup. de fide inſtru. c. inter dilectos. verſic. cui contumabatur cæterum.* † In
text. *ibi fine.* eſt præpoſitio priuatiua, *2. q. 7. c. qui fine. 12. q. 2. fine, de
pœni. diſt. 2. fine.* Quandoque ſtat incluſiuè, *de maiori. & obe. c. ſolitæ.
6. diſt. ad eius vero concubitus,* vbi Archid. *de voto ope. num. c. 2.* vbi
hæc dictio replicatur, quandoque vtroq; modo ponitur, *vt inf.*
negatiuè includit, affirmatiuè priuat, quandoque eſt verbum, *11.
q. 3. antea verba. & c. nolite. 23. q. 1. in princ. ver.* Ex quib. colligo, quod
inſerta orationi. In tex. *ibi, Itaq;*) coniunctio illatiua, & infert ex
dictis, *1. q. 1. § ex his itaq;* & ita videtur aduerbium affirmandi. In
text. *ibi, Quanquam*) aliàs eſt coniunctio aduerſatiua, & ponitur
pro quamuis, *23. diſt. quanquã. de elect. c. quod ſicut. de cenſi. quãquam,
lib. 6.* niſi ponatur impropriè, *de or. cog. c. 2.* In † text. *ibi, Fornarij*) 5
dicũtur à fornicatione, quæ omnẽ carnalem & illicitũ concubi-
tum cõprehendit, *37. q. 1. § cum ergo.* In text. *ibi, quã. diu*) aduerbium
tẽporis eſt, *3. q. 2. tamdiu, de appel. quãdiu. ff. de ac. & ob. l. ſi. de acq poſſ. l.
firem.* de aliis dictionib. videas p Cal. Venio ad notabilia. † Not. 6
primò pro generali allegatione, ita q ſufficiat generaliter alle-
gare, ad hoc *inf. de prob. c. 2. 45. diſt. §. hinc etiã. 1. q. 1.* vt euidenter, *35.
q. 3. quidã. & q. 5. ver. quadam. 18. diſt. quoniã. de ſimo licet Ely. ver. nam
iuſta. de regula cum virum. de quo in* Spec. *de diſpu. & alleg. § porrò. ver.
in ſumma ſecundum* Io. Andr. & ſecundùm Cal. poſt eum dicam.
inf. Secundò nota, † q vbi canon loquitur per verba imperatiua, 7
vt nullus audeat videre, & ſimilia, q ſint præcepti, hoc patet hic
iũcto *c. nullus. & c. præter hoc. 32. diſt. de hoc 11. q. 3. rogo.* & plenius di-
xi de conſti. nam concupiſcentiã, & vide bonũ, & famoſum tex.
*in Clem. exiui de paradiſo. de verb. ſign. ver. cæterum, & vide glo. 6. diſt. te-
ſtamentum, ſuper verbo, humile. & ibi* Archid. *ſuper ea.* Tertiò nota,
† quod verbum, requirendum, aliquando ſumitur pro inueſti- 8
gatione facti, *de pœn. c. le. inquirendum, de accu. inquiſitionis, & c. qua-
liter. & quando* Quartò nota q prohibet omnes ex illa vniuerſali
nullus, vnde prohibentur parochiani, & nõ parochiani, & cõſe-
quenter ipſa concubina, & domeſtici etiã eius, qui nõ excuſan-
tur, licèt aliàs excõmunicato participare poſſint *de ſent. excom. in-
ter alia. 11. q. 3. quoniam multos,* puto tamen, q extraneos hoc ig-
norantes ad peccatũ nõ illaqueat, *de ſent. exco. a nobis, de cõſti. c. 2. &
de cõſt. c. vt animarũ, lib. 6.* Nota quintò, q hæc, phibitio nõ funda-
tur in fornicatore, ſed dirigitur ad obiecta, vt nullus audiat, p q
quidam volunt dicere, quod fornicarius non eſt ſuſpenſus dire-
ctò, ſed quadam ſuſpenſione indirecta, *dicam inf. & ini ſunt. infra
titu. 1. & de cle. excom. mi. ſi celebrat. & ſup. tit. 1. ſi clerici ornat.* † Sextò 9
nota ibi, quod prohibet niſi à Miſſa, per quod quidam dicunt, q
fornicarius non eſt ſuſpenſus niſi ab officio Miſſæ, & non ab a-
ctu diuinorum, vt dixit Innoc. *ſup. eod. titu. c. ſicut. ſed inf.* licet diui-
na, ideo communis eſt opinio, quod prohibitus eſt ab omnibus
diuinis, vt patet *ibi, à talib. offic. ijs. & ibi. myſteria & ibi, diuina myſte-
ria.* quod exponit Cal. i. *Miſſæ,* & aliæ horæ diurnæ: & nocturnæ.
& *ibi, eccleſiaſtica ſacramenta*, quod exponitur ibi Io. Andr. vt pœni-
tentia, ſacra vnctio, & ſimilia: & ideo Io. And. tenet ipſum ſuſpẽ-
ſum ab omnibus officiis. † Septimò nota, quod illud quis indu- 10
bitanter dicitur ſcire, quod notorium eſt: quod nota pro ſtatutis
quæ quandoq; exigunt indubitatam probationem, quia illa de-
bent eſſe notoria: dicã aliquid infrà. Octauò nota, † quæ ſumatur 11
hic appellatione concubinæ, quia dicitur quælibet, cum qua etiã
licita copula habetur. & contra votũ, & dicitur à con, quod eſt
ſimul, & cubo bas. lex appellat concubinã, quæ ſine nuptiis te-
netur in domo, quaſi in locũ vxoris, *ff. de ver. ſig. l. Maſſurim. 33. diſt.
§. 1.* vnde dicit Gratianus, q concubina dicitur, quæ ceſſantib. le-
galib. inſtrutis iuncta eſt, & cui cõiugali effectu, vel affectu inſi-
ſtitur, *ea. diſt. § concubinã* & licet talis † cõcubinatus permittatur p 12
legem ff. orum, de concu. per totum prohibetur tamen per *canones. 32. q.
4. §. nemo.* hic tamen ponitur largius cuiuſcunque conditionis ſit
mulier, & ſiue ſit vna, ſiue plures, vt *per totum hunc titu.* ſecun-
dùm Io. Cal. No. † quod legere, & dicere æquipollent, loquen- 13
do de ſcriptura: quod nota pro teſte, qui dixit, talis legit, alter di-
xit talis dixit: quia probant, niſi legere ſoret de ſubſtantia, *l. pri-
ma. §. ſed ſi lege. ff. de his quæ in teſtamen. delen. l. contra ſtim C. de fide in-
ſtrum. de priuileg. cum olim eſſemus.* Nonò † nota, quod infectio 14
miniſtri non inficit ſacramentum, nec gratiam ſacramenti, &
quia gratia non tranſit per miniſterium in ſacramẽtum, ſed im-
mediatè deſcendit à Deo in ſacramentum: ideo miniſter, vt mi-
niſter operatur vt fiſtula, ad hoc *1. q. 1. c. ſunt Chriſtus, & cap. omnia
ſacramenta, & c. vt euidenter. & c. cum ſcriptura, cum multis ſequentib.
& 15. q. vlt. c. ſi. de quo* per Inno. in *c. fraternitatis, de hæret. & de ſchiſma.
cap. 1.* Nota, † q ſacramenta ſunt purgatoria cunctarum cõtagio- 15
num, & peccatorum, quod dicunt Doct. venialium ſaltẽ, ſecun-
dùm Abb. Io. Andr. dicit, quod purgatoria ſunt etiam mortaliũ,
de conſecra. diſt. 2. cum omne. & hoc eſt verum pro aliorum, pro ſe autem
idem

idem in benè diſpoſito, & non celebrante ex contemptu, vel cū
affectu & voluntate peccandi, *de conſec. diſt. 2. quotidie.* per hoc di-
16 cunt quidam, quòd eſt † peccatum mortale non celebrare quo-
tidie, quia cùm ſacramentum ſit purgatorium cunctarum cōta-
gionum, & purget peccata, in alijs deſiſtens peccat contra chari-
tatem, & ad hoc optimè facit text. 1. q. 1. *ipſi. ad hoc c. ſacerdotibus. 31.*
diſt. credo, quòd ſacerdos ſi deſiſtat, ex eo quia ſe reputat indig-
num quotidie celebrare, non peccat, *vt d. c. quotidie.* Si deſiſtat ex
negligentia hoc ſciens peccat mortaliter: ſi verò deſiſtat ex qua-
dam leuitate, peccat venialiter, ſicut dicimus in illo: *Si peccauerit*
frater tuus in te, &c. vt not. Archid. 2. *quaeſt.* 1. *ſi peccauerit*, & quod di-
xi *de iud. nouit.* per hoc dicit Ioan. Andr. quòd non ſolùm viuis
prodeſt hoc, ſed etiam mortuis, 13. *quaeſtione 2. animae defunctorum.*
17 Decimò not. quòd † vniuerſaliter prolatum reſtringitur ad ſub-
iecta habilia, vt ab omni ſacerdote ſumere, id eſt, ab habili ſacer
dote, vide per Bart. *in l. 1. ff. de oper. noui nunc.* vnde ſecundùm Cal-
der. intelligendum eſt ſic, ab omni ſacerdote Catholico non ſu-
ſpenſo à iudice, vel à iure, *de offic. ord. c. quod ſedem, de praeſcript. c. re-*
mittentes, de ſimon. c. tanta. Venio *ad verſic. caeterùm.* Vndecimò not. hic
28 duplicem ſpeciem & qualitatem delicti: quandoque † eſt noto-
rium, & hoc duplex: quandoque eſt detectum confeſſione, vel
condemnatione: quandoque occultum, quod eſt quando quis
ab eccleſia toleratur, quod poteſt eſſe dupliciter: Primo modo,
prout toleratur, velit vel nolit, & hoc eſt occultum ſimpliciter,
prout diſtinguitur contra probabile. Secundo modo prout to-
leratur ſimpliciter, cùm poſſet opponi, & tunc dicitur penè oc-
cultum crimen, quod eſt probabile non notorium, vel quia fa-
29 moſum, vel manifeſtum. Et not. de dictione, † penè, quae ſumi-
tur pro quaſi, & quandam notat miſturam improprietatis, ſicut
& quaſi. Et nota, quòd ad hoc vt condemnatio inducat notori-
um, oportet quod ſit canonica, vt patet ex tex. qui duplicitatem
20 repetit, canonicè condemnatur. Duodecimò not. † quòd non
diffiteri ſumitur aliquando pro confiteri, *vide text. de poſtul. praelat.*
c. 1. de ord. cognit. cùm dilectus, de relig. dom. conſtitutum, vbi gl. vide gloſ. de
confeſ. c. fin. C. vnde vi. l. cùm quaerebatur, per Butr. & alios. C. de iur. iur.
calum. l. fin. quia non diffiteri ex contumatia non reſpondendi
confeſſionem inducit, & facit, quòd ſi iudice interrogāte, vt re-
ſpondeat, ſi tacet, habeatur pro confeſſo, & ad hoc *l. de aetate. §.*
21 *qui tacuit, ff. de interrog. act.* Item nota, † quòd idem factum trahi-
tur ad bonum, & ad malum, ſecundum propoſitum & finē vo-
luntatem agētis, & ſic voluntas, & propoſitum diſtinguunt ma-
leficium à non maleficio, *ff. de fur. l. qui iniuriarum. facit quod not. de*
colluſ. deteg. c. 1. c. cùm voluntate, de ſenten. excom. laudantur enim ad-
uerbia, & non nomina, vt dicit Ioan. Andr. nō ſufficit facere bo-
num, niſi & benè fiat. Et not. non licere deſiſtere à fornicatore,
quaſi ſacramenta coinquinet, ſed propter finem, vt corrigatur
ſic. Et not. arg. quòd auctoritas, ſi peccauerit, ſit praecepti, in con-
trarium poteſt adduci, quia ſi ſpeciale eſt in fornicatore, & ſi hoc
demum, quando eſt notorium, ſequitur quod aliàs ſecùs, vide,
22 quod not. *in d. c. ſi peccauerit.* Quartodecimò nota, † quòd mate-
ria notorij fornicatoris non ſolùm locum habet in presbyteris,
ſed etiā in clericis: vnde dato quod canones loquantur de preſ-
byteris, haec decretalis intelligitur etiam de clericis, & illos ca-
nones extendit. & pondera, quia facit pro opin. quòd notorius
fornicator nō ſolùm à Miſſa, ſed ab alijs diuinis officijs ſit ſuſpē-
23 ſus. Item pondera, quia † verbum clerici, ponitur, vt ſeparatum
à presbyteris, & ſic appellatione presbyteri non comprehendi-
tur clericus, nec è contrà. Quid de verbo, ſacerdotibus, *vide ſupr.*
ſi quis quā. & de verbo, clericus, *vide de filijs presbyt. literas, de cler. aegr.*
24 *cap. 1. lib. 6.* Ioan. And. & pondera bene, quia dictio, † &, quae po-
nitur inter duo adiectiua, non requirit in eodem ſubiecto con-
curſum copulatorum, ſed verificatur in altero, maximè quan-
do incompaſſibilia ſunt, vel quando ſuperfluae dictiones in eo-
dem ſubiecto iungerentur. Et dicit Calder. quòd dictio, &, non
ſtat propriè, quia proprium eius eſt iungere diuerſa, ſed clerici
appellatio, comprehendit presbyterum, igitur, &c. *ad hoc al-*
leg. de elect. quia propter. & c. eccleſia 2. ff. de condit. & demonſtr. l. ſi haere-
des plures. Inſtit. de haered. inſtit. §. vltimo, de verborum oblig. ſi quis ita. di-
cit tamen, quòd excuſatur auctor propter dubium tollendum,
quia cùm in materia canones ſpecialiter de presbyteris loque-
rentur, dato quod appellatio clericorum comprehēderet preſ-
byteros, tamen in materia, in qua ſingulis de presbytero fuit ha-
bita mentio, ad omne dubium tollendum fuit vtile de clericis
poni, & de presbytero ſpecificari, quod verbum certis caſibus
non includitur in verbo, clericorum. ad hoc quod notat Cald.
de conceſ. praebend. poſt electionem. & ne verba ſua † deſint, tractat 25
hic de copula, & dicit, quod eius eſt officium ſecundùm Gram-
maticos, quod ex verſibus his comprehenditur:

Aggregat, adiungit, informat, diuidit, vnit.
Explet, & exponit, eſt ſimplex, diſtribuitq;.
Aduerſumq; notat, ſuſpendit, denìq; firmat.

Aggregat in ſyllogiſmis, Adiungit, vt in geminatis, vt clerici ſūt,
& ego. Vnde idem ponit aliquando quod etiam 11 *quaeſtione pri-*
ma. Silueſter, *ff. de fund. inſtruct. l. Seia, §. Cato*, ſic poteſt ſine hoc
Informat, vt ſignificet ſubſtantiam, & qualitatem, & ſic vnum
de duobus adiectiuis reſoluitur in ſubſtantiuum: vt, *Arma vi-*
rumq; cano. quod notat Calder. *de celebrat. Miſſ. cùm Martha §. quae-*
ſiuiſti. Diuidit, vt Titius, & Seius legit. Vnit, vt homo ex carne, &
anima rationabili, *eodem titulo quadam.* Explet, vt talis eſt Socra-
tes, qualis & Plato. Exponit, *de probat. c. 1. de iure patron. nobis, de re-*
ſcriptis, paſtoralis. c. reſpon. ſuprà titul. 1. c. 1. Explet, vt Socratem lege-
re, & Platonem diſputare, eſt verum. Diſtribuit, vt Socrates, &
Plato legit. Aduerſumque notat, vt prius dixi. Suſpendit, vt ſi
Titius legit, & ipſe ſcribit. Firmat, *vt ibi*, ſicut & nos dimittimus.
quandoque ponitur copulatiua pro disiunctiua, ſed impropriè,
vt ſuprà eod. clerici, & c. final. & vide ff. de verborum ſignificat. de reſcri-
ptis, c. 2. pleniſſimè vide per Bartolum *ff. de iuſtitia & iure, l. omnes*
populi. vide quod ſcripſi in Clement. *in pleriſque, de elect.* non inſi-
ſto, nec potuiſſem niſi ſatisfacerem Calder. Decimoquintò not.
reſpondentem † de iure, arctari ad reſponſum certum, & indu- 26
bitatum, ſic & legens in cathedra quantum eſt poſſibile debet
elicere, & legere concluſiones veras, & mittere ſcholarem cer-
tum de eo, quod ſentit, & non in animo pugnantem. non ta-
men debet Doctor ſe nimium ad ſuam opinionem reddere ſe-
curum, ſed ſemper addere, vt ſibi videbitur, ſolius enim Papae
habentis poteſtatem legis condendae, eſt ſic abſque ſcrupulo re-
ſpondere. Cùm nihil tam indubitatum ſit, quod ſi in ſolertem
reducatur diſputationem, non fiat obſcurum & dubium, *in Au-*
thent. de tabel. colum. 1. Et ex hoc ſumitur loquendi modus, quan-
do Doctor loquitur inter opin. vt dicat, iſtam teneatis. Decimo-
ſextò, quòd † à quolibet criminoſo tolerato, & cuius factum 27
non habet operis euidentiam, ex facto notorio, vel iuris, lici-
tum eſt eccleſiaſtica ſuſcipere ſacramenta. Nota, quòd à notorio
fornicatore abſtineri debet ab eius ſacramentis, & diuinis, dum
tamen abſtineatur propter finem correctionis eius, & non pro-
pter defectum ſacramenti. Modo habetis notabilia ſubſtantia-
liter. Nunc ergo expediam quaſdam oppoſitiones, quae ſunt
quaſi quaedam praeludia ad declarationem textus, non intro-
mittendo me de materia notorij. Opponitur primò, & † vide- 28
tur, quòd non ſufficiat generalis allegatio, *C. ad legem Falcid. Au-*
thent. ſed cùm teſtator. Inſtit. de poena temerè litigant. in fin. de reſtitut.
ſpoliat. literas, verſi. 2. vbi apparet, quòd non ſufficit generalis al-
legatio, ſed oportet, quod ſit ſpecialis. Or concludendo aliquo
addito Calder. dicit, quod ſi quaeritur, an à iura condente, in-
quantùm recitatus alterius, ſit neceſſe allegare quotam? Dic
quod non, quia textus debet eſſe breuis, & ornatus, quem quo-
tae communiter deſtruunt. Item quia illi ſtandum, ex quo habet
poteſtatem legis condendae, non ergo eſt alia quota neceſſaria,
arg. de prob. Clem. 1. ff. de conſtit. l. 1. ſupra de re iud. in cauſis. Secundò
quaeritur, an iudex ſententiando debet allegare quotam? Dic 29
quod non, quia nec cauſam tutum eſt exprimere *de iudic. ſicut, de*
renunc. in praeſentia, de ſuſpect. tutoribus l. hoc enim, & in regula, in pa-
rum, de regulis iuris, libro ſexto, ff. de his, qui notant. infam. l. quod ait prae-
tor. §. ignorantia. ſi quaeritur ab allegante, an ſit quota alleganda?
ſi alleget Aduocatus coram Papa, vel Imperatore, non eſt al-
leganda quota, quia habet omnia in ſcrinio pectoris ſui, &
non eſt inuoluendus in verbis, *vt l. omnium. C. de teſtament. & c.*
1. de conſtitut. libro ſexto. ſaluo fortè, niſi eſſet vna lex ſingularis de-
nians ab alijs regulis, vel quando allegaret ad limitationem al-
terius iuris, vel legis communis, *argum. de fide inſtrument. c. paſto-*
ralis. Si allegaret coram alio, quàm coram Papa, ſciente ratio-
nes generales, & tunc leges generales allegandae non ſunt, ſed
debet allegari lex ſpecialis, quando eſt ſingularis, vel alia limi-
tans: ſi coram ignorante, oportet quod ita alleget, & quod i-
pſum inſtruat, non arctatur tamē Aduocatus ſemper exprimere
rationem, vel legem: immò cautius eſt tacere, *& in fin.* re-
ſeruare bonas rationes, & bonas leges, & ſufficit illas exprime-
re ad aures iudicis, ne per hoc inſtruat aduerſarium, vt cauilla-
tionibus opprimat allegationem, nihil enim tam indubitatum,
&c. *in Authent. de tabel. §. ſi verò. colum. 4.* & hoc dicit Specul. *ſuper*
Oo 4 text.

Digitized by Google

text. in notab. libus in tit. de diſput. & allegat. ſi quæritur, an conſulen-
ti ſit neceſſe allegare quoram, tangit Specul. *in tit. de requi. conſ.* §.
2. *verſic porrò* & dicit, quod non: Ioan. Andr. dicit, quòd practica-
tur, quòd ſi conſilium non exit ciuitatem conſulentis, fiat ſine
allegationibus, vt per ea quæ vidi, & audiui, ſic conſulo: ſi exit
ciuitatem, dicit tūc quod ſecùs, quia debet fieri cum allegatio-
nibus plenis, communia tamē omittere, & generalia, vt banum
eſt, quando ſcribit intelligentibus, ne ſuperfluitatibus allega-
tionum ſtomachetur conſilium legens, vt multotiens vidi. Ar-
guens autem in ſcholis ad ſui inſtructionē debet allegare quo-
tam, vt aſſueſcat. Sed magiſtro non eſt multum neceſſarium,
quia aſcendendo cathedram aſſerit ſe peritum, *ff. quod quiſque iu-
ris l. 2.* debet tamen, quando inducit, ſic inducere, quòd intelli-
gatur, poſſet enim falſo moneri: Si quæritur de magiſtro legen-
te, dic quod debet eſſe copioſus in allegando quotas, vnde de-
bet ſic legere, quòd certificet illum, cui legit, ſi certus eſt per li-
brum, alleget librum, ſi certus eſt per rubricam, illam ſufficit al-
legare, alioquin capitulum, legem, & §. & ver. ſi lex eſt longa, &
in canonibus non facimus miſturā libri cum rubricis, niſi quan-
do allegamus in 6. vel in Clement. Or in effectu ſufficit ſic alle-
gare, vt quis intelligatur. iſta non ſunt multum vtilia, igitur, &c.
30 Venio ad alia. Oppon. ſecundò, & † videtur, quòd alia proba-
tio quàm notoria indubitata dicatur, vt probatio per iuramen-
tum, vt 2. *quæſt. 5. nunc hic.* dic, quandoque ius exigit euidentiſſi-
mam probationem, & hæc notoria dicitur, *ff. qui ſatiſd. cogant. l. ſi
verò § qui pro rei qualitate.* poteſt dici etiam euidentiſſima proba-
tio, quæ conſtat inſtrumentu, vel teſtibus iudicialibus produ-
ctis, vt eſt text. *de probat. licet cauſam.* quandoque ius exigit euidē-
tem, & dicitur euidens, de qua conſtat teſtibus, & atteſtationi-
bus publicans, *de cauſa poſſeſſ. cùm olim, de his quæ fiunt à prælat. tua.
de reſtit. in integrum. auditis:* dicitur etiam euidens, quæ conſtat in
inſpectione literarum, circa quam nulla cadit hæſitatio, *de reſcri-
ptis, cùm contingat. 11. quæſt. 3. totum.* dicitur etiam euidens, quæ eſt
in promptu, & non exigit altam indaginem, *de exceſſ. prælat. lib. 6.
in verſic. in promptu.* & quandoque dicitur quæ inſpectione ocu-
lorum immediatè perpenditur, *de elect. ſi fortè, in gloſ. 2. libro 6.
de accuſ. qualiter, el 2. C. ſi minor ſe maiorem dixer. l. 3. ibi, præallegat. eui-
denter, & in Speculat. de inſtrumentorum edit. ad hoc. 3 quæſtione 6. hoc
quippe.* Quandoque exigitur euidens, & manifeſta: & de hoc ha-
bes gloſ. planam, quæ declarat, in quo differat euidens à mani-
feſta, *de verborum ſignif. cap. 2. lib. 6.* vbi gloſ. dicit, quòd propriè e-
uidens probatio dicitur, quæ notoria eſt, & per Archid. 11. *quæſt.
3. eorum.* quandoque ius exigit indubitatam probationem, &
habes textum *hic, & gloſ. quæ incipit, indubitanter, de exceſſ. prælat. in
ſexto.* & ibi dicitur, quòd indubitata propriè non facit iura-
mentum cum vno teſte: Quandoque exigitur apertiſſima, &
de hoc habetur textus cum gloſ. & Doctor. *de exceſſib. prælat. libro
6.* Quandoque exigitur liquida, & dicitur illa, de qua conſtat
probatione inſtrumenti, vel teſtium, vel de qua de facili conſta-
te poteſt, de depoſito, *cap. 2 in ver. qualitas. C. de tranſ. l. interpoſitas.*
hoc tamen tute lige ſecundùm ſubiectam materiam, ſi materia
eſt talis, in qua non poſſit de facili haberi probatio plena euidēs,
& plena dicetur probatio, probatio iuramenti, vt in dependen-
tibus à conſcientia. 2. *quæſt. 5. c. habet hic proprium.* Item indubitata
dicitur probatio per famam, & alia adminicula in probatione,
in qua non poteſt haberi probatio plena, vt dicunt Doct. *de præ-
ſcript. ſuper rubr.* Item quandoque hoc reſpectu dicitur manifeſta
p[illegible] indicia, vt dicit Archid. *de exceſſ. prælat. lib. 6 in ver. documē-
tu.* & eſt text. *in l patronum. ff. de probat. iuncta l. dolum. C. de dolo.* vbi
appellatur manifeſta, quæ ex indiciis ſumitur. Si eſt materia, in
qua poſſit haberi plena probatio in his, quæ ſunt maximi præiu-
dicij, exigitur probatio notoria iuris, vel facti, in his quæ ſunt
magni, exigetur probatio plena teſtium omni exceptione ma-
iorū. In his quæ ſunt modici præiudicij, ſufficiet ſummaria pro-
batio, & quandoque vulgi opinio, & ad hæc vide quæ ſcripſit
Bart. *ff. ſolut. matrimon. l. ſi conſtante.* & hæc ſufficiunt de ſecundo.
31 Oppon. 3. quòd infectione miniſtri polluatur ſacramentum, 1. *q.
1. ſic populus.* vbi dicitur, quòd quamuis ſua ſpecie videatur, tamē
quia tractatur per eum, qui pollutus eſt in anima, polluuntur o-
mnia, *ad hoc 24. q. multi.* vbi dicitur, polluimus itaque corpus Do-
mini, cùm ad altare accedimus indigni, & ſordidi mundum ſan-
guinem bibimus. Sol. re vera nullus polluit ſacramenta, vt hic
dicitur: quid enim firmum & ſtabile, ſi ſanctitas incorrupta cor-
rumpitur, *C. de epiſc. & cler. ſi quanquam.* nam mali tractando ſa-
cramenta ſe tantùm lædunt, cerea quidē fax accenſa aliis lumen
tribuit, & ſe conſumit, 15. *quæſt. vlt. c. fin.* Ad contra. dic, quòd pol-
lutus quātum eſt in ſe polluit ea, & per hoc polluit ſemetipſum,
& ſic loquuntur contraria, 19. *diſt. ſi fuerit.* ſecundùm Abb. & 81.
diſt. Maximianus. de cler. excommun. c. illud. Dicit tamen Hoſt. quòd
aliqualis eſt differentia collationis ſacramentorum non coin-
quinati, & coinquinati presbyteri, quia non coinquinatus fulci-
tur duplici merito, 1. *ad Timoth. 5. 15. diſt. c. ecct. in princ.* Qui benè a-
gunt † presbyteri, duplici honore digni habeantur. Oratio au- 32
tem coinquinati vnico tantùm merito, & ſic intelligit, 1. *quæſt. 1.
Chriſtus. & c. præced. & c. non nocet, & c. ſacerdotes.* nam facilius exau-
diuntur primi quàm ſecundi in peccatis relaxandis & remitten-
dis. Archid. etiam in illo *c. ſacerdotes. 1. quæſt. 1.* dicit, quòd quan-
tum ad eſſentialia in Miſſa, vt corpus Chriſti, vel realitatem ſa-
cramenti nulla eſt differentia inter bonum, & malum ſacerdo-
tem, quia à quocunque bonum operetur in ſe bonum æqualiter
bonum eſt, 15. *quæſt. vlt. c. vlt.* Quantum autem ad id, quod eſt an-
nexum ſacramento, & quaſi ſecundarium, vt efficaciam habeat
ex operante, melius eſt audire Miſſam boni ſacerdotis, quàm
mali, quia tunc non ſolùm habet efficaciam ex opere operato,
ſed etiam ex opere operante, id eſt ex deuotione & merito ope-
rantis, & celebrantis, & hoc inquantum eſt liberum audire Miſ-
ſam, vbi autem ex obedientia arctaretur ad audiendam Miſſam
mali, melius eſſet ex obedientia audire Miſſam mali presbyteri,
quàm boni, quia † melior eſt obedientia quàm victima, & quā 33
bonum perſonale, 8. *quæſt. 1. ſciendum, de maior. & obed. illud.* ſecun-
dùm Archid. hæc omnia procedunt in non præciſis ab Eccleſia,
ſententia iuris, vel hominis, ſed ſi præciſi ſint, non licet, *vt infra
dicam,* audire ab eis diuina. Oppon. 4. quòd † ſacramenta diuina 34
non ſunt purgatoria cunctorum. nam ſecundùm hoc in pecca-
to mortali, & veniali exiſtente celebrare liceret, ſi in ea diuini
officij celebratione cuncta peccata delentur, contra id, *infra eod.
c. fin. 6. diſt. c. teſtamentum.* Sol. dicit Abb. quòd purgatoria ſunt ve-
nialium, & non mortalium. Ioan. Andr. dicit, quòd purgatoria
ſunt mortalium, & venialium, *de conſecr. diſt. 2. cùm omne crimen.*
hinc eſt, quòd ſacerdotes dicuntur peccata populi comedere, 1.
quæſt. 1. ipſi ſacerdotes, cum c. ſeq. dicit Ioan. And. *hic*, hoc intelligen-
dum eſſe ſane, nec obſtat *de conſec. diſt. 2. quotidie.* Or aduertatu, ſi
quæritur, an in ſacramētis peccata purgentur aliorum fidelium,
& celebrantes, tunc inquantum ſunt capaces, id eſt, bono ſtatu,
vt quia non ſint in mortali conſtituti, omnia peccata purgātur,
quia proficiunt ad remiſſionem pœnæ temporalis, in quantùm
etiam ſunt in peccato mortali, ſatu purgantur, quia piè creden-
dum eſt, vt diſponantur facilius ad peccata relaxanda, & ad pœ-
nitentiam & contritionem de peccatis agendā, & ſic ritè diſpo-
nēdum, & hoc quo ad viuos. Si autem eſſent grauia, tunc ſi ſunt
mortui contriti, etiam tollitur pęna temporalis, aliàs non, *not. de
conſe. diſt. 2. & ſancta. 13. q. 2. quibus. & c. cùm grauia.* quo ad ipſos au-
tem celebrantes, prout ſunt in mortalibus conſtituti, nec pœni-
tent ſuſpenſi, quo ad ſe celebratione non emundantur à pecca-
tis, immò magis grauantur, quia iudicium ſibi manducant & bi-
bunt, *de conſec. diſt. 2. & ſancta. & c. qui ſcelerate.* ſi verò ſint in mor-
tali, tamen habent contritionem, tunc dicit Auguſt. *in c. quotidie.
de conſec. diſt. 2.* quòd non debēt celebrare, quod credo. Si autem
arctaretur ad celebrandum, nec haberet confeſſorem, ſufficeret
contritio ſufficiens cum animo ſaltem confitendi, cùm poterit.
Sed hoc non firmiter aſſero, quia text. Auguſt. hunc à celebran-
do repellit, ſuper aliquo grauanti peccato mortali, quod ibi q-
dam exponunt, ſi actu grauatur. Et hoc teneo, quod neceſſitate
non impellente peccat celebrando, quia nō dicitur perfectè cō-
tritus, ſi poteſt abſolui, & abſolutionem non petat: nec credo,
quod ſufficiat habere ſaltem intentum confitendi ſemel in an-
no, vt deleatur peccatum mortale, vt quidam dicunt *per c. omnis,
de pœn. & remiſ.* quia de iure antiquo ſemper cùm quis eſt in pec-
cato, non debet intrare eccleſiam vſque ad veſperam, id eſt, pœ-
nitentiam, *6. diſt. c. teſtamentū, vnde illud c. omnis.* quod venit in ſub-
ſidium, q̄ ſaltim debeat quis ſemel in anno confiteri, non facit:
hoc dico ſalua ſententia eccleſiæ: & ideo quàm cito facultas ſe
obtulerit, & ea non ſe offerente, cùm non neceſſitetur ad cele-
brandum, prius ad confeſſionem accedere debet quā ad altare.
Eo autem abſoluto, nondum acta pœnitentia proficit miniſte-
rium ad purgandam peccati pœnā, dum tamen intendat agere
pœnitentiam: & ſic poteſt intelligi, quòd q̄ñ eſt in actu poteſt cō-
tritus: *facit quod not. 50. diſt. de his in gloſ. magna, ver. ſed nunquid.* aliàs
nulla eſſet differētia inter mortale & veniale, cuius contrariū in-
nuit illa litera: text. *enim de pœn. oēs.* arctat ſolùm in anno. An ſal-
tem

Digitized by Google

tem cùm erat in peccato, opus erat lauacro pœnitentiæ, *6. diſtin. teſtamentum, c. autem, omnis,* ponit remedium ſubſidiarium, vt patet ex dictione, ſaltem, per hoc nõ tollit quin in mortali cadens ſi vult liberari arctetur ad lauacrum incontinenti dum poteſt, ſi eſt in veniali tantùm conſtitutus, ſi proponit non peccare, poteſt abſque abſolutione, dum tamen contritus fuerit accedere ad altare, & Chriſti agere myſteria, quia per ipſa clerici purgantur, vt ibi, *niſi ſpecialiter prohibeantur,* quia tunc ex contemptu accederent, & peccarent mortaliter, vt patent in polluto ex crapula, *vt not. 6. diſtinct. teſtamentum.* accedens non contritus venialiter peccat, dummodò veniale non ſit aſſuetum, vt not. Archid. *in dicto capitul. teſtamentum, in verbo, humiliter,* & dummodò non accedat ex contemptu, ſed ex quadam leuitate, & propoſuerit non peccare. Ex his deciditur quæſtio, de qua audiui dubitari,
35 an preſbyter † quotidie non celebrans peccet mortaliter. textus facit quod non, *de conſecrat. diſtinct. 2. quotidie.* vbi Auguſt. qui non laudat nec vituperat, qui quotidie celebrat. In contrarium, quia per ſacramenta peccata populi tolluntur, *1. quæſt. 1. ipſi ſacerdotes.* id eſt, peccata populi emendantur: hinc eſt, quod ſacerdotibus iniungitur, vt ſemper ſint ad altare. *31. diſtinct. ſacerdotibus.* & quia quotidie peccamus ſaltem in peccatis, ſine quibus infirmitas humana perſiſtere non poteſt, opus eſt quotidiana celebratione, *de conſecratione, diſtinctione ſecunda, iteratur quotidie.* peccat ergo contra ſe & proximum, non celebrans quotidie, & ad celebrandum quis obligatur, vt ad opera charitatis. Videre, credo, ſalua determinatione eccleſiæ, quod ſi deſiſtit humilitate quadam ſe reputans indignum, hic nec venialiter nec mortaliter peccat, *argum. d. c. quotidie.* Si verò propter grauitudinem peccati præterin deſiſtat, *idem, arg. c. ad eius not. 5. diſtinct. quia bonarum mentium.* Si verò abſtinet ex ponderibus peccatorum, in quibus perſiſtit, & exire poteſt, hoc aggrauat peccata, quia poteſt ſe facere dignum, ſentiens ſe indignum. Si abſtinet pigritia quadam, vel leuitate, dico hunc mortaliter peccare, maximè ſi ad hoc eſt obligatus ex ſuſceptione beneficij: eſt enim otioſus in vinea Domini, ad hoc quod not. Archid. *2. quæſt. 1. ſi peccauerit.* vbi habetur, quòd peccat mortaliter non iuuans fratrem monendo,
36 cùm poſſit. Op. 5. quòd liceat † abſtinere à quolibet in peccato conſtituto, vt corrigatur, & ſic propter hunc finem nedum à ſolo notorio fornicatore, quia cuilibet eſt dictum, ſi peccauerit in te frater tuus, *2. q. 1. ſi peccauerit, de iudic. nouit.* Soc. ſecundùm Innoc. & Hoſtien. Ioan. Andr. & Cald. in ſacramentis neceſſitatis, *de quibus habetur de tranſ. veniens, in gloſ.* non licet abſtinere à tolerans, & occultis, vt *hic.* In non toleratis, quia ſunt ſuſpenſi ſententia hominis, licet abſtinere etiam in ſacramentis neceſſitatis, immò peccant non abſtinentes, quia non obediunt ſuperioribus ſuis, *33. diſt. §. verum. no. de ſchiſma. c. 1. de hære. fraternitatis. & dixi de conſuet. quanto.* In ſuſpenſis verò à iure ſine hominis ſententia, ſi crimina, pro quibus ſunt ſuſpenſi, ſunt notoria facti euidentia, licet cuilibet eos euitare, etiam ſi à prælatis tolerentur, & idem de regularibus, quia iure dici poſſunt ſuſpenſi, vt *hic, & d. §. verum.* niſi fortè maxima neceſſitate imminente, *d. §. verum.* ſed ſi crimina, pro quibus ſuſpenduntur, ſunt occulta, licèt ſint grauia, vt homicidium, ſimonia, & huiuſmodi, euitari non debent, *de conſecr. diſt. 2. non prohibeat.* & idem in excommunicato occulto. *6 quæſt. 2. ſi tantùm, de offic. ordin. ſi ſacerdos,* ſecundùm Innocent. Hoſt. dicit tenendum in hoc quod not. *de ſent. excommu. cùm non ab homine, de temp. ord. ad aures.* & hoc in ſacramentis neceſſitatis. In ſacramentis autem voluntatis, quę qualia ſunt, habetur *de pœnit. & remiſ. omnis.* ſi velit abſtinere occultè propter finem, vt ſe corrigat, licet abſtinere à quolibet occulto fornicatore, & à quolibet alio criminoſo, quod puto etiam ſi non ſit ſuſpenſus, ſed ſi velit abſtinere publicè, ita quod ex abſtinentia induceret ſcandalum, à tali occulto non licet abſtinere etiam ad finem, vt pœniteat, nam & Dominus dedit corpus ſuum Iudæ, *de conſecr. diſt. 2. non prohibeat. & c. ſequent. 6. quæſt. 2. placuit, & 8 quæſt. 4. nonne, ad hoc, de ſentent. excommunicat. cùm non ab homine.* hæc ſunt quæ reperio à Doctoribus hic ſcripta. Concludendo iſtam materiam, quæ mihi viſa eſt ſemper perdifficilis, & in qua Doctores variè locuti ſunt, videnda ſunt duo. Primò, ſcilicet, an ſit licitum propria auctoritate à quolibet peccatore deſiſtere, & à ſacramentis eius. Secundò, an non deſiſtendo, peccet mortaliter, & ſic concludendo per caſus. Primus erit, † an ſit licitum recedere à
37 criminoſo occulto non ſuſpenſo, nec præciſo, vel non depoſito, in crimine tamen iacente, & an non deſiſtens peccet. Dicunt Doctores quod non licet recedere, & non peccat ab illo ſuſcipiens ſacramentum neceſſitatis, vel voluntatis, vbi neceſſitatur recipere, ſacramenta autem voluntaria, & quæ non neceſſitatur recipere, etiam non peccat ab eo recipiens. Et ſi deſiſtat, vt corrigatur deſiſtendo occultè, & abſque ſcandalo licet, & aliàs non licet, per iam dicta, non peccat tamen recipiendo, vt *hic.* Secunda caſus eſt, an liceat deſiſtere, vel peccet non deſiſtere à quolibet delinquente ſuſpenſo à iure, quia non reperitur aliqua ſententia lata contra eum, per quam ſuſpenſus ſit, occulto tamen, & colorato. In iſto eſt concluſio Doctorum, quòd licitum non eſt deſiſtere in ſacramentis neceſſitatis, & quæ de iure ab eis recipi debent, nec conſequenter peccat à talibus recipiens, per quod ſentire videtur, quod ſecus eſt in ſacramentis voluntatis, in quibus non neceſſitatur ad recipiendum. Hoſtienſ. dicit *de ſimon. per tuas.* quod nulla ſunt ſacramenta à talibus recipienda præter Euchariſtiam, & corpus Chriſti, & pœnitentiam, omnia alia ſunt potiùs omittenda, quàm ab eis percipienda, & ſic ſentit quod peccaret ſuſcipiens alia, exceptis illis. Innoc. *de hæret. fraternitatis.* dicit indiſtinctè non licere à præciſis ab eccleſia recipere ſacramenta quæcunque, fallit in baptiſmo tempore neceſſitatis, quòd licet tunc recipere ſtante illa neceſſitate ab hæretico, & fornicatore, *32. diſtinct. §. verum.* addit tamen Innocent. ibi, quòd ſacramẽta, quæ imprimunt gratiam, poſſunt recipi ab occulto præciſo, quia in talibus ſolus Deus operatur, & immediatè gratia à Deo infertur, *allegat 1. quæſt. 1. Iudas,* ſed ſacramentum conferens, executionem non. Innocent. *de ſchiſmat. c. 1 in gl. magna, verſic. hic autem.* plus tenet, quòd non liceat recedere ab occultis præciſis, & toleratis. Fallit hoc in excommunicato, & hoc propter periculum communionis: etiam fallit in notorio fornicatore, & in ſimoniaco, qui æquiparatur notorio fornicatori, & hoc, quia ab eorum obedientia licet recedere, *32. diſtin. §. verum.* Innoc. idem tenet in effectu *de ſimo. tanta.* ideo dicit, quòd etiam ab homicida occulto, & excõmunicato licet recipere eccleſiaſtica ſacramenta, nec vitari deberet, *6. quæſt. 2. ſi tamen. 18. q. 4. non prohibeat.* dicit tamen, quod in occulto, & occultè poſſet abſtineri, ad finem vt erubeſceret, & pœnitentiam ageret, *de ſen. excom. cùm non ab homine, gloſ. de præſcript. cùm non liceat, in ratione ſui.* quæ in fine tamen velle videtur omnes ſuſpenſos poſſe vitari, & liberè ab eis quem recedere poſſe: ratio enim, quia à fornicatore notorio, & ſimoniaco licet recedere, nõ eſt alia, niſi quia ſuſpenſi ſunt: ſuſpenſum ergo quemlibet vitare licet pro opin. quod ſpeciale ſit in ſimoniacis hæreticis, & fornicatoribus, facit text. *32. diſt. §. verum.* vbi Auguſt. ſuper Ioan. prohibet receſſum à quolibet peccatore, exceptis his tribus, quando ab eccleſia tolerantur, & ſic eſt veritas inter Doct. Breuiter in tanta varietate puto, quòd ſacramenta neceſſitatis liceat ab iſtis recipere, quanquam præciſis, & non peccẽt recipientes, vt dicunt Doct. *hic,* ex quo ſunt occulti, & hoc quando ex neceſſitate recipiuntur, ſiue neceſſitas ſit præciſa facti, quia non habent alios à quibus recipiant & imminet periculum mortis, ſiue neceſſitas temporis ſuſcipiendi ſit, ſcilicet ex debito iuris, vt quia Chriſti corpus aſſumi debet in Paſchate, *de pœn. & remiſ. c. omnis.* Fallit in hæretico, à
quo nulla † ſacramenta ſunt recipienda, excepto ſacramẽto baptiſmi tempore neceſſitatis, dummodò in formam eccleſiæ cõferatur, *30. q. 1. ſi quem fortè,* non tamẽ licet recipere corpus Chriſti in neceſſitate. ratio, quare liceat baptiſmum recipere à tali, & non corpus Chriſti, habetur per *gl. in §. ſed & illud, & dixi de cõſue. quanto.* Vbi autẽ nulla neceſſitas temporis, vel eccleſiæ impellit abſtinendo occultè ob finem, vt à peccato retrahatur, nõ video quare non liceat, cùm hoc modo ſolicitus ſit de anima fratris, non puto tamẽ peccare ſuſcipientẽ à tali, ſi ſacramentum eſt neceſſitatis ſũmæ, vt baptiſmus, quia quædã lata ſemper ibi dicitur eſſe neceſſitas ob pericula, quæ accidere poſſunt. Et hæc eſt cauſa, quare à talibus licitum eſt tantæ neceſſitatis ſacramenta recipere. In ſacramento autem pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſi ab alio aſſumere poteſt de iure, & ſine ſcãdalo, cũ non ſubſit neceſſitas facti ſiue iuris, quia habet curatus, ſcilicet Papam, Epiſcopum & preſbyterum parochianum, & parochianus ſit in peccato, ſatia credo, quòd peccet aſſumendo ab eo, cũ poſſit vitare, & non vitet talem ſuſpenſum, *6. quæſt. 2. ſi tantùm, & c. placuit. de ſent. excommun. cùm non ab homine.* nec ſcio excuſare, cùm non habeat conſcientiam firmam, quòd eſt ſuſpenſus à iure, & non toleratus, vnde occultè debet vitare, dum tamẽ non pandat peccatũ, & ſi ſic non vitat, peccat. in excommunicato hoc eſt expreſſum *infra de ſent. excom. cùm non ab homine,* ad hoc *6. q. 2. ſi tantùm, & c. placuit.* in ſacramentis verò voluntatis, ſcilicet ordinis, & ſimilium, 38

ſi ex

ſi ex neceſſitate iuris recipiuntur, exemplum *de ætat. & qualit. c. quarto.* vt quia ſuſcipit beneficium in eccleſia, in qua eſt penuria clericorum, & ſacerdotum, vbi compellitur ad ordines ſuſcipiendos, & tunc non licet recedere, ex quo occultus eſt, ratio eſt, quia neceſſitas eum excuſat: non enim bono modo recedere poſſet, quin manifeſtaret peccatum illius, quod fieri non debet, *de ſententia excommun. cùm non ab homine, cum ſimil.* & ita intellige Innocen. in c. 1 *de ſchiſmat. in glo. in verbo, irregularitas, & in gloſ. 2. magna, verſic. item ſi prælatus vtcum. allegat 6. q. 2. ſi tantùm, & c. ſequent.*

39 Vol[untari]a ſacramenta ſunt voluntaria, & ex voluntate recipiuntur, non ſubſiſtente neceſſitate iuris, vel facti, & tunc aliqui ſunt caſus certorum criminum, in quibus eſt licitum recedere, & certum liberè deſiſtere poſſe. Primus eſt in ſimoniacis, *1. quæſtione 1 ſi quis à ſimoniacis, & 32. diſt. §. verum.* Item in excommunicato, quia tales ordines à tali ſumi non debent, caſus eſt 9. *quæſt. 1. ordinatis.* Idem in ſchiſmatico, vt ibi, de quo tamen dic, vt *de ſchiſmat. c. 1.* idem in hæreticis, hos caſus, vel aliquos eorum ponit gloſ. *de præſcrip. c. cùm non liceat.* & Io. magis explicitè, 2. *quæſt. 7. c. ſacerdotes.* Addit ibi gloſ. alium caſum in non ſeruante canones, per text. 19. *diſtinct. nulli.* ſed comprehendit iſte caſus ſecundùm intellectum illius capituli ſub hæretico, per iam dicta, quia non ſeruans canones prætendens defectum poteſtatis in Papam hæreticus eſt. Ex quo prætendit Papam non poſſe condere canones. & ſic reſtringit illud cap. Ioan. id eſt, peccarent in tribus recipientes. In aliis caſibus maior eſt dubitatio, tamen ego credo, vt ſuprà dixi, quòd ſi ſubiectus velit recedere, vt publicet peccatum, non licet recedere, & ſi non poſſet recedere niſi publicaret, potius debet deſiſtere, vel non euitare, occultè autem non euitando cùm poteſt, peccat, de excommunicato certum eſt, *d. c. cùm non ab homine*, ſed de aliis poſſet eſſe magis dubium, ſed tamen idem credo, ex quo ius ligat fratrem etiam occultum, ita quod ſententia iuris damnat factum occultum, ſcilicet quando quis recedit occultè à ſuo parochiano, *de ſent. excom. c. cùm non ab homine, & not in Clem. 1. de hæret.* Ad fin. gloſ. hîc patet, quare hic nõ poſſit abſtinere occultè propter finem, vt deſiſtat à peccato, & non video cùm poſſit parere vit, nec aliquo iure ad hoc arctetur, quoniam ſi non deſiſtat, peccet, ita quod peccat non vitans, cùm poſſit occultè, & bono modo, & in excõmunicato eſt expreſſum *de ſent. excom. cum non ab homine.* Non obſtat 32. *diſt. §. verum.* quia inquantùm præmittit ab adulteris, & ſanctimonialium violatoribus recipere eccleſiaſtica ſacramenta, & à cæteris criminoſis, intelligi debet de occultis, de non ſuſpenſis, & non præciſis. In quantùm enim ſuſpenſi ſunt, repellit, & ſic excipit caſum ſimoniaci, & notorij: quare enim repellit à ſimoniacis, & notoriis fornicatoribus, non alia rõne, niſi quia ſuſpẽſi ſunt à iure, ideo vbicunque eſt ſuſpenſio iuris, debet vitari, aliàs eſt peccatum adolandi, & inobedientiæ, vt ibi dicitur, & quia prohibitum eſt talibus recipere, non dicas quia prohibitum ſpecificè in illis, ſed in aliis, vbi eſt prohibitum, quod cenſetur, eo quia ſunt ſuſpenſi, & de illis fecit mentionem, & non de aliis ſuſpenſis: exempli cauſa, & quia durum fuiſſet omnes caſus exprimere, & ratio generalis eſt ad omnes cauſas, eo ipſo enim quod ſuſpenſi, prohibitum eſt à iure ab eis ſacramenta recipere, quę prohibitio & ſuſpenſio in occultis, habet omnem ſuum effectum voluntatè: ergo & non ex neceſſitate ſuſcipientes peccant. Suſpenſio enim magna

40 † non ſolùm quo ad ſe ſuſpendit, ſed etiam qui ſuſcipiunt, & non ſolùm operatur præceptum quo ad ſuſpenſum nuda voluntate, cùm aliter facere poſſint non prodeundo peccatum. Item ex quo poſſunt eſſe ſoliciti de anima fratris euitando, vt deſiſtant, peccant hæc non faciendo, quia diligunt proximum, vt debent, ſed ratio non eſt generalis. Nec obſtat toleratio eccleſiæ, quia non dico toleratos quo ad ea quæ debent agi ex conſcientia benè informante, eò quod ius non tolerat, quod ſuſpendit, vt patet *de ſent. excommunic. cùm non ab homine. 6. quæſt. 2. ſi tantùm.* nec dicatur ibi ſpeciale in excommunicatione, quia ibi ratio eſt generalis, non enim in dependentibus à conſcientia attendimus errorem eccleſiæ, quando de conſcientia, & veritate informati ſumus, *de ſentent. excommunicat. inquiſitioni, de ſimon. c per tuas. de reſtit. ſpol. literas.* Item tolerare non operatur quo ad ſcienter, vt dicit Cald. *de re. iud. ad probandum.* vbi autem ab aliis talia commodè ſacramenta recipere non poſſent, quia neceſſitate iuris ad eos accedere coguntur, & ad alios accedere, non poſſet eſſe abſq; ſcãdalo, ab eis recedere nõ debent, nec poſſunt, ex quo ſunt tolerati, & hæc faciunt iuris neceſſitate, quia non poſſunt prodere peccatũ. Et ſic in effectu approbo Doct. ſententiam *hîc*, qui dicunt, quòd ſacramenta, quæ ab eis debent recipere, ſubaudito debito, & neceſſitate iuris, quia alios adire non poſſunt, à talibus recipere poſſunt, nec debẽt eos vitare, ad hoc *de conſec. diſt. 2. non prohibeat.* Nec obſtat, quod tolerare nõ operetur in ſciente, quia id verum inquantùm non facit ex neceſſitate. Nec obſtat, quòd recipiendo à talibus non recipiat executionem, vel gratiam, & ſic poſſint vitare, quia gratiam recipiunt, vt not. *de hæret. fraternitatis.* executionem etiam recipiunt, ex quo faciunt ex neceſſitate, & ſic poteſt intelligi Innocent. *de ſchiſmat. c.* 1. ſecùs ſi faciant ex voluntate, & ſic ſaluantur opiniones illæ, de quibus ibi. Hæc omnia puto in omnino occulto, contra quem non poteſt delictum probari, in occulto tamen, contra quem teſtes conſtare poſſunt, licet ab eis recedere comprobando delictum, *6. quæſt. 2. ſi tamen.* Et credo quod peccent non ſaltem denunciando, ex quo poſſunt ſuſcipiendo ab illis ſacramenta non ſummę neceſſitatis, vel neceſſitate ſumma non imminente: in aliis ſacramentis enim fouent fratrem in peccato, quem denunciare poſſunt, & hoc caſu etiam poſſet procedere opinio, quòd ſcienter à talibus recipientes ſacramenta non recipiunt gratiam, nec executionem.

41 Tertius caſus eſt, † quando quis ſuſpenſus à iure propter delictum, & eſt notorium delictum, & hic dicitur non toleratus, vt in notorio fornicatore, vt *hîc, & in c. fin. 32. diſt. §. verum.* & hoc tenet Innoc. vnde ſi quæritur, an liceat recedere ab eo, & an non recedentes peccent: dico quod tales poſſunt licitè recedere, quia recedunt auctoritate iuris ſententiantis, nec poſſunt dici tales tolerati, ad hoc *de temp. ord. c. fin.* vnde concludo hic ſecundùm Innocen. quòd ab omni crimine inferente ſuſpenſionem iuris ab officiis, vel quolibet actu licet à talibus deſiſtere, & tales vitare, etiam ſi à prælatis tolerentur. hanc concluſionem tenet Hoſtienſ. *de ſimon. per tuas.* vt recitat Ioan. Andr. in *gloſ. mag. ver. quid enim.* vbi concludit, quòd ab homicida, & notorio hæretico, & à quocunque notorio ſuſpenſo licitum eſt recedere, licet Innoc. ibi reſtringat hoc ſolum ad ſimoniacum, & notorium fornicatorem, vt *ibi* not. Ioan. Andr. *in verſic. hic etiam teneas, alleg. 15. quæſt. vltim. c. fin. & d. §. verum.* Sic debet intelligi glo. *de præſcript. cùm non liceat.* quæ vult omnes notorios ſuſpenſos euitandos. ſi habes in gloſ. *ſi ſint notorij*, gloſ. diceret contrarium, quinimmò ſola infamia cum ſcandalo tales impedit, vt eſt caſus *de homic. ex literis* vnde puto, quòd liceat recedere à quolibet ſuſpenſo notorio, & ſi non recedit, peccat, quia talis ſententia iuris prohibet alios, ex quo eſt ſuſpenſus quo ad ſe, & quo ad alios, ideo peccant non recedentes, *argum. 32. diſt. §. verum.* quinimmò plus ſi ſola fama cum ſcandalo ſit, non dico notorium, licitum eſt recedere à tali, *d. c. ex literis, de homic.* Quartus & vltimus caſus cæteris difficilior, & dubitatur ſæpè de eo, quid de delictis

42 grauibus, quæ † ex ſubſtantia delicti nõ imprimunt ſuſpenſionem delinquenti, nec procedunt ex diſpoſitione iuris delinquentis, tamen ſunt notorij, an in talibus delictis exiſtentibus, notoriis licitum ſit recedere, & an non recedentes peccent. Videtur primò, quod non liceat ab eis propria auctoritate diſcedere, nam ſpeciale eſt in crimine fornicationis, ergo in aliis ſecùs, vt *hîc*, ad hoc 32. *diſt. §. verum.* vbi ponit regulam, quòd nõ licet recedere à criminoſis, ante quam ſint condemnati, excipitur tantùm crimen notoriæ fornicationis, & ſimoniæ, ergo in aliis ſecus. ad hæc, 50. *diſt. ſacerdotes.* vbi ſpecialiter dicit de lapſis in fornicationem, quorum delicta, vel actus criminis manifeſtus eſt: hoc etiam dicunt Doct. *in gloſ. 1. quæſt. 7. ſacerdotes. ſuprà de præſcrip. cùm non liceat.* Et hanc opinionem recitat Innoc. *in fin. gloſ. magna, de temp. ordin. ex tenore, verſic. tamen alij dicunt, quod qualitercunque.* vbi dicit, quòd à manifeſtè delinquentibus licitum non eſt recedere, niſi ſecuta ſententia, & hoc propter ſcandalum, aliàs 8. *quæſt. vlt. nonne. 38. diſtin. conſulendum.* licet ipſi abſtinere debeant, donec diſpenſetur. Et ſecundùm hoc daretur

43 † ſuſpenſio quadruplicis ſpeciei. Quidam ſuſpenſi ſunt quo ad ſe propter ſe, vt iacẽtes in peccato. Quidam ſunt ſuſpenſi quo ad ſe, & alios propter alios, vt notorij fornicatores, & alij, qui reperiũtur à iure ſuſpenſi, & iacent in peccato. Quidam ſunt ſuſpenſi quo ad ſe tantùm propter alios, vt notoriè delinquẽtes, qui non reperiuntur à iure ſuſpenſi ſpecificè, & emendati. Quidam ſunt ſuſpenſi quo ad ſe tantum, & non quo ad alios propter ſe & alios, vt notorij delinquentes non ſuſpenſi ſpecificè iacentes in delictis. A primis licet audire, & non licet recedere. A ſecundis non licet audire, & licet recedere. A tertiis & quartis non licitè receditur, ſed & audire licet, donec tolerantur, & hæc opinio benignior eſt, quàm ſequens, & communior. Igitur puto breuiter eſſe veritatem,

Digitized by Google

tatem, quòd ſi crimen eſt graue, & notorium, in quo criminoſus iacet, & perſeuerat, credo quod liceat ab eo diſcedere, quia debet eſſe quis ſolicitus de anima fratris, ex quo notoriũ eſt, vt ad fructus pœnitentiæ retrahatur, quia eadem ſubeſt cauſa, quæ in notorio fornicatore, ad hoc *de iudic. nouit.* vbi occulto exiſtente peccato delinquentis nõ omnino tamen, primò moneri debet, ſecundò debet dici eccleſiæ, tertiò ſi ſe non corrigit, debet eſſe vt ethnicus & publicanus, id eſt, publicè euitari debet, vt exponunt Doct. *in d. c. nouit.* & allego ad hoc *2. q. 1. ſi peccauerit.* nam ex eo, quod tale delictum eſt eccleſiæ publicum, abſq; alia ſententia poſſum vitare, vt ethnicum, & publicanum: imò plus dico, q ex quo notorium eſt crimẽ, licèt ſe correxerit, debet vitari, quia
44 omne † crimen graue, & notorium cauſat irregularitatem, & ſuſpendit quem, niſi cum eo ex miſericordia diſpenſetur, vt cõcluditur in glo. ſummæ, 50 *diſt.* & ſic intelligũtur omnia capitula illius diſt. *vſque ad § quod not. ad hoc,* ſpecialiter facit 50 *diſt. c. 1. & c. de his.* qui text. aſſignãt duas rationes: Primò propter factam pœnitentiam, quia timuerunt antiqui patres, quòd illi non rectè pœnituerint, *facit ad diſt. benè vale.* Secundò propter ſcandalum quod in populo generatur talibus celebrantibus: hoc tenet glo. *de temp. ord. c. ex tenore.* & eſt caſus, *eod. tit. c. fin.* non violando literam, & tenet gloſ. *de renunc. c. niſi. § propter conſcientiam.* & ibi per Doct. & Innoc. *de temp. ord. c. ex tenore, in gloſ. magna, ver. idem ſi aliàs eſt notorium.* vbi aſſignant cauſam cano. quare prohibent, ſcilicet propter ſcandalum, quod oritur, ſi populus tam ſceleratos videat miniſtrare, niſi diſpenſetur etiam peracta pœnitẽtia. Iſti enim prohibentur etiam quo ad alios celebrare, niſi ſe correxerint & cum eis diſpenſetur: ideo ab eorum officiis, vt ſuſpenſis, eſt abſtinendum. Item, quia illi etiam peracta pœnitentia prohibentur celebrare, quod eſt proprium ſuſpenſionis, non quo ad ſe, ſed quo ad omnes, *vt in capitulis præallegatis.* ideo ſi diſpenſetur in talibus, ſimplex non ſufficit abſolutio, ſed diſpenſatio exigitur. nec dicamr hanc ſuſpenſionem irregularitatem quandam modo latam, quæ ſurgit ex accidenti ſcandalo, & ſimulatione pœnitentiæ ab illo enim vt dicit Innoc. *in d. cap. ex tenore.* non ſurgit quæcunque irregularitas etiam ſtricta: iure enim diuino nullus eſt irregularis, ſed acta pœnitentia licitè celebrat, vt patet 50 *diſt. § econtrà cum capitulis ſeq. vſque ad § quod not.* Tales autem irregularitates ſunt inductæ omnes à iure poſitiuo, id eſt, à ſanctis patribus, aut ob ſcandalum, aut ob ſimulationẽ pœnitentiæ, quanquam in aliquibus diſpenſent Epiſcopi, in aliquibus reſeruatio fiat Papæ, tamen quiſque ſtrictè irregularis, quia aliorum nõ ſequitur regulam, nec per hoc minus irregularis, & dici poteſt ſuſpenſus, quia inferior diſpenſet. hæc omnia dicit Inn. *in d. c. ex tenore.* Nec obſtat § *verum.* quia non exprimit de notorio fornicatore etiam ſimoniaco, quaſi in eo ſpeciale, ponit de ipſis, quod patet per rationem, quam ibi ponit, quia dicit eos vitãdos, quia
45 ſunt ſuſpenſi, ideò † ſume regulam à ratione non ab exemplis, *l. damni. ff. de dam. infect.* vnde vbicunque quis eſt ſuſpenſus debet vitari, ſi enim ille tex. ſic generaliter intelligeretur, vt loquimur, etiam ab homicida notorio licitum eſſet audire diuina, quod non eſt verum, *vt in cap. ex literis de homicid. regula ergo § verum,* debet intelligi de occultis, & non præciſis, licet exemplo loquatur de notorio, inquantùm loquitur de fornicatore, vt à quolibet notoriè delinquente velut ſuſpẽſo licitum eſt recedere, & per hoc peccant non recedentes, & ſic non obſt. § *verum.* quia non exprimit de notorio fornicatore, quaſi in eo ſit ſpeciale, ſed exempli cauſa, & regula, quæ præcedit, debet intelligi de non ſuſpenſis, ratio tamen, quæ ſubijcitur, eſt generalis, quia peccant ſuſpicientes à prohibitis, quia adulandi peccatum eſt nolle parere præceptis, &c. aliàs ſi ſimpliciter intelligeretur ſacramenta recipere liceret à quolibet irregulari, & ſuſpenſo etiam ratione delicti, quod abſurdum eſt, & contra omnes. Nec dicatur, licet tales ſuſpenſi dicantur, alij non prohibentur ab eis audire diuina, & hoc tantùm in notorio reperitur fornicatore, & ſic fit differentia, an ius ſuſpendat quem, & prohibeat audientes, & tunc licitè ſe ſeparent, quia eo quod prohibentur ſacramenta miniſtrare, & diuina ab eis etiam prohibentur alij ſuſcipere: hæc enim ſuſpẽſio iuris eſt, & approbatur quo ad alios. Non obſt. gloſ. præallegata, quia debet per alia iura ſuppleri. Non obſt. quod no. Hoſt. & Innoc. *de cle. excommu. mi. ſi celebrant,* quod tales ſuſpenſi nõ incurrant irregularitatem celebrando, quia hoc eſt quia regularitas non accumulatur irregularitati, vt dicemus. Et in defectu forte non eſſet peccatum dicere, quod irregularis diſpenſabilis ab Epiſcopo incurrat celebrando irregularitatem, in qua ſolus Papa diſpenſat. Nec ob. quod ibi ſubijcitur, quia iſti non incurrant ſicut nec hi, qui ſuſpenſi ſunt à confeſſoribus ſuis, quia ratio non eſt, & ſimilitudo per omnia bona, cum hi à iure, & non loco Dei ſint ſuſpenſi, illi
ſuſpenduntur loco Dei † & ad cautelam, & alia eſt ratio, vt ibi 46
ſentit Calder. Sed eſt dubium, an in caſibus, in quibus licet à ſuo prælato propria auctoritate diſcedere, liceat alium propria auctoritate adire. Hoſt. tenuit, quod ſic, de parochijs, *cap. 2. per hanc decre. ad hoc de tempo. ord. cap. eos qui lib. 6.* Sed contra facit, quod ibi no. nam ſpirituale eſt illo caſu in ordinante clericos alterius, dicit vt ſua auctoritate poſſint alium adire, *26. diſt. non exemplo. 16. q. 1. hoc etiam.* vnde tenet, quod non poſſit propria auctoritate adire, vnde recurrendũ eſt ad Epiſcopum, vel aliũ, qui hanc licentiam dare poſſit, ſecundum no. *de offi. archipresbyteri. c. 1. de pœn. & re. c. omnis.* ad hoc quod no. Ioan. And. *de priuileg. religioſi.* quod eſt verum, niſi neceſſitas immineat, cui eſt ſatisfaciendum ab aliquo eorum poſtea opportunitate captata conſenſum impetrando, *de pœn. c. licet, & c. fin. cum ſimil.* Expeditis præludijs neceſſarijs ad intellectum, nunc reſtat deſcendere ad materiam notorij: materiam hanc difficilẽ redigo, vel reduco ad ſex articulos. Primò, quotuplex eſt notoriũ. Secundò quid eſt notoriũ, & quid quolibet eius ſpecies. Tertiò circa quæ cadat. Quartò quod ſit effectus notorij. Quintò qualiter notorium cõſeruetur, & tollatur. Sextò & vltimò qualiter probetur, & in iudicio deducatur. Materia autẽ iſtam in cõfuſo tractauerunt *gloſ. 2. q. 1. § his omnibus, cum capitulis ſequentib. vſq; ad capitulum multi.* Inn. & Hoſt. *in c. ſeq.* & Spe. *in tit. de notorijs criminibus.* Legiſtæ patum habent, & vt dicit *gloſ. 2. q. 1. manifeſtè.* quotidie de notorio loquimur, quid autem ſit ignoramus. Venio ad primũ,
pro eius euidentia præmitto, † finem iudicãtis eſſe iudicare ſub 47
certo, & propter hoc debet cuncta rimari. *33. q. 5. iudicantem. de probat. in præſentia.* ad hunc autem finem venit, aut per certam ſcientiam facti, aut per fidem de facto, ſeu credulitatem huic fini certificandi. quædam ſunt media inſtrumentalia, & quædam obuiantia, quæ ſupponuntur ad defectum probationis, vel taliũ inſtrumentorum inſtrumentalia ſunt probationes, *de verb. ſignif. forus. de reſtit. ſpol. cùm ad ſedem. 2. quæſt. 1. per totum.* defectus ergo probationum iudicem repellit ab hoc fine iudicandi, quia de occultis non iudicat. *2. quæſt. 1. omnipotens, & c. vnum ex nobis, de offic. ordin. ſi ſacerdos. de temp. ord. ex tenore. 6. quæſt. 2. ſi tantùm Epiſcopus. & c. placuit.* remotis ergo probationibus, factũ vocatur occultum, & ſi remouetur in totum occultum, vocatur ſimplex, prout apponitur aliquo modo probabili, hoc autem ſoli Deo certum, & facienti ſecretorum omnium cogitator eſt, *24. quæſt. 3. dominus.* Deus enim, qui nullis indiget argumentis, omnia tanquam certiſſima nouit, *2. quæſt. 1. vnum ex vobis, de vſuris in ciuitate, in fin.* omnia iſta iudicio Dei relinquenda, etiam in talibus iudicans iniuriam infert æterno iudici, cui eſt de his iudicare. *2. quæſt. 1. vnum. de offic. deleg. c. 1.* ſi non remouẽtur probationes in totum, ſed ſolùm
ipſarum iudicialis indago, vocatur † penè occultum. Eſt autem 48
penè occultum, quod probabile eſt in mentibus inſtrumentorum nondum ad lucem deducturum, ſuper his non iudicat etiã eccleſia, teſtimoniis autem non creditur, vt *infra eod. c. tua nos.* de hoc loquitur *l. eos § ſi quis autem. C. de appel.* Vnde occultum dicitur, quod nulla ratione probari poteſt, vt dicit Specul. *in tit. de notorio. § nunc de occulto.* penè occultum per paucos probabile, vt per duos, vel tres, vel etiam quandoque antequam ſit iudicialiter diſcuſſum, dicitur autem ſecretum factum in præſentia quinque, *de pœnit. diſtinct. 1. § hæc ergo ſecreta.* ex quibus concluduntur obuiantia fini iudicandi, quæ ſunt hæ probationum priuationes, occultum & penè occultum. Nunc videndum quod ex præ-
miſſis concluditur, † quòd inſtrumentalia immediata fauentia 49
fini iudicantis ſunt duo, facti, ſuper quo iudicat certa notitia aut fides firma. notitia autem iudicat iudex propria, de qua vt iudex informatur immediatè abſque inſtrumento, vt rem oculis ſubijciendo, *vt ff. finium regundorum. l. ſi irruptione. ſecunda quæſtione prima. Deus omnipotens. ibi, deſcendam, inquit, & videbo. &c. de accuſat. cùm oporteat, & cap. qualiter & quando.* per fidem, & credulitatem iudicat, quando iudicat vt iudex inſtrumento, & aliorum relatu, quibus fidem adhibet, & credulitatem, *de probationib. ſicut, & cap. propoſuiſti. ibi, fides adhibenda, de verborum ſignificat. forus. vbi, fide carebit, &c. de teſtib. quot.* ad hanc autem credulitatem ſiue fi-
dem ſunt † dare gradus, & dicit Bartol. *in l. admonendi. ff. de iureiur.* quòd ſunt quatuor gradus. dico, quod ſunt plures gradus, & 50
plures modi graduum ſeu ad aliquos ex gradibus proueniendi, & pri-

Digitized by Google

51 & primus gradus † eſt dubitatio, quia ex deductis animus titu-
batmodò in vnam partem, modò in aliam, vt vehementer plus
applicat ad vnam, quàm ad aliam, hic propriè nullus eſt gradus
probationis, vt dicit Bartol. *de iuris & fact. ignorant. ſuper rubr. ff. de*
teſtam. l. de ſtatu. not. ad hoc de reſcript. c. cùm contingat, de probationib.
in præſentia, not. Innocent. de cleric. excommunic. ad Apoſtolic. vbi Doct.
in vſib feudor. de leg. Corrad. c fin. 22. quæſt. 2. in quibus. 28. diſtin. quam-
uis, vbi Archid. 24. quæſt. 1. à parte. In hanc autem dubitationem ſa-
pientis animus nun inducitur, ad cuius animum eſt recurren-
dum, & nõ inſipientis, *de falſ. c. fin.* per occultum, vel penè occul-
tum, ſed induci poteſt ex gradibus probationum æqualibus, *de*
quibus infrà, vel quãdo probatio habet aliquid obſcuritatis, quia
plurimum intelligibilius eſt. primum patet *de teſtib. in noſtra. ſecũ-*
dum de probat. in præſentia, cum ſimil. hæc autem dubitatio eſt prin-
52 cipium inueſtigationis certitudinis, & fidei, † poſt hanc iudex
incipit inclinare animum ad aliquam partium, non tamen ve-
hementer applicat animum, & hæc vocatur ſuſpicio. Ad hanc
deducitur iudex quandoq; argumentis, nam informat animum
ad ſuſpicandum ex argumentis, *de probat. cauſam. ff. de probat. l. 3.*
53 Argumentum † enim eſt rei dubiæ oſtenſio in gradu materiæ
ſubiectæ poſſibili, & hoc duplex, quandoque oſtenditur ex diſ-
curſu alicuius trahentis originem à ſenſu corporeo, & iſto vtitur
iudex iudicando, vnde argumenta proportionantur cuiq; gra-
dui probationis, vt dicit Cal. *hic, ff. de teſtib. l. 3. 4. q. 3. ſola. 2. q. 6. ſunt*
quorum, C. quor. appel. non recip. l. 3. de teſtib. c. præterea. Quandoq; ar-
gumentum ſumitur pro diſcurſu intellectuali in finem ſcientiæ,
iſtud ſpectat ad logicum, & quandoq; eo vtitur iudex in cõclu-
dendo ex probationibus, *vt C. de contrah. & commit. ſtip. l. optimam.*
de teſtib. c. ex tenore, cum ſimil. Nam ſi Titius fuit hodie Bononiæ,
ſequitur quod nõ fuit in Francia. iſta extenſio probationis, dato
principio corporeo, fit ex argumentis, ad hoc *de hæret. cùm ex in-*
iuncto, de quo ſuprà, de ſumma Trin. & fide Cathol. ſuper rubrica, ad hoc.
54 Secundò iudicitur † ex indicijs, quæ latè ſumpta omnia tẽdunt
in finem vltimi gradus, ſi fides ſtrictè indicium eſt informans a-
nimum ad ſuſpicari, *ad hoc C. de probat. l. indicia. not. gloſ. de probat. c.*
3. de hæret. c. excommunicamus. 2. q. 7. ſciant. De iſtis autem probatio-
nibus per indicia, quem gradum debent, & quando in iure ope-
rantur, clarè ponit Specul. *in tit. de probat. §. videndum. verſic. 13.* &
quanquam proportionari poſſet indicium ad quemlibet gradũ
probationis, tamen potius ſumitur in iure pro gradu animo iu-
dicis ſuſpicionem ingerente, vt dicit Specul. *in loco præallegato.* &
Ioan. Andr. *ibi in additione Specul.* & per Guil. de Suzar. *an quæſt. ſta-*
55 *tutorum, ſub litera, e.* Secundus gradus eſt † opinio, quia ex dedu-
ctis vltra dubitationem, & ſuſpicionem incipit opinari, & vltra
ſuſpicionem applicat animum ad vnam partem, non abſq; du-
bitatione modica tamen, vt patet *ff. de iureiur. l. admonendi, & de*
iureiur. c. fin. hæc autem opinio ſi ex deductis multis violentatur,
poterit dici præſumptio, quæ habetur de aliquo, nam vltra i-
ſtam eſt dare gradum maiorem reſpectu ad iudicem, ſcilicet fi-
dem & credulitatem. Iſta ſi multùm iudicantis animum violen-
tet, habetur à iure pro plena probatione, vt ex ea poſſit iudicare,
& appellatur præſumptio violenta, quia in applicando animum
violentat mentem iudicis, *de præſumpt. afferte.* & hoc in ciuili, & in
criminali quid iuris, habetur *ibi, & eod. titul. literas.* In iſta autem
præſumptione ſunt gradus, vt patet de *ſpon. iuqui.* Aliqua teme-
raria hic reiicit. Aliqua probabilis ex hac purgatio inducitur, ali-
qua violenta, & ex hac iudicatur, ad hoc quod not. *C. de probat. fi-*
ne. de præſumpt. quanto. Tertius gradus eſt, fides, & firma creduli-
56 tas, † quando ex deductis coram ſe animus tantùm iudicis in-
formatur, quod fidem habet eius de quo quæritur, & hoc habe-
tur per plenas probationes, de quibus habetur *de reſtit. ſpolia. cum*
ad ſedem. 2. quæſtione 1. in primis. nam tunc non habet certam noti-
tiam, ſi iudicat ſuper certo quoad fidem, & credulitatem. Poſt
hæc eſt dare quartum gradum, ſcilicet rei certam notitiam, &
hanc habet iudex ex proprio inſtrumento, & naturali, & imme-
diatè rem oculis ſubijciendo, *vt l. ſi irruptione. ff. finium regun. de ac-*
cuſ. cùm oporteat. & c. qualiter, & quando. 2. quæſt. 1. Deus omnipotens.
57 Ad gradum præſumptionis † deducuntur quandoque per fa-
mam, & rumorem, & aliquando ad maiorem gradum per famã
quàm per rumorem, & quid ſit rumor, & quid ſit fama, ponit
Cald. & diffuſiùs Specul. *in tit. de notor.* quia hic non proſequor,
quia non habeo hic tractare de fama, differt tamen rumor à fa-
ma in hoc, quia rumor ab incerto, fama à certo procedit aucto-
re, *not. de eo qui cog. conſ. vxor. ſuæ, c. ſuper eo. de regul. veniens.* Item dif-
ferunt in ratione materiæ, quia fama maioris partis viciniæ. Ru-
mor autem alterius partis etiam minoris, vt mediæ tertiæ, vel
quartæ. Et qualiter deponere habeant teſtes ſuper fama, vide
per Innoc. *de accuſ. cùm oporteat, & c. qualiter, & quando, de verb. ſign.*
veniens. Et qualiter aliquando probatio famæ aſſumitur à iure
pro plena probatione, nõ quod ipſa ſit plena probatio, ſed quia
talis eſt materia in qua ſufficit præſumptio, dixi plenè *de teſtib. ve-*
niens, infra de verborum ſignif. veniens. & dixi in c. quod per nonale. per
Bart. & qualiter fama probetur. *ff. de quæſt. l. de minore. §. tormenta,*
non inſiſto hic, quia de hoc inquirere non habeo, niſi prout ro
finem ordinatæ cognitionis notorij. Ad fidem autem † & cre- 58
dulitatem aliquando venimus ex probationibus. Et hic aduer-
tendum, quia iſtæ probationes poſſunt ponderari, vt ſunt in fie-
ri, & ſic dicitur probatio inſtrumenti, vel teſtium, vel admini-
culorum aliorum: quandoque poteſt ponderari, prout eſt in eſ-
ſe producta, & eſt probatio probata, & ſic aliud eſt notorium,
quàm probatio probata, ad hoc quod ſcribit Cyn. licet non be-
nè ex toto loquatur, *C. de procur. l. 1.* à quo habui iſtum modum lo-
quendi. hæc autem probatio probata quandoq; immediatè ſu-
mitur ex facto, quandoque mediante altero inſtrumento, & ex
facto, quandoque continuatione ſe oculis hominum exhiben-
te, ita quod non eget altero inſtrumento, vt quòd turris aſinorũ
eſt in porta Reuenati: & hoc vocatur notorium facti cõtinuum.
Quandoque factum eſt interpellatum, & ſic eſt dare notorium
facti interpellati: quandoque ſumitur à facto tranſeunte, & mo-
mentaneo, & dicitur notorium facti momentanei tranſeuntis.
Quandoque ſumitur principaliter probatio nõ ex facto, ſed in-
ſtrumento mediante in medium deducente, & communiter ſic
talia inſtrumenta ſunt teſtes, & inſtrumenta & confeſſio, † om- 59
ne autem, quod iudici conſtat in iudicio per teſtes inſtrumenta,
vel aliter, dicitur notorium, & appellatur hoc notorium iuridi-
cum à iure, quia oritur in iure, id eſt, in iudicio, *inf. c. tua, & c. fin.*
& poteſt etiam dici notorium iuris, quia hoc ius operatur, vt fi-
des talibus adhibeatur, vt confeſſioni, ius naturale teſtibus duo-
bus eſt etiam ius naturale, *de teſtib. c. in omni, infra de teſtam. relatũ,*
& c. cùm eſſes. Inſtrumenti † autem probatio eſt merè poſitiui iu- 60
ris miraculo, & iuris artificio introducta, vt not. *de fide inſtrum. c.*
cùm Ioan. eremita, & c. cùm P. tabellio, eod. tit. Aduertendum, quòd
quandoq; tale probatum in iudicio aliquando immediatè ſur-
git ab inſtrumento, & hoc vocatur notorium probationũ vel fi-
dei. Quandoque ſurgit à facto in iudicio probato, vel aliàs no-
torio, vt quia ex facto aliquid trahit ius, de quo conſtat in iudi-
cio, & hoc facit aliquando diſponendo, & iſtud voco notorium
diſpoſitionis. Nam conſtito, quòd in parochia alicuius ſint poſ-
ſeſſiones decimales, parochianus rector ſuper decimis, & Epiſ-
copus ſuper quarta fundant intentum de iure communi, & ſic
de ſingulis, hoc dicitur notorium diſpoſitionis, *de reſti. ſpol. ad de-*
cimas. lib. 6. de præſcript. c. 1. eod. lib. de fide inſtr. c. inter dilectos, de religioſ.
dom. c. cùm venerabilis, cum ſimil. Quandoq; trahit illud præſumen-
do, vel fingendo, & dicitur notorium præſumptionis, vel fictio-
nis. Concluditur ergo quæſitum primum, † quotuplex eſt noto- 61
rium, quia principali diuiſione eſt duplex, quoddã facti, quod-
dam iuris. Iuris autem quoddam probationis, quoddam diſpo-
ſitionis, quoddam fictionis ſeu præſumptionis. Aduertendum
tamen, quia eſt dare notorium tantùm, & eſt dare notum, & no-
torium, & ſic geminatè loquuntur gloſ. iuris ciuilis, *l. 1. C. qui &*
aduer. quos. & ff. de teſt. l. 3. §. eiuſdem. in gloſ. quæ incipit, quid ſit fama.
Notum, & notorium eſt, † quod eſt notorium in ſe, quia geſtum 62
coram populo & coram iudice, vt iudice ſedente pro tribunali,
vel quia de eo informatus eſt iudex per probationes. Notorium
autem quando hoc conſtat populo, & iudici, ſed non vt iudici.
Aduertendum eſt etiam, quod in nomine æquiuoco ſumitur:
Quandoque enim appellatur manifeſtum, *de verb. ſign. olim, & c.*
in his. 2. q. 1. de manifeſta. & c. Lotarius, de vſur. cùm in diœceſi. ff. de act.
empt. l. emptorem, de offic. ord. irrefragabili, de offic. ord. c. præſenti. & c. ſi
canonici, lib. 6. de vſur. c. 1. Quandoque euidens, *de accuſ. euidentia,*
de appel. qua fronte, & hoc in fin. & in c. 2. & ibi gloſ. de verb. ſignif. lib. 6.
de appel. cùm ſit Romana, & c. cùm ſit ſpeciali, de appel. Romana, libro 6.
Quandoque appellatur notum, ſiue cognitum, *2. q. 1. de manife-*
ſta. Quandoque indubitatum, vt *hic, 30. q. 2. nullus, de vſur. cùm in*
diœceſi. Quandoque in ſui ſpecie profertur, *C. de accuſ. l. ea quidem.*
de diuort. c. porrò. & c. ſignificaſti, de purg. can. cùm dilectus, de elect. bona,
de teſtib. cog. ſuper eo, de fil. presbyt. quoniam, de iureiur. ad noſtrã, de appel.
conſuluit, cum ſimil. Quandoq; appellatur publicum, *vt d. c. de ma-*
nifeſta, inf. eod. tit. tua, de poſtul. prælat. c. 1. & hic. Quandoq; appella-
tur euidentiſſimum, *ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi verò negotium. §. pro rei.* & per
hoc

Digitized by Google

hoc relinquitur, quod hæc nomina euidens, euidentiſſimum, publicum, manifeſtum, notum, notiſſimum, indubitatum, liquidum, & ſimilia ſunt omnia generis, & poſſunt appropriari plenæ probationi, & notoriæ, & manifeſtæ, vt patet ex his quæ dixi, & hoc de primo articulo. Venio ad ſecundum principale,
63 † quid ſit notorium primò diffiniendo. Secundò exemplis declarando, & primo diffiniam in genere, ſecundo in ſpecie. Ad primum notorium eſt probatio indubitata, & finita nulla diſcuſſione egens: probatio aſſumitur, vt genus in diffinitione, dicitur indubitata, & finita ad differentiam aliarum probationũ, quia notorium eſt probatio probata alias probationes probans, dico indubitata, vt quia detur notorium: oportet ibi dare gradum vltimum fidei: dico nulla diſcuſſione egens, ad differentiam aliarum probationum, quæ diſcuſſione & examinatione egent. Venio ad ſecundum, videlicèt quod ſit quælibet ſpecies
64 notorij. † Notorium facti ſic diffinitur ab antiquis. Notorium facti eſt publica, & famoſa vox proueniens ex euidentia rei, quę nulla tergiuerſatione celari poteſt, *C. de nupt. ſi vicinis. & infra eod. raa. & cap. quaſitum*, vel notorium facti eſt, quod factum eſſe non dubitatur à populo, vel maiore parte populi, ſecundum Vincen. Vel notorium facti eſt, quod continuè viget, & in præſenti eſt publicè ſecundùm Vber. vel notorim facti eſt, in quo fama ſuum præbet adminiculum, & ipſa rei euidentia proteſtatur, ita ſe oculis omnium, vel maioris partis loci ſe exhibens, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, ſecundum Gui. in Spec. *in loco praallegat.* has poſuit Ioan. And. & aliquas Cald. vel notorium eſt quoddam intellectuale, & notum ſic, quod nulla poteſt tergiuerſatione celari. Rectè intuenti deficiunt diffinitiones, quia aliquæ non ponunt genus in diffinitione, aliquæ potius diſtribuunt, quàm diffiniunt, aliquæ non ponunt omnia requiſita notorij, aliquæ non diffiniunt notorium facti ſimpliciter, ſed in vna ſpecie tantum dico ergo, quod notorium facti eſt finita, & communiter indubitata probatio, non mediata natura facti, vel rei continuę interpollatæ aut momentaneæ, oculis omnium aut maioris partis ita ſe exhibens, quod nulla tergiuerſatione negari poteſt, vtpote cuius vniuerſus populus, vel maior pars eius teſtis eſſe poteſt: Hæc diffinitio ſumitur à textu, qui melior eſt de corpore iuris in hac materia, *infra de pur. cap. cum dilectus.* & partim à *cap. tua & cap. fin infra eod.* & huic concor. Arch. *de appell. Romana. §. ſin autem. lib. 6. in verbo, notorio. & de offic. deleg. cap. 1. lib. 6. in ver. exigunt* ad hoc optimè text. 2. *q. de manifeſta ſuper gloſ.* Procedo ad expoſitionem diffinitionis, in qua multa declarabuntur: dico probatio probata, & finita, ad differentiã probationis, probatio enim propriè eſt, quæ diſcuſſione eget, probatio dicitur, dum diſcutitur, vel antequam diſcutiatur ea diſcuſſa eſt probata: vel quando non eget diſcuſſione, & hoc dicitur notorium, vnde dicit Ioan. And. *in addi.* Spe. *in tit. de notorio §. notorium.* quod notorium eſt adiectiuum qualitatis, eſt enim rei, cui adiungitur, valde plena notitia. dico cõ-
65 muniter indubitata, ad quod declarandum † aduertendũ, quia videtur nihil adeo clarum, quod ſi in dubium reuocetur, aliquã in ſe recipiat dubitationem, *in Authen. de tabellio §. ſi vero. colum.* 4. Item quia dicit lex, quod negatione indiſtinctè res fiat dubia, *C. quib. ad lib. procla. non licet l.* 3. Item licet factum de ſe ſit notorium, ibi poteſt eſſe aliqua circumſtantia, per quam factum obſcurabitur, vel offuſcabitur, nam quanquam in cõſpectu populi fuerit quis occiſus, potuit occidi ex diſpoſitione iuris aut ſtatuti permittentis, vt quia iudex vel lictor hoc fecit, 24. *quaſt.* 5. *cum homo. & cap. regum. & cap. non eſt credul.* vel fecit ſe defendendo, *ff. de iuſti. & iure. l. vt vim. 1. diſt. ius naturale.* 33. *quaſt.* 2. *ſumma, de ſent. excommun ſi vero de homicid. ſignificaſti, cum ſimul.* Vel ſi notorium ſit, quod aliquam tenuit, poſſibile eſt quod ignorauit parentelam, 19. *quaſt. 2. in lectum. ff. de adult l. ſi adulterium cum inceſta.* Item licet Epiſcopus tranſiuerit ad aliam diœceſim, quanquam hoc ſit notorium, de tranſla *cap quanto. de exceſ. prala. ex litteris*, quidam fatentur dicentes notorium eſſe notorium, quamdiu eſt indubitatũ & cum eſt negatum, eſt dubitatũ, & ſic non eſt notorium, & ſic reo præſente ſeruabitur ordo iuris, *ff. de cuſto. reo l diuus 2. quaſt. 8. per totum*, procedit ergo effectus notorij, quando pars eſt abſens, ita quod non negat, nec aliquam allegat excuſationem. Iſtud deſtruit omnia iura loquentia de notorio, & eſſet in partis poteſtate, quod non eſt dicendum, *ff. de*
66 *eo quod cer. lo. l 1. Cal.* dicit, quod † negatio notorij nõ facit rem dubiam, vt de ſe patet, quia verba veritatem non mutant, *ff. de offic. praſi l. illicitas. §. veritas. de reiudi. cum inter nos.* Tu dic ad primum, an ſola negatione offuſcatur notorium: quandoq; negat quis habens præſumptionẽ contra ſe, & negatio non facit rem dubiam, dicit Archi. 2. *q. 1. §. quando autẽ* ſi negatur nõ notorium, & extraiudicialiter, adhuc negatio non facit rem dubiam, dicit Arch. 11. *q. 1. quia res.* Si negatur iudicialiter, & non habet præſumptionem eminentẽ contra ſe, negatione fit res dubia, nõ ad incommodũ negantis, ſed ad cõmodum, vt not. doct. *C. de procu. l. 2. & ibi* Cyn. *ff. de proca. non ſolum. §. qui alieno*, & fortius ſi negatur id, cuius negationis intentio fundatur à iure, vt no. Dom. de Ro. in loco ſtatim allegãdo. Si negatur notorium, eſt aduertendum ſi tantũ factum, & nõ qualitas facti, & tunc negatione nõ fit res dubia propter virtutẽ notorij, tex. *de reſt. ſpo. ca. ad decimas, lib. 6.* deinde Inno. in duobus locis *de cenſi. venerabili, & de verbo. ſign ex parte, in glo. de offic deleg. c. 1. lib 6.* & ſunt verba Archi. poſt eum, 2. *q. 1. §. quando autem.* Negatum enim probabiliter, vt dicit Cal. facit rem dubiam, non negatũ improbabiliter, vt notoriũ: hoc etiã tenent Domini de Rota ſua *concluſione 321. alle.* no. per Cyn. *C. de procu l 1.* vbi probaretur negatio ſaltem ſemiplena, per dicta Cy. *in loco praallegato.* hoc verum, ſi negatio habeat aliquã cauſam annexam, & euidentem, vt *d. c. ad decimas.* talis enim negatio habens notorium contra ſe non eſt probabilis, & negatio demum facit rem dubiam, quando eſt probabilis: quandoque negatur notoriũ tantum, & ſic qualitas notorij, & tunc oportet, quod probetur illud notoriũ eſſe iudici, ſecundũ quod *inf* dicetur. Ex his patet reſpon. ad primum: & propter hoc dicit gloſſ. quod licet negatio facti notorij non offuſcet notorium, ſi tamẽ negatur hic, quod notorium ſit, ex hoc obfuſcatur quoad iudicem, vt non poſſit procedere ſuper notorio, niſi ſe informet, vt dicit glo. *in c. 1. de offic. deleg lib. 6.* per quæ dicit *hic* Cald. quod ſi iudex incepiſſet procedere tanquam ſuper notorio ad alicuius inſtantiam, & negetur notorium, & aliter non probetur, iudex abſoluet reum ab inſtãtia, quaſi inepta fuerit inſtãtia, & petitio, & poſtea audiat partẽ iuris ordine ſeruato, *ſup de iud. examinata*, quę dicit procedere tam in ciuili quàm in criminali quia vtriuſque eadem eſt ratio, & ideo quia vt dicam *inf. co. omnium.* tenet enim proceſſum habitum ſuper notorio valere, quamuis nõ ſit probatum, ſi tamen poſtea apparet fuiſſe notorium: ſed illud poteſt intelligi, quando procedit ex officio, hic quando ad inſtantiam partis, quod no. dicam *inf* & propter hoc dicunt glo. iuris ciuilis iudicem non iudicare, niſi ſuper noto, & notorio, quia oportet, quod notorium ſit, & iudici notum: Ad ſecundũ, ſi aliquæ allegentur circunſtãtiæ, dic quod adhuc talis allegatio nõ inficit notorium, nec effectus procedendi ſuper notoriu: attendi enim debet regulariter natura facti, ſi factũ ſui natura arguit maleficium, erit maleficiũ notoriũ, ſi factum arguit bonũ, erit notorium bonum, non attentis circumſtantijs extrinſecis, & accidentalibus, quæ habent ſe ad eſſe, & nõ eſſe, ponderantur enim facta ſecundùm naturalem curſum ſui, vt patet *ff. de bare, inſti. l. ſum quoq; §. ſi. C ad l. Cor. de ſicar. l. 1. de praſump. c. 1. no.* Inn. *de dila.* prætereа. Si appareat ergo homicidium, iudicabitur malum, ſi appareat trãſitus Epiſcopi, quia hoc eſt de genere prohibitorum, idem, niſi aliter circunſtantias excuſantes probet, *arg. de accu. dilecti.* & dicit Cal. & Io. And. quod ad has excuſationes probandas, & proponendas admittitur, interim tamen proceditur, vt ſuper notorio. Nu. bene, quod ad conſiderandũ modũ procedendi, plus attendimus qualitatẽ facti in libello deducti, ſuper quo ſubſtantiatur iudicium, quàm negationes, & excuſationes allegatas, ad hoc optimè *ff. de iuriſ. om. iud l. cum quadam puella. § pe.* ad hoc quod admittantur ad probandũ, alle. Cal. *de offic. deleg ex parte, de accu. qualiter 2 § debent, de re iud. cle paſtoralis*, vnde concludit Io. And. & fuit dictũ Inn. quod ſi negetur notorium, vel allegentur circunſtantię, hoc factũ habebit quoad iudicium naturam mixtam, nam dubium erit ratione negationis, & hoc reſpectu exigetur probatio notorij, & eſt notorium, quia publice cõmiſſum, & ideo ſine litis conteſtatione & alio ordine iudiciario proceditur, & ſic diuerſo reſpectu dicitur dubium notorium: vnde nõ ſeruato ordine iudiciario procedetur cõtra electum, cõtra quem opponuntur notoria crimina, ſecundum Inn. Idem ſi contra teſtem, *alle. de elect. venerabilem. & c. bona de accu. ſuper his, de proba. licet cauſam*, & ſecundũ hoc erit neceſſaria probatio in notorio, quæcunq; negatur. *ff. qui ſatiſd cog ſi vero §. qui pro rei qualitate*, quod tamen in abſentia partis probari poterit, *de interpoſi a. § fi.* & vbi tale proponetur, vt notoriũ, oportet quod probetur antequam procedatur, ex quo negatur. Dicit Io. And. quod hic erit maxima litiũ protelatio: hoc examinabo

circa effectus, ideo hic ſub ſiſto. & ex prædictis patet quæ in diffinitione dixi cõ muniter indubitata: hęc omnia vera dicit Inn. in nototio facti continui, vel interpollati. in notorio autem facti tranſeuntis dicit, quod probabiliter negatur à præſente, allegat de ſortilegijs, ex tuarum. Præterea ab hoc recedit, & hoc tenet d·cens, quod nõ eſt differentia inter notorium actus tranſeuntis, & actus interpollati: concludimus ergo hucuſque, quod notoriũ dicitur indubitata probatio, quaſi ſufficiat quod communi attento curſu ſit indubitata, quanquã aliqua poſſint allegari, vel probari, ex quib. offuſcetur, & an tunc impediatur eius effectus, pendet ex his quæ dicam circa effectus. Dixi probatio, vt darem genus diffinitionis, quia notorium eſt ſpecies probationis in genere ſumptæ ſumendo probationem in genere, prout eſt in fieri, & in facto eſſe. Dixi immediate, vt detur differentia inter notorium facti, quod immediate ſumitur à facto, & notoriũ iuris quod ſumitur per medium aliud inſtrumentale: vnde dicit lex, quod notoriũ eſt ſe exhibens oculis omniũ, non egens altero pediſſequo inſtrumento, *ff. de in integ. reſt. l.* 1. & ſi dicatur, ſaltem oportet, quod de hoc notorio iudici conſtet ſecundum illa quæ *infra* dicam. Reſpon. quod ipſum factum notorium ex ſe non eget probatione facti, quanquã exigat certificationẽm qualitatis facti, ſ. quod notorium eſt: ſufficit enim in tali probatione hoc notoriũ eſſe, quod Titius occidit Sempronium, nec exigitur probatio, quod occiderit, & ad maiorem declarationẽ ſubiunxi in diffinitione, nam facti vel rei. Item dixi
67 continuè interpolatim aut momentaneè, vt cõcluderem † ſpecies notorij facti, quæ ſunt tres, aut facti continui, aut interpollati, aut momentanei: per hoc damnamus opi. Bart. qui *in l. illicitas. § veritas, de offic. præſi. & in l. ſi vero. § qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd. cog. & in auth. qui ſemel C. quomodo & quando iu. & in l. ei nes. C. de appell.* tenuit factum interpollatum aut momentaneum nõ poſſe tranſire in notorium, ſed in manifeſtum tantum, vt *ff. de iudi. l. ad peremptorium.* & ſentire videtur Archid. *de ſenten. excommu. Romana. § in vniuerſitatem.* niſi intelligatur, vt dixit Bart. vt ſtatim dicam poſt eum. & hoc tenuit Ioan. mo. vt recitat Ioan. And. *de foro comp. cum C lauæ lib. 6.* quod etiam ſenſit glo. *de vſuris cum in diœceſi.* & dicit talia ſubijci neceſſitati probandi per dictam *authen. qui ſemel. & per l. fin ff. de in integ. reſtit.* vbi dicitur, quod factum momentaneum paucis innoteſcit: quam opin. etiam damnat Bart. ibi, *& in l ſi vero. §. qui pro rei qualitate,* dummodo de eo conſtet ei, vt iudici, quia ſecundum hoc ſequeretur, quòd pauca delicta eſſent notoria, cùm cõmuniter ſint notoria momentanea, *contra l. ea quidem. C. de accu.* Non obſt. *authen. qui ſemel.* quia quanquã præſumatur vocem præconis paucis innoteſcere, poſſibile tamen eſt illam toti populo vel maiori parti populi innoteſcere: quod autem in tranſeunte vel momentaneo detur notorium, eſt expreſſum *de tranſ. epiſco. quãto. de cle. excom. mi. illud. de elect. venerabilem, vt in iuramento, ad hoc de vſuris, cum in diœceſi, de tempor. ordin. ex tenore & c. fin.* & ea hoc patet Vbertum de Bobio falſum dixiſſe, vt recitat Spec. *in loco prꝗallegato*: nam dicit talia non notoria, quia poteſt eſſe quod notoria non ſunt iudici, quod ſi eſſet verum, non eſſet dare notorium facti. Dixi in diffinitione ſe oculis omniũ aut maioris par-
68 tis exhibens, vt ſoluerem diſceptationes doctorum: dicunt quidam, vt Cy. *C de accu. l. ea quidem.* † quod id quod eſt factum videntibus 10. eſt notorium, *alle ff. de iniurijs l. ſed & ſi plures.* quam opin. tetigit Io. *2. q. 1. de manifeſta.* & recitat Spec. *in loco prꝗalleg.* & aſſignat cauſam, quia 10. faciunt parochiam, *10. q. 3. vnio.* Alij de tribus, quia faciunt tot collegiũ, *de elect. c. 1. cum concor.* quod non placet Spec. quia ſic duo facerent notorium, quia faciunt collegium, *de elect. c. 1. cum concord.* Ioan. And. dicit, quod dicitur notorium, quod eſt factũ tot præſentibus, quod tot nõ poſſent inueniri in contrarũ: hæc non eſt bona. Si enim factũ eſt coram duobus, poſſibile eſſet tot informatos nõ inueniri, & ſic duo inducerent notoriũ, niſi hoc intelligeres, tot nõ poſſent inueniri. In contrarium etiam ſi omnes fuiſſent præſentes, & ſic intelligunt, nam exigunt iura, quod tot ſint præſentes, quod non ſit inficiationi locus, id eſt, non poſſit inficiari, ideo dicit illud eſſe notorium, in quo tota vicinia vel maior pars fuerit præſens, ita quod in tota vicinia tot nõ reperirentur oppoſiti, quot præſentes fuerint, & hæc aſſerentes. vnde dicunt rea. & notabiliter, id eſſe notorium, cuius vniuerſus populus vel maior pars eſt teſtis, *2. q. 1. ſcelm. ibi, omnibus manifeſtum eſt, & ibi, penè totus orbis vndiq; ad lumina deferebat. 2. quæſt. 1. de manifeſta. ibi, omnes ſciebant.* & optimus text. *de pur. can. c. cum dilectus, ibi, cum vniuerſus populus teſtis eſt.* hoc firmat Io. And. & Cal. licet dicat quoſdã dicere hoc arbitrium. & exigit Archi. quod ſit notũ maior parti villæ, nec ſufficit notũ minori parti, vt *no. de offi. dele c. 1. lib. 6. in verbo, exigunt* & fuit dictũ Vinc. vt recitat Spe. Concludo duo neceſſaria ad hoc vt quid dicatur notorium, ꝙ vniuerſus populus, vel maior pars poſſit eſſe teſtis. Secundo, ꝙ populus ſit magnus, per quod dicit Spec. *in loco prꝗall.* non ſufficere populũ eſſe de duobꝰ vel tribus: inquantũ autem populus latus exigatur, hoc ponit ipſe Spec. *in § notoriũ. ver. & hoc notorium in 2. col. in tit. de noto.* Satis credo hunc arbitrio iudicantis relinqui, quia nõ poſſet dari certa doctrina: & ſic poteſt ſaluari opi. quorundã, quos recitat Spec. & Cal. & hoc firmat Arch. *2. q. 1. de manifeſta.* & dicit ibi Arch. & *eo. tit. manifeſta.* quod ſufficit, quod in loco ſint ſaltẽ decem homines: & ſic poteſt ſaluari dictũ Cy. *C. de accu. l. ea quidem.* Concludunt tamen Cal. & alij hoc certũ, quod inquantũ maior pars excedat minorẽ, exigatur hoc arbitriũ fore, quia non eſt à iure determinatum, *ff. de iure delibe. l. aut prꝗtor, cum ſi. de offic. deleg. de cauſis, ver. ob l. continuus. §. 1.* Puto tamen arbitrium iudicantis informari ex qualitate facti, vt ſi factũ reſpiciet prouinciam, notoriũ, dicetur quod tota vel maior pars prouinciæ ſcit: ſed ſi reſpicit ciuitatem, quod tota ciuitas ſcit: ſi reſpicit parochiam quod tota vel maior pars parochiæ ſcit: & ſatis æquum arbitrari videtur, ſi ſufficeret parochiam eſſe 10. vt dicit Cyn. In diffinitione autem
adiunxi, ſe exhibens oculis omnium: † hoc latè ſumens ocu- 69
lum pro quolibet ſenſu, de quibus *de teſti. tanſam.* & in hoc differt à fama, quia in probatione famę non exigitur maior pars populi notitia immediata, ita quod poſſit eſſe teſtis, ſed ſufficit maiorem partem populi hoc habere etiam ea auditu, & ſic per medium. In fama igitur ſufficit vniuerſum populum teſtem, quia hoc dicit, licèt non aſſerat ſe fuiſſe præſentem, ita quod immediato ſenſu percepit. In notorio autem oportet teſtem eſſe vniuerſum populum, quia vidit, vel præſens fuit, vel altero ſenſu corporali immediate percepit ſecundum facti naturam, vt dicebam in diffinitione, ita quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, hoc dico, quia oportet, quòd loco & tempore ita ſit clarum, quòd teſtes decipi non poſſint: ideo oportet, quòd locus ſit publicus coram multis aſtantibus: vnde quæ occulte fiunt in domo quæ nec de facili probari poſſunt, nõ ſunt notoria, *C. de repud. l. conſenſu. § fin autem. de teſti. veniens, de ele. cum dilecti, cum ſim.* Item attendi debet temporis qualitas, quia dicit hoc factũ eſt, & nõ de nocte, *18. q. 2. per vitioſum ff. de pœnis. l. aut facta. de pœn. diſt. 5. cõſideretur. de homici. ſicut dignum.* Item conſideranda eſt qualitas facti: nam tale poſſet eſſe factũ, quod etiã de nocte eſſet notorium, vt ſonus campanę, vt in prędictis iuribus, ſecun-
dum Io. Cal. Quæro ſecundò, † quid eſt notoriũ iuris? Quidã 70
dicunt, quod eſt ſpontanea confeſſio, clara probatio, iuſta & irretractabilis diffinitio: patet primum de confeſſ. *c. 1. ſecundum C. de re iud. l. geſta. de verb. ſign. cum olim.* Tertium *de re iudi. l. res iudicata.* Vel notorium iuris eſt, de quo quis condemnatus eſt, vel in iure cõfeſſus eſt, vt *hic, & c. tua, & c. fin. de tempo. ord. c. fin.* Iſtæ potius ſunt demõſtrationes & circumlocutiones quædã, quàm diffinitiones, & nõ ſunt conuertibiles cum qualibet ſpecie diffiniri, & ſic non ſunt bonæ, *l. 1. § dolum ff. de dolo ff. de reg. iur. l. omnis diffinitio.* Dico ergo, quod notorium iuris eſt probatio finita per medium in iure facta, aut ea facto iudicialiter diſcuſſo, ſiue aliàs notorio à iure ſumpta approbata ficta vel præſumpta. Dico probatio, vt genus. Dico finita, ad differentiam probationis, quæ propriè dicitur, dum eſt in fieri, & ea diſcuſſa & iudicialiter finita, dicitur notorium, quia eſt probatio probata. Dico per medium, ad differentiam notorij facti, quod ea ſe abſq; alio inſtrumento oculis homini ſe exhibet, hæc autẽ per medium aut
confeſſionis aut probationis per teſtes vel inſtrumenta. † Dico 71
in iure facta, quia vt probatio tranſeat in notorium, oportet ꝙ ſit facta in iudicio, vt videbitis *infra.* Dico aut ea facto iudicialiter diſcuſſo, propter notorium per ſententiam. Dico ſiue aliter notorio, propter notorium præſumptionis vel fictionis. Dico ſumpta, approbata, ficta, vel præſumpta, vt concludam quadruplicem ſpeciem notorij iuris, quandoq; enim aliquid eſt in iure probatum, & ius illud aſſumitur pro perfecta probatione, & illud dicitur notorium approbationis ſiue fidei. Quandoq; aliud eſt probatum in iudicio vel cõfeſſatum, vel aliàs eſſet notoriũ factum, & ea eo ius ad aliud factũ extendit, & hoc quandoq; diſponendo, & ſic datur notoriũ diſpoſitionis: nam conſtituto hoc in iudicio, ꝙ poſſeſſio ſit in limitibus parochiæ alicuius, ius diſponit quod ſpectent decimæ ad parochiam, hoc eſt no-

Digitized by Google

eſt nototium diſpoſitionis, *de reſtit ſpo. ad decimas, lib. 6.* Quandoque progreditur pręſumendo, & ſic datur notoriũ pręſumptionis: nam conſtito notoriè, quod quis teneat fœminam in domo ſuſpectam, ius pręſumit, ꝙ eam cognoſcat, & boc eſt notorium præſumptionis. Item conſtito boc in iudicio, quod ſponſalibus præcedẽtibus aliquis ſponſam cognouit, hoc eſt nototiũ fictionis, quod illa ſit vxor, *de ſpon. is qui.* dato .n. nutorio à principio, vt quod ex actis cõſtet omne ꝙ ex eo ſequitur notorium eſt, vt dicit Bar. *in auth. offeratur C. de litis conteſt.* & Fede. *in opere ſuo conſ.*
72 3. † Per hoc dico Cal. malè dixiſſe *hic,* qui concluſit fore tantum vnã ſpeciem notorij iuris: ſi præſumptionis adducit cauſã, quia inter nototiũ ſimplicier iuris & pręſumptio non eſt dare differentiam, cum ſemper ſe habeat ius ad probationes iudicialiter factas ſiue per cõfeſſionem, ſiue per probationẽ, vel aliter quocunq; præſumendo. nam aliquo confeſſato vel probato nõ adhibetur fides tali probationi, niſi quia ſic ius præſumit probatũ eſſe verum vel cõfeſſatum: nam & illud poteſt eſſe falſum. Hoc dictum non placet, quia aſſumptio à iure probationis ad limites probationis non eſt per modũ præſumptionis, immo illam aſſumit fidem adhibendo, & aliud eſt fidẽ adhibere, aliud præſumere: aliàs vnũ falſum ſequeretur, ꝙ inter probationẽ & præſumptionem nõ eſſet differentia, quod eſt euidenter falſum, & contra *tit. de prob. iuncto titulo, de præſumptionibus.* Item trahendo vltrà terminos facti probati habet ſe aliquando diſponendo, aliquando pręſumendo, aliquando fingendo, vt patet in exemplis *ſuprà* poſitis: ergo nõ eodẽ modo ſe habet ſed diuerſo. Concluduntur ergo ſpecies diuerſæ: & ex prædictis damno vnam diuiſionem Cald. qui dixit, ꝙ eſt dare notoriũ præſumptionis iudiciale & extraiudiciale: inquantùm dicit de extraiudiciali, malè dicit, vt dicam *infra* circa exempla, & patet ex diffinitione
73 *ſupra* poſita. Venio † nunc ad diffinitionẽ manifeſti, quod quia aliqualiter dubiũ eſt, oportet prius circumloquendo videre, in quo differat à nototio. & dictũ eſt, ꝙ manifeſtum in ſe generaliter ſumptum comprehendit in ſe notorium, vt dixi *ſupra.* Circa primum membrũ, vbi iura allegaui, quandoq; comprehendit in ſe famoſum tantum, vt dicit glo. *ff. de neg. geſt. l. at qui natura. §. cum me abſente.* Quandoq; ſumitur pro manifeſto, id eſt, aliqualiter detecto, prout diſtinguitur contra omnino occultũ, & ſecundũ hoc manifeſtũ dici poteſt, quod ſcitur ab vno tantũ teſte, *2. q. 1. § ſed ſciendum.* Quandoq; ſumitur prout opponitur notorio & occulto, & penè occulto. But. dicebat, vt & *ſupra,* dixi, manifeſtũ dici, ꝙ habet cauſã momentaneam. Hæc opi. dãnata eſt *ſupra,* licèt ſit verũ, quod talia communiter ſint manifeſta & nõ notoria. Alij dicunt, ꝙ manifeſtũ ſit, quod omni probatione cõſtat, hoc falſum eſt, vt patet ex dictis, dicã circa exempla Bart. *in l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate.* dicit, quod manifeſtũ eſt, quod notũ eſt multis non omnibus, & in hoc differt à notorio. Doct. *hic* dicunt, quud illud eſt manifeſtũ, quod eſt publicũ & famoſum & probabile. Exigunt ergo tria. Ioa. And. exigit tantum, ꝙ prouetuat à certo auctore, & ſunt verba Io. *2. q. 1. de manifeſta.* dico, quod duo tex. declarant quid ſit publicũ & manifeſtum, tex. *de poſtu. præla. c. 1. & de præſumpt. c. in primis.* dicit, quod illud eſt manifeſtũ, quod eſt factum præſentibus multis: ad hoc *2. q. 1. §. quando autẽ.* Alius dicit, ꝙ illud eſt manifeſtũ, quod prædicatur à plurib. Omne ergo manifeſtũ habet in ſe publicum, ſed nõ omne publicũ dicunt manifeſtum. Dico ergo, quod manifeſtũ eſt publica & famoſa inſinuatio vel proclamatio, & communis ex certa ſcientia, & à certis auctoritatibus proueniens. Io. And. addit nondum iudicialiter diſcuſſis, dico famoſa inſinuatio, vel proclamatio, quia oportet, quod fama concurrat cum veritate
74 ad inducendũ manifeſtum. † Et per hoc datur ſubtilis differentia inter publicũ & manifeſtũ, vt illud dicatur publicũ, quod eſt factũ præſentib. & tamen nõ eſt famoſum. Ad hoc *de poſtul. prælat. c. 2.* Manifeſtum autẽ, quod habet ſecum famã, dicitur communis, quia oportet eſſe multorũ: nam non ſufficerent duo vel tres teſtes hoc ſciuiſſe, vt differat à probatione. Quot autem requirantur: dico in clamatione tot exiguntur, ꝙ famam inducant, & ſic exigitur, quod hoc acclametur à maiore parte populi. Dico, quod ex certa ſcientia: quia in hoc oportet, ꝙ aliqui dicantur fuiſſe præſentes, à quibus habuit ortum, qui per certam ſcientiam poſſent de hoc deponere, quia fuerunt præſentes, & aliquo ſenſu naturali, ſecundum quod rei natura exigit. In hoc datur differentia inter famoſum & manifeſtum: quia in famoſo ſufficit, ꝙ fama habuerit ortum à certo auctore. & quod hoc tota acclamet vicinia, vel maior pars: nec neceſſe, quod oſtendantur auctores, qui hoc habuerint ex certa ſcientia, vel præſentia. In manifeſto autẽ oportet, ꝙ plures adfuerint auctores, qui per ſcientiam. ſ. certã hoc apprehendiderint, & ſuper hoc poſſent teſtificari, ad hoc quod *no. x. q. 1. de manifeſta.* & quod not. maximè per Bar. *in l. de minore. § 1. ff. de quæſtionib.* & dixi *de teſt. veniens. el 1. & de accuſ. qualiter. el x. & c. cum oporteat.* Archid. *2. q. 1. omnibus.* Dico à certis auctoribus, quia oportet quod ſint plures, qui de hac re teſtificari poſſint: de hoc autẽ quot exigantur, nõ poſſet dari certa doctrina, relinquo pectori iudicantis, dummodo nõ excedant maiorem partem populi, vel viciniæ, quia ſic eſſet notoriũ, vt dixi *ſupra.* Et credo, quod ſufficerent 10. per ea quæ dicit Cy. *C. de accuſ. l. ea quidem.* Hæc vera ſumendo materiã prout diſtinguitur cõtra notoriũ: penè occultom, prout diſtinguitur omnino contra occultum. Manifeſtũ dici poſſet omne probabile, quod duo teſtes ſcirent: ad hoc quod not. *de tempo. or. ex tenore. de elect. cum Vinton. eccleſia.* Poſſet etiã dici manifeſtũ omne non occultũ, ꝙ etiam vnus vidit, & ſic ſumitur *in l. 2. & l. ſeq. ff. de fur.* Et dicimus furtum manifeſtũ & nõ manifeſtũ, dico nondum iudicialiter diſcuſſum ad differentiam notorij iuris probationis. Et hæc ſufficiant de diffinitionibus: nõ proſequor de famoſo, quia hic de hoc nõ agitur niſi de publico, quia non facit differentiam de ſe, niſi vt *ſupra* dixi. Venio ad declarationes per
exempla. † Et primo videamus exempla in notorio facti, ſecun- 75
do in notorio iuris, tertio in manifeſto. In notorio facti cõtinui ponunt exemplũ doct. ſi clericus in carceribus teneatur, *de appell. dilectus.* quod puto, quando carceres ſe exhibent oculis hominum, ſecus ſi eſſent carceres occulti, vt in multis locis, illud nõ poſſet eſſe notorium. Ponunt ſecundò exemplum, ſi aliquis tenet concubinã omnib. vicinis ſcientibus, *2. q. 1. de manifeſta. C. de nup. l. ſi vicinus. 19. diſt. priuſquam. 82. diſt. propoſuiſti. infra de diuor. ſignificaſti.* Hoc exemplũ non placet in notorio facti ſimpliciter: hoc enim ꝙ fœminã teneat, bene poteſt eſſe notoriũ facti, quia ſe exhibet immediate oculis hominũ: ſed quod cum ea ſe copulet, nõ eſt facto notoriũ, quod cõmuniter oculis non ſe exhibet, ſed ſic vehementer præſumitur. vnde hoc notoriũ præſumptionis eſt, & eſt notorium iuris & nõ facti ex toto, ſed in parte iuris & in parte facti, ſic debet intelligi hoc *capitulum, & ſe. & c. fin. & hoc* tenet Spe. *in §. notorium, ver. notoriũ facti manentis. in 3. col. in tit. de notor.* vbi Spec. *in loco præall.* dicit quem tenere concubinam eſſe notorium facti continui, quando tenet in domo, menſa & lecto, & liberi vnguntur in gremio eius baiulantis, aliàs *in c. tua nos. C. de nup. l. ſi vicinus, de app. conſuluit. & c. relatũ. 2. q. 1. de manifeſta. & §. quando autem. de diuor. ſignificaſti. 29. diſt. priuſquã. 82 diſt. propoſuiſti.* Nec per hoc ꝙ filij gradiantur ſuper terrã, cõcluditur no-
toriũ, niſi præſumptionis: poterunt. n. filij alterius eſſe: † pro- 76
batio autẽ filiationis videtur eſſe impoſſibilis. *ff. de adop. l. filiũ. ff. de cond. & dem. l. Lucius.* vnde cum actus ille nõ ſe exhibeat oculis hominũ, non poteſt eſſe notoriũ, niſi eſſet non timens verecundiam, quia illã cognoſceret in platea. & hoc tenet Archi. *x. q. 1. de his qui tam in crimine concubinatus, quã ſodomia.* Tertium exemplũ ponit Io. Cal. & Spec. qñ quis proſequitur dominũ ſuum, cui fidelitatẽ iurauit, *de ele. venerabilẽ.* Exemplum nõ eſt bonum, quia nõ poſſet cõtinuum factum hoc eſſe perſecutionis, niſi aptitudine. Item iuramentum eſt momentaneum, vnde quo ad periurium hoc nõ poſſet eſſe notoriũ facti cõtinui. pone exemplum, ꝙ aliquis tenet pontẽ ſuper viam, vel ꝙ turris aſinellorum ſit in porta Rauenate, hoc eſt notorium facti continui. Aliud exẽplum ponit Io. And. de vſuris, cum in diœceſi, & repetit *in add.* Spe. *in tit. de noto.* ꝙ quis mutuet ad vſuras tenẽdo altare paratum, vel teneat pãnum rubeum ad oſtium, hic ꝙ ſit vſurarius eſt notorium facti cõtinui. Hoc nõ placet, quia illud tenere pannum bene põt eſſe cõtinuum, vel tenere bãchum paratum, ſed ipſum mutare eſt actus interpollatus, niſi dicatur, ꝙ continuus aptitudine licet nõ actu, ſicut dicimus in ſeruitute cõtinoa, *ff. de ſeru. ruſt. præd. l. foramẽ.* quod nõ placet, quia in dando notorium reſpicimus actum, prout actus ſe exhibet oculis hominum, nõ prout aptitudine. Itẽ in mutuãdo ad vſuras exigitur factum hominis, ideo nõ poteſt in aptitudinẽ eſſe cõtinuus, niſi dicamus, ꝙ vſurarius cõcluditur cõtinuus ex mente, quæ continua eſt, ſed hoc nõ eſt niſi ex pręſumptione, quia mens ſe nõ exhibet, ideo cõgrueret melius notorio facti interpollati, vel præſumptionis, pone ergo extra prædicta vel in reſidentia clerici exemplum in notorio actus interpullati, pone in mutuante ad vſuras, *de vſuris, tuum ex.* Exemplum actus momentanei, vt in conſpectu populi omnib. videntibus vel maiori parte aliquis interficitur, *2. q. 3. §.*

Digitized by Google

quando autem. ſi epiſcopus tranſit de eccleſia ad eccleſiam, quia
talis tranſitus fit cum apparatu, de cle. excom. illud, de elect. bona. de
tranſla. præla. quanto. hoc verũ in tranſitu epiſcopi, in trãſitu autẽ
monachi, quia tranſit occulte, illud nõ eſt notoriũ, vt dicit Inn.
de temp. ord. ex parte, quanquã illud poſſit eſſe notoriũ, ſi tranſeat
in conſpectu populi, vt dicit Io. And. de voto per tuas: & quid de
tranſeunte ad eccleſiam curatã, no. de elec. dudum. ipſum tamẽ te-
77 nere eccleſiam ſecundã poteſt eſſe notoriũ facti cõtinui. † Ve-
nio ad exempla notorij iuris. Et primò approbationis & fidei,
puta quando aliquid eſt iudicialiter probatũ, ꝙ probationem
inducat, notorium eſt, tex. de temp. ord. quæſitũ. vbi dicit probatũ
vel aliàs notorium apparet, ergo ꝙ probatum eſt notorium, vt
implicat dictio, alias in cõtrarium, tea. eſt inf. c. fin. vbi ponderat
ſolam ſcientiã, & confeſſionẽ ad hoc de ver. ſig. cum olim. & c. ſuper
quibuſdã. vbi appellatur manifeſtum in iudicio probatum. text.
apertus de elect. dudũ. el 1. vbi ponit vt ſeparata notorium & iudi-
cialiter probatum, hoc tenuit Bart. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi.
præſi. dicit differentiam inter notum & notorium, quia notum
dicitur in iudicio probatum, & notoriũ quod conſtat facti eui-
dentia, hoc tenet glo. 2. q. 1. de manifeſta. quæ dicit probatum in iu-
dicio manifeſtum. glo. tenet, quod inducat notorium, de accuſ.
euidentia & præ. c. olim. & d. c. ſuper quibuſdam. de verbo. ſign. Idem
Ioã. And in d. c. cum olim. & Ioan. 27. q. 1. in ſumma. Idem Inno.
de fil. presbyt. conſtitutum. de app. ſollicitudinem. in ver. notorium. de ap-
pell. cum ſpeciali in ver. vel alio modo. Arch de lit. cont. c. 1. lib. 6. Idem
doct. de elect. dudum. el 1. Inn de accu. qualiter. el 2 in glo magna, in
ver. non negamus. Io. And. de vſuris. quam pernicioſum, ſuper verbo,
conſtiterit. plus tenet quod facta probatione omnino nõ plena,
ſed ea indicijs & argumentis ſecuta publicatione, hoc dicatur
notorium, ponit hoc de vſur. quia in omnibus. ſuper verbo, mandata,
Contrarium ſentit glo. hic, quæ dicit, quod ſola cõfeſſio, & alibi
dicit gl. quod inducit manifeſtum, 2. q. 1. Deus qui. ad hoc Inn. de
exceſ. præla c. 1. vbi ponit probatum & notorium vt ſeparata. gl.
de temp. ord c. ex tenore. & de præuaric. c. 2. concluſi ſupra, & hæc eſt
communis opi. Io. And. & Io. Cal. & aliorum, quod notorium
inducatur ex probatione, ad hoc, quia in iudicio probatum eſt
probatione finita, & ſic eſt notoriũ. & hoc tenet Ioan. 27. q. 1. in
ſumma, Arch. idem, 50. diſt ſi lapſus. hic. alibi rẽperat vera, quan-
do probatio eſt in tali ſtatu, quod contra illã nil opponitur vel
opponi poteſt, vt quia eſt cõcluſum in cauſa: ſecus ſi opponitur
vel opponi poteſt, quia tunc dicit, quod probatio vacillat, & nõ
inducit notoriũ, licet Alanus ſentiat, ꝙ ſola probõne ante ſen-
tentiã nõ inducatur notorium, vt ipſe not. vt lit. pen c laudabilem.
hoc dicit Hoſt. de appell. cum ſpeciali hoc extendit Archi. 2. q 1. in
primis. & ſi probatio ſit facta per viam exceptionis, ꝙ credo, ſi
exceptio plene examinatur, & ad finẽ, ad quem opponitur, per
notata de ord. cog. cum dilectus. ſecus autẽ ſi ſummarie. Et per hoc
dico, quod probatio in iudicio ſummario facta nõ inducit no-
torium, niſi ad finem ſummarij iudicij: aliàs probatio in iudicio
ſummario faceret præiudiciũ in plenario, cõtra no. de or. cog c. 2.
& c. fin de teſt. veniens. ſunctus no eo. tit. cũ cauſam. Quæ dixi de pro-
batione per teſtes, idem dico de ꝓbatione inſtrumẽti, eo quod
eſt in iudicio publicatũ, ſecundũ no. de off. dele. cum in iure. arg l. in
exercendis. C. de fid inſtr. & de fid. inſtr. cũ Ioan ecciu. ad hoc iura, quę
debent, circa euidentiſſimas probationes, de prob. licet cauſam. &
dixi ſupra in primo memb. principali: quinimmo omnia iudi-
cialiter acta dicuntur notoria, not. Cy. C vt qua deſ. aduo. par. in.
ſup. l. 1. Hoſt. de conſue. cum dilectus & de elect. cum inter R. Inno. de
app. ex inſinuatione. Io. And. de teſt. per tuas. de accu. euidentia. ad hoc
l. properandum. § ſiuantẽ ex geſt C. de iud. ad hoc quod no. Pe. in l. 1.
78 ff de pet hær tex de ſent. exc. venerabilib. §. Seius, lib 6. † Secundũ ex-
emplum ponunt in confeſſione, quæ notoriũ inducit, inf. à eo. c.
fin ad hoc de verb ſign cũ olim. hoc verum quando cõfeſſio fit in iu-
dicio, vt dicit tex. inf. eo. c fin. cõtra confeſſionem. aliàs ſi opponi-
tur, & qñ nihil opponitur, vel petitur reuocari, velut erronea,
vacillat fides cõfeſſionis, & nõ inducit notorium, no. Io. And.
de ver. ſig. cum olim. Hoſt. de app. cum ſpeciali in ver. vel alio modo. glo.
de app. Romana. §. qui autẽ, lib 6. ponit gl. eo. tit. ex parte. plna dicit
illa glo. quod confeſſio nõ tranſit in notorium, donec poteſt re-
uocari, vel aliquid contra illã opponi, ſ. vſq; ad ſententiam, ad
hoc de accu. cum dilecti. ſed hoc nõ puto verum per ea quæ dixi ſu-
pra circa probationẽ, alias vt confeſſio induceret notoriũ, ſem-
per exigeretur ſententia, quod eſt contra c. fin. inf. eo. tit. Item pro-
cedunt prædicta, quando confeſſio eſt facta ſponte nullo metu
præcedente: ſecus ſi coactè, vel metu coniunctorum, quia no-
torium nõ induceret, vt ſentit Io. An. in d. c. manifeſta. immo plus
dicit gl. de tẽp. ord c. ex tenore, quod vt inducat notoriũ exigitur ꝙ
ſit facta ſine metu ꝓbationis, ꝙ non placet, quia per hoc nõ de-
trahitur ſubſtantię ꝓbationis. Et ꝙ dicit de metu ꝓcedit, quãdo
eſt talis, qui inficiat vel detrahat cõfeſſioni, aliàs ſecus, per ea q̃
not. Inn. de off. dele. cauſam matrimonij. omnia iſta procedunt, qñ
cõfeſſio eſt facta in iudicio plenario. † Sed eſt dubium, ꝙ qñ eſt 79
facta confeſſio in ſummario. Inn. de ord. cog. cũ dilectus. tenet quod
tranſeat in notoriũ, idem no. de exce. c. 1. de confeſ. c. 2. de accu. quali-
ter, in gl. mag in ver. nõ negamus: quia in confeſ. ad fortè ſe nõ exigi-
tur tela † iudicij, cum poſſit fieri ea ar rupto, & habet ſuas vires & 80
executionẽ paratam, vt no. de ele. dudũ. de procu. l ſi reus paratus ff. de
iud. l ſi debitori. quod puto, q a ſufficit iudicis præſentia, vt habeat
omnẽ effectum, etiã dato quod fiat aliàs in iudicio nullo, vt eſt
caſus cũ dictis doc. de reſt. ſpo. in c. Piſanis. & in c. 1. & 2. de accu. lib. 6.
quod dico verũ, ſiue cõfiteatur incidenter ſiue principaliter, vt
dicit Inn. in loc. præalleg. dũmodo ſit cõnexum, id quod confi-
tetur incidenter ei, ꝙ principaliter in iudicio deducitur, vt no. de
exce. c. 1. alias cum ad hoc nõ ſedeat iudex, confeſſio nõ præiudi-
caret tacita, vel ſi includeret in exceptione, quia excipiens non
fatetur, & ſic intelligo gl. in l. ſi filiũ. C de lib. cauſa. & Bart. ff. de cuſt.
reo. l. ſi confeſſus. Hæc vera, qñ iudicium eſt nullũ altero reſpectu q̃
defectu poteſtatis iudicis, ſi fieret corã incompetenti iudice, de
hoc dicendũ, vt dicam inf. de cõfeſſione extraiudiciali, vel tenẽ-
do ꝙ confeſſio facta coram incõpetenti iudice nõ valeat vt ex-
traiudicialis, quod examinaui ſup. de iud. c. at ſi clerici. non opera-
retur etiã effectum illũ. † Sed eſt dubiũ, quid de extraiudiciali? 81
Glo. in l. quoniam ff. de his qui no. infa. dicit confeſſionẽ non valere,
per l. 1. in fi. ff. de interro. act. vbi tenet, ꝙ valet, ſed non inducit no-
torium, vt l. ictus fuſtium ff. de his qui no. infa. Inn. de off. dele. c. 1. li. 6.
ſentit, quod confeſſio extraiudicialis inducat notoriũ. ibi Arch.
apertè tenet contrariũ, poſt enim dico, ꝙ ſi confeſſio fiat in con-
tractib. in conſpectu populi, vel maioris partis, & habeat comi-
tes ſuos, hoc aſſumitur à iure pro ꝓbatione probata, & dico, ꝙ
hæc inducit notorium iuris: nam de ipſa conſtat notorie, & eius
effectus eſt approbatus à iure, ergo probatio eſt notoria: ſufficit
ergo fieri fidẽ de ſola confeſſione. Si autem cõfeſſio fiat in de-
lictis, tũc ſi cõfeſſio fiat in conſpectu populi, vel maioris partis,
ipſe confeſſionis actus bene eſt notorius, ſed ſi in confeſſionis
actu, an inducat notorium cõfeſſatum, vel ſaltem, manifeſtum.
Credo, quod ſi fiat cum recipiente nomine fiſci, vel cuius inter-
eſt, ꝙ hæc confeſſio inducat notoriũ vel ſaltẽ manifeſtum: vn-
de † dicimus manifeſtum vſurarium, qui extraiudicialiter corã 82
notario confeſſus eſt ſe eſſe vſurarium, vt not. de vſuris, quanquã,
lib. 6. & ponit Fede. in opere ſuo conſ. 20. non enim video, quare
confeſſio criminis extraiudicialis, dum tamen adſint quorum
intereſt, ſic nõ præiudicat, ſicut & confeſſio in cõtractibus aſſi-
ſtentibus requiſitis ad valetudinẽ confeſſionis. Sic poteſt intel-
ligi Iac. de Are. in l. quoniam ff. de his qui no. infa. qui dixit cõfeſſio-
nem de certo crimine, vt quia occidi talẽ, præiudicare, licet non
pręiudicet generalis, quia deliqui: quia requiritur, ꝙ ſit diſcreta
ſicut in cõtractibus, ita igitur exigitur, ꝙ fiat pręſente & acceptã-
te cuius intereſt. Et ſi dicatur, cuiuſlibet intereſt, ſi crimẽ eſt pu-
blicum, fateor quo ad potentiam accuſandi, ſed nõ probationis
recipiendæ. Si autem confeſſio fiat extraiudicialiter aliquo non
acceptante nec præſente, cuius intereſt principaliter, tunc ſi fiat
coram paucis, illa ſolum inducit indicium, ff. de adulter. l. capite
quinto ff. de adil. edicto. l. quæro. §. fin. Si fiat coram toto populo vel
maiori parte, actus confeſſionis eſt notorius. Ipſius autem con-
feſſionis virtus ſolum ingerit ſuſpicionem & præſumptionẽ ve-
hementẽ de delicto: vnde poſſet dici notorium pręſumptionis
vel ſuſpicionis, & ſic poteſt intelligi dict. Inn. inc. per inquiſitio-
nem, de elect. vnde ſufficeret ad condemnationẽ, niſi aliter illam
purgaret: & ſic poteſt intelligi gl. l. ictus fuſtiũ. ff. de his qui no. infa.
Si autẽ iſta confeſſio fiat coram plurib. & præſentibus quorum
intereſt acceptantibus, & vltra hoc eſt dictis eorũ ſurgat publi-
ca fama & clamoroſa, poſſet dici hoc manifeſtum: ſic etiã poſſet
intelligi glo. d. l. ictus fuſtium. Hæc omnia vera in cõfeſſione ve-
ra. Ex actibus autem extraiudicialibus quandoq; à iure fingitur
confeſſio, & talis ficta cõfeſſio bene poſſet tranſire in notorium
fictionis, quanquam ſurgeret ex actu extraiudiciali, extra de ſpon.
is qui. & in l. in fiſci. ff. de iure fiſc. & in l. 1. C. de matr. contra. interpu.
& vid. Et ſic poſſet intelligi opi. Ia. quã recitat glo. in l. quoniam.
ff. de his qui no. infa. & ſic poteſt intelligi Inn. de off. dele. c. 1. lib. 6.
ad hoc quod dicimus de deficiente in purgatione, 3. q. 9. decer-
nimus.

Digitized by Google

nimus. infra eo. c. tua nos, de heret. excõmunicamus. de pur. can. per totũ. illa ficta confeſſio tranſit in notorium iuris cõſtituto facto pur-
83 gationis indictę. † Tertium exemplum ponunt in ſententia, ſed vere hoc nugatorium & inutile, ad ſententiam .n. perueniri nõ poteſt, niſi probatione vel confeſſione, *2. q. 1. per totum. 2. q. 6. diffinitam. l. prælatã. C. de ſent. de conſt. eccleſia*, impoſſibile eſt ergo dare per confeſſionẽ, cum detur per ſententiá, & per ſententiá, cõ detur per confeſſionẽ. Habito .n. in fine notorij, vlterius nõ eſt progreſſus per alterã cauſam, *de fid. inſt. inter dilectos.* dicit Cal. ꝙ non eſt negatio, quia licet de vno perueniatur ad aliud, & ſint eiuſdẽ effectus, nõ ſunt idẽ, nec eſt nugatio, *alle. de ſo. comp. c. ſi facit de ſent. exc. c. ex officij. & c. cũ pro cauſa, de iudæis. ita quorundã l. 3. §. ex plurimis. ff. de acq. poſſ.* nec eſt nugatio inutilis, quia poſſibile erit ꝙ tantũ conſtabit de ſentẽtia, & nõ de alijs, *de re iud. ſicut. de prob. in præſentia.* Item poſſibile eſt ſententiã latam nulla ſubſiſtente probatione vel cõfeſſione, & ſic erit etiã iniuſta, ab ea non appellabitur, & tranſibit in rem iudicatam, & ſic dabitur notoriũ ſententiæ abſq; alijs, *de re iud. inter nos.* Nota bene hoc dictum, quia Cal. aperte innuit hoc. ꝙ valeat ſentẽtia ſine probationib. gl. ſentit contrariũ *in c. eccleſia S. Mariæ. de conſt.* De hoc dixi ibi, & vide per Bar. *in l. prælatã. C. de ſen.* & per Inn. *de conceſ. prab. poſt electionẽ.* & hoc etiã *hic* tenet Io. And. *alleg. d. l. prolatam. C. de ſen. & C. de accu. l. accuſatoribus. & l. abſentem.* Sed videtur, quod id, quod conſtat confeſſione vel ſententia, non ſit notorium: talia enim poſſunt eſſe falſa, & ſic quod nõ eſt erit notoriũ, ꝙ impoſſibile videtur, quia de nõ exiſtente non eſt ſcientia vel notitia, multò minus notoriũ. ponit *hic* Vinc. *de accu. euidentia.* & poſuit Vinc. *in decret. 1 eo.* quod recitat Spec. *de notor. in §. notoriũ. ver. nunquid per confeſſionem, in 3. col.* & ponit *hic* Io. And. dicens, quod talia nõ ſunt notoria, quanquam quandoq; ſuper eis aliquando habeat locum proceſſus notorij, quod eſt contra tex. *infra c. fin.* ſed dicit Io. And. quod propriè & ſtrictè ſumendo illud eſt notorium, quod eſt notoriũ facti. Alia autem notoria, id eſt, artificio iuris, vt per probationẽ vel aliter impropriè ſunt notoria, quod eſt bene notandum propter ſtatuta: ad hoc tex. optime *de elect. dudum.* Non obſt. id, quod nõ eſt, non poſſit eſſe notoriũ: quia eſt verum vere, ſed à iure poteſt haberi, fingi, & præſumi notorium & pro notorio, ideo dicimus, quod ſententia pro veritate accipitur. *ff. de reg. iur. l. res iudicata l. pe. ff. de inſt. & in. de re. iud. cum inter uos. ff. de ſta. hom. l. ingenuum.* Hæc autẽ vera ſunt in ſententia publicè lata: ſecus ſi occultè, quia illa non inducerent notorium, quinimmò nec publicum, doct. de re iud. ad probandum. hoc procedit in ſententia lata in plenario iudicio, ſecus puto in ſummario, aliàs cum eſſet pleniſſima probatio ſentẽtia in ſummario obſtaret in plenario, *cõtra l. ſi quis à liberis. §. meminiſſe. ff. de lib. agnoſ. l. pen. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. de teſt. c. veniens. el 2. cum ſim. & quod no. de or. cog. c. cum dilectus. & c. fin.* per Inn. & glo.
84 † Per hoc dico, quod ſententia interlocutoria ex abrupto in iudicio lata non inducit notorium, quia nõ omnis vox iudicis habet vim ſententiæ, *C. de ſent. l. ex ſtipulatione C. commina. vel epi. l. 1. & 2. no.* Innoc. *de in inte. reſtit. c. 2.* idem ſi ſit lata ſummaria cognitione præcedente: ſecus ſi plenaria, per ea quæ *infra* dicam. fateor tamen, quod an ipſa ſit lata, ſi de hoc quæratur, ea quo in iudicio eſt agitata, quod illam latam eſſe eſt notoriũ, quia omnia in iudicio detecta ſunt notoria, vt no. glo. *de accu. euidentia.* Inno. *de appell. ex inſinuatione, de conſuetu. cum dilectus & not. de teſt. per tuas. & in multis alijs locis.* per hæc deciditur, quid de ſententia præcepti. glo. tangit *de ver. ſign. ex parte. 3. q. 6. hac quippe.* & Spe. *in §. notorium. ver. quod de præcepto.* aliàs eſt add. Io. And. *in d. c. ex par.* & tenet quod non tranſit in notorium, ad hoc glo. quæ dehent ſententiam præcepti nõ fore ſententiá, *2. q. 1. in ſumma, de elect. dudum & l. non ſolum. §. neceſſitatem. C. de bo. quæ lib.* Hoc verum puto, quando præceptum ſit ſine cauſæ cognitione: ſecus
85 ſi cum cauſæ cognitione, quia † tale æquipollet ſententiæ diffinitiuæ, maxime ſi præcedit litis conte. vt no. doct. *de app. peruenit.* ad hoc quod in ſimili ſcribit Bart. *de confeſſis. l. non fatetur.* &
86 quod dixi *de confeſ. c. fin.* † Venio ad exempla notorij præſumptionis & fictionis, circa hoc cargo duo, quod factum, ex quo à iure trahitur præſumptio, ſit notorium facti vel iuris approbationis fidei. Secundo, quod ius præſumat, alias fingat illud habendo pro violenta præſumptione, quæ æquiualeat probationi ad fin. ſententiæ. Exemplum, ſi quis omnibus videntibus tenet ſuſpectam in domo, ecce factũ notorium, ius ex hoc præſumit, quod ſi tenet in menſa, lecto, & ſic de ſingulis, quod cum ea habeat coitum, & hoc eſt notoriũ præſumptionis: ſi viuſtanſ tenet altare paratum, vel pannum omnib. videntibus, ecce factũ notoriũ, ſi mutuat ibi, ius præſumit, quod ad vſuras mutuet etiam: ecce factum notoriũ præſumptionis, ſi vicinis ſcientib. aliquis tenet aliquam vt vxorẽ com tractatu condecenti in veſtibus & alijs, aut hoc facit vicinis ſcientib. qui poſſent eſſe teſtes de tractatu, & inducitur notoriũ præſumptionis, aut facit hoc aliquis ſcientib. & hoc acclamante ſama vicinorũ & clamore: & inducitur manifeſtũ, aut facit hoc ſolũ acclamante fama, & non haberi poſſent teſtes, & de viſu tractator, & per hoc ꝓbaretur ſola fama, & ſic de ſingulis. Cautus ergo ſit articulans in talibus, ne famam cõcludat pro notorio, vel manifeſtũ pro notorio, ſic intellige not. *qui fil. ſint leg. tranſmiſſæ.* in filiationis probatione, & *de prob. per tuas. & de fil. presby.* Michael. & ꝙ no. *in d. l. ſi vicinus & de præſump.* illud ſimiliter poteſt exemplificari de notorio præſumptionis in probatione filiationis, & ſic exemplificatur *2. q. 1. de manifeſta.* per Arch. etiam exemplificat ſic Spe. *in §. notorium. ver. notoriũ præſumptiũ.* exemplificat etiam in infamato, cui eſt indicta purgatio in iudicio. & deficit. *infra c. tua. in fin. de ſimo. inſinuatum.* in notorio autẽ diſpoſitionis patet exemplũ, qñ factum eſt notoriũ, ſuper quo ius vltra progreditur diſponendo, & exigo illud notorium, probationis aut facti, à quo ius trahit diſpoſitionem, *patet in c. ad decimas, de reſti. ſpo.* conſtito hoc quod poſſeſſio ſit in liminib. parochiæ, hoc ſit notoriũ diſpoſitionis, ꝙ ex illius fructib. decimæ debentur parochiali eccleſiæ, conſtito hoc etiam, quod talis ſit canonicus eccleſiæ collegiatæ, ex hoc ius diſponit & probat, ꝙ habet vocẽ in electione alio nõ repugnante, *de ele. c. 1. de cauſa poſ. cum eccleſia de conſue. cum dilectus.* conſtito hoc quod eccleſia ſit in diœceſi epiſcopi, ius probat & diſponit, ꝙ epiſcopus ibi habet epiſcopalia, *de ſi. inſt. inter de exce. cum venerabilis, de relig. dom. c. cum venerabilis. de præſcri. auditis. de off. ord. c. conquerente, de maio. & obed. ſi quis cum ſim.* Venio ad tertiũ principale, † circa quæ cadit notorium: dicunt quidam quod 87 notorium cadit circa delicta tantũ & nõ circa contractus, quia quæ contẽtiũ verbo vel litteris cõtrahuntur, nõ poſſunt ſic eſſe notoria, *ff. de ac. & ob. l. 1. & 2.* Nam ibi tempore contractus, & ante & poſt multa interueniunt, quæ præſentes non aduertunt, vel nõ plene, *de fid. inſtr. cum Ioan. ff. de pact. l. iuriſgentiũ. §. quinimmo.* & ſæpe extra id, quod agitur, tanta naſcitur obligatio. *ff. commo. l. ſi id quod, in ſi.* Idem videtur in poſſeſſione, quæ licet conſtat in facto, habet tamẽ aliquid iuris. *ff. de acqui. poſ. l. 1. §. item acquirimus. & l. poſſeſſio. de conceſ. prab. cum noſtris.* Item quantumcunq; appareat de contractu, nõ poteſt dici notorius: quis .n. ſcire poſſet exceptiones competentes. Reſpondeo nullus, niſi pars, hoc etiã ſequũtur doct. *de teſti. cog. ſuper eo.* Certe ſi rationes illę eſſent veræ, pauca delicta forẽt notoria: nam plures incognitæ defenſiones poſsẽt cõpetere reo & occultè, vt quod fecerit ad defenſionẽ, *de ſent. excom. ſi vero.* & tranſeunti ad aliũ epiſcopatũ, quod hoc fecerit de Papæ licentia. Item pauca ſunt delicta in tantum notoria, in quibus nõ poſſet cadere aliqua occulta excuſatio, *de acc. cum dilecti.* vnde finaliter cõcludunt Inn. & Hoſt. & Io. And. poſt eum, quod ſicut delicta poſſunt trãſire in notoriũ, & contractus & alij actus nam parentela poteſt eſſe notoria, *vt inf. de diuer. porro. & c. ſignificaſti.* fatentur, ꝙ rarò in ipſis proceditur per modũ notorij, ſicut rarò ꝓcedit vt in eis ſecundũ formã inquiſitionis, ſecundum Inn. Hoſt. & poſt eũ Io. And. & Cal. ꝙ in fama inquiſitionis ratio in talib. procedatur, patet ex notatis *de iureiu. ad noſtrã, el 1.* In notorijs autẽ approbationis & iuris planũ ꝙ cadũt in cõtractib. & poſſeſſionib. vñ tenet Io. de mõte Merulo, vt recitat Io. And. ꝙ in contractib. oportet in factis notorijs lit. cont. & alius ordo ſeruari, quia nõ apparet iure cautũ in talib. nõ eſſe ſeruandũ, ꝙ ſi ſit verũ tangam infra circa effectus. Sed eſt 88 dubium, an † poſſit nõ factum tranſire in notorium. videtur ꝙ non, quia nec eſt ꝓbabile, *de elec. bona. de prob. quoniam. contra falſ.* Item nõ ens nõ eſt ſubſtantiale, *de diſpon. impu. ad diſſoluendũ.* Dic, quod per confeſſionẽ eſt poſſibile negatiuam tranſire in notorium, *de confeſ. c. ſi. lib. 6. not. inf. de reſcr. nõnulli. de proba. ad noſtrã.* per inſtrum. etiam poteſt tranſire in notorium, vt patet *de reſcr. cum contingat, vbi bonus tex. de prob. tertio de lit. cont. c. 1.* Facti autẽ nõ poteſt eſſe notorium immediate & directe, quia nõ eſt ꝓbabile etiam directe, ſed indirecte ſic poteſt eſſe, data coarctatione, *ad hoc tex. de ele. dudũ. el 1.* vbi nõ ens ſcientię & ætatis poteſt eſſe notorium, *eo. tit. venerabilẽ.* vbi periuriũ poteſt eſſe notorium. & quãquã iurare ſit quid affirmatiuũ nõ implere poteſt eſſe negatiuum, ad hoc doct. *de cler. non reſi. ex parte:* vbi nõ reſidere poteſt eſſe notorium, ad hoc quod no. doct. *de æta. & qua. quaru.* vbi dicunt

poſſibile notorium eſſe, quem neſcire litteras, & hęc ſufficiat de
tertio princip. ad hoc quod no. Io. *de cle. coniug. c. Ioannes.* in du-
89 bio an de facto negatiuo poſſit eſſe cõſuetudo. † Venio ad quar-
tum & vltimum, ſ. videre de effectib. notorij, in talib. iura di-
cunt nõ eſſe neceſſarium ordinẽ iuris, *de teſt. co. peruenit, de app.*
conſuluit, de iureiur. ad noſtram. de ele. bona. 2. q. 1. de manifeſta. & c.
manifeſta. & de purg. can. cum dilectus, de reſt. ſpo. olim. In manifeſtis
autẽ dicunt ordinem neceſſariũ, *1. diſt. ſi lapſus. no. 2. q. 1. in ſum-*
ma, & quia tales effectus cõmuniter reſpiciunt modum iudicia-
liter ꝓcedendi, in iudicijs autẽ quædam ſunt ſolẽnia reſpicien-
tia principium iudicij, quędã media, quædam finem, & quædã
90 media cõtra fin. † Veniamus ad primũ diſcurrendo per quam-
libet ſpeciem iudicij, principium iudicij in criminalib. eſt accu-
ſatio & libellus: An notoriũ excuſet ab accuſatione? & de iure
ciuili regulariter non proceditur ad ſententiã in criminib. ſine
accuſatore. *l. reſcripto §. 1. ff. de mu. & hono. infra de eccl. be. c. 1.* ex-
ceptis caſib. quos Bart. reducit ad regulas *in l. 2. § ſi publico ff. de*
adul. ab hoc ordine excuſat notorium de iure ciuili, quia audit
per viam denunciationis officialis in notorijs, *C. de accu. l. ea qui-*
dem. Item iudex audit ex officio ſolo procedens, *l. 2. § ſi publico.*
ff. de adul. ff. de off. præſid. l. congruit. hic effectus non patet de iure
canon. quia ad famoſum ſolum nedum notoriũ datur ſemper
facultas ex officio procedendi, *de acc. qualiter & quando & c. cum*
oporteat. de ſimo. licet Ely. *& c. per tuas. 2. q. 1. omnipotens.* ideo di-
cit text. vt de notorijs taceamus in iudicio de crimine, & *infra de*
acc. qualiter. el 2. hoc patens eſt in notorio facti, *de accu. euidentia.*
2. quæſt. 1. de manifeſta. & c. qua Lotharius. & in notorio præſum-
ptionis, quando de facto conſtat notorie à quo ſurgit præſum-
91 ptio, ad hoc. *2. q. 1. de manifeſta.* ad hoc, hæc decr. † In notorio
autem confeſſionis idem: nam cõfeſſio ſuperueniens penden-
te iudicio facit, vt ex eadem tela poſſit ſequi ſententia, *vt de ac-*
cuſ. c. 1. & 2. lib. 6. ad hoc quod no. gl. & Inn. *de offic. deleg. c. 1. lib.*
6. vbi ſi confeſſio conſtat ex eadem inſtanti cõſeruatione, dam-
natur notorius: in diuerſa autem idem puto, vt ſi appareat con-
feſſio iudicialis, iudex ſine accuſatore poterit punire, & ſine ali-
quo libello, inquirendo ex officio vel ad rationem ponendo, *de*
accuſ. ſi conſtiterit. quod dico verum, dummodo ad hunc fin. pri-
mum iudicium eſſet inſtitutum, vel illi annexum: nam ſi crimẽ
eſſet exceptum, nõ tranſiret cõf. ſtatum, in notoriũ ad fin. ordi-
nariæ pœnę, ſi crimen nõ eſt connexum, *de ord. cogn. c. 2. de exce.*
c. 1. de confeſ. c. 2. & quod ibi no. quia ad hoc non ſedet iudex, vt
no. glo. *de confeſ. c. fin.* & no. doct. *ibi.* In notorio probationis in
eadẽ tela nõ præcedente accuſatione nõ videtur valere iudiciũ,
ꝙ ipſo iure deficit, vt quia pars petit ſolennitatem accuſationis,
quia hoc non excuſat telam retro male reſtitutam, de accu. in-
quiſitionis. ad hoc quod no. Inn. *de off. dele. cap. 1. lib. 6.* vbi dicit,
quod ſi delictũ non notoriũ ſit probatũ coram cõſeruatore, de
illo nõ poterit punire, vt no. Arch. & Io. mon. *de accuſ. cap. 1.* quod
ibi ponit Io. And. *ſuper gloſ. fin. in fin.* ſecus ſi iudiciũ ipſo iure nõ
deficeret, qñ ſolẽnitas nõ eſt de ſubſtantia quia nõ petita, vt eſt
caſus, vbi dico, *c. 2. de accuſ.* ſcilicet qñ inſtituitur iudiciũ ex for-
ma inquiſitionis, infamia nõ præcedente, quia ſi nõ opponitur,
videlicet ꝓceſſus, & c. inquiſitionis, loquitur qñ eſt oppoſitũ, in
alia autẽ tela inſtituta poſt probationem in hĩa tela facta, ſatis
credo notoriũ probationis excuſate à ſolennitate accuſationis,
quia hic eſt iudicio conuictus, & poterit ex officio ꝓcedere in-
quirendo & ad rationẽ ponendo, *de accu. ſi conſtiterit*, quinimmò
ſi facta eſſet probatio corã competenti iudice, dato ꝙ tela male
fuerit inſtituta propter ſolennitatẽ partis inſpicientis ex talibus
ꝓbationibus poſſet iudex vt in notorijs ſe fundare in procedẽn-
do ad inquiſitionem, quæ quo ad iudicem tela ſatis dicitur hĩa
dummodo ꝓbationes ſint plenę in his, in quib. ex officio proce-
di poteſt, & hoc notabiliter dicit gl. *de elec. capientes. §. cæterum. in*
ver. excludentes. in 6. & eſt eiſus notabilis *in cle. conſtitutionẽ. de elec.*
quod eſt notabile: *ver. autẽ manifeſtum*, bene allegatur in ordine
principij, ſ. accuſationis. de libello autẽ dic, vt dicã in ciuili: nam
92 ſi dicat famoſum ab accuſatione, fortius manifeſtũ. † In ciuilib.
autem, an excuſet ab illo ordine agendi dicunt doct. quod raro,
quia in ciuilib. modi ꝓcedendi ex officio raro reperiuntur, quia
in talib. iudex nõ ſupplet de facto principaliter agendo, *l. 1. C. vt*
quæ deſ. aduo. & l. 4. § hoc autem iudicium ff. de dam. infec. ad hoc ꝙ
ſcribit Io. And. poſt Io. mo. *de fo. compe. cum C laicus.* vbi dicit no-
torium nõ excuſare, niſi ciuiliter agatur ad cõmodum priuatũ:
dico, ꝙ vbi in ciuili iudex poteſt ꝓcedere ex officio, notorietas
excuſat, vbi nõ poteſt, non excuſat. Procedit autẽ in ciuilibus,
quando tangitur publica vtilitas, *vt de elect. cum nobis, de appel. ob-*
latæ de iuſt. cum veniſſent. idem in tangentibus vtilitatẽ priuatam,
qñ arguitur peccatum, vel intenditur finis correctionis peccati,
vt in materijs connexis no. doct. *de iureiur. ad noſtram. el 1.* & ibi
caſus, *de iureiur. c. 1. & 2. cum ſim.* Et idem in omnib. in quib. ſup-
plet de facto, *de quib. in l. 4. § hoc autẽ iudiciũ ff. de dam. inſ.* † Sed eſt 93
dubium, an iudicio inſtituto proficiat aliquid eſſe notorium iu-
dici, in quo tamen pars nõ fundet ſe agendo vel excipiendo. hic
eſt pulcher & dubius punctus. Et ꝙ proſit, facit quia in expenſis
condemnat, & in alijs contingentibus pendente iudicio, & ſi
non petantur, *l. ædiles. § item ſciendum. ff. de ædil. edic. no. in l. 4. §.*
hoc autem iudicium, præallegat. ad hoc regula doct. vtriuſque iuris,
de elect. bonæ. C. vt quæ deſunt aduoc. par. l. prima. vbi dicunt, quod
in † notorijs iudex ſupplet de facto. Item h. d. Guil. de Cun. ꝙ 94
in talibus notorijs, & quæ conſtant ex actis, ſupplet iudex etiam
poſt concluſionem in cauſa, *& ponit in authen. iubemus. C. de iud.*
& dicit Cyn. *in l. ſancimus. eod. tit. in 13. quæſt.* dic ergo, in his, quæ
ſunt publicæ vtilitatis, ſi vult ſupplere vltra naturam peti non
poteſt, quia ad menſuras libelli & petitionis dictanda eſt ſen-
tentia. Et hoc verum eſt excepto Papa, qui in talibus ex officio
poteſt ſupplere, ſic not. Compo. & ponit Io. Andr. *de reſcri. cap.*
mandatum: poſt glo. in apoſtilla magna, ver. ſed quid ſi reus. Hæc ſunt
vera, niſi forte ius, quo non nititur agens, eſſet omnino con-
nexum ei, quod eſt in iudicio deductum, *art. de reſcrip. ex tenore*,
& quod inferius dicam. Et eſt cauſa, quia de quo conſtat noto-
rie ei in iudicio, ſi non reſpiciat ſubſtantiam eius, ad quod agi-
tur, vel ei non annectitur, iudex propter hoc non ſedet: & ſic
dici non poteſt hoc notorium, *arg. eius quod no. glo. de confeſ. c. fin.*
Poſſet bene ex officio noua inchoata tela ſuper illo inquirere:
per quo ibi dicit Compoſt. quod ſi actore † petente beneficiũ 95
reus confiteatur ſe iuſtè non tenere, ſi actor nihil probat ſuper
eadem inſtantia, non priuabitur reus, quia priuationis natura
hoc non patitur, cùm nitatur agens principaliter ex iure ſuo, nõ
ex defectu iuris excipientis. Fallit hoc in Papa, qui poteſt ex of-
ficio tunc ſupplere, eo quod ſibi conſtat aliquod beneficium
iniuſte tenere: ſecus, vt dixi, ſi ad petitum quoquo modo anne-
ctatur. Et in hoc nõ dico ſpeciale aliquid in Papa, quicquid ſen-
ſerit Compo. *in c. cum inter. de conſuet.* Et dico ſatis annecti, qñ
id, quod deducitur, annectitur ad petitum per modum cauſæ,
arg. de cauſ. po. cum eccleſia. quia cauſa ſatis dicitur eſſe deducta in
iudiciũ, ad hoc *de cauſa poſ. cum eccleſia.* Sed forte nec ſuper cauſa
pronunciaret alius à Papa, niſi principaliter illud fuiſſet proſe-
cutũ, ex quo nõ eſſet petitum, ꝙ eſt verius, ad hoc dict. Comp.
in c. cum inter. de conſuet. vbi dicit, quod dato ꝙ notorie conſtet
conſuetudinẽ iniuſtã, ſuper qua ſe reus defendit, ex quo non eſt
petitũ ipſam pronunciari iniuſtam, iudex inferior à Papa ſuper
hoc non pronunciat vltra naturam petiti. Procedunt hæc & in
iure priuato, niſi illud habuerit originem pendente iudicio, quia
ſuper illo ꝓnunciat abſq; petitione, ex quo ſibi notorie conſtat,
no. in l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de damno infe. vbi per Dy. & Bar.
vt in expenſis & in damnis occurrentibus lite pend. vel attenta-
ta. Fallit etiã, qñ illud annectitur petitorium, vt ſi vnum, ſuper
quo agitur, annectam ad duo, & non poteſt conſtare de vno,
quin conſtet de alio, tunc dato quod ſuper vno detur petitio,
ſuper alio prononciat iudex, vt dicunt doct. *de reſcri. c. ex tenore.*
quandoq; iudex vult ſupplere, & quæritur, an notoriũ proficiat
in ſupplẽdo iuuando intentionẽ deductã ex cauſa deducta, cui
tamen non innititur agens, vel rei defenſione exceptione, non
ꝓpoſita ſibi notoria, facto tamen propoſito, & deducto. & dic,
quod notorietas operatur, vt ſupplere poſſit iudex, & ſic ſupplet
notorium defectum non petiti vel non excepti, & hoc opera-
tur connexitas: ad hoc dict. Inno. *de elec. cum inter R.* vbi per Io.
And. *in glo. 2. & in gloſ. pronunciat. & de accu. ad petitionem. in glo.*
hoc continetur. & ſuper glo. de plenitudine. ad hoc glo. Ber. *de prob. licet*
cauſam. in ver. ſe aſtringat, & Clarius per Goff. *infra de conſuet. cum*
dilectus. vbi Io. And. *ſuper verbo, & infra*, vbi concludit, quod ex
facto noto iudici ſiue facti ſiue iuris, quod nõ poteſt ei non eſſe
notorium, quanquã pars illi non innitatur, poteſt iudex ferre iuſtã
ſententiam, *alle. ff. de leg. 3. l. aſſidua. idem dicit in d. c. cum inter R.* Inn.
ad hoc l. 3. in fin. nam cauſa. C. de pet. hær. l. fin. idem dicunt doct. *de*
prob. per tuas. ad hoc quod no. Inn. *de cen. cum olim in ver. deductio-*
nes. pro hoc dicit gl. *C. de tranſ. vbi pactum.* quod ſi conſtat agentẽ
ex deductis in iudicium funditus ius agẽdi nõ habere, quanquã
pars illi non innitatur, ſ. reus, ꝙ ex officio iudex debet abſolue-
re: ex † parte .n. rei omnis exceptio dicitur annexa actioni, ex 96
quo

Digitized by Google

quo illam perimit: per hoc dicebã pridie, de ſacto agebat quis
interdicto vti poſſidetis, reus ſe defendebat negando ius agen-
di competere, & nõ proponebat exceptiones ſpecificas negan-
tes poſſeſſionem, ex deductis in actis apparebat tanto tempore
agentẽ altero naturalem occupante, quia erat inducta obliuio,
& ſic erat perdita poſſeſſio: dicebant, ꝙ exceptio non erat ap-
poſita, nec quod præſumitur: alleg. per *l. ſi adulterium cum inceſtu.*
§ cum Polliom ff. de adul. & quod ibi nu. *facit quod no. ff. ſi cer. pe. l.*
cum quid. ff. de vſur. cum de in rem verſo. dixi, quod ex quo nec
actus conſtabat notorie abſq; deductione, iudex ſupplere de-
beat per prædicta, & ſufficiebat hoc tantum in allegationib. de-
tegi, ad hoc quod no. Inn. *de exce. c. paſtoralis.* & Bar. *in l. cum que*
sta. §. 1. ff. de verb. obl. & ff. ſi cer. pet. l. lecta. & l. ſi vnus. §. pactus. ff. de
pact. ad hoc quod no. de conceſ. preb. ex parte, de elect. cum cauſam. de re.
iud. cum Bertol. 2. q. 8. iudicet. cum hac moderatione debet intel-
ligi dict. Bar. *ff. de excep. l. 1.* qui dicit notorietatem non excuſa-
97 re à propoſitione exceptionis, *alleg. l. ciues. C. de app. quam vide.* †
Secundum eſt principium iudicij citatio, an in notorijs exclu-
datur hic ordo, & an notorietas operetur? Dic quod operatur
aliquãdo inficiando citationem, vt qũ notoria eſt cauſa iniuſta
citationis, vt quia citatur ad locũ non tutum, no. glo. *de accu. ve-*
niens. Inn. *de dila. preterea.* tex. cum glo. *de re iud. in cle. paſtoralis.* &
ſi dicatur, non excuſat à propoſitione, vt *patet in clem. appellanti.*
de appell. in clementinis, & no. doct. quicquid ibi ſentiat glo. *vt lit.*
non conte. accedens. quia non excuſat ab expreſſione, vbi formalis
exigitur expreſſio, ſed bene à formalitate proponendi vel pe-
tendi, niſi quoquo modo annectatur ad petitum, vt dixi in præ-
cedentib. & tunc citatio inficitur ex effectu cauſæ & formæ
citationis notorie iniuſtæ, quanquã locus eſſet propoſitioni ex-
ceptionis de loco non tuto. Nunquid autẽ notorietas excuſet à
citatione? gl. *de reſcri. c. ab excõmunicato.* dicit citationem nõ ne-
ceſſariam, ſed ſolam ſententiam: vide Cy. *C. de iud. in l. ſancimus.*
vbi dicit, quod in condemnatione expenſarum, quia de his cõ-
ſtat præſumptione ex actis in iudicio, nõ exigitur citatio. Inno.
Idem de appell. ex inſinuatione. In glo. fin. vbi dicit, quod in notorijs
procedi poſſit parte abſente nõ citata: pro hoc videtur caſus *de*
elect. bona memoria. Inn. *de tranſlat. præla. quanto. in ver. præcipimus.*
Contrarium tenet glo. *de iureiur. ad noſtra.* glo. *de off. dele. c. 1. lib. 6.*
& ibi idem Inno. *in ver. conſeruatores. ver illud no. quod cõſeruatores.*
glo vacillat *de appel. cum ſit Romana, in gl. fin.* gl. tenet monitionẽ
neceſſariam, *2. q. 1. §. quando autẽ. in fi. magna gl. alle. 1. q. vlt. c. vlt.*
12. q. 2. indigne. Idem glo. *23. q. 3. de illicita.* Archi. *12. q. 1. magna.*
23. q. 5. excõmunicatorum. Ioã. & Hoſt. *de app. cum ſit Romana.* ſub
dubio forte loquitur glo. *2. q. 1. qua Lotharius.* Io. And. hic mul-
tipliciter variat, quandoq; dicit vnum, quandoq; aliud. Innoc.
etiam multipliciter vacillat *inc. tua. infra eo.* primo dicit, in no-
torio geſto in conſpectu iudicis vel continuo citationem nõ re-
quiri, ſecus in alio notorio. poſtea dicit citationem requiri.
poſtea dicit citationem nõ requiri. ſed hoc non placet. Tertio
citationem neceſſariã, & dicit ꝙ requiritur monitio, vt veniat
ad ſatisfaciendum: nõ ſufficit, nec habetur pro citatione, ſi ha-
bet iuſtam excuſationẽ quia illi parere non tenetur, *de præſum. c.*
dudum. 21. q. 1. quiſquis. Nec ob. *de reſcrip. ſi quando.* vbi dicit, ꝙ de-
bet ſe excuſare per litteras: quia illud ꝓcedit de honeſtate, hoc
verũ, niſi habeat cõminationem, ſi ſenſerit ſe grauatũ, compa-
teat allegaturus, &c. poſtea diſtinguit, an abſens ſit cõtumax, &
ad ſententiã nõ eſt vocandus, ſi eſt abſens nõ contumaciter ad
ſententiam eſt vocandus. Vltimo reſidet indiſtincte citationem
neceſſariam. Hoſt. *de appel cum ſit Romana.* tenet idẽ, quia multo-
tiens aliquid dicitur notoriũ, ꝙ non eſt. *de app. conſuluit.* tum quia
multæ fieri poſſunt excuſationes & defenſiones cõtra notoriũ,
98 *de tranſla. præla. quanto.* cum quia † tales ſententiæ nimirũ feſtina-
tæ & acceleratæ ſunt odioſæ, *l. ſi iuſta. §. ſi forte. ff. de dam. inſe. de*
re iud. cũ Bertol. Cal. hic reſidet in delegato ſuper notorio præ-
cedente neceſſariam citationẽ, per tex. *de offi. deleg. c. 1. lib. 6.* alias
99 nõ bene poſſet apparere de perpetuatione iuriſdictionis. In †
ordinario dicit, ꝙ ſi ſibi nõ erat vt iudici notum notoriũ, arcta-
tur ad citandum, alias in eius poteſtate eſſet defenſiones ſubtra-
here, quod non eſt dicendum, *de exce. cum inter. de re iud. c. paſto-*
ralis. in cle. vbi autem eſt informatus de notorio, ita ꝙ ſuper eo
non habet probationes recipere, dicit citationẽ non neceſſariã,
adeo quod proceſſus non eſt nullus, ſi non citauerit, & ſic intel-
ligit *d. clem. quanto, ſupra allegata.* Tutius tamen dicit omni caſu
100 citationem fieri, vel ſaltem monitionem. Recitat Cald. alios †
dicentes, quod aut citatio aut monitio ſemper eſt neceſſaria,
& monitio ſuccedit loco citationis, *12. q. 2. indigne. 24. q. 3. de illi-*
cita. de ſent. excom. ſacro. Archid. *de offi. deleg. c. 1. lib. 6.* dicit † cita- 101
tionem non eſſe neceſſariam, quando in conſpectu iudicis de-
lictum eſt commiſſum, vt quia conſeruator occurrit deprædan-
tionibus loci ad defendendum illum, cuius erat conſeruator, &
in præſentia eius ipſum derobbauerunt, allegat *de re iud. cum*
olim, in fine. ff. de rei vendica. l. qui reſtituere, ne vis fiat ei. *l. qui iuſſu.*
ff. ſi quis in ius voc. non obtem. l. 1. ff. de appella. l. creditor. §. iuſſu. & re-
citat, quod fuit dictum Hoſtien. aliàs exigitur citatio, ſi in eius
conſpectu delictum commiſſum non eſt, hoc ponit *ibi in ver.*
alia. Alij dicunt, ſi proceditur contra certam perſonam, exigitur
citatio, ſi contra communitatem vel ciuitatem, quia imminet
magnum periculum, dicunt citationẽ omitti poſſe: & ſic ſæpe
ſeruat Romana curia. Alij, vt Inn. *de elect. bona.* dicunt, quod ſi
ſcandalum vel periculum eſt in mora, non eſt neceſſaria citatio,
aliàs ſic, hæc ſunt quæ reperio ſcripta à doctoribus. Credo quod
ſi notorium eſt iuris diſpoſitionis, fictionis, vel præſumptionis,
facto in iudicio probato vel confeſſato, ſemper neceſſaria eſt ci-
tatio: aliàs caſſa eſſent omnia iura quę exigunt citationem, cùm
ſemper illa probatio pręcedat vel confeſſio, & ſic aliqua ſpecies
notorij iuris, aliter ad ſententiam non poteſt veniri, vt patet, *2.*
quæſt. 1. per totum. Idem & fortius in manifeſto, nec in hoc facio
differentiam inter ordinarium & delegatum, in notorio autem
facti dicunt, quod ſi agitur de proceſſu ſuper informatione no-
torij, in tali iudex habet procedere de plano, & ſe informare
vt bonus vir, in iſto non exigitur citatio, & ſic vno modo intel-
ligitur *cap. bona de electio.* vbi caſus, & *ibi* Innocen. *in ver. notorium.*
& in verbo, teſtes. Et hoc verum, quicquid ſenſerit Ioan. de mon-
te Merulo, vt recitat Ioan. Andr. *de foro comp. cum C. laicus.* † Si 102
quæritur, an ad cognitionem ſuper notorio vel ad ſententiam
citatio exigatur: tunc ſi multi ſunt citandi, & citatio eſt ſcanda-
loſa, & agitur de priuatione iuris gratioſi, adhuc non eſt neceſ-
ſaria citatio, ſic intelligitur Innocen. *de electio. bona. & ibi not.* &
etiam *hic* Ioan. Andr. & ipſe Innocen. *in cap. tua. infra eod.* Idem
puto, ſi certa perſona, & ageretur de iure gratioſo, vt ſentit *ibi*:
non puto tamen quod ſufficiat multitudinem eſſe in cauſa, niſi
ſubſit ſcandalum in citando, cum poſſit citari per edictum, ſal-
uo niſi periculum eſſet in mora, quia adhuc proceſſus non vi-
tiaretur omiſſa citatione, ſi citatio non eſt ſcandaloſa nec peri-
culum eſt in mora, & agitur de iure non gratioſo, & tunc ſi quę-
ritur, an exigatur, vbi teſtes ad cautelam recipiuntur ad pro-
bandum id, quod eſt notorium: dic, quod non, quia talis pro-
batio recipitur ſuperuacuo, ſic poteſt intelligi *ca. bona. de elect.* ſed
an exigatur in ſententia tunc ſi iudex parte præſente ſe informa-
uit ſuper notorio, & plene, non exigo aliam citationem, quia
iam ceſſant defenſiones eius. Ita iam iudici apparet, quod eſt
notorium, vnde citatio non exigitur, & ex quo abeſt à iudicio,
iam contumax eſt, & latitare videtur, per no. *vt lit. non conteſt.*
cap. quoniam. § ſin autem. de eo qui mit. in po. cap. fin. qui ma. accuſ.
poſ. cap. 1. ſi tempore informationis ſuper notorio fuit abſens, &
tunc adhuc dico eum citandum: poſſet enim habere probatio-
nes & defenſiones contra notorium, quas non produxi, quia
abſens. Hæc vera, niſi ſententia eſſet declaratoria meræ ſen-
tentiæ à iure lata, quia in illa non exigitur citatio, *de appell. repre-*
henſibilis. in princip. hæc omnia ſunt vera, quando notorium di-
rigitur in finem alicuius certæ perſonæ condemnandæ vel ab-
ſoluendæ: vbi autem dirigitur tantum in finem certi actus in-
iuſti declarandi, non exigitur citatio, vt ſi ſtatutum notorium
eſt in ciuitate contra libertatem eccleſiæ, vt cõtra ius diuinum,
poterit illud iudex eccleſiaſticus declarare nullum, nullo ci-
tato, *argument. de conſuetudine. cap. cum inter. & cap. cum venera-*
bilis, de re iud. cum olim, in fin. ad hoc de conſuetud. ex parte, *&*
ff. de offic. procur. Caſa. l. 1. Archid. *2. quæſt. 1. qua Lotharius.* Item
hoc verum, niſi delictum ſit commiſſum in conſpectu iudicis,
& incontinenti eum iudicet, quia ſola monitio eſt pro citatio-
ne, ſic intelligo Arch. *ſup.* aliàs exigo citationem. † Nunquid au- 103
tem omiſſa citatione proceſſus ſit nullus? Cald. *hic* tenet, quod
omni caſu, quo de notorio eſt informatus vt iudex, ſententia
tenebit, dato quod non præceſſerit citatio. Inn. *de offic. deleg. c. 1.*
lib. 6. dicit, ꝙ ſi ſententia eſt alia à ſententia cenſuræ, ſententia
erit nulla: in ſententijs autem cenſuræ dicit ſecus, quia talis ſo-
lemnitas non vitiat ſententias, *de ſen. excom. ſacro. & not. de ſen-*
ten. excommunic. cap. 1. lib. 6. & plene dixi *de reſcript. ab excommu-*
nicato. & hoc plus placet in caſibus, in quibus dixi citationem
exigi, omni tamen caſu puto ſufficere citationẽ ſimplicem, nec

exigo ſolemnitatem peremptorij, nec trinam citationem, quia
nec in ſummarijs talia exiguntur, vt *in clemen. ſæpe, de verb. ſign.* ad
hoc quod de ſententia no. Io. And. *de verb. ſign. ex parte. & dicam
infra.* Hæc omnia puto nō adhibita differentia, an ſit ordinarius
vel delegatus, quia non video rationem differentiæ, quicquid
ſenſerit Cal. & cum hac diſtinctione intelligi debet tex. *2. q. 1. de
manif. ſ. a. de appell. Romana, in fin. de elect. bona. de elect. cle. excom. il-
lud.* qui tex. omnes velle videntur neceſſariam non eſſe citatio-
104 nem, & *infra. c. tua.* † Tertium eſt principiū iudicij, ſcilicet libelli
oblatio, an in notorijs exigatur. Et aduertendū, quod in talibus
libellus aliquando notoriū operatur inficiando: vnde ſi contra
libellū eſt notoria iniuſtitia, nō procedit libellus, dicit Inn. *de cu-
ſt. examinata. in addi. parua, de off. vica. c. 1.* An autem excuſet à li-
belli oblatione. Ioan. de monte Merulo *in d. c. cum C. laicus. de fo.
comp.* dicit in tangentibus publicam vtilitatem, & in quibus
officio iudicis procedi poteſt, excuſa notorium à libelli obla-
tione: in his, in quibus intenditur priuata, non excuſat, vt in
contractibus quia hoc nō apparet enim, niſi in delictis: im-
mo dicit, quod etiam in delictis non excuſat, vbi agitur accu-
ſationis via: ſic poteſt intelligi vna differentia, quam facit In-
noc. *in c. inter dilect. in gloſ. magna infra, eo. tua. ver. in alijs autem
præter. in glo. 2. magna in fin.* in qua dicit, quod in contractibus &
poſſeſſionibus nō proceditur ſecundum formam notorij, ſicut
raro in ipſis proceditur ſecundum formam inquiſitionis. dico,
quod libellus ſolemnis nō exigitur in notorijs, quia nec in ſum-
105 marijs, vt *in cle. ſi. de ver. ſig. in cle. & no. de libelli obla. c. 1.* † Qualiſ-
qualis tamē petitio an exigatur in his, in quib⁹ procedit ex offi-
cio, & procedere poteſt, vt in delictis & tangentibus publicam
vtilitatem, & vbi agitur materia peccati, nō exigitur libellus nec
petitio, debent tamē exponi capitula, & factū ei, contra quem
agitur, ſecundum formam *de accu. qualiter, & quando. §. debet.* &
hoc tenet *hic* Innoc. *in c. tua. in glo. magna 2. in verbo, Item dicimus.*
vbi dicit, quod neceſſe eſt ei exponi factum, pro quo citatus eſt,
& quod audiatur defenſio eius, & ſi hoc nō faciat, ſatis poterit dici
quod non valet ſententia, quia ſicut in alijs, quæ requirunt ordinē
iudiciarium, nō valet ſententia ſine ſuo ordine, ita & in iſtis, &
forte quod ſufficeret quædam verbalis ad rationem petitionis,
niſi alia ſcriptura petatur. *de accu. ſi conſtiterit.* In his autem, quæ
ad partis vtilitatem pertinent, ſi principaliter petantur exigitur
qualiſqualis petitio, & ſufficit verbo exprimere, quæ apud acta
ſcribentur per notarium. Nec obſt. quod iura loquantur cōmu-
niter in criminalibus, & ſic regula remaneat in ciuilibus, quia
eadem eſt ratio in ciuilibus, cum id, quod eſt notoriū, nō egeat
iudiciali diſcuſſione, niſi ob quā inuenta eſt diſcuſſio, & hic or-
do, *2. q. 1. per totum.* Item eſt hoc expreſſum in notorio induci,
de reſcri. ab excom. ad hoc quia alij effectus notorij habent locum
in ciuilibus, *de diuor. porrò. & patet eo. tit. ſignificaſti de reſt. ſpol. ad
decimas. lib. 6.* & eſt expreſſum *de filijs presbyt. quoniam. ſi incidenter
veniunt,* vbi dixi, ſcilicet propter notoriam ætatē iudicem poſſe
ſupplere, nō eſt neceſſaria aliqua petitio: cautum tamen eſſet
allegando verbo hoc iudici detegit per notata *in cap. paſtoralis. de
exce.* per Inno. per Bar. *ff. ſi cer. pet. l. lecta C. de tranſac. l. vbi pactum.*
ſi notorium eſt iuris diſpoſitionis, fictionis, aut præſumptionis
ſurgens ex facto notorio. Idem per omnia, ſi notorium eſt iuris
diſpoſitionis approbationis, vt probatio, tunc in prima inſtātia
exigitur libellus abſq; dubio. Si in alia inſtantia peteretur ſen-
tentiari ex eiſdē actis, nō eſt neceſſarius libellus, ſed ſufficit pri-
mus, *de prob. c. fin. de teſt. cauſam.* Si notorium eſt confeſſ. vel ſen-
tentia in eadem inſtantia, in confeſſione exigitur libellus, vide
de elec. dudum. 2. & in l. inde ff. ad l. Aquil. per doct. ff. de confeſ. l. fin. In
alia inſtantia in confeſſione & ſententia ſi agitur iudicis officio
ad executionē eius, non exigitur libellus. Si agitur actione in
factum, libellus exigitur. Idem dico *in ſententia, l. 1. ff. de eden. &
c. 1. de lib. obla.* ſecus ſi iudicis officio, vt dixi, quia ſummariè ex-
peditur executio, *ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper reb. ff. de pet. hære.
l. item veniunt. § idem recte.* ad hoc quod no. Spec. *in tit. de execut.
ſen. § qualiter in princ. & Bar. in l. intra dies. ff. de re iud.* ad hoc quod no.
in l. qui de inofficioſo. ff. de inof. teſt. ff. de minor. l. minor. 25. an. cum ſidere.
A propoſita autem cauſa agendi, vel ex qua concludatur cauſa
agendi non excuſatur, vt not. glo. *in cle. appellanti, de app.* & doct.
vt *lit. non conte.* accedens. el 1. quicquid ibi ſentit gl. quod tamen
106 intelligo vt dixi *ſup.* † Viſo de principijs, videamus de medijs.
Et mediorum quædam ſunt ordinatoria, vt lit. cont. iuramen-
tum de calum. quædam deciſoria, vt probationes: an in talibus
exigantur ordinatoria aliorum iudiciorum. text. ſimpliciter di-
cunt in notorijs non eſſe neceſſarium ordinē iuris, *de iureiur. ad
noſtrā 2. q. 1. de manifeſta. & § an manifeſtu de teſt. cog. ſuper eo. de trāſla.
præla. quanto. de elec. bona. el 1. & c. de manifeſta & c. ſcelus. C. de accu. l.
ea quide. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi vero pro cōdemnato. §. 1. ſupra d. elec. bona. de
fil. presbyt. quoniā de teſt. cog. ſuper eo. de diuor. porro. de accuſ. euidentia.
cū ſi. de app. conſiluit. de accuſ. qualiter. ver. ad corrigendos. de ſimo. licet
Hely. poſt prin. gl. 2. q. 1. de manifeſta* dicit, quod in notorio facti cōtinui
non exigitur ordo iuris. Secus in notorio facti interpollati vel
momentanei. Bar. qui tenuit factū momentaneū aut interpol-
latum nō eſſe notorium, exigit ordinē iudiciarium, *in auth. qui
ſemel. C. quom. & quand. iu. C. de app. l. eius. l. illuſtras. §. veritas, de off.
praſi. ff. qui ſatiſ. co. l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate.* Io. Cal. recitat glo.
Inn. *in c. tua. inf. eo.* qui valde confuſe loquitur: ne tamē dicta ſua
deſint, & aliqualis ordo dictis ſuis detur, dicit Inn. quod ſecundum
leges raro talis proceſſus ſuper notorio, omiſſis ſubſtantialib. locū
habet, & hoc dicit *in gl. 2. in ver. proceſſus autē iſte de iure autē cano-
nico variat.* Primo diſtinguit *in gl. 2. verſ. item dicimus quod ſi accuſa-
tus.* quòd ſi proceditur in abſentē contumacem, valet proceſſus
abſq; ordine. Si proceditur in præſentem, exigitur aliquis ordo,
ſed nō omnis vt patet *de iureiur. ad noſtrā* ad hoc facit, quod di-
cebamus de iure antiquo in matrimoniali lit. conteſtatio, non
exigi nec in beneficiali, quando procedebatur in abſentē. Secus
ſi in præſentē, vt *lit. non conteſta. § ſin autem & § porro.* Secundam
opinionē recitat in prin. *glo. magna in ver. notorium & facti.* & in
hoc diſtinguit inter notoriū facti momentanei, & in hoc diſtin-
guit an procedatur in abſentē, & nō exigitur ordo, nec lit. con-
teſt. an in præſentem, & exigitur lit. conteſta. In notorio autem
interpollato dicit aliquē ordinem neceſſarium: non declarat,
niſi de probationibus, vt dicam *infra.* In notorio autem cō inus
facti, vel notorio præſumptionis dicit, quòd nō exigitur aliqua
ordo. Recitat ſecundam opin. in prima gloſ. Alij dicunt, quod
diſtinguunt inter notoriū iuris & facti continui ex vna parte, &
notorium facti tranſeuntis & interpollati ex alia, vt in prima
nullus exigatur: in notorijs præſumptionis exigitur ordo iuris,
in alia parte diſtinguit. In eadem parte *in ver. ſed contra,* ideo di-
ſtinguit, an notorium ſit, quia factum in conſpectu iudicis, &
non exigitur ordo iuris: an notorium, quia factum alibi, & exi-
gitur ordo. Quantum ponit opin. *in eadem glo. verſic. ſed quid di-
ces,* aut præſens citatus negat notorium, vel aliquam circunſtan-
tiam allegat, vel excuſationem, & proceditur cum ordine iuris,
quia † negatione res ſit dubia, quod dicit maxime verum in 107
notorio facti interpollati, quia ſatis probabiliter negatur à præ-
ſente. *de ſorte. ex tuarum. alleg. ad primum, 2. quæſtio. 8. cap. 1. & 2.*
In alia parte *in verſic, in alijs.* ponit quintam opin. vt diſtinguatur
inter maleficia & contractus & poſſeſſiones in maleficijs, in no-
torio proceditur abſque ordine iuris, in contractibus & poſſeſ-
ſionibus proceditur ordine iuris quia materia illa notorij in cō-
tractibus non reperitur, quod alteret modum procedendi: aſ-
ſignat cauſam, quia in contractibus multæ poſſunt occurrere
defenſiones, & quia in contractibus ſubuentum eſt de alio re-
medio in abſentem, ſcilicet miſſionis in poſſeſſionem, vt *lit. non
conteſt. c. quoniam.* ideò non proceditur in abſentem abſque or-
dine iudiciario. Nec obſtat ſi dicatur, quod idem eſt in delictis,
quia multæ poſſunt excuſationes & defenſiones proponi, vt
patet *de accuſ. cum dilecti:* nam ſi tranſiuit ad Epiſcopatum, pote-
rit allegare, quod cum licentia Papæ, *de tranſla. prælato. c. 1.* Item
ita eſt prouiſum de remedio miſſionis in delictis *per titu. ff. de re-
quir. reis.* Vnde alia ratio non poteſt aſſignari, quare tales pro-
ceſſus habeant locum in delictis, & non in contractibus, niſi
ſpeciale in delictis, ne delicta remaneant impunita, & tamen
remanet in concluſione poſtea *in vltim. gloſ. in fin.* per quam poſ-
ſeſſiones & cōtractus poſſunt eſſe notorij, quod in proceſſibus
talium raro proceditur ſecundum formam notorij, ſicut etiam
in eis raro proceditur ſecundum formam inquiſitionis, & dicit
hoc ſibi plus placere. Sextam ponit opin. Ioan. de monte Meru-
lo, vt recitat Ioan. And. *de foro com. cum C. laicus, lib. 6.* an agatur
ad finem pœnæ in delictis, an ad priuatam vtilitatem, vel per
viam accuſationis. Primo caſu non exigitur ordo iuris, nec lit.
cōteſtatio. Secundò autem ſic, & idem ſi omnino ciuiliter aga-
tur, dicit ſufficere, quia hoc non reperitur iure cautum in ciui-
libus. *de tempor. ordi. c. fin. de tranſla. præla. c. 2.* Spec. *in titul. de noto.*
diſtinguit, an agatur ad inſtantiam partis, & exigitur litis conte.
& alius ordo. an exigatur officio iudicis, & non exigatur litis
conteſt. vel alius ordo. Cal. dicit, quod non videtur ſibi diſtinguen-
dum inter notoriū facti vel iuris, vel an ſit facti interpollati vel
continui,

continui, nec an in conſpectu indicis ſit delictum commiſſum,
an non. Item non facit differentiam, an ciuiliter agatur vel cri-
minaliter, dummodo ciuiliter poſſit eſſe notorium, & hoc quia
vtriuſq; eadem eſt ratio ſecundum eum, *de tranſlat. prælat. inter
corporalia.* ego dico, quod in notorijs facti in caſibus, in quibus
iudex poteſt procedere ex officio ſuo, nõ eſt neceſſaria litis con-
teſt. nec calumniæ iuramentum vt ſubſtantiale, quanquã ſi vi-
deatur iudici, poſſit id exigere, vt de veritate dicenda, *de iuram.
calum. c. ſp. 1. lib. 6.* quia ſi vbi ſama præcedente non exigitur litis
conteſtatio, & alia, vt *lit. non conte. c. quoniam. §. ſunt & alij.* for-
tius *hic.* Aut non poteſt procedere ex officio, quia agitur ad cõ-
modum priuatum, nec attingunt materiã peccati. dico idem,
ſiue procedatur in abſentem, ſiue in præſentem, quæcunque ſit
ſpecies notorij facti ſiue interpollati ſiue momẽtanei ſiue con-
tinui, quia iura ſimpliciter loquuntur, quanquam vt plurimum
loquantur in delictis, vt patet *de iureiur. ad noſtram. de teſti. cogen.
ſuper eo. 2. quæſt. 1. de manifeſta in princ.* & hoc, quia tales ordines
iudiciarij ſunt inuenti propter finem indagandæ veritatis: veri-
tate autem notoria exiſtente ad quid adhibetur talis ordo, &
eſt expreſſum de filijs presbyter. quoniam. Item quia in ſum-
marijs talia non ſeruantur, vt *in clementi. fina. de verborum ſignifi-
catio.* fortius in notorijs. In notorio autem præſumptionis iuris
aut fictionis ſi ſurgit à notorio facto, dico idem, & hoc tenet
Calder. In notorio autem iuris probationis vel confeſſionis,
quis ordo exigatur in eadem inſtantia, eſt planum. Inquantùm
autem probationes factæ inducantur in alia inſtantia, vel con-
feſſio, planum eſt quòd in illa exigitur, niſi confeſſionis petatur
executio: quo caſu ſummarius ordo exigitur, ſi agitur officio iu-
dicis. Si agitur actione in factum, exigitur ordo iuris, ſecundũ
naturam cauſæ, vt ſi cauſa eſt de ſummarijs, exigitur ſummarius.
Si cauſa eſt plenaria, plenarius, ad hoc vt *lite non conteſt. quoniam.
§. primo.* & quod ibi not. vbi dicitur, quòd atteſtationes receptę
ſecundum formam *illius* §. in alio iudicio vel inſtantia, vt pro-
bant, non poſſunt produci, lite non conteſtata, ad hoc *de proba-
tio capitul. final.* In manifeſtis planum, ordinem iuris ſeruandũ,
niſi vbi cauſa agi poteſt iudicis officio: & hoc tenet gloſſ. *ſecun-*
108 *da quæſtione 1. in ſumma. ad hoc 2. quæſtione 1. §. quando autem.* †
Nunquid autem, vbi dixi in notorijs iudicem non teneri ad ob-
ſeruantiam iuris, ſi iudex obſeruaret, non vitiaretur proceſſus,
vt *in clement. final. in fine, de verborum ſignificatio. de electio. bone. 24.
quæſtione 1. loquitur.* Sed ſi pars contradiceret, ne id fieret, pec-
caret iudex, puta ſi arctaret ad ordinem, nec putat Calde. ab-
ſonum dicere, quòd ſi partes non contradicerent, & iudex hoc
facere vellet, quòd appellari poſſet, ex quo fit ſine partis diſcri-
mine, & ſic intelligit not. *de iureiuran. ad noſtram.* & hæc ſuffi-
109 ciant quo ad ordinatoria. † In deciſorijs autem hoc eſt aduer-
tendum, quòd circa deciſoria occurrit cauſæ cognitio, occurrit
& etiam probatio, ſi quæritur, an exigatur cognitio cauſæ, &
allegationes quas proponunt illi contra quos eſt notorium, di-
cit Innocen. *in cap. tua nos, in gloſſ. ſecunda magna verſicul.* item poſt
citationem, quod notorium non excludit, quin audiantur de-
fenſio eius, contra quem inquirit: & dicit ſibi videri, quod non
tenet lata ſententia ſuper notorio non auditis defenſionibus il-
lius, contra quem allegatur, quia lata eſt ſine cauſæ cognitione,
C. de ſenten. & interlocut. omnium iudicum. l. prolatam. quia ſicut
illud in plenarijs cauſis, ita & in cauſia notorijs, in quibus ali-
qualis ordo ſeruandus eſt, & ſic cognitioni cauſæ reſpectu alle-
gationum & defenſionum contra notorium, ſed ſi audiantur
eius allegationes, licet non admittatur probatio, nihilominus
ſi eſt notorium, tenet ſententia, & ſic hoc probabitur coram il-
lo, coram quo petitur ſententia principalis pronunciari nulla,
iudicabitur ſententiam debere manere ratam. Secus tamen di-
cit in iudicijs, in quibus plenariè proceditur, quia tunc non va-
let ſententia, ſi ſuper defenſionibus, nam admitterentur pro-
bationes, licèt quidam aliter dicant. Nota dictum notabile,
quòd in ſummarijs & notorijs ſi iudex procedat non auditis
defenſionibus, non valet ſententia: ſi auditis defenſionibus,
ſed non admiſſis probationibus, proceſſus valet in ſummarijs,
& notorijs, ſed non in plenarijs. Idem ipſe not. quo ad hunc
articulum de conceſſio. præbend. poſt electionem, de quo
dixi *de conſtitut. eccleſia ſancta Maria.* Contrarium ſentit Calderi.
ſupra in membro, an inducatur ex ſententia notorium, vbi dicit: quòd
ſi ſententia lata eſt ſine probationibus tenet, recitat alios dice-
re, quod melius facit is, qui opponit defenſionem contra no-
torium, ſi appellet, quia tunc poſtea ſententia redderetur nulla,
vt dicit Hoſtienſ. hoc neceſſarium. Ioann. Andr. recitat Innoc.
quandoque dixiſſe appellationem exigi, & ſic recitat dictum
ſuum, quando appellat: poſtea in alia parte recitat dictum eius,
etiam quando nõ appellat, quia tunc poſtea lata ſententia red-
deretur nulla, & ita vacillat. Et ſecundum alios dato, quòd non
appellet iudex aditus ſuper nullitate, admittet probationes ſu-
per defenſionib. & excuſationibus. Breuiter puto, quòd quan-
do adiuit ſuper nullitate, ſed ſola omiſſio admiſſionis defenſio-
num non facit ſententiam nullam, ſed iniuſtam, vt dixit *in dicto
capitul. eccleſia ſancta Maria.* ſaluo niſi aliter euidenter pateret
cauſæ cognitionem excluſam, & hoc quia multa poſſunt iudi-
cem mouere, quæ non patent, vt *de probation. in præſentia. de re
iudica. ſicut.* ſecus ſi ex temporis breuitate patent, vt not. Bartol.
in l. prolatam. C. de ſenten. & ad hoc text. *de reſtitut. in integ. cum ex
litteris.* † Nunquid autem in notorijs requiratur probatio. Ioan. 110
2. *quæſt. 1. de manifeſta.* dicit, quod in notorio facti interpollati
exigitur ſemiplena probatio, *de vſur. cum in diæceſi*, quia tale no-
torium poteſt probabiliter negari, alleg. *de ſortilegijs. ex tuarum,
in parte deciſa*, in notorio facti continui nulla exigitur probatio,
in notorio iuris, vt per ſententiam, ſi illud negatur, requiritur
probatio, *de re iud. ſicut*, in notorio præſumptionis etiam exigi-
tur probatio, ſcilicet, quod communiter pro filio habetur. In-
noc. tangit iſtam oppoſi. *in glo. magna, ver. notorium facti.* & idem
concludit, ſaluo quod addit de notorio facti momentanei, &
dicit in illo probationem exigi: & dicit, quòd oportet duo pro-
bari, ſcilicet quod factum, & publicè factum & vnum nõ ſuffi-
cit ſine reliquo: & addit in notorio præſumptionis, quod ſuffi-
cit probare circumſtantiam facti, ex quo præſumitur, licèt non
probetur factũ, alleg. *de præſumptionibus. tertio. 32. q. 1. cap. 1.* Re-
citat ſecundam opin. *in gloſ. prima verſi. vel dic ſi generaliter*, quod
in quolibet notorio valet proceſſus abſque aliqua probatione.
Tutius eſt tamen, ꝙ probationea recipiat, niſi ſit periculum in
mora: alleg. *de electio. bona. & c. venerabilis.* & concludit in hoc nõ
eſſe differentiam, an ſit notorium facta continui, an momen-
tanei, an interpolati: dicit tamen, quod in vſurario manifeſto
quædam conſpiciuntur ſpecialia, *alleg. de vſur. cum in diæceſi. &
c. quia in omnibus.* Recitat tertiam opinion. *in gloſ. in ver. ſed quid*,
dicens, quod quando negatur notorium à præſente, & exigun-
tur probationes, *& alleg. 2. quæſt. 8. capit. 1. & 2.* an vero negetur
notorium, quia proceditur in abſentem, & nõ exigitur alia pro-
batio: vnde concludit, quod ſi negatur notoriũ, illud negatum
habebit naturam mixtam, inquantùm negatur, erit dubium, &
ideò quod ad hoc exigetur probatio quantum ad ordinem iu-
ris erit notorium, & non exigetur ordo iuris, & ſic habebit na-
turam mixtam: dicit, ꝙ eo negante neceſſarium eſt, quod pro-
betur nõ ſolum factum, ſed etiã aliæ circumſtantiæ, *de reſtitutio-
ne ſpoliatorum, olim & cap. cum ad ſedem 2. quæſt. 1. quia Lotarius.* Re-
citat quartam opinionem *in ver. quidam.* quod negato notorio,
oportet quod duo probentur, illud notoriũ eſſe: & dicit, quod
hoc probabitur abſente parte, *de appellati. interpoſita.* & probato,
quod hoc ſit notoriũ, recipientur probationes ſuper principali
ſed hoc ſibi non placet, quia hoc eſſet prolongare lites. Recitat
quintam opinionem *gloſ. 2. magna. verſiculo, quidam dicunt quod in
præſentem neceſſaria eſt probatio notorij*: quod intelligo, ſi negetur:
in abſentem autem contumaciter nulla probatione in cauſa
habita ante ſententiam ſuper notorio valebit ſententia, dum-
modo coram illo, coram quo petitur ſententia pronunciari
nulla propter defectum ordinis, probetur notorium, nec ex ad-
uerſo coram illo iudice admittetur probatio excuſationis ad
reddendum nullum proceſſum: nam imputet ſibi, ſi prius non
propoſuit, Spec. *in tit. de notorio, ad finem.* dicit, † quod ſi iudex ad 111
inſtantiam alicuius procedat, oportet quod notorium probe-
tur: ſi procedit ex officio non eſt neceſſe, quod probetur noto-
rium ſecundum eum, & idem in vna parte ſentit *hic* Card. Ioan.
Cald. *hic* eligere videtur neceſſariũ eſſe, ꝙ probetur notorium,
& dicit, quod ſufficit teſtes deponere, vt *infra* dicam circa arti-
culum, quomodo probetur, nec eſt neceſſe, vt ſenſit Innocent.
quod teſtes deponant, quòd fuerint præſentes actui notorio,
quia ſit: ideo ſuperfluò probaretur notoriũ quo ad condemna-
tionem faciendam, vt eſt notorium, & quia probato † delicto 112
notorio ſatis conſequenter probatur delictum commiſſum
eſſe, quia notorium non poteſt eſſe niſi ſit commiſſum, *de ele-
ctio. bona. de probat. quoniam. de conſt. cum acceſſiſſent. de deſponſ. im-
pub. ad diſſoluendum. allegat. de purgat. can. cum dilectus.* & eſt de
mente glo. *de iureiuran. ad noſtram.* Omni tamen caſu concludit
Innocen.

Digitized by Google

C. de accuſ. l. ea quidem. & hoc etiam tenet *de offic. deleg. copit. 1.*
libr. 6. nam † de eo quod ſibi non conſtat vt iudici, iudicare non
poteſt, *2. quæſt. 1. §. quando vero*, ſufficiunt tamen duo teſtes ad
faciendã fidem de notorio, *2. q. 1. §. quando.* & not. Archi. *de offi.*
delega. c. 1. lib. 6. Hæc vera, quando procedit ad inſtantiam par-
tis ſecus ſi ex officio, ſed poſſet ſaluari opi. ſibi enim crederetur
de notorij informatione ſine alia ſama, vt *de accu. qualiter. el ſe-*
cundo. Omnia prædicta dico procedere in notorio præſumptio-
nis fictionis, quando factum à quo ſurgit eſt notorium. In noto-
riu autẽ probationis omnino ſi ex probationib. iudex vult ali-
quid ſententiare, oporter de his conſtare, & idem de ſententia,
119 de re iudi. cum Bertoldus. & idem de confeſſione. † Poteſt ſe-
cundo dubitari, an notorium, id eſt, factum ipſum ſubiectum
notorio, de quo conſtat in iudicio, conſtito hoc quod in iudi-
cio ſit notorium, ſit probandum in notorio facti continui. In-
noc. hic velle videtur, quod debeat per duos teſtes factum pro-
bari, & vltra hoc ſit notoriũ vel publicũ, & hoc dicit in glo. *ma-*
gna prima circa prin. ver. notorium facti. propter quod dicit Archi.
120 *de offic. delegati. cap. 1 lib. 6. in ver. exigunt.* quod † definit quid eſſe
notoriũ, & tranſit in famoſum, quando omnes teſtes, qui actui
fuerũt præſentes, ſunt mortui, ob hoc alibi tenuit, & dicit quod
notorium eſt tantum de facto præſenti, & recenti, quod per
teſtes probari poſſit, & in hoc differt à famoſo, quod communi-
ter eſt de facto longinquo, & per teſtes, qui interfuerunt, pro-
bari non poteſt, hoc ponit de *verbo. ſignifico. veniens in glo. magna*
ad fi. Ioa. *contra, 2. q. 1. de manifeſto.* idẽ Spec. *in tit. de notorio*, quia
finis probationis eſt, iudicem certificare vel inducere ad fidem
maiorem, aut fidem non poteſt habere, quia notorium, Cald.
autem dicit hoc, quod ſufficiat talis probatio, quæ concludit
notorium, nec eſt neceſſe quod teſtes aliqui deponant de præ-
ſentia, hoc probat à diffinitione notorij, de quo *ſupra.* Itẽ quia
ſi aliqui deponãt de præſentia facti, ſuperfluũ eſt addere de no-
torio, ſecundũ eum, ratio iſta nõ eſt bona, quia nõ eſt ſuperfluũ
propter ordinẽ procedendi, qui nõ habet locũ in non notorijs,
nec ſufficit ad validandũ, quod agitur ſuperuenientia notorie-
tatis probationis, niſi ſuperueniat confeſſio, vt dicit gl. *de offi. de*
lega. c. 1. lib. 6. Item dicit, ꝙ probato hoc, ꝙ ſcit notoriũ, ſatis cõ-
cluditur per teſtes illud factũ, cum de non ente non poſſit eſſe
notorium, *de elect. litteræ. de proba. quoniã. de conſtit. cum acceſſiſſent.*
de deſponſ. impu. ad diſſoluendũ. & pro hac opi. dat text. expreſſum
de purga. ca. c. cum dilectus. & fuit de mente glo. *de iureiur. ad noſtrã.*
el 2. in glo. 2. quidam vt Vinc. dicunt, quod ſi procedit ad petitio-
nem alicuius, exigitur ſententia, ſi ex officio procedatur, non.
hanc tenet *hic* Cald. vt ſufficiat probare aliquid eſſe notoriũ, ſi
enim teſtes probarent de præſentia, ſuperflua eſſent dicta de no-
torio. Ioan. Andr. *in addit. Specu. in tit. de notorio.* poſt Nicolaum
de Mata. dicit opi. concordando, quòd in facto recenti, opor-
tet quod teſtes deponant de facti præſentia, in facto vero anti-
quo, quod ita de facili nõ retinetur in memoria teſtium, ſufficit
quòd deponant, ita ꝙ concludant notoriũ abſq; eo, quòd ali-
qui fuerint præſentes, & ſic remanet: hanc opi. puto veram re-
ctè intellectam, habent enim teſtes ſuper notorio deponentes
cõcludere facti certam ſcientiam populi vel maioris partis, hoc
autẽ concludere non poſſunt, niſi viderint populum vel maio-
rem partẽ facto præſentes, ſi enim dicant ſe à populo audiuiſſe,
quòd fuit præſens, hoc nõ ſufficit, quia deponunt de eo, quod
perceperunt ſenſu alterius. Ideò optimè diſtinguunt inter factũ
recens in quo non ſufficit teſtimonium de auditu & factum
antiquatum, in quo ſufficit teſtimoniũ de auditu, vt no. *de teſti.*
veniens. de ver. ſig. veniens. & dixi *de ver. ſign. quid per nouale. ff. de pro-*
ba. l. ſi arbiter. non tamen exigo, quòd ipſi deponant directè de
facto, ſed de præſentia populi in facto, ſi factum eſt interpella-
tum vel momentaneum. Io. exigit famam vel alias probationes
iuuantes, quia de ſe ſolum non probat, vnde exigit ſaltem ſemi-
plenam probationem, *alleg. de vſur. cum in diœceſi.* hoc etiam re-
citat Inno. *in glo. magna, ver. notorium.* & hoc ponit Ioa. *2. quæſt.*
1. de manifeſta. non facio differentiam inter factum interpollatũ
vel momentaneum, dummodo teſtes probent illud eſſe noto-
rium ad finem, vt condemnatio ſequatur, licèt Innocen. ſenſe-
rit contrarium, & ponit Ioan. And. *hic in gloſ. magna, ver. ſunt qui*
dicunt. vel dicunt quidam in tali notorio neceſſarium ordinem
iudiciarium, & probationem, & iura alia intelligunt in noto-
rio facti continui vel interpollati, quando commiſſum fuit in
conſpectu iudicis, licet poſtea vacillet tenendo contra *in ver. &*
121 *fortè.* Vbi dicit quod non † eſt differentia inter notorium conti-
nui facti, & actus tranſeuntis, & in hoc reſidet: quod verum
puto, vnde ſufficit quod deponãt, quòd talis vſurarius eſt, quia
hoc ſcit totus populus, qui præſens vidit, & audiuit, qualiter ta-
lis mutuabat ad vſuras, adeo publicum hoc publicum, quòd
nulla tergiuerſatione celari poteſt, in notorio autem præſum-
ptionis & fictionis vel diſpoſitionis ſi ſurgat à facto notorio fa-
cti, dico idem per omnia, prout agitur de probatione facti, à
quo ſurgit præſumptio vel fictio, ideò dicit *hic* Calde. quòd
non eſt neceſſarium factum, ex quo ſurgit præſumptio iudicia-
liter probari, ſi ſit notorium, ſed ſufficit teſtes dicere, quòd
omnes vel maior pars perſonarum loci ita affirmat, & ita aſſe-
tit, ſcilicet, per circũſtantias, ex quibus præſumitur, puta quod
talis habetur vel habebatur pro filio, & ipſe talis habebat talem
pro patre, & quòd ita dicebatur haberi, & reputari nec audiue-
runt aliquos contradicentes. Idem in ſimilibus ſecundum Io-
an. Calde. data autem notorietate facti, quod præſumitur, vel
fingitur, nulli ſubijciuntur neceſſitati probandi: idem ſi de eo
conſtat, ſcilicet facto probationibus alijs, oportet tamen, quòd
in probando facto ſeruetur ordo iuris, & ſufficit, quòd proben-
tur circumſtantiæ, facti non autem eſt neceſſarium id, quod
ius præſumit probari, de præſumptionibus. *tertio 23. quæſt. 1. cap.*
1. & cap. fin. & ſic dicit *hic* Ioann. Andr. poſt Innocen. *in cap. ſe-*
quen. in gloſſ. magna, ver. quidam autem dicunt, idem Calde. alle-
gat *de præſumptio. tertio. 32. quæſt. 1. cap. 2.* quia quæ ſunt iuris no-
tiſſima ſunt iudici, nec expedit, aut neceſſarium eſt aliter pro-
bare, *l. ornamentorum. ff. de auro & argen. leg. de appell. ſæpe.* Et di-
cit hoc Innocen. *de electio. cum inter R.* & Ioan. Andr. *de conſuet.*
cum dilectus, dicunt legiſtæ quòd neceſſe eſt, quod allegetur, vt
l. ſi adulterium cum inceſtu. § idem Pollio. ff. de adulte. & not. ff. ſi
certum peta. l. cum quid: puto, quod ſufficiat hoc de regi in allega-
tionibus iuris, & etiam ſi partibus non allegetur dummodo
claudi poſſit ſub petito, iudex hoc allegare poteſt, qui de iure
ſupplere poteſt, vt no. *de poſtulat. prolat. bona. ff. de leg. 3. l. Offidim.*
& l. 1. C. vt quo deſunt aduoc. † In notorio autem confeſſionis vel 122
probationis, ſed de illa conſtet in iudicio, vt quia producitur
publica confeſſio, vel atteſtationes, non eſt neceſſe quòd ali-
ter probetur, eſt tamen neceſſe, quòd conſtet de iuriſdictione
illius, coram quo eſt facta confeſſio vel probatio, vt no. Inno-
cent. *de ſentent. excommunicat. ſoler. libr. 6.* & exigitur, quod con-
ſtet eas ordinate receptas verè vel præſumptiuè, vt patet ex no.
de offic. deleg. cum in iure. in notorio ſententiæ idem, hoc ſaluo,
quòd illa etiam per teſtes probata omnis ſolennitas præſumi-
tur, *de re iudic. cap. ſicut.* vnde conſtito de confeſſione, de pro-
bationibus, de ſententia facta, quia illæ comprehendunt, aliter
probari non expedit. Relinquitur ergo generaliter differentia
inter notoria, & non notoria, quia facta non notoria oportet
directè probari, ſed non eſt neceſſe notorium probari, ſed
hoc eſt neceſſe probari, quod notorium eſt, quo probato
ex notorio factum probatur, licet ſuper facto aliàs directè non
deponatur, & hæc eſt cauſa, quare appello ipſam probationem
probatum. † Circa media iudicij occurrunt aliquando exce- 123
ptiones, & defenſiones, an circa illas aliquid notorium opere-
tur? Dico ergo quòd ad illas aliquando notorium proficit in re-
pellendo, quia ſi iudex eas notoriè friuolas videt, illas repellere
poteſt, *de do. & contumac. circa fin. C. de ſal. l. 2. no. de conceſſ. præ-*
ben. poſt electionem. de poſtul. prælat. bonæ el 1. Item an iuuet. dic
quod quandoque iuuat notorium, nam † exceptio proprietatis 124
regulariter non obſtat agenti poſſeſſorio, *de reſtitut. ſpol. in lit-*
tern. in cap. ex conqueſtione: & cap. 1. & tamen ſi ſit notoria, ad-
mittitur: quod eſt verum in notorio diſpoſitionis, vt *in cap. ad*
decimas. de reſtitut. ſpol. in notorio confeſſionis, & probationis,
vt no. Innocen. *de renunc. ſuper hoc. de fil. presbyt. conſtitutus. in no-*
torio ſententiæ, vt dixi de reſtitut. ſpol. cum dilectus. & eod. titul. paſto-
ralis. quicquid Bartol. dicat *in l. naturaliter. §. nihil ff. de acqui-*
ren. poſſeſſ. & dixi *in regula, qui ad agendum. de regulis iuris, libr. 6.*
In notorio autem præſumptionis eſt dubium propter intelle-
ctum *capitul. porro. de diuor.* quod examino plenè in lectura *ca-*
pit. in literis. de reſtitut. ſpoliat. Manifeſtum autem, & famoſum
non habet hunc effectum, quod cautum reperitur. An autem
iuuet exceptionem proprietatis contra agentem via attentati?
tangit Innocen. *in capit. bona. de app.* & tenet, quod ſic, vt ibi dixi,
licet Lap. ſentiat contra, *de reſtit. ſpol. ad decimas. lib. 6.* hoc exami-
no *in d. c. bonæ.* ad præſens non inſiſto. Dicebam penultimo,
quòd quidã erant effectus reſpicientes finem iudicij, vt eſt ſen-
tentia. Hic aduertendum, ſi quæritur, an † notoriũ repugnans 125
ſententiæ

Digitized by Google

ſententiæ inficiat? Dicendum quod ſic, ſi notorium includit impoſſibile, vt not. *de ſenten. excômunica c cum Romana. §. in vniuerſitatem. eo. titul venerabilibus, lib. 6.* per Ioan. Andr. ſi tantum notorium ſit de falſitate cauſæ vel non impoſſibilis, ex qua fertur ſententia, idem, *de re iudic. inter cætera, de appella. ſolicitudinem.* no. Innocent. *de conceſſi. praben. cum noſtris. de frig. fraternitatem.* Paul. tangit & ibi caſus *in clemen. paſtoralis, de re iudic. in clement.* hæc procedunt in notorio facti, & in notorio præſumptionis & fictionis ſurgentis à facto notorio probationis, vel confeſſionis, non puto, quòd procedat, vt dixi de reſcriptis. ab excommunicato, quia talia de facili ſunt in dubium reuocabilia: in notorio autem ſententiæ puto, quòd procedat, ſi iudex eſt informatus de ſententia, vt no. d. Compo. *de conſti. cum M. Ferrarienſis.* quanquam & legiſtæ contra *in l. nam & poſtea. §. ſi damnetur ff. de iureiuran.* ſi in diuerſis inſtantijs feratur ſententia, vt Bart. *de except. rei iudi. l. ſi duobus. & in l. 1. C. quando proua non eſt ne. & l. 1. C. qua ſen. ſine appell. reſcin.* Innocen. variè loquitur, vt patet ex his, quæ in dicto loco ponit, *de reſcript. cap. litteras. capit. cæterum. eodem titul.* & ponit Ioan. Andr. *eod. titu. capitul. paſtoralis,* & ipſe ponit *de offic. deleg. cum contingat.* & hoc plene examino in repetitione *cap. ab excommunica. de re iudic. inter monaſterium.* vbi propria eſt materia. Manifeſtum autem hoc non operatur, vt inficiat ſententiam, vt no. glo. & docto. *de ſenten. excommu. per*
126 *tuas* & eſt caſus cum glo. *C. de app. l. ciues.* Nunquid † autem notorium excuſet à ſententia, & ſic inuet? glo. *de reſcript. cap. ab excommunicato,* tenet neceſſariam eſſe ſententiam, idem glo. *de iureiurau. ad noſtram. el 3.* Idem dicit *de teſti. cog. ſuper eo. gloſſ. 2. quæſt. 6. qua Lotarius. gloſ. de app. cap. cum ſit Romana glo. de pur. ca. c. pen. de diuor porro.* Idem Bart. *ff. de ac. emp. l. emptorem. ff. de neg. geſt. at qui natura. §. cum me abſente. glo. de ver. ſignific.* ex parte. concludo. quòd mihi videtur in caſibus, in quibus notorium habet in ſe incluſam ſententiã, iure nõ expedit quo ad effectus iuris, aliæ ſententia, quia ſẽtẽtia æquipollet: nam eo quòd quis eſt in notorio delicto regularis eſt ſuſpenſus, *1. q. 1. per totũ. no. de reſcri niſi cum pridem. §. propter conſcientiam. & de tempor. ordi cap. ex tenore. & cap* Hunc effectum ſuſpenſionis irregularitatis imprimit ipſa notorietas à principio abſque alia ſententia. Item vt quis dicatur non toleraturus, vt ſic ſubiecti poſſint ab eo recedere, vt *hic, 32. diſtin. §. verum.* hæc notorietas operatur abſque alia ſententia, *ſupra eo. ſicut.* ad validitatem geſtorum, vt toleratur, non dicatur, ſufficit notoriũ, *de re iudic ad probandum.* ad hoc quod no. *in d. c. ſicut,* licet contra ſentiat *de procura. cap. ſi* licet primum tamen tenet *de electio niſi. & c. dudũ* in alijs autẽ effectib. facti imprimendis, & exequendis ſi notoriũ eſt facti, cõmuniter doct. dicunt vt glol. *in Authen vt iudi. ſine quoqua ſuffra. §. neceſſitatem.* quòd exigitur ſententia, ſed non eſt neceſſe quòd feratur in ſcriptis, & cum ſolennitate, de qua *in cap. ſina. de re iudic. lib. 6. & de qua C. de ſen. ex periculo reci per totum.* & hoc tenet Ioan. And. *in dicta decre. ex parte* Archi. a *quæſt. 1. qua Lotharius ſuper glo.* & tenet Arch. *in cap. Felicis. in verbo, pontificali. ad ſin glo. magna.* vbi dicit, quòd ſufficit quædam eius detentio. Idem Io. Andr. *in addi. Spec. eod. tit. in §. notorium. ver. id autem, in fin. 3. colum.* Ioan. Caldc. *hic,* immo plus dicit, quod ſufficit præceptum. hoc fuit verbum Archid. *in cap. qua Lotharius, per text. de verb. ſignificat. in his.* & fuit dictum Cyn. *in l. nullam. C. de his qui no. infa. & glo. in l. ictus fuſtiũ. ff. de his qui no. infa* quod puto, quia in confeſſum ſufficit, *ff de iudi. ſi debitori.* fortius inſit notorium, hoc verum eſt in ciuili, in criminali autem eſſet dubium, quòd tale præceptum non ſufficiat, ſi nec in confeſſum, immò debet ſequi ſententia, no. gloſſ. *in capit. t. 2. quæſt. 1. & in l. 1. C de confeſſ de cuſto. re. l. ſi confeſſus.* vbi de hoc not. *ff. de his qui no infa. l. ictus fuſtium. §. dum. ff. de quæſtio. cum ſimil.* vnde exigitur ſententia, quanquam ſine ſcriptis ſufficiat: tenent communiter hic doct. quòd ſatis puto in notorijs facti: in notorijs autem probationis, & confeſſionis ſecus, in criminali hoc puto etiã in notorio fictionis & præſumptionis, vbi ſurgat à facto notorio, ſcilicet quòd ſufficiat etiam præceptum, ad hoc text. *de cleri. non reſiden. qualiter. & in cap. præcedenti.* vel ſi ſufficit pro priuatione in talibus notorijs, ſcilicet dare licentiam eligendi, & no. Ioan. Andr. *in addit. Specul in titul. de cleri. non reſiden. in princip* & eſt caſus *in capit. ex parte. & capit. ſequen* in notorio confeſſionis in ciuili ternata glo. *in cap. dudum, de elect.* quia ſi eſt facta &c. ibi no. & in hoc eadem inſtantia, in alia ſi producatur idem in notorio probationis ſemper exigitur ſententia, & ſolennis, ſiue in eadem inſtantia, ſiue in alia producatur: in notorio autem ſententiæ non exigitur alia ſententia, immo eſſet nulla tanquam lata ſine inſtantia, & quia habet executionem perẽptam. *ff de re iudi. l. à diuo Pio.* Venio ad vltimum, in quo † eſt opus videre de effectibus poſt ſententiam, & 127
ſi quæritur, an notorium excludat remedia contra ſententiam? Communiter dicitur quòd ſic, quia notoriè delinquens non auditur appellans, *de appel. cum ſit Romana, in fine. de appell. cum ſpeciali. §. porrò. de appell. conſuluit. 1. quæſt. 2. & eod. titul. peruenit. de appell. Romana, lib. 6.* Cald. dicit, quòd ſi appelletur propter omiſſam citationẽ etiam in caſibus, in quibus *ſupra* dixi ſententiam nõ fore nullam ex defectu citationis, quod habebit locum appellatio: Nec obſtat *de appell. cum ſit Romana.* quia reſponde, vt *ibi* nota. quod proceſſit requiſitio, & fortius hoc dicit in caſibus in quibus ſententia eſt nulla ex defectu citationis, quia à ſententia nulla poteſt appellari. *ff. de appell. ſi expreſſum. ff. de iure patro. l. Carmelia Pia. & l. quemad. ff famil. ercìſcun. & de iudic. c. exhibita. & capit. ſina.* & ſi appellat ante ſententiam propter defenſiones probabiles, & excuſationes, quas non admittit, dicit ad hoc quòd valebit appellatio quo ad omnem ſuum effectum: eſt ſimile quod no. *de accu. cap. qualiter & quando. 2.* Si citatur, & ex probationibus receptis vel non receptis, vbi recipere non turbatur, appellat, auditur appellans, & ſic intelligit iura prædicta & quanquam illa iura loquantur in criminalibus, non eſſet abſurdum dicere idem in ciuilibus, cum eadem ſit ratio: dicit tamen rationem differentiæ poſſe aſſignari, quam ſentit *hic* Innocentius, quia maior eſt ratio exequendi pœnam delictorũ propter publicam vtilitatem, quàm in ciuili ad commodum priuatorum. In hoc puto, quando appellat in ſententiam, quia ſi pœna eſt arbitraria, vel iure determinata, & imponendo pœnam, modum excedit, valet appellatio quo ad omnem effectum, ad hoc quod no. docto. *in d. cap. conſuluit. & in capit. prællegato, cum ſpeciali § porro.* Si pœna eſt à iure determinata, & illam imponit, appellatio non tenet quo ad effectum ſuſpenſum, ſed bene deuoluit ad iudicem ad quem, vt ſuſpendat à tempore, quo deliberat de admittendo, vel quando mittit inhibitoriam, *de appell. paſtoralis. §. poſt:* vbi de hoc per Innocen. facit *de appell. Romana, § cum autem. lib. 6.* & hunc articulum plenius expediui *de appell. paſtoralis.* dic, vt *ibi* pleniſſime ſcripſi. vnum non omitto, quod dicit Innocen. *in cap. ſeq. in glo. magna, ver. ſed quod eſt mirabile quod dico, quod non poſſit appellari:* nihilominus poſt ſententiam latam, & executionem mandatam poterit de notorio perpendi iudicium, & agitari, *C. de accuſa. l. ea quidem,* nec mirandum, quia ſic & aliàs non poteſt appellari, & tamen licet cauſam agere, vt in ſupplicatione videmus, *C. de preci. impe. offe. authen. qua ſupplicatio.* ſi probetur falſum, quod notorium videbatur vel non notorium, *C. de accu. ea quidem.* quamuis hoc difficile videatur. Puto intentum eſſe Innocen. quod dato quod excludatur remedium probationis, non excluditur remedium nullitatis: aduerte, quòd hoc aperte vult Innoc. quod dato quod aliàs iudicium nõ annulletur, ſi iudex ſe non informet de notorio, vbi in veritate geſta poſtea conſtet eſſe notorium, ſi tamen probetur fuiſſe non notorium, proceſſus erit nullus, & aggrauabitur poſt ſententiam dicens proceſſum nullum, probare nullum, ſimile quod dicimus in exceptione falſi procuratoris poſt litis conteſt. oppoſita, vt no. *de proba. quoniam contra.* & per Innocentium: & de *eo qui fur. or. recip. & dixi de conſtit.* cum M. plus dicit, quòd ſi factum erat notorium, & excuſationes ſuberant non incognitæ ipſi, quòd factum reuocabitur *per l. ſi prætor §. Marcellus. ff. de iudi.* ad hoc gloſſ. *de cleri. non reſiden cap. ſina. iuncta no.* per doctor. *eod. tit. ex parte.* Hæc omnia puto procedere in notorio facti, & in notorio præſumptionis & fictionis, prout ſurgit à facto notorio. † In notorio autem probationis planum eſt, quod 128
admittitur appellatio, vt *in toto titul de appellationibus* quicquid ſenſerit Ioan. And. poſt Hoſtien. *de appell. cum ſpeciali. in ver. vel alio legitimo modo.* vbi dicit conuictos per teſtes, contra quos nihil opponitur, non audiri: in notorio autem confeſſionis eſt hæſitatio, *gloſ. in l. 2. qua incipit, obſeruare. C. quorum appella. non recip. canonizata, 2. quæſt. 6. ſunt quorũ* exigunt, quòd ſit cõuictus & confeſſus. Quod quidem reſtringunt ad certa delicta *ibi* enumerata. Quædam & ad cauſas criminales: tamen reſidet communis opin. legiſtarum hodie, quicquid ſenſerit Pet. & Cyn. *ibi,* quòd & in ciuilibus, & in criminalibus ita demum repellatur, ſi ſit conuictus, & confeſſus, nec ſufficiat eum confeſſum eſſe, quam opin. tangit gloſ. & nihil firmat ſub illo § *ſunt quorum glo. de appell. cap. cum ſpeciali. §. porro.* etiam dubiè loquitur, & de criminali dicit ſufficere ſolam confeſſionem non in ciuili, gloſ. *de appell.*

Digitized by Google

appell.cap.Romana.§ cum autem.lib.6. in effectu concludit, quod ſi militioſe contra confeſſionem, vel quia aliquod alleget factum, vel quia erronea eſt, & vult ipſam reuocare, auditur appellans. alias autem non auditur appellans, ſi eſt confeſſus, item poteſt appellare, vt *ibi* dicit Ioan. Andr. ſi velit confeſſionem ſuam excuſare taliter, quod non perimat, *de accuſa. dilecti.* aliàs non poteſt, *2. quaſt. 6. quicunque.* vbi etiam ad hoc vtrum indiſtinctè dicit appellare poſſe cõfeſſum propter nouas probationes, quas facere intendit, & ponit *de teſti. fraternitatis.* & propter reuocationem actionis, vt recitat *ibi* Ioan. Andr. *in nouella Gloſſ 2. quaſt. 6. quicunque.* dicit, quòd in ciuili confeſſus nõ auditur appellans, *in* criminali ſic, niſi ſit conuictus. recitat Archidia. *ibi,* Iac. Bald. tenuiſſe confeſſum non audiri appellãtem, quia indignus eſt, quod quiſque ſua dilucida voce, &c. *vt in capitu. per tuas. de probat. & C. de non numer. pecun. leg. generaliter.* Specul. *in titu. de appell. §. in quibus. circa princip.* multas recitat opin. & nihil boni dicit. *in titu. autem, de confeſſis. §. poſtremo. ver. ſed nunquid in criminibus.* tenet ſiue in ciuili ſiue in criminali conuictum, & confeſſum non audiri appellantem, cõfeſſum autem tantum audiri, vt ipſe ponit ibi: Ioan. Calder. hic exigit quem conuictum, & confeſſum, vt ab appellatione excludatur. Puto, quod ſi eſt conuictus, & confeſſus, non auditur appellans, ſaltem ſi appellationi non eſt deferẽdum, ſi tamen aliquid allegaret contra probationes, & confeſſionem, eſſet in poteſtate iudicis ad quem, an deferat: ſic intelligo *l. 2. & l. abſtinendum.*
129 *C. quorum appell. non recip.* † Si autem eſt tantum confeſſus in criminali, appellare poteſt, nec hoc aliquod ius vetat, vt dicit Io. Mod *de appell. Romana § cum autem, lib. 6.* ſed an ſit appellationi deferendũ. dic, ſi allegatur cauſa legitima, vt quia dicitur confeſſio erronea, vel velit ipſam excuſare, cum primo non fuerit in culpa, vel vult aliquid allegare contra eam de meritu, auditur appellans, & deferendum eſt etiam per iudicem à quo, vt dicit gloſſ. *in dicto § cum autem* Idem ſi allegat iudicem in pœna modum exceſſiſſe, ſi nihil allegat, per iudicem à quo non eſt deferendum, quia & apparet, ex quo aliud non allegatur, appellationem fuiſſe fruſtratoriam, per iudicem autem ad quem poteſt ei deferri, ſi aliqua iuſta cauſa allegaretur, & tunc ſuſpẽditur iuriſdictio à tempore, quo mittitur inhibitoria, *vt dicto §. cũ autem.* & non quando hæc procedunt in criminali: in ciuili autẽ non reperio text. qui immutet iura antiqua iuris ciuilis, quæ exigunt conuictum & confeſſum, tamẽ ſatis æquè dici poteſt, quòd cum non appareat aliqua iuſta cauſa appellandi, & quis non poteſt venire contra id, quod ſua voce dilucidè eſt proteſtatus, ex ratione identitatis nõ auditur, niſi vt *ſupra* dixi in criminali, & ſic eſt in poteſtate iudices à quo, non deferre, ex quo videt ipſam friuolam, tamen ex quo nõ apparet ius expreſſum tutiùs puto indiſtinctè tenendum in ciuili appellationem habere omnem ſuum effectũ, quia poſſibile eſt, quod vult aliud probare, vel contra reuocare, ex quo appellat. Hæc omnia limito verè in confeſſione facta proprio ore, vt dicit text. *in d. l. 2. §. ſunt quorum.* per quod puto ſecus in confeſſione facta per procuratorem: credo idem in ficta confeſſione: idem puto in confeſſione defuncti, vt hęres à ſententia ſuper illa lata poſſit appellare, quicquid ſenſerit Ioan. Andr. *in addit.* Specu. *in tit. de appel §. in quibus. ver. ſed nunquid.* quod eſt notandum, in notorio autem per ſententiam ſi eſt prima in eadem inſtantia, planum quòd poſſit appellare, ſed in notorio per ſententiã poſtea productam in alia inſtantia, ſuper qua ſententia an poſſit appellari, hic tenet quod non, Hoſtien. *de appell. cum ſpeciali. in ver.* vel alio legitimo modo. & hoc credo cum diſtinctione, appellari non poteſt: ſed an ſit deferẽdum per iudicem à quo, diſtingue, an allegetur contra primam ſententiam, vt quia eſt nulla, vel aliquid legitimum, & deferendum eſt per iudicem à quo: per iudicem autem ad quem idem cum eadem diſtinctione, vt dixi *ſupra in confeſſione,* in manifeſto autem planum, quod poteſt appellari, quia iure non prohibetur, & iura quæ loquuntur de manifeſto intelliguntur prout ſumitur pro notorio: remedium autem nullitatis, an habeat locum in notorijs, dictum eſt *ſup.*
130 quòd ſic: quid † de remedio reſtitutionis, puto quod idẽ de recuſatione, text. videtur *de appell. propoſuit nobis. & c. cũ ſpeciali.* docto. *ibi* dicunt poſt gloſ. quòd in manifeſto habet locum recuſatio, *1. quaſt. 5.* quia ſuſpecti, in notorijs autem ſi pœna non eſt à iure determinata, quia poteſt arbitrando recuſari, ſi pœna eſt à iure determinata, non poteſt recuſari, quia non poteſt eum grauare, dũ tamen offerat ſe velle imponere pœnam à lege ſtatutam, & hoc tenet Spec. *in tit. de recuſatione § effectus. ver. hoc etiam notat.* Si quæritur, an notorium iuuet appellationem, gloſ. tenuit quod ſic, *in cap. accedens. vt lit. non conteſt.* vbi non exigitur expreſſio cauſæ: contrarium tenent *ibi* doct. & gloſſ. *in clement. appellãti, de appella.* quia ſolum ordinatur in finem probationis, ideò vbi expreſſio exigitur propter ſolum finem certificandi, & non pro alia formalitate, notorium excuſat ab expreſſione, *l. quare. § nominatim. ff. de adi. edict.* & propter hoc excuſat ab excuſſione bonorum, quæ fit propter finem certificandi, vt dicit gloſſ. *in l. ſin a ff. ſi certum peta.* & not. *in l. decem. ff. de verborum obligatio.* Ex prædictis concluditur, quod ſi à ſententia lata ſuper notorio appelletur etiam interim nõ expectato decennio, poterit executioni mandari, ſecundum Calder. nam cum tempus id detur ad deliberandum, & tunc non poſſit appellari: ſi uſtrà ergò differtur ad primum, *2. quaſt. 6. anteriorum. ad ſecundum, C. ad Velleia. l. antiqua. § fin ff. de acquiren hæredi. l. cum hæres. § fina. de regula. cap. licet.* ſecundùm Ioan. Calderin. quod not. quia limitat *cap. non ſolum. de appell. lib 6. & hic* deſiſto. Venio ad quintum
principalem articulum, † qualiter notorium cõſeruetur, ſi fa- 131
ctum eſt continuum, & nondum correptum. Seipſum conſeruat, vt patet exemplum in turri aſinellorum, ſi factum fuit cõtinuum, & hodie deſit, de turri illorum de Codaldis, quæ erat prope hoſpitium de luna, idem quod in facto interpollato vel in momentanea ſtatim dicam, in quo dicit Guliel. *in loco præallegat.* & Ioan. Calderi. *hic,* quòd ex quo ſemel fuit notorium per memoriam cõtinuam hominum tenet vt notorium, & hoc modo dicitur notorium Chriſtum fuiſſe paſſum *de conſe. diſtin. 2. ſemel Chriſtus* Quod verum, ſi iidem homines viuunt, alias ſi ſunt mortui, per memoriam hominum non probatur notorium, ſed fama [illegible]: quia alij non poſſunt hoc ſcire, niſi per auditum, & hoc [illegible] Vinc. *de appell. capit. conſuluit.* & dato quod iuris fictione idem populus ſit, *ff. de iud. proponebatur. 7. quaſtione prima capit. dem [illegible] ſed hoc in alijs.* de morte autem Chriſti notorium eſt per hominum memoriam, & aliorum quotidie Euan-
gelizantium. Item dato † quòd crimen deſinat per ſentẽtiam, 132
1. diſtinctio. ferrum non tamen deſinit notorium, vt *ibi, & in cap. ſequent.* Tu dic & eſt de mente Ioan. Andr. *in addit.* Specu. *in titu. de notorio* §. 1. quòd ſi notorium eſt de facto recenti, notorium remanet per hominum memoriam, dummodo duo adſint, qui poſſint deponere, qualiter viderunt populum vel maiorem partem populi hoc vidiſſe: Si eſt de facto antiquo ſufficit, quòd memoria dicat, quòd factum fuit in conſpectu populi maiori parte præſente, ſi hoc habet fama, quòd factum ſic fuit, vel quia omnes hoc dicunt, quòd in facto antiquo probatio de auditu admittitur, vt dixi *ſupra.* & dixi plenè *de verborum ſignificat. quod per nouale.* & per Innocent. *de verborum ſignificatio. veniens hodie libro 6.* vnde tunc fama conſeruat illud notorium: poteſt tamen aliquid eſſe notorium in vno loco, & occultum in alio, *de poſtul. prælat. cap. 1. 81. diſtinct. propoſuiſti. prima quaſtione prima ordinationes.* & hæc ſufficiat de quinto. Venio ad 6. arti-
culum, † & vltimum, qualiter probetur notorium. Poteſt du- 133
pliciter intelligi, primò quot teſtes exigantur. ſecundò qualiter deponere debeant, & cauſas aſſignare. Ad primum quidam, quod per duos non probatur, *per capit. inquiſitionis. ad fin. de accuſ.* gloſſ. dicit contra, *2. quaſtio. 1. §. quando autem.* & hæc eſt communis opin. ſi eſt fama, per duos probatur, *de teſti. cum litteris de accuſ. inquiſitionis.* & teſtamentum quod exigit ſeptem, *C. de bon poſſ ſecundum tabul. l. prima. C. de fideiuſſ. l. fin. & cap. inquiſitionis.* non dicit, quòd duo non probant infamiam, ſed dicit quòd non infamant, ſic nec duo notorium inducũt, nec duorum præſentia ad alterum actum altero non intercedente. Ad
ſecundum † qualiter habent deponere? Dic quod non exigi- 134
tur à teſte, quòd dicat diffinitionem notorij, quia non debet deponere per verba iuris, ſed oportet quod certum loquatur, ita quòd ex verbis intelligatur, quod intelligit quid eſt notorium, & ſi teſtis diceret, quod eſt notorium, & poſtea neſciret certum loqui, non probaret ſi reſponderet, dando diffinitionem notorij, interrogandus foret, quis eum docuit: & ſi dicatur, quòd ab aduocato partis eſt ſubornatus, & non probat, maximè ſi didicit, poſtquam cauſſa mota fuit, *de teſti. licet ex quam.* ſecus ſi dixit ſe ante didiciſſe, vel quod aliter ſciuit, Specul. *in loco præallegato. in titul. ſcilicet de notorio.* Ex quo not. quod licet non debeat teſtis deponere in principali dicto per verba iuris, nec in certificanda cauſſa, ſi tamen data certificatione facti ex ſenſu corporeo per verba facti, ſed poſtea ſubmittit in-

Digitized by Google

terrogatus de eſſentia eius, quod deponit per verba iuris probat: ſic limita quæ ponit Innocent. *de teſti. cauſam.* & quod not. *in l. ſtipulatio. § vno quoque ff. de verborum obligatione.* & quod not. *in l. ſciendum de verborum obligatio. & de teſti. l. prima.* In cauſa autem reddenda plus dicit Nico. Math. vt recitat Ioan. Andr. *in addit.* Specul. *in titu. de notorio. § fina. in addit. magna,* quod ſi teſtes dicunt eſſe notorium, non reddunt cauſam: quare intelligo & non interrogati non probant, quia eorum dictum intelligitur ſecũdum quod vulgus intelligit, vt ſit notorium, quod communiter auditur, *ff. de fun. instrum. l. cum de lanionis. § aſinam.* vnde dicit non reputari abſurdum reuocari teſtem pro redditione cauſæ. Not. bene, quod ſi dictum teſtis non includit intentum, non aſſignata cauſa, quia eſt æquiuocum verbum, aſſignanda eſt cauſa etiam ſi non interrogetur, vide Innocent. *de teſti. cap. cauſam.* Idem quod dictum teſtis potius intelligitur ſecũdum vulgare, quàm iuri intellectum: in cauſa autem reddenda quidam dicunt quod ſufficit, ſi dicat, ſcio quod eſt notorium, quia vidi delictum committi, vt & alij qui præſentes fuerunt, qui ſimiliter videre potuerunt, quòd notorie delictũ fuit factum: & ſi interrogetur quot hominum præſentia inducit notorium, reſpondeatur, vt patet ex prædictis. Nico. Math. vt recitat Ioan. Andr. *in addit.* Specul. *in loco præallegat.* dicit, quòd ſi aliter ſpecialiter non interrogetur, ſufficit teſti dicere ſcio, quòd eſt notorium, quia præſens fui, & vidi, & præſens eram quando interfecit, & ſi non addat aliud, quia colligitur quòd alij erant. Alij dicunt, quòd ſufficit, vt dicat, ſcio quod eſt notorium, quia ſic publicè audiui dici: hæc practica non eſt bona, quia nec etiam famã probaret *hic,* vt not. *in l. de minore. §.*
135 *illud. de teſti.* nam † publicè dicitur factum in loco publico etiã vno præſente. Cald. hic tenet, quod ſufficit teſtem ſic deponere, ſcio quod eſt notorium, quia maior pars hoc aſſerit pro certo publicum illud factum fuiſſe, vel eſſe, nec etiam iuſtificationi locus fuit, vel eſt, nec communiter aſſeritur ab aliquo, & dicit hoc probari ex diffinitione. Non placet ex toto hæc practica, quia cauſa non bene concludit. Innocent. *in cap. 1. de offi. deleg. lib. 6.* dicit primo, quòd hæc eſt bona practica, ſcio quia vidi hoc fieri in platea hominibus præſentibus, hoc ſans placet, ſi platea eſſet capax populi vel maioris partis, nec ſufficeret dicere hoc factum præſentibus multis, *2. quæſtio. 1. § quando autem.* Idem ſi diceret, non vidi eum occidentem, ſed vidi coram populo latitantem, & fugientem, & ſe non excuſantem. Hoc concluderet notoriũ præſumptionis: text. habemus dantem practicam *in cap. cum dilectus, de purga. ca.* & ibi doct. ſufficit, quod dicat, ſcio quia eſt notorium, quia tam notum eſt, quòd nulli inficiationi eſt locus, vtpote cuius vniuerſæ viciniæ populus teſtis eſt. Et cautum eſt ſecundum Hoſtienſ. ſi quæratur, à quocunque ſene vel iuuene dicit, quod ſic erat, & dicit ibi nõ eſſe neceſſe teſtem deponere aliquem de viſu. Eſt enim notorium, & in his, qui non ſciuerunt quod Bononiæ eſt ſtudium, & quod Imperator nunc eſt in Padua. vnde ſufficit teſtem audiſſe talem eſſe famam nemine refragante, allegant *de dolo & contuma. cum olim. circa princip.* Innocent. *hic,* & etiam Archid. *in cap. Roman. § cum autem.* & quod ponit Ioan. Andr. *in ver. in notorio.* exigit teſtem eſſe populum, non fama cautum, ſed rei euidentia: vnde oportet teſtem concludere certam ſcientiam populi, & in hoc differt à fama, vt dixi *ſupra.* quod ſufficit hæc appellatio, dici & haberi per dictum & auditum, ſed notorium haberi, vt dicatur notorium per ſcientiam certam populi, ita quòd populus poſſit eſſe directo teſtis, vt dicit *cap. præalleg. cum dilectus. & dictum eſt ſupra,* & hoc tenet Archidia. *2. queſt. 6. de manifeſta & § quando autem.* tene, quod ſi deponant teſtes in facto de longinquo, quo loco ſufficit, quod reddant cauſam de ſcientiã populi per auditum & famam, vt quia de hoc eſt publica vox, & fama in loco, & dicitur à toto populo vel maiori parte, quòd tale factum fuit in præſentia populi, de quo totus populus potuit eſſe, & eſt teſtis, & ſic publica laborat fama, nec alterius tergiuerſationis eſt locus, quia in talibus probatio per auditum ſufficit, vt not. *de verborum ſignificatio. veniens.* & pluties dixi. Si factum eſt recens, vel de propinquo loco, non video quod probet, ſi non aſſignet per proprium ſenſum cõcludentem præſentiam populi vel ſcientiam, vt ſcio quod talis interfecit talem, eſſe notorium, quia præſens fui & vidi totum populum videre, vel maiorem partem, de quo totus populus, & tota vicinia vel maior pars poſſit eſſe teſtis. Non puto quòd ſit neceſſe, quod ipſe directo deponat ſe vidiſſe, & ſunt verba

Ioan. Andr. *in addit.* Spec. *loco præalleg.* pro concordia opin. poſt
Nico. de Mara *in addit. magna, in fine.* † In notorio autem fictio- 136
nis præſumptionis, quia de aliis non eſt dubium, Innocent. dicit, quòd oportet circumſtantias facti, ex quo ſurgit præſumptio, probari in iudicio, & poſtea ius ex ſe probabit. Calde. dicit, quod ſufficit, quod dicat teſtis, talis tenebat talem pro patre, & ipſe eum pro filio, & ita habebatur & reputabatur ab aliis, & nunquam vidi dicentem contrarium: vide ſi velis concludere famam, diceret teſtis, ſcio quòd communiter, & à maiori parte dicitur, quod habetur & reputatur pro filio talis. Si vis concludere notorium, dic, ſcio quia vidi talem tenere pro filio, vel concubina in lecto, & ſimilibus, & ſic viſa fuit teneri à toto populo vel maiori parte populi, & ſic etiam habetur & reputatur à maiori parte populi: vel viciniæ, & cognoſcẽtium eum. Si factum eſſet de longinquo, ſufficeret talem notorium eſſe cõcubinam vel notoriè filium, quia hoc audiui à toto populo, quod tempore illo fuit retenta vt concubina per totum populum, vel maiorem partem, & à ſcientibus & cognoſcentibus eos, & ſic laborat communis opinio, quòd de ea potuiſſet tunc temporis totus populus fuiſſe teſtis. Poteſt etiam notorium probari per conſpectum iudicis, vt quando Iudex vadit ad ſe informandum, tunc oportet, quòd ſi propriis auribus ſe vellet vt iudex, informare, & nõ per medium, quod ab omni populo vel maiori parte audiret, qui præſentes fuerunt, & hoc omnes atteſtantur de ſe & toto populo, aliàs forent ſingulares, vt not. *de fide inſtrum. cum Ioan. de electio. bone. & ca. cum dilecti.* Poſſet etiam iudici conſtare de notorio ſecundum quoſdam, ſi in conſpectu eius præſente populo vel maiori parte factum eſſet homicidium, ſed ſuper hoc fuit opin. quidam dicunt hoc ſufficere, de hoc conſtat ei vt iudici, ex quo in eius præſentia factum eſt, quia de corpor. *vitia. capit. cum de tua. l. minor 25. ann* ex aſpectu. *ff. de minor. ff. fine. regun. l. ſi irruptione* & fuit hæc opin. Gratiani, & Ioan. *2. quæſtio. prima. § quando autem. in gloſſ. & not. de appella.* conſuluit. & fuit etiam opio. Petr. de Fan. vt not. Specul. *in loco præallegato,* quod non placet Ioan. Andr. *in addit.* ad Specul. *loco præallegato.* Calder. hoc allegat pro iſta parte, quia per ſenſus corporeos capit hoc iudex, ſiue ſedeat
ſiue non, quos ſenſus habet vt priuatus, quia etiam actus † fa- 137
ctus coram iudice, qui ad hoc nõ eſt iudex, nec vt iudex ſedet, ad hoc non dicitur factus coram iudice, ſed priuato. No. Ioan. *2. quæſtio. prima. § primo.* vbi confeſſio facta coram iudice de re non litigioſa, non præiudicat confitenti, & not. gloſſ. *de confeſſis. capit. fina. ad hoc l. hæredes palam. § fina. ff. de teſtam. l. prima. § qui omnibus. ff. vi bon. rapt.* ad hoc quod not. Pet. *in l. prima. ff. de*
petit. hered. dicit, † quòd iudex non pronunciat ſuper noto- 138
rio, niſi de eo ſe informet vt iudex ſedens pro tribunali, ſi actus factus eſt coram iudice ſedente pro tribunali, iudex de eo iudicat ad finem, ſecundum quem ſedet, & non aliter, etiam ſi factum ſit notorium, *de ordin. cogn. cap. ſecundo. de except. capit. primo. de accuſat. ſuper his. & l. nullum. C. de teſtib. de his qui not. infa. l. Lucius. & de confeſſis. capitu. primo & de electio. per inquiſitionem,* nam ſi puniat notorium in conſpectu iudicis commiſſum, abſque dubio à teſte commiſſum, poſſet punire ordinaria pœna, & ſic confeſſus infamaretur. Puto dicendum, quando de delicto conſtat iudici ex notorio confeſſionis, vel probationis, vbi propter aliud ſedet, recurrendum ad materiam *illius ca. cum dilectus.* Quandoque delictum notorium ſi notorij facti coram iudice, & hoc eſt dubium, videtur iudicem poſſe punire, illo tamen citato vel monito, quia iudex maleficiorum ſemper ad hoc ſe debet niti, vt omnia puniat maleficia, *ff. de offi. præ. l. congruit.* maxime ſi præmiſit illam generalem inquiſitionem, quam præmittunt officiales in princip. officij, quæ colligitur ex illa lege. Item eum de notorio nõ exigatur, niſi quædam de plano informatio, ſatis hoc ſufficit, quamquam ſpecifice propter hoc non ſedeat, vt ſe informet vt iudex ſuper notorio, ad hoc *l. à procedente. & quod ibi not. C. de dilatio.* & per hoc allego gloſſ. *in l. prima. C. qui & aduerſus quos.* vbi iudex iudicat de notorio ſibi vt notorio, ſecus ſi ſit ſibi notum, & non notorium, ad hoc *in leg. tertia. § eiuſdem. ff. de teſtib. in gloſſ. quæ incipit, quid ſit fama. in fine.* vbi dicit, quòd de fama ſibi nota iudicat. hoc tenet Archidiacon. *de appellat. Romana § ſi autem. in verb. notorio. allegat. 2. quæſtio. prima. § fina. & in verbo, alia. ver. conſeruatores notorios delinquentes in flagranti delicto inuentos punit,* & maxime hoc verum, tenendo quod non ſit neceſſaria informatio ſuper notorio ad validitatem geſtorum, dummodo in
veri-

Digitized by Google

veritate ſit notorium, vt tenuit Innocent. & Caldetin. qui hoc finaliter tenet. Ad hoc gloſſ. 2. *quaeſt. prima. §. quando autem* quæ dicit, omne factum coram iudice ſedente pro tribunali poſſe damnati, ac ſi eſſet teſtibus probatum: ſecus autem ſi factum eſſet notorium in conſpectu iudicis eo non ſedente, vt iudice, ſed aſſiſtente ac priuato, vel etiam factum coram eo ſedente, ſed non tot præſentibus, quod non eſſet notorium, vt not. *in d. §. quando autem. ponit gloſſ.* & quod prædixi ſentit, & tenet Specul. *in §. notorium. verſic. illud autem. ad fin. tertia column. in principio.* Quatiò illud ponit in duobus locis, tenuit Vinc. *de appell. capit. conſuluit.* hoc tennit Guido de Suza. vt tecitat Ioan. Andr. *in dicto*
139 *§. illud.* per quod concluſit, quòd † ſi index viderit ad feneſtram hominem occidi ipſo ſolo vidente non potuit condemnare, poſuit *in l. prima. C. vt qua deſunt aduoca.* ad quod not. gloſ. *de in lit. iur. l. ſecunda. in fine vltima gloſſ.* Recitat etiam Ioan. And. Rolandum in ſuo opete, *charta* 2. tenuiſſe iniuriam factam alicui coram iudice poſſe puniri, quia habetur pro publicara, & notoria, & ſic ſine accuſatione pnnitur, *alleg. l. ea quidē. C. de accuſa.* quod intelligit ibi Ioan. Andr. de notorio iudici & notoria l. commiſſa coram populo, ſic dicit eum intellexiſſe, & hęc laudando Ieſum Chriſtum ſufficiant de præſenti repetitione, quam compilaui 1402. de menſe Ianuar. in almo ſtudio Bononiæ ordinariam legentem tempore domini Ioannis de Bentiuolijs noſtri nnnc domini, quam aliàs repetij in ſtudio Florentino, & publicaui in die beatæ Agnetis, quo die marre atteſtante ad lucem, & vt melius dicam, in tenebris huius illecebris mundi veni, &c.

REPETITIO
IN CAP. DILECTVS II. De prębendis.

Præclariſſimi I. V. C. D. Federici Petrucij Senenſis.

SVMMARIVM.

1 *Littera monitoria, vel præceptoria, an & quid conferant in iuris acquiſitione.*
2 *Ius in re quando quis dicatur habere.*
3 *Litteræ monitoriæ, & præceptoriæ in quo differant.*
4 *Executores litterarum beneficialium quando dari dicantur.*
5 *Res quando dicatur integra.*
6 *Verbum recipere cuius ſit natura.*
7 *Tempus qualiter ſit ad procedendum in litteris beneficialibus inſpiciendum.*
8 *Beneficij collatio alicui facta contra Papæ mandatum an teneat.*

QVIA. In præſenti capit. fit mentio de litteris Apoſtolicis, ideò vt de ipſis habeamus notitiam, videamus de diuerſitate ipſarum, & de duplici genere executorum quæ ſæpe cum ipſis litteris concedontùr, addendo aliquos modos per quos præbenda afficitur. Item quia in præſenti capit. ponitur illud verbum in canonicum recipere, quod multipliciter intelligi poteſt, ideo de duplici ſignificatione huius verbi videamus, & quæ ſit ipſa differentia, quia per hoc melius patebit veritas *cap. noſtri.* Item quia capit. noſtrum. continet tempus receptionis, ideo gratia huius videbimus quod tempus inſpiciendum ſit in litteris beneficialibus. Ad primum debetis ſcire quod interdū conceduntur à ſede Apoſtolica nullis executoribus datis, interdum datis executoribus. Videamus primo quando conce-
1 duntur litteræ nullis executoribus datis. Debetis ſcire † quod doctores qui tractant iſtam materiam an per litteras monitorias vel præceptorias quæratur aliquod ius, omnes concordāt in hoc, quòd in nullo iſtorum caſuum quęratur alicui ius in re, hoc ipſi not. *hic, & de reſcript. litteras & cap. conſtitutum.* Innocent. & Hoſtien. & Compoſtel. & cæteri *ſupra de renunc. ventem.* & omnes bene dicunt hoc. Nam ſi etiam quis habeat canonicatum à Papa non dicitur habere ius in re vt patet *eod. titu. ſi u, &*
2 *de conceſſio preben. cap. vltim. libro ſexto.* Tunc enim † dicitur quis habere ius in re, quando ad vacātis beneficij collationem deuentum eſt, vt in *prædicto capit. vltim de conceſſio. preben. libr. ſexto.* ſed eo quòd aliquis inſtat, & dicit quòd canonici non ſunt obligati impetranti, ſed impetrās habet implorare officium executorum, in hoc forte non bene dicit, quia vt per inferiora patebit erit reperire aliquos caſus in quibus canonici ſiue collator præbendæ adeo ſint obligati impetranti circa beneficium vacaturum, quod ſi alij conferant cum vacat etiam ignorantes & ignoranti nō tenet collatio, vt *infra* dicam, & ideo videamus caſus illos in quibus canonici ſunt obligati impetranti, & in quibus non. Debetis ergo ſcire † quod licet aliquę decreta- 3
les videantur facere differentiam inter litteras monitorias, & præceptorias, vt decreta. *ex inſinuatione, & c. litteras de reſcript.* tamen in veritate ſecundum illos doctor. non eſt aliqua differentia niſi vna, ſcilicet quod magis punitur, qui litteris præceptorijs non obtemperat, quàm qui non obtemperat monitorijs, allegat 14. *quæſt. prima. capitu. ſina.* & eſt ratio ſecundùm eos vt dicit Compoſt. *in cap. capitulum. & in cap. conſtitutum. de reſcrip.* quia nunquam ſecundum ſtylum curię emanant ſimplices litteræ monitoriæ, immo ſemper in terſeritur ibi mādatum Apoſtolicum dicendo, monemus & Apoſtolica ſcripta vobis mandantes, nō curemus ergo an ſint puræ præceptoriæ, an ſint monitoriæ cum mandato, ſufficit enim quòd *ibi* verbum mando, ſiue verbum moneo, ſiue præcipio præceſſerit, *in capit. ſi ſoli. de conceſſio. preben. libro ſexto. & in cap. capitulum præallegato.* Mandatum igitur à ſuperiore emanans vim præcepti vel conſtitutionis vel præciſæ voluntatis habet. Vnde ſi fuerit mandatum eſt conſtitutio vel ſanctio, quæ principis præceptum continet, vt not. *in Authent. de man. princ. in princip. & de præbend. dilectm.* 2. *in gloſſ videtur.* & colligitur *in capit. ſi ſoli. ibi. puncen. & ibi not.* Itaque redeamus ad primam diuiſionem, ſcilicet quòd interdum conceduntur litteræ ſine executoribus datis, interdum cum executoribus. Debetis ergo ſcire quod quando Papa mandat alicui ad quem præbēda ſpectat cum vacat, collatio per talem præſentationem litterarum non eſt affecta præbenda, id eſt, nō eſt ligata poteſtas primi collatoris, ita quòd ſi ille ad quem ſpectat cum vacat collatio, alij conferat tenet collatio, tamen ipſe, quia mandato Papæ non obtemperauit punitur, iſte eſt decretalis noſtræ caſus, & *decretal. ſi ſoli de conceſſio. preben. libro ſexto.* Si dicas, quæritur nè per tales litteras aliquod ius? poteſt dici quod quæritur iſtud ius quia per tales litteras videtur cœptum negocium ita quod ſucceſſor adimplens tales litteras ſui prædeceſſoris, videtur perfeciſſe factum prædeceſſoris, & non ſuum, *ſupra de reſcript. litteras.* Item habens tales præfertur habenti tales litteras executorias ſi primò conferatur præbenda ſibi, quam illi, vt not. Compoſt. *de reſcript. conſtitutu. & c. capitulum.* vt videtur etiam caſus. *eod. tit. ibi in princ. libro ſexto. & de conceſſio. præben. ſi ſoli eod. libro.* Item habenti præceptorias quibus obtemperatum eſt non fuit propterea facilius admonere ad dandum ſibi executorias vt *hic.* Item ſi talis per dictum mādatum fuit receptus in canonicum, vel in litteris erat decretum, affecta eſt præbenda adeo quod collatio nō tenet, vt habetur *in præallegata in rubr. de conceſſio. præbend. ſi ſoli. & de reſcript. tibi qui. vlt. reſpon. libro ſexto.* Expediti ergo ſumus de primo membro, ſcilicet quando conceduntur litteræ nullis executoribus datis, videamus modò quando conceduntur litteræ cum executoribus. † Debetis ergo ſcire quòd interdum dātur 4
executores ad compellendum eum ad quem ſpectat collatio beneficij, vt conferant: interdum dantur ad prouidendum cū dan ſunt executores ad compellendum, tunc per ſolam præſentationem illarum litterarum non eſt affectā præbenda, immo ſi is ad quem ſpectat, confert, tenet collatio, niſi in tribus caſibus, ſcilicet quando diceretur in litteris vel quando executor inſinuauit ei ad quem ſpectat, & ſi inhibuit ne alteri conferat, vel quando per tales litteras fuit receptus in canonicum: hoc eſt quod plenè habetur *in præallegato ca. ſi ſoli.* Ita etiam no. Innocent. & Hoſtien. *hic.* & clarius Compoſt. *ſupra de reſcript. cap. capitulum in magna gloſſ in princip.* Quando vero executores dantur ad prouidēdum interdum dantur purè, id eſt, quòd litteræ ſolùm diriguntur executoribus, vt prouid[illegible] nt, interdum dantur in diem, ſcilicet collatore neglīgēte vel poſt quam impetrans acceptauerit. Quando vero dantur purè, tunc per ſolam præſentationem litterarum factam executoribus non eſt affecta præbenda, immo ad hoc, vt afficiatur præbenda oportet vt inſinuetur, nō dico quod habeat neceſſe interdicere. Iſte eſt caſus qui habetur, *infra de conceſſio. præben. cap. primo. §. ex parte. lib.* 6. & iſto caſu an ſufficiat quòd executores hoc inſinuent capitulo, vel vicario Epiſcopi [illegible]

ctat collatio, puta quia ipſe Epiſcopus eſt abſens, & ſic ei non poreſt inſinuari, not. de hoc Innocent. & Hoſtienſ. *de iurepatron. cum dilect m*, & Compoſt. *de reſcript. cap. capitulum. in magna.* gloſ. Arch. poſt eum *in d. c. ſi ſoli.* Si vero executor datus eſt, collatore negligente, tunc per ſolam præſentationem litterarum factam collatori affecta eſt præbenda, ita quòd in litteris directis capitulo fiat mentio de litteris directis executoribus, vt patet *infra de conceſſio. præben. ſi cap. libr. 6.* & ita debemus intelligere *decre. propoſuiſſe, infra de conceſſio. preben.* quod cap. gloſ. male intelligebant vt patet per illud cap. ita quòd ſi collator infra terminum ſibi ab eaecutore præfiatum præbendam vacaotem non cootulit, tuoc deuoluta eſt poteſtas in executorem, ita quòd ſine alia vacatione poteſt conferre canonicatum, & prębendam vt *ibi* Et ſi præbendæ collatio ſpectat ad duos, an ſufficiat ſola pręſentatio facta vni. Dicimus quod ſic, quia ex quo impeditus eſt vnus ſine altero conferre non poteſt, tunc dicimus impeditum vtrumque, ſicut dicimus de duobus delegatis datis ſine clauſula, *ſupra de offic. delegat. cauſam*, hoc eſt quod not. Compoſt. *de reſcript. cap. capitulum. in magna gloſſ.* & domin. meus poſt eum *præallegato cap. ſi capitulo. de conceſſio. preben. libr. 6.* immo plus dato nobis quod ſi decretum eſſet in litteris etiam ante præſentationem litterarum affecta eſſet præbeoda, quia decretum principis ligat etiam ignorantes, quod tamen oon accidit in inferioribus à principe: hoc eſt quod habetur *infra, de conceſſio præben. quia cunctis, infr. eod. ex parte in fin. de reſcrip. tibi qui. libr. 6 & de electio. ſi eo tempore, eodem libro.* & not. plenè Archid. *infra eod. titu. ſi Apoſtolica. eodem libro.* vbi tractat opinionem Innoceo. & Hoſtien. quam not. *de iurepatr. cum dilectus.* & opioio. Compoſt. Si verò executores dati fuerint ſub hac forma, prouideant de primo beneficio, quod impetrans duxerit acceptādum, tunc nec per præſentationem, nec per proceſſum executorium affecta eſt prębenda niſi primo impetrans acceptet beneficium, & executor eius inſinuet ordinario qualiter impetrans acceptauerit, & quod intendit cōferre ei beneficium acceptatum, iſte eſt caſus *de conceſſio. præben libro ſexto.* Et debetis ſcire quod talis acceptans non poteſt acceptare certum & expreſſum beneficium antequàm vacet, primum autem vel ſecundum in genere poteſt, vel tertium ex cauſa, ac ſi certum & expreſſum acceptauit, etiam ſi executores ſui proceſſum fecerunt, & pęnam appoſuerūt, talis acceptatio vel proceſſus nullam obtinet firmitatem, immo non obſtante tali acceptione, & proceſſu poterit collator cōferre beneficium cum vacabit, iſte eſt caſus *in cap. nec aptanda, infra de conceſſio. præben. libro ſexto.* poterit autem talis executor inhibitionem facere ſpecialem prælato prouinciæ vel ciuitatis in qua fuerit deputatus ne cōferant primum beneficium, quod vacabit, vel ſecundum, vel tertium ex cauſa, ſi tibi competat ex beneficio litteratum, vt habetur *eodem titul. executor.* & quod dixi *ſupra* quod niſi executor inſinuet ordinario de acceptatione iam facta per impetrantem, quod non eſt affecta præbenda. Intelligas illud verum ſi decretum non eſſet in litteris, nam ſi eſſet tūc per ſolam acceptationem etiam factam in abſentia executorem affecta eſt præbenda vt legitur & not. *in præallegato capitu. primo de conceſſio præben. libro ſexto.* immò plus dico, quòd ſi in litteris eſt illa clauſula, quod duxerit acceptandum infra menſem, & eſt decretum in litteris etiam non acceptanti, infra illum mēſem, non poterit ordinarius conferre beneficium, hoc clare no. Archidia. *infra eodem titu. dudum libro ſexto.* Sumus ergo expediti de duplici genere executorum, quorum poteſtas ſi dati fuerunt ſuper gratia iam facta non expirat mortuo Papa, ſecus ſi ſuper gratia facienda vt res ſit integra, vt patet *de offic. delegat. capitulo ſi ſuper. & eodem titu. ſicut libro ſexto.* Res autem dicitur in-
5 tegra † quando non eſt proceſſum ad aliquid quo ſoleat affici præbenda, ſecus eſt in gratia facta per legatum, quia tunc dicimus rem eſſe integram ex quo non eſt peruentum ad collationem, dato quòd facti fuerunt proceſſus vt patet *infrà de offic. deleg. cap. 3. libr. ſexto.* Interdum eſt reperire quòd ſine aliqua principalis datione executorum, & ſine aliqua præſentatione eſt adeo affecta præbenda, quod ſi conferatur altera etiam ignoranti & ab ignorante nulla eſt collatio, vt puta quando Papa concedat alicui canonicatum. Iſte eſt caſus *infra eodem titu. eum qui. & capit. ſi poſtquam, libro ſexto.* immo voluerunt quidam dicere quod tātum ius habet, quod ſua propria authoritate poteſt accipere poſſeſſionem prębendæ vacantis, illud tamen eſt falſum vt not. Archidiac. *in dicto capitulo ſi poſtquam.* Et ratio eſt quia nulli licitum eſt miniſtrare etiam in præbenda antequam ſibi conſignetur ab eo qui poteſtatem habet conſignandi, vt not. Ionocent. & Hoſtienſ. *de conceſſio. præbend. propoſuit.* & nos. per Archidiac. *eodem titu. tibi. & capit. eum qui libro ſexto.* An iſti recepti vltra numerum, qui nondum habent præbeodas debeant intereſſe communibus tractatibus capituli, & eligere ſi vacat Eccleſia. Breuiter dicunt Innocent. & Hoſtien. & Compoſt. *ſupra de conſtitut. cum M.* quod ſi babent ſtallum in choro & locum io capitulo facient ea, quę ſpectant ad chorum & capitulum, interetunt alienationibus & alijs tractatibus capituli, & eligent ſicut alij. Et hæc dico vera niſi conſuetudo repugnet, ratio eſt prout not. Innocent. *de electio. Cumana, & de reſtitut. ſpoliato. in litteris. in princ.* quia eligere eſt fructus poſſeſſionis, ergo poſtquàm illi tales recepti vltra numerum habēt poſſeſſionem iuris canooici debent poſſe eligere, & iſtam glo. Innocent. inducit Archidia. poſt ſe contra domi. meum *de regul. iur. beneficium. libro ſexto.* vbi dicit, quod eaiſtens in probatione religionis, cum ipſe ſit in poſſeſſiooe ſuæ præbendæ & fructus poſſeſſionis ſit eligere, debet vocari ad electionem ſi imminet facienda, adducit etiam Archid. iſtud dictum Innocen. contra opin. Compoſt. qui dicit ſe obtinuiſſe quod ſi alicui collata eſt præbenda in abſentia, quod talis debet vocari ad electionem. Archidia. tenet contra, cum ipſe non ſit in poſſeſſione, allegat dictam gloſſ. Innocent. & iſtud not. Compoſt. *de conſtitut. cum M. & Archidia. infra eodem titu. eum qui. libro ſexto.* Videamus ergo diuerſitatem litterarum Apoſtolicarum de duplici genere executorum, & de modis afficiendi præbēdam. Sequitur modo videndum de duplici ſignificatione huius verbi, recipere. Debetis ergo ſcire † quod interdum mandat Papa capitulo, vt 6
talem recipiat in canonicum & in fratrem, & vt conferant ſibi ius canoniæ, & fraternitatis, de iſta tali receptione loquitur *decre. noſtra, infra eod. titu. c. cum in eccleſiis, & de reſcript. cap. cum aliquibus libro ſexto. ſupra eod. titu.* pro illorum. & *infra de conceſſio. præben. propoſuit, & eod. titu ſi capitulo libro ſexto.* per talem receptionē efficitur quis canonicus, ita quod ſi renūciat litteris vel eas perdat nihilominus eſt canonicus. Iſte eſt caſus *de renuncia. ſaue.* Et poſtquàm iſte eſt ſic receptus, dato quod nullos habuerit executores effecta eſt pro eo præbenda vt dixi apoſtillando vobis text. *per cap. tibi qui de reſcript. vt de conceſſio. præben ſi ſoli. in ſin. libro ſexto.* Alio modo dicitur recipere quando Papa canonicum à ſe factum mādat de facto recipi, ſcilicet vt aſſignetur ſibi locus in capitulo, & ſtallum in choro, & tractetur vt canonicus. De iſta receptione loquitur *ſupra de reſcript. cap. capitulum. & eod. tit. eum qui. libro ſexto.* per talem receptionem conſequitur canonicus ius canoniæ. Et talis ſic receptus videtur debere habere quotidianas diſtributiones, vt not. *eod. titu: pro illorum. in fine.* & not. Hoſtien. *de maio. & obed. ſtatuimus.* Iſtam primam, quæ conſiſtit in iure, non poſſunt facere excommunicati vel ſuſpenſi, aliam vero ſic, prout ſolet notare dominus meus *ſupra eod.* pro illorum, & *de reſcript. cap. capitulum.* Item illa receptio, quæ conſiſtit in collatioue iuris canoniæ debet fieri à canonicis vt à collegio, ſcilicet ſimul *in capitulo.* Aliam autem receptionem poterunt facere canonici vt ſinguli prout not. Innocent. *de poſtul. præla. bona 2.* & poſt eum not. Archid. *de conceſſio. præben cap. fin. lib. 6.* vide Compoſt. *de reſcript. cam te.* quo facto eaecutores curiales qui cum habebant in mandatis vt faciant aliquem recipi io canonicum, ſi inueniunt in curia aliquos canonicos illius Eccleſiæ compellunt eos vt illum recipiant in canonicum, cum tamen illa talis receptio habeat fieri in communi vt dictum eſt, & ſatis benè probatur *infra eod. cum in eccleſiis, de præben. libro ſexto.* Sumus ergo expediti de duobus punctis principalioos. Sequitur videre de tertio & vlt. ſcilicet quod tempus inſpiciatur ad procedendum in litteris beneficialibus. † Circa quod debetis ſcire quod gloſ. noſtra tractans 7
iſtam materiam ponit quædam iura in quibus inſpiciēdum eſt tempus præſentationis, & quædam in quibus tempus datæ, & quædam in quibus vtrumque tempus, & interſent quid iuris de iudice excommunicato tēpore impetrati reſcripti, ſed abſoluto tempore præſentationis de bis non multum curo, quia illa iura oon tractant de materia noſtra, ſed de litteris beneficialibus, ſed in diuerſis caſibus loquuntur ab iſtis, vnde de illis non fiat ſermo ad præſens: ſed ſolū videamus quod tempus ſit inſpiciēdum in literis ad beneficia impetratis. Et debetis ſcire quòd nos poſſumus loqui de literis beneficialib⁹ duobus modis, ſcilicet an valeant ipſæ literæ, & dato quòd valeant, an ali-

Digitized by Google

quæ litteræ aliquibus præferantur. In primo caſu dicimus, quod eſt inſpiciendum tempus datæ, ſcilicet an impetrans tunc fuerit excommunicatus an habuerit beneficium tunc de quo in ſua impetratione non fecerit mentionem. Item an fecerit mentionem de numero cannnicorum iuramento firmato, & ſic de ſimilibus, & tunc dicimus quòd litteræ valeant, probatur hoc *de reſcript. conſtitutus. de appel. dilect. de præben. ſi motu proprio. libro 6 de reſcript. cap. 1. eod. lib.* Item poteris adducere omnia illa exempla quæ ponuntur *ſupra de reſcript. litteris.* & iſta ratio quare *in decret. conſtitutus.* Inſpicitur tempus datæ, quod ſi tempore datæ non erat numerus iuratus in eccleſia non fuit quid poſſet imputari, ſi impetrans non fecit mentionem de illo numero, quia nun poterat diuinare, *vt eccl. benefic. capit. vno.* ſi autem loquimur de ipſis litteris, vt ſciamus, qui ex impetrantibus aliquando præferantur, tunc regulariter verum eſt quòd inſpicimus tempus datæ, vt ille qui prior eſt in data prior ſit in iure, vt probatur *de reſcript. tibi. &c. duobus. de præben. eum cui. libro ſexto.* Si autem non apparet data, tunc ſtamus præſentationi, *vt in d. cap. duobus.* hoc intelligatis verum, ſcilicet quod prior in data præferatur niſi ex ſuperueniente cauſa fiat præiudicium, vt puta quia ſecundus habet prærogatiuam, vel præſertur non ex perſona ſua, ſed ex perſona tertij, vt ſi ſecundus expectat dignitatem, & præbendam, & vacat præbenda annexa dignitati, vel ſi primus fuit negligens in petendo præbendam ſibi debitam, vel ſi vacauit præbenda ſacerdotalis, & ipſe erat in ætate, vt poſſet fieri ſacerdos, hoc probatur de conceſſio. *præben. cap. penultima de præbend. quia ſæpe. & eodem titulo et cui. & capitulo eum clericum. in fin. lib. 6.* ſi autem eſſet quæſtio inter impetrãtem, & capitulum, vt puta quia capitum contulit præbendam, expectans dicit eſſe ſuam, tunc dico vnum ſolum inſpiciendum, ſcilicet tempus affectionis, id eſt, illud tempus in quo fuit ligata manus capituli, & ſic interdum erit videre quod inſpicimus tempus datæ, vt in his qui bent canonicatum à Papa vel decretum in literis, quia tempore datæ effecta eſt præbenda vt iam dictum eſt *per cap ſi poſt quam. & cap. dudum. eod. tit. lib. 6.* Interdũ inſpicimus tempus præſentationis, vt quando datus ex executor capitulo negligente, vt dixi *per cap ſi capitul. de conceſſ. preben. lib. 6.* Interdum nec inſpicimus tempus datæ, nec tempus præſentationis ſed tempus quo facti fuerunt proceſſus affecti, id eſt, per quos afficitur præbenda, vt eſt videre *in decre. tibi qui. & in decre. ſi ſoli. & capitu. qui cunctis. §. ex parte. ſuperius allegatis.* Sumus ergo expedi ex his, quæ extra text. volui vobis præmittere, & per ea quæ in cauſa ſunt, decre. nuſtra erit valde plana, & ſolutiones contrariorum, quæ ibi aſſignat glo. erunt valde faciles. Veniemus ergo ad nigrũ, & hoc dicit in ſumma.

8 †Si Papa mandat ei ad quem ſpectat beneficij collatio, vt illud conferat alicui, collatio alteri facta contra mandatum Papæ tenet, licet contra faciens puniatur. h. d. Videatis text. Dilectus filius G. clericus, bene dicit, quia laicus non eſt idoneus ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum, *ſupra de reſcript. cum adeo. de tranſa. ex litteris. de inſtit. c. 2.* nec ſibi prodeſſet ſi poſt litteras impetratas efficeretur clericus, quia vt dixi quando quærimus vtrum litteræ valeant vel non, inſpicimus initium, ita quod non ſufficit ſi perueniat ad eum caſum, à quo potuit habere principium. Iſtud probatur per id quod legitur & not. *de elect. dudum. & melius de reſcript. ſi eo tempore lib. 6.* facit etiam quod dixit dom. meus ſecundũ Arch. *de elect. quorundam lib. 6.* & licet Compoſt. voluerit tenere *ſupra de reſcript. capit. cum adeo.* quod ſi quis cum deſtinatione ſit clericus, & incedat cum tonſura poſſit litteras impetrare, tamen dixit dominus meus quod illud non bene probatur in iure. Teneamus ergo quod vere debet eſſe clericus, ſed ponamus quòd iſte clericus eſt diaconus, præbẽda vacans erit ſubdiaconalis, nunquid ſibi debetur, de hoc not. Archi. *in c. ſi pro clericis pauperib. eo. tit. libr. 6.* vbi dicit quod cum diu iſta quæſtio fuerit agitata tempore Bonifacij, & plures ſententiæ latæ pro impetrante, tandem Bonifacius ſententiauit contra impetrantem: tamen contra illam ſentẽtiam multum facit conſuetudo, quæ habet quod qui ordinatur ad maiores videatur recedere ab executione ſolenni ordinis inferioris, pro hoc facit quod not. Hoſtienſ. quod Archid. non allegat *de vi. & honeſta. cleric. vt qui presbyter. de renunc. ad ſupplicationem.* Si verò ille clericus non eſſet illius ordinis, quem requirit præbenda vacans, dummodo ſit in ætate qua poſſit ad ipſam promoueri, nõ nocet, *vt infra eod. tit. lib. 6.* Conquerendo iſti impetrantes quãdo redeunt ad curiã infecto negotio, id eſt, quia literis Apoſtolicis non eſt patitum in ſua petitione, quam faciunt coram Papa ſolent vti illa clauſula, Supplicans. s. v. quatenus mihi ſuper hoc dignemini de oportuno remedio prouidere. Hanc clauſulam habetis per Bonifacium *infra eod. tit. dudum. circa medium libro 6.* & per iſtud verbum, conquerendo, dicunt quidam arguendum, quod per litteras monitorias acquiritur ius, nam ſi nullum haberet ius, ad quid quæretur de inobedientia capituli. Quod ius quæratur per tales litteras ſatis dixi in his quæ præmiſi, non inſiſto, cum illud argum. ſumptum à verbo conquerendo, multum validum. Sed ſæpe conqueruntur, quia ius nõ habent, vt poſſunt videri exempla per infinitas decre. Capitulum, ad quem ſpectat receptio canonicorum, & collatio præbendarum, & per iſtud mandatum videtur Papa mandaſſe capitulo, quod non ſolum aſſignet ea quæ ſunt iuris, ſed ea quæ ſunt facti. Ideo dixi capitulum ad quem, quia non ad capitulum, ſed Epiſcopum pertinet collatio præbendarum. Et ſi capitulo ſcriberetur ſub iſta forma, tales literæ eſſent ſurreptitiæ, quia tale mandatum potius eſt ſolitario officij quam iuriſdictionis, *argum. infra de offic. ordin. licet in corrigendis.* hoc eſt quod not. Innocent. & Hoſt. & clarius Compoſt. *de reſcript. eam te.* Et ſi dicis, nonne manifeſtè contradicit *eod. tit. eum aliquib. lib. 6.* vbi mandatum directum capitulo, ad quod non ſpectat canonicorum receptio, tenet, immo eſt maioris authoritatis quàm ſi ad ipſum ſpectaret receptio. debemus reſpondere prout ibi dom. meus reſpondit, & ibi dixit cuidam collationi quam Archi faciebat contra quãdam ſuam glo. quæ incipit, tantum intelligo. dixit enim dom. meus quod tam valent literæ de quibus loquitur d. prima pars c. quia apparet de intentione mandantis. Miſiſſemus monendo, & præcipiendo, vel præcipiẽdo tantum non curo, quia vt dixi nunquam emanãt à curia. Item ſimpliciter monitoriæ, immo ſemper interſerit ibi mandatum, & text. videtur quod ponit mandatum Apoſtolicum vt in *decre. ſi ſoli. de conceſſ. præben. lib. 6.* quæ ponit cauſam decre. noſtræ: dicitur, ſi ordinario pro aliquo beneficiãdo mandatum Apoſtolicum ſit directum, non diſtinguens an monendo vel præcipiendo tantum, & quia huic mandato Apoſtolico non fuit patitum, ideo Papa mandat vt recipiant, de receptione loquitur quæ eſt collatio iuris canoniæ, & non de illa receptione, quæ conſiſtit in mero facto. Nam ſi à principio feciſſet Papa eũ canonicum, & nõ mandaret recipi eum de facto, collatio præbendæ aliquando facta per capitulum non tenuiſſet, quia ſtatim cum fuiſſet receptus à Papa in canonicum fuiſſet affecta præbenda. Vnde habemus intelligere quod iſte non fuit receptus in canonicum à Papa, ſed Papa mandat quòd recipiant. Quæ ſit differentia inter hanc receptionem, & illam, ſatis dixi in his quæ permiſi circa præbẽdam, ſequeretur iure, &c. Interdum iſta forma conuertitur, ſcilicet quod primum mãdat quod conferatur præbenda, & deinde in canonicum recipiatur. Iſtã formam haberis *in capit. ſi clerici. 1. reſpon. lib. 6.* videte quod not. Compoſt. *ſupra de conſtitu. cum M. in ver. ſine præiudicio,* & Archid. poſt eum *in præalleg. cap ſi cleric.* Si aliquis inueſtiatur de aliqua præbenda vacante conſueta conferri canonico, eo ipſo intelligatur ſibi collatum ius canoniæ propter ſequelam quã habet ipſa præbenda ad canoniam. Vnde quando mandatur alicui conferri præbendam, & demum canonicatum, ſuperfluè ponitur, quod de canonicatu dicitur cum iam habeat canonicatum ex collatione præbendæ. Cautè tamen facit executor quando confert præbendam ſi dicit, conferimus tibi præbendam cum plenitudine iuris, vt dicunt prædicti dom. G. ſcilicet quando litteras quæ eis dirigebantur recipere, &c. vt ſequitur. Vacabant, dicit gloſſ. quod arg. eſt hic à contrario ſenſu, quod ſi nulla præbenda vacat non teneatur ratione huius mandati eum recipere in canonicum, quia mandatum non debet pro parte adimpleri, & pro parte non, ſicut dicimus in duobus delegatis, quorum vnus non poteſt iudicare ſi alter, non iudicat, nihil facit. Sed gloſ. noſtra tenet quod duo ſunt mandata, vnũ quod eum recipiant in canonicum, aliud quod aſſignent ſibi præbendam. Vnde licet nõ poſſit adimplere vtrumque adimpleatur alterum, *ſupr. de dolo, cum dilecti. §. præterea.* Phil. dicebat quod erant tria mandata, vnum &c. *vt ſupra,* tertium quod cõferant præbendam, quando vacabit: cui opin. Phil. videtur fauere ſtylus curiæ, nam hodie dicitur in litteris vt pluries vidi, quòd conferant ſibi canonicatum & præbendam ſi qua vacat, & ſi nulla vacat dicitur in literis, ſibi proximam vacaturam veſtræ collationi duxerimus reſeruandam. Hanc formã habetis,

inſra eodem. dudum. ver. ſi vero nulla talis. libro ſexto. & inſra ſubaudiatis, quod canonici quãdam præbendam, quæ tunc vacabat dicuntur contuliſſe in eluſionem mandati. Et ideo mandat & ſequitur. Tibi loquitur Epiſcopo Vercellenſi, qui datus es executor ad compellendum vt facias iſtum recipi in canonicum ſi non habet ſufficiens beneficium, *inſra* patebit. Conſtiterit, quia nec impetranti credendum eſt niſi probet quod non ſurrepſerit ſibi, *de reſcript. olim.* Vacaret. Patet quod ibi erat numerus mortuo vno canonico, vt dicitur *ſupr. eod. dilecto. inſra de conceſſio. præben. ex parte.* Et poſſit prouideri, illi qui impetrauit ſub iſta forma in Eccleſia vbi non eſt numerus, ſatis not. per Innocent. Hoſtien. *inſra de conceſſio. præben ex parte.* Compoſtel. *de reſcript. c. capitulum, in magna glo.* & not. per eos dom. meus *inſra de conceſſio. præben. cap. vltim. lib. 6.* Receperunt. & ſic reſpicitur hoc tempus præſentationis, allegat gloſſ. *pro concor. de foro competen. licet. de reſcript. c. capitulum.* tamen illud *c. capitulum.* non probat illud ad quod inducitur per gloſ. quia illa dictio, prius, quæ eſt ibi, eſt poſita nominaliter non aduerbialiter vt hoc not. *de reſcript. tibi qui. & de præben. cum cui. lib. 6.* & inde non inſpicimus hoc tempus præſentationis, vt per hoc ſciamus quòd præbenda affecta fuerit, quia iſte non eſt caſus in quo per præſentationem afficiatur præbenda vt dictum eſt, immo inſpicimus tempus præſentationis vt per hoc ſciamus an canonici dicantur contuliſſe præbendam in eluſione mandati Papæ, vt per hoc puniatur, immò vt canonici hoc feciſſe in eluſionem Papæ, eſſet idem ſi ſciui ante præſentationem Papæ ſecundum Hoſti. *allegat. ſupra de appellat. meminimus. & capit. ſuggeſtum.* Sed de hoc mandat Papa inquiri ne poſſent prætendere aliquam ignorãtiam in eluſionem. Iſtud non eſt dicendum maximè contra mandatum Papæ, *de poſtu. præla. bene. ver. nec nocebit. de alij. iu. mu. ca ſa cap 1.* & haberis ſimile *ſupra de iudic. cum olim.* ſi alias canonici non fecerunt hoc in eluſionem Apoſtolici mandati, non parendo Apoſtolico mandato, non conferendo iſti præbendam nec alij, vt quia propter diminutas facultates intendunt diminuere numerum canonicorum, tunc nõ punirentur, hoc eſt quod not. Compoſt. *ſupra de reſcript. conſtitutus.* Sufficiens: ſi ergo non haberet ſufficiens mandatum, nõ nocet, & ſic eſt argumentum, quod ſi quis habens beneficium nõ ſufficiens impetret aliud non facta mentione de illo beneficio tenet impetratio. Tamen gloſſ. remittit ad materiam vbi not. *ſup. de reſcrip. ſi proponente.* de qua materia dicendum eſt hodie *vt inſra eod. tit. ſi motu proprio lib. 6.* vide, ego non curo de iſto arg. glo. nam dato quòd iſte tempore quo impetrauit iſtum Epiſcopum Vercell. in executorem non habuit aliquod beneficium ſed poſtea habuit ſufficiens, ceſſabit officium executoris ex quo datus fuit ſub conditione. Et eſt ſimile quod dicimus de clerico paupere, qui impetrat in forma iuſtitię contra ordinatorem, vt ſibi prouideat. nam ſi interim aliud beneficium acquiſierit, ordinator non tenetur ſibi prouidere. Iſte eſt caſus qui habetur *inf. eod. ſi pauper. lib. 6. & C. eod. tit. l. ſi Epiſcopus.* Recipi facias. Et ſic patet quod receptus non remouebitur. Dicit gloſſ. quod iſti malè fecerunt non parendo mandato Apoſtolico ſicut *inſra de his quæ fiunt. à ma. par. c. ex ore.* & iſte Epiſcopus datus fuit executor ad compellendum. Pone quod vacet præbenda: canonici conferunt eam alij non iſti, nunquid tenet collatio? ita ſi iſte tempore oblationis non erat receptus in canonicum, vel executor non fecerat aliquem proceſſum per quem afficiatur prębenda, vt pluries dixi *per cap. fin.* Sed nunquid eſt iſtud regulare *vt cap. tibi qui. de reſcrip. & cap. ſi ſoli. de conceſſio. præben. lib. 6. De redditibus.* Sed nũquid eſt iſtud regulare etiam quod qui non obtemperat litteris monitoriis teneatur prouidere impetranti de redditibus Eccleſiæ, nec alia pęna poſſit imponi. Dicas ex quo ſine cauſa iuſta contẽpſerunt adimplere mandatum Papæ debent puniri in eo in quo peccauerunt, nam ex quo voluerunt conferre præbendam vacantem loco præbendæ prouidet ſibi de redditibus, quæ alias conuertẽtur in vſibus canonicorum, nec conuenientior pœna imponi poſſet, *ſupra de tempori. ordi. litteras.* tamen ad alia poſſet imponi ſecundùm Innocen. cum iſte impetrans nullum ius haberet, quod probatur per tex. qui non vult iſti prouidere de redditibus c. ſi beneficium habet ſufficiens. Sed nunquid ille impetrans de iure cõqueritur, hoc ſcilicet vt prouideatur ſibi de redditibus? dicit Innocentius quod ſic, quia cum iſti canonici hoc fecerunt in præiudicium impetrantis, poteſt dici quod commiſerunt crimen ſtellionatus, quãdo res debita vni, alteri datur, & ſic accuſationem criminalem, vel denunciationem ciuilem poterit intentare ipſe impetrans, ſed tamen caueat ſibi, quia non obtinebit niſi probet quod malitioſè præbendam alij contulerit, quod tamen difficile eſt probare, cum multas poſſet habere excuſationes, tamen hic præſumitur malitia, ſcilicet ſi eam poſtpoſito mandato alij contulerunt, vel dic ſecũdum id quod dictum eſt per Hoſtienſ. qui diſtinguens de iſta materia dicit, quod ſi tam cõferens quàm recipiens faciat contra mandatum impetratum, de rigore iuris talis impetratio irritanda eſt, & ille remouẽdus, niſi Papa in maiorem pœnam canonicorum velit collationem ratam habere, & quod iſti prouideant de redditibus, & ſic habebunt vtrunque, quod moleſtius foret quàm ſi haberent vnum ſolum, tamẽ quod talis collatio debet rigore iuris irritari non videtur, *cum c. ſi ſoli. de conceſſi. præben.* dicat, quod ſi collator contra mandatum. Papæ conferat tenet collatio, licet deberet puniri, & magis videntur peccaſſe canonici contra Papã, quam impetrantem, & impetrans nullum ius habeat in præbenda, nec ad præbendam, ita quod dici poſſit præbenda affecta pro eo: & ſic non videtur quod impetrans de iure habeat talem actionem contra canonicos.

REPETITIO
IN CAP. DE MVLTA.
De prębendis.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Quintini Hedui.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij vox in vſu vario eſt apud iureconſultos.*
2 *Reprehenditur Obertus, qui in feudis, feudum dixit eſſe beneficium.*
3 *Feudum non actione ſeu affectu, ſed re vera & poſſeſſione conſiſtit.*
4 *Signa dignoſcenda beneficij eccleſiaſtici.*
5 *Clerici ſunt milites.*
6 *Penſio ex beneficio non eſt beneficium, ſed nec debet imponi beneficio.*
7 *Hoſpitalia pauperum non ſunt eccleſiaſtica beneficia.*
8 *Commendæ hoſpitalis militia ſunt eccleſiaſtica beneficia, & tamen commendatarij non ſunt beneficiarij.*
9 *Canonicatus ſimplex non eſt beneficium.*
10 *Canonici honorarij qui dicantur.*
11 *Beneficiarius non eſt, qui ius duntaxat habet in beneficio, vel ad beneficium.*
12 *Poſſeſſio eſt quæ nos vere beneficiarios facit.*
13 *Canonicatum qui confert, præbendam quoque conferre debet.*
14 *Solicitudo eccleſiarum non dicebatur olim beneficium.*
15 *Beneficium res eſt voluntaria.*
16 *Vt ineſt regis precibus.*
17 *Pacificè poſſidere nunquam poteſt qui per vim poſſidere cœpit.*
18 *Affectus nimius vitiat collationem beneficij.*
19 *Nepotatores beneficiorum qui dicantur.*
20 *Beneficia qua ratione nepotibus, & cognatis ſint à ſuis conferenda.*
21 *Beneficium turpiter obtentum retineri non poteſt.*
22 *Beneficij collatio dolo facta, non valet.*
23 *Ingreſſum vitioſum, & turpis in beneficium purgari non poteſt.*
24 *Beneficium conſtupratum, quomodo intelligatur.*
25 *Simonia triplici munerum ſpecie contrahitur.*
26 *Beneficium nemo poteſt ſibi donare, aut ſe ad illud eligere, vel præſentare.*
27 *Beneficij eccleſiaſtici nomine cenſeri non debet quicquid nõ prodeſt, aut perpetuum non eſt.*
28 *Beneficij collatio litigioſa, aut fraudulenta non valet.*
29 *Multi ſic vnico beneficio profici non debent, vt vnicum ius habeant ad illud, & vno ſolo notantur titulo.*
30 *Beneficiorum ſumma diuiſio.*
31 *Sacerdotum duo genera ex Apoſtolo.*
32 *Beneficiorum conferendorum norma.*
33 *Sacerdotes omnes ſunt in dignitate.*
34 *Dignitas eccleſiaſtica quæ dicatur.*
35 *Mulieres in eccleſia gerunt dignitates.*
36 *Dignitatum eccleſiaſticarum tres ſunt gradus.*

37 *Epi-*

Digitized by Google

37 *Epiſcopi prima eſt in Eccleſia dignitas.*
38 *Secunda in Eccleſia dignitas quibus datur.*
39 *Tertia in Eccleſia dignitas quibus concedatur.*
40 *Dignitatum creatio in Eccleſia.*
41 *Annonæ ciuiles eadem ſunt cum præbendis.*
42 *Præbenda quomodo dicatur in ſpirituale, & in temporalibus conſiſtere.*
43 *Canonicatus, & præbendæ coniunctio.*
44 *Præbendarum duæ ſpecies.*
45 *Præbendæ pueris non ſunt conferendæ.*
46 *Præbenda Theologalis non eſt canonica præbenda.*
47 *Parochias quis primo conſtituit.*
48 *Parochiam quot domus faciant.*
49 *Parochia poteſt eſſe ſine parochianis, & Epiſcopus ſine diœceſi.*
50 *Epiſcopi portatiles, & conducti itq; presbyteri qui dicantur.*
51 *Eccleſia deficit Conciliorum defectu.*
52 *Vaticinium de Pontificatu Romano.*
53 *Conciliorum contemptor hæreticus eſt.*
54 *Sacerdotes ipſi ſunt, qui ſacra produnt, & Eccleſiam.*
55 *Canones, beneficiorum multitudinem vetant.*
56 *Beneficiorum multitudo interdicta.*
57 *Eccleſiarum adulteri qui ſint.*
58 *Eccleſiaſtica monſtra quæ ſint.*
59 *Diuitiæ perdiderunt Eccleſiam.*
60 *Beneficiorum incapax dicitur aliquis duobus modis.*
61 *Beneficia conferri non poſſunt ſcortatoribus aleatoribus & id genus impuris hominibus.*
62 *Impuris qui.*
63 *Beneficium non eſt beneficium, ſi malo donetur.*
64 *Beneficia male conferentis pœna.*
65 *Beneficio eccleſiaſtico ciuiliter quis indignus.*
66 *Beneficia conferri poſſunt minoribus, & illegitimè natis, ſed & laicis.*
67 *Qualitas, & ætas præficiendorum.*
68 *Ambitio, & auaritia leges, ac mores bonos euertunt.*
69 *Beneficiorum ſuppreſſores qui.*
70 *Beneficio ſecundo recepto, vacant alia, quæ nos habebamus omnia.*
71 *Beneficiarius efficitur nullius ſua auctoritate.*
72 *Quiſquis recipit ſecundum, priuatur ſtatim primo.*
73 *Recipere beneficium dicitur velut habere beneficium ſupra in prin. diffinitionis beneficij, & infr. in commonitorio. Habere titulum beneficij.*
74 *Acceptare, & recipere beneficium diuerſa ſunt.*
75 *Ius in beneficio dat agendi poteſtatem.*
76 *Animarum cura multifariam intelligitur in re canonico.*
77 *Non omnis Eccleſiæ iuriſdictio eſt cum cura animarum.*
78 *Eccleſia non regitur nunc, vt olim Epiſcopis, & œconomis.*
79 *Cura voluntaria, & cura contentioſa quæ dicatur.*
80 *Beneficia duo, vel plura quis habere poſſit.*
81 *Beneficiario danda eſt optio, vt de ſimplicibus beneficijs multis, quæ poſſidet, eligat vnum, quod ſibi retinere velit, alijs priuandus.*
82 *Cura contentioſa, id eſt, cum iuriſdictione, admittit aliam diuerſam animarum curam.*
83 *Beneficiarij omnes an obligentur ad reſidentiam in beneficio faciendam.*
84 *Reſidendum eſt, ſed non deſidendum in beneficijs.*
85 *Reſidendum cur in beneficijs.*
86 *Reſidentiam quomodo interpretantur.*
87 *Qui Sanctiſſime de beneficiis tractarint.*
88 *Pœna quando imponatur ipſo facto.*
89 *Non continuo perdit primum, qui etiam ſine diſpenſatione recipit ſecundum.*
90 *De beneficio contendere quando quis dicatur.*
91 *Nonum ius, hoc eſt, vt ante prioris beneficij reſignationem, ſecũdum recipi poſſit, quod mox tamen reſignandum eſt.*
92 *Eccleſiaſticis beneficiis conferendis Papa cæteris prælatis anteuertere non debet.*
93 *Epiſcopus eſt ordinarius collator beneficij.*
94 *Pacta conuenta concordata inter aliquos, contra leges, & eccl. ſtatum, non valent.*
95 *Illegitimus occupator beneficij non impedit eius collationem.*
96 *Prælatus conferre cogitur, & tamen libere, ac liberaliter confert.*
97 *Menſis appellatione generali quot dies contineantur.*
98 *De iure deuoluto.*
99 *Coactio legitima non aufert libertatem.*
100 *Executio non eſt in fructibus beneficij facienda.*
101 *Diſpenſatio non retrotrahitur.*
102 *Multa eccleſiaſticorum publica non ſpectant ad prælatos.*
103 *Iuriſiurandi probatio ſufficit aduerſus occupatores beneficiorum.*
104 *Officijs duobus nemo præeſſe debet.*
105 *Præbendas duas ſub eodem tecto habere non licet etiam iure annexionis.*
106 *Dignitatem eccleſiaſticam habenti, non eſt alia conferenda dignitas.*
107 *Epiſcopus recens creatus, non ſtatim perdit ea quæ prius habebat officia, vel beneficia.*
108 *Legum, canonumq; de diſpenſatio, quid per diſpenſationem intelligatur.*
109 *Papa ſedis Apoſtolicæ pars eſt.*
110 *Roma vetus, & noua quæ.*
111 *Papa ſolus licet diſpenſare poſſit, attamen debet.*
112 *Quæ diſpenſatio beneficiorum ſit epiſcopis permiſſa.*
113 *Canonicum licet eſſe duarum eccleſiarum, non autem præbendarium.*
114 *Diſpoſitio Papæ voluntaria infamat.*
115 *Nobilitas generis cum virtute meretur multa etiam in Eccleſia.*
116 *Nobilibus cur faueatur.*
117 *Nobilitas iuſta quæ.*
118 *Sacerdos quibus moribus imbutus eſſe debet.*
119 *In ſacerdote ſcientia quæritur.*
120 *Diſpenſari non poteſt cum indoctis.*
121 *Doctrinæ probatæ diſcendæ fauor multus.*
122 *Quæ ſcientia iure probatur.*
123 *Quæ quibus permiſſa diſciplinæ.*
124 *Clericus foro abſtinere debet.*
125 *Eccleſiaſtici viri medicinam exercere non debent.*
126 *Grammaticorum, Rhetorumq; ſtudia iure probantur.*
127 *Quamdiu ſtudendum.*
128 *Doctorum, & ſcholaſticorum diſcrimen.*
129 *Qui faciant in ſtudijs vniuerſitatem.*
130 *Priuilegia doctorum quibus doctoribus competant.*
131 *Docti & litterati qui poſſint nominari.*
132 *Scientiæ triplex gradus.*
133 *Quando diſpenſari poſſit cum epiſcopis non eminenter doctis.*
134 *Doctrina prælatorum, inferiorumq; qualis eſſe debeat.*
135 *Præſtat nihil ſcire, quam parum ſcire.*
136 *Doctorum virorum, & ſublimiter nobilium collatio.*
137 *Beneficiorum diſpenſandorum modus.*
138 *Lautitia veſtium, ciborumq; non eſt eccleſiaſticis interdicta.*
139 *Aequalitas eccleſiaſtica in beneficiorum inæqualitate.*
140 *Diſpenſationis cauſa.*
141 *Poteſtas Papæ magna in beneficiorum diſpenſatione.*
142 *Diſpenſationibus non eſt fidendum.*
134 *Diſpenſationes tollendæ ſunt ex eccleſia.*
144 *Beneficiorum vacantium petitio prohibenda.*
145 *Titulorum beneficialium pluralitas.*
146 *Nullus ſine titulo promoueri poteſt.*
147 *Quæcunque duo beneficia ſunt incompatibilia.*
148 *Beneficia multa cur prohibeantur in vno.*
149 *Vagus, ſeu vagabundus quis dicatur.*
150 *Clerici vagabundi pœna.*
151 *Beneficiorum poſſidendorum modus.*
152 *Beneficia quot, & quibus conferenda.*
153 *Illud poſſe dicimur, quod iure tantum poſſumus eſt in Analecticis, cap. 6.*
154 *Diſputandi cauſa quot.*
155 *Beneficiorum membra.*
156 *Beneficium competens, & tenue quid ſit.*
157 *Concilium cur eccleſiarum vnionem fieri iubeat.*
158 *Clericorum, & ſacerdotum paucitas approbatur.*
159 *Diſpenſatio licitum reddit, quod alioqui eſt illicitum.*
160 *Diſpenſatio ex neceſſitate, non ob pecunias prodeſt.*
161 *Vtile eccleſiaſticum quid.*
162 *Commendatio beneficiorum.*
165 *De commendis, & commendatarijs, ſiue præceptorijs, & præceptoribus hoſpitalis militiæ. S. Ioan. Hieroſol. agitur.*
164 *Magiſter hoſpitalis Hieroſolymitani quis.*
165 *Prior Eccleſiæ Hieroſolymitanæ quis.*

166 *Qui, quibus, & quatenus beneficia commendent.*
167 *In beneficijs obtinendis conſuetudo ſpectatur.*
168 *Conditio quæcunq; licita beneficio appoſita eſt, à beneficiario ſeruanda eſt.*

1 BENEFICIVM. † Quandoque legere eſt apud Iuriſconſul-
tos promerito, pro facto alicuius, malam etiam in par-
tem. Vlpianus. *Lex damni. §. 1. de dam. infect.* ſi quis communem
parietem alter ſociorum preſſerit, vel onerauerit, idcirco dam
num contigerit, conſequens eſt dicere detrimẽtum hoc, quod
beneficio eius contigerit, ipſum ſarcire debere. Idem ruſus *in*
l. inter omnes ff. de furt. mortuo ſeruo, quis furto abſtulit, rema-
net adhuc furti actio aduerſus furem, competit enim actio, nõ
ideo quia nunc abeſt, ſed quia nonnunquam beneficio furis
abfuit, id eſt, facto furis & propter furem: vt & in ſuperiori ca-
pite, Detrimentũ quod beneficio eius contigerit, hoc eſt, pro-
pter eius factum, eius cauſa meritoq́ue, nam & merito pro fa-
cere non ſemel dixit Terentius: in Hecyra, quod nollem, & ſæ-
pe quod vellem meritam ſcio. Sic non rarò legimus apud Ci-
ceronem, Beneficio meo, id eſt, propter me, mea cauſa: *& epi-*
ſtolarum lib. 10. ad Trebonium, Tuoq; beneficio adhuc viuit hæc
peſtis, id eſt, tua opera. Frequens locutio, ne quis fortè præter
Latinorum vſum loquutum exiſtimet Vlpianum: &, vel per-
peram interpretetur, vel audaculus emẽdet: eruditulis aliquã
multis vitiũ iam nimium familiare. εἰρωνικῶς loquutum Iuriſ-
conſultum vbique ſcripſit Accurſius, exponens, beneficio, id
eſt, maleficio. Reſtitutores pandectarum (tales enim quidam
videri volunt) legendum, maleficio, aſtruere non verentur. V-
ſitatius vt beneficium dicatur in alium benefactum, bonum a-
licui conceſſum, præſtitum officium, exhibita gratia, vtilis o-
pera. Eleganter admodum, liberti perſæpè non bene merẽtes,
maximis tamen beneficiis aſſecuti patronum ſuum dicuntur,
in l. fratres. C. de inoffi. teſt. id eſt, officiis, ingenio, donis, obſequiis
patronum ſubdolè & captatoriè demeriti, atque (vt vulgus lo-
quitur) patronum lucrati, & opera & re ipſa, conſtat id bene-
ficij genus, & generale eſt ad omnia. Tigna mihi commodaſti
ad fulciẽdam domum meam, equum quo villam peterem, pu-
gillares, vt debitor mihi caueret: beneficium hoc nuncupatur
à Paulo. *in commodato ff. commod.* Adiuuari nos, non decipi be-
neficio oportet. Papinia. *l. Seruus. de ſeru. export.* Beneficio affi-
ci hominem intereſt hominis. Nobis aliquid largitus eſt prin-
ceps, priuilegium aut immunitatem dedit, rei cuiuſpiam gra-
tiam fecit, beneficium hoc eſt apud Iabolenum. Beneficium
Imperatoris, quod à diuina ſcilicet eius indulgentia proficiſ-
citur, quam pleniſſimè interpretari debemus, nullam videli-
cet vim verbis afferentes. *l. pen. ff. de conſtit. princ.* In regulis iuris
eſt, Decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum,
indultum à iure beneficium non eſt alicui auferendum, plena
ſunt huius generis exemplorum omnia, vt pluribus immorari
ſupervacaneum ſit. Obertus quidam Mediolanenſis iuridicus
ſignificationem aliam vocis magis ſpecialem attigit, initio ſta-
tim tertij libri vſuum feudalium, *ſub tit. in quibus cauſ. feud. amit.*
atque ita beneficium finiuit, auctore Seneca: Beneficium eſt
beneuola actio, tribuens gaudium, capienſq́ue tribuendo, in
id quod facit, prona & ſponte ſua parata. Hæc ſunt à Seneca
ſcripta *lib. 1. de beneficijs. cap. 6.* quæ lacera noſtri, mutila, & inuer-
ſa nullibi non referunt, atque interpretantur: etſi ſenſum vix,
imò ne vix quidam adſecuti fuerint. Non eſt inſtitutum rem
verboſius proſequi, quæ ad eam non pertinent, tranſiliam, in
2 imam penetrans veritatem, ni me mea fallat opinio. † Ober-
tum ipſum miror, & omnes vtriuſque iuris interpretes, feudis
hanc, & ſacerdotiis applicuiſſe diffinitionem: quum ſint ex-
empla beneficiorum, quæ referunt aliena prorſus, & diſſimi-
lia. Stoicus argumentis multis eo loco, & *cap. 2. libri ſexti.* Bene-
ficium docet non conſiſtere in eo quod fit, aut datur, ſed dun-
taxat in ipſo dantis, aut facientis animo: vt nihil eorum quæ
accipiuntur (ait) quæve manu tanguntur, ſit beneficium: ſed
ſola voluntas, & actio tribuentis. Illi vero contra ſentiunt aſ-
ſerentes prædia, prouentus, caſtella, rerumq́ue proprietates in
alium tranſlatas, eſſe beneficia, & feudum in bonis eſſe vaſſal-
3 li: aliter atque per eos vſurpata diffinitio velit. † Nemo enim
ſanus dixerit fundum, aut domum, & cætera quæ transferun-
tur, ſiue corporalia, ſiue incorporalia, eſſe conceſſionem, ſeu
beneuolam actionem, quæ prona & ſponte ſua aliquid facere
parata ſit: materia ſunt actionis, non actio. Nec beneficium eſt
actio, ſed res quæ agitur: ſicuti, aliud eſt minus, aliud muneris
donatio. Beneficium eſt res, & munus, quo cui benefic. Con-
uicia, & verbera præceptorum noſtrorum ſunt actio, beneuo-
la, tribuens gaudium emendato diſcipulo, ſimul & emendan-
ti magiſtro, qui pronus & ſponte ſua paratus eſt hoc facere. Sic
& de prudentis conſilio, & de amici conſolatione, & ſi cauſam
meam egeris, & ſi me fauore iuueris apud aliquem. Iſta certè
omnia quàm feudum rectius appellantur, hoc quidem ſenſu,
beneficia, ſed non quo capimus modo. Repetitus hoc diſputa-
tur argumentis in Analectis noſtris, *cap. tua nobis. infra de verbor.*
ſignific. Alia nobis igitur inuenienda beneficij diffinitio, qui nõ
fluxa & tranſitoria actione aliqua, ſed re ipſa permanente be-
neficium metimur: quibus beneficium eſt donata poſſeſſio,
non donantis affectio. Quid eſt ergo beneficium? Attende,
Senecæ ipſius teſtimonio, ſermonis inopia effectum eſt, vt be-
neficium, & actio dicatur beneficij, & ipſum quod datur per
illam actionem. Vnde, quod huc conueniat, BENEFICIVM
eſt id quod per actionem quãdam beneuolam & ſpontaneam
datur alteri, & præſtatur vtiliter. Hoc idem auctor prodidit *li-*
bri ſecundi. cap. 34. libri tertij cap. 8. & cap. 9. 10. ac. 10. libri quinti de
beneficijs. Non latè patet deſcriptum, quo dictum eſt modo,
beneficium: neque enim feuda comprehendit quorum dona-
tio beneuola dici non poteſt: quum donator emolumentum
aliquod ſibi inuicẽ reddi velit: nec feudi donatio ſimplex eſt.
Proprietas ipſius rei immobilis donatæ penes donantem re-
manet, vſuſfructus ſolus transfertur. Ita Obertus. *d. tit.* in qui-
bus cauſ. beneficij vero eccleſiaſtici proprium eſt nihil de red-
ditu & commodo cogitare, vt mox dicemus. † Sed & alia ſigna 4
multa ſunt, quibus ab eccleſiaſtico diſtinguitur prophanum
& temporale beneficium: vt quod ab eccleſiaſticis, & ſolis ec-
cleſiaſticis viris, perſoniſve religioſis conferri poſſit: in deci-
mis, & aliis ſpiritualibus rebus conſiſtens: quo qui fruitur, ad
eccleſiaſtica & ſpiritalia quædam obligatus eſt officia. ſcribit
hæc Hoſtien. *capitu. poſtulaſti. ſupra, de reſcript.* quæ diffinitione
comprehendere facile eſt, addentibus, Beneficium dari pro-
pter officium, vt altari ſeruias. *can. ſi quis ſacerdotum. 81. diſtinct.*
cap. quum ſecundum. ſupra hoc titu. in cap. fin. de reſcript. in 6. quem-
admodum prophanos appellant à ſacris & religione ſemotos,
Æneid. 6. *Procul hinc procul eſte prophani:* ita prophanum bene-
ficium dico, quod non eſt conſecratum, quod nulla fani reli-
gione tenetur, ſed prophani vulgi commoditatibus ſeruit. *in*
cap. felicis. de pœnis. lib. 6. Diuiditur in temporale & Spiritale be-
neficium. Temporale eſt feudum. Spiritale ruſum diuidunt
in ſeculare, & regulare. Licèt autem beneficij tot eſſe poſſint
appellationes, quot munera: iam tamen vulgus noſtrũ per an-
tonomaſiam quãdam, beneficij nomine ſacerdotia duntaxat
intelligit: quæ fuerũt apud Gentiles ea, qualia ſunt apud Chri-
ſtianos beneficia, id eſt, ſacrificis, clericis, & ſacerdotibus aſſi-
gnati prouẽtus. Inde nobis erit beneficiarius, cui beneficium
datum eſt, qui beneficio promotus eſt eccleſiaſtico. Vt bene-
ficiarij (apud Cæſarem, Plinium, alioſq;) id eſt, honore aliquo,
vel ordine, & bono donati, erecti: maximè de militib⁹ dicitur:
& nos quoq; militamus, ſed Deo, nam cœleſtis eſt clericorum
militia, & † ipſi ſunt cœleſtes milites. *can. Chriſtianus. 11. q. 1.* pro- 5
pterea ſunt illis ad huius cœleſtis militiæ ſtipendium, conceſſa
beneficia: generaliq; militis & ſtipendiorũ nomine clerici cõ-
tinentur, & eorum beneficia: quæve ſunt in genere militibus
conceſſa, ſunt eadem & clericis, modo ſtatui congruat clerica-
li. Seruus ne militato, cõdemnatus miles, quatenus facere po-
teſt, eatenus ſoluito, ſtipendia militis ob rem iudicatam ne re-
tineto. ſimiliaq; de clericis accipe *d. l. Miles. de re iud. ff. l. ſtipendia.*
de exec. rei iud. C. in c. epiſcopus. ſup. hoc tit. Prædicta ſatis oſtendunt
† appellatione beneficij penſionem non ſignificari. quod iure 6
etiam expreſſum eſt, *c. ad audientiam. 2. ſupra de reſcrip. c. 4. de præb.*
in 6. eſt enim quod merè tẽporale, Penſio, quæ beneficio per-
mutari non poteſt. *ca. quæſitum. de rerum permu. c. de cætero. c. præterea. 1.*
& 2. ſup. de tranſact. qui tamen beneficij non eſt capax, nõ eſt ca-
pax & penſionis: quod mente repone. Agitatur materia *in hoc*
tit. c. Niſi eſſent. Vacante. Extirpanda. §. qui vero aliſq; in locu. De pẽ-
ſionibus iſtis quod ſentio, liberè pronũciabo, cum multæ ſint
alioqui viæ promptæq; hominum malitiis, (prout eſt in lege)
quiſquis inſuper huiuſmodi penſionũ de beneficiis exſoluen-
darum ius, quibus ipſorũ cura demandata non eſt, auctor exti-
tit, latam profecto viam ſtrauit infinitis auarorum & ambitio-
ſorum fraudibus, colluſionibus, & cupiditatibus, quarum flã-
ma con-

Digitized by Google

ma conſumūtur eccleſiaſtica omnia, igne penſionum optima
quæque exedente: quem non niſi nummus extingui poſſe af-
firmant, idq; Romæ tantum. Gloſſ. eſt *in d. cap. niſi eſſ. ut appoſita*
verbo, ex miſione, quæ, quod in eo capite ſtatutum eſt innuit pa-
tum prouidum honeſtumque fuiſſe, quia multi ſumunt inde
cauſam male faciendi, ait. Quare cēſeo penitus ab Eccleſia pē-
ſiones (velut & diſpenſationes) exigendas: vt non manducet
(ſicuti ſcriptum eſt) quia nō laborat. commodum (quæſo) cur
ſenties eius rei, cuius in te non onus, non vlla omnino cura re-
cumbit? Creatio penſionis eſt fomes quidam ſimoniæ, & ne-
gotiationis in rebus eccleſiaſticis, propterea in ea conſtituen-
da ſemper fraus præſumitur, ait Hoſt. *in d. §. Qui vero.* Penſio eſt
id quod pro rei alicuius vſu penditur, id eſt, ſoluitur: vt ab in-
quilino pręſtanda pro conductis ędibus, & à colono pro agris.
l. defuncta. de vſufruct. l. ſi quis domum. verſic. ſed an. & in fin. l. ſeq. lo-
cat. & alicubi. ff. ipſa vocis proprietate penſionum eccleſiastica-
rum turpitudinem facilè deprehendimus. Inſuper nec vulgo
7 †dicta hoſpitalia (quorum ſpecies variæ, Brephotrophia, No-
ſocomia, Xenodochia, Orphanotrophia, Gerontocomia,
Ptocotrophia) intelliguntur beneficij nomine, etiam ſi deci-
mas, & alia ſpiritualia iura poſſideant, ac religioſæ domus nū-
cupentur, *in fin. can. ſi quis omne. 1. q. 7. clem. 2. de præben. cle. 2. de re-*
lig. domibus. Legitimè iſta laicorum adminiſtrationi commit-
tuntur, quod ſi tantum religioſis eſſent deputata, vt pleraque
ſunt: in hoſpitali præſertim militia noſtra (cui, qui nomen de-
dit, ſeculum reliquiſſe dicitur, & religioſi nomine cenſetur. *in*
capitu. 13. iuncta ipſius capitu inſcriptione, de iure patron. ſicut & fra-
tres quondam militiæ templi erant perſonæ religioſæ. *capitu.*
quum deputati. de iudic.) Hæc ſine dubio connumerantur eccle-
ſiaſticis beneficijs, quæ multis defenſa eſt opinio rationibus à
8 Barba. *in clem. 3. de elect.* ſed ab eo non intellectis, remanet † e-
nim penes ordinem (qui tribus ſubſtantialibus votis ac modis
alijs omnibus planè, pleneque religioſus eſt) ipſorum benefi-
ciorum titulus, ideo ſunt exiſtimanda beneficia: quibus vero
demandantur (nunquam perpetuò, ſed ad ordinis, magiſtri-
que nutum) ſunt & vulgo dicuntur commendatarij, non illi
quidem beneficiarij, beneficiorum tamen adminiſtratores,
vicemque gerentes ipſis ordinis, de quibus aliàs prolixius, o-
biter nunc ſufficiet annotaſſe, quod tametſi vera appellatione
Religioſi nominemur, tamen generali Monachorum, vel Re-
gularium nomine non continemur. Iam ſingula præſtat ex-
planare, quæ prædicta diffinitio complectitur: quam ceu dia-
lecticam diffinitionem nemo velim accipiat: vt omnem ſcili-
cet euacuet ambitum diffiniti, conuertatur cum diffinito, di-
cat quod quid eſt, & cætera. Iuriſconſultorum non ſunt iſtæ
acutæ ineptiæ, periculoſæ quidem in iure, (vt ait Vlpianus)
quas ſubuertere non magnus eſt labor. Satis eſt nobis ad diffi-
niendum, ſi nō falsò, nec vulgariter propriam vnam vocabuli
ſignificationem deſcribamus. In diffinitione iuris exprimi nō
debēt omnia ad rem diffinitam neceſſaria. Decius hoc aſtruit
exponens *rubr. de iudic. ſupr.* Ante quem & Panorm. *in rubr.* dixe-
rat, nobis eſſe ſatis diffinire ex communiter accidēntibus. Idem
Decius annotauit *in rubr. de probat.* diffinitiones quaſdam iure
tradi, quæ non niſi impropriè acceptis vocabulis defendi poſ-
ſunt. Ineptè garruli eſt igitur de diffinitionibus tam anxiè di-
ſputare, diffinitiones à nobis admittantur illæ, quæ neque af-
fectata ſubtilitate, neque obſcuritate nimia laborent.

Beneficium eſt id quod per actionem quandam beneuolam, &
ſpontaneam datur alteri, & præſtatur vtiliter.

Beneficium res eſt donata, & in alterum collata, eſt donum
ipſum. Sequitur, quod pura & mera ſpiritalia iura, vt canoni-
catus, ſine præbendis propriè non poſſunt beneficia nomina-
ri. Vnde qui ius ad beneficium proximè vacaturum habet, nō
idcirco dicitur beneficium conſecutus: nec eſt beneficiarius
9 exiſtimandus, *cap. in noſtra. ſupr. de reſcript.* †Qui nude recipiūtur
inter alicuius Eccleſiæ conſortes, tantumque perſcribuntur in
albo, ſiue pictatio cæterorum canonicorum (Laud. vtitur *in*
cle. 4. de reſcript. exemplo regis Franciæ, qui per regnum ſuum
acceptus eſt Eccleſiarum multarum canonicus, & iure non-
nulli, dum adeſt, vtitur collegij) tales in Eccleſia beneficium
non habent, Hoſtien. *c. ſuper inordinata. inſ.* vt enim tutoris ho-
norarij nullum eſt in tutelæ adminiſtratione officium, cum nō
rei gerendæ noſcendæve gratia detur. *l. quod ſi forte. §. 1. ff. de ſolu.*

† Ita & illi ſunt ſine beneficio velut honorarij canonici: quos 10
honoris tantum cauſa fecimus canonicos, quorū opera voca-
bitur honoraria, quam collegio præſtāt ob honorem. Pariter,
& cuius tantum competit in beneficio, ſolum beneficij titu-
lum habens ſine poſſeſſione, non obtinet beneficium, quam
refert ſententiam ac probat Arch. *c. 5. de reſtit. in 6.* quemadmo-
dum, ſi teſtator dixerit, Argenti quicquid habeo, do lego vxo-
ri, non debetur argentum quod eſt in credito, neq; enim illud
habet, ex Vlpiani ſententia *l. Quintus. 2. ff. de auro. & argen. leg.* Be-
neficium verè dici bonum poteſt: At qui, bona propriè nomi-
nantur, quæ ſunt in habentis dominio, & plena poteſtate. *l. 1.*
§ 1 ff. ſi quis teſta. liber. eſſe &c. & verbum, Bonorum, denotat poſ-
ſeſſionem. *l. vlt. ff. quorum bo.* † ergo beneficium non eſt, cuius 11
fructum nullum ſentimus, quodque plenè non poſſidemus.
Corroborat hoc & vltima noſtræ diffinitionis particula, quæ
ponit beneficium pręſtari debere vtiliter: at qui, nihil proficit,
inutilis eſt, nec diu ſubſiſtere poteſt Abbas Epiſcopus, aut Ec-
cleſia ipſa corporalis ſine rebus corporalibus. *can. ſi quis obtece-*
rit. 1. q. 3. †beneficium igitur nullum dici meretur ſine corpora- 12
li rerum poſſeſſione. Simile eſt, quod feudum negant cōſtitui
ſine inueſtitura, & poſſeſſione corporali. *quib. mod. feud. conſtit.*
poteſt. Actioni quis locus hic dari valet? Nec his refragatur, le-
gem de beneficijs loquentem, aut reſcriptum, mandatumve
ad beneficia, pertinere etiam ad iura canonicatus. Veriſſimum
eſt, & ita quoque non ſine ratione Card. ſcribit, *cle. 2. de iudic.*
In canonicum electio, & receptio habetur beneficij, & præ-
bendæ collatione. *c. pro illorum. ſupra.* Hoc fit iuris interpreta-
tione, propter connexionem, & confuſionem temporalium
cum ſpiritalibus, quæ tanta eſt, † vt collato canonicatu, præ- 13
benda pariter exiſtimetur collata, tametſi frequenter admini-
ſtratio differatur in ſuum tempus. quod Innocen. ſcribit, & a-
lij conſentiunt. *cap. propoſuit. de conceſſ. præben.* Interim tamen ec-
cleſiaſticæ quotidianæ portiones debētur huic electo ſimpli-
citer in canonicum, & eidem præbēda prima vacatura ſine ex-
ceptione donanda eſt: nam videtur indignum, vt electus in ca-
nonicum, præbendæ beneficio defraudetur. *c. dilectus. t. hoc tit.*
quemadmodum inane nomē hæredis improbant iura ciuilia.
(*l. 3. C. de inoffic. do.*) ſic & Pontificia canonici. Nec verò hic pro-
prium ſignificatum vocis inquirimus: quo tantum, qui bona,
qui cenſum contulit, is demum beneficium dedit: qui autem
accepit, & vtitur, beneficiarius eſt. At qui, præclarū, & hono-
rabile opus eſt Epiſcopatus. (*1. ad Timoth. 3.*) id eſt, functio la-
bor in adminiſtrando ac gerendo ſancto quidem, ſed non mi-
nus laborioſo officio: quum vero Epiſcopatus ſit beneficium,
ergo beneficium labor eſt, & actio. In primis, an eccleſiaſtica
munia laboris, anxietatis, curę pleniſſima, poſſint appellari
beneficia, compertū ſatis non habeo: nec enim Hieronymus,
nec Auguſtinus, nullus omnino veterum ſanctorum (quantū
equidem meminerim) ſic loquutus legitur. Munera debēt ap-
pellari melius (*l. pupillus. § munus ff. de verb. ſignif.*) quæ Dei ſacer-
dotes peculiariter quique præſtant in commodum, & ſalutem
exterorum hominum, verbi miniſterio, & orationi diligenter
inſtātes (*Act. 6.*) In laboribus plurimis, in moleſtiis, vigilijs, fa-
me, ſiti, ieiunijs, frigore, nuditate, periculis innumeris (*2. Co-*
rinth. 11.) ob vnam gregis dominici cuſtodiam verſantes, nihil
interim de lacte ſibi, nihil de lana ſoliciti, ſed tantum de grege
ſuo bene paſcendo. † Quòd ſi cui placet hanc tantam curam, 14
& ſolicitudinem eccleſiarum vocare beneficium, lubens au-
diam, nēpe donum Dei ſingulare eſt: ſed inde colligere, quod
beneficiū eſt actio, perinde eſt atq; ſi quis virtutē, quia actuo-
ſa eſt (vt ait Cicero. 1. *de nat. Deo.*) actionē eſſe diceret, cum vir-
tus ſit animi affectio quædā, & hominis ratio perfecta incitans
ad rectè quid agendum. Sic Epiſcopus Græcis cum dicatur ab
inſpiciēdo ſeu prouidendo, Paulus epiſcopatū dixit eſſe opus,
quemadmodum virtus diffinitur vitiorū fuga, quæ certè actio
eſt, quæ per virtutem efficitur: ſed & opus Latinis appellatur,
quod operatione, labore, & opera noſtra affectum eſt. Dum cum
Paulo quis igitur ſtudio verbis, virtutibus, Chriſto lucrifacit
homines, hoc verè eſt epiſcopale opus, hoc eſt Epiſcopatū ge-
rere, quod eſt animarum lucrum. Hoc autem lucrum eſt be-
neficium, non cenſus, & nummorum myriades: quibus tamen
hodie ſolos Epiſcopatus, & alias eccleſiaſticorum beneficio-
rum curas præpoſteri rerum æſtimatores finimus, de quibus
inter nos prima quæſtio, quanti nobis illa valeant, non quan-
tum nos in illis valeamus. Beneficium igitur eſt id:

Quod

Quod per actionem quandam beneuolam, & ſpontaneam.

Præter rem donatam, nos etiam donantis animum dicimus
15 inſpiciendum. † Conferentis beneficium voluntatem oportet
eſſe beneuolam, & ſpontaneam, quæ duo poſita ſunt in diffi-
nitione, vt ſciamus omnem collationem liberam eſſe debere,
id eſt, & ſponte & amicè faciendam. Liberalitas (aiunt) quia à
libero animo proficiſcitur, ita nominata eſt, qui vero cogitur,
aut metuit, liber non eſt, nec liberalis eſſe poteſt, neceſſitas e-
nim (quod reſpondit Papinian.) excludit liberalitatis benefi-
cium. *l. vnum ex familia de leg. 2.* Quum beneficium res ſit vo-
luntaria, vi ergo, metuſve cauſa, facta beneficij collatio, fortè
ad minas, & iuſſum, aut etiam ad preces potentioris, rata non
eſt: ipſoque iure nulla, & inualida iudicatur. Nam ita demum
donatio eſt, quando, nullo cogente, res alteri confertur, &
conceditur, auctore Papiniano. *l. donari. ff. de don.* Metum ver-
ba quamuis dulcia non auferunt: quandoquidem, Mando,
Rogo, Iubeo non differunt in perſona patris, vel domini. *l. 1.
ff. quod iuſſu.* Regula autem iuris eſt, quod velle non creditur,
qui obſequitur imperio patris, & domini. *l. velle. ff. de regul. iur.*
Minus extat Publicanus, Rogando cogit, qui rogat poten-
tior, libera ſunt ac voluntaria priuatorum mandata, & habent
16 ſpontaneam obſequij præſtationem. † Princeps vero man-
dans, monens, rogans, puto & conſulens, iubere creditur:
quæ ſunt omnia iuſti metus plena. Qua ratione, communis
omnium opinio eſt, electionem electionis indignam eſſe no-
mine, in qua quoquomodo libertas adimitur eligendi, ſed il-
la per vim, & impreſſionem extorquetur, *capitulo quiſquis. ſupra
de elect. & ſub eodem titulo. capitulo vbi periculum. §. cæterum. in 6.*
Poſt Hoſtienſem Cardinalem, *ad capitulũ bona. 1. de elect.* Ar-
chiepiſcopus Panormitanus, & alij hanc in rem multa conge-
runt: inter quæ aiunt, Beneficium id eſt, quod quis dedit,
quum illi liceret, & non dare: quòd ſi non habet negandi po-
teſtatem, iam non præſtat, ſed paret, collatio igitur nulla eſt,
ad quam ſe ipſe non adſtrinxit, aut lex eccleſiaſtica non ligat,
quod propter ius patronatus, & Papæ mandata, ſimiliaque ſit
additum. Hoc amplius, *in capitulo quod ſicut. eodem.* ſcribit In-
nocentius (quod & cæteris videtur) eum qui per vim benefi-
cium habuit, obligatum eſſe ad renunciationem, nec illud vn-
quam bona tenere poſſe conſcientia, quamuis poſt acceſſerit
ipſius collatoris voluntas, per quam nequaquam poterit in-
greſſus purgari vitioſus: vti eſt à nonnullis proditum. *in capitu.
niſi quum pridem. §. primo. ſupra de renunc. & aliis aliquot in locis.*
hic tamen variant opinionibus auctores: ſed vbique relictis
doctorum quæſtionibus, parum vererem ſententiam tenea-
mus. Certè puto ius illud Gallicanum de pacificis poſſeſſori-
bus nihilo magis in hoc obtinere, quàm in intruſo, licèt à ne-
17 mine moleſtetur: ita † vt cui per violentiam collatam ſit bene-
ficium, non dicatur illud pacificè poſſidere, neque iuris ali-
quid habere: vis, & arma nemini ius tribuunt, niſi fortè quale
ius belli deſcribunt *in tit. de capt. & poſtli. reuer.* quod tamdiu va-
leat, quamdiu poſſideas quæ bello paraſti: quum verò poſſeſ-
ſionem perdis, & ius perdis: nam quod armis acquiritur, idem
rurſus amittitur armis. Sed hoc ab Eccleſiæ filiis, & qui Chriſti
cenſentur nomine, prorſus alienum eſt: non autem ſola vis, &
impreſſio noſtram nobis adimit libertatem: ſed & omnis
cupiditas: & vehemens affectus tranſuerſos nos agit, omni
ſpoliatos deſtitutoſque libertatis iudicio, non ſecus ac metu
grandi, terroreque compulſos. *Qui cupit* (ait Flaccus) *metuit
quoque.* Certe gaudio, iuxta verbum vetus, & amori cogendi
18 vis ineſt. Quemadmodum igitur neceſſitas arbitrium tollit: †
ſic etiam affectu perit electio. Mens enim libero iudicio præ-
ficiendum non examinat, quam cupiditas ligat. *can. fin. 8. quæ-
ſtio. 2.* itaque ſi precibus, aut precio, aut ſanguine captus, obſe-
quiiſve, beneficium confers: quia non liberè, non ſpontaneè
confers, iniuſta eſt, & impia collatio. *can. Moyſes. 8. quæſtione 1.*
Hic etenim, ſicut in prophanis (quamquam luci nihil cum te-
nebris) ad honoris inſignia nõ ambitione, vel precio, ſed pro-
batæ vitæ duntaxat teſtimonio promoueri conuenit. *l. ſanci-
mus. C. ad leg. Iul. repet.* omnibus in rebus quæ fiunt ac geruntur
ad communem reipubl. adminiſtrationem, populique regi-
men, ratio nulla debet haberi conſanguinitatis. *Sciamus* (in-
quit Hieronymus) *principatum in populos non ſanguini, ſed vitæ
deferri.* Philippo Sueuiæ duci abrogatum eſt Alemanicum re-
gnum, quia frater eſſet Imperatoris defuncti, ne videretur Im-
perium non ex electione, ſed ſucceſſione deberi. *capitulo vene-
rabilem. ſupra de elect.* ſi de regnis, & Imperijs hoc ſtatutum eſt,
quæſo, quid in Eccleſiis obſeruandum: Sed exemplis agamus.
Qui duo perſæpè non daret ad ſeruanda pira nepoti (libens
hic noſtrorum verbis vtor) cui tamen duo non veretur anima-
rum millia committere: verè is (quod eſt apud Senecam) ne-
potatur beneficia. † Qui luxurioſè ac prodigè ſua profundit, 19
Nepotatur, & qui nepotibus ſine iudicio largitur, per iſoniam
nobis Nepotari beneficia dicitur. Cæci ſunt (ait gloſſ. quæ-
dam) Epiſcopi circa nepotes, *in can. Peruenit. 1. quæſtione tertia.*
Nec enim lippis auunculis, patruis, & ſæpe patribus mores
ſuorum deſpicere licet: quia iudicium interpellat effectus.
Vnde noluit eum Iuſtinianus Epiſcopum fieri, qui filios aut
nepotes haberet etiam legitimos. *Authent. quomodo oportet Epi-
ſco. &c. §. Sancimus igitur.* Innocentius *in capit. 2. de teſtamen.* non
credidit poſſe talem ſine diſpenſatione promoueri ad vllam
eccleſiaſticam dignitatem. Clemens quartus è Gallia Narbo-
nenſi Pontifex, nepotem ſuum quum reſciſſet habere tres ſi-
mul præbendas, iuſſit vnam tantum, quam vellet, ſibi retine-
ret, alias relinqueret. Ab amicis auté admonitus aliquid am-
plius indulgendum nepoti, reſpondit eccleſiæ diſpenſator ve-
rè ſanctiſſimus, non plus tribuendum cognationi quam Chri-
ſto, qui ſua mandauit in pias duntaxat cauſas, & pauperes ero-
gari, non carni, & ſanguini tradi liguriẽda: quod perinde eſt,
ac ſi protenſa manu Pontifex, indicans homines bonos, do-
ctos, honeſtos futuros, & verbi, & patrimonij Ieſu CHRISTI
diſpenſatores fideles, dixiſſet, Hi ſunt & frater meus, & filius,
& nepos. Benedictus duodecimus itidem ex Gallis Pontifici-
bus vnus, Auenione ſedens, Affinitatibus, & cognationi tam
nihil tribuit, vt ſuis Papam reſponderit nullos habere conſan-
guineos. Quid cauſæ eſt? niſi quia per hos eccleſiaſtica ſub-
ſtantia periclitari ſolet, vt ait Gregorius. *can. de Syracuſana. 28.
diſtinct.* † Supereſt igitur, vt qui nepotes habent, ſint tanquam 20
non habentes: &, iuxta Henrici monita, (infra, *Vt eccleſ. beneſi.
&c.*) abſtineant ab illorum promotionibus. *can. vltim. 16. quæ-
ſtio. 7.* Leui (cuius & muneri ſuffecti ſunt) imitentur, qui dixit
patri ſuo, & matri ſuæ, Neſcio vos: & fratribus ſuis, Ignoro il-
los: & neſcierunt filios ſuos, *Deuteronom. 33. cap.* Nam pericu-
lum eſt, ne propter corporum propinquitatem, corporis, & a-
nimæ creatorem offendant. Illos etenim creduntur vehere
non rationis, ſed carnis tantum iudicio: quemadmodum &
pater aliquod filio relinquens, non fidei, non virtutis cauſſa,
nec vt benemerito, ſed hoc vt filio relinquere, ſemper intelli-
gitur. *l. tutor. §. 1. ff. de excuſat. tutor.* quo in loco Baldi verbum
commendatur inde colligentis, quod ſi Papa conſanguineum
promouet, illud homini caro, & ſanguis reuelauit, non Dei
ſpiritus. Idem & *in fin. capitu. de feudo guardiæ.* Heli ſacerdotem
ſummum videant. (*1. Regum cap. 2.*) & deſinant à ſacrificio do-
mini propter homines, & filios detrahere. Propinquis (ait
Hieronymus) agrorum, & prædiorum relinquatur hæreditas:
illi tradatur Eccleſia, quem Deus elegit. *can. Si ergo eadem cau-
ſa. 8. quæſtione 1. can. decenter. 89. diſtinct.* Conſanguineis enim, vt
conſanguineis, beneficia conferri non debent. *cap. 1. ſupra eod.*
Militibus aut ſeruitoribus eccleſiaſtica diſtribuere grande
peccatum eſt: ſed multò grauius eſt dare conſanguineis. *cano.
peruenit. 16. quæſtione 7. In canonibus Apoſtolorum. cap. 72.* ita ſcri-
ptum eſt: *Non oportet Epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato,
humano gratificari affectu: neque enim Eccleſiam Dei conferre debet in
hæredes.* Vt hoc ipſi non ſanxerint Apoſtoli viuentis Chriſti co-
mites, Apoſtolicis tamen viris digna eſt profectò traditio, ſed
& omnia maiorum præcepta, cum diuo Hieronymo, leges A-
poſtolicas arbitramur. *can. vtinam. 76. diſtin.* Non audiatur in-
ter eccleſiaſticos eccleſiaſticorum bonorum ſucceſſio: non lo-
quor de hæreditaria, (quæ non poteſt hic habere locum) ve-
rum nec teſtamentaria, nec omnino voluntaria ſucceſſio, ſic
filij presbyterorum arceantur ab eccleſiis patrum. *cap. ad extir-
pandas. ſupra de fil. presbyt.* Sed alijs adhuc pergamus exemplis.
† Dolore, vel ambitione, maliſque artibus (lenonia forte, vel 21
gnathonica) induxi, vt mihi beneficium conferres: dixiſſe
quoſdam refert Innocen. vbi *ſupra*, collationem vires non ha-
bere, nec me rei malè partæ fieri poſſe iuſtum canonicumque
poſſeſſorem, cui mox renunciare debeo. Et quamquam idem
paulò poſt, nullis magnis fultus argumentis, aliò dilabatur,
hanc tamen arbitror ſententiam veriſſimam, quæ Bernardi
eſſe videtur *in cap. tuam. ſupra de ætat. & qualit.* Nam, ſi dolus in
bonæ

Digitized by Google

bonæ fidei contractibus omnia ſtatim vitiat, factaque reddit infecta. *l. & eleganter. ff. de dolo malo.* quid, quum dolo ſacrotum adminiſtratio demandatur iudicandum putas? vt taceam perquàm ſubtiliter aſſeri dolum & metum æquiparari quoad reſciſſionem contractus. Dolum dantem cōtractui cauſam Ro-
22 manæ leges tantùm conſiderant: at † hic etiam dolus incidens vitiat ipſam beneficij collationem *cap. inter cætera. ſupr.* Plus aliquid aſtruo cum Innoc. & Hoſtien. in illius cap. commētarijs: fingas vtrumque, & accipientem & conferentem habere bonam fidem: ſi tamen ipſo facto fraus interuenerit in beneficij collatione, priuandus eſt, qui beneficium accepit. Conſenſum dolus excludit: neque enim conſentiunt, qui decipiuntur. *l. ſi per errorem ff. de iuriſd.* ergo ſpontanea non eſt per dolum facta collatio. Sicuti nec matrimonium dolo magno maloque contractum tenet, vt ſcribit Panorm. *in capitu. quum dilectus. de his quæ vi, metuſve cauſa. & cap. veniens. de ſponſ.* Romanorum legibus, id quod turpiter, vel ſcelere quæſitum eſt, aufertur non homini ſoli noxio, ſed & eius hæredibus. *l. in hæredē ff. de calum. l. quod diximus. §. ſin ff. quod met. cauſa. & regula iuris eſt*, Neminem ex ſuo delicto conditionem ſuam meliorem facere poſſe. *l. non fraudantur. ff. de regul. iuris.* Qua ratione igitur beneficium mihi defendes improbè, & ambitioſè paratum? ad quod non à Deo vocatus veni, ſed honoris vſurparor obrepſi? Non intrant iſtiuſmodi per oſtium, ſed aliunde conſcendunt: fures ergo ſunt & latrones: ergo & indigni ſunt paſtoris nomine, *capit. relatum. de iur. patr.* vulgarum eſt, quum de viribus electionis aut collationis tractatur, inſpiciendum eſſe initium, hoc eſt tempus quo primum res geri cœpit. *cap. quum dilectus. de conſuet. cap. quum inter. 1. & cap. dudum. de elect. ſup.* Hoc ſi malum, turpe, & inualidum eſt, nihil inde boni, honeſti, & validi ſequi poteſt: non enim firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio nō ſubſiſtit, prout eſ[illegible]egul. iuris. Qui præter modum beneficia cupit, ambitioſe [illegible]ccat: cæterum pœnitentia creatori ſatiſ-
23 facit. *capitu. fin. de ſim.* † quod ſi animo ſic effectus in effectum quis, & actum proruperit, & captatione aliqua illegitima beneficium obtinuerit: tali peccato nemo ſua pœnitentia deſinit eſſe nocens: cedere hunc oportet, etiam ſi poſtea moribus non offendat: quandoquidem bonus vſus non iuſtificat iniuſtè quæſita, & vbi Chriſtus fundamentum non eſt, ſuperſtrui boni alicuius operis ædificium non poteſt. *cau. principatus. & ſeq. 1. quæſt. 1. can. neque. 14. quæſt. 5.* Ambitio purgatur rei confeſſione, & pœnitentia: ſed ambitus (deteſtabile vitium, quæ eſt ſimonia) non niſi depoſitione ambitioſi, aut magnam ob cauſam diſpē ſatione tollitur, ad hunc interpretor ſenſum *d. ca. fin.* cui meę ſententię aſtipulatur quod annotat Dominicus *in cap. 1. de teſtib. lib. 6.* de mediatore ſimoniæ loquens, qui tamen nullum recepit emolumentum. Conſtans eſt doctorum opinio, beneficiarium cedere debere beneficio, quandocunque ſciuerit illud habuiſſe ſe per ſimoniam. *cap. ex diligenti. de ſim.* ſiue ipſe ſiue alius, ipſo etiam ignorante, cauſam crimini dederit, ex Felyn. *in cap. inſinuatum. eodem titul.* deciſum eſt per Gratianum *quæſtione quinta prima cauſa.* & rurſus *in can. ſi quis inſanient. § ambitio. 15. quæſt. 1.* quod in vno pronunciatum ſimoniæ delicto, in alijs quibuſcunque accipio. rationem diuerſitatis nullam ſufficientem video, & æquitas paribus in cauſis paria iura deſiderat. Simonia ſceleratius nihil eſt, *cap. per tuas. infra de ſim.* ſed & in omnibus peccatis nihil eſt adulterio grauius. *can. Quid in omnibus. 32. quæſtio. 7.* id eſt, manifeſtum vtrunque peccatum grauiſſimum eſt. Quid enim ſi læno pater, frater ve, aut palam proſtituta mater, vel ſoror beneficium mihi à libidinoſo, & voluptuario collatore mereatur? hoſtimentum datū eſt, (vti eſt apud Plautum) mulier pro pecunia. Hoc certè eſt cum adulteris portionem ſuam ponere, quod execratur dominus
24 *pſalm. 49.* Abſit igitur vt ego retineam † conſtupratum hoc beneficium, nihilo magis, quàm emptum, vel nummarium. Taceo de his, qui gladio, dilationibus, ac venenis beneficia ſequuntur, Perſa quondam, & Babylonij filias proſtituebant, illarum meretricio viuētes. Hac arte dotem ſibi Cypriæ quærebāt. Horreo dicere, Tolerabiliùs hoc quàm quod nos via tam lutoſa, & infami ad Epiſcopatus, & honorum eccleſiaſticorū faſtigia currimus: adeptiſque (bone Deus?) gloriamur, & nos ipſi ſuſcipimus: ipſu nos interim deſpiciēre, & damnāre Chriſto, cuius bonis abutimur, dum filiorum panem canes immūdi comedimus. *can ſi cupis. 16. q. 1.* ſic euenit (pro pudor?) vt largitione, corruptela, ſanguine, ſtupro, ac fœdiſſimis, & turpiſſimis artibus paratos honores fędiùs ac turpiùs adminiſtremus: Sed lapidem nolim verberare diutius. Erubeſcere neſcierunt, idcirco cadent, & corruēt, dicit Dominus, *Ierem. 8.* Audiamus in ſumma Gregorium noſtra hæc non ſolum firmantem, ſed etiam ceu certum contemptoris exitum deſcribentem, Si quis (ait) iniuſto cordis amore, vel precibus, vel comitati, vel ſeruitio, vel fraudulento aliquo munuſculo, non ad animarum lucrum, ſed inanis glorię auaritia, epiſcopalem, ſeu ſacerdotalem dignitatem acceperit: & non ſponte illam reliquerit in vita, ſed eum inſperata mors inuenerit non pęnitentem: proculdubio in æternum peribit. *can. ſi quis. 1 q. 1.* lex hoc loquitur, non noſtra ſuſpicio aut coniectura. Dum vero dicit, iniuſto cordis amore, oſtendit incorruptam eſſe debere beneficiorum collationem, cum alio omni modo illicito, tum venereo: quis enim magis iniuſtus quàm adulterij? quod grande peccatum vocatur. *Geneſ. 20. & 26.* & natura probrum. *l. probrum de ver. ſig. ff.* vbiq; autem canon ſignificat beneficium nullo pacto adulterandum eſſe, non grana, non ſtupro, non alia quauis cauſſa.
Nempe, † ſimoniacum facit æquè munus à lingua, & munus 25
ab obſequio, veluti manus à manu. Omnes ſua, immo verius diuina ſententia Petrus in Simone illo (qui ſimoniacorum nomen ambitioſis illis dedit) perditionis æternæ damnauit, inquiens, pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam exiſtimaſti donum Dei parari pecunia, & quæ ſequuntur. *Act. 8. cap.* Pecunia etenim eſt quidquid nummis, aliave re quauis (obſequio, prece, proſtituta fortè puella) nummorum vice comparatum poſſidetur *can. totum. 1. quæſt. 3.* Rei ſunt vſurpatæ dignitatis omnes, qui tam neſcriè promouentur: erga quos nulla habenda eſt miſericordia in dignitate ſeruanda, id eſt, gradum ſic adeptum nullius gratia, vel diſpenſatione retinere debent, *cau. Erga. 1. quæſt. 1.* quod & Petrus voluit pronuncians, Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone noſtro. Nam quicunque ſic ordinantur, non per oſtium (ſicuti dixi) id eſt, per Chriſtum intrant, ſed (vt ipſa teſtatur veritas) fures ſunt, & latrones: ex cōſequenti furtiua ſunt huiuſmodi beneficia. *cau. ordinationes. 1. q. 1. can. extra. 64 diſt.* Furtiuarum verò rerum, aut vi poſſeſſarum, quæve ſunt alio inquinatæ vitio, nulla per leges eſt aut poſſeſſio, aut vſucapio, aut vlla omnino retentio. *l. vitia. C. de acq. poſſeſſ. § furtiua. Inſtit. de vſucap.* ſit ergo beneficij collatio, beneuola, & ſpontanea, id eſt, liberalis, & libera. Libertas eſt ſine dolo, metu, fraude, affectu, vel captione vlla. Liberalitas aliena eſt ab omni pactione, & cōuentione muneris: quam, quocunque contingat modo, canones execrantur. *1. q. 2. can. quam pio. cap. fin. ſupra de pact.* Iſta fortaſſe non ſeruatur ratio in popularibus, & prophanis beneficijs: eccleſiaſtica vero danti (quorum ius eſt ſacratiſſimum) propoſita ſequenda eſt via. Pulchrè hæc, & plauſibiliter diſputantur in ſcholis, ridentur in palatijs, vbi vetus cantio, Vnde habeas quęrit nemo: ſed oportet habere. Cui dicta legitur aliquando ſcripta ob dolum, turpitudinem, vel ambitionē? res probationis adeo difficilis, (tametſi nemini frequenter ignota, quod iure mirabile eſt) vt ſola penè conſtent delinquentium cōfeſſione. Neque hic coniecturæ quamuis certæ locum ſententiæ faciunt: nam de occultis Eccleſia non iudicat. *cau erubeſcant. 32. diſtin.* *Cæterum,* Deo cognitori omnium ſecreta cognita patent, ipſe eſt qui iudicat homines iuxta ſuas adinuentiones. Quare, ſint quam voles hæc monita noſtra magnatibus & beneficiarijs ridicula, Deus non irridetur, & figura mundi præterit. *1. ad Corinth. 7. ad Galat. 6.* tum ſciemus quàm veraciter ſapientia prædixerit, quod, Fortioribus fortior inſtar cruciatio, potenteſque potenter tormenta patientur. *Sap. 6.* Ab Hieronym. repetitum, *can. Illud. 8. quæſt. 1.* Sequitur in diffinitione.

Datur alteri.

Dare, & accipere diſſentiūt: nec in vnum eunt. Beneficium ſine altero non eſt, ſecundam perſonam deſiderat, nec niſi
cum altero locum habet: † nemo enim ſibi beneficium do- 26
nat, etiam vi propria verbi. Dare aliquid eſt à ſe dimittere, & id quod renueris, habendum alteri trade. Id intra vnum non fieri: duos exigit: ſuntque ex diuerſo iſta verba poſita, Dare, &, Accipere. Vnde inter dantem, & accipientem, diſtinctionem perſonalem eſſe debere, canones præſcribunt. Si donaueris ei, qui mox tibi reſignat, valere non puto collationem, quaſi tibi donaris, *argum. eorum quæ notantur in capit. ex inſinuatione. de iure patronat.* quæ ſunt animo tamen iudicanda magis quàm

Digitized by Google

quàm factis vllis exterioribus: de quibus multa quidem ſubti-
liter diſputantur, ſed non ideo legum, vel hominum ſubtilita-
te rei veritas confuſa, & deleta eſt. *(l. in rebus. C. de iure dot.)* pla-
nè ſine diſtinctionum ambagibus, Beneficium legitimè con-
ferre qui vult, alteri conferat, hoc eſt, ei cui rem tradens ſibi nõ
acquirat. Hinc etiam decretum legimus, Epiſcopum, tametſi
valde idoneum, & ad omnia ſufficientem, non poſſe tamẽ va-
cantia per diœceſim ſuam beneficia ſibi retinere: ſed alteri tra-
dere iubetur, etiam ſe minus ad hoc apto. *capit. fin. ſupra de offic.*
Archipresbyt. capit. fin. de inſtitut. Qua ratione vetitum pariter E-
piſcopo, ne menſę ſuę alienas vniat eccleſias, quaſi ſibi donás.
cle. 2. de rebus eccleſ. non alien. Filium patronus licitè præſentat: in
his etenim ſpiritalibus ratio nulla patriæ poteſtatis habetur,
& ceſſant illa iuris decreta, de perſonis per quas nobis acquiri-
tur.) ſed patronus beneficij, qualibuſcunque ſtudiis, meritiſq;
iuuetur, ſe ipſe ad illud præſentare non poteſt. *cap. conſuluit. cap.*
per noſtras. infra de iure patron. collatum ab Epiſcopo licitè acce-
ptat, quod illicitè petit, vt & qui ſe ipſe eligit in prælatum, per-
inde ac qui operas ingerit, ab ambita dignitate repellitur: cer-
tè ſuum ſibi non prodeſt ſuffragium, quod interpretatio pru-
dẽtium admiſit *in d. c. per noſtras.* Detur ergo alteri beneficium:
& (quod eſt in extremo diffinitionis.)

Praſtetur vtiliter.

Beneficium eſt, quod prodeſt, ait Seneca. prodeſſe autem
nihil poteſt, quod mox eripitur, quo non licet vti. Imò non vi-
dentur data, quæ tempore quo dantur, accipientis non fiunt.
Nec videtur quiſquam id capere, quod ei neceſſe eſt alij reſti-
tuere: quod inter iuris comprehenſum eſt *regulas. 50. Pandecta-*
rum libro. Beneficium, Iaſ. deriuat à beando: *ſuper vſib. feud.* Bea-
re autem eſt prodeſſe. inquit Vlpia. *l. bonorum ff. de verbor. ſignif.*
27 † Manſura nos igitur, & perpetua beneficia dare oportet. 55.
diſtin. can. præcepta, ſicuti & ſecunda in perpetuum concedi de-
bent *in fin. titu. in quibus can. feud. amit.* Vicarius Epiſcopi bene-
ficium non habet, quia temporarius eſt. In parochia verò per-
petuus alterius Vicarius beneficio carere dici non debet. *capit.*
poſtulaſti. ſupra de reſcrip. ſic & priores clauſtrales, & alij quidam
ſimplices prioratus monachorum, in quibus non eſt electio
aliqua, nec inſtitutio, tametſi redditus habeant, non annume-
rantur beneficijs, quia perpetua non ſunt, inquit Hoſt. *in hoc c.*
de multa Hinc aiunt, in eum, qui ſcienter alienum beneficium
confert ignoranti, actionem competere, vt conſimile donet, ſi
prius euincatur: ne quid benignè contulit, fraudis conſilio
28 feciſſe videatur: atque ita, † qui beneficium fraudulenter de-
dit, alterius beneficij collatione fraudem ſuam cogitur emen-
dare. *ſingularis text. in capit. inter cætera. eodem.* Nec valent huiuſ-
modi beneficiorum collationes. *capit. ſi beneficia. hoc titu. in 6. &*
titu. vt lite conteſta. nihil Innnc. Beneficium enim polluis, ſi ma-
teriam litium facis. Imò & Papa ſi beneficium quod mihi con-
lit, vſus ſuę quadam plenitudine poteſtatis auferat, de alio mi-
hi prouidere tenetur, ſecundum Baldi ſententiam, *in vſibus*
feud. titu. de Allodijs. Iuxta hoc eſt, & quod idem Baldus Cœle-
ſtini Papæ ridet inconſtantiam, qui manè gratiam faciebat,
quam ſerò reuocabat, ait *in titu. de nat. feud.* Præterea ſi tam
grauis exoluenda penſio venit, vt reliquum nihil ſit ex benefi-
cio, vnde ſe ac ſuos honeſtè tueatur, alatque beneficiarius,
vnde hoſpitalitatem exercere, vnde iura poſſit Epiſcopalia
perſoluere, iam non eſt vtiliter præſtitum: dum enim ſibi vel
alteri tantum reddi collator voluit, negotiatio fuit aut fœne-
ratio, non beneficij donatio. Idcirco nulla obſtante conſue-
tudine, nullo in cõtrarium quamuis longo vſu, contra quem-
libet Epiſcopum, vel patronum datur actio presbytero ad cõ-
gruam portionem ſibi petendam: quam quidem prædictis o-
neribus inciumur. *capit. auaritiæ. de monachis. extirpanda. expoſui-*
ſti. hoc titu. Præſtaret (vt ſupra monui) peſſimas iſtas penſio-
num rapacitates abolere: cui penſum nullum demandatum
eſt, penſionem non accipiat. Nam dormientibus Eccleſiæ be-
neficia cum deferuntur, ſolis debita vigilantibus: dicere ſole-
bat Antoninus Pius Imperator, nihil eſſe ſordidiùs, imò cru-
deliùs, quàm ſi rempublicam arroderent ij, qui nihil in cauſſa
ſuo labore conferrent. Hoc illud eſt quod generali quodam
prohibetur Concilio, ne quis conferendo Eccleſiaſticum be-
neficium, partem prouentuum ſuis vſibus retinere præſumat.
cap. prohibemus de cenſibus. & alio quoque cautum eſt, vt eccle-
ſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur: cuius conſti-
tutionis multa paſſim exempla dedimus *in capit. maioribus. va-*
cante. cum cauſam. & alijs, per quæ patet, Epiſcopum qui dimi-
diatam duntaxat præbendam contulit, cogi hanc præſtare in-
tegram, niſi iuſta de cauſa diuiſa fuerit. Hæc ratio dari poteſt,
cur in beneficiorum collatione, Largiendi verbo, frequentius
vtantur: quod ad profuſiorem quandam liberalitatem perti-
net. Collige ex his, quod vitioſa eſt beneficij collatio facta cũ
diminutione antiquorum redituum. † Sunt enim beneficia 29
indiuiſim conferenda, hoc eſt, integra, non dimidiata, non v-
num duobus, nullus (ait canon) præſumat Eccleſiam inter
duos, vel plures diuidere. 21. *quæſt. 2. can. ſicut.* Nec ſunt ad vnius
præbendæ, vel Eccleſiæ titulum duo ſimul aſſumendi, etiam ſi
velint, & conſentiant, *cap. tua. ſupra.* cum clerico non liceat re-
nunciare dicto canoni, Maioribus: præbendarum ſectionem
vetanti. Tendit illa conſtitutio ad ornamentum Eccleſiarum,
& honeſtatem publicam, non in alicuius priuati commodum.
Concludam, ſi non purè, ſi non liberè, ſi non integrè conferã-
tur beneficia, non valet collatio. Planam per hæc eſſe puto ſu-
prapoſitam beneficij diffinitionem: Quod genus in ſe ſpecies
varias claudit, & adeo multas, vt monachatum dixerit Hoſti.
eſſe beneficium, *in cap. 35. infr.* Panorm. officium, *in ca. monachi.*
de ſtatu monach. Has omnes ſingulatim examinare infiniti penè
eſſet operis: nec etiam ad inſtitutum valde pertinens: cui ſatis
erit factum, ſi ſummo tantum digito, & quaſi per indicem, eas
attigerimus quæ propiùs huc attinent: quanquam neſcio (ꝙ
ſupra dixi) veterum ne Cõcilijs, antiquorum libris in eo ſigni-
ficatu vox beneficij reperiatur, dum gregi dominico præficie-
bantur illi, curas ſibi demandatas, & officia dicebant, non be-
neficia collata. † A noſtris recepta eſt diuiſio, per quam ſim- 30
plex aliud, ſeu leue, aliud compoſitum, ſiue duplex appellatur
beneficium. Quæcunque ſunt cum dignitate, vel animarum
cura beneficia, vocantur compoſita. Re[illegible]a omnia (quæ nõ
ſunt actu aliquo regendi grauata, quæ qu[illegible]ſſident, non alte-
rius quàm ſui curam habent) Simplicia ſunt. Quibus appella-
tiones multas vulgus impoſuit, Altarium, Præbedam, Capel-
lam, Præſtimonium, Præceptoriam vocás. † Duo ſacerdotum 31
genera diſtinxiſſe Paulus ipſe videtur, ſimul & beneficiorum.
Presbyterorum (ait) quidam in ſermone, & doctrina laborant.
1. ad Timoth. 5. habent hi beneficium cum cura: non item alij,
qui tantum in ſacris operantur, & ſacrario aſſiſtunt: horum be-
neficia ſunt ſimplicia, omnes autẽ ex ſacrificio viuere debent,
& vna cum alteri partem accipere. *1. ad Corinth. 9.* ſed illi primi
maximè, & præ cæteris, Apoſtoli ſententia. Cicero *2. de legibus.*
Sacerdotum duo genera ſunto: vnum, quod præſit cæremo-
nijs, & ſacris: alterum, quod interpretetur fatidicorum, & va-
tum effata incognita, cum ſenatus populuſque aſciuerit. In
transitu hæc, vt præpoſitæ diuiſionis cauſam aliquam tenea-
mus. Lannè Simplaria, & Duplaria beneficia fortè nominari
poſſent: vt apud Vegetium ſimplares, duplareſque armaturæ:
& in iure, ſimplariæ ac duplariæ actiones, ſiue ſimplices, & du-
plices actiones, vt interdicta ſimplicia, & duplicia. *§. tertia. in-*
ſtitut. de interd. l. 2. eodem titu. ff. Meminit Pomponius ſimplaria-
rum venditionum, *in fin. l. ſi tamen ff. de ædil. edicto.* Quamuis au-
tem ſimplicia hæc, dupliciaque omnia, propriè beneficia di-
cantur, ambitionis tamẽ odio reſcriptum eſt, aliter quàm vox
ipſa natura ſignificet, vt in mandans, generali beneficij nomi-
ne non niſi ſimplex beneficium intelligatur. Sic Papæ placuit
ſitas ad beneficia gratias ſtrictè interpretari, *cap. fin. infr. hoc titu.*
c. cum in illis. in 6. † In beneficijs verò quibuſcunque demandã- 32
dis ſeruanda hęc diligenter regula eſt, vt nihil ſine ratione fiat.
propterea, ſumma cautione vidẽdum, cui des, quomodo des,
& quare des. Quæ tria membra totũ beneficialis materiæ cor-
pus componunt: nec de beneficijs tractari quicquam poteſt,
quod ſub vno de his tribus non comprehendatur, in quib. *cap.*
omnia de præbendis. à me nuper collocata meminiſſe poteſtis.

Dignitas, Præbenda, Parochia, tria ſe præ alijs offerunt hic
beneficiorum genera, de quibus agemus præcipuè: quæ ideo
qualia ſint, declarandum duxi.

Dignitas.

Non vna eſt huius vocis, DIGNITAS, acceptio. Quando-
que dignitas appellatur cuiuſque hominis exiſtimatio, ſiue o-
pinio de aliquo honeſta, magnifica, vndecunque veniens, ſi-
ue à rebus geſtis, ſiue principis beneficio, ſiue legis inſtituto,
ſiue artis excellentia, ſiue alio quolibet modo quæſita. Hanc
in ſen-

Digitized by Google

in ſenſum ſcripſit Calliſtratus, quod, exiſtimatio eſt dignitatis illæſæ ſtatus, legibus ac moribus comprobatus, *l. cognitio. §. 1. ff. de varijs, & extraordin. cognit.* huic dignitati vilitas opponitur. vnde ſunt appellati nonnulli viliores, & alij digniores, *ca. ſedes, ſupra de reſcriptis.* id eſt, maioris minorisve in populo exiſtimationis. digniores, qui ſunt inſigni aliqua re clari, & notabiles. Hæc dignitas eſt, & in coquo principis, vti aiunt. Eſt hæc etiam dignitas in ſeruis: inter quos Librarius, aut Symphoniacus atrienſi, vel hiſtrione dignior eſt. Vlpianus *l. ſed & ſi quid. ff. de vſufruct.* ſufficienter alere debet, & veſtire ſecundùm ordinem, & dignitatem mancipiorum, id eſt, conditionem, artem, ſtatum. Cicero nobis hanc dignitatem deſcripſit *in 2. de Inuentione lib.* eo loco, vbi agit de rebus expetendis, inquiens: Dignitas eſt alicuius honeſta, & cultu, & honore, & verecundia digna auctoritas. Hoc modo clerici omnes, quique ſunt in aliquo eccleſiaſtico gradu, dicuntur eſſe in dignitate, *can. denique. diſtinct. 4. can. reperiuntur. 1. quæſtione 1. can. ſi quis poſt. 51. diſtinct.* ſic dicitur *in can. cleros. 31. diſtinct.*

33 quòd † presbyteri dignitatem, & honorem acceperunt. Sacerdos enim dignitatis nomen eſt, ait Panormitanus *capit. ſecundo, de officio ordin.* Sic & Doctor, ſiue magiſter artis cuiuſcunque liberalis eſt in dignitate, *cap. 3. infra de mag.* vbi dignitas docendi nominatur, quæ res pluribus agitur à Bartolo *in proœm. C.* pariter & mulieres ob natales ſuos, vel nuptias dicuntur habere dignitatem, *l. 1. de dignit. lib. 12. C. l. fœmina ff. de ſenator.* quia nuptæ, ortæ, natæve ſunt à viris dignis, id eſt, qui ſunt, aut fuerunt cum dignitate, ſic enim Cicero dignum interpretatur, *Philippica 3.* Romæ, Conſulares, Quæſtorij, Senatorij, Triumphales, Prætorij viri, quique officiis functi iam eſſent, dignitatem habebant ob geſtos honores. Extra hanc ſignificationem, non rarò dignitatem nominant Honorem, ſiue Magiſtratum, ac munus publicum, nullo inter hæc tria diſcrimine. Iudices, & prouinciarum Præſides, Prætores, Proconſules, legati dignitatem gerunt: vnde vocantur adminiſtratores ſecularium dignitatum, *can. adminiſtratores. 23. q. 5.* Decuriones ciuitatum in honore ſunt, & dignitate, *l. penult. de ſicar. l. à decurionatu. ff. de vacat. muner.* vt ſit dignitas ipſorum magiſtratuum honor, & adminiſtratio, ex eiuſdem Calliſtrati diffinitione, *in l. honor, ff. de muneribus.* Honor (ait) eſt adminiſtratio Reipublicæ, cum dignitatis gradu. &, honor, miniſteriumve publicum dicitur *in l. Imperatores, ad leg. Iuliam de adulter.* Non hic aliam ex obliquo mihi diſputationem adſciſcam de dignitatum gradibus: agam tantùm quod eſt in manibus. In hanc

34 quodammodò formam, † dignitas eccleſiaſtica dicitur eccleſiaſticæ rei adminiſtratio cum honore, inter alia & hoc differt eccleſiaſtica dignitas à ciuili: quia fœminæ ab omnibus officiis ciuilibus ac publicis remotæ ſunt, nec magiſtratum gerere poſ-

35 ſunt, *l. 2. ff. de reg. iur.* In eccleſia verò mulieres † non ſolùm beneficia tam regularia quàm ſecularia, ſed etiam dignitates habent. Nam Abbatiſſa eſt cum dignitate, *c. indemnitatibus, de electio. in 6.* Abbatiſſa Iodrenſis dicitur caput, & patrona clericorum Iodrẽſis eccleſiæ, *c. dilecta, de exceſſ. prælat.* Varia ſunt huiuſmodi eccleſiaſticarum dignitatum vocabula: quorum partem iam tempore Auguſtini, & Hieronymi vſus eccleſię obtinuerat. Apud quos paſſim legere eſt non Epiſcopos ſolos, ſed Archiepiſcopos, Archipresbyteros, Archidiaconos, & ſimiles. quas poſtea (ſunt autem plus mille) diuina munera nuncupat, & cœleſtes dignitates Leo Papa, *in can. Miramur. 61. diſtinct.* nominatur etiam dignitas aliter, officium, *can. vlt. 93. diſtinct. c. ad hæc, ſupra eod.* Vnde Præpoſitura eccleſiæ eſt officium, *c. dudum. 1. ſuprà de electio.* quæ vox etiam magiſtratum Latinis quandoque ſignificat, *l. pupillus. § munus. ff. de verb. ſignific.* inde Officialis, magiſtratus adminiſtrator, *l. vlt. de bon. damnat. ff.* & hoc modo, officium eſt quædam prærogatiua, & auctoritas, qua quis antefertur aliis in in eccleſia. eſt huius dictionis alia ſignificatio: ſunt enim officia quædam temporaria, Syndici, Quæſtoris, & aliorum. Quandoque dignitas appellatur Perſonatus, hoc à medio vulgo ſumptum eſt vocabulum, tritum tamen in decretis Pontificiis: fortè quia, perſona, pterquam quod Latinis hominem ſignificat, eſt etiam qualitas quædam in homine, qua differt alius ab alio: nam perſonam faciunt accidentia, & circumſtantiæ: vnde autem dicatur, ſcribit Gellius *lib. 5. c. 7.* ex C. Baſſo *in libris de origine vocabulorum,* perſona eccleſiæ legitur *in c. 6. de iure patron.* & alicubi ſæpè, id eſt, rector & moderator. omnes omnino beneficiarios appellãt perſonas, *in c. 4. ſupra de renunc.* ſed & clericos eccleſiæ perſonas vocabat olim Gallia, auctore Vrbano *in c. quæſitum. 1. q. 3.* Perſonatus igitur eſt honor, excellentia in eccleſiæ, quæ nos aliis præfert. Promiſcuè iura noſtra tribus his vocibus vtuntur. lege Archid. *c. 1. de conſuet. in 6.* & accipe in alio, quod in vno ſtatutum eſt, quacunque iure: quod magis habet rationem quàm gloſſæ ſententia, *in c. 2. de reſcript. eod. libro.* Dignitatum † eccleſiaſticarum varię ſunt ſpe- 36
cies, omnes tribus diſtinctæ ordinibus, quorum ſeries hæc eſt: Omnibus eſt ſublimior epiſcopatus: dominicum munus, dignitatum culmen, caput omnium ordinum, ſacerdotale faſtigium, & ordinis ſublimitas: tot enim cognominibus ornatur, *can. non autem. 7. q. 1. c. venerabilis, infr. eod. can. illud. 80. diſt. can. reperiuntur. 1. quæſt. 1. can. 1. diſt. 1.* ideo præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, & alia quæcunque officia, eccleſiaſticave beneficia vocat epiſcopatus membra, *can. ſi quis epiſcopus. 1. q. 3.* & omnes Epiſcopi ſummi † Pontifices omnes dicuntur, & ſummus ſacerdos, id eſt, 37
epiſcopus, nam quæ ſummo Pontifices omnes ſacerdotij miniſterio funguntur, & in ſummo ſunt omnes Põtificatu ac ſacerdotio, *2. quæſt. 5. can. 1. & quæſt. 7. can. accuſatio. can. de his de conſecrat. diſt. 5. cap. vnico. § per frontis de ſacra vnct. can. Chorepiſcopi. 68. diſtinct. can. in ſingulis. 77. diſtinct. can. legum. 2. quæſtione 1. can. vltim. 3. quæſtione 1.* quibus ne Papa quidem ordinẽ maior eſt, *can. in nono. 21. diſtinct.* idem fratrum nomine compellat eos, *ca. quàm graui, infra de crim. falſi* Hic primus eſt in eccleſia, & ſupremus honor, qualis eſt in ciuilibus, virorum illuſtrium. æquiparant enim Epiſcopos præfectis Prætorio, *l. Epiſcopale, C. de epiſcop. audient.* qui Magiſtratus à principe ſecundus erat apud Cæſares in omni Reipubl. regimine, *ff. & C. de offic. præf. prætor.* cui veteres Illuſtris titulum dederunt, ſupra quem nullus: Ita & epiſcopum præponimus aliis quibuſcunque, ipſis etiam presbyteris Cardinalibus, quod tradit interpres can. quanquam. *2. quæſt. 7.* nũ ſatis tamen video cur non omnes epiſcopos appellemus cum Gelaſio, & Gregorio Cardinales, *ca. presbyteri. 24. diſtinct. can. fraternitatem. 71. diſt. can. paſtoralis. 7. quæſt. 1. can. relatio. & ſeq. 21. quæſt. 1.* Habuit vtraquæque eccleſia quondam, non Romana ſola, ſuos Cardinales presbyteros, & [illegible] Cardinales diaconos, de quibus illud Silueſtri Papæ interpretor, quod eſt in *can. Præſul. 2. quæſt. 4.* quo ſpectant & verba Leonis *can. 2. de offic. archipresby.* Cardinales expono primos ac præcipuos in alicuius officij, vel dignitatis adminiſtratione, videlicet, in quibus rei cuiuſpiam gerendæ cardinem ponimus. Rubricatorum quorundam Cardinalium, quibus nunc ardet eccleſia Chriſti, non admodum vetus eſt inuentum. Vix anni prætetiere trecenti, quo primum (ſi Platinæ credimus) baptas iſtos, & galeros rubros Innocentius Quartus inſtituit. Nam quos in Vrbe titulos 25. pridem Marcellus erexerat circiter annum Domini 305. ſingulis ſingulos præficiens presbyteros ad Catechumenorum baptiſmos, lapſorum pœnitentias, Martyrũ ſepulturas, nihilo plus cum noſtris conueniunt, quàm ſi rubris alba componas. Inſanabile profectò ſcribẽdi cacoethes eorum, qui præſtãtias Cardinalium Romanæ eccleſiæ grandi & ſinuoſo volumine nubis explicant, ab ipſo etiam Deo iam tum datos ſocios Aaroni ſummo Pontifici, qui dignitatem dignitatum gerant, qui ſint cardines mundi, ſuper quibus orbis machina voluatur, & figuratur, atque alia ſimilis elegantiæ non pauca: ſicut olim Papas nominabant omnes epiſcopos, & presbyteros (quæ durat adhuc appellatio vulgari Græcorum lingua) Papa Alypius, Papa Auguſtinus leguntur in epiſtolis Hierony. & Auguſt. & *in gloſ. can. ſi Papa. 40. diſt.* Papa (ſeu papas) id eſt, pater, qui tenerè, blandè filium diligit, & alit. ita Satyricus vſurpat. Egregia certè tranſlatio ad epiſcopos animarum noſtrarum patres: quæ per exochen nominatio ſoli dudum tributa eſt epiſcopo vrbis Romæ, vbi patrum primus Petrus Apoſtolus ſedit: vnde & prima ſedes inter Chriſtianos, & Apoſtolica ſedes habita ſemper eſt, in qua qui ſedet, à Iuſtiniano primus omnium ſacerdotum ſtatuitur, & primæ ſedis Epiſcopus, *in princ. Authen. de eccleſ. tit.* cuius quidem cathedræ *πάρεδροι*, id eſt, aſſeſſores abierunt in ſingulare nomen Cardinalium: quod ipſis attribuunt ſolis Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus, *gloſ. Pudor. 32. q. 2.* de quibus illud obiter & verè dicam, ꝙ de quibuſdã perſonis aliis eccleſiaſticis Bonif. VIII. exemptionis libertatiſq; prætextu cum ſpecioſo illo nomine plura præſumunt, quæ pariunt ipſis infamiam, aliis verò læſionem, *de priuileg. in 6.* non illuſtres Epiſcopi, ſed Reuerendi, ſeu Venerabiles, epitheto proprio nominantur, *d. c. quàm graui.* Secundus † honorum gradus in eccleſia datur his, qui ad aliquorum regimẽ cum poteſtate ſemper & iuriſdictione eliguntur, & electi confirmantur ſolemni more: vti ſunt Abbates, ſtatim poſt Epiſcopos nominati, *can. ſi quis deinceps. 16. q. 8. c. 1. de ætat. & qualit. ord. c. 2. de iud.* vbi Archiepiſcopus Panormi. Decius, Bar- 38

bat.& paſſim alij noſtri. Abb. qui & Abbas, Hebraicũ, Syriacumve vocabulum, Græcis ac Latinis ſonat patrem, quemadmodũ docet Hieronymus, qui dictionẽ è duabus primis literis, Aleph & Beth, compoſitam dicit, qua quidem Chriſtus vtitur orans patrem apud Marcum *cap. 14.* & Paulus *ad Rom.* 8. inde Abbatis appellationem monachos traxiſſe veriſimile eſt, nam in Syria primò, atque Ægypto hic pietatis cultus natus eſt, qui vulgò etiam duabus vocibus idem pollentibus, patres abbates cognominantur, quod illam Euangeliſtæ cõduplicationem, Abba pater, imitati videtur. Abbates ſunt monachorum & monaſteriorum antiſtites, de quibus in Nouellis Iuſtiniani, Pontificumq́ue decretis frequens extat mentio, verè nomen officij. Archimandritæ pariter honorem gerunt in eccleſia, Ἀρχιμανδρίτας, id eſt, abbas, & monachorum primas. μάνδρας, interpretantur ſpeluncas, antra, cubilia in cauis terræ, olim qui vitam monaſticam ſectabantur, in eremos, hoc eſt, in ſolitudines abibant: ibiq́; monachum non tantùm numine, ſed & vita procul vrbibus agentes, in cauernis montium habitabant. His qui præfectus erat Archimandrita vocabatur. In Nouella, de monaſteriis, & monachis cum adiuncto nuncupantur Archimandritæ ſanctorũ monaſteriorum: haud multo epiſcopis inferiores. Reuerendiſſimi cognominantur *in epiſt. Inter claras. C. de ſumma Trin.* extat in decretis epiſtola Cyrilli ad Archimandritam quendam presbyterum, *1. quæſt. 7. cau. diſpenſationes.* Mandras quoq; vulgus pro caulis ouium capit: quæ placuit Accurſio interpretatio. Archimandrita, id eſt, abbas, qui præeſt ouibus, id eſt, monachis (qui ſimplicitate, tolerantia, obedientia oues referre debent) qui ſunt quandoque lupi rapaces. Hæc ille. Sed & Prior in Abbatis modum alicui monachorum, religioſorumve collegio præfectus (appellatur ſermone trito, Prior conuentualis) eadem cum Abbatibus dignitate cenſetur. gl. eſt, & omnium ſententia, ad verbum, in Lateranenſi Concilio, *Clem. 1. de ſupplen. neglig. prælat.* vſus obtinuit, vt hos etiam Reuerendorum appellatione ſalutemus. Obiter addam, quòd antiqui ſecundi gradus homines dicebantur ſpectabiles, & Clariſſimi, vt Proconſules, Militiæ duces, Sa-
39 cri patrimonij comites, aliiq́ue. Tertius eccleſiaſticarum † dignitatum ordo, eſt eorum, qui præeminentia quadam honoris, & officij in choro aliquo, id eſt, conſeſſu ſacerdotum alios antecedunt, idq́; frequenter cum iuriſdictione aliqua, & poteſtate in cæteros: vt Archidiaconi, & archipresbyteri, de quorum auctoritate *ſupra de offic. archid. & archipresbyt.* Decanus eccleſiæ ſimiliter eſt in dignitate: cuius quidem officium ac iuriſdictio conſuetudine magis aut priuilegio, quàm iure aliquo ſcripto nititur, vt ait interpres Ber. *in c. ex parte, ſupra de cler. non reſid.* magnam poteſtatem Decani Altiſſiodorenſis legere eſt *in c. dilectis filijs, de appel.* nuſquam in patrum canonibus de Decani officio quicquam legitur. Caſtrenſis officij vocabulum eſt, vt apparet *in illo titul. de decanis lib. 12. C.* Aiunt quidem (vt vox indicat) ita nominatum, quòd decem militibus præeſſet, alij quod turmæ. puto eſſe decurionẽ apud Varronem, & Vegetium, quod militum decurias ducat. Legimus à Moſe cõſtitutos decanos populi iudices. *Exod. 18.* ſunt qui tradant in eccleſiis olim canonicorum numerum nõ exceſſiſſe denarium, vnde & eorum præfectus Decani nomen obtinuit. quiſquis alicuius ſodalitij, contubernij, collegij, princeps eſt, & caput, vt plurimùm Decanus appellatur. inde Archipresbyteri à pluribus Decani nuncupantur, *c. ad hæc, de offic. Archid.* Nõ obſtat numerus, vnde vocis rõnem ducunt: cùm maxima quæq; veteres appellârĩt decima, veluti eſt Decumana porta, decumanus fluctus, decumanus limes. Vlpia. *in l. ſacra ff. de rer. diuiſ.* ait quòd ſacrarium eſt locus in templo, vbi ſacra reponuntur ac recõduntur, vaſa, veſtes, ornamenta, & quicquid pretioſi habet eccleſia. vnde & hunc locum vulgo Theſaurum vocant: cui qui præeſt, ideo Theſaurarius dicitur: & à Latinis deflexa vulgi lingua, Sacriſta. *ſup. de offic. Sacriſta.* qui & in dignitate eſt eccleſiaſtica. Et Primicerius in dignitate eſt, *c. cùm acceßiſſent, ſup. de conſtit.* dictus Primicerius, quòd primus ceris eſſet præpoſitus. Poſt quem & Secundicerius in vltimo Iuſtinianei codicis libro, quòd huic ſecundò cerarum cura demandata eſſet. Ceras accipimus pro libris, in quibus ceratis olim ſcribebatur. vox Latinis ſcriptoribus familiaris: ſæpiùs occurrit, quam vt ſint exempla citanda. Si quis igitur ritualium librorum curam gerit in eccleſia, quid quemq; interdiu noctùve pſallere oporteat, ex officio docens, is dicitur Primicerius, *c. vnic. ſup. de offic. Primicerij.* Libros appello Rituales cũ feſto, qui ritum, & morem in adminiſtrandis ſacris obſeruandum tradunt. hos tibi deſcribit can. *quæ ipſi. 38. diſt.* quod admonitum volui, ne quis fortè Primicerium, quòd primus cereum neſcio quem ferat, interpretetur, ac rideatur cum pleriſq;. Præpoſitus eccleſiæ, cantor, præcentor, cancellarius, plebanus, (his enim barbaris, & ſemibarbaris appellationibus diſtinguuntur) aliiq́ue multi dignitatem habent in eccleſia, quos nominatim referre nullum eſt operæ pretium: multi paſſim canonibus, & Pontificiis decretis recenſentur. Sed non iure † tantùm ac legi- 40
bus cõſtituuntur hæ dignitates, verùm etiam moribus & hominum opinione. quod hoc in capite tradunt vno ore omnes: vt, ſi inueterata cleri conſuetudine, præeminentia aliqua ſiue prælatio ſit exiſtimata dignitas, perinde eſt, ac ſi iure, & Papali auctoritate conſtituta fuiſſet, cui quod volunt, nomen imponunt: & officium quod exerceat illa, pro ſua quiq; voluntate præſcribũt. autor eſt & Ber. *in d. tit. de offic. Primic.* qui tamen idem rectè aſſeruit, in eccleſia dignitatem nullam nouam creari poſſe, incõſulto, & non conſentiente Romano Pontifice, *d. c. cùm acceßiſſent.* Si ſacra prophanis componere licet, vtcunq; poterit hæc inter nos dici perfectiſſimatus dignitas, *de qua in l. vnica, de perfectiſſimatus dignitate, lib. 12. C.* Tres ciuilium dignitatum gradus, Illuſtrium, ſpectabilium, & Perfectiſſimorum, ſunt ornamentis atque inſignibus diſtincti, *quod traditur in l. ſpecioſas. ff. de verb. ſignif.* Noſtri quoque pedum, pallia, mitras, infulas, & alios ornatus non per omnia pares habent. Quos tres eccleſiæ ordines Cardinalis Hoſtien. Ioan. Andr. quiq; ſunt ſecuti, diſtinxêre in maxima, maiora, & minora beneficia, *c. maioribus, ſupra eod.* Maximus eſt epiſcopatus, poſt quẽ maior Abbatis, & ſimilium dignitas, minor Archidiaconus, & cæteri, qui vocantur inferiores prælati, *c. 1. §. nec etiam. de for. compet. in 6.* Sic legimus maiores & minores ſacerdotes, *can. nemo. 2. q. 1. vt Roma.* iure diſtinctos habemus maiores, minoresq́; magiſtratus. Ex his tribus gradibus qui non ſunt, in eccleſia dignitatem non habent, tametſi aliquo prælationis officio fungãtur, vt presbyter parochialis, decani rurales, *c. tua nos, de cler. ægrot. c. ad hæc, de offic. Archid. c. cùm Apoſtolus, de cenſib. c. 1. ne prælatim vices, &c.* Quiſquis animarum curam gerit, prælatus eſt: vide Panormit. *in expoſitione gloſ. cap. 2. de iudic.* ex cuius tamen gloſ. auctoritate, prælati ſtrictè nominantur, qui iuriſdictionem habent in alios. Pauca hæc de dignitatibus eccleſiaſticis. Iam de Præbendis aliqua.

Præbenda.

Præbenda, multitudinis tãtùm numero veteres appellârunt ea, quæ prouinciales cogebantur dare Magiſtratibus, & iis, qui cum poteſtate aut legatione mittebantur in prouincias, atque omnibus, qui munus aliquod publicum gerebant, vt ligna, ſalemq́ue, ab Horatio dicta in ſermonibus, mulos, hoſpitium, vehicula, & id genus illis neceſſaria, qui prouincias erant ſortiti. omnem etiam militarem annonam, militaremq́ue veſtem præbendorum nomine intelligebant, qua voce vſus eſt hoc in ſignificatu Gellius, *cap. 4. libri decimiquinti*, ſed & Liuius *libro tertio ſecundi belli Punici:* Conducerentq́ue ex lege præbenda, quæ ad exercitum Hiſpaniæ opus eſſent. Vlpianus quoque veteris elegantiæ verborum, loquendiq́; proprietatis obſeruantiſſimus, *l. inuiti, de teſtib.* Item is qui exercitui præbenda conduxerit. hic editio vulgaris præbendam ſcribit: alij ſuo quodam iure textum immutant: illa mihi germana lectio videtur. Hoc verò attigi, ne quis, vt à barbara dictione, & noua prorſus abhorreat, ad aliquam enim Romanorum æmulationem ſcriptores eccleſiaſtici præbendas vocârunt obuentiones, hoc eſt, panem, vinum, lignum, & alios quotidianos prouentus ad victum in eccleſia cuiuis attributos. Imò eccleſiaſtica omnia beneficia quidam præbendas vocârunt, *can. ſi quis dator, can. ſi ex multis. 1. quæſt. 3.* Iuſtinianus, & recentiores appellârunt Annonas (ni fallor) quæ Latinis Præbenda, nobis Præbendæ ſunt. Nempe illis Annona eſt genus quoddam ſalarij, ſeu ſtipendij annui, in pabulis, & frumẽto cõſiſtens: quod ciuitates, & prouincias adminiſtrantibus, atque etiam militantibus, præter pecuniam, publicè per ſingulos dies præbebatur. Eſt Annona triplex in iure. Annona adminiſtrantium, & publicas ſolicitudines gerentium: Annona militũ, & Annona ciuium. Libro primo Codicis Iuſtinianei titulus eſt, De Annonis adminiſtrantium. Annonæ prætoris meminit Aſconius in diui. quæ Verrinarum prima eſt, & in 3. Quæſtoris annonas nominat, ſubdẽs, quod licebat Magiſtratibus in vſus ſuos frumentum accipere, ſi vellent: aut pro frumento pretium, quæ æſtimatio dicebatur, quod adæquare annonas dicitur *in l. Annonas, de erog. milit. anno.* & ſpecies adærandas, id eſt, ære taxanda, & æſtimandas

mandas

Digitized by Google

mandas expone, *l. ſpeciebus, de cabortal. lib.* 12. *titulus eſt, De erogatio-*
ne militaris annona. Annonæ militaris, quæ de publico, ſingulis
diebus, aut certo comperiecti tempore militibus capitatim in ſti-
pendium erogabatur, erat hæc æraria, prætetque æs, continebat
buccellatum, panem, vinum, atq; acetum, lardum, carnem ver-
uecinam etiam, paleas, fœnum. hæ ſunt appellatæ ſpecies anno-
nariæ. huiuſmodi annonæ Vegetius non ſemel meminit: ſunt &
41 annonæ ciuiles, frumentum, quod pro ſingulorum ciuium me-
ritis, vnicuique de horreis publicis ex Imperatorum liberalitate
tribuebatur, *de quibus lib.* 11. *C.* quæ annona in pane cocto domi-
bus vrbis Conſtantinopolitanæ erat exhibenda, *eodem lib. tit. de*
frum. vrbis Conſtant. vnde & hanc panes ciuiles appellat Iuſtinia-
nus *l.* 3. *C de quadr. præſcr.* Paſtellos, & Paſtus canoniſtæ vulgò no-
minant, *can ſi quis obiecerit.* 1. *queſt.* 3. Paſtus non cibum duntaxat,
aut pabulum notat, verum etiam Paſtus eſt ſtipendium, anno-
na, diſtributio, quæ militibus, & officiis quibuſdam, velut pri-
mipilo dabatur, *l.* 3. *& l.* 7 *de cabortal. lib.* 12. *C.* à quo fortè paſtel-
lus, id eſt, paruus paſtus, media præbenda, ſicuti loquuntur. Id
genus annonarum, qui percipiunt, dicuntur annonaria cõmo-
da ſentire, quaſi diceres, annua ſalaria ad victum: quos à pręben-
dis Præbendarios appellabimus. Nõ ſunt ad hanc regulã loquu-
ti primi interpretes, qui Beneficiatos, & Prębẽdatos dicũt. Prę-
benda verò eſt id quod præbetur alicui ex fructibus & redditi-
bus temporalibus eccleſiæ, *c.* 3. *de probat.* Spectat huc Innocentij
dictum *in c. Maioribus, ſuprà.* quòd prębenda non poteſt conſtitui
vbi nun ſunt fructus, & Archiepiſcopus Panorm. *in c. ſuggeſtum.*
quòd præbenda duntaxat conſtituitur ex rebus temporalibus,
non ex eccleſijs, id eſt, oblationibus, & altaribus. Inter canoni-
ſtas agitatur, an præbenda in iure aliquo ſpiritali conſiſtat? Et a-
pertè (ita vt maiore non videatur opus diſputatione) præbenda
dicitur ius ſpiritale. *c. dilecto, ſuprà hoc tit.* In contrarium facit id q;
eſt *in c. quum M. Ferrarienſis, ſuprà de conſtit.* quo in loco Innocen-
tius Tertius eccleſiæ prouentus appellat præbendas, & diuidi
poſſe aſſerit, vt modò ſint plures, modò pauciores in eccleſia,
42 vbi gloſ. *ad verbum, receperunt.* tradit præbendam † conſiſtere in
rebus tẽporalibus, & ſola fructuum perceptione, adeo (inquit)
vt laicus ſit capax præbendæ, ergo iure ſpirituali non percipiun-
tur, quod in laicos non cadit. Ad explicationem dubij ſcien-
dum, quod iure noſtro, Canonici vocantur alicuius eccleſiæ ſo-
dales & collegæ. Ratio nominis duplex, quia ſunt eiuſdem ca-
nonis, id eſt, regulæ, & eorundem ſtatutorum iurati ſocij & ob-
ſeruatores. Canon enim Græcè, Latinè regula nuncupatur, *can.*
1 *diſt* 3. vnde ſubiecti regulę dicuntur, *in can. Saluator.* 1. *queſt.* 3. Si-
cut Latinis Regula Philoſophiæ, Regula mediocritatis appel-
latur præceptum, ſiue conſtitutio quædam philoſophiæ: ita &
regula nobis dicitur, quæ certam viuẽdi normam præſcribit, ad
quam nos adſtringit *can. Regula d. diſtin.* 3. ſic Regula iuris, Regu-
la Catoniana dicitur, quæ ius ipſa conſtituit, aut iam conſtituti
iuris breuem quandam narrationem continet. quin & vniuer-
ſum ius, Regula dici poteſt. Inde Regularis inter nos, qui voto
& ex profeſſu regulæ ſe ſubiecit, id eſt, *κανονικός*. Dicuntur & ca-
nonici à canone, id eſt, penſitatione, quæ illis annuatim & die-
tim ex fructibus eccleſiæ præſtatur. nam Canon dicitur illa præ-
ſtatio certa & ſtata, quæ fiſco, vel alteri penditur. In quo ſignifi-
catu capitur *in titul. de canone frumentario vrbis Romæ, lib.* 11. *C. & in*
titul. de canone largitionalium titulorum, lib. 10. & Canonica illatio
nominatur *in l. placet, C. de ſacroſanct. eccleſ.* & ſolutio canonis Em-
phyteutici. Itaque, ſicut vrbicarius canon dicitur, qui ciuibus
exhibetur: ita & hic erit eccleſiaſticus canon, qui ſodalibus ec-
cleſiæ diſtribuitur: eſt in Analectis noſtris, *c. quum clerici, de verbor.*
ſignif. A cuius canonis perceptione appellatur quis canonicus,
cui conuenit quod habetur *in fin. c. relatum, ſuprà eod.* quod ſine
præbenda, id eſt canone, non poteſt eſſe canonicus. Igitur, albi
perſcriptio, & ſalarij perceptio canonicum faciunt. Præbendam
43 & canoniam † pro eodem vulgo dici prodidit Alexander Papa
in d. can. ex multis. 1. *queſt.* 3. (Græcis *τὰ κανόνια* longè aliud ſonant.)
Propter quam magnam canonicatus cum præbenda coniun-
ctionem, memoriæ mandatum eſt à nonnullis iuris interpreti-
bus *in l. ſi ita* § *ſi regula ff de liber. & poſthum.* quod ſi præbenda cõ-
ceſſa cum canonicatu, ſola adimatur, non valet ademptio. Ce-
lebratur & illud Accurſij dogma *l. ſtipendia, C. de execut. rei iudic.*
quòd præbenda clerici condemnati non poteſt auferri pro
executione ſententiæ, vt nec ſtipendia militis retinentur, pro-
pterea quod damnatus eſt. Cum beneficiorum fructibus, qui
ſunt ad cultum diuinum inſtituti (quem nefas aut minui, aut de-
ſcri) commune nihil habent coronæ ſacræ, neſcio quorum pro-
phanorum certaminum præmia. *de quibus in l. commodis ff de re iu-*
dic. Si non liceat his inijcere manus, longè minus illis. Hodie ta-
men neſcio quo alio iure vtimur, ſiue ea iniuria eſt, dum
protinus ad eccleſiaſtica temporalia executorum auara ma-
nus inijcitur omnia dilapidantium. Poſt hæc ita reſpon-
dendum venit ad quæſita, vt dicamus, † Præbendarum quaſ- 44
dam in mero nudoque Præbendarum nomine ſubſiſtere: puta
pro fructibus ipſis, & rebus eccleſiæ diuiſis in præbendas, vt ne-
ceſſaria quiſque percipiat ex his quæ ſibi aſſignata ſunt: prout
deſcribuntur Præbendæ, 12. *queſt.* 1. *vltima quæſtionis parte.* § *de re-*
bus. quæ præbendæ minuuntur, ſi redditus eccleſiæ decreſcant,
c. penultim. ſuprà de conſtit. hæ præbendæ prophanis & laicis in ſti-
pendia dari poſſunt ob aliqua præſtita eccleſiæ obſequia, bene-
que merita: de mente Ber. ex opinione Vincentij, *in d. c. quum M.*
quales in canonicorum collegiis dantur æditius quandoque, &
aliis officialibus, & pueris ſymphoniacis, quos ad modulatio-
nes & concentus muſicos alunt. Eſt vbi diaria huiuſmodi ven-
dantur honeſtis ciuibus: neque cum beneficiis eccleſiaſticis
annumerantur. De potu & cibu loquentes Iuriſconſulti, diaria &
cibaria dicunt, apud Vlpianum *l. ante vltimam tertia. ff. de alim. &*
cibar. legat. interpretamur diarium, vnius diei cibum. diſtributio-
nes quotidianas vocant, & manualia beneficia, & victualia, &
portiones quotidianas. Paſtum & Paſtellos, de quibus *in c. licet,*
infra. Vbi venit obſeruandum, quòd fructuum præbendalium
nomine quotidianæ diſtributiones non intelliguntur: quæ ſolis
illis debentur, qui rebus diuinis interſunt. Sunt aliæ quædam
Præbendæ canonicæ dicendæ: quæ ſolis iis aſſignantur, qui re-
cepti, ſeu electi ſunt in collegis & fratres eiuſdem canonis &
regulæ obſeruatores, hoc eſt, qui ſunt eorundem ſtatutorum iu-
rati ſocij, & eiuſdem eccleſiæ miniſtri. Huiuſmodi ſpecies Præ-
bendæ non poteſt conferri laico: quum laici non debeant in ca-
nonicorum numero computari, *c.* 2. *de inſtit.* nec alicui intra de-
cimum quartum annum conſtituto datur, *c.* 3 *iuncta gloſ. ſuprà, de*
ætate, &c. Etenim de iure, puer nullus (id eſt, annis quatuorde- 45
cim minor) eſt idoneus obtinendo beneficio eccleſiaſtico, *c. ſu-*
per inordinata, infra eodem. quia indecorum eſt vt eccleſias regant,
qui ſe ipſos regere non norunt, & iuxta Græcorum prouerbium,
Qui ſeſe nõ habent, vt Samum habeant. Conſilij maturitatem,
rerumque & negotiorum diſcretionem exigunt hæ canonicæ
præbendæ, quæ quidem non venit ante illos annos. Ideo mino-
res citra diſpenſationem repelluntur à collegialibus & cathe-
dralibus eccleſiis, qui verò ſunt illius ætatis, recipiuntur. & ſanè
contra Bernard. crebrior hæc eſt opinio *in d. c. ſuper inordinata &*
c. ſi eo tempore, de reſcript. c. ex eo, de elect. in 6. *cap. vltim. de iudic. eod. lib.*
Petis quid ſentiam? Reſpon. quòd pro meritis ſtudiorum & vir-
tutum conferenda ſunt huiuſmodi beneficia, non aliter, *can. in-*
nonamus. 60. *diſtin.* prout de ciuilibus annonis conſtitutum legi-
mus *in l.* 1. *de ciuil. annon. lib.* 11. *C.* quod ad pueros attinet, vbique
veteris meminerimus prouerbij monentis, Ne puero gladium.
Beneficium gladius eſt anceps in pueri manibus. Mihi autem
puer eſt, quiſquis ordinandorum non habet ætatem, pariter &
qualitatem. Sunt annis quidam pueri, *l. pueri ff de verb. ſignif.* ſunt
pueri moribus & ſenſu. Reprobant æqualiter vtramq; iura pue-
ritiam. Poſterior eſt in odio maiore, maledictis etiam diuinis
proſciſſa. *Eccleſiaſt.* 10. Væ tibi terra, cuius Rex puer eſt. *& Eſai.* 65.
Maledictus puer centum annorum, 2. *queſt.* 7. *can. Paulus dicit.* Hę
ſunt præbendæ quæ dicuntur conſiſtere in iure quodam ſpirita-
li, *d. c. dilecto.* Hæc autem ſpiritalia canonicorum iura ſunt in ſtal-
lo chori, & in Capitulo, & in aliis omnibus, quorum vſus eſt cõ-
munis, poteſtatem habere *d. c. relatum,* quæ poſtrema verba de-
clarantur *in d. c. dilecto.* Non ab re paucula ſubiungã, fortè noſtris
ignota, certè non dicta, quæ tamen videri queant non ineruditæ
iuuenibus ab humaniorum literarum ſcholis in noſtrum hoc
auditorium turmatim concurrentibus, quibus hic labor maxi-
mè deſudat. *Σταλίξ* Budæo pertica dicitur, qua expenduntur re-
tia. vnde & vulgi noſtri vox deflexa videri poteſt, Stallus pro lo-
co, vbi res aliquæ ſtant expoſitæ, quum mandatur aſſignari ca-
nonico Stallum in choro, tu locum intelligis in quo maneat &
conſiſtat inter alios canonicos chorum facientes. Staticulũ La-
tinè dici poſſet, ſi non cũ Græcis Exedras mauis: de quibus in A-
nalectis. In huiuſmodi verò ſtaticulis, ſiue ſtallis aſſignandis ob-
ſeruare conuenit, quod *l.* 1. *de albo ſcrib.* traditur, prout quiſq; ve-
nerit in collegium, hoc ordine ſedeat, & ſententiam dicat, ſaluo
ſemper dignitatum gradu, *vt dignit. ordo ſeruet. lib.* 12. *C.* auctor eſt

Innoc. *c. in literis, ſuprà de reſtit. ſpol.* quòd per huiuſmodi inſtallationem certa & ſolita in ſede factam acquiritur poſſeſſio dignitatis & beneficij, videndum *c. quum olim, de conſuet. c. ſtatuimus, de maior. & obed. ſuprà.* Chorus autem multitudinem ſignificat, non indiſcriminatim quorumcunque hominũ, ſed canentium, conſtat enim chorus ex multorum vocibus & concẽtu, auctore Macrobio. Sic Celſus vſurpat *de leg. 3.* Si chorus legetur, perinde eſt, quaſi ſinguli homines legati eſſent, & Aphricanus, *de edil. edict.* Si chorus veneat, & quis eorũ fortè morboſus aut vitioſus ſit, omnes ſimul redhibentur, *l. quum eiuſdem.* Per chorum plures intelligis aptos ad ſaltationes, modulationes & muſicam, quo ſignificant & nos accipimus Chorum pro ſacerdotum & clericorum multitudine ad pſallendum & laudandum Deum conuenientium, *ſic Aeneid. 6.* Seruius Chorum exponit multitudinem in ſacra collectam. Inde eſt Choraula, qui tibiis & organis in choro canit. Vulgaribus fuit in prouerbio quondam, Malus choraula bonus ſymphoniacus eſt, quod in eos quadrat, qui dum grãdiora ac difficiliora nó poſſunt aſſequi, delapſi ad humiliora & inferiora ſe cõferunt. Vſurpatur ab Auguſtino in monachos monaſteriorum ſuorum deſertores, ad militiam clericatus deſciſcentes, de quibus (ait ille) vulgares merito iocantur, dicentes: Malus monachus bonus clericus eſt, *can. Legi epiſtolam. 16. quæſt. 1.* Simile illi Ciceroniano pro Muren. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulædos eſſe, qui cytharædi fieri non potuerint. Quandoq; (quod in talibus viſitatum eſt) Chorus locum ſignificat, in quẽ cantaturi conueniunt, vt hic, Stallum in choro attribuere canonico. Nonnihil adhuc de Præbendis. Præbẽdarum canonicarum quædam ſunt ſacerdotales, quibus ſacrorum faciendorum annexum onus: quæ non niſi apto ad ſacros ordines conferri poſſunt, *c. ei cui, de præbend. in 6.* Quædam præbendæ nó ſacerdotales appellantur, quas qui tenẽt, ad presbyteratus ordinem minimè compelluntur, *c. ini de non ſacerdotali, de præbend. in 6. iuncta gl. 1.* Ad has quidem annos natus tantum 14. admittitur, vt mox dicebã: cęterùm, nemo ius habet ſuffragij, niſi ſaltem ſit hypodiaconus, annum videlicet agens 18. *Clem. 2. de ætate, &c.* plus temporis in ciuilibus collegiis Papinianus exigit, reſpõdens quod minores 25. annis decuriones facti ſportulas accipiunt, ſed interim ſuffragium inter cæteros ferre non poſſunt, *l. ſpurij. ff. de decur.* Præbenda Theologalis eſt aſſignata Theologo, qui in eccleſia cathedrali ſacras & diuinas literas ad animarum ſalutẽ doceat: cuius capax eſt nõ tantùm doctor Theologus, ſed etiam licentiatus, aut ſimplex Theologiæ baccalaureus. *§. ſequuntur de collat. in prag. ex Concilio Baſileenſi.* Inueniuntur & Magiſtrales prębendæ, quę per vnamquamque eccleſiam cathedralem attribuuntur Magiſtro, qui clericos docere debeat in grammatica facultate. Fuit in Eccleſiis olim Scholaſtæ dignitas, qui literas & liberales artes aſſiduè docebat in ſcholis (vnde & nomen) ex ſynodo Eugenij Papæ *can. de quibuſdam. 37. diſt.* de qua dignitate ſermo eſt *in cap. 3. de magiſt.* quæ nunc etiamnum durat in pleriſque, ſed vocabulo, non merito. quod quæri iure licet etiam de reliquis eccleſiæ dignitatibus, in quibus nil niſi nomina mera vidamq; nomẽclaturam venantur, idq; duntaxat obuentionum cupiditate. Hinc nata fortè Magiſtralis prębenda, niſi fuerit cadens. Hæc duo genera præbendarum inſtituta fuerunt ab Innocentio Tertio, *in Concilio Lateranenſi, de quo in c. 4. infra de magiſt.* non quòd efficiantur canonici, Theologus, & magiſter ſcholarũ (niſi fortè, quod nunc fit per eccleſiæ collegas è certis ſtatutis in ea ex canonicis, vnus in hoc numeratum collegium fuerit aſcitus) ſed tamdiu redditus percipiunt, quamdiu perſtiterint in docendo, *dicto c. 4.*
46 Non † ſunt igitur canonicæ præbendæ, quum tãtùm reſpiciant prouentus. Qua ratione conſultus à duobus Theologis, id genus præbendæ reſpondi nullius auctoritate poſſe reſignari, niſi Theologo, quem ſequatur eius onus. Sed hic intelligere iuuat, quod nuper accidit: Theologus quidam præbendam ſuam Theologalem cum non Theologo permutárat Epiſcopi Capitulíq; re conſenſu, & approbante Papa. Poſt, eadem in eccleſia ille idem vacantem præbendam petit, vt Theologus auctoritate Concilij fultus, cui ſine mora confertur ab Epiſcopo atque etiam ab ipſo ſummo Pontifice. Alius item Theologus ab Epiſcopo repulſus, eandem, quamuis tardiùs, impetrat à Papa. Vtri iure debetur? Puto priorem, tametſi diligentior fuerit, nec obſtãtibus duabus ſibi factis collationibus, reiiciendum, quia quã prius habuit in illa ipſa eccleſia Theologalem, cum non Theologo permutauit, non eſt igitur amplius ad ſimilem recipiẽdus. Duæ me mouent rationes. Prębenda Theologalis ei tantùm cõferenda eſt, qui onus reſidẽtiæ, & lecturæ, & prædicationis ſubire voluerit, *§. ordinat hæc ſancta Synodus, de collat. in prag.* quæ onera puto non ſubiturum Theologum illum, quem veriſimile eſt propter ipſa fugienda permutaſſe ſuam Theologalem præbendam cum liberiore beneficio. Non venit audiendus redire volens ad id quod ante contempſit ac reliquit, vt iura volunt. Ducor & altera ratione. Si recipiatur ille ambitioſus & auarus beneficiorũ Theologus, fraus legi magna fiet: nempe hac via nulla vacabit in eccleſia cathedrali præbenda, quæ non deueniat ad Theologos. Vbi quis enim acceptarit Theologalem, poterit eã ſtatim permutare cum nõ Theologo, dum vacaturã proximam expectat, quam petet ipſe vel alius tanquã Theologus, & ſic ordine perpetuo, quibus fraudibus & dolis occurrere iura præcipiunt. Ab hac mea opinione non videtur abhorrere interpres prag. *aud. §. ordinat, in gl. ad verbum, alio.* Non plura de Præbendis & canonicis. hæc ſufficiant ad vocabulorum expoſitionem. Sequitur de parochia.

Parochia.

Parochia, totius Epiſcopi diœceſis nominatur *in can. ſi quis ordinatus. 92. diſt. & ſeq. duobus can. vlt. & pen. 6. q. 3. can. ſicut alterius. 7. q. 1. can. bona res. 12. q. 2. c. Apoſtolica, de donat. c. 2. de magiſt.* Sic locutus eſt Hieronymus ad Riparium ſcribens contra Vigilantium: Miror ſanctum Epiſcopum, in cuius parochia presbyter eſſe dicitur, acquieſcere furori eius. Velut in his parochia ſumitur pro diœceſi, ita inuenies diœceſim dici pro parochia, *can. omni tempore, de conſecr. diſtinc. 4.* Viſitatius, vt parochia ſit ipſius diœceſeos pars, quæ ſingulis presbyteris ſub Epiſcopo curanda committitur, *in tit. de parochiis, infra.* Sic eſt appellata Græcè, à gratuita præbitione rerum neceſſariarum viatoribus, & iis qui publica cauſa peregrè proficiſcebantur: celebre quondam munus. Inde Parochus eſt viatici præbitor, quem vocat Arcadius, compoſito vocabulo, Xenoparochum, hoſpitum & peregrinorum ſuſceptorem, *l. vlt. de muner. & hon. ff.* qui nobis eſt paſtor à paſcendo, Gręcis à præbendo πάροχος dicitur. Eccleſia parochiæ nomen, vt alia pleraque Græca, retinuit, vſurpans haud inepta (meo quidem iudicio) tranſlatione pro æde ſacra, certis diuiſa liminibus, intra quos ſunt homines in ędem illam & templum conuenientes ad ſanctum & ſpiritale viaticum percipiendum. Appellatur & baptiſmalis eccleſia: nam de iure, baptiſterium ſolis eſt conceſſum parochiis, *c. hin qua, de maior. & obed. c. 2. de capel. monach.* quæ notãtur à Doctoribus *in Clem. vnica, de bapt.* Huiuſcemodi † termi- 47
nationibus Dionyſius Pont. fex maximus eccleſias primus & cœmeteria diſtinxit, parochiaſque presbyteris diſtribuit, iubens vnumquenque ſuis eſſe finibus contentum, *13. q. 1. can. 1. c. paſtoralis. de his quæ fiunt à maior. &c.* quam omnes diuiſionem ita probarunt, vt conſtitutum poſt fuerit, ſeparatarum quarumcunq; parochiarum limites eſſe impræſcriptibiles, *c. 4. d. tit. de paroch.* nec duas eſſe poſſe in vna terminatione parochias. *16. quæſt. 6. ca. plures.* Parochiam ſola conſtituit Epiſcopi ordinatio, & auctoritas, *can. omnes baſilicæ, & can. nullus. 16. quæſt. 7.* & eadem cauſa *quæſt. 5. can. conſtit.* Is Dionyſius Valeriano & Galieno regnantibus, Papa fuit à ſancto Petro vigeſimuſſextus: ſunt qui vigeſimumquartum ſcribant. Romæ ſedit anno ſalutis 270. Ius ergo parochiarum & cœmeteriorum vetuſtiſſimum. Parochus appellatur ſacerdos, qui ſub ſe parochiam habet, quam & regere dicitur, *c. 1. de capel. monach.* Parochiani, populus habitans in parochia: quo in loco ſibi quis domicilium conſtituit, hoſpitiumve conduxit, eius eſt parochianus, *c. 2. de ſepult. in 6.* & per Hoſtien. *in ſumma dicti tit. de paroch.* Non † minus quàm decem diſtinctæ domus & 48
familiæ parochiam facere poſſunt, *can. vnio. 10. quæſt. 3.* quæ voce antiqua Latina, *ibi,* Mancipia nominentur, ideo quia domus illas, ceu iure quodam cœleſtis domini, ſibi ſubiectas, proprias, ac perpetuas parochus habet. Quæſiũt, euerſis domibus, & mortuis, aliove migrantibus parochianis, & æde ipſa ſacra deſtructa, (quærunt) an ſine mancipiis, ſine ſacris & templo parochia conſiſtat? Hoſtienſ. *in c. 3. ſupra de cler. non reſid.* quem gloſ. laudat ad verbum, parochialis, *in c. licet canon. de elect. in 6.* reſpondit actum quidem periiſſe, ius tamen remanſiſſe, niſi & hoc ex cauſa fuerit epiſcopali ſublatum auctoritate. Simile hic nihil habet eccleſia cum municipio, collegio, vel familia, quæ deficientibus perſonis diſſoluuntur, & vetere Romano iure Pontificio, quum loca capta eſſent ab hoſtibus, deſinebãt omnia eſſe ſacra vel religioſa, *l. quum loca, ff. de relig.* Nos verò dicimus, quæ ſemel dedicata ſunt Deo monaſteria, perpetuo manere monaſteria, nec ſacroſanctum

Digitized by Google

ſanctum ius eccleſiarum petire captiuitate, aut vlla deſolatione,
49 *can. quæ ſemel. 19. q. 3. can. paſtoralis. 7. q. 1.* inferunt eſſe † quem parochum ſine parochianis, non tamen ſine parochia: quemadmodum gerit aliquis epiſcopalem dignitatem, qui nullius tamen eccleſiæ epiſcopus eſt, *c. 2. ſupra de tranſlat. epiſc.* Veluti quum quis locum duntaxat, non etiam ordinem ſeu dignitatem epiſcopalem reſignauit, *c. poſt tranſlationem, de renunciat. c. 1. de ordin. ab epiſcopo, &c.* Vnde Aſiaticos, Syrios, Ægyptios, Aphricanos, & exterarum regionum Epiſcopos multos Papa creat, honore cum cęteris æquali, non onere, ſola adminiſtratione vnctionis ab aliis
50 ſeparatos. Nominat hos † vulgus Portatiles Epiſcopos, quod leuiter & facilè de prouincia in prouinciam portentur: non ad aliud creari pleriq; , quàm vt colla regulari & monaſticæ diſciplinæ iugo ſubducant, *glo. Clement. 5. de elect.* Ego commodatitios appellarem, ſi nõ mendici locarent ignauis & ſuperbis aliis neſcio quibus Epiſcopis operas ſuas epiſcopales. habeantur velut illi conductitij preſbyteri, de quibus *in can. vlt. 21. q. 2.* id genus Epiſcopos habitu prælatos & beneficiatios, non actu putant, in quibus nõ eſt eorum, quæ de beneficiorum pluralitate loquuntur, iurium diſpoſitio ſeruanda: nam, quum non ſit grex quem paſcant & curent, nulla ratione dicentur habere beneficium cum cura, quod Hoſtienſi viſum eſt, & Panormitano placet. Nos quoque ſupra, beneficium finiuimus re alia quàm titulo. de parochia ſatis. quam Budæus primùm cenſet appellatam parœciam ab accolatu fani, ſacraq́; vicinia. Cura vulgò nominatur, de cuius dictionis vſu, poſt in text. explicatione. Quàm breuiter licuit, iſthæc, parua quidem, ſed neceſſaria, præmiſſa volui (adoleſcentes ingenioſi, & beneuoli mihi auditores) quæ nobis ceu viam ſternerent ad id quo tendimus, ne per ignota & inuia progrederemur. Ad limen ipſum iam peruenimus agendorum: introire reſtat, & cuncta rimari oculatius. Qua in re ordinẽ illum ſeruabimus, quem veteribus etiam placuiſſe video. In medium nos verba Concilij primùm proferemus: deinde ſingulos quoſque verſus noſtra expendemus & examinabimus trutina. Poſtremum, fuſam prolixè diſputationem noſtrã ſummaria claudemus annotinncula. Quod vt meo veſtroq́; commodo valeã, det ille, qui dator eſt ſpiritnum, Chriſtus: à quo omne Principiũ, Vector, Dux, Semita, Terminus idem.

ΕΞΗΓΗΜΑΤΑ CAP. DE MVLTA PROVIdentia, de præbend. in antiq.

Nemo eſt qui neſciat in ſolenni commẽtatorum more poſitum, mox in exordio nomen auctoris inquirere. Natura enim datum hoc omnibus, vt eius quod effectum eſt, aueant efficientem cognoſcere cauſam. & auctoris ipſius dignitas, atque excellentia põdus addit ingens, dictis. Nos igitur initium ab ipſo ſtatim capitis noſtri titulo ſumemus, qui talis eſt.

ECCLESIASTICORVM BENEFICIORVM
INNOCENTIVS TERTIVS IN Concilio generali.

INNOCENTIVS Tertius, doctrina vir & moribus inſignis, nec obſcuri generis, Pontifex Romanus factus eſt poſt Cœleſtinum Tertium anno 1197. ſeditq́; annis ſeptemdecim, & aliquot vltra menſibus. Is quum Turcarum & infidelium potẽtia videret Aſiam, Syriam, Palæſtinam Chriſtianis eripi: quum nequitia diſſolutos eccleſiaſticorum mores vbique cerneret, auaritia, luxu, & ambitione perditos, ſimulq́; omnia ſecum perdentes: apud Lateranum Romæ ſub ſui finem Pontificatus, maximum Concilium celebrauit, anno Chriſti nati milleſimo ducenteſimo decimoquinto. Auctor eſt Platina Concilio interfuiſſe Hieroſolymitanum, & Conſtantinopolitanum Patriarchã, Metropolitas ſeptuaginta, Epiſcopos quadringentos, duodecim Abbates, Priores conuentuales octingentos. Eo quoque venêre Græci & Romani Imperij legati, Regum Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Cypri, Hieruſalem oratores. œcumenicum dici potuit, quo ſcilicet vniuerſus orbis Chriſtianus vno conſenſu conuenit. *οἰκουμένη*, Græcis orbis terrarum, ſiue terra habitabilis. Hoc illud eſt Concilium, de quo venit intelligẽda capituli præſentis inſcriptio, triumq́; ſequentium.

Gratianus tria Conciliorũ genera Chriſtianis obſeruata quõdam fuiſſe religione magna, tradit integris duabus *diſt. 17. & 18.* quorum (dicam?) nos impij contemptores, quem piiſſimi ſanctiſſimiq́ue maiores noſtri latè patentem Chriſtianum orbem nobis reliquerant, in has miſeras anguſtias redegimus, amiſſuri quod reliquum eſt (Chriſtus meliora piis) ſi non ſeduli patrum veſtigiis, haud tranſuerſum arbitrantes pedem, inſiſtamus. Romani virtutibus Imperium promeruêre, *can. omnes. 28. q. 1.* quod quod poſtea vitiis amiſerunt, neq; enim (quod eſt apud Enniũ) alio, quàm Moribus antiquis ſtat res Romana, viriſq;. In diuerſas † hæreſes ideo ſcinditur orbis Chriſtianus, quòd deſierint in 51 vnum conuenire prouinciarum epiſcopi, *can. 1. diſt. 15.* nolo dicere (quod tamen eſt in Concilio Baſileenſi, & in ſermonibus iam plerique dictitant) vnam Romam cum ſuis, tantorum damnorum cauſam dediſſe. quum audio, reſpondere ſoleo quod eſt apud Oſeam, *cap. 9.* Scitote, Iſraël, ſtultum Prophetam, inſanum virum ſpiritualem tibi datum propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ, id eſt, Sæpè pro meritis plebis Paſtores deprauantur, *can. deteriores. 6. q. 1.* præterea (ne Romam vnam tantorum malorum inſimulemus) nõ eſt altera vrbis Romæ, altera totius orbis exiſtimanda eccleſia, autore Hieronym. *can. legimus. 93. diſt.* eædem ſunt omnes, quæ vnum Chriſtum adorant. Nec eſt nobis (ne nunc quidem, quod & quondam Proculus reſpondit *l. ſed licet. de offic. præſid.*) tam ſpectandũ quid Romæ factum fuerit annis aliquot præteritis, quàm quid fieri debuerit, *c. quum cauſam, de elect.* Ioan. Apoſtolus, immò in Ioanne Saluator ſcribẽs angelo eccleſiæ Epheſi: Scio (inquit) opera tuã, & laborem & patientiam tuam, & quæ ſuſtinuiſti propter nomen meum, & nõ defeciſti, ſed habeo aduerſum te pauca, quod charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto vnde cecideris, & prima opera tua fac: ſin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris, *Apoc. 2.* Roma ſibi denunciatum credat, eccleſię reliquæ credant, quod au- 52 diunt Epheſo, Smirnæ, cęteriſq́; prędictum ab eo qui futura vocat tanquam ea quæ ſunt, & conſiderent nunquid iſtius myſtici cãdelabri motio de locali eccleſiæ motione intelligi poſſit. Cõuentus qui quotannis per ſingulas diœceſes à clericis & ſacerdotibus & chorepiſcopis celebratur, Epiſcopo iubente, dicitur Concilium Epiſcopale. Abiit hoc etiam vulgo noſtro in Synodi Græcum nomẽ, *Σύνοδος*, quod tamen generale eſt ad oẽs omnino cœtus & conuentus. *Χωρεπισκόπους* appellaui, qui ſecundus ab Epiſcopo in alicuius regionis, oppidi, vel loci cura & regimine tenent (*χώρα* Græcis eſt regio) citra tamen pontificatus apicem, id eſt, epiſcopi dignitatem non habentes, ſed epiſcopis ſubditi, vt apparet ex reſcripto quodam Nicolai Papæ ad Hoſbaldum Chorepiſcopum Quadrantinum, vbi eſt, ſtudeat ſanctitas tua perſuadere epiſcopo tuo, &c. nominat epiſcopum chorepiſcopi, *c. ſtudeat. 50. diſt. de chorepiſcopis apud Gratianum, 68. diſt. in § inter epiſcopos. & duobus ſeq. canonib.* in eccleſia vetus inſtitutum, quod tamen neſcio cui Damaſo Papæ non placuit (ſi modò non eſt apud eundem Gratianum inſcriptio mẽdoſa, quod magis puto) oportuit hunc eſſe Damaſum II. qui Chorepiſcopos à ſacra ſua ſede, & ab epiſcopis totius orbis amouit. Noſtri Chorepiſcopos tam rectè ſcribunt, quã rectè dictos interpretantur, quaſi Chorepiſcopi. Puto Archidiaconos, Archipreſbyteros, Parochos, & alios aptè cognominari poſſe Chorepiſcopos, quibus in diœceſi vicatim & regionatim cura populi ſub epiſcopo demãdata eſt. Quando Metropolita cum ſuis ſuffragatoribus & ſubaduiis epiſcopis per prouinciam conſtitutis cõgregitur, eſt hoc prouinciale, ſiue Archiepiſcopale Concilium, excellentius epiſcopali: integrum & perfectum Concilium dicitur, cui Metropolitanus Epiſcopus interfuit, *can. ſi quis epiſcopus. 92. diſt. de quibus duobus agitur in c. ſicut olim, de accuſ. c. graue, infra hoc tit.* Concilium generale appellant, quando conuenit vniuerſalis Eccleſia: quod Papa ſolus indicit, etenim ſancti Patres Niceæ conſtituerunt abſq; Romani Pontificis ſententia nullum Concilium celebrari debere, (quod Iulius I. orientalibus epiſcopis ſcribens reperit *in can. dudum. 3. quæſt. 6.* cui Papa ſicuti præeſt, etiam ſubeſt, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationẽ eccleſiæ & in membris, & in capite, ad quod omnes totius orbis epiſcopi vocandi ſunt, Abbates & Prælati, Principes quoque, & regionum Primores, atq; etiam priuati homines eminenti ſcientia præditi, maximè, ſi de fide & pernicioſis hęreſibus agatur, ac toto Catholicæ reipublicæ ſtatu, vt iuxta iuris regulas, quod omnes tangit, ab omnibus approbetur, *can. vbi. 96. diſt.* generalis autem Concilij decretis quiſquis non obtemperat: quiſquis nulla neceſſitate compulſus audet eccleſiæ traditiones & ſtatuta violare: ac temerarius ſanctorum patrum regulas cõtemnere

non reformidat, ſacriſque neſcit obedire canonibus: hic certus
horrendā expectet illorum damnationē, quorum peccata neq;
in præſenti ſeculo, neque in futuro remittentur. Blaſphemus e-
nim eſt in ſpiritum ſanctum, inſtinctu cuius ac dono bonæ illæ
promulgatæ ſunt leges, nec Apoſtolicam & Catholicam fidem,
ſanctave quatuor Euangelia creditur is efficaciter retinere, *can.
de libellis.20 diſt.can.violatores.25.q.1.totaq; illa quæſt.* Nam promiſit
ille in medio ſe ſemper fore duorum, vel trium ſuo nomine cō-
53 gregatorum, *Matth.18.cap.* Huiuſmodi † contemptor ab hæreſi
noſtris nō videtur abeſſe, quibus concinens Hieron.*in Eccleſiaſt.
cap.*10.docet ea tenenda quæ ab vno ſunt paſtore data, & à Con-
cilio atque conſenſu prolata ſapientium: in illis (inquit) nihil fa-
cias, nihil tibi vendices, maiorum ſequere veſtigia, à maiorum
auctoritate non diſcrepes: etenim prima ſalus eſt rectæ fidei re-
gulam cuſtodire, & à cōſtitutis patrum nullatenus deuiare, *can.
prima.25.quæſt.*2. ſi quis eſt Chriſtianus, ergo & Chriſti: ſi verò
Chriſti, ergo ſpiritus Dei habitat in eo (nam ſi quis ſpiritū Chri-
ſti non habet, hic non eſt eius, *ad Rom.*8.) quòd ſi ſpiritu Dei a-
guntur, non poſſunt non adorare canones ſpiritu Dei conditos,
& totius mundi reuerentia conſecratos. Obiter hæc de Conci-
lijs. Noſtri verba ſic habent:

*De multa prouidentia fuit in Lateranenſi Concilio prohibi-
tum.*

HVIVS in ſcholis vtiq; nominatiſſimi capitis tres ſunt par-
tes. Prima refert Alexandri Papæ decretum in Concilio
quodam Lateranenſi. Secunda continet id quod Innocentius
ad illius Concilij inſtaurationem, & confirmationem ex aucto-
ritate pariter eccleſiæ poſtea ſanxit, eſt ibi. *Quia verò, &c.* Tertia
pars de duabus primis limitat aliquid propter cauſas duas, ibi
expreſſas, Circa ſublimes tamen & cap. duabus hoc cenſeri po-
teſt in claſſibus ſupra deſcriptis 1. & 2. Quomodo ſunt beneficia
danda? Singulatim. Quibus danda? Benemeritis, qui ſecundùm
labores ſuos & eccleſiæ commodum ſunt ad maiores gradus, &
meliores dignitates producendi. Io epitomen ſic redigitur. Qui
temerarius cum priore beneficij cura ſimplicive dignitate ſecū-
dam recipit, illam mox perdit, & hanc etiam contentioſius: qui
ſic vacantem conferre differt, punitur, qui literatus eſt, aut ſub-
limis, à Papa gratiam meretur. Dubitādi cauſa nulla eſt, (vt nec
legum delicta vetantium & punientium) decidendi verò ma-
gna: quum totum hoc decretum ratione naturali ſubnixum ſit,
vt ſuis videlicet quiſque contentus, aliena non inuadat, quod
apparebit in proceſſu lectionis. Alexander Tertius annis vno
& viginti cum nouemdecim diebus Pontificatum maximum
geſſit, quem inierat anno ſalutis 1159. Venetijs hic rebus com-
poſitis Federico primo Imperatore, cui Barbaroſſa cognomen,
acerrimo Romanę eccleſiæ hoſte (quem Pharaonem cognomi-
nant hiſtoriæ nonnullæ, Tortuoſum colubrum Nicolaus III.*in
c.fundamenta.de electionib.in 6.* dum Romam rediiſſet, Concilium
ſtatim in Laterano habuit, anno Domini 1179. tempus hoc re-
ctè annotauit Ioan. Andr. *in c.quum Apoſtolica, de his quæ fiunt à præ-
lat. &c.* Licentia nimia corrupti ſacerdotum mores cauſam Cō-
cilio dederunt. Inter alia vetitum ibi, Ne quis vnus plures occu-
paret eccleſias, quandoquidem in vno, talium multitudo cano-
nibus inimica eſt, *cap.3.ſuprà de cleric.non reſident. cap.5.ſuprà hoc ti-
tul.* quæ duo dicti Concilij Lateranenſis fragmenta ſunt. Illud
autem fuiſſe multa prouidentia prohibitum ſcribit *hic* Innocē-
tius Tertius. Prouidentia (autore Cicerone) eſt per quam futu-
rum aliquid videtur, antequam eueniat, ipſa ſapientia appellata
eſt prouidentia, nam ſapientis eſt prouidere, vnde viros proui-
dos appellant prudentes, ſolertes rerum cauſarumque conſul-
tos & experientes. Leges verò & conſtitutiones futuris dant for-
mam negotijs, *l.leges.2. C.de legib.* Priſci illi ſancti patres, & proui-
di maiores noſtri, firmiſſimæ Eccleſiæ columnæ, futuram hanc
hanc aliquando præuiderunt ob immodicum luxum, auari-
tiam, & ambitionem ſacerdotum: Nemo quippè nocentior eſt
Eccleſiæ Dei, quàm qui peruerſè agens, & omni exæſtuans cu-
piditate, nomen ſacerdotis habet, *can.nemo.83.diſt.can.trāſferunt.
54 24.quæſt.3.* Propter † auaritiam, impuritatem, iniquitates, & pec-
cata ſacerdotum prædas captantium, animas deuorantium,
ſanguinem fundentium, opes & pretium quærentium, legem
contemnentium, Prophetæ omnes vno ſpiritu Dominū Deum
oſtendunt euertiſſe templum ſanctum ſuum Hieruſalem, ac
populum Iudaicum perdidiſſe. *Thren. 4. Ezech.22.* Auertat hanc
iram Chriſtus ab Eccleſia ſua. Multa igitur, id eſt, magna valdè
prouidentia occurrendū malo putauêre: legibuſq; multis anti-
qui beneficiorū quærendorum & poſſidendorum modum ali-
quem eſſe voluerunt, atque ita cenſebant, † Incomparabiliter 55
ſatius eſſe, minus habere, & melius honeſtiuſque viuere. Quas
quidem pluſquam centuriatas leges oportebat eſſe ſacroſanctas
& inuiolatas: vtpotè, quæ magnis totius orbis Chriſtiani comi-
tijs rogatæ, latæque ſunt, & ſæpiùs repetitæ ex vtilitate publici
ſtatus, *can.ſanctorum.70 diſtinct.can.1.diſt.in.89. can.vnic. 10. quæſt.
3.can.per laicos.16.q.7.& 21.q.1. can.1.2.3.4.ſuprà deluſcap.3. & 5.cap.
dudum.2.ſuprà de elect.c.quum ſingula, de præben.in 6.* Et vbi non? Sed
quæ reuerentia legum? Quis metus, aut pudor eſt vnquam, pro-
perantis auari? Legibus illis, & alijs innumeris id præcipitur in
ſumma, quod ſequitur:

*Vt nullus diuerſas dignitates eccleſiaſticas, vel plures eccleſias
parochiales reciperet:*

Eodem tempore † non ſunt honores in duabus ciuitatibus 56
ab eodem gerendi, autore Paulo *in l.libertus ff.ad leg.munic* quum
ex iure Romano nemo poſſit eſſe duarum ciuitatum, quod eſt
in orat.pro A.Cecin. cui Martiani conuenit reſponſum *in l. 1 de col-
leg.illic.* Non licet (inquit) amplius quàm vnum collegium lici-
tum habere. Conuenit & quædam Imperatoris Iuſtini pragma-
tica vetantis, Ne ſimul quis pluribus militijs det nomen, & cin-
gulum cingulo coniungat, *l.5.qui milit poſſ lib.12.Cod.* Iuſtinianus
quoque ſanxit, neminem duobus aſſidere poſſe Magiſtratibus,
& vtriuſque iudicij curam gerere, *l.nemo, C. de aſſeſſor.* Naturalis
horum omnium, ac ſumma cauſa redditur inibi, quia non facilè
credendum eſt duabus neceſſarijs rebus vnum ſufficere: nam
quum vni adfuerit, alteri abſtrahi neceſſe eſt: ſicque nulli eorum
in totum idoneus inuenietur, & quum ad vtrumq; feſtinat: neu-
trum benè peragit. Euidens hæc profectò, & vrgēs ratio: ſed ma-
iore quadam legimus interdictum canonibus, clericum duarū
eccleſijs ciuitatum cōnumerari: duobus Abbatem monaſterijs
præſidere: duabus Epiſcopum ſedere cathedris epiſcopalibus;
duarum dignitatum quempiam ordinibus cōſcribi: dignitatem
eccleſiæ parochiali coniungere: aut aliquem duas occupare pa-
rochias. Negotiationis hoc eſt (ait canon) & turpis lucri propri-
um. Qui ex his vnum præ ſui magnitudine vix implere poteſt,
incongruum eſt, vt vtrique videatur idoneus, *can presbyter.16.q.
1.* quum difficile ſit, vt vnus homo duorum vicem ſuſtineat, *l.ſi
plures.ff.de pact.* & hāc veterem fuiſſe Romanorum legem Liuius
oſtendit *lib.9.de bello Macedon.* quòd duos (puta) ſimul, vnus, Ma-
giſtratus, præſertim Curules, neque capere poſſet, neque gere-
re. Scripſit Ariſt. 2. *Polit.* prauum eſſe plures Magiſtratus ab vno
geri, vnicum ab vno optimè perficitur opus. ait ille *cap. 9.* Certè
ratio nulla diuini, humaniue iuris permittit, vt perſonas plurīū
vnus gerat in Eccleſia, *c.ad hæc, ſuprà eod.* Sunt (inquit Apoſtolus)
diuiſiones miniſtrationū, & diuiſiones operationum: Alios qui-
dē poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos: deinde Prophe-
tas: tertiò Doctores, deinde Poteſtates. Suam quiſque ſectetur
vocationē, nec confundat quæ Deus ſeparata voluit eſſe, habe-
tur hæc diuini iuris ratio *1.ad Cor.12.cap.* alludit, quòd maſculum
& fœminam coniunxit Deus matrimonio: iuſſitq; vt vnica ſit v-
nici, & vnus vnius, *c.5.de big.* Adulter eſt igitur, & grauiter dam-
nādus, qui plures vno tempore ducit. Sic & † qui duas ambitio- 57
ſus capit eccleſias, mœchatus eſt turpiter, ac reus iudicatur adul-
terij cuiuſdā ſpiritalis, *can.ſicut vir.7.q.1* Vna enim eccleſia vnius
debet eſſe ſacerdotis, non plures vnius, nec vna plurium, *c. 5.hoc
tit.* nam multo fortius carnali ſpiritale eſt cōiugium inter eccle-
ſiam & presbyterum ſuū, *c.2.de tranſla.can.pen.21 q.2.* humanū ius
vtrumq; repugnare ſuprà ſatis oſtendimus. Addunt & interpre-
tes feſtiuiter, recti quoq; ſermonis rationem non admittere in
vno beneficiorum pluralitatē. Nam (aiunt) ſi cui epiſcopatū Ab-
batio conduplicârit, aut ſi cui geminus erit epiſcopatus, in vno
tunc homine quaſi multos videremus, cum catachreſi numeri
diceremus (inquit Hoſt.) ſaluere dñi Epiſcopi, tanquā plures in v-
num conflati eſſent. Veluti, ſi Hecaten quandam triformē, aut
Geryonem tricorporē cerneremus. Dum † Decanus aliquis eſt 58
in vna eccleſia, Præpoſitus in alia, Cantor in tertia, Archidiaco-
nus in quarta, quid hoc eſt (ait Guilel. Pariſienſ. in libello de vi-
tijs & peccatis) niſi mōſtrum ſpiritale in corpore vniuerſalis Ec-
ſiæ? Frons quidem hominē præfert, in priſtino deſinit eſſe aluus.
Imò, Venter eſt omne corpus. O ventres, malas beſtias? Cæte-
rùm, nos iam talibus monſtris aſſueti ad illorum occurſum ex-
pauſcere neſcimus: quin hæc ipſi portenta venerabundi coli-
mus.

Digitized by Google

mus. Benè ergo & verè dictum, quod omni rationi contrarium
eſt, clericum vnum plures habere Eccleſias. Proculdubiò, con-
tra ſanctorum canonum inſtituta quiſquis eſt pluralis in bene-
ficiis, conſequentia quadam pluralis eſt in maleficijs, quæ multa
& varia refert *Ioan. 22. in decreto quodam ſuo, cuius initium eſt, Exe-*
59 *crabilis. de praben. in extrauag.* † Verùm nobis cunſitentibus, di-
uitiæ nimiæ religionem ſubuerterunt, Eccleſiæ baſim. In ſacris
eſt paræmia. *Ex adipe prodyt iniquitas, Pſalm. 72.* Quod verè Pli-
nius de Italia, de nobis nunc pronuncio. Latifundia perdide-
runt Eccleſiam. Nempè, ex quo in Eccleſia, ſicut in Romano
Imperio, creuit auaritia, perijt lex de ſacerdote, & viſio de pro-
pheta, *can. diacon. 93. diſtinct.* beneficiorum multitudine luxuries
creatur: ex luxuria exiſtat auaritia neceſſe eſt, ex auaritia erum-
pit audacia: inde omnia ſcelera ac maleficia gignuntur: nihil e-
nim tam ſanctum, quòd non violet audacia, inquit Cicero. re ipſa
tales, & opinione grauium, bonorumque virorum non effu-
giunt infamiæ notam: contra obtinentem plures Eccleſias eſt
præſumptio ambitionis, inquit Panorm. *cap. 5. ſuprà*, quæ diſpen-
ſatione non eluitur, niſi iuſta & canonica fuerit. Singula igitur
eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingillatim
committantur, *89. diſt. can. 1. & 13. q. 1. can. 1.* nec vnus multorum
ſtipendia ſibi vendicet.

*Alioquin, recipiens ſic acceptum amitteret: & largiendi po-
teſtate conferens priuaretur.*

Bonos non ſolùm præmiorum exhortatione, verùm metu
quoque pœnarum leges efficere cupiunt, ex Vlpiani ſententia,
l. 1. ff. de iuſti. & iur. oportet enim per ſeueritatem legum vindica-
re, quod admonitionis autoritate non corrigitur; *can. docendus.
62. diſt.* itaq; pœna hic dicitur in eos, qui ſuprascriptam ſanctio-
nem tráſgrediuntur. Qui quum iam beneficium haberet, aliud
accepit: acceptum turpiter hoc amittit, id eſt, retinere non po-
teſt, ſed illi per ſuperioris ſententiam aufertur. Non ipſo facto
pœna hæc olim irrogabatur, iudice opus erat. Alterum pœnę ca-
put eſt in conferentem, vt largiendi poteſtate priuetur, id eſt, vt
malè collocatum beneficium reuocare nequeat, & alteri dona-
re. Ius enim hoc conferendi ad alium transfertur, pariter cum
ſuperioris iudicio. Pœnæ vtrique nunc eſt abrogatum: nam ſe-
cundo collatum beneficium relinquitur accipienti, priore mox
amiſſo, vt ſubiungitur. Sed hic tamen ob expreſſam donantis
pœnam, non ab re in diſputationem venit, an collator impro-
uidus pœnam aliquam incurrat? Puerile carmen eſt, cui des vi-
deto: vnde & meriti perſonam canones præcipiunt. Nemini ci-
tò manus impoſueris (ait Paulus) neq; communicaueris pecca-
tis alienis. *1. Tim. 5. can. miramur. 61. diſt.* dubium hoc Felyn. graue
60 nominat, quod vtique ſic dirimendum eſt. † Eccleſia quoſdam
abhorret, ſuis indignos beneficijs, ipſa etiam rei natura: veluti, ſi
homo eſt prorſus illiteratus, aut immaturæ omninò ætatis, aut
moribus adeò turpibus & impuris, vt ſine populi ſcandalo pro-
moueri nequeat. His collatio facta ipſo iure nulla eſt: iusque ſta-
tim perdit conferendi, qui tam indigno beneficium contulit,
c. quum in cunctis. c. nihil eſt, ſuprà de elect. quia ſcandalum eſt popu-
lo Dei tales perſonas ſupra ſe poſitas habere, quas vltra modum
61 vitioſas eſſe conſtat, *can. de his verò. 50. diſt.* † Vnde homicidę, ſcor-
tatori, aleatori, periuro, vſurario, & horum ſimilibus criminoſis
hominibus quotidianorum ſcelerum reis beneficium conferri
non poteſt: nec illud ſibi collatum retinere valent, quum ſint
prorſus incapaces: quibus (quod huc ſpectet) publicè excom-
municatum comparo, *cap. poſtulaſti. de cler. excom. miniſtr.* Quæſo,
vbi in his illa morum ſanctitas & integritas, quam tantoperè ca-
nones exigunt in beneficiarijs? quorum non debet exiſtimatio
in aliquo vacillare (*can. laici. 33. diſt.*) qui probari ab ijs qui foris
ſunt, tum demùm miniſtrare debent, habentes myſterium fidei
62 in conſciētia pura, *1. ad Timoth. 3.* † Impurus eſt autem: immunda-
que conſcientia quiſquis ſcortatur, comeſſatur, aleam ludit, qui
vitiat alienas vxores, qui diaconus, epiſcopus, ſacerdos, nihil at-
tingit ſactæ lectionis. Quos iſtiuſmodi vitæ ſcelus & turpitu-
do inquinat, quos infamia ab honeſtorum cœtu ſegregat, hos
ad eccleſiaſtica munia ſuſcipiemus? Promoti iam tales ob iſtiuſ-
modi admiſſa nefaria gradu deiicerentur (*cap. inter dilectos. de ex-
ceſſ. prelat.*) ergo promouendi non ſunt, infamibus enim por-
tæ dignitatum patere non debent. Iure noſtro cauetur, Ne
criminis rei promoueantur, & ſi promoti fuerint, non debent
in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, *c. fina. de temp. ord. c. fin. de cohab.
cler. & mul. ſupra.* Caſſa eſt igitur impuris facta beneficij dona-
tio, qua in ſententia fuiſſe video Archiepiſcopum Panorm. *in fi.
cap. vlti. de præſumpt. in c. querelam. de iureiur. in d. c. quum in cunctis.*
Felyn. aliter cum Card. ſed eſt verius quod Feder. & Panor. exi-
ſtimant. Atque, vt hic philoſophemur, non præſtatur vtiliter,
quod pernicioſum eſt accipiēti: ſed qui dedit indocto, inhone-
ſto, & turpis vitæ homini, impēſuro in ſcorta, in luxus, in aleam,
Beneuulus hic trucidator (ſicuti eſt in veterum prouerbio) non
vtilitatem, non bonum, ſed malum dedit & perniciem, ergo
non eſt beneficij collatio, immò iſtud eſt impuriſſimè teterri-
meque violare ſanctum beneficij verbum: † nam ſi beneficiis 63
detraxeris honeſtum, deſinunt eſſe beneficia, & in aliud quod-
libet nomen incidunt, non parùm ſcitè, dixit Ennius apud Ci-
ceronem *libro Officiorum 2.* Benefacta malè locata, malefacta ar-
bitror. Malè poſſidet (inquit Auguſtin.) qui malè vtitur: omne
autem quod malè poſſidetur, alienum eſt, *can. quid dicam. 14. q. 1.*
ergo reſignari relinquique oportet. Neq; nobis hic diſtinguen-
dum eſt, ſciens prudenſque, an imprudens & inſcius collator
errarit: nam deſidia, prælataque negligentia culpæ ſemper an-
numeratur, *cap. 3. ſuprà de offic. Archid.* & ad propoſitam quæſtio-
nem, *in cap. ſi compromiſſarius. de elect. in 6.* Hoc ſolum diſcriminis
intereſt: † Si ſciens facis, capitaliter peccas: das enim cui non de- 64
bes dare, quòd ſi monitus idem turſus admiſeris, poteſtas bene-
ficiorum quorumcunque de cætero conferendorum ſibi eſt au-
ferenda, *cap. graue. hoc titu.* Sin pro bono malus obrepſit & impo-
ſuit, ſemper quidem tribuentis culpa eſt, cui notus eſſe debet,
quem beneficio donat, *can. quanquam. 23. diſt. & ſeq. diſt. can. quan-
do. cap. quum nobis. de elect.* Attamen illius duntaxat inconſultè
ac temerè datam collationem perdit (vt paulò antè dicebam,
aliorum omnium retinet adhuc, ipſo tamen vbique obligato
collatore propter malam accipientis adminiſtrationem, *ff. de C.
de magiſt. conue. c. nihil eſt. de elect. ſuprà.* hunc enim quum ſuo ſem-
per periculo adhibeat, eiuſque facta omnia præſtet, prius debet
explorare diligenter, cuius ſit fidei, ſibi imputaturus ſi malum
elegerit. *ff. nautæ caupo. & c. & de exercit. act. & alibi.* Qui puellam
locat inutili viro, reus eſt omnium adulteriorū quæ poſtea com-
mittit illa viris alienis cognita, *can. de neptis. 1. q. 5. 2.* quod ſentio de
imprudentibus collatoribus Eccleſiarum, vt cauſa ſint omnium
malorum, quæ patitur Eccleſia. Eſt in concilio Baſilienſi quod,
qui ſunt autores & cauſa malorum paſtorum, participes erunt
pœnarum quas ipſi mali paſtores in diſtricto Dei iudicio patien-
tur. *In can. ſantis. 81. diſt.* Nauis eſt Eccleſia (*1. Pet. 3.*) cuius vnus eſt
Dominus Chriſtus, qui ceu per auerſionem locauit Epiſcopis
& Principibus illam ſuam nauim. Sunt igitur nauis exercitores,
& ipſi quadam ex parte magiſtri: cuius onerariæ curiam demā-
dant alijs quoque magiſtris: quiſquis autē naui magiſtrum præ-
poſuit, (ſiue hic exercitor ſiue magiſter) omnia magiſtri à ſe prę-
poſiti facta præſtare debet, *d. l. 1. de exercit. act.* Vt membrum
hoc abſoluam, etiam atque etiam, cui des, conſidera, vt ſit do-
num danti pariter atque accipienti ſpecioſum. Nam ſi ſine
vllo delectu dederis, non dare beneficia, ſed proijcere vanus
argueris: duntaxat igitur, bonis benefacito. † Quidam verò 65
ſunt eccleſiaſticis beneficijs indigni quidem illi non natura,
ſed receptis Eccleſiæ ſeu cleri moribus, & ſtricto iure: aliàs ido-
nei, probi, & honeſti viri. Diutiùs hoc membrum ſecundum
& pluribus exemplis proſequi placet. Qui beneficium habet,
non exſtimatur idoneus ad aliud, vt ait Ber. *cap. præterea, & ſu-
per inordinata. hoc titu. vbi text. & in cap. ſi cui. eodem. in 6.* huic ta-
men facta noui beneficij collatio tenet, habet hoc litera noſtra,
Parochia preſbyterum requirit ad ſui regimen, Archidiacona-
tus diaconum. Nihilo ſeciùs hos ordines non habentibus col-
latio facta valet, *d. cap. quum in cunctis.* Nequit exterus in Fran-
cia beneficium habere ſine Regis permiſſione, de qua re priui-
legium extare ferunt: certè hoc vſus omni priuilegio potentior
ſeruat, quo non obſtante, poterit alienigenæ, iuris autoritate,
beneficium conferri (non loquor de limitaneis) & valebit a-
ctum. Galli pragmaticam obſeruant, per quam ſi collator be-
neficium contra ordinem & qualificationes graduatorum (quo
loquuntur modo) contulerit, irritatur ipſo facto collatio, *§. vt
verò. de collat.* non putat hanc Guymerius ius facere in Papa vel
legatis eius, *eodem titu. §. item quod omnia.* Poſſunt hæc vniuerſa in
hominem valdè idoneum incidere, non ſunt ergo probra, quæ
collationes vitient. Aliquid ampliùs addam, quod tamen pe-
ritioribus expendendum relinquo. † Minor annis triginta vo- 66
cari non debet ad epiſcopatum: attamen ſi doctum, pruden-
tem, ſobrium, modeſtum, pudicum, hoſpitalem iuuenem, non

 liti-

litigioſum,nō percuſſorem nobis Deus obtulerit, huius nos iu-
uenitutem cur deſpicremus? quod nec in ſuo Timotheo Paulus
voluit, 1. *ad Timoth*.4. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat,
at:certè hoc nemo faciet, qui ſcierit in ſcripturis ſanctis preſby-
teros merito & ſapientia eligi, non ætate. Gloria ſenum, cani-
cies. *Prouerb*.20. Sed canicies hominum prudentia eſt. *Eccleſiaſt*.
25. Non igitur æſtimādum eſt,cuius quiſque ſit ætatis,ſed quan-
tum in ſtudijs & virtute iam effecerit, *can.vlt.*84.*diſt*.nempè pro-
pter excellentem ſcientiam à communibus iuris regulis recedi-
tur, *l.ſed reprobari.§ amplius.ff.de excuſ.tut*.immò,propter indolem
ſolam,& ſpem futuram doctrinæ multa quoq; recepta legimus
iuri contraria. Tradit Inno.illiteratum atq; indoctum iuuenem
promoueri poſſe licitè ad eccleſiaſticas dignitates, modò ſit in
eo ſpes profectus,futuræque in ſtudijs diligentiæ, *in princ.c.quum*
67 *in cunctis.de elect.ſup*. † Accurſius imperito ſeni Doctori iuuenem
ſcholaſticum doctum præfert, *in gl.*1.*l.*1.*de anno.ciuilib.lib.*11.*C*.in
cæteris igitur demandandis beneficijs hoc etiam ſeruādum pu-
to:nam conſtitutionis mēs,quam ſolam ſequi debemus, ex eius
ratione,non ex verbis eſt accipienda, *l*.5.*C.de legib*.Me mouet in-
ſuper autoritas Panorm.*in c. fin.de præſumpt*.dicentis eſſe validam
collationem factā indigno minoribus his indignitatibus (quas
licet appellare ciuiles, hoc eſt,merè poſitiui iuris indignitates) à
delegato Papæ, ſiue ab executore gratiæ Papalis: At, legatus
quiſquis eſt,extra cōtrouerſiam, nihil poteſt in concilium gene-
rale: ergo nobis non ſemper eſt illud ſtrictum & ſummum ius
mordicus arripiendum:ne(quod aiunt) ſumma fiat iniuria:quo
in genere plerunque ſub autoritate iuris ſcientiæ, perniciosè er-
ratur,ex Pauli ſententia *in l.ſi ſeruum.ff.de verb.oblig*. Quando lex
duntaxat à prudentis animi coniecturis fundamentum capit
hæc hominis conſcientiam non obligat, vt eleganter Bald.defi-
nit, *l.quum quæ.C.de iu.& fact.igno*. Item,minus legitimè nato(cæ-
teras habēti virtutes)quare non canonicè beneficiū donabitur?
quod innuitur *c.niſi cum pridem.§ perſona irregularitas,ſup.de renun-
cia*. Fuit quum preſbyteri filius eligi poterat in Epiſcopum, *can.
Cenomanenſem.*56.*diſt*.& nunc poſtulati poteſt, *c.innotuit.de elect*.
Nō video,cur ad minora tali denegetur acceſſus. Ordinatur ab
Apoſtolo (dum ne ſit Neophytus) qui fidelis in profeſſione in-
uenitur,aptus & idoneus ad alios docēdum,inquit ille, Non li-
berum duntaxat, aut nobilem, vel legitimè natum ſacris ordi-
nibus dignans,ſed alium quemuis arcana fidei tenētem. Ab al-
uo genitricis Eccleſiæ qui prodierūt, hos facit æquales baptiſmi
gratia. Prætereà qui non eſt in ordine clericatus, non eſt alicuius
eccleſiaſtici beneficii capax, *c.*2.*de inſtit.c.*6.*de tranſact*. Veruntа-
men, ſi cui laico non deeſt competens ſacerdotio virtus & per-
fectio,cur non huic facta collatio valebit? Ambroſius nondum
baptizatus in Archiepiſcopum Mediolanenſem electus eſt, *can.
Valentinianus.*63.*diſt*.Beatus Nicolaus ex laico,Seuerus ex lanifi-
cio aſſumpti ſunt in Epiſcopos, vt refert Gratianus nequaquàm
ab hac opinione abhorrens, *in* 2.*parte* 61.*diſtin*. Vides quod pro-
pter integritatē vitæ,& morum ſanctimoniam, hominisq; pro-
bitatem ab illa ſtricti ſcriptiq; iuris norma nonnunquàm defle-
ctimus.Papam tamen poſt adeundum cēſeo, qui de his inferio-
rum iudicia examinet, rataq; habeat: ne res paſſim contra ſcri-
ptos canones in vſum trahatur, *can.exigunt.*1.*q.*7. Fortè hæc lex
in ſcholis exercetur:non ita inter beneficiarios:Immò legi con-
trariæ fora omnia vix ſufficiunt,vbi cuncta perſtrepunt irregula-
ritatibus. Sunto hæc ſufficienter dicta circa primam noſtri capi-
tis partem.

Sequitur ſecundum Cap.membrum.

*Quia verò propter præſumptiones, & quorundam cupidi-
tates.*

SECVNDA capitis pars,in qua ſtatutum illud priſcum multi-
tudinis beneficiorum in vno prohibitiuum renouatur adie-
cta grauiore pœna. Obiter hic notandum,quod præſumptio,&
cupiditas,duo hæc vitia præ cęteris,leges & maiorū inſtituta cō-
temni faciunt:nam pleraq; eorum quæ iniuſtè homines patrār,
per ambitionem & auaritiam committuntur, *cap.*5.*de elect.in* 6.
68 concinit illud Lucretij carmen, *lib.*3 *de nat.rerum*. † Auaritics,&
honorum cæca cupido, Hæ miſeros homines cogunt tranſcen-
dere fines iuris. Qui ſibi ante alios rem quampiam arrogat,&ſu-
mit,id ſibi fortè cogitatione, aut vana perſuaſione præripiens,
quod nondum vſu habeat, quove non ſit dignus, is dicitur præ-
ſumere. Hoc verbū,aliquid de facto,non de iure fieri ſignificat,
quemadmodum ſcripsêre noſtri *in c.Iudæi.de teſtib*. vbi autor eſt
Felyons eum dici præſumere, qui à ſeipſo aliquid facit,quod nō
niſi ſuperioris mandato facere deberet, quæ probatur ſignifica-
tio *in can.qui diuinis.*12.*q.*2.*& in can.violatores.*25.*q.*1. hoc autē ſu-
perborum eſt: quapropter hic præſumptionem interpretantor
ſuperbiam.Præſumptio Latinè audacia nominatur,id eſt,teme-
ritas & imprudētia. In volumine conciliorum recens edito Co-
loniæ, *cap.*29.*concilij Lateranenſis*,ſub Innocentio tertio,non pro-
pter præſumptiones, ſed propter ſuppreſſiones & cupiditates
quorundam, legitur.Supprimere Latinis eſt occultare,ſeu diſſi-
mulatè ſe habere: Supprimere nummos, & ſuppreſſiones iudi-
ciales, *in oratione pro Cluentio: Supprimere merces, in fin.l.*3.*de crimi.
ſtel*.ſic dicitur, quod literæ per veri ſuppreſſionem impetratæ vi-
ribus carent, *c.dilectus.*1 *ſup.de reſcript*. † id eſt,veri occultationem, 69
veritatem celando,aut diſſimulando. Ita ſumitur & *in c.*2.*vt lite
non conteſt*.&c. dolo aut furto aliquid ſupprimere, *can.hac baius.
*12.*quæſt*.2.id eſt,abſcondere,occultare,alicubi occurret. Hic ex-
ponas,propter ſuppreſſiones,hoc eſt,occultas & latentes recen-
tiores multorum beneficiorum,quæ quidam ſe diſſimulant ha-
bere,quum tamen illa occupent aut per ſe,aut per excurſores &
emiſſarios ſuos,à quibus redditus & obuētiones percipiunt illo-
rum beneficiorum. Hęc lectio non diſplicet. Cupiditas quoque,
id eſt, auaritia, inter alia mala (quorum omnium radix eſt) hoc
habet, vt leges moreſque bonos euertat: nec enim cupidus no-
uit abſtinere vetitis, & gaudere conceſſis, *can.virum.& ſeq.& ſeq.*
47.*diſtin*.omnium criminum coniectura eſt in auarum. Accuſa-
tur auarus aliquis homicidii, veneficij, proditionis patriæ, infi-
delitatis, idololatriæ, omnium ſuſpicione laborat, è quibus lo-
cri ſpes eſt, nempè,auaro nihil eſt ſceleſtius. *Eccleſiaſt.cap.*10.*can.*1.
*verſi.defleat.de pœn. diſtinct.*1.*ſuprà* 10.*cap*. Spectant huc Apoſtoli
verba, Qui volunt ditescere,incidunt in tentationē,& laqueum,
& cupiditates multas malas & noxias,quæ demergunt homines
in interitum, 1 *ad Timoth cap.*6.belua fera,immanis(ait Saluſtius)
intoleranda eſt auaritia: quò intendit,agros,oppida,fana,atque
domos vaſtat: diuina cum humanis permiſcet:neque exercitus,
neque mœnia obſtant, quo minus vi ſua penetret:fama,pudici-
tia,liberis,patria,atque parētibus cunctos mortales ſpoliat. Hæc
ille. Profectò,ſi præſumptionibus,& argumentis iudicatur,nul-
lius ſceleris auarus damnari non poteſt.

Superba mens igitur,& auida potentiæ, aut vinculis cupidi-
tatis aſtricta,in cauſa eſt(vt ſequitur)quòd

*Nullus hactenus aut rarus de prædicto ſtatuto fructus pro-
uenit.*

Legis fructus eſt, ſi ad eius præſcriptum omnes qui in repub.
ſunt vitam ſuam inſtituant,ſi facienda compleant,& vitent non
facienda, *l.*2.*ff.de legib.diſt.*4 *can.*1. qui ſtatuti fructus praua quo-
rundam mentis elatione,& inſatiabili auaritia,vel nullus vel ra-
rus prouenerat:quum nulli prorſus, aut admodum pauci inue-
nirentur, qui non contra concilium beneficia multa haberent.
Quibus ex verbis colligit Hoſtien. minimè referre an nihil om-
ninò fiat de his quæ præcipiuntur,an parum fiat. Nam ſicuti iura
ſunt generaliter conſtituenda, ita ſunt obſeruanda generaliter,
hiſque omnes obtemperare decet: neq; enim lex dicitur in viri-
di obſeruantia, quam priuatim vnus & alter in populo ſeruat.
Tranſlatè viridem obſeruantiam legum dixêre Theodoſius &
Valentinianus *in l.Arrianı.C.de hæret*. quando pleno ſuo robore
vigent & obſeruantur leges attentiùs,nulla ſui parte violatæ vel
abrogatæ,prout, viridis ætas, viridis iuuenta,viridiſque ſenectus
nominatur. Parui refert,num tota lex,an pars eius cōtemnatur,
*l.*3.*§.ſi quis tabulas.ff.ad ſenatuſconſ.Sylla*. & in ſacris etiam, qui ca-
put vnum legis offendit,totius legis reus eſt. Vide Rhapſodiam
Felyni *in c.*1.*de treug.& pace,ſuprà*.

Nos euidentiùs,& expreſſiùs occurrere cupientes.

Subaudi, pręſumptionibus,& quorundā cupiditatibus. In hac
lege ferēda videtur quæſita nouæ legis autoritas,exoleſcēte me-
tu legum antiquiorum. Nam lex hæc,paucis mutatis,in pleriſq;
cum lege Alexandri congruit,cuius antiquitas contemni cœpe-
rat. Vtraq; decretum eſt, vt non quantum quiſq; velit,ſed quan-
tum lex permittit,eccleſiaſticorū beneficiorum poſſideat. Ma-
nifeſta lex omnis & euidens eſſe debet, alienaque ab omni ver-
borū obſcuritate, *can.*2.*diſt.*4. potiſſimùm, ſi quia pœnalis eſt, in
hac omnia expreſſa eſſe conuenit, & euidentia: quam nos alio-
qui, veluti odioſam, per quam reſtrictè interpretari ſolemus.

Hoc

Digitized by Google

Hoc autem euidentior eſt priore poſterior hæc conſtitutio, atq; expreſſior, quia iudicis opera facto mve non reputit ante upotrebat iudiciorum ſolennia multa interueuire, exceptionibus diuerſis obnoxia. Sequitur in litera,

Præſenti decreto ſtatuimus.

Decreti verbum, quo vtitur, Cardinalium concilijque autoritate factum hoc indicat: vti notant *diſtinct. 3.* & in cauſa graui: quādoquidem (autore Donato) decernere eſt de re magna certam proferre ſentētiam: decretum, lex veri rectique fioitur (quæ Philoſophi δόγματα vocant) ait Cic. 4. *Acad.* à qoo verbum, ſtatuo, non differt, ſæpè inuicem iunguotur, ſignificat & hoc de re aliqua ſententiam ferri ab eo, qui ius habet cognoſcendi, *l. pronunciatum ff. de verb. ſignif. & eodem titu. infra cap. in ha.* Vtrunque verbū iuris omni nota eſt, quale ius hic ponitur. Alexander Pontifex optionem quandoq; deditei, qui duas eccleſias aut dignitates obtineret, vt vtram mallet ex eis eligeret, altera dimiſſa, *c. 4. de ata. & qualit. c. præterea hoc noſtro tit.* quod ab eo per gratiam, & ex indulgentia conceſſum fuiſſe poſt habitum à ſe coocilium Lateranenſe (in quo ſtatutum erat, vt cum cauſæ cognitione recipiens priuaretur ſecunda) veri mihi ſimile eſt, quia illius concilij meminit *in d. c. 4.* Atq; ita poſt Ala. cum Inno. ſcribunt Hoſt. & Io. Aod. diuinant alij (meo quidem iudicio, parū temporum, atq; hiſtoriæ gnari) neſcio quam temporū diſtinctionē: qua tamen adhuc nihil efficiunt. Vtcunq; res babet, in duplicibus beneficiis, ſuo loco dicam de ſimplicibus) nullus eſt ampliùs electioni locus. Nam ab Innocentio tertio ſemel decretum eſt,

Vt quicunque receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, ſi prius tale beneficium habebat, eo ſit ipſo iure priuatus: & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur.

Sicuti quis vxorem ducendo, beneficium, quod habebat, ipſo facto perdit, *cap. 1. de cle. coniug.* aut ſi miles, vel negotiator fiat, illud etiam habere pro derelicto creditur. Ita & ſi cui parochia vna iam commiſſa eſt regēda, qui præterea ſecundæ curam receperit, huius quidem donatio valet, ſed priorem deſeruiſſe
70 velle iudicatur, ac mox eā perdit, ex ſententia concilij. † Et ſi iam duas ex gratia, vel plures baberem dignitates, aut alia beneficia cum cura, & inſuper aliud nouum ſine gratia conſimile reciperem, certè quod de vnico ſtatuitur *hic*, de pluribus Clemēs V. voluit: vt huius vltimi poſſeſſio prima omnia vacare faciat, *Clem. 3. hoc titu.* ſi verò primis non reſignatis, aliud mihi collatum fuerit, quòd non recepero, tametſi fortè acceptato, collatio nullius eſt momenti *cap. 3. de offic. ordin. in 6.* & hic etiam probatur, vbi recipiendi verbo corporalis poſſeſſio intelligitur, antequàm prius aliud quod habebam beneficium minimè vacat, *cap. ſi tibi conceſſo de preben. eod.* Sed: vt cœpimus, iam ſingula verba explicemus.

Quicunque.

Vniuerſale ſignum eſt, quod qui dixit, nihil excepit, *l. hoc articulo ff de hered. inſtit.* Nulla igitur virtus, nullæ literæ, nulla nobilitas reddit aptum ex ſeſe quempiam ad duplicis curæ beneficia. Hoc ſentio, quod res ipſa non diſpenſat, ſolius Pontificis eſt, cauſa cognita, diſpenſare ſacerdotia. Immò & vnicum propria autoritate adipiſci non licet, abſque prælati iudicio & aſſenſu, *c. admonet. de renunciat. Regu. 1. iuris in 6. & tota. quæſt. 1.*
71 *cauſa 7.* † quòd qui temerarius fecerit, excommunicatus arcetur Eccleſiæ liminibus, donec illud dimiſerit, & congruè ſatisfecerit, *can. nullus omninò. 16. quæſt. 7. cap. ex frequentibus. de inſtit.* & ſi quod habebat aliud, ipſum qualecunque perdit in ſuæ temeritatis & auaritiæ caſtigationem, *cap. 18. hoc titu. in 6.* Siue quis ergo prælati conſenſu & collatione, ſiue audacia & improbitate ſua ſecundum beneficium capit, ſtatim prius amittit. Sed quæ-
72 ritur apud Inno. † Titius primæ duntaxat clericus tonſuræ (quēadmodum noſtri loquuntur) theſauranam habet, cuius ordo ille, infimus inter eccleſiaſticos, capax eſt: eidem ſecundo cura parochialis, aut alia donatur, ordinem exigens maiorem, finge presbyteratus, ad quem nequit is promoueri, vnde donatam ſecundam retinere non poteſt: hanc tamen à collatore recepit, an priori videatur renunciaſſe? & videri reſpondet *hic* Innocentius. Idem etiam illa in quæſtione reſponſum exiſtima, ſi ſecundam donarit is, cui donandi ius tunc non fuit, vt quia contra mandata vel interdicta donauit. Præſumptio recipientis & cupiditas punitur hic, non ipſius donantis animus. Quicunque igitur.

Receperit.

Intelligito hoc, apprehenſa noui beneficij reali & corporali poſſeſſione, ſiquidem capere eſt cum effectu, *l. aliud eſt ff de verb. ſign.* nec enim capere priuſquàm videtur rem, qua non ſaltē maiore ex parte fruitur, *l. non videtur quiſquam. de reg. iur. ff.* quod Ber. Inno. Cōpoſt. Hoſt. cæteriq; † de recipiendi verbo hic ſentiunt: 73
ita varij tamen, vt nihil ſit quod poſſis in totum probare, ſed nec improbare de verbi ſignificatione. Verum, quod ſi beneficium tibi collatum erat litigioſum, decretum ne hoc pœnale ſeruabitur: Si rerum omnium, maioris ve partis eius, adminiſtrationem fueris adeptus, aut liberum habeas exercitium curæ, vacat alterū tuum, ſiue ſciens ſiue ignorās litigioſum receperis: ſemper enim ſubeſt amiſſionis cauſa, improba cupiditas habendi. Sed & ſi ſciens illud tātummodò acceptaris, ſine iſta corporali receptione, in legem commiſeris ex altero legis capite, quia rem litigioſi vitio ſubiacentem acceptas: vnde acceptantis eadem erit, quæ & recipientis pœna, quod dixerim per *l. fin. C. de litig.* à qua te tua excuſabit ignorantia, quum ſine culpa fueris, *c. ſine culpa de regul. iur. in 6.* † Latinis acceptum eſt quod gratum probatumq; eſt, & 74
quod placet: inde nos non omninò incōmodè acceptādi verbo vtimur, acceptantis pœna nulla eſt, ſi cogitantis, ſi ſuis ſe cōtineat finibus: qui verò recepit, ad effectū maleficij iam progreſſus eſt, vt plecti debeat: priuetur q; (ſecundū Inno.) ſolo etiā iure quod habebat in priore ſimili beneficio, quod alius occupat de facto: modò ſit eius iuris aliqua legitima perſecutio, quòd non meretur, propter ea quæ *ſupr.* de parochia loquens & portatilibus Epiſcopis ex Hoſtienſe retuli. Idem quoq; ſi ius tantum habeat ad aliud conſimile, fortſitan ex mādato, vel expectatiua aliqua gratia, qualis eſt nominationū, hoc perdit, *Clem. 4. de reſcript.* Ergo, ſolus titulus hanc pœnam non irrogat: ante apprehenſam poſſeſſionem humanitas iuſtæ plenitudinis nemini eſt auferenda, quæ ſententia eſt Io. Aod. in citata *Clem. 3. de preb.* habēs æquitatem multam. Reſcriptum enim eſt à Bonifacio octauo, quod, ſi tibi abſenti & ignoranti beneficium collatum eſt, quum iam aliud haberes incompatibile, antequàm recipias, eligere te poſſe ex duobus illis vtrum malis, *gratia, de reſcript. in 6.* quod ſingulari mente reponas: hinc enim ſequitur (quæ non inſubtilis eſt, *ad c. ſi tibi abſenti, hoc titu in 6.* reſtrictio) quod per collationem beneficij, tametſi acceptemus, id eſt, eam ratam habeamus, non ideo tamen dicimur recipere beneficium. Naturaliter oportet eius apprehendere poſſeſſionem: quæ ſolo animo hic (vti fit in pleriſque ciuilibus) nunquàm acquiritur, quod Guymiero placet *in prag. de pacif. poſſ. § ordinarij.* Beneficium (inquit Seneca) nuda voluntas non efficit: puta enim aliquem donare voluiſſe, nec donaſſe, aut ſi donarit, donatum non ſubſtitiſſe: animum quidem habeo, beneficium non habeo. Neque enim plenè eſt beneficiarius dicendus, qui non habet poſſeſſionem beneficij. Bal. in l. 2. § *peruениſſe. ff. de hered. vel act. vend.* Non ideo tamen negarim per ſolam canonicam collationem placitam nobis, abſque traditione, tribui ius in beneficio, ſcribit hoc Archiepiſcopus Panorm. *in c. quum M. ſuprà de conſti. allegans d. c. ſi tibi abſenti*, cum quo concordant *vltima verba cap. fina. de conceſſ. prebend. in 6. & gloſſ. c. inter cætera. ſuprà.* † Vnde & beneficiarius pro beneficio ſibi col- 75
lato, eiuſque iuribus experitur actione in rem, non apprehenſa etiam poſſeſſione. Sicut in vltimis voluntatibus, rei legatæ dominium, ſine traditione, recta via tranſit in legatarium, & rei donatæ in Eccleſiam, *l. à Titio ff. de furt. l. fin. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Sed aliud eſt beneficium recipere, quod rei traditione tantùm fit, aliud in beneficio ius habere. Cunueniunt à Bart. notata *in l. Publius. ff de condi. & demonſt.* puta, quod à tempore acceptationis quis habet dignitatem, ſeu eſt in dignitate, nemo tamen ad aliquod officiū legitimè electus, illud prius adminiſtrat, quàm adipiſcatur illius officij poſſeſſionem, id eſt, illud acceperit, *lege Panor. in c. vlt. ſup. de iudi.*

Quicunque receperit (adde per regulam, *Qui poteſt. ff. de regul. iur. & regu. quum non ſtat. eod. in 6.*) vel per eum dolo ſteterit, quò minus reciperit.

Aliquod beneficium curam animarum habens annexam.

Animarum cura † multifariā intelligitur iure canonico, quod retulit Innoc. *c. quum ſatis, ſuprà de offic. Archid. a.* Primò, quiſquis haber

Digitized by Google

habet poteſtatem ligandi & ſoluendi animas,iuxta verbũ Chri-
ſti , Quodcunq; ligaueritis ſuper terrã &c.Ille ſimul animarum
curam habet, vt ſacerdos omnis, id quod ipſa demõſtrat appel-
latio.de qua cura ſermo eſt, *can in nono.21.diſtin.* quandoque cu-
ra animarũ nominatur ex iuriſdictione,quam quis iure vel con-
ſuetudine exercet,vt qui viſitat,inquirit,punit, excommunicat,
abſoluit,aut alia facit ad morum correctionem pertinentia:cer-
tè hic animarum curam habet, *tex.eſt in c.dudum.2. verſic.ſed quum
in iure.de elect.* Curam hanc attribuunt non ſolùm Epiſcopis,ſed
etiam Archidiaconis , & aliis prælatis quibuſdam curam colle-
gij habentibus, *cap.1.de offic.Archid.c.quum ad eccleſiarum. c.irrefra-
gabili.§ exceſſus de offic.ordi.* Iſta exaudias dicta duntaxat de iuriſ-
dictione ſpiritali,quam dicunt à claue procedere,ſecundùm ea
77 quæ protulimus exempla. † quia temporalis & prophana iuriſ-
dictio nequaquàm beneficialem curam includit. Præbendæ
multæ villas habent & caſtella ſub ditione ſua , ſæpiùs cum im-
perio ac poteſtate in incolas,& habitatores: nõ idcirco præben-
dæ illæ beneficia ſunt cum cura. Merè tamen temporalium Ec-
cleſiæ rerum adminiſtratio , quæ in ſolos eccleſiaſticos viros ca-
dit,ſi perpetua eſt, cum dignitate eſt, vt Oeconomi,(quem vul-
gò canones Vicedominum appellant , & maiorem domus Epi-
ſcopi, Peritum rei domeſticæ, moderatorem domus & familiæ,
diſpenſatorem cenſus & facultatum noſtratum , Græci vocant
οἰκονόμον,ab οἶκος,domus,familia,facultates,& νέμω,guberno,di-
ſpenſo) οἰκονόμοι, qui ſub ipſo Epiſcopo res Eccleſiæ gubernant,
hoſpitibus prouident,parati ſemper accidentibus cauſis cogno-
ſcendis & terminandis, *can.2.& duobus ſeq.89.diſt.* ſic etiã & the-
ſauraria,cum cura ſunt huiuſmodi beneficia , & hac lege tenen-
tur. Non eſt bonum nos relinquere verbum Dei & miniſtrare
menſis. *Act.6.cap.* id eſt primorum Eccleſiæ Chriſti Pontificum
decretum , quod multis poſt ſeculis religione magna priſci Pa-
78 tres obſeruârunt, † ideoque legimus ab his in Eccleſia conſtitu-
tos cellarios , theſauraríos,œconomos,qui cellam,fruges,argẽ-
tum,cenſus,& quicquid rerum poſſidebat Eccleſia , gubernarẽt
ac diſpenſarẽt,Epiſcopo ſacræ tantũ lectioni vacãte,circa gregis
cuſtodiã & ſalutẽ duntaxat attento. Atqui modò noſtri menſas,
nec eas viduarũ vel pauperum , ſed ſuas anteponunt verbo , pro
Epiſcopis οἰκονόμοι facti in Eccleſia, aut verius οἰκοφθόροι. Eſt vbi
curam animarum habere duntaxat hi cenſentur, qui parochiis
præſunt : quas ipſi per ſe vel ſuos miniſtros,ac temporarios vica-
rios regunt. Curam vtranque ita (vt prædictum eſt) explicat
Ioan.22.in fin.extra. Execrabilis. Hæc poſterior ſola inter noſtra-
tes vulgò nomen curæ obtinuit (vt puto) per antonomaſiam
quandam à ſpiritali populi cura & ſolicitudine , quam indebita
ſacramentorum eccleſiaſticorum adminiſtratione peculiariter
ſacerdos proprius gerit , de qua celebratur illud Innocentij ter-
tij elogium , *in concilio generali.* Regimen animarum , *c.penult. de
ætat.& qualit.ordi.*Gloſſ.eſt ad verbum,impendant , *Clem.2.de ſe-
pul.* ſigna ſingulariter docens , quibus id beneficij genus ab a-
liis dignoſcatur. Qui nunc curati ſacerdotes vocantur , Curio-
nes latinè melius dicerentur : & Curiæ ſunt vicinitates ſub eo-
dem curione conſtitutæ : & Curiales ſunt,qui vulgò parochiani
dicuntur,hæc Budæus : cui ſummo & incomparabili viro bonas
ſuas literas omnes Gallia debet:ex quarum duntaxat literarum
ſtudiis,iuris facultas cenſetur. Cæterùm tam ambitiosè legulei
ſumus,vt nobis, ſicuti eſt apud Martialem, in nulla pagina Lati-
nè loqui fas ſit.Statutum hoc generaliter accipe : ſiue quis in fo-
ro pœnitentiali animarum curam habeat, *c.12.de pœnit.* ſiue alte-
79 ro modo in Eccleſia. † Illa, voluntaria cura, contentioſa hæc
dicitur à Laud. *Clem.1.de præbend.*inſtar voluntariæ & contentio-
ſæ cuiuſdã iuriſdictionis, quam coactiuam dicunt aliqui. Con-
cilij verba dicunt,

Si prius tale beneficium habebat.

Quum quod de vno negatur, conſeqventi intellectu de quo-
libet alio permittatur, *can.qualis.25.diſtin.* colligendum hinc eſt,
quod ſi aliud à nouo diuerſum habebat, hoc nonũ adueniẽs ſine
pœna recipere poteſt,exempli gratia, Pręb̧endarius ſimplex cu-
ram , vel decanatũ,vel archidiaconatum,quod Eccleſiæ conſue-
tudo,& etiã nonnullorũ ſtatuta excuſant : nec ius reſiſtit , etiam
80 ſi poſtulet vtrunque reſidentiam. † Magis & hoc dicendum in
duobus ſimplicibus beneficiis, vt ſecundo recepto , non conti-
nuò primum amittatur.Ex eo enim quòd lex vetat quempiam curas
duas recipere , vt alia licitè poſſit,cõceſſiſſe videtur, *arg.l.quũ præ-
tor.ff.de iud.* Prætereà,quum perdere beneficium ſit pœna, non
eſt hæc imponenda,niſi ius exprimat quòd imponatur,ad hunc
modum ratiocinatur , *gloſſ.c.vlt.infra de iur.patro.* vnde annotant,
quod niſi ſpecialiter iure caueatur,ipſo facto nũquàm pœna ve-
nit irroganda,quod Archiepiſcopus Panorm. *hic,& in cap.vlt.ſu-
prà tit.proximo.& in §.qui vero.* ſequitur ex autoritate Ioan. Andr.
Cardi.Flor.Petri Anch.& omnibus his vetuſtioris Oldrad. Glo.
aliquot noſtræ conueniunt,de quibus *infra.* Huius ergo conſti-
tutionis pœna nequaquàm in ſimplicibus beneficiis obtinet.
Non ſunt ampliãdæ pœnæ, ſed interpretatione legum mollien-
dæ. † Vtrunq; tamen quamuis recipere poſſit,retinere non po- 81
teſt,maximè ſi ſit adſtrictum perpetuæ poſſeſſoris ſui præſentiæ:
tunc eligat alterum ſibi. Nam iure cõmuni vetatur etiam bene-
ficiorũ ſimpliciũ pluralitas, *c.referente,ſup.eo.* Quòd ſi recepta Ec-
cleſiæ cuiuſpiã conſuetudine,præbenda reſidentiam non exigat
aſſiduã:canonico licet habere cum præbenda parochiam , & ita
Panor. ſæpiſſimè ſcripſit, & probat *infra eod.in c.expoſuiſti.* eoque
iure vtimur. Sed ex facto quæritur : Habeo præbendam cui pa-
rochia annexa eſt:num mihi nouam licet curam recipere?quod
Innocen. & Hoſtien. opinantur *in c.extirpanda. §.qui verò , infrà
eod.*& hoc verum puto, per *cap.ſuper eodem.de præbend.in 6.* quan-
doquidem parochia vnita præbendæ ſuppreſſa eſt , & ſimplex
beneficium cenſetur : cuius quidem prælatus eſt proprietate,
ſiue habitu ipſe canonicus , habens in ea vicarium perpetuum,
qui ſuo ipſius nomine præeſt Eccleſiæ : in quo vno ius & exer-
citium curæ conſiſtit , quam in foro pœnitentiali canonicus ibi
exercere non poſſet : ſic & re vendicatio , & actiones omnes ad
vicarium ſpectant , qui per omnia rectoribus ipſis æquiparatur,
in Clement.de offic.vicar. Occurrit & aliud: † Curam iam habeo 82
(finge) contentioſam, vt habet officialis Epiſcopi, cuius eſt or-
dinaria iuriſdictio, *(cap.2.de offic.vicar.in 6.)* cui tanquàm in di-
gnitate conſtituto delegari cauſæ poſſunt *(Clemen.2. de reſcript.)*
hac ne cõſtitutione teneor, ita vt nouam nullam curam recipe-
re valeam?quæ procedit & in foraneis officialibus quęſtio,iuriſ-
dictionem exercentibus ſpiritalem. Si nil aliud obſtet, omnes
quidem poſſunt vnà cum talibus officiis parochiarum rectores
fieri, & quaſque dignitates eccleſiaſticas gerere:& contra, crea-
tus Epiſcopi vicarius non cadit à dignitate,priſtinove beneficio.
Ioan. And. *c.penult.de offi.leg.in 6.* ſunt illa temporaria,hic de per-
petuis officiis ac beneficiis loquimur. Proditum hoc inuenies
à Laud. gloſſ. *prioratus. & in gloſſ.perpetuos. extrau.:g. Execrabilis* , &
à Panor. *hic.* † Quærunt & de reſidentia in beneficio facienda: 83
omnes ne ad hanc obligantur beneficiatij?Expedita quæſtio eſt
in rubric.de clericis non reſidentibus in eccleſia vel præbenda , cuius epi-
tome eſt, ipſe per ſe beneficiarius,& non per vicarium beneficio
deſeruire debet. Quando magnum graueque negotium alicui
demandatum eſt , non poteſt hoc alteri delegare faciendum,
(in fin.c.vlt de offi.deleg.) ſed nihil eſt animarum cura neque gra-
uius neque excellentius in Eccleſia Dei, *(c.quum ſit.de ata.& qual.
præf.)* ergo non debet hac in re adminiſtranda vicarius ſubſti-
tui. Aliud item eſt in Eccleſia reſidere,aliud Eccleſiæ deſeruire,
*c.vnica.de cler.non reſid.in 6.*quorſum mihi deſidis,& pinguis ven-
tris præſentia? non reſidet is ex legis mente , Ceſſat hic illa iuris
regula,qui per alium facit , perinde eſt, ac ſi per ſeipſum face-
ret. † Vt enim in bello gerendo vicarij dari non ſolent : ita nec 84
in beneficiis adminiſtrandis & curandis. Illud abhorrent du-
ces:hoc noſtri canones. Legitur Antoninum Pium Rom. Im-
peratorem & ſummum Pontificem , ſacrificium nunquàm vl-
lum feciſſe per vicarium ,niſi quum æger fuiſſet. Qui exercitum
ac præſidium deſerit, qui extra caſtra per prolixum tempus eua-
gatur,eſt deſertor, *l.3.§.deſertor.ff.de re milit.* Ad prophanæ mili-
tiæ ſimilitudinem , quiſquis non manet aſſiduus in beneficio ſi-
bi aſſignato,ſed ab illo recedit,eccleſiaſticę militiæ deſertor no-
minatur *in can.placuit.21.quæſt.2.* nobis igitur in ſtatione & manẽ-
dum eſt,& militandum, *c.3.de cler.non reſid.* De quibuſcunque di-
gnitatib. Eccleſiæ, *text.eſt in can.peruenit. & ſeq.7.q.1.c.2.c. ex parte,
tit.proximè præcedenti.* De præbendis & canonicatibus, *in c.penul.
eiuſdem tit.* De leuioribus ac ſimplicibus beneficiis,vel ſolido-
rum ao.iubetur *in c.conquerente.eo.* De parochia, *in c.extirpanda.§.
qui verò infra hoc tit.* vbi annotatur quod Parochus agere paro-
chum debet,alioqui parum conſulto,parochia pellitur. Id eſt,
in parochia qui non reſidet, & reſidere poteſt,hoc ipſo, concilij
autoritate,priuatus eſt illa:nec aliam ſequi ſententiam priuatio-
nis oportet : hoc tantùm iudex arbitrabitur (etiam citatione aut
monitione nulla præcedente , ſi legitimè tamen aliæ proba-
tiones adſint) an reſidendi facultas,necne fuerit.Officium enim
omi-

Digitized by Google

omiſiſſe videris, quum tempus præterit, quo facere commodè
quicquã potuiſti, aut debuiſti, & nõ feciſti: hoc pacto delinqui-
mus in omittendo, quæ Barr. traditio ſcitu admodum digna eſt,
l. in cognition. ff. ad ſenatuſcon. Sylla. ius igitur commune eſt, quod-
cunq; beneficiũ exigere beneficiarij ſeu prælati ſui præſentiam:
Cuius tres afferri poſſunt rationes. Paſtor in paſcuis & caula cũ
ouibus ſuis non reſidẽs, nõ poteſt ſibi commiſſi gregis habitum,
& formam cognoſcere. Iam igitur ipſius Chriſti ſententia nõ eſt
paſtor. *Prouer.* 27. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſq;
85 greges conſidera. † Oues autem noſcere & paſcere, eſt creden-
tes ne deficiant, cõfortare: terrena ſubſidia, ſi neceſſe eſt, ſubdi-
tis prouidere: exẽpla virtutum præbere: fidei aduerſariis obſiſte-
re peccantes corrigere: quæ qui non præſtat omnia, paſtor non
eſt. Secũdò, in beneficiis demandãdis eligitur pſonæ fides & in-
duſtria: ergo per ſe gerere debet, *d. c. ſi. de offi. deleg.* propius ad ma-
teriam, *int. in con. eod. in 6.* Tertiò, beneficium datur propter offi-
cium: ergo ſi officium omittitur, beneficiũ amittitur, *c. vlt. de re-
ſcript. in 6.* ad eccleſiaſtica igitur beneficia duntaxat aſſumantur
ij, qui per ſe Deo & eccleſiis velint, & valeãt aſſiduè gratum im-
pendere famulatum, *c. ſeq.* † Hanc tamẽ interpretare ex bono &
86 æquo reſidentiam: & accipe ciuili modo verba. Nam, ſicuti reſi-
det in domo, qui tamẽ ad tempus recedit, *l. ſi quis ita legauerit. ff. de
condi. & demonſt.* ita hic nõ omne tẽporis momentũ exigitur. Ab-
ſentiæ cauſa probabilis eſſe poteſt. Collegit Hoſt. duodecim, ex-
ponens dictũ §. *qui verò.* quæ poſſunt omnes in vnã componi, ſi
diuini cultus maieſtas, ad quam oĩa referenda ſunt, abſentia tali
non lædatur: Tum vel eccleſiæ ſola conſuetudo (vt de cæteris
taceã cauſis) abſentes nos a beneficiis noſtris excuſat, quod an-
notant *in d. c. 3. de cleri. non reſiden. & c. conquerente.* Multa iſtiuſmo-
di (quòd moneam ſemel pietate religioſum, & moribus caſtum
lectorem) dicuntur à nobis, & diſtinguuntur in ſcholis, ſed cre-
dere omnia vide ne non ſit neceſſe: præſertim quum de rerum
eccleſiaſticarum & beneficiorum adminiſtratione ſermo eſt, in
quibus noſtri frequenter aſtruunt non comperta ſed ſua: verun-
tamen non ex Bonifacij cuiuſpiam, Clementis, aut ſcholarum
placitis ſolis officia itaque clericorum & beneficiorum tracta-
87 tus colligere oportet, † ſed ea Apoſtolis, Auguſtino, Hierony-
mo, cæteriſque ſacræ lectionis Doctoribus, & conciliis Patrum
ſunt illa ſumenda. Quam quiſque igitur nactus erit in hęredita-
te Domini ſortem, in hac permaneat, hanc ornet, agendæ rei,
quàm augendæ ſtudioſior. Si nouum quid ambitioſus quæſierit,
prius amittit, vt ſequitur in edicto,

Eo ſit, ipſe iure, priuatus:

Id eſt, ſtatim atque beneficium ſecundum receperit, primum
perdit. Spiritualis pœna eſt officio vel beneficio Eccleſiæ priua-
88 ri, *can. Non imputantur. 1. q. 4.* qua plectuntur hic ambitioſi. † Latæ
iam ſententiæ canon eſt, ita vt nullo ſit hic opus adminiculo iu-
dicis, hominisve alicuius facto, executorem quærit, non iudicẽ,
quæ propria vis eſt huius orationis. Ipſo iure, illique ſynonimæ,
ipſo facto, vel, hoc ipſo, in lege, ſtatuto vel reſcripto poſit, *c. 1. de
reſcript. in 6.* Dicunt hãc impoſi pœnam, ſi lex verbis vtatur præ-
teriti temporis, Baldus *in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſan. Eccle.* Im-
ponitur & per huiuſmodi verba, Careat amittat, priuetur, & ſi-
milia, ad quæ omni in loco ſubaudiunt, ipſo iure, ipſo facto, ta-
metſi lex hoc non exprimat, *glo. ad verbum, Priuatum. d. §. qui verò.
in l. prouidendum. ad verbum, careat foro. C. de poſtul.* & innumeratæ
aliæ. Quamuis autem impoſita ipſo iure pœna, non requiratur
alia ſententia, facti tamen probatio exigitur, eſtque neceſſaria
iudicis declaratio circa delicti perpetrationem, *can. eorum. 11. q. 3.*
nemo enim qui notoriè deliquit, ante puniendus eſt, quàm de-
89 liquiſſe pronuncietur. Bart. *l. eius qui. & l. hominę. de iudi.* † Nunc
protinùs à beneficiorũ captatoribus Romam curritur, vel ad a-
lias collatores, idq; malo more. Ipſo facto multa mox iudican-
tur, *cano. exiſtimans. 11. q. 3.* potiſſimùm in beneficijs, eligẽdo quis
vnum incompatibile, videtur altero ceſſiſſe, vt hic probatur.
Etenim electio vnius vim habet repudiationis ac refutationis
alterius, *l. ſi is qui Stichum. ff. de procur. cap. vt quis duas. de elect. in 6.*
Nam contrauenire licet: nam, quandocunque pœna eſt appoſi-
ta ipſo iure, non poteſt mora purgari. Domi. *in c. cupientes. §. quòd
ſi per 20. de elect. in 6.* Et quando pœna imponitur ipſo facto, non
habet locum pœnitentia, ſecundùm *gloſſ. ſingu. in Clemen. ne in a-
gro. §. quia verò. de ſtat. monach. ad verb. ipſo facto.* Procedit autem
hæc priuationis pœna ſolummodò contra ipſum recipientem,
vt ipſe ſiue velit, ſiue nolit, amittat prius, poſteriore recepto. Ab
illo tamen qui dederat, ex cauſa retineri poteſt inuitus in priore
beneficio, ſed & hunc prior Eccleſia ceu ſpoliata repet. *gloſſ. eſt
commendabilis. 21. quæſt. 2. cano. 3.* Doctores *hic.* Conſequenter in
lege ſcriptum eſt:

*Et ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio
ſpolietur.*

Vetus eſt vulgi prouerbiũ, Qui duos inſectatur lepores, neu-
trum capit: hic pariter ambo qui contendit habere beneficia, v-
troque fruſtratur, *cap. 3. de tranſlat. epiſ.* ſed quid eſt hic, contende-
rit? Opinio non vna quondã fuit interpretum. Dixerunt aliqui
verbũ hoc eſſe iudiciale, & eſſe contentionem in iudicio, & fori
altercationibus, exponebantque, contenderit, id eſt, à prælato
monitus vt priore beneficio cedere, adhuc tamẽ illud in iure li-
tem conteſtãs retinere voluerit, quaſi hoc liceret. Indubitatum
† eſt contendendi verbum ad tribunalia pertinere, vt qui inter- 90
dicto, actione ve aliqua experitur, contendere dicatur: vnde &
contentioſa iuriſdictio legitur apud Martianum, *l. 2. ff. de offi. pro-
conſ. & leg.* Præterquàm, quod ipſa conuenit huic opinioni verbi
ſignificatio, magna inſuper ratione nititur: Nam tametſi fortè
concilij verba non patiantur, tamen æquum eſt concilij pœnam
ſic moderari, vt ita demùm cõmittatur, ſi, iudicio accepto, per-
tinaciter ſibi quis beneficium primum defenderit, quod in ſimi-
li Paulus reſpõdit *in l. amplius ff. rem rat. hab. l. quamuis. de in ius voc.*
Quid enim ſi indultum ſibi eſt, vt duo ſimul habeat? aut cõceſ-
ſum eſt vnum beneficiorum ad tempus? aut ſi commẽdatum al-
terum habet? Proculdubio in eum, cauſa non cognita, malè iu-
dicium reddetur. Audiendus eſt igitur, quamuis hoc Põtifex le-
gi non adiciat. Interim autem, dum per ſententiam ſpolietur,
fruetur prioris beneficij rebus. Alij contra, concilij verbis inhæ-
rentes ad ſecundi receptionẽ mox alterum vacare dicunt, & eſſe
contẽtionem in ſola facti poſſeſſione, eumq; furtum facere, qui
fructus percipiat eccleſiæ prioris, inobediens canoni. Verbum,
ſpolietur, ſecundùm ea quæ proximè diximus, valdè huic ſuffra-
gatur ſententiæ, oſtendit enim ipſo iure priuatum, de quo verbo
notat Anto. *in c. fin. ſup. de poſtulan.* quod non ad iuris priuationẽ,
ſed ad facti poſſeſſionem auferendam refertur. & Hoſtien. *in c.
ex tua. ad verb. ſpoliari. de cleri. non reſiden.* Equidem credo quod ſu-
prà eſt *in cap. cum non ignores.* hoc ſenſu capiendum (puta quod)
non videtur eligentium voluntate ad nouum beneficium ele-
ctus is, qui iam aliud habebat, quod retinere contendit (ipſo
facto videlicet (propterea diſſentire poſſunt electores, & iuſtam
contradicendi cauſam ſemper habent. Controuerſiam hanc
diremit Ioannes. 22. *in extrauag. Execrabilis.* inter alia prouidè ſta-
tuens, † vt ilicò, abſque moræ diſpendio, ab vltimo cepto, reci- 91
piens teneatur & verbo & facto corã ordinario primum dimit-
tere ſine fraude, idque ſub teſtimonio publico, quod ſi non fe-
cerit, & hoc & illud, id eſt, primo & ſecũdo, habito & ambito be-
neficio priuatus eſt ipſo iure: vtraq; redditur inhabilis ad ordi-
nes ſacros, & eccleſiaſtica quæcunque beneficia ampliùs obti-
nenda. §. *qui verò.* Teſtimonium publicum accipio cum Geſſe-
lino ſeu teſtium, ſeu ſcripturæ teſtimonium: etenim par vtriuſ-
que fides eſt, hoc tamen tutiùs, quàm illud. Sunt hæc prædi-
cta firma in tantum, & rata, vt ſi cui iam (quod ſuprà dixi) per di-
ſpenſationem obtinendi duo beneficia tertium conferatur, hu-
ius adepta pacifica poſſeſſione, mox duo prima, qualiacunque,
vacent, *cap. non poteſt. hoc titu. in 6 & Clemen. 3. eodem.* ſemper enim
ad duo prima refertur diſpenſatio, atque his impletur niſi aliis
fortè verbis concipiatur, vt quia (fingamus) diſpenſatum eſt ſu-
per duobus quibuſcunque, & quandocunque habendis: tunc,
quod ordine ſecundum fuit, efficietur primum, & tertium ſu-
perueniens erit ſecundum: primum ſolum vacabit, quam ſen-
tentiam Zabarel. *in d. Clemen.* ſcribit, & mihi non inarguta vide-
tur, per *l. ſi duas. ff. de excuſ. tuto.* Deinde concilio cauetur.

*Is quoque, ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt
receptionem alterius, liberè conferat, cui meritò
viderit conferendum.*

Parochias in ſuſpenſo ſine presbytero manere diutiùs, æquè
eſt improbatum priſcorum ſanctionib. vt Romanis legib. abſq;
tutore viuere minores. Quum igitur per adeptionem ſecundi
beneficij mox prius vacare, concilium voluerit, iubet etiam vt
huic ſine mora rector quæratur ab eo, qui deſerto prouidere de-
bet. At hic forſitan ſcire voles, cuius hoc ſit munus? de Papa
non diſputo, qui generalis eſſe vult ordinarius, & concurrere

cum

cum inferioribus in beneficiorum collatione: quos &(ait) donatione præuenire poteſt: necdum Papa ſolus, ſed ab huius etiā latere legatus, *c. ſi à ſede. de præb. in 6. c. 1. de offi. leg.* Non congruit iſta nimis inſolēs alienæ ditionis vſurpatio cum piis ac modeſtis veterum patrum ſanctionibus. Si ſua non ſeruatur vnicuiq; iuriſdictio (ſcribit Gregorius magnus ad legatum ſuum) quid aliud agitur, niſi vt per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur? *can. peruenit. 11. quæſt. 1.* quæ ratio mouit Innoc. tertium *in fin. c. Bone. 2. de poſtul.* ſupra tunc (ait idem Gregorius) mādata cœleſtia gerimus efficacius, ſi noſtra cum fratribus onera partiamur, *c. mandata. de præſumpt.* † Equidem vellem Pontifi-
92 cem non ita paſſim cum ſuis legatis hac vti tāta poteſtate, quod nec decet. Literis, doctrina, virtutibus, ac pietate cæteros antecedat Epiſcopos, nō prærepta beneficiorum collatione, ſua ſingulis diſpenſanda relinquat, qui quo propius, eò melius omnia norunt. Quondam noluit Aphricana eccleſia clericos ſuos iudicari per Romanum Pontificem, vel alium à ſuæ ſanctitatis latere miſſum, ſed negotia quæcunq; in ſuis locis finienda, quod vniuerſale concilium Carthaginis ſcripſit ad Papam Cæleſtinum vrbi Romæ Epiſcopum, anno imperantis Honorij cum Theodoſio. 15. Profectò, ſuarū διοικήσεων beneficia non tuliſſent ab eodem cōferri, vel ſibi ſubiectos eximi, quod planè eſt omnis virtutis & eccleſiaſticæ diſciplinæ neruos incidere. Sed propoſitum alterius loci nodum nunc vnica diſſoluo concluſiuncula.
93 † Beneficiorum omnium per diœceſim curam aliquam habentium collatio, ordinatio, inſtitutio, ad ſolū pertinet Epiſcopum de iure *can. omnes baſilicæ. can. nullus. 16. q. 7. quod ibi* per Archidiac.
94 pluribus agitatur *c. conſtitutum. de relig. domib. c. 2. de c. monach.* † cumque hoc ad Eccleſiæ ſtatum pertineat vniuerſalem, ordinemq; tabernaculi, nec à collegiis ſubrogandorum ſuorū Pontificum, nec à prælatis conferendorum ſacerdotium ius ad alium quæuis Papa transferre poſſet, deque illo paciſci vel conuenire, quod contrà vi fit, Eccleſia ſuffert (vti & patronos. *cap. 3. de iurepatro.*) cuius arma prima ſunt preces & præcepta: quibus quod aduerſum eſt, etſi malo tanto benè frui ſibi videantur hic ambitioſi, in cœlo tamen vacuum eſt, & omni virtute caſſum. Cæſari ius eſſe non poteſt in Dei templum, ait Ambroſius *de Baſil. tradend.* Annotat Archiepiſcopus Panorm. *in c. cum olim. de maio. & obed.* ſpecialiter hoc eſſe iuriſdictionis epiſcopalis, quod indubitātèr verum eſt, niſi ius aliquod ſingulare, vel conſuetudo poteſtatem eandē prælatis inferiorib. demandarit, aut Epiſcopis abſtulerit, *c. 6. de his quæ fiunt à prælat.* &c. is autē quiſquis ſit, Epiſcopus, Abbas, Archidiaconus, aliusve ordinarius (nam ordinariū dico, qui iure ſuo conferre poteſt) vacans illud primum beneficium,

Liberè conferat.

Ioan. Andr. *in cap. licet Epiſcopm. in 6. hoc titu.* ait iſtud, Liberè conferat, ibidem dici, de iure conferre: citatque conuenientia multa in hunc ſenſum iura, quod perinde eſt, ac ſi dicatur, ſine obſtaculo aliquo conferat, omni metu ac trepidatione poſita conferat, nec formidet inualidam fore collationem ſuam, quæ
95 fit authoritate concilij. † Ergo repugnante, immò, ne vocato quidem, monito, aut citato priore beneficiario, nec expectata ſuperioris fortè prælati ſententia vel permiſſione, collatio fieri poteſt, factaq; tenet: huic alterius occupatione, vel detentione nihil obſtante. Nam, qui poteſt inuitis alienare, multò magis & ignorantibus & abſentibus poteſt, *l. qui poteſt. ff. de regul. iur.* Et generaliter verum eſt, quod res noſtras, ac iura noſtra poſſumus alteri liberè conferre, & ſi temporalia ſunt, vendere, aut alio quocunque modo in quoſuis transferre, licèt extraneus aliquis illa de facto poſſideat, *C. de hered. vel act. vend. per totum. l. qui tabernas. ff. de contrah. empt.* dummodò à contractibus & perſonis prohibitis abſtineamus. Debet inſuper & liberaliter conferre, quod innuunt verba ſequentia,

Cui meritò viderit conferendum.

In hoc autē liberalitas eſſe dicitur, quod ex multis eligit vnū, in quem beneficiū conferat, aliis hominem præponens. Hac ratione beneficia dicuntur cadere in munificentiam collatoris, prout annotatur *in c. auaritiæ. ſuprà eodem.* Conſentiunt ſupradi-
96 cta de beneuola & ſpontanea voluntate. † Itaque, prælatus conferre cogitur, alioqui plectitur, vt hic ſtatutum vides. Non tamen huiuſmodi coactio (quæ nullo præcedente pacto, nulla vel promiſſione, vel conditione implexa eſt) libertatem liberalitatemve perimit, nihilo magis, nam ſi qui lege vel conſuetudine compellerentur vnum quem vellent ex certo genere perſonarum eligere, verbi gratia, nobilem duntaxat, *c. venerabilis. infrà eodem.* vel quempiam ex alterius Eccleſiæ collegio, *c. dilectus. ſup. de conſu. c. Abbate. de verb. ſignifi.* velut etiam iure collator aſtringitur honeſtos & benè meritos ciues extraneis præponere, nam cùm reperitur idoneus in propria ciuitate, nō eſt ex aliena diœceſi paſtor eligendus, *can. nullus inuitis. 61. diſt.* quem canonem de quibuſuis intelligi debere beneficiis Archiepiſc. Panorm. aſtruit *in c. 5. de inſtit.* quod & lex ciuilis iubet, in Eccleſiis videlicet eos duntaxat ordinari clericos, qui ex eo loco ſunt vbi eccleſia conſtituta eſt, *l. in eccleſiis. C. de epiſc. & cleri.* quandoquidem notus eſſe debet, quiſquis beneficio præficitur, *c. in Lateranenſi. inf. eo. tit.* Valent huiuſmodi electiones ac ordinationes, & liberæ liberaleſq; cenſentur, quæ non ad vnum quendam, ſed ad vnum ex quibuſdam ſunt aſtrictæ. Nam liberalitatis eſt, non quia datur, ſed quia eligitur: poterat enim & alterius electione præcepto ſatisfieri, quod à noſtris copioſius traditur, *in c. licet. & c. cum terra. ſupra de elect.* diſputatur à Baldo in quadam quæſtione, cuius initium eſt, Ad honorem, vbi agit de electione Vrbani Papæ ſexti, quæ allegabatur per impreſſionem facta, vi Romanis inſtātibus vt Pontifex creatur è natione tantùm Italica.

Poſt receptionem alterius.

Bonifacius octauus noua ſua conſtitutione decretum hoc ita eſt interpretatus, vt cōferre quidem liceat prius beneficium ſtatim poſt acceptam placitamque ſecundi collationem. Veruntamen in illius prioris poſſeſſionem corporalem induci nemo debet, niſi monito vocatoque ipſius poſſeſſore. quid enim ſi ius ei competit retinendi? *d. c. licet Epiſcopm.* Si de ſuo aliquid expendit in vtilitatē prioris eccleſiæ, poteſt illius vti retentione dum ſibi ſatisfiat, & expenſæ refundantur. hanc Vincentij ſententiam *in c. dudum. ſup. de elect.* referunt hic, & ſequuntur omnes: allegant in probationem, 12. *q. 4. can. 2.* ſed non minus adiouat opinionem, *c. ſi tibi conceſſo. hoc tit. in 6.* vbi, ante fructuū ſecundi beneficij perceptionem, prius minimè vacat. Inſuper, nullus eſt à ſua poſſeſſione deiiciendus, etiam ſi iuſtam nullam tenendi cauſam habeat, niſi ante citatus & conuictus, *l. fina. C. de rei vendi.* Aget igitur is cui collatum eſt, vt ſibi tradatur poſſeſſio, qua in cauſa procedetur ſummariè audito poſſeſſore. Ioan. And. Dicta hæc volo ad explicationem literæ. Ioannis enim vigeſimiſecundi conſtitutione aliter iam viuitur, vt ſuprà docui.

Quoniam verò, qui ſcit, & patitur delinquere, nec prohibet, cùm prohibere poſſit, vti reus delicti plectendus venit, *l. 2. & duabus ſequen. ff. de noxa. act.* Ideo ſubditur hic

Et ſi vltra ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alios (ſecundùm Lateranenſis Concilij ſtatutum) eius collatio deuoluatur: verùm etiam tantùm de ſuis cogatur prouentibus in vtilitatem Eccleſiæ (cuius eſt illud beneficium) aſſignare quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum.

In illo Lateranenſi Concilio ſub Alexandro tertio, de quo ſuprà, ſtatutum legimus, vt qualiacunque vacātia in Eccleſia beneficia intra ſex menſes conferantur ab eo, cui ius eſt cōferendi datū, quod ſi facere negligat, hæc poteſtas in alium transfertur, *c. 2. de conceſſ. preben.* Viſa tum eſt hęc illis patribus ſufficiens negligentiæ punitio, qua minimè contentus Innocentius tertius addidit vltra, Vt qui beneficiū vacās quomodo hic dicitur, ab alio tantū poſſeſſum, mox dum vacare ſciuit, nō contulit: de ſuo tantum tribuat Eccleſiæ vacanti, quantum fuerit ab iniuſto beneficij poſſeſſore perceptum, vt is quem maior ſequitur culpa, maiori plectatur vindicta, *can. quia ſanctitas. 50. diſtin.* itaque vt priorem pœnam fugiat, ante præſcriptos menſes beneficium conferens, certè poſteriorem hanc vitare non poterit, ſi non iſtud ſtatim conferat. Verba legis diſpiciamus.

Si vltra ſex menſes.

Numerandos à ſecundi beneficij adeptione, corporaliq; receptione: Nō aliàs tēpus hoc cedit collatori, quod ex iam dictis
abundè paret. † Eſtq; hoc ſemeſtre tempus ita computandum, 97
non vt medium conficiat annum, ſed vt in ſingulis menſibus vnus & triginta dies numerentur, quæ fuit Hoſt. opinio *in cap. licet. de ſuppl. neg. præl.* quam ſententiam, quia habet rationem, probo, & expreſſa eſt in re non abſimili, *in l. 2. & fin. C. de temp. appell.* Vltra tres menſes, ſcriptum eſt in *ſuprà* citato conciliorum loco, quæ

Digitized by Google

quæ non eſt mala lectio, tam diuturnum canonum contemptum non ferens in ordinario collatore, dum alius interim non ſua diripit, & vorat.

Conferre diſtulerit,

Qui neſcit, quid ſit id quod facere debet, facere non differt, nec in mora eſt, *l. annus ff. de calum.* non ergo à tempore vacationis beneficij, ſed à tempore cognitionis cedere ſex hi menſes incipiunt. quod quidem *cap. 5.* definitum eſt *inf. de conceſſio. præbend.* Ordinarius verò, ignoret an ſciat vacationem, repoſitum hoc eſt in arbitrio iudicis, qui conſiderata beneficij qualitate, & quantitate, & locorum diſtantia, & fama etiam, pronunciabit verum verum, aut verò ſimilius. hæc Hoſtienſi placuerunt *in c. ex parte. ad verbum, recurrerunt. illo tit. de conceſſio. præben.* Ita moram Martianus examinari debere tradidit, *in l. mora. ff. de vſuris.*

Non ſolùm ad alios eius collatio deuoluatur:

88 Ad quos? Prolixa † quæſtio, & à canoniſtis verboſiſſimè tractata *in c. 2. de conceſſ. præben. c. bona. 1. in fi. c. cum in cunctis. c. ne pro defectu. ſup. de elect. & eod. tit. c. quanquam. in 6. cap. licet. ac per totum penè tit. ſup. de ſupp. neg. præl. Clem. quia regulares. eod. tit. Clemen. 5. de præbend.* Mure meo, ſeruiam materiæ, non indulgebo, & ſequar non quò inuitat, ſed quò ducit illa, ſatis habẽs indicaſſe fontes, vnde pleniùs haurias. Dico igitur hoc caſu collationem deuolui ad alios, id eſt, ad ſuperiorem, vel ad capitulum. Delinquentis enim collatoris vices ſuperior ſupplet: delinquit autem, qui ſcienter indigno, nec idoneo beneficium cõfert, *d. c. quanquàm.* ſed negligenti Epiſcopo ſuccedit capitulum, *c. 2. de conceſſio. præben.* quæ iure ſpeciali introducta eſt deuolutio: neq; enim de Epiſcopo ad capitulum quicquam vnquàm deuoluitur, hoc niſi iure expreſſo caueatur, vt ſcribit Inno. *in c. quia diuerſitatem. de conceſſio. præben.* Huius verò deuolutionis fundamentum aſtruunt eſſe, magnam communionem quæ eſt inter Epiſcopum & ſuum capitulum: qua ceſſante, (puta) ſi capitulum exemptum eſſet, tunc non fieret deuolutio ab Epiſcopo ad capitulũ, nec è diuerſo, ſed ad proximum ſuperiorem, ſicut fieri contingit ob delictum conferentis. Omnium autem exemptorum proximus ſuperior eſt Papa, per *glo. traditur in can. nulla. 93. diſt. & in mercurialis* Ioan. Andr. *c. ſcienti. de regul. iur.* Quod ſi fortè Abbas quiſpiam non exemptus, aliusve prælatus Eccleſiæ conuentualis, aut collegialis conferre neglexerit, aut econtrariò, per alterius negligentiã poteſtas conferendi nequaquàm deuoluitur ad alterum, ſed ad Epiſcopum, in cuius agunt diœceſi, & hoc ſentiunt *in d. Clem. quia regulares.* quod & ſecuti ſunt Romanæ Rotæ iudices *deciſ. 277. in antiq.* Abbate tamen vel Priore à collatione beneficiorum ſuſpẽſo, ad priorem clauſtralem cum conſilio & conſenſu conuentus, vel maioris partis collatio beneficiorum deuoluitur, *Clem. ne in agris. §. Abbate. de ſtat. monach.* quæ nouam continet ordinationem. Omnem autem deuolutionem ſcias ipſo iure fieri, hoc eſt, non indigere alicuius hominis facto, ſed ſtatim conferendi poteſtas eripitur negligenti, aut delinquenti, & ad manus alterius defertur. Hic (ait Laud. *in d. Clem. 5.*) temporis momento ius operatur in talibus, transferens rem vnius in alium, nec purgari mora poteſt. Nam, collatione ad ſuperiorem deuoluta, facta poſt ab inferiore prælato collatio nulla eſt, *c. licet. c. fina. c. literas. de ſuppl. negl. præl.* Poſt pauca hæc, vt me ad propoſitum reducam: Vides collatorem negligentem debito tempore conferre beneficium vacans, tum illius conferendi poteſtate priuari, quæ ad alios deuoluitur. Cui pœnæ ſubiacent omnes indiſcriminatim conferendis beneficiis ſtatuta tempora non ſeruantes. In *ſequenti verſiculo ſpecialis*, altera punitio deſcribitur eius, qui contra iura quempiam patitur duobus incubare beneficiis, cùm vnum conferre debuerit. Hic non ſolùm propter trimeſtrem, ſemeſtremve moram (ſi tanta fuerit) ius amittit prouidẽdi beneficio, verumetiam ait canon,

Cogatur.

Qui vi metuve ad aliquid compellitur, is cogi dicitur. Cogitur etiã qui ciuiliter ac iure ordinario, iudiciſq; poteſtate com-
99 pulſus aliquid facit, ne ſemper hoc inuitum accipi poteſt: † nam & legitima coactio reperitur, procedens nonnunquàm iudiciorum ordine ſeruato, quandoque ex mero iudicis officio: Leges enim dum quempiam cogi mandant, nec modum coactionis exprimunt, hoc iudicis arbitrio relictum ſcripſit *In Speculo.* Durandus *de inſtr. edit. §. nec verò aliqua. verſi. quæritur autem.* Nec de vi tum quæri licet, quia iuris executio non habet iniuriam, ait Vlpianus *l. iniuriarũ. ff. de iniur.* puta, ſi quid magiſtratus aduerſus reſiſtentem violentiùs fecerit, nõn iniuriæ faciendæ cauſa videtur hoc facere, cùm iure publico vtatur, & imperium magiſtratuum neque vim neque metum continet vllum, non licet enim magiſtratibus aliquid per iniuriam facere, ſed tantùm iure licito cogere. Ea pone hic igitur, Cogatur, per Epiſcopũ, Metropolitam, aliumve ſuperiorem, cuius officium proponetur actionis loco. Sed & ipſi Eccleſiæ occupatæ dabitur actio, per quam cogatur

Tantum de ſuis prouentibus aſſignare,

Archiepiſcopus Panurmitanus vbiq; conſtans eſt in hac opinione, quòd beneficiarius nulla iuris ratione ſuos facit ex beneficio prouenientes fructus: neq; enim ſunt prælati vel clerici facultatum eccleſiaſticarum domini, ſed tantùm procuratores & adminiſtratores, *c. 2. de donat.* adeò, vt nec de his teſtari, hos donare, hinc à ſe ſuo noĩe contracta debita ſoluere ſit licitum, ſed habens inde quo veſtiatur, & operiatur, his cõtentus, quod ſupereſt, eccleſiæ ac pauperib. relinquat, *1. ad Corinth. 4.* diſpẽſatores vocantur, Græcè eſt, œconomi, qui adminiſtrãt quidem, ſed rem alienã, & rationẽ reddituri. Nefas igitur ſi diſpenſator publicus in ſuas ſuorumve delectationes cõuertat id quod Eccleſia mandauit adminiſtrandum, & ex viſceribus pauperum inutiles homines nec eccleſiæ neceſſarios paſcat. Quam (ni fallor) piã, ac religioſo dignam Doctore ſententiam multis & magnis rationibus, authoritatibusque proſequitur *in repetitione, c. cum eſſes. de teſtam.* Propterea docet hic annotandum gloſſam interpretãtem de ſuis, id eſt, de propriis prouentibus (puta) ex patrimonio, vel aliunde, non enim cuiuſquam propriæ ſunt, ſed communes Eccleſiæ facultates, *can. expedit. 12. quæſt. 1.* alioqui, ſi bona eccleſiaſtica huic eſſent obnoxia pœnæ, delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ redundaret, quod eſſe non debet, *c. delictum. de regul. iur.*
in 6. Cui conſequens eſt dicere, † quod propter beneficiarij de- 100
bita, fructus beneficij capi non debent, niſi fortè quos iam collegit, in vſum ſuum conuerſurus. Hoſti. *hic,* & glo. *in c. vlt. de offic. ord. lib. 6. quid ſi pauper eſt,* non aliunde proprium habẽs? Non ideo impune feret: increpandus enim & arguendus eſt, per moleſtias etiam corporales, dum peccati pœnam luat, *14. q. 6. can. 1.* ſemper autem ab auaro detentore beneficij, tanquàm à malæ fidei poſſeſſore percepti fructus exiguntur, *in fi. c. dilecto. ſupra hoc tit. in fin. c. cum dilectus. de iur. patro.* dico planè, quod quiſquis ad beneficiũ nõ habuit ingreſſum canonicum, debet reſtituere fructus quos inde percepit, nam cùm ſit velut intruſus, de improbitate commodum conſequi non debet, quod expreſſum penè videtur *in c. grauis. de reſtitu. ſpolia. ſupra,* & ſunt illi fructus Eccleſiæ reſtituẽdi, vnde & percepti, quod hic probatur. Plus dico ex authoritate
Hoſt. *in c. poſtulaſti. ſup. de reſcript.* † quantumcunque poſteà de- 101
tentor iniquus & iniuſtus diſpenſationem impetret, vt illa duo beneficia ſimul ſibi liceat habere, vel occupari poſteà canonicã collationem ſit aſſequutus, ſi tamen de perceptis fructibus nullam fecerit mentionem, manet ineligibilis ſemper & incapax, quia fur fuit & latro (ait) dum ad ſe non pertinentes fructus percepit. Et, culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. Itaq; cogatur tantùm de ſuis prouentibus aſſignare

In vtilitatem Eccleſiæ, cuius eſt illud beneficium,

Ea ſignificatione capitur eccleſia, vt & concio ſit Chriſtianorum, (*c. relatũ. 2. de teſt.* ab *ἐκκαλεῖν,* quod eſt euocare, vnde Eccleſia eſt euocata concio) & locum deſignet, in quem congregantur & cõueniunt ipſi Chriſtiani, & ſuas habent conciones, quæ trita eſt inter nos ſignificatio, ſicuti in illo celebri *titulo codicis Iuſtiniani, De ſacroſanctis eccleſiis. &. De his qui ad eccleſias confugiunt.* Beneficij verò nomine intelligas reditus, obuẽtiones, fructus illius eccleſiæ titulo attributos, quomodo hic beneficium poteſt dici actio? nihilo certè magis, quàm quòd munus appelletur ipſa donatio. Beneficium eſt à faciendo. Facimus ea propriè (aiunt Grammatici) quæ poſt opus remanẽt, vt ſtatua, ſed agimus, quæ poſt opus non remanent, vt ſaltatio, non eſt igitur Beneficium actio. Mulcta hæc non vſibus & lucro prælati quæritur, vt vides, *& in cano. de lapſis. 16. quæſt. 6.* ſed ad expenſas Eccleſiæ neceſſarias in ærarium publicum refertur, videlicet ad ſarta tecta, ornamentaque templorum, quodque eſt in canone, pro titulorum ac cœmeteriorum reſtaurationibus, *12. quæſt. 2. can. ſancimus. & can.*
quatuor. † Vetitum prælatis omnibus (ſi non magna cogat neceſ- 102
ſitas (ne horum, nec aliorum communium, quæ ſunt Eccleſiæ propria, quicquam attingat, qui ſecus dilapidator fecerit, nunquàm

quàm furti, aut latrocinij reus honore deiicitur, *cano. ſin. 10. q. 2.* Nihil hic de menſa vel diſco domini lego, quibus nunc extruendis minima eſt mulctatitij ratio, cùm perſæpè totius eccleſiæ ſuæ latrones vnà comedant patrimonia menſa. O ſacrariorum violatores & expilatores, quibus cœcis & ſurdis canitur, ac ludiiue hæc fabula, quare ſarta tecta non inſtauratis templis? nolite ergo ampliùs accipere pecuniam iuxta ordinem veſtrum, ſed ad inſtaurationem templi reddite eam, *4. Regum 12.* Suſcitaturus eſt vobis Dominus Iuadem aliquem, qui harpias arceat à gazophylacio. An illud adhuc Auguſtini verbum nimis quàm verum ignoratis? *Hoc tollit fiſcus quod non accipit Chriſtus can. Maiores. 16. q. 7.* quod,

Si genus humanum & mortalia temnitis arma:
At ſperate Deum memorem ſandi atq; neſandi.

Sed nolim diutiùs arare littus, (vnum oro, quod teb. teſtat egenis,) Succide Domine, ſteriles iſtas ficus, quæ nec foſſionibus, nec ſtercorationibus vllis fructificant, vt quid enim terram onerant? *Luca 13.* Verus mandatum eſt, vt qui ſacris neſciunt obedire canonibus, officio careant ſuſcepto. Eccleſiæ tantundem de ſuo reſtituere tenentur, qui, cùm poſſet, vacans beneficium ab alio occupatum conferre diſtulit.

Quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptū.

Extra omne dubium eſt, fructus quoſcunq; reddendos, qui peruenisſe probantur ad malæ fidei poſſeſſorem, ſiue ante litis conteſtationem, ſiue poſt percepti fuerint, *l. ſi fundum. l. certum. C. de rei vend.* quod & hoc locu iubetur. Non ſolùm autem perceptos fructus, ſed & qui percipi potuerunt, reddendos exiſtimo, hunc æquiparans violēto alienæ rei poſſeſſori, de quo *ind. c. grauis. de reſtit. ſpol.* Expone hic, Conſtiterit, id eſt, probatum, cōpertum, manifeſtū fuerit apud iudicem. Eſt enim hoc iudiciale verbum, vt ſubaudiatur omni in loco, conſtiterit, ſcilicet in iudicio legitimis documentis, & partibus præſentibus. Bet. *ine. 1. ſup. de in in eg reſti.* Quæſtionis eſt, quomodo probabitur aliquid, & quātum perceptum fuiſſe? Reſponde, quod hic agitur Eccleſiæ detentę nomine, per eius œconomū ſyndicum vel rectorem, *c. ſi de ſucceſſ. ab inteſt.* & agitur ad id quod intereſt ob alterius delictum, ſiquidem iniuſtus occupator Eccleſiæ delinquit, & pariter præ-
103 latus hoc patiens, fraudis criminiſq; ſocius eſſe conuicitur, †quo caſu percepta legitimè probantur per ſolum ipſius actoris iuramentum: hoc enim probationis genus in talibus ſufficiens iudicatur. *c. ſi. de his quæ vi metusve cauſa &c.* Geminarum parochiarum curas in eodem incompatibiles eſſe, mutuoq; ſe impedire concurſu prædicta ſatis oſtendunt, quod & in aliis obtinet eccleſiaſticis pleriſq; adminiſtrationibus, vt ſequens indicat verſus.

Hoc idem in perſonatibus eccleſiæ decernimus obſeruandū: addētes vt in eadem Eccleſia nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum.

104 † Beneficium curam animarum habens, ex iuris diſpoſitione aliud nullum ſimile ſecum patitur, ſiue ſit epiſcopatus, *(can. ſi quis Epiſcopus. 7. q. 1. de tranſlat. epiſc. per totum titu.)* ſiue dignitas alia minor: ſiue aliud quodcunque cum cura beneficium. Sed & omnis eccleſiaſtica dignitas, etiam ſine tali cura, impatiens eſt conſortis, quod hic præcedentibus patrum conſultis adiicitur.

Hoc idem in perſonatibus &c.

Alibi dicitur, quod idem de perſonatibus, quod de beneficiis curam animarum habentibus iudicium ſit habendum, *c. dudum. 2. de electio.* apparet hinc Perſonatū vt plurimum accipi pro ſimplici honore ac præeminentia in Eccleſia, ſine poteſtate aliqua in alios (id eſt, vt ſubditur) quæ curam nō habet animarum, qualem gerunt ædium cuſtos, ſactiſta, cantor, cancellarius, & huiuſmodi alij. Dignitas verò & hoc ſignificat, & etiam poteſtatem eccleſiaſticam: ſæpè eſt, vbi ſignificatione confunduntur iſta duo: hic non differunt. Iure conſtant iſta, Re ſcilicet incorporali, ne neſcias (vt alia beneficia omnia) ab actione eſſe ſeiuncta, neque enim dignitas, aut perſonatus eſt actio. Quod ſuprà monui, ſemper intellige dignitatem & perſonatum in Eccleſia, non ex miniſterio, verùm ſecundùm inſtitutionem & conſuetudinem Eccleſiæ. *ſuprà de conſuetu. c. cum olim.*

Addentes, vt in eadem Eccleſia

Neminem duabus in eccleſiis duas habere poſſe dignitates extra omne dubium eſt: cùm duobus in locis per naturam reſidere nequeamus, *§ loca. de verb. oblig. Inſtit.* nec duobus ſeruire, *can. acutius. 26. diſtin.* Dubitari poterat, an ſaltem in eadem Eccleſia liceat vnum aſſumi ad duos honores? cùm de non reſidentia cauſari nihil poſſimus. Vt nec in duabus, ita nec in vna licitum eſt, quod hic decretum videmus. Nam tametſi præſens ſit & ſemper reſidens, tamen non niſi vnicum officium implere poteſt, ſingula autem officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigunt perſonarum, *c. ad hæc. ſupra hoc tit.* immò dicunt hoc odioſius eſſe quàm illud. Annexa eſt præbendæ parochia, ſecundam parochiam recipere licet, quod ſi iam præbendam habens in Eccleſia aliqua dignitatem in eadem recipiat, cui ſit annexa præbenda altera, vacat ipſo iure prima. † Neque enim licet, etiam iure 105
annexionis, duas in eadem Eccleſia præbendas habere, *Clem. ſi. de præben.* nec alicuius conſuetudinis prætextu licet illas retinere, *c. 1. de tonſ. ne. in 6.* Vnde fit, vt ſuper duabus aſſequendis, vel dignitatibus impetrata diſpenſatio intelligatur in duabus diuerſis Eccleſijs, Ægidio hoc aſſerenti cōſentiunt vno ore omnes. Non ſola eſt reſidentia quæ noſtro huic edicto prohibitorio cauſam dederit, quam pleraq; beneficia non exigunt: aliæ rationes multæ ſunt, quarum vnaquæque ſola ſufficit.

Nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat.

Seu pares ſint, ſeu diſpares. † Nempè dignitatem dignitatē 106
cumulari iura vetant, *c. cum iamdudum. ſup.* quod ſi iam habenti perſonatum in Eccleſia, noua alia dignitas conferatur, quam recipiat: hoc ipſo prior vacat. Nam pœna præmiſſa de duobus beneficiis cum cura, hic intelligitur repetita in dignitatib. ſine cura, Bet. & cæteri. Nec obſtat, quod legum interpretatione pœnæ ſunt reſtringēdæ, nam cùm ſit expreſſa eadem horum omnium ratio, ius idem ſtatuendum eſt de omnibus in pœnis etiam atq; odio: vt de ſimilibus idem feratur iudicium, *l. non poſſunt. & ſeq. ff. de legib. cap. inter cæteras. de reſcript.* † Non obtinet hoc in Epiſco- 107
patu, per cuius adeptionem poſſeſſionemque nemo perdit ea quæ ante habebat beneficia, niſi conſecratus fuerit, aut tempus præterierit de conſecrandis Epiſcopis à canonibus definitum, *c. cum in cunctis. §. 1. de elect.* Diuerſitatis aſſignatur ratio per Innoc. quia verè non eſt Epiſcopus aliquis ante conſecrationem, *c. ad honorem. & c. niſi. de autho. & vſu pal.* in inferioribus verò ſtatim quis poſt collationem cenſetur Abbas, vel Archidiaconus.

Expedita eſt huiuſce cap. pars ſecunda: quæ tertia ſupereſt, ſic habet.

Cap. Tertium membrum.

Circa ſublimes tamen & literatas perſonas, quæ maioribus beneficijs ſunt honorandæ (cùm ratio poſtulauerit) poterit per ſedem Apoſtolicam diſpenſari.

DECRETI noſtri pars hæc vltima eſt, omnium prius dictorum confirmatiua. Nam, cùm caſum ſpecialem proponat, in quo citra reprehenſionem ab vno plura poſſidentur eccleſiaſtica beneficia, pro cōcluſione eſt, nunquàm aliter licere, inuiolatumq; manere omni alia in ſpecie canonem: nempè, exceptio eſt quæ regulā corroborat. Quidam ſunt igitur, qui papali duntaxat permiſſu, multarum Eccleſiarum titulum habent, & cum dignitate, & ſine dignitate: quæ gratia non temerè cuiuis pręſtatur, ſed cauſa magna cū deliberatione cognita. In deliberationē verò cadit huiuſmodi perſonarum qualitas, quę ſingulę merentur pluribus honorari beneficiis, vt habet litera, in cuius explicatione, ſumpto exordio à fine, ſequar ordinem contextus.

Diſpenſari poterit.

Diſpenſandi verbum frequens eſt apud Ciceronem & Latinos, pro eo quod eſt diſtribuere, diſpertiri rem aliquā, quod & in vſu vulgi eſt. Res domeſticas diſpenſare, diſpenſator ordinarius, diſpenſatio ærarij, Tulliana ſunt, quo ſenſu diſpenſator ſumitur *l. 4. C. de fide inſtrumento.* pro eo qui res fiſci procurat & adminiſtrat, *l. diſpenſator. ff. de ſolut. & l. in lege cenſoria ff. de verbo. ſignif. in can. alligant. 26. quæſt. 7.* vbi paterfamil. largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax, myſteriorum Dei diſpenſator eſt Paulus, *1. ad Corinth. 4.* ſic legitur diſpenſatio cœleſtis ſeminis, *43. diſtinct.* id eſt, diſperſio, diſtributio verbi, diſpenſatio monaſteriorum, *can. ſi quis. 1. quæſt. 7.* Quemadmodum verò ſedes Apoſtolica plenam habet omnium eccleſiaſticorū honorum, beneficiorumq; diſpen-

diſpenſationem, id eſt, diſpoſitionem & adminiſtrationẽ, ſummamque in his ipſis poteſtatem, cuicunque vult, illa committens & diſtribuens, *22. diſtin. cano.* 1. ſic & eidem paternarum traditionum, eccleſiaſticarumque ſanctionum diſpenſatio credita legitur, *25. quæſt. 2. can.* 2. de nuiois ad nnmos, id eſt, de rebus ad leges, eleganti facta tranſlatione. Eſt igitur rerum diſpenſatio, Eſt legum & canonum diſpenſatio, quæ poſterior ſola inualuit
108 ſignificatio. † Diſpenſationem accipe authoritatem quàm quis habet in maiorum leges, dum facit has ab hominibus obſeruari, quandoq; tamen illas adiuuans, quandoq; ſupplens, quandoq; corrigẽs propter vtilitatem publicam, inſtar prætoriæ cuiuſdam poteſtatis in ius ciuile, *ff. de iuſt. & iur. l.* 7. Gelaſius hoc eleganter dixit, canonum paternorum decreta librare, *c. no. neceſſaria.* 1. *q.* 7. hoc eſt, æſtimare, & quadam ſeu libra examinare. Dum iure ſtricto cum quibuſdam agitur, dum cum aliis ex cauſa, iuris rigori & ſeueritati detrahitur, vſitatè hoc diſpenſare nunc dicitur, Latinè non ita dicitur, ſed huius linguæ verba non moramur, res ipſæ nobis ſunt pro voce, diſputãs eloquentiſſimus orator de rhetorica & iuris ſciẽtia, Pauci vnum poſſunt, (ait) vtrunq; nemo: hæc tantùm dixerim pro nonnulla ratione vocis vſque adeò iure noſtro tritæ. Paulò infrà de diſpenſatione ſpecialius aliquid afferam. Diſpenſari poterit

Per ſedem Apoſtolicam.

Cardinalis Zaba. *in Clem. 2. q. 5. de relig. domib.* diſcrimen eſſe dixit (verè eſt) inter ſedem Apoſtolicam, & Papam, differreque legatum ſedis Apoſtolicæ à legato Papæ. Ille in prouincia maius omnibus poſt Romanum Pontificem, imperium habet, quæ nõ eſt poteſtas in ſimplici legato Papæ: ille ſemper intelligitur eſſe legatus à latere, non autem poſterior: notantur & hæc in *c. ſi Abbatem. de electio. in 6.* Sedes Apoſtolica (quæ mater omnium no-
109 minatur, & nunquàm moritur) Papam ipſum quocunque tempore, & quæ Papæ aſſiſtunt officia (officium hic intelligi volo cœtum eorum qui magiſtratui apparent, vt *in l. 4. de cohort. lib.* 12. *C. l. vlt. de bon. dam. ff.*) id eſt, Papæ comites, Cardinales auditores, cohortales vniuerſos includit, (nam & cohors non de ſolo militari numero dicitur, ſed etiam de aliis) quos omnes aliter curiæ Romanæ nomine deſignant, *cap. ſedes Apoſtolica. ſupra de reſcript. c. præſentis. de præb. & c. 5. de reſcript. c. 2. de pri. in 6. Clem. 1. vt lite pend. &c.*
110 † Hæc illa modò noua Roma eſt (Romana ſcilicet curia, prout interpretatur Albericus Romæ nomen) ex diuerſarum fæce nationum & conuentu conſtituta, in qua multæ inſidiæ, multa fallacia, multa in omni genere vitia verſantur, immoderata libertas, infinita hominum licentia, par auaritia, non diſſimilis, arrogãtia, quæ fuit olim Roma vetus orbis terrarum liberatrix, gentium lumen, pauperum & exterorum arx, doctrinæ, religionis, pietatis & omnis dignitatis ſedes, media iam noſtra Roma deſideratur. Sed ad illam diſpenſatricem ſedem redeamus, quum ſtatuitur diſpenſationem fieri debere per ſedem Apoſtolicam: hoc non niſi multorum bonorum conſilio, ac deliberatione expendendum demonſtratur. Nam diſpenſatio inter maiora & grauiora negotia reponitur, quæ cauſæ cognitionem requirunt, & cõſultationem, qualem infrà dicemus. Non quod alterius (vt hoc donem) quàm diſpẽſantis conſenſum exigat (etſi ſunt opiniones contrariæ in commentariis Fely. *ad rubr. de conſtit.*) ſed in arduis, qui cõſilium quærit, ac deliberat, à noxiis & ſeruat & ſeruatur. Vnius authoritate diſpenſetur, ſed multorum conſilio: idq; non cupiditate, ſed pietate, nõ ambitione, ſed religione fiat. Petrum Dei ac Domini noſtri Ieſu Chriſti vicarium fatetur & adorat Eccleſia: Petriq; ſucceſſores Romę Pontificis non hominis alicuius, ſed veri Dei vicẽ gerere firmiter & certò credit: qui (quod Petrus) nutu ligãt & ſoluunt, claudunt & aperiunt ipſius Eccleſiæ fores, ſi tamen aperiendi claudendive ſciẽtiam (quam Petrus) habuerint, Opinione quidem mea, tutius eſſet ab iſtius generis diſſolutionibus eccleſiam miſerè diſſipantibus abſtinere. Quod ſi tanta eſt diſpenſandi libido, ſeruetur Innocentij decretum, *cap. 4. de crim. falſi.* Non fiat abſenti gratia: duntaxat, ipſo tradente Papa, præſentes & probati literas recipiant Apoſtolicas. Euertat cum Chriſto Chriſti ſucceſſor Papa menſas nummulariorum, & æs effundat in templo ſuo (*Marc. 11. Ioan. 2.*) Nam quantum Belial cum filiis lucis, tantundem cum viris verè eccleſiaſticis conuenit illis menſariis, & bullarum propolis: quid altari (quæſo) cum abaco? & Banchario cum presbytero? Quod Innocentij cõueniat edicto, Suetonius ſcribit Auguſtum parciſſimè Romanam ciuitatem dediſſe: & ei duntaxat qui præſens ſibi perſuaſiſſet quam iuſtas petendi cauſas haberet. Iam nos temerè cuiuis ambienti committemus Eccleſiam Chriſti? atque id (quod ait canon quidam) per Simoniacæ hæreſeos trapezitas? *23. diſt. cano.* 1. in rebus ſacerrimis vtinam ſequeremur, quæ in prophanis illi priſci nunquàm ſatis laudati Romani cõſtituerunt: apud quos Pædianus in oratione pro Cor. neminem ſcripſit ſolui ſolere prius legibus, quàm de ea re ad populum ferretur: quod cum ſenatorum ambitione in deſuetudinem veniſſet, ac per pauculos in ſenatu res expediretur, Cornelius Ciceronis tẽpore legẽ tulit, ne quis ampliùs in ſenatu legibus ſolueretur, niſi ducenti affuiſſent. Ber. inſuper *hic* annotauit inferiores Papa prælatos diſpenſare non poſſe ſuper pluralitate beneficiorum curam habentium. Adducit huius rei fortiſſimum argumentum, à
contrario ſenſu. † Nempè dum concilium vni Papę hoc permittit, aliis abſtuliſſe videtur. Durandus libro ſui Speculi primo, *tit. de diſpenſatione. in §. dicendum reſtat.* hanc materiam fuſiſſimè proſequitur, Archiepiſcopus Panor. *in repetitione. §. qui verò. c. extirpanda. infrà eodem.* Mira eſt opinionum confuſio, nata ex ſuſpecta duorum canonum antinomia. Decretum fuit in Vrbani Papæ concilio, quod vnus diuerſis præeſſe poteſt Eccleſiis ex Epiſcopi diſpoſitione, *can. Sãctorum. 70. diſt.* hic fuit Vrbanus ſecundus, qui (vt in geſtis Pontificum legitur) Placentiæ generalem ſynodum habuit, circiter annum ſalutis milleſimum octogeſimum quartum. Poſt annos ferè triginta ſupra centum habita eſt Romæ ſynodus vniuerſalis ab Innocẽtio tertio, vbi vetitum, ne quis cum animarum cura, beneficia plura teneat, niſi ex ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione. Adempta hic videri poteſt Epiſcopis authoritas in qua prius erant, quoad beneficiorum diſpenſationem. Res eſt (vt dixi) perquàm dubia, Eſto per me ſuum cuique iudicium: dicam, quod ſentio, Priorem illam & antiquiorem legem ad hãc poſteriorem trahi. Quod à nobis totum duabus abſoluetur concluſiunculis: quarum prior eſt, Solus Papa diſpẽſat in pluribus eccleſiaſticis dignitatibus: & in parochialibus diuerſis eccleſiis: & in dignitate cum parochia. *Glo. hic. & in cap. dudum. 2. ſupra de electio. c. literas. infra de conceſſio. præben.* Innoc. vbique, & pars Doctorum melior hoc tenent: forique Romani ſeruat vſus, qui lege deficiente, nobis eſſe pro lege debet, quod & Gregorius X. in generali concilio Lugdunenſi rurſum definiuiſſe videtur *in c. ordinarij. verſ. Si verò. de offic. ordi. in 6.* Cùm igitur caput hoc noſtrum certam ſemper interpretationem habuerit, minimè mutandum eſt, prout quidam nituntur, quos cuperem tam vera & vſitata dicere, quàm bona & æqua dicunt, ſed ſic ſcriptũ eſt. Hoc Epiſcoporũ poteſtati detractum fuiſſe verè mihi ſimile eſt, quia perperàm diſpenſarent, & per Eccleſiam, id eſt, concilium generale ſoli ſedi Apoſtolicæ conceſſum eſt. Secunda concluſiuncula. Cauſa expreſſa poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt ſimplicia quis habeat plura beneficia, aut ſimplex cum dignitate vel parochia: hæc iam citatis probatur locis, & eſt einſdem ſententiæ, *glo. ad verb. niſi vnicum. cap. 1. de conſti. in ſexto. gloſſ. vlt. in cap. 6. de præbend. eodem lib. gloſſ. & Ioan. Andr. in d. cap. literas. gloſſ. fina. in Clement. fina. de præbend.* Durandus allegat in argumentum *cap. penul.*
ſuprà de electio. † Epiſcopus etiam liberè diſpenſat, (ſi nil aliud 112
obſtet) vt in Eccleſia dignitates vel perſonatus ſine cura maior annis 20. poſſit obtinere, *c. 1. de ætat. & quali. præf. in 6.* Diſtinguas tamen ſuper diſſimilibus in eadem Eccleſia beneficijs Epiſcopus diſpenſat (finge) vt idem ſit eiuſdem eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, *d. cap. 1. de conſ.* vt ipſius eccleſiæ rector in eadem capellam habeat, Cardin. *in conſil.* 3. hanc in paribus non habet authoritatem, puta, vt ſub eodem quis tecto ſimul duas obtineat præbendas: poſt adeptionem ſecundæ ſtatim prior vacat. *d. Clement. fina. & cap. literas.* Sed an Epiſcopi permiſſu liceat vni in diuerſis eccleſiis eſſe præbendario? Reuocat hoc Innocen. in dubium, *in cap. cùm iamdudum. ſupra hoc titu. & cap. fina.*
de cleric. non reſid. † Duarum quis (ait) eccleſiarum tantùm ca- 113
nonicus eſſe poteſt, augetur enim conſiliariorum numerus, ſed eundem duas habere præbendas non poſſe putat, cadit hoc in auaritiæ & ambitionis vitium. Quare in *d. can. ſanctorum.* dicitur, quod canonicus Præbendarius, niſi vnius eccleſiæ in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. Sed eſt verius (ni fallor) quod Panorm. notat, cum clericis bonorum meritorum Epiſcopum diſpenſare ſuper præbendis diuerſarum eccleſiarum, cùm hoc per concilium prohibeatur Epiſcopo duntaxat in curis & dignitatibus, in aliis permiſſum eſt: nempè, vnum negando, aliud concedimus. Accipi hoc debere in vna diœceſi Durandus tradit, in diuerſis autẽ Papam ſolum adeũdum, (cùm Papam dico,

ſedem ſemper intelligas Apoſtolicam, non eſt hominis perſona nunc in conſideratione,) ſunt alij vtriuſque Epiſcopi conſenſu contenti. Denique cõſuetudo pro iure & lege hic obſeruari ſolet, de qua *paulò poſt in epilogo.* Huic addidi poſteriori cõcluſiunculæ, extimendam eſſe cauſam epiſcopalis diſpẽſationis. Nam Papæ valet humano quocunq; in negotio voluntaria etiam diſpenſatio, cùm nemo debeat de ſedis Apoſtolicæ factis iudicare, *cano nemini.17.quæſt.*4. inferiorum verò diſpenſantiũ niſi cauſa ſit apparens & rationabilis, non valet, quod agitur. In quod omnes apud Fely. Doctores conſentiunt, *c.ad audientiam.2.ſup.de* 114 *reſcrip* †Illa tamen infamat à ſola Papæ voluntate procedens diſpenſatio, iudicialis tantùm pœnæ gratiam faciens: nec tollit infamiam criminis ex beneficiorum multitudine contracti, quod *argumento legis vlti. dixerim. C. de gen abolit. vbi eſt:* Indulgẽtia, quos liberat, notat: diſpenſatio quidem credita eſt (ait Paulus) ſed hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur (*1. Corinth.4.*) id eſt, vt poteſtate ſibi conceſſa Pontifex nõ ad deſtructionem, ſed ad ædificationem vtatur, *2. Corinth.*10. Nemo ſibi de diſpenſatione Apoſtolica blandiatur, cuius conſcientiam diuina ſententia tenet alligatam, quod ad Ruper. cognatum ſcripſit Bernard. Sedes Apoſtolica diſpenſat

Circa ſublimes,

Iura omnia paſſim magnam iubent haberi nobilitatis, generis rationem, multumq́ue deferunt ingenuè natis: quæ ſibi variè decerpere ſtudioſus lector poterit, ſunt enim vulgatiora, quàm vt plura ſint in hæc impendenda verba, longis præſertim à nonnullis noſtrorum editis hac de re tractantibus. Apud Bart. comperies multa in repetitione *l. prima. de dig. lib.*12. Dicam igitur breuius. Qui claris & honoratis prognatus eſt maioribus, ab eo nihil non generoſum ac laudabile ſibi homines expectant, ac pollicentur: putant enim vt ex hominibus hominem, ex beſtiis beſtiam, ſic ex bonis bonum generari. Natura quidem hoc vult, plerunque non poteſt, ait Ariſtoteles 1. *Polit.* Attamen pro nobilitate ſemper eſt præſumendum, inquit Ioan. *can. illud* 40. *diſt.* Inter alia verò nobilibus fauetur in abbreuiatione temporis ſtudij, quod his perficitur triennio, cùm alios oporteat ad gradum baccalaureatus in iure per quinquennium ſtuduiſſe, vt nominari poſſint ad vacatura, *§ inſuper. verſicu. magiſtri. de collatio. in prag.* quod & illis priſcis Philoſophiç profeſſoribus placuiſſe videtur. Author eſt enim Laertius Antigono Macedonum Regi ſibi magiſtrum de Philoſophis aliquem quærẽti, Zenonem reſcripſiſſe, Rectè illum ac prudenter facere, ingenio ſiquidem nobili ac liberali ſi præceptoris copia non deſit, & adſit exercitatio modica, maturiùs hunc ad perfectam virtutis euadere frugem: nempè, Citiùs doctrina vim promouet inſitam, rectiq́ue cultus pectora roborant, vti eſt apud Flaccum. Qui viret in folijs (ait alius quidam) venit ab radicibus humor, & patrum in natos abeunt cum ſemine mores. Apud Valerium, & hiſtoricos nõ ita ſemper euenire docent exempla innumerata: per quæ Ioannis interpretis 115 coniectura ſupradicta facilè tollitur. †Item & hoc pluris habentur nobiles, quàm plebei, quod ipſis faciliùs indulgetur, vt ſinguli, contra ius, beneficia multa teneant, ex concilij generalis decreto, *& extrauã. execrabilis.* Fortiùs hi ac potentiùs beneficiorum iura defendunt, & Eccleſiæ ditionem tuentur, (*c. offi. ij. ſuprà de electio.*) cùm ſit eorum maior authoritas, quod Archiepiſcopus Panormita docet *in cap. dudum. 1. eodem titu. & cap. conſtitutus. de appell.* fortè fuit, cùm facerent, atqui noſtri dudum ſcriptum reliquẽre (vtinam nec experimento quotidiano cognitum) quod tanto quis nobilior, tanto neqnibilior. Hos tamen vbique meminiſſe velim iam ad Eccleſiæ regimen aſſumptos, non ampliùs generis dignitate, aut fumoſis maiorum imaginibus turgere debere, ſed hos tantùm oportere morum & nobilitate claſceſcere: quia non Quintiis, aut Mariis, aut Scipionibus, ſed Andreæ, Philippo, Ioanni lecti ſunt à Chriſto ſucceſſures, inter quos non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio quæritur, 23 *quæſt. 4. can. ſicut excellentiam.* Hoſtien. *hic* ſublimes potiſſimùm dici de moribus exiſtimat, iniquus & aliàs homo nobilibus: quippe qui ſcripſerit alicubi ruſticè ſatis, quod in Eccleſia ſanguinis nobilitas non pluris habenda eſt, quàm ſtercoris & fœtoris, *cap. venerabilis infrà.* Nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus. *Tertio Politic.* Generoſitas (inquit Ariſtoteles) eſt generis virtus. *&* 4. eſt (ait) generoſitas opes cum virtute vetuſtæ. Nobilitatem nullam eſſe iudicat author ſummus, ſine virtute, hoc eſt, quod Antiſtheni Philoſopho placebat (ſi vera de illo Diogenes refert) eoſdem eſſe nobiles ac ſtudioſos. Plato indignatur ſi quis ἑπταπάππους dinumeret, ipſe verò ignotus ſit & ignobilis. Faceſſat igitur ortus, & longè neſcio cuius radicis, vnde ſumus enati, iactatio: recedat ambitio, & faſtus nominis parentum à nobis, ſi non in rem & vtilitatem vertitur Eccleſiæ, ſuccedant Auguſto, & Cæſaribus, non fabri filio, non piſcatori Petro, qui tali potentia & ſublimitate ſola gloriatur, *cano. quoniam vetus. 24. quæſt.* 1. ſic interpretor noſtrorum dicta ſcribentium, quod religionis profeſſione amittitur nobilitas, gloſſæ ſunt ad hoc omnibus tritæ, *in can. ſcripſit. 27. quæſt 2. in cap. ea qua de ſtat. monach. in cap. 1. de purg. cano.* & omni in loco Doctorum conſenſus. Hac ratione, iura conſuetudines improbant, & eorum ſtatuta, qui non niſi nobiles in eccleſiaſticum ſuum ſodalitium recipiunt, *d. c. venerabilis. infrà hoc titu.* vbi & Panormitan. cùm in Eccleſia maximè, virtute deceat, non ſanguine niti. † Nec propter nobilitatem iure noſtro eccleſiaſtico, ſed propter Eccleſiæ 116 neceſſitatem nobiles ignobilibus præponuntur: etenim (cæteris paribus) nobili plebeium anteferre licet, quod ex Hoſtien. in *d. cap. offi. ij.* Panormitan. colligit in *d. cap. cõſtitutu.* Non hic autem de recentibus & obſcuris quibuſdam nobilibus mihi ſermo eſt, qui gentem nullam, immò nec genus frequenter habẽt, tãtum abeſt, vt nobilium ſint pronepotes: hominum vaniſſimi, quos nũmis, aut nequitia videmus heri ac nudiuſtertius à principe natalibus reſtitutos, diuitijs, rapinis, aut infami aliquo, & Scythico facinore nobilitatem mentientes, & mentientes. Nobilitas eſt, quam malitiæ velamẽtũ Diogenes appellabat. Quod ad hunc locum ſpectet: † nulla eſt iuſta nobilitas, niſi eius, qui 117 ſaltem patrem, auum, & proauum maternos & paternos nobiles ciere poſſit. Hoc enim verbis prag. ſanct. *ſuprà* citato loco ſignificatur, nobiles ex vtroque parente, & ex antiquo genere: quod idem hic ſublimium appellatio innuit, qua quidem voce primos tantùm magiſtratus, atque honoratiſſimos alloquitur Iuſtinianus *in ſuo Codice, & nouellis conſtitutionibus.* Et certè vel vſu vulgi ſublimitas ſanguinis nemini conuenit, niſi Principibus ſolis, aut primæ nobilitatis hominibus: quorum maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit. Non ierim tamen inficias aliis in cauſis nobiles dicendos eos, quoſcunque populos, & hominum conſuetudo nobiles exiſtimat, nam ab opinione pẽdet huiuſmodi nobilitas, ſecundùm ea quæ de dignitatibus ſuprà annotaui. His in rebus vſus eſt optimus loquendi, & ſentiendi etiam magiſter, *l. Labeo. ff. de ſup. lega.* hoc tantum dicere volo, quod non continuò ſublimis eſt, quiſquis nobilis eſt. Nec quiſquis nobilis eſt, idem gentilis eſt: quoniam ab antiquitate, ingenuorum gentilitas dicitur. Si etiam eſt noſtratium ſermo, Nobilem quempiam agnoſcentium, non eundem tamen gentilem hominem. Gentiles enim ſunt, qui inter ſe eodẽ nomine ſunt, qui ab ingenuis oriundi ſunt, quorum maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit, qui capite non ſunt diminuti, prout eſt in Cicc. Topicis. Etſi libertinorum nepotes (inquit Boëtius) eodem nomine inter ſe nuncupentur, nulla tamen gentilitas eſt. Vt concludam, in beneficiorum collationibus, nobilitatis habetur ratio tanta, vt ob huius ſolã ſublimitatem diſpenſent cum illiterato homine, qui poſſit nedum vnum, ſed plura quæcunque beneficia tenere, quod Innocentiũ opinari video *in fin. c. dudum. 2. ſuprà de elect.* huius concilij verba referentem ſub diſtinctione. Valet (inquit) diſpenſatio, ſi ſit ſublimis vel literata perſona: cùm itaque dicitur hic, circa ſublimes, & literatas perſonas, Et, pro ſeparatione ſumitur, quæ noua non eſt in iure expoſitio, ſæpè enim coniuncta pro diſiunctis accipiuntur, *l. ſæpè. ff. de verb. ſignifi.* Baldus tamẽ ait in clericis promouendis nobilitatem ſolam non ſupplere defectum literaturæ, *l. in dando ff. de tut. & cur.* ſed ita ſcilicet hoc dici poteſt de opinabili illa, & populi iudicio ſuſcepta nobilitate. Sublimium cauſa diuerſa eſt, in quibus inhabilibus alioqui, (nam, qui venatoribus, qui meretricibus donant, qui dant hiſtrionib. miſeros hos qualeſcunque abhorret Eccleſia, 34 *diſtin. cano.* 1. *& 86 diſt. qui venatoribus. & ſequen.*) honeſta conuerſatio, & laudabilis vita excuſant imperium eorum, qui non voluptate, ſed officio conſilia moderantur, vt circa hos poſſit diſpenſari,

Et literatas perſonas.

Præter ætatis maturitatem in ſacerdotibus, & beneficiorum rectoribus, exigunt inſuper omnia iura, morum grauitatem, & literarum peritiam, vt cũctos ædificent tam fidei ſcientia, quàm operum diſciplina, quæ duo ſunt in illis vſque adeò neceſſaria, vt ſi deſint, impediant promouendos, & iam promotos deii-

Digitized by Google

deciant. Neque enim turpis vitæ homines ac rei criminis pro-
moueri poſſunt, & ſi promoti fuerint, in ſuſceptis ordinibus mi-
niſtrare non debent, *c. fina. de tempo. ordin. & c. fina de cohab. cleric.
& mulier.* Honorius tertius Epiſcopum dignitate priuauit, qui
Grammaticam non didicerat, nec vnquàm Donatum legerat: id
eſt, qui prorſus erat indoctus, *c. fin. de æta. & qualit.* Petrum neſcio
quem diaconum ſtolidum & ignauum beatus Gregorius repu-
lit ab epiſcopatu, quod ſecularium negotiorum imprudens eſ-
ſet, nec ad res agendas, induſtrius: quandoquidē huiuſmodi ſci-
entia eſt Eccleſiæ pernecessaria, 39. *diſt.* oportet (inquit Apoſto-
lus) presbyterum eſſe prudentem. Hic excludit eos, qui ſub no-
mine ſimplicitatis excuſant ſtultitiā ſacerdotum, authore Hie-
ronymo ad Oceanum, quia ſępè (ait idem Gregorius) dū ſolùm
ſimplicitati ſtudetur, diſciplina negligitur, *can. fratris. 11. q.* 1. atrox
& horrendus iudex Accurſius, pronuncians eum capite punien-
dum, qui ſuam diſſimulās indignitatem paſſus eſt eligi ſe in Epi-
ſcopum, *in princ. l. 4. ad verbum, Temporarium. ff. de re milita.* firmat-
que lex illa valdè Accurſianam ſententiam. Proculdubiò, leonis
exuuium ponere præſtaret, quàm Accurſio iudice, aſinum ſic a-
gere perſonatum. Legumlatores alij leniores, minuſque ſangui-
narij ſunt, qui omnes tamen & mores bonos, & ſciētiam poſtu-
118 lant à ſacerdote, ſi ſuo nomini reſpōdere velit. † In primis, Deus
ipſe, legum omniū fons & author, moribus nos honeſtis, & ſan-
ctis ante alios viuere vult, & præcipit, *Leuitici 21. cap. Sancti erunt
ſacerdotes Deo ſuo, & non polluent nomen eius.* Ac paulò poſt, *Sit ſan-
ctus ſacerdos, quia & ego ſanctus ſum Dominus, qui ſanctifico eos.* Nam
qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt, *cano. Maximia-
nus. 81. diſtin.* Percelebre & antiquum Platonis verbum eſt, ne-
fas ab eo purum contrectari, qui purus ipſe non ſit. Impurus qui
ſit, ſuprà definijmus. Sanctitas hæc, quam Deus habere ſuo-
rum ſacrorum miniſtros tam ſolicitè iubet, non eſt alia intelli-
genda, quàm morum grauitas, ſiue honeſtas, id eſt, morum di-
gnitas, mores laudati, cum probitate & virtute coniuncti. Au-
thor eſt Cicero *libro 5. de finib.* omnes virtutes, actioneſque vir-
tutibus congruentes vno Latino nomine appellari Honeſta.
Celebris eſt Imperatorum Leonis & Anthemij conſtitutio, qua
iudicatur is indignus ſacerdotio, qui quocunque locorum per-
uenerit, non omnia ſtatim vitæ propriæ integritate purificet,
l. ſi quenquam C. de Epiſco. & cleri. nomen enim non facit Epiſco-
pum, aut ſacerdotem, ſed vita, 2. *quæſt. 7. §. his ita. & ſeq. canonibus.*
Ex Auguſtini ſententia, vt quiſquam ſit verus ſacerdos, oportet
vt non ſolùm ſacramento, ſed iuſtitia quoque induatur, ſicut
ſcriptum eſt, ſacerdotes tui induantur iuſtitia, *cano. dominus. 1. q. 1.*
pietas (finiente Cicerone) iuſtitia eſt aduerſum Deos. Hæc igi-
tur iuſtitia, probatæ vitæ ſanctitas, & integritas eſt. Sanctitas eſt
ſcientia colendorum ſacrorum, ait idem *in fin. libri primi de nat.
Deorum.* De moribus & vita ſacerdotum *Gratianus aurei ſui decre-
ti parte prima*, digna ſcitu multa coaceruauit, à quadrageſima di-
ſtin. ad quinquageſimam vſque: quibus quidem nouem diſtin-
ctionibus inuenies tertium prioris epiſtolæ diui Pauli *ad Timoth.*
caput authoritatibus variis Patrum & conciliorum præelegan-
ter expoſitum. Mox initio tertij decretalium Gregorianarum li-
bri, titulus eſt, de vita & honeſtate clericorum, cuius ſumma eſt,
vt caueat ſacerdos in omnibus ſuis, & opinionibus & factis, ne
quid indecorè, ne quid libidinoſè aut faciat, aut cogitet, vbique
memor officij clericalis. Nempè (authore Cicerone) in officio
colendo ſita eſt honeſtas omnis, & in eo negligendo, turpitu-
do, *offic. 1.* & honeſtè viuere (ait idem) eſt cum virtute viuere, *li-
bro tertio de finibus.* Poſt mores (quorum primam volunt eſſe cu-
ram, ratiocinantes ab ordine literæ, *cano. ordinatores. 9. quæſtio. 1.*
119 *cap. cum in cunctis. de elect. cap. graue. hoc titu.*) † in ſacerdote ſcien-
tia quæritur, diuinis, humaniſque præcepta legibus. *Oſeæ 4. cap.
quia tu ſcientia repuliſti, ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi:*
quæ citantur *in cap. niſi cum pridem. ſuprà de renunciat.* Gratianus
idem docet per integras quatuor diſtinct. à trigeſimaſexta ad
trigeſimamnonam, oſtendens ignorantiam cunctorum erro-
rum matrem, non minus quàm peſtem aliquam teterrimam, ſa-
cerdotibus eſſe fugiendam. Attendant igitur lectioni, exhorta-
tioni, doctrinæ: & ſemper in his permaneant, *1. ad Timoth. 4. nam,
labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt de ore eius. Ma-
lach. 2.* hoc ius editum in cœlo Papa in terris mutare non poteſt:
ſi non hoc ipſe Deus, id eſt, extrema quædam iubeat Eccleſiæ
neceſſitas, (quam fingas, ad tutelam) in filiis Regum, & ſubli-
120 mibus perſonis: cum † aliis indoctis, & illiteratis nullus diſpen-
ſare poteſt, quod ſenſiſſe videtur Innocen. *cap. cum noſtris. de con-*

ceſſio. præbend. expreſſiſſe Gelaſius, dum ait, *Literis carens, ſacris non
poteſt eſſe aptus officijs. 36. diſtinct. can. 1.* certè intolerabilis eſt ſacer-
dotum inſcitia, nec venia, nec excuſatione digna, *can. ſi in laicis.
38. diſtin. breuiter,* quæ doctrina à ſacerdotibus expetatur, & vete-
ris præcepta ſunt legis, & *ad Titum* pleniùs ſcribitur, doctoque
can. 1. diſtin. 36. non enim ſunt animalia cęca offerenda Deo, *cano.
vlti. 49. diſtinct. cæcus non intrabit in templum Domini, nec accedat ad
miniſterium eius. (Leuit. 21. & ſecundi Reg. 5.)* Nulla maior, quàm
mentis & ignorantiæ cœcitas. † Quare diſcendarum literarum 121
gratia legimus indulta multa ſtudentibus, denegata cæteris. Vl-
pianus abſentem ſtudiorum cauſa, iuſtiſſimam habere abſentiæ
cauſam reſpondit, & ideo reſtituendum in integrum, ſi quid a-
miſerit, aut lucratus non ſit, *l. nec non. ff. ex quib. cauſ. mai. reſtit.* quā
ex cauſa beneficiarius abſens integros ſui beneficij fructus per-
cipit, *cap. 2. de priuil. in ſexto.* parochus intra ſuſceptæ curæ annum
debet ad ſacrum presbyteratus ordinem promoueri, perpetuæ
gregis adſidens cuſtodiæ: alioqui beneficio priuatus eſt, *c. licet
canon. de electio. in ſexto.* diſpenſare tamen Epiſcopi poſſunt, vt li-
terarum ſtudio inſiſtentibus annos ſeptem abeſſe liceat à paro-
chia, nec interim presbyteri ordinentur, *cap. cum ex eo. d. tit. & lib.*
immò noſtrorum iam vetere more, is eſt in Gallia literarum fa-
uor, vt nullius petita licētia, Parochus à cura diſcedat, ab Eccle-
ſia præbendarius (collegarum tamen hic permiſſu) vt in gym-
naſiis diutiùs & liberiùs ſtudio vacēt. Immunes ſunt ab omnib.
muneribus perſonalibus, liberi ab omni regio cenſu: nec portto-
ria dant, aut vectigalia pro rebus quas habent vſui ſuo, *l. prima
& 2. qui prof. ſe excuſ. lib. 10. C. authen. habita. C. ne filius pro patre.* Non
ero prolixior in re ſatis omnibus nota, nihil nunquàm fauo-
ris & Pontifices, & Principes etiam tyrannide feri certatim tri-
buerunt literis, ac literatis viris. † Sed operæ eſt precium ſci- 122
re, de quibus hæc intelligantur literis? & qui iure mereantur no-
minari literati? Quędam ſunt improbatæ lectionis ſtudia,
Magicorum, ariolorum, mathematicorum eorum qui docent
incantationes, alchymiſtarum, aſtrologorum, hoc eſt, genethli-
acorum, eorumque qui prognoſticis ſuis omnia turbant, &
ſimilium Chaldaicæ diuinationis peritorum, pyromantiæ, geo-
mantiæ, chiromantiæ: quos maleficorum nomine iura intelli-
gunt, hominum ſaluti inſidiantium, aut imponentium. Ta-
lium (inquam) ſcientia non vllis iuuatur fauoribus, ſed legibus
ſeueriſſimè punitur, per totum *titu. de malef. & mathe. C.* ſoli igi-
tur qui dant operam liberalibus ſtudiis, immunitatem habent,
& priuilegiis honorantur: citatis ſuprà *duabus ll. & l. quarta. de pro-
feſſ. & medi. lib. 10. C.* liberalia autem ſtudia (inquit Vlpianus) ac-
cipimus ea, quæ Græci ἐλευθέρια μαθήματα appellant: quibus
continētur Rhetores, Grammatici, Geometræ, Dialectici: Me-
dicorum quoque eadem cauſa eſt, *l. 1. de varijs. & extraord. cog.*
atque artes aliæ per quas inſtituimur, & quæ præuiæ ſunt ad pri-
mam iuris, & theologiæ philoſophiam: in quibus duabus ma-
ximè diuina manifeſtantur, atque declarantur mandata, *can. de
quibuſdam. 37. diſtinctio.* † Cæterùm, non omnes omnibus et- 123
iam licitis liberalibus artibus vacare ſine diſcretione poſſunt,
quædam ſunt quibuſdam vetitæ. Noluit Eccleſia religioſos
ſcire leges ciuiles, aut medicinam, *cap. 3. ne cleri. vel monach. &c.*
quod Honorius tertius ſtatuit & in quibuſcunque presbyteris,
cap. fina. eodem titu. Poſterius tamen hoc Honorij decretum,
ne leges addiſcant eccleſiaſtici, videtur Innocentius quartus
abrogaſſe, concilij Lugdunenſis authoritate, bis permittens iu-
ris ciuilis ſtudium, atque huius cauſa abſentes poſſe ſuorum be-
neficiorum fructus percipere, *cap. ſecundo. de priuileg. in ſexto.* quod
admiſit & Gallorum pragmatica. Societatis enim vinculum
vſque adeò connexum eſt, inter ius pontificium & ciuile, vt al-
terum ſine altero commodè percipi nequeat, ſicuti à Baldo ſcri-
bitur *in cap. cum cauſam. de probatio.* Iuris canonici ſanctitas (ait
idem) iuris ciuilis ſublimitate decoratur: legumque maieſtas ca-
nonum firmatur authoritate. *In proœm. decret.* leges igitur au-
diant eccleſiaſtici, non tam vt ſciant, quàm ne ignorent: Non
tam ad ea ſtudia impulſi, quàm intellectum omnem ad Chri-
ſti (vt ſcriptum eſt) obedientiam captiuantes, *2. Corinth. 10.* Le-
gant, vt ſua ipſi intelligant, non vt aliena ſequantur. † Nam cle- 124
ricis opprobrium eſt, ſi peritos ſe velint haberi diſceptationum
forenſium, *l. repetita. C. de epiſco. & cleric.* ſic viſum *gloſſ. can. 1. di-
ſtinct. 37.* quibus etiam inhibitum eſt, ne poſtulēt, aut ſint aduo-
cati pro regio aliquo tribunali, *ſuprà de poſtul.* nam quieti viuere
debēt à ſtrepitu cauſarum ſerui Dei, nec hic eum eſt litigioſorum
curā gerere, qui pacificis decreuerunt ſtudijs inhærere. Legimus

hinc conſtitutum, ne pro ſecularium negotiorum conficiendis
inſtrumentis, etiam ad teſtimonium ſacerdotes rogentur, quia
125 talibus eos intereſſe rebus non conuenit, *can. vlti. 14. q. 2.* † medi-
cina ſemper eccleſiaſticis viris prohibita fuit, quam etiam Cato-
nis interdicto, ad æuum Plinij Romana grauitas nondum exer-
cuerat. Antè ita tenuerat, ſub Carolo ſeptimo, Rege noſtro mu-
tatum eſt, & veterũ conſtitutiones emendans prag. ſanctio, Me-
dicos eſſe voluit nominationum capaces, obtinendiſque bene-
ficiis habiles, *in c. 1. de collat. §. inſuper.* quod Regis, & Papæ con-
ſenſu recentiore firmatum eſt, §. *præterea. in concord. eodem tit.* opi-
nor tamen ſacerdotem factum Medicum abſtinere debere à
medẽdo: nec etiam debere Medicum ad ſacros promoueri ſine
diſpẽſatione, cùm non niſi vitæ hominis periculo poſſit hæc ars
exerceri: in qua ſi temeritas, vel imperitia nõ facit homicidium,
caſus faciet, ita vt via puræ poſſint eſſe Medici manus, quæ aſ-
ſerta volo per ea, quæ ſunt à Doctoribus annotata, *in c. ad aures. de
ætat. & qualita. præfi. in c. tua nos. de homicid. & c. ſententiam. ne cleri.
vel mo. &c.* Atqui, Lucam Medicum legimus indiuiduum Pauli
comitem, ſanctumq́; veneramur Euangeliſtam, tales profectò
Medicos, qui valetudinis & animi morbis faciunt medicinam,
non poſſet Eccleſia non amplecti & ſuſcipere: Medicos tamen
abhorrens quales veras nimium Plinius depinxit, quæ maxima
turba eſt: cuiuſmodi hominum præcepta ſunt vt plurimũ diuinæ
conditioni cõtraria, ſi credamus Ambroſio, *can. contraria. de con-
126 ſec. diſtin. 5.* † diai Rhetorum, & Grammaticorum ſtudia inter pro-
bari, vt quæ gradum faciant ad altiores diſciplinas, parua eſſe fa-
teor, ſine quibus tamẽ agere maius aliquid nemo poteſt, ne for-
tè quis hæc vt tenuia & ieiuna cauilletur, & contemnat. In ſacris
Latinorum librorum fides ac veritas, Hebræi, Græcique ſermo-
nis finẽ deſiderat, authore Auguſtino, *can. vt veterum. 9. diſt.* quod
opus eſt Grammatici proprium. Vnde in cõcilio Vienneuſi ſub
Clemente 5. ſalutis anno 1311. (quod refertur *Clementinarum lib.
2. de mag.*) ſolicitè ſtatuit authoritas eccleſiaſtica de parandis lin-
guarum etiam peregrinarum Doctorib. Proficit ad virã Gram-
maticorum doctrina, dum fuerit in maiores vſus aſſumpta, *can.
ſi quis. 37 diſt.* Non obſtant hæ diſciplinæ per eas euntibus (ait
Quintilianus) ſed circa illa hærentib. Itaque his addiſcendis qui
dant operam, Theologis & Iuriſconſultis habent æqualia priui-
legia, ſi modò fiat hoc ſuo ſtatuto, ac legitimo tempore. Occur-
rit hic quæſtio de tempore ſtudij, quotidiana & vtilis ad ignauiã
127 tollendam. † Quantum (quæſo) debet eſſe? Iuſtinianus in quinti
anni metas produxit iuris ſtudium: omniq́; ſolutos labore ſuos
προλύτας ad finem veniſſe credidit, in proœmio digeſtorũ, qui-
bus annos duos addidit Gallorũ pragmatica. Αὐταῖς idem qua-
driennij tempus præfiniuit, quo iam poſſunt eruditè iuris nodos
ſoluere. Annus huic acceſſit, quæ tempora data ſunt & Medicis.
Ad theologiam Honorius annos quinque proſtituit, *c. fin. de mag.
nunc decenniũ datur. d. §. ſuper.* Bonifacio octauo viſum eſt ſepten-
nium arti cuius diſcendæ ſufficere, *c. cum ex eo. de electio. in 6.* idem
quoque temporis veteres obſeruaſſe videntur, vt innuit Hora-
tius ad Florum ſcribens Epiſt. *libro* 2. ingenium ſibi quod vacuas
deſumpſit Athenas, & ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
libris & curis &c. Pauca hæc dixerim, non quòd nobis diſcendi
cupiditas ſit vnquàm ponenda: quæ ſola eſt optima viuẽdi ratio,
cui vni nõ immorari tantùm, ſed etiam immori debemus, *l. apud
Iulianum ff. de fideicom. liber.* notum illud Senecæ ad Lucilium,
Tandiù diſcendum eſt, quamdiu neſcias, & ſi prouerbio credi-
mus, quamdiu viuas. Sed accipe dicta pro tẽporis modo, ne quis
hoc eſſe putet immenſum, atque ideo perpetuò in vniuerſitate
deſidentem, ſcholarum ſe priuilegia ſemper habere: quemad-
modum omnibus annis ſtudere honeſtum eſt, ita non omnibus
inſtitui. Non is iam ſcholaſticus, ſed incola præſumitur, qui de-
cem tranſactis annis aliquo in loco moratur, *l. 2. de incol. lib.* 10. C.
& eius qui totam inſumit ætatem Virgilianis, aut Ciceronianis
legendis floribus, non eſt huius ſtudij valdè magnus in republi-
ca fructus: nec magnoperè laudandum eſt, ſi viri faciant, quod
pueros feciſſe neceſſum fuit. Viro captare floſculos turpe eſt (ait
Seneca) & fulcire ſe pauciſſimis vocibus. *Epiſto. ad Lucilium.* 33.
miſereri certè licet ætatis noſtræ laborem. Scilicet in ſyllabis
ætatem conteram? Crimen hoc appellat Hieronymus *can.* 2.
diſtinct. 37. vbi & diuus Gregorius acriter neſcio quem repre-
hendit Epiſcopum (referente hoc Gratiano) qui contra epi-
ſcopale officium pro lectione euangelica grammaticam popu-
lo exponebat. Sermones Dei loquatur, qui loquitur populo.
1. *Pet.* 4. quo in vitio ſunt etiam (ſicuti eſt apud Ciceronem *Offi-
ciorum.* 1.) hi, qui nimis magnum ſtudium, multamq́ue operam
in res obſcuras atque difficiles conferunt, eaſdemq́ue non ne-
ceſſarias, vana ſcilicet oſtentatione ſtudiorum liberalium, & ni-
hil ſanãtibus literis: quales ſunt Grammaticæ, Muſicæ, Geome-
triæ, Arithmeticæ, Aſtrologiæ, & Mathematicæ diſciplinæ om-
nes, quas (ait Seneca) nos viri didiciſſe, non diſcere debemus. Fa-
ceſſant qui docere nihil poſſunt, quo meliùs ſapientiùsq́; viua-
mus. Sunt quædam ex liberalibus ſcientiis (inquit Ariſtoteles)
quas vſque aliquid diſcere honeſtũ ſit: penitus verò ſeſe illis tra-
dere, & ad extremum vſq; proſequi velle, nullam dignitatis hoc
habet rationem. 8. Πολιτικῶν. *cap.* 2. quare, nec puro ſcholarum
priuilegia ad hos pertinere, nihilo magis quàm ad Poëtas, vel ad
eos qui pueros primis literis imbuũt, *in fine l. vt gradatim ff. de mu.
& hon. l. 3. de prof. & med. lib.* 10. C. De diſcentibus hactenus diſpu-
tatum eſt: de docentibus quid ſtatuitur? † Noſtri rectè ſchola- 128
ſticorum appellatione Doctores & Profeſſores minimè com-
prehendi notarunt in proœmiis decretalium Gregorianarum,
& libri ſexti, & Clementinarum atque verborum vi. Scholaſti-
cus enim Plinio in epiſtolis, & Fabio, diſcipulus eſt qui diſcendi
gratia ſcholas frequentat, & adhuc inſtituitur: Profeſſor autem,
ſeu Doctor, eſt præceptor, qui artes, & philoſophiã publicè do-
cet: qui & magiſter rectè nominatur, *l. quæ præcipua cura. ff. de verb.
ſignif.* † vna cum Doctoribus vniuerſitatem ſcholaſtici faciunt, 129
in citatis proœmiis, cuius tamen exercitium ſiue regimen penes
ipſos Doctores & ſolos & magiſtros eſt iuriſdictionem in ſin-
gulos habentes, gloſſ. & text. *in l. fin. C. de iuriſdict. om. iud. cap. ex li-
teris. ſuprà de conſtitu.* quibus in locis de vniuerſitate Pariſieoſi ſer-
mo eſt. Suam quoque vniuerſitatem quandam ſcholaſtici con-
ſtituunt, ad exemplum generalis vniuerſitatis: poſſuntq́; habere
res communes, & arcam communem, & actorem ſiue ſindi-
cum, & etiam procuratorem inſtituere, per quem agant, & re-
ſpondeant, *c. quia in cauſis. de procu.* ſcriptum eſt, & illud ad ſcho-
laſticos Pariſienſes. Quod igitur ſcholaſtico nominatim vetatur
vel indulgetur, non eſt Doctoribus porrigendum, quemadmo-
dum, quod de magiſtris & Doctoribus dicitur, ad ſcholaſticos
nequaquàm ſpectat. Cæterùm, ſi quid eſt generaliter vniuerſita-
ti conceſſum, aut ſtudẽtibus indultum (vti in ſuperiorib.) ad do-
ctores, hoc pariter & ſcholaſticos pertinet: vtrique enim rectè &
propriè ſtudere dicuntur, literis ac doctrinæ ſuam nauantes o-
peram. Vnde ſtudium docendi ac diſcendi legimus, *l. 2. de excuſ.
artif. lib.* 10. C. immò, ſunt vbique fauorabiliores ipſi Doctores,
pluſq́; ſolet eis tribui quàm diſcipulis: & meritò, *l. ſi duas. §. 1. & l.
ſeq. ff. de excuſ. tut.* quandiu quis docet, abſens ſui beneficij fructus
percipit, hoc priuilegio per quinque duntaxat annos fruitur au-
ditor, *c. fin. de mag.* Diſcendi finis eſſe debet: nec, dum per omnia
continuò diſcurrimus præceptorum ſubſellia, verè in nos obij-
ciatur illud Euangelicum probrum, *ſemper diſcentes, nec vnquàm
ad ſcientiam venire valentes, 2. ad Timoth.* 3. docentibus verò nullus
eſt datus terminus, niſi quem ſua flagitat Eccleſia. Sed ne fraus
legi fiat (quia iam ita comparatum eſt, vt plures ſint Doctores,
quàm docti) ſcito, quod hoc caſu Doctoris nomen, ſi non aſſi-
duè doceat, non eſt in conſideratione, dicit enim litera, dum in
ſcholis docuerint. † Vnde quæ ſunt priuilegia Doctoribus con- 130
ceſſa, Doctoribus indoctis & nihil docentibus minimè com-
petunt, ne quis (ait lex) ſub ſpecie muneris quod minus exequi-
tur, alterius muneris oneribus releuetur, *l. vnica. de colleg. lib.* 11. C.
certè collegij non vtitur immunitatibus is qui in collegium re-
ceptus tamen artem non exercet, *l. vltim. ff. de excuſ. tuto.* nec mi-
les, qui non in expeditione eſt, militum fruitur priuilegijs, *l. pe-
nult. C. de teſtam. milita.* qui nauem non habet, aut non exercet,
non poterit vti priuilegio nauicularis indulto, *l. ſemper. § licet. ff.
de immun.* Quintilianus in *inſtitutionum ſuarum proœmio*, ſcribit
impetraſſe ſe quietem ſtudijs ſuis, ſed quæ per 20. annos erudi-
endis iuuenibus impenderat: quo pertinet, quod eſt *in l. 1. de pro-
feſſ. vrb. Conſtan. lib.* 12. C. vbi docentium & continuè profitẽtium
ratio duntaxat habetur, & Doctor quiſquis eſt, Grammaticus,
Sophiſta, Philoſophus, iuriſperitus, qui inter ſtatutos, id eſt, or-
dinarios, profeſſionem ſuam exercens, docendi laborem in vi-
geſimum protraxerit annum, (ait Imperatoria illa conſtitutio)
vicaria dignitate honoratur, hoc eſt Principis conſiliarius effici-
tur, ipſius iam pars principalis corporis exiſtẽs, Principis locũ te-
nens, eiuſq́; repræſentãs reuerentiã, non minus quã qui cominus
aſſiduè Principis cõſiſtorio, & conſilijs intereſt. Hæc appellatur
vicaria dignitas, *l. 1. & 2. de off. vica. C.* quam dignitatem non adſe-
quitur, qui non in docendo perſtiterit. Grammaticos Doctores
olim

Digitized by Google

olim ſic honotârunt Imperatores, quorum nulla nunc vſquam
ratio, nuſquam numerusve, locusve, vt nec eorum, qui pueros,
primas docent litteras. *in fin. l. 2. ff. de vacat. & excuſat. muner.* ſed
extra omnem doctorum claſſem puſiti tanquam proletarij, &
extremæ ſortis homines, nullo gradus aut nominationum pri-
uilegio cenſentur. *in ſupra citatu. §§. inſuper.* &, *Præterea.* dum ibi
dicitur, qui ſtuduerint à logicalibus incluſiuè, Petrus Rebuffus
collega meus, vir apprimè doctus, cuius laus in illo nouo con-
cordatorum iure exponendo magna. *tt. quæſt. tractatus* nominat.
verſic. duodecimo, quidam, &c. ne in annis quidem ſtudij, tempus
ait computari, quòd Poëtas illi Rhetores, & Grammaticam iuue-
nibus prælegunt, atque ita fuit pronunciatum a teſto. Turpe vi-
ro (vt dixi) cum pueris ſeneſcere, quæ ratio eſt, cur ſoli non fa-
ciant vniuerſitatem, ſeu generale ſtudium, vt noſtri loquuntur,
131 exigentes in hoc altiores facultates. † Dicere ſupereſt, hoc inte,
qui nominentur litterati? Non alij, quàm eminentis ſcientiæ
viri. Sicuti enim non quæuis nobilitas, ſed ſublimis tantum
quandoque ſoluitur canonibus: ita non quælibet doctrina, ſed
eminens hoc eodem honoranda eſt priuilegio. Literatus igitur
nemo, niſi doctrinarum omnium diſciplina eruditus intelligi-
tur, ex quo eſt artium orbis ille, quem Græci encyclopędiam vo-
cant, vt ait Quintilianus. Diſtinguam tamē iſtud, ſaltem diſtin-
guere tentabo vnam cum Innocentio *in c. cùm in cunctis. ſuprà, de*
132 *elect.* vbi † ſcientiæ gradus tres facit. Eſt ſcientia eminens, eſt me-
dia, eſt ſufficiens. Eminens eſt procul dubio in eo homine ſcien-
tia, qui de omni re, quæcunq; in diſceptationem, quæſtionemq;
vocatur, aptè & ornatè dicere poteſt, cui nihil nouum, nihil im-
prouiſum affertur, qui ad omnia didicit in promptu reſponde-
re. Coruo hæc auis rarior albo, quę de ſe tantum præſtare valeat,
ſed ſturnatim volant, quæ ſe poſſe putant. Quod olim primùm
de ſe profeſſum Gorgiam Leontinum, poſtq; alios multos Græ-
cos ſophiſtas Craſſus *primo de Orat. lib.* refert, accidet, quòd hoc
æuo noſtro facturus in tanto bonatum populo, qui nihil excipi-
unt de quo profiteantur? (per paragogen liber vt à bonis literis,
quas aſſiduè ſonant iſti, bonas bonatis dicatur, qua figura vete-
ribus optimas dictus eſt ab optimis.) Hanc in Epiſcopo eſſe vo-
lunt eminentem ſcientiam in Veteris & Noui teſtamenti quæ-
ſtionibus, nam prælatos omneis eccleſiæ Petrus inſtituens, ait:
Sitis parati reddere rationem omni poſcenti vos ſatisfactionem
de ea fide & ſpe, quæ in vobis eſt. 1. *Petri* 3. quibus ex verbis gloſ.
colligit *in cau. 2. diſt.* 36. prælatos ad omnes quęſtiones reſponde-
re teneri. & alia quædam gloſ. *in c. ſi quando. ſup. de reſcript.* In duo-
bus eccleſiæ naſcentis epiſcopis, Timotheo ac Tito Paulus epiſ-
copos omnes inſtruens, ait: Exemplum eſto fidelium in verbo,
in conuerſatione, in charitate, in ſpiritu, in fide, in caſtitate, bre-
uiter in omnibus te ipſum prębe exemplum bonorum operum,
in doctrina, in integritate, in grauitate. *1. ad Tim. 4. & ad Tit. 2. cap.*
Epiſcopi non ab hac aliam interpretor, vel eſſe puto eminētem
ſcientiam. Cōcilium quoddam Pariſienſe, doctores, id eſt, Epiſ-
copos rectè ſtatuit intelligi, *cau. Qui ſunt.* 93. *diſt.* ſubditur alicubi
talis expoſitionis ratio, quia ſunt legati Dei, & præcones verita-
tis, in quibus nihil ſcientię, nihil ſapientiæ, nihil deeſſe debet in-
duſtriæ. quippe quos Deus ſibi delegit oculos, *cau. omnes. 6. q. 1. in
fin. cau. ſicut vir. 7. q. 1. can. licet*, 8. *q.* 1. Supradicta ſi deſint, vbi do-
ctrina & veritas, lumen & plenitudo, quæ, iubente Deo, Moſes
aptauit rationali Aaronis in generationes perpetuas? *Leuit. 8. ca.*
nec tamen huiuſmodi excellentia doctrinæ reſpuit in grauibus
Concilij capiendi deliberationem, cumq; alii a conſultationem:
vt ſecum poſſit arduam rem diligenter perpendere, & alienam
attentius audire ſententiam: ne cæcus admirator ſui pro ſapien-
te fiat arrogans. Nam, ſapientia habitat in conſilio, *Prouerb.* 8. *c.* q
æquidē ſuperbis contemnit. quæ fuit eiuſdem Innoc. interpreta-
tio, *in prin. c. 1. de ſumma Trin.* De iure ergo, Epiſcopus eſſe nemo
133 poteſt, qui non ſit excellenter & reconditè doctus. Niſi † for-
tè cum illo magna & vrgente ex cauſa, ſuper hoc eminentis ſciē-
tiæ defectu diſpenſatum foret à Romano Pontifice: vt in Princi-
pum filiis & conſanguineis, quibus ob generis ſublimitatem, ſi
moribus abiecti non fuerint indulgeri multa ſolent: Aut ſi ſint
alicuius ingenii a antè actæ vitæ merita. Tum tametſi deſidere-
tur eminens in paſtore ſcientia, tamen in talibus media toleran-
da eſt, *c. niſi cùm pridem. § pro defectu. ſuprà de renunc.* quo in loco in-
dicat hoc, quod dico, Tolerandi verbum, quod eſt indigna &
mala patientis & ſuſterentis in ſe vel in alio. Princeps (ait Archi-
epiſcopus Panorm.) dum dicit, Toleramus, videtur diſpenſare
ſuper actu aliàs illicito, *c. niſi eſſent, hoc tit.* Sed rem ita ſi exigamus,
& ſola veritas in conſiderationem veniat, Epiſcopus quidē ſem-
per eſt & erit in Eccleſia nomen clarū, ſed inane plerūque, Nūc
etenim Clari velamen honoris, Sufficiunt tunicæ ſummis ædi-
libus albę. Philautia, diſpenſationis genus hoc abrogauit: quum
plerìq; omnes hominum ſeſe primos putent omnia demeritos.
cōtra Auguſtinus dixiſſe legitur, Valerio coadiutor & ſucceſſor
datus, ille Chriſtianorum doctiſſimus, Secundus (ait) guberna-
culorū locus mihi traditus eſt, qui remum tenere non noueram.
cau. ante omnia. 40. diſt. Noſtri ſi (quales eſſe ſe filii perſuadent) ſa-
pientes & ſcientia prædìti ſint, oſtendant ex bona conuerſatio-
ne operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ: alioqui non
eſt iſta ſapientia deſurſum, ſed terrena, animalis, & diabolica. *Ia-
cob.* 3. media ſcientia, ſeu mediocris, nec multa, nec modica, quæ
nec maxima eſt, nec rurſus infima: quam qui habet, res ac nego-
tia licèt in promptu nō explicet, illorum tū veritatē ſcit in libris
quærere. Hæc boni iudicis arbitrio determinatur. Sufficiens ap-
pellatur ſcientia, quæ ſuſcepto competit expediundo negotio:
quam pro cuiuſq; loco, dignitate, ordine diffinimus in omni a-
ctione. Nominatur apud Ciceronem communis prudentia, *lib.
4. de Finib.* Omnibus, inquit, artibus volumus attributā eſſe eam,
quæ communis appellatur prudentia, quam omnes qui cuique
officio præſunt, debent habere. ſacris duntaxat exemplis vtar.
Oportet † humanarum diuinarumq; rerum omnium peritia E- 134
piſcopum cunctis præcellere, quod ſuprà dixi. Summi enim ſa-
cerdotij, id eſt, epiſcopatus ſubſtātia, ſunt eloquia diuinitùs tra-
dita. hoc eſt, Decreta Conciliorum, Sacri canones, Pſalterium,
ſanctum Chriſti Euangelium, & alia, 38. *diſt.* quorum ignorātia,
Chriſti eſt ignorantia: quæ qui neſcit, à Domino neſcietur, atte-
ſtante Paulo: Si quis ignorat, ignorabitur, 1. *ad Cor.* 14. Reprobā-
dus eſt omnino (ſicuti eſt in legibus noſtris) nec tolerādus in E-
piſcopo ſcientiæ defectus: quia Epiſcopum oportet importunè,
opportunè, atq; ſine intermiſſione Eccleſiā ſuam docere, eamq;
prudenter regere. Alioqui, cæteris cur præferuntur, qui nulla
meritorum gratia à cæteris aſſumuntur? Rectè Symmachus, Vi-
liſſimus, inquit, habendus eſt, niſi præcellat ſcientia & ſanctita-
te, qui eſt honore præſtantior, 1. *quæſt. 1. canon. vilìſſimus. cap. inter
cætera. ſupra de offic. ord. 7. quæſt. 1. can. ſicut vir. § epiſcopum* In ſumma,
ſi non & Timothei ſint omnes, atque Titi, hoc eſt, Honorabiles
operib' ſanctis, in quibus & honor Dei fulgeat (quales duo Pau-
li diſcipuli) non hi iam per oſtium, ſed aliundè conſcenderunt,
omnia potiùs quàm Epiſcopi. Inferiorum verò ſacerdotum nul-
li liceat ignorare canones: ſciant & libellum officialem, libroſq;
rituales, id eſt, in quibus adminiſtrandorum ſacrorum ritus, &
ſacrificiorum officia deſcribuntur: quæ qui neſcit vniuerſa, vix
in eo ſacerdotis nomen conſtabit. Conſequenter, ſui quiſq; no-
rit officij munus: Cantor, pſallere: Lector, verbum Dei referre,
Exorciſta, manum imponere, atq; alius alia, quæ ſingulis demā-
dantur, 23. *diſt.* Nam peccant, Innocentij autoritate, grauiter, qui
beneficium, dignitatem, officium ſuſcipiunt, cuius adminiſtra-
tioni competentē ſcientiam non habent. Hi tñ & diſpenſatione
iuuari poſſunt, ſi vitæ ſanctimonia pęſent, quod doctrinæ deeſt
& imperfectum ſcientiæ ſuppleat perfectio charitatis, *citato iam
§ pro defectu.* Sed hæc etiam in Suffenorum populo exoleuit di-
ſpēſationis ſpecies. Qui nō in aliquo de his gradu ſubſiſtit, quar-
tus ſupereſt nullus in quo reponatur. Annotatum eſt ab Archie-
piſcopo Panor. quòd † peritia nulla, & modica peritia æquipa- 135
rantur, *in c. extirpanda, infra eod.* Imò hæc periculoſior. Neq; enim
continuò errat quiſquis aliquid neſcit, inquit Aug. *can. quātus.* 38.
diſt. ſed ſi quis exiſtimat ſe ſcire quod neſcit, hinc omniū fons er-
rorum. Socrates nihil ſe ſcire dicebat, niſi id ipſum: ob eamque
rem putant ab Apolline omnium ſapientiſſimum eſſe iudicatū.
ſumma enim atque vna ſapientia eſt (*inquit Cic. Academ. quæſt.* 1.)
non arbitrari quemquam ſeſe ſcire quod neſciat: ſumma igitur
illorum ſtultitia qui quæ neſciunt, ſcire ſe putant. ac nihil peius
his, qui paulùm aliquid vltra primas literas progreſſi, falſam ſi-
bi ſcientiæ perſuaſionē induerunt. quod perquàm verè à Quin-
tiliano proditum eſt. De literis hic, deque literatis perſonis
quid ſentiam, verboſa hæc gloſſa noſtra ſatis indicio eſt. Vt ſe-
mel igitur cōcludam: Vides, quòd honorum gradus ſublimibus
hominibus, & literatis ſunt pares. Sentit Accurſius *l. 5. & l. ſi non
fuerint. ff. pro ſoc.* Benè literatos, æquè ac nobiles recipi debere in
canonicos. Idq; probat eatum legum argumento. † Notandum 136
igitur venit, in beneficiorum diſpenſatione doctrinā æquipara-
ri ſublimitati generis. Hac præcellētes, rebus ipſis, & viribus or-
bem regunt: Sed viri literati verbis & oratione moderantur

 omnia.

omnia. Belli virtus in illis: in his prudentia pacis: quæ tanto glorioſior eſt, & excellentior, quanto (iuxta ſapientis Hebræi verbum) melior eſt ſapientia quàm vires, & vir prudens magis quàm fortis. *Sap.* 5. Num doctor anteferendus militi veniat, id eſt, militariſne viri, an Iuriſperiti laus maior? à noſtris quæri ſolet. quæ ſi fiat in caſtris, & inter πολεμιςὰς quæſtio, facilè bipennibus diſſoluetur. quòd ſi non armis, ſed oratione res agatur, autore ſummo fretus reſpondebo, *Cedant arma togæ, concedat Laurea linguæ. Offic.* 1. Saltem, conſilio iuuare ciues (quod Iuriſconſultorũ eſt) & auxilio defenſionis (quod faciunt milites) æqua in lance ponendũ eſt: gloriaq; pari debent eſſe ij qui conſulunt, & ij qui defendunt. Quæ verò dixit ille pro L. Murena, rei militaris virtutem, in qua ſumma exiſtit dignitas, cæteris omnibus præſtare, atque inibi alia eodem pertinentia: & apud imperitos illa dicta fuiſſe, & aliquid etiam coronæ datum ipſe teſtatur in fine *lib.* 4. *de finib.* Quod igitur apud eum ipſum autorem concluſum eſt, Non ſunt vrbanę fortitudines inferiores militaribus: nec minorem vtilitatem afferunt qui togatæ reipublicæ præſunt, quã qui bella gerunt, *l. aduocati*, C. *de aduoc. diuer. iudiciorum.* de quali Doctore loquar, ſuprà ſatis expoſui. nec alium recipio militem, quã ab Accurſio deſcriptum, *l. pen. ff. ex quib. cauſis maiores, &c.* id eſt, vbiq; ſeruari volo vetus illud ſapientum pręceptum, Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat. Arma viri, bellumq; gerant, queis bella gerenda. Semper aratro bouem, equum præponam quadrigis, & ephippiis ornabo. Magna itaq; ratione Concilium ſublimibus, id eſt, Principibus hominibus comparat, aliis verò omnibus præfert homines literatos: & voluit hac ſua ſolutos noua lege plura ſimul recipere poſſe beneficia. Tutius enim ſanctiuſque prouident humano generi, quàm ſi patriam defenderent armis: & his ad ſui regimen indigere perquàm maximè noſcitur Eccleſia. Sed inſpiciamus id quod ex hac poſteriore parte adhuc ſupereſt. Bona bonis, vt eſt in veterum prouerbio: qualis fuit & huius Concilij mens, quum de literatis & ſublimibus perſonis loquens, ait:

Quæ maioribus beneficijs ſunt honoranda.

Quemadmodum iure militari pro militum qualitatibus & laboribus prædæ partitio, ac præmiorum diuiſio facienda eſt à ducibus, *can. ius militare, diſtinct.* 1. Vt is videlicet gradu cæteros antecedat, quem ſtipendia meliora, vel labor prolixior fecerit
137 anteire, *l. 2. de offic. magiſt. offic.* C. Sic & Eccleſia † diſpenſatrix eſt beneficiorum ſuorum ſecundùm cuiuſque ordinem, conditionem, ac dignitatem: illa pro officiorum ſedulitate diſtribuens, prout cuiuſque locum, meritumq́ue cognouerit: ita vt qui maior eſt ordine, in portione percipienda ſit potior, *capit. ſtatuimus, ſuprà de maior. & obedient.* vbi hanc in rem plura comperies. Non ſola igitur beneficij qualitas, ſed etiam quantitas in æſtimationem cadit, *c. quum ſecundùm. ſuprà eodem.* quæ quantitas perſonæ commenſuranda eſt, pro regionis natura in qua eſt ipſum beneficium. Maiora in vrbibus eſſe debent, in quibus omnia carius væneunt, quàm per villas, in quibus expenſæ viles. Hoſtienſis *in dicto capit. quum ſecundùm.* Item ſublimitati generis, aut excellenti doctrinæ plura poſſunt ex diſpenſatione demandari, vt ſumptus pro dignitate fiant, & locis, & temporibus, & perſonis congruentes. Nam cibos delicatiores, & lautiorem menſam, & ſupellectilem pretioſiorem, veſtes quoque honoratiores permittit Eccleſia ditibus & grauibus viris, quique in honore aliquo ſunt: non item cæteris, *can.* 1. 2. 3. *diſtinct.* 41. Archiepiſcopis per Concilium maior euectionum numerus eſt conceſſus, quã Epiſcopis: & his amplior, quàm Archidiaconis, & pro ſuo cuique gradu, *cap. quum Apoſtolus, infra de cenſib.* Sic de procurationibus, quæ ratione viſitationis præſtantur Archidiaconis, Epiſcopis, Papæ legatis aut nunciis parochias ac diœceſes peragrantibus, aut magis aut minus apparatè pro cuiuſque dignitate. Ne-
138 que † enim (verè inquit Auguſtinus) vſus, ſed libido in culpa eſt: nec ipſarum natura rerum quibus vtimur, ſed vtendi cauſa, & appetendi modus probatur vel improbatur: taliumq́ue rerum vſu frequenter apud homines auctoritas eſt ornatior. dummodò cultui veſtium conueniant actionis ornamenta, ſicuti ait Gregorius, *can. rationis.* 100. *diſtinct.* Euectiones accipias (vt hoc obiter admoneã) pro equis ipſis vectariis, id eſt, quibus nos vehimur: ipſo nomine non actum, ſed rem & corpus ſignificante: *vt in l. grauiſsimè, de curſu public. libro duodecimo Cod.* Euectionum contractus, & animalium publicorum merces prohibemus, & à Procuratio, (venit hæc vox ſimiliter explicanda) ſumitur hic non in illo trito notoq́ue ſignificatu, quo procuratio eſt rerum alienarum adminiſtratio. & Procurator dicitur qui aliena negotio mandatu domini adminiſtrat, *l. 1. ff. de procurat.* ſed hic procurare ſui ſimplicis habet ſignificationem cum augmento, Benè ac diligenter curare. In penulo Plautina, Nutrices domi procurant infantes & pueros, id eſt, cum cura & ſolicitudine tractant, nutriunt. apud Catonem de re ruſtica: Arbores procurato, hoc eſt, arboribus prouidere, rigando ſcilicet, amputando fructificantes, faciendo foſſas, & ſimilia. Sic in Patrum canonibus procurare iubemur eos qui nos viſitant, id eſt, excipere, ſumptus & impenſas præbere, *can. quia cognouimus, & ſequentib. canonibus.* 10. *quæſt.* 3. *ſuprà de cenſib. c. procurationes, & alijs in eod. tit. multis.* Procurationes ſunt eſculenta, & poculenta, quæ prælatis nos ex officio viſitantibus pro viribus & facultatibus noſtris debemus. Originem capiunt ab illo diui Pauli mandato: Si nos vobis ſpiritalia ſeminauimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? 1. *ad Corinth.* 9. & ibidem in hanc ſententiam multa, de quibus & textum verè Paulinum legere eſt ex quodam Concilio *in can. tauendum, dicta* 10. *quæſt.* 3. cuius ſumma, Vt procurationes viſitatoribus ſubminiſtremus (iuxta Pauli mandatũ, ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν) liberali, munifico, hilari animo, non per fraudationem, ſpoliationem plebis & extorſionem: ne (quod ait canon) videantur in eccleſia Dei exactores potiùs quàm Põtifices nominari. Non omnes itaque ſunt ab eccleſia æqualiter procurandi. Obiicies æqualitatem eſſe ſeruandam, potiſſimùm in rerum eccleſiaſticarum diſtributione, 16. *quæſt.* 7. *can.* 1. Et alibi coęquari iuniores canonicos ſenioribus Papa mandat in prębẽdarum perceptione, *c. quum omnes. ſuprà, de conſtit.* quum ſit eccleſiæ Dei non modicum hoc improperium, vnus quidẽ ſi eſuriat, alius verò ſit ebrius. 1. *ad Corint.* 11. & odioſa eſt apud Deum omnis perſonarum acceptio. Fateor vbique rationis eſſe conſiderandam æquitatem: mater enim hæc eſt iuſtitia veritatis, vt neminem ita diuitiis eleuemus, vt alios in paupertatis miſeriam deiiciamus: verùm quum vel neceſſitas, vel obſequiorum magnitudo, vel religio flagitat, extra generalia decreta, quædam quibuſdam ſpeciali beneficio indulgere debemus, aliis omnibus inconceſſa, 15. *cauſa in fine, quæſtione* 1. Neque id ſentit lex du- 139
ctis atque inductis, ſtultis ac ſapientibus, ſublimibus & infimis omnia æqualia exhibenda eſſe, ſed cuique pro ſua dignitate diſtribui oportere, vt melius meritis meliora conferantur, *can. fin.* 89. *diſtin.* Alioqui, ſumma æqualitas, ſumma õet inęqualitas. vnde natum eſt, Honori incumbit tam ignauus quàm bonus. Scitum illud Platonis, *lib. de legib.* 6. Inæqualibus æqualia erunt inæqualia. Et Antiſthenes Socraticus omnino tum ciuitates interituras dicebat, quum boni ab improbis non diſcernerentur. In vltimis duabus Ariſtocratiæ noſtrę aſſertionibus iſthuc mihi videor approbaſſe pluribus. Eleganter hic Archiepiſcopus Panormitanus ſcriptum reliquit, quòd, Acceptio perſonarum eſt, quando circa æqualia ſeruatur inæqualitas: modò literati non ſunt aliis æquales. Vides quibus nos rationibus tueamur diſpenſationem. Ad quam minimè pertinet argumentum ęqualitatis, vel inæqualitatis præbendarum alicuius Eccleſiæ: quæ ex ſola conſuetudine pendet. Verum diſpenſatio huiuſmodi tantùm facienda eſt,

Cùm ratio poſtulauerit.

Ex his poſtremis Concilij verbis vnam & ſolam diſpenſationis cauſam ſumere licet. Durandus tractatum fecit admodum verboſum de diſpenſatione. de qua prolixè Gratianus *in tota parte quarta cauſa prima, quæſt.* 7. §. *niſi rigor.* quibus ex locis hæc eius deſcriptio colligi poteſt. Diſpenſatio eſt iuris ſtricti relaxatio, quum ratio poſtulauerit. Sermone omnium circumfertur, ſummum ius ſummam eſſe iniuriam. duriſſima profectò foret hominibus viuendi cõditio, ſi ſemper ad legum præſcripta iudicarentur: & nõ interdum qui præſunt, & poſſunt, harum duritiam ex bono & æquo lenirent. Lex prohibet, ne vnus ad multorum curam beneficiorum aſſumatur. Eſt vbi frequẽter æquitas aliud exigit: ac vbi ius eſt ipſi iuſtitiæ contrarium, tunc nõ ex legis verbis, ſed ex gratia & indulgentia quadam diſpenſanda ſunt beneficia. hoc innuit litera dicens, quum ratio poſtulauerit. Quod ſex cauſis Gratianus contingere poſſe docet *in d.* §. *niſi rigor.* Pro tempore. † Pro perſona. Item, pietatis, vel vtilitatis, vel neceſſi- 140
tatis intuitu: & pro rei euentu. Variis ibidem exemplis omnia probata ſunt: Ideo ſat erit ex præcedentibus collegiſſe, Diſpenſationem debere tantùm fieri boni publici contemplatione, &

ratio-

ratione dnce. In qua tria ſunt diſpicieoda: quid liceat, quid de-
ecat, quid expediat, *(c. magna, de voto.)* quam ſummaria ſaltem
cauſæ cognitio præcedere debet: nec eſt indulgenda, niſi (qua-
tenus poſſunt hoc mortales) cum diuino concurrat humanum
iudicium. Sic Durandus in Speculo, *tit. de diſpenſ. §. qualiter facien-
da.* Si qua verò fit aliquo priuato affectu, nõ iam diſpenſatio, ſed
diſſipatio nominatur à noſtris cũ D. Bernardo *in fin. lib. 3. ad Euge-
nium Pontificem, de Conſideratione.* Non nunquam ex accidentibus
vitiis (velut hic factum vides) nomen per paranomaſiam immu-
tatur, vt ipſa rei conueniat appellatio, *can. poſtquam. 13. quæſt. 2.* Li-
141 beram quidem † habet, ac plenam poteſtatem Papa in titulis
beneficialibus, eiusque voluntas eſſe debet in his pro ratione, ſi
gloſſæ & Dominico credamus *in cap. ſi gratioſè, de reſcript. in ſexto.*
Confert in perpetuum, & ad tempus. aufert, transfert, diuidit,
vnit, deponit, mutat, ſacerdotem non vno in collegio facit: om-
nia breuiter in beneficiis pro arbitrio gerit, Nec fas cuiquam
eius iudicium retractare, *can. patet. 9. quæſt. 3.* (quod intelligo, cla-
ue non errante, ſicuti loquuntur) aſſumptus eſt enim in plenitu-
dinem poteſtatis, nec hominum legibus eſt aſtrictus, *2. quæſt. 6.
can. de cætero.* quod approbat multis multorum teſtimoniis Feli-
nus *c. quæ in eccleſiarum. ſuprà de conſtit.* quibus & accedo, ſi modò
non abutatur auctoritate tanta. Neque enim plenum arbitrium
voluntatis datum eſt ei, ſed quaſi viro bono, & quatenus res ex
fide agenda eſt. *(l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. l. fideicommiſſa. §.
quamquam, de legat. 3.)* Certè in his quę vniuerſalem ſtatutum ec-
cleſiæ concernunt, Papa nihil immutare poteſt, in ſingularibus
liberiùs agit. Hinc totus orbis Papalium diſpenſationum ple-
nus eſt ad duo, ad tria, ad regularia, ad ſecularia, & ad quid non?
Per hanc diſpenſationum luxuriem vidi puero vix decenni, nec
dum in eccleſia tonſo, ſacerdoralis cuiuſdam dignitatis infulas
& pedum commendari, & (qui iam ſolus eſt commendandi fi-
nis) ab edentuli nutricibus lateronibusque comedi, lænonibus
& meretricibus nondum per ætatem locus erat, ſed parabatur.
Nec vlla ſæpiſſimè prætexitur diſpenſandi ratio, niſi falſa eui-
denter & impudens. literæ, nobilitas, indoles, ſtemmata, virtu-
tes, & vitæ merita narrantur hominis, in quo alia (vt mitiſſimè
dicam) potiùs omnia. Clemens Quartus intonſos ad vlla om-
nino beneficia nec debere nec poſſe recipi credidit. cuius me-
minit *in ſecundo ſui Speculi libro* Durandus, *§. ſuper petitionibus, ver-
ſic. quid ſi ſcholarum, de alt. & petit.* Sed pium & religioſum Pontifi-
cem (de quo nos ſuprà) minimè mirum eſt ita & vixiſſe & ſen-
ſiſſe. Bunifacius Octauus, aſſertor Pontificiæ poteſtatis immo-
dicus, in eadem fuit opinione, quam & in nepote ſuo præfractè
ſeruauit. quod refert Archidiacon. *in can. nulli. 12. quæſt. 1.* de cæ-
teris etiam proferam (piis applaudentibus) quæ mea ſit concors
(ni vehementer fallor) cum veteribus Eccleſiæ Patribus ac Do-
ctoribus hac de re ſententia. Nulla valet diſpenſatio, quam vel
neceſſitas, vel eccleſiaſtica prorſus non extorſerit vtilitas, *can. &
ſi illa. 1. quæſtione 7.* Nec ſatis ſcio, an aliter contra ſtatuta Patrum
condere aliquid vel mutare Papa valeat, *argument. can. contra. 25.
quæſtione 1. & can. ideo.* Nam temerè nihil dicere debet contra ſa-
lutarium reuerentiam regularum, *can. Baſilicas, de conſecrat. diſtin.*
142 1. Sibi quamlibet † igitur huiuſmodi diſpenſationibus blandi-
antur: non puto illos ſecuros eſſe, quamuis tuti ſint: Securitas e-
nim non niſi à Deo, & bona conſcientia naſcitur: multa verò
noris oportet, quibus Deum & mentem tuam fallas, vt eſt in an-
tiquis parœmiis: Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, &
quaſi malleus conterens petram? dicit Dominus *Ierem. 23.* Con-
uenit ſingulare gloſ. 2. verbum, *in capit. 5. de voto.* aſſerentis, quòd
non eſt ſecuriùs quo ad Deum is cum quo Papa diſpenſat, niſi
ſubſit cauſa diſpenſandi. Hoc illud eſt, quod à Panormitano tra-
ditur *hic, & in repetitione §. qui verò. & vbique.* quo ad Eccleſiam
militantem (ait) procedit huiuſmodi diſpenſatio: non ita eſt a-
pud Deum. Id moneo, ne quis vt à nobis diuinatum cõtemnat.
Humanis nullis hic iudiciis vexari poſſunt: non nego: ſed eſt a-
pud ſuperos, qui pœnalem illis meditetur actionẽ, nulla eligen-
dam exceptione, ſi tales ſe iudici ſtiterint. quamobrem,

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

Vulnus illud ingens Reipublicæ Chriſtianæ, dedecus Eccleſiæ,
& (abſit iniuria nomini ſacro) turpitudo Pontificis, nõ iudicium
putandum eſt, dum ſolutos canonibus & Conciliis omnibus
patitur huiuſmodi vagos Eccleſiarum adulteros impunè per o-
mnium templorum choros, ceu per alienarum cubilia curſitare.
Sed (heu!) quid hoc eſt quod pro ioco dicunt? & cæteros homi-
nes ludos ſibi faciunt inſtitores iſti Romanenſes? dum Romæ
palam negotiantur in ſacrario, dum penſant aurum plumbo, ſa-
cerdotia cauponantur, (ô nefas!) à quibus indigni puerię. paſ-
ſim nundinãtur Epiſcopatus & ordines quosq; magnos. In qua
flagitioſa iuris & Eccleſiæ nundinatione gloriantur impoſtores,
plani, ſeductores aurum ſe à Barbaris extorquere. Munera non
accepit Eliſeus à Naaman Syro barbaro & gentili, quem ſanaue-
rat: & ab eo munera accipiens Giezi leproſus factus eſt, *4. Reg. 5.*
Sed & barbaros nullos habet Chriſti ciuitas. In vrbe Chriſtiana
per fidem quicunq; ſunt, ex ipſius ſummi regis conſtitutione ci-
ues ſunt. Celebre eſt Symmachi dictum, Ferro abſcindenda eſſe
vulnera, quæ fomenta non ſentiunt, *can. in canonibus. 16. quæſt. 1.*
quum † igitur (quæ inſanabilis eſt multorum auaritia & execra-
bilis ambitio) diſpenſationum finem nullum legitimum videa- 143
mus: non ab re foret in Eccleſia Dei perditum hunc vſum pror-
ſus abolere, nulla vel doctrina, vel quacunque nobilitate excu-
ſare valente. qua via, quo non indocti, doctique paſſim, nobiles
& obſcuri graſſamur? Quid (obiiciet vnus aliquis bullis diues &
intumeſcens) Papam diſpenſare prohibes? Non: ſed illum diſſi-
pare nolo, quod diſpenſare debet. Si genus hoc diſpẽſandi nul-
lis veterum probatur auctoritatibus, improbatur plerisque, bo-
ni omnes reiicere debent: quod enim ſanctorum Patrum decre-
to ſancitum non eſt, ſuperſtitioſis non eſt adinuentionibus prę-
ſumendum, *c. 3. de tranſlat. ſuprà.* Legum Eccleſiaſticarum nimis
frequẽs & inconſiderata relaxatio fecit, vt veneremus in diſſue-
tudinem obediendi & eas obſeruandi, imò nos adduxit in earũ
contemptum. Repetam nihil ambiguè quod ſentio. Pontifex
Romanus (qui ipſe canonum magiſter & cuſtos dici voluit, *can.
cum quibus. 23. q. 3. & 25. q. 1. can. 1.*) aut Conciliorum, maiorumque
decreta ſeruet inuiolabiliter, & ab omnibus vbiq; ſeruãda pro-
curet, aut exuti iubeat: quòd Eccleſiæ fideiq; noſtræ noui quidã
calumniatores auſi ſunt: Vt quid enim membranas occupant,
(quemadmodum legitur in canone) ſi nõ ab vniuerſis accipian-
tur, ſed vnius tantùm voluntate pendeant, qui figat ea, refigatq;
pretio, proque libito, quæ ſanxit Eccleſia Dei tota? Credemus
Romanum Pontificem (qui iura tuetur) id quod aliás excogita-
tum eſt multis vigiliis, & inuentum, vno verbo ſubuertere poſ-
ſe? Nefaria procul ſit à Catholicis hæc opinio, quam verat & il-
le. Nec ipſa Romana Eccleſia quæ benè ſunt definita retractare
valet, *can. ſententiam. 35. q. 9. c. eccleſia. 2. ſuprà de elect.* Quæ (malum)
ratio eſt contrarium defendi? & vacua magis opinione iactari,
quàm aliqua auctoritate roborari? Legis igitur antiquæ regula
obſeruetur nunc etiam. Sed hunc vſum diſpenſationum abro-
gaſſe parum, niſi lex rogaretur ſimul, qua quiſquis beneficium
beneficio cumulârit, vtroq; careat: etiam ſi vltronea Papæ libe-
ralitate, motuq; proprio delatum ſibi iactet. Animi motus per
ſe turpis vox eſt apud Philoſophos Latinos, qui *πάθη* Græcũ ver-
tunt in affectus, perturbationes, motus, impetus, morbos animi
quas alij paſſiones animi dicunt. Itaq; motus animi proprius eſt
peculiaris & vehemens affectio cuiuſpiam ad aliquid quoquo-
modo peragendum. Hanc noſtri (nam canoniſticum verbũ eſt)
inter clauſulas prægnantes locant, & quidem meritò, nam per-
ſæpè fœta eſt omni mendacio & mala ambitione, ipſis etiã Bo-
nifaciis & Clementibus ampliſſimis teſtibus, quàm nihil tribu-
endũ ſit affectionibus, ſuprà in antenotatis mõſtratum eſt. No-
uum hoc & iniquum videri poſſet, niſi conſtitutum idem lege-
remus in muneribus ciuilibus, *l. fin. de cohort. lib. 12. Cod.* † Violatæ 144
legis reus eſt, quiſquis publica ſibi petere non veretur: ſi bonorũ
vacantium, cur non & beneficiorum ſublatæ ſunt petitiones?
quod voluiſſe videtur Innocentius II. *in can. Apoſtolica. 8. quæſt. 1.*
Non rarò enim praua quorundam ſuggeſtione, & inuerecunda
petentium inhiatione, Principes iniqua & iniuſta pręcipiunt, &
& non concedenda tribuunt, *l. 1 de petit. bon. ſublat. lib. 10. Cod. c. ſi
quando, de reſcript.* quemadmodum non eſt ferendus procurator
qui ſibi procurationem aſſerit, nam hoc ipſo ſuſpectus eſt quòd
operam ſuam ingerit: Et Senatuſconſultum Libonianum noluit
eum eſſe tutorem, qui tutelam affectat. *(l. quæ omnia, de procur. l.
ex ſententia. de teſtam. tut. ff.* Sic, & maiori ratione, nõ admittatur,
qui non à Deo vocatus, tanquam Aaron, ad Eccleſiæ regimen
accedit. ambitus crimen eſt, & qui contra legem de ambitu Ma-
giſtratum vel ſacerdotium petit, ex Senatuſconſultis in centum
aureos cum infamia punitur, *l. vnica, ad leg. Iul. de ambitu ff.* Tunc
verius extorques quàm obtineas beneficium: non accipis, ſed
exprimis: ambitioni, non tibi datur: igitur valere non debet, *ca-
pit. qualiter, ſuprà de electio.* Nam qui vltrò ambit, vel importunè
ſe ingerit, proculdubiò repellendus eſt: locus enim regiminis
deſide-

Digitized by Google

deſiderantibus negari debet, *1. quæſt. 6. can. fin. 8. quæſt. 1. can. in ſcri-
pturis.* Profectò indignus eſt ſacerdotio, qui non fuerit ordina-
tus inuitus, *l. ſi quemquam, C. de epiſcopis & cler.* Ore certè aureo ve-
rè dictum, quòd quicumque Primatum deſiderauit in terra, in-
ueniet confuſionem in cœlo: nec inter ſeruos Christi compu-
tabitur, qui de Primatu tractauerit, *can. multi. 40. diſtinct.* quia
non ambitione, ſed labore vnumquemque conuenit ad hono-
rem peruenire, *l. contra publicam, de re milit. lib. 12. Cod.* Quam rem
nos in medio relinquimus, ad finem properantes. Nec plura
circa literam: quæ nimium multa quis haud iniquè exiſtimabit,
ſi res verbis componat: pauca verò, ſi rerum ipſarum multitu-
dinem ſecum reputet. Reſtat vltimum, quod epilogi modo cō-
plectetur annotatiuncula breui, quicquid longa ſupra expoſi-
tione diſperſum eſt.

PERACTA nobis eſt melior ac maior operis promiſſi por-
tio. (Beneuoli mihi auditores) Iam ſola proliaæ diſputa-
tionis concluſio ſupereſt, hanc tandem eaegeſim noſtram ab-
ſolutura. Quam noſtris in prælectionibus hactenùs vſurpato
more claudemus vnico notabili commonitorio ex litera, &
Concilij gloſſis excerpto, præcedentibus cohærentia quædam
ſub epilogo ad memoriam ſubiicientes. Annotandum venit i-
gitur, quòd

*Nemo multorum beneficiorum titulos habere poteſt: hoc
niſi ratio aliqua velit.*

Titulus in iure dicitur alicuius rei poſſidendæ cauſa: vt titu-
lus emptionis, locationis, & ſimilium, titulus oneroſus, titulus
lucratiuus. quo in ſignificatu hunc titulum non capio, puta pro
cauſa poſſeſſionis rei eccleſiaſticæ. Nam multiplices tales titu-
145 los licitè quis habet. Ob maiorem † cautelam titulus ad defen-
ſionem multiplicatur in eodem beneficio: vt annotandum do-
cet Archiepiſcopus Panormit. *ex c. in noſtra, de reſcript. c. poſt ele-
ctionem, de conceſſio. præbend. infra.* cæteros Felinus in rhapſodia ſua
citat. de quo titulo in tranſitu dicam obtinere, quod eſt *in l. cogi.
C. de petit. hæred.* longi temporis beneficiarium cogi non poſſe ab
eo qui expetit, ſuæ poſſeſſionis titulum dicere: ſi non hunc exi-
geret ordinarius, cui parendum eſt, *c. 3. de offic. ordi. in ſexto.* Nam,
ſicuti lata ſuper matrimonio ſententia, numquam tranſit in
rem iudicatam *(c. lator, de re iudic.)* quiſquis enim per legem ma-
ritus vxorve non eſt, neque iudicum pronunciatis, neque te-
ſtium iuramentis, neque diuturna vlla poſſeſſione, tranſactio-
ne *(c. vltim. de tranſactio.)* maritus efficietur vnquam: quòd ſi
eſt, non deſinet eſſe: ſemperque veritas inueſtigari poteſt: ita e-
go, quod aſtruunt, (& verè) de corporum coniugio, ſentio de
ſpirituali ſacerdotis & beneficij copula. qua in re, abrogata pror-
ſus eſt illa lex præſcriptionum, & qua ſe tuentur improbi bono-
rum alienorum occupatores, Iuſtè poſſidet, qui auctore præto-
re poſſidet. *(ff. de acquirend. vel amittend. poſſeſſ.)* Imò iuſtè ſolùm
poſſidet, qui iuſtum & canonicum titulum habet. Longa autem
ſiue antiqua beneficij poſſeſſio, eſt triennalis poſſeſſio, non vio-
lenta, ſine lite, & pacifica, prout definit Gallorum pragmatica,
in titul. de pacific. poſſeſſor. vbi diuites & vberes gloſſæ ad hanc ma-
teriam. Noſtri non rarò titulum pro re ipſa eccleſiaſtica, pro i-
146 pſis beneficiis accipiunt, *vt capit. quarto ſupra eodem.* † Epiſcopus
neminem ſine certo titulo ordinet, id eſt, ſine certa poſſeſſione
iuſtaque poſſidendi cauſa. Nam quos inopes clericos ordinat
Epiſcopus, hos alere iure cogitur. Aliàs quidem eſt agitatum in
hac, quæ ſequitur, & ſimilibus ſpeciebus, Habeo titulum bene-
ficij, ſed ſine poſſeſſione, an ſufficiens eſſe dicatur ad ordinatio-
nem, & promotionem? Reſpondeo, quòd non: ſed me opor-
tet ipſum beneficium ſiue rem cuius titulo promoueor obtine-
re: verùm is qui habet ſolum titulum beneficij ſine poſſeſſione,
dicitur habere beneficium: nam habere cum effectu accipien-
dum eſt, *in fin. l. nomen filiarum, ff. de verborum ſignificat.* propterea,
Innocentium puto ſemper (rectè quidem) expoſuiſſe, Sine ti-
tulo, id eſt, ſine eccleſiaſtico, vel alio beneficio, Titulum pro re
ipſa capiens. Et oſtendit hoc litera *dicti quarti capit.* vbi dicitur,
Siue titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat. iuribus non viui-
mus. Adiuuant hanc meam opinionem notata *in capit. penult.
de iure patronat.* & quæ ſupra dixi in ſecunda capitis parte ad ver-
bum, receperit. Ad rem. Plures id genus titulos nemo debet ha-
bere: ſed (vti lege cauetur) ſinguli preſbyteri per ſingulos ſuos ti-
tulos ordinentur & ponantur, *can. Epiſcopi. 80. diſt.* De maiori aut
ſimplici titulo nihil exprimitur (maior eſt beneficij titulus cum
cura) quare cùm lex minimè diſtinguat, † audiendum generali- 147
ter venit, quod annotauimus, de quibuſcunq; beneficiis & ſim-
plicibus & compoſitis, id eſt, cum cura, & ſine cura. Eadem e-
nim eſt omnium ratio, quæ facit omnia eodem iure cenſeri: quę
iudicari diuerſo canones etiam nolunt. Et præbendarum (nimi-
rùm ſimplicium beneficiorum) multitudo canonibus inimica
dicitur, *cap. 5. ſuprà hoc titul.* vbi rationes aliquot huiuſce prohibi-
tionis redduntur. Hic vnam, atque alteram digeſtas referam, a-
lias omneis in ſe compleaas. † Ex Pauli præcepto, preſbyteros 148
oportet inculpatos, tractabiles, nulli obnoxios crimini luxus,
ſed bonarum rerum ſtudioſos, ſobrios, iuſtos, pios, temperan-
tes viuere. *ad Titum 1.* Quas omnes in ſacerdote virtutes euertit
beneficiorum multitudo. Hinc enim morum ſequitur, & veſti-
mentorum diſſolutio, inquit Hoſtienſ. Diſſolutos dixêre Lati-
ni, qui moribus legibuſque ſoluti luxuriam vitæ ſequuntur. Af-
fectatæ ſordes laudem nullam patiunt, auctore Hieronymo, 41.
diſtinct. ſed inceſſu, victu, habitu, exquiſitæ delitiæ, quæ dignita-
tem virilem frangant, & venuſtatem redoleant muliebrem, vi-
tio grandi vertuntur eccleſiaſticis. Nam, delibutos vnguentis,
& ſericis fulgentes clericos Epitimio tradi iubet à prælatis ec-
cleſiæ, *21. quæſt. 4. can. 1.* Clericus nec veſtibus, nec calceamentis
decorem quærat, *can. clericus profeſſionem dicta 41. diſtinct.* Appara-
tus iſtos regios auri, ſericique reſpuit Alexander Seuerus, ipſe
Rex & Imperator ſummus, in virtute non in decore conſtitu-
tum dicebat imperium. Sed, quid non facient alij, quum tu
mulctitia ſumas, Critice? Eſt ἐπιτίμιον Græcis pœna, ſeu mul-
cta iudicis arbitrio ſtatuta & æſtimata, non ſine infamiæ nota.
Item, qui benè præſunt preſbyteri, debent horis omnibus in
gregis cuſtodia conſtantes peruigilare, non errones hac illac di-
uagari, *l. generaliter, C. de epiſcopis & clericis.* quæ eſt apud Gratia-
num *16. quæſtione 1.* Tantùm ſunt eccleſiis idonei exiſtimandi,
qui ſeruire poſſunt & volunt in ipſis: quique reſidere in loco, &
curam per ſeipſos valent exercere. *(cap. 3. titul. proximè præcedenti,
c. ſuper inordinata, hoc tit.)* quod beneficiorum pluralitas nequa-
quam patitur obnoxia vagationibus. Caſtrenſis lex eſt, Vagus
ne militato, *l. 1. de Tyron. libro 12. Cod.* ſic & vagus clericus à ſua, id
eſt, ſibi commiſſa recedens Eccleſia, niſi mox redeat, ſine ſpe re-
ſtitutionis ab omni officio atque ordine ſuo deponitur, *can. ſi qui
verò. 7. quæſtio. 1.* Narrat Platina, Leonem Quartum ab Eccleſia
reieciſſe Anaſtaſium quendam preſbyterum Cardinalem, eò
maximè, quòd parochiam ſuam per annos quinque deſeruiſſet.
quod iudicium refertur *capitul. 2. ſuprà de cleric. non reſident.* Do-
ctores *in capit. ex tua, illo tit.* vagationem appellant eſſe delictum:
quod ſufficiens eſſe dicunt, vt quis beneficio priuetur, etiam ſi
qua ex cauſa non eſſet is obligatus ad reſidentiam, de qua ſuprà
ſcripſi. Vagum † verò, ſeu vagabundum Bartolus eſſe dixit eum, 149
qui non manet in loco firmus & aſſiduus, vbi manere debet, *di-
ctal. 1.* A quo quidem loco ſi quis abeſt, fraude abeſſe præſumi-
tur: vt ſi maritus cum vxore, clericus in Eccleſia, monachus in
clauſtro non reſideat: Innocentius coniectat hanc abſentiam
fraudis eſſe, & malitiæ plenam, ſi non iuſta eius cauſa appareat, *c.
ſi aduerſarius de eo qui mitt. in poſſeſſ. &c.* Vagus eſt igitur, qui ſine
negotio modò huc, modò illuc inutiliter diſcurrit. Malè ſemper
apud veteres audierunt id genus ἀτιμαγελοι, à grege ſuo ſcilicet,
conuentuq; ſolito aberrantes. Domicilium † clericus intelligi- 150
tur habere, vbi eccleſiā habet, *c. dilectus. 2. ſup. de reſcri.* à qua ſi quis
vltra quinquēnium abfuerit, etiam cum prælati commeatu, niſi
tam diuturnam abſentiam magna aliqua & euidens eccleſiæ v-
tilitas excuſet, hoc ipſo priuatum puto hominem illo beneficio,
quod eſſe pro derelicto videtur, ſtatimque (me iudice) conferri
poteſt. Indignum quippe eſt deſides, à propriis tamdiu muniis
aberrantes, quos eſſe cōuenit aſſiduos, amplius inter beneficia-
rios numerari. Hanc mihi fecerunt opinionem præter *d. c. 2.* eti-
am *l. vlt. C. de aduoc. diuerſ. iudiciorum, l. 3. de domeſti. lib. 12. C.* In aliis ſer-
uetur ordo ille iudiciarius deſcriptus *in d. c. ex tua.* cui conueniē-
tem gloſ. videas *in c. fin. § porrò ad verbum, canonibus. ſupra, vt lite nō
conteſt.* Secluſis neſcio quibus implicitis & verboſis diſtinctioni-
bus, abſolutè cuperem obſeruari id quod eſt *in can. ſi quis a clero,
7. quæſt. 1.* Ac demum quod habet vlt. can. *92. diſtinct.* videlicet, vt
caſtigatus nec emendatus, à clero deponatur. In eccleſiaſticis
tractandis (quod ſæpè monui) nulli vnquam bono, nec ipſi ad-
eo eccleſiæ doctorum quorundam gloſſarumq; placuerunt λι-
πολογήματα, dum ſubtiliter nimis argutāmur de rerum eccleſia-
ſticarum adminiſtratione, de beneficiorum diſpenſatione, be-
neficiatorum reſidentia, de cura populi contentioſa aut volun-
taria,

Digitized by Google

tatia: & ſimilibus aliis: in quibus etiam placent minus nonnullorũ *συγγράμματα* è vulgatis, & paſſim obuiis auctoribus deſumpta. dictum ſemel eſto, In huiuſmodi ſacræ & eccleſiaſticę communionis myſteriis quicquid Hieronymi, Auguſtini, ſanctorumq; Patrum, & Conciliorum decretis ſancitum non eſt, aliorumquotumcunq; adinuentionibus vſurpandum non eſt: Nec diſtinguendum vbi non diſtinxit Apoſtolus. Præterea, in illo Alexandri Papæ Concilio diſertè poſitũ eſt, quòd multitudo beneficiorũ certum continet animarum periculum. quibus ex verbis collegit Hoſtien. Peccatum eſſe plures ſimul eccleſias tenere. quod notat & probat ibidem Panorm. Gloſ. *pen. in c. dudum.* 2. *ſuprà de elect.* aſtruit quòd ſi quis habet plura beneficia, quorum vnum ſufficeret, ſine peccato mortali alterum retinere non poteſt. Eccleſiarum, quas vnus multas occupat, commodis & honori detrahitur: charitas hoſpitalitatis deperditur: diuinus minuitur cultus. Peccata hæc admodũ grauia nemo eſſe diffitetur non tantùm connexa, ſed etiam cohęrentia beneficiorum multi-

851 titudini. Guymerus † refert *in gloſ. ad verbum, cenſeatur.* §. *inſuper. de collat. in pragm.* determinatum quondam fuiſſe tempore Guilielmi epiſcopi Pariſienſis, per vniuerſitatem Pariſienſem, beneficiorum modum intra quemquiſq; conſiſtere debeat. Maioribus noſtris grauiſſimis viris tum viſum eſt, duo beneficia, quorum vnum Pariſienſes libras 20. valeret, ab vno teneri cum ſalute ac ſine lethali noxa non poſſe. decretum hoc, regnante D. Ludouico anno Chriſti 1238. quod annales Francorum, & aliæ hiſtoriæ tradunt. O frugi tempora? Nunc, creuerunt & opes, & opum furioſa libido. Ad ducentos aureos qui peruenit, & iam licet, his contentus ad alia beneficia, per leges quidem pragmaticæ ſanctionis non aſpiret, § *quod ſi quis ex dictis, de collat.* Si quo vitam honeſtè tranſigas, tibi contigerit ab eccleſia, vel aliunde, quid fur & ſacrilegus res aliis debitas inuadis? Iure cogitur epiſcopus ordinatis à ſe competentem aſſignare titulum quo viuãt, ſi tamen de ſua paterna hæreditate ſubſidium vitę nequeant habere, *c. epiſcopus. ſupra hoc tit.* quod obtinet (vt ibi ſcribit Innocẽt.) ſiue quis expreſsè ſiue tacitè ſit ordinatus ſub titulo ſui patrimonij: Innuens, quòd à diuitibus clericis non eſt exigendus titulus: competentis enim patrimonij dominus clericus ſine alio titulo ad ſacros promoueri poteſt, *c. tuis, ſupra.* Nec huiuſmodi diuitibus eccleſia prouidere debet, quibus ſua ſufficiunt: quod habet eccleſia (prout eſt à Proſpero ſcriptum *cap.* 10. *libro* 2. *de norma eccleſiaſticorum*) omnibus nihil habentibus habet commune, nec ... inde eis qui ſibi de ſuo ſufficiunt, erogare debet, quan-

852 do nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere. tantùm † clericos illos conuenit eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus nulla parentum, vel propinquorum ſuffragantur bona, 1. *quæſt.* 2. *can. clericos, & ſequen.* In rebus eccleſiæ non habet epiſcopus aliam poteſtatem, quàm vt eas diſpenſet habentibus neceſſitatem: ſibi nihil omnino ſumere debet, niſi quod neceſſarium eſt: ſi tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt fratres, indiguerint aliquo, id eſt, tantùm vt neceſſitatem non patiantur, *can. epiſcopus.* 10. *quæſt.* 2. *can. ex his, & ſeq. & can. vlt.* 12. *quæſt.* 1. Si priuatim poſſideas, quod tibi ſufficiat, eccleſiaſticam rem nullam debes vſurpare, *ca. quod autem* 23 *quæſt.* 7. Et vbi Gratianus ſentit eos cogi debere, ceſſante neceſſitate, beneficiis renunciare, quibus neceſſitatem patiẽtibus collata fuerant, 25. *quæſt.* 2. *in fin quæſt.* Ex his etenim aliena rapere conuincitur (ait Hieronymus) qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur, *in princ. diſt.* 42. Hæc vera norma eſt, quam quis non ſeruat, ab Auguſtino, Iudę proditori comparatur, improbo loculorum dominicorum expilatori: & in peculatum incidiſſe dicitur, *can. quid ergo.* 23. *quæſt.* 4. Peculatus reus eſt, quiſquis pecuniam ſacram & religioſam abſtulerit, interceperit, in rem ſuam verterit, *l.* 1. *&* 4. *ff. ad legem Iuliam peculat.* Lex, eccleſiæ bona nominat Ieſu Chriſti patrimonium, & Chriſti pecunias, 12. *quæſt.* 2. *can.* 1. *cap. quum ſecundùm. ſuprà eodem.* quas in pauperes & clericos diſtribui pro communi vtilitate voluit, non propriis cuiuſquam vſibus & voluptatibus applicari, *cap.* 3. *ſuprà.* Aliter qui expendunt, vt fures ad reſtitutionem tenentur, ex auctoritate Archid. & Dom. §. 1. 44. *diſt.* Felin. *in c. poſtulaſti, de reſcript. c. de quarta, de præſcript.* Quod aliud his impendet exitium, niſi quale filiis Heli? qui in veſtibulo templi cum mulieribus dormiebant, & religionem putantes prædam, quicquid optimum in hoſtiis erat, in ſuas delitias conuertebant. Non poteſt igitur vnus habere de iure communi duo beneficia ſufficientia, etiam præbendalia, ſeu ſimplicia, quod concludit Hoſtien. *in glo. ſua, qui talem. infrà ca. ab hoc ſecundo.* Ne monachi quidem prioratus plures tenere poſſunt commendatitios, quos Prioratus manuales vocant. hi ſinè cura ſunt ad Abbatis nutum reuocabiles, *in Clem. de ſupplen. negligent prælat.* hoc & in aliis ſuis cum cura beneficiis religioſos non

poſſe expeditum eſt, *c. quum ſingula, infra hoc tit. in* 6. Poſſe † verò 853
non dicitur, quòd ſoluti canonibus tantùm per indulgentiam, & gratiam Papæ, & ex eius ſola diſpenſatione per q; extraordinaria remedia poſſumus. quo in ſenſu interpretatur hoc verbũ Innoc. *in c. paſtoralis. ſupra de cauſa poſſ. & propriet.* Refert Archiepiſcopus Panorm. ibidem, *& in c.* 5. *de ſtatu monach.* Quod intellige, ſi non fortè cauſa ſubſit approbans contrarium, ſicuti eſt in annotariuncula,

Hoc niſi ratio aliqua velit.

Gloſſa ſummaria quæſtionis primæ in cauſa 21. † ſex caſus e- 854
numerat, in quibus vnus licitè plures eccleſias obtinet. Eoſdem Bernardus interpres repetit exponens *cap. dudum.* 2. *ſuprà de elect.* quos Hoſtien. ibidem duobus his verſibus complexus eſt:

Dependens, Tenuis, Rarus, vel Gratia Papæ,
Vtilitas vrgens, & Commendatio iuſta.

Singulis quibusq; verborum clauſulis cauſa vna comprehenditur, admittens in vno plura beneficia. Carminum ſenſus eſt.

Dependens.

Id eſt, quando vnum beneficium ab altero pendet, hæc duo non malè poſſidentur ab vno. Caſus eſt *in d. c. dudũ. & in c. quarto,*
de atat. & qualit. præf. Duobus † autem præcipuè modis alterum 855
ab altero pendet: Annexione, *c. extirpanda.* §. *qui verò, hoc tit. c.* 2. *de religioſ. domibus.* Et alterius conſtructione, ſeu fundatione in ſolo alterius. Nam ratione fundi noua eccleſia veteri tanquam matrici ſubiicitur, prælatusque maioris eccleſiæ intelligitur eſſe prælatus & inferioris, huic per vicarium deſeruiens. Glo. hoc aſſerentis auctoritatem ſequuntur omnes *in d. cap.* 4. Nulla hic diſpenſatione opus eſt: iure tenentur: & per vnius collationem vtrumque habetur, *gloſ. in c. gratia, de reſcript. in ſexto.* In maiori tamẽ ſemper eſt à beneficiario reſidendum. Maius autẽ, digniusve iudicatur eſſe beneficium non ipſius natura rei, ſed alterius ad illud acceſſione, *d.* §. *qui verò.*

Tenuis.

Quando beneficium vnum nõ eſt ſufficiens, tunc plura parua ſimul epiſcopi diſpenſatione canonicè recipiuntur & retinẽ-
tur, *in d. cap.* 4. Beneficium † competens æſtimatur ex beneficij 856
quantitate, ſcilicet vnde iura epiſcopalia perſoluantur, & congruam ſuſtentationem beneficiarius habeat, *c. de monachis, ſuprà eodem.* Congrua verò ſuſtentatio conſideratur ex qualitate perſonæ, *hoc c. de multa.* & ex regionis conſuetudine, in qua eſt ipſum beneficium, prout maiores, minoresve requirit expenſas, tametſi eadem ſit perſonæ conditio. quod ſentit Hoſtienſ. *in c. quum ſecundùm Apoſtolum. ſuprà.* Nam pro moribus eorum, quibus cum viuimus, & inter quos verſamur, rebus vtendum eſt, auctore Auguſtino *in can.* 1. *diſtin.* 40. Eò ſunt hæc omnia tamen referenda, vt beneficiarius habeat vnde viuat, non vnde luxurietur, 44. *diſtinct.* Inſufficiens ergo, tenue, ſiue incompetens appello beneficium, quod alere rectorem cum ſua familia commodè & honeſtè non poteſt, *can. ſtudeat.* 50. *diſtin. c.* 1. *de inſtit.* tam ſterilia & exigua beneficia tametſi nomen beneficij occupent, tamen nõ implent. qui beneficium minus ſufficiens habet, per-
inde eſt ac ſi nullum haberet, *c. dilectus.* 2. *ſuprà.* Concilium † iu- 857
bet eccleſiarum vnionem fieri propter huiuſmodi paupertatem, 10. *quæſt.* 3. *can.* 3. *& can. & temporis.* 16. *quæſt.* 1. *ac ſeq.* Sic factum legimus *c. expoſuiſti. infra.* Nec putat Ioan. Andr. propter inopiam vicinis vnitis eccleſiis, in altera ponendum vicarium, conueniant in vnum omnes. hoc ſcribit *in Merc. c. qui contra iura, de reg. iuris.* quod oporter in aliis annexis, *d.* §. *qui verò. & c.* 3. *de eccleſ. ædific.* Ante factam vnionem diſpẽſatio neceſſaria eſt epiſcopi de paupertate ac tenuitate cognoſcentis & pronunciantis. quo ſenſu capio notata *in c. quum teneamur. ſuprà eodem. c. conquerente, de cleric. non reſid.*

Rarus.

Paucitas clericorum in cauſa quondam fuit, vt vnus duabus præficeretur eccleſiis: quæ miniſtris omnibus deſtitutæ nullos habebant, qui muneribus diuinis exercendis vacare poſſent. Honorij Auguſti temporibus, Carthagine Synodus ſeptima congregata fuit Patrum ducentorum viginti & octo. Inter quos aderant Aurelius Carthaginenſis, & Auguſtinus Hipponenſis,

Digitized by Google

cuſtodia mandata: quę vulgo vocatur commenda. Titulus quidem non eſt, vt patet *in d. can. qm plures. & cap. dudum. 2. ſupra de elect.* traditur à Panot. *in c. querelam. eodem tit.* Nec commendatarius verè dici poteſt eccleſiæ commendatæ prælatus, ſed adminiſtrator duntaxat, generaliſq; procurator in temporalibus & ſpiritualibus. *in fin. c. quum nobis ſup. de elect.* Eccleſiæ nempe clericus nemo dici poteſt eius, in qua titulum nullum habet: vt ſimphoniaci in eccleſia aliqua pueri, & quos aſſiſios vocāt, *in c. pen. de cler. non. reſid.* ſimilesq; non ſunt illius propriè clerici, nec eſt eorum eccleſia. Tradit hoc Land. *in gl. magna decret Execrabilis.* quod & de cōmendatarijs ſentio. Quæ ſunt in Hoſpitali militia fratrum ac ſodaliū S. Ioannis Hieroſolymitani beneficia, Commendarum tantū nomine deſignantur, & eorū poſſeſſoses adminiſtratoresq; appellantur Commendatarij: de quibus nonnihil ſuprà, diffinientes Beneficium, diximus. Alia quædā ſubiungere viſum ab hoc loco nō diſconueniennia, vbi de commendatione beneficiorū tractatur. Anomala ſunt huiuſmodi beneficia, non omnibus canonū & conciliorū regulis ſubiecta. Hoſpitalia ſunt, quæ nō ſolent appellatione beneficiorum generali contineri. Nomine diuerſo diſtinctoq; prorſus ab eccleſiaſticis beneficijs, & eccleſiarū beneficiarijs deſignantur ea quę ſunt Hoſpitalarijs attributa: vocantur enim Baiuliæ, Prioratus, Caſtellaniæ, Præceptoriæ, quas qui poſſident, Baiulini, Priores (velut in quibuſdam ciuitatū collegijs) Caſtellani, Præceptores appellantur: quæ ſonant officiū magis & miniſteriū, quàm beneficium. Nam ſi cum beneficijs eſſent idem, cur his diuerſum nomen daretur? *l. ſi idem. C. de codicil.* Vnde Clemens quintus in concilio Viennenſi noluit aliquid de Hoſpitalibus militarium ordinum (vt S. Ioannis Hieroſolymitani, *ait glo.*) ſtatuere: ſed ea tantū mandat ſecundum ordinum ſuorum inſtituta & antiquas obſeruantias regenda. *clem. 2. §. præmiſſa verò. de relig. domib.* Ante captam direptamq; Hieroſolymorū vrbem à Saladino Babylonię rege) quod accidit anno Chriſti milleſimo centeſimo octuageſimoſexto) nobis ignoti fuerunt ordinis Hoſpitalariorum magiſtri. Sub Vrbano tertio, & Gregorio octauo Romanis pontificibus, hoc eſt, Anno poſt inſtitutū ordinem circiter centeſimo ac ſeptuageſimo, imperante Alemanis Henrico quinto, primus Raymundus de Podio nominatur magnus eius ordinis magiſter, anno Domini milleſimo centeſimo octuageſimoſeptimo, dum Gallis Imperaret Philippus Auguſtus Deodatus. Leges Raymundus ac viuendi normam regulamq; ſuis pręſcripſit, quæ Stabilimenta vulgò vocant: in quę iurant omnes hanc militiam profitentes. Quinq; ſunt in ea lege dūtaxat & viginti capita, verum quæ grandes ſuperent infinitorū ſtatutorum libros ab alijs poſtea magiſtris conditos. Prima lex illa noſtra nuſquā beneficia memorat, ſed obedientias tantū: intelligens illa non ad vtilitatē ſingulorum, non in perpetuum, id eſt, dum viuunt, obedientibus fratrib. donari, ſed nutu voluntateq; vniuerſitatis demandari: quæ vniuerſitas donat, aufert, mittit & reuocat pro libito: cui parere debeant illi. Nunc etiā in 10. duntaxit annos conferuntur ad beneplacitum magiſtri & conuentus, quib. ſolis ordinis ſui bonorum ac beneficiorū diſpoſitio competit. Innocentius tertius, de Templarijs loquens iſtiuſmodi beneficia nominat Domos: quibus qui præficiuntur, ab eodē vocantur Pręceptores. *d. c. quum deputati ſupra de iudi.* quas duas appellationes & nos vſurpamus. Appellandi præceptoris rationē nullam inuenire poſſum. Si dixerimus præceptores appellatos, quia præcipiendi, id eſt, iubendi & mandandi authoritatē habent in illis beneficijs: cōuenit hæc omnibus beneficiarijs appellatio magis quàm nobis, qui ſub obediētia perpetuò viuimus manuales (vt loquuntur) & temperarij. Niſi credamus appellatos Præceptores, quia ex beneficijs ordinis ſibi victū præcipiunt, id eſt, ante prius capiunt. (hoc eſt enim præcipere. *l. 2. de fundo inſtr. ff. & alicubi*) quicquid eſt reſiduū, in arcam cōmunem ſodalitij conferre debent. Vt nunquā perpetuò, ſic nec liberè, purè, ſimpliciter adminiſtrāda cōmittuntur huiuſmodi beneficia, verum, Saluo iure cōmunis theſauri (ſic enim loquuntur) id eſt, arcæ illius publicæ, cui pars amplior ac melior ſemper infertur. Quis diuinaſet noſtros olim tam lautè loquutos? & ab hoc præceptionis compendio ſuos nominaſſe Præceptores? Puto ex ignorantia linguæ latinæ nomen hoc proceſſiſſe: quia quū non in titulum noſtra nobis cōferātur beneficia, ſed tantum cōmendentur, & Commendare (à mandato) vernacula Italorum & Gallorum lingua, ſit iubere & præcipere, ideo Præceptores appellati ſumus, dicendi potius Cōmendatarij (velut depoſitarij) qui per-
manſurum nihil habemus: † Adeò, vt ipſe etiā magnus ordinis 164
magiſter nudum miniſteriū duntaxat exerceat, neq; perpetuus eſt in officio ſuo ſiue magiſterio, ſed amoueri ac deponi poteſt ab ordinis conuentu, cui ſubijcitur & à quo leges accipit, quod adſtruit Oldr. *conſil. 128.* Cardin. Zaba. *in d. clem. 2. de relig. domib.* autor eſt q Magiſter hoſpitalis Hieroſolymitani beneficiū non habet, ſed officium. Nec alterius exiſtunt cōditionis inferiores alij magiſtro, omnes temporarij & ſub obedientia. Inno. quem ſequitur Hoſt. *in d. c. quum deputati.* Præceptores æquiparat Inſtitoribus, qui pręponuntur negotijs dominicis, comparat & illos etiā Cuſtodibus, vel Cōmendatarijs, vel Viſitatoribus, vel Vicarijs, qui tantū curare debent & viſitare loca ſibi per magiſtrū cōmendata maiorem: qui quidem magiſter & hos pro arbitrio remouere poteſt ab adminiſtratione: poteſtq; e adminiſtratio huiuſmodi eſſe penes plures præceptores, ſicut & tutela penes plures tutores. Hæc illi. Vnde Hoſpitalarij morte nō vacat ipſa Præceptoria, nec dicitur paſtore viduata, ex authoritate Ioan. monachi & aliorū, *c. cupientes. de elec. lib. 6.* quia titulus hoſpitalis & præceptoriæ nō eſt penes præceptorē, ſed penes vniuerſitatē regionis quæ non moritur, à Panormitano ſcriptum eſt, quod eccleſiarum, decimarum, cæterarumque rerum conceſſio non eſt facta perſonis militum S. Ioannis Hieroſolymitani, ſed vniuerſo ordini. *ca. quamuis. de deci.* Hac ratione ſupraſcripſi noſtros nō eſſe beneficiarios dicendos, tametſi beneficiorum rerumq; ſpiritualiū cura quædam ſit ipſis demandata, ſed tanquàm vicarijs ordinis, nō vt eccleſiarū prælatis; quia Præceptores (in quātum præceptores) in nullo ſunt ordine eccleſiaſtico, ne clericatus quidem, ſine quo beneficia nō obtinētur eccleſiaſtica. Non ſunt hi merè laici (fateor) verum etiam nō ſunt ſicuti monachi religioſi. quod aſſerunt Ioan, *c. in noſtra de ſepult.* & Panor. *c. dudū. de deci.* qui & hos monaſteriorū conuerſis æquiparat. † Exceptū 165
volo Reuerendum matricis eccleſiæ noſtræ priorē, qui presbyter eſſet debet, ac vere eſt in dignitate eccleſiaſtica, nihilo inferiore abbatibus, & alijs priorib. cōuentualibus *s. canonica. de ſent. excom.* Sunt in prouincijs alij non abſimiles Priores, ceu quidam ſpiritualiū rerum præfecti: ſacris addicti, proq; hanis interdicti prioratus: quibus tamen Laici neſcio qui manum hiantes inſidiari cœperunt, ab omni alioqui ſacro, ritu [illegible] ſacra [illegible] abhorrentes, ab equis decident in aſinos, Agaſones ex equitibus. Iſtud eccleſiaſticorū priorum genus inter nos [illegible] habet beneficium, ſuntq; Priores nō cōmendatarij, ſed beneficiarij curam gerentes animarum, titulumq; beneficialē habentes Non item cęteri præceptores: Nam, quum recipientē beneficium eccleſiaſticum oporteat eſſe clericū Non digamum, Cui ſine diminutione vel onere beneficiū cōferatur, Et intra ſtatutū tempus, Qui teneatur ad horas dicēdas, Cui ſit inſtitutio neceſſaria, Qui fructus omnes percipiat, & ſuos faciat; nihil vero tale ſit in noſtris præceptoribus, aut cōmendatarijs, concluditur q non ſunt beneficiarij, ſed quales ab Innocētio deſcribuntur Vicarij, Cuſtodes alienorū bonorum. Sed ad alios cōmendatarios redeamus. † Modus hic beneficia comedendi (ohe, qui dixi?) bene- 166
ficia cōmendandi & poſſidendi canonicus exiſtimatur: habenturq; commendatarij prælati pro veris prælatis, quo iure & nos vtimur, de quib. *in c. nemo. de elect. in 6 per gloſ.* & doctores admodum copioſè. Papam citius, & in quodcunq; tempus cōmendare poſſe quæcunq; beneficia ſciunt omnes: parochias ordinarij nō poſſunt vltra ſemeſtre: quibus alia ſub ſe cuncta beneficia cōmendare licet ad vitam: nec interim vacare intelliguntur. Cæterum, nemo ſibi blandiatur huiuſmodi commendationibus, hiſq, nihilo plus fidat, quàm diſpenſationib. ſi non iuſta & legitima de cauſa factæ fuerint. Eſto, q in iure de fori defenderēt, certe iure poli nō iuuabant. Clemens quintus omnes à ſe factas prouiſiones, nomine cōmendæ, quaſſauit: quod eccleſijs omnibus detrimento, Romanæ autē periculo ſpectatim forent. *in extrau. cōmu. c. 2. de præb.* Si non eſt amplius bonum malorū metus aliquis, improbare nemo debet, q iam cōmendatarijs tam multis ringitur (iterum lapſus ſum, volui dicere) regitur eccleſia. Nō ita viuebatur, quo tempore quidā bonus Epiſcopus Pariſienſis, quum ſibi cōmendaretur abbatia, reſpondit, abſit vt cum ſponſa concubinā habeam, prout eſt in Guymerij cōmentarijs. Poſteris laxitas mundi, & rerū amplitudo dāno fuit, vt ſupra dixi: quanquam ſi nō iamdudum laſciuiret appellationib. & titulis Eccleſia Chriſti, nullus omnino clericorū dici deberet alius in ea, quà[illegible]tarius, quod ad fructus & bona pertinet. Epiſcop[illegible]non) rebus eccleſiæ tanquam commendatis, non

Digitized by Google

REPETITIO
IN CAP. CVM NOSTRIS.
De conceſſ. præben.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Prouiſio facta per litteras ad certum beneficium impetratas, non facientes mentionem de colorata poſſeßione illud poßidentis, non tenet.*
2 *Papa ſuperiorem non habet, qui eius ſuppleat negligentiam.*
3 *Præpoſitura quid ſit.*
4 *Auditorum curiæ officium eſt audire & referre: & an habeant ordinariam, vel delegatam poteſtatem.*
5 *Poſſeßio dicitur vacua, quam alter poßidet, quomodocunque detineat, licèt reuera nullus ſit poſſeſſor.*
6 *Executor datus ad gratiam poteſt prouidere, ſi aliud non obſtat.*
7 *Epiſcopus per receptionem alterius dignitatis an perdit epiſcopatum. numero 16.*
8 *Quod ſit per litteras ſubreptitias, ipſo iure non tenet.*
Poſſeßio quandoque habet plus facti quàm iuris. num. 14.
9 *Reſcriptum debet contineri non ſolum quæ iuris ſunt, ſed etiam quæ ſunt facti.*
Factum interdum plus ponderatur quàm ius.
10 *Verbum, vacationis, ſimpliciter prolatum intelligitur de vacatione iuris & facti: & ſic verbum ſimpliciter vel generaliter intellectũ, eſt generaliter intelligendum. nu. 12.*
11 *Dignitates plures quis poteſt habere ex iuſta cauſa ſine Papæ diſpenſatione.*
12 *Impedimentum non præſtat, quod de iure non ſortitur effectum.*
Vt obſtans non debet remoueri, quod de ſui natura non obſtat.
13 *Reſcriptum ſecundum non valet, ſi de primo non facit mentionem. licèt inualido.*
15 *Vſucapione perditur res & dominium, & difficilius perditur dominium quàm poſſeßio: & ſic facilius acquiritur poſſeßio, quàm vſucapio inducatur.*
17 *Ius quod quis habet ad rem, facilius perditur, quàm quod habet in re.*
18 *Beneficium ſatis eſt quod vacet de iure, vt poßit conferri, & tenet collatio licèt ab alio poßideatur de facto.*
19 *Delegatus ſciens alium poßidere beneficium & illud alij conferat, an collatio ſit obreptitia.*
20 *Litteræ beneficiales an extendantur ad beneficiũ ab alio de facto poſſeſſum.*
21 *Reſcripta ſunt ſtricti iuris, & maxime beneficialia, quia ambitioſa.*
22 *Poſſeſſor cauſa non cognita non eſt poſſeßione priuandus.*
23 *Poſſeßio quæ dicatur colorata, & quæ non colorata.*
24 *Collatio Papæ, & aliorum inferiorum, in quo differant.*
25 *Ordinarius perpetuò tenetur viſitationem facere ſingulis annis.*
26 *Poßidenti an incumbat onus probandi, an impetranti beneficium.*
27 *Poſſeßio facti vtrum impediat curſum Lateran. concilij.*
28 *Executores Papæ ſi prouident indignis, an poteſtas deuoluatur ad ordinarios. nu. ſeq.*
30 *Executoris poteſtas expirat morte eius pro quo ſcribitur, & morte executoris, & an reuertatur ad Papam.*
31 *Duo ſi litigant ſuper beneficio, nunquid ei, pro quo lata eſt ſententia, liceat beneficium occupare propria auctoritate, eo, contra quem lata eſt, poßidente?*
32 *Epiſcopus vel alius prælatus an ex ſententia lata ſuper crimine criminaliter vel ciuiliter cõtra clericũ, poßit eum ſuis beneficijs priuare.*
33 *Cenſum annuum ſi quis quærit ab eccleſia, & imponitur ſilentium, nunquid ſit neceſſaria executio in tali ſententia.*
34 *Beneficij ad omißionem ſi quis per ſentẽtiam condemnetur, vel econtra poſſeſſor ſeruitutis pronuncietur in negatoria, nunquid liceat ſtatim eligere, vel beneficium ſubtrahere, vel ſeruitutem denegare?*
35 *Executor datus ad compellendũ an poßit prouidere, & an poßit interdicere, & reſeruare.*
36 *Executor compulſus an poßit cognoſcere de alterius poſſeßione colorata, & poſſeſſorem cogere ad dimittendum?*
37 *Executor cui mandatur, vt in poſſeßionem inducat, an poßit excommunicare impedientes & rebelles.*
38 *Executor prouiſor an antequã prouideat, poßit ſententias fulminare.*
Nunquid autem poßit prouidere non vocatis his, qui impetrantem recipere debent? num. 39.
Et an poßit prouidere ſine cauſæ cognitione, & non vocato & remoto eo, qui poßidet de facto, ſed coloratè nu. 40.
41 *Poſſeßio colorata impedit impetrationem & collationem delegati, niſi hoc in litteris contineatur expreſſè.*
42 *Executorum poteſtas nunquid ſit perpetua, ex quo in litteris eſt clauſula, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam compellendo.*
Et quid ſi in litteris ſit clauſula; in poſſeßionem inducas, & defendas inductum, prout eſt de ſtylo, nunquid poſt executionem poterit contradictores compeſcere. num. 43.
44 *Executoris poteſtas nunquid duret poſt collationem per eum factam, quæ non valuit?*
45 *Nullum & inutile, æquiparantur.*
46 *Collatio de beneficio vt vacante facta, quod ab alio poßidetur, an valeat.*

CVM NOSTRIS. † **Caſus. Non tenet prouiſio facta per** 1
litteras ad certum beneficium impetratas non facientes mentionem de colorata poſſeſſione illud beneficiũ poſſidentis. Duo facit. Primò ponitur facti & proceſſus variatio. Secundò ſententia auditoris per ipſam ratificatio, & ipſius Papæ mandatum. Secunda *ibi, nos vero.* Prima ſubdiuiditur. Nam prima ponit ſententiam litterarum pro theſaurario impetratarum. Secunda *ibi, verum, exceptio contra litteras.* Tertia *ibi, quidam. executorum proceſſum.* Quarta *ibi, auditor,* ponit pronũciationem auditoris Papæ olim, & ſi longum tempus eſſet, quod ſic deuoluta
eſſet ad Papam, non perdit Papa † ius ſuum, quia ſuperiorẽ nõ 2
habet, qui eius ſuppleat negligentiam, *ſupra de ele. licet. in fin. facit, 3. q. 9. aliorum.* & ſic non obſt. *ſupra c. 2.* nec ſuperioris negligentia purgat moram, propter quam inferior incidit in pœnam: ſecus in caſu *infra eod. ſtatutum, & c. ſi apoſtolica lib. 6.* ibi enim
inferior nõ fuit in culpa vel mora: Præpoſitura] † ſpeciale no- 3
men eſt eccleſiaſticæ dignitatis, vt *hic & infra eo. litteras. cum ſim.* interdum ſecularis, *infra de verb. ſig. ex parte primo* Sed large ſumptu vocabulo omnes præſidentes alijs poſſunt præpoſiti nuncupari, *infra de verb. ſig.* quamuis. tanto tempore computatis ex menſibus pro quolibet collatore, *ſup. eo. c. 2. de ſupplen. negli. prala.* licet, & à tempore notorij, vt ibi, *& ſup. c. proximo. in fin. Vacaſſet.*] Per promotionem præpoſiti ad epiſcopatum, vt ſequitur: quod dic, *vt ſup. de elec. cum in cunctis. §. cum vero. Concilij*] *ſupra eo. c. 2. Conferrent.*] In hoc fecit gratiam, vt patet in auth. & ſic etiam poteſt dicere de eo, quod habetur *in fin. cap. Deputatus.*] Ad prouidendum, vt patet per ſequentia, *& infra.* hoc intellige, quod executores monuerunt epiſcopum & canonicos, vt conferrent præpoſituram dicto theſaurario. *Receptus.*] per hanc præſentationem litterarum ſi valuiſſent, affecta fuiſſet dignitas, ita quod alteri facta collatio non valuiſſet, etiã ſi ad iſtos nunc peruenuiſſet collatio, *infra eodem ſi capitulo, lib. 6. Dixerunt*] & bene quod de facto non valebat, vt frequenter Inno. & vt littera ſequens innuit hanc negatiuam, debuerunt probare, & hoc ideo, quia præſumptio faciebat contra eos, ad hoc *infra. vt eccleſiaſtica bene. capitul. vno, cum ſimilib.* conſtabat enim olim præpoſitum ad epiſcopatum aſſumptum, & ſic non obſtat *de probationibus. quoniam. de electio. bona. 1.* cum probari autem poterat per actum affirmatiuum, puta quia fuerat denuo aſſumptus ad illam, vt ſequitur: circa quod videre potes, quod plene dixi in quæſtione, quam diſputaui de canonico non reſidente in epiſcopatum alterius eccleſiæ, vt patet *in authen. Ab ipſis*] ſupple Epiſcopo & capitulo, ipſo capitulo eligente vel conferente ipſam præpoſituram & Epiſcopo: quod per capitulum, circa hoc quod factum fuerat approbatum fuit: & hoc fecerunt propter neceſſitatem & vtilitatem Eccleſiæ, vt patet *in auth.* Hoſt. *Electus*] dicunt Goff. & Phil. quod hoc eſſe non potuit tribus rationibus. Prima, quia poſtulantibus erat, *ſupra de poſtul. cap. vltim.* Secunda, quia ad maius prouehi debuit, 93. *diſt.* legimus. *de tranſlat. c. vltimo. ff. de mun. & honor. vt gradatim.* Tertia, quia per ſecundam vacat prima, *ſupra de preben. de multa,* ſecundum eos: hanc vltimam non approbat Ægi. per id quod dicam *infra in 5. obiectione. Poßidebat*] ex dicto nouo electionis titulo, alias liberè potuiſſet dare, *ſupr. de præben. de multa.* Ægi. *Quod*] ſcilicet Epiſcopum habere præpoſituram cum Epiſcopatu. *Dicentes,*] & bene. Innocent. ex cauſis notatis ſuper verbo, *electis. Aſſignarunt*] & male, quia vacabat de facto. Innocent. *Et infra*] hic deducitur, quod ab eis fuit ap-
pellatum ad Papam, ſecundùm Abbat. † *Auditor*] officium au- 4

dirotum curiæ eſt audire,& referre: ad hoc *ſupr.de re iud.cum Bertoldus.inſr.de elect.dudum*. An autem habeat ordinariam vel delegatam iuriſdictionem,& not.D.& P.M.*in clem.de reſcrip. auditor.* d · mandato noſtro aliter non potuiſſet pronſiciare, facit quod proximè dixi,&eſt ſim.*de teſta. Raynutius.Eo quod*]pro quia, *ſic ſupra de reſcr.dilect.2.inſr.de temp.ord.c.1.cum ſim.* Hæc ergo eſt potiſſima ratio, quare factum executorum non valuit,& ſic tenenda & pondetanda ſecundùm Hoſt.*Suggeſtionem*]quia non erat verum, quod vacaret de facto,& verbum vacatus, ſimpliciter in literis expreſſũ, de vacatione iuris,& facti debet intelligi:ad hoc *ſuprà de reſcriptis,ſciſcitatus*,&ideo falſum expreſſit, ſecundùm Hoſt.*Veri ſuppreſſionem*]quo ad electionem Epiſcopi & Capituli, etiam ex cauſa factam: Hoſt. Verius videtur quo ad poſſeſſionem ex dicto nouo titulo ſecutam, non vacaret de facto, innuit quod de iure vacabat, aliàs nõ fuiſſet dubium, & eſt expreſſum *infr.eo.literas*, & ſic nota, q beneficium interdum vacat de iure, ſed non de facto propter nouum titulum, licet minùs iuſtum,& ideo hic eſt aliquid à iure,& hoc eſt, quod ſequitur, talis poſſeſſio,&c. Interdum econuerſò, pone exemplum ſecundùm Petr. *ſupr de tranſlat.c.2.& 100.diſt.c.1.* Hoſt.*infr.eo literas.* ponit exemplum in ſpoliato beneficio, *ſupra quod metus cauſa. Abbate. & c.ſeq.* Interdum vacat vtroque modo, vt mortuo beneficiato, vel depoſito, vel renunciante expreſsè vel tacitè. De collatione dic, vt *inf.* dicam. *Talis poſſeſſio*] glo.dicit, quæ habetur ab illo, qui habet plures dignitates, hoc Compoſt. non placet Innoc. ſed *hic* exponit de illo, qui prætendit aliquam cauſam, quæ poteſt eſſe iuſta, vt *infra* ſequitur Hoſt. intelligit de colorata propter ordinariam auctoritatem interpoſita, quo caſu non debet conferri, donec vacet de facto, ſed ſi tenetur tantum de facto, tunc poteſt conferri,& ſi non renunciat, & dicit hanc fuiſſe opin. Do. Odoois Card. dicit tamen, quòd alij dicunt, quòd quilibet habens poteſtatem conferendi,& ſi ſit delegatus, conferre poteſt, nõ obſtante alterius poſſeſſione colorata, licet poſſeſſio ſibi auferatur eo non citato: vide quod habes *de praben. licet Epiſcopus.lib. 6.* dic,
5 vt *infra* plenè dicam. *Facti*] Sic dicit † *gloſſ. Poſſeſſio*] ideo dicitur vacua, quam alter poſſidet, quomodocunque detineat, licèt re vera nullus ſit poſſeſſor, *ff de actio empti.l. ſecunda. §. vacua. Inane*] ergo quod fit per literas ſubreptitias ipſo iure non tenet: quod dicit gloſſ. verum, ſi iudex ſequitur commiſſionem, alias ſecus videtur, *alleg. C.ſi ex fal.inſt.l.falſam,& ſuprà de re iud.1.& 2.* quæ iura loquuntur in literis ſiue in inſtrumentis inductis ad probationem, non in reſcripto, per quod certa datur poteſtas: remittit autem gloſſ. ad not. *ſuprà de reſcript. ad audientiam*, vel ſuperfluit iſtud, vel quod primò ponitur, ſi *ſupra de cleric. non reſiden. c. relatum. Einſdem*] ſupple auditoris. *Indulgentia*] expone hæc verba & ſequentia, vt *infra* dicam in prima ob. *Ipſum*] Epiſcopum. *Reſignationem*] id eſt, dimiſſionem, ſic *ſupra vt lit. pend. Eccleſia. 2.& ſupra cap. proximo,& infra eod. literas. Ipſius prapoſitura compellatur:*] quia ius iuſtè tenebat, aliàs ſine cauſa non compelliтur: ad quod alleg. gloſſ. *16.q.6.inuentum. 56.diſt.ſi autperuerſum. Procuretu*]cum hi, quibus ſcribitur, ſint ſolum monitores, vt probat hæc litera, non poſſent iſtum compellere ad renunciandum, ſecundùm *gloſſ.*& eſt idem ſecundùm D. & P.M. quia ſubreptitiè impetrãti, Papa noluit facere maiorem gratiam, vnde non mandat Papa præcisè huic impetranti dari huiuſmodi dignitatem: cuius
6 contrarium dicebat Innocent. † Not. præter ſummam, quòd executor datus ad gratiam poteſt prouidere, ſi aliud nõ obſtat. Sic *ſupr. eo.* propoſuit: quod eſt verum de executore dato ad pro-
7 uidendum: quod dic, vt *infr. eo. ſi capitulo, lib.6.* Secundò, † quod Epiſcopus per receptionem alterius dignitatis non perdit Epiſcopatum, ſicut erat olim in dignitatibus, & beneficijs curatis
8 per *decretal.3.ſupra de cleric. non reſid.* Tertiò, † quod fit per literas ſubreptitias ipſo iure non tenet, de quo remiſſ. *in text.* Quartò, quod poſſeſſio quandoque habet plus facti quàm iuris: de quo
9 *infra* dicam. Quintò † quòd in reſcripto debent exprimi non ſolum quæ iuris ſunt ſed etiam quæ facti ſunt: ſim. *infra de priuil. dudum, vt lite pendente cap. vltimo de teſt. cauſam. 2.* Sextò, quòd interdum plus ponderatur factum quàm ius, ſic *infra eod. literas. ſimil. ſupra de foro compet. ſi diligenti: de vi. & honeſt. cleric. cap. vltimo. de bigam. cap. fin. & cap. nuper.* & vide quod ibi notaui tertia gloſſ. quandoque non ponderatur factum, quando de alicuius actus perfectione quæritur, qui requirit certam formam, qua deficiẽte quicquid ſit factum non valet quod agitur *ſupra de elect. Eccleſia. 1. facit infra de baptiſmo, cap. 1. de ſpon. tua. cum ſimilibus:* hic autem
10 ſubeſt alia ratio, vt *infra* dicetur. Septimò, quod † verbum vacationis, ſimpliciter prolatum intelligitur de vacatione iuris & facti, ſim. *ſup. de reſcrip. ſciſcitatus*,& ſic eſt arg. quod verbum ſimpliciter vel generaliter dictum, eſt generaliter intelligendum: & quod indefinita æquipollet vniuerſali, & quod verba generalia interpretantur contra proferentem, de his iura ſunt vulga-
ria. Octauò, † quod ex iuſta cauſa poteſt quis habere plures di- 11
gnitates, ſine Papæ diſpenſatione, de quo ſtatim dicam. Primò oppo. ad id, quòd vltimò notaui *de decret. ſupra de praben. de multa, de elect. dudum. 1.* & vtrobique de hoc gloſſ. hic videtur dicere, q ex iuſta cauſa poteſt quis habere plures dignitates, puto propter paupertatem. *alleg. 10. quæſt. 3. vnio ſupra de praben. expoſuiſti:* verum dicit, ſi intelligatur de vnitis vel dependentibus, vt in iuribus quæ alleg.& tunc nullius diſpenſatio eſt neceſſaria, vt in *decret. dudum. 2. de ata. & quali. eam te. & infra de praben. cùm ſingula. libr. 6. in Authen. vt iudices ſine quoquo ſuffr. § illud, collat. 2.* Item eſt verum, quòd propter paupertatem poteſt fieri vnio, vt in iuribus alleg. in *gloſſ.* & ex eadem cauſa fructus inferioris dignitatis poſſunt per Epiſcopum ad tempus retineri, quod dic, vt *infra vt Eccleſia bene. cap. 1. lib. 6.* non autem intelligas, quòd propter paupertatem licitum ſit alicui habere duas dignitates, non vnitas nec dependentes etiam ex diſpenſatione Epiſcopi, ſine diſpenſatione Papæ, quia non quantitas ſed qualitas beneficij ponderatur, *ſupra de prabendis, de multa. ibi, tale, &c.* vel dic ſecundùm Hoſt. quod iſtud, quod dicitur, Ex indulgentia ſe. ap. ſpeciali. intelligitur, quando Papa diſpenſat propter prærogatiuam meritorum perſonæ, quod ſequitur, vel ex alia iuſta cauſa reſpicit diſpenſationem factam propter vtilitatem vel neceſſitatem Eccleſiæ, tamen ex indulgentia Papæ, de qua præmiſit: his enim de cauſis fiunt diſpenſationes, *1. quæſt. 7. §. pro perſona.* & ſic ceſſant con-
traria,& hoc magis conuenit caſui decret. † Secundò oppo. ad 12
id, quod ſeptimò notaui, & videtur quod verbum, vacationis, in literis expreſſum debeat intelligi de vacatione iuris & non facti, quia reſcripta debent interpretari ſecundùm ius commune, ad hoc *ſuprà, de reſcript. cauſam quæ*: vnde dicit Imperator, *volumus quod noſtra leges volunt, in Authent. de iudic. §. omnis, collat. 6.* Sed verbum vacationis, expreſſum in iure intelligitur de iuris vacatione: facit *ſupra capitulo proximo*. Solut. verba reſcriptorum dubia benè recipiunt interpretationem à iure communi, ſed ius interpretatur rationem verbi diuerſimodè ſecundùm diuerſas materias, vt in materia odioſa ſtrictè, in fauorabili largè: facit *de prab. cap. vlt. coniuncta decret. penult. infra de verb. ſignific. facit de reſcript. ſides. infra de praben. quamuis, lib. 6. cum ſimil.* licet ergo fateat, quod propter alicuius poſſeſſionem non minus vacat Eccleſia: tamen quia impetrans ambitiuſus præſumitur, & ideò in odioſis fit interpretatio reſcripti & verborum ipſius interdum ſtrictè: ſi larga, faceret in fauorem ipſius, vt in *decret. quamuis*: interdum largè, ſi ſtricta faceret pro eo, vt *hic*, quia talis fuit ſcribentis intentio, ratione de qua *infra* dicam, & ita diſponit ius, vnde ſecundùm ius commune fit interpretatio.
† Tertiò ad quintum nota. oppo. Et videtur, quod ea quæ ſunt 13
facti tantum non debent neceſſariò exprimi in literis beneficialibus, quia non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum, *infra de iure patro. illud ff de legat. 1. l. ſi ſeruus legatus. § ſi ſecundus. ff de verborum obligat. ſi dari ſtipulet. de regula iuris. non præſtat. cum concord. libr. 6.* Item non debet remoueri vt obſtans, quod de ſui natura non obſtat: facit qood dixi *ſuprà de reſcript. mandatum, in 2. quæſtione.* Item ex hoc videtur ſequi, quod ſecundùm reſcriptum non valeat, ſi non facit mentionem primi, licet inualidi, contra id *ſupra de reſcript. ex parte: & ſupra de cõfir. vti. vel inuti. bona.* Solut. regulare eſt, quod non præſtat impedimentum &c. ſed hoc eſt ſpeciale, & rationem ſpecialitatis *infrà* dicam. Item remouetur iſtud vt obſtans, nam obſtaret, ſi mentio non fieret, cùm Papa non intendat pro tali beneficio, quod coloratè ab alio poſſidetur, ſpecialiter literas concedere, niſi ſaltem de hoc faciat mentionem, vt *infrà* declarabitur, & ſic non obſtat quod ſecundò dicebatur: per hoc etiam patet reſponſio ad tertium, quia ſi Papa, cum concedit ſecundùm reſcriptum, ſciret primum impetratum, quod eſſet validum, vel quod elidi poſſet, cùm ibi ceſſet ambitionis odium: hic autem ſecus. Dicam ergo, quod cùm impetrans de facti poſſeſſione, quam habet in beneficio, licèt illam de iure non haberet, debet facere mentionem, vt not. Dominus & Pater meus *de prabend.*
cũ qui lib.6. ſic & de alterius poſſeſſione colorata, vt *hic*. † Quar- 14
tò oppo. ad id quod quartò notaui, & videtur quod poſſeſſio habeat plus iuris quam facti: nam retinetur ſolo animo,& perditur,

Digitized by Google

ditur, *ff. de acquiren. poſſeſſ. poſſiden.* §. *in aduertenda.* & facit quod
not. *infra de regulis iuris. ſine poſſeſſione, libro 6.* immò interdum di-
citur poſſidere, qui de facto non poſſidet, *ſupra de dolo & contu-
mac. contingit.* Solut. non dicitur hic, quod omnis poſſeſſ. ha-
beat plus facti quàm iuris: ſed hęc dicitur talis, ſupple quam
iſte Epiſcopus iniuſtè habebat, vnde eſt ſciēdum, quod quan-
doque poſſeſſio habet plurimum iuris & minimum facti, ſcili-
cet quæ acquiritur etiam ignoranti per eum, quem quis habet
in poteſtate, *ff. de acquirend. poſſeſſio.* quoque, & talis vſucapit. *ff.
pro ſolut. l. 2. in fi. & ff. pro empt. l. 2. §. Celſus.* eſt aliquo inſimilis illa,
de qua loquitur *decret. contingit,* quæ tamen procedit iuris fictio-
ne. Quandoque poſſeſſio habet parum iuris, & plurimum fa-
cti, vt quæ noſtro corpore acquiritur, tamen animus nocitus
eſt, *Cod. de acquiren. poſſeſſio. licet,* nec tunc procedit vſucapio ſine
corporali poſſeſſione, *ff. ex quibus cau. maio.* denique ſi emptor. *& l.
ſequent.* hoc tamen fallit in caſibus not. *ſupra de conſuet. cap.* 2. &
per Ac. in *l. 1. C. de acquiren. poſſeſſ.* & huic erat ſimilis iſta, de qua
loquitur *hic.* Quandoque poſſeſſio habet multum iuris & fa-
cti, cùm acquiritur per procuratorem etiam ignoranter, ſed
non vſucapit niſi ſciens, vt in *dicta l. poſſeſſio quoque.* §. 2. *C. de acqui-
ren. poſſeſſio. l.* 1 vbi de hoc, & videtur mirabile, quia hoc caſu ac-
quiritur poſſeſſio, & tamen non vſucapit poſſidens, niſi poſt-
quam ſciuit. Dicit ibi Accurſius, ideo hoc, quia in vſucapione
requiritur bona fides, quam non habet ignorans, vel ſecundùm
alios, quia in vſucapione eſt acquiſitio contra naturalem æqui-
tatem, & ideo coarctatur. Alij dicunt procedere propter ma-
ius præiudicium, quod eſt in vſucapione, & ideo cautius agen-
15 dum, *42. diſtinct. quieſcamus, cum concord.* quia per † vſucapionem
perditur res & dominiū, & difficilius perditur dominium quā
poſſeſſio, *ff. de acquiren. poſſeſſ. ſi quis, in* §. *differentia,* ſic facilius poſ-
16 ſeſſio acquiratur, quā vſucapio inducatur. † Quintò opp. ad id,
quod ſecundò notaui, & videtur, quod per adeptionem præ-
poſituræ debet vacare Epiſcopatus, & præpoſituram potuerit
retinere, *vt ſupra de præben. de multa.* Solut. poteſt dici quod adhuc
non emanauerat illa decret. hoc enim fuit in tertia compilatio-
ne, illa in 4. Ioan. Andr. vel ſecundùm Innoc. conſtitutio illa in
Epiſcopatibus locum non habet, in quibus nec expreſsè nec ta-
citè ſine Papæ licentia renunciari poteſt, *ſupra de tranſlat. cap.* 2. ſi-
mile *infra cap. dilectus,* quod intelligas ſecundùm Ægi. de conſe-
crato, vel ſaltem confirmato: nam ſi eſſet electus non confir-
matus in Epiſcopum, & ſcienter reciperet aliam dignitatem,
perderet ius ſibi ex electione quæſitum: tunc enim ſine Papæ
licentia renunciare poteſt per dictam decret. 2. allegat. domi-
nus & pater meus Clementinam *de reſcript. gratia.* ad hoc facit
17 quod dicitur, facilius † perdi ius quod quis habet ad rem, quàm
quod habet in re, *infra eod. cap. vlt. lib.* 6. nec ſic quod retinet be-
neficia vſque ad conſecrationem vel lapſum temporis de con-
ſecrandis Epiſcopis, *ſupr. de elect. cum in cunctis.* §. *cum vero.* ergo e-
tiam interim poteſt agere, nec per hoc perdit ius ſibi ex electio-
ne quæſitum: quia illud in prius habitis, quæ non perdit niſi ſit
plenè tranſlatus, vel cùm per eum ſtat, vt ibi not. ſed ius, quod
habet ad rem ex electione faciliter perditur, vt eſt dictum, &
non ſequitur, ſi poteſt quis retinere quod habet, quod impune
illud poſſit acquirere de nouo: vnde ſacerdos græcus vtitur
matrimonio contracto ante ſacros ordines: de nouo tamen
non contrahit, *39. diſtinct. ante triennium, ſupra de vita & honeſt. cler.
vt clericorum, in fin. fim. ff. de poſtul. l. 1.* §. *caſum. de hæretic. vt officium.* §.
18 *ad conſcribendas, lib. 6.* & quod ibi notaui. † Sextò & vltimò opp.
directè ad caſum decret. nam ſatis eſt, quod beneficium vacet
de iure, vt poſſit cōferri, & tenet collatio, licèt ab alio poſſidea-
tur de facto, *ſupra de præben. de multa* §. *his quoque, & capitulo extir-
pendæ. ver. alioquin.* Solut. illa loquuntur in ordinario collatore,
maximè cum nullo colorato titulo ſuperueniente beneficium,
quod de iure vacat, poſſidetur: ſed hoc *c. & ſimilia* habent lo-
cum in delegatu, & cùm poſſeſſor habuit ſaltem aliquem titu-
lum coloratum. Huic ſolutioni quantum ad primum mem-
brum ob. *ſupra capitulo proximo:* vbi ij, qui beneficium de facto
tenebant, primò ad ipſorum reſignationem compelluntur, an-
tequam fiat collatio per ordinarium: ad idem *ſuprà eod.* propo-
ſuit, vbi Papa, qui eſt ordinarius, primò ceſſauit collationem
capituli, & poſtea contulit. Solut. in his non negatur, quin ſine
alia reſignatione vel caſſatione hoc fieri poſſet, vnde in decret.
quia diuerſitatem, petebat ordinarius, quod compellerentur ad
dimiſſionem beneficiorum, quæ de facto tenebant. Poteſt et-
iam dici quod decret. *propoſuit.* ponitur in Papa, cuius collatio

facta non proprio motu de beneficio, quod ab alio poſſidetur
coloratè, de hoc non habita mentione non valeret: facit *infrà de
priuileg. dudum. ff. nauſ. caup. ſtabu. l.* 2. & infra dicam: licet poſſit di-
ci, quod ibi non erat poſſeſſio colorata, per ea quæ *infra* dicam:
ſed adhuc prædictæ ſolutioni obſt. videtur, *infra de offic. deleg. cap.
vltimo lib.* 6. Solut. maius videtur vitium tacere id quod eſt de fa-
cto proprio, in quo videtur tolerabilis ignorantia, *ſupra de reſcr.
ab excommunicato. 1. q. 4. notandum C. de reſcin. vend. l. quiſquis, cum ſi-
mil.* quam id, quod eſt de facto alieno, vbi ignorantia videtur
probabilis, *infra de cler. excom. mim. Apoſtolica. ff. pro ſuo l. vlt. cum ſi-
mil.* Sed contra iſtam reſponſionem facit *clem. de offic. ord.* & ſi ab
Apoſtolicæ. vbi tenet collatio, licèt non exprimatur id quod
procedit ex facto proprio. Vnde melius videtur dicendum,
quod illud, quod dixi, tenere collationem ordinarij de benefi-
cio de iure vacante non obſtante alterius etiam colorata facti
poſſeſſione, eſt verum in perpetuo & naturali collatore præ-
terquam in Papa, vt dixi: ſecus autem in legato, qui eſt ſuper-
ueniens & temporalis ordinarius, de quo loquitur illa decret.
vlt. *de offic. deleg. lib.* 6. & facit *ſupra de præben. c. penul.* ſi verbum, va-
care, quod eſt ibi intelligatur de vacatione iuris & facti: & quæ
ſit ratio diuerſitatis in iſtis, *infra* dicam. Sed contra ſecundum
membrum primæ ſolutionis apertè eſt id, quod dicitur *infra tit.*
1. in illa, vbi per conceſſionem primò factam, & per ordinariū
non impediuntur litteræ impetrantis, nec executoris collatio.
Solut. non dicitur ibi, quod ille, cui collatio erat facta per capi-
tulum poſſideret: vel dic, quod poſt impetrationem literarum
facta fuit ibi collatio per capitulum, & ſic literæ non fuerunt
ſurreptitiæ, nec tunc impeditur executoris collatio: ſed hic Epi-
ſcopus iſte habebat poſſeſſioné ex nouo tit. ante impetrationé
literarum: vel dic, quod hi impetrans non dixit ſimpliciter va-
care, ſed de iure vacare, vel verius ibi nō fuit poſſeſſio colorata.
Nunc ad quæſtiones: Primo quæro, quæ eſt ratio huius decret.
& qualiter hæc decret. ſit intelligenda. Solut. hic diuerſa & con-
fuſa ſunt conſcripta doctorum, eſt autem ratio ſecundùm In-
noc. quia iſti executores malè proceſſerunt: ſed in quo malè
proceſſerunt ipſe Innocen. videtur variare. Nam in quadam ſua
gloſ. videtur dicere, quod ideo iſtorum executorum valuit col-
latio, quia ipſi neſciebant illum Epiſcopum poſſidere: aliás au-
tem ſtatim recepta noua cura vel dignitate, vel etiam Epiſcopa-
tu, prima quæ vacat ipſo iure, poteſt per eum alij conferri, vt in
decret. *de multa: & in c. cum in cunctis.* § *cùm verò.* Ita † & de legatus, 19
dummodò ſciat alium poſſidere: ſed ſi neſciret, ſecundū quoſ-
dam, collatio eſt obreptitia, quia non eſt veriſimile, quod con-
ferret ſi ſciret: ſed ad hoc op. Innoc. quod hæc præſumptio ceſ-
ſat auctoritate iuris præcipientis, quod conferat, & punitur ſi
non conferat, vt in decret. *de multa:* ſed hæc præſumptio, quod
vellet conferre, etiam ſi alius poſſideret, non erat ita vehemens
ante decret. *de multa,* ſicut fuit poſtea: quia prius non erant ſta-
turæ tot pœnæ. Hæc autem collatio, de qua loquitur hæc de-
cret. facta fuit ante conſtitutionem, *de multa.* vnde non præſu-
mebatur, quod contuliſſent, ſi ſciuiſſent alium poſſidere, & ma-
ximè quia Epiſcopus erat, qui poſſidebat: vnde non erat præ-
ſumptio, quia Papa vellet eum vilificare inter ſubditos ſuos au-
ferendo ſibi ſic cauſam vel dignitatem conferendo: Hoſt. non
admittit hanc diſtinct. de ſciente & ignorante: Nam ſatis eſt,
quod conferens ſcit, quod adeptus eſt ille poſſeſſor ſecundus,
per cuius adeptionem de iure vacat primum, vt in decret. *de
multa & 21. quæſt. 2 ſi quis iam,* & ſine dubio hæc ratio non admi-
niculatur literæ: tum quia per Papam non allegatur, tum quia
coram executoribus dicebatur iſtū Epiſcopum poſſidere præ-
poſituram: vnde non eſt veriſimile, quod ignoraſſent, nec erat
iſte Epiſcopus Lauden. ſed alterius Eccleſiæ, vt in antiqua: &
dixi in textu, vnde hi non erant ſui ſubditi. Ipſe Innocent. in *alia
gloſſ.* reddit aliam rationem, quam dicit ſibi magis placere: dicit
enim, quod non valuit executorum collatio, quia non vacabat
præpoſitura de facto, vnde executores malè proceſſerunt, quia
& ſi non ſecundùm formam reſcripti, tamen ſecundùm for-
mam iuris debuerunt procedere, *25. quæſt. 2 præſcriptione ſuprà de
reſcript.* ſuper literis, quod quia non fecerunt, caſſata fuit ipſorū
collatio: ſed ius conceſſum per literas manet ſaluum impetran-
ti, vnde dicit ipſe, quod *in fin. decret* mandatur ſibi dari, & *infr. eo.
literas.* Quę autem eſt forma iuris hoc caſu, ſecundùm quam de-
buerunt procedere executores, not. per eum *ſupr. eo.* propoſuit,
quia præmittere debet executor cognitionem citando eū, qui
poſſidet, & ipſum ſaltem ſummarium audire, & ſi non habet ius,

Digitized by Google

coget eum dimittere, ſicut de facto tenet, & poſtea exequatur mandatum, & ſi hunc ordinem non ſeruat, executor ceſſabit quod factum eſt ab eo vt *hic*, & in *c. literas, alleg. ff. de re iud. à diuo. à ſuper.* Idem notauit *ſup. cap. prox.* vbi videtur velle, quod iſtum ordinẽ debet ſeruare etiã ordinarius: ſed in *decret. literas.* dicit alteratiuè tãtum, quod dictũ eſt de iſto ordine, habet locum in delegato: ſed collatio ordinarij benè tenet. Ad *decret. ſupr.* proximè reſpõde, vt dixi in vltima obiectione. Scias, quod in quibuſdam libris habentur quædam additiones, quæ vt fertur, fuerunt ipſius Inn. ex quibus colligitur alia ratio huius decret. videlicet quod ideò executorum collatio non valuit, quia electio facta de iſto Epiſcopo ad præpoſituram non fuit nulla ipſo iure, quia elegerunt perſonam, in quam aliquo caſu poterit cadere ius præpoſituræ, & ſic non fuit deuoluta poteſtas ad Papam propter negligentiam. Item nec propter delictum, ſcilicet quia elegerũt perſonam ineligibilem, puta Epiſcopum, cùm hoc non ſit de iure cautum, quod propter hoc poteſtas ad alios deuoluatur, ſed electio ſit nulla, & eligentes ſint eligendi poteſtate priuati, vel ſi eſſet deuoluta ad proximum ſuperiorem, non tamen ad Papam communi iure, & hunc dicit planum intellectũ decret. Sed hęc lectura non videtur concordare cum litera: & ſecundùm primũ dictum præpoſitura non vacabat de iure, & ſic facti poſſeſſio in vanũ ponderaretur *hic, & inf. eo. literas.* Item vbi ponitur electionem nullam & eligentes eligendi poteſtate priuatos, cõſtat poteſtatem ad alium deuolui etiam propter delictum, vt in decre. *cum in cunctis,* quod eſt contra ſecundum dictum. Item & ſi communi iure, ſupple vigore Lateran. Concil. *ſupr. eo. cap. 2.* non eſſet deuoluta ad Papam, & hoc reſpectu poſſet dici literas iſtas fuiſſe ſubreptitias, & ſaltem Papa per ſe vel per alium poterit conferre de iure communi, ex quo vacabat. *ſupr. c. prox. ſupr. de praben. cap. 2. lib. 6.* Compoſt. autem *ſupr. de reſcript.* capitulum in ſua magna gloſſ. vltra medium ver. Item quæritur, vtrum. dicit ſe ſana

20 clamaſſe contra Papam, † quod literæ beneficiales non extenderentur ad beneficium ab alio de facto poſſeſſum, per hãc decret. & per decret. *dudum. infr. de priuil.* recitat ibi op. Inno. quam *ſupr.* ſecundò dixi, finaliter tenet, quod poſſeſſio non colorata, vt illius, qui habet ſecundum curatum, vel illius, qui poſt tempus de conſecrandis Epiſcopia retinet priora beneficia, vel recipit illud beneficium à laico, vel occupauit, vt non impediat collationem maximè per ordinarium faciendam: non tamen poſſeſſor ſine cauſæ cognitione remouebitur à poſſeſſione, 16. q. 4. *volumus. facit C. ſi per vim vel alio modo. l. vltima.* & eſt expreſſum *infra de praben. licet Epiſcopus. lib. 6.* Et dicit, quod in huiuſmodi cauſæ cognitione venit iniqua poſſeſſoris detentio, & ita collatio alteri facta, *de reſcript. olim.* Si verò eſt colorata, & ſi non impedit ordinarium ſecundùm eum, impedit tamen delegatum, vt *hic,* niſi quando executor ante detentionem poſſeſſoris poterat de iure conferre illud, vt debitum illi, cui confert: vnde videmus, quod quando executores tui conferunt beneficium tibi mihi debitum, & te in poſſeſſionem inducant, meus executor illud mihi confert non obſtante collatione & poſſeſſione prædictis: alleg. etiam *de re iudica. cum Bertoldus.* Recitat etiam Innocent. aliorum opinionem, quæ placet Com. & Dom. & P. M. & fortè fuit de mente Compoſtel. vt poteſt colligi ex verbis prædictis, quod vera ratio huius decret. eſt quia literę fuerunt ſubreptitię, & ſic poterant elidi per exceptionem, quod autem *hic, & inf. eo. literas* conferri debet poſtea hoc procedit auctoritate ſecundi mandati, & non primarum literarum. Fuerunt autem huiuſmodi literæ ſubreptitię ſecundùm Hoſt quia dicebatur, præpoſituram tanto tempore vacaſſe, &c. quod non erat verum, cùm de nouo facta eſſet collatio huiuſmodi op. & quia maximè dicebatur facta ex cauſa per illos, ad quos ſpectabatur executioni mãdari, & etiam cauſa infra mandatur inquiri, non ergo non erat locus Lateran. Concilio, donec is, cui facta erat collatio, renunciaſſet, vel per ſententiam ammotus eſſet. ad hoc *ſupra, eod. propoſuit. infra eod. literas. de ſupplen. neglig. pralat. literas.* Nec mirum, quia collatio vel electio ſola, id eſt, non confirmata nec executioni mandata impedit ſecundam, vt patet ex *no. de elect. conſiderauimus, & cap. auditis. infra de exceſſ. prælatorum.* inter formas: ergo caſſabitur ſecunda, vbi primus per ſuum iudicem fuit in poſſeſ. inductus, vt *hic*: talis enim iuſtè poſſidet, *ff. de acquir. poſſeſſ.* iuſtè, & auctoritas iudicis in multis excuſat, *ff. quod cum fal. tu. auc. l. 1. §. penult. ff. quod met. cau. l. final. ff. de pignor. act. l. vlt. in fin. 23. q. 4. qui peccat.* ſaltem ergo propter dubium, quod erat, an collatio capituli valeret vel non: facit ſecundùm eum *de fil. presbyt. cap. fin.* apparet, quod Lateran. Concilium non habeat locum, & ſic literæ fuerunt ſubreptitiæ, & ideo quod factum fuit vigore illarum pronunciatur irritum & inane. Item expreſſit falſitatem impetrans dicendo ſimpliciter beneficium vacare, cùm hoc intelligatur de vacatione iuris & facti, † cùm reſcripta ſint ſtricti iuris, 21
ſuprà de reſcript. ſedes, & maximè beneficialia, quia ambitioſa, *infr. de praben. quamuis, lib. 6. facit de tranſlat. cap. fin.* facienda eſt ergo interpretatio contra impetrantem, qui potuit legem apertius dicere, *ff. de pac. veteribus. de reg. iur. contra eum. lib. 6.* Vnde ſi dixiſſet de iure vacare, tunc facti poſſeſſio & colorata non impediret vires reſcripti, & ita ſeruatur. Item dato, quod dixiſſet ſimpliciter vacare, ſi in reſcripto erat clauſula, amoto ab ea quolibet illicito detentore, non impediretur interpretatio per illicitam alterius poſſeſſionem, licèt coloratam, ſecundùm Ioan. de Deo. lib. 1. quæſtionum ſuarum, *quæſt. 24.* vt illa verba aliquid operentur, alleg. *de reſcript. ad audientiam. de priuil. porrò: facit eod. tit. ſi Papa, lib. 6. cum ſimil.* & hoc propterea, quia ceſſant rationes, de quibus ſtatim dicam. Item quia tale reſcriptum reſpicit ſucceſſorẽ, *ſupra eod. propoſuit. infra de rerum permut.* cum vniuerſorum. in quibus habetur dicta clauſula fortius: Redeo igitur ad Hoſt. qui dicit, quod iſte expreſſit falſum dicẽdo beneficium ſimpliciter vacare: Item tacuit verum, non exprimendo de poſſeſſione alterius colorata, quàm ſi expreſſiſſet, Papa nullo modo vel non de facili literas conceſſiſſet: & hoc eſt ſatis, vt dicamus beneficiales non valere. Item nulli dubium, quod facilius eſt impetrare beneficium, per quod ſolus grauatur inferior, *de reſcript. mandatum. & c. ſeq. de ſup. neglig. prælat. licet. & c. literas.* Item certum eſt, quòd facilius concederet Papa beneficium vacans à nemine poſſeſſum, quàm illud quod ab alio poſſidetur, cùm poſſeſſor
† cauſa non cognita non ſit poſſeſſione priuandus, *ſuprà de reſtitut. ſpol. conquerente. de offic. delegat. ſuper eo.* optimè facit ſecundùm eum, *C. de bonis vacan. l. penult. & vlt. lib. 10.* vbi bona, quæ dicuntur vacantia, fiſco delata, tunc poſſunt vt vacantia occupari, cùm conſtiterit quod nemo ius habet in illis, vel ipſa poſſidet. Semper etiam debet præmitti diligens inquiſitio, igitur expreſſio falſi & taciturnitas veri inducunt huiuſmod. decret. *veram,* & potiſſimam rationem, & hanc reddit text. & abſurdum eſt cauſam damnare in reatu redditam, & per Papam roboratam, & aliam captineam reddere, *ſuprà de conſtit. ne innitaris:* tenet ergo Hoſt. præcisè, quod ſi in impetratione beneficij taceatur poſſeſſio, quam alius habet iudicis auctoritate, & dicitur quod tanto tempore vacauit, quod ad concedentem eſt deuoluta collatio. Non valet reſcriptum, nec proceſſus habitus eſt per illum, vt *hic,* & *infra eod. literas,* quod dic ad alium caſum non extendendum. Ego intelligo hoc verum eſſe, etiãſi non dicatur tanto tempore vacaſſe, &c. per prædictas rationes, nec in beneficialibus literis, in quibus tacetur verum, quod eſt exprimendum, vel exprimitur falſum quod eſt tacendum. Diſtinguitur, an hoc fiat ex ſimplicitate, vel ex dolo, vt probatur *de except. poſtulaſti. & c. ſi proponente de praben. ſi motu proprio, lib. 6.* Idem credo in collatione Papæ facta non proprio motu & legati, quod non valeat non facta mẽtione de alterius colorata facti poſſeſſione, vt dixi in vlt. obiect. Et per prædicta eſt ſoluta quæſtio, quã format *hic pen. gloſſ.* de impetrante beneficium curatum, quod ab alio poſſidente, qui fuit adeptus ſecundò aliud curatum, propter quod iſtud primum ipſo iure vacauit: ſi enim illud poſſet, nullo nouo tit. ſuperueniente, benè valent literæ ſuper illo impetratæ idem ſi impetrãtur literæ ad beneficiũ quod poſſidetur per Epiſcopum conſecratũ, vel poſt tempus de conſecrandis Epiſcopis: quod quidẽ beneficium vacat per decret. *cũ in cunctis. §. cum vero:* ſed ſi coloratè ex nouo tit. poſſidetur, tales literæ ſunt ſubreptitiæ, & licèt gloſſ. dicat ſecus in beneficijs ſimplicibus: tamen per omnia dic idem in illis, quando per receptionem ſecundi vacat primum, quod primò impetratur, *infra eod. literas,* ſecundùm quod nota per Modern. *ſupr. de cleric. non reſid. c. vlt.* Secundò principaliter quæro, † quæ poſſeſſio dicatur colorata & quæ non colorata quantum ad prædicta, & ſupra dixi poſt Compoſt. quæ nõ eſt colorata, & breuiter vbi non fuit poteſtas in conferente, non eſt colorata, & ſic poteſt intelligi *infra tit. 1. illa.* Item & ſi primò poſſeſſor habuerit titulum etiam canonicum, ſi tamen perdidit ius ſuum per ſententiam iuris vel hominis, ammodò eius poſſeſſio non dicitur colorata: illa autem eſt colorata, quam præceſſit titulus collatus ab illo, qui poteſt conferre, licèt nunc minus iuſtè fecerat: facit *infra cap. proximo,* ſecundùm vnam lecturam. *ſupra de renunciation. an praſentia,* vel cùm electio eſt inualida, ſed 23

22 (margin, beside "† cauſa non cognita")

Digitized by Google

da,ſed eſt confirmata pet ſuperiorem: vnde dixit Hoſt. *in ſumma*
hnius tit. §. 2 poſt princ. quod tuoc dicitur colorata, quando is, qui
poſſidet, cauſam habet ab illo, qui donare poteſt, & ſic eſt vitiū
ſiue defectus ex parte recipientis: ſecus ſi ex parte donantis,
24 puta quia non habet poteſtatem dandi. Tertiò quæro, † quare
aliud in Papa cùm confert non proprio motu, & legato, quorū
collatio non tenet non facta mentione de alterius poſſeſſione
colorata: aliud in alio ordinario collatore, cuius tenet collatio,
etiam de tali poſſeſſione mentione nō habita. Reſpondeo, quia
Papa vel Legatus non confert non præſumuntur ſcire de alte-
rius poſſeſſione colorata, facit *de conſtit. c. t. lib. 6.* nec intendunt
dare materiam litigijs, *de reſcript. nonnulli.* & ſolùm videntur con-
ferre in fauorem eius conferunt. hoc ergo non expreſſo eorum
25 collatio præſumenda eſt ſubreptitia: ſed aliud, ordinarius † per-
petuos & naturalis benè præſumitur hoc ſcire, tum propter vi-
ſitationem quam habet facere ſingulis annis, 10. *q. 1. decernimus.*
& c. ſeq. tum propter teſtes ſynodales, qui debent conſtitui in
Concilio prouinciali ſecundùm formam decret. *infr. de accuſat.*
ſicut olim: tum quia facilius poteſt adiri, vnde non ſolum in fa-
uorem eius, cui confert, videtur hoc facere, ſed ad ſui iuris con-
ſeruationem: facit *ſup. de feud. c. 2. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. l. 1.* &
26 hoc etiam tāgit Hoſt. Quartò quæro, † cui incumbat onus pro-
bandi, an poſſidenti, quod iuſtè & ſi non coloratè, an impetran-
ti, quod iniuſtè. Dicit Compoſt. in prædicto ver. quod ad peti-
tionem impetrantis poſſeſſor non remouebitur, niſi aliquid
probetur contra eum, per quod appareat eum ius non habere,
alleg. 56. *diſt. ſatis peruerſum. C. de petit. hared. l. cogi. facit* a. q. 5. §. 1. ſed
hoc probato eſt præſumptio contra eum, ita quod iuſtum titu-
lum habebit probare, *ſupra de procurat.* ex inſinuatione, vel colo-
re, vt appareat reſcriptum ſubreptitium, & quid tunc debeat fa-
cere iudex, cùm per talem colorem non poſſit remanere licitè
in beneficio, ex quo iniuſtè poſſidet, vide quod dixi *ſupra de re-*
ſcript. mandatum, in 25. q. & ſeq. ſi verò eſt quæſtio inter illum, ad
quem pertinet collatio, & poſſeſſorem, tūc poſſeſſor debet pro-
bare ſe canonicè inſtitutum, 16. *q. 8. de criminibus.* 2. *q. 1.* legum. &
ſic intelligitur ſecundùm Compoſt. de inſtit. *ex frequentibus. infrà*
de iure patron. relatum. niſi ſuperior viſus fuerit in eum conſentire
tacitè vel expreſsè, *infra de his quæ ſi. à maior. part. cap. ex ore.* ſed eo
caſu licet præſumptio faciat pro poſſeſſore, collator dicere po-
terit & probare collationem contra ius factam, *ſupra de preben.*
dilecto. & facit quod not. Dom. & P. M. *infra de reg. iur. in prima re-*
27 *gula, lib. 6.* Quintò quæro, † nunquid poſſeſſio facti impediat
curſum Lateranen. Concil. Solut. ſecundùm Innocentium poſ-
ſeſſio quantū ad hoc non eſt ponderanda, ſed ſola collatio, quæ
ſi facta eſt per eum, ad quem pertinet, in quem cadere poteſt ius
illius beneficij, licèt ſit intelligibilis, illegitimus, irregularis, ho-
micida, vel quantumcunque malus, quia hi ſecundùm eum iu-
ſtè tenent, ſi cum eis fuerit diſpenſatum, & ſine diſpenſatione
iuſtè tenent, donec renuncient, vel deponātur, nunquam tem-
poris lapſu deuoluitur poteſtas ad ſuperiorem propter negli-
gentiam, ſed benè deuoluitur ad eum, ad quem ius ſtatuit de-
uolui propter malitiam, *de election. cùm in cunctis, ad finem.* ſed
cùm non fuerit negligens, non habebit locum pœna negligen-
tis: ſed ſi eſt talis, in quem non poteſt cadere ius beneficij, vt pu-
ta illiteratus, mulier, vel infans, tunc nihilominus habebit lo-
cum Lateranen. Concil. ſecundùm eum. Vnde hic in adiectio-
28 nibus, de quibus *ſuprà* dixi, tenet, quod † ſi executores Papæ
prouident indignis, quod poteſtas non deuoluitur ad ordina-
rios, ad quos ſpectat de iure communi, vel ad alios, etiam ſi
prouiderent non capaci, vel notoriè indignis, niſi prius caſſetur
collatio. Sed ea caſſata, ius deuoluitur ad illos, ad quos ſpectat
de iure communi, non ad Papam, niſi intolerabilis, id eſt, indiſ-
penſabilis error eſſet expreſſus in literis, tunc enim illis literis
non obſtantibus ordinarius collator vel alius delegatus proui-
deret, alleg. *infra de ſentent. excommun. per tuas & eod. tit. ſoler, lib. 6.*
nec eſſet intolerabilis error, ſi ſcriberetur pro irregulari vel cri-
minoſo, niſi perſeueraret in crimine, & hoc exprimeretur in lit-
teris etiam ſecundùm quoſdam, ſi eſſet error notorius, 2. *q. 6. §.*
diffinitiua. Item ſi ſententia contra ius. Sed alij dicunt, vt ipſe re-
citat, quod ſufficit, ſi error ſit notorius, etiam ſi non exprimatur
in literis, *arg. ſupra de offic. vic. cap. 1.* vnde hic ſecundùm eum in-
teruenit confirmatio, quia canonici elegerunt, & Epiſcopus
confirmauit, vt dixi in textu, quæ confirmatio facta de inteligi-
bili benè habet impedire ſecundam electionem: ad idem *infra*
eod. literas, vt not. ipſe Innoc. *in c. proximo, & inf. de exceſ. prælat. inter*
dilector: vbi dicit idem ſi aliquid interuenit ex vitiote confirma-
tionis, vt ſic collatum ſit beneficium ad eum, ad quem ſpectat,
& inductus eſt in poſſeſſ. per eum ad quem ſpectat cum debita
ſolemnitate, vt *ſupr. c. proximo. & infr. c. proximo:* niſi forſan conſta-
ret electionem ſeu prouiſionem factam eo tempore, quo ad
aliud eſſet ius prouiſionis, ſeu electionis per lapſum temporis
deuolutum: tunc enim non obſtanti tali electione ſeu confir-
matione, is, ad quem deuolutum eſt ius, per lapſum temporis
poteſt procedere ad electionem ſiue collationem, *ſupr. de ſup. ne-*
glig. prælat. c. fin. & idem ſi conſtat eam factam ab eo, qui nullum
ius habebat, *de re iud. cum Bertoldus.* niſi & confirmatio eſſet facta
vocato eo, ad quem pertinet electio ſiue prouiſio, ſiue eo ſcien-
te & non contradicente, quia tunc benè noceret, *ſupr. de re iud.*
quamuis ff. de mi. etiam in ſi. Non obſt. *infra c. prox.* Quia non dice-
batur deuoluta poteſtas de Archiepiſcopo ad capitulum ex ali-
quo, quod prouiſionem Archiepiſcopi aliquid præceſſiſſet, ſed
ex eis, quæ poſtea cōtigerunt, ſcilicet quia electus non erat mo-
do debito præſentatus capitulo, & per renunciationem &
abiurationem poſtea ſubſecutas: & ideò non valuit electio fa-
cta à capitulo prima non caſſata. † Quod *ſupr.* dixit Innoc. caſſa- 29
ta electione facta per executorem indigno, vel quādo error in-
tolerabilis fuit expreſſus, vel ſaltem eſt notorius, ſecundū quoſ-
dam poteſtatem deuolui ad ordinarium collatorem, non pro-
cedit ſecundùm Compoſt. qui hoc not. *ſupr. de reſcript. capitulum,*
in gloſſ. magna. ver. Item quid ſi prouiſio. quando in literis erat verbū,
reſeruamus, tunc enim non propter hoc non reuertitur pote-
ſtas ad ordinarium, ad hoc *ſupr. de ap. vt noſtrum.* Ideò ſecundùm
eum & omnes ſententia eius, pro quo ſcribitur, non eſt nulla, ſi
verò non fuit expreſſum in litera, vel etiam non expreſſum ple-
nè, not. Innoc. Hoſt. & D. & P. M. in prædicta *decret. inter dilectos.*
Dicit † etiam Innoc. quod hæc talis executoris poteſtas expirat 30
morte eius, pro quo ſcribitur: Item morte executoris, nec reuer-
titur ad Papam, ſecundùm eum, etiam ſi ſcribatur in fauorem
eius, cui prouideri mandabatur, licet alij contra. An autem ex-
piret morte delegantis, quicquid hic ſcribat, tene quod habes
de *offic. deleg. ſi ſuper gratiam. lib. 6. & eo. lib. de preben. ſi cui:* tene etiā,
quod ſi tempore impetrati reſcripti impetrans nō eſt capax, ſed
poſteà fit capax, poteſt enim beneficium conferri, *de foro compet.*
ex tenore. Nec obſt. *ſupr. de tranſlat. ex literis,* quia ibi non dicit non
tenere prouiſionem, ſed dicit caſſandam propter delictum im-
petrantis ſubreptitiè, nec eſt contra *Inſt. de hæredum qualit. & diff.*
§. in extraneis: quia debet hæres tempore teſtamenti eſſe capax,
vt ibi, eò quòd non valet teſtamentum ſine inſtitutione capacis
hæredis: ſed poteſtas data executori valet etiam nulla perſona
expreſſa, alleg. *inf. eod. conſtitutus. ad idem infr. eod. ſi eum. lib. 6.* ſicut in
legatario ſufficit, & neceſſe eſt, quod tempore mortis ſit capax,
ſi legatum ſit purum, & ſi tempore teſtamenti non ſit capax, *ff.*
de iure fiſ. l. 4. §. fin. C. de legi ſeruu. C. de ca. tol. l. 1. § cum gra. & § in no-
uiſſimo. & C. quando di. leg. ce. l. 2. Si autem ſub conditione, & die
conditione extante, *C. de cadu. tol. l. vnica. §. ſin autem.* & hoc ideò,
quia teſtamentum non conſiſtit in legatis, & ſic cauſa caſſatio-
nis electionis factæ à canonicis non fuit, quia prima electio fue-
rit aliqua, ſed quia ipſis erat ablata poteſtas eligendi, ſecundùm
ipſum Inn. hoc non fateor, ſupple. q non fuerit ablata, tum quia
nō apparet, tum quia ſi id diceretur, poſſeſſio ex illa ſecuta, non
fuiſſet ſecuta, *vt ſup.* dixi etiā ſecundū eum, *& ſupr. q. 3.* Itē nec per
reſcriptū ſubreptitiū aufertur, vt ipſe notauit in prędicta *decr. in-*
ter dilectos: quod etiam dixi ſatis eſt impetrantem fieri capacem
poſt impetrationem, qui tempore impetrationis nō erat capax,
non eſt vſquequaq; verum *per decret. ſi eo tempore. infr. de reſcrip. lib.*
6. Sextò quęro poſt Moder. *hic.* † ſi duo litigant ſuper beneficio,
nunquid ei, pro quo lata eſt ſententia, liceat beneficium occu-
pare propria auctoritate eo, contra quem lata eſt, poſſidente?
Innoc. dicit quod non, imò dicit, quod prius reſurget poſſeſſor,
vel auctoritate iudicis expellatur: & is, qui obtinuit, in poſſeſ-
ſionem inducatur, aliàs propria auctoritate occupans priuabi-
tur iure ſuo. probatur hoc *ff. de rei ven. qui reſtituere. ff. ne vis fi. ei, qui*
in poſſ. miſ. ſi quis miſſus. de re iud. à diuo Pio. C. vnde vi. meminerint. ſu-
pra de re iud. cum aliquibus, benefacit infra de preben. eum qui. lib. 6. per
quam videtur, quod ſi violenter † hoc facit, eo ipſo perdat ius 31
ſuum: vnde notauit Goff. *ſupr. de except. Apoſtolica,* quod amotus à
beneficio per ſententiā non ſtatim deſinit poſſidere, per hāc de-
cre. alleg. *ff. ex quibus cauſ. ma. denique* & idem in alijs ſententijs, vt
poſt ſententiam non occupet victor propria auctoritate rem
ſibi adiudicatam, ſed per executorem ſibi tradi debet, *C. de arb.*

Digitized by Google

l.penult. & *C.de iud.properandum.* Hæc vera ſunt ſecundùm Innoc.
niſi poſſeſſor habeat pro derelicto id quod poſſidebat, *ff.pro de-
relict.ſi id quod* Nec obſt. *C.vnde vi.ſi quis in tantam.ibi, ante euentum
iudicialis arbitrij.* quia ſubaudiendum eſt maximè, per iura præ-
dicta, & idem notauit *infra de priuil.cùm olim.* 2. Abſolutè autem
non eſt neceſſarius executor, quia ſufficit ei exceptio rei iudica-
tæ, *ff.de except.rei iud.per totum*: An autem ex ſententia lata ſuper
crimine criminaliter vel ciuiliter contra clericum Epiſcopus
vel Prælatus ſuus poſſit eum ſuis beneficijs ſpoliare? Vide per
33 Moder. *infr.de accuſ.qualiter.2.ſuper verbo, ad diminutionem.* † Sed
gratia huius incidenter quæro de aliquibus iuribus: puta quis
quærit ab Eccleſia cenſum annuum, & imponitur ſilentium,
nunquid eſt neceſſaria executio in tali ſententia? Sol. non, quia
per talem ſententiam petens poſſeſſionem amittit ius, nec vlte-
rius reus debet illi ſoluere: nam & ſi petat in quo, nec reus de-
beat illi conſentire, cùm minimè illum poſſit & debeat pertur-
bare, *2.q.7 negligere.bene facit de ap paſtoralis.in ſi.* imò videtur, ꝙ in
his incorporalibus iuribus, vt in electionibus, iuriſdictionibus
& ſimilibus, in quibus nil tangitur corporale, ſtatim lata ſentē-
tia reus poſſeſſionem amittit, & actor poteſt poſſeſſionem in-
gredi auctoritate ſua: bonum tamen eſt cōſilium ad omne du-
bium tollendum, quod iudex ſic pronunciet, Adiudicamus vo-
bis ius eligendi, & aduerſarijs ſilentium imponimus, *de cauſa poſ-
ſeſſionis.cum Eccleſia.* Si autem ſint alia incorporalia, in quibus a-
liquid agitur corporale, vt in præben. poſſeſſor condemnatus
non poteſt prohiberi per aduerſarium, quo minus iſtud exer-
ceat, vt prius: ſed ille, cui impoſitum eſt ſilentium, cauere cogi-
tur, quod illa ſeruitute dè cætero non vtetur, & ſi cauere nolue-
rit, & in lite iurabitur, cōdemnabitur, quod ſi nec iſtud prodeſt,
per executores expelletur de poſſeſſione, ſi talis fuit iudex, qui
ſuam ſententiam poteſt exequi, dabit illi, pro quo lata eſt ſen-
tentia, poteſtatem expellendi, & ille in hoc erit miſſus iudicis, *ff.
ſi ſer.ven.l.harum.ff.de rei ven.qui reſtituere, 23.q.5.miles. & c.cùm mi-
niſter.* Nec prædictis obſt. hæc decret. quia hic tangitur aliquod
corporale, ſcilicet corpus & poſſeſſionis canonicæ & præben. &
ideo non licebat conferre dignitatem, cuius poſſeſſionem can-
ſabat: vel hoc fuit, quod literæ erant ſubreptitiæ, vt ſatis *ſuprà* di-
ctum eſt. Nec obſt. *ſupr.de appell.paſtoralis.in ſi.* quod ibi nil corpo-
rale poſſidebatur: an canonico, qui non habet aliquam certam
præbendam, debeatur beneficium ſuum vel redditus: nihil ta-
men ibi, donec recipiat corporalem, aliquod poſſidetur. Si ta-
men illi, cui eſt impoſitum ſilentium ſuper præbenda, ſoluatur,
poſtmodum redditus præben. & deinde de nouo ſibi ſubtrahā-
tur, poterit talis quaſi ex noua poſſeſſione, quam poſt per ſentē-
tiam acquiſiuit, & de nouo ſubtracta eſt, petere, vt in eadē poſ-
ſeſſione reſtituatur per interdictum vnde vi, vel condit. ex de-
cret. *ſupr.de elect. querelam.* ex prima autem & veteri poſſeſſione,
quæ per ſententiā ſublata eſt, petere nō poſſet, ſed nec ex noua,
ſi excommunicatus ſit, quia ſemper ei obſt. exceptio: facit quod
no.23.diſt.c.1. & quod plenè dixi *ſupr.de or.cog.in quinta obiectione:*
nec excommunicato aliquid ſolui debet, de quo not. 15.*q.6.
nos ſanctorum*, & per Moder. *ſupr.de dolo & contum.veritatis.* Septi-
34 mò quæro circa hoc, † quod ſi quis per ſententiam condemne-
tur ad omiſſionem beneficij, vel ecōtra poſſeſſor ſeruitutis pro-
nuncietur in negatoria, nunquid licet ſtatim eligere, vel bene-
ficium ſubtrahere, vel ſeruitutem denegare? Videtur ꝙ non, *ar.
hic, & ſuprà c.proximo.* imò à ſuperiore eſt prius petenda licentia,
ad hoc *infr.de iure patron.cum dilectis.de cleric non reſid ex parte.1.* &
vt beneficium vel ſeruitutem tollat, *arg.ff. vt in poſſeſſ.l.ſi inutiles:*
ex quo tamen iudex præſentibus partibus ſententiam tollit,
dummodo ſit talis, qui ſuam ſententiam exequi poſſit, ſatis po-
teſt concedere practicam, vt ſua auctoritate perita deneget vel
occupet poſſeſſionem ſibi adiudicatam, arg. à contrario, *C.ſi per
vim vel alio modo.l.fin.* ſecundùm Innoc. & facit *ff.de reſcin.vend.l.
fundus.de iure fiſci.l.eius.* Refert Innoc. quod alij dicunt, quod ſine
licentia talis poteſt eligere, & beneficium ſubtrahere, & ſerui-
tutem denegare: fatetur tamē primum ſecurius, ad quod alleg.
Hoſt. *C.de pig.l.3.* poſſeſſionem tamen, quam alius tenet, alij da-
re non licet: & pro ijs, qui dicunt, quòd non requiritur alia lite-
ra, facit *Inſt.de offic.iud.§.vlt.ff.de acqu.poſſ.l.3.&ſi.ff.ſi ex noxa.cauſa
aga.l.3.in ſi.ff.commun.diuidun.ſi rem.* vbi dicitur, quod res adiudi-
cata eſt alicui. Sed dicit Innoc. quod eſt intelligēdum traditio-
nem interueniſſe, vel ſunt caſus ſpeciales, ſecundùm Inn. & idē
Hoſt. hic, ſed ipſe Inno. no. *infr.de accuſ.qualiter.2.ſuper ver.ad di-
minutionem:* quia per ſententiam latam ſuper crimine ij, quorū

eſt eligere, ſua auctoritate non eligent, niſi à ſuperiore eis detur
licentia, vel per ſententiam admoueatur, puta quia deponitur,
vel ab Eccleſia remouetur, *ſupra de cle.non reſid.ex parte.1.& c.qua-
liter.* & ſic videtur ibi approbare prædictorum opinionem: pro
qua facit, *ff.de pœnn.in ſeruorum.§.fin. & l.qui vlt.ff.de fur.* non po-
teſt: æquiparando ſententiā iuris, vel hominis: benè facit decre.
de multa.§.his quoque. & *c.licet Epiſcopus.de præbend lib.6.* ſecundùm
prædicta intelligas, quod not. *ſupr.eo.propoſuit.in gloſ.pen.* & adde,
quod dixi *ſupr.de reſcript.mandatum.ante ſi.per duas columnas ver.ſed
ſi capitulum vel alius.* Octauò circa materiam executorum quæro
poſt *gloſſ.* † an executor datus ad compellendum, poſſit proui- 35
dere. Et tenet *gloſſ* & benè quod non, quia ſibi non mandatur,
& forma mandati, &c. *de reſcript.cum dilectis.de offic.deleg.venerabi-
lis:* nec prouiſio eſt præambula, vel acceſſoria ad poteſtatem hu-
iuſmodi executoris, & ſic non obſt. decret. *præterea, & c.pruden-
tiam.in fin.ff.de procurat.l.ad rem mobilem. & l.ad legatum:* idem te-
net *gloſſ.ſuprà de præben.c.vlt.& c.pro illorum,* vbi diſtinguit Innoc.
inter formam facias prouideri, quòd videtur, quod faciat ius
conferri, & ſic eſt verum, quod prædixi, & formam, facias aſſi-
gnari, quę videtur velle, quòd ius conferat, & faciat factum aſſi-
gnari, & ſic dicit poſſe ſolui *ſupra de reſcript. Abbatem.* & idem ibi
reſpondet Hoſt. Pe. & Abb. ſed Hoſt. *hic* dicit, quod per formā,
facias prouideri conferri vel aſſignari, executor poterit proui-
dere, quia non eſt curandum de verbis qualitercunque fiat, ꝙ
Papa mandat, & dicit, quod de forma facias prouideri vel aſſi-
gnari, probatur *de reſcript. Abbatem, de offic.deleg.ſuper eo.de præben.
pro illorum*: ſicut mandata iuriſdictione tranſit totum officium
iuris dicendi, *ff.de ſuſpect.tu.l.1.§ ſi autem.* hæc non placet D. & M.
P. aliàs ſequeretur, quod is, cui mandatur quod faceret eligi
prælatum, poſſet eligere: quod eſt falſum, nec ſubeſſet ratio,
quare plus afficerent executoriæ ad prouidendum, quàm ad
complendum contra id, *infra eod.ſi capitulo, & c.ſi ſoli lib.6.* an au-
tem talis executor poſſit interdicere & reſeruare, de quo not. *in
prædicta decret.de præb.* de quo variabant Innoc. & Hoſt. *in prædi-
cta decret.pro illorum.* dic, vt in *dictis c.ſi capitulo, & c.ſi ſoli.* Nonò
quæro, † an executor compulſor poſſit cognoſcere de alterius 36
poſſeſſione colorata, & poſſeſſorem cogere ad dimittendum.
Vbi literæ ſunt ſubreptitiæ planum eſt quod non, quia vt dixi
ſuprà illæ in beneficialibus nullam tribuunt iuriſdictionem.
Item vbi ad certum beneficium ſunt impetratæ, & faciunt mē-
tionem de poſſeſſione tenente, & non eſt dubium, ſcilicet quod
poteſt, quia ſibi mandatur iuriſdictio. Sed vbi beneficium non
eſt expreſſum in literis, ſed mandatur prouideri de præbenda,
ſi qua vacat, vel de proximo vacatura, &c. non videtur, quia
perſona illius poſſeſſoris non eſt expreſſa in reſcriptis, *ſuprà de
offic.deleg.* P. & G. Item ad quid procedet executor, ſi dicis, vt
poſſeſſor ſibi illam præbendam dimittat? hoc eſt ſuperfluum:
ipſe etiam non habet poteſtatem conferendi, ſed compellen-
di. Si dicis, vt reſignet capitulo, certum eſt quod ipſe non eſt ca-
pituli procurator: nec potes dicere, ꝙ ad hoc vt poſſeſſor præ-
bendam illam conferat, cum ad hoc non habeat poteſtatem.
Sol. ſecundùm Innoc. *ſuprà eo.* propoſuit, talis executor ſic pro-
cedet, quia vocabit capitulum, cui præcipiet, quod illam præ-
bendam conferat de iure vacantem: ſi obedit, benè quidem: ſi
verò dicat ſe credere illam præbendam de iure non vacare, tūc
vocabit poſſeſſorem pręben. & dicet ei, prębendam quam poſ-
ſides vacat de iure, & quod impetrans vult probare, quod illa
præbenda de iure vacat, & ſi ille propter hoc non dimittit eam,
recipiam probationes impetrantis, *ff.de re iud. à diuo.§ ſi ſuper.* &
hoc ſummariè ſecundùm Hoſt. vt *ibi, & ſupr.de foro compet.ſi cle-
ricum,* & ſi probauerit, pręcipiet poſſeſſori, quod ipſam poſſeſſio-
nem dimittat, quo facto coget capitulum, quod ipſam confe-
rat impetranti, vt *hic. & in ſi.alleg ſupr.de præben.inter cætera,* vbi ſo-
lum fuit facta retractatio, nec fuit præceptum, quod alter alteri
aliquid daret. Nec eſt mirandum, ſi ſuper perſonas non expreſ-
ſas poteſtatem habet executor: hoc enim eſt in quolibet execu-
tore, qui contra extraneū ſummatim de poſſeſſione & proprie-
tate cognoſcit, vt res rei auferatur, *vt in l.à diuo. & C.de his qui ad
Eccleſ.confug.l.præſenti.* & ſic non obſt. *ſup.de offi.dele.P.& G.* Itē nec
ſine ea poſſet exequi, *ſupr.de offic.deleg.præterea*: nec eſt neceſſe, ꝙ
petatur teſtitui capitulo, ſed tantū reſignet, & poſtea veniet ad
collationē capituli, ſecundū Inn. & Hoſt. Decimò quæro, † an 37
executor, cui mādatur, vt in poſſeſſionem inducat, poſſit excō-
municare impedientes & rebelles, & ſi clauſula contradictores
&c. in reſcripto non eſt quæſtio, quod poteſt, cū id ſit expreſsè
commiſ-

Digitized by Google

commiſſum: ſed ſi clauſula illa non eſt in litteris, procedit quæ-
ſtio. Io. dixit quod non, quia executio tantum & non coertio eſt
mandata, gloſſ. tenet contrarium, cum Tan. quia talis executio
nulla eſſet, ſi coertionem aliquam non haberet, de offic. deleg. ex
literis: Hoſt. volens concordare opiniones dicit, quod ſi cano-
nici ſe non opponunt, ſed permittunt illum poni in poſ. vt mã-
datur, ſed illum poſtea eijciant ex interuallo, vera eſt ſententia
Tan. ante decret. ex literis, & de pœnis. Romana. lib. 6. D. & P. M. dicit
hæc vera, etiam ſi in reſcripto eſt clauſula contradictores: vnde
dicit tenendum, quod notaui de offic. deleg. c. vlt. ſuper gloſſ. pen. vbi
tenet, quod talis non poteſt excommunicare, quia non ſibi iu-
riſdictio, ſed certum miniſterium tantum committatur, vt in il-
la decr. vlt. in fin. In decret. ex literis, aut ille, qui iuriſdictionem ha-
bebat, circa executionem commiſit ſimpliciter vices ſuas: vnde
tranſiuit iuriſdictio, quare, &c. Vndecimò quæro, de executore
38 prouiſore, † an antequam prouideat, poſſit ſententias fulmina-
re. Iac. dicit ſup. eod. propoſuit, quod cautè facit, ſi primò conferat,
& poſtea in contradictores ſententias proferat, dicit tamen, ꝙ
ſunt quidam ordinem peruertentes ab excommunicatione, &
quæſtionibus inchoando, contra id. ff. de quæſtionib. l. 1. infr. de reg.
iur. cùm in contemplatione. & Guil. na. dicit hic, quòd tales ſen-
tentiæ non tenent, quia latæ contra formam mandati, ſupra de
reſcript. cum dilecta. Duodecimò quæro, † an executor prouiſor
39 poſſit prouidere non vocatis his qui impetrantem recipere de-
bent. Innoc. per decre. propoſuit, ſupr. eod. ver. hic no. per c. accedens. infra
de accuſat. tenet quod ſic, niſi aliud contineatur in mandato, cu-
ius forma obſeruanda eſt. Sed ſi aliquis compareat, qui velit a-
liquid dicere contra formam reſcripti, eum audiet, ſi cõtra per-
ſonam, non: ſi in litteris eſt clauſula illa, poteſt audire, quia mo-
dò non eſt merus executor, quod ſi vult, poteſt exceptionem
admittere partes cognitoris aſſumendo, quia hoc videtur et
mandatum, ſcil. quod audiat illa, quæ ipſum moueant, & ꝙ de
his cognoſcat, ſi vult, vel negotium ad ſuperiorem remittat, ſup.
de reſcript. ſi quando. infr. de cre. fal. ſupr. eod. de re iud. de cætero: vbi de
hoc per Inn. & ſupr. de præſum. dudum. & inf. de deſpon. impub. ad diſ-
ſoluendum & per Compo. in decret. capitulum, in gloſſ. magna. ver.
item quæritur, an poſt notitiam, & per D. & P. M. in Clem. iudices. de
offic. deleg. igitur ſi vult, poteſt omiſſa cauſæ cognitione, & repul-
ſis contradicentibus implere mandatum, cùm ſit merus execu-
tor, niſi quando vult partes cognitoris aſſumere, vt prædixi, ſed
non debet fulminare ſententias ſine cauſæ cognitione, ſiue ſit
prouiſor ſui, ſiue ſit compulſor, 2. q. 1. nemo. nec poſſeſſorẽ à poſ-
ſeſſione remouere, niſi eo vocato, & ſic cauſa cognita, C. ſi per vim
vel alio modo. l. ſi. ſatis de cauſa poſſ. c. 1. de maio. & obed. inter quatuor. de
præb. licet Epiſcopus. lib. 6. hoc verò niſi collationem primò feciſſet
poſſeſſore vocato, & cum cauſæ cognitione, quia tunc in danda
poſſeſſione non eſſet neceſſaria magna cauſæ cognitio: nam tũc
datio poſſeſſionis eſt executio collationis ſibi primò factę, quia
executor propriè facere poteſt, ſupr. de off. deleg. ſignificaſti, & hoc
notauerunt Inn. & Hoſt. inf. c. quia cunctis. lib. 6. & Io. Mo. in prædi-
cta decret. licet Epiſcopus. Et dicit in d. c. quia cunctis. quod fortè ſen-
tentia excommunicationis ſine cauſæ cognitione lata contra
poſſeſſorem non tenet, quia non indebitè contradicit, ex quo
ſine cauſæ cognitione vult eum eijcere de poſſeſſione, ſed iu-
riſdictionem non habet, ad hoc alleg. Hoſtienſ. ſupra de præben. c.
vlt. & de reſcrip. ſuper litteris, & facit quod not. ſup. de præb. pro illorum,
40 in gloſſ. a. Tertiodecimò quæro, † an executor prouiſor poſſit
prouidere ſine cauſæ cognitione, & non vocato, & remoto eo
qui poſſidet de facto, ſed coloratè. Sed intellige, vt ꝓcedat quę-
ſtio, quando literæ non fuerunt ſubreptitiæ. Quidam diſtinxe-
runt in primo dubio inter executorem, cui ſimpliciter cõmitti-
tur alicuius perſonæ prouiſio, & ille hoc poſſit: & illum, qui da-
tur ordinario negligente, & tunc non poteſt conferre, niſi pri-
mò ſciat, quare ille, cui prius ſcribitur, non confert, arg. ſup. de re-
ſcrip. ſi quãdo. & c. cum adeo: melius c. ab excommunicato. vbi ſecũdus
executor, cui ſcribitur in defectum primi, procedere debet, &
tunc cum cauſæ cognitione: alij dicunt id habere locum in ab-
ſolutione, quæ requirit cauſæ cognitionem, ſicut excommuni-
catio, 2. q. 1. nemo, inf. de ſent. excom. ſacro: ſecus in collatione bene-
ficij, in qua ſufficit ſummaria cauſæ cognitio. Sed quicquid di-
catur, tene quod habes inf. c. ſi capitulo, & quod ibi not. P. & D. M.
in gl. p. in 2. dubio, non vult fateri Inn. ꝙ teneat collatio, niſi primò
vocetur & compellatur ad dimittendum, vel reſignandum be-
neficiũ is, qui poſſidet: & idẽ ibi videtur placere Hoſt. qui dicit
41 quod colorata † poſſeſſio impedit impetrationem & collationẽ
delegati, niſi hoc in literis contineatur expreſsè: ſed licet fatear
hoc honeſtum & æquum, & maximè vbi non eſt notorium illũ
ius non habere; tamen cũ per collationem tribuatur ius tantum
poſſeſſor habet: & quia à quod ius ille, poſſeſſore nõ remouebi-
tur, niſi eo citato & cauſa cognita, vt eſt dictum, fortè nõ eſſet
iniquũ tenere prouiſionem talis executoris valere, ex quo literę
non fuerunt ſubreptitiæ, vt prædixi, quia de poſſeſſione illius
fecerunt mentionẽ, vel ſuper incerto impetratæ fuerunt. Quar-
todecimò quæro, † nunquid executorum poteſtas ſit perpetua, 42
ex quo in literis eſt clauſula, cõtradictores per cenſuram Eccle-
ſiaſticam compellendo. Innoc. in decret. pro illorum, dicit, ꝙ poſt
diffinitiuam in contradictores non poterunt iuriſdictionẽ Ec-
cleſiaſticam exercere, niſi vſque ad annum, ſup. de offic. deleg. quæ-
renti, & vbi non fertur ſententia, quouſque mandatum plenum
ſortiatur effectum. Poſtea autem ſi moleſtetur is, qui impetra-
nit, executor ſe nõ intromittet, ne videatur ordinarius: nam ta-
lia reſcripta redarguuntur, ſupr. de reſcript. ad hæc, & ſi aliqui adim-
pleuerint mandatum, aliquando ſuper eos, qui adimpleuerunt,
nil facere poterit, etiam ſi poſtea moleſtent, tum quia functus
eſt quantum ad illos officio ſuo, de offic. deleg. in literis, tum quia
non videtur ei commiſſum de futuro exceſſu, ad hoc de reſcript.
c. fi. in alios benè ſecundùm eum: finaliter dicit, quod quando
executor per ſeipſum inueſtiuit, contradictores potest com-
peſcere vſque ad annum, per decret. quærenti. alleg. etiam de re iudic.
quod ad cõſultationem. hoc dicit Hoſt. verum quo ad nouam
contradictionem & ſententiam de nouo ferendam: ſed ſi tem-
pore prouiſionis excommunicauit contradictores, etiam poſ-
ſunt, aliàs contradicens ligatur ſentẽtia ſecundũ eum, niſi prius
paruiſſet, vt prędixi. incidens aũt poſt annum in talẽ ſententiam
non poteſt abſolui per delegatum, ſed per Papã: alleg. de offic. ord.
paſtoralis. §. fin. ſecundùm Hoſt. quod dicit Hoſt. poſt annum cõ-
tradicens incidit in ſententiam primò latam, non videtur poſſe
ſtare, ex quo poterit iuriſdictio executoris primi iam expiraſſe:
facit ff. de pœn. l. vlt. & optimè quod not. de ſent. excom. à nobis. in gl.
2. ad fi. † Sed quid ergo ſi in literis erat clauſula, in poſſeſſ. indu- 43
cas & defendas inductum, prout eſt de ſtylo, nunquid poſt ex-
ecutionem etiam poſt annum poterit moleſtatores & contra-
dictores compeſcere? Videtur quod ſic per decret. ſupr. vt lit. non
conteſt. cap. 2. & quod ibi not. in 4. gloſſ. ad idem ſupra de teſtib. ex parte
Adæ, & facit quod ibi not. in gloſſ penult. ad idem de ſimon. querelam.
in fin. Et benè facit, quod ibi notat Innoc. quod talis, ſcilicet in
cuius literis eſt data clauſula, fungitur vice & officio conſerua-
toris, de quo non eſt dubium, quod etiam poſt annum id poſ-
ſet, de quo de officio delegat. cap. 1. & vltimo, lib. 6. Item ſine clauſula
defendas inductum. per clauſulam contradictores, poteſtatem
habet vſque ad annum, vel vſque ad plenam executionem, vt
eſt dictum. Sed clauſula debet aliquid operari, de priuileg. ſi Pa-
pa. lib. 6. cum concord. etiam vltra annum vigore dictæ clauſulæ re-
tinere videtur poteſtatem. hoc ergo videtur velle Papa appo-
nendo clauſulam. benefacit infra de priuil. in his. ſup. de maio. & ob-
ed. ſolita. 76. diſtin. hoc obſeruantia. ff. de leg. 1. ſi quando. ff. ad munic. l.
prima. C. de appel. ampliorem. §. 1. & C. de theſaur. l. 1. lib. 10. cum ſimil.
hoc videtur placere Archid. qui hoc not. infra de præb. ſi cui. libr. 6.
Per prædictam rationem reſponde ad decret. quærenti, quod lo-
quitur de legato, cuius iuriſdictio non eſt perpetua, ſed certi tẽ-
poris mora finitur. hic de legato, qui iuriſdictionem habet, quo
tempore non finitur. alleg. quod not. de reſcrip. ad hæc, in fin. 2. ma-
gna gloſſ. & audiui curiam hoc tenere. Innoc. in prædicta decret. ex
parte Adæ, videtur velle, quod delegatus Papæ, qui habet hanc
Eccleſiam, poteſtatem habet vſque ad annum, & non vltra, per
decret. quærenti, & idem ibi dicit gloſſ. ſecundùm Tan. & ita anno
elapſo erit ad ordinarium recurrẽdum. facit pro hac opinione,
quod odioſum eſſet, ſi talia reſcripta eſſent perpetua propter
fauorem ordinariæ iuriſdictionis, cui multum derogaretur, 11.
q. 1. peruenit. & in prædicta decret. & hac Decret. ex parte Adæ, loquitur
lite pendente, ſcilicet reuocato grauamine per iudices appella-
tionis ante finem cauſæ, vt ibi not. Hoſt. decret. querelam, habet
locum poſt miſſ. in poſſeſſionem cauſa cuſtodię, vnde etiam ibi
non erat cauſa terminata: ad rationem contrariam dic, quod
ex quo clauſula eſt quaſi incidens, vel acceſſorium ad id, quod
principaliter mandatur, videlicet executoris negotium nõ plus
poterit delegare illius vigore, quam poſſit in principali: ſed in
principali non poſſet differre negotium ſaltem vltra annũ: ergo
&c. de offic. deleg. prudentiam. in fi. de reg. iur. acceſſorium. lib. 6. Ad ra-
tionẽ dic, quod ad maiorẽ incitationẽ delegati, vt ſuũ exerceat
officium

officium, materialiter ponitur dicta clauſula, & quia ſolet plus timeri, & is, *infrà de hære. ſi aduerſus*, vel dic, quod aliquid operatur, quia etiam ſi inductiu. in poſ. habuit aliquam diu pacificam poſſeſſionem, tamen ſi poſtea moleſtatur quandocunque inf. annum delegatus poterit moleſtātem compeſcere vigore clauſulæ, quod forte etiam nō poſſet infra annum, ex quo inductus habuit pacificam poſſeſſionem ſaltem aliquandiu per decre. *in littern. de offic. deleg.* & facit qood oo. *in decre. querenti, in gl. pen. in fin,* Aodiui à D. & P. M. quod æquum eſſet dicere, quod vigore huius clauſulæ poſſet ſe ſemper intromittere ratione primæ cōditionis vel cauſæ, puta ſi is, qui primo cōtradicebat, poſt impoſitum ſibi ſilentiū, & poſſeſſionē, quā habuit impetrās, quæ poſt annū ex eadem cauſa inquietat vel moleſtat, & hęc ſit mens Papæ quantum ad dictam clauſulam. Sed ſi ex alia cauſa moleſtatur poſt annum delegatus ſe non poſſit intromittere, facit pro hoc dicto, *ſuprà de conſti. cum acceſſiſſent. in fin. de feu. c a. cum ſim.*

44 Quintodecimò quæro, † nunquid duret poteſtas executoris poſt collatiooem per eum factam, quæ non valuit, noo vitio vel defectu eius, cui facta eſt collatio? quia de hoc *ſuprà* dixi, ſed quia beneficiū erat alteri debitum, videtur quod non, quia bene vel male conferendo videtur functus officio ſuo, C. *de offic. deleg. in littern. de elec. ſi compromiſſarim. §. 1. lib. 6. cum ſimil.* Compo. *in decre. capitulum, in magna glo. ver. item quid ſi collatio*: tenet quod iterato poteſt aliud conferre ſine nouo mandatu. & prædicta loquuntur in ſententijs. In omnibos autem factis alijs à ſententijs, ſi id qood deleg. vel ordinarius fecit, non facit vel non eſt bene factum, vel nō habuit effectum, iterum poteſt fieri per eundem: de ordinario ponit exemplum *per decre. cum terra. de elec. de delegato per c. ſignificaſti. de offi. deleg. in littern.* & prædicta tenet Compoſtel. *in decr. capitulum, in magna gl. ver.* ſed quid ſi non valet acceptatio impetrantis propter malam foma ipſius, vel propter aliam cauſam, iterato poterit aliud beneficiū acceptare, *alleg. ff. de ademp. lega. l. 2. §. 1. & 2.* Sed per boc non reſpondetur *ad decre. ſi compromiſſarim*: ad quam potes dicere, quod ibi eſt culpa poteſtatem habentis, & alterius nu n intereſt: ſed hic intereſt impetrantis, qui non fuit in culpa. vel ibi cum eo, qui poteſtatem habet nomine alieno: hic tractatur de eo, qui poteſtatem habet ſuo nomine, licet illam habeat ab homine: vnde dicebat Bonaguida *in decre. in littern*, quod executores non fuoguntur officio ſuo, niſi primo beneficiandus fuerit effectualiter beneficium conſecutus: idem ibi Hoſt. & *de re iudi. c. 1. allegat. de*
4 *tranſla. c. 2.* vbi † nullum & inotile æquiparantur, & *de cler. non reſi. tua. alleg. ff. de conſti. prin. l. fin. in Auth. de dign. §. illud quoque, collat. 6.* & ne ipſis impetrantibus & Papæ hac via illudatur, *de alt. min. iu. cauſa ſa. c. 1. cum concor.* Inooc. *in prædicta decre. 1. de re iudi.* hoc tenet, ſi errat in facto, puta quia prouidi, *de praben. non vacante*, credens eam probabiliter vacare: tunc ergo iterum de alia poterit prouidere *alleg. C. de iur. & fa. igno. l. 1. in gloſ. antepen.* Idem ſi ignorabat beneficiū alteri debitum eadem ratione: ſed ſi errat io iore, tu oc executor ſibi non poterit vlterius prouidere ſed huc caſu Hoſt. tenet contrarium, per iura qoæ ſupra allegaui poſt eum. Ego puto dictum Inno. verum, ſi impetrans fuit in culpa in tali errore iuris, puta quia ſciebat beneficium curatum à conſtituto in minoribus, nō in ſacris detineri per diſpenſationem epiſcopi: ſed ipſe non credebat, quod epiſcopus potuiſſet diſpēſare, vel ſciebat eum, qui detinebat beneficiū, licet ſeotentia lata eſſet contra eum, appellaſſe & appellationē pendere: & iſtud acceptauit, vel ſibi petijt offerri: his .n. caſibus & ſimilib. non credo inpetrantē alium acceptare, & ſi haberet occaſionē acceptādi ipſum executorē poſſe aliud ſibi cōferre, quia à principio fuit error iuris tantū, qui nō excuſat, & maxime cum agitur de locro captando, 1. q. 4. § *notandū ff. de iur. & fac. igno. l. iure. & de re. iur. ignorantia. lib. 6.* Ad *l. 2. §. 1. & 2.* poteſt dici, ꝙ ibi nō fuit error io facto, aliàs ſecus, vt ibi, & *in duabus ll. ſeq.* io quibus patet, ꝙ ſi male optans eſt in culpa, ſibi debet imputari: fateor, quia multis videtur rigoroſom hoc. Eſt autem huius decre. materia,
46 breuiter & clare ſic tibi liquida, ſi vis ſcire, † an valeant collatio vel impetratio facta de beneficio vt vacante, quod ab alio poſſidetur. Sic diſtiogue, aut beneficium non vacat de iure, & tunc planū eſt, ꝙ nec collatio nec impetratio valet, *ſup. eo. c. 1. q. 2.* aut de iure vacat, & tunc diſtingue, aut collatio fuit facta per Papā, aut per ioferiorē. Primo caſu aut Papa tale beneficium contulit proprio motu, & tunc valet collatio, etiā nō facta mentione de alterius poſſeſſione colorata, *art. de præb. ſi motu proprio. lib. 6.* Aut Papa illud contulit non proprio motu, & tunc non valet, ſi non fecit mentionē de poſſeſſ. alterius colorata, *arg. inf. de priui. dudū. ff. de nata. reſti. l. 2.* ſecus ſi poſſeſſio non eſſent colorata. Si autem collatio fuit facta per inferiorem, ſubdiſtingue, aut fuit facta per ordinarium, aut per delegatum ſiue executorem. Si per ordinarium, aut ille ord. eſt naturalis & perpetuus, ſicut eſt epiſcopus, vel alter, qui poteſtatem habet conferendi beoeficia ratione dignitatis vel eccleſiæ, & valet eius collatio etiam de alterius poſſeſſione colorata non habita menoione, *ſupra de præben. cap. de multa. §. bis quoq. & eo. tit. licet epiſcopus lib. 6.* facit *cle. de offi. ord. & ſi ab apoſtolica.* Si autem talis ordinarius non eſt naturalis, ſed ſuperueniens, vt legatus, tunc non valet collatio non facta mentione de alterius poſſeſſione colorata. Si enim hoc procedit in Papa, vbi cootulit non proprio motu, vt dixi, fortius in legato: beoe facit *ſupra de præben. c. pen.* ſi verbum vocaſſe, quod eſt ibi *in fine* intelligitur, de vacatione iuris & facti, vt *hic*: ad ide *prædicta cle. & ſi ab apoſtolica, & de offic. leg. c. vlt. lib. 6.* Si autem per delegatum ſiue executorem facta fuit collatio talis beneficij, quod ab alio poſſidetur, & tunc diſtingue, aut contulit vigore litterarum ſuper non expreſſo ſed incerto beneficio conceſſatum: & tunc licet valeant litteræ, cum nullum beoeficium impetrans ſpecialiter nominaret, & ſic de alicuius poſſeſſione non poterant facere mentionē, tamen de iure melius eſt, quod non conferat, niſi primo poſſeſſor renunciaret, caſſetur quod factum eſt de eo. Aut hę fuerunt ſuper certo & expreſſo beneficio impetratæ, & tunc aut in litteris dicitur beneficiom de iure vacare, & tuoc valent litteræ, oec hac exceptione poſſunt elidi. Sed etiam hoc caſu executor nō debet cōferre niſi primo coloratè poſſideote amoto vel renunciante, vt ſic procedat ſecundum formam iuris, *de reſcript. ſuper litteris*, bene facit, *infra eod. litteras*, & idem videtur io auditore deputato in curia, qui pronunciauit beneficium alicui fore debitum ſi volt illum eidem conferre, qood poteſt, vt *in clem. de reſcript. auditor*, quod primò poſſidentem coloratè ſaltem per ſenteotiam amouebit, & ſufficit hoc caſu, vt dicetur etiam de facto vacare, ad hoc *ſuprà cap. propoſuit*, Hæc qoæ dixi in his duobus membris ſunt vera, ſaluo quod dixi *ſuprà in 13. quæſt. in fin.* Aut ſimpliciter io litteris dicitur beneficium vacare, & tunc aut poſſeſſio detioeotis noo eſt colorata, aut eſt colorata, primo caſu valent, & tenet collatio executoris etiam non prius amoto illo poſſeſſore: facit *infra tit. 1. illa* & tutius eſſet primitus illum remoueri facit *ſuprà cap. proximo*. Si autem eſt colorata, aut in litteris erat clauſula, amoto quolibet illicito detentore, & tunc impeditur impetrans per alterius poſſeſſionem etiam coloratam, ad hoc *ſuprà eod. propoſuit. de rerum permutat. cum vniuerſorum.* aut in litteris noo erat illa clauſula: & tunc aut ille color fuit acquiſitus poſt impetrationem, aut ante: primo caſu non impedit impetrans, nam nec poterat diuinare: facit *de conſtitut. cum acceſſiſſent. de reſcript. conſtitutis. infrà vt eccleſia. bene. cap. vno.* & valebit collatio etiam illo prius ooo amoto, ad hoc *ſuprà de re iudic. cum Bertoldus.* Secundo caſu litteræ ſunt ſubreptitiæ, vnde nec tenet collatio facta illorum vigore, & hic eſt caſus verus huius decre. Horum membrorum rationes ſupra pleoè ſcripſi.

REPETITIO
IN CAP. POSTVLASTIS.
De conceſſ. præben.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Collatio præbendarum ſi ad prælatum vt prælatum & capitulū pertinet, de vno ad alium per lapſum temporis poteſtas non deuoluitur conferendi: ſed ſi ad prælatū vt canonicum, per negligentiam capituli ad ipſum deuoluitur, niſi dolosè impedierit.*

2 *Dictio, penes, quam ſignificationem habeat, & in quo differat à præpoſitione apud.*

3 *Præbendarum collatio ſpectat ad prælatum & capitulum.*
Negligentia communis nocet communitati, & ſic eſt ſupplenda: & ſuperior ſupplet negligentiam inferioris ſui.

4 *Prælatus principalis eccleſiæ poteſt habere iura canonici in eadem eccleſia.*

5 *Perſona-*

Digitized by Google

5 *Perſonarum plurium vices an quis poſſit habere. & an duo diuerſa iura poſſint in eadem perſona concurrere. nu. 7.*
6 *Prælatus ſi habet conferre vt canonicus, & negligit vnà cum alijs, an nihilominus poteſtas conferendi ad ipſum deuoluatur.*
8 *Prohibitus vna via intelligitur prohibitus & alia.*
9 *Relatiuorum natura eſt, quod vnum non ſit aliud.*
10 *Conſuetudo quæ eſt contra naturam rei non valet, nec pactum.*
11 *Epiſcopus an poſſit eſſe in capitulo tanquam canonicus & præbendarius.*
12 *Poteſtas an poſſit deuolui de capitulo ad prælatum.*
13 *Prælatus licet faciat vnum corpus cum capitulo, ita quòd ipſe ſit caput, & canonici membra, tamen aliqua competunt principaliter capiti, & non membris, & aliqua econuerſò.*
14 *Epiſcopus ſi eſt in capitulo tanquam prælatus, & non eligit vnà cum alijs, an de vno ad alium deuoluatur poteſtas.*
15 *Vitium, quod vna radice naſcitur, indignum eſt vt vna & eadem pœna puniatur.*
16 *Epiſcopus quomodo cognoſcatur quòd interſit in capitulo vt prælatus, vel vt canonicus: & quid in dubio.*
17 *Epiſcopus ſi conuocat capitulũ vt prælatus, & procurat collationem fieri quantum poteſt, & non poteſt obtinere, nunquid currat ſibi tempus?*
18 *Dolus prælati qualiter probabitur, ſi vocatus nolit venire.*
19 *Dolus quomodo non ſuffragatur in prælato.*
20 *Prælatus an ex iure canonia quam habet vigore annexionis & conſuetudinis debeat habere præbendam.*
21 *Vox quam habet prælatus vt prælatus, an alias excedat.*
22 *Duo ſimul habentes ſimplicem poteſtatem ſi ſint, nihil poteſt vnus ſine alio.*
23 *Ambaſſiatoribus donata an cedant ipſis vel ciuitati.*

1 POSTVLASTIS. Caſus: † Si ad prælatum vt prælatum & capitulum pertinet collatio præbendarũ, de vno ad alium per lapſum temporis poteſtas non deuoluitur conferendi, ſed ſi pertinet ad prælatum vt canonicum, per negligentiam capituli ad ipſum deuoluitur, niſi doloſè impedierit. Primò conſultatio: Secundò reſpõſio: Secunda *ibi*, ad id quod: quæ diſtinguit duo membra: & ſecundum determinat ſecundũ membrum, *ibi, niſi*. determinatio *ibi, & in hoc. Poſtulaſtis.*] quibus loquitur non apparet. Hoſt. dicit, quod loquitur capitulo Ebreden. & patet *in antiqua in 4. compilatione*, cuius eccleſię fuit Archiepiſcopus, & poſtea epiſcopus Hoſt. qui eſt Cardinalis, & eſt ſi. *huic principio de reſcri. edoceri, & c. poſtulaſti, de ſo. compe. poſtulaſti: de cle. exc. mi. poſtulaſti de obſer. iein.* explicare, per idem verbum etiam incipiunt *de regu. poſtulaſti: de homi. poſtu.* & ponitur in his iurihus pro petere: vnde eadem verborũ ſententia per verbũ petere, habetur *infra de priuileg. petiſti*: large ſumitur *ſuprà in rubrica. de poſtulando.* inuenimus in diffinitionibus, quod poſtulare eſt, quando breuibus verbis & apertis aliquid rogatur. *Se. ap.*] ad quam pertinet dubia declarare, 19. *diſt. per totum. de ſenten. excom. inter alia, cum ſimil. Simul.*] quomodo non ponitur in themate, & ideo diſtinguit, & de hac dictione vide quod dixi *ſupra de cauſa poſſeſ. cum dilectus. Archiepiſcopum noſtrum*] immediatum prælatum, cum quo faciunt vnum corpus, *inf. tit. 1. nouit. Donatio*] largè per no. *ſuprà de præb. relatum.* vnde ponitur pro collatione, vt patet *infra ſi. ſup. eo. quia. ſupra tit. 1. cap. vlt.* pro & præſentatione, *inf. c. proximo.* ſed non ſtricte, *infra de iure patro. c. vltimo.* & facit hoc ad ea quæ habentur *de offic. vica. c. vlt. lib. 6.* Præbendarum.] Idem in quouis beneficio. *Eccleſia noſtra factũ narrat*] idem ſi in alia, cum eadem ſit ratio, *de tranſla. c. 2. Pertineat*] factum notat, vnde hoc non probatur eſſe de iure cõmuni, de quo plene no. *ſupra de elec.*
2 *cum eccleſia. Vacantis*] *vt ſuprà eo. tit. c. fin.* † *Penes*] hæc præpoſitio habet multas ſignificationes, quæ hoc verſu comprehẽduntur.

Dat penes auctorem, dat apud, ſignatq́; propinqua.
Informat, memorat, properat, caſumq́; notabit,

Infrà in penult. ſignificatione exponitur *hic, ſupra de conſue. cum dilectis.* Differentia autẽ inter penes & apud, patet per hũc verſum.

Me penes eſt proprium, ſed apud dic alienum.

Vnde lex dicit: plus iuris attribuit penes, quàm apud. Nam penes dicitur, quod poſſidetur. Sed apud, quod qualitercunq; tenetur. *ff de verborum ſignifica. penes te. Neglexeritis*] ſecus ſi non potuiſtis, *ſupra eodem, quia. Ordinare*] verbum generale ad quemlibet prouiſionis modum, 60. *diſtin. cap. 2. ſupra de elect. ne pro defectu*, in fine, & facit *ſupra c. 2. ibi, ordinentur, & cap. poſt electionem. Idem Archiepiſcopus*] ſecus ergo ſi aliter tantum, ad quem primo loco ſpectaret collatio, tunc enim de vno ad alium deuoluitur, *ſupra eo. c. 2.* vnde ſi primò ſpectat ad prælatum tantùm, & negligit, deuoluitur ad capitulum, etiã ſi prælatus haberet intereſſe vt canonicus: bene facit, 17. *diſtin. multis*, & quod ibi notatur, & quod not. *de ap. dilectis. 3. Præſcriptum*] ſcilicet ſex menſium. *Ad nos*] ſcilicet capitulum, de quo nõ dubitabant, & tamẽ eadẽ eſt ratio, *ſuprà eo. c. 2. in fin. Conferendi*] *ſi. de ap. c. 2. lib. 6. ff. quando appel. ſit l. 1 §. ſolent. Concilij*] *ſuprà c. 2.* quia omnes neglexerunt, vt *ibi in fin. Superiorem*] proximum, etiam Papam, ſi nõ eſt alius medius, *ſupra de ſupplen. negl. præla. licet.* Hoſt. *Niſi*] ſecundum gloſſ. mutat caſum, ſcilicet quando nõ pertinet ſimul ad prælatum, & capitulum, dat ſimile *de offic. deleg. conſultationib.* de iſta dictione quando excipit, & quando non, dixi *ſup. de ordi. cognit. cap. vltimo. Fortè*] vide quod dixi ſuper hoc verbo, *ſup. de reſcript.* in noſtra. *At.*] id eſt ſicut: vide quod dixi *ſup. de reſcrip. mandatum.* ſuper hac dictione. *Canonicum.*] *vt inf. de præben. cum eccleſia. lib. 6.* de curis caſu quærebat Hoſt. *hic*, & dicit Inn. quod forte hoc eſt ex ſpeciali gratia, vt iuris canonici, quod præbendã habeat Epiſcopus in Eccleſia. Item non eſt vis, vtrum ſoli epiſcopo ſit facta gratia ſine generali priuilegio ſit concluſum, quod quicunque Epiſcopus habeat tale ius, nec hoc caſu valebit vox ſua pluſquã alterius canonici, niſi forte ſecundum Hoſt. quia erit ponderoſior ratione dignitatis, *ſup. de elect. dudum. 1. Caſu*] cum vocem habeat vt canonicus. *Cum*] pro ſi, vel quando, ſic *ſup. de re iud.*
inter cæteras. Ei.] ſcilicet prælato. † Primo no. quod præbenda- 3
rum collatio ſpectat ad prælatum, & capitulum: de quo remiſi ſuper verbo, pertineat. Secundò, no. quod cõmunis negligentia nocet communitati, & ſic eſt ſupplenda, concor. *ſup. c. 2. in fi. ad hoc de elec. bona. 2. in fin. de ſupplen. negli. præla. c. vlt.* Tertiò, quòd ſuperior ſupplet negligentiam inferioris ſui, 9. *q. 3. cum ſimm. ſup. de ſupplen. negli. præla. per totum. de offic. ord. irrefragabili. §. exceſſus. cum ſim.* interdũ econuerſo. *de offic. ord. ſignificauit*: ſed illud ſpe-
ciale propter periculum animæ, vt ibi notatur. Quartò not. † 4
quod prælatus principalis Eccleſiæ poteſt habere iura canonici in eadem eccleſia, ad idem *de ap. cap. pen. & de præben. cum in eccleſia, lib. 6. ff. quando appell. ſit. l. 1. ver. ſolet, in fin. 27. diſt. in multis.*
Ex hoc infertur, quod † quis poteſt habere vices plurium per- 5
ſonarum: de hoc *ſup. de proba. ex litteris, cum ſuis remiſſ.* Item quod duo diuerſa iura poſſunt in eadem perſona concurrere, ſim. 21. *quaſt. 2. relatum. de teſta. offic. & c. requiſiſti. & c. Raynutium & c. Raynal. ff. ſi cer. pe. l. ſingularia. de bõ. qui. vt in d. l. tutorem, & de operis liber. l. duorum. & l. libertus.* & quod quis facit aliquid tanquam alius, ad idem 16. *q. 1. ver ſuperiori. & c. eccleſia. 20. q. 4. duo iſta: & c. ſi eccleſia. in fi. ff. de adop. ſi pater. §. quis duos. & l. ſi conſul per noſſi. teſt. Papinian. §. ſed nec impuberis, & l. filius. & l. aduerſ. verſic. 1. de poſtulando. l. vlti. cano. 3. q. 7. §. tria, verſ. ſi concor. ff quodcumq́; inuner. item comm. primo reſponſo pro ſocio l. ſiue. in princ. ff ſolut. matr. l. ſi vero. ver. item quamquam. de acquir. hered. non quaſi ff. ad Sylla l ſi ſequens. in fin ff. ad Trebell. debitor: de ſucce. edic. l. 1. verſ. videtur. ff. iud. ſolut. l. iudicatum. § ſed & ſi quidem. C de admi. tu. l. cùm quadam. de adul. l. iure mariti: & ſup. de elec. cum inter. & ca. quod ſicut. §. præterea, de offi. ord. ſi ſacerdos. de re. eccle. non alie. ſi quis. de foro compe. licet, de præſcrip. ad audientiam: qui fil. ſint legi. per venerabilem.* † Pri- 6
mò opp. ad id, quod ſecundo notaui, quia ſi prælatus habet cõferre vt canonicus, & negligit vnà cum alijs, nihilominus poteſtas ad ipſum deuoluitur, vt hic *ver. niſi forte.* Nec ob. ſi dicis, ꝙ id procedit, quia negligens fuit tanquam alius: & ſic argumentum de tanquam alter ſoluit contrarium: quia actus & poſſeſſiones ſunt ſubiectorum, vt benè probatur *de teſti. ca. 2. lib. 6. de ſen. exc. Romana. §. in vniuerſitatem. & c. ſi ſententia. §. cum vero.* idem autem eſt ſubiectum, quod fuit negligens, & quod modo poteſt ſed negligẽtia per deuolutionem ad alium eſt puniendа, vt *ſup. c. 2.* ergo nõ ad ſeipſum. Sol. actiones & poſſeſſiones prout in facto conſiſtunt, ſunt ſingularium perſonarum, vel ſubiectorum, ſed plura ſępè propter vnam qualitatem ſubiecto inhęrentem habent effectum, ſine qua effectus nullus eſſet. Vnde licet non ſacerdos ita poſſit proferre verba, per quæ ſit tranſubſtantiatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, ſicut ſacerdos, tamen non ſacerdos non conficeret, *ſup. de ſumma tri. in c. 1. in fin.* ſimile eſt in ordine, & ſacramentorum collatione, *de conſuet. quanto*, in iudiciorum proceſſu, & ſimilibus, *de reſcript. ſtatutum, lib. 6. de conſangui. & affi. c. 1 cum ſimil.* ita in patiente deberet eſſe qualitas, per quam depoſitus ſit ad recipiendum, aliàs nil agitur, 1 *quaſt. 1. per Iſaiam, de bapti. maiores, in fin. de elec. cum in cunctis.* Fateor ergo, quod eadem eſt perſona, & ſic idem ſubiectum,

Digitized by Google

ſcilicet beneficiorum collario, vt *in prædicta decre. vnica, & ſupr. de elec. cum eccleſia.* & tunc de vno ad alium poteſtas deuoluitur,
14 vt *hic, & ſup. c. 2 de offic. ord. irrefragabili. §. exceſſ.* Primo quæro, † quę ſit ratio membrorum huius capitis. Sol. prout hic dicit Innoc. quando epiſcopus eſt in cap. tanquam prælatus, vnum eſt capitulum prælati, & canonicorum, & ideo ſi non eligit vna cum aliis, cum totum ius prælati, & canonicorum cenſeatur vnum, de vno ad alium non deuoluitur poteſtas, ſed ad ſuperiorem, vnde dicit Hoſtien. quod cum omnes communiter, & æqualiter ſunt in culpa, pœna etiam debet eſſe communis, *in*
15 *Auth. vt fratrum fily. §. vlt. col. 8.* & † quia vitium, quod vna radice naſcitur, dignum eſt vt vna, & eadem pœna puniatur, *C. de nupt. l. fin & de du. re. l. vlt. in fin.* Item quia vt dicit Innoc. quando vocem habet prælatus eligendi, vel conferendi, imputatur ſibi ſi negligit, quia alios poteſt cogere ad electionem: ſed quando Epiſcopus intereſt vt canonicus, capitulum dicitur tantum canonicorum, & non Epiſcopi & canonicorum, nec vnitur ius vtriuſque, ſed additur iuri Epiſcopali, quod vnā vocem habeat, nec poteſt illo iure canonicos cogere ad eligendum: vnde perdito iure illo, remanet ius quod habet tanquam prælatus: & ideo ſecundum Hoſti. hoc caſu electum à ſe tamquam à canonico vnà cum capit. idem tanquam prælatus examinabit, & confirmabit, & ſi duo ſunt electi in diſcordia, quāuis ipſe ſit de numero alterius partis tamquam canonicus, & procur. cum aliis dederit, tamen vt prælatus, iudicabit ſaluo iure recuſationis: ad quod alleg. Hoſtien. *de iuram. calumniæ. c. fin. de app. cum ſpeciali. §. 1.* facit *ff. de iuriſd. omn. iud. l. prætor.* Aliud ergo in vno caſu, quam in alio: voluit tamen Innocent. quod licet cum habeat intereſſe vt prælatus per negligentiam capituli non deuoluitur ad eum poteſtas conferendi, quia in electione facienda faciunt vnum capitulum, tamen ſi hoc caſu eſt appellandum, appellabitur ad eum, quia nō faciunt vnum capitulum in iuriſdictione exercenda, quod eſt falſum, *vt infra de appell. cap. penult. lib. 6.* Nec obſtat quod dicit, quia non poteſt negari, quod appellatur hoc caſu ab ipſo vt prælato, & ſic de eodem ad ipſum, quare non tenet, *infra de appell. Roma. 1. reſpon-*
16 *ſo, lib. 6.* Secundò † quæro quomodo cognoſcitur, an Epiſcopus interſit vt prælatus, vel vt canonicus. Sol. ſi ipſe conuocat capitulum, ſi habeat primam vocem, ſi eſt primus in ſede, in ſubſcriptionibus, conuincitur quod interſit vt prælatus. Sed ſi vadit ad conuocationem alterius, & ſecundum ordinem inſtitutionis aliorum, & conſuetudinem Eccleſiæ ſedet, vocem dat, ſubſcribit, & ſimilia facit, eſt ibi vt canonicus, 17. *diſtinct. capit. fin. de maior. & obed. ſtatuimus. infra de priuileg. ex ore,* hoc etiam ex conſuetudine, vel priuilegio, vel ordinatione poterit perpendi. Sed quid in dubio. Sol. cùm vt ſupra dixerim, ipſe cum canonicis faciat vnum corpus, ita quod ipſe caput & ipſi membra, iudicandum eſt vbi aliud nō apparet eum intereſſe vt prælatum, & ſic actus exercere, vt ſic fiat interpretatio in dubio ſecundum iuris diſpoſitionem, contra, *de con-*
17 *ſuet. cum dilectus. & de verbor. ſignific. dilecto.* † Tertiò quæro, quid cum Epiſcopus, ad quem pertinet vt ad prælatum, conuocat capitulum, & procurat inquantum poteſt collationem fieri, ſed non poteſt illud obtinere, nunquid currit ſibi tempus? Videtur quod non, *quia vigilantibus, &c. ex quibus cauſ. ma. in integ. reſtit. nec enim. facit ſupra eod. quia.* Dic contra ſecundum Innoc. qui hoc not. *ſupra de offic. ord. irrefragabili.* quia ſi alij nolebant intereſſe, poterat conferre ſaltem in fine temporis, *ſupra de ele. cum nobis,* vbi not. *de elect. eccleſia. 2.* facit *de offic. deleg. conſuluit, de poſtul. bonæ. 2.* & hoc ideo, quia certum tempus eſt in hoc limitatum à iure, *ſupra eodem capitu. 2.* vnde aliorum malitia vel negligentia non nocebit, cum ius vniuerſitatis reſideat in vnum ſolum, 12. *quæſt. 2. non liceat. ſupra de poſtul. gratum.* ſi ergo ipſe non facit, ipſe eſt negligens, & per hoc eſt reſponſum ad contrarium, ſed vbi non eſſet tempus præfixum à iure, vnus ſolus nō poteſt procedere in negotio omnibus iaminente. Quartò
18 quæro, † qualiter probabit dolum, de quo loquitur finis decret. dicunt quidam, puta quod prælatus latitat, vel quia vocatus non vult venire, arg. *de dolo, & contum. cauſam. & c. fin.* hoc reprobat Hoſtienſ. quia poteſt citari, & ſi non venit infra terminum, ſe reddit alienum, *de elect. cum nobis. & cap. quod ſicut. §. ſi autem.* vel procur. conſtituere, *vt eodem titul. quia propter. §. illud.* vnde alij dicunt, quod probatur dolus, quia prælatus non vult cum cap. concordare: ſed hoc non placet Hoſtienſ. quia ſi capitulum propter hoc non eligit, tempus currit: ergo imputet ſi non eligit, quia in contradicendo nō haberet hoc caſu prælatus plus iuris quàm alius de capitulo, niſi quod vox ſua eſt ponderoſior ratione dignitatis: dicit ergo Hoſtien. dolum probari, ſi apparet prælatum procuraſſe, quod differretur ordinatio forte quęſito colore de expectandis abſentibus, vel promittit ei, qui habet capitulum conuocare, quod ſi differt, ordinabit beneficium ad ſui voluntatem, vel aliud dabit: ſic enim probatur dolus ex perſpicuis coniecturis, *C. de do. l.*
dolum. de renuncia. cap. 2. libr. 6. Quintò quæro, † quomodo in- 19
telligitur, quod dolus non ſuffragatur prælato. Ioan. dixit, quod dolus Epiſcopi non oberit capitulo, quia reſtituitur ſibi tempus, *ff. ex quib. cau. maio. ait prætor. & l. ſed & ſi. §. hoc quoque. ſupra de reſtitut. in integrum. ex litteris.* nam & ſi alius adhibuiſſet dolum, quia iſte non eſt caſus, qui recipiat exiſtimationem, & ſic non eſſet ſoluendum, facienda eſſet reſtitutio ad priſtinum ius, *ff. de eo per quem fac. eſt. §. vltim. 1. reſponſo, & de donat. eleganter. ver. pen.* idem tenet Tan. Vin. Phil. & Hoſtien. Sed gloſſ. contra, cum eis debeat imputari, ſi non eligant infra tempus à lege, *de elect. cap. vltim.* deuoluetur ergo poteſtas non ad eum, qui dolum adhibuit, ſed ad ſuperiorem. D. & P. M. dicit opiniones poſſe concordari hoc modo: nam ſi propter delictum prælati canonici non eligunt, nec eligi poſſunt, ſit vera prima opinio, puta quod hoc reſpectu illos excommunicauit, vel ſuſpendit, vel per alium hoc fieri procurauit, vel coegit illos abſentari, vel aliud ſimile: tunc ergo aut non currit tempus, *vt ſupra eodem quia.* aut reſtituetur, vt vult dicta opinio: ſed ſi dolo ipſius eligere negligunt, ſit vera opinio gloſſ. *allegata ſupra*
quod metus cau. cum dilecta. Sextò quæro poſt Hoſtienſ. † an ex 20
iure canonię, quam habet prelatus vigore annexionis, & conſuetudinis debeat habere præbendam. Videtur quod ſic, *ſupra eodem. cum ſane. ſupra de præben. relatum.* ipſe tenet contrarium, quia ipſe non eſt præbendatus de menſa ſua, & in hoc differt hoc ius à iure aliorum canonicorum, & vt ipſe dicit, non dicitur hic, quod Epiſcopus ſit canonicus, ſed quod vocem habeat vt canonicus: & certum eſt, quod talibus ſic vocem habentibus non eſt neceſſe aſſignari præbendas, de conſuetudine poſſet habere, *infra de præben. cum in Eccleſia libr. 6.* Se-
ptimò quæro † de voce quam habet vt prælatus, an excedat a- 21
lias voces, & inquantum: dicit Hoſtienſ. quod tantam habet ipſe ſolus, quantam omnes alij ſimul iuncti, ſicut ipſe ſolus tātum de obuentionibus recipit quantum omnes alij, *de teſtam. requiſiſti. § ſi vero.* ſimile *ſupra de reſcript. paſtoral. 1. reſponſo.* ſimile in eo, qui gerit vices plurium perſonarum, *ſupra de elect. ſcriptum, ſupra eodem titu. ca. pen. §. porrò. lib. 6.* Ex hoc ſequitur, quod ſi ipſe & vnus canonicus concordant, faciunt maiorem partem, quod ſecundum Hoſtienſ. eſt verum in collationibus & inſtitutionibus, de quibus loquuntur iura *infra titu. 2. nouit. & cap. quanto.* & in aliis, quæ de iure communi pertinēt ad ſolum Epiſcopum, ſed in alienationibus, & ſimilibus neceſſe eſt, quod totum capitulum vel maior pars conſentiat, *infra de his quæ fiunt à præl. tua. & capit. ſequent. de magiſt. quia nonnullis.* Salua pace hoc nihil releuat, quia quæſtio procedit, quando ad prelatum, vt prælatum, & communiter pertinet cum capitulo, non quando ad ipſum ſolum tantum, vel cum conſenſu capituli: vnde *ſupra de elect. cum Eccleſia* arguit, quod vox Epiſcopi omnibus aliis præferatur, per *cap. perfectis. 25. diſtinct.* Sed vt ſcribit D. & P. M. *infra de appell. cap. penult. libro 6.* pluries fuit contrarium terminatum, ſcilicet quod quando prælatus habet aliquid facere de conſenſu capituli, debet habere conſenſum ſaltem maioris partis, vt not. *infra ne ſed. vac. c. vno §. cum vero lib. ſexto.* fortiùs in eo, quod facit ſimul cum capitulo, oportet habere maiorem partem, alias ſequeretur, quod fortius eſſet ius conceſſoris quàm collectoris, quod eſt falſum, vt probatur per *prædictam decre. vnicam.* Secundo idem probat eadem decre. quæ vult hoc caſu omnium de capitulo rationem haberi, vt omnibus impeditis præter vnum illum debere cum Epiſcopo conferre. Item ſi oportet omnes canonicos ponderari ſicut prælatum, non eſt capitulum, ex quo non habemus maiorem partem reſpectu omnium, qui debent in prædicto numero computari, *56. diſtinct. Apoſtolica infra de his quæ fiunt à maior. par. capit. c. 1.* Item iura hoc caſu loquentia de capitulo pluraliter appellant membra non ſingulariter, *vt infra titu. 2. nouit. de re iudi. cum I. & A. de accuſat. qualiter. en fin.* ſed habendo vnum canonicum habet membrum, non membra. Tertiò videtur expreſſum, *infra titu. 2. ea nuſcitur,* intelligendo, vt ibi not. vltima

gloſſ.& quod ſic debeat intelligi, facit principium *ibi, in quibus collegia ius præſentandi habere, &c.* Et ſic intelligatur reſponſio, vt ſit conformis petitioni, *ſup. de fid. inſtrum. inter. ver. cæterum ad idem ſup. de ſup. negl. præla. cap. vltimo. & quod ibi not. in princ. in gloſ.*
22 *2.* † Quartò idem probatur per ſimilia, vt quando ſunt duo habentes ſimpliciter poteſtatem, vnus ſine alio nihil poteſt, vt patet in delegatis, & in arbitris, *de officio delegat. cauſam. & capit. vno. eod. titu.* & in procuratoribus, *de procuratoribus. ſi duo, libr. 6.* & in executoribus prohibitis, *de teſtam cap. 2. lib. 6.* Sed hic ſunt duo, ſcilicet prælatus & capitulum, qui cenſentur loco vnius, ſic vnum eſt legatum, & capitulum legato peculio, grege, vel armento, licet ibi ſint plures res, & plura corpora, *ff. de legat. 1. quotiens. & l. grege. ff. de except. rei iudic. ſi cum argentum. §. 1.* ſiue ergo cenſeatur vnum, planum eſt, quod illum non habemus habendo prælatum cum vno vel duobus canonicis, ſiue cenſeãtur duo collegæ prælatus habens vnum vel duos canonicos non habet illum collegam, quia illi non ſunt capitulum, facit quod dicitur in coniunctis non ſufficere adimplere aliquam, *ff. de verb oblig. ſi quis ita. Inſtit. de hære. § penul. ſup. de conſtit. cum acceßiſſent. inf. de preben. cum nullus. libr. 6.* Quintò ſecundum opin. quæ habet, quod poteſt eſſe canonicus ſimpliciter, nunquam aliorum voces aliquid affetent, quia ſemper hãbẽdo eum habemus maiorem partem, ſcilicet medium, inquantum prælatus, & vnam vocem inquantum canonicus, quod eſſet ludibrioſum, contra id quod habetur de *elect. commiſſa §. porrò, libr. 6.* & dato quòd non habeat vocem vt canonicus, ſat eſt veriſimile, quòd ſaltem vnum de canonicis ſemper habebit ſecum, facit 8 *quæſt 2. cap. 1. 16. quæſt. 2. & cap. 1. & ſup. de appell* conſtit. quę decre. videtur ponere caſum contra opinio. Hoſtienſ. dicit enim ibi, Epiſcopus cum capitulo habebat conferre decanatũ, vnde ibi canonici conferẽdo committebant vices ſuas. Sextò ex oppoſitione Hoſtienſ. ſequitur abſurditas, & inæqualitas, quia vox Epiſcopi eſt vna, & ſic indiuiſibilis, 24. *quæſt. 5. loquitur,* ſed aliorum voces per capita diuidentur, & ſi canonici diſcordant ab Epiſcopo, nũquam erit reperire maiorem partem, ſed ſic e contra dicit. Item ſine Epiſcopo nunquam habebimus duas partes, quæ debent eſſe præſentes in actibus collegij, quod dic *vt inf. de his quæ fiunt à ma. par ca. c. 1.* Sed Epiſcopus cum paucis illas habere non poterit, & ſic idem corpus cenſebitur diuerſo iure, contra id, *de elect. cum in tua. 12 quæſt. 2. cognouimus.* Ad *decre. requiſiſti.* reſponde, quod non dicit id ad quod Hoſtien. eam inducit, & dato quod diceret, nõ eſt abſurdum, quod Epiſcopus tantum habeat in redditibus quantum omnes canonici, per id quod habetur 12. *quæſt. 2. nobis. & cap. vulterane. & duobus cap. ſeq.* ſed in hoc caſu plures reſultant abſurditates, vt oſtenſum eſt, & ſic ratio eſt diuerſa. Ad *decre. apoſtol. de reſcript.* dicit, quod ibi omnes iudices, qui ſunt in vna commiſſione, habentur loco vnius, vt *ibi* not. hoc caſu omnes canonici cum Epiſcopo habentur loco vnius corporis, licet pluralitas ſit in capitulo. Ad *decre. ſcriptum.* eſt dicendum, quod alicui poteſt competere tertia vel medietas electionis ex iure ſpirituali, puta ordinationis factæ in fundatione Eccleſiæ vel licitę compoſitionis: hoc caſu poſſet eſſe vera opin. Hoſtienſ. aliàs ſecus. Ad *cap. perlectis.* quod alleg. Innocent. quod licet Epiſcopus ſit præordinator in cunctis, non ſequitur quod habeat dimidiam vocum, vel vltra, ſecundum D. & P. M. qui dom ſcriberet in nouella ſexti, quærenti à me quid de quæſtione iſta ſentirem, reſpondi vt ſupra contra opin. Hoſtienſ. inducens plures rationes de ſupradictis. Vltimo inducitur hæc decre. ad
23 quæſt. ambaſſiatorum Mediolani, † an donata eis per Imperatorem cedant ipſis vel ciuitati: de quo *ff. de procur. qui proprio. ver. vt in caſtris. & ſolut. matrim ſi vero. § item quicquid.* & reſpondetur, quod ſi prius erant noti imperatori, eis cedunt, alias tãquam ciuitati, & ipſius contemplatione donata videntur, ad hoc *ff. de caſtrenſi pecul. l. hæreditate, in princip.* vel rei donatæ qualitas eſt conſideranda, vt illi cedant, cui melius conueniunt, ad hoc de ſimon. & ſi quæſtiones. Ad vtramque ſolutionem bene facit *infr. de teſt. requiſiſti.* per quam potes iſtas duas ſolutiones coniungere. Io. Cal.

REPETITIO
IN RVBRICAM. DE REB. eccl. non alien.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei eccleſiæ non tenet, vnde alienator & ſubſcribens puniuntur.*
2 *Dictio, ſi quis, comprehendit fœminam, niſi per adiectionem ſexus maſculini, vel qualitatis illi ſoli ſexui competentis fœmina tacitè excludatur.*
3 *Dictio, ſeu, eſt coniunctio disiunctiua terminorum ad inuicem, & interdum caſuum.*
4 *Res inutilis eccleſiæ poteſt alienari.*
5 *Clericus ſciens alium alienare & tacens, cum contradicere poßit, eſt puniendus, & interdum incidit in pœnam ſuſpenſionis à beneficio, non tamen debet deponi.*
6 *Deus iraſcitur.*
7 *Iudæi ſubſunt conſtitutioni principis aut Papæ.*
Anathema in quo differat ab excommunicatione, & vnde dicatur.
8 *Defendere qui tenetur, non debet damnum inferre.*
9 *Deus eſt mutabilis, & quomodo. num. 15.*
Anima ligatur excommunicatione.
10 *Vnuſquiſque debet contra factum ſuum inualidum venire. numer. 16. & 22. niſi alteri fiat præiudicium.*
11 *Mora poteſt purgari.*
12 *Emptor contra iuris prohibitionem non facit fructus ſuos.*
13 *Agens in iudicio populari ſiue publico audiri debet ſine mandato.*
14 *Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum.*
15 *Deus incommutabilis.*
17 *Turpitudinem ſuam allegans non debet audiri.*
18 *Malitia perſonæ non poteſt excipi contra eccleſiam.*
19 *Epiſcopus ſi ſcienter promouit indignum criminoſum, vel irregularem, nunquid poſtea poßit eum de illo crimine accuſare vel irregularitate.*
20 *Iudicii nulla ſunt partes in confeſſum, niſi in pronunciando.*
21 *Iudex facilius recuſatur, quàm repellatur teſtis.*
22 *Pœnam pro crimine imponendam an quis euadat per purgationem moræ.*
23 *Pœnitentia non liberat à pœna delicti conſummati in foro iudiciali.*
24 *A iure vbi datur extraordinarium & generoſum auxilium, mero iure valet quod agitur.*
25 *Quod nullum eſt, ex ſuperuenienti conſenſu non poteſt ratum haberi.*
26 *Alienatio facta ſeruata forma in caſu non permiſſo tenet.*
27 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*
28 *Alienator rerum eccleſiæ an teneatur de euictione, & quid in ſubſcribente. num. ſeq.*
29 *Contra iura qui mercatur non poßit eſſe bonæ fidei.*
30 *Poſſeſſor bonæ fidei non tenetur ad reſtitutionem fructuum.*
31 *Eccleſia non debet pati aliquod damnum.*
32 *Agens in rebus eccleſiæ an formet petitionem in perſonam ſuam, an vtro eccleſiæ.*
Nunquid autem vno agente, & vno ſuccumbente, alius poßit agere. num. 33.
Et quid ſi plures volunt ſimul agere. num. 34.
35 *Actor ſi reconueniatur, nunquid teneatur eccleſiæ defendere, & ſatiſdare?*
36 *Alienator ſi iurauit non venire contra cõtractum, nunquid ſibi poſtea venienti vel venire volenti obſtabit iuramentum.*
37 *Iuramentum in damnum eccleſiæ an ſit ſeruandum.*
38 *Proſpicere ſibi celeriter quomodo quis intelligatur.*
39 *Retinens rem eccleſiæ male alienatam nunquid generaliter audiatur.*
40 *Soluenti an eccleſia teneatur dare actiones contra alium.*
Et quid ſi eccleſia de facto ſponte ceßit actionem ei qui fuit in culpa?

SI QVIS PRESBYTERORVM. Caſus. Alienatio rei † eccle- 1
ſiaſticæ nõ tenet, & ſic alienator, & ſubſcribens puniri debent, hoc primo: Si non repetunt illam, debent excommunicari,

cari, hoc ſecundo: & quælibet perſona poteſt contradicere, &
rem alienatam cum fructibus repetere. hoc tertio. Secunda ibi
Quod ſi. Tertia ibi, Sed etiam. Prima pœnam imperat, quam ſe-
2 cunda per conditionem determinat, ibi, Niſi ſi quis. † Hoc ver-
bum de ſe comprehendit fœminam, 17. q. 4. ſi quis ſuadente. con-
iuncta decre. de ſenten. excommu. mulieres. ff. de verborum ſignificatio.
l. 1. de hoc de elect. generali. libr. 6. hoc verum, niſi per adiectio-
nem ſexus maſculini, vel qualitatis illi ſoli ſexui competentis
fœmina tacitè excludatur, 30. diſt. ſi quis virorum. & cap. fin. ſupra
de coha. cle. cap. 2. & de rapto cap. 2. in fin. infra de clande. deſpon. ca. vlt.
in fin. cum ſim. vel niſi diſpoſitio ſit de actu fœminæ non con-
gruenti, de elect. indemnitatibus. §. ſed cum eu. lib. 6. infra de pœnis. ea
qua, in fin. Per adiectionem ergo verbi, preſbyterorum, exclu-
debatur fœmina, quia illa qualitas non cadit in fœminam: ſed
per verbum, defenſorum, includitur prælata monaſterij, ad
quam pertinet defenſio, ſupra de maior. & obed. dilecta, de exceſ.
prela. dilecta, de reſcri. edoceri. vnde illud appellatiuum ſibi poteſt
3 conuenire. † Seu) coniunctio diſiunctiua terminorum adin-
uicem, infra cap. fin. 17. diſtin. §. hinc. & interdum caſuum, inf. titu. 2.
cap. vno. infrà de vend. & empt. c. vlt. inf. de teſti. cum in offic. inf. de elect.
ſi forte. lib. 6. cum ſim. Quandoque ponitur pro id eſt, ſupr. de ſum.
Trin. damnamus, in princ. vnde quandoque ponitur inter plura
nomina ſynonima, vel idem ſignificantia, ſup. de ſum. Trin. cap. 1.
Quandoque ampliatiuè, ſup. eod. cap. 2. ibi, ſeu etiam corrigenda ff.
de leg. ſi quis vxori. ver. de hoc. æquipollent autem, ſeu ſiue, ad hoc
ſup. tit. proxim. in fin. ceu autem per c. eſt aduerbium ſimilitudi-
nis. Defenſorum] gloſ. exponit, id eſt, aduocatorum, vel procur.
4 16. quæſt. 1. de præſentium. † Prædium] ſiue aliam rem, niſi eſſet in-
utilis abſolute, 12. q. 2. terrulas. & not. inf. cap. 2. vel niſi eſſet do-
mus maiorum ſumptuum quam fructuum, 12. quæſt. 2. non liceat
Papæ. Vel ſeruus fugitiuus] vel bene meritus, ea q. fugitiuus. & c. ſi quis de
ſeruis. infr. de rerum permuta. iniuſtum. vel niſi eſſet neceſſaria alie-
natio, de qua ſup. de præben. extirpandæ. 1. reſponſ. ſup. de his quæ fiũt à
præla. cano ſcitur in fin. vt not. Hoſtien. ſup. de his quæ fiunt à præla.
cap. 1. vel niſi eſſent res mobiles, quæ ſeruando ſeruari nõ poſ-
ſent, C. quando decreto opus non eſt, l. vlt. item ff. de petit. hæred. l. diuus.
& not. ſup. eod. proximo. Iſtud ergo ponitur exempli gratia. Sub-
ſcripſit] id eſt, hæc ſubſcriptio fieri debet in licita alienatione
per alienantes, 11. q. 2. ſine. ſup. de his quæ fiunt à prælatis. cap. 1. & ca.
tua. Item vt videtur in conſtitutione, ſyndicum. de procur. cap. 1. in
fin. dic vt ibi, & in decre. electis. ſup. de elect. dicunt ſecundum Ho-
ſtien. in prædicto cap. tua. ſed competens per alium debet ſubſcri-
bere, 100. diſt. optatum. debet autem fieri ſubſcriptio nomi-
natim, ſup. de his quæ fiunt à præla. quanto. in fin. vt not. Per eod. titu.
c. 1. vbi not. Innoc. ſubſcriptionem non eſſe neceſſariam, niſi vbi
ius exprimit, & tunc propria manu quis debet ſubſcribere, C.
de teſt. hac conſultiſſima. in princ. & in prædicto ca. optatum. Et ſi hoc
ſcit ſcribere: aliàs id poteſt per alium, eod. tit. ſi vnum. ſup. de re iud.
5 cum inter vos. & ibi not. † Faciunt hæc ad quæſtionem de clerico,
quoniam ſcit alium alienare, & tacet, & contradicere poſſet
nec reſiſtit, quod licet male faciat, & ſit puniendus, 2. q. 7. qua-
propter. & interdum incidat in pœnam ſuſpẽſionis à beneficio,
inf. eod. c. 2. lib. 6. tamen non debet deponi, cum alienantibus, &
ſubſcribentibus dicta pœna imponatur. hoc ſup. ca. proximo. 12.
12. q. 2. non liceat. 17. quæſt. 4. c. 1. facit 26. diſt. bene quidem 12. q. 2. ab-
batibus. nec enim æqualiter punitur conſenſus negligentiæ, &
cooperationis, vt not. ſup. de offic. deleg. ca. 1. Quo] id eſt, propter
quod, & tũc reſpicit proximum dictum, vel poſt verbum ſub-
ſcripſerit, tolle litteram anathemate feriatur, quo ſcilicet ana-
themate, & hoc placet Innocent. probatur hæc expoſitio 12. q.
6 3. indigne. vbi eſt eadem littera. † Iratus Deus] ſimile ſupra de vita
& honeſt. cler. vt clericorum. infra de Iudæis quod olim. de exceſſ. præla-
to. clerici. 95. diſt. ſed illud 50. diſtinct. ſi quis diaconus in fin. vnde ipſe
Deus dicebat; Dimitte vt iraſcatur furor meus contra eos: Ego.] 45.
diſtin. diſciplina. & Pſalmiſta: Effunde iram tuam, &c. 23. quæſt. 5. §.
notandum. per quæ videtur, quod Deus iraſcitur, infra dicam. A-
nimas] ergo per excommunicationem: etiam anima ligatur à
Deo: quod eſt verum ſecũdum Goff. cum eſt iuſta: aliàs ſecus,
infra de ſentent. excommun. à nobis. 2. & idem not. in prædicto cap.
7 quod olim & per hoc dicit Hoſtienſ. patere, † quod Iudæi ſub-
ſunt conſtitutioni principis aut Papæ, inſ. de diuor. gaudemus. & de
hoc ſup. de Iudæ. Iudæi. 2. Anathemate.] id eſt, excommunicatione
ſolemniter lata, 11. quæſt. 3. debent. per ſolemnitatem ergo differt
anathema ab excommunicatione: ad hoc ſupra de iud. cum non
ab homine. & per hanc nõ ſolum fit ſeparatio corporalis à com-

munione Eccleſiæ ſiue fratrum, 3. q. 4. Engeltrudam. infra de ſen-
tent. excommunic. ſi quem. Sed etiam Deus ſeparat animam à cu-
ſtodia, & gratia ſua, ſecundum Innoc. vel hoc dic ſecundum
Hoſtienſ. quia hac ſententia ligatur anima: & ideo non fertur
vniuerſitatem, quia eſt res inanimata, de ſentent. excommun. Ro-
mana. §. in vniuerſitatem. lib. 6. & Apoſtolus vtebatur hoc voca-
bulo ad Galat. 1. & 1. Corinth. vltimo. 11. quæſt. 3. ſi quis qui. 24. q. 3. §.
ſed quia. Dicitur autem anathema ab ana, quod eſt ſurſum, &
the, quod erat ſignum, prout dicitur, imprimebatur frontibus
damnatorum: vnde anathema, id eſt, ſuperna damnatio, vel
maledictio ſecũdum Hugonem. Feriatur] ſubau. Hoſt. & alie-
nator deponatur, & recipiens puniatur, ſecundum l. C. de ſacro-
ſan. eccle. iubemus. niſi forte, &c. vt ſequitur. Niſi] excipere videtur
à pœna excommunicationis imponenda, vt prædixi: & tunc
patet, quod non eſt propriè exceptio, ſed ponitur pro ſi, non
quod eſt de propria ſignificatione huius dictionis, vt dixi ſup.
de ord. cognit. c. fin. Item cum expreſſe ſit tantum dictum de ſub-
ſcribẽte, & ſequatur de alienante & accipiente, non poteſt po-
ni hæc dictio exceptiuè ad pœnam excommunicationis con-
tra ſubſcribentem ferẽdam, ſed apertiùs videtur ſequi ad ſub-
auditum gl. ſup. proxima. Acceperit.] vel dic quod accipiens fru-
ctum ſua temeritate & prædia & munera, cuius gratia data Ec-
cleſiæ acquiruntur, quam pœnam celeriter reſtituendo vide-
tur euadere per hanc literam. Proſpexerint.] ſaltem quantum in
eis eſt, 25. q. 2. faciat. ſupra de offic. ordin. paſtoralis. 2. reſponſo. Mino-
re] quam expeditet. Remedium] de reſtituenda re quantum ad
accipientem, vel repetenda quantum ad alienantem. Præter]
incluſiuè hic ponitur. vide quod plene ſcripſi ſup. de teſti. cogen.
dilectorum. Pœnam] quæ eſt diſpoſitio, ſecundùm can. ſecundùm
l. ponitur pœna in prææalleg. l. iubemus. & ita intelligitur ſup. ca. proxi-
mo. in fine. Documentis] id eſt, inſtrumentis, ſiue ſcriptura inde
confecta, ſic dictum, quia docet & inſtruit, ſic 12. q. 1. ſi quis de
clericis. ſup. de procurat. quoniam. in fin. C. de edendo auth. ſi quis in ali-
quo. alibi appellantur munimenta, ſupra de his fiunt à prælato.
quanto, in fin. de appella. capit. 1. lib. 6. cum ſimilibus. Viribus vacuetur]
canon dicit, quod debet tradi ad incidendum, 12. quæſt. 2. Apo-
ſtolicos. vnde dic, vacuetur de facto, id eſt, per ſententiam va-
cuum nuncietur, ſimile ſupr. vt lite non conteſta. accedens. infra eod.
ad audientiam. 2. q. 1. ſi primates. & quod vtrobique notatur, &
ſic non obſtat ratio, quæ ſumitur ex cap. 32. q. 2. portio. de deſponſ.
impu. ad diſſoluendum ff. de iniuſto, & rup. teſtamen. nam & ſub condi-
tione: cum ſimilibus. facit etiam, quod not. de elect. noſti. in princip.
vltima gloſ. Ex his etiam ſequitur, quod ad fructus medij tem-
poris tenetur is, qui recipit rem, & facit quod ſequitur, & præ-
dicta l. iubemus. etiam vide quod dixi ſuper hoc verbo ſupr. de e-
lect. ſuper eod. Liceat] ergo non videtur imponi neceſſitas, ff. de iu-
dic. non quicquid. ſup. de offic. deleg. conſuluit, quod eſt verum in ex-
traneis: ſed hi, de quibus dictum eſt ſupra tenentur ſimile infra
cap. 2. lib. 6. Quibuſcunque] verbum generale, de maior. & obed. ſo-
lita ad finem. & infra dicam. Alienata] vel pretium rei, ſi magis ex-
pedit Eccleſiæ, 12. quæſt. 2. ſi qua de rebus. vide quod not. ſupra ne
ſe. vacan. cap. 1. Repoſcere] dicit Innocen. quod iſte non ſatiſdabit
pro Eccleſia, quaſi hoc ſit ſpeciale iudicium, ſecundum Hoſt.
ſententia tamen lata contra eum præiudicabit Eccleſiæ, quæ
ſinit cauſam ſuam agi, arg. ff. de accuſ. ſi cui. §. 1. & 2. ff. de adm. tut.
vulgo. C. eod. l. fin. §. defenſionem. ſupr. de re iud. ca. pen. Fulciri] hæc eſt
communis littera in auth. huius canon. Fulcitur] & ſic repetit
conditionem ex hac decre. ff. de condi. ex lege. l. vna. ſed realis po-
teſt agi, vt dicit gloſ. Primo nota, quod † qui debet defendere 8
non debet damnum inferre, de nat. ex libero vent. c. 1. vbi de hoc.
Secundò, quod ſubſcribens conſentire videtur in ſui præiudi-
cium: ad idem 12. quæſt. 2. non liceat. & capit. cum redemptor. ff. de in
rem verſo. l. pen. de fideiuſſoribus. l. fideiuſſor. §. pater. ſup. quibus mo. pig.
vel hypo. ſoluitur. l. Lucius, quod iuſſu. l. ſed & ſi. & ibi not. & infr. pleno
dicam. Tertiò, quod † Deus eſt mutabilis: cum ergo dicatur, 9
quod iraſcitur 7. Geneſ. Pœnitet me feciſſe hominem, & nouit Deus
mutare ſententiam, ſi tu noueris mutare delictum, de pœn. diſt. 1. nouit.
& cap. ſignaſti. & ſup. prædixi 63. diſt. §. verum de conſangui. & affi-
nit. non debet, & infra dicam de hoc plene. Quartò, quod per
excommunicationem ligatur anima, de quo dixi ſup. in ver. ani-
mas. † Quintò, quod quis poteſt immo debet contra factum 10
ſuum inualidum venire, concor. 35. quæſt. 5. quod quis. & cap. ſen-
tentiam inſ. §. his ita. 55. diſt. pœnitentes. 12. q. 1. certe, de elect. noſti. infr.
de iure patro. illud. & ca. cum laici. & cap. ſuggeſtum. C. de libera cau. l.
interrogatam. & C. de euict. ſi tibi liberam. C. de agri. & cenſi. quemad-
modum,

Google

11 *modum, lib. 11. cum ſimil.* de hoc *infr.* plene dicam. † Sextò, quòd mora poteſt purgari, ſimile *inſ. de purg. can. c. pen. & vlt.* per qoam purgationem pœnam criminis quis euadit, ad idem *prædict. ca. nõ liceat, quod quis alienauerit.* Septimò, quod nulla eſt alienatio facta de rebus Eccleſiæ: quod dic, *vt 12. q. 2. ſine except.* & not. *ea. q. in ſumma. & inſ. eo c. 1 lib. 6.* Octauò, quod quælibet Eccleſiaſtica perſona poteſt rem male alienatam repetere, *vt ſupra præ.*
22 *c. non liceat.* Nonò quod † emptor contra iuris prohibitionem non facit fructus ſuos: de quo not. *in prædicto c. non liceat. & ſup.*
13 *de reſti. ſpol. grauis.* Decimò, † quod in iudicio populari ſiue publico agens audiri debet ſine mandato: ad idem *ff. de prato. actio. l. penul.* Et contra ſecundum notabile oppo. non enim videtur ſubſcribens ſibi præiudicare, *ff. de pignoribus. l. Caius. de inſtitutionibus. l. vltima. de reſcindendu venditione. Titius. ff. de legibus. & ſi fundum per fideicommiſſum. de lega. 2. Titia. C. ſi certum petatur. mutuè.* Soluit hoc gloſſ. aut quis ſubſcribit nomine alienu, & tunc ſibi non prçiudicat, *vt in d. l. vlti. & l. Titius*: aut ſuo tantum, & ſcienter: & tunc ſic, *ff. de pignoribus. fideiuſſor § 1. de tranſactionibus. ex littera, cum ſimilibus ſupra in notabili illius*: Aut ignotanter, & tunc noo præiudicat, ſicut ootatur *in d. l. Caius. C. de donat.* nec ignorans: & idem videtur notare *in dicta decretali, ex littern.* Alij dicnnt, aut quis ſcribit, vt actus vim habeat propter ipſius neceſſariom conſenſum: & tunc ſibi præiudicat: aut vt fiat probatio, & tunc ſcias, quia teſtis officium ſibi non debet eſſe damnoſum, *ff. quemadmod. teſtamen. ape. ſi quis ex conſignatoribus. & in præallega. §. Titia* pro iſto vltimo membro bene facit *ſupra de fide inſtrum. inter dilectos. ver. porrò.* & quod *ibi* dixi. Alij dicunt, aut ſubſcribit inſtrumento obligationis tantum, & ſibi præiodicat, *vt in l. fideiuſſor §. 1.* quæ obligatio conſenſu contrahitur, vnde quia ibi obligatur res, quod non poteſt fieri ſine voluntate domini rei, interpretatio fit vt actus valeat, *de verbor. ſignific. albus* Aut quis ſubſcribit inſtrumento venditionis tantum, ſecus quia ibi pretiom neceſſarium, *ff. de contrahen. empt. l. a §. ſine pretio.* & quia eius natura eſt, quod ſolæ perſonæ obligãtur, quæ in lucro rei domino ſe poſſunt obligare: & hęc ſolutio videtur placere Hoſt. *in præallegato c. ex littern.* Alij, aut id quod fit me ſubſcribente, poteſt fieri me inuito, vt rei meæ vẽditio, vel legatum, tunc non præiudicat: aut non poſſet fieri me inuito, vt in pign. act. ſic, ad hoc optimè *ff. de re iud. l. ſæpe. § cur autem ſupra de re iud. c. pen.* & hoc placet domino Innoc. facit quod not. *de præſump. non ne.* Ex prædictis ſic diſtin. cum quæritur, an ſubſcribendo quis ſibi præiudicet vel non, aut ſubſcribit nomine alieno, aut ſuo: primo: non præiudicat, *arg. ſup. de re iud. cum inter. ff. de inſi. l. vlt. de reſcin. ven. l. Titius.* Secũdo caſu aut fuit de exercentibus actum, & aut ſubſcripſit ſolus, vel cum aliis, & tunc ſibi præiudicat: ita poteſt hic intelligi, *ff. qm. mo pign. vel hypo ſol. Lucius. & l. Titius. inſ. de dona. quotiens & cap. ſaluberrimum. 20. q. 1. vidua 32. quæſt. 1. omnes fœminæ. ff. de emitio. quidam ex parte.* Aut non fuit de exercentibus actum, & tunc aut præſtitit auctoritatem, aut non, ſed ſubſcripſit approbationem faciendo. primu caſu aut fecit ratione officij, aut aliàs voluntariè. Si ratione officij, non præiudicat, *ſupra de fide inſtrum. inter. ver. porro. C.*
14 *de adminiſt. tut. cum quidam:* † nec enim officium ſuum alicui debet eſſe damnoſum, *de elect. cum non deceat. lib. 6.* ſi autem voluntariè ſe ſubſcripſit auctoritatem præſtando, ſibi præiudicat, *ff. quod iuſſ. l. 1. § ſed ſi. de pign. fideiuſſ § pater ſen. ff. de leg. 2. cum prætor. § libertus.* Si vero ſe ſubſcripſit ad proban. aut in facto alterius de eo, quod non pertinebat ad eum, vel non tangebat eum, aut de eo quod ad ipſum pertinebat vel tangebat. Primo caſu ſibi non præiudicat, *C. ſi cert. pet. l. mutue* Secundo caſu aut ſubſcripſit ignorans, qoid ageretur, & ſic aut actus, qui poteſt fieri ipſo oon ſubſcribente inuito & cõtradicente, & ſibi non præiudicat, *vt ff. de pign. l. Caius aut ipſo inuito fieri non poteſt. & tunc ſibi præiudicat, vt in d. l. fideiuſſor. §. 1. & C. de fideiuſſ. l. 2. & de tranſact.*
15 *ex littern.* † Secundò oppono contra id, quod tertio notaui nam Deus non iraſcitur, cum ſit incommutabilis, *ſupra de ſum. Trin. cap. 1. 22. quæſt. 4. incommutabilis. & in Ezech. 22. Non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis quod mutetur.* Quidam exponunt hoc Deus, id eſt, Vicarius Dei. hoc non eſt. *gloſ. in prædicto cap. incommutabilis* dicit, quòd ea, quæ Deus dicit in commonendo vel comminando reuocat, *vt hic, cum ſim.* ſed non dicit aſſerendo, vt in contrariis. ſimile *ſup. de præſum. afferte. de appel. cum ceſſante. ff. de re iudic. quod iuſſit.* Secundò iura obſtant in notabili alle. in quibus quod definiendo dixit poſtea reuocauit. Alij dicũt mutabilitatem Dei referri ad hominum opin. & hoc voluit *hic gloſſ.* quæ dicit, quod humano more loquitur in ſimilitodine, vt & factum Dei noſtris ſermonibus agnoſcamus: ſcias ergo, quod prout dicit Thomas prima parte ſummę, *q. 19. artic. 7.* aliud eſt mutare voluntatem, aliud velle aliquam terum mutationem: poteſt etiam aliquis eadem volũtate manente quod nunc fiat hoc, & poſtea contrarium: vnde Papa mãdat, quod iuxta facultates Eccleſiæ certus numerus in Eccleſia ſtatuatur, & tamen ſi facultates creſcunt, vult numerum augmentari, primo deſtructo, & totum eſt eadem volontate manente, *ſup. de conſti. cum M. in fine.* & iſtud eſt velle rerum mutatiooem. Sed propriè mutatur voluntas, ſi quis incipit velle, quod prius noluit: vel deſinit velle, quod voluit, *de reg. iur. quod ſemel. & c. mutare. lib. 6.* hoc autem eſſe nõ poteſt, niſi præſuppoſita mutatiooe, vel ex parte cognitionis, *infr. de ſpon.* commiſſarij, vel circa diſpoſitionem ſubiecti ipſius volentis, ad hoc *de præben. cum non ignores. inſ. de rap. c. vlt.* ſed in Deo non poteſt eſſe mutatio ex parte cognitionis, cùm eius ſcientia ſit immutabilis, nec ex parte eius, quia eius ſubſtantia non mutatur: ergo ſequitur, quod eius voluntas eſt immutabilis: quod autem dicitur pęnitere, iraſci, &c. hoc reſpicit ipſam operationem, & noſtram ſimilitudinem, non autem ipſum, & ſic talia metaphoticè dicuntur. Nam prout dicit Gregorius: Deus mutat ſententiam, ſed non conſilium. † Tertiò oppo. contra id quod quin- 16
to notaui, & videtur quod quis poteſt de iure contra factum ſuum venire, *8. q. 2. dilectiſſimi. 7. q. 2. monere* ius, quod etiam loquitur in alienatione, *ſup. de fil. presby. veniens ff. de adopt. poſt mortem. de ſeruit. ruſt. prædi. per fundu. & regu. quod ſemel. & regu. mutare, de regul. iur. libr. 6. cum concor.* Præterea † dicendo ſe facere, vel 17
velle venire contra factum ſuum inualidum vel illicitum, allegat turpitodinem ſuam, vnde non debet audiri, *de conceſſi. preben. cum ſuper. de donat. inter dilectos. C. de reuoc. donat. cum profitearis. C. de remiſſ. pig. l. 1. C. de ſeruo pig. da. ſi creditoribus: & ibi concordan.* In iſto articulo quidam inſerunt de pęnitentia & commutatione voluntatis eorum, quæ ſont licita vel valida, de quo in dictis, quod ſemel, & mutare, & cùm de contractibus extraiudicialibus quæritur, de hoc *ſupra de elect. noſti. & not. de condit. cauſa da. & cauſa non ſecu. ſi pecuniam.* vel de iudicialibus, de quo plenè dixi *inſ. de accuſ. qualiter.* vel in crimioibus qoo ad pœnam euitandam in foro iudiciali, vel pœnali, de quo *de elect. noſti* vbi plene dixi. & de variatione, quę accumulando dixi, de qua *inſ. de iur. pat. c. ũ dilect.* quę quia plenè diſcuſſi in debitis locis hic non proſequor, & me reſtringo, quando quis venit contra factum ſuum inualidum, iuxta caſum huius decret. Circa quod nota *infra 55. diſt. pœnitentes.* quod ſi is, qui fecit propter hoc eſt dignus depoſitione, non poteſt contrauenire, q. d. quod alias ſic. ſed Bart. Brix. *ibi, & 12. quæſt. 1.* contra vtrumque dictum facit *hac decre. cum ſim.* dixit etiam Ioan. *in decre. diuerſis,* vt *ibi* not. qood ſpeciale eſt in reuocatione Eccleſiæ malè alienatæ, ſed etiam alienans auditur in fauorem Eccleſiæ & in odium recipientis. Sed La. ibi dixit, quod vbi factum reprobatur à iure, ſemper auditur volens contrauenire, niſi ſpecialiter in pœnam ei interdicatur, vt ibi, vel niſi faciens eſſet ab adminiſtratione remotus, *12. q. 2. monemus,* & idem Innoc *ſupr. de elect. noſti.* vel ſecundum ipſom Innoc. *in decret. diuerſis.* non eſt factũ de iure improbatom, *84. diſt. cum in præterito.* & dicunt prædicta hæc vera in reuocando, & idem in augendo ad reuocationem facti. quod non tenet, *ff. de pac. l. quamuis. C. de agri. & cenſi. quemadmodum. lib. 11.* niſi ageret, cum ſuam turpitudinem allegaret, quia tunc ſuo nomine non audiretur, *ff. de condi. ob turp. cauſam. per totum infra de donat. inter.* ſi ageret nomine Eccleſiæ non obſtaret ſibi turpitudo, *vt hic. & in fin. ad idem. ff. de don. except. ſi procurator. & de empt. l. qui fundum. § ſi tutori.* quamdiu enim toleratur nomine Eccleſiæ agere poteſt, *8. quæſt. 4. nonne.* nec † malitia 18
perſonæ poteſt excipi contra Eccleſiam, *16. q. 7. ſi Epiſcopum.* ſecundum Innoc. *in prædicto cap. noſti.* Ad iſtud proxime dictum reduci poteſt quorundam ſolutio, qui dicunt, quod non licet alicui tanquam ſibi venire contra factum proprium, vt in contrariis, ſed ſic tamquam cuilibet alij, *vt hic. & in l. 1. C. de liber. cauſa.* vnde dicũt alij, quod licet nomine alterius & in alterius commodum, *vt in d. l. 1.* Item proprio iure & ad proprium commodum excipiendo ex ea parte, ex qua eſt inualidum, etiam ſi ex alia eſſet validum, *de præbend. dilectu. infra de contrahen. empt. ex tenore.* non dicunt agendo, *vt eodem titulo cum ſuper.* Huic vltimo dicto obſtat *prædicta l. quemadmodum.* Iac. de Alber. dixit, quod ſi eſt factum, in quo faciens poteſt diſpenſare, licet id fecerit

cerit

Digitized by Google

cerit non diſpenſando, non poteſt contrauenire, vt in decre. di-
uerſis. Sed ſi eſt factum, in quo non poteſt faciẽs diſpenſare, po-
teſt contrauenire, vt hic cum concordantijs. Idem Vin. Tan. de fil.
presby. veniens. Et idem videtur ſentire Innoc. in decre. diuerſis, &
19 per hoc ſoluuntur quædam quæſtiones: Pone † quod Epiſco-
pus ſcienter promouit criminoſum vel irregularem, nunquid
poſtea poteſt eum de illo crimine accuſare vel irregularitate?
Dic quod non, 32. q. 5. horrendu. ff. de adul. ſi vxor. 4. q. 3. ſi qui teſti-
bus. ſed denũciare benè, cum quilibet ad hoc teneatur, nec per
ſuum factum poteſt ſe eximere à præcepto euangelico, de iureiu-
rando quemadmodum, in fin. 2. q. 1. ſi peccauerit. Item pone, quod co-
ram illo Epiſcopo dictus promotus accuſetur illo crimine vel
irregularitate. Solutio, iuſtitiam debet facere, & ab accuſato-
re qui ipſum perit iudicem nõ poteſt repelli, ſupr. de re iud. inter.
de offic. deleg. inſinuante, nec ab accuſato vel à ſeipſo promouen-
te, vt eſt notum: æquum tamen eſt, quod alicui committat, 3. q.
7. iudicet. ff. de iur. om. iud. cum prætor. & facit quod not. ſup. de elect.
querelam. in princ. ſed quid ſi talis promotor procedit per modũ
inquiſitionis: dic quod repelli poteſt, ſi fatetur, vel eſt notoriũ
quod talem ſcienter promouit, arg. prædict. c. diuerſis. & 2. q. 5. iu-
dicet. de teſti. veniens, & ff. de ac. empt. in fin. de regu. iur. eum qui. lib. 6.
Sed ſi promouens hoc neget, promotus de hoc nõ poterit ex-
cipere, niſi crimen ſuũ confiteatur: ſed illud non iuuatur, quia
20 † in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, niſi in pronunciãdo,
ff. ad l. Aquiliam. per vim. de rerum permuta. cum vniuerſorum. Item
per confeſſionem crimen fit notorium, ſupr. de coha. cleri. noſtra.
& c. vlt. & ſic nõ eſt locus retro actioni, ſicut nec appellationi,
ſupra de app. cum ſic. & c. ſuper eo. 2. & c. peruenit. Imol. tamen in de-
cre. diuerſis, vbi hoc nouerit, dicit, quod quidam contra, & pro
eis facit de teſti. ca. 1. lib. 6. & quod ibi not. in gloſſ. fin. ſcilicet quod
poſtea excipiendo non fatetur, de except. cum venerabilis, de regul.
21 iur. exceptionem, lib. 6. & quia † facilius recuſatur iudex quam re-
pellatur teſtis, vt not. 3. q. 5. c. 1. ſup. de offic. deleg. inſinuante, & c. cum
R. Si ergo in ſimili repelleretur teſtis, non obſtat ꝙ videtur eſſe
ſocius, fortiùs poterit recuſari iudex: bene facit quod not. C. de
libera. cauſa. ſi plurium in vltim. gloſſ. verius ergo videtur, quod hoc
caſu procedat tractatus, & ipſe cauſam de nouo deleget, arg.
præ l. cum prætor. ſupra de foro competen. ſi quis contra, de appellat. cum
22 ſpeciali. Repetendo obiectionem alij dicunt, † quod factum
ſuum inualidum quis poteſt ſemper reuocare, vt hic, & in l. quẽ-
admodum, niſi ex hoc alteri fiat præiudicium, vt in regula, mu-
tare. & ſic poteſt intelligi primum c. cum ſuper. facit quod not. in
prædicto c. noſti Petr. & Abb. ibi diſtinguunt: aut accuſatio non
tenet ratione agentis, & tunc Papa, qui fecit, poteſt contraue-
nire, quia recipientis non intereſt, cum nil in eum transferre
potuerit, quia pro nõ dato, & c. infra de iure patro. quod autem. ni-
ſi eſſet remotus ab adminiſtratione, vt in c. monemus. Aut tenet
ratione agentis, ſed inefficax eſt ratione recipiẽtis: & tunc qui
ſcienter fecit, contrauenire non poteſt, vt in c. veniens. & in c. di-
uerſis. Alij dicunt, aut factum eſt illicitum l. prohibente, aut l.
non aſſiſtente, quia omiſſa eſt legis ſolemnitas, vel illius con-
ſenſus, qui debet de iure conſentire primò tantùm, vel cõtra-
uenire, vt huius l. quemadmodum: & l. iubemus §. pridie autem. in
ſecundo caſu non, vt in l. per fundum. ff. de ſeruitutibus ruſt. præd. &
commun. præd. l. venditor. Inſtitut. de fideicommiſſa. hæred. § vlt. & ff. de
adopt. poſt mortem. Guil. autem ſentire videtur contra iſtam
ſolutionem: facit, quia poſito poſt omiſſio debitæ ſolemnita-
tis reddat factum iure inualidum, cum factum eſt, quod tamẽ
alteri non ſit quæſitum, nil impedit eum, qui fecit, cõtraueni-
re, ſup. de elect. cum terra & quod ibi not. vnde dicunt alij, ſi factũ
de iure non tenet, aut hoc contingit propter fauorem tertij, &
tunc facienti non licet contrauenire, vt infra de donat. inter di-
lectos, de conceſſio. præben. cum ſuper. & in dict. leg. per fundum. & C. de
ſeruo pigno. da. ſi de creditoribus. C. de remiſſi. pig. l. ſi ſeruus plurium §.
1. & propter ſui fauorem, & poteſt, vt in regula, vel minore re-
ſtitutionis beneficium plorante non placet exemplum, cum
hic factum teneat mero iure, aut fauore reipublicæ, & tũc po-
teſt contrauenire, vt hic, & in l. quemadmodum. Mihi videtur ſic
poſſe diſtingui, cum quæritur, an contra factum ſuum inuali-
dum quis poſſit contrauenire, aut alieno nomine cõtrauenit,
vel ad alterius commodum, aut ſuo & ad proprium commo-
dum. Primo caſu aut remotus eſt ab adminiſtratione, & nõ po-
teſt, 12. q. 2. monemus, aut non eſt remotus, & poteſt, vt de primo
probatur hic, 35. q. 9. quod quis. 12. q. 2. non liceat. & C. de ſacroſanct.
eccleſ. iubemus. cum ſimil. De ſecundo in l. 1. C. de liberali cauſa, & in
decre. de elect. noſti. C. de euic. ſi tibi liberam. Si autem ſuo nomine,
& ad proprium commodum, aut in reuocatione remouetur
periculum animæ, quod ex facto imminebat, vel fauor rei, nõ
obſtante quod allegeт turpitudinem ſuam: ad primum 35. q. 8.
§. quia ergo, de re iud. tenor. & c. conſanguinei, de teſti. ex tenore de præ-
ſumpt. tertio, cum ſimil. Ad ſecundum, 25. q. 9. quod quis. & c. ſenten-
tiam. 55. diſt. pœnitentes. 12. q. 1. certe. C. de dign. & conceſſ. quemadmo-
dum. lib. 11. Ad tertium, C. de liber. cau. l. interrogatam. ſi vero in ta-
li reuocatione non vertitur aliquod prædictorum, aut factum
eſt inualidum ipſo iure, aut caſſandum. Primo caſu aut venit
contra proponendo in iudicio, aut faciendo extra iudicium.
Si in iudicio, aut agendo aut excipiendo. Si agendo, aut alle-
gat dolum vel turpitudinem ſuam: Et tunc non audietur, vt in
decre. cum ſuper de conceſſ. præben. C. de ſer. pig. da. ſi creditoribus. C. de
don. cum profitearis. Aut non allegat dolum vel turpitudinem,
& tunc auditur, ſup. de ſolut. c. vlt. cum ſim. Si dicunt excipiendo,
audietur, ff. de condic. ob turpem cauſam. per totum ff. de contrahen.
empt. liberi. ſi vero fit extra iudicium, aut factum eſt inualidum
ratione facientis, quia non habebat poteſtatem, vel quia ſub
alia forma fuerunt omiſſa: & tũc ipſe idẽ, qui fecit, poteſt con-
trauenire, ſup. de elect. noſti. de præben. cum non ignores. de elect. cum
terra. & cap. innotuit. & ſolet dici eod. tit. publicato. Aut eſt in-
ualidum ratione recipientis tantum, & tunc ſi ſcienter id fecit,
non poteſt contrauenire, vt in decret. diuerſis. de cleric. coniu. ar. de
fil. presby. veniens, ſed ſi ignorabat vitium, vel defectum ipſum, ſi
recipiet tunc poterit contrauenire, de elect. cum terra. & ca. inno-
tuit. cum ſimil. Si dicunt factum non eſt inualidum ipſo iure,
ſed caſſandum, tunc ipſe, qui fecit, non poteſt contrauenire:
ſic poteſt intelligi ff. de adopt. poſt mortem ff. de ſeruitu. ruſt. præd. per
fundum. benè facit quod not. de elect. quod ſunt. † Quartò opp. 23
contra id, quod ſextò notaui, & videtur quòd per purgationẽ
moræ ſiue repetitionem non euadit quis pœnam pro crimine
imponendam, & ſic videtur obſt. text. 12. q. 2. monemus. & ca. ſta-
tuimus. & c. diaconi. C. de ſacroſan. eccl. iubemus. in quibus vtrunq;
præcipitur, ſcilicet repetitio, vel ſatisfactio, & pœnę impoſitio.
Item contra, 17. q. 4. c. 1. & inf. de ſolu. c. 2. præterea pœnitentia nõ
excludit iudicialem pœnæ impoſitionem, 33. q. 2. admonere. Sed
pœnitentia includit ſatisfactionem, 14. q. 4. ſi res. de regu. iur. pa-
ctum lib. 6. ergo &c. Sol. ſtandum eſt obiectioni, ſi intelligatur
de pœna not. in prædicto ca. 2. de ſolut. ſi pœna infligenda eſt pro-
pter contumaciam, ſcilicet excommunicationis, bene eximi-
tur per repetitionem ſiue ſatisfactionem præcedentem, vt hic.
Non obſt. c. quod quis. 35. q. 9. & 12. q. 2. ſi quis qualibet. de elect. quod
ſicut. quia intelliguntur de vna, vt ibi not. Sunt aliqui caſus, in
quibus certa pœna non imponitur ei, qui deſiſtit infra certa
tempora, qui ibi not. in princ. vlt. gloſſ. regulare autem eſt, quod
pœnitentia non liberat à pœna delicti conſummati in foro
iudiciali: facit quod dixi ſup. de eo qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeruan. c.
1. † Quintò opp. contra id quod ſeptimo notaui, & videtur, ꝙ 24
alienatio, de qua loquimur, nõ debet dici nulla ipſo iure, quia
vbi à iure datur extraordinarium & gratioſum auxilium, mero
iure valet quod agitur, ff. de iud. in cauſa. 2. facit de poſtu. c. vno li. 6.
ſed cum ſit alienatio, datur reſtitutio in integrum, quæ eſt re-
medium gratioſum, quia extraordinarium, ſup. de reſti. in integr.
c. primo. 1. q. 1. c. pen. ergo non eſt verum, quod alienatio ſit nulla.
† Item quod nullum eſt ex ſuperuenienti conſenſu non poteſt 25
ratum haberi, de elect. auditu. de reg. iur. non firmatur. lib. 6. ſed talis
alienatio poteſt rata haberi, 12. q. 2. ſi qua de reb. ergo non eſt
nulla. Sol. primo ad ſecundum poteſt dici, quod nullitas alie-
nationis reſpicit fauorem eccleſiæ: vnde ſi conſentit, manebit
contractus, vt in c. ſi quis nomine. ex quo non conſentit, retracta-
bitur: hinc eſt, quod ſi reſpiciens præueniret Eccleſiam peten-
do reſcindi contractum, non audietur, nec de dolo commo-
dum reportaret: facit quod inf. dicam. Primum dictũ non pla-
cet, quia ſaltem forma non ſeruata contractus eſt nullus. ſup. de
his quæ à ſi. præl. c. 1. & c. cum apud. & ſeq. cum ſim. & ſic per ratihabi-
tionem non firmaretur, ſup. de conſuc. vt ibi not. Innoc. dic ergo,
quod c. ſi qua de reb. loquitur de alienatione facta in caſu per-
miſſionis, ſeu vacante Eccleſia: & dic vt not. & dixi ſup. ne ſe. va-
can. c. 1 De eo, quod primo opponitur, ſunt opiniones. Ioan. e-
nim tenuit, quod † alienatio facta ſeruata forma in caſu non 26
permiſſo teneat. Sed ſi Eccleſia læditur, ſibi per beneficium re-
ſtitutionis ſubuenitur, hoc no. 12. q. 2. in fine ſumma. & c. ſine idem
dama. 3. q. 2. in fin. de his quæ ſi. à præla. per canonem in contrarium
allegatam, ſed illa parũ vrget: poſſet enim eſſe & caſus licitus,

&forma debita obſeruata,& tamen ex contractu multum Ec-
cleſia læderetur, *infr. c. pen.* ſecundum vnam lecturam. Inducit
etiam *decret. cum vos. de his quæ fiunt à præla.* quæ loquitur in tem-
porali alienatione, vt ibi not. & *decret. cum dilecti. de emptione. &
venditio.* quæ non facit, ſed benefacit per *prædictam opin.* quod
not. *ſup. de conſtit. quæ in eccleſiarum per quam decre. vltimam, inf. eo.
ibi, ſine legitimo perſonarum, &c.* Hoſt. qui primam opin. viſus eſt
tenere *in ſumma huius tit.* §. 3. tenet contrarium ibi, quod etiam
innuit gloſ. *in d. c. 1. de reſtit. in integrum.* & illud placet, quod de-
fectus materiæ inhabilis reddit nullum quod agitur, *de electio.
cum in cunctis. 1. q. 1. detrahe. de baptiſmo,* non vt apponeres, ſed ita
27 eſt *hic, vt in c. fine, cum ſimil. ibi ergo, &c.* † Sextò oppono poſt glo.
& videtur, quod alienator non debet audiri, quia quem de e-
uictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, *C. de
except. l. ſi ob cauſam. ff. eodem l. vendicantem.* ſed ipſe alienator te-
netur de euict. vt patet de ſe, & facit *infra eod. ad audientiam.* er-
go,&c. Sol. dic, quod hic eſt ſpeciale, quod nõ repellitur alie-
nator, quia excipitur contra ipſum de euictione, ipſe replica-
bit de nullitate contractus: idem Ac. *ſupra al. l. vendicantem.* dat
ſim. de muliere, contra quam petentem opponitur de vendi-
tione, & traditione: ipſa replicat id factum contra Velleianũ,
ff. ad Velleianum, item ſi mulier, hoc quandoque accidit, *C. de agri.
& cenſi. quemadmodum. lib. 11.* multo fortius habet locum in Ec-
28 cleſia † Quæro ergo, nunquid ſit verum, quod hoc caſu tenea-
tur alienator de euict. *Gloſſ.* dicit quod hic tenetur ad pretium,
ſi aliquid haberet, non autem ſi nihil, alle. *C. de rei ven. ſi manci-
pium.* Sed *inf. eod. ad audientiam.* dicit, quod ſi recipiens ſuit bo-
næ fidei, repetit, 12 *q. 2. pulcherrime. in Authent. de re. eccle. non alie.
§ ſi quis.* Item in alijs, contrahunt nomine ciuitatis, quia ſi ciui-
tas non ſit facta locupletior, tenentur ipſi qui contrahunt, *C. ſi
cert. pet. l. eos qui officium. & l. eum qui.* ſecus ſi ſit malæfidei, vt in
*l. vniuerſas C. ut rei dominica vel templo. Cano 16. q. 3. in fin. ſi de euict.
tamen ſcriſſet. C. de euict. ſi fundum. & 10. q. 2. §. qui vero.* vbi de hoc.
Sed *ibi* contrarium tenet gloſſ. ſecundùm quod ſiue ſit bonæ
fidei, ſiue malæ, euictionem habet contra alienantem. & idem
Hoſt. *in decre. ad audientiam,* quia actio datur in odium alienan-
tis. Innoc. *hic* & *ibi,* & Vin. & Goff. ibi concordant cum B. *ibi* &
etiam Lan. & Io. 12. *q. 2. Vulterane,* & illud teneas. Et *decre. ad au-
dientiam,* habet locum, cum aliter de facto reuocari nõ poteſt,
29 vt pretium reſtituatur, vt ibi dicit littera. Et ſi dicatur, quod †
non poteſt eſſe bonæfidei qui mereatur contra iura, *inf. eod. c. 2.
lib. 6. infra de reg. iur. qui contrahitur. lib. 6* ſoluitur in prędicto *cap.
Vulterane.* ſcilicet quod illud eſt verum, quãtum ad vſucapio-
nem, non quantum ad hoc, quin poſſit habere regreſſum con-
tra ſuum emptorem: vel dic melius, quòd de facto potuit cre-
dere ex falſa relatione venditionem debito modo factam, vel
propter iuris ignorantiam, vt *inf.* dicam: licet illa non iuuet ad
præſcriptionem. Sed contra eſt opin. Innoc. quia alienanti da-
bitur doli exceptio contra petentem pretium, quod illicitè re-
cepit: vnde ſibi imputet, ſi quod damnum incurrit. Sol. licet
malè & illicitè emeret, tamen prælatus malè & illicitè vendi-
dit: & ideo de euictione tenetur: & ſicut dicitur dari prælato
doli exceptionem, ita dicam dari emptori doli replicationem,
quod licet, quando excipiens de dolo incipit proponere, *infra
de ad. l. c. pen. & vl.* vbi omnino vide de hac materia. Sed emptor
bonæfidei agens de euictione, nullam facit mentionem, ſed a-
git de euictione. Si non eſt de natura contractus, prælatus, qui
excipit de dolo, incipit de illo primo proponere, merito ergo
emptor cõtra illum poteſt primo replicare de dolo: ſed ſi em-
ptor induxiſſet dolo prælatum ad talem rem vendendam, tũc
prælatus poſſet de dolo excipere, quæ exceptio doli replica-
tione non toleratur, *ff. de do. except. apud Celſum § Marcellus.* vn-
de ſi emptor dicit, peto pretiũ & intereſſe, quia talem rem mi-
hi vendidiſti contra formam, obſtat exceptio doli: & quia al-
legãs turpitudinem ſuam & improperium turpitudinis potior
eſt quàm actio poſſidentis, *ff. de conditio. ob turpem cauſam. l. pen.
& not. ſup. de concess. præben. cum ſuper.* Sed iudices, quibus poterit
dolum vel turpitudinem ſubticere: Nam ferè in omnibus caſi-
bus competit certi condictio vel tributoria, *ff. ſi certum petat. l.
certi condictio. ff. de cond. trit. l. 1. reſponſo. &* §. 1. Secundò non pro-
cedit petitio ſine cauſa, *de libellis ob. c. 3.* & not. *de offic. ord. conque-
rente.* quæ expreſſe turpis eſt, puta furti, violentiæ & huiuſmo-
di. *ff. de condi. trit. l. 1. cum ſimil.* ſed & ſi cauſa non exprimitur, ta-
men ſapit naturam actionis, cui ſuccedit, *ff. qui cauti ſi eum. §.
quintumuiratum. inf. de voto magna §. cum igitur.* Sed nunquid ſub-
ſcribentes tenentur etiam de euictione? dicit Innocen. & hoc
placet, quod ſolus alienator, & ſi ſunt plures, omnes tenentur:
alij autem alijs pœnis ſubiacebunt, 12. *q. 2. non liceat. C. de ſacro-
ſanct. eccle. l. iubemus.* † Vlterius oppono ad id, quod hic, dicitur 30
fructus repeti: pone, emens iuſto pretio habet titulum, quem
putat iuſtum, & ſic poſtea bona fide poſſedit; ad hoc *ff. de ver-
borum ſignificatio. bonæfidei. de iur. pat. ex litteris eod. titu.* ſi vero. ſed
bonæfidei poſſeſſor non tenetur fructus reſtituere, *ff. de acquir.
re. dom. bonæfidei. & de vſuris. § bonæfidei qui. mo. vſumfru. amit. l. vſuſ-
fruct. & fin. regun l. 4. § in iudicio. inſti. de re. diui. § ſi quis domino fa-
cit ſup. de elect. querelam. de cau. poſſ. cum Eccleſia. & c. cum olim. inf. de
iure pat. conſultationi. ad idem, inſ. c. penul.* & ſatis quod erat in iure,
vt non teneatur ad fructus, *ff. de petit. hære. ſed & ſi lege. §. ſcire* &
not. Dynus *de reg. iur. in prima & ſecunda regula. lib. 6.* optimè fa-
cit lex, quæ dicit, quòd ſi vxor bona fide recipit fructus rei ſibi
à viro donatæ, illos ſuos facit, *ff. de donat. inter vir. & vxor. ca. vlt.*
Sol. fugiens obiectionẽ poteſt dicere hoc habere locum, quã-
do non errauerit in iure, ſed ſciuit: ſecus ergo ſi ignorauit vt in
contrarijs, & facit pro hac ſolutione, 14. *q. 5. non ſane. & prædict.
§. ſed & ſcire, & optime C. de agri. & cenſi. quemadmodum lib. 11.* &
quod *ibi* not. in *gloſſ. vltim.* ſed contra hãc ſolutionem facit hæc
decre. & *c. cum non liceat.* 12. *q.* 2. quæ generaliter indiſtinctè lo-
quuntur. Dic ergo, quod contraria non habent locum, quãdo
titulus habetur pro non titulo, quia contractus eſt ſimpliciter
nullus, vt *hic.* ſecus ſi poteſt titulus haberi ſaltem in caſibus, vt
in prædicta *l. de fruct.* nec puto iuris ignorantiam excuſare in ac-
quirendo, *ff. de iur. & facti igno. l. iuris ignorantiam. & l. ſequen.* Ad
decre. pe. inf. eod. dic, quod *ibi* retinet fructus pro laboris merce-
de, vt ibi dicit, vel *ibi* tenuit contractus, ſed debetur reſtitutio
propter læſionem, quia placet. † Octauò oppono, hic auditur 31
agens pro alio mandato: contra, *ſup. de procur. c. 1* Sol. ſpeciale in
hoc caſu, ne Eccleſia damnum patiatur, *ſi inf. eo. c. 2. lib. 6. & eod.
lib. de electio* generali. vel dic, quod cõtrarium eſt verum in ſpe-
cialibus iudicijs: ſed iſta eſt popularis actio, vnde agens ad hoc
non habet mandatum, & propter hoc etiã non ſatiſdat, vt dixi
ſecundum Innocen. *in fin. text.* non expedit quærere de ratione
decre. propter prędicta. Sed continuando ad id quod vlt. dixi.
Primò quæro, † an iſte agens formet petitionem in perſonam 32
ſuam, vel Eccleſię? Dicunt quidam quod agat ſuo nomine: ſed
ad commodum Eccleſiæ: quia vt eſt dictum, hæc actio eſt po-
pularis, *ff. de priuil.* per totum. ſic etiam intelligunt. 16. *q. 7. filijs.
23. diſt. illud.* ſed Innoc. *ſup. de teſti. cum olim.* videtur dicere, quod
formabitur petitio nomine Eccleſiæ, & petet reſtitutionẽ fieri
pro Eccleſia, & pro ipſa iudicari, arg. *ſup. de reſti. in integ. c. 2. & 3.
& c. ex litteris* & licèt ſic agatur nomine Eccleſiæ, non eſt neceſ-
ſe quod habeat mandatum ab Eccleſia, quia vt *ſup.* dixi, habet
à canone: ſic enim datur prælatis mandatum à iure, de reſcrip.
edoceri. *de elect. cum nobis olim. eodem tit. vacu. lib. 6. de dona. c. 1. C. de
bonis. quæ libe. cum oportet. & l. cum non ſolum ff. de iudic. ſol. l. 3. § 1. ff.
de procur. ſed hoc. ſup. de reſcript. nonnullis. & c. ex parte decani.* fatetur
tamen, quod non eſt neceſſe, quod exprimat cuius nomine a-
gitur, & cautè facit iudex, ſi ad hoc ipſum non cogit. Sed quæ-
ritur, † nunquid vno agente, & vno ſuccumbente, alius poſſit 33
agere. Sol. dic quod non, etiam procur. legitimus ab Eccleſia
conſtitutus, vbi ignoraſſet, quando alius agebat, *ff. de accuſat. ſi
cui. §. ijſdem.* vel niſi doceret de prioris colluſione, *ff. de iureiur.
eum qui § in popularibus. ſim. quod not. ſup. de elect. cum dilecti. in fin.*
Quid ergo † ſi plures ſimul volunt agere? Tunc Iudex eligat 34
idoneiorem, *ff. de popular. act. l. 2. & 3. ſi. quod not. ſup. de collu. detég.
c. 1.* Sed quid ſi agit is, cuius ſingulariter intereſt. dicit Innoc. quod
tunc formabit petitionem ſuo nomine, & ſententia cõtra eum
lata nõ præiudicabit Eccleſiæ, vel alteri, quia tunc alia eſt per-
ſona, & ad aliud agit, *ff. de exec. rei iud. cum quæritur. & duab. l. ſeq.
de re iud. cum ſuper. facit cle. conſtitutionem,* ſed nunquid iſte agens
poteſt cõſtituere procuratorem ante lit. conte. Videtur quod
non, quia id non poſſit tutor vel curator, eo quod domini nõ
ſunt, *C. de procur. exeus. C. de app. ſi actorem.* dominus enim eſt, qui
procur. conſtituit, *ff. de procur. l. 1.* contrarium teneas, quia ſuc-
cedit in locum Eccleſiæ, vel vniuerſitatis. *ff. quod cuiuſque vni.
l. pen. in fin.* ſed ipſa Eccleſia poſſet dare procuratorem ante litẽ
cõteſt. hoc poterit iſte, qui in eius locum ſuccedit, *de voto, ma-
gna. cum ſim.* † Sed quid ſi iſte reconueniatur, nunquid tenetur
Eccleſia defendere, & ſatiſdare? Videtur quod ſic, 3. *q. 8 cum in* 35
*agendo. cum ſim. de offic. deleg. coram, in princ. de procur. conſtitut. C. de
procur. l. neque. dixit* Vin. *ſup. de teſti. cum olim.* quod non, quia po-
teſt

teſt agere aliis inuitis. Interdum tenetur, vt eſt dictum *ff. de ro*
mili.l.2. fortè ſi abſtineret agere, ſi ſciret ſe poſſe cogi ad ſatiſdā-
dum, vel defendendum, *ff. de iud.l.2.§. ſed & ſi.* & per hoc eſt re-
ſponſum ad contraria, & hoc placet Guil. in Spec. *de reconuen-*
ti.§ 2. ver. ſed pone aliquis. ſed nunquid hoc caſu poterit iſte age-
re Eccleſia prohibente. Vinc. hic dicit non, ſicut dicitur de cō-
iuncta perſona, *ff. de procur. Pomponius, in fin. inf. ſed contra, inf eod.*
c.2.lib.6. de elect. generali eo.lib ſup. de teſti. cum olim. ſecundum vnā
lecturam, *ff de liberali cauſa.l.1.& 2.& 3. & ſup. dixi.* Quidam di-
cunt, quod contra voluntatem Eccleſiæ poteſt defendere, &
ſic loquuntur prædicta iura, ſed non agere, & ſic procedit di-
ctum Vincentij. ſed *dicta decre.2.* loquitur in actione, *2.q.7. qua-*
propter, ſed ad prædicta reſpondet, quod illud verum denun-
ciando exceſſum, ſed nō aliter agendo. Mihi placet in iſto ca-
ſu, quod ſi Eccleſia prohibet, quia vult per ſe repetere, ſit verū
dictum Vinc. *arg. dict. l. Pomponius:* ſed ſi negligit, non obſt. pro-
hibitione, poterit iſte petere, *arg. decre. cum olim. & hic.* Itē quæ-
36 ro, † nūquid ſi alienator iurauit non venire cōtra contractum,
an ſibi poſtea venienti, vel venire volenti obſtet iuramētum?
Videtur quod ſic, *ſup. de inſti. cum veniſſent. & de pign. ſignificante.*
vbi licèt contractus de iure non teneat, tamen iuramentum
ſeruari debet, ſed contra, *ſupra de iureiuran. intellectu* per quam
37 decre. hoc tenet *hic gloſſ.* ad hoc facit, quia tale † iuramentum
in damnum Eccleſiæ poſſet redundare, ergo non ſeruandum,
de iureiur. ſicut noſtris. Dic breuiter ſecundum d. & p. m. auris,
qui ſic iurauit, in promotione ſua prius iurauerat non aliena-
re, & tunc ſeruandum eſt primum iuramentum, vt *in decret. in-*
tellectu. Aut non iurauerat in promotione ſua, & tunc iuramē-
tum, quod præſtitit in alienatione ſibi obſt. vt *in decret. cum ve-*
niſſent. & puto verum, vt ibi dicit Hoſt. quando Eccleſię poteſt
aliter conſuli, vt *ibi,* ſed ſi Eccleſiæ non conſulitur aliter, vide-
38 tur venire contra. Item quæro, † quomodo hoc caſu intelliga-
tur quis ſibi celeriter proſpicere. Sol. Inno. & Hoſt. dicunt, an-
tequam lædatur Eccleſia: ſed poteſt eſſe, quod Eccleſia nō fuit
læſa, & tamen nulla fuit alienatio, vnde dic cum Goffre. quod
celeriter intelligitur ante interpellationē: poſſeſſor enim qui
habet facultatem reſtituendæ rei, ſi interpellatus congruo lo-
co, & tempore non reſtituit, videtur in mora, *ff. de vſu. l. mora.* ſic
alienator poſt interpellationem componat cum poſſeſſore rē
recuperando, & eccle. reſtituēdo, vel ſaltem agatur cōtra poſ-
ſorē, quod poteſt, ſi toleratur, vt dixi *ſup.* faciat ergo quod po-
teſt, *12.q.2. faciat.* aliàs erit in mora, *ſup. de elect. c. vlt.* Item quæro,
39 † nunquid generaliter audiatur quilibet retinēs, Eccleſiæ rem
malè alienatam. *Gloſ. hic* tenet, quod audiantur omnes clerici
eiuſdem Eccleſiæ, ipſius conuentu, & patroni, & ſic etiam laici,
quia eorum intereſt, *16.q.7. filiis,* ſed no perſonæ alterius Eccle-
ſiæ, cum ſit priuatum iudicium: idem videtur notaſſe *ſup. de offi-*
cio deleg. venerabile. huius rationis contrarium *ſup.* dixi. Hoſt. *hic,*
& in decre. venerabili. tenet quod quælibet perſona eccleſiaſtica
admittitur per hoc c. & *c. non liceat.* ſed quidam dicunt loqui in
rebus Eccleſiæ malè alienatis, *ff. ad municipa. Roma.* vbi vero Io.
& 12.q.1. conſti. quod quicunque de populo ſiue laici hoc caſu
habent auditi. alle. *in Auth. de non alie. aut permu. in ſi. colla.3.* idem
hic Innoc. qui alle. *in Auth. de emp. § ad hoc ſancimus. col.9.* Tractat
hic gloſ. contra quem Eccleſia hoc caſu habet actionem, ad quā
reſpondet, quod contra poſſeſſorem, à quo poteſt vendicare,
& illa eſt realis. *12.q 2. Apoſtolicos.* & contra alienātem, ſi eſt ſol-
uendo: & illa eſt partialis: ſic minores læſi poſſunt tutores vel
curatores perſequi, vel reſtitutionem petere, nec fit præiudi-
cium, *ff. ſi tut. vel cura. l.3. & vlt.* ſimile quod not. *ſupra de reſtit. in*
integ. c.2. ſed ſi obtinuit contra vnum alter aberat, *ff de eo per quē*
fac. eſt. l.1.§. ſi plures. Quid ergo ſi vnum conueniat. Sol. nihilo-
minus poterit alium conuenire: ſola enim ſolutio imponit ei
40 ſilentium, vt *in d. l. vlt. & ff. depo. l.1.§ ſi apud.* † Sed quærit gloſſ.
nunquid ſoluenti Eccleſia teneatur dare actiones contra aliū?
Dicit quod non, quod no. quia ex delicto ſuo conuenitur: vn-
de non poteſt petere ceſſionem actionis, *ff. de admi. tu. cum plu-*
res tutelam. dicit ergo d. & p. m. quod ſi non fuiſſet in culpa, po-
ta quia eſt tertius, ad quem bona fide res peruenit petere pote-
rit actionis ceſſionem, *vt d. l. cum plures. & ff de fideiuſſ. fideiuſſores.*
idem reſpondit, quod *l. fideiuſſor.* & de pactis. *l. quæſitum.* Sed
quid ſi Eccleſia de facto ſponte ceſſit actionem ei, qui fuit in
culpa: dicit Hoſt. & bene, quod dummodo fuerit factum, ceſ-
ſio detur, *ff. de fideiuſſoribus. tam hic. C. de nona. l.3.* Ioannes Cal-
derinus.

REPETITIO
IN RVBRICAM. DE
empt. & vend.

Præclariſſimi I.V.C.D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Venditor transfert in emptorem dominium rei per traditionem ſi ipſe venditor ſit dominus rei. & quid ſi non ſit dominus. nu.8.*
2 *Venditor licet obligetur non ad dandum, ſed ad rem tradēdam, tamen ſi eſt dominus transfert dominiū tradendo. Et quid in eo qui eſt obligatus tradere ex contractu venditionis. num 3.*
4 *Obligatus ad factum, vel ad rem tradendam ex quocunque cōtractu ſi implere poteſt, an poſſit compelli præciſe ad id faciēdum, vel tradendum.*
5 *Iuramentum ſortitur naturam contractus cui adijcitur. & nu.7.*
6 *Intereſſe ſoluere an ſufficiat in obligatione facti cauſata ex conuentione partium.*
9 *Mala fides impedit præſcriptionem de iure canonico.*
10 *Publiciana actio ad hoc vt competat alicui ſufficit quod potuerit à principio præſcribere, vel vſucapere.*
11 *Argumentum à maiori ad minus negatiuè non valet.*
12 *Contractus emptionis vnde ortum habuerit.*
13 *Pecunia fieri non poteſt ſine authoritate principis.*
14 *Pecunia fuit introducta à iure gentium.*
15 *Teſtamentum an ſit iuris ciuilis: vel iuris gentium.*
16 *Imperator nō poteſt auferre ſine cauſa rem acquiſitam vſucapione, vel præſcriptione.*
17 *Reſcriptum principis an valeat contra latam ſententiam.*
18 *Papa an poſſit ſine cauſa priuare aliquem beneficio ſuo.*
19 *Emptionis, & venditionis appellatione quid veniat. & numer. 20. & 21.*

IN nomine indiuiduæ Trinitatis. Ex Abbatis continuatio-
ne ad titulos præcedentes talis incidenter elicitur conclu-
ſio. Venditor † ſi dominus eſt, transfert in emptorem dominiū 1
per traditionem. Si verò non eſt dominus, transfert in empto-
rem vſucapiendi conditionē. Ex qua concluſione noto, quod
licet venditor † obligetur non ad dandum, ſed ad rem traden- 2
dam *l.1. ff de actio. emp. l. ex empto eo tit. § pretium. inſtit. de empt. &*
vend. tamen ſi eſt dominus, tradendo, transfert dominiū. Si ve-
rò non eſt dominus transfert vſucapiendi conditionem. *l. cla-*
uib. ff de contrah. empt. Et ſic eſt notandum, quod iſta traditio nō
dicitur nuda, vel meri facti, ſed habet in ſe cauſam proprieta-
tis annexum poſtquam transfert dominium, vel vſucapiendi
conditionem, ita Paul. de Caſtro magiſtraliter *in d. l. ex empto.*
quod eſt ſpeciale in obligato ad tradendum ex iſto contractu
actionis, & venditionis; quod ſecus eſſet, quando rem tradi eſ-
ſet in obligatione ex alio contractu, quia tunc talis traditio eſ-
ſet meri facti, neque transferretur dominium, etiam ſi tradens
eſſet dominus, nec præciſè compelleretur tradere, ſed libera-
retur præſtando intereſſe, ita Bart. & Paul. de Caſtro *in d. l. 1. de*
actio. empt. & in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verbor. obligatio.
per l. ſi fundum eodem titu. ita Ioan. Andr. & poſt eum Abb. & ſe-
quentes *in capitu. cum Ioannes Eremita. de fide inſtrumentorum in*
tertia colum. Sed in † eo qui eſt obligatus tradere ex contractu 3
venditionis, ſecus, quia talis obligatio habet ſimilitudinem
cū obligatione dandi, quia ſicut qui tenetur dare cogitur præ-
ciſe ad dandum, vt *l. vbi autem. § finali ff de verborum obligatio.* ita
& iſte compellitur præciſè ad tradendum ſi habet facultatem
tradendi, vt voluit gloſſ. *communiter approbata in d. l. 1. de actio.*
empti. Aduertas tamen, quia non habet omnimodam ſimilitu-
dinem, quia obligatus dare indiſtinctè cōpellitur, ſiue habeat
facultatem, ſiue non, ſi poſſibilis eſt datio, quia cogitur redi-
mere & dare, ſed venditor nō compellitur, neque tenetur, niſi
quando habet facultatem, nec compellitur redimere poſito
quòd redemptio ſit ſibi poſſibilis, ſed an intereſſe ſolum tene-
tur, iſta ſunt de mente Bart. & Paul. de Caſtr. in locis ſuperius
allegatis per maxime *in d. l. ſtipulatione: non diuiduntur.* in octaua
quæſtio. quæ not. tu canoniſta propter intelligentiam eorum,
quæ ponit Abb. *in d. capit. cum Ioannes* & dum dixi, quòd ſi ven-

 ditor

Digitized by Google

ditor habet facultatem tradendi compellitur tradere, intelli-
gas etiam ſi vellet intereſſe præſtare, quia compellitur ex iſto
contractu rem tradere, ita communiter docto. firmant, *vbi ſup.*
& eſt gloſſ. melior de iure *in §. pretium in ver. tradatur in fin. Inſti-
tut. de empt. & venditio.* quam ibi not. Angel. de Aret. licet aliqui
voluerint contrarium, ſcilicet, quòd præſtando intereſſe libe-
retur, ſequentes gloſſ. *in d. l. 1. ff. de actio. empt.* ſed vt dixi contra-
ria opinio eſt verior, & communiter approbatur, ideo ſequen-
da in tantùm, quòd ſi eſſet dominus tradens, niſi dominium
transferat, non eſſet liberatus. text. eſt ſingularis *l. cum manu fa-
ta in fin. ff. de contrah. empt.* de quo exclamat Aret. *in d. §. pretium.
Inſtitut. de empt. & vendit.* Et quæ prædicta ſunt, dum habita eſt
differentia de obligato ad rem tradendam ex contractu em-
ptionis, vel ex alio contractu, procedũt habita conſideratio-
ne iuris ciuilis, quo iure inſpecto etiam in obligationibus facti
ſuccedit obligatio ad intereſſe, vulgata *l. ſi quis ab alio. ff. de re iu-
dica. not. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur.* Sed conſiderata æqui-
4 tate canonica eſt pulchra dubitatio, an obligatus † ad factum,
vel ad rem tradendam ea quocunque cõtractu ſi implere po-
teſt, poſſit compelli præciſè ad id faciendum, vel tradendum,
in qua Ludouic. Roman. *in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. 7. co-
lum. in 8. concluſio.* fuit in noua opinione, firmando quòd de æ-
quitate canonica ſit præciſè talis compellendus per *capit. qua-
liter. extra de pact.* ponderando eum dum loquitur de promiſ-
ſione in genere, & in ver. opere compellatur. Secundò indu-
cit, quod inter ſimplicem loquelam, & iuramentum non ſit
differentia, *vulgato capitul. iuramenti. 22. quæſtione 5.* Sed ſi pro-
miſſio iurata eſſet, poſſet compelli præciſè *leg. ſi quis maior. C. de
tranſact. gloſſ. in l. ſi pecuniam. ff. de condict. ob cauſ.* Nec obſtat ſecũ-
dum eum *capit. dilecti. de arbitr.* vbi non exiſtente compromiſſo
iurato non cogitur quis præciſè ad obſeruantiam laudi, ſed li-
beratur præſtando pœnam, quia dicit, quòd hoc ibi ideo eſt,
quia cum grauetur pars compromittens in hoc, quia arbiter
ſine timore retractationis poteſt arbitrium ferre, quamuis ini-
quum. *l. diem proferre. §. ſtare. ff. de arbitr.* ideo releuetur in hoc,
quod ſi pœnam ſoluit, non compellitur ſtare laudo. Contra-
riam tamen opinionem reprehenſo Romano firmat dom. Fe-
lyn. *in capitul. 1. de pact. in 5. colum.* dicendo, quòd promittens fa-
ctum, promittit duo, vnum expreſsè, & aliud tacitè, ſcilicet
intereſſe, *præællegata l. ſtipulationes. in §. Celſus.* & eſt in electione
promittentis, quod velit dare *l. plerunque. ff. de iure dot.* ergo pre-
ſtando intereſſe liberatur. Secundò contra eum dicit, quia ſe-
cundum iſtam opinionem eſſent duæ ſpecialitates de iure ca-
nonico. Vna, quod agatur ex pacto nudo. Alia, quod quis cõ-
pellatur præciſè ad factum contra *l. 1. C. de do. promiſſ.* dicendo
vltimo, quod non ſatisfacit reſponſio de *d. c. dilecti.* & iſtam o-
pin. Felyn. ſequitur de verbo ad verbum eo tacito dom. Hie-
ron. de Gen. *in differentia ſua 66.* inter ius canonicum & ciuile,
quas repoſuit in *repet. c. 1. de accuſat.* Coadiuuatur iſta opinio ex
vulgata *l. fin. C. de non num. pec.* Ex qua colligitur, quod iuramẽ-
5 tum † ſortitur naturam contractus cui adijcitur, & voluit In-
nocent. *in c. per tuas. de arbitr.* cum ergo natura obligationis fa-
cti habeat in ſe tacitam obligationem ad intereſſe, præallega-
ta *l. ſtipulationes. & d. l. ſi quis ab alio. de re iudic.* ergo iuramentum
adiectum ſortietur eandem naturam, & multo fortius promiſ-
ſio. Quibus tamen non obſtantibus puto opinionem Ludou.
de Roma. ſubſtentabiliorem conſiderata æquitate canonica,
& iure diuino per *d. c. 1. & c. qualiter. de pact. iuncto d. ca. iuramenti.*
& per illud Pſalmiſtæ, *Quæ procedunt de labijs meis non faciam irri-
ta. 23. diſtinct. cap. pſalmiſta.* Non obſtat quod dicitur de natura
obligationis facti, quæ eſt, vt ſufficiat dari intereſſe, quia hoc
primò poſſet negari etiam de iure ciuili: ſunt enim in hoc mul-
tæ opiniones, adeo quod multi non paruę authoritatis tenue-
runt, quod ſi quis poteſt adimplere factum, teneatur id facere
præciſè, vt refert Abb. ſingulariter *in c. veniens. in 3. col. de iureiur.*
Sed tenẽdo aliam opinionem, quæ videtur magis communis,
6 quam ſequitur Bart. *in dicta l. ſtipulationes,* † quod in obligatio-
ne facti cauſata ex conuentione partium ſufficiat ſoluere in-
tereſſe, adhuc dico, quòd non procedat de iure canonico, vel
diuino, quia fundamentum illius opinionis eſt, quoniã ſtipu-
latio fuit inuenta à iure ciuili, vt quis ſtipularetur quod ſua in-
tereſſet: ſatis eſt ergo, quod habeat ſuũ intereſſe, ita dicit Bart.
in d. l. ſtipulat. non diuiduntur, & ſic illa opinio fundatur ſuper na-
tura ſtipulationis. Sed de iure canonico, & diuino alia eſt ra-
tio, propter quam quis tenetur adimplere promiſſum, maxi-
me iuratum, ne ſcilicet incurrat peccatum, veniendo contra
promiſſionem ſuam, & decipiat ſic proximum, *vt in dict. c. 1. &
dicto capit. qualiter. de pact.* Iſtam opinionem firmat ſingulariter
dom. Abb. de quo non meminit Felyn. *in c. per tuas. colum. quar-
ta, de arbitr.* ſingularius & copioſiùs poſt Hoſt. *ibi in cap. veniens.
de iureiuran. in penultima colum.* vbi multas concludentes ratio-
nes facit, vbi ſingulariter tollit obiectum *dict. cap. dilecti. & cap.
per tuas. de arbitr.* dicendo, quod ibi præciſè & determinatè ſe
nõ obligauit ad certum quid, ſed in genere vt ſtaret laudo di-
cendo, vnde ne arbiter poſſet ad libitum lædere iura, ſtatue-
runt, vt ſoluere pœnam, vel intereſſe ſufficiat. Vel ſecundo, &
melius ego dicerem, quod ibi non fuit ſimplex promiſſio, ſed
promiſſio ſub pœna, vnde nimirum ſi ſoluendo pœnam ex-
preſſe liberetur, *argumento d. l. plerunque.* iſtud enim non repu-
gnat allegationibus dom. Abb. de quibus *ſuprà,* poſtquam ſe
obligauit ad vnum, vel aliud. Non obſtant modo in contra-
rium inducta, primum dum dicit Felyn. quod promittens fa-
ctum duo promittit: quia reſpondeo illud verum conſiderato
iure ciuili, ſecus conſiderato iure canonico, vel diuino, vt ſu-
perius dixi ſecundùm Abb. *in dicto capitulo veniens.* Non obſtat
quod dicebatur de duabus ſpecialitatibus: quia dico, quod
poſſunt concurrere quando vna ab alia deſcendit, vt ipſemet
Felyn. dicit *in capitul. cum I. & A. de re iudicat. in antepenultima co-
lumna, in principio,* & domin. Alexand. *in l. Centurio. ff. de vulgar.
& pupillar. tertio folio. fina. columna.* poſt Bartol. *in l. ſi is qui pro em-
ptore. ff. de vſucap.* ita eſt in quæſtione noſtra, quia propterea da-
tur actio ex nudo pacto, vt adimpleatur quod promiſſum eſt, cũ
conſiderando ius diuinum quis præciſè teneatur ad id quod
promiſit, *dicto capitulo pſalmiſta.* Non obſtat quod vltimo dixi,
quod † iuramentum aſſumit naturam contractus cui adici- 7
tur: quia fateor quod aſſumit naturam primordialem, ſed non
accidentalem. Aretin. & Deci. 22. *columna. in capitu. 1. de iudic.*
& Imol. *in l. ſtipulationes non diuiduntur. de verborum obligationi-
bus,* & ideo propterea non ſuccedit obligatio ad intereſſe in
obligationibus facti ſtante iuramento, cum intereſſe veniat
ex accidenti non ex primordiali obligatione. *l. ſi inſulam. ff. de
verborum obligationibus. l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de peti-
tio. hæredita.* Vel ſecundo dico, quod aſſumit naturam diſpo-
ſitionis cui adiungitur, quando veriſimilitudo eſt pro iurante
eum taliter ſenſiſſe, ita debet intelligi text. *in dict. l. fina. Cod. de
non numerata pecun. cum ſimilibus.* Ita Ioannes de Imol. *in capitu.
per tuas. de arbitr. & in dict. capitu. 1. de iudic.* ſed in propoſito no-
ſtro non eſt veriſimile, ita ſenſiſſe, *per dict. cap. 1. & cap. qualiter.
de pact. cum d. cap. pſalmiſta.* quicquid Ioan. de Anan. dixerit in *ca.
ſi. in princip. ne prælati vices ſuas.* dum voluit, quod non videtur
veriſimile, quod ille qui ad factum obligatur præciſè velit te-
neri, & priuari facultate ſoluendi intereſſe, quia immò per *ſu-
prædicta* videtur veriſimile. Vlterius † in quantùm ſuperiùs di- 8
xi, quod quando non eſt dominus vendens, compellitur tra-
dere, & tradendo transferri vſucapiendi conditionem, quod
eſt intelligendum duobus concurrentibus, videlicet bona fi-
de ex parte tradentis, & bona fide ex parte accipientis, alias
non procederet vſucapio. text. eſt not. *in authent. malæ fidei. C. de
long. temp. præſcript. gloſſ. eſt multum not. in cap. abbate. de re iudica. li-
bro. 6. in gloſſ. magna.* ad quam in hoc me remitto, declarando &
limitando multis modis ſecundum dom. Philippum Franc. *ibi*
& meliùs ſecundùm Angel. de Aret. ad quem etiam me remit-
to in *§. ſed iſta quidem. Inſtitut. de act. vbi 10. colum.* multas ponit li-
mitationes ad illam authent. *malæ fidei.* Notandum tamen eſt,
quòd licet in rebus immobilibus non vſucapiat regulariter
quis propter malam fidem tradentis exiſtente bona fide acci-
pientis, tamen ſi cadat à poſſeſſione talis poſſidens habet Pu-
blicianam actionem. text. eſt in *l. ſed ſi res. in §. vlt. & §. prætor ait.
ff. de publicia. & gloſſ. not. in dicto cap. abbate. de re iudicat.* quæ com-
muniter ab omnibus approbatur. Sed † inſtat in hoc pulchra 9
dubitatio præſuppoſito ſecundùm gloſſ. ordinarias, & ſcri-
bentes in *d. cap. abbate. & in dict. §. ſed iſta quidem,* quod iſte agens
Publiciana actione, debet aſſerere in libello, quòd non credit
ſe eſſe dominum, an attẽto iure canonico locus ſit huic actio-
ni Publicianæ cum hoc modo confitendo fateatur ſe eſſe in
mala fide, ſaltem de præſenti, quæ mala fides de iure canonico
impedit præſcriptionem, *vulgato capitu. vigilanti. de præſcript. re-
gula poſſeſſor. de regu. iuris. in ſexto,* ergo impedit Publicianam, ar-
gumento *l. cum qui. in princip. ff. de public.* vbi text. dicit, quòd
Publiciana non datur niſi ei qui poteſt vſucapere, vel præſcri-
bere,

Digitized by Google

bere, propter quæ dixerũt aliqui poblicianam hodie eſſe ſub-
latam, vel correctam per ius canonicum, de quorum numero
fuit Ioan. Faber, *in tertia columna in d. §. ſed iſta quidem.* & Bartol.
expreſſè *in l. Pomponius in § iuſſu in vltima columna. ff. de acquiren.
poſſeſſio.* & Angel. *in d. §. ſed iſta quidem.* Contrariam tamen opi-
nionem, quòd immo non ſit correcta publiciana hodie etiam
conſiderato iure canonico tenuit Bartol. *in d. l. eum qui. § prætor
ait. ff. de publicia.* & multi alij relati per Iaſo. *in d. §. ſed iſta quidem.*
adeò quod iſtam aſſerit eſſe communem opinionem poſt Bal.
in l. ancella. in quinta oppoſitio. C. de furt. vbi hunc articulum me-
liùs examinat, quàm alibi, & ibi firmat iſtam cõcluſionem per
plura fundamenta, & præcipuum fundamentum iſtius com-
munis opinionis eſt, quia licet verum ſit, quod per iura cano-
nica ſit hodie correcta præſcriptio cum mala fide, tamen illa
iura correctoria non ſunt extendenda ad publicianam, maxi-
me cum ſit diuerſa ratio inter præſcriptionem, & publicia-
nam, quia præſcriptio eſt contra æquitatem, & præiudicat
domino cum ſibi auferat dominium ſaltem vtile. *leg. ſi quis em-
ptionis. C. de præſcript. triginta vel quadraginta annor.* publiciana
autem eſt ſecundum æquitatem, quia non præiudicat domi-
no, neque contra ipſum dominum datur, *vt l. penultima. & l. fi-
nali. ff. de public.* ergo bene concluditur, quod quamuis ſit corre-
cta præſcriptio, quod tamen non dicatur correcta publi-
ciana, tamen dicit Iaſon. *in dicta §. ſed iſta quidem in antepe-
nultimo folio*, quòd per iſtam rationem doctorum non euacua-
tur difficultas huius quæſtionis, quæ eſt, quod publiciana non
datur niſi ei qui poteſt vſucapere, vel præſcribere. *d. l. eum qui.*
cum ergo per iura canonica prohibeatur præſcriptio, vel vſu-
capio cum mala fide, ergo etiã erit prohibita publiciana. Huic
argum. ſecundum eum, Ioan. Faber nititur multis modis ſatiſ-
10 facere, qui ſibi nullo modo placent. Vnde † ipſe pro reſolutio-
ne firmando communem facit vnum nouum fundamentum
in materia publicianæ, quod dixit non inueniſſe ab alio poſi-
tum, neque formatum; videlicet quòd ad hoc, vt alicui com-
petat publiciana, ſufficit, quòd à principio potuit præſcribere,
vel vſucapere, vnde licet poſtea prohibeatur præſcribere, vel
vſucapere, ipſe putat quòd nihilominus poterit publicianam
intentare, quod ipſe firmat per rationem quam dicit incõuin-
cibilem, & ineuitabilem, quia clarũ eſt, quòd ſi accepi rem bo-
na fide & rit. & poſtea cadam à poſſeſſione rei, quòd mihi cõ-
petit publiciana, immo alias non daretur publiciana, niſi ceci-
diſſem à poſſeſſione, & tamen clarum eſt, quòd ſi cado à poſ-
ſeſſione, qoòd naturaliter interrumpitur vſucapiu. *l. naturali-
ter. ff. de vſucapio.* Item clarum eſt, quòd cum ego non habeam
poſſeſſionem, quia ab ea cecidi, quòd non poſſum præſcribe-
re, & tamen competit publiciana, ergo ſecundum eum cõſtat
aperte, quòd ille qui non poteſt præſcribere, poteſt agere pu-
bliciana, & hoc eſt, quia ſemel potuit præſcribere. Sed ſalua
reuerentia tanti doctoris, non credo rationem ſuam eſſe, vt di-
cit, inconuincibilem, immo facilè conuinci poteſt, poſtquam
omnia ſua fundamenta tendunt ad demonſtrandum illud, ꝙ
in iure ciuili notiſſimũ eſt, videlicet, quod ſufficiat adeſſe bo-
nam fidem in principio præſcriptionis longi temporis, licet
poſtea ſuperueniat mala fides, vt text. apertus *in §. poteſt. 16.
quæſtione 3.* & probatur *in l. vna. §. hoc tantummodo. C. de vſucapio.
tranſ.* Ioan. de Imol. *in repetitio. capitul. fina. de præſcript. ſeptima
charta. 2. columna.* ideo non immerito ſi ille qui potuit à princi-
pio præſcribere, poſſit publicianam intentare, quia ſi recupe-
rat poſſeſſionem, poteſt complere præſcriptionem, non ob-
ſtante ſuperuenientia malæ fidei, ideo conſiderato iure ciuili,
bene qoadrat *d. l. eum qui.* Sed conſiderato iure canonico quod
in hoc neceſſario conſiderandum eſt, cùm requiratur ex vtra-
que parte temporis bona fides, ſcilicet in principio, in medio,
& in fine, *gloſſ. in dicto § poteſt. & text. in regul. poſſeſſor. de regul. iur.
libro ſexto. & in capitu. fina. de præſcript.* Concluditur neceſſario,
qood cum iſte præſcribere non poſſit dicto iure canonico cõ-
ſiderato, neque poſſit agere publiciana ex themate. *l. eum qui.*
ſæpe allegata, poſtquam non datur publiciana, niſi ei qui po-
teſt vſucapere, quicquid dom. Iaſon. dixerit, quia pluſquam
liquido conſtat conſiderato iure canonico ſua dicta nihil fa-
cere, volendo tamen ſaluare communem opinionem, firman-
da eſt ratio ſuperius adducta pro eius confirmatione, pro qua
adduco nouiſſime text. apertum *in capitu. abbate ſane. de re iudi-
cat. libro 6. in verſicu. iure dominij vel quaſi. iuncta gloſſ. magna ibi* ab
omnibus approbata, quę exponit in illa petitione quaſi domi-
nij intentatam publicianam, & propter iſtum tex. negare poſ-
ſumus aſſumptum doctorum factum per *dict. l. eum qui. ſuprà de
public.* Poſtquam videmus quod de iure canonico, qui non po-
teſt præſcribere, poteſt publicianam intentare, vel meliùs di-
co, vt iura iuribus concordentur, quod bene dicit text. *in dicta
l. eum qui.* prout iacet, dum dicit, poteſt vſucapere, ergo poteſt
agere publiciana. Sed negatiue nõ procederet, non poteſt vſu-
capere, ergo non poteſt agere publiciana, quia à maiori † ad 11
minus negatiuè non valet argumentum, iuxta not. *in authent.
multo magis. C. de ſacroſan. eccleſ.* & hoc ſatis ſentit gloſſ. *in dicta l.
eum qui allegando. l. ſi ſponſus. § in vectigalib. ff. de publicia.* vbi apertè
conſtat competere publicianam ei qui vſucapere non potuit.
Subſequenter † quærit Abbas vnde habuerit ortum iſte con- 12
tractus emptionis, & venditionis, & remittit ſe *ad l. 1. & ibi not.
ff. de contrahen. emptio.* vbi Bart. *in §. fina.* dicit, qood à iure gen-
tium eſt, quo omnes gentes vtuntur, licet emptio non incœ-
perit ab initio, quo gentis incęperunt, & ibi dicit Bartol. quod
credit, quod à iure gentiũ nummus fuerit introductus, & non
à iure ciuili, quem ibi Bald. & Salic. ſequuntur, reprehenden-
tes *gloſſ. in l. eas cauſas. ff. de capit. diminut.* quæ dicebat, quod erat
iſte contractus de iure naturali quantum ad æquitatem, de iu-
re tamen ciuili introductione, & ita Bald. *in rubric. C. de contra-
hen. emptio.* videtur illam glo. reprehendere dicendo, quod de-
bet attendi principium, licet fuerit addita forma pecuniæ de
iure ciuili, & in hoc differt à Bart. qui dicit nummum introdu-
ctum fuiſſe de iure gentium. dom. Andr. hic forti ratione fir-
mat *gloſſ. in dict. l. eas cauſas.* præſupponendo, quod ſubſtantiale
ipſius emptionis eſt pecunia, vulgato § *pretium. Inſtituta de em-
ptio. & venditio.* Sed pecunia † ſine principis aothoritate fieri 13
non poteſt, ſecondom Bartol. *in l. 1. C. de veter. num. poteſta. libro
vndecimo.* Igitur cum ſubſtantia ipſius contractus habeat ori-
ginem à iure ciuili, ergo formaliter contractus dependet à iu-
re ciuili. Aduertendum tamen puto in hac quia credo, quod
quæſtio aliter debeat formari, quam Abbas faciat *in iſta rubri-
ca.* quia quod habuerit ortum à iure gentium patet *ex leg. ex hoc
iure. ff. de iuſtit. & iure. & in dicta l. 1. in fine. ff. de contrahen. emptio.*
Fruſtra ergo in hoc eſſet facienda dubitatio, vbi caſus legis eſt
apertiſſimus. Dubium ergo debet formari, an hodie iſte con-
tractus ſit iuris gentium, vt melius quærit Bald. *in dicta rubri-
ca. C. de contrahen. emptio.* Et hoc ex ratione. Aduerte hic quàm
ſatis ibi Bal. poſuit pro ratione dubitandi, quia poſtquam pe-
cunia eſt iuris ciuilis, videtur dicendum, quod eodem modo
contractus eſſet iuris ciuilis, & non iuris gentium, & ſine du-
bio ſi verum eſſet aſſumptum Bald. & Andr. quod pecunia eſ-
ſet iuris ciuilis, vera eſſet gloſſ. *in dicta l. eas cauſas.* per text. *in l. ius
ciuile. ff. de iuſti. & iure.* vbi probatur, quod quotiens additur, vel
detrahitur aliquid iuri gentium efficitur ius ciuile, ita effectua-
liter firmat Bald. ſi bene conſideretur *in dicta rubr. de contrahen.
empt.* Dum dicit, quod quotiens prima principia quęrimus, ea,
quæ de iure ciuili his accedunt, non conſideramus quantùm
ad nominis impoſitionem, ſed quãtum ad nominis effectum,
licet Bald. in aliam ſententiam ſoleat allegari, & malè, iudicio
meo. Ego autem audacter teneo & firmo omnia ſubſtantialia
ipſius emptionis eſſe iuris gentium, & etiam pecuniæ formali-
tas, licet nõ cum forma hodierna, quæ loco illius antiquæ ſuc-
ceſſit, probat text. *in d. l. 1. ff. de contrahen. empt. in fin.* vbi conſtat
eſſe emptionem, & venditionem de iure gentium, & *in l. ex
hoc iure. ff. de iuſti. & iur.* Igitur eſt præſupponendum neceſſario,
quod eodem iure pecunia fuit inuenta, quæ diſtingueret rem
à pretio, aliàs non emptio, & venditio, ſed permutatio dicta
fuiſſet, vt ſatis probatur *in d. l. 1.* ſæpè allegata. quod inconuin-
cibiliter demonſtratur, iungendo *dict. l. 1. & l. ex hoc. ff. de iuſti. &
iure. cum l. ius ciuile. ff. eod. tit.* vbi vt ſuprà dixi, probatur, quod ſi
aliquid additur, vel detrahitur iuri gentium, ius ciuile eſt, ergo
demonſtratur, quod contractui emptionis, & venditionis ni-
hil à iure ciuili additum fuit poſtquam iuris gentium contra-
ctus, nõ iuris ciuilis appellatur. Concludamus ergo, quod pe-
cunia † fuit introducta à iure gentium, ſecundum quod voluit 14
Bal. *in d. l. 1.* quia nulla gens eſt, quæ nõ habuerit materiam for-
ma poblica ſignatam, quam nos monetã appellamus, alij pe-
cuniã, licet alio & alio modo, quia quidã in corio, alij in char-
ta eam habuerunt ſecundùm Bart. *ibi* notandũ eſt tamen, quã-
do dicimus, quod eſt iuris gentium, quia debet intelligi de ſe-
cundario, nõ aũt de primęuo, vt ſentit Bart. *in d. l. 1. & in l. ex hoc
iure. ſupr.* allegata. Quis † autẽ ſit effectus, quod iſte contractus 15
dicatur

Digitized by Google

dicatur iuris ciuilis, vel dicatur iuriſgentium, oſtenditur mani-
feſtiùs ex notatis per Doct. poſt Bald. & Pontan. *in l. in teſtamē-
tum. C. de teſtamen.* vbi dubitant an teſtamentum ſit iuris ciuilis,
vel iuriſgētium, quia ſi iuris ciuilis, reſcripto principis reſcin-
deretur, etiam nulla cauſa præexiſtente, & ita concludunt ibi
ſcribentes, & Philipp. Corne. quòd per reſcriptū principis po-
teſt tolli teſtamentum quo ad effectus ciuiles, adeò quòd ſi re-
ſcriptum principis cum clauſula nō obſtante, impugnet teſta-
mentum ſine cauſa, licet forte non tollat ſubſtantiā teſtamen-
ti quo ad ea quæ reſultant de iure gentium, tamen tollit teſta-
mentum ad finem, vt ſola aditione poſteà nō quæratur domi-
nium. Item ad finem vt actiones ſaltem paſſiue non tranſeant
in hæredem. Item oſtenditur effectus clariùs & ſingulariùs ex
copioſe dictis per dom. Felyn. *in cap. quæ in eccleſiarum de conſti-
tutio. in quinto folio. in tertia colum. ibi, quinta declaratio.* vbi addu-
cit doctrinam Angel. *in l. Lucius. ff. de euictio.* Vbi dicit, quòd Im-
56 perator † ſine cauſa poteſt auferre rem acquiſitam vſucapione,
vel præſcriptione, quia talis modus acquirendi ab ipſo princi-
pe fuit acquiſitus, & ab eo poteſt auferri etiam ſine cauſa: facit
quod ſingulariter voluit Bald. *in l. fina. in penultima column. ver-
ſiculo ſi immediate oppo. C. ſenten. reſcind. non poſſ.* Vbi dicit, quòd
quædam ſunt iura quæ quis poteſt acquirere etiam cōtra prin-
cipis voluntatem, vt quæ acquiruntur de iure gentium, ſicut
dominia, & iſta non poſſunt auferri ſine cauſa: ſecus in his quę
ſunt de iure ciuili, vt iudicia, & ſententiæ. Et idem infert, quòd
17 licet ex ſententia † ſit tranſlatum dominium, tamen valet re-
ſcriptum principis reſcribentis, non obſtante ſententia, quod
ſatis ſentit dom. Abb. *in cap. qualiter & quando. el primo, de accuſa.*
& idem dom. Abb. in conſil. 85. incipien. Illud in ſumma, ad fi-
nem. facit ille text. ſingularis quem ſoleo ſemper allegare *in
18 clement. prima, vt lite pendente.* Vbi probatur Pontificem † ſine
cauſa priuare poſſe quem beneficio ſuo, ſecundum Imol. *ibi,*
quod non ob aliud procedit, niſi quia tituli beneficiales pro-
cedunt à iure poſitiuo. Iſta & ſimilia procedunt ſine dubita-
tione antequam quis dominium acquiſiuerit, quia lex modū
quem dedit acquirendi, poteſt tollere ſine cauſa. Sed quando
dominium iam eſſet acquiſitum, quomodocunque ſit acqui-
ſitum firmanda eſt concluſio, quod ſine cauſa princeps illud
tollere non poteſt, non quia modus acquirendi non ſit à iure
ciuili, ſed quia ipſum dominium iam acquiſitū eſt de iure na-
turali & gentium. ita Bartol. *in l. ex hoc iure. in ſecunda colum. ff. de
iuſtit. & iure.* Ita Bald. *in l. 2. ff. de iur. & fact. ignoran.* quod non ſo-
lum in directo dominio procedit, verum etiam in vtili, quod
ſine cauſa ab aliquo abdicari non poteſt. Nec obſtat quod id
ſit inductum à iure ciuili, & per conſequēs ſolo conſenſu prin-
cipis tolli poſſit: quia reſpondeo cum Bartol. *in extrauaganti
quoniam nuper. verſicu. rebellando in quarta colum. verſicu. item quæ-
ro.* Vbi dicit, quòd effectus vtilis dominij, eſt etiam de iure gē-
tium, licet ei natura orta ſit à iure ciuili. facit quod not. ſingu-
lariter dom. Franc. de Aret. *in vltima colum. in l. teſtamenti factio.
ff. de teſtament.* vbi ibi reprehendit audacter Paul. de Caſtr. qui
tenuerat dominium acquiſitum vigore iuris ciuilis poſſe per
principem ſine cauſſa tolli, cuius tamen contrarium ipſemet
Paul. de Caſtr. tenuerat, licet dom. Franc. non alleget *in l. Gal-
lus. §. & quid ſi tantum ff. de libern. & poſthum. & in ſuo conſilio 25. in-
cipiente, Super primo dubio, in penultima columna,* quem ita refert,
& ſequitur Felyn. *in dicto capitu. quæ in eccleſiarum,* & iſta eſt ve-
ritas quam ſequitur Franciſ. Aretin. *in capit. 2. de probationibus in
tertia colum.* allegando Bartol. *in l. 3. C. de fund. patrimon. libro 11.*
vbi dicit principem ſine cauſa non poſſe tollere dominium ac-
quiſitum de iure ciuili, & ita dom. Franciſ. de Curte *conſilio 65.
in tertia columna.* per quæ multa de dictis dom. Felyn. *in dicta
quinta declaratione* corruere videntur. Contra iſtam commu-
nem ſententiam ſcribentium ſolum obſtat præallegata *cle-
ment. prima. vt lite pendente,* quæ mihi ſæpiùs dubitationem in-
tulit, cum aliter iudicio meo dici non poteſt, niſi quòd ſit ſpe-
ciale in beneficialibus, quia quoad ipſum Pontificem omnia
dici debent manualia, id eſt, ad nutum, & voluntatem reuo-
cabilia, vt voluit Bald. *in l. reſcripta. C. de precib. Imperato. offer.*
Licet dom. Abb. *in capitulo finali. de confirmatio. vtil. vel inutil. &
in capitulo conſtitutus. de religio. domib. columna tertia.* tentauerit
concludere Papam ſine cauſa non poſſe quem priuare benefi-
cio ſuo, maxime Epiſcopatu, & profectò non vidit *dictam cle-
mentinam primam,* quæ apertè loquitur, ita *vltimo notab.* Ioann.
de Imol. dicendo not. *per illam litteram in fine.* poſt Paul. de E-
leaza. quòd Papa poteſt quem nuda voluntate priuare bene-
ficio ſuo, licet rem meam non poſſit à me auferre ſine cauſſa,
quia in hoc nō habet liberam poteſtatem, & ita firmat eodem
modo Dominic. *in capitu. ſi gratioſe. tertia columna. in fine, de re-
ſcript. libro 6.* vbi dicit not. iſtam gloſſ. quòd Papa in beneficia-
libus titulis habet pro ratione voluntatem, per quod infert,
quod ad libitum poſſit prælato auferre titulum in beneficiali-
bus, in quo tamen ſubſiſto, quia diffinitio prima facie rigida
videtur, eam tamen firmat Anton. *in dicto capitul. conſtitutus. de
religio. domib.* Tene tamen ſemper menti dictum Abb. *in repe-
titio. cap. per tuas. de arbitr. in 11. colum.* dum vult, quod in diſpo-
ſitis à iure ciuili habentibus æquitatem naturalem, vt in actio-
ne, & in appellatione idem iuris eſt, ſicut in diſpoſitis à iure
gentium, vel naturali, quia ſine cauſa Pontifex diſponere non
poſſet, & hoc not. multum Felyn. *in cap. ad audientiam. el ſecun-
do, de reſcript. in quarta columna.* Vltimo pro complemento ru-
bricæ quæro de notabili quæſtione. Quid veniat appellatione
† emptionis, & venditionis, an contineatur tantum ille cōtra- 19
ctus emptionis, & vēditionis, & non alius, vel etiā ſub illo vo-
cabulo, alij comprehendantur? & videtur, quod debeat con-
ſiderari taliter, vt differat ab alijs cōtractibus donationis, per-
mutationis, & ſimilium, vt patet *in ſequentibus titulis,* & pro-
bat text. *in capitulo primo. de his quæ ſiunt à prælat.* Vbi ponitur vt
diuerſis ab alijs contractibus. text. eſt etiam *in capitulo finali. de
cenſuſalio.* eo modo inducendo. & text. *in capitu. primo. de exceſſi-
bus prælator. libro ſexto.* quidem probat, & eſt text. *in l. prima. de
re. decur. ſine decret. non alien. in l. finali. C. de decre. decurio. libro de-
cimo.* In contrarium tamen adducitur text. notandus *in l. ſtatu
liberi. § quintus. ff. de ſtatu liber.* vbi dicit, quòd verbum, emptio,
& venditio comprehendit in ſe omnem contractum, per
quem transfertur dominium, idem probat text. *in capitulo pri-
mo. de controuerſ. inter domin. & empto. in vſibus feudorum* plēnè
traditur, & nota. *in leg. ſecunda de vſucapio. pro emptor.* Qua-
propter pro reſolutione concludo, quòd regulariter appella-
tione iſtius contractus venit quicunque alius, per quem tranſ-
fertur dominium, iuribus ſupra proxime allegatis, quod de-
claratur primo non procedere, vbi fit commemoratio pretij,
quia tunc ſolum de emptione debet intelligi, prout differt ab
alijs contractibus, ita procedat text. cum ſua gloſſ. *in dicta lege
prima de re. decurio. ſine decret.* ita dicit dominus Abbas *in capi-
tulo primo. de his quæ ſiunt à prælato. in prima columna & in capitu-
lo potuit. in ſecunda columna. de locati.* Idem *in capitulo ſecundo. de
poſtulan. in fin.* & ſingulariter voluit Ioannes Andreas *in addit.*
ad Specul. *in titul. de emptio. & venditio. § nunc dicendum, el ſecun-
do verſiculo ſed pone.* † Secundò declaro regulam non procede- 20
re in materia pœnali, vel reſtringibili: quia emptionis verbo
ſolum veniret contractus vulgaris differens ab aliis contracti-
bus, ita Specul. ſingulariter *in titulo de emptio. & venditio. §.
nunc videndum. verſiculo ſed pone.* ita firmat Philipp. Franc. *in di-
cto cap. 1. de exceſſ. prælat. lib. 6.* ita declarando text. *ibi,* & ita tenet
Bartol. de quo mentionem non facit *in l. qui duobus ff. de fal.* ſen-
tit dom. Abb. *in d. cap. 1.* dum dicit, ſecus in materia odioſa, ſeu
reſtringibili, per quod poſſet inferri ſingulariter, ad decretū,
vel ſententiam iudicis, vbi vocabulum venditionis appoſitum
fuiſſet: quia tunc ſtrictè acciperetur, & non veniret alius con-
tractus, eo quia verba ſententię, decreti, vel iudicis ſunt ſtricte
intelligenda, *vt l. 1. C. ſi plu. vna ſent.* not. Bar. *in l. 1. quando prouoc.
non eſt neceſſ.* text. eſt notab. pro iſta dilatione *in l. ſi pupillorum. §.
ſi prætor. ff. de re. eod.* Infertur & ſecundo ad legem, vel ſtatutum,
in quibus prohibetur venditio, vel ad cōtrahentes, inter quos
prohibetur venditio, cum iſtud ſit odioſum, & per conſequēs
reſtringibile per vulgatam *l. ſed non vſque adeo. ff. ſi quis à pa. fue-
manu.* In eis non comprehenderetur alius contractus, & ita fir-
mat Bald. nota. *in l. voluntas. colum. 2. C. de fideicommiſſ.* clarius *in
conſil. ſuo incipiente, In Chriſti nomine,* iſtud ſtatutum terræ, &c.
quod intelligo, niſi lex, vel ſtatutum: venditionem prohiben-
do reſpiceret publicam vtilitatem: quia tunc ad impedien-
dum alienationem fauore publico verba late accipiuntur, &
ampliantur, vt omnem alienationem comprehendant, quod
videtur probari in text. ſingulari, & vnico *in leg. hoc modo. ff. de
conditio. & demonſtratio.* vbi text. dicit, quòd lex reipublicæ v-
tili, benigna, & lata interpretatione adiuuanda eſt. † Tertio 21
declaro dictam regulam non procedere conſiderato commu-
ni vſu loquendi, quia non de omnibus cōtractibus, ſed de ſola
emptione vulgari intelligeretur, ita Abb. *in dict. cap. 1.* qui vſus
loquen-

Digitized by Google

loquendi prefertur in quacunque materia propriæ ſignificationi. *l. librorum.* §. *quod tamen Caßius. de leg. 3.* vbi gloſſ. not. dicit, quòd derogat communis vſus omni diſpoſitioni in exaudiendis ſermonibus, quam commendat dom. Alexan. *conſil. 60. in 2. volum. incipiente, Viſa legitimatione.* In reliquis autem ſpectantibus ad iſtam quæſtionem me remitto ad copioſe dicta per dom. Fab. de monte ſancti Sauioi, *in ſuo tractatu emptionu, & venditionis,* maxime *in 2. quæſtione principali.* non omittendo vnam aliam declarationem ad prædictam regulam, quia non procedit in caſu ſingulari, *l. item.* §. *idem intereſt. ff. de legat. 3.* de quo exclamat Ludouic. Roman. *ſingulari 622.* de teſtatore legante omnes res ab eo emptas, quia non venient res ad teſtatorem ex alio titulo peruenientes: & hoc credo eſſe propter coniecturatam mentem ipſius diſponentis, ne omnia in legatis conuerterentur, quæ mens multum in propoſito conſiderabilis eſt, vt voluit Bald. not. *in d. l. voluntas. in 2. colum. de fideicommiſſ.* licet de illa lex mentionem non fecerit: dixit enim quando prohibetur venditio à teſtatore, attenditur cauſa, ſecundum quam extendimus prohibitionem, vel large aſſumimus ex vi finalis cauſæ.

REPETITIO
IN CAP. PLACVIT. DE empt. & vend.

Præclariſſimi I. V. C. D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt cogere vendentes, ne carius vendant tranſeuntibus, quàm vendatur in mercato.*

2 *Res an, & quando tantum valeat, quantum communiter vendi poteſt. & num. 3. 4. & 6.*

5 *Onus impoſitum alicui dicitur eſſe pars pretij.*

7 *Emere bona conſcientia quis poteſt actionem iam ortam tempore contractus, etiam pro minori pretio.*

8 *Teſtes quomodo debeant deponere in contractu emptio. & venditio. & num. 9.*

10 *Teſtis debet deponere per ſenſum corporeum.*

11 *Teſtis an præſumatur ſcire conditionem coniuncti.*

12 *Epiſcopus habet iuriſdictionẽ in laicos, præſertim in cauſis pietatis.*

13 *Epiſcopus an poßit compellere ſeculares ad ſeruandam pacem, quam fecerunt.*

14 *Epiſcopus compellit hæredes ad ſatisfaciendũ pro defuncto contrito.*

15 *Epiſcopus poteſt ſe intromittere in notorijs exceßibus criminum, licet crimina non ſint eccleſiaſtica.*

16 *Epiſcopus intromittit ſe per viam denunciationis Euãgelicæ in omnibus criminibus.*

17 *Vendere rem ſuam, an, & quando quis compellatur. & nu. 20.*

18 *Colonus partiarius volens vendere partem, cogitur vendere domino.*

19 *Ciues compelluntur emere frumentum ſuperfluum ciuitatis.*

21 *Creditor eccleſiæ compellitur rem eccleſiæ in ſolutum recipere, quãdo res aliter vendi non poteſt.*

22 *Ruſtici compelluntur venire ad ciuitatem, & ibi victualia vendere.*

23 *Emptor compellitur vendere rem, ad quam minor habuit affectionem: quia maiorum ſuorum erat.*

24 *Vendere viam ad ſepulchrum quis compellitur.*

25 *Conductor rei fiſcalis, qui vno, vel pluribus annis factus eſt diues, ſi poſtea nolit conducere, nec alius reperitur qui velit eam conducere, compellitur iterum conducere pro eodem pretio.*

26 *Emptor cogitur filium, patri, vel alteri pro eodem pretio vendere.*

27 *Hoſpitale ad recipiendos peregrinos nunquid quis tenere compellatur.*

28 *Fructus malè expontus obligatur ad reſtitutionem.*

29 *Alimenta alicui dare obligatus, an ſatisfaciat, ſi ponat eum in hoſpitali, quando ipſe non poteſt dare.*

30 *Eleemoſynam ſi quis facere teneatur, non cogitur iure actionis, ſed iudicis officio. Et quid in patronis eccleſiarum: nu. 31.*

32 *Frumentum antiquum corruptum, an liceat bono frumento commiſcere.*

33 *Iura loquentia in fiſco propter identitatem rationem, an habeant locum in priuatis.*

QVOD HOC INTENDIT. In ſumma. Cogit † Epiſcopus ne 1
carius vendatur tranſeuntibus, quàm in mercato venderetur: hoc dicit ſecundùm noſtram lecturam, ſecundùm quam eſt caſus ſingularis, ſecundùm domin. Cardin. *hic,* in quo Epiſcopus iudicat de laicis, rationem cuius videbimus *infrà in vlt. nota.* & ſecundùm iſtum intellectum pro ratione dubitandi, videbatur dicendum contrà, quòd immò poſſent carius vendere. Primò, quia tantum valet res, quantùm vendi poteſt, de quo *in l. pretia rerum. ff. ad legem Falci.* & dicam *infrà* ſuper tertio not. Abb. Secundò & fortius, quia licitum eſt contrahentibus ſe adinuicem decipere. *l. in cauſa. ff. de mino. l. item ſi pretio.* §. *fina. ff. loca.* dico copioſè *infrà in cap. cum dilecti. 2. not.* Quibus tamen non obſtantibus contrà hoc diſponitur, poſtquàm text. vult, quòd non debet quis vendere pluſquam res valeat, per quod videtur inferri pluſquam valuerit, ergò in *ca. hoc* ius porrectum, 10. *quæſtio.* 2. quæ voluit, quod Eccleſia non debet recipere, etiam ſi offeratur plus quam res valeat, quia per iſtum text. idem erit dicendum in quacunq; perſona, per quem text. etiam plus probatur quàm voluerit gloſſ. *in l. ſemper in contractibus. ff. de regul. iur.* quę in bono viro tenebat non licere recipere plus quàm res valeret, quia immo per iſtum text. in quacunque perſona idem probatur quòd plus quam valeat recipiendo, peccat mortaliter: patet quia Epiſcopus poteſt cogere ad hoc per cenſuram, ſecundum Innoc. præhabita monitione, ex quo conſtare eos peccare mortaliter, cum certum ſit, quod ab homine excommunicatio non fertur, niſi pro peccato mortali. gloſſ. *in c. epiſcopi. 11. quæſt. 3.* pro ratione tamen decidendi, & vt ſupradicta conſeruentur ab iſta indictione iſtius tex. dicendum eſt, quòd iſte text. loquitur in exigente vltra verum valorem parte contradicente, quia compelleretur tunc vendere iuſto pretio poſtquam pars non permittit ſe decipi, quo caſu non procedunt iura *ſuperius* allegata: procedunt enim illa iura quotiens quis vellet emere, & carius emeret, quo caſu iſte tex. non dicit, valeat, vel talis venditio, vel an compellatur reſtituere, quod vltra iuſtum pretium recipit, & ideo merito Abb. *hic in princip. 2. not.* dicit iſtum text. facere in argumen. quòd eccleſia ſi vult vendere rem ſuam, & reperit aliquid pluſquam valeat, &c. facit enim in argument. poſtquam compelluntur vendentes non petere vltra quam res valeat ab ipſis tranſeuntibus. Vel ſecundo dico, quòd iſte text. procedit iure poli, hoc eſt in foro conſcientiæ ſecundum dom. Card. hic poſt Archidiaco. *in d. cap. hoc ius.* Iura autem in contrarium ſuperius adducta iure fori, hoc eſt in foro iudiciali: quod primo tamen dixi verius credo, poſtquam hic non compelluntur, vt dixi, reſtituere, ſed ſolum non carius vendere, & ſic non loquitur tex. de venditione facta, prout loquuntur iura in contrarium adducta, ſed loquitur de venditione fienda parte, vt dixi, nolente plus debito dare. An autem, & quando liceat contrahentibus ſe adinuicem decipere citra dimidiũ iuſti pretij, etiam iure poli conſiderato, dico pleniſſime *infra cap. cum dilecti. 2. ver. not.* me remitto pro intelligentia dom. Archidiaco. *in d.* § *hoc ius porrectum.* de quo credo, ibi non feci mentionem, ex ibi tamen plane dictis ſatis declarabitur. Not. tertio loco dom. Abb. *hic ex*
iſto cap. quod tantum † valet res, quantum communiter vendi 2
poteſt, adducendo not. *prææallegat. l. pretia rerum.* per illud quod dicit communiter limitant iura ſimpliciter dicentia, tantũ valere res, quantum vendi poteſt. De quibus per gloſſ. *bon. in cap. in ciuitate. de vſu. in gloſſ. 2.* & pro ſimili text. noſtri, adduco text. *in l. ſeruum meum. ff. ad legem Aquiliam. ver. optima gloſſ. & in l. ſi ſeruus. ff. de condi. fur.* facit *l. non intelligitur.* § *diui ff. de iure fiſci.* Iſtam cõcluſionem non ponderata iſta dictione communiter, de qua ſupra limitat dom. Felyn. quatuor modis *in c. cum cauſa. ſupra de teſti. in 2. volum.* ex mente doct. Primò intelligendo regulam, quando venditio facta fuerit homini ſcienti conditionem rei, ſecus ſi ignoraret; ſecundùm *gloſ. penult. in l. mortis cauſa capimus. ff. de donatio. cau. mor.* quam *in d. cap. cum cauſa.* Ioannes de Imol. commendat, & multi alij, quos ibi refert dom. Felyn. Idem & ſecundo limitat, niſi pro † illo pretio vendita fuiſſet ab homi- 3
ne debitis implicito, & non bene ſecuto, ſecundum Bartol. *in l. 1.* § *ſi hæres. ff. ad Trebellia.* Item & tertio limitat, niſi eſſet res litigioſa, de qua factum eſſet compromiſſum, ſecundum Barto. *in l. ſi quis cùm alter. ff. de verborum obligat. & in l. ſi ſocietatem.* § *arbitrorum. ff. pro ſocio.* quia tunc propterea minus valet. Item & quarto intelligit regulam quando fuiſſet res ſæpiùs vendita, ſecus autem ſi ſemel, quia non propterea dicetur tantum valere,

Digitized by Google

lete, ſecundum Bart. *in d.l. ſi ſeruus. ff. de condit. furt.* quæ limita-
tiones licet ita communiter aſſignentur, tamen iudicio meo
attenta dictione communiter, de quo *ſuprà* dixi, & iſte text. fa-
cit mentionem, non merentur dici limitationes, ſed potius il-
lationes concluſiones aſſumptæ ex iſto tertio not. Abb. patet
aſſumendo primam, fortius 2. & 3. limitat. quia quando in cō-
cluſione dicitur communiter vendi poteſt, infertur à commu-
niter accidētibus, quòd emens ſcit conditionem rei. Item eo-
4 dem modo, quòd non ſemel, † ſed pluries venditio celebrare-
tur poſtquam non dicitur, quid communiter fieri, quod ab v-
no dictum, vel factum fuerit, iuxta no. per Ioan. Andr. & alios
in cap. penult. de conſuetu. circa communem opinionem proban.
per quod conſtat vltimam limitationem confutatam. patet e-
tiam, vt dixi in 2. & 3. quia certum eſt, quòd communiter ho-
mini debitis implicito, & non benè ſecuro. Item pro re litigio-
5 ſa, † de qua compromiſſum factum eſt, non daretur tantùm
quantum ipſa res valeret, ſi onera proximè dicta non ineſſent:
igitur poſtquam pro iſtis rebus minùs communiter daretur,
debemus dicere, quòd tantum iſtæ res valeant ex aſſumpto
concluſiones ſuprapoſitæ: onus enim impoſitum alicui rei di-
citur eſſe pars pretij eiuſdem rei. probat text. & ibi dom. Abb.
in c. cum Ioannes Eremita de fide inſtrum. vltima calumn. facit text. *in
l. fundi partem. ff. de contrahen. empt.* ideò nō immeritò ſi dicamus
tantum rem valere poſtquam communiter ſic emeretur ratio-
ne dicti oneris iniuncti, licet dici poſſet rem talē minus valere
habito reſpectu ad eandem rem, quando tale onus non adeſ-
ſet: ſed onere exiſtente, vt dixi, tantū dicetur valere res, ſecun-
dùm contrariam regulam ſuperiorum, ad propoſitum modo,
conſtat enim eſſe onus iniunctum propter ſpem futuræ litis in
rebus illius, qui eſt debitis implicitus, & non ſecurus: & con-
ſtat onus rem eſſe litigioſam, de qua compromiſſum factū eſt:
vnde propter omnes iſtas res propter periculū, cui ſe ſubiicit,
licet det minus, quam aliàs dediſſet ſine dictis oneribus ſatis
dicetur pro iuſto pretio emiſſe. poſſent tamen ſaluari. *d. 2. & 3.
6 limita.* † eo caſu quo aliquis vellet inferre rem aliquam tantum
valere, quia tantum valuit empta à debitis implicito, vel tan-
tum valuit res litigioſa vendita communiter: quia iſto caſu ta-
lis illatio non valeret, quia eſſet arguere de re, cui eſt annexum
onus, ad rem omninò liberam, quod eſſet ex diuerſis inferre,
quod non licet *vulgata. l. age cum Geminiano. C. de tranſact. cum
ſim.* caue tamen circa ſuperiora, dum dixi *in 3. limita. de re litigio.*
de qua compromiſſum factum eſt, quia ſentit Bart. propter il-
la verba, de qua compromiſſum factum eſt, quod ſi eſſet res li-
tigioſa, de qua non eſſet factum compromiſſum, nō propterea
minus valeret: ſed tantum, quātum eſt in actione deductis ex-
penſis: & quæ fuit pro re recuperanda, & habito etiā reſpectu
laboris in recuperādo, quem ſuſtinebit ille emptor, ita voluit
Bart. *in l. penul. C. manda. & Bal. in l. 2. C. ne lic. poten.* & ſic videntur
communiter doct. ſentire quod nō poteſt actio emi pro mino-
ri pretio, quā ſit in ea, niſi habito reſpectu ad prædicta. D. Abb.
tamen multum ſimpliciter *in c. fin. de alie. iud. mu. in 4. colum.* fir-
mat contrarium, quod imo vltra illa duo habeatur reſpectus
ad dubium euentus litis, cum poſſet perdere cauſam etiam iu-
ſtam, propter iudicis defectum: tum quia debitor poſſit inte-
rim effici inops: ideo dicit text. not. *in l. minus. ff. de reg. iur.* quod
minus eſt habere actionem, quam rem. Et ideo cum quis emat
quaſi ſpem, & euentum iudicij futuri, ridiculum eſſet dicere,
quod pretium de neceſſitate debeat eſſe tantum, quantum eſt
in actione. pro hoc adducit dictum Innocen. *in ca. in ciuitate. de
7 vſu.* vbi concludit ipſe Innoc. quod cum bona † cōſcientia po-
teſt quis emere actionem iam ortam tempore contractus, etiā
pro minori pretio, quia exponit ſe periculo. alia adducit etiam
D. Abb. quæ videri poſſunt per eum *in d. c. fin.* Iſta ſufficiant pro
præſenti, quæ ſatis placent contra Bart. & Bald. *vt ſup.* Stat mo-
do pulchra dubitatio circa probationem iſtius valoris rei, in
quo iudicio meo eſt difficultas propter ſcribentium inconſi-
deratam varietatem ſuper gloſ. *c. cum cauſa ſupra de teſt.* quæ ſu-
per hoc laborauit. Primò enim ſciēdum eſt, quod quandu ali-
qui deponunt de valore alicuius rei dicuntur deponere de re
ſenſu corporeo nō perceptibili, ſed potiùs iudicio intellectus.
ita firmat Bart. *in præalleg. l. pretia rerum. & in l. 2. C. de reſcind. vend.*
& aliquid *in tract. de teſte.* firmat Abb. *in d. c. cum cauſa. in 2. col.* &
Feli. *in c. cum cauſam. eod. tit.* ex qua concluſione eliciuntur duo.
Primum, ꝙ teſtis deponens de valore rei, debet reddere cau-
ſam, etiam non interrogatus, ſecundùm Innoc. ſingulariter *in
d. c. cum cauſam.* comuniter ab omnibus approbatus, vt ibi Fel.
in 3. colum. Secundum quod elicitur ex *ſupradicta concluſione,*
quod ſatis eſſet, ſi teſtis pro ratione diceret: quia ſic mihi vide-
tur, *argum. l. ordinata. ff. de libe. cauſ.* & quod ibi per Bartol. iſtam
concluſionem firmat Cardin. *in d. c. cum cauſam.* & D. Felyn. *in
fin. c. quotiens. ſupra de teſt.* Idem tamen Felyn. *2. col. in fin. in d. cap.
cum cauſam.* & firmat audacter contrarium, quod imò percipi-
tur iſta depoſitio æſtimationis ſenſu corporeo, ideo non vale-
ret dictum teſtis deponentis pro cauſa, quia ſic mihi videtur,
& dicit ita dicere D. Cardin. ibi, & falſum dicit, quia contra D.
Card. & contra ipſemet Fely. dixerat *in d. c. cum cauſam.* dum di-
xit, quod deponens de rei æſtimatione, nō deponit de re per-
ceptibili ſenſu corporeo. Abb. verò *in d. c. cum cauſam.* vt dixi,
firmat, quod iudicio intellectus deponūt & tamen nullo mo-
do vult, quod valeat iſta ratio teſtis: quia tantum ego darē pro
ea, quod eſt idem, ac ſi diceretur tātum res valet, quia ſic mihi 8
videtur, vult ergo ipſe Abbas, quòd deponere † debeāt teſtes,
dando rationem concludentem communem æſtimationem,
quæ cum variatur ex tempore, & loco, debent ſe reſtringere
ad locum vbi res eſt, & ad tempus venditionis, dicendo, quod
talis res tali loco, & tempore ſolebat communiter vendi pro
tanto, vel communiter reputabatur, ꝙ valebat tantum, & pro
tanto communiter vendita fuiſſet, & in hoc reprehendit Bart.
in d. l. ſi ſeruum. ff. de condi. furt. qui volebat, quòd teſtis diceret pro
ratione tantum valet, quia pro tanto potuiſſet vendi. Nam di-
cit Abbas, quod non valet conſequentia, poterat pro tanto
vendi, ergo tantum valuit: quia multi in pretio decipiuntur,
vides ergo ex ſupradictis contrarietatem ſcribentium, & con- 9
fuſionem ex eorum dictis, maxime Abb. quia vnum † affir-
mat, & aliud apertè infert, ſi conſideretur iſta ratio eius in te-
ſtibus præſuppoſita concluſione eius in principio, dum firmat
æſtimationem rerum non ſenſu corporeo, ſed iudicio intelle-
ctus percipi, iudicio autem meo firmandum videretur, quòd
deponens de valore, vel æſtimatione alicuius rei dicatur de-
ponere de re ſenſu corporeo perceptibili, non autem de re
perceptibili iudicio intellectus: & per conſequens erit infe-
rendum contrarium eius, quod *ſuperius* dixeramus ſecundùm
Abb. & alios, videlicet, quod non ſit obligatus teſtis reddere
rationem non interrogatus, vt vnico verbo ſenſit Ioannes de
Imol. & domin. Cardinal. *in d. capit. cum cauſam.* Secundùm
quod infertur, quòd debet teſtis in depoſitione ſua deponere
per ſenſum corporeum, poſtquam vt dixi, ſunt ſenſu corpo-
reo iſta perceptibilia: quòd hoc ſit verum, pondero text. no-
ſtrum in *ver. communiter.* & quod *proximè* dixi ſuper tertio no-
ta. Abb. vbi probatur, quod tantum valet res, quantum com-
muniter vendi poteſt: ineſt enim in valore, vel in æſtimatio-
ne iſtud, quod communiter ita fuerit, & conſtat quod iſtud
eſt ſenſu corporeo perceptibile: quia vel per viſum, vel per
auditum: ergo neceſſario conſtat, quod non percipiatur va-
lor iudicio intellectus: procederent enim dicta *in princip. iſtius
quæſtionis,* quando valor, vel æſtimatio deberet probari ſine
illa qualitate erroris vſus, & tunc procederet doctrina Bartol.
in dicta leg. ſi ſeruus. reprehenſa per Abbatem *verſiculo ſuprà*: ſed
quia dixi, probanda eſt æſtimatio communis, ideo firman-
dum eſt, quod dixi ſenſu corporeo æſtimationem perceptibi-
lem, & vt meis detur audientia verbis, adduco *in ſimili ſingul.*
doct. Bartol. *in l. Labeo. ff. de ſuppellect. lega.* vbi ponit, quod in 10
probando communi vſu † loquēdi, requiritur, quod teſtis de-
ponat per ſenſum corporeum, alias non probaret, adeo quod
ſi diceret teſtis, quod communiter ſic dicitur, niſi ſubiunge-
ret, quod ita audiuit non probaret, vt ibi ſingul. Bartol. quem
ſequitur Bald. *in fin. l. de quibus. ff. de legib.* & Anton. de Butr. *in
commento. capitu. fin. de coniuct. in vltim. colum.* ex quo infertur,
quod exempla Abb. de quibus *ſupra,* corruunt eodem modo
ſic diſpoſitio illius qui dicebat quod ſic communiter diceba-
tur poſtquam non atteſtatur per aliquem ſenſum corporis, di-
cendo, quod pro tanto communiter vidit ſimilem rem ven-
di, ſicut dixit Bartol. debere deponere teſtem de communi v-
ſu loquendi deponentem, videlicet quod ita communiter au-
diuit dici, nec ſufficeret, ſi diceret, ita communiter dicitur,
quod dico diligenter notandum pro intelligentia, & declara-
tione ſupradictorum, poſtquam nū video quod in aliquo dif-
ferant, quantum ad ſenſum corporeum probare communem
valorem rei, vel communem vſum loquendi. qui vellet tamen
defendere exemplū Abb. in quo explicitè nulla mentio ſenſus
corpo-

Digitized by Google

corporei habetur, eſſet opus, quòd deſtrueret illam doctrinam
Bart. in d. l. Labeo, contra quam dom. Felinus ſingulariter inſtat in
princ. decret. 6. colum. in princ. vbi concludendo dicit, quòd valet
dictum teſtis deponentis, non per ſenſum, ſed per cauſam ſen-
ſui propinquam, vt de teſte qui dicit quod ſcit, quia præſens fuit.
facit quod dicitur in l. 1. ff. ſi certum petatur. de teſte dicente ſcio,
quia vicinus, de quo per Abbat. in c. quoſdam, de præſcript. facit et-
11 iam quod dicitur de teſte dicente ſcio conditionem talis, † quia
ſum coniunctus ſuus, qui præſumitur ſcire qualitatem coniun-
cti, l. octaui. ff. vnde cognat. & l. de tutela, de in integrum reſtitut. minor.
Ita dicamus in propoſito: quia dicendo, quòd talis res tali loco
& tempore ſolebat communiter vendi pro tanto, ſatis dicere-
tur deponere teſtis per cauſam ſenſui propinquam: quia iuris
præſcriptione quod communiter in ciuitate fit, vel dicitur, dici-
tur quis audiuiſſe, vt gloſ. notab. in l. ſi tutor, C. de peric. tutor. & in cap.
final. 16. diſtinct. & probat text. & ibi Innocent. in Clement. vnic. de
conceſ. præbend. eadem ergo ratione defenditur iſtud dictum te-
ſtis ex iſta præſcriptione qua defenditur dictum teſtis aſſerentis
quod ſcit, quia præſens, vel quia vicinus, vel quia cognatus, vt
in iuribus ſuperiùs allegatis. ſatis enim eſt per ſupradicta, quòd
teſtis deponat per ſenſum corporeum iuris præſcriptione, & ſic
implicitè, licèt non explicitè, quicquid Bartolus cum ſupporta-
tione dixerit in præallegata l. Labeo. quod dico perpetuo men-
ti tenendum pro intelligentia iſtius articuli melius hic, quàm a-
12 libi, quòd viderim, diſcuſſi. Vltimò † notat Abb. caſum notabi-
lem, & generalem, in quo Epiſcopus habet iuriſdictionem in
laicos, videlicet vbi verſatur cauſa pietatis. nam cauſa pietatis
eſt, vt peregrini, & tranſeuntes humaniter tractentur. quod ite-
rum reaſſumpſit dominus Abb. in fine iſtius capit. dicendo hoc
etiam approbari per ius ciuile, adducendo textum ſecundùm v-
nam lecturam, quam ſequitur ibi Baldus in l. 1. C. de epiſcop. audien.
quod not. & extende ſecundùm Hoſtienſ. quem refert inf. à ſu-
per glo. 2. Abb. etiam ſi conſuetudine contra diſponeretur, quia
non valeret tanquam impediret correctionem peccati. Addo
13 ſecundum † caſum ſingularem, & generalem, in quo etiam
vendicat iuriſdictionem eccleſiaſticus in eccleſiis ratione pacis
factæ ſeruandæ. ita probat text. in c. ſuper quibuſdam. de verborum ſi-
gnificat. vbi Abb. in fin. multum not. & probat etiam text. & ibi
14 Abb. in c. nouit, de iudic. Tertius ſit caſus, † in quo eodem modo
vendicat iuriſdictionem iudex eccleſiaſticus in ſeculares com-
pellendo hæredes ad ſatisfaciendum pro defuncto contrito,
quantumcunque ipſe expreſsè non mandauerit ſatisfactionem
fieri: ſufficit enim eum fuiſſe contritum, quia per hoc tacitè vi-
detur mandaſſe hæredibus, vt ſatisfaciant. text. eſt notab. & ibi
Abb. commendat in c. à nobis, el a. de ſentent. excommunicat. & ca-
ue, dum dixi, de contrito; quia Hoſtienſ. quem in dicto c. à nobis.
ſequuntur communiter Doctores, idem firmat, etiam ſi defun-
ctus non fuiſſet contritus, quia res tranſit ad hæredem cum one-
re ſuo, vt in c. ex literis, de pignorib. Abbati tamen ibidem non pla-
cuit iſta concluſio optima ratione, quia eccleſia non ſe intro-
mittit, ex quo deſperatur de defuncto. vnde non verſatur am-
plius pia cauſa, in qua pietate fundatur ecotrà iſte, quia vt ſatis-
fiat animæ defuncti, Eccleſia compellit hæredes ad ſatiſ-
faciendum, pro quo in ſimili adduco quod voluit Bartolus in l.
1. C. de ſacroſ. eccleſ. vbi voluit, quòd decedens in peccato mortali,
cùm ſit extra vnitatẽ Eccleſiæ, non poteſt pro anima relinque-
re, nec tali modo relicta per eos gaudent priuilegio tributo reli-
cto ad pias cauſas. multo ergo fortius id dicendum eſt, quando
defunctus nihil diſpoſuit pro anima, cùm ibi fortius ceſſet pie-
tas. circa iſtud dictum Bartoli pro nunc vlterius non inſiſto, re-
mitto me ad ea quæ dixi in rubric. de teſtament. in vltim. colum. pro
eius comprobatione poſt, & contra Abbat. ibi, qui in terminis,
in quibus loquitur Bartolus, allegat Baldum in dicta l. 1. contra
15 tenere, cui aſſentit dominus Abb. Quartus caſus † eſt eodem
modo notandus: in notoriis, vel manifeſtis exceſſibus, quam-
quam crimina non ſint eccleſiaſtica, poteſt iudex eccleſiaſticus
ſe intromittere, text. eſt notab. & ibi Abb. in c. fin. de ſepult. facit in
ſimili text. in c. penultim. in §. notoria, de cenſibus, libro 6. Quintus ca-
ſus ſimilis ſupradictis, quando Papa diſponit in finem ſalutis a-
nimarum, licèt principaliter non diſponat circa animas illo-
rum, quos intendit conſtringere, text. eſt optimus, & ibi domi-
nus Abb. extollit in c. cùm infirmitas, de pœnitent. & remiſſio. Sextus
caſus eſt, in quocunque crimine contra naturam, quia ibi ex-
ercet iuriſdictionem contra laicos. bonus eſt text. ſecundùm
Abbatem ibi, in c. clerici, de exceſſib. prælat. & propterea dicimus

crimen vſurarum eſſe crimen eccleſiaſticum, quaſi ſit peccatum
contra naturam, vt ibi Abb. 2. colum. poſt Ioannem Monach. in
cap. 2. de vſur. in ſexto. & idem firmat dominus Abb. in rubr. infra
de vſur. Septimus caſus eſt etiam notandus in crimine adulterij,
quomodocunque agatur, vel ad thori ſeparationem, vel ad tru-
ſionem in monaſterium, iudex eccleſiaſticus eſt competens in-
ter ipſos laicos. ita firmat Abb. in c. tua, de procuratorib. final. colum.
& Roman. 20. 1. colum. ſuis ſingularib. licèt Ioan. Andr. in c. final. de
foro competent. libro ſexto. ſolùm hoc firmauerit, quando agitur ad
ſeparationem thori. Octauus caſus ſit, vbicunque interuenit iu-
ramentum, vendicat ſibi iuriſdictionẽ iudex eccleſiaſticus, vul-
gato c. cùm laicum, C. de foro competen. libro ſexto. accumulat enim fo-
rum foro iuramentum, ſecundùm ibi not. Idem dicimus in om-
nibus criminibus mixtis vendicat ſibi iuriſdictionem iudex ec-
cleſiaſticus inter quoſcunque. text. & ibi dominus Abb. in capit.
cùm ſit generale, de foro competent. Vltimò † vendicat eandem iuriſ- 16
dictionem in omnibus quibuſcunque criminibus interuatis,
tamen per viam denunciationis Euangelicæ, iſta eſt gloſ. quæ
ſic debet intelligi in dicto cap. cùm ſit generale. quam ſic ibi domi-
nus Abb. intelligit, aliàs ſimiliter, prout iacet intelligendo malè
loqueretur ex oppoſitione domini Abb. in iſto c. penultimo. talis
elicitur concluſio. Rem expoſitam venalem, vel non expoſi-
tam, ſi tamen neceſſitas ſubeſt vitæ humanæ in vtroque caſu
compellitur quis iuſto pretio vendere. Infero ex iſta concluſio-
ne, & ex ratione Abb. dum dixit, nam intereſt ſuperioris proui-
dere neceſſitatibus ſubiectorum, & Reipublicæ, &c. quòd pro-
pter publicam vtilitatem non debet quis ſimpliciter priuari re
ſua, niſi ſatisfacto de pretio. ita firmat Bartolus in l. fin. ff. de pigno-
rat. actio. per l. item ſi verberatum ff. de rei vendica. vnde licèt propter
publicam vtilitatem quis priuari poſſit re ſua, vt ibidem proba-
tur, ideo tamen debet habere valorem eiuſdem, vt ſingul. Ar-
chidiacon. in c. per principalem. 9. quæſtione 3. per textum in l. final. C.
ex quibus cauſis ſer. lib. accip. facit text. in l. ſi venditor. §. ſi conſtat ff. com-
mun. prædiorum. gloſ. tamen in l. ſi locus, in §. fin. ff. quemadmodum ſer-
uit. amittatur. dicit, quòd hoc de facto non ſeruatur. de qua me-
minit Abb. in 7. colum. in capit. 1. diſtinctione 1. Item † & ſecundò 17
infero ex ſupradicta concluſione duos caſus, in quibus quis
compellitur vendere rem ſuam, cuius contra regulare eſt, vt l. in-
uitum, & l. dudum, C. de contrahend. emptio. multos alios econtrà, &
notandos poſuit dominus Felin. in c. penult. 2. colum. infra de Iudæis
& Sarac. inter quos ponit caſum notabilem † de colono partia- 18
rio, qui cogi poteſt, vt quod venditurus eſt, vendat domino, vt
eſt text. in l. 1. & ibi Bart. de meta. libro vndecimo. Item ponit † alium 19
valdè notandum in ciuitate, vel communitate habente fru-
mentum ſuperfluum: quia poterunt compelli ciues emere, per
textum in l. penultim. vt nemini liceat in comparat. ſpec. ſe excuſa. libro
10. eodem modo ponit caſum de teſtatore mandante conſtrui
eccleſiam in loco ſuo, qui non eſt ſufficiens propter adhæren-
tiam vicini, quia ille poterit cogi vendere. Baldus in l. penultima.
§. final. per illum textum, C. de communi ſeruo manum. quod not. pro
declaratione text. in c. nos quidem, de teſtament. facit in ſimili quod
dicimus de eo qui vendidit maximum prædium, & recuſat ven-
dere particulam ei adhærentem: quia compellitur vendere. te-
xtus eſt, & ibi Bartolus in l. ſancimus. §. ne autem. C. de donatio. reli-
quos caſus videas per te in dicto capit. 2. quibus addo, primò v-
num ſingularem caſum per Speculat. in titul. de ſatiſdat. in §. hoc
quoque. in verſic. circa hoc quæritur. vbi voluit, quòd nobilis habens
amplum palatium, quod minatur ruinam, & propter eius pau-
pertatem non poteſt reficere, cogi poteſt ad vendendum, ne ci-
uitas eius deſtructione deturpetur, allegat. l. 2. & final. C. quibus
cauſis ſerui propre. liber. accipi. commendat Ludouic. ſuis ſingul. fin.
fol. 2. colum. Addo ſecundum caſum, † in quo compellitur ven- 20
dere in caſu l. venditor. §. ſi conſtat. ff. communia prædior. habitatione
conſuetudinis cogitur quis vendere rem ſuam: puta lapides,
quos habet in fundo proprio, & conſuetus eſt vendere. † Addo 21
tertium caſum en Authent. hoc ius porrectum. 10. quæſtione. de credi-
tore eccleſiæ, qui compellitur rem eccleſiæ inſolutum recipere,
quando aliter vendi non poteſt. facit in ſimili Authent. hoc niſi. C.
de ſolutionib. vbi dicitur, quòd quando debitor non poteſt ſol-
uere, nec repetit ementem, creditor tenetur recipere inſolutum
rem meliorem ſui debitoris: eccleſia tamen ad rem meliorem
dandam non obligaretur, & in hoc differt à priuato debitore,
præallegata Authen. hoc ius porrectum. Quartò addo † caſum nota- 22
bilem in l. 2. ff. de nundin. vbi probatur, quòd ruſtici compellun-
tur venire ad ciuitatem, & ibi victualia vendere: & eſſet iſta op-

Digitized by Google

tima limitatio concluſionis Abb.de qua ſuprà,aliter non diſtin-
guendo,vt ibi.Quintò addo caſum ſingularem *in l.emptionem.ff.*
23 *de minorib.* vbi probatur, † quòd beneficio reſtitutionis emptor
compellitur vendere rem, ad quam minor habuit affectionem,
quia maiorum ſuorum erat, quod teneas perpetuo menti,quia
eſt caſus ſingularis, in quo minor reſtituitur ratione affectionis.
24 Sextò addo caſum in ſimili, † in quo quis compellitur vendere,
in l.ſi quis ſepulchrum ff.de religioſ. & ſumptibus funer. vbi probatur
de habente ſepulchrum, qui non habet viam ad illud, niſi per
fundum alicuius: quia ille compellitur iuſto pretio ſibi vendere
viam.Septimò addo caſum ſingularem *in l.cotem ferro.§.fin.ff.de*
25 *public.* vbi probatur,† quòd conductor rei fiſcalis qui vno anno
vel pluribus factus eſt diues, ſi poſtea non vult conducere, nec
alius reperitur, compellitur iterum conducere pro eodem pre-
tio, commendat Paul. de Caſtro *in l.ſi merces.§.vis maior.ff.locati.*
dicens, idem poſſe dici in conductore rei priuatæ. quod tene
menti eadem ratione. Vltimò addo caſum notandum *in l.2.C.de*
26 *patribus qui fil.diſtraxer.* vbi probatur, † quòd filio vendito pro-
pter neceſſitatem famis, recuperata pecunia, compellitur em-
ptor eum retro vendere patri ſuo, vel alteri. Capio gloſ. & ex-
27 preſsè gloſ.coniuncta text.not.dom.Abbat. quòd † quis poteſt
compelli per excommunicationem, quòd ſit hoſpitalis, id eſt,
charitatiuus,& eleëmoſynarius,& ad recipiendos peregrinos in
domo:quia Innocentius viſus eſt ſentire contrarium,niſi pecca-
tum eſſet notorium. ideo pro concordia ex dictis Abb.eliciun-
tur iſtæ cõcluſiones.Prima,clerici beneficiati compelli poſſunt,
vt iuxta facultates beneficiorum ſint charitatiui,& eleëmoſyna-
28 tij,& taliter nõ facientes,peccant. Secunda † concluſio laici iu-
dicis officio compelli poſſunt eleëmoſynam facere,maximè ſtã-
te neceſſitate ex parte proximi. Circa primam concluſionem
non eſt inſtandum, quia certum eſt beneficia principaliter eſſe
inſtituta ad iſtud opus pietatis,*12.quæſt.1.c.videntes,c.fin.16.quæſt.*
5.& in c.de monachis,de præbend. & aliter malè exponens fructus,
obligatur ad reſtitutionem ſecundùm Archidiaconum, & Do-
minic.ibi,*in §.1.44.diſtinct.* quod not.contra clericos beneficia-
tos luxurioſè viuentes, ſeu etiam ludentes fructus beneficio-
rum: quia ad eorum reſtitutionem tenentur in foro conſcien-
tiæ.commendauit illud dictum Archidiaconi dom.Felinus *in c.*
poſtulaſti.de reſcriptis,in 9.colum.& in c.de quarta, de reſcript.in 12.co-
lum.& circa ipſos epiſcopos nota textum *in cap.prima.82.diſtinct.*
qui vult, quòd tenetur prouidere de omnibus indigentibus
non valentibus ſuis manibus laborare, de quo text. Abb.facit
29 mentionem *in c.final.de regular.in fin.verb.* Et not.† quòd quan-
do quis eſt obligatus alicui dare alimenta,& non poteſt, ſatisfa-
cit ponendo eum in hoſpitali. text. eſt, & ibi Bald.*in l.vnde.§.ſed*
ſcimus.C.de latin.libert.tollend. gloſ.eſt, & ibi Ioannes de Anao.*in*
c.penult.de infant.& languid.cor. Circa ſecundam concluſionem,
quæ de laicis loquitur, communis eſt theorica ſcribentium vbi-
que, vt videre poteſtis per Abbatem, & Dominic. & Felin.poſt
gloſ.ibi,*in ca.1.in diſtinctione 1.tertia colum.* vbi concludunt,quòd
quilibet tenetur ad opera miſericordiæ, & ſic ad eleëmoſynam
dandam duobus concurrentibus, neceſſitate maxima ex parte
proximi: neceſſitatem intelligas inſtantem, *per c.paſce fame mo-*
rientem.86.diſtinct. vel quæ veriſimiliter inſtare in futurum cre-
deretur,*argument.c.2.de verborum ſignificat.& l.2.§.quòd aut prætor.*
de incend.ruin.& naufrag.& l.ſi quis fumo.ff.ad legem Aquiliam. quod
30 not. ſecundùm quod concurrit † facultas ex parte debentis fa-
cere eleëmoſynam,alias autem non obligaretur,dom.Abb.*in c.*
ſi verò, de iureiurand. in tertia col. Et nota quòd eo caſu,quo tene-
tur quis ad eleëmoſynam faciendam, non poteſt quis compelli
iure actionis,ſed ſolùm iudicis officio.ita voluit gloſ.*in c.ſicut.*al-
legat.*hic* per Abb.Addo duas alias, vna *in c.domino ſancto, verſic.*
*neceſſe,diſtinct.50.argumen.in c.exigunt.1.quæſtione 7.*quas not.Abb.
in c.penul.de cler.ægrot.& in c.nobis,de iurepatronat. Limita † tamen
31 iſtas gloſſ. in patronis eccleſiarum, quia quando neceſſitas in-
ſtaret, poſſent iure actionis conſequi alimenta ab eccleſiis, in
quibus ſunt patroni.ita dominus Abb. not.*in c.nobis.ſupra alle-*
gat.argument.text ibi, quod eſt ſatis notandum. Quæ autem pro-
ximè dixi de eleëmoſyna, intellige de eleemoſyna corporali,
ſecùs de eleemoſyna ſpirituali: quia illa indifferenter eſt in præ-
cepto,textus eſt notandus *in c.tuum.45.diſtinct.* qui dicit tria eſſe
genera eleemoſynarum, & ſpiritualis eſt, vt remittere iniurias,
quo ad rancorem ſaltem, text. eſt not. coniuncta gloſ.*in c.ſi quis*
contriſtatus.90.diſtinct. An autem obligetur quis oſtendere ſigna
rancoris dimiſſi, dominus Baptiſta de ſancto Blaſio *in prima ru-*
bric.decret.in 9.oppoſit. firmauit quod ſic. Bartolus tamen oppoſi-
tum tenuit,de quo ipſe mentionem non facit *in l.ſi tibi.in §.quæ-*
dam.ff.de pactis. poſt magiſtrum ſententiarum, quem ibi allegat.
Ioannes verò de Anan. multùm ſolemniter per tres vltimas co-
lumnas *in c.1.de malè.* iſtam quæſtionem diſputat, & in fine con-
cludit poſt Theologos, non eſſe neceſſarium oſtendere ſigna
rancoris dimiſſi, niſi petantur venia. pro quo facit quod habetur
in ſimili *in c.ſicut.de pœnit.diſtinct.1.poſt princip.* vbi dicitur, quòd
voluntas renunciatur, non opus: voluntas autem eſt in cordis
contritione, opus in oris confeſſione, de quo latiùs per Anan.
*verſic.proxi.in vltim.colum.*cuius opinio placet. Et ita poteſt con-
cordari opinio dicti Baptiſtæ de ſancto Blaſio, videlicet offen-
dente veniam petente,non alias:in quo tamen & ſimilibus ſub-
mitto me Eccleſiæ determinationi, & correctione Reuerendiſ-
ſimi domini mei B. cui hoc opus obtuli. Alia eſt eleemoſyna
ſpiritualis,reuocare videlicet errantem ab errore ſuo, *c.3.de hæ-*
*ret.Abb.in c.nouit,de iudic.*quod ſimpliciter etiam eſt in præceptor
quia ſeipſum errare demonſtrat,qui alium cùm poteſt, ab erro-
re non reuocat, *c.dilecto,de ſentent.excommunicat.præallegat.cap.3.*
Vltimò † argum.eorum quæ Abb.antiquus *in fin.iſtius cap.* dixit 32
de eo qui mixturam faciebat farinæ fabarum cum cera venali.
dubitatur an idem ſit in eo qui mixturam facit boni frumenti
cum antiquo corrupto, vt ſicut illud de farina fabarum non li-
cet,ita nec iſtud liceat. Pro parte affirmatiua, quod liceat,alle-
gatur text.notandus *in l.1.C.de condit.in horr.public.lib.10.*vbi Bar-
tol. & Angel. id firmant, quòd liceat iſtam mixturam frumenti
facere,licèt Angel.contradixerit *in l.annonam.ff.de extraord.cri-*
*min.*textus tamen *in d.l.1.* ſatis videtur facere contra eum, licèt
dom.Andr.*hic in fine.* per locum à ſpeciali inducat illum textum
pro contraria opinione: & ſic pro opinione Angel.*in d.l.anno-*
nam. dicit enim, quod eſt ſpeciale in fiſco, ponderando verba
text.dum dicit, cuius adiectione, ſcilicet boni frumenti corru-
ptio velata non noceat, vel damnum fiſco non faciat: ergo in a-
liis à fiſco contrarium dicendum eſt, argum.*l.ius ſingulare,ff.de le-*
*gib.& c.præſenti.§.locat.de præbend.in 6.*qua tamen inductione non
obſtante,puto Bartoli opinionem *in præallegata l.1.*veram eſſe,&
pro eadem pondero verba præallegata legis,dum dixit,non no-
ceat,vel damnum fiſco non faciat,coniuncta *l.vnica,ad finem, C.*
*de caduc.tollend.*vbi probatur,quòd ſubditorum damnum, vel v-
tilitas ipſius fiſci.Satis ergo diceretur dãnum afferri fiſco, quo-
ties ſubditi in iſto propoſito paterentur, facit gloſ.*in c.cùm eccle-*
ſiaſtica,de except. vbi dicit, abundat fiſcus cum ſubditis locupleti-
bus.allegat text.*in Authent.vt iudic.ſine quoquo ſuffrag.§.penult.col-*
lat.2. Et qui † vellet dicere hoc eſſe peccatum, deberet eodem 33
modo affirmare fiſco non licere, quia conſtat quod nemo eum
in peccato priuilegiare potuit,aut ſi ſibi licet ſine peccato,quod
credo per illum text.*in d.l.1.*coniuncta auctoritate *Prouerb.8.*vbi
habetur: Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta de-
cernunt. Et eodem modo liceret cuicunque ex eadem ratione,
quia habemus talem concluſionem, quòd iura loquentia in fiſ-
co propter identitatis rationem habent locum in priuatis, *vt l.i-*
tem veniunt.§.in priuati.ff.de petit.hæredit. ita Paulus de Caſtro *in l.*
*ſi merces.§.vis maior.ff.locat.*de quo ſuprà *colum.proxima.*& eodem
modo liceret Eccleſiæ *per gloſ.vulgatam in l.ſi procurator.ff.de iure*
*fiſci.*de qua dixi copioſè *in c.2.ſuprà de precar.* Si Eccleſiæ,ergo eo-
dem modo dicamus,quòd liceat cuicunque,vt dixi, poſtquam ipſa
eccleſia eſſet cultrix iuſtitiæ, *c.1.de alienat.feud in vſibus feudorum.*
Item poſtquam apertè in iure canonico contrarium non repe-
ritur, intelligo tamen ſanè concluſionem prædictam, quando
adiectioni boni frumenti corruptio velatur, ſecùs ſi corruptio
appareret, quia tunc text.ille talem mixturam reprobare vide-
tur,dum dicit,cuius adiectione corruptio velata,&c. Non ob-
ſtat quod concluditur ſecundùm Abb. antiquum hic de mixtu-
ra farinæ fabarum cum cera venali: quia procedit propter mix-
turam diuerſarum ſpecierum,quod nullo modo licet,vt proba-
tur *in c.eyciens.8.diſtinct.* dum de mixtura aquæ, & vini loquitur:
nos autem loquimur in mixtura eiuſdem ſpeciei, per quod poſ-
ſet inferri mixtura optimi vini cum corrupto, & optimæ ceræ
cum corrupta, dum tamen adiectione bonitatis veletur
corruptio, hoc eſt, quòd parum corruptionis mi-
ſceatur,quia poſſet fieri, arg.optimo illius
l.1.de cond.in horre.publ.lib.10.

* * *

REPE-

Digitized by Google

REPETITIO
IN CAP. VT MENSVRÆ.
de Empt. & vend.

Præclariſſimi I. V. C. D. Autonij Burgoſ.

SVMMARIVM.

1 *Menſuras,& pondera fraudanti pœna imponi debet in foro conſcientiæ.*
2 *Sacerdotis arbitrium multum operatur in mutatione,& diminutione pœnæ.*
3 *Sacerdos an habeat poteſtatem arbitrandi ſuper pœnitentia imponẽda.*
Et quomodo differant Canoniſtæ à Theologis in hac re, nu.4.
5 *Sacerdos arbitrari debet diſcretè.*
6 *Puniri an quis poſſit dupliciter pro eodem peccato,& nu.7.*
8 *Pœnitentia publica ad quid fiat.*
9 *Delinquens,an ſit liberatus à iuriſdictione iudicis ſecularis per pœnitentiam publicam ſibi impoſitam à ſacerdote,& nu.10.*

VT MENSVRÆ. Hoc intendit in ſumma. Fraudans mẽ-
ſuras & pondera, triginta dierum in pane, & aqua pœni-
re debet. Not. primò, pœnitentiam imponendam in ſoro ani-
5 mæ fraudanti pondera & iuſtas menſuras.& dicit,† quòd iſte eſt
vnus de 46. canonibus pœnitentialibus imponentibus certam
pœnam in foro animæ, quos collegit Hoſti. *in ſum in tit. de pœnit.*
dicit tamen, quòd ſacerdos non tenetur præcisè iſtam pœni-
tentiam canonis imponere, ſed poteſt eam ex cauſa mutare, &
diminuere. Nam omnes pœnitentiæ hodie ſunt arbitrariæ, *vt in
c. Deus qui, de pœnitent. & remiſſio. & in c. menſuram, de pœnit. diſtinct.
1. allegat gloſ. in c. ſunt plures. de pœnit. diſtinct.* 3. ſed tamen dicit,
quòd non debet ſacerdos de facili recedere à pœnitentia per
canonem determinara, vt not. in iuribus præallegatis. & ſic re-
ſtringit dictum Ioan. Andr. *hic*, qui videtur velle, quòd hodie iſti
canones de nihilo ſeruiant, quod non eſt verum, vt Doctores
hic dicunt. Et iſtam concluſionem dom. Abb. *hic*, quòd arbitriũ
2 ſacerdotis † multùm operetur in mutatione, & diminutione
pœnæ aliàs debitæ pro peccato, ſequuntur communiter cano-
niſtæ, neminem quoque vidi diſcrepantem, propter iura ſupe-
riùs allegata, & inferiùs etiam alleganda. videtur tamen circa i-
ſtam cõcluſionem alium, & valdè diuerſum eſſe ſenſum Theo-
logorum; de quibus per cano. nullibi facta eſt mẽtio. dicit enim
S. Thom. *in 4. diſtinct.* 18 *quæſtio.* 1. *art.* 3. *in* 4 *quæſtio.* quòd quo ad
pœnam temporalem non ratificatur pœnitentia iniuncta à ſa-
cerdote apud Deum, niſi ſit regulata, & conformis iudicio diui-
no. quod declarat Scotus, id eſt, niſi tantùm imponat quòd ſe-
cundùm iuſtitiam diuinam peccatis reſpondeat, verbi gratia,
pone, quòd iſte peccator ſecundùm ſtrictum rigorem teneatur
pro ſuis peccatis ad pœnam decem dierum in purgatorio, po-
namus quòd ſacerdos virtute clauium poſſit ſibi remittere pœ-
nam trium dierum, & ponamus, quòd de theſauro eccleſiæ poſ-
ſit ipſe diſpenſator vnum diem, vel duos remittere poſt totum
hoc remanet obligatus peccator ad quinq;, vel ſex dies, de qui-
bus ſi ſacerdos aliquid remittit, nõ ratificatur apud Deum: quia
tunc clauis poteſtatis errat in ligando, & ſoluendo. facit enim
eum magis ſolutum à pœna temporali, quàm Deus iudicet il-
lum eſſe ſolutum: & per conſequens, niſi ille hos ſex dies hic
ſoluat, reſiduum ab eo in purgatorio exigitur, debet enim arbi-
trium ſacerdotis diuino iudicio eſſe conforme, conſideratis re-
gulis patrum, & diſpoſitione pœnitentis. hoc probat per Grego-
rium dicentẽ, falſam pœnitentiam dicimus, quę non ſecundùm
auctoritatem ſanctorum patrum quo ad qualitatẽ criminis im-
ponitur. Sed contra iſtam opinionem S. Thom. arguit Scotus *in
4. diſtinct.* 18. *quæſt. vnica.* quia ſecundùm illam opinionem ſeque-
retur, quòd ſacerdos non haberet poteſtare arbitrandi: conſe-
quẽs eſt falſum, ergo illud, ex quo ſequitur, probatur conſequẽ-
tia, nulli committitur poteſtas arbitrandi in aliqua cauſa, cuius
arbitrium nunquam erit rectum, propter quamcunq; diligen-
3 tiam poſſibilem adhiberi ab ipſo. Sed tãtùm † à caſu, vel per mi-
raculum ſpeciale, ſed per quamcunque diligentiam poſſibilem
adhiberi à ſacerdote, non poteſt ipſe pertingere ad illud indiui-
ſibile pœnæ quòd Deus iudicat peccatorem eſſe dignum, & ſi
contingat hoc erit à caſu, vel per miraculum ſpeciale: ergo non
habet aliquam auctoritatem arbitrandi. item dicit ipſe, nullus
conſtituitur arbiter inter partes ſub hac conditione, quòd præ-
cisè arbitretur ad voluntatem illius partis:& hoc maximè quan-
do non poteſt determinatè, poſſe voluntatem illius partis; ſed
in iudicio partes ſunt Deus, & peccator, inter quos eſt ſacerdos
arbiter: ergo non ligatur præcisè ad arbitrandum illam pœnam,
quam Deus ſibi infligit. Item & tertiò dicit, quia ſi ſacerdos im-
ponat pœnitentiam aliquantulum maiorem, quàm reſpondeat
peccatis, non eſt probabile quin pœnitens teneatur eam adim-
plere. ergo ſi aliquantulum pœna ſit minor condigna, videtur
ſufficere: concludit ergo ipſe Scotus ponendo ſuam opinionẽ,
quòd ſicut in aliis commutationibus iuſtitia commutatiua ha-
bet aliquam latitudinem, ita quod non reſpicit in commutatio-
nibus indiuiſibile, ſed medium rectæ rationis, vt in ſimili dico
infra c. cùm cauſa. ita iuſtitia punitiua, quæ eſt commutatiua pœnę
pro culpa, non reſpicit neceſſariò gradum indiuiſibilem pœnæ
correſpondentem huic culpæ: ſed eſt ibi aliqua latitudo, infra
quam pœna minor, & vltra quam pœna maior non eſt imponẽ-
da, & extra totam iſtam latitudinem clauis citra, vel vltra ligans,
errat, & tunc non immeritò quod ſoluitur in terris, id eſt, non
ratificatur, ſed intra latitudinem non errat:& ideo arbitrium ra-
tificatur in tantùm, quòd quicquid imponitur vltra illam lati-
tudinem hic oportet implere, & ſi hic non impletur reſiduum
in purgatorio impletur:& ſi minus imponatur, & expleatur, ni-
hil maius exigetur in purgatorio, dummodò ſit intra latitudi-
nem, vt latius per eundem Scotum, dicentem iſtud medium in
iſta latitudine poſſibile eſſe homini notum, per legem Dei cum
adiutorio rationis naturalis. & ideo obligatio ad hoc medium
latum eſt poſſibile homini ſine miraculo ſpeciali, & ſine caſu, &
fortuna, volens tamen tenere primam opinionem, videar pro
ſol. argumentorum Scoti Capreolum *in 4. ſentent. diſtinct. 19. iuxta
ſin. quæſt.* quas non recenſeo: quia iudicio meo licet Scotus ita
inſurgat contra S. Thom. tamen in nullo, vel minimo differt à
concluſione S. Thom. poſtquam non conſtat S. Thom. negaſſe
illam latitudinem, de qua prędictum eſt, licet nullibi affirmaue-
rit, & meritò, poſtquam de tali latitudine non conſtat, de qua ſi
ſibi conſtitiſſet, idem profectò affirmaſſet. in pœna autem, quæ
præcisè debetur pro peccato, videlicet, quando eſſemus circa il-
lam latitudinem, non differunt ipſe S. Thom. & Scot. ambo fir-
mantes errare ſacerdotem, niſi ſe conformaret iudicio diuino,
hoc eſt, niſi tantam pœnitentiam imponat, quòd correſponde-
at peccatis, ſecundùm iudicium diuinum, quod vt vides multũ
repugnat opinioni canoniſtarum, de qua proximè dixi, quod
ſentire videtur inconueniens maximum, vt dixit Ioan. de Imol.
poſt Flor. *penult. colum. in c.* 1. *de conceſſ. præbend.* dicendo, quòd ra-
rò, vel nunquam reperta eſt differentia inter canoniſtas, &
Theologos, cùm etiam ius canonicum fundatum ſit in iure di-
uino, *c. qualiter & quando, el ſecundo, de accuſat.* Ideo primò, ſub-
mittendo me determinationi † ſanctæ matris Eccleſiæ, & cu- 4
iuſlibet boni Theologi, maximè determinationi domini mei,
domini Cardinalis ſanctæ Crucis, cui opus iſtud, & meipſum,
dudum eſt, obtuli, qui iſta ætate noſtra facilè ſupra alios Theologos
principatum gerit. Dico, ſi rectè Theologorum ſententia, de
qua ſuprà, conſideretur, nec differunt à canoniſtis, nec canoni-
ſtæ ab ipſis, ipſi enim Theologi, vt ex eorum relatione colligo,
loquuntur de arbitrio ſacerdotis libero non regulato ex aliqua
cauſa, ſed ex ſola voluntate, patet dum Scotus intra latitudinem
per eum conſideratam, dat liberum arbitrium ſacerdoti, quod
omnino denegat citra, & etiã ſatis ex mente S. Tho. colligitur, &
iſto caſu certum eſt ſacerdotem errare, niſi ſe conformet, vt ſu-
prà diximus, iudicio diuino, ita quòd ipſe ſacerdos, vel peccator
ſoluet in purgatorio reſiduum pœnæ indiſcretæ poſitæ: ab iſta
opinione nullus canoniſtarum diſcrepat, patet poſtquam ipſi
quãdo loquuntur de arbitrio ſacerdotis, loquuntur de arbitrio
diſcreto, & regulato ratione, quod probat per text. *in c. Deus qui,
de pœnitent. & remiſſio.* vbi Abb. per text. *ibi* dixit, quòd † non cõ- 5
mittitur voluntati liberæ ipſius ſacerdotis, ſed potiùs requiritur,
quòd diſcretè arbitretur, & ibi dicit, quod ex cauſa poteſt ſacer-
dos recedere à canonibus pœnitentialibus minorem pœniten-
tiam imponendo, ſicut dicimus in foro iudiciali iudicem poſſe
pœnam minuere ex cauſa iuſta, *l. hodie ff. de pœnis. & l. quid ergo. §.
pœna grauior. ff. de iis qui not. infam.* idem etiam firmat Abb. *in c. ſignificauit.
de pœnitent. & remiſſio. per text.* ibi, vbi non committitur ſimplici-

ter voluntati ſacerdotis, ſed voluntati regulatæ arbitrio boni
viri, idem *in c. & ſi clerici, de iudic. §. de adulterÿs. 3. colum.* vbi dixit,
quòd iura, quæ dicunt, quod pœnitentię ſunt arbitrariæ, debent
intelligi arbitrio boni viri, & propterea dicimus, quod acce-
dens ad imperitum ſacerdotem malè arbitrantem, non rele-
natur pœnitentia illius, ſecùs ſi peritè arbitratus fuiſſet, vt vo-
luit gloſ. ab omnibus approbata *in capitulo menſuram, de pœniten-
tia, diſtinctione 1.* & gloſ. *in capitulo quem pœnitet. eadem diſtinctione,
& in capitulo de his, diſtinctione 50.* ita Abbas *in capitulo extirpanda. §.
qui vero. 1. colum in fin. de præbend. in repet. & in prædict. c. at ſi clerici, de
iudic & in capitulo ſicut nobis, de teſtib. in. 2. colum. & in capitulo ſi dili-
gentis, de ſimon. 2. colum & in capitulo ſicut dignum, de homicid. 2. colum.*
Moderni *in fin. capituli accuſaſti, de accuſationibus. & in præallegato c.
Deus qui, de pœnit. & remiſſ.* vbi ſingulariùs dixit Abbas *in quæſtio-
ne* qua quæritur, quando ſacerdos ponit pœnitentias minores de-
bito, an peccator confeſſus ſit tutus quo ad Deum, quod nulla
culpa repetitur in confitente, vt quia probabiliter credebat
confeſſorem peritum, & paratus erat recipere pœnitentiam, et-
iam maiorem, tunc ſatis tutus eſt, & ſacerdos ille indignè arbi-
tratus ſe obligauit ad Deum, & fortè propterea dixit text. *in c. ipſi
ſacerdotes. 2. quæſt. 1.* quòd ſacerdotes dicuntur comedere peccata
populi. ſi verò peccator fuit in aliqua culpa, quia ſciebat confeſ-
ſorem non peritum, & tunc non eſt tutus, peccatum tamen eſt
dimiſſum, & pœnitentiam condignam perficiet in purgatorio:
ex cuius dicto ſingul. & apertè colligitur, quòd quando non eſt
quid imputetur confitenti, dato quod minorem hic pœniten-
tiam acceperit, nullam poſtea in purgatorio pœnam perficiet,
quanto ergo fortius dicere, & affirmare poſſumus, quando pe-
ritus ſacerdos motus ex cauſa conſiderando circunſtantias pec-
cati, & qualitatem peccatoris, mitigaret pœnam aliàs debitam
eam minuendo, quod ea peracta nullā in purgatorio aliam per-
agere debeat, & quòd ipſe ſacerdos poſſit mitigare talem pœnā
aliàs debitam, text. eſt optimus *in c. quem pœnitet, de pœnit. diſtinct.
1.* vbi dicitur, ipſi enim ſacerdotes plus poſſunt proficere, vel
confitentibus parcere, quem text. exclamat Abb. *in d. c. extirpan-
da, & in d. c. Deus qui, de pœn. & remiſſ. & in d. c. accuſaſti.* Mod. dicunt
caſum ſingularem, immò tantam poſſet contritionem peccato-
rum perpendere ipſe ſacerdos, quod abſoluendo nullam ei ſa-
tisfactionem exteriorem pœnitentiæ imponeret, vt eſt gloſ. *in
d. c. menſuram. in verbo, dolorum de pœnit. diſtinct. 1.* quem notat Abb.
in c. 1. de his qui fil. occid. vbi Anan. *1. colum.* quia in magna contritio-
ne ineſt magna pœna, allegant nor. *in c. baptiſmi vicem, de conſecra.
diſtinct. 4.* & per iſta concludo, quòd quando eum cauſa minuit
ſacerdos pęnam aliàs debitam, ſatis in hoc dicitur ſe conforma-
re voluntati diuinæ, *argument. text. not. in l. ſi hominem, ff. mandat &
gloſ. ſingul. in c. tempora plenitudinis. 26. quæſtio. 7. & in c. latorem. 33.
quæſtione 2.* qui argumento illius *l. ſi hominem.* dicunt, quòd epiſ-
copus poteſt ex cauſa diminuere pœnitentiam, quam Papa in-
iunxit, quaſi videatur propter illam cauſam inferior facere cum
a voluntate ſuperioris, & illas gloſ. commendant Moderni *in præ-
allegata cap. accuſaſti.* nec propter diminutionem pœnæ ex cauſa
pœnitentia dicetur falſa, immò vera, quia dicetur impoſita ſe-
cundùm auctoritatem ſanctorum patrum, poſtquàm ſecun-
dùm canones iſtę pœnitentiæ ſint arbitrio recti ſacerdotis com-
miſſæ, & meritò hoc factum eſt, quia dicitur *in c. fraternitatem. 34.
diſtinct.* quòd defectus noſtri temporis, quibus non ſolùm meri-
ta, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, rigorem antiquorum
canonum non patiuntur, intellige tamen quæ ſuprà dixi in mu-
tatione pœnitentiæ ex cauſa conſiſtente in quantitate, non autē
in qualitate: vnde pro crimine publico non poſſet imponere
pœnitentiam ſecretam, ſecundùm Anton. de Butr. *in c. 1. de pœnit.
& remiſſ.* ita Moder. *in d. c. accuſaſti, de accuſat.* poſt Archid. *in §. ſed
illud. 45. diſtinct.* quod tene menti, & ſic per ſupradicta conſtat
conſonantiam eſſe inter Theologos, & canoniſt. licèt prima fa-
6 cie maxima diſſonátia videbatur. † Capio gloſ. *& in 2. gloſ. in fin.
not. ſecundùm Abb.* quòd pro eodem peccato quis punitur dupli-
citer in foro animæ, & iudiciali. pœnitentia ergo in foro animæ
impoſita, non impedit imponendam in foro iudiciali, nec e-
contrà, quod dicit benè notandum pro eis, quæ ipſe dixit *in c. de
his, de accuſat.* quod comprobat ratione, quia diuerſus eſt finis fo-
ri iudicialis, & animæ. in foro enim animæ imponitur pœniten-
tia, quia læſit Deum, in foro verò iudiciali imponitur pęna, quia
læſit rempublicam, dicit tamen, quòd ſi ſufficienter fuerit ali-
quis punitus in iudicio ſeculari, non debet ampliùs puniri in fo-
ro animæ, per *c. quamuis. 23. quæſt. 5.* vbi dicitur, quòd ſi ſufficien-
ter fuerit quis punitus per iudicem, puta decapitatus, non pu-
nietur ampliùs pro illo delicto. pulchrum eſſet videre circa pri-
mam concluſionem Abb. an procedat, quando pœnitentia fu-
iſſet publicè impoſita, in qua gloſ. *in præallegato c. de his, de accuſat.*
firmauit oppoſitum, quod tunc non poſſet accuſari coram iu-
dice ſeculari, eam laudat dom. Ant. & Imol. ibi poſt Hoſtienſ. *in
c. tuæ, de procur.* & idem Hoſtienſ. & Ioan. Andr. *in c. 1. de offic. ordin.
ſuprà,* quos refert ibi, & ita reſidet Ioan. de Anan. *in 2. colum.* dom.
Abb. tamen non placuit illa gloſ. rationibus, de quibus hic ibi-
dem repetitis. Item propter text. *in c. felicis, de pœnit. in ſexto, in §. fi-
nal.* vbi ſecundùm eum ſingulariter probatur, † quòd punitus 7
per iudicem eccleſiaſticum de crimine eccleſiaſtico, poteſt ite-
rum puniri per iudicem ciuilem, quatenus pœna excedit legalis,
ſed pœnitentia etiam ſi ſit publica, leuior eſt, quàm pœna natu-
ralis delicti, *vt 33. quæſtione 2. in c. admonere. igitur, &c.* iſtam opi-
nionem ſequitur Marianus ibidem, adducens eandem met ra-
tionem Abb. quia effectus pœnitentiæ publicæ, & pœnitentiæ
temporalis ſunt diuerſi, vnus non confunditur per alium, *l. an
eadem ff. de except. rei iudic.* D. verò Franc. *ibi,* licèt voluerit pro dua-
bus rationibus Hoſtienſ. defendere, & per conſequens gloſ. *in d.
c. de his.* inducendo text. *in c. ad abolendam, de hæret.* vt per ipſum, &
text. *in c. 2. de maled.* dum vocat pœnam pœnitentiam publicam,
coniuncta *l. prætor edixit. § ſi dicat. ff. de iniur.* dum probatur, quòd
impoſitio vnius pœnæ criminalis ad vindictam, tollit aliam, ta-
men propter dictum c. 2. de maled. quod dicit multum ſtringe-
re, dum in fine dicit, quòd vltra pœnitentiam publicam pote-
ſtas ſecularis poſſet procedere ad pœnam pecuniariam, firmat
opinionem Abb. eius fundamenta approbando, excepta indu-
ctione c. felicis. de qua infrà, & allegando *c. in capite. 50. diſtinct. &
præallegat. c. admonere.* per quæ patet, quòd pœnitentia publica fit,
& finis † eius videtur eſſe reconciliatio ad Deum, & euitatio 8
pœnæ æternæ, hoc principaliter licet per conſequentiam multa
fiant ibi, quæ ſapiant pœnam, *c. ad abolendam.* reſpondit, quod
fauore fidei illud euenit, ſicut multos alios fauores habet, *c. in fi-
dei fauorem, de hæret. lib. 6.* & quod c. felicis, *de qua ſuprà,* non pro-
bet opinionem Abb. dicit ipſe Franc. quòd nō conſtat ibi quod
pro criminibus commiſſis iam fuerat recepta ſatisfactio, quaſi
ſecundùm eum ille text. pureſt intelligi, quòd per pœnas appo-
ſitas in illo canone non videtur ſublata poteſtas iudicis ſecula-
ris puniendi crimen, intelligendo durantibus pœnis ſpirituali-
bus ante pœnitentiam. certè dico tibi, ſi c. felicis. non probat i-
ſtam concluſionem Abb. minus probabit c. 2. de maled. in quo
Franc. facit fundamentum, poſtquam in d. c. 2. non permittitur,
quòd iudex ſecularis puniat pœna legali, cùm ſecundùm leges
crimen, de quo ibi, vltimo ſupplicio debuit puniri, vt ibi eſt glo.
& tamen text. ſolùm vult, quòd iudex ſecularis puniat in pœna
pecuniaria, & iſto modo inducendo ille text. probaret ſingula-
riter, quòd punitus per iudicem eccleſiaſticum de crimine per
publicam pœnitentiam, non poteſt per ſecularem de illo crimi-
ne puniri ordinaria pœna. Ad c. ad abolendam. quod ipſe indu-
xerat pro alia parte, non reſpondeo, vt ipſe dicit, quod eſt ſpe-
ciale in crimine hæreſis, quia multa alia ſpecialia habet. Sed di-
co, quòd propterea eſt in illo crimine, quia eſt merè eccleſiaſti-
cum, & in eo non poteſt ſe intromittere ſecularis, niſi quantùm
ſibi conſtat per proceſſum iudicis eccleſiaſtici, vt *in c. inquiſitio-
nis, §. prohibemus, de hæret. lib. 6.* vnde idem eſſet in crimine quo-
cunque merè eccleſiaſtico. Pro intelligentia ergo & claritate
dicendorum, præſuppono, quòd aliqua ſunt crimina merè ec-
cleſiaſtica, aliqua merè temporalia, aliqua mixta. in merè eccle-
ſiaſticis non procedit quæſtio noſtra, quia iudex ſecularis nul-
lam habet cognitionem, vnde abſolutus à iudice eccleſiaſtico,
debet abſolutus ſimpliciter haberi à iudice ſeculari, ita intelli-
gendus eſt text. *in d. c. ad abolendam.* aut ſunt crimina temporalia,
in quibus noſtra verſatur dubitatio, præſuppoſito, quòd in om-
nibus criminibus ipſa eccleſia habet iuriſdictionem, quantum
ad pœnitentiale forum, ſecundùm Abbat. *in c. cùm ſit generale, de
foro competent.* ita declarando gloſ. ibi. Modò quæritur, † an in- 9
iungendo pœnitentiam publicam ſit liberatus delinquens à iu-
riſdictione iudicis ſecularis. & de hoc non reperitur text. qui di-
rectè loquatur, non dictum c. 2. de maled. quòd potius loquitur
de crimine blaſphemiæ, quod eſt eccleſiaſticum, vel ſaltem mi-
xtum, nec c. felicis, de pœn. quod loquitur de crimine ſacrilegij,
quod conſtat eſſe mixtum, vt *in c. cùm ſit generale, de foro competent.*
& ibi per omnes, vnde ego dico ſententiam Abb. hic, & in d. c.
de his. veriſſimam eſſe taliter, quòd non credo Anton. ſenſiſſe
con-

Digitized by Google

contrarium, nec Hoſtienſ. vt ſtatim demonſtrabo, & pro iſta opin. monſtrando vtor fundamento ſolo illius c. felicis, inducendo enim incominciabiliter, non curando ſomnia domi. Franc. probat ibi text. quòd in delictis mixtis pœnitentia publica impoſita per eccleſiam, non tollit imponendam per ſecularem. ergo multò fortiùs nec tollit in delictis merè temporalibus, conſequentia nota eſt *per Auth. multò magis, de ſacroſan. eccleſ.* quod aũt ibidem cõſtet pœnitentiam fuiſſe impoſitam, demonſtratur *in §. per hoc in eod. c.* cùm Papa proteſtetur, quòd per ea, quæ ipſe diſpoſuit, non intendit adimere poteſtatem iudicibus ſecularibus vtendi legibus contra tales quas aduerſus ſacrilegos Catholici principes ediderunt, & tamen illa conſtitutio iam diſpoſuerat de pœnitentia publica iniungenda, immò quod fortiùs eſt, iam diſpoſitum erat de pœna grauiſſima, non dico de pœnitentia, ibi proximè ante §. per hoc, vbi dixit, quòd propter illas pœnas non adimit poteſtatem iudici ſeculari, iniungendi ſuas pœnas legales, ſi ergo in pœnis hoc eſt, quanto fortiùs in pœnitentia publica, & iſto modo in criminibus mixtis, vt ſingulariter illum textum allegauit Abb. 2. *colum. in c. tua, de procurat. in fine.* dicens, quòd diuerſæ pœnæ prouenientes à diuerſis foris, vna tollit aliam, idem *in c. cùm ſit generale, de foro competen. in princ.* & ita dom. Franc. *in d. c. de his, in 5. colum. 5. Archid. in c. fraternitatis. 34. diſtinct.* & probo etiam quod dixi, ſecundò ab euitatione abſurdi, ſequeretur enim ex contrario, quod eſſet in poteſtate epiſcoporum, ad quos ſpectat pœnitentias publicas dare, *c. accedentibus, de exceſſib. prælat.* vbi Abb. ſubuertere iuriſdictionem iudicum ſecularium, quod tamen negat Papa ſe velle facere *in c. ſi duobus, de appellat. & in c. per venerabilem, qui filij ſint legit. & in c. nouit, de iudic.* facilè enim eſſet malefactoribus petere pœnitentiam publicam ab epiſcopis, & faciliùs eis eſſet concedere, & tene menti. Ad c. a. de maled. inducendo vt ſuprà induxi in contrarium, poſſet dici, vel quod ibi ſit ſpeciale propter commiſſionẽ ibi factam per Papam, cùm ſit crimen eccleſiaſticum. ita Hoſtienſ. *in tit. de maled. in ſum. penult. colum.* Abb. tamen, & alij *in dicto c. a.* dicunt illud crimen eſſe mixtum: vel ſecundò dicas, quòd ille text. non negat iudicem ſecularem poſſe vti legibus ſuis, vt ſenſit Franc. *in d. c. de his. 3. colum.* allegando ibi glo. licèt per hoc text. videatur violari. Sed tamen iſte intellectus poteſt defendi, *argumen. c. cùm non*
10 *ab homine, de iudic. in fin. verſic. cogitabis.* Aduertas † modò dum dixi ſuperius, quòd Anton. non fuit opinionis, cuius Doctores opinantur, quod probo, quia Doctor eſt intelligendus ſecundùm legem, quam allegat, ſecundùm Bart. *in l. non ſolùm. §. liberationis verba, ff. de liber. legat.* & Ioan. Andr. *in c. cùm nuncius, de teſtibus.* ſed ipſe Anton. allegat *c. aliud. 11. quæſt. 1.* qui text. loquitur de perpetuo publicè pœnitente, non autem de agente pœnitentiã publicã temporaneè, qui perpetuo pœnitẽs dicitur eſſe ſub protectione Eccleſiæ, ſecundùm Ant. de Butr. *in dicto c. 2. de foro compet.* per illum met text. *in dicto c. aliud.* quem ſequitur Aret. *in d. c. 2.* licèt Abb. ibi contra, vnde videmus apertè, quod dom. Anton. loquitur in perpetuo pœnitente, vt dixi, non autem in eo, cui iniungitur ratione alicuius delicti publica pœnitentia, quod reneas perpetuo menti. Vltimò not. ex gloſ. ſecundùm Abb. quod fraudans pondera, vel menſuras, punitur pœna legis Corneliæ de falſis, & pœna illius legis eſt bonorum publicatio cum deportatione. Sed aduerte quod text. *in l. penult. ff. eod.* non imponit tantam pœnam fraudanti menſuras, & pondera, ſed dicit, quòd poteſt puniri, item relegari in inſulam, & aliam pœnam videtur imponere, *l. annonam. ff. de extraord. crim.* nam iuriſlator aliam videtur imponere fraudanti menſuras, & aliam fraudanti pondera, ſed dicit, quòd poteſt puniri, item relegari in inſulam, ſed dom. Abb. dicit, non videre rationem diuerſitatis, ſed tamen dicit, quod credit poſſe dici, quòd cùm iura variè hæc crimina puniunt, poteſt iudex imponere, quam pœnam vult de expreſſis in iure, *argument. l. quotiens, ff. de act. & obligat. c. quoniam frequenter, vt lit. non conteſtat.* poteſt etiam ex cauſa, ſecundùm eum illam pœnam mitigare, etiam ſi ſit pœna ſtatuti municipalis, *l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notant. infam.* & quod ibi per Bart.

quod benè nota.

* * *

REPETITIO
IN CAP. CVM DILECTI. de Empt. & vend.

Præclariſſimi I. V. C. D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Venditio ſi facta fuerit minus dimidia iuſti pretij, eſt in arbitrio emptoris, verùm rem reſtituere velit recuperato pretio, vel iuſtum pretium ſupplere.*

2 *Venditio tenet, licèt venditor ſit deceptus vltrà dimidiam iuſti pretij, tamen poteſt venditor agere, vt reſtituatur ſibi res, vel ſuppleatur iuſtum pretium.*

3 *Forma debet ſeruari in contractibus, & nu. 5. & 8.*

4 *Solemnitas extrinſeca, an, & quando præſumatur, ſi non probetur.*

6 *Caſus licitus poteſt interuenire dupliciter in alienatione rerum eccleſiæ.*

7 *Contractus factus ſeruata forma, valet, licet caſus licitus ſeruatus nõ fuerit.*

9 *Alienatio rei eccleſiaſticæ facta ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum conſenſu non valet.*

10 *Caſum liciti in alienatione, ſi ſeruata forma enuncientur ſtatur enunciationi, quæ iure præſumptione iuuatur.*

11 *Eccleſiæ datur reſtitutio in integrum, ſi contractus alienationis non fuit factus in caſu licito, etiam ſi contractus valeat.*

12 *Libellus petens præcisè rem alienatam reſtitui, an ſit ineptus.*

13 *Reſtitutio contra contractum præſupponit contractum validum.*

14 *Deceptio vltra dimidiam iuſti pretij quantumcunq; modica ſufficit, ad hoc vt reſcindatur contractus.*

15 *Contrahentibus ſe ad inuicem decipere, licitum eſt vſq; ad dimidiam iuſti pretij. Et quid in eo qui neceſſitate ductus vendidit, nu. 19. Et quid in prodigo vendente, nu. 20. Et quid ſi dolus det cauſam deceptioni, nu. 21. 22. 23. 24. & 25.*

16 *Præſumptio l. merito. ff. pro ſocio. non poteſt allegari contra aliquem, quando ſua intereſt, vt ipſe præſumatur.*

17 *Contractus licitus laicis, videtur etiam eſſe licitus clericis.*

18 *Emens rem, & ſciens iuſtum pretium, ſi aliquid vltra iuſtum pretium offerat, an videatur donare.*

26 *Libellus ineptitudo poteſt opponi etiam poſt ſententiam, & num. 27. & 31.*
Et quid ſi tranſeat in rem iudicatam, nu. 32 & 33.

28 *Caſſari, vel irritari, quando quid propriè dicatur.*

29 *Sententia annullatur per iuſtum errorem in ea expreſſum.*

30 *Proceſſus formatus ſuper inepto libello. nunquid ſit nullus.*

34 *Iudex ſuperior non reformat ſententiam inferioris in cauſa appellationis, vel in iudicio nullitatis, ſed ſimpliciter eam pronunciat nullam.*

35 *Allegare non ſufficit, ſed allegatum debet probari.*

36 *Tempus contractus attenditur ad cognoſcendum verum valorem alicuius rei, & nu. 39.*

37 *In venditore duo conſiderantur, in emptore verò vnum, & nu. 38.*

40 *Diſpoſitio quæ poteſt attribui principio, vel fini, potius principio attribuenda eſt. Et quid in delictis, nu. 41.*

42 *Eccleſia poteſt petere reſtitutionem in integrum, quando enormiter læditur.*

43 *Ius ſibi dicere an quis poſſit propria auctoritate in defectum iudicis.*

44 *Eccleſia decepta vltra dimidiam, poteſt petere reſtitutionem in integ. ex ſpeciali beneficio.*

45 *Contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, quomodo differant.*

46 *Contractus ſtricti iuris, an valeat, quando dolus impedit conſenſum.*

47 *Contractus initus per metum, an, & quando teneat, & nu. 52.*

48 *Liberatio adiecta contractui bonæ fidei dolo dante cauſam contractui eſt ipſo iure nulla.*

49 *Conſenſus nunquid impediatur propter dolum, & nu. 53.*

50 *Contractus bonæ fidei ſunt iuris gentium.*

51 *Contractus ſtricti iuris vltra ſtipulationem qui ſint.*

52 *Lex ciuilis ſi foueat aliquem rigorem, licèt expreſſè nõ reprobetur per canonem, tamen talis rigor non ſeruatur in foro canonico.*

55 *Contractus factus coram principe, dicitur habere naturam bonæ fidei.*

56 *Contractus matrimonij carnalis nõ vitiatur, licèt dolus dederit cauſam*

ſam ipſi contractui.

57 *Conſenſus an poſsit eſſe, vbi eſt error.*

59 *Agere an quis poſsit contra dominum ſerui, qui damnum intulit, præciſè petendo reſtitutionem damni.*

60 *Venditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, an habeat emptorẽ obligatum alternatiuè ad rem reſtituẽdam, vel iuſtum pretium ſupplendum? & nu. 61. 62. 63. & 64. Et quando vnum tantùm eſt in obligatione, & aliud in facultate, procedere poteſt libellus alternatiuus, & eodem modo ſententia, num. 65.*

1 HOc INTENDIT in † ſumma. Cùm res venditur minus dimidia iuſti pretij, in arbitrio emptoris eſt, vtrùm rem reſtituat recuperato pretio, vel iuſtum pretium ſuppleat. Vel ali-
2 ter. Tenet venditio, † licet venditor ſit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, poteſt tamen venditor agere, vt reſtituatur res, vel iuſtum pretium ſuppleatur, & ſi alterum præciſè petit, ſuccumbit, hoc dicit communiter. Diuiditur in duas partes. In prima parte ponit factum. In ſecunda diffinit. ſecunda *ibi, quia verò*. Pro vera intelligentia iſtius notandi cap. & vt eius intellectus clarius pateat more meo ſolito adaptabo rationes dubitandi, quibus mediantibus cum rationibus decidendi veritas apparebit. Videbatur primò dicendum pro ratione dubitandi, quòd ſententia decani legitima fuerit, & ſic non infirmanda, ſed potiùs confirmāda fuiſſet, dum pronunciauit contractum nullum, & rem reſti-
3 tuendam, quia † forma non fuit ſeruata in rebus eccleſiæ alienandis, qui defectus manifeſtè demōſtrat contractum nullum, vulgato *c. fine exceptione. 12. quæſtione 2.* legitur, & not. *in c. nulli, ſuprà, de rebus eccleſ.* Quo tamen non obſtante hic Papa determinauit contrarium, caſſando dictam ſententiam. Pro ratione decidendi, dicitur hic communiter per ſcribentes, maximè per dominum Cardinal. *in 3. oppoſitione*, poſt gloſ. 1. & 4. quod ideo fuit, quia non fuit probatum formam non fuiſſe ſeruatam. Vel ſecundò, quod ad hoc principaliter non fuit actum, ſed ſolùm ad annullandum ratione illius enormis læſionis, ſed neutra iſtarum mihi placet, prima non, quia ſatis probatur formam non fuiſſe ſeruatam, quando per aduerſarium non probabatur eam fuiſſe ſeruatam, argument. eius quod dicit Bartol. *in l. ſi fortè ff. de*
4 *caſtrenſi pecul.* Item † quia ſolemnitas extrinſeca, qualis eſt iſta nō præſumitur, niſi probetur *l. ſciendum ff. de verb. obligat. l. quicunque. §. fin. de publ. not. infra c. ſequenti.* Nec ſecunda placet, dum dicunt, quod non agebatur principaliter ad hoc, quia imò conſtat contrarium, quia principaliter hoc fuit oppoſitum per canonicos, quapropter neceſſario fatendum eſt, quod in capitulo noſtro, ex parte fratrum, oſtenſum fuit inſtrumentum ſigillo canonicorum ſignatum, per quod probant formam interfuiſſe in alienatione, canonici verò negabant conſenſum capituli interueniſſe, quod tamen cùm non probauerint, ſed ſolùm de deceptione vltra dimidiam iuſti pretij, immeritò ſi exceptio defectus formæ non obſtet. Iſtud enim ego veriſimiliter ſupplendum puto in iſto capitulo, vt ſileat iſta oppoſitio, argument. text. not. *in c. tertio loco, de probat.* & propterea *hic in fine capit.* reſeruatur illa exceptio defectus conſenſus capituli, quia licèt inſtrumentum productum fuerit, vt proximè dixi, probari tamen poteſt capitulum non conſenſiſſe, argumento *d. c. tertio loco.* vnde præſupponimus in capitulo iſto, quòd hic ſententia fuerit retractata, quia pronunciauit contractum nullum ratione prædictæ enormis læſionis, cuius ratione inſtat modo ſecunda & fortior ratio dubitandi, quia ex iſta enormi læſione conſtat caſum licitum non fuiſſe ſeruatum in iſta alienatione, qui ita neceſſario petitur, ſicut alia formæ obſeruatio, & ſicut formæ omiſſio vitiat, ita & omiſſio caſus liciti. probat text. in *c. fine exceptione. 12. quæſtione ſecunda. ibi, vt meliora proſpiciat.* & text. *in c. 2. de rebus eccleſ. libro ſexto. ibi, dum dixit*, forma, & caſibus à iure expreſſis. facit *ca. quia in eccleſiarum, de conſtitut.* Et ita firmant communiter ſcribentes *in c. nulli, ſuprà de rebus eccleſ.* vbi dominus Abb. *in 2. colum.* qui adducit vulgatam *l. non dubium, C. de legib.* vbi factum contra legem non valet, licet in ea expreſsè non caueatur, quod non valeat. adducit etiam text. *in Clem. 1. de reb. eccleſ. & in c. ſi quis presbyterorum, ſuprà de reb. eccleſ.* Cùm ergo conſtiterit decano caſum licitum in alienatione ſeruatum non fuiſſe per ſuprà dicta, iuſtè pronunciaſſe videtur contractum nullum pronunciando. Ex iſto capite caſus liciti non interuenientis, propter quod primum notabile dom. Abbatis redditur dubitabile, dum dixit, contractum venditionis non eſſe ipſo iure nullum, deceptione etiam magna, vel enormi interueniente in pretio, quia imò deberet dici nulla, per ſuprà dicta, quia ex ea conſtat vnum de requiſitis neceſſariò in alienatione obſeruatum non fuiſſe. Quo tamen non obſtante hic determinat contrarium, quòd immò valet contractus, & pro ratione decidendi dici poteſt, quod dicit gloſ. ſingul. *in ſumma. 12. quæſtio. 2.* quæ per iſtum textum voluit, quod dum tamen
forma requiſita † in alienatione rerum eccleſiæ ſeruata fuerit, 5
licèt caſus non interuenerit, alienatio tenet. facit in ſimili gloſ. fin. *in c. quia in eccleſiarum, ſuprà de conſtitut.* quam gloſſam ſummæ ſcribentes communiter reprehendunt, per ea quæ ſuprà proximè allegaui in ratione dubitandi. ſaluant tamen illam gloſſam in dicta ſumma, & per conſequens capitulum noſtrum, per quod ſe fundat illa gloſ. licèt de eo mentionem non faciat, di-
cendo, quòd interuenire † caſum licitum in alienationẽ rerum 6
eccleſiæ ſtat dupliciter, ſcilicet exiſtenter, vel apparenter, vnde dicunt, quod ſatis eſt, quod apparenter exiſtat caſus, id eſt quod putent, vtilitatem exiſtere, licèt in veritate non exiſtat. Ita dicit Innocent. ſingulariter *in c. cùm in Apoſtolica, 4. colum. de his quæ fiunt à prælat.* & ibi dom. Anton. de Butr. idem Innoc. *in c. penult. 2. colum. de reb. eccleſ. & idem in c. 1. de depoſit.* & Ioan. Andr. *in fin. c. Raynaldus, de teſtament. in ſua Ioannina.* pro quibus ego adduco gloſ. quæ hoc apertè voluit, licèt non allegetur *in c. ad noſtram ſuprà de reb. eccleſ. in verſic. enorme, eſt gloſ. 2.* quæ ſic intellexit textum noſtrum, quod interuenit forma, & credebant vtiliter contrahere dicti canonici Beluacenſes. Eſt ergo attribuenda iſta doctrina gloſ. præallegat. non autem Imol. aut Antonino, vel cuicumque alteri. procedunt ergo contraria ſuperiùs adducta, quando forma ſeruata non apparebat de vtilitate ipſius Eccleſiæ, etiam apparenter. Ego verò admitto iſtam concluſionem illius gloſ. *in d. c. ad noſtram.* & communẽ aliorum ſcribentium ſententiam, poſtquam ita neceſſarium eſt pro intelligentia, & concordia capituli noſtri, *& in d. c. ad noſtrã.* cum aliis iuribus ſuperiùs adductis in ratione dubitandi. Qua concluſione admiſſa dico & ſingulariùs, quod per eam conſtat veram eſſe ſimpliciter *gloſ. ſuprà alleg.*
in ſumma 12. *quæſt.* 2. dum vult, quòd † valet contractus ſeruata 7
forma, licèt caſus licitus ſeruatus non fuerit, quod probo præſuppoſita dicta concordia, quia iuris præſumptione ſeruata forma ſemper putatiuè adeſt caſus licitus, & ſic vtilitas putatiua, ſeu apparens, ita firmat dom. Abb. *in c. conſtitutus, de reſtit. in integ. in 3. colum. poſt gloſ. & Bartol. in l. 1. de præd. decur. lib. 10.* & Speculat. *in tit. de empt. & vend. §. nunc videndum. el 1. in verſic. breuiter.* de quo Alexand. *colum. 5. in fin. l. ſciendum. ff. de verborum obligat.* & hinc eſt, quòd electus in dubio præſumitur magis idoneus, vt dicit gloſ. notab. *in c. miramur. 66. diſtinct. in verb. laboribus.* quam commendat dom. Abb. *in c. penult. de præſumpt. facit gloſ. in c. vtiliſſimus. 1. quæſt. 1. & text. in l. 1. C. qui & aduerſ. quos.* & ſic per hoc conſtat aliter non docto tempore contractus de vtilitate, ſaltem apparente veram eſſe iſtam concluſionem iuris præſumptione ſuper hoc ſtante, & propterea meritò iura loquentia in iſta materia annullant alienationem, quando forma non fuit ſeruata de effectu caſuum nullam faciendo mentionem, licet vtrumque per legẽ antea requireretur, vt probat text. *in c. 1. de his quæ fiunt à prælat.* melior *text. in c. 2. de rebus eccleſ. lib. 6.* vbi ſolùm irritat contractũ non ſeruata forma, licèt de caſibus interueniendis ibi ſuprà proxi. text. dixerat, in quo non puto benè aduertendum, quia notanda eſt inductio illius cap. pro qua eodem modo inducendo, adduco text. not. *in c. fine exceptione. 12. quæſtio. 2. ibi, irrita, &c.* quæ inductiones demonſtrant, quando forma eſt ſeruata præſum-
ptiuè caſum eſſe ſeruatum. Eſt verum, † quod huic nonæ opi- 8
nioni videtur repugnare text. *in Clement. 1. de rebus eccleſ. in §. ſi quis autem contra hoc fecerit.* tamen dico reſpondere poſſe, vt iura iuribus concordentur, referendam illam particulam ad proximè ibi dicta, videlicet de forma ibi non ſeruata, poſtquam ea ſeruata iuris præſumptione caſus ſeruatur, vt dixi, vel intelligo illum textum & ſimiles, quando conſtaret manifeſtè, quod contractus celebraretur in damnum ipſius Eccleſiæ; quia tunc forma non faceret aliquam præſumptionem, quia incertis, non autem certis locus eſt præſumptioni, *argument. l. continuum ff. de verbor. oblig.* Vel tertiò dico, euadendo, quod illa Clem. loquitur ſpecialiter in religioſis, *vt ibi in gloſ. in ver. religioſis.* præcedentes tamen ſolutiones magis placent. Non obſtat ſecundò huic con-
cluſioni text. *in c. quia in eccleſiarum.* quia dico, quòd † non loqui- 9
tur in defectu caſus liciti, ſed potiùs formæ non ſeruatæ dum dixit non valere alienationem factam ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum conſenſu, vt ibi clarè voluit gloſ. quę præ cęteris melius intellexit. Non obſtat inductio *l. non dubium. C. de legib.*

quia

Digitized by Google

quia reſpondeo, quod quādo ſeruatur forma iuris præſumptio-
ne in nullo fit contra legem, poſtquàm ipſa præſumit caſum li-
citum interueniſſe, diceretur benè contra legem fieri, quando
dum ſeruaretur forma, conſtaret de inutilitate contractus, quaſi
forma tunc videretur potiùs in fraudem obſeruata. Vel ſecun-
dò dico, quòd *prædicta l. non dubium.* habet multas fallentias, in-
ter quas eſt vna ibi per Doctores multum vulgata, hic tamen be-
nè applicabilis, videlicet, quod lex illa non habet locum, quan-
do lex vltra procedit, prout in propoſito noſtro, quia prohiben-
do ſine forma, & caſibus fieri annullationem ſolùm irritat fa-
ctum, forma non ſeruata, & meritò poſtquàm forma ſeruata ca-
ſus præſumitur. Ideo contractus valet. Ita intelligas nouiſſimè
iſta alias non guſtata. Nec obſtat text. *in d. c. ſi quis presbyterorum.*
ſuperiùs adductus, quia dico cum ſupportatione dom. Abb.
quod non meretur allegari, quia loquitur in defectu formæ,
10 non autem caſus, vt gloſſ. *ibi apertè dicit in ver. nullas.* Ex † qui-
bus infero ad vnum, in quo Doctores alias ſolent dubitare,
quod ſeruata forma, ſi enunciantur caſus liciti in alienatione
ſtatur enunciationi, quæ iuris præſumptione iuuatur, ita proce-
dat, quod Franc. de Are. voluit *in c. quoniam contra. de probat. in vl-
tima colum.* vbi Felyn. *6. fol. colum. 2.* Sed forma non ſeruata talis
enunciatio nihil valeret: idem quando vtrunque enunciare-
tur, ita intelligo quod Dominicus dicit in *dicto cap. 1. de reb. eccleſ.*
per textum *ibi*, vtrunque fuit probatum non interfuiſſe, ſolùm
ex eo ipſo, quod contrarium probatum non fuit, cùm ſint in-
trinſecæ ſolennitates, vt *in princip. cap. 1.* dixi, vnde melior fuit in-
ductio Dominici in *d. c. 1.* quàm Aretij in dicto *cap. quoniam con-
tra. d. fina. colum.* & ita procedat quod not. ipſe Ioan. Andr. *in addi.
ad Specul. in titul. de reb. eccle.* & quod Bartol. in *dicta l. ſi fortè. de ca-
ſtren. pecu.* quod perpetuò nota pro concordia Doctorum, quam
11 nouiſſimè concepi. † Vnum tamen eſt, quod conſtito poſtea de
contrario, ſcilicet, quod contractus non fuit factus in caſu lici-
to, licet contractus valeat, vt dixi, datur tamen Eccleſiæ in inte-
grum reſtitutio, vt vult gloſſ. in *dicta ſumma. 12. quæſt. 2.* & in *d. c. ad
noſtram. de rebus eccle.* Quo præſuppoſito nunc maior inſurgit
dubitatio in *cap. noſtro.* Si enim iſti canonici poterant petere re-
ſtitutionem in integrum vigore enormis læſionis, vt probat tex.
in dicto cap. ad noſtram. de reb. eccleſ. & firmat Abb. hic, *2. colum. in
princip.* quare ergo mādatum factum per decanum de reſtituen-
do, non valuit: cum immò debuiſſet valere per ſupradicta, licèt
contractus tenuiſſet. Poſſet pro reſolutione dici, vt Doctores
ſentiūt, quod hic canonic. tenuerunt viam communem, quam
in dubio quis potiùs videtur eligere, quàm viam ſpecialem, *l. 3.
C. de teſtamen. milit.* videntur ergo intentaſſe iſti remedium, *l. 2. de
reſcind. vendi.* Sed iudicio meo ſolutio iſta ſubſiſtere non poteſt,
quia immò in dubio potiùs videtur electa via ſpecialis, quando
illa eſt vtilis, quàm communis, quando eſt inutilis, vt in caſu no-
ſtro probatur *in l. ſi miles qui deſtinauerat. ff. de teſtamen. milita.* faciūt
quæ dom. Alexan. poſuit *in l. quanquàm. de teſtamen. milita. in 1. co-
lum.* & dom. Felyn. *in c. cum ex officij. de præſcript. penulc. fol. in prima
colum.* cùm ergo hæc petitio reſtitutionis ex via communi erat
inutilis, ex via verò ſpeciali vtilis, meritò petendo reſtitutionem
potiùs viſi ſunt petere de iure ſpeciali, quàm de iure commu-
ni, vnde falſum videtur quod dicunt Docto. hic, libellum fuiſſe
ineptum, quia præcisè petebatur rei reſtitutio iſta præhabita
12 conſideratione. † Quapropter dico pro concordia, & vera *iſtius
cap.* intelligentia, quòd hic libellus non fuit ineptus in iſto cap.
ex eo, quòd præcisè rem reſtitui petebatur, vt communiter, &
malè, Doctores hic ſentiunt, quos refert, & ſequitur Andr. *in 6.
colum.* reprehendendo Baldum *in l. 2. de reſcind. vendi. in fine pe-
nult. fol.* qui tenuit hic ideo libellum fuiſſe ineptum, quia pe-
tiit pars canonicorum contractum nullum pronunciari, cuius
dictum Bald. credo eſſe veriſſimum, quod etiam hic firmat An-
ton. de Butr. & refert Imol. *in 8. colum. poſt medium.* nec aliter di-
ci poteſt pro reſolutione iſtorum contrariorum, niſi quod
propterea hic libellus fuit ineptus, quia iſti canonici petebant
cōtractum nullum pronunciari, & per conſequens rem reſtitui,
talia enim ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant, vt eſt
gloſſ. not. in c. dudum. de deci. licet iſto argumento vteretur Andr. ad
reprehenſionem Bald. in *d. l. 2.* dicendo, quòd res hic præcisè pe-
tita fuerat, poſtquàm per iudicem reſtitui mandatum fuit, eo-
dem tamen & validiùs vtor contra eundem Andr. & alios qui
ita tenent, & ex illo argumento defendo Bald. quia pronuncia-
nit decanus contractum, qui talis veriſimiliter petitus erat ex
duob. deductis, ſcilicet ex defectu formæ nō ſeruatæ, & ex enor-
mi læſione, & per conſequentiam petebatur rei reſtitutio, quæ
ex dicta nullitate ſequebatur, & ipſe decanus ita pronunciauit
contractum nullum, propter enormem læſionem, quam paſſi
fuerant dicti canonici. Igitur † non immeritò, ſi ex beneficio 13
ſpeciali dicta ſententia valida non fuerit, quia ad id non ageba-
tur, immò potiùs ad contrarium, quia reſtitutio contra contra-
ctum præſupponit cōtractum validū, ſicut priuatio præſupponit
habitū, *vulgata l. decem ff. de verb. obl.* facit, *l. 3. rem rat. habe.* Et ſi mo-
dò quæratur augendo difficultatem, quare ex officio ſuo Pa-
pa non fecit iſtā reſtitutionem, poſtquàm cognouit enormem
læſionē ipſius eccleſię, & ſibi conſtitit ex deductis in eodem iu-
dicio, ius videlicet Eccleſiæ competiſſe, hoc dico ductus au-
thoritate text. *in cap. Raynutius. de teſtamen.* vbi dom. Abb. *2. colum.*
not. ibi text. probantem, quod iudex appellationis ſupplet de-
fectum partis, quando ſuppletio conſiſtit in iure, etiam parte
non allegante, quod exclamat ibi Abb. poſt Innoc. Ad quod iu-
dicio meo reſponderi poteſt, quod *c. Raynutium.* procedat in of-
ficio iudicis impartito circa ea, quæ de iure communi alicui ex
partibus competere poteſt, ſecus circa ea, quæ de iure ſpeciali
veniunt, qualis fuiſſet iſta reſtitutio, quæ de iure ſpeciali conce-
di potuit interpoſita partis petitione, immò litis conteſtatione,
cap. 2. ſuprà de offic. iudi. quod reputo ſummè notandum pro de-
claratione & limitatione, *d. c. Raynutium.* & eorum quæ ibi Abb. Et
ſi dicatur vltimò, quare Papa ad minus ſententiā non reforma-
uit, vt debuit, ſecundùm not. *in c. cum Ioannes. de fide inſtrumen. per
text. ibi*, & per Bart. *in l. ſi expreſſim. ff. de re iudi.* Reſpondebo infe-
riùs poſt quartum nota. Abb. quia in hoc diſcrepo ab Abbate,
vt ibi dicemus, & ſic per prædicta manet expeditum primū not.
Abb. *hic.* † Secundò noto ſequendo eius ordinem vnum reme- 14
dium competens vnicuique, nedum Eccleſiæ, ſed priuato con-
tractus reſciſſiuum, ſcilicet quando quis decipitur vltra dimidiā
iuſti pretij, quod procedit tam ex parte emptoris, quàm vēdito-
ris, in emptore pone exēplum, valebat res decem, & emit vltra
quindecim, in venditore ſi rem valentē decem, vendidit minus
quinque, reperitur deceptus vltra dimidiam iuſti pretij: ſi verò
deceptio non eſſet vltra dimidiam, puta quia vendidit rem va-
lentem decem pro quinque, nō competit remedium ad reſcin-
dendum contractum, quia vſque ad dimidium iura tolerant de-
ceptionem, *l. in cauſa. ff. de minor. l. 2. C. de reſcind. vend.* Elicio ex iſto
no. duas concluſiones: prima, quod ſufficit quantumcunq; mo-
dica deceptio vltra dimidiam iuſti pretij, vt contractus reſcin-
datur, & requiritur iſte exceſſus quantumcunque minimus, vt a-
ctus reſcindatur, quia vbi vitium eſt potentius quàm ratio fa-
uens contractui, actus denominatur à potentiori, *arg. l. quæritur.
ff. de ſta. homi.* Vnde contractus iſte videtur vitioſus, extante qua-
licunque deceptione vltra dimidiam. Sed vbi ratio fauens con-
tractui, eſt potentior, quia pretium eſt maius quàm deceptio, vel
ſaltem æqualis, tunc contractus ſuſtinetur, quod eſt notandum
pro ſimilibus quæſtionibus, quando aliquid participaret de
duobus qualitatibus, à qua debeat denominari, quod facit pro
vniuerſitate ſcholarium, in qua ſunt & clerici, & laici, quia da-
ta æqualitate dicetur eccleſiaſtica & non ſecularis, vt dicūt ſcri-
bentes poſt *gloſſ. in cap. 1. infrà de locato.* Vbi me remitto ad ea, quæ
ibi dixi, vbi firmaui contra communem idem eſſe, etiam data
minori parte clericorum, ſaltem tertia. † Secundò colligo ex iſto 15
notabili, quod licitum eſt contrahētibus ſe ad inuicem decipe-
re vſque ad dimidiam iuſti pretij, probat *d. l. in cauſa*, adducta hic
per Abb. Addo optimum text. *in l. item ſi pretio. in §. fina. ff. loca.*
meliorem in l. ſi voluntatem. C. de reſcinden. venditio. Adducit gloſſ.
quæ idem voluit in *cap. in ciuitate. de vſur. & in cap. in cauſa. de teſti-
bus. & in cap. noſtro. in gloſſ. fina.* & applicando iſtam concluſio-
nem Abb. & *iſtarum gloſſ. cap. noſtro.* infertur ſingulariter, non ſo-
lùm hoc licere priuato, verùm etiam Eccleſiæ, non ſolùm con-
tra priuatum, ſed etiam contra aliam Eccleſiam, quod videtur
contra gloſſ. *in cap. hoc ius porrectum. 10. quæſt. 2.* quæ vult, quod
Eccleſia non debeat aliquem decipere in contractum, immò
ſi quid plus debito ſibi offertur decipere non debet, quam not.
Abb. & Imol. *in cap. primo ſuprà eodem.* & Abb. *in cap. per tuas. de do-
natio. & in dicto cap. in ciuitate.* melius in *præællegato cap. cum cau-
ſa. de teſtibus.* vbi Anton. & Imol. extendunt gloſſam ad quaſcun-
que perſonas eccleſiaſticas. Secundò videtur iſta illatio con-
tra gloſſ. communiter commendatam *in l. ſemper in contractibus. ff.
de regul. iur.* vbi dicit gloſſ. quod bono viro non licet facere iſtam
deceptionem, quam extollit Ioan. de Ana. *9. colum. in d. cap. in
ciuitate.* dicens, quod Ferrariæ conſuluit propter illam glo. quòd

Xx 4 quan-

Digitized by Google

quando volo, quod illud plus exiſtens intra dimidiam mihi te-
ſtituatur, fiat poſitio, quod ille cum quo contraxi, eſt bonus vir,
quod cùm ipſe nō negabit, reſultabit effectus illius glo. quia bo-
no viro non licet decipere quenquam, quæ cautela licet in ſe ve-
ra ſit, reprehenditur per dom. Felyn. in c. fina. de præſumpt. in 4. co-
lum. per text. & gloſſ. & quæ ibi not. per Bartol. & Paul. de Caſtr.
in l. qui iuraſſe. § ſi pater. ff. de iureiuran. vbi ſatis probatur, quod
quis tali poſitioni non teneatur reſpondere, quia non intereſt
reſpondentis, vt bonus præſumatur, quo caſu ceſſat præſumptio
iuris, mediante qua quis bonus præſumitur, & eodem modo
dicunt ibi poſt gloſſ. † quod præſumptio, l. merito. ff. pro ſocio. non
16 poteſt allegari contra aliquem, quando ſua intereſt, vt ipſe præ-
ſumatur deliquiſſe, & pro not. in d. l. qui iuraſſe. ego adduco opti-
mam glo in c. 1. de confeſſ. lib. 6. in ver. rationabili. poſt princip. ad pro-
poſitum ergo redeundo ad iſtas glo. ſuperiùs adductas, videtur
limitandum dictum Abb. & intra illud probantia non procede-
re in eccleſia, vel eccleſiaſticis perſonis, ſeu bono viro, quæ limi-
tatio nunquàm mihi placuit, quia eſſet diuiſionem perſonarum
facere, quia quòd liceat laicis, & non clericis, malis, & non bo-
nis, eſt profectò contra omnem rationem, contractus enim qui
licitus eſt laicis, debet eſſe licitus clericis, & Eccleſiæ, aut non
debet eſſe licitus laico, quia in peccatis nemo priuilegia-
tur, neque priuilegiari poteſt, cap. ſuper eodem. cum ibi not. de
17 vſur. † Si igitur eſt licitum laico, ergo cuicunque: ſi non licet ec-
cleſiæ, vt bono viro, vel bono viro laico, quia illicitum, neque
debet licere alteri laico, poſtquàm in hoc ratio aliqua ſpeciali-
tatis dari non poteſt, & ne melioris conditionis ſit vilis, quàm
honeſta perſona, quod eſſet contra, l. ſi patre vel domino. ff. de pe-
tit. hered. & contra c. cum qui. de præbend. lib. ſexto. & quando illici-
tus contractus erit iudicatus in vtroque foro, talis debebit re-
putari, poſtquàm in concernentibus peccatum ius ciuile ce-
dit iuri canonico, gloſſ. vulgata in regula poſſeſſor. de regul. iur. libro
ſexto. & in cap. 2. de arbitr. libro ſexto. Et quod iſte talis contractus
in quacunque perſona in ſe contineat peccatum, firmauit Ioan.
Calde. in cap. nauiganti. infrà de vſur. & dom. Abb. in cap. primo. ſu-
prà eod. & in præallegato cap. in ciuitate. & in aliis locis infrà allegan-
dis, in quibus variè loquitur ipſe dom. Abb. id firmans aliquan-
do verum in foro conſcientiæ tantùm, aliquando etiam in foro
iudiciali canonico, quaſi velit ſecus in foro iudiciali ciuili, quòd
eſſet contra illas gloſſ. proximè allegatas, vnde pro declaratione
iſtius practicabilis, & difficilis articuli, pro concordia, & vera
conſonantia decreui hic quatuor facere caſus, quibus median-
tibus cognoſcetur veritas iſtius paſſus, nulla facta perſonarum
diſtinctione. † Primus caſus ſit, quando ſciens quis iuſtum pre-
tium offert aliquid vltra, quia cùm tunc eſſet deceptio legiti-
ma, ille talis retinet illud quod vltra donatum eſt, argumen. l.
campanus. ff. de oper. libert. facit l. cum donationis. ff. de contrahen. em-
ptio. vbi dicitur, quod ſi donationis cauſa quis vendidit pro mo-
dico pretio, non auditur volens venire contra voluntatem, ita
firmant in cap. primo. ſuprà eodem. Imol. & dom. Abb. ducti ſo-
lùm argumento cap. ſciens. de regul. iur. libro ſexto. ex quo ego no-
tabiliter infero, quod reſpectu vendentis rem ſuam, ſi intra di-
midiam iuſti pretij decipiatur, nullum eſt proditum reme-
dium, etiam de iure canonico, conſequentia patet propter l.
quiſquis. C. de reſcinden. vend. vbi probatur, quòd quis præſumitur
ſcire valorem rei ſuæ, coniuncto aſſumpto iſtius primi caſus,
quia ſciens videtur donare: procedit ergo iſta diſtinctio ſciet, vel
ignoret in vendente rem alienam, vel in emente qui decipitur
in pretio, quod puto diligenter notandum. Limito tamen iſtam
concluſionem ſingulariter ſecundùm Bald. in l. 2. C. de reſcinden.
vend. non habere locum in muliere, minore, & ruſtico, in qui-
bus etiam ſi detur ſcientia valoris rei non liberalitati, ſed facili-
tati eorum imputandum eſt, ita firmat Imol. in c. cum contingat.
de iureiuran. & iſtam credo veritatem, intelligendo tamen & de-
clarando, quando iſtæ perſonæ non eſſent ſagaces, quia tunc
in eis eodem modo præſumeretur donatio, ita firmat dom. An-
ton. in cap. quia plerique. de immunit. eccle. vbi dom. Abb. 10. colum.
in fin. dum loquitur de iuuene parum ſagace, & ſatis ſentit Bal-
dus in dicta l. 2. dum dicit idem in ruſtico, qui verè ruſticus eſt o-
pere, & conuerſatione, licet dom. Andr. in cap. Raynaldus. de teſt.
in 13. fol. in 2. colum. propter gloſſ. l. iuris ignorantia. la 2. ff. de iur.
18 & fact. ignoran. dubitauerit de dicto Bald. in dicta l. 2. † Secun-
dò limito iſtam concluſionem non procedere in eo qui ductus
neceſſitate vendit, vel emit, licet ſciat verum valorem rei, quia
non eſſet tutus recipiens aliquid iſto capite, ita ſenſit mirabili-
ter dom. Anto. de Butr. in d. cap. quia plerique. & Abb. ibidem. 10. co-
lum. ibi, dum dicit, donauit exactus, facit quod dom. Felyn. di-
cit in cap. dilectus. el primo. de ſimo. quod ſatis ſuadetur ratione, cùm
in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtat, l. rem legatam. ff. de adimen.
lega. gloſſ. in verbo liberaliter. in cap. relatum. de præbend. facit text. in l.
1. & quod ibi Bartol ff. de donatio. † Tertiò limito iſtam conclu- 20
ſionem non procedere in prodigo vendente, ita dom. Anto. de
Butr. in dicto cap. quia plerique. † Secundus caſus principalis eſt, 21
quando dolus daret cauſam deceptioni, vel incideret, quia tunc
certum eſt, quòd contra talem deceptionem competit reme-
dium, l. eleganter. & ibi not. ff. de dolo. & in glo. cap. noſtri. vbi dicam,
tunc enim non poteſt præſumi donatio poſtquàm doloſè indu-
ctus eſt, & iſto caſu dato quòd nulla deceptio interfuiſſet, vo-
lente tamen inducto per dolum contractus reſcinderetur, vt
not. in d. l. eleganter. nam nullitas, vel reſciſſio cōtractus cauſat in
fauorem dolum paſſi. Abbas hic fin. colum. in princip. † Tertius eſt 22
caſus principalis, quando deceptio eſt facta re ipſa tantum ſine
aliquo dolo propoſito contrahentiū, quo caſu intelligenda ſunt
omnia iura dicentia licitum eſſe contrahentibus ſe adinuicem
decipere vſque ad dimidiam iuſti pretij, & iſto caſu conſeruan-
tur iura ciuilia, quæ id firmabant in deceptione conſiſtente re
ipſa tātùm ſine dolo, vel propoſitu ipſarum partium, & ita pro-
cedant glo. canonica, & c. noſtrum ex ſenſu contrario, & quod dicit
do. Abb. in fi. iſtius ſecundi nota, nulla facta diſtinctione perſo-
narum, ita Abb. no. poſt Cald. in d. c. in ciuitate. de vſur. & in c. cum
cauſam. de teſti. vbi ſcribentes iſtam concluſionem adeò putant
veram, quod etiam ſi iſte talis re ipſa decipiens ſciat poſteà ma-
iorem valorem rei, iſta ſuperuenientia ſcientiæ non conſtituet
eum in mala fide, ita Franc. de Are. in d. c. cum cauſam. quia poſt-
quam ſemel dominium ſine peccato tranſlatum eſt, licet ſuper-
ueniat ſcientia rei alienæ non obligatur reſtituere à ſimili præ-
ſcriptionis ſemel completæ, quia ſuperuenientia malę fidei eam
non vulnerat, vt eſt communis opin. canoniſtarum in c. vigilanti.
de præſcript. poſt gloſſ. ibi, licet contrarium, & malè iudicio meo
firmauerit dom. Abb. propriè loquens in iſta quæſtio. in d. c. quia
plerique. 10. col. in princip. quia argumento præſcriptionis, de quo
ſuprà reſponderi non poteſt: obſtat tamen huic tertio caſui text.
in l. ſi quis cum aliter. ff. de verb. obligat. & quod ibi not. dicitur enim
ibi, quod deceptio re ipſa, & doloſa æquiparantur, & per illum
text. ita firmat do. Abb. in d. c. quia plerique. & in c. quintaualle. de iu-
reiur. & in c. per tuas. de do. nat. in 2. col. ergo ſicut doloſa reſcinderet
per dicta ſuperiùs in ſecūdo caſu, eodem modo deberemus di-
cere in deceptione re ipſa intra dimidiā, & pro ſatisfactione eius
dicendum eſt, quòd deceptio re ipſa, & doloſa æquiparantur,
quando deceptio re ipſa conſiſteret vltra dimidiam iuſti pretij
non autem citra, ita intelligitur, & declaratur d. l. ſi quis cùm aliter.
& ita ibi ait Paul. de Caſtr. in prin. not. ita ſentit clarè dom. Abb.
2. colum. in prin. infrà eod. in c. cum cauſam. & ita intelligo quod mul-
toties ſolet dicere Abb. per d. l. ſi quis cum aliter. dum dicit dece-
ptionem re ipſa, & doloſam æquiparari. Non omitto etiā vnum
alium not. caſum, in quo non æquiparantur in præſcriptione in-
troducenda, quia qui re ipſa alium decipit vltra dimidiam, præ-
ſcribere poſſet, ſecùs verò ſi doloſè decepiſſet, quia tunc præ-
ſcribere non potuiſſet, ita firmat dom. Abb. in d. c. per tuas. in 2.
colum. de donat. poſt Hoſtienſem ibi. † Quartus caſus principa- 23
lis eſt, in quo maior dubitatio conſiſtit, quando re ipſa interue-
nit deceptio ſine aliquo dolo ipſarum partium, cum propoſito
tamen earum faciendi lucrum, quo caſu tenet dom. Abb. in d. c.
cum cauſam. de teſtib. talem decipientem in foro conſcientiæ ob-
ligatum, non autem in foro iudiciali, poſt Cald. in d. c. nauiganti.
Idem firmat Abb. in in d. c. quia plerique. Sed in c. in ciuitate. de vſur.
firmat in foro conſcientiæ, & iudiciali canonico talem obliga-
tum, quaſi ſecus in foro ciuili, quod etiam ſatis ſentit S. Thom.
ſecunda ſecundæ. in tractatu de iuſtitia. Sed Franc. de Aret. in dicto cap.
cum cauſam. de teſtibus. firmat talem decipientem in vtroque fo-
ro ſecurum, quia ſibi ſemel dominium fuit acquiſitum, argu-
mento cap. non ſanè. 14. quæſt. 5. quod cap. no. inducit ponderan-
do, quod ibi dicitur, quòd ſi officialis qui non habet ſalarium,
permittente conſuetudine exigit, ſiue extorquet pro miniſterio
ſuo immoderatè, id eſt, vltra debitum, magis reprehendendus
eſt, qui reperit, quàm qui accipit, & ſic concluditur, quod non
tenetur ad reſtitutionem: præterea ponderat rationem tex. dum
dicit Auguſtin. quod iſta tolerantur, quia per tales perſonas
multum ſubuenitur neceſſitatibus actuum humanorum, quòd
ſecùs eſſet, ſi iſtud non permitteretur, quaſi dicat, quamuis lu-
crum

Digitized by Google

crum,quod plus iuſto appetitur turpe eſt, vt in c.1. infrà ne cleri.
vel mona. tamen propter bonum commune fit, vt turpiter agens
non arctetur reſtituere,& hoc arbitratur ſenſiſſe iuriſconſultos,
& imperatores in legibus in principio adductis, pro cuius com-
probatione poſſet optimè adduci, quod prolixè dicit Petr. de
Ancha.in c.peccatum.de reg.iur.lib.6. in quarta concluſione principali.
poſſet etiam talis ratio allegari, propoſitum in mente reten-
tum,nihil operatur, l.ſi repetendi.C.de condi.ob cau.l.quidam cum fi-
24 lium.ff.de hære.inſtitu cum ſimilibus. † Not.in cap. literarum.de
vo. & in cap.commiſſum.de ſponſa. nihilominùs iſto caſu firman-
dum eſt contra Franc. & ſequaces, præſupponendo, vt ipſe ſa-
tis fatetur iſtud eſſe turpe lucrum, per d.cap 1. ne cler. vel monach.
quia quod plus iuſto appetitur, turpe eſt, facit cap.quicunque.14.
quæſt.3.& ca.eyciens.55.diſtinct. ergo reſtituendum, argum.c.ſuam.
de pœnit.& not.in cap.proxi.allega. Non obſtat modò, quod ipſe
Franc.dicit, quod ſemel ſibi dominium eſt acquiſitum, quia vt
ipſe dicit in tertio caſu princip.requiritur,quod legitimè,& ſine
peccato tranſlatum fuerit dominium, quo caſu benè fatendum
eſt,quòd reſtituere non teneatur. Sed hic tranſiuit dominium
cum peccato poſtquam fuit propoſiti,& intentionis decipiendi
licet dolum non adhibuit: Non obſtat c.non ſanè. allegatum,&
ponderatum per Franc.vt ſuprà,quia loquitur in caſu ſuo ſpecia-
li,ſcilicet in officiali,cui ſalarium non dabatur,cui de more lice-
bat extorquere:quod text.non vocat turpe lucrum,immò dicit,
quod non inſolenter accipiunt, credebant enim licere ratione
conſuetudinis, poſtquàm eis ſalarium aliter non datur. Vel ſe-
cundò dico,quod loquitur ille tex. in perſona ſagace,vel diſcre-
ta,quæ præſumitur donare, quod vltra debitum dat, ita dom.
Abb. poſt Anto.de Butr. declarat in d.c.quia plerique.in 10.colum.
25 Vel † tertiò dico,quod procedit ille text.in iudicibus, qui valdè
neceſſarij ſunt rebus humanis, quæ ratio ceſſat in contractibus
qui communi partium vtilitate introducti ſunt, vt l.ſi vt certa.§.
nunc videndum.ff.commoda. Bart.in l.quod Nerua ff.depoſi.quòd eſſet
ad partium vtilitatem, ſi vna partium læderetur. Nec obſtat
ratio d.cap.non ſanè. ponderata per domi. Franc. per quem vult,
quod licet ſit turpe lucrum, tamen propter vtilitatem totius
generis humani toleratur: quia reſpondeo & dico cum ſup-
portatione tanti viri, quod pro nulla re mundi licet turpiter a-
gere, vulgato c.ſuper eod.de vſu. dixi copioſè in c.bona fides.ſuprà de-
po.propter gloſſ.14.diſtinct.in ſum.commendatam ibi per Abbatem,
per quam concluditur per omnes, quod quis etiam venialiter
peccare non debet, vt alius mortaliter non peccet: quanto er-
go magis non erit curanda communis vtilitas. Procedet enim
inductio dom.Franc.iure ciuili conſiderato à ſimili præſcriptio-
nis approbatæ ab eodem iure, licet cum mala fide, cui tamen
ius canonicum minimè aſſentit,cap.fina.de præſcript. Non obſtat
quod vltimò dicebatur de propoſito in mente retento, quia fa-
teor in foro iudiciali, quod nihil operatur, ſed in foro pœniten-
tiali dico,quod valdè operatur, text.eſt, & ibi Innocen.in c.con-
ſuluit.de vſur.vbi Ioan.de Ana.in 1 col. facit c.commiſſum. & quod
ibi Abb.in prin.de ſpon.& iſto modo ſaluo Abb.in locis,in quibus
dicit in foro conſcientiæ obligari, licet aliud ſenſerit in d.c.in ci-
uitate. quem ibi intelligo, quando de ſuo propoſito conſtaret,
argum.notatorum in c.litterarum.de voto.& tunc dico etiam in fo-
ro ciuili teneri, quia quãdo in aliqua re verſatur peccatum, pro-
uidet ius canonicum,non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed etiam
in vtroque foro iudiciali, c.fina.de præſcript. ita Abb.in c.cum cau-
ſam.de teſtib. quo caſu certum eſt legem ciuilem cedere cano-
ni, vt ſuperiùs tetigi, propter quod venit Abb.reprehendendus
in d.c.in ciuitate. dum voluit facere differentiam fori iudicialis
canonici à ciuili, ex quibus manet diſcuſſus iſte paſſus melius
quàm alibi,& ſubſtentabilis manet iſta concluſio in iſto vltimo
caſu,quod deceptio re ipſa citra dimidiam,ex propoſito tamen,
eſt reparabilis in vtroque foro, ſi de deceptione conſtat aliàs in
26 foro conſcientiæ ſolùm. † Tertiò not. dom. Abb. quod ine-
ptitudo libelli poteſt opponi, etiam poſt ſententiam, & in hoc
dicit eſſe text. notabilem: quod intelligit, quando talis eſt ine-
ptitudo libelli,quæ non concludit ius agendi, nec ſuper eo ſen-
tentia rectè formari poteſt, ſecus dicit, quando libellus eſſet ine-
ptus ex nimia generalitate, ad hoc quod legitur, & not.in cap.
Abbate.de re iudi.lib.6. Duo ex iſto notabili eliciuntur. Primum,
quòd ineptitudo, ſuper qua ſententia rectè formari non po-
teſt quandocunque etiam poſt ſententiam poteſt opponi. Se-
cundum, ineptitudo libelli, ſuper qua ſententia formari po-
teſt, non obſtat parte non opponente. Veniendo ad primum,
quod omnes ſcribentes firmant vt ſingulare dicendo, quod ſen-
tentia talis,quæ ſequeretur dictum libellum nunquàm tranſiret
in rem iudicatam, neque iudex appellationis poſſet eam refor-
mare, ita hic Ant.de But.Pet.de Anch.& Abb.ſing not.ita Ang.
de Are.in § appellantur.Inſtit.de except in antepen.colum. omnes per
text.in c.noſtra.de quo exclamat Ancha.in Clem. cum à repulſione.
de appell. qui dicit, quod dominus ſuus Bald. multoties iſtum
text.ad hoc not. vt hic etiam And.5.colum & vt poſſum ex eorum
dictis percipere, nulla ratio eſt, niſi quia proceſſus eſt nullus, &
ſic iudicium nullum,quia vbi fundamentum deeſt, nihil poteſt
boni ædificari, c.examinata.de iudic. Felyn.in c.quoniam contra.de
proba.in 14.colum. quod ſatis voluit glo.Inſtit.de obliga. iudicium
ſcilicet eſſe nullum formatum per incompetentes actiones, ita
videtur probare text.ſecundùm Bal.ibi in l.fin ff de libe & poſthum.
ibi,nihil agit, & in l.fideiuſſor.in § fruſtrà.ff.de neg geſt. vbi idem Bal.
& in l.niſi.ff.de rem.& rati.diſtra.& ita per iſta firmat And.in c.pru-
dentiam.de offi.deleg.6.colum. & Ioan.de Imo. † hic,licet iſta nõ in- 27
ducat,in 7.col. quod ſi ita eſt, quòd proceſſus ſit nullus, non eſt
admiranda iſta ſingularitas, quia certum eſt quandocunq; poſt
ſententiam nullitatis exceptionem opponi poſſe, ſecundùm glo.
magiſtram.& no.in l.1.C.de iur.& fac.igno. patet per totum titu ſi à
non compet.iudi.& in titu.quando proue. non eſt neceſ.& in l.licet C.de
procu. Sed tenendo contrarium videtur, quod proceſſus,ſeu iu-
dicium non ſit nullum,& quod ſententia eodẽ modo ſit aliqua,
prout ſtatim probabo, erit difficile videre, quare poteſt iſta ex-
ceptio proponi poſt ſententiam obſtante ſecunda concluſione
ex dictis Abb.habita in iſto tertio notab. quòd autem proceſſus
fuerit aliquis in c.noſtre, demonſtro ratione ſententiæ, quæ fuit
aliqua, ex proceſſu enim nullo certè ſententia aliqua validè for-
mari non poteſt, c.at ſi clerici.c. cum cap. examinata. ſuprà de iudic.
quòd autem hæc ſententia valuerit, dupliciter demonſtro: pri-
mò ponderando textum noſtrum, dum dicit ſententiam ipſam,
tanquàm iuri contrariam irritantes, ponderò verbum irritantes,
quod cùm ſit priuatiuum, præſupponit habitum, hoc eſt validi-
tatem, l.decem.de verbor. obligat. c. ad diſſoluendum. de deſpon.impub.
text.eſt apertus cum gloſſ.not.in verſic.caſſantimus.in c.accedens.el 1.vt
lit.non conteſta. vbi dicit glo. † quod illud impropriè dicitur caſ- 28
ſari, vel irritari, quod aliàs tenet, quam cõmuniter Doct.ſequun-
tur, quod tutior conſideratũ non fuiſſe. Secundò, quòd iſta ſen-
tentia valuerit, & per conſequens proceſſus, oſtendo clarè, præ-
ſupponendo quòd iſta ſentẽtia ſolum habuit vitium erroris in-
telligentiæ, l.2.C.de reſcin.vend. vt patet, quo ſtante ſuccedit vna
alia regula cõmuniter ab omnibus approbata, quæ habet, quòd
ſi iudex ferat ſententiam, fundando ſe ſuper aliqua lege, quæ nõ
facit, ſententia non eſt nulla, ex quo aliter non expreſſit erro-
rem, ita voluit Innocen.in c.cum ex officij. de præſcript. vbi Abb. &
Felyn.14.colum.in fin. poſt Ludo.Roma.ſingulari.47.& poſt Ma-
ſianum in c.illa.de accuſa. idem propriùs firmat Abb. 2.col. in c. 1.
de reg.iur.& 3.col.in princ. vbi dicit, quòd quando ſententia eſt la-
ta contra ius habito reſpectu ad merita cauſæ, vt in caſu noſtro,
valet ſententia, niſi error fuerit inſertus in ea, ponit exemplum
in eo qui pronunciaret teſtamentum alicuius valere, de cuius
ætate diſputabatur, & diceret pro ratione, quia minor quatuor-
decim annis teſtari potuit, tunc non valeret ſententia propter
errorem expreſſum, ſed ſi illud non dixiſſet benè valuiſſet, &
ſententia tranſiiſſet in rem iudicatam, vulgato c.cum inter. de
re iudic.& l.cum prolatam.ff.eod. Idem dicit ſi diſputaretur de ali-
cuius electione, & iudex pronũciaret electionem validam, quia
ſuſpenſi eligere poterant, ſentẽtia erit nulla propter iſtum erro-
rem expreſſum, nõ aliàs: ita ergo dicamus in propoſito noſtro,
quia cùm iudex, de quo in cap.noſtra.errando circa l.2.C.de reſcin.
vend.compellendo præcisè ad rei reſtitutionem, quod erat in fa-
cultate ipſius emptoris, cùm aliter errorẽ non expreſſerit in ſen-
tentia, proceſſus valeat, & teneat, quod vt dixi ſatis apertè text.
hic hoc probat, qui in futurum adduci poterit, vt no.ad proban-
dam illam doctrinam de iudice errante in legis, vel canonis in-
telligentia: fuiſſet enim hic ſententia nulla, quãdo decanus con-
demnaſſet fratres ad reſtitutionem, dicẽdo, quia venditore pa-
tiẽte enorme damnũ, emptor compellitur rem reſtituere, quod
cùm in propoſito non fecit, ſed ſolùm condemnauit ad rei reſti-
tutionem, malè intelligendo, ſententia tenet mero iure, quod
eſt ſingulariter no.contra iſtam communem opin. de qua ſuprà,
& fortè propter ea Papa dicit ſententiam irritandam, tan-
quàm iura contraria. non enim ſimpliciter iuri cõtraria, ſed tan-
quàm poſtquàm error non fuit expreſſus, & per iſta redditur
diffi-

difficilis iſta concluſio Abb. & aliorum communiter confutata
eorum ratione, ſcilicet nullitatis poſtquàm proceſſus probatus
30 eſt aliquis, & ſententia aliqua. † Non obſtant iura ſuperiùs ad-
ducta poſt Bal. pro communi opin. quia neceſſariò non probãt
propterea de nullitate proceſſus, dictiones enim illæ intelligun-
tur parte opponente, arg. *c. Abbate de re iudi.* iunctis no. *in c. 2. de lib.*
obla. facit glo. notab. in *c. 1. de re iudi. lib 6.* idem ſentiens *in ver. fru-*
ſtra. Immò poſſet fortius attẽtari, quod etiã ſi aliquo iure caueretur
proceſſum eſſe nullũ formatum ſuper inepto libello adhuc in
iſtis concernentib. merũ fauorem ipſarum partiũ, intelligeretur
ipſis opponentibus, aliàs tacitè renunciaſſe viderentur iuri ſuo,
ita firmat ſingulariter do. Abb. *in c. fin. in §. 1. in ſecundo not. ſuprà de*
offic. delega. cuius dictum pro nunc non firmo, quia repugnantia
eſt, & glo. & Doct. vt facilè videri poteſt per Domi. *in c. ſtatutum.*
in 6. & 12. colum. de reſcript. lib. 6. & per dom. Fely. *in fi. 2. colum. in c.*
tua. de teſt. & per ſcribentes in *l. filio præterito. ff. de iniuſt. rup. & irri.*
teſt. Satis mihi eſt, ꝙ in propoſito nullibi reperitur, quòd proceſ-
31 ſus ſit nullus, immò probatum eſt contrarium. † Quare ergo iſta
exceptio potuit opponi poſt ſententiam, ſi dicas fuit appellatũ,
non conſtat, & dato quòd conſtaret, certum eſt, quod in cauſa
appellationis opponi non poteſt, niſi quod in cauſa principali
opponi poterat poſt litis conteſtationem, no. in *l. ita demum. C. de*
procur. dom. Abb. *in c. in noſtra eodem titu.* Sed iſta exceptio debuit
opponi ante litis conteſtationem, vt probabo *infrà in declaratio-*
ne ſecunda concluſionis, augetur difficultas, quia non opponendo
exceptionem contra iſtam ineptitudinem, quando petebatur
præcisè rei reſtitutio, cùm iſtud principaliter reſpiciat fauorem
ipſius partis, videtur per ipſam partem de iure ſuo nõ opponen-
tem renunciatum iuri, vt proximè probatum fuit. Quid ergo di-
cendum in iſta difficultate, dico aduertẽdum, quia credo, quod
alia fuerit ſingularitas *iſtius cap.* quam Doctores hucuſque credi-
derint, dico enim vt in alio ꝓpoſito in *iſto cap.* dixi, quod inepti-
tudo, de qua in *iſto cap.* non fuit, eo quod petebant canonici rem
reſtitui ſimpliciter, ſed fuit, quia petebatur cõtractum pronun-
ciari nullũ, quod per conſequentiam petebant rem reſtitui, quo
habito præſuppoſito cõſtat, quod hic fuit ineptitudo per partes
non remiſſibilis, quia cùm petebant contractũ pronunciari nul-
lum, quod à poteſtate partium non pendebat, meritò taciturni-
tas in non opponendo, vel in non appellando ab oppoſitione
non admiſſa, non eſt in conſideratione, arg. *l. nemo poteſt ff. de lega.*
1. & text. cum ibi not. in l. 2. C. Commu. vtri. iud. quam optimè gloſſa-
uit Felyn. *in c. ſignificaſti. de fo. compet.* dum ſingulariter probat illa
lex, quòd ſententia nulla partium conſenſu, non poteſt aliqua
effici, vt ſententia, eodem modo dicamus in propoſito noſtro,
quod ſententia aliqua conſenſu partium non poteſt nulla effici,
vt ſententia, ſi contrariorum eadem eſt diſciplina, vnde ſingula-
ritas *iſtius cap.* cognoſcetur modo in hoc quod ineptitudo pro-
cedens ex vitio non remiſſibili per partes, poteſt quandocunq;
opponi etiam poſt ſententiam, argum. notatorum per Abb. in
c. iurauit. de proba. vbi ad hoc, vt ſententia tranſeat in rem iudicatã
multũ conſideratur, vtrũ quod in iudicio deducitur, ſit per par-
tes remiſſibile, idẽ Abb. habet iſtam conſideratioñe, vt proceſſus
valeat, *in c. fin. §. 1. de offi. deleg. c. 1.* & iſto capite dico iſtã ſententiã,
licet validam nunquã tamen tranſiuiſſe in rem iudicatam, quia
vt dixi, non erat per partes remiſſibilis exceptio, quarum partiũ
remiſſio ſola operatur trãſitum in rem iudicatam, *c. cum inter. &*
c. quo ad conſultationem. ſuprà de re iudi. l. ad ſolutionem. C. eo. licet Fe-
lyn. credo inaduertẽter *in c. ex parte. el 2. de offi. delega. in 7. col.* dicat
admittendam exceptionem ineptitudinis poſt ſentẽtiam etiam
32 ſi tranſeat in rem iudicatam. † Si enim in rem iudicatam trãſiret
ius partes faceret, *d. c. cum inter.* quia tunc præſupponeretur exce-
ptio remiſſibilis, quod eſt falſum, vt proximè probatum eſt. Et
iſto modo declaratur text. *in c. Abbate. de re iudic. in 6.* vbi ſpontè
fuit receptus libellus in re per partes remiſſibili, meritò iudiciũ
valuit, & ſententia quæ ſequebatur, facit *gloſſ. verſi. ſed venire. in c.*
cum eccleſia. de cau. poſſ. & propriet. manet ergo concluſio perpetuò
menti tenenda, quod ineptitudo libelli poteſt ſuper poſt ſen-
tentiam opponi, quando erat per partes irremiſſibilis, aliàs ſe-
cus, quia vt dixi in ſecunda concluſione iſtius notabilis, ſuper
ea poteſt ſententia formari, poſtquàm pars ſe non oppoſuit,
& dicto dictam concluſionem declarando, quod debet ſe op-
ponere ante litis conteſtationem, per text. *in l. ſi quis ſtipulatus*
fuerit. 10. in melle. ff. de ſolut. qui propriè loquitur, quando vnum
eſt in obligatione, & aliud in ſolutione, facit etiam *tex. in c. Abba-*
te cum ibi not. & in *l. fina. cum ibi not. de annal. except. & in l. 1. ff. de*
eden. & in l. edita. C. eod. titu. de eden. ita Angel. de Are. in *§. appellan-*
tur. Inſtit. de except. antepen. col. do. Abb. *in princ. c. 2. de lib. obla.* † Ad- 33
uertatis tamen modò cum diligẽtia, quia iſta quæ de nouo pro-
ximè dixi, intelligo præſupponendo quod *iſto ca.* aliqua fuit ine-
ptitudo libelli, vt ſimpliciter Doctores credunt. Sed ſi tenere
volumus, quod hic nulla fuerit libelli ineptitudo nullum eſſet
inconueniens, & tunc defendi poſſet alio capite opi. Docto. vo-
lentium, quòd propterea in iſto cap. fuerit vitium in ſententia,
quia decanus pronũciauit vt res reſtitueretur, eam ſtatim cano-
nicis adiudicando, non obſtantibus in contrarium *ſuperiùs* per
me adductis, pro cuius intelligentia præſuppono, quod quando
vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione ex legis diſpoſi-
tione, prout eſt *in ca. noſtro*, vt clarè *in fin.* demonſtrabo, tunc du-
rat facultas ſoluendi, etiam poſt ſententiam, donec fuerit victus
conuentus ſuper actione iudicati, vt in *l. miles. in §. decem. ff. de re*
iudic. & in l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de peti. hæred. & vo-
luit Barto. *ſingul. in l. ſtipulationes non diuiduntur. vlti. fol. verſic. nonò*
reſtat videre ibi, iuxta prædicta de verbor. obligat. & iſtud credas non
ratione ineptitudinis libelli, ſed ex natura cauſæ, quia illa facul-
tas ſoluendi durat donec exactus fuerit, vnde in iſto *c. quia* adiu-
dicata fuit poſſeſſio ſyluæ canonicis, mittendo eos in poſſeſſio-
nem, & per conſequens fratres fuerũt priuati poteſtare ſupplen-
di pretium, fuit ſentẽtia irritata mediante eorum appellatione,
aliàs tranſiuiſſet in rem iudicatam, per ea quæ ſuprà dixi in exce-
ptione remiſſibili per partes, ſecus quando vnũ eſſet in obliga-
tione, & aliud in ſolutione ex diſpoſitione hominis, vt puta, de-
bes mihi decẽ, & promittis ea mihi dare in melle vel in frumẽto,
certè decem ſunt in obligatiõe, & mel, vel frumentũ in poteſta-
te ſoluendi, nam tunc illa facultas ſoluendi durat vſque ad litis
conteſtationem, vt in *l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle. ff. de ſo-*
lut. & in l. ſi inſulam ff de verb. oblig. ita firmat Bart. in *d. l. ſtipulationes*
non diuiduntur, quem commendat Matheſil. *ſui not. in vlti. fol.* &
ſecundùm iſtum vltimum caſum procedere poſſent quę in con-
trarium ſuperiùs adduxi, & iſta dico perpetuò menti tenenda
pro declaratione *cap. noſtri*, quia apertè demonſtrant ſententiam
hic nõ fuiſſe nullam, immò nec fuiſſet irritata iſto capite, ſi ſim-
pliciter dixit, & rem reſtitui, ſed quia pronunciando negabat in
facultate fratrum eſſe ſupplere iuſtum pretium, nec eſt hoc di-
uinare, ſi ratio Pontificis aduertatur, dum dicitur hic in tex. quia
in arbitrio &c. nec alio modo poſſet iſte intellect⁹ defendi. † Vl- 34
timò not. Abb. quod in cauſa appellationis, vel iudicio nullita-
tis ſuperior iudex non reformat ſententiam inferioris, ſed ſim-
pliciter eam pronunciat nullam conſtito de nullitate, nõ refor-
mando illam, dando emptori arbitrium, ſupplendi iuſtum pre-
tium, vel rem reſtituere, quod dicit eſſe contra ea quæ ipſe dixit
in *c. cum Ioannes de fid. inſtrum.* & contra ea quę Bar. *in l. ſi expreſſum.*
ff. de appell. Sed dicit iſtum text. procedere, quando proceſſus ex
toto eſt nullus, ſicut hic erat propter ineptitudinem libelli, dum
petebatur alterũ præcisè ex duobus alternatiuè obligatis, ſecus
vbi proceſſus valuiſſet, & ſententia fuiſſet tamen nulla, vel iniu-
ſta, quod dicit benè notandum, & infert, prout hic per eum vi-
deas, infero ex eius dictis talem concluſionem, ſententiam nul-
lam ex proceſſu nullo ſuperior non reformat, ſecus in ſententia
nulla, proceſſu tamẽ aliquo exiſtente, ex iſta concluſione mani-
feſtè colligitur intentio Abb. affirmãtis proceſſum nullum, &
iudicium nullum, *in c. noſtro*, & ita omnes firmãt poſt Ioan. Andr.
Sed vt dixi in ſuperioribus falſum eſt, & notab. Abb. ſuper falſo
fundamento formatum eſt. Quapropter eius difficultatem fa-
cillimè reſoluo, quod hic propterea Papa nõ reformauit ſenten-
tiam Decani, quia nec reformaſſet, dato quòd canonici alterna-
tiuè petiiſſent, quod eſt de directo contra illam rationem Abb. pro-
bo aſſumptum, quia reformatio fuiſſet inanis, & vacua, poſt-
quàm fratres petebant rem reſtitui, qua fuerant ſpoliati: conſta-
bat enim de eorum intentione, quod volebant rem præcisè, &
per conſequens nolebant eam retrudare, & recuperare pre-
tium, quod dederant, ſed immò potiùs ſupplere iuſtum pre-
tium, ergo fruſtra Papa feciſſet illam reformationem, non ergo
reformauit, quia nullus fuit proceſſus, ſed quia fuiſſet inutilis re-
formatio, poſtquàm conſtabat de intentione partis vnam ex al-
ternatiuis eligentis, quod tene menti, quia eſt veritas, cui nihil
repugnat, immò concordat text. noſter, dum circa finem re-
ſeruat canonicis ius circa deceptionem pretij, quia ipſi neceſ-
ſariò petent ſuppleri iuſtum pretium, neque in alio ſenſu benè
illa clauſula ſonaret, quod menti eſt tenendum. † Capio gloſſ. 35
primam quam ſatis expediui in prima ratione dubitandi, ex
vlti-

Digitized by Google

vltima tamen ſolutione Abb. in quæſtione, quare hic Papa pronunciauit contractum nullum ex defectu conſenſus capituli elicio vnum, quod non ſufficit aliquid allegare, niſi allegatum probetur, vt eſt text. iuncta glo. *in l. 1. de præſcript. lib. 6.* & bona *glo. fin. in Clem. 1. de reſti. in integr. & in l. 1. ff. ſi quad. paup. fec. d. ca. & in l. 2. in fin. C. quod met. cauſ.* optima gloſſ. in *c. poſt electionem. de conceſſio. præbend.* Ioan. de Anan. in *cap. cum dilectus. de accuſ.* dom. Alexan. *pen. ſol. 1. col. in l. ſi prim.* poſt glo. *ff. de nou. ope. nun.* Adduco pro hoc meliorem text. de iure cum *glo. ſua in c. non eſt. de conſuet. lib. 6.* vbi dicit dom. Dominic. in tantum hoc eſt verum, quòd etiam ſi ſtatutum diceret, quòd ſtaretur allegationi alicuius, deberet intelligi, & probatione, arg. text. ibi, quod eſt benè notandum, circa quæ videndus eſt And. poſt Bal. in *c. quæ in eccleſiarum. ſuprà de conſtitut.* arg. tex. *ibi*, & Ange. de Are. *in § eadem. Inſtit. qui. ex cau. ma nomit.* Aduertendum tamē pro intelligentia, quia multotiēs in iure facta allegatione, cōcurrit iuris præſumptio, qua mediante non eſt opus alia probatione, poſtquàm ipſa eſt certa probatio, *l. licet. de leg. primo. l. de tutela. de in integrum reſtitut. mino.* exempli gratia, probato dominio, vel poſſeſſione de præterito, facta allegatione de præſenti ſine alia probatione, ſufficit: legitur, & not. in *l. ſi ne poſſideris. C. de probatio. & in l. certum.* poſt glo. *ibi not. in § primo. ff. de confeſſ.* per Abb. poſt Anton. in *cap. cum ad ſedem. de reſtit. ſpolia. & in c. olim el 3. eod. titu.* vel pone exemplum ſecundo in bona fide, quam allegare ſufficit, regulariter loquendo, ſecundū Bal. *in l. ſi ſuper. C. de longi tempo. præ.* & exclamat Fely. *in c. cum ordinem. de præſcript. in antepen. col. & in c. afferte. de præſumptio. col. 2.* Tertiò patet in legiſlatore aliquid allegante, quia ſine alia probatione ſtatur tali allegationi. Bart. *in l. admonendi. ff. de iureiur.* Ange. de Are. *in fin. Inſtit. de legi. paren. tut.* & do. Fran. *5. col. in c. 2. de probat.* Et ſecundùm iſtam aduertentiam intelligendam puto *gloſſ. no. licet vulgatam. in Clem. appellanti. de appella.* & text. in *l. ſi adulterium cum inceſtu. § idem Pollioni. ff. de adulte.* dum dicunt ſatis eſſe allegare
36 notorium, licet non probetur. † Capio modò ſecundam gloſſ. in ordine, quæ licet per Abb. & alios communiter non legatur, tamen notanda eſt, quia probat, quod ad cognoſcendum verum valorem alicuius rei attenditur tempus contractus, ita probat tex. noſter *hic, ibi*, dum dicit tunc text. in *l. 2. C. de reſcind. vend. & tex. in l. ſi ea lege. C. de vſur. & in l. ſancimus. in § ſi. de don.* & tex. quē ibi Abb. commendat *in c. in ciuitate. de vſu. & in c. cum cauſam. ſuprà de teſtib. ibi* do. Franc. de Are. *in prin.* dicit nō ſolum tempus contractus conſiderādum, ſed aliquod tempus ante, & poſt, ſecundùm Bart. *in l. pretia rerum. ad leg. Falc.* nec ſufficeret probare valorem de præterito, niſi etiam probaret tempore contractus. Ioan. de Imol. multum no. *in c. cum cauſam. pen. ſol. infrà eod.* Limitat tamen ſing. Abb. iſtum tex. in iſta parte, per tex. no. *in d. c. in ciuitate.* videlicet, quando dilatata fuiſſet ſolutio pretij, & dubium eſſet ſolutionis tempore, plus, minus ve res valitura eſſet, & venditor aliàs tempore contractus non erat venditurus pro valore tunc currente: iſtis ergo duobus concurrentibus, vt ibi habetur, & *in c. fin. de vſu.* non attenditur valor currens tempore contractus,
37 quod Abb. ibi dicit ſing. notan. † Conſiderandum tamē in hoc eſt, quod licet in venditore prædicta duo conſiderentur, ſcilicet dubius euentus, & quod aliter venditurus non erat, in emptore tamen ſolùm peritur vnum, ſcilicet dubium, an plus, minus ve valebunt res tempore traditionis, quas conſiderato tēpore præſenti pro minori pretio emit, ita probat text. *in d. c. fina. de vſur. in § 1.* in quo pulchrum eſſet intelligere rationē diuerſitatis, quare diuerſum in emptore qui emit minus debito de præſenti, quàm in venditore qui vendit plus debito de præſenti, cum quo vt contractus ſit licitus concurrere debent duo ſupradicta: in emptore verò vnum tantùm, nemo ponit rationem quòd viderim, ſed cogitabam pulchram eſſe rationem, quia venditor, qui aliàs erat venditurus pro iuſto pretio tempore contractus, quando pretium de præſenti oblatum fuiſſet, nullo ſe ſubiicit periculo, ſeu damno cariùs vendendo, ideo non immeritò, ſi dubietas rei plus, minus ve valitura ſibi ſolùm nō debeat opitulari, ſed in emptore qui aliàs erat empturus de præſenti, qui minus ſoluit, quā de præſenti res valeat propter dubium veriſimile, quod plus, vel minus res valebit tempore futuræ traditionis, dicimus, quod
38 excuſatur, † quia ſemper eſt verum dicere, quòd emptor ſe exponit periculo, quia ſi tempore traditionis rerum minus valeāt, quàm à principio fuerunt emptæ, periculum erit ipſius emptoris, & ideo non immeritò, ſi in iſto non curamus illam qualitatem, quòd aliàs non eſſet empturus: vel ſubtilius conſiderando poſſemus dicere, quòd propterea Papa in venditore, & nō in emptore expreſſit duas qualitates, de quibus ſuprà, quia in venditore poterat eſſe vna ſine altera, in emptore verò poſuit vnam, quæ à communiter accidentibus comprehēdit aliam, quia quotiens aliquis offert pretium de præſenti pro rebus in futurū tradendis nō eſt veriſimile eum obtuliſſe de præſenti, niſi ob illam commoditatem, quam ſentit, quia minus, quàm res valet ſoluit, quaſi aliàs non fuiſſet empturus, poſtquàm ipſe de præſenti exburſat pecunias ſuas, & ſi caſus daretur, quòd iſte talis emptor aliàs fuiſſet empturus, ſufficit prima ratio, quæ ſatis concludens eſt. Poſtquàm vidimus valorem alicuius ſpeciei conſiderādum tempore cōtractus, ſi poſteà mutatus fuerit, pulchrum eſt videre, quod tēpus ſit in conſideratione in debito contracto in quātitate, ſi poſteà valor quātitatis mutatus fuerit: in quo dico menti eſſe tenendum, ꝙ debitum contractum in quantitate debet ſolui, ſecundùm monetam, quæ erat tempore cōtracti debiti, & ſi non reperitur, ſoluēda eſt ipſius æſtimatio, tex. eſt not. *in c. olim cauſam. inf. de cenſi.* quod ibi reputat Abb. multum notandum, & menti tenendum, dicendo procedere generaliter ex quacunq; diſpoſitione contractum fuerit debitum, ſiue in ſententiis, ſiue ratione ſtatuti, ſiue arbitri ratione quis fuiſſet condemnatus in certa quantitate, quia data mutatione valoris tenerentur ad quantitatem, ſecundùm tempus contracti debiti, quod etiam firmat dom. Abb. in *d. c. olim cauſam.* Old. quem ita dicit conſuluiſſe, quòd ſi teſtator legauit, puta centum florenos, demùm ſuperuixit, & mutata eſt iterum moneta, quod ſoluendum eſt legatum ad æſtimationem, quia ita teſtator ſenſit, pro hoc adducit bonum text. in *l. vxorem. § teſtamento. ff. de leg. 3.* adduco meliorē in *l. ſi. ff. de auro & arg. legat.* contra quod multum facit text. in *l. cum certum. ff. de auro & arg. lega.* vbi propter illum text. Bar. dicit, quod ille † qui promiſit quinquaginta ducatos iam ſunt 39
duo anni, ſoluet ſecundum præſentem æſtimationem, ſi valor mutatus eſt, & illum text. ſingulariter no. Rom. *ſingulari ſuo 523.* qui videtur de directo contra illum textum *in d. c. olim.* & ibi not. propter eum, poſtquàm ibi, non ſecundùm præſentem æſtimationem, ſed ſecundùm æſtimationem tempore contracti debiti. Pro concordia puto diſtinguendum, quia aut moneta ſoluenda non reperitur, quæ erat tempore contractus, vtputa, quia fuit mutatio facta in aliam, vel perpetuò eſt illius valor mutatus, & tunc procedat text. *in d. c. olim.* & ibi not. per Abb. quia ſolùm debebitur æſtimatio ſecundùm tempus contracti debiti, vel facti teſtamenti, *argum. illius l. vxorem. § teſtamento. cum d. l. fina. ff. de auro & argen. lega.* aut moneta ſoluenda reperitur, cuius valor perpetuò mutatus non fuit, ſed potiùs ad tempus, vt communiter cōtingere ſolet, & tunc procedat dictum Bar. in *d. l. cum certum, per illum text. ff. de aur. & argen. leg.* Ad iſtam concordiam me inclinat do. Abb. *in c. quanto. de iureiuran. in pen. col.* vbi melius intellexit, & declarauit *d. c. olim.* & licet de ſupradicto contrario per me formato nullam fecerit mentionem, ſatis tamen ex eius dictis iſta concordia elicitur poſt not. per Bart. in *l. Paulus. ff. de ſolut.* Quid autem in impetratione beneficiorum, an valor enunciatus per ipſum impetrantem ſi mutatus fuerit, debeat conſiderari tempore datæ, vel tempore aſſecutionis ipſius beneficij. Dico quod attenditur valor ſecundùm tempus datæ literarum, ita Ioan. de Imol. poſt Anto. de But. *in Clem. ſi. de reſcri. pen. fol.* poſt & contra *glo. ibi*, quòd teneas menti perpetuò. Et in iſtis beneficialibus not. vnum alium caſum ſingularem, *in c. literis. de reſcript.*
† quod diſpoſitio, quæ poteſt attribui principio, vel fini, potiùs 40
principio eſt tribuenda, licet principium non ſit finis neceſſitatiuum, quod ibi magni facit d. Abb. & facilè intelligere poteris hoc dictum, ſi cōſideres per ibi no. effectum literarum monitoriarum, præceptoriarum, & executoriarum, quæ diuerſitas literarum licet hodie non ſit in vſu, pulchra tamen eſt earum intelligentia propter notabile *ſuprà* dictum. † Quid autem in deli- 41
ctis, in quibus poſſet conſiderari principium, & finis, verum vnum, vel aliud debeat eſſe in conſideratione, videas text. not. *in c. fin. & ibi* dom. Abb. *de ſenten. excommunic.* vbi conſideratur qualitas exiſtens tempore delicti commiſſi, nō autem exiſtens tempore pœnæ iniungendæ, & in dictis delictis addo text. valdè notabilem in *l. quod ait. in § quod ait. ff. de adulte.* & quod ibi Bar. vbi probatur, quòd quando principium eſt licitum in delictis, illud ſolum eſt in conſideratione: non autem finis, qui aliàs illicitus fuiſſet, quod intelligo data paritate terminorū, hoc eſt, identitate territorij, aliàs potiùs finis eſſet in conſideratione. Vnde bānitus ab iſta ciuitate, ſi inuadatur in iſto territorio, & interficiatur in alio, nō impunè interficitur, ſentit Bar. *in l. pr. cui. § ſi. ff. de accuſ.*

Digitized by Google

accuſ. Bald. in l. quod pauperibus. C. de epiſco. & cler. & in l. quicunque. C.
de ſer. fug. & Angel. de Aret. in lib. maleficiorum. fol. 60. colum. 1. vbi
Angel. in addit. ibi ſentit contrarium & male iudicio meo, quia
extra territorium ius dicenti non paretur impunè, ex quo ſoleo
inferre ad iudicem ſecularem, volentem malefactorem capere
in loco licito, nam ſi malefactor fugiendo Eccleſiam intrauerit,
non poterit ibi capi, licet principium fuerit habile ratione mu-
tati territorij, ſi eccleſia dicitur habere territorium, quod voluit
gloſſ. in authen. item nulla communitas. C. de epiſc. & cleric. vel ea ratio-
ne, quia violenter trahendo aliquem ab Eccleſia, ſatis concludi-
tur eius iuriſdictio, licet territorium non habeat: quod voluit
Abb. in c. cum ſit generale de for. compe. in 10. colum. reprehendendo
42 gloſſ. in d. authent. item nulla communitas. † Capio gloſſ. in ver. quæ-
ſtionem. ſuper qua quærit dom. Abb. quid poterant petere cano-
nici de nouo: reſpondet, quod poterant petere reſtitutionem in
integrum, prætextu enormis læſionis, vt in cap. ad noſtram. ſuprà
de rebus eccle. & potat quod licet competat remediũ de iure com-
muni, nihilominùs iſto caſu poſſunt Eccleſia, vel minor petere
reſtitutionem. Ex dictis cuius elicitur prima concluſio, quando
Eccleſia enormiter læditur, poteſt petere in integrum reſtitu. be-
neficio ſpeciali, etiam ſi ſibi competat aliquod remedium com-
mune. Secunda concluſio, Eccleſia decepta in contractu, reſti-
tuitur beneficio ſpeciali, licet non probet ſe eſſe vltra dimidiam
deceptam. Ex prima concluſione elicitur vna declaratio ad l. in
cauſa. l. 2. ff. de minor. quia licet ſecundùm eam non ſoleant con-
currere remedium ordinarium, & extraordinarium, quia extra-
ordinarium dicitur ſubſidiarium, tamen fallit vbi pinguius ſuc-
curritur per extraordinarium, iuxta not. in c. 2. de in integ. reſtit. lib.
6. vbi gloſſ. facit glo. in l. fin. C. ſi aduer. rem iudi. quam not. du. Ale-
xand. in l. 1. C. de Carbo. edict. facit quod not. Abb. in c. ex liter. & in
c. cum ex literis. de in integr. reſtitut. 6. colum. in fin. melius tamen &
ſingularius ipſe dom. Abb. locutus eſt in c. ex parte, ſuprà de re-
ſcript. vbi iſtam & multas alias poſuit declarationes ad d. l. in cau-
ſa. inter quas perpetuò teneas menti vnam, quod non concur-
runt remedium ordinarium, & extraordinarium, quando ex-
traordinarium eſt remedium contra ius, vt eſt reſtitutio in
integrum, ſecus in officio extraordinario ſecundùm ius, quia
tunc benè concurrunt inſimul. ponit exemplum in eo qui pe-
tit reuocari attentata poſt appellationem, quod eſt officium iu-
dicis extraordinarium, quia poteſt, licet ſibi competat reme-
dium ordinarium: vnde allegat Ioan. Andr. ſingulariter pro-
bantem in c. non ſolùm. de appella. lib. ſexto. & iſto modo credo in-
telligendum quod dicit Bartol. in l. in prouinciali. in princip. ff. de
ope. non. nunc. & quod Alexand. in l. 1. § nunciatio. ff. eodem titu. dum
dicit, quòd remedium nunciationis noui operis, quod eſt ſub-
ſidiarium, & per conſequens extraordinarium concurrit cum
ordinario remedio, quo mediante quis ſua authoritate propria
poterat impedire nunciationem per iactum lapilli, quod non
eſt alia ratione, niſi quia illud remedium nunciationis, licet ſit
extraordinarium, non tamen contra ius, ideo meritò concurrit
43 cum iure communi, argumento illius dicti Ioan. Andr. † Et ideo
iſto modo conſiderando illud dictum dom. Alexan. non reſol-
uitur ponderatio Cyn. & Bald. in l. ſed ſi per prætorem. ff. ex quibus
cau. ma. vbi per illum text. dicunt, poſtquàm datur reſtitutio ei,
qui propter iudicis defectum agere non potuit: ergo non eſt ve-
rum ſimpliciter, quòd quis poſſit propria authoritate in defe-
ctum iudicis ius ſibi dicere, vt communiter dicitur, propter l. ait
prætor. § ſi debitorem. malè intellectum. ff. de his quæ in fraud. cred.
quia debent concurrere qualitates dicti §. alias non poteſt ca-
pere, defendebat dom. Alexan. in d. § nunciatio. communem o-
pinionem probando per ibi not. quod remedium ius dicendi
propria authoritate concurrit cum nunciatione, quæ eſt ſubſi-
diaria, & per conſequens extraordinaria. Sed cum ſupportatio-
ne non animaduertit ipſe, quod non eſt extraordinarium
contra ius. ſicut eſt reſtitutio in integrum, de qua loquitur text.
in d. l. ſed & ſi per prætorem. ex qua ſe fundant Cyn. & Bald. Alias
limitationes ad illam l. in cauſa, videas per Abbatem in dicto cap.
ex parte vbi dom. Felyn. in fin. & vide vnam per eundem Abba. in
c. cum ex literis in 6. colum. circa fin. de in integ. reſtit. vbi in perſonis
priuilegiatis loquendo dicit, quod quando ipſo iure ſunt tutæ
vigore remedij ordinarij non poſſunt intentare extraordina-
rium, ſecus quando ipſo iure non ſunt tutæ, vt quia debent in-
tentare aliud remedium ſcilicet appellationis, quia tunc poſſunt
intentare remedium, quod tamen ſi rectè conſideretur, concur-
44 rit cum prima limitatione. † Venio ad ſecũdam concluſionem,

ex qua videtur, quod Eccleſia intra dimidiã iuſti pretij decepta
poteſt petere reſtitutionem in integrum ex beneficio ſpeciali,
quod expreſsè non legitur, nec ſimpliciter credo eſſe verũ, poſt-
quàm Eccleſia non reſtituitur, niſi quando enormiter læditur, c.
ad noſtram. de reb. eccl. c. 1. cum ibi not. de in integ. reſtit. vnde eſſet con-
ſiderandum, vtrum intra dimidiam enormiter eſſet læſa. In quo
videretur dicendum, quòd non, vt ſentit Pau. de Caſtr. in princ.
l. ſi quis cum alter. de verb. obl. & D. Abb. infrà c. cũ cauſa. in prima op-
poſi. facit l. quiſquis. de reſcind. vend. & § fin. Inſtit. de here. quæ ab inteſt.
defe. verſ. paulò. iuncta glo. nihilominùs, cùm in iure repertum non
inueniatur, quòd dicatur enorme damnũ: ideo de iure, & ex ſenten-
tia Doctorum relinquitur arbitrarium, vt in d. c. ad noſtram. per
dom. Abb. poſt alios, & in c. 1. de in integ. reſtitu. & in c. fina. de dona.
& ideo concludendum eſt, quod in arbitrio ipſius iudicis erit:
vtrum & quando intra dimidiam iuſti pretij ſit Eccleſia reſti-
tuenda. In quo arbitrio animaduertere multum debet ipſe iu-
dex, quia aliquando damnum contingens quinquageſimam,
vel centeſimam partem bonorum dicetur eſſe enorme, vt eſt
text. valdè notab. in cap. Apoſtolica. de dona. vbi etiam dom. Abb.
Idem etiam animaduertere debet, quia damnum quod patere-
tur ipſa Eccleſia, pateretur mediante imprudentia alterius ſcili-
cet prælati, vel ipſorum clericorũ, quo caſu minor læſio ſufficit
ad reſtitutionem habendam, vt voluit Bar. ſingulariter, licet ſub
dubio forè in l. ſi ſocietatem. § arbitrorum. ff. pro ſoc. de quo Abb. fa-
cit mentionem in c. cum cauſa. infrà eodem. & in c. Quintanallis. in
16. colum. de iureiu. licet Barto. in ſua generalitate reprehendat, re-
ſpectu tamen ipſius Eccleſiæ vel minoris, quando læduntur me-
diantibus procuratoribus ſatis aſſentit, & ſecundùm intelle-
ctum, quem ipſe de nouo concepit in d. cap. Quintanallis. ad l. vn-
de ſi Nerua. cum l. ſeq. ff. pro ſoc. ſatis diceretur Eccleſia enormiter
læſa, quando in tertia parte eſſet læſa: quo caſu ſatis poſſet pete-
re reſtitutionem, vtputà, ſi res valeret triginta, & eam venderet
pro viginti, licet ſint diſtantes à dimidia iuſti pretij per quin-
que: in minori autem damno iudicis arbitrium erit conſidera-
ta paupertate ipſius Eccleſiæ per ſupra dicta. † Capio modò 45
vltimam gloſſ. & in fine eiuſdem dum dixit, quod non valet cõ-
tractus, eam not. Abb. in eo quod ponit differentiam inter con-
tractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, vt ſi dolus dederit cauſam cõ-
tractui bonæ fidei, ſit ipſo iure nullus, ſecus ſi dedit cauſam con-
tractui ſtricti iuris, ſi autem dederit in contractu bonæ fidei va-
lebit contractus, ſed agetur ad ſupplementum reſidui, l. Iulia-
nus. ff. de actio. empt. iſtam eandem opinionem firmat gloſſ. apud
legiſtas in l. 2. C. de reſcin. ven. & in l. eleganter ff. de dol. & iſta eſt com-
munis opin. vt hic refert Io. de Imol. in 3. col. circa fin. quem ſequi-
tur do. Abb. ex fundamentis Barto. in d. l. eleganter. fideliùs tamen
recitatis per Ange. de Are. in § actionum. in 2. col. Inſtit. de actio. pro-
bat enim iſtam concluſionem Bart. inter alia vno ſingulari fun-
damento, dicendo, quòd ſi contractus bonæ fidei teneret dolo
dante cauſam contractui, ſequeretur quòd actio deſcendens ex
eodem contractu, mediante quia dolus purgatur, daretur con-
tra hæredes, vt l. ſi hominem. in § datur. ff. depoſi. Sed iſtud conſe-
quens eſt falſum, quia tali caſu contra hæredes non datur actio,
vt in § aliquando. Inſtit. de perpe. & tempo. act. ergo clarè demon-
ſtratur contractum eſſe nullum, & iſtam etiam firmat dom. A-
lexand. in l. ſi quis cum aliter. ff. de verb. oblig. poſt gloſſ. ibi. Contra-
riam tamen opinionem firmauerunt vltramontani, maximè
Pet. de Bellapertica, vt refert Cyn. in l. 2. C. de reſcind. vend. dicen-
tes, quòd falſæ ſunt gloſſ. quæ faciunt iſtam differentiam, quia
dolus nunquàm annullat contractum, ſiue bonæ fidei, ſiue ſtri-
cti iuris, mouétur inter cætera, quia ex quo contractus habet ſua
ſubſtantialia, puta conſenſum contrahentium, & pretium, de-
bet tenere, l. dolo C. de inutil. ſtipul. l. ſi quis cum aliter. ff. de verbor.
obliga. † Nec verum eſſe dicunt quòd hoc caſu dolus impediat 46
conſenſum, quia ſi hoc eſſet verum, neque valeret contractus
ſtricti iuris, l. inter ſtipulantem. in princ. ff. de verb. oblig. cuius contra-
rium eſt expreſſum in iuribus præallegatis, pro quibus etiam fa-
cit, l. ſi dolo. C. de reſcinden. vendi. & l. Iulianus. §. & per contrarium. &
§ ex vendito. ff. de actio. empt. vbi in contractibus bonæ fidei dolo
dante cauſam contractui, ſatis idem probatur, poſtquàm in illis
legibus contractus reſcinditur. Tertiò † pro iſta opinione facit, 47
l. metum. § volenti. ff. quod met. cau. vbi tenet contractus initus per
metum, licet veniat reſcindendus actione quod metus cauſa, vt
legitur, & not. in c. Abbas. quod met. cau. & iſtam opinionem vltra-
montanorum apud nos ſequitur Io. And. quæ etiã ſuaderi poſſet
eleganti fundamẽto. Si enim contractus bonæ fidei eſſet nullus
dolo

Digitized by Google

dolo dante cauſam cõtractui, ſequeretur, quòd ea eodem contractu dominium non transferretur, *l. non dubium. C. de legi.* Bar. in *l. 1. §. ſi vir. ff. de acquir. poſſeſſ.* vbi etiam do. Alexan. ſed conſequens eſt falſum, quia immò transfertur dominium. etiam dolo dante cauſam contractui, vt in *d. l. eleganter. in prin. ff. de do.* ergo & antecedens. Quibus tamen non obſtantibus, tenenda eſt communis opin. nec aliter dici poteſt, poſtquàm iura apertè hoc dicunt, vt probatur in *d. l. eleganter. in princ. & apertè in l. 3. ff. pro ſoc.* & probatur ſingulari fundamento, & inconuincibili, præſupponendo, quòd liberatio regulatur ſecundùm naturam contractus, cui adijcitur, quia ſi adijciatur contractu bonæ fidei dicitur contractus liberationis bonæ fidei, ſi contractui ſtricti iuris liberatio, erit ſtricti iuris, leg. & not. *in l. de tutela. ff. de in integr. reſtitu. mino.* probat text. *in l. ab emptione. ff. de pact.* & ita Barto. in *d. l. elegan-*
48 *ter. poſt princip.* quem omnes Docto. ſequuntur. † Modò dico, quòd liberatio adiecta contractui bonæ fidei dolo ante cauſam contractui eſt ipſo iure nulla, ſecus ſi contractui ſtricti iuris, quia nihilominùs valebit ipſo iure, ex quo manifeſta apparet differentia inter contractum, vel diſtractum bonæ fidei, & ſtricti iuris, primum probat text. *in l. eleganter. §. non ſolum ff. de dolo.* ſecundùm probat text. *in dicta l. eleganter.* ſed meliùs *in l. cum poſtea. C. de pact.* & iſtam concluſionem not. quia confirmat multum quod dicit Barto. *in d. l. eleganter.* dum dicit, ſi liberatio dolu dante cauſam, annullatur, ergo multo fortius obligatio, *argumento, l. Arrianus. ff. de act. & obligat.* & iſtud voluit *hic* Abb. dicere, quando dicit de dolo dante cauſam contractui manumiſſionis, quia voluit dicere liberationis, & aliter ſecundùm quod ipſe loquitur malè diceret, nec probaretur in *dicta l. eleganter.* immò probaret contrarium *in princip.* dum de manumiſſione text. loquitur, ſecundùm quod communiter ſolet intelligi per Barto. & Alexan. *in l. 1. § ſi vir ff. de acquir. poſſeſſ.* de quo *infrà in vltima contrarij reſolutione.* Non obſtant modò in contrarium adducta.
49 † Primùm dum dicebat Petr. quòd propter dolum non impeditur conſenſus, quia conſtat quod falſum dicit, quia cùm error ſit in cauſa conſenſus, videtur conſenſus adhibitus ſub conditione, ſi verum ſit illud propter quod inductus fuit ad contrahendum, quod cùm ſit falſum, conſtat defuiſſe conſenſum, & ſic ſubſtantiale: & ſi dicas modò eadē omnimoda ratione idem in contractibus ſtricti iuris dicendum, quia cùm error ſit in cauſa, conſenſus videatur ſub conditione adhibitus. Barto. reſpondet in *dicta l. eleganter. 3. colum.* dicendo, quod ibi adeſt conſenſus, licet adhibitus fuerit per cauſam, in qua errauit, quia tamen illa cauſa eſt extra contractum, ideo non attenditur in contractibus ſtricti iuris de iuris rigore, licet de æquitate ſecus, vt in *dicta l. ſi dolo. de inutil. ſtipulatio.* Secus in contractibus bonæ fidei, quia in eis habetur ratio de eo quod eſt æquũ, licèt in contractu nõ veniret. Sed iſta ratio non ſatisfacit, quòd ſit, vel nõ ſit cauſa erroris extra contractum, quia ſi præſupponimus propter errorem, qui eſt in cauſa conſenſus, quòd dicatur conſenſus conditionalis: eodem modo videtur dicendum in contractu ſtricti iuris, & ita *hic* Ioan. de Imol. *in 5. colum.* reprehendit Barto. & ſic videtur, quòd illa cauſa conſenſus ſit ipſius contractus, nõ autem extra, propter quod neque placet ratio Abb. nec Imol. *hic. 5. col.* quæ communis eſt, dum dicunt, quod ideo eſt iſta differentia, quia contractus ſtricti iuris iudicantur ſtrictè, & bonæ fidei, ſecundùm maximam æquitatem, in quibus multa veniunt, de quibus expreſsè non eſt actum: quia dico quòd licet ſint ſtrictè interpretanda, conſenſum tamen petunt, *d. l. inter ſtipulantem*, & vbi adeſt conditionalis ceſſante conditione ceſſat conſenſus, & per conſequens contractus non deberet valere.
50 Quapropter pro ratione ſingulari, & aliàs † non guſtata, videndus eſt Bald. *in ſi c. 1. de plus peti.* vbi dicit multum not. quod contractus bonæ fidei ſunt iuriſgentium, & in eis attenditur principaliter conſenſus. Sed in contractibus ſtricti iuris, cùm procedant à iure ciuili, à quo habent fumentum, ideo mero iure valent, quod declaro ideo non immeritò poſtquàm conſiſtit ex ſuo principali ſubſtãtiali, ſcilicet verborum, ſi dicamus quod dolus qui dat cauſam contractui ſtricti iuris non annullet contractum de ſubtilitate iuris, poſtquàm principalius verba, quàm conſenſus in eo conſiderantur, vt apertè demonſtrat text. *in l. 1. ff. de verbo. oblig. in princ.* vbi plus verba quàm conſenſus operantur, per quod ſatis ſingulariter declarantur leges inductæ per gloſſ. & vltramontanos, quę loquuntur ſolùm in contractu ſtricti iuris, ſcilicet ſtipulationis, vt patet *in l. ſi quis cum alter. ff. de verb. oblig. & in l. dolo. C. de inuti. ſtipul. & in l. cum poſtea. C. de pact.* de quibus in glo. noſtra: hoc dico, vt conſideres in aliis contractib. ſtricti iuris à ſtipulatione, de qua vt dixi ſolùm loquuntur leges præallegatæ, quia iſta ratio formalitatis verborum non concluderet, & per conſequens non eſſet abſurdum, in alijs idem præcludere, quod in contractibus bonæ fidei. quicquid glo. dixerint ſimpliciter differentiam faciendo inter cõtractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, quòd eſſet dictum nouum, & inauditum, in quo relinquo cogitandum. † Qui autem ſint alij contractus ſtricti iuris 51
vltra ſtipulationē, patent ex præallegato ſingulari dicto Bald. & aliquid vide per glo. in *l. cum venerabilis. de except.* & per Iaſ. in *d. l. cũ poſtea. C. de pac. argu. tex. ibi*, vbi inuenies exemplum in actione ex mutuo, & iudicato, & in arbitrio: quod tamē dixi de ſtipulatione, intelligo, niſi eſſet adiecta contractui bonæ fidei, quia tunc dolus dans ei cauſam eam annullaret ipſo iure, ita d. Alexã. poſt glo. & alios in *d. l. ſi quis cum aliter, in princ.* Non obſtat modò in, quod ſecundo loco pro vltramontanis adductum fuit, in *l. ſi dolo. & d. l. Iulianus. §. per contrariũ, & §. ex vendito.* de quibus ſuprà, quia dico inquãrùm in eis probatur, quod dolus dabat cauſam contractui bonæ fidei, & quod reſcinditur contractus, debet intelligi de facto, ſicut de facto proceſſit, poſtquàm per alia iura conſtat contractum nullũ, vt iura iuribus concordentur, ita ſentit *glo. in d. l. ſi dolo.* facit in ſimili glo. *in l. ſi minor. ff. de euict. & in Clement. 2. vt lit. pend.* & videas multa in ſimili recollecta per Fely. *in c. qualiter & quando. el 1. de accuſa. in 3. fol. 3. & 4. colum.* bonus eſt teat. & ibi Franc. *in c. 1. de ſup. neg. præla. lib. 6.* † Non obſtat, quod 52
tertio loco dictum eſt de contractu metu inito, quia ibi ſatis adeſt cõſenſus, quia voluntas coacta voluntas eſt, vt ſatis per Doct. hoc declaratur. Nec obſtat quod vltimo loco dicebã pro vltramontanorũ comprobatione, dum dixi, quòd ſi contractus eſſet nullus, dominium nõ transferretur &c. quia reſpondeo negãdo in *d. l. eleganter. in princip.* fuiſſe cõtractum nullum, quia immò fuit aliquis, quia ibi fuit adhibitus dolus per tertium, non per ipſos contrahentes, quo caſu certum eſt, quod contractus valet, vt *hic* voluit *glo. fin.* pro hoc adducens text. in *d. l. eleganter.* quod Imol. magnifacit *hic in 4. colum. in fin.* vnde mirandum eſt de Bartol. & de Alexan. *in d. l. 1. in § ſi vir. ff. de acqui. poſſeſſ.* dum dicunt, reſpondendo *d. l. eleganter.* propter illud quod ibi dicitur, quod ex contractu nullo non transfertur dominium, & text. *in dicta l. eleganter.* vltrà proceſſit, licet in *princip. l. ſi quis aliter.* idem Alexand. dixit, quod fuit dolus incidens in *d. l.* ideo contractus valuit. † Ego 53
autem dico, vt ſupra dixi, quòd ibi contractus fuit validus, quia dolus qui dedit cauſam, fuit adhibitus per tertium, & non per contrahentes: modò dico etiam fortius præſuppoſito, quod in *d. l. eleganter. in prin.* cõtractus fuiſſet nullus, adhuc facilis eſſet reſponſio, quia ſi *d. l. eleganter.* debet intelligi, opponente eo qui dolum paſſus eſt, vt ibi voluit glo. & Bart. *in 4. colum.* & ſentit *hic* Abb. *fin. colum.* tunc conſtat contractum nullum eſſe ſub conditione ſi opponat, & non ſimpliciter, & tali caſu transfertur dominium ex contractu nullo ſub conditione, ita voluit in *d. § ſi vir. circa fin.* allegando text. in *l. ſub conditione. ff. de donat. & l. dotis fructus. ff. de iur. dot.* & iſto modo tollitur contrarium, *d. l. eleganter.* præſuppoſito vt dixi, contractum eſſe nullum, & quod ex eo transfertur dominium. Præterea in iſtis contractibus bonæ fidei, & ſtricti iuris non eſt omittendum vnum ſingulare dictum Bal. in *d. c. 1. de plus petitio. in fin.* vbi dicit omnes contractus de iure canonico eſſe bonæ fidei, aut ſortiuntur naturã bonæ fidei quãtum ad effectum: & ideo dolus dans cauſam cuicunque contractui eſſet nullus, & ibi dicit, quod non recordatur legiſſe de iure canonico differentiam inter contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, cuius dictum Iaſ. magnifacit *in l. cum poſtea. C. de pact. in 1. col. & in l. quod te. ſi cer. peta. in penul. col.* vtrobique tamen damnat, licet vt ſolitarium notauerit, quia dicit, quod ſatis eſt, quòd de iure ciuili notetur differentia, poſtquàm non eſt materia peccati, ſeu
ſpiritualis, per tex. & ibi not. *in c. 1. de ope. non nun.* † Sed ab iſta im- 54
pugnatione Bal. poſſet facilè defendi, quia quoties lex ciuilis fouet rigorem quendam, licet expreſsè non reprobetur per canonem, tamen talis rigor non ſeruatur in foro canonico, ita probat text. & ibi Abb. not. *in c. ſi cum noſter. de teſta. in princ.* facit tex. in *c. dilecti. de iudic.* ſed in caſu noſtro eſt huiuſmodi, quia in hoc lex fouet rigorem, vt probat text. in *l. ſi quis cum aliter. ff. de verbor. obligat. ibi de iuris ſubtilitate.* idem voluit Bart. in *d. l. eleganter. in quarta colum.* & iſta defenſio iudicio meo ſatisfaceret vnicuique legenti. Sed idem Iaſ. in *dicta l. quod te.* alio modo reprehendit Bald. dicendo caſum eſſe de iure canonico, in *in c. cum venerabilis. de except. ibi. dum dicit text.* permutationem inter contractum bonæ

bonæ fidei computari. Sed cum ſupportatione hoc ille text. non
probat, quia illa fuerunt verba partis allegantis, non autem legis
diſponentis, & verba narratoria partis non faciunt iuris diſpoſi-
tionem, iuxta not. per gloſ. in l. vni. C. quan. non peten. par. & in c. ob-
latæ. de re iudi. lib. 6. cum ſimil. & ſic videtur dictum Bal. ſuſtentabi-
le, ex quo feci aliàs magnum capitale pro ſingulari & incognita
defenſione text. communiter difficilis in c. ſuam. de pœnis. propter
tractatum in l. 5. in § fin. ff. de verbo. oblig. cum alijs adductis in contra-
rium, per glo. & Doct. in eod. c. Sed modò vehementer dubito di-
ctum Bal. de iure non poſſe ſuſtineri, quia videtur mihi eſſe text.
apertum in contrarium de iure canonico in c. cum eccleſia Sutri-
na. de cau. poſſeſ. & propriet. iuncta ſua gloſſ. ibi enim Papa approbat
expreſſè ius ciuile, quo cauetur omnia venire in iudicio, de qui-
bus nominatim dictum non eſt, ne veniant, quam regulam ius
ciuile, intelligit in bonæ fidei iudicijs, ſeu contractibus ſtricti iu-
ris, vt in l. quicquid aſtringenda. ff. de verbo. oblig. facit c. cum dilectus. de
arbit. & ita gloſſ. in d. c. cum eccleſia. in verſic. non inuenitur. de tranſla.
præla. per quod videtur apertè confundi dictũ Bal. ſi ab iſto mor-
55 ſu aliquis eum non defendat. † Item not. quòd omnis contra-
ctus factus coram Principe, dicitur habere naturam bonæ fidei,
ita dicit Bald. in c. 1. de pa. conſtan. in vſibus feud. quod not. Franc. de
Crema. in in ſingula. ſuis in 2. fol. Vnum aliud non omitto, quòd
licet vltima voluntas ſit ſtricti iuris, habet tamen inſtar bonæ fi-
dei, ita Ang. de Are. in § loca. Inſtit. de verb. oblig. in 1. col. per l. aliàs. ff.
de in lit. iur. iuncta l. in minorem. C. de in integ. reſtit. Redeundo mo-
do ad Abba. circa inductum dolo ad contrahendum excipit D.
Abb. inductum dolosè ad ingreſſum religionis, quia iſte talis
contractus ratione doli non reſcinditur per text. in c. dudum. de
conuer. coniug. quod tu intelligas, quando eſſet dolus, qui non ca-
deret in prudentem virum, & hoc modo intelligatur d. c. dudum.
ſecus ſi dolus caderet etiam in prudentem virum, quia tunc nõ
teneret monachatus, ita Imol. in c. cum dilectus. quod met. cau. Fely.
in c. 3. de appell. quod eſt famoſum, & vnum etiam not. in iſto paſ-
ſu, quod bona inducti per dolum ad religionem, quando pro-
pter bona fuit inductus, reſeruantur ſuis hæredibus, licet mona-
chatus teneat, ita probat text. in c. conſtituit. 20. quæſt. 3. quem com-
mendat Abb. in c. præterea. de offic. delega. & in c. in præſentia. de pro-
56 batio. & in cap. in noſtra. de ſepul. & in dicto cap. dudum. Item † li-
mitat ſecundo ipſe dom. Abb. non habere locum prædicta et-
iam in matrimonio carnali, in quo licet dolus det cauſam con-
tractui, non vitiatur contractus, allegat gloſſ. in l. à Diuo Pio. ff. de
ritu nupt. & eum ſequitur Alexand. in d. l. eleganter. in ſuis apoſtill.
addo gl. in c. cum dilectus, quod met. cau. quæ hoc vult, & eſt ſimilis
in c. ex parte. de reſtit. ſpol. & in c. per tuas. de condi. appo. vbi cõmuniter
Doctores tenent. & Bald. in l. cum Archimedoram. C. vt in poſſ. leg. &
ſolùm adducit hic Abb. ſimilitudinem matrimonij ſpiritualis,
quæ cum multis differt, vt per R. dom. Alexan. in c. tua. de ſponſ.
Alio vtor fundamento, & adduco, § 1. 29. quæſt. 1. qui ſingulari-
ter diſtinguit inter errorem perſonæ, fortunæ, conditionis, vel
qualitatis, quibus mediantibus quis inducatur ad matrimonium
contrahendum, quia ſi eſt error fortunæ, vel qualitatis, vt quia
diues qui pauper eſt, vel bonus qui malus eſt, dolosè affirma-
tur, non vitiat matrimonium, facit quod dicit D. Alex. in fin. c. fin.
de coniu. lepro. Hoſti. in ſum. de commo. ſecus ſi eſſet error perſonæ,
vel conditionis, vt quia Virgilium pro Platone capiebat, vel ſer-
uum pro libero, quo caſu matrimonium non teneret, pro quo
adduci poſſet quod ſingu. conſuluit Petrus de Anchara. conſil.
228. patet etiam in titu. de coniu. ſer. per quæ conſtat doctrinam
57 Abba. ſimpliciter non eſſe veram. † Et ſi quiſpiam diceret
vbi erratur, ibi non eſt conſenſus, l. ſi per errorem. ff. de iuriſdictio.
omnium iudicum. reſpondeo poſt Archidiaco. in dicto § primo.
quod non eſt conſenſus in eo, in quo erratur, ſcilicet in qualita-
te, vel in fortuna, ſecus ſi in perſona, vel in conditione eſſet er-
ror, quia tunc talis error impediret conſenſum, quia talis con-
ſenſus neceſſarius eſt ad matrimonium, & nõ alius, ſcilicet qua-
litatis, vel fortunæ, & hoc eſt, quod voluit Bart. in d. l. cum Archi-
medoram. dum dicit, quod talis dolus non reſpicit eſſentialia ma-
trimonij, & licet ab iſtis non eſſet recedendum, nec recedo,
multum tamen repugnant quæ ſuperiùs dixi poſt Bart. in d. l. ele-
ganter, iuncto c. de illis. de condit. appoſit. dixit enim Bartolus, vbi ſu-
prà communiter approbatus, quod vbi error eſt in cauſa con-
ſenſus ibi eſt idem, ac ſi contractus fuiſſet conditionalis, ſed ſi
conditionaliter matrimonium contraxiſſet, ſi vxor mille duca-
tos haberet, vel ſibi donaret, non valeret, niſi exiſtente condi-
tione, d. c. de illis. ergo idem ſi dolo ab altero contrahente indu-
catur, in hoc cogitabis, quia diſtinctio de qua ſuprà non eſt ne-
ceſſaria, ſed ſolùm probabilis, vtpote, quę à Gratiano fuit inuen-
ta. † Non omitto famoſum dictum Bald. in l. 1. in vlt. col. C. ſi quis 58
alt. teſta. probi. vbi dicit, quod dolus bonus dans cauſam inſtitu-
tioni non vitiat inſtitutionem, ponit exemplum in eo qui vole-
bat turpem perſonã inſtituere, cuius frater ſibi perſuaſit, quod
illa turpis perſona mortua erat, vt ipſum inſtitueret, dicit enim
dolum iſtum eſſe irreprehenſibilem: quid autem de inducto per
dolum malum ad hæredem inſtituendum cum præiudicio de-
ſcendentium, vel tranſuerſalium, vide in d. l. 1. ſingu. per Baldum
in col. fin. vbi not. gloſſ. in l. quotiens. ff. de hæred. inſtit. quæ de Iacob,
& Eſau facit mẽtionem. In quantùm Abb. hic ante vltimam op-
po. dicit, quod contractus dolo initus non eſt nullus volente, &
valente dolum paſſo, poſtquàm in eius fauorem hoc introdu-
ctum eſt, addas in ſimili quod ipſe dicit in c. quemadmodum. de iu-
reiuran. ver. quarto not. vbi vult, quod licet adulterium diſſoluat
ſponſalia de futuro, etiam iurata, hoc tamen verum eſt ſponſo
volente, non aliàs, facit glo. magna in fin. in c. 1. de coniu. ſer. & in c.
ſi quis acceperit. 33. quæſt. 2. facit benè gloſſ. in l. 2. C. de teſtibus. in fin.
quę teſtem domeſticum volente aduerſario admittendum con-
cludit, facit gloſſ. fin. in ver. biennium. in c. potuit. de loca. vbi Abb. in
vlt. not. vult, quod volente domino, non cadet emphyteota ca-
ritus à iure ſuo, licet non ſoluerit canonem per biennium, vel li-
cet alienauerit irrequiſito domino, & poſſet dici concluſiuè,
quòd generalis conceſſio in fauorem alicuius non operatur, ſi
priuilegiatus velit, vnde deponẽs poteſt, ſi vult admittere com-
penſationem, licet depoſitarius non poſſit, poſtquàm in fauo-
rem deponentis introductum eſt. Ita Ioan. Andr. & poſt eum
Abb. in c. quemadmodum. de iureiuran. ſuper glo. in ver. fortius. vide et-
iam multa alia, quæ in ſimili poſuit dom. Fely. in c. fin. de iudi. in 6.
colum. inter alia not. dictum Ioan. Andr. in c. ſertes. de teſtib. refert,
quod in caſu matrimoniali publicatis teſtibus poſſunt alij pro-
duci, niſi teſtes producantur contra matrimonium. Item refert
ſingulare dictum Paul. de Caſtr. conſi. 206. vbi dicit, quòd Iudęus
non poteſt cogere quem ad vſuras poſt tempus, quo pignus
poni potuit in torrem, & ſi Iudæus excipiat quod non poſuit,
quia non fuit ſeruata ſolita ſolennitas, dicet debitor quod non
curat, quia fuit in fauorem eius inducta, quæ benè not. † Ca- 59
pio modò vltimam oppoſitionem Abb. de l. miles. in § decem de
reiud. vbi patet quod contra dominum ſerui, qui damnum intu-
lit poſſum agere præcisè petẽdo reſtitutionem damni, & ſic po-
teſt dominus ſimpliciter condemnari, ſed tamen ipſe habet po-
teſtatem reſarciendi damnũ, vel dare ſeruum pro noxa. Ita ergo
in propoſito debuit dici. Reſpondet D. Abb. quod argumẽtum
procederet, tenendo opin. quorundam, qui tenuerunt rem re-
ſtitui eſſe in obligatione, & ſuppletionem iuſti pretij in faculta-
te. Sed tenendo cõtrarium, quod eſt verius, vt colligitur ſatis in
hoc cap. & in d. l. 2. C. de reſcin. vendi. procedit iſte tex. quaſi vtrun-
que ſit in obligatione. Ex cuius dictis habetur iſta cõcluſio, ven-
ditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, habet obligatum em-
ptorem alternatiuè ad rem reſtituendam, vel iuſtũ pretium ſup-
plendum. Ex qua ſecundùm eum ſequitur alia concluſio magis
ſingularis. Quod perempta ſpecie, in qua fui deceptus vltra di-
midiam iuſti pretij agere poſſum ad ſupplementum iuſti pretij,
quod not. Fran. de Crema tanquàm dictum ſingulare & valoris
centum ducatorum in ſingularibus ſuis fin. colum. quòd eſſet ſecus
ſi res fuiſſet ſolùm in obligatione, & ſuppletio pretij in faculta-
te, quia re perempta non poſſet agi ad ſupplementum. † Videa- 60
mus modò quæ iſtarum opinio ſit verior, & primò dum dicit
Abb. opin. fuiſſe quorundam, quod ſolùm rei reſtitutio eſt in
obligatione, dicas quod ita tenuit gloſſ. in d. l. 2. C. de reſcin. vend.
quam ſequitur Cyn. Bald. & communiter legiſtæ, vt dicit Imol.
in c. cum cauſa. infrà eod. pen. fol. 2. colum. vbi etiam dicit per c. no-
ſtrum, communem opinionem canoniſtarum eſſe in cõtrarium,
ſcilicet, quòd vtrunque ſit in obligatione, ideo ibi dicit, quod
quæcunque iſtarum opin. ſeruaretur in foro ſuo, opinio canoni-
ſtarum in foro canonico, legiſtarum verò in foro ciuili, & ita eſt
repoſita inter differentias inter ius canonicum, & ciuile differen-
tia 226. de quibus in rubr. feci mentionem, & ſic de iure ciuili.
Secunda concluſio Abb. de qua ſuprà non procederet, & ita fir-
mat Salyc. in dicta l. 2. Ioan. Andr. verò hic, & communiter cano-
niſtæ dicunt, quòd text. noſter venit ad declarationem illius dif-
ficultatis, quæ fuit apud legiſtas in dicta l. 2. quia cùm ibi dubita-
retur per aliquos, an vtrumque ſit in obligatione, hic determi-
natur vna illarum opin. videlicet, quod vtrumque eſt in obliga-
tione,

Digitized by Google

tione,& certè ſi vera eſſet iſta cõmunis opin.canoniſtarũ, quam firmat Imol. vbi ſupra idem deberet dici de iure ciuili,per tex.& *ibi no.in c.Raynutius de teſtamen.* ſi apertè contrarium de iure ciuili non cauetur,aut ſi non probatur hoc apertè de iure canonico, firmare idẽ debemus quod firmat cõmunis opi.legiſtatum,non enim differentia inter ius canonicũ, & ciuile, debet fieri ea Doctorum opin.ſed potiùs ex authoritatibus neceſſatiis,vt conſtat, & no.*in c.1.de nou.ope.nun.* quapropter videamus,ſi iſte tex.noſter
61 probet, † quòd vtrunque debeat eſſe in obligatione, vel quòd libellus fuerit nullus,eo quòd fuerit præciſè res petita,& ſic quia donatio fuit facta ad rem reſtituẽdam do.Andr. dicit quòd ſic, quod probat ex ſententia iudicis ,quia talis præſumitur petitio, *c.dudum.de conuer.coniu.* poſtquàm ergo iudex ita condemnauit ad reſtitutionem , ergo ita petitum fuit præciſè reſtitui *in c.verò cum cauſa.inf.eod.in antepenul.colum.* Dom. Andr.per iura ciuilia,& communem opinionem legiſtatum nititur defendere ſententiã Decani in *iſto cap.* inquantum condemnauit ad rei reſtitutionẽ, à qua condemnatione dicit , quod fuit appellatum, & tempore appellationis fuit facta promulgatio iſtius cap. in quo certè inconſideratè loquitur , quia conſtitutio non extenditur ad pendentia per appellationem , niſi quando conſtitutio dat modum procedendi,tunc trahitur ad pendentia,quo ad facienda, vt no. *in Clem.2.de iudi in glo.fin.* communiter approbata : cùm ergo hic non dabatur modus procedendi, ſed iudicabitur de valore ſententiæ, & proceſſus, nõ ſecundùm ius de nouo editum pronunciari debuit,ſed ſecundùm iura antè edita: quãdo enim Papa reſpondet conſultationi, vt hic fecit,reſpondet de iure,*glo.in c.conſultationi.de tempo ordi. & in c.ex tua de fil.presbyt.* & facit quod dicit Abb.in ſimili *in c.ſeq.* & licet poſſit reſpondendo ius nouum condere,hoc non facit ad præiudicium litis pendentis. ita Abb. in princ.de excepi.vbi Felyn.in princ.not. igitur dicta do. Andr.
62 non ſunt vera.† Quapropter dixi ſuprà in principio iſtius *cap.* in penult. not. quod alia fuit ineptitudo in iſto cap.quàm Docto. crediderint,quia non ea ratione,quod rem præciſè petierũt canonici , ſed quia petierunt pronunciari contractum nullum , & ita pronunciatum fuit, & propterea ſententia irritata eſt , & ita debet intelligi iſte text. prout ſolus Anto.de Butr. intellexit , videns hanc difficultatem, vt ita iſtũ tex.euaderet, qui aliàs ſecundùm eum obſtaret, communi opinioni legiſtatũ , poſtquàm ſolum fundamẽtum canoniſtarum eſt de iſto cap. quem Anto. ſatis ſequitur hic Ioan.de Imol.8.*colum.in fine.* Ego autem plus tibi dico,quod dato quòd iſte text. loqueretur, prout communiter Doctores dicunt,ſcilicet,quod agebatur ad rei reſtitutionem,& ſentẽtia talis fuit:adhuc dico nihil probari per iſtũ tex. ſed communis opinio legiſtatum , hoc non obſtante debet teneri , quia conſtat. ꝙ fuit hic ſententiatum ad rei reſtitutioné cum effectu, negando parti facultatem ſupplẽdi iuſtum pretium , vt ſuperiùs declaraui, defendẽdo iſtam communem opinio. eo modo quo defendi poteſt : tali modo enim procedere non licuit iudici, ſecundùm opinio.omnium: benè enim potuiſſet condemnare ad rei reſtitutionem ſimpliciter,& ſententia valuiſſet,quia optioné nihilominùs habuiſſent fratres ſupplẽdi iuſtum pretium, donec actione iudicati conuenirentur ſecundùm Bart. in *d.l.ſtipulationes non diuiduntur.* & dixi ſuperiùs:ſed quia præciſè coegit rem reſtituere eo modo , vt ſuprà dixi, ſententia fuit irritata. † Et iſto
63 modo intelligendo cap.noſtrum , vel etiam ſecundùm intellectum Anto.de Butr. qui mihi ſemper plus placuit, prout eſt neceſſarium intelligere, nihil affert Pontifex ad deciſionem antiquæ altercationis: benè fateor tibi vnum, quod ſi hic Decanus ſimpliciter pronunciaſſet rem reſtituendam , & eius ſententia fuiſſet irrita, prout fuit, tunc benè fuiſſet hic text. apertus pro opin.communi canoniſtarum, tollendo omnem altercationem, quia ſi non poterat pronũciari ſimpliciter rem reſtitui , ergo nec peti , & per conſequens non ſola res fuiſſet in obligatione, ſed vtrunque,quod tene perpetuò menti,ſed poſtquàm ſic nõ fecit, ſed aliter, vt *ſuprà* dixi,conſtat iſtud cap.non poſſe adduci ad aliquam nouam conſiderationem in præſenti artic.Et ideo tenenda eſt communis opi.legiſtarum ,poſtquàm nihil eſt,quòd ei re-
64 pugnet. †Eſt verum,quòd coloratè pro opin.canoniſtarum potuiſſet adduci text *in c.cum cauſa.infrà eod.* vbi Papa in conſideratione ſua vtrunq; ponit,dicendo, quod emptoris eſt, aut vt rem reſtituat pretio recepto,aut ſuppleat iuſtum pretium,ergo videtur,quòd vtrunq; ſit in obligatione , quia ſi ſolùm res fuiſſet in obligatione,& ſuppletio pretij in facultate,non erat opus,quod Papa vtrunq; alternatiuè poneret,ſed ſatis fuiſſet cõdemnare ad rei reſtitutioné,& poſteà cõdemnatus habuiſſet facultatem ſupplendi iuſtum pretium,ſecundùm nota.in *d.c.miles.in §.decẽ.* Coadiuuatur iſta inductio , quia Papa ibi in ſententia vtitur verbo decernimus , quod eſt verbum ſui natura non iuris editiuum. Abb. in *c.paſtoralis.in princ.de except.* quibus tamen non obſtantibus adhuc adhæreo communi opinioni ipſorum legiſtarũ, poſtquàm neceſſariò nihil eſt in iure noſtro,quòd me cogat contrarium dicere. †Non obſtat inductio de *d.c.cum cauſa.* quia reſpon- 65
deo,quod quando vnum tantùm eſt in obligatione , & aliud in facultate,procedere poteſt libellus alternatiuus , & eodem modo ſentẽtia,text.eſt not.& *ibi* D.Abb.3.*not.* & Io.de Imol. *in prin. in c.ex literis,infrà de pigno.* quaſi illud fiat ad abundantem cautelam:quòd teneas menti,quia ſeruit ſingulariter. Non obſtat illa inductio verbi decernimus , quia ſecundùm ſubiectam materiam conſiderando non ſolet inducere ius nouum , facit text. & ibi not.*c.decernimus.ſuprà de iudi.* vnde ex iſtis in puncto iuris concluſiones D.Abb.ſuprà poſitæ , ſubſiſtere non poſſunt,quia immò res ſola erit in obligatione,& ſuppletio pretij in facultate,& per conſequens re perempta non poterit agi ad ſupplementum, & ſic, *l.Stichum aut Pamphilum ff.de ſolut. & l.plerunq; ff.de iure do.* per quas ſe fundat do.Abb. nihil faciunt poſtquàm in eis vtrunque erat in obligatione.

REPETITIO
IN C. PERVENIT. De empt.& vend.

Præclariſſimi I.V.C.D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſi vendiderit rem donatam vxori propter nuptias,eo mortuo,vxor non poterit inquietare emptorem ſuper tali re. & nume.18.*
2 *Bona mariti ſpecialiùs obligantur pro donatione propter nuptias,quã pro dote.*
3 *Maritus non poteſt alienare rem , quam dedit vxori propter nuptias, etiam conſentiente vxore frequenter nu.4.*
5 *Donatio propter nuptias ſolu.matrimo.reuertitur ad virum.*
6 *Ius aliquod vbicunq; eſt deductum in iudicio,competit parti, & licet pars ignoret, debet iudex ex officio ſupplere.*
7 *Solemnitas extrinſeca præſumitur ex curſu magni temporis. & nu. 9.& 17.*
8 *Contradicere non valens,an poſſit conſentire.*
10 *Diſtractio pretij dotalis valet, quãdo fit propter alendos,vel redimendos parentes.*
11 *Vxor non agit ſuper rebus propter nuptias donatis conſtante matrimonio.*
12 *Maritus nunquid lucretur fructus donationis propter nuptias.*
13 *Donatio propter nuptias datur ad tutelam dotis. Et an debeat gaudere eodem priuilegio cum dote.n.14.*
15 *Vendere.& vendenti conſentire,an æquiparentur? & nu.16.*
19 *Error iuris non excuſat à mala fide. & nu.20.& 21.*
22 *Præſcriptione an ſit opus in his ,in quibus omnis ſolemnitas iuris interuenit.*
23 *Hypothecariæ actioni inter præſentes præſcribitur decem ann.per tertium poſſidentem cum titulo.& nu.24.*

QVOD EST INTRICATVM VALDE. Secundùm D. Card. & Abba.nec aliàs declaratur,& ſecundùm dom. Andr. caret ſpiritu : habet duos intellectus principales. † Vnus quem 1
poſuit *hic gloſſ.* quod non interueniat pactum de lucranda donatione propter nuptias. Alius eſt, quod interuenit pactum de lucranda dicta donatione,& iſtum etiam *gloſſ.* tetigit. Secundùm primum intellectum poteſt ſic ſummari. Si vir vendiderit rem donatam vxori propter nuptias,eo mortuo,vxor emptorem ſuper iſta re inquietare non poteſt. Sed ſecundùm alium intellectum poteſt ſic ſummari. Si vir habet alia bona vnde vxor ſibi conſulere poſſit , & conſentiente vxore rem eidem donatam propter nuptias vendiderit , & in vſus ſuos, & vxoris pretium conuerterit , emptorem , qui rem triginta annis poſſedent, ſuper illa vxor inquietare non poteſt.h.d.ſecundùm intellectum, quem ſequitur Ioan.Andr. ſecundùm verò Cardin. & Abb.ponitur

Digitized by Google

nitur dictio maximè, *ibi*, dum dicit, & in vſus ſuos, & vxoris
pretium conuerterit, quod Io. Andr. negat, quia vult, quòd om-
nia concurrant, quæ in iſto c. poſita ſunt. Ego autem ſecundùm
intellectum, quem intendo dare ſic ſummo. Si vir habebat alia
bona vnde vxor ſibi conſulere potuiſſet tempore contractus,
emptorem rei donatæ propter nuptias vxori, qui ſpacio legiti-
mo bona fide, & iuſto titu. poſſedit, non poteſt vxor inquietare,
etiam ſi tempore quo agit, non ſit in bonis mariti, vnde vxori
conſuli valeat: maximè quando pretium in amborum vtilita-
2 tem conuerſum fuit. † Pro introductione notandum eſt, quod
licet omnia bona mariti ſint hypothecata pro dote ipſius vxo-
ris, ſpecialius tamen obligantur pro his, quæ donata ſunt pro-
pter nuptias, vt hic dicit Abb. *fin. colum.* & Car. in *prima*, quia li-
cet mulier poſſit renunciare iuri hypothecæ, quod habet in aliis
bonis, vt in *l. etiam. C. ad Velleia.* non tamen poteſt in rebus dona-
tis propter nuptias, in quibus non valet viri alienatio etiam de
conſenſu mulieris ſine ſolennitate, *auth. ſine à me. C. ad Velleia. de
qua infrà.* Veniamus modò ad rationem dubitandi, quæ ſatis
patet, vt ea mediante cum ratione decidendi nobis pateat iſtius
cap. verus intellectus, quem ſcio hucuſque Doctores nõ habue-
3 runt. † Pro ratione igitur dubitandi capio primum no. Abb.
hic, dum dicit, quod res donata propter nuptias à viro vxori, nõ
poteſt alienari per maritum etiam conſentiente vxore, vt in *d.
auth. ſine à me.* niſi duobus concurrẽtibus: primò, quòd vxor con-
ſentiat ſecunda vice poſt biennium. Item quòd tantum ſit in vi-
ri facultatibus, vt indemnitati vxoris poſſit conſuli, & requiritur
quòd facultas ſit in bonis mariti, non ſolùm tempore cõtractus,
vt quidam dixerunt, inter quos Andr. *hic. 5. col.* ſed etiam tempo-
re quo vxor agit, vel agere poteſt, vt not. hic communiter per
Docto. & *in d. auth. ſine à me.* & ſenſit *hic* glo. noſtra poſt medium,
ad quod allegat hic D. Card. *fin. col.* text. clarum ſecundùm eum
in *auth.* vnde ſumitur *d. auth. ſine à me.* immò dicit colligi ex dicto
4 corpore, † non ſolùm ſi bis conſentiat ipſa mulier, verum etiam
ſi frequenter, niſi tempore quo agit ſit in bonis mariti, vnde ſibi
conſuli poſſet, nõ præiudicat mulieri conſenſus ſuus, ex quo ipſa
læſionẽ incurrit: aliàs ſi ſic non diceretur, non eſſet ſufficienter
conſultũ vxori, circa quod aliquid dicã pro veritate in *fin. c.* Iſta
igitur fuit ratio dubitãdi, quia nõ interuenit ſecundus cõſenſus
poſt bienniũ in iſta alienatione, & rationes allegatæ in text. non
ſunt veræ de p ſe, nec ſimiliter iunctę ſecũdùm Abb. *in 2. col.* ideo
dicit difficilẽ videri rationem decidẽdi. Addo pro maiori ratio-
ne dubitãdi, q tempore quo agebatur per vxorẽ, non erat in bo-
nis vir, vnde ſibi cõſuli potuiſſet, ita quod per ſupradicta etiam ſi
binus cõſenſus interueniſſet ipſa vxor contra venditionẽ venire
potuiſſet, quapropter dantur plures intellectus ad iſtum text. In
quo, non obſt. ſupradictis, Papa voluit emptricẽ non moleſtari,
5 licet ſecundus conſenſus non interuenerit. † Primus intellectus
eſt, q hic benè fuit iudicatũ emptricem non moleſtãdam, poſt-
quàm iſta donatio propter nuptias ſol. mat. ad virum reuertitur,
c. 1. & 2. de do. inter vir. & vxo. quaſi per hoc nõ intererat mulieris
nunc agere pro re donata propter nuptias, iſta ſolutio ſecundum
omnes Doctores non habet ſcrupulum, quia in ſe veriſſima eſt,
ſed tamen non conuenit huic litteræ: fruſtra enim allegarentur
rationes hic poſitæ, ſi ille fuiſſet intellectus. Abb. tamẽ antiquus,
cui placet hæc lec. no. ex text. iudicẽ poſſe moueri ad decidendũ
ea ratione nõ allegata per partem, quaſi vellet dicere, quòd Pa-
pa non fuit motus principaliter propter allegationes, de quibus
in tex. ſed propter rationem quam dixi, quod no. Abb. moder-
nus tanquam verum in ſe, licet non congruat, *c. noſtro.* in quo Pa-
pa vt dixi, decidendo habuit reſpectum ad contenta in text. Ego
incidenter pro iſto dicto Abb. antiqui adduco text. quem etiam
hic *in 2. col.* And. adduxit, & quod ibi Abb. *2. col.* poſt. Innoc. *in c.
6 Raynutius. de teſtam.* vbi dixit generaliter, quod † vbicunque ali-
quod ius eſt deductũ in iudicio competit parti, licet pars igno-
ret, poteſt, & debet iudex ex officio ſupplere, quia illud eſt ſibi
notum, vt notorium in iudicio: de quo dicto feci mentionem
in c. ſupra proxi. etiam in ratione dubitandi, ex quo ſoleo ſingu-
lariter inferre ad probantem dominium, vel poſſeſſionem de
præterito, licet de præſenti per partem non allegetur, ſuppoſi-
to, quod allegari deberet de præſenti, vt communiter tenetur
in l. ſine poſſidetis. C. de probat. & in l. certum. vbi glo. & Bar. *ff. de confeſſ.
§. primo.* & Abb. *in c. cum ad ſedem. & in c. olim. 3. de reſtit. ſpolia.* iu-
dex tamen poſſet allegare etiam ita pronunciare, quod probat,
c. præterea. 2. de tranſact. vbi ſingulariter Anto. & Imol. quicquid
ſentit *gloſſ. in præalleg. l. certum.* & Doctu. vbi ſuprà idem volentes,

quia per ſupradicta ſine partis allegatione iudex ex officio ſuo
poteſt ſe in eo fundare, & ſentẽtiare, quòd teneas perpetuò mẽ-
ti, quia eſt noua conſideratio incidẽter habita ex iſto intellectu
Abb. antiqui ad declarationem, & intelligentiã præallega. *c. præ-
terea. de tranſactio.* & eorum quæ Fely. dixit circa intelligentiã *glo.
in d. l. certum.* propter illud, *c. præterea. in c. ſcribam. de præſumpt. in vlt.
col.* vbi reſpondet alio modo vulga. *l. ſi adulterium cum inceſtu. § idẽ
Pollioni. ff. de adult.* vbi probatur exceptionẽ etiam notoriam pro-
ponendã eſſe per ipſam partem, quia procedit quando præſum-
ptio, vel exceptio oritur ex facto proponẽtis, quia tunc per eun-
dem eſt alleganda, ſecus aliàs per not. per Barto. in *l. cum quid ff. ſi
cert. pet.* de quo Abb. & Felyn. *in c. afferte. de præſumpt.* quod etiam
not. pro intelligentia gloſſ. vulgatæ in *Clem. appellanti. de appell.* &
propter iſtud vltimũ dictum manet dubium dictũ Bal. *in l. ſi certũ
annu. C. de pact.* dum voluit, quod diuturnitas præſtationis facit
præſumere cauſam, ſi tamen allegata fuerit non aliàs, de quo et-
iam dicto dubitauit Felyn. *in c. de quarta. de præſcript. in pen. colum.*
quæ dicta ſufficiant incidenter circa primum intellectum. † Se- 7
cundus intellectus etiam glo. fuit, quod vxor hic ex ſpeciali pa-
cto debebat lucrari donationem propter nuptias, & pondera-
tur curſus tanti temporis, non ad præſcriptionem complẽdam,
ſed ad conſenſum legitimum ipſius mulieris præſumendum ex
mora tanti temporis, & hoc dictum dicit Abb. quod communi-
ter non valet reprobari, & eſt ſingu. & miro modo limitat *præ-
allega. auth. ſine à me.* & facit generaliter, quòd ex curſu magni tẽ-
poris præſumatur ſolẽnitas extrinſeca, & in hoc eſt ſemper mẽti
tenendum, ſecundùm eum, quod ſatis ſequuntur canoniſtæ, &
legiſtæ *in l. ſciendum ff. de verbo. ſigni. & in l. ſi filius. de peti. hæred.* Fa-
ciunt multa copioſe poſita per Fely. circa præſumptionem iſtius
diuturnitatis *in c. ſicut. de re iudi. in 4. & 5. col.* & aliquid hic per do.
Anton. & quod ſi quiſpiam diceret in omnibus, in quibus ſo-
lemnitas extrinſeca requiritur, quando præſumitur ex diuturni-
tate temporis, ſufficiunt decem anni pro iſta diuturnitate, vt
not. in *d. l. ſi filius. per ſcriben. in d. l. ſciendum. hic* verò text. vult 30. an-
nos, igitur malè. Dicas cum Imol. *hic ſingu. 5. colum. pro limitatio-
ne. l. ſi filius, & l. qui in aliena §. quod ſi non adierit ff. de acquiren. hæred.*
quòd illa iura, & ſimilia intelliguntur quotiens agitur de iure
quærendo, tunc ſolemnitas extrinſeca præſumitur ex diuturni-
tate 10. annor. ſecus quotiens agitur de ſolemnitate præſumen-
da principaliter ad præiudicium alterius, quia tunc non ſuffice-
rent 10. anni, & iſto caſu intelligitur text. noſter, quod magni-
facit do. Fely. *in d. c. ſicut.* poſt dom. Alex. conſulentem ſecundùm
quod ipſe eum ibi refert, ſed vt videbitis in vera intelligentia
c. iſta limitatio, quæ trahitur ex falſo intellectu, redigetur ad
ſomnium ſeu fabulam. Contra iſtam ſecundùm lecturam inſtat
multum do. Abb. licet eam primò magni fecerit: dicit enim ipſe,
quòd cum ipſa vxor conſtante matrimonio non potuit agere,
l. in rebus. C. de iure dot. & ſic contradictio ſua prodeſſe nõ poterat:
ergo patientia eius non debuit operari tacitum, & conſenſum,
cum eius eſt nolle cuius eſt velle, & econtrà, ſed vxor conſtante
matrimonio non potuit contradicere, quia non potuit agere,
ergo tacendo non videtur acquieuiſſe. Præterea dicit *circa fin. c.
quod Auth. vt immobi. ante nupt. dona col. 5.* requirit ſecundum con-
ſenſum poſt biennium, vt mulier interim poſſit maturè cogita-
re, & vt cautior veniat ad ſecundum conſenſum poſt biennium:
quæ quidem ratio ſecũdùm Abb. omninò ceſſat muliere tacen-
te. Tertiò & vltimò dicit, quod vbi agitur de re oneroſa tacens
non habetur pro conſentiente, immò pro contradicente *l. filius-
familias. § inuitũ. ff. de procura. in c. in Geneſi. de elect. poſt glo. in regu. 44.
qui tacet. de reg. iur. in 6.* propter quæ oĩa dicit, quod videtur ſibi,
quod intellectus *huius c.* ſit difficillimus: cum etiam quia tex. non
contentatur ſola diuturnitate, ſed petit tria, de quibus in text.
quapropter ipſe Abb. dicit, quod poteſt teneri abſque ſcrupulo
prima lectura. † Aduertas rogo modò, quia primum fundamen- 8
tum Abb. propter quod ipſe magis dubitat mihi nullo modo vi-
detur concludere, dum dicit, non poteſt contradicere: ergo non
poteſt conſentire, quia ſua argumentatio in terminis noſtris eſt
falſa: patet *in d. auth. ſine à me.* poteſt conſentire, bino tamen
conſenſu interueniente, ſed contradicere, vel agere nullo mo-
do poteſt conſtante matrimonio regulariter loquendo, *d. l. in
rebus. C. de iure dot.* procederet enim ſua argumentatio, quan-
do vxor nullo modo conſentire poſſet, vnde poſtquàm poteſt
conſentire, licet agere, ſeu contradicere non valeat, non mi-
rum ſi ex diuturnitate temporis præſumatur ille conſenſus, qui
aliàs interuenire potuit: eodem modo non obſtant alia duo
funda-

Digitized by Google

fundamēta Abb. *in fi. c. poſita*. qoia licet in ſe ſimpliciter vera ſint, tamen propter temporis diuturnitatem non eſt abſonum quòd præſumatur illa maturitas conſilij, & conſenſus in re oneroſa, ſicut aliæ ſolemnitates extrinſecæ præſumuntur. Intellectus tamen iſte confutatis rationibus Abb. licet in ſe poſſet eſſe verus, c. tamen noſtro nullo modo applicari poteſt, poſtquā vltra diuturnitatem temporis multa alia requiruntur in text. vnde eſſet opus in omnibus alijs ſupplere, maximè, quod non decet, vnde poſt gloſſ. ſuperuenit Hoſti. qui nititur defendere, quòd quælibet ratio poſita in text. fuit ſufficiens ad ſic iudicandum. Prima dom loquitur de conſenſu, intelligendo quod conſenſit poſt
9 biennium viro tunc habente vnde ei conſulere poſſet. † Secunda ratio, quia lapſi dicebantur triginta anni, intelligendo taliter, quòd computarentur à tempore quo maritus cœpit ſua ſubſtantia malè vti, ſecundùm not. in *c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxo.* & tunc quod dicitur in text. conſtante matrimonio, dicit, quod non erit contra ipſum allegantem, quòd aliàs videretur, niſi dicamus iſto modo, quod cœpit vti malè ſubſtantia ſua, ſe-
10 cundùm Hoſti. † Tertia ratio ſecundùm eundem, dum dicitur, quod in communes vſus, &c. intelligitur propter alēdos, vel redimendos communes parentes, quos viuos habebat, quia tunc benè valeret diſtractio etiam pretij dotalis. *ff. ſolu. matr. l. quamuis.* & idem ſi faceret, vt redimeret prædia dotalia maiora habentia redditus. *ff. de iure dot. l. fin.* do. Abb. tamen & benè non placet iſte intellectus, quia procedit cum ſuppletione, diuinatione, & extenſione. ideo communiter non recipitur, & quia laborat eodē morbo, quia ſi alterum iſtorum ſufficiebat, fruſtrà omnia ſimilia Papa requiſiuit, D. Ioan. Andr. & pro quarto intellectu dicit de directo contra Hoſtien. quòd immò omnes illæ tres cauſæ poſitæ in text. concurrere debeor, quibus concurrentibus dicit text. noſtrum ponere ſpecialem caſum, & authen. ſiue à me, recipiet iſtam nouam limitationē, quod non placet D. Card. nec D. Abb. quia Papa non intendit hic inducere ius nouum, quod patet ex eo, quia reſpondit conſultationi, *c. ex tua. de tem. ord.* & inter laicos non induxiſſet ius nouum, dicunt ipſi, ad diminutionem iuris mulieris, facit quod dixi *ſuprà c. proxi.* poſſet defendi Ioan. Andr. in ſua generalitate, quia non eſſet in hoc ius nouum condere, ſed potius antiquum declarare, vt patebit ex infrà dicēdis in meo nouo intellectu. Prudens enim fuit D. Ioan. Andr. ita generaliter loquendo, licet referendo ſe ad tria, quæ Hoſt. & communiter Doct. dicunt, malè ſenſit, vt infrà patebit. D. Anton. de Butr. quinto loco dicit pro intelligentia, c. quod hic curſus tanti temporis poteſt dupliciter conſiderari. Primò ad præſumendum ſecundum conſenſum, vt glo. dixit. Secundò ad complendam præſcriptionem, licet enim præſcriptio ſecundùm eum nō currat in rebus dotalibus conſtante matrimonio, ſecus in rebus donatis propter nuptias, quia illarum rerum etiam conſtante matrimonio vxor eſt domina, quod dictum ſi verum eſſet, dicit dom. Abb. eſſet valdè ſingulare, ſed tamen non credit ve-
11 rum. † Primum propter malam fidem ipſius emptricis, quia ſciebat rem eſſe donatam propter nuptias: iſta impugnatio iudicio meo nihil valet, vt videbis infrà in nouo intellectu, quia text. præſupponit bonam fidem. Secundò contra dictum dom. Anton. adducit *gloſſ. in Authen. vt immobilia ante nupt. do. colum. 5.* vbi probatur, quod non agit mulier ſuper rebus propter nuptias donatis conſtante matrimonio, ſic nec ſuper rebus dotalibus, quod probat optima ratione ipſe dom. Abb. quia eodem modo vtitur ipſe maritus fructibus donationis propter nuptias, ſicut dotis, aliàs maritus non diceretur habere priuilegium in fructibus rei dotalis cùm tantundem ipſe dat propter nuptias vxori, ſicut in dotem recepit, vt voluit *gloſſ. ſing. in Authen. de non elig. ſecundo nuben. in ver. perceperit.* quam ipſe dicit ſemper notandam: quia non credit, quòd de hoc ſit text. expreſſus, immò dicas, quo eſt text. *in Authen. dos data. C. de donat. ante nupt.* ſecundùm Imol. *hic fin. col.* mihi tamen non probat, ſed iudicio meo
12 probat text. *in Authen. æqualitas C. de pact. conuen.* † Et quòd lucretur fructus donationis propter nuptias, firmat gloſſ. in *§. eſt & aliud. Inſtit. de dona.* quam hic multum not. 2. & 7. *colum.* Ioan. de Imol. de quo vide Abbatem *in c. fina. de donat. inter virum & vxo. infrà 3. & penul. colum.* & per iſta concluditur, quòd iudicentur à pari dos, & donatio propter nuptias, quod probat text. *in l. cum multa C. de dona. ante nupt. & glo. in Auth. dos data.* quod etiam contra D. Anto. clarius firmat D. Andr. *hic 6. colum. in fin.* arguendo ſecundùm eum inconuincibiliter. Vbicunq; non cadit negligentia, ibi non poteſt eſſe præſcriptio, *c. non quidem. de teſt. & c. quia diuerſitatem. de conceſſ. præbend.* ſed conſtante matrimonio mulier nō poteſt agere pro rebus ſibi donatis, ergo ſequitur, quod non patitur præſcriptionem in illis rebus: quòd autem nō poſſit agere pro illis conſtante matrimonio probat, & ſuprà dictum fuit.
† Secundò adducit præſupponēdo, quod donatio ante nuptias 13
datur ad tutelam dotis, vt in princ. dictum fuit, quod ſicut doti præſcribi non poteſt, ergo nec donationi propter nuptias, quia ſicut eſt priuilegiata dos, ita erit priuilegiatum id, quod eſt introductum ad tutelam dotis, adducit ſolemnem *glo. in c. ex literis. de pign.* quæ voluit, quod patrimonialia clericorum gaudent eodem priuilegio, quo eccleſiarum bona, quia patrimonialia eſtāt pro ſubſidio bonorū eccleſiæ, ſi rector malè adminiſtrauit. Certè licet iſta dicta Abb. & Andr. prima facie auditoribus multum applaudere videantur, audeo tamen dicere, quod D. Ant. veritati fuit proximior, licet in conſenſu præſumendo ratione diuturnitatis cum cōmoni errore tranſiuerit. Nec obſtant iſta dicta Abb. & Andr. dum reprehendunt D. Ant. quia licet in multis æquiparentur, vt ipſi dicunt, in vno tamen valdè ſunt diſſimilia; quia conſtante matrimonio nullo modo poteſt dos alienari, ꝙ notat tu canoniſta, ne erres, quod probat tex. not. in *§. & tum lex Iulia. in l. vni. C. de rei vxo. actio.* quod intelligo quando fuit datus fundus dotalis inæſtimatus: aliàs idem eſſet, quod in donationē propter nuptias: qui poteſt, vt dixi, matrimonio conſtante alienari bino exiſtente conſenſu ipſius mulieris, ſecundùm formam præalleg. *Auth. ſiue à me.* videas hic Imol. *ſi colum.* multum not. vbi limitat prædictam concluſionem de rebus dotalibus inæſtimatis, niſi iuramentum interueniat, per text. vulgatum *in c. cum contingat. de iureiur.* vnde ad propoſitum modo poſtquàm ex cōſenſu ipſius mulieris alienari poteſt donatio propter nuptias, dos verò non per ſupradicta: nō immeritò hic dicere valeamus cum Ant. de Butr. vt inferiùs latiùs dico, quod in donatione propter nuptias currat præſcriptio, & non in dote, vnde meritò text. *in l. in rebus. C. de iure dot.* vbi prohibuit præſcriptionem quamcunque in rebus ſolùm dotalibus loquutus fuit, de rebus donans pro-
pter nuptias nullum verbum facit. † Non obſtant modò quæ 14
Andr. dixit primò, dum fundat ſe in negligentia, quia infrà in vero intellectu demonſtrabitur negligentia. Nec obſtat quod dixit, quod donatio propter nuptias datur ad tutelam dotis: & ideo debet eodem priuilegio gaudere cum dote, quia per ſupradicta manifeſtam videmus in hoc differētiam poſtquàm donatio poteſt alienari conſtāte matrimonio: dos autem nōn: eſt verum tamē, quod iſte intellectus Ant. de Butr. poſſit euitari, quaſi videatur laborare eodem morbo cum alijs, cùm Papa ſe fundet in tribus, de quibus ſuprà, non autem in præſcriptione. Vel ſecundò & melius, quia in illis triginta annis ſecūdùm intellectū ipſius Ant. duplex concurreret ſpecialitas, ſcilicet præſumptionis conſenſus, & complementum præſcriptionis, contra not. in *l. 1. C. de dot. promiſſ.* do. verò Cardi. hic poſt longam inueſtigationem firmat quantum ad præſumendū conſenſum ſufficere curſum prædicti temporis: in alijs ſupplet, maximè in tex. niſi tempore quo agit mulier in bonis mariti, non eſſet vnde ſibi conſuli poſſit, quia tunc omnia contenta in text. debent concurrere, quo caſu tenet opinionem Io. Andr. de qua ſuprà. D. Andr. vltimo loco poſtquàm in intelligentia iſtius c. dixit omnes Doctores febricitātes, & etiam corpore carere, & ſpiritu: admiratur de Pontifice, quod ad allegationes cuiuſdam mulieris, voluit facere iſtam deciſionem, nihilominùs dat nouam intelligentiam ad iſtum text. dicendo, quod in iſtis allegationibus ſupplēdum eſt,
maximè, propter text. ſingul. *in l. ſi cum iure ff. de vſucap.* † præſup- 15
ponendo, quod idem ſit vendere, vel vendenti conſentire, ſeu alienare, vel alienanti conſentire, vt *in c. ſi qui presbyterorum. de reb. eccle. & l. 2. C. ſi aduer. don.* modò allegat textum ſingul. *in l. cùm vir. ff. de vſucap.* qui probat, quod obligatur maritus ſtare venditioni rei dotalis conſtante matrimonio, quando ipſe manſit in matrimonio muliere præcedente, cuius cauſa lucratus fuit dotem, ergo præſuppoſito ſuprà habito, idem dicēdum eſt in muliere, quæ conſenſit alienationi, poſtquàm ſoluto matrimonio donatio propter nuptias ad eam ex pacto reuertebatur: quæ inductio prima facie ſingul. videtur, nihilominùs quod procedere nullo modo poteſt, quātum ad intelligentiā, *c. noſtri.* primò, quia non conſtat, quod hic iſta mulier lucrabatur donationem ex pacto, immò eſt diuinare iſtud dicere, vt demōſtrabo ſtatim in vera intelligentia, c. cum declarabo, quare ipſa mulier agebat poſt mortē ad illam rem donatam propter nuptias: & ſic
ex iſto capite illa *l. cum vir.* non meretur allegari. † Vel ſecundò 16

Digitized by Google

dic, dato quòd conſtaret, quòd hic lucraretur mulier donationem propter nuptias, adhuc duabus rationibus non ſtaret. Prima, quia non eſt verum ſimpliciter, quòd ſit idem vendere, vel vendenti conſentire, quod probant multa iura ponentia vt diuerſa, vt *l. iubemus. C. de ſacroſan. eccl. §. Iconomos. & c. non licet. 32. q. 2.* & facit text. not. *in l. ſi pater. in fin. ff. de manu. vindic.* quæ probat quod aliud eſt actum facere, aliud facienti conſentire, de qua in materia emptionis, & venditionis feſtum fecit Bal. in *l. 1. C. de reſcind. vend. in fi. 9. col.* Secunda ratio cótra And. eſt dato, quod inductio ſua *d. l. cum vir.* vera eſſet, quia ſicut primus intellectus glo. ad *iſtud c.* qui in ſe vetus eſt, tanquàm non congruẽs c. poſtquàm in alijs ſe fundat Pontifex, ab omnibus reijcitur: ita eadem omnimoda ratione reijcietur iſte poſtquàm Papa ſe fundat in alle-
17 gatis rationibus in text. † Quid ergo in tanta varietate dicẽdum eſt? certè ceſpitaret, quilibet etiã magni ingenij q̃ vellet ponere falcem ſuam inter tot excellentes Doct. quaſi ipſi non benè dixerint, ſeu ſenſerint, nihilominùs confiſus dictis Imperatoris in *l. 2. § contra. C. de vet. iur. enucl.* vbi dicit, quòd aliqua ſunt in iure occultè oppoſita, vel de nouo inuenta, quę diſcordiæ fines effugiunt. Dicam cum ſupportatione tamẽ dictorum patrum, quod in vero intellectu hucuſq; omnes muſitauerũt, alij plus deuiantes à veritate, alij minus, & maximè intellectus cõmunis, immò omnium quod diuturnitas temporis faciat præſumere ſolennitatem interfuiſſe extrinſecam, minus conuenit veritati, & intelligentiæ iſtius capituli, vt ſtatim probabo, per quod reſultabit, q̃ fruſtratoriè in hoc deinceps allegabitur iſte text. quia nihil iſta diuturnitas temporis facit præſumere ſolemnitatẽ, ſed ipſa cum alijs requiſitis in text. facit quod iſta vxor excludatur, ne empitri-
18 cem moleſtare valeat. † Primò enim pro principio veræ intelligentiæ, dico quod iſta vxor non agebat ad iſtam rem donatam propter nuptias vigore pacti de lucranda donatione, vt cómuniter Doctores dicunt, quia non conſtat, & eſt diuinare, vt dixi: ſed agebat per ipſam vxorem hypothecaria actione, vt ſenſi, ſolus do. Cardin. titubando tamen, quod tamen inconuincibiliter probatur ex vltima allegatione emptricis in *c. noſtro.* dum dixit, quod tempore contractus erat in bonis mariti, vnde vxori conſuli potuiſſet, quæ allegatio aliàs nihil operaretur, & ſuperfluè poſita eſſet, ſi intellectus Doct. & glo. diuinatorius, dum de pacto præcedente de ſuperlucranda donatione loquuntur, eſſet verus: ipſi enim Docto. de iſta vltima allegatione emptricis nullam faciunt mentionem, nec eam conſiderant. Ego autem magnifacio eam, quia ex eius intelligẽtia magna pars cõſiſtit intellectus capituli, vt ſtatim demonſtrabo.

19 Item † dico, & ſecundò, & in hoc eſt benè aduertendũ, quod in iſto capitulo nullus fuit defectus conſenſus in alienatione dictæ rei donatæ propter nuptias, immò ſicut cõſentire debuit ipſa mulier, ita conſentit, & in hoc conſiſtit error ſcribentiũ: & quod ipſa conſenſerit, vt debuit: probo per text. apertum hic, dum dicit mulier, quod bona fide, iuſtoque titulo poſſedit triginta annis, ad quod Papa ſe in deciſione refert, vt iuxta dictum, qui iuſtus titulus aliter non potuit eſſe, niſi primo, & ſecundo conſenſu interpoſito ſecundùm formam prædictæ auth. ſiue à me: conſtat enim ſi interceſſiſſet primus conſenſus, & non ſecundus, quòd non habuiſſet iuſtum titulum: immò eſſet iniuſtus, quia cótra ius, poſtquàm ſciebat rem datam vxori in donatione propter nuptias, niſi ſolemnitas illius authen. fuiſſet ſeruata: poſſeſſio enim contra ius iniuſta præſumitur, & poſſeſſor malæ fidei, *l. quemadmodum. C. de agric. & cenſi. lib. lib. 11.* immò etiam dicit, ſi in iure erraſſet credendo ſufficere vnum conſenſum non diceretur habere iuſtum titulum, nec diceretur habere bonam fidẽ. Paul. de Caſtr. *conſil. 72.* Felyn. 13. *colum. in c. de quarta de præſcript.* in tantum, quod talis error iuris non proficeret in longiſſima pręſcriptione, *c. dudum. de deci.* facit glo. ordi. *in c. Apoſtolica. de dona.*
20 *& in c. cura, de iurepat. & in c. 2. de his quæ ſi. à præla.* † quæ omnes volunt errorem iuris non excuſare à mala fide, immò quod impedit præſcriptionem etiam longiſſimam, quod omnes canones affirmant in dicto *cap. de quarta. & legiſtæ in l. Celſus. ff. de vſucap.* nec prodeſſet dicere de errore iuris dubij, qui nõ ſolet impedire bonam fidem, vt copiosè per dom. Felyn. in dicto *cap. de quarta. 9. colum* poſt Abba. ibi, quia in caſu noſtro nulla eſt dubietas, poſtquàm apertiſſimè, & clarè loquitur *authen. ſiue à me.* nec prodeſſet dicere, quod emptrix erat mulier, quæ ſolet excuſari ab ignorantia iuris, quod licet verum ſit, non tamen reſpectu præſcriptionis, quæ cùm ſit introducta ad iuris rigorem ſeruandum, in eadem non iuuat etiam mulierem errare, ſecundùm gloſſam *not. 38. diſtin. in c. 1. & in §. notandum. 1. quæſt. 4.* quas not. Alexand. *in l. iuris ignorantia. C. qui admit.* & iſta ſi Docto. animaduertiſſent, text. non fuiſſet ita ſcabroſus, prout ipſi faciunt eum: non enim ſe refert Papa in *iſto c. ad tria.* quę ipſi opinãtur, ſcilicet quòd vxor conſenſerit vẽditioni, & tempus triginta anno. lapſum fuerit, & quod in communes vſus verſum pretium fuerit: ſed potiùs ad illud quod allegabat mulier, videlicet, quod bona fide, & tit. per 30. annos poſſederat domũ emptam, & quod tempore emptionis erat in bonis mariti: vnde conſuli poterat vxori, quibus conſideratis, & benè ruminatis reſultat intellectus verus iſtius cap. quia defenditur mulier emptrix præſcriptionis vigore: conſtat enim ex allegatis per eam, coniuncta Papæ deciſione reſultare vnam completam præſcriptionem conſiſtentem in ſuis ſubſtantialibus ex tempore, ſcilicet bona fide, & titulo, quæ omnia ſunt neceſſaria in præſcriptione, quando præſcribitur contra ius etiam de iure canonico, per *c. ſi diligenti. ſup. de præſcript. & c. 1. de præſcript. lib. 6.* & illud quartum, de quo dicit, quod tempore contractus erat in viri facultatibus, & c. arguit dictam bonam fidem, quia ſi tunc temporis non fuiſſet in bonis mariti, vnde vxor ſibi conſulere potuiſſet, non potuiſſet dicta emptrix bonam fidẽ allegare, quia eſſet contra no. in *illa auth. ſiue à me.* quod etiam magis confirmatur ex illa allegatione, dum dicitur, quod in communes vſus pecunia verſa fuerat: quis enim iam in capitulo iſto dicere poterit, quòd temporis diuturnitas faciat præſumere conſenſum ſecundum, certè nullus, niſi qui non intellexit ſuperiùs dicta, quia ſtatim ex tali dicto eliceretur, quòd illo medio tempore ipſa emptrix cum bona fide, & iuſto titulo nõ præſcripſiſſet, cuius contrarium ipſamet allegabat: vnde meritò dixi *ibi* quod Anto. de Butr. proximior fuit huic veritati, dum dixit, q̃ tẽpus *hic* operabatur complementũ præſcriptionis, ſed in quantùm voluit, quòd diuturnitas operaretur præſumptionem conſenſus, malè dixit, per ea quæ *ſuprà* dicta ſunt, & quia repugnat proximo dicto per eũ de pręſcript. vt anteà dixi, credebant forte Docto. dum tex. hic facit mentionẽ de titulo iuſto, quòd faceret mentionem de titulo venditionis tantum dictæ domus, quod eſt falſum, quia ille non fuiſſet iuſtus titulus non concurrẽtibus
alijs, de quibus in *d. Auth ſiue à me.* † Et volo, quòd notes, & conſideres, quod alicubi in *iſto ca.* non probatur, quod mulier quæ emit, allegauit vxorem conſenſiſſe expreſsè, ſed ipſamet vxor dicebat ſe conſenſiſſe, emptrix verò ſolùm dixit, quod bona fide, & iuſto titulo triginta annis poſſedit, &c. quod perpetuò teneas menti, quia per hoc manifeſtiùs elicitur, quod Romanus Pontifex non habuit relationem ad allegationem conſenſus, vt omnes Doctores opinantur, poſtquàm illa allegatio conſenſus non fuit facta ab emptrice, ſed ab vxore: emptrix verò, cuius allegationes Papa ſequitur, ſe fundauit in bona fide, & iuſto titulo, &c. qui iuſtus titulus, vt audiuiſti, aliter conſiſtere non poteſt, niſi mediantibus duobus conſenſibus ſecundùm formam dictæ *Authen. ſiue à me.* & dum dico de duobus conſenſibus, intelligo verè interpoſitis, quia huic dicto nihil repugnat, vt infra videbis, & ſi vis, quod ſint conſenſus putatiui, vt quia mulier emptrix putaret iſtos duos conſenſus interueniſſe errore conſiſtẽte in facto, non curo, quia talis error non impediret bonam fidem, nec per conſequens impediret præſcriptionem, ſecundùm not. in *dicto c. de quarta. cum gloſſ. ſuperiùs allegata.* dum de errore iuris impediente præſcriptionem locutus ſum. † Et ſi tu 21
dicas modo, & ſapienter, ſi interuenit omnis ſolemnitas, de qua in auth. *ſiue à me.* quid opus eſt præſcriptione, quia verus titu. de ſe dat ius: in præſcriptione autem petitur putatiuus, vt glo. in *c. 1. de præſcript. lib. 6. & glo. magna in c. ſi diligenti. ſup. eod.* Iſtud dico intelligendo, quod verè ſecundus conſenſus interuenit. Iterum & ſecundò ſi dicas, impedito nõ currit præſcriptio, vt per Andr. hic contra Anton. de Butr. iſta vxor fuit impedita, igitur, &c. Item tertio doti non præſcribitur: ergo nec donationi ſecũdùm Abb. hic. Quartò, quia cum mala fide non procedit præſcriptio, *c. fin. de præſcript.* ſed iſta emptrix ſciebat iſtam domum eſſe donatam vxori propter nuptias, quod patet ex eo quod allegabat mulierem conſenſiſſe, vt contra Anton. de Butr. Abb. inſurgit in *iſto cap. fin. col. in princ.* Ad quæ omnia cum diligentia aduertas, quia in eorum reſolutione conſiſtit claritas. Dico ad primum, quod adhuc opus fuit auxilio dictæ emptrici, nec ſolẽnitates, de quibus *in d. auth. ſiue à me.* de quibus Docto. *hic* faciunt mentionem, ſufficientes fuiſſent pro iure emptricis conſeruando ſine iſta præſcriptione, quia conſtat apertè ex allegatione eiuſdem emptricis, dum dixit, quod tempore emptionis erat in bonis mariti,

titi,vnde cõſuli poterat vxoti,quod tempore,qno agebatut, nõ erat in bonis mariti, vnde ſi nõ fuiſſet iſtud tempus, quod complenit præſcriptionem, ipſa vxor potuiſſet agere hyporhecaria contra emptricem ad dictam domum ſibi in donationem datam proptet nuptias, ſed quia bona fide, & iuſto ritulo per triginta annos poſſedit dicta emptrix dictam domnm, vxor quæ tiunc vult agere hypothecaria pro tuitione dotis excluditur, q; ſolus iuſtus titulus non fuiſſet potens, poſtquam, vt ſuperiùs dixi, requiritur ſolùm, quòd tempore contractus ſit in bonis mariti, vnde conſuli poſſit vxoti, ſed etiam tempore, quo ipſa vxot agit. & iſta fuit ratio dubirandi in iſto notando capit. poſtquàm tempore contractus erat in bonis mariti, tempore veiò quo agebatur non, an habetet hypothecariam ipſa vxor, videbatut dicendum quod ſic, ex not. *in d. Authent. ſine à me.* & in corpore vnde ſumitur. hic veiò concurrentibus iſtis, de quibus per me determinatur contrarium proprer bonam fidem, & iuſtum titulum cum fomentu temporis. quod perpetuo not. quia videa quod non fuit ratio dubirandi defectus conſenſus, vt omnes opinantur, & ſic reſoluta eſt prima difficultas. Non obſtat quod ſecundò dixi poſt And. de impedito, vel non valenre agere, cui
23 non currit præſcriptio. Ad quod reſpondeo,† quòd quamprimùm vidit non eſſe in facultatibus viri, vnde ſibi conſuli potuiſſet, debuit agere, quod nõ faciendo conſtat negligentem fuiſſe. & ſi dicas eſt diuinare dicere, quod vidit, quod non erat in facultatibus viri, &c. quia reſpondeo quod immò probatur ex text. dum dicit, quod tempore contractus erat, vnde vxori conſuli poterat. à contrario ergo negatur poſt contractum fuiſſe in bonis mariti, & maximè tempore quo agebatur. & ſi dicas modo fateot quod non fuit negligens, non tamen conſtat quod toto tempore requiſito ad præſcriptionem fuerit negligens. Ad quod aduertas pro ſatisfactione, quia debes ſcire, quòd inter præſentes præſcribitur hypothecariæ actioni decem annis per tertium poſſidentem cum titulo, text. *eſt in l. 1. & 2. C. ſi aduerſus credit. præſcript. oppo. facit gloſ. 2. in l. cùm notiſſimi. de præſcript. triginta, vel quadraginta annor.* & quod dicit Angel. de Aret. *penult. col. in § Item Seruiana. Inſtit. de actio.* vnde reſpondeo, quòd ex relatione triginta annorum conſtante matrimonio, quibus dixit emptrix ſe poſſediſſe veriſimiliter ad minus decem vltimis annis vxor negligens fuit, quud demonſtrat deciſio Pontificis, quæ vt ſæpiùs dictum eſt, in ſola præſcriptione fundatur, quæ neceſſario præſupponit negligentiam: ex quo nouiſſimè vnum audeo dicere, quòd alleg. triginta annorum, de qua in text. ad quem Pontifex etiam ſe refert, & eam approbat, nõ ea intentione fuit allegata, & approbata: vt peteretur neceſſario in caſu iſto mora
24 30. annorum. Sed ad hoc, † quia ex mora tanti temporis ad minus negligentia temporis requiſiti ad præſcriptionem hypothecariæ elieeretur: aliàs repugnarent multum l. 1. & 2. præalleg. quę in tertio poſſeſſore cum titul. vel inter præſentes, decem annis contentantur, quod puto cum diligentia conſiderandum: quia propterea poſui in ſummario meo ſpatio legitimo. Non obſtat quod tertiò dicitur, quòd ſicut non præſcribitur doti, ita nec donationi. Ad quod reſpondeo negando aſſumptum, quia diuerſa ratio eſt in iſto caſu donationis propter nuptias ad ipſam dotem, quia dos nullo modo poteſt alienati conſtante matrimonio, vt probat text. *in l. vnic. C. de rei vxor. act. in § cùm lex.* donatio autem propter nuptias ſolemnitate interueniente poteſt alienari, ex qua differentia reſultat iſta concluſio, quòd donationi propter nuptias poteſt præſcribi, nam res prohibita alienari ſine certa ſolemnitate, ſi ſolemnitate interueniente, poteſt alienari, ergo & poteſt pręſcribi, ita Bart. *in l. fin. C. in quibus cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ.* Bald. *in l. penult. C de ſer. fug.* Bart. & Alexan. *in l. filiuſfamilias. § diui. de legat.* 1. dom. Abb. *in c. cùm non liceat, de præſcript.* vnde cùm donatio propter nuptias ſolemnitate interueniente *Authent. ſine à me.* poſſit alienari, ergo & præſcribi, per ſupradicta, quicquid communiter dixerint, reprehendendo Ant. de Butr. qui hoc voluit per iſtum text. per quod etiam tollitur, quod de rebus datis tuitionis cauſa D. Andr. dixit: quia, vt vides, diuerſo iure conſiderantur cum rebus, quas tuentur. Nec obſtat quod vltimò dixi ſecundùm Abbat. quia cum ſupportatione eius dixerim, dicit contra text. noſtrum, qui præſupponit bonã fidem, & iuſtum tit. per quod tollitur fundamentũ ſuum, etiam dum dicit, quòd ſciebat emptrix rem eſſe donatam propter nuptias, licèt in probatione deficiat D. Abb. dum dicit, pro ratione, quod paret, quia allegabat mulierem conſenſiſſe, quia, ſuperiùs dixi, emptrix nunquam iſtud allegauit, ſed quod bona fide, & iuſto titulo poſſederat illam domum, &c. Ex ſupradictia quatuor ſingulariter inferuntur. Primum, quòd in rebus donatis propter nuptias, currit præſcriptio, licèt non in dote, & conſtante matrimonio. Secundò, quòd qui allegat iſtum textum, quia ex diuturnitate temporis præſumitur ſolemnitas extrinſeca, malè allegat, quia vt vides nihil iſte textus probat. Tertiò quod dico notandum, quòd fruſtratoria fuit dubitatio dom. Felin. *in c. ſicut, de re iudic. in 20. colum.* dum dicit, quòd in iſto cap. erat impoſſibile, quud eſſent 30. anni. licèt pars iſta allegauerit, ſed 18. tantùm, poſtquàm duo primi anni non computantur ſecundùm Authent. ſine à me. quia expreſsè conſentiendo niſi à duos non fieret computatio: ergo nec tacitè, quia dico, quòd quando dixit, quod triginta annis bona fide & iuſto titulo poſſedit, intellexit poſt duos annos, poſtquàm ille, vt ſuprà declaratum eſt etiam iuſto titulo, & non aliàs, quod infertur conſiderato iſto intellectu hypothecariæ actionis eſt, quòd vera eſt illa opinio, quæ tenet tam de iure ciuili, quàm de iure canonico, licet iure apetro. non probaretur, quod etiam tempore quo agit mulier, oportet quod in bonis viri ſit, vnde ſibi conſuli valeat, nec aliàs excluderetur etiam ſeruata ſolemnitate *Authent. ſine à me.* quia aliàs fruſtratoriè requiſita in iſto textu poſita fuiſſent, ſi alia opinio vera fuiſſet, quæ tenebat ſufficere, quod tempore contractus fuiſſet in bonis mariri, vnde vxori conſuli potuiſſet, quem ſequutus fuit hic Andr. & malè, propter iſtum textum in quo id præſupponit Pontifex, ſcilicet quod tempore contractus erat in bonis mariti, vnde vxori conſuli potuit, vt patet in *vltim. alleg. text.*

REPETITIO

IN CAP. AD NOSTRAM. de Empt. & vend.

Præclariſſimi I. V. C. D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de recuperanda re poſt certum tempus, ſi apponatur in venditione, & modicum ſit conſtitutum pretium, pignus præſumitur, & non venditio, & nu. 4. & nu. 50.*
2 *Delictum non eſt præſumendum in dubia.*
3 *Legis auctoritate aliquid facient non peccat.*
5 *Præſumptio fortis, an ſuperet aliquando inſtrumentalẽ probationem.*
6 *Conſtitutio pœnalis habet locum non ſolùm contra directè venientẽ contra eius diſpoſitionem, ſed etiam contra fictè & indirectè venientem, & nu. 8. & 11.*
7 *Teſtamentum illius qui rem vendidit pro pluri in termino, quàm ſi de præſenti eſſet pecuniam recepturus, eſt nullũ, ſi hoc ſit publicum.*
9 *Reſcriptum contra vſurarium trahitur ad eius filium, vel hæredem.*
10 *Diſpoſitio pœnalis, ſeu correctoria quæcunque, & qualiſcunq; extenditur fauore animæ.*
12 *Vendens rem carius propter dilationem, nunquid dicatur vſurarius, & nu. 18. 20. 21. & 22.*
13 *Vſurarius, an dicatur ille, cui facta eſt promiſſio de vſura ſoluenda, & num. 15.*
14 *Libellus ſuſtentari debet quamodocunque, & qualitercunq; fieri poteſt.*
16 *Agens ad reſtitutionem vſurarum, & non probans ſolutionem, ſed ſolùm probans, quod ille erat ſolitus publicè vſuras exercere, nihil aget, & ſuccumbet, & nu. 17.*
19 *Intentio aliquando magis conſideratur, quàm natura rei.*
Vſurarius manifeſtus qui dicatur, & nu. 27. Et an iura loquentia manifeſtum vſurarium requirant facti neceſſitatem, vel qualitatem manifeſtationis, nu. 24. Et quot eſſe debent teſtes ad probandũ quem manifeſtum vſurarium, nu. 28.
25 *Qualitas manifeſtationis vſurarum debet eſſe concomitatiua delicti.*
26 *Vſurarium publicum ſe eſſe non confitetur, qui dicit ſe à multis vſuras extorſiſſe, niſi dicat publicè.*
29 *Iuramentum non firmat contractum ſimulatum.*
30 *Debitoris hæres an poſſit allegare contractum factum per defunctum fœneratitium, & probare per præſumptiones, & nu. 31.*
32 *Vſurarius conuincitur per ſolas præſumptiones euidentes.*
33 *Venditio ſi fiat iuſto pretio, & ſolùm apponatur pactum de retrauendendo, nunquid emptor lucretur fructus donec retrouendatur.*

Digitized by Google

34 *Titulus renocabilis an reuocetur cum fructibus, & num. 36.*
35 *Fructus percepti an includantur in priuatione à tempore quo potuit quis priuari, & nu. 38.*
37 *Clericus ſi priuetur beneficio propter nō reſidentiam, an cogi poßit ad reſtitutionem fructuum.*
39 *Pactum de retrouendendo pro modico pretio ſi interueneritin contractu, an ob id contractus præſumatur fœneratitius, & num. 40. & 41.*
42 *Res minus valet in ſecunda venditione propter onus annexum de retrouendendo.*
43 *Maioritas pretij cum pacto de retrouendendo, an faciat præſumi contractum vſurarium, & nu. 44.*
45 *Pretium legitimum conſideratur in retrouenditione, & nu. 59.*
46 *Contractus in dubio præſumitur vſurarius.*
47 *Vſura eſt, quicquid æſtimabile, accedit ſorti.*
48 *Vſurarius ad hoc, vt quis eſſe dicatur, an requiratur pactio, vel tantùm intentio.*
49 *Dolus, & fraus non poſſunt probari, niſi per coniecturas.*
51 *Contractus aliquis quando dicatur locationis, vel emphyteuticus.*
52 *Contractus an dicatur emptionis, vel permutationis, quādo in ea interuenit pecunia, & ſpecies.*
53 *Qualitas deceptionis in pretio facit iudicare de exceptione re ipſa.*
54 *Pactum de retrouendendo, quando fit non ſimpliciter, ſed vſq; ad certum tempus, ante quod non poteſt fieri retrouenditio, tunc contractus præſumitur fœneratitius.*
55 *Contractus præſumitur fœneratitius, quando in eo fuit appoſitū pactum de retrouendendo cariori pretio cū pacto quòd fructus in ſortem debeant computari, & nu. 56. 57. 61. & 62.*
58 *Vſura eſſe non dicitur, vbi nihil datur vltrà ſortem.*
60 *Pactum de retrouendendo non habet tranſlationem dominij, niſi à tempore oblationis.*
63 *Simulatio an præſumatur in contractu, in quo quis dicit non intendere ſe aliquid ſimulatè agere.*
64 *Contractus præſumitur pignoratitius probata certa mutui petitione ſecuta pro eodem pretio venditione.*
65 *Contractus ſimulati, per quas coniecturas probari debeant.*

QVOD HOC INTENDIT in ſumma. Si in venditione
apponitur pactum de recuperanda re poſt certum tempus
medico conſtitoto pretio, præſumitur pignus, & non venditio,
eſt ſingul. caſus ſecundùm Abb. Diuiditur in duas partes. Prima
narrat factum. Secunda dat iudices, ibi, quia igitur. Condeſcen-
1 do † ad rationem dubitandi more ſolito, vt ea etiam mediante
cum ratione decidendi veritas iſtius notādi c. pateat. videbatur
enim dicendum, quòd contractus non deberet iudicari pigno-
ratitius, & ſic ſimulatus: ſed potius emptionis & venditionis, vt
verba inſtrumenti cantabant. in dubio enim contractus non eſt
præſumendus ſimulatus. *ſecundùm Bald. in c. 1. de notis feudor. in vſibus feud.* immò dicens contractum ſimulatum, & non probans
ſpeciem ſimulationis, non auditur. *Bart. in ſuo conſ. incip. Petr. Nicola. Bald in l. ab Anaſtaſio. C. mandat. Felin. in c. ſicut ii, de fide inſtrument. 6 fol. fin. colum. Andr. in c. Raynutius, de teſtam. 19. fol.* quod et-
2 iam ſaderunt, † quia delictum in dubio præſumendum non eſt,
vulgata l. merito. ff. pro ſocio & in l. 2. C de petit. hered. vbi gloß. not. deli-
ctum enim eſſet facere contractum ſimulatum, maximè vſura-
rium, *vt per Abbat. in conſ. 113. volum. 2. patet ex c. imperialis. § ſcriba. de probib. feudi alienat. per Feder. & per Hoſtienſ. in ſumma de vſur. § an aliquo, verſic. quid de Notarijs.* vbi Notarius talem contractum confi-
ciens, remouetur vt infamis, & periurus ab officio, & aliquando
amputatur ſibi manus, *d. § ſcriba.* & aliquando criminaliter ac-
cuſatur, *per Felin in c. ſi aduerſus de heret. & per Ludouic. ſuo ſing. 382.*
& iſta fortiùs probantur, poſtquam inſtrumentum confectum
eſt de contractu emptionis & venditionis: vnde talis omnino
præſumendus eſt, quia conſtat inſtrumentalem probationem,
eſſe probationem probatam, vt voluit Imol. *2. colum. in princip. in Clement. 1. de procurat. & gloſſ. in c. penult. de foro compet. libro 6. vbi Dominic. antepenult. notab. clarius Bald in fin l. quotiens. de iudic. & in l. 1. C. vbi ſiſc. vel priuat. & in l. pupillus. C. de vſu pupil. & l. Imperator. ff. de ſtatu hominum. aliquid per Felinum in c. ſignificauerunt, de teſtibus in 2. colum.* & in ſimili dicimus de confeſſione, quòd eſt probatio
probata. ſecundùm Baldum *in l. Deo nobis, C. de epiſcopis & cler. &*
3 *Angel. in § penult. Inſtit. de except. penult. fol. colum. 2.* Vltimò † pro
eadem parte adducitur vulgata regula: Non peccat qui legis au-
ctoritate aliquid facit. iuta ſunt vulgata *c. qui peccat. 23. quæſt. 4. c. de viduis. 17. diſtinct.* Sed deducta hic ad probandum contractum
ſimulatum, ſunt à lege permiſſa, ergo contractus debet eſſe per-
miſſus, quia ex veris non ſequitur, niſi verum, ſecundùm Philo-
ſophum. quòd autem ſint permiſſa probatur, hic enim interue-
nit pactum de retrouendendo, quod licet apponere in contra-
ctibus, *l. 2. C. de pact. inter empt. & vend.* Item interuenit minoritas
in pretio, & ſic deceptio, quæ poteſt interuenire vſq; ad dimidiā
iuſti pretij, vt diximus *in c. cùm dilecti, ſuprà eo.* & ſi vltra dimidiam
iuſti pretij fuit deceptio, quia dictio vix, poſita in text. hoc etiam
modo poteſt intelligi ſecundùm Imol. *hic, 1. colum.* adhuc tali ca-
ſu contractus teneret in forma ſua emptionis, & venditionis, li-
cet reſcindi poſſet ſecundùm formam *c. cùm dilecti, ſuprà eod. cum ſimil.* Iſtis † tamen non obſtantibus hic determinatur contrariū, 4
quòd immò ex deductis contractus præſumatur ſimulatus, & in
ſpecie in fraudem vſurarum. & pro ratione decidendi dici po-
teſt, quòd vnum adiunctum, vel ſubintellectum, vt inferius de-
clarabo, iſtis duobus licitis de per ſe fecit præſumere vtrumq; li-
citum, & tertium adiunctum fuit in ea parte, dum voluit, quòd
de ſeptennio vſq; ad nouennium poſſet pro eodem pretio eme-
re, quaſi illo intermedio tempore volebat fructus lucrari,
vnde quòd iſte tacitè potuit percipere ſine metu contractus illi-
citi, *vt not. in l. 2. C. de pact. inter emp. & vend.* tamen in pacto, vel cō-
ditione ponendo, quòd certo tempore contractum reuocare
non liceat, induxit vſurarij contractus præſumptionē, pacto ve-
rò non appoſito emptor lucraretur fructus, quamdiu venditor
in cuius poteſtatem erat contractum reuocare, eum nō renoca-
nent. Iſta ratio decidendi clarè cōcludit ſecundùm intellectum
commonem, & Abb. de quo per eum *fin. col. ibi,* tertius caſus: ſed
ſecundùm intellectum, quem infra firmabo, dico illud tertium
illicitum ſubintelligendum ſemper duobus illis concurrenti-
bus, vnde verum erit dicere ſemper ſecundùm cōmunem opi-
nionē, de qua infrà, quòd licet de per ſe illa duo, de quibus ſu-
prà, liceant disiunctim, in contractu tamen emptionis, & ven-
ditionis ſimul iuncta faciunt vnum tertium oriri, & ſubintelligi,
cuius ratione non contractus emptionis, ſed pignoratitius, & v-
ſurarius iudicandus eſt. † Ex quo elicitur reſolutio adducta ſu- 5
periùs in contrarium pro ratione dubitandi, quia iſta eſt fortior
præſumptio ratione illius adiuncti, ideò non immeritò ſi ſupe-
rat aliam præſumptionem non ita fortem, arg. *l. diuus, de in integr. reſtitut. & c. literas, de præſumpt.* Ex quo elicitur notandum, quòd
fortis vna præſumptio ſuperat probationem inſtrumētalem, &
ſic aliàs probationem probatam, maximè in iſtis contractibus
vſurariis. facit quod dicit Abb. *2. col. præalleg. conſ. 113.* Not. primò
dom. Abb. quòd † conſtitutio pœnalis habet locum non ſolùm 6
contra directè venientem contra iuris diſpoſitionem, ſed etiam
contra fictè, & indirectè venientē, vnde pœna ſtatuta contra v-
ſurarios procedit contra fictos emptores, qui in veritate ſunt v-
ſurarij *facit l. non dubium, C. de legib. & reg. fin. de reg. iur. lib. 6.* vbi di-
citur, quòd is cōmittit in legem, qui verba legis amplectitur, &
contra legis nititur voluntatē. Ex quo & multis aliis Abb. dicit ſe
pridie conſuluiſſe in not. & nouo art. an teſtamentum illorū qui
vendunt rem carius propter ſolutionē pretij dilatam ſit ipſo iure
nullum per diſpoſitionē *c. quanquam, de vſur lib. 6.* præſupponen-
do, quod hoc ſit publicum, & indubitatum, & firmat ſe conſuluiſſe,
quòd teſtamentū ſit nullum, quia tales ſunt vſurarij, *vt in c. nauiganti, de vſur.* & publici ſunt, ex quo publicè exercent, vt patet in
libris eorundem, quod dicit benè notandum. Duo elicio ex iſto
not. Abb. Primum, † quòd teſtamentum illius qui rē vendit pro 7
pluri in termino, quā ſi de præſenti eſſet pecuniam recepturus,
eſt nullum, ſi hoc publicū ſit. Secundum, quod elicio eſt, quòd iura
loquentia de publico vſurario verificantur & loquuntur in eo
qui publicè ſe exercet in hoc. Circa primū eſt aduertendum, quia
Fede. de Senis *conſ. 62.* quem refert, & laudat Abb. dubitando ta-
men, *in c. cùm in diœceſi, de vſur.* conſuluit cōtrarium eius quod hic
dicit ſe conſuluiſſe Abb. quòd immò iſte talis non includatur in
diſpoſitione *c. quamquam, præalleg.* licèt benè includatur in diſpo-
ſitione pœnali, *c. quia in omnibus, de vſur.* vt tanquam manifeſtus
vſurarius arceatur à communione altaris, & ab eccleſiaſtica ſe-
pultura, & vt ab eo oblationes non recipiantur, quia hoc expe-
dit animabus vſurariorum, & non agitur de magno præiudicio,
ſecùs dicit Feder. *in d. conſ.* ſi ageretur ad irritationem teſtamen-
ti, nam cùm teſtamentum ſit res fauorabilis, *de re iudic. in c. fin. & l. an teſtamentum, de regul. iur.* debet longior & ſtrictior probatio re-
quiri. iſtam tamen concluſionem Feder. licèt, vt dixi, laudauerit
domi. Abbas *in d. c. cùm in diœceſi.* tamen *in conſil. ſuo 2. in 2. volum. in 3. columna.* faciendo de Feder. mentionem, dicit ſibi non pla-
cere

Digitized by Google

cere reſtrictionem, ſeu differentiam, de qua ſuprà per dom. Fe-
der. duabus rationibus, quia cùm *c. in omnibus.* loquatur ſimpli-
ter de manifeſto vſurario, & reperiatur declaratum illud ver-
bum *in d. c. cùm in diœceſi.* debet trahi ad *c. quanquam.* quòd eodem
eodem modo ſimpliciter loquitur de manifeſto vſurario, argu-
ment. eorum quæ Bart. dixit *in l. omnes populi ff. de iuſtit. & iur. verſ.*
iuxta præmiſſa. vbi voluit, quòd propria verbi ſignificatio ſuma-
tur ex auctoritate iuris, vt ſi in aliqua iuris parte reperiatur illud
vocabulum declaratum, *vt per totum tit. de verborum ſignific.* Item
dicit, quòd non apparet ſufficiens ratio inter pœnas c. quanquã,
& c. quia in omnibus. quia in c. quia in omnibus, agitur de pœ-
na ſpirituali, at in c. quanquam. de pœna temporali, & tamen
magis eſt timenda pœna ſpiritualis, quàm temporalis, *c. præcipi-*
mus. 12. quæſt. 1. ergo ſi in pœnis ſpiritualibus ſufficiũt, *vt d. c. quia in*
omnibus iuncto c. cùm in diœceſi. idem dicendum eſt à fortiori in tẽ-
8 poralibus, & ſic in pœnis c. quanquam. † Tertiò vides modo in-
ductum c. noſtrum, per eundem Abb. ponderando, quòd indi-
rectè veniens contra c. quia in omnibus, punitur pœnis ibi con-
tentis, & opinionem Abb. *hic*, refert ipſemet Abb. *in d. c. cùm in*
diœceſi. quoſdam ſummos viros tenuiſſe, & conſuluiſſe ſecun-
dùm eam, licet de Feder. nullam fecerint mentionem. Aduer-
tas modo, quia rationes Abb. *in dicto conſ. 2.* contra Feder. magis
placent, quàm inductio facta de c. noſtro, quæ certè parum fa-
cit poſtquàm iſti indirectè committentes vſuram, dicuntur veri
vſurarij, vt hic Abb. ſatis declarat in primo notab. Vnde non im-
meritò, ſi in iſtis habet locum diſpoſitio c. quanquam. ſed in ex-
emplo, quod ponit Abb. in quo dicit ſe conſuluiſſe, & in quo e-
tiam conſuluit Fed. non ſunt verè vſurarij, ſed ficti, vt omnes af-
firmant *in d. c. cùm in diœceſi.* quod patet cùm fingimus, quando
venditur propter dilationem cariori pretio, quod ſtatim em-
ptor ſoluit verum pretium, & quia breui manu ſibi ſtatim fuit
mutuatum cum illo lucro, quibus præſuppoſitis conſtat fictio-
ne iuris eſſe vſurarios tales venditores, non autem in veritate,
propter quod non obſtantibus rationibus Abb. de quibus ſuprà
redditur conſilium ſuum difficilis ſuſtentationis, poſtquam di-
ſpoſitio pœnalis concepta in caſu vero non trahitur ad caſum
fictum, *c. in noſtra, de iniur. l. 3. § hæc verba, ff. de negot. geſtis.* ita Abb.
poſt Ioan. Andr. *in c. Ioannes, de cler. coniug.* & ſi tu dicas iam repe-
riũtur parificata in illa pœna *c. quia in omnib. per d. c. cùm in diœceſi.*
reſpondeo, & not. ꝙ id tantùm eſt verum, ꝙ diſpoſitio loquens
in caſu vero in pœnalibus, non trahitur ad fictum, quod etiam ſi
in aliquo aliàs reperiantur illi caſus æquiparati, quo ad certam
ſpeciem pœnæ, non propter hoc fit extenſio ad aliam pœnam
de nouo inuentam. ita ſingul. dom. Abb. poſt Ioan. Andr. *in d. c.*
Ioannes. inducendo *c. debitum, de bigam. coniuncto c. 1. de bigam. lib. 6.*
per quod tollitur, quod aliàs ego pro Abbate inducebam, quod
quando aliqua ſunt æquiparata de iure, conſtitutio noua ſu-
perueniens in vno etiam pœnali trahitur ad reliquum, *l. non tan-*
tùm, C. de ſeruo corrupt. iuncta l. ſi quis ſeruo, C. de furt. quia illud vt vi-
des, non habet locum in fictione, & veritate de iure antiquo æ-
quiparatis, vt probat illud ſingulare dictũ Ioan. And. certè me-
moratu dignum, per quod videntur tolli rationes Abb. *in d. conſ.*
contra Feder. & eodem modo tolleretur inductio *c. tua nos, de v-*
9 *ſur.* dum probat, quod reſcriptum † contra vſurarium trahitur
ad eius filium, vel hæredem, quos conſtat iuris fictione idem eſ-
ſe, quia quo ad illas pœnas *c. quia in omnibus.* admitteretur iſta æqui-
paratio fictionis, & veritatis: non autem quo ad nouam pœnam
reſultantem ex diſpoſitione *d. c. quanquam.* Duabus tamen ratio-
10 nibus defendi poteſt conſi. Abb. & impugnari Feder. † Prima a-
nimæ fauore, cuius cauſa quæcunque, & qualiſcunque diſpoſi-
tio pœnalis, ſeu correctoria extenditur, idem Ioan. Andr. *in c. ex*
tenore, qui fil. ſint legit. idem in c. pro humam. de homi. lib. 6. vtrobique
Domin. & Philip. Franc. poſt Bart. *in Authent. ſacramenta puber. C.*
ſi aduerſ. vend. ſicut etiam iſta ratione extenditur *c. quia in omnibus.*
per c. cùm in diœceſi. vt ibidem per ſcribent. eadem ratione exten-
ditur ad *c. quanquam, præalleg.* vbi eadem militat omnino ratio fa-
11 uoris animæ. Secunda ratio eſt, † quia aliàs redderetur deluſo-
ria diſpoſitio prædicti c. quanquam. quia indirectè vſurarij ſu-
pradicto modo exercendo vſuram euitarent illam conſtitutio-
nem, quod eſſet cõtra gloſ. ibi ſing. in ſimili ab omnibus appro-
batam, quæ vult extendi tex. ad codicillos, licèt Pontifex ſolùm
de teſtamentis loquutus fuiſſet ſola illa ratione, ne reddatur cõ-
ſtitutio deluſoria, facit text. not. *in l. ſi fundus qui locatus, cum l. ſeq.*
ff. de fund. inſtruct. & c. ſi ciuitas. cum alijs ſimilib. de ſent. excom. libro 6.
quando enim ipſi vſurarij viderent, quòd teſtamenta eorum va-
lerent iſto modo vſuras exercendo propter dilationes magis
vendendo, ita ſemper facerent volentes euitare, vt dixi, pœnam
illius c. quod minimè ferendi ſunt. Iſta quæ ſuperiùs dixi, redu-
cendo difficultatem conſilio Abb. intelligo præſuppoſita com-
muni ratione Doct. vera, dum per fictionem affirmant iſtos vſu-
rarios eſſe, quam tamen rationem infra in tertia limitatione re-
probo, qua reprobatione vera exiſtente, dictum, & conſ. Abb.
audaciùs, & validiùs redderetur. Iſtam † concluſionem Abb. 12
quæ vera eſt, quæ habet, quòd vendens rem carius propter dila-
tionem, dicatur vſurarius, *per c. fin. de vſuris. & c. in ciuitate.* duo-
bus modis hic dom. Andr. limitat: Primò, *in fin. pen. colum.* quãdo
pretium illud per vendentem non fuiſſet receptum, quia vt ha-
beat locum diſpoſitio c. quanquam. oportet præſupponere, &
articulare, quod illud pretium vltra ſortem fuerit receptum per
eum, quem vſurarium dicimus. Vnde debet eſſe cautus aduo-
catus, quod ponat in libello, quod pretium ſeu vſuras ille talis
vſurarius receperit, aliàs ſuccumberet agens: declaro propter iu-
uenes, quòd non ſufficit probare aliquem dediſſe ad vſuras, vel
vendidiſſe carius propter dilationẽ, niſi probatum fuerit, quòd
vſuras receperit mutuans, vel vendens modo, de quo ſuprà, &
receperit incrementum illud, quod poſuerat ratione dilationis,
ita firmat ſolemniter Ioan. And. per text. *ibid. in d. c. quanquam. in*
princ. dum dicit de vſuris, quas receperint, &c. & ibi dom. Ioan.
And. ita de facto vidiſſe ſeruari, de quo fecit feſtum Pet. de An-
char. *conſ. 277. incip. de titulo.* & Domin. *in præalleg. c. quanquam.* & i-
bi dom. Bald. ꝙ in materia illius c. non habet locũ fictio, quæ di-
cit, quòd promiſſio & ſolutio ſunt paria, *l. fin. C. ad leg. Falc. l. 3. ff. de*
calum. de iſto dicto Ioan. And. fecit mentionem etiam dom. Fel.
7. colum. in c. in præſentia. de proba. & firmauit illud dictũ dom. Lau.
de Rodulph. *in ſuo tract. de vſur. quæſt.* 88. Modò aduertas, † quia 13
dom. Ioan. de Anan. *in c. poſt miſerabilem, de vſur.* arg. text. ibi pro-
bat illũ eſſe vſurarium, cui facta eſt promiſſio de vſu. ſoluen. du-
bitat vehementer de iſto dicto Ioan. And. Secundò contra eum
adducit, quia ſi in libello fuiſſet dictũ illum manifeſtum vſura-
rium, certũ eſt, quod intelligeretur non ſolùm mutuaſſe, ſed e-
tiam recepiſſe, vt voluit dom. Laur. vbi hic proxi. limitando illud
dictum Ioan. And. ergo eodem modo dicit ipſe, quando dicere-
tur in libello, † quòd mutuauit publicè ad vſuras, intelligeretur, 14
quod recepit, quia libellus ſuſtentari debet quomodocunq;, &
qualitercunq; poteſt. ita Anto. & alij *in c. conſtitutus, de relig. domib.*
& in c. examinata, de iud. ita dixit Ioan. de Ana. *in c. quia in omnibus.*
de vſur. in 7. col. eodem modo dubitando de dom. Ioan. And. Idẽ
& tertio loco *in eodem c. quia in omnibus. in 7. fol. & 3. col. in 11. quæſt.*
iterum inſurgit contra Ioan. Andr. de eius dicto dubitando alia
ratione, quia vſurarius habet actiones ad vſuras petendas, & qui
actionem habet ad rem, ipſam habere videtur, vulgata *l. qui a-*
ctionem ff. de reg. iur. iſta ſunt quæ ego reperio contra illud dictum
Ioan. Andr. communiter tamen approbatum. ideo aduertas ro-
go pro intelligentia, quia non eſt negandum mutuantem ad v-
ſuras dici vſurarium, ad hoc, vt iſte talis compellatur remittere
obligationem, quo caſu intelligitur *c. poſt miſerabilem.* in quo Ioã.
de Anan. fecit primum fundamentũ, & eodem modo poteſt in-
telligi *c. 1. de iureiur.* & quod vltimo dixit proximè prædictus Ioã.
de Ana. dum dixit, qui actionem habet ad rem, &c. Sed quo ad
diſpoſitionem c. quanquam. eſt impoſſibile, quòd dicatur vſu-
rarius, niſi qui receperit, vt ibi text. in princ. demonſtrat, & per
totum c. dum de cautione præſtanda loquitur de reſtituendis v-
ſuris: quomodo ergo poſſet applicari reſtitutio vſurarum in eo
qui non receperit, certè eſt impoſſibile, quia quibus verba legis
non adaptantur, nec eius diſpoſitio adaptari poteſt, *c. indemnita-*
tibus, de elect. lib. 6. circa fin. & l. hos accuſare, in § omnibus. ff. de accuſat.
facit quod dom. Felin. *in c. nonnulli, de reſcript. 8. fol. 2. col.* dixit, *illud*
c. indemnitatibus. meliùs eſſe de corpore iuris ad hoc probãdum,
& iſtud eſt, quod voluit Bald. *in d. c. quanquam. in apoſtil.* quod ibi-
dem non habet locum fictio, quæ vult, quod promiſſio, & ſolu-
tio ſint idem, vt ſuprà dixi, & eodem modo dicas contra Ioan.
de Anan. quod ibidem non habet locum fictio *l. qui actionem ha-*
bet ad rem ff. de reg. iur. Nec obſtat quod ſecundo loco dixerat præ-
dictus Ioan. de Anan. de libello latè interpretando. quia dico, ꝙ
quamuis latè interpretetur, niſi tamen probentur quæ in eo de-
ducta ſunt concludenter, libellus ipſe non latè interpretabitur,
poſtquam neceſſariò debet concludere, *vulgato c. in præſentia. de*
probat. & per hæc manet defenſatum dictum Ioan. melius quàm
alibi. In vno tamen ſtat iudicio meo difficultas † circa iſtud di- 15
ctum Ioan. Andr. an propter mutuum factum ad vſuras præſu-
matur

matur vſurarius vſuras recepiſſe, quia quando conſtaret, quòd non recepit, vt dixi, quæſtio non haberet dubium. pono exemplum, vt intelligatis, conſtat aliquem mutuaſſe ad vſuras, ille, cui mutuauit, repetit vſuras ab eodem, vſurarius negat ſibi vſuras ſolutas, quæritur an iuris præſumptione præſumantur ſolutæ, quod ſi præſumeretur, dictum Ioan. Andr. eſſet falſum, ſi autem non præſumitur, conſtat eius dictum eſſe verum: quod autem præſumatur vſuras recepiſſe, adduco gloſ. ſing. in ſimili *in l. neque natales. C. de probat.* quæ vult in materia probationum valere argum. à communiter accidentibus, ſed communiter accidit, quòd mutuâtes ad vſuras eas recipiunt, & ſecretè, ergo ſatis côcluditur eos eas recepiſſe. contra tamen firmat Bald. poſt Cyn. *in l. 1. C. de probat. & alleg. in apoſt. in l. 2. ff. de furt.* vbi firmant, quòd vſurarius qui conſueuit certum quid pro centenario accipere, niſi probetur, quod receperit, non præſumitur, & ita etiam firmat Ana. *in c. quam pernicioſum, de vſur. in 4. colum.* poſt Calder. *conſ. 6.*
16 dicentes, quòd † agens ad reſtitutionem vſurarum nô probans ſolutionem, ſed ſolùm quod ille erat ſolitus publicè vſuras exercere, nihil aget, & ſuccumbet. ita firmat Archid. *in c. 1. de vſur. in 6.* Baldus tamen *ibi in apoſtil.* declarat Calder. & Archidiac. verum dicere in alio contractu quàm mutui, quòd non probetur vſurarius ex illa probatione, quia conſuetus eſt fœnerari, ſecùs in contractu mutui, argum. notatorum *in l. rogaſti ff. ad Trebellian.* quia tunc non ſolùm in genere erit vſura probata, ſed in ſpecie, quo ad reſtitutionem quam petit, & iſta recitat Ioan. de Anan. *in d. c. quàm pernicioſum, in 5 colum.* aliter nô declarando, nec approbando. & licèt Bald. contradixerit *in d. l. 1. C. de probat.* de quo ſuprà feci mentionem, ſemper tamen mihi placuit dictum eius *in d. c. 1. de vſur. in apoſtil.* dum vult, quòd ſi probetur aliquem côſuetum fœnerari, & recipere vſuras ex mutuo per eum facto, ſi poſtea per aliquem conueniatur, qui probet ſolùm mutuum ſub vſuris recepiſſe, licèt non probet ſolutionem vſurarum, iuris tamen præſumptione præſumeretur ſoluiſſe, & pro eius comprobatione facit illud argumentum à communiter accidentibus,
17 de quo ſuperius dixi, quod † modo applico, & reſtringo verum contra eum, contra quem agitur, quòd ipſe conſuetus fuerit recipere pecunias vſurarias, quia contra eundem omnino præſumitur dicta ratione, & etiam alia, quia ſemel malus in eodê genere mali ſemper præſumitur malus, ſecundùm Bart. *in l. Caſſius. ff. de ſenat.* & Dynus *in regul. ſemel malus.* non autem volo, quòd ea ratione, quia alij cômuniter hoc faciunt, arguatur côtra iſtum, ſi iſte nunquam probaretur recepiſſe vſuras, quo caſu procedere poſſet doctrina Ioan. Andr. & communis, quæ habet quod debeat articulari, quod mutuauit & recepit ſub vſuris: ſed quando ipſe conſuetus fuit mutuare, & recipere ſub vſuris, non video quare contra eum non præſumatur: tum quia ſemel malus, tum quia conſuetus mutuare, & recipere ſub vſuris, quæ conſuetudo multum operatur *iuxta l. qui ſemiſſes. ff. de vſur.* de qua per gloſ. *in c. illo vos, infra de pign.* & maximè iſta concluſio eſſet vera, ſi ab iſto qui ab eo repetit, tunc aliàs probaretur recepiſſe vſuras, quæ cû diligentia notabis, quia ſunt ſingularia iudicio meo: & habent maximam iuris conſonantiam, & magnam veriſimilitudinem, & per conſequens imaginem veritatis, arg. eius quod dixit Bald. *in l. 1. C. de ſer. fugit.* quicquid Bald. & Cyn. dixerint *in d. l. 1. de probat.* & Alexan. *in præalleg. l. 2. ff. de furt.* nihilominùs quia caſus ſaltê dubius iudicaretur, propter ea quæ ſuperiùs adducta ſunt, ſubmitto me correctione domini mei, cui hoc opus oblatum eſt.
18 Secundam † dat limitationem hic dom. And. *ad illud c. fin. & c. in ciuitate. de vſur.* circa iſtos vendentes rem carius propter dilatam ſolutionem, quia non procedunt illa iura quando venderetur domus, vel prædium, præſertim ſi interim fructus perciperentur ex eiſdem, quaſi procedunt illa capitula quâdo quis vendit granum, vinum, oleum, & ſimilia, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura. ita voluit Bald. ſing. *in rubr. C. de vſur.* cum quo tranſit hic And. dicendo ita temperandum dictum Abb. *hic*, pro quo alleg. etiam Anchar. *in ſua diſputatione, incip. modernis temporibus.* & ſecundùm eum probatur tex. formaliter *in c. fin. de vſur.* Salicet. verò *in Authent. ad hæc, C. de vſur.* de quo alius mentionem hic non facit, reprehendit iſtam limitationem, & Lau. de Rodul. eodem modo *in d. c. fin. in ſua repet.* & Ioan. de Anan. *in c. in ciuitate, in 2. colum.* vbi dicit iſtam eſſe communem opinionem ſcribêtium eadem omnimoda ratione, quæ in mercibus conſiſtentibus pondere, numero, & menſura, quicquid Anchar. dixerit defendendo dom. ſuum Bald. de quo etiam idem Anan. *in eod. c. in ciuitate, 4. fol. fin. col.* in côſiſtentibus enim in pôdere, numero, & menſura dicimus, quod fingitur ſtatim ſolutio facta ab ipſo emptore, & pretium ſibi reſtitutum, quaſi côtrahatur de nouo mutuum cum lucro illius exceſſus. quæ ratio idem omnino concludit in venditione rei immobilis, ſecundùm eos. certè ſi iſta fuit ratio illorum capitulorum, de qua aliter non conſtat, quàm ex relatione Doctorum, aliter dici non poteſt, niſi quod Bald. malè dixit, arguendo à ratione, ſed ſi conſideramus aliam rationê ad illa capitula, quæ magis veriſimilis videtur, quàm fortè ſenſit Bal. dictum ſuum eſſet verum, & poteſt eſſe talis in d. c. vendun tur res conſiſtentes in pondere, vel numero, vel menſura: in quibus conſtat mutuum conſiſtere, in quo mutuo propriè vſura committitur: meritò quando in iſtis fit venditio pro maiori pretio propter terminum, contractus eſt vſurarius, non propter fictionem, de qua ſupra, ſed potiùs quia præſumitur contractus ſimulatus, quia volendo mutuum facere, fecerunt contractum emptionis, ne conuenirentur per canonem contra vſurarios editum. arg. ſing. iſtius cap. vbi contractus emptionis fuit iudicatus pignoratitius propter coniecturas, de quibus in text. ita in propoſito quæſtionis noſtræ contractus emptionis iſtarû rerum propter iſtam præſumptionem dilationis dicetur, & iudicabitur contractus mutui, licèt non propriè ſaltem conſiderata intêtione ipſorum vſurariorum, hoc dico, quia in iſto caſu ſolu. in alio conſiſtebat: declaro, quia intendebat mutuare res conſiſtentes in pondere, numero, & menſura, & ſolutionem ſolùm recipiebat in pecunia, quod eſt contra naturam mutui, *vt in l. 2.* & quod ibi Bart. *ff. ſi cert. pet.* Sed vt † dixi, in iſtis magis conſideratur intê- 19
tio quàm rei natura, vt probatur *in d. c. in ciuitate, & in c. noſtro.* per quod concluditur, quòd ſiue fiat ſolùm exceſſus veri valoris in re mutuata, ſiue in eius valore à principio deſtinato non eſt facienda differentia quantum ad hoc, vt vſurarius côuincatur, quo caſu limitandum puto text. *in d. l. 2. cum ibi not. ſi cert. petatur.* Et iſta mea ratione extante, quæ iudicio meo magis conſona eſt, quòd fiat tranſitus ad alium contractum veriſimiliter, quàm quod faciamus fictionem, de qua ſuprà ab æquitate canonica, & eorum ſimplicitate valdè alienâ, vt infrà tertia limitatione apertiùs demonſtrabo: dictum Bald. eſſet ſing. & menti tenêdum, quòd ille tranſitus ad alium contractum, mutui ſcilicet non poteſt fieri, poſtquam ſubiectum rei immobilis poſſeſſionis, ſcilicet vel domus non eſt benè diſpoſitum, quia in eo mutuum conſiſtere nô poteſt, ſed ſolùm in rebus conſiſtentibus in pondere, numero, vel menſura, vt legitur, & notatur *in præallegat. l. 2. ſi cert. pet.* in habentibus enim veriſimilitudinem facilis eſt tranſitus de vno ad aliud, arg. not. *in l. quod Nerua, ff. depoſit.* in c. enim noſtro fuit habitus tranſitus ad contractum pignoratitium, quia *talis* fuit veriſimilitudo poſtquam contractus videbatur illicitus. ita in propoſito quæſt. noſtræ de contractu emptionis iſtarû mercium fiet tranſitus ad côtractum earum mercium mutui, quod eſt veriſimile poſtquàm in eis conſiſtere poteſt, quod quia nullo modo côſiſtere poteſt in domo, poſſeſſione, & ſimilibus, meritò in eis non habebit locum diſpoſitio dictorû c. quod eſt ſing. & ſingulariter notandum pro Bald. defenſione, & Pet. de Anch. & And. *hic*, qui nudè, & ſimpliciter ſequebatur eorum dicta, de contraria communi opin. nullam faciendo mentionem. Tertiam † modo do 20
tibi limitationem ad illud *c. fin. & c. in ciuitate, de vſur.* & dictum Abb. hic, quia nô procedunt, quâdo ſumus in loco, in quo portantes merces ad vendendum, non inueniunt ementes, niſi ad terminum, quia tunc vendendo ad terminum non eſt vſura, licet pro maiori pretio vendant dilationis ratione. ita voluit Salic. ſing. *in præalleg. Authent. ad hæc, C. de vſur.* quia in iſto caſu ceſſat ratio fictionis, de qua ſuprà *prox. limitat.* dixi, quia pecunia non poteſt videri ab illis tradita, & poſtea illis mutuata, poſtquam illam promptam ſolutionem non habebant, quod erat neceſſarium ad illam fictionem conficiendam, iuxta not. *in l. ſingularia. ff. ſi cert. petat.* & iſto modo ipſe Salic. reprehendebat etiam Bald. *in dicta rubr. C. de vſur.* qui ſimpliciter in mercibus literam c. final. de vſur. comprobat, quia in mercibus hoc caſu non procedet illa diſpoſitio. & cum iſta limitatione tranſit Ioan. de Anan. *in dicto c. in ciuitate.* Aduertas rogo, quia iſta limitatio nunquam mihi placuit, nec placet, quia talis conſuetudo loci non poteſt facere contractum licitum, qui de ſe eſt illicitus, maximè in iſto crimine vſurarum, vt legitur, & notatur *in c. quia in omnibus. de vſur.* adeo quòd ſi totus mundus peccaret, non propter hoc magis diceretur contractus licitus, argument. text. *in capit. flagitia. 32. quæſt. 5.* iunctis not. *in rubr. de vſuris.* dum per omnes dicitur, & not. vſuram eſſe crimen contra naturam, quicquid aliàs dixerit Bald.

Digitized by Google

rir Bald.& malè in *l.quid ſit fugitiuus. §.apud Labeonem.ff.de adil.edicto.* dum arg. text. ibi voluit, quòd eaculſaretur faciens contractum vſurarium, qui communi opinione licitus reputabatur. Præterea & ſecundò iſtud, quòd quis aliàs non eſſet venditurus, niſi cum dilatione, non facit contractum licitum, niſi concurrat vnum aliud quod dubiteur plus minusve tempore ſolutionis res ſit valitura. teatns eſt *in c.fin.de vſur.* ſæpius allegatus, aliàs ſi illud ſecundum non concurrat, contractus eſt vſurarius.
21 ergo Salic. eum ſupportatione malè loquitur. † Veniamus modò ad rationem ſuam, dum dicit, quòd fictio non poteſt habere locum, quia pecunia non poteſt videri ab illis tradita, poſtquam illam non habebant promptam, quia nullo modo ſuſtentabilis eſt iudicio meo, ea ea enim abſurdum vnum ſequeretur, quod quando emens ſecundùm modum *c.fin.& c.in ciuitate, de vſuris.* pecuniam non haberet promptam, non diceretur committere vſuram, poſtquam ibidem fictio locum habere non poteſt, quod eſſet deſtruere illa c.& illa ad nihilum reducere, poſtquam veriſimile eſt, quod qui haberet pecunias promptas de præſenti, non vellet propter dilationem rem carius emere: vnde ſi rectè conſidero, propter defectum pecuniarium de præſenti in *d.c.* ille contractus celebratur cariori pretio propter dilationem, & talis iudicatur contractus vſurarius: ergo de directo contra Salic.& Ana.& nunc diligenter nota, quia iſta probant mirabiliter illam fictionem, in qua omnes Doctores faciunt fundamentum, vt dixi in proxima limitatione nullo modo eſſe applicabilem c.noſtris, de quibus ſuprà, & per conſequens iuri canonico, quia not. eſt concluſio Bart. communiter approbata *in l.ſingularia, ſi cert pet.in antepen colum per l.ſi pater ff.de adopt. cum ſimil.* quod lex non fingit ſuper impoſſibili, nec fingit ſuper re, quæ non eſt, *l.quotiens.ff.de nouat.* vnde ſi pecunia non eſſet prompta tempore iſtius contractus, non poſſet fingi data mihi, & à me ad te profecta. facit quod idem dicit Bart. *in l.ſub conditione.2.colum ff.de ſolutionib.* ergo manifeſtè demonſtratur, ſi non volumus cutrumpere illa capitula, quòd in eis illa fictio nõ eſt applicabilis, poſtquam eſſet neceſſarium præſupponere, quòd pecunia ementis eſſet prompta tempore emptionis, quia aliter fictio non poſſet habere locum, quod in ſe nullam habet veriſimilitudinem, immò penitus contrariam, quia ex eo quòd pecunias promptas non haberit, emunt propter dilationem cariori pretio, quod perpetuo teneas menti, quia per hoc cõſtat rationem, quam poſui ſuprà, proxima limitatione ad defenſam Bald. veram eſſe, & rationem communem falſam, tãquam deuiantem ab omni veriſimilitudine, argum. eius quod dicit Bald. *in d.l.1.C de ſeruis fugit.* dum voluit, quòd illud quod deuiat à veriſimili, habet ima-
22 ginem falſitatis. Quartam † limitationem poſuit Salicet. *in dicta Authent.ad hac,* dicendo non procederet. *fin.& in c.in ciuitate, de vſur.* in mercibus venditis alteri mercatori, qui tenet in fundico ſuo rem mercalem, tum quia talis contractus cariùs vendendo propter dilationem non eſſet vſurarius, quia in talibus quotidie creſcit, & decreſcit valor, tum quia ille qui recipit dilationem perit cauſa lucri ſui faciendi: eodem modo reprehendendo Baldum *in d.rubr.de vſur.* qui ſimpliciter in mercibus literam d. c.fin. comprobabat. Et ſequitur iſtam limitationem Ioan. And. *in d.c. in ciuitate, in 3.col.* Mihi tamen iſta limitatio non placet, quia in ratione ſua Salic. dicit contra præalleg. iura, maximè contra c.final. dum dixit Salicet. pro ratione quòd in talibus quotidie creſcit, & decreſcit, quod ſi eſſet verum fruſtra tex. *in d.l.fin.* diceret, niſi ſit dubium, plus, vel minus ſolutionis tempore valebit, &c. & tamen ſi conſideras teat. loquitur ibi in mercatore, vt conſtat in princ. cap. & poſtea in aliis verbis reperit per dictionem, quoque, quo præſuppoſito dico fortius, quòd nec illa dubietas ſola ſufficeret mihi, & ſi concurrat aliud quod vendens aliàs non fuiſſet venditurus, vt probat ibi teat. apertè, qui vt dicit in mercatore loquitur. ergo de directò Salicet. dixit contra illum text. Tertiò eodem modo dico contra Salic. quòd intentio, vel lucrũ illius qui recipit ſub vſuris, nihil affert vſurario ad eius excuſationem, *facit c.ſuper eo, & c.conſuluit, de vſur.* & teat. & quod ibi Abb. ſecundo not. *in d.c.fin.de vſuris.* qui ponderat teat. loquentem in mercatore euntem ad nundinas lucri cauſa, quia poſſet euenire contrarium, quod perderet, & vſurarius maneret in tuto, quod eſt contra vltimam rationem Salic. de qua ſupra, tenenda ſunt ergo illa capitula, vt iacent, & vt Bald. voluit in dicta rubric. de vſur. reiectis limitationibus captioſis, & periculoſis, nul-
23 lum in ſe fundamentum verum habentibus. † Expeditus de prima concluſione habita ex primo not. Abb. deuenio ad ſecundã, in qua dixi, quod iura loquentia de publico vſurario intelliguntur, & verificantur in eo qui publicè exercet vſuras. Pro cuius intelligentia videamus concluſiuè quis dicatur manifeſtus vſurarius, poſtquam iura canonica circa pœnas imponendas afficiunt ipſos manifeſtos vſurarios, vt in *c.quia in omnibus.& in c.cum in diœceſi. de vſu.& in c.quanquam.eo.tit.lib.6.* in quo dubio variæ canoniſtarum repetiuntur opin. vt videri poſſunt per Abb. in *q vlt.in d.c.quia in omnibus.* vbi per Ioan. de Ana. *per quatuor colum.* incipiendo à ſecunda, melius tamen & ſingularius per eundem domi. Abb. in *conſi.ſuo 2.in 2.volu.conſiliorum.* quod rogo videat quicumque q. iſtam arrigerit, quia ibi refero octo opiniones, adaptando opiniones gloſſ. *c.1.& c.quanquam.de vſu.lib.6.* in quo conſi. ipſe Abb. concluſiuè tenet, † quod iura in iſta materia lo- 24
quentia non requirunt facti neceſſitatem, nec tacitam, nec expreſſam, ſed exigunt duntaxat qualitatem manifeſtationis, vt patet in *d.c.quanquam.* & ideò dicit, quod ille dicitur manifeſtus vſurarius, contra quem eſt notorium iuris, vel facti, vel de quo eſt communis proclamatio, & inſinuatio procedens ex certa ſcientia, & certis authoribus, & qui probari poteſt, quod eſt vſurarius. ex quo incidẽter videtur, quod malè hic dixerit do. Abb. dum in *fi.ſui notab.1.* dixit, vt patet in libris eorundem, quia per prædicta non videtur, quod ſolum libris conuinci poſſit, vt voluit *glo.in c.ſanè.2.24.q.2.in verbo librorũ,* quam Bald. not. *in l.1.de ſacroſan eccl.* quem ſatis ſequitur Abb. in *d.conſil.* Saluari poteſt Abb. *hic,* dum dixit, vt paret ex eorum libris, quod intelligendo ſcilicet quod publicè exercuerunt vſuras, alias non, ſed vt vel potius dixiſſet. Iſtam concluſionem Abb. vbi ſupra quæ fuit pro glo. quod manifeſtum hic debeat conſiderari tanquam infamia quædam, & non tanquam qualitas concomitatiua delicti, tenuerunt communiter ſcribentes in locis ſuperius annotatis, licet aliqui contrarium ſenſerint, dubitando tamen, & malè de-
clarando. † Ego vero, ſaluo ſemper meliori iudicio, dico indu- 25
bitanter iſtam qualitatem manifeſtationis debere eſſe concomitatiuam delicti, & ſi non fuerit nullo modo dicetur manifeſtus vſurarius, vt comprehendatur in diſpoſitione illorum. 200. iſtam qualitatem petentium, & per conſequens audeo dicere, quod glo. & doct. qui huc uſque contra dixerunt, malè dixerint, quia non probãt artem exercuiſſe vſurarum manifeſtè, ſed probant de præſenti rem manifeſtam, vel notoriam, in quo magna eſt differentia, & pro iſta mea concluſione adduco tex. apertum in *c.1.de vſur.in 6.ibi,* dum teat. dicit, *publicè fœnebrem pecuniam exercentes,* pondero illa verba publicè exercentes, & text. poſtea, dum dicit, huiuſmodi manifeſtos vſurarios: quis enim recti capitis diceret illa verba apertè non demonſtrare qualitatem manifeſtationis debere adeſſe tẽpore perpetrati delicti? certè nullus, facit in ſimili teat. *in c.inter dilectos.de exceſſ.prælat.* Vbi teat. dicit clericum vnum vſurarium manifeſtum, vt potè qui 11. denarios pro 12. in ludo mutuauerat, põdero verbum in ludo à communiter accidentibus, quod ſenſit hic mirabiliter dom. Abb. in *fin iſtius primi not.* dum dicit, *publici ſunt, ex quo publicè exercent.* in quo melius hic Abb. quàm alibi locutus eſt, licet *in fin.* dum dixit, vt patet ex eorum libris, deſtruxerit quod proximè dixerat, niſi intelligas prout incidenter dixi ſuprà *in prin. iſtius ſecunda concluſioni.* Adduco etiam teat. pro iſta parte, *in c.ſuper eo, de rapt.* *ſunctoc.ſi quis vſuram.14.quaſt.4.& in c.1.de poſtul.prælat.* vbi probatur, quòd manifeſtum conſtat ex actibus publicè & palam geſtis. facit quod Abb. in *1.quaſt.in d.c.quia in omnibus.de vſur.* & quod Bal-
dus ſing. in *c.in præſentia, de probat.* vbi voluit, † quòd ille qui fate- 26
tur ſe à multis vſuras extorſiſſe, & non dixit publicè, non dicitur per hoc ſe publicum vſurarium confiteri, quod ibi Felin. *in 6.colum.in fin.* magnifacit, *& penult.colum.in c.auditis, de præſcript.* & per hoc dicit, quòd teſtamentum illius non irritabitur. iſtud idẽ voluit Feder. conſulendo, vt refert dom. Abb. aliter conſilium non ſpecificãdo *in fin. d.c. quia in omnibus.* immò ſi dixiſſet ſe teneri ad reſtitutionem vſurarum à multis publicè extortarum non diceretur ipſe publicus vſurarius, niſi dixiſſet à ſe extortarũ, quia potuit teneri vt hæres: Bald. *in d.c.in præſentia.* & Felin. vtrobique, vbi proximè, & certè ſi iſta iura, & auctoritates non fuiſſent, adhuc hac ratione probaretur, quia quotiens in iure habetur mẽtio notorij, vel manifeſti, intelligimus de notorio, vel manifeſto, quod conſiſtit in iure, ſaltem in diſpoſitione reſtringibili, textus eſt not. cum gloſ. ſua, vbi Domi. *in c.Romana. §.ſi autem.de appellat.lib.6.* & ita formaliter not. Abb. *in c.dudum.el 1.de electio.* & per hoc tolluntur modi probandi inducti per glo. dum de confeſſione, vel ſententia, & ſimilibus loquuntur, aliàs certè ſequeretur

Digitized by Google

tetur vnum abſonum, quòd dicere deberemus omnes vſurarios
conuictos etiam poſt mortem debere pœnis puniri, de quibus
in c. quia in omnibus, & in c. quamquam. quod firmauerat Card. in c.
cùm in diœceſi, de vſur. Patet conſequentia, quia per probationem
factam in iudicio, vel confeſſionem, poſt concluſionem, vel
ſententiam res diceretur notoria. gloſſ. in c. ſignificauerunt, in verbo,
liquere, de teſtib. & in c. ex parte, in 10. colum. de verborum ſignificat. &
per conſequens talis diceretur vſurarius notorius, & manife-
ſtus, quod minimè iura voluerunt, ſed ſolùm manifeſtè vſuras
exercentes punire, & caſtigare iura voluerunt: magis enim iu-
ra deteſtantur delicta publica, quàm occulta, licet probari poſ-
ſint, vt in c. veſtra, in ultio c. final. de cohabitat. clericorum & mulierum.
ſi voluiſſent enim ſimpliciter vſurarios caſtigare, dixiſſent ſim-
pliciter de vſurariis, arg. c. ad audientiam, de decimis. & ideò meritò
reprehenditur Cardin. proximè alleg. in c. cùm in diœceſi, vt refert
Ancharan. in repet. c. canonum, de conſtitut. & Abb. in dicto ſuo conſi-
lio 2. in ſecundo volum. quorum auctoritas & reprehenſio multum
valet pro iſta mea cõcluſione, licèt ipſi poſtea aliter teneant, pro
qua concluſione mea benè facit quod voluit Bartolus in l. 2. ff de
furt. vbi voluit, quòd dicitur manifeſtus vſurarius, quando in-
differenter quis in camera ſua mutuat ſub vſuris cuilibet poſtu-
lanti, licèt nullum erexerit altare ad fœnetandum, argumen. l. pa-
lam ff de ritu nup. Poſtquam ergo concluſum eſt, qualitatem ma-
nifeſtationis coniunctam eſſe debere exercitio vſurarum, Quæ-
27 ro modò † quis dicetur notoriè, vel manifeſtè exercere crimen
vſurarum? in quo aduertas, quia cognito quod dicatur noto-
rium, & quod manifeſtum, ſtatim cognoſcetur notorius & ma-
nifeſtus vſurarius. dico igitur, quòd notorium facti, de quo lo-
quimur, diffinitur iſto modo, quia eſt factum ſic exhibitum cõ-
ſpectui hominum, quòd nulla poteſt tergiuerſatione celari, vt
in c. euidentia, de accuſatio. & in c. cum dilectus, de purgat. canonic. & id-
eo dicit ibi text. quòd notorium dicitur, quod fit teſte vicinia,
quod intelligunt Doct. vel maiori parte viciniæ, dum tamẽ ma-
ior pars non ſit, vel conſtat ex minori numero 10. ita debet in-
telligi gloſ. in c. de manifeſta. 2. quæſt. 1. quæ vult ad inducendum
notorium ſufficere ſcientiam 10. ex quo concluditur, quòd in
loco vbi non ſunt decem, non poteſt notorium oriri, ita voluit
Abb. ſingul. poſt Innocent. in ſin. c. veſtra, de cohabit. cler. & mulier.
& Specul. in tit. de notor. crim. §. ſed iam de notorio. verſic. porrò noto-
rium, cum pluribus ver. ſeq. & ſentit dom. Alexan. in addit. poſt Bald.
4 col in l. ea quidem. C. de accuſat. facit quod Bald. in l. ciues, C. de ap-
pel. Ex quibus facilè iam cognoſcere poteris, quis dicatur noto-
rius vſurarius. Manifeſtum autem, prout differt à notorio, diffi-
nitur iſto modo, quia eſt publica, ſeu clamoſa inſinuatio, vel
proclamatio, & communis ex certa ſcientia certis auctoribus
proueniens, & quod probari poteſt. ita communiter per omnes
diffinitur, vt per Ioan. And. & Ioan. Cald. in d. c. veſtra. & per Spe-
cul. in d. tit. de notor. crimin. in §. ſequitur de manifeſto. & differt à fa-
ma, quia illa procedit ab incerto auctore, & ſola ſuſpicione: ma-
nifeſtum verò ex certa ſcientia, & certis auctoribus, ita Abb. in d.
conſ. ſuo 2. in ſin. colum. per hoc ſaluans illam communem opinio-
nem, de qua ſuprà dixi, ſed eum ſupportatione nihil probat pro
communi opinione, & ſi rectè intelligatur diffinitio per eum
adducta, non repugnat concluſioni meæ. pondero enim quod
28 dixit in diffinitione, ex certa ſcientia, & certis auctoribus. † Pro
eiuſus intelligentia quæro, quot numero debent eſſe iſti certi au-
ctores ad inducendum manifeſtum? & ſi tu dicas duo, vel tres,
prout ſentiunt Doct. communiter, & Bald. voluit in l. 1. de ſacro-
ſanct. eccleſ. præcedente fama contra eum, certè errares, quia ad
minus auctores à quibus procedit manifeſtum, debent eſſe ſe-
ptem conteſtes. ita dicit ſingul. Angel. de Aret. in § ex maleficijs. in
2. colum. Inſtit. de actio. per text. in l. heredes palam, ff. de teſtam. ex quo
ſequitur clara & noua concluſio à nemine quem viderim poſi-
ta, quòd ille dicetur manifeſtus vſurarius, qui ſeptem ad minus
præſentibus dedit ad vſuras, per confeſſionem verò, & ſenten-
tiam benè fateor, quòd vnus efficitur notorius vel manifeſtus,
ſed tamen per hoc non conſtat eum manifeſtè exercuiſſe, vt c.
voluit, niſi ipſe confiteretur ſe publicè exercuiſſe, quo caſu in-
telligo gloſ. de confeſſione loquentes. Obſtare tamen videtur
tex. in c. cùm in diœceſi, de vſur. probat enim ille tex. ſecundùm om-
nes, quòd argumentis quis probari poteſt vſurarius manifeſtus.
ergo non eſt opus ſeptem teſtibus. Aduertas primò pro intelli-
gentia, quia puto ſaluo meliori iudicio, alius ſit intellectus illius
c. quàm Doct. crediderint: non enim dicit, quòd probetur ma-
nifeſtus vſurarius per arg. ſed dicit, quod in modo procedendi,
quia accuſator nullus apparet propter timorem potentum, qui
tuentur eos vſurarios: ideo ſi aliis argumẽtis conſtiterit eos vſu-
rarios, &c. quorum verborum dum dicit arg. eſt ſenſus iudicio
meo, quòd in odium iſtorum potentum, & manifeſtorum vſu-
rariorum, teſtes qui recipientur ad probandum eos manifeſtos,
recipientur ſine partis citatione. ita dixit in ſimilibus terminis
Hoſtien. & poſt eum Domi. in c. pro humani, de homicid. lib. 6 in pen.
col. firmando, quòd quoties lex contentatur ſolis argumentis,
poſſunt teſtes recipi ſine partis citatione. quod eſt digito ligan-
dum, & iſto modo intelligendo text. illum, non habet difficul-
tatem, voluit enim ibi Rom. Pontifex prouidere circa modum
procedendi, poſtquã accuſator nullus apparebat propter timo-
rem potentum, & etiam ille text. demonſtrat à princ. dum dixit,
ſunt quãplurimi vſurarij, de quibus minimè dubitatur quin ſint
manifeſti, &c. non enim eſt veriſimile quòd ſtatim voluerit cor-
rigere ſe, volendo, quòd argumentis probaretur, de quo dixerat
minimè dubitari, quod tamẽ ſecundùm aliam opinionẽ neceſ-
ſarium eſſet dicere, quod eſſet abſurdum. Vel ſecundò reſpõdeo
& dico, quòd dato quod ſuſtineatur ille intellectus, quod argu-
mentis probetur aliquis manifeſtus vſurarius, nõ repugnabitur
intelligẽtiæ meæ, de qua ſuprà dicam, quod argumenta, mediã-
tibus quibus manifeſtus vſurarius probatur, debent eſſe mani-
feſta tempore exercitij, per ea quæ ſuprà dixi. pono exemplum
in eo quod Doct. ponunt in c. in ciuitate, & in c. cùm in diœceſi, de v-
ſur. & ſecundũ quod Abb. hic loquitur in primo ſuo not. in ven-
dente rem carius propter dilationem: iſtud vocant Doct. vbi ſu-
prà arg. Ego dico dico, quod iſtud argum. vt probet aliquem vſu-
rarium manifeſtum, debet probari contra eum manifeſtè, hoc
eſt, quòd iſtum modum vendendi publicè, & manifeſtè exerce-
bat, vt ſenſit ſolus Abb. hic, in ſin. ſui 1. not. dum dicit, publici ſunt,
ex quo hoc publicè exercebant, pro quo facit gloſ. ſing. in l. cùm
proponebatur, in verſic. quæreretur, de leg. 2. de qua facit feſtum Felin.
in c. edocere, de except. in 5. col & in c. 3. de fide inſtrum. in 5. col. facit etiã
gloſ. in l. ſin. C. famil. erciſ. quæ omnia perpetuo teneas menti, quia
tollere omne cõtrarium, & manet firma concluſio, & nouè decla-
rata melius quàm alibi. Secundum not. Abb. hic aliter non expe-
dio, poſtquam venit examinandum infrà poſt gloſ. in ver. patet.
ideo ibi me remitto. Ex tertio not. Abb. notanda eſt illa gloſ. l. 5.
C. plus val. quod agit. quæ vult † iuramentum non firmare contra- 29
ctum ſimulatum, nec obligat iurantem, quaſi ſimulatè videatur
appoſitum, quam not. dom. Alexan. poſt alios in l. ſi donatione, C.
de collat. in 4. colum. quam etiam commendat Abb. poſt Imol. in c.
cùm contingat, de iureiur. 4. verſic. 2. col. vbi omnino videas ne erres,
quia debet intelligi, quando iuramentum fuit ſimpliciter appo-
ſitum, & non apparet quid voluerunt circa iuramentum cõtra-
hentes, quo caſu licet iuramentum non obliget ad totalem ob-
ſeruantiam contractus ſimulati propter vitandam cõtradictio-
nem eorum, quæ ipſi tacitè egerunt, tamen obligat tale iuramẽ-
tum in foro iudiciali ad obſeruantiam contractus in apparenti,
donec ſeruetur, quod tacitè fuit inter cõtrahentes actum, ne vi-
deantur iuramento abuti, & propter naturam quam habet iura-
mentum, ſi non valet quod ago, vt ago, valet vt valere poteſt,
vulgata l. cùm pater, de leg. 2. c. quanto, de iureiur. ſed ſi apparet, quòd
partes voluerunt, quòd iuramentum intelligeretur interpoſitũ
ſuper tali contractu, vt contractus ſimulatus ſeruetur, & ne de-
tegeretur ſimulatio, & iſto caſu obligat omnino iuramẽtum nõ
obtenta prius abſolutione. ita firmat Feder. conſ. 279. quẽ ſequi-
tur Abb. in d. c. cùm contingat. d. 4. fol. vbi etiam videbis quid qñ iu-
ramentum fuerit interpoſitũ ex interuallo poſt contractum, de
quo videas dom. Felin. 7. fol in c. ſi cautio, de fide inſtru. poſt Bart. in l.
nemo poteſt, ff de leg. 1. vbi cõcludunt tali caſu contractum ſimula-
tum firmari iuramento, quod eſt notandum. Vltimò not. Abb.
ex iſto text. † hæredem debitoris poſſe allegare contractum fa- 30
ctum per defunctum fœneratitium, & probare per præſumptio-
nes, licet defunct9 tacuerit in vita, quod ego extendo nõ ſolùm
verum, qñ nulla turpitudo ipſius defuncti allegaretur, vt in caſu
noſtro, verum etiam qñ eius turpitudo allegaretur, exemplũ de
filio, qui poteſt impugnare teſtamentũ patris, allegando eũ fuiſ-
ſe manifeſtum vſurarium, ſecundùm formam c. quamquam. de vſur.
lib. 6. Ita voluit dom. Signor. de Homod. in conſ. ſuo 13. vbi ſingu-
lariter proſequitur, an & quando quis poſſit allegare turpitudi-
nẽ ſui prædeceſſoris: meminit Felin. de illo dicto exclamando in
c. lator, de re iud. in 2. col. Item dum Abb. in ſin. iſtius vlt. not. dicit per
illum text. quòd illud dicitur patere, quod conſtat per præſumptio-
nes, allegando in ſimili optimum text. in l. licet, de leg. 1. quod not.
propter

Digitized by Google

Propter ſtatuta: tu alleg. text. & ibi dom. Abb. *in cap. cum P. de cle.*
non reſiden & gloſſ. vulgatam in l. ſi tutor. C. de peri. tuto. vbi Bald. ſin-
g.1. dicit hoc procedere etiam in criminalibus, vbi liquidiſſima
probatio requiritur, alleg. caſum ſing. *in l. ſi qui adulterij. C. de ad-*
ulter. iuncta l. fin. Cod. de probat. circa quæ videas melius quàm ali-
bi dom. Felyn. *in rubr. de probat. in 1 colum & 2. concluſio.* & vide
text. *in l. talem cum gloſſ. ff. de hered. inſtitut.* & dom. Domin. in *cap.*
31 *2. de cogn ſpirit. lib. 6.* † Limita tamen iſtud dictum, & ſimilia ſe-
cundùm R. Alexand. ſing. *in cap. Eccleſiaſticarum. 1. colum. 11 diſtin.*
quando iſtæ præſumptiones conſiſtunt poſt concluſionem in
cauſa, aliàs ante non diceretur ex eis aliquid parere cùm poſſint
impugnari. alleg. *gloſſ. in cap. ſignificauerunt. de teſtibus.* melius alle-
gaſſet *gloſſ. fin. in cap. ex parte in Chriſto. de verb. ſignific.* quæ illud io
confeſſione dixit, quam benè not. quia ſingularis ſecundùm
Anton. Non omitto vnum in iſto vltimo not. Abbat. in *fin. ver-*
bu, quod aliàs non legi per eum, dum dicit, quod facit ad ſtatu-
ta. infertur ex eius dicto ſiog. quòd appellatione euidentis pro-
bationis in ſtatutis, comprehenditur probatio per præſumptio-
nes, quod eſt verbum ſingulariſſimum, ſi verum, cuius contra-
rium probat text. in *cap. forus. de verb. ſignific.* qui vult, quòd pro-
priè, & verè illa dicitur probatio, quæ conſtat ex teſtibus, & fide
tabularum, quod reaſſumpſit tanquam verum dictum Felyn. in
princ. tit. de probat. ibi inferendo ad ſtatuta, & allegando ad hoc
Abb. in multis locis, maximè in *cap. inſinuatum. de ſimon & cap in-*
ter ſolicitudines. de purgat. canon & in cap. at ſi clerici. de iudic. dom.
Abb. Tamen Franc. de Aret. in *dicta rubr. de probat. in 2. column.*
poſt Bald. *in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur.* firmat, quòd
appellatione probationis venit præſumptiua, etiam in materia
ſtatuti, cuius dictum credo verum, quando aliter probatio ha-
beri non poſſit, quam præſumptiuè: quo caſu etiam procede-
ret doctrina Abbat. *hic* argum. eorum quæ multum ſingul. dixit
Felyn. *in dicta rubr. de probat. 2. column. in fin.* aliàs quando aliter.
probat. fieri poteſt, contrariam opinionem puto veram per il-
32 lud *cap. forus.* & alia ſuperius inducta. † Capio *gloſſ. iſtam.* not *cap.*
& gloſſ. in ver patet. exponit, id eſt, præſumitur, ex quo not. Abb.
iuncto text. quòd vſurarius conuincitur per ſolas præſumptio-
nes euidentes, adducit ad hoc bonum text. *in cap. cum in diœceſi.*
de vſur. de quo dixi in alia lectione. poſtea dicit dom. Abb. quod
neque ex iſta gloſſ. neque ex ſequenti colligitur clarè, ex quibus
Papa hic colligit præſumptionem contra ipſum contractum in
forma emptionis ſcriptum, & Doct. hic ſparſim, & vario modo
loquuntur, & aliquid ponunt in *cap. illo vos. de pignor.* vnde quia
materia eſt quotidiana, dicit Abb. expedire vellem intellectum
iſtius cap. & quorundam aliorum, cum *cap. illo vos.* enumerando
33 quinque caſus. † Primus eſt, quando venditio fit iuſto pretio, &
ſolum opponitur pactum de retrouendendo, quo caſu contra-
ctus nullo modo præſumitur vſurarius, neque pignoratitius,
& tunc emptori lucretur fructus, donec retrouendatur, nec re-
ſtituendo computabit fructus in ſortem. iſte eſt text. *in l. 2. C. de*
pact. inter empt. & vend. & iſtud procedit non ſolum iure ciuili,
ſed etiam iure canonico, vt apertè vult *gloſſ. hic*, & clarius Archi-
diac. *in cap. plerique. 14. quæſt. 3.* & dicit *hic* text. per locum à ſpecia-
li, poſtquam non ſolùm ponderatur pactum de retrouenden-
do, ſed quod non licebat quandocunque. Item quia hic inter-
uenit modicitas pretij, vt infrà clariùs dicetur, ergo ſolum pa-
ctum non ſufficeret ad præſumendum contractum vſurarium,
ſed ſi contraheotes aliud egerint, tenentur de eis ſatisfacere. Ex
iſto primo caſu minus dubitabili facio duas concluſiones. Pri-
ma, emptor cum pacto de retrouendendo, lucretur fructus,
donec res retrouendatur, nec tunc computat fructus in ſor-
tem. Secunda quæ elicitur, ſupra dicta non valet conſequen-
tia, titulus eſt reuocabilis, ergo cum fructibus inde perceptis.
Deueniendo ad primam concluſiooem multum obſtat tex. *in*
l. quod ſi nolit. in fin. coniuncta. l. cum autem. in §. penult. ff. de ædil. edict.
& text. apertus in *l. Imperator. ff. de in diem adiect.* prædictæ duæ le-
ges probant contra propriè in pacto de retrouendendo. *l. verò*
Imperator. probat, quod facta venditione, donec alius meliorem
attulerit conditionem, reſtituuntur fructus alio afferente me-
liorem conditionem, ergo falſa videtur prima concluſio. Pro
reſolutione dicas diſtinguendo quòd aliquando facultas reſol-
uendi contractum confertur in voluntatem venditoris, aliquã-
do emptoris, aliquando alienius tertij primo caſu procedit do-
ctrina Abbat. hic in *iſto cap.* per text. apertum in *l. 2. C de pac. inter*
empt. & vend. ſecundo, & tertio caſu procedunt iura allegata ſu-
perius in contrarium, videlicet quando facultas reſoluendi
confertur in voluntatem emptoris, vel tertij afferentis melio-
rem conditionem, quia tunc facta reſolutione fiet reſtitutio
fructuum, vel computatio in ſortem, ita probant illa iura, & ra-
tio diuerſitatis iſtorum caſuum eſt, quia quando poteſtas reſol-
uẽdi eſt in poteſtate emptoris, vel tertij, nihil eſt, quod impute-
tur venditori, quare non fit reſolutio, quod ſecus eſt, quando
reſidet illa facultas in voluotate venditoris, quia cùm ſibi quid
ſibi imputetur non reſoluendo lucratur ipſe emptor fructus in-
terim perceptos. ita ſingul. Ioan. Andr. *in cap. illo vos. de pign.* vbi
etiam Abb. quod teneas perpetuò menti, ne erres cum dictis
Abb. hic nudè prolatis. † Venio modò ad ſecundam conclu- 34
ſionem, quam dixi elici ex *ſuprà* dictis, contra quam multum fa-
cit prædicta *l. Imperator & d. l. quod ſi nolit.* vbi titulus reuocabilis
reuocatur cum fructibus, & ſi reſpondeatur cum Ioanne Andr.
in dicto capitulo illo vos. de culpa, quæ poteſt imputari vno caſu, &
alio non: obſt. multum *l. cum quis ff. de condit. ob cau.* de qua fecit
feſtum Franc. de camera *ſuo ſing. in 1. folio. in fin.* poſt Baldum *in l.*
final. Cod. de vſu. & fruct. lega. vbi per illum textum firmat, quod
quotiens titulus eſt reuocabilis, eſt etiam cum fructibus inde
perceptis, & tamen loquitur ille text. in eo, cui culpa potuit im-
putari, antea non reuocando, quia loquitur de eo qui fecit
actualem donationem cauſa mortis, quam ponit quandocun-
que ante mortem reuocare. *l. non omnis. ff de cert. peta.* & tamen
quando reuocat dictam donationem, reuocat cum fructibus
præd. l. cum quis † Præterea & ſecundò contra illam concluſio- 35
nem, quod immò valeat illa conſequentia, facit text. in *l. 1. C. de*
his quib. vt indig. vbi Angel. Paul, de Caſt. & dom. Alex. Tertiò
facit *l. prædonn. ff. de petit. hered.* & quod per eam not. Paul. de
Caſt. *ibi*, de quo & etiam de proximo fundameoto facit men-
tionem dom. Felyn. in *in cap de quarta de præſcript. in 12. colum. in*
eleganti art. clerici beneficiati priuandi beneficio ſuo aliqua
ex cauſa, an in priuatione includantur fructus percepti à tem-
pore quo priuari ponitur, in quo videtur dicendum, quod ſic per
proximè dicta, poſtquam titulus erat reuocabilis; & licet ibi
Felyn. firmat in beneficio contrarium, propter dictum Innoc.
in cap. cum noſtris. de conceſſ. præben. vbi volunt, quod talis licitè re-
net beneficium, donec priuetur, ex quo dicit Dom. Fely. quod
ſequitur bona conſequentia, poteſt beneficium licitè retinere,
ergo fructus ex eo percipere, quod ego aliàs comprobabam per
cap. inquiſitionis. de accuſat. inducendo eum per locum à ſpeciali,
in *princip.* tamen nunc diligentius conſiderando video, quòd
licet illa conſeqoentia ſit bona, non tamen ſequitur, quod re-
uocato titulo non reuocentur illi fructus, licèt aliàs licitè per-
cepti, patet in *dicta l. cum quis.* patet in emptore, de quo ſuprà
dixi, in cuius poteſtate erat reſoluere, & in tertio etiam afferen-
te meliorem conditionem, quia antequam † fiat reuocatio do- 36
nationis, vel anteaquam fiat ſecunda venditio, vel anteaquam
tertius afferat meliorem conditionem, conſtat fructus eſſe il-
lius, referendo ſingula ſingulis, ſed tamen reſoluto titulo reſol-
uitur cum fructibus. ſemper in iſtis dubitaui, ſed nunc nouiſſi-
mè concepi pro veritate, & concordia prædictorum talem di-
ſtinctionem, quia aut titulus eſt onerosus, prout eſt titulus em-
ptionis, & venditionis, & tunc data culpa eius, in cuius fauore
reuocatur titulus, vera ſit cooclusio, quam feci ex dictis Dom.
Abbat. quia reuocato titulo, non reuocatur cum fructibus inde
perceptis. & huic caſui poteſt applicari exemplum illius qui
reuocare vult venditionem propter deceptionem vltra dimi-
diam iuſti pretij, quia dato quod ille qui decepit, velit reſcindi
contractum, hoc eſt, rem reſtituere, non reſtitueret cum fru-
ctibus modo tempore perceptis, quia eſt imputandum agenti,
qui incontinenti non egit. Vel ſecundò poſſet dici, quod ibi ti-
tulus non poſſet dici ſimpliciter reuocabilis, ſed ſecundùm
quid, eo qui decepit volente, aut titulus eſt lucratiuus, vel one-
roſus, & nulla culpa datur ex parte eius, cuius fauore reuocatur
ex dicto titulo oneroſo, & iſto caſu procedunt contraria ſupe-
rius formata, quia reuocato titulo, reuocatur cum fructibus.
Primo caſu ſcilicet lucratiuo, procedet prædicta *l. cum quis. & l. 1. C. de his*
quib. vt indig. & quod ibi Angel. & alij, nec repugnat dictum In-
nocent. *in dicto cap cum noſtris.* vt *ſuperiùs* ſingul. declaraui, quia
licet fateatur fructus eſſe ſuos, antequam priuetur, ſunt tamen ſub
conditione, ſi titulus reſolutus non fuerit, & ſic in iſto titulo lu-
cratiuo non video quod aliquid repugnet, quicquid dixerit
Dom. Felyn. in *dicto cap. de quarta. 12. colum.* quia nullo modo cõ-
cludunt eius dicta, niſi dum allegat vnam deciſionem Rotæ *de*
reſtitut ſpoliat. quarta. in nouis. cum ſequent. vbi volunt, quod priua-

tus be-

Digitized by Google

tus beneficio, reſtituat ſolum fructus perceptos, quando fuit
inuaſor beneficij: eodem modo allegat vnam aliam determi-
nationem Abb. *circa finem in cap. 1. de celebrat. miſſ.* vbi dixit, quòd
37 †propter non reſidentiam priuatur clericus beneficiu, non ta-
men reperitur dicit Abb. quod arctetur ad fructuum reſtitu-
tionem, vnde *in cap. ex parte. de cler. non reſiden.* ille qui non reſi-
debat per decennium, fuit priuatus, non tamen fuit compulſus
ad fructuum reſtitutionem. facit quod idem Abb. *in cap. cum di-
lectus. de iure patronat. & in vlt. not. & in cap. cum ſuper. 2. colum. verſic.
ad primum. de cauſſ. poſſeſſ. & propr.* quibus tamen non obſtantibus
puto, quod *proximè* dixi de iure procedere: & primò non ob-
ſtat quod dixerunt Domini de Rota, quia eorum authoritas nõ
eſt neceſſaria, & dicta per me non conſiderando poterant er-
rare, eorum reuerentia ſemper ſalua, eodem modo dico de
Dom. Abb. Nec obſtat inductio ſua de *cap. ex parte. de cleric. non
reſident.* quæ prima facie fuit ingenioſa, quia dico, quod tempo-
re abſentiæ non fuit indignus priuatione beneficij, ſed ſolum
poſtquam monitus expectatus tempore legitimo noluit veni-
re, tunc enim incœpit eſſe dignus priuatione: ideò non imme-
rito, ſi ad fructuum perceptorum reſtitutionem abſentiæ tem-
pore non fuit compulſus, quia intelligitur, quod quis debet
fructus reſtituere ab eo tempore, quo beneficio priuari potuit,
quod teneas menti pro ſingulari intelligentia illius *c. ex parte.* Non
obſtat quod Abb. vltimò dixit *in dicto cap. cum ſuper.* quia ibi lo-
quitur in bonæ fidei poſſeſſore, quæ in caſu noſtro non præſu-
mitur, ſed ponimus mala fides, quando dignus eſt priuatione, ſta-
tim ab ea hora qua dignus fuit. Doct. *in dicta l. prima. de his quib. vt
indig.* quo caſu certum eſt fructus reſtituere tenetur ſecundùm
Abb. 4 *colum. in cap. grauis. de reſtitut. ſpoliat.* poſſet procedere di-
ctum Abb. *in dicto cap. cùm ſuper.* caſu quo dictus priuandus be-
neficio bona fide potuiſſet habere alia dicta, & inconuenien-
tia. Felyn. *in dicto cap. de quarta.* pro conſeruatione dicti Innocen.
in *d. cap. cum noſtrn.* nihil valeret, quia procedunt ab illa ſua falſa
conſequentia, per quam credebat, quod ex eo quod fructus li-
38 citè aliquis † percipit, eos non obligetur reſtituere, quaſi pro-
pterea obligetur quis reſtituere, quaſi eos licitè non percepit,
quod falſum eſt, poſtquam etiam ſi fateamur, quòd licitè fru-
ctus percepti fuerint, poſtquam percepti ſunt eſt titulo reuoca-
bili declarando, vt ſuprà dixi, compellitur cum reuocatione ti-
tuli fructus reſtituere, & ſi titulus non reuocetur, ſed ipſe præ-
moriatur ante reuocationem, nullo modo erit obligatus fru-
ctus reſtituere, per quod ceſſat quintum fundamentum Felyn.
in dicto cap. de quarta d. 22 colum. dum dixit, quod horrendum in-
conueniens ſequeretur ex contrària opinione in Eccleſia Dei
poſtquam multi prælati committunt crimina digna priuatione
dicto, quod de ipſis egerint pœnitentiam: tamen ſi morerentur,
decederent in peccato mortali, poſtquam fructus licitè non
perceperint, ſi contraria opinione, vt dixi, eſſet vera, certè vt vi-
diſti iſtud inconueniens eſt falſum, & minimè ſequetur, quod
ipſe credit, quia dixi eos licitos percipere fructus, donec priue-
tur, ſi non priuatur, prout nemo priuatur, poſt mortem ad ni-
hilum obligatur. tene menti, quia eſt defenſio ſing. & vnica
Doct. *in præalleg. l. 1. de his qui. vt indig.* quicquid ibi Philip. Corn.
tenuerit, quem ſecutus fuerit Felyn. *in dicto cap. de quarta.* in titu-
lo verò oneroſo, quando nulla cecidit culpa eius, cuius factore
fit reuocatio tituli procedit text. *in l. Imperator. & in l. quod ſi nolit.*
39 *allegat. in princip. huius ſecundæ concluſionis.* † Veniamus modò ad
ſecundum magis dubitabilem, ſecundùm Abb. videlicet quan-
do interuenit pactum de retrouendendo pro modico pretio,
nunquid ex iſtis duobus debeat præſumi contractus fœnerati-
tius. In quo relatis opinionibus concludit Dom. Abb. quod
ſic, cum gloſſ. licet dicat, quod expreſsè hoc iure non probatur,
nec iſte tex. probat ſecundùm eum propter aliam præſumptio-
nem magis vrgentem in eo concurrentem, & pro ſua conclu-
ſione ipſe põderat quòd ex modicitate pretij præſumitur qua-
litas contractus, vt eſt *gloſſ. not. in l. 1 ff. de ſuperfic.* allegat. Bartol. *in
l. eotem. in §. maximus. ff. de public.* facit text. in *l. cum his in §. modus.
ff. de tranſact.* nemo enim ſuum præſumitur iactare *cap. ſuper hoc.
de renunciat. l. cum de indebito. ff. de probation.* putat tamen, quod
non ſufficeret qualibet pretij iniuſtitia, ſed debet eſſe pretium
valdè tenue reſpectu valoris rei duplici reſpectu. primò, quia
contrahentes ſolent ſe in pretio decipere. ſecundò minus valet
propter illud onus retrouẽdendi in venditione poſitum, *l. fundi
partem. ff. de contrahen. empt.* maximè hoc procederet ſecundũ eũ,
ſi emptor eſſet vſurarius. Ex dictis Abb. facio tres concluſiones.

† Prima, tenuitas maxima pretij cum pacto de retrouendendo, 40
facit præſumi contractum fœneratitium. Ex qua ſequitur † ſe- 41
cunda, quod propter pretij paruitatem præſumitur qualitas cõ-
tractus. † Tertia concluſio, quod propter onus annexum de re- 42
trouendendo minus res valet in ſecunda venditione. Antequã
examinem primam concluſionem oppono circa iſtam minori-
tatẽ pretij, vt cognoſcas vnum principium in iſta materia, quod
per Docto. ſcriptum non legi. videretur enim per ſupradicta di-
cendum, quod ſi non eſſet pretij minoritas, ſed maioritas con-
tractus non diceretur vſurarius, conſequens tamen eſt falſum
per text. *in cap. illo voc. infra de pignor.* de quo *infra in quarto caſu.*
Probatur ibi, quod † maioritas pretij cum pacto de retrouen- 43
dendo, facit præſumi contractum vſurarium, quæ videntur re-
pugnare: tamen aduertas cum diligentia, quia nulla eſt repu-
gnantia, ſed diuerſitas, quæ diuerſis reſpectibus conſideratis
minoritas, & maioritas pretij idem concludunt, quo ad præſu-
mendum contractum vſurarium. Diuerſitas eſt iſta, quia mi-
noritas pretij conſideratur in venditore, in cuius facultate pen-
debat ſecundo emere, quo caſu procedat concluſio Abb. cum
iſto text. de minoritate faciente mentionem, ſecus eſt quando
facultas retrouendendi pendebat à poteſtate emptoris, quia tũc
petitur maioritas pretij ad contractum vſurarium præſumen-
dum, & iſto caſu procedit *cap. illo vos. de pigno.* quod teneas perpe-
tuò menti, licet aliter, & minus benè hic Dom. Flor. dixerit,
quem hic 3. *colum. poſt princ.* Imol. retulit, & ratio prædicti vltimi
caſus eſt, quia cum ipſe emptor vult contractum reſcindere, lu-
cratur illud plus pretij & ſic illam maioritatem, ſed quando vẽ-
ditor vellet reſcindere, conſideratur minoritas pretij, quia illa
dat ſignum, quod interim emptor fructus lucretur, de quo infra
latius. † Ad ipſam igitur quæſtionem deueniendo ex Abb. re- 44
latione multi ſunt, qui aliam opinionem tenuerunt, videlicet,
quod iſta duo non ſufficiant ad contractum præſumendum v-
ſurarium, vt latius per Barth. Cæpol. *in ſuo tractat. ſimulationum.
in 6. q. princ.* vbi refert multos iſtam firmare opinionem, inter
quos Innoc. Ioan. And. Ancha. & Dom. Cardin. quorum aliqui
ita aſſerunt ſe conſuluiſſe, & legiſtarum multorũ fuit opin. *in di-
cta l. 3.* quod etiam ſi tertium concurreret, videlicet quod eſſet
vſurarius non ſufficeret ad probandum contractum, quia vſu-
rarij ſolent etiam bonos contractus facere, ita refert Angel. de
Aret. & ſequitur multum notanter. *Inſtit. de except. in lect. tex. 9 fol.
vlt. col.* tollendo ibi contraria, quæ formari poſſunt ex *iſto cap. &
illo c. illo vos.* dicendo, & probando alia interueniſſe in iſtis 200.
propter quæ cõtractus fuit vſurarius iudicatus, quàm iſta duo,
vt in eis patet, multorum tamen, & clariſſimorum virorum fuit
opinio contraria, quomodo iſta duo ſufficiant, ſequendo *gloſſ.
hic, & in cap. conqueſtus. de vſu.* quam ſequitur hic Abb. dicendo in
ſe eſſe veram concluſionem, licet aperto iure ſecundùm eum
non probetur, & iſtam opinionem in iſto articulo vocat *in 1. &
3. colum.* Imol. rationabilem poſt Archid. *in cap. plerique. 14. quæſt.
3.* & Ant. *hic*, & eum ſequitur Do. And. ponderando ſolum verba
text. illa, quia fraus, & dolus &c. poſtquam iſta eſt ratio pontifi-
cis, à qua ſecundùm eum arguendum eſt, in iuribus vulgaribus.
Certè benè loquitur Andr. ſi probaſſet, quod quando iſta duo
concurrunt pactum de retrouendẽdo, & minoritas pretij, præ-
ſumatur dolus, quo non probato petimus principium. nec ob-
ſtat iſte text. in quo aliud interuenit, quàm illa duo, vt ſuprà di-
ctum eſt. Abb. rationes etiam poſſunt facillimè cõfundi, poſt-
quam dicit iſtud iure aperto non probari: facit enim fundamẽ-
tũ in magna modicitate pretij, quaſi per hoc præſumatur qua-
litas contractus, ex cuius dictis ſequeretur, quod vẽditio facta,
in qua quis deceptus eſſet vltra dimidiam iuſti pretij, præſume-
retur ſimulata, & per conſequẽs nulla ratione modicitatis pre-
tij, conſequens tamen eſt falſum, per text. & ibi not. *ſuprà in cap.
cum dilecti.* & ſi dicas, quod Abb. intelligit modicitatem pretij
ſimul cum pacto de directo vendendo, dico, quod referendo
eius dicta cap. noſtro, per eum confunduntur, poſtquam hic e-
rit minoritas conſiſtens in deceptione venditionis, quæ & iu-
xta dimidiam iuſti pretij tangebat cum pacto de retrouenden-
do: & tamen per hoc ſolum non iudicatur, nec probatur in iſto
textu. contractum vſurarium ſecundùm eum: nec obſtat quod
ipſe dixit præſumi qualitatem cõtractus ratione paruitatis pre-
tij, quia fateor alio tamen reſpectu, quam ſimulationis vſura-
rum, vt infra in ſecunda concluſione declarabo. Non obſtat
quod dicit, quod ratione oneris de retrouendendo res minus
valet ita intelligantur not. in *dicta l. fundi partem.* & per Abb. *in c.*

cum

Digitized by Google

cum Ioannes. de fid. inſtrumen. in 1. colum. ſecus in retrouenditione, hoc eſt, in ſecunda venditione, quia tunc nullo modo minus valet ſecundo ementi, poſtquam tunc non dicitur onus habere aliquod, ſed immò potius liberatur ab onere impoſito in prima venditione, quod de ſe patet, & habet rationem, licet Abb. idem, quod hic dixit *in cap. in aliquibus. infra de deci. 1. colum.*
45 dicendo, ita pluries in facto reſpondiſſe, † & quòd multi in hoc errant, dubito tamen ne ipſe errer in hoc, ſalua ſemper eius pace dixerim, pono exemplum, vt melius intelligaris, quis iuſtius loquatur: Vendis mihi rem pro decem, cum pacto, quod tibi debeam iterum vendere ad voluntatem tuam infra annum aliter pretio non ſtatuto in ſecunda venditione. Dico quòd intelligetur de legitimo, non autem de decem, ſi plus tunc valebat, quia propter illud onus de retrouendendo, minus valuit, quod tene menti, quia puto dicere veritatem. plus in hoc incidenter dico, quòd quando poteſtas retrouendendi reſidet in poteſtate emptoris, tunc adhuc in prima venditione non dicitur res minus valere, quaſi ibi nullum ſit onus, poſtquam in eius poteſtate conſiſtit retroemere, iſtud apertè probat text. quem ego ſolus induxi *in cap. illo vos. de pignor.* vbi res fuit vendita pro viginti tribus libris cum pacto de retrouendendo pro viginti ſex, reſidente poteſtate retroemendi apud ipſum emptorem: & tamen iudicatur propter exceſſum illarum trium librarum contractus fœneratitius. conſtat enim, quòd in prima venditione tantum valuit res, ſicut ſi aliàs fuiſſet vendita ſine onere, poſtquam exceſſus paruus trium librarum in retrouenditione fecit præſumere contractum vſurarium, quod teneas menti, quia eſt verbum valdè ſingulare, & conſonans rationi ad limitationem *dictæ l. fundi partem.* & notatorum per Abb. *in dicto capitulo in aliquibus.* & iterum dico not. quia per alium ante me non inuenies ſcriptum, & per iſta, vltima concluſio Abb. in iſto ſecundo caſu manet expedita, & confutata. Ad rem ergo ipſam deue-
46 niendo, dico, quod † alijs rationibus eſt gloſſ. opinio defendenda, ſi eam tenere volumus, quam firmat Alber. *in dicta l. 3. C. plus valere quod agi.* vbi dixit iſtam concluſionem gloſſ. per iſtum noſtrum text. probari, ſi rectè conſideretur, aliter non inducendo, quod vt vidiſti Abb. negat licet illam opinionem gloſſ. teneat. quod etiam tenentes contrariam opinionem negant, vt ſuperius dixi, dicentes plura alia hic concurriſſe, quàm minoritas pretij, & pactum de retrouendendo, vt eſt videre in petitione mutui, de qua *in princip. cap.* fit mentio, & quòd retrouenditio non poterat fieri niſi à ſeptennio vſque ad nouennium. Ego autem dico vobis pro certo, quod ſi iſte text. nihil probaret, ego tenerem contra gloſſ. prædictas, quod multi excellentes, vt audiuiſtis, tenuerunt, referente Cæpol. *vbi ſuprà* maximè, poſtquã ex forma contractus vſurarius non apparet, neque in dubio talis debet præſumi, vt dixi in ratione dubitandi, maximè poſtquam vtrunque licet, vt ibi dixi. ergo ex eis niſi licitum naſci poſſe non videtur ſecundùm Philoſoph. tamen ego minimus inter iuris Doct. dico gloſſ. opinionẽ veriſſimam eſſe, vt ſtatim demonſtrabo. earum enim opinio omnes vincit authores, vt latè dixi *in cap. 2. de depoſit.* poſt Bartol. *in ſuo conſil. incipit. Andriolus.* quam opinionem ſequitur Ioan. de Ana. *in dicto cap. conqueſtus.* & Felyn. *in fin. 6 fol. in cap. ſi cautio. de fid. inſtrumen.* ad Imolam *hic* in cap. noſtro ſe remittendo, licèt contra earum opinionem ſit maxima turba doctorum, adeò quòd non dubitem communem opinionem eſſe in contrarium, & quia fundamentum gloſſ. maximè *in cap. conqueſtus.* eſt in cap. noſtro, & eodem mo-
47 do fundamentum Alber. *in dicta l. 3.* † Ideò conabor totis viribus ex iſto text. & eius ſpiritu hoc elicere, quod pulchrum, & valdè notandum erit. pro cuius intelligentia, & declaratione primò præſuppono, quòd petitio mutui, de qua *in princ. cap.* habetur mentio, nullo modo in iſta quæſtione habetur in conſideratione, quia ipſe allegans in ea non perſiſtit, nec per conſequens Papa qui ſe retulit ad partis allegationem. nam licet à principio allegauerit mutuum petijſſe, poſtea tamen quando allegauit contractum fœneratitium ſolum fundat ſe in pacto de retrouendendo, & in minoritate pretij, vt patet in text. ibi, dum dixit, quod patet ex eo, &c. in quo Papa poſtea ſe fundat, & per conſequens ſomniant ſcribentes, qui iſtam qualitatem ponderant *in iſto cap.* de quibus fecit mentionem Angel. *Inſtitut. de except.* quem *in princip.* allegaui, poſtquam quando pars fecit fundamenta ſua de illo mutuo nullam habuit mentionem, licet in ſe poſſet eſſe vera iſta qualitas petitionis mutui, vt *infrà* dicam *in vltimo caſu*: tamen capitulo noſtro nullo modo eſt applicabile, quia vt dixi in eo non eſt factum fundamentum, nec illud fuit probatum, quod tamen debet probari, quando petitio mutui eſt in conſideratione, vt voluit Paul. de Caſt. *conſil. 94. incipit, viſis.* & Anch. *in reg. peccatum.* quos ſequitur Felyn. *in 7. folio. 1. column. in cap. ſi cautio. de fid. inſtrumen.* vnde quia hoc fortè probare non potuit pars in eo non ſe fundauit. quod patet, dum dixit text. quod patet ex eo, &c. ad quod vt dixi, Papa ſe refert, dum dixit, ſi res ita ſe habet. & ſi modo tu dicas, prout communiter Doct. dicunt, & etiam Abb. quod non poteſt negari hic interueniſſe tertium, ſcilicet quod liceret à ſeptennio vſque ad nouennium, quaſi non liceret ante retroemere. ergo impoſſibile eſt, quod text. probet de duobus tantummodo: aduertas, quia in hoc conſiſtit difficultas, quia hoc non obſtante dico tex. probare, vt dixi in *concluſione gloſſ.* pro cuius cognitione, & intelligentia præſuppono, quod ita eſt vſurarius recipiens multum vltra ſortem, ſicut parum recipiens, certum ſic incertum ſperans per authoritatem Euangelicam, Mutuum dantes, nihil inde ſperantes, vnde quicquid accedit ſorti, quod æſtimabile ſit, licet à principio incertum fuerit, conſtat vſuram eſſe, *cap. 2. & 3. 14. quæſt. 3. cap. conſuluit. de vſur.* licet magis peccet plus
extollens, quàm minus, vterque tamen vſurarius eſt. † Item not. 48
quod ad hoc, vt vnum dicamus vſurarium, non curamus pactionem, ſed ſatis eſt habuiſſe intentionem *dicto capit. conſuluit. ibi, inde ſperantes*, & iſtam nos vocamus vſuram mentalem, in qua ita quis peccat, ſicut ſi pactum fuiſſet appoſitum, & obligatur ad reſtitutionem obtentorum, ea mediante not. *in dicto cap. fin. de ſimon. & in dicto cap. conſuluit*, quibus habitis præſuppoſitis, modò quod hic pactum partium fecit mentionem de ſeptennio ad nouennium, ad hoc, vt iſte vſurarum nomine plus, & certius extorquere poſſet, nec propterea ſequitur, quòd ſi de vno anno dixiſſet, immò de vno menſe, quod non fuiſſet idem, quia immò ſuffiſſet, dum tamen aliqua vtilitas ex dicto menſe illi peruenire poſſet. cum ergo iſta ſpe iſtius lucri, nullo etiam termino adiecto habere dicatur emptor, cum pacto de retrouendendo pro modico pretio, vt interim dum non retrouenditur, lucretur fructus, neque alia ſua fuit ſpes, ſeu intentio emendo, quia ſi in pignus accepiſſet, non fuiſſet lucratus, ergo concludendum eſt iſtum textum virtualiter hoc probare, quod iſta duo ſufficiant expreſsè, ſcilicet pactum de retrouendendo cum minoritate pretij, quia tertium neceſſarium habent ſubintellectum, ſcilicet ſpem illius lucri, medio tempore habendi, dum non retroemitur, quæ ſpes fuit illa, quæ iudicauit contractum vſurarium in cap. noſtro, ſecundum ſcriben. dum declarant illud pactum de ſeptennio vſque ad nouennium, licet in cap. noſtro fuit ſpes certa: in mea verò intelligentia, & declaratione eſt incerta, quæ non differunt, vt dixi in præſuppoſitis, quia vterque dicitur vſurarius, ergo merito & inconuincibiliter dici dici poteſt text. iſtum virtualiter probare opinionem gloſſ. quia ſemper verum eſt dicere tria concurrere, licet ſolum pactum de retrouendendo cum minoritate pretij, pateat, & iſtud eſt modo quod voluit Papa in ſua ratione, dum dixit quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent: à qua arguendo vt licet per iura vulgaria demonſtrata intentione fraudulosa, vt modo dixi, conſtat iterum gloſſ. benè dixiſſe. Neque obſtat illud de ſeptennio ad nouennium, quia vt dixi, illud demonſtrat certitudinem, & magnam exactionem ipſius vſurarij, quæ vt dixi, non ſunt neceſſaria ad eum conuincendum: ſed ſatis eſt probare exactionem qualemcunque à principio certam, vel incertam, ſiue pactum interpoſitum fuerit, ſiue ex ſola præſumpta intentione obtentum, per ea quæ iam *ſuperius* dixi: & ſi aliquis negare velit quæ dico in facto eſſe vera, dicendo, quod ille, qui emit cum pacto de retrouendendo cum paruo pretio, non ſit huius intentionis, prout ego dixi: ego dicerem quod ipſe negaret ſenſum, quia aliud dicere, ſeu præſumere non poſſumus, ſi à
veriſimili arguere licet, † prout licet ſecundùm *cap. quia veriſi-* 49
mile. de præſumpt. & l. fin. ff. quod met. cau. poſt Bald. *in l. 1. Cod. de ſer. fug.* de quo *ſupra iſto cap.* feci mentionem, quando enim vnus emit rem cum pacto de retrouendendo pro paruo pretio, poſtquam omnis veriſimilitudo eſt, quod quis potius pignoraret rem ſuam, quam vendat pro paruo pretio, & eodem modo vendendo pro dicto paruo pretio, eſt veriſimile, quod nun dimittet rem propriam perdere, immò eam recuperabit, quod cùm ſit veriſimiliter, aut ſcire debuit ipſe emptor rem ſcilicet apud ipſum non permanſuram: ergo neceſſariò conuincitur ex iſtis coniecturis ea ſola intentione feciſſe ſimilem contra-

Digitized by Google

ctum, vt interim fructus lucraretur, donec retroematur, quæ
intentio doloſa,& fraudulenta eſt,& ideo per iſtum text. ei pa-
trocinari non debet: ſcis enim, quod dolus, aut fraus non poſ-
ſunt probari aliter, quàm per coniecturas, vt *in cap. 2. de renunc.*
lib. 6. quarum aliæ ſunt euidentiores, clariores, ſeu apertiores, vt
in exemplo c. noſtri, aliæ non ita apertę, ſed tamen ſatis conclu-
dentes, vt in caſu quæſt. noſtræ, poſtquam vt dixi, plus, aut mi-
nus certum, vel incertum lucrum à principio nō faciunt differ-
re vnum vſurarium ab alio, niſi quod vnus altero improbior eſt.
igitur conſtat gloſſ. benè dicere, & pro clariori intelligentia, ne
ſimus in ambiguo, concludendo, dico circa paruitatem pretij,
quod debet eſſe talis, ex qua veriſimiliter credatur rem venditā
eſſe redimendam, vt conſonent, quæ proximè dixi, & vt per
hoc peſſimæ intentio ementis eliciatur, reiectis alijs conſidera-
50 tionibus Abb. & † pondero tex. noſtrum, dum de pretio loqui-
tur vix tangente dimidium valoris rei, & per conſequens iſta
paruitate pretij iſto modo conſiderata, contractus potius pi-
gnoratitius in veritate, quàm emptionis, & venditionis iudica-
bitur, & per hoc tollitur difficultas, quæ formari poſſit ex *c. illo*
vos. de pign. vbi illa duo tantum, ſcilicet maioritas pretij, cum pa-
ctu de retrouendendo non fuerunt ſufficientia ad contractum
præſumendum vſurarium, niſi tertium ibi concurriſſet illius
conditionis de fructibus in ſortem computandis, & tamen ea-
dem ratione, quæ *hic* diceret contrarium, quia dico ibi, ex ma-
ioritate pretij non potuit iudicari pignoratitius cōtractus, pro-
ut iudicatur in cap. noſtro, ideo opus fuit ibi expectare tertium
quod faceret pignus præſumi, quod mediante ſtatim contra-
ctus reputatur vſurarius, aliàs ex hoc ſolo, quod plus debito
ſoluit, licet iudicetur deceptio in pretio, non tamen iudicatur
vſura, poſtquàm non eſt qualitas aliqua, quæ id faciat præſume-
51 re, tene menti. † Capio ſecundam concluſionem ex dictis Abb.
in iſto ſecūdo caſu, dum dixi, quod propter pretij paruitatem præ-
ſumitur paruitas contractus, ex qua inſero ſing. ad ea quæ Doct.
dicunt *infra de locat. in cap. potuit.* dubitando, an contractus ali-
quis dicatur locationis, vel emphyteuticus, quia ſecundùm
quantitatem penſionis ſoluendæ in dubio iudicatur, vnde ſi
parum ſoluitur, potius contractus emphyteuticus dicitur, quā
locationis, ſi multum, hoc eſt, ad fructuum compenſationem
iudicatur locatiu, & multum intereſt, hoc ſcire propter ſterili-
tatem ſuperuenientem, propter quam conductori fit remiſſio,
non autem emphyteutæ, niſi emphyteuta ſolueret, etiam ad re-
compenſationem fructuum, quo caſu contractus potius loca-
tionis iudicaretur ex pretij magnitudine, ſecundùm Bald. *in ru-*
bri. & in l. prima. 4. oppoſ. C. de iure emphyteu. per Anchar. & Imol.
in dicto cap. potuit. per Dom. Andr. *in vltima quæſt. in rubr. de locat.*
per Dom. Felyn. 2. *column. in medio. in cap. in tantum. de ſimon.* poſt
Bald. *in cap. litera. de dilat.* facit gloſſ. *in authen. perpetua. de ſacro-*
52 *ſanct. Eccleſ.* † Item & ſecundò infero ad dubium, quando in a-
liquo contractu interuenit pecunia, & ſpecies, an dicatur con-
tractus emptionis, an permutationis, nam ſecundùm quantita-
tem pretij hoc determinatur, ſecundùm Bartol. *in l. Ariſtot. ff. de*
donat. per Abb. *in cap. ad quæſtiones. de rer. permutat. argument text.*
ibi, niſi appareat de animo contrahentium vnum, vel aliud face-
re volentium, quia ad illud tenentur, vt per Doctor. *vbi ſuprà.*
circa quod vide quæ Angel. de Aret. in *§. item pretium. Inſtitut. de*
empt. & vendit. & idem *in §. quæritur. Inſtitut. locat. & in §. ſi tamen*
aliena. de re. diuiſio. qui pro illa diſtinctione hic in dubiu de pre-
tio allegat Bartol. *in l. ſi in emptione. ff. de contrahen. empt.* Tertiam
habes illationem de dictis *ſuprà* proximè poſt gloſſ. *in cap. con-*
queſtus. de vſur. quia paruitas pretij cum pacto de retrouenden-
53 do, facit præſumi contractum vſurarium. † Quartò inferas ad
ea quæ dixi *ſupra in cap. cum dilecti. in 2. nota.* dum dixi, quod qua-
litas deceptionis in pretio facit iudicare de exceptione re i-
pſa, & ex propoſito eiuſdem naturæ, propter *l. ſi quis cum aliter.*
de verborum obligation. facit *cap. & ſi quæſtiones. cum ibi nota. de ſimo.*
54 *cap. ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. lib. 6.* † Venio modò ad tertium
caſum Abb. quando pactum de retrouendendo fit non ſim-
pliciter, ſed vſque ad certum tempus, ante quod non poteſt fie-
ri retrouenditio. & iſto caſu dicit Abb. quod talis contractus
præſumitur fœneratitius, & iſtum dicit Abb. propriè caſum i-
ſtius capit. cùm præſumptio ſit, quod interim voluit fructus lu-
crari, ego dico vobis, vt dixi in ſecundo caſu, aliter non repe-
tendo, quod ſi verum eſſet quod nunc Abb. dicit, & aliàs dixit
in iſto capit. certè non eſſet vera ſua ſecunda concluſio, quæ
nullum aliud habet fundamentum, quàm iſtius capit. vt ſatis
abundè *ſuperius* declaraui. ideo ad ibi dicta me remitto. † Quar- 55
tus caſus eſt, non parum dubitabilis, quando fuit appoſitum
pactum de retrouendendo cariori pretio, cum pacto, quod
fructus in ſortem deberent computari, quia talis contractus
præſumitur fœneratitius, iſtum dicit Abb. proprium caſum
capit. illo vos. de pignor. & dicit, quod oritur iſta præſumptio ex pa-
cto appoſito contra naturam contractus, quia ſi erat vera ven-
ditio, debebat emptor fructus lucrari, illud ergo pactum com-
petit magis naturæ contractus fœneratitij, quam emptionis, &
venditionis, & illud quoque voluit vltra primum pretium præ-
ſumitur extortum vſurarum cauſa. † Aduertas modò diligen- 56
ter pro intelligentia iſtius quarti caſus, & reuoco in dubium,
quare in illo *cap. illo vos.* fuit contractus præſumptus vſurarius.
Reſpondetur communiter vſque ad tempus Abb. quod quia
fuit appoſitum pactum de fructibus in ſortem computandis
contra naturam emptionis, & venditionis, ex vulgata *l. ſecunda.*
Cod. de pac. inter emptorem & venditorem. contra quod inſtatur
fortiter, quod non poſſet ſtare. Primò, quia ſi hoc eſſet verum,
illud ſolum debuiſſet ſufficere ad contractum fœneratitium
præſumendum ſine illo. † Secundò, quod Papa ibi ponderat 57
de maioritate pretij, quod etiam voluit Anton. de Butr. *in capi-*
tulo illo vos. & ibi Abb. *in fin.* quando iſta ratio Doctorum eſſet
vera, quòd iſtud pactum eſſet contra naturam, potius enim de-
bemus conſiderare pacta appoſita ad cognitionem contractus,
quàm nomen contractus, vt probat text. ſingul. *in capit. conſti-*
tutus. de religio. domib. quem ad hoc exclamat Imol. 2. *colum. in*
capit. ad audientiam. de re. Eccleſ. facit *l. inſulam. de præſcript. verb. &*
l. ſi vno ff. locat. cùm ergo iſtud pactum ſit contra naturam con-
tractus emptionis, & ſecundùm naturam contractus pignora-
titij, ergo iudicabitur ſecundùm naturam ſuam, ſcilicet pigno-
ris, igitur per conſequens videtur, quòd per ſe ſolum ſufficit iſta
qualitas ad probandum contractum fœneratitium, quod vide-
tur contra illud *cap. illo vos.* quo non obſtante dicendum eſt,
quod licet verum ſit, quod dicatur pignoratitius, præſuppoſito
quod ſit contra naturam emptionis, tamen per hoc non ſequi-
tur, ergo contractus eſt vſurarius, niſi aliquid vltra ſortē in eo-
rum contractu recipiatur, quod hic computando in ſortem
nihil vltra percipiebat, & iſtud eſt, quod ille textus voluit, dum
maioritatem pretij conſiderauit, quod teneas ſemper menti
contra Anton. & Abb. *ibi*, quia † vbi non damus aliquid vltra 58
ſortem, eſt impoſſibile vſuram nominari. vocetur quomodo
velit contractus, poſtquàm notum eſt recipere aliquid vltra
ſortem eſſe vſuram. Aliud eſt, quod multum obſtat huic con-
cluſioni, quod nouiſſimè concepit Dom. Abb. *in dicto cap. illo*
vos. vbi demonſtrat contra ſententiam omnium ſcribentium
vſque ad eum, quod pactum, de quo in illo cap. non fuit con-
tra naturam contractus, immò ſecundùm naturam, poſtquam
ibi poteſtas reſoluendi contractum, non in poteſtate vendito-
ris, ſed emptoris erat, quo caſu, vt dixi *ſupra in princip. gloſ.*
emptor non lucratur fructus: igitur illud pactum de fructi-
bus in ſortem computandis, non contra naturam, ſed immò
ſecundùm naturam erat, quod certè reddit difficillimum in-
tellectum illius capit. pro cuius declaratione & intelligentia
incidenter dico animaduertendum circa tria pacta, quę in con-
tractibus emptionis, & venditionis, ſolent apponi, quæ ipſis
emptoribus impediunt fructuum acquiſitionem, primum pa-
ctum adiectionis in diem. Secundùm legis commiſſoriæ. † Ter- 59
tium pactum de retrouendendo ad voluntatem emptoris. De
primo eſt text. *in l. 2. & in l. Imperator. ff. de in diem adiect.* De ſe-
cundo *in l. ſi fundus. cum l. ſequent. ff. de leg. commi.* De tertio ha-
betur *in l. quod ſi nolit. in fin. iuncta l. cùm autem. §. penult. ff. de ædil.*
edict. Exemplum primi, ſi vendo fundum pro decem, niſi alius
attulerit meliorem conditionem infra menſem, tunc intelligi-
tur actum, quod ſi alius maius pretium dederit infra menſem
res ſit inempta quo ad primum emptorem, & ſic reſoluitur ti-
tulus ipſo iure. Exemplum ſecundi, quando vendo fundum
pro decem hoc pacto, quod ſi pretium non ſoluat infra men-
ſem res ſit inempta, & ſic reſoluatur titulus ipſo iure, & iſtud pa-
ctum ſecundùm vim legis commiſſoriæ in pignoribus non ha-
bet locum regulariter, *infra de pignor. cap. ſignificante* Bartol. &
alij *in l. quamuis. ff. de ſolut.* declaro, quod ſi aliqua res fuerit pi-
gnorata pro certo pretio, non poteſt tempus apponi redem-
ptioni cum hac conditione, ſi redempta non fuerit illo tempo-
re, maneat res empta pro eodem pretio. Exemplum tertij pa-
cti de quo ſuprà eſt *in l. quod ſi nolit. in fin. coniuncta l. cùm autem.*
§. pen-

Digitized by Google

§. penultimo. ff. de ædil. edict. & aliquus notat benè *in cap. illo vos.*
infra de pignor. vbi videbis Imol. *5. colum.* iſta latius explicantem,
vnde iura quævolunt, quod emptor cum pacto de tetrouen-
dendo lucretur fructus, debent intelligi, quando pactum te-
ſpicit fauorem venditoris, quo caſu differt ab alijs pactis, de
60 quibus *ſupra*. † Item in alio, quia illa ſtatim habent tranſlatio-
tiem dominij directi, ac ſi venditio facta non fuiſſet, pactum
autem de tetrouendendo quemcunque reſpiciat, hoc non ha-
bet, niſi à tempote oblationis pretij, & tunc non habet tranſla-
tionem directi, ſed vtilis tantum dominij text. eſt ſingul. & ibi
Paul. de Caſtr. ſolus exclamat *in l. ſi cum venderet. ff. de pignor. act.*
quod eſt ſingul. & ſingulariter notandum ad declarationem
gloſſ. *in dicta l. 2. Cod. de pac. inter empto. & vend.* & eorum quæ I-
mol. *in 5. colum. in dicto cap. illo vos.* & eorum quæ communiter
Doctor. *in præalleg. l. ſecunda.* qui ſimpliciter tenebant non tranſ-
ferri dominium in iſto pacto de tetrouendendo, niſi ſolum fa-
cta retrouenditione, quia vides modò ſecundùm Paul. de Caſt.
quod immò facta oblatione pretij transfertur ſaltem vtile do-
minium, per illum textum *in dicta l. ſi cum vendat*, quem mul-
tum not. Angel. de Aret. *in § item ſi. in 28. colum. Inſtitut. de excep-*
61 *tion.* † Ad propoſitum iam redeundo ex ſupradictis patet,
quod illud pactum de fructibus in ſortem computandis appo-
ſitum *in dicto cap. illo vos.* non fuit contra naturam contractus, vt
ibi ſolus Abb. inuenit contra omnes, licet contra hic voluerit,
ſequendo antiquorum opinionem: difficile eſt ergo videre ra-
tionem deciſionis illius capituli volentis ex illis duobus con-
tractum iudicari fœneratitium, poſtquam pactum de compu-
tandis fructibus in ſortem, fuit ſecundùm naturam contractus
emptionis, nec ſatisfacit quod Abb. *ibi* dicit pro defenſione,
quod Papa ibi coniunxit vnam præſumptionem cum alia, ſci-
licet, quod aliquis vltra capiebat cum pacto de computandis
fructibus in ſortem, quia dico, quod expreſſio eorum quæ taci-
tè inſunt, ſi exprimatur, nihil operatur, vulgata *l. 3. ff. de legat. 1.*
ſed iſtud de fructibus computandis in ſortem tacitè inhæret,
& ſi non fuiſſet expreſſum, conſtat quod contractus vſurarius
62 non fuiſſet, ergo nec reputandus eſt, ſi exprimatur. † Adeò mi-
bi iſtud fuit viſum difficile, quod aliquando credidi codicem
eſſe deprauatum, *ibi*, dum textus dicit fructibus non computa-
tis, quod debuiſſet dicere fructibus non computatis, quaſi tunc
diceretur contra naturam contractus, ſed neque iſtud mihi ſa-
tisfaciebat, quia per hoc nullo modo adhærebat contractui
pignoratitio, contra cuius naturam tale pactum fuiſſet, ideò v-
ſurarius dici non poterat, quapropter poſtea aliquando credi-
di, quod licet in veritate ſit, ſicut Abb. dicit *in dicto capit. illo vos.*
quod illud pactum ſit ſecundùm naturam contractus, tamen
patres contra credebant poſtquam vſq; ad tempus ipſius Abb.
ita per omnes fuit text. ipſe intellectus, ſed quia iſtud eſt diui-
nare, & quia iura ſunt interpretanda, non ſecundùm patrum
opinionem, ſed ſecundùm aliam iuris diſpoſitionem, *argumen-
to capit. cum cauſam. de electiou.* vbi non quod factum ſit, ſed quid
faciendum ſit, attendere debemus, maximè cùm de intentio-
ne contrahentium non conſtat, ideo nec iſte intellectus pla-
63 cet. † Iterum ductus anxietate intelligentiæ illius text. crede-
bam, quod in iſtis contractibus, & ſimilibus, illud quod tacitè
ineſt, ſi exprimatur, facit præſumptionem ſimulationis contra-
ctus multoties, vt patet in eo qui dixit, vendidi, & tradidi non
in fraudem vſurarum, & idem de eo qui diceret in contractu ſe
nihil intendere ſimulatè agere, quia in iſtis caſibus præſumitur
ſimulatio ſecundùm Bald. *in l. 3. Cod. plus vale. quod agit.* de quo
Felyn. *7. folio, ſecunda columna in capit. ſi cautio. de fide inſtrument.* &
tamen iſtis tacitè inerant ex argument. *l. meritò. ff. pro ſoc. & cap.*
ſin. de præſumpt. facit in ſimili quod dixit Bald. *in l. 1. de colluſ. dete-
gen.* de confitente ad inſtantiam creditoris, quod eſt inſtrumē-
tum de vera ſorte, quia potius fœneratitius propter hoc præſu-
mitur, facit quod Ancharan. *conſil. 252.* & gloſſ. vulgata *in l. quæ
ſub conditione. ff. de condit. inſtit.* de qua per Felyn. vbi proximè.
Ita ergo in propoſito illius *cap. illo vos.* eſſet dicendum, quod
eſſet verbum mirabile, & ita neceſſariò dicendum putarem,
ſi Abb. conſultatio vera eſſet, nec aliter difficultas reſolui poſ-
ſet. Sed tamen poſt longam inueſtigationem Deo duce, repe-
ri veritatem, & inueni opinionem ſcribentium ante Abb. ve-
ram fuiſſe, & eſſe, & domi. Abb. deceptum fuiſſe, licet inductio
ſua ingenioſa fuerit, dico igitur, quod conſiderans text. *in cap.
illo vos.* prout ego ſtatim conſiderabo, & videbis quod illud pa-
ctum in fructibus in ſortem computandis fuit contra natu-
ram contractus, pro euidentia cuius præſuppono, quod text.
ille dicit, quod fuit adiecta conditio inter contrahentes, quòd
ſi à tempore contractus vſque ad duos proximos annos di-
ſpliceret emptio, hoc eſt, emptori, tunc venditor abinde vſque
ad annum vigintiquinque libras fructibus computatis in ſor-
tem &c. pondero modò ab illa dictione abinde, vbi venditori
infra annum poſt denunciationem emptoris, datur facultas re-
dimendi, an ſolum clauſula defunctis his in ſortem computan-
dis coniungitur, & ſicut illo caſu redemptio, ſeu retrouenditio
ſtat in libertate ipſius venditoris, ideo per conſequens quam-
diu infra illum annum res non redimebatur ſecundùm com-
munem, vel pretium non afferebatur ſecundùm Paul. de Caſt.
emptor debuit fructus lucrari, argument. text. *in dicta l. ſecunda.
C. de pac. inter empt. & vendit.* dominio penes eum manente alte-
ro prædictorum non facto & merito, quia in culpa erat ipſe vē-
ditor in non redimendo, poſtquam potuit, igitur luce clariùs
demonſtratur, quod pactum, quod fuit appoſitum in illo capi-
tulo intelligitur infra illum annum poſt denunciationem em-
ptoris, ad quem omninò habenda eſt relatio, poſtquam vt dixi,
eidem annectit pactum, & non ad duos primos, infra quos
emptio diſplicere potuit, ad quos Abb. & malè habuit relatio-
nem, quia ad illum, vt dixi, annum poſt denunciationem em-
ptoris, debet referri, ad quem referendo, vt iura iuribus con-
cordentur, & abſurditates vitentur, conſtat quod pactum de
fructibus computandis in ſortem, fuit contra naturam contra-
ctus, quia debuit in illo anno emptor lucrari fructus, & dictum
fuit, quod deberet computare in ſortem, meritò fuit inductum
potius pignus, poſtquam iſtud competit pignori, & propter in-
crementum maioris pretij vſura iudicatur, & per hoc commu-
nis opinio antiquorum, ſalua manet, & iura iuribus concor-
dantur, & vitantur abſurditates, quod tanquam nouiſſimum
not. & nunquam exeat mentem tuam. † Quintus & vltimus 64
caſus eſt, quando quis petebat mutuum offerendo rerum ſua-
rum hypothecam, & alter dixit nolle mutuare, ſed emere, & ſic
ſecutus fuit contractus emptionis, & iſto caſu Hoſtienſ. dicit ex
hoc ſolo noſtri vſurarij Moderni conuincuntur, quod credit
Abb. procedere, quando eſſet emptor vſurarius, alias non, niſi
quando venditio fuiſſet ſecuta pro illa pecunia, quam mutuò
petebat, quaſi tunc modicitas pretij cum præſumpta volunta-
te, quæ colligitur ex præcedenti requiſitione faceret quod pre-
ſumeretur contractus pignoratitius, quod indubiè dicit Abb.
procedere quando cum his concurreret pactum de retrouen-
dendo. Habetur ergo ex dictis Abb. talis concluſio probata
certa mutui petitione, ſecuta pro eodem pretio venditione
præſumitur contractus pignoratitius, maximè appoſito pacto
de retrouendendo, & iſtam concluſionē ſatis ſequitur Paul. de
Caſtr. conſulendo *conſilio 94. incipien. Viſis his qua ſuperius. & con-
ſilio 226. incipien. In cauſam motam per dominam Dorotheam, & in
conſilio 329. incipien. Viſa petitione.* vbi dixit, quod quidam ege-
bat pecunia mutuata, & fuit probatum quod requiſierat illum,
cui poſtea vendidit rem pro paruo pretio, ibi determinat, quod
eſt contractus vſurarius, ita firmat Felyn. *in dicto cap. ſi cautio. in
6. fol. in 1. colum.* dicendo poſt Laurent. *in tractatu de vſu in ſecunda
parte quaſt. 60.* quòd cùm hodie ſit difficillimum probare † cō- 65
tractus ſimulatos, non ſufficiunt coniecturæ iuris, quæ iam ſunt
notæ, & per callidos contrahentes fraudatæ, ideò recurren-
dum eſt ad alias coniecturas illis ſimiles, qualis videtur iſta ſe-
cundùm eos, mihi tamen nunquam placuit, quod iſta coniе-
ctura ſit ſimilis alijs à iure introductis, vt facilè iſte text. demon-
ſtrat cum *cap. illo vos. de pignor. iuncto c. cum dilecti. ſupra eod.* quan-
do enim vnus decipitur vltra dimidiam iuſti pretij habet reme-
dium, de quo *in dicto cap. cum dilecti. & in l. 2. Cod. de reſcind. vend.*
& ſi dolo dante cauſam, vel incidente in contractu fuit indu-
ctus, dantur remedia, de quibus *in dicto cap. cum dilecti. per gloſſ.*
& nullibi tamen iſtud remedium dicendi contractum vſura-
rium datur, & tamen ex dicto Doctor. deberet dari iſtud reme-
dium, poſtquam virtualiter concurrunt omnia quæ petunt
Doct. in iſto caſu, dixi virtualiter, quia veriſimiliter quis potius
pignoraſſet rem ſuam mutuum accipiendo, quam venderet pro
tam vili pretio, ſed quia non potuit obtinere mutuum, ideò ta-
liter vendidit, & tamen datur iſtud remedium, de quo hic per
Doctor. ſeu remedia alia, de quibus *ſuprà.* Et iterum ad proban-
dum falſitatem huius concluſionis, adduco *prædictum c. cùm di-
lecti. cum c. cum cauſa. infra ſequent. iuncta auth. hoc ius porrectum. 10.
q. 2.* probatur *in d. authen. hoc ius porrectum*, quod Eccleſia potius

deber pignorare, & hoc primo inueſtigare ſi poterit quam veniat ad remm diſtractionem. Et tamen hoc non obſtante vendendo rem ſi decipiatur vltra dimidiam iuſti pretij agit Eccleſia communi remedio *d. l. 2. C. de reſcin. vend. & in d. c. cum dilecti.* non autem dicatur propterea contractus vſurarius, niſi defendatur iſtorum opinio in eo qui conſueuit vſuras exercere, quo caſu ceſſaret contra rationem ipſius *cap. cum dilecti.* licet multi etiam iſtam qualitatem, quod conſueuerit vſuras exercere non admittant *in l. 3. C. plus vale. quod agi.* dicentes vſurarios facere etiam bonos contractus, & licitos, vnde vera defenſio iſtius dicti, & ſine dubio eſſet, quando dictio maximè, poſita in cõcluſione, exret impropriè pro tanto, per iſtum text. ſecundùm quod eam declaraui, tene menti, & conſidera, quia ex iſtis redduntur difficilis ſuſtentationis dicta quæ *ſuperius* poſui *in proximo quarto caſu*, circa clanſulas inſolitas, & maximè quæ inſunt ſui natura, quia nullibi probatur iure, quod illa ſufficiant ad cootractum vſurarium præſumeodum, in quo cogitabis.

REPETITIO
IN CAP. CVM CAVSA. DE empt. & vend.

Præclariſſimi I. V. C. D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Superfluum eſſe, an dicatur id quod repetitur.*
2 *Lectio repetita probat.*
3 *Deceptio vltra dimidiam iuſti pretij, quomodo ſit determinanda in libello.*
4 *Probatio incerta, an, & quando releuet probantem.*
5 *De minimis non eſt curandum.*
6 *Teſtis deponens de valore rei, ſi dicat res valebat decem, & nihil vltra quid importent iſta verba, & nihil vltra.*
7 *Contractus omnes iuris gentium ſunt contractus bonæ fidei.*
8 *Contractus permutationis eſt contractus bonæ fidei innominatus.*
9 *Priuilegium competēs primæ actioni nouatæ, intelligitur repetitum in ſtipulatione nouante.*
10 *Priuilegium prælationis ita eſt proportionabile ſtipulationi, ſicut alteri contractui bonæ fidei.*
11 *Contractus bonæ fidei, & contractus ſtricti iuris, an, & quando differant. & num. 12.*
13 *Dictio venditio largo modo comprehendit omnem contractum, per quem dominium transfertur.*
14 *Remiſſio propter ſterilitatem, quando detur in contractu emphyteutico.*
15 *Remedium iſtius c. cum cauſa. an, & quando habeat locum in contractibus ſtricti iuris & num. 16.*
17 *Renunciatio generalis non ſufficit, vbi ratione ignorantiæ prouidetur. & num. 22. & 23.*
18 *Beneficium quod habetur à lege, an perdatur per lapſum temporis.*
19 *Procurator generalis ſi fuerit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, nunquid habebit remedia iuris.*
20 *Deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, debet in libello aſſerere ſe ignoraſſe pretium rei venditæ ad hoc, vt libellus concludat.*
21 *Vendens ſi dicat ſe dare id, quod res valet vltra quod recipit, an habeat remedia iuris. & num. 53. Et quid in contractu qui perficitur conſenſu vnius tantum num. 54.*
24 *Decepto etiam citra dimidiam iuſti pretij, an ſuccurratur per tertiã perſonam & num. 26. Et quid ſi ſtatutum diceret, quod res debeat ſubhaſtari. num. 28.*
25 *Argumentum de arbitratore ad procuratorem, non valet.*
27 *Decretum iudicis excludit omnem præſumptionem fraudis.*
29 *Capitulum cum cauſam, an habeat locum in tranſactione. & num. 30. 31. 32. & 33.*
34 *Statutum loquens de tranſactione, non comprehendit amicabilem compoſitionem.*
35 *Minor iurans non contrauenire, excluditur vigore iuramenti à beneficio ætatis, non autem à beneficio communi. Et quid de maiore. num. 36. & 41. & 42.*
37 *Renunciatio generalis caſuum cum iuramento non valet.*
3 *In ſpeciale facilius tollitur quàm in commune.*
39 *Iuramentum non extenditur ad incogitata.*
40 *Conſenſus non præſumitur in enormi iactura.*
43 *Iuramentum appoſitum in contractu, ſemper obligat perſonaliter ipſum iurantem.*
44 *Iuramentum firmat contractum.*
45 *Adiudicatio inſolutum facta creditori per iudicem, habet vim tranſactionis.*
46 *Venditio ſi fuit facta minus dimidia iuſti pretij, cum hoc, quod ſi pretium conuentum non ſolueretur in Paſchate, ſuppleretur iuſtum pretium, non habet auxilia iuris.*
47 *Grauatus à teſtatore de vendendo fundum Sempronio certo pretio, non habet auxilia iuris.*
48 *Mulieri decepta in æſtimatione rei dotalis, etiam infra dimidiam ſuccurritur.*
49 *Deceptio non toleratur in vitijs, niſi minima.*
50 *Deceptio in quantitate rei non eſt ita perceptibilis, ſicut deceptio in valore.*
51 *Taxatiuum quid dicatur, & demonſtratiuum.*
52 *Venditio medico facta minus debito in infirmitate reſcinditur officio iudicis.*
55 *Venditioni conſentiens ſi fuerit deceptus, non habet auxilia iuris, licet pretium participauerit.*
56 *Venditor, ſi tamdiu agere abſtinuerit, donec cura, & ſolicitudine emptorum res eſt longè melior effecta, non habebit remedia iuris, niſi offerat ſumptus, & pretium operarum.*
57 *Deceptus vltra dimidiam non poteſt agere poſt triginta annos.*
58 *Minorum adminiſtratores non habent poteſtatem donandi.*
59 *Beneficiatus deceptus in permutatione beneficiorum, non ſuccurritur quod datur deceptis vltra dimidiam iuſti pretij. Et quid in minore renunciante beneficio. num. 60.*
61 *Deceptus in induſtria negatiua, an habeat remedia iuris.*
62 *Theſauri poſt venditionem inuenti, non habetur ratio.*
63 *Tempus conſideratur in contractibus empt. & vendit. quando in eis conſiſtit deceptio.*

SVMMA *Vt in c. cum dilecti. ſupra eod.* Et eſt pars *c. cum cauſam. de teſtib.* §. 1. Pro ratione dubitandi in iſto c. oppo. de ſuperfluitate, quia illud idem quod hic diſponit, iam diſpoſitum erat *in ca. cum dilecti.* quod eſt contra not. ſupr in proœm. vbi fuerunt multa reſecata propter nimiam ſimilitudinem, facit *proœmium 6. libri ibi*, ſuperfluis reſecatis, & ſi tu dicas non eſt mirandum, quia idem reperitur *in cap. ſignificantibus de appell.* vbi de verbo ad verbum omnia repetuntur. & *in l. ſi quis in conſcribendo. de Epiſcop. & Cleric.* iuncta *eadem l. C de pac.* reſpondere poſſum, quòd multiplicare inconueniens non eſt ſoluere. Vel ſecundò quod *ibi* cõſeruatur illa ſuperfluitas ratione diuerſorum titulorum, vt Doctor. ibi dicunt, maximè Abb. *in dicto cap. ſignificantibus.* Pro reſolutione iſtius difficultatis neceſſariò dicendum eſt, quod hic altero de tribus modis ſaluetur ſuperfluitas. Primò clarius exprimitur in iſto cap. quam expreſſum fuerit *in c. cum dilecti.* quo caſu certum eſt excuſari ſuperfluitatem, ita voluit gloſſ. & Doct. *in c. licet canon. de elect. in 6.* idem *in proœm. Grego.* vbi Dom. Felyn. poſt Domin. *ibi* ponit ſex modos tollendi ſuperfluitatem, text. eſt de hoc. & ibi Franc. de Aret. *in l. Gallus. §. nunc de lege Velleia. ff. de lib. & poſth.* quod autem clarius hic exprimatur, quàm ibi conſtat, quia hic habemus modum, quem habere debet, iuxta in ſentẽtiando, quem ibi non expreſſit, ſed ſolum caſſauit ſententiam, quia in arbitrio emptoris &c. ſecundò tollitur iſta ſuperfluitas ratione diuerſitatis, ita voluit Dom. poſt Ioan. Mona. *in cap. ſtatutum. in prin. de hæret. lib. 6. in 1. col.* ſeoſit gloſſ. *in cap. ſi Apoſtolica. de præben. lib 6.* & iſtum modum multum not. & addas Felyn. *in ſuprà dicto loco.* Tertiò poſſet ſingularius dici attenta communi opinione canoniſtarum, de qua dixi *in ſua repetitione cap. cum dilecti.* quod hic repetijt quod *ibi* dixit, vt adderet, quo caſu eſt ſuperfluitatem tolli, vt probatur *in cap. ſuper queſtionum. iuncto cap. cum te conſulente. de offic. delegat.* eſt opt. gloſſ. *in l. librorum. §. quod ſi in codicibus ff. de legat. 3. ibi*, dum dicit, repetit vt addat, ita etiam voluit Angel. *Inſtitut. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. 1. colum.* & ſi dicas quid addatur in iſto cap. Dico, quod prima facie videtur velle conſiderata Papæ ſententia, quod vtrunque ſit in obligatione, ſcilicet rem reſtitui, vel iuſtum pretium ſuppleri. ſuadetur, quia ſufficiebat condemnare ad rei reſtitutionem, ſecundùm opinionem legiſtarum, per text. *in l. miles. in §. decem. ff. de re iudic.* & poſtea in electione condemnati erat ſupplere iuſtum pretium, quod etiam conſiderato verbo, decernimus. ibi poſito, quod eſt noui iuris editiuum, ſecundùm not. per Abb. *in cap.*

Digitized by Google

paſtoralis. de except. in princ. idem ſaluari poteſt, nec iudicio meo aliquis text. eſt de iure noſtro, qui magis faciat pro opinione canoniſtarum, ſed quia contrarium firmaui in fin. repetitio. ad cap cũ dilecti. ideo ibi me remitto, & ſufficiant proximi alij modi ad ſaluandum ſuperfluitatem, de qua poſui. Et not. quod nunquam dicitur aliquid ſuperfluum, ſi reputatur, quia prius non obſeruabatur, text. eſt, & ibi Domin. in cap. primo. de relig. domib. libro 6.
1 verſic. 3. not. de quo non fecit mentionem Felyn. vbi ſuprà. † Item vltimò circa hoc non omitto quod nemini venit in dubium excuſata ſuperfluitate id ſatis eſſe validum, ſatiſque famoſum,
2 † quod reperta lectio probat, vt eſt text. in l. vnde. C. de emend. inſti. cod. Ioan. And. in princ. arbor. conſanguin. aliter rationem dubitandi non pono, quia ſatis, ac ſatis poſita fuit in ſimili in dicto cap.
3 cum dilecti. † Not. primo Abb. ex iſto cap. caſum, in quo procedit libellus incertus, & alternatiuus, nam ſufficit in libello ponere, quod venditor fuit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, nec eſt opus aliter deceptionem determinare. Item ſatis eſt concludere alternatiuè, vt peto rem reſtitui, vel iuſtum pretium ſuppleri, & hoc eſt dictum Abb. quia incertitudo non reddit rem dubiã, ſed habetur pro certa iſto caſu, aliàs regulariter non, procedit libellus alternatiuus, vt not. in c. conſtitutus. de reſtit. in integ. & ex iſtis verbis Abb. elicitur talis concluſio, procedit libellus alternatiuus, vel incertus, quando iſta in qualibet ſui parte verificantur, facit quod Abb. prima colum. in cap. ex parte. B. de foro competen. & per hoc ſingul. limitantur not. per Ioan. Andr. in reg. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. & not. per Bartol. in l. prima ff de flumin. & in l. Titia. vbi Imol. & alij. ff. de legat. primo. dum voluit alternatiuam parere obſcuritatem, & eodem modo de incertitudine dicentes, cuius ratione, ſcilicet obſcuritatis exceptio, vel actio non procedunt dicta l. 1. de flumin. & ibi Bartol. ff. de except. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. gloſ. in l. veteribus. ff. de pac. procedunt enim omnia iſta quando in qualibet ſui parte iſta non verificarentur, quia tunc ſurgeret dicta obſcuritas, ſecus quando verificantur, vt hic, & iſtud eſt, quod Anton. de But. dixit in cap. tertio loco. de probat. per text. ibi, quod admittitur alternatiua exceptio, quando in aliqua eius parte concluditur intentio excipientis, facit text. in cap. ex parte. de reſcript. & in cap. Raynaldus. de teſta. & in c. ex parte. B. de foro compet. & iſtud quod concludat intentio ex qualibet eius parte procedit generaliter, quando natura obligationis eſt alternatiua, ſiue hoc ſurgat ex hominis diſpoſitione, vt in cap. 1. de plus pet. ſiue ex legis diſpoſitione, vt in c. noſtro. & l. 2. de reſcinden. vend. Item & alio modo poteſt procedere libellus alternatiuus, quãdo de duobus alternatiuè poſitis vnum alteri ineſt, & iſto modo ſaluatur: ſecundùm quam communiter videmus accumulari in eodem libello nullitatem, & iniuſtitiam: ineſt enim nullitas iniuſtitiæ cap. cum contingat. de offic. delegat. quæ not. pro practica l. penult. quando prouo. non eſt neceſſ. & l. ſi expreſſim. ff de appella. & cap. dilecto. infra de appellat. item procedit libellus alternatiuus generaliter, vbi quis probabiliter dubitat de actione ſibi competenti, tũc poteſt accumulare plura remedia alternatiuè, quod procedit, ſiue quis dubitat ex facto proprio, vel ex facto alieno, ita probat text. & ibi Innoc. in c. conſtitutus. de reſtitut. in integ. vbi Abb. & Imol. facit l. 1. ff. quo. lega. ſi vero eſt certus de remedio competenti, tenetur eligere alterum, ex quo ambo ſe non compatiuntur. not. in d. l. 1. quorum leg. & per ſuprà dicta, vt dicit Innoc. in d. c. conſtitutus. quod procedit iſte libellus, dico rem pertinere ad me iure dominij, vel quaſi: quod benè not. quia ſentit quod iſte libellus procedit de iure propter incertitudinem, gloſſ. tamen ſingul. in cap. Abbate. de iudic. libr. 6. in ver. dominij, dicit quod procedit talis libellus de conſuetudine, & illam gloſſ. not. Abb. in c. 2. de libell. oblat. 3. & 4. colum. in cap. cum contingat. de offic. delegat. iſta ſufficiant quantum ad alternatiuam, videamus modò ad aliqua circa incertitudinem, de qua ſuprà in iſto nota. feci mentionem, & reuoco in dubium pro intelligẽtia cap. an dicens ſe deceptum vltra dimidiam iuſti pretij, aliter non declarans per probationes, illud vltra dicatur concludenter probare per ſupra dicta? Videretur dicendum, quòd ſic, poſtquam iſta incertitudo verificanda venit in quocunque minimo exceſſu, qui ſub illa clauſula, & vltra poteſt intelligi, vt etiam colligitur ex primo & ſecundo not. Abb. & Ioan. de Imol. hic, coniuncta l. hæc adiectio. de verbor. ſignif. pro qua opin. ego adduco duas gloſſ. ſingul. prima, in cap. pia. de except. lib. 6. ſecunda, in cap. ex parte. in prin. de offic. delegat. quam ibi commendat Dom. Abb. prima vult. quod diſpoſitio nunquam dicitur generalis, ſeu incerta, quæ concludit in qualibet ſpecie ſub genere contenta, quod propoſito noſtro benè eſt applicabile poſtquam in quolibet exceſſu vltra dimidiam verificatur diſpoſitio. Secunda gloſſ. vult, quod diſpoſitio non eſt generalis, ſed ſpecialis, licet verbis generalib. concepta, dum tamen veniat verificanda in vna re tantum, quod ibi Abb. magnifacit, & inducit in ſimili l. ſi hæres. ff. de adimend. legat. Ad propoſitum igitur cùm iſta deceptio verificetur in quacunque particula, dicendum eſt, quod concludat libellus cum illa dictione & vltra, iſtud eſt, quod hic voluit Ioan. de
Imo. Secundò nota, dum dixit, quod probatio † incerta releuat 4
probantem quando eſt certa ſaltem reſpectu concluſionis intentionis agẽtis, licet in aliquo particulari non ſit certa. Ex qua concludit ipſe Imol. quòd aliquando valet ſententia incerta pro parte, quando eſt certa ſaltem reſpectu illius quod requiritur ad concludendum. Aduertas modò, & ſis attentus, quia ꝙ iſte libellus, vel iſta probatio non concludat, firmat Bald. in l. 2. C. de reſcin. vend. in penult. col. idem in c. cum cauſa de teſtib. per text. ibi, quem ad hoc exclamat pro ſingul. quod etiam hic viſus fuit ſentire Ant. de But. dum dicit ſine alia declaratione, ꝙ eſt contra practicam, qua dicitur, & probatur quem eſſe deceptum vltra dimidiam iuſti pretij. facit text. in d. c. cum cauſa. & iſtam opin. Bal. in d. l. 2. hic approbet Imol. in penult. colum. licet in fi. 1. colum. reprehenderit Ant. de But. quod dixerat dictum cap. cum cauſa obſtare practicæ, de qua ſupra, ſic aperta eſt Imo. contrarietas. Do. And. hic 1. & 2. colum. firmat dictum Bal. in d. l. 2. Salyce. ibi firmat contrarium, quod immò ſufficiat probare, quod deceptus eſt vltra dimidiam, quem ſequitur Dom. Felyn. in d. c. cum cauſa. de teſtib. attento ſecundùm eos, quòd ſufficit vnus denarius vltra dimidiam iuſti pretij, vt ſit locus remedio d. l. 2. Et ad iſtam partem inclinat Felyn. in d. c. cum cauſa. Ant. & Abb. licet Ant. hic dubitauerit propter illud capitulum. quod in veritate nihil facit, quia ibi volebat emptor iuſtum pretium ſupplere: quo caſu certum eſt, quod illa probatio nihil concludebat, ſed quo ad reſcindendam venditionem emptore nolente ſupplere iuſtum pretium, ſatis concludenter diceretur probatum per ſupradicta, nec text. in d. c. cum cauſa. probat contra. Eſt verum tamen quod Dom. Felyn. int. licet cauſam. de probat. in 5. col. in fi. & firmat do. Io. de Imol. hic, dum in pen. col. comprobauit Bald. in d. l. 2. vnde ne-
gari non poteſt confuſio ſcribentium iſto articulo. † Pro prima 5
opinione faciunt rationes meæ ſuprà poſitæ, dum allegaui illas duas gloſſ. Pro ſecunda opinione ſcilicet Bal. facit illud vulgatum de minimis non curandum, ſecundùm gloſſ. in proœm. Grego. ver. iudicii. & gloſſ. in §. neceſſaria. 76. diſtinct. cùm dicit propter vnum diem, neque plus neque minus, eodem modo in propoſito poſſet dici propter vnum, in quo poteſt verificari illa dictio vltra, neq; plus, neq; minus, hoc eſt, non eſſet curandum: huic rationi benè & optimè poteſt ſatisfieri, poſtquam de minimo ad maximum non ſit differentia, quando eſt eadem ratio, cap. de appellat. ſupra de appellat. ſed in propoſito noſtro eſt eadem ratio, quia propter illud minimum præpõderat vitium deceptionis, & efficitur potentiùs quàm ratio fauens contractui, ideò actus denominari debet à potentiori, argument. l. quæritur. ff. de ſtatu homin. non poteſt enim negari propter illud minimum exceſſum dimidij iuſti pretij, quod res pro ea parte efficiatur potentior, ſicut ſi multum fuiſſet in deceptione, ergo eadem debet eſſe iuris diſpoſitio. Vnum tamen eſt ſingul. valdè, & non vulgatum, nec cognitum canoniſtis, licet valdè notum Theologiſtis, quod defendit ſingul. Bal. opinionem & ſequacium: Præſupponit enim per Theologos, quod per canoniſtas ſcriptum non vidi, quòd valor alicuius rei non dicitur, nec poteſt aliquo modo conſiſtere in puncto indiuiſibili, ſed habet in ſe aliquam latitudinem: declaro, quòd res non poteſt valere decem præciſè, ſed aliquod minus à parte ante, ſeu plus à parte poſt, vt ſi diceremus rem aliquam valere nouem, & etiam decẽ, & aliquid vltra, verus ergo valor diceretur, qui conſiſteret ex iſta latitudine, in qua latitudine, vt aſſerunt Theologi, contrahentes poſſunt ſe decipere, ita dixit Scotus, quem vt audio, ſequuntur Moderni in 4. ſententiarum diſtinctione decimaoctaua, quæſtione prima, articulo tertio. quod eſt pulchrum propter notat. in capitulo cum dilecti. ſupra eodem. & aliqua dixi in capitulo primo ſupra eodem, dum dixi, quod pœna debita pro peccatis, non eſt in puncto diuiſibilis, ſed habet ſuam latitudinem. qua opinio Theologorum pro vera habita neceſſariò concluditur, quod per illam dictionem & vltra, verificabile in minimo non concludat intentio proponentis, nec teſtium probatio, poſtquam verificari poteſt illud, vltra, illa latitudine, in qua vt dixi, etiam cõſiſtit ve-

Digitized by Google

ſtit verus valor. pono exemplum pro intelligẽtia, eſt aliqua res, vt dixi, quæ valet decem, & aliquid vltra, ſeu minus pro latitudine, poſtquam vt dixi, non eſt dare punctum indiuiſibilẽ, vnde ſi teſtis diceret, quod res valebat decem, & eam vendidit pro 15. & vltra, illud vltra, certè nihil operaretur, quia poſſet illud minimum, quod per illam dictionem vltra, poſſet intelligi, & verificari in valoris latitudine, de qua dixi, dictum neceſſariò non concludere, & ſic non eſſet verum, quod eſſet deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, meritò illa probatio tanquam incerta, & nihil concludens reijceretur, quod rogo in æternum non exeat mentem tuam, pro defenſione Bal. nouiſſima, aliàs per alium non conſiderata, quæ defenſio tollit omnia fundamenta partis contrariæ, ſi diligenter animaduertatur. Pro con-
6 ſeruatione tamen communis opin. guſtabis † hanc nouam practicam, quando teſtis qui dicit de valore rei, aſſerendo fuiſſe, & eſſe rem valoris decem, facias quod ſubiungat, & nihil vltra, & poſtea dicat, & vendita fuit pro quindecim, & vltra, tunc probatio eſſet certa, & ſatis concluderet, quaſi latitudo valoris mãſerit à parte ante poſtquam ipſe dixit, quod valebat decem, & nihil vltra. quod liga digito pro ſing. & noua practica, quia ſatis conſtat tunc vltra dimidiam iuſti pretij deceptum eſſe. Pro declaratione dicendorum, & faciliori expeditione notatorum in iſto cap. facio talem concluſionem: Deceptus citra dimidiã iuſti pretij nullum habet remedium, deceptus verò vltra dimidiam iuſti pretij, habet remedium *iſtum c. & ſup. eo. c. cum dilecti. & l. 2. de reſc. in. vend.* quo remedio mediante poteſt agere deceptus ad reſcindendam venditionem, in qua actione ineſt quod aduerſarius habet facultatem ſupplendi iuſtum pretium, ſecundũ veram & communem opinionem in præalleg. iurib. Iſtam concluſionem ordinabo, declarando per multas extenſiones, & etiam per multas limitationes, ſequendo per ordinem Abb. vt materia iſta, quæ quotidiana eſt, facilius iſto modo percipi, & intelligi valeat, præſuppono tamen vnum pro intelligentia, ꝙ iſta concluſio habet duo capita, vnum deceptionis citra dimidiã, & iſtud eſt primum, aliud eſt deceptionis vltra dimidiã, & iſtud eſt ſecundum, iſtud dico, quia *inferius* dicenda, maximè in limitationibus aliquando directè tangunt primum caput, ali-
7 quando ſecundum. † Primum igitur ſit extenſio, quod concluſio, & iura, per quæ fundatur, licet loquantur in contractu emptionis, & venditionis, nihilominus vendicant ſibi locum in omnibus contractibus bonæ fidei, quos habes numeratos *Inſtit. de act. § actionum.* quos melius declaraui *ſupr. in cap. cũm dilecti.* ſuper gloſſ. fin. vbi poſt Bal. *in c. 1. in ſi. de plus pet.* Concluſum eſt omnes cõtractus iuris gentium eſſe contractus bo. fi. in quibus in iſta extenſione habebit locum diſpoſitio præhabitæ cõcluſionis. ita voluit Bal. *in 5. col. in d. l. 2. de reſcin. vend.* poſtquam omniũ contractuum bo. fi. eadem eſt æquitas, ergo idem ius debet eſſe, *l. ſciendum § deinde. ff de adil. edict.* facit *l. item ſi pretio. § fin. ff loca.* facit *gloſſ. in l. in venditione. § 1. ff de bon. auth. iud. poſſ.* quæ de contractu locationis loquitur, in qua ita firmat Ang. de Aret. *Inſtit. loca. in 1 col.* allegando gloſſ. *in l. ſi olei. C. locat.* firmat idem Paul. de Caſtr. *pen. col. & in d. l. 2.* & hic Ioan. de Imol. *in pen. col.* & D. Abb. eodem modo *hic pen. col.* dicendo, quod concluſio habet locum in omnibus contractibus bo. fi. quod commune eſt omnium ſcribentium, licet ratio Abb. non placet, dum dixit, nam verbũ venditio, largo modo ſumendo, comprehendit omnem cõtractum, per quem transfertur dominium, per tex. *in l. ſtatuliberi ff. de ſtatulib.* quia ſecundùm iſtam rationem contractus locationis non comprehenderetur, quod eſt contra communem, & cõtra id quod ipſemet Abb. dixerat *in ead. pen. col.* loquẽdo in contra-
8 ctu locationis. † Secundò extendo dictam concluſionem veram, intelligendo non ſolum in contractibus bonæ fidei nominatis, ſed etiã in innominatis, vt in contractu permutationis, quia eſt contractus bonæ fidei innominatus. ita firmat Bald. *in dicta l. 2. in 5 colum.* quod firmat etiam de Imol. *in clem. 1. de reb. Eccleſ. 7 colum.* dicendo, quod *l. 2. de reſcind vend.* habet locum in omnibus quæ ſunt loco emptionis, vt *ff de ex qui. cau. in poſſ. eat. in l fin.* & talis eſt contractus locationis, & permutationis, ſecundùm eum, allegat *l qui autem. ff de his qui in fraud. patron.* idem firmat Imol *antepen. col. in cap cum dilecti. ſupra eod.* & incidenter no. in iſto contractu permutationis, quòd in eodem habet locum actio redhibitoria, & quanti minoris, ita probat tex. fortè ſing. *in l ſciendum. 1. in § deinde. verſic. ſi emptor. ff. de adil. edict.* quod com-
9 mendauit Franc. de Crema *ſuis ſingula. in fin. penult. folio.* † Tertiò extendo, & intelligo concluſionem procedere in contractibus ſtricti iuris interpoſitis ſuper contractibus bonæ fidei, ſecundùm gloſſ. ſing. *in l. ſi quis cum aliter. de verb. oblig.* quem commendat Ioan. de Imol. *penult. colum. ſuprà in cap. cum dilectis.* & Angel. de Aret. *Inſtitut. locat. in prima colum.* & Alex. & alij *in dicta l. ſi quis cum aliter.* & ita communiter per omnes tenetur, quod tũc demum habeat locum remedium *dicta l. 2.* in contractu ſtricti iuris, quando fuit interpoſitum ſuper contractu bonæ fidei, vt in ſtipulatione interpoſita ſuper contractu bonæ fidei, immò fortius concludunt ſcribent. *in dicta l. ſi quis cum aliter.* poſt Bartol. *ibi,* quod ſi fuerit interpoſita ſtipulatio animo nouandi ipſum contractum bonæ fidei adhuc habebit locum remediũ *dicta l. ſecunda.* quia priuilegium competens primæ actioni nouatæ, intelligitur repetitum in ſtipulatione nouante, per id quod habetur *in l. aliam. ff. de nouat.* Ioan. de Imol. tamen *in capit. cum dilecti. ſupr. eod in penult. colum.* reprehendit Bart. *in hoc vltimum in dicta l. ſi quis cum aliter.* dicendo, quod *l. aliam.* ex qua ſe fundat
Batt. loquitur in priuilegio prælationis, quod priuilegium † ita 10
eſt proportionabile ſtipulationi, ſicut alteri contractui bo. fid. id eſt, quod mediante ſtipulatione quis præferatur alijs creditoribus, ſed in quæſtione noſtra, quando nouatus eſt cõtractus bonæ fidei, remanente ſtipulatione, & ſic remanente contractu ſtricti iuris, videtur impoſſibile quod videatur repertum beneficium *l. 2.* quia tale priuilegium non eſt proportionabile ſtipulationi cùm ſit ſtricti iuris, in quo non habet locum beneficium *d. l. ſecunda.* defenditur tamen Bartol. ab iſta impugnatione per Aret. *in d. l. ſi quis cùm aliter.* vbi etiam nouiſſimi dicentes, quòd licet contractus bonæ fidei ſit nouatus per ſtipulationem, tamen cùm ſtipulatio ſubrogetur loco contractus bonæ fidei aſſumit eius naturam, ideo proportionatur remedium *l. 2.* quod & fortius defenderet Bartol. vera exiſtente mea opin. de qua ſtatim *infra,* in qua firmo remedium *dicta l. 2.* & cap. noſtri habere locum in contractibus ſtricti iuris, quia tunc verum erit dicere, quod proportionabile ſit iſtud remedium ſtipulationi. Ex ſupra dictis facilè elicimr ſecundùm communem opin. quod remedium *l. 2.* & cap. noſtrum, non vendicant ſibi locum in contractibus ſtricti iuris, ita Dom. Imol. *in capit. noſtro. in penult. colum.* ita Iaſ. *in dicta l. ſi quis cum aliter.* etiam *in penult. colum.* & ſic in omnibus contractibus introductis à iure ciuili, poſtquam illi dicuntur contractus iuris ex doctrina Bald. de qua *ſupra in princip. concluſionis,* non poterit intentari remedium iſtorum iurium, ſed intentabitur remedium *prædicta l ſi quis cum aliter.* ex quo infertur ad contractum emphyteuticum, quia ſi in eodem detur deceptio vltra dimidiam iuſti pretij, non erit locus remedio iſtorum iurium, & eodem modo in contractu feudali, poſtquàm iſti contractus non iuris gentium, ſed iuris ciuilis, & ſic ſtricti iuris iudicantur, & eodem modo in ſimilibus eſt dicendum eadem ratione, ita firmat Spec. *in tit. de empt. & vendit. § nunc dicendum. & ver. nunquid. & verſic. ibi ſequent.* & ita in iſtis contractibus proximè dictis firmat Ioan. Imol. *in cap. cũm dilectis. antepenult. colum ſuprà eod.* licet *hic in cap. noſtro, penult. colum.* titubat in iſtis contractibus, id eſt, emphiteuſis, & feudi, quando vnum, & quando aliud, dicendo, contrariam tamen opinionem quod immò in iſtis contractibus habet locum remedium *l. 2. & cap. noſtri.* firmat idem Specul. *in tit. de locat. in § nunc verò aliqua. verſic. nonageſimo.* & ſic eſt ſibi contrarium, & iſtam vltimam partem tenet Anton. de But. *in dicto cap cum dilectis.* & apertius Paul. de Caſtr. *in d. l. 2. de reſcind. vend.* & Ioan. de Imol. *in cap. ad noſtram. de reb. Eccleſ. penult. colum.* & *hic* Abb. eodem modo *penult. col.* in emphyteuſi loquendo, licet in contractibus ſtricti iuris dubitet, & tamen conſtat emphyteuſim talem eſſe, & iſtorum opin. comprobatur, quia iſti contractus ſunt ſimiles venditioni, vt colligitur ex *§ adeo. inſtit. locat.* & propter iſtam rationẽ Bald. *in dicta l. 2. de reſcind. vend.* vbi contrarium tenuerat. & iſtam rationem ſatis hic ſenſit Ioan. de Imol. *penultima colum.* & iſta pars mihi de iure videtur verior, & ſuſtentabilior ex eadem iſtorum contractuum ad alios bonæ fidei ratione, ex qua elicio latiorem concluſionem, quòd in contractibus ſtricti iuris, in
quibus eſt eadem ratio, † ſicut in contractibus bonæ fidei deceptus 11
vltra dimidiam iuſti pretij poſſit † intentare remedium *l.* 12
2. & *iſtius cap.* poſtquam nullibi contrarium reperitur, quòd in hoc differant contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris. vbi enim inter iſtos contractus nõ datur ratio diuerſitatis debet idem eius eſſe, argument. *cap. 1. de tranſlat. prælat. & l. illud. ff. ad leg. Aquil.* vidiſtis enim quanta fuit difficultas *in c. cum dilectis. ſupra eo.* in dãda ratione diuerſitatis, & quare in dolo dante cauſam contractui diuer-

Digitized by Google

diuerſum ius ſtatuitur in contractibus bonæ fidei,&ſtricti iuris,
quaſi vbi nulla fuiſſet ratio diuerſitatis, eadem deberet dici iu-
ris diſpoſitio, vt ibi ſcripſi. probari poſſet etiam iſta concluſio
ponderando text. in l. ſtatuliberi. § quoniam lex. ibi dum dicit lex.
13 nec intereſt quo genere dominum fuerit. ff. de ſtat. libe. vbi probatur, † q
verbum venditio comprehendit largo modo omnem contra-
ctum, per quem dominium transfertur, coniuncto modo illo
verſ. nec intereſt quo genere dominium ſit, cum cap. noſtro & l. 2. loquen-
tibus de empt.& vendit. probari videtur, quòd habent locum
illa iura in quocunque contractu, ex quo dominium qualecū-
que transfertur, maximè poſtquam materia eſt fauorabilis. quo
caſu dominij appellatione quodcunque comprehenditur, vt
per ſcribentes in cap. nulli de reb. Eccleſ. poſt gloſſ. ibi, quæ dum de
alienatione loquuntur ſatis de dominio loquuntur, ſecundùm
l. 1. C. de fun. dota. & latè dixi iſto anno in rub. de reb. Eccleſ. Iſta dixi,
quia conſtat, quòd in emphyteuticarium, & feudatarium nō ſit
vtile dominium directo apud dominum manente, vt per Abb.
in rubr. de feud. & per gloſſ. 4. in cap. fin. de pignor. & per Pau. de Caſt.
conſil. 387. in 2. volum. per Felyn. 7 fol. 3. colum. in dicto cap. qua in Ec-
cleſiarum. & per conſequens eadem ratione, vt dixi, idem erit di-
cendum in alijs contractibus ſtricti iuris, quod etiam patebit
inferius in limitationibus, dum gloſſ. exponunt de tranſactione
loquente, licet contrarium voluerit communis opinio in d. l. ſi
quis cum aliter. & aduertas dum dixi, quando eſt eadem ratio in
iſtis contractibus emphyteuſis, & feudi, multotiens, imò vt plu-
rimum videbis quod eſt diuerſa ratio ab alijs contractibus. ne-
que tunc mirandum ſi non habet in eis locum remedium l. 2.
propter diuerſam rationem. pono exemplum in feudo franco,
vel feudo libero, de quo per Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in rub. de
præſcript. circa fin. quia in eo non procederet aliquo pacto reme-
dium l. 2. ſeu iſtius cap. poſtquam nihil ibi ſoluitur, quia magis præ-
ſtatur gratia, & amore, quàm pretio, & eſt quædam remunera-
tio inæſtimabilis fidei, quia tenetur dominū adiuuare, ſecundū
Bald. in dicta l. 2. in 6. col. pro quo facit capitulum primum, de feudo
dato in vic. leg. commiſſo. & capitulum primum de forma fidelitat. & i-
ſto caſu benè loquitur Spec. in dicto tit. de empt. & vend. ſi ante cer-
tum pretium feudatarius deberet ſoluere, ſeu certum ſeruitium
quolibet anno, quia tunc eadem ratione poſſet idem conſide-
rari ſicut in alijs contractibus, quia conſiderato quod reperiri
potuiſſent alia ſeruitia, quorum æſtimatio excederet æſtima-
tionem iſtius ſeruitij præſtandi vltra dimidiam iuſti pretij, non
video quare non habeat locum remedium d. l. 2. ita firmat Imol.
in dicto cap. ad noſtram. de reb. Eccleſ. Dico clarius & melius quod in
iſtis contractibus emphyteuſis, vel feudi, vel ſimilibus ali quan-
do pręſtatur ſeruitium, vel penſio ſolum ad recognitionem do-
minij, vt regulariter fit: aliquando præſtatur, vel ſoluitur ſolum
ad compenſationem fructuum percipiendorum. Primo caſu
dico vobis veram eſſe doctrinam Spec. in tit. de empt. & vend. de
qua ſuprà, quia ibi nullo modo poſſumus dicere, quod debeat
eſſe eadem ratio, ſicut in alijs contractibus, poſtquàm pretium
ibi non ſoluitur in recompēſationem valoris rei: quod tamen in
14 alijs contractibus bonæ fid. conſtat pretium ſolui. † Secundo
verò caſu procedit quod dixi ſecundo loco Spec. in tit. de locat.
cum tunc penitus ſit eadem ratio, ſicut in locatione, & condu-
ctione, & in emptione & venditione, quod teneas perpetuo
tueri, quia diſtinctio iſta habet ſaporem, & intelligentiam,
quam facio in ſimili eorum quæ Bald. ſenſit in l. 1. 4. oppoſ. & in
rubr. de iure emphyt. & eorum quæ Imo. & Anchar. in cap. potuit de
locat. & eorum quæ dom. And. in rub. de locat. in vltima quæſt. dum
ſentiunt ad habendam remiſſionem propter ſterilitatem in cō-
tractu emphyteutico, vel affictus ad habendam conſideratio-
nem pēſionis, quia ſi ſoluitur ad recompenſationem fructuum,
eadem omnimoda ratione, qua in locatione firmādum eſſet q
ſic, in dubio tamen qn̄ aliter non appareret de intentione con-
trahentium iſte contractus potius iudicaretur locationis pro-
pter talem penſionem quam emphyteuticus. Bald. in cap. litera.
de dilat. quem infrà proximè allego, ſecus autē ſi ſolueretur mo-
dica penſio ad recognitionem dominij, ſcilicet quia tunc non
fieret remiſſio ex diuerſa ratione: facit in ſimili quod Bald. ſin-
gulariter dixit in cap. litera. de dilat. in 3. colum. de quo habui men-
tionem ſupr. cap. proximo. poſt Felyn. in cap. in tantum. de ſimon. 2. co-
15 lum. † Vnum tamen dico tibi, quod dato quod in iſtis contra-
ctibus ſtricti iuris non haberet locum remedium iſtius c. & illius
l. 2. ſecundùm omnes, tamen habet locum remedium l. ſi quis cū
aliter. de verb. obligat. quod in effectu in nullo, vel minimo differt
à remedio d. l. 2. & cap. noſtri. poſtquàm ante traditionem dece-
ptus vltra dimidiam habet exceptionem doli contra agentem,
vt in dicta l. ſi quis. cùm aliter legitur, & notatur, & ſi rem iam tra-
diderit, habet condictionem indebiti, vel incerti ad rem tradi-
tam recuperandam, & eam retinebit, donec ſibi ſuppleatur iu-
ſtum pretium, ita voluit Bart. in d. l. ſi quis cum aliter. vnde ſi quis
promiſit animo donandi rem valentem decem, putans ſolum
valere quatuor, & hoc conſtat, poterit rem retinere donec ſibi
ſuppleatur pretium vltra quatuor, vel condicere ſi tradidit ad
eundem effectum, & ſi dicatur tutus doli exceptione ante tra-
ditionem, non poteſt repetere per ea quæ habentur in l. qui exce-
ptionem. ff. de condit. indeb. vbi ſi aliquis eſt tutus excēptione odio-
ſa, & ſoluit licet per ignorantiam, non repetit. quod etiam te-
nuit Azo in ſum. de reſcin. & vend. & videntur ſenſiſſe gl. in dicta
l. ſi quis cum aliter. & in dicta l. nihilominus. hoc non obſtante tenē-
da eſt præcedens concluſio. Nec obſtant quæ proximè dicta
ſunt, quia licet iſte deceptus ſit tutus exceptione odioſa nōn ta-
men eſt odioſa ſui princip. vel in ipſo minoris contractu, quo
caſu loquitur d. l. qui exceptionem. ſecus quando ex poſt facto ori-
tur, ſicut in caſu noſtro, in quo ſolum cenſetur dolus committi
tempore, quo petitur res, in qua quia eſt deceptus vltra dimidiā,
ideò tunc non habet locum d. l. qui exceptionem. per id quod not.
gloſſ. valdè not. in l. qui ſe debere. ff. de condi. ob cau. facit quod habe-
tur in l. indebiti. & in l. ſed & ſi me § fin. ff. de condit. indeb. ita ſingula-
riter Alexand. in d. l. ſi quis cum aliter. 2. colum. poſt Bartol. ibi, & i-
dem Paul. de Caſt. 4. colum. in dicta l. 2. & Ioan. de Imol. hic penult.
colum. per quæ vides, vt dixi, non multum intereſſe, competat
vnum remedium, vel aliud, maximè attenta communi opinio-
ne, quæ tenet vtroque iure, quem non compelli actionem, vel
remedium proponere, ſed ſatis eſt factum proponere, ex quo a-
ctio elicitur, vt per Ioan. Andr. & Abb. in vulga. cap. dilecti. ſuprà
de iudic. licet aliqui voluerunt, & malè in eod. cap. poſt gloſſ. ibi, q
hoc ſolum de iure canonico ſit ſpeciale. † Quinta ſit extenſio, 16
quia procederet concluſio regulæ, etiam decreto ſuperioris in-
terueniente in contractu emptionis. Item modò facta vendi-
tione in ſubhaſtatione, quia etiam ſi iſtis caſibus datur deceptis
vltra dimidiam iuſti pretij, competeret remedium d. l. 2. & cap.
noſtri. de quo remitto me ad latius dicenda per me circa hoc in-
fra in 6. limitatione. † Sexta ſit, & notabilis extenſio, quia proce- 17
deret concluſio regulæ, etiam ſi deceptus renunciaret omnibus
beneficijs, quia per iſtam generalem renunciationem non vi-
tur renunciatum beneficio l. 2. & huic cap. ita Bald. voluit ſing.
poſt Nicol. de Matarellis in d. l. 2. de reſcin. vend. 5. colum & 5 quæſt.
ratio eſt, quia generalis renunciatio non ſufficit, vbi ratione i-
gnorantiæ prouidetur, vt l. cum Aquiliana ff. de tranſact. Iſtam
concluſionem ſequitur Paul. de Caſt. in dicta l. 2. in quinta conclu-
ſione. † Septimò extendo dictam regulam, etiam ſi venditor fe- 18
ciſſet pactum emptori, quòd reddendo pretium vſque ad cer-
tum terminum res ſibi redderetur, quia dato quod venditor
reddat pretium infra terminum, poſt terminū poteſt vti bene-
ficio iſtius legis, quia per lapſum temporis remiſit ſpeciale auxi-
lium, q habebat ex pacto, non tamen beneficium q habebat à
lege, ita firmat ſing. Bal. poſt Odof. & Nic. de Matar. in d. l. 2. in 8.
quæſt. princ. 6. colum. Item octauò extendo concluſionem regu-
læ veram eſſe, etiam ſi in ſpe vendita, quia quando emptor de-
diſſet vltra dimidium eius, quod communiter fuiſſet datum,
haberet remedium huius cap. ita voluit Petr. de Anchar. hic, quē
ſequitur Ioan. de Imol. in fin. quod not. per l. ſi iactum retis. ff. de a-
ctio. empt. Nonò extendo concluſionem regulæ non ſolum ha-
bere locum in priuatis perſonis, ſed etiam in Eccleſijs, & pijs
locis ſibi adinuicem vendentibus, vt patet in capitulo noſtro. & in
capitulo cum dilecti. ſuprà eodem, intelligendo ſeruata forma, pro-
ut ibi in ratione dubitandi intellexi. iſtam extenſionem po-
ſuit etiam Bald. in dicta l. 2. in 4. quæſtione. Decimò extendo
concluſionem regulæ veram eſſe, non ſolum in domino ven-
dente decepto vltra dimidiam, verum etiam in non Domino
vendente, quia talis deceptus habebit remedia ſuperius alle-
gata, ita ſingulariter voluit Bald. in princip. l. 2. in 18 quæſtione. Vn-
decimò extendo concluſionem regulæ intantùm eſſe veram,
quòd etiam ſi iuramentum interpoſitum fuerit de ſeruando
contractum, adhuc poteſt reſcindi ratione enormis læſionis,
per ea quæ ſingulariter notat Alexand. conſilio 28. primo volu-
mine. licet in iſto capit. contrarium communiter teneatur, ni-
ſi petita fuerit abſolutio, & eodem modò Paulus de Caſtr.
dixit in ſeptima concluſione in dicta l. 2. tamen quod proximè di-
xi de-

Digitized by Google

te communi: pro ratione eſt, quia facilius tollitur ius ſpeciale, quā ius commune. l. cum militis. in §. ſi mil··amiſſm. ff. de milit. teſtam. quod teneas menti, quia ſatis fuit de mente Bart. in dicta l. ſi.
23 de pac. conuent. † Ex ſupradictis in tertia extenſione reſultat quarta limitatio ad concluſionem regulæ ſupra poſitæ, quia procedet niſi in contractibus ſtricti iuris ſecundùm communem opin. quia in eis non haberet locum remedium dicta l. 2. ſeu cap. noſtri. quod tu declarabis limitando dupliciter, vt in prædicta tertia extenſione videbis. ſecūdùm autem aliam opin. quam ibi fir-
24 maui, non eſſet limitatio, ſed potiùs extēſio. † Capio ſecundam oppoſ. Abb. & videtur ſecundùm eum, quod minor deceptio citra dimidiam iuſti pretij ſufficeret, arg. l. ſi libertus. ff. de ope. lib. vbi ſi arbitrator qui eſt compoſitor inter partes lædit nimium aliam partem, poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri cap. veniens. & cap. Quintaualle. de iureiurand. Soluit ipſe Abb. ex cuius ſolutione talis elicitur concluſio. Decepto etiam citra dimidiā iuſti pretij per tertiam perſonam, ſi non eſt quid decepto imputetur, ſuccurritur, non obſtante l. 2. de reſcind. vend. ex quo eliciūtur tria. Primum, quod deceptio mediante arbitratore, in quo quis confidit tanquam in bono viro ſuccurritur, & citra dimidiam iuſti pretij, arg. tex. in l. vnde ſi Nerua. cum l. ſeq. ff. pro ſoc. de cuius intellectu Abb. ſing. in c. Quintaualle de iureiur. in 16. col. Secūdò elicitur, quod decepto mediante ſpeciali procuratore, qui exceſſit fines mandati, ſuccurritur etiam citra dimidium iuſti pretij propter l. diligenter. ff. manda. quia ſibi non eſt quid imputetur. Tertiò elicitur, quod decepto mediante procuratore generali citra dimidiam iuſti pretij nō ſuccurritur, quia eſſet quid ſibi imputetur, negligentem procuratorem conſtituēdo, quicquid aliter & malè Bart. ſenſerit in l. ſocietatem. § arbitrorum. ff. pro ſoc. licet eum ſecutus fuerit Pau. de Caſt. in prin. 2. col. in d. l. 2. de re-
25 ſcind. vend. arguendo de arbitratore ad procuratorem, † quos communiter ſcriben. reprehendunt, vt per Alex. poſt Ro. & alios in d. l. ſi voluntate. C. de reſcind. vend. per quem etiam idem tenuit Imol. in c. Quintaualle. 6. quæſt. de iureiur. nec argumentatio arbitratoris ad procuratorem valet, quia procuratorem potuit inſtruere, vt ſic faceret, non autem ipſum arbitratorem, ideò ex diuerſis malè infertur l. age cum Geminiano. C. de tranſact. † Ex ſu-
26 pradictis reſultat quinta limitatio ad regulam ſuprà poſitam in primo eius capite, dum citra dimidiam iuſti pretij non dabatur remedium decepto, quia non procederet in eo, qui mediante tertia perſona eſſet deceptus, & decepto nihil poſſet imputari.
27 † Sextam limitationem ponit hic Abb. poſt oppoſ. quam dicit ſingul. Bartol. in l. prima. C. de præd. decu. lib. 10. vbi dicit, quod ſi in contractu interuenit decretum iudicis non auditur pars prætextu læſionis, quaſi decretum iudicis excludat omnem præſumptionem fraudis. iſtam tamen limitationem non putat veram Dom. Abb. quia licet ſit præſumptio, quòd non interuenit deceptio, non tamen eſt ſufficiens ad repellendam probationem in contrarium, ita videmus in minore, qui vendit cum decreto iudicis, & tutoris authoritate, qui auditur petens beneficium reſtitutionis, vt in l. 1. & 2. & l. magnopere. de reb. eo. in §. pen. & in cap. 1. de reb. Eccleſ. non alienan. lib. 6. Iſta ratio reprehenſionis, quæ videtur eſſe communis ſcribentium in dicta l. ſi quis cum aliter. nūquam mihi placuit, immò per eam ſi rectè conſideretur, & aliud non adducatur, probaretur doctrina Bartol. quia poſtquam minor auditur per viam reſtitutionis, & ſic beneficio ſpeciali, demonſtratur, quod de iure communi non audiretur, argument. l. 3. ff. rem rat. habe. per quam ſatis dicitur ratum haberi de iure communi per minorem, quod factum eſt per tutorem, quando petit reſtitutionem beneficio ſpeciali, ſto tamen dictæ reprehenſioni, non tam dictis authoritatibus, quàm propter cap. noſtrum. & cap. cum dilecti. ſuprà eod. in quibus probatur, quòd licet in rebus alienan. requiratur magna ſolennitas cum authoritate ſuperioris. cap. Abbatibus. & cap. ſine exceptione. 12. quæſt. 2. cap. 1. de rebus Eccleſ. lib. 6. tamen competit remedium iſtorum iurium, quādo exceptio eſt vltra dimidiam iuſti pretij, & iſta fuit inductio Dom. Alexan. in dicta l. ſi quis cum aliter. melior quàm inductio Abb. hic. licet ibi etiam eandem inductionem Abb. comprobauerit, & videas eundem Alexand. in l. pretia rerum. ad leg. Falcid. in 3. columna. vbi idem firmat contra Bartol. & adducitur bonus tex. contra eum in l. 2. de fide inſtrum. & iure haſt. fiſc. lib. 10. Nec obſtat text. inductus per Bart. in præalleg. l. 1. quæ in veritate non probat id, quod ipſe dicit, ſed benè probat, quòd quando facta eſt venditio cum decreto iudicis propter neceſſitatem rei familiaris, de qua conſtat, non poteſt vēditor allegare ſe dolo inductum ad vendendum, nec oppreſſum per potentiam emptoris, ita Angel. de Aret. in § ſi quis agens. Inſtit. de act. in 3 col. poſt Ioā. de Imo. in præalleg. pretia rerum. & iſtam eandem inductionē. de qua ſuprà, iſtorum capitulorum iuncta authen. hoc ius porrectum. de ſacroſanct. Eccleſ. dum de ſubhaſtatione rerum Eccleſię alienandarum loquitur Dom. And. in c. cum dilecti. ſuprà eod. in princ. reprehendit Ang. in repetitione l. ſciendum. ff. de verb. oblig. qui in 6. col. dixerat, quòd non haberet locum l. 2. ſeu cap. noſtrum. in re vendita in ſubhaſtatione, & idem firmauerat in d. l. pretia rerum. per tex. in d. l. 1. de prædijs decur. lib. 10. quæ in veritate nihil probat. & licet Ang. ſententia falſa ſit, vt communiter Doct. in dicta l. ſi quis cum aliter. volunt, vbi Dom. Alexan. 4 col. poſt Bart. in l. 1. de præſcript. 30. vel 40. annor. non tamen ex inductione Andr. falſa eſt, quia conſtat ſecundùm not. in c. nulli. ſuprà de reb. Eccleſ. & in c. 1. eod. tit. lib. 6. in gloſſ. quod ſolennitas authen. hoc ius porrectum. cùm non ſeruatur de iure Canonico, probatur tamen falſitas concluſionis Ang. per tex. in l. ſi quis. C. de reſcind. vend. literam non violando, imò fortius dicunt ſcriben. in d. l. ſi quis cum aliter, quod etiam ſi ſtatuto caueretur quod res deberet ſubhaſtari, & dari plus offerenti, quod etiam tunc non ceſſaret remedium d. l. 2. ita firmat ſing. Alex. in d. l. ſi quis cum aliter. reprehendendo Paul. de Caſt.
in l. pretia rerum. ad l. Fal. † qui volebat, quod tunc vt ſtatutum a- 28
liquid operaretur ceſſaret remedium d. l. 2. quia dato, quod ſtatutum nihil operaretur, erit tolerabilius quàm vt operetur, & quis indebitè damno afficiatur vt voluit gloſſ. quam ipſemet Pau. commendauit in l. fin. § in computatione, de iure delibe. C. facit, quod ſingul. dixit Bald. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. idem ſentiens in ſtatuto quo cauetur vt victus victori condemnetur in expenſis, quia intelligetur niſi iuſtam habuerit cauſam litigandi, ex dicta ratione, ne victor indebitè damno afficeretur, quæ teneas menti, quia ſing. & ſi inductio And. de qua ſupr. proximè dixi cōtra Ang. vera fuiſſet, optima eſſet ad conuincendū iſtud dictum Pau. de Caſt. poſtquam ſubhaſtatio neceſſariò requirebatur in rebus Eccleſiæ alienandis ſecundùm authen. hoc ius porrectum. Vnum tamen dico tibi pro ſaluandis doctrinis proximè reprobatis maximè pro doctrina Bart. & Ang. de quibus ſup. poſſet attentari vno ſing. caſu, eos verum dixiſſe, videlicet quoties ſuperioris authoritas interueniſſet magna cum ſolemnitate, & cum magna indagatione valoris rei venditæ, quia tunc puto non eſſe locum remedio l. 2. præalleg. nec cap. noſtro. hoc probo arg. gloſſ. ſing. & vnica. Inſtit. de iure perſona. in ver. maior. ibi dum dixit gloſſ. ſed nunquid habet in integrum reſtitutionem cùm ſit minor. 25. annor. licet maior 20. reſpondit quod non, quia non eſt mutanda tanta ſolemnitas. & ibi Do. Ang. not. glo. quod quando contrahitur cum minore cum magna ſolennitate, non eſt reſtituendus. Facit, quod in ſimili tradit Bart. de filio cōtrahente cum patre in l. frater à fratre. ff. de cond. inde. ver. tertio quæro quid in contractibus. Secundò adduco gloſſ. not. in §. ſemel. Inſti. quis & ex qui. cauſis manu. non licet. ver. retractetur. vbi dicit gloſſ. nihil facile mutandum eſt, ex ſolemnibus. Tertiò, & melius adduco gloſſ. ſing. in clem. fin. de app. in verſic. diffinitiua. vbi ait, quod illud, quod ſui natura eſt reuocabile, vt ſententia interlocutoria, efficitur irreuocabile, quando ſolenniter diſcuſſum eſt: de qua gloſſ. Abb. & Peruſinus faciunt feſtum 3. colum. in cap. cum ceſſante. ſupr. de appellat. vbi Fely. 6. col. ex quo ſatis ſentiunt, ex iſta ſolemni diſcuſſione oriri præſumptionē iuris, & de iure, poſtquā interlocutoriā tranſire in rē iudicatam, aſſerunt ex dicta diſcuſſione, ergo non erit admittēda probatio in contrarium iuribus vulgaribus, licet aliqui cōtra voluerint, vt videbitis per Felyn. in fi. 4 fol. in c. qualiter, & quando. primo in fin. de accuſat. & volo ſcias in iſta ſolemni indagatione, quod interuenire debet ſuperioris authoritas, vel perſonæ publicæ in valore perquirendo ipſius rei vendendæ, ſeu ſubhaſtādæ, per quod ceſſant omnia, quæ ſuperius contra Bart. adducta ſunt, quia licet interueniat authoritas ſuperioris in re vendēda Eccleſię, vel in re minoris, non tamen reperitur alicubi, quod in decernendo valore rei, interuenire debuiſſet dicta authoritas, & quod nunc daretur remedium l. 2. igitur non repugnant huic opinioni ſuperius adductæ, & concluſiuè ductus ſum ad ita firmandum iſta ratione, quia ille, qui alias ratione officij tenetur ex mala vēditione facta de re minoris, vt puta, quia minori pretio vendidit, excuſatur quando res vendita eſt ęſtimata publica authoritate, tex. eſt ſing. quem ibi Bart. dicit bis perpetuò mēti tenendum in l. fin. C. de magiſt. conue. eſt vltimum tit. quinti lib. C. exclamat etiam Lud. Ro. ſing. 81. quod facit pro prę̄latis: & ſimilib. perſonis, & pro limitatione l. cum mandato. § fi. ff. de minor. eſt verbum

Digitized by Google

29 bum ſing & cordi figendum. † Capio nunc *gloſſ.* & ex principio
gloſſ. fin. colligitur alia, & eſt ſeptima limitatio regulæ ſupra poſi-
tæ, quia non habet locum in tranſactione, cuius ratione, capio
ipſam gloſſ. fin. quam diuido in tres partes. In prima quærit, an
in tranſactione habeat locum capit. noſtrum. In ſecunda, quo
iure agatur ad reſciſſionem illius contractus. In tertia quærit,
quid, quando maior iurauit non contrauenire, & quid etiam de
minore, an agant remedio iſtorum iurium. Secunda pars *ibi.* ſed
30 quo iure agitur. Tertia *ibi*, Sed quid dices ſi maior. † Venio ad
primam partem, cuius pro introductione quæro, an habeat lo-
cum text. in tranſactione. & dicta gloſſ. quòd non *ibi.* dum dicit,
ſecus in tranſactione. idem tenuerunt Vincent. & Tancre. &
Ioan. Andr. & aliqui legiſtæ *in l. Lucim. ff. ad Trebel.* ſed gloſſ. *in di-
cta l. Lucim.* & Bart. *in dicta l. 2. & l. ſi quis cum aliter.* firmant contra-
rium, dicentes, quòd etiam in tranſactione habebit locum re-
medium iſtorum iurium. Dicit tamen Bart. quòd in conſiderā-
da deceptione vltra dimidiam iuſti pretij non debemus conſi-
derare tantum verum valorem rei petitę, ſicut in aliis rebus, ſed
dubium euentum litis, & ita reſpondit *l. Lucim præalleg.* Bal. verò
in dicta l. 2. ſequutus fuit gloſſ. *cap. noſtri* dicens, quòd in actu libe-
ratorio vt eſt tranſactio, non habet locum remedium *l. ſecunda.
argument. l. ſi inter. ff. de pactis.* Item quia non dicitur læſus is, qui
tenuit contractum incertum in conditionis euentum, nam fur-
tè iſte ſuccubuiſſet. Abb. tamen placet. opin. gloſſ. *l. Lucim.* &
Bart. vbi ſupra, quam vocat primam opinionem, quod intellige
reſpectu opinionis Bald. quam proximè recitaui, vel conſide-
rata origine ipſarum opin. quia conſtat primam fuiſſe gloſſ. *l.*
31 *Lucim.* quam gloſſ. *noſtra.* † Et quod iſta ſit veritas, patet ex ſe-
quentibus eiuſdem Abb. dum dixit, nam ſatis eſt hunc eſſe de-
ceptum vltra dimidiam habito reſpectu ad dubium litis euen-
tum. Item is, qui eſt ita enormiter deceptus, non videtur habu-
iſſe animum liberandi *argum. l. tres fratres. ff. de pactis.* Item quia ex
parte rei conuenti non procederet opin. Bal. quia reus deceptus
non liberat actorem ſed ab eo liberatur: iſta omnia manifeſtant
intentionem ipſius Abb. quia fuit firmare *gloſſ. in dicta l. Lucim.*
hæc dico, quia aliqui inconſideratè loquentes, dicunt Abb. *in
cap. noſtro.* tenere contrariam opin. inter quos Iaſ. *ſeptima colum in
dicta l. ſi quis cum aliter.* vbi audacter dicit Alexand. malè intelle-
xiſſe Abbat. dum ad aliud propoſitum allegauit firmando eum
tenere *gloſſ. in dicta l. Lucim.* Sed certè, vt audiuiſti, longè melius
intellexit Abb. dom. Alexand. quàm Iaſ. & iſta difficultas intel-
ligentiæ Abb. proceſſit fortè, quia vbi in fin. Abb. facit mentio-
nem Bald. *in dicta l. 2.* voluit allegare Bald. in ead. *l.* 2. vel proceſ-
ſit dicta mala intelligentia, quia Abb. dixit, & mihi plus placet
prima opin. & non legentes ſequentia verba Abb. putauerunt
eum habuiſſe relationem ad opinionem noſtræ gloſſ. quæ fuit
in relatione prima. Sed vt ſuperius dixi in veritate alia fuit eius
relatio, & eius intentio, quod patet etiam ex dictis eiuſdem in
cap. 2. de alien. iudic. mut. cau. fac. in 4. colum. vbi iſtud apertè firmat
idem etiam dicendo in actione vendita, quia debet conſidera-
ri in eadem dubium euentus litis, & labor expenſarum. Et ſic
32 ex ſupradictis facio † iſtam concluſionem ex mente Abbat. In
tranſactione, habito etiam reſpectu dubij euentus litis, ſi quis
fuerit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. aget remedio *l. 2. pre-
alleg. & c. noſtri.* eſt verum tamen, quòd idem Abb. conſulendo tenuit
contrariā opinionem *in conſil. 12. 1. col. in fin. 2. volum. conſil.* quòd
immò in tranſactione non habeat locum remedium *dicta l. 2.*
quaſi ſit magnum commodum, eo ipſo, quod à lite receditur, &
ſic firmat opin. *gloſſ. cap. noſtri*, quæ hæc voluit, & iſtam opinio-
nem dicunt ſcriben. in *dicta l. ſi quis cum aliter*, eſſe communem,
& per conſequens veriorem, vt ibi Fran. Alexand. & Iaſ. *vltimo
loco 7. colum* vbi dicit inconuincibiliter agi contra Bartol. *dicta l.
Lucim. § fin ad Trebel ff.* poſtquam ibi text. abſolutè, & ſimplici-
ter vult tranſactionem non poſſe reſcindi prætextu læſionis cō-
ſiſtentis in quadruplum, ergo videtur probare etiam conſidera-
to dubio euentu litis. Secundò allegat text. *in l. ſub prætextu. C. de
tranſact.* vbi tranſactio non reſcinditur prætextu inſtrumento-
rum nouiter repertorum niſi dolus interuenerit in occultando
inſtrumenta, & tamen inſtrumenta oſtendunt, quod dolus eſt
in toto, & nihilominus propter tranſactionem non admittitur
reſciſſio. Facit tertiò *l. in ſumma. ff. de condit. indeb.* Item quartò
quia tranſactio, & ſententia æquiparantur. *l. 2. ff. de iureiurand.*
quia vtrunque eſt remedium finiendarum litium. *l. fratrn. C. de
tranſact.* ſed ſententia non retractatur, licet lata vltra dimidiam
iuſti pretij. *l. ſub ſpecie. C. de re iud. & l. 2. C. quando prouo. non eſt ne-
ceſſe.* ergo nec tranſactio. Iſtæ etiam fuerunt inductiones dom.
Alexand. in *dicta l. ſi quis cum aliter*, & primò Ioan. de Imol. *ibi &
hic 4. & 5. colum.* à quo omnes habuerunt, quod licet videantur
multum vrgere, tamen pro opin. gloſſ. in *dicta l. Lucim*, & Abb.
hic & Bartol. in *dicta l. ſi quis cum aliter.* eſt text. apertus iudicio
meo in *dicta l. in ſumma. ff. de condit. indeb.* quem licet ipſi allegent
pro contraria parte ponderando text. *in princ.* ego autem addu-
co pro iſta parte ponderando text. in exceptione, *in princ.* poſita
ibi, ſin autem euidens calumnia, &c. coniuncta *l. ſi quis cùm aliter ff. de
verbor. obligat.* probat inconuincibiliter iſtam concluſionem: di-
xit enim text. in *dicta l. ſumma. in princ.* quod illud, quod tranſa-
ctionis nomine datur, non repetitur, nam hoc ipſo quòd à lite
diſceditur, cauſa eſſe videtur: iſtud facit pro communi, poſtea
dicit text. ſi ante euidens calumnia detegitur, & tranſactio im-
perfecta eſt, & repetitio dabitur. Pondero dicta verba, *iuncta l. ſi
quis cùm aliter*, quia probatur re ipſa dolum ineſſe, quando quis
decipitur vltra dimidiam iuſti pretij, quod conſtat euidēs eſſe,
poſtquam legis præſumptio ex hoc colligitur, *vulgata l. licet im-
perator. de leg. 1.* ergo ineuitabiliter demonſtratur, quod propter
deceptionem vltra dimidiam iuſti pretij † reſcindetur tranſ- 33
actio dubio euentu litis computato in dicto iuſto pretio, & ita
firmat hic Card. *1. colum. in fin.* Nec obſtant iura in contrarium
ſuperiùs adducta, quibus primò generaliter poteſt reſponderi,
quod procedunt, inſpecta & conſiderata vera æſtimatione rei
ſuper qua facta eſt tranſactio, ſecus inſpecto dubio euentu. Vel
ſecundo, quòd prædicta iura intelligantur ſecundùm terminos
l. 2. de reſcind. vend. ita dixit dominus Alexand. *3. colum. in d. l. ſi quis
cum aliter.* dicendo, quod iſto modo poſſet reſponderi, ſi quis
vellet Bartol. defendere, & ſic gloſſ. in *dicta l. Lucim.* licet ipſe cō-
trarium firmauerit. Et omnia iſta habuit ab Imol. *hic 4. colum.*
qui eodem modo dixit ad vltimum contrarium *ſupr.* inductum
reſponderi poſſe, quod verum eſt, quod æquiparantur tranſa-
ctio, & ſententia data identitate rationis, ſed in propoſito no-
ſtro eſt diuerſa ratio, quia à ſententia poteſt appellari, & ſi non
appellatur, ſibi imputet pars, ſecus eſt in tranſactione, contra
quam nullum aliud eſt remedium, ideò non immeritò ſi com-
petat iſtud remedium. ita *hic* Imola in *præallegat. quarta co-
lum.* An autem quæ dicta ſunt in tranſactione, habeant locum
in arbitramento, cùm videatur quędam tranſactio, vt in *authen.
ſi verò C. de iudic.* hoc eſt, an in reducendo arbitramentum ad ar-
bitrium boni viri, vt ad detegendam iniquitatem eius ſit opus
conſiderare dubium euentum. Bartol. in *dicta l. ſi quis cum aliter.*
voluit, quod ſic, & in *§. arbitrorum. l. ſocietatem. ff. pro ſoc.* quā mul-
ti ſequuntur, & hic Imol. *in 1. column.* Bald. verò in *l. 2. C. de reſcin.
vend 3. colum* firmat contrarium, dicendo doctrinam Bart. erro-
neam eſſe, quam & multi ſequuntur, vt Sal. Ro. Raph. in *dicta l. ſi
quis cum aliter.* & Salicet. in *dicto § arbitrorum.* & Ioan. de Imol. in
cap. Quintaualle de iureiuran. concluditur tamen per Moderrnio-
res in *dicta l. ſi quis cum aliter*, quod præſuppoſita vera doctrina
Bart. in caſu tranſactionis, de quo *ſupra*, idem in arbitramento.
firmari poſſet, propter ſimilitudinem, quam habet tranſactio
cum arbitramento. dubito in eorum fundamento dum dicūt, 34
quod eſt quædam tranſactio, † quia conſtat impropriè eſſe trāſ-
actionem, vt voluit gloſſ. *in cap. ſi quando. de offic. delegati.* quam
ſummè notauit Iaſon. in *fin. 2. folij. in dicta l. ſi quis cum aliter.* Adeò
quòd poſt Abb. ibi, ſtatutum loquēs de tranſactione non com-
prehenderet amicabilem compoſitionem. & licet Abb. contra-
rium firmauit, *2. volum. in princ cap. expoſita de arbit.* argumento e-
iuſdem *gloſſ. ibi*, dicendo, quòd ſtatutum loquens in vno verifi-
caretur in alio, quod multum faceret pro doctrina Bart. ſi ve-
rum eſſet, nihilominus firmandum eſt contrarium, vt voluit
Alexand. in *dicta l. ſi quis cum aliter.* poſt Bartol. *in l. quod ſi Epheſi. in
§. 1. ff de eo quod certo loco.* & fortiùs audeo dicere contra commu-
niter ſcriben. quòd etiam data vera opin. Bartol. *in quæſt. tranſa-
ctionis de qua ſuprà* quam ego *ſuprà* comprobaui, tamen dico,
quod eſt impoſſibile, quod idem dicamus in arbitramento
propter text. *in l. vnde ſi Nerua. cum l. ſequent. ff. pro ſoc. iuncta l. Lu-
cim. §. fin. ff. ad Trebell.* probatur *in iſta vlt. l.* quod deceptio conſi-
ſtens in quadruplo in tranſactione non facit vt caſſetur tranſa-
ctio, & tamen in arbitramentis ex læſione ſextæ partis ſecundū
Bart. in *dicto §. arbitrorum.* ſic, de quo *hic* Abb fecit mentionem
in ſecunda ſuppoſ. Vel ſecundùm aliam opinionem, ex læſione
tertiæ partis reſcinditur tranſactio, vt nouiſſimè declaratur per
dom. Abb. melius quam alibi, *in cap. Quintaualle. ſuprà de iureiur.*
16. colum. ita declarando, & intelligendo *prædictam l. vnde ſi Ner-
ua*, er-

Digitized by Google

quam in tranſactione damnum non dico 3. vel 4. partis, ſed quadruplici non fuit ſufficiens ad eam reſcindendum, tene menti, quia per hoc conſtat Bald. melius dixiſſe *in d. l. 2.* dum vocauit erroneam doctrinam Bartol. quod conſtat per *ſupradicta,* & per ea, quæ firmata ſunt poſt eundem Bart. *ſupra in 5. limita.* quæ magis obſtare non poſſet dictis proxime per Bart. &
35 alios ſequaces.† Alia poſſet limitatio ad regulam ſupra poſitã dari, quòd non habeat locũ quotiens ſuper contractu appoſitum eſt iuramentum, quia tunc virtus iuramenti facit, quod non habeat locum remedium *d. l.* a ita firmat Paul. de Caſtr. in *eadem l. 3. colum. 7. concluſ.* poſt Archid. & Ioan. Andr. *in cap. 2. de pact. lib. 6.* ita firmat gloſſ. noſtra in vlt. ſui parte, quæ facit duas ſingul. concluſiones. Prima, quòd maior iurans in contractu excluditur à beneficio *d. l. 2.* Secunda, quòd minor iurans non contrauenire, excluditur vigore iuramenti à beneficio ætatis, nõ autem à beneficio communi, quia poterit intentare remedium. *d. l. 2.* Videamus primam cõcluſionem de maiore, & deinde ſecundam de minore iurante. Circa primam concluſionem de maiore, dico quod eandem firmat *glo in d. l. 3.* & in corpore vnde ſumitur *authen. ſacramenta puberum C. ſi aduer. vendit.* & doctor. *hic* communiter vt refert Imol. 12. *colum.* pro opin. quorum optimè facit, quia ſicut iuramentum præſtitum à minore de non contraueniendo, ſimpliciter præiudicat ſibi in beneficio ætatis, vt patet *in d. authen. ſacramenta puberum,* & voluit *hic* gloſ. & *in d. l. 2.* Ita videtur, quod ſi maior iurat non con-
36 trauenire præiudicet† ſibi in beneficio, quod ſibi competit ratione deceptionis vltra dimidiam cum eadem ratio videatur, & per conſequens idem ius, *cap. 2. de tranſlat. prælleg. & vulg. l. illud ad l. Aquil. ff.* tetigit *ibi* Butrig. Et facit, quod not. *in l. ſi duo patroni. §. Marcellus. & § ſi quis iurauerit ff. de iureiuran.* vbi qui iurat ſing. ſuper facto de non cõtraueniendo videtur, quod per tale iuramentum excludatur omne remedium tendens ad contrauentionem, & ſic per hoc videtur, quod dictum iuramentum excludat remedium *d. l. 2.* ad quod facit quod not. dom. Alex. *conſil. 27. in 1. volum. conſil.* Præterea, & ſecundò pro iſta parte adducitur, quia iuramentum vbi ponitur habet vim ſpecialis diſpoſitionis, *vt in l. cum pater. § filius matrem. de lega. 2.* vbi etiam probatur, quòd habet naturam iſtam ſi non valet, quod ago vt ago, valeat eo modo quo valere poteſt: igitur in maiore cõueniens eſt, quod excludatur ab illo remedio, vt diſpoſitio valeat eo modo quo valere poteſt in iſto caſu ſpeciali, poſtquam habet vim ſpecialis diſpoſitionis, & expreſſi conſenſus, ſecundum Bald. *in l. 1. C. commo.* Et vim certiorationis. *c. ex reſcripto. de iureiuran.* Bartol. *in l. ſciendum. de verbor. obligat.* Alexan. *in prædicto conſil. 27.* quibus tamen non obſtantibus ſemper credidi, & tenui contrariam opin. eſſe veriorem, quæ fuit Placen. gloſſato. *in d. l. 2.* quod maior iurans non excludatur à beneficio *prælleg. l.* Pro fundamento allegatur *l. fin. § idem quæſijt ff. de condit. indebi.* vbi paret, quod quando quis ex errore inducitur ad aliquem actum, licet promittat non contrauenire, non tamen propterea facit ſibi præiudicium, vt eſt *ibi* caſus ſingul. vnde ſi quis per ignorantiam ſoluit indebitum, & promittit nullam controuerſiam mouere, & ſic non contrauenire, non præiudicat ſibi quominus poſſit ſolutum repetere per condictionem indebiti, & eſt ratio ſecundum Bartol. ibi, quia eodem errore quo inducitur ad ſoluendum indebitum, videtur induci ad faciendam dictam promiſſionem. Facit quod not. Bart. *in l. qui Romæ. § duo fratres. de verbor. obligatio. ff.* & quod idem *in d. § idem quæſijt.* vbi voluit idem ſi renunciaret condictioni indebiti, & ſine cauſa, & omni alteri auxilio, quia non præiudicaret talis renunciatio per rationem prædictam, quod non affirmo, nec Ioan. de Imol. placet hic, hoc vltimum, quia renunciando cõdictioni indebiti, ſatis patet quòd cogitat de indebiti condictione, & ſic in ſpecie ſibi præiudicare debet, ſed renunciatione ſimplici quod prædictum eſt valde ſuſtentabile eſt contra communem, licet Imol. *hic. 12. colum.* velit facere differentiam promiſſionis, & iuramenti, vt ſic euadat text. *in d. l. fin. § idem quæſijt.* quod tamen minime placet poſtquam eſt eadem ratio promiſſionis, & iuramenti. *22. quæſt. 5. cap. iuramenti.* & pro concluſione iſta contra communem in ſimilibus terminis adduco Bartol. Bald. & Angel. *in l. ſed & ſi. § quæſitum. ff. ſi quis cautio.* vbi volunt, quòd renunciatio caſuum fortuitorum cum adiectione iuramenti non operatur in caſu incognito, quia iuramentum non trahitur ad incogitata, vt probatur *in cap. 1. veniens. de iureiuran. & in cap. cum inter P. de renunc.* ſed iſte caſus noſter eſt huiuſmodi, quia concluſum eſt per omnes *ſuprà,* quòd quando quis decipitur vltra dimidiam iuſti pretij, dicitur ignorare pretium rei ſuæ, & credere quòd tanti valoris eſt ſicut vendidit, igitur iuramentum non excedit illum caſum. Et ita in ſimilibus terminis propriè conſuluit Alexan. *conſil. 27. 1. volum.* vbi adducit doctrinam ſingul. Ioan. Andr. *in cap. vno. de commo.* † & 37
ibi omnium canon. & Abb. *fin colum.* quòd renunciatio generalis caſuum cum iuramento non valet ex defectu conſenſus, quia non videtur, quòd ille ſenſit de caſibus non expreſſis, & dicunt, quòd iuramentum non obligat vltra conſenſum, in iubus *ſuperius* adductis, ſi non obligat vltra conſenſum, non video quare velint *hic* doctor. quòd iuramentum dicatur in caſu noſtro afferre conſenſum, poſtquam vt dixi omnes præſupponunt quòd ſine iuramento præſumitur ignorare, & non cogitare aliquo pacto de tanta deceptione: non enim video rationem diuerſitatis in iſtis caſibus, ergo neceſſario dicere debemus eandem eſſe iuris diſpoſitionem. Aut dicere, quòd iuramentum trahitur ad incogitata, quod eſſet contra ſuperius dicta. Non obſtant modo in cõtrarium ſuperius adducta, & primo in quantùm dixi ex identitate rationis, ſicut minor iurans repellitur à beneficio ætatis, eodem modo & eadem ratione maior à remedio *d. l. 2.* quia reſpondeo primò, quòd nõ eſt ſimpliciter verum, quod ipſe minor perdat beneficium niſi fuerit certioratus, vt plerique authoritatis voluerunt, vt videbitis in ſequentibus: conſuluit enim Dyn. quem ſequitur hic Ioannes And. quòd vt perdat beneficium ætatis, eſt opus, quòd certioretur: minor enim præſumitur ignorare beneficium ſibi à l. cõceſſum. *l. regula. in princip. ff. de iur. & fact. ignor.* & iuri, quod quis ignorat in dubio non præſumitur renunciare. *l. mater. ff. de inoffic. teſtam.* nec eſt præſumenda certioratio, quia eſſet præſumere ſolemnitatem extrinſecam contra *l. quæcunque § fin. ff. de publ. & l. eum qui ff. de probat.* & iſta firmat hic *in fin.* dom. Cardin. Si tamen volumus tenere contrarium, quòd renunciet beneficio ætatis minor iurans aliter non certioratus, vt firmat Alex. *3. colum in d. conſil. 27. in 1. volum.* poſt Anton. de But. & communiter omnes *in cap. ex reſcripto. de iureiur.* vbi text. ſecundùm cõmunem probat, quod mulier quæ debuit alias certiorari de beneficio Velleiani, ſi iurauit, habetur perinde, ac ſi certiorata fuiſſet, quia vt ſupra dixi iuramentum habet vim certiorationis: tunc & eo caſu reſpondeo, & dico quod nec iſtud obſtaret cõcluſioni ſupradictæ, quia facilius tollitur ius ſpeciale, quàm tollatur ius commune † vulgata. *l. eum militem. § ſimilitia miſſum.* 38
ff. de milit. teſtam. probat gloſſ. noſtra communiter approbata poſtquam minor non excluditur à beneficio. *l. 2.* licet propter iuramentum excludatur à beneficio ætatis, vt probat. *l. 1. cum gloſſ. C. ſi minor fact.* ſecundùm Paul. de Caſtr. *in d. l. 2.* vbi Bald. *in fin. 5. colum.* & eſt iſte *tit. pen. in. 5. li. C.* & ſic vides quod eſt diuerſa ratio perdere beneficium ſpeciale, vel perdere beneficiũ commune: & ita ſingul. poſſit declarari *ca. ex reſcripto. de iureiur.* quòd habet vim certiorationis iuramentum in beneficiis ſpecialibus quæ faciliùs tolluntur, ſecus in beneficiis competentibus à iure communi, quod eſt nouũ, & per hoc tollitur grandis mea dubitatio aliàs, quia mihi videbantur iſta repugnãtia, & contraria, quòd † iuramentũ non extendatur ad incognita 39
per *c. veniens.* vbi gloſſ. *cum c. fin. & c. Quintauallis. de iureiur.* & tamen per *c. ex reſcripto. de iureiur.* communiter dicitur, quod habet vim certiorationis, quæ vt dixi, dicuntur contraria vt poſtea inueni Angel. de Aret. ita dicentem. *§. item ſi. Inſtit. de except. 21. colum.* poſt Salicet. *in l. fin. § fin. ff. de except.* propter quod auſus fuit dicere. *dictum capitulum ex reſcript.* probare id, ad quod communiter allegatur. Ego vero nũc melius dico tibi, vt proximè dixi, quod iuramentum habebit iſtam virtutem certiorationis in beneficiis ſpecialibus, vt probat *authent. ſacramenta puberum.* aliter non ſubaudiendo, & *cap. quamuis pactum. de pact. lib. 6.* quæ adduxit Bart. *in l. ſciendum de verbor. oblig. ff.* & Abb. *hic fin colum in princ* poſt Arch *in d. c. 2 de pact.* dicentes per iſta iura, quod minor non eſt certiorandus, ſecus autem quando eſſet aliquod beneficium commune, quod aliquis ignoraret ſibi de facto competere, quia nullibi reperitur in iure, quod iuramentum habeat vim iſtius certiorationis, quia eſſet contra *capitulum Quintauallis,* & alia iura ſuperius alleg. quod teneas perpetuo menti, quia nouiſſime cõcepi iſtam diſtinctionem, fretus argum. eorum, quæ Paul. de Caſtr. dixit *in penult. colum. in d. l. 2.* dum dixit, quod iuramentum in minore tollit auxilium ætatis, quod eſt debile, non autem auxiliũ l. communis, quod

per ſupradicta ſatis patet poſtquam facilius vnum ius, quàm aliud tollitur prælle l.eius miletis.ſatit.c.ſi clericus.§.verum.de præben.lib 6. facit quod Imol. 4.fol.2.colum. dixit in ca.potuit.de loca. limitando.l.fin.de pact.conuen.C. vbi pacto partium recedi videtur à iure ſpeciali, de quo ibi, quo non obſtante ius commune firmum manet. Non obſtat modo, quod ſuperiùs dixi quod iuramentum habet vim ſpecialis diſpoſitionis: quia dico, quod debet intelligi in eo, quod conſentitur non autem aliâs, d.§.filius matrem facit.l.fin C.de non num.pec. ita dom. Alexan. d.conſil. 28 fin.colum in 1.volum.& dom.Franc.de Curte conſ. 85.colum.5. Cum ergo in propoſito, in eo, quod ignorat, ſcilicet læſionem. non conſentit contrahens, ergo in eo non habebit vim ſpecialis diſpoſitionis. Nõ obſtat quod Imol.hic dixit 13.colum. quod iuramentum habet vires donec abſolutio fiat, quia licet iuramentum ſit per errorem præſtitum tamen obligat ante abſolutionem: ſic ſi per iuramentum præſtitum fuiſſet c.ſi vero.extra de iureiur. ad quod dico cum ſupportatione, quod nulla eſt opus abſolutione iſto caſu, quia vbi non eſt conſenſus, iuramẽtum non eſt obligatorium. Ioan.Andr.in c.vno,de commo.firmat Abb.in c.cum contingat.de iureiuran.2.colum.3.not.licet hic in fin. capituli noſtri aliter ſenſerit, pro quo multum facit gloſſ. fin. & quod ibi not.Anton.& Imol.in c.veniens.de iureiur. ſed ſi diligẽter conſideretur gloſſ. illa dum dicit, obtinebit relaxationem iuramenti, probat per illud de relaxatione, iuramentum non ligaſſe, & ſic non fuiſſe obligatorium, ita voluit Ioan. Andr. in eodem cap. venien. ponendo differentiam relaxationis, & abſolutionis, quod commendat. dom.Felyn.in c.2.de teſtib cogen.fin. colum & pro iſta opin. videas Abb.14.colum.in d.c.cum contingat.
40 †vbi dicit, quod in enormi iactura non præſumitur conſenſus, & iſto caſu re ipſa ad minus ineſt dolus, & iura in iuramentis ſemper excipiunt dolum, vt in c.cum contingat. & in c.2.de pact.in 6. vnde tenendum eſt, nõ eſſe obligatorium tale iuramentum, licet ſecus in præſtito per metũ diuerſa ratione, quia ibi adeſt obligatio, quia coacta volũtas, voluntas eſt, c.merito.15.q.1. per quæ manet firma cõcluſio, quod maior iurans non venire cõtra contractum venditionis non excluditur à remedio l. ſeu iſtius capituli etiam abſolutione non obtenta contra communem, ſalua tamen communi opin. vno ſingulari modo, & erit declaratio ſing. meæ concluſionis, videlicet quando ipſe ageret remedio d.l.2. petendo rem reſtitui, vel pretium ſuppleri: tali caſu dico, quòd iſte periurus iudicaretur eo ipſo, quod alternatiuè ipſe peteret, ſicut ſi præciſè peteret contractum reſcindi, argum.text.in l.quæ ſub conditione.in § 1 ff. de condit. inſtit. quam allegat gloſ. in d l.2.C.de reſcin.vendit.& ibi Paul.de Caſt. 4 colum. Not.declaro: ſcis bene, quod iuramentum habet illam naturam, ſi nõ valeat, quod ago vt ago, valet vt valere poteſt, dicto § filius matrem.d.l.cum pater.de leg.2.cum ergo iſte contrahens, & iurans poteſt obſeruare contractum, ſine eo, quod reſcindatur contractus, ergo non obſeruando, vel contrarium petendo erit periurus, poſtquam iuramentum poteſt ſeruare ſecundum intentionem ſuam, quæ fuit vendere pro iuſto pretio: procedet ergo concluſio mea proximè poſita, quando iſte qui iurauit non venire contra cõtractum, ageret ſolum ad ſupplementum iuſti pretij, quo caſu excludi nõ poteſt virtute iuramenti, poſtquam non cogitauit tantum damnum, nec efficitur periurus, poſtquam vult ſeruare contractum eo modo quo ipſe poteſt, & intelligebat vendens ſcilicet rem pro iuſto pretio. Ita dicit Bald. valde ſingul. in l.quæ ſub conditione præalleg. quod dixit in æternum menti tenendum dom.Felyn.in fin.cap. inter cætera.d.: except. aliter non declarando, nec guſtando, ſed eo modo quo vides declarãdo, & intelligendo, valde eſt ſing. hoc dictum, ideo tene menti, quia erit caſus ſingu. inſolitus, in quo procedit libellus ſine alternatione, in illa materia petendu quod eſt in facultate: taceo illud quòd erat in obligatione, ſcilicet rem reſtitui, & hoc eſt ratione iuramenti, ſi tamen emptor vellet reſtituere rem, poſſet, nec tunc qui iurauit efficietur periurus poſtquam ipſe non venit contra contractum reſcindendo, nec eum petendo reſcindi, quod nunquam exeat mentem tuam †Ex ſupradictis ſatis reſultat reſolutio ſecundę
41 quæſtionis gloſſ. noſtræ, in qua quæritur quid de minore iurãte non contrauenire contractui emptionis, & vẽditionis, quia concludendum eſt gloſſ. bene dicere, ſcilicet minorem excluſum propter iuramentum à beneficio ætatis, non autem à beneficio iuris communis, licet Abb. circa iſtam q. magnifaciens ſcribentium recitationem aliter ſentiat, ex cuius dictis talis elicitur 1. concluſio: Minor, vel maior iurans ſuper contractu, licet certioratus excluditur ab omni facultate contraueniendi.

†Secunda concluſio: Minor, vel maior, iurantes ſuper con- 42
tractu enormiter tamen decepti obtẽta abſolutione à iuramẽto poſſunt contra contractum venire. Circa iſtas cõcluſiones, aliter non inſiſto poſtquam ſuperius dum de maiore locutus ſum, cõcluſum fuit, quòd nullo modo excludatur à remedio. l.2.præalleg. propter ignorantiam deceptionis, ad quam iura nõ ſe extendunt, vt ibi dixi, immo de beneficio ætatis non abſurde idem dici poſſet niſi fuiſſet certioratus, tamen quia in hoc videtur communis opinio in contrarium, quod non ſit opus certioratione, ideo reſideo cum diſtinctione quam nouiſſimè ſupra dedi. Quod licet iuramentum habeat vim certiorationis in beneficio ſpeciali, quod quis ignorat, non autem in beneficio cõmuni, quod quis iuſtè ignoraret ratione læſionis ſibi factæ, pro ratione vide, ſupra proxime dicta. Nec obſtat authen. ſacramenta puberum. C ſi aduerſus venditio. quam alias adducebam pro opinio. Petri de Bellapertica, & Salic. ibidem in eadem authen & ſic pro opinione Abb. hic ponderando text. dum dixit talia iuramenta puberum inuiolabiliter obſeruando, ergo cum effectu: quia reſpondeo, quod reſpectu ætatis procedet inuiolabiliter authẽt. ſecus reſpectu alterius remedij communis. Et ſi dicas cum quid vna via prohibetur non debet alia permitti, reſpondeo, quod hic prohibetur attento modo ſcilicet beneficio ætatis, quo caſu non procedit d. regula iuris: procedit enim quando quid prohibetur attento affectu, ita Dyn. in eadem regula. & Abb. in c.tua.de proc. Vel ſecundò & meliùs reſpondeo, & dico, quod inuiolabiliter eſt obſeruandum beneficium minoris, ſicut & maioris in eo in quo conſentitur, in eo autem in quo non datur conſenſus, nec minor, nec maior obligatur. d.ca veniens.& c. Quintauallis de iureiur cum ſim. ergo nec vnus nec alius obligatur, tene mẽti. † Nota tamẽ ex ſe- 43
cunda concluſione Abb. & ſemper teneas menti, quod iuramentum appoſitum in contractu obligat perſonaliter ipſum iurantem, non autem firmat contractum, vel ſi firmat tamdiu durat quamdiu iuramẽtum manet, poſtquam videmus, quod habita abſolutione poteſt contra contractum venire, ita ſpecialiter in caſu l.2.de reſcin.vend. voluit Abb. in c.cum contingat.de iureiur.7.colum. Contrarium tamen dixerit idem Abb. in c.1.de iureiur.in 6.colum. poſt Angel. in conſil. ſuo incipien. Dom. Catharina. quod immo talis contractus firmetur iuramento, & data abſolutione adhuc maneat firmus contractus, operaretur tamen abſolutio, quod agendo periurus non efficeretur, vnde vides magnam contrarietatẽ in Abb. ſed tamen tenendum eſt eius dictum in d.c.cum contingat. quia vltimo, & melius eſt examinatum, vbi fecit mentionem de dicto Ang. & ibi reprehendit eum. Et quod ideo firmetur cõtractus iuramento, † addu- 44
co gloſſ. quæ non ſolet allegari in c.cum non deceat.de elect.lib.6. verſ. effectus ibi tolle inſtantiam d.c.cum contingat. ſed quod iuramentum firmet contractum, tenuit Franc.& Anch.& Dom. in c.licet mulieres.de iureiur.in 6. propter tex. ibi, & Bart.& Angel. in l.ſi quis per eod ff de fideiuſſ. & per Corn. in repetit. authent. ſacramenta puberum. C ſi aduer.vendit. & per Imol. in ca. cum contingat. præalleg.& per Felyn.3 fol.3.colum.in ca.1.de iureiur. ex quorum dictis ſatis colligi poteſt, quòd licet dicamus contractum firmari iuramento, data tamen abſolutione à iuramento reſoluitur contractus qui ſolum pendebat, ſeu firmabatur virtute iuramenti, aliàs abſolutio videretur nullius momenti, quod tene menti.† Expeditus de dictis per Abb. in iſto c.& eius limi- 45
tationibus pro complemento materiæ condeſcendo ad alias limitationes per ſcribentes hic, vel alibi datas, & ſit noua in ordine, quia concluſio regulæ in prin. poſitæ non habet locum in adiudicatione inſolutum facta creditori per iudicem, quæ adiudicatio habet vim tranſactionis l.à diuo Pio.§.ſi pignora.ff.de re iud.& ita voluit Bald. in l.ordo. C.de execu. rei iud. Cõtrarium voluit Oldr. conſil. 37. vbi voluit, quod talis adiudicatio habeat vim venditionis, & in ea habet locum d.l.2. C.de euict. & ita voluit Ioan.Andr. in tit.de iudic.in §.ſequitur.in addit.incip. Sequitur. in fin. dicas pro concordia ſecundum Alexand. in d.l.ſi quis cùm aliter.in penul.colum. quod aut loquimur in adiudicatione iudiciali, & procedit doctr. Bald. quia cum illa tranſierit in rem iudicatam, non videtur audiendus cupiens illam reſcindi. cap. quod ad conſultationem. de re iudic.l.2. C. quando prouoca. non eſt neceſſ. Alia vera opinio procedat in extraiudiciali adiudicatione

quæ

Digitized by Google

quæ cùm non tranſeat in rem iudicatam. *c. concertationis. de ap-*
46 *pell. lib 6.* poterit reſcindi, & ita procedat prædicta *l. 2.* † Deci-
mò limita regulam non procedere quando venditio facta eſt
minus dimidia iuſti pretij, cum hoc, quod ſi pretium conuen-
tum non ſolueretur in paſchate, ſuppleretur iuſtum pretium:
tunc enim non haberent locum remedia *ſuprà* dicta, ita voluit
Bald. *in tit. ſi dom. propri priue. in vſi feu.* ita dom. Alexand. in *di-*
47 *cta l. ſi quis cum aliter.* † Vndecimò limita regulam procedere in
ſingul. dicto Bartol. *in l. Imperator. § ſi centum. de leg. 2.* vbi per il-
lum text. dicit, quòd grauatus à teſtatore de vendendo fun-
dum Sempronio certo pretio, non habet remedium, de quo
ſupra, ita Imol. *in ea l. Imperator.* & dom. Alexan. *in dict. l. ſi quis*
cum aliter. & dom. Andr. *in rubr. de reb. eccleſ. 22. ſol. in fin* pro quo
allegat ipſe text. *in l. ſi fideiuſſor. § fin. ff. de leg 1.* licet dubitauerit
48 idem *ibi in antepenult. ſolio in princ.* † Duodecimò limito regu-
lam non procedere in primo capite, in muliere decepta in æ-
ſtimatione rei dotalis, etiam ſi infra dimidiam ſit decepta, quia
dotis fauore ei ſuccurritur, text. *eſt in l. iure ſuccurſum § fin. & in*
l. ſi res. §. 1. & ibi not. per gloſſ. *ff. de iure doc.* quod dixit menti te-
49 nendum Imol. *ſupra in capit. cum dilecti. in 6. colum.* † Decimo-
tertio limito regulam ſupradictam in primo capite, non pro-
cedere in deceptione conſiſtente in vitiis rerum, quia in eis
non eſt toleranda læſio, vel deceptio niſi minima, vt in *l. 1. ff. de*
ædil. edict. § proinde. & ff. locat. § 1. ſed addeſt in § 1 ff. de actio. empt. leg.
Iulianus. § qui tamen, vbi videbis gloſſ. magnam quæ hoc vult,
quam not. Bald. *in 2. quæſt in d. l. 2. in 4. colum.* & Ioan. de Anan.
multum *6. colum. in cap. in ciuitate. de vſu.* quod bene not. quia ſi
res vendita contineat aliquod vitium latens non toleratur læ-
ſio, licet intra dimidiā iuſti pretij, procedit ergo regula in de-
ceptione conſiſtente in pretio rerum vt in intibus in regula al-
50 legatis. † Decimoquartò limito regulam nō procedere in ſuo
primo capite in deceptione conſiſtente in quantitate rei, quia
quamuis citra dimidiam quātitatis ſuccurratur læſo, quia po-
teſt agere ad ſupplementum iure communi, iſte eſt text. & ibi
dom. Abb. *penultim colum.* multum not. *in cap. per tuas. de donat.*
quod ſecus eſſet, ſi deceptus eſſet citra dimidiam iuſti pretij,
quia ſcis quod tunc per regulam non daretur remedium ali-
quod, & poteſt eſſe diuerſitatis ratio, quia deceptio in quan-
titate rei non eſt ita perceptibilis ſicut deceptio in valore: vn-
de non immerito ſi dolus re ipſa, vel ex propoſito adhibitus,
in primo caſu plus operetur, quàm in ſecundo, ita Abb. *in di-*
cto cap. per tuas. & vt intelligas pono exemplum, vendo tibi fun-
dum, in quo dixi eſſe decem iugera, ſi ſunt duodecim erunt et-
iam vendita, & ſupplebitur pretium in illis duobus iugeribus,
quod tu ſingul. intelligas, quando pro quolibet iugere ſtatu-
tum erat certum pretium, ſecus ſi fuiſſet ſimpliciter ager ven-
ditus totus pro certo pretio non impoſito pretio iugeribus,
quia tunc emptor non teneretur pretium ſupplere, ita voluit
Paul. de Caſtr. *in l. ſi ſeruo. §. 1. ff. de actio empt.* dicendo, hoc eſſe
quotidianum, & pluries ſe vidiſſe dubitare, quod extollit Fe-
lyn. *in penult. colum. in cap. ſignificante. de reſcript.* Abb. vero *in dicto*
cap. per tuas. poſt Oldr. *conſil. 32.* aliter videtur concludere, non
faciendo vim an pretium fuerit ſtatutum, vel non, ſed ſolum,
an iugera terræ fuerint appoſita taxatiuè, vel demonſtratiuè:
primo caſu, procedit diſpoſitio text. *in dict. cap. per tuas.* ſecun-
do vero caſu non procederet: capias exemplum taxationis,
vendo tibi talem fundum qui eſt trium, vel quatuor modio-
rum, tunc iſto vltimo caſu, quia numerus fuit appoſitus de-
monſtratiuè, licet plus ibi eſſet, cedit lucro ipſius emptoris,
poſtquam falſa demonſtratio non vitiat, *vulgata. leg. falſa. ff. de*
condit. & demonſtr. Facit text. *in l ſi venditor. in princ ff. de actio. em-*
ptio. & gloſſ in l. penult. in § fin. ff. eod. tit. & quod Oldr. *conſil.* 197.
& ſic videas quod Oldr. & Abb. non faciunt vim in pretio, ſed
ſolùm vt dixi, an taxatiuè, vel demonſtratiuè res fuerit poſita,
& iſtorum dictum credo verius, quicquid Paul. de Caſtr. cum
ſupport. dixerit, quia ſi taxatiue fuerit numerus poſitus, licet
de pretio pro vnoquoque iugere dictum non fuerit, agetur ta-
men ad ſupplementum iudicio meo, probat hoc text. *in d. cap.*
per tuas. vbi de pretio nihil fuit dictum, & tamen fuit actum ad
ſupplementum, quia taxatiuè numerus poſitus. Facit text. in
l. quidam teſtamento, in princip. ff. de leg. 1. allegatus per Oldr. *conſil.*
197. de quo Felyn. fecit mentionem *in dict. cap ſignificante. in pe-*
nultim colum. de quo etiam vide Alexand. *conſil* 127. *in princip. in*
2 *volum.* procederet forte determinatio Paul. de Caſtr. in iuge-
ribus, vel modiis terræ demonſtratiuè poſitis quādo pro vno-
quoque tertij quid erat ſtatutum, quia tunc obligaretur ſup-
plere pretium, quod eſſet ſingulare aliàs non declaratum, &
eſſet valde cōſonum rationi, ad limitationem eorum, quæ di-
xit dom. Abb. poſt Oldr. *in dict. cap. per tuas.* dum de iugeribus
poſitis demonſtratiuè loquuntur. † Not. tamen, & ſemper te- 51
neas menti quod incidenter ex ſupra dictis exemplis colligi-
tur, quando quid dicatur taxatiuè, vel demōſtratiuè poſitum,
quia taxatiuum dicitur, quod vnica oratione complectitur,
demonſtratiuum, quod diuerſis. Ita iſto anno tibi dixi poſt D.
Cardin. *1. colum in cap. 2 deprecar.* ita dixit ſingul. Paul. de Caſtr.
conſil. 51 4 colum quod ſingul. not. Felyn. *in 6. colum in cap. ad au-*
dientiam de reſcript. pro iſtis qui ſoluunt penſiones de fructibus
beneficiorum ſi non percipiunt aliquo anno fructus, an ſint
obligati ad ſolutionem, & cōcludit, quòd non, ſi beneficium
ſit taxatiuè poſitum, ſecus ſi demonſtratiuè: quod bene not.
quia quotidie poſſet accidere, & habebis honorem. † Deci- 52
moquintò limito regulam ſingul. reſpectu primi capitis, quia
nō procederet in infirmo vendente medico aliquam rem mi-
nus debito, quia datur ſibi officium iudicis ad reſcindendum
dictam venditionem factam durante infirmitate, text. eſt val-
de notandus *in l. ſi medicus ff. de var. & extraordin. cognit.* quaſi vi-
deatur hoc feciſſe propter ſanitatem recuperandam, & timo-
re vitæ perdendæ, & per conſequens illud non videtur dari ex
aliqua liberalitate, licet regulariter contra dicatur in dece-
ptione citra dimidiam, *vt ſuperiùs iſto cap.* dixi. iſtam limitatio-
nem ponit ſingul. dom. Abb. poſt Innoc. *in capit. plerique. de im-*
muni. eccleſ. penult. colum. & eſt ſecundum exemplum ad limita-
tionem quam dedi *ſuprà in capitu. cum dilecti. in 2. not. in primo ex*
quatuor caſibus principalibus. dum dixi quod non procedebat re-
gula in eo qui exactus donabat. † Decimoſextò limito prædi- 53
ctam regulam in *d. l. capite,* & generaliter dico non procedere
in perſonis in quibus exceſſus pretij non liberalitati donatio-
nis, ſed potius facultati ſuæ attribueretur, quo caſu citra dimi-
diam locus eſt remedio dictis perſonis, niſi certificatæ fuiſſent
de beneficio. *dict. l. 2.* ex quo infertur ad ruſticum, minorem, &
mulierem, quia iſti haberent remedium non obſtante *dict. l. 2.*
ita Bald. *in l. 2. in 5. colum. in 4. quæſtio.* circa quæ vide quæ dixi ſu-
pra *in cap. cum dilecti. in 2. not.* dic vt *ibi,* & addere potes quod *ibi*
dico de prodigo. † Decimoſeptimò declaro regulam *ſupradi-* 54
ctam in ſecundo capite, non habere locum in quaſi contractu
qui perficitur conſenſu vnius tantùm, vt in quaſi contractu a-
ditionis hæreditatis qui perficitur voluntate hæredis tantum
adeuntis. *Inſtitu. de hære. qual. & diff. § fin.* tali enim caſu non eſ-
ſet locus remedio iſtorum iurium quæ ſolum habent locum in
actu qui perficitur conſenſu duorum, ita dixit *hic* Petr. de An-
charan. quem *circa fin.* ſequitur Imol. quod eſt verbum notan-
dum. † Decimooctauò dico regulam *ſuprà* dictam non mili- 55
tare, nec procedere in eo, qui conſentit alteri vendenti rem
ſuam licet pretium participauerit, quia iſte talis conſentiens
non poteſt agere remedio iſtorum iurium, quia ſolus venditor
eſt qui habet dictum remedium, non autem ille qui idem con-
ſentit, argum. text. not. *in l ſi pater. ff. de manumiſſ. vindi. & l. aliud*
eſt vendere ff. de reg. iur. iſtam firmat Bald. *in dict. l. 2. in 20. quæſtio.*
† Decimunonò dico dictam regulam non procedere quando 56
venditor tamdiu abſtinuit agere donec cura, & ſolicitudine
emptorum res eſt longè melior effecta, licet præſcripta nō ſit,
niſi offerat ipſe venditor ſumptus, & pretium operatum, *vt ff.*
de minor. in l. iure vtile. in § pendentibus. qui eſt text. ſingu. ſecun-
dum Bald. qui ita dixit *in d. l. 2. in 12. quæſt.* † Vigeſimò dico di- 57
ctam regulam non procedere triginta annis elapſis, quia ob-
ſtante præſcriptione excluderetur agens prædictis remediis,
vnde ſiue propter iura de quibus in regula, dicamus compete-
re officium iudicis, ſiue condictionem ex l. ſiue actionem ex
eodem contractu poterit ſolùm agere deceptus vſque ad tri-
ginta annos, quia tantum durat iſtorum remediorum vita ſe-
cundum ius ciuile, ita dixit dom. Abb. *in cap. noſtro. in pen colum.*
poſt gloſſ. fin. ex quo ipſe ſingul. infert referendo gloſ. ad tex.
quod licet regulariter contra Eccleſiam non currat præſcript.
niſi 40. annor. *cap. de quarta. de præſcript.* tamen in iſtis actioni-
bus perſonalibus non dabitur tantum tempus, ſed finiunt vi-
tam ſuam ſecundùm diſpoſitionem iuris ciuilis, à quo cum li-
mitatione illa inuenta ſunt, & idem dicit de aliis actionibus,
quarum aliqua clauditur ſemeſtri, vel anno, vel biennio vt in
actione quanto minoris, vel redhibitoria, & in actione de do-
lo, & ſimilibus prætoriis actionibus, quæ dicit notanda dom.

Abb. pro limitatione ferè totius tit. *de præſcript.* quod exclamat Felyn. *fin. colum. in d. c. de quarta.* quem omnino vide *in fin. colum.* dum dicit, qoando autem actiones non habent à l. ſpeciale, & appropriatum tempus, ſed generaliter includuntur in præſcriptione triginta annor. tunc in rebus eccleſiaſticis habent paſſiuè ſolam præſcriptionem quadraginta annor. *per authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ.* quia repugnare videtur Abb. *hic*, & gloſſ. noſtrę, quæ propterea dat tempus triginta annor. quia actio perſonalis erat, & ipſe Felyn. primò vt dixi magnifecerat dictum Abb. pro limitatione tit. *de præſcript. & cap. de quarta. e-*
58 *iuſdem tit.* *Cogita.* † Vigeſimoprimò non procedet regula *ſuprà* poſita reſpectu primi capitis in adminiſtrationibus minorum, vel eccleſiæ, vel aliarum perſonarum venditionis contractum celebrantibus, cum tales non habeant poteſtatem donandi, & per conſequens ceſſat ratio regulæ in primo capite, vt *ſuprà* dixi, declarando primam limitationem *in fin* poſt Bald. *in d. l. 2. in fin. 14 quaſt.* quod not. ſecundum Bald. *ibi*, pro tutoribus, curatoribus, procuratoribus, & commiſſariis: hæc enim omnia officia ſimilia ſunt, & de ſimilibus idem eſt iudicium, ita fir-
59 mant *hic in fin.* Anchar. & Imol. † Vigeſimoſecundò non procedit regula *ſuprà* poſita in permutatione beneficiorum, quia quamuis aliquis ipſorum deceptus fuerit in valore beneficij vltra dimidiam iuſti pretij, nô haberet locum remedium iſtorum iurium: fuit ſolemnis doctrina Petr. de Anchar. *hic*, quem ſequitur Ioan. de Imol. circa *cap. fin.* ſuſtentatur iſta ſpecialitas duabus rationibus. Prima, quia titulus habetur à ſuperiore, & non à parte, ideo non immerito ſi non habeat contra partem remedium, ita dixerunt præalleg. ſcilicet Anchar. & Imol. Secunda eſt ratio dom. de Rota *deciſione 130. in antiquis, incip. Item not.* vbi dicunt, quod in ſpiritualibus, ſeu beneficialibus attēditur ſolus profectus animarum, & nō lucri cupiditas, & propterea dicunt, quod non vitiatur permutatio, nec præſumitur fraudulosa, licet vnum beneficium ſit maioris valoris altero: & licet iſtę rationes videantur prima facie vrgentes, nihilominus iudicio meo non concludunt: præſupponit enim primò, quod titulus habetur à ſuperiore, ideo non eſt locus remedio, &c. Negari tamen non poteſt, licet titu. habeatur à ſuperiore, quod requiratur partium conſenſus, & earundem renunc. beneficiorum, quibus præcedentibus ſuperior alteri titulum dare non poteſt quem permutare volenti. *clt. 1. de renunc. & in ca. 1. eod. tit. lib. 6.* quo habito præſuppoſito, non video in quo differat venditio facta rei Eccleſiæ cum authoritate ſuperioris, & venditio facta rei minoris cum authoritate, & decreto prætoris, in quibus conſtat locum eſſe remedio prædictorum iuriū, vt patet *in cap. noſtro. & in cap. cum dilecti.* Si velis modo decere in dictis caſibus conſenſus adeſt tempore ſolutionis contractus, in caſu autem collationis beneficiorum conſenſus ſolum affuit tempore renunciationis, non autem tempore collationis beneficiorum, dicam primò, quod per hoc conſenſus adſit ante vel poſt, non refert aliquam rationem diuerſitatis, maxime quia negari non poteſt ſemper adeſſe conſenſum ipſorum permutantium, poſtquam, vt dixi, aliis quàm ipſis permutare volentibus ipſis inuitis conferri non poſſunt beneficia ex cauſa permutationis renunciata ſecundo: & fortius pro iſta parte, quam puto ſuſtentabilem, adduco quod diximus *ſupra circa fin. gloſſ.* dum dixi debilius eſſe ius minoris iurantis in contractu, volentis poſteà petere reſtitutionem ratione minoris ætatis, quàm ſit remedium iſtorum iurium, poſtquam tale re-
60 medium competit de iure communi. † Ad propoſitum modo videmus, quod minor renuncians beneficio ſuo læſus grauiter petens perſonæ beneficio reſtitutionem, quia læſus ex renunciatione eam obtinet etiam ſi alteri ſit collatum, ita voluit Vincent. *in capit. ex litteris, & in capit. conſtitutus. de in integr. reſtitut.* quem ſequitur Archidiac. *in capitu. certum. 16. quæſtio. 6.* & ſatis hoc ſentit dom. Cardin. *in capitulo ex parte. de reſtitut. ſpoliatorum.* in ratione ſui ſequendo *ibi* gloſ. quæ volt, qood ſi beneficium eſt alteri collatum non poteſt reſtitutio competere niſi à principio, primò ratione dicit poſtquam non eſt quid imputetur cui facta fuit collat. ergo ſi eſſet quid ſibi imputaretur, vt puta, quia fuiſſet particeps deceptionis, poſſet minor vigore reſtitutionis, & minorum ætatis à quocunque iuuari, ergo multo fortiùs deceptus vltra dimidiam fructuum, ſeu valoris beneficiorum poſſet agere remedio iſtorum iurium cum ſit fortius quàm quod habet minor ratione minoris ætatis: nullibi enim cautum videtur, quod in iſtis ſpiritualibus non ſubueniatur deceptis, immo fortius in ipſis quàm in aliis ſubueniendum eſſet deceptis, quia Eccleſia non debet fraudes tolerare in iſtis contractibus, argument. *capit. cum vniuerſorum, de rerum permut. & capit. per tuas. de donatio.* Ita firmat Abb. *6. colum. in dict. capitul. ex parte. de reſtitut. ſpoliator.* in minore tantum loquendo, ſed rationes eius benè concludunt etiam in maiore, qui deceptus fuiſſet, & certe text. *in dicto capitulo cum vniuerſorum.* in ratione ſua ſi conſideretur apertè probat iſtam cōcluſionem, dum dicit, poſtquam ibi refert dolum, & fraudem ex parte vnius ex permutantibus beneficia ſua interueniſſe, cum igitur deceptis, & non decipientibus iura ſubueniant, &c. propter quam rationem ibi tertius beneficio renūciato ſibi collato priuatur, quem non conſtabat fraudem participaſſe, multo ergo fortius ille priuabitur qui fraudem fecerit dicendo, & affirmando, quod ſuum beneficium erat valoris 200. aureorum quod tamen in veritate non erat quinquaginta. Nec obſtat ſecunda ratio dominorum de Rota, quia iudicio meo ſalua ſemper eorum reuerentia dicunt contrarium *capitulo quæſitum. de rerum permuta.* vbi ex expedientia perſonarum fit etiam permutatio, & non ſolum ex profectu animarum, ita ibi Abb. *in prima colum.* & idem *ſexta colum. in dicto capitulo ex parte M. de reſtitutione ſpoliatorum*, contra Hoſtienſ. *ibi*, in ſimili, & facit text. *in capitulo cum vniuerſorum, præalleg. ibi*, vtilitatem vtriuſque imminere, & contra illationem quam faciunt prædicti dom. de Rota. & Felyn. facit text. *in capitulo quæ verisimile. de præſumptio. in 2. colum.* † Vigeſimotertiò dico regu- 61
lam *ſuprà* poſitam procedere in deceptione conſiſtente in induſtria negatiua, ſecus ſi fuerit induſtria deceptiua, hoc eſt doloſa, quia ſuccurritur etiam citra dimidiam iuxta not. *in l. eleganter. in princip. & in §. 1. ff de dolo.* videas Bald. multum ſingu. declarantem iſtam induſtriam deceptam, *in præallegat. l. 2. de reſcind. vendit. in 3. oppoſit.*

† Vigeſimoquartò dico dictam regulam non procedere 62
quando tempore contractus res vendita tantum communiter reputaretur valere, licet ex poſtfacto habita fuerit notitia alicuius ſeruitutis debitæ dictæ rei propter quam res plus valet, quia iſtud non eſt attendendum, quia non videtur habitus reſpectus ad quod non apparebat tempore contractus, *argumen. notatorum in l. Rutilia polla ff. de contrahen. emptio.* ſicut nec habetur conſideratio theſauri poſtea inuenti, ita dixit *hic* valde ſingul. Petr. de Ancharan. quem ſequitur Ioan. de Imo. *in fin. iſtius capitul.* allegant Bald. *in dict. l. 2.* communiter tamen in lectura quæ modo habetur non reperitur ſecundum eos, quod teneas perpetuo menti pro ſingul. limitatione eorum quæ diximus *ſuprà in 13. limitatione*, ſeruata natura contrariorum in quibus eſt eadem diſciplina iuribus vulgaribus. Et iſtam limitationem admitterem in deceptione citra dimidiam, & ſic reſpectu primi capitis, ſed ſi eſſet vltra dimidiam non video quomodo iure ſuſtentetur, poſtquam tali caſu re ipſa deceptio, & dolus æquiparantur, *dict. l. ſi quis cum aliter. de verborum obligatio. ff.* igitur idem dicendum iſto caſu, ſicut & not. fuiſſet ſeruitus. Non obſtat, quod de theſauro dixit, quia propterea domus, nec plus, nec minus valet vt conſtat, quod ſecus eſt in ſeruitute: cogitabis.

† Vigeſimoquintò dic dictam regulam procedere, quando 63
deceptio quæ conſiſtit vltra dimidiam habet relationem ad tempus contractus, ſecus autem ſi referatur ad aliquod tempus ante, vel poſt contractum in quo res plus minuſve valuit, quia tunc non diceretur deceptio, nec per conſequens remedium aliquod competeret, probat text. *ſuprà in capitulo cum dilecti. in verſiculo tunc, & ibi* gloſſ. ſecunda, ad quam, & ibi ad pet me dicta me remitto.

REPETITIO
IN CAP. SI VENDITORI.
De empt. & vend.

Præclariſſimi I.V.C.D. Antonij Burgos.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio, an ſit neceſſario facienda venditori in primordio iudicij. & num. 3. & 6.*
Et quomodo debeat fieri. num. 4.
2 *Poſtea, dictio ſignificat interuallum temporis.*
5 *Denuncians mulieri ſe velle eam accuſare de adulterio licet aliud non dicat videtur dixiſſe mulieri ne nubat.*
7 *In facto notorio in quo nulla poteſt defenſio competere proceditur ſine citatione.*
8 *Emptor ſi nō denunciauerit venditori nūquid onus probandi trāſferatur in ipſum.*
9 *Iura ciuilia loquentia de euictione ſeruantur in foro eccleſiaſtico.*
10 *Fiſcus, an conſtituat ſuum debitorem in mora re ipſa ſine interpellatione.*
11 *Debitor dicitur eſſe in mora ſine interpellatione virtute iuramenti.*
12 *Argumentum de caſu feudali ad alium caſum non feudalem, an valeat.*
13 *Venditor poteſt melius rem venditam defendere, quàm emptor.*
14 *Emptor poteſt vitiare venditori.*
15 *Emptor, qui prorogauit iuriſdictionem non ſui iudicis ſi ſuperatus fuerit, non aget de euictione contra venditorem.*
16 *Venditor clericus, an teneatur defendere rem venditam laico in foro ſeculari. & num. 20.*
Et an admittatur vt neceſſarius defenſor. num. 18.
17 *Clericus vocatus teſtis coram iudice ſeculari in aliqua cauſa, poteſt puniri incidenter per ipſum iudicem ſecularem, ſi falſum teſtimonium dixerit.*
19 *Clericus an gaudeat priuilegijs fiſci.*
21 *Clerici cauſa dicitur ſpiritualis propter clericum.*
22 *Donator, an teneatur de euictione, quando res data fuit euicta ab ipſo donatario. Et quid in dante dotem. num. 23.*
24 *Legatum, ſi fuerit euictum à legatario, an hæres teneatur de euictione ipſi legatario.*
25 *Euictio an debeatur in cōtractu permutationis. Et quid de contractu tranſactionis. num. 26.*
27 *Contra venditorem regulariter agi nō poteſt, niſi ſecuta euictione.*
28 *Vendere volenti rem aliquam, ſi quis malo animo mouerit quæſtionem, propter quam emptor ceſſauit ab emptore, ipſe vendens agere poterit ad intereſſe contra impedientem.*

QVOD HOC INTENDIT. Tenetur venditor de euictione niſi in caſibus hic expreſſis. Vel aliter ſic, ponit quatuor caſus, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de e-
1 uictione, & eſt Gregoriana. † Not. Abb. primo, quod denunciatio non eſt neceſſariò fienda venditori in primordio iudicij, ſed ſatis eſt quòd fiat poſt inſtitutum iudicium, & ſic poſt litem conteſt. de quo dicit latius *infrà cum gloſ.* in qua certe nihil dicit no. tamen in ſe verum, & clarum eſt, quia nec immediate poſt inſtitutum iudicium obligatur denunciationem fa-
2 cere emptori, † vt patet ex iſto text. in dictione, poſtea, quæ ſui natura ſignificat interuallum temporis, vt voluit Dom. *in ca. 1. de conſtit. lib. 6.* alleg. gloſſ. *in c. cum Vintonienſis, de elect.* qui inducit ad teſtes dicentes talem poſſidere poſt talem, quia per hoc non probatur immediata poſſeſſio, & licet idem Domin. contrarium dixerit *in c. 1. 2. colum. de reſt. ſpol. lib. 6. arg. text. ibi*, eodem modo in contrarium inducendo ad teſtes de quibus *ſuprà* & ſic ſibi manifeſte contrarius. Et poſtea idem Dom. confuſe in *c. 2. de conſeſ. lib. 6. & in c. non ſolum. & in c. cum appell. de appell. lib. 6.* atteſtatur iſtam dictionē verificari poſſe & mediate, & immediate, nihilominus tene, quod primo dixi ſui natura, ſcilicet, verificari in interuallo, vt probat gloſſ. not. *Inſt. de auto. tut. in §. tutor.* & eſt alia ſi. *in l. ſi quis ita ſubſcripſerit. ff. de mann. teſta.* alia in *c. accuſatus. in §. licet. de hæret. lib. 6.* melior in *l. cum fundum ff. de vi, & vi arma. opt. gl. in l. pact. conuenta. ff. de contrah. empt.* probat text. coniuncta ſua gl. *in l. ab hoſtibus. in §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quib. cau. ma. & text. in l. in bona fides. C. de pact.* melior *in l. illud. ad fin. ad l. Aquil.* & videas etiam de natura iſtius dictionis, poſtea, Felyn. *6. col. in princ. in c. licet cauſam. de prob.* And. *22. fol. pra. & 2. col. in repet. rub. de reb. eccl.* eundem notabiliter *in 2. col. in cap. pen. & de for. compet.* & Arch. *in princ. 26. diſt.* qui omnes in iſtam conueniunt ſententiam, quòd ſui natura interuallum ſignificat, & ſic quod ſecundo loco Domini. dixit inferendo conſtat iure non ſubſiſtere, quæ teneas menti, quia alibi ante me non inuenies ita ſimul accumulata. Pulchrum erit modo videre iſtud interuallum reſpectu *c. noſtri*, quantum ſe extendet, gloſ. 1. *hic* tetigit, & vno verbo ſe abſoluit: dicit enim, quòd quolibet tempore poteſt fieri iſta denunciatio, dum tamen non nimis prope ſententiam, *vt ff. de euict. l. ſi rem §. quolibet.* per quod nō conſtat ad hoc de certa doctrina, quia peteret ſtatim, quādo dicetur quis nimis propè ſententiam eſſe, ideo dicas concluſiuè, quod iſta denunciatio debet fieri tempore, quo ius vēditoris ſit ſaluum, videlicet, quod ipſe poſſit facere defenſiones ſuas, *vt l. ſi rem §. fi. vbi gloſ.* & Bart. *ff. de euict.* & plus vult *ibi* gl. quòd poterit fieri dicta denunciatio in cauſa appel. dummodo vt dixi iura ſint ſalua venditori, quam Imol. *hic, 3. col.* & And. 6. commēdant. Nec obſtat *l. qui concubinam. §. ſi hæres. ff. de leg. 3.* qui vult denūciationem faciendam antequam iudicium accipiat, quia doct. intelligunt ſecundum glo. *ibi*, quæ exponit iudicium pro ſententia; vel ſecundo quod intelligatur ille tex. *in euictione.* quæ debetur ex cauſa lucratiua: text. autem noſter, in cauſa onèroſa, quaſi non ſit par ratio amittere debita, vel lucra non capere, *vulg. ita. l. fin. C. de codicil.* ita Bar. *in dict. § ſi hæres.* poſt Dyn. *ibi*, ita Car. *hic*, & alij ſcriben. & not. quod debet fieri denunciatio. iſto modo ſecundum doct. denūcio tibi per Titium mihi talem litem fuiſſe motam ſuper tali fundo, quem vendidiſti, quare non venias ad defendendum me, & dictam cauſam in iudicio & ad ſuſcipiendam in te litem prædictam. Alias autem, niſi modo prędicto renuncietur non haberet regreſſum de euictione cōtra venditorem, vt not. Bart. *in l. 1. C. de peric. & commo. rei vendit.* & in *l. non ſolum*, & ibi doct. *ff. de no. oper. nunt.* & licet iſta denunciatione ipſum venditorem plenarie inſtruere de dicta lite, quod fit mittendo copiam libelli actoris in denonciatione, ita dixit Barto. Bald. & Salyc. *in l. empti. C. de euict.* licet Rom. contra voluerit *in d. l. non ſolum §. morte*, quòd immo non requiratur libelli traditio, propter *gloſ. fin. in clem. cauſam. de electia in fin.* dum dixit tutum eſſe, quòd in denunciatione iſta ſeruetur practica illius clem. contra quam Roma. D. Alex. *in d. §. morte. in penult. colum.* pro opin. Bart. pondetat text. *in d. clem. cauſam* iungendo principium cum fin. quicquid gloſſ. *ibi* ſentiat, dum dixit tutum eſſe, &c. quia imo neceſſarium eſt ſecundùm prędictos, & procedunt prædicta, quando denunciatur venditori viuo, ſi autem eo mortuo pluribus hæredibus denunciandum eſt, dic quòd vnicuique hæredum inſolidum denunciandum, vt in *l. in executione. in §. inſolidum. ff. de verb. oblig.* nec ſufficeret, quod quiſque hęredum defendat partem ſuam niſi omnes ſimul defendant, quia vno defendente contra omnes pœna appoſita committeretur, vt in *l. cum ex cauſa.* & ibi & doct. *ff. de verbor. obligat.* niſi aliquis præſens pro abſente ſuſciperet defenſionem. *l. pen. ff. ſi ex noxa cauſa aga.* ita D. Bart. & alij ſequuntur *in dicta l. cum ex cauſa. & in l. 4. §. fin. ff. de verb. oblig.* & Angel. de Aret. multum not. *in d. §. fin. Inſtit. de empt. & vendit.* melius per eundem *in § actionum. Inſtit. de actio. 14. col.* aliquid *in § pen. Inſtitu. man. & in d. §. actionum.* inſtruit quid agendum quando pupillus eſt venditor, vel ſucceſſor venditoris, quia ſi tutor eius non apparet poterit fieri ſibi denuncia. ad effectum tantum vt ipſe pupillus teneatur de euictione, per text. & ibi gloſſ. & doct. *in l. ſi dictum. ff. de euict.* & not. doct. *in l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum obligat.* Quid autem, quando debitor eſt abſens, ita quòd non reperitur, & ſine dolo: dicas, quòd denunc. fieri debet domui, & familię, vel procuratori ſuo, ſi habet, Ang. de Aret. *in d. § actionū.* vel fideiuſſori præſenti, gl. eſt ſing. *in c. noſtro.* quam hic D. And. exclamauit. facit quod infra dicetur in *6. limitatione*, & omnibus iſtis deficientibus ſaltem amicis venditoris denuncia. fieri debet, vt emptor de euictione agere poſſit, ita Angel. in *præalle. § actionum*, vbi allegat gloſſ. valde not. *in l. aut qui aliter. §. ſi forte ff. quod vi, aut clam*, & forte ita obſeruetur in caſu ſupra prox. dum de pupillo dixi, ſaltem quando non eſſet doli capax; eadem ratione, qua in caſu noſtro, quia pupillus talis ſimilis eſt abſenti. text. eſt in *l. ſi pupillus. ff. quib. ex cau. in poſſ. ea.* dicat enim

Digitized by Google

ibi text. pupillum ſine tutore loco abſentis haberi, facit etiam
text. *in l.2. circa fin. ff. de iure codicil. inutto* §. *pupillus. Inſtit. de inutil.*
ſtipul. vbi furioſus, & abſens, & pupillus non doli capax æqui-
parantur, tene menti, & cogita. Item vnum dixit menti tenen-
dum Ang. *in præalle.* §. *actionum.* quòd ſi res vendita tranſiuit ad
plures manus propter plures venditiones, & vltimo emptori,
& poſſeſſori mouetur quæſtio, *vt in l.1. cum materia. C. vbi in rem*
act. quod ad hoc vt primus venditor teneatur de euictione, nõ
ſolum vltimus emptor tenetur denunciare ſuo venditori im-
mediato, ſed etiã opus eſt vt eius author ſuo authori denũciet,
vſq; in infinitũ, quouſque ad primũ venditorem deueniatur,
alias autem ille venditor cui non eſſet denunciatum nõ tene-
retur, licet aliis fuiſſet denunciatum, ita dixit gloſſ. ſingu. *in l. ſi*
pro re pupilli. §. *1. in glo. in verbo, agere. ff. de euict.* quam tene perpe-
3 tuo menti, quia ſing. eſt. † Item not. pro declaratione & extẽ-
ſione ſopradictorum, ꝙ iſta denunc. debet fieri venditori, vel
his, quibus *ſuprà,* etiam ſi notorium ſit ius euincentis, vt eſt gl.
ſing. *in l. emptorem in prin. ff. de actio empt.* quem *ibi* ſequitur Bald.
vt refert Alex. *in l.2. in pen. col. ſol. mat.* & Ang. magnifacit in §. *fin.*
Inſti. de empt. & vend. fin. colum. in quo multum debito atteſtante
ratione ad limitationem iſtius text. & eorum quæ Abb. decla-
rando dictas limitationes. 1. *colum. vlt. not.* facit quod infra cla-
tius *in præall. limitatione.* & facit quod *infra ſequen. not.* dico. Item
not. vnum aliud circa iſtam materiam, quod donec venditor
veniat ad defenſam, neceſſe eſt quod ipſe venditor conducat
procuratores defenſores, & aduocatos pro defendendo, &
non quemlibet, ſed bonum, alias ſi ita non faceret de euictio-
ne regreſſum non haberet, ita dicit gloſſ. ſing. *in l. quod ſi nolit* §.
ſi mancipium ff. de adil. edict. quod nõ eſt propter aliud, niſi, quia
imputatur negligentia emptoris, potius quam iniuſtitia ipſius
venditoris, per quod ſatis demonſtratur, quod proxime dixi
atteſtante ratione, quod quando conſtaret notorium eſſe ius
euincentis, quod nõ eſſet opus iſta denunciatione, de quo vi-
deas hic And. 4 *col.* & dicam aliquid infra in not. poſt Imo. hic,
& not. bene, quod quando emptori mouetur lis, poteſt ſe legi-
time defendere taliter, quod quãdo nihil eſt, quod ſibi impu-
tetur, repetit ſumptus, quos facit ab ipſo venditore, ſi non po-
teſt eos recuperare ab illo, qui contra eum egit, quãuis clariſſi-
mum ſit venditorem vendidiſſe rem propriam, *vt l. venditores,*
& ibi gloſſ. Bart. & alij. *ff. de ver. obli.* ita Ang. de Aret. *fin. col. in* §. *fi.*
Inſt. de empt. & ven & ita intelligas quæ *hic in fi.* D. Abb. circa hoc
dixit, circa quod melius videas quæ Imol. *hic antepen. col.* dum
quærit, an & quãdo mora q. contra emptorem poſſit agere ad
4 expenſas, poſt gloſ. *in l.1. C. de euict.* † Not. ſecundò Abb. ex iſto
c. illud, quod debet emptor denũciare venditori, quia non ſuf-
ficit ſimpliciter ſibi intimare litem inceptam contra eum, ſed
debet dicere vt veniat ad eum defendendum. iſtam concluſio-
nem firmat Bart. *in l. denunciaſſe ff. de adult.* & Bart. & alij, *in l. non*
ſolum. in §. *morte ff. de noui ope. nun.* & Ioan. Andr. *in addit. ad Spec.*
in tit. de emp. & ven in fi. poſt Spec. *ibi,* facit *gloſſ. in c. licet cauſam. de*
elect. circa fin. Ex dictis *in iſto not.* infertur, quod licet ipſe vendi-
tor ſciat litem eſſe motam, nihilominus adhuc emptor debet
dictam denunciationem facere, ſi vult contra venditorem de
euictione agere, quod voluerunt ſupradicti omnes, poſtquam
non ſolum denunciare, ſed etiam requirere tenetur, & ita fir-
mat *hic* Abb. 2. *colum. in medio* gloſſ. tamen *in l. emptor. C. de euict.*
firmat contra opin. quod immo ſi venditor ſciuerit litem mo-
tam emptori, emptor non debeat ſibi aliter denunciare, quia
iſto caſu cum ſolum requiratur denunciatio ad finem certio-
rationis ſatis eſt, quod ipſe ſciat: qui enim certus eſt certiorari
non debet, *vt in reg. eum qui, de reg. iur. lib. 6.* & ſic videtur, quod
ſola denunciatio in hoc requiratur, nec cogitur dicere, quod
veniat ad eum defendendum, & iſtam opin. ſequitur *hic* Ioan.
de Imol. in 2. *col.* poſt Paul. de Eleaza. *hic,* & idem Imol. *in dict.* §.
morte. & in c. cum M. Fer. de conſtit. & D. Andr. *hic per fundamenta*
1. partis. quæ eſt communis ſecundum Felyn. *6. fol. 3. col. in c. cum*
M. Fer. & ſecundum Alexan. *in l.2. ſolu. mat. in pen. col.* & Cat. *in 2.*
col. eſt de text. noſtro inducendo vt per Abb. fuit inductus. fa-
cit text. in ſimili *in l. ſi rem quam.* §. *fin. ff. de euict. & in l. ſi parentes. &*
l. ſucceſſiones. C. eo. in quibus omnibus ll. idem probatur, quod in
c. noſtro. pro alia tamen parte allegatur text. *in l. ſi cum quæſtio. C.*
de euict. & in regula eum qui. de reg. iur. in 6. cum l.1. C. de actio. empt.
apertè enim *d. l. cum quæſt.* vult, ſatis eſſe, quod emptor denun-
ciet venditori litem ſolum motam ſine alia denunciatione, &
ſic videtur, quod fiat denũciatio ſolum vt ſciat propter quod
procedit diſpoſitio *d. regulæ eum qui.* & quod ibi Dy. Nec obſtat
l. denunciaſſe ff. de adult. ex qua etiam doct. alterius concluſionis
fundant in ſimili, dum *ibi* probatur non obſtante ſcientia litis
motæ contra adulterium, fuit opus intimare mulieri, ne con-
traheret, alias non impediebatur matrimonium per eam con-
trahendum: quia reſpõdet hic Imol. quod hoc fuit fauore ma-
trimonij ne impediretur, prout multos etiã alios habet fauo-
res, vt probatur *in c. fin. de re iudic. in fin.* Bald. vero *in præ. l.1. C. de*
peric. & commo rei vend. videns iſtam diſſenſionem, pro concor-
dia dixit, quod aut venditor ſciuit litem motam ex relatione
alicuius tertij, & tunc procedat prima opi. aut ex nunciatione
emptoris, & tunc ſufficit ſimpliciter nunciatio litis motæ: ita
procedit text. *in præ. l. ſi cum quæſtio.* quam diſtinctionem ſequi
videtur Alexan. *in d. l. non ſolum* §. *morte.* poſt Salyc. in præd. *l.1.*
de pericu. & commo. rei vendi. licet idem Alexan. *in additio. d. l.1. de*
pericu. & commo. rei vend. dixerat illam diſtinctionem iure non
probari, & eodem modo dom. Felyn. eam impugnat *in d. c. cum*
M. Ferra. dicto 6. folio. Sed modo bene aduertas, quia guſtando
bene illam doctr. Bald. cum illa diſtinct. eſt ipſa veritas, nec in
ſubſtantia repugnat communi opinioni, de qua *ſupra,* intelli-
gendo, quod ille tertius ex ſe ipſo feciſſet denunciationem di-
cendo ſibi, quod lis erat mota contra eum, cui ipſi vendiderat
domum, vel poſſeſſionem, quia ſi nomine emptoris feciſſet
idem deberet dici vtroque caſu propter regulam *qui per alium,*
de reg. iur. lib. 6. quando enim ipſe emptor facit denunciatio-
nem litis motæ, vel alterius nomine, tacite in iſta denuncia-
tione videtur dixiſſe, venias ſi vis ad me defendendum, ita de-
clarat ipſemet Bald. iſtum caſum in *præalleg. l.1. de pericu. & com-*
mo. rei vend. de quo vide *ibi* Alexan. *in addit.* & probat in ſimili
in *præalleg. l. denunciaſſe. de adulter.* & *ibi* per Barto. † quia denun- 5
cians mulieri ſe velle eam accuſare de adulterio, licet aliud nõ
dicat ſatis videtur dixiſſe mulieri ne nubat, quia conſtat per
denunciationem illam nihil aliud voluiſſe, ita & eodem mo-
do dicendum eſt in emptorem, & nunciantem per ſe, vel ali-
um, quia conſtat, quod non propterea aliud denunciat, niſi
vt veniat ad defendendum, & ſic concordat *d. l. ſi cum quæſtio.*
C. de euict. cum iſto cap. & aliis iuribus in ſimili *ſuperius* allega-
tis, quaſi non differant iſtæ leges niſi tamquam tacitum & ex-
preſſum *l. ſi cum quæſtio.* loquitur de requiſitione tacita, cap. ve-
ro noſtrum cum ſimil. de requiſitione expreſſa: ſcis enim de
iure regulariter taciti, & expreſſi nullam eſſe differentiam, vt
le. & no. in *l. cum quid ſi cert. pet.* ex quibus manifeſtè concludi-
tur primam opinionem veram eſſe, dum dixi ſcienti aliunde
debeat denunciari per emptorem, vel alium eius nomine, qua
denunciatione facta litis motæ contra eum obligatus eſt ven-
ditor venire, licet aliud ſibi dictum non fuiſſet, poſtquam ad
nullum alium effectum nunciauit, niſi vt veniret ad eum de-
fendendum, per quod caſtigari poſſunt docto. volentes *hic,* &
ſupra in primo not. quod duo expreſſè in denunciatione deduci
debeant, vt fuit hic Abb. & Aret. *in d.* §. *actionum.* & Felyn. *in d.*
c. cum M. Fer. vbi propterea Bald. reprehendebat *in ſua diſtinctio-*
ne, & malè vt vidiſti, & ſic intelligendo *d. l. ſi cum quæſtio.* vt pro-
ximè dixi nullo modo facit pro opinione gloſſ. *in l. emptor. de*
euictio. nec pro opinione Ioan. de Imol. *hic,* poſtquam illa de-
nunciatio emptoris continet in ſe illud ſecundum quod ve-
niat ad eum defendendum, quod ſecundùm Salyc. non habet
ſimpliciter ſcientia venditoris, voco ſimplicem aliunde habi-
tam quam ab ipſo emptore, per quod etiam conſtat, quod de-
nunciatio non fit ſimpliciter, vt ſciat, quia tunc procederet,
quod Dyn. & alij dicunt per regulam, eum qui certus, ſed fit
vt ſciat, & veniat ad defendendum, quod aliter ipſe venditor
cum iſta qualitate non ſcit, niſi emptore per ſe, vel alium de-
nunciante, quod teneas perpetuo menti, quia ſing. eſt pro in-
telligentia, & declaratione iſtius diſceptationis antiquæ, quã-
doque propter iſta proxime dicta, & propter dictam *l. denun-*
ciaſſe. & ibi notata, & *in regul. eum qui, præallegat.* vbi Dyn. vocat
formalem ſolemnitatem. *l. denunciaſſe.* cogitaui, quòd denun-
ciatio quæ fit venditori requireretur pro forma, item propter
not. *in l.1. ff. de liber. & poſthum.* & per Bald. *in l.1. C. ne liceat tertio*
prouocare, quod ſi verum fuiſſet conſeruaretur illa gloſſ. ſupe-
rius reprehenſa. *in l. emptorem. in principio ff. de actio. empt.* argum.
eorum quæ Angel. 5. *colum.* §. *triplici de actio. Inſtitu.* poſt docto.
in l.1. de liber. & poſthum. præalleg. & Bartol. *in l. libellorum. ff. de ac-*
cuſ. & in l. forma. ff. de cenſ. Sed iſtis non obſtantibus firmanda eſt
contraria opinio per ea quæ *ſuperius* dixi circa illam *gloſſ. in d. l*
emptio-

Digitized by Google

emptorem. per ea quæ Bartol. *in l. at qui. §. cùm me abſente. ff. de rei vend.* vbi poſt gloſſ. firmat, quod ſi emptor ſciat rem eſſe agentis poteſt cognoſcere bonam fidem, & illam reſtituere agenti abſque ſententia, granat tamen ſe ipſum emptor, ſecundum Bar. ibi, onere probandi rem fuiſſe agentis, ita *hic* firmat *penult.*
6 *colum* Imol. & And. 4. immo fortius dixit Imol. † quod ſi venditor nullam cauſam rationabilem oſtēdat contra ius cui ſacta fuit reſtitutio, quia tunc nō videtur interfuiſſe & ipſius vēditoris denunciationem ſibi factam fuiſſe, ideo ſe excuſare nō poſſet poſtquam apparet eum non habuiſſe aliquam defenſionem contra iura illius cui facta eſt reſtitutio, & ſic ſi excipit de denonciatione non facta poteſt replicari per emptorem, quod ſua nō intereſſat, ex quo ille cui facta eſt reſtitutio habebat ius, & venditor nullam cōtra eum habebat defenſionem, adducit in ſimili Imo. quod dicitur de diſcuſſione prius habēda in bonis debitoris, quam contra fideiuſſorem agatur, quia ſi conſtat debitorem non eſſe ſoluendo, & fideiuſſor excipiat nō eſſe diſcuſſa bona debitoris, replicabitur, quod ſua non intereſt, quia debitor non eſt ſoluendo, ita Angel. *in l. decem. ff. de verb. oblig.* iſtud dictum Imol. hic magnifacit D. Alexan. *in l. non ſolum. § morte. in penult. colum ff. de non oper. nunc.* ideo menti teneas, quia eſt maxima limi. c. noſtri, & aliorum iurium ſimiliū, quod ſuaderi poteſt ſingulari ratione, quia quando alicui debet fieri intimatio, vt de iure ſuo doceat, ſi conſtat eum ius nō habere, non curatur de intimatione, ſeu citatione, ita voluit Bart. communiter approbatus *in l. 2. § quod ſi de frumentariis. ff. de administra. rerum ad ciui. pertinentium.* de quo Abb. *in c. ad noſtrā. el 3. de iureiurando. & in c. cum olim. de re iudicata,* quod eſt ſingul. applicabile caſui noſtro, quia ſi hoc eſt in citatione iudiciali quam certum eſt de ſubſtantia iudicij eſſe, vt not. *in cap. 1. de lib. obl. & capit. de cauſis. de offic. deleg.* eodem modo dicendum eſt in propoſito noſtro, quando conſtaret venditori nullum ius cōpetere, ex quo ſi benè conſideras parum affert tali caſu, quod denunciatio de qua in *iſto capit.* ſit formalis vel non poſtquam iſto caſu dato, quod eſſet formalis, conſtito, quod ius ſibi non competeret, non eſſet curandum poſtquam intimatio fit ad ſolum effectum, vt de iure ſuo doceat, argum. illius dicti ſing. Bart. de quo vident text. *in d. c. cum olim.* & facit text. *in cap. ve-*
7 *nerabilem. de elect. & cap. bona eod. titu.* vbi † ſine citatione proceditur in facto notorio, in quo nulla poterat defenſio competere, ita Abb. *in d. c. cum olim. in 8. col.* & iſto modo intelligo quæ proxime dixi circa citationem iudicialem, ne obſtent iura quę etiam in notorijs requirunt citationem, de quibus per Abb. *in d. c. cum olim.* & per gl. *in d. c. ad noſtram.* In vno tamen debito de *præalleg. dicto* Ioan. de Imo. *hic,* dum onerat venditorem ad probandum de iure ſuo contra illum cui facta fuit reſtitutio, cum nullibi hoc iure probetur, imo potius contrarium ſuadeat ratio, & præſumptio iſtius text. & aliorum iurium propter negligentiam emptoris nō denunciantis, quod in eum onus transferatur probandi de iure illius, cui facta fuit reſtitutio, argum. notatorum *in cap. vnico. vt eccleſ. benefic.* & ideo teneo cum Bart. *in dict. §. cum me abſente,* quod non denunciando, vel non expe-
8 ctando † ſentētiam onus probandi transferatur in ipſum emptorem de iure euincente cōtra venditorem. Nec obſtat ſimile Imol. fideiuſſoris, de quo *ſuprà:* quia dico, quod per illud ſimile non infertur, quod Imol. vult, quia non dicitur ibi, quod fideiuſſor debeat probare debitorem in bonis habuiſſe, immò potius ad eum excludendum probatur debitorē in bonis non habuiſſe, ita in propoſito dicere debemus, ſi in ſimili arguere volumus, φ ipſe emptor probare debeat defectum iuris ipſius venditoris propter præſumptionem, quam habet cōtra ſe emptor propter denunciationem non factam, quæ teneas menti ſi vis intelligere. Ex *ſupra* dictis habemus vnum caſum in quo denunciatio non petitur de neceſſitate, quòd fiat vēditori, videlicet quando conſtat, vel conſtare poteſt illum nullum ius habuiſſe in re vendita, ita firmat D. Alexan. *in l. non ſolum. in §. morte. præalleg.* reprehendendo glo. illam, *in l. emptorem ff. de act. empt.* licet idem dubitauerit de eius veritate *pen. col. poſt medium. in l. 2. ff. ſol. matr.* eodem modo eam reprehendit Angel. de Aret. *in §. actionum. Inſtit. de actio. in 16. col.* licet eam vt ſingul. cōmendauerit *in §. fin. de empt. & vend.* quem in ſuperioribus allegaui. Secūdus caſus eſt in minore, & Eccleſia, qui re ipſa conſtituūt ſuos debitores in mora. *l. in minorum. C. in quibus cau. in integ. reſt. non eſt neceſſ.* ita dicit Bald. *in d. l. 1. C. de peric. & commo. rei vend.* & Roman. *in d. l. non ſolum. §. morte ff. de non. oper. nunc.* ſed do. And. non placet iſta inductio *d. l. in minorum.* quia non loquitur in Eccleſia, ſed loquitur in minore, ideo ipſe allegat gloſſ. not. in *§. item mixta. Inſtit. de actio.* ſecundum Bald. *in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ.* quem vt ſing. commendauit Rom. *ſing. 118.* Reprehenſio Andr. fragilis eſt, quia conſtat Eccleſiam iure minoris illæſam ſeruari, *vulgato c. 1. de in integr. reſtit.* nec inductio gloſſ. *in §. item mixta.* concludit, vt inferius videbitis, quod forte ipſe Andr. ſentiens dicit, quòd iſtud non videtur bene dictum, quia iſte tex. ligat Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas, & requirit, quod emptor denunciet, ergo includit eccleſiam, aliter non probat.
Sed pro † iſta ſua opin. bene facit quod Abbas *hic* dixit *ſuo pen.* 9
not. dum dixit, quod iura ciuilia loquentia de euictione ſeruātur in foro eccleſiaſtico, & infert Abb. quod ſi Eccleſia emerit, & non denunciauit venditori non habebit regreſſum de euictione. Sed certè iſta illatio Abb. non trahitur neceſſario ex iſto not. quia poſſunt iura ciuilia ſeruari in foro eccleſiaſtico, & quod Eccleſia non ligetur ſicut in foro ciuili nō ligatur minor iſta denunciatione poſtquam reipſa conſtituit ſuum debitorem in mora, ergo idem in Eccleſia quæ eodem iure fungitur, vt proximè dixi, & facit illa gloſſ. *in d. §. item mixta* ad quam nō reſpondit ipſe Andr. Soleo in hoc dicere, quod illa gloſſ. non eſt vera ſimpliciter, ſed ſolum reſpectu relictorum in teſtamēto, ita not. eam Bald. *in d. l. 1. præalleg. de ſacroſanct. eccleſ.* quaſi in illis relictis conſtitutis dicatur in mora debitor re ipſa ſine alia interpellatione, ſecus in alijs debitoribus, ita aperte ſenſit Felyn. *in c. licet Hely. de ſimo. in 4. col.* & quod iſtud ſit verum, quod regulariter Eccleſia non conſtituat ſuum debitorem in mora ſine interpellatione, ſoleo probare per text. *in cap. potuit. de loca.* vbi propterea fuit debitor cōſtitutus in mora, quia dies interpellauit, ergo ſatis probat ille text. per locum à ſpeciali. Item adduco eo modo inducendo gloſſ. *in ca. cum homines. de deciſ. & in c. 1. in gloſſ. 2. in fin. eod. tit. lib. 6.* quam not. Abb. *in c. peruenit. circa fin. eod. tit.* dum vult, quod in decimis ſoluendis ipſa Eccleſia conſtituit debitorem ſuum re ipſa in mora: conſtat enim decimis nulla alia priuilegia competere, vt per Abb. *in ca. tua nobis. eo. tit.* Poſt & contra glo. primam, *ibi, tertio induco tex. in ca. breui. de iureiur.* vbi in Eccleſia loquēdo ponderatur interpellatio etiam interpoſito iuramento de quo dicetur in ſequenti caſu, & per iſta videtur, quod differant in iſto caſu Eccleſia, & minor, licet regula minorum ſoleat illęſa ſeruari, *præalleg. c. 1. de in integ. reſtit.* quicquid dixerit D. Alex. *in l. quod te. in 4. col. ſi cert. pet.* poſt Ioan. de Imol. *in c. breui. de iureiur.* notando ſimpliciter illam gl. *in d. § ex maleficijs.* comprobando in hoc ſimilitudinem minorum, & Eccleſiæ, quod teneas perpetuo menti. † Quid autem 10
de fiſco an conſtituat ſuum debitorem in mora re ipſa ſine interpellatione, vide Alex. *in d. l. quod te. in 4. col.* qui idem firmat, quod in minore, & in Eccleſia proxime dixi. Tertius caſus eſt,
in quo non † requiritur denunciatio ſeu interpellatio, quādo 11
iuramentum interuenit: nam in virtute iuramenti diceretur eſſe in mora ſine interpellatione, ita eſt de mente Ioan. And. *in c. breui. de iureiur.* & ita ponderat Ioan. de Imo. *in d. l. quod te.* illud dictum tanquam valde notandum, quod tamē ibi non placet D. Alex. adducendo per locum à ſpeciali in contrarium text. *in c. licet. ſi de feu. fuer. contro. inter do. & agna. in vſib. feud. iuncto ca. 1. de for. fide.* vbi ſpecialiter in vaſallo eſt prouiſum quod quādo ſcit domino ſuo imminere magnum periculum, niſi præſtet ſibi ſubſidiū, ad quod tenetur ex iuramento fidelitatis, dicitur eſſe in mora, & non aliter, vt ibi, & not. *in c. 1. in ver. requiſitus. de noua forma fide.* quod ſuadetur ſecundùm eundem Alex. not. *in l. 2. §. fin. pen. col. ff. ſol. matr.* quia iuramentum ſortitur naturam cōtractus, cui aducitur, vulgata *l. fin. C. de non num. pec.* ſed natura emptionis, & venditionis eſt iſta, igitur, &c. D. Alex. *in præalleg. l. 1. C. de peric. & commo. rei vend.* Iaſ. vero *in d. l. quod te. in 9. col.* aliter non reſoluendo rationes D. Alexan. firmat aliam opin. Ioann. Andr. dicendo, quod iſta ſit virtus iuramenti, licet *in fin.* ſe remittendo ad Bar. de quo infra mentionem faciam, multum ſe reſtringat. Adduxerat tamen ipſe Iaſ. aliquas rationes ad iſtam concluſionem probandam, quas tu videas, inter quas vna magis placet, quia per eam videtur conuinci D. Alexan. ex ſuiſmet dictis, dicit Iaſ. quòd iuramētum habet vim, & virtutem, quia per eum quis obligat ſe facturum, & curaturum, alle. tex. *cum gloſſ. fin. in c. ex literis. de ſponſ. & c. ex reſcripti. de iureiur.* & Bald. *in l. fin. de non num. pecun.* ſed quando quis promittit ſe facturum, & curaturum non requiritur interpellatio, quia intelligitur quàm primum poteſt, vt ſingu. voluit Bal. *in c. 1. in §. ad hæc.*

Digitized by Google

in tit. hic finitur lex. in vſib. feud. quem ſequitur ſimpliciter Ale-
xand. *in d. l. quod te.* immediate poſt illud, quod dixerat de iura-
mento, ſed poteſt ad hoc defendi dom. Alexan. quia iuramen-
tum habet illam vim, quãdo interponitur ſuper facto alterius,
ita procedit text. *cum gloſſ. in d. c. ex litteris.* ſed in facto proprio,
quod habet illam vim, nego, ſed imo potius ad factum com-
pellitur præciſè, vt dixi *ſuprà iſta rubr.* & probat text. *in c. ad no-
ſtr. im. el. 1. ſupra de iureiur.* vnde pro concluſione iſtius no. paſſus
putarem dici poſſe, quod obligatus iuramento ad aliquid fa-
ciendum inſtante neceſſitate ex parte eius cui iurauit, quam
ſcit iurans obligatur facere ſine aliqua requiſitione, moueor
arg. *illius. § licet.* inducti per dom. Alex. quia eadem eſt omnino
12 ratio: poſſumus enim arguere † de caſu feudali ad alium caſum
non feudalem nõ deciſum de iure communi, quando ius feu-
dale fundatũ eſt in ratione naturali, & iuſta, prout in caſu no-
ſtro, ita firmat ſingu. Rom. *conſil.* 212. de quo meminit dom. Iaſ.
in l. 1. de iur. emphyt. 6 fol. colu. 1. vbi in ſimili multa notanda dicit
poſt Bart. *in l. ſi mihi & Titio. ff. de verb. oblig.* & Bald. *c. 1. de inueſt. de
reb. alien. fact.* facit quod Anan. *in c. 1. de vſu. vlt. fol. 1 col.* cum ergo
eadem ratio ſit in iurante defendere emptorẽ in cauſa euictio-
nis, ſicut in iurante auxilium præſtare domino ſuo, ergo inſtã-
te neceſſitate eadem ratione qua conſtituitur & alius, & iſtam
credo fuiſſe intentionem Ioan. Andr. Anton. & Imol. *in d. cap.
brem. de iureiur.* facit quod Abb. *in fin. c. fin. de feu.* & per hoc tolli-
tur etiã ꝙ primò induxit dom. Alex. per locum à ſpeciali, quia
per ſupradicta conſtat non eſſe ſpecialitatẽ, poſtquam nõ da-
tur ratio diuerſitatis vnius caſus ad alium. Nec obſtat quod ſe-
cundò dixit iuramentum intelligendum ſecundum naturam
contractus, &c. quia dico, quod eſt verum concurrente inten-
tione iurantis, ita intelligitur text. *in d. l. fin. de non nu. pec.* ſecun-
dum Ioan. de Imol. *in c. 1. de iud.* quem etiã allegaui *ſuprà in rubr.*
ſed quãdo ineſt neceſſitas ex parte illius in cuius fauorem præ-
ſtitum eſt iuramentum, non concurrit intentio iurantis veriſi-
militer cum natura ipſius contractus, quia non eſt veriſimile,
quod iurabat defendere eum conſtitutum in neceſſitate, ſi in-
terpellatus fuiſſet, & non aliàs, hoc dico, *arg. illius. § licet.* ſecus
eſſet, quando talis neceſſitas non inſtaret, quia tali caſu intel-
ligo concluſionem D. Alex. quia non obligatur iurans venire
niſi interpellatus, tene menti, quia iſta diſtinctio eſt melior, &
rationabilior, quam diſt. Bart. *in l. eum qui § ſi iurauero. ff. de iure-
iur.* ad quem in totum ſe retulit Iaſ. *in d. l. quod te. in 9. col.* quia ſe-
cundum Bart. & per conſequens Iaſ. quando eſſet iuramẽtum
interpoſitum tempore contractus non conſtitueretur quis in
mora, quia ſecundum eos inconueniens eſſet eodem tempore
quem obligari, & in mora conſtitui, quia cum ſupportatione
eorum dixerim intelligeretur in mora ratione iuramenti non
tempore contractus, ſed quamprimum commode potuit, arg.
vulgar. glof. § omnin. Inſtit. de verb. oblig. quod teneas mẽti. Quar-
tus eſt caſus in quo non requiritur intimatio, quando emptor,
& venditor in eodem iudic. eſſent ſimul conuenti ab eo, qui rẽ
euincit, quia abſque alia denunciatione poterit emptor ſupe-
ratus agere de euictione contra venditorem, vt eſt gloſſ. repu-
tata. ſing. *in l. ſi dictum § ſi præſente. ff. de euictio.* Quintus eſt caſus,
quando venditor eſſet in mala fide, eo quod habet inſtrumẽ-
ta per quæ emptor poteſt vincere, & ea non notificat empto-
ri, quia ſine intimatione ageretur contra eum, argum. *l. Iulian.
§ idem Iulianus ff. de actio. empt.* ita firmat Bald. *in l. 1. 2. columna de
peric. & commo. rei vend.* idem dicendum vbi ſcienter venditur
rem alienam vendiderit, & iſto vltimo caſu ageret ratione do-
li, arg. *l. ſeruus quem. § ſi ſciens. ff. de act. empt.* Sextus poſſet eſſe ca-
ſus generalis in quo nõ requireretur intimatio in omni caſu in
quo quis ſine interpellatione conſtitueretur in mora, quos vi-
deas per ſcriben. *in d. l. quod te. ſi cert. pet.* & maxime applicabilis
eſſet caſus ille, quãdo venditor dixiſſet emptori ſine aliqua in-
terpellatione, quod non vult eum defendere in iudicio, quod
intentatum eſt, vel intentabitur contra eũ re vendita, quia alia
non facta enũciatione victus poterit agere de euictione, quia
iſte caſus æquipollet interpellationi, vt probatur *in c. 1. § ad hoc.
enttin. hic finitur lex,* vbi ille qui dixit ſe nolle ad cauſam venire,
non eſt de neceſſitate poſtea citandus, vel requirendus, facit
*c. enim qui de do. & contu. lib. 6. & gloſſ. in l. etei denunciationes. C. quo-
modo & quando iudex.* Alexan. *in fin. 4. col. in d. l. quod te.* Septimus
caſus erit, quando venditor renunciaret iuri denunciandi, vt
communiter in inſtrumentis fieri ſolet, in quibus venditor re-
leuat emptorem ab iſto onere denunciandi, text. *eſt in l. Heren-
nium. ff. de euict.* Bal. & Sal. *in d. l. 1. de peric. & commo. rei ven.* D. And.
hic, 4. col. adducens in ſimili gloſ. *c. 1. de offic. dele.* per quem poteſt
quis renunciare per pactum, vt ſing. feratur ſententia in eum,
iſto tamen caſu quo venditor renũciat huic iuri, ſi ipſe veniret
ſponte ad cauſam, deber admitti ad inſtructionem pro ſuo in-
tereſſe, Bald. *in d. l. 1. de peri. & commo. rei ven.* Octauus eſt caſus in
quo ſine denunciatione agitur de euictione, quando per ven-
ditorem ſtetit quo minus ſibi denunciatio fieret eius culpa la-
titando, imo idem ſi ſine eius culpa, dum tamen fieri non po-
tuit, gloſ. eſt *hic* notanda, & ſuper ea D. Card. *fin. col.* poſt Ioan.
And. *hic,* facit *in l. ſi ideo. § pœnitenti. ff. de euict.* & iſtis caſibus ma-
xime vltimò ſecundùm Ioan. And. ſeruabitur practica *cle. cau-
ſam. de elect.* vel denunciatio fiet ad domũ, in qua conſueuit ha-
bitare: circa quæ aliqua *ſuperiùs* dixi dum de venditore abſente
locutus fui. † Vltimò Abb. no. regulam *hic* poſitam in tex. cum 13
tribus caſibus exceptis, regula eſt, ꝙ vt emptor habeat regreſ-
ſum de euictione contra venditorem re euicta, quia tenebatur
rem tradere cum effectu. *l. ex empto. ff. de act. empt.* quod intellige
etiam ſi iure ſpeciali fuerit euicta, vt ſi beneficio reſtitutionis
in integr. vel alio quocunq; iure ſpeciali, text. eſt no. & ibi Bar.
in prin. *in l. minor 25. ann. ff. de euict.* quod intellige, quod ager de
euictione quoad ſimplũ; ſtipulatio vero duplæ tali caſu nullo
modo committitur, glo. eſt ſing. *in ver. reſtitui in ead. l. minor.* vbi
Bart. etiam *in princ.* quod bene not. propter *l. dudum. de contrah.
emp.* & not. *in c. conſtitutus. de in integ. reſt.* & propter dominorum
hiſpanorum vulgarem *l. qua, vel tanto por tanto,* nũcupatur, cum
illa ſit via ſpecialis euincendi rem ab alio emptam, excipit tres
caſus, & cuilibet eorum D. Abb. adaptat rationem. Primi caſus
ratio eſt, quia venditor poteſt melius rem venditam defende-
re cũ magis ſit certus, & inſtructus de iure ſuo: vnde præſumi-
tur, quod emptor perdiderit cauſam propter ignorãtiam iuris
venditoris: nam emptor poteſt vti iure † venditoris. *l. emptor. C.* 14
de euict. Ratio ſecundi caſus eſt, quia data cõtumacia emptoris
ſententia videtur data contra eum, non propter defectũ iuris,
ſed propter negligentiam ſuam: ideo imputãri ſibi debet & nõ
venditori text. eſt *in l. & ideo ff. de euict.* quem gl. *pen. hic* alleg. ad
cuius dicti corroborationẽ video rogo quę ſingulariter Feli. no.
in c. cũ Bertoldus. de re iudic. 10. & 11. col. Ratio tertij caſus eſt, quia
iniuria facta emptori reputatur quidã caſus fortuitus, qui non
imputatur venditori, imo ſtatim poſt factam emptionem res
vẽdita perit emptori. *l. neceſſario. ff. de peri. & commo. rei ven.* Cir-
ca iſtum caſum cum diligentia eſt aduertendum, quia *glo. in l. ſi
per imprudentiam. ff. de euict.* intelligit hoc, quando emptor fuit
cauſa iſtius iniuſtitiæ, alias poſſet agere de euictione. idem *ibi*
ſequitur Iac. de Aren. *gloſ. tamen in l. exceptione. ff. de fideiuſſ.* & ibi
Bart. & idem *in præalleg. l. ſi per imprudentiam. ff. de euict.* & Imo. 6. *col.*
concludunt communiter, quod ſiue ſit culpa emptoris in ſen-
tentia lata per iniuriam iudicis, ſiue non, imputetur ſibi tam-
quam fuerit caſus fortuitus, nõ autem ipſi venditori, quod eſt
contra glo. *in præalleg. l. ſi per imprudentiam.* & ita firmat D. Abb.
hic in præalleg. ſua q. ſecus dicunt in ſentẽtia lata contra fideiuſ-
ſorem propter iniuriã iudicis ſine culpa fideiuſſoris, quia im-
putaretur domino, & nõ fideiuſſori: pro ratione principali di-
cunt, quia in cauſa euictionis res pertinet principaliter ad em-
ptorem, *vt in d. l. neceſſario.* non immerito ſi omne periculum ſi-
bi emptori imputatur, ſed in alio caſu negotium pertinet prin-
cipaliter ad dominum, & non ad fideiuſſorem, ideo iniuria il-
lata ſine culpa eius non ſibi ſed domino imputatur, quod te-
neas menti quia pulchrum. Addo nunc iſtis caſibus vnum a-
lium ſimilem, quando ſuperatus eſſet emptor per compromiſ-
ſum, vel tranſactionem, aut alio ſimili modo, quia contra ven-
ditorem regreſſum de euictione non haberet, vt eſt caſus not.
in l. ſi dictum. ff. de euict. de quo per *gloſſ. 1 hic, in fin.* quod tamen in-
telligas, niſi fuerit in ipſum venditorem compromiſſum, quia
tunc poſſet contra eum agi ſi ipſemet iudicauit contra empto-
rem, ita ſing. dixit Specul. *in tit. de arbit. in § poteſt. ver. ſed pone.* &
Ang. *in d. l. ſi dictum. in § ſi compromiſero.* & Rom. *ſingu. ſuo.* 467.
Secundò intelligas iſtud quod de compromiſſo dixi niſi factũ
ex neceſſitate, vt puta propter ſtatutum, quod compellit con-
ſanguineos, vel affines ad compromittendum, quia tali caſu
non procedit diſpoſitio *d. l. ſi dictum. in § ſi compromiſero.* ita dixit
hic ſing. dom. Card. *fin. colum.* & ita refert ſe conſuluiſſe & eum
ſequitur hic Ioan. de Imol. *in 4 col. arg. notatorum in c. ab arbitris.
de offic. deleg. lib. 6.* & iſto caſu venditor citari debet, quando ele-
ctio ſit arbitrorum, quia ſua intereſt. ita Bald. *in l. 1. de peric. &
com.*

Digitized by Google

com.rei vend. & Ang.hic.Item & *lim.3.not.in d.§ ſi compromiſero.* ſi
fuerit per venditorem dictum, quod vult teneri ad defenſam
quomodocunque, & qualitercunq; res euincatur, quia tunc
etiam ſi per arbitros fuerit ſententiatum, tenetur venditor de
euictione, gloſſ.eſt ſing. *in l.cum pœna.ff.de arb.* & ibi dom. Flor.
quem Angel.de Aret. not. *in § fin. Inſtit.de empt.& vend.in 6 col.*
quod not.pro declaratione, & limitatione ſequentium caſuũ:
Addo & ſecundo loco vnum alium caſum ſimilem tribus, *cap.
noſtri,* quando emptor detulit iuramẽtum euincenti, quia po-
terit agere de euictione contra venditorem. ita dicit Bald.ſing.
in l.manifeſti ff.de iureiur. quod magnifacit Franc.de Crem.*6.fol.*
15 *2.col.ſuis ſing.* † Addas tertium caſum ſimilem in eo, qui proro-
gauit iuriſdictionem non ſui iudicis, quia ſi ibi ſuperatus fue-
rit non aget de euictione contra venditorem. ita dicit *gloſſ. ſing.
in d.§ ſi compromiſero.* quam exclamat Roma. *ſing.13.* facit quod
hic dicit Ant.de But. pro extẽſione notatorum *in d.§ ſi compro-
miſero.* quod compromittens in arbitrum, vt de iure cognoſcat
tantum, ſuperatus ibidem non ageret de euict. quod eſt notá-
dum, vt dixi pro extenſione *illius.* § quid autem ſi de facto ex-
tra iudicium emptor rem perderet, quia compelleretur ab ea-
dem, an haberet regreſſum contra venditorem præſuppoſito,
quod venditor dixiſſet, ꝙ volebat teneri quomodocũque, &
qualitercunque res euinceretur? Dicas, quod non, etiam ſi di-
ceret, quod ſe obligabat ad eum defendendum de iure, & de
facto, quia illud de facto, deberet intelligi, quando lis de facto
moueretur, non autem intelligetur de violentia extraiudicia-
li, quia illa non venit ſecundum naturam contractus, per text.
in l.fin.C.de euict. & quod ibi not.& per Bart. *in l.ſtipulatio iſta de
verb.oblig.* ita voluit ſing. Ioan.de Imol. *hic 9.colum.* quid autem
econtra, quando venditor dicit in inſtrumento, quod nullo
modo vult teneri de euictione, an ſit aliquod remedium em-
ptori ſi res fuerit euicta legitimè. dic quod tenetur ſaltẽ ad re-
ſtitutionem pretij recepti, text. eſt not. *in l.emptorem. § pen.ff.de
act.empt.* not.Ang. *in § actionum.16.col.Inſtit.de actio. in § fin.præ-
allig.de emptio.& vend.* quod declarat ſing. *in præalleg. § actionũ.*
hoc eſſe verum quãdo in genere eſt factum pactum, videlicet,
à quocunque euinceretur, quod non vult teneri: ſecus ſi ſpe-
cificaretur certa perſona, puta ſi euincatur à Sempronio, vel
Caio, nolo teneri, quia tunc ſi ab illo euinceretur, nec pretium
obligaretur venditor reſtituere. iſte eſt text. cum ſua gloſ.ſing.
in l.qui libertatis in princ.ff.de euict. ita Bald.& Salyc. *in præallig.l.1.
C.de peri.& commo.rei vend.* exclamat pro ſing. Ludoui. Roman.
ſing.ſuo 383. Quid autem, quando dicit ipſe venditor in inſtru-
mẽto venditionis ſolum ſe velle teneri de euictione ex ſuo fa-
cto, & dato tãtum, quod poſtea euincitur ex facto ſui actoris,
vide an teneatur ipſe venditor de euictione? Videtur dicendũ,
quod non, propter dictionem taxatiuam: dico contrariũ, quia
tenebitur ex facto ſui authoris, quia per illam dictionem taxa-
tiuam non videtur excludi factum ſui authoris. ita ſingul. dicit
Bart. *in l.ſi ſeruus.2.ff.de condi.fur.* teferi, & ſequitur Rom. *in l.ſti-
pulatio iſta.in princ ff de verb.oblig.* & licet Bald. videatur vacillã-
do inclinare in partem contrariam *in ca.1.in tit.qui ſucce.tenean-
tur.in vſi.fend.* tamen dictum Bart. eſt commune vt Modernio-
res volunt *in d.l.ſtipulatio.* intelligas tamen ſingul. iſtam doctri-
nam Barto. veram eſſe in authore vniuerſali, ſecus ſi fuiſſet au-
thor meus particularis, vt quia ipſe mihi vendidiſſet, & poſtea
ego tibi vendidi, & dixi me velle teneri ex meo dato, & facto
tantum, quia nunc non ero obligatus ſi euincatur ex facto mei
authoris, puta, quia ipſe fuiſſet qui alienaſſet, vel ſeruitutem
impoſuiſſet. iſta eſt gloſſ.ſing. relata ad text. *in d.l.ſi cum fundum.
ff de verb.oblig* ſecundum Franc.de Crema. *ſuo ſing.pen fol.ad fin.*
quod teneas perpetuo menti, quia iſto modo poſſet reduci ad
concordiam doctrina Bart. *ſuperius* relata. Quid autem, quan-
do mouetur quæſtio emptori poſt rem ſibi traditam ante pre-
tium tamen ſolutum, an vel quomodo compellatur pretium
ſoluere. Dic, quod niſi ſibi ſatiſdetur de euictione non com-
pellitur pretium ſoluere, vt eſt text. *in l.ſi poſt perfectam. C.de e-
uict.* nec ſufficeret ſatiſdare pro illa lite quæ mota eſt tantum,
ſed pro quacunque euictione in futurum habenda, tex.eſt no.
in l.fin.ff.de reſcind.vend. & ita tenet ibi Bart.& Ioan. de Imol. *hic
in 4.col.* licet gloſſ. *dubitauerit in l.penult.§ 1.de peric.& commo.rei*
16 *vend.* † Supereſt dubium not. ſecundum Abb. *hic* nunquid vẽ-
ditor clericus teneatur defendere rem venditam laico in foro
ſeculari? & ſecundum eum gloſſ. *in c.clericum nullus.11.q.1.* benè
intellecta, tenet quod ſic, quod probat ratione, iudiciũ eſt in-
ſtitutum cõtra emptorem tanquã poſſeſſorem, venditor ve-
nit ſolum ad aſſiſtendum emptori & eũ defendẽdo, *vt in l.1.C.
vbi in rem actio.* vnde iudicium inſtitutum contra emptorẽ non
transfertur in venditorem, *vt in l.venditor.ff.de iud.* non ergo di-
citur hoc caſu clericus conueniri coram ſeculari, quia ſolum
præſtat authoritatem, & defenſionem ipſi emptori, & huc vo-
luit gloſſ. *in d.c.clericum.* ſecus dicit vbi laicus poſſeſſor nomine
clerici clericum nominaret in iudicium, quia tunc clericus de-
clinat iudicium ſeculare, & aduocat eum ad forum ſuum, quia
hoc caſu verus eſt reus dominus, & iudicium eſt inſtituendum
contra eum. alleg. quæ leguntur & notantur *in cap. quoniam in
§. quod ſi ſuper. vt lit non conteſt. vlt.* ſe remittendo ad Spec. *in tit.
de ſecundo decreto, in § reſtat. verſic quid ſi dominus eſt clericus* Iſtam
concluſionem Abb. *hic* firmauerant antea Salyc.& Bald. *in di-
cta l.1. C. vbi in rem actio.* & Angel. *in l.non ſolum § quod vulgo ff de
vſucap.* qui dicebat huic opinioni non obſtare *cap. ſi diligenti. de
for.compe.* quia dicit, quòd ibi loquitur text. quando clericus
conuenitur ad ſui vtilitatem, vel damnum principaliter actio-
ne perſonali, vel reali, quando ipſe poſſidet per ſe vel per aliũ,
ſecus eſt quando nec poſſidet per ſe, nec per alium vt in caſu
noſtro, quia iudicium eſt fundatum ſuper poſſeſſione empto-
ris poſſidentis ſuo nomine ad ſui vtilitatem, merito non de-
bet dictum iudicium iam incœptum mutari ex perſona defen-
ſoris etiam neceſſarij, argum. *l. vbi cœptum ff de iudic.* & pro iſta
parte in ſimili adduci poteſt, quod dicit *gloſſ. in l.nullum. C. de te-
ſtib.* quæ vult † quod clericus adductus teſtis coram iudice ſe- 17
culari in aliqua cauſſa poſſit puniri incidenter per ipſum iudi-
cem ſecularem ſi vacillat, vel falſum teſtimonium dicat. Spec.
tamen *in tit. de primo, & ſecundo decreto.* ad quem ſe retulit Abb.
in fin. iſtius quæſtionis firmare videtur cõtrarium eius quod Abb.
concluſit, quia tenet quod clericus, vel Eccleſia venditrix nõ
poſſit comparere coram iudice ſeculari etiam volens per *cap.ſi
diligenti.de fo.compe.* & in hoc videtur inclinare Ioan.de Imol. *in
d.§.quod vulgo.l.non ſolum ff.de vſuca.* dum dicit, quod *l.venditor.
ff de iud.* loquitur in eo qui poterat ſuo præiudicio renunciare,
& iſtud dixit Ang.de Aret. quod obſeruatur, *in § actionum. In-
ſtit.de actio in 14.col.in princ.* pro quo dicit, quod facit quod no-
tant doct. *in d.l.nullum.de teſt.* dum reprehendunt *glo. ibi ſuperius
alleg.* licet pro alia parte dicant, quod multum facit argumen-
tatio Ang.de qua ſupra. Idem tamen. Ang.de Aret. *Inſtit.de ex-
cept.ſuper rubr.* longe melius reaſſumpſit iſtam *q.14. & 15.col.* vbi
refert Fulg. *in d.l.venditor.ff.de iud.* firmantem, quod clericus nõ
poteſt iſto caſu vti declaratoria per eandem *l.venditor.* Nec ob-
ſtat *gloſſ.in c.clericum nullus.* quam ſecundum eum aliqui in con-
trarium adducunt, quia ipſe dicit, quod gloſſ. non dicit cõtra-
rium, ſed potius opponẽdo de *d.l.venditor.* reſpondet, nõ pro-
pter hoc clericus efficiatur de foro emptoris, licet defendat, &
ita intellexit hic Abb. dum dixit benè intellecta gloſſ.& etiam
dicit, quod Spec. *in d.ver.quid ſi dominus.* voluit quod † Eccleſia, 18
ſiue clericus non admittantur in foro ſeculari vt neceſſarij de-
fenſores, per *l.placet.C.de epiſ.& cler.* ſed dicit quod per hoc non
dicit, quod poſſet reuocare iudiciũ, quia eſſet iniurioſum pe-
titori: vnde concludit Fulgo. quod licet vt principalis coram
laico clericus conueniri non poſſit etiam volens, tamen vt de-
fenſor neceſſarius in iudicio ſtare poterit. allegat *l.filiusfa § ve-
terani ff. de procu.* quod vltimũ videtur contra illud quod Spec.
relatus per eum proximè dixerat: ideo forte propter hoc Ang.
de Aret. vbi proximè allegaui dicit attenta mente Angel. *in d.
§.vulgo.in d.l.venditor.* ſic diſtingui poſſe pro cõcordia, quia aut
iudicium nondũ erat inchoatum, & fundatum contra em-
ptorem, quia quàm primum emptor fuit citatus, & ei datus li-
bellus, *iux.auth.offeratur.de lit.conteſtat.* & per conſequens ante-
quam dicatur, vel dici poſſit iudicium *iux.l.iudicium ſoluitur.cũ
gloſſ de iudic.& l.properandum.eo.tit.C.in princ.* ſtatim ipſe emptor
denunciauit clerico venditori, vel clericus ſciens emptorem
ſuum eſſe citatum, & libellum contra eum porrectum ſine alia
notificatione facta per emptorem comparuit iuxta *l.parentes.
& l.emptor.C.de euict.* & opponit declinatoriam à tali caſu, cre-
dit Ang.de Aret. quòd poſſit cum ſimus ante inchoatum iudi-
cium in perſonam ipſius emptoris: ergo non poteſt dici cleri-
cum tranſmutaſſe iudicium de laico in clericum, cum coram
laico iudicium nõ eſſet cœptum, aut poſt iudicium incœptum
clericus comparuit per ſe, vel per denunciationem emptoris,
& tunc nullo modo poterit iudicium iam incœptum coram
iudice laico reducere ad iudicium eccleſiaſticum, argu. *d.l.fin.*
C.vbi

Digitized by Google

C.vbi in rem act. vbi venditor erat alterius prouinciæ, nec etiam
poterit coram iudice laico in dicto iudicio iam cœpto, vt de-
fenſor neceſſarium ſuſcipere in ſe iudicium, quia aliquo mo-
do coram laico, vt inſtantia dicatur ſua, conueniri non poteſt
etiam volens. *d. c. ſi diligenti.* Nec obſtat ſecundùm eum, quod
dixit Bald. & Fulg. *in d. l. venditor. per dictum. §. veterani.* quia ibi
miles in totum non erat prohibitus comparere vt procurator,
quia patiente aduerſario poteſt, vt ibi, & etiam quando agit
cauſam propriam vt procurator in rem ſuam, vt ibi not. *in l. ſti-
pendia. C. de procur.* ſed clericus, nec per ſe, nec pro alio defenſo-
rio nomine neceſſario & ſicut procurator in rem ſuam coram
laico conueniri poteſt, *vt d. cap. ſi diligenti,* poterit tamen dictus
clericus adeſſe dicto iudicio cauſam ſolicitare, & proſpicere,
ne emptor aliquam defenſionem amittat, & teſtes inducere,
& alia facere dummodo inſtantia nec nouet, nec aliomodo
iudicium in co fundetur, iuxta *l. ſi ſuſcepta. in § 1.* & ibi Angel. *de
inoffic. teſtam. ff. & l. ſi per luſorio in § 1.* & quod ibi Bart. *ff. de appel.*
poſtea tamen idem Angel. alleg. Anch *in regul. ea qua. de reg. iur.
lib. 6. 7. char. 7. ſol. verſic. ſeptimo quæro,* quia licet tenuerit per *dict.
l. venditor.* quod clericus non habet facultatem reuocandi fo-
rum, quia licet ad eum ſpectat incõmodum reſpectu effectus,
non tamen reſpectu rei principalis in iudicium deductæ, tamẽ
primò ipſe in contrarium allegauerat tex. not. *in l. 3* & quod ibi
gloſſ. magna in ver. *ſi autem contra emptorem. C. de iure fiſc. libr. 10.*
vbi fiſcus venditor reuocat cauſam ad forum ſuum: ergo & ec-
cleſia, poſtquam æquiparantur fiſcus & Eccleſia, *l. ſi procurator.
cum gloſſ. de iure fiſci.* & per conſequens clericus, & hoc ibi vide-
tur ſentire Bart. & huic motiuo Petr. de Anch. non reſpondet
licet alus ibi per eum factis reſponderit tenendo, quod dixi.
Angel. tamen vbi ſupra, reſpondit huic ſpecialitati dando ali-
quos intellectus ad *dictam l. 3.* pro conſeruatione ſuæ opinio-
nis de qua dixi, & multum laborat, & iudicio meo in vanum
laborat, quantum ad clericum venditorem, de quo nos loqui-
mur, quia *d. l. 3. de iure fiſc.* nullo modo clerico opitulatur, dato,
quod de fiſco aperte loqueretur, quia licet fiſcus, & Eccleſia
æquiparentur, vt not. *in d. l. ſi procurator.* & dixi melius quam ali-
bi fuerit dictum *in ca. 2. de preca.* poſt Abb. ibi, tamen nullibi de
59 clerico cautum reperitur, quod † gaudeat priuilegiis fiſci ſeu
Eccleſiæ niſi in caſibus in iure expreſſis, vt legitur, & not. *in ca.
fin. de vita & honeſt. cleric. & in c. ex litteris. de pignor. & in ca. quam-
quam. de cenſi. lib. 6.* poſt gloſſ. per Anton. & alios *in cap. ſi diligenti
de præſcript.* vnde quantum ad Eccleſiam concludamus ſi eſt a-
liqua ſpecialitas in fiſco propter *dictam l. 3.* idem omninò dicẽ-
dum in Eccleſia, per gloſſ. *in d. l. ſi procurator* & per ea quæ dixi
in d. c. 2. de preca. dixi ſi eſt aliqua ſpecialitas, quia Bald. *in eadem
l. 3.* dicit nullam eſſe ſpecialitatem, quem refert, & ſequitur A-
20 retin. *in d. tit. de except. 17. colum.* † Veniamus igitur ad clericum in
quo fundatur quæſtio noſtra, & in eodico, quod mihi aliquo
pacto non placet diſtinctio Ang. de qua ſupra dum diſtinguit
an fuerit inchoatum iudicium, vel non, quia quãdo ipſe fate-
tur citationem præceſſiſſe quantum ad præueniẽdam, vel per-
petuãdam iuriſdictionem iudicis à quo emanauit, tantum va-
let ſicut ſi litis conteſtatio emanaſſet, iuxta gloſſ. *in cle. 1. de iudi.
in verſic. citationis, & not. in c. fin. de offic. deleg. & in c. propoſuiſti. de fo.
compe.* per iura præalleg. falſum dicit. Ange. dicendo quantum
ad hoc per citationem non dicatur inchoatum coram iudice
laico, quia immo eſt perpetuatum per ſupradicta, & per gloſſ.
in cle. 1. vt lite pen. facit text. *in §. fin. Inſtit. de pœna teme. litt.* & ſic
per conſequens dixit contra *l. ſi venditor. ff. de iudic.* quæ vult,
quòd venditor emptoris iudicem ſequi debet, poſtquam per
citationem conſtat iudicem fuiſſe, nec in hoc credat aliquis
diuerſitatem aliquam inter ius canonicum, & ciuile in termi-
nis in quibus dom. Angel. de Aret. loquitur, videlicet, quando
citatio emanauit à iudice, & peruenit ad partem, vt legitur, &
no. *in l. & quia. ff. de iuriſ. omn. iud.* licet antequam citatio ad par-
tem perueniat per aliquos notetur differentia inter ius cano-
nicum & ciuile, quia licet de iure canonico dicatur perpetua-
ta ex eo ſolo, quod emanauit citatio, de iure tamẽ ciuili ſecus,
quia eſſet opus ad partem citatam peruenire, vt voluerunt ali-
qui *in d. l. & quia* poſt Ioan. Andr. *in c. fin. de offic. leg.* Abb. tamen
ibi tenet idem eſſe vtroque iure quantum ad perpetuãdum iu-
riſdictionem ſufficere emanaſſe citationem, & bene probat.
vide per te. *in reg. cum quid.* ergo dicẽdum vt in q. *noſtra,* præſup-
poſita diſtinctione Angel. fruſtratoria: dubiũ facit contra Ab-
batem & alios quia iſta ſententia iudicis ſecularis effectualiter
condemnat ipſum clericũ, igitur videtur quod eum declinare
poſſit, & debeat, cum omnino prohibeatur à iure id facere, *ca.
qualiter. de iud. cum vulg.* & quod effectualiter eum condemnet,
conſtat poſtquam ſtatim tenetur de euictione, & ita firmat
Anch. *in d. regu. ea quæ. de regul. iur.* & ſenſit Ange. *in d. l. non ſolum.
in §. quod vulgo.* dum dixit, quod incidenter clericus hoc caſu
iudicatur per laicum, quòd minimè videtur poſſe fieri, *vul-
gata regula cum quid. de regul. iuris. lib. 6.* maxime ſi conſideremus
cauſam clerici ſpiritualem propter perſonam clerici, vt voluit
Ant. quem *ibi* refert Abb. 8 *colum. in cap. at ſi clerici. de iudic.* quo
caſu conſtat, nec principaliter, nec incidenter poſſe iudicem
ſecularem cognoſcere, text. *cum ſua glo. in c. tuam. de ord. cogn.* ni-
hilominus adhæreo opin. Abb. his non obſtantibus videlicet,
quod ipſe clericus declinare non poſſet illud iudicium ſecula-
re, vt optimè ipſe Abb. melius quam *hic. 12. col. in c. quoniam fre-
quenter. § in aliis. vt lite non conte.* poſtquam ipſe nõ eſt reus prin-
cipalis, cum iudicium non contra eum, ſed cõtra poſſidentem
nomine proprio dirigatur, licet clericus ibi veniat vt aſſiſtat, &
cauſa bene tractetur contra eum, tamen nihil agitur: merito ſi
iura loquentia de laicis cognoſcentibus de cauſis clericorum
non poſſunt in hoc applicari, quia nullo modo hoc caſu cauſã
clerici, ſed laici cognoſcit. Nec obſt. quod indirectè per quan-
dam cõſequentiam condemnat ipſum clericum, quia dico, quod
hoc non debet eſſe in conſideratione, vt videmus multoties in
aliis partibus iuris, quia licet per conſequentiam, quod non licet
principaliter. *l. 1. ff. de auto. tuto. l. interdum §. qui furem ff. de fur. ſũ-
cta l. ſolemnius ff. de iud.* quod manifeſte demonſtratur *in c. cum ſit
generale. & ibi not. de foro compe.* quia abſoluto reo laico conuen-
to per clericum coram iudice ſeculari, ſatis conſtat clericum a-
ctorem effectualiter condemnatum, & nemo dubitat talem
effectualem condemnationem valere. Nec obſtat *illa regula
cum quid. de reg. iur.* quia debet intelligi inſpecto fine, ſecus au-
tem ſi inſpiciatur modus, quia quod vna via prohibetur alia
permittitur. ita ibi Dom. & Abb. *in ca. tua. de procur.* ad propoſi-
tum iura prohibent laicum iudicem, clericum condemnare
quando traheretur vel vocaretur tanquam reus ad iudicium,
ſecus quando ipſe non vocatur principaliter, ſed alius cuius
ratione clericus ſperare poſſet commodum, vel incommodũ
per conſequentiam, vel acceſſorium, quia tunc licet effectua-
liter condemnetur clericus, non eſt curandum, poſtquam in
conſequentiam, ſeu acceſſionè venit per *ſupra*dicta. nec eſt ve-
rum quod † cauſa clerici propter clericum dicatur ſpiritualis, 21
quia ſequeretur ſi eſſet ſpiritualis quod ſeculari nullo modo
concederetur cognitio. *c. tuam. de ord. cog. c. inquiſitionis. §. prohi-
bemus. de hæret. lib. 6.* conſequens eſt falſum, *cap. cum ſit generale. de
foro compet.* ergo & antecedens. Vel ſecundo dicam vt in ſimili
dixi *in ca. ex litteris. de in rep. atr.* quod iſta condemnatio ſecularis
per conſequentiam, vel acceſſoriè eſt naturalis, & non acci-
dentalis, quo caſu etiam res ſpiritualis accedit rei temporali,
vt voluit in ſimili Bald. multum ſingul. *in c. diſpendia. de reſcrip.
libro 6.* quod dictum reaſſumpſi in materia reconuentionis in
cap. at ſi clerici. de iudic. de quo Abb. 7. & 8. *colum.* ſecùs ſi fuiſſet
acceſſio accidentalis, quia tunc eſſet admittenda coram iudi-
ce ſeculari, & propterea reconuentio, quæ eſt quædam acceſ-
ſio, vt dixit gloſſ. 2. *in capit. 1. de reſcriptio. libro 6.* non poſſet fieri
coram iudice ſeculari quando eſſet vt dixi acceſſio accidenta-
lis, ſecus ſi eſſet naturalis, vt puta ſi ſuper eadem re, qualis vi-
detur eſſe in caſu noſtro, quia ex eodem facto oritur, acciden-
talis ex diuerſis factis oritur, vt latius dixi *in dicto capit. ex litte-
ris.* quæ teneas menti, quia melius quam alibi iudicio meo diſ-
cuſſa eſt iſta quæſtio. Pro complemento eiuſdem dico vnum
verbum ſingul. per ſcribentes non tactum in locis communi-
bus, quod licet venditor veniens ad defenſam emptoris non
poſſit mutare forum ipſius emptoris conuenti per tertium, ta-
men ſi tertius eſt conſanguineus, vel affinis venditoris com-
pelleretur in eodem iudicio compromittere de dicta cauſſa, ſi
ſecundùm formam ſtatutorum cauſſæ affinium vel conſan-
guineorum compromittendæ eſſent, quia per tale compro-
miſſum non dicitur fieri mutatio fori, nec iudicis. Scitis enim
quod ſententia arbitratoria dicitur tranſactio magis quam
ſententia, *vt in Authentic. vt de different. iudicat. §. ſi vero. colum-
na decimo.* ſed ſi ego implorarem à iudice quod cogeret ali-
quem mecum tranſigere, vel paciſci non dubium quod
non eſſet declinare iudicem, immo tunc propriè ipſo cogno-
ſceret, *vt ff. de vſufruct. leg. æquiſſimum,* vbi etiam gloſſ. Præte-
rea il-

Digitized by Google

rea ille qui de iudice compromittit in arbitros, non dicetur iu-
dicem declinare, vt eſt text. *cum gloſſ. in authent. ſi vero. C. de iudic.*
ergo nec iſte venditor compromiſſum petendo per hoc vide-
retur declinare iuriſdictionem iudicis, ita ſolenniter dixit Bat.
in ſua diſputatione incip. Piſana ciuitatis cōſilium, in 8. colum. ſuccin-
ctè firmauit *in l. ſi procurator. in 1. colum. ff. rem ra. ha.* quod eſt pul-
22 chrum, ideo bene not. † Subſequenter quærit Abb. an dona-
tor teneatur de euictione ſi res fuerit euicta ab ipſo donatario,
de quo remittit ad not. *in l. 2. C. de euict. & l. in Ariſtot. ff. de donat.*
vbi eſt concluſio Cyn. & aliorum quod quando donator ſo-
lemni ſtipulatione promiſit de euictione, tūc clarum eſt quod
tenetur, text. *in d. l. 2.* Aut non promiſit, & tunc quando dona-
tio incœpit à promiſſione, vt quia primo promiſit, poſtea do-
nauit, & hodie tenetur *per l. ſi quis argentum. C. de dona.* licet olim
non teneretur niſi promiſſio fuiſſet ſolemnis, puta ſtipulatio-
ne interueniente. Si autem incipit à traditione, quia ſimul do-
nauit & promiſit, & tunc ſi vult agere ad particulare intereſſe,
puta ad ſumptus factos occaſione donationis, & tunc poteſt,
& donator teneretur, duntamen fuerit in dolo donando, alias
non teneretur, vt *in d. l. Ariſtot.* Ad totale vero intereſſe nullo
modo teneretur, vt *in d. l. 2.* & facit *l. ad res. ff. de adil. edict.* & per
hæc vides an & quando habeat locum euictio in contractu
23 lucratiuo donationis. † Quid autem de contractu dotis ſi res
data in dotem euincatur, ad *l. 1. C. de iure do.* cum ibi not. quia
debetur euictio ſicut in donatione ſi quis ſtipulatus eſt de eui-
ctione, vel ſi dos incœpit à conuentione vel promiſſione, aut
pollicitatione, ſecus ſi à traditione, niſi dolus interueniſſet, ita
24 *hic* Innocent. in 10. colum. † Quid autem in legato ſi fuerit e-
uictum: dic concludendo quod ſi legatur res in genere debe-
tur euictio, vt habetur in *l. qui concubina. § ſi hæres. de leg. 3.* ſecus
ſi legatur res in ſpecie, quia regulariter euictio non debetur,
immo tunc ſufficit tradere rem, qualis eſt *l. ſi ex ſubſtituto. §. 1. de
leg. 1.* quod limita quando teſtator ſcienter legat rem alienam
& ſi ignoranter coniunctæ perſonæ legaſſet cui veriſimiliter
legaſſet ſi emiſſet rem alienam *l. cum alienam. C. de leg.* vbi de ma-
teria, *l. ſi res obligata ff. de leg. 1.* ita hic notabiliter dom. Ioan. de
Imol. *in 10. colum.* qui in donatione eodem modo concludit,
25 vt ſupra dixi poſt Abb. † Quid autem in contractibus oneroſis
aliis quam emptionis, & venditionis vt in contractu permuta-
tionis, actionis inſolutum, & ſimilibus dic cum Anch. *hic* &
Ioan. de Imol. 10. *colum.* quod in eis debetur euictio ſicut in cō-
tractu emptio. & venditio. *l. ſi pretium. C. de euict. l. 1. ff. de rer. per-
mu. l. liberam. C. de ſent.* vbi voluit Bar. quod in omni caſu in quo
quis tenetur de euictione, debet fieri denunciatio actori ſicut
in contractu venditionis per *d. l. libera.* quod eſt notandum &
hic applicabilis eſt *l. illa ſtatuliberi ff. de ſtatulib.* de qua feci men-
tionem *ſupra c. cum cauſam.* pro extenſione *eiuſdem ca* poſt Abb.
pen. colum. de qua etiam dixi *circa fin. iſtius Rubric.* quòd appella-
tione emptionis & venditionis comprehenditur omnis cōtra-
ctus per quem dominium transfertur: quod not. pro compro-
batione eorum quæ in iſta quæſtione firmauit Ancha. & Ioan.
26 de Imol. † Quid autem in contractu tranſactionis an in eo de-
beatur euictio, remittunt Anch. & Imol. ad not. *in l. ſi pro fundo.
C. de tranſact.* vbi concluditur quod pro re quæ dimittitur ex
cauſa tranſactionis non debetur euictio, ſecus in illa quæ tra-
27 ditur tranſactionis nomine. † Vltimò ad ſupradictam euictio-
nem, not. quod regulariter non poteſt agi contra venditorem
niſi ſecuta euictione, *l. quærem. C. de euict. & l. euicta ff. eo.* Fallit in
aliquibus caſibus notatis in gloſſ. *in d. l. qui rem,* quos hic refert
Ioan. de Imol. *antepenul. colum.* Primus eſt ſi ita conuentum eſt
quod mota lite etiam ante euictionem ſecutam poſſit agi. *l. ſi-
ne in libertate. C. de euictio.* Secundus eſt quando quis ſcienter
vendidit rem alienam ignoranti, vt eſt text. valde not. *in l. ſi ſer-
uus. § fin. ff. de actio. empt.* ibi tamen non dicitur quod agitur de e-
uictione, ſed quod agi poteſt ad intereſſe quanti intererat em-
ptori rem alienam non fuiſſe ſibi venditam. Tertius caſus eſt
cum gloſſ. illa quando eminere euictio in limine contractus,
hoc eſt quādo ante pretium ſolutum mouetur quæſtio, *l. ſi poſt
perfe. c. em. C. de euict.* ſed certe vt Imol. *hic* dicit ibi dum agitur
de euictione, ſed dicitur quod non tenetur emptor ſoluere
pretium niſi detur ſibi fideiuſſor pro euictione de quo *ſuperius*
dixi firmando non ſolum debere dare fideiuſſorem pro illa li-
te quæ mota eſt, ſed pro quacunque futura, per text. & Bart. *in
l. fin. ff. de reſcind. vend.* & ex iſta declaratione iſtius caſus dicere
ſoleo quod venditor non compelletur dare emptori fideiuſ-
ſorem de euict. per denegationem ſolutionis pretij ſi inter eos
non fuit conuentum in contractu, poſtquam per *d. l. ſi poſt per-
fectam.* compellitur dare fideiuſſorem, eo quia mota eſt ſibi q.
ſuper re empta. Quartus caſus eſt, quando venditur res alteri
obligata emptore ignorante *l. ex prædijs. C. de euict.* qui caſus la-
borat eodem morbo quo præcedentes, quia ibi non dicitur
euictio, ſed vt ipſa res liberetur ab obligatione, vt ibidem pa-
tet. † Item not. & tene menti quod ſi aliquis malo animo mo- 28
net mihi quæſtionem in re quam volebam vendere, propter
quod emptor ceſſauit ab emptione, quod agere poſſum con-
tra eum impedientem ad intereſſe, text. eſt ſing. *in l. rem quam-
dam. ff. de dolo.* Per quæ ſit expedita iſta ſolemnis decretalis cum
gloſſis ſuis, quæ ſatis in ſuperioribus expeditæ fuerunt, licet
non ſecundum meum ordinem conſuetum. Et hoc quia ſcri-
pſi in iſta *vltima decretali* non in conflictu lectionum, ſed po-
tius iam factis vacationibus.

REPETITIO
IN RVBRICAM. DE donationibus.

Præclariſſimi I.V.C.D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Donatio qualiter reuocetur per donatorem.*
2 *Ingratitudo quid ſit, & vnde proueniat, & vnde dicatur. Et quid ſit gratitudo.*
3 *Donatarius eſt naturaliter obligatus.*
4 *Pœnitere licitum eſt ex ſuperueniente cauſa, vel contra proprium factum venire.*
5 *Pater an reuocare poſſit donationē propter liberos poſtea ſuſceptos, factam in extraneum.*
6 *Vaſallus ſi commiſit feloniam contra dominum, & dominus non reuocauit feudum, an hæres poſſit reuocare.*
7 *Collator beneficij videtur quaſi donator, & an quod dicitur de donatore, idem cenſeatur in collatore.*
8 *Donatarius ſeſe defendendo vel aliàs caſu licito percutit donatorē, an ſit locus reuocationi.*
9 *Ingratitudo non poteſt adſcribi in ignorante.*
10 *Damnum graue quod dicatur.*
11 *Delictum defuncti an tranſeat in hæredes.*

PROPTER EIVS. Caſus. † Ponit quatuor caſus, propter 1
quos donatio reuocatur per donatorem, qui ſi tacuit, hæ-
res non reuocat, & tria facit. Primo dictum, quod exempli-
cando ſpecificat. *ibi, Vt ſi.* Et poſtea moderator, *ibi, Quantum, &
de propter, & pro,* vide quod dixi *de priuil. petiſti.* & datur verſus:
Per medium, propter cauſam, pro dat tibi finem. Ingratitudinem] ſe-
cundum beatum Bern. *in cantica ſermone 56.* † *Ingratitudo eſt ve-* 2
tus vrens ſiccans fontem miſericordia, rorem pietatis, & fluenta gratiæ:
hoc peccato laborant libenter recipientes dona & beneficia,
nec tamen habet illa grata, & donatores, quibus tenentur ad
antidora interdum, iuxta vulgare prouinciæ remunerant ſca-
biosè, ad idem de Indæis, & ſi videas: ad hoc facit quod habe-
tur 25. *quæſt.* 3. ſex ſunt differentiæ, prouenit autem hoc pecca-
tum ex ſuperbia, ſunt enim qui credunt ſibi debita omnia ſer-
uitia, quæ ſibi fiunt: vnde idem beatus Bern. Eſt quidem præ-
ſumptio & delictum maximum non dare à quo iuuaris, & in
acceptis beneficiis gratiam beneficij vſurpare, ſecundum Ho-
ſtienſ. Componitur autem ingratitudo ab in & gratus, & ſu-
mitur tripliciter. vnde verſus: *Dicitur ingratus acceptorum imme-
mor omnis:* Et cuius materia ſequitur retributio nulla, & cui
dicendi deeſt gratia vel faciendi. Gratum vero dicimus non
ingratum, *ff. de manu. teſtamen ſeruos, & l. teſtamento ſuo Centurio,
facit ſupra de ſeruis non ord. cap. vni.* & quod ibi not. *& 12. quæſtio.
2. ſi quos. Libertas*] id eſt, liberalis donatio. *Perſona*] quaſi non
eius hæres, vt *in fin. Rigorem iuris*] dat intelligere, quod de mi-
ſericordia poteſt omitti, 45. *diſtinctio. tria ſunt.* ſimile de adul-
ter. *capitul. ſi vir. §. in ipſum donatorem. Immane*] lex dicit non
lene. Vide periculum, vt quia propinauit venena, vel
conſpirauit in mortem, *vndecima quæſtione prima,* ſi conſpi-
ratio-

rationum eſt. *Hoc tacuit*] quia non prouidit ex pacto hæredi-
bus. Hoſt. in ſumma *huius tit. in fin* intelligit eum tacuiſſe, quia
non egit, nec ad agendum ſeparauit, C. *de inoffic. teſtam. l. ſi pater*
3 *tuus. & l. ſi tuus. in fin.* Vltra ſummarium intellect. not. † quod
donatarius naturaliter obligatus eſt donatori: ad idem *inſ. tit.*
2. cum in offic. vbi notat in prima gloſſ. Not. caſum, in quo puni-
tur ingratitudo, *concor. ſupra de poſtu. cap. fin. cum ſuis concor. de ſer.*
non ord. c 2. C. de liber. & eorum liber. ſi manumiſſ. Not. caſum, in
quo rigorem iuris amplectimur. Interdum amplectimur æ-
4 quitatem, de hoc *ſuprà de tranſact. cap. fin.* † Not. quod ex ſuper-
ueniente cauſa licet pœnitere vel contra factum ſuum venire,
concor. de elect. nihil lib. 6 de hoc facit *de regul. iur. quod ſemel. lib. 6.*
Super gloſſ. prima ibi, poſſeſſorem & 17. quæſtio. 4. ſunt qui opes, & ibi,
Perfecta] ſiue ſint perfecta ſtipulat. vel pacto, ſiue ſint impleta
per traditionem, vt ibi not. & ibi, *Extraneo*] ſupple aut filio aut
Eccleſiæ, & cum donat filio emancipato, dic idem, quod in
extraneo quoad caſus reuocandi filio non ignorante, conſti-
tutio regulariter non poteſt donari, C. *de donat. inter virum &*
vxorem, l. antepenult. de hoc *infrà de donat. inter virum & vxorem,*
cap. fin. in fin in gloſſ. vbi remittam ad caſus exceptos: ſi verò do-
nat Eccleſiæ, hæc donatio reuocatur in caſibus, primo pro-
pter conditionem vel modum appoſitum nec ſeruatum, *ſuprà*
eod. cùm dilecti infrà de condit. appo. verum. Secundò propter pec-
cati turpitudinem, *infrà de ſimon. de regularibus, & capit. de hoc.*
Tertiò propter donantis turbationem, vt cum pater iratus fi-
lium exhæredat & donat Eccleſiæ, 13. *quæſtio. 2. ſi quis iraſcitur.*
Quartò propter fraudem & dolum donatarij, 9. *quæſt. 2. conſti-*
tuit. infrà titu. 2. cap fin. Quintò propter nouam filiorum natiui-
tatem, ſed iure poli, non fori, 17. *quæſt. 4. quicunque.* Sextò pro-
pter dantis impotentiam, 7. *quæſtio. 4 quæſt. & infra titu. 2. filius.*
Septimò propter cauſſæ defectum, *ſuprà de cleric. coniuga. quod*
ad te. Octauò quatenus excedit, *ſupra capit. proximo de reb. eccleſ.*
non alien. ad noſtram. & ibi, l. 1. ad treb. quod not. *infrà titu. 1. in-*
quirendum, in gloſ. 2. & ibi, Octaua diſcuſſio] vbi de huc, & 8. *quæſt.*
1. diaconi. & cap. liberti. 1. & ibi, Poli.] ſumitur polus poli pro cœ-
lo, ſic dictum, quia politum & ſculptum variis ſtellis: vnde ca-
non ille dicit iure cœli. *& ibi, Non reuocat*] ſed debitum bono-
rum ſubſidium tantum, & ſic ſequitur opinio. Azon, de cuius
ſumma, C. *de reuoc. don* recipit hæc verba. Sed Accur. *in l. ſi nun-*
quam. tenet inducens *l. cum acutiſſimi C. de fideiuſſoribus,* quam-
5 quam † quod pater donationem factam in extraneum in to-
tum reuocat propter liberos poſteà ſuſceptos, & *l. ſi totas.* lo-
quitur cum donatur filiis, & de hoc C. *de inoffic. donat. l. 1. in 5. q.*
& vide quid dixi *infrà tit. 2. Raynutius ver. cùm autem ſuper gloſſ.*
Quid dicemus pro opinio. Accurſij, quod querela inofficio-
ſæ donationis reuocet ſolum legitimam. facit ad hoc *l. ſi totas.*
& C. de inoffic. teſtam. vnde & ſi parens, & *prealleg. decret. Raynu-*
tius. Item cum dicat, quod per hanc querelam minuitur dona-
rio, C. *de inoffic. donat. ſi liqueat.* ergo non in totum tollitur, *ff. de*
var. & extraor. cogn l. cognitionum. Ad contrarium, quod totum
reuocet, quod facit *l. ſi nunquam. & ff. de leg. 2. l. Titia Seio §. Impe-*
rator. Item quia hæc querela inducta eſt ad inſtar querelæ in-
officioſi teſtamenti. C. *de inoffic. donat. l fin.* ſed illa totum aduo-
cat, ergo & iſta. Vidiſti opin. Accur. qui ſimpliciter tenuit re-
uocari vſque ad legitimam, niſi cum facta fuit donatio in libe-
rum. Hugol. diſtinguit, aut donatio fit in filium, aut in extra-
neum: primo caſu reuocatur vſque ad legitimam, vt *in authent.*
vnde & ſi parens, in ſecundo caſu refert, an ſit inofficioſa re &
conſilio, an re tantum: primo caſu reuocatur in totum, facit
infra tit. 2. officij, & cap. requiſiſti. & ſic intelligitur §. *Imperator.* ta-
men ibi loquitur de donatione facta in nepote: aliqui intelli-
gunt, quod ita vnus ex nepotibus reuocat dimidiam non to-
tius, ſed legitimæ duntaxat, & ſic te tãtum reuocatur vſque ad
legitimã, ſic loquitur *l. ſi totas. & l. ſi mater. & l. ſi liqueat. de inoffic.*
don. dominus Dyn. *in §. Imperator.* diſtinguit aliter: Aut dona-
tio præceſſit natiuitatem filiorum reuocare volentium, aut ſe-
cuta eſt. Primo caſu aut donatum eſt filijs, aut extraneis vel li-
bertis. Si filiis, fit reuocatio vſque ad legitimam tantum, vt *in l.*
ſi totas. Si extraneis vel libertis, reuocatur in totum, vt *l. ſi nun-*
quam. Secundo caſu, quãdo donatio ſecuta eſt natiuitatem fi-
liorum reuocare volẽtium, locum habet diſtinctio Hugolini,
an ſit inofficioſa re & conſilio, &c. Alij diſtinguunt, aut ſunt
plures donationes, aut vna ſola inofficioſè facta: ſi ſũt plures,
reuocatur poſterior, per quam apparet inofficioſitas, *ff. de iure*
pat. ſi libertus. ad fin. facit quod not. *ſuprà, c. proximo.* & ſic loquũ-
tur *l. ſi totas. & l. ſi liqueat. C. de inoffic. donat.* in pluribus donatio-
nibus, quod eſt intelligendum, quando præcedẽtes donatio-
nes, per quas non apparet inofficioſitas à princ. tenuerunt, vt
quia factæ in extraneos, vel filios emancipatos. Sed ſi à princ.
non tenuerunt, ſed indigent cõfirmatione per mortem, vt fa-
ctæ in coniugem vel liberos in poteſtate, & tunc in eis ſerua-
tur idem ius quod in legatis & fideicommiſſis, C. *ad l. Fal. in do-*
nationibus, & ideò præcedentes per ſequentes minuuntur, *ff.*
ad l. Fal. l. in quantitate. § ſed ſi legat. & l. quod Plautim, & l. pœnales.
§ an vna. ſortiuntur enim firmitatem à morte, fam. *ff. de pecul. l.*
ſeruos. & l. quidam arg. ad præmiſſa, *ff. de ſtip. ſeruorum. l. ſi vſusfru-*
ctus Secundo caſu quando vnica eſt donatio inofficioſa, tunc
refert, aut illa facta eſt in fratrem, aut in extraneos: ſi in fratrẽ,
non reuocatur niſi in debitum bonorum ſubſidium, quia non
ita aſperè procedendum eſt contrà fratrem, ſic intelligitur §.
Imperator. & authen. vnde ſi parens. & Auth. de inoffic. donat. §. 1. *Au-*
then. fecit donationem in extraneum, & tunc locum habet di-
ſtinctio Hugolini. Aut & conſilio, &c. arg. prꝺalleg. *l. ſi libertas.*
§. *pen* & ibi, Fuſtibus cedendo hoc comprehẽdebatur in ſupe-
riori, dum dixerat in primas manus bene de alia iniuria vide-
tur intelligendum. & Pet. & Abb. Aegi. & Bonagui. intelligũt
de verbali contumelia, vel poteſt ponere, quod cum fugauit,
vel carceratum tenuit ſine manuum iniectione, *de ſent. excom.*
nuper. & ibi, Non adimpleuit, ſed de iſta dicunt doctores, quod
datur hæredi & in hæredem, cum non ſit inducta contra om-
nes regulas. & ibi, *in l. vltima.* addit *ibi* gloſſ. 6. caſum, quando
donatarius non alit donatorem. Et ibi, ad ſecundas nuptias,
hoc forſan corrigitur, vt patet ex notatis *de ſecun. nupt. ca. pen* &
vlt. not. Hoſtien. bene dixit, forſan, quia iura illa non tollunt
pęnas quas l. infligit mulieri, quia ſecũdò nubit, ſed illas, quas
imponit, quia nubit infra tempus luctus, vt ibi dicam in *gloſſ 2.*
in fin. Idem Innoc. alij dicunt, quod iudicis officio, *per l. 2. C. de*
libe. & eorum liber. ſed dicit Hoſtien. de voce actionis non curã-
dum, *ſupra de iud. dilecti,* in gloſſ. 3. *ibi, atrox.* ſupple ex facto, & in
fin. de hoc *infra de ſent. excom. cum illorum. ver. non tamen,* in gloſſ.
vlt. *ibi, Mora non fuit,* immo quandoque non aufertur, etiam ſi
patri, vt dixi *ſupra de ſent. excom ca 2. ſuper gloſſ fin* Et *in fin* melius
ſecundum literam arguitur ad caſum conuerſum, vt arguit gl.
in præal. *l. omnimodo.* ſcil. † quod ſi vaſallus fecit feloniam con- 6
tra dominum, & dominus non reuocauit feudum, quod hęres
non poſſit reuocare, quod verum, ſi fuit ſciens, & tempus ſuf-
ficiens habuit ad reuocandum, aliàs hæres reuocat. facit *ſup. de*
elect. cum in veters. de dil. expoſuit, ad *fin. ff. de confir. tut. l. in confir-*
mando. & l. vtilitatem. Quęro, † an id quod dicitur hic de dona- 7
tore, locũ habeat in beneficij collatore, qui videtur quaſi do-
nator, *de conceſſ præben. propoſuit. in princ. & c. ſeq* facit *de offic. vica.*
c. vltimo, lib. 6. Videtur caſus de *poſtu. cap. fin. in fin.* & faciunt iura
ibi allegata in princ. *vlt glo.* & *de exceſſ. præla. graue.* Contrarium
credo, quod collator beneficij non eſt proprie donator, *quia*
ſibi retinere non poteſt, de inſti. offic. & in re contingente cõ-
fertur, aliàs poteſtas tranſit ad alium. & facit text. *in l. vltima. de*
reuocan. don. ibi, donatorem res ſuas perdere, &c. Ad alleg. primo in
contrarium reſpondeo, quod notatur *de præben. relatum. & c. in-*
ter cætera, quod collator beneficij nõ eſt liberalis in dando, ſed
in cui dando, *decret. vlt. de poſtul.* non obſtat quia non loquitur
de ingratitudine circa collatorem, ſed circa Eccleſiam, in qua
habet beneficium, nec ibi per viam reuocationis, ſed per viam
deſtitutionis inſtitutionis neceſſe eſt inſtitutum priuari, eo-
dem modo reſpondetur *ad decret. graue.* nam de diſpoſitione
loquitur. Circa primum caſum quæro, † quid de donatario, 8
qui ſe defendendo vel aliàs caſu licito percutit donatorem?
dic per verbum impias, quod ponitur *hic, & in l. fin. C. de reuoc.*
don. quod non eſt locus reuocationi, ad hoc *infra de pæ. ad aures.*
& c. in quibuſdam, & quod ibi not. & facit *de ſent. excom. ſi vero. ca.*
pen & vlt. & eadẽ ratione dico idẽ de eo qui accuſauit, *eo. tit. c. 1.*
† Quid ſi ignorabat illum eſſe donatorem? dicas ꝙ ceſſet ratio, 9
cum ingratitudo in ignorante vocari non poſſit, facit. *ff locati l.*
ſi ignorans. de ſenten. excom ſi vero. 2. de iniuria tamen tenetur, ſed
non ex hoc capite, & facit quod ibi not. Quid ſi manu propria
non percuſſit, ſed per alium percuti fecit? planum eſt quod lo-
cus eſt reuocationi, *per c. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.* cõiunctum cum
decre mulieres, in fin. de ſent. exc. Quid ſi non manu ſed pede per-
cuſſit, idem vt not. *in præall. c. ſi quis ſuadente.* † Quæro etiam quo 10
ad tertium caſum, quod dicatur hoc graue damnum? Videtur
quod in tota ſubſtantia donatoris vel maiori parte, *arg. de reſtit.*
ſpol.

Digitized by Google

ſpol frequens,lib.6.& facit *ff.de excuſ.tut.propter litem,in prin.* ego puto etiam in minori parte ſubſtantiæ poſſe graue damnum inferri:hoc ergo arbitretur iudex, & apertè probatur ſuprà *c.proximo, circa prin.* vbi punitur,quòd perditio centeſimæ legitimæ vel minoris partis ſubſtantiæ poteſt eſſe cum graui damno. Item & lex vnde hic ſumitur,dicit non leue,vt dixi in text.& facit quod dicam infrà *de ſent.excom.pernenit,decret.frequens.* loquitur in ſuo caſu, ſcilicet quod ad repellendum accuſatorem non dicatur ſpoliatus nudus vel inermis, niſi ſpoliatus ſit, &c. lex propter literam, eſt correcta *per Authent.vt qui oblig.poſt princ. colum.6.* Quòd ſi donatarius attentauit infligere graue damnum, ſed res non habuit effectum? videtur quod locus ſit pœnæ *Authent.hoc quoq;.C. reuoc.donat.ibi, inductus eſt in naturam.* facit caſus infrà proximus, vbi ſatis eſt fuiſſe periculum vitæ, licèt mors ſecuta non fuerit. In hac quæſtione facilè intramus longa retia, de quibus in parte iam diſputaui,& ſiue diſtinguamus atrocia à non atrocibus,ſiue ciuilem actionem à criminali accuſatione, videretur attentantem hoc caſu non puniri reuocationis pœna,pro hoc text *l.final. C.de reuoc.donat.ibi,ſubſtantia donatoris imponit.* nec obſtat litera ſequens, quæ non punit occidentem, ſed inferentem periculum mortis, & ſic ipſa illatio periculi eſt delictum conſummatum, quod hoc iure punitur, ſuper quo vide quod ſcripſi in *quæſtione prædicta ad fin.& c.de homic.pro humani, lib.6.* ſic etiam dico *de Anth.*
11 *hoc quoque.* quæ loquitur in caſu ſpeciali. Quæro † etiam circa vltimum opponendo, quæ fuit ratio iuris ſtatuentia, quòd ius reuocandi ſit perſonale,mouet dubium, quia obligatio ex delicto ſecundùm canones tranſit in hæredes, & etiam ſecundùm *l. in quantum.peruenit.*licet lis non fuerit conteſtata, & de hoc ſatis *infrà de præſcriptionibus , c.fin. 12. quæſt.2. epiſcopus qui filios.* legiſta ſe poſſet de obiectione facilè expedire dicendo, quod hic agitur de pœna ingratitudinis , ex qua nil peruenit ad donatarium, ergo nec ad eius hęredem, non enim ex delicto ingratitudinis, ſed ex donatione præcedenti habet, quod hoc reuocandum quæritur, ſecundùm canoniſt.dico, quòd ex caſibus hîc inſertis oritur ſpecialis obligatio, quæ propriè prouenit ex delicto dato vel iniuria illata,& hoc benè tranſit in hæredem iuxta vires hæreditatis,oritur etiam quædam facultas relicta optioni donatoris, quæ poteſt reuocare donum , & hoc extraordinarium , & contra regulas communes,& ſic non ampliandum,de *reg.iur.quæ à iure, libro 6.ff.de legibus.quod contra rationem.* ad quæſtionem, quòd liberalitas procedit ex animo donatoris, non ipſius hæredis, immò ſæpiſſimè diſplicet filio vel hæredi donantis patris vel teſtatoris. Item collatio eſt contemplatione donatarij non hæredis, quem etiam quandoque donans habet exoſum,ad hos propriè reſtringitur ingratitudo, & per conſequens hæc reuocandi facultas.

REPETITIO

IN RVBRICAM. DE Teſtamentis.

Celeberrimi I.V.C.D.Matthæi Neruij Gemin.

SVMMARIVM.

1 *Donatio cauſa mortis eſt contractus , & habet formam eſſentialem.*
2 *In donatione cauſa mortis requiritur conſenſus donantis & donatarij.*
3 *Clerici peculium acquirunt per actus inter viuos.*
4 *Teſtamentum & vltima voluntates ſunt digniores contractibus.*
5 *Teſtamentum dicitur quaſi mentis teſtatio & comprehendit quamlibet vltimam voluntatem.*
6 *Teſtamenta & codicilli,&c.fiunt non ſolùm ab ægrotantibus , ſed etiam ab his qui ſani & incolumes & iuuenes ſunt.*
7 *Vltima voluntas dicitur,quæ fit ab ægrotante & etiam ab incolumi, non reſpectu temporis quo fit, ſed quo ſortitur effectum.*
8 *Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo quod quid voluit quis poſt mortem ſuam fieri.*
9 *Verbum,iuſta,quomodo & quot modis exponitur.*
10 *Verbum,noſtra,qualiter exponi debeat.*
11 *Teſtator committens voluntatem ſuam in diſpoſitionem alterius non intelligitur de ſubſtantiali teſtamenti, ſed de executiua tantùm.*
12 *Quidam actus vinctum fieri poſſunt de eo quod quis poſt mortẽ ſuam fieri voluit,& qualiter intelligenda ſint hæc verba.*
13 *Perfectum dicitur quaſi totaliter factum, & eius etymologia ponitur ibi.*
14 *Verba in dubio ſunt accipienda & intelligenda ſecundùm ſubiectam materiam.*
15 *Verbum,ſententia,quid importat hic.*
16 *Legata & fideicommiſſa in teſtamento facta an ſint partes ſubſtantiales ipſius teſtamenti.*
17 *Teſtamentum ſiue inſtitutio hæredis eſt ſententia ſiue diſpoſitio de vniuerſo:hæc verba duobus modis intelligi poſſunt.*
18 *Teſtandi ius an permittatur ex gratia hominibus contra communem iuris rationem.*
19 *Papa an in vita poſſit ſibi eligere ſucceſſorem.*
20 *Diſponens an diſponat de rebus ſuis in quibus ius habet iure propriò vt ipſe an vt gerens.*
21 *Quo iure introducta ſit teſtandi facultas.*
22 *Quæ perſonæ teſtari poſſint.*
23 *Quæ perſonæ prohibitæ ſunt teſtari.*
24 *Differentia inter furioſum,& mente captum.*
25 *Surdus & mutus an poſſint facere teſtamentum,& quomodo.*
26 *Qui in aliena poteſtate ſunt , an & de quibus teſtari poſſunt , quid de religioſis & de aſcriptitijs colonis & obſidibus.*
27 *Obſides an perdant ciuitatem patriæ , & qualiter habeant Romani.*
28 *Macula damnationis & pœna irrogata an prohibeat teſtari , & qui damnari poſſunt.*
29 *Damnatus ad perpetuum carcerem, an teſtari poſſit , & an quis poſſit damnari ad perpetuum carcerem.*
30 *Clericus damnatus ad perpetuos carceres,an teſtari poſſit.*
31 *Excõmunicatus an teſtari poſſit , quid de hæreticis,& de reis læſæ maieſtatis,& de vſurarijs.*
32 *Perſonæ prohibitæ teſtari,an poſſint teſtari ad pias cauſas,& quid cenſetur relictum ad pias cauſas.*
33 *An valeat teſtamentum aut relictum eorum qui propter defectum intellectus prohibentur teſtari.*
34 *Pupillus proximus pubertati an cenſeatur habere intellectũ idoneum ad teſtandum.*
35 . *Statutum diſponẽs quod proximus pubertati poſſit teſtari . an valeat.*
36 *An in proximo pubertati malitia ſuppleat ætatem vt diſponere poſſit.*
37 *Prodigus an teſtari poſſit,& an poſſit ad pias cauſas:& quod idẽ quod in pupillo.*
38 *Perſonæ quæ prohibentur teſtari propter defectum ſenſus corporalis, an poſſint teſtari ad pias cauſas.*
39 *Mutus & ſurdus à natura , & ſimiles , an poſſint teſtari ad pias cauſas.*
40 *Mutus & ſurdus æquiparantur infanti & furioſo.*
41 *Mutus & ſurdus à natiuitate poteſt adire hæreditatem dummodò ſit ſanæ mentis , & poſſit declarare voluntatem ſuam ſignis idoneis.*
42 *Perſonæ teſtari prohibitæ an poſſint ad pias cauſas teſtari.*
43 *Damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem an poſſit teſtari ad pias cauſas.*
44 *Vſurarius aut peccator manifeſtus an teſtari poſſit.*
45 *Relicta ad pias cauſas ab excommunicato , & ab alio manifeſto peccatore excepto vſurario quod valent.*
46 *Peccator quantumcunque magnus debet bona opera & eleëmoſynas facere.*
47 *Oblationes ab excommunicatis & à cæteris famoſis peccatoribus non debent recipi.*
48 *Si quis inſtituat eccleſiam hæredem conditione appoſita quod collegiũ faciat aliquid illicitum per hoc non vitiatur inſtitutio , ſed reijcitur illicitum.*
49 *Qui eſt dubius de ſtatu ſuo an teſtari poſſit & quomodo.*
50 *In dubio & in foro conſcientiæ tutior pars eſt eligenda.*

CONTINVATVR hæc rubrica ſecundùm Goffred. Hoſt. & Ioan.Andr.hoc modo: Vidimus de donationibus inter viuos & cauſa mortis,ſed quia donationes cauſa mortis in teſtamentis fieri ſolent,ideo,&c.Vel ſic:vidimus de peculio clericorum , ſed quia de aduentitio peculio , id eſt de bonis quæ ſunt propria ipſorum,clerici teſtari poſſunt , vel quia dubitari poteſt de quo peculio,& de quibus bonis teſtari valeant, ideo de teſtamentis videamus. Vel tertiò ſecundùm Hoſt.& Ioan. And.vidimus de diſpoſitionibus inter viuos, nunc videamus de vltimis

voluntatibus. Sed contra primam continuationem oppo. quatenus dicit donationes cauſa mortis fieri ſolere in teſtamentis, quia immò donatio cauſa mortis eſt contractus, & habet formã
1 eſſentialem. id eſt ſpecialem contractus.† Nam in ea requiritur conſenſus donantis & donatarij, & conſequenter eſt cõuentio, *l. inter mortis. ff. de mort. cauſa donat. & Inſtitut. de donat.* §. 1. *vbi gl. &* doct. in verbo ferè legatis. ergo etiam ſi eodem tempore teſtator conderet teſtamẽtum, & donaret aliquid cauſa mortis, non tamen diceretur donatio facta in teſtamento, ita vt cenſeatur pars teſtamenti, ſicut etiam ſi aliquis eodem tempore faceret teſtamentum, & venderet aliquid nõ propterea diceretur venditio fa-
2 cta in teſtamento tãquam pars ipſius ſicut fiunt legata.† Præterea conſtat hoc non eſſe conſuetum, immò vt in pluribus donationes cauſa mortis non fiunt in teſtamentis, ſed ſeparatim: vnde aliæ duæ continuationes videntur meliores, & eas communiter Doctores ſequuntur, ſed contra vltimam cõtinuationem oppo. quia videtur fieri à remotis, cùm inter titulos de diſpoſitionibus inter viuos & hunc interponatur titulus de pecul. cler. Sed poteſt reſponderi duobus modis. Primò, quod titulus proximus eſt pertinens ad præcedentes: ideo toleratur ipſius interpoſitio, per ea quæ notantur *in l. 1. in princ. ff. ſi tab. teſtam. nulla extab. & Inſtit. per quas perſon. nob. acquir.* §. *vltim. & Inſtit. de legat. in princ. & l. 2. ibi, vt res patitur, ff. de ſtat. hom.* Secundò negatur quòd illa continuatio fiat à remotis, quia etiam in proximo tit. tracta-
3 tur de actibus viuentium. † Clerici enim peculium acquirunt per actus inter viuos puta honeſtis artificiis vel cõtractibus, aut hæreditatum aditione, aut acceptatione legatorum, qui ſunt actus viuentium. Oppo. cõtra rubricam, primò: quia videtur malè ſituata. Nam digniora ſunt præferenda. *Inſtit. de iure naturali.* §. *pen. & de rerum diuiſione.* § *ſingulorum. & l. 1. & 2. ff. de albo ſcrib. & c. ſtatuimus. ſuprà de maior. & obed.* Sed teſtamenta & vltimæ volun-
4 tates † ſunt digniores cõtractibus: ergo debuit hæc rubrica collocari ante contractus, id eſt, poſt titulum de rebus eccleſiæ. minor propoſitio probatur, primò ratione fauoris, quia vltimę voluntates ſunt fauorabiliores contractibus, *c. cùm dilecti. in fin. ſuprà de donat. & l. in teſtamentis. ff. de regul. iur.* facit text. *in l. 1. ibi, nihil enim eſt quod magis hominibus debeatur, &c. C. de ſacroſan. eccleſ.* Secùdò ratione firmitatis, quia ſunt firmiores: cùm ſemel teſtatoris morte confirmatæ fuerint, *c. cùm Martha.* § *cæterùm. infrà de celebrat. Miſſa. cum ſimil.* Tertiò rõne ſolennitatis, quia regulariter maior ſolẽnitas in eis requiritur quàm in cõtractibus. *Inſt. de teſtamẽtis. per totum, & l. hac conſultiſſima, & l. iubemus C. de teſtamentis. de quo in c. cùm eſſes, & c. ſequenti, infrà eod.* Solu. ſecundùm Ioan. And. hęc talia dependent ex voluntate principũ, de quibus *in c. ſi quãdo in gloſ. rationabilem, ſuprà de reſcript.* & pro hac ſolutione poteſt induci diuerſa diſpoſitio tractatuum in diuerſis libris. Nam in libro Inſtitutionum tractatus teſtamentorum & vltimarum voluntatum ponitur ante tractatum contractuum, & in multis aliis diuerſus ordo ſeu diſpoſitio titulorum ſeruatur, poteſt tamẽ in omnibus aliqua ratio congruitatis aſſignari, quare in hoc loco legiſlatori placuit hęc ordinatio, alia verò in aliis. Vnde idem Ioan. Andr. ponit aliam ſolutionem, & rationem huius ordinationis, ſeu diſpoſitionis horum tractatuum. Nam digniora quãdoque poſtponuntur ex aliqua legitima cauſa, vt notatur in *c. liquido, de conſecrat. diſt. 2.* Vnde in terminis noſtris poteſt reddi ratio congruitatis, quia in vita contrahimus, id eſt inter viuos, in morte verò teſtamur, id eſt adhuc viuentes diſponimus de his quæ poſt obitum noſtrum fieri volumus: ſicut ergo vita præcedit mortem, ita in hoc libro tractatus contractuum præponitur tractatui vltimarum voluntatum, vt ordo ſcriptorum deſignet ordinem geſtorum, *c. vt euidenter. 1. q. 1. cum ſimil.* Secundò oppon.
5 contra † rubricã de ſuperfluitate, quia teſtamẽtum dicitur quaſi teſtatio mẽtis. Vnde hoc verbum comprehendit quamlibet vltimam voluntatem, *Inſtit. eod. in princ.* Ergo ſuperfluo adiicitur & vltimis voluntatibus, quia ſufficiebat dicere de teſtamentis. Sol. ſecundùm Ioan. Andr. hæc obiectio ad noſtram inſtructionem expreſſa fuit, vt in ſimili notatur *in rubr. infrà de homi.* Idem dom. Ant. vel ſecundò reſpondetur ſecundùm dom. Card. quòd legiſlator in hac rubr. conſiderabit vocabula in propno ſignificatu, vt fieri debet, *l. 1. ff. ſi ager vectig.* Quod apertiùs declara: nã teſtamentum dicitur quaſi teſtatio mentis: & ſecundùm hanc etymologiam comprehendit omnem vltimam voluntatẽ ſecundùm ſignificationem largam & impropriam, *vt not. in l. 2. vbi gloſ. & Bald. in verbo, perſonales. C. commun. de leg. & Inſtit. de teſtam. in prin.* Nam propriè teſtamentum eſt ſpecies vltimæ voluntatis, in qua fit hæredis inſtitutio, quæ in aliis fieri non poteſt, *l. ſi idem, C. de codicil. & Inſtit. eod. tit.* § *pen.* & ita ſumitur in hac rub. vnde non valet prædicta conſequentia. Tertiò oppo. adhuc contra rubr. de ſuperfluitate, & contra priorem ſolutionem, quia vltima voluntas eſt genus, quod ſecundùm propriam ſignificationem comprehendit omnes ſuas ſpecies, & conſequenter etiam teſtamentum. Ergo ſufficiebat cõcipere hanc rubricam hoc generali vocabulo de vltimis voluntatibus, & conſequenter ſuperfluo in ea ponitur de teſtamentis. Sol. ſecundùm Ioan. Andr. ponitur ad noſtram inſtructionem, vt prædiximus. Vel ſecundò teſtamentum eſt ſpecies principalis & nobilior: vnde non incongruè pręponitur. Vel tertiò eſt nouum, vt legiſlator ſpecialiter quibuſdã enumeratis generale ſubiiciat verbum, quo ſpecialia comprehendantur, *l. ſi ſeruus ſeruum.* §. *inquit lex in fin. ff. ad legem Aquiliam. & l. generali. C. de ſacroſanct. eccleſ. ad idem rub. ſuprà de pign. cum ſimilib.* Ex his not. quòd copulatiua quandoque ponitur inter genus & ſpeciem. Quæro quare rubr. hæc numero plurali concipitur de teſtamentis. Reſpondeo ſecundùm Ioan. And. dom. Card. & alios, pluralitas hæc reſpicit pluralitatem perſonarum teſtantiũ, ad hoc text. in *c. vt priuilegia, infrà de priuil.* Hæc tamen ratio videtur inſufficiens, quia multæ rubricæ concipiuntur numero ſingulari, quamuis à pluribus fiant actus, de quibus concipiuntur, vt de commodato, de depoſito, de empt. & vend. cum multis ſimilibus. Vnde idem Ioan. And. reſpondet aliter, quod concipitur numero pluratiuo propter diuerſas ſpecies teſtamentorum. Quamuis enim ſublatę ſint ſpecies quędam antiquæ, de quibus *Inſtit. de teſtam.* §. 1. hodie tamen ſunt etiam ſpecies diuerſæ. Nam aliud eſt teſtamentum in ſcriptis, & aliud nuncupatiuum, item aliud eſt militare teſtamentum, aliud commune. *Inſtit. de teſtam.* §. 1. *& vlt. & d. l. hac conſultiſſima, in princ. &* §. 1. *&* § *per nuncupationem. C. de teſtam.* vbi etiam *in* § *ex imperfecto.* habes aliam ſpeciem teſtamenti imperfecti, *& ff. & C. de milit. teſtam. per totum.* de quibus vide Hoſt. *in ſum. eod. tit. & Spec. in tit. de inſtrum. edit.* § *compendioſè. aliàs* § *vt autem ver. ad huius autem.* Et hæc ratio procedit ex congruitate, non tamen eſt concluſiua: videmus enim multas rubricas numero ſingulari conceptas de rebus aut actibus, quorum ſpecies diuerſæ ſunt, *vt Inſtit. de cap. dimin. & de rer. diuiſ. cum ſimil.* Secundò quæro † quę dicatur vltima voluntas in hac rubri- 6
ca? vel poterat hæc quæſtio recitari per modum oppoſitionis, quia teſtamenta & codicilli & legata vel fideicommiſſa & tutelæ teſtamentarię fiunt non ſolùm ab ægrotantibus, ſed etiam ab his, qui ſunt ſani & incolumes & iuuenes. Ergo cùm fiant à viuẽtibus ſicut contractus, non rectè videntur denominari vltimæ voluntates. Præterea videtur nomen vltimæ voluntatis magis conuenire venditioni & aliis contractibus quàm teſtamẽtis aut legatis, quia ſi vendidiſti prædium Titio, non potes hanc tuam voluntatem reuocare inuito Titio, & cõſequenter eſt voluntas tua vltima ſuper illo prædio, cùm ſuper eo non poſſis iterum diſponere. Si verò legaſti prædium Titio, potes hanc tuam voluntatem reuocare, & conſequenter ea reuocata non erit vltima, *l. quod ſi iterum ff. de adim. legat.* Reſpondeo ſecundùm Ioan. Andr.
vltima † voluntas dicitur non ſolùm quæ fit ab ægrotante, ſed 7
etiam ab incolumi habito reſpectu non ad tempus, quo fit, ſed ad tempus quo ſortitur effectum, videlicet teſtatore defuncto, idem dom. Card. & Imol. per text. *in d. c. cùm Martha,* §. *cæterùm ſicut. infrà de celeb. Miſſa.* Tertiò quæro, † quid ſit teſtamentum. Re- 8
ſpondeo, teſtamentum eſt voluntatis noſtræ de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri voluit. In qua verbum ſententiæ ponitur loco generis, quia omne teſtamentum eſt ſententia, id eſt diſpoſitio, ſed non omnis ſententia eſt teſtamentum. Huic autem
generi adiicitur prima differentia iuſta, † quod verbum ſecun- 9
dùm Bart. *in d. l. 1.* poteſt exponi tribus modis. Primò iuſta, id eſt, ſolemnis ad differentiam diſpoſitionis non ſolemnis, quæ non poteſt dici propriè teſtamentum, *l. 2.* §. 1. *ff. de iure delib. & Inſtitut. de hæred. quæ ab inteſt. defer. in princ.* Secundò iuſta, id eſt, legitima, hoc eſt à iure permiſſa & non prohibita. vnde per hoc verbum, ſecundùm hanc expoſitionem excluditur teſtamentum, in quo inſtitutus eſt incapax, aut ſit inſtitutio turpis aut alia ratiõe prohibita, *vt in l. 1. C. de hæred. inſtit. cum ſimil.* Addequòd ſecundùm hanc expoſitionem excluditur etiam teſtamentum non ſolenne, quia tale teſtamentum non eſt legitimum cùm ſit à lege reprobatum. Tertiò exponitur iuſta, id eſt perfecta, ad hoc text. in *l. cùm filio.* §. *vlt. ff. de leg. 3.* & ſecundùm hanc expoſitionem ſecundùm Bart. excluduntur omnes aliæ vltimæ voluntates, vt dicemus inferius in oppoſitione contra iſtam diffinitionem. Deinde

aduci-

Digitized by Google

adiicitur ſecunda differentia verbo voluntatis, quod ſecundùm Bart. ponitur ad differentiam illius diſpoſitionis, quæ eſt enunciatiua, non voluntaria ſeu diſpoſitiua, de qua plenius in *l. ex hac ſcriptura, ff. de donat.* Sed Fran. Aret. *in d. l.* improbat hanc expoſit. Bart. quia quamuis enonciatio non diſponat, eſt tamē actus voluntatis, & à voluntate procedit. Sed ab hac obiectione poſſumus defendere Bart. quia verba enunciatiua poſſunt dici volūtaria dupliciratione. Primò ratione ipſius actus enunciandi, & hoc modo Bart. non negat enunciatiua verba eſſe voluntaria, conſtat enim proferentem ea ſponte proferre, vnde Bart. nō loquitur hoc modo. Secundò, ratione effectus, qui per ea verba ſignificatur, & hoc modo verba enunciatiua quæ nō diſponunt, dici poſſunt nō voluntaria, & ita loquitur Bart. optimè facit tex. in *l. obligationum ſubſtātia, §. vlt. ff. de act. & oblig.* Nam ſi per iocum, aut docendi cauſa dicam, promitto tibi centum, hęc mea enunciatio eſt voluntaria quantum ad actum enunciandi, non tamē ſequitur vt ſit voluntaria quantum ad id quod ea verba ſignificant, id eſt, non propterea ſequitur, vt velim promittere tibi cētum, aut obligari tibi ad aliquid. Alia tamen ratione nō videtur Bartol. rectè loqui, quia prædicta verba ſua videntur manifeſtè implicare contradictionem, quatenus primò dicit ad differentiam illius diſpoſitionis, deinde ſubiungit, quæ eſt enunciatiua, non voluntaria ſeu diſpoſitiua. Nam qui dicit diſpoſitionem, vtique dicit ordinationem deliberatam & à voluntate deliberata procedentem, vt fatetur ipſemet Bart. in *d. l. 1. ff. de teſtament.* ad hoc text. optimus *in Auth. de nupt. § diſponat.* iunctis verbis ſubiectis ibi, & ſit lex voluntas eius. & patet ex deriuatione ipſius vocabuli, fit enim à diſpono, quod eſt deliberatè ordino. ergo cum Bart. poſtea ſubiungat, diſpoſitionem de qua loquitur, non eſſe voluntariam ſeu diſpoſitiuam, apertè contradictionem implicat: nam dicere aliquid ſimul eſſe, & non eſſe, aut eſſe tale: & nō eſſe tale: eſt implicare contradictionem. facit text. *in l. vbi repugnantia. ff. de regul. iur.* Et quamuis poſſit forſitan defendi abuſiuè accipiendo verba ipſius, vt verbum diſpoſitionis ab eo poſitum ſumatur pro diſpoſitione enunciandi: non propriè pro diſpoſitione effectus quem verba enunciatiua ſignificant, videtur tamen ægra defenſio. tertia differentia ponitur in diffinitione per verbum, noſtræ, quod ſecundùm Bart. exponitur, id eſt, noſtrū qui ſumus liberi & ciues Romani & non ſubditi alterius poteſtati, vnde ponitur ad excludendos ſubditos poteſtati alterius, vel non ciues, qui non poſſunt facere teſtamentum, vt notatur in *l. ſi quæramus. l. qui in poteſtate. ff. eod.* Sed iſta expoſitio non videtur neceſſaria, quia generaliter, qui teſtari prohibentur à diffinitione prædicta excluduntur per verbum, iuſta, quatenus exponitur, id eſt legitima, quia iſtorū ſententia voluntatis non eſt iuſta, cùm ſit à lege prohibita, vnde planius verba volūtatis noſtræ in hac diffinitione ponuntur ad denotandam cauſam efficientē teſtamenti. Nā cauſa efficiens eſt voluntas noſtra, id eſt noſtrum qui teſtamentum condimus, non autem voluntas aliena & captatoria, *l. illa inſtitutio, & l. captatori ... ff. de hæred. inſtit.* vnde illud pronomen, noſtræ, ponitur ad excludendum voluntatem alienam & captatoriam, quamuis excludatur etiam per verbum, iuſta, id eſt legitima. Non obſtat text. in *c. cùm tibi, infra eod.* quia ibi iuris interpretatione teſtator committens voluntatem ſuam in diſpoſitionē alterius non intelliguntur ei committere voluntatem ſubſtātialem teſtamenti, ſed ſolùm voluntatem executiuā, vnde ipſe ſit hæres nomine, ſed effectu executor de quo ibi plenius vltima differētia ponitur in hac diffinitione ibi de eo quod quis poſt mortē ſuam fieri voluit ad excludēdos actus, qui fiunt

12 inter viuos, ſecundùm Bart. & alios *in d. l. 1.* Sed oppo. quia † quidam actus viuentium fieri poſſunt de eo quod quis poſt mortē ſuam fieri voluit vt donatio cauſa mortis, item ſtipulatio dandi vel faciendi aliquid poſt mortem promiſſoris, & eadem ratione ſimiliter etiam alij contractus. *Inſtit. de inutil. ſtipul. § poſt mortem.* Sol. ſecundùm gloſ. *in d. l. 1. ff. eod.* iſti tales contractus excluduntur ſubaudiendo de eo videlicet vniuerſo, quæ ſubauditio videtur irrationabilis, vt dicemus inferiùs. Vnde poſſumus reſpōdere quod prædicti contractus excluduntur per verbū, ſententia, vt inferius declarabimus. Vel tertiò & ſubtilius poſſumus reſpondere, ꝙ huiuſmodi contractus non ſunt ſimpliciter diſpoſitiones de eo, ꝙ contrahētes voluerint poſt mortem fieri, quia ſubſtantia ipſius cōtractus in eſſe producitur actu, ſed ſolùm differtur executio, ſed in teſtamento differtur ſubſtātia ipſius: nam teſtatore viuente teſtamenti ſubſtantia non eſſet in actu, ſed ſolùm in potentia, quamuis actus, id eſt ipſum factum ordinationis teſtamēti ſit in eſſe productum, nullum enim ius hæredi aut legatariis ex eo competit, ſed remanet in terminis puri facti, neque ſubſtantia iuris in eſſe producitur, niſi mortuo teſtatore, vt not. in *d. c. cùm Martha § cæterùm ſi ut.* ibi, alioquin nō valet, dum vixerit qui teſtatur, *infrà de celebrat. Miſſ.* Non obſtat ſi quis replicet, quòd poteſt fieri ſtipulatio, cuius non ſolùm executio ſed etiam ſubſtantia iuris poſt mortē promiſſoris protendatur. Nam ſtipulatio concepta poſt mortem promiſſoris eſt conditionalis, vt not. *in l. vnica, C. vt actiones ab hæredibus & contra hæredes.* ſecundùm vnam opin. de qua ibi plenius, & in *l. hæres meus, in princ. vbi Bart. ff. de condit. & demonſtrat.* Ergo ante mortem nullum ius cōpetit ſtipulatori, ſed ſola ſpes. *l. cedere diem, ff. de verb. ſignific. & Inſtit. de verb. oblig. § ex conditionali.* Sed poſita prædicta opinione reſpondetur, quod cùm ſpes illa ſit certa & irreuocabilis: & ad hęredes tranſmittatur, ſtipulatori ſtatim acquiritur ius ipſius ſpei, quod eſt irreuocabile, ſed ex teſtamēto acquiritur inſtituto ſpes incerta & reuocabilis, ex qua nullum ius ei acquiritur. Inſuper contra prædictam diffinitionem oppo. quia etiam legato vel fideicommiſſo, & codicillis conuenire videtur. quia non videtur in eo poni aliquod verbum, per quod aliæ vltimæ volūtates excludantur. Ergo legatum & aliæ omnes vltimæ voluntates ſunt ſententiæ voluntatis noſtræ de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri voluit, & conſequenter videtur mala diffinitio, *l. 1. § 1. ff. de dolo.* Ponuntur autem plures ſolutiones: Prima, quòd ibi diffinitur teſtamentum nō ſpecialiter, id eſt non ſecundùm propriā ſignificationem: ſed ſecundùm largam & impropriam: ſecundùm quam quælibet vltima voluntas poteſt dici teſtamentum, ſecūdùm quoſdam: & ſecundùm hanc ſolutionem ceſſarent omnes oppoſitiones. Sed videtur inepta & falſa: quia in illo *tit. de teſtamentis.* principaliter & ſpecialiter tractatur de teſtamētis ſecundùm ſpecialem ſignificationē: patet, quia de aliis vltimis voluntatibus tractatur ſeparatim in aliis titulis: videlicet de codicillis, & de legatis, & ad S. C. Trebel. Vnde diffinitio tradita in *d. l.* intelligenda eſt de teſtamento ſpeciali, de quo ibi tractatur. Prætereà ſi prædicta diffinitio poneretur de omnibus vltimis volūt. ſequeretur ꝙ quælibet vltima voluntas eſſet propriè teſtamentum. Nam diffinitio explicat ſubſtantiam & propriam rationē diffiniti, ſecundù Philoſophum, & M. Tullium, & Boëtium, & Thom. 1. *part. q. 8. art. 1.* conſequens eſt falſum ſecundùm gl. & communiter omnes in *d. l. 2. in verb. perſonales. C. commun. de leg. & Inſtit. de teſtam. in princ.* Ergo & antecedens. Prætereà ſi hæc eſſet diffinitio teſtamēti largè & impropriè ſumpti, ſequeretur quod hæc non eſſet diffinitio teſtamenti proprij, quia non explicaret ſubſtātiam ipſius. Conſtat enim aliam eſſe ſubſtantiā teſtamenti impropriè ſumpti, & aliā teſtamenti proprij. Conſequēs eſt falſum & abſurdum. Eſſet enim ridiculum dicere Iuriſconſultū in eod. tit. in quo principaliter tractat de teſtamento proprio, diffinitione ipſius omiſſa ponere diffinitionem teſtamenti largo modo ſumpti. Prætereà eorum nominum quorum ſignificatio eſt æquiuoca, non poteſt dari vna diffinitio quæ comprehendat vtramque ſignificationē, quia termini æquiuoci ſignificant plura ſecundùm diuerſas rationes, vt canis pro animali latrabili & marittimo & pro ſigno cœleſti. Diffinitio autem vna explicat vnam ſubſtantiam vnius rationis, vt ſuprà diximus. Ergo ſi hęc eſt diffinitio teſtamenti improprij, non poteſt eſſe diffinitio proprij, quia nomina quæ habent plures ſignificationes: quarum vna eſt propria, cæteræ verò impropriæ, ſunt æquiuoca per ea quę notantur in *l. quoties in ſtipulationibus ff. de verb. oblig.* & quæ tradit Thom. *in tract. fallent. ca. 9. de æquiuocatione.* Secunda ſol. ponitur ſecundùm quoſdā antiquos, ꝙ in prædicta diffinitione ſubauditur, de eo videlicet vniuerſo: nam per hanc ſubauditionem ſecundùm eos excluduntur legata, & aliæ vltimæ voluntates particulares. Sed gloſ. *in d. l. 1.* reprobat hanc ſolutionem, & cōmuniter alij Doct. Primò, quia teſtamētum eſt etiam ſi in eo fiat inſtitutio in re certa & particulari. Sed iſta ratio nō concludit, quia ſi in tali teſtamento non inſtituatur alius hæres, negatur quod inſtitutio ſit de re particulari, quia immò eſt de vniuerſo, cùm ipſius rei certæ mentio detrahatur, *l. 1. § ſi ex fundo ff. de hæred. inſtit.* Si verò in tali teſtamento ſit inſtitutus, alius ſine mentione certę rei negatur quod inſtitutio in re certa propriè & ſimpliciter ſit inſtitutio, aut quod talis inſtitutus propriè & ſimpliciter ſit hæres, quia immò ſimpliciter, & propriè eſt legatarius, licet ſecundùm quid ſit hæres, & conſequenter talis inſtitutio eſt propriè legatum, inſtitutio autem ſecundùm quid, *l. quoties, vbi Doct. C. de hæred. inſtit.* Ergo ex iſta ratione nulla alia concluditur, quòd te-

ſtamentum aliquod ſit de re particulari. Secundò reprobatur iſta ſol. & ſubauditio ſecundùm Doct. quia datur fideicõmiſſum vniuerſale, & donatio cauſa mortis vniuerſalis, quæ tamen non ſunt teſtamenta. Sed neq; ratio iſta videtur concluſiua, quia nõ valet iſta conſequẽtia. Fideicommiſſum totius, vel quotæ partis hæreditatis eſt vniuerſale. Ergo eſt ſententia ſiue diſpoſitio de vniuerſo accipiendo vniuerſum, vt accipiunt antiqui, & vt accipitur in *l. nihil aliud eſt hæreditas ff. de verb. ſignif. in l. legatum eſt delibatio ff. de leg.* 1. Nam diſpoſitio fideicommiſſi prædicti dicitur vniuerſalis, quia eſt de vniuerſitate rerum vel iurium. Sed appellatione diuerſi, vt accipitur in text. præalleg. & in prædicta ſubauditione ſignificatur non ſolùm vniuerſitas totius, vel quotæ partis hæreditatis, ſed etiam totum ius quod defunctus habuit in tota vel quota parte, quæ ſignificatio non verificatur in fideicommiſſo vniuerſali: quia quamuis fideicommiſſarius totius vel quotę ſuccedat in vniuerſitate, non tamẽ habet in ea vniuerſum ius quod in eadem habuit defunctus, immò habet ſolùm ius vtile: ſed defunctus habuit etiam directum. *Inſtit. de fideicommiſſ. hæred. §. reſtituta.* præterea idem probatur alia euidenti ratione, quia ſi fideicommiſſum vniuerſale eſſet diſpoſitio de vniuerſo, ſequeretur quod eſſet hæreditas, quia fideicommiſſarius ſuccederet in vniuerſum ius quod defunctus habuit, *d. l. nihil aliud eſt hæreditas,* conſequens eſt falſum, quia immò hæreditas eſſentialiter diſtinguitur à fideicommiſſo vniuerſali, quod dicitur fideicommiſſaria hæreditas, non directa, ſed vtilis, *l. ſi idem, C. de codicillis, & d. §. reſtituta,* quod contra. patet, quia fideicommiſſaria hæreditas datur etiam in codicillis, ſed non hæreditas propria, & directa. Et eiſdem rationibus reſpondemus etiam argumentationi quæ fit de donatione cauſa mortis vniuerſali. Sed quamuis rationes prędictæ Doct. non concludant contra ſolutionem antiquorum, nobis tamen nullo modo placet iſta ſubauditio; quia per eam non defenditur diffinitio, ſed improbatur. Nam ſubaudire, nihil aliud eſt quàm concedere: & Vlpiani diffinitio eſſet imperfecta, quod non eſt admittendum. Sed ſi verbum de vniuerſo includatur nõ per ſubauditionem, ſed ex alicuius verbi ſignificatione, quod in ea ſit expreſſum, optima erit ſolutio, & defenſio, vt dicemus inferius. Tertia ſolutio ponitur ſecundùm gloſ. *in d. l. 1. ff. eodem.* quòd in hac diffinitione ſubaudienda ſunt iſta verba: cùm inſtitutione hæredis legitimè facta: & per hanc ſubauditionem tolluntur omnes oppoſit. ſed iſta quoque ſolutio reprobatur communiter, quia non eſt ſolutio, ſed reprehenſio, vt & Bartolus dicit *in d. l.* 1. durum videtur concedere, quod Iuriſconſultus neſciuit diffinire teſtamentum. Quarta ſolutio ponitur ſecundùm Bart. *in d. l.* 1. quod omnes aliæ vltimæ voluntates & donatio cauſa mortis etiam vniuerſalis excluduntur ab hac diffinitione per verbum, iuſta: quatenus exponitur, id eſt perfecta: quia hoc verbum importat & concludit hæredis inſtitutionem. nam teſtamẽti diſpoſitio non poteſt eſſe perfecta, niſi hæres inſtituatur: cùm diſpoſitum non ſit in quem actiones tranſeant, neque quis ſit ille, qui perſonam defuncti repræſentet. Vnde omnes aliæ voluntates quantumcunque de vniuerſo dicuntur imperfectæ, neque per ſe poſſunt ſubſiſtere. Secundùm hanc ſolutionem non eſt neceſſaria ſubauditio aliqua. Sed hæc ſolutio reprobatur à quibuſdam Moder. *in d. l.* 1. quia codicilli & legatum vel fideicommiſſum ſecundùm ſe ſunt voluntates iuſtæ, id eſt ſolennes & legitimæ & perfectę ſecundùm ſuum genus. Sed Franc. *in d. l. 1.* comprobat ſolutionem Bart. quia quãuis aliæ ſecundùm ſe ſint perfectæ, tamen hoc verbum iuſta, id eſt perfecta, in hac diffinitione accipi debet in perfectiori ſignificatu, qui poſſit conſiderari, *arg. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager vectig.* Sed iſta defenſio non videtur vera, neque ſufficiens: primò,
13 quia perfectum dicitur quaſi totaliter factum, ſecundùm † Th. *prima parte, q. 4. art. 1.* & patet ex deriuatione. Fit enim à perficio, in quo verbo & ſimilibus præpoſitio per con, ſignificat totalitatem, id eſt integritatem, *l. vrbana familia. §. vlt. ff. de verb. ſign.* ad idẽ text. *in l. illud obſeruandum. ff. de offic. præſid.* vnde idem Thom. diffinit perfectum eſſe id cui nihil deeſt ſecundùm modũ ſuæ perfectionis, & Iuriſconſultus *in l. 1. ff. de orig. iuris.* diffinit id perfectum eſſe, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat: ſed omnes aliæ vltimæ voluntates legitimæ æquè conſtant ex omnibus ſuis partibus, ſicut teſtamentum ex ſuis, & eis nihil deeſt ſecundùm modum perfectionis earum. Ergo æquè propriè ſunt perfectæ ſimpliciter in genere ſuo ſicut teſtamẽtum in ſuo: ad hoc bonus text. *Inſtit. de codicil. §. 1. ibi, iure optimo.* nam ſi pro quia, ius codicillorũ eſt optimũ, ergo eſt perfectum. Præterea videtur inſufficiẽs reſponſio Franc. quia teſtamentum dicitur perfectius codicillo reſpectiuè, ſeu comparatiuè, vnde codicillus dici poteſt imperfectus non ſimpliciter neque propriè ſed reſpectiuè ad teſtamẽtum, quæ reſpectiua ſignificatio non eſt potior, neque perfectior, immò minus propria. Ergo ratio Franc. contra eum reflectitur. Præterea ſi verbum hoc in iſta diffinitione acciperetur in perfectiori ſignificatu, qui conſiderari poſſit, vt per ipſum excludantur aliæ voluntates, quæ reſpectiuè dicantur imperfectę, ſequeretur quod *in d. l.* 1. non diffiniretur teſtamentum militis in conflictu coram duobus teſtibus conditum, neq; teſtamentũ ad pias cauſas, neque teſtamentum inter liberos: quia ſunt teſtamenta imperfecta reſpectiuè, *vt in l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. ff. eod. & in Authent. de teſtam. imperfect. in rubr. & in text. collat.* 8. Conſequens eſt falſum & abſurdum. Ergo poſitio Franc. eſt falſa, neque verum eſt, quod illud verbum iuſta, id eſt perfecta, excludat voluntates imperfectas reſpectiuè. Præterea ſi ſolutio Bartol. eſſet vera, ſequeretur quod teſtamentum poſſet diffiniri tribus verbis, hoc modo: Teſtamentum eſt vltima voluntas iuſta. Ergo inepta eſſet diffinitio Vlpiani multa verba in ſua diffinitione inculcantis. Nam fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Conſequens eſt falſum: quia immò illa eſſet mala diffinitio. Ergo & antecedens. videamus tamen vtrùm ſolutio Bart. defendi poſſit alia ratione, quàm ea, quam ponit Fran. quia verba † in dubio ſunt accipienda & intelligẽda ſecundùm ſubiectam materiam, *c. intelligentia, de verb. ſignif. & l. ſtipulatio iſta. §. hi qui. & §. hac quoq; ff. de verb. oblig.* Ergo cùm hoc verbum, iuſta, exprimatur in diffinitione teſtamenti, quatenus exponitur iuſta, id eſt, perfecta: intelligitur non ſolùm in ſignificatu potiori qui poſſit conſiderari, vt dicebat Franc. ne excludantur teſtamenta imperfecta reſpectiuè: ſed intelligitur ſecundùm ſubiectã materiam, id eſt, de ea perfectione quæ requiritur & ſufficit in quolibet teſtam. ſiue perfecto perfectione cõmuni, ſiue perfectione ſpeciali: quod dicitur imperfectũ ſecundũ quid, id eſt, reſpectiuè ad ſolennitates, ſiue obſeruationes, quæ in eo ſufficiunt, ſed non in teſtamento communi, & hoc modo per iſtud verbum includũtur in hac diffinitione omnia teſtamẽta quorumlibet, & excluduntur omnes aliæ vltimæ voluntates, & donatio cauſa mortis, quia non ſunt perfectæ ea perfectione quam ſecundùm ſubiectã materiam ſignificat verbum iuſta, in hac diffinitione: id eſt, in eis non fit hęredis inſtitutio, quæ fit in ſolis, & omnibus teſtamentis, etiam inter liberos, aut militum, aut ad pias cauſas. Et ad obiectionem quam ſuperius dicebamus ex hac ſolutione Bart. conſequi quòd teſtamentum poſſet diffiniri tribus verbis, quia etiam in actibus inter viuos non poſſunt inſtitutiones hęredum fieri, & conſequenter hæc erit integra & bona diffinitio, Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia. Poteſt reſponderi quod quamuis hoc admittatur, non tamen eſt abſurdum, vt Iuriſconſultus addiderit alia verba, de eo quod quis, &c. vt magis explicet ſubſtantiam diffiniti. Quamuis enim includerentur in illo verbo iuſta, id eſt perfecta, quia inſtitutio non perficitur niſi poſt mortem: tamen vt diffinitionis officium, quod eſt explicare ſubſtantiam diffiniti, clarius & apertius perficeretur, congruum fuit etiam illam vltimam differẽtiam implicatam in verbo iuſta, verbis aliis explicare. Quinta ſolutio forſitan poni poteſt, † quòd aliæ vltimæ voluntates excluduntur ab hac diffini- 15
tione per verbum, ſententia, vt concludamus, quòd iſtud verbum in hac diffinitione ponitur ad ſimilitudinem ſententiæ iudicialis. Nam ſicut illa non eſt ſententia, niſi diſponat & diffiniat vniuerſum negotium, ſiue cauſam, ſuper qua litigatur, *l. dicere, in princ. aliàs l. qualem. §. dicere. ff. de arbit. & l. in hoc iudicio. ff. famil. erciſc. cum ſimilib.* ita & ſententia teſtatoris non eſt teſtamentum niſi diſponat de vniuerſo, *d. l. nihil aliud eſt hæreditas ff. de verb. ſignificat.* Ergo in hoc verbo ſententia, importatur ſententia de vniuerſo, & conſequenter per ipſum excluduntur aliæ voluntates per quas non diſponitur de vniuerſo iure tam directo, quàm vtili, vt ſuprà probauimus. Ergo virtute huius verbi ſignificatu diſpoſitio cum directa hæredis inſtitutione, per quam ſolam transfertur ius vniuerſum hæreditatis: id eſt tam directum, quàm vtile. Tertiò principaliter oppon. contra iſtam diffinitionem, quia miles poteſt hæredem inſtituere in codicillis, *l. militis codicillis, in princ. ff. de milit. teſtament.* Ergo prædicta diffinitio prædicatur de aliqua voluntate ſeu diſpoſitione: quæ non eſt teſtamentum, quia codicillus non eſt teſtamentum, *d. l. ſi idem, C. de codicillis.* & tamen in tali codicillo militis diſponitur de vniuerſo per inſtitutionem directam. Sed huic obiectioni reſpondet Franc.

Franc.*in d.l.1.ff. eod.* qood ſecundùm ius noſtrum eſſentia & for-
ma ſubſtantialis rei cõſideratur ſecundùm id qnod ineſt ipſi rei
regulariter vt in pluribus caſus eſt expreſſus ſecundùm eum *in l.*
ſuus quoque. §. puto. ff. de hered. inſtit. cum ſua gloſ. vnde reprehendit
gloſ. *in l.1. ff. de vſufruct.* quæ dicit id quod aliqo caſu deeſt rei, nõ
eſſe de ſubſtantia ipſius rei. Sed iſta ſolutio videtur falſa & peri-
culoſa: neq; videtur toleranda reprehenſio gl. *in d.l.1.* quia eſſen-
tia rei nõ poteſt cõſiderari aliquo caſu deeſſe ipſi rei. Cùm enim
diffinitio explicet ſubſtãtiam diffiniti, neceſſe eſt, vt de quocun-
que prædicatur diffinitum, prædicetur etiam diffinitio & conſe-
quenter vt diffinitum ſemper habeat eſſentialia, quæ diffinitio
explicat, & nullo modo deſint ipſi rei diffinitæ. Præterea nihil a-
liud eſt res, quam ipſius eſſentia, quæ ſignificatur per nomen &
explicatur per ipſius diffinitionem ſecundùm Thom. 1. *par. quæſt.*
13 *art.* 1. Ergo nihil aliud eſt teſtamentum quam eſſentia ipſius,
quæ ſignificatur per hoc nomen, & explicatur per illius diffini-
tionem. Ergo neceſſario concluditur quod vbicunqoe po-
nitur eſſentia teſtamenti ponatur teſtamentum, & econtra-
riò. Non obſtat text. *in d.l. ſuus quoq. §. puto.* quia non loquitur de
definitione propt per quam explicatur definiti ſubſtantia per
differentias proprias, id eſt, per qualitates eſſentiales, ſed loqui-
tur de regulari determinatione, quæ largo modo dicitur defini-
tio, *l. diffinimus, C. de agric. & cenſit. lib. 11. & c. 1. infrà de ſponſalib. cum*
ſimilib. Præterea *in dicto §. puto.* conditio poteſtatiua quæ defini-
tur, id eſt, determinatur ex facti poteſtate, cenſetur poteſtatiua
ſolùm in illis caſibus in quibus facti poteſtas verificatur in per-
ſona filij: ſed ſi aliquo caſu non verificaretur in perſona ipſius
non diceretur poteſtatiua conditio qnantum ad eum, vt eſt ca-
ſus expreſſus *in d. §. puto.* vnde eadem conditio quæ vt in pluri-
bus iudicatur poteſtatiua quantum ad eos, in quibus vel in pao-
cioribus deeſt facti poteſtas, iudicabitur non poteſtatiua, vt a-
pertè probat ille text. in exemplis quæ ponit. Nam iſta conditio
ſi Alexandriam peruenerit, vt in pluribus non eſt poteſtatiua,
quia plurimi ſunt qui lõgè diſtant ab ea ciuitate, & quibus deeſt
commoda poteſtas huius facti, hoc eſt eundi Alexandriam, &
tamen vt in paociotibus qui ſunt propinqui cenſetur poteſtati-
ua: & econtrario eadem ratione concluditur conditionem eſſe
non poteſtatiuam quantum ad pauciores à qnibus non poteſt
commodè impleri, puta ſi pater inſtituat filium ſub conditio-
ne, ſi ambulauerit decem paſſus, aut ſi caput ſuum manu tetige-
rit. Quamuis enim vt in pluribus talis conditio cenſeatur pote-
ſtatiua, ſi tamen filius cui opponit eſſet ita contractus, vt nullo
modo poſſit ambulare, aut caput manu tangere, nemo eſt ita ſu-
pinus, vt dicat conditiones tales etiam quantum ad eum cenſe-
ri poteſtatiuas, *d. §. puto.* ergo ille text. reflectitur contra ſolutio-
nem Franc. Non obſtat deciſio Bartol. *in dicta l. ſuus quoque. vltim.*
colum. ibi, quæro quid ſi erat inſtitutus, quia loquitur de condi-
tione quæ ſemel fuit poteſtatiua in perſona filij: ſed poſtea per
accidens non potuit ab eo impleri propter mortis præuentio-
nem, vnde imputatur ſibi ſua negligentia, cur non antea imple-
uerit cùm potuerit, ſed ſi præuentio mortis fuiſſet adeo repenti-
na, & tempus antecedens ita breue, vt conditio non potuiſſet
ab ea impleri, non cenſeretur in eo conditio poteſtatiua, per il-
lum textum *in d. § puto.* neque in tali caſu procederet illa deciſio
Bartoli, vnde poſſumus reſpondere prædictæ obiectioni aliter
quod inſtitutio quæ eſt forma eſſentialis teſtamenti, attribuitur
codicillo militis non eodem modo, id eſt, non vt forma eſſen-
tialis, ſed vt qualitas accidentalis: patet quia poteſt adeſſe, & ab-
eſſe à codicillo militis. Hoc autem non eſt abſurdum, ne legiſla-
tor huiuſmodi actum inſtitutionis qui eſt eſſentialis quantum
ad teſtamentum accidentaliter attribuat codicillo. nam ſicut
Deus per modum miraculi poteſt accidentaliter actus rationa-
les attribuere animali bruto, cui eſſentialiter non competunt,
& quandoque attribuit. *Numeri, cap* 22. Aperuitq; ne dominus os
aſinæ, & locuta eſt: Quid feci tibi, cur percutis me ecce iam ter-
tiò, &c. Ita & legiſlator in rebus vel diſpoſitionibus poſitiuis
quaſi per modum miraculi poteſt actum inſtitutionis eſſentia-
lem teſtamenti accidentaliter attribuere codicillo militis: fa-
ciunt quæ traduntur in *l. iuriſgentium. §. quinimmò. ff. de pactis.* vbi
Bart. *vlt. colum ibi*, concedo quòd miraculosè poſſet ſterilis pare-
re, vel virgo. ergo non valet iſta conſequentia, in codicillo mili-
tis poteſt hæres inſtitui, ergo talis codicillus eſt teſtamẽtum, aut
definitio teſtamenti conuenit tali codicillo: quia inſtitutio non
conuenit codicillo militis eo modo quo teſtamẽto, ſed vt actus
accidentalis, vt diximus. ergo cùm diuerſa ſit qualitas ex diuerſis

non ſit illatio, *l. vlt. ff. de calum. cum ſimil.* Quartò oppon. quia quæ-
dam ſunt teſtamenta non ſolemnia; vt teſtamentum militis in
prælio exiſtentis, *l. milites, C. de teſtam. milit. & Inſtit. eod. tit. in princ.*
ibi, neque aliam teſtamentorum ſolemnitatem, &c. & teſtamentum
inter liberos, *d.l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto, C. de teſtam.* & te-
ſtamentum ad pias cauſas, *c. relatum primo, infra eod.* ergo ſunt ali-
qua teſtamenta in quibus non verificatur verbum iuxta, prout
exponitur: id eſt, ſolemnis, & conſequenter videtur mala defi-
nitio, quia non prædicatur de omnibus de quibus definitum.
Huic autem oppo. reſpondet idem Franc. *in d.l.1.* duobus modis.
Primò, vt ſuprà diximus, quod ſatis eſt regulariter ſolennitatem
requiri vt in pluribus, quæ ſolutio non ſatisfacit, vt prædiximus
oppoſitione proxima. Secundò, quòd etiam in caſibus prædictis
non deeſt ſolennitas ſubſtantialis, videlicet inſtitutio hæredis,
vel tertiò poſſumus reſpondere quòd cum in prædictis teſtamẽ-
tis diſpoſitio vtiq; iuſta ſit ſecũdùm formam à lege approbatã, quæ
diſponit, vt ſpecialiter in eis ſufficiat forma iuriſgent. id eſt præſen-
tia, & dictum duorũ teſtium, hæc forma iuriſgent. æquiualet in
talibus teſtamenti ſolẽnitatibus poſitiuis aliorum teſtamento-
rum, & conſequenter etiam hæc teſtamenta cenſentur iuſta, id
eſt ſolennia ſecundùm modum ipſorum, cùm habeant formam
in eis approbatam. Vel quartò, poſito quod non eſſent propriè
ſolemnia reſpondetur adhuc quod ſaltem habentur pro ſolem-
nibus cùm eis æquiualeant, ergo ſaltem largo modo poſſunt di-
ci ſolemnia, quia quod habetur pro tali largo modo dicitur ta-
le, *l. 2. ibi, ingenui fiunt. ff. de natal. reſtit. iuncta l. & ſeruorũ §. ingenui.*
ff. de ſtatu homin. & Inſtit. de ingenuis, in princ. ff. de vſufruct. ear. rer. quæ
vſu conſum. in rub. & l. 1. & 2. huc autem ſufficiat ad defenſionem
definitionis, quia etiam in definitionibus verba poſſunt accipi
ſecundùm largam, & impropriam ſignificationẽ, dummodò ſe-
cundùm eam explicetur ſubſtantia definiti, *vt Inſtit. de iuſt. & iur.*
in princ. in ver. voluntas vbi plenè poſuimus, *& Inſtit. de actio. §. 1. in*
verbo, & iudicio, & debetur. vbi etiam plenius poſuimus. Et in hoc
multi ſe decipiunt putantes definit. verba sẽper eſſe propriè accipiẽda,
quod eſt falſum, & in hoc nos quoſdam magnos Doct. in circu-
lis redarguimus, & cõuicimus. Quintò oppon. † quia miles po- 16
teſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, *l. ſi miles*
vnum, & l. miles ita, in princ. ff. de milit. teſtam. ergo tale teſtamẽtum
non eſt diſpoſitio ſiue ſententia de vniuerſo, ſed ſolùm de par-
te. Et hæc oppo. fieri poteſt etiam de teſtamento pagani. Nam ſi
quis inſtituat hæredem Titium, & in eodem teſtamento aut in
codicillis faciat quædam legata vel fideicommiſſa, conſtat ea le-
gata etiam in teſtamento facta non eſſe teſtamentum, neq; par-
tes ſubſtantiales ipſius, ſed eſſe diſpoſitiones eſſentialiter, & ſpe-
cie diſtinctas à teſtamento ſiue inſtitutiones per quas hæreditas
delibatur, id eſt diminuitur, *l. legatum eſt delibatio, ff. de leg.* 1. & cõ-
ſtat eas accidentaliter in teſtamento fieri, quia poſſunt adeſſe, &
abeſſe. ergo inſtitutio quæ fit in tali teſtamento non eſt de vni-
uerſo, cùm diminuatur à legatis, *d.l. legatum eſt.* Hæc autem oppo.
non procedit ſecundùm ſolutionem Bart. ſecundùm quam ſa-
tis eſt, vt ſententia, id eſt diſpoſitio teſtatoris ſit perfecta, id eſt,
habeat hæredis inſtitutionem ſiue de toto patrimonio, ſiue de
parte ipſius, quæ tamen ſemper eſt vniuerſalis ſecundùm ſe. Sed
videtur hæc oppo. procedere contra ſolutionem aliam qua di-
ximus legata, & voluntates alias excludi verbo, ſententia, quia
teſtamentum eſt ſentẽtia, id eſt, diſpoſitio de vniuerſo ſicut ſen-
tentia iudicis, ſed tamen etiam ſecundùm hanc ſolutionem, &
intellectum non procedit neq; concludit, continet enim falla-
ciam amphybologiæ. Nam hæc oratio, † teſtamentum ſiue in- 17
ſtitutio hæredis eſt ſententia ſiue diſpoſitio de vniuerſo, poteſt
intelligi duobus modis. Primò, vt ſignificet diſpoſitionem quæ
quamuis non comprehendat omnia corpora hæreditaria, tamẽ
ſecundùm ſe eſt vniuerſalis, id eſt de hæreditate, vel parte hære-
ditatis, quæ eſt quædam vniuerſitas, *d.l. nihil aliud eſt hæreditas ff.*
de verb. ſign. & hoc modo ſumitur hæc oratio in terminis noſtris,
ergo non obſtat obiectio de teſtamento militis teſtantis ſolùm
de parte, quia quamuis talis inſtitutio non comprehendat res a-
lias in quibus decedit inteſtatus, nihilominùs eſt diſpoſitio
de vniuerſo, id eſt de vniuerſitate iuris in quod hæres ex parte
ſuccedit, *d.l. nihil aliud.* Altero modo poteſt intelligi prædicta o-
ratio vt inſtitutio ſiue teſtamẽtum ſit diſpoſitio de vniuerſo cõ-
prehenſiuè per reſpectum ad omnia teſtatoris. & hoc modo nõ
accipitur in hac definitione. Adde quòd teſtamenti ſubſtantia
poteſt hac definitione apertiùs explicari; teſtamẽtum eſt vltima
voluntas in qua hæredis inſtitutio pro forma ſubſtantiali requi-

Digitized by Google

ctum ſenſus corporalis, vt cœcus, qui prohibetur ſecundùm formam communẽ, permittitur tamen ſecundùm formam ſpecialem, de qua in *l. hac conſultiſſima. C. qui teſta. fa. poſſ.* Item mutus & ſurdus ſecundùm diſtinctionem traditam *in l. diſcretis. C. qui teſta. &c & inſtit. quib. non eſt permiſſ. fa. teſt. § item ſurdus.* quidam autem propter defectum ſuæ poteſtatis, vt filiusfamilias, & ſeruus, & religioſus, qui profitetur tria ſubſtantialia regulæ. Item obſides, de quibus *Inſt. quib. non eſt permiſſ. fac. teſta. in prin. & §. vlt. & l. qui in poteſtate. & l. eius, qui. & l. filiusfamilias, & l. 1. ff. eodem. & c. illud. decimaſertia quæſtione ſecunda, & cap. 2. infrà eodem. & cap. non dicatis. 12. quæſtione prima. & l. obſides ff. eodem.* aliqui verò prohibentur propter maculam damnationis, & pœnæ irrogatæ ab homine, id eſt à iudice, aut ipſo iure, de quibus in lege, *eius, qui. § primo. & vltimo. & l. qui in metum. ff. eodem.* vbi Doctores & Specul. in *titu. de inſtrumen. edi. §. compendioſa, verſicu. quid de excoculatis.* Quintò prohibentur aliqui ratione dubitationis, id eſt, dubitantes de ſtatu ſuo, intellige ſi dubitent vtrum ſint in eo ſtatu in quo ſi eſſent, non poſſent teſtari, *l. de ſtatu. ff. eodem.* Secùs ſi quis dubitet, vtrum ſit ciuis Florentinus: an Piſanus: aut aliquid tale, vt nota. *in l. quod ſi dubitet. ff. de acquirenda hæreditate.* De quo pleniùs in *dicta l. de ſtatu.* vbi Bartol. & alij, nunc verò diſtinctis quæſtionibus, non omnibus ſupradictis, ſed de aliquibus, & aliis quibuſdam, pauca quædam quæ ſunt vtilia cognitu, videamus.

24 † Octauò igitur quæro, quia in prima cauſa de iudicij, & mentis defectu Barto. & alij enumerant furioſum, & mente captum, quæ differentia ſit inter furioſum, & dementem, ſeu mente captum, reſpon. ſecùdùm ſtrictam, & ſpecificam ſignificationem differunt hæc nomina, vt notatur *Inſtitut. de curatoribus. § furioſi. & §. ſed & mente captis, & in l. ſi furioſi. C. de nupt.* vbi caſus planus. Nam conſtitutio Marci, quæ loquebatur de filiis mente capti, ſeu dementis, non autem de filiis furioſi, ſuppletur, & extenditur ad eos. Eſt igitur hæc differentia, quod mente captio ſeu dementia denotant ſimplicem priuationem, & mentis alienationem, ſeu ſtuporem ſine poſitione furoris, & inſaniæ actus his: furor autem ſignificat priuationem inſaniæ ad exteriores actus procedentis: de quibus vide quæ pleniùs poſuimus *Inſtit. de aucto. tut. §. vlt. in glo. 1. conclu. 33. & 34.* & in aliis locis ibi adductis. Procedit autem prohibitio quamdiu aliquis eſt furioſus, vel demens: nam ſi quis habeat dilucida interualla, conſtat eum poſſe teſtari, dummodò teſtamentum eo tempore perfecerit, *l. furioſum. C. qui teſta. fa. poſſ. & Inſtit. quib. non eſt permiſſ. fa. teſtam. §.*

25 *prætereà.* † Nonò quæro quid de muto, & ſurdo. Reſpon. aut eſt mutus, & ſurdus naturaliter, & tunc non poteſt teſtari: aut accidentaliter, & tunc ſi literas ſciat, & manu ſua teſtamentum ſcribat poteſt hoc modo teſtari: aut eſt ſurdus tantùm, ſiue ea natura ſiue ea accidenti, & tunc poteſt teſtari ſicut cæteri etiam ſi literas ignoret. Aut eſt mutus tantùm, & in hoc idem concludit, quod *ſuprà* diximus de muto, & ſurdo ea accidenti, & hæc diſtinctio fit in *l. diſcretis. C. qui teſtam. fa. poſſ.* quæ procedit in mutis aut ſurdis omninò. Nam ſurdaſter, & mutaſter, id eſt, qui tardè exaudit aut tardè loquitur ſine dubio teſtari poteſt, & ſtipulari, & cæteros actus, vel diſpoſitiones facere, *Inſtit. quibus non*

26 *eſt permiſſ. fac. teſt. §. item ſurdus. & de inutil. ſtip. § mutum.* † Decimò quæro quãtum ad tertiam cauſam de propriæ poteſtatis defectu vtrum cauſa iſta ſine diſtinctione prohibitionẽ inducat. Reſpõ. nõ ſimpliciter in omnibus. Nam in ſubiectis patriæ poteſtati excipitur peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, *Inſti. quibus non eſt permiſſ. fa. teſt. in prin. & l. pen. & vlt. C. qui teſt. fac. poſſ.* quia quantum ad hæc peculia filiusfa. habetur pro patrefamilias, *l. 2. ff. ad Senatuſconſ. Maced.* Prętereà quod *ſuprà* diximus de religioſis procedit in his, qui profitentur tria ſubſtantialia vota, vt diximus, ſecus in religioſis largo modo qui ſecundùm quædam alterius poteſtati ſubiiciuntur, ſed retinent propria bona, vt hi qui profitẽtur tertium ordinem ſanctorum Dominici aut Franciſci, & ſimiliter eremitæ poſſunt teſtari, *c. relatum. § contra Paulus. 19. q. 3. & gloſſ. in c. qui verè. 16. q. 1.* & Inno. *in c. cùm monaſterium, ſup. de electione.* Inſuper quamuis aſcriptitij, & alij coloni, qui prædiis colendis obnoxij ſunt, de quibus *in c. iudicatum.* vbi plenè poſuimus, *infrà de immu. eccle. & Inſtit. de iure perſo. in prin. in glo. aut ſerui. 2. parte, conclu. 1. & ſeq. & in c. propoſuit in gloſſ. 1. inf. de coniu. ſeruo.* ſint ſecundùm quod in poteſtate dominorum, & cenſeantur, & nominentur ſerui, propriè tamen, & ſimpliciter ſunt liberi, & conſequenter teſtari poſſunt, & teſtimonium dicere, & alia facere quæ liberi faciunt: his duntaxat exceptis quæ ſpecialiter eis interdicta ſunt ſecundùm communem ſententiam quam pleniùs probauimus in *d. c. propoſuit, & in c. 2. inf. de Iudæis.* & in alijs locis *ſuperiùs* inductis. Ampliùs concluſio *ſuprà* poſita de obſidibus procedit in obſidibus datis populo Romano ab hoſtibus aut ecõtrariò, aut etiam Principi Chriſtiano ab infidelibus, & ecõtrario: ſecus in obſidibus, qui dantur ab vna ciuitate alteri ciuitati: vt in *d. l. obſides.* vbi Doct. & notatur in *l. ſi quis ingenuam. §. vlt. ff. de captiuis.* Prætereà notandum, quod gloſſ. *in d. l. obſides. ff. eodem.* generaliter putat illum text. procedere, ſiue obſides dati fuerint ab hoſtibus pro captiuis, qui receſſerunt obſidibus dimiſſis, ſiue pro pace componenda, ſiue etiam pro pace iam compoſita obſeruanda, ſed Bald. in *d. l. obſides.* concludit, quod obſides dati ab vna ciuitate alteri ciuitati poſſunt teſtari, vt etiam And. de Piſis, & alij putant, quia cùm obſides æquiparentur captiuis, ſicut captiui vnius ciuitatis inter Chriſtianos non fiunt ſerui, & conſequenter dominium rerum ſuarum retinent, ita neque obſides per ea quæ notantur in *l. qui à latronibus eod. titu. & in dicta l. ſi quis ingenuam § vltimo* & iſta quæſtio ea facto contingit in quodam comite Bulgarıo, qui Piſis deceſſit in carceribus cùm bellum eſſet inter ciuitates non cum imperio. De obſidibus verò datis populo Romano pro pace iam facta obſeruanda idem Bald. dubitat, quia obſides tales non ſunt dati ab hoſtibus, & ideo nõ ſunt ſerui. & conſequenter non habet locum ille text. Sed Angelus in *d. l. obſides.* putat opinionem Bal. procedere quando pax fit cauſa reconciliationis ad beneuolentiam Papæ, vel Principis cum ciuitatibus ſibi ſubditis, vt videmus quotidiè fieri, ſed ſi pax fieret cum aliquibus infidelibus cum quibus bellum gerebatur vera eſt op. glo. per text. *in l. poſtliminij in §. in pace. ff. de captiuis.* vbi eſt caſus planus, quod etiã quando huiuſmodi populi non ſunt hoſtes habet locum poſtliminium, & quicquid ab eis capitur, vel detinetur, efficitur eorum, & econtrariò. Et hanc opinionem ſequitur etiã Franc. in *d. l. obſides.* fuit etiam ſententia Ioan. Andr. in *addi. Spec. in titu. de inſtrum. edi. § cõpendioſè. verſi. 15.* ſed prius quàm videamus vtra iſtarum opin. vera ſit not. diligenter illum text. in *d. § in pace.* nã ex eo eliciuntur duæ concluſiones notabiles, prima quod populorum ſiue gentium quidam ſunt hoſtes proprij, de quibus *in l. hoſtes. ff. de captiuis.* quidam verò ſunt amici & hoſpites aut confœderati, alij verò medij, hoc eſt neque hoſtes, neque amici, aut confœderati, ſecunda quod liber homo captus ab huiuſmodi populo fit eorum ſeruus: & ſimiliter aliæ res captæ ab eis fiunt capientium, & econtrariò, quod not. quia contrarium videbatur dicendum, per text. *in l. naturalem. §. vlt. ff. de acquir. rer. dom. & Inſtit. de rer. diuiſ. § item ea quæ ex hoſtibus.* quibus forſan aliquis deceptus contrarium reſpondiſſet ex verbo illo, ex hoſtibus, arg. ſumpto à contrario ſenſu: ſed tamen hoc argum. rectè ſumitur ſolum quantum ad eos, qui non ſunt hoſtes, ſunt tamen amici, non autem quantum ad populos medios, vt patet ex *d. l. poſtliminij in §. in pace.* quantum verò ad articulum propoſitum de obſidibus datis pro pace obſeruanda, text. ille non videtur facere pro opin. Aug. & Fran. quia loquitur de captis tali populo medio, id eſt, de his, qui violenter ſine conſenſu alterius populi capti ſunt, ſed nos loquimur de obſidibus datis ab vno populo alteri, in qua datione quamuis fortè non interueniat conſenſus ipſius obſidis, tamen interuenit conſenſus populi dantis, & recipientis ob cauſam publicã pacis conſeruandæ, ergo caſus iſti ſunt longè diuerſi. Sed tamen ſententia glo. videtur verior, quia ratio qua mouetur Bald. contra gloſſ. non concludit, videlicet, quia non ſunt ſerui: ratio enim quare obſides non poſſunt teſtari non eſt ea quia fiant ſimpliciter ſerui, ſed æquiparantur captiuis aliquo modo, vt dicemus inferiùs, quæ ratio vertitur etiam in obſidibus datis pro pace compoſita obſeruanda: quod autem obſides ob quamlibet cauſam dati non fiant ſerui, videtur probari per textum *in l. diuus Commodus ff. de iure fiſci.* Nam comparantur obſides captiuis quantum ad effectum, vt bona eorum ad fiſcum pertineant, vt patet ibi, ſicut captiuorum: ergo obſides non ſunt captiui, quia nullum ſimile eſt idem, & conſequenter non ſunt ſerui, quia ſerui non fiunt, niſi aut per captiuitatem de iure gentium, aut iure ciuili per venditionem ad pretium participandum, *Inſtit. de iure perſona. § pen.* Prætereà ſimilitudo illa in *d. l. diuus.* fit ſolùm quãtum ad eorum bona, ergo non quantum ad ſtatutum quod etiam probat ex ſententia gloſſ. ibidem, quia bona eorum nõ pertinent ad fiſcum: niſi poſt mortem: quam ſequuntur Oldra. Iac. & Alb. & Bart. etiam dicit eam æquam eſſe: ergo ſunt liberi, nam alioquin etiam viuentes nihil proprium haberent, *l. quod attinet. ff. de regul. iur. & l. placet. ff. de acquir. hæred.* & quamuis Bartol. in *d. l. diuus.* dicat opin. il-

Digitized by Google

lius glo.non probari iure, tamen apertè probatur ea ſuprà dicta
per locum à ſufficienti partium enumeratione, nam tu qui dicis
obſides fieri ſeruos, da tex. qui hoc dicat, quod ſi nõ dederis iu-
dicandi ſunt liberi, quia neque ſunt captiui proprij neq; venditi
ad pretium participandum. Prætereà non eſt verum, quod glo.
in d.l.obſides.ff.eo. ſentiat eos fieri ſeruos, immò rationẽ quare non
poſſunt teſtari, ſumit ex d.l.diuus Commodus. ampliùs glo. in d.l.di-
uus. expreſsè putat eos eſſe liberos in verbo captiuorum, ibi, vel
dic loqui, &c. quatenus dicit eum tex. loqui de captis, & deten-
tis ob cauſam, &c. inſuper glo. ibidem dicit obſides non eſſe capi-
te minutos, vnde videtur ſentire eos neque libertatem, neque
ciuitatem, neque familiam amittere: hoc tamen videtur falſum,
quia ſi non eſſent capite diminuti aliquo modo, nulla videtur
ſubeſſe ratio cur teſtari non poſſint, ſed ſi quis velit etiam hanc
opinionem tueri poteſt reſpondere, quod immò ratio reddi po-
teſt, quia non ex defectu, ſeu diminutione aut amiſſione ſui ſta-
tus prohibentur, ſed ideo cùm bona ipſorum poſt mortem ad
fiſcum pertineant diſpoſitio de bonis quæ ſua ſunt quamdiù vi-
uunt confertur in tempus, quo non ſolùm non ſunt futuri do-
mini, ſed etiam debentur fiſco, vnde in eis militat ratio quæ ſu-
mitur ex d.l.quod ſponſa.C.de don.ante nupt. & ex d.l.eum qui.§.vlti.ff.
de iuriſdict.omn.iudic. verior tamen concluſio, quod obſides pa-
tiuntur mediam capitis diminutionem, id eſt, quamuis nõ fiant
ſerui, tamen amittunt ciuitatem, quæ videtur apertè probari in
27 d.l.diuus Commodus. iuncta l.ſeq.ff.de iure fiſci. † Nam ibi ponitur
exceptio ſecundùm quam obſides liberantur à conditione ob-
ſidali beneficio Principis, & cenſentur ciues Romani, videlicet
ſi ab eo vſum togæ Romanę obtinuerint, ergo ante beneficium,
& togæ vſum non ſunt ciues Romani, ciuitatem autem prio-
rem, id eſt, ſuæ patriæ non retinent, ergo conditio eorum eſt ſi-
milis deportatis quantum ad capitis diminutionem, vt apertè
ſentiunt Iaco. & Albe. in d.l.diuus. dicunt enim bona eorum poſt
mortem fiſco acquiri ſicut bona deportatorum, l.deportati.C.de
bon.damn. Breuiter ergo ſecundùm hanc ſententiam obſides nõ
fiunt ſerui, ſed priuantur ciuitate, vnde non poſſunt teſtari, ea-
dem ratione qua nec deportati, d.l.obſides.iũcta d.l.diuus. cum l.ſeq.
& d.l.deportatu. quæſtiones verò alias de obſidibus vide in c.ex
reſcripto, ſuprà de iureiur. & in c.& pridem. 23.q.8. & in d.l.obſides. vbi
28 Doct. & in d.l.diuus. † Vndecimò quæro vtrum damnationis, &
pœnæ irrogatæ macula, quam diximus eſſe quartam cauſam, ſit
ſimpliciter ſufficiens ad inducendam prohibitionem teſtandi.
Reſpondeo non ſimpliciter, ſed ſi quidem reus criminis dam-
natus fuerit ad mortem naturalem, ſine dubio teſtari nõ poteſt
etiam ſi fugiat, & in eo concurrit etiam defectus ſuæ poteſtatis,
quia fit ſeruus pœnæ, l.qui vltimo. vbi Bart.ff.de pœnis. Item dam-
natus ad mortem ciuilem, vt deportatus, l.eius qui.§.1.& vlti. vbi
Bar.ff.eod. ſecus in damnatis ad inferiorem pœnam, puta relega-
tionis, aut membri mutilationem, aut aliam, ex qua neque vita
neque libertas, neque ciuitas amittitur, d.l.eius qui.§.1. vbi Doct.
& d.l.qui manus eo.titu. & Spec. in tit.de inſtrum.edit.§.compendioſè.
verſ.quid de exoculatu. Quæ concluſio procedit regulariter, etiã ſi
damnatus fiat infamis, d.l.eius qui.verſ.ſed relegati, & l.cognitionum.
§.minuitur.ff.de vari.& extra.cogni. & l.1.C.de ſecun.nupt. vbi caſus,
& Barto. & alij communiter in l.is cui.§.ſi quis ob carmen.ff.eod. niſi
expreſsè inueniatur prohibitus, vt damnatus ob famoſum libel-
lum, d.§.ſi quis ob carmen. & in caſu de quo in Auth.credentes.C.de
hæreticis, quæ ponitur in c.excommunicamus.§.credentes.infrà de hæ-
reticis. Adde quæ plenè poſuimus Inſtit.quibus mod.ius pat.po.ſol.§.
cum autem in gloſſ.pœnæ. & in alijs locis ibi adductis. In quibus lo-
cis concluditur de damnatis ad mortem naturalem id, quod ſu-
prà diximus. Damnati verò in metallum, aut in opus metalli,
quamuis olim fierent ſerui pœnæ, vt in dicto §.cùm autem. & l.
quidam.ff.de pœnis cum ſimil. tamen concluſio iſta hodiè corrigi-
tur in ingenuis, ſecus in libertinis, vt in Authen.ſed hodie.C.de do-
nat.inter vir.& vxo. & in Auth.vnde illa ſumitur de libertinis. tamen
variæ ſunt opin. de quibus in d.authen.ſed hodie. vbi gloſſ & Saly. &
in Auth.de nupt.§.quod autem prius. verſicu.ſi verò decretum in gloſſ ſu-
peruenientem.collatione 3. Et intellige quæ ſuprà diximus de dam-
natis à poteſtatem habente, item de præſentibus. Nam abſens
damnatus propter contumaciam ad mortem naturalem non
fit ſeruus pœnæ, de quibus vide quæ pleniùs poſuimus in d.§.
cum autem in glo.pœnæ. vbi etiam in glo.in metallum. pleniùs tracta-
uimus de pœnis in metallum, & in opus metalli, & in miniſte-
rium metallorum, & alijs quibuſdam. Quamuis autem ingenui
hodiè non fiant ſerui prædictarũ pœnarum, quib. non irrogatur
directo pœna mortis naturalis, tamen perdunt ciuitatem, & fa-
miliam, & conſequenter patiuntur mediam capitis diminutio-
nem. Hoc enim hodiè non inuenitur correctum, ergo, &c. l.præ-
cipimus in fin.C.de appellationib. & l.ſancimus.C.de teſtamen. Dam-
nati verò in opus publicũ perpetuò, neq; olim, neq; hodiè fiunt
ſerui, ſed amittunt ciuitatem ſicut deportati, vnde dicũtur Apo-
lidæ, id eſt, ciuitate priuati, d.l.quidam.ff.de pœnis. vnde per illum
text. videtur concludendum, quod damnati ad ſalis aut arenæ
fodinam aut aliquem ludum excepto venatorio non fiunt ſerui
pœnæ, etiam ſi eſſent libertini neque olim etiam ingenui, ſed ex
aduerſo inducitur tex. in l.aut damnum.§.in calcariam.& §.ſeq.ff.de
pœnis. Sed poteſt reſponderi quod cùm text. ille ſit pœnalis non
eſt extendendus, & idem in ſimilibus per regulam in pœnis, de re-
gul.iur.lib.6.& c.ſtatutum de electione.eo.lib. & l.pen.ff.de pœnis. præ-
cipuè cùm habeamus text. in d.l.quidam. qui ponit regulã contra-
riam, quod damnati in opus publicum perpetuò æquiparantur
deportatis. † Duodecimò ſpecialiter quæro quid de damnato 29
ad perpetuum carcerem. Reſpon. pro ipſius reſolutione in pri-
mis vidẽdum eſt vtrum aliquis poſſit condemnari ad perpetuũ
carcerem. In qua quæſtione breuiter diſtingue: Aut enim loque-
ris de ſeruo, & hic poteſt condemnari perpetuis vinculis aut car-
ceribus, l.incredibile, & l.ſeruum. vbi Cyn. & alij.C.de pœnis. Aut lo-
queris de homine libero, & tunc aut ſecundùm ius ciuile, & nõ
poteſt, quia hæc pœna iure ciuili eſt interdicta, l.aut damnum.§.
ſolent.ff.de pœnis, & d.l.incredibile.C.eod.titu. Aut ſecundùm cano-
nes, & hoc iure pœna perpetui carceris permittitur, non tamen
pro quolibet crimine, ſed pro grauibus, c.ſua.infrà de pœnis, & c.
quamuis.eo.titu.lib.6.& c.nouimus in fin.inf.de verb.ſignif. cum ſimil.
In priori verò quæſtione d. Abb. hic diſtinguit laicum à clerico,
nam in laico intellige Imperatori ſubiecto ſimpliciter dicit cõ-
munem ſententiam eſſe quod laicus damnatus ad perpetuum
carcerem eſt inteſtabilis, vt notatur in l.2. vbi Bart. pen.colum.ff.de
publ.iudi. concludit quòd quamuis non debeat damnari ſe-
cundùm leges, tamẽ ſi damnetur eſt pœna capitalis, quia æqui-
paratur damnato in metallum, & ad hoc inducit ſententiã Inno.
in c.qualiter.2.pen.col. ibi ſecunda eſt pœna damnationis in metallum,
inf.de accuſa. Sed iſta concluſio ſimpliciter poſita videtur nobis
irrationabilis, & falſa. Adde tamen quod idem videtur ſenſiſſe
glo. in d.l.incredibile C.de pœnis. vbi dicit ſententiam perpetui car-
ceris etiam ſecundùm leges valere donec reuocetur à Principe,
quamuis iudex eam proferre non debuerit, arg.l.relegatorum §.
ad tempus.ff.de interdi.& rele. & l.1.in fin.ff.de quæſt. & l.moris eſt.§.iſta
fere alias.§.ſed enim. & l.diui fratres ff.de pœnis. & l.pœnam.C.eod.titu.
& hanc opinionem ſequitur Cyn. in d.l.incredibile. quando iudex
non expreſſit errorem in ſententia. Sed Bald. ibidem primò dicit
huiuſmodi ſententiam non eſſe ſolùm cõtra ius partis, ſed con-
tra ius conſtitutionis, quia iudex nõ poteſt imponere pœnas in-
ſolitas, puta vt aliquis præcipitetur ex muro, vel turri, cùm pœnę
certæ introductæ ſint, de quibus in d.l.moris eſt, & l.aut damnum.
§.ſolent. ibi, nam huiuſmodi pœnæ interdictæ ſunt. iuncta l.non du-
bium.C.de legi. & c.quæ contra ius de reg.iur.lib.6. & in terminis no-
ſtris, id eſt, quantum ad articulum iuris teſtandi eſt caſus planus
in l.ſi quis filio exhæredato.§.quod ſi quis fuerit dãnatus ff.de inuſto teſt.
qui expreſsè dicit damnatum pœna interdicta non eſſe inteſta-
bilem, & aſſignat rationẽ, quia ſententia eum nõ tenuit, quam-
uis gloſſ.ibi, & in d.l.incredibile. violet illum text. dicens eum non
teneri incommutabiliter, ſed commutabiliter teneri: quæ ſolu-
tio nullo modo ſatisfacit, quia ſi ſententia eum obligaret com-
mutabiliter interim, id eſt, ante reuocationem teſtari nõ poſſet,
& conſequenter teſtamentum eius eſſet irritum, cuius contra-
rium expreſsè ibi diſponitur. Non obſtat text. in d.l.moris eſt.§.ſed
enim cum ſim. quia cõcedimus, quod iudex non poteſt ſententiã
ſuã reuocare, quia functus eſt officio ſuo, ſed non valet iſta con-
ſequẽtia, nõ poteſt ipſe reuocare ſententiã, quatenus de facto eã
promulſit: ergo ſententia interim valet, quia oppoſitũ conſequen-
tis ſtat cum antecedẽte. vt in l.abſentem.C.de accuſa. & patet ex his
quæ no. in l.ſi vt proponis.prima. vbi Bar. & alij.C.quomodo & quando
iudex. & in d.l.ſi præſe.eo titu. ſed magis videtur obſtare idem text.
in d.l.moris eſt.§.ſed enim. aliter inducendo in illis verbis liberandi
erunt. Nam liberatio præſupponit obligationem cùm ſit ver-
bum priuatiuum. l.decem.ff.de verb.oblig. ergo ſententia eum obli-
gat, ſed reſpondetur, quod verbum liberandi accipitur ibi non
pro priuatione obligationis iuris, ſed facti, hoc eſt ſignificat eũ
eſſe liberãdum ab eo nexu quo de facto tenebatur interim cùm
ſententia non poſſit ab eodem iudice reuocari. Nam quandoq;
verba

Digitized by Google

verba priuatiua ſumuntur largo modo, vt denotent priuationem facti non iuris, quod nullum eſt, vt patet ex verbis manumittendi, & manumiſſionis, & exceptionis facti, & intentionis, & ſim. vt *Inſtit. de ingenuis §. vlt. & l. Titia in princ. ff. de verb. obl. iuncta l. ſi ita ſtipulatio facta fuerit. eo. tit. cum ſimilibus.* quòd autem hoc verbum eo modo accipiatur *in d. l. ſed enim.* patet ex eodem ipſo text. *ibi, damnari non poſſunt.* quæ verba negant potentiam, & ex alijs ſuperiùs inductis, qui dicunt ſentẽtiam non tenere. Ad tex. in *d. l. diui fratres. ff. de pœn. & in d. l. 1. §. vlt. ff. de quæſt.* poteſt etiam reſponderi aliter, quod non loquuntur de ſententiis inualidis, ſed de ſententijs, quibus pœna non interdicta fuit irrogata quæ nõ dicuntur nullæ, ſed aduerſus eas reſtitutio petitur. Non obſtat text. *in d. l. relegatorum. §. ad tempus. ff. de interdi. & releg.* quia poteſt reſponderi, quòd ibi ſententia eſt inualida, ſi hodiè proferatur ſecundùm vnum intellectum, quem *ibi gloſſ. in verbo, qua ita.* ſecundùm quem text. ille reflectitur *iuncta d. l. non dubium. C. de legi.* Vel ſecundò ille text. locum haberet in eo caſu, in quo lex illa vlteriùs procedit confirmando ſententiam: vnde non eſt extendendus ad terminos noſtros, in quibus pœna carceris perpetui ſimpliciter, & totaliter interdicitur, & in ea non ſolùm non adijcitur clauſula confirmatoria, ſed expreſsè adijcitur clauſula irritatoria, *d. l. ſi quis filio exheredato. §. quod ſi quis fuerit. & d. l. aut dãnum. §. ſolent.* Vel tertiò in *d. l. relegatorum. § ad tempus.* verba illa, ſic tamen, vt non infirmentur ſententiæ, &c. intelliguntur de infirmatione iudicis ſecundùm Pet. non de inualiditate iuris, vnde ſenſus eſt, ſententia talis non poteſt à iudice reuocari: non tamẽ ſequitur, quin ſit ipſo iure nulla. Secunda tamen ſolutio, quantum ad illum text. videtur verior quamuis Bart. ibi aliter ſentiat. Prætereà idem Bald. in *d. l. incredibile. C. de pœnis.* poſteà ſubiungit, quod cùm hodiè non ſint in vſu pœnæ damnationis in metallum, & aliæ tales, quibus olim condemnati fiebant ſerui pœnæ, videtur hodiè in locũ earũ poſſe irrogari pœna perpetui carceris, quæ illis æquiparatur ſecũdùm Innu. in *d. c. qualiter.* ſecundò. Sed hoc videtur falſum, quia cùm olim pœnæ illæ permitterentur, & pœna carceris expreſsè interdicta ſit, cõſtat ex hoc eas nõ æquiparari, ergo propter non vſum earum nõ eſt inducẽda correctio legum prohibentium pœnam perpetui carceris, *l. vnica. C. de inoffic. dotibus. & c. cum expediat. de elect. lib. 6. & gloſſ. in c. cupientes. §. quod ſi per viginti in verbo petere, eod. titu. & d. l. ſancimus. C. de teſtam.* inſuper etiam Salyc. *in d. l. incredibile.* videtur ſequi opin. illius gloſſ. ſed breuiter verior ſententia eſt quod damnatus à iudice laico Imperatori ſubiecto ſine permiſſu Principis ad perpetuum carcerem nõ ſit inteſtabilis, etiam poſito quod ſententia ſua eſſet valida commutabiliter, & multò minùs ſit inteſtabilis poſita opinione, quod ſententia eſt ipſo iure nulla, quæ videtur verior. Et idem videtur ſenſiſſe Angel. & Imol. in *l. ſi quis mihi bona. §. 1. alias. § ſi quis planè. & in d. l. 2. ff. de publ. iudi.* & Pau. & Fran. & Iaſ. in *d. l. ſi quis mihi bona. §. 1. alias. § ſi quis planè.* qui concludũt eum qui damnatus eſt pœna inſolita, & prohibita, nõ fieri inteſtabilem, quamuis Raph. Cuma. & Ro. contrarium ſenſerint: ſi verò ſententia talis ad perpetuum carcerem proferatur ex permiſſu Principis videtur in hoc caſu damnatus inteſtabilis fieri cùm ſine dubio ſententia valeat, ſed ex aduerſo inducitur *text. in d. Auth. ſed hodie. C. de dona. inter vir. & vxo.* cùm enim non fiat ſeruus pœnæ videtur poſſe teſtari, ſed non valet iſta conſequentiá: Non ſit ſeruus, ergo teſtari poteſt, quia cùm antiqua iura corriguntur quantum ad ſeruitutem remanent incorrecta, quantum ad amiſſionem ciuitatis, & conſequenter æquiparatur deportato per ea quæ notantur *in l. quidam. in princ. & § primo. & d. l. aut damnum. §. eſt pœna. ff. de pœnis. iuncta d. l. præcipimus. in fin. C. de appell. & d. l. ſancimus. C. de teſtam. cum ſimil.* ſed concluſio iſta videtur limitãda, vt dicemus *inferiùs.* Quod autem diximus de damnato ex permiſſu Principis idem intellige de damnato ad perpetuum carcerem in loco vbi eſt conſuetudo introducta huius pœnæ irrogandæ, quia in tali loco ſententia eſt legitima & valida, *Inſtit. de iure natu. §. ex non ſcripto, & l. de quibus. ff. de legi. cum ſimilibus.* Aut loquitur de clerico, vel de laico non ſubdito Imperatori, ſed Eccleſiæ. Et in hoc caſu variæ ſunt opiniones. Nam
30 vt dicit † do. Abb. hic quidam cõſuluerunt, quod clericus damnatus ad perpetuum carcerem non poteſt teſtari, quia æquiparatur hæc pœna deportationi, vel damnationi in metallum, quæ eſt mors ciuilis, vt *ſuprà* diximus ſecundùm Imol. *in d. c. qualiter. 2. infrà de accuſ.* Ergo cùm ſententia ſit legitima, & valida, ſit inteſtabilis ſicut deportatus, *d. l. deportati. C. de bonis proſcri.* Quidam verò conſuluerũt contrarium, quia quamuis ſententia legitima ſit, non tamen irrogatur carceratio ad pœnam, ſed ad pœnitentiam, *d. c. nouimus in fin. inf. de verb. ſign. & c. pen. inf. de hæreticis, & d. c. quamuis. de pœnis lib. 6.* Et hãc opinionem dicit do. Abb. eſſe tutiorem, ſed prima videtur verior ſecundùm eum, quia non poſſumus negare quin hic ſit quaſi mortuus. Adde quod iſta ratio vltimæ opinionis non videtur vera neque concluſiua, quia poteſt reſponderi concedẽdo ꝙ carceratio imponitur ad pœnitẽtiam, ſed ſimul etiam ad pœnam: neq; hoc repugnat, vt probatur per textum *in d. c. tua. infrà de pœnis.* Primò ibi puniri debeant. Secundò ex ſituatione, quia ponitur ſub titu. *de pœnis.* Quæ argumentatio valida eſt, vt not. gloſſ. *in c. ſi ſuper gratia. de officio delegati libro ſexto.* & eodem modo inducitur tex. *in d. c. quamuis.* Qui etiam poteſt aliter induci in illa aduerſatiua, tamen quæ aduerſatur primo reſponſo, in quo dicitur non ad pœnam, &c. Prætereà ſi damnatio hæc fiat in iudicio accuſationis idem probatur validiſſima ratione, quia principalis finis accuſationis eſt pœnæ irrogatio, *cap. tua. ſuprà de procuratoribus.* etiam ſecundùm canones, vt patet ex his quæ notantur *in c. ſuper his, & c. qualiter. 2. § pen. inf. de accuſationibus.* vbi patet alium eſſe finem accuſationis, & alium denunciationis, ſed finis principalis denunciationis eſt correctio, & pœnitentia, ergo principalis finis accuſationis eſt pœna non pœnitentia, quamuis ſecundario poſſit etiam iſte finis admitti, vnde in iudicio accuſationis videtur verior prima opinio, & ſimiliter in iudicio inquiſitionis, quæ fit ſpecialiter propter famam quæ tenet locum accuſatoris, iuxta ea quæ notantur *in c. qualiter. 2.* id eſt, quando iudex inquirit ad finem puniendi pœna ordinaria non ad finem ſolùm corrigendi. Si verò pœna perpetui carceris irrogetur in iudicio denunciationis principaliter ad pœnitẽtiam, puta propter enormitatem criminis, propter quod reus meretur talem pœnitentiam, forſitan in hoc caſu verior eſt vlti. opinio, quia quamuis carceratus fiat quaſi ſeruus, ex hoc nõ cõcluditur, quod ſit verè ſeruus, aut deportatus, vel quod æquiparetur deportato, quia hæc non eſt intentio canonis, & iudicis, qui ſolùm pœnitentiam irrogant. Sed adde rationem aliam, quæ modò nobis venit in mentem, ex qua vltima opinio videtur iure optimo defendi, etiam in iudicio accuſationis, quia canones prædicti non adimunt bona carcerato, ergo quamuis hæc ſit pœna non videtur æquiparanda deportationi, ſed potiùs relegationi perpetuæ, vnde pro iſta concluſione facit text. in *d. l. eius qui. § penult. ff. eodem.* & communis deciſio *ſuprà* poſita, *quæſt. 50.* qua diximus damnatos pœnis quibuſlibet quæ ſunt *infrà* deportationem non fieri inteſtabiles, vnde breuiter diſtinguendum videtur, aut damnato ad perpetuum carcerem expreſsè adimuntur bona, & tunc procedit prima opinio, per *tex. in d. l. eius qui. § pen.* & per rationem *ſuprà poſitam.* ad idem text. *in d. l. relegatorum. § hæc eſt differentia. verſic. ſiue ad tempus. ff. de interd. & releg.* & eadem diſtinctio adhibenda eſt etiam ſecũdùm legem in caſibus in quib. diximus ſentẽtiam valere, puta quando profertur permiſſu Principis, aut ibi, conſuetudine hoc introductum eſt. Ter-
tiodecimò † quæro quid de excommunicato. Reſpon. quidam 31
putãt eum nõ poſſe teſtari, quia æquiparatur deportato: de quo vide *gloſſ. in c. decernimus. de ſent. excommu. lib. 6.* Sed breuiter communis concluſio eſt, quod poteſt teſtari, neque in hoc æquiparatur deportato, & hæc fuit ſententia Innoc. *in c. cum voluntate. infrà de ſenten. excommu.* quam ſequuntur Io. And. *in nouella,* & communiter Doct. in *d. c. decernimus.* & Barto. & alij in *d. l. ſi quæramus. ff. eo.* vbi Fran. *pen. colum.* dicit hanc eſſe communem ſententiam, idem dom. Abb. *hic,* quod probatur per text. *in Authent. credentes. C. de hæret. & in d. cap. excommunicamus § credentes. infrà de hæret.* per locum à ſpeciali: nam ibi ſpecialiter prohibentur excommunicati propter hæreſim, ſed ad illum text. poſſet reſponderi, quod illud non ponitur vt ſpeciale, ſi non ponuntur vt ſpecialia etiam ea quæ de teſtimonio, & alijs actibus legitimis numerantur ibidem, vt patet in *d. c. decernimus.* non tamen deuiandum eſt à communi ſententia, quæ probatur alijs teſtibus, & rationibus in *d. c. decernimus.* neque enim expedit omnes ad hunc locum transferre: illa verò præcipua ratio eſt, quia excommunicatus regulariter bona ſua retinet, ergo non amittit ciuitatem, neque æquiparatur deportato ſimpliciter, ſed ſolùm ſecũdùm quædam, ergo etiam in caſibus in quibus excommunicatio irrogatur in pœnam, non eſt pœna ſimilis deportationi, ſed multò minor quantum ad temporalia, quia excommunicatus nõ patitur aliquam capitis diminutionem ſtatus temporalis: neque enim amittit libertatem neque ciuitatem neque familiam, quamuis metaphoricè accipiendo capitis diminutionem, & ad ſtatum ſpiritualem transfe-

transferendo excommunicatus nõ ſolùm deportato, ſed pœnæ ſeruo æquiparatur, quia patitur maximam capitis diminutionẽ ſpiritualem, perdit enim omnẽ ſpiritualem ſtatum, id eſt, familiam, & rempublicã, & libertatem eccleſiaſticã, & ſpiritualem, cùm peccati, & diaboli ſeruus efficiatur, & idem in quolibet reo mortalis peccati, *c. audi deniq. & c. omnis Chriſtianus, & ſeq. 11. q. 3.* ergo cùm quantum ad ſtatum temporalem pœna excommunicationis ſit multò minor deportatione, planè concludit, quod excommunicatus non ſit inteſtabilis per ea quę ſuprà poſuimus *q. 11. & q. proxi.* Accedit ratio, quia edictũ de teſtamentis eſt prohibitorium, vt *ſuprà* poſuimus, *q. 6.* Sed excommunicatus non inuenitur generaliter prohibitus teſtari, ſed ſolùm in quibuſdã caſibus ſpecialibus propter enormitatem criminis, ergo, &c. poteſt etiam induci pro communi ſentẽtia text *in c. felicis. in prin. de pœnis lib. 6.* ſecundùm Franc. nam ibi Bonifa. addit, & detrahit quædam conſtitutioni Honorij de pœnis, quibus afficiunt percuſſores Cardinalium, aut eos hoſtiliter inſectantes, & vtitur verbo, ſancimus, quod eſt inductiuum iuris noui, non declaratiuum iuris veteris iuxta ea quæ no. *in c. vlti. de temp. ord.* ergo ante illam conſtitutionem Honorij percutiens Cardinalem, non erat inteſtabilis, & tamen ante conſtitutiones illas erat excommunicat⁹, *c. ſi quis ſuadẽte. 17. q. 4.* Adde quod ille rea. poteſt induci etiam aliter per locum à ſpeciali: cùm enim in *d. c. felicis.* hoc diſponatur ſpecialiter de percuſſoribus Cardinalium, planè infertur, quod percuſſores aliorum clericorum non fiunt inteſtabiles. Prętereà inducimus ad hoc tex. in *Clem. 1. de de pœnis.* vbi puniuntur percuſſores Epiſcoporum pœnis ibi expreſſis, neq; ibi exprimitur hęc pœna ſicut in percuſſoribus Cardinalium exprimitur, in *d. c. Felicis.* ea quo manifeſtè infertur, ꝙ propter maiorem prærogatiuã hoc ſpecialiter diſponitur, vt percuſſores Cardinalium ſint inteſtabiles, quod non diſponitur in percuſſorib. Epiſcoporum, ea his no. quod in quibuſdam caſibus aliqui fiunt inteſtabiles ipſo iure ſiue ipſo facto abſq; ſententia iudicis propter enormitatem criminis, vt percuſſores Cardinaliũ, nec mirum, quia ſiunt rei lęſæ maieſtatis, *d. c. felicis, de pœnis. lib. 6.* Item hæretici, *c. cum ſecundum leges. de hæreti. lib. 6.* & rei læſæ maieſtatis etiam Principis ſecularis, *l. quiſquis. C. ad legem Iuli. maieſt.* qui etiam poſt mortem accuſari poſſunt, vt eorum memoria damnetur, & bona publicentur, *c. 2. de præſcript. libr. 6. & Inſtitu. de hæredi. qua. ab inteſta. deſe. § per contrarium.* Item vſurarij manifeſti ſunt ipſo iure inteſtabiles niſi caueant iuxta formam traditam in *c. quanquam. de vſur. lib. 6.* Quartodecimò quæro vtrum perſonæ prohibitæ te-
32 ſtari ad cauſas non † pias poſſint condere teſtamentum, aut alias vltimas voluntates ad pias cauſas. Reſpondeo, quæſtio iſta diſtincta eſt in tot articulos ſiue quæſtiones particulares, quot ſuprà diximus eſſe cauſas prohibitionis teſtandi, ſed pro ipſarum reſolutione in primis videndum eſt quæ relicta, vel diſpoſitiones cenſeantur ad pias cauſas. Reſpon. cõmunis conclu. eſt quod quicquid relinquitur pro ſalute animæ cenſetur ad pias cauſas relictum, vt notatur in *c. requiſiti. in princ. inf. co.* & tradunt *glo.* Bar. Paul. & alij in *l. ſi quis Titio ff. de leg. 2.* ſed notandum, quod hoc non eſt iudicandum ea verbis, ſed ea re ipſa, id eſt, ex veritate huius cauſæ finalis. Nam ſi quis diceret ſe legare aut donare aliquid alicui pro anima, cùm tamen re vera donet ob aliam cauſam non cenſebitur talis diſpoſitio ad pias cauſas, & econtrariò iudicabitur pia diſpoſitio ſi fiat pro ſalute animæ quamuis non exprimantur hæc verba neque alia æquipollentia, vnde vt apertiùs intelligas, diſtinguetur aut enim relinquitur, vel donatur Eccleſiæ, aut alteri loco pio, & tunc etiam ſi Eccleſia, vel pius locus eſſet ditiſſimus, nihilominùs cenſetur diſpoſitio propter Deum, & conſequenter pro ſalute animæ facta, & pia, *c. relatum. 1. infrà eo* Ratio autem eſt in aperto, quia cùm bona Eccleſiarum, & locorum piorum deſtinata ſint ad vſus pios, & ad ſuſtentationem pauperum, *c. aurum. & c. gloria Epiſcopi. 12. q. 2. & c. vltim. 16. q. 1. cum ſimil.* Non poteſt in eis conſiderari ſuperfluus exceſſus relicti, quia quantumcunq; pius locus ſit locuples, & legatum aut hæreditas ei relicta ſit opulẽta, nihilominùs id totum, quod ſuperfluit detracto vſu miniſtrorum, & cęteris neceſſarijs ipſi loco, aut Eccleſiæ ad pietatis cauſam pertinet cum pauperib. debeatur. Aut relinquitur alicui perſonæ priuatæ, aut etiam publicæ, aut vniuerſitati, vel collegio non pio, & tunc aut perſona cui relinquitur eſt pauper, & in hoc caſu relictum cẽſetur ad pias cauſas, & fruitur priuilegijs relictorum piorum, *l. id quod pauperibus. C. de epiſc. & cler.* quæ concluſio procedit etiam ſi relinquatur conſanguineo ſecundùm Docto. in *locis præalleg.* & dom. Abb. *hic*, quia conſanguinitas nihil detrahit de ratione pietatis, & eleẽmoſynæ, immò eſt circumſtantia magis obligans, *c. non ſatis. & c. eſt probãda. 76. diſt.* & Apoſtolus 1. ad Timoth. *cap. 5. ſi quis ſuorum. & maximè domeſticorum curam non habet. fidem negauit, & eſt infideli deterior.* Thom. *ſecunda ſecundæ, q. 32. artic. 9.* ſed eadem concluſio videtur limitanda, vt procedat in relicto commenſurato indigentiæ ipſius, id eſt, quatenus non excedit rationem eleẽmoſynæ: ſecùs ſi exempli gratia teſtator locuples inſtituat hęredem pauperem, qui ex hac ſucceſſione fit ditiſſimus: non enim cenſebitur hæc inſtitutio ad pias cauſas quatenus continet exceſſum, & trãſgreditur terminos, & rationem eleẽmoſynæ per ea quæ tradit Thom. in *d. q. 32. arti. 10.* vbi concludit, quod abundantia eleẽmoſynæ poteſt conſiderari ea parte dantis, & ex parte recipientis. Ex parte quidem dantis, quando aliquis dat, quod eſt multum, ſecundùm proportionẽ ſuæ facultatis obſeruato charitatis ordine, & hæc abundantia eleẽmoſynæ laudabilis eſt, *Tobiæ, c. 4. ſi multum tibi fuerit abundanter tribue.* Ex parte verò eius cui datur eſt abundata eleẽmoſyna dupliciter, vno modo quando ſufficienter ſuppletur eius indigentia, & hæc abundantia ſimiliter eſt laudabilis. Altero modo quando ſuperabundanter, & ſuperfluò ei tribuitur, & hoc non eſt laudabile, ſed meliùs eſt pluribus indigẽtibus erogare, vnde Apoſtolus dicit *prima* ad Corin. *c. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum, &c.* vbi gloſſ. dicit per hoc cautela eleẽmoſynæ docetur, vt non vni, ſed multis detur, vt pluribus proſit. Et Hieronymus ad Paulinum: Præter victum, & veſtitum, & manifeſtas neceſſitates nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. & Ambro. 1. *Officiorum.* dicit opes non debere ſimul effundi, ſed diſpenſari, & coniunctis non eſſe ſic dandum, vt ditiores fieri velint. Aut relinquitur homini diuiti, qui ſuperabundat diuitijs, aut cui nihil deeſt inſpecta ipſius conditione, & tunc relictum non iudicatur ad piam cauſam etiã ſi teſtator dixiſſet ſe pro anima ſua id relinquere per ea quæ tradit Thom. in *prædicto loco*, & Docto. in *l. 1. C. de ſacroſanct. eccle.* vbi Bart. 8 *col. ibi*, ſecundò quæro quid ſi relinquatur. & Bart. Bal. & alij in *d. l. ſi quis Titio ff. de leg. 2.* Aut relinquitur homini cui quãuis non deſint ea quæ ſufficerent alteri, qui ſit conditionis inferioris, tamen deeſt aliquid neceſſarium ſibi ad conſeruationem ſui ſtatus, vel conditionis, puta homini diuiti, & nobili vergenti ad inopiam, & in hoc caſu relictum ad ſubuentionem ipſius cenſetur pium etiam ſi fiat conſanguineo ſecundùm Doct. in *locis præalleg.* quia hic iudicatur pauper inſpecta conditione ipſius, & conſequenter tale relictum habet rationem eleẽmoſynæ, vnde Thom. in *prædicto loco* dicit adhibendam eſſe diſcretionem propter diuerſas conditiones hominum, quorum quidam in delectationibus nutriti cibis delicatis, aut veſtibus indigẽt, & ſubiungit etiam exemplum de his, qui ſine vitio ſuo ex diuitijs ad inopiam deuenerunt, & ad hoc inducit ſententiam Ambro. in *lib. de Officijs.* quæ ponitur in *c. conſiderandũ. 86. diſt.* Ex his no. quod etiam relictũ alicui Regi, vel Principi, aut reipublicæ iudicatur pium ſi fiat ad ipſius ſubuentionẽ neceſſariam puta, quia iniuſtè opprimitur ab alio, qui eum regno priuaret niſi ei ſubueniatur, vnde ſi quis pro anima ſua legaret ei etiã maximam ſummã ſibi neceſſariã erit legatũ pium. Sed adde his omninò quæ ponemus *inferiùs, q. 17. prope fin. & q. 20.* † Quintodecimò quæro vtrũ valeat 33
teſtamentum aut relictum ad pias cauſas eorum, qui prohibentur teſtari propter defectum intellectus? Reſpon. aut loqueris de eo qui omninò priuatus eſt vſu rationis, qualis eſt furioſus aut demens, qui quamuis non careant habitu ſiue potẽtia rationis, actu tamen, & vſu carent, & in his nulla dubitatio eſt ſecundùm omnes, quod non valet eorum diſpoſitio etiam ad pias cauſas, *c. vlt. § vlt. inf. tit. 1.* & Doct. in *l. 1. C. de ſacroſanct. eccle.* vbi Bart. 4. *col. quæſt. 1.* ad idem text. in *l. vlt. C. de teſta. milit.* arguendo à pupillo ad furioſum per locũ à maiori. Prętereà idem probatur, quia quamuis in diſpoſitionibus ad pias cauſas non requirantur ſolemnitates poſitiuæ, vtique tamen requiritur ſubſtantia ſiue forma eſſentialis ipſius diſpoſitionis, quæ eſt voluntas expreſſa verbis, vel ſignis æquipollentibus, vt patet diffinitione teſtamenti, & aliarum diſpoſitionum, puta legati, & donationis, & ſimiliũ. Sed furioſus non poteſt vti voluntate rationabili quæ talem diſpoſitionem poſſit inducere. *Inſtit. de inutil. ſtipul. § furioſus, & quibus non eſt permiſſ. fac. teſtam. § prætereà.* ergo &c. Aut loqueris de his, qui habent aliquem vſum rationis, ſed adeò infirmum, & imbecillum, vt cenſeantur omninò inſufficientes ad diſponendum de rebus ſuis quales ſunt infantes, & infantiæ proximi, & in his ſimiliter communis concluſio eſt, quod non valet eorum diſpo-

Digitized by Google

diſpoſitio etiam ad pias cauſas, quia in eis vertitur eadem ratio, quæ in furioſis, cùm ipſi quoq; careant idoneo indicio & intellectu, qui requiritur pro forma ſubſtantiali talium diſpoſitionũ, vnde non multum diſtant à furioſis, vt dicit tex. *Inſtit. de inuti. ſtipu. §. pupillus.* qui etiam ſubiungit, quòd huiuſmodi ætatis pupilli nullum habent intellectũ, intellige idoneum ad cauſandũ ſubſtantiam talium diſpoſitionum quãuis habeant aliquem intellectũ, & vſum ipſius quantum ad pueriles actus. Idem probatur, quia in diſpoſitionibus ad pias cauſas nõ remittuntur formæ ſiue obſeruationes iuris gentium, vt *in c. relatum primo inf. eod.* ſed infans, & proximus infantiæ non obligatur iure naturali, vel diuino, *l. pupillus. ff. de actio. & oblig. & l. quod pupillus. ff. de cõdi. inde. & l. pupillum nec velle. ff. de reg. iur. & Inſtit. de Auth. tuto. in prin.* vbi poſuimus poſt *glo. quaeſt. vlt.* Ergo non habet voluntatem iure diuino, vel naturali ratam, & idoneam ad huiuſmodi diſpoſitiones etiã ad pias cauſas faciendas, aut loqueris de his qui habẽt vſum rationis ratum iure diuino, & naturali ſiue gẽtium, qualis eſt pupillus proximus pubertati, & de hoc videtur magis dubitandum per *ſuprà* dictam rationem, quia talis diſpoſitio videtur habere formam ſubſtantialem iuris diuini & gentium, ſed tamen Bart. in *d. l. 1. colum. 4. q. 2. C. de ſacroſanct. eccle.* putat eum non poſſe diſponere ad pias cauſas quamuis obligetur naturaliter contrahendo cum altero, *l. 1. in fin. ff. de nouatio. & l. vlti. in princip. ff. de iureiur. & d. l. ſi pupillus. in princ. ff. ad legem Falcidiam, & l. cum illud. § 1. ff. quando dies lega. ce. & l. ſi eius. in princ. ff. ad ſenatuſconſultum Trebel.* quia voluntate nuda non obligatur etiam Deo vouendo, *l. 2. §. voto ff. de pollicitatio.* ergo non valet ipſius diſpoſitio facta in vltima voluntate, quia ex propria voluntate diſponit: neque valeret etiam ſi tutoris auctoritas interueniret, quia effectus vltimæ voluntatis confertur poſt mortem, & conſequenter auctoritas tutoris conferretur in tempus finitæ tutelæ, quod fieri non poteſt, *l. quod ſponſa. C. de donatio. ante nupt.* Item quia talis vltima voluntas eſt donatio, *l. legatum ff. de lega. 2.* cui donationi non poteſt tutor auctoritatem ſuam impartiri, *l. 1. §. 1. ff. de tute. & ratio. diſtra.* Præterea probatur eadem opin. ſecundùm eum, quia hic actus teſtandi conuenit ſolum iuris prudentibus, *l. vlt. C. de teſtam. mili.* Nam pupillus in tenera ætate mortis cogitatione turbatus non intelligeret ſeipſum. Præterea inducit etiam tex. in *c. pen. in princ. de ſepultu. lib. 6.* vbi non poteſt impubes ſibi eligere ſepulturam.

34 † Ex quibus concluditur ſecundùm eum, quod pupillus etiam proximus pubertati non cenſetur habere intellectum idoneum ad teſtandum etiam ad pias cauſas. Adde rationem aliam quæ aſſignatur in *d. l. vlt. C. de teſt. mili.* videlicet ne in tenera ætate teſtando poſſit propinquis ſuis præiudicare, & hanc opin. ſequitur etiam Bal. in *d. l. 1. colum. 2. C. de ſacroſan. eccle.* vbi concludit, quod pupillus etiam doli capax nõ poteſt teſtari etiam pro anima per prędictã rationem ne propinquis præiudicet. Inſuper etiam Dominus Abb. hic ſimpliciter dicit impuberẽ non poſſe teſtari, etiã ad pias cauſas, & hanc communem opinio. ſequitur etiam Iaſ. in *d. l. vltim. colum. vltim. C. de teſtamen. mili.* Sed aduerte, quia quamuis rationes prædictæ videantur ſatis vrgentes tamen ex aduerſo conſiſtunt etiã contrariæ rationes non infirmæ. In primis enim conſtat pupillum doli capacẽ iure diuino, & naturali poſſe contrahere, & ipſius contractum habere formam idoneam ad validitatem ciuilem, & poſitiuam. Ergo multò magis vltima voluntas ipſius habet formam ſufficientem, & validam iure diuino, & gentium, quando fit ad piam cauſam, in qua ſufficit forma iuris gentium. Cùm vltimæ voluntates ſint magis fauorabiles quàm contractus, *l. in teſtamentis. ff. de regul. iur. & c. cum dilecti. ſuprà de donat.* Et hæc ſola ratio videtur validiſſima, & ex ea ferè omnea argumentationes contrariæ diſſolui poſſunt. Præterea primum fundamentum Bart. videtur vitioſum, quia hoc eſt falſum, quod dicit pupillum doli capacem non obligari nuda voluntate vouendo Deo, quamuis in libro noſtro Bart. in hoc loco ſit corruptus. Dicit enim eum non obligari nuda voluntate niſi vouendo Dẽo, ſed vt diximus hæc litera eſt corrupta, vt patet ex text. quem allegat *in d. l. 2. §. voto ff. de pollici.* cùm enim text. ille dicat voto puberes obligari, patet mentem Bart. hanc fuiſſe, vt inducat illum text. à contrario ſenſu per locum à maiori hoc modo: Impubes non obligatur etiam voto per nudam voluntatem, ergo multo minus aliter obligatur quàm vouendo. Sed quæcunque fuerit mens Bart. vtraque concluſio falſa eſt. Quia immò pupillus doli capax obligatur nuda voluntate naturaliter etiam aliter quàm vouendo, puta ſi pacto nudo aliquid promittat: hæc enim voluntas vtique nuda eſt, *l. iuriſgentium. §. igitur nuda. ff. de pac.* & tamen obligatur iure diuino, & naturali aliter quàm Deo, & aliter quàm vouẽdo. Neq; valet replicatio, ſi quis reſpondeat, quod Bart. loquitur de volũtate nuda à pacto, id eſt non habente formã pacti, qualis eſt pollicitatio: hæc enim eſſet impertinẽs, & inepta propoſitio ad terminos noſtros, quia quãuis vltima volũtas ſit nuda à pacto. i. non ſit pactum, non tamen eſt etiã pollicitatio, ſed eſt diſpoſitio ſpecie diſtincta, quæ habet formam eſſentialem ſuã ex iure diuino, & naturali, quæ ſufficit ad pias cauſas, vt fatentur ipſemet Bart. & cõmuniter omnes in *d. l. 1. C. de ſacroſan. eccle. & in d. c. cum tibi. inf. eo.* Præterea non eſt verum, quod Bart. ſecundùm veriorem literam, & mentem ipſius aſſumit, videlicet, quòd pupillus doli capax non obligatur Deo etiã vouendo, quia immò obligatur ex voto, caſus eſt notabilis *in c. 2. inf. de voto.* vbi Inno. & glo. & do. Ant. & communiter alij, & do. Abb. *ibidem* dicit illum tex. eſſe memoriæ tenendum, & ſe neſcire alium ita clarum. Præterea hæc eſt communis ſententia etiam Theologorum, præcipuè Thom. *ſecunda ſecunda, quaeſt 88. artic 9.* vbi concludit, quod votum ſimplex habet efficaciam ex deliberatione animi, qua quis ſe obligare intẽdit, vnde puer, vel puella, quæ nondum habet vſum rationis nullo modo poteſt voto ſe obligare. Si verò ante pubertatis annos propter naturæ diſpoſitionem, quę legibus humanis non ſubiacet, aliquis fiat doli capax, & habeat vſum rationis, poteſt quantum in ſe ipſo eſt voto ſimplici ſe obligare, quamuis votum eius poſſit irritari à parentibus, vel tutoribus, qui ſunt eis loco parentum, & quorum curæ ſubiectus eſt, voto autem ſolemni religionis obligari non poteſt propter conſtitutionem Eccleſiæ. Idem quoque Tho. *quaeſt. 189. art. 5.* idẽ concludit de voto ſimplici religionis, aut alio ſimplici. De voto autem ſolemni, quod facit monachum aut religioſum concludit, quod profeſſio ante pubertatis annos quantumcunq; habeat plenum vſum rationis, & ſit doli capax non habet ſuum effectum, vt faciat profitentem religioſum. Ang. tamen theologus in *ſum. ſua. in ver. votũ.* ſecundò, de alijs votis ſimplicibus eandem ſententiam ſequitur, de voto autem religionis dicit ſe dubitare verũ pupillus doli capax obligetur quantum in ſe eſt, niſi irritetur per text. in *c. 1. in princ. de regula. lib. 6.* vbi profitens ante 14. annũ poteſt liberè ad ſeculũ redire, quòd non poſſet: ſi aliquo modo obligaretur. Sed ad illum tex. poteſt reſponderi, quod non valet illa conſequentia, poteſt liberè exire ante annum probationis, ergo non fuit obligatus ex voto ſimplici ad ingrediendum, quia in dubio intelligitur voniſſe religionis ingreſſum ſecundùm formam iuris communis, ſecundùm quam ingredientibus datur annus probationis. Vnde intelligitur ſe obligaſſe ad ingreſſum, ita vt liberè poſſit exire, vt tradit idem Thom. *eadem q. 199. arti. 4.* Præterea poſito, quòd aliquis feciſſet votum hac intentione, vt perpetuò remanear, quo caſu tenetur, & ingredi, & remanere, poteſt reſponderi ad illum tex. quod nõ loquitur in iſto caſu, ſed in eo, qui ſimpliciter ingreditur. Ergo ex his omnib. alia ratio reflexa ſumitur contra prædictam opin. hoc modo: Pupillus doli capax ex nuda voluntate ſua facit actũ validum, & efficacem, per quem Deo poteſt ſeipſum obligare, vel bona ſua, puta ſi voueat Deo ſe daturum eleẽmoſynam, aut tale aliquid facturum. Ergo multo magis poteſt facere actum validum, per quem non ipſe obligetur Deo, neque ſeipſum obliget, aut ſibi præiudicet, ſed ſolùm ſuis propinquis. Talis autem eſt vltima voluntas ad pias cauſas, quia per eam ipſe teſtator non obligatur Deo, aut pauperibus, in quibus perſona Chriſti repræſentatur, *Matthei 25. Quandiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis,* cùm vltima voluntas ſit ambulatoria, & reuocabilis pro voluntate diſponentis, & effectum habeat ſolum poſt mortem, *d. c. cum Martha. §. cæterum ſicut. infrà de celebrat. miſſa & l. quod ſi iterum ff. de adimen. lega.* & ex his patet ſolu. immò vt diximus reflexio rationis Bartol. ſumptæ *ex d. l. 2. §. voto.* vnde ad illum textum reſpondetur, quod ibi verbum puberis, accipitur non ſolùm pro eo, qui eſt pubes ætate, ſed etiam pro doli capace, qui habetur pro pubere quantum ad diſpoſitiones ad pias cauſas: benè facit text. *in l. pupillum qui. ff. de regul. iuris.* Et poſito quod ibi verbum puberis, acciperetur ſolùm ex annis, reſpondetur, quod corrigitur in pupillo doli capace, per textum in *d. c. 2. de voto.* Prior tamen ſolutio videtur melior, vt iura iuribus concordentur per text. *in §. cum expediat. de electione lib. 6.* Tertiò principaliter inducimus ſententiam eiuſdem Bar. in *l. ſi quæramus. vlti. col. ff. eo.* vbi concludit, quod valet ſtatutũ diſponens, quòd proximus pubertati poſſit teſtari, quia poteſt tollere ea quę ſunt iuris ciuilis, ergo ex hac ratione planè fatetur

teſta-

Digitized by Google

teſtamento ipſius reſiſtere ſolum ius poſitiuum, non autem ius diuinũ, aut naturale, quia ſi ei reſiſteret ius diuinũ, vel naturale non valeret ſtatutum, ſed in teſtamento ad pias cauſas non conſideratur poſitiua prohibitio aut obſeruatio, vt prædiximus, ergo vbiq; valet, etiam vbi nõ extat huiuſmodi ſtatutum: ad idem text. *in l. vlt. in prin. ibi, licet antiquis legibus, &c. C. de teſt. mi.* vbi Ang. not. quod prohibitio, ne pupillus poſſit condere teſtamentũ eſt introducta iure poſitiuo, non autem iure gentium quantum ad pupillos doli capaces patet, quia olim tribuni pupilli poterant teſtari, ſecus in pupillis, qui non habent vſum rationis, *l. cum prætor. §. nõ autem omnes. ibi, quidam natura. &c. ff. de iudic.* & prędictam opinionem Bart. comprobat etiã Alex. in ſtatuto factu à populo non recognoſcente ſuperiorẽ, ſecus in ſtatuto populi recognoſcentis ſuperiorẽ, tunc enim ſecundùm eum in *d. l. vlt.* procedit contraria opinio Ang. in *d. l. ſi quæramus.* quã ſequitur etiam Imo. in c. 2. *inf. eo. 6. col.* & Fran. in *d. l. ſi quæramus. 4. col.* ſed Iaſ. in *d. l. vlt. in fi. C. de teſt. mili.* ſimpliciter ſequitur opinionem Bar. *in d. l. ſi quæramus.* quæ videtur verior. Non obſt. tex. in *d. l. vlt. in fi. ibi.* hoc fieri nullo modo cõcedimus, per quẽ Ang. & alij mouentur, quia virtute illorũ verborum videtur Princeps prohibuiſſe, ne eũ pupillo diſpenſari poſſit, vt teſtari valeat: p ea quæ notãtur in *Clem. vt his qui. § alij vero in gl. nullo modo. de æta. & quali.* quia poſſumus cõcedere, quod Imperator ibi prohibet diſpenſationẽ quę eſt conceſſio ſingularis, ſed ſtatutũ non eſſet diſpenſatio, imò facit ius generale in eo loco præterea conformitatẽ habet cum iure diuino, & naturali, quantũ ad pupillos doli capaces ergo p̃ręſumitur Princeps voluiſſe ſtatutũ populi prohibere, qui iure gentiũ poſſet ſibi ius municipale condere, *l. omnes populi. ff. de iuſti. & iu. & Inſtit. de iure natu. §. 1.* præterea poſito, quod opi. Bar. de ſtatuto non eſſet vera, non valet iſta conſequẽtia, princeps in *l. vlt.* prohibuit ſtatutũ permiſſiuum, ergo prohibuit diſpoſitionẽ ad pias cauſas, quia hæc valet non virtute ſtatuti, ſed & iure diuino, & naturali etiã vbi non extat ſtatutũ: cui iuri diuino, & naturali Princeps nõ p̃ſumitur voluiſſe derogare imò illud approbat *in d. l. 1. C. d. ſacroſ. eccl.* neq; poteſt ei derogare ſine cauſa, *Inſt. de iure nat. § pen. & d. c. erit autẽ. 3. diſt.* cauſa vero iuſta nulla ſubeſt quãdo conſtat pupillũ pubertati proximũ dantem eleẽmoſynam, & aliquid ad piã cauſam diſponentẽ, eſſe eiuſdẽ diſcretionis, cuius eſt puer, qui annum 14. cõpleuit: optimè faciunt, quæ poſuimus *in c. ſpõſam. in gl. nubilis. inf. de ſponſalib.* vbi ex ſententia cõmuni, & canoniſtarum & theologorũ concluſimus, quod puer proximus ſeptẽnio habetur pro ſeptenni, q̃a vt dicit philoſophus 2 *Phyſi.* vbi parum deeſt quaſi nihil deeſſe videtur, ergo in relictis ad pias cauſas non eſt ſeruandus rigor taxationis poſitiuæ, de qua in *l. qua ætate. ff. eo.* ſed ſtandum eſt iuri diuino & naturali, ſecundũ quod habens vſum rationis talẽ qualẽ habet poteſt diſponere, quãuis nõdum compleuit annos pubertatis. Ex ſuprà dictis patet etiam ſo. rationis Bart. de auctoritate tutoris, quia cõcedimus q̃ non poteſt interuenire in vltimis voluntatibus, ſed reſpondemus, quod non eſt neceſſaria, neq; requiritur in tali diſpoſitione, ſed ſatis eſt, vt pupillus ipſe habeat ſufficientẽ vſum rationis. Inſuper etiam ratio quã ſumit ex medio ſapientiæ ſeu prudentiæ, per tex. *in d. l. vlt. ibi, ſapiẽtum hominum iura pertractare. C. de teſta. mil.* videtur valdè fragilis, quia verbum ſapientis accipitur ibi largè, & impropriè non pro ſapientia ſeu prudẽtia philoſophica, ſed pro cognitione ſiue intelligentia, & diſcretione ad diſponendũ de reb. proprijs idonea, patet quia ibi non excluditur puer quatuordecim annorũ, ergo pueri eius ætatis cenſentur ſapientes quantum ad teſtandi facultatem, *d. l. qua ætate.* ergo ad pias cauſas etiam minores cenſeri debent ſapiẽtes dummodò habeant vſum rationis talẽ qualem puberes. Non obſt. idem tex. *in d. l. vlt. C. de teſt. mil.* quatenus inducitur per locum à parib. à teſta. mil. ad teſtamentum ad pias cauſas, quia negatur paritas, patet dando inſtantiam. Nam inſtitutio militis collata in voluntatẽ alterius eſt inualida ſicut & pagani, *l. captatorias eo. tit.* ſecus in teſtamẽto ad pias cauſas, *c. cum tibi. inf. eod.* ergo in facultate diſponendi magis eſt priuilegiata pia cauſa quàm voluntas militis, & conſequenter non valet conſequentia, hoc prohibetur militi, ergo prohibetur ad pias cauſas. Vel poſſumus fortitan reſpondere, quod in *in d. l. vlt.* non prohibetur pupillus miles teſtari, ſi conſtet eum habere talẽ vſum rationis qualẽ habet puer 14. annorũ, vt notatur ex eo. text. ibi indignum videtur eũ qui ſtabilem mentem nondum adeptus eſt, &c. à contrario ſenſu: nã pubes cenſetur habere mẽtem ſtabilem ea ſtabilitate quæ ſufficit ad teſtamenti factionẽ: ergo ſi pupillus miles proximus pubertati habeat eandem ſtabilitatem, non videtur ibi prohibitus, ſed ſolùm pupillus, qui nõ habet mentem ſtabilem eadem ſtabilitate, qua pubes. Ad eundem text. *in d. l. vlt.* quatenus inducitur ratione illa, ne fortè relinquendo extraneis propriam ſubſtantiam præiudicet propinquis, reſponſio eſt in propatulo. Nã illa ratio non militat in diſpoſitione ad pias cauſas, quia loca pia, & pauperes non cenſentur extranei, ſed coniuncti, benè facit tex. in *Auth. de ſanctiſſimis epiſcopis. §. ſed & hoc præſenti. colla. 9. & in c. in præſentia, ſup. de probationib.* & meliùs text. *in c. ſi quis iraſcitur, 13. q. 2.* vbi pauperes Chriſti, quibus aliquid relinquitur, filij reputantur, ſiue Chriſtus qui repræſentatur in eis. Secundò reſpõdetur, q̃ illa ratio præiudicij, quæ cõſideratur in teſtamento pupilli militis, nihil facit neq; conſideratur in diſpoſitione ad pias cauſas, quia pia cauſa eſt ita potens, vt pupillus doli capax poſſit etiã ſibiipſi præiudicare, id eſt, ſeipſum obligare, vt patet ex his quæ *ſup.* diximus de voto, ergo multò magis eſt potens, vt poſſit condere vltimam voluntatem, per quam nõ ſibi, ſed propinquis præiudicet, quia reuerà non cenſetur eis præiudicare diſponendo de rebus ſuis ad pias cauſas, pro ſalute animę ſuæ, nam prima charitas incipit à ſeipſo, *l. præſes. C. de ſerui. & aqua. & c. qui vult. de pœni. diſt. 3.* facit regula *nemo damnum. ff. de regul. iur.* Ampliùs etiam ratio Bart. de turbatione & cogitatione mortis videtur debilis, vt ſatis patet ex *ſuprà* dictis, quia cùm iſta cogitatio non impediat teſtamenti factionẽ pueri 14. annorum eadem ratione non impedit diſpoſitionẽ proximi pubertati habentis eundem vſum rationis ad pias cauſas, in quib. poſitiua taxatio ſatis non attenditur. Ad tex. in *d. c. pen. in prin. de ſepul. lib. 6.* reſpõdetur, quod ibi pupillus etiam proximus pubertati non poteſt ſibi eligere ſepulturam, quia in ea electione taxata eſt ætas à Vicario Chriſti, quæ taxatio ſeruanda eſt, ſed non inuenitur taxata in diſpoſitionibus alijs ad pias cauſas, immò in eis expreſsè in eis expreſsè diſponitur, q̃ non ſunt tractandæ ſecundùm leges, ſed ciuiles obſeruationes remittuntur, *d. c. relatum primo. inf. eo.* vnde diſpoſitio, & taxatio illa facta in electione ſepulturæ non eſt extendenda ad diſpoſitiones pias, quibus aliquid Eccleſiæ, vel pijs locis donatur, aut pauperib. præcipuè, quia non vertitur omninò eadẽ ratio: primò, quia electio ſepulturæ in loco ſiue in Eccleſia aliena eſt exorbitans ab antiqua conſuetudine Patrum noſtrorũ, & iure ordinario, vt not. *in c. 1. & c. fraternitatẽ. infrà de ſepulturis.* ſed aliæ diſpoſitiones ad pias cauſas non ſunt exorbitantes, imò maximè fauorabiles. Secundò, quia per electionem ſepulturę in alio loco fit aliquod præiudiciũ alteri Eccleſiæ cùm defunctus ordinario iure ſepeliri debeat in ea Eccleſia quę curam ipſius viuentis habuit, aut in qua maiores ſui ſepulti ſunt, meritò in tali electione non vertitur eadem ratio, quæ in alijs diſpoſitionibus ad pias cauſas, & conſequenter illa taxatio non eſt ad eas extendenda. † Vnde ex his omnib. videtur in hoc articulo diſtinguendum. 36
Aut enim proximus pubertati non ſolùm eſt doli capax, ſed etiam in eo malitia ſiue prudentia ſupplet ætatem, quia ex indicijs, & cõiecturis idoneis conſtat eum eſſe mente, & animo puberem, id eſt, habere talem mentis, & rationis vſum qualem habent pueri quatuordecim annorum, aut maiorem, & in hoc caſu valet ipſius diſpoſitio ad pias cauſas per ea quæ *ſuprà* diximus: benè facit text. *in c. puberes, inf. de deſpon. impu. iuncto d. c. relatum primo. inf. eo.* Nam ſicut in matrimonio, ita & in diſpoſitionibus ad pias cauſas diſponitur eas non eſſe ſpectandas, & iudicandas ſecundùm formas, & obſeruationes poſitiuas. Sed matrimonium impuberis ætate, cuius malitia eam ſupplet validum eſt, *d. c. puberes, & c. de illis. 2. eo. tit.* Ergo eadem ratione valet etiam diſpoſitio ad pias cauſas, *l. illud. in princ. ff. ad legem Aquil. & c. cum dilecta. § nos igitur. ſup. de confirma. vtil. vel inuti. & l. non poſſunt. & ſe. ff. de legibus.* Aut proximus pubertati eſt quidem doli capax, ita vt delicta ſibi imputentur, & puniatur, iuxta ea quæ notantur *in c. 1. & 2. infrà de deli. pue. & d. l. pupillum qui. ff. de regul. iur.* non tamen in eo prudentia omninò ſupplet ætatem, quia non habet talem vſum rationis qualem communiter habent puberes, & tunc aut modicum deeſt, & in hoc caſu idem videtur concludendum per rationem *ſuprà* poſitam, quia vbi parum deeſt, nihil deeſſe videtur ſecundùm Philoſophum, 2. *Phyſicorum*, vt probatur etiam in *c. de multa. in princ. & in c. extirpanda. in princ.* vbi poſt alios poſuimus *5. notabili ſupra de probeu. cum ſimil.* Aut diſcretio & vſus rationis impuberis doli capacis eſt multum debilior quàm vſus rationis pueri quatuordecim annorum, & in hoc caſu procedit opin. Bart. & aliorum, & tex. & rationes pro ea inducti. Illud autem notandum eſt, quod coniecturæ prædictæ poſſunt præcipuè ſumi, & probari ex ipſa diſpoſitione pupilli ad pias cauſas,

nam

Digitized by Google

nam ſi exempli gratia pupillus miles aut emancipatus condidit teſtamentum in quo prætęritis, aut exhæredatis parentibus Eccleſiam inſtituit, erit inualida ipſius diſpoſitio, & idem ſi eos in re modica inſtituit cùm eſſent inopes, & idem videtur concludendum ſi habebat fratres aut alios coniunctos pauperes, quibus nihil reliquit, quia ex hoc ipſo coniectura ſufficiens capitur, quod non habet mentem ſtabilem, & vſum rationis idoneum, cùm ſuos neglexerit, quibus debuit in eorum neceſſitatib. ſubuenire, *c. non ſatis. & c. eſt probanda. 86. diſt.* facit text. *in l. 2. ff. de inoffi. teſt.* & in hoc caſu rectè procedit ratione propinquis fiat præiudicium, quæ ponitur in *d. l. vlt. C. de teſt. milit.* Si verò pupillus proximus pubertati, aut non habet propinquos aut habẽs indigentes vnicuique prouidet ſecundùm eorum indigẽtiam reſiduum verò erogat in pios vſus, ex tali diſpoſitione coniecturæ idonea fit, quod in eo prudentia ſupplet ætatem cùm quilibet bonus vir arbitrari debeat eam eſſe diſpoſitionẽ rationabilem, & talẽ
37 qualem vnuſquiſque pubes, & prudens feciſſet. † Sextodecimò, quæ rectiùs videtur, vt de ſingulis perſonis, pręcipuè in quibus vertitur aliqua difficultas, diſtinctis quæſtionibus tractemus. quęro quid de prodigo. Reſpon. Bal. in *d. l. 1. col. 3. in commen. 1. C. de ſacroſan. eccle.* concludit, quod in teſtamentis non curatur auctoritas curatoris, vt not. *in l. Aurelio. §. 1. vbi glo. in verbo intra legitimam. ff. de libe. leg.* ex quo infert quod teſtamẽtum prodigi cui bonis interdictum eſt non valet, adeò vt non poſſit etiam iuramento firmari etiam ſi pro anima teſtatus fuerit, & ad hoc inducit ſententiam Federi. de Senis, qui tenuit in quadam ſua diſputatione prodigum non poſſe iuramento ſuo recuperare adminiſtrationem ſibi ablatam, nam ſi ſufficeret iuramentum, fruſtrà fieret interdictum, & idem putat Iaco. de Arena *in l. qui habet. ff. de tutel.* inducit etiam rationem, quia talis prodigus æquiparatur pupillo, *l. certi condictio. §. item quaeri poteſt. ff. ſi certum peta. & l. Fulcinius. §. adeò autem. verſi. ademq; & prodigo. ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eatur.* & hanc opinionem ſequuntur dom. Petr. & Imol. *in c. 2. infrà eodem*, vbi Imol. *7. colum.* quia prohibitus eſt alienare etiam Eccleſiæ, vt not. in *l. ſi ita quis. §. ea lege ff. de verbo. obligat.* fatentur tamen, quod teſtamentum conditum ab eo ante interdictionem bonorum, non rumpitur per ea quæ notantur *in l. 1. §. exigit prætor. verſic. ſi quis autem ff. de bono. poſſeſſ. ſecundùm tabul.* & prædictam opinionem dicunt fuiſſe Bald. in *d. l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. in repetitio.* quam ſequitur etiam dom. Abb. *hic.* Sed aduerte, quia Bald. *in d. l. 1. in repetitione, 8. colum. ibi,* duodecimò quæro, &c. in prodigo cui interdictum bonis eſt per ſententiam, arguit quod ſecundùm ius ciuile non valet teſtamentum, per text. *in l. is cui bonis. ff. de teſtamen.* Ex aduerſo autem inducit rationem, quia ceſſat cauſa finalis interdictionis, nam tunc benè vtitur ſubſtantia ſua, & hoc ſecundùm eum videtur poſſe defendi, quia cùm faciat conditionem ſuam meliorem, non obſtat ſibi bonorum interdictio, *l. cui bonis. ff. de donationib.* & hanc ſententiam putat veriorem neque requiritur curatoris auctoritas, quia poteſt per ſeipſum teſtari, *d. l. Aurelio. §. vlt.* Ex his patet Bal. fuiſſe ſibi contrarium cùm in primo commẽto dicat, ipſius teſtamentum pro anima nullius eſſe momenti. Sed breuiter de teſtamento ad cauſas non pias, cõcluſio expedita, & communis eſt quod non valet ipſius teſtamentum poſt interdictionem iudicis, *Inſti. quibus non eſt permiſ. fac. teſtam. §. item prodigus. & d. l. is cui ff. de teſtamen.* vbi pleniùs de teſtamento verò ad pias cauſas. Adde quod in prodigo idem videtur concludẽdum quod *ſuprà* diximus de pupillo proximo pubertati, per eaſdem rationes: quæ concluſio comprobatur ex ſententia Barto. in *d. l. ſi quæramus. 2. colum. ff. eod.* vbi concludit quod in prodigo, & impubere proximo pubertati eſt defectus mentis præſumptiuè, quæ præſumptio inducitur ex iure ciuili, ex quo infert quod valet ſtatutum diſponens bonorum interdictionem factam prodigo non porrigi ad teſtamenti factionẽ, quia poteſt tollere ea quæ ſunt iuris ciuilis, *Inſti. de iure naturali §. penul. & de leg. agna. tut. §. vlt. & C. quæ ſit long. conſuetu.* per totum. ergo cùm in diſpoſitionibus ad pias cauſas ſublatæ ſint poſitiuæ formæ, & obſeruationes, *d. l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. & d. c. relatum. infrà eodem.* conſequens eſt, vt non obſtante interdictione valeat prodigi teſtamentum ad pias cauſas, ſi ex ipſius tenore appareat diſpoſitionem ipſius eſſe rationabilem: alioquin ſecus, vt in exemplis *ſuprà* poſitis in pupillo pubertati
38 proximo. † Decimoſeptimò quantum ad perſonas quæ prohibentur propter defectum ſenſus corporalis, quæro vtrũ poſſint teſtari ad pias cauſas. Reſpon. communis concluſio eſt quod poſſunt, ſi nõ patiuntur mentis defectum, vnde nulla dubitatio eſt de cœco quin valeat ipſius teſtamentũ ad pias cauſas, quamuis in eo non fuerit obſeruata forma communis, de qua *in l. hac conſultiſſima. C. qui teſtamen. face. poſſ.* quia vt *ſæpè* diximus in talibus diſpoſitionibus remittitur omnis obſeruatio, & omne impedimentum iuris ciuilis, *d. l. 1. ibi. liber ſit ſtylus. C. de ſacroſanctis eccleſ. & d. c. relatum. primo, infrà eodem.* Et eadem ratione idem concluditur etiam de muto & ſurdo, etiam à natura, dummodò ſolùm defectum horum ſenſuum patiatur, mente autem ſit incolumis, quia ſatis eſt, vt nutu & ſignis voluntatem ſuam exprimere valeat per ea quæ notantur *in c. cum tibi in glo. vltima. infrà eodem.* vbi pleniùs poſuimus, & *in d. c. relatum. primo, & c. cum apud. ſuprà de ſponſalibus.* ſed Bald. in *d. l. 1. in commento primo colum. 2. ibi* quæro, † vtrùm 39
furioſus mutus & ſurdus &c. *C. de ſacroſan. eccle.* dicit ſimpliciter mutum & ſurdum à natura. id eſt, natiuitate non poſſe teſtari pro anima, quia hoc eſt impedimentum vniuerſale, quod excludit conſenſum, *vt in l. cum prætor. §. penultimo.* vbi videtur caſus planus ibi, quidam natura, vt ſurdus & mutus, perpetuò furioſus & impubes, quia iudicio carent: quibus verbis omnes iſtos æquiparat, & dicit eos non eſſe mente incolumes: item per text. in *l. ſeruo inuito. §. ſi pupillo. in fin. ff. ad ſenatuſconſul. Trebellia.* vbi mutus & ſurdus, qui nihil intelligere poteſt æquiparatur infanti. Idem tamen Bald. in *d. l. 1. in loco præallegato. & in repetitione. penult. colum. ibi.* ſuper quinto dic, & c. fatetur quod valet teſtamentum ad pias cauſas nutu factum, & ad hoc inducit gloſſ. *in d. c. cum tibi.* quam dicit eſſe ſingularem, & ita dicit ex facto contigiſſe in perſona Peruſini epiſcopi canonici regularis, quem pater ipſius nutu hæredem inſtituit. Nam valuit inſtitutio, quia intelligitur ad pias cauſas facta, cùm epiſcopatui hæreditas acquiratur, *l. filiofamilias. ff. de condit. & demonſtr.* Adde *& cap. vnico. 19. quæſtio 1. & cap. requiſiſti §. primo. & §. ſi verò relinquatur. infrà eodem iuncto cap. non dicatis. 12. quæſtione 1. & c. cum ad monaſterium in fin. infrà de ſta. monach.* Item Bald. & alij in *d. l. diſcretis C. qui teſtamen. face. poſſ.* Sed Angel. ibidem ſimpliciter putat mutum & ſurdum vtroque morbo etiam ex accidenti, ſi ſcribere neſcit non poſſe teſtamentum, aut aliam diſpoſitionem etiam ad pias cauſas facere, per illum textum qui prohibet, ne poſſit etiam libertatem aliquo modo imponere vel donare, quæ libertas eſt res piiſſima, vt notatur *in l. 2. ibi, religioſa mente. C. de his qui in eccl. ma. & Inſtitu. de libertinis. §. primo.* vbi poſuimus concluſione prima. *& in l. 1. § ſin autem vno. ibi ad hanc rationem pietatis. & c. C. de commu. ſer. manu.* Sed de hoc vide quæ paulò poſt ſubiiciemus. Vnde idem Angel. ſubiungit quod ex his deciditur magna quæſtio, quæ fuit agitata Perusij in Cardinali Peruſino, qui patri ſuo, in vltimo articulo mortis cõſtituto, & nullo modo loqui valẽte dixit hęc verba, Si vis, vt ſim tuus hæres, manu tua ſtringe manum meam, & pater ſtrinxit manum ipſius. Non enim valet hæc inſtitutio per illum tex. in *d. l. diſcretis. & l. iubemus. §. 1. C. de teſtamentis.* vbi mortuo ęquiparatur is qui neque ſcribere, neque articulatè loqui poteſt. Et hanc opinionem Ang. ſequitur Iaſ. etiam in teſtamẽtis ad pias cauſas, de quo etiam remittit ad ea quæ ponit in *l. centuriones. C. teſtam. milit.* & hæc fuit etiam opin. Romani. *in d. l. diſcretis.* Sed in prædicta quæſtione, de Cardinali Peruſino, ſi erat clericus ſecularis concluſio Angel. eſt vera, quia cùm inſtitutio illa non ſit ad pias cauſas, vt in *c. requiſiſti. §. ſi verò relinquatur*, eſt inualida *l. hac conſultiſſima. §. per nuncupationem. & l. in teſtamentis. C. de teſtamentis, & Inſtitut. eodem titu. §. vltimo. & l. hæredes palam. in princip. ff. eodem.* ſed in teſtamento ad pias cauſas opinio Ang. eſt falſa in illo exemplo, etiam poſito, quod non valeret inſtitutio muti & ſurdi, omninò ad pias cauſas, quia patet ille non erat ſurdus, ſed ſolùm mutus, patet quia ex ipſo ſigno quo voluntatem ſuam manifeſtauit ſtringendo manum filij conſtat eum audiuiſſe verba ipſius. Non obſtat text. in *d. l. diſcretis.* quia *inferius* reſpõdebimus: adde quod do. Pet. in *c. 2. inf. eod.* format huiuſmodi quęſtionem, quæ contigit ex facto in quodam aduocato, qui non habebat liberos. Nam quidam religioſus eidem ægrotãti, neque loqui, aut ſcribere valenti dixit huiuſmodi verba: Amice bonum eſt, vt prouideas ſaluti animæ tuæ, vnde ſi tu vis inſtituere pauperes Chriſti porrige mihi manum, & ſtringe manum meam, aut aperi hunc librum, quem tibi clauſum trado, & ille hoc fecit. Nam videtur ſecundùm eũ valida inſtitutio, per ea quæ notãtur in *d. c. cum tibi infrà eodem.* & quia Deus reſpicit cor, & non manum, ſiue operationem, *c. ſi quid inueniſti. 14. quæſtione quinta.* Et hanc ſententiam ſequitur etiam Imol. in *dicto c. ſecundo. colum. quinta.* idem dom. Abb. *hic.* illa tamen ratio, quia Deus reſpicit cor, nõ videtur concluſiua, quia Deus reſpicit, & iudicat cor, etiam ſiue verbis

Digitized by Google

vel ſignis exterioribus, *Deuteron. cap. quinto. Non concupiſces vxorem proximi tui*, &c. Poteſt tamen replicari, quod Deus reſpicit cor, quantū ad mores bonos, vel malos iudicandos, nō tamen quantum ad ſubſtātiam diſpoſitionum vltimarum, aut etiam contractuum humanorum, in quibus non ſufficit ſola intētio in mente retenta, iuxta ea, quæ notantur *in c. tua. infrà de ſponſal. cum ſimilibus.* Clariùs tamen non redditur, quia ſecundùm ius diuinum, & naturale nulla eſt differentia inter verba vocalia, & ſigna æquipollentia quantum ad effectum, vnde quælibet ſigna æquipollentia dicuntur verba, vt pleniùs probauimus in *dicto cap. tua.* Ergo in relictis ad pias cauſas, id eſt, etiam in inſtitutione nihil intereſt, vtrum fiat, ſeu exprimatur nutu, aut aliis ſignis idoneis, an verbis vocalibus, quia quòd verba requirantur, vel ſcriptura eſt forma poſitiua in inſtitutionibus, vt eſt in *text. præallegatis.* Nam in cæteris vltimis voluntatibus non requiruntur neceſſariò verba vocalia etiam ad cauſas non pias, *l. nuta. ff. de legatis tertio, & l. in epiſtola. C. de fideicommiſſ.* Adde quod hanc ſententiam etiam in muto & ſurdo ex natiuitate, videlicet, quod poteſt teſtari ad pias cauſas, dummodò ſit mente ſanus ſequitur etiam Alexand. *in dicta l. 1.* in additione ad Baldum *C. de ſacroſanct. eccleſiis.* per ea quæ notantur, *Inſtituta de teſtamen. militari. §. quinimmò.* cum gloſſ. & idem ſenſit etiam in *in dicta l. diſcretis.* Ad textum in *dicta l. diſcretis.* reſpondetur, quòd illa eſſet prohibitio iuris ciuilis, quæ abrogata eſt quantum ad manumiſſionem, aut relictum libertatis, ſicut quantum ad cæteras cauſas pias, poſito quod libertatis cauſa ſimpliciter pia cenſeatur, quod videtur verius, quamuis quidam putent libertatis ditionem non cenſeri ob piam cauſam factam, niſi quando ſit pro anima, per ea, quæ *ſuprà* poſuimus *quæſtione* 14. Vnde ſecundùm hanc opinionem poſſet reſponderi aliter, quod ille text. in *d. l. diſcretis.* procedit enim ſecundùm canones, quando libertas relinquitur alicui non pro ſalute animæ, ſed ob aliā cauſam, puta filio, vel fratri, aut alteri propinquo propter naturalem affectionem, nō principaliter propter Deum, & iſta ſolutio poteſt etiam defendi, ſecundùm quam concludendum eſſet, quod in donatione, aut relicto libertatis non remittuntur ciuiles formæ, niſi quando ſit pro ſalute animæ, ſed ſecūdùm aliam ſolutionem, quæ videtur æquior & humanior, notandum eſt quod relictum ad pias cauſas iudicatur nō ſolùm ex cauſa finali, videlicet quando fit propter Deum & ſalutem animæ, ſed etiam ex ſubſtantia ipſius relicti, quamuis cauſa prædicta ceſſet, pone exemplum ſi quis teſtator relinquat Eccleſiæ, aut pauperibus, non propter ſalutem animæ, ſed ob aliam cauſam, puta remunerandi, quæ concluſio videtur procedere etiam ſi cauſa finalis eſſet illicita, qua mouetur diſponens, puta ſi quis donet Eccleſiæ ad hunc finem, vt Epiſcopus det ſibi, aut filio beneficium, aut mulieri pauperi propter libidinem, quia deprauata intentio non debet relicti priuilegio præiudicare. Adde quod pro relicto libertatis optimè facit ratio, quia ſeruus eſt pauperrimus omnium, & veluti captiuus cùm nihil habeat, & careat libertate. Quòd autē concluſio iſta videatur verior, & rationabilior, probatur per text. *in d. l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. & l. id quod pauperibus. & l. nulli licere & l. omnia priuilegia. & l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cleric. & d. c. relatum primo, ſuprà eodem.* qui ſimpliciter, & ſine diſtinctione dicunt relicta Eccleſijs, aut alijs pijs locis, vel pauperibus eſſe priuilegiata neque diſtinguunt qua cauſa moueatur diſponens ad donandum, aut relinquendum, quod diligenter not. & adde ad ea quæ *ſuprà* poſuimus *quæſtione* 14 Ad tertium *in dicta l. cum prætor. §. penulti. & in dicta l. ſeruo inuito. §. ſi*
40 *pupillo in fine*, reſpondetur, † quod mutus & ſurdus æquiparantur infanti, aut furioſo, quando nihil intelligit, ſecus in eo, qui eſt mente incolumis: tunc enim etiam ſi ex natiuitate patiatur vtrunque defectum, non æquiparantur ſimpliciter infanti, aut furioſo, & iſta ſolutio expreſsè probatur in *d. l. cum prætor. § penul. ff. de iudic.* in ratione *ibi*, quia iudicio carent, per locum à ratione ceſſante. Et poſito quòd æquiparetur quo ad quædam, puta quia datur ſibi curator, ſicut furioſo, *Inſtit. de curator. §. ſed & mente captis* æquiparatio iſta procedit non ſimpliciter, item cauſatur ex iure poſitiuo. Ergo non habet locum in relictis ad pias cauſas. Adde ad hæc, quæ plenè poſuimus *in l. prima. in principio. quæſtione 2 poſt gloſſam ff. de verbor. obligatio.* vbi concluſimus, quod mu-
41 tus † & ſurdus etiam ex natiuitate poteſt adire hæreditatem, dummodò ſit ſanæ mentis, & ſignis idoneis voluntatē ſuam declarare valeat, & ita ex facto cōſuluimus, & obtinuimus in cauſa cuiuſdam Dominæ Iulianæ Florentinæ mulieris locupletis, & ex natiuitate mutæ & ſurdæ, quæ per ſeipſam dum vixit abſque curatore paternam & maternam hæreditatē, pro hærede geſſit, & perfectum habuit intellectū in rebus omnibus agendis, quinimmò etiam in ſpiritualibus adeò, vt beatus Antonius Archiepiſcopus Florētinus intellectus, & mentis ipſius perſpicacia cognita, ſacramentorum eccleſiaſticorum atque ipſius Euchariſtię participationem eidem conceſſerit, adde quæ plenè poſuimus *in c. cum tibi. quæſtione antepenult. infrà eodem.* † Decimooctauò 42
quæro vtrum perſonæ teſtari prohibitæ propter defectum ſuæ poteſtatis poſſint ad pias cauſas teſtari. Reſpondeo, diſtingue, aut eſt perſona quę ita eſt alienæ poteſtati ſubiecta, vt non poſſit habere proprium, & in his concluſio eſt expedita quod nō poſſunt diſponere etiam ad pias cauſas regulariter, vt *in Authen. ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccleſ.* eſt tamen caſus in quo religioſus poteſt diſponere, de quo *in authen. ſi qua mulier. eod. titu.* Aut perſona ſubiecta poteſtati alterius poteſt habere proprium, vt filiusfamilias, & in eo ſubdiſtingue: Aut enim habet peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrēſe, & ſine dubio teſtari poteſt, etiam ad cauſas non pias, vt *ſuprà* diximus, *quæſtione* 10. aut habet peculium profectitium, & de hoc ſimiliter conſtat eum non poſſe teſtari etiam ad pias cauſas, quia eſt alienum, id eſt, patris, *Inſtitu. per quas perſonas nō acqui. § primò. & l. certum. C. familiæ erciſcun.* Aut habet peculium aduentitium. Et in hoc caſu ſubdiſtingue: Aut enim vſusfructus bonorum aduentitiorum filij, pertinet ad patrem, quod eſt regulare, & de his non poteſt filius inuito patre diſponere etiam ad pias cauſas, eo verò conſentiente poteſt ad pias cauſas, & de vtroque habes hodie textum *in c. penulti. §. vltimo. de ſepultu lib. 6.* Nō obſtat text. *in l. illa inſtitutio & l. captatorias. ff. de hæredib. inſtituen. & l. captatoria. ff. de legatis primo.* quia non cenſetur captatoria, neque vitiatur eo reſpectu diſpoſitio quæ fit ad pias cauſas, vt in *c. cum tibi.* vbi pleniùs, *infrà eodem.* Sed ad cauſas non pias etiam patre conſentiente non poteſt filius de tali peculio teſtari, *l. qui in poteſtate. ff. eodem. & Inſtit. quibus non eſt permiſ. facer. teſtamen. in principio, & l. penultima. C. qui teſtamen. face. poſ.* Aut vſusfructus bonorum aduentitiorum filij non pertinet ad patrem, vt in caſibus exceptis, de quibus *Inſtit. per quas perſonas nō acquir. § primo in verbo. vſumfructum, & Authen.* idem eſt in glo. *1. C. de bonis quæ libe.* & in talibus bonis Bartol. *in dicta l. prima, colum. 5. ibi, Tertiò quæro, &c. C. de ſacroſanct. eccleſ.* puta filiumfamilias poſſe teſtari ad pias cauſas per illum text. etiam ſine conſenſu patris. Idem videtur probari ſecundùm eum per locum à minori. Nam ſi poteſt inter viuos abſque patris conſenſu donare talia bona, quod minus videbatur ineſſe, multò magis poteſt de illis diſponere ad pias cauſas, vt in *dict. l. 1. ibi, liber ſit ſtylus*, & in ratione *ibi: nihil enim eſt quod magis, &c.* comprobatur etiam hæc opinio, quia in eis remittitur omne impedimentum poſitiuum, vt ſæpè diximus, ſed patria poteſtas eſt ciuile vinculum, & impedimentum, *Inſtit. de patria poteſta § primo.* ergo in eis remittitur. Sed Bar. in *d. l. 1. in primo commento, ibi, deinde quæro nunquid, &c. & in repetitione, quinta colum. quæſtione nona.* concludit contrarium, videlicet quod non poteſt ſine conſenſu patris, etiam ad pias cauſas aliquid diſponere, etiam de talibus bonis per text. in *d. c. penult. § vltimo. de ſepulturis. lib. ſexto.* vbi videtur caſus planus, nam ibi excipitur ſolum peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, & hanc ſententiam ſequitur Imol. in *d. c. 2. colum. ſexta, infrà eodem* idem Federic. in *conſil.* 194. & dom. Abb. hic. Adde Bartol. in *d. l. qui in poteſtate ff. eodem.* vbi concludit, quod filiusfamilias in aduentitiis in quibus patri non quæritur vſusfructus, poteſt facere teſtamentum ad pias cauſas volente patre per illum textum *in dicto cap. penult. & §. vltimo.* à contrario ſenſu, vnde ſenſit quod patre conſentiente non poteſt, & conſequenter videtur fuiſſe ſibi contrarius: cùm in *d. l. 1.* putet eum poſſe, ſed verior & communis concluſio eſt, quod poteſt ſolùm patre conſentiente, quamuis Paul. in *d. l. qui in poteſtate.* dicat opinionem Bartol. in *d. l. prima.* eſſe magis probabilem, ſed tamen idem ſubiūgit quod pro contraria facit text. in *d. cap. penultimo.* & ita reſidet, & ab hac ſententia non videtur deuiandum, & de intellectu illius text. in *d. c. penultim. § vltimo.* & quomodo ex eo ſumatur argumen. à cōtrario ſenſu, vide Imol. in *d. l. qui in poteſtate.* vbi etiam Franciſc. 3. *colum.* Docto. tamen prędicti non reſpondent rationibus *ſuperiùs* inductis pro opinione Bart. *in d. l. prima.* Sed ad illum textum poteſt reſponderi, quod illa propoſitio vniuerſalis, vnuſquiſque licentiam habeat, &c. iunctis verbis ſubiectis, liber ſit ſtylus: non intelligitur vniuerſaliter de omnibus, ſed ſolùm de his quibus iure communi obſtat ciuile impedimentum, quod remittitur

Digitized by Google

riturin diſpoſitionibus ad pias cauſas. Vnde nõ habet locum ille teat.in his quibus obſtat ratio naturalis, quæ obſtat filiisfamilias: Neq; enim poſſunt patri non conſentienti præiudicare etiam diſponendo ad pias cauſas, *d.c.vlt.§.penult.* Sed hæc ratio videtur dubia, niſi aliter declaretur. Vnde do.Abb.hic rationem hanc reddit, ne propter fauorem piæ cauſæ pater ſpolietur bonis filij quæ ſibi debentur. Sed iſta quoque ratio videtur inſufficiens. Quia ſequeretur, quòd filiusfamilias poſſet inſtituendo patrem in portione ſaltem legitima de cæteris bonis diſponere ad pias cauſas eo inuito, quia tunc non ſpoliat eum omnibus, cùm ei det partem legitimam à iure conſtitutam, quod eſt falſum, *d.cap.penult.§.vltimo.de ſepult. libro 6.ibi. non poteſt aliquid pro anima iudicare.* quæ verba ſignificant eum non poſſe rem aliquam relinquere etiam ſi patri maxima pars relinquatur. Præterea ſequeretur, quòd filius emancipatus non poſſet etiam ad pias cauſas teſtari, cùm hæreditas filij etiam emancipati naturaliter parentibus debeatur, *l.nam & ſi parentibus. in princip.ff.de inoffic.teſtamen.* Conſequens eſt falſum, quia poteſt etiam ad cauſas non pias teſtari, dummodò legitimam parentibus relinquat, *l.pater filium eod.titu.& in Authent. vt cùm de appell cogno.§.ſancimus itaque colla.8.* ergo &c. vnde oportet nos rationem ſumere ex patria poteſtate. Nam teat.in *d.c.penult.§.vltimo.* non loquitur de omnibus filijs, ſed ſolùm de filiusfamilias, id eſt, de filius patriæ poteſtati ſubiectis, *l.nam ciuium.ff. de his qui ſunt ſui vel alien.iur.* Non obſtat quod dicebamus patriam poteſtatem eſſe de iure ciuili, quia quamuis ſit ex iure ciuili quatenùs aliter formatur quàm introducta ſit ex iure gentium, *vt Inſtit. de patria poteſta.§. primo.iuncta l.ius ciuile.ff.de iuſtitia & iure.* tamen originaliter eſt ex iure gentium, immo & ex iure diuino. *Exodi cap.20. & Deuteronom c.21.& ad Ephrſios cap.6.& ad Coloſſenſes,cap.3.Filij obedite parentibus per omnia. Hoc enim placitum eſt Domino.* Vnde quatenus ius ciuile diſponit filium in poteſtate conſtitutum non poſſe teſtari, prohibitio iſta eſt conformis iuri naturali quatenus hoc naturalis ratio dictat, ne ſubiectus diſponat in præiudicium ſuperioris, merito non poteſt etiam ad pias cauſas diſponere patre non conſentiente. Sed eo conſentiente poteſt, quia ceſſat ratio præiudicij. Nam ſubiectus patriæ poteſtati nullum facit præiudicium patri conſentienti, *c.ſicut.de regul.iur.lib.6.* Et ex hac ratione infertur, quod filiusfamilias poteſt patre conſentiente teſtari etiam de peculio profectitio, vt ſentit etiam Imol.in *dicto cap.2.6.colum.infrà eod.* Adde quod prædicta opinio communis comprobatur per locum à parte ad totum. Nam ſicut filiusfamilias non poteſt ſine conſenſu patris diſponere de ſola proprietate aduentitiorum, quorum pater habet vſumfructum, quamuis ſua ſit, & per talem diſpoſitionem nihil præiudicaret patri quantum ad vſumfructum, ſic etiam non poteſt ſine conſenſu ipſius diſponere de proprietate plena bonorum, quorum pater non habet vſumfructum, quia in vtroq; vertitur eadem ratio, ne ſubditus patriæ poteſtati diſponat de bonis quæ ſibi iure patriæ poteſtatis debẽtur. Sed illa ratio videtur non minùs vrgere, quæ ſumebatur per locum à minori. Cùm enim filius etiam in poteſtate conſtitutus habeat adminiſtrationem talium bonorum, in quibus pater non habet vſumfructum, vt in *l.vlt.§.1.C.de bon.quæ liber.* & conſequenter poſſit inter viuos contrahere, & alienare talia bona, videtur multò magis poſſe per vltimam voluntatem ſuper hos diſponere ſaltem ad pias cauſas, cùm vltimæ voluntates ſint fauorabiliores quàm contractus, etiã ſi non fiant ad pias cauſas, *c.cum dilecti.ſuprà de donatio.& l.in teſtamentis.ff.de reg.iur.* & multò magis diſpoſitiones piæ. Poſſumus tamen reſpondere, quòd quamuis poſſit ea bona adminiſtrare, non tamẽ poteſt ea donare ſine conſenſu patris, in cuius eſt poteſtate. Nam lex quæ permittit ei adminiſtrationem, non permittit donationem, vnde non procedit argumentum, facit teat.*in l.filiusfamilias.in prin. ff.de donationib.& l.contra iuris.§.ſi filius.ff.de pact.* Neq; valet replicatio, ſi quis dixerit donationem ad pias cauſas non eſſe perditionem ſeu diſſipationẽ, cùm fiat pro anima, quia hoc non procederet quando non fit in præiudicium alterius. Sed in terminis noſtris fieret præiudicium patri non conſentienti, cùm ſibi iure patriæ poteſtatis debeantur defuncto filio. Decimonono, vt procedamus ad perſonas prohibitas ratione pœnæ. Quæro vtrum damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem poſſit teſtari ad pias cauſas. Reſpondeo ſecundùm communem ſententiam non poteſt. Aut enim aliquis damnatus eſt ad mortem naturalem, & in hoc caſu conſtat eum non poſſe, quia efficitur ſeruus pœnæ, *l.qui vltimo ff.de pœnis.* & illa concluſio nullam habet dubitationem in damnato ad mortem, cuius bona publicantur, vt in hæretico & reo læſæ maieſtatis, & alijs quibus expreſſè imponitur pœna publicationis bonorum, quia non habent bona: de alienis autem diſponere non poſſunt, *c.non eſt putanda.prima quæſtio.1.* Si verò damnati bona non publicantur, quod eſt regulare, vt *in authen.bona damnatorum.C.de bonis proſcrip.* adhuc idem concluditur, primò, quia quamuis bona eorum non applicentur fiſco tamen applicẽtur propinquis ex diſpoſitione legis. Nam ipſe damnatus vtique deſinit habere bona per rationes ſubiectas. Secundò, quia fit ſeruus pœnæ, vt diximus, & conſequenter nihil habet proprium. Præterea quamuis ei ſeruitus irrogetur per condemnationem ex diſpoſitione iuris ciuilis, tamen ipſa ſeruitus eſt ex iure gentium ſecundùm Bart.*in d.l.1.colum.6.C.de ſacroſanctis Eccleſijs.* Qui ad hoc inducit teat.*in l.ex militari.ff.de milità. teſtamen.& in lege neq; eum § ſi ſeruum.eodem titu.* Sed meliùs hoc probatur ex diffinitione ſeruitutis, *Inſtit. de iure perſona.§.ſeruitus autem.* vbi patet ſeruitutem eſſe conſtitutionem iuris gentium. Ergo etiam ſeruitus irrogata ex ciuili diſpoſitione eſt ex iure gentium, alioquin mala eſſet diffinitio. Eſt autem ex iure gẽtium non ratione cauſæ efficientis proximè in caſibus in quibus iure ciuili efficitur, ſed ratione cauſæ finalis, & rationis naturalis, quia ius ciuile vſu exigente, & humanis exigentibus neceſſitatibus naturali ratione, & iuſtitia motum diſpoſuit, vt vendens ſe ad pretium participandum, & damnatus vltimo ſupplicio ſeruus efficiatur. Ergo non remittitur hoc impedimentum in relictis ad pias cauſas, quia cauſatur ex radice iuris gentium, quod eſt naturale, *Inſtitut.de iure natura.§.primo. verſic. quod verò. naturalis, & l prima in principio.ff. de pactis. & Inſtitu. de rerum diuiſione.§.ſingulorum.* & conſequenter non eſt æquum, vt ſeruus pœnæ poſſit teſtari ad pias cauſas. Præterea teat.in *dicta l.prima.C.de ſacroſanctis eccleſ.* remittit obſeruationes, & concedit liberum ſtylum diſponendi de bonis, quòd optauerit, &c. vnde ibi permittitur diſpoſitio de bonis proprijs non de alienis. Poteſt tamen ex cauſa reſeruari ius teſtandi damnato crimine capitali, de quo in *l.ſi quis filio exhæredato.§.irritum.ff.de iniuſt.teſtam. & d.l.ex militari.ff.de militari teſtamen.* vbi Doctores. Aut damnatus non fit ſeruus pœnæ, ſed priuatur ciuitate, vt deportatus in inſulam aut interdictus aqua, & igni, qui retinent libertatem, ſed non ciuitatem, *l.2.ff.de public. iudic. & Inſtitu. quibus modis ius patr. poteſt. ſolut.§.cum autem.* & hic ſimiliter non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas, non ſolùm de bonis anteà quæſitis, publicantur, ſed etiam de acquiſitis poſt deportationem, quia quamuis ea non publicentur quamdiu viuit, *l.ſi mandauero tibi.§.ſi cuius.ff.mandati.* tamen eo defuncto debentur fiſco, & conſequenter hac ratione non poteſt hæredem habere, vt dicit text. *in l.deportati.C. de bonis proſcript.* quæ ratio concludit, vt non poſſit etiam ad pias cauſas teſtari, quia nemini licet eleẽmoſynam dare de bonis alienis, aut alien debitis. Nam hoc eſt contra naturale præceptum, *Inſtitu.de iuſtit. & iure.§.iuris præcepta. & l.nam hoc natura ff. de conditio. indebi. & cap.locupletari. de regul. iuris. libro ſexto.* Ad idem text.*in cap.non eſt putanda.prima quæſtione prima.* Aut aliquis damnatur pœna, per quam neque libertas, neque ciuitas amittitur, & de hoc nulla eſt dubitatio, quia teſtari poteſt etiam ad cauſas non pias, ergo multò magis ad pias cauſas, vt *ſuprà* poſuimus *quæſtione* 11. † Vigeſimò quæro quid de vſurariis manife- 44
ſto, aut de alio manifeſto peccatore, & quid de excommunicato. Reſpon. ſecundùm Bartolum *in dicta l.prima.colum.ſexta.C. de ſacroſanct. eccleſ.* iure ciuili non prohibetur vſurarius teſtari, ſed iure canonico teſtamentum vſurarij manifeſti non valet, niſi ſatisfaciat, vel caueat ſecundùm formam traditam *in dicto cap. quanquàm.de vſuris, libro ſexto.* vnde diſtinguitur: Aut enim vſurarius in teſtamento vel diſpoſitione ſua obſeruat formam traditam in *dicto cap. quanquam.* & tunc gaudet priuilegio conceſſo *in d.l.1.* Aut non obſeruat formam prædictam, & tunc non valet eius diſpoſitio etiam ad pias cauſas, quia conſtat eum decedere in peccato mortali, vnde ipſius eleẽmoſyna, & relictum non recipitur ab Eccleſia, *c.quia in omnibus.infrà de vſuris.* Nam ipſius relicta piis locis non poſſunt dici ad pias cauſas, cùm ipſe relinquens non ſit in vnitate Eccleſiæ. Et idem concludit Bartol.in *quolibet.* quem notorium eſt deceſſiſſe in peccato mortali, puta qui ſeipſum interfecit, aut fuit interfectus in actu peccati, per *textum in c.qui cum fure.infrà de furtis. & cap.placuit.23.quæſtione quinta.* vnde generaliter concludit Bartol.quòd horum talium relicta non fruuntur priuilegiis quæ ius ciuile vel canonicum tribuit relictis ad pias cauſas, de quibus in *dicta l.prima.C. de ſa-*

Google

C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l. nulli. & l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cleric. & in Authen. ſimiliter. C. ad legem Falcidiam. Sed Bald. *in d. l. 1. in commento primo, colum. 3.* ſimiliter concludit quod teſtamentum vſuratij, etiam ad pias cauſas non valet, niſi ſeruetur prædicta forma, & ſubiungit quod hoc ſpecialiter introductum fuit in deteſtationem vſurariorum, *dicto cap. quanquam.* & idem concludit in eadem *l. prima, in repetitione, quinta colum. ibi, octauò quæro.* vnde videtur ſentire, quod teſtamentum aliorum qui ſunt manifeſti peccatores, valet ad pias cauſas, cùm dicant illud eſſe ſpeciale in vſuratijs, & inſuper de vſurario manifeſto idem concludunt communiter Docto. *in d. cap. 2. infrà eodem.* vbi Imol. *nona colum.* quaſdam quæſtiones determinat, de quibus *in dicto cap. quanquam. de vſuris. libro ſexto.* inſuper etiam dom. Abb. hic de vſurario manifeſto idem ſentit, & eſt communis concluſio. In cæteris verò exiſtentibus in peccato mortali manifeſto diſtinguit: Aut volunt facere oblationem Eccleſiæ, & tunc regulariter admittendi ſunt exceptis his, de quibus ſpecialiter, & expreſſè diſponitur ne ipſorum oblationes recipiantur, de quibus *in c. oblationes. vbi glo. penul. 90. diſt. & c. à nobis. infra de ſenten. excommunic. & c. ſacris. eod. tit.* Aut volunt intuitu eleëmoſynæ aliquid Eccleſiæ vel pauperibus dare aut relinquere, & tunc multò magis poſſunt, & poteſt Eccleſia eleëmoſynam aut relictum ab eis recipere, non tamen debet ſe obligare ad orandum pro eis. Non obſtat ratio Barto. quia dicit hoc non eſſe relictum pro anima, cùm conſtet relinquentem eſſe extra vnitatem Eccleſiæ, quia quantumcunq; peccator ſit, poteſt & debet eleëmoſynas, & alia bona opera facere, & hoc ei conſulendum eſt, quia quamuis talia bona quæ fiunt in peccato mortali non valeant ad vitam æternam conſequendam, tamen valent, & proſunt ad alios effectus, puta vt Deus peccatoris cor illuſtret, vel ſaltem vt minori ſupplicio afficiatur, *c. vltimo. §. vltimo.* vbi gloſſ. *in verbo, vtilis. de pœnitentijs diſtinct. 3. & in c. quod quidam. infrà de pœniten. & remiſſ.* & vide gloſſ. in *cap. ex tranſmiſſa infrà de decimis. & 14. quæſtione 5. in ſumma.* Præterea Bald. in *d. l. 1. commento primo, colum. 2. ibi, quid de excommunicato.* improbat prædictam opinionem Bartol. & concludit quod relicta ab excommunicato, & alijs peccatoribus manifeſtis, excepto vſurario valent, & gaudent priuilegio relictorum ad pias cauſas, quia hoc non contingit ratione perſonæ diſponentis, ſed ratione perſonæ cui relinquitur. Nam vbi lex diſponit aliquid propter duas rationes finales ſufficit altera earum, *l. ſi non lex. in principio. ff. de hæred. inſtit.* facit text. *in l. ſi mater. C. de contrahen. emptio.* ad idem textus, *Inſtit. de nupt. §. affinitatis. & l. liberorum. in principio.* vbi Bartol. *ff. de his qui notantur infamia.* Sed relicta cenſentur pia, & gaudent priuilegijs ſpecialibus, non ſolùm ratione perſonæ relinquentis, ſed etiam eius cui relinquitur, ergo &c. Et hanc ſententiam ſequitur dominus Petrus in *dicto cap. ſecundo, infrà eodem.* & dom. Abb. *hic*, ſecundùm quam infertur concluſio notabilis, quod quamuis oblationes excommunicati, & aliorum, de quibus hic ſpecialiter diſponitur, vt non recipiantur non ſint recipiendæ ab Eccleſia, tamen valent alia relicta ipſorum vel donationes, puta ſi donent aut legent Eccleſiæ vel pauperibus prædium, aut Eccleſiam hæredem inſtituant, vnde text. *in dicto cap. oblationes. 90. diſtinct.* intelligitur de oblationibus quæ offeruntur in Eccleſia, & mittuntur in Gazophylatium, nõ autem de eleëmoſynis quæ fiunt per modum donationis, aut vltimæ voluntatis. Sed Imol. in *dicto cap. 2. infrà eod.* ſequitur opinionem Bar. & Inno. *in cap. cum voluntate. infrà de ſenten. excommunica.* vbi concluditur, quod eleëmoſynæ quidem poſſunt recipi ab excommunicatis per illum *text. in §. vltimo.* item quia de ipſis commune præceptum eſt ad omnes, *c. non ſatis. 86. diſtin.* vnde inducẽdi ſunt excommunicati ad eleëmoſynas largiendas, vt per eas mereantur venire ad pœnitentiam, *c. deinde. §. penul. 26. diſtin.* oblationes verò neq; ab eis,
47 †neque à cæteris famoſis peccatoribus recipiendæ ſunt ſecundùm eum, per ea quæ notantur *in d. c. ex tranſmiſſa. infrà de decimis.* rationem autem diuerſitatis aſſignat, quia oblationes publicè fiunt in Eccleſia, vnde receptio earum aliquam conſolationem ipſis tribueret, eleëmoſynæ autem fiunt occultè, *Matthæi cap. 5.* Mortuaria verò quæ fiunt ſiue dantur pro anima nõ ſunt ab eis recipienda, quia non eſt pro eis orandum, *c. vlt. 89. diſt.* Sed ſi excommunicatus in teſtamento ſuo aliquid Eccleſiæ relinquat nõ pro anima recipienda eſt, quia excommunicatus non prohibetur teſtari, & hanc opin. ſequuntur Hoſtien. Ioan. And. do. Anto. & dom. Cardina. *in d. c. cum voluntate.* vbi Hoſtien. & Ioan. Andr. dicunt ab excommunicato nihil eſſe recipiendum, neque cum eo communicandum, niſi in caſibus à iure conceſſis per ea quæ notantur *in c. cum deſideres. §. 1. & c. ſi verè. infrà de ſenten. excommuni.* idem Imol. *in d. c. 2. inf. eod.* quia videtur incongruum, vt Eccleſia recipiat legatum, ſeu relictum pro anima illius quem cõſtat deceſſiſſe in peccato mortali, vnde non videtur Eccleſia poſſe talia relicta petere, quia hoc haberet mali exempli ſpeciem, & conſequenter à tali receptione, vel petitione abſtinendum eſt, *c. cum ab omni. de vita & honeſt. cleric.* Sed nobis videtur verior ſententia Bal. & aliorum, quos *ſuprà* retulimus. Primò, quia hoc eſſet valdè abſurdum, vt relicta profana quæ fiunt ab excommunicato, aut ab alijs manifeſtis peccatoribus valeant, & debeantur diuitibus, & alijs perſonis, aut locis priuilegiatis, nõ autem debeantur pauperibus & eccleſijs, aut alijs locis pijs. Secundò, quia nihil videtur obſtare, ratio Innoc. & aliorum videlicet, quia pro eis non eſt orandum. Concedimus enim hoc, ſed non ſequitur, vt relictum non valeat, neque ſit recipiendum, quia quamuis excommunicatus reliquerit pro anima ſua nõ debet propterea relictum vitiari, ſed reiicitur ille modus, quia eſt impoſſibilis de iure, & conſequenter perinde eſt ac ſi relictum fuerit ſimpliciter abſque illa conditione, vel modo, per ea quæ notantur in *l. filius. ff. de cond. inſti. & Inſti. de hered. inſtit. § impoſſibilis. & l. ſi mihi. §. ſi quis ſeruos. ff. de legat. 1. & in l. vnica. C. de his quæ pœ. no. & Inſti. de lega. §. vlt.* & ex his patet ſolu. rationis Imol. quia negatur quòd hæc ſit ſpe-
ciesmali. Nam ſi quis † exempli gratia inſtituat hæredem Ec- 48
cleſiam, & mandet collegio ipſius rectori, vt faciat aliquid illicitum, puta vt committat ſimoniã, aut deneget eleëmoſynas pauperibus, alioquin adimat ei hęreditatem, & alium inſtituat conſtat inſtitutionem valere onere illicito reiecto, & Eccleſiam iuſtè poſſe hæreditatem acceptare, & acceptationem non habere aliquam ſpeciem mali, *d. l. vnica. & d. §. vlti.* & tamen conſtat hũc teſtatorem eſſe peccatorem manifeſtum, quia fecit hoc præceptum illicitum, & impœnitens in eo perſeuerauit. Non obſtat
ratio de oblationibus, quia reſponſio patet ex *ſuprà* dictis. † Vi- 49
geſimoprimò quæro quid de eo qui dubitat de ſtatu ſuo. Reſpõ. Barto. in *d. l. 1. colum. 6. C. de ſacroſan. eccleſ.* putat eum ex diſpoſitione illius text. poſſe de bonis ſuis diſponere ad pias cauſas, ſi eſt in articulo mortis conſtitutus, argumen. *l. 1. iuncta l. ex militari. §. ſi miles incertus ff. de milit. teſtamen.* Nam hic defectus dubitationis de ſtatu eſt introductus à iure ciuili, vnde ſuper eo diſpẽſatur, in *d. l. 1. C. de ſacroſan. eccleſ.* videtur autem ex verbis præcedentibus ſi eſt in mortis articulo conſtitutus, &c. ſentire quod non poteſt etiam ad pias cauſas diſponere, ſi non ſit conſtitutus in articulo mortis, ſed ex vltima ratione contrarium infertur, quia cùm hic ſit defectus iuris ciuilis remittitur omnibus neque fit diſtinctio, vtrum conſtituti ſint in articulo mortis, an ſint incolumes: neq; ille text. in *d. l. 1.* facit hanc diſtinctionem, ſi rectè conſiderentur verba ipſius *ibi: nihil enim eſt quod magis &c. & ibi, poſtquàm iam aliud &c.* Nam illa verba ſupremæ voluntatis, & quæ ſequuntur poſtquàm iam aliud velle non poſſunt, non referuntur ad tempus diſpoſitionis, aut vltimi articuli mortis, ſed ad tempus quo diſpoſitio ſiue ab incolumi, ſiue à conſtituto in extremis facta ſortitur effectum, id eſt, ad tempus quo defuncti ſunt: hoc enim ſonant illa verba, poſtquàm aliud velle nõ poſſunt, nam conſtitutus in mortis articulo poteſt aliud velle, *l. quod ſi iterum. ff. de adimendis leg.* Sed Bald. in *d. commento 1. colum. 3. ibi, quid de eo qui dubitat. & in reper. colum. 9. ibi, 15. quæro quid de dubio &c.* dicit opinionem Barto. eſſe ſomnium, quia hoc non inuenitur iure cautum, quòd dubius de ſtatu ſuo poſſit pro anima ſua teſtari. Item quia dubitans non habet intentionem, & iudicium rationis ad aliquid purè, & abſolutè & liberè, ſed conditionaliter: vult enim diſponere, ſi poteſt, ſi verò non poteſt non vult, vnde cùm teſtamentũ ſit actus dependens ex animi deliberatione, oportet nos fateri diſpoſitionem dubitantis de ſtatu ſuo nõ eſſe liberè & abſolutè deliberatam, & conſequẽter eſſe inualidam, *l. de ſtatu ff. eo.* Item quia dicere contrarium, videlicet volũtatem ipſius eſſe liberam, & nõ liberam, eſſet implicare contradictionẽ: cùm enim habeat rationem titubãtem non poteſt voluntas ipſius eſſe libera vel abſolutè liberata, *l. 2. in princip. ff. de condic. indebi.* Non obſtat text. *in dicta l. ex militari. § ſi miles incertus*, quia ibi miles non dubitat de eo quod erat cauſa ſui priuilegij, nam ſciebat ſe militem licet dubitaret in quibuſdam accidentibus, *argumento l. quod ſi dubitet. ff. de acquirenda hæreditate, & l. multum interest. ff. de conditio. & demonſtratio.* Vel ſecundò reſpondetur, quod illud eſt ſpeciale in milite ſecundùm eum, vnde conſulit, vt quod dubitans de ſtatu ſuo nõ poteſt diſponere per vltimam voluntatem, diſpo-

Digitized by Google

diſponat per contractum. Nam text.in *d.l.de ſtatu.ff.eod.* non habet locum in contractibus. Idem tamen Bald. ſubiungit ſe in foro conſcientiæ dubitare de prædicta ſua concluſione, & dubi-
50 tationem augeri per text. *in c.vlt. infrà titu.1.* † vnde in dubio in foro conſcientiæ, tutior pars eligenda eſt, *c.iuuenis. infrà de ſponſalibus.cum ſimilibus.* quamuis ſecundùm ius humanum talis diſpoſitio non valeat ſecundùm eum. Sed nobis prædicta ratio videtur ſomnium. Primò, quia per eam non tollitur fundamentum contrariæ opinionis, cùm conſtet prohibitionem dubitantis de ſtatu ſuo iure poſitiuo eſſe introductam in vltimis volũtatibus, non autem ex iure naturali vel diuino: patet, quia ſi naturalis ratio, aut ius diuinum obſtaret dubitanti de ſtatu ſuo, & eſſet cauſa, ex qua concluderetur defectus voluntatis, & iudicij deliberati, ſequeretur quod non poſſet etiam contrahere, quia non haberet conſenſum abſolutum & deliberatum: & conſequẽs eſt falſum ſecundùm omnes. Ergo & antecedẽs. Secundò, quia non eſt verum quod Bal. dicit voluntatẽ conditionalem non eſſe deliberatam. Neq; enim valet iſta conſequentia, volo aliquid ſub conditione, ergo voluntas mea non eſt deliberata etiã poſito, ꝙ concluſio ſit propria, id eſt, concepta in euentũ futurum, vt patet in omnib. diſpoſitionibus tam inter viuos quàm vltimarum voluntatum quæ vtiq; fiunt propoſito deliberato ſub conditione, ergo multò magis idem concluditur in conditione impropria, id eſt, de præſenti, *Inſtit.de verb.oblig.§.conditiones quæ.* Nam ſi dubitans verum Rex Parthorum viuat ſub hac conditione, ſi viuit, centum tibi promittat, dubitatio ſua non efficit quin voluntas ipſius ſit deliberata ſi viuit, vnde ſtatim obligatur, non obſtante dubitatione ſua, *d.§.conditiones.* ergo in terminis noſtris cùm dubitans de ſtatu ſuo præſenti, velit diſpoſitionem ſuã valere, ſi ſtatus eius non obſtet concluditur, quod voluntas ipſius eſt deliberata, ſi poteſt diſponere, & ex his patet nullam eſſe implicationem contradictionis, quia hoc eſt falſum, quòd volũtas ipſius non ſit deliberata. Præterea ultima ſolutio Bald. ad text. in *d.l.ex militari.§.ſi miles.* nullo modo ſatisfacit, quia ſi hoc eſt ſpeciale in milite, multò magis idem cõcluditur in diſpoſitione pia quæ eſt magis priuilegiata, vt patet ex his quæ no. *in l.captatorias. C.de teſtam.milit.iuncto d.c.cum tibi.infra eo.* Inſuper prima ſolu. ipſius poteſt procedere ſecundùm vnum intellectum, ſecundùm quem text. ille loquitur ſolùm in caſu in quo miles dubitat, vtrũ ſit in poteſtate patris an ab ea ſolutus, id eſt, vtrũ ſit paterfamil. an filiusfam. ſecus ſi dubitaret vtrum ſit ſeruus an liber, quẽ intellectum ſequuntur Iac.de Ra.Petr. & Alb. ſed ſecũdùm intellectũ miles ibi dubitaret de qualitate vel ſtatu, qui nõ poteſt ſibi obeſſe, ſiue in hoc, ſiue in illo ſit, cũ habeatur pro patrefam. quãtum ad bona caſtrẽſia, & conſequẽter ibi nõ poneretur aliquod ſpeciale in milite, vt fatentur prædicti Doct. quia etiam Paganus dubitans de ſtatu aut aliquo accidenti qui non poteſt ſibi obſtare, non prohibetur teſtari per ea quæ notantur in *d.l.quod ſi dubitet.ff.de acq.hered.& d.l.multum intereſt.ff.de cond. & demonſt.cum ſimilib.* Præterea iſte non videtur conſonus illi text. nam ſi in primo reſponſo intelligeretur ſolùm de eo qui dubitat an ſit ſui iuris, id eſt, ſolutus à patria poteſtate, fruſtrà ſubiiceretur ſequens reſponſum de incerto, an pater viuat, vnde videtur primum reſponſum generaliter intelligendũ de milite incerto an ſit ſui iuris, an verò ſit ſubiectus poteſtati alterius etiã domini, & ſecundùm hunc intellectum benè infertur ſecundum reſponſum per locum à genere ad ſpeciem. Sed poſito quòd ille intellectus eſſet verus, & text. ille non obſtaret neque faceret pro ſententia Bart. nihilominùs probatur aliis text. & rationibus ſuprà poſitis quæ videntur concluſiuæ. Adde quod eandem ſententiam ſequuntur do.Petr. & Imol. in *d.c.2.infrà eo.* & do.Abb. *hic*, quamuis prædicti Doct. non reſpondeant rationibus Bald.

REPETITIO
IN RVBRICAM.
De Teſtamentis.

Præclariſſimi I.V.C.D. Franciſci Niconitij.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio legis ad legem an ſit facienda.*
2 *Finis quando habet neceſſariam conſequentiam à principio, idem iudicandum eſt de ipſo quod de principio. quia* *Repet. ad lib.3. Decret. Tom.4.*
Cuius finis bonus eſt, ipſum quoq; bonum. nu.3.
4 *Teſtamenti verbum prolatum ſimpliciter eſt nomen generale continens omne id quod eſt mentis teſtatio.*
5 *Arrogatio comprehendit tanquàm genus adoptionem, in ſpecie tamen capitur pro arrogatione.*
6 *Edictum propriè quid ſit.*
7 *Pactum an poſſit capi tanquam tranſactio.*
8 *Nouatio comprehendit ſub ſe delegationem.*
9 *Compoſitum ex pluribus ſumit nomen ab ea parte, in qua magis præualet, & in qua eſt copioſior.*
10 *Vniuerſitas mixta, in qua ſit maior numerus laicorum quàm clericorum poteſt coram iudice laico conueniri, tanquam ſi omnes eſſent laici.*
11 *In actibus quando plura concurrunt, quorum aliquid ſuadet vnum, aliud oppoſitum, illud eſt inſpiciendum, quod eſt maius & dignius: nam*
Potentius trahit ad ſe naturam minus potentis. nume. 12. & 70. ſic
Verba importantia contractum magis plenum attrahunt ad ſe verba importantia contractum minoris efficaciæ.nu.13.
14 *Emptio quomodo cognoſcatur à permutatione.*
15 *Principium ſi ſuadet vnum, & finis aliud, iudicandum eſt ſecundum principium & non ſecundùm finem.*
16 *Species omnes inſunt generi, & in qualibet ſpecie genus de proprietate ſermonis verificatur.*
17 *Teſtes probantes identitatem generis per diuerſitatem ſpecierum rectè deponunt.*
18 *Verbum vnum quando poteſt capi vt genus & ſpecies, tunc demùm capitur vt ſpecies, quando ſumus in materia odioſa, aliàs ſemper capitur vt genus.*
19 *Argumentum ab etymologia vocabuli non valet affirmatiuè, ſed negatiuè.*
20 *Verbum aptum regulariter importare & genus & ſpeciem in dubio capitur vt ſpecies, non vt genus.*
21 *Nigrum plerunq; eſt generalius ſuo rubro: & tunc non debet reſtringi per rubricam ſpecialiùs loquentem.*
22 *Teſtari qui poſſint.*
23 *Non prohibitus aliquid facere cenſetur permiſſus.*
24 *Mulier in codicillis teſtis eſſe poteſt, ſecus in teſtamentis.*
25 *Petitio hæreditatis non datur contra titulo poſſidẽtem, valet tamen, ſi quis in libello contra titulo poſſidentem peteret ſe mitti in tenutam bonorum hæreditariorum.*
26 *Ioannes de Anania vir profundæ ſcientiæ & conſcientiæ, fuit ſocer Alex.de Imol.*
27 *Mutuum in quibus conſtet.*
28 *Stipulatio, promitto cum volam: non valet*
29 *Compromiſſum factum de omnibus iuribus præſentibus & futuris valet.*
30 *Dominus non poteſt obligare ſuam proprietatem ſine conſenſu vaſalli, poteſt tamen pignori dare:*
31 *Poſſeſſio ſufficienter probatur per publicum inſtrumentum.*
32 *Teſtamentum conditum à Iudæo manifeſto vſurario, nõ ſeruata forma, c.quanquam.de vſur.lib.6.valet.*
33 *Caſtrum & villa eadem forma conſtitui poteſt, qua & ciuitas ſcilicet muris & foſſis.*
34 *Procurator eſſe poteſt omnis, qui non reperitur prohibitus.*
35 *Mulier poteſt cogi ad teſtificandum in cauſa ciuili contra maritum propter inopiam probationum.*
36 *Accuſare quilibet poteſt, qui non reperitur prohibitus.*
37 *Matrimonium contrahere omnes poſſunt, qui non ſunt prohibiti expreſsè.*
38 *Teſtamenti factio dicitur quædam gratia.nu.49.*
Dominium ante traditionem non transfertur per ſolam diſpoſitionem.
39 *Voluntas teſtatoris eſt ambulatoria vſque ad vltimum vitæ ſpiritum.*
40 *Teſtamentum in vita teſtantis ſine effectu, poſt mortem confirmatur. nu.ſequen.*
42 *Facta tempore prohibito & incompetenti, & facta tempore conceſſo & competenti, ſed effectum habentia in tempus incompetens & prohibitum, paríficantur.*
43 *Statutum, quòd ingreſſus monaſterium non ſuccedat, eſt nullum:*
44 *Donatio collata in tempus mortis non valet.*
45 *Statuta moderatè intelligenda ſunt.*

Google

46 Pupillus minor quatuordecim ann. non poteſt teſtari etiam cum auctoritate tutoris.

47 Stipulatio rei meæ non valet: ſic etiam non valet, ſi conferatur in tempus, quo erit mea.

48 Papa in vita non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem.

50 Actus, qui exercetur in loco minus habili, ſi eius effectus confertur in locum habilem, valet: quia

Non refert quo tempore aliquid agatur, ſed in quod tempus effectus dirigitur. 51.

52 Diſpoſitio non conſummata & non perfecta, ſi ad eum caſum deueniat, à quo incipere non poteſt, vitiatur. nu. ſeq.

54 Clericus ſi quis fiat poſt homicidium non poteſt puniri per iudicem ſecularem.

55 Poſſeſſio fundi perditur per inundationem fluminis, quia non poteſt haberi poſſeſſio rei quæ non videtur.

56 Debitor ſpeciei ante moram contractam liberatur interitu ſpeciei, ac ſi nunquàm fuiſſet.

57 Teſtator ſicut non poteſt legare res affixas ædibus, ne ædificia deturpentur, ita cenſetur reuocare legatum, ſi res legatas affigat ædibus.

58 Teſtamentum non habet effectum ante mortem: quia nihil factum eſſe dicitur cùm quid ſupereſt agendum: & quia

59 Mors omnia ſoluit.

60 Teſtator quando fictè dicatur viuere.

61 Stipulatio facta cùm moriar, vel cùm morientur illi, in quorum ſum poteſtate, valet.

62 Mors non eſt cauſa tollendæ obligationis.

63 Hæres cenſetur eſſe eadem perſona cum defuncto.

64 Licitum quod eſt à principio ex ſuperuenienti admixtione illicita non fit illicitum: vnde

65 Actus inchoatus tempore licito, ſi perficitur tempore, quo inchoare nõ liceret, ex virtute principij, valet.

66 Procurator reuocatus ſi aliquid in iudicio agat, ſciente & patiente illo, cuius erat procurator, valebunt acta, quia cẽſetur renouatum mandatum.

67 Oppoſita ſunt paris virtutis in opere & effectu: & ſic

Contrariorum eadem eſt virtus. nu. 68.

69 Principium inualidum aut malum ſic afficit ſequentia, quod omnia illicita reddit, licèt aliquid ſuperueniat, propter quod aliàs ſua natura liceret.

71 Principium cuiuſq; rei potentiſſima eſt pars.

72 Res inualidata ſi habuit principium validum, egreditur terminos actus inualidi.

73 Titulo à primordio poſterior formatur euentus.

74 Stipulatio liberi hominis, vel rei ſacræ facta tempore prohibito, licèt conferatur in tempus licitum, cùm deſierit eſſe liber vel ſacra, nihil valet ratione principij.

75 Affectum ſemel ſemper præſumitur affectum.

76 Factum ſemel ſufficit, licèt non duret factum.

77 Diſpoſitio verificatur in principio, licet actus non ſortiatur effectum, in diſpoſitionibus hominis.

78 Immunitas conceſſa patri propter numerum filiorum non deficit, licèt deficiat numerus eorum.

79 Qualitas adiecta per modum demõſtrationis ſufficit, quòd adſit tempore teſtamenti licèt non perſeuerauerit.

80 Principium habile attenditur, & non finis inhabilis, maximè ſi habet neceſſariam conſequutiam à principio.

81 Principijs validis ſuppoſitis, de neceſſitate principiata ſequuntur. nume. 82.

83 Regula l. quod ſponſæ. C. de donat. ante nupt. non procedit in actu remuneratorio vel debito iure naturæ.

84 Lex quotieſcunque reſiſtit actui, non conſideratur tempus habile: vnde

Inſtitutio facta tempore inhabili, quamuis ſit collata in tempus habile, non valet.

85 In ſtipulationibus conſideratur initium, & ſic tempus factæ ſtipulationis.

86 Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet.

87 Intellectus l. pluribus. §. & ſi placeat. ff. de verbor. obligationib. nume. 88.

89 Actus tunc dicitur perfectus, quando habet executionem.

90 Teſtamentum dicitur perfectum, quando habet debitas ſolemnitates.

91 Perfectum dicitur, extra quod non eſt dare aliquam particulam.

92 Inſtrumenta licèt deficiant, propter hoc res non dicitur minus perfecta eſſentiali perfectione.

93 Res licèt deueniat ad caſum, à quo non poteſt incipere, tamen non vitiatur.

94 Qualitas habilitans vel inhabilitans rem vbi debet adeſſe certo tempore, ſi tunc non adeſt, licèt poſteà ſuperueniat, vel deſinat, non irritat actum, nec tollit ius quæſitum.

95 Factum legitimè non debet retractari.

96 Officij adminiſtrationem ſufficit habere tempore quo actus inchoatur, licèt deſinat tempore quo conſumatur: quia

Actus conſumatio trahitur ad principium. nu. 97.

98 Forma defectus validorum actuum ſuperueniens ex poſtfacto non habet actum vitiare.

99 Furioſus non poteſt teſtari, nec mente captus: habetur enim loco abſentis. nu. 100. & loco mortui. nu. 101.

Et intantùm non poteſt teſtari, quod etiam ad pias cauſas prohibetur teſtari. nu. 102.

Immò per ſtatutum non poſſit induci, vt poſſit teſtari. nu. 103.

Limita, vt nu. 104.

105 Furioſus habens dilucida interualla poteſt eſſe iudex, & iudicium factum per eum tempore interualli valebit.

106 Furor ſuperueniens non annullat teſtamentum iam factum.

107 Facta multa tenent, quæ fieri prohibentur.

108 Religioſus non poteſt eſſe executor teſtamenti ſine licentia ſuperioris, ſi tamen creatus fuerit executus, valent geſta per eum, licèt nõ conſenſerit ſuperior, dummodò non contradixerit.

109 Fatuus poteſt teſtari.

110 Curatoris datio non impedit teſtamenti factionem, ſi aliud non obſtat.

111 Furioſus ſi in omnibus & per omnia teſtatus ſit perinde ac ſanus vir, non obſt. quòd ſit furioſus valebit teſtamentum.

112 Parum ſapientes plerunq; in aliquibus rebus habent eleuatum intellectum & ingenium, & acutiùs ſciunt vnum caſum decidere quàm omnes ſapientes.

113 Furioſus qui dicatur. nu. 115. 116. 117. 118.

114 Fatuus dicitur, qui fatua loquitur.

119 Furioſus quidam iudicatus ex eo quod in teſtamento ſuo inter cætera ordinauit, quod eo mortuo cadauer ſuum deberet ſine planctu deferri ad eccleſiam cum cantibus & ſonis. ſed

Cadauera debent deferri ad Eccleſiam cum ſonis & cantibus pſallentium.

120 Furioſus qui probatur, ſi eius conſanguinei habent illum pro furioſo.

121 Furioſus quid differat à mente capto.

122 Mutus & ſurdus ſimul à natiuitate non poteſt teſtari: limita vt nume. ſequen.

Miles ſurdus & mutus non poteſt teſtari.

123 Mutus ſi ſciat ſcribere, ſcribendo teſtari poteſt.

Item ſi à Principe hoc impetrauerit. 124.

125 Surdus tantũ, & non mutus, ſiue naturaliter, ſiue accidentaliter poteſt teſtari.

126 Surdi quidam notantur, qui vocem altè loquentis non audiebant, ad motum autem labiorum homines quantumcunq; ſecretè loquentes intelligebant.

127 Mutus & ſurdus poteſt teſtari ad pias cauſas, dummodò ſaltem nutu aut ſigno exponat.

128 Teſtari non poteſt ille, qui loqui articulatè non poteſt, ita quod nec exprimere, nec ſcribere nomen hæredis poteſt: ſecùs ſi habet linguam ingroſſatam, ita vt à teſtibus intelligi poteſt. nu. 129.

130 Verba expreſſa prolata cenſentur, quæ ex verbis concipi poſſunt.

131 Impubes maſculus non poteſt teſtari, niſi habeat annos quatuordecim: nec

Fœmina minor duodecim ann. nu. 132.

133 Miles minor ann. quatuordecim, non poteſt teſtari.

134 Pupillus, in quo non eſt diſcretio, non poteſt eſſe teſtis, niſi fortè malitia ſuppleat ætatem.

135 Pubertati proximus, licèt præſumatur doli capax, maximè ſi eſt Romanus, non poteſt hominum ſapientum iura tractare, nec eſſe ſyndicus etiam ſi eſſet Rex Franciæ.

136 Contra iuuenes eſt violenta præſumptio, quòd non poſſint prudenter regere.

137 Minor quatuordecim ann. licèt de iure poſſit obtinere præbendam in cathedrali Eccleſia, tamen regula cancellariæ videtur contradicere.

138 Malitia licèt repræſentet aliquem adultum, non tamen repræſentat eum eſſe perfectæ ætatis.

139 Pupillus non habet vocem in conſilio nec in electionibus.

140 Mi-

140 *Minor quatuordecim ann. poteſt teſtari etiam ad pias cauſas.*
Nec etiam cum auctoritate tutoris poteſt teſtari, nec mortis cauſa donare, nu. 141.
Nec poteſt eſſe executor teſtamenti. 142.

143 *Pupillus quicquid videt ignorat.*

144 *Pupillus non poteſt iurare de calumnia.*
Nec poteſt ſibi eligere ſepulturam, nu. 145.

146 *Princeps etiam per reſcriptum non poteſt dare facultatem pupillo teſtandi, nu. 152.*

147 *Verba, nullo modo concedimus, quid importent, nu. ſeq.*

149 *Prohibitio legis vbicunque concurrit cum prohibitione teſtatoris, non poteſt fieri alienatio etiam in caſu de iure permiſſo.*

150 *Intellectus §. ſanctiſsimas, in Authen. de alien. & emphyt.*

151 *Dictio, penitus, quid importet.*

153 *Princeps non poteſt diſpenſare contra defectum naturalem, & ſic intellectus.*

154 *Princeps nec lex, diſpoſitionem iuris natura immutare poſſunt.*

155 *Papa poteſt diſpenſare, quòd rex infidelis, qui vult ad fidem conuerti cum hominibus regni ſui, capiat in vxorem monialem alterius regis filiam.*

156 *Statutum non poteſt diſponere, quòd pupillus proximus infantio contrahere poſsit ac ſi fuiſſet maior.*

157 *Pupillus doli capax poteſt diſpenſari per principem, vt teſtari poſsit.*

158 *Malitia in pleriſque ſupplet ætatem.*

159 *Salomon nouem annorum filium habuit.*

160 *Minorem quatuordecim annorum qui dicit eſſe potentem ad copulã carnalem, probare debet.*

161 *Pupillus factus pubes poteſt ferre teſtimonium de his, quæ vidit in pupillari ætate.*
Dies inceptus habetur pro completo.

162 *Filiusfamilias non poteſt teſtari etiam cum conſenſu patris.*
Limita hoc non procedere in peculio caſtrenſi, vel quaſi, numero 163.

164 *Filiafamilias non poteſt teſtari de dote, etiam conſentiente patre.*

165 *Pupillus etiam proximus pubertati non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas.*

166 *Filiusfamilias poteſt teſtari ad pias cauſas.*
Non poteſt tamen in tali teſtamento legare extraneis, nu. 167. & ſequent.
Cum conſenſu tamen patris poteſt teſtari ad pias cauſas, nu. 169.
Et ſi poſt teſtamentum ſequatur conſenſus, teſtamẽtum eſt nullum. num. 170.

171 *Filiusfamil. laicus ſi teſtatur de caſtrenſi vel quaſi caſtrenſi, & præterit vel exhæredat patrem ſine cauſa, teſtamentum eſt nullum ipſo iure: & quid ſi cum cauſa.*

172 *Clericus beneficiatus, vel prima tonſura, licèt ſit filiusfamil. poteſt teſtari.*

173 *Ordo ſacerdotalis licèt non liberet filium à patria poteſtate.*
Ordo tamen epiſcopalis eum liberat, num. 174.
Limita quatenus patria poteſtas eſt contra epiſcopum, ſecus quatenus eſt in eius fauorem. 175.

176 *Iudæi per baptiſmum licèt exeant patriam poteſtatem, tamen nõ perdunt ſucceſsionem eorum.*

177 *Filiusfamilias clericus de quibus rebus poſsit teſtari, & de quibus non. num. 178.*

179 *Prælatus viuens de ſua quarta fructuum poteſt teſtari, ſaluo ſtatu & honore eccleſiæ.*

180 *Canonicus nõ eſt ſimplex vſufructuarius, ſed adminiſtrator ſuæ præbendæ.*

181 *Canonicus, qui decedit, tranſmittit ad ſucceſſores fructus perceptos & percipiendos pro rata anni, quo ſtetit in canonicatu.*

182 *Res, de quibus vult teſtari clericus, quomodo cognoſcatur quòd ſint eccleſiæ an patrimonij, nu. 183.*

184 *Pecunia, quam habet filius, præſumitur de bonis paternis. ſic*

185 *Bona reperta apud vxorem conſtante matrimonio præſumuntur eſſe de bonis mariti.*

186 *Papa poteſt concedere licentiam clerico teſtari de fructibus eccleſiæ.*

187 *Filiusfamilias cum conſenſu patris poteſt donare cauſa mortis, nume. 199.*

188 *Filiusfamilias poteſt donare patri.*

189 *Pater aut alius an poſsit præſtare conſenſum & auctoritatẽ in ſuum commodum. 190.*

191 *Filiusfamilias in bonis aduentitijs poteſt quoquo modo diſponere, & ſic mortis cauſa donare. Contra, num. 195.*

192 *Dictio taxatiua eſt omnium aliorum caſuum excluſiua. non tamen excludit caſus per alias leges expreſſos, & ſic nõ excludit caſum, per per quem ſequeretur correctio iuris. 193.*

194 *Teſtari prohibitus, prohibetur etiam mortis cauſa donare.*

196 *Bartoli lectura in Auth. matri & auiæ, non eſt Bartoli lectura.*

198 *In donatione cauſa mortis fienda per filiumfam. non ſufficit quod pater generaliter concedat licentiam filio diſponendi, ſed ſpecificè & expreſsè debet fieri mentio de donatione cauſa mortis.*

199 *Filius vel filiafam. ſi ſit ſub aui poteſtate, & nõ patris, an ſufficiat patris conſenſus in donatione quam facit cauſa mortis.*

200 *In nuptijs nepotis vxorem ducentis non ſufficit conſenſus aui, ſed etiã patris requiritur: quid autem de iure canon. 201.*

202 *Pater filium, qui eſt in aui nõ in ſua poteſtate, poteſt auo inuito offerre religioni, non autem econuerà, nu. 203.*

204 *Pater licèt conſentiat filio, vt donet cauſa mortis rẽ ipſius patris, tamen poteſt eam reuocare.*

205 *Filius in poteſtate poſitus in vltima voluntate poteſt diſponere de lucris dotis, quæ pater lucratus fuerat, & eorum proprietatem perdiderat per tranſitum ad ſecunda vota.*

206 *Pupillus licèt teſtari non poſsit, tutore tamen auctore donare poteſt.*

207 *Vaſallus per viam vltimæ voluntatis etiam inter agnatos proximiores non poteſt diſponere, in vita autem poteſt alienare in agnatum ſuperiorem.*

208 *Legatum ex larga ſignificatione eſt donatio, ſecùs ex ſtricta & propria.*

209 *Verba intelligenda ſunt ſecundùm propriam ſignificationem.*

210 *Filiusfam. poteſt teſtari quomodocunque de bonis ei donatis ab Imperatore.*

211 *Diſpoſitiones loquentes de Imperatore, verificantur etiam in Rege.*

212 *Princeps non recognoſcens ſuperiorem eſt inſtar Imperatoris.*

213 *Dominium Venetorum eſt exemptum ab Imperio Romano Imperatoris ex ipſius Imperatoris priuilegio, & etiam abſque priuilegio, num. 214.*

215 *Mare vniuerſaliter ſumptum, eſt Imperatoris.*

216 *Imperator dicitur vniuerſalis dominus, cuius poteſtas præſcribi non poteſt.*

217 *Papæ poteſtas eſt impræſcriptibilis.*

218 *Imperator poteſt ad ſubiectionem inducere populos ab Imperio exemptos per priuilegium, & reuocare ipſum priuilegium.*

219 *Gallorum filij non ſunt in poteſtate patris.*

220 *Veneti an habeant filios in poteſtate.*

221 *Prodigus, cui bona ſunt interdicta à iudice, non poteſt teſtari, numero 222.*

223 *Adminiſtrationem ſufficit habere tempore, quo actus inchoatur, licèt ex poſt facto deſinat.*

224 *Teſtamentum illius non valet, cui aqua & igne fuit interdictum, etiam ſi prius quàm interdictum eſſet, conditum fuiſſet.*

225 *Damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem, vt deportatus, teſtari non poteſt: & quare, nu. 226.*
Extende, vt num. 227.

228 *Teſtamentum eius rumpitur, qui poſt eius factionem dedit ſe in arrogationem.*

229 *Teſtamentum vt de iure ſit firmum & validum requiritur teſtãtem & mortis tempore, & teſtamẽti factionis, teſtandi facultatem habere.*

230 *Damnatus ad mortem non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas.*

231 *Conſuetudo eſt optima legum interpres, & debet ſeruari & non violari.*

232 *Damnatus ad mortem poteſt teſtari, ſi confiteatur aliquid pro malè ablatis.*

233 *Legitima pro exoneratione conſcientiæ diminui poteſt.*

234 *Miles licèt ſit damnatus ad mortem, iure militari teſtari poteſt.*

235 *Clericus damnatus ad mortem teſtari poteſt.*

236 *Miles armata militia propter ebrietatem à militia remouetur: ita & clericus deponitur ab altaris miniſterio.*

237 *Miles & clericus poſſunt directo ſubſtituere.*

238 *Miles non poteſt in teſtamento relinquere concubinæ, nec clericus.*

239 *Miles ſi adiuit hæreditatem non confecto inuentario, tenetur in ſolidum creditoribus, ſed habet reſtitutionem in integrum: idem in clerico.*

240 *Filiusfa. miles poteſt à patre exhæredari: ita ſi ſit effectus monachus: & quid de iure canonico. 241.*

242 *Damnatus crimine capitali poteſt teſtari ſi appellauerit, & pendente appellatione deceſſerit.*
243 *Mors ſoluit iudicium criminale, quando bona veniunt in conſequentiam ſtatus non principaliter.*
Extende, vt num. 244.
245 *Damnatus ad mortem ex reſcripto principis poteſt conſequi licentiã teſtandi.*
246 *Damnatus ad mortem per iudicem incompetentem vel per ſententiã nullam poteſt teſtari, & teſtamentum valebit.*
Idem in damnato ad mortem acclamationibus populi, quaſi nõ iure ſit damnatus, num. 247.
248 *Manumiſſio acclamationibus populi facta non valet.*
249 *Damnatus, vt ei amputetur manus, vel oculi effodiantur, an poſſit teſtari.*
250 *Carcer perpetuus de iure ciuili non poteſt imponi: ſecùs de iure canonico. 251.*
252 *Vſurarius publicus teſtari non poteſt, niſi præſter cautionem, de qua in c. quanquam, de vſur. in 6. nec etiam ad pias cauſas, num. 254.*
253 *Vſurarij ſunt odioſiſſimi, & à Deo puniuntur.*
255 *Eccleſia non orat pro mortuis in peccato, nec eos patitur cum pſalmis ſepeliri.*
256 *Vſurarius quibus cautionem dare debeat, num. ſeq. & 259.*
258 *Lex vel canon faciens mentionem alicuius rei ratione frequentioris vſus non excludit alia.*
Cautio vſurarum præſtita putatiuo ſacerdoti, reddit vſurarium teſtabilem.
260 *Confeſſio vbi fit in foro ſpirituali vel pœnitentiali, non eſt neceſſaria partis præſentia.*
261 *Vſurarius non poteſt teſtari non præſtita cautione, etiam ſi creditores remitterent eam.*
262 *Vſurarius manifeſtus factus non poteſt teſtari ſine cautione.*
263 *Lex vbicunque diſponit fauore animæ, quantumcunque ſit pœnalis, debet extendi.*
264 *Vſurarius manifeſtus non poteſt mortis cauſa donare, ſi non caueat.*
265 *Legis extenſio an ſit facienda in materia pœnali.*
266 *Iudæus manifeſtus vſurarius poteſt teſtari, non ſeruata forma c. quãquam, de vſur. lib. 6.*
267 *Papa ſi ex certa ſcientia confirmat teſtamentum vſurarij manifeſti, non præſtita cautione, valebit teſtamentum.*
268 *Teſtamentum non irritatur, ſi quis poſt illud conditum effectus ſit vſurarius.*
269 *Vſurarij publici qui dicantur, remiſſiuè.*
Cautio vſurarum poteſt fieri & ante & poſt teſtamentum.
270 *Excommunicatus vtrum quid teſtari poſſit. 273.*
271 *Acceptatio & optio per excommunicatum facta valet.*
272 *Excommunicatus ſi legat pro anima, legatum non valet.*
274 *Seruus non poteſt teſtari.*
275 *Teſtamentum materiale eſt facti, ſed intellectuale eſt iuris.*
276 *Profitens tria ſubſtantialia regulæ teſtari prohibetur, & quare, numer. 277.*
Religioſi enim profitentes tria ſubſtantialia non habent velle aut nolle.
Et per ingreſſum religionis habentur pro mortuis, num. 278. quò ad actus mundi.
279 *Monachus, qui eſt profeſſus tria ſubſtantialia de conſenſu Papæ poteſt teſtari, non obſtante quod nihil poſſit habere de proprio.*
280 *Eremita poteſt teſtari, quia poteſt habere proprium.*
281 *Eremitæ non ſunt de foro eccleſiæ, tamen nõ poſſunt conueniri niſi coram iudice eccleſiaſtico, nu. 282.*
283 *Hæreticus non poteſt teſtari: quia*
Hæreticorum bona confiſcantur & applicantur fiſco in terris Imperij: in terris autem eccleſiæ applicantur eccleſiæ, etiam ſi extent filij, num 284.
Etiam ſi poſt mortem alicuius detegatur ipſum in vita fuiſſe hæreticum, nu. 285.
Et debet hoc intelligi intra quinquennium, nu. 286.
287 *Richardus Malumb. aſperſus nota hæreſis poſt mortem dãnatus fuit de hæreſi.*
288 *Hæretici & eorum fautores ſiunt infames, & contra Chriſtianum nõ poſſunt teſtificari: non poſſunt aduocare, nõ eſſe iudices, nec inſtrumenta conficere.*
289 *Teſtari poteſt etiam qui non habet bona.*
290 *Dubius de ſtatu ſuo non poteſt teſtari: & quis dicatur dubius.*
291 *Pater ſi captus moriatur apud hoſtes, teſtamentum filij teſtantis eo tempore, quo pater erat apud hoſtes, non valet, non obſt. quòd ipſe fuerit ſui iuris.*
292 *Conditionem ſuam ignorans non poteſt obligari in his, quæ ex mera voluntate diſponentis conſiſtunt.*
293 *Princeps ſi alicui dat licentiam teſtandi, non impeditur propter incertitudinem ſtatus ſui.*
294 *Teſtamentum damnati ad mortem non valet, & tamen ſi appellat, ſiue iudex detulerit appellationi ſiue non, valebit teſtamentum, nec dicitur incertus de ſtatu ſuo, ſuſpecto præſenti ſtatu: & ſic*
Per appellationem dicitur quis eſſe extra terminos incertitudinis, num. 295.
296 *Obſides dati intuitu captiuorum non poſſunt teſtari. Secus ſi à principe eis concedatur. 297.*
298 *Condemnatus propter libellum famoſum in iniuriam alterius confectum teſtari non poteſt.*
299 *Infames regulariter teſtari poſſunt, ſi non ſunt prohibiti.*
300 *Damnatus crimine læſæ maieſtatis teſtari non poteſt.*
301 *Capti ab hoſtibus teſtamentum condere prohibentur: codicilli tamen facti in captiuitate, ſi captus reuertatur ab hoſtibus, ſuſtinentur per fictionem poſtliminij, eo quia fuerunt confirmati in teſtamento, quod prius in ciuitate fecerat.*
302 *Captus ab hoſtibus licèt in captiuitate non poſſit teſtari, habet tamen teſtamẽti factionem paſſiuam, & ex aliorum teſtamẽto benè quæritur ei tempore quo eſt apud hoſtes.*
303 *Legatum debetur legatario condemnato ad mortem, eo remanente viuo.*
304 *Impuberes, filij, & ſerui habent teſtamenti factionem paſſiuam, & non actiuam.*
305 *Cæci vtroque lumine non poſſunt teſtari, niſi ſeruata diſpoſitione legis hac conſultiſſima, C. qui teſtam. facere poſſ. & §. penult. Inſtit. quibus non eſt permiſſ. facere teſtam.*
Nec poſſunt eſſe aduocati, nec magiſtratum gerere de nouo, quãuis habitum retineant. 306.
Donare autem cauſa mortis poſſunt. 307.
308 *Teſtamentum ſeipſum interficientis metu pœnæ non valet.*
309 *Occidens ſeipſum metu pœnæ videtur de crimine fateri.*
310 *Fictio idem operatur in caſu ficto, quod veritas in caſu vero.*
311 *Mulier habens amaſios non poteſt teſtari de eo quod amaſij ei dederunt.*
312 *Relictum pro anima dicitur relictum ad pias cauſas.*
313 *Relictum amico aut conſanguineo non dicitur relictum ad pias cauſas, etiam ſi in teſtamento dicatur, relinquo tali pro anima ſua.*
314 *Legatum factum capellano conſanguineo, præſumitur factum potius cauſa ſanguinis, quàm animæ.*
315 *Papa peccat mortaliter, ſi de bonis temporalibus eccleſiæ facit locupletes ſuos conſanguineos Idem de prælato, nu. 316.*
Secus ſi conſanguinei ſint pauperes, quia cenſetur relictum ad pias cauſas, num. 317.
318 *Legatum matri pauperi factum à minore 18. annorũ, dicitur ad pias cauſas: ſecus ſi non ſit pauper.*
319 *Facultates quantæ ſint neceſſariæ, ne quis dicatur pauper.*
Pauper quis dicatur.
320 *Relictum diuiti non cenſetur relictum ad pias cauſas, etiam ſi dicatur pro anima.*
321 *Proximus & conſanguineus non eſt deſpiciendus.*
322 *In peccato exiſtens non debet deſinere orare, eleemoſynas & oblationes facere, quia licet non proſint ad vitam æternam conſequẽdam, proſunt tamen ad multa.*
323 *Teſtamenti factio an ſit de iure gentium, nu. ſeq.*
325 *Ius ſuccedendi eſt de iure diuino, de iure naturali, de iure gentium, & de iure ciuili.*

ABBAS continuat hanc rubricam ad præcedentia dupliciter. Primò viſum eſt de diſpoſitionibus inter viuos, nunc continuatur diſpoſitio vltimarum voluntatum. Iſta continuatio mihi non placet, quia attenta ea debuiſſet poni infrà in quinto libro iſta rubrica, ſunt enim & in iſto, & in quarto, & in quinto libro, diſpoſitiones inter viuos, vt patet intuenti. Secundò, quia attenta ea, titulus de teſtamentis in Infortiato debuiſſet poni in ff. nouo poſt titulos contractuum inter viuos: Conſequens eſt falſum, quia hoc non fit, ergo & antecedens, quòd continuatio fiat reſpectu diſpoſitionum inter viuos, *l. ſecunda. § mutuũ ff. ſi certum petatur.* vbi Cynus & Socinus *columna prima in quinto textu in l. apud antiquos. C. de furtis, textu. in d. l. ſecunda.*

§. appel-

§. appellata. ff. ſi certum pet. vbi Socin. *in princ.* Socin. *in conſ. 93. incipiente, Circa primum, colum. 9. ad finem. verſic. hu tamen, in primo volumine.* Ruin. *in l. ſtipulationes non diuiduntur, colum. 19. ff. de verborum obligat.* Socin. *in dicta l. qui Romæ. § coheredes, colum. 2. num. 5. ff. eodem tit.* Hippolyt. *in l. 1. colum. 3. de quæſtio.* Socin. *in rubric. C. de ſentent. quæ pro eo colum. 11. in 69. not.* Socin. *in l. ſi filium qui patris, colum. 12. in med. ff. de vulg. & pupil.* Secunda continuatio eſt, viſum eſt de peculio clericorum, verùm quia dubitatur vtrùm de omni peculio poſſit teſtari congruè, ſubiicitur iſta rubrica. Hæc continuatio eſt ſatis bona, & eam fortifico, quia *in c. fin. de pecul. cler. ſuprà proxim. præcedent.* iam diſponebatur, prælatum de melioramentis factis in eccleſia non poſſe in teſtamento diſponere, vnde benè ſequitur amplior tractatus circa teſtament. Nec obſtat ſi diceres, iſta continuationis fortificatio non procedit, quia fit ad
1 legem, non ad titulum, quia nos habemus, † quòd continuatio legis ad legem non eſt facienda, vt per gloſ. *in l. Gallus, verſic. poſthumos ff. de liberis & poſthum. gloſ. prima, in l. 2. C. de petit. bonorum ſublat. libro 12. Bald. in rubric. C. de ſerui fugitiui.* Quia reſpond. id procedere quo ad hoc, vt non fiat de neceſſitate, non tamen illæ gloſſæ vetant quin poſſit fieri quando congruè fiat. Secundò reſpond. illud procedere de lege ad legem, ſecùs de titulo ad legem finalem, prout eſt in caſu noſtro. Et quoniam licèt continuetur ad legem, tamen inſpecta medulla continuatio eſt ad ti-
2 tulum, per illud quod videmus in ſimili, † quòd quando finis habet neceſſariam conſequentiam, à principio iudicandum eſt de fine perinde ac de principio, *l. damna. §. Sabin. ff. de damno infect.* & ibi Bartol. Salluſti. de Bonguigelmis Peruſinus *in ſubſcriptione ad conſil. Ottonis Lapi* inter conſil. Socin. 151. *incipiente, Conſideratis omnibus, in medio ſubſcriptionis, in primo volumine.* iudicemus igitur de capitul. final. *ſuprà tit. 1.* perinde ac de principio tituli, & de toto titulo, *de peculio Clericorum.* Confirmatur, quòd finis codem iure cenſeatur quo totum integrale, quia ſolemus dicere,
3 quòd cuius finis bonus eſt, ipſum quoque principium bonum, vt inquit Bald. *in l. Macedonianæ, in fin. C. ad Macedonia.* & licet ipſe non alleget hoc dicit Ariſtoteles *in tertio Topicor. cap. 2.* ſubdens, quando finis cadit in intentione, & in operis conſummatione. Contra verba huius rubric. oppon. dicitur hic, De teſtamentis, & vltimis voluntatibus. Contra, in iure nihil eſt ſuperfluum. *§. quibus, in prima conſtitut. C.* ſed hic eſt ſuperfluitas in his verbis, er-
4 go malè. Minor probatur, quia nos habemus, † quòd verbum teſtamenti prolatum ſimpliciter eſt nomen generale continens omne id quod eſt mentis teſtatio, vt inquit Bartolus in *conſ. 21. incipiente, Vt dixit & aſſerit, poſt princip. verſic.* videndum eſt ergo, alleg. text. *Inſtitut. de teſtament. in princ.* & per illum textum Socinus *in rubric. ff. de legat. 1. in princip.* dicit, quòd teſtamentum ſicut prædicatur de hæredis inſtitutione, ita etiam de alijs ſpeciebus vltimæ voluntatis, puta legatis, fideicommiſſis, & ſicut genus prædicatur de ſpeciebus quæ ſunt partes ſubiectiuæ illius generis, ita teſtamentum de legato, fideicommiſ. & ſimilibus. Vnde dicit Imola in *l. ſi is qui. ff. de teſtamentis.* quòd tot dicuntur eſſe teſtamenta, quot ſunt diſpoſitiones in teſtamenta: ſequitur Iaſ. in *dicta rubric. ff. de legat. primo, colum. 9. num. 6.* Aretin. *in conſil. 145. incipiente, Reſpondendo ſummarim, ad med.* Socin. *in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis, colum. 3. num. 5. ff. de legatis primo.* dicens hoc dixiſſe Aretinum, ſed non allegat locum. Si igitur eſt generale, ergo verba illa, & vltimis voluntatibus, ſunt ſuperflua. Ioan. Andr. hic dicit, hoc eſſe ad maiorem declaratione: Abb. ſecundo reſpon. quòd teſtamentum ſumptum propriè non comprehendet omnem vltimam voluntatem, ſed illam ſolùm in qua eſt dare hæredis inſtitutionem, *l. 1. cum gloſ. ff. de teſtamentis.* vnde cùm auctor voluerit de omni vltima voluntate tractare, ſubiunxit poſt teſtamentum de vltimis voluntatibus. Tu aduerte, quia iſtæ ſolutiones mihi non ſatisfaciunt. Fateor enim quòd teſtamentum in ſpecie ſumptum prout eſt actus cum hæredis inſtitutione, non comprehendit aliam vltimæ voluntatis ſpeciem. Sed illud non eſt reſpondere ad argumentum, formo enim argumentum quòd teſtamentum eſt ſufficiens denominatio ad comprehendendum omnem voluntatem, cùm ſit mentis teſtatio, licet in ſpecie poſſit eſſe prout comprehendens hæredis inſtitutionem.
5 Videmus in ſimili, quòd † arrogatio comprehendit tanquàm genus adoptionem, & tamen capitur in ſpecie pro arrogatione, & ſic licet contineatur pro ſpecie, non tamen negatur quin ſit ſufficiens comprehendere etiam adoptionem, text. eſt vulgatus *in l. 1. de adoptio.* not. Bald. *in proœm. feud. colum. 3. poſt princ. ſub verſic. ſecundo quæro.* Ioan. Andr. *in c. generi. poſt princ. verſic. in gloſ. 1. ibi, in toto Mercurio.* Videmus in ſimili, quòd edictum propriè & ſtri-
ctè † ſumptum eſt conſtitutio regis vel principis, *c. conſtitutio. 2. d. §. ſed & quod principi, verſic. quodcunque. Inſtit. de iure natur.* non tamen propter hoc negatur, quin appellatione edicti veniant multæ ſpecies, tanquam ſub genere ſpecies, capitur enim quandoque pro præcepto quod continetur in lege inferioris, vt in *c. circa. de electio. in 6.* quandoque pro lege generali, ſiue ciuili, ſiue prætoria, vt per Imol. *in l. 1. ff. de noui oper. nunciat.* quandoque pro lege prætoria tantùm, *vt §. prætorum quoque edicta Inſtit. de iure natur. & in rubr. & nigro ff. de adil. edict.* & hoc modo comprehendere poteſt etiam interdictum, *l. prima. ff. de noui operis nunciat. iuncta l. prætor. ff. eodem tit.* quandoque ſumitur pro præcepto quod faciunt iudices iuriſdictionem habentes, *vt l. 1. in fin. ff. de offic. aſſeſſor.* aliquando pro citatione, *vt l. edictum. & l. ad peremptorias. ff. de iudic. c. de illicita, 23. quæſt. 3.* quandoque capitur pro citatione ſpeciali quę fit cum ſolemnitatibus per affixionem in valuis vel parietibus ad inſtar eorum quæ per prætores in albo proponebantur, vt *in Clement. 1. de iudic. & in l. ſi quis id quod, ff. de iuriſdictio. omnium iud.* not. Marian *in tractatu de citatio colum. 95. poſt med. verſic. quandoque aliàs eſt in artic. 23. colum. 1.* Ex quibus manifeſtum eſt, quòd licèt poſſit teſtamentum in ſpecie vnam ſpeciem vltimæ voluntatis ſignificare, non tamen negatur quin in potentia poſſit plures, vt edictum. Tertiò, † quia licet pactum in ſpecie ſum-
ptum, ſignificet id quod duorum pluriumve in idem conſen- 7
ſus, non tamen negatur quin poſſit capi tanquam tranſactio, vt not. gloſ. *in rubric. C. de tranſactio.* & ibi Iaſ. & ſic quin poſſit com-
prehendere aliam ſpeciem contractus. Quartò, † quia licet no- 8
uatio ſumpta in ſpecie non poſſit aliam contractum ſignificare: non tamen negatur quin comprehendat etiam delegationem tanquam genus ſpeciem, vt declarat gloſ. *in rubr. ff. de nouat.* Cyn. *in rubric. C. eodem titul.* ſequitur Iaſ. *in l. ſingularia, colum. 13. ad med. in fin. num. 35. ff. ſi certum petatur.* Quintò, quia licet ſuſpenſio ſumatur in ſpecie, non tamen prohibetur quin capiatur in genere, vt notat Ioan. Cald. *in tractatu de interdict. in fin. princ.* Præterea dum dicit Abb. non ſufficiebat verbum de teſtamentis, quia auctor de omni vltima voluntate intendebat tractare. Contra hoc videtur totus ferè titulus iſte, quia imò in omnibus capitulis fit diſpoſitio ſuper teſtamento, non autem ſuper donatione cauſa mortis, vel codicillis. Nec obſtat ſi diceres immò *in c. fin. & in c. indicante, infra tit. noſtro,* non fit mentio de teſtamento, ſed de legato, & de ſimplici verbo morientis, quia reſpondeo, quod ſiue ſit legatum, ſiue ſimplex verbum, ſatis comprehenditur appellatione teſtamēti cùm ſit mentis teſtatio, id eſt voluntatis ſupremæ. Secundò reſpond. dato quod in illis duobus capitulis non diſponatur de teſtamento prout in ſpecie eſt teſtamentum hæredis inſtitutionem importans, tamen quia ferè in omnibus ponitur de teſtamento, non autem de alijs ſpeciebus vltimæ volū-
tatis debuit ſufficere, De teſtaméntis, † quia quando aliquid ex 9
pluribus componitur, ſumit nomen ab ea parte in qua magis p̄ualet, & in qua eſt copioſior, & effectus producuntur tanquam producti ab illa parte ſola quæ eſt potentior, text. eſt *in l. quæritur. ff. de ſtatu homi. l. qui. quid. § fin. incip. cùm partes. ff. de acquiren. rer. domin. c. quod in dubijs. de conſecrat. eccleſ. vel altar. c. 1. ne ſede vacant.* Bart. & Roman. *in l. Ariſto. ff. de donat.* Socin. *in conſ. 22. incipien. Viſa prædicta facti poſt princ. num. 3. num. 4. volumine* & eſt duplicatum cum *conſ. 215. in 2. volumine.* Socin. *in conſ. 99. incip. Sereniſſimum, colum. 9. in med. verſic. præterea Imperator. in 3. volum.* Bart. *in diſputat. 15. incip. Statuto ciuitatis, poſt princ. verſic. ſecundò.* vbi text. concor. Marian. in *rubr. de foro compet. colum. 3. ad med. verſic. 66. Marian in c. 1. colum. 32. in princ. de mut. petit.* Aretin. *in conſ. 29. incip. Diligenter, & mature, colum. fin. ad finem.* Aret. *in c. nullus, ad fin. de foro compet. & in c. licet cauſam, colum. 10. & colum. 49. de probat.* cum multis quę poſ-
ſem adducere. Confirmo in ſimili, † quia ſi aliqua vniuerſitas 10
eſt cauſa mixta ex clericis, & laicis, & in ea ſit maior numerus laicorum, quàm clericorum, poterit tunc coram iudice laico conueniri, perinde ac ſi omnes eſſent laici, ita Sal. *in Authent. habita, C. ne filius pro patre.* ſequitur Socin. *in conſil. 12. incip. Quoniam in præſentiarum, colum. 4. in med. verſic. c. neq. obſtat, in 1. volumine.* Cùm itaque fiat vnio ex capitulis loquentibus de teſtamentis, & loquentibus de legatis, vel ſimplici, ſecunda diſpoſitione, magis principalis, & magis copioſa vel notabilis pars debet ad ſe trahere minus potentē, & facere vt fiat denominatio ab eo. Cō-
firmo, † quia quando in aliquo actu concurrunt plura, quorum 11
aliquid ſuadet vnum aliud oppoſitum, illud eſt inſpiciendum quod eſt maius & dignius, *l. legato, ſiue ſeruus. § ſi vnus ff. de legat. 3. l.*
repe-

Digitized by Google

repetundarum.ff.de teſtib. not. Roman. in conſ.443.incipient. Quo ad
12 primum,ad fin.verſic.vltimo quando. Confirmo,† quia quando duo
permiſcentur quorum vnum eſt potentiùs, trahit ad ſe natu-
ram minus potentis,c.ſi duo ex tribus,de offic.delega. in ſexto. vbi Ge-
min.in 3.not.c.cùm non ſit,de decimu. vbi Abb.in 3.notab. Iaſon in l.
duo iudices,colum fin.num.17.ff.de iudic. cum concord.quæ poſui in
c.quoniam contra.fol.120 num.27.de probat. & text.in l.ſi non ſine. §.
13 peruenianm.ff de auro & argent.legat. Confirmo, quia † quando
circa eandem rem ſuper qua contrahitur adiiciuntur duo ver-
ba quorum quodlibet ſignificat per ſe contractum diuerſæ na-
turæ, tunc verbum importans contractum magis plenum, &
potentiùs attrahit ad ſe verbum importans contractum mino-
ris efficaciæ,hic eſt caſus valde notab.in l.non ſolùm.§ final ff.de v-
ſucap.vbi patet, quòd ſi quis eandem rem conducat, & precario
rogat, & ſic circa eandem rem dicat ſe facere contractus duos
repugnantes, tunc contractus conductionis magis plenus pro-
pter mercedis ſolutionem, & quia non ad nutum reuocabilis
attrahit ad ſe verbum importans contractum precarij, & ita il-
lum text.not.Bartol.in l ſi quis ante.ff.de acquirend.poſſeſſio.ſequitur
Roman.in conſil.509.incip.Circa propoſitam,colum.1.poſt med. verſic.
14 tertiò. Confirmo, quia † quando pro re datur alia res & quanti-
tas,ſi volumus iudicare an ſit permutatio, an emptio, debemus
inſpicere an ſit maior pars valoris rei in pretio, vt tunc dicatur
emptio, an non, vt tunc permutatio, l fundi partem.ff.de contra-
hend.emptio.l.ſi ſterilis.§ ſi tibi ff de actio. empti. ita Baldus in præludijs
feud. colum.3.poſt medium. verſic.pro intellectu. ſequitur Alexand.in
conſil.63.incip In cauſa,& lite.ad fin.verſic.& per hac.in 7.volum.Benè
facit,quia cùm primus text.loquatur de teſtamento,licet cap.fi-
nal.loquatur de alia ſpecie vltimæ voluntatis, ſuccedit propoſi-
15 tio, quòd † ſi principium ſuadet vnum, & finis aliud iudicandũ
eſt ſecundùm principium, & non ſecundùm finem, ita Rota in
deciſ.443.incip.Extra Rotam,ſub titul.de teſtib. & de dilat in nouis,poſt
med.In propoſito totus titulus potuit ſubiacere rubricæ de teſta-
mentis tantummodò, attendendo magis principium, & maio-
rem partem capitulorum.Contra iſtam rubricam ſecundo mo-
do oppon.quòd ſufficiebat ponere,De vltimis voluntatibus,ita
enim per verba generis omnes ſpecies comprehendiſſet ſi cogi-
taret de omnibus tractare. Reſpondet Abb. quòd hoc factum
eſt ad maiorem declarationem, quia licet poſuiſſet, de vltimis
voluntatibus, tamen non omnis vltima voluntas eſt teſtamen-
tum, vnde copulauit vtrumque. Tu aduerte, quia iſta reſponſio
eſt multum debilis, & miror de Abb. Nulli enim dubium eſt,
quòd vltima voluntas prolata ſimpliciter eſt genus ſub quo &
teſtamentum, & codicilli, & omnes aliæ ſpecies vltimæ volun-
tatis comprehenduntur:eſt igitur falſum, quòd ſub vltimæ vo-
luntatis appellatione comprehenderetur teſtamentum ſicut a-
16 liæ ſpecies, † quia omnes ſpecies inſunt generi, & in qualibet
ſpecie genus de proprietate ſermonis verificatur, l. quæ conditio.
vbi not.Socin.ff de condit & demonſtrat.l.1.§.conuentiones,verſic.Pe-
dim.ff.de pact.l.iuris gentium.§ ſed & ſi fraudandi. & ibi Ang.ff eodem
tit.l ſi quid earum.§ inter emptum ff de legat. 3.l. inter aguatos.ff.vnde
legit.Bald.in c.1.colum.3.ad fin.verſ.pono,in tit. de alienat feud. vbi al-
legat l.voluntas.C de fideicommiſſ.& l ſi quis agere.§.fin. C. de codicil.l.
1.C.de impon.lucrat.deſcript.lib.10. cum concor.quæ poſui in c.quo-
niam contra.fol.4.num. 6.de probat. & multis quæ poſſem allegare.
17 Hinc eſt, † quòd ſi volo probare aliquem hæreticum in genere,
& produco duos teſtes, vnus deponit de hæreſi in vno articulo
fidei,alter de alio, iſti teſtes probant identitatem generis per di-
uerſitatem ſpecierum,quia probatio generis fit per quamcunq;
ſpeciem, ita notab.decidit Bald.in l.actor.colum.1.num.4. C de pro-
bat.Bald.in l.1.C.qui numer.tutel.ſequitur Barbat.in l.1.§.ſi ſtipulan-
ti,colum.8.in princip. ff. de verborum obligatione. Quam deciſionem
Baldi confirmo in terminis per textum in c.accuſatus.§.1.incipient.
Cùm verò, de hæret. num. 6. vbi ille, qui notatus erat in vna ſpecie
vel vno articulo hæreſis, ſi poſtea abiuret hæreſim ſimpliciter
vel generaliter, & deinde in aliam ſpeciem vel in alium articu-
lum committat, dicitur reincidiſſe in hæreſim, licèt in primam
hæreſim non incideret. Ratio eſt, quia genus in ſpeciebus eſt
quaſi materia & differentiæ ſunt quaſi formæ. Æquiuocat igi-
tur Abb. fateor enim, quòd non omnis vltima voluntas eſt te-
ſtamentum, ſicuti ſi diceremus, non omnis animal eſt leo,quia
per poſitionem equi qui eſt animal non poneretur leo, ſed ne-
go quin appellatione animalis in genere poſſit venire & leo, &
equus,& omnes ſpecies animalium.Ita in propoſito,appellatio-
ne vltimæ voluntatis venient omnes ſpecies,& teſtamentum,&
codicilli,& legata, & ſimilia. Et ex his oſtenditur ſuperfluitas in
rubr.noſtra,quia ſufficiebat dicere de vltimis voluntatibus.Præ-
terea dum Abb. dicit, ponitur hic teſtamentum pro ſpecie im-
portante hæredis inſtitutionem ad maiorem declarationẽ,quia
per verba vltimæ voluntatis non comprehenderetur. Aduerte,
quia in dubio potius debet capi in genere, prout eſt aptum cõ-
prehendere omnem teſtationem mentis. Moueor, † quia quan- 18
do vnum verbum poteſt capi vt genus, & vt ſpecies, tunc demũ
capitur vt ſpecies quando ſumus in materia odioſa,aliàs ſemper
vt genus,iſta eſt notab.theorica Abb. in c. Rodulphm, col.1. num.3.
per illum text.de reſcript.iuncto c.1.de offic.ordin.& c.1.de rer. permut.
num.6. nam diœceſis poteſt accipi vt genus, quo caſu compre-
hendit etiam ciuitatem: & etiam poteſt capi vt ſpecies differens
à ciuitate,vnde in materia ſtricta & odioſa capitur vt ſpecies, ſe-
cùs in aliis:ſequitur Alexan. in conſ. 248.incip. Ponderatu narratis,
colum pen.num.9. in 6. vol. Bald.in c.1.col.4.poſt princ. verſic.tertiò,in
tit.de capit.qui cur.vendit. Aret.in conſ.77.incip.& ratio ſcribendi, col.
1 poſt prin. Sed non ſumus in materia odioſa, ergo non capiendũ
verbum, teſtamentum, in ſpecie,ergo rub. noſtra ſuperflua,cùm
alterum ex his ſatisfeciſſet aut de teſtamentis, aut de vltimis vo-
luntatibus.Sicut videmus ꝙ in C de teſta.nõ ſunt illa verba,& vl-
timis voluntatibus, & tñ in illo tit.tractatur etiam de codicillis,
& omnibus vltimis voluntatibus,vt eſt text. in l.cùm antiquitas,in
princ.C.eod.tit.ibi.vel codicillus, vel vltima quidem diſpoſitio. &
eſt text.in l.dictantibus.& l.non dubium,& l.non codicillum, C.eod.tit.
ergo verbum,De teſtamentis, tanquam genus, comprehẽdit &
codicillos,& alias vltimas voluntates,vt dixi ſup.per text. Inſtit de
teſtam.in prin.cum deciſio.vt ſuprà dixi. Si tñ velles tueri rectam eſſe
conceptionẽ huius rub.dicas non obſt.Inſtit. de teſtam.in prin.vbi
dicitur teſtm̃ ex eo dici,quia eſt mentis teſtatio, quia ex hoc nõ
infertur omnẽ mentis teſtationẽ dici teſtm̃,ibi enim † fit etymo 19
logia vocabuli in qua nõ procedit arg. affirmatiuè, quia plerun-
que repugnaret diffinitioni,ſed ſemper negatiuè,tex.eſt in l.2.§.
appellata.ff.ſi cert.pet. ibi ſi non ſit de meo tuum eſt mutuum, & ibi not.
Fulg.& Sal.ſimiliter negatiuè,arguit text.in c.forus,de verb.ſig. vbi
iudex dicitur quia ius dicat, non eſt ergo iudex ſi ius non dicat.
Abb.in c.cùm ſecundùm,nu.5.not.per illũ text.de preben. Abb.in c.1.
col.pen.de iud. Cõmen.in l.2.ff.de acq poſſ. Ratio huius doctrinæ eſt,
quia etymologia ſe habet tanquã genꝰ, vnde arguere ab etymo-
logia vocabuli affirmatiuè, eſſet arguere de genere ad ſpeciẽ af-
firmatiuè,ꝙ argum.non tenet, vt ſi dicã homo eſt animal, leo eſt
animal, ergo leo eſt homo. Sed negatiuè benè procedere à quo-
cunq; remouetur genus, remouetur q̃libet eius ſpecies, l. ſi quid
earũ.§ inter emptum ff.de leg.3.gl.in l 1.ff.de ſuis,& legit. Vnde in pro-
poſito ſi dicas, teſtamentum eſt mentis teſtatio, codicillus eſt
mentis teſtatio, ergo eſt teſtamentum, hoc eſt falſum ſicut ſi di-
ceres homo eſt animal, leo eſt animal, ergo leo eſt homo, cui nõ
patet fallentia argumenti. Sed negatiuè benè procederet homo
eſt animal, iſtud non eſt animal, ergo non eſt homo. Aliàs ſi di-
ceremus valere argum. ab iſta etymologia teſtationis mentis af-
firmatiuè ſequeretur, quòd etiam teſtimonium à teſte prolatum
diceretur teſtamentum, quod inconuenit dicere, & tñ teſtimo-
nium eſt mentis teſtatio, vt patet, & expreſsè not. Ioan. And. in
c. nam eſt ſine, col pen. in med ſub ver. tertiò, in Mercur. Vnde appella-
tione teſtamenti non venient & codicilli, & ita expreſsè dicit
Socin. in conſ.97.incip.Præſens conſultatio,in fin in 3.volum. Bartolus
in l 1.ff de acquirend.poſſeſſ. & ibi Batt.colum.3. num.18. Confirmo,
quia ſi appellatione teſtamenti venirent codicilli, non habere-
mus titulos diuerſos in ff.& C. cùm igitur ſint diſtincti tituli non
veniunt codicilli appellatione teſtamenti, quia quæ ponuntur
vt ſpecies ſeparatæ, nunquã ſunt eadem, ſed diuerſa, l. 1.ff.de præ-
tor.ſtipul.§.litteræ.Inſtit.de rer.diuiſ. ita Bart. in conſ.201.incip. Quæri-
ritur nunquid digitus,in fin. Non obſtat ſimile de l.1.ff.de adopt.& ſi-
mile de edicto,& pacto, & de nouatione, in quibus vnum ver-
bum in ſpecie poteſt etiam genus eſſe, quia reſpondere illa pro-
cedere quãdo in corpore iuris reperitur vnum, & idem verbum
multipliciter capi, aliquando pro ſpecie, aliquando pro genere,
ſed verbum teſtamenti, non reperio in iure importare aliã ſpe-
ciem vltimæ voluntatis:cùm itaque lex non poſuit, nec nos po-
nere debemus, l ſi ſeruum.§.non dixit.ff.de acquir.hæred. Et ad hoc
benè facit quod ponit Socin.in l.1.col.1 num.3.in 1. & in 2. lect ff.de
vulg & pupil. dum reſpondet ad arg. ꝙ genus de proprietate ſer-
monis continet ſpecies: dicit ipſe hoc eſſe verum qñ apparet, ꝙ
eſt expreſſum genus, puta quia nomẽ generis differt à nominib.
ſpecierum vel aliter, & tunc benè includitur de proprietate ſer-
monis:

Digitized by Google

monis:ſi autem exprimitur vnum nomen quod conuenit & ge-
neri & ſpeciei,& tunc ſi ſumus in materia ſtricta in dubio diſpo-
ſitio cenſetur loqui de ſpecie, & non de genere, quia ſpecies eſt
ſimpliciter talis,& non aliud,& per prius,& magis propriè con-
uenit ſibi illud nomen, vt l. adoptio, in ſpecie,prout autem conſi-
deratur in genere non ita propriè conuenit ſibi illud nomen,
quia adoptio in genere non eſt ſimpliciter adoptio,ſed eſt arro-
gatio.verba autem ſunt intelligenda in ſuo ſignificatu per prius,
& magis propriè,vt eſt text.qui probat in l.1. § qui in perpetuum.ff.
ſi ager vectig.vel emphyt.iunctis not.per Bart.in l.ſi quis vi. §.differen-
tia.ff de acquirend.poſſeſ. in materia autem ſtricta verba ſunt intel-
ligenda per prius,& ſimpliciter,vt per Bald.in l.1.C.de ſucceſ.edict.
Bald.in l ſi non ſpecialiter. C.de teſtament. Sed caſus noſter non eſt
bonæfidei,cùm non ſit numeratus in § actionum.Inſtitut.de actio.
ergo ſtricti iuris,quia eſt lex,not. Alberic.in prima parte ſtatu. quæ-
ſtio.2.incip.Item quæro , ergo illud verbum de teſtamentis debet
capi in ſpecie,prout continet hæredis inſtitutionem, quia dato,
quod velis dicere teſtamenti appellatione venire codicillos , &
ſimilia,tamen non erunt teſtamentum ſimpliciter , ſed codicil-
lare , vt ita dixerim , ad differentiam teſtamenti prout diffinitur
in l.prima,ff. de teſtament. Et tenendo iſtam partem non obſtat ſi
diceres,ſufficiebant illa verba,De vltimis voluntatibus,tãquam
generalia , & habilia comprehendere omnes ſpecies tam teſta-
mentum , quàm alia , quoniam reſpond. quod etiam generalis
diſpoſitio non ſemper complectitur vniuerſas ſpecies, immò il-
la ſpecies quæ eſt principalis debet nominari ſi eſt comprehen-
dendo , vnde appellatione diœceſis non venit ciuitas principa-
lis,vt per Abb.in c.Rodulphus,num 3.de reſcript.benè facit l.eos. C.de
aquæduct. & c.quamuis,il primo.de præbend.num.6. Præterea auctor
habuit intentionem tractandi principaliter de teſtamentis , &
quia non fecit alium tractatum de codicillis ſicut ius ciuile , ad-
iunxit ,& vltimis voluntatibus. Nec obſtat ſi diceres , vltima vo-
luntas comprehendit teſtamentum, ergo de teſtamentis ſuper-
fluum,quia reſpon.& eſt melior reſponſio quàm illa Abb.quòd
quando præcedit ſpecies , & ſequitur genus cum copula poſita
in medio,tunc genus ſequens non comprehendit ſpeciem præ-
cedentem,text.eſt in l.quintus §.fin.de auro & argent. legat. Bart. in
l.quæſitum.§ ſi quis fundum,colum.2.num 7. verſic. primò apparet. ff de
fund.inſtruct. Non obſtat quod materia noſtra non ſit odioſa , &
per conſequens non capiendum verbum teſtamentis in ſpecie,
iuxta not.per Abbat. in d. c.Rodulphus. quia reſpond. quòd gene-
20 raliter, & † regulariter verbum aptum importare & genus , &
ſpeciem,in dubio capitur vt ſpecies,non vt genus , l.hoc legatum.
vbi not.Bart.ff de leg 3.Bartol.in l.1.in fin ff ſi certum petatur.Bald.in
l.1.colum.10.num.48.C.de confeſ. Marian.in c ſignificantibus, colum.
17.in princ. verſic ſecundo caſu,de libelli oblat. Iaſon in l. certi conditio,
colum.3.ad fin. ff ſi cert.petatur. fallit quando ſumus in materia fa-
uorabili,quia capitur tanquam genus , & ita procedit theorica
Abb.in c.Rodulphus.Poſſet etiam reſponderi quod verbum capi-
tur vt genus,quando non habet aliã verba in quibus congruen-
tius cadit genus , ſed hic aptius genus verificatur in verbis illis,
& vltimis voluntatibus,quàm in illis teſtamentis. Non obſtat ſi
diceres ſicuti in tit.de teſtam. C. comprehenduntur etiam codi-
cilli,& aliæ vltimæ voluntates , vt ſuprà oſtendi per l.dictantibus.
& ſimilibus. & tamen ponitur verbum, & vltim. voluntat. ita
21 potuiſſet hic.Quoniam reſpond. quòd † plerunque nigrum eſt
generalius ſuo rubro,vt patet in Authent. vt eccleſ. Roma. & in Au-
thent. nulli credent. agri. & quando nigrum reperitur generaliùs
rubro , non debet reſtringi per rubricam ſpecialiùs loquentem,
gloſ.eſt notab.in Authent.de inceſt.nupt.in princ.verſic.illicitas.Iaſ.in
l 1.in princ ff ſi certum petatur. Roman.conſ.104.incip.Pater reueren-
de ſolum,ad finem.verſic.vltimò.Socin.in conſ.24.incip. Abun . , & e-
leganter,poſt principium,num.2.in 4.volum. Alexand.in co. . 89.in-
cip.Circa primum dubium,colum.2.num. 14.in 6.volum. Alexand. in
conſ.221.incip.Ponderatis verbis,columna penult. num. 4.in ſexto volu-
mine. nimirum igitur ſi in dicto titulo de teſtam.C.etiam de codi-
cillis tractetur . Pro declaratione rubricæ Abb. quærit qui ſunt
22 illi,† qui poſſunt teſtari,& concludit quod omnes qui non ſunt
prohibiti ſpecificè , vt per gloſ. & Bart.in l. ſi quæramus. ff. de teſta-
mentis ſequitur Angel.in diſputat. incip.refulgenti,colum prima in fi-
ne . ſub verſic. nunc reſtat. Iaſon in l.1.colum.2.num. 9. C de ſacroſanct.
eccleſ & in l.cætera,in primo notab.ff de legat.1.edictum enim teſtan-
di eſt prohibitorium, vt hic per Abbat. vide Alber. in 1 parte ſta-
tut.quæſt.152.incip.In conſtitutionibus domini . colum.fin.poſt princ. ſe-
quens iſtam concluſionem allegat Inſtit. quib.eſt permiſ. facere te-
ſtam.per totum. Et in diuerſis materiis † qui non prohibentur ali- 23
quid ſpecificè cenſentur permiſſi, l.nemo. § quod en ff.ex quib.cauſ.
maior.l.qui accuſare.ff.de accuſ.l.quæſitum,& l.3.§.Sabinus. ff. de teſtib.
l.ab ea parte ff.de probat.c.inter corporalia,in med.de tranſlat.epiſc.l.ſta-
tuas.C.de relig. Ang.in diſput.incip.In refulgenti,col 1.in princ. Spec. in
tit.de arbit.& arbit.§.reſtat,poſt princ. verſic. ſed nunquid compromiſſum,
& in § differt autem.colum.2 poſt princ.verſic item ſecundum,eod.tit.in
tit.de probat.§ probare, col 2.poſt princ. verſic. ſed quæritur. & in titul. de
procur.§ 1 colum fin.in fin.Ioan.Andr.in c.poteſt quis, colum.1.in prin.
verſic.videtur quod ſic,in Mercur. vbi diſputat,an per procuratorem
poſſit contrahi compaternitas.Bartol.in tractatu de arbit.colum.fi-
nal poſt princ.verſic.præterea. Alexan.in diſput. incip Sigiſmundus . col.
15.in princ.verſic.item confirmatur. Socin.in conſ. 63. incip. Viſis teſta-
mentis,colum.3.num.7.in 3. volum. & in conſ. 47. incipient. In præſenti
conſultatione.colum.5. num.28 in 4.volum.Old.in conſ.150 incipien.In
eccleſia Valentina.colum penult poſt princ.verſic circa primum. Roma.
conſ.193.incip.Viſo propoſita,colum colum.fin.ad fin.verſic.tertio. Ioan.
Andr.in addit.Specul in tit.de inſtrum edit.§.inſtrumentum ergo,col.3.
in princ.in addit.Recordetur,& in tit.de emphyt.§.1.colum.2.ad fin.ver-
ſic.quintò quæritur. Hinc eſt,quòd monachus & conuerſus & fra-
ter minor non repelletur à teſtimonio cùm non reperiatur pro-
hibitus,vt not. Spec.in titul.de teſte.§.opponitur,colum.11.poſt princ.
verſic.quid de monacho. Similiter † mulier quæ in teſtamentis non 24
poteſt eſſe teſtis,poteſt in codicillis,quia non prohibetur,vt per
gloſ.in l qui teſtamento.§.mulier.ff.de teſtam. Mart. de Fan.in l fin.C.
de codicil.& ibi Cyn.in fin Spec.in tit.de teſte. §.opponitur , col.25.poſt
prin.verſic.quid de codicillis. & ibi Ioan. And.in addit. an autem poſ-
ſit in teſtamento inter liberos , vide argum. ad vtramq; partem
per Zanett.in diſput.incip.In ſacro , colum.66. in fin. verſic.capio nunc
ſecundum,cum 4 colum.ſeq.communis eſt quod poſſit, vt per gloſ.
in Auth.quod ſine,C.de teſtam. Tertiò,quia licèt petitio † hæredita- 25
tis non detur contra titulo poſſidentem , l regulariter ff de pet.hæ-
red.& l.hæreditatem,C qui & in quib cauſ.ceſſ.longi temp.præſcript. va-
leret tamen ſi quis in libello cõtra titulo poſſidentem peteret ſe
mitti in tenutam bonorum hæreditariorum,ita ſing.Ioan.de A-
nan.in conſ.100.incip.Viſa petitione porrecta,& hoc quia iſte modus
non reperitur prohibitus,refert Iaſ.in l.1.col fin in med. C.de inoffic.
teſtam. dicens eſſe nouum nec per aliquem tactum,& ſi eſſet ve-
rum in practica magnum honorẽ faceret , ſubdit tñ quod putat
confundi iſtud conſilium ex ratione cõmuni , quia cùm poſſeſ-
ſor habeat duo, ſcilicet titulũ & poſſeſſionẽ , agens verò habeat
ſolùm titulum ſi poſſet auferre tenutam fieret cõtra legis diſpo-
ſitionẽ,ita Iaſ.vbi ſuprà.not.benè iſtam deciſionem,non diſputo
de veritate,† quia Ioã.de Ana. fuit vir profundæ ſcientiæ, & cõ- 26
ſcientiæ,& fuit ſocer Alex.de Imol. vt refert Mod. Taurin.in l.2.
col.2.in med. ff. ſolut. mat. & eum dicit famoſiſſimum canoniſtam
inter mod.Iaſ.in § rurſus,col.3.nu.2.Inſtit.de act.cuius fuit filius ad-
optiuus Ioan. Cald. vt refert Iaſ.in §.1.colum.5.nu.1. Inſtit. de act. &
eum appellat ſubtilem Iaſ.in l.1.colum.6.num.38.ff.ſi cert.petat.hæc
dixi vt ſcias tueri illam deciſionem atteſtando de eius auctori-
tate . Quartò , † quia licet mutuum conſtet in his quæ numero 27
continentur,& vnum non ſit numerus,ſed principium numeri,
tamen quia eſt prohibitum poterit mutuum in vno conſiſtere,
vt per Cyn.& Per.in l. 2. §.mutui ff ſi cer pet.& ibi Socin.col.1.nu.7.
licèt alia ratione . Quintò, † quia licèt quidam voluerint quòd 28
ſtipulatio iſta,promitto cùm volam. non valeat,vt per gloſ.mag.
in ver.aiunt,l.centeſimis §.ſi ita ſtipulatus.ff.de verb. obligat. tamẽ cùm
non reperiatur à iure prohibita valebit,vt per Iaſ.in § ſi ita , col. 3.
in fin.verſic.contraria cauſa doct.vt per eum. Sextò,quia † valet cõ- 29
promiſſum factum de omnibus iuribus præſentibus & futuris,
cùm non ſit prohibitum,ita Spec.in tit.de arbit.& arbit. § ſequitur
de quibuſdam,col.2.ad med.verſic.ſed quæritur.& ibi Ioan.And.in ad-
dit.dicens eſſe opin. Albe. Galleo.à quo ſumpſit Spec. Septimò,
quia † licèt dominus non poſſit obligare ſuam proprietatẽ ſine 30
conſenſu vaſalli , poterit tñ pignori dare, quia nõ reperitur pro-
hibitus,ita Bald.poſt gloſ.in c.imperiale , col. 1.poſt prin. verſic quæro
quid in tit de prohib.feud.alien.per Feder. Octauò,† quia per publicũ 31
inſtrumentum quo continetur partem eſſe inductã videtur ſuf-
ficienter probari poſſeſſio, quia expreſsè nõ prohibetur probari
poſſe,ita Rota Faſtol.in dubio 42 incip.Secundum,ſub cauſa 20.No-
nò,† quia teſtamentum conditum à Iudæo manifeſto vſurario 32
non ſeruata forma c.quanquam,de vſur.lib.6. valebit quia cùm ius
teſtandi ſit prohibitorium,& non reperiatur prohibitum cenſe-
tur permiſſum:ita conſuluit Soc.in conſ.70.incip in præſenti cõſulta-
tione,col.1.in prin.verſ.his tamen,in 1.vol. dicens hãc dubitationẽ nõ
eſſe

Digitized by Google

33 eſſe ab alio deciſam. Decimò, † quia eadem forma conſtitui po-
teſt caſtrum, & villa quã & ciuitas, ſcilicet muris & foueis, quia
non cenſetur prohibitum, ita Albert. in 2. *part. ſtat. quæſt.* 177. *inci-*
34 *pien. Rex ex ſtatuto, colum. 1. poſt princ.* Vndecimò, † quia omnes qui
non ſunt prohibiti poſſunt eſſe procuratores, *l. nemini. §. 1. incip. cũ*
quæretur ff. de procur. c. 1. de procu. in 6. not. Gand. *in opere maleſ. ſub ru-*
bric. qui poſſunt accuſ. in princ. Gandin. *ſub rubr. qui ad probationem fa-*
mæ poſſunt admitti, in princ. Specul. *in tit. de procur. § ratione quoq;, ad*
fin. verſic. generaliter. Ioan. And. *in c. quod aliquis, colum. 2. in fin. verſ. in*
35 *contrarium, in Mercur.* Duodecimò, † quia mulier poteſt cogi ad
teſtificandum in cauſa ciuili mota contra maritum propter in-
opiam probationum. quia nullo iure prohibetur cogi, ita Spec.
in tit. de teſtib. §. de teſtium, colum. 1. poſt med. verſic. ſed nunquid. Ter-
36 tiodecimò, † quilibet poteſt accuſare niſi reperiatur prohibitus,
l. non ignorat, C. qui accuſ. non poſſ. l. qui accuſare, C. de accuſ. c. 1. eod. tit.
Barbat. *in l. in illa, colum. 22. in fin. verſic. eſt ſciendum ff. de verborum*
obligat. vbi etiam allegat *l. 1. ff. qui da. tut. poſſ.* quòd quilibet poteſt
dari tutor qui non eſt prohibitus, cum ſimil. vt per eum. Quar-
37 todecimò, † omnes qui non prohibentur expreſsè poſſunt ma-
trimonium contrahere, *c. cùm apud, de ſponſal.* Iaſon *in l. cætera, poſt*
princ. num. 2. ff. de leg. 1. cum multis quæ poſſem adducere. Secun-
38 do loco concludit Abb. facto † teſtamenti dicitur quaſi quædã
gratia: pro clariori intelligentia eſt ſciendum, quòd dominium
ante traditionem nõ transfertur per ſolam diſpoſitionem, *l. tra-*
ditionibus, C. de pactis. Dato igitur quod quis faciat teſtamentum,
illud non habet effectum dum viuit teſtator, nec eſt tranſlatum
39 dominium in hæredem, quia † ambulatoria eſt morientis vo-
luntas vſque ad mortis tempus extremum, *l. 3. ff. de adim. leg.* Old.
conſ. 174. incip. Thema tale eſt, verſ. & vxor. vbi text. concord. Rom.
in conſ. 171. incip. Pro deciſione, poſt princ. verſic. quartò Specul. *in tit. de*
inſtrum. edit. § compendioſè, colum. 8. in fin. verſic ſed & conſiderandum.
& in tit. de teſtam. §. 1. poſt princ. in verſic. actione, & in § ſequitur. poſt
princ. verſ. pono quod u, eod. tit. Iaſon *in l. ſi quis ante, colum. 2. num. 3. ff.*
de acquir. poſſ. vbi text. concord. & *in l. ſi quis pro emptore, colum. 68.*
num. 319. ff. de vſu. vbi text. *& in rubr. ff. de verb. obligat. colum. fin. ad*
med. num. 20. & in l. ſtipulatio hoc modo, colum. 1. in fin. num. 1. eod. tit. &
in l. ſi filiusfamil. colum. 2. in princ. ff. eod. tit. & in l. qui Romæ. §. Flauius,
colum. 9. num. 20. ff. eodem tit. & in l. ſi quis eum, num. 2. per illum tex.
ff. de vulg. & pupil. & in l. 2. colum. penult. num. 13. ff. de liber. & poſthum.
& in l. ſciendum, colum. 3. num. 18. ff. de leg. 1. & in l. ſi mihi, & tibi. §. in
legatis, in princ. per illum text. ff. eod. tit. & in l. apud Iulianum § ſi Titius,
colum. 1. num. 8. ff. eod. tit. & in l. nemo poteſt, colum. 2. num. 11. ff. eodem
tit. in l. dictur. & in l. ſi quis legauerit, num. 3. ff. eodem tit. & in l. Marcel-
lus. § res quæ, colum. 1. num. 9. ff. ad Trebellia. Alexand. *in conſ. 10. incip.*
Maturè digeſtis, in prin. in 1. volum. & eſt duplicatum cum conſ. 141.
in 1. volum. vbi text. concord. Iaſ. *in l. pacta noniſſima, poſt princ. num.*
3. C. de pact. Iaſon *in l. captatorias, colum. 2. num. 9. C. de teſtamen. milit.*
cum multis quos poſſem allegare. Et viuentis nulla eſt hæredi-
tas, *l. qui ſuperſtitis ff. de acquirend. hæred.* hinc eſt, quod poteſt mu-
tari etiam ſi pactum interuenit, *l. pactum quod dotali, C. de pact.* im-
mò quod eſt maius etiam ſi eſſet confirmatum per principem, *l.*
omnium. C. de teſtam. quia nemo poteſt ſibi legem dicere à qua di-
ſcedere non valeat, *l. ſi quis in principio teſtamenti. ff. de legat. 3.* Et id-
40 eo teſtamentum † in vita teſtantis ſine effectu poſt mortem cõ-
firmatur, vt eſt text. *in c. cùm Martha, verſic. cæterùm. de celebra. Miſſa.*
l. ſi alienam. §. 1. incip. in extraneis, verſic. & id quidem ff. de hæred. inſtit.
Specul. *in tit. de inſtrumen. edit. § compendioſè, colum. 9. ad med. verſic.*
quid ſi quis iurauerit. Bart. *in l. 1. colum. 14. num. 1. & eadem colum. in fi-*
ne, & colum. fin. in fine. C. de ſacroſanct. eccleſ. Oldr. *in conſ. 225. incip.*
Grauamina quæ, colum. fin. in princ. ſub verſic. circa quintum, in fin. So-
cin. *in l. quibus diebus. §. quidam Titio, poſt princ. num. 2. ff. de cond. & de-*
monſtrat. Iaſ. *in l. ſi ita quis promiſerit § ea lege, colum. 4. num. 17. ff. de*
verb. obligat. Iaſon *in l. huiuſmodi § cùm pater, colum. penult. num. 17.*
ff. de leg. 1. Hinc eſt quòd confirmatio teſtamenti faciendi verifi-
catur in teſtamento iam facto, quia tempore mortis cenſetur
confirmatum, nec habetur conſideratio temporis ante mortẽ.
41 Declaro: Si Papa † conceſſit alicui inhabili puta Cardinali vel
Epiſcopo poteſtatem teſtandi de bonis acquiſitis ab eccleſia, &
tempore conceſſionis iam fecerat teſtamentum Cardinalis, il-
lud iam factum ex huiuſmodi indulto confirmatur ſiue Papa
ſciuerit ſiue ignorauerit teſtamentum factum, quia licèt tempo-
re datæ teſtamentum eſſet iam factum, tamen non habebat vi-
res teſtatore viuẽte, ſed eas recipit in morte, & ſic cenſetur tem-
pore mortis fieri, cùm tunc vires aſſumat, ideo verba futuri tem-
poris ad iam factum trahuntur, ex quo pendebat à voluntate te-
ſtatoris illud reuocare vel firmum facere, ita decidit Paulus *in l.*
hæc conditio filia mea. § ſi ſic, cum l. ſequen. ff. de cond. & demonſtrat. ſe-
quitur Alexan. *in conſ. 95. incip. Repetitum ſuper diſpenſatione, colum. fi-*
na. num. 9. in 7. volum. Cùm itaque teſtamentum capiat effectum
poſt mortem, & non ante, effectus iſte prodit tempore quo ille
teſtator non eſt dominus, ſed cadauer, ergo videtur actus nul-
lus. Quia iure cauetur † paria eſſe aliquid fieri tempore prohi- 42
bito, incompetenti, illicito, vel fieri tempore conceſſo, compe-
tenti, licito & effectum conferri in tempus prohibitum, incom-
petens & illicitum, text. eſt *in l. quod ſponſæ. C. de donat. ante nupt.* v-
bi Bart. dicit iſtam regulam nunquam fallere. *l. in tempus. ff. de hæ-*
redib. inſtit. in l. ſi eum. §. fin. incip. inter, cum l. fin. incip. quia in hoc. ff. de
donat. inter virum. l. eum qui, in fin. ff. de iuriſdict. omnium iudic. c. de v-
xore. vbi not. Abb. *de ſepult. l. ſi quis officium. ff. de ritu nupt. l. ſi tibi de-*
cem. § filiusfamilias ff. de pact. vbi not. Iaſ. Bald. *in l. quia veriſimile, in*
fin. de præſ. nupt. Oldr. *in conſ. 83. incip. quæritur ſi prælatum, colum. 1. poſt*
med. verſic. in contrarium. vbi decem text. concord. Ioan. Andr. *in*
c. in obſcuris, colum. penult. ad med. verſic. quinto, in Mercur. Bartolus *in*
tract. de iuriſdictione. colum. 4. ad med. Socin. *in l. pœnam, colum. 3. ad*
med. verſic præterea. ff. de his quæ pœn. nomine. & in l. 1. colum. 12. numer.
40. ff. ſolut. matrimon. & in l. Gallus. § in omnibus, colum. 1. ad med. ff. de
liber. & poſthum. Iaſ. *in l. huiuſmodi, colum. 1. ad med. verſic. in ead. ff. de*
verbor. obligat. Socin. *in regul. 109. incipient. Dotis cauſa, num. 12.* Iaſ.
in l. quod dicitur, colum. final. ad finem ff. de verborum obligat. Barbat. *in*
l. ſi diuortio, colum. 8. in med. verſic. in gloſ. ff. eod. tit. Socin. *in l. poſſideri.*
§ incertam, colum. fin. in med. ff. de acquiren. poſſeſſio. Iaſon *in l. 1. § quod*
ſi in patris, colum. 1. num. 10. ſolut. matrimon. & in l. apud Iulianum §.
conſtat, colum. 2. num. 6. ff. de legat. 1. & in l. 1. § nunciatio, colum. 6. nu-
mer. 8. ff. de operis noui nunciat. Aretin. *in conſ. 86. incipient. Diligenter*
conſideratis, colum. prima, in princip. Campeg. *in tractatu de dote, quæ-*
ſtione 3. incipient. Quid ſi maritus, in ſecunda parte. Aretin. *in c. ſignifi-*
cauerunt, colum. 5. num. 7. de teſtib. Iaſon *in l. interpoſitas. colum. final. in*
fine, C. de tranſactio. & in d. l. eum qui. ad fin. ff. de iuriſdict. omnium iu-
dic. Bartol. *in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſolut. matrimon. & in l. anna §.*
eleganter ff. eodem tit. Iaſ. *in l. admonendi. colum. 123. poſt principium,*
num. 318. ff. de iureiurand. & in l. in ius vocari poſt principium, num. 1. ff.
de in ius vocand. Modern. Hiſpan. *in l. Gallus. §. quidam colum. 31. poſt*
princ. verſic. item facit ff. de liber. & poſthum. Iaſon *in l. de quæſtione, co-*
lum. 3. num. 8. C. de pact. vbi limitatio Campeg. *in tractatu dot. quæſt.*
2. incipien. An valeat pactum, in med. in 3. parte. vbi limitatio Marian.
in tractatu de citatio. colum. 94. in princ. verſic. ſed Iacob Buer. vbi limi-
tatio Iaſ. *in l. diuortio, colum. 2. num. 7. ff. de verborum obligat.* Socin. *in*
conſ. 91. incipient. Viſa, & diligenter, colum. 1. in fin. in litera C. in 1. volu-
mine. & in conſ. 223. incipient. Circa præſentem, colum. 1. in med. verſic.
quoniam, in 2. volum. Benedict. de Plumbin. *in diſputat. incipien. ſta-*
tuto ciuitatis, colum. 7. poſt med. verſic. ſecundo caſu Angel. *in diſput. in-*
cip. Bononienſis ſiue ciuitatis, colum. 3. ad med. verſic. deſcendo igitur. So-
cin. *in conſ. 86. incipien. Viſis teſtamento, colum. 2. num. 8. in 3. volum. &*
in conſ. 53. incipien. Miror quod in præſenti, in med. verſic. confirmatur, in
3. volum. Old. *in conſ. 88. incipien. Tertiò quæritur, poſt princ. & in con-*
ſil. 111. incip. Ad propoſitum, colum. final. ad finem. Confirmo, † quia ſi 43
ſtatutum dictet, quod ingreſſus monaſterium non ſuccedat ſta-
tutum eſt nullum. licèt enim loquatur ſtatutum de laico ingre-
diente, tamen quia effectus confertur ad tempus quo erit in-
greſſus, perinde eſt ac ſi ſuper clericis diſpoſuiſſet quod non po-
teſt, iuxta not. *in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtit.* ita Iaſ. *in l. de quæ-*
ſtione, colum. 7. num. 26. C. de pact. & ibi multos refert tenere iſtam
opinionem contra Bart. Secundò, † quia ſi eſt relictus fundus 44
Titio cum clauſula, vt poſt eius mortem deueniat ad Sempro-
nium, & Titius viuens donauerit eum Caio non ante ſoluendum
niſi poſt mortem ſuam, id eſt Titij, non valebit donatio licèt ſit
inter viuos, quia confertur in tempus mortis, ita Socin. *in conſ. 53.*
incipient. In præſenti conſultatione, colum. 2. ad fin. verſic. præterea in 1.
volumine. Tertiò, † quia ſi ſunt duo ſtatuta in ciuitate, vt ſunt hic 45
Paduæ, quorum vno cauetur, quòd qui præſentauerit bann-
itum ad mortem, habeat à communi centum libras: alio caue-
tur, quòd nullus vadat ad capiendum bannitum in alterius ter-
ritorio ſub certa pœna, quidam bannitus ad mortem habitabat
in confinibus Epiſcopatus Paduæ, Sempronius iuit vt eum ca-
peret, ipſe videns Sempronium, fugam arripuit in territorium
Veronenſe, quem Sempronius ſemper inſecutus eſt, & cepit in
dicto territorio Veronenſi. quem poteſtati Paduæ præſentauit,
iſte Sempronius non ſolùm præmium non accipiet, ſed incur-
ret pœnam, eò quod licet eum ceperit in Paduano territorio,
in alieno cum effectu eum cepit, ita determinat Alberic. *in 4.*
part.

Digitized by Google

part. ſtat. quaſt. 88. incip. It. Diſputauit, colum. pen. in fin. ver. his diſputan-
do. vbi latè ad vtramque partem arguẽdo ita quieuit, & eſt no-
46 tab. diſputatio ad multa maximè de initio & fine. † Præterea
pupillus minor quatuordecim annis non poteſt teſtari etiam
cum authoritate tutoris, quia authoritas in id tempus confer-
tur quo non erit tutor cùm poſt mortem incipiat ſtatus vltimæ
voluntatis, ita Bald. poſt gloſſ. in l. ſi frater. C. qui teſtam. facere poſ-
ſunt. Bartol. in repet. l. 1. num. 2. quaſt. prima quaſtio. princip. Cod. de ſa-
47 croſanct. Eccleſ. Quartò † quia ſicut non valet ſtipulatio rei meæ.
l. nemo rem ſuam. & l. ſi rem ff. de verborum obligat. ita etiam non va-
let ſtipulatio rei, quæ non eſt mea ſi conferatur ſtipulatio in tē-
pus quo erit mea, tex. eſt in l. nemo rem ſuam ff. de verborum obligat.
vbi Iaſ. in l. ſtipulatio iſta §. alteri, colum. penult. poſt princ. ff. eodem tit.
48 † Sextò nam Papa in vita non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem,
quia effectus confertur in tempus quo non eſt futurus Papa, ita
gloſſ. in cap. Apoſtolica § his omnibus. 8. quaſt. 1. quam Abb. hic dicit
nota. ſequitur Iaſ. in l. nemo rem ſuam. in princ. ff. de verb. obligat. Iaſ.
in rubr. C. qui teſtam. facere poſſunt num. 2. Soc. in conſil. 146. incip. Viſo
proceſſu, colum. 1. poſt princip. in 1. volum. Et vt finem comprobandi
49 faciam iſtam opinionem Abb. † quod teſtamenti factio ſit de
indulgentia vel gratia, nō autem de iuris rigore ſequitur Cam-
pe. in tractat. dot. quaſt. 59. incipit. an talis excluſio, colum. penult. in fin.
in 5. part. Soc. in conſil. 183. incipit. Eleganter ſunt omnia, colum. pen-
ult. ad me. verſ. confirmatur in 2. volum. & originaliter gloſſ. in l. illa
inſtitutio. ff. de hæret. inſtit. quam ſequitur Bald. in c. 1. in fin. in tit. qui
50 ſuc. ſeu. da. poſſ. Iaſ. in l. captatorias in fin. ff. de leg. 1. Confirmo † quia
actus qui exercetur in loco minus habili ſi eius effectus confer-
tur in locum habilem valet. l. fin. ff. de offic. præfect. vrb. l. omnes. §. ſi
apparitor. C. de Epiſc. & Cleric. not. Maria. in tractat. de citat. colum.
93. in fin. ver. alia verò fuit. Quam poſſis adhuc confirmare,
51 † quia non refert quo tempore aliquid agatur, ſed in quod
tempus effectus dirigat. l. in fuga. C. ad leg. Flau. de plagia. l. Stichus
ſeruus meus. ff. de manu. teſtam. not. Bald. in cap. conqueſtus. column. 1.
poſt med. ver. quaritur de ſeruis. Gandi. in opere maleſic. ſub rubr. vbi, &
in quo loco puniri delin. Old. in conſil. 257. incip. Factum tale eſt. domi-
nus Nicol. colum. 2. poſt med. Bald. in cap. de cauſis, column. 1. in me. ver.
52 quæro, pone. Octauò † quia diſpoſitio non conſummata, & non
perfecta, ſi ad eum caſum deueniat, à quo incipere non poteſt
vitiatur l. penult. incipien. Pluribus. § 1. aliàs fin. incip. & ſi placeat. ff. de
verborum obligat. l. ad comparandas. C. mand. l. Titio cum morietur. ff.
de vſufruct. legat. l. Vranius ff. de fideiuſſor. l. pro parte. ff. de ſeruit. l. ex-
ſtitiſſe. ff. de verborum oblig. § hæc de Deo. vbi Bart. in princ. in Anthen.
quomodo oport. Epiſcop. dicens, quod impedire a poſt facto deſtruit
à principio l. fin. ff. rerum amo. l. ſi ſub vna. § ſi quis viam. ff. de verbo-
rum obligat. l. quia in enim. ff. ad leg. Aquil. Roma. in conſil. 188. inci-
pien. In hac cauſa mihi. in princ. Socin. in conſilio 50 incipien. In cau-
ſa domina Lauren. in princ. in 3. volum. Iaſ. in l. ſtipulationes non diui-
duntur, column. 3. num. 11. ff. de verborum obligat. & in l. cohæredi. §.
cum filiæ, column. 1. num. 5 ff. de vulga. & pupilla. & in l. Lucius. colum. 7.
poſt princ. ff. eodem tit. Iaſ. in l. quod in rerum. § ſi vſumfructum. colum.
1. num. 5. ff. de leg. 1. & in l. ſi à ſubſtituto. in princ. ff. eodem tit. & in l. ſi
ſic legatum. § ſi mihi, column. 4. num. 17. per illum text. ff. eodem titul.
Barba. in l. 2. § ex his. column. 13. poſt med. ver. capio. ff. de verborum obli-
gat. Iaſ. in anthen. ſi mulier, colum. 4. in med. ver. iſta eſt vera. C. de ſa-
croſanct. Eccleſ. & colum. 8 in princ. ver. item quia ea authen. Iaſ. in l.
in teſtamento, colum. fin. ad fin. C. de teſtam. milita. & in l. ſi ab arbitro,
colum. fin. num. 13. ff. qui ſatiſd. cog. Ita igitur in propoſito cùm in
tempus mortis non ſit dominus, diſpoſitio debet cenſeri nulla,
53 quia iſto caſu non poteſt diſponi. Confirmo † quia ſicuti Piſa-
ni poſt ſubiectionem, & iuriſdictionem tranſlatam in Florenti-
nos non poſſunt noua ſtatuta condere, ita etiam iam conditis
non poſſunt vti, eo quia deuenirent ad caſum, à quo non poſ-
ſunt incipere, ita conſuluit Rom. in conſil. 218. incipien. Præſens ca-
54 ſus duplicem, poſt princ. verſic. videtur enim. Decimò † quia ſicuti a-
liquis clericus delinquens non poteſt puniri per iudicem ſæ-
cularem, ita etiam ſi poſt homicidium fiat clericus, non poterit
ita Alberic. in 3. part. ſtat. quaſt. 41. incipien. Subijcitur etiam, colum. 1.
in med. vbi tamen vide diſtinctionem, vt per eum. Vndecimò
55 † quia ſicuti non poſſum habere poſſeſſionem rei, quæ non vi-
detur vel non eſt, ita etiam ſi fundus inundetur à flumine per-
ditur poſſeſſio, quia non eſt, ita Iaſ. in l. 3. § Labeo. in princ. ff. de ac-
56 quirend. poſſ. ff. Duodecimò † quia debitor ſpeciei ante moram
contractam liberatur interitu ſpeciei, ac ſi nunquam fuiſſet, vt
habetur in l. ſi Stichus certo die. ff. de verborum obligat. & in l. cum fi-
lius § fin. ff. eod. tit. not. Soc. in l. quod te. poſt prin. num. 3 ff. ſi cert. peta.

Iaſ. in l. inter ſtipulantem. §. ſacramen. colum. 3. num. 6. ff. de verborum
obligat. Tertiodecimò † quia ſicut teſtator non poteſt legare 57
res affixas ædibus, ne ædificia deturpentur l. ſenatus ff. de contrah.
empt. & l. cætera. ff. de leg. 1. ita etiam ſi teſtator res legatas affigat
ædibus tacitè videtur reuocaſſe legatum nec debebitur, vt eſt
tex. in § ſed ſi parauerit, & ibi not. Iaſ. colum. 1. num. 5. ead. l. ff. de leg.
1. Vltimò clarum eſt, quòd ante mortem non habet effectum
teſtamentum, vt ſuprà probatum eſt, † ſed nihil factum eſſe di- 58
citur cùm quid ſupereſt agendum, ergo teſtamentum de rigore
non valet, minor probatur per tex. in l. penult. incip. cum Sylla-
nianum. in fin. C. de his quibus vt indig. & ad Syllan. l. fin. ff. in im. voc. vt
caut. in princ. not. Hercul. in diſput. incip. Peruſium. colum. fin. ad fin.
ver. Non obſtat 4. Gandi. in proœm. operis maleſici. Bald. in proœm.
Gregoria. colum. 4. poſt med. verſ. quæro an inſignia. Bald. in cap. in cau-
ſis. in fin. de teſtib. Roma. in conſil. 443. incipien. Quo ad primum. ad
me. Spec. in tit. de ſala. §. ſequitur de aduocatorum, colum. 3. ad me. ver.
ſed nunquid. & in tit. de emph. § 1. colum. 10. in me. verſ. 29. Ioan. And.
in cap. contractum, colum. 2. poſt princ. verſ. inducit in Mercu. Rota in de-
ciſ. 465. incipien. Extra Rotam poſt princ. ſub titul. de teſtib. & de dilat.
in nouiſſ. Rota in deciſ. 545 incip. Quidam patronus in fin. ſub tit. de
iure patro. in antiq. & eſt duplicata cum Rota Bilignę. 17. ſub titul.
de cler. non reſiden. Ioan. And. in c. generali colum. 5 poſt princ. verſic. ſed
oppono. in Mercu. & in addit. Speculat. in titul. de inſtru. edi. §. videndum
reſtat poſt princ. in addit. incip. in princ. vbi hoc Bald. in cap. 1. colum. 2.
poſt med. ver. ſecundò quæritur. in tit. quibus modis feu. amit. Ioan. And.
in c. cum ſint partium, colum. 2 ad fin. verſ. tertio in Mercu. Iaſ. in l. fu-
rioſum. colum. fin. in fin. C. qui teſtamen. facere poſ. & in l. ſi ita ſtipulatus
eſſem abs te. colum. prima num. 11 ff. de verborum obligat. & in l. ſtipula-
tiones non diuiduntur, colum. 17. num. 28. ff. eodem tit. & in l. ſi ita quis
promiſerit § Seia. caius colum. fin. in fi. ff. eodem tit. in l. ſi ex aſſe in prin-
cip. ff. de acquirend. hæred. Aduerte tamen quia iſta opinio Abb.
ita confirmata poſſet ſubuerti, & teneri quod immò factio te-
ſtamenti ſit iuris rigore, non de gratia, & priuſquam reſpon-
deam ad fundam. Abb. & ea, quæ per me dicta ſunt, ſciendum
eſt, quod † licet mors omnia ſoluat, vt eſt tex. in § deinceps in Au- 59
then. de nupt. l. Neratius ff. de reg. iur. l. in ſumma. ff. de re iudic. not. Al-
berte. in prima part. ſtat. quaſt. 136. incip. Ex prædicto ſta colum. 1. in me.
ver. item pro hac. Soc. in conſil. 116. incip. Non poteſt negari, colum. 4. in
princ. ver. ſecunda reſponſio. in 1. volum. & in conſil. 78 incip. Super præ-
dicta, colum. fin. num. 7. in 3. volum. Specul. in tit. emph. §. 1. colum. 45.
in princ. ver. ſed quid ſi. & in tit. de homi. §. primo, colum. fin. poſt med.
Bart. in tractat. de arbit. column. 1 ad me. verſic. quæro tres. Iaſ. in l. ſi is qui
pro emptore, colum. 18. numer. 56 ff. de vſucap. & colum. 40. numer. 150.
Socin. in l. prima, colum. 20. in fin. num. 19. de vul. & pupilla. Et pro-
pter hoc videatur quod non poſſit diſponere poſt mortem, ſed
vt concederentur bona occupanti tanquam vacantia, quia de
iure natur. vel gentium per occupationem acquirebatur domi-
nium: ceſſante igitur diſpoſitione videbatur ceſſare dominiũ,
& ſic redire in primæuum ſtatum quo omnia nullius bonis erant, ta-
men non obſtante vera morte † fictè videtur viuere teſtator per 60
hæreditatem quæ ſuccedit loco eius & eum repræſentat, & a-
pud eum continuatur dominium rerum, quę fuerant defuncti,
& ſic dominium non eſt perditum, ſed tranſlatum l. hæreditas. ff.
de acquiren. rer. dom. l. mortuo. ff. de fideiuſſ. not. Pau. in l. 1. in princ. ff. ad
l. Fal. l. 1. §. Scæuola ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſſ. fue. Phi. de Calol. de Re-
gio in repet. rubr. C. de teſt. colum. 5. in fin. & colum. penult. & fin. & eſt
inter volum. diſputat. vbi benè declarat qualiter continuetur
dominium in hæredem per aditionem hæreditatis. Angel. in di-
ſput. incip. vſurarius manifeſtus, column. fin. ad fin. ver. non ob. ſextum.
Ro. in conſil. 158. incip. Circa articulum. poſt princ. ver. ſecundo quia.
Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de ſecun. decret. §. videndum, colum. fin.
in fin. in addit. incip. ſecundo & in tit. de emphyt. §. 1. column. 8 in me. ver.
30. Soc. in l. quæ condit. colum. 3. poſt princ. num. 10. ff. de condit. & de-
monſtr. Iaſ. in l. 1. § municipes, colum. fin. num. 9. ff. de acquiren. poſſeſſ.
& in l. ſi is qui pro emptore, colum. 5 in fin. & colum. 18. num. 57. ff. de v-
ſucap. & in l. ſi rem meam, colum. 1 num. 5. ff. de verborum obligat. & in
rubr. ff. de acquiren. hære. poſt princ. num. 3. & in l. re coniuncti, colum.
54 num. 239 ff. de leg. 3. Alexan. in conſil. 141. incip. Viſo ſtatuto, colum.
penult. num. 17. in 7. volum. Vnde non eſt verum quod per mor-
tem ſit perditum dominium, & per conſequens quod dum vi-
uebat, non poterit diſponere poſt mortem ſuam. Videmus in
ſimili, quod † ego ſiue ſim mei iuris ſiue in aliena poteſtate poſ- 61
ſum ſtipulari, cùm ego moriar, vel cùm morietur ille in quo-
rum ſum poteſtate. § poſt mortem. ver. ita autem. Inſtit. de inutil. ſtip.
& ſic valet ſtipulatio cuius executio eſt collata poſt mortem

Digitized by Google

ſtipulantis,& eſt text.in l quodcunque.§.1.incip.ſicuti.ff de verborum
62 obligat.vbi not.Iaſ. in princ. Beneſac. quod † mors non eſt cauſa
tollendæ obligationis,vt eſt text.in l.ſi quis.§.ſi Titius.ff. de verbor.
obligat.& ibi Bald.& Iaſ. Confirmatur quod dominium non ſit
63 perditum per mortem,† quia hæres cenſetur eſſe eadem perſo-
na cum teſtatore,& in hærede teſtator cenſetur viuere, vt pro-
batur in Auth.d: inceps à mor.praſt.l.1 C. ne actio ab hare.& contra
hare.gloſſ.in l cùm à matre C.de rei vendic.gloſſ.in l.2.§.1.ff. de prato.ſti.
Iaſ.in l.re coniuncti.colum. 31. num.117.& in l.ſi fundum per fideicom-
miſſum.colum.fin.num.40 ff.de leg.1 & in l.quocunque.§. qui Caium,
colum.1.num.8.ff.eod.tit.& in l.ſi ſic legatum.§ ſi quis ita poſt princ.nu.
1.ff.eod.tit.in l.ſi ſic legatum.§ ſi quis ita poſt princ. num.1.ff.eodem tit.
in l.ſi quis à filio.§.ſi quis plures,colum.2.num. 8. ff.eodem titul.& in l.
Gallus.§.idem credendum.colum.4.num.19.ff de lib.poſthu. & in l.qui
totam poſt princ.num 4.ff de acquir.hare.& in l.ſi conſtante,colum fin.
num.238.ff.ſol.matrim & in l.inter ſtipulantem.§.1.column.penult.in
princ.ff.de verborum obligat & in l.Iulian. num.3.ff.eodem tit. vbi de-
ciſiones bonæ.Iaſ.in l ſi ſic ſtipulatus.colum.4.numer.8.ff.eodem tit.
Soc.in l.ſi rem legatam in princ.ff.de except.& in l.2.§.ſane,colum.fin.
in med ff.eodem tit.& in l.3 §.ex pluribus,colum.fin.in fin.ff. de acquir.
poſſ.& colum 1.num.7.Iaſ.in l ſi n qui pro emptore,colum.8 num.19.ff.
de vſucap.& in l. Pompo.§ in dotem.num.2.ff de acquir.poſſ. & in §.cũ
quis.colum penult.num.21.ead.l.& in l.qui opus,colum.1.numer. 3.ff.de
ope.no.nuncia. cum multis quæ poſſem allegare. Præterea dato,
non conceſſo,quod dominium ceſſauerit adhuc teſtamentum
dicitur concedi de rigore,non autem de gratia, quia cum tem-
pore conditi teſtamenti ſit dominus, licet deſinat, tamen non
64 impeditur actus geſtus: moueor, quia nos habemus † q̃ quan-
do aliquid à principio eſt licitum,non illiciatur ex ſuperueniẽti
admixtione illiciti.l.1 §.fin.cum l.ſeq incip.nec.n.ff. de iti. actuq́, pri.
l.clam poſſidere.ver.non.n.ratio obtinenda,ſed origo nãciſcenda poſſeſſio-
nis exquirenda eſt.ff de acquir.poſſ.l.1 §.fin. incip. hoc tantummodo. C.
de vſucap.transfor. in quibus habetur, quod bona fides habita à
principio ſufficit ad præſcriptionem nec interrumpitur à mala
fide ſuperueniente,not.Bald.in c.niſi cum pridem, colum.fin.ad me.
ver.dicit.de renunc.& in cap.cum dilectus.column.ſecunda.in med. ver.
ibi,quiete.de ord.cog.& in rubr.de praſcript.colum.1.in fin.ver.quadam
eſt. dicens principium eſſe potentiſſimam partem. & in c ſi diligenti.colum.1.ad med ver.quaro nunquid eod tit.& in diſput.incip.ſta-
tuto cauetur,colum fin poſt princ.Spec in tit. de inſtru.edi.§. nunc ve-
rò,colum penult.in fin verſic.quid ſi tempus & in tit de praſcript §.1.co-
lumn. 3.in fin. ver. quid ſi poſt. cum multis quæ poſſem addocere.
65 Confirmo † quia actus inchoatus tempore licito ſi perficitur eo
tempore quo inchoare non liceret ex virtute principij valet,
text.eſt in l.in bello.§.codicilli.ff.de capt.& poſtli.l.cum filius. § hares.ff.
de leg.2.Old.in conſil 218.incip.Gratia domino rei.poſt princ.Alberic.
in 3.part ſtat.quaſt.26.incip. Item quaro pulchram, column.1.ad med.
Gandi.in opere maleſic ſub rub.de falſa.& falſi,colum.2.poſt prin.verſ.
& prima Et attenta iſta ratione principij licet quando aliquis
nomine tuo in iudicio actum facit te ſciente, & patiente non
videaris ſibi mandare,vt ſentit Innocent.in c.quamuis. de re iudic.
66 † tamen ſi talis primò fuerat procurator à te conſtitutus poſtea
reuocatus,deinde te ſciente, & patiente exercuit actum procu-
rationis videtur renouatum mandatum, & valebunt acta, ita
not.Doct.maximè Imol in c.ex parte decan.de reſcript. & c.cùm o-
lim.el 1.de offic.delegati Alexand.in conſi.128.Incip.Sentio inſuper in
dubium in fin in 6.volum.vbi quitæ: ſuper quo vide Innocent.
in dicto cap ex parte.& concord.quæ ponuntur in cap.quoniam con-
67 tra fol.155.num.19 de probat.Fortifico: † Oppoſita paris ſunt vir-
tutis in opere,& effectu.l.legata inutiliter. §.fin.incip.quibus.ff de
68 adi.lega.& l.3.§ ſi duobus ff.eodem tit. Vel ſic,† quod ſtatuitur in v-
no ex contrarijs per vnam rationem idem ſtatuitur in ſuo con-
trario, vnde dicunt Philoſophi, ſicut ſe habet propoſitum in
propoſito ita ſe habet oppoſitum in oppoſito, not.Bartol.in l.
inter ſtipulantem. §.ſacram, column. 2.ff. de verborum obligation. eſt
text.in cap. hoſpitiolum. 32.diſtinct.l.ſi ve propone. la 2. C.de nupt.l.ſi
ex toto.ff.de leg.1.l.ſicut. C.de repud.hare. cum concordant. quæ po-
ſui in cap.quoniam contra, fol. 71.numer.75.de probation.quibus ad-
de,l.& ſi tonera. ff.de vulg.& pupill. Floria.in diſput.incip. varia, &
diuerſa,colum.15.incip.in princ. Socin.in conſil.241.incip. Circa pri-
mam colum.5.ad finem.ver.ad propoſitum.in 1.volum. cum gloſſ. fin.
in med in cap.quamuis.de reſcript.in 6.gloſſ.fin.in cap. cum acceſſiſſent.
de conſtit. Socin.in conſil. 21.incip. Viſo teſtament. colum. 2.num.5.in
3.volum. & in conſil. 30.poſt princip.ver.ſed hoc non. in 3.volum. & in
conſil. 93.incip. Eleganter & ſubtiliter.poſt princ. verſic. nec reſulta-
bit in 3.volum. & eſt duplicatum cum conſil. 266. in 2. volum. & in
conſil.288.incip.Circa primam quaſtionem,colum.8 in med.ver. confir-
matur in 2.volum.& in conſil.266.incip. In cau ſa qua vertitur, colum.
13.in princip. verſic.ſecundo in 2.volum. & in conſil. 265. incipien. Pra-
ſentis conſultationis,colum fin.in 2.volum. & in conſil. 257.incipien. In
cauſa vicaria.colum.fin. in 2. volum. & in conſil. 257.incipien. Viſis in-
ueſtituris,colum penultim.in fin. ver. ex quo.in 2. volum. & in conſilio
252.incipien. Viſis inſtrumentis,colum.fin.in 2.volum & in conſil. 251.
incipien. Quoniam in praſenti, colum.7.poſt princip. verſic primo, quia
in 2.volum. & in conſil.248.incipien. Nunquid ex duobus,column. final.
ad finem,in 2.volum. & in conſil. 247.incipien. Circa primum conſul-
tationis,colum final.in med ver.quarto.in 2.volum.& in conſil.241. in-
cipien. Circa primam difficultatem, colum.5.in fine.ver.ad propoſitum.
in 2.volum.& in conſil.232.incipien. Multum eleganter,colum.1.ad fin.
ver.ex quibus.in 2 volum. & eſt duplicatum cum conſil.137.in 2. vo-
lum.& in conſil.183.incipien.Eleganter ſunt omnia, colum. 1.in princ.
ver.confirmatur.in 2.volum. & in conſil. 171.incip. Praſens conſultatio.
poſt princ.ver.2.in.2 volum. & in conſil.169 incip. Circa primum.co-
lum.1.in princ.ver.ſecundo.in 2.volum. & eſt duplicatum cum conſil.
120.in 4.volum & in conſil 165.incip. Viſis inueſtituris,colum. 8.in fi.
ver.nono in 2.volum. & eſt duplicatum cum conſil 62.in 1.volum. &
in conſil.263.incip. Non ſufficit opus, colum.4.poſt princip. ver. praterea
ex diuiſione.in 2.volum. & in conſil. 160.incip. In praſenti conſultatio-
ne, colum.2.in fin.ver.deprehenditur in 2 volum & in conſil.250.incip.
Et nos introducere, column.2. in fin. verſic. praterea quod operatur.in 2.
volum.& in conſil.117.incip.Viſa narrati puncti,colum. 4 ad fin. verſic.
poſtremò.in 1. volum. & in conſil. 109.incip. Non potuiſſent magn.co-
lum. 4.in med.ver.optimè.in 1.volum.& in conſil. 73.incip. Circa pri-
mam huius, colum.final.in fin in 1.volum. & in conſil.42.incipien. In
caſu reſtit.in integ.colum.penult.in fin. verſic.poſtremò. in 1. volum &
in conſil.98.incipien. Alias conſului,colum.3 num.11.in 3.volum. & in
conſil.123.incipien.Viſo conſil.inſignis.colum fin.ad med.3.volum.& in
conſil.44.incipien.In cauſa agitata.ad finem. num.4.in 4.volum. & in
conſil.68.incipien. Viſa diligenter, colum. 2. numer. 6.in 4.volumine.
& in conſil. 88.incipien. Abundè & eleganter,column. prima. & in 4.
volum.& in conſil.103.incipien. Praſens conſultatio pulchra poſt prin-
cip.num.2.in 4. volum. & in conſil.121 incipien. Pramittendum eſt, co-
lum.final.num 51.in 4.volum. Rectum enim ſui eſt iudex, & obli-
qui,vt inquit Ariſtotel.in 1.Topi.cum alijs quæ poſſem adduce-
re. Sed conſtat quod validum & inualidum principium ſunt
oppoſita, ergo quantum virtutis habet vnum in afficiendo ſe-
quentia tantum debet habere & reliquum. Sed † inualidum 69
aut malum principium ſic afficit ſequentia, quod omnia illici-
ta reddit,licet aliquid ſuperueniat propter quod alias ſui natu-
ra liceret.l cum hares ff.de diuer.& tempor praſcript.l.fin.incip. ſi ma-
la.C.communia de vſucap.not.in l.ſi ego.§.part mancilla.ff.de publ. in
quibus habetur, quod quando malam fidem habuit teſtator
non iuuat hæredem bona fides in præſcribendo.gloſſ. in l.vitia.
C.de acquir. poſſeſſ.gloſſ.in l 2. c.de vſucap.pro hare.l 2.§.penultimo in-
cipien.ſi defuncti in ff pro empt.bo.text.in alia materia in l.ſi minor.ff.
de ſer. export. not. Alexand.in conſil.39 incipien. Stantibus his qua.
ſuprà poſt princ numer.2.in 6.volum.& in conſil. 172. incipien. In cau-
ſa,& lite vertente,colum.final.numer.14.in 6.volum. Iaſ.poſt gloſſ.
in l.Pompo.§.cum quis colum.3.num. 20.ff.de acquir.poſſeſſ. & in l.fin
qui pro emptore,colum.8.numer.19.ff de vſucap. Socin.in conſil.29.in-
cipien. Viſo quodam inſtrumento.colum.6.in med.ver.& ex pradictis.in
1.volum.& in conſil.203 incipien. Capiendo primum.poſt princ.ver.nec
videbatur.in 2.volum. Roma. in conſil.149.incipien. Concluſionem
primam.ad finem. Old. in conſil.19.incipien. Thema tale eſt,quidam.
poſt princ. Roma.in conſil. 201.incipien. Pro deciſione praſentis. poſt
med. Ergo eodem modo principium licitum ſic ſequentia licita
faciet,etiamſi alias ſui natura non liceat, quaſi ea ad ſe trahat.
Septimò † in omnibus quæ conſtant ex pluribus id alterum ad 70
ſe trahit quod eſt in huiuſmodi vnione potentius.l.& ſi non ſine.
§.peruenimus.ff.de aur.& argen.lega l quicquid. §.fin.incipien. cum
partes ff.de acquirend.rer.domin l.quaeritur.ff. de ſtat. homin. Ioannes
Andr. in cap.in obſcuris. colum.1. in med.verſic.ad vtramque partem.
in Mercu. Sed † cuiuſque rei potentiſſima pars eſt principium. 71
l.1.ff.de orig. iur. not. Alberic.in tertia parte ſtatu. quaſt. 41.inci-
pien. Subijcio etiam,colum 1.in med. Gandi.in opere maleſic. ſub rubr.
à quo & à quibus perſonis,poſt medium.Socin.in conſil.19 incipien. Se-
reniſſimus Rex.colum.8.poſt princ.numer.23.in 3.volum. & in conſilio
120.incipien. Circa primum, colum. final.in med. ver. confirmatur iſta
opinio in 3.volum. & eſt duplicatum cum conſilio 169.in 2.volumine.
Hercula.in diſput.incip.Peruſinus,colum.104.in fin. ver. quarto facit.

Alexan.

Alexand. in diſput. incipien. Sigiſmundm. colum. 49. in med. ver. item
confirmatur quando qualitas. Floria. in diſput. incipien. Borro quidam,
columna 10. poſt principium, verſic. ſexto. Rota in deciſ. 545. incipien.
Quidam patronum poſt principium, ſub titul. de iure patron. in antiq. &
eſt cum Rota Biſignet. 17. ſub titul. de cleric. non reſiden. Ioann.
Andr. in cap. qui prior. columna 3. in princ. ver. probatur. in Mercu. Iaſ.
in l. 1. colum. 4. in med. ver. in ea gloſſ. 1. ff. de verborum obligat. Socin. in
conſil. 69. incipien. Viſo eleganti conſilio. in med. in 1. volum. alleg. l. 1. ff.
de offic. tim. Ergo nulla alia æquè potens cùm ſit potentiſſima
in ſuperlatiuo. l. vbi autem non apparet. ff. de verborum obligation.
Ergo finis tanquam minus potens cedit principio, argument. l.
aut lex ff. ad l. Aquil. & l. domus. §. Sabini ff. de damn. infect. Hinc dicit
Auerroës in libro de ſubſtantia orbis, quòd maximam oportet ſo-
licitudinem circa principia nos habere: ſunt enim minima quá-
titate, ſed maxima poteſtate. Cùm igitur principium fuerit va-
lidum tempore, quo teſtamentum eſt conditum, ergo trahet
ad ſe finem, id eſt, tempus quo effectus ſumitur poſt mortem.
72 Octauò fa. † quia licet res ſit inualidata, tamen ſi initium habuit
validum, egreditur terminos actus inualidi, vt per Iaſ. in l. 3. co-
lum. 4. verſic. tertio pro iſto. ff. de acquirend. poſſeſſ. alleg. cum filius. §. hæ-
res. ff. de legat. 2. cum concord. quæ poſui in capit. quoniam contra.
73 fol. 115. num. 233. Nonò † quia à primordio tituli poſterior for-
matur euentus. l. 1. C. de imponen. lucro. deſcript. Anchar. in cap. ca-
nonum ſtatuta. colum. 59. in med. ver. vlterius hoc. ſuprà de conſtitut.
vbi text. concord. cum concord. quæ poſui in rubr. ff. ſolut. matri-
74 monio, colum. 9. numer. 60. Hinc eſt quod † ſtipulatio liberi ho-
minis vel rei ſacræ facta tempore prohibito licet conferatur in
tempus licitum cùm deſierit eſſe liber vel ſacra, nihil tamen va-
let ratione principij, quod multum attenditur, vt eſt text. in l. in-
ter ſtipulantem. §. ſacram ff. de verborum obligation. vbi not. Iaſon. co-
lumn. 4. numer. 13. Ita igitur in propoſito ſufficit quòd teſtator
tempore quo condit teſtamentum ſit dominus, nec debet con-
ſiderari, quod poſt mortem tempore quo effectum ſortitur,
75 non ſit futurus Dominus. Videmus in ſimili, † quod ſi Papa
reſeruat omnia beneficia familiarium ſuorum, & capellanus
officialis & familiaris ſuus dimiſſa capellania deceſſit poſtquam
deſijt eſſe familiaris, attenditur tempus reſeruationis, & bene-
ficia quæ obtinebat tempore quo erat familiaris, cenſentur re-
ſeruata, quia ſemel affectum ſemper durat affectum. ita dicit
Rota in deciſ. 553. incipien. Papa reſeruauit. ſub titul. de reſeruat. bene-
fic. in antiq. Immò cùm habeamus duos dominos, non poſſe eſ-
ſe vnius rei inſolidum. l. ſi vt certo. §. ſi duobus. ff. commoda. l. quod
contra. §. vnius. ff. de reg. iur. cum ſimil. eſſet implicare contrarie-
tatem, quod ſi teſtator ſit dominus tempore, quo effectus ſur-
git ex teſtamento, neceſſarium ergo eſt de rigore iuris quod
prior deſinat eſſe dominus tempore, quo hæres aſſumit effe-
ctum, aliàs nunquam poſſet eſſe dominus, dicta l. ſi vt certo. § ſi
76 duobus. Benè fa. quia † quando aliqua qualitas requiritur, puta
factum, ſufficit ſemel factum licet non duret factum. l. ſi quis he-
redem. C. de inſtit. & ſubſtit. & ibi gloſſ. in fin. l. ſi in ò quo. §. fin. ff. vt in
poſſ. lego. l. maritus ff. locat. l. cum vxori. ff. quando dies lego. ce. cum cō-
cord. quæ poſui in cap. quoniam contra. fol. 57. numer. 56. de probat.
quibus adde gloſſ. canonicen. in fin. in cap. ſtatutum. de reſcript. in 6.
gloſſ. in clement. & ſi principalis. de reſcript. Alexand. in conſil. 101.
incipien. Super primo dubio, colum. 2. numer. 11. in 7. volum. Campe.
in tractat. dot. quæſt. 36. incipien. ſi pater teſtamento. in med. in prima
parte. Hinc dicit Bald. in l. primo. in 4 quæſt. C. de bonis quæ præ. nomin.
77 † quod quando ſumus in diſpoſitionibus hominis verificatur
diſpoſitio in principio licet actus non ſortiatur effectum. ſequi-
tur Socin. in conſil. 91. incipien. Concludo dictum, colum. 1. numer. 4. in
4. vol. Similiter qui dedit fideiuſſorem qui ſtatim cadit in ino-
piam ſatisfecit attento principio, vt per Bald. in cap. ex literis, co-
78 lum. penultima in princip. de conſtitut. Confirmo, † quia ſi pater
propter numerum liberorum conſequitur immunitatem, licet
poſtea deficiat numerus eorum, non deficit tamen immunita-
tis priuilegium, ita Ioan. Andr. in c. decet. de reg. iur. in 6. ſequitur
Bartol. in l. 2. §. non ſolum ff. de excu. tutor. Paul. in l. cum deten. § ma-
ritus. ff. ſolut. matrimon. Ioan. de Ana. in conſil. fin. incipien. Circa du-
bium oblatum. Iaſon. in l. 3. § veteres. colum. penult. num. 32. vbi cō-
cord. ff. de acquirend. poſſeſſ. & eſt text. in l. ſciendum. § ſi fundum. ff.
qui ſatiſda. cogan. vbi not. Paul. & Iaſon. num. 3. dicens procedere
etiam ſi cautio ceſſaret facto ipſius. Sicut etiam ſufficit condi-
tionem ſemel extitiſſ. licet non duret, vt eſt text. in l. heredibus ff.
79 ad Trebel. † Et ſufficit quod qualitas adiecta per modum de-
monſtrationis adſit tempore teſtamenti, licet non perſeuera-
uerit. l. Mella. in princ. & ibi Bartol. ff. de ali. & ciba. leg. vbi teſtator
reliquit alimenta puero vel puellæ, dicitur ibi, ſufficit, quod tē-
pore teſtamenti ſit puer vel puella, licet poſtea non durauerit,
quia ſufficit qualitatem adeſſe tempore diſpoſitionis, not. Soc.
in l. ſi cognatis colum. 6. in princ. ff. de reb. dub. Socin. in conſil. 6. inci-
pien. Prædicta conſultatio. poſt princ. in 1. volum. & in conſil. 81. incip.
In præſenti conſultatione colum. fin. ad finem in 1. volum. vbi tex. con-
cord. Bartol. in l. ex facto ff. de vul. & pup. vbi text. concord. & con-
ſil. 81. incip. Non eſt dubium colum. 2. num. 12. in 3. volum. inſciens ad
quæſtionem ſimilem noſtræ & conſil. 67. incip. In cauſa reſtitu-
tionis. colum. 1. num. 6. in 4 volum. † Attendimus enim principium 80
habile, & non finem inhabilem maximè ſi habet neceſſariam
conſequentiam à principio. l. 3. incipien. denique. §. 1. incipien. ſi quis
cum minore. & §. illud. ff. de mino. l. fin. incip. ſi in eo ff. de mor. infer. cap.
dudum. de elect. gloſſ. in l. 1. C. in quibus cau. reſt. in integ. non eſt neceſſ. l.
damni. § Sabinus. & ibi not. ff. de damn. infect. nut. Socin. conſil. 69. in-
cip. Viſo eleganti conſilio. in med. ver. præterea legatum. in 1. volum & in
conſil. 105. incipien. Proſequendo ordinem. colum. penultima in med. ver.
confirmatur. in 1. volum. Bened. de Acoltis in ſubſcriptione conſil.
Ottho. Lappi inter conſil. Socin. 151. incipien. Conſideratis omnibus.
poſt med. ver. Præterea iſta. in 1. volum. & in conſil. 81. incipien. Non eſt
dubium. colum. 3. num. 17. in 3. volum. & in conſil. 70. incip. Vtrum pri-
mo licentiam. colum. fin. num. 9. in 4. volum. Bald. in diſputat. incipien.
ſtatuto cauetur. colum. 6. in med. ver. primò autem. vbi ſeptem text.
probantes initium, & originem ſpectari. Bartol. in tract. de cita-
tione. colum. 1. ad finem, ver. ſeptimò. Hinc dixit Bald. in diſput. incip.
accuſatus de vi turbatiua. colum. 3. in princ. ver. tertiò ſic. † quod ſup- 81
poſitis principijs validis de neceſſitate principiata ſequuntur.
alleg. l. qui cum maior ff. de bo. lib. Confirmo † quia quando ex ali- 82
qua cauſa præcedenti oritur ſpes firma de certo effectu trahen-
te conſequentiam neceſſariam ad cauſam ipſam de proximè
producēdo, habetur perinde effectu ſecuto, ac ſi tempore cau-
ſæ fuiſſet iam productus. l. huic ſcripturæ. § 1. incip. ſi ſeruum ff. ad l. A-
quil. ita Rota in deciſ. 331. incip. ſuppoſito facto. poſt princ. ver. quintum
motiuum. ſub tit. de reſcript. & de præben. in nouis. Ioan. Andr. in c. in
obſcuris colum. 1. in med. ver. quarto arguendo. in Mercu. † Non obſt. 83
modo adducta pro opinione Abb. Primò regula. l. quod ſponſæ. C.
de donat. ante nupt. cum concord. quia reſpon. quod illa regula
non procedit in actu remuneratorio vel debito iure naturæ. ita
not. Socin. in l. 1. colum. 13. num. 43. ff. ſolut. matrim. dicens ſe vidiſ-
ſe ita dici per ſolemniſſimum doctorem in publica diſputatio-
ne, ſed bona maiorum iure naturæ debentur filijs. l. cum ratio. ff.
de bonis damnat. ergo &c. Confirmatur quia † quandocunque lex 84
reſiſtit actui, non conſideratur tempus habile: hinc eſt quod
inſtitutio facta inhabili, quamuis ſit collata in tempus habile,
non valet, ita Iaſon. poſt Imol. in l. Gallus colum. 2. num. 11. ff. de lib.
& poſthum. in 1. lectu. & in 2. lect. colum. 3. num. 12. quia lex antiqua
reſiſtit inſtitui poſthumum alienum. Ergo à contrario ſenſu ſi
non reſiſtit, conſideratur tempus habile. ergo in quæſtione no-
ſtra conſiderabitur, quia non ſolum reſiſtit initio, ſed etiam aſ-
ſiſtit. l. verbis legis. ff. de verborum ſignific. Benè fa. pro iſta opin. con-
tra Abb. † quia in ſtipulationibus conſideramus initium, & ſic 85
tempus factæ ſtipulationis, quoad hoc vt ſumant efficaciam.
l. ſi filius. in prin. ff. de verborum obligat. l. fin. & ibi gloſſ. ff. de præto. ſtipu.
not. Iaſon. in l. quod dicitur. colum. 11. num. 32. ff. de verborum obligat.
& in l. quodcunque §. ſicuti. colum. 1. in 2. nota. ff. eodem tit. quo ſtante
idem eſt dicendum in teſtamentis, quia † valet argumentum à 86
contractibus ad vltimas voluntates. tex. eſt Inſtit. de l. Fuſ. com. in
fin & ibi not. gloſſ. l. ſeruum fil. § cum qui chirographum ff. de leg. 1. l.
chirographum. ff. de leg. 3. l. qua de legato. ff. de leg. 1. l. illud. C. de verborum
ſignific. vbi not. Iaſon. in princ. Iaſon. in l. ſeruo legato § ſi teſtator, co-
lum. fin. num. 18. ff. de leg. 1. vbi text. & quotæ. Hercul. in diſputat. in-
cipien. Peruſium colum. 1. in med. ver. ſexto. Ioan. Andr. in cap. quod ſe-
mel. colum. 2. ad med. in Mercu. Iaſon. in l. ſi creditores. in fin. C. de pac.
& in l. ſiue apud acta colum. 4. num. 16. C. de tranſact. & in l. de quæſtio-
ne colum. 5. num. 20. C. de pac. & in l. non dubium. in princ. C. de teſtam.
& in l. ſi quis id quod colum. 3. in fin. num. 23. ff. de iuriſdict. om. iu. & in
l. pactum inter heredes. in princ. ff. de pac. & in l. dedi. colum. fin. poſt prin.
ff. de condic. cau. da. & in l. ſi non ſortem § ſi centum colum. 1. num. 5. ff.
de condit. indeb. poſt Socin. ibi num. 3. Aret. in conſil. 6. incip. Viſo in-
ſtrumento. colum. 1. in princ. ver. 2. & in conſil. 14. incip. Viſo & diligen-
ter. poſt princ. & in conſil. 60. incip. Excellentiſſime doctor. in med. ver.
ex cum. & in conſil. 150. incip. Viſis diligenter. colum. 2. in med. & in c.
in præſentia colum. 14. numer. 65. de probat. & in cap. veniens colum. 1.
num. 11. de teſt. & in cap. cum cauſam. col. penult. num. 5. de teſt. Iaſ. in l.

qui Romæ.§ *coh æredes.colum.7.num.21.ff. de verborum obligat.& in l. ſi quis in fundi vocabulo.colum.3.num.31.ff. de leg.1.& in l.Iulianus.colum.1.num.11.ff.eodem tit.* Socin. *in l.hæc conditio.column.final.in medio ff.de condit.& demonſtr.* Iaſon.*in l.miles poſt princip.numer.8.ff de re indic.& in l.multum intereſt.colum.pennlt.num.5.ff.de verborum obligat.& in l.eum qui ita.§.qui ita ſtipulatus.el 1. colum. 2.numer. 8.ff. eod.tit & in l.inter ſtipulantem §.ſacram.col.5. num 16.ver.ſecunda. ff eodem tit.& in l.ſi inſulam.colum.6. num. 16.ff.eodem tit.& in l.ſi mihi.& tibi.§ ſi quis ſeruos.poſt princ.num.4.ff.de legat. 1. & in l.ſi ita ſit ſcriptum.colum fin. ad fin. ff.eodem tit.& in dicta l.quæ dilegato. in princ ff de leg.1.*vbi text.concord.*& in l re commu..ti. colum. 7. num. 29 & colum.25.num.93 ff.de leg. 3.* Barba. *in l. Stichum aut Pamphilum in princ ff.de verborum obligat.in l huiuſmodi.colum.penultima in med.ff eodem tit.*cum multis quæ poſſem adducere. Non obſt.*glo. in c.his omnibus.8.q.1.*quam adducit Abb.quia illa gloſſ.fundatur ic regula.*l.quod ſponſa.& l eum qui.ff de iuriſd.om.iud.* Secundò in alia ratione *cap. quaperpetuam. 25.q.1.* id eſt,quod ſtatus Eccleſiæ

87 immutari non debet. † Non obſt.*l.plurib.§.& ſi placeat.ff.de verborum obligat.*cum concord.quia reſpon.procedere quando caſus ſuperueniens tendit ad alium effectum, ſecus ſi tendat ad eundem ad quem ipſe actus eſt ordinatus,quia non vitiatur etiã ſi veniat ad caſum à quo incipere non poterat, vt *in §. ex contrario.Inſtit.de leg.& l.verbi.ff.ad l.Falc.*& vult.Bart.*in d.§.& ſi placeat. in 1.oppoſ.*poſt Dyn. relatum per ipſum *in c.factum legitimè.de reg.iur.in 6.*& *in l.ſciendum § fin.ff qui ſatiſd.cog.*vbi Pau.dicit eſſe meliorem text.de iure Bart.*in l.ſi conſtante.colum.fin.ff. ſolut. matrim.* Socin.*in conſil 60.incip. In præſenti conſultatione.*Rota *in deciſ.1.incip.attenta.in fin.ſub tit.de appell.in nouis.*Iaſon.*in l.3.§ ex pluribus.colum 3 num 22.ff acquirend.poſſeſſ.*poſt Soc.*ibi.colum.pennlt.num.15.* Iaſon *in l.plane.la 1.§.quod ſi rem.ad fin. num.7.ff de leg. 1.* per illum

88 text. Secundò reſpon.† quod *d.l pluribus.§.& ſi placeat. ff. de verb. oblig.*non procedit quando res deuenit ad caſum, à quo incipere non poterat,ſi conſummauerat effectum ſuum, vt per Bart. *in d.§.& ſi placeat.*ſequitur Iaſ.*in l.ſtipulationes non diuiduntur.col.8. in fin.ver.tertio monetur.ff.de verbor.oblig.& in l.patre furioſo.colum.2. num.10.ff.de his qui ſunt ſui vel alien.iur.*Et ſi replicares quod illud eſt contra me pro opin.Abb.quia ante mortem non eſt cõſum-

89 matus actus iuxta *ſuprà* dicta, † & quando habet executionem, tunc dicitur perfectus,vt per Aret.*in d.§.& ſi placeat, & text.in l. ſi ſub vna.§.1.*vbi Aret.*in 2.not.ff.de verbor.oblig.*ſequitur Socin. *in conſil.81.incipien Non eſt dubium.colum.1.num.4.in 4.volum.* Reſp. quod teſtamentum in ſe eſt perfectum, ſi habet debitas ſolem-

90 nitates: † forma enim eſſentialis concluditur in vltimo pũcto, & in vltima litera teſtamenti, vt dicit Bal.per illum text. *in l.ſi is qui.ff.de teſta.*& per text.*in l furioſum.C.qui teſtam fac.poſſ.*ſequitur Soc.*in rub.ff.de leg. 1.poſt princ.* cùm igitur concludatur perfectio teſtamenti in vltima litera,executio eius non facit eum imper-

91 fectum,† quia perfectum dicitur, extra quod non eſt dare aliquam particulam,vt inquit Philoſophus *in 5.metha.*& probatur *in l.ſi quis quadringenta.§.quædam.ff.ad l.Fal.*no.Old.*in conſil.18.incip. Quæſtio eſt.colum.1.ver.quartò probatur.* Videmus in ſimili quod

92 † licet inſtrumenta deficiant, propter hoc res non dicitur minus perfecta eſſentiali perfectioni, not.*in l.ſed & ſi quid.§.proprietatis.ff.de vſufruct.*Iaſ.*in l.quominus.column. 24.numer.94 ff.de flumi.* Præterea ad regulam *d.l.placet.§.& ſi pluribus.* poſſem dare inſtã-

93 tias, † quia licet res deueniat ad caſum, à quo non poteſt incipere, tamen non videtur, text.*eſt in Authen vt hi qui oblig. §. ſed & ſi quis.& ibi* not.Bart. *in 2. not. in princ.tit.* & text. *in l.plane.la 1.§.ſi duobus. ver. planè. ff. de leg.1.*vbi not.Iaſ.*colum.3. num. 17.text. in §. quia verò in Authen.vt lic.matri & auiæ,& § ſi quis debito.Inſtit.de legat.*not.Albetic.*in 3 par.ſta quæſt.41.incip.Subijcio etiam.colum.1.in med.*corruit ergo argum.*c.ſicut vrgeri.1.quæſt.1.cum ſimil.*Præterea

94 † vbi qualitas habilitans, vel inhabilitans rem, debet adeſſe certo tempore, ſi tunc non adeſt, licet poſtea ſuperueniat vel deſinat, non irritat actum, nec tollit ius quæſitum, vt eſt text. not. quem *ibi* ad hoc not. Ang *in l.ſciendum.§ fin.ff. qui ſatiſd.cogan.& l.eum qui. §.fin.*vbi per Ang.*ff.de publ.*Iaſ.*in l.1.§. veteres. colum.pen.*

95 *num.32.ff.de acquir.poſſ.* Et confirmatur, † quia factum legitimè retractari non debet, licet poſtea caſus eueniat, à quo non poterat incboari, vt dicit text.*in c.factum.de reg.iur.in 6.l.in ambiguis. §.1.incip.non eſt nouum.ff.eod.tit.* Rom.*in conſil.194.incipien. In propoſita conſultatione.colum.penul.poſt med.ver.item illud.*vbi tex.concord.Ioan. And.*in c.poſſeſſor.poſt princ.ver.in 1.gloſſ.in Mercu.* cum

96 multis quæ poſſem allegare. Confirmo quia † ſufficit habere adminiſtrationem officij tempore, quo actus inchoatur, licet deſinat quo cõſumatur.*l.Pompo.ff.de neg.geſt.l.ſi id quod. §.ſi filius. ff pro ſoc.*not. Ancha *in cap. acceſſorium.colum.40. ad med. ver. ſufficit.de reg.iur.in 6.*Anch.*in cap.canonum ſtatuta.colum.66.poſt princ.*

*ver.vltimo circa iſtam.de conſtit.*vbi ſubdit, † quod conſummatio 97
actus trahitur ad principium, & ex eo ſumit effectum.*l.poetor. C. qui potio.in pig hab.* bene fa.*l.ſed an vltrò.§.1.ff.de neg.geſt.*vbi res inchoata vtiliter, licet terminetur inutiliter iudicatur valida in totum ratione principij, not.Socin.*in conſil.26.incipien. Ex his quæ in facto.colum.3.in med.ver.ſecundo.in 1.volum.*Bald.*in diſput. incipien.*

Statuto cauetur,colum.6.in med.ver primo.† Et defectus formæ va- 98
lidantis actum ſuperueniens ex poſt facto non habet actum vitiare: iſta eſt theorica Angel.& Imol.*in l.pluribus.§.& ſi placeat ff. de verbor.obligat.*ſequitur Soc.*in l.hac ſcriptura.colum. 1.poſt med ff. de condit.& demonſtrat.*Non obſt. alia, quia ex ſupradictis reſolui poſſunt. Et ex ſupradictis concludo quòd factio teſtamenti nedum de gratia, ſed etiam de rigore iuris permiſſa eſt, & tenet Abb.hic ponit decem & octo caſus,in quibus diuerſæ perſonæ

non poſſunt teſtari. Primò † non poteſt teſtari furioſus ſeu mẽ- 99
te captus *cap.fin.incip.cum dilectus.de ſucceſ.ab inteſt. & l. furioſum. C.qui teſta fac.poſſ §.item furioſi.Inſtitut.quib.non eſt permi.facere.teſta.*Iaſ.*in l.apud Iulia.§.conſtat.colum.1.num.6.ff.de leg.1.* not.Socin. *in conſil.28.incipien.Viſis teſtamento. colum.fin. in princ.ver.quod autẽ. in 3.volum.& in conſil.98.incipien. Alias conſului.poſt princ.num 5.in 3.volum.*Iaſ.*in l.is qui.in prin.C qui teſtam.facere poſſ.*Ratio eſt,quia ad hoc vt quis poſſit teſtari requiritur, quod habeat ſanam mẽtem.*l.ſenium.C.qui teſtamen.facere poſſ* Spec.*in tit.de tuto.§.1.ad medium.ver.item quod datum eſt.* quæ ſanitas non habetur in furioſo,

† quia furioſus habetur loco abſentis, & quieſcentis. *l.2 in-* 100
cipien.ſi et.§ penultim.incipien furioſus.ff.de iur.codicill. Floria.*in diſputa.incipien.*Bart.*colum. 20. ad fin. verſic.* item quod non tenetur. Bald.*In cap.1.§ vaſalli noſtri.poſt med.ver.quibus autem.in titul.de pace conſtant.*Iaſ.*in l.de pupillo.§.nunciationem.colum 1.in med. verſic. in ea.gloſſ ff.de oper.non nuncia.& in l.1.§.adipiſcimur.colum. 2. num. 16. ff.de acquiren.poſſeſſ.*Bart.*in l.1.§. item acquirimus.verſic.nl.cæterum.ff. eodem tit.*vbi æquiparat eum vni lapidi. Iaſon. *in l. pupillus ſi fari. poſt princ.num.4 ff.de acquiren.hæred.& l.cum quidam.colum.1.num. 3.ff.eodem tit.*Barba.*in l.prima.colum.1.ad med.ver.Indo. ff. de verbor.*

obligat. † Et habetur loco mortui ſecundum Bald.*in l humani-* 101
tatis.in 4.differentia.C de impube.& alijs ſubſtit. ſequitur Iaſon. *in l.*
ex facto.colum.10.nu. 30.ff. de vulg. & pup. Et intantùm † furioſus 102
non poteſt teſtari, quod etiam ad pias cauſas prohibetur teſtari, vt per Bart.*in l.1.in 1.quæſt.prima.q.princip.C.de ſacroſanct. Eccleſ.*

Immò † per ſtatutum non poſſet induci vt furioſus poſſit teſta- 103
ri ſecundùm Bar.*in l.ſi quæramus.ff de teſta.*Iaſ.*in auth ſi qua mulier. colum.1.in 2.nota.C.de ſacroſanct.Eccleſ.& in l.moribus.colum.1.nuen. 2.ff.de acquirend.hæred.*Eſt benè verum quod Alberic.*in 1.parte ſta. quæſt.167.incipien.Item quæro nunquid.*tenet quod ſtatutum poſſit habilitare ad teſtandum inteſtabiles *per l.ſi non ſpecialis.C. de teſtamen.*vbi dicit ſe dixiſſe,& per *l.ſi non ſpecialis. C.de teſtamen.* vbi dicit ſe dixiſſe, & per *l. teſtamenti factio.ff.de teſtamen.*niſi ſtatutum eſſet contra ius diuinum puta habilitando hæreticum contra

authen.credentes. C. de hæretic. Limita primo non procedere † ſi 104
talis furioſus haberet dilucida interualla, quia poterit teſtari, *d. l.furioſum.C.qui teſtam fac.poſſ.*vult Iaſ.*in l.humanitatis. colum. 1.in princ.C.de impube.& alijs.& in l.patre furioſo.colum.1 num.4.ff.de his qui ſunt ſui.& in l.ex facto.colum.13.numer.40.ff. de vulga.& pupilla.*

Confirmo, † quia furioſus habens dilucida interualla poteſt eſ- 105
ſe iudex, & iudicium factum per eum tempore interualli valebit.*l.cum furioſus.ff.de iudic.*licet de arbitro aliter velit ibi gloſſ.

quam Ang.& alij ibi reprehendunt. Secundò limita, † quia ſi 106
quis teſtetur ſanus mente furor ei ſuperueniens non annullat teſtamentum iam factum.*§ furioſi. Inſtit.qui teſtamen facere poſſ.l. 1.§.quæ autem.ff. de ſecund. tabu.*

Ratio eſt quia † multa facta te- 107
nent quæ fieri prohibentur. *l. patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alien. iur.cap.ad Apoſtolicam. de regula.* cum multis text. & quotis quas poſui *in cap.quoniam contra.fol. 104.num.65.de probat. & in rubri.ff.ſolut.matrim.colum.2. num.10.* quibus addo gloſſ. *in l. cæcus.ff.de iudic.gloſſ committatur.in cap.ſtatutum. de reſcript. in 6.text. in l.nunquam.§.ſi ſeruus.vbi gloſſ.fin.ff.de vſucap.c.pennlt.de cog.ſpir.in 6.l.1.§.quamuis.ff.de poſtul.l.2.ff.de adult. cap pennlt.de tempor. ordin. cap.fin.de ord.ab Epiſc.qui epi.renunc.c.veniens.de fil. Presbyt.c.rurſus. & ibi not.qui cler. vel vo.cap.1.& per totum.de clande.deſpon.c.factum legitimè.de regul.iur.in 6.*vbi Dyn.*in princ.*alleg.quatuor.tex.quos non refero, quia non ſunt à me inuenti.Spec.*in tit.de tuto.§.nũc dicendum.colum.2.ad med.ver. quid ſi tutelam.& in §.generaliter.colum.3.*

Digitized by Google

lum.3.in med.ver.quid ſi eam.eod.tit.de ſtat. mon.§.1.colum. 6.in med.
*ver.quid ſi eam eod.tit.de ſtat.mon.§.1.colum.6.in med.verſic.*26. Alb.
in 4 par.ſtat.q.78.incip.diſputauit etiam.colum.fin.verſic.hn diſputan-
*do.*vbi ſimiliter allegat duos text.quos non refero: Aret.*inc.cum*
108 *nuncim.colum.fin.in med.de teſtib.* Pro quo fa.† quia licet religio-
ſus non poſſit eſſe executor teſtamenti ſine conſenſu ſuperio-
tis,*cap.religioſus.de teſtam in 6.*tamen ſi fuit creatus,& fuit execu-
tus, valent geſta per eum, licet non conſenſerit ſuperior,dum-
modò non contradixerit, Fed.*in conſi.*100.*& melius in conſi.*278.
vel 277.ita ea alleg.Roma.*in conſil.*245.*incip. Religioſus.* dicens eſ-
ſe mirabile dictum & ſeruandum memoria. Sed *in conſil.*Fedet.
292.*incip.Factum tale eſt ante conſtitutionem in fin.* vult Ro.*in conſil.*
409.*incip.Quo ad primum conſulta.colum.1.poſt princ. verſ. quoad ſe-*
*cundum.*licet contrariè alleget conſil.Fedet. Tertiò limita non
109 procedere † in fatuo,quia ipſe poteſt teſtari,vt tenet Ioan.Fab.
in §.præterea.inſtit.de.quib.non eſt permiſſ. fac.teſtam. & ibi Ang.non
faciens mentionem de Fabr.Iaſ.*in l.ex facto.colum.13.num.41.ff.de*
*vulg.& pupill.*dicens eſſe ſignandam deciſionem, & notan. nec
alibi legiſſe Iaſ.*in l.furioſum.colum.2.in princ.ver.tertio.C.qui teſta.*
*fac.poſſ.*Contra quam limitationem videtur obſtare, quia fatuo
ita dandus eſt curator ſicut furioſo, & mente capto. *l.1.in fin.&*
110 *l.2.incip.fatuo.ff.de poſtul.*Sed reſpon.† quod datio curatoris non
impedit teſtamenti factionem,ſi aliud non obſtat.*l. Aurelio.§.*
*Caius.*vbi gloſſ.*ff.de libe.lega.l.cum pater.§.curatoru ff de lega.2.*no.
Iaſ.*in l.ſenium.colum.penult.in fin.C.qui teſtam.fac.poſſ.& colum.3.in*
med.ead.l.Iaſ.in l.ſi frater.in 2.no.C.eod.tit.Iaſ.in l.videamus.ad fin ff.
de in litem iuran.& in l.nemo ex lege.poſt princ.num.3.C.qui teſta fac.
poſſ.& licet Ioan.Fab. nihil alleget pro illa deciſione, poteſt ta-
men adduci bo.text.*in l.ſi frater.in verſic.licet vigoris nondum emer-*
*ſiſſent veſtigia.C.qui teſtam.fac.poſſ.*vbi Pau.& Alex.not.quod ma-
ior 14.annis,licet habeat imbecillitatem intellectus, poteſt te-
ſtari,quia in maiore 14.annis lex non conſiderauit imbecillita-
tem intellectus. Conſidera tamen, quia cùm in fatuo non ſit
ſanitas intellectus,videtur quod teſtari non poſſit.*l.final.Cod.de*
teſtam.milit.& quia glo.*in d.l.2.ff.de poſtul.* exponit fatuum,id eſt,
mente captum. Præterea,quia fatuus æquiparatur prodigo,ſur-
do,& muto,vt eſt text.*in l.dabimus.ff fin.cum l ſequen.ff.de priuileg.*
*cred.*Et licet iſta non adducat,tenet contra Ioan.Fab.& Aretin.
Paul.*in tractat.exempla.ſubſtit.colum.4 ad ſi.ver. quartò quid.* vbi re-
ſpondet *ad l.ſi frater.*quòd nõ loquitur in fatuo vt per eũ. Quar-
111 tò limita non procedere † ſi furioſus in omnibus & per omnia
tractatus eſſet perinde ac ſanus,vt quia tunc non obſtante, quod
ſit furioſus, valebit teſtamentum,ita tenet Ioan.Andr.*in cap.fin.*
de ſucceſſ.ab inteſta.in fin.& ita reperio quod Vale.max *lib.7.cap.8.*
in primo exemplo refert Tuditanum notæ inſaniæ, vtpotè qui
populo nummos ſparſerit,togamque velut tragicam veſtem in
foro trahens maximo cum leonino riſu conſpectus fuerit, ac
multa his conſentanea fecerit,teſtamento filium inſtituiſſe hæ-
redem, & cum. T. longus ſanguine ei proximus haſtæ iudicio
ſubuertere conatus eſſet à centumuiris pro filio pronunciatum
eſt: magis enim quod ſcriptum eſt in tabulis, quàm quis eas
ſcripſiſſet conſiderauerant,& iſtam limitationem ſequitur Bal.
in cap.1.in med.verſic.ſed iuſta.in tit.per quos fiat inueſtig. Barba.*in l.ſi*
*a cui bonu.colum 1.in med.verſic.& ſi quis ff de verbor.obligat.*Iaſ.*in l.*
112 *patre furioſo.colum.2.num.7.ff.de his qui ſunt ſui.* Confirmo,† quia
plerunque fatuum ſapientes habent in aliquibus rebus eleua-
tum intellectum, & ingenium, & acutius ſciunt vnum caſum
decidere quàm omnes ſapientes,vt refert Ioan.And.*in cap.2.in-*
cip.ad noſtram.de conſuet. vbi Abb.*ad ſi.*referentes qualiter fatuus
Pariſienſis decidit quæſtionem miro modo inter tabernarium,
& quendam pauperem, à quo tabernarius volebat pecuniam
extorquere,quia comederat panem ad odorem aſſati: fecit e-
nim ille fatuus ſolui tabernario ex ſono vnius denarij Turo-
nenſis: & dicunt Caro melius non potuiſſet decidere ad ſatiſ-
faciendum animis imprudentium, ſequitur Barba.*in conſil.*57.
incip.Capto primam dubitationem.in 1.volum.& in conſil.59.incipien.
illud in medium.colum.3.in fin.in 2.volum. & in l.1 colum. 7.ad med.
*verſic pone.quod furioſus.ff de verbor.obligat.*Licet Bald.*in §.item fu-*
*rioſus.inſtitut.qui teſtam.fac.poſſ.*teneat quod teſtamentum furio-
ſi non valeat,etiam ſi rectum ſit,& ritè factum.¶Et circa iſtud o-
peræ pretium videtur ſcire, qui dicantur furioſi, & quomodo
113 probetur quis furioſus,vel mente captus aut demens. † Vnde
primò furioſus dicitur, qui per vicos more inſanorum loqui-
tur,vel deridenda dicat text.*eſt in l.ob quæ vitia ff.de adil.edict.*quẽ
dicit meliorem de corpore iuris Ang.*in l ſi quum dotem.§.ſi mari-*

*tus ff.ſolut.matrim.*Soc.*in conſilio 42.incip. In caſu reſtitut.in integr.*
poſt princip.verſic nam omnes,in primo volum. Et generaliter, † quia 114
fatua loquitur fatuus probatur, quia ex ſermonibus cognoſci-
tur quis.*cap legimus 43 diſtinct.*vbi gloſſ.not.gloſſ.mag.*ad fin.in l.*
nec codicillos.C.de codicill gloſſ in ca ... 17.q.2. Gemi.*in conſil.7.in-*
cip.ſubtiliter,& copioſè.colum.1 ad med.text.in l.ii,qui,in verſic.ſermo-
*nibus.*vbi gloſſ.*ff de tuto.& cur.da ab his,l.apud Iulianum §.fin.* vbi
Bart.*ff.de legat.primo.*Bald.per illum text.*in l.quidam ff.de condit.*
*inſtit.l.de minore.§ tormenta.ff.de quaſt.*Felyn.*inc.ſi quaſtiones.in fi.*
*de ſimon.*Specul.*in tit.de aduo.§.hic dicendum.colum.1.in med. verſic.*
*item ſtando.*vbi text. concord. Secundo modo † probatur quis 115
furioſus,qui lapides proijcit,tex.eſt *in l.2.incip. Iudæi, & calicolis.*
*C.de Iuda.*not. Maria.*inc.ad audientiam col.5.ad med.verſic.quinto*
quaro.de homin.glo.ferendus in l ſi quum dotem.§ ſi maritus. ff.ſol.ma-
*trim.*hoc tamen intellige,quando proijcit ſine cauſa, & ex con-
ſuetudine, alias ſecus, quia etiam ſapientes quandoque proij-
ciunt lapides pro ſui defenſione,vel cauſa ſolatij, vt inquit Bal.
*in §.item furioſus.inſtit.quibus non eſt permiſſ.fac.teſt.*ſequitur Cam-
peg.*in tracta.dot.q.83.incip.Si mulier.in ſecunda par.* item qui iubet
cadauer ſuum proijci in mare.*l.quidam in ſuo.ff de condit.inſtit.*Et
qui nomen ſuum ignorat.*l. fin. C. de hare.inſti.* & qui tenetur in
compedibus.*l.diuus.*vbi no.Bald.*ff.de offic.praſi.* † Item iudicatur 116
furioſus,qui non reſpondet ad propoſitum ſecundùm Gem.*in*
*c.1.§ ſi vero.*per illum text.*de cleric.agro.in 6.*vel qui neſciat expri-
mere quid velit Iaſon.*in l.quum aliquis.in princ.C.de iur.deliberan.*
Item qui memoriam † ordinatam non habet, probatur furio- 117
ſus,vt inquit Gemi.*in c.filij.*per illum text.*de hære in 6.*licet Alex.
*in conſil.3.incip.breuiter reſpondeo.in fin.in 6.volum.*dicat ſe non po-
nere pro conſtanti. Forte ideo quia ipſe fertur fuiſſe anguſtæ
memoriæ,& inordinatæ. † Item præſumitur furioſus,qui in in- 118
firmitate prohibet,ne aliquæ medicinæ ſibi dentur.ita gloſſ *in*
cap.prouidendum.in verſic.inferas.83.diſtinct. Circa iſtam materiam
vide quod refert Roma.*in l. 1.colum. 5.ff.de verborum oblig.* † de 119
quodam, qui in teſtamento inter cætera ordinauit, quod eo
mortuo cadauer ſuum deberet ſine planctu deferri ad Eccle-
ſiam cum cantibus,& ſonis,dicit ibi fuiſſe iudicatum, quod e-
rat furioſus. Ipſe tamen tenet contrarium, quia de iure cadaue-
ta debent deferri ad Eccleſiam cum ſonis, & cantibus pſallen-
tium. *tex.eſt in c.qui domina.13.q.2. & in c.vbicunque.ead.cauſa. & q.*
Refert Alexander *in l ſi quum dotem § ſi maritus, colum.ſi ff.ſolut.*
*matrim.*Iaſ *in l.apud Iulian.§.conſtat,colum.1.num 16.ff.de leg.1.& in*
*l furioſum,colum.2.ad med C.qui teſta fac.poſſ.*Paul.tamen.de Caſt.
*in l.non oportet.C.de his quibus vt indig.*refert quod fuit Doctor Pa-
duanus,qui fecit tale teſtamentum,& quòd eius diſpoſitio fuit
beſtialis, & non tenenda. † Probatur etiam furioſus ſi proba- 120
tur,quod omnes ſui conſanguinei habent talem pro furioſo. ita
Bald.*in d.§.item furioſ.arg.l.octaui.ff.vnde cognat.& l.de tutela.C.de*
*in integrum reſtit.minor.*vel ſi probatur,quod pater talem habeat
pro furioſo.*l.ſi furioſo puberi.ff.de cura.furio.* Vel quod publicè ſeu
communiter habebatur pro furioſo.alleg.*l.de minore.ff. tormen-*
ta.ff.de quaſt. † Quæ autem ſit differentia inter furioſum, & mẽ- 121
te captum. Dicas, furioſus eſt propriè ille, qui eſt cum rabie e-
uidentis furoris. Mentecaptus verò eſt cui mens, & conſilium
animi deficit,tamen nullum furorem oſtendit, vt declarat Bal.
& Doct.*in l.ſi furioſi.C.de nupt.*Bal.*in l.humanitatis.colum.ſecunda.*
C.de impube & alijs.verſic.venio ad quartum.not.& in d.l. ſed & mili-
*tes.§.iam autem.ff.de excuſ.tuto.*Alexand.*in conſilio 3.incip.breuiter.*
in med verſic.ex qua.in ſexto volum. Campeg.*in tractat.dot.quaſt.83.*
incipien. Si mulier.in fin.in ſecunda parte, dicens poſt relatos per
eum, quòd multum verboſus dicitur mente captus. Et ex his
ſit expeditus primus caſus de furioſo. Secundò † non poteſt 122
teſtari mutus,& ſurdus ſimul à natiuitate. *l. diſcretis C qui teſta-*
mentum facere poſſunt. Limita primò,quia miles,ſurdus,& mutus
poteſt teſtari.*§.quinimò.Inſtit.de teſtamen milit.* intellige tamen ſi
intellectum habeat, Iaſ.*in d.l.diſcretis.* vbi reſpondet ad aliqua
quæ videbantur in contrarium. Limita ſecundò non procede-
re † ſi ſciat ſcribere,quia ſcribendo poteſt teſtari, vt *in d l.diſcre-* 123
tis & vult.Socin.*in conſilio 20 incipien. Abundè,& ſubtiliter.in prin-*
cipio in 4.volumine. Confirmo, quia ſimiliter mutus,& ſurdus,
qui ſcribere ſcit poteſt ſtipulari per ſcripturam præſentem, vt
not.Socin.*in l.1.in principio.ff.de verborum obligatione.* & ibi Iaſon.
Alias ſi neſciat ſcribere etiam per ſtatutum non poteſt ei con-
cedi licentia teſtandi, vt per Bart. *in l.ſi quæramus ff.de teſtament.*
ſequitur Ancha.& Imol.*in cap.2.de teſtamen.* Limita tertiò,quia
† mutus poteſt teſtari,ſi à principe hoc impetrauerit.*l.ſi mutus.* 124

ff.de teſtam.not.Socin.in conſilio 13.incipien. Præſens conſultatio.columna 3.poſt medium.verſiculo decimo in 1.volum. Poli. in tractat.exempla.ſubſti.colum.1.poſt principium.verſic.igitur circa. niſi dicas illam.l.eſſe de iure ffornm cui per l. diſceris. eſt derogatum vo-
125 lentem neſcire ſcribere exemplo Zachariæ prophetæ. † Surdus verò tantum, & non mutus ſiue naturaliter ſiue accidentaliter poteſt teſtari.d.l.diſcretu.§.fin autem.not.Specul. in titul. de instru.edi § compendioſè.columna ſecundo poſt principium.verſicul.10. Exemplum de accidentaliter ſurdis poſſes capere in illis, qui naſcuntur in Paradiſo terreſtri, quia propter eius altitudinem aquæ cadentis faciunt tantum ſtrepitum, quòd omnes perdũt auditum: qui ſi alio tranſportentur audiunt, vt refert Alberic. & ſequitur Bald.in cap.1.§.mutus.in princip. in titul. Epiſcopum, vel
126 Abb.† vbi etiam refert ſe vidiſſe quendam natum in villula Peruſinæ vocatæ Corrigianum, qui vocem claré & alté loquentis non intelligebat, murmurantem autem, & ſibijpſi loquentem voce inaudibili in gutture intelligebat. Cui ſimile eſt illud, quod refert Bartol. in l.1.columna primo in princ. verſicul.quæro quid.ff.de verborum obligat. quòd Dom. Lelius de Gabrielis de Augubio ſurdus propter ſui magnam perſpicaciam licet non audiat omninò, tamen ad motum labiorum homines quantumcunque ſecretè loquentes intelligebat, quatenus eius viſus protendebatur. Et Abb. in colum.penultimo in fin.tenet quòd
127 mutus, † & ſurdus poteſt teſtari ad pias cauſas dummodò ſaltem nutu aut ſigno exponat, referens Bald. in l.primo. Cod.de ſacroſanct. Eccleſ. potentem quæſtionem de aduocato. alleg.etiam
128 gloſſ. in cap quum tibi. infra titulo noſtro. Tertiò † teſtari non poteſt ille, qui loqui articulatè non poteſt. ita nec exprimere nec ſcribere nomen hæredis poteſt. text. eſt in l.iubemus. C.de teſtamen. quem Bartol.ibi multum not. quia eſt mottuo ſimilis, & ita conſuluit Socin. in conſilio 20.incipiente In facto præſupponitur. columna primo. in tertio volumine vbi quota, & in conſilio 28.incipien. Viſis teſtamento, columna finali per totam in primo volumine. vbi quota, Bald. in capitulo ſi pro debilitate in principio. de offic.delegat. & in capitulo quum. P. tabellio columna penultimo poſt principium.ver.quærit Ber. de fid. inſtrument. inferens ad notorium. qui ſi non poſſit ſubſcribere non poteſt alieri committere completionem inſtrumenti à ſe cœpti, Angel. & Imol. in l.aduerſo. ff. de teſtamen. Angel. in l.in fraudem §.ſicut. ff. de teſtamen.milit. Aret. Inſtitut. de teſtamen in principio Paul. in conſilio 366.incipien. Viſo puncto, & ollegationibus. Alexand. in conſilio 33 incipien. Ponderatis verbis vltimi teſtamen columna tertia, in 3.volumine. Iaſon. in l. mulier quæ. ff. de verborum obligat. & in l.ſi mihi, & tibi. §.ſi quis ſeruo. poſt principium. numero 5. ff.de legat. 1. Alexand.in conſilio 105. incipien. Super his de quibus.in principio in ſeptimo volumine. Limita ſingul. vt procedat in eo, qui ita inarticulatè loquitur, vt intelligi non poſſit,
129 ſecus † in eo, qui licet habeat linguam ingroſſatam, & balbutientem tamen à teſtibus poteſt intelligi, & eſt ſanus mente, quia tunc poteſt teſtari. text. eſt not. in l. quoniam indignum.vbi Angel. dicit non reperiri alibi, & ſequuntur Alexand.& Docto. ibi, relati per cum, & ibi Iaſon.num.3. allegat multas gloſſ. concord.ſed non benè probant.C.de teſtamen.Socin.in conſilio 92.incipien. In cauſa D.Ant.columna 7.numero 26.in 3.volumine. Roma. in conſilio 306.incipien. Propoſito conſultatio.in med verſiculo tertio, Bald. in capitulo 1.§. vaſalli noſtri.ad finem.in titul.de pace conſtan. Alexand. in conſilio 105.incipien. Super his, de quibus.poſt medium. verſic.& ſi qua.in 7.volumine.Socin.in conſil. 83.incipien. Viſa ſuprascripta poſt principium.ver.circa primam.in 1.volum. Iaſon. in l.ſi mihi, & tibi. §.1.poſt principium. numero 3.ff. de leg.1. Socin.in conſilio 20.incipien. Abundè, & ſubtiliter.per totum.in 3.volum.vbi concludit, quod eo ipſo, quod quis poteſt dicere non negando, & ſic affirmando valet eius teſtamentum, ex quo dicitur articulatè, & intelligibiliter loqui & declarat quomodo intelligatur quis articulatè loqui, Et confirmatur in alijs verbis d.l. quoniam inde-
130 gnum, dum colligitur † quod quæ ex verbis concipi poſſunt videntur prolata verbis expreſſis. not. Bald. in cap.dilecti.in med. verſic. item ſi.de iud. Bald.in cap.1.colum.1.in med. verſic.omnia. depoſtulat. prælator. Bald.in cap. ex parte M. columna penultima in fine verſiculo ſed contra. de appell. Oldr. in conſilio 304.incipien. infraſcripta allegationes. poſt principium. ver.quadam. Roma. in conſilio 179. incipien. Ampliſſime Doctor.columna ſecunda in principio. verſicul.tertio Bartol.in conſilio 243.incipien.fuit quidam de Aſiſio. columna 1.
131 ad finem. verſic. ſed in contrarium. Quartò † non poteſt teſtari impubes maſculus niſi habeat annos quatuordecim l.qua ætate. ff.de teſtam.§.præterea.inſtit.quibus non eſt permiſſ.facere teſtam.not. Oldr. in conſilio 279.incipien. In propoſitione maiori poſt principium. Alberic.in 2.parte ſta.quæſt.167.incipien. An quæſtio poſt principium. Phi.de Caſol. in repet.in rubr. C.de teſtam. in princip. Zaneti. in diſputat.incipien. In ſacro.columna 7.poſt principium.ver.vel dic. Iaſon. in l.nemo ex leg.columna 2.poſt medium.C.qui teſtam.fac.poſſunt.& in l.1.columna 1.numero 4.C.de fideicommiſſ. Socin l. moribus. columna 4.in med.ff.de vulg.& pupill. Iaſon. in l.1 columna penultima. numero 26.ff.de verborum obligat.& in l ſciendum.columna 3.numero 18.ff.de leg.1. Alexand.in conſilio 158.incipien. Abunde quidem.columna 1.nu-
mero 3.in 6.volumine. Similiter † fœmina minor annis duodecim non poteſt teſtari, d.l.qua ætate.ff.de teſtam. not. Socin. in con- 132
ſilio 82.incipien.In cauſa vertente. in principio in 4.volumine. † Extē- 133
de iſtam concluſionem etiam ad militem minorem quatuordecim ann. quia non poterit teſtari. l.fin incip Licet C de teſta.minor. Bald.in rubr.de cohab.cler. & mu.in fin.dicens eſſe verum etiam ſi eſſet rex, vel tribunus. Rom. in conſilio 306.incipien. Propoſita conſul.ad finem.ver.2.ſolom.dicens, quod nunquam diſpenſatur ſuper inhabilitate perſonæ teſtantis. Zaneti. in diſputat. incipien.in ſacro.poſt medium.verſic.vel dic illud.& in l.1. columna 2.numero 9.C.de ſacroſanct.Eccleſ.Barb.in l.1.columna 7.ad medium. ver.
vidi ego ff.de verborum obligat. Hinc eſt, quod † pupillus in quo 134
non eſt diſcretio, non poteſt eſſe teſtis, niſi forte malitia ſuppleat ætatem, argum.gloſſ.ſingul.in l.fin.C.ad Syllo. ita Bald. in cap. in nomine domini, columna final. in med.ver.ſeptem. de teſtibus. vbi enumerat alias ſex qualitates, quæ in teſte requiruntur. Similiter
licet † proximus pubertati præſumatur doli capax, maximè ſi 135
eſt Romanus, quæ ciuitas cunctos tales generat, vt eſt gloſſ.in l. ſequitur. §.pupillus.ff.de vſucap. tamen non poteſt hominum ſapientum iura tractare, nec eſſe ſyndicus etiam, ſi eſſet rex Franciæ, ita Bald. in rubr.de ſyndico ad finem. verſic ſi ſyndicus. & Specul. in tit.de ſyndi.§.ſyndicus. columna 4. in principio. ver.quid ſi pater, & ad hoc.l.1.ff.de mino. vbi non conceditur adminiſtratio rerum pupillo etiam, ſi rem ſuam benè gerat. Inde eſt, quod quantumcunque diſcretus veniam ætatis annorum viginti impetrare nō poteſt: l.omnes.C.de his, qui veniam ætatis impetr. Et ideo ad rempublicam adminiſtrandam ante vigeſimumquintum annum minores non admittuntur.l.ad rempubl.ff.de mu.& hono. indecorum enim eſſet, vt hi debeant rempublicam regere, qui ſeipſos non norunt gubernare, argum.cap. indecorum. de æta. & qualit. vbi Ioan. Andr. referens Ariſtotelem & Socratem. Ioan. Andr. in addit. Spec.in tit.de vice comite.in vltima addit. Et qui alieno conſilio in rebus ſuis egent aliorum curam gerere non debent. §.
minores Inſtitut.de excu.tuto.& §.1.in Auth.de ſanctiſſ.Epiſc. † Præ- 136
ſumptio enim eſt violenta contra iuuenes, quod non poſſint prudenter regere, ideo ſcribitur, Nemo iuuenes eligat duces, quia conſtat eos non eſſe prudentes. Vnde Salomon tria ſibi dicit difficilia: tertium fatetur ſe penitus ignorare, ſcilicet viam viri in adoleſcentia, Prouerb.cap. 30. Hinc ſapiens compatiens terræ ait Eccleſ.cap.20.Veh terræ cuius rex puer eſt, & principes eius mane comedunt. Oldr. in conſilio 52.incipien. Quæſtio eſt talis. ad finem. Beneſac.quæ ponit Rota.in deciſ.204.incipien. Not.quod minor,
ſub titul.de ætat.& qualit.& præben.in antiq. dicens, quod † minor 137
quatuordecim annorum licet de iure poſſit obtinere præbendam in cathedrali Eccleſia tamen regula cancellariæ videtur
contradicere. † Confirma, quia licet malitia repræſentet ali- 138
quem adultum non tamen repræſentat eum eſſe perfectæ ætatis, & ideo dato quod impubes doli capax iurauerit tamen, ſolidatur actus, quia lex diffinit ætatem, & non eſt noſtrum aliquid addere, vel detrahere diffinitioni legis. l. quæſitum eſſe ff de inreitur & pupilli in omnibus rebus infirmum eſt iudicium. l fin ff. de ma.vin ita Bald.in cap.1.§.item ſacramenta.columno ad medium.
verſic ſecundo quæritur.in tit.de pa.iura.fir.† Præterea pupilli non 139
habent vocem in conſilio, nec in electionibus, vt per Bartol. in l.de pupillo.ff.de oper.non.nun.Bartol.in l.Lucius §.penult.ff.de minor. & in l.ad rempubl.ff de mu.& hono. Innocent. in capitulo ex inſinuatio. ad finem.de oper.no. nun.Iaſon in l.iuriſgentium.§ fin.colum.fin. num. 16.ff.de pac. Extendo ſuprà dictam concluſionem, quòd † pupil-
lus minor quatuordecim annorum non poſſit teſtari etiam pro 140
anima & ad pias cauſas, vt per Bartol. in repet. l.1.in 2.q.1.parte princ C.de ſacroſanct.Eccleſ.ſequitur Iaſ.in auth.ſacramenta, colum. 5.num.23.C.ſi aduer.vend. Bald.in l.ſi frater. C.qui teſtam.fac.poſſ dicens hoc eſſe verum ſi malitia ſuppleat ætatem, & etiam ſi interueniat tutoris auctoritas: ſequitur ibi Rom.& Iaſ.dicens eſſe benè ſignandum Anch.& Imol.in c.2.de teſta. & in l. reſcripta. colum.fin.num.11. C.de precibus imper.offeren. Extende etiam quod
†pupil-

Digitized by Google

141 † pupillus cum authoritate tutoris non poſſit teſtari nec mortis
cauſa donare, text. eſt in l. 1. §. 1. incip. *Vnde quæritur. ff. de tutel. & ra-*
142 *tio diſtra.* Similiter † minor vigintiquatuor annorum non poteſt
eſſe executor teſtamenti, vt per Ioan. Andr. *in addit. Spec. in tit. de*
inſtru. edit. §. 1. colum. 34. in princ. in addit. incip. 25. ann. ſupple. Con-
143 firmatur † quia pupillaris ætas, quid videat ignorat. *l. 1. in fin. C.*
de fal. mo. l. ſi. incip. impuberes. ff. de tur. & fac. ignor. l. fin. incip. ſi plures.
ad fin. ff. rem pub. ſal. fo. Floria. *in diſput. incip. Barro. colum. 20. poſt me.*
verſic. item quod not. Bald. *in cap. quum nobis in fin. de præſcript.* di-
cens, puer donec equitat ſuper arundinem, & baculum, quod
videt ignorat, non tamen ex illo dicto Bald. eſſet inferendum,
quod ſi maior equitaret ſuper canna cenſeretur inteſtabilis.
Habemus enim quod Machagnanus Doct. qui fuit tempore
iuuentutis Bartol. & mortuus fuit anno. 25. fuit mirabilior ho-
mo, qui eſſet in mundo in iure tunc temporis, & ſtudebat tota
die, poſtea ibat quum erat 24. hora cum pueris ſuper vna cana
ad canallum come vno pazzo, ita expreſsè refert Barb. *in l. 2. §.*
eadem colum. 8. poſt med. verſic. adduco ff. de verb. oblig. vbi alleg. illud
referre Bald. *in l. 1. ff. de offic. proconſul.* Sed redeundo, quòd infans
non ſcit quid videat no. Oldr. *in conſil. 326. incip. Quòd articuli da-*
ti. colum. 3. poſt med. verſic. item ex eo. Alberic. *in 1. par. ſtat. q. 9. inci-*
pien. item quæro. colum. fin. in med. Specul. *in tit. de iudi. deleg. §. exci-*
pi poteſt. columna 7. in princ. verſic. item quod teſtis. inferens non poſ-
ſe eſſe iudicem pupillum. & in titulo *de accuſat. §. 1. columna 5. ad*
finem. ver. item excipitur, quod eſt pupillus. inferens non poſſe
accuſare. Iaſon. *in l. arrogator, columna 12. in fin. ff. de adopt. & in l. po-*
tuit. colum. 1. in fin. C. de iur. delib. & in l. bonorum. colum. 2. ad fin. C. qui
admi. & in l. de pupillo. colum. fin. in fin. ff. de ope. no. nun. Socin. *in l. qui*
duos. colum. 12. in fin. ff. de reb. du. Iaſ. *in l. more, colum. 3. num. 17. ff. de*
acqui. hered. & in l. ſeruus electione. columna 2. num. 10. ff. de leg. 1. Alex.
in conſil. 158. incip. Abunde quidem. colum. fin. in 6. volum. Et attenta
144 iſta ratione † pupillus non poteſt iurare de calumnia, gloſſ. *in l.*
2. §. quod obſeruari. C. de iureiuran. propter cal. not. Maria. *in c. inper-*
tractandis, columna 3. poſt medium. ver. quintò quæro, & colum. fin. in
145 *med. de iura. calum.* Eadem etiam ratione † pupillus non poteſt
ſibi eligere ſepulturam, *cap. pen. incip. licet. de ſepult. in 6.* Extendo
146 principalem concluſionem, quia etiam † princeps per reſcri-
ptum non poteſt dare facultatem pupillo teſtandi, vt eſt gloſſ.
& *ibi* Bart. & Bald. *in l. reſcripta. C. de preci. impera. offe.* Bald. *in l. 1. co-*
lum. 19. ver. quæro quæ ſunt exempla. C. de confeſſ. dicens eſſe impoſſi-
bile, quòd ex priuilegio principis poſſit teſtari. Et pro iſta opi-
nione conſidera *l. fin. C. de mili. teſtam.* dum dicit. fieri nullo mo-
147 do concedimus. † Quia illa verba, nullo modo operantur pro-
hibitum eſſe diſpenſationem in contrarium, vt eſt gloſſ. ſingul.
in clement. ſecunda, incip. Vt hi qui. in verſic. concedatur. de ata. & qua-
lit. ſequitur Roma. *in conſilio 326. incipien. In præſenti conſultatione.*
ad finem. Socin. *in conſilio 44. incipien. Præſenti. colum. 2. ad finem. ver-*
ſic. & maximè *in primo volum. & in conſilio 63. incipien. Viſis teſta-*
mento. colum. 7. in fin. verſic. item poſt mortem. in 3. volum. Zaneti. *in*
diſputat. incipien. In ſacro. columna quinta poſt principium. verſic. duo-
decimo. Innocent. *in capitulo primo de hæretic.* Bartol. *in l. omnes po-*
puli. in 3. quæſt. 3. quæſtionis principalis ff. de iuſti. & iure. Iaſ. *in l. cũctos*
populos. columna 7. numero 36. C. de ſumma Trinitate, & in authent.
qui rem. columna 66. numero 22. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & in l. ſecun-
da. columna 66. numero 171. C. de iur. emphyt. & in l. ſcriniarios. in fin.
C. qui teſtamentum facere poſſunt. Imol. *in cap. quum eſſes. de teſtam.*
Iaſon. *in l. fin. columna fin. num. 10. C. de hered. inſtit. & in l. in pecu-*
niarijs. columna 4. numero 16. ff. de ſer. & in l. 1. colum. 1. numero 10. ff. de
148 *tranſact.* Confirmo, quia † quando teſtator diſponit, quod talis
res nullo modo alienetur per illa verba nullo modo, intelligi-
tur velle, quod etiam in caſibus ſpecialibus alias permiſſis, puta
pro redemptione captiuorum alienari non poſſit, textus eſt pe-
regrinus in §. *ſanctiſſimas. in Authen. de alien. & emphyt.* ſequitur Iaſ.
in l. 1. §. ſublata. columna ſecunda. numero 13. ff. ad Trebell. & in authen.
res quæ. columna 6. in med. ver. quarto. C. communia de leg. Bald. *in ca-*
pit. 1. columna penultima in fine verſic. ſi. nudo caſu. in tit. de alien. feu.
Niſi ad illum text. reſpondeas, quod procedit, quia eſt duplex
149 vinculum, legis, & teſtatoris, ſed nos habemus, quod † vbicun-
que cum prohibitione teſtatoris concurrit prohibitio legis non
poteſt fieri alienatio etiam in caſu de iure permiſſo, *gloſſ. mag. ad*
fin. in l. fin. C. de reb. Eccleſ. non alien. gloſſ. & Bartol. *in l. ea lege. C. de*
condit. ob cau. gloſſ. & doc. in cap. verum. de condit. appo. Bald. *in l. 1. in 7.*
opp. ad finem. C. de pact. & in l. quoties ab omnibus. C. de fideicommiſſ.
gloſſ. *in authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ita intellige
d. §. ſanctiſſimas. quem ſequitur Socin. *in conſilio 49. incipien. Ca-*
pio primam, colum. fin. in fin. in 1. volum. vbi quotæ. *& in conſilio 67.*
incipien. Viſis inueſtituris ad finem. verſic. ſecundo quia in 1. *volum.* &
eſt duplicatum cum *conſilio 168. in 2. volum. vbi quota*, & ita intel-
ligit *d. §. ſanctiſſimas.* Iaſon *in l. filiusfam. § diui colum. 3. numero 23.*
ff. de legat. 1. & in l. ſi ita qui promiſerit. §. eadem l. columna 5. numero
21. ff. de verborum obligat. Et ita *d. §. ſanctiſſimas.* intelligit Bald. *in*
cap. 1. §. propterea in tit. de capitu. Cor. Aretin. *in conſilio 22. incipien.*
Diligenter, & maturè. colum. 1. poſt medium verſic. pro iſta. & in tit. qui
feud. da. poſſ. columna 11. numero 33. Sed tu conſidera ſi velles ſuſti-
nendo inductionem *ſuprà* factam de *dicto §. ſanctiſſimas,* reſpon-
dere quod expreſſio prohibitionis facta à teſtatore in re quæ a-
lienari prohibebatur *per l. nihil operetur l. non rectè C. de fideiuſſ. l. 3.*
vbi Bart. *ff. de legat. 1.* gloſſ. & Doct. *in cap. 1. de ſpon. in 6.* Abb. *in cap.*
quum dilecta. de reſcript. vnde reſponſio ſupradicta non procedat,
ſicut dicimus in ſtatuto per omnia diſponente idem, quod ius
commune, vt per Bartol. & Doct. *in l. 1. ff. ad l. Falcid.* † Aliter 150
igitur reſponde ad *d. §. ſanctiſſimas*, vt procedat quotieſcunque
extant aliæ res Eccleſiæ, ſecus ſi aliæ non ſufficiũt, quia poterũt
alienari non obſtante prohibitione teſtatoris cõcurrente cum
prohibitione legis, ita reperio dicere Angel. *in §. hoc etiam. colum.*
penult. in princ. verſic. ſed pro eorum declaratione in Authen. de alien. &
emphyt. dicentem, quod ita intelligit *d. §. ſanctiſſimas*, & not. per
Innocent. *in cap. Raynald. de teſtam.* & Angel. *in §. hæc verò. eodem*
tit. repetens. & ſic non eſt diſpenſabile, quamuis interueniant
verba nullo modo. † Ad *gloſſ. in cle. 2. de ætat. & qualit.* diſputan-
do poſſet reſponderi, quod non ſemper illa verba nullo modo, 151
renuunt diſpenſationem. Videmus enim quod *in cap. ordinarij. in*
fin. de offic. ordin. in 6. dicitur nullius penitus eſſe momenti, con-
ſidera dictionem, penitus, quia dat intelligere, quod illa verba
nullius momenti de per ſe non importabant negationem om-
nimodam, not. Iaſon. *in l. de pupillo. §. ſi quis forte. ad finem. num. 4.*
ff. de oper. non. nun. Retenta tamen *ſuprà* dicta concluſione † quod
princeps non poſſit dare licentiam pupillo, vt teſtari poſſit, hoc 152
tenet Angel. *in l. ſi quæramus. ff. de teſtam.* Imol. *in cap. 2. eodem tit.* et-
iam ſi eſſet pupillus doli capax, & pubertati proximus. † Con-
firmo quia contra defectum naturalem, & intellectus, non po- 153
teſt princeps diſpenſare ſecundùm Innocent. *in cap. ſiſcitatus. de*
reſcript. ſequitur Bald. *in l. bonorum. in 2. q. C. qui admi.* Bal. *in l. Bar-*
barius. colum. 13. ff. de offic. præto. Barb. *in l. 1. colum. fin. ad fin. ff. de ver-*
borum oblig. Anton. *in repet. cap. conſultationibus, colum. 11. de iure pa-*
tron. Alex. *in conſil. 52. incipien. In cauſa, & lite, colum. 3. numero 11. in*
7. volum. † Benefac. quia diſpoſitionem, & ius naturæ nec prin- 154
ceps nec lex poteſt immutare. *l. 2. in fin. ff. de vſufruct. ea. rer. quæ vſu*
conſu. §. ſed naturalia Inſtit. de iure natur. gen. cum concord. quæ po-
ſui *in cap. quoniam contra folio 14. numero 48. de probat.* quibus ad-
de §. *cæterum. in cle. 2. incipien. Paſtoralis de re iud. bo. tex. in c. 1. 13. diſt.*
& c. 5. diſt. & Bald. *in l. 2. C. de ſer. & aqua.* vbi ſubdit, quod prin-
ceps eſt animal ratione, & ſubiectum rationi, quam legẽ non
poteſt tollere, ſequitur Aret. *in cap. ad hæc colum. 1. in med. verſ. ſe-*
cundo modo de reſcript. not. Poli. *in tract. vulg. ſubſtit. colum. 89. in fin.*
& in tract. de pupill. ſubſt. colum. 12. poſt princ. ver. quærendum. Anch.
in repet. c. 1. colum. 5. in princ. ver. alterum. de conſtit. & colum. 30. in med.
ver. quæro etiam eod. cap. Anch. *in c. poſſeſſor. colum. 2. in med. verſic. ter-*
tio opp. de reg. iu. in 6. & in cap. peccati venia, colum. 20. in prin. ver. item
habent locum. eodem tit. & in cap. acceſſorium, colum. 6. in fi. ver. in con-
trarium, & columna 38. poſt principium. ver. quædam eſt. eodem titulo.
Cald. *in conſil. 2. incipien. Pater. colum. 2. in princ. ſub tit. de do. inter vi-*
rum & vxorem. Gemi. *in conſil. 116. incip. Pro huius dubij colum. 4. ad*
med. ver. venio ad vltimum. dicens per Papam non poſſe tolli. Socin. *in*
in reg. 439. incipien. renunciare. num. 1. Cald. *in conſil. 1. incip. An pa-*
cto in princ. ſub tit. de pac. Niſi fortè ad iſtud dicas, quod ex cauſa
princeps poſſit diſpẽſare ſuper iure etiam naturali, quia votum
eſt de iure naturali: ſcriptum eſt enim in lege, Vouete, & red-
dite domino vota veſtra. Sed † Papa poteſt diſpenſare, quod v- 155
nus rex infidelis, qui vult ad fidem conuerti cum hominibus
regni ſui capiat in vxorem monialem alterius regis filiam, quia
publicum bonum præferendum eſt vnius monialis continen-
tiæ, ita determinat Ioan. And. *in cap. quum ad monaſterium. ſuper*
vltim. gloſſ. de ſtat. monach. vbi reſpondet contrarijs. Ioan. Andr. *in*
cap. 1. de voto. & in cap. ſemel Deo. colum. fin. in fin. in Mercu. vbi arguit
ad partes Anch. *in repet. cap. canonum ſtatuta, columna 5. poſt princip.*
verſ. vbi autem ſubelt, & ver. ſequent. de conſtit. Niſi ad hoc reſpon-
deas eſſe terminos diſpares, vt pupillus teſtetur, & rex ad fidem
conuertatur. Supradictam igitur concluſionem confirma
quia videmus, † quod non poteſt ſtatutum diſponere pupillum 156

Digitized by Google

proximum infantiæ poſſe contrahere ac maiorem, ſecundùm
Bartul. *in l. non ambigitur. ff. de legi.* Bartul. *in l. denique. in princip. ff.*
de minor. & in l. omnes populi. in 3. quæſt princip. ff. de iuſtit. & iur. ſe-
quitur Iaſ. *in l. more, colum. 1. numer. 2. ff. de acquiren. hære.* Angel. ta-
157 men *in d. l. fin. C. de milit. teſtam.* dicit, quod † ſi pupillus eſſet doli
capax, & proximus pubertati princeps poſſet diſpenſare, & cõ-
cedere ei licentiam teſtandi: ſequitur Iaſon *in l. reſcripta. in fin.*
C. de precibus impe. offe. licet Alexand. *in d. l. final.* aliter diſtinguat,
158 vt per eum. In pleriſque enim malitia ſupplet ætatem: † hinc
legitur *in dialog. Gregor.* quod puer nouem annorum grauidam
fecit nutricem ſuam. refert *gloſſ. in ſumma ad finem. 20. quæſtione 1.*
ſequitur Abb. *in capitulo primo de delic. puero.* Iaſon. *in l. properan-*
dum. §. & ſi quidem, colum. 1. num. 2. C. de iudic. Bartol. *in tractat. dif-*
feren. inter ius ciuile, & cano. columna quinta in principio verſicul. item
etiam alia ratione. Socin. *in l. moribus, columna quarta in principio*
verſicul. circa ſecundum requiſitum ff. de vulg. & pupill. & ibi Iaſon.
columna tertia, numero 18. Abb. *in capitulo impuberum. de deſpon.*
impube. poſt Ioan. Andr. Hoſtienſ. & Ioan. Andr. *in cap. fin. de eo*
qui cogno. conſang. vxor. ſua. Iaſon. *in l. pupillari, columna ſecunda,*
numero 11. ff. de vulga. & pupill. Socin. *in l. heredes mei. §. quum ita.*
columna 7. in fin. numero 18. ff. ad Trebell. Gemi. *in conſilio 34. incip.*
Quia diffuſa ſunt. columna 2. ad medium. Circa hoc tamen de pue-
ro nouem annorum reperio, quod Poli. *in tractat. de pupill. ſubſti.*
columna 12 in princ. ſub ver. at ſub iſta quæſtione dicit ſe non cre-
dere vnquã potuiſſe contingere, pro cuius opinione licet nihil
ipſe alleg. poſſet adduci Ariſt. *in 5. lib. animalium inquiens,* Homo
incipit ferre ſemen circa annos bis ſeptem. ſed recipit vim geni-
talem circa annos ter ſeptem. Tenendo tamen ſupradictam glo.
poſt Gregor. vide Hoſtienſ. *in ſumma de pœnitent. & remiſſ. §. cum*
confitendum, colum. penult. in ver. cui pueri. vbi refert de puero no-
159 uem annorum matrem ingrauidaſſe, & ſubdit, quod † Salo-
mon nouem annorum habuit filium. Bald. *in cap. ex tranſmiſſa,*
colum. fin. poſt princ. ver. porrò ſpurij. dicens, quod magiſter hiſtoriæ
ſcholaſticæ refert hoc, & eſſe miraculo adſcribẽdum, & ponit
ex vxore ſua filia Pharaonis regis. Qualitercunque ſit, rerum.
160 Et regulariter, † qui dicit minorem quatuordecim annis eſſe
potentem ad copulam carnalem debet probare, quia talis po-
tentia ante illum annum non præſumitur, vt not. *gloſſ. 2. in cap. 1.*
de delict. pue. Hoſtien. *in c. quod ad ſedem. de frigid. & maleſic.* Non o-
161 mitto circa pupillum † quod factus pubes poteſt ferre teſtimo-
nium de his quæ vidit in pupillari ætate maximè de his quæ vi-
dit dum erat proximus pubertati, ita Spec. *in tit. de teſte. §. opponi-*
tur, colum. 9. in princ. verſic. ſed nunquid factus, dicens ita tenere o-
mnes. & ibi Ioan. And. *in addit.* reſpondens *ad l. 1. Cod. de fal. mo.*
quod loquitur in rebus quæ infantibus non erant perceptibilia
intellectu, an moneta eſſet vera, vel adulterina, & ideo ſic cade-
bat in intellectum infantis id, quod deponit maior factus ad-
mittetur in teſtem. Circa computationem temporis de annis,
ſciendum, quòd etiam ſi 14. annus non ſit completus, ſatisfit le-
gi, immò etiam ſi attigerit antepenultimum diem anni 14. poſt
6. horam noctis ſufficit: habetur enim conſideratio diei natu-
ralis horarum. 24. qui incœptus habetur pro completo, vt eſt
text. *& ibi gloſſ. in l. qua ætate. verſic. 1. ff. de teſtam.* puta natus eſt Cal.
Ianuar. hora tertia tum die præcedenti poſt horam tertiæ pote-
rit teſtari, not. Ioan. And. in addit. Spec. *in tit. de inſtrumen. edi. §.*
compendioſè, colum. 2. in princ. in addit. incipien. Qua ætate de principio.
Iaſon. *in l. ex facto, colum. 8. numero 14 ff. de vulga. & pupill.* Poli. *in*
tractat. pupill. ſubſti. columna 11. ad medium verſic. ſecundo. Et circa
hoc vide not. per Bartol. *in tractat. de alueo, colum. 2. verſicul. item.*
vbi declarat quomodo dicatur quid deſinere, & incipere.
162 Quintò † non poteſt teſtari filiusfam. etiam cum conſenſu pa-
tris. *inſtit. quib. non eſt permiſſ. fac. teſtamen. in princ. l. penult. incipien.*
nemo ex lege. C. qui teſtam. fac. poſſ. l. qui in poteſtate. ff. de teſt. l. 3. incip.
ſenium. C. qui teſtam. fac. poſſ. cum multis quæ poſui *in dicto capitul.*
quoniam contra. fol. 35. num. 26. quibus adde Zanetti *in diſputat. in-*
cipien. In ſacro. columna 9. in fin verſicul. Nec obſtat *ſi quis, & co-*
lumna 14. in princip. verſic. vel dic, & columna 4. ad finem. verſicul. o-
ctauo. & columna 5. poſt principium. verſiculo duodecimo. Socin. *in*
conſilio 295. incipien. in cauſa contra filios, columna final. ad medium.
in 2. volum. & in conſilio 23. incipien. Circa prædictam. columna 1. nu-
mero 9. in 4. volum. Bartol. *in Authent. vt lice. ma. & auia ad finem.*
verſicul. ex qua gloſſ. dicens procedere tam in bonis, in quibus pa-
tri vſusfruct. quæritur, quàm in quibus non, Iaſon. *in authent. in-*
greſſi. columna 2. numero 24. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & in dicta l. penul-
tima in princip. vbi quota. & gloſſ. Iaſon. *in authen. præterea. columna*
4. in fin. C. vnde vir. & vxor. Ioan. Andr. *in addit. Specul. in rubric.*
de teſtament. columna finali ad medium alleg. tam in. ff. de donation. cau-
ſa mort. Iaſon. *in l. ſi is qui pro emptore. columna 73. numero 344. ff. de*
163 *vſucap.* Limita non procedere † in peculio caſtrenſi, vel quaſi, 163
quia de eo poteſt teſtari filiusfamil. *l. fin. incipien. cum antiquitas. C.*
de inofficio. teſtament. capitulo penultimo incipien. Licet de ſepult. in 6. l.
fin. Cod. qui teſtamentum facere poſſunt. l. ſeruum filij. vbi not. Iaſon.
in 2. not. de legat. 1. Zanetti *in diſputat. incipien. in ſacro. colum. 17. in*
medi verſic. non obſt. 19. Bartul. *in l. filiusfamil. ff. de teſtamen.* quia in
illis habetur pro patrefamil. *l. 2. ff. ad Macedon.* Iaſon. *in l. vt nemi-*
ni. in principio. Cod. de collat. & in l. quum proponas. columna ſeptima.
in princip. Cod. de heredi. inſtit. & in l. frater à fratre. columna 11. in
princip. ff. de condition. indebit & in l. 1. columna 2. numero 2 ff. de rerum
permutat. & in l. 1. §. per ſeruum, qui in fuga. columna finali ad finem.
ff. de acquirer. poſſeſſ. & in l. ſi is, qui pro emptore, columna 45. num. 176.
ff. de vſucap. & in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. columna 4. numero 12.
ff. de verborum obligat. & in l. qui Romæ §. Augerius. columna 1. numero
4. ff. eodem titulo, & in l. qui in aliena. §. interdum, columna 2. num. 14.
ff. de acquiren. hære. & in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. columna 4. nu-
mero 29 ff. eodem titulo & in l. 1. §. hoc autem. poſt principium. numero
4. ff. ad Trebell. in 1. lectu. columna 2. numero 11. Adde pro conclu-
ſione noſtra, & hoc prius ponere debebam, quia filiafamil. † 164
non poteſt teſtari de dote etiam conſentiente patre, firmat Bal.
in l. ſenium in antepenult. q. C. qui teſtamen. fac. poſſ. alleg. gloſſ. *in l. fi-*
lia mea. ff. ſolut. matrim. Bald. *in l. pro hæreditarijs, colum. fin. C. de hæ-*
re. act. Bald. *in l. penult. ad finem. C. de fal. cau. adiect. lega. & in l. poſt do-*
tem, colum. 15. numero 91. ff. ſolut. matrim. & colum. 1. num. 8. Campe.
in tractat. dot. quæſt. 102. incipien. an filiafamil. in 1. part. † Similiter 165
pupillus etiam proximus pubertati non poteſt teſtari etiam ad
pias cauſas, vt concludit Bartol. *in l. 1. in 2. quæſt. 1 parte princip. C. de*
ſacroſanct. Eccleſ. Bald. *in l. pater. C. qui teſtam. fac. poſſ. & in l. fin. co-*
lum. 1. numero 5. C. de teſtam. milit. Secundò limita procedere † in 166
teſtamento ad pias cauſas, quia tunc filiusfam. poteſt teſtari. ita
tenet Bald. Angel. & Salyc. *in l. ſenium. C. qui teſtam. facere poſſunt.*
vbi Iaſon. *colum. 1. num. 5. & colum. 4. in med. ver. quid tenendum.* di-
cens, quod in conſulendo non auderet recedere ab iſta opinio-
ne, quæ eſt magis communis, & idem repetens *in authen. ex im-*
perfecto, columna 3. poſt principium. C. de teſtam. Socin. *in regula 310.*
incip. Priuilegia, columna 5. numero 40. Abb. *in conſil. 63. colum. 4. ver-*
ſic. quarto. in 1. volum. Bolog. *in 1 & 2. interpreta. l. ſicut. §. venditio. ff.*
quib. mod. pig. vel hypo. ſoluit. Bartol. *in l. qui in poteſtate. in fin ff. de te-*
ſtam. vbi ponit rationem, quia filius prohibetur teſtari volente
patre, ne teſtamentum videatur pendere ex alieno arbitrio. *l. il-*
la inſtitutio. ff. de hære. inſtit. ſed ratio non habet locum in teſtamẽ-
to ad pias cauſas, in quibus toleratur, quod ex alieno arbitrio
pendeant, *cap. cum tibi. infr. tit.* noſtro. ergo à ceſſante ratione ceſ-
ſat prohibitio. † Si tamen in tali teſtamento legaret aliquid ex- 167
traneis legatum nihil valeret ſecundum Bald. *in d. l. ſenium. ad fi-*
nem. & ibi Paul. & Alexand. qui mouentur per text. ſing. *in l. mu-*
lieri. ff. de condit. & demonſtr. & in authen. ex imperfecto, colum. 3. poſt
principium. C. de teſtamen. Bald. *in repet. l. 1. columna 15. Cod. de ſacro-*
ſanct. Eccleſ. & Iaſon. *columna 4. numero 14.* Imol. *in l. tam hu. §. 1. ff.*
de do. cau. mor. Contra autem † ſi in teſtamento non ſolemni ef- 168
ſet inſtitutus hæres extraneus, quamuis multa legata eſſent fa-
cta pijs cauſis, tamen nihil valerent, vt per Anton. *in cap. quod*
clericis. de foro compet. Salyc. *in authent. caſſa. in 9. quæſt. C. de ſacro-*
ſanct. Eccleſ. Alexand. *in conſil. 179. incipien. Viſo themate mihi ex-*
hibi. columna 3. in 2. volumine. Supra dicta tamen intellige † vt fi- 169
liusfamil. poſſit teſtari cum conſenſu patris ad pias cauſas, pro-
cedere quando teſtatur de re ſua propria: ſecus ſi de re patris,
quia non obſtante conſenſu non tenebit teſtamentum, ita Bal.
in l. 1. columna 2. ver. deinde quæro nunquid filiusfam. *C. de ſacro-*
ſanct. Eccleſ. in lectura dum alleg. l. ſicut. §. venditio. ff. quibus mod. pig. vel
hypo. ſolu. ſequitur Iaſ. *in l. quum alienam, colum. 2. in princ. num. 6. C.*
de lega. dicens, quod verba nonnulla in lect. Bald. ſunt mutilata.
Similiter quando teſtatur præcedente † conſenſu patris, aliàs ſi 170
poſt teſtamentum ſequatur conſenſus teſtamentum eſt nul-
lum, ita Bald. *in l. ſi vxor. C. de condit. inſer.* ſequitur Franc. Crem.
in ſingul. 68. incipien. Donatio cauſa mortis. licet loquantur ipſi in
donatione cau. mort. † Eo tamen caſu quo filiusfam. laicus te- 171
ſtatur de caſtrenſi, vel quaſi, & præterit vel exhæredat patrem
ſine cauſa teſtamentum eſt nullum ipſo iure: ſi autem cum cau-
ſa, tunc ſubiacet querelæ: ſi autem eſt clericus, non expugna-
tur eius teſtamentum per querelam, nec per ius dicendi nul-
lum, ſed agitur condictione ex lege, vt parenti detur legitima,
ita An-

Digitized by Google

ita Angel. in §. ſin igitur, colum. penult. poſt princ. verſ. ſi filiusfamil. in
Authen. vt liceat ma. & ania. & ibi de emancipato diſtinguit, vt per
172 eum. Tertiò limita † non procedere in clerico beneficiatu, vel
ptimæ tonſuræ, quia poteſt teſtari licet ſit filiusfam. cap. quia nos.
vbi tenet Hoſtien. Anton. Imol. & Abb. de teſtam. gloſſ. ſing. in cap.
quia ingredientibus, 19. quæſt. fin. text. in authent. Presbyteros. C. de ſa-
croſanct. Eccleſ. Bartol. in conſilio 61. incipien. Filiusfam. Presbyter. ad
finem. Et iſtud multum not. Cæpol. in cautela 113. incipien. Filius-
famil. quod quando filiusfam. vult teſtari inuito patre adhibeat
cantelam, vt fiat clericus ptimæ tonſuræ, & eſt not. dignum, ſe-
quitur Iaſon. in l. filia licet, colum. 1. in num. 6. & 7. Cod. de collat. di-
cens iſta incognita ſimplicibus legiſtis, & procedere nedum in
acquiſitis ratione officij, & dignitatis Eccleſiaſticæ, ſed etiam in
aduentitijs acquiſitis aliunde per dict. in authen. Presbyteros. in ver.
quomodolibet. licet Iaſon corruptè alleget Cæpol. in cautel. 156.
In tantum, quod teſtamentum eius non poteſt expugnari, ſed
debet agi condictio. ex lege. ad legitimam, d. authen. Presbyteros.
not. Iaſon. in l. fratres, colum. penult. numer. 7. Cod. de inoffic. teſtam. vbi
173 quota. † Et licet nullus ordo ſacerdotalis liberet filium à patria
poteſtate, vt per Innocent. & Doct. in cap. indecorum. de ætat. &
qualitat. text. in l. ſacroſanct. Eccleſ. vbi Bartol. C. de Epiſcop. & Cleric.
174 † tamen Epiſcopalis dignitas ſola liberat filium à patria pote-
ſtate, text. in §. illud in Auth. conſtitut. quæ de dignit. authen. ſed hodie
Epiſcopalis. C. de Epiſcop. & Cleric. §. ſed hoc quidem. in Auth. de ſanctiſſ.
Epiſcop. & Azo in ſumma eodem tit. poſt princ. in 6. gloſſ. in l. 1. §. fin. ff.
ad Macedon. not. Socin. in l. 1. colum. 34. in med. ff. de vulg. & pupill.
dicens, quod propter hoc non perdit iura ſuitatis, poſt Bald. in
authen. ſed dignitas Epiſcopalis. Cod. de Epiſcop. & Cleric. & in l. ſi filium,
quis patri, colum. 9. poſt medium. ver. extra gloſſ. ff. eodem tit. Iaſon. in l.
cohæredi. §. quum filia. colum. 1. num. 5. ff. eodem titul. & in l. qui ſe pa-
tris, colum. 3. num. 18. C. vnde libe. Iſtud tamen notabi. limita pro-
175 cedere, quatenus patria poteſtas eſt contra Epiſcopum, † ſed
quatenus eſt in eius fauorem adhuc cenſetur durare in poteſta-
te patris, ita ſing. Bart. in l. item in poteſtate in fi. ff. de his, qui ſunt ſui,
vel alien. Vbi propter hoc infert ad pulchram quæſt. ſtante ſta-
tuto, quod ſi aliquis moritur nō relicto filio in poteſtate, prin-
ceps ſuccedat excluſis omnibus agnatis, pone moritur aliquis
relicto filio Epiſcopo, princeps vult eius bona, quia non reli-
quit filium in poteſtate, cùm Epiſcopus non ſit in poteſtate: di-
cit ibi Bartol. quòd immò Epiſcopus ſuccedit, & quòd dicitur
eſſe in poteſtate, quia reſpicit eius fauorem: idem tenet Bald. in
l. apud hoſtes. in fin. C. de ſuis, & legi. Io. Fab. Ioan. de Pla. & Aretin.
inſtit. quibus modis ius pa. po. ſolu. in princ. & eſt text. in auth. ſed ho-
die. in fin. C. de Epiſcop. & Cleric. vbi Odofre. Pari. præcep. m. c. in
præſentia folio 17. numer. 154. cum ſequent. de probat. vbi latè inſiſtit,
& peritè more ſuo Iaſon. in l. patre furioſo. colum. final. in princip. ff.
de his, qui ſunt ſui, vel alien. limitatio quam dicit ſe alibi non legiſ-
ſe, vt per Iaſon. in l. quod dicitur, colum. 13. numer. 42. ff. de verborum
176 obligat. † Sicut in ſimili licet Iudæi per baptiſmum exeant pa-
triam poteſtatem, tamen non perdunt ſucceſſionem eorum,
gloſſ. in cap. iudæorum, 18. quæſt. 1. & eſt text. in cap. iudæi, vel Sarrace-
ni. de iudæ. alias eſt cap. iudæi. il 2. Barba. in l. ſi cui, colum. ſexta ad fi-
nem ſub verſic. & dicit ff. de verborum obligat. & in l. 1. colum. 9. in prin-
cipio, verſicul. dicit Ludo. ff. eodem titul. Campe. in tractat. dot. quæſt.
47. incipien. an iudæum. in prima parte. vbi concludit, quod iudæus
filiæ effectæ Chriſtianæ tenetur dotem relinquere, vel legiti-
mam, dummodò bona eius non ſint quæſita ex vſura Benefac.
l. cognouimus. C. de hæretic. vbi hæreticus tenetur dare alimenta
filio Catholico, vbi Salycet. Cyn. Fulgo. extendunt ad iudæos,
Bald. in l. mater. Cod. de iure doti. Angel. in authen. res quæ. Cod. com-
munia de legat. Et dicit Abb. in dicto cap. iudæi, vel Sarraceni, quod
licet communiter dicat vulgus non poſſe ſua retinere iudæum
baptizatum, tamen ſi non ſint ex vſuris quæſita poterit, per il-
lum textum, & ſentit Campeg. vbi ſuprà, quod filius iudæi non
poſſit exhæredari propter ingratitudinem quando baptizatus
eſt, argum. cap. fin. incipien. non liceat. 18. quæſt. fin. Et ideò dum Bar.
in §. illud colum. fin. poſt med. in Auth. de monach. concludit poſt Iac.
de Bel. quod monachus non eſt in poteſtate patris propter in-
greſſum monaſterij dicas procedere in his, quæ ſunt cōtra Mo-
nachum, & monaſterium, ſecus in his, quæ in eius fauorem, pa-
tet, quia ſuccedit, l. Deo nobis. §. 1. C. de Epiſcop. & Cleric. Quod au-
177 tem dictum eſt ſuprà, † filiumfam. clericum poſſe teſtari, intelli-
gas eſſe verum de bonis habitis ante clericatum, vel de obten-
tis poſt clericatum intuitu perſonæ non autem Eccleſiæ puta
redditibus Eccleſiæ. auth. licentiam. C. de Epiſcop. & cle. c. cum in offi-
cij. cap. ad hæc. c. relatum, il 2. de teſtam. not. plenè in c. præſenti. de offic.
ord. in 6. in c. fin. de pecu. cleric. Spec. in tit. de ſtat. monach. § fin. colum.
antepen. ad finem. verſic. decimooctauò principaliter, alleg. gloſſ. in cap.
res. 12. quæſt. 1. & in c. fixum. 12. quæſt. 5. cum a ijs Alexand. in conſilio
116. incipien. Viſo Chirographo. in principio. in 7. volum. & in conſilio
101. incipien. ſuper primo dubio. in princip. in 7. volum. Alber. c. in
prima parte ſtatu. quæſt. 122. incipien. de prædicta in fin. Ioan. Andr.
in cap. nemo poteſt. colum. penultima in princip. verſicul. in contrarium
in Mercuria. Bartol. in §. interdicimus per illum text. in Authent. de
Eccleſ. titul. vbi limitat in teſtamento ad pias cauſas. Rota in de-
ciſion. 232. incipien. Si prælatus ad finem. ſub titul. de locat. & conduct.
in nouiſſ. Iaſon. in l. de quibus. colum. 18. numer. 63. ff. de legi. Alexan.
in conſilio 160. incipien. Viſo ac diligenter, column. final. & fin. in 6. vo-
lum. Aretin. in conſilio 36. incipien. Caſus talis eſt, columna penultima
in fine, verſicul. tertio. & in conſilio 123. incipien. In præſenti conſulta-
tione columna penultima poſt principium. & in capit. inſuper. columna
prima, numer. 6. de teſti. dicens prælatos eſſe vſufructuarios. Ia-
ſon. in l. 1. §. vſufructuarius. in fin. ff. de oper. no. nun. idem dicens. I-
ſtam tamen reſtrictionem intelligas ſecundùm gloſſ. not. in cap.
final. incipien. Præſenti, de offic. ordin. in 6. vbi concludit, quod ſu-
prà dicta procedunt in clericis habentibus adminiſtrationem
† ſecus in beneficiatis ſimpliciter, & perſonaliter, quia ipſi poſ- 178
ſunt teſtari de fructibus dicens, quòd generalis conſuetudo
quaſi vbique hoc approbat, & hoc dicit Alexand. in conſil. ſu-
prà relato. incipien. ſuper primo in 7. volum. ſequitur Ioann. & An-
ton. in cap. 2. de pecu. cle. Nicol. de Vbal. ſolemnis Doctor. Peruſi-
nus auditor Rotæ in tractat. ſucceſ. ab inteſt. in fin. tract. ſucceſſ. ab in-
teſta. clericorum. Socin. in conſilio 91. incipien. Caſus ſuper quo. co-
lumn. 2. numer. 3. in 3. volumine. Angel. in § interdicimus. in Authent.
de Eccleſ. titul. vbi decidit. quæſt. quid ſi plures habeat Eccleſias,
quomodo bona diuidentur in caſu quo teſtari non potuit. Ad
hoc Bald. in cap. grauis. colum. 1. in med. verſicul. ſed an ipſe viuens de re-
ſtitut. ſpoliat. vbi dicit, quod † prælatus viuens de ſua quarta fru- 179
ctuum poteſt teſtari ſaluo ſtatu, & honore Eccleſiæ, & quod ita
conſuetudo tenet, vt ſcribitur in Ioannina, quam fecit frater
Ioannes magnus vir. ita Bald. vbi ſuprà. Vide tamen text. not.
in cap. fixum. 12. quæſt. 5. volentem, quod poſtquam quis Epiſco-
pus factus eſt quaſcunq; res alterius nomine comparauerit non
in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſiæ cui præeſt iura deue-
nire. Rota in deciſ. 856. incipien. Cum Camera Apoſtolica ad finem. ſub
titul. de probat. in antiq. & eſt duplicata cum Rota Biſignet. 1. in tit.
de ſolut. Ex hoc infero, quod canonicus non poteſt teſtari de
fructibus canonicatis, quia habemus quod canonicus non † 180
eſt ſimplex vſufructuarius, ſed adminiſtrator ſuæ præbendæ, vt
per Innocent. in cap. tranſmiſſam poſt princ. de elect. ſequitur Aret.
in cap. ex literis. columna penultima, num. 14. de probat. vbi allegat tex.
in cap. fin. 12. quæſt. 2. dicens illum eſſe clarum text. pro Innocent.
Sed certè non magis loquitur in canonico, quam in alio bene-
ficiato, vt videre poteris. Circa iſtud tamen not. quod dixit Bart.
in l. diuortio. §. econtrario ad finem. ff. ſolut. matrim. per verbum for-
tè, † quod canonicus, qui decedit, tranſmittit ad ſucceſſores 181
fructus perceptos, & percipiēdos pro rata anni quo ſtetit in ca-
nonicatu: non enim percepit fructus tāquam ſimplex fructua-
rius, ſed propter onera Eccleſiæ quæ ſuſtinet, tandem remittit
ſe ad canoniſtas, quos Iaſon. ibi exprimit columna penult. in princ.
de quo per gloſſ. & Doct. in dicto c. præſenti. de offic. ordin. ſed tu vi-
de, & ſigna benè Cald. in conſil. 2. incipien. quis ſuccedere debet, per to-
tum ſub tit. de pecu. cleric. alias eſt in conſilio 327. vbi concludit, &
diſtinguit ante collectos fructus non eſſe hæredis, nec potuiſſe
diſponi de eis, niſi ſit conſuetudo contraria. Quando autem
occurreret dubitatio, an res de quibus teſtari vult clericus, ſint
Eccleſiæ ac patrimonij † eſt diſtinguendum. Aut conſtat præ- 182
latum tempore promotionis habuiſſe bona propria, & tunc a-
ctori contra poſſidentem incumbit probatio, quia ſi ſucceſſor
agit contra hæredem inſtitutum probare debet, quod de bonis
Eccleſiæ. cap. 1. incipien. Nulli dubium. 12. quæſt. 5. cum gloſſ. ibi. Bar-
ba. in l. 1. §. ſi ſtipulantis. colum. 3. poſt principium verſicul. ego ff. de verbo-
rum obligat. Barba. poſt Rot. in l. nulla. column. 8. in princip. verſicul.
tertio. ff. eodem titulo. † Aut conſtat, quod tempore promotionis 183
non habebat bona propria: vel ſumus in dubio, & his caſi-
bus indiſtinctè præſumitur pro Eccleſia, & ſucceſſore, quòd
bona ſint ex fructibus Eccleſiæ, & ideo incumbit onus pro-
bandi, quòd de bonis ſuis proprijs acquiſiuit, ita habetur in
text. & gloſſ. not. in capit. ſunt manifeſta. 12. quæſt. 1. capit. 1. de pecu.
cler. capit. 2. incipien. placuit. 12. quæſt. 3. ſequitur Hoſtienſ. in capit. re-
quiſiſti.

Digitized by Google

quiſiſti.de teſtam. text. cum gloſſ. in cap. ſacerdotes. alias iſt. cap. 1.12.
quaeſt. 4. vbi Archidiac. Lap. in allegat. 113. incipien. In Dei nomin. a-
men eiuſdem, &c. ad finem verſic. & breuiter. Roma. in conſilio 159. in-
cipien. Super eo quo quaeritur. ad finem verſi. item facimus, & ver. ſe-
quent. vbi ſubdit, niſi haberet aliquod artificium, ex quo potuit
lucrari, puta doctrinam iuris, vel ſimil. Rom. in conſil. 346. inci-
pien. In hac cauſa. colum. final. ad med. verſicul. ſecundo. idem Ioannes
Andr. in capitulo tertio de pecu. cleric. Bald. in capitulo primo. §. & quia
videmus. columna 4. in fine verſicul. quid ſi agnatus. in fin. in titul. de his,
qui feud. da. poſſ. Maria. in capit. 1. columna 25. in principio verſiculi
circa ſecundum. de libe. obla. Iaſon. in l. quum fundum. §. ſeruum tuũ.
column. final. in med. ff. ſi cer. peta. Roma. in conſilio 3. incipien. Viſo
themate in fine. Bald. in capitulo primo in fin. de cleric. qui inuen. fruct.
Calderin. in conſilio 30. incipien. An conuerſi poſſint. in fin. in titul. de
regul. & ſtat. regul. Specul. in titul. de emptione & venditione. §. ter-
tio. columna 4. poſt principium, verſiculo. & not. generale. & in titulo de
emphyten. §. 1. column. 29. in principio verſiculi 79. Angel. in §. interdi-
cimus in Authen. de Eccleſ. titul. vbi decidit. quaeſt. de monacho S.
Petri effecto priore alicuius Eccleſiae non ſubditae monaſterio
Sancti Petri Cardin. in capit. quum in officij. de teſtamen. dicens ſe
de facto conſuluiſſe in perſona Domini Franciſci Petrarchae
ſequitur ſic: qui refert etiam in conſilio 216. incipien. Accuratè pro-
fecto. ad medium in 2. volum. vbi inſiſtit latè de hoc. Socin. in conſilio
91. incipien. caſus ſuper quo. columna prima poſt medium verſicul. con-
firmatur hoc in caſu. in 3. volum. referens. quaeſt. Petrarchae. Et i-
ſtud vltimum membrum confirmatur, quia videmus in ſimili,
184 quod pecunia † quam habet, vel expendit filius, eſſe de bonis
paternis praeſumitur, vt concludit gloſſ. in l. quum oportet. Cod. de
bon. quae lib. approbata ibi per Bartol. Bald. Angel. Raph. & Pau.
Socin. in conſilio 61. incipien. Circa primum dubium. poſt principium in
4. volum. vbi quota, & in conſilio 92. incipien. Circa primum. column. 8.
in med. verſicul. circa primam. in primo volumine, vbi quota. Bald. in l. 2.
per illum text. Cod. de patri. pote. & in conſilio 16. incipien. In cauſa quae
185 vertitur poſt principium in 3. volum. Confirmo, † quia bona re-
perta apud vxorem conſtante matrimonio, praeſumuntur eſſe
de bonis mariti. l. quintus. ff. de donat. inter virum & vxorem. l. etiam.
Cod. eodem tit. capit. ſignificauit. cum ibi not. eodem titulo. not. Specul.
in titul. de iudic. §. ſequitur. column. 5. in princip. verſic. vt autem circa. So-
cin. in conſilio 249. incipien. Materia praeſentis. ad finem in 2. volumin.
& in conſilio 126. incipien. Diligenter punctis. columna prima in princi-
pio verſicul. ſed dices. in primo volumine. & eſt duplicatum cum con-
ſilio 180 in ſecundo volumine. Alberic. in ſecunda parte ſtatu. quaeſt.
166. incipien. Item Thomas. in fine. Speculat. in titul. de dote poſt
diuort. reſtitu. § primo, colum. quarta poſt medium verſic. & ſic not. &
in titul. de acto. §. expedito tractatu. columna nona in medio verſicul. ſed
quid ſi Ioannes Andr. in addit. Specul. in titulo de praeſumpt. § ſpecies
autem. columna ſecunda poſt medium verſicul. propoſuiſti. Bartol. in
tractatu praeſumptionum. poſt medium. Rota Biſigner. in deciſ. 1. in-
cipien. Petrus exiſtens. in fine ſub titul. de dona. inter virum & vxorem.
Aretin. in conſilio 31. incipien. Conſiderata diligenter. in principio. vbi
limitatio. Alexand. in conſilio 51. incipien. Perſpectis his. colum. penul-
tima. numer. 16 in 6. volumine. Alexand. in conſilio 189. incipien. In
cauſa, & lite vertente. columna final. in medio verſicul. per coniecturas.
in 6. volumine. Socin. in l. prima, columna 23. in medio. verſicul. ſecun-
dò allegatur. ff. ſolut. matrimonio. Supradictam tamen concluſio-
186 nem † quòd filiusfamil. clericus habens adminiſtrationem non
poſſit teſtari de fructibus Eccleſiae intellige, niſi Papa ei conce-
dat licentiam, quia tunc poteſt, Papa enim poteſt diſpenſare ſu-
per hoc, vt tenet Hoſtienſ. in ſumma de poenitentia & remiſſione. §.
cui Cardinalis. ver. conſiteri autem. Angel. & Imol. in l. ſi ſeruum com-
munis Maeuij. in principio. ff. de ſtipulat. ſeruor. Iaſon. in l. & militi-
bus. ad medium Cod. de teſtament. milit. Quod enim Papa appro-
bat, nos approbare neceſſe eſt, vt inquit gloſſ. in capit. ſi Romano-
rum 19. diſtinct. claue tamen non errante, vt inquit gloſſ. in capit.
quanto. de iureiurand. & in cap. non eſt. de voto. licet Ant. in repet. cap.
cum eſſes. de teſtamen. diſputet de hoc an poſſit, vel non dicens,
quod non reperit hoc per Doctor. declaratum. Quartò limi-
187 ta non procedere in donatione cauſa mortis, † quia filiusfamil.
licet non poſſit teſtari regulariter, tamen cum conſenſu patris
poterit donare cauſa mortis. text. eſt in l. tam is. §. 1. ff. de donation.
cauſa mor. l. filiusfamil. § fin. incipien. Pari autem ratione. ff. de donat.
Rota in deciſion. 249. incipien. not. quòd pater, ſub titul. de donation.
& teſtamen. in antiq. dicens hoc maximè procedere in pia cau-
ſa latius. in l. 2. poſt principium. numer. 3. ff. de liberis, & poſthum. Za-
netus in diſputat. incipien. In ſacro. colum. 10. in med. verſic. vel dic. illud.

Socin. in conſilio 125. incipien. Non inſiſtendo. in princip. in 4. volumine.
Angel. in §. veniens autem. verſic. item teſtari. in Authen. de nupt. & in
§. pronunciatum. in fin. in Authen. vt facta non conſtit. & in Authent.
vt lice. matri, & auia, poſt principium verſicul. ibi, quo volunt modo.
Speculat. in titul. de inſtrument. edit. §. porrò nunc ad propoſitum.
poſt principium. Iaſon. in l. ſenium. column. 2. poſt principium. C. qui
teſtamentum fac. poſſ. & in materia oblationum. column. 18. in med.
alias eſt in libello. 9. colum. 2. in med. Alexand. in conſilio 54. incipien.
In cauſa, & lite. column. 2 in 8. volum. Iaſon. in l. fin, qui pro emptore,
colum. 45. numer. 179. ff. de vſucap. allegat. l. ſi permittente. Cod. ad Ma-
ced. Iaſon. in l. 1. §. hoc autem. column. final. numer. 20. ff. ad Trebell. in
1. lectu. & in 2. lectu. numer. 30. Iſtam limitationem extende, vt
procedat † etiam ſi filiosfamil. conſentiente patre donet ipſi 188
patri, quia poterit ita Angel. in l. 1. § fuit quaeſitum. ff. ad Trebell. &
ibi Coma. & Iaſon. dicens eſſe magis communem opinionem
vbi notat: Bald. in l. ſi quando. §. 1. Cod. de inoffic. teſtam. Paul. in l.
ſenium. Cod. qui teſtam fac. poſſ. dicens ſe pluries conſuluiſſe. Rom.
in conſilio 515. incipien. In quaeſtione quae quaeritur. Eſt benè verum,
quod Bartol. in l. 1. ff. de authen tuto. tenuit contrarium videlicet,
quod † pater aut alius non poſſit praeſtare in ſuum commodum 183
conſenſum vel authoritatem, & hanc opinionem dicit magis
communem Socin. in dicto §. fuit, colum. 3. num. 6. quam multi re-
latis ibi per Alex. ſequuntur, Socin. in conſil. 80. incipien. Praeſens con-
ſultatio. colum. 2. num. 14 in 4 volum. dicens ſe alias conſuluiſſe, &
in conſil. 87. incip. In praeſenti. poſt princ. ver. ſed contra praedicta in 2. vo-
lum. & in conſil. 263 incipien. Capio primum, colum. 3. in med. ver. non o-
mitto. in 2. volum & in conſil. 140. incip. In praeſenti colum. 4. in med.
ver ſed contra. in 2. volum & in conſil. 147. incip. Viſa facti contingen-
tia, colum. 3. in med. ver. Nec obſt. in 1. volum. Pro ſalutatione ta-
men vtriuſque opin. diſtingue, aut pater conſenſit bona fide, &
tunc donatio valet, aut in fraudem, & non valeat: ita Bald. in
conſil. 124. incip. ſolut. matrim. Secundò vide Bald. in conſil. 142. in-
cip. Praemittendum. vbi dicit, quod aliquando requirit lex prae-
ſentiam, & illam quis poteſt praeſtare ad ſui commodum ſi et-
iam pro ſolemnitate requiratur. l. 1. in princ. ff. de verborum obligat.
Aliquando requirit conſenſum, & tunc aut ex qualitate per-
ſonae, quae debet conſentire, conſenſus eſt authorizabilis, vt cō-
ſenſus patris legitimi adminiſtratoris in facto filij, & loquitur
gloſſ. & Dy. in l. 1 ff. de autho. tuto. Aut conſenſus non habet au-
thoritatem, ſed ſolùm voluntatem, & tunc ad ſuum commo-
dum quis poteſt conſentire. l. fiſtulas. §. fundum ff. de contra. empt.
Si verò requiritur authoritas, tunc non poteſt. d. l. 1. Idē ſi loqui-
tur copulatiuè de authoritate, & conſenſu: ſi verò loquitur al-
ternatiuè. valet tanquam conſenſus ita Bald. vbi ſuprà. Ad idem
vide Bald. in conſil. 16. incip. quatuor puncta &c. vbi diſtinguit, † aut 190
pater vel alius cuius conſenſus requiritur, praeſtitit ſuum con-
ſenſum generaliter dicendo ſe cōſentire, quod filius poſſit do-
nare cauſa mortis qualitercunque voluerit, & tunc valeat actus
etiam ſi filius poſtea donet patri: aut conſentit non generaliter,
ſed ſpecificè ad commodum ſuum, & tunc non valeat, ſequitur
Socin. in conſil. 112. incip. Multum abundè, colum. 1. ad fin. ver. adduco.
in 1. volum & eſt duplicatum conſil. 172. in 2. volum. vbi benè tangit
iſtum articulum tenendo opin. Bart. in d. l. 1. vbi etiam reſpondet ad
l. 1. C. de impo lucra. deſcript. lib. 10. in qua fundatur opin. Ang. & ſe-
quacium, & ibi ſubdit, quod diſtinctio Bald. eſt aequiſſima, &
eandem ſequitur, & in conſil. 23. incip. Circa praedictam. colum. 4. poſt
med. ver. hanc etiam partem. cum ver. ſequent. in 4. volum & column. 2.
num. 15. & ſequent. vbi inſiſtit. Extende ſecundò ſuprà dictam 4. li-
mitationem, quia filiusfam. in bonis † aduentitijs in quibus pa- 191
tri non quaeritur vſusfructus poteſt quocunque modo diſpone-
re, & per conſequens mortis cauſa donare, vt eſt expreſſum in
§. fin. in l. filiusfam. ff. de donat. ibi, in his duntaxat, in quibus patri
vſusfruct. quaeritur, † quia nos habemus, quod dictio taxatiua 192
eſt omnium aliorum caſuum excluſiua. l. 3. incipien. Si quis ita le-
gauerit. § penult. incip. Cum Titio. ff. de adi. lega. c. quum Eccleſia. de cau.
poſſ. & proprie. cle. exiuit. ver. quum autem. de verb. ſignific. l. Lucius. §.
quae habebat. ff. ad Trebel. cap. conſt. de regul. in 6. l. contractus. ff. de regul.
iur. l. ſi quidem. Cod. de tranſ. gloſſ. in l. ob aes. C. de praed. minor. not. in l.
2. C. de pa. qui fil. diſtra. conſtitutus. cap. cum ibi not. de procu. pleniſſimè
Bald. in repet. l. cum mulier. ff. ſolut. matrim. gloſſ. in l. rationes. ff. de pro-
bat. Bartol. in l. ſeruus nomine. ff. de vſucap. Bartol. in l. ſi conſtante. ff.
ſolut. matrim. Bald. in l. 1. C. de contrah. Bald. in l. ſi quis ex conſenſu.
C. de Epiſcop. audi. Maria. in c. 1. colum. 12. ad med. de mutu. peti. Bald. in
l. precibus. C. de impub. Roma. in conſil. 124. incipien. Viſis ſup conſultu.
colum. fin. in med. ver. dicendum eſt. Aret. in conſil. 21. incipien. Si dili-
genter.

Digitized by Google

genter. colum.1.ad medium.Soc.in conſil.83.incipien. Proclariori in-
telligencia,colum.1.numer.9.in 4.volum.& in conſil.39.incipien. Ca-
pio primum,colum.1 numer.8.in 4.volum.& in conſil.118.incipien. Si
volumus.poſt medium.ver & ideo in 3.volum. Zaneti.in diſput. inci-
pien. In ſacro poſt princ.ver. quo ad primum, & colum.4.in princ.ver.
5.& colum.12.in princ.verſic.nec obſt.& colum.19. in princ.ver.1.ad-
ducit. Soc.in conſil.5. incip. Suprascriptus.colum.2.num.5.in 4.vo-
lum. Bartol.in l.ſeruum quoque.§ prætor.ff.de procur.& in conſil.127.
incipien. Quoniam in præſenti,colum 7.numer.23.in 3 volum. Bald.
in cap.quum inter.in med.ver.in text.ibi,manuali,de reiudic. Poli. in
tractat.pupill.ſubſt.colum.95.poſt medium. Socin.in l.cum in, colum.
final.ad finem.ff de reb.dub.& in conſilio 50.incipien Viſo teſtamento.
in fin.in 3.volum.& in conſilio 199.incipien. In cauſa tacta. colum.2.
in fin.ver.& hoc maximè.in 2.volum.& in conſilio 291.incipien.Vi-
ſis literis mihi,column. 3.in principio, verſiculo ſecundo not. in ſecundo
volum.4.& in conſilio 81.incipien.Si cauſa de qua.colum.1.numer.5.
593 in 4.volum. † Eſt benè verum, quod etiam dictiones taxatiuæ
non excludunt caſus per alias leges expreſſos, & ſic taxatiua di-
ctio non excludit caſum per quem ſequeretur correctio iu-
ris, vt voluit Bartol.in dicta l.2.§.quum Titio ff.de adimend.legat.
gloſſ.in l.ob as.Cod.de prædit.minor.Iaſon.in l.ait prætor.columna ſe-
cunda,numero 15.ff.de iureiurand.& in l.2.columna ſecunda poſt prin-
cipium.ver iſta regula.ff ſi quis in ſdi.non obtem.vbi quota. Roma. in
conſilio 322.incipien. In caſu propoſita.poſt principium.ver.his tamen.
& in conſilio 345.incipien. Circa primum conſultationis, colum.pen-
ultima in fin.verſic.cæterum.& in conſilio 456.incipien. In propoſito
caſu in medio,verſic.ſecundo, vbi multæ gloſſ. concord.Ioan.And.
in addit.Spec in titul.de diſputat.& allegat.§ poſt hæc autem.colum.4.
in addit. incipien. Contradicunt.vbi de multiplici ſignificatione taxati-
uæ tantum. Iaſon.in l.1.columna decima,numer.48 ff de officio eius,
& in authen.præterea.colum.6.numer.16 Cod.vnde vir & vxor.&
in l prima,colum.penultim.ad finem Cod.de contratabu.vbi quota A-
lexand.in conſilio 145.incipien. Viſo themate.poſt princip.num.3.in 7.
volum.vbi quota.Iaſon.in l ſi conſtante.colum.15.num.89.ff.ſolu.ma-
trim.vbi quota.Sed hoc non militat in caſu noſtro.Et ſupr.dictam
extenſionem facit gloſſ.in Authen.vt liceat ma.& auiæ in princip.
dum text. dicit quocunque modo,& gloſ.excipit ſolum teſta-
menta,& ibi Bart.gloſſ.in l.qui in poteſtate.ff de teſt.facit Roma.in
conſilio 512.incip.quo ad primum.poſt princ.vbi etiam reſpondet illi
194 argum.quod poſſet fieri. † Qui non poteſt teſtari, non poteſt
mortis cauſa donare.l.1.§.vnde quæritur in fin ff.de tut.& rati.di-
ſtra. ſed filiusfam.non poteſt in aduentitijs teſtari,quamuis il-
lorum vſusfructus patri non quæratur,vt eſt communis opinio
gloſſ.& Doct.in l.penult.C.qui teſtam.facere poſſ.iunct.a.l.fin.C de bo-
nis quæ libe. quia ipſe reſpondet illud procedere in eo, qui nul-
lo caſu teſtari poteſt,vt eſt pupillus de quo loquitur ibi text.ſe-
195 cus in eo,qui aliquo caſu poteſt teſtari,vt eſt filiusfam.† In con-
trarium tamen,quod filiusfam.etiam aduentitia non poſſit do-
nare cauſa mortis ſine conſenſu patris quamuis patri vſusfru-
ctus non quæratur determinat gloſſ.in l.1.§ hoc autem.ver.in filij.
ff.ad Trebell.allegat.l.tam is §.1.ff.de donat.cauſa mortis, & apertius
vult gloſſ. duntaxat in l fin.§.filijs autem.C.de bonis quæ lib Bartol.
in l.ſi cum filius.§.1.ver.& ideo.ff.de donat.Bald.in l.ſi vxorem, colum.
1.C.de condit.inſer.Socin.in conſilio 112.incipien Melius abundè, &
eleganter in princ.in 1.volum.& eſt duplicatum cum conſil.172.in 2.
596 volum.vbi reſpondet † ad not.per Bartol.in Authen. vt liceat ma.
& auiæ: quod non eſt lectu. Bartol.licet attribuatur Bartolo: &
hoc multi atteſtantur,vt notaui in rubr.ff.ſoluto matrimonio.colu.
20.num.16.quibus adde Zaneti.in diſput.incip.In ſacro.colum.66.
in fin.ver.Capio nunc ſecundum.Et in ſupra dicto conſil. Socin. con-
197 firmat dictã opin.gloſſ.l.1.§.in filij.ff.ad Trebel. Et iſte † conſen-
ſus patris in donatione cauſa mortis faciend. per filium debet
præcedere, vt per Bald. in l.ſi vxor. Cod.de condit.inſer.ſequitur
Franc.Cre.in ſing.68.incip.Donatio cauſa mortis.Socin.in conſi.125.
incip.non inſiſtendo in his, colum.1.in med.ver.ſed iterum.in 3.volum.
vbi quota.& pro hoc fac.quæ poſui in cap.potuit.in 5 parte prin.glo.
de locat.vbi etiam aliqua.in contrarium vide ibi dum examina-
ui,an ſi poſt receptam penſionem ab vno canonico capitulum
conſentiat,ita emphyteota non poſſit expelli ſicuti non poſſet
præcedente conſenſu capituli: vide ibi per duas colum.Præter-
198 ea circa iſtum conſenſum ſciendum eſt † non ſufficere, quod
pater generaliter concedat licentiam filio diſponendi, ſed ſpe-
cificè, & expreſſè debet fieri mentio de donatione cauſa mor-
tis,text.eſt in l.filiusfam §.ſed etiam ff.de donat.not.Iaſon.in l.1.§.ſi
quis ita.colum.8.num.22.ff.de verborum oblegat.Iaſ.in l.nominatim.

poſt princ.num 3.ff de libe & poſthu. † Non omitto etiam quæren- 199
do,quid ſi filius aut filia non ſub ſui patris, ſed ſub aui poteſtate
eſſet,an ſufficeret patris conſenſus? Reſpon. quod non, ſed eſt
neceſſarius cõſenſus aui: & hoc quia videmus, quod iura ſtorũ
volentia filiumfam. non poſſe adire hæreditatem ſine iuſſu pa-
tris requirunt aui conſenſum, ſi ſub eius poteſtate ſit, qui vult
adire,aliàs illegitimè dicitur adita, text. eſt in l.filiusfamil.duxit
vxorem ff de acquir hære. Secundò text.in l.filium habeo ff.ad Maced.
vbi neceſſarius eſt cõſenſus aui,nec ſufficit patris, vt iſti ax cõ-
petat repetitio. Tertiò text.in §.ſed ſi quis nepotes.ver.ſed in contra-
rio inſtitue.de adopt. vbi lex requirens conſenſum patris dantis ſe
in adoptionem requiſiit conſenſum aui, non patris, ſi in aui ſit,
non in patris poteſtate,qui adoptari debet. Ita igitur in propo-
ſito cum neptis,quæ eſt in aui poteſtate,vult donare cauſa mor-
tis auitus conſenſus requiritur,nec ſufficit paternus. Sed con-
tra hoc videtur obſtare text. in l oratione. ff de ritu nupt. † vbi in 200
nuptijs nepotis vxorem ducentis non ſufficit conſenſus aui,ſed
debet etiam patris adhiberi, not. Oldra.in conſilio 230. incipien.
Vrbanus Epiſcopus in med ver.ad primam, ſed reſponde, quod ille
text.procedit in caſu ſpeciali,ne pater poſſit conqueri,quod in-
uitus hæredem habet natum ex filio ſuo, quem habere nollet.
Iſta reſponſio colligitur,& approbatur per text.in l.in bello.§.me-
dio tempore.ff.de capti.ſi benè intuearis,& confirmatur per text.in
l.3.incip.Si neptem ff.de ritu nupt. vbi ſi nepos ex filio capit in vxo-
rem neptem ex altero filio ſufficit ſolius aui conſenſus. Ratio
eſt,quia non poteſt dici ipſius nepotis patrem habere hæredem
inuitum,quoniã ius ſanguinis præſumit eum velle,arg.l ſi ſeruus
communis.ff.de do.inter virum & vxorem.vult Rom.in conſil.512.in-
cip. Quo ad primum propoſita colum.1.poſt medium. Et dum dixi ſo-
lius aui ſufficere conſenſum in contrahendo matrimonio dicas
procedere de iure ciuili † ſecus de iure canon.in quo parentum 201
conſenſus deficiens non annullat matrimonium, cap.videtur.
vbi Doct.qui matri.accuſ.poſſ gloſſ.& Doct.in cap de deſpon.impub.
& in cap.cum de ſponſa.& in cap.veniens.el 1.eod.tit.vbi bon.tex.vbi
ſeparatio coniugij fuit facta, non propter defectum conſenſus
parentum,ſed propter conſanguinitatem inter ipſos repertam.
not. Hercul.in diſput.incip. Peruſinus.colum.70.in med.ver.quarto
facit. Secundò contra prædicta videtur obſtare † quia pater fi- 202
lium,qui eſt in aui non in ſua poteſtate poteſt auo inuito offer-
re religioni,ſed non econtra,vt not. determinat Innocent.in c.
2.incip.Si quis ante annos legitimos tonſuratus de reg.Archid. in c.ad-
didiſti,20.quæſt.1.ſequitur Soc.in conſil.61.incip.In præſenti colum.
4.in med.ver.circa ſeptimum.in 1.volum. Sed reſponde, quod illud
procedit † in ſpiritualibus, in quibus naturale ius poſitiuo præ- 203
fertur,vt ibi per Innocen.ſequitur Alexan.in conſil.17.incip.Viſo
ſtatuto.colum.3.in princ.num.4.in 6.volum. quo eſt introducta pa-
tria poteſtas,ita reſpondet Rom.in conſil.517.col.1.ad fi. vbi ſub-
dit, quod ea quæ ſpiritu Dei aguntur ſub lege ſæculi non ſunt,
ea licet.de reg.c.duæ ſunt 19 q.2. Præterea circa donationem cauſa
mortis ſciendum,quod † licet pater conſentiat filio,vt rem ſuã, 204
id eſt,patris donet cauſa mortis,tamen pater poterit eam reuo-
care,ita Bart.in l.2.ver.4.ſolet ſormari.ff.de donat. alias eſt.§.1.in
vlt.q.arg.l.in adibus.§ quod ſi filius 1.reſponſo.ff de donat. voluit Cyn.
poſt Dy.in l.nec fratris.C de donat.cauſ mort.Ioann. Andr.in addit.
Spec in tit.de inſtrumen.edit § porro poſt princ.in addit.incip. Incidit
quæſtio Pilei Bald.in l.ſeruum.C qui teſtam fa.poſſ.& ibi Iaſ.colum.7.
ad fin.Soc.in conſil.114 incip.Viſo teſtamento.el 1.poſt med.ver.3.in 1.
volum. Ad prædicta etiam not.quod not.Angel.in §.venimus per
illum text.in Authen.de nupt.† filius in poteſtate poſitus in vlti- 205
ma voluntate poteſt diſponere de lucris dotis,quæ pater lucra-
tos fuerat, & eorum proprietatem perdiderat per tranſitum ad
ſecunda vota: de quo dicit ibi eſſe caſum ſpecialem,allegat. et-
iam l.in quibus C.de ſecund.nupt.& §.quoniam.ver.diſponat, eodem
tit.in Authent.de nupt. Nec mirum ſi filiusfamil.poteſt donare
conſentiente patre, teſtari autem non poteſt quia videmus,
quod etiam † pupillus nullo modo teſtari poteſt, & tamen tu- 206
tore authore donare poteſt.l.1.§.1.ff de tutel.& ratio.diſtra Simi-
liter videmus,quod vaſallus per viam vltimæ voluntatis etiam
inter agnatos proximiores non poſſet diſponere,c.1.in princ.ver.
nulla,& de ſucce.feu.† & tamen in vita poteſt alienare in agnatum 207
proximiorem,c.1.§.ſed & res.in fin.per quos fin.inueſt.not.Rom.
† in conſil.199.incip.Præſens ſtatuti.colum.fin.poſt med ver.ſecundo 208
hoc Et licet legatum ſit donatio l legatum ff de leg.2.& l.fideicom-
miſſ.ff.de leg 3.tamen illud eſt ex larga ſignificatione, ex ſtricta
enim & propria ſecus eſt quoniam in pluribus differt alterum
ab al-

Digitized by Google

ab altero, vt plenè colligit omnes differentias *gloſſ. magiſtra* &
209 melior *de iure in §.1.in ver ferè. Inſtit. de donat.* † Secundùm quam
propriam ſignificationem verba concedentium, vt poſſit alie-
nare, vel donare intelliguntur, vt eſt expreſſum *in l. fin. C. de bo.
quæ vent eta. ampt. & in l. ſi ita qui. § fin ff. de leg 2. & in l. fideicom ff. de
condit. & demonſtr.* not. Ro. *in conſil. 476. incip. Huic felici. in fin.* Et
ex his fit expedita 4. limitatio de donatione cauſa mortis quam
poteſt facere filiusfam. Quintò limita quintum caſum princi-
210 palem *ſuprà* relatum, † quia filiusfam. poteſt teſtari, & diſpone-
re quocunque modo vult de bonis ei donatis ab imperatore:
quia cenſentur talia bona tanquam caſtrenſia, text. eſt ſing. vbi
not. Bald. *in l. penult. incip. Cum multa. C. de bonis quæ libe.* dicens no.
caſum ſingul. in quo fœmina poteſt habere peculium caſtren-
ſe, quando ei donatur aliquid ab imperatore. ſequitur Iaſ. *in §.
actiones colum. 3. num. 15. Inſtitut. de action.* Iaſ. *in authen. ex teſtamen-
to. colum. 4. num. 11. C. de collat.* Iaſ. poſt Ro. & Dom. Alexand. *in l.
fin. colum penult. poſt med. C. qui teſtamen. facere poſſ.* Barb. *in l. 1. colum.
27. poſt med. ver. non bene ſapuit impugnare ff. de verborum obligation.*
Et licet *dicta l. quum multa.* loquatur de Imperatore, tamen idem
211 erit ſi rex donauerit: † quia diſpoſitiones loquentes de Impe-
ratore verificantur in rege iuxta Doct. Bald. *in l. penult. incip. Do-
nationes C. de donat. inter virum & vxorem.* Iaſ. *in authen. ex imperfe-
cto, colum. 4. num. 13 C. de collat.* Iaſ. *in authen. ex imperfecto in fin. C.
212 de teſtam.* Et idem erit † ſi alius non recognoſcens ſuperiorem
de iure, vel de facto donet, quia habet vim Imperatoris ſecun-
dùm Bart. *in l. hoſtes ff. de capti.* Bart *in l. relegati. ff. de pœn.* Bart. *in l.
ambitioſa ff. de decret. ab ordin. fac.* Bald *in l ſancimus. Cod. de donat.*
Bald. *in cap 1 § item ſacramenta. in titul. de pa. iur. fir.* & text. *in cap.
ſuper quibuſdam § prætor. de verborum ſignific.* bo. text. vbi Doct. *in
cap. per venerabilem. qui fil. ſint legit.* Roma. *in conſil. 59 incip. Ad di-
ſcutien. lum. veritatem. colum. penult. in med. ver. quinto* Bart. *in ex-
trauagan. ad reprimend. ver. rebellando.* Soc. *in conſil. 58. incip. Viſis
priuilegiis. colum. 1 in med ver quarto hac. in 1. volum & in conſil 74.
incip. In præſenti colum 1. ad med verſic tertio in 1. volum.* Bart. *in l. in-
famem in fin. ff. de pub iudic.* Soc. *in conſil 81. incip. In præſenti conſul-
tatione. colum. 1. in med. ver. hic tamen in 1. volum.* Soc. *in conſil. 273.
incip In præſenti conſultatione colum. penult. in med. verſic. poſtremò. in
1. volum.* vbi duæ quotæ. & *in conſil. 275. incip. In cauſa fratrum. co-
lum 1. in fin. ver. confirmatur in 1. volum. & in conſil 138. incip. Viſis
proceſſu. colum. fin. in med in 2 volum & in conſil. 121. incip. Præmit-
tenda eſt diſputatio. colum 1 num. 3. in 4 volum & in conſil 83 incip.
Pro clariori intelligentia in princ. in 4. volum. & in conſil 120. incip.
Memini me aliàs. colum. 9 poſt med. ver. quartus caſus in 3. volum. & in
conſil 66. incip. Viſis donatione colum 5. num. 26 in 3. volum.* Iaſ. *in l 1.
in fin. ff. de iur. om iud.* Bart. *in l. 1 § de qua re. ff. de poſtu.* Iaſ *in l. 1. co-
lum 1 poſt princ. ff. de condit. & demonſtr. et lege.* Bart. *in l. 3. in princ. ff. de minor.*
Alexand. *in conſil. 196. incip. Perſpecta narratione colum. 1. num 4. in 6.
volum.* Maria. *in c. 1 colum. 8 in med. ver decimo de libe. oblat. & in cap.
licet ex ſuſcepto colum. 4. in med ver. tertia, & vltima de for compet.*
Soc. *in rubr ff. ſol. mat. colum. 3. in princ verſic. primo,* quia ſi remane-
ret, & *in l. Centurio, colum. 2. in med. in fin. 2. ff. de vulg & pupil.*
213 Iaſ. *in l. 5. colum. penult. ad med ff. de verborum obligat.* † Exem-
plifico in Dominio Venetorum, quod eſt exemptum ab Impe-
rio Romani Imperatoris ex ipſius Imperatoris priuilegio, vt
per Bart. *in dicta l hoſtes. colum 1 in princ ff de capti* Bald. *in cap ſicut.
lo vltimo. colum. 2. de iureiuran* & refert Albe. *in l. cunctos populos. C.
de ſumma Trinit.* ſe vidiſſe priuilegium Imperatorum libertatis
Venetorum bullatum bulla aurea. Iaſ. *in dicta l. cunctos populos.
colum. 7. num. 38. & colum. 2. num. 11. & in l. 1. § nunc videamus. poſt
princ num. 2. ff. de oper. no. nun. & in l ciuitas colum. 3 num 7 ff ſi cer.
214 pe.* † Sed etiam abſque priuilegio Veneti ſunt exempti ab im-
perio, vt firmat Bald *in rubr ff. de re. diui. colum. 3 mouetur,* quia ci-
uitas Venetiarum non eſt fundata in ſolo, ſed eſt ædificata in
mari: ædificata autem in mari de iure gentium, & ciuili ſunt eo-
rum, qui ea ædificant. *l. in tantum. in prin. ff. de re. diui.* & hac ratio-
ne Veneti meritò prætendunt libertatem: ſequitur Alua. *in c. 1.
colum penult in tit quis dica dux vel mar.* Cæpol. *in tract ſeruit. ruſti.
215 prædi in tit. de mari. colum. 2.* † Eſt benè verum, quod Bald. *in l. 1. §.
nunc videamus. ff. de oper no nun.* dicit eſſe liberos Venetos à iuriſ-
dictione Imperatoris, eo quia mare vniuerſaliter ſumptum eſt
propriè Imperatoris, *l. deprecatio. ff. ad l. Ro. de iac.* & pro hoc poſſet
dici, quia mundus dicitur quid vniuerſale, vnde non repugnat,
quod Imperator dicatur vniuerſalis Dominus, quamuis in par-
ticulari aliqua ad alios ſpectent, *l. 1. §. fin ff. de rei vend.* Hinc eſt,
quod ſecundùm magis communem opinionem doctiſſimo-
rum virorum † poteſtas Imperatoris præſcribi non poteſt quo- 216
minus quis habeat Imperatorem in Dominum, vt tenuit Bart.
in l. 1. §. denique. & *ibi* Imol *ff de aqua plu. ar.* Iac. de Bel. *in §. & iudi-
care, in Authen. de defen. ciui.* ſequitur, & plura addit Alber. *in l. Im-
perium. ff. de iur. om. iud.* Hoſtien. Ioan. Andr. Ant. & Abb. *in c. per
venerabilem. qui filij ſint legit.* Socin. *in conſil. 375 incip. In cauſa fra-
trum. colum. 2. poſt med. in litera a. in 2 volum.* allegat Innocent. *in c.
bona. il. 2. de poſtul. prælat.* † vbi poteſtas Papæ eſt impræſcriptibi- 217
lis, quia à Deo eſt, & gloſſ. *in cap cum nobis. de præſcript.* not. Floria.
in diſput. incip. varia, & diuerſa. colum. 13 poſt princ. ver. 1. ergo Ant.
in cap. ex geſtis de cler. non reſiden Iaſ. *in l Imperium, colum. 8 poſt prin.
ver. limita iſtam ff de iur. om. iud* Maria. *in tract. de viſitat. colum. 43 in
princ.* Aret. *inc. quoniam. in 1. not. de conſtitut.* † Et ſi aliqui populi 218
ſunt exempti ab imperio per priuilegium poteſt eos imperator
in ſubiectionem reducere, & reuocare priuilegium ſecundùm
Bart. *in dicta l hoſtes ff. de capt.* ſequitur Iaſ. *in l. Imperium. colum. 8.
poſt princ. ff. de iur. om. iud.* exemplificant in Venetis. De quo ta-
men nunc non diſputo, plenè tango in tractatu meo intitulato
Monarchia Venetorum, vbi per 80. quæſt. inſiſto. Sextò limita
quintum caſum principalem, † quia filij Gallorum poſſunt te- 219
ſtari, quoniam tales non ſunt in poteſtate patris, gloſſ. *eſt ſingul.
Inſtitut. de patri poteſta. in ver. ciuium Romanorum.* ſequitur eam Bal.
in cap. 1. in fin. in tit. an mari. ſuc. vxo. Bald. *in cap. 1 § ſi duo fratres. in ſi.
tit. de duo fratr.* dicens eſſe notandum pro Gallis, & Britonibus,
quia in Italia quæ eſt eorum ſepultura ſæpè moriuntur: ſubdit
tamen ſe neſcire ſi ita ſit de iure Francorum. Socin. *in conſil. 26.
incip. In præſenti conſultatione. colum. 4 in med. verſ. 2. pro tract. in 1. vo-
lum* Iaſ. *in l. quicunque poſt princ. ff. de verborum obligat.* referens
Abb. *in cap. 2. de conuer. infid.* dubitant † an Veneti, qui non re- 220
cognoſcunt Romanum Imperatorem nec viuunt iure Roma-
no habeant filios in poteſtate nec ne, & an filius poſſit Venetijs
ſtipulari, & ſic acquirere? Iaſ. *in l quod dicitur. colum. 12. num. 40.
ff eodem tit.* recipiens dictam dubitationem Abb. & non decidit,
Rom. *in l. penult C. qui teſtamen. fac. poſſ.* Rom. *in authen ſimiliter. C.
ad l. Falc.* Iaſ. *in l frater à fra re. colum. 8 num. 33. ff. de condit. indeb. & in
l moribus. colum. 3. num. 19. ff de vul & pu.* Alexand. *in conſil. 99. in-
cip Viſa inquiſitione, colum. 1. in 6 volum* Bald *inc. in nomine Domini
ad finem. de teſtib.* Alibi Bald. *in l militis. colum fin. in princ. C. de teſt.
milit.* dicit, Veneti reputant ſe ita ſapientes, quod de iure com-
muni viuere nolunt. † Sextò teſtari non poteſt prodigus cui bo- 221
na interdicta ſunt à iudice *l. is cui bonis ff. de teſtam. §. item prodi-
gus. Inſtitut. qui teſtamen. fac. poſſ.* not. Pol. *in tract. pupil ſubſti. colum.
22. in princ.* Socin *in l. moribus colum 8. num. 14. ff. de vul. & pu.* Iaſ. *in
l. is cui bonis in fin. ff de verborum obligat.* vbi Barb *colum 12. poſt med.*
Iſtam concluſionem † extende procedere etiamſi interdici ei 222
non debuiſſet, ex quo non appellauit, ita Ioann. Andr. *in addit.
Spec. in tit. de inſtrumen. edit. § compendioſè colum. 1. in fin. in addit. par-
ua incip. Reſpon.* etiam ſi alleg. gloſſ. *in § item prodigus. inſtit. qui te-
ſtamen. fac. poſſ* Rota *in deciſ 866. incip. Titius. & Mauius. in med. ſub
tit. de teſtam in antiq.* Sicut in ſimili teſtamentum factum nunc
rumpitur, ſi poſtea teſtator excommunicetur etiam iniuſtè, vt
not. Bald. *in cap. intelleximus. in fin. de iud.* Limita, vt per Abb. niſi
ante interdictionem eſſet factum teſtamentum, quia tunc va-
lebit, *dicta l. is cui.* Confirmat † quia ſufficit habere adminiſtra- 223
tionem tempore quo actus inchoatur, licet ex poſt facto deſi-
nat, *l. ſi id quod § 1 aliàs pen incip. Si filiusfam ff pro ſocio. l. Pompo. ff.
rem ratam habe.* not. Anch. *in repet. c. acceſſorium, colum. 40. ad med.
ver. ſufficit. de reg iur. in 6.* Ancha. *in repet. c. canonum. colum. 66 poſt
princ ver. vltimo circa iſtam de conſtit.* Bald *in diſput. incip. Statuto ca-
uetur. colum. 6. in med verſic. 1. vbi text. concord.* Gandi. *in opere male-
fi. ſub rubr. à quo, & à quibus, poſt med.* vbi text. concord. cum mul-
tis quæ poſſem allegare, & fa. quæ dixi ſupra, dum examinaui
an teſtamenti factio ſit de gratia an de rigore iuris, vbi multa ad
corroborationem huius limitationis. † Iſtam concluſionem 224
extende, vt illius cui aqua & igne interdictum eſt, non valet te-
ſtamentum etiam ſi prius quam interdictum eſſet, conditum
fuiſſet, text. eſt *in l. eius qui § 1 incip. Si cui. ff de teſtam. l. 1. § hi quibus.
ff. de leg 3.* not. Iaſ. *in l. Gallus §. & quid ſi tantum colum. 2. num. 12. ff.
de lib. & poſth.* Extende etiam ad pias cauſas, vt *infra* per Abb. *co-
lum. fin. num 10.* Septimò † teſtari non poteſt damnatus ad mor- 225
tem naturalem, vel ciuilem, vt deportatus *l. eius qui § 1. de teſtam.*
vbi Bartol. *l. qui vlt. ff de pœn.* vbi Bartol. Iaſ. *in l lex Cornelia colum.
1. num. 4 ff. de vulga. & pu* Iaſ. *in l. talis ſcriptura colum. fin. ad fin. ff. de
leg 1.* dicens in damno furti. Alexand. *in conſil. 95. incip. Repetitus
ſuper diſpenſatione. poſt princ. in 1. num. 7. colum.* Iaſ. *in l. vt verborum.
colum.*

Digitized by Google

col.2.num.7.C. qui admi. Iaſ. *in l. ſi teſtamentum. ad fin. C. de teſtam.*
Iaſ. *in l.1. in princ. C. de hære. inſti.* Bart. *in diſpu. 1. incip. Lucana ciui-*
tatis col.3. in med. ver præterea. Bart. *in tract. bannitorum poſt princip.*
ver. propterea. Bart. *in Auth. vt non luxuri. con. na. in fin.* inferens ad
eos, qui illo crimine damnati ſunt. Soc. *in conſil.13. incip. Præſens*
conſultatio col.3. in fin. ver.12. in 1. vol. Albet. *in 1. par. ſta q.152. incip.*
in conſtitutionibus col.2. poſt princ. ver. vltim. Albet. *in 3 par. ſta. q.45.*
226 *incip. Sed quid ſi ſtatuto ad med.* † Ratio eſt, quia per iuris diſpoſi-
tionem damnatorum bona deferuntur deſcendentibus, & a-
ſcendẽtibus vſque ad tertium gradum, & in eorum defectum
fiſco, *auth. bona damnatorum. C. de bo. proſcript. & §. fin. in Auth. vt*
nulli iudi. Alber. *in 1. par. ſta q.152. incip. In conſtitutionibus in fi. prin.*
Soc. *in conſil.121 incip. Promittenda eſt. in princ. ver. nu.1. in 4. volum.*
Bald. *in c.1. colum.2. ad fin. ver. quæro ergo de intellectu in titu. de pace.*
tenen. & eius viola vbi variæ opin. relatæ de intellectu *auth. bona.*
C. de bo. proſcript. Iaſ. *in l. hu qui. colum fin. in princ. C. qui teſta fa. poſ.*
Campe. *in tract. dot. q.80. incip. Oportet diſcurrere col.3. in fin. alias*
227 *ſub ver. ipſi autem. in med in 1. par.* † Extẽde quia etiam prius quam
damnaretur, factum teſtamentum non valet, vt dicit tex. *in l. ſi*
quis filio exhæredato. §. irritum ff. de iniuſto rupto. not. Albe. *in 1. par.*
ſta q.151. incip. Conſtitutione in fin. gloſſ. in l. res vxoris. C. de dona. inter
228 *vir. & vxor.* Albet. *in 3 par. ſta. q.22. incip. Ex prædictis poſt princip.* †
Confirma, quia ſimiliter rumpitur teſtamentum eius, qui poſt
eius factionem dedit ſe in arrogationem. *l. conficiuntur. § poteſt.*
ff. de iure codi. l. qui liberis. § teſtamento. ff. de ſecun. tab. Hinc conſu-
luit Rom. *in conſ.187. incip. Oppoſitionem hanc,* quod teſtamentũ
ingreſſi monaſterium qui monaſterium præterit non teneat
229 quãdo ſciebat ſe ingreſſurum. † Ratio eſt, quia vt de iure ſit fir-
mum, & validum teſtamentum, requiritur teſtantem, & mor-
tis tempore, & teſtamẽti factionis teſtandi facultatem habere.
l.1. § exigit ff. de bo. poſ. ſecun. tab. not. Spec. *in tit. de teſta. § ſequitur*
videre poſt princ. ver. pono, quod ii, qui. Iaſ. *in auth ſi qua mulier col.4.*
in me. ver. ad primum C. de ſacroſanct. eccleſ. Hinc eſt, quod ſi quis
tempore teſtamẽti eſt in gratia poſtea excommunicatur rum-
pitur teſtamentum etiam ſi iniuſtè *ſit* excommunicatus, vt in-
230 quit Bald. *in c. intelleximus. col fin. in fin. deind.* † Extende iſtam ſe-
ptimam concluſionem quia damnatus ad mortem non poteſt
teſtari etiam ad pias cauſas, vt not. Ioan. Andr. *in c. quamquam.*
de vſu. in 6. Bald. *in l.1. C. de ſacroſ. eccleſ.* Bald. *in l fin col. fin. C. ſi à nõ*
compe. iud. vbi vide Ioan. Andr. *in addit. Spec. in tit. de inſtrum. edi.*
§. nunc vero aliqua. ver.15. Alber. *in 3 par. ſta. 22. incip. Ex prædictis o-*
ritur. vbi arguit primò, quod poſſit teſtari, tandem concludit,
quod non, & *ibi in fin.* ſubdit ſe vidiſſe de facto quaſi vbiq; ta-
les damnatos teſtari, nec ſe vidiſſe niſi ſemel eorum teſtamen-
ta impugnari. Ex his igitur limita non procedere cõcluſionem
331 ſeptimam ſi conſuetudo eſſet in contrarium, † quia conſuetu-
do eſt optima legum interpres, & debet ſeruari non violari, *ca.*
quum dilectus. de conſue. l. minimè. § ſi de interpretatione ff. de leg. cum
multis concor. quæ poſui *in c. quoniam contra. fol.18. num.76. &*
ſequen. quibus adde *l.1. C. quæ ſit long. conſue.* Socin. *in conſil.6. in-*
cip. Prædicta conſultatio colum.1. in med. in littera. d. in primo volum.
Socin. *in conſilio 300. incip. In cauſa interpellationis. colum. ſecunda,*
poſt med. ver. circa tertiam in ſecundo volum. Socin. *in conſilio 288.*
incip. Circa primam. *colum.1. ad fin. verſic. ſed difficilius in 2. volum.*
& in conſil.277. incipien. Viſis publico. column.2. in fin. verſicu.3. in 2.
volumin. & in conſil.271. incipien. In præſenti conſultatione. colum.1.
ad fin. verſicu.6. in 2. volum. & in conſilio 265. incipien. Præſens n co-
lum 4. ad med. verſicu. confirmatur in 1. volum. & in conſil. 263. inci-
pien. Capto primum poſt princip. in 2. volum. & in conſil.252. incipien.
Viſis inſtrumentis. colum.6. in med. ver. quinimmo in ſecundo volum.
& eſt duplicatum cum conſ. feudali *in lectura* Socin. *in conſilio*
249. incipien. Materia præſentis. colum.13. poſt princip. ver. poſtremo in
2. volum. & in conſil.241. incip. Circa primum. colum penult. in fine in
2. voln. & in conſil. 209. incip. Licet nulla. colum. fin. in princ. in 2. vo-
lum. & in conſil.169. incip. Circa primum. colum.5. in med. verſic. ſed ad
hoc in 2. volum. & eſt duplicatum *conſil. 120. in 4. volum.* Socin. *in*
conſil.150. incip. Et nos inerodncere. col 23. in fin. ver. in primis in 2. vo-
lum. & in conſil.145 incip. Circa primum poſt princ. verſic. nec videtur
in 1. volum & conſil. 111. incip. Abunde & ſubtiliter. colum fin. ad fin.
verſi ſed certe in 1. volum. & in conſil.93. incip. Circa primum. colum.5.
poſt princ ver. & ad rationes in 1 volũ. & in conſil.92. incip. Circa pri-
mum. colum 7. in prin. verſ. primo in 1 volum. Bald. *in c. ſicut. col ſi. poſt*
mi ver. item ait. de iureiur. Socin. *in conſil. 81. incip. In præſenti, colu.*
2. poſt med. ver ad prædicta. in 1. volum. & in conſi.74. incip. In præſen-
ti conſulta. col.5. in princ. ver.3. caſus in 1. volum. & in conſil. 71. incip.

Super quæſt. col. pen. ad med. in 1. voln. licet non ſit Socini quia alle-
gatur Socin. *in illo conſil. ab illo conſulente.* Socin. *in conſil.70. incip.*
In præſenti, col. fin. in fin. in 1. volum. & in conſil.30. incip. Quamuis ex
his. col. fin. in prin. verſi. circa in 1. volum & in conſil.84. incip. Acutiſ-
ſimè, colum fin. in 3 volum. & in conſil.77. incip. Super prædicta, col. fi.
in fin. in 3. volum. & in conſil.66. inci. Viſa donatione. col. fin. ad fi. ver.
poſtremo. in 3. volum. & in conſil.84. incip. in cauſa quo. colum.4. ad fi.
me. ver. confirmatur. in 3. vol. & in conſil.54. incip. Viſis teſtibus in fi. in
3. volum. & in conſil.52. incip. Super hac. col.1. ad fin. verſi alia en 3. vol.
& in conſi.47. incip. Facti narratione col.1. nu.8. in 3. vol. & in conſil.
37. incip. Viſo teſtamento. col. pen in prin. ver. ſed ad primum in 3. voln.
& in conſil.33. incip. Circa præſentem col.4. num.13. in 3. volum. & in
conſil.121. incip. Promittenda eſt colum pen. nu.46. in 4. volum. & in
conſil.81. incip. Si cauſa, colum 1. num.8 in 4. vol. & in conſil 61 incip.
Viſa facti narratione. colum. penul. num.39. in 4. vol. & in conſi.36. in-
cip. In cauſa Antony, col 3. ad fin. ver.12 in 4. volum. & conſil 25. incip.
Proſequendo ordinem. colum fin. ad fin. in 4 voln. & in conſil 14 incip.
Capio primum. num.4. in 4. vol. & in conſil.91. incip. Caſus ſuper quo.
col.2. num.3. in 3. volum. Ioan. Andr. *in c. nemo poteſt. in fi. in Mercu.*
Ioan. Andr. *in c. contractus col. pen. in me. ver. ſolutio, eo. tit.* Bald. *in*
proœm feu. col.2. in prin. Ioan. Andr. *in addit. Spe. in tit. de feu. § quo-*
niam ſuper. colum.29 poſt prin. in addit. incip. cap.1 § domus. Io. And.
in addit. Spec. in titu de conſilt. §.1 in fin & in addit. Spec. in tit. oſten-
ſo. colum 5 poſt med in addit. incip. verior eſt ad fin. Spec. *in titu. de po-*
ſitio. §. nono. colum.1 poſt prin. & in tit. de elect. §.1. col.2. poſt med. ver-
ſi. quod tamen Spec. *in titu. de emphyteo. §.1. colum 2. in fin. verſi.5. &*
colum.38. in fin. verſi.117. & in titu. de noto. crimin § 1. colum. pen. ad
fin. verſi. hoc autem. & in titu. de ſenten. & hu quæ eam ſequuntur §.
1. colum.2. ad med. & in titu. de inſtrum. edi. § nunc vero aliqua colum.
4. in prin ver. quid ergo. & in tit. de teſte. § publicatis colum penult. in
princ. ver. deinde. & in § nunc. ra. laudum poſt princ. eodem titu. & in
§ iam de interrogatorijs poſt prin. ver. datis eod tit. Ioan. Andr. *in ca.*
fine culpa. in fin. in me. Angel. *in § aliud quoque in me. ver. oppo. quod*
angeri in Auth. vt quum de appell cogn. Bart. *in tract. ordinis iudicia-*
rij. colum. penult. in me. Floria. *in diſpu. incip. Bart. colum.8. poſt me.*
ver. item & in facto. Alexan. *in diſp. incip. Sigi mundm. colum 36.*
in me ſub ver. ad tertium Angel. *in diſput. incipien. Exorta guerra. co-*
lum.6. in fin. ver. liquet. Marian. *in cap.1 colum.13. in me nut. pet. &*
in conſil.39. incip. Stantibus his. colum.1 num.5. in 6. volum & in con-
ſil.50 incip. Circa primam dubitationem colum.7. in prin in 6. voln.
& in conſi.66. incip. Viſa facti. poſt prin. num.3. in 6. volum. & in conſ.
162. incip. Viſo proceſſu cauſæ colum 1. nu.3. in 6. vol. & in conſi.211. in-
cip. Ponderatis his. in fi. in 7. vol. Campe. *in tract. dot. q 56. incip. Quid*
de veſtibus. in fin. in 2 par. Maria. *in tract. de cita. colum 93 in fin. ver.*
alia vero. & in conſi.189. incip. Viſo ſtatuto. colum fin. in prin. numer.
13. in 7. volum. & in conſil.58. incip. In cauſa mota. colum pen. num.6.
in 7. voln. & in conſi.19. incip. Circa primum. col. penul. num.12. in 7.
voln. Bal. *in addi. Spec. in titu. de magiſt.* dicens quod conſuetudo
inueterata dat priuilegium & ſimilis eſt priuilegio. † Secundò 232
limita quia damnatus ad mortem poteſt teſtari ſi conferat ali-
quid pro male ablatis, ita Bald. *in conſi. incipien. Proponenda. & in*
conſi. incip. Teſtamentum. mouetur per gl. *in c. quamquam. de vſu. in*
6. ſequitur Rom. *in conſi.164. incip. Hæc quinquaginta. in med. ver.*
3. quia tunc dicitur magis debitum reddere quã per teſtamen-
tum beneficium impendere, & *in conſ.199. incip. Præſens ſtatuti.*
colum. fin. poſt prin. ver. porro. Socin. *in l. quum anus. col.24. nu.46.*
ff. de condit. & demonſt. Vbi etiam alleg. † quia pro exoneratione 233
conſcientię legitima diminui poteſt ſecundum Ang. *in l.1. § ad*
municipium. ff. ad leg. Fal. Ang. *in l. quum qui deceden. § codicillis.*
ff. de leg.3. Bald. *in l. fin. C. ſi à non compe. iud.* Tertiò limita, † quia 234
miles licet ſit damnatus ad mortem poterit teſtari iure tamen
militari text. eſt *in l. ſi quis filio exhæredato. § irritũ. verſ. ſed & ſi quis*
fuerit. ff. de iniuſto rupto. l. & militibus. C. de teſtam milit. vbi Iaſ. poſt
doct. not. Alber. *in 3. par. ſta. quæſt.2. incip. Item quæro. col.1. in med.*
Socin. *in conſi.260 incip. In cauſa Nauntenſis col 4 poſt prin. ver. ali-*
quando. in 2. vol. Rota *in deciſ.331. incip. Suppoſito facto. col.1. in med.*
ver. quorum primum. ſub tit. de reſcri. & de præben. in anti. † Ex hoc e- 235
go infero quod ſi clericus damnaretur ad mortem, quod poſ-
ſet teſtari, quia valet arg. à milite ſeculari ad militem cœleſtis
militiæ, vt per gl. & doct. *in l. miles ff. de re iud.* gl. *in cauſis, in fi. in §.*
Deo amabiles. alias § alium autem in auth. de ſanctiſ. epiſ. gl. *in l. mili.*
C. de procu. glo. in ſimilia § veterani. ff. eo. titu. vbi in quibus caſibus
prohibetur eſſe procurator miles in eiſdem clericus etiã pro-
hibetur, Rom. *in conſ.237. incip. oppoſitionem hanc, ad fi. ver aduer-*
tendum Rom. *in conſ.369. incip. Circa primum propoſita. colum 6. in*

Digitized by Google

fin.verſ.quo ad ſextum.vbi qaota. Maria.in tract.de cita colum.2 4.ad
me.verſ.14.fallit.Iaſ.in l.ſi at qui in id.colam.fin.poſt princ.ver.in glo.
ff.de re iud.Iaſ.in l.commodu.in princ.ff.eod.tita. Bart in l.miles ita.§.
x36 mulier.ff.de teſta.milit.† Hinc eſt quod ſicut miles armatæ mili-
tiæ propter ebrietatem à militia remouetur, l.omne delictum.§.
pen.ff.de re milit.ita etiam clericus debet deponi ab altaris mini-
ſterio, & per conſequẽs ſi clericus ebrius aliquem in ebrietate
ſua interfecerit incidet in irregularitatem,ita Maria.in t.conſti-
tere.de accuſ.Maria.in c.ad audientiam.colum.7.poſt princ.verſic.ego
in hoc.de homi licet quidam aliter teneant per c.ſane.& c.inebria-
237 uerunt.15.q.1.† Secundò quia ſicuti miles poteſt directò ſubſti-
tuere,l.Centurio ff de vulg.& pupill. ita etiam poterit clericus , vt
ibi per Alexan.qui dicit eſſe nouam q.licet ibi Iaſ.poſt prin.in 6.
teneat contrarium ſecutus Roman.in l.quamquam.C.de teſtam.
milit. Tertiò quia ſicuti miles, qui retinet concubinam non
238 poteſt ei in teſtamento quicquam relinquere, † ita etiam cle-
ricus non poterit concubinæ legare, ita determinat Bart.poſt
Richar.Malumb.in l.miles ita.§.1 incip.mulier,per illum text.ff.de
milit.teſta.& per text.in l.mulierem ff.de his qaib.vt indig. Bart. in l.
miles ff de re iud.addens idem in aduocato Bartol.in l.affectionn.
ff.de dona.Bart.in l.2.incip.Si ancillam.per illum text.C.de dona.inter
vir.& vxo.Ioao.Andr.in cap.de his.col.fin.de ſepul.Abb.in c.1.de cle.
agro.Angel.in conſil.171.incip.Super puncto prædicto.Ioan.Andr.in
c.ſine culpa.colam.6.in Mercu.limitando tamen niſi probetur be-
ne merita præceſſiſſe,vt conſuluit Anchar.in conſ.247.incipien.
dubium facit.ſequitur Barbar.in l.ſi diuortio.col.13.dicens ſe con-
239 ſuluiſſe Bononiæ licet non alleget in ſpecie conſil. Anchar.†
Hinc eſt quod ſicuti miles, qui adiuit hæreditatem non facto
inuentario tenetur inſolidum creditoribus ſed habet reſtitu-
tionem in integrum,ita etiam perſona eccleſiaſtica,vt per gloſ.
& doct.in cap.1.infra titu.noſtro. Car.& Imol.in cap.1.de ſolu. An-
gel.& Alex.in l.fin.§ fin.C.de iure deli.vbi quota.& ibi Iaſo.colam.
fina.poſt princ.latè Roma.in rubr.ff.de acquir.here.& iſta eſt com-
munis opin.licet Bartol.in repe.l.prima in 4.quæſtio.quarta partis
princ.C.de ſacroſanct.eccleſ.diſtinguat,vt religioſus inſtitutus cõ-
templatione religionis adiens hæreditatem nunquam teneа-
tur vltra vires hæreditarias licet inuentarium non fecerit: alias
240 ſecus.† Quarto,quia de iure ciuili ſicut filiusfa. miles poteſt à
patre exhæredari.l.filiusfa ff de libe.& poſthu.ita etiam filiusfam.
effectus monachus poterit exhęredari à patre,quamuis omne
ius quod habebat re & ſpe ſit tranſlatum in monaſterium , cap.
in præſentia.de proba.& authen.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccleſ.quia de-
lictum eius per quem mihi acquiritur impedit acquiſitionem
mihi faciendam.l.1.§.1 ff ſi quis aliq.teſt.prohi.ita Iaſ.in d.l.filiusfa.
in princ.alleg.gloſſ.in l.Deo nobis.§.hac etiam.in verſ.ingratum.C.
de epiſc.& cle.vbi Cyn.& Bald. Albet. Salyc. & alij. Sed de iure
241 canon.ſecus eſt, quia indiſtinctè † omnis cauſa ingratitudinis
vndecunque proceſſerit ſiue concernat ſolum filium ſiue pa-
trem tollitur per ingreſſum religionis, vt propter eam amplius
exhæredari non poſſit,text.eſt expreſſus in c.fin.incip.non liceat,&
ibi glo.19.q.fin.glo.in cap.2 incip.Ex literarum.de apoſta. gloſſ.in Au-
then.de mona.in princ. Abb.in conſil.124.incip.dubium ſuper quo cõ-
ſilium.not.Felyn.in cap.Rodulphus.colam.2.ad fin.ſub ver.& ad præ-
dicta.de reſcri.Iaſ.in authen.non liceat,colu.2.ad fin.num.7.C.de lib.
præter.Socin.in regu.310.incip.Priuilegium.col.4.poſt prin.nam.30.
Gampe.in tract.dot.quæſt.47.incip.An Iudæus.poſt princ.in 1.part.
242 †Quartò limita, quia damnatus crimine capitali poteſt teſtari
ſi appellauerit,& pendente appellatione deceſſerit, text.eſt in
l.qui a latronibus.verſic.fin.incip.Si quis.ff.de teſta.mil.Spec.in tit.de
inſtru.edi.§.compendioſe.colum.2.poſt prin.verſic.11. Albec.in 3.par.
ſta.quæſtio.23.incip.Sed quid ſi. Bald.in diſput.incip.Statuto cauetur.
colum.4.in fin.verſic.videamus.gloſſ.in l.ex iudiciorum ff.de accaſ.in
243 gloſſ.3.volens ſingul.† executionem non fieri infra tempus ap-
pellationum, quia mors ſoluit iudicium criminale quãdo bo-
na veniunt in conſequentiam ſtatus non principaliter, ſequi-
tur Bald.in c.iuriſgentium.ad fin.de re iud. Bald. in cap. quærenti ad
me.ver.item quia.de offic.deleg.& in cap.conſideramus.in fin.de elect.
dicens non reperiri alibi in iure illam gloſſ.Bald.in cap.paſtora-
lis.§.præterea.in fin.de offic.deleg.& in c.a. quoniam contra.colum.fin.
ad med.ver.item quando.de proba.dicens vnicam in iure & in capit.
ſæpe.colum.fin.ad fin.de appell. Albet.in 4.par.ſta.q.24.incip. Item
quærit.allegat l.1.ff.nil inno.appell.pen. Bald.in addit.Spec.in tit.de
ſentent.colum.penul.in med.ver.pendente. vbi infert ad bannitum.
Iaſ.in l.3.§.ſi ſeruus quem.in fin.ff.de acq.poſſ.vbi infert bannitum
non poſſe offendi nedum pendẽte appellatione, ſed etiam in-
ſta tempus appellationi præfixum poſt Rom. & doct. Et in tã-
tum eſt vera iſta 4.limitatio quod † etiam ſi appellatio non te- 244
cipiatur adhuc teſtamentum eius valebit, text. in l.ſi quis filio.§.
his tamen.verſ.quid tamen ſi appellationem.ff.de iniuſto rupt. vbi not.
Bart.Bald.in c.venientes.poſt princ.verſic.& ſi dicatur.de iureiur.di-
cens illum text.ſing. Iaſ.in l.1.colum.3.nam.10.ff.de re iud. Quin-
tò limita,† quia damnatus ad mortẽ ex reſcripto principis po- 245
teſt conſequi licentiam teſtandi, vt vult Alexan.in conſil.95.in-
cipien.Repetitus ſuper diſpenſatione.poſt princip.numer.x.in 7.volum.
Sextò limita,† quia damnatus ad mortem per iudicem incom- 246
petentem, vel per ſententiam nullam poteſt teſtari, & eius te-
ſtamentum valebit text. eſt in l.ſi quis filio.§ quod ſi quis.ff.de iniu-
ſto rupt.Oldr.in conſil.113 incipien.Thema tale eſt contra.colum.1.in
med.ver. Bald.in addit.Spec.in tit.de ſent.col.3.in fin.ver.ſententia
quæ.† Septimò limita in damnato ad mortem acclamationi- 247
bus populi, quia teſtari poterit, quaſi non iure damnatus ſit.
Voces enim populi non ſunt audiendæ nec attendendæ, l.de-
curionum.C.de pœn.not. Alexan.in conſil.101.incip.Circa primum.
colum.1.num.8.in 6.volum.Socin.in regul.144.incip.Fama num.1.
Alexan.conſil.166.incip.In cauſa & lite.colam.2.ad med.verſ.præte-
rea.in 6.volum.& in conſil.173.incip.Viſo & diligenter.col.fin.poſt
princ.in 6.vol.& in conſil.57.incipien.In cauſa & lite.colum.2.nu.8.
in 7.volum.Angel.in diſput.Aſtenſis miles.rolu.15.in med.ver.9.& in
diſpu.exorta guerra colum.8.in med.verſic.his ſic. Videmus in ſimili
† quod manumiſſio facta acclamationibus populi non valet, 248
l.ſi priuatim.ff.qui & à quibus.† Octauò intellige,quia teſtamen- 249
tum damnati ad mortem iniuſtè valet ſecundum legem diui-
nam,vt inquit Bald.in diſpu.incipien.Statuto cauetur.colum.4.in
fin.verſi.videamus. Et ex his ſit expeditus caſus de damnato ad
mortem teſtãte. Dum verò Abb.dicit † quod ſi cui manus am-
putentur vel oculi effodiantur non prohibetur teſtari, vt per
Bartol.in l.qui manus ff.de teſtam.dicas quamuis enim efficiatur
infamis,tamen infamis poteſt teſtari,l.1.vbi Bald.no.in colu.2.
C.de ſecun.nupt. Niſi fuerit talis infamia quæ reddat eum inte-
ſtabilem,l.ſi cui.§ fin.ff de teſta.vbi Bart.ſequitur Iaſ.in l.hac con-
ſultiſſima.colum.4 num.9.C.qui teſtam face.poſſ. Circa damnatos
ad perpetuum carcerem ſciendum quod † de iure ciuili carcer 250
perpetuus non imponitur, l.aut damna.§.ſolent.ff.de pœn notat
Bart.in l.2.colam.2.ad fin ver.quæro aliquis eſt damnatus.ff de publi.
iud.† tamen de iure canonico imponitur.cap.pen.de hære.cap.vt 251
commiſſi § pro illorum.eod.titu.in 6.not.Marian.in cap.veniens.co-
lum.26.poſt princ.ver.11.de accaſ.Aret.in c.qualiter & quando.§.ad
corrigendos.colum.4 num 150.& ſeq.de accuſ.vbi alleg.Aret.in cap.
in memoria 19.diſtin & Bald.in l.continet.ff.quod met.cauſa.dicen-
tes quod iſta eſt maior pœna quæ imponatur à canone : & ibi
de iſtis gabiis vulgo dictis in quibus clerici includuntur vt vi-
dimus anno elapſo in curia capitanei hic : & de iſto carcere
perpetuo eſt text.in cap.nouimus.de verb.ſign.in c.pen.incip.A nobis.
de apoſta cap.quamuis.de pœn in 6.cap.reperiuntur.1.q.1.Aret.in ca.
quum non ab homine.colam 4.num.61.de iudic.vbi dicit quod iſta
pœna eſt maior ſimplici pœna mortis, alleg.l.1.& ibi Bald.C.de
rapt.virgi.Bartol.in tracta.de carceri.poſt princ.ver vento.licet non
ſit Bartol. Octauò † non poteſt teſtari publicus vſurarius niſi 252
præſtet cautionem de qua in cap.quamquam.de vſur.in 6.alias eſt
2.vel ſin.not.Bald.in cap.ex litteris.colum.penul in med.ver.ſed quid
ſi.cum ver.præced.de conſtit.Lap.in alleg.55.incipien.quidam coram
iudice colum.1.poſt med.ver.vnde non omnis ſub tit.de arbit.Socin.in
conſil.127.incipien.Quoniam in præſenti.poſt princ.ver.quibus tamen.
in 3.volum.Bart.in conſil.238.incip.Exiſtens Petrus.in fin.Marian.
in c.quoniam frequenter.colum.16.poſt princ.ver.3.de lit.conteſt.Sunt
enim odioſiſſimi vſurarij & puniuntur etiam à Deo: vnde Au-
guſtinus † Percutitur hac animaduerſione peccator vt moriẽs 253
obliuiſcatur ſui, qui dum viueret oblitus eſt Dei : refert Ioan.
Andr.in c.peccatum.col.8.in med.in Mercur.ſubdens nam ſæpius
videmus quod vſurarij decedunt ſine reſtitutione ſine ſacra-
mentis & ſine aliqua bona ſpe vitæ æternæ. † Extende quia et- 254
iã ad pias cauſas non poteſt teſtari, vt infra per Abb.col.fi.nu.11.
quia nec oblationes Eccleſia ab eis recipit,c.quia perniciosum.de
vſu.& à multis alijs,vt enumerat gloſſ.in cap.oblationes.90.diſt.
ſequit.Cald.in tract.de interdi.colu.28.poſt med.ver.item quæritur.
Marian.in materia oblationum colum.7.in verſic.4.& per totum vbi
diſtinctio,pro quo text.in c.2.incip.Imolans.14.quæſt.5.vbi Imo-
lantis ex iniquo oblatio eſt maculata,dona iniquorũ non pro-
bat altiſſimus nec reſpicit in oblationibus eorum. † Similiter 255
pro mortuis in peccato, puta quia ſeipſos occiderunt vel ſimi-
libus

Digitized by Google

libus non orat Eccleſia nec eos patitur cum Pſalmis ſepeliri.
cap. placuit. 23. q. 5. not. Iaſ. in l. 1. poſt princ. num. 5. C. de ſer. fugi. Iaſ. in
l. ſi is qui. poſt princ. num. 4. C. qui teſtam. fac. poſſ. Bart. in tractat. de
diff. r. iur. ciui. & can. col. 6. in princ. verſic. item diff. in ra can. qui pro
ſuis. Ant. in conſil. 26. incip. Iam ſic ſunt ſoluto colum. fin. in princ. vbi
text. concor. & dicit iſtam eſſe communem opin. Theologo-
rum. Anton. in conſil. 29. incip. Viſo puncto prædicto col. fin. in fin. In-
noc. in c. quum voluntate de ſenten. excom. c. fin. 88. diſt. c. obeuntibus.
13. quæſt. 2. c. Cyprianus. 21. quæſt. 3. 23. q. 8. cap. quicunque. cap. audimi-
mus de reli. & vene. ſanct. Arch. in cap. tempus. 13. quæſt. 2. Roman. in
ſing. 267. incip. Fui interrogatus, vbi etiam remittit ſe ad gloſſ. &
doct. in capit. ex parte. el 2. de ſepult. vbi enumerantur, qui ſepeliri
256 non debeant. † Et iſtam cautionem ab vſurario poterit acci-
pere quilibet notarius Epiſcopi, vt loquit Bald. in ca. paſtoralis.
colum. fin. poſt med. verſic. in text. ibi, de offic. iud. ord. Quia tanquam
publica perſona poteſt alteri ſtipulari & per eum alteri quæri-
tur, vt not. Innoc. in c. dudum. de conuer. coniuga. Bart. in l. 2. ff. rem
pupil. ſal. fol. Roman. in conſil. 76. incip. In cauſa nobilis. in princ. vbi
quota, Iaſ. in l. ſtipulatio iſta habere. §. ſi ſtipuler. colum. 5. num. 14. ff. de
257 verbor. obligat. vbi quotæ & limitatio. † Imo etiam ſacerdos pa-
rochialis poterit iſtam cautionem ſuſcipere licet non ſit ſer-
uus publicus, quia ius publicum conſiſtit in ſacris & ſacerdo-
tibus. c. ius publicum. 1. diſt. & l. 1. §. ius publicum. ff. de iuſt. & iur. & ſic
ſacerdos eſt perſona publica per quam alteri actio vtilis quæri-
tur, authen. generalis. C. de epiſc. & cler. authen. libellum. C. de lit. con-
teſt. ita Spec. in tit. de inſtrum. edi. §. nunc vero aliqua. col. 7. poſt med.
ver. item pone. Iaſ. in d. §. huius ſtudij. poſt princ. numer. 5. vbi quota in-
telligens in concernentibus animam, Iaſo. in l. tale pactum poſt
princ. verſic. 6. limita. ff. de pact. & eſt text. in d. cap. quamquam. de vſu.
in 6. loquens de ſacerdote parochiali ex quo videtur dicen-
dum nõ eſſe idem in ſacerdote non parochiali, & ita vult Abb.
in c. dudum. colum. fina. de conuer. coniug. Sed iſta limitatio non eſt
vera, quia text. in d. cap. dudum. & in cap. fin. qui cle. vel vouen. & in
§. quantum vero in authen. quib. mo. na. effic. le. non loquuntur de
parochiali, ſed quocunque ſacerdote, ad idem gloſſ. in cap. pa-
ſtoralis. §. præterea ff. de offic. ord. vbi not. Ant. colum. fin. Nec obſtat
text. in d. cap. quamquam. quia non excludit alios ſacerdotes nõ
258 parochiales † habemus enim quod lex vel canon faciens mé-
tionem alicuius rei ratione frequentioris vſus non excludit a-
lia, gloſſ. præſidentes in clem. 2. de reſcript. vbi not. Ant. & Imol. gl.
in l. 1. C. de rap. vir. per quas limitatur regula c. nonne. de præſum. &
l. quum prætor. de iud. cum concor. quæ poſui in cap. quoniam con-
tra. fol. 38. num. 56. de proba. vbi multæ gloſſ. etiam. Sed ita eſt in d.
c. quanquam. quod parochialis exprimitur ratione frequentio-
ris vſus, ergo non excluduntur alij ſacerdotes. Imò cautio vſu-
rarum præſtita putatiuo ſacerdoti reddit vſurarium teſtabilé,
ita Bald. in c. dudum. il 2. colum. 1. poſt. princ. ver. in tex. ibi animarum.
de elect. dicens ſe ita de facto reſpondiſſe: pro quo fa. quæ dixi in
c. quoniam contra fol. 85. num. 17. de proba. indulgentijs conceſſis à
259 prælato falſo. † Imo ſi non reperitur notarius aut Epiſcopus
poteſt præſtari iſta cautio coram honeſtis perſonis, ita Bald. in
ca. 1. ad fin. de eo qui mit. in poſſ. cau. rei ſer. ſequitur Iaſ. in l. quum ſpe-
cialis. poſt prin. ver. 3. facit. C. de iud. Et eſt ſpeciale in materia fauo-
rabili, vt ille cuius non intereſt nec eſt perſona publica poſſit
alteri ſtipulari, not Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. col. 1. num. 5. ff. de
verb. oblig. & Lap. in alleg. 125. incip. In Dei nomine amen, factum ſuper
quo colum. 1. poſt princ. ver. venio ad ſecundum. ſub titu. de re. dicit ꝙ
ſi illi quibus eſt facienda reſtitutio pręſto ſunt, coram eis eſt fa-
ciẽda cautio aut alijs, qui poſſunt illis acquirere, vel eis abſen-
260 tibus loci ordinario, † quia vbi fit confeſſio in foro ſpirituali
vel pœnitentiali non eſt neceſſaria partis præſentia, not. in cap.
quoties cordis oculus. 1. quæſt. 7. Bald. in l. rationes. C. de proba. Salyc.
in l. generaliter. in q. 13. C. de non num. pec. Alexand. in conſil. 122. in-
cip. Viſo proceſſu cauſæ. col. 1. poſt princ. ver. bene dicit. in 7. volum. Ex-
261 tende iſtam octauam concluſionem, quia † vſurarius non po-
terit teſtari non præſtita cautione etiam ſi creditores remitte-
rent eam, quia eſt diſpoſitum illud potius fauore animę vſura-
rij quam fauore creditorum, ita Iaſ. in l. pactum inter hæredem co-
lum. 1. num. 8. ff. de pact. tenens contra Bald. & Paul. ibi qui con-
262 trarium notabant ex illo text. † Secundò extende, quia vſura-
rarius manifeſtus fictus non poteſt facere teſtamentum ſine d.
cautione. c. ad noſtram, iuncto princ. & fin. de empt. & vendit. vbi not.
Abb. in 1. not. ſequitur Iaſ. in l. 1. colum. 3. num. 9. C. de eden. dicitur
autem fictus vſurarius, qui vendit merces pro pecunia certo
pretio ſed quando non datur pecunia tunc vendit cariùs, quia
vendit tempus, ita conſuluit Abb. in conſil. 22. incip. Quanquam
conſultum ſit ſequitur Iaſ. in l. eius qui in prouincia. poſt princ. num. 1.
ff. ſi cert. pet. Et confirmatur † quia vbicunque lex diſponit ali- 263
quid fauore animæ quantumcunque ſit pœnalis debet exten-
di, gloſſ. eſt not. in cap. ſciant cuncti. de elect. in 6. doct. in auth. ſacra-
menta puberum. C. ſi aduer. vendit. poſt. Bart. vbi Iaſ. colum. 4. num.
16. & colum. 17. num. 72. Ioan. Andr. in cap. penul. incip. ex tenore. qui
fil. ſint legi. gloſſ. in cap. fin. de elect. in 6. not. Iaſ. in l. rem quæ nobis. col.
5. num. 22. ff. de acqui. poſſeſ. & in l. ſi prius. colum. pen. num. 55. ff. de oper.
no. nunc. & in l. ſtipulatio hoc modo concepta. colum. 5. ad med. ff. de ver.
obligat. Abb. in cap. nihil. colum. 5. de elect. Iaſ. in l. quum quidam. co-
lum. 4. num. 23. ff. de lib. & poſthu. & in l. Gallus. colum. 11. numer. 31. ff.
eod. titu. & in authen. quas actiones. colum. 8. numer. 25. C. de ſacroſan.
eccleſ. vbi quota. & in l. venia. colum. penulti. numer. 9. C. de in ius vo-
can. Socin. in l. Marcellus. §. quod autem. colum. 1. num. 5. ff. ad Trebell.
Abb. in conſil. 114. incipien. In quæſtione mouenda inter Anton. ad fin.
in 2. volum. † Tertiò extende, quia vſurarius manifeſtus nõ po- 264
teſt etiam mortis cauſa donare ſi non caueat iuxta d. cap. quam-
quam, ita vult ibi gloſſ. ſequitur Socin. in conſil. 127. incip. Quo-
niam in præſenti. colum. penult. ad med. ver. ſi vero. in 3. volum. Zaneti.
in diſput. incipien. In ſacro. colum. 1. ad fin. ver. 5. facit. Socin. in conſil.
172. incip. Multum abunde poſt princ. ver. confirmantur in 2. volum. &
eſt duplicatum cum conſil. 112. in 1. volum. Iaſ. in l. quum quidem.
in fin. ff. de lib. & poſthu. Barba. in l. 2. colum. 7. in fin. ver. & adduco.
ff. de verbor. oblig. & in l. impoſſibilis. colum. 2. in fin. verſi. & adduco.
ff. eod. tit. Socin. in l. ſciendum. colum. 1. num. 9. vbi quota. ff. de leg. 1.
vbi etiam refert eos, qui tenuere contrarium vt eſt Bald. in l. ex-
ecutorem. C. de execut. rei iudic. qui dicit ita fuiſſe conſultum per
plures doctores collegij Mediolanenſis: idem voluit Angel.
in diſput. incip. Aſtenſis miles, verſicul. quartò dubitabatur. Ratio eſt
iſtius concluſionis ſeu extenſionis, † quia vbicunque de facili 265
poſſet fruſtrari mentio legis, ſi extenſio non fiat, debet fieri
extenſio etiam in materia pœnali, text. eſt not. in l. 1. §. pecuniã.
ff. de calum. & gloſſ. in dicto cap. quamquam. de vſu. in 6. capit. ſi ciui-
tas. de ſentent. excommunica. in ſexto. qui text. eſt melior de iure,
ad hoc gloſſ. ſepelitur. in fin. in clemen. 1. de ſepul. Ana. multum notãs
in rubr. de apoſta. colum. 6. cap. commiſſa. §. 1. de elect. in 6. not. Ant. in
diſput. incip. Bononienſis. Socin. in l. Gallus. §. videndum. colum. 2. in
med. ff. de liber. & poſthum. & in conſil. 209. incip. Licet nulla. colum. 1.
poſt med. verſic. 3. & in conſil. 242. incip. Circa primum. colum. penult.
poſt med. verſic. ne nomitto. in 2. volum. & in conſil. 300. incip. In cau-
ſa interpellationis. colum. penult. in fin. verſic. 2. ratio. in 2. volum. & in
conſil. 41. incip. Viſo indulto. colum. fin. in fin. in 3. volum. Mattheſ. in
tract. extenſionum, dicens quod iſtam doctrinam habuit ab An-
to. de Butr. in publica diſputatione Socin. in conſil. 67. incip. Ea-
dem die. colum. 1. in princ. ver. 5. Iaſ. in l. ait prætor. colum. 1. numer. 3. ff.
de iureiur. vbi quota. & in l. ſi is qui pro emptore. colum. 78. num. 363. ff.
de vſucap. vbi quota & in l. 1. §. veteres. colum. 1. num. 4. ff. de acquiren.
poſ. & in l. 1. colum. 2. num. 14. ff. de verb. oblig. & in l. dotis cauſa colum.
fin. in fin. ff. ſolut. matr. & in l. quum quidam. colum. fin. num. 32. ff. de
lib. & poſthu. & in l. talis ſcriptura. colum. 3. num. 10. ff. de leg. 1. Limi-
tamodo ſuprà dictam octauam concluſionem † quia Iudæus 266
manifeſtus vſurarius poteſt teſtari non ſeruata forma d. c. quan-
quam. de vſu. in 6. ita not. conſuluit Soci. in conſil. 70. incip. In præ-
ſenti conſultatione. in 1. volum. & ibi ſequitur Ioan. Bapt. de S. Se-
uerino in conſil. 71. & Alex. in conſil. 72. qui ſubſcripſerunt ſe, &
illud conſil. 72. quod eſt Alex. eſt etiam in volum. conſil. Alex. in
conſi. 6. in 6. vol. vbi eſt copioſius conſi. quam inter conſi. Soc. &
excedit pluſquam in duplum: eandem ſententiã ſequitur Are.
in conſ. 158. incip. Copioſe, ſubtiliter & eleganter, qui omnes præce-
ptores Socini ſubſcripſerunt eius conſi. refert idem Soc. in cõſi.
119. inci. Præſupponitur in facto. col. 4. nu. 23. in 4. vol. dicens ſe repe-
riſſe poſtea conſilium Ioan. de Lign. in paruo repertorio Ang. de-
ciſiue tranſcriptum idem decidens, & ita fuiſſe deciſum per D.
de Rota. ſequitur Iaſ. in l. 1. colum. 3. num. 9. C. de eden. Secundò li-
mita † quia ſi Papa ex certa ſcientia confirmat teſtamentũ vſu- 267
rarij manifeſti non præſtita cautione valebit teſtamentum, ita
Bald. in c. 1. col. fin. in fi. de confir. vti. vel inuti. intelligens per ſolum
Papam poſſe fieri non per Imperatorem, quia Papa poteſt tol-
lere ſuum ſtatutum, l. non eſt nouum. ff. de leg. Nota in iſta materia
† quod ſi tempore conditi teſtamenti nõ eſt quis vſurarius ſed 268
poſtea effectus eſt vſurarius non irritabitur illud teſtamentum
prius factum, ita Alb. in 1. par. ſta. q. 151. incip. Conſtitutione domini.
in fi. dicens vidiſſe ſe magnam concertationé de hoc inter pru-
dentes Mediolani vbi tandem ita obtentum eſt, allegat gl. au-

team & peregrinam in l.1. §.non exigit.ver.ſed ſi filius.in verſic. not.
269 quod duobus temporibus.ff de bono.poſſeſſ.ſecun.tab. † Qui autem ſint
vſurarij publici vide Angel.in diſput. Aſtenſis miles.poſt princ.verſ.
de ſecundo.cum verſ.ſequen. Et ſuprà dicta cautio poteſt fieri & an-
te & poſt teſtamentum, vt per Barto.in l.filio præterito in fin ff de
iniur.rupt. ſequitur Paul.in l. vniuerſa ad fin. C. de preci.impe.offer.
Felyn.in c.quoniam frequenter.colum.2.in fin.ver.peun.iſtam doctri-
nam.vt lite non contest. cum concor. quæ poſui in repe. ea. potuit.
in 4 par.princ.gloſſ magna de loca. Card. in cap.ſignificauerunt.co-
lum fin de teſti.extendens poſſe caueri etiam per procuratorem
dimiſſum ad præſtandum poſt mortem, dicens eſſe nouum di-
ctum & determinatum publicè Ferrariæ, Bald.in cap.ex litteris.
colum pen.in med.ver. & ex prædictis.de conſtit. per hæredes vero
facta non prodeſt, niſi quo ad ſepulturam, vt ibi per Paul.poſt
gloſſ.clem.1.de ſu. Nonò prohibetur teſtari excommunicatus
ſecundum quoſdam vt tenet gloſſ.in c. decernimus de ſent.excom.
in 6. Alber.in 4.par.ſtat.q.13.incip.Item quaro.colum.fin in med. di-
cens communiter canoniſtas ita tenere, contrarium tamen eſt
270 verius † quod excommunicatus regulariter poteſt teſtari, In-
noc.in c.quum voluntate.de ſenten.excom. Bart.in l.ſi quæramus ff.de
teſta.auth.credentes. vbi Bald. C.de hære. Bald. in c.intelleximus.col.
1.in fin verſic ſed pone Titius.de iud. vbi reſpondet argumen. quod
poſſet fieri in contrarium Bald. in c.veritatem.colum. 1. ad fin.verſ.
excommunicatus.de dolo & contum. Iacob.de Bel.in diſput.incip. In
Chriſti nomine, quæritur an excommunicatus poſſit. vbi latiſſimè di-
ſputat & reſpondet ad arg. in contrarium. Iaſ. in l.Gallus.§.quid
ſi tantum.poſt princ.num.2 ff.de lib.& poſthum Angel. in diſpu incip.
Duo innocen.colum.2.in princ.ver. Ber. vero. vbi etiam refert illos
qui tenuerunt contrarium & malè, Ioan.Andr.in c.dolo ſunt.poſt
princ.ver hac regula in Mercur. Bart.in conſil. 238. incip Exiſtens Pe-
trus. in princ. dicens eſſe varias opin. relatas per Archi. in c.pia.de
ſenten excom.in 6 & dicit Pet.de Fan. hoc tenuiſſe Iaſ.poſt Bald.
in l.1.colum 5.num.27.C.de iur.& fact.ignor. & hanc opin. dicit eſ-
ſe communem Abb. hic ſequitur Iaſ. in l ſi quis arbitratu. colum.
16.poſt princ ff de verbor.oblig.& in l.vt verborum,colum.2.num.7.C.
271 qui admit. † Confirma quia acceptatio & optio facta per ex-
communicatum valet vt concludit Rota in deciſ. 115.incipien.
acceptatus ſub titu. de preben in nouis, limitans in collatione ei fa-
cta in prouiſione, quia ſunt iuris non autem facti, ſicut acce-
ptatio, Rota Biſigne.in deci.4.inci.ſecundum,ſub titu.de ſenten. ex-
com. Eſt bene verum quod Innoc.in d.c.quum voluntatem,de ſent.
272 excom.tenet † quod ſi excommunicatus legat pro anima ſua nõ
valet, ſequitur Imol.in c.quia inſ titu.noſtro. dicens eſſe incon-
gruum quod Eccleſia capiat relictum ab eo qui deceſſit in no-
torio peccato quia habet cauſam mali exempli, Bald. in l.mbe-
mus.C.de teſta. dicens, quod ſi teſtator decedit in tali ſtatu, q de
fauore animæ ſuæ non ſit tractandum non valent relicta ab eo
etiam ad pias cauſas, ſequitur Campe.in tracta.dot.quæſt. 47.in-
cip.An Iudæus colum.1 in med.ver.ex his, in prima par. Circa hoc ta-
men vide Marian. in materia oblationum.colum. 7.per totam,verſi.
quarto principali loco, vbi enumerat octo perſonas à quibus ob-
lationes non recipiuntur, inter quos nominat excommunica-
273 tum, & ibi tãdem diſtinguit vt per eum. † Limita, quia excom-
municatus propter hæreſim non poteſt teſtari, text. eſt in auth.
credentes.C.de hære.& eſt in ea excommunicatus.§.credentes.de hære.
not. Angel.in diſput.duo inuicem.colum.2.in med.limita. Secundò
quãdo eſſet excommunicatus occaſione vſurarum de quo vi-
de Socin. in reg.133.incip. Excommunicatus.num.2. Tertiò limitat
Bartol.in conſil.238.incip Exiſtens Petrus.poſt prin. in excommuni-
cato publicè qui non teſtabitur, Bald. in l.1 C.de ſecund.nupt. †
274 Decimò non poteſt teſtari ſeruus, l.filiuſfa ff. de teſta.t.illud.13.q.
2. quia pro mortuis & pro nihilo reputantur, l.ſeruitutem.ff.de
regul.iur.l.quod attinet ff eod.tit. cum concor. quæ poſui in rubr.ff.
ſolut.matr.colum.24.num.141. bene ſa.l ſtipulatio iſta.§.hi quoque.
ff de verbor oblig.§.ſed quum factum.inſti. de ſtipu.ſerno l.quod ſeruus.
ff.de acquir.poſſ.& quod per illum text.not. Socin. in l.1 § muni-
cipes.ad fin ff.de acquir.poſſ. iunctis not.per Bald.in c.quum dilectus.
275 colu.1.poſt princ.ver.vnde conſueſcere. de conſue. dicentem † teſta-
mentum materiale eſſe facti ſed intellectuale iuris, alleg. §.di-
ſponat in Authent.de nupt.& not.in l.1.ff.de teſta. Bald.in cap.quum.
cauſam.colum.5.ad fin.ver.vlterius. de teſti. dum dicit teſtamẽtum
eſſe intellectuale : & multa ſimilia quæ ſeruis ſunt prohibita
276 non proſequor puta teſtificari, l.ſeruos. C. de teſti. † Vndecimò
teſtari non poteſt, qui profitetur tria ſubſtantialia regulæ, cap.
2.incip.Quia ingredientibus.infra titu.noſtro vbi eſt caſus de abba-
tiſſa, ſed omnis voluntas eorum eſt tranſlata in monaſterium,
c.ſi religioſus.de elect in 6.c.quum ad monaſterium. de ſta. mon. c.fin.de
ſepul.in 6.incipien religioſi. † Ratio eſt, quia iſti religioſi profi- 277
tentes tria ſubſtantialia non habent velle aut nolle, not. Cald.
in conſil.6.incip.Laie m promiſit poſt princ ſub tit.de regula. vbi alleg.
c.nolo.12.q.1.text.in authen.ingreſſi C.de ſacroſan.eccle nut. Socin.
in conſil.13.incip.Præſens conſultatio.in princip & col.1.per totam vbi
deciſiones confirmantes iſtam concluſionem in 1.volum Ro-
man.in conſil.237.incip. Oppoſitioni in hanc in princ. Ioan. Andr.in
cap.quod ſemel placuit.colum.2.in med.verſic. quinto video. in Mercu.
Lap.in alleg.86.incip.In cauſa & quæſtione.colum penult.ad fin verſi.
præterea ſub titu.de conuerſ.coniug. Socin. in conſil.17.incip.Præſens
conſultatio.in princ.in 1.volum. & in conſil.183.incip. Eleganter ſunt
omnia poſt princ.verſic ſed hoc in 2.volum Iaſ.in aut.ingreſſi colum.2.
num.23.C de ſacroſanct.eccleſ. Socin.in l.1.§ item acquirimus.colum.
1.num.5.ff de acquir.poſſ & in § per ſeruum. colum.1.num 11.ea.l. Iaſ.
in l.ſeruum vetante domino ff. de verbor.oblig. Barba.in l.1.colum 27.
poſt princ.verſic.ſed poſſet.ff.eo.tit. Anch.in repe.c.nemo poteſt.colum 3.
in fin verſic.ſeptimo.in fin de regul iur.in 6.& ver ſequen. incip. Octa-
uo. Anch.in repet.c.in præſentia colum 13.poſt med deprobat cap.non
dicatis.12.q.1.not. Iaſ.in l.1.§ item acquirimus. colum 11. & in l 3.ff.
de acquir poſſ Socin.in l.1.§ item acquirimus colum 11.& in l 1 ff.de
vulgar.& pupill. Specul.in tit.de iudic.deleg. §.excipi.colu.1.ad med.
ver item quod non eſt.& in tit.de arbi. & arbit.§.ſequitur videre colu.
penul.in fin.verſic.ſed nunquid.inferens non poſſe compromittere.& in
titu.de actio.§.1.colum.16.in princ.verſicul. item excipitur. vbi multi
text. concor. inferens non poſſe agere in iudicio nomine ſuo,
& colum.penul.poſt med.ver.monachus.& in tit.de procur.§.1.colum.
12 in fin.ver.item quod eſt. inferens non poſſe eſſe procuratorem,
& in titu.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua.colum.32.ad med. Ioannes
Andr.in c.quum ſit pereum col.2.ad fin.verſ.tertio.in Mercur.& in
c.in argumentum.in med.verſic.5.eod.titu. Bart. in diſputatio. 12. inci.
quidam reliquit colum.fin.poſt med.verſic.ſed contra Iaco.Aegid.in
tractat ad teſtes reprobandos poſt princ.verſicu.ſed nunquid monachus.
Calde.in conſil.4 incipien. An valeat.in med ſub titu.de conſuetu.&
in conſil.1.incip. An ſit licitum poſt med. verſic. ponitur. ſub tit.de regu-
la Roman.in ſing.245.inci Religioſus Corſe.in ſing. legitima.in ver.
an filius colum.fina.poſt med.& in ſing obſes in verſic an Epiſcopus poſt
med. Roſcellus de Aretio antiquus doct. in repet.authent.ingreſſi.
col.4.ad fin ſub ver.ſecundo quærit glo.in fin C.de ſacroſan.eccle. Lap.
in alleg.129.incip factum ſuper quo iuris.colum.3.in fin. verſun.item ſi
quis ſe. ſub titul.de conuerſ.coniug.& in alleg.130.incip.pro dubij pro-
poſiti.colum.penult.in princ.verſu.quis autem Roman. in conſil.345.
incipien. Circa primum poſt princ. Socin. in conſil.10.incip. quamuis
quæſtiones colum.3.in med.verſic.ſi vero in 1.volum & in conſil.17.in-
cipien. ſupradicta cauſa colum.fin.in fin. in 1.volum. inferens non
poſſe eſſe teſtem. idem vult Nel. in tracta.circa materiam teſtium
col.4 in med.ver.monachus Cald. in conſil.31.incip. quidam offerunt
ſe.ad fin.ſub tit.de regula Socin. in conſil.245.incip.omiſſis multis.co-
lum.1.in princ verſi.quibus.in 2.vol. Marian. in materia oblationum.
colum.3 in fin.ver. & hoc do. Poli.in tract.vulga.ſubſti.col.46.ad fin.
verſicu.22. Rota Biſgne. in deciſ.4.incipien. An monachus poſt princ.
ſub rub.de offic.vica Iaſ. in l.naturaliter poſt prin.nu.2.ff.de cond.inde.
Mod. Iaſ.in l.Gallus §.& quid ſi tantum.col.30.in fin.ver.incip.igi-
tur.ff.de lib.& poſthum. Ratio etiam eſt, quia iſte religioſus eſt in
poteſtate Abbatis, ergo, &c. per l.qui in poteſtate ff.de teſt † Ratio 278
etiam eſt quia per ingreſſum monaſterij habetur pro mortuo
quoad actus mundi, c.placuit.16.q.1.l.Deo nobis.C.de epiſc.& cle.
cum concor. quæ poſui in c.quoniam contra fol.41.numer.107.de
proba. quibus adde gloſſ.pen. in c ſuſceptum.de reſcript. in 6.gl.fin.
in fin.in c.1.de voto in 6. Barto. in l.quum pater.§.hæreditatem il 1.ff.
de lega.2. Socin.in l.quum aui.col.73.ad fin.ff.de condi.& demonſt.
referens ad fratres minores poſt Bart.in tract.minorica. Marian.
in c.1.colum.36.in prin.de lib.obla.& in materia oblationum.col.17.
ad fin.ver.quo ad quintam q. Anch. in repe.c.in præſentia.colum.14.
in med.ver.ſecundo dicant.deprobat. Gemin. in conſil.80.incip.qui-
dam nomine Victus.col.fin.in fin. Corſe.in ſing.legitima.in ver.an fi-
lius col.1 in fin.& col.fin.in med. Spec. in tit.de arbi.& arbi.§.ſequi-
tur.col.9.in princ.ver.ſed quæro diligenter. vbi allegat c.placuit.2.q.
7.& in tit.de ſta.mo.§.1.poſt prin.verſi.ſed opponitur. † Limita iſtam 279
vndecimam concluſionem quia monachus qui eſt profeſſus
tria ſubſtantialia poterit teſtari de conſenſu Papæ non obſtan-
te quod nihil poſſit habere de proprio, ita vult Bald. in authen.
niſi rogati.ad fin.verſi.quæro quid ſi monachus.C.ad Treb. Bald.in l.ſi
quando.poſt princ.ver.ex iſta.l. habes quod ſi Papa concedit mo-
nacho.

Digitized by Google

nacho. C. de inoffic. teſta. Bald. in l. certum. C. vnde legi. allegat not.
in auth. ſi qui mulier. C. de ſacroſan. eccleſ. ſequitur Socin. in conſi. 13.
incip. Præſens conſultatio eſt. col. 3. an priu. verſ. verum prædictis non
obſtantibus. & colum. ſeq. in 1. volum. vbi adducit 18. fuodamen-
ta pro iſta limitatiooe & reſpondet ad ſex fundaméta quæ pri-
280 mo fecerat pro parte contraria. † Sub iſto vndecimo caſu Abb.
ponit poſſe teſtari Eremitam, quia poteſt habere propriũ, tex.
eſt not. in c. prælatum §. econtra. 19. q. 3. vbi Paulus primus Eremi-
ta in teſtamento Colobium ſuũ Athanaſio Epiſcopo reliquit,
tunicam vero B. Antonio, Innocent. in ca. quum monaſterium de
218 elect. † Confirma quia Eremitæ non ſunt de foro Eccleſiæ vt te-
nuit Paul. & Ioan. de Lign. in clem. 2. incip. litteras. de præben. mo-
uentur, quia non profitentur religiooem approbatam, vnde
noo habent nomen perſonæ eccleſiaſticæ. c. duo ſunt genera. 12.
q. 1. & ar. cap. fin. de reli. do. in 6. & quod poſſint conoeniri coram
iudice laico tenet Ionocent. in capit. ſignificantibus. de offic. deleg.
Guil. in clem. quum ex eo. de ſenten. excommun. & ibi Ancharanus.
in cap. ea quæ fiunt. q. 7. de regu. iur. in 6. dicens ita conſuluiſſe Cal-
der. & eſt verum licet non alleget, ita vult Calder. in conſi. 7. in-
cip. an fratres. poſt princ. ſub tit. de iud. & fo. compe. Maria. in c. 1. incip.
Si quis clericus. col. 2. in fin. verſi. octaua declaratio, de fo. compe. dicens
eos eſſe ſicut locuſtas ſine rege & mere laicos, ac abſurdum eſ-
ſe quum non ſequantur religionem approbatam poſſint mera
282 voluntate ſe ab Imperatoris iuriſdictione eximere. † Eſt bene
verum quod communis opin. eſt in contrarium quod Eremi-
ta non poſſit conueniri niſi coram iudice eccleſiaſtico, vt vult
gloſſ. in c. qui vere. 16. q. 1. gloſſ. in c. nulla. 93. diſt. Innoc. in dicto cap.
quum monaſterium. de elect. concludens eſſe perſonas eccleſia-
ſticas. pro quo text. in c. 1. in fin. de exceſſ. prælato. in 6. Zenze. in d.
clemen. quum ex eo. de præben. Pro qua communi fa. text. in cap. in-
demnitatibus. §. pen. incip. ſupradicta. de elect. in 6. vbi mulieres, quæ
non ſunt de regula habeotes ſimilitudinem religiotus in qui-
buſdam pertinet ad diſpoſitiooem Eccleſiæ: & iſtam commu-
nem ſequitur Aret. in ca. nullus. col. fin. num. 12. de fo. compe. fauore
animæ Ant. in conſi. 19. inci. Quia hic agitur de poteſtate. col. 6. ad fin.
dicẽs eus ſubeſſe epiſcopo, nec ad aliud caput cogi, quia Chri-
ſtum habent in caput & Epiſcopum & Papam & parochianũ
283 io cuius ſunt parochia. † Duodecimò non poteſt teſtari hære-
ticus, authen. credentes. C. de hæret. c. excommunicamus. §. credentes.
eod. tit. in 6. not. Ioan. Bapt. de S. Seuerino inter conſil. Socin. in
conſi. 71. inci. Super quæſtione. col. 1. poſt princ. Albe. in 1. par.
ſtat. q. 167. inci. item quæro. dicens non poſſe habilitari etiam
per ſtatutum. Spec. in tit. de inſtr. edi. §. compendioſe. col. 1. in
284 med. ver. quarto. † Ratio eſt inter alias, quia hæreticorum bo-
na confiſcantur & applicantur fiſco in terris imperij: in terris
autem Eccleſiæ applicantur Eccleſiæ etiam ſi extent filij. c. vr-
gentis. de hæret. cap. accuſatus. §. pen. inci. in eo. de hæret. in 6. c. quum ſe-
cundum leges. eo. tit. lib. 6. Albet. in 1. parte ſtatu. q. 152. incip. in conſti-
tutionibus colum. pen. poſt princ. Alber. in 3. parte. q. 17. incip. ſed quid.
in princ. Alber. in 3. par. q. 5. incip. Item quid ſi. Oldr. in conſil. 271. in-
cip. Quæſtio talis eſt aliquis. ad fi. Socin. in conſil. 77. incip. In cauſa re-
ſtitutionis, colum. 3. in princ. numer. 14. in 5. volum. & in conſil. 119. in-
cip. Præſupponitur in facto, colum. penult. num. 34. in 4. volum Bart. in
tracta. differentiarum inter ius ciui. & cano. colum. 10. poſt med. verſic.
item differ. inc. bona hæreticorum. vbi allega. ſecus de iure ciuili al-
leg. l. cognominus. C. de hæret. Bart. in Auth. de inceſt. nupt. colum. 1. in
285 verſic. item aduerte. † Et hoc procedit etiam ſi poſt mortem ali-
cuius detegatur ipſum in vita fuiſſe hæreticum, quia bona eius
confiſcantur, c. 2. alias fin. incip. ſi quis exigentibus. de præſcrip. in 6. &
c. accuſatus. §. pri. incip. in eo. de hæret. in 6. Circa hoc tamen aduer-
te quia Bart. poſt Richard. Malumb. in l. ſi quis defunctum. C. de a-
286 poſta. fuit in mirabili opinione † quod iura volentia de crimine
hæreſis poſſe cognoſci poſt moriẽ debent intelligi intra quin-
quennium, dicens eſſe ſingulare propter inquiſitores, qui in-
quirunt poſt mortem, vt bona eorum publicent. Eſt bene ve-
rum quod Marian. in c. veniens. col. 35. in princ. ver. & aduerte. de ac-
287 cuſa. non aſſentiar ei. † Nec mirum ſi Richard. ita modicum tem-
pus inquiſitioni præfixit: quia aſperſus erat nota hęreſis, & poſt
mortem damnatus fuit de hæreſi, vt refert Cyn. in l. ſi vna a ma-
tre. C. de bon. mater. & Bald. in l. quicunque in fin. C. de epiſc. & cle. di-
cens quod collegium Bononienſe fuit reprehenſum fortiter
quando ſupplicabat pro eo, & quod erat in lectura excellen-
tior homo Italiæ quem Ioan. Andr. in c. non eſt ſine col. fin. ad med.
in Mercur. dicit doctorem profundæ ſcientiæ. Ex cuius deſcen-
dentibus extat nunc Marth. Malumb. vir honeſtiſſimus & or-

natiſſimus, ac in omnibus rebus ſumma temperãtia præditus:
Richardo cum in cæteris ſimilis tamen in Chriſti fide diſſimi-
limus. † Ad propoſitum redeũdo hæretici enim ſiunt infames 288
& eorum fautores, d. c. excommunicamus. § credentes. not. Spec. in
tit. de teſte. §. 1. col. 25. in fin. verſ. item hæc publica. Et contra chriſtia-
num non poteſt teſtificari. l. quoniam, & ibi auth. C. de hæret. not.
Spec. in tit. de teſte. § 1. col. 7. poſt princ. verſ. item quod videas. Simili-
ter non poſſunt aduocare contra chriſtianum & Spec. ti. de ad-
uoca. § obijcitur. poſt princ. verſ. item obijcitur. Præterea non poteſt
eſſe iudex, not. Spec. in tit. de iud. deleg. §. excipi poteſt. colum. 3. poſt
princ. item quod eſt. & inſtrumentum confectum ab hæretico nõ
tenet vt not. idem Spec. in titu. de inſtr. edi. §. reſtat videre. col. 10. in
fin. ver. quid ſi confectum ſa. no. per eundem in tit. de pet. & poſſ. poſt
princ. verſ. 23. & multa alia quæ ei inhibita ſunt, non proſequor.
Et ſi diceres hæreticus non poteſt teſtari, quia qui non habet
bona non poteſt teſtari, auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccle. gloſ. in l. 1.
C. qui teſt. facere poſſ. Reſp. iſtam rationem nõ eſſe generalẽ vide-
mus enim † quod qui non habet bona poteſt teſtari, per Iaſ. in 289
l. lex Cornelia. col. 1. nu. 4. ff. de vulg. & pup. vbi refert doct. reſpon-
dentes ad auth. ingreſſi, quod intelligitur, qui non habet bona
nec actu nec potẽtia, poteſt enim quis teſtari de alienis rebus,
l. quum alienum. C. de lega. & poteſt quis habere hæredem etiam
ſi teſtator nihil habeat, l. hæreditas. ff. de pet. hære. † Tertiodecimò 290
nõ poteſt teſtari ille, qui eſt dubius de ſtatu ſuo: dicitur autem
dubius quando dubitat, an ſit in eo ſtatu quo teſtari poſſit l. de
ſtatu. ff. de teſta. l. 1. ff. de leg. 3. not. Ruta in deci. 866. inci. Titius, col. pe-
nul. in med. ſub rub. de teſta. in anti. Spec. in tit. de inſtr. edi. §. compen-
dioſe. col. 1. poſt med. verſ. 5. † Hinc eſt quod ſi pater captus moria- 291
tur apud hoſtes non valebit teſtamẽtum filij teſtantis eo tem-
pore quo pater erat apud hoſtes, non obſtãte quod filius fue-
rit ſui iuris, quia pater cẽſetur mortuus hora prçambula capti-
uitatis, quia propter pendentiam poſtliminij fuit incertus de
ſtatu ſuo, ita tenet Imol. in l. fin. qui pro emptore. col. 14. ff. de vſu. ſe-
quitur ibi Iaſ. col. 73. num. 343. ver. adde. pro quo facit glo. in l. ſi fi-
lius. ff. de capt. quæ vult quod licet talis filius capti ab hoſtibus
poſſit habere hæredem ab inteſtato ooo tamen ex teſtamẽto.
† Confirmo, quia in his quæ ex mera volũtate diſponentis cõ- 292
ſiſtunt non poteſt obligari ille qui ſuam cõditionem ignorat,
l. homo liber. ff. de acquir. rer. dom. not. Bart. in l. liber homo. ff. de verb.
oblig. & ibi Iaſ. num. 4. † Limita quia cui princeps dat licentiã te- 293
ſtandi non impeditur propter incertitudinẽ ſtatus ſui, ita Soc.
in conſil. 13. inci. præſens conſultatio col. 3. in fin. verſ. 12. in 1. vol. alleg.
glo. in l. ſi quando. C. de inoffic. teſt. † Limita ſecundo quia damna- 294
tus ad mortem ſi teſtatur non valet eius teſtamentum, & tamẽ
ſi appellat ſiue iudex detulerit appellationi ſiue nõ valebit te-
ſtamentum nec dicetur incertus de ſtatu ſuo inſpecto præſen-
ti ſtatu, vnde licet ſit iocertis de ſtatu futuro de hoc nõ eſt cu-
randum: nam ex quo lex differt appellatio extinguit proona-
ciatum, ita Bald. in c. venientes. poſt priu. verſi. & ſi dicatur. deua-
retur. alleg. l. ſi quis filio. §. hi autem. verſic. ſunt enim. ff. de iniuſt. rupt.
Iaſ. in l. 1. col. 3. nu. 10. ff. de re iud. vbi text. pro hoc, in l. 1. ff. nil. inno.
appel. pen. ibi, integer enim ſtatus dicitur appel. interpoſita. & tex. in l. 3.
C. de appel. vbi appellatione interpoſita omnia debent eſſe in eo
ſtatu in quo fuerant tempore pronunciationis, tex. in l. 2. §. fin.
ff. de pœn. qui dicunt damnatum eum accipimus, qui nõ prouo-
cauit, cæterũ ſi prouocauit videtur non condemnatus. Ex hoc
ego infero quod † per appellationẽ dicitur, quis eſſe extra ter- 295
minos incertitudinis & eſſe certus. † Quartodecimò non poſ- 296
ſunt teſtari obſides dati intuitu captiuorum, l. obſides. de teſtam.
not. Socin. in regu. 274. incip. Homo liber. nu. 1. Ratio eſt quia ſunt
captiui hoſtium & eorum bona ſunt fiſci, vt in l. diuus. ff. de iure
fiſci, vbi gloſſ. tenet conclu. noſtram. † Limita non procedere ſi 297
à principe ei concedatur, quia tunc poterit obſes teſtari, vt d. l.
obſes. vult Socin. in conſil. 13. præſens conſultatio. colum. 3. ad fin. verſ.
vndecimo. in 1. volum. † Quintodecimò non poteſt teſtari, qui ob 298
iniuriam alienius cõfecit libellum famoſum & propter id fuit
condemnatus, l. is cui bonis §. 1. alias fin. incip. ſi quis ob carmen. ff. de
teſtam. not. Iaſ. in l. hac conſultiſſima. colum. 4. num. 9. C. qui teſta fac.
poſſ. Et licet ille ob libellum famoſum damnatus ſit infamis, † 299
tamen alij infames regulariter poſſunt teſtari ſi non ſunt pro-
hibiti. text. eſt in l. 1. C. de ſecun. nupt. vbi Bald. not. Socin. in l. qui-
dam relegatus. in princ. ff. de reb. dub. inferens ad relegatum, qui eſt
infamis vt in l. cognitionem. §. 1. ff. de varijs & extraord. cogn. & ta-
men poteſt teſtari, vt in d. l. quidam. & de infame tenet Bal. in ca.
intellleximus. poſt med. verſic. ſed pone Titius. de iudic. † Decimoſextò 300

 non

Digitized by Google

non poteſt teſtari damnatus crimine læſæ maieſta. l.quiſquis.C.
ad leg.Iul.maieſt.& cap.pen.incip.ſi quis.6.quæſt.1.in quibus iuribus
diſponitur bona talium confiſcari ipſo iure,vbi aliæ horribiles
301 pœnæ: non proſequor. † Decimoſeptimò capti ab hoſtibus
non poſſunt teſtari.l.eius.ff.de teſta.§.fin. Inſtit.quib.non eſt permiſſ.
fac.teſta. Ratio eſt, quia ſunt ſerui hoſtium,& ſerui pro mortuis
habentur,& teſtari non poſſunt, vt ſuprà concluſum eſt. Limita
tamen, quia codicilli facti in captiuitate ſi captus reuertatur
ab hoſtibus ſuſtinentur per fictionem poſtliminij, eo quia fuerint
confirmati in teſtamento quod prius in ciuitate fecerat,
302 text.eſt not.in l.in bello.§.codicilli ff.de capti. † Iſte tamen qui eſt in
captiuitate licet non poſſit teſtari tamen habet teſtamenti factionem
paſſiuam & ex aliorum teſtamento bene quæritur ei
tempore quo eſt apud hoſtes & poteſt hæres inſtitui.l.illa inſtitutio.
§.1.ff. de hære. inſtit. Pro hoc facit quod not. Socin.in l.ſi co-
303 gnatus colum. 5.ad med. verſic. ex quo infertur.ff. de reb.dub. dicens †
quod legatario damnato ad mortem remanente viuo debetur
304 legatum in terminis l. intercidit.ff de condit. & demonſtr. † Videmus
etiam multos alios habere teſtaméti factionem paſſiuam
& non actiuam vt impuberes filij & ſerui, enumerat gloſ.magiſtra
in §.legati. Inſtit. de lega. ſequitur Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore,
305 col.23.num.76. ff. de vſuca. † Decimooctauò non poſſunt teſtari
cæci vtroque lumine, niſi ſeruent diſpoſitionem, l.hac conſultiſſima.
C.qui teſtamen.face.poſſunt.§.pen.incip.Cæcus,Inſtit.quibus non
eſt permiſſ.fac.teſtam. not.Socin.in l.quid ſi nominatim.colum.1.poſt
med.verſic in prima difficultate ff.de liber.& poſthum.& in conſil.2.incip.
In cauſa teſtamentaria poſt princ numer.2.in 3.volum. & in conſil.
163.incip.Non fuiſſet opus in princ.in 2.volu. conſulens in nouo caſu
procedere etiam ſi filiæ inſtituantur, quæ à ſtatuto excludebantur,
vt per Iaſ.in d.l.hac conſultiſſima. §.ex imperfecto. colu.1.in
med. verſi. limita tertio. dicens procedere etiam inter liberos. Et
recordor quod Franciſcus Vidoſius auus meus vir ſanctiſſimus
& optimus quum ex nimia ſenectute viſum amiſiſſet obſeruauit
diſpoſitionem l.hac conſultiſſima. Et ibi interfuit Chriſtophorus
genitor meus, qui d.l.hac conſultiſſima legit coram a-
306 uo meo. † Confirmo, quia ſimiliter cæcus non poteſt eſſe aduocatus,
nec magiſtratum gerere de nouo quamuis poſſit habitum
retinere.l.1.§.caſum.& §.quamuis.ff de poſthum & l.cæcus ff.
307 de iudic. Limita non procedere in donatione cauſa mortis, †
quia cæcus poteſt donare cauſa mortis non ſeruata ſolemnitate
d.l hac conſultiſſima vt not. Iaſ.ibi,col. 4 num.7.alleg. Alexan.in
conſil.12.incip.Viſo inſtrum donationis, col.2 hoc idem vult Socin.
in l.ſi ſeruum colum pen.num.13.ff.de leg.1. dicens, ita fuiſſe cóſultum
per Petrum fratrem Bald. domin. Mar.& Odoff. ſolennes
doct. Peruſinos. Abb. hic nõ proſequitur vltra caſus in quibus
308 teſtari, quis prohibetur. Tu adde decimononò, † quia ſi aliquis
commiſit delictum pro quo ei debeat infligi pœna mortis
& metu pœnæ ſeipſum interficiat non valebit eius teſtamentum,
text.eſt in l.2.incip.hi.qui.C.qui teſta face.poſſ. not. Alber. in
3.parte ſtatu.quæſt.23.incip.Item quæro, an hodie.poſt princ.verſic.item
quæro. diſtinguens & dicens non procedere ſi quis ſe interfeciſſet
iactationis cauſa ſicut fecit Empedocles philoſophus vt eſt
tent.& ibi gloſſ.in l.ſi quis filio.§.proinde.ff.de iniuſto rupto. Albe. in
q.20.incip.quid de hæretico.in 3.part. & in q.ſeq.incip. item quæro
309 conſuetudo. † Ratio eſt quia ſeipſum occidendo videtur de crimine
fateri, l.fin.poſt prin.ver.vel vt confeſſo.ff.de bon.eo.qui ſibi mor.
& ex iſta ficta confeſſione habetur pro condemnato, ſed ſi verè
fuiſſet condemnatus teſtamétum eius fuiſſet nullum. l.eius
310 qui.§.1.ff de teſta.ergo &c. † Quia fictio idem operatur in caſu ficto
quod veritas in caſu vero, l.ſi filiuſfa ff.ſi cer.pet.l.lex Cornelia.
ff de vulg.& pup.l.bona.in fi ff.de capti.not.Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore.
col.53.num.216 ff.de vſucap. Vide Bald.in c.1.poſt med.verſic.extra
quæro.in tit.an ille.qui interfe. vbi tenet quod ſi vaſallus ſeipſum
occidat non perdit feudum quia antequam ſit mortuus nõ eſt
damnatus ad perditioné feudi,& poſtquam eſt mortuus bona
311 fecerunt tranſitum ad hæredem. † Vltimò non poteſt teſtari
mulier habens amaſios de eo quod amaſij ei dederũt, ita Ang.
in l.2.incip quum te C.de cond.ob turp.cau.dicens tenendum menti
& ſequitur Iaſ.in l.4.§.ſed quod meretrici.poſt prin.nu.3 ff.de condit.
ob turp.cau. vbi poſt relatos per eum ſecus dicit eſſe in meretrice
quæ poteſt teſtari de rebus ei donatis. Et ad hoc fa. quæ
ſuprà dixi in 7.conclu.princ.verſic.3.quia ſicuti, vbi allegaui quod
non poteſt clericus concubinæ in teſtamento relinquere iuxta
not.per Bart.in l.miles.in prin ff.de re iud. cum concordan.vt ſupr.
312 Abb.in text. dicit quod † relictum pro anima dicitur relictum
ad pias cauſas, not. gloſſ.& Bart.in l.ſi quis Titio.ff.de leg. 2. ſequitur
Socin.in reg.310.incip priuilegia.in prin. Alex.in conſil incip.In
cauſa & lite.colum.2.num.10.in 6.volum. Bald.in addit.Spec.in titu.
de inſtru.edi.colum.pen.ad med.verſic.quæ dicantur Socin.in conſil.
116.inci.Non poteſt negari.poſt prin.ver.nec videtur in 1.volum. Bald.
in cap.conqueſtus.col.fin in fin.de ferijs.dicens quod anima ponitur
inter miſerabiles perſonas, quum poſtquam eſt corpore ſoluta
ſe tueri non valeat. Rom.in conſil. 438. incip. In cauſa conſultationis.
col.2.poſt princ.verſi. quod autem.gloſſ.in c.2.incip.Relatum.de
ſepul.gloſſ. Trebellianica.in cap.1.de teſta.in 6.not. Rom. in conſil.
477.incip.in caſu propoſito.colum pen.poſt princ. Bald. in authent.ſimiliter.
C.ad l Falc.dicens cauſam eſſe piam per quam releuatur
anima vel animatum corpus: quam ſequitur Aret. in conſil 96.
incip.In cauſa & puncto mihi.in princ. † Limita, quia ſi quis relin- 313
quat amico vel conſanguineo non erit relictum ad pias cauſas
etiam ſi in teſtamento dicatur, reliquit tali pro anima ſua, glo.
eſt not.in l.illud.in verſ.alia cauſa C.de ſacroſan.eccleſ. vbi not. Bal.
& Paul. Bald.in l.ſi hæres.ff.de condi.ob cau. Barb. in l ſi ita ſtipulatus
fuero.colum.2.poſt med.ff.de verb.oblig. & in l. Stichum aut Pamphilum.
§.ſtipulatio.colum.3.poſt princ.ff eod.titu. Alber.in 1 parte ſtatu.
quæſtio.111.incip.item quæro. † Ratio eſt expreſſa in text. c. requiſiſti. 314
infra titu. noſtro. vbi legatum factum capellano conſanguineo
præſumitur factum potius cauſa ſanguinis quam animæ,
not. Barb.in l.2.colum.21.in med.verſ. adde quod iſta.ff.de verbor.obligat.
Iaſ.in tit.qui ſeu.da.poſſ.col.5.num.17.alleg.in arg. l. tutor. ſi petitum.
§.qua tutoribus.ff.de excu. tuto. Rom. in conſil. 438.incipien.In
cauſa conſultationis.colum.penult.in med. Bald.in c.de priore.in med.
de appella. Socin. in conſil.200.incip Quoniam ex forma colum.1.in
fin. verſic. ſecundo. in 2. volum. & eſt duplicatum in conſil. 125.in 4.
volum. Bald.in cap.1.§.fina.in fin.in titu.de feud.agna. Iaſ.in l ſi tibi
decem.§.ſi pactus colum.1.num 6.ff.de pact. referens Bald.in d § qua
tutoribus. dicentem quod quando Papa confert beneficium
conſanguineo ſuo, caro & ſanguis reuelauit ſibi & non ſpiritus,
vbi etiam refert Bald.ad patrem legantem tutori filio proprio,
quæ præſumitur magis propter filiationem legaſſe quàm
propter onus tutelæ, ſequitur Iaſ.in l.quod dicitur.colum.6.num.
21.ff de verb.oblig. Iaſ.in l.qui filiabus.colum.3.num.20.ff de leg 1. Be-
nefa. quod dicit Hugol.in cap.non liceat Papæ.12.q. 2. † quod Pa- 315
pa peccat mortaliter ſi de bonis temporalibus Eccleſiæ faciat
locupletes ſuos conſanguineos: ſequitur Barba. in ca.canonum.
col.13.num.96.de conſtit. Abb.in c.conſtituimus.de relig. domi. Socin.
in conſil.53.incip.Præſens conſultatio.col.1.in fin.verſi. quinto.in 1.volum.
Non omitto etiam not. deciſionem Ioan. Andr.in addit.
Spec.in tit.de reb.eccleſ.non alien.in rub. vbi refert † quod prælatus 316
quidam donauit nonnullis ſuis cóſanguineis duas partes redituum
beneficij ſui donec viueret, eo quia illorum opera illud
beneficium erat conſecutus, quam donationem fecerat
cum conſilio doctoris periti & amici illorum conſanguineorum,
dicit ibi quod mortuo prælato ſucceſſor obtinuit reſciſſionem,
licet non facile, & propter hoc expulerunt illum doc.
& merito, quia Deus vult, ſequitur Paul.in l.iubemus. C de ſacroſan.
eccleſ. Iaſ.in l.ex hoc iure.col.12 num 60.ff. de iuſtit. & iur. & in l.
ſi non ſortem.§.libertus.colum. 4.in med.ff de condit.indeb. Gemin.in
conſil. 48.incip.presbyter. colum.fin.ad fin. † Supradictam primam 317
limitationem intellige veram ſi conſanguineus eſſet diues, ſi
vero conſanguineus eſſet pauper tunc vbi alias non poſſet diſtribuere
in conſanguineos poterit, & relictum eis cenſebitur
ad pias cauſas, ita Bald.in l.1.col.2.C.de ſacroſan.eccl.& ibi Paul.allegant
gloſſ.reputatam ſing. in c.2.incip. relatum.de ſepult. ſequitur
Barb.in d.l.illud.C.de ſacroſan.eccle.not. Iaſ.in tit.qui ſeu.da poſſ.
col.5.in princ.num.15. Bald.in c.1.colum.fin.ad fin.in titu.ſi de inueſti.
inter domi. & vaſal. lite orta. Bald. in c. quum in iure.colum.fin.ad fin.
verſi.dubitatur.de elect. Rom.in conſil.334.incip.præmiſſa in princ. † 318
Hinc eſt quod ſi ſtatuto cauetur quod minor 18.annis nõ poſſit
relinquere niſi pro anima, & minor legauit matri ſuæ centũ:
dicens ſe legare pro anima, ſi mater eſt pauper dicetur ad pias
cauſas alias non, ita determinat arguendo prius ad partes Ioã.
Andr.in addit. Spec.in titu.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua.col.28.in
fin.addi.inci.legatur ad iuſtum fin. referens, ita determinaſſe Guil.
alleg. l. ſi quis ad declinandam. verſ. vbi autem. & ver. quis enim. C.de
epiſc.& cle. ſequitur Iac.in l.1.col.pen.num.34.C.de ſacroſan.eccl. Et
ſi diceres quãtæ facultates ſunt neceſſariæ ne quis dicatur pau-
per. Reſp. quod † licet nobilis habeat, vnde viuat, ſed ſuam di- 319
gnitatem conſeruare poteſt dicetur pauper: quum ſecundum
ſtatum natalium ſuorum indigeat, ita Bald.in l.ſi quis ad declinandam.

Digitized by Google

dam.colum.2.ver.circa tertium membrum. per illum text. quem ad hoc reputat oor. *C.de epiſc.& cle.* ſequitur Iaſ. *in l.ſi conſtante. colum.24.ff.ſolut. matrim.* vbi etiã ponit quæ puellæ dicantur pauperes quando ex teſtamento debent maritari virgines pauperes. Supradictam tamen opin. Bald. ego non tenerem in foro animæ: nec putarem, quòd nobilis, qui habeat vnde viuat ſed non pro dignitate natalium ſuorum dicatur pauper, & quod relictum tali ſit ad pias cauſas, niſi ita laboraret egeſtate, vt cæteris pauperibus eſſet par. finge enim nobilem Romanum cuius maiores in prouentibus habuere annua quinquaginta millia, ipſum vero non habere annua ducentum, ego nunquam dicerem ipſum computandum inter pauperes, nec quod ei relicta eſſent ad pias cauſas, & tamen elatum eſt, quod reſpectu natalium eſt pauperrimus, ſi tamẽ tales eſſent vt indigerent & mendicari erubeſcerent largiendum eſt eis, *c.conſiderãdum.86.diſt.* Generaliter tamẽ quis dicatur pauper relinquitur arbitrio iudicis, vt per gloſſ. & doct. *in auth. præterea. C. vnde vir & vxor.* & ſimilia facile inuenies in repertoriis, non inſiſto, quia quilibet poteſt hoc præſtare: Atque vtinam omnia repertoria comburerentur, vt viderentur hominum ingenia, quæ & qualia quiſque ſibi fabricaret auxilia, vbi nunc 10.ann. puerulus poterit plerunque per iſta repertoria ſibi appropriare, quod vir aliquis peritiſſimus magno ſtudio in fonte hauſit & tenuit ignotum cæteris. Mihi certè bis diebus contigit, vt deciſionẽ vnam Ioan. Andr. quam credebam aut me ſolum ſcire aut non multos, vidi repertam à doctore quodam, qui nedum non legit in opere Ioan. Andr. ſed nec vidit vnquam eius volumina, & hoc per repertoria Felyn. qui referebat illam deciſionem, & mihi multum diſplicuit, tantundem enim ipſe in illa quæſt. ſciuit per repertoria quàm ego, qui multa legi in fonte & multa obſeruaui, pereant igitur in malam crucem cum ſuis repertoriis, quicunque tamen ſint, crede mihi, niſi habeant repertorium ingenij & bonarum litterarum eruditionem, nec ſibi

320 nec aliis multum proderunt. † Secundò limita quia relictum diuiti non cenſebitur relictum ad pias cauſas etiam ſi dicatur pro anima, quia iſtud eſt quædam eleẽmoſyna quæ fieri non debet diuiti *l.1.C.de mendi.vali.lib.11.* & per gloſſ. *in d.l.illud.C.de ſacroſanct.eccleſ.* Bartol. *in repet.l.1.in 2.quæſt.a par.princ. C. eod. tit.* Iaſ. *in l.1.colum.1.in fin.verſic.tertio ſingulariter. C.de fideicom.* Lap. *in alleg.92.incipien.in Chriſti nomine amen, in primo.in med.verſicu. ſi enim pietas.* Vide tamen circa *ſupradicta* text. notandum *in cap.*

321 *eſt probanda 86.diſtin.* Eſt probanda & alia liberalitas, † vt proximos ſeminis tui ne deſpicias, ſi egere cognoſcas, melius eſt enim vt ipſe ſubuenias tuis quibus pudor eſt ab aliis ſumptum depoſcere aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitatis, non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre in opibus. Neque enim propterea te Deo dedicaſti, vt illos diuites facias, ſed vt tibi vitam perpetuam fructuum boni operis acquiras & pretio miſerationis peccata tua redimas: putãt ſed parſi poſcere, præmium quærunt tuum, & vitæ adimere contendunt fructum. Et accuſant quod eos diuites non feceris, quum te velint illi parentes æternæ fraudare mercede. Hunc text. not. bene tu qui habes beneficia & conſanguineos pauperes vel non diuites, vt & largiri & donationum modum adhibere non ignores. Dum Abb. *hic colum.fin.* tangit non eſſe o-

322 randum pro mortuis in peccato, dixi *ſupra in 8.concluſione.* † Nõ tamen propterea, qui in peccato eſt deſinat orare, eleẽmoſynas & oblationes facere: licet enim non proſint ei ad vitam æternam conſequendam proſunt tamen ad multa alia, ſentient enim fructum eorum bonorum operum, quum de alio crimine pœnitentiam egerit. *§.pen & §.fin.de pæn.diſt.*3.glo. *in c.quod quidam.de pæn. & remi.* Dec. *in c.ad hæc in beato.colum.1.num.5.de poſtu.præla* proſunt etiam talia bona opera in peccato facta ad bonum temporale obtinendum. *c.cauendum.de pæn.diſt.3. & c.ſi qualibet culpa 22.quæſt.2.* Et proſunt vt Deus eius illuminet cor eius ad veram pœnitentiam. *c.falſas.de pæn.diſt.5.* Et per iſta abſoluta ſint dicta Abb. *in iſta rubr.* cum ampliationibus & limitationibus, quæ mihi pro tempore occurrerunt. Non omitto

323 tamen dum Doct. dicunt † quod teſtamenti factio eſt de iure gentium, hoc tenet Bart. *in l.interdum. ff. de condit.inde.* Bald. *in l.in ciuile.ff.de iuſt.& iur.* Ang. & Paul. *in l.2.C.quemadm.teſt.aper.* referens valuiſſe teſtamentum conditum à quodam mercatore in terris Soldani cum ſolemnitate iuris gentium & ſic cum duobus teſtibus, ſequitur Iaſ. *in l.cunctos populos colum.9 nu.44. C.de ſum.Trin.* Iaſ. *in l.in autem ciuile.col.fin.in fin.ff. de iuſtit. & iur.* referens dictum Bald. de illo qui fuit teſtatus in portu terræ Saracenorum quod cenſetur teſtatus in terris Chriſtianorum non Saracenorum, vt per Bald. *in rubr.ff.de re.diui.colum.5.* † Ve- 324
ritas tamen eſt quod teſtamenta inuentione ſunt de iure gentium, quia in veteri teſtamẽto ante diſpoſitionem iuris ciuilis fiebant teſtamenta: patet, *quia Iacob inſtitutus fuit ab Iſaac patre ſuo in teſtamento, vt refert gloſſ. in l.quoties.ff de hære.inſtit.* & hoc tenet Iaſ. *in d.l.interdum colum.4 poſt med.ff de condit.inde.* Iaſ. *in l.ex hoc iure.colum.7.num.47.ff de iuſti.& iur. & in l.ſi teſtamentum col.fin.ad fin. C. de teſta.* vbi eſt text. quod eſt de iure gentium inducendo, vt per eum. Et ſecundùm iſtam diſtinctionem ſunt ſaluanda dicta aliquorum doctorum, qui dicunt teſtamenti factionem eſſe de iure Romanorum vt eſt Ioan. Andr. *in c.indultum poſt princ.ver.ad contrarium, in Mercur.* Modern. Hiſpan. *in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.col.15.poſt princ.verſ.præterea ff de liber.& poſthu.* Socin. *in conſil.70 incip.in præſenti, colum.1.poſt princ.verſic. poſt princ.ver.hic tamen in 1.volum* inferens per hoc quod Iudæus poteſt teſtari, quia vtitur iure Romanorum, vt per gloſſ. *in c.in Quiritum.1.diſt.& gloſ.in c.Iudæ.& cu.ſicut Iudæis.de Iude.* intelligi enim debent approbatione nõ inuentione. Ad iſta non incõuenit, vt videas Campe. *in tract.dot.q.47 inci.an Iudam poſt prin. in 1.par.* vbi ponit.4.opin. † quod ius ſuccedendi eſt de iure di- 325
uino, de iure natu. de iure gentium & de iure ciuili. Alia nõ occurrũt dicenda nunc. omitto enim dicta Barb. quia multa impertinentia dicit & meo propoſito contraria, quum in omnib. ſcriptis iuris canonici ſecutus ſim ordinẽ Abb. & ſequar ſemper, in iure vero ciuili dicta Barto. non quod aliorum ingenia plerunque hos non excedãt ſed quoniam in ſcholis hi dun tãtum ſolent recitari & excuti. Vnum ſupereſt vt candidus lector non prius increpet quam intelligat. Ne ei dicatur ſecundum Boetium tot eſſe artis hoſtes quot ignorantes, vulpemque dãnare ceraſa quæ comedere non poteſt vt in ſimili not. Panorm. *in c.ſup. Spec. ne cle. vel mo.* Ego vero ſicuti principium, ita finem tecum faciam Nicolae Niconitie vir æque ſapiẽtiſſime ac prudentiſſime, mihique ſemper obſeruande, quum itaque legens hæc breui tempore conſcripta, ita tibi perſuadeas in dies alia ſi te non offenderint lecturum ampliora & limatiora commentaria, quæ eudere confeſtim aggrediar, vt pariã quod iam diu parturio. 1526. Paduæ. Franciſcus Niconitius Nigrocorcyreus Dalmata. V.I. Doct.

REPETITIO
IN RVBRICAM DE IVre patronat.

Præclariſſimi I.V.C. D. Rochi Curtij.

SVMMARIVM.

1. *Iuſpatronatus quid ſit.*
2. *Iuſpatronatus eſt triplex.*
3. *Iuſpatronatus an poſt Eccleſiæ conſecrationem poſſit acquiri.*
4. *Eccleſia ad hoc vt dicatur deducta in eſſe tria debent copulatiuè cõcurrere.*
5. *Patronus quare quis dicatur.*
6. *Præſentatio quæ patrono competit quæ ſit.*
7. *Præſentatio an debeat fieri coram Epiſcopo, & an ſufficiat illã fieri coram aliquo clerico Eccleſiæ, vel ad ipſam Eccleſiã capellam vel altare patronale.*
8. *Electio & præſentatio in quibus differant.*
9. *Patronus dicens in libello ſibi competere ius eligendi, conferẽdi, donandi vel ordinandi Eccleſiam, an propter hoc vitietur libellus.*
10. *Inſtitutio quæ ſit ſuper præſentatione quæ ſit.*
11. *Inſtitutio & confirmatio in quibus differunt.*
12. *Inſtitutio & admiſſio qualiter differant.*
13. *Patronus multis nominibus appellatur.*

IVSPATRONATVS Eccleſiarum. Materia quotidiana eſt vt experientia rerum magiſtra demonſtrat, & cum ſeipſam oſtendat alterius commentatione non eget, vt inquit in ſimili Iuriſconſultus *l.1.ff.de in integrum reſtitut.* Reperio tamen eam ſparſim examinatam, ita quod laborioſè vel fortuito inueniatur, quod in ea quæritur. Quapropter ego Rochus de Curte Papien. vtriuſque cenſuræ doctor minimus qui anno præſenti

 librum

Digitized by Google

librum tertium decretalium legendum aſſumpſi pro ingenioli mei viribus oon auiditate landis conſequendæ ſed pro veſtrum omnium vtilitate, cui ſempet ex officij mei debito intẽtus ſum, rubricam de iurepatronatus vltra quotidianę lectionis pondus repetendam aſſumpſi: ſuper qua materiam ipſam comprehenſo manipulo metam atque tecolligam & eam taliter ordinate conabor, quod quęrenti dabitur facilis inuentio, huc tamen facere non auderem niſi prius omnipotentis Dei præſidio inuocato, qui Muyſi cum inuocanti reſpondit, vt legitur *Exod. 4. Perge & ego ero in ore tuo, doceboq; quid loquarn*, & ſi aliquid boni dixero, Laus ipſi Deo referatur, ſi vero aliquid indiſcretum correctione vel emendatione dignum profetam cuiuſcunque rectius ſentientis iudicio me ſubiicio. Aggredior igitur in Dei nomine rubricam ipſam de iurepatron. quæ continuatur ad præcedentes ſecundum Goffr. hoc ordine. Suprà viſum eſt de iurepatron. in ſpecie quod religioſis competit in ſuis capellis. Nunc ſequitur videre de iurepatron. in genere. Iſta continuatio mihi non placet, licet eam doctores non improbent, qnia pręſupponit quod tit. præcedẽs loquatur de capellis in quibus religioſi habent iuſpatro. quod tamen eſt falſum, vt ſentit Abb. *in c. 1 illo tit.* Loquitur enim de capellis vel Eccleſiis in quibus religioſi habent curam animarum, an poſſint ipſi eam curam exercere per ſe: nec aliquod capitulum illius tit. loquitur de iurepatr. prout videri poteſt. Vnde melius poteſt continnati ſecundum Hoſt. Ioan. Andr. D. Anto. Card. Flor. Abb. & communiter doct. hoc modo. Suprà viſum eſt de præben. & dign. de reli. dom. & de capellis monachorum: verum quia ad iſtas fit inſtiturio quãdoque per præſentationem patroni, & ſic poſſet dubitari de iurepatr. de modo præſentandi & ſimilibus, merito poſt rubr. præcedẽtes ſubiicitur iſta. Expeditus de continuatione rubr. in materia iſta ſeruabo hũc ordinem. Primo declarabo terminos neceſſanos, videlicet quid ſit iuſparr. quotuplex ſit, quare dicatur patronus, quid ſit præſentatio, quid differat pręſẽtatio ab electione, quid ſit inſtitutio, & quid differat inſtitutio à confirmatione, & an differant inſtitio & admiſſio, & alia quamplura ſaltem remiſſiue declarabo, poſtea reaſſumam verba diffinitionis iuriſpatro. & ſuper vnoquoque verbo quæſtiones conueoientes ipſi verbo applicabo, & ſi aliquæ quæſtiones ſuper verbis diffinitionis congruæ applicari non poterunt illas ſubordinabo & meliori modo qno fieri poterit. Venio igitur ad declarationem termino-
1 rum. Et primo quæro † quid ſit iuſpatronatus. Vt iſta quæſtio decidatur oportet diſtinguere de iurepatronatus loquamur, quia ſecundum D. Card. Flor. *hic* allegantem Ariſtotelem io prædicamentis in princ. terminus æquiuocus non poteſt diffiniri, quia competit pluribus ſecuodum diſtinctas rationes, ſed
2 iuſpatronatus eſt huiuſmodi, ergo &c. † Triplex enim eſt iuſpatronatus ſecundum eum, Abb. & alios hic, quoddam eſt iuſpatronatus libertorum, quod prouenit ex manumiſſione, *cap. libert. & cap. ſequent. 12. quæſt. 2* & habetur in titu. *ff. de iurepatron.* & de iſto non eſt quæſtio noſtra nec tractatus noſter. Alius patronatus eſt, qui dicitur quoad aduocatos, qui dicuntur patroni cauſarum, *cap. ſecundo. 15. quæſtio. 2. cap. ex litteris. ſuprà de tranſact. cap. fin. ſuprà ne cleric. vel monach. l. rem non nouam. § patr. C. de iudic.* & de iſto etiam nõ eſt quęſtio nec materia noſtra. Quoddam & tertio eſt iuſpatronatus, quod ſumitur pro iure competente in Eccleſiis quo ad præſentationem rectoris, & quædam alia, vt *infrà* in ſecundo verbo diffinitionis patebit, & de hoc loquitur titulus noſter, & quæſtio ſupra formata. Sumendo igitur iuſpatronatus hoc tertio modo reperio varias diffinitiones & accommodatas per maiores noſtros. Primò diffinit Roffre. quem referunt Ioan. Aodr. & Cardin. *hic*, hoc modo: Ius patronatus eſt authoritas ſiue poteſtas prouidendi Eccleſiæ proueniens ex beneficiis ante conſecrationem ipſi Eccleſiæ collatis. Iſtam diffinitionem etiam ponit Goffred. *hic. in ſum. ſua* detracto illo verbo prouidendi. Neutra tamen iſtarum diffinitionum eſt bona ſecundum Ioan. Andr. & dom. Card. diffinitio enim Goff. quæ continet verbum prouidendi eſt mala, quia patronus non habet prouidere ſed præſentare. Hæc tamen reprobatio non multum aſtringit, quia etiam patronus prouidere dicitur ſeu ordinare Eccleſiam præſentãdo, text. eſt *in c. ex inſinuatione. in fin. infra eod. tit.* Ex alio tamen diffinitiones prædictæ non valent ſecundum D. Card. quia dicitur in eis ex beneficiis, &c. Non enim ex qualibet cauſa propter quam quis benefaciat Eccleſiæ, ſed dolum ex certis cauſis acquiritur iuſpatronatus, vt *infrà* declarabo in verbo diffinitionis vel dotauit. Item ex alio nun valeot ipſæ diffinitiones dum dicitur in eis ante conſecrationem, &c. † Quia quandoque et- 3
iam poſt conſecrationem Eccleſiæ acquiritur iuſpatronatus, vt declarat Abb. *in c. 3. infrà eo.* & declarabo *infrà* in verbo, in eccleſia, poſito in diffinitione. Hoſt. autem *hic in ſumma ſua*, diffiniuit hoc modo Iuſpatronatus eſt poteſtas repræſentandi inſtituendum ad beneficium Eccleſiæ ſimplex & vacans. Iſtam etiam diffinitionem reprobant Ioan. Andr. & D. Cardin. Flor. *hic*, & bene, quia non exemplificat totam quidditatem, id eſt, ſubſtantiam diffiniri, vt fieri debet, *l. 1. § dolum. ff. de dolo.* Nam iuſpatron. tribuit aliam poteſtatem quam præſentandi, *vt in c. nobis. infra eod.* Et ibi declarant doctores & etiam *hic*. Item male dicitur in diffinitione ad beneficium ſimplex, quia etiam ad beneficium curarum imo etiam ad Eccleſiam collegiatam reſpectu beneficiorum inferiorum à prælatura fit præſentatio iuxta not. *in c. nobis. infra eod.* maxime per Ioao. Andr. & Pa. Item male dicitur in diffinitione ad beneficium vacans ſecundum Card. quia iuſpatro. competit etiam ſi Eccleſia non vacet licet actualiter non poſſit fieri præſentatio. Hæc tamen vltima impugnatio D. Card. nihil valet iudicio meo, quia in diffinitione prædicta non negatur quod iuſpatronat. non competat in Eccleſia non vacante, ſed bene negatur quod in illa fiat præſentatio. Alio modo diffiniuerunt Ioan. Andr. D. Ant. D. Cardin. Abb. & communiter alij. Iuſpatro. & ius honorificum oneroſum, & vtile alicui competens in Eccleſia pro eo quod de diœceſani conſenſu Eccleſiã fundauit conſtruxit vel dotauit ipſe vel is à quo cauſam habuit, & dicit Io. Andr. hic quod iſta diffinitio eſt ſine calumnia. Iſtam eãdem diffinitionem ponit D. Gaſpar de Cald. *in repetitio. cap. tranſmiſſa. infra eo.* addendo verbum vel eius authoris. Tamen D. Card. & bene dicit quod illud verbum ſatis comprehenditur in vltimo verbo diffinitionis, cauſam habuit, quia poteſt intelligi cauſam habuit immediatè vel mediatè. Iſtam diffinitionem reprobat D. And. Barbar. *in c. quanto. 1. 7. colum. in prin. deind.* diceos quod malè in diffinitione præſupponitur, quod iuſpatronatus ſit ius, quia imo eſt gratia, *cap. 3 in verbo ſuſtinuit infra eod.* Ab iſta tamen impugnatione poteſt defendi faciliter, vt puta prædicta diffinitio, quia ſtat ſimul quod iuſparr. ſit ius & etiam quod ſit gratia, & ſic dicetur ius gratioſum, *argument. l. ius ſingulare. ff. de legibus*, & declarabo *infra* ſuper verbo ius, *in ſecunda quæſtione.* Puto tamẽ quod iſta diffinitio, quæ videtur communis non ſit bona, ex alio ſcilicet, quia in ea præſupponitur in alternatiua, vel quod ex ſola cõſtructione vel ſola fundatione acquiratur iuſpatronatus, quod tamen eſt falſum, quia fundatio, conſtructio & donatio copulatiuè debent interuenire vel per vnam perſonam, vel per plures ad hoc, quod iuſpatron. acquiratur ſeu in eſſe deducatur, ita declarat dom. Abb. *in conſil. ſuo 106. incipien. Prius iuxta ordinem. in prima colum. in fin. in 2. volum.* alleg. gloſſ. *in cap. quicunque el 2. 16. quæſt. 7.* vbi ſi quis modicam dotem conferat Eccleſiæ nõ eſt patronus: ergo minus erit ſi nullam dotem conferat ſed ſolum conſtruat vel ſundet, & propterea text. *in capit. 3. & in capit. nobis. infra eodem*, quæ præſupponunt quod ex conſtructione, vel ex fundatione Eccleſiæ acquiratur iuſpatronat. debet intelligi quando alius concurrit ad perficiendũ, ſcilicet ad dotandum, quia iſta tria copulatiuè requiruntur, ita Abb. not. vbi *ſupra*, & ſatis eſt de mente Innocent. *hic in prin.*
dum præſupponit † quod Eccleſia non dicatur deducta in eſ- 4
ſe, niſi iſta tria copulatiue concurrant. Quod tamen limitabitur & declarabitur *infr.* in proceſſu maxime ſuper verbo, & dotauit. Et iſtam concloſionem regulariter loquendo reperi poſtea tenuiſſe D. Ioan. de Anan. *conſil. 24. incipien. In Chriſti nomine amen*, Primò videtur, &c. *in verſic.* 8. iſtud probo. & in effectu etiam ſentit Abb. *in cap. ad audientiam. 1. in 3. notab. de eccleſ. ædific.* dum dicit, quod conſtruens non dotans nõ debet admitti volens exercere iuſpatronat. Contrarium tamen tenet expreſſe dom. Cardin. *in conſil. ſuo 122. circa fin.* quod incipit *In nomine individua Trinitatis*, per *dictum capitu. nobis*, & idem videtur dicere Abb. *in capit propoſuit. de fil. presbyt.* per illum textum ſed poteſt reſponderi, vt *ſuprà* reſpondi ad *dictum capitulum nobis.* Contrarium etiam ſentit Abb. *in conſil. ſuo 59. in prima columna incipien. Quidam* dom. Iaco. *in 2. volum.* vbi dicit quod alterum ex prædictis ſufficit ad acquirendum iuſpatron. ſed poteſt reſponderi eodem modo, ſcilicet altero ſupplẽte: ea propter videtur mihi melius puſſe veniri iſto modo, licet vnaquæque diffi-

Digitized by Google

diffinitio periculoſa ſit, *l. omnis diffinitio ff. de reg. iur. Iuſpatronat.*
eſt honorificum oneroſum, & vtile competens alicui in eccle-
ſia pro eo, quod diœceſani conſenſu Eccleſiam fundauit con-
ſtruxit & dotauit ipſe vel is à quo cauſam habuit ſolus vel alio
concurrente, & hoc modo curabuntur omnia obiecta. Verba
autem huius diffinitionis ſatis declarantur hic per Abb. & in
cap. nobis infra eod. & videbimus *infra* in proceſſu. Contra tamen
iſtam diffinitionem vltra ſupra adducta etiam videtur vrgere
text. *in cap. filij. 16. quæſtio. 7.* vbi text. dicit, conſtruxit vel dota-
uit, ergo acquiritur iuſpatro. ex altero iſtorum contra id quod
continetur in diffinitione mea, vbi ponitur copulatiua, &, te-
nendo tamen quod dixit ad illum text. ego reſpondeo, quod
debet intelligi cõſtruxit, ſcilicet alio dotante: vel dotauit, ſci-
licet alio conſtruente, quia vt *ſuprà* dixi non dicitur aliter Ec-
cleſia deducta ad eſſe ſecundum Innocent. hic niſi fundus cõ-
ſtructio & dos copulatiuè concurrant, ſed ſi Eccleſia non erit
deducta ad eſſe ex altero iſtorum non poterit dici acquiſitum
iuſpatronatus vt clariùs patebit in quæſtione ſequenti. Ergo
ita de neceſſitate erit intelligendus ille text. *in dicto cap. filij.* Po-
tent & ſecundo reſpõderi. quod *ibi,* vel, exponitur pro &, quia
ſæpè diſiuncta exponitur pro coniuncta, & econtra, *l. ſæpe. ff. de
verbor. ſignificat.* & plene not. *in cap. 2. & in cap. inter cæteras. ſuprà
de reſcript.* talis enim expoſitio fieri debet in caſu noſtro, quia
materia ſubiecta id ſuadet: patet ex prædictis, & quod ita ſit in-
telligendus ille text. voluit gloſſ. ibique loquitur copulatiuè
dicendo fundatione, conſtructione & dotatione, acquiri iuſ-
patro. Opponitur etiam fortiter contra prædictam diffinitio-
nem meam & etiam contra communem, quia ſi Eccleſia inſti-
tuat vel creat præbendas de bonis ſuis eo caſu competit præ-
ſentatio dictæ Eccleſiæ ad ipſas præbendas, vt concludit Ab-
bas & alias authoritates adducens, *in cap. cum Eccleſia Vulterana
in 4. colum. de elect.* firmat domi. Præpoſitus diui Ambroſ. nunc
meritiſſimus Cardin. Alexand. *in cap. 1. alias in ſum. 21. diſtinct. in
7. colum.* & dom. Felyn. Sandæus *in c. cum venerabilis de exceptio.*
& tamen hoc caſu non interuenit conſtructio, nec fundatio,
nec etiam donatio, ergo poteſt competere iuſpatronatus abſ-
que prædictis tenendo prædictam diffinitionem. Ego reſpon-
deo quod etiam in dicto caſu præſupponitur creatio præben-
datum & canonicatuum, & etiam donatio. Vel aliter dicas
quod in caſu prædicto dato quod competat præſentatio, non
tamen præſupponitur ibi, iuſpatron. quia non concurrunt ea
de quibus in diffinitione iuriſpatronatus, ſed competit præ-
ſentatio ex alio iure, & hoc poſſibile eſt vt explicabo *infra* ſu-
per verbo competens alicui, *in 25. quæſt.* Vel aliter & tertiò di-
cas, quod illa deciſio non eſt tuta, quia Ioan. Cald. & D. Antu.
de Butr. & multi ſequaces ibi tenuerunt quod in dicto caſu
non competat præſentatio ſed libera collatio vel prouiſio, &
idem tenuit Hoſt. *in ſumma in tit. de elect. in §. qui poſſit eligere.* &
ibi refert Tancre. Goffr. & quaſi omnes hanc opin. Tancre. de
hoc tamen dic, vt dicam infra ſuper verbo, competens alicui.
q. 29. Stat ergo defenſata dicta diffinitio, & vide quę dicam *in-*
5 *fra* ſuper verbo dotauit. *in 1 q.* † Secundò quæro pro declara-
tione terminorum quare dicatur patronus. Reſpondent Inno.
& alij hic quod dicitur patronus ad ſimilitudinem patris, quia
ſicut pater filium, ita patronus Eccleſiam de non eſſe deducit
ad eſſe. Ex hoc infero verum, quod *ſuprà* firmaui in diffinitio-
ne, quod ex ſola fundatione non acquiritur iuſpatro. quia per
fundationem ſolam, id eſt, per aſſignationẽ fundi eccleſia non
eſt deducta ad eſſe, vt de ſe patet. Nota tamen quod etiam pa-
tronus poteſt appellari qui eſt caput vel ſuperior, text. eſt *in ca.
dilecti. infrà de exceſ. prælatorum.* quandoque ſumitur pro aduo-
cato vel pro eo qui manumiſit, *vt ſupra in 1. quæſtio. in principio.*
quandoque patronus dicitur qui celat crimen. *cap. quemadmo-
dum. circa fin. de iureiur.* vbi talis appellatur patronus criminis:
quandoque dicitur patronus qui habet ius in aliqua re vel etiã
dominium ſaltem cõſiderato vulgari ſermone, vt dicam ſuper
6 verbo in Eccleſia. *in 3. quæſt. & ſequentibus.* † Tertiò quæro, quia
dicitur quod patronis competit præſentatio, quid ſit iſta præ-
ſentatio. Dic quod præſentatio eſt exhibitio quædam facta de
clerico præſente ſenſibus corporis illius cui fit præſentatio. ita
Abb. Panorm. *in ca. ea noſcitur, in ſecundo notabili. de his quæ fiunt à
prælat. ſine conſenſu capituli.* allegat gloſſ. honam *in clemen. dudum.
in verbo præſentari. de ſepul.* quam approbãt ibi communiter do-
ctores, idem Abb. *in capit. cum parati. in 1. colum. ſuprà de appellat.*
vbi dicit quod ille qui debet ſe præſentare non poteſt mittere
nũcium. Ex hoc ego infero quod clericus abſens ab Epiſcopo
vel alio cui inſtitutio ſpectat non poteſt præſentari, ita deci-
dunt Abb. & Imol. *in d. cap. ea noſcitur,* quod limita niſi præſen-
tandus ſit notus ipſi Epiſcopo, ita decidit Abb. vbi *ſup.* de quo
videbimus *inf.* in verbo honorificum, vbi etiam declarabitur
quid habeat petere præſentans, & quomodo, & quibus verbis
debeat fieri præſentatio. Sed circa hanc quęſtionem poſſet in-
uenis dubitare, quia præſentandus debet eſſe præſens vt di-
ctum eſt, † an ipſa præſentatio debeat fieri coram epiſcopo vel 7
eius vicario, an ſufficiat illam facere coram aliquo clerico Ec-
cleſiæ vel ad ipſam Eccleſiam, Capellam vel altare patronale.
Breuiter credo quod pręſentatio fieri debeat coram Epiſcopo
vel eius vicario, ita probari videtur in *c. ea noſcitur. de his quæ fiũt
à præla. ibi. ipſis diœceſanis præſentaui.* probatur etiam *in c. cum lai-
cis. in c. cum antẽ. & in c. paſtoralis inf. eod. tit.* & in pluribus alijs ca-
pitulis huius tituli. Et etiam ſatis probatur ex dicta diffinitio-
ne præſentationis. Et credo quod ipſa præſentatio poſſit fieri
vbicunque reperiatur talis dięceſanus ſeu habens poteſtatem
admittendi ipſam pręſentationem, & inſtituendi etiam ſi eſſet
extra diœceſim vel territoriũ ſuum. Ita decidere videtur Abb.
Panormit. *in cap. nouit. de offic. legat.* vbi dicit quod extra territo-
rium non poteſt Epiſcopus confirmare electionem vel inſti-
tuere præſentatum, quia hæc exigunt cauſæ cognitionem: vt
in c. fin. iuncta gl. de elect. lib. 6. Innuit ergo quod præſentatio ipſa
poſſit fieri corã ipſo Epiſcopo, & admitti per ipſum extra ter-
ritorium tanquam id non exigat cauſę cognitionem hoc enim
eſt regulare, vt quæ cauſæ cognitionem non requirunt poſſint
extra territorium expediri. *9. q. 2.* quaſi per totum, & *l. 2. ff. de of-
fic. proconſu. & leg. & l. fin. ff de offic. præfect. vrbis,* & firmat Panorm.
in d. c. nouit. Sed pone quod epiſcopus nollet admittere pręſen-
tationẽ, quid erit faciendum? dicas quòd erit appellandum ad
ſuperiorem qui eum coget vel prouidebit iuxta *ca. nullus & ibi
not. inf. eod.* † Quartò quæro quid differant præſentatio, & ele- 8
ctio. Dic quòd electio tribuit ius electo, *gloſſ. eſt in ca. quanto. 63.
diſtin.* ſed præſentatio non *c. quod autem inf. eo.* ita declarat Abb.
in cap. 2. & in cap. nobis. infra eod. & in authoritate. ſupra de inſtit. &
plene D. Felyn. *in cap. cum Bertoldus in 1. colum. de re iudic.* & quo-
modo, & quando electio tribuat ius electo, traditur etiam per
D. Ant. & alios maxime per dom. Franciſc. de Aret. *in capit. ſu-
per his. in ſecunda notabili. infrà de accuſat.* Alia & ſecunda eſt dif-
ferentia, quia electio fit à collegio vel à capitulo, præſentatio
fit etiam, à perſonis ſingularibus, ita Abb. Panorm. *in d. cap. au-
thoritate.* Alia etiam eſt differentia quam ſentit Abb. *in d. ca. au-
thoritate.* quia electio fit de prælatis, præſentatio fit de alijs,
quod etiam probat text. vbi not. *in cap. nobis. infra eodem.* & text.
in cap. cum in illis. §. 1. de præben. lib. 6. & declarat dom. Felyn. *in ca-
pit. in noſtra. in 32. corollario. de reſcrip.* vbi dicit diligenter eſſe no-
tandum, quòd de iure communi in beneficiis minoribus non
proceditur per viam electionis, ſed in dignitatibus, & perſo-
natibus ſic. Aliam, & ſic quartam differentiam ponit Abb. *in
capit. 3. infra eodem.* alias quærat diligens indagator. Iſtæ tamen
differentiæ procedunt propriè loquendo largè intelligendo.
Sed præſentatio poteſt dici electio, vt probatur *in dicto capit. 2.
& in dicto cap. nobis. infra eod.* & vtrobique not. verbum enim eli-
gitur poſitum *in dicto capit. nobis.* exponitur id eſt, præſentatur.
Et ita etiam dicit Ioan. Andr. *in addit. Specul. in eod. titulo in addi-
tione incipiente Teneat* & etiam not. per Abb. *in capitul. fina. infra
eodem.* quinimmò largè præſentatio poteſt appellari donatio
vel collatio. *cap. fina.* vbi notant Imol. & Abb. *ſuprà de conceſſio.
præben.* & firmat dom. Barbat. *in conſil. ſuo 33. incipien. Pſalmiſta.
in penultim. colum. in 2. volum.* vbi pulchre loquitur declarando
quando iura loquentia de electione habeant locum in præ-
ſentatione. Alibi largo modo loquẽdo præſentatio poteſt dici
ordinatio. *c. ex inſinuatione,* vbi not. Abb. *eod. tit.* † Ex quo infer- 9
tur quod ſi patronus in libello diceret ſibi competere ius eli-
gendi, conferendi vel ordinandi eccleſiam, per hoc non vitia-
retur libellus, ita decidit Abb. *in cap. 2. infra eodem.* idem decidit
in ſimili *in capit. poſt electionem in gloſſ. in verbo, inſtitutionem. ſuprà
de conceſſ. præben.* facit quia ſi patronus in libello dicat, peto Ec-
cleſiam meam: ſuſtinetur libellus, & exponitur, id eſt, iuſpatr.
ita Abb. *in c. pro illorum. de præben.* in primo notabili. Et alias au-
thoritates allegat D. Felyn. Sandæus ad hoc *in c. audita in 2. col.
de præſcript.* Et multa ſimilia refert etiam præfatus doctor *in cap.
examinata. in 5. colum. de iudic.* verba enim improprianțur, vt li-
bellus ſuſtineatur. *l. ſi ìſſet.* vbi not. Bart. *C. loca. l. ſed & ſi poſſeſſori.*
§. item

§ *item ſi curauero.* vbi etiam Bart. & Mod. plene. *ff. de iureiuran.* & plura accumulat Felin. *in d. c. audiu.* & plerunque iura loquentia de electione procedunt in præſentatione, vt habetur pulchre per Lapum *allegatione ſua* 8. *incip. Præſentatus*, & firmat Fed. de Sen. *in conſil. ſuo* 223. *incip. Super puncto.* Not. etiam quod verbum electio, habet alia ſignificata, de quibus per Abb. poſt gl. in verbo electio *in c. cum dilectu. ſup. de conſue.* & facit gl. *in c. illud.* 23. *di. in gl.* 2. quæ exponit eligendum id eſt conſecrãdum. Quid autem ſit petitio, & quid differat à præſentatione vide pulchre per Arch. & do. Præpo. D. Ambro. nunc Cardin. fœliciſſimum
10 *in c. hortamur. in vlt. gl.* 71. *diſt.* † Quinto quæro quid ſit inſtitutio quæ fit ſuper præſentatione. Dic ſecundum Abb. *in d. c. authoritate. ſup. de inſt.* quod dicitur tranſlato iuris nõ libera à ſuperiore facta, transfertur enim plenum ios ex tali inſtitutione ſecundũ Abb. ibi, quia per præſentationem nullum ius ſpirituale eſt acquiſitum præſentato, & quod inſtitutio ſit iuris tranſlatio etiã probat gl. *in c.* 1. *in gl.* 1. *de reg. iur. lib.* 6. dicitur autẽ tranſlatio non libera, quia ſuperior velit nolit tenetur illud ius transferre in præſentatum ſi ſit idoneus, *c. decernimus.* 16. *q.* 6. *c. paſtoralis.* & *ca. quod autem. inf. eo. tit.* aliis tamen modis ſumitur inſtitutio vt declarat Abb. *in d. c. authoritate*, ſed proptiè loquendo ſumitur vt *ſup.* eſt dictum quando fit de præſentato ſecundum eum *ibi* & *in c. poſt electionem, in gl. in verbo inſtitutionẽ. ſup. de conceſ. præb.* licet aliter ſentiat Goff. & Hoſt. *in ſum. tit. de inſt.* vbi diffiniunt inſtitutionem, & dicunt, inſtitutio eſt Eccleſiæ vel eccleſiaſtici beneficij collatio. Item aliud ſentit *in d. c.* 1. *de reg. iur. lib.* 6. *in ver. beneficium*, quæ dicit qood inſtituere eſt ius canonicum in Eccleſia vel eccleſiaſtico beneficio tribuere: illud tamen quod dicit Panor. in locis præallegatis. firmat etiam Ioan. de Imol. ſuper *rub. de inſt. per c.* 1. & 2. *de inſt. li.* 6. dicit enim Imo. quod licet multis modis poſſit ſumi inſtitutio, tamen magis proptiè inſtitutio eſt quæ fit de præſentato per patronum. Idem dicit Card. Flor. *in d. c. authoritate, in fin.* tamen mihi magis placet id quod voluit Goff. & Hoſt. & gl. præallegata, & illud etiam dicunt glo. & D. Ant. de But. *in d. c. authoritate*, & D. Anto. poſt Hoſt. *in d. rubr. de inſt.* & ſatis probatur dicta diffinitio *in d. c. authoritate.* & *in cap.* 1. quaſi per totum illum tit. *de inſt.* vbi non fit mentio de præſentato per patronum, & tamen ibi appellator inſtitutio, & vide omnino D. Anto *in d. c. authoritate*, quem ſequitur *ibi* Imol. ſibi contrarius, poteſt tamen inſtitutio appellari etiam ordinatio. *c. decernimus.* 16. *q.* 6. *c. nonerit.* 10. *q.* 1. poteſt etiam ſumi ordinatio pro collatione vel beneficij aſſignatione vt probatur *in c.* 3. *inf. eo.* & firmat do. Præpo. D. Ambro. *in c. epiſc.* 24. *diſt.* Item inſtitutio appellatur quãdoq; libertas, vt in *c. cum veniſſent.* & *ibi* Inn.
11 & Ioan. Andr. *ſup. de inſt.* † Sextò quæro, quid differant inſtitutio & confirmatio. Breuiter dic ſecundum Abb. Panor. *in c. nobis. in* 5. *no. inf. eo.* quod proptie loquendo differẽtia eſt inter inſtitutionem, & confirmationem. Confirmatio enim fit de electo à collegio, & dicitur ſuperior cõfirmare quaſi ſimul firmare, quia per electionem iam fuit trãſlatum ius. Sed per inſtitutionem transfertur plenum ius, vt *ſup.* dictum eſt: crederem tñ qood largo modo inſtitutio poſſet dici confirmatio eadem ratione qua præſentatio poteſt largo modo dici electio vt dictũ eſt *in* 4. *q.* & patebit *in q. ſeq.* inſtitutio tamen vt patet de ſe præ-
12 ſentationem confirmat, igitur &c. † Septimò quæro quid differãt inſtitutio, & admiſſio. In propoſito huius materiæ Arch. *in c.* 1. *de inſt. lib.* 6. dicit quod admittere idem eſt quod recipere & examinare: inſtituere eſt approbare, & confirmare: Ioan. de Imol. *ibid.* dicit prout refert, & ſequi videtur Gemi. ꝙ admittere eſt confirmare, & approbare: inſtituere eſt in poſſeſſionem mittere. Ego credo veriorem eſſe opin. Arch. in propoſito noſtro, quia dicere ꝙ inſtituere præſentatum ſit in poſſeſſionem mittere, nõ eſt capere proprium ſenſum verbi inſtituere, prout nos intendimus, fateor enim quod inſtitutio quandoque importat miſſionem in poſſeſſionem, vt habetur per Abb. Panor. poſt alios *in d. c. authoritate.* & per Hoſt. D. Ant. Card. & Imo. *in rub. eo. tit. de inſt.* & per Panor. plenè in *c.* 2. *de conſue.* Tamen propriè loquendo inſtitutio aliter ſumitur vt *ſuprà* dictum eſt in 5. *quæſt.* & quod admittere non importet inſtituere ſentit Abb. *in c. ex litteris. in verſ. quandoque mouetur. infr. eo.* quid autem differãt inter ſe collatio, & electio. Item quid differat inſtitutio ab inueſtitura, vide per Abb. poſt alios *in d. rubr.* & *in d. c. authoritate.* & *in d. c.* 2. quid autem differat electio à poſtulatione, vide glo. *in c. vnico. in verbo, vera poſtulatio. de poſtulatione præla. lib.* 6. & ſummiſtas *eodem titu. in prin.* & Panor. poſt alios *in rub. ſupra de poſtu. prælat.* Et quotuplex ſit poſtulatio. vide Panor. *in cap.* 1. *col. fin. de poſtul. prælat.* & *in rubr. de elect.* & *in c. quia propter. col.* 4. *in prin. eod. titu.* Item quod ius transferatur ex collatione, electione, poſtulatione, & ſimilibus habetur per Felyn. *in c. cum Bertoldus. in* 1. & 2. *colum. de re iudi.* & de electio. & confirmatione, etiam tradunt doct. maxime Aret. *in c. ſuper his. in* 2. *notabili. de accu.* Quid autem importat verbum committere, & quid differat à verbo conferre, vide gloſſ. *in clem. vnica. in verbo committere. de ſupplen. neglig. præla.* & ibi D. Card. *in* 3 *nota.* ao autem differant aſſignare, & conferre, vide D. Card. Flor. *in c. referente. in* 8. *notab. ſup. de præben.* Quid autem importat verbum prouiſio, vel prouidere habetur per gloſſ. *in c. vt circa. in verbo, electionis*, & *ibi* Gem. *de elect. li.* 6. & habetur plenè remiſſiuè per D. Felyn. *in d. c. cum Bertoldus. in* 2. *colum.* vbi etiam declarat quid importat inſtallatio, de quo etiam habetur per Abb. & alios *in c. transmiſſam. de elect.* & aliquid *in c. cum M. Ferrarienſis in* 7. *colum. de conſtit.* Quid autem importet verbum receptio, & quotuplex ſit, & quid differat à collatione vide text. de Gem. *in c. cum in Eccleſiis. de præben. lib.* 6. & Ioan. de Imol. *in cap. maioribus. in* 2. *colum. ſupra de præben.* Quid autem differant verbum receptio, & verbum electio. vide Cardin. *in conſi. ſuo* 103. *incipien. Diſcentiam præmiſſa.* In quo autem differant promouere, & eligere, colligitur ex verbis Abb. & aliorum *in cap. omnipotens. de accu.* Quid autem differant collatio, præſentatio, & inſtitutio. vide text. & doct. *ibi in c. cum in illis.* § *cum autem. de præben. lib.* 6. Quid autem importet verbum diſpoſitio, & quod beneficium dicatur ſpectare ad diſpoſitionem alicuius, & quid differat diſpoſitio à præſentatione, vide gloſſ. *in clemen. vnica. in verbo diſpoſitionem*, & *ibi* dom. Card. *in* 1. *oppoſitione de ſupplen. neglig. prælat.* Et de iſto verbo, diſpoſitio, etiam fit mentio *in dict. c. cum in illis.* §. 1. Quid autem importet verbum, nominatio. vide gloſ. *in c. quanto.* 63. *diſt.* & plenius habetur per Abb. Panorm. poſt gloſſ. & alios *in c. quod ſicut. in* §. 1. *in princ. ſup. de electio.* vbi dicit quod nominatio eſt triplex, vt per eum, & de hac nominatione habetur etiam aliquid per Bald. *in rubr. de electio. ſupra circa fin.* & per Goff. *in ſum. de poſt. præla. circa fin.* Quod autem dicatur beneficium electiuum habetur per D. Card. *in clem. quia contingit. verſic. vt autem. in* 4. *not. de relig. do.* ponderando gloſſ. paruam ibi in verbo electionem, quam dicit perpetuo notandam, refert & ſequitur dom. Felyn. *in cap. in noſtra. in* 31. *corollario* & *ſequenti. de reſcript.* habetur per eundem aliquid *in d. cap. cum Bertoldus. in* 2. *colum.* & quia tractatur in hoc opere de iurepatron. Eccleſiarum vel Capellarum, ſi volueris videre de ſignificationibus huius verbi, Eccleſia, vide glo. plenam *in c. fin. in verbo Eccleſiarum. ne prælati vices ſuas*, & an appellatione Eccleſiæ comprehendatur capella vel econtrà, vide Ioan. de Anan. *conſ. ſuo* 24. Abb. *in ca. expoſuiſti. de præben.* Quid autem ſit capella & capellani, & quare ſic nuncupantur, vide Arch. *in c. plures.* 16. *quæſt.* 1. & gloſſ. *in c. concedimus. de conſe. diſt.* 1. & plura de natura aliarum, & capellarum accumulat dom. Fely. *in c. ex parte. ſupra* 1. *colum. de reſcr.* † Octauò quæro an patronus 13
alio nomine appelletur? dic vt per gloſſ. & doct. *in c. quia clerus. inf. eod.* vbi cõcluditur quod multis aliis modis appellatur. Expeditus de octo quæſtionibus tendentibus ad declarationem terminorum, deuenio ad materiam ipſam iuriſpatr. ſuper verbis diffinitionis examinãdam. Et aſſumo primum verbum diffinitionis quod eſt verbum Ius.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus an ſit temporale vel ſpirituale.*
2 *Spirituale non omne dicitur quod tendit ad finem rei ſpiritualis, & animæ.*
3 *Iuſpatronatus quare non dicatur ſpirituale annexum temporali ſicut econtra.*
4 *Laici qualiter poſſint eſſe capaces iuriſpatronatus.*
5 *Iuſpatronatus regulatur ſicut alia ſpiritualia.*
6 *Actio quæ competat contra impedientes præſentare.*
7 *Iuſpatronatus an ſit ius gratioſum an de iure communi conceſſum.*
8 *Præſentatio an ſit ius.*
Ius aliquod an transferatur in beneficio in præſentatum per præſentationem.
9 *Ius plenum an transferatur per inſtitutionem in beneficio iuriſpatronatus vel alio abſque apprehenſione poſſeſſionis.*
10 *Iuſpatronatus, an ſit diuiduum an indiuiduum.*
11 *Præſentatio eſt fructus, vel effectus iuriſpatronatus.*

12 *Pa-*

Digitized by Google

12 *Patronis duobus diſcordantibus an ſuperior poſſit eos compellere ad diuiſionem faciendam.*
13 *Iuſpatronatus Eccleſiarum quotuplex ſit.*
14 *Patronatus eccleſiaſticus quid ſit.*
15 *Eccleſia & laicus ſi habent ſimul iuſpatronatus an tale iuſpatro. regulabitur vt eccleſiaſticum an vt ſeculare.*
16 *Patronus vnus eccleſiaſticus ſi habet iuſpatronatus ſimul cum pluribus laicis an iudicabitur iuſpatronatus eccleſiaſticum an ſeculare.*
17 *Iuſpatronatus beguinarum vel fraternitatum diſciplinatorum vel illorum de tertio ordine S. Franciſci, & ſimilium an dicatur iuſpatronatus eccleſiaſticum.*
18 *Clerico Eccleſiam fundante ſi dubitatur an de patrimonio an de bonis ſuæ Eccleſiæ id fecerit, an hoc caſu iudicabitur iuſpatronatus eccleſiaſticum vel ſeculare.*
19 *Iuſpatronatus eccleſiaſticum, & ſeculare qualiter differant.*

1 IVs. Circa iſtud verbum, ius, primo quæro, † an iuſpatronatus ſit ſpirituale, vel tẽporale. Vt iſta quæſtio benè decidatur ſcire oporteret, quod ſpiritualia multis modis ſumuntur ſecundum Ioan. Andr. Abb. Ioan. de Ana. *in c. conſulere. de ſim.* habetur etiam per gl. & Arch. *in c. 1. 1. q. 1.* per Arch. *in cap. piamentis. 16. q. 7.* per D. Ant. de But. & Panor. *in c. quanto. de iud.* Quædam enim ſunt ſpiritualia ſecũdum eſſentiam ſuam, & iſtorum aliqua ſunt incorporalia, aliqua corporalia, incorporalia, vt virtutes, dona Dei & ſimilia. Corporalia, vt reliquiæ ſanctorum: quædã ſunt ſpiritualia per cauſam, vt ſunt ſacramenta per quæ conſequimur gratiam, & ſic ſunt cauſa gratiæ. Quædam ſunt ſpiritualia per ſtatutũ, vt religio, quædam ſunt ſpiritualia quæ dependent à poteſtate ſpirituali, vt eſt abſolutio peccatorum, *c. ad aures. de ſim.* quædam ſunt ſpiritualia ratione officij, *vt in ca. ad aures. de ſim.* exemplum in his quæ competunt clerico ratione ordinis, vt pulſare campanas, claudere oſtia Eccleſiæ, & ſimilia: quædã ſunt ſpiritualia, quia ſunt deputata ad vſum ſpiritualium, vt vaſa ſacra, veſtes ſacerdotales, & ſimilia: & appellant Ioan. Andr. & Abb. *in d. c. conſulere.* annexa ſpiritualibus: & in iſta ſpecie videtur comprehendere iuſpatro. Arch. tamen in *d. c. 1* poſtquam enumerauit multas ſpecies ſpiritualium, dicit in ſumma concludendum eſſe quod ſicut anima viuit ſecundum ſeipſam, corpus autem viuit ex vnione animæ, ita quædam ſunt ſpiritualia ſecundum ſeipſa, vt ſacramenta & huiuſmodi: quędam autem ſunt ſpiritualia ex eo quod ſpiritualibus adhærent. Et iſtam concluſionem etiam videtur ponere dom. Ant. de But. *in c. quanto. de iud.* & *ibi* refert Abb. *in 2. colum.* ſubiiciens, quod tanto magis dicuntur ſpiritualia iſto ſecundo modo quanto magis ſpiritualibus adhærent. Alibi etiã dicit Arch. ſcilicet *in c. 1. de conſe. diſt. 1.* quod ſacramentorum quædam ſunt ſalutaria: quædam veneratoria: quædam miniſtratoria: quædam præparatoria: & exemplificat vt per eum, & ſacramenta
2 Eccleſiæ enumerat gloſſ. *in cap. veniens de tranſact.* † Et aduerte, quòd non omne id quod tendit ad finem rei ſpiritualis & animæ dicitur ſpirituale: exemplum datur in libris eccleſiaſticis qui ordinantur ad finem animæ, & rei ſpiritualis, non tamen ſunt ſpirituales nec ſacri. ita dicit formaliter Abb. Panor. *in d. c. quanto. col. 3. de iud.* His ſic præmiſſis in quæſtione præpoſita reperio aliquos dicere, prout Goff. hic in *ſum. verſic. item nota.* quẽ refert, & ſequitur D. Ant. de But. *in d. c. quanto. & in rubr. de iudi.* quod iuſpatron. eſt realiter ſpirituale: quod patet, quia vendi non poteſt. *d. c. de iure. inf. eod.* & ſi opponatur de *d. c. quanto. & de d. c. de iure.* vbi dicitur annexum ſpirituali non autem ſpirituale. Reſpondet ipſe quod dicitur annexum non inſpecta natura, ſed inſpecto iſto accidente, ſcilicet quod eſt diſpenſatione Eccleſię cadit in laicum: ex hoc infert D. Ant. quod cum eſſentialiter ſeu realiter iuſpat. dicatur ſpirituale, debet quo ad omnia iudicari vt ius ſpirituale niſi aliud in contrarium à iure reperiatur expreſſum: & ideo ſecũdum eum ibi vbi ſpiritualis cauſa deberet tractari ſimpliciter & de plano idem dicendum eſſet de iurepatro. Contrariam opinionem tenuit gloſſ. *in d. c. piamentis.* quæ cõcludit quod iuſpatr. eſt partim ſpirituale, & partim temporale, ſpirituale eſt, quia vendi non poteſt, *d. c. de iure.* temporale eſt, quia poſſidetur à laicis, & tranſmittitur ad hæredes. *cap. 1. infra eod. cap. filijs. 16. quaeſt. 7.* Et iſtam opinionem tenet in effectu Abb. *in d. cap. quanto. in 2. not. & in rubr. de iudic. in penult. colum.* vbi dicit, quod eſt mixtum, vel annexum ſpirituali: dicitur ergo temporale ius annexum ſpirituali. Iſtam eãdem opinionem ſequitur D. Card. *hic in 2. q.* ſubiiciens tamen quod potius dicitur annexum ſpirituali quàm partim ſpirituale, & partim temporale: motus vt credo, quia iuſpat. eſt indiuiſibile. *d. c. 1. infra eod.* ergo non poteſt bene dici pro parte ſpirituale, & pro parte temporale. Sed ad iſtud argumentum reſpondet gl. *in d. c. piamentis.* & Abb. *vbi ſuprà* quod iſta diuiſio potius ad intellectum quam ad actum referenda eſt. Iſtam etiam opinionẽ quod non ſit merè ſpirituale iuſpatr. tenet gl. *in d. c. piamentis. & d. c. 1. infra q. 1.* & ſequitur Aret. & Modern. *in d. rub. de iud.* vbi iſta quæſtio communiter examinatur. dom. tamen Andr. Barb. *ibi* ſuſtinet opinionem Goffr. & D. Ant. & iſtum punctum pleniſſimè attingit *in d. cap. quanto. in 3. col. cum ſequentibus.* Et tandem ibi mutat opinionem & dicit quod iuſpatr. eſt ſpirituale omni reſpectu, & ſic nedum inſpecta natura, ſed etiam inſpecto accidenti, ſubiicit tamen quod forte eſſet neceſſaria declaratio Papalis ex quo paſſus videtur dubius: mihi placet opinio do. Abb. & ſequacium, quam etiam tenet Aret. *in d. cap. quanto.* & eam etiam reperio tenere *ibi* D. Card. Flor. & *in c. examinata. eo. tit.* vbi dixit quod iuſpatro. impropriè eſt ſpirituale, & allegat *d. cap. quanto.* & me mouet præcipuè, quia ſi iuſpatro. eſſet merè ſpirituale text. *in d. cap. quanto. & in d. c. de iure.* non dicerent, quod eſſet annexum ſpirituali. Iſta enim ſunt diuerſa, vt de ſe patet, & reſpondere ad illum text. prout reſpondent tenentes contrarium eſt violare, & impropriare verba illius text. & hãc opin. D. Abb. etiam tenet, & per plura comprobat D. Felyn. Sandæus *in d. cap. quanto. & in 1. & 2. colum.* & tenendo iſtam opinionem de facili potes reſpondere ad argumentum tenentium contrarium dum dicunt, ſpirituale eſt, quia vendi nõ poteſt. Iſta non eſt bona cõſequentia, quia ſi dicimus quòd ſi mixtum ius vel annexum ſpirituali, ſequetur idem effectus, quia vendi non poterit, quia connexorum idem eſt iudicium, *capit. tranſlato. de conſtit. dicto cap. quanto. & d. cap. de iure.* & ſi quis dicat, vellem ſcire rationem quare iuſpatro. dicatur annexum ſpirituali, reſpondet Abb. *in d. rubric. & in d. cap. quanto. in ſecunda col.* ſubiiciens quod iſta eſt vera ratio quæ non ſolet aſſignari per doctos. ſcilicet quod dicitur annexum ſpirituali, quia facit pręparamentum ad ad ius ſpirituale, id eſt, ad inſtitutionem obtinendam. Iſtam tamen rationem reperio poſitam per Archi. *in dicto cap. 1. quaeſtio. 1. circa fin.* dum dicit, vocatur annexum ſpirituali, quia quod ad alterum adminiculando ordinatur, eſt annexum eidem: & de mente Ioan. Andr. & ibi etiam Panorm. refert *in cap. conſulere. infra de ſimon.* vbi dicunt quod aliqua ſunt annexa ſpiritualibus, quia ſunt ordinata ad ſpiritualia, & inter hæc enumerant iuſpatro. Conſidera tamen quod non videtur bona iſta ratio, quia procedit reſpectu pręſentationis tantum, non autem reſpectu iuriſpat. quod aliud eſt quam ipſa præſentatio, & ex quo iurepatronatus alij effectus procedunt quàm præſentatio, vt patet ex diffinitione de qua *ſupra* ex his quæ dicit Panorm. ſuper ea: aliam rationem aſſignat D. Ant. de Butr. ſcilicet quod annexum dicitur conſiderato hoc accidenti ſeu propter hoc accidens, quia conceſſum eſt laicis. Sed iſta ratio reprobatur per omnes communiter *in d. ca. quanto.* dum reprobant opinionem ipſius D. Anto. de qua *ſuprà:* aliam rationem aſſignat Bald. *in dicto cap. quanto.* ſcilicet quòd ideo dicitur annexum quia adhæret Eccleſiæ, & iſtam videtur ſequi Felyn. *ibi colum. 2.* & iſta magis mihi placet, aliam & quartam aſſignat gl. *ca. piamentis. 16. quaeſt. 7.* ſcilicet quod dicitur annexum, quia eſt partim temporale, & partim ſpirituale. Sed iſta ratio etiam nõ videtur bona, quia ea attẽta iuſpatronatus deberet potius dici mixtum, & tamen id iure non cauetur, licet quandoque doctores appellãt mixtum, & quod melius appelletur annexum quam mixtum firmat Cardina. Flor. *in hac rubrica. quaeſtio. 2.* &
Dom. Franciſcus Aretin. *in dicto capit. quanto.* † Secundò poſſet 3
quis inſtare circa prædicta quare iuſpatronat. non dicatur ſpirituale annexum temporali ſicut dicitur econtrà. Breuiter puto poſſe reſponderi quod illud ſit, quia mixtum aſſumit naturam dignioris & potentioris. ita Abb. *in d. cap. de iure.* & probatur per *l. quaeritur. ff. de ſtatu hom.* † Tertio inſtabit ſubtilis, ſi iuſ- 4
patronatus aſſumit naturam dignioris, & ſic magis ſpiritualitatis, quàm temporalitatis, quomodo poſſunt laici eſſe capaces iuriſpatron. quia laici ſpiritualia poſſidere nec præſcribere poſſunt. *cap. cauſam. de praeſcript. cap. ſacroſan. & cap. neceſſaria. de elect. & not. in c. nobis. inf. eod.* Ad hoc poteſt reſponderi quod contraria procedunt regulariter, ſed ipſa regula fallit in iurepatro. quod bene poſſunt quaſi poſſidere laici ex gratia eis à iure conceſſa, &

Digitized by Google

ſa, & ratio ſallentiæ eſt vt ipſi laici inducãtur ad fundationem,
cooſtructionem, & dotationem eccleſiarum. ita Abb. in ca. 1. in
princ. de præben. & in d. c. quanto. in 3. colum. & ibi etiam alij de iudi-
ciis. & ſentit gloſſ. magna in c. cum dilectus. inf. eod. in fine. Quartò
inſtabit ſubtilis, tu firmaſti quod ius patro. poteſt per laicos quaſi
poſſideri: contra de d. cap. quanto. de iudicijs. vbi dicitur quod iu-
dex laicus de eo non poteſt ſe intromittere. Iſtud cootrarium
ſoluunt doctores & clarius Abb. ibi in 3. colum. in d. c. cap. quanto.
Nam dicunt ipſi, licet laicus quaſi poſſideat iuſpatron. non ta-
men per hoc infertur quod iudex laicus de eo cognoſcere poſ-
ſit, quia priuilegium ſibi conceſſum vt inducatur ad conſtruẽ-
das, & dotandas Eccleſias, tanquam exorbitans à regulis iuris
non debet extendi ad alios caſus maxime in præiudicium Ec-
cleſiæ, argumen. capit. ſanè. infrà de priuilegijs. cap. quod ob gratiam.
& cap. in argumentum. de reg. iur. lib. 6. vnde conceſſio facta laicis
de iurepatron. intelligitur ratione poſſeſſioois vel actuum cõ-
ſecutiuorum ad ius poſſidendi prout eſſet tranſmittere ad hæ-
redes & cum vniuerſitate alienare vel aliis modis prout habe-
tur per gloſſ. in c. piamentis. 16. q. 7. & in c. cum ſeculum. infra eod. nõ
autem intelligitur conceſſum laicis quãtum ad alios effectus,
ſcilicet vt poſſint de eo iudicare, vel aliter de eo ſe intromitte-
re. d. cap. quanto. & propterea dicimus, quod io laicum non po-
teſt de iurepatronatus cõpromitti: ita videtur concludere Ioã.
Andr. & Abb. in c. examinata. de confirma. vtili vel inutili. de quo
videantur Moderni in d. cap. quanto. & quod dicit D. Alexan. in
conſil. ſuo 75. in 4. volum. incipiente Viſis. in penult. colum. & ibi per
eum allegata. & D. Abb. in diſputatione ſua incipiente. Angerio. in
6. colum. vbi firmat, quod ſuper iurepatron. non poteſt tranſi-
gi. & eſt text. clarus in ca. præterea. de tranſact. Comprobatur iſta
ſolut. quia in iſtis caſibus non militat ratio, quare iurepatrona.
conceſſum fuerit laicis, de qua ſuprà. Aduerte tamen, quia pa-
trono nedum cumpetit quaſi poſſeſſio iuriſpatrona. ſed etiam
proprietas. cap. conſultationibus cum ibi notatis. infrà eodem licet
doctor. in dict. cap. quanto. ſimpliciter loquantur de poſſeſſione
5 ſolum, & etiam gloſ. ibi. Ex prædictis infertur † quod iuſpatro-
natus regulariter regulatur prout alia ſpiritualia, d. cap. quanto.
cum aliis ſupra deductis. Limita tamen iſtam concluſionem
tribus modis. Primò vt non procedat in caſibus in contrarium
expreſſis à iure, videlicet in quaſi poſſeſſione iuriſpatron. vel
actuum conſecutiuorum, quia vt dictum eſt id competit laicis
licet ſpiritualia non competant. Secundò limita vt non proce-
dat in odioſis, quia appellatione ſpiritualium vel cauſæ ſpiri-
tualis non venit cauſa iuriſpatro. quia propriè non dicitur ſpi-
ritualis ſed annexa vt ſuprà dictum eſt, ita notabiliter conclu-
dit Abb. Panorm. in ca. 2. in 1. col. in fin. ſupra de iura. calum. & in d.
cap. quanto. in notabilibus. licet in contrarium faciat quod dicit
ipſe Panorm. in cap. tranſlato. de conſtit. ad ibi dicta per doctores
me remitto. Tertiò limita iſtam concluſionem, vt non proce-
dat quantum ad actionem perſonalem quæ competit ad con-
ſtitutionem vel ex promiſſione tradendum, ſed ad erigendum
iuſpatro. quia non regulatur vt alia ſpiritualia, nec eſt de foro
Eccleſiæ nec habet idem priuilegium, ita D. Ant. de But. in d. c.
quanto. iuxta finem. vbi vult quod iudex ſecularis poſſit cogno-
ſcere de cauſa actionis perſonalis quæ intentatur puta pro iu-
repatro. promiſſio donari, & idem tenet ibi D. Andr. Barbatia
colum. antepen. & etiam refert, & ſequitur ibi D. Felyn. Sandæus
in fin. & idem tenet ibidem reuerendus auditor Rotæ Apoſtoli-
cæ D. Andreas Baſſignana, qui mouetur inter cætera ea ratio-
ne, quia cauſa iuriſpa. pertinet ad iudicem eccleſiaſticum, quia
habet connexitatem cũ inſtitutione quæ eſt ſpiritualis, ſed iſta
ratio ceſſat ſecundum eum in cauſa iuriſpatron. conſtituendi,
eandem opin. tenet D. Fran. de Aret. in conſi. ſuo 6. incip. In Chri-
ſti nomine viſo inſtrum. &c. Abb. tamen in hoc cõtrarium tenet in
d. c. quanto in fin. & idem tenet ibi Ioan. de Imol. per generalita-
tem illius text. idem tenet D. Fran. de Aret. in conſil. ſuo 83. incip.
Quia multa. ſed præcedens opinio videtur verior, & eam tenẽ-
do non obſtat quod dicit Abb. in d. c. quanto. dum dicit quod dona-
tio & promiſſio iuriſpat. ſubiicitur iuriſdictioni iudicis eccle-
ſiaſtici, quia in ea requiritur cõſenſus epiſcopi. c. vnico. inf. eo. lib.
6. quia poteſt dici quod ille text. & ſimiles non loquuntur in pro-
miſſione de donãdo, ſed in donatione tantum: niſi dicas quod
ſicut conſenſus epiſcopi requiritur in donatione ita in preãm-
bulo, videlicet in promiſſione de donando prout videtur vel-
le D. Card. in c. cum in ſecundum. in 4. q. inf. eo. tit. & comprobatur
quia rationes quare requiratur conſenſus epiſcopi in donatio-
ne iuriſpat. quas refert Abb. in c. illud. inf. eo. tit. videntur milita-
re in promiſſione de donando. † Quæ autem actio competat 6
contra impedientes præſentare, vide Bal. in rubr. C. de vſufr. gl. in
c. examinata. in glo. 2. de iud. & ibidem D. Ant. de But. Abbatem, &
communiter cæteros dicentes quod competit confeſſoria vel
negatoria: an autem directa vel vtilis, dic vt per eos, vide gl. in
l. in rem. § loca ſacra. ff. de rei vend. quæ dicit quod iuſpatr. petitur
condictione ex iure canonum vel ex lege, vide tamen docto-
res ibi maximè Bart. & Angelum, vide Bal. D. Card. & D. And.
Barbatiam in d. c. quanto. & text. & doct. in c. examinata. eo. tit. dic
prout in dictis locis concluditur. Quæ autem actio competat
patron. Eccleſiæ expulſo per vim de cuſtodia ipſius Eccleſiæ,
vide Barbar. in d. c. quanto. Quomodo autem formetur libellus
quando agitur contra epiſcopum inſtituentem, vel quando v-
nus patronus agit contra alium, vel quando petitur præſenta-
tio admitti, & generaliter quomodo ſint formandi libelli in
materia iſta traditur ordinariè per Spe. in hoc eo. tit. quaſi per to-
tum. Quod autem remedium competat ſpoliato poſſeſſione
iurepat. vide Spe. in tit. de reſti. ſpol. §. nunc dicamus. poſt principium.
Qualiter autem agetur ſi patronus ad inopiã vergens petit ſibi
per Eccleſiam prouideri, habetur per eundẽ in hoc tit. ver. porro.
& in tit. de offi. iud. §. 2. ver. ſi vero. & ſequen. De hac tamen materia
ſcil. quando Eccleſia teneatur prouidere patrono indigẽti di-
cetur plenè inf. ſuper verbo, & vtile. Quæ autem forma ſerue-
tur in pręſentando, & in conficiendo inſtrum. pręſentationis,
vide Spec. in hoc tit. in ver. verum. An autem patronus poſſit vna
cum præſentato comparere in iudicio, & petere eius pręſenta-
tionem confirmari, & an ſi pręſentatus ſit mortuus poſſit iudi-
cium inchoatum per ipſum præſentatũ proſequi, & petere de-
clarari ius præſentandi ad eum ſpectare, vide Rotam in deciſio.
ſuis nouis deciſione ſecunda ſub hoc eo. tit. † Secũdò quæro circa iſtud 7
verbum ius, an iuſpat. ſit ius gratioſum an de iure cõmuni con-
ceſſum, In hoc puncto reperio doct. hic, & in c. 3. infr. eo. & in d. c.
quanto. de iud. & Abb. in c. 1. de præben. dicere, quod iuſpatron. eſt
ius gratioſum ſeu de gratia conceſſum: fundantur omnes per
text. in cap. 3. in verbo inſtituit. infrà eo. & dicit Abb. in d. ca. ad apo-
ſtolicam. de ſimon. quod principaliter ſauore laicorum introdu-
ctum eſt, ſed in hoc vt puto malè dicit, quia iuſpatronatus lai-
cis conceditur principaliter vt ipſi laici ad conſtructionem ec-
cleſiarum inuitentur, vt not. in d. c. 3. & in c. cum dilectus. infra eod.
in gloſſ. magna in fin. ergo ſauore Eccleſiarum principaliter eſt
conceſſum. Redeundo modo ad propoſitum ratio quare de
iure communi iuſpatronat. non fuerit introductum vt dicunt
præfati doctores eſt, quia laici non ſunt capaces ſpiritualium
per iura in præcedenti quæſtione allegata: Ego multum dubi-
to ſuper hac deciſione, quia iuſpatronat. etiam competit per-
ſonis eccleſiaſticis, vt declarat Abb. in c. illud. infra eo. & eſt text.
in cap. vnico. de iurepatr. lib. 6. & in cap. cum autem inf. eo. & alibi ſæ-
pè: ſed perſonæ eccleſiaſticæ indubitanter ſunt capaces ſpiri-
tualium vt de ſe patet, vt probatur in d. c. cauſam. de præſcript. &
in d. c. quanto. de iud. ergo non eſt verum generaliter quod iuſpa-
tronatus ſit ius gratioſum, quia reſpectu perſonarum eccleſia-
ſticarum videtur quod competat de iure communi cum nihil
repugnet: neſcio aliter reſpondere pro nunc niſi quod etiam
reſpectu eccleſiaſticarum perſonarum erit ius gratioſum re-
ſpectu præſentationis quæ de iure communi non poteſt fieri
ab aliquo, quia collatio beneficiorum ſpectat ad Epiſcopos,
c. cum ex iniuncto. in fine, infra de hæretic. cap. cum omnes baſilicæ. 16.
quæſtione 7. ergo vbi Epiſcopus non poſſit conferre libere, quia
alius habeat ius præſentandi, patet quod illud ius habet de iu-
re ſpeciali vel ex priuilegio ſibi conceſſo, ergo iuſpatro. vel ius
præſentandi competit ex priuilegio etiam Eccleſiis, & perſo-
nis eccleſiaſticis, & ſic indiſtinctè erit ius gratioſum: vel dic
quod iuſpatronat. de gratia conceditur laicis, ſed eccleſiaſti-
cis conceditur de iure communi, & iſto modo tolluntur con-
traria, vide etiam circa hãc quæſtionem Barba. in c. quanto. in 7.
col. in princ. ſup. de iudic. vbi concludit quod aliquo reſpectu iuſ-
patro. poteſt dici ius, & non gratia exemplificando, vt per cũ,
vide etiam Abb. & alios in puncto in c. ſup. eo. tit. 1. no. de offic. deleg. 8
† Tertiò quæro an præſentatio ſit ius? Breuiter credo quod nõ.
Præſentatio enim eſt actus facti, quia vt ſuprà dictum eſt in de-
claratione terminorum in 3. q. præſentatio eſt exhibitio quæ-
dam de clerico præſente facta, & dicitur effectus iuſpatron. vt
dicit gl. in ca. 1. inf. eod. ſeu fructus, vt per Abb. & alios in cap. con-
ſultationibus. inf. eod. & per gloſſ. fin. in c. cum Ber. de re iudic. niſi dica-
mus

mus quòd ipſum præſentare beoè eſt facti, ſed præſentatio ipſa
prout eſt annexa ſpiritualitati, id eſt inſtitutioni, dicitur ius, vt
ſentit Abb. *in c. quanto, in 2. col. de iudic.* vbi dicit, quòd præſenta-
tio eſt ius annexum ſpiritualitati, & clarius hoc decidit *in c. ſuper
eo.* per illum text. *de offic. deleg.* vel dicas quòd præſentatio antequã
ſit deducta ad actum, eſt ius, poſtea quãdo deducitur ad actum,
eſt factum, vt in ſimili dicunt Modern. *de accuſatione in rubr. infra
de accuſ.* & alij de bonorum poſſeſſione, *in rubri. C. qui admitti.* Et
in quantùm ſuprà dixi, quòd præſentatio eſt fructus iuriſpatro-
nat. vide omninò quæ circa hoc accumulat dom. Felin. *in c. cùm
olim, in 1. colum. de maior. & obed.* vbi inter cætera attingit, an in di-
ſpoſitione faciente mentionem de fructibus comprehendatur
præſentatio. Quartò quæro, an per præſentationem transfera-
tur aliquid ius in beneficio io præſentatum? Doctores ſolent
dicere quod non, quia præſentatio eſt qooddam iochoamentũ,
ſeu præambulum ad obtinendam inſtitutionem epiſcopi, & ſic
ad obtinendum ipſum ius, *c. quod autem. ibi, inchoatum, &c. infra eo-
dem.* & ita not. Abb. *in c. 2. & in c. nobis, infra eod. & in c. quanto, in 2.
col. de iud. & in rubr. eod. tit.* poſt Innoc. *in c. quod ſicut. ſupra eod. de ele-
ctio.* Idem tenet Abb. *in c. 2. fin. de conceſ. praben.* aliter tamen loqui-
tur ipſe Abb. *in c. cùm Bertoldus, de re iud. in 2. col. verſi. oppono ſecundò.*
vbi melius loquitur qoàm alij in hoc puncto *poſt glo. 3. ibi*, & fina-
liter videtur concludere, quòd præſentatus nullum ius habet in
beneficio, ſed beoè habet ius ad petẽdum illud beneficium, vel
ſaltem poteſt implorare officium ſuperioris, perſeuerãte patro-
no in eadem voluntate per illum text. iuncta gl. 3. ſed vbi patro-
nus variaret, tunc etiam præſentatus ſecundo loco haberet ali-
quale ius, quia epiſcopus poſſet ipſum ſecũdum admittere ſpre-
to primo. Iſtam concluſ. & diſtinctiooẽ ſequitur ſimpliciter Fel.
ibi in princ. Idem concludit in effectu Lapus *allegat. ſua 8. incipien.
præſentatus, in vlt. col.* idem & clariùs dom. Card. Flor. *in Clem. vni-
ca, in princ. in 2. oppoſit. de ſupplen. neglig. prælat.* vbi dicit hoc proce-
dere etiam in præſentatione quæ habet vim electionis, ſcilicet in
præſentatione patroni clerici. Præmiſſam etiam concloſionem
tenet ipſe *in c. paſtoralis, in 1. col. infra eod.* dum dicit, præſentatio nõ
tribuit ius reſpectu tituli. Idem *in c. quoniã. in 10. quæſt. & in c. quod
autem, in 1. not. infra eod.* iſta etiam fuit concluſio Inooc. cuius ver-
ba Abb. ibi commendat *in c. dilectus, de offic. leg.* vbi dicit Innoc. ꝙ
per præſentationẽ acquiritur ius ad beneficium, per inſtitutio-
oẽ verò acquiritur ius in beneficio, idem etiam concludit Abb.
in c. quod autem, verſ. oppono contra text. infra eod. & idem volunt Mo-
derniores *in rub. de iudic.* Limita tamen vt præſentatus habeat ius
ad beneficium, & ſic ad rem poſtquam acceptauit præſentatio-
nem, prius autem non dicitur propriè habere ius etiam ad rem,
ita concludit Cald. *in conſ. ſuo 17. incip. Præſentato, ſub hoc eod. tit.* &
no. quòd tale ius ad rem dicitur habere præſentatus etiam quòd
præſentatio non ſit admiſſa ab eo cui facta eſt, ita dicit Bald. *in
repertorio ſuo iuris ciuilis & canonici, in verbo, patronus, verſic. 2. allegat
text. pro ſingulari in d. c. cùm Bertoldus.* Quintò quæro, † an per inſti-
9 tutionem transferatur plenum ius in beoeficio iuriſpatronatus,
vel alio abſq; apprehenſione poſſeſſioois. Abb. *in c. quod autem,
infra eo.* decidit quod ſic mouetur, quia licet io temporalibus re-
quiratur traditio, & apprehenſio poſſeſſionis ad hoc quòd quis
dicatur habere plenum ius, *l. traditionibus, C. de pact. l. quoties. C. de
rei vend.* ſecùs eſt in ſpiritualibus, per text. clarum *in c. ſi tibi abſenti,
de præb. lib. 6.* vbi etiã Gemin. & Doct. notant. Idem decidit Abb.
in c. ſuggeſtum, in 1. not. inf. eod. Idem Innoc. Abb. & alij *in c. inter cæ-
tera, ſuprà de præb.* vbi dicũt, quòd facta permutatione beneficio-
rum cum auctoritate ſuperioris acquiritur ius permutãtibus ſi-
ne alia traditione, & facit optimè quod dicit Abb. *in c. quod autẽ,
in fin. textualium, inf. eod.* vbi dicit, quòd ſufficit quod præſentatus
ſit inſtitutus, dato quòd poſſeſſionem non apprehenderit, quia
ex ſola inſtitutione habet plenum ius, *per d. c. ſi tibi.* Contra iſtam
concluſionem arguitur ſic, ſi inductio in poſſeſſionẽ non eſt ne-
ceſſaria, quia per inſtitutionem acquiritur plenum ius, ergo ma-
lè fuit à iure adinuenta, *in c. vt noſtrum, de offic. Archid. tum ſimil.* in
quibus dicitur, quòd ius inducendi beneficiatum in poſſeſſionẽ
beneficij, ſpectat ad Archidiaconum. Iſtam difficultatẽ mouet
Abb. *in c. transmiſſam, in 2. col. de elect.* & facit pro concordia, & ſol.
hanc diſtinctiooem, quòd aut alius eſt in poſſeſſione beneficij,
& tunc non eſt licitum inſtituto vel cõfirmato adminiſtrare niſi
prius inducatur legitimè in poſſeſſionẽ illius beneficij, quia ſe-
cùs faciẽdo eſſet ſpoliare poſſeſſorem propria auctoritate, quod
non licet, *c. eum qui, de præb. lib. 6.* Et iſto caſu procedit cõtrarium.
Aut nullus eſt in poſſeſſione beneficij, & tunc tenet communẽ

eſſe opinionem, vt ſuprà, ſcilicet quòd ſine apprehenſione poſ-
ſeſſionis habeat clericus plenum ius in beneficio, & poſſit admi-
niſtrare in ipſo beneficio. Limita tamen hanc concluſiooem, vt
non procedat quãtum ad effectum vt quis dicatur in quaſi poſ-
ſeſſione iuriſpatronatus, quia eſt neceſſe, quòd præſentatus per
eum, & inſtitutus ſit in poſſeſſione beneficij, & habitus pro re-
ctore vel clerico illius beneficij, ita decidit dom. Cald. in *conſilio
ſuo 12. incipien. Quæ requirantur, &c. in tit. de iure patronatus.* allegat
notata per Innocent. & Hoſtien. *in c. 2. de in integr. reſtit.* & ibi et-
iam ponit alia requiſita, vt quis dicatur in quaſi poſſeſſione iuris
patron. & dicam infrà *ſuper verbo, cõpetens alicui, in 10. quæſt.* Limita
etiam vt non procedat hæc concluſio quantum ad alium effe-
ctum, de quo per Abb. *in c. cùm ſuper, in 4. col. ſuprà de cauſa poſſ. & &
propriet.* quem omnino vide pro intelligentia prædictorũ. Quo-
modo autem acquiratur poſſeſſio beneficij, vide Innocent. &
Doctores *in c. in litern, ſuprà de reſtit. ſpoliat.* vbi etiam tradũt quo-
modo amittatur, & videbimus ſuper verbo, competens alicui,
in quæſt. 11. & ſequentib. Sextò quæro, † an ius patronatus ſit diui- 10
duum, vel indiuiduum. In hoc puncto diſtingue, quòd ſi nos lo-
quimur de ipſo iure patronatus, tunc indiuiduum eſt, text. eſt *in
c. 1. infra eod.* hinc dixit Bald. *in l. familiæ, C. commu. vtriuſq; iud.* quod
cùm ius patronatus competat inſolidum, non venit in diuiſio-
ne, & ratio eſt ſecundùm gloſ. & Doctores *in d. c. 1. & gloſ. in c. piã
mentem, in fin. 16. quæſt. 7.* quia ius patronatus eſt quid incorporale,
ſed incorporalia diuidi non poſſunt *l. 1. §. vſusfructus ff. ad leg. Fal-
cid. l. Carmelia pia. ff. de iure patron. igitur, &c.* idem tenet Bald. & re-
fert, & ſequitur dom. Andr. Barb itius, quos omnino vide pro
declaratione huius concluſionis *in c. quanto. de iudic.* Iſta conclu-
ſio exemplificatoi tribus modis, vt per Doctores & Abb. Panor.
referentem in *d. c. 1.* ad quos me merito remitto. Ex iſta conclu-
ſione ego infero, quòd in iure patron. habet locum ius accreſcẽ-
di, quia in his quæ indiuidua ſunt, habet locum ius accreſcendi
etiam in contractibus: vel ſecundùm aliquos ius non accreſcen-
di, text. eſt in *l. proprium. ff. commun. prædio.* notant Bart. & alij com-
muniter *in l. ſi mihi & Titio, ff. de verb. oblig.* Doct. *in c. 1. de duobus fra-
tribus de nouo beneficio inueſtit.* Ioan. Andr. *in addit. Specul. in rubric.
de feudis.* & Bald. *in l. vnica, circa vltimam colum. C. quando non pet. par.
& ibidem Salic. in 18. quæſtione.* & Bald. *in l. 1. §. interdum ff. de vſufru-
ctu accreſcen.* & facit quod not. Bart. *in l. 2. §. ex his, in vltimis verbis ff.
de verb. obligat.* & ita in terminis decidit Paul. de Eleazar. *in diſpu-
tatione ſua incipiente, Patronus eccleſiæ.* Idem dom. Alexand. *in d. l. ſi
mihi & Titio, in fin. principij. ff. de verb. obligat.* & idem ſentit Calder.
in conſilio ſuo 8. poſito ſub hoc titulo de iure patron. Idem Baldus
in c. quanto. in 2. colum. de iudi. vbi concludit, quòd ſi contra vnum
ex patronis † fertur ſententia, & alius obtinuit, quod obtinenti 11
totum accreſcit, & ibi io ſpecie refert & ſequitur dom. And. Bar-
bat. Si verò loquimur de præſentatione quæ eſt fructus vel effe-
ctus iuris patrooat. & iſta quandoque poteſt diuidi: ſcilicet hoc
modo: tu præſentabis iſta vice, & ego altera, quando continget
eccleſiam vacare, text. eſt clarus *in Clem. plures. eod. tit.* Circa quod
vide pulchram deciſionem Ioan. Andr. *in c. cùm illis. §. fin. de præ-
ben. lib. 6.* quam refert & ſequitur excellens doctor dominus Lo-
douicus Bologni. in addit. ſua facta ad Ioan. de Anan. in *conſ. ſuo
43. incip. Stante viciſsitudine.* dicunt eum præfati Doctores, quòd
facta conuentione ioter patronos modo quo ſuprà, ſi Papa mã-
dat prouideri de beoeficio quod ſpectat ad præſentationem al-
terius illorom patronorum oon poteſt, pro quo ſcribitur habe-
re beneficium illud, ſi illa vice præſentatio ſpectat ad alium pa-
tronum: cuius deciſionis non fuit immemor maximus accumula-
tor & canoniſtarum princeps dom. Felinus. Sandæus *in ſuo tra-
ctatu, Quando literæ Apoſtolicæ noceant patronis eccleſiæ.* Redeundo
nunc ad propoſitum, poteſt etiam fieri diuiſio hoc modo: Tu
præſentabis in vna eccleſia, & ego in alia, præſupponendo quòd
habemus duo iura patronat. ita Abb. Panor. *in d. c. 1. in fin. textua-
lium, inf. eod.* & hoc procedit etiam ſine conſenſu epiſcopi ſecun-
dùm dom. Card. *in d. c. 1. in 3. quæſt. per dictam Clem. plures. in verbo,
liberè, cum gloſ.* & iſtam diſtinctionem videtur ſenſiſſe gloſ. *in d. c.
1.* dum dicit, quòd ius patronatus tãquam indiuiduum eſt apud
vnumquemque hæredem inſolidum quantum ad omoes effe-
ctus prærerquam quo ad præſentationem quæ eſt apud omnes
pro parte ſua, ita quòd nullus de per ſe poterit præſentare, & quæ
ſit ratio diuerſitatis, ſcilicet quòd magis ius patrona. ſit inſolidũ
apud patronum quantum ad alios effectus, quàm quantum ad
præſentationem, pulchrè explicat Ioan. Andr. *in d. c. 1. ſuper gloſ. 1.*
& clarius dom. Card. Flor. *in Clem. plures, in princ. in 3. colum. eod. tit.*

præ-

prædictam etiam diſtinctionem facit dom. Card. Flor. *in Clem. plures, in prin. in 3. col. in ver. quia verò ad hæc motiua, eod. tit.* dicens, quòd ius patronatus eſt indiuiſibile in ſubſtantia, ſed diuiſibile quoad ius præſentandi. Adducit ſimile, quia iuriſdictio quandoque eſt apud plures inſolidum, ſed exercitium pro parte, *c. prudentiam, in prin. de offic. deleg.*
12 Quid autem ſi † ſint duo patroni qui ſint diſcordes, an poſſit ſuperior eos compellere ad faciendam diuiſionem modo quo ſuprà, ſcilicet vt alternis vicibus fiat præſentatio per eos? Reperio quòd dom. Felin. Sandæus *in c. qua in eccleſiarũ, col. pen. de conſtit. in verſ. cæterùm, in fin.* ſentit quod ſic, dum allegat gloſ. *in c. ſicut. 16. q. 1.* & ſubiicit illam eſſe notandam ad intellectũ *Clem. 2. de iure patron.* dicit enim gloſ. præallegata, quòd ſi duo epiſcopi habent communiter eccleſiam ſubiectam, & diſcordãt in eccleſiæ diſpoſitione, ſuperioris erit officium, vt alternis annis diſponant. Ego tamen puto dicendum contrarium hoc caſu, quia diuerſa militat ratio in præſentatione fienda, quæ ſi fiat nunc, incertum eſt quando alia vice fieri debeat. Sed in caſu *dicta gloſ.* certum eſt, quòd alternis annis quilibet epiſcopus habebit exercitium illius iuris. præterea quando patroni diſcordant, ſatis eſt prouiſum à iure de modo prouidendi eccleſiæ, *vt in c. 3. & in c. cùm autẽ, cum ibi not. inf. eod.* Septimò quæro circa iſtud ver-
13 bum ius, † quotuplex ſit ius patron. eccleſiarum, de quo tractamus? Breuiter dic quod duplex, vnum appellatur ius patron. eccleſiaſticum, aliud laicorum. Et ſic alij dicuntur patroni laici, alij dicuntur patroni eccleſiaſtici, text. eſt *in c. vnico, in fin. eod. tit. lib. 6. & in c. cùm autem, infra eod.* vbi Abb. & Doct. Idem Abb. & alij *in c. cam te, in c. cùm propter, & in c. paſtoralis. & in c. cùm dilectus, inf. eod.* & alibi ſæpè patronatus laicorum, ſeu patronus laicus dicitur, quando aliquis laicus vel clericus ratione patrimonij ſui eccleſiam fundauit, conſtruxit vel dotauit, *gloſ. eſt in Clem. plures, in verbo, præſentare, eod. tit.* & ita declarant Abb. & alij *in locis ſup. alleg.* Idem Abb. *in c. illud. inf. eod. in c. de monachis, ſup. de præb.* vbi ſemper cócludunt Doct. quòd etiam ſi clericus nomine proprio ratione patrimonij ſui fundet eccleſiam vel capellam, tamen cenſetur ius patronatus laicorum, ſeu illi æquiparatur per omnia, vt dicit Abb. *in d. c. cam te, in fin.* & ita etiam firmat do. Felin. alias auctoritates al-
14 legando in ſuo tractatu, quando literæ Apoſtolicæ &c. † Patronatus aũt eccleſiaſticus dicitur, quando clericus habet illud nomine eccleſiæ ſuæ. ita Doct. vbi ſuprà, ſeu quando ipſa eccleſia vel aliqua vniuerſitas vel collegium religioſorum vel clericorum habet ius patron. vt decidunt dñi de Rota *deciſ. 8. in antiquis. in tit. de iure patronat.* & latius dom. Felin. in *d. ſuo tract. in 7. col.* vbi probatur *in c. vnico. eod. tit. lib. 6.* Sed circa iſtam deciſionem inſurgunt aliæ quæ-
15 ſtiones acceſſoriæ. Prima eſt, † pone quòd eccleſia, & laicus ſimul habent ius patronatus, an regulabitur tale ius patronatus vt eccleſiaſticum, an vt ſeculare? Gloſ. *in c. vnico, in verb. eccleſiaſticus, eod. tit. lib. 6.* concludit, quod regulabitur vt eccleſiaſticũ. Et propterea hoc caſu laicus habebit ſex menſes ad præſentãdum, vbi tantùm haberet quatuor. & cum illa gloſ. tranſeunt Archid. Gem. & alij ibi. Et ratio deciſionis eſt, quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum, *c. quod in dubijs, cum glo. de conſec. eccleſ. vel altar. l. quæritur ff. de ſtat. hom. cum ſimil.* Iſtam etiam concluſionem ſequitur Abb. *in c. cùm propter, in fin. & in c. cùm ſæpe, inf. eod.* Idem firmat Feder. de Senis *in conſ. ſuo 65. incip. Infraſcriptæ quæſtiones, in vlt. col. in princ.* Idem etiam tenet Abb. *in c. de quarta. in 5. col. de præſcript.* vbi per dictam gloſ. in ſimili concludit, quòd ſi laicus habet rem cómmunem, & indiuiſibilem cum eccleſia, tunc non currit præſcriptio contra laicum ſpatio temporis à iure communi ſtatuto, ſed conſeruatur ius ſuum propter eccleſiam, allegat text. optimum, & quaſi expreſſum *in l. ſi communem ff. quemad. ſeruit. amit.* Facit etiam quod not. Bart. & Bald. *in l. præcipimus. § eodem obſeruando. C. de appel.* vbi dicunt, quòd ſi clericus & laicus eſſent obligati ratione clerici, ambo conueniuntur coram epiſcopo, quod etiã ſequitur dom. Andr. Barb. *in rub. de offic. deleg. in 2. col.* & dom. Alex. *in conſil. 167. incip. Viſo toto proceſſu, in 2. vol. in fin. & in conſ. 183. incip. Viſo proceſſu, eodem volum.* & Abb. *in c. ſuper quæſtionum § ſi verò, in 2. colum. ſuprà de offic. deleg.* vbi ponunt ſimiles deciſiones. & illam deciſionem Bart. *in d. l. præcipimus.* exclamat Matheſilanus *nocab. ſuo 164.* Et poſſent infinita accumulari quæ accumulauit dom. Felin. *in c. 1. in 3. col. de præſcript.* vbi pulchrè ornat regulam *d. l. ſi communem.* Facit etiam quod dicit Rota *in antiquis, ſub tit. de conceſſ. præbend. deciſ. 37. incip. Papa.* vbi dicit, quòd ſi Papa conferat beneficium iuris patronatus clerici & laici ſimul, valet talis collatio, vbi aliàs nõ valeret. Contra iſtam concluſionem facit quod decidit Abb. *in fin. in c. fin. inf. eod.* vbi dicit, quòd ſi præſentatio ſimul pertineat ad patronum laicum, & patronum clericũ non poterit legatus Papæ etiam de latere tale beneficium conferre ſine præſentatione laici, & tamen beneficia iuris patronatus eccleſiaſtici poteſt legatus conferre liberè, *c. cùm dilectus, inf. eod.* alleg. Fed. de Sen. *conſ. 63.* aliàs eſt in *conſ. 65. præalleg.* Et ita decidunt Lap. & Gemin. *ibi in vltimis verbis. in c. vnico. eod. tit. lib. 6.* Iſtam difficultatẽ tangit dom. Felin. *in d. tract. in 4. col.* qui alias auctoritates allegat pro, & contra, & finaliter ſoluit diſtinguendo, quòd vbi reſultat commodum eccleſiæ, vel eccleſiaſticæ perſonæ, & tunc fit in caſu miſto denominatio à qualitate clericali, non autem à qualitate laicali. Et procedit gloſ. *in d. c. vnico, eod. tit. lib. 6. cum ſuprà alleg.* Si autẽ reſultaret incommodum vel deterioratio eccleſiæ ex prænominatione qualitatis clericalis, tunc inſpicitur potius qualitas laicalis. Et ita procedunt contraria in quibus legatus non poteſt conferre beneficium iuris patronatus miſtum, quia conferendo liberè nedum præiudicaret præſentationi perſonæ. Iſtam diſtinctionem comprobo per ea quæ notat Abb. *in c. ſuper quæſtionum, §. ſi verò in 2. col. ſuprà de offic. deleg.* vbi dicit, quòd compoſitum aſſumit naturã alterius ſpeciei ſecundùm quod iuri minus derogatur. Secunda quæſtio acceſſoria eſt, pone † quòd vnus patro- 16
nus eccleſiaſticus habeat ius patronatus ſimul cũ pluribus laicis, an tunc iudicabitur ius patronatus eccleſiaſticum, an potiùs ſeculare, propter maiorem numerum patronorũ ſecularium? Videtur dicendum, quod iudicabitur ius patronatus ſeculare, per doctrinam Bart. *in l. fin. in 3. col. ff. de colleg. illicit.* vbi dicit, quòd vniuerſitas ſcholarium cenſetur ſecularis, quando plures ſunt ſeculares in ea quàm eccleſiaſtici, & propterea ipſa vniuerſitas poterit conueniri corã iudice ſeculari: fatetur tñ quod vbi eſſent pares numero cenſetur eccleſiaſtica, quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. & iſtã doctrinam ſequitur Abb. & ibi dom. Felin. *in 1. col. in c. ex literis, de conſtit.* eandem doctrinam tradit Bald. *in Auth. habita, in pen. col. in princ. C. ne filius pro patre.* facit quod not. idem Bald. *in l. fin. in 10. col. C. de edict. diui Adria. tollen. in verſ. ſed hic quæritur.* vbi dicit, quòd ſi ſunt plures poſſeſſores hæreditatis, quibus vniuerſaliter deberet offerri libellus, quòd ſi omnes eſſent laici excepto vno qui ſit clericus debebit agitari iudicium coram iudice laico. Tandem pro iſta opinione videtur deciſio in terminis Ioan. de Lig. *in c. dilectus. 3. ſuprà de præben.* quem refert & ſequitur dom. Felin. *in d. c. ex literis, in 1. colum.* vbi decidit, quòd ius patronatus competẽs vniuerſitati ſcholarium dicitur eccleſiaſticum ſi ibi ſint plures clerici. Si autem ſint plures laici, dicitur ius patronatus ſeculare. Contrarium credo verius, licèt non reperiam hunc punctum examinatum, teneo enim ſaluo ſaniori iudicio, quod iudicatur ius patronatus eccleſiaſticũ, non conſiderata pluralitate ſecularium, & me mouet quia ius patronat. eccleſiaſticum, vt ſuprà dictum eſt, dicitur, quando clericus nomine eccleſiæ ſuæ. & ſic ipſa eccleſia vel collegium clericorum vel religioſorum habet ipſum ius patronat. vnde hoc caſu non conſideratur perſona ipſius clerici, & ſic non conſideratur quod ſit vna vel quod ſint plures perſonæ, quia non eſt ipſa perſona clerici quæ habeat ius patronatus, ſed potius eccleſia, collegium vel vniuerſitas. Et propterea fundamentum de pluralitate ceſſat, fateor tñ quod vbi conſiderentur perſonæ, tunc attenderetur, an eſſent plures laici quàm clerici, vel contra. Et propterea ſi ad vniuerſitatem ſcholarium ſpectaret ius patronatus, tunc ſi in illa vniuerſitate eſſent plures laici, iudicabitur ius patronat. ſeculare, *vt ſuprà*: hoc enim caſu conſiderantur perſonæ ad cognoſcendũ an vniuerſitas dicatur eccleſiaſtica, vel ſecularis, *vt ſuprà*, ſed iſta conſideratio non fit in caſu noſtro, quando eccleſia eſt patrona, quia ita eſt patrona ſi ibi ſit tantùm vnus clericus, ſicut ſi eſſent plures, vt iſto modo poſſunt concordari dictæ deciſiones. Quinimmò quandoq; conſideratur plus perſona vnius clerici, quàm plurium laicorum, vt in caſu *c. per tuas, de arbit.* & vide Abbatem, & melius vide pro declaratione & intelligẽtia illius text. & ſimilium, & dom. Andr. Barba. *in c. 1. in 2. colum. in fin. de locat.* vbi habuit optimam conſiderationem, ſcilicet, quòd vbi clerici conſiderantur tanquam tales, & ſic tanquam clerici, tunc minor numerus clericorum trahit ad ſe maiorem numerum laicorum, & ad hoc allegat bona iura, licèt non alleget *dictum c. per tuas.* Aut verò clerici non conſiderantur tanquam tales, ſed ſunt in loco tanquam quilibet, vel conſiderantur tanquam quilibet, eo caſu maior pars laicorum trahit ad ſe minorem partem clericorum: exemplum vt dictum eſt in vniuerſitate ſcholarium, clerici enim ſunt in diuerſitate tanquam quilibet, & tanquã ſcholares non tanquam tales, & ſic non tanquam clerici, nimirùm ſi

maior pars ſecularium vel laicorum trahit ad ſe minorem partē clericorum, & allegat bonum tex. cum gloſ. *in c. à collatione, de appellat. lib. 6.* & iſtam declarationem ſequuntur Moderniores *in c. ex literis, de conſtit.* & ex iſta declaratione habes intelligentiam p̄dictæ quæſtionis, & eorum quæ ſuprà dixi. & dictam conſiderationem habuit prius dom. Card. Flor. *in proœmio Clementinarum, in 1. colum.* & dom. Abb. Panorm. *in c. auditis, in 3. notab. in fin. de electio. ſuprà,* vbi allegat gloſ. pro ſingulari *in d. c. à collatione.* & refert dom. Felin. *ſuprà in proœmio Gregoriano, in princ.* dicit enim Panormitanus *vbi ſuprà,* quòd epiſcopus quantumcunq; maximus exiſtens in ſtudio non præcedit rectorem, quia non eſt in vniuerſitate tanquam epiſcopus, ſed tanquam ſcholaris: & præmiſſam doctrinam, ſcilicet quòd vbi plures conſiderantur vt ſinguli, q̄ tunc attendatur perſona clerici, licèt laici ſint plures, firmat etiā dom. Maria. Socin. *in c. 1. in verſic. decimaquinta declaratio, de foro cōper.* Quid autem ſi eſſent pares perſonæ, ſcilicet tantæ ſeculares, quantæ eccleſiaſticæ: patet veritas ex ſupradictis, & aliquid faciunt notata per Imol. *in c. inter dilectos, de donat. in pen. colum.* Ter-
17 tia quæſtio acceſſoria eſt, † an ius patronatus beguinarum, vel iſtarum fraternitatū diſciplinaturum, vel de tertio ordine S. Frāciſci & ſimilium, dicatur ius patronatus eccleſiaſticum. Reperio dominos de Rota *in ſuis deciſionibus in antiquis, in tit. de iure patronatus, deciſ.* 8. decidere, quòd ius patronatus beguinarum cenſetur ius patronatus eccleſiaſticum, quia poſito quòd tales beguinæ ſint ſeculares, religioſè tamen viuunt, & habitum portāt religioſum. Ideo non videntur merè laicæ, quia licèt ſint laicæ, tā propter religionem quam habēt, videntur facere collegium religioſarum. Iſtam eandem concluſionem firmat Felin. allegādo dictam deciſionem dominorum de Rota *in d. ſuo tract. quando litera Apoſtolica, in 7. col.* cōcludens idem in aliis fraternitatibus vel collegiis habentibus eaſdē qualitates quas habent beguinæ, ſcilicet habitum religioſum, &c. ſed vbi non habent dictas qualitates prout diſciplinati non habent, tunc dicuntur patroni laici. Iſtam concluſionem comprobo per doctrinam Bart. *in l. cùm ſenatus, ff. de reb. dub.* vbi dicit, quòd fraternitates laicorum debent conueniri coram iudice laico, & tradunt Doct. *in c. 2. de for. comp.* vbi dom. Felin. *in fin.* alia adducit. Quarta quæſtio acceſſoria eſt, quia cōcluſum eſt ſuprà, quòd ius patronatus eccleſiaſticum dicitur, quando competit eccleſiæ vel clerico ratione eccleſiæ. Si autē competit clerico ratione patrimonij ſui, dicitur ius patrun.
18 ſeculare, pone † quòd clericus fundauerit & dotauerit eccleſiā, & dubitetur an de patrimonio, an de bonis ſuæ eccleſiæ id fecerit, an hoc caſu iudicabitur ius patr. eccleſiaſticum, vel ſeculare. Iſtam quæſtionem tangit D. Io. de Lig. *in d. c. dilectus.* & non decidit. Reperio quod D. Felin. *in d. c. ex literis, in 1. col.* decidit quòd iudicabitur ius patr. eccleſiaſticum, quia in dubio cēſetur clericus illam eccleſiam dotaſſe de bonis beneficiorū. Et ratio ſecūdùm eū eſt, quia clerici licitè diſtribuunt fructus tales in pios vſus, ſecundùm not. per Innoc. *in c. epiſcopus, de præb.* Iſta ratio D. Felin. nō eſt concludens, vt vides, vnde ego credo deciſionem huius quæſtionis pendere ab alia quæſtione quam tangunt Doct. maximè Abb. *in c. 3. de peculio clericorum, in c. cùm in officijs, & in c. cùm eſſes, de teſtam. in 11. col. ver. 3. principaliter quæro.* videlicet, an acquiſita per clericum cēſeantur acquiſita de fructibus eccleſiæ, an de fructibus patrimonij ſui? In qua quæſt. opinio & diſt. Abb. ibi videtur æquior, ſcilicet quòd aut cōſtat de quibus bonis clericus acquiſiuit, & res eſt clara. Si autem dubium eſt, & tunc cenſebitur acquiſiuiſſe tam ex redditibus propriis, quàm ex redditibus eccleſiæ, & ideo acquiſita ſecundùm eum debent diuidi inter eccleſiam, & hæredem clerici æqualiter vel inæqualiter, ſecundùm q̄ magis de redditibus patrimonij vel ecōtrà perceptum eſt, prout exēplificat Abb. *in d. c. 3. circa fi. de pecul. cle.* Ex hoc infero in quæſt. noſtra, quòd ſi præſupponimus clericum habere patrimonium & beneficium, & reperiatur eum fundaſſe vnā eccleſiam vel capellam, erit patronus ipſe ratione patrimonij, & etiā erit patrona eccleſia ſua ſuorum fructuum vel reddituum: & licèt regulariter diuiſio rerum acquiſitarum per clericum fiat vt dictum eſt, tamen non erit curandum hoc caſu quòd maiores redditus percipiantur de beneficio quàm de patrimonio, vel econtrà, quia quando plures infeudant vel dotant eccleſiam, ita eſt patronus qui confert minus ſicut qui confert plus, ſecundùm *gl. in ſumma. 63. diſt.* & concludunt Innoc. Abb. & alij. Hic fateor tamen quòd ratione mixturæ regulabitur hoc caſu ſicut ius patronatus eccleſiaſticum, quia magis dignum, &c. vt declaraui ſuprà *in 1. quæſt. acceſſoria.* vnde dom. Felin. videtur malè concluſiſſe, quòd in totū iudicetur ius patronatus eccleſiaſticum, quia de bonis vel redditibus eccleſiæ in totum præſumatur acquiſitum, quia veritas eſt in contrarium, vt ex prædictis apparet. Vltima quæſtio acceſ-
ſoria eſt, † quæ differentia ſit inter vnum, & aliud ius patrona- 19
tus. Breuiter Hoſtienſ. hic *in ſumma. in ver. in quibus differant.* enumerat multas, & clariùs *in c. cùm propter, in fin. inf. eod.* vbi enumerat nouem differentias. Aliam ponit dom. Ant. *in c. pen. in vlt. colum. inf. eod.* vide per te. Aliam & ſic vndecimam differētiam credo poſſe aſſignari, quia patronus laicus non poteſt intereſſe electioni in eccleſia collegiata patronata, ſed clericus ſic, gloſ. eſt *in c. nobis, in verb. de ſua, inf. eod.* & etiam habetur *in c. de hoc.* per Abbatem maximè, *de ſimonia.* Aliam, & duodecimam aſſigno differētiam, quia laicus non efficitur patronus à principio niſi altero de tribus modis, ſcilicet fundatione, &c. iuxta glo. *in c. piæ mentis. 16. quæſt. 7.* ſed clerici efficiuntur patroni ex conceſſione temporalium alicuius eccleſiæ eis facta, ita decidit Abb. per illum text. *in c. de monachis, in verſic. in quarto modo. ſuprà de præbend.* ſuper qua differentia cogita, quia *in d. c. de monachis.* non dicitur quod in tali conceſſione transferatur ius patronatus, ſed benè ius præſentādi. Et an poſſit quis habere ius præſentandi abſque eo quod ſit patronus, dicam in proceſſu ſuper verbo, competens alicui. Et aliquas differentias refert dom. Felin. *in c. cùm Bertoldus, in 3. colum. de re iudic.* Sed omnia in ſpecie non refero, quia ſic non expediretur hoc opus iſto anno. Aliam differentiam collige *ex c. ſi quis epiſcoporū. 16. quæſt. 2.* vbi præſupponitur, quòd epiſcopus patronus in aliena diœceſi poteſt præſentare quem vult. Secùs tamen eſſet in laico, & iſtud eſt priuilegium epiſcopi ſecundùm Hoſtiēſ. *hic in ſumma.* §. 2. Expeditus ſum de cōmento primi verbi poſiti in definitione, capio ſecundum, ſcilicet, Honorificum.

REPETITIO
IN RVBRICAM DE iure patronatus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Rochi Curtij.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt facere regulariter inſtitutionem ſine præſentatione.*
2 *Honor an in tantùm debeatur patrono in præſentando quod inſtitutio facta eo ſpreto ſit omni caſu nulla.*
3 *Epiſcopus poteſt inſtituere quem vult, ſine præſentatione quando præſentatus per patronum non poteſt inſtitui ſine ſcandalo.*
4 *Inſtitutio non poteſt fieri per legatum de latere, patrono eccleſiaſtico ſpreto.*
5 *Tempus datum ad præſentandum an poſſit abbreuiari.*
6 *Honor an ita debeatur patrono, vt nihil poſſit fieri in præiudiciū iuris patronatus ſine eius conſenſu.*
7 *Papa an poſſit præiudicare patrono.*
8 *Inferiores à Papa, an poſſint præiudicare patrono.*
9 *Rector eccleſiæ patronatæ poteſt ſibi eligere quos vult ad ſeruiendum ſibi, & miniſtrandum ſine conſenſu patroni.*
10 *Rector poteſt deputare vicarium in eccleſia ſine conſenſu patroni.*
11 *Patronatui eccleſiaſtico præiudicari poteſt per legatum.*
12 *Legatus de latere poteſt derogare iuri patronatus, quod habetur ex cōſuetudine vel præſcriptione.*
13 *Religioſus an poſſit præſentari ad eccleſiam patronatam.*
14 *Conſanguineus an poſſit præſentari ſicut extraneus.*
15 *Clericus poteſt alere coniunctos pauperes de redditibus beneficiorum ſuorum.*
16 *Incognitus an poſſit præſentari.*
17 *Præſentans præſumitur ſcire conditionem præſentati.*
18 *Beneficiatus aliàs, an poſſit præſentari.*
19 *Beneficiato aliàs præſentato an vacet primum beneficium.*
20 *Præſentare ſe ipſum an quis poſſit.*
21 *Præſentatus an debeat eſſe ſacerdos vel presbyter de neceſſitate, an ſufficiat quod ſit ſimplex clericus ſubdiaconus vel diaconus.*
22 *Patronus in eccleſia collegiata præſentat clericos ad præbendas.*
23 *Patronus an poſſit præſentare per procuratorem.*
24 *Procurator an debeat conſtitui ſpecialis ad præſentandum, & an ſufficiat generalis.*

25 *Præſentatio eſt quædam donatio.*
26 *Procuratorem præſentaſſe infra quatuor menſes an ſufficiat.*
27 *Patronus an poſſit præſentare per literas ſcribendo epiſcopo qualiter talem præſentat.*
28 *Patronus an poſſit præſentare plures dicendo epiſcopo quod admittat alternatiuè quem velit.*
29 *Patronus an poſſit præſentare ſub conditione.*
30 *Patronus an poſſit variare ſeu præſentare plures ſucceſſiuè.*
31 *Clericus patronus ſi variat in præſentando, an ſit puniendus.*
32 *Variari an ſit permiſſum à poſtulatione.*
33 *Patronus eccleſiaſticus ſi præſentauit eis nõ habet ius inſtituendi, & ſic nulliter, an poſſit variare, & denuò præſentare legitimè.*
34 *Patronus eccleſiaſticus, an poſſit præſentare plures ſimul.*
35 *Patronus laicus an poſſit variare toties quoties voluerit.*
36 *Patronus ſi promiſit de præſentando vnum an poſſit variare, & alium præſentare.*
37 *Patronus ſi præſentauit vnum, & iurauit de non variando, an poſſit variare.*
38 *Patronus ſi præſentat ſecundum, nec dicat accumulando, an ſecunda præſentatio valebit.*
39 *Patroni duo ſi præſentent vnum, an poterit alter ex his variare accumulando, & alium præſentare.*
40 *Patronus ſi præſentet ſucceſſiuè duos, quorum alter ſit idoneior, epiſcopus poteſt inſtituere quem voluerit.*
41 *Gratificationi non eſt locus, quando iura non ſunt paria.*
42 *Senior eſt præferendus in beneficijs conferendis.*
43 *Maior pars patronorum ſi præſentat vnum indignum, minor pars dignum, quis erit præferendus.*
44 *Epiſcopus an debeat inſtituere primò præſentatum, quando duo ſucceſſiuè ſunt inſtituti, & ſint æquè idonei.*
45 *Duobus præſentatis quorum vnus eſt de ſanguine fundatoris, an debeat illum epiſcopus præferre.*
46 *Beneficium debet conferri ei qui benefecit.*
47 *Papa in dubio intendit prouidere cuicunq; in patria ſua.*
48 *Epiſcopus poteſt repellere præſentatum extraneum, quando reperiuntur idonei in illo epiſcopatu.*
49 *Clericus diues an debeat præferri pauperi in beneficio.*
50 *Procurator meus ſi præſentauit vnum, an poſſim variare ac ſi perſonaliter præſentaſſem.*
51 *Conſtituens procuratorem ad præſentandum vnum compatronum ſuum qui præſentauit vnum nomine proprio, an poſſit variare, & alium præſentare nomine ſuo.*
52 *Literæ Apoſtolicæ an poſſint valere in præiudicium inſtituti.*
53 *Patroni præſentant, vnus Pet. alter Ioã. inter iſtos præſentatos oritur lis, quia vnuſquiſque prætendit ſe potius eſſe inſtituendum, & præferendum, an hoc caſu ſit licita variatio.*
54 *Lis ſi duret longo tempore inter præſentatos, an epiſcopus debeat tamdiu tardare ordinationem eccleſiæ quamdiu durabit lis.*
55 *Epiſcopus an habeat tempus limitatum ad inſtituendum ſi nulla ſit lis reſpectu iuris patr. an poſſit tardare tantum quantum voluerit.*
56 *Epiſcopus an poſſit ponere œconomum in eccleſia patronata durante tempore dato ad præſentandum à iure, ſi patronus nolit præſentare niſi in fine illius temporis.*
57 *Tempus datum ad præſentandum quando incipiat currere.*
58 *Tempus an currat patrono impedito præſentare.*
59 *Tempus quando incipiat currere ad præſentandum in eccleſia nouiter conſtructa.*
60 *Ius patronatus poteſt acquiri in eccleſia conſtructa, & dotata de conſenſu epiſcopi.*
61 *Patronus, an poſſit præſentare vltima die termini præfixi ad præſentandum.*
62 *Patronus qui non præſentauit tempore, an poſſit purgare moram.*
63 *Tempus quantũ detur epiſcopo ad conferendum quando patronus excluditur à præſentando propter negligentiam vel aliter.*
64 *Patrono excluſo à præſentãdo propter negligentiam ad eccleſiam ad quam ſpectabat inſtitutio de iure ſpeciali inferiori ab epiſcopo, an hoc caſu poteſtas conferendi deuoluatur ad ipſum inferiorem.*
65 *Tempus datum ad præſentandum, an currat diebus feriatis.*
66 *Præſentatio, an poſſit fieri die feriata.*
67 *Tempus an ſit ſtatutum præſentato ad conſentiendum præſentationi.*
68 *Patronus inſtituit coram eo qui non habet ius inſtituendi, & interim labuntur quatuor menſes, poſtea intelligit ius ſtatuendi ſpectare ad alium, & coram illo vult præſentare, an poſſit.*
69 *Edictum an debeat proponi facta præſentatione.*
70 *Præſentatus ſecundò ſi ſit in curia Romana, an debeat ibi citari.*
71 *Præſentatus ſi adminiſtret in beneficio ante inſtitutionem, an priuetur ipſo iure præſentatione.*
72 *Clericus ſi habeat duas præſentationes de ſe factas an teneatur eligere quem velit, & an poſſit proſequi vtramque.*
73 *Patronus dicens, eligo talem in præſentandum, an ex hoc dicatur facta præſentatio.*
74 *Patronus ſi eligat præſentandum, & electus renunciet antequã præſentetur, an patronus habebit iterum quatuor menſes ad præſentãdum à die renunciationis illius.*
75 *Patronus ſi dicat, confero huic clerico eccleſiam meam, an dicatur facta præſentatio.*
76 *Patronus dicens coram epiſcopo, eligo hũc clericum, & peto eum inſtitui, an dicatur facta præſentatio.*
77 *Patronus dicendo, præſento iſtum ad eccleſiam cõcedendo ei patronatum, an per hoc faciat eum patronum.*
78 *Epiſcopus dicendo, non recipio, vel non admitto præſentatum, an per hoc videatur ipſum reprobare.*
79 *Epiſcopus admiſit clericum ad ordines, & etiam ad beneficia tanquã idoneum, ſi poſtea præſentatur ad beneficium iuris patronatus, an epiſcopus poſſit eum repellere.*
80 *Patronus ſi præſentat, ſed epiſcopus nõ admittat præſentatum, an patronus teneatur alium de nouo præſentare.*
81 *Præſentatio, an fiat ſoli epiſcopo.*
82 *Patronus an teneatur probare ſe præſentare infra tempus ſtatutum à iure ſi id negetur.*
83 *Præſentatio an probetur per ſolam narrationem epiſcopi factam in literis præſentationis.*
84 *Honor patrono debitus quis ſit.*
85 *Tempus quadrimeſtre quod datur patrono, qualiter debeat computari.*
86 *Patronus an poſſit præſentare ad beneficium vacans de iure.*
87 *Rector eccleſiæ ſi ſit priuatus beneficio ipſo iure propter aliquod delictum, an patronus poſſit ſtatim præſentare antequam ſit declaratum.*
88 *Prærogatiua à maiori quis fungatur an inſtituens.*
89 *Honor an debeatur patrono, vt non poſſit vocari in ius per præſentatũ ſine venia.*
90 *Honor an debeatur patrono vt pro eius anima ſit in eccleſia patronata ſpecialis Miſſa celebranda.*
91 *Maior pars patronorum an ſit neceſſe quod conueniat habito reſpectu ad omnes patronos.*
92 *Præſentatio an requiratur quod fiat à maiori parte patronorum.*
93 *Præſentatio an ſpectet ſingularibus perſonis, an collegio, differt, & quare.*
94 *Patroni an debeant ſimul conuenire in actu præſentationis.*
95 *Specialia duo non debent concurrere circa idem.*
96 *Patronorum vnus præſentat ſingulariter, & de per ſe poſtea congregantur ſimul, & ſemel, an ille qui præſentauit ſingulariter ſit priuatus pro alia vice poteſtate dandi vocem.*
97 *Inſtituendi habent poteſtatem duo in ſolidum, vnus præſentatur corã vno, alter ſecundo loco, & coram alio, an primo præſentatus debeat obtinere.*
98 *Honor an debeatur patrono vt poſſit ſaltem ex conſuetudine concedere eccleſiam patronatam abſq; epiſcopo.*
99 *Honor alius an debeatur patrono ex iure patronatus, quàm præſentatio.*
100 *Patronus eccleſiaſticus poteſt exigere rationem de temporalibus eccleſiæ.*
101 *Epiſcopus poteſt exigere rationem de temporalibus eccleſiæ.*

HONORIFICVM. Iſtud verbum importat honorem quem habet patronus in præſentando rectorem vel clericum,† quia ſine præſentatione non poteſt epiſcopus inſtitutionem facere regulariter, *c. decernimus.* 19. *quæſt.* 7. Item importat honorem quem habet patronus in eccleſia, quia præ alijs debet honorari, *c. nobis inf. eodem.* Iſte Abbas & alij hic. ſed vt melius hæc materia intelligatur, formabo alias quæſtiones circa eam. Primò igitur quæro,† an intantùm debeatur iſte honor patrono in præſentando quod inſtitutio facta eo ſpreto ſit nulla omni caſu. Breuiter ſcias concluſionem, quòd regulariter inſtitutio facta ſine præſentatione patroni eſt ipſo iure nulla, text. eſt *in dicto c. decernimus. ibi, ordinationem ſuam irritam nouerit.* 16. *quæſtione* 7. Et ita firmat Abbas *in c. illud, circa principium, & etiam circa finem. inf. eodem. & in c. ex inſinuatione, in ſecundo notab. eodem titul. & in c. cùm Bertoldus, in 3. colum. in fin. ſuprà de re iudic.* & ibidem dominus Felin. 1 2

Digitized by Google

Felin. *in 3. colum.* vbi alias auctoritates allegat. Idem decidit Baldus *in conſilio ſuo 16. ſecundùm impreſſionem nouam, incipiente. Factum ſic proponitur, in ſecundo dubio, in quinto volumine.* vbi fortiùs dicit, quòd talis inſtitutio eſt nulla etiam ſi inſtituens ignoraret eccleſiam habere patronos, & ſubiicit ibi in tertio dubio, quòd ipſemet inſtituens poteſt declarare ipſam inſtitutionem nullam. Et dicunt Hoſtien. & dom. Card. Flor. *in d. c. ex inſinuatione.* quòd inſtitutus in eccleſia habente patronum intra tempus præſentandi, ſine præſentatione patroni occupator eſt, & tanquam occupator remouetur, per illum text. & per *c. illud. infra eod. titul.* Contrarium tamen reperio tenere dom. Card. Flor. *in dicto c. illud, in tertio notabili per illum text. in verbo, irritando.* quod denotat inſtitutionem non eſſe irritam, ſed per ſententiam eſſe irritandam. Hoc non obſtante concluſio ſuprà facta communior eſt. Nec obſtat text. *in d. c. illud.* quia Abbas ibi *& in d. c. cùm Bertoldus.* exponit irritanda, id eſt irrita nuncianda: vel irritanda eſt de facto, quatenus de facto proceſſit, vt in ſimili dicit gloſ. *in l. 1. ff. de ferijs.* Nec abſurdum eſt ita interpretari, vt euitetur correctio dicti capitul. decernimus. ſeu, vt iura iuribus concordemus, *c. cùm expediat, de electio. libro 6. l. vnica, C. de inoffic. dotibus.* Hæc regula recipit modificationem vt ſit nulla inſtitutio inſtante patrono vel eo agente de contemptu. ita firmat Abb. & dom. Felin. alias auctoritates allegans in *dicto c. cùm Bertoldus.* idem Abb. *in d. c. illud.* alias etiam declarationes, & limitationes recipit hæc regula, de quibus per Ioan. Andr. dom. Ant. & Abbat. in fin. *in d. c. illud.* & plenius per dominum Felin. *in d. c. cùm Bertoldus.* vbi per tres columnas hanc regulam proſequitur. Miror tamen, quod eam perfectè non expedíuerit. Limitauit enim dictam regulam ſex modis tantùm. Ego alias referam, omiſſis dictis per eum, ne tranſportem de charta in papyrum. Limito igitur ſeptimò dictam regulam quæ habet, quòd inſtitutio facta ſine præſentatione patroni

3 eſt nulla ipſo iure, vt non procedat, † quando præſentatus per patronum ſine ſcandalo inſtitui non poteſt, quia tunc epiſcopus poterit inſtituere quem velit, ſine præſentatione, text. eſt, & ibi not. Abb. *in c. quoniam, infra eodem titul.* Multa enim pro ſcandalo euitando permittuntur, quę aliàs non permitterentur, quę lautiſſimè accumulat dom. Felin. Sandæus *in c. nihil cum ſcandalo. in 1. & 2. colum. ſuprà de præſcript.* Quomodo autem intelligatur imminere ſcandalum in caſu noſtro, declarat Hoſtienſ. *hic in ſumma, in verſic. quid iuris.* Octauò limito dictam regulam vt non procedat, quando non conſtat eccleſiam eſſe patronatam, dato enim quod aliqui inter ſe contendant ſuper iure patronatus. Si tamen aliter non conſtat eccleſiam eſſe patronatam, poterit epiſcopus ibi clericum inſtituere illis ſpretis ſeu ſine eorum præſentatione. iſtam limitationem colligo ex verbis Abbat. Panor. *in c. ſi verò, infra eod. tit.* Nonò limita iſtam regulam vt non proce-

4 dat in † patrono eccleſiaſtico, quia eo ſpreto poteſt fieri inſtitutio per legatum de latere, *c. cùm dilectus, & ibi not. inf. eod.* per Papã verò poſſet fieri inſtitutio etiã ſpreto patrono laico, licèt in dubio non præſumatur velle illi præiudicare, vt ibidem notatur, & ita declarat Abb. *in d. c. illud, in vltimis verbis.* & amplè traditur per dictum dom. Felin. *in d. ſuo tractatu, Quando litera Apoſtolica, &c.* vbi declarat, an & quando videatur Papa voluiſſe præiudicare iuri patronatus, *conſ. 69. incipient. Vacante quadam eccleſia, in 2. colum.* vbi declarat, an in propoſito noſtro paria ſint, eſſe patronum, vel in quaſi poſſeſſione iuris patronatus. de quo pleniùs dicemus ſuper verbo, competens alicui. Secundò quæro circa iſtud verbum, honorificum, poſito quòd non poſſet epiſcopus honorem patrono auferre in præſentando, & ſic ſine præſenta-

5 tione inſtituere, † an ſaltem poſſit tempus datum ad præſentandum abbreuiare. Exemplum prout quotidie contingit, vnus patronus præſentat clericum, ordinarius facit proponi edictum iuxta formam *c. final. de electio. lib. 6.* Quæ forma habet etiam locum in præſentatione, vt ibi dicit gloſ. 2. communiter approbata, alius patronus non comparet infra tempus aſſignatum in edicto, an per hoc ſit ſibi præiudicatum in tempore quatuor vel ſex menſium dato à iure ad præſentandum, *iuxta c. vnicum, de iure patronatus, libro 6.* Iſtam quæſtionem attingit Ioan. Andr. *in c. 2. ad finem, de offic. vicar. libro 6.* & ibi Geminia. refert *in 2. colum.* & decidunt, quòd erit præiudicatum huic patrono non parenti edicto. Et ratio eſt, quia videtur patronus non comparendo conſentire præſentationi factæ. Iſtud etiam firmat dominus Felinus *in ca. cùm Bertoldus, in quarta columna, de re iudic.* ſubiiciens ſecus eſſe quando patronus compareret, & diceret, quòd præſentatio facta non deberet confirmari, quia prætendit quod ad ipſum ſpectat præſentatio vel ſimul, vel ſingulariter, ſed quod pro tunc non vult præſentare, ſed vti termino, & beneficio legis, & mouetur, quia licèt iudex poſſit ex cauſa tempus præfixum à lege abbreuiare, vt firmat Bart. *in l. 2. ff. de re iudic.* Tamen vbi incurritur aliqua pœna lapſo termino legis, non poteſt iudex ipſum terminum abbreuiare, allegat gloſ. not. in dicto text. *in c. 1. in verbo, tertiam vocationem, de milite vaſal. qui contumax eſt, in vſib. feud. & gloſ. in Clemen. 1. in verbo, tertiò. de vita & honeſtate cleric.* Sed in propoſito lapſis quatuor vel ſex menſibus, patronus amittit pro illa vice ius præſentandi. Ergo iſtud tempus inductiuum pœnæ non poterit per ordinarium abbreuiari. Et ita dicit dom. Felin. ſe conſuluiſſe, & hunc punctum eſſe nouiſſimum & quotidianum. Iſta concluſio videtur æqua, tamen fundamentum domini Felini non videtur tutum, quia idem eſt in habente ius eligendi, quod in habente ius præſentandi, ſcilicet quod elapſo tempore ſibi dato à lege ad eligendum, excluditur ab eligendo, *c. 2. & ibi not. ſuprà de conceſſio. præbend.* Et tamen per terminum aſſignatum in edicto poteſt præiudicari indiſtinctè, *dicto capit. final. de electio libro ſexto.* Niſi dicas, ſaluando dictam concluſionem, quòd ille text. non loquitur in caſu quando habens ius eligendi compareret & diceret ſe velle vti termino legis, ſed loquitur quando taceat, & non compareret, quia videtur conſenſiſſe, vt ſuprà dictum eſt: vel dic, quod ille textus loquitur quando edictum proponitur pro confirmatione fienda, & non pro electione fienda, quia tunc non proponitur edictum, ſed ſeruatur forma capit. *quia propter, de electio.* & congregatio fit ſecundùm formam traditam per Doctores *in c. cùm nobis, de elect.* vbi Abb. Panorm. *colum. penult.* & traditur per eundem poſt alios *in c. in cauſis, eodem tit. & in c. cùm omnes, in fin. de conſtitut.* vbi etiam Moderni. quod not. pro declaratione dicti ca. fin. Pleniſſimam concluſionem reperio etiam velle dominum Abbat. *in diſputatione ſua, incipient. Angerio, in 13. colum. in fin.* vbi dicit, quòd patrono præiudicatur ſi fuit propoſitum edictum, & non comparet infra tempus ad contradicendum: allegat Hoſtien. & Ioan. Andre. in ſimilibus terminis *in c. 2. de his quæ fiunt à prælat.* Et ad prædicta vide etiam Ioan. de Imol. *in Clemen. plures in 6. colum. eod. tit.* poſt Lapum ibi, vbi dicit fortius, quòd etiam contradictio vnius ex patronis vel minoris partis volentis expectare tempus quatuor menſium non attenditur quando maior pars præſentauit, & mouetur, quia fruſtra expectaretur præſentatio minoris partis, cuius euentus nihil operaretur, *per l. aliquando. ff. ad Velleian.* quod benè nota, & ad hoc etiam vid. Doct. maximè Abbat. ibi, *colum. penult. & vltim. in c. cùm à nobis, de electio.* Et prædictam opinionem etiam tenet Calder. *in conſilio ſuo 10. incipiente, Si vniuerſitas ſua. hoc eodem tit.* vbi dicit, quòd ſi vniuerſitas eſt patrona, æquior opinio eſt, quòd maior pars poſſit non inſtante termino iuris aſſignare terminum præſentationi fiendæ. Aduerte tamen, quia prædicta deciſio quam facit dom. Felinus *in dicto c. cùm Bertoldus.* videtur contrariari dictæ deciſioni Calderini, & alteri deciſioni Ioan. de Imol. ſuprà allegatæ. Inquantum prædicti Doctores pręſupponunt, quòd maior pars patronorum poſſit præiudicare minori, & præſentare etiam non inſtante termino iuris, & dom. Felinus præſupponit ſimpliciter, & indiſtinctè, quòd vnus ex patronis comparens edicto, & dicens ſe velle expectare tempus, audiri debet. Sed poſſet, vt puto, ſaluari, quod dicit dom. Felin. niſi ille qui præſentaſſet ante tempus eſſet maior pars patronorum per fundamentum Imol. ſuprà relatum, & quòd maior pars poſſit præiudicare minori etiam nõ inſtante tempore dato ad actum explicãdum, decidit etiam Abb. & ſequuntur alij poſt eum *in c. cùm omnes, in colum. fin. de conſtit.* & habetur etiam per eum, & alios pleniùs, *in d. c. cùm à nobis, de elect.* vbi Abbas *in penult. col.* aſſignat bonam rationem. Quis autem modus ſit ſeruandus in congregatione ipſorum patronorum. Et cui ſpectet ius congregandi patronos, maximè quando ius patronatus competit vniuerſitati, vide Calder. *in dicto conſil. ſuo 10. & ſequenti, ſub hoc eodem tit.* & Doctores *in c. cùm à nobis, de elect.* maximè Abb. ibi, *colum. penult. & vlt.* Tertiò quæro, † an debea- 6
tur honor patrono, vt nihil poſſit fieri in præiudicium iuris patronatus, ſine eius conſenſu. Breuiter ſi loquimur, † an Papa 7
poſſit præiudicare patrono, clarum eſt quod ſic, quia in beneficialibus habet ampliſſimam poteſtatem, *c. 2. de præbend. lib. 6. Clement. 1. vt lite pendent.* & traditur in dictis locis, & in alijs accumulatis per Felin. *in tractatu ſuo, Quando litera Apoſtolica noceat patronis eccleſiarum, circa princ.* Si verò † loquimur de inferioribus, & 8
tunc dom. Cald. poſt Hoſtienſ. *in c. cùm acceſſiſſent, ſuprà de conſtit.*

Digitized by Google

ſentit quòd nihil fieri poterit, nam ſecundùm eum epiſcopus non poterit diſpenſare contra inſtitutionem beneficij patronati, vel ipſam immutare, vel contra eam venire ſine conſenſu patroni, ita dicit ſe obtinuiſſe, & de illo dicto faciunt feſtum dom. Ant. Abb. Imol. & ſcribentes ibi. Et pro ornamento illius dicti multa accumulat ibi dom. Felin. *in 7. & 8. col.* concludens quod non potest epiſcopus eccleſiam ſimplicem facere collegiatam, nec erigere in cathedralē, nec alteri vnire, nec authorizare permutationi, vel ſimilia facere ſine cōſenſu patroni, & iura, & auctoritates allegat. Quinimmò fortius dicit ibi Imol. quem refert & ſequitur dom. Felin. *ibidem in 8. colum.* alia multa allegando, quòd epiſcopus non poterit inſtituere clericum in eccleſia patronata aliter quàm ſe habeat inſtitutio, & natura beneficij etiam quòd patronus propter negligentiam perdiderit poteſtatem præſentandi, & propterea ſi in inſtitutione beneficij collatio ſit fienda preſbytero nō poterit epiſcopus diſpenſare, vt cōferatur non preſbytero, quod videtur benè notandum. Vltra accumulata per dom. Felin. *in dicto loco.* vide circa illud quod dixi, quòd permutatio non poteſt fieri ſine conſenſu patroni, dominos de Rota plenè *in tit. de rerum permut. in deciſ. nonu, deciſione 5.* & alios Doctores commemoratos per dum. Felin. *in c. cùm Bertoldus, verſic. limita quintò, de re iud.* & aliquid per eundem *in c. quoniam frequenter, in princ. in 4. colum. vt lite non conteſt.* vbi attingunt, an talis permutatio facta ſine conſenſu patroni, ſit nulla ipſo iure, & communiter concluditur quod non, ſed quod valet vſque quo patronus contradicat cum cauſa. Item inquantùm concluſum eſt, quòd nihil poterit fieri in præiudicium patroni, ipſo patrono non conſentiente, quia dictum eſt ſolùm, vt id fieri non poſſit per epiſcopum, intellige procedere etiam in legato Papę, quando patronus eſt laicus, *vt not. in c. cùm dilectus. infra eod.* & in terminis decidit Geminia. *in c. quamuis, circa fin. de reſcript. lib. 6.* & habetur per dom. Felin. *in dicto ſuo tractatu, Quando litera Apoſtolica, &c.* Hoc tamen limitatur infrà, circa finem huius quæſtionis. Item ad prædictam concluſionem benè facit bona gloſ. *in c. nemo deinceps, de elect. lib. 6.* quæ dicit, quòd beneficium iuris patronatus non poteſt dari in commendam ſine conſenſu patroni, & allegat Innoc. Hoſtienſ. & Card. idem tenere, & ſequitur Geminia. ibi etiam declarans an hoc caſu patronus poſſit præſentare, nondum reuocata commenda. dic, vt per eum, poſt Lapum Abbat. Archiepiſc. & alios, & præmiſſam concluſionem etiam firmat Innoc. *in c. ſi conſtiterit, de accuſat.* Item facit quod decidit Innoc. *in c. fin. de renunc.* qui vult, quòd clericus vel rector eccleſiæ patronatæ, nō poſſit renunciare beneficio ſine conſenſu patroni, quod dicit eſſe menti tenendum, Abb. *in c. ſignificatum. ſuprà de præbend. in fin. textu. alium.* & ad limitationem *c. quod in dubijs, de renunc.* idem tenet Abb. *in c. de multa, in 4. colum. eod. tit.* & Ioan. de Imol. *in dicto capit. ſignificatum, in prima columna.* Item facit, quia epiſcopus non poteſt reſtituere clericum, vel rectorem depoſitum ſine conſenſu patroni, ita concludit Gem. eſſe communem opinionem *in c. quamuis, de reſcript. lib. 6. ſuper gloſ. penult.* quæ quatuor opiniones refert, & idem ſentit dom. Ant. & Abb. *in c. ex tranſmiſſa, circa fin. de renunc.* Præmiſſam etiam concluſionem firmat dom. And. Barb. *in conſil. ſuo 23. incip. Scripſit Propheta, in 7. colum. in 1. volum.* vbi aliquas ex prędictis deciſionibus commemorat. Et not. circa prædicta, inquantum dictum eſt, quòd requiritur conſenſus patroni in renunciatione, vel permutatione beneficij patronati, quòd quando beneficium ipſum permutaretur non eſt neceſſaria præſentatio de nouo, ſed poteſt ſuperior ſe expedire ſine alia præſentatione, ita Abb. *in c. cum dilectus, infra eod.* allegat auctoritates de quibus per eum. Et plura ad hoc adducit Ioan. de Imol. *in c. fin. colum. pen. ſuprà de rer. permut.* licèt ſubijciat, quòd conſuetudo obſeruat, vt in permutatione fiat reſignatio beneficiorum. Et hanc conſuetudinem dicit probari in *Clement. 1. de rer. permut.* qua conſuetudine attenta, patronus deberet de nouo præſentare. An autem prę́ſentatio poſſit fieri in caſu præpoſito nondum reuocata permutatione, vide per Geminia. poſt alios *in c. nemo deinceps, de elect. lib. 6. in pen. col.* Inquantùm etiam ſuprà dictum eſt remiſſiuè, quòd vnio beneficij iuris patronatus non poteſt fieri ſine conſenſu patroni. Reperio idem tenere vltra allegata per Felinum *in d. c. cùm acceſſiſſent.* dom. Thomam Faſtoli *in opuſculo ſuo deciſionum Rotæ, in ſecunda cauſa, in ſexto dubio.* vbi dicit, ita dixiſſe maiorem partem auditorum Rotæ. Item benè facit ad prædicta, quia non poſſet Epiſcopus bona eccleſiæ patronatæ conuertere in præbendas, vt deſeruiant in neceſſitatibus alterius eccleſiæ ſine conſenſu patroni, ita Abbas *in c. ſuggeſtum, infra eod.* vbi etiam concludit poſt alios, quòd quando nullum præiudicium fieret patrono, valeret diſpoſitio Epiſcopi ſuper iure patronatus, vel ſuper rebus illius: hinc dicimus, quòd rector eccleſiæ patronatæ poterit præſentare ad titulum eccleſiæ ſuæ clericos ordinandos qui ab ipſa eccleſia percipiant alimenta, quia nullum pręiudicium fit iuri patronatus, textus eſt, & ibi notatur *in c. poſtulaſti, infra eod. tit.* Item † poterit re- 9 ctor eccleſiæ patronatæ ſibi eligere quos voluerit ad ſibi ſeruiendum, & miniſtrandum ſine conſenſu patroni, vt ibidem not. & firmat Feder. de Senis *conſ. 95. incipient. Super dubitationum articulis, in 2. colum.* Hinc etiam dicimus, † quòd poterit rector de- 10 putare vicarium in eccleſia ſine conſenſu patroni, gloſ. eſt *in c. ad hæc, ſuprà de offic. vicar.* de hoc tamen dic, vt per Doctores ibi, *& in c. propoſuit, de filijs preſbyt.* & per dom. Card. *in Clement. vnica in 12. quæſt. de offic. vicar.* Facit etiam, quia in alienatione rei eccleſiæ, non requiritur conſenſus patroni de neceſſitate, licèt de honeſtate ſecùs, vt per Innocent. Imol. Abb. & communiter cæteros *in c. vnico, vt eccleſiaſt. benefic. ſine dimin. conferantur.* & per Petrum de Anchar. *conſilio ſuo 121. incipient. Ex narratis.* gloſ. Bart. & alij, *in Authent. de alien. & emphyt. in princ.* ratio eſt, quia non præiudicatur iuri patronatus, vt declarat Petrus de Anchar. *in dicto conſ.* verum eſt, quòd vbi alienatio eſſet facta indebitè ſine cauſa, poſſet patronus alienationem reuocare, ſeu reuocari facere, vt in dictis locis notatur per *c. filijs. 16. quæſt. 7.* Limita nunc concluſionem ſuprà factam, quòd in præiudicium iuris patronatus nihil poteſt fieri ſine conſenſu patroni, vt non procedat quando immineret neceſſitas per quā pro vtilitate eccleſiæ Epiſcopus moueretur ad diſponendum de beneficio patronali, aliter quàm ius natura exigat, quia etiā patrono inuito hoc poterit fieri, ita Abbas ſingulariter *in d. c. cum acceſſiſſent, in penult. col. & ibidem* dom. Felin. *in 8. & 9. colum.* multa ad corroborationem adducit. Ego comprobo hanc limitationem per id quod dicit gloſ. *in c. 1. 10. diſtin.* quæ concludit, quòd vbi ſubeſt iuſta cauſa poteſt Epiſcopus parochiam diuidere inuito rectore, ſed ſine cauſa non poſſet, per quam gloſ. ita determinat Abb. *in c. ad audientiam. 1. & 3. colum. de eccleſ. ædif.* reprobando gloſ. ibi, quæ contrarium tenuit. Secundò limita iſtam concluſionem, vt non procedat in patronatu eccleſiaſtico, † quia ipſi poteſt præiudicari per legatum, vt 11 concluſum eſt in præcedenti quæſt. & latè habetur per dom. Felin. *in dicto ſuo tract. Quando litera Apoſtolica, &c.* per dom. Ludouicum Roman. *conſilio ſuo 361. incipien. In caſu propoſitæ conſultationis.* vbi dicit, poſſe iuri patronatus eccleſiaſtico per legatum præiudicari etiam quando patronatus ipſe non eſſet de ſua prouincia, dummodò ipſa eccleſia patronata ſit, & ratio quare non ita de facili præiudicetur iuri patronatus ſecularium, aſſignatur per gloſ. & Doct. *in d. c. cùm dilectus. infra eodem.* Tertiò limita dictam limitationem, vt non † procedat in iure patronatus quod habe- 12 tur ex conſuetudine vel pręſcriptione, quia legatus de latere poterit derogare ipſi iuri patronatus. Ita Feder. de Senis *in conſ. 65. incipien. Infraſcripta quæſtiones.* Idem tenent dom. Ant. Cardin. & Abb. *in c. dilectus, de offic. leg.* idem tenet Cardin. *in dicta Clement. 1. in 7. quæſt. vt lite pend.* & dom. Alex. *in conſil. 74. incipiente, Viſo puncto, & diligenter examinato, in 4. volum.* idem tenent plerique alij relati per Felin. *in dicto tractatu circa fin.* & ratio huius limitationis ſecundùm præfatos Doctores eſt, quia hoc caſu ceſſat ratio propter quam legatus vel alius inferior non poteſt conferre beneficium ſpectans ad laicos, ſcilicet ne ipſi laici retrahantur à fundatione eccleſiarum. Contrarium tamen tenent Ioan. de Imol. & Barbat. *in d. c. dilectus.* & etiam de iſta limitatione dubitat dom. Felin. *in loco præallegato, in fin.* & dicunt Ioan. de Imol. & Barbat. *vbi ſuprà*, quòd non reperitur iure cautum, quòd legatus poſſit præiudicare in caſu prædicto: ſed præmiſſa limitatio eſt tenenda, quia probatur ex ratione præallegata, & eſt communis opinio, vt atteſtatur dom. Anton. Corſet. *in Repertorio ſuo in Abbat. in verbo, patronus, circa principiū.* Quomodo autem poſſit acquiri ius patronatus conſuetudine, vel præſcriptione, dico infrà *ſuper vltimo verbo, in vltima quæſtione.* Quando autem literæ Apoſtolicæ præiudicēt iuri patronatus ſecularium, vel etiam clericorum, & ſic quando ſit præſumendum Papam velle ei præiudicare nihil attingo, quia dom. Felin. Sand. adeo plenè loquitur *in dicto ſuo tractatu*, quòd parum in effectu addi poſſe exiſtimo, & aliquid etiam circa ipſam quæſtionem ponit ipſe *in c. eam te, colum. 12. in verſic. quarta declaratio, ſuprà de reſcript.* Item, *quia dixi ſuprà*, quòd Epiſcopus non poteſt vnire beneficium iuri patronatus ſine patroni conſenſu, pone quòd vnio fiat cum eius conſenſu, an ipſe

patro-

Digitized by Google

patronus remanebit patronus primę vnitę, an verò efficiatur pa-
tronus ſecundæ cui fit vnio, vide Spec. in *hoc titu. in vltimis verbis,*
& ibi Ioan. Andr. in *addi. vlti.* An autem ipſe patronus poſſit ali-
quid facere vel diſponere ſine Epiſcopo, circa iuſpatronatus, di-
cam *infra ſuper verbo de diœceſani conſenſu,* & an vbi requiratur cō-
ſenſus patroni, vt in caſib. de quibus *ſuprà,* ſufficiat cōſenſus hæ-
redis, vide plenè dom. Felyn. in *d. c. cum acceſſiſſent. in 8. colum.* poſt
Abba. *ibi,* & dicta ſuper *prædicto verbo de diœceſani conſenſu.* Item
an non interueniente conſenſu patroni actus ſit nullus, an au-
tem debeat annullari, vide Felynum *in cap. quoniam frequenter. §.*
porro. in 4. colum. vt lite non conteſta. & in cap. cum Bertoldus, 4. colum.
de re iudic. & dixi *ſupra in prima quæſtione huius verbi, & ſupra poſt*
principium huius quæſtionis, vbi dixi de permutatione tantùm.
Quintò quæro an debeatur honor patrono, vt poſſit præſen-
tare vnumquemque clericum religioſum, vel ſecularem fi-
lium conſanguineum vel extraneum cognitum, vel incogni-
tum, & ſeipſum ſicut alium, & tam ſacerdotem quàm non ſacer-
13 dotem, & tam beneficiatum quàm non beneficiatum. † Circa
primum de religioſo an poſſit præſentari ad Eccleſiam patrona-
tam, reperio Abb. *in c. de timore. in 3. colum. ſupra de ſtatu mona.* qui
concludit, quod ad Eccleſiam parochialem poterit præſentari.
Et hanc dicit eſſe communem opinionem contra dominos de
Rota *deciſione ſua 254. aliàs eſt deciſio quinta, in nouis, in titu. de iure-*
patro. quam refert, & ſequitur Bertachinus in *repertorio ſuo, in ver-*
bo, patronus, in quarta colum. & mouetur Abb. fauore curæ ani-
marum, vnde concludit, ſecus eſſe in beneficiis ſimplicibus.
Et pro hac concluſione allegat glo. expreſſam iuncto text. *in cap.*
in parochia. 16. quæſtio. 1. Idem concludit dom. Præpoſ. dini Am-
broſij *in cap. priſcis. circa finem. 56. diſtinct.* ſubiiciens quod hæc eſt
communis opinio, idem tenet Bald. in *conſi. ſuo 160. incipiente,*
Quidam in morte, in quinto volum. ſecundùm impreſſionem no-
uam. Et etiam tenuerunt multi alij relati in *dicta deciſione* Rotæ.
An autem debeat hoc caſu ipſi religioſo præſentato dari ſocius
ſui ordinis? Variæ ſunt opi. de quibus per Abb. & dom. Præpo-
ſitum *vbi ſuprà,* vide per eos, quia non eſt præſentis ſpeculatio-
nis. Pro prædicta concluſione facit etiam ille text, *in c. quod Dei*
timore. & Clemen. 1. in fin. de elect. vbi poteſt religioſus eligi ad epi-
ſcopatum, & etiam ad regimen aliarum eccleſiarum ſecularium
ſecundùm gloſſ. & Doctores ibi. Amplia iſtam concluſionem e-
tiam ſi ſit religioſus nouitius; item etiā ſi ſit mendicans, ita gloſſ.
in *d. Clem. 1. in verbo religioſus,* quam approbant ibi Pau. de Eleaz.
& dom. Cardin. Florent. *in 25. q.* Limita nunc dictam concluſio-
nem, vt procedat interueniente licentia Abbatis vel ſuperioris
religioſi, *c. ſi religioſus. de elect. lib. 6.* & firmat Abb. *in d. c. quod Dei ti-*
more, in vltima quæſtione, ſubiiciēs, quòd nec etiam in Papam poſ-
ſet religioſus promoueri ſine licentia ſuperioris, per glo. not. in
c. quàm ſit, 17. quæſtione 2. Eſt verum, quod ſuperior cogitur con-
ſentire vbi vtilitas vel neceſſitas ſuggerat, vel ſuperior illius ſu-
perioris poterit licentiam dare, vt firmant Docto. in *d. c. quod Dei,*
& *ibi* Abb. *in fin.* An autem ſit neceſſaria diſpenſatio ad hoc, vt
religioſus poſſit præſentari, vide Abba. in *d. c. quod Dei timore.* &
dom. Præpoſitum in *d. cap. priſcis.* vbi plenè loquitur. Secundò li-
mita, vt religioſus poſſit præfici eccleſiæ curatæ quando eſt ap-
tus ad prædicandum, aliàs ſecus, & ratio quia principaliter pro-
pter officium prædicationis, & ſic propter bonum curæ id ſibi
permittitur. Iſta ſunt verba Abbatis per illum text. *in d. c. quod Dei*
timore. hoc tamen non firmo pro nunc, quia in multis aliis con-
ſiſtit cura animarum, & non in ſola prædicatione, vt de ſe patet,
& habetur in *c. de multa. de præben.* maximè per Abbatem *ibi, in fi-*
ne. & per Doct. maximè dom. Anton. de Butr. *in c. quia nonnulli. de*
cleric. non reſid. An autē in monaſterio in quo ſit capella iuriſpatr.
poſſit præſentari clericus ſecularis habetur per Abb. qui videtur
concludere, quod nō, in *conſi. 59.* Quidam dom. Iaco. de Racha-
neto. *in 2. colum.* vbi fortius videtur concludere, quod in tali lo-
co inuitis religioſis non poſſit acquiri iuſpatr. de quo dicam *in-*
14 *fra in verbo. in eccleſia. in ſecunda quæſtione.* † Circa aliud de conſan-
guineo an poſſit præſentari, ſicut extraneus? breuiter concludi-
tur quòd ſic, quinimmò etiam filius præſentari poteſt. *glo. eſt in c.*
quia clerici. in verbo, filij, infra eodem. cum qua tranſeunt Goffr. Ho-
ſtien. Ioan. Andr. dom. Anton. de Butr. dom. Cardin. in *1. quæſt.* &
Abbas *ibi,* qui alia allegat, & ſubiicit iſtam eſſe communem opi-
nionem, & dicit *ibi* dom. Anto. quod ita de conſuetudine ob-
ſeruatur, licet Innoc. *ibi* contrarium teneat. Eandem opinionem
communem tenet glo. & Innocen. ſibi contrarius, *in c. conſuluit,*
infra eodem, & Spec. *in tit. de iurepatr. ad finem.* idem tenent Abb. &
communiter Docto. in *d. c. conſuluit.* & dom. Bar. Bellenc. *ibidem*
in apoſtillis. multas alias authoritates allegat. Idem tenet Abb.
ſubiiciens eſſe communem opin. *in c. ex ore. in prin. ſupra de his quæ*
fi. à maio. parte ca. & in conſil. ſuo 96. incipien. Ieſus Chriſtus adſit, in 2.
colum. Et propterea concludit *ibidem,* & in *d. c. quia clerici.* quòd
poterit Epiſcopus conferre beneficium filio legitimo vel nepo-
ti, dummodò ſit idoneus, quia charitas in primis exercenda eſt
erga domeſticos. *c. non ſatis. 86. diſtinct. c. omninò. 31. diſtinct* & pro-
batur hæc deciſio expreſsè *in c. dilectus. ſupra de præbend.* vbi Cardi-
nalis, de quo *ibi,* contulit canonicatum nepoti ſuo: quod etiam
dicit Abbas in *c. vt ſuper. in fine. de rebus eccleſ. non alien.* vbi etiam
decidit, quòd res Eccleſiæ poſſunt alienari per prælatum, ita in
conſanguineum, ſicut in extraneum in caſibus, in quibus alie-
natio permittitur. † Et etiam facit, quia poteſt clericus de red- 15
ditibus beneficiorum ſuorum alere coniunctos pauperes, *gloſſ.*
eſt in c. omninò. 31. diſtin. & not. in c. 1. de cohabita. cleric. & mulier. vbi
fortiùs dixit Abb. *in fine.* quòd etiam filios ſpurios poterit præla-
tus vel clericus alere de redditibus beneficiorum, & etiam po-
terit dotare filiam vel ſororem de redditibus Eccleſiæ, quando
ſunt pauperes, ita decidunt dom. Anton. de Butr. & Abbas *in c.*
peruenit. de arbitr. Pro eadem cōcluſione etiam adduco tale fun-
damentum, nam illud cenſetur permiſſum, quod non reperitur
prohibitum in materia permiſſiua prout eſt iſta, *l. necnon. §. quod*
eu. ff. ex quibus cau. ma. c. inter corporalia. circa medium. vbi glo. not. *ſu-*
pra de transla. epiſco. & habetur per gloſſ. in *c. ex literis. infra eodem.*
cùm ergo non reperiatur prohibitum præſentare filium, meritò
præſentari poterit. Ad argumenta quæ ſolent in contrarium ad-
duci reſpondent dom. Cardi. Abb. & alij in *d. c. conſuluit,* & Abb.
in *præallegato conſil. 96.* & quia iſta concluſio videtur modicam
dubitationem habere vlteriùs non inſiſto. Limita tamen eam,
vt non procedat quando pater præſentaret filium principaliter
ob carnalitatis affectū non conſiderādo idoneitatem ipſius filij,
ita dom. Cardi. & etiam eſt de mente Abb. in *d. c. conſuluit.* & pro-
batur *in c. graue. de præben.* & ibidem not. & propterea dicit Abbas
in c. quia clerici. infra eodem. circa medium. per illum text. quòd ac-
quirens iuſpa. ad finem principaliter, vt præſentet filios vel ami-
cos, debet eo priuari, quia committit ſimoniam mentalem, hoc
tamen vltimum non habeo pro expedito propter notata *in c. ſi.*
de ſimo. & quando præſumatur præſentatio vel collatio beneficij
vel renunciatio facta ex affectu carnali habetur pulchrè per Ab-
batem poſt Ioan. de Lign. & alios in *c. 1. ſupra de cler. non reſiden.*
† Circa aliud de incognito, an poſſit præſentari, videtur text. 16
expreſſus, quod ſic in *cap. monaſterium. 16. quæſt. 7.* qui text. dicit,
quod conſtructor monaſterij vel oratorij poteſt commendare
illi presbytero cui voluerit, dummodò maius non exiſtat offi-
cium Eccleſiæ cum conſenſu Epiſcopi, & iſtud etiam videtur
probare text. in *d. c. decernimus. 16. quæſt. 7.* qui tantum videtur re-
quirere, quòd præſentetur idoneus. Et iſtam concluſionem vi-
detur ſentire Abb. *in præallegato conſil. 59. incip. dom. Iac. de Racha. in*
2. colum. in 1. colum. & clariùs in terminis noſtris *in c. ea noſcitur. in*
2. not. de his quæ fiunt à præla. ſine conſenſu capi. & in conſi. 76. incipien-
te, Inuocato Chriſti auxilio, in 2. volum. in verſicu. in tertio dubio. Ego
credo in hoc puncto eſſe diſtinguendum, quod aut eſt incogni-
tus Epiſcopo, & ſine dubio poteſt præſentari, quia epiſcopus po-
terit illum examinare, nam ad alium finem nō fit epiſcopo præ-
ſentatio, niſi vt poſſit præſentatum examinare, an ſit approban-
dus, quæ examinatio non eſſet neceſſaria quando eſſet notus
ipſi Epiſcopo. Ita Abbas in *d. conſil. 76.* Limita tamen iſtam con-
cluſionem, niſi ſit de aliena diœceſi ipſe præſentatus, quia tunc
Epiſcopus non debet eum inſtituere in beneficio ſine literis
commendatitiis proprij Epiſcopi, text. eſt, & *ibi* notant Docto-
res *in cap. fraternitati. ſupra de cler. non reſiden.* & eſt text. & gloſſ. in
c. hortamur. 71. diſtinct. Hæc tamen limitatio non procedit in Epi-
ſcopo habente iuſpatrona. in altera diœceſi, quia habet priuile-
gium præſentandi clericum coram Epiſcopo illius diœceſis
quem voluerit quaſi ſufficiat eius teſtimonium. Iſta ſunt verba
Hoſtien. *hic in ſumma in verſicu. ex quibus proueniat.* per textum
in cap. ſi quis Epiſcoporum. 16. quæſt 2. Idem dicit gloſſ. in *d. cap. hor-*
tamur. Aut verò eſt incognitus patrono præſentanti, & tunc
idem credo dummodò ſit idoneus per iura *ſupra* allegata, dicit
tamen Ioan. Andr. *in c. bonæ. ſecundo, in 2. colum. de poſtula. præla.*
quod qui conſentit in perſonam, de qua nō habet plenam noti-
tiam non ſaluat conſcientiam per illū text. & idem dicit *ibi* Abb.
in 12. *not.* Si autem præſentatus eſſet minus idoneus vel indignus
tunc ſubdiſtinguitur, quod aut patronus præſentauit ſciēter in-

dignum,

Digitized by Google

dignum,& eſt priuatus pro ea vice poteſtate præſentandi, ſecus
ſi ignoranter, vt quia fortè præſentatus erat patrono incognitus,
ita concludit Abb. relatis opinionibus Doctorum in c. cum vos.
ſupra de offi. ordina. poſt Hoſtien. & Ioan. de Ligna. & idem tenere
videtur in c. cum propter. ibi, quarta differentia, infra eodem. idem te-
net Ioan. Andr. in c. illud. circa medium. infra eodem. per text. in c. 2. §.
fina. ſupra de ſup. neg. præla. vbi idem concludunt Hoſtien. Ioan.
Andr. & Abb. Idem concludunt domini de Rota in deciſionibus
nouis. ſub hoc eodem titu. deciſ. 222. incipien. Secundùm omnes. & in de-
ciſione ſequenti, & ſentit Abb. in c. cum in cunctis. § fina. ſupra de elect.
idem pulchrè concludit dom. And. Barba. in conſil. ſuo 33. incipien.
Scripſit pſalmiſta, in 6. colum. in fin. cum ſequen. in 2. vol. idē tenet do.
Felyn. Sandæus in c. cum Bertoldus. in 5. colum. ver. limita. 6. ſupra de re
iudic. Et iſta videtur communior opinio, quicquid tenuerint
aliqui in dictis locis relati, & in Clem. 1. eo. titu. & Bald. in marga-
rita ſua in verbo, patronus, verſic. primo, diſtinguentes inter pa-
tronum eccleſiaſticum & laicum, vt eccleſiaſticus ſit priuatus, &
laicus dummodò iterum præſentet dignum infra quatuor men-
ſes. Quis autem dicatur indignus vel minus idoneus, ita vt præ-
ſentari non debeat nec inſtitui, vel ad beneficium eccleſiaſti-
cum promoueri, vide magiſtralem text. in c. cum in cunctis. per to-
tum, & quæ ibi notantur ſuprà de elect. & Panormita. in c. grauē. co-
lum. penul. de præben. & plenè notata per Doct. maximè per do. Fe-
lyn. in c. querelam. ſuprà de iureiuran. & per eundem plenè in c. 2. ſu-
prà de reſcript. & aliquid per Panorm. & alios in c. ſi celebrat. infrà de
cleri. excommu. miniſtrante. & inter cætera nota, quod dicit Com-
poſt. in cap. capitulum. in verſicu. ſed nunquid collatio ſuprà de reſcript.
quod non inuenit, quod electio vel collatio facta conſtituto in
crimine non inducente irregularitatem ſit nulla. Quæ autem
ſint crimina inducentia irregularitatem tractant plenè Docto.
poſt gloſſ. in c. niſi cum pridem. in princ. de renunc. & in c. fin. de tempo.
ordina. & pleniùs tradit dom. Marianus de Senis in repetit. cap. ad
audientiam. in 7. quaſt. principali de homicid. An autem excommu-
nicatus excommunicatione minori poſſit præſentari vel inſti-
tui, vide text. qui probat in ſimili, quod non in c. ſi celebrat. de cle-
ri. excom. miniſtrante. dic, vt ibi not. An autem pueri vel patiens de-
fectum ætatis poſſit præſentari ad capellam habentem ordinem
ſacerdotij annexum, & an præſentās ſit priuatus pro ea vice po-
teſtate præſentandi, videndo. And. Barba. qui per plura conclu-
dit. quod ſic d. conſil. 33. Nota tamen pro condimento prædicto-
27 rum, † quòd præſentans præſumitur ſcire conditionem præſen-
tati, ita probatur in ſimili in l. ſi patronum. in fine. ff. de confir. tuto. &
ibi not. Iac. de Are ita etiam per illum tex. & per alia decidit Bal.
in dicta margarita ſua in verbo, electio, in verſi. 13. quod bene no. ad
faciendum priuati patronum poteſtate præſentandi pro ea vi-
ce. Et præmiſſam deciſionem etiam ponit Innoc. in c. cum terra de
elect. & repetit Bald. vbi ſuprà in verſi ſi. † Circa aliud an poſſit præ-
ſentari aliàs beneficiatus, conclude quòd ſic etiam ſi beneficiū
quod habet ſit curatum vel dignitas, & etiam ſecūdùm id quod
præſentatur ſit huiuſmodi. Iſtam concluſionem ſatis probat tex.
in c. de multa. ſuprà de præbend. vbi dicitur, quòd habens vnum be-
neficium curatum vel dignitatem poteſt aliud vel aliam acce-
ptare licet vacet primum vel prima. Sed in terminis ita decidit
dom. Card. Floren. poſt Lau. in Clemen. & ſi ab Apoſtolica. in 15. quæ-
28 ſtio. de offic. ordin. † Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria neceſſaria
an in caſu propoſito vacet. Primum videtur dicendum quod
non, quia generalis diſpoſitio non trahitur ad beneficia patro-
nalia laicorum ne retrahantur à fundatione Eccleſiarum, vt di-
cit Lapus in allegatione ſua 96. incip. Beneficia vacantia. & habetur
plenè per do. Fely. in ſuo tract. quando litera Apoſtolica. in prin. Con-
trarium in vno verbo decidit do. Card. Flor. in d. Clem. ſi ab Apoſto-
lica. in 15. q. Idem ſentit Abb. Panor. in d. c. de multa. ſuper gl. 3. in ver.
additur & alius caſus. Et hoc credo veriùs, quia ceſſat hoc caſu di-
cta ratio ne trahantur, & c. cum patroni ratificatio, vel conſenſus
requiratur ad hoc, quòd valeat acceptatio ſecūdi, & vacatio pri-
mi, vt dicit Abb. vbi ſuprà. Iſtam etiam cōcluſionem tenet Gemi.
in c. licet Epiſcopus. de præb. lib. 6. vbi allegat idē tenere dominos de
Rota, & Lapum in allegationibus ſuis. dicunt etiam præfati Docto-
res, quod ex quo primum beneficium vacat per acceptationem
ſecundi ipſo iure poſſunt patroni præſentare ad primum bene-
ficium vacans non vocato ipſo acceptante, argum. d. c. licet Epi-
ſcopus. Suboritur nunc alia difficultas an reſeruatio quam facit
Papa de beneficiis vacantibus in caſu propoſito trahatur ad be-
neficia iuriſpatr. vide Gemi. in d. c. 2. in 3. colum. de præbend. lib. 6. &
plenè habetur per dom. Felyn. in d. ſuo tractatu, in verſicu. limitatur
ſecundò. dic vt per eum, quia nihil adderem. An autem reſeruatio
beneficiorum vacantium in curia trahatur ad beneficia iuriſpa.
vt glo. & Doct. in d. c. 2. dicam abundè infra ſuper verbo compe-
tens alicui, in q. 22. † Circa aliud an quis poſſit præſentare ſeipſum, 29
breuiter tex. eſt quod non, in c. per veſtras. infra. eo. & ibi no. omnes.
& Spec. per illum text. in hoc eo. tit. circa fin. facit etiam tex. in c. fin.
ſuprà de inſtit. vbi quis non poteſt conferre beneficium ſibiipſi
ſeu non poteſt inſtituere ſeipſum, quia vt inquit ibi text. inter
dantem & accipiētem debet eſſe diſtinctio perſonalis. Facit et-
iam quod probat tex. in l. ſi mandauero. § ſi tibi centum. ff. manda. vbi
qui iuſſus eſt dare cui velit non poteſt pro ſe retinere. Item facit
quia quis non poteſt eligere ſeipſum etiam quòd detur ſibi po-
teſtas eligēdi, & etiam dato quòd iurauerit eligere meliorem, &
ipſe ſit melior, glo. quæ aſſignat rationem in c. cum in iure peritus.
ſuprà de elect. & ratio præmiſſæ concluſionis eſt, quia ſi quis præ-
ſentat ſeipſum videtur facere iudicium de perſona ſua, & autho-
rizare ſibiipſi, quæ omnia ſunt prohibita, arg. in Clem. 2. de re. eccle.
non alie. & in c. qualiter. de elect. Ita Abb. poſt alios in d. c. per veſtras.
Contra tamen iſtam concluſionē videtur facere regula quæ ha-
bet, quòd prima charitas incipit à ſeipſo, c. qui vult ordinate. de pœ-
niten. diſt. 3. l. præſes. C. de ſer. & aqua. ſed reſpōderi poteſt, quod pro-
cedit dicta regula, niſi ſequantur inconuenientia, de quibus ſu-
prà, ſcilicet, quòd quis ſe ingerat, & authorizet ſibiipſi, &c. Ita re-
ſpondet dom. Card. Flor. in d. c. per veſtras. in 1 quæſt. Limita nunc
hanc concluſionem quæ habet, quod quis non poteſt ſeipſum
præſentare, vt non procedat quando iam eſſet præſentatus ab a-
lio compatrono, quia poſſet præſentationi conſentire, & ille cō-
ſenſus computaretur pro vna voce vbi eſſent alij patroni qui di-
ſcordarent. Tunc enim non ſe ingeſſit, nec poteſt reputari am-
bitioſus. Ita probatur in d. c. cum in iure peritus. Et hoc tenet Spec.
in hoc titu. verſus finem. vbi dicit, quod tres patroni poterunt præ-
ſentare vnum ex ſe, argu. l. vt magiſtratus. ff. de tut. & cura. da. ab his.
hoc etiam clarè probat gloſſ. in l. cos ff. de decurio. in prin. quæ dicit,
quòd electus ad aliquam dignitatem ſine ſui procuratione pe-
tens ſe poſteà confirmari non incidit in l. Iuliam ambitus, & illam
glo. ſequitur Dyn. in l. 1. C. de confirma. tutor. & eam dicit non eſ-
ſe alibi Bald. in margarita ſua, in verbo electio, in vſibus feudor. Et
ita eſt etiam de mente Abb. in dicto c. per veſtras & dom. Bartholo.
Veronen. in cautelis ſuis in 12. charta. cautela incipiente, Vidimus pri-
dic. Et etiam videtur hoc concludere Archidia. in c. qui epiſcopa-
tum. in vltimū verbū, 8 quæſt. 1. Contrarium conſuluit dom. Calde.
conſil. ſuo 7. in titu. de iurepatro. per d. c. per veſtras. tamen mihi magis
placet dicta limitatio, quia in ea ceſſat ratio ambitionis, de qua
in d. c. per veſtr. n. Et hanc opinionem etiam tenet per plura dom.
Andreas Barba. in conſil. ſuo 33. incipiente, Scripſit Pſalmiſta. in pe-
nult. colum. in 2. volum. allegat gloſſ. in terminis in c. conſuluit. infrà eo-
dem titu. & etiam hoc tenet Abbas in d. cap. cum in iure, in penult.
colum. vbi pulchrè explicat iſtum punctum, & ibidem in vltima
colum. declarat qualiter debeat electus vel præſentatus conſen-
tire electioni vel præſentationi de ſe factæ, & an talis conſenſus
poſſit præſtari quandocunque, an autem infra tempus datum
ad eligendum vel præſentandum, dic vt per eum. † Circa aliud 30
an de neceſſitate præſentatus debeat eſſe ſacerdos vel preſby-
ter, an verò ſufficiat quòd ſit ſimplex clericus vel ſubdiaconus
vel diaconus: videtur dicendum, quòd non requiratur quòd ſit
preſbyter, per text. in c. cum dilectus infrà eodem. vbi fuit præſenta-
tus quidam ſubdiaconus. In hoc puncto quotidiano, puto di-
ſtinguendum eſſe, quod aut in fundatione beneficij fuit ordi-
natum, & diſpoſitum, quòd præſentari deberet vnus preſbyter
vel aliter, poſteà id ſtatutum eſt vel ex priuilegio vel conſuetu-
dine id caueatur, & tunc talis ordinario, ſtatutum, vel conſuetu-
do, vel priuilegium eſt obſeruandum. Ita quod ſi præſentetur
poſteà aliquis qui non ſit preſbyter, quòd præſentatio non va-
leat, & ratio eſt quia requiritur, quod tempore præſentationis
præſentatus actu ſit preſbyter, & ſic ipſum beneficium habet or-
dinem annexum actu. Ita concludit Abb. in c. cum in cunctis. § in-
feriora. in vltima colum. ſuprà de elect. allegat inter cætera dominos
de Rota deciſione ſua 3. ſecundùm numerum meum eſt deciſio. 1.
in tit. de præbendis, in nouis deciſionibus. Idem dicit gloſſ. in c. ſi eo tem-
pore. de reſcript. lib. 6. & in cap. 1. de filijs preſbyte. eodem lib. & idem
in terminis concludit dom. Andr. Barba. in conſil. ſuo 33. incipien-
te. Scripſit Pſalmiſta, in 4 & 5. colum. in 2. volum. & etiam in vlti-
ma colum. vbi melius: pro eadem concluſione facit, quia ſi pa-
tronus diſponat cum conſenſu Epiſcopi, quòd ſemper præſen-
tetur vnus de domo ſua vel de ſuo genere, ſi aliqui reperiantur

qui

Digitized by Google

qui velint preſbyterari, & ſint idonei valet talis diſpoſitio, ita decidit Gemin. in *c. cum in eccleſia.* per illum text. *de praben. lib. 6. in vltimo notabili.* Et ita conſuluit eleganter dom. Card. Floren. *conſ. 11. incipien. Quadam ſocietas, & ita firmat* do. Felyn. in *d. ſuo tractatu quando literæ Apoſtolica, & c. in 2. colum. verſic. corroborari poteſt.* Pro prædicta etiam concluſione facit text. notabilis in *cap. cum dilectum. ſupra de conſue.* & quod ibi notant dom. Anto. Abbas, & Imola, vbi cum conſenſu Epiſcopi poteſt patronus diſponere circa ſpiritualia vbi aliàs non poſſet, quod etiam habetur per omnes *in c. ſignificatum. ſupra de prabendis.* & per dominum Felynum in *cap. cum acceſſiſſent. in octaua colum. de conſtitut.* poſt Abbatem *ibi*, & dominum Calder. qui etiam in terminis iſtis loquuntur, & prædicta concluſio eſt diligenter notanda, quia vt plurimum teſtatores differunt quod volunt, quod ad capellas vel altaria per eos fundata vel fundanda præſententur ſacerdotes idonei, vel dicunt quòd ad illa præſentẽtur capellani qui celebrent, quia tunc requiritur, quòd præſentandi ſint ſacerdotes tempore præſentationis. Si autem ex diſpoſitione teſtatoris, fundatoris, vel ex priuilegio, vel conſuetudine, vel ex ſtatuto non requiritur, quod actu quis ſit preſbyter, vel alium ordinem habeat. Tunc dicendum eſt, quod ſufficit ſi præſentatus habeat ordinem habitu, quem beneficium ipſum requirit, ita concludit in effectu dominus Cardin. in *cap. nobis. § cæterum. in fine. infra eodem* per textum in *cap. ſecundo. de inſtitu. libro ſexto.* & ante eum Ioan. Andr. *ibidem*, & pulchrè Imola *in cap. finali ſupra de prabendis.* & idem concludit Ludouicus Roman. *in conſilio ſuo 225. incipien. Quo ad primum. in princip.* vnde ſi beneficium ſit curatum ſufficit, quòd præſentatus habeat ætatem ſufficientem ad aſſumendum preſbyteratum, & ſic quòd habitu poſſit eſſe preſbyter, text eſt expreſſus in *dicto cap. cum in cunctis. § inferiora.* & *ibi* pulchrè Abb. poſt alios: nec eſt neceſſe quòd ſit in ſacris conſtitutus, vt dicit Innocent. *ibi*, cuius dictum, vt atteſtatur Paul. *ibidem in fine.* communiter obſeruatur, & idem tenet Panormita. poſt multa in *c. dudum. el primo. ſupra de electio.* & clarè probatur in *cap. 2. de inſtitut. lib. 6. & in cap. ſi pro clericis pauperibus, de prabend. eodem lib. & licet c. præterea. de ætate & qualit.* videatur requirere, quod ille qui promouetur ad curatum ſaltem debeat eſſe ſubdiaconus tempore promotionis, tamen ad illum textum reſpondetur multipliciter per Docto. in *dictis locis.* maximè per Panorm. in *d. c. dudum. el primo. in fine.* vide eum: & hæc concluſio mihi placet licet aliqui ſimpliciter inſiſtant literæ *dicti c. præterea.* vt Ioan. Andr. in *gloſſ. c. cum ex eo. in verbo ſubdiaconatus, de elect. libr. 6.* & quidam alij relati per Panormita. in *d. c. dudum.* & præmiſſam concluſionem dicit eſſe communiorem Cardinal. Florent. in *dicto cap. præterea & in dicto cap. dudum. contrario 11.* tamen eſt neceſſe, quod poſtea ad ipſum ordinem requiſitum in beneficio beneficiatus ſe promoueri faciat in tẽpore à iure expreſſo, vt in dictis iurib. cauetur, & faciunt notata per Gemi. *in c. canon. & in c. ſtatutũ. de elect. lib. 6.* vbi dicit, quòd illi intra habent locũ etiã in præſentatione, & ad prædicta etiam eſt bonus tex. in *c. 1.* & ibi ponderat dom. Anton. in *4. not. ſupr. de ætate & qualita.* Si autem beneficium ſit ſine cura, vtputa canonicatus vel aliud beneficiũ ſimplex vel eccleſia, vel capella etiam per ſe ſtans, poteſt præſentari etiã non preſbyter actu vel habitu, & vnuſquiſq; etiam qui nõ habeat aliquem ordinem ſacrum, nec de iure tunc ſit aptus habere. Ita colligitur ex notatis per Abb. poſt alios in *c. ſuper inordinata, ſupra de prabend. & in c. præterea. ſupra de ætat. & qualita. & in dicto § inferiora.* vbi concludunt Docto. communiter quod in talibus beneficiis ſufficit ætas quatuordecim annorum. Quinimmò in beneficio merè ſimplici vel infimi gradus ſufficeret, vt dicunt præfati Doctores ætas quinque annorum. Ad prædicta etiam faciunt quæ dicit dom. Barba. in *d. conſil. 33. in 6. colum.* ſed ad ordinem ſacrum nemo poteſt promoueri, niſi in 18. ann. loquendo de primo, ſcilicet de ſubdiaconatu, quia alij maiorem ætatem exigunt, vt declarat *text. in Clem. generalem. de ætat. & qual.* Et pro dicta concluſione facit quod decidunt Ioan. Andr. Abb. & communiter Docto. *in c. nobis infra eodem.* Hoſtien. Abb. & alij in *c. ſuggeſtam. infra eodem.* Abb. in *cap. poſtulaſti. infra eodem. & in conſil. ſuo 67. incipien. Ex infraſcriptis literis, in vltima colum. in 1. volum.* vbi decidunt,

22 † quod patronus in Eccleſia collegiata præſentabit clericos ad præbendas, & ſi non ſit collegiata præſentabit rectorem, & alios clericos. Et prædictam deciſionem dicit eſſe communem Imol. *in c. fi. in vlti. not. ſupra de conceſſ. prabend.* An autem Epiſcopus poſſit admittere præſentationem, & diſpenſare cum his qui non habent ætatem vel ordinem requiſitum in beneficio ſaltem de conſenſu patroni, vel hæredis, not. in *d. Clem. generalem. & in d. c. præterea. & in c. vnico. de ætat. & qual. lib. 6.* & per Abb. & alios *in c. cum acceſſiſſent. de conſtitu.* vbi Abb. ſentit quod ſic, dic vt *ibi. & in alijs locis præallegatis*, not. & dicam *infra ſuper verbo, de diœceſani conſenſu, q. 15.* an autem illegitimus poſſit præſentari, vide *infra q. 2. ſuper verbo, competens alicui.*

† Quintò quæro an poſſit patronus præſentare per procuratorem. 23 Breuiter concluſio eſt quod ſic, text. eſt à contrario ſenſu, *in c. fina. de conceſſ. præben. ſupra*, & *ibidem* notant omnes. Iſtud etiam tenet dom. Cardin. in *Clem. 1. in princ. de iurepatron.* Idem ſentit dom. Felyn *in cap. cum venerabilis. in principio. ſupra de except. in vno verbo*, & firmant domini de Rota loquendo in patrono clerico, *in deciſionibus antiquioribus, deciſione prima, circa principium, ſub hoc eodem titu.* Probatur etiam iſta concluſio, *argum. text. in c. accedens. ſupra de præbend.* vbi abſens poteſt inueſtiri de beneficio per procuratorem. Item probatur, quia non reperitur prohibitum, ergo cẽſetur permiſſum, ex quo materia eſt permiſſiua, *l. nec non. 1. quod eu. ff. ex quibus cauſ. maior. cap. inter corporalia, circa medium*, vbi pulchra gloſſ. *ſupra de tranſla. epiſcopi.* & iſto argum. vtitur Abb. in *iſta materia conſtitutionis procuratoris in c. conſtitutus. de appella. ſupra.* facit etiam text. per locum à ſpeciali, & *ibidem* not. in *cap. quia propter. § illud. ſupra de elect.* Ita etiam concludit Lapus in *allegationibus ſuis, allegatione 8. incipiente, In Dei nomine, in 4. colum.* ſubiiciens quod patronus etiam non impeditus id facere poteſt. Idem etiam tenet in *allegatione 22. incipiente, An ſufficiat. & in allegatione 129. incipiente, Factum ſuper quo conſilium petitur, in 17. columna.* Iſtam etiam concluſionem ſentit Abb. in *cap. ex inſinuatione. in fin. infra eodem.* & pro ea etiam facit, quia electio poteſt fieri per procuratorem, text. eſt in *l. ſi is qui Stichum. ff. de procurato. & in l. item eorum. § primo. ff. quod cuiuſ. vniuerſ. nomine*, & melior in propoſito noſtro *in cap. penult. de electio libro 6.* Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, † nunquid procurator debeat conſtitui ſpecialis ad præſentãdum, 24 an verò ſufficiat procurator generalis? dicas quod procurator debet eſſe ſpecialis, caſus eſt ſingularis, prout refert dominus Felyn. *ibi* ponderaſſe dominum ſuum *in c. dilecto, ſupra de teſtibus.* Et ratio eſt ſecundùm eum, † quia præſentatio eſt quædam donatio, ſed ad 25 donandum requiritur ſpeciale mandatum, *cap. fina. de offic. vicar. lib. 6. contrarius. § ſi filius. ff. de pactis.* adeò quòd non ſufficeret ſecundùm eum, procurator vniuerſalis cum libera. pro eadem concluſione, ego allego Paul. de Caſtr. pulchrè in *conſil. ſuo 57. incipiente, Venerabilis vir, circa medium*, vbi fortius dicit, quod etiam ſi quis habeat mandatum ad conferendum beneficia nõ tamen poteſt præſentare, quia aliud eſt conferre, aliud præſentare, *c. cùm in illis, de præbend. lib. 6.* idem etiam tenet Ioan. de Imol. *in d. c. fina. in princip.* contra Ioan. Andr. *ibi*, ſubiiciens Imol. hanc deciſionem non procedere, quando conſtituens procuratorem haberet poteſtatem præſentandi, quia tunc mandatum de conferendo intelligeretur de præſentando, quia aliter intelligi non poſſet: ſubiicit etiam Imol. *ibi, in 3. colum.* poſt Ioan. Calder. quod quando in mandato eſſent expreſſa aliqua requirentia ſpeciale mandatum adiecta clauſula generali, tunc comprehenderetur poteſtas præſentandi, iuxta textum & notata *ibi, in cap. qui ad agendum, de procur. lib. 6.* Aduertendum eſt etiam circa hanc quæſtionem, quod ſufficit procuratorem eſſe conſtitutum ad præſentandum in genere, nõ autem eſſet neceſſe ſpecificare ad tale beneficium, ita concludunt Doctores communiter in *d. c. fin. ſupra de conceſſio. præbend.* & faciunt notata per Abbatem, & Doct. in *d. c. accedens, ſupra de præbend.* vbi concludunt, quod ſufficit procuratorem eſſe conſtitutum ad acceptanda beneficia in genere. Limita modò iſtam concluſionem, vt procedat quando beneficium vacat, quia tunc poteſt conſtitui procurator ad præſentandum, vt *ſupra*, ſed antequàm vacet ſecus, ita probatur in *d. c. fina. de conceſſio. præbend.* intelligendo tamen, & declarando, vt plenè per Doct. maximè per Imol. *ibi, ſuper ſecunda glo.* & aliquid habetur per Lapum in *dicta allegatione 129. in 17. colum.* & per Ludo. Roman. in *conſi. 465. incipiente, In repræſenti.*

† Secunda quæſtio 26 mouetur acceſſoriè ad prædicta, an ſufficiat procuratorem præſentaſſe infra quatuor menſes datus laico patrono ad præſentandum, ſi infra illos fidem non faciat de mandato? Concluſio eſt quod nõ, quia paria ſunt non præſentaſſe vel minus ſufficiẽter præſentaſſe infra tempus, argum. *l. quoties. ff. qui ſatiſd. cogan.* ita decidit Lapus *allegatione ſua 22. incipiente, an ſufficiat.* Crederem tamen quòd ſi quis præſentaret nomine alterius tanquàm negotiorũ geſtor, vel procurator generalis, vel tanquã coniuncta perſona ſi fiat poſteà ratificatio infra tẽpus datum ad præſentandũ,

quòd

Digitized by Google

quod talis præſentatio valeat à tempore ratificationis, *glo. eſt notabilis in ſimili in cap. quam ſit, in verbo, petere, de electio. lib. 6.* & optimè faciunt notata per Docto. *in d. c. accedens.* vbi concludunt, quod ſi quis acceptat beneficium nomine meo poſſum ratificare, quam concluſionem etiam commemorat, & ſequitur dom. Felyn. *in c. nonnulli. §. ſunt & alij. in 8. colum. de reſcript.* quinimmò etiam ſi nomine meo non eſſet facta præſentatio, ſufficit poſteà illam ratum habere intra tempus, ita probatur *in c. quod ſicut, & ibi notatur ſuprà de electio.* & ita etiam decidit in terminis de præſentatione dom. Barto. Bellen. *in apoſtillis.* ad Abb. *in c. cura. inf. eodem.* per illum text. & ſi opponatur, quod non poteſt haberi ratum à me id quod non eſt geſtum nomine meo, reſponde vt per Abb.
27 *in d. c. quod ſicut in 3. colum.* † Sextò quæro an poſſit patronus præſentare per literas ſcribendo Epiſcopo qualiter talem præſentat? Breuiter dicendum eſt, quod ſic, text. eſt & *ibi* not. glo. & dom. Anton. Imol. Abb. & alij, in *c. ea noſcitur. ſuprà de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu cap.* Inferentes per hoc quod poteſt quis præſentare abſentem. Eandem concluſionem tenet Lapus *allegatione ſua 65. incipiente,* Caſus talis eſt, in *antepenult. & in penult. colum.* allegat inter alia textum clarum, & *ibi gloſſ. not. in verbo, literarum in Clemen. vnica in § præſentatos. de exceſſ. præla.* Hinc decidit *ibi* Lapus in contingẽtia facti quod valet præſentatio facta per inſtrumẽtum in abſentia ſuperioris, ſi præſentatus infra 4. mẽſes deferat illud inſtrumentũ ad ſuperiorẽ, & ipſum corã eo præſentet: quod quotidiè cõtingit, prædictam etiam concluſionẽ, quòd per literas poſſit quis præſentare, firmat Abb. in *conſil. ſuo 76. incipien. Inuocato Chriſti auxilio. circa medium.* & dom. Cardin. in *d. §. præſentatos. in prima oppoſitione. & in cap. fina. in fine. infrà eodem.* vbi dicit ita fuiſſe obtentum, & ita conſuluerunt Ioan. Andr. Lap. Abb. & Lap. de Caſtelliono. iſtud idem tenet dom. Præpoſi. diui Ambroſij nunc meritiſſimus Cardinalis in *cap. qui in aliquo. 51. diſtinct.* Limita tamen dictam concluſionem, vt procedat quando præſentatus ſe præſentat coram ſuperiore cum literis vel inſtrumento, vt *ſuprà* dictũ eſt, quia præſentatio eſt exhibitio facta ſenſibus corporis ſuperioris, gloſſ. *eſt in Clemen. dudum. in verbo, præſentari, de ſepultur.* Ita Imol. & Abb. in *d. cap. ea noſcitur.* Idem Abb. in *prælleg. conſil. 76.* & ſubiicit Imol. *vbi ſuprà,* quod ſufficeret dirigere literas Epiſcopo qualiter ipſe præſentat Titium, niſi Titius eſſet præſens Epiſcopo tempore præſentationis literarum, quod etiam firmat Abb. in dictis locis, & ſatis eſt de mente Lapi, & etiam dom. Cardina. in *locis ſuprà allegatis.* Reperio tamen dominos de Rota in *deciſionibus ſuis in nouis, in titu. de iurepa. deciſione 3. quæ incipit, Non ſufficit.* vbi aliter videntur loqui, & dicere, quod ſufficit literas eſſe præſentatas Epiſcopo, & ipſum præſentatum ſe exhibere corporaliter in termino dato ad præſentandum. Non autem requiritur, quod tempore præſentationis literarum præſentatus ſit præſens Epiſcopo, quod dicitur iuridicum & æquum, & ſecundùm hanc deciſionem arbitror eſſe limitandum id quod dicunt Panorm. Imol. & alij ſuprà relati. Aduerte tamen, quòd vbi præſentatus eſſet notus Epiſcopo, tunc indiſtinctè non eſſet neceſſe, quod ſe corporaliter exhiberet, ita Abb. *in d. cap. ea noſcitur.* & clarius in *d. conſil. 76. in vlti. colum.* Idem tenet dom. Præpoſi. diui Ambroſij *in c. de Petro. 47. diſtinct.* Et ratio eſt ſecundùm eos, quia non eſt neceſſe præſentatum examinare, ex quo eſt notus Epiſcopo. Item aduerte ex mente Abb. in *d. conſil.* quod quando Epiſcopus admitteret præſentationem per literas de eo qui non ſe corporaliter exhibeat, tunc valet præſentatio: quod ſatis æquum eſt, & faciũt not. per Abb. & Docto. *in c. cum acceſſiſſent. ſuprà de conſtitut.* Septimò
28 quæro, † an patronus poſſit præſentare plures dicendo Epiſcopo quòd admittat alternatiuè quem velit? Dicas quod ſic, *tex. eſt in Clem. plures. eo. titu.* vbi probatur iuncta *glo. in verbo, plures,* quod poterit patronus iſto modo præſentare quotcunque voluerit, & ita firmant ibi Zen. Mathеſ. & Lap. quos etiam refert, & ſequitur Ioan. de Imol. ibi, *ſuper dicta* glo. Idem do. Cardi. ibi *in § fin in princ* ſecus tamen eſſet in electione, *c. 2. de electio. lib. 6.* Ita gloſſ. & Docto. in *d. Clemen. plures.* Ioan. Andr. & Geminia. in *d. c. 2.* & Lap. *allegatione ſua 8. incipien. Præſentatus. circa princip. & in allegatione 78. incip. In Dei nomine, in 5. colum. & in d. allegatio. 8.* plura accumulat in quibus parificantur præſentatio, & electio. Prædictam etiam concluſionem facit dom. Felyn. plura allegando *in cap. inter cætera. in vltima colum. ſuprà de appella.* vbi etiam accumulat de validitate aliorum actuum alternatiuorum ad ſatiritatem. An autem hæc concluſio procedat in patrono eccleſiaſtico, vide
29 *infrà in quæſtione 9. huius verbi, in fine.* † Octauò quæro, an poſſit patronus præſentare ſub conditione? Lap. in *d. allega. 8.* videtur ſentire, quod ſic, dum dicit quod *c. 2. de electio. lib. 6.* nõ habet locum in præſentatione, hoc idem videtur ſentire Gemin. in *dicto c. 2. in princip. in verſic. oppono ſecundò.* Ego credo contrarium, quia debet realiter præſentare infra tẽpus à iure ſtatutum. Ita decidũt Ioan. And. & Abb. *in cap. fin. infrà eodem.* vnde dicunt, quod non ſufficeret patrono dicere, infra tempus eligo talem præſentandum, quia tempus eſt datum ad præſentandum, nõ autem ad eligendum præſentandum, *c. vnico. eod. titu. lib. 6.* licet etiam in hoc vltimo contrarium teneat Lap. in *d. allegatione 78. in 5. col.* Pro dicta concluſione etiam facit, quia cõditio nihil ponit in eſſe, *l. 1. ff. de condit. & demonſt.* & declarat *glo. in rub. illius tit.* Item procedit eadẽ ratio in præſentatione quæ in electione, igitur, &c. Non obſtant modò authoritates præallegatæ, quia ſe fundant ſuper *Clem. ſi. de iurepatron. inſi.* quæ non loquitur quãdo conditionaliter fit præſentatio, ſed quando alternatiuè, ſed diuerſa eſt ratio, igitur &c.
† Nonò quæro an poſſit patronus variare ſeu præſentare plures 30
ſucceſſiuè, & ſic hodiè vnum, cras alium? dicas, quod ſic loquẽdo de patrono laico, quia poteſt variare accumulando, non autem in totum à primo recedendo: In patrono eccleſiaſtico ſecus, text. eſt clarus, & *ibi* omnes notant *in c. cum autem. infrà eodem.* notatur etiam *in c. quod autem. infrà eodem.* & *per gloſſ.* & per Doct. *in d. Clemen. plures. eodem titu.* & ratio diuerſitatis inter patronum eccleſiaſticum, & laicum aſſignatur per Doct. in *d. c. cùm autem reprobatis rationibus gloſſ. ibi.* Talem meliorem rationem puto aſſignari per *glo. in ſimili, in c. cum vos. ſuprà de offic. ordin.* quam videas, & quod dixi de patrono eccleſiaſtico, vt variare non poſſit intelligendum eſt eſſe verum, niſi clericus ſit patronus ratione patrimonij ſui, probatur in *c. cum dilectus. infrà eod.* nec alibi ita benè probatur ſecundùm Abba. ibi, ita etiam concludunt Abbas &
alij in *d. c. cum autem.* Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, † an ſi 31
clericus patronus variet, quia pendente præſentatione prima aliam facit, an puniatur in hoc quod ad ſuperiorem deuoluatur diſpoſitio, quaſi patronus ſic variando reddiderit ſe indignum? Conclude quod non, dum tamen non præſentauerit indignum, ita decidunt dom. de Rota in *deciſionibus antiquioribus, deciſ. prima, verſus finem, ſub hoc eodem tit.* ad quod etiam benè facit, quod not. *in c. bona. ſecundo, de elect.* Nota tamen circa principalem quæſtionem, quod cautela eſt ad impediendum variationem, vt inducatur patronus ad donãdum exercitium iuriſp. ſcilicet ipſam præſentationem, quod poteſt fieri, ita dom. Anton. *in cap. illud. infrà eodem. & in c. conſtitutus. de conceſſ. præbend.* & faciunt quæ dicam *infrà ſuper vlti. verbo, in a quæſt.* An tamen ſine conſenſu Epiſcopi fieri poſſit talis donatio, me remitto ad not. in *c. ex inſinuatione. infrà eodem.* & dicetur *infrà loco ſuo.* Aliam cautelam col-
legi ex dictis *infrà quæſtione duodecima.* † Secunda ſuboritur 32
quæſtio acceſſoria, an poſſit à poſtulatione variari? conclude breuiter, quod ſic, tex. eſt & ibi colligit Abb. in 11. *notabili, in c. bona. ſecundo, de poſtulat. prælat.* & etiam faciunt nota. *in c. præcedenti.* Ratio autem eſt, quia vt dicit Abb. *vbi ſuprà,* poſtulatio non eſt acquiſitum ius. Et ex hoc poteſt dari limitatio ad *d. c. cum autem.* inquantùm prohibet clericum variare à præſentatione, quia nõ prohibebitur variare à poſtulatione: quod no. & ita etiam ſentit *gl. fi. in c. in cauſis. de electio.* & ibi Abb. atteſtatur hanc eſſe commu-
nem opin. † Tertia ſuboritur quæſtio acceſſoria, an ſi patronus 33
eccleſiaſticus præſentauit ei qui non habet ius inſtituendi, & ſic nulliter, an poſſit variare, & denuò præſentare legitimè? Cõclude, quod ſic, ita decidit do. Cardin. poſt Gem. reprobata opinione Lap. in *Clem. 1. in 9. quæſt. eodem titu.* Idem tenet Ioan. de Imol. *ibi, in vlt. colum. verſi. ſed quid ſi clericus.* Et benè probatur ſecundùm dom. Cardin. *vbi ſuprà in c. fin. infrà eodem.* prius ergo præſentatus habebitur pro non præſentato, vt concludunt præfati Doct. Idẽ dicas in patrono laico qui plures præſentauit, quia eum poteſt pœnitere, & facere alium præſentationem legitimam, & ſic in totum poterit recedere à prima. Ita probatur, argumen. text. *in cap. cum laici. infrà de iurepatro.* per quem text. ita dicit Panormita. *in cap. 1. ſuper gloſſ. in verbo, placere, in princ. de iudic.* & hæc erit vna alia limitatio ad *d. c. cum autem.* vbi dicitur quod non poteſt in to-
tum recedi à prima præſentatione. † Quarta ſuboritur quæſtio 34
acceſſoria, an patronus eccleſiaſticus poſſit præſentare plures ſimul iuxta *Clemen. plures. §. fin. eodem titu.* Gloſſ. *ibi,* dicit quod non, & ſequitur Gemin. pro qua opin. facit, quia præſentatio patroni eccleſiaſtici, habet vim electionis, ita dicit Innoc. & Abb. *in c. cum autem infrà eodem.* ſed plures eligi non poſſunt *ab vno, c. 2.* iuncta *gloſſ. in verbo, alternatiua, de elect. lib. 6.* Et hoc etiam videtur tene-

Digitized by Google

teuere Geminia.ibi poſt Ioan.Andr. Contrarium tamen firmat Stephan.in *d.Clem.plures.* quem ibi refert, & ſequitur do.Cardi. Florent.*in §.fin.in princ.* motus inter cætera propter identitatem ſationis illius text. idem in effectu ſequitur ibi Ioan. de Imol. in *penul.colum.* & hæc opinio etiam mihi placet, & eam tenendo, non obſtat dicere quod præſentatio patroni eccleſiaſtici habeat vim electionis, quia illud eſt verum quantum ad hoc,ſcilicet,vt non poſſit à tali præſentatione variari, quemadmodum nec ab electione, & ita intelligunt Innoc. & Abb.in *d.c.cùm autem.* ſed dato, quòd patronus eccleſiaſticus præſentet plures ſimul, per hoc non dicitur variare,prout etiam dicit dom. Cardin.in *d.Clemen.plures.in §.fin.in princ.* An autem à nominatione variari poſſit, vide Rot.*in antiquis ſub tit. de praben. deciſione prima.* & dic, vt ibi,& in *deciſione 21.in antiquis,ſub titulo de conceſſ.praben.* An autem ſi patroni procedunt per viam ſcrutinij in præſentatione fienda, & publicetur ſcrutinium,an poſſint variare publicato ſcrutinio? Cnnclude,quòd ſic, ita decidunt Ioan.Andr. & Panormita *in c. publicato.de elect.* & de ratione quare ſecus in electione dicatur,

35 vide per eos ibi. † Decimò quæro an poſſit patronus laicus variare toties quoties voluerit. Iſta quæſtio eſt quotidiana,& eam reperio in ſpecie tactam per ſolum Calde.in *conſil.ſuo 16.incipien. An laicus.in titulo de iurepatro.* vbi concludit, quod non poteſt accumulare vltra duos, quia pluralis locutio duorum numero eſt contenta, *c.pluralis.de reg.iur.lib.6.l.vbi numerus.ff.de teſti.* ſed iura dicunt, quod licitum eſt plures accumulare, ergo &c. Item ſecundùm eum talis variatio eſt odioſa, ergo reſtringenda, *regula odia,de reg.iur.lib.6.* Et facit,quia vbi datur poteſtas variandi,datur occaſio machinandi dolum & fraudem, *c.cùm in multis.* & ita not.ibi Gemi. *de reſcript.lib.6.*ergo vbi eſt permiſſa variatio debet reſtringi. Item ſecundùm eum infinitas eſt euitanda, *d.c.cùm in multis.* item dicit ipſe ſi videantur iura de iſta materia loquentia clarè hoc innuunt, quia *c.quod autem. infra eodem.* dicit poſtmodum aliud *c. cùm dilectus. infra eodem.* dicit ſecundùm *c. paſtoralis.* dicit alium,& ſecundo loci,& iſtam opinionem dicit Calde.ibi ſe putare de iure veriſſimam. Pro eadem opinione ego adduco regulam quæ habet quod vbi licita eſt variatio non permittitur, niſi ſemel. Ita decidit Bald. *in Authen.habita, in 6.colum.C.ne filius pro patre.*allegat *l.ſi quis iusiurandum.C.de reb.cred.*& iſtam regulam etiam commemorat dom. Alex.*in l.ſi ff.de lega.1.* vbi alias authoritates allegat.Ergo videtur benè probari,quod vbi quis præſentauit vnum alium tantùm, & ſic ſecundum poſſit præſentare, & per conſequens,niſi ſemel variare. Secundò adduco *regulam legis boni.§.hoc ſermone.ff.de verb.ſign.* vbi ſimplex ſermo verificatur in prima vice. Hinc dicimus, quòd ſecuritas veniendi data bannito intelligitur pro prima vice, ita decidit Bartol. *in l.1.ff.ad legem Iul.maieſt.* quem referunt, & ſequuntur Abb.& dom.Felyn. alias authoritates allegantes *in c.2.de treug.& pa.* Facit etiam benè in propoſito noſtro, quia ſi eſt data poteſtas arbitro in cōpromiſſo de prorogando terminum compromiſſi, & non eſt dictum ſemel vel plures, intelligitur de prima prorogatione, & vnica. Ita decidit Spec.in *tit.de arbitr.§.exceptur. ver.ſed quid ſi fuerit actū.* allegat *d.l.bonus.§ hoc ſermone.*& ita etiam dixit Bald.*in c.fin. in 10. colum. ibi,*dubitatur inſuper.*ſuprà de conſue.& in c.olim.de reſcript.& in l.ſi vt proponis,prima C.quomodo & quando iud.* allegat Innoc.*in c. veniens.de iureiur.* Et hanc deciſionem, & plurimas alias ad propoſitum dictæ regulæ accumulat dom.Felyn. in *d.c.2.*vbi omninò videas,& ſic videtur, quod prædicta concluſio Cald.ſit corroborata bonis fundamentis, & eam reperi tenere dom.Felyn. *in c.omnes.colum.3.circa med.1.diſtin.* conſummatiſſimum Doctorem dom.And.Biſig. mihi patrem obſeruādum auditorem Rotæ Apoſtolicæ digniſſimum in *l.quanto.de iudic.* Contrariam tamen opin.videtur probare text.in *d.Clemen.plures.* coniungendo glo.in verbo,plures, & *glo.in verbo,præſentare,*dicit enim gloſſ.in verbo plures,quod licitum eſt patrono præſentare quodcunque voluerit,& *gloſſ.*ſequens dicit ſimul vel ſucceſſiuè. Ergo iſta deciſio videtur clara ad probādum, quòd patronus poterit ſucceſſiuè præſentare tot quot voluerit, & cum illis glo. tranſeunt do. Card.Flor.& alij.d.tamē Cald.in *d.conſ.* reſpondet ad illam glo. vt intelligitur dum dicit, quotcunque quando patronus ſimul præſentat Non autem referatur ad alium caſum quando ſucceſſiuè præſentat, tamen iſta reſponſio deſtruit,& violat illas gloſſ. Eandem etiam opinionem quòd liceat ſæpè variare,& accumulare,videtur tenere do. Abb. prout ponderaui diſcurrendo verba ſua ibi,*in d.c.quanto.in 2.col.de iud.* dum dicit,hinc eſt,quòd patronus laicus poteſt variare alium præſentando, & ex pluribus præſentatis poterit Epiſcopus inſtituere ſecundum vel tertium, ergo ſentit Abb.quòd præſentari poſſit nedum ſecūdus, ſed etiā tertius. Eandem etiam opinionem videtur expreſſè tenere do. Card.Flor.*in c.paſtoralis.in fin.inf.eo.* vbi dicit, ꝙ ſi patronus præſentauit duos,quando nullus eorum eſſet inſtitutus, poſſit præſentare tertium per illum tex. qui tamē nihil probat. Idem etiam præſupponit ibi do.Anto.de But.*in fi.*qui dicit eadem verba.Pro eadem opin. facit,quia vtile erit Eccleſiæ quanto plures præſentabūtur, quia facilius erit Epiſcopo ex pluribus eligere vnū idoneum,quàm ſi eſſent pauci præſentati,vt de ſe patet.Et tenendo iſtam opinionem poſſet reſpōderi ad argumētum dum dicitur, quod varietas eſt reſtringenda, nec debet permitti plus quàm ſemel,quia in terminis noſtris nō poteſt dici propriè varietas ſed eſt potiùs accumulatio, vt not. in *d.c.cùm autem.infra eodem* Ego tamen credo opinionem Calder. primo loco relatā,eſſe in puncto iuris veriorem per fundamenta *ſuprà adducta.* & etiam quia ſapit magnam æquitatem,quia vt dictum eſt ſi liceret ſæpè accumulare vel variare poſſet procedi in infinitum, & induceretur magna confuſio: & ſi reſpondeatur ad vnū fundamētum,quod vrget in contrarium,cætera facilem recipient ſolutionem. Fundamentum eſt de *d.Clem.plures.cum glo.* ad iſtud fundamentum poteſt reſpōderi,quod diuerſa ratio reformat pactum, *l.interpoſitas C.de tranſact.* dicamus ergo quod dictus text. debet intelligi, vt dicit Calder.in *d.conſi.7.* in caſu quando fieret præſentatio de pluribus ſimul,& ratio ſit diuerſitatis,quando plures ſimul præſentantur:non arguitur varietas in patrono præſentāte. Præterea vnus præſentatus nō poteſt conqueri, quod præſentatio alterius ſibi præiudicauerit, cū omnes ſimul fuerint præſentati: cùm ergo militet diuerſa ratio in dictis caſibus nō eſt aliquo modo dicendum,quòd Papa voluerit, quòd ſit eadē iuris diſpoſitio, arg. *l.illud.cum vulgarib.ff.ad legem Aquil.* Vnde firma videtur concluſio ſuprà facta. Ad aliud fundamentum, quòd vtile eſſet Eccleſiæ,&c. Reſpondetur, quòd dummodò vnus ex præſentatis ſit idoneus ſatis eſt,nec conſideratur, quòd alter idoneior reperiatur, vt dicit glo. communiter approbata in *c.3.inf.eod. & in c.2.de offic.cuſtod.* Præterea attento iſto fundamento ſequeretur, quòd etiam patronus eccleſiaſticus poſſet variare,quod tamen eſt falſum, *d.c.cùm autem. infrà eodem.* Ad authoritates ſuprà allegatas reſpondetur,quod eis non eſt credendum, quia non ſunt roboratæ aliquo iure vel ratione, & vt dicit Bald. *in l.reſpublica.C.ex quib.cau.maio.etiam gloſſ.* nihil allegantí non eſt credendum, nec communis opinio eſſet attendenda, quando iure non probaretur,vt dicit dom.Ant. de Butr. cuius dictum ibi extollit Abb.alia allegando *in c.tua nos.ſuprà de vſuris.* Idem dicit Io. Andr.& ibi alij referunt,& ſequuntur *in c.1.de conſtitutionibus.* † Vndecimò quæ- 36
ſo an ſi patronus promiſiſſet de præſentando vnum poſſet poſteà variare,& alium præſentare. Breuiter Ioan. And.& ibi refert & ſequitur Io.de Imol.in princ.*in c.fin. ſuprà de conceſſio.praben.* tenet quod ſic, nam ſecundùm eos hoc probatur argumēto à fortiori,nam ſi vno præſentato licitum eſt variare,& alium præſentare, quanto magis licitum erit variare ſi ſola promiſſio de præſentando præceſſit. Ego tamen credo,quòd patronus etiam teneatur præſentare illum cui promiſit,licet Doct. ibi non dicant. Et ratio eſt, quia talis promiſſio de præſentando obligat, vt ibi dicunt Docto. maximè Imol.*in princ.* ponderando ibi textum à contrario ſenſu: dato enim quòd variatio fieri poſſit, verum eſt accumulatiuè,vt not. *in d.c.cùm autem.* An autem poſſit hoc caſu patronus cogi præcisè, an verò ſoluendo intereſſe liberetur dependet à notatis, *in l.ſtipulationes non diuiduntur. verſicu. Celſus. ff.de verb.obliga.* † Duodecimò quæro quid ſi patronus præſenta- 37
uerit vnum,& iurauerit de non variando, an poſſit variare? videtur dicendum quod ſic,per illud quod decidit gl. *in c.fin.de procura.lib.6.in verbo,reuocatus,* quam dicit ſingularem dom.Felyn.in *c.cum acceſſiſſent in 5.col de conſtit.* dicit enim in gloſſ. quod ſi conſtituo procuratorem,& iuro ad eum de non reuocādo, ſi poſteà reuoco valet reuocatio,licèt ſim periurus, & dicit Inno.*in c.dilecto.ſuprà de praben.* quod ſi iuraui non vendere librum, & poſtea vendo valet venditio licet ſim periurus. Hinc etiam dicit dom. Anton.de Butr.*in c.penult.de offic.vicar.* quòd ſi conſtituatur vicarius ad tempus,& iuretur de non reuocando ante tempus, ſi poſteà reuocetur valet reuocatio indiſtinctè, licet quādo ſine cauſa reuocatur iurans ſit periurus, & facit text. *in c.ſicut. de ſponſa.* & notatur per Abba.& Docto.*in cap.intellecto.de iureiur.* & pulchrè per Paul.de Caſtr. declarantem iſtam regulam, & alia multa ſimilia adducētem in *conſi.ſuo 56.incipiente,Dico non obſtante,&c.* Et

iſtam

Digitized by Google

iſtam opinionem in terminis reperio tenuiſſe do Alexan. in *conſ.*
ſuo 16. incipiente, Ponderatis, in 3. volum. Contrariam ſententiam re-
perio tenuiſſe in terminis Paul. de Caſtr. *in conſi. ſuo 57. incip. Ve-*
nerabilis vir. in 2. col. vbi dicit quòd ſi quis iurauerit nullum præ-
ſentare durante arrendamento ſi poſteà vellet præſentare non
deberet audiri, & mouetur, quia in his in quibus debet adiri ſu-
perior ipſe non debet audire venientem contra proprium iura-
mentum ne ſit author periurij, allegat notata per Ioan. Andr. in
c. quod ſemel placuit. de reg. iur. in quæſtione mercuriali. Et dicit pro-
bari *in c. mulieri. de iureiuran.* ex quo infert ſolutionem ad contra-
ria *ſuprà* adducta, nam dicit ipſe, quod loquuntur in his caſibus,
in quibus non eſt neceſſe adire prætorem vel ſuperiorem. Tunc
benè quis poteſt venire contra iuramentum licèt ſit periurus. Et
eandem declarationem ponit idem Paul. de Caſtr. in *conſilio præ-*
cedenti 57. ſuprà allegato. eandem concluſionem videtur tenuiſſe
in fortioribus terminis Lapus in *allegatione ſua 78. incipiente, In*
Dei nomine, in 4. colum. in fine. vbi dicit, quod ſi patroni promiſe-
runt ſibi inuicem de habendo, & reputando præſentatum in re-
ctorem, & non alium, quod contra talem promiſſionem veniri
non poteſt, *arg. Clem. plures. de iurepatrona.* & ſic loquitur in pro-
miſſione facta ſine iuramento, quod eſt fortius, & iſta ſunt in
38 practica menti tenenda in hac materia, nec alibi reperi. † Deci-
motertiò quæro quid ſi patronus præſentet ſecundum, nec di-
cat accumulando, an iſta ſecunda præſentatio valebit. Lapus in
d. allegatione 78. in 4. col. ſentit, quod non: dicit enim quod qui-
dam patroni, qui primò præſentauerunt vnum alium non accu-
mulando, ſed variando nihil fecerunt, & propterea præſentatio
non tenuit. Ego credo contrarium eſſe verius, quia patronus vel
alius præſumitur velle id quod iuris eſt alio non apparente, *l. ſi*
duo. ff. de acquirend. hæredita. quam pro iſta regula allegat Bald. in
l. precibus. C. de impube. circa 15. colum. facit text. & *ibi* not. *in l. ex fa-*
cto. in princip. ff. de vulga. & pupil. & aliquid habetur per dom. Ale-
xan. de Imol. *in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. in 7. colum. &*
in l. Gallus. §. 1. in 1. col. ff. de liber. & poſthum. ergo patronus quando
ſimpliciter præſentat ſecundum videtur velle accumulare, non
autem in totum à primo recedere, cùm nõ poſſit de iure per tex.
& ibi not. in *c. cùm autem. infrà eod.* facit regula, quia in dubio eſt
fienda interpretatio, vt potiùs actus valeat quàm pereat, *c. Abba-*
te. de verb. ſignific. l. quoties. de reb. dub. Poſſet tamen dici, quod La-
pus non loquitur quando patronus ſimpliciter præſentat ſe-
cundum, ſed quando præſentat ſecundum, & dixit ſe velle va-
riare præſentando, quod etiam videtur benè notandum ad in-
fringendas præſentationes, & ad intellectum *d. c. cùm autem.*
quia patronus præſentando ſecundum debet dicere, quod id
facit accumulando ſecundùm Lapum, *vbi ſuprà*, vel ſaltem ſim-
pliciter præſentare non dicendo, quod id facit variando, quia
tunc in dubio præſumitur voluiſſe, quod iuris eſt, vt *ſuprà* di-
39 xi. † Decimoquartò quæro quid ſi duo patroni præſentent v-
num, an poterit alter ex his variare accumulando, & alium præ-
ſentare. Ioan. Andr. in reg. *communis. de reg. iur. lib. 6.* quem refert,
& ſequitur Abb. in *d. c. cùm autem.* tenet quod non. Et concludit,
quòd Epiſcopus non poſſit inſtituere ſecundò præſentatum, ex
quo primus habet plures voces, & ſic fortius ius, & licet Abb. *vbi*
ſuprà loquatur quando alter ex patronis qui primo præſentaue-
runt eſt clericus, tamen puto idẽ eſſe vbi ambo eſſent laici, quia
vtroque caſu militat eadem ratio, & fundamẽtum *ſuprà* factum.
Eandem concluſionem tenuit Lapus pulchrè in *d. allegatione 78.*
in 3. colum. & melius in 5. vbi fortius dicit allegando Ioan. Andr.
vbi ſuprà, quod ſi omnes patroni vnum præſentant, dato quod
maior pars poſteà variet præſentatus ab omnibus præfertur.
Licet contrarium in ſimili dixerit Bald. *in l. fin. C. de auth. præſtan.*
Eandem etiam concluſionem tenuit Ioan. Andr. *in additionibus*
40 *Specul. in hoc titu. in additio magna, circa principium.* † Decimo-
quintò quæro an ſi patronus præſentet ſucceſſiuè duos quorum
alter ſit idoneior, Epiſcopus poſſit inſtituere quem voluerit, &
ſic an hoc caſu locus ſit gratificationi? Iſta quæſtio eſt dubitabi-
lis valdè. Hoſtien. Io. Andr. dom. Anton. & Card. in *d. c. cùm au-*
tem. tenent, quod ſic, quia non eſt conſiderandus exceſſus ido-
neitatis, ſed ſatis eſt quòd vterque ſit idoneus. Eandem opinio-
nem videtur tenere gloſſ. *in c. 3. in verbo, maioribus. infrà eodem.* &
glo. in ſimili in *cap. 2. de officio cuſtodis. & in cap. monaſterium. in*
dicto text. decimaſexta quæſtione ſeptima, & in cap. licet. octaua quæſtione
prima. & in cap. conſtitutus. el tertio. vbi etiam dom. Anton. & Abb.
ſuprà de appellatio. Idem videtur ſentire Specul. in *hoc eodem titu-*
lo. circa finem. vbi dicit ſufficere, quod præſentatus non ſit ma-
lus. Idem videtur tenere Federic. de Senis in *conſilio ſuo 95. inci-*
piente, Super dubitationum articulis, in principio. vbi dicit ſatis eſſe,
quod patronus præſentet idoneum, dato quòd potuerit præ-
ſentare idoneiorem, licet ſic faciendo vulneret conſcientiam
ſuam. Iſtam eandem opinionem reperio tenere gloſſ. in *dicto*
cap. ſi plures. 16. quæſtio. 7. dum dicit, quod ſi patroni ſunt in diſ-
cordia debet inſtitui qui maioribus iuuatur meritis, & ſit ido-
neior. Si autem ſint pares, Epiſcopus poteſt facere cui vult. Et
ſic expreſsè ſentit, quod hoc vltimo caſu, ſcilicet, quando ſunt
pares voces non attenditur exceſſus idoneitatis. Iſtam ean-
dem opinionem videtur tenere Bald. in *conſil. 323. incip. Præmit-*
tendum eſt, in allegationibus ibi inſertis. poſt conſilium in *vltima*
colum. in tertio volumine. vbi dicit, quod propter diſcordiam
patronorum ſi ſint pares voces ille qui habet ius inſtituendi po-
teſt adhærere cui vult, & præſertim digniori tam præſentato,
quàm præſentanti. Ergo ſentit, quod illa qualitas, ſcilicet, quòd
præſentatus ſit dignior non habet arctare inſtituere habentem
ad eum inſtituendum. Iſtam etiam concluſionem tenere vi-
detur dom. Philip. de Peruſio *in cap. conſtitutis. tertio. de appellatio.*
in princip. poſt gloſſ. tertiam ibi loquentem in ſimili de electio. Contra-
riam opinionem tenet Abb. Panormita. in *d. c. cum autem. per tex-*
tum in cap. ſi fortè. 63. diſtinctione. & in *dicto cap. tertio. infrà eodem.*
vbi dicitur, quod ille præferri debet qui maioribus iuuatur
meritis, &c. Item mouetur per textum in *dicto cap. cùm autem.*
dum ibi dicitur quod patronus præſentauit ſecunda vice æquè
idoneum. Ergo videtur innuere aliter eſſe ſi erat magis idoneus.
Præterea ille text. dicit quod vbi duo ſucceſſiuè ſunt præſentati
eſt in iudicio Epiſcopi inſtituere quem velit. Sed verbum iudi-
cium, ſapit diſcretionem, & arbitrium boni viri, *c. fideicommiſſa.*
§. quanquàm. ff. de legatis tertio. cum ſimilibus. Se bonus vir admit-
tet idoneiorem, igitur, &c. Iſtam eandem opinionem reperio
tenuiſſe dom Cardina. Florentin. referentem Paul. de Eleazar.
ibi, in Clementina plures. §. fina. in prima quæſtione, eodem titulo. vbi di-
cit iſta verba, ſi vota ſunt paria, diſtinguenda erunt merita, vel
locus erit gratificationi, quaſi dicat in alternatiuam, vel, quod
vbi merita diſtingui non poſſint, quia etiam eſſent paria, tunc
locus eſſet gratificationi, aliàs expreſsè ſentit, quòd attendantur
merita, & ſic exceſſus idoneitatis, & quòd iſta ſit eius intentio,
patet ex iure per eum allegato, ſcilicet, *ex c. penult. de reſcript. in li-*
bro ſexto. hoc idem clariùs tenuit dom. Cardina. *in dicta Clement.*
plures. in principio. in quarta colum. vbi dicit, quòd ſi duo patroni
præſentant duos admittitur idoneior. Si autem ſunt æqualiter
idonei, locus eſt gratificationi: allegat notata in *cap. 1. infrà eodem.*
Eandem opinionem tenet *ibi* clarè Ioan. de Imol. *ſuper gloſſa ma-*
gna, in pluribus locis. Et hæc opinio omnibus conſideratis et-
iam mihi placet, quia fundamenta pro ea adducta fortiſſimè
ſtringunt maximè textum *in dicto cap. tertio, quod incipit, Quo-*
niam. infra eodem. vbi formaliter dicitur quod ſi in plures partes
fundatorum ſe vota diuiſerint ille præficiatur Eccleſiæ qui ma-
ioribus iuuatur meritis, &c. & text. in *dicto cap. ſi fortè. 63. diſtin-*
ctione. dicit ſi vota eligentium in duas ſe diuiſerint partes, is præ-
feratur qui maioribus iuuatur meritis, &c. & ſic etiam loqui-
tur quando vota ſint paria. Et ratio illorum iurium militat et-
iam in caſu noſtro, quando vnus & idem præſentat plures. Et
pro hac parte ego facio tale fundamentum. Nam ſecundùm
Abba. & alios in *dicto cap. cùm autem.* † vbi iura non ſunt paria 41
non eſt locus gratificationi, & probatur in *illo text. in fine.* Sed
quando quis eſt idoneior altero clarè apparet inter eos non eſſe
paritatem, ergo non erit hoc caſu locus gratificationi. Compro-
bo etiam hanc concluſionem per illud quod dixit dom. Andr.
Barbat. in *conſilio ſuo vigeſimotertio, vltima colum. primo volum.* vbi
dicit, † quod in beneficiis conferendis eſt præferendus ſenior, 42
& *incipit, Scripſit Propheta*, quod etiam pulchrè, & clarè dixit an-
te eum Bald. in *conſilio ſuo centeſimo ſexageſimoquinto, incipiente, Or-*
dinatio teſtamenti, in fine in quarto volum. vbi ad hoc allegat *l. fina.*
ff. de fide inſtrumentorum. & iſta opinio ſapit maximam æquita-
tem, & maximè procedit in foro conſcientiæ, quia ille vulne-
rat conſcientiam qui poteſt eligere idoneiorem, & eligit ido-
neum, vt dicit Federic. in *conſilio prææallegato*, & dom. Anton. de
Butri. & Abb. *dicto cap. conſtitutis.* & Abb. in *dicto cap. quoniam.*
quicquid dixerit dom. Philipp. de Peruſio in *cap. conſtitutis.* &
hæc mihi videtur veritas. Crederem tamen hanc concluſio-
nem eſſe limitandam, niſi idoneus habeat plures voces pro ſe,
& idoneior pauciores, quia tunc deberet inſtitui idoneus, ita
loquitur *gloſſ. in dicto cap. quoniam. in verbo, maioribus, & in dicto*
cap. li-

Digitized by Google

cap licet. Et ratio limitationis ſit, quia hoc caſu idoneus habet fortius ius. Secundò crederem eam limitandam, niſi idoneus eſſet pauper vel egenus, quia eſſet præferendus idoneiori non paupere in ſimplici beneficio, ita decidit Hoſtien. *in c. tuam. de ætate & qualitate.* & ibi refert, & ſequitur dom. Anton. de Butr. in 3. *colum.* & benè faciunt quæ dicam in *quæſtione tertia ſequenti verbi.* Et ſi quis dicat tenendo præmiſſam concluſionem quid reſpondebimus ad text. qui allegatur in contrarium *in cap. monaſterium. 16. quæſtione 7.* dum dicit, quòd ſufficit, quòd præſentatus non ſit malus, ergo idoneior non præfertetur idoneo. Ego reſpondeo, quòd ille tex. debet intelligi, quando alius melior non eſt oblatus. Et iſtam ſolutionem reperio traditam per quoſdam relatos per gloſſ. in *in d. cap. licet.* quamuis ipſa teneat, quod *ſuprà* dixi. Vel dicere poſſemus reſpondere, quod quando aliquis habet facere repræſentationem, ſufficit, quòd præſentet vnũ idoneum, quia abſurdum eſſet dicere, quòd deberet perquirere totum mundum, vt inueniret meliorem, & ita procedat *d. cap. monaſterium.* ſed quãdo Epiſcopo ſunt præſentati duo, quorum alter eſt idoneior: ceſſat dictum abſurdum, & inſtituendo idoneum repulſo idoneiori, facit iniuriam ipſi idoneiori, qui etiam habebat ex præſentatione ius petendi inſtitutionem: quæ ratio ceſſat vbi quis nondum eſt præſentatus: & iſta ſolutio rationabilis eſt, & ſolida vt puto, & comprobatur, quia hoc vltimo caſu, Epiſcopus eſt iudex inter ipſos duos ſuper hoc contendentes, ſcilicet quis eorum potiùs admitti, & inſtitui debeat. Ergo iuſtitiam miniſtrare debet. Aliter non diceretur iudex, *c. forus. infrà de verbor. ſignifica.* ſed profectò iuſtitiam non miniſtraret, ſi repelleret idoneiorem admiſſo idoneo data paritate in cæteris, & vide quæ dicam *infrà in ſequenti verbo, quæſtione ſecunda.* Decimoſex-
43 tò quæro circa prædicta de alia quæſtione notabili. † Pone, quòd maior pars patronorum præſentet vnum indignum, minor pars præſentet dignum, quis iſtorum præſentatorum inſtituendus erit? Reperio, quod text. *in c. dudum. el primo. ſuprà de electio.* decidit ſimilem quæſtionem, & *ibi* Doct. notant, maximè dom. Abb. in vltimo notabili: dicitur enim *ibi*, quod concurrentibus duabus electionibus ſuper eadem dignitate, quarum vna eſt facta à maiori parte de indigno ſcienter, alia à minori parte de digno, venit confirmanda electio facta à minori parte, de digno. Et propterea idem credo in caſu propoſito ex identitate rationis: nec mirum, quia præſentatio facta de indigno non tenet, vt concludunt Doctores in *cap. cùm vos. de officio ordinar.* & alias authoritates allegaui *ſuprà in quarta quæſtione huius verbi.* Decimo-
44 ſeptimò quæro, circa materiam præmiſſam. † Pone quòd duo ſucceſſiuè ſint præſentati, & ſint æquè idonei, an debeat Epiſcopus inſtituere primo præſentatum? Ioan. Andr. *in regul. in re commum in fine. de regul. iur. lib. 6. in Mercuriali.* decidit quod ſic, ſed credo eum inaduertenter eſſe locutum, quia caſus eſt in contrarium *in cap. cùm autem infrà eodem.* vbi ita ſummant Doctores. E. concluditur, quod duobus præſentatis etiam ſucceſſiuè locus eſt gratificationi. Decimooctauò quæro, de quæſtione notabili quam non reperio in ſpecie formatam, & contingere poſ-
45 ſet multoties de facto. † Pone quòd duo ſint præſentati, & ſint æquè idonei, ſed alter ex eis eſt de ſanguine fundatoris, an propter hoc Epiſcopus debeat illum præferre? Videtur dicendum quod ſic per illud quod dicit text. in ſimili, in *cap. bona. ſecundo, & ibi* Abb. in 13. *nota. ſupra de poſtulatio. prælatorum.* vbi dicitur, quod ſi in loco reperiuntur idonei, non debet præfici extraneus, & *ibi* dom. Abb. allegat alium textum pulcherrimum in *c. nullus inuitus. ſexageſima prima diſtinctione.* vbi Epiſcopus debet eligi de clero ciuitatis, & non de aliena ciuitate. Iſtud idem decidit Abb. in *cap. ad decorem in fine. ſuprà de inſtitut.* vbi dicit, quod geniti in ciuitate ſi ſint idonei non debent poſtponi propter extraneos, & ſubiicit, quod ſi ſic fieret valdè honeſtum eſſet, & fructuoſum, faciunt etiam notata per textum *ibi in l. 1. § permittitur. ff. de aqua quotidiana & æſtiua.* Item facit quod decidit Abb. in *ſimili in cap. conſtitutus. in ſecunda colum. de appellatio.* vbi dicit, quod honeſtius eſt, quòd idoneus eligatur de eodem collegio quàm idoneior de alio, benè etiã facit text. in *l. in Eccleſiis. C. de epiſco. & clericis.* vbi dicitur, & ita ſummatur, quod ad Eccleſiam ſunt promouendi illi, qui ſunt de illa ciuitate vel oppi-
46 do. Item facit. † quia beneficium debet conferri ei qui benè fecit, *cap. cùm in officiis ſupra de teſtamen. l. ſed & ſi lege. § conſuluit. ff. de petitio. heredit.* Contrariam opinionem videtur probare text. in *cap. ad decorem. ſupra de inſtitu.* vbi Papa reprehendit Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui alios clericos ſpernens Venetos tantùm in eccleſiis Conſtantinopolitanis collocabat ſubiiciẽs, quod in omni gente qui facit iuſtitiam acceptatus eſt Deo, nec conuenit ſanctuarium de iure hæreditario poſſideri. Et propterea videtur, quod ſi illi de ſanguine fundatoris deberent ſemper inſtitui, quòd denotaretur ſucceſſio in beneficiis quæ eſt reprobata, vt ibi, & in *c. conſuluit. infra eodem. & in c. 1. ſupra de præbend.* Item facit, quia nec apud Deum, nec apud Eccleſiam habetur acceptio perſonarum, *c. nouit. cum ſimilib. ſup. de iudi.* ergo non debet fieri differentia inter extraneos, & eos qui ſunt de ſanguine quantum ad propoſitum noſtrum, & iſtam opinionem videtur tenere Abb. in *d. c. ad decorem.* vbi dicit quod vnum beneficium non debet ſemper cõferri hominibus vnius cognationis, ne videatur tale beneficium debitum illi cognationi, & hoc pleniùs explicat *in c. venerabilem. colum. quinta. de elect.* vbi appellat eos laicos improbos, qui inſtant ne aliquod beneficium exeat familiam per illum textum. Comprobatur iſta opinio, quia text. de hac materia loquentes ſolùm ponderant, quòd præſentatus ſit idoneus, vt in *d. cap. cùm autem. cum ſimilib.* nec faciunt differentiam an ſit de ſanguine fundatoris an non. Comprobatur etiam hæc opinio per illud quod dicit Abb. in *d. c. conſtitutus el. 3. de appella.* vbi inquit quod dummodò quis ſit idoneus non eſt conſiderandum quòd aliæ qualitates deſint, puta diuitiæ vel potentia ſi illis Eccleſia non indigeat, & iſtud idem firmat *ibi* do. Philip. de Peruſio in 3. *colum.* qui dicit poſt Imolam *ibi.* quod licet ante factum debeãt conſiderari tales qualitates, tamen poſt factum, & ſic poſt electionem vel præſentationem non eſt curandum, quia dummodò præſentatio ſit facta de idoneo valet. Prima opinio eſt verior. & pro ea adduco gloſſ. in terminis *in c. neminem. in verbo ſine poſſeſſionis. 70. diſtin.* quæ dicit formaliter quod potiùs ſunt inſtituendi illi clerici, de quorum bonis eſt fundata Eccleſia, cum qua glo. tranſeunt ibi ſimpliciter Archid. & do. Præpo. diui Ambroſii nunc meritiſſimus Cardin. Alexand. & faciunt notata per gloſſ. & Docto. *in c. ſi proponente. de reſcrip.* vbi dicunt, quod ſi forenſis impetrat beneficium, & non facit mentionem de loco ſuæ originis gratia eſt ſurreptitia, † quia in dubio Papa 47
intendit prouidere cuicunque in patria ſua, & alleg. *ibi* do. Abb. inter cætera bonum text. *in c. bona. el. 2. ſupra de poſtula. prælato. circa finem ibi nec vellemus ei præficere alienum.* & alium bonum textum in *d. c. nullus inuitus. 61. diſt.* & etiam text. *in c. hortamur. 71. diſtin.* qui allegat glo. *in d. c. ſi proponente.* Et melius facit in propoſito noſtro glo. *ibi* quæ dicit quod laicus non debet præſentare extraneum quando reperitur idoneus in ſuo epiſcopatu. E. dicit fortius Archid. ibidem † quod Epiſcopus poteſt repellere talem præſen- 48
tatum extraneum quando reperiuntur idonei in illo epiſcopatu, & ſequitur Cardin. Alexand. *ibi*, & hoc eſt benè notandum, quia volunt hanc deciſionem procedere, etiam ſi ille extraneus haberet literas commendatitias proprii Epiſcopi. Pro iſta etiam opinione facit quod dicit *glo. in Clem. plures. in glo. magna verſu fin. eo. titu.* quæ velle videtur quod vox illius ex patronis præferri debet in præſentando, qui plus contulit in conſtructione vel dote Eccleſiæ. Quod an verum ſit vide, quæ dicam *infrà* ſuper verbo & dotauit. in 12. *quæſt.* Præmiſſam etiam cõcluſionem reperio tenere dom. Andr. Barba. in *conſi. ſuo 23. incip. Scripſit Propheta in 1. volum.* vbi per multa concludit eſſe regul. quod illi de propria Eccleſia vel ciues in beneficio præferri debent peregrinis ſi ſint idonei, vide eum in 6. & 7. *colum.* allegat inter cætera nor. per *glo. in d. c. ſi proponente.* Non obſtant modò in contrarium adducta, & primo non obſtat text. *in d. c. ad decorem cum ſimilibus.* quia reſpõdet glo *in d. c. bona. de poſtu. præla.* quod ibi erant omnes extranei, ideo qua ratione Veneti inſtituebantur eadem ratione debebant inſtitui alii Non etiam obſtat dicere quòd denotaretur ſucceſſio in beneficiis, quia id negatur cùm non præſupponatur in caſu noſtro quod prædeceſſores inſtituti in tali beneficio fuerint parentes eius qui nunc præſentatur. Non obſt. etiam quòd non ſit habẽda acceptio perſonarum, quia illa regula procedit, vbi militat eadem ratio in perſonis, ſed ſi diuerſa ratio militat diuerſum ſeruatur ius, *c. de multa. in ſin.* vbi Abb. & cæteri *de praben.* & etiam no. in *d. c. nouit.* & alibi ſæpè. Sed in propoſito noſtro militat diuerſa ratio inter dictas perſonas præſentatas, quia alter ex præſentatis eſt de ſanguine fundatoris alter non, igitur &c. Non obſtat modò quod dicit Abb. in *d. c. ad decorem. & in d. c. venerabilem?* quia poteſt dici quod per deciſionẽ Abb. in dictis locis limitatur concluſio *ſuprà* facta, ſcilicet vt tunc procedat, quando prædeceſſores inſtituti in illo beneficio etiam erant de familia fundatoris, quia ſi de nouo præſentetur vnus de illa fa-

milia,& etiam præſentetur alter æquè idoneus præferendus erit ille alter ne denotetur ſucceſſio in beneficiis, vt dicit Abb. *in dicto loco* & alij Doct. *ibid.* & alibi ſæpè. Et iſta limitatio eſt rationabilis & æqua. Non obſtat etiam vltimum, ſcilicet quòd iura non conſiderent iſtã qualitatem, ſcil. quòd ſit de ſanguine, ſed tantummodò conſiderẽt quod præſentatus ſit idoneus, quia iſtud eſt falſum, vt probatur per gl. *in d. c. neminem.* & per alia, de quib. *ſup.* Si quis tamẽ vellet tenere aliã opin. ſcil. quod non ſit fienda prædicta differentia inter præſentatos, limitanda eſſet niſi teſtator vel fundator diſpoſuiſſet cũ conſenſu Epiſcopi quod ſemper præſentetur vnus de domo, vel de ſanguine ſuo ſi aliqui ſint, qui velint preſbyterari, quia valet talis diſpoſitio, & præfertur ille præſentatus, qui eſt de domo, ita decidit Gem. *in c. cũ in eccleſia. in vlt. no. de præb. lib. 6.* Et firmat do. Fely. in *ſuo tract. quando litera Apoſtolica præiudicent iuripa laicorum, in 2. col. ver. corroborari poteſt.* Qui etiam allegat dictum Card. in *conſ. ſuo. 11.* licet falsò alleget. Idem tenet Bal. in *conſ. ſuo. 36. incipien. Voluntas teſtatoris in 4. volu.* Deci-

49 monono quæro † an cleric⁹ diues debeat præferri pauperi in beneficio. Cõmunis opin. eſt quod quando eccleſia eſſet onerata debitis pręferri debeat, ita Abb. & expreſſiùs do. Philip. de Pern. *ibi in 5. col. in c. conſtitutu. el. 3. de appel.* & firmat do. Fely. *in c. cum adeò. in vlt. col. de reſcri. & in c. poſtulaſti. in 9. col. eo. tit.* Alias autem crederem quod cæteris paribus præferri debeat pauper, arg. c. *quia in tantum. ſupra de præben. & c. non liceat c. Epiſcopus. & c. cum ſecundum. cum ſimil. eo. tit.* & dicam pleniùs *infra* ſuper *verbo oneroſum. q. 5.* Vigeſimò quæro, clarum eſt quod patronus poteſt variare in præ-

50 ſentando iuxta *c. cum autem. inf. eo.* Pone † quod procurator meus præſentauerit vnum an poſſit variare ſi ego perſonaliter præſentaſſem. Breuiter dicẽdum eſt ꝙ ſic. ita concludit in terminis Dominicus de S. Gemin. in *c. lex eſt. 2. diſtin.* ſubiiciens ſe ita dixiſſe in facto, & eum refert & ſequitur do. Fely. San. in *c. cum venerabilis. in prin. ſup. de excep.* Hanc cõcluſionem comprobo, quia ſi licitum eſt mihi variare, quando ego præſentaui eadem ratione videtur quod poſſim quãdo procurator meus præſentauit, quia id quod fecit procurator, ego dicor feciſſe, *c. mulieres. inf. de ſent. excom. l. 1. §. deieciſſe cum ſimil. ff. de vi & vi arm.* & facit hæc deciſio ad ampli-

51 ficationem *d. c. cum autem.* Vigeſimoprimò quæro, † Pone quod ego conſtituam procuratorem ad præſentandum vnum compatronum meum, & ipſe præſentauerit vnum nomine proprio, an poſſit variare & alium præſentare noĩe meo. Reperio quod Lapus de Caſtelliono in allegationibus ſuis *alleg. 22. incip. An ſatisfaciat.* concludit quod nõ, dicit enim ibi quod procurator, qui habet mãdatum ad præſentandũ à diuerſis non poteſt diuerſos præſentare, allegat text. *in c. pen. de elect. lib. 6.* Iſtud idem tenet do. Fely. Sandæus *in c. cum olim. in 2. col. de re iudi.* allegãdo Lapum vbi *ſup.* & aliqua ſimilia ad propoſitum. Vnum obſtat, quia text. in *d. c. penult.* allegato per Lapum loquitur in electione, in qua quis tenetur præferre idoneiorẽ, *c. conſtitutu. el. 3. de appel* vnde ea conſcientia qua eligit idoneiorem nomine proprio debet etiam eligere nomine alieno, vt dicit glo. *in d. c. penult.* Sed hæc ratio ceſſat quando quis teneretur præferre idoneum, quia tunc poſſet aſſumere vnum idoneum nomine proprio, & alium idoneum nomine alieno, vt dicit Abbas in *dicto cap. conſtitutis.* ſed in præſentatione loquendo ſufficit præſentare idoneum, ſecundùm communiter omnes *in c. 3. infrà eodem.* & probatur *in cap. monaſterium. 16. q. 7.* Ergo poterit procurator cõpatronus præſentare vnum idoneum noĩe ſuo & alium idoneum noĩe meo. Tenẽdo concluſionẽ Lapi iſtud obiectũ non obſt. quia nõ eſt verũ quod quis teneatur de ſubſtantia eligere idoneiorẽ, imò electio facta de idoneo valet, vt tenent glo. & Doct. *in d. c. conſtitutu.* eſt verum quod vulnerat conſcientiã qui non eligit idoneiorẽ, ita Abb. *ibi,* & Fede. in *conſi. 95. inci. Super dubitationum articulo. in prin.* & propterea Abb. in *d. c. conſtitutu.* dum dicit ꝙ eligens debet præferre idoneiorẽ, dicit verum eſſe quantum ad conſcientiam: ſecus aũt quantum ad validitatẽ electionis, & hoc idem de præſentatione ſecundùm Fede. vbi ſuprà: ergo firma remanet concluſio *ſup.* facta, quia quantũ ad propoſitum noſtrum non eſt differentia inter electionem & præſentationẽ, vt patet ex prædictis. Limita tamen dictam concluſionem vt non procedat quãdo procurator eſſet cõſtitutus ad præſentandũ certam perſonam in ſpecie,

52 quia tunc poſſet præſentare vnum nomine proprio, alium noĩe alieno, *text. eſt in d. c. pen.* & firmat do. Fely. vbi ſuprà. † Vigeſimoſecũdò quæro in materia præmiſſæ variationis, pone quod vnus ex duobus præſentatis vel alius pro impetratione alius beneficij vacãtis accedat ad curiã Romanam, interim autem quod accedit patroni, variant vel de nouo præſentant, & Epiſcopus facit inſtitutionem, iſte impetrat literas à ſummo Pontifice non facta mentione de præſentatione vel variatione prædicta cùm illam ignoraret. An tales literæ valeant in præiudicium inſtituti? Concludo quod non, quia ſurreptio etiã cõmittitur tacendo id quod ignoratur ſi veriſimiliter illud tacitũ potuiſſet mouere Papã ad aliud faciendum. Ita Abb. per illum tex. quem exclamat *in c. conſtitutus. in prin. de reſcrip.* idem Abb. *in c. ad audientiam circa fin. eo. tit.* In propoſito ergo noſtro ſi Papa ſciuiſſet variationẽ vel præſentationem eſſe factam veriſimiliter non conceſſiſſet literas ipſi à quo variatum eſt, vel ſaltem ſic de facili non conceſſiſſet: igitur ipſæ literę nõ habent pręiudicare inſtituto. Vigeſimotertiò quęro, de quotidiana quæſtione quam vidi de facto. † Duo patroni 53
præſentãt vnus Petrũ alter Ioannẽ, inter iſtos præſentatos oritur lis, quia vnuſquiſq; pętendit ſe potiùs eſſe inſtituendũ & pręferendũ: dubitatur, an hoc caſu licita ſit variatio iuxta *d. c. cũ aũt.* & ſic quęſtio eſt an lite pẽdente inter pręſentatos ſit licita variatio. Reperio quod do. Calde. *in conſ. ſuo 1. ſub tit. vt lite penden.* decidit quod nõ, mouetur inter cętera per tex. *in c. 1. vt lit. penden. lib. 6.* qui text. loquitur in ſimili in electione, & dicit quod ſi duo ſint electi in diſcordia inter quos lis oriatur, pendente lite non poteſt alter eligi, etiam quòd vnus moriatur vel renũciet, aut alio modo à proſecutione iuris ſui excludatur, vnde dicit ipſe, ſicut poſſe quod habebãt olim electores poſt mortem primi eſt hodiè impeditum per *d. c. primum.* propter pendentiam litis, ita & poſſe patronorum accumulandi erit hodiè impeditum propter litis pendentiam. Pro eadem opin. facit Calder. vbi ſupra aliud fundamentum. Nam dicit ipſe iura quæ faciunt mentionem de variatione & accumulatione loquuntur in caſu quando præſentatio eſt facta de vno tãtùm: ſecus ſi plures fuerint à principio præſentati, qui ad inuicem litigant non dant iura poteſtatem accumulandi: mouetur etiam aliis fundamentis de quibus per eum, retuli ea quæ magis ſtringere videntur, idem tenet ipſe Calder. *in conſi. ſuo 18. incip. an capitulum, ſub hoc eo. tit.* Iſtam eandem opin. tenet Lapus *in d. c. 1.* & *ibi* refert & ſequitur Gemin. *in princ.* Eãdem opin. reperio tenuiſſe Lapum *in allegatione ſua 22. incipien. an ſufficiat.* qui dicit quod *dictum cap. primum* habet locum in præſentationibus. Et quod ita ſentit ibi dom. Andr. Ego alias aduocando tenebam contrarium in contingentia facti, & mouebar primò per generalitatem, *d. c. cum autem.* Secundò mouebar per illud quod dicit Abb. *ibi,* quod patronus poteſt præſentare in præiudicium præſentati, ergo dato, quod fiat præiudicium præſentanti, quando fit variatio pendente lite illud non eſt curandum. Tertiò mouebar per illud quod dicit Abbas *in cap. quod autem in ſecundo notab. infrà eodem.* vbi concludit quod poteſt patronus variare vſque ad inſtitutionem: ergo etiam quod lis pendeat inter præſentatos variare poterit quandocunque vſque ad inſtitutionem, dummodò tamen id fiat intra tempus datum ad præſentandum. Quartò mouebar, quia ratio variationis præmiſſæ hoc caſu eſt vt patronus poſſit corrigere errorem, ſi quem commiſit ſecundùm dom. Cardi. in *d. c. cum autem.* & Ioan. And. *in c. cum vos in vltima colum ſuprà de offic. ordin.* ſed hæc ratio militat ita pendente lite ſicut non pendente. Et tenendo iſtam opinionem reſpondebam ad authoritates ſuprà in contrarium allegatas, quæ fundantur ſuper *d. c. 1.* quod nihil probare videtur. Nam ille text. loquitur in electione, & vera ratio illius eſt ſecundùm Calderin. *in dicto conſil.* quia ſi lite pendente liceret eligere lites protraherentur in longum, & Eccleſia diſpendium pateretur, vt etiam probatur in text. Sed iſta ratio, vt dicebam non militat in præſentatione. Maximè in caſu, qui tunc occurrebat, quia plures patroni præſentauerant in diſcordia, vna pars præſentauit reuerendum fratrem Franciſcum ex comitibus mede. alia pars dom. Cæſarem ex eiuſdem comitibus pendente lite inter dictos præſentatos aliqui ex eis, qui præſentauerant dictum fratrem Franciſcum variarunt accumulando dom. Cæſarem. Quo caſu apparuit ipſum do. Cæſarem habere plures voces. Et propterea ego dicebam quod hic actus variationis aperuit viam, vt lis citiùs decideretur, quia clarum eſt quod habens plures voces debet præferri, dummodò ſit idoneus, vt not. *in cap. 3. infrà eodem.* Et ſic dicebam quod hoc caſu non militabat ratio *dicto cap. primo.* vbi enim militaret eadem ratio in præſentatione quæ in electione fatebar idem eſſe dicendum. Et gaudeo poſteà reperiſſe, quod hanc opinionem tenet do. Cardin. Flor. *in c. paſtoralis in vltim quæſt. infrà eodem.* mouetur per illum textum. Item mouetur, quia præſentati primo loco, qui cœperũt litigare debe-

debebant præuidere hunc caſum euenire poſſe, ſcilicet quòd a-
lius præſentaretur durante termino quatuor menſium, & ſic vi-
dētur voluntariè ſubijſſe eapēſas, vnde non poſſunt de paterno
laico conqueri, ex eo quòd variauerit, quia vſus eſt iure ſuo: iſta
ſunt verba ſua formalia & in practica benè notanda ſi caſus, ite-
rum contingeret: fatetur tamē do. Card. quod Epiſcopus ſi ma-
litioſè inſtituit tertium, tenetur alteri ex litigantibus qui repor-
tauit ſententiā ad intereſſe actione de dolo vel in factum ſi ſcie-
bat litigium eſſe inchoatum ante tertiam præſentationem. Re-
perio tamen quod dom. Antun. de Butr. *ibi in fin.* tenet primam
partem, & dicit quod etiam patronus tenebitur ad intereſſe vin-
centis actione de dolo, maximè conſiderata æquitate canonica:
item dicit quod patronus tenebitur crimine ſtellionatus ſi ter-
tius inſtituatur omiſſis primis litigantibus. Et ſic iſta opinio vi-
detur magis communis. Et tandē in hoc puncto conſiderabam
ſic poſſe diſtingui, & prædictas opin. cōcordari, aut. n. præſenta-
tur tertius lite pendente, & tunc procedant auctoritates, quæ
fundātur ſuper d. c. 1. Et ſic procedat opin. quam dixi videri ma-
gis communem. Aut verò præſentatur vna ex perſonis iam præ-
ſentatis, & ſic fit variatio circa eaſdem perſonas. Exemplum, ego
præſentaui Petrum tu Ioannem, ego poſteà vario & præſento
Ioannem accumulādo, & tunc procedat alia opin. ſcilicet quòd
variatio teneat, quia hoc caſu ceſſat ratio *dicti c. 1.* quia lites per
talem variationem factam circa eaſdem perſonas etiā lite pen-
dente non magis in lōgum protrahentur, quinimò citiùs expe-
dientur, vt *ſuprà* declaraui. Et iſta mihi videtur veritas, & hæc eſt
54 opinio mea in hoc puncto quotidiano. † Vigeſimoquartò quæ-
ro, an ſi lōgo tempore duret lis inter præſentatos Epiſcopus de-
beat tamdiù tardare ordinationem Eccleſiæ quamdiu durabit
lis. Concludo quod ſic, tamen deputabit œconomum in Eccle-
ſia. Ita pulchrè concludit Ioan. And. in *c. cum vos. in princ. ſupra de
offic. ord.* idem tenet Io. Andr. *in c. quoniam. in ver. quicquid prædixe-
rim. infra eod.* & ibidem dom. Cardi. Flor. in *9. quæſt.* Idem tenuit
Lap. in *alleg. ſua 78. incip. In Dei nomine. in pen. colum.* & in dictis lo-
cis etiam traditur quid iur. quādo lis eſt inter patronos, vel inter
epiſcopum & patronos, an poſſit epiſcopus ordinare eccleſiam
ante litem finitam, dic vt ibi habetur, & per Petr. de Ancha. poſt
Paul. de Eleaz. *in Clemen. plures. in fin. eod. titu.* & per Abb. in *cap. 1. in
fin. & in c. eam te. in fin. & in c. cum propter. infra eod. & in dicto c. cum
vos. in fin. & in c. ſi verò. infra eod.* Quando autem pendente lite Ec-
cleſia vacaret an poſſet fieri præſentatio, dicam *infra ſuper verſic.*
55 *competēs alicui. in quæſt. 20.* † Vigeſimoquintò quæro, circa prædi-
cta, pone quod nulla ſit lis, nec reſpectu iuriſp. nec reſpectu præ-
ſentationis, vt quia vnus tantùm ſit præſentatus, an Epiſcopus
habeat tempus limitatum ad inſtituendum, an autem poſſit tar-
dare tantum quantum voluerit? Abb. in *c. 2. circa finem, ſuprà de
conceſſ. præben.* poſt dominos de Rota *deciſ. 250.* tenet quod ſic, di-
cit enim quod tempus ſex menſium datum ad conferēdum per
d. c. 2. non habet locum in habente inſtituere. Et propterea con-
cludit quod tempus erit arbitrarium cùm non reperiatur à iure
limitatum. Et aſſignat rationem diuerſitatis, nam habens inſti-
tuere ſecundùm eum non debet habere tempus ita prolixum ſi-
cut is qui habet conferre, cùm inſtitutio fiat de perſona præſen-
tata, vnde nō habet ſuperior aliud facere niſi alium examinare.
Item ſequeretur ſecundùm eū quod beneficium poſſet vacare
longo tempore, quia patronus habet quatuor vel ſex menſes ad
præſentandū iuxta *cap. vnicum. de iurepatro. lib. 6.* vnde ſi ſuperior
haberet alios ſex menſes ad inſtitutionem vacaret beneficium
per annum antequàm deuolueretur poteſtas ad alium ſuperio-
rem, quod eſt contra d. c. 2. & hoc etiam mihi placet per hoc vl-
timū fundamentum, ſed alia parum valent, quia text. *in d. c. 2.* ha-
bet locum in electione, *vt ibi glo. & in c. noſtris. eo. tit.* Item habens
conferre etiam non habet aliud facere, niſi examinare, vt in *titu.
de ata. & qualit.* igitur &c. Et ſi quis dicat, amice ſi tempus eſt ar-
bitrarium ſuperiori quomodo ſuccurretur præſentato vt citò
inſtituatur. Reſpondet Abb. vbi ſuprà, quod remedium eſt vt re-
curratur ad ſuperiorem qui præfiget terminū debenti inſtitue-
re, & ſi non inſtituet ſuperior ipſe ſupplebit. Iſtam eandem con-
cluſionem ponit Abb. *in cap. paſtoralis. verſi. quod autem. infrà eo.* vbi
etiam dat aliud remedium ipſi præſentato ſi Epiſcopus differat
ipſum inſtituere ſine legitima cauſa vt appellet à grauamine ſi-
bi illato: ad quod ponderat Abb. text. iuncta glo. ibi, idem tenet
Abb. *in repetit. §. quia verò. in c. extirpandæ. in 8. colum. ſuprà de præ-
bend.* Eandem concluſionem tenet ipſe Abb. in *conſil. ſuo 28. inci-
pien. Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio. in 2. volum.* Eandem con-
cluſionem tenent domini de Rota *in deciſionibus nouis deciſione
212. incipien. Secudùm omnes. ſub tit. de iurepatr.* & fortè eſt illa deci-
ſio quam voluit allegare Abb. in *d. c. 2.* Quomodo autem punia-
tur Epiſcopus differēs inſtituere ſi per hoc præſentatus aliquod
damnum patiatur, vide de hoc Do. *in c. cùm autem. & melius in c.
paſtoralis. per illum text. infrà eo.* & Abb. *in conſ. 91. incip. quo ad primū.
in vlt. col. in 1. volu.* † Vigeſimoſextò quæro an durante tempore 56
dato ad præſentandum à iure poſſit Epiſcopus ponere œcono-
mum in Eccleſia patronata ſi patronus nolit præſentare, niſi in
fin. illius temporis. Concludendum eſt quod ſic. Ita Hoſt. quem
refert & ſequitur Ioan. And. *ibi circa medium.* & Abb. *ibid. in fin. per
illum text. in c. cum vos. ſupra de offic. ordin.* ſubiciens Abb. idem eſſe
ſi inferior Epiſcopo haberet ius conferendi, quia ſi vellet dif-
ferre per tempus à iure ſtatutum poſſet Epiſcopus, vel ſuperior
ibi ponere œconomum per illum text. *ne Eccleſia ſtet tanto tempo-
re ſine gubernatione,* quod benè notandum eſt, & vide Petr. de An-
char. poſt Paul. de Eleaza. *in Clement. plures. circa fin. eod. titu.* Abb.
tamen videtur aliter loqui in patrono eccleſiaſtico, ex quo ipſe
habet cuſtodiam Eccleſiæ vacantis *in c. cum vos. in prin. ſupra de of-
fic. ordina.* & benè dicit. Vigeſimoſeptimò quæro † quando inci- 57
pit currere tempus datum ad præſentandum, an à die vacatio-
nis beneficij, an à die notitiæ. Breuiter dicendum eſt quod à die
notitiæ, ita Ioan. Andr. cuius dictum aſſerit *ibi* Abb. ſingulariter
notandum *in c. ſi. infra eo. tit.* idem ſenſit Io. Andr. *in c. 2. de conceſſ.
præb.* idem Abb. *in c. cum propter. inf. eo.* referens idem tenere Fede.
de Sen. *in conſi. ſuo 124.* & alios de quibus per eum reprobata opi.
Petr. contrarium tenentis. idem ſenſit Abb. *in c. quia diuerſitatem.
in vlt. not. ſup. de conceſſ. præben.* & ſatis probatur, arg. illius text. vbi
tempus præfixum ad conferendum non currit, niſi à tēpore no-
titiæ & not. hoc eſſe verum, etiā ſi teſtator mandaſſet præſenta-
tionem eſſe fiendam infra quatuor mēſes à die mortis vel vaca-
tionis, quia debet intelligi & ſuppleri & à die notitiæ, ita decidit
Abb. in *c. nos quidem. ſup. de teſta. ſuper glo. 3.* alleg. tex. in *l. ſtatuliberos.
§ ſi quis heredes ff. de ſta lib.* & text. iuncta *glo. in l. fi. § fin autem dubius.
C. de iure delib.* & ſubicit Abb. hoc eſſe ſemper tenendum menti,
& faciunt not. per eundē in repe. *c. cum eſſes. in fi. de teſta.* & id quod
dicit Abb. *in d. c. nos quidam.* prius dixit *ibi* Petr. de Anch. & refert
& ſequitur Imol. ibid. in notab. An autem præſumatur notitia
declarat pulchrè Abb. *in d. c. quia diuerſitatem.* & aliquid habetur
per du. Fely. *in c. à nobis. in 2. col. de excep.* prædictā etiam concluſio-
nem ſenſit *gl. in d. c. 2. in verbo infra ſix.* dum dicit quod generaliter
non currit tēpus, niſi à die ſcientiæ. Eandem concluſionē firmāt
dñi de Rota *in deciſ. in antiquis deciſ. 261 incí. rerū vacante. ſub hoc tit.
de iurepa.* Licet contrarium videantur tenuiſſe *in deciſ. 38.* quæ in-
cipit *patrono currit tempus. eo tit.* Præmiſſam etiā concluſionem te-
nent præfati Dñi *in deciſionib. ſuis antiquiorib. deciſ. 3. incip. à quo tem-
pore. eo. tit.* Et fundamentum huius concluſionis eſt, quia non va-
lentibus agere non currit tēpus, *d. c. quia diuerſitatē. inſi. & l. fi. C. de
annali except.* Itē nemo debet puniri ſine culpa & ſine cauſa, *reg.
ſine culpa. de reg. iur. lib. 6.* Intellige tamen prædictā concluſionem,
ſcil. ꝙ tempus currit à die ſcientiæ, & ſupple vel à die quo ſcire
debuit. Ita cōcludunt præfati dñi *in d. deciſ. 266. & in deciſ. 263. in-
cip. ſi propter negligentiam. in nouis ſub hoc eo. tit.* & ſequitur do. Fely.
Sand. *in c. à nobis. in 2. col.* & ponunt Abb. & alij in *c. licet. de ſup. neg.
prælat.* Eandē etiam concluſionē pulchrè ponit & declarat Lap.
in *alleg. ſua 28.* quæ incipit. *In Dei nomine. in 7. col. ver. ad quartā quæ-
ſtio.* dicens inter cætera, quod requiritur ſcientia vera non inter-
pretatiua. † Vigeſimooctauò quæro, an patrono impedito præ- 58
ſentare currat tempus? Abb. *in c. quoniā. inſ. eo.* videtur concludere
quod ſic, p illum tex. vbi ſi patronus impediatur præſentare, quia
litiget ſuper iurepa. tamē currit tēpus præfixum ad præſentandū.
Idē videtur tenere do. Pet. prout ibi refert Abb. in *c. cum propter.
inf. eo.* Contrariū tamen firmat Abb. ibi p multa fundamenta, &
alleg. idē tenere Io. Andr. in *c. 2. ſup. de ſup. negli. præla.* Nec obſt. ſe-
cundū eum tex. in *d. c. quoniā. & in d. c. cū propter.* quia loquūtur in
caſu qñ non conſtabat, quòd eſſet patronus, ſed ſuper iurepat. li-
tigabat, ſed vbi conſtaret aliquē eſſe patronum prout nos præ-
ſupponimus illi tex. nihil faciunt. Pro eadē concluſione ego ad-
duco oīa quæ adduxi in præcedenti quæſt. Ex quibus probatum
fuit quod patrono ignoranti vacationē beneficij nō currit tem-
pus, ergo nec impedito curret ex identitate rationis. Et hāc con-
cluſionem ſenſit Bal. *in conſi. 469. incipien. Sanctiſſime. in 4. vol. in fi.*
vbi formaliter dicit quod tēpora, quæ prouidentiā eccleſiarum
reſpiciunt quo ad quid vtilia ſunt & impeditis non currunt, pro
qua cōcluſione etiā facit optimè quod deciduīt domini de Rota

Digitized by Google

in deciſionibus antiquiorib. deciſ. 2. in ſua. eo. tit. vbi dicunt quod excõ-
municato non currit tempus ad præſentãdum, ſuper quo cogita
pro nunc, & vide quæ dicam infrà ſuper verbo competẽs alicui,
in 8 quæſt. infra. & generaliter an impedito currat tempus videa-
tur plene in locis amplè accumulatis per do. Fely. Sandæum *in c.*
cum inter. in 9. colum. de except. & in c. ex transmiſſa. ad finem. de reſcrip.
59 † Vigeſimononò quæro quãdo incipiat currere tempus ad præ-
ſentandum in Eccleſia noniter constructa. Tunc enim nõ poſ-
ſumus dicere, quòd incipiat à die ſcientiæ vacationis beneficij,
cùm nullùs iterũ fuerit ibi institutus. Lapus *in allegatione ſua 99.*
incipien. quadam eccleſia circa medium. decidit quod tempus curre-
re incipiet eo ipſo quod Eccleſia eſt constructa & completa de
conſenſu Epiſcopi licet nondum ſit conſecrata: ſentit ergo La-
pus quod ante Epiſcopi conſenſum adhibitum in fundatione
Eccleſiæ non currit tempus ad præſentandum. Et ratio eſt, quia
fundans nondum eſt effectus patronus, vt probatur ex diffini-
tione iuriſpa. poſita per Doct. ſuper hac rubrica, & retuli ſuprà *in*
prima quæſtione euidentialium, & probatur *in c. nobis, inf. eo.* & firmat
do. Card. in pulchro caſu *in c. cum ſeculum. in 4. quæſt. infra. eo.* Ean-
dem concluſionem firmat Ioan. de Imo. *in c. nos quidem. de teſta. in*
3. col. verſic. vlterius quæritur. dicens quod tempus præſentandi re-
ctorem in Eccleſia noua currit patrono à die in qua ædificium
poterit dici Eccleſia, quia tunc & non prius incipit indigere re-
gimine ſacerdotis, ſubiiciens hoc eſſe menti tenendum. Ex præ-
60 dictis infert, † quod quis acquirit iuſpa. in Eccleſia constructa &
dotata de conſenſu Epiſcopi, licet illam Eccleſiam non faciat
conſecrari, nec mirum, quia etiam in Eccleſia non conſecrata
poſſunt celebrari diuina cũ aliari viatico, ſine alia ſententia Epi-
ſcopi, ita Abb. per illum text. *in c. fin. infra de conſecra. eccle. vel alta.*
Idem Abb. & alij in *rubr. eiuſdem titu.* & pro dicta illatione facit
gloſſ. in c. pia mentis. 16. q. 7. quæ dicit quod iuſpatr. acquiritur ante
conſecrationem Eccleſiæ, poſteà autem nõ, quia quod humani
iuris eſſe deſiit ſeruitutem nõ recipit, hoc tamen limitatur & de-
claratur, vt per Abb. *in c. quoniam. infr. eo.* & dicetur *infra ſuper ver-*
61 *bo dotauit.* † Trigeſimò quæro, an vltima die termini præfixi ad
præſentandũ poſſit patronus præſentare? Videtur dicendum ꝙ
non per id quod in ſimili decidit Rota *in antiquis ſub hoc eo. tit. de-*
ciſ. 6. vbi dicit quod vltima die anni præfixi ad promotionem ſa-
cerdotij, iuxta *c. licet canon. de elect. lib. 6.* non poteſt beneficiatus
ipſum beneficium permutare. Contrarium tamen concludunt
Ioan. And. & alij in *c. cum vos. ſupra de offi. ord.* idem pulchrè con-
cludit Gemin. *in c. vnic. §. 1 ſuper glo. in verbo quadrimeſtre, eo. tit. lib. 6.*
mouetur per illum text. vbi datur quadrimeſtre laico ad præſen-
tandum: ergo in quadrimeſtri includitur vltima dies, vt dicit
glo. in ſimili in c. 1. in verbo proponitur. de reſtit. ſpol. lib. 6. & iſta eſt ve-
ritas, quicquid dixerit Paul. de Elea. in *Clem. 2. circa fin. eo. titu.* qui
contrarium tenuit, vt refert Gemini. vbi ſupra & Paul. ſequitur
Pet. de Anchar. *ibi in fin.* Eandem concluſionem reperio tenuiſſe
dominos de Rota *in deciſ. nouis deciſ. 112. incip. ſecundùm omnes ſub*
titu. de iurepa. & Betta. *in repertorio ſuo in verbo patronus. verſi. 2.* nihil
alleg. niſi Gemini. vbi ſuprà. Et hanc opin. tenendo non obſtat
ſimile dominorum de Rota, de quo ſuprà, quia ideo illud eſt in
caſu illo, quia ille permutans nõ poterat illa vltima die promo-
ueri ad ſacerdotium cùm ordines non conferantur niſi certis
temporibus, de quibus *in tit. de tempo. ord.* quod obiectũ non mi-
62 litat in caſu noſtro. † Trigeſimoprimò quæro an patronus, qui
non præſentauit in tempore poſſit moram purgare. Conclude
quod non, quia vbi executio eſt facta à iure non admittitur pur-
gatio moræ, ita not. Doct. *in l. ſi inſulam. ff. de verb. obl. glo.* & Doct. *in*
reg. mora de reg. iur. lib. 6. ſed in caſu noſtro executio eſt facta à iu-
re, quia elapſo tempore dato ad præſentandum poteſtas liberè
conferendi ſtatim deuoluitur ad ſuperiorem, ita cõcludit Abb.
in c. ſi. ver. ſed hic cadit. inf. eo. & probat text. *in c. vnico. in verbo qua-*
drimeſtre duntaxat. infra eod. libr. 6. idem ſentit Abb. *in c. 2. in vlti. q.*
ſuprà de conceſſ. præbend. & clariùs do. de Rota *in deciſionibus ſuis no-*
uis deciſ. 263. incip. ſi propter negligentiam. ſub titu. de iurepatro. vbi
concludunt, quod ab vltima die quadrimeſtris tempus ſtatim
incipit currere Epiſcopo. Comprobatur etiam iſta concluſio
per illud, quod decidunt in ſimili Abb. & Docto. *cap. 2 præallega-*
to & in cap. licet. ſupra de ſup. negli. præla. vbi concludunt, quod ſi
habentes ius eligendi vel conferendi non eligant, vel non con-
ferant in tempore ibidem ſtatuto non poſſunt poſteà purgare
63 moram propter rationem ſuprà allegatam. †. Trigeſimoſecun-
dò quæro quantum tempus detur Epiſcopo ad conferendum
quando patronus excluditur à præſentando propter negligen-
tiam vel aliter. Conclude ſecundùm dominos de Rota *in deciſio-*
nibus nouis deciſione ſua 263. incip. ſi propter negligentiam. quod Epi-
ſcopus habet ſex menſes à die deuolutionis & notitiæ, quemad-
modum habet in alijs beneficijs ſpectantibus ad collationem
ſuam: quod etiam firmat Abb. *in c. quia diuerſitatem. in fin. textua-*
lium de conceſſ. præben. idem etiã Abb. *in c. ſi. in verſi. ſed hic cadit. infrà*
eod. dicens quod iſta eſt notabilis quæſtio. Et alleg. ad hoc Ro-
tam *in deciſione ſua 222.* idem concludere videtur poſt multa Ge-
min. *in cap. vnico. §. 1. in princip. eod. titul. lib. 6.* & not. quod Epiſco-
pus conferens iure deuoluto, vt ſup. non poterit aliter conferre
quã ſe habeat institutio & noſtra beneficij, ita decidunt Calde.
Imol. & Mod. *in c. cũ acceſſiſſent. de conſti.* & benè facit tex. in *Clem.*
vnica. in ver. illa debet. de ſup. negl. Et hanc concluſionẽ comprobat
authoribus multis & pulchrè declarat, & limitat do. Fely. Saud.
in d. c. cũ acceſſiſſent. in 7. col. & ſeq. dic vt per eum. Quantum autem
tempus detur his qui prætendunt ſe habere ius in collatione ad
contradicendum ipſi collationi, dicunt Hoſt. & Abb. *in c. 2. de his*
quæ fi. à præla. quod dantur ſex mẽſes, dic vt p eos. Trigeſimoter-
tiò quæro de ſubtili quæſtione, † pone, patron⁹ excluditur à præ- 64
ſentando propter negligentiã ad Eccleſiam ad quam ſpectabat
institutio de iure ſpeciali inferiori ab Epiſcopo, puta præpoſito
vel archipreſbytero. Quæritur an hoc caſu poteſtas liberè con-
ferendi deuoluatur ad ipſum inferiorem, an antẽ ad Epiſcopum
cui alias de iure cõmuni competit collatio gl. reputata ſingularis
in Clem. vnica, in verbo diſpoſitionẽ. de ſup. negl. præla. concludit ꝙ col-
latio deuoluitur ad eũ, qui habebat instituere ſiue ſit Epiſcopus
diœceſanus ſiue alius, & ibid. hoc ſequitur do. Card. Flo. *in 6. q.*
vbi hanc quæſt. attingit per quatuor colũnas plurima argumen-
ta faciendo pro & contra quæ videri poſſunt, ſubiiciẽs do. Card.
quod fuit diſputata iſta quæſtio per quẽdam ſcholarẽ in Bono-
niẽſi ſtudio, & quod eſt difficillima: ſubicit quoq; ꝙ dicta con-
cluſio procedit ſiue inferior habeat ius instituendi ex præſcri-
ptione ſiue ex priuilegio, vel ex cõſuetudine, vel ex alio iure ſpe-
ciali, idẽ tenet ipſe do. Card. quẽ refert & ſequitur Imo. *ibi, in vlt.*
col. ſubiiciens hanc deciſionem eſſe menti tenẽdam, *in c. 2. ſup. de*
conceſſ. præben. Idem tenet ibi do. Abb. Panor. *in fi.* ſubiiciens, Not.
ſemper quia ſubtilis eſt quæſtio, & poſſet de facto venire, idem
tenet Abb. *in c. illud. circa fin. inf. 10. & in c. cum vos. in vlti. col. in princ.*
ſuprà de offi. ord. & in c. cum in cunctis. § fin. ſuprà de elect. mouetur in-
ter cætera per *glo. in d. Clem. vnica.* quã dicit eſſe ſingularẽ & ſem-
per menti tenẽdam. Contrariam ſententiã reperio tenuiſſe Bal.
in *repe. l. 1. C. de emanci. lib.* poſita poſt titu. *C. de iure delib. pen. col.* vbi
decidit. Tandem licet multum ſe inuoluat quod ad Epiſcopum
ſpectabit collatio hoc caſu: mouetur inter cætera, quia ipſe Epi-
ſcopus fuit priuatus iure instituendi tantummodò ex præſcri-
ptione, vel priuilegio, vel ex alio iure ſpeciali, non antẽ perdidit
aliud ius ſcil. conferendi, ſed remanſit in calamo ſecũdùm eum.
Illam etiam opin. poſt multa tenere videtur Gemi. in *c. 2. circa fi.*
de inſti. lib. 6. Aliam & tertiã opin. reperio tenere Lapũ in *alleg. ſua*
87. incip. quoddam monaſterium, in 6. col. ſub tit. de parochys. allegãdo
ita tenuiſſe do. Azo. de Ramẽghis *de conſti.* do. Ioan. Cal. Nam di-
cit Lap. quod hoc caſu epiſcopus præſentabit inferiori, & ipſe in-
ferior instituet, & ratio eſt ne ſine culpa ius præſcriptũ per infe-
riorẽ auferatur ab eo. Et iſtam opin. etiam refert & ſequitur Ge-
mi. *in d. c. 2.* & ſic tenentes iſtam tertiam opin. concludunt quod
ad ipſum inferiorẽ ſpectabit institutio, & ſic in hoc concordant
cũ 1. opin. *ſuprà* relata, ſed diſcordant dum dicunt ꝙ præſentatio
ſpectabit ipſi epiſcopo quaſi ad eum ſit deuoluta propter negli-
gentiã patroni. Ex iſta tertia opinione infertur ꝙ quandoq; ius
præſentãdi cõpetit ei, qui non eſt patronus: quod an ſit verũ dicã
infra ſup verbo competẽs alicui. In hoc puncto intrepidè tenen-
da eſt opin. primo loco relata, ſcil. quod ad inferiorẽ deuoluatur
ipſum ius liberè conferendi, potiſſimũ fundamentũ eſt, quia vbi
alicui competit poteſtas limitata ſub lata limitatione ſine facto
eius ipſe vtitur eadem poteſtate liberè. Caſus eſt ſingularis, *in c.*
vnico. §. vbi verò. ne ſede vacante, lib. 6. vbi dicitur, quod ſi ex ſpeciali
conſuetudine vel ſtatuto competat alicui collatio beneficij de
conſi. Epiſcopi, ſublato Epiſcopo de medio, ita vt eius cõſilium
nõ poſſit haberi, talis poteſt liberè conferre, ergo idẽ erit in caſu
noſtro vbi poteſtas instituẽdi cõpetat inferiori ab Epiſcopo ad
præſentationẽ patroni, ſublato patrono puta per negligentiam
ipſe inferior liberè instituet: quod etiã comprobatur ratione *ſu-*
prà allegata, quia habens ius instituẽdi non debet ſine culpa ſua
illud amittere, *reg. ſine culpa. de regul. iur. lib. 6.* Abſurdum ergo vi-
deretur quod propter negligẽtiam patroni commiſſam in non
præſen-

Digitized by Google

præſentando talis inferior ius ſuum amitteret. Et iſtam opinionem etiam expreſsè tenet do. Felyn. Sand. *in c. cum venerabilis, in 53. colum. verſic. not. 2. de except.* Alia fundamenta videas per dom. Cardi. plenè in *d. Clem. vnica.* Et iſtam opin. tenendo dignum eſt reſpondere ad alias duas opin. ſuprà relatas: Quare dicas quod opinio Bald. *ſuprà* relata quæ etiam fuit aliorum relatorum per do. Card. *in d. Clem. vnica.* nõ eſt bona, quia fundatur in debilibus fundamentis. Fundamentum enim potiſſimum huius opin. eſt, quia ius ſpeciale non extenditur, *l. ius ſingulare. eod. tit. l. quod verò contra cum ſim. ff. de legib.* Vnde licet Epiſcopus qui habet de iure cõmuni collationem & inſtitutionem fuerit priuatus iure inſtituendi per præſcriptionẽ vel priuilegium vel cõſuetudinem, nõ tamẽ fuit priuatus iure conferẽdi, vt dicit vbi *ſuprà.* Ad illud fundamentũ reſpondetur ſecundùm do. Card. vbi *ſupra* quod nõ eſt verum, quòd iſto caſu fiat aliqua extenſio, quia ipſe inferior nõ conſequitur aliquod ius de nouo ſed ſolummodò ius quod habebat nõ liberũ eſt factum liberũ, vt ſi quis diſſoluat ligatum & ipſe ſolutus ambulet certè non ambulat per poteſtatem nouam ſibi quæſitam ſed per eandẽ quam prius habebat, quã ſolutionẽ etiã tradit in effectu Abb. in *d. c. 2. inſ.* Ad alia fundamẽta quæ ſoleni fieri pro iſta opin. reſpondet ſigillanm do. Cardi. vbi ſupra. Tertia etiã opi. *ſup.* relata non videtur bona, quia dicere ꝙ patrono negligente præſentare ius præſentãdi deuoluatur ad Epiſcopum qui præſentabit corã inferiore & ipſe inferior inſtituet, eſt loqui ſine lege. Quinimò iura contrariũ præſupponunt, ſcil. patrono excluſo ampliùs nõ prouideatur eccleſiæ ꝑ viam præſentationis, ſed per viã liberæ collationis, ita videtur ſonare tex. *in c. 3. in c. ſi verò. in c. eam te. & in c. cũ propter. inſ. eo.* Et ita expreſsè decidit Gemi. *in c. vnico. §. verũ. in 2. col. eo. tit. lib. 6.* alleg. tex. *in c. 2. de ſup. negli. præla. in fin.* qui probat ſecundùm eum, quod patrono negligente præſentare vno ſtructu fiat prouiſio, & ſic fiat quod ampliùs non fiet præſentatio pro illa vice: poſſet tamen vnaquæq; dictarum opinionum diſputando ſuſtineri. Sed quia prima videtur cõmunior, ab ea in iudicando & conſulendo nõ eſt recedendum. Quòd aũt tempus detur ipſi inferiori ad cõſentendum patrono excluſo, vide ſup. in 28. q.

65 † Trigeſimoquartò quæro an tempus datũ ad præſentandum currat diebus feriatis? Dicendum eſt breuiter ꝙ ſic, vt in ſimili decidunt Io. And. Abb. & alij in *c. 2. ſuper glo. in verbo, ſex. ſup. de conceſſ. præben.* vbi dicunt quod tempus datum ad eligendũ vel conferẽdum eſt continuum, quia currit diebus feriatis, vtile tamen eſt certo reſpectu, ſcilicet quia non currit tempore impedimenti ſecundùm Docto. vbi ſuprà.

66 † Trigeſimoquintò quæro, an die feriata poſſit fieri præſentatio. Arbitror quod ſic & moueor per ſimile, quia matrimonium carnale poteſt contrahi diebus feriatis, *c. capellanus. cum ſimil. ſuprà de ferijs.* Ergo etiam poterit fieri præſentatio quæ eſt præparatoria ad matrimonium ſpirituale, vt dicunt Abb. & alij *in c. quanto. ſuprà de iudi. per text. not. in c. quod autem. infrà eod. tit.* Bonum enim eſt argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale & econtrà, *c. inter corporalia. ſuprà de transla. epiſco.* & ita ſæpiſſimè arguũt Doct. in varijs locis. Secundò & vltimò moueor, quia actus pij, & qui tendunt ad honorem poſſunt fieri diebus feriatis, *c. 1. & fin. & vtrobiq; not. ſupra de ferijs. l. dies feſtos. C. eo. tit.* Ergo etiam poterit fieri præſentatio, per quam deuenitur ad prouiſionẽ rectoris vel clerici in eccleſia, & ſic eſt actus, qui tendit ad honorem Dei. Facit etiam ſimile à fortiori, quia legitimatio poteſt fieri die feriata, vt dicit Bal. *in c. ſi. ſuprà de fer.* & do. Cardi. Alexan. *in repet. c. venerabilem. col. 65. infrà qui filij ſint legit.*

67 † Trigeſimoſextò quæro, an præſentato ſit ſtatutum tempus ad conſentiendum præſentationi, & ad inſtitutionem petendum. Breuiter Lapus *allegatione ſua 8. incipien. præſentatus. circa medium.* dicit, quod ſic, dicens, quòd tempus præfixum electo per decretalem, quam ſit, *de elect. lib. 6.* habet locum in præſentato, & alleg. ita tenere Docto. ibi. Idem ſentit Calder. *in conſil. ſuo 17. ſub hoc eodem titu. quod incipit, Præſentato.* Not. tamen quod dicit Cardin. Flor. *in c. fin. in vlt. colum. infrà eod.* quod eo ipſo quod quis patitur præſentari intelligitur cõſentire, vnde ſubijcit quod nõ expedit præſentatũ conſentire, quia perſonaliter exhibetur inſtituenti quando præſentatur iuxta *glo. in Clemen. dudum. verſic. ac deinde. de ſepul.* & confirmaui ſuprà *in 6. quæſtione* huius verbi honorificum, & ſic iſtæ opiniones videntur contrariæ. Ego dicerem pro concordia quod deciſio Lapi procedit in illis caſibus, in quibus non eſt neceſſe præſentatum exhibere, vt quando eſt cognitus Epiſcopo, vt dixi *in præallegata quæſtio. 6.* Opinio autem Card. procedat, vbi eſt incognitus, & ſic in caſu in quo præſentatus exhibetur perſonaliter, quia tunc ex quo patitur ſe præſentari videtur conſentire, vt *ſuprà* dictum eſt.

† Trigeſimoſeptimò quæro, pone quòd patronus præſentet coram eo, qui non habet ius inſtituẽdi, & interim labãtur quatuor menſes, poſtcà intelligit ius inſtituẽdi ſpectare ad alium, & corã illo vult præſentare, an poſſit? Lap. *in alleg. ſua 95. circa fi.* decidit, ꝙ ſic: mouetur, quia talis non fuit negligens cũ præſentauerit, licet minus legitimè: alleg. text. & *ibi* Inno. qui *in prin.* hoc videtur ſentire *in c. cũ noſtris. ſup. de conceſſ. præb.* 68

† Trigeſimooctauũ quæro, an quẽadmodum facta electione proponitur dictum iuxta *c. fi. de elect. lib. 6.* Ita etiã proponi debeat facta præſentatione: Breuiter concludo, quod ſic *glo. eſt in d. c. fi. in verbo, electione,* quã ſequuntur Doct. *ibi,* & firmat Lap. *in d. alleg. 8.* & Abb. dicẽs hoc ſingulariter notandum *in c. 3. ſup. de elect.* & Doct. alibi ſæpè: & an præſentatus à maiori parte debeat citare præſentatum à minori, vide Bald. *in conſi. 282. incip. Factum ſic proponitur. in 4 volu.* & faciunt quæ dicit Ioan. de Imol. *in Clem. plures. in 8. col. ver. ex prædictis etiam eo titu.* & aduerte, quia illud cõſilium Bal. 27. ſecundùm impreſſionẽ nouam eſt *cõſ. 17. in 5. vol.* & *ibi* concludit in quinto dubio quod ſic, ſubijcit tamen quòd ſufficeret quòd ille præſentatus à minori parte eſſet certus de alia præſentatione, quia tunc non eſſet neceſſe proponere aliud edictum, alleg. inter cætera ſimile de *l. ceſſante. C. quomodo & quando iudex. & regu. eum qui certus. de regul. iur. lib. 6.* & multa alia quod diligenter not. ad limitationem *dicti c. fi.* 69

70 † An autem ſi ſecundo præſentatus ſit in curia Romana debeat ibi citari, vel vbi, Calder. *in conſi. 17. incipien. Præſentato.* concludit quòd ſufficeret citationẽ fieri in eccleſia de qua agitur, vide cõ, & eſt ſub hoc titulo de iurepatro. & plenè loquitur. Idem concludit Calder. *in conſi. ſuo 3. ſub titu. de dilatio. & incipit. An ſi præſentatus.*

71 † Trigeſimonono quæro an ſi præſentatus ante inſtitutionem adminiſtret in beneficio priuetur ipſo iure præſentatione quemadmodum electus, qui adminiſtrat per ſe vel per aliũ ante confirmationem ſiue ſpiritualia ſiue tẽporalia priuatur ipſo iure dicta electione & iure ſibi quæſito, *c. auaritiæ, de electio. lib. 6.* Concludo quod ſic, & ita reperio tenere Lapum *in d. alleg. 8.* mouetur per *d. c. auaritiæ.* ex identitate rationis ſubijciẽs quod ita ſe habet communis obſeruantia, & quod ita conſuluerunt Calde. & do. Cantinus de Bononia, & quod ita fuit pronunciatum. In contrarium tamen videtur vrgere reg. vulgata quod in pœnalibus non fit extenſio, *c. ſtatutum. de elect. lib. 6.* reg. odia. *de reg. iur. eo. lib.* ergo *d. c. auaritiæ.* loquens de elect. non debet trahi ad præſentationem. Tenendo dictam concluſionem. ego reſpondeo prout reſpondet gloſſ. *in ſimili in c. ſciant. de elect. lib. 6.* quæ dicit quod prouiſio illius *c. licet pœnalis.* quia tamen eſt fauorabilis eccleſiis extenditur de electione ad præſentationem, & propterea videmus quod *gloſſ. in d. cap. fina.* etiam extendit illam diſpoſitionem pœnalem loquentem de electione vt habeat locum in præſentatione, quia eſt fauorabilis eccleſiis. Hinc etiam dicit *glo.* quã ibi multũ notant Doct. *in auth. ſacramenta. C. ſi aduer. vend.* ꝙ illa diſpoſitio loquens de contractibus extenditur ad quaſi contractus & ad iudiciarium eſt quia fauet animæ, & tamen eſt pœnalis. Stat ergo concluſio quod non debet præſentatus adminiſtrare in eccleſia, nec in ſpiritualibus, nec in temporalibus ante inſtitutionẽ factam. An autem etiam ſit neceſſe quòd prius apprehendatur poſſeſſio beneficij vel eccleſiæ me remitto ad ea quæ dixi *ſup. in 5. q. prim. verbi.*

† Quadrageſimò quæro an ſi clericus habeat duas præſentationes de ſe factas teneatur eligere quã præſentationẽ velit, an aũt poſſit proſequi vtramq;. Vtilitas huius quæſt. eſt, quia fortè altera ex ipſis præſentationibus erit facta à nõ patrono vel aliter erit inualida. Conclude ſecundũ Lapum latè *in d. alleg. 8.* ꝙ tenebitur præſentatus eligere alterã ex dictis præſentationibus. Mouetur inter cætera ꝑ tex. *in c. vt quũ duas. de elect. lib. 6.* qui text. dicit quod electus tenetur ex duabus electionib. alterã eligere, nec poteſt proſequi vtranq; etiã ſi proteſtetur ſe eſſe contentum altera, ꝑ quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum, & licet ille text. loquatur in electione, dicit tamẽ Lap. per multa fundamẽta quod procedit in præſentatione, & ad argumẽta, quæ poſſunt fieri in contrariũ reſpondet clarè, vt per eum. Eandẽ cõcluſionẽ ponit Bal. *in conſ. ſuo 17.* ſecundùm impreſſionẽ nouam incip. *Factũ ſic proponitur. in 4. dubio. in 5. vol.* Limita tamen prædictã concluſionẽ, vt procedat qñ quis vellet proſequi duas præſentationes agendo, ſecus ſi excipiendo, arg. tex. quẽ dicit ibi Abb. ſe neſcire alibi, *in c. poſt electionẽ.* in 3. not. *de conceſſ. præb.* reddens per hoc cautũ eum qui dubitat de collatione ſibi facta, vt aliã ſecundam impetret, quia ꝑ hoc non cẽſetur renũciare primæ, & poterit vti vtraq; ad ſuã defenſionem, & idem dicit do. Card. *ibi.* idẽ tenent 72

Digitized by Google

Abb.& cæteri poſt *glo.ibi in verbo, quod meum, in fin. in c. inter dile-*
ctos.de fi.inſtru.& ibid. dom.Fely.Sandæus, *col.*11.alias anthorita-
73 tes alleg.†Quadrageſimoprimò quæro,pone quod patronus di-
cat, Eligo talè in præſentandum:an dicatur per hoc facta præ-
ſentatio.Ioan.And.Cardi.Abb.& alij,*in c.fin.inf.eo.*tenent quod
non:mouentur,quia tempus eſt præfixum ad præſentādum, nō
autem ad eligendum præſentandū, vt patet *in c.vnico.eo.tit.lib.6.*
Idem tenet Ioan.Andr.*in addit. Specul.in addi.teneat.in hoc eod.titu.*
Et iſta videtur mihi veritas, licet cōtrarium tenuerit Lap.*in alleg.*
*ſua 78.incipien.In Dei nomine,in 5.colum.*qui nullo iure nec ratione
74 mouetur.†Quadrageſimoſecundò quæro,pone quòd patronus
eligat præſentandum, iſte electus renunciat antequàm præſen-
tetur.Quæritur an patronus habebit iterum quatuor menſes ad
præſentandum à die reconnciationis illius? Videtur dicendum,
quod ſic,*per c.ſi electio.de elect lib.6.* vbi in ſimili dicitur quod ele-
cto reunnciante habent electores integrum tempus. In contra-
rium determinat do.Cardi.Flo.*in c.fin.in vlt.colum.ver.2.quæro.in-*
*frà eod.*mouetur,quia patronus eligendo præſentandum non fe-
cit quod in eo eſt, ex quo non præſentauit, vnde dicit ſecus eſſe
ſi præſentauit,quia tunc ſi præſentatus renunciat habebit patro-
nus integrum tempus ad præſentandum à die renunciationis,
quod etiam firmāt do.de Rota *in nouis deciſionibus.deciſ.269.incip.*
Si præſentatus.ſub hoc tit.de iurepatro. An autem talis renunciatio
75 poſſit fieri in manibus ſolius patroni dicam infrà.†Quadrageſi-
motertiò quæro,pone,quòd patronus dicat, Confero huic cle-
rico eccleſiam meam,an dicatur facta præſentatio:Tex.*in c.ſi.in-*
*frà eo.*videtur decidere quod non, & propterea dicit ibi Vincen.
quem refert Cardi *ibid.in penult.col.* quod nō poteſt patronus vti
his verbis,concedo,trado,dono eccleſiam, poteſt tamen dicere
ſecundùm eos concedo,vt habeas hanc eccleſiā, quia tunc po-
nitur concedere pro conſentire, hinc etiam dicunt ibi Petr. &
Abb.antiquus,quod refert & ſequitur ibi Ioan.And.quod quā-
do patronus petiit clericum in Eccleſia inſtitui per Epiſcopum
dicens quod ipſe contulit ſibi eccleſiam,hoc ipſo Epiſcopus po-
teſt eum repellere per illum text. idem etiā tenere videtur Abb.
Panor.ibi,in vlt.notab. Et propterea dicunt Docto.ibidē maxi-
mè Abb.quod practica eſt vt patronus in præſentationis actu di-
cat,hunc clericum elegi vobis domino Epiſcopo præſentādum,
& ſic præſentes eum:& peto eum per vos inſtitui. Iſtam conclu-
ſionem limita,niſi patronus dicat,confero & præſento,quia tūc
vtile per inutile non vitiatur,ita Card. in *d.c.fin.in colum.penul.*al-
legans idē tenere Hoſt.ibi. Limita ſecundò,niſi ex aliis cōiectu-
ris poſſet percipi quod mens patroni erat præſentare, nō autem
conferre,quia potiùs eſt conſiderāda mens quàm verba,*c.quan-*
to.de priuil.c.intelligētia.de verb.ſign. vbi glo.alleg. iura concordan-
tia. Aduerte tamen circa prædictā concluſionem,quia contra eū
facit tex.*in c.ſi de conceſſ.præb.* vbi not.Abb. & Imol.ꝙ largo modo
donatio vel collatio poteſt ſumi pro præſentatione,ergo videtur
quod ſi patronus dicat, confero vel dono eccleſiam: quod iſta
verba habeant vim præſentationis. Neſcio aliter ſoluere, niſi ꝙ
conſideranda eſt mens patroni,vt *ſuprà* dixi. Et iſtam cōcluſio-
nem videtur firmare do.Ant.Butr.*in cōſi.ſuo 34.incip. Scripſit Pſal-*
miſta in pen.col.in 2.vol. vbi dicit quòd ſi teſtator dicat, volo col-
lationem ſpectare ad hæredes meos,illud verbum collationem,
accipitur pro præſentatione, quia ſecundùm eum verba debent
intelligi prout congruunt materiæ & perſonæ,& faciūt quæ ſta-
tim dicentur.†Quadrageſimoquartò quæro,pone quòd patro-
nus dicat corā Epiſcopo,eligo hūc clericum, & peto eū inſtitui,
an dicatur facta præſentatio? videtur dicendū quod nō per dicta
in præcedenti quæſtione. Contrarium tamen credo verius,quia
largo modo præſentatio dicitur electio,*c.nobis.& c.2.inf.eo.* hinc
dicit Abb.in *d.c.2.*quod non vitiabitur libellus ſi dicatur quod
patroni elegerunt, dixit etiam Abb. in *c.pro illorum.in 1.notab.ſup.*
*de præb.*quod nō vitiabitur libellus, in quo patronus dicat eccle-
ſiam eſſe ſuā,quia poteſt dici ſua ratione iuris quod habet in ea:
hinc etiam dixit Abb,*in c.poſt electionē.ſuper gl.in verbo,inſtitutione,*
ſup.de conceſſ.præb. quod vitiabitur libellus in quo collatio appel-
76 letur inſtitutio.Et plura ſimilia accumulat do Fel†.Sandæus *in c.*
examinata.in 5.col.de iud. Ad dicta in præced.quæſtio.reſpondeo
ꝙ loquuntur in eo,qui dixit confero eccleſiā: & mentis ſuæ erat
cōferre,ſic loqui videtur tex.ibid.alleg.& declaraui ſuprà. Nota
tamen ꝙ indubitanter dicta verba vim præſentationis nō habe-
rent quando non proferrentur corā habente inſtituere, vel ver-
bo, vel literis, quia vt dictum eſt ſæpiſſimè præſentatio debet
fieri habenti inſtituere, prout etiam cantant plurima capitula
huius titu. firmant Abb. & alij,*in c.fina. infrà eod.*hinc dixit dom.
Cardi.Flor.*in Clemen.1.in 9.quæſt.eod.titu.* quod in præſentationis
actu requiruntur tres perſonæ, ſcilicet præſentans,præſentatus,
& ille cui fit præſentatio, quarum aliqua deficiente actus nō eſt
completus. † Quadrageſimoquintò quæro,pone quòd patro- 77
nus dicat,præſento iſtum ad eccleſiam concedendo ei patrona-
tum,an per hoc faciat eum patronum.Reperio quod dom.Fely.
Sandæus *in c.cum venerabilis in prin. ſuprà de except.* decidit quod
non, quia per iſta verba dat tantummodò ius petendæ inſtitu-
tionis,alleg.Gemin.*in c.1.§.1.in fin de vſur.lib.6.*qui tamē hoc nō
dicit.Idem dicit do.Fely.*in c.examinata.in 5.col de iudic.*Compro-
batur tamen hæc deciſio, quia non eſt in facultate patroni in a-
lium transferre iuſpatro. ſine conſenſu Epiſcopi niſi trāſferat in
locum religioſum,iuxta text.& ibi plenè not.per Abb.& alios *in*
*c.illud.infra eod.*ergo non eſt mirum ſi per dicta verba iuſpatr.non
transfertur. De modo tamen transferendi iuſpatro.de vno in a-
lium videbimus *infra* ſuper verbo, vel is,à quo cauſam habuit.
†Quadrageſimoſextò quæro,pone quòd Epiſcopꝰ dicat,nō re- 78
cipio,vel non admitto præſentatum,an per hoc videatur ipſum
reprobare?conclude quod ſic,ita decidit Dnm.*in c.per ſimoniam,*
per illum text.*in 3.not.40.diſt.* quē refert & ſequitur do.Bar.Bel-
len.*in c.paſtoralis.infra eo.*facit quod decidit Bal.*in l.1.in fi.C.de neg.*
*geſt.poſt glo.in verbo,non admittit.*vbi dicit,quod ſi iudex dicat non
admitto exceptiones,dicitur reiicere. Si tamen Epiſcopus ad-
mittat præſentationem per hoc nō inſtituit, ita colligo ex verbis
Abb.in *c.ex literis.in vlt.col. infrà eo.* & clarè probatur *in c.paſtoralis.*
infra eod.†Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, pone quod Epi- 79
ſcopus admiſit clericū ad ordines, & etiam ad beneficia tanquā
idoneum, poſteà præſentatur ad beneficiū iuriſpat, an ipſe Epi-
ſcopus poſſit illum repellere tanquā nō idoneum vel ex defectu
ſciētiæ,vel alio? iſtam quæſtionē plenè attingit Io.And.in addi.
Spec.*in hoc eo.tit.in addi.*magna dic,vt per eum, quia ſatis plenè
†loquitur.Quadrageſimoſeptimò quæro,pone,quod patronus 80
præſentet ſed Epiſcopus nō admittat præſentatum an patronus
teneatur de nouo alium præſentare? dicas,quod non,quia ſi po-
ſteà cōſtabit coram iudice appellationis ꝙ præſentatio fuerit le-
gitima facta ille præſentatus inſtitui debebit. Ita concludit do.
de Rota in *nouis deciſionib.deciſ.* ata *incip.Secundùm omnes ſub hoc eo.*
tit.& ſatis probatur in *c.paſtoralis infra eod.* ſi tamen patronus aliū
præſentaret, non admiſſo primo & ſecundo præſentatus inſti-
tuatur,valet inſtitutio, tamē Epiſcopus puniet iuxta notabilem
diſpoſitionem,*d.c.paſtoralis,in fin.* †Quadrageſimooctauò quæ- 81
ro an præſentatio fiat ſoli Epiſcopo an autē etiā capitulo. Con-
clude quod ſoli Epiſcopo,text.eſt *in c.nobis. & in c. ex literis.* & in
multis aliis capitulis huius tit.& decidit Abb.Pan.*in c.cum eccleſia*
Vulterana, in 2.& 4.col.ſupra de elect. ſede tamen vacante coram
capitulo fit præſentatio, ita Ioan.Andr.*in c.nobis.infra eo per c.1.de*
inſtit.lib,6. & ipſum capitulum confirmat vel inſtituit, vt etiam
clarè dicit Cald.in *conſi.ſuo* 3.ſub hoc eo.tit. An autem ſolus Epi-
ſcopus poſſit inſtituere, iura ſonāt quod ſic, & ita videtur tene-
re Abb.*vbi ſup.* dicam ſuper verbo, cōpetens alicui,vbi tractabi-
tur cui cōpetat ius præſentandi & cui ius inſtituendi. †Quadra- 82
geſimononò quæro an teneatur patronus probare ſe præſen-
taſſe infra tempus à iure ſtatutū ſi id negetur? videtur quod ſic,
per id quod decidunt domini de Rota in *deciſ.ſua 256. incip. vtrū*
*præſentatus.in antiquis ſub hoc eo.tit.*quos refert & nō improbat do.
Fely.Sandæus in *c.3.in 5.col.de proba.* Aduerte tamē,quia Rota ibi
ſuprà loquitur quando talem præſentationē nō admiſit Epiſco-
pus, quia tunc eſt præſumptio pro facto Epiſcopi contra ipſam
præſentationē,ſed vbi præſentatio non eſſet reiecta, cōtrarium
tenet in ſimili Rota in *tit.de conceſſ.preben. in antiquis deciſionib.de-*
*ciſ.*13. vbi dicit quod ſi conſtat de acceptatione beneficij præſu-
mitur facta intra tempus debitū, & mouetur, quia præſumptio
eſt quod quilibet velit ſibi acquirere, *arg.l.ſi defunctus.C.arbi.tut.*
*iuncta l.cum de indebito.ff.de proba.*præmiſſam etiam concluſionem
tenet Rot.in *deciſ.19.in eod.tit.10.incip.ſi aliquis.* ſubiiciens, quod
ita ſeruant domini auditores ſacri palatij,*in deciſ.53.inci.no.eo.titu.*
ſubiiciens,quod ita ſeruat Rot.Idem etiam tenet Rot.*in nouis in*
*tit.de conceſſ.præb.deciſ.3.*licet prædictas deciſiones in contrariū al-
legauerit corruptè vel inaduertenter do.Fely. Sandæus *in c.quod*
ad conſultationem.col.antepen.in ver.ſecunda concluſio.de re iud. multa
tamen poſſent adduci pro prima parte, de quibus per præfatos
dominos de Rota, & per do.Fely vbi ſuprà, verùm quia faciliter
reſponderi poſſet non inſiſto.†Quinquageſimò quæro,an præ- 83
ſentatio probetur per ſolam narrationem Epiſcopi factam in li-
teris

Digitized by Google

teris inſtitutionis. Reperio dominos de Rota in deciſ. ſuis nouis
deciſ. penult. ſub hoc eod. tit. qui decidunt quod ſic: mouentur potiſ-
ſimè, quia vbi conſtat de duobus extremis bonis, debemus præ-
ſumere etiam de medio bono, arg. c. cùm dilectus, de do. & c. inquiſi-
tioni, & c. 2. requiris, de appel. vnde ſi conſtat de vacatione benefi-
cij, & de inſtitutione debemus etiam præſumere de medio, ſci-
licet de præſentatione, quod etiam refert & ſequitur dom. Fe-
lin. Sandæus in c. poſt ceſſionem, in 4. colum. de probat. item dicunt i-
pſi, literis epiſcoporum creditur in his quæ ſpectãt ad eorum of-
ficium, c. poſt ceſſionem, de probat. & legitur & notatur per Innoc. in
c. 2. de fide inſtrum. prope fin. Iſtam etiam concluſionem refert dom.
Felin. in c. ſicut, colum. 12. ver. extrinſeca ſolennitas, de re iud. & dicit q
eam obſeruant præfati domini de Rota, niſi quando agitur de
præiudicio alterius, quicquid dixerit Lud. Rom. in l. ſecundum, co-
lum. 20. ver. nonò, quid ſi conſtat. ff. de verb. oblig. qui, ſecundùm eum,
cõtrarium tenuit. An autem ius patronatus probetur per literas
antiquas inciſas in lapidibus, ſeu in campanili. Vide Bald. in conſ.
445. incip. An patronatus, in 4. vol. aliàs eſt in conſ. 310. in 5. volum. ſecũ-
dùm impreſſionem nonam. & decidit quod ſic, per plura de quibus
84 per eum. Quinquageſimoprimò quæro circa † iſtud verbũ, ho-
norificum, an debeatur hic honor patrono, ſcilicet vt patronus
pręſentatus poſſit in illius ſolius manibus renunciare beneficio.
In hoc puncto diſtingue, aut inſtitutio eſt facta & nõ poteſt, ſed
eſt neceſſe quod renunciet in manibus epiſcopi, c. admonet, & c.
quod in dubijs, ſuprà de renunc. requiritur tamen quod talis renun-
ciatio fiat cum conſenſu patroni, ita Innoc. in c. fin. ſuprà de renunc.
cuius dictum dicit eſſe menti tenendum Abb. in c. ſignificatum, in
vlt. not. ſuprà de preb. ad limitationem d. c. quod in dubijs. facit deciſ.
Cald. in c. cùm acceſſiſſent. ſuprà de conſtit. & ibi Moder. maximè do.
Felin. multa accumulant ad illud dictum. Et concludunt q ni-
hil poteſt fieri in præiudicium iuris patronatus ſine cõſenſu pa-
troni, regulariter loquendo. Aut verò inſtitutio nondum eſt fa-
cta, & tunc licèt præſentatio ſit recepta à ſuperiore, valet renun-
ciatio facta per præſentatum coram ſolo patrono, maximè quã-
do ipſi ſuperiori non poteſt aliquod præiudicium afferri per re-
nunciationem. Iſta ſunt verba formalia dominorum de Rota in
deciſionibus antiquis, deciſ. 318. incip. Vbi quis eſt præſentatus, ſub hoc eod.
tit. Mouẽtur, quia per præſentationem eſt ſolummodò quæſitũ
ius ad rem, & non in re. Nimirùm ſi de facili poteſt tali iuri re-
nunciari. idem tenent præfati domini de Rota in nouis deciſionib.
deciſ. 269. incip. Si quis præſentatus. licèt loquantur in caſu quando
Epiſcopus nondum acceptauit præſentationem: & allegant in-
ter cætera not. dicta in Innoc. in c. cùm veniſſent, ſuprà de reſtit. in in-
tegr. ſuper verbo renunciauit, vbi dicit, quòd electus antè cõfir-
mationem non poteſt renunciari iuri ſibi ex electione quæſito
in manibus eligentium etiam ſi electioni de ſe factæ conſenſit,
quod etiam firmat Bald. in margarita ſua, in verbo, electio, in ver. 25.
quinimmò fortius dicunt præfati domini in loco ſuprà allegato, q
præſentatus non ad inſtitutionem poterit renunciare præſenta-
tioni in manibus cuiuſcunque etiam ſimplicis Notarij, ergo nõ
eſt dubitãdum quin poſſit renunciare in manibus patroni, ſub-
iicientes præfati domini, quòd patronus facta renunciatione in
eius manibus, vt ſuprà, poterit iterato præſentare; & habebit in-
tegrum tempus, quia ex quo primò præſentauerat, & per eum
non ſtetit quo minus illa pręſentatio ſit conſecuta effectum, nõ
eſt ei imputandum: quod etiam firmaui ſuprà in quæſt. 38. Ex pre-
dictis infertur, quòd patronus poteſt præſentare nedum quan-
do eccleſia vacat per mortem clerici, ſed etiam quando per re-
nunciationem illius: imò concludendum eſt q quomodocun-
que vacat eccleſia poteſt patronus præſentare, ita firmat Lapus
allegat. ſua 78. incip. In Dei nomine, in ver. ad quartam, in fin. vbi etiam
ponit, quòd ſi eccleſia vacet vno modo, putà per priuationem
clerici, & patronus præſenter tanquam ad eccleſiam vacantem
per mortem, an præſentatio valeat, vide etiam: quibus autem
modis eccleſia vacet, vide bonam gloſ. in c. ſi propter tua debita, in
verbo, vacabunt, de reſcript. libro 6. Quinquageſimo ſecundò quæ-
85 ro, † qualiter debeat computari tempus patroni quadrimeſtre,
& an vnuſquiſque menſis habebit triginta dies. Iſtum punctum
tangunt domini de Rota ſub hoc titul. in antiquis deciſionibus, de-
ciſ. 228. incip. Infra tempus & nihil decidunt, ſed ſe remittũt ad ple-
niſſimè notata per Hoſtienſ. in c. licèt, de ſupplen. neglig. prælat. & per
Ioan. Andr. in c. quàm ſit, de elect. libro 6. Ego concludo quòd iſtud
tempus computabitur, vt in ſimili dicit glo. in d. c. quàm ſit, in ver-
bo, menſem. quia conſiderabitur dies in qua vacauit beneficium,
& patronus ſciuit vacationem, & in ſimili die menſis ſequentis
erit completus vnius menſis, & ita computabitur totum quadri-
meſtre, vel ſemeſtre, & illam gloſ. dicit communiter ſeruari do-
minus Antonius de Butr. in d. c. licèt. & dom. Alexan. in l. de diuiſio-
ne. in 1. colum. ff. ſolut. matrim. Quinquageſimotertiò quæro, † an 86
poſſit patronus præſentare ad beneficium vacans de iure, licèt
non vacet de facto? Conclude quod ſic, ita probatur in ſimili in
c. licèt epiſcopus, de preb. lib. 6. vbi beneficium vacans de iure poteſt
conferri, & ita per illum text. & per aliud fundamentum cõclu-
dunt domini de Rota in antiquis deciſionibus, deciſ. 345. incip. Nun-
quid patronus. aliàs eſt deciſ. 8. ſub hoc tit. de iure patronat. & Lud. Ro-
man. in conſilio ſuo 465. incip. In repræſent. Idem firmat Gemin. in
d. c. licèt epiſcopus, in fin. & facit quod dicit idem Gemin. in c. funda-
menta. § penult. de elect. lib. 6. & refert & ſequitur dom. Felin. San-
dæus in c. cæterùm, colum. penult. de reſcript. Quando autem dicatur
beneficium vacare, & de iure, & de facto, vel de iure tantùm, vi-
de Abbat. & Doct. per illum text. in c. cùm noſtris. ſuprà de conceſſio.
præbend. ad prædicta etiam vide Lapum allegatione ſua 127. incip.
Anaſtaſius, in verſic. ad ſextam & vltimam. Nota tamen, q ſi benefi-
cium nullo modo vacaret, nõ poſſet fieri præſentatio, & ſic non
poſſet fieri præſentatio ad beneficium vacaturum, vt ſentiunt
præfati domini, & not. in c. fin. de conceſſ. præbend. & firmat Ludo-
uic. Roman. in conſilio ſuo ſuprà alleg. 465. incipient. In repræſent. &
faciunt, quæ dixi ſuprà ſuper verbo, honorificum, in quæſtione 5.
in penult. colum. Intellige tamen concluſionem ſuprà in prin. hu-
ius quæſtionis factam, vt in ſequenti quæſtione dicetur. Quin-
quageſimoquartò quæro, † quid ſi rector eccleſiæ ſit priuatus 87
beneficio ipſo iure propter aliquod delictum, an patronus poſ-
ſit ſtatim pręſentare antequam id ſit declaratum? videtur dicen-
dum quod non, quia ita decidit Lapus allegatione ſua 88. incipient.
In Dei nomine vacante eccleſia, &c. in ver. ad quartam, ſub hoc eod. tit. &
in allegatione 127. incip. Anaſtaſius, in fin. licèt ibi paulò antè aliter
dicat in eo cui competit ius conferendi, prout etiam aliter dicit
Bald. in conſ. ſuo 133. incipient. Quæſtionis, in 4. volum. Facit doctrina
Bald. in l. eum qui delatorem, ff. de iure fiſci. quam referunt & appro-
bant Doct. in l. ſi quis maior, C. de tranſact. & pro qua allegant text.
in c. cùm ſecundum, in fin. de hæret. lib. 6. & etiam facit gloſ. in Clem. 1.
in verbo, donec, de decimis. Et præmiſſam opinionem tenere videtur
in ſimili dom. And. Barbat. in c. 2. in 3. col. de feudis. Contrarium ta-
men decidit Gemin. in c. fundamenta. § penult. de elect. lib. 6. dicens
per illum text. quòd vbi quis eſt priuatus ipſo iure, poteſt eligi a-
lius rector abſque alia pronunciatione ſuper priuatione. idem
decidere videtur Rom. in conſ. ſuo 465. incip. In repræſent. in fin. vbi
formaliter dicit, quòd caſu quo quis eſſet beneficio ipſo iure pri-
uatus, licèt in poſſeſſione beneficium inſiſteret, tamen poteſt
per patronum fieri præſentatio: mouetur, quia hoc caſu poſſet
collator conferre quod eſt plus, ſecundùm eum, c. licèt epiſcopus.
de præbend. lib. 6. ergo patronus poteſt præſentare quod eſt minus.
Idem firmat dom. Philip. in c. cæterùm. pen. col. in princ. de reſcript. &
hæc opin. magis mihi placet per fundamẽtum prædictũ. Fateor
tamen quòd non deberet ille priuatus amoueri à poſſeſſione,
niſi citaretur, d. c. licèt epiſcopus. & niſi ferretur ſententia declarato-
ria contra eum per dictam doctrinam Bartol. cum alijs vulgari-
bus. Quinquageſimoquintò quęro circa iſtud verbum honori-
ficum, quis † fungatur maiori prærogatiua præſentans an inſti- 88
tuens. Dicas quòd præſentans, prout concludit dom. Felin. San-
dæus pulchrè in c. cùm venerabilis, in 12. col. verſ. conſidera etiam, de ex-
cept. ſubiiciens, quòd quilibet cui daretur optio magis eligeret
facultatem pręſentandi, quàm inſtituendi. Nam ad voluntatem
præſentantis prouidetur eccleſiæ, & ipſe eſt, qui poteſt dicere
præſentato, opus manuum mearum es tu, poterat enim præſen-
tare quem volebat, ſed Epiſcopus non poterat quem fortè vo-
luiſſet inſtituere, ita dominus Felinus, vbi ſuprà. Reperio tamen
quod Abb. in c. in Lateranenſi, ſuprà de præben. dicit quòd pinguius
ius habet Epiſcopus in beneficio, quàm patronus, ſed deciſio
ſua poteſt intelligi alio reſpectu, quàm præſentationis. † Quin- 89
quageſimoſextò quæro, an debeatur honor patrono, vt nõ poſ-
ſit vocari in ius per præſentatum ſine venia. Ioan. Fab. §. & in
eum. Inſtit. de actio. dicit, quòd licet ſatis videretur æquum, quòd
deberet peti venia, tamen putat de iure contrarium, quia non
reperitur in iure expreſſum. Iſtam deciſionem Ioan. Fab. refert
& ſequitur dom. Alexan. in l. generaliter. in vlt. colum. ff. de in ius vo-
can. ſubiiciens quòd meminit ſe legiſſe alibi. Ideo benè notanda
eſt, & ſequitur dom. Iaſ. pręceptor meus ibi. Quinquageſimoſe-
ptimò quæro, † an debeatur honor patrono, vt quotidie pro eius
anima ſit in eccleſia patronata Miſſa ſpecialis celebranda. Lu-

Digitized by Google

donic. Roman *in conſ. ſuo 339. incip. Dictus monachus, &c.* Concludit quod non, dicens ſpecialiter pro eo, nec etiam in genere pro mortuis quotidie ibidem eſt Miſſa celebranda, ſed ſecundùm eum ſufficit in oratione quæ offertur Deo in Miſſa commemorationem facere defunctorum in genere: quia, vt ipſe inquit, nõ minus indulgentię accipit patronus à Deo ex tali commemoratione generaliter facta, quam ſi pro eo ſpecialiter fieret, alleg. text. qui hoc expreſsè dicit *in c. non mediocriter, de conſecrat. diſtin. 5.* Et propterea ſuperfluum eſt nomina defunctorum, vel eorum, pro quibus celebratur in Miſſa, ſpecificè commemorare, *text. in c. viſum, & in c. de nominibus, de conſecrat. diſt. 1.* Subiicit tamen Roman. quòd ſacerdos ſi vellet facere ſpecialem commemorationem poteſt & pium eſt ſic facere, non vt Deus intelligat, ſed vt ſupplicantium deuotior reddatur affectus, vt dicit gloſ. *in d. c. de nominibus, in fin.* Limita nunc iſtam concluſionem vt non procedat quando patronus diſpoſuiſſet pro eius anima quotidie Miſſam celebrari debere, quia eius voluntas & diſpoſitio eſſet ſeruanda cùm ius non reſiſtat, *l. non aliter. ff. de legat. 3.* Ita per dictam regulam, & per alia fundamenta concludit dom. Abb. Panorm. pulchrè *in conſ. ſuo 99. incipient. Quidam condidit teſtamentum, in 2. colum. in 2. vol.* vbi fortius ſentit quòd iſta diſpoſitio patroni valeret etiam ſine conſenſu epiſcopi, quia in caſu in quo ipſe conſuluit non præſupponitur aliquem conſenſum epiſcopi interueniſſe. Et ſi quis ſubtilis opponeret *de c. ſignificatum, ſupra de præbend.* vbi non poteſt inſtituendus grauari per patronum vel alium ad quotidie celebrandum, vt ibidem etiam notatur, *& in c. conſuluiſti, infra de celebrat. Miſſ.* Et de hoc & ſimilibus plenè dicemus infrà ſuper verbu, pro eo quod de diœceſani conſenſu. Reſpondet Abbas, vbi ſuprà, quod ille text. procedit vbi vnus ſacerdos grauaretur, ſed vbi non eſt grauatus idem ſacerdos, ſed in genere mandatum eſt Miſſam quotidie celebrari debere, tunc ſeruanda eſt eius voluntas, quia per diuerſos ſacerdotes celebrari poterunt, quod eſt benè notandum ad limitationem *dict. cap. ſignificatum.* Aduertendum tamen eſt, quòd iſta deciſio non procederet in eccleſia patronata in qua vnus tantùm eſſet inſtituendus, quia licèt valeret diſpoſitio patroni, vt Miſſa defunctorum pro eius anima celebretur, per ſupradicta, non tamen valeret, vt quotidie inſtituendus celebraret, *per dictum c. ſignificatum.* & ibi expreſsè notant Abbas, & alij. Limita ſecundò quod dictum eſt, eſſe neceſſe in eccleſia quotidie Miſſam pro mortuis celebrare, vt non procedat in eccleſia collegiata, quia in illa debent duæ ſaltem Miſſæ celebrari quotidie, vna de defunctis, alia pro feſto vel feria, text. eſt *in c. cùm creatura,* & ibi declaratur, *infra de celebrat. Miſſa.* Quinquageſimo octauò quæro, clarum eſt, quòd præſentatio facta à pluribus valet, *c. 3. vbi not. infra eodem.* an
91 ſit neceſſe † quod conueniat maior pars habito reſpectu ad omnes patronos. An ſufficiat maior pars habita comparatione ad minorem partem. Exemplum, quatuor ſunt patroni, duo præſentant vnum, tertius alium: quartus alium: præſentatus à duobus non habet maiorem partem omnium, ſed habet maiorem partem habito reſpectu ad alios præſentatores, an id ſufficiat ad hoc vt præferatur. Ioan. Andr. dom. Ant. de Butr. Cardin. Florent. referens Vincent. & Abb. *in d. cap. 3.* diſtinguunt in hoc puncto quod aut præſentatio competit collegio, & tunc requiritur maior pars reſpectu collegij, per text. *in c. eccleſia veſtra. 1. de electio.* & rationem pulchrè ponit dom. Ant. vbi ſuprà. Aut verò præſentatio competit perſonis ſingularibus prout communiter competit laicis habentibus ius patronatus de patrimonio, & iſto caſu ſufficit maior pars reſpectu aliarum partium: & ſubiicit dominus Cardin. Florent. *in dicto c. 3. in 6. quæſtione.* quod ita intrepidè eſt tenendum ſecundùm Vincent. & alleg. idem tenere Compoſtellanum *in dicto c. eccleſia veſtra.* Idem in effectu concludit ipſe dom. Cardin. *in Clement. plures, in prin. in 4. colum. in verſic. item per hæc dicta, eodem tit.* & vide quæ dicam infrà ſuper verbo, ipſe velis, à quo cauſam habuit, *in 2. quæſtione, colum. final.* Idem tenet Abbas ibi, referens ita communiter tenere Doctores per textum *in dicto cap. 3.* Et rationem diuerſitatis aſſignat. Idem ſentit Lapus *in ſua allegatione 88. incip. In Dei nomine, in 4. colum.* Idem tenet Imol. *in dicta Clement. plures, in 5. colum. verſic. & ideo cùm in patronis laicis, & in quarta columna, verſic. an autem in ipſis.* poſt Paulum ibi allegantem notata per Vincentium, & Compoſtellanum *in dicto c. eccleſia veſtra* & per Ioannem Andr. *in c. ſi plures. 16. quæſt. 7.* & per Archid. *31. diſt. in c. Nicæna.* Idem etiam tenet reuerendus pater frater Angelus de Clauaſio *in ſumma ſua Angelica, in verbo, ius patronatus, ver. vigeſimò.* Contra tamẽ dictam concluſionem vrget regula quæ habet, quod habentes rem communem vt ſinguli non poſſunt ſuper illa diſponere, niſi omnes conſentiant, text. eſt *in l. per fundum ff. de ſeruit. ruſtic. prædio.* gloſ. eſt quam notant ibi Doct. pro magiſtra *in ca. cùm omnes. ſuprà de conſtit. cum concordantib. ibid.* copioſè alleg. per dom. Felin. Sandæum *in 8. columna.* Stante igitur iſta regula, videtur quod non ſufficiat clericum eſſe præſentatum à maiori parte patronorum, nedum comparatione aliorum, ſed nec etiam habito reſpectu ad omnes, quando patroni habent ius patronatus vt ſinguli. Pro ſolutione reſpondeo, quòd dicta regula fallit in caſu noſtro, & ratio fallẽtiæ eſt fauor eccleſiarum. Ita dicunt dom. Card. & Imol. *in d. c. cũ omnes.* & ibi refert & ſequitur dom. Felin. *in 9. colum.* qui alias ſex fallentias accumulat ad dictam regulam. Retenta igitur dicta concluſione & diſtinctione intellige ſanè quod dictum eſt in primo membro. Quòd quando ius patronatus competit collegio, requiritur maior pars omniũ, vt procedat loquendo de maiori parte omnium exiſtentium in collegio, quia ad collegium vel vniuerſitatem cõſtituendam ſufficit quòd interueniant duæ partes vniuerſitatis vel collegij, *l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine, l. nominationum, C. de decur. lib. 10.* Et illæ duæ partes repræſentant totam vniuerſitatem vel collegium, vt probatur in dictis iuribus. Ergo ſufficiet maior pars iſtarum duarum partium, quia dicitur maior totius. ita declarat Abb. *in d. cap. eccleſia veſtra, circa fin. & in d. c. cùm omnes, in vltim. colum.* vbi dicit hanc eſſe opinionem canoniſtarum & legiſtarum, & alleg. Bart. *in l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure.* & alias auctoritates, quas vide per eum. Et ad hoc etiam aliquas auctoritates alleg. Cald. *in conſ. ſuo 10. incip. Si vniuerſitas, ſub hoc eod. titul.* licèt dicat eſſe æquiorem opinionem quod ſufficiat quod maior pars congregetur, & præmiſſam concluſionem clarè tenet ipſe Cald. *in conſ. 11. eod. tit.* Idem tenet Ioan. de Imol. *in c. humiliu, in 4. colum. de maior. & obed.* qui dicit hãc eſſe communem opinionem, licèt etiam conetur laborioſè oſtendere, quòd de rigore iuris ſufficiat maior pars eorum qui debent vocari, licèt nõ faciat duas partes vocandorum. Prædictam etiam opinionem tenet dom. Alexan. *in l. iuriſgentium. §. fin. in vltim. colum. ff. de pact.* Iſtam etiam opinionem tenet dom. Felin. Sãdæus *in d. c. cùm omnes, in penult. colum.* ſubiiciens quod communiter tenetur, & alias multas auctoritates pro hac concluſione accumulat, quas vide per eum, & ibidem etiam declarat, qui ſint vocandi an reſidentes tantùm, an etiam abſentes, dic, vt per eũ poſt Abbatem & alios ibi, *& in c. quod ſicut, & in c. bona memoria. 2.*
de elect. Quinquageſimononò quæro an requiratur, † quòd præ- 92
ſentatio fiat à maiori, & ſaniori parte patronorum, an verò ſufficiat quod fiat à maiori, licet non ſit ſanior? Pro parte quod requiratur etiam ſanioritas, faciunt multa iura in ſimili maximè text. *in c. 1. ſupra de his quæ fiunt à maiori par. cap.* vbi conſequatur effectum quod à maiori & ſaniori parte capituli fuerit conſtitutum, *& in c. cùm noſcitur. ibi, maioru & ſanioru partu. ſuprà de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu cap. & in c. quia propter. ibi, & maior & ſanior pars capituli conſenſerit. ſuprà de elect. & alibi ſæpè.* & ita per dicta iura generaliter loquendo videtur concludere Abb. *in c. prudentiam in 2. col. ſup. de offi. deleg.* & dom. Felin. multa alia allegando *in c. cùm omnes. in 12. col. de conſtit. in ver. 13. fallit.* dicens, ꝙ regula, quæ habet, quicquid facit maior pars, valet: intelligitur quãdo maior pars eſt etiam ſanior. Secundò pro eadẽ parte facit quod decidit Bald. per illum text. *in l. 1. ff. de ſenat.* vbi dicit, ꝙ ſi maſculus & fœmina diſcordant in præſentando, debet præferri vox maſculi tãquam dignior, quod etiam fuit de mente præfati Doctoris *in cõſil. ſuo 145. incip. Ordinatio teſtamenti, in vltimis verbis, in 4. volu.* ergo nedum attenditur numerus vocum, ſed etiã alię qualitates conſiderantur. Et etiam facit pro hoc deciſio Bald. *in c. 1. §. hoc autem. el 2. quem legit cum §. decedente. in 8. col. de his qui feud. dar. poſſ.* & dom. Florian. *in l. per fundum. ff. de ſeruit. ruſtic. præd.* vbi dicunt, quòd ſi agatur de facienda pace ab hæredibus occiſi, vox maſculi præfertur voci fœminæ: hanc etiam partem tenere videtur Hoſt. quem ibi refert & ſequitur Ioan. And. paulo antè finem *in c. 1. infra eod.* dicunt enim præfati Doct. attendenda eſſe merita perſonarum præſentantium, ſicut in electionibus, ſecundùm eos per c. *dudũ. 1. ſuprà de elect.* ſicut etiam in teſtibus, per c. *in noſtra. de teſtib.* & dicit Abb. ibi per illum tex. quòd vox nobilis eſt maioris auctoritatis, quàm vox plebei, & vox literati eſt maioris auctoritatis, quàm illiterati. Pro hac etiam parte facit, quia doctrina cõmunis eſt, ꝙ in actibus eccleſiaſticis requiratur etiam ſanioritas, licèt ſecùs ſit in actibus merè prophanis: ita Doct. *in c. eccleſia. primo & vltimo, de elect.* dom. Alex. *in l. maiorem. ff. de pact.* dom. Fel. *in c. cùm omnes. in*

Digitized by Google

12.colum.de conſtit. vbi allegat multa ad hoc. ſed præſentatio non eſt actus merè prophanus, *c.quanto, & ibi not.de iudic.* igitur in præſentatione attendetur etiam ſanioritas. Pro alia parte quod ſufficiat maior pars non conſiderata ſanioritate, facit text. *in c.3.ibi, plurimorum eligitur approbatur à ſenſu, inf.eodem.* vbi nihil de ſanioritate videtur, ſed ſolùm de pluralitate vocum. ergo de ſanioritate non eſt curandum, & iſto argumento in ſimili vtitur dom. Felin.Sandæus *in d.c.cùm omnes, in 12. col. verſic.modo ad intellectum prædictorum.* dum dicit, quòd in actibus merè prophanis, & in electione Papæ non curatur ſanioritas, quia iura in his tantummodò requirunt maiorem partem. cùm ergo text. *in dicto c.3.* loquens de præſentatione, requirat tantummodò pluralitatem vocum, igitur ſanioritas non requiretur. Et iſtam opinionem arbitror veriorem, & eam etiam ſenſit Abb. *in d.c.3. in verſic.quæro extra gloſ.* vbi præſupponit valere præſentationem factam à pluribus, nec aliquid dicit de ſanioritate. Idem ſenſit dom.Cardin. Florent. *in ſexto notab. & in ſexta quæſtione. & clarius in c. 1. in verſic. quæro de intellectu literæ, inf.eodem.* vbi formaliter dicit, quòd ſi patroni diſcordant in præſentando, ſtatur maiori numero, & his etiam verbis vtuntur alij Doctores communiter, quãdo loquuntur de hac materia, & maximè *in dicto c.3.* Idem ſenſit Feder.de Senis *in conſilio ſuo 102. incipient. Nobilis quidam.* vbi dicit, quòd præſentatio facta à maiori parte eorum, ad quos pertinet, ſortitur effectum, nec aliquid dicit de ſanioritate. Idem Bald. *in conſ. ſuo 292.incipien. Factum ſic proponitur, in 4. volum.* aliàs eſt *in conſ.17. 5. volum.* ſecundùm impreſſionem nouam, vbi dicit in primo dubio, quòd præſentatio facta à maiori parte parochianorum præualet, per *d.c.3.* Et tamen experientia docet, quòd parochianorũ aliqui ſunt ſaniores, aliqui minus ſani. facit etiam pro hac parte, quia ius patronatus, & ius præſentandi tranſit ad eos ad quos tranſit hæreditas, ſecundùm Innoc. *ſuper hac rubr.* & Abb. *in c.1. & in c.cùm ſeculum, & in c.nobis, inf.eod.* & eſt cõmunis opinio, vt latiùs dicam ſuper dicto verbo, competens alicui, ergo ſi plures ſint hæredes, dato quòd vnus ſit ſanior altero, abſurdum eſſet dicere, quod tantum ius non habeat vnus ſicut alter in præſentando, cùm ita vnus ſit hæres ſicut alter, quinimmò etiam ſi vnus ex hæredibus habeat pinguiorem partem hæreditatis, non tamen habet pinguiorem vocem, quia ius patronatus eſt indiuiſibile, & eſt apud quemlibet hæredem inſolidum. Ita decidit gloſ. per illum text. *in c.1.inf. eod.* & ita tenet Abb. ibi, ſubiiciens, quod ita tenetur communiter per Doct. quicquid dixerit Innocen. ibi, qui contrariũ tenuit, & de hoc pleniùs dicam *inf. in verb. & dotauit, in quæſt.12.* Item abſurdũ eſſet dicere, quòd ſi duo conſtruxiſſent & dotaſſent vnam eccleſiam, quorum alter eſſet ſanior, quod propter id vox eius præualeret, quia priuilegium iuris patronatus eſt datum quibuſcunq; conſtruentibus, fundantibus & dotãtibus, *d.c.3.* & ibi not. & habetur per Abb. poſt alios ſuper hac rubric. Nec dicunt Doct. quòd iſtud priuilegium magis detur ſanioribus, quàm aliis. Reſtat nunc ad contraria reſpõdere: non obſtant igitur primò iura ſuprà allegata, quia illa iura non loquuntur in materia iuris patronatus, dato ergo quod requirant ſanioritatem, nihil faciunt ad propoſitum, & tanto minus, quia iura loquentia de præſentatione, nihil dicunt de ſanioritate, *vt ſuprà dixi.* Vel aliter reſpondeo ex mente Abbat. per illum text. *in c.eccleſia veſtra. 2. in vltim. notab. ſuprà de elect.* quòd prædicta iura loquuntur in actibus fiendis per Capitulum vel Collegium, quia ſecundùm eum, & in electione, & in omnibus aliis diſpoſitionibus fiendis per Capitulum, non ſufficit maior pars niſi illa ſit ſanior, quod etiam concludit Abb. *in c. cùm in iure, ſup. de elect. in 2.col.* ſed in actibus fiendis per ſingulares perſonas, cõſideratur ſolummodò numerus, *alleg. l.ſi duo ex tribus, & l.inter pares ff.de re iudic.* quod eſt notandum, quia ex hoc patet quod non debet conſiderari nec dignitas, nec nobilitas, nec alia qualitas in præſentante, quando præſentatio ſpectat ſingularibus perſonis, & hoc ſuadet bona ratio, quia non videtur referre qualis ſit præſentans, dummodò præſentatus ſit idoneus, nec in hoc con-
93 ſiſtit aliquod præiudicium eccleſiæ, vt de ſe patet. Quæ † autem ſit ratio diuerſitatis, an præſentatio vel actus ſpectet ſingularibus perſonis, an Collegio, dic vt in dictis locis notatur, & ſubiicit Abbas *in dicto c.eccleſia.* vrium, ad quod communiter non aduertitur, ſecundùm eum, quòd in diſponendis per vniuerſitatem ſeu Capitulum, non debent dari voces per lupinos, quia tunc non poteſt apparere quæ pars ſit ſanior, ſed ſolum quæ pars ſit maior reſpectu numeri, & ſic concluſio ſupra facta quòd non requiratur ſanioritas, ſed tantummodò pluralitas vocum in præſentando, limitatur per ſupradicta vt non procedat, quãdo præſentatio vel alius actus eſt fiendus à Collegio vel vniuerſitate, tunc enim ſanioritas curatur, declarando tamen & intelligendo, vt eleganter declarat Abb. poſt Ioan. Andr. *in d. c.eccleſia veſtra, ſuper gloſ.fin.* vbi etiam declarat, in quo conſiſtat iſta ſanioritas, & per hoc etiam tolluntur ſeu reſpondetur ad notata *in d c.dudum.* & ad doctrinam dom. Alexan. & Felin. ſuprà relatorũ. Not. tamẽ, quòd vbi eſt pluralitas vocum, etiam præſumitur ſanioritas, text. eſt, & ibi ponderat Abb. *in 3. not. in d. c.eccleſia veſtra.* Et ita etiam concludit dom. Ant.de Butr. *in d.c.ea noſcitur.* quẽ refert & ſequitur dom. Felin. Sandæus *in d. c.cùm omnes. in 12. col.* & eſt gloſ.3. *in d.c.1.de his quæ fiunt à maior.part. Cap.* quam ibi ponderat Ioan.de Imol. Non obſtat modo deciſio Bald. *in d l.2. ff de ſenat.* quia reſponderi poteſt, quod deciſio ſua non eſt tuta, quia nullo iure probatur, dato enim quòd maſculus ſit dignior fœmina, vt probatur *in d.l.1.* per hoc non infertur, quòd ſi ambo ſimul habent ius patron. & diſcordant in præſentando, ꝙ vox maſculi præferatur, quia non reperitur iure cautũ, quòd priuilegium iuris patr. detur magis maſcolis quàm fœminis, *vt infra dicam ſuper verbo, competens alicui, in 1.q.* Præterea illa deciſione Bal. attenta ſequeretur, quòd ſi duo maſculi habeant ius patr. quorum alter ſit dignior, quòd vox illius dignioris præferretur, quod abſurdum videtur, cùm æqualiter ſint patroni, & ꝙ non præferatur, ſed locus ſit gratificationi, in terminis decidit Bald. *in conſ. ſuo 333. incip. præmittendum eſt, in vlt. col.* allegationum ibi inſertatum. Præterea non ſunt regulariter deterioris conditionis fœminæ, quàm maſculi, *l. in multis, & ibi not. ff. de ſta. hom.* A regula igitur non eſt recedendum in dubio, vt dixit Bald. *in c.1. § iudices, in tit. de pac. iur. fir. & alibi ſæpe, & eſt gloſ. in l.omnis definitio, ff. de reg. iur. probatur in c.2. de conug. lepros.* Et eſt bonum verbum ad hoc Ioan. And. ꝙ ibi refert Abb. *in c.ſalubriter, de vſur.* Et contra dictam deciſionem facit quod dicit dom. And. Barb. *in c.quãto, in fin. de iud.* vbi dicit, quod de iure patro. tantum habet paupercula quantum rex. Notanda eſt tamẽ illa deciſio Bald. in practica propter auctoritatem eius, & frequenter contingit in facto. Et illam refert & ſequitur dom. Bart. Bellencin. *in Apoſtillis ad Abb. in d.c.3. in princ. infra eod.* & dom. Felin. Sandæus *in c.quoniam, in fin. de teſtib.* An autem ex parte præſentati requiratur vtrunque, ſcilicet, quòd maior numerus eum præſentauerit: & quòd ſit ſanior vel idoneior ille præſentatus, dixi ſuprà *in quæſt.15.* huius verbi, vide ibi. Sexageſimò quæro de
quotidiana quæſtione, ſcilicet, † an patroni debeant ſimul con- 94
uenire in præſentationis actu, an autem poſſit vnuſquiſque de per ſe, & ſingulariter præſentare, aliis non vocatis. Iſtam quæſtionem attingit Ioan. Andr. *in d.c.3. in 1.colum. inf. eod. in verſic. ſed incidit dubium.* & concludit, quòd ſi patroni habent præſentare vt ad Collegium debeant omnes vocati conuenire, aliàs nõ vocati poſſent agere de contemptu. Si autem habeant præſentare, vt ſinguli, id non eſt neceſſe, imò poterit vnuſquiſque præſentare aliis non vocatis. Et hanc ſuam opinionem refert ipſemet Io. And. *in addit. ad Speculat. in hoc eodem tit. in addit. incipiente, Vocare.* Eandem opinionem tenet dom. Ant. de Butr. *in dicto c.3 in 3.colum.* qui aſſignat rationem diuerſitatis, quare magis vno caſu debeant ſimul conuenire, quàm alio, & reſpondet aliquibus in cõtrarium facientibus. Idem tenet Feder. de Senis *in conſilio ſuo 102. incip. Nobilis quidam patronus, in 2.colum.* ſubiicit tamen, quòd honeſtum eſt, & cautum vocem aliorum patronorum requirere, & ita dicit ſeruare conſuetudinem. Idem ſentit Cald. *in conſilio ſuo 9. incip. Populus.* & clarius *in conſ. 15. incipient. Duo hic præſentant, ſub hoc tit. de iure patron.* Idem pulchrè concludit Abb. *in conſ. ſuo 76. incipien. Innocato Chriſti auxilio, in 1.colum. in ſecundo volumine.* ſubiiciens, quod profectò iſta eſt communis opinio Doct. *in d.c.3.* & quod obſeruaretur in practica. Idem tenet Pet. de Anch. *in repet. canonum ſtatuta, in 9. chart. in verſic. vlterius quæro, de conſtit.* vbi dicit, quòd poterit vnus ex patronis præſentare hodie, alter cras. alleg. Ioan. Andr. *in Nouella, in d.c.3.* idem tenet Bertachinus *in Repertorio ſuo, in verbo, patronus. verſic. patroni ſimul.* contrariam opinionem tenuit Abb. ibi contrarius *in d. c.3. in fin.* monetur per doctrinam Bart. *in l.omnes populi ff. de iuſtit. & iure.* vbi dicit, quòd ſiue à Collegio conſenſus ſit explicandus, ſiue à pluribus vt ſingulis, dummodò in actu maior pars præiudicet minori, ſemper debent iſti eſſe ſimul.

Et ratio eſt, quia minor pars potuiſſet trahere maiorem ad ſuam ſententiam, vt in ſimili dicit *in l. item ſi vnus, in fine. ff. de arbit.* eandem opinionem tenuit ipſe Abbas *in cap. cùm omnes. in penult. colum. ſuprà de conſtitut. & in c. in Geneſi, in penult. colum. in verſic.*

Digitized by Google

verſic. ad vnum tamen notabile, & ſingulare dictum aduerte, ſuprà de elect. & c. venerabilem, in 13. notabili, eodem tit. idem tenuit dom. Felin. *in d. c. in omnes, in 16. colum. in ver. & ex iſtis infertur.* ſubiiciens, quòd ita aliàs habuit conſulere Ferrariæ, & obtinuit. Eandem opinionem ego reperio tenere dom. Bart. Bellencin. *in apoſtillis ad Abb. in c. cura, inf. eod.* vbi dicit, quòd ſi duo ex tribus præſentarunt contempto tertio, præſentatio non valet, allegat. *c. venerabilem, in argu. ſuprà de elect.* ſubiicit tamen, quòd præſentatio poteſt ratificari per tertium, per illum text. *in d. c. cura.* & ita dicit ſe reſpōdiſſe cùm eſſet interrogatus de facto. Eandem opinionem ego etiam teneo, quia fundamentum huius opinionis eſt ſolidiſſimū, ſcilicet quòd vbi maior pars præiudicat minori debent ſemper conuenire, & hæc eſt regula, vt dicit Bart. *in d. l. omnes populi, in 5. col.* & iſtam regulam approbant *ibi* Doct. & Pet. de Anch. in loco ſuprà alleg. à regula igitur non eſt diſcedendum niſi reperiatur fallentia, iuxta glo. *in l. omnis definitio. ff. de reg. iur.* Et dicit Bald. *in c. 1. § iudices. in 4. colum. in tit. de pace iuram. firman. in vſib. feu.* Moneo te, quòd in dubio à textu, & regulis iuris non recedas. Idem dixit Bald. *in l. 1. in 2. col. C. de ſacroſan. eccleſ. & in l. ſi tutor. C. de ſeruo pignor. dat. manum.* & firmat Paul. de Caſtr. *conſ. ſuo 122. incip. Dubia de quibus quæritur, in 2. col.* Eſt optimus text. qui nō ſolet allegari, *in c. 2. in fin. de coniugio lepros. & in c. ſanè, verſus fin. 15. quæſt. 3.* hinc dixit Abb. poſt Ioan. Andr. *in c. ſalubriter, in 5. quæſt. de vſuris,* quòd vbi eſt regula pro aliquo, volens dicere contrarium, debet allegare caſum expreſſum, & iſta opinio eſt honeſta, vt dixit Feder. *in*
95 *d. conſ. 103.* & eam comprobo tali ratione: Nam † duo ſpecialia non debent concurre circa idem, *l. 1. cum gloſ. & ibi ſummat Bart. C. de dotis promiſſ.* ſed in caſu noſtro vnum ſpeciale inducitur cōtra regulas iuris, vt quando ius patronatus competit pluribus vt ſingulis, non requiratur omnium conſenſus ad præſentandū, ſed ſufficiat maior pars, *vt declaraui in quæſt. 58.* ergo non debet aliud ſpeciale concurrere contra regulam præallegatam, vt duo patroni ſimul conueniant in præſentationis actu, cùm ſumus in caſu in quo maior pars præiudicat minori. Pro hac etiam concluſione allego deciſionem dom. Alexan. per textum ibi *in l. iuriſgentium. § fin. ff. de pact.* vbi alias auctoritates alleg. Idem etiam reperio tenere reuerendum patrem fratrem Angelum de Clauaſio *in ſumma ſua Angelica, in verb. ius patronatus, ver. 21.* Quis autem modus ſit ſeruandus in congregatione ipſorum patronorū, & an maior pars poſſit facere citari minorem, & reſtringere terminum præſentandi à iure præfixum, dic vt not. plenè *in c. cùm nobis. de elect.* per Abb. maximè *colum. pen. & vlt. & dixi ſuprà in 2. q. huius verbi.* Limita tamen prædictam concluſionem, vt non procedat quando aliter ſe habeter conſuetudo, vt dicit Abb. *in dicto conſ. 76.* & quòd in hoc ſit attendenda conſuetudo, etiam firmat Feder. *in dicto conſ. 102.* & faciunt notata *in d. c. cum nobis.* Sed
96 hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, pone † quòd vnus ex patronis præſentet ſingulariter, & de per ſe, poſtea congregantur ſimul & ſemel prout debent, an ille qui præſentauit ſingulariter, ſit priuatus pro alia vice poteſtate dandi vocem? Conclude quòd non, gloſ. eſt notab. *in c. fin. inf. eod. in gloſ. magna in fin.* & aſſignat rationem, quia talis pœna nō debet imponi niſi reperiatur à iure expreſſa. Et cum illa gloſ. tranſeunt communiter Doct. & eam etiam allegant Panorm. & Modern. *in c. querelam, de iureiur.* in ſimili materia, & ibidem Felin. alia vulgata adducit. Idem firmat gloſ. in ſimili *in c. bonæ. 2. in 1. gloſ. in fin. de elect.* & ita firmant ibi communiter Doct. prout etiam atteſtatur ibidem Abb. Panorm. *in 2. colum.* qui allegat d. gloſ. *in fin.* & alia de quibus per eū. & reſpondet ad obiecta quæ fieri poſſent in contrarium. Sexa-
97 geſimoprimò quæro circa prædicta, † pone quòd duo habeant ius inſtituendi inſolidum, vnus præſentatur coram vno, alter & ſecundo loco coram alio, an primo præſentatus debeat obtinere? Vide Lapum *in ſæpe alleg. allegatione 78. incip. In Dei nomine, in 6. colum.* & conclude, vt per eum. Sexageſimuſecundò quæro circa
98 illud verbum, honorificum, † an debeatur honor patrono, vt poſſit ſaltem ex conſuetudine concedere eccleſiam patronatam abſque epiſcopo. Et ſic quæſtio eſt, an ex conſuetudine poſſit habere patronus ius conferendi? Conclude quòd nō, ſecundùm Ioan. Andr. *in c. final. de præbend. lib. 6.* quem refert, & ſequitur Abb. *in c. quod autem, in fin. inf. eod.* & facit *c. ſacroſanct. & c. Meſſana, ſuprà de elect.* vbi dicitur, quòd laicus non poteſt eligere. Et pro prædicta opinione eſt melior text. *in c. cauſam. ſup. de præſcript. & in c. quanto ſuprà de iudic.* & vtrobique notatur. Sexageſimotertiò quæro, quia diximus ad ſaturitatem de honore præſenta-
99 tionis, † an alius honor debeatur patrono ex iure patronatus, quàm præſentatio? Innoc. hic dicit, quòd patronus habet alium honorem, quia honorificentiùs recipitur, & ſtudioſè ei ſeruitur, & in proceſſione præ aliis honoratur, quod declarat Abb. hic, & clariùs *in c. nobis, in vltim. notab. inf. eod.* dic vt ibi habetur per eum, & alios. Et iſta quæ competunt patrono includuntur ſecundùm Hoſtien. *hic in ſumma, in verſ. quid competat.* in his verſibus:

Patrono debetur honor, onus, emolumentum.
Præſentet, præſit, defendat, alatur egenus.

Quos verſus etiam refert D. Card. Flor. *in d. c. nobis, in fin. princ.* Et ſub verbo honor comprehenditur etiam vt puto exactio rationis de temporalibus eccleſiæ loquendo in patrono eccleſiaſti-
co. Patronus † enim eccleſiaſticus poteſt exigere rationem de 100
temporalibus eccleſiæ, *c. cùm & plantare. § in eccleſiis. inf. de priuileg.* & melius probatur *in c. ex literis, inf. eod.* & firmat Abb. *in c. de monachis. in 2. colum. ſuprà de præben. & in d. c. cùm & plantare, & in d. c. ex literis, & plenius in c. in Lateranenſi, ſuprà de præbend.* Et in dictis locis maximè *in d. c. cùm & plantare.* declarant Doctores, quòd talis patronus nō poteſt exigere rationem minutarum, ſcilicet quid expendatur ſingulis diebus in carnibus, vel piſcibus. Sed quomodo regantur poſſeſſiones, & quomodo prouentus expēdantur.
Et nota, † quòd ipſam rationē etiam poteſt exigere epiſcopus, 101
vt determinat Abb. *in d. c. in Lateranenſi.* An autem laicus patronus exigere poſſit dictam rationem, dicam infrà ſuper verbo, & vtile, *quæſtione 2. in fin.* Comprehendi etiam poteſt ſub dicto verbo honor, cuſtodia eccleſiæ vacantis, quam habent patroni eccleſiaſtici, ſecundùm Abb. *in d. c. de monachis.* & pleniùs *in c. bonæ. ſuper gloſ. 2. ſuprà de appel. & in c. cùm vos, in 1. colum. ſuprà de offic. iudic.* & iſtam cuſtodiam, nec non etiam exactionem rationis habent patroni laici, vt not. in dictis locis, vbi Doct. aſſignant rationem diuerſitatis. nota etiam circa prædicta, quod dicit Innocent. *in c. quia clerici, infra eod.* quòd patroni ſecundùm diuerſas conſuetudines plus & minus habent honoris, & oneris, & per hæc ſit expeditum commentum huius ſecundi verbi definitionis. Capio tertium, ſcilicet Onerosum.

S V M M A R I V M.

1 *Verbum onerosum, quid importet.*
2 *Onus in iure patronatus in quo conſiſtat.*
3 *Patronus negligens priuandus eſt iure patronatus.*
4 *Ius publicum an conſiſtat in rebus ſacris.*
5 *Patronus an habeat onus præſentandi idoneiorem.*
6 *Patronus an habeat onus potius præſentandi pauperem, quàm diuitem.*
7 *Patronus an debeat contribuere cum rectore eccleſiæ ad onera illi incumbentia.*
8 *Collectis ſeparatim epiſcopis, vel eccleſiis, &c. impoſitis, an teneantur eccleſiæ ſubiectæ ad talem collectam.*
9 *Patronus eccleſiaſticus an habeat onus aſſignandi clerico certam partem reddit“uum eccleſiæ.*

ONEROSVM. Iſtud verbū importat, † vt de ſe patet, quòd 1
ex iure patronatus nedum prouenit honor, ſed etiā onus.
Sed vt hoc plenè intelligatur, quæro † primò in quo conſiſtat i- 2
ſtud onus? Innoc. Abb. & alij *hic, & in d. c. nobis.* dicunt, quòd conſiſtit in hoc, quia patronus tenetur defendere eccleſiam ne bona indebitè dilapidētur, & poteſt denunciare epiſcopo presbyterum ſi eſt dilapidator, vel aliàs inhoneſtus. allegant *c. filij. 16. q. 7.* cogita ſuper iſta deciſione communi, quia text. per Doct. allegatus hoc nō dicit, quòd patronus teneatur defendere eccleſiā, ſed benè dicit, quod licitum eſt, vnde non eſt bona conſequentia, poteſt, ergo tenetur. *l. non quicquid. ff. de iud.* & per verbum poteſt, loquūtur omnes Doct. in locis infrà allegandis. poteſt tamē dici, quod text. *in d. c. filij, verſus fin.* videtur probare p̄dictam concluſionem, & ita ſumatur, & pro hac parte facit text. *in c. ſicut dignum. § illis. inf. de homicid.* vbi probatur, quod eſt in culpa qui non obuiat crimini, & notatur *in c. 1. ſup. de offic. delegat.* Fateor tamen,
quòd † ſi patronus negligat denunciare rectorem dilapidantē, 3
vel ei non obuiat, per hoc priuatur iure patronatus, quia per negligentiam non priuatur quis iure quod defertur per ſucceſſionem, gloſ. eſt *in c. grandi, in verb. regis, de ſuppl. neglig. prælat. lib. 6.* quā refert pro ſingulari, & eam ſequitur dom. Franc. Arenn. *in c. illa, circa princ. de accuſat.* & eam etiam ſequitur dom. Felin. Sandæ. *in cap. 1. in 2. colum. de treuga & pace.* vbi multa accumulat de negligentibus, & etiam multa dicit *in capit. irrefragabili, de officio ordin.*

Et præ-

Et præmiſſa concluſio, quòd patronus teneatur ad denunciandum, vt ſuprà, etiam eſt de mente Abbatis in c. nouit, in 12. col. cum ſequent. de iudic. vbi tamen refert Doct. varios in hoc puncto, & quod teneatur eſt bona gloſ. in c. illa, de accuſatio. in verbo, dicere, & claré etiã probatur ea ſignificatu huius verbi, oneroſum: in definitione iuris patronatus, ſi autem ipſe patronus dilapidet bona eccleſiæ iniungitur ſibi pœnitentia, iuxta dictum c. filijs, in fin. & ita dicit Hoſtien. in ſumma, de pœnitent. & remiſſ. in §. qua pœna, verſic. vt autem ſacerdos. qui enumerat illum reat. pro vno canone pœnitentiali. An autem alienatio rerum eccleſiæ facta ſine conſenſu patroni ſit nulla, vide Innoc. & alios, maximè Ioan. de Imol. & Abbatem in c. vnico, vt eccleſiaſt. benefic. ſine dimin. conferant. & Per. de Anch. conſilio ſuo 121. incip. Ex narratis. & Feli. Sandæum in c. cùm acceſſiſſent, in 7. colum. de conſtitut. & communiter concludit, quòd non ſit neceſſarius conſenſus patroni, licèt de honeſtate requiri debeat. Inquantùm tamen concluſum eſt ſuprà, quòd patronus denunciare teneatur clericum dilapidãtem bona eccleſiæ. Limita vt non procedat quantum ad accuſandum, ſeu quantum ad procedendum criminaliter contra preſbyterum, quia patronus, & multo minus alius laicus hoc non poteſt, ſecùs quantum ad procedendum ciuiliter de crimine etiam ad priuationem beneficij, gloſ. eſt in ſumma. 2. quæſt. 7. & declarat Abbas poſt alios in c. cùm P. Manconella, infra de accuſat. & in c. illa. eodem tit. & in c. ex parte Adæ, ſuprà de teſtibus, in 5. colum. vbi etiam latè attingunt Doct. an & quando alij laici, qui non ſunt patroni, poſſint accuſare, vel denunciare clericos, vel contra eos teſtificari, dic vt ibi habetur, & in c. de cætero, de teſtib. Aduerte tamẽ circa prædicta de preſbytero dilapidante bona eccleſiæ, quòd in hoc caſu nedũ patronus, vel parochianus admitteretur ad denũciandum, ſed etiam quilibet alius laicus in ſubſidium. ita firmat dom. Abb. in c. ex parte Adæ, in 5. colum. de teſtibus. & ibi refert. & ſequitur dom. Felin. Sandæus ibi in 4. colum. in verſi. fallit tertiò. Idem tenet dom. Andr. Barbat. claré in c. ſi quis preſbyterum, in vltima colum. de rebus eccleſ. non alien. ſubijciens ſe ita tenuiſſe Ferrariæ in conflictu magnorum virorum, & alias auctoritates ad hoc allega. D. Felin. vbi ſuprà, & in iſtam concluſionem etiam inclinat D. Franc. de Aret. in c. illa, in 2. colum. de accuſa. licet in contrarium arguat, & fundamentum huius concluſionis eſt, vt tradunt præ-
4 allegati Doct. † quia ius publicum conſiſtit in rebus ſacris, c. ius publicum, 1. diſtinct. ergo quicunque admittitur. Iſta tamen ratio non videtur bona, quia etiam fauor publicus eſt, quòd delicta puniantur, c. vt fama, de ſentent. excommun. l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. Et tamen laici non admittuntur ad denunciandum vel ad accuſandum clericos, c. cùm P. Manconella, inf. eod. & quod etiam hoc caſu patroni, & parochiani tantùm admittantur, tenet expreſsè gloſ. in c. Maximianus. 81. diſt. & benè probatur in d. c. filijs. à contrario ſenſu, niſi fortè dicas, quòd præcedens concluſio loquitur, vt admittantur alij laici in ſubſidium. Tamen eo caſu etiam in aliis criminibus loquendo fortè admitterentur iuxta theoricam Abbatis in c. de cætero, ſuprà de teſtibus. vnde in crimine dilapidationis nihil eſſet ſpeciale inuare, cogita. Secundò quæro, an
5 patronus † habeat onus præſentãdi idoneiurẽ? Dicas q̃ ſic, quãtum ad forum conſcientiæ, ita Feder. de Senis in conſilio ſuo 95. incip. Super dubitationum articulo, in princ. & ita etiam tenent D. Anton. & Abb. in c. conſtitutus. 3. ſuprà de appellat. & Abb. in c. 3. inf. eod. ſuper gloſ. in verbo, maioribus. Quantum autem ad validitatem præſentationis, ſufficit præſentare idoneum, dato quod potuerit præſentari idoneior, vt dicunt præfati Doct. & eſt gloſ. in d. c. 3. & probatur in c. monaſterium, 16. quæſt. 7. & plura dixi ſuprà ſuper præcedenti verbo, in 15. quæſt. & ita etiam dicunt Ioan. Andr. & D. Anton. in fin. in c. tuam, de æta. & qual. & Bald. in ſimili in l. in eccleſijs. C.
6 de epiſc. & cler. Tertiò quæro, † an patronus habeat onus præſentandi pauperem potius, quàm diuitem. Conclude, quod ſic, ita decidit Hoſtienſ. in ſum. huius tit. § in quibus differant. verſi. ſed nunquid. facit ſimile, quia in eleẽmoſyna facienda quis debet præferre magis indigentem, gloſ. eſt in c. ſi quis. 90. diſtinct. facit text. in c. paſce fame morientem. 86. diſtinct. facit etiam ſimile de c. 2. & de c. epiſcopus. cum concordantibus, de præben. facit etiam optimè, quod dicunt Hoſtienſ. & ibi dom. Ant. in 3. colum. in c. tuam, de ætat. & qualit. vbi dicunt, quòd epiſcopus poteſt præferre pauperem idoneum idoneiori, etiam dato, quòd ille idoneus ſit conſanguineus ſuus, dummodò ſecundùm eos beneficium ſit ſimplex. Credo tamen quod quandoque præferendus ſit diues, ſcilicet vbi eccleſia indigeat diuitiis, vel potentia, ita concludit Abb. in c. conſtitutus, el 3. de appellat. & idem dom. Philip. de Peruſio in 3. colum. & eſt rationabilis deciſio. & firmaui ſuprà ſuper verbo. honorificum. Quid autem ſi ſint duo præſentati quorum vnus ſemper fuit bonus, alter aũt fuit deuius, ſed poſtmodum eſt reductus ad frugem melioris vitæ. Dicas, quòd debet præferri ille, qui ſemper fuit bonus, ita probatur in c. nos conſuetudinem, 12. diſtinct. & ibi not. Archid. & firmat dom. Card. Alexand. in c. fidelior. 50. diſtinct. ita declarans gloſ. ibi, quæ videbatur contrarium dicere. Reperio tamen apud Roman. in ſingulari ſuo incip. Sunt electi duo rectores, charta 20. colum. 4. ſequitur gloſ. in d. c. fidelior. contra Archid. in d. c. illud, & prædictam gloſ. etiam ſequitur Panorm. in c. at ſi clerici. §. de adult. in fin. de iudic. & etiam ſequi videtur in c. dudum. el 2. ſuper gloſ. in verbo, electionis tempore, in fin. de electio. Mihi magis placet opinio præcedens per text. in d. c. nos conſuetudinem. & eſt magis æqua. Vel dic, quod veritas huius puncti dependet ab his quæ dicta ſunt ſuper dicto verbo, honorificum, quæſt. 15. videlicet an ſit locus gratificationi, quando ambo ſunt idonei, licèt alter magis ſit idoneus; dic vt ibi dixi. Quartò quæro † circa iſtud 7
verbum, oneroſum, an patronus debeat contribuere cum rectore eccleſiæ ad onera illi incumbentia? D. Ant. de Butr. in c. propoſuiſti, inf. de conſecrat. eccleſ. vel altar. ſentit, quod ſic, dum concludit, quòd ſi eccleſia ſit reconcilianda propter delictum ibidem perpetratum, & non reperiatur delinquens nec aliter de conſuetudine obſeruetur patroni contribuent cum rectore in procuratione epiſcopi, alleg. c. 1. de eccleſ. ædif. ego credo contrariũ, & me mouet, quia text. præallegatus non probat quod dicit dom. Ant. eſt verum quod dicit, quod in oneribus eccleſię, puta in reparatione debent contribuere omnes beneficiati in ipſa eccleſia. Et ſic potiùs probat contrarium eius ad quod allegatur, quia patroni non ſunt beneficiati ex eo, quod habeant ius patronatus, ergo non debent contribuere. Et iſtud eſt rationabile, & æquitati conſonum ex quo patroni nullam commoditatem habent ex eccleſia patronata, niſi quando ad inopiam deuenirent, vt dicetur in ſequenti verbo, vel niſi tempore fundationis ſibi aliquos fructus reſeruaſſent, vt etiã in ſequenti verbo declarabitur: hoc enim caſu benè faceret quod patronus teneretur contribuere pro rata commodi ſui, iuxta regulam qui ſentit, de regulis iuris, libro 6. poſſet tamen ſaluari opinio domini Antonij loquẽdo de patronis clericis, vel religioſis quibus ſubiecta eſt eccleſia quantum ad temporalia propter eorum paupertatem, tunc enim ſunt patroni illius eccleſię, iuxta text. & ibi not. in c. de monachis, ſuprà de præbendis in Clement. 1. de iure patronat. Tales enim ex quo habent partem fructuum, vel redditũm eccleſiæ ſibi ſubiectæ, iuxta notata in dictis locis, æquum eſt, quod dicti teneantur contribuere, argum. d. c. 1. de eccleſ. ædific. & probatur in dicto cap. qui ſentit. Quintò quæro, † pone quòd Papa imponat collectam 8
epiſcopo ſeparatim, & eccleſiis quæ habeant ius patronatus, vel clericis patronis aliarum eccleſiarum ſimiliter ſeparatim, an eccleſiæ ſubiectæ ſeu clerici præſentati contribuent cum epiſcopo, an potiùs cum patronis. Dicas quòd contribuent cum patronis, ita dicit Innocent. cum quo tranſeunt alij in c. cùm & plantare, de priuilegijs. Sextò quæro, † an patronus habeat onus aſſi- 9
gnandi clerico certam partem redditũm eccleſiæ, loquor de patrono eccleſiaſtico cui ſubeſt eccleſia ratione temporalium, quia patronus laicus omnes redditus dimittit clerico præſentato, nec poteſt ſe intromittere de temporalibus eccleſiæ, c. nouerint. 10. quæſt. 1. niſi à principio aliquod ſibi reſeruauerit cum cõſenſu epiſcopi, vt dicunt Doctores per illum textum in c. præterea. infra, eodem. el 2. & pleniùs dicam in ſequenti verbo. Conclude, quòd talis patronus eccleſiaſticus tenetur aſſignare congruam portionem redditũm præſentato, ex qua poſſit congruam ſuſtentationem habere, & iura epiſcopalia perſoluere, dicto c. de monachis. ſuprà, de præbendis. & ibi declarant Doct. textus eſt etiam in Clement. 1. de iure patron. & in c. 1. de præbendis, libro 6. qui loquitur etiam in patronis exemptis. Nota tamen, quòd talis patronus eccleſiaſticus de quo ſuprà, non habet temporalia eccleſiæ ſibi ſubiectæ ratione iuris patronatus, ſed quia ipſa temporalia ſibi fuerint conceſſa fortè propter paupertatem. Idem notatur in dictis locis, maximè per gloſ. in dicto c. de monachis. in verſic. quandoque monachi. & gloſ. in dicta Clement. 1. in verbo, ius præſentandi. An autem ipſum ius præſentandi habeant ratione iuris patronatus, an ratione ſubiectionis, dicam infrà ſuper verbo, cumpetens alicui, quæſtione 25. vbi omninò videas. Sequitur verbum, Et vtile.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Vtilitas quæ prouenit ex iure patronatus. in quo conſiſtat.*

2 *Eccleſia an teneatur in caſu indigentiæ alere patronum in domo propria, & an poſſit rector eccleſiæ dicere patrono, venias ad manducandum mecum.*

3 *Plures ſi ſint patroni indigentes, an debeat omnibus ſubueniri.*

4 *Alimenta an debeant præſtari pariformiter patrono ruſtico ſicut nobili.*

5 *Vniuerſitas ſi ſit patrona, & deueniant aliqui ad inopiam, an omnes erunt alendi ab eccleſia patronata.*

6 *Patronus an poſſit aliquid exigere annuatim ab eccleſia patronata in recognitionem iuris patronatus.*

7 *Rector eccleſiæ patronatæ non poteſt ſe obligare ad ſoluendum cenſum, vel augendum ſolitum etiam in vita ſua.*

8 *Patronus non poteſt exigere à rectore, vel clerico rationem de temporalibus, vel fructibus beneficij.*

9 *Patronus an poſſit recipere pecuniam pro præſentatione, & an recipiendo committat ſimoniam.*

10 *Pecuniam non licet dare pro præambulo ad beneficium conſequendum.*

11 *Taciturnitas non obeſt ei, qui non poteſt probare.*

1 ET VTILE. Circa iſtud verbum quæro primò, † in quo cōſiſtat vtilitas quæ prouenit ex iure patronatus. Innoc. & alij Doct. *hic, & in c. nobis, per illum text. inf. eod.* dicunt, quòd conſiſtit in hoc, quia ſi patronus deueniret ad inopiam, tenetur eccleſia patronata ex redditibus vltra neceſſaria remanentibus alere patronum pinguius quàm alios pauperes, *c. quicunque, ſecundò iuncta gloſ. 16. quæſt. 7.* & habebit hoc caſu patronus actionem contra eccleſiam, ſecundùm Ioan. Andr. & Abbatem *in d. c. nobis, in vltimo notab.* Et pondera benè quod dixi, vltra neceſſaria, quia idem etiam tenet Bart. poſt Dynum *in l. ſi quis à libero. § de alimentis. ff. de liber. agnoſc.* & not. quòd tale ius alimentorum non poterit patronus, retento iure patronat. alienare. ita Abb. Panorm. *in c. præterea, in fin. infra eod.* Item not. quod dicit Ioan. Andr. *in c. cùm & plantare, in vltim. colum. inf. de priuileg.* & ibi etiam Innoc. quod nō debet presbyter ſubuenire patrono in neceſſitatibus, niſi cum conſenſu epiſcopi. allegat Ioan. Andr. notata *in d. c. nobis. § fin.* & forte voluit ponderare textum ibi in verbo, modeſtè: quaſi velit text. quòd non ſit in facultate presbyteri ſubuenire patrono in quantitate quam voluerit. allegat etiam alia, vt per eum. Cogita tamen ſuper iſta deciſione quæ videtur dura, præſupponendo
2 quòd presbyter ſubueniat patrono de fructibus tantùm. † Sed hic acceſſoriè quæritur, an teneatur eccleſia in caſu indigentiæ alere patronum in domo propria ipſius patroni, an poſſit rector eccleſiæ dicere patrono, venias ad manducandum mecum. Concludendum videtur ſecundùm Abb. antiquum, quem refert, & ſequitur Ioan. And. *in d. c. nobis, in vltim. colum.* quod patrono debet ſubueniri in domo propria. *per l. plenum. § penult. ff. de vſu & habit.* niſi ipſe eſſet contentus alimentari in eccleſia. Et ſubnectit Ioan. Andr. vbi ſuprà, quòd eſt expertus aliquos nolle alimētari in eccleſia, ne videantur conneſſi. vel dicas ſecundùm Panorm. *in d. c. nobis, in repetit.* quam refert & ſequitur dom. Cardin. Flor. ibidem *in § fin. in tertia quæſtione.* quod conſiderabitur perſona patroni, & eius indigentia, & conditio eccleſiæ, vel extra:
3 allegat Specul. *in tit. qui filij ſint legitimi. verſic. ſed pone peccabat.* † Secundò acceſſoriè quæritur, an ſi plures ſint patroni indigentes, omnibus debeat ſubueniri? Conclude quod ſic, declarando tamen, vt ſuprà, debet tamen magis ſubueniri ei, qui plus contulit in fundando, vel dotando eccleſiam, licèt ius patronat. ad ſingulos pertineat inſolidum. ita decidit Hoſtien. *in ſumma huius tit. §. qualiter transferantur.* quem refert & ſequitur dominus Bartholomæus Bellencinus *in apoſtillis ad Abb. in c. 1. inf. eod.* de hoc tamen dic, vt dicam infrà ſuper verbo, & dotauit, *in 11. quæſtione.*
4 Tertiò acceſſoriè quæro † circa hanc primam principalem quæſtionem, an alimenta debebunt præſtari pariformiter patrono ruſtico ſicut nobili. Conclude quòd erunt præſtanda ſecundùm qualitatem patroni tam in veſtibus, quàm in cibis. ita dominus Ant. *in d. c. nobis* quem refert & ſequitur dom. Felin. alias auctoritates allegando *in c. cum omnes, in 18. col. de conſtit.* & faciunt quæ ſuprà paulo ante dicta ſunt allegato Paul. & D. Card. *in d. c. nobis.*
5 Quartò acceſſoriè quæritur circa prædicta, † an ſi vniuerſitas ſit patrona, & deueniant aliqui ad inopiam, an omnes erunt alendi ab eccleſia patronata? Conclude quòd non. ita dom. Bartholomæus Bellencinus *in apoſtillis ad Abbat. in c. nobis, inf. eodem.* allegat Archid. *in c. ſi plures. 16 quæſt. 7.* circa principium. per text. in argumentum *in c. qui manumittitur. 12 quæſt. 2.* & firmat Gemin. *in c. vnico, in princ. colum. 2. eod. tit. lib. 6.* & ratio eſt, quia ipſa vniuerſitas eſt patrona, non autem ſingulares perſonæ, *d. c. qui manumittitur.* Qualiter autem agere debeat patronus vergens ad inopiam cōtra eccleſiam. Vide Specul. *in tit. de officio omnium iudic. § 2. verſic. ſi verò, cum ſequenti. & in hoc eodem tit. verſic. ſi porrò.* Secundò principaliter quæro † circa iſtud verbū, & vtile, an poſſit patronus ali- 6
quid annuatim exigere ab eccleſia patronata in recognitionem iuris patronatus? Conclude quòd ſic, dummodò tempore fundationis illud diſpoſuerit cum conſenſu epiſcopi, aliàs ſecùs, textus eſt, & ibi not. Abb. *in c. 2. præterea. 2. eod. tit.* ſubiiciens, quòd per illum text. aliàs conſuluit, quod quidam populus, qui habebat ius patronatus, non poterat exigere à presbytero certos cereos in recognitionem iuris patronatus, ex quo aliud non fuit ſibi reſeruatum tempore fundationis, & allegat bonum text. *in c. cùm dilectus, de conſuetud.* & notata per Innoc. *in c. quoniam, infr. ne prælat. vices ſuas.* & facit text. *in c. nouerint. 10. quæſt. 1. & in c. tua nos, de iureiurand.* vbi Abb. notat ex illo text. quòd † rector eccleſiæ 7
patronatæ non poteſt ſe obligare ad ſoluendum cenſum, vel ad augendum ſolitum etiam in vita ſua. Quinimmò ſecundùm eum non poteſt patrono etiam ſponte ſoluere nomine cenſus: idem decidit Abb. *in c. 1. in 2. colum. infra de immun. eccleſ. in c. cùm olim. 1. in tertio notabili,* per illum text. *de reſtitut. ſpoliat.* Idem Bald. *in conſ. ſuo 318. incip. Nunc venio, in tertio volumine.* Amplia nunc iſtam conclusionem, ſcilicet, quòd nedum patronus poteſt diſponere tempore fundationis, vt certum quod annuatim ipſi patrono, vel ſucceſſoribus ſuis ſoluatur, ſed etiam poteſt diſponere, vt ſoluatur tertio, text. eſt, & ibi colligit Abbas in primo notabili *in c. quanto, infra de cenſibus.* Secundò amplia, vt etiam poſſit patronus tempore fundationis diſponere, quòd fructus eccleſiæ quando contigerit illam vacare, ſibi ſpectent, gloſ. eſt *in c. generali, in verbo, fundatione, de elect. lib. 6.* Limita nunc iſtam concluſionem, vt non procedat, quando patronus aſſignaſſet ſolummodò dotem neceſſariam eccleſiæ, nunc enim non poteſt aliquid ſibi reſeruare etiam cum conſenſu epiſcopi, quia iura mandant integram. & neceſſariam dotem eſſe aſſignandam eccleſiæ, text. eſt *in c. 1. infra de cenſibus, & in c. cùm ſicut, infra de conſecr. eccleſ. vel altar.* Ita limitat, & declarat Abb. *in d. c. 1. infra de cenſibus.* Pro qua declaratione, & limitatione ego allego gloſ. *in c. ſi quis baſilicam, de conſecratio diſtinct. 1.* Ex prædictis ego infero, † quod 8
non poſſet patronus exigere à rectore, vel clerico rationem de temporalibus, vel fructibus beneficij: quod optimè probatur *in d. c. nouerint. 10. quæſt. 1.* hoc tamen fallit in patrono eccleſiaſtico, ita probatur clarè *in c. cùm & plantare. § in eccleſiis. de priuilegijs* & vtrumque prædictorum decidunt dom. Ant. & Abb. *in c. cùm propter. infra eod. tit.* An autem alij prælati, vel clerici teneantur reddere rationem adminiſtratorum ſuperioribus ſuis, vide text. *in c. qualiter, el 2.* & Abbatem ibi in *tertio notabili,* & eundem & alios ibidem ſuper gloſ. *in verbo, reddere rationem, de accuſat.* vide etiam Clement. *quia contingit. § illi,* & Doct. *ibidem de religioſ. domibus.* & Bald. *in l. orphanotrophos. C. de epiſc. & cler. & text. in c. 1. § quòd ſi de aliquibus, iuncto § præcedenti, de cenſib. lib. 6.* Tertiò quæro, † an poſſit 9
patronus pecuniam recipere pro præſentatione, & an recipiendo committat ſimoniam. Breuiter dicendum eſt, quòd vitium ſimoniæ incurrit, & per conſequens, quòd non poſſit aliquid pro præſentatione recipi. Et moueor, quia ſimonia committitur ita in annexis ſpiritualibus, ſicut in ipſis ſpiritualibus, text. eſt *in c. ex inſinuatione, & c. de iure,* & vtrobique hoc firmat Abb. *inf. eod.* & clarè probatur hæc concluſio *in c. quæſitum, inf. de rerum permut.* & colligitur ex diffinitione ſimoniæ poſita per Doct. *in rubric. infra de ſimonia.* hinc dixit text. *in c. præterea, 1. ſupr. de tranſact.* quod non valet tranſactio ſuper iure præſentandi, ſed præſentatio ipſa eſt annexa ſpiritualitati, ſicut & ipſum ius patronatus, vt probatur *in c. præterea.* ſecundùm quod intelligit ibi Abb. *in 1. not.* & firmat idem Abb. *in c. quanto, in 2. colum. ſuprà de iudic.* vbi dicit, quòd præſentatio ideo dicitur annexa ſpiritualitati, quia eſt præparamentum ad inſtitutionem, & ſic ad ius ſpirituale obtinendum, text. eſt *in c. quod autem, in verbo, inchoatum, inf. eodem tit.* ergo benè concluditur, quòd nō erit licitum præſentare propter pecuniam. Secundò pro eadem concluſione adduco textum optimum in ſimili *in c. ſi quis baſilicam, de conſec. diſtinct. 1.* vbi dicitur, quòd ſi quis ædificat baſilicam ad iſtum finem, vt lucretur partem oblationum,

Digitized by Google

lationum, nullatenus debet Epiſcopus illam baſilicam conſecrare. Et propterea dicit ibi gloſſ. collige argumentum, quod patroni non debent exigere enxenia, vel huiuſmodi ab Eccleſia. Tertiò adduco text. *in cap. de hoc. infra de ſimon.* qui text. in fine dicit quod quidam reges, & principes, qui acceperunt pecuniam, vt conſentirent electioni Epiſcopi Exonienenſis, debent illam pecuniam ſine diminutione reſtituere ipſi Eccleſiæ. & ſecundùm vnum intellectum loquitur ille text. de patronis. & dicunt *ibi* Abb. & Ioan. de Ana. illum text. eſſe benè notandum in practica, & quod confeſſores principum, vel ignorantia ducti, vel vt applaudant ipſis principibus negligunt eos ad pœnitentiam inducere de ſimilibus. Et quod multi ſunt tales, de quorum ſalute eſt diffidendum cùm decedant cum tali peccato. Quinimmò fortius probat ille text. ſecundùm alium intellectum, quem ibi refert Ioan. de Ana. quod nedum accipientes pecuniam, vt conſentiant electioni, tenentur ad reſtitutionem, vt ibi, ſed etiam procurantes eum electoribus vt eligant, quia ſi ex illa procuratione aliquid acceperint, illud reſtituere tenentur, Tales enim ſimoniaci ſunt, *cap. de ſimoniacis.* & *ibi* notatur. *infra de ſimon. c. cum ſuper. ſuprà de conf. ſſ.* ad quod etiam multi non aduertunt. Quartò pro iſta concluſione facit optimè: quod decidit Ioan. de Ana. *in capit. 2. penult. notabili* per illũ
10 text. *infra de ſimon.* † vbi dicit, quod ſicut non licet dare pecuniam pro beneficio conſequendo immediatè, ita non licet dare pro præambulo ad beneficium conſequendum per *l. oratio, cum ſimilibus. ff. de ſponſa.* ſed præſentatio eſt præambulum ſeu præparamentum, vt *ſuprà* dictum eſt, igitur, &c. Quintò pro dicta concluſione eſt text. *in cap. tua nos, primo. de iureiuran.* vbi fortiùs dicitur, quod non valet promiſſio facta per præſentatum præſentanti etiam cum iuramento. Sextò pro dicta concluſione eſt etiam text. clarus, & ibi notat Abb. *in cap. veniens. primo ſupra de teſtibus,* quod autem pecunia ipſa debeat reſtitui Eccleſiæ cui iniuria ſimoniaca eſt irrogata, tenet etiam *gloſſ. in cap. quia clerici. infra eod.* & clarè probatur *in dicto cap. de hoc.* vbi notãt Abb. & alij *infra de ſimon.* hoc tamen declaratur, & limitatur, vt per gloſſ. magnam, & Doct. *ibidem.* Quam autem pœnam pati debeat clericus, qui pecuniam dedit, vt ad beneficium promoueatur, vide extrauagantem vnicam ſub titulo *de ſimon. quæ incipit Paulus.* & dicit quod acquiſitio beneficij per quamcunque diſpoſitionem ſimoniacam eſt nulla ipſo iure, ita quod taliter acquirens beneficium, tenetur ad omnium fructuum quos percipit reſtitutionem. Item talis, & etiam mediatores ſententiam excommunicationis incurrunt, à qua ſolus Pontifex abſoluit, prætetquam in articulo mortis. Item per eandem extrauagantem tenentur illi, qui ſciunt aliquos eſſe ſimoniacos, vel mediatores ſimoniæ in ordine, vel in beneficio reuelare quanto citius poſſunt. Et ſi ſimonia eſſet commiſſa pro aliqua iuſtitia, vel gratia apud ſedem Apoſtolicam obtinenda etiam ſcientes, & non reuelantes infra triduum ipſo iure ſunt excommunicati, & abſolui non poſſunt niſi à Papa, prætetquam in mortis articulo. ita diſponit extrauagans Bonifacij ſub titulo *de ſententia excommunicationis.* eſt enim hic caſus de reſeruatis Papæ, vt etiam exponitur in extrauaganti Pauli *ſub rubrica de pœnitentia & remiſſione, qui incipit, & dominici gregis.* Aduertendum tamen eſt circa illud, quod dixi de ſcientibus, vt reuelare teneãtur. quod id intelligitur, ſi ſcientes id probare poſſunt. ita concludit in ſimili Angelus Aretinus *in libro maleficiorum in verbo che hai tradito. in quinta columna. ver. quod crimen læſæ maieſtatis.* vbi dicit, quod poſito quod ſciens crimen læſæ maieſtatis ab alio committendum illud reuelare teneatur, intelligitur ſi illud probare poteſt, & allegat Bald. vt per eum. & in terminis noſtris ita decidit dominus Felyn. Sandæus *in cap. de cætero. in fin. de re iudic.* ſubijciens, quod ita audiuit fuiſſe concluſum à quodam pœnitentiario Papali, & vltra eum benè facit text. *in cap. plerunque. 2. quæſt. 7.* vbi expreſſè gloſſ. notat, † quòd taciturnitas non
11 obeſt ei, qui non poteſt probare, vide etiam omninò reuerendum fratrem Angelum de Clauaſio *in ſumma ſua Angelica in verbo Denunciatio. ver. fin.* An autem aliam pœnam patiantur ſimoniaci, dic vt dicitur *in dicto cap. de hoc. & in dicto cap. 10. cum ſuper. de confeſſis,* & per gloſſ. & Doct. *1. quæſt. 1 in ſumma,* & pulchrè per Ioan. de Ana. *in rubric. infra de ſimonia in vltima columna. in principio.* ex cuius verbis etiam intelliges, an recipientes pecuniam, vt præſentent puniantur alia pœna, quàm ad reſtitutionem ipſius pecuniæ, & not. quod nedum ſimonia committeretur in accipiendo actualiter pecuniam, vel quid temporale pro ſpirituali, ſed etiam recipiendo promiſſionem, vel obligationem pecuniæ, vel temporalitatis, text. eſt, & ibi colligit Abb. *in primo notabili, in dicto cap. cum ſuper.* & idem voluit Abb. *in dicto capitulo veniens, primo in vltimo notabili,* quod diligenter nota. Idem eſſet ſi remitteretur aliquod debitum. text. eſt *in dicto capitulo veniens,* quia remittere eſt dare, *vt ibi in gloſſ.* quæ allegat iura concordantia: hæc tamen regula *ibi* pulchrè declaratur per dominum Fely. Sandæum *in 4. notabili.* vide eum quia non eſt materia noſtra. Item nota pro intelligentia prædictorum quod dato, quod plures ſint patroni, ita quod vox recipientis pecuniam non eſſet ſufficiens ad effectualem præſentationem & inſtitutionem, tamen ex tali receptione committitur ſimonia perinde ac ac ſi ipſe ſolus eſſet patronus, ita probatur in ſimili *in dicto cap. cum ſuper.* & *ibi* notat Abb. *in 3. notabili.* idem concludunt Dom. Anton. de Butr. Abb. & Ioan. de Ana. per illum text. *in cap. Matthæus. infra de ſimon.* vbi dicunt quod receptio pecuniæ pro danda voce etiam non neceſſaria inducit ſimoniam. Quartò & vltimò quæro circa hoc verbum, & vtile, an patronus poſſit ſeipſum præſentare, vel filios? dic vt dixi *ſupra in verbo honorificum. q. 4.* & ſic ſum expeditus de verbo, & vtile. Capio nunc verbum Competens alicui.

S V M M A R I V M.

1 *Iuſpatronatus, an competat ita fœminæ ſicut maſculo.*
2 *Fœmina, an admittatur ad dandam vocem quando iuſpatronatus competit illis de parentela.*
3 *Fœmina meretrix, an poſſit eſſe patrona.*
4 *Excommunicatus non debet admitti ad fundandam Eccleſiam, ſi tamen admittitur, acquirit iuſpatronatus, licet non habeat exercitium.*
5 *Meretrices repelluntur ab omnibus actibus legitimis in tantum, quod licet in illo caſu habilitarentur generaliter crimnoſi, non cenſerentur habilitatæ meretrices niſi de eis fieret ſpecialis mentio.*
6 *Iuſpatronatus, an competat illegitimè natis.*
7 *Patronum Eccleſiæ eſſe eſt quædam prærogatiua, & præeminentia, & honor.*
8 *Legitimatus per Imperatorem an ſit capax iuriſpatronatus.*
9 *Illegitimus eſt capax iuriſpatronatus nedum in conſequentiam, ſed etiam principaliter.*
10 *Iuſpatronatus principaliter conceditur laicis in fauorem Eccleſiarum.*
11 *Illegitimus, an poſſit præſentari ad Eccleſiam, vel capellam iuriſpatronatus.*
12 *Iuſpatronatus, an competat pupillo, vel infanti.*
13 *Authoritas tutoris, vel curatoris an ſit neceſſaria ad hoc quod maior infante poſſit præſentare.*
14 *Pupillus non poteſt eligere.*
15 *Iuſpatronatus ſi competat vniuerſitati in qua ſint pupilli, an ipſi pupilli erunt vocandi ad præſentationem.*
16 *Vniuerſitates plures ſi habeant iuſpatronatus, an quælibet vniuerſitas habeatur pro vna voce, an tot ſint voces quot ſunt perſonæ.*
17 *Iuſpatronatus quando competat vniuerſitati, an ſingulares perſonæ illius de vniuerſitate ſint patronæ.*
18 *Filiusfamilias, an habeat vocem in præſentando, quando iuſpatronatus competit vniuerſitati puta populo.*
19 *Natura iuriſpatronatus eſt, vt viuente patre filius nullam poteſtatem habeat.*
20 *Excommunicato an competat iuſpatronatus.*
21 *Excommunicatus poteſt licitè ingredi Eccleſiam ad audiendum verbum Dei.*
22 *Inſtitutio facta per Epiſcopum de præſentato à patrono excommunicato, an valeat.*
23 *Tempus datum ad præſentandum an currat patrono excommunicato.*
24 *Impedimentum quando cauſatur intereſſe, ex culpa, & non directè prodeſſe poteſt culpoſo.*
25 *Infideli, an poſſit competere iuſpatronatus.*
26 *Hæretico, qui ſit baptizatus an poſſit competere iuſpatronatus.*
27 *Hæreticus reuerſus ad fidem recuperat iuſpatronatus quando ſententia contra eum lata non erat de amiſſione iuriſpatronatus.*
28 *Iuſpatronatus quando competit collegio, vel monaſterio, an ſolus prælatus poſſit præſentare.*

29 *Conuerſi an habeant vocem, quando iuſpatronatus competit conuentui, vel capitulo.*

30 *Capellani non vocantur ad communiones nec ſunt de corpore collegij canonicorum.*

31 *Filiuſfamilias ſi ſit patronus, an pater habeat ius præſentandi an ipſe filius.*

32 *Ius præſentandi an competat ei, qui eſt in quaſi poſſeßione iuriſpatronatus licet non appareat, quod ſit patronus.*

33 *Fructus iuriſpatronatus eſt præſentatio, & ſpectat ad poſſeſſorem.*

34 *Quaſi poſſeßionem iuriſpatronatus quando quis dicatur habere.*

35 *Bonæ fidei qualiter probetur.*

36 *Inſtitutione facta ſequitur quaſi poſſeßio non ante.*

37 *Inſtitutus habetur tanquam rector, vel capellanus in poſſeßione rectoriæ vel capellæ.*

38 *Incorporalia quando vacant, non eſt neceſſe habere ſcientiam, vel patientiam alterius in acquiſitione quaſi poſſeßionis illorum.*

39 *Quaſi poſſeßio an acquiratur per exercitium alterius actus competentis patrono.*

40 *Titius præſentauit pluribus vicibus rectorem ad Eccleſiam, vltimo loco Sempronius præſentauit, quis iſtorum dicatur in quaſi poſſeßione, & quis erit potior in præſentatione de nouo facienda.*

41 *Electores, vt dicantur conſtituti in quaſi poſſeßione eligendi, quid requiratur.*

42 *Patronis ex pluribus, ſi vnus præſentat, alij ſunt negligentes, an propter hoc ſunt priuati quaſi poſſeßione.*

43 *Hæredes ſi ſint plures, qui habeant bona communia. & vnus ipſorum adminiſtrat. & fructus percipit, dicuntur alij poßidere.*

44 *Quaſi poſſeßio iuriſpatron. quibus modis amittatur.*

45 *Exiſtens in quaſi poſſeßione iuriſpatronatus ſi præſentet vnum, & verus patronus præſentat alium quis ex iſtis præſentatis erit præferendus.*

46 *Proprietas abſorbet cauſam poſſeßionis.*

47 *Patronus verus ſi præſentet, & tamen nec ipſe nec alius ſit in quaſi poſſeßione an præſentatio ſit nulla tanquam facta à non poſſeſſore.*

48 *Duo ſi ſunt in quaſi poſſeſ. iuriſpatronatus vnus eſt verus patronus alius eſt putatiuus, verus patronus præſentat vnum, putatiuus alium, quis præferri debeat.*

49 *Præſentatio facta per patronum putatiuum, vbi talis non eſſet in quaſi poſſeßione nil valet indiſtinctè.*

50 *Duo ſunt quaſi poſſeſſores iuriſpatronatus vnus bonæ fidei, alter malæ fidei: vnus præſentat vnum alius alium, Epiſcopus inſtituit præſentatum à malæ fidei poſſeſſore, an talis inſtitutus debeat remoueri.*

51 *Inſtitutio facta ab Epiſcopo ad petitionem eius, qui aſſerit ſe patronum emiſſo edicto publico an valeat.*

52 *Ius præſentandi an competat ei cui mouetur quæſtio ſuper iurepatronatus, vel ſuper quaſi poſſeßione illius.*

53 *Præſentatio non poteſt fieri per poſſeſſ. quando lis mouetur ſuper iure ſeu poſſeßione iuris præſentandi, & lis eſſet conteſt.*

54 *Poſſeſſor ſi ſuccumbat tenetur reſtituere omnes fructus quos percepit poſt litem conteſt.*

55 *Præſentatio quando eſt facta à patrono, vel à bonæ fidei poſſeſſore ante litem motam debet fieri confirmatio, licet ante confirmationem ſit motalis ſuper iure ſeu proprietate iuris eligendi.*

56 *Præſentatio, an competat patrono ad beneficium vacans in curia Romana.*

57 *Ius præſentandi rectorem ad Eccleſiam, an competat aliquo caſu ei, qui non eſt patronus, nec in quaſi poſſeſſ. iuriſpat. nec etiam ſe aſſerat patronum.*

58 *Præſentare an quis poßit rectorem, vel clericum ad Eccleſiam alia ratione quàm iuriſpat.*

59 *Ius præſentandi rectorem, vel clericum perpetuum non poteſt competere alij quam patrono.*

60 *Præſentatio aliquando competit via ſimplicis petitionis.*

61 *Rector Eccleſiæ patronatæ præſentauit clericum ordinandum ad tit. beneficij ſui, an ipſo rectore mortuo patronus tenentur illum clericum præſentare in rectorem.*

62 *Patroni duo, quorum vnus præſentat vnum, qui fuerat intitulatus in Eccleſia, alter præſentat alium, an intitulatus data paritate in reliquis debeat præferri.*

63 *Patronus an poßit promittere de præſentando, antequam vacet Eccleſia.*

64 *Inſtitutio quibus competere dicatur.*

65 *Inſtitutio an competat ſoli Epiſcopo, an Epiſcopo & Capitulo ſimul.*

66 *Vicarius generalis Epiſcopi an poßit ex ſuo officio inſtituere præſentatum.*

67 *Actus præſentandi non competit Vicario ſine expreſſo mandato Domini.*

68 *Ius inſtituendi an competat capitulo ſede vacante.*

69 *Capitulum an poßit conferre ſede vacante.*

70 *Inſtituere quis poßit.*

71 *Epiſcopus an poßit inſtituere præſentatum extra territorium ſuum.*

72 *Ius inſtituendi, an competat Abbati in Eccleſiis ſibi ſubiectis.*

COMPETENS ALICVI. Super iſto verbo videbimus, qui poſſint eſſe patroni, & qui poſſint præſentare. & etiam acceſſoriè videbimus, qui poſſint inſtituere. Primò † igi- 1
tur quæro an iuſpatronatus competat ita fœminæ ſicut maſculo. Conclude breuiter, quod ſic: ratio eſt, quia iura concedunt iuſpatronatus conſtructoribus, fundatoribus, & dotatoribus Eccleſiarum *cap. filij. 16. quæſt. 7. cap. quoniam. & cap. nobis. cum ſimilib. infra eod.* & licet videatur loqui per verba maſculini generis, tamen maſculinum comprehendit fœmininum *l. ſi ita ſcriptum. §. 1. ff. de verbor ſignific. cap. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæſt. 4. coniuncto. cap. mulieres. de ſentent. excom.* & iſta regula procedit nedum in l. humana, ſed etiam in l. diuina. textus eſt *in cap. maiores, & ibi* Abb. *in 2. colum. inſ. de baptiſmo.* Secundò probatur hæc concluſio per *cap. fin. ſupr. de conceſ. præbend.* vbi text. loquitur de quadam comitiſſa, quæ habebat iuſpatronatus, & licet ille textus loquatur in fœmina conſtituta in dignitate, tamen dicunt *ibi* domini Anton. de Butr. Imol. & Abb. Panorm. quod procedit etiam in alia fœmina priuata, & ſubijcit dom. Ant. quòd ita ſeruatur quotidiè. & allegat idem tenere Dominos de Rota *in deciſione ſua 19.* ego reperio *in deciſ. 422. incip. Fuit dubitatum vtrũ valeret conſuetudo. in nouis deciſionibus. ſub hoc titulo de iurepatron.* Tertiò probatur hæc concluſio, quia vt *infrà* dicetur etiam pupillus poteſt præſentare, vt etiam habetur *in dicto cap. ſi ergo.* à fortiori poterit fœmina præſentare. Et iſtam concluſionem tenet etiam gloſſ. *in cap. quoniam inueſtituras. 16. quæſt. 7.* Idem cõcludit Ioan. Andr. Abb. & alij. *in cap. nobis. infra eod. & in conſilio ſuo 54. in fin. incipiente Chriſti. in 1. volum.* Idem tenet Dominus Cardinalis Florent. *in clem. fin. in 6. quæſt. eod. tit.* & dixit Dom. Andr. Barbo *in cap. quantoiu ſin. de iudicijs.* quod de iurepatronatus tantum habet paupercula quantum rex. Et præmiſſam etiam concluſionem tenet Calde. *in conſil. ſuo 4.* vbi format pulchram quæſtionem, & decidit, quod † relicto iurepatronatus 2
fratribus ſuis hæredibus, & alijs eorum deſcendentibus maſculis, quibus deſcendentibus ipſum iuſpatronatus deueniat ad Epiſcopum, quòd ſi ipſi hæredes moriantur ante teſtatorem, qui poſtea decedat relicta filia, quòd ipſa filia ſuccedat in iurepatronatus, & eſt illud conſilium ſub hoc eodem titulo, nec aliquem reperi contrarium tenentem. Quinimmò dixit Innocent. *in cap. cum ex iniuncto. in fin. de no. oper. nuncia.* quod etiam ſi iuſpatronatus competat vniuerſitati, fœminæ, virgines, & viduæ ſunt vocandæ. & licet non loquatur in ſpecie in iurepatronatus tamen hunc caſum includit dum dicit, quòd tales perſonæ ſunt vocandæ in gerendis per vniuerſitatem: ſubijcit tamen Innocent. quòd conſuetudo tales non admittit: attendenda ergo eſſet conſuetudo in hoc, vt ipſe ſentit, quod eſt diligenter notandum. Faciunt etiam ad præmiſſam quæſtionem quæ *infrà* dicam ſuper verbo, ipſe velis à quo. *in 6. quæſt. principali.*
† An autem quando iuſpatronatus competeret illis de parentela, vt multoties vidi, fœminæ admittantur ad vocem dandam 3
in præſentatione? Ego arbitror, quod ſi fœminæ non ſunt nuptæ extra parentelam, quod vocem habeant, & pari modo ſi nondum ſint nuptæ. quia nihil eſt, quod obeſt, ſi autem ſunt nuptæ extra parentelam hoc dependet à quæſtione an fœmina nupta dicatur de domo, vel de parentela patris ſui, de qua habetur per Bart. *in l. quoties. C. de priuileg. ſchola. lib. 12.* & aliquid per Bald. *in l. voluntas. C. de fideicommiſſ.* & per D. Fely. Sandæum plenè *in cap. ſuper eod. el 2. in 1. colum. C. vnde vir, & vxor.* dic vt in dictis locis concludit. Conſideranda tamen eſt. in hoc conſuetudo, vt *ſuprà* ad aliud propoſitum dixi. Item conſideranda eſſet inprimis

3 primis fundatoris mens per iura vulgaria. † Sed hic ſuboritur
quæſtio acceſſoria, quid ſi fœmina eſſet meretrix an poſſit eſſe
patrona. Iſtam quæſtionem videtur decidere gloſſ. *in capit. non
eſt putanda in verbo ex illicitis. 1. quæſt. 1.* quæ dicit, quòd ſi de illici-
tè acquiſitis, puta de pecunia ſimoniaca Eccleſia fundata eſt
non debet Eccleſia demoliri. & dicit ibi Arch. *circa finem*, quod
licet de turpi quæſtu non ſint oblationes faciendæ, poſſint ta-
men inde fieri aliæ Eccleſiæ. & adducit ſimile, quia non licuit
triginta denarios pro quibus fuit venditus Chriſtus mittere in
corbonam, quia pretium ſanguinis erat, ſed licuit agrum figu-
li emere in ſepulturam peregrinorum, & ſic videtur quod licet
meretrix Eccleſiam fundauerit de meretricio, quòd licitè fun-
dauerit, & per conſequens quod ſit patrona. Et illam gloſſ. ſe-
quitur etiam Abb. *in cap. ex transmiſſa de decimis*. Secundò pro
4 hac concluſione facit, quia vt *infra* dicetur, † excommunicatus
non debet admitti ad fundandam Eccleſiam. ſi tamen admit-
tatur acquirit iuſpatronatus licet non habeat exercitium. ita
decidunt Ioan. Andr. Abbas, & alij *in cap. nobis. infra eodem*. Sed ſi
excommunicatus poteſt eſſe patronus à fortiori poterit mere-
trix. Tertiò & vltimò pro dicta concluſione facit textus *in cap.
piæ mentis in fin. ibi, omni Chriſtiano debetur. & in cap. frigentius. in fin.
ibi Chriſtianis omnibus, &c. 16. quæſt. 7.* vbi probatur, quod quili-
bet Chriſtianus eſt capax iuriſpatronatus. Sed ſi meretrix eſt
Chriſtiana, igitur, &c. & iſto argumento in ſimili de excom-
municato vtitur Ioan. Andr. *in dicto cap. nobis.* vbi dicit quod ille,
qui profitetur religionem, & matrimonium poteſt contrahere,
& ſimilia facere, poteſt etiam eſſe patronus. & ſubijcit ibi Do-
minus Anton. de Butr. *in 2. colum.* quod ille qui poteſt audire in
Eccleſia verbum Dei, & orare, per conſequens poteſt etiam Ec-
cleſiam conſtruere, & ſic concluditur quod iuſpatronatus etiã
meretrici competere poteſt. Licet hæc concluſio ſit fauorabilis
Eccleſijs, vt ſic vnuſquiſque, etiam meretrix inuitetur ad fun-
dationem Eccleſiarum. In contrarium tamen fortiter ſtringit,
quia iuſpatronatus conceditur laicis ex priuilegio. *cap. quoniam,*
& *ibi* notatur *infra eodem*. Sed tales perſonæ propter earum vili-
tatem non merentur gaudere aliquo priuilegio, vt in ſimili de
alijs vilibus perſonis dicit gloſſ. notabilis *in cap. 1. in verbo ignomi-
nioſam. de vita & honeſt. cleric. lib. 6. per l. quæ adulterium. C. de adult.*
& alibi dixit gloſſ. *notabilis in cap. 1. ſuprà de location.* quod illi, qui
cummorantur cum ſcholaribus gaudẽt priuilegio ſcholarium
niſi ſint meretrices. Et facit quod dixit Abb. per illum textum
5 *in cap. tanta. infra de ſimon.* vbi inquit † quòd meretrices repel-
lantur ab omnibus actibus legitimis in tantum, quod licet in il-
lo caſu habilitarentur generaliter criminoſi, non tamen cenſe-
rentur habilitatæ meretrices niſi de eis fieret ſpecialis mentio.
Et faciunt quæ dicentur in ſequenti quæſtione vbi probabimus,
quòd iuſpatronatus eſt honor, & prærogatiua. Ergo non debet
poſſe competere meretricibus. Tenendo tamen concluſionem
præmiſſam, credo ad prædicta vno verbo reſponderi poſſe, &
dico quod iuſpatronatus non eſt conceſſum propter fauorem
laicorum, ſed propter fauorem Eccleſiarum, vt inuitentur laici
ad illarum fundationem, vt not. *in cap. quoniam. infra eodem.* Li-
cet contrarium dixerit Abb. vt arbitror inaduertenter *in cap. ad
Apoſtolicam infra de ſimon.* & dixi *ſuprà* ſuper verbo Ius in 2. *quæſt.*
cum ergo fauore Eccleſiarum principaliter iuſpatronatus in-
troductum ſit non curabitur, quòd perſona quæ Eccleſiam cõ-
ſtruit ſit meretrix, vel excommunicata, vt *ſuprà* dixi argumento
text. & ibi notatorum *in l. qui exceptionem. in princ. ff. de condit. indeb.*
& faciunt quæ *ſuprà* dixi allegando Ioan. And. & Dominus An-
ton. *in dicto cap. nobis.* & facit *l. ſi quis nec cauſam.* cum *ibi* plenè no-
tatis per Modernos maximè *ff. ſi certum peta.* & vide quæ dicam
6 in quæſtione ſequenti. † Secundò principaliter quæro an iuſ-
patronatus competat illegitimè natis. Pro parte affirmatiua
facit, quia iura generaliter loquuntur, & concedunt iuſpatro-
natus fundatoribus Eccleſiarum. *cap. filijs. 16. quæſtione 7. cap. quo-
niam. & cap. nobis. infra eodem* & per conſequens ita videntur con-
cedere illegitimè natis ſicut alijs. Secundò facit, quia iura con-
cedunt iuſpatronatus omnibus Chriſtianis, vt etiam dictum eſt
in præcedenti quæſtione per *cap. piæ mentis. & cap. frigentius. 16.
quæſt. 7.* ergo videtur, quod ſi illegitimus ſit Chriſtianus, quòd
nihil obſtet quin poſſit eſſe patronus. Tertiò pro iſta parte fa-
cit, quia tales illegitimi non poſſunt eſſe patroni Eccleſiarum
per eos fundatarum retraherentur à fundatione ipſarum Ec-
cleſiarũ, & propterea hoc non eſt dicendum, vt in ſimili decidit
gloſſ. *in capitulo cum dilectus. in verbo præſentare. in fine. infra eodem.*

Quartò facit quia ſi excommunicatus eſt capax iuriſpatrona-
tus, vt dictum eſt in præcedenti quæſtione, & dicetur *infra*, ergò
à fortiori debet eſſe capax illegitimus. Quintò facit quia vt cõ-
cluſum eſt in quæſtione præcedenti etiam meretrix eſt capax
iuriſpatronatus, ergo videtur, quod etiam illegitimus ſit capax.
Pro parte negatiua facit, quia illi, qui patiuntur defectum nata-
lium non videntur capaces ſpiritualium. *cap. 1. de filijs presbyt. lib.
6. cap. 1. & 2. eodem titulo in antiquis. cap. cum in cunctis in princip. cum
gloſſ. & cap. innotuit. ſuprà de elect.* ergo nec etiam erunt capaces
connexorum prout eſt iuſpatronatus. *cap. quanto de iudicijs.* Ta-
les enim ſunt odibiles legibus, & canonibus. *cap. niſi cum pridem.
§. non tamen de renuntia. l. vulgo. ff. de ſtat. hom. cum ſimilibus*, & me-
lius probatur *in cap. ſi gens Anglorum. 56. diſtinctione.* vbi dicitur,
quòd tales non ſunt in bello fortes nec in fide ſtabiles, nec ho-
notabiles hominibus, nec Deo amabiles. Secundò † pro iſta 7
parte facit, quia eſſe patronum Eccleſiæ eſt quædam prærroga-
tiua, & præeminentia, & honor, vt probatur in diffinitione iu-
riſpatronatus in verbo honorificum, & firmat Bald. *in conſilio
ſuo 323. incipien. Præmittendum eſt. in tertio volumine.* vnde ſpurijs,
vel illegitimè natis non debet congruere, quia vt inquit Bald.
vbi *ſuprà* turpe eſt in Eccleſia Dei habere talem ſupra verticem,
& in loco honeſto inhoneſtas auocare perſonas. *l. ſi quis in publi-
cis C. de ſpectaculis libro 11.* & iſtis fundamentis attentis videtur † 8
quòd etiam legitimatus per Imperatorem non ſit capax iuriſ-
patronatus. & ſic videtur, quòd licet ſuccedat in alijs bonis, nõ
tamen ſuccedit in iurepatronatus. quia Imperator non legiti-
mat in cauſis ſpiritualibus vel annexis, *argumen. cap. per venerabi-
lem. infra qui filij ſint legitimi.* & *ibi* Abb. *in 6. colum.* dicit, quod hoc
eſt indubitatum. & eſt gloſſ. *in cap. lege. 10. diſtinct.* & firmant Bar.
& communiter alij *in authen. ex complexu. Cod. de inceſt. nupt.* vbi
Cyn. dicit quod imperator non legitimat in ſpiritualibus, nec
apponit manum ad plauſtrum alienũ, & quod legitimatio Im-
peratoris non trahatur ad iuſpatronatus tenere videtur Gemin.
in dicto cap. lege. Tertio pro iſta parte facit deciſio gloſſ. *in clem. 1.
de baptiſmo. in verbo liberi,* quæ dicit, quod illegitimè nati non in-
cluduntur in diſpoſitione legali quantum ad commodum, &
honores. Ergo licet canones concedant laicis iuſpatronatus,
non tamen videntur includere illegitimos cùm iuſpatronatus
ſit honor, vt *ſuprà* dictum eſt. Quarto pro hac parte facit ſimi-
le, quia naturales etiam legitimati non ſuccedunt in feud. text.
in cap. naturales. in titulo. ſi de feu. fue. controuer. in libro feudorum. &
ratio eſt, quia feudum eſt beneficium, & honor. iſta ſunt ver-
ba Bald. *in l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtitut. & ſubſtitut.* ergo
idem dicemus in iurepatronatus. Item facit aliud ſimile, quia
tales non ſuccedunt in emphyteoſi Eccleſiaſtica etiam quod
ſint legitimati. Ita decidit Bald. *in dicto §. cum autem*, & ratio eſt
ſecundùm eum, quia tales non ſunt verè legitimi. Idem con-
cludit Bald. melius quam alibi *in cap. quæ in Eccleſiarum. in 18. co-
lum. & ſequenti. ſuprà de conſtitut.* & ab iſta concluſione nemo di-
ſcrepat, vt atteſtatur famoſus Iaſon. *in dicto §. cùm autem. in vltima
columna.* vbi alias authoritates allegat, quas etiam accumulat
Dominus Alexand. *in l. ex facto. § ſi quis rogatus in 12. columna ff. ad
Trebell.* & ſequitur idem Dominus Alexand. *in l. & ſi pepercerit. in
2. colum. ff. de libe. & poſthumis.* vbi dicit allegando Bald. *in dicto §.
cùm autem.* quod nati ex minus legitimo matrimonio etiam
quod ſint legitimati, adhuc dicuntur infames infamia facti. ſed
ſi tales non ſuccedũt in emphyteoſi Eccleſiaſtica videtur quod
multo minus ſuccedant in iurepatronatu, quod ſpiritualibus
magis videtur annexum. In hoc puncto reperio, quod Bald. *in
conſilio ſuo 323. incipien. Præmittendum eſt. in vltima columna.* alle-
gationum ibi inſertarum poſt multa concludit, quod illegiti-
matus eſt capax iuriſpatronatus in quandam conſequentiam,
vt ſi inſtituatur in aliqua hæreditate à tranſuerſalibus, vel extra-
neis, & ibi ſit iuſpatronatus. Tunc ex quo ſuccedit in hæredi-
tate, ſuccedet etiam in iurepatronatus, & propterea concludit
ibidem, quod quia tales non poſſunt inſtitui à patre, nec illi
ſuccedere in hæreditate, non etiam ſuccedent in iurepatrona-
tus in ea exiſtente, ſed ſi ſint legitimati ex quo ſuccedunt in hæ-
reditate ſuccedent etiam in iurepatronatus. Et ſi dicatur, legiti-
matio non trahitur ad iuſpatronatus annexum ſpirituali, vt
ſuprà reſpondet Bald. ibi, quod iuſpatronatus eſt potius anne-
xum hæreditati. Vel aliter reſpondeo, quod talis legitimatus
non ſuccedit in iuſpatronatus, eo quia legitimatio ad illud
trahatur, ſed ex eo quia ſuccedit in hæreditate, & illud venit
in conſequentiam hæreditatis. Adduco ſimile, iuſpatronatus

non poteſt per ſe vendi, quia committeretur ſimonia. *capit. de iure. & cap. quia clerici. infra eodem.* ſi tamen vendat hæreditatem, vel aliam vniuerſitatem iuſpatr. tranſit non quia ſit venditum, quia eſt acceſſorium rei venditæ. *cap. ex literis*, & ibi notatur *infra eodem.* ſentit ergo Bald. *in dicto conſilio*, quod illegitimus vel etiam legitimatus ab Imperatore non ſit capax iuriſpatronatus principaliter, & de per ſe, ſed in conſequentiam hæreditatis, vel alterius vniuerſitatis ſic. Eandem concluſionem videtur tenere Bal. *in conſil. præcedenti. 322. quod incipit Dom. Ambroſius.* Iſtam eandem concluſionem tenet Dominus Præpoſitus diui Ambroſij nunc benemeritus Cardinalis Alexand. *in cap. lege. in penultima columna 10. diſtinct.* referens Gemin. *ibi*, qui in hoc puncto firmat pedes, & mouetur eodem fundamento, quia iuſpatronatus tranſit cum hæreditate, vel vniuerſitate. Item mouetur, quia ad iuſpatronatus quilibet laicus admittitur. *dicto cap. quoniam.* Tamen in iſto fundamento vltimo videtur ſentire, quod indiſtinctè illegitimus admittatur ad iuſpatronatus, ſiue ſit legitimatus ſiue non, & ſiue principaliter ſiue in conſequentiam vniuerſitatis, & hoc etiam videtur voluiſſe Bald. *l. in eam quam. in fi. C. de fideicommiſſ.* vbi videtur dicere, quod naturalis eſt, ita patronus Eccleſiæ ſicut legitimus, & iſtam deciſionem refert Dominus Alexand. *in l. vt iuriſiurandi. § ſi liberi, in 2. colum. ff. de ope. liberto.* poteſt tamen illa deciſio Bald. intelligi, vt tantummodo voluerit dicere, quod iuſpatronatus Eccleſiæ ſit indiuiduum prout videntur verba ſua ſonare. reperio tandem in hoc puncto Dominus Anton. de Butr. *in conſilio ſuo 29. quod incipit Ieſu Chriſti, &c. viſis punctis, &c.* vbi tangit an legitimè natus ex matre illegitima ſuccedat in iurepatronatus aui materni cum fuerit ab ipſo auo materno inſtitutus? & concludit quòd ſic & potiſſimè ex eo, quia macula matris non debet nocere filio legitimo. ergo ſentit Dominus Anton. quod macula ipſa benè nocuiſſet dictæ matri illegitimæ, vt non potuiſſet dictum iuſpatronatus habere. Non loquitur tamen Dominus Anto. quando ipſa mater fuiſſet legitimata. & eiſdem verbis, quibus vtitur Dominus Anton. reperio etiam quod vtitur Petr. de Anch. *in conſilio ſuo 358. quod incip. In nomine Ieſu Chriſti, viſis puncto, &c.* & credo, quòd ambo conſuluerunt eodem caſu, quia ambo attingunt tria eadem puncta. Ex prædictis videri poteſt rem eſſe valdè dubiam, cum tamen caſus anno ſuperiore de facto eueniſſet in legitimato, qui ſucceſſit in hæreditate, iudicatum fuit ipſum eſſe capacem, & potuiſſe dare vocem in fauorem Domini Cæſaris ex cotumtibus vrbe per authoritates, de quibus *ſuprà.* Ad fundamenta contraria reſpondebatur, vt per Doct. in dictis locis maximè per Bald. *in dicto conſilio 313.* & *ſupra* retuli. Ego in hoc puncto diu anceps fui propter fundamenta hinc inde vrgentia. Tandem omnibus rectè conſideratis mihi videtur dicendum, † quòd illegitimus ſit capax iuriſpatronatus nedum in

9 conſequentiam, ſcilicet quando ſuccedit in hæreditate, vel alia vniuerſitate, ſed etiam principaliter, ſcilicet quando ei donaretur, vel legaretur iuſpatronatus vel ipſe Eccleſiam, vel Capellam fundaret, & nedum quando eſt legitimatus, ſed etiam ſi non ſit legitimatus, & me maximè mouet text *in dicto capitulo pia mentis & in dicto capitulo frigentium.* vbi dicitur, quod omni Chriſtiano iuſpatronatus competere poteſt: ergo illegitimi ſi erant Chriſtiani capaces, erant iuriſpatronatus. Secundò me mouet id, quod dicit Ioan. Andr. *in cap. nobis. infr. eodem.* vbi inquit, quod ille qui profitetur religionem, & matrimonium poteſt contrahere, & ſimilia facere poteſt, & etiam eſſe patronus, & ſubijcit ibi Dominus Anton. de Butr. *in 2. colum.* quod ille, qui poteſt audire in Eccleſia verbum Dei, & orare, per conſequens poteſt etiam Eccleſiam conſtruere. Nam ſecundùm eum laudabile eſt conſtruere domum Dei. ergo videtur, quod illegitimus poſſet conſtruere Eccleſiam, & ſic effici patronus. Tertiò me mouet deciſio Bald. *in dicta l. eam quam. in fin.* Quartò me mouet quod dicit Dominus Præpoſitus ſupra relatus *in dicto capit. lege.* dum inquit, quod quilibet laicus admittitur ad iuſpatronatus, vt concluſi in præcedenti quæſtione. Item etiam excommunicatus eſt capax, vt concludit Ioan. Andr. Dominus Anton. Abb. & cæteri *in dicto capitulo nobis.* ergo etiam illegitimus erit capax. Et tenendo iſtam concluſionem ad contraria vno verbo reſponderi poſſet, vt in præcedenti quæſtione reſpondi

10 ad contraria facta contra meretricem, ſcilicet † quod iuſpatronatus principaliter conceditur laicis in fauorem Eccleſiarum, ſcilicet vt Eccleſiæ fundentur, & conſtruantur, vel vt ipſi laici ſaltem prætextu ipſius patronatus facilius inducantur ad ipſarum Eccleſiarum fundationem, vt *ibi* probaui & ſatis de ſe patet. Non curatur ergo, quod perſona quæ acquirit vel vult acquirere iuſpatronatus ſit illegitimè nata, vel alias vilis, dummodò ſit Chriſtiana, & ſi dicatur, amice, ſpiritualia ſunt principaliter in fauorem, & honorem diuini cultus introducta, & tamen illegitimus incapax illorum, vt *ſupra* probatum eſt: Ego reſpondeo quod non eſt bona conſequentia, qui eſt incapax ſpiritualium, ergo eſt incapax iuriſpatron. vt not. *in cap. quanto. infra de iudicijs*, & probatur in hoc tit. Vel aliter dico quod diuerſa ratio reformat pactum: rationes enim quare illegitimus repellitur à ſpiritualibus, ſcilicet ab ordinibus, & beneficijs, quæ referuntur per dominum Anton. de Butr. *in cap. præſentium. & in cap. literas. de filijs presbyt.* non militantur in iurepatr. Præterea, & tertiò, non eſt fauor Eccleſiarum, vel honor diuini cultus, quod beneficia conferantur illegitimis, vel quòd illegitimi ordinentur, ſed benè eſt fauor, & honor quòd Eccleſiæ conſtruantur, vt de ſe patet. Et per hoc etiam tolluntur alia fundamenta, ſcilicet dum dicebatur, quòd illegitimus non ſuccedit in feudo. Item quod non ſuccedit in emphyteoſi Eccleſiaſtica. quia per hoc non diminuitur fauor Eccleſiarum, ſed benè diminueretur quando aliquæ perſonæ, puta illegitimi retraherentur à fundatione Eccleſiarum, argumento eius quod dicit gloſſ. *magna in fine in cap. cum dilectus infra eod.* & propterea text. *in dicto cap. pia mentis.* dixit, quod omni Chriſtiano iuſpatron. competere poteſt. Et iſta opinio eſt fauorabilis Eccleſijs, ergo tenenda, *argum. ſunt perſonæ. ff. de religio. & ſump. fune.* Hanc tamen concluſionem limitarem, vt non procedat quando iuſpatron. ex ſui natura, vel inſtitutione competeret ſolum illis de parentela, tunc enim non competeret Baſtardis, vel illegitimè natis, quia tales non ſunt de parentela, vt concludit D. Anton. de Butr. *in cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi*, quem refert, & ſequitur alias authoritates allegando dom. Alexan. *in l. ex facto. § ſi quis rogatus. in fin ff. ad Trebell.* & dicit Bald. *in l. fin. C. de verborum ſignific.* quod tales non dicuntur de domo, vel de calata: nec etiam diſcrepat Bart. ibi, licet dicat communem vſum loquendi eſſe in contrarium. † 12

An autem illegitimus poſſet præſentari ad Eccleſiam, vel ad capellam iuriſpatron. Breuiter concludo, quod non, quia talis nõ admittitur ad beneficia Eccleſiaſtica ſine diſpenſatione, vt *ſupr.* dixi, & probatur *in cap. literas & in cap. fin. & per totum titulum ſupra de filijs presbyt. in antiquis*, & etiam in ſexto, & quis poſſet diſpenſare. notatur plenè *in dicto cap. literas. & in dicto cap. fin.* Tertiò quæro circa iſtud verbum competens alicui. † An iuſpatrona- 12

tus competat pupillo, vel infanti. Iſtam quæſtionem attingit Archid. *in c. decernimus. in princ. 16. quæſt. 7.* & concludit, quod ſic. fatetur tamen, quod infans, qui nondum habet ſeptem annos, præſentare non poterit. præſentabit ergo iſto caſu eius tutor. Idem concludit Abb. *in c. fin. in fin de conceſſ. præben.* Idem ſentit ipſe Abbas *in c. 1. infr. eod.* & Ioan. And. *in cap. ex eo. de electio. libr. 6.* Idem conſuluit D. Ant. de Butr. *in conſil. ſuo 39 incipiente, Viſis puncto, & quæſitis in fin.* Idem tenet Lapus *in ſua allegatione. 8. incip. Præſentatus. in princ & in allegatione ſua 75. incip. Caſus talis. in penul. colum.* idem Bald. *in conſilio 165. incip. ordinaria teſtamenti. in 4. volum* ſubijcit tamen ibi, quòd licet iuſpatronatus hoſpitalis competat impuberibus, & pupillis, tamen ſecus eſt in regimine ipſius hoſpitalis, quia non committitur niſi diſcretis, & idoneis, & quia hæc concluſio non habet dubitationem vlterius non inſiſto, & ſatis etiam declarabitur in ſequentibus quæſtionibus. Quartò quæro, poſito quòd † maior infante poſſit præſentare, 13

an ſit neceſſaria tutoris authoritas, vel curatoris, ſi ſit adultus. Iſtam quæſtionem attingit D. Anton. de But. *in præallegato conſilio 29.* & concludit, quod non: mouetur, quia talis poteſt contrahere ſponſalia, *de deſponſat. impube. per totum.* Item poteſt ad beneficium Eccleſiaſticum alium ſine tutore, vel curatore allegat. not. *in cap. ſi eo tempore. de reſcript. libro ſexto.* & mouetur alijs fundamentis, quæ poſſunt per eum videri. Idem concludit Pet. de Ancha. *in conſilio ſuo 356. incip. In nomine Ieſu Chriſti, viſis punctis, &c. in fin.* Idem tenet gloſſ. magna. Ioan. And. *in dicto cap. ex eo. de elect. lib. 9.* vbi concludit, quòd ſi pupillus præſentat vnum, & tutor alium, quod præfertur præſentatus à pupillo, ſi pupillus eſt maior ſeptem annis. licet Abb. firmare non videatur, *in dicto cap. fin. de conceſſ. præben.* Idem concludit expreſsè Archid. qui alias authoritates allegat *in dicto cap. decernimus. in princ.* & ratio eſt ſecundùm eum, quia pupillus dominus eſt illius patronatus. Idem in ſimili decidunt domini de Rota *in deciſionibus nouis deciſio. incipiente, fuit dubitatum vtrum valeret, &c.* ſub hoc eod. tit. vbi dicũt,

quod

quod ſi vxor dedit in dotem hæreditatem, vel vniuerſitatem in qua ſit iuſpatronatus & maritus præſentet vnum & vxor alium præferetur preſentatus ab vxore. allegant notata per Ioan. *in dicto cap. ex eo.* in quæſtione de tutore, & pupillo præſentantibus. Verum tamen ſit vera concluſio, quòd data vniuerſitate in dotem, in qua ſit iuſpatronatus, marito competat ius preſentandi: Abb. plenius attingit *in dicto cap. fin. de conceſſ. preben.* Ego dicam *infra* ſuper verbo diſtinctiona, velis, à quo cauſam habuit vbi melius cadit. Præmiſſam etiam concluſionem quod præferatur præſentatus à pupillo, tenet Geminia. *in dicto cap. ex eo. in fine principij.* vbi plenè iſtum punctum attingit. Idem etiam reperio tenere Cald. *in conſilijs ſuis conſil. 9. incip. Populus. ſub hoc eodem titulo* & dominos de Rota *in antiquis deciſio. incipiente, Nota. eodem ti-*
14 *tulo.* † Aduerte tamen quod licet pupillus poſſit præſentare, quòd non poteſt eligere. *text. eſt in dicto cap. ex eo.* & ratio eſt, licet poſſit contrahere ſponſalia, non tamen poteſt contrahere matrimonium, ſed per electionem contrahitur matrimonium ſpirituale *cap. inter corporalia. de tranſlat. epi.* non ſic per præſentationem, vt declarat Abb. *in cap. quanto. de iudic.* & probatur *in cap. quod autem. in verbo inchoatum infra eo.* ergo &c. Et iſtam rationem diuerſitatis ponit Lapus *in allegationibus relatis in præcedenti quæſtione,* & doct. *in dicto cap. ex eo.* vbi Geminian. alias canones re-
15 fert, vide per eũ. † Quintò quæro circa prædicta, poſito, quod pupillus poſſit præſentare quãdo habet ius patronatus iure ſingulari, quid ſi iuſpa. competat vniuerſitati in qua ſint pupilli, an ipſi pupilli erunt vocandi ad præſentationem. Iſtam quæſtionem attingit Cald. *in conſilio allegato in præcedenti quæſtione. & incipit Populus,* & decidit quod ſic, quia tales bene præſentare poſſunt, vt *ſupra* dictum eſt. Nam ſecundùm eum cum ſint de vniuerſitate dicti pupilli, & ſentiant onera ipſius, per conſequens debent ſentire commoda *cap. qui ſentit. de reg. iur. lib. 6.* & quod tales debeant vocari tãquam ſint de vniuerſitate. allegat no. per Inn. & Hoſtien. *in cap. cum ex iniuncto. de oper. no. nunc.* & per Archid. *in cap. ſi plures. 16. quæſt. 7.* & alia fundamenta facit Cald. & reſpondet ad contraria, vt per eum. Contrariam ſententiam tenet Lapus quem refert, & ſequitur Gemin. *in dicto ca. ex eo. in fine principij.* dicunt enim præfati doct. quod eſt in facultate vniuerſitatis pupillos admittere: verum eſt ſecundùm eos, quòd ſi admittantur computabuntur illorum voces. Prima opinio verior mihi videtur, vtpote melioribus fundamentis roborata. Et potiſſimè eo fundamento ab omnibus approbato, quòd vbi iuſpat. competit pupillo iure ſingulari ipſe poteſt dare vocem. ergo idem erit vbi competat iuſpatr. vniuerſitati cum ipſe pupillus ſit de vniuerſitate, nec aliqua ratio diuerſitatis aſſignatur per Gemin. vbi *ſupra.* Actus enim præſentandi non tendit ad regimen ciuitatis, nimirum ſi pupillus eo caſu debet vocari ſecũdum Cald. *in dicto conſilio,* & iſta concluſio maximè procederet ſecundùm eum, quando pupillus preſentare vellet cum authoritate tutoris. quomodo autem fiat vocatio, vel citatio illorum de vniuerſitate ad præſentationem fiendam, habetur pulchrè per Cald. *in conſilio ſuo 10. incipien. Si vniuerſitas. ſub hoc eodem titulo.* & generaliter quomodo citetur vniuerſitas, habetur per Innoc. & alios *in cap. humilis. ſup. de maio. & obed.* & in alijs locis accumulatis per dominum Alexand. *in l. non poteſt. 2. ff. de regul. iur.*
16 † Sextò quæro circa prædicta, quia præſupponitur *ſupra* in præcedenti quæſtione, quod vniuerſitati competat iuſpatronatus, pone, quod plores vniuerſitates habeãt iuſpatronatus, an quælibet vniuerſitas habeatur pro vna voce, an verò tot ſint voces quot perſonæ? Dominus Cardinalis Florent. *in Clem. fin. §. fin. in 3. quæſt. eodem titul.* dicit poſt Lapum in quadam additione, quod hoc caſu quælibet vniuerſitas habetur loco vnius ſingularis perſonæ. allegat *cap. ea noſcitur de his quæ fiunt à prælat.* idem in effectu concludit D. Abb. *in conſilio ſuo 67. incipien. Ex infraſcriptis. in primo dubio in 1. volum.* & de hoc adduco tex. quem ibi gloſſ. & Doct. ponderant *in cap. paſtoralis in princip. de reſcript.* Attenditur tamen maior pars vniuerſitatis ad vocem perficiendam *d. cap. ea noſcitur.* & eſt gloſſ. quam ibi extollunt D. Anton. de Butr. Imol. Abbas, & Dominus Felyn. *in dicto cap. paſtoralis. in principio in verbo plures:* declarantes, vt per eos, & habetur per Abb. *in dicto con-*
17 *ſilio.* † Suboritur nunc quæſtio acceſſoria ad prædicta, an vbi vniuerſitati competat iuſpatronatus ſingulares perſonæ de illa vniuerſitate ſint patronæ. conclude, quod non argument. text. *in capitulo qui manumittuntur. duodecima quæſtione ſecunda.* & ita decidit Archidiaconus *in capitulo ſi plures. 16. quæſtione 7.* quem refert, & ſequitur Geminia *in capitulo vnico in principio in 2. colum. eodem titulo libro 6.* & Dominus Bart. Bellenci. *in Apoſtillis ad Abb. in cap. nobis. infra eodem.* & vide quod dixi *ſupra* in verbo, & vtile, *in prima quæſt. in fin.* Septimò quæro circa iſtud verbum competens alicui, de notabili quæſtione quam vidi de facto. † An 18
quãdo iuſpatronatus competit vniuerſitati, puta populo, filijfamil. habeant vocem in præſentando. In hoc puncto reperio, quod Feder. de ſenis in terminis *in conſilio ſuo 30. incipien. quæſtio talis eſt. in ſexta columna.* dicit, quod ſi parochiani Eccleſiæ ſint patroni tunc pater, & filius eligunt. & iſtam partem probat etiam deciſio Specul. *in titulo de ſyndico in §. quid de ſyndico à caſtro, vel villa conſtituto.* vbi dicit, quod in conſtitutione ſyndici facta ab vniuerſitate filijfam. interuenire debent. ſubijcit tamẽ quod conſuetudo eos non vocat. In contrarium facit, quia pater & filius pro vno capite computantur, vt notat gloſſ. *in l. a. Cod. qui a-tate. lib. 10.* quam ita pro notabili allegat Bald. *in l. etiam. in penultima columna. Cod. de execut. rei iudica. & in l. final. Cod. de impube.* vbi etiam text. id probat, & multa alia ad hoc allegat dominus Alexand. *in conſilio ſuo 48. incipien. Viſis, & opportunè digeſtis in 1. columna. in 1. volumine.* Ego arbitror in hac quæſtione diſtinguendum eſſe, quod ſi filijfamil. habent domicilium in domo patris, eis non competat ius præſentandi, vel vocem dandi. ſecus ſi habeant domicilium alibi. Iſtam diſtinctionem probo per theoricam Innocent. *in capitulo cum ex iniuncto. in fine. ſupra de oper. noui nunciat.* vbi formaliter dicit generaliter loquendo, quòd in gerendis ab vniuerſitate filijfamilias ſunt vocandi, ſi alibi quàm in domo patris habent domicilium, ſed vbi cum patre domiciliũ habent pater tantum vocandus eſt, & cum illa doctrina tranſeunt alij ibi, & eum refert, & ſequitur dominus Alexand. de Imol. *in l. illud ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine.* & iſta diſtinctio eſt æqua & rationabilis. Indubitatum tamen eſt, quod vbi iuſpatronatus non competit vniuerſitati, ſed ſingularibus perſonis, quòd filij non habent ius, vel vocem viuente patre patrono: ita colligo ex verbis Domini Cardinalis Florent. *in Clemen. plures. in 8. quæſt. eodem titulo.* & hoc expreſsè dicit Dominus Calder. *in conſilio ſuo 19. incipiente, Conceſſum ſub hoc eodem titulo in fin.*
dicit enim Dominus Calder. *ibi* † quod natura iuriſpatronatus 19
eſt vt viuente patre filius nullam poteſtatem habeat. ſubijciens, quod ita volunt omnia iura de iurepatronatu loquentia, & maximè *clem. 2. eodem titulo.* An autem quando iuſpatronatus competit vniuerſitati fœminę virgines, & viduæ admittantur. dic vt per Innocent. *in dicto capitulo cum ex iniuncto,* & dixi *ſupra in prima*
quæſtione huius verbi. † Octauò quæro, an excommunicato com- 20
petat iuſpatronatus. Ioan. Andr. Dominus Anton. Abb. & cæteri communiter *in capitulo nobis. infra eodem.* dicunt, quod Epiſcopus malè facit illum admittendo, ſed ſi cum ſuo conſenſu fiat patronus, erit patronus, ſed exercitium non habebit ante abſolutionem. Cùm enim excommunicatus ſecundùm præfatos Doct. maximè Ioan. Andr. religionem profiteatur, & matrimonium contrahat, & alia faciat quæ ipſemet Ioann. Andre. colligit ſuper regul. *dolo facit. de regul. iur. libro ſexto.* Ergo ſecundùm eos poterit effici patronus. Item ſecundùm præ-
fatos Doctores. † excommunicato licet Eccleſiam ingredi ad 21
audiendum verbum Dei, *capitul. reſponſio. infra de ſetent. excommunicationis.* item ad orandum, vt notatur *in capi. nuper. eodem titulo.* Ergo talis Eccleſiam conſtruere poterit, & per conſequens acquirere iuſpatronatus. Iſtam eandem concluſionem videtur tenere Geminianus *in capit. vnico. §. finali in penultima colum. eodem titu. libro ſexto.* dum dicit allegando Speculat. quod ille qui emit villam à patrono excommunicato ſtatim poterit præſentare. ergo ſentit, quod excommunicatus non poteſt eſſe patronus, & tranſmittere iuſpatr. ad alium, licet ipſe non poſſit præſentare. Idem Geminianus poſt Archid. *ibi in capit. pia. §. 2. in 4. volum. de except. libro 6.* eandem concluſionem tenent domini de Rota *in ſuis antiquis deciſionibus deciſione 2. incipiente, Patronus excommunicatus. ſub hoc eodem titulo.* Licet aliqui quos ipſi referunt ibi, & *in deciſionibus antiquioribus, deciſione 2. incip. patronus excommunicatus. eodem titulo.* tenuerint in patrono laico maximè, quod ipſe poſſit præſentare, licet ſit excommunicatus. Pro qua opinione facit, quia actus facti non ſunt excommunicato interdicti, vt concludit Abb. per multa *in capitulo veritatis. in penultima columna. ſupra de dolo & contum.* ſubijciens, quod iſtud non habet dubium, ſed præſentari quid facti videtur, vt de ſe patet, igitur, &c. Præcedens tamen opinio magis placet, & vltra prædicta facit, quia excommunicatus non poteſt eligere, vt decidit Innocent. & alij ſequuntur *in dicto cap. veritatis.* maximè Abb. *ibi. in*

ſine ergo videtur in ſimili, quod non poſſit præſentare, quod et-
iam tennit Lap. *allegatione ſua 8. incip. præſentans, circa medium*, vbi
dicit, quod ſi præſentans, vel præſentatus eſt excommunicatus,
præſentatio eſt inualida. Et tenendo hanc concluſionem non
obſtat dicere, quod præſentatio ſit actus facti, quia reſpondeo,
quod actus præſentandi benè eſt facti, ſed ipſa præſentatio eſt
iuris, quia dicitur ius annexum ſpiritualitati, id eſt, inſtitutioni,
vt declarat Abb *in capitulo quanto. in 2. colum. de indic.* & declara-
ui *ſupra ſuper verbo ius. in 4. quæſt.* Et eadem concluſio videtur
poſſe teneri in bannito. In hoc tamen dicas, vt per Gemin. ple-
nè *in dicto cap. vnico. in penultima columna.* poſt alios *ibidem*, & in a-
lijs locis ibi per eum allegatis. Suboritur nunc quæſtio acceſ-
22 ſoria circa prædicta, poſito, † quod excommunicatus non poſ-
ſit præſentare, an inſtitutio facta per Epiſcopum de præſentato
à patrono excommunicato valeat. Iſtam quæſtionem attin-
gunt Domini de Rota *in dicta deciſione 2. in antiquioribus.* Et refe-
runt varias inter eos fuiſſe opiniones. Tandem concludunt ſe-
cundùm opinionem plurium, & maiorem, quod inſtitutio fa-
cta de præſentato à clerico excommunicato non valet, ſecus ſi
à patrono laico, & ratio diuerſitatis eſt, vt ipſi ſentiunt, quia pa-
tronus laicus nihil vel parum iuris habet circa diſpoſitionem
beneficij, niſi de quadam gratia iuxta notata *in capitulo quoniam.*
infra eodem, vnde totalis diſpoſitio potius cenſetur dependere à
poteſtate Epiſcopi, & per conſequens inſtitutio Epiſcopi tan-
quam ſola vis in beneficio tribuens, potius erit attendenda
quàm præſentatio patroni laici excommunicati, ſed in patrono
clerico loquendo eius præſentatio habet vim electionis, *capit.*
cùm autem. & *ibi* notatur *infra eodem*, & per conſequens ex tali
præſentatione transfertur ius, vnde hoc caſu totale ius non
transfertur in beneficium per inſtitutionem Epiſcopi, & ſic cù
reperiatur actus factus partim à perſona inhabili, ſcilicet à patro-
no clerico excommunicato non potuit pro alia parte valere ſe-
cundùm eos, quæ concluſio eſt ſatis rationabilis, & idem in ef-
fectu concludere videtur Rota ſub titulo, *de inſtitutionibus, deci-*
23 *ſione vnica antiqua.* Secunda ſuboritur quæſtio acceſſoria, † an
patrono excommunicato currat tempus datum ad præſentan-
dum? Domini de Rota *in præallegata deciſione ſecunda, in fine,*
dicunt ſub dubio forſan, quod ſi excommunicatus volens re-
præſentare, repellatur ab Epiſcopo prætextu excommunica-
tionis, quod poſſet ſuccurri, vt ei non currat tempus, argu-
ment. *capituli, quia diuerſitatem, ſupra de conceſſio. praben.* vbi dici-
tur, quòd tempus datum ad eligendum vel conferendum non
currit ſuſpenſo etiam quod fuerit ſuſpenſus ex culpa ſua, & ra-
tionem ponunt *ibi* Dominus Anton. Imol. Abbas, & alij, quia
impedimentum quo detinetur ſuſpenſus, vt non poſſit confer-
re, non cauſatur immediatè ex culpa, ſed ex ſuſpenſione, vnde
ſecundùm eos debet inſpici cauſa immediata, non autem me-
diata. *capitulo de occidendis. 23. quæſtione 5. capitulo de cætero. cum gloſ.*
24 *infra de homicidio.* Et propterea dicunt, † quod vbi impedi-
mentum cauſatur indirectè ex culpa, non autem directè illud
impedimentum prodeſt culpoſo, quod eſt benè notandum.
Hinc dicit Dominus Antonius de Butrio *ibi circa finem*, quod
vbi ſuſpenſus non faceret ſe abſolui, quando poſſet, tunc ſibi
imputaretur, & curreret ſibi tempus, & ratio eſt ſecundùm
eum, quia impedimentum eo caſu procederet immediatè, &
directè ex culpa commiſſa in non petendo abſolutionem,
quod eſt etiam not. dignum in propoſito noſtro, & præmiſſam
concluſionem quam dixi tenere Rotam, etiam tenet ipſa Ro-
ta *in antiquis, ſub titulo de inſtitutionibus deciſione vnica.* Et iſta et-
iam nota pro intelligentia eorum quæ dicta ſunt *ſupra in quæ-*
ſtione vigeſimaoctaua. verbi honorificum, vbi tetigi, an impedito
25 præſentare currat tempus. † Nonò quæro, an iuſpatronatus
competere poſſit Iudæo vel infideli? Ioannes Andreas & cæ-
teri omnes *in capitulo nobis infra eodem*, decidunt quod non, per
textum *in capitulo frigentius. ibi, Chriſtianis omnibus, & capitulo pia*
mentis. ibi omnibus Chriſtianis, 16 quæſtione 7. & ita etiam expreſ-
sè decidit gloſſ. *in dicto cap. frigentius.* & etiam probatur *in capitu-*
lo quicunque. el ſecundo, eadem cauſa, & quæſtione. facit *capitu-*
lum gaudemus, de diuorc. vbi dicitur nihil ad nos de his quæ fo-
ris ſunt. Non ſunt ergo incluſi Iudæi, & infideles in diſpoſi-
tione canonis concedentis iuſpatronatus laicis per dictum te-
xtum, & ita etiam reperio tenere Bald. *in conſilio ſuo 323. incipien-*
te, Præmittendum eſt, circa finem. Idem tenet Dominus Andreas.
26 Barbat. *in capitulo quanto. in fine, de iudicijs.* † Decimò quæro, an
hæretico, qui tamen ſit baptizatus, competere poſſit iuſpatro-
natus. Videtur dicendum quòd ſic, quia Chriſtianus appella-
tur *in dicto capitulo frigentius. & dicto capitulo pia mentis.* In con-
trarium tamen concludunt Ioannes Andreas, & alij *in dicto ca-*
pitulo nobis. & mouentur, quia hæreticus nihil habet, cùm om-
nia bona eius ipſo iure ſint confiſcata, *capitulo cum ſecundùm leges.*
de hæreticis. libro ſexto. Et propterea dicunt, quod etiam ſi præ-
ſupponatur ipſum hæreticum acquirere iuſpatronatus, tamen
illud eſſet confiſcatum ſtatim. De hoc tamen an iuſpatrona-
tus tranſeat in confiſcatione bonorum. In caſu prædicto non
eſt dubium, quia confiſcatio fit à iure canonico, ſed quando
confiſcatio fieret per iudicem laicum vel per ius ciuile, dic vt
dicam *infrà* ſuper verbo, vel is à quo cauſam habuit. vbi melius
cadit. Prædictam etiam concluſionem tenet Archidiaconus
in capitulo quicunque fidelium. 16. quæſtione 7. vbi dicit, quòd ſi pa-
tronus labatur in hæreſim, amittit iuſpatronatus. Subijcit ta-
men, quòd ſi redeat ad fidem, illud recuperat. Circa tamen i-
ſtud vltimum aliter loquitur gloſſ. *in capitulo maximum. 1. quæſt. 7.*
quæ dicit † quod hæreticus reuerſus ad fidem recuperat iuſpa- 27
tronatus, quando ſententia contra eum lata non erat de amiſ-
ſione iuriſpatronatus, ſecus ſi ſententia contra eum lata erat.
Quam concluſionem tenet etiam Archidiaconus, quem *ibi* re-
fert & ſequitur Gemin. *in 2. columna. in capitulo vnico eodem titulo.*
libro 6. Aliter etiam in hoc loquitur Abb. Panormitanus *in ca-*
pitulo. quia diligentia in fine. ſupra de electione. Et dicit indiſtinctè,
quod immò hæreticus reuerſus ad fidem non recuperat iuſpa-
tronatus, nec alia bona. Et ratio eſt ſecundùm eum, quia vbi
præceſſit bonorum publicatio ab homine vel à iure non recu-
perat quis bona per pœnitentiam, quia ſemel commiſſum non
retractatur, ſed bona hæretici ipſo iure, & facto à lege ſunt pu-
blicata, *dicto capitulo ſecundùm leges*, & firmat Abb. *in cap. vergentis.*
infra de hæretic. adeò vt dicat textus *in capitulo 2. in fine, de præſcript.*
libro 6. quod etiam ſi hæreticus reputetur catholicus in vita ſua,
quandocunque detegatur hæreſis poſt eius mortem poterunt
illius bona per fiſcum ab hæredibus auocari, niſi ipſi hæredes
illa per quadraginta annos bona fide poſſederint, vnde opinio
Panormitani verior videtur per prædicta. † Vndecimò quæro, 28
an quando iuſpatronatus competit collegio vel monaſterio
ſolus prælatus præſentare poſſit? text. *in capitulo ex literis. infra*
eodem. quem ibi ponderat Abb. probat quod ſic, quia præſup-
ponitur ibi præſentationem factam per ſolam Abbatiſſam va-
luiſſe. In contrarium tamen eſt veritas, vnde dicas, quod præ-
ſentatio debet fieri à prælato cum capitulo vel maiori parte ca-
pituli, text. eſt *in capitulo ea noſcitur. ſupra de his quæ fiunt à prælat. ſi-*
ne conſenſu cap. & *ibi* notant omnes. Hoc tamen limitatur, niſi
aliter conſuetudine vel priuilegio caueatur, vt ibidem proba-
tur. Illam etiam concluſionem probo per textum, quem ibi
legendo ponderaui *in capitulo illud. in fine. ibi, ſine præſentatione fra-*
trum. infra eodem. Et firmat Rota *in antiquis ſub tit. de praben. deci-*
ſione 19. incipien. vbi præſentatio. Aduerte tamen quod Abbas vel
Prælatus tanquam caput collegij faciet talem præſentationem
ſecundum Innocent. *in dicto capitulo ea noſcitur.* & Rota *vbi ſupr.*
Intelligo tamen quod cum conſenſu capituli ſeu maioris par-
tis eam faciat per iura ſuprà allegata. Non obſtat nunc textus
in dicto capitulo ex literis. quia dum dicitur, quod Abbatiſſa præ-
ſentauit, debet intelligi, quod illam præſentationem fecit cum
conſenſu capituli, vel maioris partis, vel quòd ſola habebat ius
præſentandi ex conſuetudine vel priuilegio, vt ſic concordet
cum *dicto capitulo ea noſcitur.* Conuenit enim iura iuribus con-
cordare, *cap. cùm expediat. de electione libro 6.* cum vulgatibus. An
autem ſi prælatus præſentauerit nomine conuentus vel capi-
tuli præſumendum ſit conſenſum ipſius capituli vel conuentus
interueniſſe? dic, vt not. *in dicto cap. ea noſcitur.* & per Archidia-
conum & Dominum Præpoſitum diui Ambroſij *in cap. diaconi.*
§ vltimo. 93. diſtinct. & facit quod dicit Rota *in præallegata deciſio-*
ne, & habetur de hoc clarius per Rotam *in antiquis deciſion. 1. ſub*
titulo de his quæ fiunt à Prælat. † Duodecimò quæro, an quando 29
iuſpatronatus competit conuentui vel capituli conuerſi, & no-
uitij. vel non profeſſi habeant vocem? Abb. *in cap. 1. in fin. de pro-*
cur. videtur concludere quod non: dicit enim quod tales con-
uerſi laici indubitanter in ſpiritualibus non admittuntur cum
alijs clericis, puta in electione prælati, per *cap. ex eod. in fin. de ele-*
ctione libro 6. vbi textus dicit quod non profeſſi, nec conuerſi
habent vocem in electione, in temporalibus etiam non admit-
tentur, quia appellatione capituli non comprehenduntur con-
uerſi, text. eſt *in cap. & ſi Chriſtus. in fin. iuncta ſupraſcriptione, ſupra*
de in-

Digitized by Google

de iureiur. vbi etiam Abb. id notat. Pro qua concluſione in ſimi-
li facit quod decidit gloſſ. approbata *in cap penult. ſupr. de cler. non*
30 *reſiden. in verbo. aſsiſios.* quæ dicit, † quod capellani, & alij benefi-
ciati in Eccleſijs collegiatis non vocantur ad communes tra-
ctatus, nec ſunt de corpore collegij canonicorum. Prædictam
etiam concluſionem tenet Ang. *in §. hoc etiam. in 2. colum. in Auth.*
de alien. & emphyt. Decimotertiò quæro ſuper hoc verbo com-
31 petens alicui, † an ſi filiusfamil. ſit patronus, vt quia ei donetur
iuſpatronatus, vel aliter legitimè concedatur, pater habeat ius
præſentandi, an verò ipſe filius? Videtur quod pater, quia ad
eum ſpectant fructus bonorum aduentitiorum filij *l. cum opor-*
tet. C. de bonis quæ liber. l. fin. eod. tit. cum ſim. Contrarium conclude,
quia in ſpiritualibus, vel quaſi filius non acquirit patri, nec cu-
ratur de patria poteſtate. *cap. ſi annum. de iud. lib. 6.* & ita in ſimili
32 decidit Abb. *in cap. conſuluit. infra eodem.* † Decimoquartò quæ-
ro, an ius præſentandi competat ei, qui eſt in quaſi poſſeſſione
iuriſpatronatus, licet non appareat, quòd ſit patronus. Breuiter
conclude, quod ſic, caſus eſt *in cap. conſultationibus infra eod. & in*
ſimili in cap. querelam ſupra de elect. & vtrobique not. probatur et-
iam *in cap. ex litern. infra eodem,* & alibi ſæpè. Hinc dixit dominus
Cardinalis Florent. *in conſilio ſuo 69. incipiente, Vacante quadam*
parochiali Eccleſia, in 2. colum. an princ. quod quantum ad effectum
præſentandi, non refert an quis ſit patronus, vel in quaſi poſſeſ-
ſione iuriſpatronatus. Ratio huius concluſionis eſt ſecundùm
33 Doct. in prædictis locis, † quia præſentatio eſt fructus iuriſpa-
tronatus, fructus autem ſpectant ad poſſeſſorem. *§. ſi quis à non*
domino Inſtitut. de rerum diuiſio not. in cap. grauis de reſtitut. ſpoliator.
igitur &c. Comprobatur per ſimile de eo, qui eſt in quaſi poſ-
ſeſſione eligendi, quia poteſt dare vocē in electione, licet aliter
de iure ſuo non appareat, & ſic de ſimilibus, de quibus per Abb.
Panormit. *in dicto cap. querelam.* Hanc etiam concluſionem fir-
mant domini de Rota *in antiquis deciſionibus, ſub eodem titulo de*
præbend. deciſione 5. quæ incipit, Quidam. & dominus Alexander
de Imol. *in conſilio ſuo 75. incipiente, Viſis. in 4. volumine, in penult. co-*
lum. & nemo diſcrepat. Sed pro intelligētia pleniori huius quæ-
34 ſtionis ſuboritur alia quæſtio acceſſoria, & neceſſaria, † ſcilicet
quando dicatur quis eſſe in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus,
ſeu quæ requirantur in acquiſitione quaſi poſſeſſionis iuriſpa-
tronatus. In hoc puncto Doct. *in dicto cap. conſultationibus.* maxi-
mè Abbas Panorm. ibi, in vltimo notabili, & in verſiculo ex his
infertur, videntur concludere, quod ille dicatur conſtitutus in
quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus, qui ſemel præſentauit cum
bona fide, ſcilicet credendo ſe eſſe patronum, vnde ſi poſtea ta-
lis ſecundo loco præſentet, præſentatio illa dicitur facta à quaſi
poſſeſſore iuriſpatronatus. Vos autem dicite, quod plura re-
quiruntur, quæ enumerat Calderin. *in conſilio ſuo 112. incipiente,*
Quæ requirantur, ſub hoc eodem titul. Primò enim requiritur quod
præſentatio fuerit facta cum bona fide, quod etiam tenent Do-
35 ctores prœallegati. † Quomodo autem probetur ipſa bona fi-
des declarant Innocent. & alij *in cap 2 de in integ. reſtitut.* Calder.
conſilio ſuo 13. incipiente, An requiratur, ſub hoc eodem titulo. Abbas
Panormitanus & alij *in cap. cum Eccleſia de cauſ. poſſ. & proprietat.*
& pulchrè dominus Alexand. *in præallegato conſilio 75. in vltima*
colum. & pondera, quia in iſto primo requiſito ſentit etiam Cal-
der. quod vnica præſentatio ſufficiat, quod etiam ſentit *gloſſ. &*
ibi Abbas Panormitanus *in cap. ſi verò. infra eodem.* & clarè Abbas
in capitulo primo verſic & hæc faciunt. ſupra de relig. dom. & firmat et-
iam Dominus Cardinalis Florentinus *in dicto cap. ex literis. in 2.*
colum. in ſecunda oppoſitione, infra eodem, & Bald pulchrè *in conſil. ſuo*
22. incipiente, Quidam nobilis, in fine, in tertio volumine. facit etiam
gloſſ. *in dicto cap. cum Eccleſia. in verbo, in vnum ſupra de cauſa poſſeſ-*
ſionis & proprietatis. quæ dicit, quòd ad acquirendam quaſi poſ-
ſionem eligendi, ſufficit datio vocis in vna Eccleſia, & ita tranſ-
eunt ibi Innocent *in dicto cap. 2. de reſtit. in integr. in 2. colum.* & *ibi*
Abbas *in fine.* Idem firmat Dominus Alexander *in conſilio ſuo*
74. incipiente, Viſo puncto, in 3. columna in 4. volumine. & probatur
ex doctrina Bartol. *in l. 1. § 2. ff. de itine actuq. priuat.* & Bald. pul-
chrè *in l. 1. in prima colum. Cod. de ſeruitut.* vbi dicunt quòd in his
quæ non ſolent concedi ratione facultatis vel amicitiæ, ſed tan-
tummodò permittuntur his, qui habent ius id faciendi, vnicus
actus ſufficit ad acquirendam poſſeſſionem vel quaſi. Exem-
plificatur autem, vt per eos ibi, & per Bart. *in l. ſicuti. §. ſi quæratur.*
ff. ſi ſer. vendic. vbi eandem doctrinam ponit, & idem vult Car-
dinalis *in conſilio ſuo 3. ſub titulo de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.*
Secundò requiritur, vt dicit Dominus Calder. *in dicto conſilio 12.*
quod præſentatio fuerit admiſſa, & confirmata, & ſic, quòd ſe-
cuta fuerit inſtitutio. Iſtud etiam firmat Dominus Cardinalis
in dicto capitulo ex litern. in 2. oppoſit. & Abbas Panormitanus *in*
conſilio ſuo 54. incipiente, Caſus contingentiæ, circa principium. in
primo volumine, & allegat multa iura, & idem concludit in
conſilio 106. incipiente, Caſus in penultima columna, in ſecundo volumi-
ne, vbi dicit † quod quando ſecuta eſt inſtitutio, ex tunc, quis 36
dicitur in quaſi poſſeſſione, & non prius, & firmat Bald. *in con-*
ſilio ſupra allegato, vbi dicit, quòd ſi quis non eſt admiſſus neque
repulſus, vel eſt appoſita conditio, de cuius veritate incerti ſu-
mus, quod per talem præſentationem non dicitur quis poſſide-
re. Et idem dicunt Doctores *in dicto cap. cum Eccleſia.* & in alijs
locis *ſuprà* allegatis, in quibus loquuntur de quaſi poſſeſſione
electionis, quia intelligunt acquiſitam quaſi poſſeſſionem ele-
ctionis, quando electio eſt confirmata, & non prius. Idem in
effectu tenet Dominus Anton. de Butrio *in repetit. cap. fin. in vlti-*
ma colum. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis. Ego fortius dico quod
etiam eſt neceſſe, quòd inſtitutio vel confirmatio ſit ſecuta ef-
fectum, vnde ſecus eſſet, ſi ab inſtitutione eſſet appellatum, &
in cauſa appellationis fuiſſet caſſata ipſa inſtitutio vel confir-
matio, quia tunc talis inſtitutio nullum produceret effectum,
argum. cap. quod autem, in fin. infra eod. vnde hoc caſu perinde eſ-
ſet, ac ſi ipſa inſtitutio facta non fuiſſet. Et ita perpulchra re-
perio decidere dominum Calderinum *in conſilio ſuo* 102. ſupra
ad aliud propoſitum allegato, & ſatis eſt de mente domini Ale-
xand. *in præallegato conſilio.* Tertiò requiritur ſecundùm domi-
num Calderin. vbi *ſuprà,* † quod inſtitutus habitus fuerit tan- 37
quam rector vel capellanus in poſſeſſione rectoriæ vel capellæ,
& ad hoc requiſita, & etiam ad alia ſupra enumerata, allegat
notata per Innocent. & Hoſtienſ. *in dicto cap. 2. de reſtitut. in inte-*
grum, & per Ioannem Andream *in dicto cap. conſultationibus.* Hoc
tamen requiſitum videtur in effectu idem cum præcedenti, in
quo dictum eſt, quo effectus inſtitutionis debet eſſe ſecutus.
Quartò & vltimò requiritur ſecundùm Calderin. *in loco præal-*
legato, quòd ille, in cuius præiudicium quaſi poſſeſſio iuriſpa-
tronatus acquiritur, hoc ſciat & patiatur. Et ad hoc allegat no-
tata per Ioan. Andr. *in cap. bonæ ſecundo, de poſtulatione prælat. & in*
cap. conquerente de offi. ordinat. & in cap. cum Eccleſia. de cauſa poſſeſſ.
& propriet. tu vide etiam Innocent. & *ibi* Abb *in fine, in dicto cap.*
2. de in integrum reſtitut. & hoc eſt regulare in acquiſitione quaſi
poſſeſſionis iurium incorporalium, licet ſecus ſit in rebus cor-
poralibus. *l. fin.* & ibi not. *Cod. de proſcript. lon. tempo.* & pulchrè de-
clarat Bald. *in l. 1 & 2. in 1. colum. verſic. 4. oppono. Cod. de ſeruitutı-*
bus, & Bartol. *in l. 1. § 2. in 3. colum. ff. de itine actuq. priuat.* Quomo-
do autem probetur ſcientia & patientia illius, de cuius præiudi-
cio tractatur, vide Abb. *in dicto capitulo cum Eccleſia in 5. columna.*
Aduertendum tamen eſt circa prædicta, † quòd ſi incorpora- 38
lia vacent, quia nullus illa poſſideat, tunc non eſt neceſſe habe-
re ſcientiam vel patientiam alicuius in acquiſitione quaſi poſ-
ſeſſionis illorum, ita concludit Abbas *in dicto capitulo ex litern. in*
8. colum. ſuprà de reſtitut. ſpoliat. Et allegat Innocent. *in dicto capi-*
tulo bonæ & hoc ſatis de ſe patet. Et ſic habemus declaratum,
quomodo acquiratur quaſi poſſeſſio iuriſpatronatus, & per cō-
ſequens etiam poſſumus cognoſcere quomodo admittatur ip-
ſa quaſi poſſeſſio, quod etiam decidit Calderin. *in conſilio ſuo*
14. incipiente, Caſſatur præſentatio, & in conſilio ſequenti, ſub hoc
eodem titulo, & tradunt Doctores *in dicto capitulo ex litern.* & fa-
ciunt notata per Abbatem *in dicto capitulo cum Eccleſia. in prima*
columna, in fine. per illum textum *ſupra de cauſa poſſeſſionis & pro-*
prietatis. & aliquid videbimus *infra in quæſtione decimaſexta,* &
plenius in *decimaoctaua.* Quomodo autem conſeruatur quaſi
poſſeſſio iuriſpatronatus datu, quod nulla fiat præſentatio vi-
debimus *infra in quæſtione* 17. Decimoquintò quæro circa prædi-
cta, quia concluſum eſt, quod ex vnica præſentatione concur-
rentibus alijs, de quibus *ſuprà* acquiritur quaſi poſſeſſio iuriſpa-
tronatus, † an per exercitium alterius actus competentis patro- 39
no acquiratur dicta quaſi poſſeſſio, vt puta, quia honoratur quis
in Eccleſia, & tractatur vt patronus, iuxta textum, & *ibi* nota. *in*
capitulo à nobis. infra eodem. Iſta quæſtio eſt notabilis, & de fa-
cto plerumque contingere poſſet. Ego reperio quod Fede-
ric. de Senis *in conſilio ſuo 224. incipiente, Super primo puncto. in*
penultima columna, in fine, decidit, quod ſic, & mouetur, quia
iſti ſunt actus, vt cui debetur vnus debetur & reliquus, quia
ex eorum fonte procedunt, vnde concludit, quod ille qui in
alijs actibus competentibus patrono ſunt in quaſi poſſeſſione,

Digitized by Google

etiam præſumitur eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi. Præmiſſam etiam concluſionem clarè firmat Ioannes Andreas *in capitulo quod alicui gratiosè. in fine, de regulis iuris. libro ſexto, in mercurialibus.* vbi formaliter dicit, quod per exercitium vnius actus competentis patrono erit quis poſſeſſor iuriſpatronatus. Iſtam eandem concluſionem apertè ſentit Abb. per illum textum *in capitulo primo verſiculo* & hæc faciunt. *ſupra de relig. domi.* vbi dicit, quòd quando non conſtat, quod iuſpatronatus pertineat ad alium præſumendum eſt, quod pertineat ad illum, qui exercuit vnum ius competens patrono tantum, *& ibidem in vltimo notabili in principio.* dicit eſſe menti tenendum, & ſatis notandum, quod per exercitium vnius iuris ſeu articuli comprehenſi ſub vniuerſo infertur ad poſſeſſionem iuris vniuerſalis. Contrarium tamen tenet Ludouicus Romanus *in conſilio ſuo 368. incipiente,* Præſens conſultatio, ſed præcedens opinio magis placet, pro qua etiam ipſe Ludouicus, aliqua ex prædictis fundamentis adducit. Et quamuis poſtea tenendo contrarium illis reſpondeat, tamen illæ reſponſiones non tollunt ipſa fundamenta, vt in propoſito noſtro. Sentiunt tamen præfati Doctores, maximè Federicus *in dicto conſilio.* quòd vbi appareret alium præſentaſſe, & ſic eſſe in quaſi poſſeſſione illius actus non procederet prædicta deciſio: quod eſt ſatis rationabile, & ad hoc faciunt plura ſimilia, quæ accumulat dominus Felyn. *in capitulo auditis. columna octaua, de præſcript. in verſiculo ſecundo declaratur.* Et ratio poteſt eſſe, quia tunc ceſſat præſumptio, quæ oriebatur in fauorem illius, qui eſt in quaſi poſſeſſione aliorum actuum, vel alterius actus quàm præſentationis. Limita etiam prædictam concluſionem, vt non procedat, quando quis probaret quaſi poſſeſſionem circa primordia actus, quia tunc non diceretur probaſſe quaſi poſſeſſionem actus, textus eſt, & *ibi* Abbas *in 7. notabili* declarat *in cap. Cumana ſupra de electione.* quandoque tamen ſecus eſt, vt eſt textus *in l. ſi patrem. in principio. ff. quemadmodum ſerui. amitta.* quem notat Dominus Franciſcus de Arer. *in l. 3. in principio ff. de acquiren. poſſeſſ.* Et ad præmiſſam quæſtionem, vide omninò Dominum Anton. de Butr. *in repetitione capit. fin. columna 29. & ſequenti de cauſa poſſeſſ. & propriet.* & concludere, vt per eum, quia plenè loquitur poſt alios per eum relatos. Decimoſextò quæro circa prædicta de quæſtione ſæpè occur-

40 renti, † pone quòd Titius præſentauerit pluribus vicibus rectorem ad Eccleſiam, vltimò Sempronius præſentauit, quis iſtorum dicatur in quaſi poſſeſſione, & ſic quis erit potior in præſentatione de nouo fienda? iſtam quæſtionem tangit Federic. de Senis *in dicto conſilio 234. in penultima columna,* & decidit quòd in poſſeſſorio obtinebit ille, qui vltimo loco præſentauit: allegat text. *in capitulo cum Eccleſia Sutrina, ibi, vltimo, & immediatè, ſupra de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.* & alia de quibus per eum. Idem pulchrè decidit Oldra. *in conſilio ſuo 312. incipiente, Thema quæſtionis, circa finem.* Eandem concluſionem tenet Dominus Cardinalis Florent. *in cap. ex litteris. in 2. opposit. infra eodem.* Idem tenet Dominus Ioannes Andreas. & *ibi* Abbas refert & ſequitur *in 7. notabili. in dicto cap. cum Eccleſia Sutrina.* vbi dicunt, quod non eſt neceſſe, quod electus vixerit per tempus quadraginta an-

41 norum, ad hoc † quod electores dicantur conſtituti in quaſi poſſeſſione eligendi, ſed ſufficit vnicus actus, & vltimus, & ſic vnica electio, & vltima. Eandem concluſionem facit dominus Felyn. Sandæus *in cap. cum acceßiſſent. antepenultima columna ſupra de conſtitut.* & allegat Federic. *in dicto conſilio 234.* dicunt tamen Federic. & Dominus Felyn. *in dictis locis,* ſecus eſſe, vbi ageretur petitorio, quia poſſeſſio non præſcripta legitimo tempore non tolleret præcedentem præſcriptam: allegant notata *in cap. cum de beneficio. de præben. lib. 6.* Eandem concluſionem ſentit Bartol. *in l. 1. § 2. de itiner. actuq. priuat.* vbi dicit, quod ſi dubitetur an aliquis habeat ius eligendi, ſufficit probare quod dederit vocem in proxima præcedenti electione. Contra tamen prædictam concluſionem facit regula, quæ habet, quod iunior poſſeſſio præſumitur clandeſtina, *cap. licet cauſam.* vbi Innocent. & alij notant maximè Abb. *in 10. not. ſupra de probat.* & dicit Bartol. *in l. Celſus. in 5. colum. ff. de vſucap.* quod vbi poſſeſſio antiquior appareat, nouus poſſeſſor præſumitur in mala fide, & quod probans de antiquiori poſſeſſione vincere debeat. Firmat etiam Bartol. *in l. ſi duo. in o. reip. in penultima columna. ff. vti poßid.* Ergo videtur quod ille qui prius fuit conſtitutus in quaſi poſſeſſione præſentandi præferatur poſteriori in præſentatione de nouo fienda. Retenta prædicta concluſione ad iſtud fundamentum poteſt reſponderi, quòd dicta regula non procedit in iſtis incorporalibus, ita Ioan. Andr. licet Abb. ſibi contradicat, *in dicto cap. licet cauſam.* allegat Ioan. Andr. no. *in cap. 1. infra eod.* vbi dicitur, quod iuſpatronatus & alia iura incorporalia ſunt apud plures inſolidum: hoc etiam in propoſito ſentit Bartol. *in dicta l. Celſus. in 5. colum.* ergo quaſi poſſeſſio iuriſpatronatus poterit eſſe licitè apud eum qui vltimo loco præſentauit: vel aliter dicamus, quòd in terminis noſtris quaſi poſſeſſio iunior præfertur, quia antiquior poſſeſſor fuit priuatus quaſi poſſeſſione ſua patiendo, & non contradicendo vltimo præſentanti iuxta notata per Innocen. *in dicto cap. 2. de in integ. reſtitut. in ſua gloſſ. magna.* & clarius per Bald. *in l. 1. in vltima columna, verſic. tu ad intelligentiam horum. C. de ſeruit. & aqua.* & per Dominum Cardinalem Florentinum *in dicto cap. ex litteris. in ſecundo contrario:* niſi enim ſcientia & patientia primi poſſeſſoris interueniſſet vltimus præſentans non acquiſiuiſſet poſſeſſionem, vt dicunt prælati Doct. & *ſuprà* plenius dictum eſt, & firmat Calder. *in conſilio ſuo 15. incipien. Duo hi præſentant, ſub hoc eodem titulo.* Vel aliter & tertiò dicamus, quod vera eſt dicta regula, ſcilicet, quod iunior poſſeſſio præſumitur clandeſtina, ſed præſumptio ipſa tollitur, quia in caſu noſtro præſupponimus quòd vltimus præſentator fuerit in bona fide, & quod eius præſentatio fuerit confirmata per iudicem ad quem ſpectat confirmatio vel inſtitutio, & quod alia concurrerint neceſſaria ad legitimè acquirendum ipſam quaſi poſſeſſionem, quæ *ſuprà* enumerata ſunt 14. *quæſtio. in verſiculo: ſed pro intelligentia.* De materia tamen dictæ regulæ, quòd poſſeſſio iunior præſumatur clandeſtina, vide in locis præallegatis, & per Bartolũ, Imolam, & Doctores, in *l. ſi de eo. § finali. ff. de acquiren. poſſeſ.* & per dom. Alexand. in *d. l. ſi duo in apoſtillis ad Bartolum.* & per excellentiſſimum ætate noſtra dominum Bartholom. Socinum in ſua repetit. *l. rem quæ nobis. in 4. quæſt.* & aliquid in 2. *ff. de acquirenda poſſeßio.* Stat ergo ex prædictis concluſio, quòd ille qui vltimo loco præſentauit præfertur in præſentatione de nouo fienda alijs qui antea etiam pluribus vicibus præſentauerant declarando, *vt ſuprà.* Decimoſeptimò quæro circa prædicta, pone † 42
quòd vnus ex pluribus patronis præſentat, alij ſunt negligentes, an propter hoc ſint priuati quaſi poſſeſſione ſua? in hoc puncto dicas, quod ſi non appareat eum qui præſentauit eam præſentationem feciſſe animo priuandi alios ſua quaſi poſſeſſione alij non ſunt priuati. Quinimmo per præſentationem factam per vnum conſeruatur quaſi poſſeſſio aliorum, ita concludit Dominus Abbas *in conſilio ſuo 54. incipiente, Chriſti, &c. in 1. volumine.* & poteſt exemplificari prędicta deciſio, quando patronus qui præſentauit non dixit ſe eſſe vnicum patronum, ſed dixit ſe vnum ex patronis: tunc enim atteſtatur alios habere compatronos, & eo modo ius ipſorum conſeruat. Præmiſſam etiam concluſionem clarè ponit Federic. de Senis *in conſilio ſuo 102. incipiente, Nobilis quidam genere, in vltimo dubio,* dicens, quod licet quando vnus ſolus eſt in poſſeſſione eligẽdi, & permittit alium eligere, amittat ſuam poſſeſſionem, ſecus tamen ſecundùm eũ, ſi habeat ius eligendi cum alijs, quia illi ſi eligant, vtuntur iure ſuo, nec poſſunt prohiberi. Idem expreſſè ſentit Calderin. *in dicto conſilio ſuo 15. in præcedenti quæſtione allegato.* Pro præmiſſa etiam concluſione facit textus *in l. communis ſeruus. ff. de acquirend. poſſeßio.* vbi probatur, quod ſi vnus poſſideat rem communem ab omnibus conſocijs poſſideri intelligitur. Et propterea dicit *ibi* notabiliter Barto. † quod ſi plures ſunt hæredes qui habeant 43
bona communia, & vnus ſolus adminiſtrat, & fructus percipit, dicuntur alij poſſidere, quia ille qui adminiſtrauit, totum videtur geſſiſſe iure familiaritatis, & communi nomine, & ita tranſeunt alij Doct. *ibi,* prout etiam refert, & ſequitur Dominus Alexand. *ibidem,* legit tamen illam legem cum *l. qui iure familiaritatis præcedenti.* hanc etiam concluſionem ſentit Ioan. And. & Gemin. *in cap. vnico. in fine. de iurepatronatu libro ſexto,* poſt Roffre. *in quæſtionibus ſuis, quæſtione 18.* † Decimooctauo quæro, quibus 44
modis amittatur quaſi poſſeſſio iuriſpatronatus. Circa hanc quæſtionem ego reperio, quod Calderin. *in dicto conſilio ſuo 15.* dicit quod quis eam perdit quando apparet eum ſpoliatum, puta quia voluit præſentare, & non fuit admiſſus, vel quando non præſentat, quia credit ad ſe non pertinere ius præſentandi quod poſſidebat, vel quando non eſt auſus præſentare, contra voluntatem eorum qui dicũt ad ſe tantum ſpectare ius præſentandi, & ſic quando per aliquem actum exteriorem appareat eum amiſiſſe ipſam quaſi poſſeſſionẽ, allegat *l. 3. § in amittendo, & l. quemadmodum. & l. clam poßidere. § qui ad nundinas. ff. de acquir. poſſeß.* Hinc dicit ipſe Calder. *in conſilio præcedenti 15.* quod quando præ-

do præſentatio alicuius fuit caſſata per ſententiam, & ille permiſit eam ſententiam tranſire in rem iudicatam, tunc perdit eam poſſeſſionem quam habebat, & quod ille perdat quaſi poſſeſſionem iuriſpatronatus. & etiam aliorum iurium incorporalium, quia excluditur ab exercendo actum, & actus ille exercetur per alium vel alios, etiam probat text. *in capitulo cum Eccleſia Sutrina.* & *ibi* not. Abb. *in prima columna, ſuprà de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.* ſubijciens Abb. *ibi* per hoc eſſe notandum, quòd in retinenda quaſi poſſeſſione iurium incorporalium, non ſemper ſufficiat animus, vide etiam ad iſtam quæſtionem Innocent. *in capitulo in literis ſupra de reſtitutione ſpoliatorum*, vbi pulchrè attingit quomodo acquiratur quaſi poſſeſſio iurium incorporalium, & quomodo amittatur, de quo etiam per eundem *in capitulo ſecundo de reſtitutione in integrum*, & *ibi* Abb. Panormitanus in fine, refert & etiam plenè tradit Dominus Flo-
45 rent. *in l. ſeruitutes, vltima ff. de ſeruitut.* † Decimononò quæro, præſuppoſito, quod ius præſentandi competat ei, qui eſt in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus pone quod ille qui eſt in poſſeſſione præſentet vnum, verus patronus præſentet alium, quis ex iſtis præſentatis præfertur. Iſtam quæſtionem format Abb. Panormitanus *in capitulo conſultationibus. in fin. infra eodem titulo.* Et decidit in effectu, quòd præferretur præſentatus à poſſeſſore, dummodo ſit bonæfidei. Idem concludit Abb. *in conſilio ſuo 54. incipiente, Chriſti, circa principium, in 1. volumine.* & allegat. Innoc. *in cap. in literis de reſtitut. ſpoliator.* & *in cap. Cumana. de electione.* & alibi ſæpè. Idem concludit Bald. *in l. 2. in vltima colum. C. de ſeruit. & aqua.* idem Dominus Anton. de Butr. *in dicto cap. conſultationibus in penult. colum.* idem tenent domini de Rota *in antiquis deciſionibus deciſione 5. incipiente, Quidam, ſub tit. de præben.* Idem etiam concludit dominus Felyn. *in tractatu ſuo quando litera Apoſtolica, &c. in penult. colum. ver. limitatur nonò*, licet non alleget dictas authoritates. Ratio huius concluſionis eſt, quia vt dictum eſt *ſupr. in 11. quæſt.* præſentatio eſt fructus iuriſpatronatus vt concludũt Doct. *in dicto cap. conſultationibus. & in cap. ex his, infra eod.* Sed fructus ſpectat ad poſſeſſorem bonæfidei, vt *ibidem* not. & *in c. querelam. de elect.* ergo &c. hanc tamen concluſionem limita, vt non procedat, quando ante inſtitutionem factam conſtaret de proprietate ipſius iuriſpatronatus quia tunc præſentatus per habẽtem proprietatem, vel dominium deberet potius inſtitui. Et ra-
46 tio eſt, † quia proprietas abſorbet cauſam poſſeſſionis. *cap. cum dilectus. de cau. poſſ. & propriet.* Ita concludit & limitat Abb *in dicto cap. conſultationibus in fin.* Pro qua limitatione facit, quod decidit Ioan. And. *in cap. dilecti in princ. ſupra de arbit.* vbi dicit, quod ſi homines vnius caſtri ſint in quaſi poſſeſſione paſcuandi infra limites alterius, & poſtea oriatur contentio inter homines dictorum caſtrorum ex eo, quòd paſcua non ſufficiant vtriſque, tunc præferrentur domini illorum paſcuorum, *argument. c. ſuggeſtum. infra de decimis*, cum alijs iuribus per præfatum doctorem allegatis, & refert, & ſequitus Rot. *in ſingulari, incipien. Præſcribit communitas, charta 18. colum. 4.* vide quod *infra paulò* dicetur. Præcedens ergo deciſio procedit quando poſt inſtitutionem conſtat de proprietate alterius ex præſentationibus, quia per hoc non debet remoueri præſentatus à poſſeſſione: eſt verum quod inpoſterum præſentabit verus patronus, cum de eius proprietate conſtet, Ita clarè probat text. *in dicto cap. conſultationibus. ibi, cũ ex hoc eis qui de iure &c.* Item ille qui fuit inſtitutus inpoſterum recognoſcet eum in verum patronum, non autem recognoſcet illum poſſeſſorem, qui eum præſentauit, ita dominus Cardinal. Florentin. *ibidem in 1. quæſt.* & alij ſequuntur. Item in caſu præmiſſæ cõcluſionis datur cautela ipſi vero patrono, vt repræſentet de nouo illum inſtitutum, qui fuit præſentatus à poſſeſſore, vt ex tali repræſentatione acquirat poſſeſſionem iuriſpatronatus, quam prius non habebat, text. eſt *in cap. ſi verò.* & *ibi* notant omnes *infra eodem.* Et firmat dominus Cardinalis Florent. *in dicto cap. conſultationibus. circa fin.* Secundò limita præmiſſam concluſionem, vt procedat quando poſſeſſor eſt bonæfidei, vt dictum eſt. Si autem ſit malæfidei, neutra tenebitur: præſentatio enim veri patroni ideo non tenebit, quia ſibi non licet propria authoritate reaſſumere poſſeſſionem. Non etiam tenebit præſentatio alterius propter malam fidem. Ita Innocent. *in dicto cap. in literis. de reſtitut. ſpoliat.* & firmat Panormitanus *in dicto cap. conſultationibus. & in c. cum Eccleſia Sutrina in penultima columna. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* & ibi etiam concludit Ioan. de Imol. *in vltimo verbo*, licet Dom. Anton. *ibi* videatur voluiſſe, quòd hoc caſu præſentatio veri patroni teneat. Aduerte tamen ad primam limitationem *ſupra* relatam, quia Innocent. *in cap. in literis. ſupra de reſtitut. ſpoliatorum*, quem refert & ſequitur Panormit. *in c. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſ. & propriet. columna penultima* videntur tenere contrarium, quia dicunt quod electio poſſeſſoris præfertur electioni proprietarij, & illa potius eſt confirmanda, & ſatis præſupponunt, quòd de proprietate ipſius proprietarij conſtet, & ratio præmilitat quandocunque conſtet de proprietate, dum dicunt quod ideo præfertur electus à poſſeſſore, quia proprietario non licuit priuare poſſeſſorem propria authoritate, ideo de dicta prima limitatione dubito. † Vigeſimò quæro 47
circa prædicta, pone quod verus patronus præſentet, & tamen nec ipſe, nec alius ſit in quaſi poſſeſſione, an præſentatio ſit nulla tanquam facta à non poſſeſſore. Ex dictis in præcedenti quæſtione concluditur, quod immo præſentatio tenet, quia vbi cõſtat aliquem eſſe verum patronum ipſe poteſt præſentare, licet non ſit in quaſi poſſeſſione. Et ita probatur *in dicto cap. conſultationibus.* à contrario ſenſu, & ibi not. Abb. qui etiam ad hoc allegat Innocent. *in cap. Cumana ſupra de elect.* inferens Abb. per hoc, quòd fructus fundi pertinent ad dominium, licet nõ ſit in poſſeſſione, ex quo nullus alius eſt poſſeſſor, & hoc nullam habet 48
dubitationem, ideo vlterius nõ inſiſto. † Vigeſimoprimò quæro, pone quòd duo ſint in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus vnus eſt verus patronus, alius eſt putatiuus, verus patronus præſentat vnum, putatiuus alium, quis præferri debeat. Iſtam quæſtionem format Bald. *in d. l. 2. in vlt. colum. C. de ſerui. & aqua.* & decidit quod præferri debeat præſentatus à vero patrono, in tantum quòd ſi præſentatus à putatiuo inſtituatur, poterit alter præſentatus à vero patrono illum facere remoueri, & ratio eſt ſecundùm eum, quia præſentatus à vero patrono fuit præſentatus à iuſto poſſeſſore, allegat Inn. *in dicto cap. conſultationibus*, qui hoc mihi non dicit, licet dicat quod præſentatio facta à iuſto poſſeſſore, & ſic à poſſeſſore bonæfidei teneat, ſed in caſu noſtro ita poteſt eſſe poſſeſſor bonæfidei putatiuus patronus ſicut verus. Caſus eſt iuncta gloſſ. *in verbo, poſſidebat, in dicto cap. conſultationibus.* Quare ego crederem, quod ſi putatiuus patronus etiam poſſideret bona fide, inſtitutus ad eius præſentationem nõ deberet remoueri, quia hoc caſu quantum ad ipſam præſentationem factam perinde eſt, ac ſi eſſet verus patronus per ea quę dicta ſunt *ſupra in 4. quæſtione.* Et cùm duo fuerint præſentati, vt in themate quæſtionis præſupponitur, fuit locus gratificationi, *cap. cùm autem.* & *ibi notatur, infra eodem.* Arbitror tamen deciſionem Bald. poſſe ſaluari in caſu, quando ante inſtitutionem cõſtaret de proprietate veri patroni, non propter ipſius fundamẽtum, quod non concludit, vt *ſupra* dixi, ſed ex eo, quia tunc non conſideraretur poſſeſſio, quia proprietas illam abſorbet, *capit. cum dilectus. ſupra de cauſa poſſeſ. & propriet.* & dixi *ſupra in quæſtione 19.* Hoc enim caſu benè verum eſt quod præſentatus per verum patronum poſſeſſorem poteſt facere, remoueri præſentatum per putatiuum patronum quantumcunque pariter poſſeſſorem per fundamentum *d. cap. cum dilectus* & ſatis eſt de mente Abb. *in dicto cap. conſultationibus, ibi in fine.* niſi contra fundamentum *dict. cap. cum dilectus. inſiſtetur*, vt dixi *in quæſt. 19.* Nota tamen circa prædicta de patrono putatiuo, † quod vbi talis patronus 49
non eſſet in quaſi poſſeſſione, præſentatio per eum facta nihil valeret indiſtinctè, caſus eſt *in dicto capitulo conſultationibus.* & *ibi* Abb. colligit *in ſecundo notabili.* ſubijciens per hoc eſſe limitandum *l. Barbarius. ff. de officio prætor.* & ratio eſt, quia vt ſæpè dixi, præſentatio eſt quidam fructus iuriſpatronat. qui fructus ſpectat poſſeſſori vel vero domino, vbi nullus alius ſit poſſeſſor, vt declarat Abb. per illum text. *in dicto capitulo conſultationib. in penultimo notabili*, & habetur *in capitulo ex literis. infra eodem titulo.* Et per hoc eſt dicendum, quòd præſentatus per talem patronum putatiuum qui non ſit poſſeſſor, dato quod inſtituatur, tamen poſſit remoueri quandocunque compareat verus patronus vel legitimus poſſeſſor per prædicta in fine. Hoc tamen limita, vt in ſequenti quæſtione dicetur. Vigeſimoſecundò quæro circa prædicta, pone † quòd duo ſunt quaſi poſſeſſores iuriſpatron, 50
vnus bonæfidei, alter malæfidei, vnus præſentat vnum, alter alium. Epiſcopus inſtituit præſentatum à malæfidei poſſeſſore, an talis inſtitutus debeat remoueri. Iſtam quæſtionem tangit Innocent. *in dicto capitul. conſultationibus. in fine*, & decidit quod ſi incertum eſt de mala fide præſentis, tunc propter incertitudinem tuendus eſt inſtitutus in poſſeſſione beneficij per *capitulum cum veniſſent. de in integrum reſtitutione* & per *capitulum cum veniſſent. de inſtit.* Tamen ſecundum eum, ſi poſtea conſtaret

Digitized by Google

ſtaret de veritate, & ſic de mala fide præſentantis, remouebitur dictus præſentatus ab illo, & dabitur beneficium præſentato à bonæfidei poſſeſſore penes quem eſt fructus iuriſpatronatus. Præſentatus ergo per malæfidei poſſeſſorem, dato quod fuerit iuſtitutus, debet remoueri ſecundùm Innocentium, & ratio eſt, vt ipſe dicit, quia poſſeſſor malæfidei non facit fructus ſuos, *capitulo grauis. de reſtitutione ſpoliatorum, cum ſimilibus.* Ergo præſentare non potuit, cùm præſentatio ſit fructus iuriſpatronatus, vnde ſi pręſentauit, nullum ius tranſtulit in præſentatum. Iſtam eandem concluſionem ſequuntur alij maximè Dominus Cardinalis Florentin. *ibi, in 5. quæſtione.* Idem concludunt Domini de Rota alia allegando *in nouis deciſionibus deciſione incipiente, Collatio. ſub hoc eodem titulo.* idem Abb. in effectu, *in capitulo ex literis. in penultima columna, infra eodem,* qui etiam ad hoc allegat Innocent. notabiliter *in capitulo 2. de in integrum reſtitutio. & in capitulo ex literis de reſtitutione ſpoliatorum.* Idem etiam concludere videtur Geminia. poſt Lapum *in capitulo eum qui beneficium, in principio in 1. columna de præbend. libr. 6.* Hanc tamen concluſionem limitat eſſe veram Domin. Cardinal. Florentin. *in dicto capitulo conſultationibus in quinta quæſtione.* dummodo à tali inſtitutione fuerit appellatum, quia tunc benè retractari poterit, alias ſecus: & ratio eſt ſecundùm eum, quia talis inſtitutio ſi non appelletur, ab ea tranſit in rem iudicatam, & habet vim diffinitiuæ, *capitulo finali cum ibi notat. de electione libro ſexto,* & ita etiam intelligit ipſe, *in cap. ex literis. in §. contrario. infra eodem titulo.* Sed hic cadit quæſtio acceſſoria pro intelligentia pleniori præcedentis, pone quod iſta præſentans malæfidei nullum habeat aduerſarium, ſed ſolus præſentet, & ad eius inſtantiam proponatur edictum publicum, vt moris eſt iuxta *dictum capitulum finale.* & nemo compareat, & ſequatur inſtitutio, an ſi poſtea veniat verus patronus vel poſſeſſor bonæfidei, & petat reuocari dictam inſtitutionem offerens ſe probaturum malam fidem præſentantis, an erit audiendus. Conclude breuiter quod non, ita decidit Geminia. *in capitulo 2. de officio vicar.*
51 *libro 6. in ſecunda columna.* dicens, † quod ſi Epiſcopus inſtituiſſet aliquem ad petitionem eius qui aſſerit ſe patronum emiſſo edicto publico, tunc patrono vero eſſet præiudicatum pro illa vice, allegat notata *in capitulo 2. de his quæ fiunt à prælato.* vbi Ioan. Andr. & Abbas dicunt, quod ſi contempti non contradicunt infra tempus edicti, de quo *in dicto capitulo finali.* non poſſunt amplius contradicere. Iſtud idem in effectu concludit Dominus Cardinalis Florentinus *in dicto capitulo conſultationibus. in 4. quæſtione, in fine, & in ſequen. & in dicto capitulo ex literis. in tertio contrario.* Iſtam etiam concluſionem firmat Dominus Felyn. Sandæus *in capitulo cum Bertoldus. in 4. columna, in verſic. quid autem ſi ordinarius de re iudic.* Et mouetur inter cætera, quia quando aliquis eſt iuſſus loqui, ſi tacet, videtur cõſentire etiam ad ſui præiudicium *l. de ætate. § qui tacuit. ff. de interrogat. actio. capit. 2. de confeſſi. libro 6.* notat Innocent. *in capitul. 1. de his quæ fiunt à maior. par. cap.* Si ergo propoſito edictu verus patronus non comparuit ſibi eſt imputandum. & ſi quis dicat tenendo banc concluſionem, quid reſpondebimus ad iura, & authoritates *ſuprà* allegatas, in quibus dicitur, quod malæfidei poſſeſſor non facit fructus ſuos, & per conſequens videtur, quod præſentatio, & inſtitutio tractari debeant. Ego reſpondeo, quòd conſenſus tacitus veri patroni, qui non comparuit in termino edicti confirmauit illam præſentationem, & ſubſequenter inſtitutionem, & pro illa vice ſibi præiudicauit per prędicta, vnde poſtea non auditur petendo illam reuocari. Ex qua ratione infertur, quòd idem eſſet quando ille qui præſentaſſet poſſeſſor non eſſet aliquo modo etiam cum mala fide, quia ſi patronus non comparuit edicto ſibi imputet, quod eſt de mente præfatorum doctorum. Fateor tamen, quod dictus inſtitutus recognoſcet verum patronum in futurum verbaliter vel per inſtrumentum ſecundùm D. Antonium de But. *in capitulo ex literis. infra eodem,* vel patiendo ſe repræſentari ab illo iuxta *capitulum ſi vero. infra eodem,* & dixi *ſuprà in quæſtione 19. in fine.* Sed iterum inſtabit ſubtilis contra dictam concluſionem, & dicet quod Doctores *in dicto capitulo conſultationibus.* maximè Abbas *in vltimo notabili.* indiſtinctè dicunt quod inſtitutio facta ad præſentationem eius, qui non eſt patronus, nec bonæfidei poſſeſſor reuocari debet, & tamen etiam ipſi ſciebant veriſimiliter diſpoſitionem *dict. capitul. final.* cum gloſſ. ſecunda, ſcilicet, quod in præſentationibus præponuntur edicta. Ergo ſentiunt, quòd non obſtante edicto ſit fienda dicta reuocatio. Ad hæc ego reſpondeo, quod Abbas, & cæteri loquuntur ſecundùm tempus *dicti capitulo conſultationibus.* quo tempore edicta non proponebantur, nec obſeruabatur diſpoſitio *dicti capit. fin.* & ita intelligit illum textum *dicti capituli conſultationibus.* Dominus Cardinalis Florent. *in dicto capitulo ex literis. in §. contrario.* Limitatur nunc prædicta concluſio, vt non procedat quando Epiſcopus inſtituiſſet vel contuliſſet beneficium ſine alicuius præſentatione, quia tunc ſi poſtea appareret patronus aſſerens ſe velle præſentare infra tempus debitum petendo inſtitutum remoueri debere, tunc deberet audiri. Iſtam limitationem colligo ex verbis Geminia. *in dicto capitulo 2. in 2. columna.* Et ratio poteſt eſſe, quia tunc non eſt quid imputetur patrono, ex quo non fuit citatus, nec emanauit edictum. In collatione enim beneficiorum non proponitur edictum, vt dicit Hoſtienſ. quem refert, & ſequitur Abbas in *dicto capitulo 2. de his quæ fiunt à prælat.* alleg. not. *in dicto capitulo finali de electione libro 6.* Et pro hac limitatione eſt text. *in capitulo decernimus. 17. quæſtione 6.* & declaraui *ſuprà* ſuper verbo, honorificum, *in 1. quæſtione.* dic vt ibi plenè dixi. An autem in caſibus, in quibus debet fieri reuocatio inſtitutionis idem et iudex, qui inſtitutionem fecit, poſſit illam reuocare, vide Geminia. poſt gloſſ. & alios *in dicto capitulo finali. & in capitulo 2. de officio vicar. libro ſexto, in ſecunda columna,* vbi etiam tangit an vicarius Epiſcopi poſſit ipſam reuocare. † Vigeſimotertiò quæro circa 52
hoc verbum competens alicui, an ius præſentandi competat ei cui mouetur quæſtio ſuper iurepatronatus, vel ſuper quaſi poſſeſſione illius. Iſtam quæſtionem tangunt gloſſ. & Doctores maximè Abb. plenè *in capitulo ex literis. infra eodem, & in capitulo 2. ſuprà de reſtitutione in integrum,* & Doctores *in capitulo hac quippe. 3. quæſtione 6.* & in dictis locis referuntur plures opiniones. Vna eſt opinio, quòd præſentatio poſſit fieri lite pendente ea ratione, quia præſentatio eſt quidam fructus iuriſpatronatus, vnde ſicut poſſeſſor in re prophana colligit fructus lite pendente, ita in hoc iure. Iſtam opinionem dicit Abb. *in dicto capitulo ex literis,* communiter ſentire Doctores. Eandem opinionem tenet Bald. *in l. ſecunda, in vltima columna. Cod. de ſeruitutibus & aqua.* Alia & ſecunda eſt opinio quam tenet gloſſ. *in dicto capitulo ex literis.* quod non poſſit præſentare ille cui lis eſt mota. Et dato quòd admittatur præſentatio, non tamen debet ſequi inſtitutio per ſuperiorem, ſed debet expectari exitus cauſæ. Hanc opinionem etiam tenet Dominus Alexander *in conſilio ſuo 75 incipiente, Viſis. in penultima columna. in quarto volumine.* Et ratio eſt ſecundùm gloſſam prædictam, quia ſi contingeret præſentantem ſuccumbere, non poſſent reſtitui fructus præſentationis, ex quo inſtitutio eſſet facta legitimè, quia canonicè inſtitutus non remouetur ſine culpa. Iſtam opinionem videtur etiam tenere Rota *in ſuis deciſionibus nouis, deciſione prima, incipiente, Poſſeſſor. ſub hoc titulo de iurepatronatu.* vbi di-
cunt, † quod licet quando mota eſt quæſtio ſuper caſtro, vel 53
villa, in qua ſit iuſpatronatus poſſit pendente lite, per poſſeſſorem fieri præſentatio, quod etiam ſequitur Dominus Felynus Sandæus, *in capitulo cum Bertoldus. in vltima columna, ſuprà de re iudicata,* tamen ſecus eſt ſecundùm Rotam, quando lis ſuper iure, ſeu poſſeſſione præſentandi moueretur, & lis conteſtata eſſet, & poſt litis conteſtationem mala fides induceretur, & ſic præſentatio fieri non poſſet, vt dicit Rota. Tertia fuit opinio principalis Ioannis, *in dicto capitulo hac quippe,* & refert gloſſ. *in dicto capitulo 2. de in integrum reſtitutio. in vltima gloſſ.* vt diſtinguendum ſit, quod aut quæſtio eſt mota ſuper poſſeſſione, quia negatur aduerſarium poſſidere, & tunc non debet admitti præſentatio, quia ſuper hoc pendet quæſtio, & ita intelligitur *dictum capitulũ ſecundum.* Aut vero mouetur quæſtio ſuper proprietate iuriſpatronatus, vt quia negatur aduerſarium eſſe patronum, licet ſit in poſſeſſione, & tunc benè poteſt ipſe aduerſarius præſentare. Ratio eſt, quia exiſtens in poſſeſſione rei lite pendente, poteſt colligere fructus illius rei, tamen non debet præſentatus inſtitui, licet præſentatio admitti debeat, licet debet ipſa inſtitutio
differri in euentum cauſæ. Ratio eſt, † quia poſſeſſor ſi 54
ſuccumbat, tenetur reſtituere omnes fructus quos percepit poſt litem conteſtatam. vt notatur *in capitulo grauis. de reſtitutione ſpoliatorum.* ſed ſi inſtitueretur præſentatus lite pendente, & ſuccumberet præſentator in proprietate non poſſet reſtituere illum fructum, quia legitimè inſtitutus remoueri non debet, & ideo propter impoſſibilitatem reſtituendi debet differri inſtitutio. Iſtam diſtinctionem refert

Digitized by Google

fert & ſequitur Abb. *in dicto capitulo ex literis.* poſt Dominum
Anton. *ibidem in columna penultima*, & idem tenet Dominus An-
ton. *in dicto cap.* 2. Quarta fuit opinio Innocent. *in dicto cap.* 2. &
ibi refert, & ſequitur Abb. *in penultima columna.* quod etiam mo-
ta quæſtione ſuper poſſeſſione, poterit lite pendente fieri ele-
ctio, vel præſentatio. Ratio eſt ſecundùm præfatos doctores,
quia quando quis prætendit ſe eſſe in poſſeſſione non debet
prohiberi vti ſua poſſeſſione. Tamen ſecundùm eos differe-
tur confirmatio in euentum litis, quia illius electio vel præſen-
tatio confirmabitur qui obtinebit in cauſa. Iſta opinio eſt in
effectu eadem cum prima, & ſic Abba. fuit varius, quia *in dicto
capitulo ex literis.* tenet præcedentem tertiam opinionem, & di-
ſtinctionem. Quinta fuit opinio Hoſtienſis *in dicto capitulo ſe-
cundo*, & ibi refert Abb. *in vltima columna*, & primò dicit ipſe,
quòd prædicta diſtinctio ſeu opinio Ioannis *ſuprà* relata, ſibi nõ
placet, quia dat locum figmentis. Nam ea attenta ſecundùm
eum aduerſarius volens impedire electionem diceret, quòd
reus conuentus non eſt in poſſeſſione eligendi vel præſentan-
di, vnde diſtinguit ipſe ſic, quòd aut eſt contentio ſuper iure
præſentandi, aut ſuper iure eligendi. Primo caſu non poteſt
lite pendente fieri præſentatio, ſic poteſt intelligi ſecundùm
eum, *capitulo in literis de iurepatronatus*, & aſſignat rationem, quia
non multum præiudicatur patrono, ſi non præſentat infra
tempora, quia dato quòd præſentaret non attenderetur præ-
ſentatio ſua, ſi non decideretur lis infra tempora præfixa. Tunc
enim poſſet Epiſcopus Eccleſiæ prouidere, *capitulo quoniam. &
capitulo eam te. infra eodem titulo.* Secundo caſu, ſcilicet quando
eſt contentio de iure eligendi, cùm non ſint determinata tem-
pora ad litem decidendam, *argument. capitulo dudum. & capitulo
congregato. de electione.* poterit fieri electio lite pendente, vt *in di-
cto capitulo ſecundo.* Iſta opinio Hoſtienſ. ſatis videtur concorda-
re cum opinione gloſſ. *in dicto cap. ex literis ſuprà relata.* Iſtam ta-
men differentiam ſeu diuerſitatem Hoſtienſ. damnat Domin.
Anton. de Butr. Abb. *in dicto cap.* 2. dicentes, quòd iure non pro-
batur, & *dicto capitulo ex literis.* non dicit præſentationem non
poſſe fieri lite pendente, & licet in ſenſu contrario id probare
videatur, tamen debet intelligi quantum ad confirmationem
quæ non poteſt fieri lite pendente. Mihi etiam diſplicet di-
cta diſtinctio Hoſtienſ. quia non eſt rationabilis, nec conclu-
dens. Sextam opinionem diuerſam à prædictis videtur tenere
Dominus Cardinalis Florentin. *in dicto cap. ex literis. in vltima co-
lumna*, dicit enim quod pendente lite ſuper proprietate poteſt
fieri præſentatio, & inſtitutio, ſecus ſi mouetur quæſtio ſuper
poſſeſſione, ſcilicet an poſſideat vel non, quia tunc differtur in-
ſtitutio. Ratio eſt ſecundùm eum, quia poſſeſſio litigioſa non
ſufficit, vt quis interim, vtatur fructibus, iſta ſunt verba ſua. Mi-
hi autem in hoc puncto placet tertia opinio diſtinguens ſupra
relata, quia meliori fundamento eſt comprobata, & eam etiam
ſequi videtur Archid. *in dicto cap. hac quippè.* & Hoſtien *hic in ſum-
ma, in verſiculo quid iuris, in fine, & in ſecundo membro diſtinctionis
prædicta*, ſcilicet quando eſt mota quæſtio ſuper poſſeſſione, vt
tunc non debeat admitti præſentatio: concordat etiam Rota
ſuprà allegata in dicta ſua deciſione prima, & Cardinalis *ſuprà* rela-
tus *in præcedenti opinione.* Et tenendo hanc concluſionem non
obſtat, quod dicit Hoſtienſ. *ſuprà* relatus *in dicto capitulo ſecun-
do*, ſcilicet, quòd iſta opinio & diſtinctio dat locum figmentis,
quia ſi dicamus, quod mota quæſtione ſuper poſſeſſione non
poſſit fieri præſentatio: dicit ipſe, quòd ad impediendum præ-
ſentationem ſemper aduerſarius diceret, quòd alter non eſt in
poſſeſſione. Ad hoc reſpondetur, quod non eſt veriſimile,
quod quis dicat alium non poſſidere, ſi per hoc ad iudicium
petat, quando ſciat eum poſſidere propter iuramentum calum-
niæ, quod præſtatur in iudicio etiam in ſpiritualibus hodie per
capitulum primum, de iuramento calumniæ libro ſexto, nemo enim
præſumitur immemor ſalutis æternæ. *l. finali. Cod. ad legem Iu-
liam repet.* Item non eſt veriſimile propterea, quod agens vel
litigans temerè benè cogitare poteſt ſe in expenſis eſſe con-
demnandum, *l. eum quem temerè. ff. de iudicijs. l. properandum. §. ſin
autem alterutra. Cod. de iudicijs. cap. finem litibus. ſupra de dolo & con-
tum.* Præterea non eſt veriſimile, quòd quis moueat litem ſu-
per poſſeſſione ad effectum impediendi præſentationem, quia
in themate, & in quæſtione iſta præſupponitur, quod quæ-
ſtio ſit mota, antequam eueniat caſus præſentationis fiendæ, &
ſic præſupponitur, quòd lite pendente accidit Eccleſiam vaca-
re, vnde caſſare videtur fundamentum vel abſurdum, quod
dicebat Hoſtienſ. militare: quando autem Eccleſia iam va-
cante oriretur lis vel inter patronos vel inter Epiſcopum & pa-
tronum, vel inter præſentatos, quid iuris ſit dixi *ſupra quæſtione
vigeſimaquarta. verbi, honorificum.* Not. tamen vnum circa præ-
dicta, † quòd vbi præſentatio eſſet facta à patrono vel à bonæ 55
fidei poſſeſſore ante litem motam debet fieri confirmatio, li-
cet ante confirmationem ſit mota lis ſuper iure ſeu proprietate
iuris eligendi. Ita decidit Abb. Panormitanus *in dicto capitulo* 2.
circa finem. dicens ita ſentire Dominum Antonium *ibi*: aſſignat
rationem, quia ex quo præſentatio fuit facta ante litem motam
non ſubiacet amplius reſtitutioni per conteſtationem litis po-
ſtea factam, quia ſicut fructus percepti non ſubiacent reſtitu-
tioni, niſi à tempore litis conteſtatæ, vt ipſe ibi declarat, ita nec
virtus iſtius præſentationis iam oblatæ ſuperiori ante litem cõ-
teſtatam debet impediri per conteſtationem ſuperuenientem,
ita Abb. poſt Dominum Antonium *in dicto capitulo ſecundo circa
finem.* Vigeſimoquartò quæro circa iſtud verbum competens
alicui, † an præſentatio competat patrono ad beneficium va- 56
cans in curia Romana. Conclude quod ſic, quia reſeruatio fa-
cta per Papam de beneficijs vacantibus in curia non trahitur ad
beneficia iuriſpatronatus laicorum, ne ipſi laici retrahantur à
fundatione Eccleſiarum, ita Lapus de Caſtelliono *in allegatione
ſua 96. incipiente, Beneficia vacantia in curia*, & notatur *in capitu-
lo cum dilectus. infra eodem*, idem tenet Dominus Alexander *in
conſilio ſuo 75. incipiente, Viſis in quarto volumine*, & firmat Domi-
nus Felyn. Sandæus *in ſuo tractatu, quando litera Apoſtolica præiudi-
cent &c. in principio.* Idem concludit Geminia. reprobata gloſſa
ibi. in capitulo ſecundo, in tertia columna, de præbend. libro ſexto. Et iſta
eſt communis opinio, licet aliqui poſt dictam gloſ. tenuerint
contrarium, quos refert Geminia. vbi *ſuprà*, & pro iſta conclu-
ſione multas alias authoritates accumulat Dominus Felyn.
Sandæus *in loco præallegato.* Limita tunc dictam concluſionem,
vt non procedat quando iuſpatronatus haberetur in Eccleſia
ex priuilegio, vel quando præſentatio competeret ſine patro-
natu, ita concludit Federic. de Senis *in conſilio ſuo 65. incipiente,
Infraſcripta quæſtiones*, & latius Dominus Cardinalis Florent. *in
conſilio ſuo 61. incipiente, Vacante, in ſecundo dubio, & in Clement. 2. in
7. quæſtione, vt lite pendente*, & ſequitur Dominus Felyn. alias au-
thoritates allegans *in dicto ſuo tractatu, in ver. limitatur* 11. idem i-
pſe Dominus Felyn *in capitul in noſtra. in 38. corollario de reſcriptis.*
idem Archidiaconus & Dominus Præpoſitus *in c. hortamur. 71.
diſtinctio.* & in dictis locis videbis de ratione diuerſitatis, & idem
firmat Dominus Alexander *in dicto conſilio ſuo 75.* licet Barb. in
quodam ſuo conſilio inſerto ante dictum conſilium Dominus
Alexand. contrarium teneat poſt *gloſſ. in dicto capit.* 2. quæ com-
muniter reprobatur, vt dixi. † Vigeſimoquintò quæro an ius 57
præſentandi rectorem ad Eccleſiam competat aliquo caſu ei
qui non eſt patronus, nec in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus,
nec etiam ſe aſſerat patronum, & ſic quæſtio eſt an alia ratione
quàm iuriſpatronatus poſſit quis præſentare rectorem vel cle-
ricum ad Eccleſiam? Abb. *in dicto capit. de monachis. ſuprà de præ-
bend. ver. in quarto modo.* videtur ſentire quod ſic, dicit enim *ibi*,
quòd ex conceſſione temporalium Eccleſiæ facta religioſis
propter eorum paupertatem transfertur in ipſos religioſos ius
præſentandi rectorem in ipſa Eccleſia, nec tamen præſuppo-
nitur illam Eccleſiam fuiſſe patronatam. Contrarium tamen
ſentit ipſe Abb. *in capitulo primo, verſic. & ex prædictis. de capellis
monach.* vbi dicit, † quòd monachi habent ius præſentandi ad 58
Eccleſiam ſibi ſubiectam, ita demum ſi ſit iuriſpatronatus i-
pſorum, aliàs ſecus. facit etiam quod dicit Abb. *in conſilio
ſuo 59. incipiente, Quidam Iacobus, circa finem, in ſecundo volumi-
ne.* vbi dicit, quòd ſi ceſſat iuſpatronatus ceſſat præſentatio.
Pro opinione prima facit *capitulum poſtulaſti. infra eodem.* vbi re-
ctor Eccleſiæ patronatæ, qui tamen non eſt patronus, poteſt
præſentare clericos in Eccleſia patronata, ille tamen text. non
loquitur de præſentatione clericorum, ad perpetuum bene-
ficium, ſed de præſentatione ordinandorum qui non debent
ordinari, ex quo nullum beneficium habent, *in capitulo ſecun-
do, & capitulo Epiſcopus. ſuprà de præbend.* poteſt ergo rector præſen-
tare ordinandos ad titulum beneficij ſui, vt ſic poſſit ordina-
ri, quando facultates ſufficiunt pro vtroque. Aliàs Epiſcopus
talem præſentationem non debet admittere, vt ibi dicunt Ho-
ſtienſ. Abb. & cæteri, & ex tali præſentatione non conſequun-
tur præſentati aliquem titulum vel perpetuum beneficium,
ſed tantummodo conſequuntur alimenta, vt ibi notatur, &
per Ar-

per Archidiaconum, & dominum Præpoſitum diui Ambroſij
in cap. quando. 24. diſtinctione, vbi etiam dicit dominus Præpoſi-
tus, quòd ſi Eccleſia ad quam præſentatur clericus ordinandus
habeat aliam Eccleſiam ſuperiorem, & patronatã, an illius con-
ſenſus requiratur dic vt per eum, & per dominum Cardinalem
Florentin. *in dict. capitulo poſtulaſti. in 3. quæſtione*. Ex prædictis vi-
59 detur dicendum, † quòd ius præſentandi rectorem vel cleri-
cum perpetuum, non poſſit competere alij quàm patrono. Et
ſi voluerimus hoc tenere poſſumus reſpondere ad deciſionem
Abb. *in dicto capitulo de monachis*, vt intelligatur, quòd conceſſio
ibi fuerit facta de temporalibus Eccleſiæ patronatæ, aliàs ſi
Eccleſia non eſſet patronata, videretur abſurdum dicere, quòd
ius præſentandi competeret. Iſta tamen ſolutio eſt diuinati-
ua, vnde iudicio meo verius eſt dicere, quod præſentatio re-
ctoris ad Eccleſiam quandoque competat non patrono, & ita
intelligi poſſit *dictũ capitulũ de monachis*, & quod *ibi* dicit Abb.
& ita etiam intelligatur *clementina prima, de iure patronat.* & ſimi-
lia iura quæ indiſtinctè concedunt præſentationem perſonis
Eccleſiaſticis ad Eccleſiam ſibi ſubiectam, quia illud intelligi-
tur ſiue ſit ſubiecta, quia eam ædificauerint, & ſic quia ſint pa-
troni, ſiue quia alio modo fuerit ſibi conceſſa, & ſubiecta, & ita
intelligit gloſſa magna in ſua diſtinctione, *in dicto capitulo de mo-
nachis*. Et præmiſſam concluſionem ſentit Abb. *in capitulo cum
Eccleſia Vulterana, verſiculo quod ad ſecundum de electio.* vbi dicit, in
Eccleſia collegiata, quando vacat præbenda, præſentatio ſpe-
ctat ad prælatum, & capitulum, & inſtitutio ad Epiſcopum, &
tamen ibi non præſupponitur iuſpatron. in ipſa Eccleſia, & ad
hoc allegat Abb. authoritates reprobata quadam alia opinione
vt per eum, & hoc etiam tenet dominus Præpoſitus diui Am-
broſij poſt Archidiaconum *in cap. quando. 23. diſtinctione & in cap.
1. 21. diſtinct.* idem dominus Felyn. Sandeus *in cap. cum venerabilis.
de exceptione in columna 3.* & etiam *in 12. columna in principio.* vbi di-
cit quòd in Eccleſijs ſubiectis regularibus ad præſentationem
monachorum Epiſcopus inſtituit. Nec tamen loquitur quan-
do regulares ſint patroni ipſarum Eccleſiarum: præſupponi-
tur ergo quod in quibuſcunque Eccleſijs ſubiectis monaſterio,
competat ius præſentandi monachis, & multa allegat, & maxi-
mè Marianus latiſſimè *in dicto capitulo de monachis*. Dicamus er-
go quod hoc caſu præſentatio competit non ratione iuriſpa-
tron. ſed ratione alterius iuris, quod habet monaſterium in Ec-
cleſiam ſubiectam, & facit *cap. extirpanda. §. qui verò. de præben. &
cap. ad hæc. de offic. vicar.* vbi rector præſentat vicarium perpetuum
Epiſcopo prout præſupponunt Doct. *ibi*, maximè Abbas *in dicto
§. qui verò. in 4. columna. in repetitione. in verſiculo ſed contra. & in ver-
ſic. eſt etiam aduertendum.* & *ibidem* Petr. de Ancha. *in clement. vni-
ca. in 4. notabili de offic. vicar.* & tamen non eſt patronus ille re-
ctor, vel canonicus, de quo *ibi*. poteſt ergo præſentatio compe-
tere ſine patronatu, vt ex prædictis conſtat, ſic etiam poteſt cõ-
petere patronatus ſine fundatione, conſtructione, & dotatio-
ne, vt voluit Abbas *in conſilio ſuo 28. incipiente, In cauſa communis
caſtri, in ſecundo volumine.* vbi dicit quod iuſpatronatus poteſt
competere alicui ex priuilegio Papæ, & ſic abſque fundatio-
ne, conſtructione, & dotatione, & firmat dominus Felynus *in
tractatu ſuo quando litera Apoſtolica, &c. in 6. columna verſic. amplia-
tur decimo*, & melius *in penultima columna. verſic. limitatur vndeci-
mo.* allegat inter cætera dominus Cardinalis Florent. *in clement.
per literas in 3. quæſtione de præbend.* vbi dicit, quod ſi ad laicum ſpe-
ctat ius præſentandi ſine patronatu ceſſat ratio quæ allegatur,
ſcilicet ne retrahantur patroni à fundatione Eccleſiarum, ergo
concluditur quod quandoque præſentatio rectoris vel capel-
lani competat non patrono, nec præſupponenti iuſpatronatus.
Et facit quod dicunt Archidiaconus, & dominus Præpoſitus
60 *in cap. hortamur. 71. diſtinct.* vbi inquiunt, quod † præſentatio
quandoque competit per viam ſimplicis petitionis, vt quando
populus petit vel ſupplicat, quod talis Preſbyter inſtituatur in
Eccleſia ſua, quia illum gratum habent, iuxta text. & *ibi* notatur
in capit. quod Dei. de ſtatu monachorum. & iſto modo procedit for-
tè cõſuetudo, quæ eſt Mediolani, vbi ad petitionem parochia-
norum inſtituuntur rectores, valeret conſuetudo, quòd mor-
tuo prælato debeat fieri notificatio populo ciuitatis antequam
collegium procedat ad electionem, ita decidit Innocent. ſin-
gulariter *in cap. quod ſicut. de elect.* & refert, & ſequitur Roma. *in
ſuo ſing. incipien. Clemẽtinum terra. de elect. in 7. char. columna 2.* ſed de-
buit incipere capitulum cum terra, non tamen valeret ſtatu-
tum, vt dicit dictus textus, & refert Roma. vbi *ſuprà*. poſſent ta-
men tales parochiani, de quibus ſupra, etiam præſentare vigo-
re iuriſpatron. quod allegarent ſe patronos, & ad probandum
ipſum iuſpatron. allegarent præſentationes antea factas iuxta
notata *in cap. querelam. de elect.* & plenè dicam *infrà* ſuper verbo i-
pſe, vel is à quo cauſam habuit, *in quæſtione vltima.* in qua tracta-
bo, an poſſit iuſpatronatus præſcribi. Vigeſimoſextò quæro
circa dicta in diſcurſu præcedentis quæſtionis, pone † quod re- 61
ctor Eccleſiæ patronatæ præſentauerit clericum ordinandum
ad titulum beneficij ſui, iuxta *d. c. poſtulaſti.* an ipſo rectore mor-
tuo patronus teneatur illum clericum præſentare in rectorem?
Conclude quod non, vt *ibidem* probatur, & declarant docto-
res: quod intellige verum etiam ſi de conſenſu ipſius patroni
fuiſſet præſentatus, vt *ibidem* dicit Ioan. Andr. & firmat Abb. *in
fine.* & ratio eſt, quia ſi aliter diceremus per indirectum daretur
ius ad vacaturum beneficium, quod non eſt dicendum, *capitulo
nulla. cum ſimilibus. ſupra de conceſſio. præben.* & iſta eſt communior,
& verior opinio ſecundùm Abb. *ibi*, quicquid dixerit *ibi* gloſſ.
referens alias opiniones. ſubijcit tamen Abb. quod de hone-
ſtate deberet talis præſentari, vel de neceſſitate quando adeſ-
ſet conſuetudo: & ad prædicta vide etiam dominum Præpoſi-
tum *in capitulo quando. 24. diſtinct.* Vigeſimoſeptimò † quæro in 62
materia præmiſſa, pone quod duo ſunt patroni, vnus præſentat
Petrum qui fuerat intitulatus in Eccleſia, iuxta *dictum capitulum
poſtulaſti.* alter præſentat alium, an intitulatus data paritate in re-
liquis debeat præferri? Videretur dicendum quod ſic, ex quo
ipſe ſeruiuerat in illa Eccleſia, & ibidem fuerat intitulatus de
conſenſu Epiſcopi, vel etiam patronorum. In contrarium eſt
veritas, ita probat text. *in dicto capitulo poſtulaſti. in verbo*, non ſunt
alijs præferendi, & ita intelligit ibi Hoſtien. quem refert, & ſe-
quitur dominus Cardinalis Florentin. ibi, in fine. Vigeſimoo-
ctauò quæro † an patronus poſſit promittere de præſentando, 63
antequam vacet Eccleſia, & an valeat talis promiſſio? Vide
quæ dixi ſupra. ſuper verbo. honorificum, in 11 quæſtione, & planè no-
tatur *in capitulo finali. de conceſſione præben. & in toto illo titulo, & ſu-
per dicto verbo honorificum*, multas alias quæſtiones tetigi quæ et-
iam benè cadebant ſub hoc verbo. Vigeſimononò quæro cir-
ca iſtud verbum competens alicui, viſo quibus competat iuſ-
patronatus, & præſentatio, † quibus etiam competat inſtitu- 64
tio. Breuiter conclude quod competit Epiſcopo, & non infe-
riori, textus *eſt in cap. cum ex iniuncto. in fine*, ibi, ad cuius officium
tam inſtitutio quàm deſtitutio pertinet, *infra de hæret. & in capit.
nullus. 16. quæſtione 7.* & propterea dicit Abb. *in dicto capit. cum ex
iniuncto*, quod Epiſcopus habet fundatam intentionem ſuam
de iure communi ſuper inſtitutione, & deſtitutione, vnde præ-
latus inferior vendicans ſibi hanc poteſtatem debet illam pro-
bare. Iſtam eandem concluſionem firmat Abb. *in capitulo cum
Eccleſia vulterrana in tertia columna & ſequenti, ſupra de electione.*
& alibi ſæpè, firmat etiam dominus Cardinalis Florentin. qui
iſtam quæſtionem firmat *in clement. 1. in octaua columna, verſic ſo-
lutio pro declaratione quæſtionis, de ſupplen. neglig. prælat.* vbi iura cõ-
cordantia allegat. Eandem concluſionem tenet dominus Fe-
lyn. Sandæus *in capitulo cum venerabilis. in 3. columna de exceptione.*
concludens hoc procedere etiam ſi prælatus inferior eſſet præ-
latus Eccleſiæ, quia per hoc non habet ius inſtituendi in bene-
ficijs in ea, vel in eius fundo ſitis, ſed tantummodo habet ius
præſentandi, quicquid dixerint alij, vt per eum plenè poſt Ab-
batem *in dicto capitulo cum Eccleſia*, & alios per eum allegatos.
Idem tenet dominus Præpoſitus diui Ambroſij *in capitulo 1. 15.
diſtinct. & in capitulo quanto. 24. diſtinctione*, poſt Archidiaconum
ibi. Limita tamen hanc regulam, vt per Felyn. vbi *ſuprà*. Prædi-
ctam etiam concluſionem tenent gloſſ. & Doctor. *in capitulo re-
ferente. ſuprà de præbend.* dicentes quod de iure ſpeciali benè po-
teſt inferioribus inſtitutio competere, vt ibi, & faciunt quæ di-
xi *ſupra ſuper verbo, honorificum, in 33. quæſtione*, & clarè probatur
in capitulo ex frequentibus. vbi Abb. *in 1. notabili. ſuprà de inſtitut.* &
etiam probatur *in capitulo omnes Baſilicæ. 16. quæſtione 7.* & alibi
ſæpè. Et not. quod etiam ſuper hoſpitalibus habet Epiſcopus
fundatam intentionem de iure communi. Item illorum cu-
ſtodiam habet, *capitulo de Xenodochijs. de religioſ. domib.* vbi proba-
tur, quòd omnium piorum locorum ſpectat ordinatio ad Epi-
ſcopum, & idem probatur *in dicto cap. cum ad ſedem.* vbi Abb. col-
ligit, *in 2. notabili. de reſtitutione ſpoliatorum*, & facit text. & quod
ibi dicitur per Abbatem, *in 4. notabili. in capitulo cum ſit generale. de
foro competen.* & text. & quod *ibi* notatur *in l. omnia priuilegia. C. de
Epiſcopis & Clericis.* Nota tamen quod licet de iure ſpeciali, puta
præ-

Digitized by Google

præſcriptione vel priuilegio ius inſtituendi ſpectaret inferiori, non tamen ſibi competeret ius deſtituendi, ita Abb. ſingulariter *in cap. fin. & in penultima columna, ſupra de ſtatu monach.* Remittens ſe ad plenius dicta per eum *in capitu. ſi quis contra clericum, de foro competenti.* idem Ioan. Andr. Ioann. Calderin. & Abb. & cæteri communiter *in capitul. cum ex iniuncto. de hæretic.* idem Geminianus *in capitu. nemo deinceps. in fin. de electionib. libro ſexto,* idem Abb. *in cap. accepta in fine. de reſtitutione ſpoliatorum.* An autem ex diſpoſitione teſtatoris poſſit ad inferiorem Epiſcopo ſpectare inſtitutio. Traditur *in dicto capitulo à nobis.* per Abbatem maxime, & *in capit. cum dilectus. de conſuetud.* & per domin. Felyn. *in cap. cum acceſſiſſent. de conſtit.* dicam *infra ſuper verbo, de*
65 *diœceſani conſenſu, quæſtione* 12. Tertiò quæro † an inſtitutio competat ſoli Epiſcopo, an autem competat Epiſcopo, & capitulo ſimul? In hoc puncto reperio quod Abbas Panormitanus *in capitulo cum Eccleſia vulterana. in tertia columna, ſupra de elect.* concludit, quod Epiſcopus in inſtitutione fienda non requirit conſenſum canonicorum, ſed potius conſilium, allegat text. *in argumen. in capitul. nouit, & in capitulo quanto. de his quæ fiunt à prælato.* vbi idem tenet ipſe, iſtud idem voluit dom. Cardinal. Florentin. *in dicta clementina prima, de ſupplen. neglig. prælator.* vbi dicit quod ad ſolum Epiſcopum ſpectat inſtitutio. & hoc ſatis probatur *in capitulo à nobis. infra eodem.* vbi text. dicit præſentationem eſſe fiendam Epiſcopo, nec aliquis dicit de capitulo, & ita obſeruat conſuetudo. Quid autem in collationibus aliorum beneficiorum quæ non ſunt de iurepatr. an requiratur conſenſus capituli. Ponit etiam Abb. poſt alios, *in d. c.*
66 *cum eccleſia vulterrana. in 4. colum.* † Trigeſimoprimò quæro an vicarius generalis Epiſcopi poſſit ex ſuo officio inſtituere præſentatum. Videtur dicendum, quod non per text. *in capit. fin. de offic. vic. lib. 6.* qui ad litteram dicit quòd vicarius generalis Epiſcopi non poteſt conferre beneficia, niſi ſpecialiter ſibi commiſſum ſit, & rationem aſſignat text. quia collatio eſt donatio quę donatio non venit in generali mandato, & per illum text. dicit Paul. de Caſtr. *in conſilio ſuo 56. incipiente, Venerabilis vir cir-*
67 *ca finem,* † quod actus præſentandi non competit vicario ſine expreſſo mandato domini, ergo videtur etiam quod ſibi non competat actus inſtituendi, & ita etiam reperio expreſſe tenere dom. Cardin. Florent. licet nihil alleget, *in clemen. 1. in 9. quæſtio. eod. titu. de iurepatronat.* & idem Ioan. de Imol. *ibi, in vltima colum. in verſicu. ſed quid ſi clericus.* Contrarium tamen tenet gloſ. per illum text. & *ibi* Ioan. Andr. & Ioan. de Imol. in ſecũdo notabili, & expreſſius Abb. *in c. ex frequentibus. ſupra de inſtitu.* idem Abb. *in c. cum olim de maior. & obedien.* Idem tenet Ludoui. Roman. *in ſingularibus ſuis, in ſecunda parte, in ſingulari incipien. Tu ſcis quod fundatores. charta 16. colum.* 4. Et hoc etiam ſentit *in conſilio ſuo 365. incipien. In re præſenti.* & ſic iſta videtur communior opin. quæ plane procedet ſi tollatur obiectum de *d. c. fin.* Reſpondeo igitur ad illum text. prout reſpondet Abb. *in d. c. ex frequentibus.* quod ille text. loquitur in collatione, nos autem in inſtitutione, & ratio diuerſitatis eſt, quia collatio, vt dictum eſt, eſt quędam donatio quæ non venit in generali mãdato, ſed inſtitutio eſt neceſſitas, nec exercetur aliqua liberalitas, quia ex quo præſentatus eſt idoneus debet de neceſſitate inſtitui per ſuperiorem, *c. decernimus 16. q. 7.* & propterea nihil repugnat quominus veniat in generali mandato. Ad authoritatem Paul. de Caſtr. reſpondetur, quod fundatur ſuper *d. ca. fin.* qui text. non loquitur in terminis noſtris, vt *ſupra* dixi. Ad authoritatem Card. & Imolę reſpondetur, quod nihil facit, quia nihil allegat vnde ei non eſt credendum, vt dicit Bald. *in l. reſpublica. C. ex quib. cauſ. maio.* & facit quod dicit gloſſ. *in l. 1. C. de legibus.* quinimmo dicit Abb. notanter poſt D. Anton. de Butr. *in c. tua nos. infra de vſur.* quòd etiam communi opin. doctorum vel gloſſarum non eſt ſtandum, quando iure vel ratione nõ fundatur. Trigeſimoſe-
68 cundò quęro circa hoc verbum competens alicui, † an capitulo competat ius inſtituendi ſede vacante. Breuiter conclude quod ſic, caſus eſt *in c. 1. de inſtit. lib. 6.* & per illum text. ita firmat Calder. *in conſil. ſuo 3. incip. An capitulum. ſub hoc eodem titu.* ita etiam per illum text. concludit Abb. *in c. cum olim. ſupra de maior.*
69 *& obedien.* Aduerte tamen, † quia licet capitulum ſede vacante poſſit inſtituere pręſentatum non tamen poteſt conferre, text. eſt *in d. c. 1. & in cap. vnico* diſtinguendo, vt ibi, ne ſede vacante, *eodem lib.* Et ratio diuerſitatis non bene poteſt aſſignari, vt per plura dicit dom. Felyn. *in d. c. cum olim. in 1. colu.* Abb. tamen ibi, nec diſcrepat Felyn. ponit rationem quam poſui in præceden-

ti quæſtione. An autem in aliis ſpectãtibus ad Epiſcopum ſuccedat capitulum vacante ſede, traditur plene per D. Felin. poſt Abb. *in d. c. cum olim* & per eundem D. Felyn. *in cap. cum te. in 16. colum. verſic. in mandato. ſupra. de reſcript. & in capit. irrefragabili. de offic. ordin.* & quid ſit in capitulo regularium. Abb. remoto, vide Panormitan. *in c. fin. ſupra de ſtat. monach. & in cap. cum dilectus. ſupra de conſuet.* Trigeſimotertiò quæro circa materiam pręmiſ-
ſam, ſcilicet † quis poſſit inſtituere, pone quod Papa deleget 70
alicui, vt ad præſentationem eius quem nouerit patronum ordinet eccleſiam, an talis delegatus poterit inſtituere? Conclude quòd non, ſed tantummodo habebit declarare, caſus eſt *in c. ſuper eo. ſupra de offic. deleg.* dic, vt ibi habetur. Trigeſimoquartò
quæro † an poſſit Epiſcopus extra territorium ſuum inſtituere 71
præſentatum. Conclude quod non, ſecundum Abb. *in c. nouit. de offic. leg.* rationibus de quibus ibi per eum. Trigeſimoquintò
quæro † an ius inſtituendi cõpetat Abbati in Eccleſiis ſibi ſub- 72
iectis pleno iure. Conclude quod ſic, ita probatur in ca. in Lateranenſi, & ibi Abb. ſupra de præben. Aduerte tamen, quod licet ad exemptus perueniret iuſpatronatus, puta cum vniuerſitate aliqua, tamen inſtitutio ſpectaret ad eum ad quem ſpectabat prius, quia in eos non poteſt eſſe plus iuris tranſlatum quam haberet transferens, caſus eſt *in cap. cum ſeculum. infra eod.* & ad prædictas quæſtiones, vide etiam Hoſt. *in ſumma, in titulo de inſtitutio. verſic. quis poſſit inſtituere, & in titulo de offic. ordinarij §, quid pertinet. ver. ſunt autem quædam.* & ſic ſum expeditus de quęſtionibus applicabilibus huic verbo competens alicui. Capio nunc verbum in Eccleſia.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus an poßit haberi in Eccleſiis cathedralibus.*
2 *Reges vel principes, an ſint patroni Eccleſiarum cathedralium.*
3 *Iuſpatronatus an poßit haberi in Eccleſia collegiata.*
4 *Præſentatio ad prælaturam quare non poßit fieri in Eccleſia collegiata, ſed bene ad alia beneficia inferiora.*
5 *Laicum etiam patronum non habere ius eligendi regulariter limitatur tribus modis.*
6 *Eccleſia quando dicatur collegiata, & quæ ſint ſigna cognoſcendi.*
7 *Iuſpatronatus an poßit haberi in Eccleſia conuentuali vel religioſorum.*
8 *Iuſpatronatus an poßit haberi in hoſpitali.*
9 *Epiſcopus debet ponere rectorē in hoſpitalibus, niſi hoſpitale habeat patronum.*
10 *Eccleſiarum larga appellatione an veniant hoſpitalia, & an hoſpitale priuatum poßit viſitari per Epiſcopum.*
11 *In Hoſpitali publico duo conſiderantur, videlicet iuſpatr. & regimen hoſpitalis.*
12 *Iuſpatronatus an poßit haberi in collegio vel loco deputato ad alendos ſcholaſticos vel ſtudentes.*
13 *Iuſpatronatus an poßit haberi in ſepultura ſeu ſepulchro, quod quiſpiam conſtruat.*
14 *Extraneus an poßit in ſepulchro inuito patrono.*
15 *Ius ſepulchorum non tranſit ad hæredes extraneos, ſed ſolum ad deſcendentes.*
16 *Ius quod habet quis in ſedibilibus vel banchis in Eccleſia, an dicatur iuſpatronatus.*

IN ECCLESIA. Circa iſtud verbum firmabo aliquas quæſtiones per quas patebit an iuſpatronatus poſſit haberi in aliis locis quàm in Eccleſiis, & an in quibuſcunque Eccleſiis
vel locis pius haberi poſſit. † Primò quæro igitur, An iuſpatro- 1
natus haberi poſſit in Eccleſiis cathedralibus. Breuiter dicas quod ſic, quo probo per iſtud verbum in Eccleſia, poſitum in diffinitione, quod eſt generaliter prolatum, & ſic comprehẽdit tam Eccleſias cathedrales quàm alias, & eodẽ modo probatur in tex. *in cap. nobis. infra eodem.* & in multis aliis iuribus huius titu. probatur etiam ex identitate rationis: qui cunque ergo ipſam Eccleſiam fundauerunt, conſtruxerunt, & dotauerunt erunt patroni, idem ſi ex priuilegio id habeant, vt dicit dom. Præpoſi. *in cap. hortamur in 1. colum. 71. diſtin.* & *infra* dicam plenius *in vltima quæſtione ſequentis verbi.* Eſt tamen aduertendum, quod licet in tali Eccleſia cathedrali poſſet haberi iuſpatron. quod tamen patronus vel patroni non præſentabunt Epiſcopum in dicta Eccleſia, ſed bene præſentabunt clericos ad alia beneficia particularia, vt dicetur *in ſequenti quæſtione,* & etiam

Digitized by Google

habetur per dom. Præpoſi. D. Ambroſ. in cap. imperium. 10. diſt.
Aduertendum eſt etiam circa præmiſſa quod Arch. in cap. lectis.
2 63. diſtin. per illum text. dicit, † quòd reges vel principes ſunt patroni
Eccleſiarum cathedralium, quod etiam dixit Bald. in c. quanto.
de iudic. & in proœmio decretalium, ſed hoc non probatur aliquo
iure, & contrarium tenuit dom. Præpoſi. in cap. lectis. præallega-
to, & plenius in d. capit. imperium. vbi dicit quòd prædicta deciſio
Arch. & Bald. debet intelligi quantum ad protectionem non
autem quantum ad electionem vel præſentationem, & facit
quod dicit Abb. poſt Vinc. & Philip. in c. venerabilem. ſuper gloſſ.
in ver. carebit. de elect. vbi dicit quod imperator non eſt patronus
Romanę Eccleſię, dato quod ſit aduocatus, & defenſor illius,
3 vt in illo text. dicitur. † Secundò quæro, an iuſpat. poſſit habe-
ri in Eccleſia collegiata? prædicta faciunt quod ſic, & eſt text.
clarus in c. nobis. infra eod. eſt verum quod prælatus non præſen-
tabitur hoc caſu à patrono, ſed eligetur à collegio, & electioni
factæ patroni poſtulabitur aſſenſus de honeſtate tantũ, & non
neceſſitate, vt ſic poſſit contradicere ne confirmetur electus ſi
iuſtam habeat cauſam contradicendi, vt dicitur, & notatur in
d. c. à nobis. & in c. ſacroſancta. per Abb. maxime, ſupra de elect. & ſe-
cundum prędicta eſt intelligendum, quod dicit dom. Alexan.
in conſ. ſuo 74. incip. Viſo puncto in penul. col. in 4. volum. vbi videtur
velle, quod in Eccleſia collegiata non habeatur iuſpatrona-
tus, quia intelligi debet, ſcilicet quod præſentatio prælati non
fiat in Eccleſia collegiata ad prælaturam, & quod hoc velit,
patet quia allegat dictum cap. à nobis. & ex verbis ſuis ſequenti-
bus, id clare colligitur. Limita tamen hoc niſi patronus tem-
pore fundationis ſibi reſeruaſſet præſentationem prælati de li-
centia Epiſcopi, quia tunc licet non poſſit eligere prælatum,
tamen poterit eum præſentare. Ita decidit domin. Cardinalis
Florent. poſt Petr. de Stagno in clem. plures. §. fin. in fine. eod. titul.
Ad alia autem beneficia inferiora exiſtentia in ipſa Eccleſia
collegiata patronata præſentabit patronus canonicos vel cle-
ricos. ita dicit Abb. poſt Ioan. Andr. in dicto capit. nobis. in verſic.
circa primum, vbi formaliter dicit quod patronus poterit præ-
ſentare ad præbendas in Eccleſia collegiata, quod etiam fir-
mat Abb. in capitu. ſuggeſtum infra eodem & conſilio ſuo 57. incipien.
Chriſti &c. in primo volumine in vltima colum. Idem dicit Ioan. de
Imol. in fin. in vltimo notabil. ſupra de conceſſio. præbenda. ſubiiciens
quod iſta eſt communis opinio. Idem firmat, & declarat Abb.
in cap. cum Eccleſia vulterana in 3. colum. ſupra de elect. & dom. Præ-
poſitus D. Ambroſ. in capit. 1. in 6. colum. 21. diſtinct. vide omni-
no ea quæ dico infra ſuper verbo, & dotauit in vltima quæſtione. Et
4 ſi quis quærat de ratione diuerſitatis † quare in Eccleſia colle-
giata non poſſit fieri præſentatio ad prælaturam, ſed ad alia
beneficia inferiora ſic, dicas rationem eſſe vt eſt in mente om-
nium in dict. cap. nobis. & etiam ponit Abb. in dict. cap. ſacroſanct.
quia in Eccleſiis collegiatis prælatus eligitur, vt patet per glo.
in capit. quamquam de elect. libr. 6. & eſt text. vbi notant omnes.
in capit. 1. de elect. & in dict. cap. nobis. & alibi ſæpe, ſed electio ad
beneficium eccleſiaſticum eſt quid mere ſpirituale, ſpiritualia
autem non cadunt in laicos, dict. cap. ſacroſancta. cum ſimilibus,
igitur &c. Iſta ratio ceſſat in beneficiis inferioribus in quibus
non proceditur per viam electionis, & ſic in illis bene poteſt
habere locum præſentatio. Quare autem electio prælati in ec-
cleſia dicatur magis quid ſpirituale quam præſentatio ad alia
beneficia inferiora declarat Abb. in dict. capitu. ſacroſancta & fa-
ciunt notata per eum, & alios in cap. quanto. de iudic. ſtat ergo ex
5 prædictis concluſio, † quod laicus etiam patronus non habet
ius eligendi. Amplia nunc iſtam concluſionem aliquibus mo-
dis vt per Abb. in dicto cap. ſacroſancta. in 4. notabili. Limita etiam
dictam concluſionem pluribus modis. Primò limita vt non
procedat quando ex priuilegio Papæ electio cõcederetur lai-
co vt dicunt gloſſ. & doctor. in d. cap. nobis. & in d. cap. ſacroſancta.
ſicut etiam quandoque conceſſum fuit ius conferendi, vt in
cap. Adrianus. 63. diſtinct. & habetur per Ioan. Andr. in d. cap. 1. de
præben. libr. 6. Secundò limita vt non procedat in laico conuer-
ſo, vt per gloſſ. in capit. ex eod. in fin. de elect. libr. 6. quia ſaltem de
conſuetudine poterit intereſſe electioni, vt ibi & per Abb. in
cap. 1. in fin. ſupra de procura. declarando vt per eum ibi, & in capit.
cum olim. in vltima colum. de arbitris. & etiam habetur in aliis lo-
cis memoratis per domin. Felyn. in cap. cum M. Ferrarienſis. in 10.
colum. de conſti. Tertiò limita vt non procedat in electione non
ſpirituali, ſcilicet quæ fit ad locum non Eccleſiaſticum vel ad
dignitatem ſecularem: ita dom. Cardin. Floren. in d. cap. nobis. in
§. cæterum. in quarta oppoſit. infra eod. per text. in §. ſi quis ædificatio-
nem, in Authent. de eccleſ. titulis, & ſatis de ſe patet. An autem cle-
ricus ſecularis poſſit habere vocem in capitulo regulari ex pa-
cto in fundatione appoſito vel ex conſuetudine vel priuilegio
vide Felyn. in capitul. cum M. in 10. colum. de conſtit. & dicas vt per
eum. Sed circa præmiſſam quæſtionem in qua concluſum eſt
iuſpatron. haberi poſſe in Eccleſia collegiata, ſuboritur dubi-
tatio † quando Eccleſia dicatur collegiata, & quæ ſint ſigna id 6
cognoſcendi. In hoc dicas prout declarant doctor. in d. c. nobis.
poſt gloſſ. ibi & dom. Cardin. Floren. in clemen. vt hi qui. in prin-
cip. in 3. colum. in 4. quæſt. de ætate, & qualit. & dom. Alexan. in con-
ſil. ſuo 74. incipiente Viſo puncto in 1. colum. in 4. volum. & in conſil. ſe-
quenti. & dom. Felyn. Sandæus in cap. accedentes. ſupra de præſcri-
ptio. circa principium. † Tertiò quæro an in Eccleſia conuentua- 7
li vel religioſorum, puta in monaſterio poſſit haberi iuſpatro-
nat. Videtur concludendum quod ſic, ita probatur in d. cap. no-
bis. in verbo in conuentionali, quod verbum comprehendit om-
nes Eccleſias collegiatas, vt ibidem not. Abb. poſt alios. Iſtud
idem ſenſit Abb. in capit. quoniam. infra eodem. circa medium ibi,
nam quotidie accidit in capellis fundatis in iſtis eccleſiis. Item
facit quia ipſum corpus monaſterij poteſt eſſe ſub poteſtate
patroni, cap. monaſterium. & cap. ſequenti. 16. quæſt. 7. capit. dilectus.
ſupra de conſuet. cum ſimilibus. Ergo etiam in ipſo monaſterio pu-
ta in vna capella vel altari poteſt haberi iuſpatronat. Contra-
rium tamen tenet Abb. Panurmit. in conſil. ſuo 59. incipien. Dom.
Iaco. de Rachaneto in vltim. colum. in 2. volum. vbi dicit quod iuſpa-
tron. non poteſt acquiri in Eccleſia religioſorum ipſis inuitis
maxime in altari maiori, ne acceſſu ſecularium religioſi patiã-
tur aliquod ſcandalum, & ne Eccleſia eorum patiatur hanc
ſeruitutem: hinc prohibentur clerici ſeculares beneficiari in
monaſterio, cap. fina. §. præcipimus ſupra de ſtatu monach. & ibi cla-
rius Abb. videtur hanc ſecundam opinionem tenere, dum di-
cit ſe putare quod clerici ſeculares nõ poſſint intitulari in mo-
naſterio, & ſic non poſſit deputari ſecũdum eum altare in mo-
naſterio, vt inſtituatur ibi clericus ſecularis, iſta ſunt verba ſua
vbi ſupra ſubiiciens hoc eſſe bene notandum. Fatetur tamen
quod poterit deputari certum ſtipendium non tamen in titu-
lum pro ſeruiendo in monaſterio. Iſtam etiam opinionem te-
net dom. Felyn. Sandęus in cap. cum venerabilis in 12. colum. de ex-
cept. vbi dicit quod in capellis fundatis in monaſteriis mendi-
cantium nullus eſt patronus nec vacant, allegat Petr. de Anch.
in conſil. ſuo 108. alias eſt conſil. 112. incipien. Iura quæ loquuntur. Ego
credo in hoc puncto dicẽdum quòd ipſum monaſterium fun-
datum, & dotatum debito modo poſſit eſſe iuſpatronat. quia
iſto modo nullum fit præiudicium monachis qui tẽpore fun-
dationis nondum ſunt in ipſo monaſterio, & de hoc eſt caſus
in dict. cap. dilectus. de conſuet. & probant alia iura ſupra allegata:
ſed poſtquam monaſterium eſt cõſtructum liberum, ita quod
iuſpatronat. ad aliquem ſpectat, credo verum eſſe quod dicit
Abb. in dict. cap. fin. quod non poſſit ipſa ſeruitus imponi in illo
monaſterio vt aliquis ſit ibi patronus, & ſic quod nemo cleri-
cus ſecularis poſſit ibi intitulari religioſis inuitis, ſed eis vo-
lentibus credo ſecus, dummodo tamen non ſit de congrega-
tione ipſorum religioſorum, quia nihil eſt quod repugnet, &
hoc ſatis eſt de mente Ioan. Andr. poſt Hoſtien. ibi in d. cap. fina.
§. præcipimus. de ſtat. mon. & Abbatis in d. ſuo conſil. 58. & etiam ſa-
tis probat text. iuncta gloſſ. in verbo clericos ſeculares. in d. §. præci-
pimus. dum dicit quod in eodem officio diſpar non debet eſſe
profeſſor, &c. Et ſic prohibet clericum ſecularem in Eccleſia
religioſorum intitulari, ita vt ſit in eodem officio, & congrega-
tione cum religioſis: vult ergo à contrario quod dummodo ip-
ſe clericus ſecularis non ſit de illa congregatione quòd admit-
ti poſſit. Et ita ego teneo, & poſito quod quis vellet tenere
partem contrariam, ſcilicet quod nullo modo clericus ſecula-
ris in monaſterio vel alia Eccleſia religioſorum inſtitui poſſet.
Tamen nihil repugnat quominus ibi haberi poſſit iuſpatr. ſal-
tem quantũ ad alios effectus quàm præſentationis, & ita pro-
batur in d. cap. dilectus. cum aliis ſupra allegatis. Et ſi tu dicas qui
ſunt iſti alij effectus. Reſpondeo quod traduntur per docto. in
cap. 1. & etiam in cap. nobis. vbi melius infra eod. & declarant ſup.
ſuper verbis honorificum, oneroſum, & vtile, & tradit Abb. ſu-
per hac rubrica, & vnus effectus in propoſito noſtro ponitur in
cap. ſacroſan. ſupra de electio. qui tex. expreſſe loquitur de patrono
monaſterij, & dici quod facta electione Abbat. vel prælati pa-
troni honeſtus poſtulabitur aſſenſus: de quo etiam habetur in
d. cap.

Google

d. cap. nobis. Fateor tamen quod in Eccleſia mendicantium non habeatur iuſpatron. quia ibidem non cadit dotatio ex quo tales Eccleſiæ nihil habere debent, *cap. 1. ver. confirmatos. de religio. do. lib. 6* ſed ſine dotatione non acquiritur iuſpatron. vt dicunt doctor. poſt Innocen. *ſuper hac rubrica*, & dicam *infra* in verbo, & dotauit. igitur &c. Et in iſtis terminis loquitur Petr. de Ancharan. *in dicto conſil. 112.* & dom. Felyn. *ind. capit. cum venerabilis.* Et ita limitanda eſt, & declaranda concluſio ſupra facta. Et idem tenet Ioan. de Anan. *in conſil. 86. incipien. Pro expeditione*, vbi dicit quod iura loquentia de iurepatr. non habent locum in capellis fundatis in Eccleſiis in quibus habitant mendicantes, & quod dictæ capellæ ſunt liberæ in adminiſtratione ipſorum fratrum, & quòd ſunt effectæ ſancta ſanctorum, & ſequitur ibi
8 excellens doctor D. Ludouic. Bologninus in additione ſua.† Quartò quæro an iuſpatronatus haberi poſſit in hoſpitali? Videtur dicendum quòd non, quia de eccleſia tantum modo loquitur diffinitio iuriſpatr. & aliud eſt Eccleſia aliud hoſpitale vel monaſterium. *cap. 2.* vbi not. Abb. *ſupra de conſuetu.* in contrarium eſt veritas. Et pro iſta concluſione videtur caſus *in §. ſi quis ædificationem in Authentic. de eccleſ. titu.* vbi dicitur, quod ſi quis ędificari mandauerit Xenodochium, Orphanotrophium vel aliam venerabilem domū, & diſpoſuerit ad aliquem ſpectare, puta, ad hæredes, electionem gubernatoris, ad ipſum ædificatorem & ad hæredes ſpectabit electio, & ad Epiſcopum confirmatio. & *ibi* Bart. firmat, & clarius Abb. Panorm. *in cap.*
9 *de Xenodochiis. ſupra de relig. do.* vbi dicit † quod ad Epiſcopum ſpectat ponere rectorem in hoſpitalibus niſi hoſpitale haberet patronum, quia tunc ad Epiſcopum ſpectat tantummodo confirmatio, ſubiiciens ſe latius dixiſſe *in quadam ſua diſputatione quæ incipit, Sempronius*, vbi vide. Pro iſta etiam concluſione videtur text. *in clemen. quia contingit de relig. do.* & *ibi* vide. clare hoc dicit dom. Cardin. Floren. *in prin. in 7. quæſt.* Idem Abb. *in cap. olim primo in notabilibus. ſupra de reſtit. ſpoliat.* Idem Bald. *in conſil. ſuo 165. incipiente. Ordinatio teſtamenti, in 4. volum.* Intellige tamen pręmiſſam concluſionem in hoſpitali publ. & ſic in hoſpitali cum conſenſu Epiſcopi conſtructo vel fundato, quia aliter non poſſet iuſpatronatus in eo acquiri, vt patet ex diffinitione iuriſpatronat. *ſupra in prin. huius operis*, deſcripta: ea enim hoſpitalia vel oratoria quæ ſunt fundata ſine Epiſcopi authoritate priuata appellantur, & poſſunt reuocari, & reduci ad priores vſus prophanos, vt per Innocen. plene in *cap. inter dilectos. de donat.* quem refert, & ſequitur Abb. Panorm. *in cap. penul. verſic. ſecundo quæritur. infra de immun. eccleſ.* & probatur *in cap. ad hæc* & ibi Abb. not. & hoc pulchre declarat. *ſupra de religio. dom.* & eſt pulchra gloſſ. *in clemen. quia contingit in verbo altare. de relig. domi.* & firmat D. Card. Floren. *in conſil. ſuo 11. incipiente. Quædam ſocietas, col. fin.* & de his etiam habetur aliquid per Bal. *in conſil. ſuo 320 incipien. Præmittendum in 5. volum.* ſecūdum nouam impreſſionem, & hoc caſu qui fundauit tale hoſpitale priuatum non eſt proprie patronus illius, ſed dominus regens ipſum authoritate propria, dom. Felyn. Sandæus *in cap. de quarta. in 2. colum. in fin. & in 4. colum. in princ. ſupra de præſcript.* dicit tamen Abbas Panormitan. *in c. a. inter dilectos. in penultim. notabili* per illum text. *ſupra de donat.* quod domini hoſpitalis priuati poſſunt dici patroni ratione hoſpitalitatis ad quam deputatur hoſpitale: quaſi dicat quod illo reſpectu non poſſunt dici domini, argumento *l. in tantum ff. de rerum diu. in §. ſacra.* An autem tale hoſpitale priuatum poſſit vendi, vide Abb. poſt alios *in cap. penult.*
10 *ſupra de ſepult.* † Item ſi dubitaueris an tale hoſpitale priuatum poſſit viſitari per Epiſcopum, dic vt per Feder. de Senis *in conſilio ſuo 111 incipien.* Talis quæſtio eſt, an diœceſanus, &c. & per doct. *ind. cap. inter dilectos.* & per Abb. *in cap. ſopitæ. de cenſibus.* & dicā *in ſequenti ver. in quæſt. 12 in fin.* Et not. circa prædicta, quod etiam locus priuatus dici poteſt quandoque dato quod conſenſus Epiſcopi in eius fundatione interuenerit, ſcilicet ſi ſtatutum ſit tempore fundationis quod eccleſiaſticus locus non ſit, ita D. Card. Floren. *in conſilio ſuo 11 incipien. Quædam ſocietas.* ſtat ergo concluſio ſupra facta quod in hoſpitali publico poteſt haberi iuſpat. Pro qua concluſione etiam facit quia appellatione Eccleſiarum veniunt hoſpitalia ſaltem large vt dicit Gemin. *in cap. cupientes § 1 de electio. lib. 6.* quem refert, & ſequitur dom. Felyn. *ind. cap. de quarta. in 4. colum. in fin.* allegans etiam Feder. de Senis *in dicto conſilio ſuo 111.* vbi dicit quod hoſpitale ſaltem appellatur locus eccleſiaſticus: de quo etiam per Abb. declarantem *in c. penult. ſupra de ſepulturis.* & per iſtud fundamentum reſpondetur ad contrarium *ſupra* adductum, ſcilicet quod in diffinitione iuriſpat. non fiat mentio de hoſpitali, ſed de Eccleſia tantum, quia vt dictum eſt in propoſito noſtro appellatione Eccleſiæ continetur hoſpitale, largo ſaltem modo vt per Abbatem *in d. c. 2. de conſuetu.* & ſic ex prædictis habemus vnum caſum in quo idem iudicamus de Eccleſia quod de hoſpitali, quia ſicut fundator Eccleſię acquirit iuſpatr. ita fundator hoſpitalis ſi id fecit cum Epiſcopi cōſenſu. Alios decem & octo caſus accumulat dom. Felyn. *in d. cap. de quarta in 2. & 3. colum.* vbi alia multa in materia hoſpitalium accumulat, & ex verbis ſuis colligere etiam poteris multas alias ſpecies hoſpitalium, ſcilicet aliud priuatum, aliud publicum, aliud habens Eccleſiam annexam, aliud non: dic vt per eum. † Duo etiam 11
ſunt conſideranda in hoſpitali publico, ſcilicet iuſpatr. & regimen hoſpitalis, ita dicit Bald. *in conſil. ſuo 165. incipien. Ordinatio teſtamenti in 4. volum.* Primum autem ſecundum eum tranſit etiam ad impuberes. Secundum vero non committitur niſi diſcretis, & idoneis, & propterea infert ibi notabiliter quod vbi teſtamētarius non eſſet idoneus ad regimen tūc eſſet locus datiuo ad inſtar tutoris, iuxta *l. non ſolum § ſi libertus ff. de excuſatio. tuto.* ſubiicit etiam ibi notabile verbum quod vbi duo præſentarentur ad regimen hoſpitalis quod ſenior eſſet in dubio pręferendus, allegat. *l. fin. ff. de fide inſtrum.* decidit etiam *ibi* quod in dubio maſculis præferrentur fœminæ, quod etiam dixit ipſe Bald. *in l. 1 ff. de ſenatoribus* de quorum dictorum veritate, vide *ſupra ſuper hoc verbo honorificum quæſt. 15.* & aliquid faciunt dicta *in quæſt. 59. in fin. ſuper eodem verbo.* † Quintò quæro, an in colle- 12
gio vel loco deputato ad alendus ſcholaſticos vel ſtudentes prout in collegio Catonis huius ciuitatis, vel in collegio caſtellioneo, vel marlianorum, boſſiorū vel ſimilium poſſit haberi iuſpatronatus. Pro parte negatiua facit quia in diffinitione iuriſpatr. non continentur iſta loca vel collegia, quia in ea fit tantummodo mentio de Eccleſiis, vnde cui non competit diffinitio, nec diffinitum. *l. 1 §. dolum ff. de dolo*, aliud enim eſt Eccleſia, aliud collegium vel alius locus pius, *cap. 3. & ibi not. de conſuet.* Secundo facit, quia patroni proprie dicuntur qui habent præſentare rectorem vel clericum ad loca publica vel eccleſiaſtica coram Epiſcopo: patet in hoc titu. per totum. Et ita formaliter dicit Ioan. de Imol. *in cap. inter dilecto. in penultima colum. ſupra de dona.* ſed qui erigunt talia loca non habent id facere, ergo &c. Tertiò facit, quia quis non acquirit iuſpatr. in loco niſi ille locus erigatur vel ſit erectus cum cōſenſu Epiſcopi, vt probatur in diffinitione iuriſpatro. in verbo diœceſani conſenſu, & infra videbimus ſuper dicto verbo: ſed iſta loca non ſunt huiuſmodi, igitur &c. Pro parte contraria, & affirmatiua facit, quia iſta loca videntur eſſe quædam hoſpitalia tanquam deputata ad hoſpitandum, & alendum pauperes ſcholaſticos, & poſſunt appellari Ptochotrophia, id eſt loca in quibus pauperes aluntur, prout exponit gloſſ. *in l. illud C. de ſacroſanct. eccle.* ergo videtur quod in ipſis locis poſſit haberi iuſpatron. quemadmodum & in hoſpitalibus de quibus *in præcedenti quæſtione.* Breuiter iſta videtur mihi veritas ex mente doctorum allegatorum in præcedenti quæſtione, quod in ſimilibus locis proprie non habeatur iuſpatr. quia ſunt loca priuata, hoc eſt ſine Epiſcopi conſenſu erecta, & ille qui erexit dicitur potius dominus regens ea authoritate propria vt dixit dom. Felyn. Sandæus in ſimili de hoſpitali priuato *in capit. de quarta in 2. & 3. col. de præſcript.* Largè tamen poſſunt tales appellari patroni, quia ſunt domini loci deputati ad pium vſum, ita formaliter Ioan. de Imol. *in dicto capitulo inter dilectos.* adducens illud quod interdum vulgariter dicitur, talis eſt patronus talis poſſeſſionis vel domus, & tamen ſermo fit de domino, & dicit Abb. *ibidem* quod tales domini locorum priuatorum, puta hoſpitalium fundatorum ſine authoritate epiſcopi poſſunt dici patroni ratione hoſpitalitatis ad quam deputantur illa loca. Ex prædictis ergo infertur quod ſi talia collegia vel loca pia cū authoritate Epiſcopi fundarentur bene haberetur in illis iuſpatr. prout in hoſpitalibus dictum eſt in præcedenti quæſtione. Quia eadem ratione militat vtroque caſu, & tunc rector vel gubernator illius loci eligetur à patrono, & pręſentabitur Epiſcopo, & Epiſcopus illum confirmabit, vt dicit Abb. *in cap. de Xenodochiis. ſupra de relig. domi.* & in aliis locis allegatis *in præcedenti quæſtione.* † Sextò quæro an iuſpatr. haberi poſſit in ſepultura ſeu 13
ſepulchro quod quiſpiam conſtituat. Breuiter conclude quod nō. Et me mouet, quia nō conuenit hoc caſu diffinitio iuriſpa.

ergo nec diffinitum *l. prima. § dudum. ff. de dolo.* Secũdò me mouet, quia non militat eadem ratio in conſtruente ſepulturam quæ in conſtruente Eccleſiam vel capellam, quia erigere Eccleſias vel capellas tendit ad cultum diuinum, ſed nõ ſic in ſepulturis. Et iſtam concluſionem ſentit Abb. clarè *in cap. 1. de ſepult.* vbi dicit quod quis poteſt in Eccleſia habere propriam ſepulturam ſcilicet reſpectu vſus, non autem poteſt habere dominiũ, quia res ſacræ & religioſæ non ſunt in dominio alicuius *l. in tantum. § ſacra. ff. de re. diuiſ.* & hoc ius quod habetur in ipſa ſepultura, habetur ſecundùm Abb. *ibi*, & doct. *in cap. quanto. de iud.* potius ex tolerantia Eccleſiæ quàm de iure ſcripto ſicut dicimus in iurepatron. Iſta ſunt verba Abbatis *in præallegato loco.* Sentit ergo Abb. loquendo ſimilitudinariè, quod illud ius quod habetur in ſepultura non ſit iuſpatr. quia nullum ſimile eſt idem, gloſſ. *in cap. capitulum ſancta crucis. de reſcrip. & in l. quod Nerua, cum ſimilibus. ff. de depoſit.* & eiſdem verbis ſimilitudinariè loquendo vtitur ipſe Abbas *in dict. cap. penult. de ſepult. circa medium.* Appellatur autem tale ius, ius funerandi, vt per gloſſ. & doctor. *in d. titulo de ſepulturis.* in quampluribus locis, & eſt annexum ſpirituali, vt per Innocent. *in d. cap. quanto.* Eſt verum, quod Abb. *in d. ca. 1.* poſt ſupradicta appellat patronum ſepulchri eum qui habet ius in ſepulchro. Tamen poteſt intelligi eius dictum largo modo loquendo ratione ſimilitudinis quam habet iſtud ius ſepulchri cum iurepatro. Et ita credendum eſt intellexiſſe Abbatem, ne incontinenti videatur ſibiipſi fuiſſe contrarius. An autem habeatur quaſi poſſeſſio per laicos in talibus iuribus funerandi, ſicut in iuribus patronatus, vide Collect. Abb. & alios *in d. c. quanto.* vbi etiam tradunt ad quem ſpectat cognitio cum agitur de iure funerandi, dic vt per eos. Nota tamen quod tale ius non poteſt haberi in ſepultura ſine cõſenſu Epiſcopi, ita Hoſtien. quem referunt, & ſequuntur Ioan.

14 Andr. & Abb. *in d. c. penult.* & ibi etiam traditur per doctor. † an inuito patrono ſepulchri poſſit alter extraneus ibidem ſepeliri. vide per eos, & per Archidiac. *in cap. præcipiendum. 13. quæſtio. ſecunda*, & per Roman *in ſingularibus ſuis ſingulari incipien. quæſtio eſt in facto, charta 19. colum. quarta.* & per Petrum de Anchatan. *in conſilio ſuo 116.* & per Ioan. de Anan. *in conſilio ſuo 76. incipient.* Pro expeditione, & per excellentem doct. dom. Ludouicum Bologninum *ibidem in additione ad dictum conſilium*, vbi allegat dictum conſilium Petr. de Anchara. Dicunt enim præfati do-

15 ctores, † quod tale ius ſepulchrorum non tranſit ad hæredes extraneos, ſed ſolum deſcendentes poſſunt ibi ſepeliri etiam quòd non ſint hæredes: an autem tale ius poſſit vendi traditur etiam *in d. c. penult.* dic vt per doctor. *ibi*, quia non eſt præſentis

16 propoſiti. † Septimò quæro an ius quod habet quis in ſedibilibus vel banchis in Eccleſia dicatur iuſpatron. In hoc arbitror concludendum vt in præcedenti quæſtione dixi ex rationibus ibidem adductis. Nota tamen quod etiam iſtud ius non poſſunt laici habere inuito Epiſcopo, & illud habent ex tolerantia ſeu ex gratia quemadmodum dicimus in iurepatr. ita Hoſt. Ioan. Andr. & Abb. *in d. cap. pen. de ſepulturis* & ſic ſum expeditus de iſto verbo in Eccleſia. Capio nunc verbum Pro eo, quod de diœceſani conſenſu.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator ſi mãdet fundari capellam, & poſtea decedat ante conſenſum Epiſcopi, iuſpatr. cauſatũ ex tali fundatione non dicitur eſſe in hæreditate ipſius teſtatoris.*

2 *Conſenſus diœceſani an debeat interuenire in fundatione conſtructione vel dotatione ſiue ſit clericus ſiue laicus qui Eccleſiam vel capellam fundet, conſtruat vel dotet.*

3 *Teſtatore mandante Eccleſiam conſtrui in eius domibus, poſtea autem Epiſcopus non conſentit ibi ædificari, an hæredes contrafacientes incidant in pœnam.*

4 *Conſenſus diœceſani an debeat interuenire quando iuſpatronatus iam legitime creatum, & in eſſe deductũ transfertur de vna perſona in aliam.*

5 *Iuſpatronatus an tranſeat ſemper cum vniuerſitate.*

6 *Iuſpatron. quando transfertur ex vltima voluntate an requiratur conſenſus Epiſcopi.*

7 *Conſenſus Epiſcopi vel diœceſani quare debeat interuenire in acquiſitione iuriſpatr.*

8 *In acquiſitione iuriſpatronatus an interuenire debeat conſenſus alterius quàm Epiſcopi.*

9 *Conſenſus Epiſcopi an debeat interuenire ante actum vel in actu, vel an ſufficiat poſt actum vel ratificatio actus.*

10 *Authoritas vbi requiritur non prodeſt ſi interueniat ex poſtfacto.*

11 *Authoritas in materia iuriſpatronatus ſtat pro conſenſu.*

12 *Epiſcopus ſi nolit conſentire ſine cauſa acquiſitioni iuriſpatron. an poſſit cogi.*

13 *Statutum ſi mandat quod non poſſit contrahi cum minori 25. ann. ſine conſenſu duorum agnatorum, ſi agnati denegant conſentire ſine cauſſa poteſt adiri ſuperior vt conſtringat vel cogat dictos agnatos.*

14 *Teſtatore mandante Eccleſiam in ipſius domibus cõſtrui, an hoc poſſit fieri ſine conſenſu Epiſcopi.*

15 *Archiepiſcopus eſt ordinarius Epiſcopi, & an debeat Epiſcopus cogi per Archiepiſcopum an per ſolum Papam.*

16 *Archiepiſcopus an poſſit cogere Epiſcopum, & ſi Epiſcopus nolit parere poſſit Archiepiſcopus ſupplere vices Epiſcopi & conſentire in eius defectum.*

17 *Epiſcopus ſi nolit conſentire donationi facta vel legato facto de iurepatronat. an poſſit cogi per ſuperiorem ad quem tunc remanebit iuſpatron.*

18 *Donatarius iuriſpatr. ſi donat ipſum iuſpat. ante conſenſum vel approbationem Epiſcopi an valeat talis donatio.*

19 *Conſenſus Epiſcopi ſi dubitetur an interuenerit in conſtructione eccleſia nec id poſſit probari an debeat præſumi interueniſſe.*

20 *Conſenſus Epiſcopi quando requiritur an ſufficiat cõſenſus tacitus.*

21 *Donans iuſpatronatus, & donatarius, ſi ſint diuerſæ diœceſis an vtriuſque Epiſcopi conſenſus requiratur.*

22 *Cura Eccleſiæ, & rerum vel dotis ipſius ſpectat ad Epiſcopum.*

23 *Conſenſus ſolus Epiſcopi an requiratur in conſtructione Eccleſiæ vel acquiſitione iuriſpatronatus, an etiã requiratur copulatiue conſenſus capituli.*

24 *Capitulum an poſſit præſtare conſenſum ſede vacante.*

25 *Fundans Eccleſiam an poſſit ſine conſenſu Epiſcopi tempore fundationis pacta vel grauamina circa regimen Eccleſiæ, vel aliquid inſtituere circa prouiſionem illius Eccleſiæ.*

26 *Teſtator ſi iniungeret pœnam quod redditus deputati conuerterentur in alios pios vſus niſi eccleſia ordinaretur prout ipſo diſpoſuit, an ſit talis pœna admittenda.*

27 *Diſpoſitio teſtatoris, quod tres vel quatuor miſſæ omni hebdomada celebrentur per inſtituendum an valeat ſine conſenſu Epiſcopi.*

28 *Conſtruens oratorium priuatum vel hoſpitale ſi diſponat quod Epiſcopus non ſe intromittat, an hoc caſu poſſit Epiſcopus non ſe intromittere.*

29 *Conditiones nouæ an poſſint apponi per fundatorem in Eccleſia vel beneficio patronali poſt fundationem cum conſenſu Epiſcopi factam.*

30 *Conditiones tempore fundationis appoſitæ in Eccleſia patronata an poſſint ex poſt per patronum tolli in totum vel ſaltem alterari cum conſenſu Epiſcopi.*

31 *Epiſcopus an poſſit immutare conditiones vel qualitates annexas beneficio quando redditus beneficij eſſent impotentes ad illas.*

32 *Conuerſio aut commutatio non poteſt fieri per ſolum hæredem, nec per ſolum Epiſcopum, & hæredem, vel eum qui habet exequi.*

33 *Voluntas teſtatoris eſt ſeruanda in forma ſpecifica.*

34 *Conſenſus Epiſcopi an poſſit facere vel creare aliquem patronum vnius Eccleſiæ vel capellæ ex priuilegio.*

PRo Eo quod de diœceſani conſenſu. Iſtud verbum importat vt de ſe patet, quod non acquiritur iuſpatronatus niſi Epiſcopo vel diœceſano conſentiente: quinimmo non dicitur eſſe beneficium Eccleſia vel capella niſi ſequuta approbatione Epiſcopi, ita Calder. *in conſil. ſuo vltimo ſub titulo de iurepatro.* Idem domini de Rota *in deciſione decima ſub eod. titu. & in deciſione 17. ſub tit. de praben. in antiquioribus. & incipit Quidam patronus.* vbi pulchre loquitur, & ita refert, & ſequitur D. Fely. Sand. ęus alias authoritates allegando *in cap. ex part. in 1. colum. ſupra de reſcript.* & facit quod dicit Abb. *in c. cura. in fin. textualium. infr. eod.* & *ibid.* D. Cardin. *in 5. notabile.* Hinc alias dicebam in quæſtione facti, † quod ſi teſtator mandet fundari capellam, & poſtea 1
decedat ante conſenſum Epiſcopi, iuſpatronatus cauſatum ex tali fundatione non dicitur eſſe in hæreditate ipſius teſtatoris, adeo quòd licet hæres priuetur illa hæreditate non tamen priuatur ipſo iurepatr. quia ſumpſit initium à tempore conſenſus Epiſcopi: ſed vt clarius pateat materia iſta ſubiiciam quæſtiones infraſcriptas. † Primo igitur quæro an conſenſus diœceſa- 2
ni de-

Digitized by Google

ni debeat interuenire in fundatione conſtructione, vel dota-
tiune, ſiue ſit clericus ſiue laicus qui Eccleſiam vel capellam
fundet, conſtruat vel dotet. Breuiter cōclude quod ſic, ita fir-
mat Calder. *in conſilio ſuo 20. incip. Quidam ædificauit*, & eſt vlti-
mum conſilium ſub hoc titu. *de iurepatr.* & mouetur per text.
*in cap. piamentu. in ca. fringentium. & in cap. conſiderandum. 16. q. 7. &
in cap. nobis. ſupra eod. tit.* probatur etiam ex diffinitione iuriſpat.
in generalitate ſui, & *in cap. nemo. de conſecra. diſtin. 1.* & aduerte
quia talis conſenſus requiritur etiam quod ex iuſſu teſtatoris,
quis conſtruere vellet, ita Ang. *in conſil. ſuo 125. incipien. Bona di-
cti teſtatoris.* Et quia hæc quæſtio non habet dubitationem vl-
3 terius non inſiſto. † Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, po-
ne, quod teſtator mandet Eccleſiam conſtrui debere per hæ-
redem in domibus ipſius teſtatoris ſub certa pœna: epiſcopus
requiſitus ab hærede non vult conſentire quod Eccleſia in ip-
ſis domibus conſtruatur, ſed concedit quod alibi poſſit con-
ſtrui, quæritur an hęres conſtruendo ipſam Eccleſiam alibi in-
cidat in pœnam. Iſte punctus eſt vtilis, conclude quod hæres
non incidet in aliquam pœnam, ita decidit Ludouic. Roman.
in ſingulari incip. teſtator mandauit. allegat caſum ſingularem ſe-
cundum eum *in l. teſtamento quidam. la grande. ff. de condit. & de-
mon.* & Bald. *in l. 1. C. de his qua pœna nomine*, & ſubiicit ſe ita pri-
die conſuluiſſe. An autem ſufficiat requirere conſenſum Epi-
4 ſcopi poſt Eccleſiam fundatam dicam infra loco ſuo. † Secun-
dò quæro an conſenſus diœceſani debeat interuenire quando
iuſpatr. iam legitime creatum, & in eſſe deductum transfertur
de vna perſona in aliā ſcilicet ex dotatione vel ex aliis de qui-
bus per gloſſ. *in c. cum ſeculum. infra eod. & in c. piamentis. 16. q. 7. &
not. in cap. illud. inf. eod.* In hoc puncto variæ fuerunt doctorum
opiniones vt atteſtatur Abb. Panorm. *in d. cap. illud.* Tamen ex
mente ipſorum diſtinguit Abb. *ibi* hoc modo: Aut iuſpatron.
trāſit in alium cum vniuerſitate, puta cum hæreditate, vt quia
quis ſuccedit in hæreditate in qua eſt iuſpatro. vel emit ipſam
hæreditatem, & tunc iuſpatro. tranſit etiam ſine conſenſu epi-
ſcopi, ita probatur *in c. ex litteris. infra eodem. & in d. cap. cum ſecu-
lum.* & vtrobique notatur. Et ratio eſt ſecundum Abb. & alios
in d. cap. ex litteris. quia tunc iuſpatron. tranſit acceſſione nec vi-
detur aliquis contractus initus ſuper ipſo iurepatron. ſed ſuper
ipſa vniuerſitate temporali: vnde quemadmodum ad ipſam v-
niuerſitatem in aliam transferendam non requiritur conſen-
ſus Epiſcopi, nec etiam in acceſſorius, & in hoc omnes concor-
5 dant. † An autem ſemper cum vniuerſitate tranſeat iuſpatr. tā-
git Abb. *in d. cap. illud.* & latius dicetur *infra* ſuper verbo, vel is à
quo cauſam habuit. Aut vero iuſpatronat. transfertur in alium
de per ſe & principaliter, & tunc diſtinguit quod aut transfer-
tur ex contractu inter viuos, aut ex vltima voluntate. Si ex cō-
tractu inter viuos, & tunc aut transfertur in Eccleſiam vel lo-
cum religioſum, & hoc caſu valet tranſlatio etiam ſine autho-
ritate Epiſcopi, vt probatur *in d. c. illud. in aduerſatiua.* licet, & in
verbo, liberam facultatem, & expreſſe probatur *in cap. vnico. eo-
dem tit. libr. 6.* per quem text. ita etiam decidunt domini de Ro-
ta *in nouis deciſione 404. incipien. Fuit dubitatum. ſub hoc eod. titu.* &
tenetur communiter per doctor. ſecundum Abb. *ubi in d. cap. il-
lud.* Aut conceditur ſeu transfertur in laicum recipientem non
nomine proprio, & tunc non valet conceſſio ſine conſenſu
Epiſcopi, ita probatur *in d. c. vnico. in principio.* à contrario ſenſu.
Et in hoc etiam eſt communior & verior opin. ſecūdùm Abb.
*in dicto capitulo illud. & in diſputatione ſua incipien. Augerio. in 3. &
4. colum.* vbi plene proſequitur referendo in hoc varias opi-
niones, licet tandem teneat contrarium eius quod tenet hic
ſcilicet quod etiam cum conſenſu Epiſcopi non valet talis do-
natio vel tranſlatio iuriſpatron. in laicum. Tamen communis
opinio eſt magis æqua, & eſt ſequenda. Et ſi tu dicas tenendo
communem opinionem, quæ eſt ratio diuerſitatis quare ma-
gis hoc caſu requiratur conſenſus Epiſcopi quam in præcedē-
ti membro: vide per Abb. *in d. cap. illud.* qui duas rationes aſſig-
nat. Aliam etiam rationem aſſignat Hoſtienſ. *in ſumma huius ti-
tuli in §. qualiter transferatur. in ver. donatio.* Dicit enim ipſe quod
iuſpatronat. non poteſt haberi per laicum niſi de gratia, nimi-
rum ſi requiritur conſenſus Epiſcopi. Sed quando ipſum iuſ-
patronat. transfertur in Eccleſiam vel locum religioſum tunc
non requiritur quod res reuertatur ad naturam ſuam. Quam
rationem etiam tradunt domini de Rota *in dicta ſua deciſione
404. ſub hoc titul.* Ex quo appatet quod etiam ipſi ſequuntur
hanc diſtinctionem, & differentiam inter conceſſiuuem fa-
ctam loco religioſo, & eam quæ fit laico licet aliter tenere vi-
deantur *in antiquis deciſione vltima ſub hoc titulo.* Eandem etiam
diſtinctionem firmat Dom. Cardin. Florent. *in cap. illud. in fin.*
vbi omnes opiniones refert, & tandem dicit quod hoc com-
muniter tenetur. Et hoc etiam firmat Ioan. Andr. Abb. & alij
communiter *in dict. cap. cum ſeculum.* Amplia nunc præmiſſam
concluſionem ſcilicet quod in conceſſione iuriſpatr. facta lai-
co requiratur conſenſus Epiſcopi, vt procedat etiam ſi vnus ex
patronis relaxaret vel renunciaret alteri compatrono partem
ſuam vel ius ſuum patronatus, ita tenent Ioann. Andr. Dom.
Card. Abb. Panorm. & communiter cæteri *in cap. ex inſinuatio-
ne. infra eodem.* & mouentur propter identitatem rationis, vt *ibi*
per eos. Quæ autem ſit ratio quare conſenſus prædictus requi-
ratur videbimus in ſequenti quæſtiune. In hoc tamen puncto
contrarium tenuit gloſſ. & dom. Anton. *in dict. cap. ex inſinuatio-
ne, & gloſſ. in d. cap. illud.* Tamen præcedens opinio eſt magis tu-
ta, & videtur magis communis. Circa aliud membrum, ſcilicet
† quando iuſpatron. transfertur ex vltima voluntate, puta ex 6
legato, an conſenſus Epiſcopi requiratur Abbas *in dicto cap. il-
lud.* ſe remittit ad not. *in capitu. cum ſeculum. infra eodem* vbi ipſe
concludit reiecta opin. Federi. per eum relata quod etiam hoc
caſu requiratur conſenſus Epiſcopi eo modo quo dictum eſt
in confeſſione facta inter viuos, puta in donatione quæ fit lai-
co vel clerico recipienti nomine proprio. Et ita etiam conclu-
dunt ibi Calder. Ioan. Andr. & dom. Card. Floren. & mouen-
tur præfati doctor. quia legatum dicitur quædam donatio. *In-
ſtitut. de legatis. in princip.* & in tantùm ſecundùm Abb. poſt Cal-
der. *ibi* requiritur conſenſus Epiſcopi, quod ante conſenſum
epiſcopi iuſpatron. legatum remaneat apud hæredem, ſubij-
ciens Abb. quod ita dicunt communiter doctor. Cardin. Flor.
ibi in 6. q. contrarium tenet dicens quod ſi antequam epiſcopus
approbet legatū Eccleſia vocet præſentatio ſpectabit ad lega-
tarium, non autem ad hæredem, & præſentabit legatarius ſub
ſpe approbationis, quæ approbatio ſecundum eum retrutra-
hitur ad diem mortis eius qui fecit legatum, & hoc dicit dom.
Card. Flor. eſſe verius. Ego ſequor opin. Cald. Abb. & ſequa-
cium, quia dom. Cardin. non mouetur aliqua lege vel ratione:
debet ergo eſſe cautus legatarius in faciendo approbari lega-
tum iuriſpatro. ab epiſcopo quam citius poteſt, quia ante con-
ſenſum vel approbationem nullum ius habet vt dictum eſt. Et
iſtam etiam concluſionem reperio firmare. Calder. *in conſil. ſuo
6. incipien. An valeat præſentatio. ſub hoc titu. de iurepatron.* vbi dicit
quod conſenſus Epiſcopi debet interuenire ante præſentatio-
nem fiendam per legatarium. Et ratio eſt ſecundum eum, quia
tale legatum non tenet ante approbationem factam per Epi-
ſcopum: ſit ergo cautus legatarius vt dixi, ſed cautior eſſet, ſi
ſequeretur conſilium Ioan. Andr. *in dicto capitulo cum ſeculum.*
ſcilicet in faciendo quòd conſenſus Epiſcopi interueniret vel
in morte vel ante mortem teſtatoris. Quibus autem modis
poſſet transferri iuſpatr. de vna perſona in aliam magis in ſpe-
cie dicam ſuper verbo penultimo diffinitionis quod incipit,
ipſe vel is à quo cauſam habuit. † Tertiò quæro quæ ſit ratio q 7
epiſcopi vel diœceſani conſenſus debeat interuenire in acqui-
ſitione iuriſpatro. In hoc puncto dicendum eſt quod ſi nos lo-
quimur de conſenſu epiſcopi requirendo in creatione iuriſpa-
tro. quæ creatio fit ex fundatione, cōſtructione, & dotatione,
vt patet in diffinitione iuriſpatrona. & firmat Abb. *in conſil. ſuo
69. incipien. Quidam dominum Iacobus in 2. volumi. in 2. colum.* & et-
iam ex priuilegio Papæ, *vt infra in vltim. quæſtione huius verbi* di-
cetur. Tunc ratio eſt, quia epiſcopi eſt examinare locum ere-
ctionis eccleſiæ, & dotem diſponere qualiter ſit regenda, &
gubernanda, vt in *Authen. de monachis. § illud collatione prima, &
in cap. nemo. de conſec. diſtinct. prima.* ita dicit dominus Calderin.
in conſil. ſuo 20. quod eſt conſilium vltimum ſub hoc eodem ti-
tulo. Vel aliter dicamus rationem eſſe vt dicit Abb. *in conſilio
ſuo 85. incipien. Ieſu Chriſti. in 1. colum. in ſecundo volumine.* ſcilicet
quod conſenſus Epiſcopi vel diœceſani requiritur fauore Ec-
cleſiæ ne contingat opus incboari, & non conſumari, vel non
ſufficienter poſtmodum dotari. Vel aliter & tertio dicamus
rationem eſſe, quia iſta ſpiritualia non poſſunt laici propria
authoritate tractare, *capit. 2. de iudic. capit. omnes Baſilica. 16. quæſt.
7.* ita Abbas *in conſilio ſuo 59. incipiente. dominus Iacobus de Racha-
nero. in verſiculo tertio principaliter. in ſecundo volumine.* Si autem
nos loquimur de conſenſu Epiſcopi requirendo quando iuſ-
patronat. iam creatum transfertur de vna perſona in aliam. Et

tunc ratio quare ipſe conſenſus requiratur eſt vt Epiſcopus vi-
deat an expediat eccleſiæ mutare patronum. Nam ſi vellet pa-
tronus concedere vel donare iuſpatron. potentiori ſeu tyran-
to, tunc Epiſcopus non debet conſentire. Item aduertet Epi-
ſcopus ne interueniat fraus, & ſic ne ſit ficta donatio, & in ve-
ritate venditio fiat, quod eſſet ſimoniacum, ita dicit Abb. Pa-
norm. *in cap. illud. infra eodem.* & ante eum Ioan. Andr. *ibi in fin.*
& dom. Card. Flor. *ibidem in vltimo verbo.* & ſequuntur cæteri.
8 † Sed circa prædicta ſuborirur quæſtio acceſſoria, an alterius
quàm Epiſcopi conſenſus poſſit in talibus interuenire. Con-
cludit quod poterit interuenire conſenſus alterius prælati, dū-
modo habeat Epiſcopalem poteſtatem propter identitatē ra-
tionis. Et hoc etiam ſatis voluit Abb. *in dicto conſilio 89. incipien.*
Ieſu Chriſti. circa principium eodem volum. Quarto quæro de ſub-
9 tili, & notabili quæſtione, ſcilicet † an conſenſus Epiſcopi de-
beat interuenire ante actum vel in actu, an vero ſufficiat quod
interueniat poſtquam quis conſtruxit Eccleſiam ſine conſen-
ſu Epiſcopi, vel donauit iuſpatr. alteri laico ſine conſenſu Epi-
ſcopi, an ſufficiat epiſcopum poſtea ratum habere vel conſen-
tire ad hoc quod iuſpatron. acquiratur? In hoc puncto videtur
dicendum quod ſufficiat talem conſenſum poſtea interuenire
per text. *in cap. cura. infra eodem.* per quem text. dicit *ibi* Abbas *in*
vltimo notabili, quod vbi in actu requiritur alicuius conſenſus
ſufficit quod interueniat ex poſtfacto. Idem concludit gloſ. in
ſimili quam *ibi* doct. ſequuntur *in cap. edocere in gloſ. 1. de reſcript.*
ſupra. eſt verum ſecundum Abbatem *in dicto cap. cura.* quod a-
ctus valebit vt ex nunc, ſcilicet tempore conſenſus præſtiti,
non vt ex nunc, ſcilicet tempore actus facti. Et ita etiam dicit
dom. Cardin. Floren. *ibi in 5. notabili* & iſtud etiam eſt de men-
te Abbatis poſt Calderin. *in cap. cum ſeculum. in fine. infra eodem.*
& in capit. ſuggeſtum. in vltimo notabili. per illum textum. *infra eo-*
dem. & firmat idem Abb. *in conſil. ſuo 89. incipien. Ieſu Chriſti. in 1.*
colum. in 2. volum. vbi dicit quod licet requiratur conſenſus epi-
ſcopi vel diœceſani in conſtructione Eccleſiæ, tamen poteſt
poſtea interuenire. Idem firmant domini de Rota, vbi late at-
tingunt iſtum paſſum *in antiquis deciſionib. hoc tit. de iurepat. in de-*
ciſione vltima incipiente. Quidam laicus. vbi loquuntur de dona-
re iuſpatronatus. Quam deciſionem alij allegant ſub numero
383. & aliqui allegant ſub numero 354. Idem etiam reperio fir-
mare dom. Cardin. *in conſilio ſuo 6. incipiente, An valeat præſenta-*
tio ſub hoc eodem titulo, vbi dicit quod communis opinio habet
conſenſum Epiſcopi poſſe interuenire etiam poſt legatum fa-
ctum de iurepatron. Eandem opinionem confirmat quod di-
cit dom. Cardin. Florent. *in clemen. vnica in ver. quæſtio. de rerum*
permut. vbi dicit quod conſenſus qui venit præſentandus in ca-
ſu quæſtionis ibi per eum formatæ, poteſt præſtari ante ex in-
teruallo vel poſt: faciunt notata *in cap. admonet. & in cap. quod in*
dubijs. de renunciat. facit etiam ſimile, quia ſufficit quod patro-
nus conſentiat inſtitutioni ex poſtfacto. *ca.iul. ſi vero infra eo-*
dem. & firmat Abbas poſt alios *in cap. per veſtras. infra eodem.* da-
to ergo quod præſentatio non præcedat inſtitutionem, dum-
modo poſtea patronus aſſentiat inſtitutioni ipſa inſtitutio te-
net vt in dictis locis traditur, & per doctores etiam *in capit. cum*
Bertoldus. de re iudicata. In contrarium tamen viget deciſio Io-
annis Andr. quam refert Abb. *in dicto capitulo cum ſeculum. infra*
eodem. vbi dicit ſpeciale eſſe in legato iuriſpatronatus vt con-
ſenſus Epiſcopi poſſit interuenire ex poſtfacto. Et ratio ſpecia-
litatis ſecundum eum eſt fauor vltimæ voluntatis, ergo ſecun-
dum eum in actu inter viuos, puta in dotatione iuriſpatrona-
tus vel in conſtructione Eccleſiæ non ſufficiet conſenſum in-
teruenire ex poſtfacto, ad hoc quod ipſum iuſpatronatus ac-
quiratur. Secundo pro eadem parte facit, quia in dotatione iu-
riſpatronatus vel legato videtur requiri nedum conſenſus E-
piſcopi ſed etiam authoritas, text. eſt *in dicto capitulo cura. infra*
eodem. ibi, authoritas diœceſani Epiſcopi, & conſenſus, &c. &
10 eſt clarior text. *in cap. ſuggeſtum. infra eodem.* ſed regul. iuris eſt, †
quòd vbi authoritas requiritur non prodeſt ſi interueniat ex
poſtfacto, text. eſt *in §. tutor. Inſtitu. de autho. tuto.* & ita determi-
nat Innoc. *in c. cum conſuetudinis. de conſuetu.* vbi dicit quòd quā-
do authoritas alicuius requiritur in actu, actor & principalis
talis eſſe debet vt verbum authoritas denotat. Et quod ſit dif-
ferentia inter authoritatem, & conſenſum & etiam decretum,
traditur etiam per pulchram gloſſ. & doct. *in cap. 1. in verbo tra-*
ctatus. de rebus eccleſ. non alien. lib. 6. & per Bald. *in cap. quæcunque C.*
de bo. quæ lib. & per doct. *in dicto cap. cum conſuetudinis.* & plene *in*
l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquiren. hæred. & per iſtud funda-
mentum, & per plura alia, ita tenet Abbas Panorm. *in diſputa-*
tione ſua incip. Augerio. in 4. colum. vbi plene attingit iſtum pun-
ctum. Et ad eum ſemper eſt recurrendum, quia ei parum boni
addi poſſet: & multa alia fundamenta poſſet pro parte adduci
quæ videas per eum *ibi.* Pro hac etiam opinione facere videtur
quod decidit dom. Card. Flor. *in cap. cum ſeculum. in 4. quæſtione.*
infra eodem. Mihi magis placet prima opinio tanquam magis ę-
qua, & maioribus authoritatibus roborata. Et eam ſequendo
ad adducta in contrarium poſſet reſponderi, vt *infra.* Non ob-
ſtat igitur prima deciſio Ioannis Andr. *in cap. cum ſeculum.* quia
poſſet dici quod illa deciſio non eſt vera, quia non probatur
iure vel ratione. Quinimmo probatur contrarium *in d. c. cura.*
ſupra allegato. & etiam *in dicto cap. ſuggeſtum.* vel aliter reſponde-
re poſſumus quod Ioan. Andr. noluerit id ad quod adducitur,
ſed voluerit quòd in legato ſit ſpeciale, vt fauore vltimæ vo-
luntatis poſſit cōſenſus Epiſcopi ex poſtfacto interuenire, ſci-
licet quantum ad effectum vt ipſum legatum valeat vt ex nunc
ſcilicet tempore legati facti, ſed in actu inter viuos valeat, vt
ex nunc ſcilicet tempore conſenſus præſtiti vt dictum eſt *ſupra*
& ita videtur ſentire dom. Cardin. Flor. *in dicto cap. cum ſeculum.*
in 5. quæſtione. vbi dicit quod ſi teſtator iuſſit Eccleſiam cōſtrui,
& circa hoc legata fecit, conſtat quòd neceſſarius eſt conſen-
ſus Epiſcopi in conſtructione. *cap. nemo. de conſecr. diſtin. 1.* & ta-
men legatum tenet. *cap. nos quidam. de teſtamen.* legatum ergo fa-
uore vltimæ voluntatis ſtatim valebit licet conſenſus Epiſco-
pi interueniat poſt, ſed donatio non valebit niſi tempore præ-
ſtiti conſenſus. Nullo tamen caſu ante Epiſcopi conſenſum
iuſpatr. transfertur in alium, vt dictum eſt ſupra. Nō obſtat et-
iam dum dicebatur quod in donatione vel legato iuriſpat. re-
quiritur authoritas Epiſcopi, ergo debet in ipſo actu interue-
nire per *ſupra* allegata. Quia reſpondeo, † quod authoritas in 11
iſta materia ſtat pro conſenſu ne ſtat proprie: probo, quia vt
plurimū iura huius tituli vtuntur promiſcue his verbis. Quan-
doque enim dicunt exigi conſenſum quandoque authorita-
tem, patet *in c. cura præallegato, & in cap. illud. & in cap. quod autem.*
infra eodem. & in ſimili probatur *in capit. cum Apoſtolica. de his quæ*
fiunt a prælat. & in cap. ſiue exceptione. 12. quæſt. 2. Et ita dicunt do-
mini de Rota in dicta ſua deciſione vltima cū ca medium, vbi
affirmant quod in donatione iuriſpatr. non requiritur autho-
ritas Papæ vel Epiſcopi, ſed conſenſus. Et iſtam reſponſionem
ad dictum fundamentum ſatis voluit Abb. *in dicta ſua diſputa-*
tione. & licet poſtea teneat contrarium vt dixi, tamen iſtam ſo-
lutio: non impugnat. Et pro ipſa ſolut. etiam facit, quia licet
conſilium, & conſenſus differant, vt notantur *in cap. cum eccle-*
ſia vulterana. de elect. in cap. nouit. & in cap. quanto. de his quæ fiunt à
prælat. tamen quandoque ſumuntur pro eodem, gloſ. eſt quam
ibi ponderat Abb. Panorm. *in c. 1. ſupra de foro competen.* Vel ali-
ter reſpondeo quod immo authoritas quandoque etiam poſt
actum interuenire poteſt. *l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir.*
hære. Maxime quando in vim confirmationis requiritur, vt ibi-
dem plene per dominum Alexan. & *ibidem* in ſimili caſu deci-
dit Abbas Panorm. *in d. cap. edocere. colum. fina. de reſcrip.* Non ob-
ſtat etiam vltimum ſcilicet deciſio dom. Card. *in dicto cap. cum*
ſeculum. quia poſito quod vellet illud ad quod adducitur, poſ-
ſet dici deciſionem ſuam non eſſe veram per *dictum capit. cura.*
cum aliis allegatis pro hac concluſione. Vel aliter dicamus
quod deciſio ſua procedit, quia donans reuocauit volūtatem
ſuam in caſu per eum formato, vnde fruſtra poſtea expectare-
tur conſenſus Epiſcopi in tali donatione. Ad alia quę adducū-
tur per Abb. *in dicta ſua diſputatione.* etiam faciliter reſponderi
poſſet, ideo non refero. Non negauerim tamen quin opinio
ipſius dom. Abb. *in dicta ſua diſputatione.* ſuſtentabilis ſit: In a-
lia aūt materia generaliter loquendo an authoritas, cōſenſus,
decretum, & ſimilia debeant de neceſſitate interuenire in a-
ctu vel ante actum, vel ſufficiat ex poſtfacto interuenire, vi-
deatur Bald. *in d. l. quicunque. C. de bon. quæ liber.* vbi magiſtraliter
loquitur: videatur etiam plene per Abbat. Panorm. & plenius
per Ioannem de Imolam. *in c. cum vos. de his quæ fiunt à prælat.* &
per dominum Alexan. *in l. 1. § fuit quæſitum. in fin. ff. ad Trebell.* &
aliquid. *in l. ſciendum. in 8. colum. de verbor. obligat.* & aliquid per
Bald. & dom. Alexand. *in l. diuortio. ff. ſolut. matrimon.* & per do-
minum Alexand. *in l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. eodem ti-*
tulo. & per doctores *in dicto capitu. cum conſuetudinis.* & per do-
minum Felyn. Sandæum poſt Abb. & alios *in cap. edocerem ver-*
ſic. ſequi

Google

ſic.ſequi poteſt conſenſus. de reſcript. & in cap. cum dilecta in 14. colum. verſicu. ſexto amplia. eodem titu. & aliquid *in cap. nonnulli. § ſunt & aly. in 3. colum. eodem titu.* & per Bartol. *in l. ſi autem ff. de aqua plu. arcen.* & per doctor. in locis *ibidem* per dom. Alexan. relatis. & per doctor. *in §. tutor. Inſtit. de autho. tutor.* & per Bartol. & cæteros *in l. ſi quis mihi bona. § iuſſum. ff. de acquiren. hære.* vbi plene per domin. Alexand. & notata *ibi*, optime faciunt ad deciſionem quæſtionis *ſupra* formatæ, ideo ad illum locum recurras ſem-
12 per. † Quintò quæro, pone, quod Epiſcopus nolit conſentire ſine cauſa acquiſitioni iuriſpatronatus, an poſſit cogi. Cõclude quod ſic, text. eſt *in cap. nullus. infra eod.* ſecundum quod ibi notant omnes. Licet diſputando poſſet dici quod ille text. nihil facit, quia de coactione verbum nullum dicit, & dicit ibi Abb. generaliter per illum text. quod ibi requiritur conſenſus vnius in fauorem, alterius & ſi non vult conſentire ſine cauſſa legitima poteſt haberi recurſus ad ſuperiorem, vt ſuperior ipſe
13 conſentiat vel compellat illum ad conſentiendum. † Hinc infert *ibi* Abb. notabiliter ad ſtatutum mãdans quod non poſſit contrahi cum minore 25. annis ſine conſenſu duorum agnatorum, quod ſi agnati denegant conſentire ſine cauſa poteſt adiri ſuperior vt conſentiat vel cogat dictos agnatos per illum textum. & ita dicit ibi ſe alias conſuluiſſe, & ita reperio eum conſuluiſſe *in conſil. ſuo 65. incipiente. Caſus quidam Raynerius, &c. in 2. volum.* vbi alias authoritates ad hoc allegat, & per text. *in dicto capitulo nullus.* multas deciſ. in ſimili accumulat dominus Bartholom. Bellenci. ibi in apoſtillis ad Abb. facit etiam quod dicit gloſſ. *in capitu. penultim. in verbo teneantur, de reſcript. libr. 6.* & quod ponit Abb. *in capit. 2. & cap. ex parte aſtenſis. ſupra de conceſſ. præben.* Præmiſſam etiam concluſionem ſcilicet quod Epiſcopus poſſit compelli vel ille qui epiſcopale ius habet in loco firmat Abb. *in conſil. ſuo 59. incip. Quidam dom. Iacob. de Rachan. to, in penult. column. in 2. volum. & in cap. auaritia. in fin. ſupra de præbendis.*
14 Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, † pone quod teſtator mãdet Eccleſiam conſtitui per hæredem in domibus ipſius teſtatoris ſub pœna: Clarum eſt quod id non poteſt fieri ſine cõſenſu Epiſcopi, vt *ſupra* ſæpe dictum eſt: verum Epiſcopus requiſitus ab hærede non vult conſentire quod Eccleſia conſtruatur in dictis domibus, ſed concedit quod alibi poſſit conſtrui, an hæres teneatur cogi facere Epiſcopum, vt conſentiat modo quo *ſupra*, an autem acquieſcendo voluntati Epiſcopi, & conſtruendo Eccleſiam alibi incidet in pœnam? Dic quod non incidit in aliquam pœnam, ita concluſi *ſupra in ſecunda quæſtione primæ principalis huius verbi.* Secunda ſuboritur quæſtio acceſſoria ſubtilior, ſcilicet an dicta coactio poſſit fieri per Archiepi-
15 ſcopum, † an per ſolum Papam? Videtur prima facie quod per ſolum Papam per *d. cap. nullus ibi. Romano pontifici nuncietur, &c.* In contrarium facit, quia Archiepiſcopus eſt ordinarius epiſcopi *cap. paſtoralis. ſup. de officio ordi.* ergo poteſt eum compellere, & iſtam partem tenent Ioan. Andr. Ioan. Calder. Cardin. Flor. Abb. & communiter cæteri *in d. c. nullus.* alia iura adducendo vt per eos. Idem tenet Abb. *in capit. ex parte aſtenſis. in vltima colum. ſupra de conceſſio. præben. & in dicto capit. auaritia. in fine.* Et hanc concluſionem tenendo poteſt reſponderi ad text. *in dict. cap. nullus.* qui fortiter videtur ſtringere pro alia parte, quod licet ille textus dicat quod per Romanum Pontificem cogatur Epiſcopus, tamen debet ſuppleri vel per alium ſuperiorem vt ſic concordet cum iuribus diſponentibus quod Archiepiſcopus habet iuriſdict. in Epiſcopum. *in d. cap. paſtoralis cum ſimilibus.* Tertia ſuboritur quæſtio acceſſoria circa prædicta, in qua
16 etiam doctores ſunt varij *in cap. nullus.* & alibi, poſito, † quòd Archiepiſcopus poſſit cogere Epiſcopum vt *ſupra*, an ſi epiſcopus nolit parere Archiepiſcopo, ipſe ſupplere poſſit vices Epiſcopi, & conſentire in eius defectum. In hoc puncto Io. Andr. Card. & Abb. *in d. cap. nullus.* concludunt quod non. Et mouentur quia Archiepiſcopus nõ habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganei ſui regulariter, *d. cap. paſtoralis.* ſed conſentiendo vel authorizando in actibus ipſorum ſubditorum vel dando licentiam vt *ſupra* iudicare diceretur inter ſubditos ſui ſuffraganei ſecundum D. Card. Flor. vbi *ſupra*, quod non poteſt, vt dictum eſt, & propterea concludũt præfati doct. quod Archiepiſcopus non ſuccedit loco Epiſcopi, data qualibet negligẽtia, ſed tantum in caſibus expreſſis à iure, per *d. c. paſtoralis.* Et ita etiam concludit Abb. *ibi, & in repetitione. c. ſi quis contra clericum. ſupra de foro competen. & in cap. ex parte aſtenſis. ſupra de conceſſi præben. & in d. cap. auaritia. in fin. de præbendis.* Cogitandum tamen eſt ſuper hoc, quia Abbas in ſimili *in d. cap. 2.* & clarius *in dict. cap. ex parte aſtenſis. ſupra de conceſſio. præben* decidit contrarium. Dicit enim quod ſi Epiſcopus iuſſu Archiepiſcopi mandantis, vt infra certum terminum inſtituat, nolit inſtituere, tunc Archiepiſcopus poteſt inſtituere, & ſupplere eius defectum: niſi dicas quod ille eſt caſus expreſſus à iure, ſcil. in collatione beneficiorum vel inſtitutione vt epiſcopo negligente Archiepiſcopus ſuccedat per *ca. 2. de conceſſio. præben.* Quarta ſuboritur quæ-
ſtio acceſſoria ad prædicta, † pone quod Epiſcopus nolit con- 17
ſentire donationi factæ vel legato facto de iurepatron. nec per Archiepiſcopum ſuperiorẽ poſſit cogi, quia nolit parere, præſuppoſito vt *ſupra* dictum eſt quod Archiepiſcopus non poſſit ſupplere vices epiſcopi: Quæritur apud quem remanebit iuſpatro. Iſtam quæſtionem tangit Ioan. Cal[…] *in c. cum ſeculum. infra eod* & dimittit inſolutam. Gaſp. de Cald. dixit *ibi* quod eccleſia remanebit libera. Card. autem Floren. *ibi in vltimis verbis* dicit verius eſſe quod legatum, ex quo nõ tenet, conſolidatur hæreditati, & ſic ſecundùm eum hæres erit patronus ratione vniuerſitatis, per *cap. ex literis. infra eodem.* & ſic concludit quod iuſpatr. remanebit apud eum qui legauit vel donauit illud, ex quo legatum vel donatio non tenuit. Idem in ſimili quæſtione decidit dom. Cardin. *in d. cap. cum ſeculum. in 4. quæſt.* vbi dicit, quod ſemel quidam donauit bona quædam plebano vt dotaretur certa capella, & conſtituit certos patronos: poſtea in morte ipſum iuſpatronatus legauit vni alteri quem hæredẽ inſtituit decidit Cardin. hæredem ipſum iuſpatronatus obtinuiſſe, quia prima donatio vel diſpoſitio ſine Epiſcopi cõſenſu facta non tenuit. Remanebit ergo per prædicta iuſpatronat. apud donantem vel legantem. Et pro iſta cõcluſione quæ magis mihi placet, faciunt etiam nota. per gloſſ. *in c. quia clerici. infra eod.* & regula tradita *in l. 1 § ſi vir. ff. de acquiren. poſſeſſio. cum ſimilibus.* videtur tamen quod parum ſeruiat nobis hæc deciſio, quia ſi Epiſcopus nolit conſentire nec cogi poſſit, poterit adiri ſaltem Papa qui veriſimiliter conſentiet ſi nihil obſtabit petitioni factæ, & per conſequens legatum vel donatio valebit, & ſic non militabit dubitatio prædicta. Sextò principaliter quæ-
ro † circa iſtud verbum de diœceſani conſenſu: pone, quod an- 18
te conſenſum vel approbationem epiſcpi legatarius vel donatarius iuſpatronatus donauit ipſum iuſpatron. vel legauit alicui Eccleſię, an valeat tale ſecundum legatum vel donatio. dixi cum miniſterio Eccleſiæ, quia ſi laico donaretur vel legaretur clare non valeret ſine Epiſcopi conſenſu per ea quæ dicta ſunt in ſuperioribus quæſtionibus. Iſtum punctum attingit Ioan. Calder. *in dicto cap. cum ſeculum.* & indiſcuſſum relinquit. dom. Cardin. Floren. ibi, *in 7. quæſtione.* decidit quod valet tale legatum vel donatio ſecuta approbatione epiſcopi qui approbet primum legatum vel donationem. Et ratio eſt ſecundum eum, quia illa approbatio retrotrahitur: allegat. *l. actio ff. de furtis.* Conſidera ſuper iſta deciſione, quia ea attenta idem eſſet propter identitatem rationis in legato vel donatione facta per legatarium vel donatarium alteri laico, quod in donatione vel legato facto Eccleſiæ. Item aduerte, quia conſenſus Epiſcopi qui requiritur in donatione iuriſpatronatus facit valere actum à tempore quo præſtatur, & non retrotrahitur, vt dicit Abb. *in capitulo cura. infra eodem.* & dictum eſt *ſupra in 4. quæſtio.* licet legatum ſtatim valeat vt ibidem dixi, & rationem diuer-
ſitatis aſſignaui. Septimò quæro circa idem verbum, pone † 19
quod dubitetur an conſenſus Epiſcopi interueniret in cõſtructione Eccleſiæ, nec id probari poſſit, an debeat præſumi interueniſſe. In hoc puncto reperio quod Archid. *in cap. nemo. de conſec. diſtinct. 1.* concludit quod ſic, dummodo Eccleſia ſit in forma Eccleſię, ita quod ibi miſſæ publicè celebrentur, & mouetur eo fundamento, ſcilicet vt indicetur eccleſiam ipſam legitime eſſe ædificatam argumen. text. *in capit. quod interrogaſti. 17. diſtinct.* & aliorum iurium *ibi* per eum adductorum. Et iſtam deciſionem Archid. exclamat Roman. *ſingularibus ſuis ſingular. 320. incipiente. Tu Senenſis.* dicens quod eſt ſingulare dictum canoniſtis incognitum. Eandem deciſionem refert domin. Felyn. Sandæus *in capitu. de quarta in 4. colum. de præſcript.* vbi alias multas authoritates allegat eam deciſionem approbãtes. Præmiſſam concluſionem tenet etiam Paul. de Caſtrenſ. *in conſilio ſuo 181. incipien. Dicendum eſt.* licet non alleget Archid. vbi *ſupra*, ſubiiciens Paul. quod locus habens formam Eccleſiæ, vt quia ibi ſit campanile vel ibi celebrentur diuina, & fiant alia ſigna eccleſiaſtica præſumitur cũ authoritate Epiſcopi conſtructus,

& per conſequens eſt ſubiectus Epiſcopo ſecundùm eum.
Quæ autem ſint ipſa ſigna eccleſiaſtica habetur plene per do.
Felyn. *in d. capit. de quarta.* & in locis *ibidem* per eum memoratis.
Contrariam ſententiam reperio tenere Abb. Panormit. *in con-*
ſil. ſuo 106. incipien. Caſus. in 1. colum. in 2. volum. vbi formaliter di-
cit, quod conſenſus Epiſcopi qui requiritur in acquiſitione iu-
riſpatronat. non debet præſumi, quia eſt quædam ſolennitas
extrinſeca *l. quacunque. ff. de publi.* & notarij ſecundum eum per
gloſſ. & Bartol. *in l. ſciendum ff. de verbor. obli.* hoc tamen non ob-
ſtante præmiſſam teneo concluſionem, & vltra ſupra allegata
eam etiam ſentire reperio Abb. Panormitan. *in cap. cura. infr. eo-*
dem. ſuper gloſſ. 2. dum allegat gloſſ. not. *in c. peruenit. de empt. &*
vendit. Idem etiam tenet dom. Cardin. Florent. *in conſil. ſuo 11.*
incip. Quadam ſo. ✓ u. in fine. vbi refert Archidiac. *in dicto capitulo*
nemo. & Feder. de Senis *in conſil. 106. in principio,* alias eſt conſi-
lium 111. *incipien. Quæſtio talis eſt.* Idem etiam tenet dom. Andr.
Barba *in conſil. ſuo 33. incip. Scripſit pſalmiſta. in princip. in 2. volum.*
vbi plene attingit iſtum punctum, & alias authoritates, & fun-
damenta pro iſta parte adducit, & ſubiicit *ibi in 3. colum. in fin.*
quod in pleriſque mundi partibus requiſitis fuit de hac quæ-
ſtione, & quod ita conſuluit, & quod etiam ita conſuluerunt
dom. Card. Floren. & Ioan. de Imol. idem etiam videtur tene-
re dom. Felyn. Sandæus *in cap. de quarta. in 4. colum. de præſcript.*
Et hanc concluſionem tenendo ad fundamentum *ſupra* in cõ-
trarium adductum poteſt reſponderi prout reſpondet domi.
Andr. Barba. *in præallegato conſil.* 33. vbi dicit quod regula *dictæ*
l. quacunque. non obſtat, quia vbi apparent indicia, tunc præſu-
mitur ſolennitas licet ſit facti: allegat philoſophum in 2. Me-
taphyſicę: dicentem quod accidentia magnam partem confe-
runt ad cognoſcendum, quod quid eſt: ergo vbi apparet quod
Eccleſia habet campanile, vel alia ſigna Eccleſiæ, præſumetur
authoritas vel conſenſus Epiſcopi interueniſſe. Vel aliter re-
ſponde quod ſi præſupponatur Eccleſiam iam longo tempo-
re fuiſſe conſtructam, ex curſu temporis ſeu ex diuturnitate tẽ-
poris præſumitur ſolennitas etiam extrinſeca. *l. ſi filius. C. de pe-*
tit. hæredi. qui text. eſt ſingularis ſecundum Angelum, dom. A-
lexan. & Modernos *in capit. ſciendum ff. de verbor. obligat.* & dicit
ibi dom. Alexan. *in 2 colum. quod iſta eſt communis opin.* & multas
alias authoritates allegat quas vide per eum, & idem dixit Pe-
trus de Anchara *in conſil. ſuo 78. incipien. Contra donationem. in 2.*
colum. in principio. & infinita poſſent accumulari quæ traduntur
in d. l. ſciendum. & quæ accumulat pulchre dom. Alexan. *in con-*
ſil. ſuo 78 incipien. Circa primum in 3. colum. in 1. volum & in propo-
ſito noſtro hoc etiam tenuit famoſiſſimus dominus Iaſon prę-
ceptor meus *in l. ſi certis annis. C. de pact. in penultim. colum. verſic. 5.*
facit, & quod vbi requiritur cõſenſus alicuius præſumatur in-
terueniſſe ex longinquitate temporis, firmat etiam dom. Are-
tin. in pulchro caſu *in conſil. 36. incipien. Caſus talis eſt.* ad aliqua a-
lia quæ etiam in contrarium adduci poſſent reſpondet Barba.
20 *in conſil. ſupra allegato,* vide per eum. Octauò quæro † an vbi re-
quiritur conſenſus Epiſcopi ſufficiat conſenſus tacitus? dom.
Card. Floren. *in cap. cura in fine. infra eodem.* concludere videtur
quod ſic poſt Innoc. *ibi.* Idem etiam ſatis voluit gloſſ. ibidem,
ſubiicit tamen dom. Cardin. quod taciturnitas epiſcopi habe-
tur pro conſenſu quando cõſtat ipſum ſciuiſſe id quod actum
eſt, & nullam cauſam eum impediuiſſe ad contradicendum.
Contrariam ſententiam tenet Abbas *ibidem,* & mouetur, quia
in actu odioſo non præſumitur conſenſus ex taciturnitate, al-
legat notata *in cap. qui tacet. de regul. iur. lib. 6. & capit. cum iam du-*
dum. de præben. Iſtam etiam opinionem videtur tenere Ioannes
Andr. *in cap. nobis. infra eodem.* & ibidem dom. Card. Floren. *in 5.*
notabili. vbi dicunt quod non ſufficit petere conſilium vel li-
cẽtiam ab Epiſcopo ad cõſtituendam Eccleſiam, ſed requiritur
conſenſus: prima opinio mihi magis placet præſupponendo
quod Epiſcopus ſciuerit conſtructionem, & potuerit cõtradi-
cere, pro qua opinione faciunt dicta *in quæſtione præcedenti,* fa-
cit etiam quod dicunt gloſſ. & doctor. *in capit. ea noſcitur. de his*
quæ fiunt à prælatis. Et hoc tenendo non obſtat fundamentum
Abbatis quod in actu odioſo, &c. quia conſtruere Eccleſiam
vel acquirere iuſpatronatus non eſt quid odioſum, immo fa-
uorabile vt de ſe patet, & ſic ceſſat fundamentum Abbatis.
Non obſtat etiam deciſio Ioan. Andr. & Cardin. de qua *ſupra:*
quia dum dicunt quod requiritur conſenſus, poteſt intelligi
tacitus ſicut expreſſus. De hac tamen materia an tacens habea-
tur pro conſentiente, quia eſt multum ſcabroſa, & brocardi-
ca, videantur Bartol. & doctor. *in l. quæ dotis ff. ſolut. matrimon.* &
Felyn. *in cap. cum omnes. in 7. colum. de conſtit.* & Abb. & alij *in cap.*
ex parte decani de reſcript. gloſſ. & doct. *in reg. qui tacet, & in reg. is*
qui tacet. de reg. iur. lib. 6. Nonò quæro, † cuius Epiſcopi cõſen- 25
ſus requiratur, an loci vbi Eccleſia conſtruitur an Epiſcopi ſu-
perioris eius qui conſtruere vult, & ſimiliter ſi donans iuſpa-
tronatus, & donatarius ſint diuerſæ diœceſis an vtriuſque E-
piſcopi conſenſus requiratur. Iſtam quæſtionem attingit do-
minus Cardin. Floren. *in cap. nobis. in princip. infra eodem.* & dicit
iſta verba formalia, quod id quod dicitur quod requiritur cõ-
ſenſus diœceſani intelligitur de diœceſano loci in quo funda-
tur Eccleſia non fundatoris tantum per text. *ibi, loci epiſcopo &c.*
& allegata aliqua alia iura maxime *l. ſi prædium. C. de prædijs min.* in
qua l. dicitur quod ſufficit decretum iudicis rei ſitæ ſuper alie-
natione rei minoris, & expreſſiùs Bart. & Bal. *ibi* dicunt quod
non requiritur decretum iudicis domicilij, & etiam rei aliená-
dæ, ſed ſufficit alterum tantùm, & idem concludit Bald. poſt
Iacob. de Arena *in l. 1. C. de contrahen. empt.* vbi dicit quod ſi con-
tractus fiat in vno loco, & res ſit in alio, ſufficit authoritas vel
decretum vnius ex iudicibus ea ratione, quia vnuſquiſque ex
ipſis iudicibus habet iuriſdict. ergo decretum poteſt interpo-
nere. Idem dicit Bald. *in l. magis puto. § illud ff. de rebus eorum.* ſub-
iicit tamen Bal. vtrobique cautius eſſe quòd vterque interpo-
nat decretum ſuum. In cõtrarium tamen, ſcilicet quòd de ne-
ceſſitate vtriuſque iudicis decretum in alienatione rei mino-
ris interuenire debeat, tenet Bartol. *in dicto §. illud.* aliæ etiam
fuerunt in hoc opiniones quas ponunt doct. *in cap. paſtoralis. de*
priuileg. & *ibi* refert Abb. Panorm. & multa alia loca in quibus
attingitur, commemorat ibidem dom. Barthol. Bellencinus
in apoſtillis, qui in alienationibus rei Eccleſiæ loquendo dicit
communem eſſe opinionem Ioan. ibi, ſcilicet quod in aliena-
tionibus rerum Eccleſiæ requiritur ſolum authoritas iudicis
vel Epiſcopi ipſius Eccleſiæ, & ita etiam ſequitur Abb. *ibi* aſſig-
nans rationem, † quia ad Epiſcopum ſpectat cura eccleſiæ ſuę, 22
& rerum ſeu dotis illius, *cap. nouerint. 10. quæſt. 1.* ſubiicit tamen
quod cautũ eſſet vtriuſque iudicis vel Epiſcopi, ſcilicet & Ec-
cleſiæ, & rei authoritatem interuenire. His omiſſis quantum
ad propoſitum noſtrum, ego ſum valde dubius. Aliqua enim
iura requirunt ſimpliciter conſenſum diœceſani, *vt cap. nobis. &*
cura. & capit. illud. infra eodem. nec explicant de quo diœceſano
intelligatur: aliqua iura vidẽtur requirere conſenſum Epiſco-
pi donantis vel concedentis iuſpatronatus, *vt cap. nullus. ibi, ſine*
conceſſione ſui pontificis. infra eodem. Cardin. autem *ſupra* relatus
videtur velle quod in conſtruente Eccleſiam vt acquirat iuſ-
patronatus duorum Epiſcoporum conſenſus requiratur, ſcili-
cet fundantis, & loci in quo Eccleſia conſtruitur. Et pro iſta o-
pinione benefacit text. in ſimili *in cap. pro illorum §. ſi vero clau-*
ſtralis infra de ſenten. excomm. Tandem mihi videtur in hoc pun-
cto eſſe dicendum, quod ſiue quis cõſtruat Eccleſiam ſiue do-
net iuſpatronatus Eccleſię quod ſufficiat cõſenſus vnius Epi-
ſcop. ſcilicet Epiſcopi illius loci vbi Eccleſia conſtituitur, vel ſi
donatur iuſpatr. requiratur conſenſus Epiſcopi illius Eccleſiæ
in qua eſt iuſpatr. De conſtruente ego probo *per cap. nemo. de cõ-*
ſecr. diſtin. 1. ibi, Epiſcopus ciuitatis, &c. vbi tex. loquitur de Epiſco-
po ciuitatis vbi Eccleſia conſtruitur ſi bene ponderetur. Secũ-
dò probo per textum. *in cap. omnes baſilicæ. 16. q. 7.* vbi dicit quod
baſilicæ, & Eccleſiæ quæ conſtructæ & quotidie conſtruuntur
ſubſunt Epiſcopo in cuius territorio ſunt poſitę, ergo dignum
eſt dicere quòd in conſtructione fienda ipſius Epiſcopi cõſen-
ſus requiratur, & ſi alterius Epiſcopi conſenſus requireretur
prædicta iura ſciuiſſent exprimere. In donatione autem vel le-
gato iuriſpatronatus, quod conſenſus Epiſcopi ipſius Eccleſię
in qua eſt iuſpatron. requiratur probo tali fundamento: Nam
ratio quare conſenſus Epiſcopi hoc caſu requiratur eſt vt vi-
deat Epiſcopus an expediat Eccleſiæ mutare patronum, & vt
fraudes euitentur, ne fingatur donatio, & in veritate ſit venditi-
tio, & ſic non committatur ſimonia. Ita dicunt docto. maxime
dom. Cardin. & Abbas *in cap. illud. infra eod.* & dixi *ſupra in quar-*
ta quæſtione huius verbi. Sed iſta ratione attenta dignum videtur
quod Epiſcopus ipſius Eccleſiæ patronatæ habeat talem con-
ſenſum prẹſtare, quia ad eum ſpectat cura illius vt *ſupra* dixi *per*
ca. nouerint. cum ſimilib. 10. quæſt. 1. Vltimò probo id quod dixi de
conſtructione eccleſ. quia ſi plurium Epiſcoporum conſenſus
requireretur in ipſa conſtructione fienda de facili retraherentur
tur homines à conſtructione ipſa, ergo id dicendum non eſt,
vt ita

vt in ſimili dicit gloſſ. *in cap. cum dilect in. in verbo præſentare. in fin. infra eod.* cogita an vera loquar. Decimò quæro, † an ſolus conſenſus Epiſcopi requiratur in cõſtructione Eccleſiæ vel acquiſitione iuriſpat. an etiam requiratur copulatiue conſenſus capituli. D. Cardin. Floren. *in c. illud in 4. contrario* poſt Vincen. & *in c. cura. in 2. colum. in fin. infra eodem* concludit quod ſolus Epiſcopi conſenſus requiratur: quod ſuadetur, quia iura de hoc loquentia prout dicta *cap. & cap. nobis.* & ſimilia poſita in hoc titulo nullam faciunt de capitulo mentionem. Iſtud etiam eſt de mente Abb. *in d. cap. illud.* vbi ponit quando requiratur conſenſus Epiſcopi in acquiſitione iuriſpatr. & quæ ſit ratio quod requiratur, & nunquam de capitulo facit mentionem. Comprobatur etiam hæc concluſio per ſimile, quia præſentatio fit coram ſolo Epiſcopo ſiue capitulo vt concludit Abbas *in cap. cum Eccleſia vulterana in 4. colum ſupra de electio.* & dixi *ſupra verbo honorificum, in quæſt.* 48. Contra tamen hanc concluſionem videtur facere text. *in cap. paſtoralis. in fin. ſupra de donatio.* vbi dicit quod ſi Epiſcopus concedit Eccleſiam patronatam religioſis debet interuenire conſenſus patroni, & etiam capituli. Tenẽdo tamen quod dictum eſt *ſupra*, poteſt reſponderi quod *dictũ cap. paſtoralis* non facit in propoſito, quia loquitur in caſu quãdo Epiſcopus alienabat iura quæ habebat Epiſcopatus in vna Eccleſia, quod facere non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi, ex quo fit præiudicium Epiſcopatui ſeu Eccleſiæ cathedrali. *cap. ſine exceptione. 12. quæſt. 2.* cum ſimilibus, & ita declarant Abb. &
24 doctor. *in d. cap. paſtoralis.* Vndecimò quæro, † an ſede vacante poſſit conſenſum de quo ſupra præſtare capitulum. Ioan. And. in ſimili *in d. cap. nobis.* decidit quod ſic, dicit enim *ibi ſuper verbo loci Epiſcopo.* quod præſentatio quæ ſolet fieri Epiſcopo ſede vacante fit capitulo, ſed in terminis noſtris eſt deciſio Calderi. *in conſil. ſuo 3. incipien. An capitulum ſub hoc eod. tit.* Et mouetur eo fundamento, quia capitulum ſuccedit in iuriſdictionalibus ſede vacante, *cap. is qui. de maior. & obedien. & cap. cum olim. eodem titu. & capit. 1 ne ſede vacante. lib. 6.* ſed dare licentiam vel præſtare conſenſum in acquiſitione iuriſpatron. eſt iuriſdictionis, & non ordinis, ergo &c. & idem tenet Gemin. *in capit. vnico. in 23.*
25 *quæſt. de maio. & obedien. lib. 6.* Duodecimò quæro, † an ſine conſenſu Epiſcopi poſſit fundans Eccleſiam tempore fundationis apponere ea pacta vel grauamina quæ voluerit in Eccleſia, vel circa regimen Eccleſiæ vel diuinorum officiorum, vel ſtatuere quod inſtitutio præſentati ſpectet ad inferiorem Epiſcopo vel ad alienum Epiſcopum? videtur dicendum, quod ſic, per regul. quæ habet quod in traditione rei ſuæ quis poteſt apponere ea pacta quæ vult, *l. in traditionibus. ff. de pact.* In contrarium tamen determinant doct. in varis locis dicentes quod id non poteſt fieri ſine conſenſu proprij epiſcopi, ita concludit Abb. Panorm. *in c. nobis. in notabilib. inf. eo.* vbi dicit quod ſi quis in vltima voluntate mandat capellam conſtrui, & diſpoſuit, ꝙ inſtitutio pertineret ad certum prælatũ inferiorem epiſcopo, nõ valet illa diſpoſitio, vnde ſecundum eum illa particula habebitur pro non adiecta niſi interueniat cõſenſus proprij epiſcopi, & aſſignat rationem, quia teſtator vel fundans eccleſiã nõ poteſt immutare diſpoſitionem canonum in præiudicium epiſcopi. *c. requiſitum. ſup. de teſta.* item nemo facere poteſt quin iura locum habeant in ſua diſpoſitione. *c. tua. ſupra de teſta. l. nemo ff. de leg. 1.* Iſtam concluſionem faciunt legiſtæ, videlicet Bar. poſt Iac. de Aret. *in l. quoties. § fin. ff. de admi. tuto.* Idem concludit Innocen. *in c. in Lateranenſi. ante fin. ſupra de præben.* vbi pulchrè loquitur, ſubiiciens quod etiamſi teſtator diceret, quod ſi eccleſia non ordinaretur prout ipſe diſpoſuit quod irritat omnem ſuam diſpoſitionem: quod talis pœna reiicitur: idem decidunt domini de Rota *de teſta. deciſione 7. in antiqu.* vbi fortius dicunt,
26 † quod etiam ſi teſtator iniungeret pœnam, quod redditus deputati conuerterentur in alios pios vſus niſi eccleſia ordinaretur prout ipſe diſpoſuit, quod talis pœna reiicitur, quod etiam refert & ſequitur dom. Fel. Sandæus alias authoritates ad prędicta allegans *in capitu. cum venerabilis. column. 11. de except.* Ad quod videatur etiam vnum bonum verbum Petri de Ancharan. *in conſil. ſuo. 198. incipien. Subtiliter & ad plenum.* quod refert & ſequitur D. Felyn. *in loco præalleg. col. 13. in fin.* Præmiſſam etiam concluſionem Innocent. & aliorum *ſupra* relatorum ponunt Dom. Anton. & Imol. poſt Compoſt. *in capit. cum dilectus. ſupra de conſuetu.* per illum textum. & ibidem Abbas *in 2. notabili* ſubiiciens hoc eſſe tenendum menti, quia ſępe patroni excedentes metas ſuæ poteſtatis contrarium ſtatuunt. vnde ibidem *in 4. notabili.* per illum textum. quem dicit ſe neſcire alibi ita bonum, concludit id poſſe fieri de cõſenſu Epiſcopi, dummodo tamen id ſtatuatur in fundatione Eccleſiæ, vel ante: tũc enim nullum ius inſtituendi adhuc eſt quęſitum ipſi epiſcopo nimirũ ſi poteſt Epiſcopus in hoc ſibi ſeu Epiſcopatui ſuo præiudicare, ſed vbi iam fundata eſſet Eccleſia, & ſic quæſitum eſſet ius inſtituendi ipſi epiſcopo, tunc ſecundum eum non poſſet Epiſcopus conſentire patrono diſponenti, quod ad alium ſpectet ipſa inſtitutio, quicquid ſenſerit ibi dominus Anton. de Butr. & ratio eſt ſecundum eum, quia ſi Epiſcopus id faceret eſſet alienare illud ius inſtituendi ſpectans Epiſcopatui, quod ſecundùm eum ſine cauſa fieri non debet. Et illud reperio etiam tenere dom. Andr. Barba. *in conſil. ſuo 23. incipien. Scripſit propheta. in 13. colum. in 1. volum.* & de hoc *infra in quæſtione ſequenti.* Præmiſſam etiam concluſionem, ſcilicet quod fundans Eccleſiam non poſſit aliquid diſponere circa ſpiritualia ſine conſenſu Epiſcopi, firmat Abb. *in cap. ſignificatum in primo notabili. ſupra de præben.* vbi dicit quod patronus non poteſt apponere modum celebrandi diuina in Eccleſia patronata nec reſtringere aliter inſtituendum in illo beneficio, ſed hoc explicare ſpectat ad ſuperiorem, allegat tex. *in cap. cum dilectus. ſupra allegato* & Innocent. *in cap. 3. ne prælati vices ſuas.* † Non valebit 27
ergo diſpoſitio teſtatoris diſponentis, quod tres vel quatuor miſſæ omni hebdomada celebrentur per inſtituendũ niſi conſenſus Epiſcopi interueniat. Eandem etiam concluſionem tenet Abb. *in cap. conſuluiſti. de celeb. miſſa & in cap. præterea infra eod.* vbi dicit patronum non poſſe onus aliquid annuatim ſoluendi imponere Eccleſiæ patronatæ ſine conſenſu Epiſcopi: iſtud idem firmat dom. Felyn. Sandæus *in cap. cum accepiſſent. in 8. colum ſupra de conſtit.* allegat doct. *in d. cap. cum dilectus.* Idem dom. Felyn. *in tractatu ſuo quando litteræ Apoſtolicæ vocant patronus Eccleſiarum. in 2. col. in fin.* Idem tenent domini de Rota *in deciſionibus ſuis in antiquis ſub. tit. de teſtamen. deciſione incipien. Factum tale eſt.* vbi dicunt, quod non valuit diſpoſitio cuiuſdam fundantis capellaniam, & diſponentis, quod Epiſcopus ſe in ea non deberet intromittere aliter, quod illa capellania haberetur pro non facta, & pro non conſtructa, & hanc deciſio. & multas ſimiles refert dom. Felyn. Sandæus *in cap. cum venerabilis. in 12. colum. verſic. amplia 2 de except.* Ex prædictis ergo patet, quod fundans poteſt apponere conditiones vel grauamina, dummodo Epiſcopi cõſenſus interueniat, & propterea poterit cum conſenſu prædicto ſtatuere quod tanti clerici ſint in Eccleſia prout reſpondi his diebus cuidam me interroganti. Aduerte tamẽ quod hoc caſu creſcẽtibus facultatibus Eccleſiæ augeri deberet numerus clericorum, ita decidit Ang. per illum text. *in Authen. vt determinatus ſit numerus clericorum, circa medium.* facit etiã text. *in c. cum M. de conſtit.* vbi dom. Felyn. *in 3. notabili* prędictam deciſio. Angeli refert, & ſequitur, & propterea diminutis facultatibus eadem ratione deberet diminui numerus clericorum: de quo vide quæ dicam *infra quæſt. 13.* poterit etiam patronus cum Epiſcopo tempore fundationis diſponere, quod bona Eccleſiæ ſint diuerſa inter prælatum, & capitolum, & conuentum, ita decidit Abb. *in c. edocere. in 1. q. ſupra de reſcript.* & ſequuntur Moder. *ibi.* Contra tamen concluſionem factam ſcil. quod conſenſus Epiſcopi non requiratur de neceſſitate in ordinatione teſtatoris circa grauamina vel conditiones, facit ꝙ dicunt præfati domini *in eo. titu. de teſta. deciſione incip.* Et eſt ſciẽdom. vbi dicũt, quod ſi aliquis teſtator ordinet in ſuo teſtamẽto beneficium ſacerdotale, & dicat, volo quod talis 14. annor. vel minor habeat beneficium meũ, etiam interim ꝙ poſſit eſſe ſacerdos, quod talis ordinatio tenet, & valet, nec tamen faciũt mentionem de Epiſcopi cõſenſu. Secundò obſtat quod Hoſt. *in c. ea qua. de ſtatu regula.* vbi dicit quod fundans Eccleſiam regularem poteſt apponere pactum quod clericus ſecularis habeat vocem in electione Abbatis: quod refert, & ſequitur D. Felyn. *in dicto ſuo tractatu in verſic. corroboro.* & ibi alia allegat ad propoſitum, nec tamen facit mentionem de Epiſcopi conſenſu. Tertiò obſtat quod dicit Barba. *in conſil. ſuo 33. incipien. Scripſit pſalmiſta. in 4. colum in ſecundo volum.* vbi dicit quod valet diſpoſitio teſtatoris ordinantis, vt inſtituendus omni hebdomada celebret miſſas, & tamen de Epiſcopi conſenſu nullam facit mentionem: ſupra autem circa hoc in ſpecie concluſum eſt contrarium. Tenendo tamen concluſionem ſupra factam poteſt reſponderi ad omnes prædictas deciſiones ſimul dicendo quod debet intelligi quando Epiſcopus conſenſiſſet

vel

Digitized by Google

vel conſentiret, quia circa ſpiritualia, vt dictum eſt non valet
diſpoſitio fundatoris ſine Epiſcopi conſenſu, *dict. cap. ſignifica-
tum cum ſimilibus.* Et per hoc etiam tollitur contrarium ſupra
primo loco factum *de l. in traditionibus. ff de pactis.* illa enim re-
gula intelligitur reſpectu pactorum ſecundum ius vt ibidem
notatur, & per dom. Cardin. Floren. *in clement. quia contingit. in
princip. in 11. notabili. & in 8. quaſt. de relig. do.* & per Innocent. *in
cap. 3. ne prælati vices ſuas.* ſed facere pacta vel aliquid diſponere
reſpectu ſpiritualium ſine conſenſu Epiſcopi, id eſt contra ius,
dict. capit. ſignificatum. & *ibidem* nota. *in dicto capit. cum dilectus. de
conſuetu.* & in aliis locis *ſupra* allegatis. bene fateor, quod pacta
non concernentia ſpiritualitatem, & Eccleſiæ non oneroſa
poſſent apponi fundationis tempore etiam ſine epiſcopi con-
ſenſu per dictam *regul. l. in traditionibus* & ſatis eſt de mente do-
ctor. in locis præallegatis, & maximè Hoſtienſ. & Ioan. Andr.
in dicto cap. ſignificatum. Aduerte tamen diligenter, quia licet di-
ctum ſit *ſupra,* quod patronus poteſt diſponere circa ſpiritua-
lia cum conſenſu Epiſcopi, tamen text. *in d. cap. cum dilectus.* &
doct. & *ibi.* & *in dicto cap. ſignificatum & in d. cap. edocere.* aliter lo-
quuntur, quia præſupponunt actum fundari debere in perſo-
na Epiſcopi de conſenſu patroni ſeu inſtante patrono. Et ita
credo eſſe dicendum & intelligendum: & ſi fortè aliquis op-
ponat de verbis diffinitionis iuriſpatronatus, de qua per doct.
in hac rubri. ibi, de diœceſani conſenſu. credo poſſe dici quod in ca-
ſibus comprehenſis in dicta diffinitione, & ſimilibus id proce-
dat, quia iſti actus, videlicet fundare, conſtruere, & dotare Ec-
cleſiam vel capellã non poſſunt conuenienter fundari in per-
ſona Epiſcopi, vt de ſe patet, nõ enim eſſet conueniens dicere,
quod Epiſcopus fundet vel cõſtruat Eccleſiam ad petitionem
patroni: conſidera, an vera ſit iſta doctrina, quia non reperio
hanc difficultatem motam. Sed circa prædicta cadit quæſtio
28 acceſſoria, † pone quod quis conſtruat oratorium priuatũ vel
hoſpitale, quod facere poteſt ſine Epiſcopi conſenſu, *cap. vni-
cuique. de conſecr. diſtin. 1. cap. inter dilectos.* & *ibi* notatum *de dona.* &
diſponat vel ordinet quòd nullo modo epiſcopus ſe intromit-
tat de hoc loco, an hoc caſu Epiſcopus poterit videre & inqui-
rere, an omnia ſecundum defuncti conſtructoris voluntatem
facta ſint. Conclude quod ſic, ita decidit Abb. *in d. cap. inter di-
lectos. in fine allegat. § ſi quis adiunationem, cum ſequentib. in authen.
de eccleſ. titu.* ita dicit Feder. de Senis *in dicto conſilio 12. incipiente.
Quæſtio talis eſt in 1. colum.* Idem Bald. *in conſilio ſuo 155. incipiente.*
29 *Ordinatio teſtamenti in 4. volumi.* † Decimotertio quæro, an
poſt fundationem cum conſenſu Epiſcopi factam, poſſint ali-
qua pacta vel nouæ cõditiones apponi per fundatorem in Ec-
cleſia vel beneficio patronali. Abb. *in d. cap. cum dilectus de con-
ſuetu.* videtur ſentire quod ſic, dum dicit quod poſt fundatio-
nem non valeret diſpoſitio etiam cum conſenſu Epiſcopi fa-
cta, quòd ad inferiorem ſpectaret ius inſtituendi, quia iſto mo-
do Epiſcopus videretur alienare ius illud inſtituendi, ergo vbi
Epiſcopus nullum faceret præiudicium Eccleſiæ, vt quia con-
ſentiret alicui pacto vel conditioni non præiudiciali Eccleſiæ,
ſentit Abb. quòd tale pactum vel conditio valeret. In contra-
rium facit quod dicit Bald. *in l. vnica § accedit in fine. C. de rei vxo.
act.* vbi cõcludit, quod qui non appoſuit talia pacta in initio in
conuentione non poteſt poſtea illa apponere poſt traditio-
nem: quod etiam refert, & ſequitur dominus Felyn. dicto ſuo
tractatu *in 2. colum. in fine.* Iſtud idem videtur tenere Abb. *in ca-
pit. præterea infra eodem.* vbi dicit quod reſeruatio alicuius tem-
poralitatis facta per patronum in Eccleſia patronata, ita de-
mum valet ſi tempore fundationis cum authoritate Epiſcopi
facta ſit: ergo quando fieret poſtea ſentit quòd non ſufficeret
authoritas Epiſcopi. Idem videtur concludere domin. Cardi-
nal. Florent. *in clem. quia contingit. in verſic. vt autem. in 3. notabili,
de relig. do.* allegat alterum *cap. cum dilectus.* & ibi not. & idem fir-
mat *in eadem clemen. in 11. not.* Ego in hoc puncto credo dicen-
dum quod ſi nouæ conditiones vel noua pacta ſint præiudi-
cialia Eccleſiæ patronatæ, & illi oneroſa, tunc non poſſint ap-
poni poſt fundationem etiam cum conſenſu Epiſcopi, quo eſt
melior de iure ſecundum Imolam *in dicto capitul. cum dilectus. in
verbo conſtitutum. de conſuetud.* & *ibidem* domin. Abb. vt *ſupra*
retuli, & ita etiam concludit dom. Felyn. Sandæus *in cap. ſignifi-
cauit. in 2. notabili ſupra de teſtibus.* ſi autem ſint vtilia Eccleſiæ
vel non præiudicialia, & tunc fieri poſſint, quia nihil eſt quod
repugnet, & ita eſt de mente Abbatis *in dicto capitulo cum dile-
ctus.* & doctorum ſupra relatorum. Credo tamen quod etiam
hoc caſu requiratur conſenſus Epiſcopi, *argumento capitul. nu-
uerint. 10. quæſtione prima. cum ſimilibus.* & faciunt notata per il-
lum text. *in capit. nos quidem. ſupra de teſtament.* † Decimoquartò 30
quæro, an conditiones ſeu qualitates tempore fundationis
appoſitæ in Eccleſia patronata poſſint ex poſt per patronum
tolli in totum vel ſaltem alterari cum conſenſu epiſcopi. Con-
clude breuiter quòd ſic, ſecundum quod omnes concludunt
in dicto capit. cum acceſſiſſent. vt refert *ibidem* domin. Felyn. San-
dæus in 8. *columna.* qui etiam plenè diſputat an id facere poſſet
hæres patroni cum conſenſu Epiſcopi, vel Epiſcopus cum cõ-
ſenſu hæredis: de quo dicam *infra in ſequenti quæſtione.* Et pro
concluſione prædicta, quòd in totum tolli poſſint, vel alterari
qualitates, vel conditiones in beneficio appoſitæ dummodo
Epiſcopus, & patronus ſint concordes, facit, quia poteſt iuſ-
patronat. præiudicari per Epiſcopum conſentiente patrono,
vt concluditur per omnes *in dicto capitulo cum acceſſiſſent. de con-
ſtitutio.* & plene dixi *ſupra ſuper verbo honorificum, in 3. quæſtione.*
Item poſſet patronus iuſpatronat. ſupprimere, & ei renuncia-
re ita quòd Eccleſia remaneret libera, & hoc poſſet etiam ſine
conſenſu epiſcopi, iuxta notata per Abbatem plene poſt alios
in capit. illud infra eodem. vbi concludit ſecundum omnes, quòd
quando iuſpatron. transfertur in locum religioſum, vel Eccle-
ſiam conſenſus Epiſcopi non requiritur, ergo à fortiori pote-
rit conditiones, vel qualitates in beneficio appoſitas tollere
cum conſenſu Epiſcopi. Hanc tamen concluſionem credo li-
mitandam eſſe niſi dictæ conditiones, vel qualitates eſſent v-
tiles Eccleſiæ, quia tunc tolli non poſſent per patronum etiam
cum Epiſcopo ſine cauſſa. Moueor, quia tunc fieret præiudi-
cium Eccleſiæ, cui iam ius erat quæſitum, ergo fieri nõ poteſt,
vt dictum eſt in præcedenti quæſtione, per notata per Abba-
tem maximè *in capit. cum dilectus in quarto notabili de conſuetud.*
licet enim iuſpatron. poſſet præiudicari, vt *ſupra.* non tamen
poſſet præiudicari Eccleſiæ per notata *in dicto capitul. cum dile-
ctus. vel in tit. l. de rebus eccleſ. non alienan.* † Decimoquintò quæ- 31
ro an Epiſcopus poſſet immutare conditiones, vel qualitates
annexas beneficio quando redditus beneficij eſſent impoten-
tes ad illas: exemplum poſſet dari quando fundator diſpoſuit
certum numerum miſſarum, celebrari debere in Eccleſia cum
conſenſu epiſcopi, quo caſu valet diſpoſitio, vt *ſupra* declara-
tum eſt in *quæſtione 12.* poſtea reperitur, quod redditus nõ ſunt
ſufficientes, vel quòd ſunt diminuti. In hoc puncto credo di-
cendum, quod epiſcopus commutare poſſit dictas qualitates,
& hoc probo *per cap. nos quidem. de teſtam.* vbi dicitur, quòd rel-
ictum à teſtatore ſi nõ poteſt deputari ad vſum deſtinatum per
teſtatorem, tunc debebit commutari ad aliam piam cauſam,
& propterea dixit *ibi* Petr. de Anchar. quem refert, & ſequitur
ibi Imo. *in 2. incipiente colum.* quod vbi non poteſt intentio teſta-
toris impleri prout voluit eſt aliter commutanda, facit *l. lega-
tum,* & quod *ibi* not. *ff. de vſufruct. leg.* & dixit Abb. *in dicto capit.
nos quidem* quòd ſi pecunia relicta à teſtatore pro monaſterio
conſtituendo non ſufficeret, tunc debet conuerti ad alium
pium vſum, quod ſatis probatur in illo text. & ſubicit Abb. *ibi*
vnum quod ſemper dicit eſſe notandum, † quod iſta conuer- 32
ſio, vel commutatio non poſſet fieri per ſolum hæredem nec
per ſolum Epiſcopum, ſed per Epiſcopum, & hæredem, vel
cum qui habet exequi ſimul per illum textum *ibi ordinari tecum
&c.* & per alia de quibus *ibi* per eum. Præmiſſam etiam con-
cluſionem voluit dom. Felyn. Sandæus *in dicto capitulo cum ac-
cepiſſent. in octauo colum. in fine.* vbi dicit, quod ceſſantibus red-
ditibus ceſſare debet ordinatio teſtatoris per ea quæ notant *ibi*
doct. per illum textum. allegat etiam domin. Ioannes de Imol.
in clemen. quia contingit, in 5. column. verſicu. 4. Lapus *hic* limitat
de relig. do. vbi dicit illum text. non procedere quando legata
conuerti non poſſunt ad vſum deſtinatum. allegat etiam do-
min. Anton. *in capit. ſin. de teſtamen. verſic.* hoc dictum quotidiè
contingit. ſubiiciens Dom. Felyn. ſub dubio forte, quod pote-
rit Epiſcopus eo caſu ipſas conditiones immutare etiam inuito
hærede, quia cauſſa neceſſaria eas immutandi ſubeſt. Sed in
hoc vltimo contrarium voluit Abb. in loco *ſupra* relato, niſi
concordando dicas, quòd illud, quòd dicit D. Felin. intelligi-
tur quando hæres nollet conſentire, quia tunc Epiſcopus eo
inuito id poſſet ex quo tenetur conſentire ſine cauſa, ſed quan-
do hæres nollet conſentire, vel non recuſaret conſentire, tunc
eius conſenſus requireretur. Et ita intelligatur, quod dicit Abb.
in d. cap. nos quidem. Et circa iſtum punctum ſciretur an requira-
tur

Digitized by Google

tur conſenſus vtriuſque, videlicet epiſcopi, & hæredis in com-
mutatione legatorum, vide etiam Imol. *in d. capit. nos quidem. in*
antepen. colum. vbi intelligit, quod requiratur conſenſus vtriuſ-
que in commutandis legatis, vel diſpoſitionibus circa loca ec-
cleſiaſtica. In aliis autem relictis ſecundum eum poterit fieri
commutatio de cõſenſu hæredis, & eius cui eſt relictum, & ſic
eius cuius intereſt. allegat *l. legatum. ff. de vſufruct. leg.* Ex prædi-
ctis infertur, quod vbi voluntas teſtatoris poteſt impleri tunc
non poteſt in aliud commutari. Quinimmo ſecundum Ioan.
de Imol. vbi ſupra poſt Pet. de Anch. eſt in forma ſpecifica ad-
implenda nec poteſt in aliud commutari ſine licentia Papæ,
quamuis facta fuerit commutatio in aliam cauſam: allegãt no-
tata *in clement. quia contingit, de relig. dom & in l. ſi quis ad declinan-*
dam § fin autem. C. de epiſcop. & cler. & notata per Bart. *in dicta leg.*
legatum & hoc etiam firmat D. Andr. Barba *in conſilio ſuo 23. in-*
cipiente Scripſit propheta. in prima colum. in primo volumin. vbi mul-
ta ad hoc accumulat, & ſic per iſta videtur concludi, quod hæ-
res patroni non poſſit immutare qualitates poſſibiles, vel cõ-
ditiones annexas beneficio etiam de conſenſu Epiſcopi, quod
etiam firmat dom. Cardin. Florent. *in dicta clement. quia contin-*
git. in principio. 5. quæſtio in fin. & ibidem Ioan. de Imol. *in 5. colum.*
verſicul. hoc vltimum. concludentes, quod licet de conſenſu e-
ius, qui ordinauit aliquid ad pium vſum poſſit Epiſcopus le-
gatum mutare tamen ſecus de conſenſu ſui hæredis, quia hic
non agitur de vtilitate ipſius cui poſſit renunciare, ſed de vo-
luntate defuncti ſeruanda, & dicit domin. Cardin. Florent. *vbi*
ſupra ſe pluries ita dixiſſe *in dict. cap. nos quidem.* Contrarium ta-
men in hoc tenuit Abbas Panormit. *in dict. cap. cum acceſſiſſent.*
in 3. colum verſicu ego limitarem. de conſtitut. vbi dicit, quòd non
poſſint diminui præbendæ quæ ſunt de iurepatron. ſine con-
ſenſu Epiſcopi, vel hæredis, ergo de conſenſu hæredis ſecun-
dum enim id fieri poterit. dom. Felyn. Sandæus ibi in 8. colum.
diſtinguit, quòd aut Epiſcopus vult pro vna vice diſpenſare
contra conditiones, vel naturam beneficij, & tunc poterit
cum conſenſu hæredis, allegat notata per dom. Anton. *in cap.*
fin. ante medium verſicu. Vincentius in Authen. de teſtamentis, vbi di-
cit, quòd ex cauſa vtile relictum pro anniuerſario poteſt pro
vna vice ad aliud expendi, & redire poſtea ad ſolitum debi-
tum. Et ſubiicit dom. Felyn. ſe conſuluiſſe Ferrariæ, & obtinu-
iſſe, quod pro vna vice poteſt Epiſcopus conſentiente hærede
patroni conferre beneficium non habenti qualitates in fun-
datione appoſitas, aut vero dicit ipſe vult epiſcopus cum con-
ſenſu hæredis in totum ſupprimere beneficium patronale, vel
in totum tollere conditiones illi annexas, & tunc conſenſus
hæredis non ſufficit per rationem text. *in dict. clement. quia con-*
tingit, & per authoritates *ſupra* allegatas, niſi Epiſcopus id fa-
ciat ex cauſa neceſſaria, quia tunc ſecundùm eum etiam inuito
hærede poſſet Epiſcopus id facere per id quod notat Ioan. de
Imol. *in dicta clement. quia contingit in 5. colum. verſicu.* Lapus hic
limitat. vbi dicit illum text. non procedere quando legata cõ-
uerti non poſſunt ad vſum deputatum, & ſupra declaratum
fuit. Tenet ergo in effectu Dom. Felyn. quod qualitates, vel
conditiones beneficij poſſibiles non poſſint per Epiſcopum
in totum immutari etiam cum cõſenſu hæredis, ſed bene poſ-
ſet contra illas diſpenſare pro vna vice. Ego autem arbitror in
hoc eſſe dicendum indiſtinctè, quod dicta immutatio fieri nõ
poſſet per Epiſcopum, nec in totum nec pro vna vice ad peti-
tionem hæredis, vel eius conſenſu. Et me mouet, quia volun-
tas teſtatoris eſt ſeruanda pro lege. § *diſponat. in Authent. de nu-*
ptijs. capit. vltima voluntas 13. quæſt 2. cum ſimilibus. Sed Epiſcopus
non poteſt regulariter aliquid contra legem etiam diſpenſan-
do, text. eſt *in c. dilectus. ſup. de tempo. ord.* & dicit Ioan. Andr. poſt
Hoſtien. *in c. 1. de ſupplen. neglig. prælat. lib. 6.* quod vbi canones im-
ponunt legem Epiſcopis nõ diſpenſant niſi id ſpecifice ſibi re-
periatur conceſſum, & ita refert, & ſequitur Abb. *in c. at ſi cleri-*
ci. § de adulterijs in 5. colum. ſup. de iudicijs. quinimmo dicit ibidem
in 4. col. quod Epiſcopus non poteſt diſpenſare niſi vbi reperi-
tur permiſſum niſi ſit maxima, & vrgens cauſa, allegando ita
tenere dominos de Rota *deciſione ſua 255.* & alios, vt per eum.
Et intelligit ipſe Abbas de cauſa noua, vel antiqua veriſimili-
ter non cogitata per Papam, vel legiſlatorem. Ergo in propoſi-
to noſtro Epiſcopus non poterit diſpenſare aliquo modo cõ-
tra voluntatem teſtatoris quæ ſeruari poſſit, quia vt dixi pro
lege habetur, niſi id faciat ex cauſa, *vt ſupra* Secundò moueor,
quia dicunt Petrus de Ancharan. & Imol. *in dicto capitu. nos qui-*
dem, vt *ſupra* retuli, quod † voluntas teſtatoris eſt ſeruanda in 33
forma ſpecifica per illum textum, & per dictam. *l. legatum, &*
per dictam Clement. quia contingit. ſed ſi diceremus Epiſcopum
poſſe immutare volũtatem defuncti pro vna vice, vel aliqua-
liter, certe non obſeruaretur ipſa voluntas in forma ſpecifica.
Tertiò moueor per text. *in dicta Clement. quia contingit. in prin-*
cipio. vbi text. formaliter dicit, quæ ad certum vſum largitione
ſunt deſtinata fidelium, ad illum debent non ad alium, ſalua
ſedis Apoſtolicæ authoritate conuerti, & cum ille text. indi-
ſtinctè loquatur, eſt indiſtinctè intelligendus, vt non poſſit
fieri commutatio diſpoſitorum ad pias cauſas nec in totũ nec
in partem, & dicit ibi dom. Cardin. Floren. *quæſt. 4.* quòd etiam
in melius non poteſt fieri talis commutatio. Idem dicit Abbas
in cap. tua nobis. de teſtam. vlnmo ego moueor, quia doctores *in*
dicto capitul. nos quidem maximè Imol. *ibi, in antepenult. colum.* v-
tuntur verbo alterari, dicendo, quod voluntas teſtatoris non
poteſt alterari per Epiſcopum, eiuſdem verbis vtitur Bald. *in l.*
ſi quis ad declinandam in 3. colum. C de epiſcop. & cleric. dicens, quod
vbicumque diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu cauſæ per-
ſonæ, vel loci nõ poteſt per Epiſcopum alterari, & eiſdem ver-
bis vtuntur Bald. & multi alij quos commemorat in iſta mate-
ria Dom. Alexan. *in dicta lege legatum.* ſentiunt ergo præfati do-
ctor. quòd nedum in totum immutari non poſſint diſpoſita
per teſtatorem, ſed nec etiam alterari, & propterea videtur, vt
dixi tenenda concluſio de qua *ſupra*, & eo maximè, quia Dom.
Felyn. non probat deciſionem ſuam aliquo iure. Standum igi-
tur eſt regulis, vt inquit Bald. *in capitu. 1 § iudices. in 4 colum in*
titul. de pace iura. firmand. in libro feudorum per gloſſ in l omnis diffi-
nitio. ff. de regul. iuris. idem Bald. *in l. 1 in 2. colum C de ſacroſancta.*
eccleſ. & alibi ſæpe. idem pulchre Abb. Panormitan. poſt Ioan.
Andream *in cap. ſalubriter. in 1. quæſt. de vſu.* & eſt bonus tex *in ca-*
pit. ſane. verſus fin. 15 quæſt. 3 & melior text. *in cap. 2. in fin de contin-*
gio leproſorum, & ad hanc concluſionem vide quæ dicam *infra*
ſuper verbo conſtruxit quæſt. 14. Et tenendo hanc concluſionem
ad authoritatem Abbatis contrarium etiam volentis *in d. cap.*
cum acceſſiſſent, vt *ſupra* retuli poteſt pari modo reſpõderi, quod
malè loquitur, quia nullo iure fundatur. Quinimmo regulæ
ſunt in contrarium, quia hæres non poteſt venire contra factũ
defuncti, ſed debet ſeruare voluntatem ſuam pro lege, vt *ſupra*
dixi. † Decimoſextò quæro circa iſtud verbum de diœceſani 34
conſenſu, an conſenſus Epiſcopi poſſit facere, vel creare ali-
quem patronum vnius Eccleſiæ, vel Capellæ ex priuilegio, &
ſic eum, qui non fundauerit nec cõſtruxerit nec dotauerit Ec-
cleſiam ipſam, vel capellam. In hoc pũcto reperio Abb. in ter-
minis *in conſil. ſuo 106. incipien. Caſus ſuper quo conſilium de iure po-*
ſtulatur. circa finem in ſecundo volumine. vbi decidit quod Epi-
ſcopus id non poteſt, & præſertim ſecundum eum quando ca-
pella eſt iam conſtructa, & dotata, & conſecrata tempore con-
ceſſionis dicti iuriſpatr. quia non poteſt Epiſcopus rei ſacræ ſi-
ne cauſa legitima hanc ſeruitutem iuripatr. imponere. allegat.
gloſſ. *in cap. piamentis. 16. q. 7.* & alia de quibus per eum. Pro ea-
dem concluſione facit, quod dicit gloſſ. *in capit. nobis. in verbo de*
ſua iuriſdictione. in fin. infra eod. Iſtud idem Abb. *in conſilio ſuo 27.*
incip. Omnipotentis Dei, &c. in cauſa communis, &c. in ſecundo volu-
min. dicens, quod nulli dubium eſt quin Papa poſſit id facere,
ſed Epiſcopus, vt ipſe ſentit non poſſet niſi ſaltem laicus, qui
crearetur patronus Eccleſiæ minus dotatæ aliquid conferret
pro legitima dotatæ, quia tunc etiam ſi poſt conſecrationem
conferret poſſet Epiſcopus illum creare patronum: allegat Io.
Andr. *in c. 1. inf. eod.* Et ita dicit debere intelligi, & diſtingui glo.
in c. piamentis. 16. q. 7. quæ vult, quod poſt conſecrationem non
poſſit imponi ſeruitus iuripatr. Eccleſiæ, quia intelligitur quã-
do Eccleſia conſecrata eſt legitimè dotata. Circa hoc tamen
vltimum Abb. plenius loquitur *in c. quoniam infra eod.* & dicam
infra ſuper verbo dotauit. Præmiſſam etiam concluſionem ſentit
dom. Alexan. *in conſil. ſuo 74. incip. Viſo puncto. in 4. volum. verſus*
finem. vbi dicit, quod ex priuilegio Papæ poteſt concedi iuſpa.
alicui. Innuit ergo quod ex priuilegio inferioris ſecus ſit dicẽ-
dum. Idem etiam ſentit domin. Felyn. Sandæus *in ſuo tractatu*
quando littera Apoſtolica, &c. in 6. colum Idem dom. Præpoſitus
D. Ambroſij *in cap. hortamur in 1. colum. 71. diſtin.* vbi dicit, quod
etiam in cathedralibus Eccleſiis ex priuilegio competere po-
teſt laicis iuſpatronat. non tamen aperit an ex priuilegio Epi-
ſcopi, ſed veriſimiliter intellexit de priuilegio Papæ, & non
Epiſcopi, quia Epiſcopus non poteſt regulariter aliquid con-
trarius,

Digitized by Google

tra ins, *cle.ne Romani.in prin̄c.de elect.c.inferior.21.diſt.cap.cum infe-
rior, ſupra de maio & obe.c. dilectim. ſupra de tempo.ordi* & dixi *ſupra
in præced. ntt quaſt* ergo non poteſt priuilegium concedere. Li-
mita tamen præmiſſam concluſionem, vt procedat quãdo E-
piſcopus vellet de nouo creare patronatum ſine fundatione
conſtructione, & dotatione, ſecus tamen eſſet quando iuſpa-
tronat.iam creatum vellet in alium transferre, vel conſentire
transferri titulo lucratiuo, hoc modo poſſet fieri quis patro-
nus ſine fundatione, & dotatione, *cap. illud, & ibi nos.inf.eod.* &
dicam plene infra ſuper verbo ipſe, vel is à quo cauſam habuit,
& in iſtis terminis poteſt procedere, quod dicit Calde *in hc tit.
in conſ.ſuo vltim* ſcilicet quòd ſi fundans, & dotans ſtatuat cum
conſenſu Epiſcopi, quod iuſpatron.ſpectat ad eum, & ad Ti-
tium, quòd etiam Titius erit patronus: licet enim ipſe Titius
non fundauerit nec dotauerit tamẽ alius fundauit eius nomi-
ne, vel communicauit ius ſuum.

SVMMARIVM.

1 *Fundare Eccleſiam, quando quis dicatur.*

2 *Patronus an quis efficiatur ex ſola fundatione, vel aſsignatione fũ-
di pro conſtruenda Eccleſia.*

3 *Fundum qui dedit pro Eccleſia conſtruenda, Eccleſia conſtruitur, & dotatur per alium, & ſic ambo ſunt patroni, contingat Eccleſiam funditus deſtrui, & alibi ædificari, & dos primæ Eccleſiæ huic ſecundæ aſsignari, an patronus primæ erit patronus ſecundæ.*

4 *Conſtruere an poſsit alius, vel alij inuito fundatore ſic, vt efficiantur patroni.*

5 *Superior debet prouidere ne ex multitudine patronorum grauetur Eccleſia.*

6 *Aſsignatio fundi an debeat fieri cum conſenſu epiſcopi ad hoc, vt acquiratur iuſpatronatum.*

7 *Eccleſia ſi conſtruatur ſuper fundo meo me inſcio an ego ſum patronus ratione fundi.*

8 *Rector alicuius Eccleſiæ ſi conſtruit capellam ex redditibus Eccleſiæ iuſpat. acquiritur ipſi Eccleſiæ, & non conſanguineis ſuis.*

9 *Vaſallus ſi conſtruat Eccleſiam in fundo feudali ratione cõſtructionis acquirit iuſpatronatum.*

10 *Vaſallo Eccleſiam conſtruente in fundo feudali an dominus fundi poſsit eam propria authoritate deſtruere.*

11 *Clericus ædificat Eccleſiam in proprio fundo vel ſolo de pecunijs Eccleſiæ ſuæ, an Eccleſia cuius erant pecuniæ ſit ſolum patrona alterius Eccleſiæ ædificatæ.*

12 *Iuſpat an acquiratur fundatori quãdo ſimpliciter aſsignauit fundum pro Eccleſia conſtruenda ipſamq; conſtruxit, & dotauit, nec dixit ſe velle eſſe patronum.*

13 *Reſeruans ſibi iuſpatronatum an cenſeatur etiam reſeruaſſe hæredibus.*

14 *Patronus an efficiatur ſi quis non fundet Eccleſiam, ſed aſsignet domum quandam ſtatuens, vt illa ſit Eccleſia.*

15 *Domum poteſt quis in Eccleſiam conſecrari facere.*

16 *Epiſcopus an poſsit dare fundum Eccleſiæ pro oratorio, vel hoſpitali conſtruendo.*

17 *Conſenſus capituli an requiratur vbi Epiſcopus voluerit dare fundum Eccleſiæ pro conſtruendo oratorio, vel hoſpitali.*

18 *Monaſterium, vel Eccleſia de cuius fundo conſtruitur hoſpitale, vel oratorium, an habebit iuſpatron.*

19 *Patronus an quis efficiatur ratione alicuius iuris, quod quis habet in fundo ſuper quo Eccleſia conſtruitur, licet non ſit totaliter dominus.*

20 *Ius habens aliquod in fundo ſuper quo Eccleſia conſtruitur ſit compatronus propter fundamentum ſupra factum.*

21 *Iuriſdictio potius concernit perſonas quam loca.*

22 *Eccleſia an poſsit conſtrui ſuper fundo ſubiecto fideicommiſſo.*

FCCLESIAM FVNDAVIT. Primò quæro circa iſtud ver-
1 bum † quando quis dicatur fundare Eccleſiam. Breuiter
dicas, quod dicitur fundare aſſignando fundum vbi eccle. de-
beat conſtrui. text. eſt *in c. nobis & ibi* Ioan. Andr. *in penul.colum.*
& alij *infr. eod* & probatur *in c. Abbatem ſecundo. ibi, poſſeſſionu do-
minus 18 quæſt.* 2. & declarat Ioan. Andr. *in c.1 ſuper gloſſ 1.infr.eod.*
& Abbas *ſuper hac rubrica & in cap cum Eccleſia vulterana.in 4 col.
de ele. gloſſ. in cap piamentis.16.quæſt.7* & doctor. alibi ſæpe: vul-
go tamen dicuntur fundatores, qui conſtruxerunt, vel Eccle-
ſiam in eſſe deduxerunt, & etiam quandoque in iure ſumitur
fundatio pro conſtructione, text. eſt *in cap. nos quidem. in verbo
fundari,* iuncta expoſitione Ioan. Andr. *ibi, ſupr. de teſta.* † Secun- 2
dò quæro an ex ſola fundatione, vel aſſignatione fundi pro
conſtruenda eccleſia, quis efficiatur patronus? Videtur dicen-
dum quod ſic propter alternatiuã poſitam in diffinitione iu-
riſpatronatus, de qua per Abb. & alios ſuper hac rubrica, dum
in ea dicitur, quod iuſpatro. competit ex eo, quod quis Eccle-
ſiam conſtruxit, fundauit, vel dotauit, videtur ergo, quod al-
terum prædictorum ſufficiat, & probari videtur *in c. nobis. §. pro
fundatione. inf. eod.* & ita videtur concludere Abbas *in c. cum Ec-
cleſia vulterana. in 4. colum. ſup. de elect.* & alibi ſæpe. In contrariũ
facit, quia pro hoc quod aſſignetur fundus, eccle. nondum eſt
conſtructa nec in eſſe deducta, ergo non poteſt quis dici pa-
tronus eccle. ex ſola aſſignatione fundi. & iſtud eſt veriſſimum
prout latius dixi in *in princip. huius operis in 1. q.* debet ergo intel-
ligi, quod quis efficitur patronus ex fundatione dummodo a-
lius, vel alij ſuppleant ſcilic. conſtruant Eccl. & dotent. Ita de-
cidit Abb. Panor. *in conſ. 106. incip. Primo iuxta ordinem. in 1. col. in
fin. in 2. vol.* & propterea dicimus, quòd ſi quis det fundum pro
conſtruenda Eccleſia & alter conſtruat, & alter dotet, omnes
erunt patroni, vt per Abb. hic, & iſto modo intelligitur quod
ex fundatione quis efficitur patronus, ſcilicet alio, vel aliis cõ-
ſtruentibus, & dotantibus: aliter ſequeretur abſurdum, quòd
quis diceretur patronus Eccleſiæ quæ nondum eſſet, & quæ
forte nũquã fieret. † Tertiò quæro, pone, quòd quis det fundũ 3
pro Eccleſia conſtruenda, & Eccl. conſtruatur, & dotetur per
alium, quo caſu ambo ſunt patroni, vt dicunt omnes ſuper *hac
rubrica, & gloſſ 63. diſt. in ſumma.* poſtea contingat ipſam Eccle-
ſiam funditus deſtrui, & alibi ædificari, & dos primæ Eccleſiæ
huic ſecundæ aſſignari. An patronus primæ erit patronus ſe-
cundæ. Iſtum punctum attingit Innoc. *ſuper hac rubrica.* & con-
cludit, quod ille, qui dedit dotem primæ erit patronus ſecun-
dæ Eccleſiæ, ſed non qui dedit fundũ, & ratio diuerſitatis de ſe
patet, vt puto, dos enim deſeruit ſecundæ Eccleſiæ ſicut de-
ſeruiebat primæ, nimirum ſi dotator eſt patronus primæ: quæ
ratio ceſſat in fundo ſuper quo Eccleſia non eſt amplius fun-
data. Et cum Innocent. tranſeunt alij: ſubiicit tamen Innocen.
quòd dato, quod talis qui primo fundauit non ſit patronus
fundum tamen recuperare non poterit, *capit nouerint, 10. quæ-
ſtione prima,* cum aliis per eum allegatis, quod eſt notandum,
& ratio patet *in dictis iuribus.* † Quartò quæro an inuito funda- 4
tore poſſit alius vel alij conſtruere, & dotare, vt ſic etiam ipſi
efficiantur patroni: exemplum, quis aſſignauit fundum, vel
legauit pro Eccleſia conſtruenda, alius vult eo inuito cõſtrue-
re ipſam Eccleſiam ſuper dicto fundo, & illam dotare, an poſ-
ſit. Ioan. Andr. *in cap. nobis. in verbo conſtruxeris. infra eodem.* poſt
Hoſtienſ. *ibi,* concludit, quod ſi fundator poteſt, & vult ſolus
ædificare, & dotare Epiſcopus non debet alium admittere, vt
videtur diſſenſio quam communio ſolet inducere. *l. cum pater.
§. dulciſsimis. ff. de leg.* 2. Licet enim ſecundùm Ioan. Andr. videa-
tur expediens † Eccleſiæ habere plures defenſores vbi boni 5
eſſent, tamen docet experientia, vt ipſe dicit, hodiè potius nõ
expedire propter ipſorum malitias, diſcordias, & nouſalendi.
Iſtud etiam refert, & ſequitur dom. Cardin. Florent. *in d. ca. no-
bis. in 7. quæſtione.* nihil addendo. Pro prædicta etiam conclu-
ſione facit, quod dicit ipſe dom. Cardi. *in clem. plures. in 2. quæſt.
in 2. colum. eodem titu.* vbi dicit, quod ſuperior debet prouidere
ne ex multitudine patronorum grauetur Eccleſia. Item facit,
quia nemo inuitus cogitur ſtare in communione. *l. ſi non ſortem
§. ſi centum. cum ſimilibus. ff. de condit. indeb.* & faciunt notata per
Bartol. *in l. Quintus. ff. de annuis legatis.* Quinto † quæro an aſſig- 6
natio fundi debeat fieri cum conſenſu Epiſcopi, ad hoc, vt ac-
quiratur iuſpatron. Ioan. Andr. *in dicto capit. nobis. in 2. colum. in
verbo ex eo.* dicit, quod dos, ædificatio, & fundus faciunt quem
patronum dummodo fiant cum conſenſu diœceſani, ſed ſi al-
terum iſtorum fieret ſine ipſius conſenſu, illi tantum, qui ha-
berent conſenſum eſſent patroni. Iſta ſunt verba ſua poſt Ho-
ſtienſ. *ibi,* & comprobatur, quia forte ille, qui dedit fundum
erit talis, qui ad iuſpatronat. de facili non erit admittendus.
Ergo etiam in aſſignatione fundi requireretur conſenſus
Epiſcopi. Iſta etiam concluſio comprobatur ex diffinitione
iuriſpatronat. *in verbo de diœceſani conſenſu.* Iſtud etiam con-
cludit Abb. *in conſil. ſuo 59. incip. Quidam D. Iacob. de Rachanero.
in verſiculo tertio principaliter. ſecundo volumine.* vbi dicit, quod
nec

Digitized by Google

nec ex conſtructione, nec etiam ex dotatione acquiritur ius pa-
tronatus, niſi id fiat de conſenſu diœceſani: quando ergo quis
aſſignaret fundum pro eccleſia conſtruenda, ſi alter conſtruat,
& dotet de conſenſu Epiſcopi, debet eſſe cautus ille, qui aſſi-
gnauit fundum, vt faciat, quod Epiſcopus conſentiat dictæ aſſi-
gnationi, & ipſum aſſignãtem admittat ad ius patronatus, aliter
ſolus eſſet patronus ille, qui conſtruxit, & dotauit, per prædicta.
Quæ autem ſit ratio, quòd dictus conſenſus Epiſcopi requira-
7 tur, declaraui in verbo præcedenti, *in 3.q.* Sextò quæro, † an ſi ſu-
per fundo meo conſtruitur eccleſia me inſcio, ego ſim patronus
ratione fundi. Ioan. And. *in d.c. nobis, in 2. col. in verbo, acquirit:* vide-
tur concludere, quòd ſic. Quinimò hoc caſu dicit, quòd in totũ
ius patron. acquiretur domino fundi, & non conſtructori, qui id
fecit inſcio domino, quia ædificium cedit ſolo, *l. adeo. § cũ in ſuo.
ff. de acquir. rer. dom. § cum in ſuo. Inſtit. de rer. diuiſ.* ſed vbi quis con-
ſtruit bona fide de conſenſu domini fundi, tunc ſecundùm eũ,
conſtructor etiam erit patronus per illum text. Iſtam concluſio-
nem Io. Andr. refert & ſequitur dom. Card. Flo. *ibidem in 4. oppoſ.*
In contrarium tamen facit, quia vt dicit dom. Card. poſt Ioan.
And. *vbi ſup.* domino fundi non acquiritur ius patron. niſi domi-
nium ipſius fundi ſit tranſlatum in Eccleſiam, allegant *c. 2. 10. q.
1.* ſed hoc fieri non poteſt inſcio domino fundi. *l. id, quod noſtrum
eſt. cum ſimilibus. ff. de regulis iuris.* Ergo dominus fundi inſcius vt
ſupra, non erit patronus, & iſtud credo verius: ſolus ergo domi-
nus fundi in dicto caſu erit patronus, quando ſit poſtea conten-
tus dominium ipſius fundi in eccleſiam transferre, & actualiter
transferat, licet non fuerit contẽtus à principio de conſtructio-
ne facta eo inſcio. Et de hoc etiam puncto habetur per dõ. Ant.
de But. in *in d.c. nobis in 1. col.* & ſi quis dicat prædictæ concluſioni
videtur obſtare, quod dicit dom. Abb. *in c. 3. in verſic. ſed dubito tur
de quæſtione infra de Eccleſ. ædific.* & dom. Card. Flor. in *conſil ſuo* 122.
8 *incip. In nomine indiuiduæ Trinitatis,* vbi decidunt, † quod ſi rector
alicuius Eccleſiæ conſtruit capellam ex redditibus Eccleſiæ iuſ-
patronat. acquiritur ipſi Eccleſiæ, nõ autem conſanguineis ſuis,
etiam quod intentio rectoris fuerit de acquirendo conſangui-
neis per *c. apoſtolicos, cum gloſ. 12. q. 2.* & alia per eos allegata. & ſe-
quitur dom. Felin. Sandæus in *c. cum venerabilis. 12. col. de except.* &
tamen illud non fuit factum cum conſenſu eccleſiæ, poteſt re-
ſponderi, quod immo Eccleſia videtur conſenſiſſe, ex quo illi
redditus fuerunt conuerſi in conſtructionem capellæ, & ſic ad
diuini cultus augmentum prout erogari debent quando ſuper-
ſunt vltra neceſſaria vitæ, *c. de his, & ibi notatur de eccleſ. ædif. & no-
tatur in c. paſtoralis, de his quæ fiunt à prælat.* & per Abb. & alios *in c.
de monachis, ſuper gloſ. 1. de præben.* & alibi ſæpè, declarando tamen,
vt in dictis locis habetur. Prædictæ etiam concluſioni videtur
obſtare quod dicunt Hug. & Archid. *in c. in ſacris. 12. quæſt. 1.* quos
9 refert D. Card. *in d. conſ.* 122. dicunt enim præfati Doct. quòd † ſi
vaſallus conſtruxit eccleſiam in fundo feudali ratione conſtru-
ctionis acquirit ius patronatus, quem ſecundùm eum non per-
dit, licèt fundum amiſerit: ergo nõ eſt verum quòd ſolus domi-
nus fundi ſit patronus. ſed poteſt reſponderi, quòd illa deciſio
Hug. & Archid. eſt vera, quando bona fide cũ conſenſu domini
vaſallus conſtruxiſſet, *vt ſuprà dixi:* vel dicas melius, quòd in caſu
prædicto iſte vaſallus etiam patronus efficitur, quia fundus non
eſt totaliter domini, ſed ipſe vaſallus habet in eo vtile dominiũ:
igitur, &c. Sed circa prædicta acceſſoriè quæritur, an in caſu pręe-
10 poſitæ quæſtionis poſſit † dominus fundi propria auctoritate
deſtruere eccleſiam. Ad hoc vide dom. Alexan. *in l. 1. § nunciatio,
in princ. ff. de oper. noui nunciat.* vbi ex notatis ibidem concludit,
quod non, & etiam allegat gloſ. *in d.c. Apoſtolicos.* quæ vult, quòd
fauore eccleſiæ ſolum in quo eſt ædificata eccleſia cedit ædifi-
ciu. Et eandem concluſionem tenent & approbant ibi Moder-
niores, de veritate tamen dictæ gloſ. *in c. Apoſtolicos.* vide plenè D.
Alexan. *in d. l. 1. § nunc videamus.* poſt Rom. ibi, vbi plura accumu-
lat pro & contra ipſam gloſ. Septimò quæro circa prædicta, po-
11 ne, quòd † clericus ædificat eccleſiam in proprio ſolo, vel fun-
do de pecuniis eccleſiæ ſuæ. An eccleſia cuius erant pecuniæ ſit
ſolùm patrona alterius eccleſiæ ædificatæ, vt ſuprà, Gloſ. *in c. A-
poſtolicos. 12. quæſtione 2.* videtur concludere, quod ſic, dicit enim
quòd fauore eccleſiæ ſolum ædificio cedit, & illam gloſ. dicit
ſingul. Abb. *in conſ. 94. incipiẽ. In quæſtione hæredum, in 2. volum.* ego
autem arbitror, quod hoc caſu vterque ſit patronus, ſcilicet, &
clericus ratione ſoli, & eccleſia ratione pecuniarum ex quibus
fuit conſtructa eccleſia, iuxta theoricam Innocent. & aliorum,
ſuper hac rubrica. Nec obſtat, quod dicit dicta gloſ. quia loqui-
tur in conſtruente aliud ædificium, quàm eccleſiam, & ſic in eo,
qui conſtruit ad vtilitatem propriam, tunc enim expendit pecu-
niam eccleſiæ aliter quàm debeat, ſed vbi conſtruit de pecuniis
eccleſiæ aliam eccleſiam, facit opus bonum: nec eſt ſibi aliquid
imputandum. Et ita iudicio meo eſt intelligenda dicta gloſ. aliàs
eius deciſio eſſet iniqua. intelligo etiam quod dixi, dummodò
eccleſia quæ conſtruitur, vt ſuprà, etiam dotaretur iuxta ea quæ
dicta ſunt *in 2. quæſtione huius verbi.* Octauò quæro, † an fundato- 12
tori acquiratur ius patronatus, quando ſimpliciter aſſignauit
fundum pro eccleſia conſtruenda, ipſamque conſtruxit, & do-
tauit, nec dixit ſe velle eſſe patronum. Dom. Calder. *in conſ. ſuo 5.
ſub hoc tit. de iure patro.* refert aliquos dicere, quòd ius patronatus
non acquiritur ædificãti eccleſiam, niſi expreſsè ſibi reſeruet ius
patronatus, tamen id non firmat: veritas eſt, quod abſq; alia ex-
preſſione acquiritur ius patronatus fundanti, conſtruenti, vel
dotanti. Ita concludunt domini de Rota *in antiquis, deciſione 255.*
& eſt deciſio quinta ſub hoc tit. Iſtam etiam concluſionem re-
perio prius poſuiſſe gloſ. *in c. ſi quis baſilicam, in verbo, ſunt tributa-
ria, de conſecrat. diſt. 1.* quæ allegat aliqua iura ad hoc, & etiam pro-
batur *in c. ſignificauit. ſuprà de teſtib.* & ibi expreſsè notant D. Card.
Abb. Panorm. & D. Felin. Sandæus dicentes, quòd non requiri-
tur aliqua expreſſio retentionis iuris patronat. ſed ſufficit, quòd
fundans, vel conſtruens, vel dotans non remiſerit ipſum ius pa-
tronatus: quæ deciſio eſt benè notanda in practica. Quid autem
ſi quis † ſibi reſeruauerit ius patronatus, an cenſeatur etiam re- 13
ſeruaſſe hæredibus. Cald. *in conſ ſuo 4. eod. tit.* concludit, quod ſic.
dic, vt per eum. Nonò quæro, † an ſi quis non fundet eccleſiam, 14
ſed aſſignet domum quandam ſtatuens, vt illa ſit eccleſia, an ſit
patronus id faciendo cum conſenſu epiſcopi. Credo, quòd ſic,
dummodò dotet illum locum ipſe, vel alter declarando, *vt ſuprà
dixi in 2. quæſt huius verbi.* Et moueor per id, quod dicit Archid. *in
c. nemo, de conſecrat. diſt. 1.* vbi dicit, quòd † quis poteſt domum in 15
eccleſiam conſecrari facere, allegat in argumentum, *c. vnicuique,
eadem diſt.* & dicit, quòd Epiſcopus, vel alius loco illius veniet ad
illam domum, & ibi crucem ponet, & locum Deo deputabit. Et
facit pro hac concluſione, quia ratio eadem militat ac ſi à prin-
cipio quis eccleſiam fundet, vel conſtruat. Præmiſſam etiam cõ-
cluſionem ſentit Bartol. *in conſ. ſuo 25. incip. Teſtator.* vbi etiam tra-
ctat an ſi diſponens, quòd eccleſia erigatur in domo ſua, poſt-
ea illam domum alienet, & aliam emat, debeat eccleſia erigi in
illa empta: dic, vt per eum. Præmiſſam etiam concluſionem te-
net Rom. *in conſ. ſuo 177. incip. Licuit ipſi notario, in princip.* Decimò
quæro, † an Epiſcopus poſſit dare fundum eccleſiæ pro orato- 16
rio, vel hoſpitali cõſtruendo. Conclude, quod ſic, niſi cum ma-
xima læſione eccleſiæ, ita dicit Abb. Panor. *in c. olim. 1.* per illum
text. in ſecundo notabili, *de reſtit. ſpol.* allegat argumentum, *c. A-
poſtolica, & c. cæterùm, de donat. & c. bonæ rei, & c. terrulas, & c. aurum.
12. q. 2.* facit etiã text. bonus *in c. quæſti. 17. q. 4.* vbi dicit, quòd valet
donatio facta per Abbatem de terra monaſterij pro eccleſia cõ-
ſtruenda. An † autem conſenſus capituli requiratur. dic, vt per 17
Abbatem poſt alios *in c. paſtoralis, circa finem. de his quæ fiunt à præla.
& in c. Apoſtolica.* & ad prædicta vide quæ dicam infrà, *ſuper verbo,
dotauit, in 16. quæſtione.* Aduerte tamen, † quòd in caſu propoſito 18
monaſteriũ habebit ius patronatus, vel eccleſia cuius erat fun-
dus, non autem ipſe prælatus, vt pulchrè habetur per Abbatem
Panorm. *in c. ad audientiam. 1. de eccleſ. ædific.* & latè per dom. Felin.
in c. cùm venerabilis, 12. colum. de except. & benè facit quod dicit D.
Ant. de Butr. *in c. eam te, de ætate & qualitate.* & Abb. *in c. audientiã,*
vbi dicit, quòd ſi intra corpus eccleſiæ laicus ædificat capellam
ratione ſoli eccleſia efficitur compatrona. Et ſubiicit Abbas ibi,
hoc non eſſe tactum ab alio, & communiter non obſeruari pro-
pter inaduertentiam, & refert & ſequitur dom. Felin. *in d. c. cùm
venerabilis, in 12. colum. in fin.* vbi plenè loquitur in materia huius
quæſtionis, & ſequentis, videatur etiam Geminia. *in c. vnico, in
princ. de capellis monach. libro 6.* Vndecimò quæro, † an ratione ali- 19
cuius iuris, quòd quis habeat in fundo ſuper quo eccleſia con-
ſtruitur, licèt non ſit totaliter dominus fundi, efficiatur patro-
nus. Videtur dicendum, quod ſic, quia ſi plures darent dotem
eccleſiæ, licèt vnus minus altero, tamen omnes ſunt patroni, vt
per Abbatem hic, & in *c. ad audientiam. 1. de eccleſ. ædific.* & dicam
infrà ſuper verbo, dotauit, ergo ſi quis habeat directum domi-
nium in fundo, & alter habeat vtile, vel aliud ius, licèt minus
habeat, debent æqualiter eſſe patroni. In contrarium tamen fa-
cit, quod decidit Abb. *in d. c. ad audientiam, in 2. colum. verſic. ex his
concludit.* reprobata opinione Innocentij, & ſequacium. Quod

ſi eccleſia conſtruatur infra limites parochiæ alterius eccleſiæ, tamen illa non efficitur patrona huius eccleſiæ quę conſtruitur, licèt habeat ius parochiale in illo loco. Eſt ergo neceſſe quòd illa eccleſia parochialis ſuppleat ſi quid reſtat, & ſic dotet ad hoc, vt ſit patrona, vt dicit Abb. vbi ſuprà, *& in c. cùm venerabilis, de except.* & ibidem dom. Felin. Sandæus *in* 12. *colum.* inquiens prædictam deciſionem eſſe notabilem, & inferens ex ea, quòd habens iuriſdictionem in aliquo loco vbi eccleſia conſtruatur, per hoc non eſt compatronus conſtruentis, & prædictam deciſionem de eccleſia conſtructa infra limites parochię, etiam firmat Ioan. de Imol. *in c. de monachis, in penult. colum.* poſt dom. Ant. ibi, *ſuprà de præbend.* & dom. Præpoſit. diui Ambroſij *in c. quando, in 1. colum. a 3. diſtinct.* allegant Innocent. *in d. c. cùm venerabilis, in fin.* Ego cre-
20 do veram opinionem ſupra primo loco relatam, ſcilicet, † quòd habent ius aliquod in fundo ſuper quo eccleſia conſtruitur, ſit compatronus propter fundamentum ſuprà factum. Nec obſtat quod dicit Abb. *in d. c. ad audientiam.* quia illud ius, quod habet eccleſia parochialis in parochia habet reſpectu animarum, non autem reſpectu locorum, vel fundorum ipſius eccleſiæ, vt patet de ſe, & probatur ex ſignificatione huius verbi, parochia, de qua per Abb. & alios *in rubrica. ſuprà, de parochijs.* eodem modo poteſt
21 reſponderi ad id, quod dictum eſt de iuriſdictione, † quia iuriſdictio potiùs concernit perſonas, quàm loca, vt conſtat ex eius definitione, de qua per gloſ. & Doct. *in l. 1. ff. de iuriſdict. om. iud.* ſed ius patronatus non acquiritur niſi ex aſſignatione fundi, vel ex conſtructione, vel ex dotatione, vt dicunt omnes ſuper hac rubrica, vel ex priuilegio Papæ, *vt dixi in vltima quæſtione præcedentis verbi.* non autem acquiritur propter iuriſdictionem, vel ſimilia.
22 Duodecimò & vltimò quæro, † an ſuper fundo ſubiecto fideicommiſſo poſſum conſtruere eccleſiam? Conclude quod non, ſecundùm Bart. *in l. ſi locus. in fin. ff. de relig. & ſump. fun.* & per hęc ſum expeditus de hoc verbo, fundauit. Aggredior nunc verbum, Conſtruxit.

SVMMARIVM.

1 *Conſtruxit verbum, an intelligatur de fabro, qui conſtruxit, an de eo, qui ſuis expenſis conſtrui fecit.*
2 *Faber conuenit cum alio, quòd ipſe operam ponet pro conſtruenda eccleſia, alius ponet pretium, & ligna ſeu ſumptus, an hoc caſu faber erit patronus.*
3 *Ius patronatus an acquiratur ex ſola fundatione eccleſiæ.*
4 *Conſtruens eccleſiam, an poſſit eam dotare.*
5 *Hæres fundatoris teneatur ad fundandam eccleſiam.*
6 *Fundans capellam in eccleſia, an teneatur eam dotare.*
7 *Eccleſia quando eſt ædificanda de neceſſitate, poteſt conſtrui ſine dote ex quo non reperitur modus quo ipſa dotetur.*
8 *Epiſcopus an poſſit dirui facere eccleſiam, vel capellam quam quis cõſtruxit ſine ipſius conſenſu.*
9 *Ius patronatus an quis acquirat ex conſtructione altaris.*
10 *Prælatus eccleſiæ in qua conſtruitur capella, vel altare, ſi non conſentiat, ſed contradicat, an ex tali conſtructione acquiratur ius patronatus.*
11 *Conſtruo, vel doto altare, vel capellã in eccleſia tua patronata, an requiratur conſenſus tui patroni, & an acquiram nouum ius patronatus in illa capella, vel altari.*
12 *Reficiens vel reparans eccleſiam, an efficiatur patronus.*
13 *Conſtruens primò eccleſiam, an præferatur cæteris in refectione, vel reparatione.*
14 *Patronus prior an remaneat patronus, ſi eccleſia funditus deſtructa reficiatur de eadem materia.*
15 *Capella quam teſtator mandauit conſtruendam ſine præfinitione tẽporis infra quantum tempus debeat conſtrui.*
16 *Teſtator ſi mandet eccleſiam conſtrui per hæredem ſuum infra tale tẽpus ſub certa pœna, an hærede moriente, & nõ exequente, an teneatur hæres hæredis ad pœnam.*
17 *Teſtator ſi leget centum pro eccleſia conſtruenda, & illa centum non ſufficiant, an hæres tenebitur ſupplere.*
18 *Teſtator ſi mandauit eccleſiam conſtrui in certo loco, ſi non poſſit fieri, an tenebitur hæres pro alio loco.*
19 *Teſtatore mandante eccleſiam cõſtrui in loco communi, an cæteri teneantur partem ſuam vendere, vt eccleſia ædificetur.*
20 *Teſtator mandans eccleſiam conſtrui, nec dicat in quo loco, an teneat legatum.*
21 *Teſtatore mandante conſtrui hoſpitale, an poſſit hæres conſtrui facere monaſterium.*
22 *Regula cui licet plus, licet & minus, non habet locum in mandato.*
23 *Teſtator inſtituit filium familias ſi emancipatur à patre, quamuis nõ emancipatur, ſed alio modo efficiatur ſui iuris, capiet hæreditatem.*
25 *Conſtruens eccleſiam, an efficiatur patronus etiam capellarum.*
26 *Conuentio an valeat, vt emptori non liceat in re ſibi vendita ædificare eccleſiam.*
27 *Teſtator ſi mandat conſtrui eccleſiam in teſtamento imperfecto, an illa voluntas ſit ſeruanda.*
28 *Oratorium an quis poſſit ſtatuere, & cõſtruere, quod ibidem celebretur, & quod locus non ſit eccleſiaſticus.*
29 *Eccleſia à quo præſumatur conſtructa, quando aliter non apparet.*

CONSTRVXIT. Hoc verbum, quid importet, ſatis patet, ſed pro clara intelligentia materiæ primò quęro, † an iſtud 1
verbum intelligatur de fabro qui conſtruxit, an de eo, qui ſuis expenſis conſtrui fecit eccleſiam? Iſtam quæſtionem format D. Card. Flor. *in c. nobis, in princ. in 8. quæſt. infra eod. tit.* poſt Ioã. Andr. ibi concludunt, intelligendum eſſe de eo qui fecit expenſas in conſtruendo, nõ autem de fabro conſtruente. Et ratio eſt ſecundùm eos, quia faber recepit mercedem pro laboribus ſuis, vnde non eſt ęquum, quòd etiam ius patronatus ex tali conſtructione acquiratur ſibi: allegat illud, quod habetur *Luc. 16. c. & in c. cauendum, de pœn. diſtin. 4. & in l. adeo. §. cùm quis. ff. de acquir. rer. dom.* Facit pro hac cõcluſione regula vulgata quæ habet, quòd ille dicitur facere cuius nomine fit, *l. 1. §. deieciſſe. ff. de vi & vi arm. c. mulieres, de ſent. excom. c. qui facit per alium, de reg. iur. lib. 6.* Ergo ille dicitur cõſtruere eccleſia, & per conſequens acquiretur ius patron. cuius nomine, & ſumptibus eccleſia conſtruitur, & hæc concluſio eſt indubitata. Secundò quęro, † pone, quòd conueniat faber cum 2
alio, vt ipſe faber operam ponat pro conſtruenda eccleſia, alius autem ponat pretium, & ligna, ſeu ſumptus faciat, an hoc caſu faber erit patronus? Iſtam quęſtionem format D. Card. Flor *in d. c. nobis, in 9. quæſt.* poſt Ioan. And. ibi, & concludunt, quòd etiã faber erit patronus, dummodò id fiat cum auctoritate diœceſani. facit ſecundùm eos, quia poteſt eo modo contrahi ſocietas, *l. 5. §. 1. ff. pro ſocio.* Pro iſta concluſione etiam facit, quod decidit gloſ. *in ſumma. 63. diſt.* quę dicit, quòd ſi plures dent dotẽ eccleſię, omnes pariter ſunt patroni, dato quòd vnus det minus, quàm alter, & allegat rationem, quia vnus poteſt ſupplere per operã, quod ei deeſt in patrimonio. & ſic eſt ibi gloſ. in terminis in hac quæſt. quam gloſ. etiam refert, & ſequitur Abb. Pan. ſuper hac rubrica ad aliud propoſitum. Et prædictam deciſionem, licèt non alleget dictam gloſ. ponit Innoc. *in c. 1. infra eod.* & ex prædictis concludunt etiam Ioan. Andr. & dom. Card. & alij ſequuntur *in d. c. nobis.* quòd ſi vnus ponat pretium operarum, alter pretium lignorum pro conſtruenda eccleſia, quòd vterque erit patronus ex identitate rationis: intellige tamen, vt in ſequenti quæſtione remiſſiuè dicam. Tertiò quæro, † an ex ſola conſtructione ec- 3
cleſiæ acquiratur ius patronatus? Conclude, quòd non niſi ipſe conſtruens, vel alius dotauerit, vt plenè dixi ſuprà *in princ. in 1. quæſtione, & etiam in 2. quæſtione præcedentis verbi.* Quartò quæro, dictum eſt in præcedenti quęſtione, quòd ſi alius dotauit eccleſiam quã conſtruxit, ego etiam ſum patronus, † an ego qui con- 4
ſtruxi poſſim cogi dotare. In hoc reperio Ioan. de Anan. *in conſilio ſuo 24. incip. Primò videtur.* & *ibidem in additionibus* excellentem dominum Ludouicum Bologninum, qui tenent, quòd eccleſiã dotare tenetur, qui conſtruxit, ſed capellam non, ex multis fundamentis, de quibus per eos. In contrarium facit text. *in c. cùm ſicut.* & ibi gloſ. & omnes, *infra de conſecr. eccleſ. vel altar.* fundando enim, & conſtruendo eccleſiam, vel capellam, cenſetur tacitè ſe ad dotem obligaſſe, quemadmodùm pater carnalis obligatur ad dotem competentem filiæ dandam, *l. fin. C. de dot. promiſſione.* Ille enim, qui fecit eccleſiam conſtrui quodammodò cenſetur pater, cùm deduxerit eccleſiam de non eſſe ad eſſe. ita Abb. *in d. c. cùm ſicut, & etiam ſuper hac rubrica,* poſt Innoc. & alios: quinimmò † etiam hæres fundatoris ad id teneretur, ſecundùm gloſ. *in* 5
d. c. cùm ſicut. quæ allegat iura hoc probantia, & dicit Abb. *ibi* not. quia ſæpè accidit, maximè in conſtructoribus capellarum. Prædictam etiam concluſionem firmat Abb. *in d. c. audientiam. 1. in 3. notab. in fin. infra de eccleſ. ædific.* dicens, quòd compelli poteſt directò, vt dictũ eſt. Item per indirectum non admittendo eum volentem exercere ius patronatus, puta repræſentare. Ita concludit gloſ. *in c. nemo, de conſecrat. diſt. 1.* Et per prædicta, & per alia hoc

etiam

Digitized by Google

etiam firmat Abb. *in conſilio ſuo 89. incipiente, Ieſu Chriſti Saluato-
ris, &c. in 1. colum. in 2. volum.* vbi pulchrè loquitur, & concludit
quãdam dominam Vanuciam potuiſſe cogi ad dotandum vnã
capellam ſeu altare per eam conſtructam. faciunt etiam ea quæ
dicuntur per dom. Felin. *in c. cùm acceſſiſſent, de conſtitutionibus co-
lum. 6. in fin.* vbi dicit, quòd canonici, qui creant dignitatem non
omnino nouam in eccleſia, debent ipſi dignitati conſtituere
dotem, aliàs ipſa creatio non tenet. & allegat Rotam, & alias au-
ctoritates, vt per eum. Opinio præcedens poſſet diſputando fa-
cilitet ſuſtineri, tamen quia hæc ſecunda eſt magis fauorabilis
eccleſiis, & cultui diuino illam amplector, *argum. l. ſunt perſonæ,
ff. de religio. & ſumptib. funer.* Et eam tenendo limita niſi ad orna-
tum eccleſiæ ipſam capellam vel altare quiſpiam conſtruxiſſet, i-
ta Abb. *in conſilio ſuo 106. incipiente, Caſus. in 2. volum. in 2. colum. in
princip.* vbi declarat, quando id præſumendum ſit. Et hoc eſt,
quod fortè voluit Ioan. de Anan. *in dicto conſilio ſuo 23. incipiente,
Primò videtur.* quem refert dom. Felin. Sandæus *in c. ex parte, in 2.*
6 *colum. ſuprà de reſcript.* vbi dicit, quòd † fundans capellam in ec-
cleſia, non tenetur eam dotare. debet enim intelligi ſecundùm
dom. Abbat. *vbi ſuprà*, quando ad ornamentum eccleſiæ capella
conſtrueretur: hoc tamen caſu nullum ius haberet conſtruens
in ipſa eccleſia, vt præſupponit Paulus *in dicto conſilio 106.* Prædi-
ctam etiam concluſionem, ſcilicet, quod ad dotandum cogi
poſſit conſtructor, firmat Paulus de Caſtr. *in conſilio ſuo 244. in-
cipiente, Videtur dicendum.* & Doctores alibi ſæpè. Et nota ſemper
quòd etiam hoſpitali, ſicut & eccleſiæ dos eſt aſſignanda. Ita de-
cidit Innoc. *in c. cùm ad ſedem, de reſtit. ſpoliat. allegat d. c. cùm ſicut.* &
illud dictum refert, & ſequitur ibi Abb. Panorm. *in 2. notabili.* di-
cens eſſe notabile. & allegat not. per gloſ. *in d. c. cùm ſicut.* Limita-
tur etiam præcedens concluſio ſecundo modo, vt non proce-
dat, quando eccleſia ædificaretur ex neceſſitate propter pericu-
culum animarum, puta quia multi ſunt homines propter lon-
gam diſtantiam eccleſiæ ſæpè decederẽt ſine ſacramentis. Tunc
propter penuriam dotis nõ debet epiſcopus pati periculũ ani-
marũ. & ſic non deberet prohibere eccleſiam cõſtrui ſine dote.
7 Nã † vbi de neceſſitate eccleſia eſt ædificãda poteſt cõſtrui ſine
dote ex quo non reperitur modus ipſam dotandi. ita Abb. *in di-
cto c. ad audientiam, in gloſ. 2.* poſt Hoſtienſ. ſubiiciens ita eſſe limi-
tandum *capitulum nemo, de conſecrat. diſtinct. 1.* & tunc viuet rector,
vel vicarius de obuentionibus eccleſiaſticis, per *dictum capitu-
lum ad audientiam.* An autem qui refecit eccleſiam illam dotare
teneatur: text. probat, quod non, *in §. 1. in Authent. vt nullus fac.
orat. de* & per illum textum ita tenet dom. Ioan. de Anan. *in di-
cto conſil. 24.* faciunt ad hanc quæſtionem ea quæ dicam infrà *in*
8 *quæſtione* 8. Quintò quæro, † an ſi quis conſtruxit eccleſiam, vel
capellam ſine conſenſu epiſcopi, poſſit epiſcopus illam dirui ſeu
demoliri facere? Abb. *in dicto conſil. 99. ſuprà in præcedenti quæſtio-
ne allegato in prima colum.* concludit, quod ſic. vide dom. Calder.
in titul. de religioſ. domib. in conſilio penultimo. Sextò quæro, an con-
ſtruens locum pium, puta hoſpitale, collegium ſtudentium, vel
ſimilia loca, ius patron. acquirat. Et an conſtruens ſepulchrum,
ſit patronus illius, dixi ſuprà *in verbo, eccleſia, in quarta quæſtione, &*
9 *ſequentibus.* Septimò quæro, † an ex conſtructione altaris, quis
acquirat ius patronatus, ego tetigi de hoc vnum verbum ſuprà
in quarta quæſtione huius verbi. & ſenſi, quod ſic, poſt Abb. *in conſi-
lio ſuo 89. in 2. volumine.* intellige tamen hoc verum, ſi epiſcopus
conſentiat conſtructioni, prout in eccleſia plerumque dictum
eſt. ita probatur *in c. nullus presbyter, de conſecrat. diſtinct. 1.* Prædi-
ctam etiam concluſionem firmat Calderin. *in conſilio ſuo vltimo
ſub hoc eodem titul.* & Cardin. *in conſilio ſuo 8. incipien. Caſus.* & Abb.
*in conſilio ſuo 59. incipiente, Quidam dominus Iacobus de Rachaueto, in
ſecundo volumine, maximè in verſicul. tertiò principaliter.* & alibi ſæpè
Doctores. Aduerte tamen, quòd hoc caſu etiam eccleſia in qua
eſt ædificatum, vel conſtructum altare, erit compatrona ratio-
ne fundi ſuper quo eſt conſtructum altare, quod eſt ipſius eccle-
ſiæ. ita concludit Abbas *in capit. ad audientiam primo, infra de eccleſ.
ædifican. in verſic. ſed dubitatur de quæſtione.* ſubiiciens hoc non eſſe
tactum ab alio, & communiter non obſeruari propter inaduer-
tentiam, & refert, & ſequitur dominus Felinus Sandæus *in capit.
cùm venerabilis, in 12. columna, in fine de except.* idem Abbas pulchrè
in c. cùm eccleſia Vulterana, in penultima colum. ſuprà de electio. & dixi
ſuper præcedenti verbo, *in quæſtione decima* hoc tamen procedit,
quando tertius ædificaret ipſum altare. Si autem eccleſia ipſa,
puta eccleſia parochialis ædificat in fundo ſuo, vel intra corpus
ipſius eccleſiæ vnam capellam, vel altare, vel etiam aliam ec-
cleſiam, tunc prælatus maioris eccleſiæ erit prælatus vtriuſque,
ita Abbas pulchrè *in dicto capitul. cùm eccleſia Vulterana, columna
vltima.* & refert, & ſequitur dominus Felinus Sandæus *in dicto
capitulo cùm venerabilis, in decimaquarta columna.* mouentur per
gloſſam ſingularem *in capitul. eam te. in verbo, pendeant. ſuprà, de æ-
tate & qualitate.* & hanc concluſionem intelligunt procedere,
dummodò eccleſia ædificauerit ſibi aliam eccleſiam, vel capel-
lam in ſui adiutorium propter numeroſitatem populi, ſecùs ſi
ædificauit, vt eſſet beneficium per ſe ſtans, quia tunc de neceſſi-
tate debebit ibi præſentari perpetuus rector. Et ſubiicit Abbas,
vbi ſuprà, quòd ita ſentit Innocentius *in dicto c. eam te*, faciunt et-
iam quæ dicit dominus Felinus *in capitul. ex parte. ſuprà, de reſcript.
colum. 1.* vbi multa pulchrè accumulat de iſtis altaribus, vel ca-
pellis.

Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, pone, † quòd prælatus 10
eccleſiæ in qua conſtruitur capella, vel altare, non conſentiat,
ſed contradicat, an ex tali conſtructione acquiratur ius patro-
natus. Ego credo, quod ſic, dummodò epiſcopus conſentiat. Et
moueor per textum in *c. omnes baſilicæ. 16. quæſtione 7.* vbi dicitur,
quòd omnes baſilicæ quæ ſunt conſtructæ, vel quotidiè con-
ſtruuntur, in epiſcopi poteſtate conſiſtunt. Ergo alterius con-
ſenſus non eſt quærendus. Faciunt etiam deciſiones relatæ in
præcedenti principali quæſtione, in quibus Doctores non re-
quirunt alium conſenſum, quàm epiſcopi in conſtructione al-
taris, vel capellæ, & probatur in *dicto capit. nullus presbyter.* Pro iſta
concluſione ſuadet ratio, quia nullum fit præiudicium ipſi præ-
lato, vel eccleſiæ, ergo nimirũ, ſi illius conſenſus non requiritur,
& ita reperio tenere quaſi in propriis terminis dom. Præpoſitum
diui Ambroſij *in c. principalis. 63. diſtinct.* poſt dom. Cardinalem
Florentinum *in c. poſtulaſti, infra eod.* Iſtam tamen concluſionem
limita, vt non procedat in capella, vel in altari conſtructo in ec-
cleſia religioſorum, quia illis maximè inuitis non poteſt in eorũ
eccleſia, acquiri ius patronatus, ita decidit Abb. *in d. conſ. ſuo 59.
in vlt. colum.* & declarauit pleniùs ſuper verbo, in eccleſia, *in ter-
tia quæſt.* dic, vt ibi.

Secundò ſuboritur quæſtio acceſſoria ad prædicta, † pone, 11
quòd ego conſtruam, vel dotem altare, vel capellam in eccleſia
tua patronata, an requiratur conſenſus tui patroni, & an acqui-
ram nouum ius patronatus in illa capella, vel altari? In hoc pun-
cto ego credo dicendum, quòd reſpectu conſtructionis altaris,
vel capellæ non requiratur conſenſus patroni. Moueor primò,
quia patronus non habet ius in fundo eccleſiæ, quia habet tan-
tummodò ius præſentandi rectorem ad eccleſiam, & quædam
alia de quibus per Abbatem *in hac rubrica*, & per text. & per Do-
ctores *in c. nobis, infra eod.* Secundò moueor, quia conſenſus pa-
troni non requiritur in occurrentibus circa eccleſiam patrona-
tam, niſi iuri patronatus fiat præiudicium, vt habetur per om-
nes poſt Calder. *in c. cùm acceſſiſſent, de conſtitut.* & clariùs per Ab-
batem *in c. ſuggeſtum, infra eodem titul.* ſi igitur conſtruatur altare,
vel capella cum conſenſu epiſcopi, ſatis erit, quia nullum fit pre-
iudicium patrono, vel iuris patronat. ſecùs eſſet. Quantum au-
tem ad acquiſitionem noui iure patronatus in dicta capella, vel
altari, ego magis dubito. Reperio circa iſtum punctum dom.
Abb. *in conſilio ſuo 59. ſuprà allegato, in 2. colum.* qui decidit, quòd
ius patronatus non acquiratur ex dotatione vnius altaris, puta
altaris maioris: quando ipſa eccleſia iam fuit dotata. Et ratio eſt
ſecundùm eum, quia ſi eccleſia fuit dotata, ſatis dicitur dota-
tum ipſum altare, cùm ſit pars eccleſiæ. Præterea dicit ipſe *in ver-
ſic. ſecundò principaliter.* quando eccleſia eſt conſecrata, non po-
teſt amplius in ea acquiri ius patronatus, dato quòd quis illam
dotet: ratio eſt, ſecundùm eum, quia ius patronatus eſt quędam
ſeruitus, ſed loca ſacra ſeruitutem non recipiunt, *l. ſeruitutes. § fi-
nal. ff. de ſeruitutibus l. caueri, ff. communia prædio.* Et ad hoc allegat
gloſſ. quam ſecundùm eum ſequuntur communiter Doctores,
in capit. pia mentis. 16. quæſtione 7. Breuiter in hoc puncto nota-
bili, & qui ſæpè euenire poſſet in facto, ego credo diſtinguen-
dum, quòd aut quis vult dotare capellam, vel altare iam con-
ſtructum in eccleſia iam dotata, & conſecrata, & tunc procedat
deciſio Abb. in *dicto conſilio* ex rationibus per eum allegatis. Aut
verò nondum eſt dotata eccleſia, tamen eſt conſecrata, & tunc
ſi quis dotaret ipſam eccleſiam, an efficitur patronus, ego attin-
gam ſuper ſequenti verbo, vel dotauit. Aut verò quis conſtruit
altare, vel capellam de nouo in eccleſia dotata, & patronata: &
hoc caſu credo, quod conſtruens acquirat ius patronatus nouũ
in ipſo altari, vel capella, dummodò cum conſenſu epiſcopi id
faciat,

Digitized by Google

faciat, & dummodò ipſum altare, vel capella etiam dotetur: &
moueor, quia ipſe facit actum, per quem acquiritur ius patro-
natus, ſecundùm conſtructionem, & dotationem capellæ, igi-
tur, &c. Et hanc concluſionem credo procedere etiam, quod
patronus contradicat, quia, *vt ſuprà dixi*, de conſenſu patroni nõ
curatur, niſi quando fieret præiudicium iuri patronatus, ſed hoc
caſu nullum ſit præiudicium, quia aliud ius patronatus nouum
creatur, & noua dos cõſtruitur ipſi altari, vel capellæ: & ad i-
ſtud propoſitum benè facit deciſio domini Cardinalis, & do-
mini Præpoſiti quam allegaui in præcedenti quæſtione: faciunt
notata per Abbatem *in capitul. 1. in fine, de ſucceſſione ab inteſtato.* &
pleniùs per Barbat. *ibidem*. Procedit etiam iſta concluſio, dato,
quòd ipſa eccleſia in qua conſtruitur dictum altare ſit conſecra-
tum altare, quod de nouo conſtruitur, vt notant Doctores, ma-
ximè dominus Abb. *in capit. 2. & in cap. propoſuiſti. ſupra de conſecrat.
eccleſiæ, vel altaris.* ſolùm huic concluſioni obſtat, quia vt dicit
Abb. *in præallegato conſilio* 59. quando eccleſia fuit dotata, etiam
cenſentur dotata altaria quæ ſunt pars eccleſiæ. ergo ſi conſtruo
altare de nouo in eccleſia patronata, patronus eccleſiæ erit et-
iam patronus huius altaris, vel capellæ de nouo constructæ.
Tenendo tamen præcedentem cõcluſionem, ad hoc fundamẽ-
tum puto reſponderi poſſe, quod procedit reſpectu capella-
rum, vel altarium iam conſtructorum, ſed reſpectu conſtruen-
dorum, non videtur rationabile, quod quis ſit patronus, ea quæ
nondum ſunt in rerum natura tempore quo ius patronatus ac-
quiritur in eccleſia, & quod hoc ſit verum probatur argument.
in dicto capitul. nullus presbyter, de conſecrat. diſtinctione 1. vbi dicitur,
quod non eſt conſtruendum altare in eccleſia ſine conſenſu e-
piſcopi. Non eſt igitur bona conſequentia, quis habet ius in ec-
cleſia, puta ius patronatus, ergo idem ius habet reſpectu alta-
rium, vel capellarum poſtea conſtruendarum: quia de illis iu-
dicamus prout de eccleſia de nouo conſtruenda, *vt ibi, iuncto ca.
nemo. eadem diſtin.* Item probatur, quia iura, & Doctores pleruń-
que dicunt, quòd ex conſtructione capellæ, vel altaris in eccle-
ſia, quis efficitur patronus, *vt dixi in principio huius ſeptimæ quæſtio-
nis.* nec diſtinguunt, an eccleſia ſit patronata, vel non, vtroque ca-
ſu acquiritur ius patronatus, & maximè, quia, vt dixi, hoc caſu
nullum ſit præiudicium primò iuri patronatus, & ſic patrono
eccleſiæ, cùm aliud ius patronatus nouum creetur in ipſa capel-
la, vel altari de nouo conſtructo. Octauò quæro principaliter,
12 an † ſi quis reficiat, vel reparet eccleſiam, efficiatur patronus?
Iſtam quæſtionem tangit gloſ. *in c. 3. infra eodem.* & diſtinguit, aut
eccleſia nõ eſt funditùs deſtructa, & tũc reficiens nõ efficitur pa-
tronus: mouetur inter cætera, eò quia quod humani iuris eſſe
deſiit, ſeruitutem non recipit, *l. caueri. ff. communia prædio.* ergo ex
tali refectione non acquiritur ius patronatus, cùm eccleſia iam
humani iuris eſſe deſierit per conſecrationem: facit etiam, quia
aliud eſt facere, aliud reficere, vt dicunt Abbas, & cæteri *in capit.
conſuluit. infra, de Iudæis* & habetur per Baldum, dom. Alexan. &
cæteros *in rubric. ff. ſolut. matrim.* reficiens enim non dicitur pro-
priè facere, gloſ. eſt *in l. 1. §. ædificare. vltimo. ff. de mor. infer.* aut verò
eſt funditus deſtructa, & tunc reficiens efficitur patronus, ſe-
cundùm prædictam gloſ. dummodò tamen ipſam refectionem
faciat cum conſenſu epiſcopi, & mouetur, quia quando eccle-
ſia eſt funditus deſtructa, & reficitur, perinde eſt ac ſi ab initio
conſtrueretur, allegat text. in argum. *in d. capit. conſuluit.* Cum iſta
concluſione prædictæ gloſ. tranſeunt *ibi* Hoſtienſ. & Ioan. And.
allegantes caſum *in §. 1 in Authent. vt nullus fabricet oratorij domum.*
& ita etiam tranſeunt dom. Cardin. Florent. Abb. Bellencinus,
& alij *ibidem*, & ſubiicit Abb. quod illam gloſ. ſequuntur Docto-
res, & ego etiam illam teneo, & comprobo hunc caſum vlti-
mum, quia etiam quòd talis eccleſia fuiſſet patronata, tamen
ius patronatus perit deſtructo funditùs ædificio, ſecundùm Io.
Andr. *in d. c. 3.* poſt Tanc. Gof. Vinc. Phil. & Hoſtienſ. *in c. 2. de re-
ligio. domib.* limitantes hoc verum in patrono propter ædificium,
quia ſublato ædificio perdit ius patronatus. Item in patrono
propter fundum, quia ſi fundus perit, deſinit eſſe patronus,
ſecùs tamen ſecundùm eos in patrono propter dotem, quia da-
to, quod ædificium corruat, vel fundus pereat, durat tamen
dos, & per conſequens talis dotator patronus durat, quod cer-
tum eſt de mente Specul. *in hoc tit. in fin.* & Ioan. And. *ibidem in vl-
tima additione.* erit ergo compatronus reficientis, ſi tamen etiam
dos periiſſet, pari modo dotator perdidiſſet ius patronatus ea-
dem ratione. & hoc etiam firmat dom. Card. Florent. *in d. c. 3. in
1. 2. & 3. quæſt.* ſatis eſt de mente Abb. *ibidem in verſic. & in fin. gloſ.*
& ad concluſionem gloſ. *in d. c. 3.* vide plura accumulata per do-
minum Felinum *in c. cùm acceſſiſſent, colum. penult. & fin. de conſtit.*
& per Modernos *in l. 1. § ſi quis ædificatum. ff. de noui oper. nunciat.*
Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria, † an ille, qui primò con- 13
ſtruxit, præferatur cæteris in refectione. Hoſtienſ. *in dicto capit. 3.*
quem referunt Ioan. Andr. & dom. Card. ibidem dicit æquum
eſſe, quòd ſi extraneus vult reædificare eccleſiam, epiſcopus, an-
tequam ei conſentiat, prius antiquum patronum ſuper hoc mo-
neat, & ipſum cuilibet extraneo præferat, allegat text. in argum.
*in c. cùm Apoſtolica. de his quæ fiunt à prælat. & capit. potuit, de locat. &
capit. ad hæc §. fin. de offic. Archidiac.* facit etiam text. & quod ibi no-
tant Bartolus, & cæteri *in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æ-
ſtiua.* ſentiunt ergo præfati Doctores, quòd de neceſſitate non
debeat præferri antiquus patronus, quod videtur notandum.
Secunda ſuboritur quæſtio acceſſoria circa prædicta, † an ſi ec- 14
cleſia funditùs deſtructa reficiatur de eadem materia, prior pa-
tronus remaneat patronus? Iſtam quæſtionem attingit prædicta
gloſ. *in dicto capitul. 3.* & arguit ad partes, & tandem concludit,
quod non, & mouetur, quia obligatio ſemel extincta ampliùs
non reuiuiſcit, *l. qui res § aream ff. de ſolutionib. & c. quærit. de conſe-
ſecrat. diſtinct.* 4. eandem opinionem ſequitur ibi Calder. quem
refert, & ſequitur Abb. ſequitur etiam Ioan. Andr. & communi-
ter cæteri, maximè dominus Cardin. *ibidem in 3. quæſtione.* ſubii-
ciens, idem eſſe quando dos periiſſet, quia de nouo dotans erit
patronus, non autem ille, qui primò dotauit, quod etiam firmat
ipſe ibidem *in 1. & 2. quæſtione.* de quo etiam dicemus in ſequen-
ti verb. *&* dotauit. Nonò quæro, an conſtruens eccleſiam, vel
capellam ſimpliciter, abſque eo, quod dicat ſe velle eſſe patro-
num, efficiatur patronus. Breuiter dic, vt dixi ſuper præcedenti
verbo, *in 8 quæſtione.* Decimò quæro, † infra quantum tempus 15
debeat conſtrui eccleſia, vel capella, quam teſtator conſtruen-
dam mandauit ſine præfinitione temporis? Conclude, quòd
debebit conſtrui infra annum computandum à die monitionis
fiendæ per epiſcopum: caſus eſt *in capitul. nos quidem ſuprà de teſta-
mentis.* & ita ibi concludunt communiter Doctores, & maximè
Ioan. de Imol. qui hanc quæſtionem ibi format *in tertia colum. in
verſic. vlterius quæritur.* & hoc etiam allegat tenere Federicum de
Senis *in conſilio ſuo 124. aliàs* 129. ibidem declarat Imol. *in 2. colum.*
poſt dominum Cardin. Florent. quid ſi hæres cœpit conſtruere,
& non potuit finire infra annum, an hoc caſu fiat deuolutio ad
epiſcopum, iuxta formam illius text. Et concludit, quod non,
arg. reg. imputari, de reg. iuris. lib. 6. idem concludit Abb. ibi, dicens
quòd reſpectu operis inchoandi datur annus, ſed reſpectu ope-
ris complendi conſideratur qualitas ipſius operis. In cõtrarium
tñ videtur vrgere ille text. *in d. c. nos quidem. ibi,* cunctum cõſtrue-
re, qui text. vult, quòd cuncta infra annum ſint conſtructa. idem
probat text. *in §. ſi quis ædificationem, in Auth. de eccleſ. tit. in verbo, cõ-
plere* ſed poteſt dici, quòd ille text. debet intelligi, quando id fie-
ri poteſt conſiderata qualitate operis, *vt ſuprà*, quia lex non obli-
gat ad impoſſibile, *§. ſi impoſſibilis. inſtit. de inutil. ſtipul.* cum vulga-
tibus. quid autem ſi talis grauatus, vt ſuprà, non potuit incipere.
dic, vt per Imol. & alios ibidem. Aduertendum etiam eſt circa
prædicta, quòd hodie communiter epiſcopi diſponunt per ſta-
tuta, quod tempus currat à die mortis teſtatoris monẽdo quoſ-
cunque in genere. ita dicunt Abb. & communiter alij in loco p̃-
allegato, hoc tamen eſt quid facti, ideo eſſet videndum ipſum
ſtatutum, eſſet tamen intelligendum, & declarandum ſeu ſup-
plendum prædictum ſtatutum, & à tempore aditæ hæreditatis,
& ſcientiæ, vt ibi per Abbat. pulchrè, qui allegat auctoritates ad
hoc. quam autem pœnam patiatur hæres non implens volunta-
tem defuncti, ibidem traditur maximè per Imol. *in 2. col.* & Doct.
in Auth. hoc amplius. C. de fideicom. & pulchrè per Abb. & alios *in c.
ſi hæres, de teſtam.* an autem † ſi teſtator mandet eccleſiam cõſtrui 16
per hæredem ſuum infra tale tempus, aliàs ſit priuatus hæredita-
te, ſi moriatur hæres infra illud tempus, teneatur hæres hæredis
ad illam pœnam? Vide Bart. *in conſ. ſuo 7. incip. Factum tale eſt,* item
quid ſi ſit pius locus, vel minor inſtitutus, & grauatus ad con-
ſtruendum eccleſiam, vel capellam infra annum ſub pœna pri-
uationis hæreditatis, an lapſo anno detur reſtitutio? Conclude,
quod ſic, *text. eſt ſingularis in l. 3. §. ſi hæres. ff. de minorib.* & ita deci-
dit Rom. *in ſingu. ſuo, char. 2. col. 4. ſingulari incip. Pridie habui.* vbi e-
tiam allegat Bal. *in l. pupillorum, C. de repud. hæred.* Vndecimò quæ-
ro circa illud verbũ, conſtruxit, pone, † quòd teſtator leget cen- 17
tum pro eccleſia, vel capella conſtruenda, & illa centum nõ ſuf-
ficiant, an hæres tenebitur ſupplere? Conclude, quod non, ſed
tunc

Google

tunc debebunt illa centum conuerti per hæredem in alium pium vsum, de conſenſu tamen epiſcopi, ita decidit Abb. per illum textum *in d. c. nos quidem.* & plenius ibidem Ioan. de Imol. *in 5. col. verſic. extra gloſ.* poſt Io. And. & D. Ant. & allegant alia iura, vt per eos, & faciunt quæ dixi ſuprà ſuper verbo, diœceſani conſenſu,
18 *in 15. quæſt.* Duodecimò quæro, pone, † quòd teſtator mandet monaſterium, eccleſiam, vel capellam conſtrui in certo loco, & ibi conſtrui non poſſit, an hæres tenebitur conſtruere, ſeu conſtrui facere in alio loco? Conclude quod ſic, caſus eſt *in c. nos quidem.* & ibi notant omnes hoc plenè declarantes, & rationem aſſignantes, & habemt etiam *in Clem. quia contingit, in princ. de relig. domib. facit lex legatum, & quod ibi not. ff. de vſufruct. legat.* & habetur pulchrè per Bart. *in l. pater filium. §. Tuſculanus. ff. de leg. 3.* & in locis ibidem memoratis per dom. Alexand. *in Apoſtillis ad Bart.* & per eundem Bart. *in conſ. ſuo 25. incip. Teſtator diſpoſuit.* Sed hic ſubori-
19 tur dubitatio, † quid ſi poſſit cõſtrui eccleſia in illo loco in quo teſtator diſpoſuit, tamen ille locus eſt communis ipſius teſtatoris cum alio, an ille cogatur vendere partem ſuam, vt ſic ibi poſſit eccleſia conſtrui? Videtur dicendum quod non, per regul. *l. nec emere, C. de iure deliber.* Contrarium tamen concludit Bald. & benè *in l. 1. in fin. per illum text. C. de communi ſeruo manumiſ.* dicens, quòd etiam hæres hoc caſu tenetur illam partem emere. Nec obſtat dicta regula, quia fallit fauore religionis in caſu propoſito, & ad hoc allegat alia iura, vt per eum. Et iſta limitatio eſt notanda ad multa, & alias limitationes ad dictam regulam vide per dominum Alexand. remiſſiuè *in dicta l. nec emere.* & pleniùs per apoſtillantem ad Abbatem *in c. 1. de empt. & vendit.* vbi inter cæteras cõmemorat eam quã ſuprà retuli. Decimotertiò quæro,
20 pone, † quòd teſtator mandet conſtrui eccleſiam, vel capellam, nec dicat in quo loco, an iſtud legatum teneat? Gloſ. *in dicto cap. nos quidem, in verbo, in loco.* poſt multa concludit, quòd tale legatum tenet fauore vltimæ voluntatis, & piæ cauſæ. Et iſtam opinionem dicunt eſſe communem Abb. & Ioan. de Imol. ibi, ſuper dicta gloſſa. locus igitur hoc caſu eligetur de conſenſu epiſcopi, & hæredis, vt dicunt ibi præfati Doctores, maximè Abb. argumento illius text. idem dicit ibi Ioannes de Imol. *in penultimo notabili,* per illum textum, quando teſtator mandat monaſterium, vel eccleſiam conſtrui, & non exprimit longitudinem, nec latitudinem, nec alia, quod tamen legatum valet, & certificatio ſeu declaratio fiet per epiſcopum loci, conſideratis facul-
21 tatibus defuncti. Decimoquartò quæro, pone, † quòd teſtator mandauerit conſtrui hoſpitale, an poſſit hæres conſtrui facere vnum monaſterium? Hanc quæſtionem format dominus Cardin. Florent. *in Clement. quia contingit, in princ. in 4. quæſtione, de relig. domib.* & refert argumenta, & auctoritates pro vtraque parte, tandem concludit, quòd hæres id facere non poterit, quia voluntas defuncti pro lege ſeruanda eſt. *13. quæſtione 2. capit. vltima voluntas. § diſponat, in Authent. de nupt.* & mouetur per alia, de quibus per eum, ſubiiciens etem ſe pleniùs dixiſſe in *dicto capit. nos quidem. ſuprà, de teſtam. in 3. quæſtione. & in pluribus ſequentib.* & hoc dicit procedere etiam quòd hæres plus expenderet, & melius faceret faciendo conſtrui monaſterium, quàm hoſpitale, quia, vt ipſe dicit, eo modo non ſeruaretur voluntas defuncti, nec hoc caſu continetur minus ſub maiori, ſecundùm eum. Iſtam etiam quæſtionem format Baldus, & idem decidit poſt Iaſonem *in l. ſi quis ad declinandam, in verſic. iuxta hoc quæritur, in 3. colum. C. de epiſcop. & cleric.* vbi dicit regulam eſſe, quòd vbicunque diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu loci, perſonæ, vel cauſæ, & cauſa eſt poſſibilis, & locus poſſibilis de iure, & de facto non poteſt per epiſcopum alterari, & faciunt plura alia quæ commemoraui ſuprà in verbo pro eo, quòd de diœceſani conſenſu, *quæſtione 15. colum. vltim.* Et hoc etiam tenet clarè dominus Abb. *in c. tua nobis, in tertio notabili, de teſtam.* & benè facit gloſ. *in c. fin. in verbo, meliores,*
22 *de conſuetud. libro 6.* quæ dicit, † quòd in mandato non habet locum regula: cui licet plus, licet minus. quam gloſſam dicit ſingularem dominus Franciſcus de Aretio *in c. fin. in penult. notabil. de accuſat.* hinc dicimus, quòd diſpoſitio hominis non extenditur regulariter, ita Aret. *vbi ſuprà.* allegat bonum textum *in capit. cùm in illis, & in c. tua de non ſacerdotali, de præbend. libro 6.* hoc idem dicit Ioan. de Imol. *in l. ſi verò. § de viro, colum. 8.* ibi, item hoc in extenſione fienda, *ff. ſolut. matrimon.* quem etiam refert, & ſequitur dom. Felin. Sandæus *in c. cùm dilecta, in 12. colum. verſic. amplia quintò, de reſcript.* Contra tamen hanc concluſionem viget text. *in l. fin. ff. mandati.* vbi probatur, quòd ſufficit formam mandati ſeruari per æquipollens. & illum textum ad hoc dicit eſſe bonum dominus Alexand. *in conſilio ſuo 2. incipiente, Viſis dubitationibus, in princ. in ſecundo volumine.* & dixit gloſ. *in c. innocen. in verbo, clementior. 22. quæſtione 4.* quòd ſi iudex facit id, quod non multum differt à mandato, non dicitur exceſſiſſe fines mandati. & ad propoſitum multa allegat dominus Felinus *in dicto c. dilecta, in 17. columna. in verſic. limita ſecundò, de reſcript. & in c. cauſam quæ, in ſecunda columna. de re iudicat.* & dicit text. *in l. ſi mater, C. de inſtit. & ſub-*
ſtit. quòd ſi † teſtator, vel teſtatrix inſtituit filiumfamilias ſi emã- 23
cipabitur à patre, dato quod non emanciparetur, ſi tamen alio modo efficiatur ſui iuris, capiet hæreditatẽ, & propterea ſemper allegatur ille text. ad hoc, ſcilicet quòd non refert, quid ex æquipollentibus fiat: ergo in propoſito noſtro ſatisfaciet hæres voluntati defuncti, conſtruendo monaſterium æquipollens hoſpitali, & multo magis ſi conſtruat monaſterium excedens hoſpitale. Tenendo tamen præmiſſam concluſionem dom. Card.
huic fundamento poſſet reſponderi, † quòd monaſterium non 24
eſt æquipollens hoſpitali, nec ſunt loco conformia, quinimmò ſunt diuerſæ qualitatis, & naturæ, vt patet ex dicta *Clement. quia contingit* & ex ibi notatis, vnde illa regula quæ habet, quòd non refert, quid ex æquipollentibus fiat, procedit: quando caſus ſunt omnino æquipollentes, vt dicunt Doctores *in d. l. ſi mater. in ſolutione contrariorum formatorum ibi per gloſſam.* an autem prædicta regula habeat locum, vbi aliquid requiritur pro forma, traditur per Felinum plenè *in dicto c. cùm dilecta, in 16. colum. in verſic. amplia vndecimò,* & per Modernos *in l. certum. ff. ſi certum petatur.* & alibi ſæpè. Decimoquintò quæro, an ſi quis non conſtruat eccleſiam, ſed deſignet, vel diſponat, quòd domus ſua conuertatur in eccleſiam, illam dotando legitimè, an acquirat ius patronatus? Dic, vt dixi ſuper præcedenti verbo, *in 7. quæſtione.* Deci-
moſextò quæro, † an conſtruens eccleſiam efficiatur patro- 25
nus etiam capellarum eccleſiæ. & ſic eſt quæſtio, an habeat præſentationem eccleſiæ non ſolùm rectoris eccleſiæ, ſed etiam capellanorum inſtituendorum in capellis? Conclude quod ſic, ita decidit Ioan. And. *in c. nobis, infra eodem.* & ſequuntur ibi cæteri, & firmat Abb. *in conſilio ſuo 106. incipiente, Caſus ſuper quo conſilium, in princ. in ſecundo volumine.* & dixi ſuper verbo, in eccleſia, *in 1. quæſtione.* vbi alias auctoritates allegaui. An autem ſi vna capella de nouo conſtruatur in ipſa eccleſia per illum, idem ſit dicendum, dic, vt dixi ſuprà *in quæſtione 7. huius verbi, circa finem.* Decimoſe-
ptimò quæro, an † valeat conuentio, vt emptori non liceat in re 26
ſibi vendita ædificare eccleſiam, vel capellam, vel monumentum? Conclude quod ſic, quia in re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandati. & dicit text. in l. in traditionibus ff. de pact.* in traditionibus rerum quodcunque pactum appoſitum id valere manifeſtum eſt, & pro hac concluſione eſt caſus *in l. ſi quis ita, C. de pact. inter empt. & vend.* vbi ita ſummat Bald. & ibi text. aſſignet rationem huius deciſionis. idem etiam concludit D. Andr. Barb. *in conſ. ſuo 23. incipien. Scripſit Propheta. in 13. colum. in 1. volum.* Contra tamen iſtam concluſionem facit, quia laicus licèt Imperator, & vir ſanctus non poteſt imponere legem rei eccleſiaſticæ, vel aliquid diſponere contra libertatem eccleſiaſticam, *Auth. caſſa, C. de ſacroſan. eccleſ.* Ad iſtud fundamentum tenẽdo, quod ſuprà dixi facilis eſt ſolutio: poteſt enim dici, quòd hoc caſu non eccleſiaſticæ rei, ſed priuatæ apponitur lex, vel cõditio. vel aliter dic, vt per Bald. *in d. l. ſi quis ita.* & per Barb. *in conſ. præal-*
legato. Decimooctauò quæro, † an ſi teſtator mandet conſtrui 27
eccleſiam in teſtamento imperfecto, illa voluntas ſit ſeruanda? De iſta quæſtione vide Bart. per illum text. *in l. in teſtamento. ff. de fideicom. libert.* & Doct. *in l. hac conſultiſſima § ex imperfecto. C. de teſtam. & in l. fin. qui teſtamentum. ff. de teſtam.* dom. Matheſil. *in notabilibus ſuis, in 4. charta, colum. 3.* & dom. Felin. Sandæus *in c. cùm venerabilis, colum. 7. de except.* & Doct. in locis accumulatis per Mo-
dernos *in d. § ex imperfecto.* Decimonono quæro, † an poſſit quis 28
conſtruere oratorium, & ſtatuere, quòd ibidem celebretur, & tamen quod locus non ſit eccleſiaſticus? Conclude, quod ſic, dummodò id faciat cum conſenſu epiſcopi, quia in loco profano non poteſt celebrari ſine epiſcopi, vel ſuperioris conſenſu, *c. in his, de priuileg.* & ibi notant Doct. maximè Ioan. And. & ita cõcludit D. Card. Florent. *in conſil. ſuo 11. incipiente. Quædam ſocietas.* ſubiiciens, quòd taliter conſtruentes cauere debent ne aliquam dotem ſtatuant ipſi oratorio, vel loco prophano, & ne deputẽt aliquem rectorem certum ad celebrandum in eo, quia tunc talis rector eſſet viſitandus ab epiſcopo, ſed habeant licentiam faciendi celebrari per quemlibet ſacerdotem idoneum, vt excludantur notata per Innocent. *in c. fin. de cenſib.* Item dicit dominus

Card. quòd tales debent præcauere ne ipſum oratorium reducatur ad faciem eccleſiæ faciendo ibi campanile, & ſimilia, vt latius per eum, quia tunc in futurum præſumetur locus eccleſiaſticus, iuxta not. per Archid. *in c. nemo, de conſecrat. diſt. 1.* & per Feder. de Senis *in conſilio ſuo 106. in princ.* & per Abb. *in c. fin. de cenſibus. & in c. patentibus, de priuileg. & in c. inter dilectos, in vltim. colum. de dona.* Campanella tamen ſecretè poteſt ibi teneri, nec per hoc dicetur locus eccleſiaſticus, ita probatur *in d. c. patentibus.* ibi, publiceque pulſare, à contrario ſenſu, & ita ibi notant Doct. & maximè Abb. *in 2. notabili.* Aduertendum tamen eſt circa prædictu, in quantum dictum eſt de conſenſu epiſcopi, quòd talis conſenſus requiritur eo reſpectu, quia ſtatuitur, vt in oratorio priuato quotidie celebretur *per d. c. ad hæc.* Non autem requiritur conſenſus epiſcopi in conſtructione oratorij, vel in conſtructione alterius loci, qui non habeat faciem eccleſiæ, puta hoſpitalis, talis enim locus poteſt conſtrui, & deſtrui ad beneplacitum, text. eſt, & ibi not. Abb. *in d. c. ad hæc, de relig. domib.* habetur per Innocent. & alios *in c. inter dilectos, de donat.* per Abb. *in c. penult. verſic. ſecundò quæritur, de immunit. eccleſ. & in c. fin. de cenſibus. probatur in c. vnicuique, de conſecr. diſtinct. 1.* firmat dominus Card. *in d. conſilio 11. & eſt gloſ. in d. c. a Clement. quia contingit, in verbo, altare, de relig. domib.* Poteſt tamen epiſcopus accedere ad talia oratoria, vt videat quomodo ſe habeant, & an præter formam iuris conſtructa ſint, & an honeſtè tractentur, ſecundùm Abb. & alios poſt Innocent. *in d. c. fin. de cenſibus.* non tamen habebit epiſcopus ius viſitandi ea, nec procurationes, text. eſt, & ibi notatur *in capitul. auctoritate. infra, de cenſibus.* eſt verum, quòd non dicitur habere ius patronatus in tali loco propriè loquendo, quia locus non dicitur eccleſiaſticus, ſed ille, qui conſtruxit dicitur potius dominus illius loci, vel oratorij regens illud auctoritate propria: ita dicunt Doct. *in d. c. inter dilectos.* & dominus Felin. Sandæus *in c. de quarta, in 2 colum. in fin. & in 4. colum. in princ. de præſcript.* & dixi ſuprà ſuper verbo, eccleſia, *in 3. quæſtione.* quando autem tale oratorium, vel talis locus conſtruitur cum epiſcopi auctoritate tunc dicitur locus eccleſiaſticus, & ſubeſt hoc caſu epiſcopo, nec amplius poteſt ad vſum profanum conuerti. ita notatur *in d. c. inter dilectos, & in locis ſuprà allegat.* Poſſet etiam hic opportunè quæri, an aliqua pacta, conditiones, vel grauamina poſſit conſtruens apponere in conſtructionis, vel fundationis, vel dotationis actu, vel poſt: verum, quia plenè hoc diſcuſſi ſuprà ſuper verbo pro eo, quod de diœceſani conſenſu, *in 2 quæſtione. 12. & ſequentibus.* vbi etiam benè cadebat, ideo hic non repeto, & ſic
29 remaneat expedita iſta quæſtio. Vigeſimò quarto, † à quo præſumatur conſtructa eccleſia quando aliter nõ conſtat, ex ſe enim naſci non poteſt. Videtur ergo, quòd debeamus dicere ab aliquo fuiſſe conſtructam, puta ab illo populo, vel ab illis parochianis vbi eſt conſtructa eccleſia: & ita videtur concludere Abb. *in conſilio ſuo 106. incip. Caſus, in princ. & in fin. in 2. volumine. & c. querelam. ſuper gloſ. in verbo, conſuetudine, in fin. de elect.* pro quo facit, quia regula eſt, quòd vbi actus requirit expenſam, & reperitur factus, & neſcitur à quo. præſumitur factus ab eo cui intereſt. ita Bartol. *in l. cùm ſeruus ff. de verborum obligat.* allegat caſum notabilem *in l. final. C. de aliment. pupillo præſtandu.* ſed populi intereſt habere eccleſiam, igitur, &c. hinc dixit ipſe Abb. *in conſilio ſuo 54. incipien. Caſus contingentia, circa medium, in 6. volumine.* quòd prima facie præſumitur eccleſia habere patronum: allegat Ioan. Andr. *in regul. quod alicui, de regul. iuris, libro 6. in Mercurialibus, prope finem.* Ego arbitror in hoc puncto dicendum, quòd licet ſit verum, quòd eccleſia præſumatur habere conſtructorem, quia ex ſe naſci non poteſt, tamen non præſumitur per hoc eſſe patronata, quia in acquiſitione iuris patronatus requiritur, quòd eccleſia fuerit conſtructa de conſenſu epiſcopi, & quod fuerit legitimè dotata, vt in definitione iuris patronatus probatur, & propterea dico, quòd immò eccleſia præſumitur libera: poteſt enim eſſe quod fuit conſtructa de oblationibus fidelium, qui non intendebant acquirere ius patronatus in ea, & ſic non eſt bona conſequentia dicere: præſumitur eccleſia habere conſtructorem, ergo præſumitur habere iſtum magis, quàm illum, & iſtam concluſionem, ſcilicet quod eccleſia præſumatur libera, probatur per text. *in d. c. querelam.* vbi præſupponitur, quòd populus non habet ius præſentandi rectorem ad eccleſiam ex eo, quod illi de populo ſint parochiani illius eccleſiæ, niſi etiam eſſent in quaſi poſſeſſione præſentandi, & ita expreſsè concludit dom. Abb. ibi, ita colligendo ex illo text. *in 4. notabili.* & ita etiam in effectu voluit ibidem ſuper gloſ. *in verbo, conſuetudine, & in c. cùm eccleſia Vulterana, colum. penultima, de elect.* vbi dicit, quòd ſi non conſtat de patrono, libera collatio ſpectat ad epiſcopum etiam ſi eſſet eccleſia parochialis, allegat Innocent. notabiliter *in c. cùm venerabilis, in fin. de except.* & Ioan. Andr. *in c. vnico, de capellis monach. lib. 6.* Idem tenet Bal. allegando Innoc. *vbi ſuprà in repertorio ſuo in verbo, eccleſia, verſic. 24. in repertorio iuris ciuilis & canonici.* Idem tenet Abb. *in conſil. 76. incip. inuocato, in 2. volum.* vbi dicit præſumendum eſſe, quòd populus conſtruxerit, & quod habeat ius patronatus in eccleſia, quando eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi, aliàs ſecùs, & idem in effectu dicit *in d. conſil. 106. in princ.* & not. quod talis quaſi poſſeſſio non præſumitur, text. eſt, quem ſingulariter ibi ponderat Abb. & declarat *in c. olim. 3. de reſtit. ſpoliat. in 3. notab.* & comprobatur præmiſſa concluſio, quia regulariter quælibet res præſumitur libera, *l. altius, & ibi gloſ. allegat iura concordãtia, C. de ſeruit. & aqua.* ergo etiam eccleſia libera præſumitur. Vigeſimoprimò quæro, an ſi quis conſtruat ſimpliciter eccleſiam, nec dicat ſe velle eſſe patronum, ſit nihilominus patronus. Vide quæ dixi in præcedenti verbo, *quæſt. 8.* & per hæc ſit expeditum cõmentum huius verbi, conſtruxit. Aggredior nunc aliud verbum definitionis. Et dotauit.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus an acquiratur ex ſola dotatione,*
2 *Conſuetudo, quod eccleſia non ſit compatrona ratione fundi, ſed præſentatio tantùm ſpectet conſtruentibus, & dotantibus capellas, vel altare in ipſa eccleſia, an valeat.*
3 *Eccleſia ſi ſit ſine dote, an ex dotatione eccleſiæ acquiratur ius patronatus, ſiue eccleſia ſit conſecrata, ſiue non.*
4 *Ius patronatus an acquiratur ex dotatione, quando eccleſia eſt conſecrata.*
5 *Dos eccleſiæ ſi eſt depauperata, non tamen in totum perempta, & quis suppleret dotem ipſam, an efficiatur patronus.*
6 *Dotare an quis cogatur eccleſiam quam conſtruxit, vel altare, vel hoſpitale.*
7 *Ius patronatus an acquirat, qui dotat coactus à iudice.*
9 *Ius patronatus an quis acquirat ex legato, dotatione, vel relicto facto eccleſiæ.*
10 *Priuilegium non extenditur de perſona in perſonam.*
11 *Dos debet aſſignari congrua eccleſiæ.*
12 *Dotatio an debeat fieri ante cõſtructionem eccleſiæ, vel ſufficiat, quod fiat poſt, & num. ſeq.*
14 *Dos quanta ſit aſſignanda eccleſiæ.*
15 *In aſſignatione dotis, quid ſit attendendum.*
16 *Dotans eccleſiam parua dote quæ non eſt congrua, licet epiſcopus conſentiat, an efficiatur patronus.*
18 *Dos ædificatio & fundus faciunt quem patronum dummodò fiant cũ conſenſu diœceſ.*
19 *Plures ſi ſimul dotent eccleſiam, vel capellam, vel vnus fundet, vel conſtruat, alter dotet, an omnes erunt patroni.*
20 *Eccleſiæ an ſit vtilius habere vnum patronum, quàm plures.*
21 *Plures ſi dotent, & vnus conferat plus quàm alter, an per hoc habeat maius ius in patronatu.*
22 *Hæredes ſi plures inſtituantur, quamuis vnus inſtituatur in re minima omnes tamen in ſolidum ſunt patroni.*
23 *Dotãs vnam capellam vel altare in eccleſia, an ſit ſolus patronus illius capellæ vel altaris, an eccleſia erit compatrona.*
24 *Epiſcopus an poſſit aliam eccleſiam vel capellam dotare de bonis propriæ eccleſiæ.*
25 *Epiſcopus quare magis poſſit dare pro dote eccleſiæ conſtruendæ, quàm iam conſtructæ.*
26 *Epiſcopo dotante aliam eccleſiam de bonis propriæ eccleſiæ, an ipſi vel eccleſiæ acquiratur ius patronatus.*
27 *Vaſallus epiſcopi ſi dotet eccleſiam de bonis feudi, an ius patr. tranſibit ad hæredes.*
28 *Patronus an fiat qui dat pretium pro emenda dote.*
29 *Dotans quis eccleſiam ſi illa funditus deſtruatur, & dos illa aſſignetur alteri eccleſiæ, an ille efficietur patronus ſecundæ eccleſiæ.*
30 *Patronus an dicatur qui erigit vnam præbendam vel aſſignat dotem pro vna præbenda cum conſenſu epiſcopi diſponendo, quod ad eum ſpectet præſentatio ad illam præbendam.*
31 *Prælatus eligitur in eccleſia Collegiata.*

ET DOTAVIT. Super iſto verbo videbimus, an & quando ex dotatione Eccleſiæ, capellæ, vel alterius loci pij acquiratur

Digitized by Google

1 tat iuſpatro. † Primò igitur quæro an ex ſola dotatione acqui-
ratur iuſpatr. Videtur dicendum quòd ſic, vt probatur in diffini-
tione communi *ſuprà in prin.* relata in alternatiua vel, ibi, funda-
uit, conſtruxit vel dotauit. Contrarium tamen eſt dicendum &
tenendum, quia ſi quis dotat eccleſiam iam præſupponitur fun-
datio & conſtructio ipſius eccleſiæ, vel ab ea, vel ab alio: ex om-
nibus igitur his ſimul iunctis acquiritur iuſpatr. & non ex dota-
tione ſola, vt pleniùs dixi *ſup. in prin.* in diſcuſſione dictæ diffini-
tionis, & ſuper verbo fundauit, *in 2. q.* Fateor tamen quòd benè
loqueretur, qui diceret ꝙ ex ſola dotatione eccleſiæ cum con-
ſenſu Epiſcopi facta acquireretur iuſpatronatus, declarando, vt
in *quæſt. ſequen.* quia in hoc ſermone præſupponitur eccleſiam
ſubeſſe, & ſic etiam præſupponitur fundatio & conſtructio. Et
ad hanc quæſtionem, vide quæ dixi *ſuprà in princip. huius operis in
diſcuſſione diffinitionis.* Aduertatur etiam, quia conſuetudo in ci-
uitate iſta ſe habet, & ita audio eſſe alibi, quod ex ſola dotatio-
ne altaris vel capellæ iam conſtructæ acquiratur iuſpatrona. id
eſt, ita vt ipſe dotãs ſolus ſit patronus, non autem ſit compatro-
nus eccleſiæ ratione fundi & conſtructionis, licet de iure aliter ſit
dicendum, vt *infrà dicam in 15. quæſt.* Obſeruatur etiam conſuetu-
do in hac ciuitate, quod in altari vel in capella fundata ſub no-
mine alicuius ſancti vel ſanctæ, in qua ſit iam creatum iuſpatro.
per vnũ, ſi alter ordinet ad ipſum altare vnum alium capellanũ
& dotem, vel bona relinquat pro ipſo alio capellano dicẽdo ſe
ibi fundare vnam capellam ſub vocabulo alterius ſancti vel ſan-
ctæ, quòd talis admittitur ad præſentãdum tanquàm patronus,
licet hoc nõ videatur procedere de iure, per ea quæ tradit Inno.
ſuper hac rubr. & Abb. *conſi. ſuo 59. incipien. Quidam do. Iaco. in 2. volu.
maximè in verſi. 2 principaliter, & in conſ. 16. incipien. Caſus, verſiu fin.
eo. volu. & infrà in ſeq. quæſt.* & ſequentibus aliquid dicetur. An ta-
men ipſa cõſuetudo poſſit facere aliquem patronum, qui de iu-
re non ſit, dicetur ſuper verbo ipſe, quæſtione vltima. Crederem
2 benè † quòd valeat conſuetudo vt eccleſia non ſit compatro-
na ratione fundi, ſed præſentatio tantùm ſpectet conſtruenti-
bus & dotantibus capellam vel altare in ipſa eccleſia, quia in
prouiſione beneficiorum maximè conſuetudo præfertur iuri
communi, *c. cum eccleſia Vulterana.* vbi Abb. *in vlt. col. de elect. c. ſi. de
inſtit. cum concordantibus.* de quibus per Abba. *vbi ſuprà.* Secundò
3 quæro, † quid ſi eccleſia ſit ſine dote, an ex dotatione eccleſiæ
acquiratur iuſpatrona. ſiue eccleſia ſit conſecrata ſiue non, quo
caſu dicitur baſilica, *c. 1.* vbi glo. declarat *ſuprà de relig. dom.* In hoc
puncto conclude, quod ſi eccleſia nondum ſit conſecrata indu-
bitanter acquiritur iuſpatro. ex dotatione dummodò cum con-
ſenſu Epiſcopi id fiat, ita colligitur ex verbis gloſſ. *in c. piamentis.
16. quæſt. 7.* & ex verbis Abbatis & Doctorum *in d. c. quoniam.* & ſa-
tis probatur in *c. filijs. 16. quæſt. 7. & in diffinitione iuriſpatr.* non de-
beret tamen Epiſcopus conſentire tali dotationi, niſi primò re-
quireretur ille, qui cõſtruxit talem eccleſiam, ad eum enim ſpe-
ctat dotatio, quinimmò & ipſe & hęredes ſui ad id cogi poſſent,
c. cum ſicut. cum gloſſ. infrà de conſecr. eccleſ. vel alta. & firmat Abb. in
d. c. quoniam. poſt Innocent. *ſuper hac rubrica,* & Ioan. Andr. *in c. 1.
infra eo.* eos coniungẽdo vt plenè dixi *ſuper præcedenti verbo, in 4. q.*
hoc tamen intellige ſanè, vt non procedat quãdo quis conſtru-
xiſſet aliquod altare vel capellam in eccleſia ad ornatum eccle-
ſiæ potiùs quàm vt acquireret iuſpatron. ita concludit do. Abb.
in *dicto conſil. 116 in 2. colum. in princip.* tunc enim alius poſſet ip-
ſum altare vel capellam dotare non requiſito conſtructore, vt
4 ſentit Abb. *vbi ſuprà,* & eſt ſatis rationabile. † Quando autem ec-
cleſia eſt conſecrata, an ex dotatione illius acquiratur iuſpatro-
na. Doctores ſunt aduerſi: primò enim gloſſ. in *dicto cap. piamen-
tis.* dicit quod non: mouetur inter cætera, quia ſi poſt conſecra-
tionem fieret aliquis patronus, tunc videretur imponi ſeruitus rei
ſacræ, quod eſſe non debet, *l. ſeruitutes. § fin. ff. de ſeru. & l. caue-
ri. ff. commun. præd.* ius enim patronatus eſt quædam ſeruitus,
vt dicit gloſſ. præallegata. & gloſſ. & Docto. *in d. c. quoniam.* &
Bald. *in rubr. C. de vſufruct.* dicit tamen ibi Bald. quod iuſpatro. eſt
ſeruitus impropriè loquendo, non autem propriè declarando,
vt per eum, cum præallegata gloſſ. tranſit Archi. *ibi,* idem ſentit
glo. *in c. quicunque el 2. 16. quæſt. 7.* idem tenet Fede. de Sen. in *conſi.
ſuo 234 incip. ſuper primo puncto in fin.* idem tenet dom. Felyn. San-
dæus licet prædictas authoritates non alleget, *in cap. cum vene-
rabilis in 12. colum. verſicu. ſed aduerte. de excep.* Contrariam opinio-
nem tenuit Innoc. *ſuper hac rubr.* dicit enim Innocent. quod licet
aliqui contradicant, ipſe tamen tenet quod licet ab initio, ſcili-
cet tempore fundationis omiſſa ſit dos, quod tamen poſt ædi-
ficationem, & etiam poſt conſecrationem ſi eccleſiam dotaret
patronus eſſet. Mouetur quia ſine ſubſtantia rerum non poteſt
eccleſiæ deſeruiri, *c. ſi quis obiecerit. 1. quæſt. 3.* Item opin. Innoc. re-
fert & ſequitur Ioan. And. *in c. 1 infra eod.* poſt medium, cum mo-
deramine tamen, ſcilicet dummodò id fiat cum conſenſu Epi-
ſcopi, & dummodò ab eo, qui conſtrui vel cõſecrari fecit ipſam
eccleſiam dos haberi non poſſet. Iſtam opin. Innocen. & Ioan.
And. tenet do. Abb. in *d. c. quoniam infra eo.* & idem dom. Cardin.
Flor. *ibi* concludentes, idem eſſe quando eccleſia ſemel fuiſſet
dotata, & dos periiſſet in totum, quia de nouo dotans efficere-
tur patronus. Mouetur do. Cardi. per ſimile glo. *ibi* dicẽtis, quod
ſi eccleſia funditus deſtructa ſit ex noua reædificatione acquiri-
tur iuſpatro. & ſubiicit do. Abb. *ibi* prædictam cõcluſionem eſſe
notandam, quia quotidiè hoc contingit in capellis fundatis in
iſtis eccleſijs conuentualibus, quia ſi dotantur acquiritur iuſpa-
tro. Hoc tamen quod dicit Abb. de eccleſijs conuẽtualibus præ-
ſupponẽdo quod in ipſis poſſit haberi iuſpatro. an verum ſit di-
xi *ſuprà ſuper verbo in eccleſia. in 3 quæſt.* Præmiſſam etiam conclu-
ſionem, ſcilicet quod ex dotatione etiam poſt conſecrationem
acquiratur iuſpatr. quando eccleſia eſſet ſine dote, firmat Abb.
in *conſi. ſuo 28. incipien. in cauſa communis. in 2. volu. & in conſi. 69 in-
cipien. Quidam do. Iacob. de Rachaneto in 2 col. verſi. ſecundò principali-
ter. eo. volu. & in conſi. 106 incipien. caſus ſuper quo conſilium de iurepo-
ſtulatur. circa princip. eod. volu.* idem firmat dom. Cardi. in *hac rubr.
quæſt. 6.* & hæc concluſio eſt communis: & eam tenendo non
obſt. gloſſ. *in dicto cap. piamentis.* quia ſecundùm dom. Abb. in *di-
ctis conſilijs maximè in dicto conſil. 59. & in conſil. 106.* illa gloſſ. de-
bet intelligi quando iam eccleſia fuiſſet dotata, quia tunc non
poſſet acquiri iuſpatr. ex alia dotatione poſt conſecrationem fa-
cta, ſecùs ſi nunquàm dotata ſit vel dos ſit in totum perempta.
Vel aliter reſpõdeo, quod illa glo. malè loquitur: patet, quia fun-
damentum ſuum eſt falſum in propoſito noſtro, vt ſtatim de-
monſtrabo ex reſponſione ad illud. Non obſtat igitur funda-
mentum dictæ glo. inquantũ dicit, quod rei ſacræ imponeretur
ſeruitus ſi quis efficeretur patron' eccleſię ex dotatione facta poſt
conſecrationem: quia reſpondetur ꝙ fauore eccleſiæ ipſa con-
ſtitutio dotis retrotrahitur & fingitur eccleſia dotata ante con-
ſecrationẽ, vt ſic quis inducatur ad dotandũ propter acqui-
ſitionem iuriſpatro. Hoc igitur caſu non imponitur ſeruitus rei
ſacræ: ita reſpondet Ioan. Andr. *in c. 1. verſiu fin. infra eod.* & dom.
Card. in *d. 6. quæſt.* & do. Abb. in *d. c. quoniam. & in d. conſi. 59.* Mo-
uentur per ſimile de *c. tanta. qui filij ſint legit.* vbi fauore matrimo-
nij filij geniti ante contractum matrimonium finguntur geni-
ti poſt, & iſta opinio eſt fauorabilis Eccleſijs, quia ſic faci-
liùs inducentur homines ad illas dotandum, ergo tenenda eſt,
arg. l. ſicut perſonæ. ff. de relig. & ſump. fune. † Tertiò quęro, pone quod 5
dos eccleſiæ eſſet depauperata, non tamẽ in totum perempta, &
quis ſuppleret dotẽ ipſam, an efficeretur patronus? Conclude ꝙ
non, ita decidit dom. Cardin. Flor. in *d. c. quoniam. in 1. quæſt. in 4.
col.* poſt Ioan. Cald. *in c. ſignificaſti. infrà eod.* & probatur hæc con-
cluſio per ſimile glo. *in d. c. quoniam.* quæ dicit, quod ex refectio-
ne eccleſiæ non acquiritur iuſpatr. idem tenet dom. Card. in *d. c.
quoniam. in 2. quæſt.* reprobando opin. Hoſt. qui contrarium dixit.
contrarium etiam tenuit dom. Abb. in *d. conſi. ſuo 28. incip. in cau-
ſa communitatis.* vbi dicit quod conferens aliquid eccleſię minus
dotatæ acquirit iuſpatr. mihi magis placet opinio Ioan. Cald. &
Cardin. *ſuprà* relata, & eam cõprobo, quia illud ſupplere do-
tare eſt, ſicut aliud eſt ædificare aliud reficere, *c. conſuluit. de Iudæis
cum ſimil. ibi* per Doct. adductis, & per Modernos *in rub. ſol. matri.*
Non obſtat modò authoritas Abbatis *ſuprà* relata, quia ſe fun-
dat ſuper authoritate Ioann. Andr. in *c. 1 infrà eod.* vbi loquitur in
alio caſu, ſcilicet quando concorditer plures ſimul dotarent,
quia tunc omnes eſſent patroni, prout etiam dicit Abb. *ſuper hac
rubrica,* poſt Innoc. declarando, vt per eum, & dicemus *infrà in
quæſt. 11. huius verbi.* Sed quando vnus iam dotauit, & eſt effectus
patronus, quòd ſi poſteà dos ipſa depauperetur & alter ſuppleat
quòd efficiatur patronus primo patrono inuito, id non dicit Io.
Andr. Fateor tamen quod quãdo patronus primus conſentiret
ſuppletioni dotis, & vellet ſupplentem habere in compatronũ,
quod id facere poſſet conſentiente Epiſcopo, & mouetur, quia
etiam ſine aliqua ſuppletione dotis poſſet ille primus patronus
alteri donare iuſpatronatus, vel eum facere compatronum con-
ſentiente Epiſcopo, *c. illud. & c. quod autem. infra eod.* ergo multo
fortiùs poteſt eum admittere in compatronum ſi ſuppleat dotẽ
depauperatam *vt ſuprà.* † Quartò quæro an quis cogatur dotare 6

Eccleſiam quam conſtruxit, vel altare, vel hoſpitale. Dic vt dixi
ſuper præcedenti verbo, in 4 quæſt. & aliquid dixi *ſuprà in q. 2. huius ver-*
bi & vide Abb. *in c. cum ſicut. de conſecra. eccle. vel alt.* qui dicit quod
7 poteſt cogi ex quaſi contractu. † Quintò quæro an eo caſu quo
quis dotat coactus à iudice acquirat iuſpatronatus. Iſtam quæ-
ſtionem attingit do. Card Flor. *ſuper hac rub. quæſt. 6.* & dicit quod
Ioan. Andr. *in c. cum ſicut. infra de conſec. eccleſ. vel alta.* videtur velle
quod ille, qui dotat ex neceſſitate non acquirat patronatum, ta-
men Ioan. Andr. in lib. meo hoc non dicit, & ſubiicit Cardin. *vbi*
ſuprà, quod pro iſta opin. poteſt fieri tale argumentum. Nam nõ
detrahit Trebellianicam, qui compulſus adijt, vt reſtituat, *l. nam*
quod. §. qui compulſus. ff. ad Trebell. ergo in ſimili videtur, quod non
ſit patronus, qui compulſus dotat. Tandem concludit æquius
eſſe quòd talis fiat patronus. Et aliter non probat hãc ſuam opi-
nionẽ, nec reſpondet ad fundamentũ ſuprà factũ. In hanc etiam
opinionem inclinat do. Signorol. de Homod. Mediolanenſis
in *conſil. ſuo 83. incipien. iuſſu domini Papæ.* vbi dicit quod compul-
ſus conſtruere efficitur patronus niſi in pœnam delicti compel-
latur. Mihi magis placet opinio, quòd non fiat patronus: & mo-
ueor per *d. §. qui compulſus.* & per rationem illius. Secundò mo-
ueor per ſimile, nam videmus quod confitens delictum ſpontè
habet priuilegium, vt ſibi alleuietur pœna, ſecùs ſi coactè, *c. non*
dicatis. 13. q. 1. per quem text. ita decidunt Innocen. & Doct. *in c.*
qualiter. 2. & ibi Abb. in *5. colum. de accuſat.* Tertiò moueor per ſi-
mile, *l. conditionum quæ eſt l. 2. in fin. ff. de condi. & demonſt.* vbi dici-
tur, non dicitur quis ſatisfeciſſe diſpoſitioni teſtatoris, quando
non adimpleret ſuam volũtatem ex propoſito, ſed facto vel ca-
ſu: multo ergo minus ſatisfeciſſe diceretur ſi coactè adimpleret,
ergo idem dicendum videtur in caſu noſtro. Quartò moueor,
quia iuſpatronatus eſt quædam gratia vel priuilegium conceſ-
ſum fundatoribus vel rectoribus eccleſiarum, *c. quoniam. ibi ſub-*
ſtituit. & ita notant ibi omnes *infrà eod.* abſurdum ergo eſſet dice-
re, quod erigẽs vel dotans eccleſiam coactè haberet illud priui-
legium, *arg. d. §. qui cõpulſus, & dicta l. conditionũ.* Quintò moueor,
quia vt in diffinitione iuriſpat. dicitur & in multis iuribus huius
tituli probatur iuſpatronatus acquiritur interueniente conſenſu
8 Epiſcop⁹, in fundatione, conſtructione & dotatione, † ſed verbũ
conſenſus, vt etymologia ſonat importat, id eſt ſimul ſenſus, &
ſic ſatis denotatur quòd non ſufficeret coactè cõſtituere vel do-
tare. Vltimò adduco deciſionem Ioan. And. in *c. nobis. inf. eo. verbo*
conſenſu. vbi dicit expreſsè quod violenter conſtruẽs non acqui-
9 ritur iuſpatro. † Sextò quæro, an ex legato, dotatione vel relictu
facto eccleſiæ, quis acquirat iuſpatr. quemadmodum ex dota-
tione ipſius eccleſiæ. Videtur dicendum, quod ſic propter iden-
titatem rationis. Et iſtam opinionem ſentire videtur Abb. Pa-
norm. *in c. ad audientiam. in 2. notabili. infrà de eccleſiis ædifican.* vbi
dicit quod ſi in vita eccleſia donauit obuentiones alteri eccleſiæ
efficitur patrona illius. Contrarium tamen concludit ipſe Abb.
in c. quoniam ſuper 1 glo. infrà eod. & mouetur, quia talis non dici-
tur dotator ſed benefactor potiùs: iura autem indulgent patro-
natum non benefactori, ſed dotanti, *c. filijs. 16. quæſt. 7.* igitur &c.
& propterea monet ibi Abb. volẽtes dotare eccleſiã vt ſint cau-
ti & dicant quod pro dote illa bona largiuntur. Idem tenet ipſe
Abb. in *conſi. ſuo 59. incip. Quidam do. Iacob. in 2. colum. 2. volum. alleg.*
Ioan. And. in *c. nobis. infrà eo.* & alia de quibus per eum. Fortè vo-
luit allegare Ioan. And. *in c. 1. circa medium, infra eod.* quia in *c. nobis.*
nihil dicit de hoc, hoc idem concludit ipſe Abb. in *conſi. ſuo 106.*
incip. Caſus. in 1. colum. in verſicu. ſed his non obſtantibus. eodem volum.
Fortius dicit Innocen. Ioan. Andr. & dom. Cardin. Flor. *in dicto c.*
primo. infrà eod. quod etiam ſi quis daret rem magnam eccleſiæ,
ſed non pro dote, non acquireret patronatum, & mouentur per
fundamentum *ſupra* factum, ſcilicet quia iura indulgent patro-
natum ſolummodò fundatori, conſtructori & dotatori & non
aliis, & pro hac opin. etiam facit, quia licet Conſtantinus Impe-
rator fecerit magnam donationem eccleſiæ ſeu Papę Syluestro,
tamen Imperatores non ſunt patroni eccleſiæ Romanæ, ita de-
cidit Abb. Panorm. poſt Vincent. & Philip. *in c. ſupra venerabilem.*
ſuper glo. in verbo carebit, de elect. facit deciſio Ioan. Andr. in *addit. ad*
Specul. in titu. de iuriſdict. omn. iudic. in verſi. quæ autem. in additione in-
cip. vidiſti duas. & Abb. in *c. veniens. in 2. notab. de accuſa.* & ſequitur
dom. Feiyn. *in c. olim. in 3. colum. verſic. limita primò. de maio. & obed.*
dicunt enim præfati Doctores quod conceſſio temporalium fa-
cta eccleſiæ non cenſetur facta in feudum, ſed libere & totali-
ter, niſi exprimatur, quòd in feudum fiat: pari modo dicamus,
quod conceſſio non cenſebitur facta pro dote, niſi id dicatur:
Quinimmò tunc cenſebitur libera donatio, ergo iuſpatro. non
acquiritur. Corroboratur etiam hæc opin. † quia priuilegium 10
non extenditur de perſona ad perſonam etiam ex identitate ra-
tionis, *c. ſanè.* & *ibi* notant omnes *de priuileg.* ergo non acquiritur
patronatum aliæ perſonæ quàm prædictæ, cùm vt ſæpè dixi iuſ-
patro. quoddam priuilegium. Comprobatur etiam ſic iſta opin.
quia vt *infrà* declarabitur loco ſuo † eccleſiæ debet aſſignari cõ- 11
grua dos iuxta notata *in c. cum ſicut. infra de conſe. eccle. vel alta.* & *in*
c. nemo. de conſecra. diſt. 1. non ſufficit ergo donationẽ vel legatum
eſſe factum, & maximè quando non contineat tantam quanti-
tatem, quæ ſufficiat ad ſuſtẽtationem miniſtrorum & ſeruitium
eccleſiæ. Comprobatur & vltimò hæc concluſio, quia ſi quis di-
cat, dono vel lego, videtur liberalitate vti, quia donatio propriè
eſt, quæ fit ex liberalitate *l. 1. in prin. ff. de dona.* ergo talis non vide-
tur acquirere patronatum, quia ſi donatio non eſſet, liberatur:
& hæc ratio demulcet aures meas, tamẽ valdè dubito ſuper præ-
miſſa concluſione, quia ea attenta videretur lex impoſita verbis
contra *c. cõmiſſa. de elect. lib. 6. & l. 2. C. communia de leg.* nihil enim in
effectu referre videtur, an quis dicatur do centum pro dote ec-
cleſiæ, an verò dicat, do vel dono centum eccleſiæ, vt ibidem
poſſint diuina officia celebrari, & illud ſuadet text. *in c. piæ men-*
tis. 16. quæſt. 7. ibi, collata prius donatione, & hoc maximo proce-
dere videtur vbi talia verba proferantur ab eo qui dotare tenea-
tur, puta à conſtructore, iuxta *d. c. ſicut.* talis enim videtur velle fa-
cere illud ad quod tenetur & ſic dotare, non autem liberè do-
nare vel relinquere, quia in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit,
l. rem legatam. ff. de adimen. leg. ponunt Bart. & Doct. *in l. ſi creditores.*
C. de pact. vnde in hoc puncto ego credo dicendum, quod vbi il-
le qui conſtruit vel conſtruere intendit aſſignat certum quid ec-
cleſiæ id totum faciendo cum conſenſu Epiſcopi, iuxta dictum
c. nemo. ſatis dicatur dotare, ita probat tex. *in d. c. nemo. in verbo præ-*
finiat. In quo verbo denotatur quod ſufficit præfinire neceſſaria
pro luminaribus, & pro ſeruientib. eccleſiæ, nec exigit tex. quod
talis dicat, aſſigno vel præfinito pro dote, & ſuadet ratio, quia vt
ſuprà dixi, ex quo talis dotare tenetur, non præſumitur donare,
quia in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, *d. l. rem legatam.* item
id ſuadet adhibito cõſenſu Epiſcopi, qui in dotatione vel lega-
to facto eccleſiæ non requireretur, ſi autem eccleſia ſit iam con-
ſtructa & dotata cum conſenſu Epiſcopi, tũc benè credo, quod
alter, ſiue donet, ſiue leget, ſiue iterum dotet, non acquirat pa-
tronatum. Hoc decidit Inno. *ſuper hac rubric.* Ratio eſt, quia iam
eccleſia eſt in eſſe deducta, ex quo eſt fundata conſtructa & do-
tata, vnde cùm talis non deducat eccleſiam de non eſſe ad eſſe,
nõ poteſt dici patronus, quia patronus dicitur ad ſimilitudinem
patris: & propterea ſecundùm Inno. *vbi ſuprà*, talis potiùs dicitur
benefactor quàm dotator. Si autem & tertio caſu eccleſia non-
quàm fuerit dotata à conſtructore, prout tenebatur *d. c. cum ſicut.*
& *d. c. nemo.* & talis ſit inhabilis ad dotandum, vel eccleſia ſemel
fuerit dotata & dotem totaliter amiſerit, & alter leget vel donet
tali eccleſiæ: an talis acquirat patronatum, iſte punctus ſeu iſtud
membrum habet maiorem dubitationem. Ego credo dicẽdum
quicquid dicant Abb. & alij *ſuprà circa principium*, relati quòd po-
tiùs ſit attendenda mens quàm verba, quia vt dicit Imperator
in l. ſi quis filium. C. de libe. præteri. cùm manifeſtiſſimus eſt ſenſus
verborum interpretatio nuſquàm tantum valet, vt melior ſen-
ſus exiſtat, & dicit tex. *in l. fi. C. quæ res pig. obl. poſſ.* iuſtum eſt volun-
tates contrahentium potiùs quàm verba inſpici, & hoc eſt regu-
lare in omni materia per iura vulgaria, quorum multa accumu-
lat *glo. in c. quanto. de priuileg.* vnde ad coniecturas arbitror recur-
rendum, an quis voluerit dotare vel donare eccleſiæ, & ſic an
voluerit eſſe dotator vel benefactor. Finge enim in tali donatio-
ne vel legato adhibitum eſſe conſenſum Epiſcopi, certè ex hoc
ſatis apparet quòd talis voluit dotare, & ſic patron⁹ fieri, quia ad
donationẽ liberam vel ad legatum factum eccleſiæ, vel ad obla-
tionẽ faciendam non requiritur cõſenſus Epiſcopi, ſed benè in
dotatione, vt dicetur *inf. in 10. quæſt.* ſi ergo adhibeatur cõſenſus
Epiſcopi, nihil aliud eſt præſumendum, niſi quòd dotare volue-
rit, & idem dicendum videtur vbi alio modo appareat de mẽte
eius, qui donat vel legat eccleſiæ, & hoc videtur mihi mera ve-
ritas. Septimò quæro † an dotatio debeat fieri ante conſtructio- 12
nem eccleſiæ, vel ſufficiat ꝙ fiat poſt. Iſtam quæſtionem decidit
tex. *in d. c. nemo. de conſecra. diſt. 1.* vbi dicitur quòd nemo eccleſiam
ædificare debet antequàm præfiniat neceſſaria pro luminaribus
& pro ſtipendiis miniſtrorũ. & ſic ante conſtructionem eccleſiæ
debet dos aſſignari, per quem tex. ita etiam cõcludit glo. *in c. piæ*
mentis.

mentis in verbo collata.16.quæſt.7. & in c.cum ſicut. de conſecrat.eccleſ.
vel altaris, & ibi Abb. Panor. idem Ioan. de Ana. in *conſi.ſuo 24.in-*
cip. Primò videtur, ſubiicit tamen glo. *in d.c.cum ſicut.* quod ſi per cũ
omiſſa ſit dos tempore quo conſtitui debebat conſtitui debet
poſteà: allegat illum tex. *& d.c.pia mentis. in verbo collata* & faciunt
quæ dixi *ſuprà in 2.quæſtione huius verbi*, & aliquid in *4.quæſtio. &*
13 *ſuper præcedenti verbo in 4.quæſt.* Nota tamen † quod licet à princi-
pio conſtitui debeat dos, quod tamen ſufficit quod conſtituens
vel conſtruere volens ſe obliget ad tradendum ipſam dotem,
14 ita decidit Archid. *in d.c.nemo.* Octauò quæro † quanta dos ſit ec-
cleſiæ aſſignanda? Iſtam quæſtionem videtur decidere text. in
c.nemo. de conſecra. diſt.1. vbi dicitur quod tantum debet aſſigna-
ri eccleſiæ quòd ſufficiat ad neceſſaria miniſtrorum & ad lumi-
naria, per quem textum ita concludit gloſſ. *in c.quicunq; el 2.*
16.quæſt.7. dicens quod dans modicam dotem non efficitur pa-
tronus: quam glo. dicit ſingulariter ad hoc eſſe notandam dom.
Abb. *ſuper hac rubrica* circa finem, & eam extollit *in c.ad audientiã,*
primo. de eccle. ædifi. aliter tamen locuta eſt glo. in *c.cum ſicut. de con-*
ſecra. eccle. vel alta. dicit enim illa gloſſ. quòd ſi conſtruatur vnum
monaſterium dos debet eſſe cauta quòd preſbyteri, diaconi,
ſubdiaconi, cantores, & lectores poſſent ibi eſſe, alleg. quod tra-
ditur in *Auth. vt determi. ſit numerus cleri. §.1.* Si verò ſit alia eccleſia
non collegiata dicit glo. quod dos debet ad minus conſtitui pro
duobus. alleg. text. in argumentum *in c.propoſuit. ſuprà de filijs preſ-*
byterorum, & in *c.illud. 7.quæſt.1.* Item debet conſtitui talis ſecun-
dùm *illam gloſſ.* quòd poſſint ibi recipi hoſpites & epiſcopalia
iura perſolui, *c.de monachis. ſuprà de præben. c.2. de ſupplen. negli. præla.*
hanc opinionem reprobat Hoſt. *ibi*, dicit enim Hoſt. quod opi-
nio illius gloſſ. non eſt bona, quia ſi tanta deberet eſſe dos quòd
hoſpites recipi poſſint, pauci reperirentur, qui vellent eccleſias
conſtruere: vnde non concludit Hoſtien. quod ſufficit aſſignare
vnum manſum terræ pro dote, & quid ſit manſum traditur *in c.*
1. per glo. & Doct. *infrà de cenſibus.* ſubiiciẽs Hoſtien. quod iſta obli-
gatio dotandi peruenit ex mera liberalitate non debet multum
ſeuerè agi contra ipſum ædificatorem, nec eſt verum dicit ipſe
quòd debeat dos à principio aſſignari pro hoſpitalitate tenẽda,
& pro iuribus epiſcopalibus ſoluendis ex alia ratione, ſcilicet quia
eccleſia impotens non tenetur ad prædicta, immò nec tenetur
ſecundùm eum procurare Epiſcopum viſitantem, *c.cauendum.*
16.quæſt.3. ſi tamẽ eccleſia peruenerit ad pinguiorem fortunam,
tunc dicit Hoſtien. poterit exercere hoſpitalitatem, & alia face-
re, de quibus in *dicta gloſſ.* Alio modo in hoc puncto locutus eſt
Vincent. quem refert Abb. Panormita. in *dicto cap. cum ſicut. in fin.*
15 dicit enim † quod in aſſignatione dotis attendẽdum eſt vtrum
eccleſia ſit parochialis, quia eo caſu habenda eſt ratio decimarũ
& oblationum & aliarum obuẽtionum ſpiritualium: q.d. quod
tunc minor dos cõſtitui poterit propter ipſas decimas, oblatio-
nes & obuentiones. Aliter etiam loquitur gloſſ. *in c.vt quiſque. de*
vita & honeſt. cleric. dicit enim quod tanta dos debet aſſignari ec-
cleſiæ, quòd ſufficiat ad minus pro duobus, & illam glo. ſimpli-
citer ſequuntur Ioan. de Imol. & Abb. *ibi.* Et iſtam opinionem in
effectu etiam tenet ipſe Abb. poſt relatas alias opin. *in d.cap. cum*
ſicut. dicit enim Abb. *ibi*, quod dos debet eſſe tanta vt preſbyter
viuere poſſit ſaltem cum vno miniſtro, quando eccleſia non eſt
collegiata, & ratio eſt ſecundùm eum, quia non poſſet deſeruiri
eccleſiæ ſine miniſtro, ſolennia enim miſſarum non debent ce-
lebrari ſine ſuffragio clerici, *cap. propoſuiſti. ſupra de filijs presbyte.*
Quando autem eccleſia eſſet collegiata, dicit Abb. debere do-
tari ſecundùm numerum collegiatorum, & qualitatem colle-
gij, allegat *gloſſ. in c.1.21.quæſt.1.* Idem in effectu concludit ipſe
Abb. *in c.primo notab. infra de cenſib. & in conſil. ſuo 89. incip. In Chri-*
ſti nomine, Antonius &c. in tertio dubio, in 2.volum. Et hæc opinio
non multum diſcrepat ab opin. gl. *in d.c.cum ſicut.* Quimmò con-
cordat excepto eo quod ibi dicit de hoſpitalitate, & de epiſco-
palibus perſoluendis. Et aduerte, quia Abb. in *præalleg. conſil.* di-
cit quod vbi dictum eſt dotem debere aſſignari pro duobus, il-
lud procedit etiam vbi altare ſacerdotale conſtrueretur. Hæc
etiam opinio in effectu non diſcordat ab opinione approbata
in *dicto cap. nemo.* quæ ſuprà primo loco relata fuit, ſcilicet quòd
debeat tanta dos aſſignari, quòd ſufficiat pro neceſſarijs mini-
ſtrorum, & pro luminaribus. Iſtam etiam ego ſequor, quia ille
text. eſt clarus, & etiam probatur in *c.paſtoralis. ibi, in vſus eccleſia*
neceſſarios, &c. ſuprà de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu capituli. Si
ergo eccleſia erit collegiata, vt quia conſtruens diſponat eam
eſſe collegiatam, erit dotanda ſecundùm numerum collegiato-
rum, aliàs erit dotanda ſecundùm numerum eorum, qui ibi ha-
bent deſeruire. Item debebunt conſiderari alia neceſſaria eccle-
ſiæ. Et iſta opinio eſt de mẽte omnium communiter, dato quòd
per diuerſa loquantur, & vt dixi non eundo per mendicata ſuf-
fragia, clarè probatur in *d.c.nemo. & in d.c.paſtoralis.* Quãti autem
clerici, vel miniſtri debeant eſſe in eccleſia traditur plenè in *d.c.*
quiſq; Et credo hãc concluſionẽ procedere etiam quòd eccleſia
veriſimiliter ſit habitura aliquas oblationes, quicquid dixerit
Vincen. *ſuprà* relatus, quia per hoc non debebit minor dos con-
ſtitui, ratio eſt, quia dos debet cõſtitui à principio, vt dixi *in quæ-*
ſtione præcedenti. Et ita reperio decidere do. Fely. Sand. *in c.venera-*
bilis. in 12.column. de except. per rationem prædictam, & per quaſdã
authoritates, quæ tamen parum faciunt. Sed præmiſſam deciſio-
nem ſuadet, quia ipſæ oblationes ſunt incertæ & caſuales, vnde
per eas non eſſet ſuccurſum neceſſitatis eccleſię & miniſtrorum,
prout exigunt iura *ſuprà* allegata. Et hoc etiam videtur eſſe de
mente Doctorum præallegatorum tenentium præmiſſam con-
cluſionem cùm indiſtinctè loquãtur. An autem aliquo caſu ec-
cleſia poſſit conſtrui ſine dote, dixi *ſuper præcedẽti verbo in 4.quæſt.*
Abb. *in c.ad audientiã. primo, de eccle. ædifi.* † Nonò quæro circa quę- 16
ſtionem præmiſſam, pone quod in rei veritate dos data eccleſiæ
non ſit congrua, tamen Epiſcopus conſentiat tali aſſignationi
dotis, & illam approbet pro congrua, prout quotidiè contingit,
nec ſolent Epiſcopi multum ad hoc aduertere, ſed indifferenter
admittunt vnumquenque dotãtem tanquàm patronum, an ta-
lis dotans erit patronus? Glo. in *d.cap. quicunque. ſecundo. 16.quæſt.*
7. videtur ſentire quod non, dicit enim quod dans modicã do-
tem eccleſiæ non eſt patronus. Sed in ergo, ex quo generaliter &
indiſtinctè loquitur, quod etiã Epiſcopo conſentiente talis non
erit patronus, nec eſſet bonum intelligere illã glo. in caſu in quo
Epiſcopus non conſentiret, quia quando nõ conſentiret etiam
ſi aſſignaretur congrua dos non acquireretur iuſpatro. quia vt
infra dicam, & etiã probatur in diffinitione iuriſpatro. conſenſus
Epiſcopi requiritur etiam in dotatione congrua. Prædict: con-
cluſio mihi placet, & eam comprobo per deciſionẽ elicitam do.
Abb. in *c.1.in 1.notabili* per illum textum *infra de cenſib.* vbi dicit,
quod quando dos neceſſaria aſſignatur eccleſiæ, & nõ vltra, nõ
poteſt patronus aliquod ſeruitium vel aliquam penſionem ſibi
conſtituere in illa dote neceſſaria, etiã quod conſenſus Epiſcopi
interueniret: & ratio eſt ſecundùm eum, quia cõſenſus Epiſcopi
non prodeſt vbi aliquid ſit contra iùs: ſi ergo aſſignatur modica
dos, ex quo ſit contra ius non prodeſt Epiſcopi conſenſus, niſi
fortè ex cauſa Epiſcopus id faciat iuxta ea quæ dixi *ſupra in 4.q.*
17 *præcedentis verbi.* Decimò quæro † an in aſſignatione dotis requi-
ratur cõſenſus Epiſcopi, etiã quod dos congrua aſſignetur. Con-
clude breuiter quod ſic, ita probatur in diffinitione iuriſpatr. in
qua præſupponitur generaliter conſenſum Epiſcopi interuenire
debere in conſtructione fundatione vel dotatione. Et iſtã con-
cluſionem expreſsè tenet Io. Andr. cum quo tranſeunt alij *in c.no-*
18 *bis. in 2 col. inſ.10* vbi dicit † quod dos, ædificatio & fundus faciũt
quem patronum dummodò fiant cum conſenſu diœceſani, ſed ſi
aliquod iſtorum fieret ſine dicto conſenſu dicit ipſe, quod illi
tantum, qui haberent conſenſum eſſent patroni. Iſta ſunt verba
ſua poſt Hoſtien. *ibi*, & comprobatur hæc concluſio bona ratio-
ne: nam fortè ille, qui dotat eſt talis qui de facili ad iuſpatro. non
erit admittendus. Ergo dignum eſt quòd conſenſus Epiſcopi
interueniat. Prætereà dignum eſt quòd interueniat vt intelligat
quomodo ipſa dos ſit conſtituta, & an ſit congrua, vt dicit do.
Calde. in *conſi. ſuo 20.* quod eſt conſilium vltimum ſub hoc titu.
de iurepatro. & faciunt quæ dixi *ſuper verbo. pro eo quod de diœceſani*
conſenſu, in 3.quæſt. & ſuper verbo eccleſiam fundant, in 5.quæſtione.
19 † Vndecimò quæro an ſi plures ſimul dotant eccleſiã vel capel-
lam, vel vnus fundet & cõſtruat alter dotet an omnes erunt pa-
troni, dicas quòd ſic, glo. eſt quam nemo improbat *in ſumma 63.*
diſt. idem tenet Hoſtien. *in ſumma huius tituli. in § qualiter transfe-*
ratur. verſi. quod ſi plures. vbi dicit quod ſi plures fundẽt vel dotent
omnes ſunt patroni, idem concludit dom. Abb. ſuper *hac rubrica*
ante finem, & etiam ſatis eſt de mente glo. *in Clem. plures. in glo. ma-*
gna poſt principium, eod. titu. nec iſtud dubitationem habere vide-
tur. Aduerte tamen, quia licet omnes ſimul dotantes acquirant
iuſpatr. *vt ſuprà*, ſuperior tamen prouidere debet ne ex multitu-
dine patronorum grauetur eccleſia, iſta ſunt verba dom. Card.
Flor. in *dicta Clem. plures. in princ. colum.3.* & dixit Pet. quem refert
20 Abb. *in cap. querimoniam. infra eod.* † quod vtilius eſt eccleſiæ ha-
bere vnum patronum quàm plures, quia ſecundùm eum quod
communi-

Digitized by Google

communiter poſſidetur de facili negligitur, *l.2.C.quando & qui-
bus quarta pars debetur.lib.11.* Conſidera tamen ſuper hoc vltimo,
quia videtur fauor eccleſię habere plures patronos & plures de-
fenſores vt de ſe patet, & ſi nõ eſſet vtile eccleſiæ ius non admit-
teret plures patronos, prout facit *Clem.plures.cum ſimil.eod.tit.* &
vide quæ dicam *infra ſuper ſequenti verbo, in 12.q.* Duodecimò quę-
21 to circa prædicta, pone † quòd plures dotent & vnus plus con-
ferat quàm alter, an per hoc habeat maius ius in patronatu. Ho-
ſtien. in *loco præallegato* dicit quod iuſpatro. ad ſingulos pertinet
& inſolidum. Tamen in alendo & in onere eccleſia eſt magis
aſtricta illi, qui plus contulit. Et iſtam deciſionem refert, & cum
ea tranſit do.Bart.Bellencinus *in apoſtillis ad Abb. in d.c.1. infra eod.
in verbo, de hoc, & in c.nobis. infra eod. in verbo quando.* Præmiſſam
etiam deciſionem, ſcilicet in quãtum dictum eſt quo licet vnus
minus conferat, tamen ita patronus eſt ſicut qui plus con-
fert, comprobo per deciſionem *gloſſ. in Clemen.plures, in glo.magna
poſt principium.eod.tit.* quæ dicit quod omnes concordant in hoc
vt in hæredes etiam ea inæqualibus partibus æqualiter tranſeat
iuſpat. Et etiam omnes concordant ſecundùm glo. *ibi*, vt qui ali-
quid in dote poſuit, ita ſit patronus ſicut qui plus poſuit, & *ibi*
ſequitur do.Cardi. *in princ.colum.2.& alij.* Idem gloſſ. Innoc.Ho-
ſtien.Ioan.And.& alij, *in c.1.infr.eo.* & adducit Hoſt.pro hac con-
cluſione parabolas de vidua & de operariis vineæ, Marci 12. &
Matthæi 20. hanc etiam concluſionem tenet gloſſ. *in ſumma, 63.
diſtinct.* idem tenuit Bartol. in *l.vt iuriſiurandi.§ ſi liberi.ff.de oper.li-
22 ber.* vbi dicit † quod ſi plures inſtituantur hæredes, dato quòd
vnus inſtituatur in re minima, tamen omnes inſolidum ſunt pa-
troni. Comprobatur hæc concluſio tali ratione, nam iuſpatro.
eſt indiuiſibile, *c.1.infra eod.* Ergo nimirum ſi omnes inſolidum
ſunt patroni. Et cum iſta concluſione tranſeunt cõmuniter Do-
ctores. & dicit do.And.Barba. *in c.quacato.in fin.de iudic.* quod tan-
tum habet de iurepatro. qui ædificat vnum angulum ſicut qui
ædificat tres & tantum paupercula quantum rea. Sed dubitatio
eſt an verum ſit quod *ſupra* dixi velle Hoſtien. *in dicto §. qualiter
transferatur.verſic. quid ſi plures.* ſcilicet quod eccleſia erit magis
aſtricta ei qui plus contulit in dote. Ioan.Andr. in *d.c.1.in fin.in-
fra eod.* videtur velle quod ſic. Et hanc opinionem etiam refert
glo.magna *verſus finem in d.Clem.plures.* idem tenet Bellencinus *in
locis ſupra alleg.* poſt Hoſtien. vt dixi *ſupra.* Quinimmò Bellenci-
nus refert Hoſtien. plus velle, ſcilicet quod etiam in honore eſt
magis aſtricta ei, qui plus contulit: quod etiam velle videtur In-
nocen. *in c.1.infra eod.* vbi concludit, licet prius dicere videatur
contrarium, quod ſicut ratione dignitatis in electionibus ali-
quãdo vnus habet duas voces vel plures, ita etiam eſſe poſſit in-
ter patronos: quia ſecundùm partem hæreditatis habeat etiam
vocem in præſentatione: quaſi dicat quod pinguiorem vocem
habet, qui maiorem partem habet in hæreditate. Iſtam deciſio-
nem Innoc. refert & ſequitur ſub dubio forſan gloſſ. *in Clem.plu-
res præallegata in gloſſ.magna poſt principium.* Et pro hac opinione
facit text. *in l.maiorem ff.de pact.* Quem textum ad iſtud propoſi-
tum alleg. Ioan.Andr. *in c.1.infra eod.* paulò ante finem, licet con-
trarium teneat, vt ſtatim ſubiiciam. Contrariam opinio. ſcilicet
quòd tantam vocem habeat qui minus contulit in dote, & qui
minus habet hæreditatis ſicut qui plus, ſentit glo. *in d.c.1.infra eo.*
idem tenet Hoſtien. *ibi*, quem refert & ſequitur Ioan. And. *ibid.*
& ſic Hoſtien. fuit ſibi contrarius in hoc puncto, quia vt *ſupra* re-
tuli aliter locutus eſt in *ſumma ſua.* Et iſtam opinionem etiam te-
nere videtur do.Cardin. *in d.Clem.plures.in princip.in 3.col.* qui di-
cit quod hæredes ex inæqualibus partibus æqualiter ſunt patro-
ni. Et ratio eſt ſecundùm eum propter incommodum diuiſio-
nis. Idem dicit quod ſi plures ſunt dotantes inæqualiter vterque
eſt patronus. Et ratio eſt ſecundùm eum, quia is qui plus con-
tulit admittendo alium ſecum, videtur communicare ius ſibi
competens in patronatu: videtur ergo ſentire, quòd par ius ha-
beant, & ſic parem vocem. Et hoc clariùs dicit in *d.c.1.in 2.q.* per
prædictam rationem. Item mouetur ex alio, nam dicit ipſe, di-
uiſio reſpectu vocum fieri non debet niſi quatenus reperiamus
expreſſum, prout in caſu *Clem.2.eo.tit.* Et ſubiicio do.Cardin.
quod non apparet modus per quem poſſit fieri diuiſio. Hoc
caſu ſecus ſecundùm eum ſi appareret modus, vt quando patro-
ni paciſcerentur, quòd alternis vocibus præſentarent, vel alio
modo facerent, vt per eum quem videas. Iſtam etiam opin. clarè
tenet Abb.Panorm. *in d.c.1.* ſubiiciens quod eſt communis opin.
Et mouetur, quia cum iuſpatrona. ſit indiuiſibile non poteſt dici
quòd quis habeat duas partes vel maiorem partem in tali iure,

iſta ratione. Item ratio do.Card. in *ſupra alleg.* concludit quòd et-
iam non ſit verum, quòd eccleſia ſit magis aſtricta ei, qui plus
contulit, nec etiam ſit verum quod gratificandum ſit ei qui plus
contulit, licet contrarium dixerit Ioan.Andr. in *d.c.1.in fin.* & ita
etiam mihi per prædicta dicendum videtur in puncto iuris: licet
contraria opinio ſapiat aliqualem æquitatem. Decimotertiò
quæro an poſſit quis dotare altare vnum in eccleſia religioſorũ,
& per hoc effici patronus illius altaris? dic vt dixi *ſuper verbo præ-
cedenti, in 7.q.& ſuper verbo in eccleſia, in 3.q.* Decimoquartò quæ-
ro, an ſi quis dotat vnum altare vel capellam in eccleſia, cuius
alter ſit patronus, per hoc acquirat iuſpatro. Dic vt plenè dixi
ſuper præcedenti verbo in 7.quæſt. Decimoquintò quæro, † an do- 23
tans vnum altare vel capellam in eccleſia ſit ſolus patronus il-
lius altaris vel capellę, an verò etiam eccleſia ipſa erit compatro-
na? Conclude quod ſic, erit etenim compatrona ratione fundi,
ita concludit do.Abb.Panor. *in c.ad audientiam, primo.de eccl.ædifi.*
ſubiiciens hoc non eſſe ab alio tactum & communiter non ob-
ſeruari propter inaduertentiam. Idem firmat ipſe Abb. *in c.cum
eccleſia Vulterana, in 4.colum.ſupra de elect.* Hanc etiam concluſio-
ſionem ſequitur do.Fely.Sandæus *in c.cum venerabilis. in 12.col. de
except.* alia allegando maximè dominos de Rota, vt per eum, &
firmaui *ſuprà in verbo fundauit in penul.q.in fin.* Decimoſextò quæ-
ro, † an poſſit Epiſcopus vel alius prælatus eccleſiæ dotare aliam 24
eccleſiam vel capellam de bonis propriæ eccleſiæ. Diſtingue in
hoc puncto vt diſtinguit text. *in d.c.Apoſtolica.de donat.* vbi dicitur
quod eccleſię conſtruẽdę poteſt Epiſcopus dare pro dote quin-
quageſimam redditũum ſuæ propriæ eccleſiæ vel quinquageſi-
mam poſſeſſionem ſecundùm glo.Ioan.Andr.& Doct. *ibi* com-
muniter eccleſiæ autẽ iam conſtructæ poteſt dare pro dote cen-
teſimã, ſi tamẽ conſtaret quod eccleſia aggrauaretur dato quod
non excederetur dicta ſumma tamen nõ poſſet fieri talis dona-
tio, dato quòd in dubio non præſumatur hoc caſu eccleſia gra-
uata, ea quo non eſt exceſſa ſumma taxata à iure, ita declarat Io.
Imo. *in d.c.Apoſtolica in notabilibus*, & etiam in *glo.3.* ſi tamẽ eccle-
ſia ſua vel menſa epiſcopalis in tãtum abundet quòd poſſit do-
nare vltra quinquageſimam vel centeſimam ſine grauamine ec-
cleſiæ id fieri poteſt cum ſuperioris authoritate, ita probatur
in d.c.Apoſtolica. † Quare autem magis dare poſſit Epiſcopus pro 25
dote Eccleſię conſtruendę quàm iam cõſtructę dic, vt per eũ Ioan.
de Imol. *ibi in notabilibus.* quod ratio eſſe poteſt, quia pro cõſtru-
ctione nouæ eccleſiæ religio magis augetur, ideo plus fuit cauẽ-
dum. An autem conſenſus capituli requiratur in tali dotatione
diſtingue, vt per Abb.poſt alios *in d.c.Apoſtolica.& in d.c.paſtoralis.
circa fin.* dicit tamen Ioan.de Imol. in *d.c.Apoſtolicæ.colum.penult.*
quod tutius eſt ad opiniones vitandas quòd ſemper adhibeatur
conſenſus capituli. An autem quod dicitur in Epiſcopo ha-
beat locum in aliis prælatis? videtur quod non, quia text. in *d.c.
Apoſtolica.* ſumptus à c.bonæ rei.12.q.2. loquitur de Epiſcopo &
non de aliis. Et ita concludit Abb. *in d.c.Apoſtolica.in notabilib.* di-
cens quod hoc priuilegium conceditur Epiſcopis tantùm, co-
gita tamen an verum dicat, quia contrarium videtur probare
textum *in c.quæſt.16.quæſt.7.* qui dicit quod valuit quædam do-
natio facta per Abbatem tranſquilitanum de quadam quanti-
titate terræ pro eccleſia conſtruenda: licet ab inde *ſuprà* reuoce-
tur donatio, vt *ibi*, an autem Epiſcopus poſſit dictam dotem
conſtituere de rebus alterius eccleſiæ ſibi ſubiectæ vel ſuæ diœ-
ceſis: dicas quod non, ita concludit Inno.Ioan.And.& Imol. vbi
refert & ſequitur in *4.col.in d.c.Apoſtolica.* ſubiiciẽs Imol. quod ſe-
cundùm do.Card.Floren. ibi iſta opin. eſt verior per illum text.
ſaluat tamẽ *ibi* Imol. opinionem contrariam vno caſu, vt per eũ.
Præmiſſam etiam concluſionem tenent Inno. & Ægidius, quos
refert & ſequitur Abb. *in fi.in d.c.paſtoralis.* Decimoſeptimò quæ-
ro, † an in caſu quo Epiſcopus dotat de bonis eccleſiæ ſuæ aliam 26
eccleſiam iuſpatronatus acquiratur ipſi eccleſiæ ſuæ, an verò
Epiſcopo. Breuiter dic quod acquiritur eccleſiæ, cuius erant bo-
na, ita decidit Abb. Panorm. *in c.ad audientiam. §.1. per illum text.
de eccleſ.ædifi.& in conſi. ſuo 57 incip.attingam.circa fin. in 1.volum.* &
eſt text. clarus *in c.Apoſtolicos.in fin.12.q.2.* & ibi bona gloſſ. decla-
rat. idem dicit dom.Felyn.Sand. *in cap. cum venerabilis. colum. 12.
de except.* & propterea Abbas in *dicto cap. ad audientiam.* dicit pec-
care clericos, qui de redditibus eccleſiæ ædificant capellas & at-
tribuunt patrimonio ſuo iuſpatronat. quia vſurpant bona ec-
cleſiæ: hinc etiam dicit dom. Cardina. Floren. in *conſil. ſuo 122.
in p. In nomine indiuiduæ Trinitatis.* † quod ſi Epiſcopi vaſallus do- 27
tauit eccleſiam de bonis feudi iuſpatronat. non tranſibit ad hæ-
redes

Digitized by Google

redes ſuos, ſed tranſibit ad eos ad quos tranſibit feudum, quod ſefert & ſequitur dom. Felyn. Sand. *in d.c. venerabilis. in 12. colum. ante fin.* & facit quod dicunt Ioan. And. & alij *in d.c. nobis. in verbo, conſtruxit. infrà eod.* & vide quæ dixi *ſuprà ſuper verbo eccleſiam fundauit, quæſtio 6.*

28 Decimooctauò quæro, † an quis dat pretium pro emẽda dote patronus fiat? Conclude quod ſic, ita decidit Ioan. Andr. *in c. nobis. ſuper verbo conſtruxit*, & alij cum eo tranſeunt *infrà eod.* allegat text. *in l. quia qui pretio. ff. de vſufruct.* vbi dicitur, quod qui vtitur pretio intelligitur, vti principali re, & multa ſimilia

29 poſſunt allegari. Decimononò † quæro, an ſi quis dotet eccleſiam, & illa eccleſia fundata deſtruatur, & illa dos aſſignetur alteri eccleſiæ, an qui dedit illam dotem, & ſic qui erat patronus primæ eccleſiæ ſit patronus ſecundæ? Dicas quod ſic, & ita concludit Innocen. *ſuper hac rubr.* & refert & ſequitur dom. Cardin. Flor. *hic in 6. q.* & dixi *ſuper verbo eccleſiam fundauit, in 3. quæſt.* Vigeſimò quæro, an ex dotatione alterius loci quàm eccleſiæ vel altaris, puta hoſpitalis vel alterius loci pij acquiratur iuſpatrona. Dic vt dixi *ſuper verbo in eccleſia. in 4. & 5. quæſtio.* Vigeſimoprimò

30 quæro, pone † quòd quis erigat vnam præbendam, ſeu aſſignet dotem pro vna præbenda cum conſenſu Epiſcopi diſponendo, quòd ad eum ſpectet præſentatio ad illam præbendam, an erit patronus? Videtur dicendũ quod non, quia huic caſui non conuenit diffinitio iuriſpa. declarata, vt *ſuprà in princi.* oportet enim, vt *ibi* dictum eſt, quod ad hoc, quòd quis efficiatur patronus, quod fundet, conſtruat, & dotet eccleſiã vel capellam, vel quòd ſi vnus vult ſolùm dotare quòd reperiãtur alij vel alius qui fundet & conſtruat. Præſupponitur ergo quod ea ſola dotatione, quæ contingit in caſu propoſito non acquiratur iuſpatronatus. Secundò hoc videtur probari, quia iſta eſſet quædam immutatio ſtatus eccleſiæ, ſcilicet quòd vnus præſentaretur per laicum, vbi Canonici alij eliguntur, vel recipiuntur iuxta notata *in c. cum M. Ferrarienſis, in gloſſ. in verbo receperunt, de conſtit.* Sed iſta commutatio non poteſt fieri per Epiſcopum ſine conſenſu capituli, vt inquit Innocen *in c. cum conſuetudinis. de conſue.* ponunt Docto. maximè Abb. & Moderni *in cap. cum omnes. de conſtitu. & in c. cum acceſsiſſent. eod. titu.* Super hoc caſu ego fui interrogatus à quodam nobili huius ciuitatis, & reſpondi ſibi quòd ſi erigeret dictam præbendam & conſtitueret dictam dotem cum conſenſu Epiſcopi & capituli dictæ Eccleſiæ, in qua intendit prẹbendam erigere, quòd efficeretur patronus, & ſum motus per deciſionem Innocen. & Ioan. Andr. quam ibi ſequuntur alij maximè Panor-

31 mita. *in c. nobis. de iurepat.* vbi dicit † quod in eccleſia collegiata licet patronus non poſſit præſentare prælatum, quod ille eligitur, vt ibi notatur, tamen benè poterit præſentare ad præbendas, *argum. cap. fina. de conceſſ. præbend. & c. dilectus. vlt. de præbend.* idem vult Abb. poſt Hoſtien. *in c. ſuggeſtum. eod. titu.* & clarius Abb. in *conſil. 57. incip. ex infraſcriptis. in vlti. colum.* vbi decidit iſtum caſum, dicit enim *ibi* quod quædã præbendæ fuerunt dotatæ de bonis quorundam conſulum, & quod propterea ad eos ſpectat præſentatio Canonicorum ibidem inſtituendorum. Et præmiſſa concluſio communiter tenetur, vt dicit Ioan. de Imol. in *in dicto c. fina. in vlt. notab.* & vide quæ dixi *ſuprà in verbo in eccleſia, in 2. quæſt.* Et hoc tenendo, non obſtant contraria, & primò non obſtat quod ſola dotatio non faciat quem patronum, quia illud eſſet verum vbi dotaretur eccleſia vel capella conſtruenda, quia niſi conſtrueretur per ipſum dotantem, vel alium, ſola dotatio nihil operaretur, ex quo eccleſia nõ deduceretur in eſſe, ſed vbi eccleſia eſt fundata & erecta ex creatione & dotatione cuiuſcunque beneficij in ipſa eccleſia acquiritur iuſpatronatus, vt dicit dom. Abb. in *d. conſi. 57.* & ſatis eſt de mente Doctorum ſuper declaratione dictæ diffinitionis. Item militat hoc caſu ratio quare ſit conceſſum iuſpatr. laicis, de qua per Doct. *in c. 3. & in c. cum dilectus. poſt gloſſ. infrà eod.* Non obſtat etiam ſi dicatur quod prædicti Doctores non requirunt conſenſum Canonicorum & capituli in tali creatione: quia reſpondeo quòd vbi quis fundaret, erigeret & dotaret eccleſiam collegiatam, tunc præſentaret ad omnes præbendas, nec in tali erectione & fundatione requireretur conſenſus Canonicorum, qui nondum eſſent creati, ſed vbi iam Eccleſia eſt fundata & Canonici creati & capitulum creatum credo procedere, quod dixi per notata per Innoc. *in d. c. cum conſuetudinis.* & in locis præallegatis: & ſic ſum expeditus de commento verbi & dotauit. Aggredior nunc verbum, Vel is à quo cauſam habuit.

S V M M A R I V M.

1 *Iuſpatronatus quot modis transferatur de vna perſona in aliam.*
2 *Succeſsio iuriſpatr. an fiat in ſtirpes an in capita.*
3 *Collaterales qualiter ſuccedant patronis.*
4 *Hæredes plures vnius patroni quare habentur pro vno & vnam tantùm habent vocem.*
5 *Clementina plures, multis modis limitatur.*
6 *Hæredes plures vnius patroni ſi ſint diſcordes an attendantur voces plurium ad illam vocem perficiendam, & nu. 7.*
8 *Teſtator ſi legat iuſpatronatus aliquibus ſub nomine collectiuo, & alteri ſingulari perſona, an tantum ius habebit ille ſolus quantum alij.*
9 *Papa ſi condemnat Abbatem & conuentum in centum, dimidiam ſoluet Abbas, & aliam dimidiam conuentus.*
10 *Teſtator quando vtitur aliquo verbo denotãte quòd ſingulariter ſint patroni omnes illi qui ſunt de vna ſtirpe, tunc omnes ſuccedent in capita, & non habebuntur pro vno.*
11 *Teſtatore dicente Titio, cuius eccleſia mea iuriſpatronatus lego fundũ, an fundus cenſebitur legatus eccleſiæ pro dimidia & Titio pro alia dimidia, an cenſebitur factum legatum Titio & de iurepatro. dictæ Eccleſiæ.*
12 *Patroni ſunt quatuor, & ſic habent quatuor voces, ſi vnus ſit hæres alterius an habebit duas voces.*
13 *Succeſsio quæ fit in iure patronatus, vel ex teſtamento, vel ab inteſtato an fiat de iure communi an de gratia.*
14 *Iuſpatronatus an transferatur per ſucceſsionem ad filias, ſicut ad filios vel ad fœminas ſicut ad maſculos.*
15 *Iuſpatronatus an poſsit legari filio vel filia non hæredi, vel etiam alteri qui non inſtituatur hæres.*
16 *Eccleſia ſi vacet & hæres præſentat antequàm Epiſcopus approbet legatum factum de iurepat. tenet præſentatio.*
17 *Iuſpatronatus an tranſeat ad omnes hæredes etiam extraneos an ſolùm ad hæredes ſanguinis.*
18 *Ordinatio facta à fundatore vel teſtatore quod ad hæredes ſanguinis tantum & non ad extraneos tranſeat iuſpatronatus.*
19 *Teſtator diſpoſuit quod iuſpatro. ſpectet filio ſuo & deſcendẽtibus: euenit caſus quod non habet deſcendentes, ſed moritur relicto hærede collaterali vel extraneo, an talis hæres erit patronus.*
20 *Iuſpatronatus an tranſeat cum hæreditate in fideicommiſſarium.*
21 *Iura ſepulchrorum hæreditariorum tranſeunt ad quemcunq; hæredem, & tamen non tranſeunt ad fideicommiſſarium.*
22 *Tranſire quando aliquid dicatur ad hæredes tanquam ad hæredes.*
23 *Iuſpatronatus an tranſeat ad bonorum poſſeſſorem.*
24 *Hæres extraneus dato quòd non ſit miſſus in poſſeſſ. an poſsit præſentare ſi ad eum deuenerit iuſpatronatus.*
25 *Iuſpa. ſi relinquatur proximioribus an auunculus admittatur cum hæredibus defuncti.*
26 *Iudex an poſsit in diuiſione hæreditatis adiudicare vni ex hæredibus iuſpatronatus.*
27 *Iuſpatronatus an poſsit permutari cum quacunq; alia re.*
28 *Conſenſus Epiſcopi an requiratur in permutatione iuriſpatronatus.*
29 *Conſenſus Epiſcopi an requiratur vbi habens compatronum relaxat ei iuſpatro. ita vt ſolus ſit patronus.*
30 *Conſenſus Epiſcopi an requiratur in donatione iuriſpat.*
31 *Verbum liberam quid denotet.*
32 *Iuſpatronatus quando datur religioſo an aſſumat naturam iuriſpat. eccleſiaſtici.*
33 *Præſentatio fundatoris eccleſiæ vel capellæ quo caſu ſit inualida.*
34 *Donatio præſentationis an poſsit fieri retento iurepatronatus.*
35 *Donatio iuriſpatro. futuri an poſsit fieri ſine conſenſu Epiſcopi.*
36 *Iura requirentia conſenſum Epiſcopi in donatione iuriſpatronat. loquuntur quando ipſum iuſpatr. iam eſt creatum & formatum.*
37 *Donatarius iuriſpatro. an poſsit præſentare donatorem.*
38 *Patronus ſi dicat dono eccleſiam meam, an per hoc cenſeatur donaſſe iuſpatronat.*
39 *Patronus cum iuſpatr. ab alio occupatur ſi porrigat libellum contra illum dicendo peto eccleſiam meam, libellus ſuſtinetur.*
40 *Iuſpatro. an tranſeat cum vniuerſitate.*
41 *Iuſpatron. quando dicatur eſſe in vniuerſitate, vel adhærere vniuerſitati.*
42 *Mea, dictio eſt ſignificatiua dominij.*
43 *Fundo vendito in quo eſt capella an veniat capella.*
44 *Venditis bonis rantis an tranſeat iuſpatronatus.*

45 *Caſtrum*

45 *Caſtrum dicitur quid vniuerſale.*
46 *Vendita vniuerſitate in qua ſit iuſpatrona. an ſi illud exprimatur in venditione tranſeat cum vniuerſitate.*
47 *Venditis omnibus honoribus & honorantijs, & iurepatro. an trãſeat iuſpatronat.*
48 *Copulatiua facit copulatum venire principaliter.*
49 *Dedicans ſe religioni cum bonis ſuis an expreſſio bonorum aliquid operetur.*
50 *Cum, dictio denotat acceſſionem.*
51 *Verba debent intelligi propriè in dubio.*
52 *Venditio iurispatrona. ſimoniaca reſpectu iuriſpatro. expreſſi an teneat.*
53 *Recipitur aliquis de præſenti in canonicum, & promittitur ſibi prima vacatura, receptio in canonicum tenet & promiſſio vacaturæ eſt nulla.*
54 *Iuſpatronatus an veniat in venditione ſi de eo fiat mentio.*
55 *Pretium datum pro venditione iurispatronatus an debeat reſtitui.*
56 *Eccleſia patronata ſi emat iuſpatronatus an erit libera.*
57 *Iuſpatronatus an tranſeat in locatione vniuerſitatis.*
58 *Conductor maximè ad modicum tempus non facit fructus ſuos.*
59 *Conſuetudo ſi ſit quod vicini & parochiam rectorem præſentent Epiſcopo, & reperiatur domus alicuius ex illis parochianis locata, an præſentatio ſpectabit ad conductorem ad dominum domus.*
60 *Iuſpatronatus an tranſeat cum vniuerſitate pignori data.*
61 *Pignus non conſiſtit niſi in his quæ quis de bonis ſuis facit obnoxia.*
62 *Iuſpatronatus an tranſeat cum vniuerſitate data in dotem, ita quòd vacante eccleſia vel capella præſentatio ſpectet ad maritum non ad vxorem.*
63 *Maritus non poteſt recipere fructus ex rebus dotalibus quando in breui non renaſcuntur.*
64 *Iuſpatrona. non conſideratur in venditione ſed acceſſoriè tranſit.*
65 *Iuſpatro. an tranſeat in fiſcum ex confiſcatione bonorum.*
66 *Feudum reuertitur ad eccleſiam confiſcatis bonis vaſalli ob crimen læſæ maieſtatis.*
67 *Emphyteuſis eccleſiaſtica ſi tranſit ad hæredem extraneum & contingat hæredem delinquere, ita quod bona eius confiſcantur talis emphyteuſis tranſibit etiam ad fiſcum.*
68 *Bona alicuius ſi confiſcantur non tranſibit in fiſcum niſi illud quod tranſiret in extraneum.*
69 *Iuſpatronatus an euaneſcat ſi quis priuatur in ſpecie iurepatronatus propter delictum.*
70 *Iuſpatro. an poſſit de per ſe vel ſine vniuerſitate dari inſolutum creditori vel an poſſit inſolutum capi à creditoribus.*
71 *Præſentare an poſſit ſi contingat eccleſiam vacare, ille, penes quem factum eſt ſequeſtrum eccleſiæ vel iuriſpatronatus.*
72 *Patronus an poſſit renunciare iuripatro. in præiudicium deſcendentium vel legitimorum hæredum.*
73 *Iuſpatro. ſi competat illis de parentela tantum, an vnus de parentela poſſit renunciare extraneo ius ſuum.*
74 *Diſpoſitione ſtante quod iuſp at. non exeat extra domum vel parentelam ſi quis creatur de illa domo vel adoptatur, an talis ſit patronus ſicut alij.*
75 *Legatum factum alicui in tempus liberorum non debetur illi, qui filios adoptauit.*
76 *Adoptiuus non ſuccedit in feudum.*
77 *Filiorum appellatione non veniunt adoptiui in diſpoſitione hominis.*
78 *Statutum præferens maſculos fœminis non habet locum in adoptiuis.*
79 *Donatio quæ reuocatur per ſuperuenientiam liberorum non habet locum in adoptiuis.*
80 *Verba debent intelligi naturaliter & propriè, non ciuiliter & fictè.*
81 *Iuſpatronatus an poſſit præſcribi.*
82 *Laicus non poteſt poſſidere ius ſpirituale.*
83 *Iuſpatro. antiquiſſimum probatur per indicia & per famam & poſſeſſio antiqua habetur pro titulo.*
84 *Memoriam hominum non extare quomodo probetur.*
85 *Priuatus non poteſt præſcribere merum imperium.*
86 *Tempus quantum requiratur ad cauſandam præſcriptionem iurispatron.*
87 *Tempus quantum requiratur ad probandum vel præſumendum titulum.*
88 *Tempus longæuæ vitæ hominis, & ſic tempus centum annorum dicitur eſſe de antiquo.*
89 *Præſcribens vniuerſitatem an præſcribat iuſpatronatum.*
90 *Eccleſia vna an poſſit aliam præſcribere.*

IPSA VEL IS A quo caoſam habuit. Super hoc verbo videbimus, quot modis transfertur iuſpatro. de vna perſona in aliam, & etiam quomodo transferatur: in præcedentibus eteoim verbis & *ſuprà* in diſcuſſiune diffinitionis iuriſpatro. habita in principio operis viſum eſt quomodo iuſpatrona. creetur ſeu in eſſe deducatur à principio, item viſum eſt de aliis ad materiam iuriſpatro. facientibus. † Primò igitur quæro, quot modis transferatur ioſpatro. de vna perſona in aliam? Gloſſ. *in c. piamentis. 16. quæſt. 7. circa fin.* dicit quod transfertur quatuor modis: primò transfertor ſucceſſione, ſecundò donatione, tertiò permoratione, quartò transfertur quaodocunque vniuerſiras in qua ſit ipſum iuſpatrona. transferatur in alium, & ad ſingulos modoa allegat glo. iura clarè probantia, idem concludit gloſſ. *in c. cum ſeculum infrà eod.* quæ allegat hos verſus, Iuſpatro. tranſire facit nouus hæres, Res permutara, donatio, venditioque: hanc concluſionem facit etiam Innocen. *hic ſuper hac rubrica, in fine*, & ſequuntur alij communiter, dato quod Bald. *in l. fin. in penult. col. C. de edict. diui Adria. tollendo, & in conſi. ſuo 285. incip. Quadam mulier. in 3. volum.* dixerit quod iuſparro. non tranſit in alium, titulo ſingulari. Et exemplificat in donatiune, quod etiam tenuit Abb. factis ampliùs allegationibus ad vtramque partem in *diſputatione ſua incipiente Augerio, in primo dubio.* ſed vt dixi præcedens opinio eſt communis & verior declarando, vt infrà in proceſſu huius verbi dicetur, vt tamen materia iſta clariùs intelligatur ſigillatim inſiſtam circa vnumquemque modum transferẽdi ipſum iuſpatr. Et primò circa modum ſucceſſionis. Secũdò igitur quæro, quia paulo ante dictum eſt quod iuſpatro. transfertur in aliũ
per modum ſucceſſionis, † an ſucceſſio iuriſpatro. fiat in ſtirpes 2
an in capita. Hæc quæſtio eſt ſubtilis valdè, & ſuper ea inſudarũt Maiores noſtri, Innoc. in *c. 1 infrà eod.* cõcludit ſucceſſionem fieri in ſtirpes, & mouetur quia in ſucceſſione hereditatũ fit ſucceſſio in ſtirpes, alleg. *§. & quia placuit. Inſti. de hæredi. quæ ab inteſt. defe.* ita quod ſecundùm Inno. ſi plures vni ſuccedant habentur loco vnius, arg. *l. cui fundus. ff. de condi. & demonſt.* ſubijciens Innoc. quod hæc concluſio magis conſonat æquitati. Et hanc æquitatem dicit ſubtilitati præponendam, *l. ita vulneratus. § fina. ff. ad leg. Aquil.* Iſtam opinionem Innoc. & multi ſecuti ſunt quos refert gloſſ. *in Clem. plures. circa princip. eod. tit.* Contrariam opinionem, ſcilicet quod ſucceſſio fiat in capita, tenuit Vincen. *in c. 1 infra eod.* & alij ſequaces relati per d. glo. Et mouentur quia ad ſucceſſionem liberti, patroni veniunt per capita non per ſtirpes, *§. multis. Inſtitu. de ſucceſſ. libe.* Ergo ſecundùm eum idem eſt dicendum in ſucceſſione iuriſpatr. propter identitatem rationis. Pro hac opinione facit ſecundùm dictam glo. quia iuſpatro. eſt indiuiſibile: ſed indiuidua non diuiduntur inter hæredes, *l. 2. l. eadem. §. Cato. & l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig.* Ergo vnuſquiſque ſuccedit inſolidum, & ſic ſucceſſio fit in capita. Tertiam opinionem diſtinguentem & ad concordiam reducentem prædictas opiniones tenuit Archi. *in c. ſi plures. 16. q. 7.* quem refert prędicta glo. *in d. Clem. plures.* dixit enim Archi. quod ſi plures ex diuerſis cauſis ſunt patroni, vt quia vnus fundauit, alter dotauit: tunc omnes deſcendentes ab altero habentur loco vnius, & ſic ſuccedunt in ſtirpes, & ita procedat opinio Inno. Si autem ex vnica caoſa ſint patroni, vel vnicus ſit patronus, tunc deſcendẽtes ſuccedunt in capita, & procedat opinio Viocen. Haoc tamen opioionem licet aliquantulum videatur demulcere aures, reprobat dicta glo. ex pluribus rationibus, de quibus per eam: hodie prima opioio *ſuprà* relata, ſcilicet, quòd ſucceſſio fiat in ſtirpes, & ſic quod plures deſcendentes ab vno vnius duntaxat loco habeantur, approbata eſt per *dictam Clemen. plures. in princ.* & ita dicunt gloſſ. *ibi* & Doctores & do. Cardi. Abb. & cæteri *in c. 1. infra eod.* & omnes Doctores de hac materia loquentes poſt compilationem *dictæ Clem. plures.* & propterea dicunt præfati Doct. in ipſa Clem. quod ſi duo patroni decedant, vnus relinquat decem hæredes & alius relinquat duos vel vnum tãtùm, ita potens erit vox illorũ duorum vel vnius ſicut aliorum decem, quia illi decem habẽt vnam vocem tantùm, & alij duo vel vnus habent vnam aliam vocem. Quæ autem ſit ratio *infra* ſtatim declarabitur. Limita tamen hãc concluſionem niſi aliter de mente teſtatoris appareret, vt *infrà* dico *in ſequenti quæſtione verſus finem.* Sed pro pleniori declaratione huius concluſionis ſuboriuntur aliquæ quæſtiones acceſſoriæ: Prima quæſtio eſt, quia *ſuprà* dictum eſt quod deſcendentes
à pluribus patronis ſuccedunt in ſtirpes, ao idem † ſit in collare- 3
ralibus ſuccedentibus ipſis patroois? Do. Cardin. Floren. in *dicta Clemen. plures. in princ. in 1. col.* concludere videtur quod non: dicit enim

Digitized by Google

enim quod in collateralibus loquẽdo fit ſucceſſio in capita, niſi quando tractatur de ſucceſſione patrui, quo caſu ſuccedũt frater & filij alterius fratris defuncti in ſtirpes, *Authen. ceſſante. C. de legi. hære.* idem quando tractatur de ſucceſſione patrui inter nepotes duorum fratrum præmortuorum, ſecundum opinionem glo. *in d. Auth. ceſſante.* quæ cõmuniter approbatur ſecũdùm eum, quod etiam dixit do. Alexan. *in l. poſt conſanguineos. in prin. ff. de ſuis & legi.* In contrarium tamen vrget text. *in d. Clemen. plures. in princ.* qui generaliter loquitur quod plures relicti hæredes ab vno ex patronis habentur loco vnius: nec diſtinguit an illi hæredes ſint collaterales vel deſcendentes, dicamus ergo quod etiam in collateralibus ſucceſſio in iurepatr. eccleſiarum fit in ſtirpes per generalitatem text. *in d. Clemen. plures.* vnde dicamus quod ſi vni ex patronis ſuccedant plures etiam collaterales, quod loco vnius
4 habentur per illum text. item propter idẽtitatem rationis. † Ratio enim quare plures hæredes vnius patroni habentur pro vno, & vnam tantùm vocem habent, eſt, quia ſi aliter diceremus de facili abſorberetur iuſpatroni ſuperuiuẽtis, qui etiam vnam vocem tantùm habet, & ſic eſſet aperta via fraudibus, quia ſic poſſet patronus inſtituere plures hæredes, qui ſi haberent plures voces ſemper excluderẽt patronum ſuperuiuentem, iſtam rationẽ *in d. Clemen. plures.* aſſignat *ibi* gloſſ. magna *verſus finem*, & dom. Card. *ibi in 4. quæſt.* & alij omnes ſequuntur: iſta enim ratio militat vtroque caſu, igitur &c. Et hoc tenendo non obſtat quod dicit do. Card. *ſupra* relatus ſcilicet, quod in collateralibus ſucceſſio fiat in capita, quia vt ipſemet dicit *ibid. in 4. colum. in verſi. & pro hoc dicto.* illud ꝓcedit in ſucceſſione hæreditatis, aliter enim ſuccedit in iure patronatus Eccleſiæ aliter in hæreditate, vt etiam dicit And. Areti. *in §. multis. in fin. Inſti. de ſucceſſio. liber.* & quantum ad propoſitum noſtrum hoc benè probatur, quia ratio quam ſuprà dixi militare in ſucceſſione iuriſpatro. non militat in ſucceſſione hæreditatis vt ad oculum conſtat: & propter prædictam rationem dicimus, quòd ſi vnus tantùm ſit patronus Eccleſiæ, qui decedat relictis pluribus hæredibus non habet locum *dicta Clem. plures.* & ſic non habetur locus vnius, quinimmò ſuccedũt in capita, & vnuſquiſque habet vnam vocem, cùm hoc caſu ceſſet dicta ratio, ſi tamen poſteà vnus ex iſtis hæredibus vel patronis decedat, vel omnes decedant, & quilibet eorum relinquat hæredes, ſucceſſio in iurepatro. fit in ſtirpes, & ſic hæredes vnius habebuntur pro vno & vnicam tãtùm vocem habebunt, & idem erit dicendum vbi plures à principio ſunt patroni, quia hæredes illorum ſuccedunt in ſtirpes vt euitetur fraus ſuprà recitata, & ita declarat & intelligit iſtam materiam Laurentius in *dicta Clemen. plures. in prin.* quem refert & ſequitur do. Cardi. Floren. *ibi, in 4. colum.* ſubijciens quod hic modus computandi placuit ſibi etiã dum eſſet ſcholaris, & quod hoc modo intelligendo ſaluatur opin. Archi. *ſuprà* recitata in vno membro, & tolluntur intricationes, & contraria, de quibus per glo. *in d. Clem. plures.* ad quæ ſigillatim reſpondet do. Card. *ibi*, dic vt per eum, & prædictam declarationem Laurentij etiam refert & ſequitur dom. Ioan. de Imol. *ibi in 8. colum. ſuper glo. in verbo, ab vno.* & etiam idem in effectu dicit Abb. Panorm. *in conſilio ſuo 54. incipien. Caſus in 1. volu.* & idem do. Alexan. *in l. iuriſiuran. §. ſi liberi. ff. de oper. liber. in 2.*
5 *colum.* † Et procedit prædicta concluſio & declaratio, ſeu *dicta Clement. plures.* declarata, *vt ſupra*, nedum in pluribus hæredibus ex teſtamento, ſed etiam ab inteſtato propter identitatem rationis, ita Paul. de Eleaz. & Stephanus, quos refert & ſequitur Ioan. de Imol. in *d. Clem. plures. ſuper glo. in verbo relicti*, & alij communiter ſequuntur. Procedit etiam prædicta concluſio & declaratio, ſeu *d. Clem. plures.* quando iuſpatronatus vnius ex patronis deſcenderet ad plures per viam contractus, puta ſi donetur iuſpatronatus pluribus, vel vẽdatur ſeu alienetur vniuerſitas, in qua ſit ipſum iuſpatronatus pluribus, quia illi plures habẽtur ꝓ vno, ita decidit glo. *in d. Clem. plures. in verbo relicti* quam ſequuntur omnes *ibi*, & pro hoc facit identitas rationis quam *ſuprà* retuli. Procedit etiam *dicta Clemen. plures.* ſiue hæredes ſint ſui ſiue extranei ſiue maſculi, ſiue fœminæ, vt omnes communiter ibi concludunt, & *infra* declarabitur. Suboritur nunc alia quæ-
6 ſtio acceſſoria circa prædicta, poſito † quod plures hæredes vnius ex patronis habeãtur pro vno, & vnam tantùm vocem habeant, pone quod inter ſe ſint diſcordes, an attendantur vota plurium ad illam vocem perficiendam. Iſte eſt elegans & quotidianus punctus, & in eo reperio tres opiniones. Prima opinio eſt Stephani *in d. Clem. plures.* qui vt refert *ibi* Ioan. de Imol. *ſuper gloſſ. magna*, tenuit quòd vox ipſa ſit apud omnes, ita quòd omnes debeant eſſe concordes, adeò quod vnius contradictio totum impediret, & per conſequens ſecundùm iſtam opinionem ſi daretur caſus quòd eſſent decem hæredes, & nouem præſentarent vnum, alius decimus alium, neutra præſentatio valeret. Secunda opinio Lapi quam *ibi* refert & ſequitur Ioan. de Imol. quòd dicta vox ſit apud maiorem partem ex eis etiã comparatione minoris partis, & ſic ſi daretur caſus quòd eſſent decẽ hæredes & quinq; præſentarẽt vnũ, tres alium, duo aliũ. quòd præſentatio illorum quinq; valeret, & aliæ duæ præſentationes nihil valerẽt, quia licet illi quinq; non ſint maior pars omnium, tamẽ ſunt maior pars aliarum partium præſentantium, apud quã maiorem partẽ eſt ipſa vox vt ipſi dicũt. Pro ipſa opin. facit id quod decidunt Ioan. And. Abb. & communiter cæteri in *d. c. 3. infrà eod. & in cap. eccleſia. el 1. ſuprà de elect.* vbi dicunt quod vbi præſentatio competit pluribus vt ſingulis, & non vt collegio, præfertur vox maioris partis etiam comparatione minoris, de quo plenè dixi *ſuprà ſuper verbo honorificum q. 58.* Tertia fuit opinio Ioan. de Lignano in *dicta Clemen. plures.* quam opinionem etiam tenet clarè dom. Cardina. *ibi, in 4. colum. verſicu. item per hæc dicta.* dicunt enim præfati Doctores, quod ad dictam vocem perficiendam requiritur maior pars omnium, nec ſufficeret maior pars comparatione minoris, & ratio eſt vt dicit dom. Cardi. quia ex quo vox eſt vnica oportet dicere quòd ſit apud omnes vel maiorem partem ipſorum omnium. Et iſta opinio magis mihi placet, & eam comprobo per ſimile: nam in actu fiendo per vniuerſitatem, vel collegium requiritur maior pars omnium, vt dicunt Docto. in *d. cap. 2. infrà eod. & in d. cap. eccleſia.* per illum textum *ſuprà de elect.* Ratio eſt quia non poteſt dici quòd ille actus ſit factus ab vniuerſitate niſi ſaltem maior pars vniuerſitatis id fecerit, *l. quod maior cum ſimil. ff. ad municipales.* ita dicunt Doct. in locis prælleg. ſic dicamus in propoſito noſtro, nam illi omnes hæredes habentur pro vno corpore, & vnam tantùm vocem habẽt, vt ſæpè dictum eſt, non poteſt ergo dici actum eſſe factum ab illo corpore, niſi ſaltem maior pars omniũ de corpore conueniant & ipſum actũ faciãt, & per hoc tollitur illud quod *ſuprà* dictũ eſt, ſcilicet quod vbi actus puta præſentatio competit pluribus vt ſingulis, ſufficit maior pars comparatione minores, quia in caſu iſto nõ competit pluribus vt ſingulis, ſed competit pluribus tanquàm vni, ita ꝙ omnes habentur pro vno, & ſic militat eadem ratio, ac ſi competeret pluribus vt collegio. Comprobo etiã iſtam opinionem per deciſionem glo. & Doctorum, in *c. paſtoralis. ſuper verbo plures, ſuprà de reſcrip.* dicit enim *ibi* glo. quam dicũt ſingulariter eſſe notandam do. Anto. de Butr. Ioan. de Imol. & Abb. *ibi*, quod plures deputati ad vnum officium ſunt omnes loco vnius. † Quæritur 7
modò ibi, quid ſi tales deputati habent conuenire cum alijs deputatis ad aliud officium, cùm illi etiam loco vnius habeantur, an debebunt omnes conuenire, vel ſufficiat maior pars. Et decidunt communiter Doctores *ibi* poſt glo. quod requiritur maior pars cuiuſlibet corporis, & multa alia ad hoc accumulat do. Fel. *ibi* quæ videri poſſunt: volunt ergo prædicta glo. & Docto. quod vbi plures habentur pro vno requiritur maior pars illorum ad faciendum actum: & mouentur, quia ſi habetur maior pars corporis, per conſequens habetur interpretatiuè conſenſus omniũ, quia quod facit maior pars omnes facere videntur, *C. de his quæ fiunt à maio. par. cap. & l. quod maior. cum ſimil.* & ſic loquutur Doct. *ibi de maiori parte omnium.* Idem ergo erit dicendum in caſu noſtro propter idẽtitatem rationis. Concluditur ergo quòd ſi præſupponantur decem hæredes, vnus ex patronis, vt ſupra & alter patronus ſuperuiuat & deueniant ad præſentationem, ſi dictus patronus pręſentet vnum, & maior pars illorum decem pręſentet alium tales præſentati habebunt æquale ius, vnde ſi alter eorum erit idoneior erit præferendus, aliàs locus erit gratificationi. Ita dicunt dom. Cardi. & Imol. poſt Lapum in *d. Clemen. plures.* & faciunt notata *in d. c. paſtoralis.* & aduerte, quia dato quod minor pars illorum decem præſentaret eum qui eſt præſentatus ab altero cum patrono, tamen per hoc non pręfereretur ille, quia vox illorum decem eſt apud maiorem partem, ita quod de ſuffragio vel præſentatione minoris partis non eſt curandum, ita colligo ex verbis Doct. in *locis præallega.* & maximè dom. Card. in *d. Clem. plures. in 4. colum.* ſcilicet in *2. q. in fin.* & Abb. in *d. c. paſtoralis. circa fin. princi.* vbi dicit quod vnus ex tribus de eodem corpore pro nihilo reputatur, quando maior pars contradiceret, & idem [illegible] credit dom. Felyn. *ibi circa finem. in verſic. ſed eſt communiter reprobata*, vbi tenet poſt Ioan. *in c. à collatione. de appell. lib. 6.* quòd ſi duo corpora habent actum [illegible] ecere, & vnum corpus con-

concorder & etiam habeat vnam perſonam alterius corporis
per hoc non obtinebit, quia vox illius corporis eſt apud maio-
rem partem, ita Ioan. Andr. *vbi ſuprà* reprobando opinionem
Hoſtien. qui contrarium tenuit, *in c. poſtulaſti. de conceſſ. præbend.*
Idem tenet Gemin. *in dicto cap. à collatione.* & multi alij idem te-
nuerunt, quos refert dom. Felyn. *in d. c. paſtoralis.* qui etiam atte-
ſtatur hanc eſſe communem opinionem, ex quo dicit quod o-
pinio Hoſtien. contraria communiter eſt reprobata, & hæc be-
nè not. quia in practica ſæpè contingunt, & vidi multos errare.
Tertiò quæro circa iſtum modum acquirendi iuſpatron. ſcilicet
8 per ſucceſſionem: † pone quòd teſtator leget iuſpatron. aliqui-
bus ſub nomine collectiuo & alteri ſingulari perſonæ, vt quia
dicat, lego iuſpatr. tali collegio & Petro, an tantum ius habebit
Petrus quantum totum collegium. Conclude breuiter quod
ſic, ita probatur *in l. fina.* & ibi Doct. omnes ponunt ſimiles deci-
ſiones. *C. de impub. & alijs ſubſtit.* dicitur enim ibi maximè per Bal-
dum in princ. & per eum probatur in illo text. quod plures con-
tenti ſub nomine collectiuo habentur pro vno: hoc dicunt An-
gel. & Ioan. de Imol. *in l. liber homo. §. Titius. lo 1. ff. de hæred. inſtit.*
quod ſi rectori & vniuerſitati ſcholarium daretur poteſtas eli-
gendi notarium, vel alium actum faciendi, tãtam vocem habe-
bit rector ſolus quantam tota vniuerſitas: hinc etiam dicunt Iac.
9 But. Bal. & Ange. *in l. quoniam. C. de appell.* † quod ſi Papa condem-
nauit Abbatem & conuentũ in cẽtum, dimidiam ſoluet Abbas
& aliam dimidiam conuentus, & idem dicit Sali. ſi poteſtas cum
ſuis officialibus condemnatur in cẽtum, quia poteſtas ſoluet di-
midiã, & alia poſſunt accumulari, quæ videas per Doct. in *d. l. fin.*
& in locis *ibidem* memoratis per eos, & per do. Fely. in *c. paſtora-*
lis. verſ. in ſi princi. ſup. de reſcript. Limita tamen prædictam conclu-
ſionem niſi aliud appareret de mẽte teſtatoris, quia tunc nomi-
natim ſub nomine collectiuo non haberentur pro vno, ita dicit
Io. de Imo. *in d. l. liber homo. § Titius. alleg. l. cũm virum. C. de fideicom.*
& eſt bonus text. *in l. Lucius Titius teſtamento. §. Lucius. lo 1. ff. de leg.*
2. & eſt de mente omnium in *d. l. fi.* & in terminis iſtis eſt deciſio
du. Anto. But. in *conſi. ſuo 29. incip. Ieſu Chriſti. in primo dubio.* vbi di-
10 cit quod † quando teſtator vtitur aliquo verbo denotante quòd
ſinguliriter ſint patroni omnes illi qui ſunt de vna ſtirpe, tunc
omnes ſuccedent in capita, & non habebuntur pro vno, vt puta
quia vtatur verbo diſtributiuo, ita etiam decidit Pet. de Anch. in
conſ. 356. incip. Viſis puncto & quæſitis in primo dubio. & eſt idẽ conſi-
lium de verbo ad verbum. Quid aũt ſi aliqui, quibus legatur iuſ-
patronatus ſint coniuncti per copulam, & etiam legetur iuſpatr.
alteri perſona ſeparatim, an illi coniuncti habebuntur pro vno,
vide bonum tex. *in l. liber homo. §. Titius ff. de hære. inſti.* & not. in *d. l.*
11 *fi. & in l. re coniuncti. ff. de leg. 3.* † Quid autem ſi teſtator dicat Titio
cũm eccleſia mea iuriſpa. lego fundum: an fundus cenſebitur le-
gatus eccleſiæ pro dimidia, & Titio pro alia dimidia, an verò cẽ-
ſebitur factum legatum Titio & de iurepatro. dictæ eccleſiæ &
de fundo? Dicas quod legatum cẽſebitur factum Titio de vtro-
que, ita decidit Ro. dicens ſibi accidiſſe hũc caſum Romæ in *ſuo*
ſingu. incip. Accidit mihi. in 11. char. col. 1. in fin. alleg. tex. vnicum qui
12 benè probat *in l. ſi is qui ducenta. §. ſi quis leget. ff. de reb. dub.* † Quar-
tò quæro in hac materia, pone quòd quatuor ſint patroni, quo
caſu habent quatuor voces, an ſi vnus ſit hæres alterius habebit
duas voces. Conclude quod ſic ſecundùm Paul. de Eleaz. Lau.
& Lapum, quos refert & ſequitur Ioan. de Imol. in *d. Clem. plu-*
res. in 8. col. ſuper gloſſ. in verbo ab vno. eod. titu. de iurepatro. & quia iſta
13 quæſtio non habet dubitationem vlteriùs non inſiſto. † Quin-
tò quæro an iſta ſucceſſio quæ fit iurepatronatus, vel ex teſta-
mento vel ab inteſtato fiat de iure communi, an de gratia? Dic
breuiter quod de gratia, ita Abb. Panormita. *in c. 1. de præbend. per*
c. quoniam. infrà eod. & plenè dixi *ſuprà ſuper verbo ius, in 2. quæſt.*
14 † Sextò quæro, an iuſpatro. transferatur per ſucceſſionem ita ad
filias ſicut ad filios, vel ad fœminas ſicut ad maſculos. Iſtam quę-
ſtionem explicaui plenè *ſuprà ſuper verbo competẽs alicui. in 1. quæſt.*
& concluſi quod ſic, & ibi etiam tetigi quid ſi fœmina eſſet me-
retrix. Intellige tamen præmiſſam concluſionem quando fœ-
mina eſſet hæres ſicut maſculus, quia iuſpatr. tranſit ad illum ad
quẽ tranſit hæreditas, ita dicit Inno. *ſuper hac rub.* & ſequũtur cæ-
teri, idem Abb. & alij *in c. 1. & in c. cum ſeculum. inf. eo.* idem Doct.
communiter *in Clem. plures. eo. tit.* maximè Card. *ibi, in prin. in 6. &*
7. q. hinc dixit Per. de Anch. *in c. ex inſinuatione. infrà eo.* quod ſi ex
forma ſtatuti vel conſuetudinis extantibus maſculis excludatur
fœmina dotata excludetur etiã à iurepa. & per conſequẽs à præ-
ſentatione rectoris & ab alijs effectibus iuriſpat. & hoc refert &
ſequitur dominus Laurus de palatijs de Fano in *ſuo tractatu ſuper*
ſtatuto quod extãtibus maſculis filiæ non ſuccedant, in vlt. col. Iſtud etiã
dixit Fede. de Senis in *conſi. ſuo 106.* quem refert & ſequitur dom.
Abb. Panorm. in *d. c. cum ſeculum.* ſed corruptè allegauit, quia hoc
dicit Fede. in *conſi. ſuo 111. incip. Quæſtio talis eſt. in pen. col.* vbi ſubij-
cit, quod ita ſeruat conſuetudo, idem etiam firmat do. Card. *ſu-*
per hac rub. q. 8. idem Abb. in *conſi. ſuo 59. incip. Caſus. in 1. volum.* Ex
prædicta etiam declaratione inferunt Docto. in prædictis locis,
quòd ſi filius renunciauit hæreditati paternæ, non retinet etiam
iuſpat. licet argui poſſit in contrarium, vt per glo. *in c. conſideran-*
dum. 16. q. 7. quæ allegat *l. filij. ff. de iurepatron.* vbi expreſsè dicitur,
quod filij abſtinentes ſe ab hæreditate paterna, iuſpat. quod ha-
bent in liberis non amittunt: ſed ille tex. non loquitur in iurepa.
eccleſiæ quod tranſit ad eum ad quem tranſit hæreditas, *vt ſuprà*
dixi, & faciunt quæ dicam *infra in quæſtionibus ſequentibus.* † Septi- 15
mò quæro an iuſpa. poſſit legari filio vel filię non hęredi, vel etiã
alteri, qui non inſtituatur hæres. In hoc puncto diſtingue ſecun-
dùm Io. Andr. *in eo. c. cum ſeculum,* quem refert & ſequitur ibi do.
Card. Flor. *in 5. q.* quod ſi legatum factum eſt eccleſiæ tenet ſicut
tenet donatio, *c. illud. infra eo.* cum concordãtibus ibi memoratis,
ſi autẽ factum eſt priuato non valet, niſi conſentiente Epiſcopo,
ſicut nõ valeret donatio, *d. c. illud.* Nam legatum eſt donatio, *§. 1.*
Inſt. de lega. & ſubijcit Ioan. And. ibi conſilium eſſe vt à principio
ante teſtamẽtifactionem vel ante mortem interueniat Epiſcopi
authoritas, fauore tamẽ vltimarum voluntatũ dicit videri quod
etiam poſt mortem poſſit Epiſcopus approbare & cõſentire, &
hanc opinionem ſuam refert ipſemet Ioan. And. in *addi. Specu. in*
hoc tit. in addi. magna poſt principium. Præmiſſam etiam concluſio-
nem ſequuntur Calder. & communiter cæteri *in d. c. cum ſeculum.*
prout ibi etiã atteſtatur Abb. hinc dicunt præfati Doct. quod in
caſu quo fieret legatum iuriſpatro. laico, conſiſtet ipſum iuſpatr.
apud hæredem vniuerſalem, vſquequo Epiſcopus conſentiat &
approbet ipſum legatum: iura enim, vt dicunt Doctores præfa-
ti, volentia quod iuſpat. transferatur per ſucceſſionem loquun-
tur de hæredibus non autem de legatarijs, ergo quis non ſucce-
det in iurepatro. per viam legati, niſi Epiſcopo conſentiente, &
hanc concluſionem etiam firmat dom. Cardin. *ſuper hac rubrica*
in quæſt. 8. & pro prædicta concluſione eſt etiam clara deciſio
Archid. *in c. præſens clericus in princip. 20. quæſt. 3.* vbi dicit, quòd pa-
ter non poſſet filio legare vel donare iuſpat. niſi eum inſtitueret
hæredem, quod intelligitur niſi Epiſcopus conſentiat *vt ſuprà:*
quam deciſionem refert & ſequitur do. Bartol. Bellenci. *in apo-*
ſtillis ad Abb. in d. c. cum ſeculum. In actu autem inter viuos, puta in
donatione iuriſpat. an conſenſus Epiſcopi debeat de neceſſitate
interuenire tempore ipſius donationis, vide quæ plenè dixi *ſu-*
pra ſuper verbo, de diœceſani conſenſu. in 4. quæſt. & ibi dicta etiam fa-
ciunt ad intelligentiam prædictorum. Ex præmiſſis inferri vi-
detur, † quod ſi contingeret eccleſiam vacare & hæres præſen- 16
taret antequàm Epiſcopus approbaret legatum factum de iure-
patro. quod præſentatio teneret, quia iuſpatro. vt dictum eſt re-
manet apud hæredem vſquequò erit approbatum ipſum lega-
tum. In contrarium tamen puto eſſe veritatem, quia ſi verum
eſſet quod prædixi, de facili pararetur via fraudibus: poſſet e-
nim hæres ſtatim mortuo teſtatore præſentare & non expecta-
re conſenſum Epiſcopi, & ſic reperiretur legatarius deluſus, &
licet iuſpatro. remaneat apud hæredem ante cõſenſum Epiſco-
pi, tamẽ iniquum videtur quod ipſe hæres præſentet antequàm
conſtet Epiſcopum nolle conſentire legato per prædictam ra-
tionem. Pro qua optimè facit text. *in argumen. in l. ſciendum ff. de*
vſu & quod per illum textum dicit dom. Franc. de Are. *in cap. 2.*
in penult. colum. de accu. benè etiam facit textus vulgaris, & nota-
bilis *in l. quod dicimus ff. de ſolut.* & gaudeo reperiſſe quod iſtam o-
pinionem tenet dom. Cardi. Floren. *in d. c. cum ſeculum. in 7. quæſt.*
licet Gaſpar contrarium tenuerit ſecundùm eum, & ſubijcit for-
tius dom. Cardin. *ibi,* quòd legatarius poterit præſentare ſub ſpe
approbationis, quod etiam eſt benè notandum, quia ſæpè con-
tingere poſſet in facto: quod autem dixi de donatione iuriſpatr.
an & quãdo & quomodo fieri poſſit explicabo, *inf. ſuper hoc verbo*
loco ſuo. † Octauò quæro, an iuſpat. tranſeat ad omnes hæredes 17
etiam extraneos, an ſolùm ad hæredes ſanguinis? Conclude bre-
uiter, vt *ſupra* dixi in *q. 7. huius verbi in ver. procedit etiam dicta Clem.*
quod tranſit etiam ad extraneos, ita decidunt cõmuniter omnes
in *Clem. plures. eo. tit. poſt glo. ibi ſuper verbo hæredes,* idem Inno. ſuper
hac rub. in fin. idem glo. in c. conſiderandum. 16. quæſt. 7. & ſentit *gloſſ. in*
c. pia mentis. eadem *cauſa, & quæſtione.* idem tenet Feder. de Senis
in

incoaſi ſuo 111.*colum pen*.idem Card. *ſuper hac rubr.in 7.& 8 q & in conſ.122.incip.In nomine indiuiduæ Trinitatis.* vbi dicit,quod hęc eſt communis opinio:idem tenet Abb. & alij cõmuniter poſt eum *in c.1.inf eo.*& ſubiicit ibi Abb.& & hæc eſt cõmunis opinio.idem tenet Abb.*in c.cum ſeculum. inf eo. & in diſputatione ſua incip. Aegerio.in 3.col.in fin.& in conſi.ſuo 54.incip. Caſus contingentia in 1. volu.* licet ipſe Abb.ſenſerit contrarium in *c.1.de præben.* Præmiſſam etiam concluſionem tenet do.Bart.Bellencinus in *apoſtill.ad Abb. in d.c.cum ſeculum.* vbi etiam alias authoritates allegat, licet referat aliquos contrarium tenentes, & fundamentum præmiſſæ concluſionis eſt,quia iuſpatro.tranſit ad quemcunque ad quem tranſit vniuerſitas bonorũ in qua eſt ipſum iuſpatr.*c. ex litern. & d.c.cum ſeculum.infra eo.* ſi ergo tranſit in quemcunq; extraneũ in quẽ tranſit hæreditas, multò magis tráſit cum hæreditate in hæredes inſtitutos à patrono,& quia vt prædixi iſta cõcluſio eſt cõmunis & modicã habet dubitationem vlteriùs non inſiſto. Sed
18 hic ſuboritur quæſtio acceſſoria,† pone quod ordinatũ ſit à fundatore vel teſtatore,quod ad hęredes ſanguinis tantũ,& non ad extraneos tranſeat iuſpatro. an talis diſpoſitio vel ordinatio valeat? Bal.*in l.2.circa princ.C.de in ius vocan.* dicit quod iuſpatr.tranſit ad hęredes etiam extraneos niſi aliud ſit dictum in fundatione: ſentit ergo quod valeret diſpoſitio,vt non tranſiret iuſpat.ad hæredes extraneos, & illud dictũ Bart.refert do.Bar.Bellenci.*in apoſtill.ad Abb.in d.c.cum ſeculum.*& etiã refert & ſequitur do.Fely. Sãdæus *in tract. ſuo quãdo litera Apoſtolica præiudicẽt patronis eccleſiarum,in 2.col.ver.corroboro.* Ego credo hanc concluſionem eſſe veram, dummodò tali diſpoſitioni conſentiat Epiſcopus iuxta ea quæ dixi in præcedenti quæſtione, quia ex quo ipſum iuſpatro. tranſiret ad omnes hæredes, ſi alteri hæredum prælegetur Epiſcopi conſenſus requiritur,vt ibi declaraui,non poterit ergo teſtator vni ex hæredibus adiudicare iuſpatro. niſi accedente conſenſu Epiſcopi,per prædicta: de facili tamen conſentiũt Epiſcopi,& benè faciũt ne retrahantur homines à fundationib. eccleſiarum. An autẽ iudex in diuiſione hæreditatis inter plures hæredes poſſit vni ex hæredibus adiudicare iuſpatro. dicam *infra quaſt 12.huius verbi.*& *ibi* dicenda etiam conferunt ad iſtam quæſtionem. ¶ Suboritur nunc alia notabilis dubitatio circa præ-
19 dicta, pone † quòd teſtator diſponat quod iuſpatrona. ſpectet filio ſuo, & deſcendentibus, euenit caſus quod filius non habet deſcendentes, ſed moritur relicto hærede collaterali vel extraneo,an talis hæres erit patronus? Videtur dicendum quod non,quia voluntas teſtatoris habetur pro lege. §.*diſponat. in Authentico de nuptijs.* ſed cùm diſpoſuerit quod ad deſcendentes tranſeat iuſpatrona.ad alios non debet poſſe tranſire. Et pro iſta parte facit deciſio Bald.ſupra alleg.*in l.2.C.de in ius vocan.* In contrarium tamen conſuluit in terminis Petr.de Ancha.*in conſil. ſuo* 80.*incipien. Prima facie.* & mouetur inter cætera, quia videtur teſtator ex abundanti de deſcendentibus mentionem feciſſe. Mouetur etiã ex alijs de quibus per eum,& opi.ſua mihi placet,quia veriſimiliter facit mentionẽ de deſcendentib. quia ſperabat filiũ ſuum liberos habiturum: nec eſt veriſimile quod deficientibus deſcendentibus voluerit ipſum iuſpatr.remanere in aëre, vel illud extingui,argum *l.cum de indebito.ff.de proba.* & ex his ſatis tol-
20 luntur obiecta,de quibus ſuprà.† Nonò quæro,an iuſpat.tráſeat in fideicõmiſſariam cui hæreditas reſtituitur? Videtur dicẽdum quod ſic,quia vt ſępè dictum eſt iuſpatro.tranſit cũ vniuerſitate: ſi ergo in fideicõmiſſarium tranſit hæreditas,in eum etiam tranſibit iuſpatro.Secundò facit quia iuſpatro.tranſit ad hęredes etiam extraneos,vt dictum eſt in præcedẽti quæſtione,ergo etiam tranſire debet ad fideicommiſſarium. Iſtam conſequentiam facit *glo in l.ſi patroni.in princ.ff.ad Trebell.* Et iſtam opinionem per prædicta tenuit Rom.*ibi.* Contrariam opin.tenuit Bart.*in l.quia perinde.ff.ad Trebell.*arg.illius text. qui vult quod iura ſepulchrorũ non tranſeant in fideicommiſſa. Eandem concluſionem tenet Ioan.de Imol *in d.l.ſi patroni per d.l.quia perinde.iuncta l familiaria.*
21 *cum l ſequent.ff.de relig. & ſum. fu.* vbi patet, † quod iura ſepulchrorum hæreditariorum tranſeunt ad quemcunque hęredem, & tamen non tranſeunt ad fideicommiſſarium,& ratio eſt,quia ad fideicõmiſſ.tranſeunt ea tantùm quę concernunt cõmodum pecuniarum,ſed iura ſepulchrorum,& iuſpat.nõ ſunt huiuſmodi,igitur,&c. ita Imol. *ibi* ſubiiciens hoc eſſe ſignanter notandũ, quia à canoniſtis non tangitur ſecundùm eum. Iſtam eandem concluſionem firmat Bal.*in l fin.in pen.colum.C.de edict.diui Adria.tollen.& in l.cum virum.circa finem C.de fideicommiſſ.* & aſſignat rationem, quia iuſpatrona. non eſt de corpore hæreditatis, nimirum ſi non tranſit in fideicommiſſ. Eandem opinionem tenuit Nicolaus de Neapo.Paul.de Caſtr do.Alexan. & communiter Doct.in *d.l.quia perinde.*& aduerte quia dom.Alexan.legit illam *l.cum l.quamuis.§.nihil.* & allegat alias authoritates, & ſubiicit ſe ita conſuluiſſe eo anno,non reperio tamen illud cõſilium in volumenib.conſiliorum ſuorum,& quòd iſta ſit cõmunis opi.atteſtatur etiam do.Alex.*in d l.ſi patroni in ſi.principij.*& eam etiã tenet Bertachinus *in repertorio ſuo in verbo iuſpat.verſ.33.& in verbo patronus.ver.patronatus iura.*idem tenet dom.And.Barba.*in c.quanto.de iudic.in fin.*Idem tenet do.Alexan.*in l.Centurio.col.11.ff.de vulga.& pupill.& in l.precibus.in 8.colum.C.de impub.& alijs ſubſtitu.* Et iſtam opinionem ſequendo non obſtant quæ in contrarium adducuntur, & primò nõ obſtat dicere quod iuſpatronatus tranſeat cum vniuerſitate,quia iſtud fateor regulariter loquendo, ſed in fideicommiſſarium non tranſit per rationes *ſuprà* allegatas;probatur etiam per ſimile, nam iura ſepulchrorũ poſſunt transferri per titulum vniuerſalem *l.in modicu.ff.de contrahen.empt.l.quadam. ff.de acq.rer.do.*& tamen non tranſeunt ad fideicommiſſarium. *d.l.quia perinde.*ita punctualiter reſpondet do.Alexan.*in d.l ſi patroni. in fin.principij.* Non etiam obſtat aliud in quantum dicebat, quod ea quæ ad hæredes extraneos tranſeunt, etiam tráſeunt ad fideicommiſſarium,quia hoc argumentum non eſt ſimpliciter verũ: quod ſic deducitur,ea enim quę tranſeunt ad hæredes tanquàm ad hæredes benè tranſeunt in fideicõmiſſarium,ita procedit argumentũ prædictum, ſed ea quæ tranſeunt ad hæredes non tanquàm ad hæredes, ſed eo quia ſunt hæredes non tranſeunt in fideicommiſſarium,exemplum in iuribus ſepulchrorum quę tranſeunt ad hæredes extraneos, *d.l.familiaria.cum l.ſequen.* tamen nõ tranſeunt ad fideicommiſſarium: ſic ergo erit in iurepatr. ita declarat Paul.de Caſtr.*in d.l.quia perinde.*& ibi refert & ſequitur do.
Alexan.& intelligunt præfati Doct.† quod tunc aliquid dicatur 22
tranſire ad hæredes tanquã ad hæredes, quãdo pro hæreditariis portionib.tranſit, quod nõ contingit in iurepatr.& ſimilib.quæ tranſeunt inſolidum,*c.1.cum ibi notatis inf.eo.* vel aliter reſponde, & dic quod dictum argumentum non valet, ita formaliter dicit do.Alexan.in *d.l ſi patroni.in ſi.principij.* per hæc ſit expedita hæc
quæſtio ſatis ſubtilis.† ¶ Decimò quæro,an iuſpatr.tráſeat ad bo- 23
norum poſſeſſorem? Breuiter dicas quod ſic,quia iuſpat.tráſfertur ſucceſſione, vt dictum eſt *in 1.q.*& in alijs quæſtionib. huius verbi:ſed bonorũ poſſeſſor eſt ſucceſſor. igitur &c.item talis in effectu eſt hæres de iure prætorio, §.*quo aũt.Inſt.de bon.poſſ cum ſimi.* Et hanc concluſionẽ in ſpecie tenet Fede.de Sen.*in conſi.ſuo* 217.
*incip.*Si opinio Io.† Vndecimò quęro circa dicta in precedentib. 24
quæſtionibus poſito quod iuſpat.tranſeat ad hæredes etiam extraneos,vt *ſuprà* dictũ eſt,an poſſit hæres præſentare, dato quod nõ ſit miſſus in poſſeſſionẽ hæreditatis, & ſic dato quòd nundũ apprehenderit poſſeſſionẽ hæreditatis. Iſtam difficultatem mouet Bal.*in l.ſi.in pe.col.C.de edict.diui Adria.* & concludit quod ſic, & mouetur eo fundamẽto, quia in puris incorporalibus ſufficit habere ius:allegat Innoc.in *c.cum noſtris de conceſ.prabend.* & notata per Cynum *in l.monumenta.C.de liga.& probatur in cap.ſi tibi abſenti.de præbend.lib.6.* & facit quod decidit Abb. in *cap. quod autem.in fin. textualiter. infrà eodem.* vbi dicit ſufficere præſentato quòd ſit inſtitutus, dato quòd poſſeſſionem non apprehenderit quantum ad hoc, vt dicatur habere plenum ius in beneficio per *d.c.ſi tibi abſenti.* & faciunt notata *in c.ſuper his.* per illum textum *infrà de accuſa.* Duodecimò quæro circa iſtum modum
transferendi iuſpatron.in alium,pone,† quod iuſpatr.relinqua- 25
tur proximiorib.an auunculus admittatur cum nepotib.defuncti. Concludo quod non,ita decidit Bald.*in conſi.ſuo 87 incipien. Super eo quod quæritur.circa fin.in 4.vol.* vbi dicit quod præferuntur nepotes.Et ratio eſt ſecundùm eum,quia præferũtur à iure ex ſui qualitate priuilegiata, & verba debent ciuiliter intelligi: allegat
Authent.poſt fratres.C.de legit.hæred. † Decimotertiò quæro,an in 26
diuiſione hæreditatis poſſet iudex vni ex hæredibus adiudicare iuſpatronatus. Iſtam quæſtionem attingunt Doct.communiter *in c.querimoniam.infra eo.titu.*Io.And.poſt G *ibi* tenet,quod nõ per illũ text.qui prohibet mutationẽ ordinationis eccleſiæ propter mutationem patroni. D.Petr.quẽ *ibi* refert Abb.tenet contrariũ,& miratur de Io.Andr. dicit enim do.Pet. quod iuſpat.poterit vni ex hæredib.adiudicari ex pluribus rationibus prima, quia nõ prohibetur iuſpatr. transferri de vna perſona in aliam ſecundùm eum.Secunda, quia iuſpat.tranſit cum vniuerſitate, *c.ex literis infrà eod.* Tertia,quia vtilius eſt eccleſiæ vnũ habere patronũ quã plures,quia vt ipſe dicit ſolet negligi quod cõmuniter poſſi-

detur, *l. 2. C. quando & quib. quarta pars debet, lib. 10.* Primã opinio-
nem tenet Abb. ibi tali fundamento, nã aut hæreditas æqualiter
diuiditur inter hæredes, & tunc non apparet ratio quare magis
debeat iuſpatronx. adiudicari vni ex hæredibus quàm alteri, vn-
de cùm ſit ius indiuiſibile conſiſtit penes omnes in ſolidum, per
notata per glo. *in c. 1. inf. eo.* Aut verò illi cui adiudicatur iuſpatro.
fuit data minor pars hæreditatis, & non valet talis adiudicatio.
Ratio eſt, quia videtur adiudicatum iuſpatron. in compenſatio-
nem bonorum, & ſic quodammodò commutatur cum tempo-
rali, & recipit æſtimationem contra *c. de iure. infrà eod.* & ſubiicit
Abb. *ibi* hanc quæſtionem eſſe menti tenendam, quia quotidiè
poteſt accidere. Iſtam etiam quæſtionem tangit Abb. *in c. 1. infrà
eod.* & remittit ſe ad notata in *d. c. querimoniam.* Præmiſſam con-
cluſionem comprobo per illud quod decidunt Hoſt. Ioan. And.
dom. Card & Abb. in *c. ex inſinuatione. inf. eod.* vbi dicunt quod ſi
plures ſunt patroni laici non poteſt vnus alteri remittere, vel re-
laxare ius ſuum, ita vt alter ſit patronus ſine conſenſu Epiſcopi,
quicquid dixerit *ibi* glo. contrarium concludens? quam opinio-
nem aliqui ſecuti ſunt ibi, & præceptor meus dom. Iaſon *in l. vo-
lumus. C. de fideicommiſſ.* quia ſecũdùm ſenſum dictæ glo. aliud eſt
relaxare aliud donare, ſed id fundamentum reprobant Hoſti. &
ſequaces, *ſuprà* relati, & Archidia. in *c. nemini. 16. q. 7. per c. quere-
lam infrà de ſimonia. cum ſimilib.* ergo in diuiſione hæreditatis non
poterit iudex vel ipſi hæredes ordinare nõ poterunt, quod vnus
eis ſolus ſit patronus ſine Epiſcopi conſenſu, requiritur enim ſe-
cundùm præfatos Doctores *vbi ſuprà* conſenſus Epiſcopi ne ali-
quid ſalſitatis vel fraudis contingat in tali donatione, adiudica-
tione vel relaxatione, nam ſæpè in veritate fit emptio, & ſic ſi-
monia cõmittitur, & fingitur donatio vel libera relaxatio. Præ-
miſſam etiam concluſionem reperio tenere do. Hoſtien. in *ſum-
ma huius titu. §. qualiter transferatur. circa principium.* Et hanc con-
cluſionem tenendo ad argumenta do. Petr. facilis eſt reſponſio.
Et primò non obſtat dum dicit quod iuſpatron. poteſt in alium
transferri, ergo etiam vni ex hæredibus poterit in diuiſione ad-
iudicari. Quia reſpõdetur quod imò iuſpatr. non poteſt in laicũ
transferri ſine conſenſu Epiſcopi, & tunc etiam nõ poteſt tranſ-
ferri niſi titulo lucratiuo, vt plenè traditur in *c. illud. inf. eo.* ſi ergo
iuſpatro. adiudicetur vni ex hæredibus in diuiſione hæreditatis,
& adiudicetur liberè, & non pro incontro alicuius partis hære-
ditatis cum conſenſu Epiſcopi id fieri poterit inter ipſos hære-
des, iudex tamen iniquè faceret id faciẽdo, quia nulla ratio hoc
patitur. Si autem adiudicetur pro incontro ſeu in compenſatio-
nem alicuius partis hæreditatis, tunc quia iuſpatro. quodãmodò
venderetur, & ſic ſimonia committeretur, *d. c. de iure. infrà eod.* id
fieri non poſſet etiam cum conſenſu Epiſcopi per notata in *d. c.
illud.* Nõ etiã obſtat aliud inquantũ dicebat do. Pet. quod iuſpat.
poteſt vni adiudicari, quia tranſit cũ vniuerſitate: quia reſpon-
detur quod hoc argumentũ facit contra eũ, quia ſi ibi eſt iuſpatr.
vbi eſt vniuerſitas hæreditatis, ergo oẽs hæredes remanebũt pa-
troni non obſtante adiudicatione facta vni ex eis, quia apud
quemcunq; eorum remanet pars hæreditatis, & ſic pars vniuer-
ſitatis. Prætereà quãdo iuſpatro. adiudicaretur vni, tunc ſpecificè
adiudicatur, non aũt tranſit cum vniuerſitate. Minus etiã obſtat
tertiũ, ſup quo ſe fundabat do. Pet. dicẽs, quod vtilius eſt eccle-
ſiæ habere vnũ patronum quàm plures, igitur vni poteſt adiudi-
cari iuſpat. Quia reſpondetur, ꝙ ex quo iura patiuntur plures eſſe
patronos. *Clem. plures cũ ſimilib. eo. tit.* id etiã debet pati iudex, nec
eſt concludens iſtud tertiũ fundamentum, & ſic remanet expe-
dita hæc quæſtio. Decimoquartò quæro, an iuſpatr. tranſeat ad
filios baſtardos, ſpurios, vel alio modo illegitimos. Hæc quæſtio
deciſa fuit ſup verbo cõpetens alicui, in *2. q.* dic vt *ibi*, & ſic ſum
expeditus de queſtionib. primi modi transferendi iuſpat. de vno
in aliũ, ſcil. per viam ſucceſſionis. Decimoquintò quæro, quia di-
ctum eſt *ſup. in 1. q.* huius verbi, ꝙ iuſpat. transfertur per viam per-
27 mutationis, † an iuſpat. poſſit permutari cũ quacunq; re. Cóclu-
dit ꝙ non, ſed tantũmodò permutari poterit cum alio iure ſpiri-
tuali. Iſta ſunt verba Hoſt. in *ſumma huius tituli, in §. qualiter tranſ-
feratur. verſi. res permutata.* allegat *c. nemini. 16. q. 7. c. ad quæſtiones. &
c. ſi. de rer. permu.* & ita etiam ſentit gl. allegãdo *d. c. nemini. in d. c. cũ
ſeculum. inf. eo.* & Inno. ſuper *hac rub.* & Goffr. *in ſumma huius tituli
in verſi. transfertur.* Et ita intelligit do. Card. *in c. cum ſeculum. & glo.
in Clem. plures. in verbo liberè, in ſi. eo. tit.* Et ratio huius concluſionis
eſt, quia ſi permutaretur iuſpatr. cum re tẽporali, ſimonia com-
28 mitteretur iuxta notata in *d. c. ad quæſtiones. & in c. de iure. inf. eo.* † De-
cimoſextò quæro, an in permutatione iuriſpatr. requiratur Epi-
ſcopi conſenſus? Tex. in *d. Clem. plures. in verſi. & vt facilius. in verbo
liberè.* probat in ſimili quod non, dicit enim *ibi* tex. quod liberè. i.
ſine ſuperioris authoritate ſecũdùm expoſitionẽ glo. *ibi* poſſunt
patroni inter ſe conuenire de rectore ab eis alternis vicibus præ-
ſentando, & dicit *ibi* glo. *in d. verbo* argumẽto illius tex. quod pa-
troni duarũ eccleſiarũ poſſunt inter ſe paciſci, vt vnus ſit patro-
nus vnius, alter ſit patronus alterius. Ego credo dicẽdum, quod
conſenſus Epiſcopi requiratur prout requiritur qñ iuſpatr. alicui
donatur vel cõceditur: & iſtud vult Abb. in effectu poſt alios in
c. illud. inf. eo. vbi concludit, ꝙ quando iuſpat. conceditur laico re-
quiritur Epiſcopi cõſenſus p rationes, de quib. ibi per eum. Quæ
verba ſatis cõprehendunt caſum permutationis. Et etiã ration ex
ibi aſſignatæ p eum poſt alios ſatis militãt in permutatione: poſ-
ſet enim fingi permutatio, & in veritate fieret venditio, & ſic ſi-
monia cõmitteretur: ergo nimirũ ſi conſenſus Epiſcopi interue-
nire debet. Et iſtud expreſsè firmant Hoſt. Io. Andr. do. Card. &
Abb. *in c. querimoniã. inf. eo.* p illum text. ſecundùm vnum intelle-
ctum qui fuit Hoſti. *ibi*, & placet præfatis Doctorib. Comprobo
hanc concluſionẽ per illud quod dicunt Hoſt. Io. And. do. Card.
& Abb in *c. ex inſinuatione. inf. eo.* vbi dicunt, † ꝙ ſi quis habeat cõ- 29
patronum, & ei relaxaret iuſpat. ita vt ſolus patronus ſit, requiri-
tur Epiſcopi conſenſus. Idẽ enim eſt relaxare vel remittere quod
dare, *c. querelã. inf. de ſimonia. c. veniens. el 1. de teſtib.* Et in propoſito
noſtro per dicta iura ita decidit Archi. *in d. c. nemini. in ſi.* ergo etiã
in permutatione requiretur conſenſus Epiſcopi. Comprobatur
etiam hæc concluſio p ſimile, quia beneficia nõ poſſunt permu-
tari ſine authoritate ſuperioris, *c. quæſitum. & c. cum olim. & c. cum
vniuerſorũ. de re. permu.* Et iſtam concluſionẽ videtur etiam velle
Abb. *in d. c. ad quæſtiones. in 1. notab.* vbi dicit, quod generale eſt di-
ctum Doctorum, vt beneficia, & iura quæ habentur in eis quali-
tercunq; ſint, poſſint cum authoritate ſuperioris permutari. Et
hanc concluſionẽ tenendo, non obſtat tex. in *d. Clem. plures.* quia
ibi talis conuentio eſt reſpectu exercitij iuriſpatro. Et valet ſine
conſenſu Epiſcopi, eo quia tendit ad tollendã diſcordiam, & ad
faciliorẽ prouiſionem eccleſiæ, vt dicit *glo. ibi in verbo libere.* quæ
ratio ceſſat, vbi permutatur ipſum iuſpa. Non etiam obſtat quod
dicit gl. prædicta quæ ſimpliciter inquit permutari poſſe iuſpat.
quia debet intelligi accedente conſenſu ſuperioris, vt ſuprà, & ſi
aliter intellexit malè dixit p prædicta. Decimoſeptimò quæro,
q̃ dictum eſt ſup. in *1. q.* quod iuſpatr. transfertur in aliũ p viam
donationis, *c. ex inſinuatione. cum ſimilib. inf. eo.* † an in tali donatio- 30
ne requiratur conſenſus Epiſcopi? In hoc puncto fuerũt opinio-
nes, *glo. in c. illud. in gl. 1. in ſi. inf. eo.* ſentit ꝙ non requiratur conſen-
ſus Epiſcopi, in conceſſione iuriſpatr. idẽ tenuit *gl. in c. nemini. 16.
q. 7.* Contrarium ſentiunt *glo. penult. & fin. in d. c. illud.* plenè etiam
iſtum punctum attingit Abb. poſt alios in *d. c. illud.* & pleniſſimè
in diſputatione ſua incipiente, Augerio. Communis eſt concluſio di-
ſtinguens. Aut iuſpatronatus conceditur loco religioſo, & tunc
id fieri poſſet ſine cõſenſu Epiſcopi: aut verò conceditur vel do-
natur laico vel clerico recipiẽte nomine proprio, & tunc requi-
ritur Epiſcopi conſenſus, ita diſtinguit Hoſt. in *ſumma huius tit. §.
qualiter transferatur. in ver. donatio.* Et probatur hæc diſtinctio in
dicto cap. illud. in verſicu. licet. vbi dicitur quod quiſque habet libe-
ram facultatem concedendi iuſpatro. loco religioſo: † verbum 31
enim liberam, denotat, quod nullius authoritas requiritur, vt
notatur in *cap. de multa ſuprà de præbend. & in c. licet epiſcopus. eodem
titu. lib. 6. & in Clemen. plures. per gloſſ. in verbo liberè, eodem titu.* pro-
bat poſteà à contrario ſenſu ille text. aliud eſſe cum iuſpatrona.
donatur laico, idem probat text. clarior in *cap. vnico. in principio.
eod. titu. lib. 6.* vbi dicitur formaliter, quod ſi laicus iuſpatro. loco
religioſo duxerit conſerendum, talis collatio abſque conſenſu
Epiſcopi efficax eſt cenſenda: à contrario ergo probat text. aliud
eſſe quando laico donatur iuſpatrona. vt tunc benè requiratur
Epiſcopi conſenſus. Et iſtam concluſionem communiorem, &
veriorem dicit do. Abb. *in d. c. illud.* & *ibi* rationem diuerſitatis aſ-
ſignat. Iſtam etiam concluſionem tenet dom. Cardi. *ibi* ſubiiciẽs
in vltimis verbis, quod iſta opinio eſt communis: eam etiam te-
nuerunt multi alij relati per do. Cardi. Abb. & Modernos *in d. c.
illud.* iſtud etiam tenent communiter Doct. *in d. c. ex inſinuatione.
& in c. cum ſeculum. infra eod.* & Abb. *in c. querimoniam. inf. eo. & in c.
de monachis. in vlt. col. de præben. & ibidem* Imol. in *4. col. & communi-
ter Doct. ibi. & alibi*, licet Abbas aliter loquutus fuerit in *ſua diſpu-
tatione ſuprà allegata.* Aduerte tamẽ pro declaratione huius con-
cluſionis, quod dicit Rota *in antiquis ſub hoc tit. vltima deciſ.* quod
in præiudicium donantis valet conceſſio iuriſpat. ſine conſenſu

Epiſcopi facta, quia talis conſenſus non requiritur quantum ad
donationem, ſed quantum ad tranſlationem iuriſpat. & adducit
Rotariura, & ſimilia. Cōtra tamen prædictam diſtinctionem, &
concluſionem fortiter vrget text. in c. nullus. inf. ea. qui tex. dicit for-
maliter ꝙ ſine conſenſu Epiſcopi nullus laicus quicquid eccle-
ſiaſtici iuris eſt transferre poteſt canonicis vel monaſteriis. Ergo
videtur quòd etiam loco religioſo nō poſſit iuſpatr. concedi vel
donari ſine Epiſcopi conſenſu, ſed reſpōde, vt per Hoſtien. ind.
verſ. donatio. & per Goffred. hic in ſumma ſua circa medium & per glo.
pulchram in d. c. vnica. eo. tit. lib. 6. in verbo cenſenda. An autem in caſu
quo requiritur Epiſcopi cōſenſus ſufficiat, quòd poſt cà interue-
niat, dixi ſuprà ſuper verbo pro eo ꝙ de diœceſani. in 4. q. An au-
tem donatarius poſſit præſentare ſub ſpe approbationis dona-
32 tionis, dixi ſuprà in 7. q. in fin. † An autem quando iuſpatr. donatur
loco religioſo aſſumat naturā iuriſpat. eccleſiaſtici. Conclude ꝙ
ſic: caſus eſt, & ibi glo declarat in c. vnico. eo. tit. lib. 6. Firmat Abbas
in c. de monachis. in vlt. col. ſuprà de præben. Suboritur etiam alia quæ-
33 ſtio in iſta materia, † pone quòd quis fundet, & dotet eccleſiam,
vel capellam, & ſtatuat cum conſenſu Epiſcopi, quòd præſenta-
tio ſpectet ſibi, & Titio, vel aliis quos ipſe ædificans duxerit pro
libito voluntatis eligendos. Contingit quòd dictus Titius bis
præſentauit vnà cum fundatore, poſteà eueniēte caſu tertię præ-
ſentationis fundans adiuncto ſibi alio, & excluſo dicto Titio
præſentat. Quæritur an talis præſentatio valeat. In hoc puncto
Cald. in conſi. ſuo vltimo tenet quòd præſentatio nō valeat ex plu-
ribus, de quibus per eum, & illud conſilium licet ſit in numero
conſiliorum Cald. tamen vt ſubſcriptio ſonat eſt conſilium Per.
de Anch. & mihi etiam placet deciſio prædicta, eo fundamēto,
quia fundans admittendo dictū Titium bina vice eum ſatis eli-
34 git, & ſic ſeruatur diſpoſitio ſua facta tēpore fundationis. † De-
cimooctauò quęro, an donatio præſentationis fieri poſſit reten-
to iurepatro. In aliis conclude, quòd ſic ſecundùm Vincen. in c.
ex inſinuatione. infrà eo. quem refert, & ſequitur Cald. in cōſi. ſuo 19.
ſub hoc ea tit. & hæc cōcluſio etiam probari videtur in Clem. plures.
35 eo. tit. Decimonono quæro, † an poſſit fieri donatio iuriſpat. fu-
turi ſine Epiſcopi cōſenſu. Exemplum in quæſtione quæ fuit de
facto, vt atteſtatur do. Cardin. Flor. in c. cum ſeculum. in 4. q. inf. eo.
Quidam donauit aliqua bona plebano, & canonicis cuiuſdam
plebis, vt de illis dotaretur capella, & in inſtrumēto donationis
dixit velle quod A. & B. laici eſſent patroni, an talis donatio vel
diſpoſitio valeat, ita quòd non poſſit poſteà dictus donator aliū
relinquere patronum illius capellæ, puta hæredē ſuum vniuer-
ſalem. Videtur prima facie, quòd talis ordinatio ſit irreuocabilis
tanquàm actus factus inter viuos. Nec obſt. ſi dicatur, quòd non
valuerit, vel non valeat, ex quo Epiſcopus tali ordinationi non
conſenſit, quia reſpōdetur, quòd non requiritur Epiſcopi con-
ſenſus hoc caſu, ex quo nō donatur iuſpatro. quod nondū eſt in
36 eſſe deductum. † Iura enim requirentia conſenſum Epiſcopi in
donatione iuriſpat. facta laico, loquūtur qñ ipſum iuſpat. iam eſt
creatū, & firmatum. Contrariū tamen concludit D. Card. vbi ſup.
dicens, quòd talis donatio iuriſpat. nō valuit propter defectum
dicti conſenſus, & mouetur, quia quemadmodum conſen-
conſenſus Epiſcopi requiritur in cōceſſione iuriſpa. firmata. Ita
etiā requiritur in præparatoria, arg. l. oratio. ff. de ſpōſa. & c. præterea.
de aſſi. deleg. Et ſubiicit do. Card. ꝙ ita fuit obtentum, & quòd hæ-
res vniuerſalis dicti donatoris fuit patronus. Quæ concluſio etiā
mihi placet, & eā comprobo, quia rationes quare conſenſus Epi-
ſcopi requiratur in donatiōe iuriſpat. iam creati, de quib. p Abb.
& Doct. in c. illud. inf. eo. militant etiā in donatione iuriſpa. creādi:
huic tñ concluſioni vnū obſtat, ſcil. quia Epiſcopus poteſt ſem-
per conſentire ex poſt facto, & ratam habere donationē, vt con-
cludit dñi de Rota in deciſ. vlt. ſub hoc tit. de iurepat. in antiquis. &
dixi ſuprà in verbo pro eo, quod de diœceſani conſenſu, in 4. q.
ergo videtur, ꝙ vſquequò appareat Epiſcopū nolle conſentire
ꝙ non poſſit talis donatio reuocari: ſed facilis eſt ſolu. qa ex quo
donatio nō valet, vſquequò Epiſcopus conſentiat, poteſt donās
intereà diſponere alio modo, nec poſſet poſteà Epiſcopus con-
ſentire in pꝛiudicium hæredis cui fuit ius quæſitū, quod etiam di-
37 cunt dñi de Rota in præalleg. deciſ. circa mediū. † Vigeſimò quæro,
an in hac materia donationis iuriſpa. an donatarius iuriſpat. poſ-
ſit præſentare donatorē. Breuiter conclude ſicut concludit Io.
And. & ſequuntur Abb. & cōmuniter cæteri in c. ex inſinuatione.
inf. eo. Limitatur tamen hæc concluſio ſecundùm pręfatos Doct.
niſi pro vna vice ſit conceſſū ius præſentādi, quia tunc nō poteſt
præſentari cōcedens, quia is facere dicitur cuius noīe ſit, l. 1. § de-
ceſſe. ff. de vi & vi ar. c. mulieris. de ſent. excom. & ſimilib. & facit quod
dicit Abb. in ſimili in c. ſi. in ſi. ſup. de inſtit. & clarius Card. Flo. poſt
Io. Cald. ibidem dicentes, ꝙ ſi pro vna vice ſit donatum ius con-
ferendi tamē non poteſt beneficiū donatori cōferri, licet Io. de
Imo. ibi, & quidā alij aliter loqui videantur diſtinguētes an con-
ceſſio ſit facta tanꝗ procuratori, an tanꝗ donatario, vt primo ca-
ſu nō poſſit beneficiū cōferri, concedenti ſeu conſtituenti ꝓcu-
ratorē, ſed ſecundo caſu ſic: quæ diſtinctio etiā eſt de mente Io.
And. & Panor. ibi, & eſt rationabilis, quia ſi donatū eſt ius præ-
ſentandi mihi, dato quòd pro vna vice tantùm, ego poſteà præ-
ſentabo noīe meo pro illa vice, ſecùs ſi concederetur mihi ius pręſ-
ſentādi, vt procuratori, quia tunc nō poſſum præſentare conce-
dentē, quia ipſe ſeipſum præſentare diceretur, & hæc diſtinctio
etiā eſt de mente Panor. poſt Io. And. in d. c. ex inſinuatione. inſi. &
Spec. in hac tit. circa ſi. & vide quod dixi ſuprà ſuper verba honorificū,
in 9. q. in verſ. nata tamen. Vigeſimoprimò quæro: † an ſi patronus 38
dicat, dono eccleſiam meam p hoc cenſeatur donaſſe iuſpatro-
natus. Conclude quòd ſic dūmodò conſenſus Epiſcopi interue-
niat. Ratio eſt, vt actus potiùs valeat quàm pereat, arg. l. quotiēs. ff.
de reb. dub. c. Abbate. inf. de verb. ſignif. ſi enim cenſeretur donaſſe ip-
ſam eccleſiam non valeret donatio, quia laicus eccleſiam vel a-
liud ſpirituale poſſidere non poteſt, c. cauſam. tum ſimilib. de præ-
ſcript. cum vulgaribus. Iſtam concluſionem probat tex. in c. paſtora-
lis. de donationib. & firmat glo. in c. quod autē. § ſi. inf. eo. & firmat do.
Anto. & Abb. & cæteri tranſeunt communiter in c. de monachis.
ſup. de præben. & in d. c. quod autem. & in c. illud. inf. eo. & dixit Bal. in l.
monumenta. C. de lega. quod legans eccleſiam cenſetur legare iuſ-
patr. quod in ea habet, & faciunt quæ inf. dicam, dubitatio tamē
eſt inter Doctores, an quando talis donatio fieret loco religioſo
requireretur conſenſus Epiſcopi quēadmodum ſi fieret laico: ſi
enim ſimpliciter donaretur iuſpat. an Epiſcopi conſenſus requi-
ratur ſatis dictum eſt ſup. in q. 17. ſed nunc loquitur quādo dona-
tur eccleſia. In hoc puncto Philippus quē refert & ſequitur Abb.
in d. c. quod autem. tenet quod per talem donationē non transfer-
tur iuſpatr. niſi Epiſcopi conſenſus interueniat, idem do. Ant. &
Abb. in d. c. illud. & mouentur per illum tex. qui ſimpliciter dicit,
ꝙ conceſſio eccleſiæ facta religioſæ domui eſt nullius momen-
ti, ex quo fuit facta inconſulto Epiſcopo, idē etiam probat tex. in
d. c. quod autē. in ſi. & ibi gla. ita intelligit, idē glo. magna circ princip.
in d. c. de monachis. Et ratio quare nō valeat talis donatio eſt, vt di-
cit Abb. in d. c. illud. quia peccat in forma. Contrariā tamen opin.
tenuit Vincent. quem refert Abbas in d. c. quod autem. Idem con-
cludūt Io. de Imol. vel Abb. ſibi contrarius in d. c. de monachis. vbi
formaliter dicit, ꝙ hoc caſu peccatur in materia, & nō in forma,
& quod propterea donatio tenet, & hęc opinio magis mihi pla-
cet, quā comprobo, quia ſi donatio fiat de ſolo iurepat. loco re-
ligioſo, talis donatio tenet etiā ſine Epiſcopi conſenſu. d. c. illud.
ergo eodē modo quando donatur eccleſia, in qua donās habeat
iuſpat. quia ſic præſumitur voluiſſe tātummodò donare iuriſpa.
vt ſup. probatum eſt, ergo nihil eſt ꝙ ſuadeat conſenſum Epiſco-
pi debere interuenire magis hoc caſu quàm alio. Et hanc opin.
tenendo non obſtant d. c. quod autē. & d. c. illud. quia debent intel-
ligi, vt loquātur quando donans intēdebat donare proprietatē
eccleſiæ, & non iuſpat. prout etiā dicit Abb. ibi ſup. gl. 1. in 1. mem-
bro ſuæ diſtinctionis ibi factæ. Comprobo etiam pręmiſſam conclu-
ſionem, de qua in princip. per illud quod dixit Abb. in c. paſtoralis.
in 1. not. de præben. vbi decidit, † quòd ſi patronus cuius iuſpatr. ab 39
alio occupatur porrigat libellum cōtra illum dicendo, peto ec-
cleſiam meā, libellus ſuſtinetur, & exponitur eccleſiā, id eſt, iuſ-
patronatus, quod etiam firmat do. Fely. Sandæus alias authori-
tates allegans in c. audita. in 2. colum. de præſcript. Vigeſimoſecun-
dò quæro, quia dictum eſt ſuprà in 1. quæſtio. huius verbi, quòd
iuſpat. tranſit cum vniuerſitate: quæro, † an ſit verum hoc quan- 40
do vniuerſitas transfertur per titulum, in quo requiritur parti-
cularis rerum traditio, vt in venditione hæreditatis vel alterius
vniuerſitatis, iuxta l. quæ tibi. C. de hære. vel act. ven. Conclude quòd
ſic ſecundùm Io. Andr. Cald. & communiter Doct. in c. ex literis.
inf. eo. & ſequitur do. Fely. in c. cauſam. in 4. col. de præſcrip. dicens hanc
eſſe communiorem opinionem, idē tenet ipſe do. Fely. in d. c. cum
Bertold. in ſi. de re iud. licet Paul. de Eleaz. contrariū tenuerit, vt in
dictis locis ſit mentio, & eum ſequitur do. And. Barb. in c. quāto.
in 8. col. de iudi. refert tamē Bal. in l. 1. C. de bonis libertorum. tenentē
quod ſuprà dixi, & vide quæ infrà dicā q. 25. Vigeſimotertiò quæ-
ro, † quādo dicatur iuſpatr. eſſe in vniuerſitate, vel adhęrere vni- 41
uerſitati, & ſic quid ſit vniuerſitas, de qua nos loquimur. Doct.

com-

communiter poſt Inno. *in d.c. ex literis.* concludunt quòd vniuerſitas in propoſito noſtro dicatur illa quæ abſq; alia expreſſione iura vniuerſitatis in ſe continet ſicut eſt villa vel caſtrũ quæ in ſe continet iuriſdictionẽ, honorem, diſtrictum, & iuſpat. & ſimilia. Vel aliter dic, ꝙ vniuerſitas dicitur quæ cõtinet in ſe corporalia, & incorporalia, ita Bal. in *conſ. ſuo 32. incip. Quidam nobilis. in 2. vol.* Et proptereà *ibi* dicit, quod conſideranda ſunt verba contractus vtrum vẽditio ſit facta ſub forma vniuerſitatis, an verò ſint venditæ res corporales tantùm, exemplificãdo vt per eum, hinc etiã dicit Pau. de Caſt. in *conſ. ſuo 134. incip. Notandum in 1. colum.* vbi allegat iura, & authoritates ad hoc quod vendito caſtro venit in vẽditione iuriſdictio, imperiũ, & ſimilia, & ꝙ vendito caſtro vel villa tranſeat iuſpa. nemo negat vt dicit do. Cardi. *in d.c. ex literis. 11. q.* poſt Io. And. *ibi.* Idem ſi detur caſtrũ, villa, vel ciuitas in feudum, in qua ſit iuſpat. tunc etiam trãſit ipſum iuſpat. Ita probatur *in c. cum ſeculũ. & ibi no. inſ. eo.* & firmat Oldr. *in cõſ. ſuo 312. incip. Thema quæſtionis.* non tamen poſſet iuſpat. dari in feudum particulariter, & de per ſe, ita notatur in *d.c. cum ſeculum.* Firmat Ludouic. Roma. *in conſi. ſuo 368. incipien. Præſens cõſultatio.* vbi fortiùs dicit quòd non valeret conſuetudo in contrarium etiam tanti temporis, cuius memoria in contrarium non exiſteret ex bonis fundamentis, de quibus per eum. Prædictam etiam concluſionem Inno. & Doct. *vbi ſup.* firmat Bal. *in conſi. ſuo 285. incipien. Quædam mulier. circa finem in 3. volum.* nec ab ea deuiat *in l. fina. in vlti. colum. in princ. C. de edict. diui Adria. tollen.* Et facit quod ponit Abb. poſt alios in *c. 2. in 6. col. de ord. cog. & Bart. in l. 1. in 1. col. ff. de eden.* & Bal. in *d. conſil.* pulchrè declarat quid ſit totum vniuerſale, quid integrale, quid numerale. Ex prædicta cõcluſione inferũt Doct. in dictis locis, & Ioan. And. *in additio. ad Spec. in hoc tit. in additione magna in prin.* quod ſi habens fundos aliquos in villa dicat, vẽdo tibi omnia iura quæ habeo in villa: non tranſit iuſpatr. quòd ibi habeatur, quia hoc caſu non ſubeſt aliqua vniuerſitas cui adhæreat iuſpatrona. & perinde eſt ac ſi diceretur vendo tibi talem, fundum. Et comprobato do. Cardi. in *dicto c. ex literis. in 11. quæſt.* dicens, quòd ſi hoc caſu tranſiret iuſpatron. ſequeretur abſurdum quod nihil habens niſi iuſpatr. poſſet illud vendere dicendo, vendo omnia iura quæ habeo in ciuitate vel prouincia, hanc concluſionem etiam tenet Rom. in *ſuis ſingularib. charta 2. in 2. colum. in ſingulari incipien. Volo tibi dicere,* & idem dicũt Doct. quando dicatur, vendo omnia bona quę habeo in tali villa, quia tunc non tranſit iuſpatro. & ibi ita etiam firmat dom. Cardin. in *dicta quæſt. 11.* & mouetur, quia eo caſu perinde eſt ac ſi eſſent tot contractus quot ſunt res, *l. ſtire debemus ff. de verbo. obligat.* ſed iuſpatr. de per ſe vendi non poteſt, *c. de iure. inſra eod.* igitur &c. Item militaret abſurdum, de quo *ſuprà* in præcedenti difficultate. Et pro iſta opinione etiam facit, quia iuſpatro. non eſt de bonis, ita formaliter dicit Bald. *in præalleg. conſi. 285.* Contrarium tamen in hoc puncto, ſcilicet quod ſi vendo bona &c. iuſpatronat. transferatur, tenuit Roff. *in libellis ſuis in hoc titu. in verſic. item transfertur.* & ſequitur dom. Abb. *in dicto c. ex literis.* referens quoſdam alios ita tenere, & mouetur Abbas per *l. bonorum. la ſecunda. ff. de verbor. ſignifica.* vbi bonorum appellatio ita continet vniuerſitatem ſicut hæreditas, ſed vendita hæreditate tranſit iuſpatr. vt communiter Doctores concludunt in *d. cap. ex literis.* & latè ibi proſequitur dom. Cardina. *in 11. quæſtione.* & ſatis *ſuprà* dixi: igitur etiam tranſibit venditis bonis, & in veritate ille text. probat ineuitabiliter opinionem iſtam, pro qua etiam adduco idem ſenſiſſe Bald. *in d. l. fina. in vltima colum. C. de edict. diui Aria. tollen.* vbi dicit
42 quod ſi vendo omnia bona mea non tranſit iuſpatrona. † quia dictio mea, eſt dominij ſignificatiua, ſed patronus non eſt dominus, vt ipſe dicit niſi abuſiuè: ſentit ergo Bal. quod aliud eſſet quando in vẽditione ſimpliciter diceretur vendo bona: ſine illa dictione mea, & tenendo hanc opinionem, ego eam limitarem prout limitabam alias legendo, *d. cap. ex literis.* ſcilicet vt non procedat quãdo vendens nihil penitus haberet niſi iuſpatronatus, quia tunc dicendo, vendo bona quæ habeo, non tranſiret iuſpatronatus: quod probo ex pluribus, & primò quia ſi aliter dicamus concederetur per indirectum, quod directo non conceditur contra regulam cum quid vna via, *de regul. iur. lib. 6. cum ſimilibus.* Præterea & ſecundo hoc caſu nulla eſt vniuerſitas rerum cui inhæreat iuſpatronatus, prout Doctores requirunt in concluſione præmiſſa. Tertiò probo, quia hoc caſu committeretur ſimonia, quia animus contrahentiũ tãtummodò ſe haberet ad iuſpatronatus, cùm aliud non habeat vendens. Quartò & vltimò probo, quia regula iuris eſt, quod vbi genus non poteſt verificari niſi in vna ſpecie habetur pro ſpecie, *l. 3. ff. de libe. & poſthumis. & ibi not. & in c. quoniam Abb. & in c. ex parte de offi. deleg.* Ergo ſi dicatur, vendo omnia bona, & vendẽs non habeat niſi iuſpat. cenſetur ipſum iuſpat. venditum quod eſt prohibitum, *c. de iure. infra eo. cum ſimilibus.* Et hoc etiam dixit do. Card. *in d.c. ex literis. in 11. quæſt.* vt *ſuprà* retuli ad aliud propoſitũ. Et ita videtur mihi veritas in hoc puncto. Et iſtam limitationem ex eiſdem rationibus credo militare vbi venderetur hæreditas. Et per iſtam limitationem tollitur vnum fundamentum Cardi. qui vt *ſuprà* retuli, tenuit contrarium eius quo ego ſupra firmaui. Alia etiam fundamenta in contrarium adducta tollũtur per dictum text. *in d. l. bonorum.* Inferunt etiam ex præmiſſis Inno. Ioan. And. & Abb. *in d. c. ex literis.* quod ſi vẽditur fundus vel pallatium, in quo ſit capella iuriſpa. ipſum iuſpatr. non venit in tali venditione etiã quod nõ habeatur aditus ad dictam capellã niſi per fundum vel palatium. Et ratio eſt ſecundùm eos, quia pallatium vel fundus non eſt quid vniuerſale, ſed res particularis. Contrarium tamen dicit Bar. *in l. ſi mercedem. §. ſi cum fundum. ff. de actio. empt.* per illum text.
concludens, † quod vendito fundo in quo ſit capella, venit in 43
venditione ipſa capella niſi ad eam habeatur aditus ex publico, quod dictum referunt Docto. *in d. c. ex literis.* & Ludouic. Roma. in *notabilib. ſuis in 2. charta in ſingulari incipiente.* Si vendo fundum, vbi etiã tenet hanc partem. Et multa allegat quæ non faciunt ad propoſitum, quia loquuntur in caſu quando venderetur vniuerſitas, ſed vt dictũ eſt fundus vel pallatiũ nõ dicitur quid vniuerſale. Iſtam etiam partẽ tenet do. Cardi. Flor. *in c. cum ſeculum. in 3. q. inſ. eo. & conſ. ſuo 122. incipiente, In nomine indiuiduæ Trinitatis, in 1. col.* mouetur ex multis, ſed potiſſimè *ex d. §. ſi cum fundum* qui text. verè fortiter ſtringit, ita vt de facili diſputando teneri poſſet hęc pars, tamen pręcedens eſt cõmunis, vt atteſtatur do. Abb. *in d. c. cum ſeculum.* concludens communiter Doct. eam tenere etiam in caſu quod fundus ſuper quo eſt capella fuiſſet in feudum datus, quod eſt fortius, vt ibi per eum. Et hanc opinionem dicit etiam eſſe communem Abbas *in diſputatione ſua incipiente, Augerio, in 10. colum. in prin.* Licet dicat contrariam partem poſſe ſuſtineri ex rationibus, de quibus ibi per eum. Præmiſſam etiam cõcluſionem reperio tenere Bald. *in l. fina. in pen. col. in fin. C. de edict. diui Adri. tollen.* vbi dicit quod ſi habeo eccleſiam in fundo meo, & dono tibi fundum non tranſit eccleſia, etiam ſi ad eam non ſit acceſſus niſi per fundum: ratio eſt ſecundùm eum quia nõ eſt eiuſdem conditionis eccleſia cum ipſo fundo, licet ſecus ſit, vt ipſe dicit in ſepulchro quòd penè tranſiret ſecundùm eum, quia potiùs in facto quàm in iure cõſiſtit. Ex quibus verbis colligitur ſolu. ad *d. § ſi cum fundum.* vbi præſupponitur quod vendito fundo tranſeat in venditione ſepulchrum, vel ſolue vt per Abb. poſt Innocentium, & alios *in dicto cap. ex literis.* & conſidera quod iſta pars eſt tutior in venditione loquendo, quia eam tenendo euitatur dubium ſimoniæ. Vigeſimoquartò quæro, circa prædicta,
† an venditis honorantiis trãſeat iuſpatronatus? videtur dicendum 44
quod ſic, quia iuſpatronatus eſt honor, vt patet in diffinitione ſui, de qua per Docto. *ſuper hac rubr.* dum dicunt quod eſt ius honorificum &c. Item iſtud verbum honorantias, videtur quid vniuerſale, igitur &c. In contrariũ conſuluit Bal. *in conſi. ſuo 285. incipien. Quædam mulier. verſic. fin. in tertio volum.* ſecundùm primam impreſſionem, & in *conſi. 31. incip. quidam nobilis eod. volu.* & mouetur inter cætera, quia iuſpatron. non eſt ſimpliciter honorantia, ſed etiam continet onus, & vtilitatem, vt ex prædicta diffinitione conſtat: ex quibus verbis tollitur primum argumentum factum in cõtrarium. Non obſtat etiam aliud, ſcilicet quod honorãtia ſit quid vniuerſale, quia Doct. communiter ſentiunt
cõtrarium *in d. c. ex literis.* vbi dicunt, † quod villa, & caſtrum di- 45
cuntur quid vniuerſale, quia continet in ſe iura vniuerſitatis, ſcilicet iuriſdictionem, honorem, & diſtrictum: volunt ergo quod honor vel honorantia ſit de contentis ſub dictis terminis vniuerſalibus, & ſic quòd nõ ſit quid vniuerſale, quia vt de ſe patet aliud eſt continens aliud contentum: quæ concluſio eſt iuridica & æqua, & menti tenẽda, quia de facto faciliter contingere poſſit. ¶ Vigeſimoquintò quæro, circa hunc modum transferendi
iuſpatronatus in alterum, pone † quòd quis vendat vniuerſita- 46
tem in qua ſit iuſpatronatus, an ſi illud exprimat in vẽditione tranſeat cũ vniuerſitate? exemplum, quis dicit, Vendo villam vel caſtrum cum omni iuriſdictione honore, iurepatronatus &c. Iſtam quæſtionem attingit Ioan. Andr. *in cap. vnico, in prima colum. eodem titu. libro ſexto in nouella.* Et poſt argumentationem ad partes concludit quod iuſpatronatus tranſit cum vniuerſitate,

tate,& monetur inter cætera,quia etiam in ſpiritualibus illa quę
inſunt ſine vitio exprimuntur,*c.ſignificaſti,& ibi gloſ.2.& Doct.no-
tant.ſuprà,de electio.& gloſ.*1.& ibi Panorm.& Doct.notant *in c.ad
audientiam.ſecundo,de reſcript.*& ibidem dominus Felin.Sandæus
in ſexta colum.in verſic.exprimere. multas alias auctoritates accu-
mulat.ſubiicit etiam Ioan.Andr.*vbi ſuprà*, quod audiuit pro hac
parte ſentētiarum in curia de venditione villæ Gelheym, quam
fecerat Capitulum Herbipolenſe Decano, & Capitulo ſancti
Stephani Moguntini, quia in venditione expreſſerat curiam,a-
gros,vineas,decimas, cēſus, ius patronat.cū omnibus iurib.&c.
conſuluit tamen Ioan. Andr. ibi aduertendum eſſe ne fiat ex-
preſſio iuris patronatus venditioni coniuncta,ſcilicet per quam
dici poſſit ius patronatus expreſsè venditum, tunc enim nō va-
leret venditio reſpectu iuris patronatus,*c.de iure,inf.eod* & omnia
verba Ioan.Andre.*vbi ſuprà*, ibi Geminia.refert,licèt aliam opi-
nionem tenere videatur, *vt infra dicam*. Et iſtam opinionem Ioā.
Andr.ipſemet refert,& cum ea tranſit in additione ad Specul.*in
titul.hoc,in additione magna poſt princip.* & eam etiam refert Ludo-
uicus Roman.*in conſilio ſuo 368.incipient. Præſens conſultatio.* licèt
omnia eius dicta non referat,eam etiam refert,& ſequitur Abb.
in c.illud.in 2.colum.infra eodem. & dominus Card.Florent.*in c.ex
litern,in 11.quæſtione ad finem.infra eodem.* Iſtam eandem conclu-
ſionem tenet Bald.*in l.final.in vltim.colum. C.de edicto diui Adriani
tollend.* vbi dicit,quòd ſi dicatur,vendo tibi caſtrum,& patrona-
tum,tranſit in venditione tali ius patronatus: quia,vt ipſe dicit,
inutilis ampliatio non viciat,allegat *l.cùm precario.ff.de precario.&
l.ſi tam Auguſti.ff.de ſeruitutibus.* Et hoc idem videtur ſentire Bald.
rectè conſideranti *in conſilio ſuo 285.incipient. Quædam mulier* vbi
47 concludit, † quòd ſi quis vendit omnes honores, & honoran-
tias,& ius patronatus,tranſit ipſum ius patronatus, & mouetur
quia illud verbum, honorantias, non eſt terminus vniuerſalis,
ergo ſentit, quod ſi eſſet terminus vniuerſalis tranſiret non ob-
ſtante expreſſione facta. idem clarè concludit Ioan. de Anan. *in
c.querelam,in fin.infra de ſimon.* idem etiam tenet Oldr.clarè *in con-
ſilio ſuo 312.incip.Thema quæſtionis.* Aliam opinionem in hoc pun-
cto tenuit Ioan.Calder.*in dicto cap.vnico,eod.tit.lib.6.* quòd diſtin-
guendum ſit, quòd aut expreſſio iuris patronatus fuit facta de-
claratiuè, vt quia dicatur, vendo villam cum omnibus iuribus
ſuis,videlicet,iuriſdictione,honore,iurepatronatus,&c.& tunc
tranſeat ius patronatus, quia talis declaratio nō inducit nouam
vel ſingularem venditionem. Aut verò fuit facta expreſſio non
declaratiuè, ſed coniunctiuè, & tunc licèt ipſa expreſſio non
fuerit neceſſaria, putat non tranſire ius patronatus. Iſtam opi-
nionem poſt multa refert ibidem Geminia.*in princ.in 2.colum.*
& ita reſidet: vnde videtur iſtam tenere ex quo eam refert vlti-
mo loco,vt notat gloſ.*in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Trebellia.*Ioan.
Andr.*in c.1.de pœnis,lib.6.in nouella & in c.1.de ſenten.excommunicat.*
& probatur *in l.ſi idem cum eodem §.fin. ff.de iuriſdict.omnium iudic.
& in l.bona fides.*vbi notat Bart.*ff.depoſiti.*& firmat Bald.*in Authen-
tica ex teſtamento,in 2.colum. C.de collat. & in l.ſi mater, C.ne de ſtatu
defunct.*& dom.Alexan.*in conſilio 77.incipiente, In cauſa & lite ver-
tente coram reuerendo patre,in 2.columna.& in conſilio 164.incipiente,
Viſo proceſſu,in princ.in 2.volum.* & alibi ſæpè Doctores. Aliam &
tertiam opinionem in hoc puncto tenuit Abb.Panormit.*in d.c.
querelam, de ſimon.* diſtinguendo, quòd aut ius patronatus ex-
primitur per dictionem,&,vt quia dicitur in venditione,vendo
villam, & ius patronatus, & iſto caſu ius patronatus non tranſit
48 ſecundùm eum,mouetur per gloſ.dicentem, † quòd copulati-
na facit copulatum venire principaliter, vnde dicit Abb. vide-
tur hoc caſu eſſe venditum ius patronatus principaliter, ſicut eſt
vendita villa,quod eſſe non poteſt,*vt in c.de iure,inf.eod.* Aut verò
ius patronatus exprimitur per dictionem, cum, & tunc tranſit,
quia illa dictio,cum,denotat acceſſionem quādam, ſed per ac-
ceſſionem benè tranſit ius patronatus etiam in venditione, *vt
ſuprà dictum eſt*,igitur,&c.& ita dicit limitandum eſſe dictum Io.
Andr.*in d.c.vnico.*Sed pro veritate prædicta diſtinctio eſt de mē-
te ipſius Io.And. iſtam etiam opinionem quando apponitur di-
ctio,&,in vēditione tenere videtur ipſe Abb.*in c.quanto.in 2.col.
de iudic.*licet ibi nihil dicat quando apponitur dictio, cum. Cō-
probatur iſta opinio dom.Abb.per doctrinam Bart.*in ſimilis in
49 Auth.ingreſſi.in pen.col.C.de ſacroſ.eccleſ.*vbi dicit,quòd † ſi quis de-
dicat ſe religioni cum bonis ſuis, expreſſio bonorum nihil ope-
ratur, quia quemadmodum bona tacitè veniebant acceſſoriè,
pariter veniunt hoc caſu,cùm natura dictionis,cum,ſit coniun-
dere acceſſoriè,*l.1.& 2.ff.de peculio leg.§.ſi quis ancillas,& ibi notatur
Inſtit.de legat.*ſi verò quis dedicaret ſe,& ſua, tūc expreſſio fit per
alium modum quam tacitè ineſſet,ſecundùm glo.ibi, nam taci-
tè bona veniebant per quandam conſequentiam, ſed hoc caſu
exprimuntur per ſe,& principaliter,quia natura dictionis,&,eſt
copulare per ſe,& principaliter,*vt d.l.2.& 3.ff.de peculio legato.* ita
Bart.*vbi ſuprà*,inferens ad deciſionem quæſtionis, de qua ibi per
eum.Iſtam tertiam opinionem Abb.reprobat Ioan. de Anan.*in
d.c.querelam ad fin.* Et mouetur, quia vna dictio poteſt poni pro
alia,prout eſt neceſſe, allegat gloſ.notabilem *in l.cùm tanſa.ff.de
condit.& demonſtrat.* & alia de quibus per eum, vnde dicit ipſe,
quando ius patronatus exprimitur per dictionem,&,exponitur
pro cum,vt ſic res potiùs valeat quàm pereat,*c.Abbate,inſ.de ver-
borum ſignificat.l.quoties.ff de reb.dubijs.*& ſic concludit, quod quo-
modocunq; fiat expreſſio iuris patronatus, ſiue per dictionem,
&,ſiue per dictionem, cum, quod omni caſu tranſeat cum vni-
uerſitate vendita,& iſtud etiam videtur ſentire Bald.*in d.l.final.
C.de edict.diui Adriani tollend.*vbi loquitur de dictione,&. Et eo-
dem modo loquitur Oldrad.*in dicto conſilio* 312.quia in caſu ſuo
erat conceſſa ciuitas cum omnibus iuſtitiis, &c. nec non eccle-
ſia ſancti Geruaſij cum omni integritate,&c. In hoc ſubtili pun-
cto verior videtur opinio,vt ex prædictis conſtat,quòd ſi ius pa-
tronatus exprimitur in venditione vniuerſitatis eo modo quo
ineſt in ipſa vniuerſitate, & ſic per dictionem, cum,† quæ ac- 50
ceſſionem denotat, tunc tranſit cum ipſa vniuerſitate vendita,
quia ſic nullum pretium videtur eſſe ſtatutum pro ipſo iure pa-
tronatus,& ſic non poteſt dici ſimonia commiſſa:quæ opinio e-
tiam mihi placet, per rationes ſuprà allegatas, & maximè per
rationem quæ habet,quòd etiam in ſpiritualibus illa quę inſunt
ſine vitio exprimuntur, quando exprimuntur prout inſunt, vt
declarat dom. Felinus, in ſpiritualibus loquendo,*in loco ſuprà in
princ.allegato.*& notant Doctores *in l.3 ff de legat.1.* difficultas ſtat,
quando ius patronatus exprimitur in venditione per dictionē,
&,in hoc puncto mihi placet opinio Abb. quæ, *vt dixi ſuprà*, et-
iam eſt de mente Ioan.And.*in fin.ſuæ doctrinæ in d.c.vnico.* nec alio
modo poſſunt verificari verba ſua ibi. Fundamentum eſt, quia
expreſſio iuris patr.fit per alium modum quā inſit in vniuerſita-
te,quia exprimitur æquè principaliter cum vniuerſitate vendita
prout eſt natura dictionis,&,*vt ſuprà dictum eſt*. nō datur ergo ra-
tio,quia vēditio ita facta nō dicatur de iure patr.ſicut de vniuer-
ſitate,& per cōſequens eſt neceſſe dicere ſimoniam eſſe cōmiſ-
ſam,*c.de iure,inſ.eod.* vnde debemus dicere ꝙ hoc caſu non tranſ-
eat ius patr. Quam concluſionem corroboro per doctrinā Bart.
in Auth.ingreſſi. ſuprà allegatam, & inductā. Nec obſtat id quod
dicit Io.de Ana.ſcilicet ꝙ vna dictio exponatur pro alia:quia re-
ſpondeo,† quòd in dubio verba debent intelligi propriè, *l.non 51
aliter,cum vulgarib.ff.de leg.3.* Et iſta concluſio maximè procederet
in foro animæ vt puto, quia vbi dubitatur, an actus ſit ſimonia-
cus, fienda eſt interpretatio in deteriorem partē fauore animæ,
iuxta not.per gloſ.*in c.vnico,de ſcrutinio.& facit text.& ibi not.in c.
iuuenis,de ſpon.*& habetur per D.Felin.Sandęum *in c.fin in 4.col.de
præſum.*per hoc tradens limitationē ad regulam quæ habet, ꝙ in
dubio actus præſumitur licitus,& quilibet præſumitur bonus:q̄
regula limitatur etiam per eundē aliis tribus modis, & ego aliàs
plenius ipſam regulam ordinaui cum 14.limitationibus *in c.nul-
li,de accuſa.*Sed hic ſuboritur quæſtio acceſſoria,† an in caſu præ- 52
dicto, quo venditio cenſetur ſimoniaca reſpectu iuris patrona-
tus expreſſi,& deducta principaliter in venditione,teneat vēdi-
tio ſaltem reſpectu vniuerſitatis, & aliorū ſub ea contentorum.
Cōclude breuiter,quod ſic.Et ita ſentiunt omnes Doct. in quę-
ſtione præpoſita, dum dubitant, an expreſſio iuris patr. in vēdi-
tione vniuerſitatis impediat quominus ius patr.tranſeat,pręſup-
ponunt ergo quod reſpectu aliorū in venditione contentorum
non ſit aliquod dubium,& hoc clarè ſentit Ioan.And.*in d.c.vni-
co.* Et iſtam concluſionem comprobo per deciſionem in termi-
nis gloſ.quam ibi notant Doct.maximè Abb. & Ioan.de Anan.
in d.c.querelam.de ſimon. vult enim illa gl. quòd quando vendun-
tur plura principaliter,& eſt aliquid,quod vendi non poteſt,nō
retractatur contractus in omnibus rebus venditis,ſed ſolùm in
re prohibita vendi,facit *reg.vtile,de reg.iur.lib.6.*& benè in propo-
ſito facit *l.1.& l.ex mille, cum multis ſimilibus ff.de euict.* Facit etiam
communis concluſio Doctorum *in c.cùm M de conſtit.& in c.dile-
ctus,1 poſt glo.ibi,in verbo,approbantes.de probat* vbi dicunt,† quòd ſi 53
quis recipitur in canonicū de præſenti, & permittitur ſibi prima
vacatura, receptio in canonicū tenet, & promiſſio vacaturæ eſt
nulla,quod ſatis probatur *in d.c.dilectus.& in c.relatum,eod titul.*&

multa alia exempla poſſent adduci, de quibus per gloſ. *in d. reg.*
vtile. & per Doct. *in l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verb. oblig.* Secundò dubi-
54 tatur circa prædicta, † an exprimens ius patronatus in venditio-
ne eo modo quo ſuprà, ſcilicet per dictionẽ, &c. poſito quod in
venditione non veniat, an propter ſimoniam cõmiſſam in ven-
dendo ipſum ius patronatus illud amittat vendens, vel priuari
ſaltem debeat per ſententiam. Archid. *in c. qui ſtudet. 1. q. 1.* dicit, ꝙ
non priuatur, nec priuari debet: & mouetur, quia quando quis
vendit ius patronatus, ius ſolùm annullat contractum, *d. c. de iu-*
re, inf. eod. & ibi dom. Bart. Bellencinus *in apoſtillis ad Abbatem*, illã
deciſionem refert, & cum ea tranſit. Contrarium tamen tenet
gloſ. *in c. quia clerici. in verbo. ſpoliando, inf. eod.* dicẽs, quòd quando
vẽditur ius patronatus, tunc applicabitur ipſum ius patronatus
eccleſiæ, cui per venditionem facta eſt ſimoniaca iniuria, & ibi
etiam hoc tenere videtur Innoc. dicens, quòd quando venditur
ius patronatus, eccleſia erit libera ab aduocato, id eſt patrono,
& ibidem Ioan. And. & Card. & Abb. & communiter alij, idem
dicunt, & idem Doct. maximè Card. *in d. c. de iure, in vltimo verbo.*
& gloſ. bona *in c. vnico. in verbo, eidem. eod. tit. lib. 6.* ergo præſuppo-
nũt d. gloſ. & Doct. quòd ius patronatus amittatur per talẽ ven-
ditionem: intelligit tamen Io. And. ibi, quòd ipſo iure nõ ſit pri-
uatio facta, ſed quod priuatio debeat fieri per ſententiam, & ibi
pleniùs hoc firmat D. Card. Flo. *in 3. oppo. poſt Goff. ibidem.* quod vi-
detur æquius, licèt in hoc multi contradicant dicentes, ꝙ nullus
proceſſus, & nulla ſententia requiritur per text. ibi, *in verb. ſpoliã-*
do, ſed D. Card. & alij tenentes quod prędixi, exponunt verbum
ſpoliando, id eſt priuando per ſententiam: quam expoſitionem
etiam Abb. Panor. ibi non improbat. Tertiò *in fin.* acceſſoriè q̃-
55 ritur pro plena intelligentia huius materię, † an poſito quod ius
patronatus non poſſit vendi, *vt ſuprà,* ſi vendatur, debeat preciũ
reſtitui emptori? Videtur dicendum quod ſic, ex quo ius patro-
natus ſibi venditum conſequi nõ poteſt. Contrarium determi-
nat Ioan. And. D. Card. Flor. Abb. & communiter cæteri *in d. c. de*
iure. vbi decidunt, quòd pretium non reſtituetur emptori, quia
fuit in mala fide emendo contra iuris diſpoſitionem, *argum. l. ſi*
fundum, C. de evict. & l. quemadmodum, C. de agric. & cenſit. lib. 11. & c.
de hoc, inf. de ſimonia & hoc etiam dicit D. Card. *in d. c. quia clerici, in*
vltimo verbo. Non etiam remanebit pretium apud venditorem,
quia non debet locupletari cum iactura emptoris, *reg. locupletari,*
de reg. iuris, lib. 6. vnde, ſecundùm præfatos Doct. tale pretium ap-
plicabitur eccleſiæ cui fuit facta ſimoniaca iniuria. Et iſtam opi-
nionem etiam tenet, quia abundat in propriis terminis, *gl. in c. de*
hoc. in vlt. gl. inf. de ſimonia. & etiam probatur in illo text. *& in §. &*
hanc in Auth. quomodo oporteat epiſcopos. & ibi notat Bart. *multa alia*
ad hoc allegans Idem Bart. *in § præ omnibus. quem legit cum principio,*
in Auth. de ſanctiſſ. epiſc. vbi vult hoc eſſe regulare, quòd quando a-
liquid aufertur ab aliquo, quia fecit iniuriam eccleſiæ, debet ipſi
eccleſiæ applicari, & refert & ſequitur Ioan. de Ana. *in d. c. de hoc.*
in vltimo verbo. hoc intelligens ſecundùm diſtinctionem D. An-
to. & Abbatis *ibidem* ſuper ſimili puncto, de quo ibi per eos poſt
56 gl. Quartò & vltimò dubitatur circa prędicta, pone † quod ipſa-
met eccleſia patronata emat ius pat. an remanebit libera, quem-
admodum ſi alius emeret, vt ſuprà cõcluſum eſt? Gloſ. *in d. c. quia*
clerici. videtur velle, quòd eccleſia non remanebit libera, alij re-
nent contra: quia, ſecundùm eos, delictum perſonæ non nocet
eccleſiæ, *reg. delictum, de reg. iuris, lib. 6.* Io. And. & D. Ant. ibi diſtin-
guunt, quòd aut ſolus prælatus emit, & eccleſia remanebit libe-
ra, quia delictum perſonæ non debet nocere eccleſiæ. Aut verò
prælatus cum collegio emerunt, & tunc eccleſia non remanebit
libera, ſed ius patronat. remanebit apud venditorem, & moue-
tur, quia delictum prælati, & capituli nocet eccleſiæ, *iuxta nota-*
ta in c. 1. de ord. cognit. & in d. reg. delictum. Ioan. Cald. dom. Card. &
Abb. *in d. c. quia clerici.* tenent opinionem quod indiſtinctè eccle-
ſia remanebit libera, & dicit Abb. remouendo tacitum contra-
rium, quod eccleſia remanebit libera nõ ratione ſui contractus,
ſcilicet quia emerit, ſed ex eo quia venditor debet ſpoliari ipſo
iure patronatus venditi. & ſi tu dicas iſto modo eccleſia ex deli-
cto reportabit commodum, quod videtur indignum. Reſpon-
det D. Card. ibi. quòd eccleſia, & ſic ipſi clerici qui deliquerunt
emendo poterunt alio modo puniri, & hæc opinio etiam mihi
placet, quia in dubio eſt tenenda opinio fauorabilis eccleſię. *ar-*
gum. l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumpt. fun. in fin. ibi, ſummam eſſe ratio-
nem quæ pro religione facit. Comprobo etiam hanc concluſionem
per dictum Ioan. Hoſt. dom. Ant. Abb. Ioan. de Anan. & commu-
niter Doct. *in d. c. de hoc.* vbi concludunt, quòd etiã ſi omnes cle-
rici eccleſiæ aliquid recipiant ſimoniacè, illud totũ applicabitur
ipſi eccleſiæ, & per hæc ſit expedita hæc 25. quæſtio principalis.
Vigeſimoſextò quęro principaliter, quia vidimus, an & quando
in venditione vniuerſitatis tranſeat ius patro. † an in locatione 57
vniuerſitatis tranſeat ius patro. ita vt præſentatio ſpectet con-
ductori ſi contingat eccleſiam vacare locatione durante. In hoc
notabili puncto dicas, quòd ſi locatio ſit perpetua vel talis, per
quam vtile dominium in conductorẽ tranſlatum ſit, tunc indu-
bitanter tranſit ius patron. niſi fuerit in locatione exceptum: ca-
ſus eſt vbi ita ſummant Doct. *in c. ex literis, inf. eod.* Si autem loca-
tio ſit facta ad tempus modicum, gl. & cõmuniter Doct. ibi ſen-
tiunt, quod non tranſeat ius patr. quia dicunt, quòd *in caſu d. c. ex*
literis. ideo tranſit ius patron. in conductorem, quia in eum tran-
ſit vtile dominium, & ſic ibi fuit locatio ad longum tempus: vbi
ergo vtile dominium nõ transfertur prout in locatione ad mo-
dicum tempus volunt, quòd non tranſeat ius patr. & l. ane con-
cluſionem plenè, & clarè firmat Paul. de Caſt. *in conſ. ſuo 57. incip.*
Venerabilis vir. in 1. col. & mouetur inter cætera, quia locare nihil
aliud eſt, quàm fructus rei vendere, iuxta notata per Bart. *in l. co-*
tem. §. qui maximos. ff. de public. vnde non cenſetur vẽditus fructus
iuris patronatus, & ſic præſentatio vel ius præſentandi, quia vẽ-
di non poteſt, quemadmodum nec vendi poteſt ipſum ius pa-
tronatus, *c. de iure, inf. eod.* & iſtam deciſionem Paul. de Caſtr. re-
fert & ſimpliciter ſequitur dom. Feli. Sandæus *in c. cùm Bertoldus.*
in pen. col. ſuprà de re iud. Contrarium tamen in hoc in membro te-
nent dom. Card. Flor. & Abb. *in d. c. ex literis.* & mouetur D. Card.
quia in conductorem ad tempus modicum tranſit commodi-
tas, dato quòd non tranſeat vtile dominium: igitur, ſecundùm
eum, tranſibit præſentatio, vel ius præſentandi, quod eſt quædã
commoditas, vel quidam fructus iuris patronatus, ita D. Card.
ibi in 1. q. licèt non ita clarè. Abbas autem ibi mouetur, quia con-
ductor vel colonus poſſidet naturaliter ſibi, licèt ciuiliter domi-
no, vnde ratione ſuæ naturalis poſſeſſionis poterit præſentare.
Item mouetur, quia quemadmodũ colonus percipit alios fru-
ctus, ita debet percipere iſtum fructum præſentationis. Tertiò,
& vltimò mouetur, quia tex. *in d. c. ex literis.* loquitur indiſtinctè,
& ſic debet intelligi in omni locatione. Mihi placet opinio pri-
mo loco relata, quæ etiam videtur magis communis, & eam cõ-
probo tali fundamento, † nam cõductor maximè ad modicum 58
tẽpus non facit fructus ſuos qui breui tempore nõ renaſcuntur,
l. diuortio. §. ſi fundum. & ibi Bald. & Doct. notant. ff. ſolut. mat. ſed fru-
ctus præſentationis eſt huiuſmodi, quia nõ renaſcitur omni an-
no, ſed tantummodò percipi poteſt talis fructus vacãte eccleſia,
vel capella, igitur non ſpectabit ad conductorem. & tenendo i-
ſtam concluſionem non obſtant fundamenta D. Card. & Abb.
ſuprà in contrarium deducta. Primò enim non obſtat dicere ꝙ
conductor habet alias commoditates, & alios fructus: ergo iſtũ
fructum præſentationis habere debet: quia cõſequentia non eſt
bona, ex quo, *vt ſuprà dixi,* præſentatio non eſt fructus qui breui
tempore renaſcitur. Secundò reſpondeo, vt per Paul. de Caſt. *vbi*
ſuprà, quòd fructus præſentationis emi non poteſt, quemadmo-
dũ alij fructus, ſed conductor cenſetur fructus emere, *vt ſuprà di-*
ctum eſt, igitur, &c. Nõ obſtat modo ſecundum dum dicebatur,
quod cõductor vel colonus poſſidet naturaliter, ergo pręſenta-
re poteſt: quia verior opinio eſt, ꝙ colonus non poſſidet ſibi ali-
quo modo nec ciuiliter, nec naturaliter, *l. non ſolùm. § quod vulgo.*
vbi gloſ. & Bart. ff. de vſucap. glo. in §. poſſidere. Inſtit. de interdict. Bart. in
l. 1. in fine principij. ff. de acquir. poſſ. & faciunt notata in l. colonus ff. eod.
tit. Non obſtat etiam vltimum, ſcilicet quod *d. c. ex literis,* loqua-
tur indiſtinctè, quia non eſt abſurdum intelligere illum text. &
limitare, vt tantùm procedat in conductore ad longũ tempus,
propter fundamenta ſuprà facta, *arg. l. non eſt nouum. ff. de legib.* &
ſic remanet expedita hæc notabilis & quotidiana quæſt. quam
alibi ita plenè tactã non reperi. Sed ſuboritur quæſtio acceſſoria
ad p̃dicta, † quid ſi ſit conſuetudo, prout eſt Mediolani ꝙ vicini 59
vel parochiani rectorem præſentent epiſcopo, & reperiatur do-
mus alicuius ex illis parochianis locata, an præſentatio ſpectabit
ad conductorem, an ad dominium domus. In hoc puncto ego
credo attendendos eſſe terminos conſuetudinis, quia conſue-
tudo non egreditur terminos ſuos, vt dicit Bart. *in l. poſt dotem. ff.*
ſolut. matrimon. in penul. colum. in Auth. qui rem. in fin. C. de ſacroſanct.
eccleſ. dom. Alexan. *in conſ. ſuo 9. incip. Viſo themate, in princ. in 3. vo-*
lum. Conſiderabitur ergo, an domini domorum tãtùm præſen-
tare conſueuerint, an etiam conductores, & ſic illi qui habitant
in illa parochia: & vide quæ dicam infrà *quæſtione 28.* An autem
talis

talis præſentatio quæ fit ex dicta conſuetudine, fiat vigore iuris patronatus, declaraui ſuper verbo, competens alicui, *in 25. quæ-*
60. *ſtione, in fine.* Vigeſimoſeptimò quæro, † an cum vniuerſitate pignori data tranſeat ius patronatus, ita vt vacante poſtea eccleſia vel capella poſſit creditor præſentare? Concludo breuiter, quod non, caſus eſt ſecundùm communem intellectum, vt per Abb. *ibi in primo notabili, in c. cùm Bertoldus. ſuprà, de re iud. & ibi nota. & in c. ex literis, infra eod.* & firmant Ioan. de Imol. & Abb. *in c. fin. in fin. ſuprà, de conceſ. præben.* & ſi tu dicas, quæ eſt ratio diuerſitatis quare ius patronatus tranſit cum vniuerſitate vendita vel alienata, vel cum hæreditate in qua quis ſuccedit, & non cum vniuerſitate pignorata? Doctores in dictis locis plures rationes aſſignarunt. Goff. etiam *in d. c. ex literis*, vbi referunt Ioan. Andr. & dom. Cardin. dixit rationem eſſe, quia licet per contractum pignoris tranſeat poſſeſſio in creditorem, tamen abſurdum eſt, quòd ratione talis poſſeſſionis poſſeſſio eccleſię tranſeat in creditorem, ſed, vt dicit D. Cardin. ſuprà. hoc non eſt reddere rationem, nec probatur cauſa abſurditatis. aliam rationem aſſignauit Innoc. *vbi ſuprà.* dicens, quòd ideo in contractu pignoris non tranſit ius patronatus, quia in creditorem non tranſit vtile dominium, nec directum. iſta etiam ratio, vt vides, non tollit difficultatē. Aliam
61 rationem aſſignauit Hoſt. *vbi ſuprà.* dicens, quòd ratio eſt, † quia pignus non conſiſtit in his quæ quis de bonis ſuis facit obnoxia, *l. qui filios, C. quæ res pig. obl. poſſ. c. 1. & 2. ſuprà, de pign.* Iſta etiam ratio non eſt bona, quia licèt de per ſe ius patr. non poſſet obnoxiari, tamē videretur dicendum, ſecùs eſſe quando vniuerſitas in qua eſſet ius patr. obnoxiaretur, vt in ſimili videmus, q̄n vniuerſitas venditur, *vt diximus ſuprà in 8. q. & not. in d. c. ex literis.* vnde melior ratio, & cōmunis eſt quam aſſignat gloſ. vlt. *in d. c. cùm Bertoldus.* ſcilicet, quòd ideo non tranſit ius patronat. in contractu pignoris, quia creditor tenetur reſtituere omnē fructum vel quaſi quē capit ex pignore vel in ſortem computare, & ſi fructum cōſumpſit, tenetur æſtimationem computare, *vt not. in l. 1. & 2. C. de pig. act. & in c. 1. de vſur.* ſed ſi ius patronatus tranſiret in creditorem, & præſentaret, non poſſet reſtitui ipſe fructus, ſcilicet ipſa præſentatio, nam ſi creditor præſentaret, & præſentatus inſtitueretur, nō deberet poſtmodum remoueri, *vt in c. conſultationibus, ſuprà eod. & in c. querelam, de elect.* non poſſet etiam dari æſtimatio, quia præſentatio eſt inæſtimabilis tanquam res annexa ſpiritualitati, & iſtam rationem ſequuntur Abb. & Doct. Felin. *circa fin.* & communiter Doct. *in d. c. cùm Bertoldus.* & etiam Abb. illam tenet *in d. c. ex literis, in 2. colum.* licet de gloſ. *in d. c. cùm Bertoldus.* non faciat mentionem. Ex hac ratione infert Abb. *in d. c. cùm Bertoldus, in colum. penult.* quòd ſi ratione iuris patronatus aliqua penſio deberetur patrono, illa tranſiret cum pignore in creditorem eo quia poſſet reſtitui, & in debitum compenſari, & ſic ceſſat hoc caſu ratio prædicta, quod eſt notato dignum. Aliqualiter tamen prædictæ concluſioni repugnare videtur quod dicit Roman. *in ſingulari ſuo incipiente, Quæritur àme, charta 15. colum. 4. allegando textum in l. eleganter. § final. ff. de pignor. actio.* vbi concludit, quòd creditor in caſtru ſibi pignori dato poteſt iuriſdictionem exercere, tamen ſi rectè perpendis, ex prædictis patet ſolutio
62 Vigeſimo octauò quæro, † an cum vniuerſitate in dotem data tranſeat ius patronatus, ita quod vacante eccleſia vel capella præſentatio ſpectet ad maritum, & non ad vxorem? Iſtam quæſtionem attingunt domini de Rota *in deciſionibus nouis, deciſione 10. incipit, Fuit dubitatum, ſub hoc eodem titul.* & decidunt, quòd maritus poterit præſentare, & hoc maximè procedit, ſecundùm eos, ſi hoc habeat conſuetudo: ſi tamen concurrant maritus & vxor præſentando, præfertur præſentatus ab vxore. & quòd maritus poſſit præſentare mouentur, quia maritus eſt dominus rerum dotalium viuente vxore, *l. doce ancillam, C. de rei vendic.* vel ad minus habet vſumfructum in rebus dotalibus, ex quo tenetur onera matrimonij ſupportare, *c. per veſtras, de donatio. inter virum & vxorem.* Præterea dicunt ipſi, præſentare eſt fructus iuris patronatus, ergo cùm maritus ſit in poſſeſſione villæ vel vniuerſitatis, in qua ſit ius patronatus, merito eo iure patronatus vti poteſt, *c. conſultationibus. infra, eodem.* quòd autem, vbi concurrant maritus & vxor in præſentando, præfertur præſentatus ab vxore: mouentur per ſimile, quia ſi tutor, & pupillus concurrant in præſentando diuerſos, præfertur præſentatus à pupillo, vt per Ioannem Andr. *in cap. ex eo, de electio. libro 6.* de hoc tamen vltimo dic, vt ſuprà dixi ſuper verbo, competens alicui, *quæſtio. 4.* Contrariam opinionem tenet dom. Anton. de Butr. *in capit. fin. ſuprà, de conceſſio. præben.* quem ibi refert, & ſequitur Ioan. de Imol. *in fin.* dicunt enim præfati Doctores, quòd præſentatio in quæſtione propoſita ſpectat ad vxorem, & non ad maritum, & mouentur, quia ius patronatus eſt quædam compēſatio quo ad actum præſentandi, quæ non eſt proportionabilis ad ſuſtentationem onerum matrimonij, ideo non tranſit in maritum, ſicut non tranſiret in creditorem occaſione pignoris ſibi dati, quia tales fructus non ſunt compenſabiles in debito: & per iſtud fundamentum idem etiam tenet Abb. ibi ſubiiciens, quod iſta opinio eſt verior, ſubtilior, & elegantior. Eandem opinionem tenere videtur dominus Felin. Sandæus *in c. cùm olim. in 1. colum. de maior. & obedient.* referendo dom. Anto. & Imol. *vbi ſuprà,* idem etiam clarius tenet dom. Felinus *in c. cauſam, in 4. colum. de præſcript.* & allegat idem tenere Paulum de Eleazar. *in diſputatione ſua incipiente, Patronus eccleſiæ ſancti Martini, colum. 10. & in repet. c. nobis. in penult. colum. infra, eod.* & cum illa opinione Paul. vbi ſuprà, tranſit ſimpliciter Petrus de Anchar. *in Clemen. plures, eodem tit. in 4. colum.* vbi refert argumenta præfati Paul. Reperio tamen quod dom. Felin. *in d. c. cùm Bertoldus, in vltima colum.* dicit, quòd cùm ſemel allegaſſet in Rota opinionem Imol. *in d. c. fin.* non fuit exauditus, & quod pro opinione Rotæ adducebatur tale fundamentum, nam maritus lucratur fructus perceptos, & conſumptos, vnde cùm non habeat eos reſtituere, fruſtra fit ęquiparatio de ipſo ad creditorem qui debet fructus perceptos reſtituere. Præterea adducebatur, vt ipſe dicit, aliud fundamentum, quia text. *in d. c. ex literis, infra eod.* ſolùm conſiderat quod cum vniuerſitate tranſit ius præſentandi, & ſicut ad poſſeſſorem tranſeunt alij fructus rei poſſeſſæ, ita tranſibit præſentatio. ſubdit tamen dom. Felinus, quod pro tunc non fuit aliter concluſum in Rota, eo quia etiam dom. Ant. de Butr. & Abb. *in d. c. fin.* tenent contra Rotam. Pro iſta etiam opinione ego adduco ſimile bonum, † nam maritus 63
non poteſt percipere fructus ex rebus dotalibus, q̄n in breui nō renaſcuntur, *l. diuortio. § ſi fundum. & ibi not. ff. ſol. matr.* ſed p̄ſentatio eſt huiuſmodi, quia non fit omni anno, ſed raro, ſcilicet vacante eccleſia, ergo ad maritum non debet ſpectare. In puncto iuris videtur mihi verior opinio, quod ad maritum tranſeat ius præſentandi, & intantùm tranſeat, quod ad vxorem non ſpectet, & ſic approbo opinionem Rotæ in vno, in alio tamen mihi vera non videtur, ſcilicet inquantum dicit, quòd ſi maritus, & vxor concurrant, quòd præfertur præſentatus ab vxore, id enim falſum videtur, & hoc totum dico ineuitabiliter probari *in d. c. ex literis.* à fortiori: ibi enim ius patronatus tranſit in conductorem vniuerſitatis ad longum tempus, & tamen minus ius habet talis in rebus conductis, quàm maritus in dote, vt expreſsè dicit Bald. *in l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* maritus enim habet propriè dominium dotis, vt dicit Bald. *in l. in rebus, in ſecundo notab. C. de iure dot.* patronatus ergo tranſire debet in maritum cum vniuerſitate in dotem data: ibi etiam præfertur conductor locati in præſentatione, ergo etiam debet præferri maritus vxori à fortiori, quicquid dixerit Rota, cuius fundamentum non eſt concludens in propoſito noſtro, vt de per ſe patet, *& per d. cap. ex literis.* etiam reſpondetur ad vnum argumentum quod fit pro contraria parte, ſcilicet quod vbi in aliquo titulo etiam vniuerſali requiritur ſpecialis traditio rerum, nō poteſt tranſire ius patronatus, quod ſingulariter tranſire non poteſt: quo argumento inter cætera fundabatur Paul. de Eleazar. *in dicta ſua diſputatione:* prædictum enim capit. ex literis. probat contrarium, vt etiam ibi dicit Ioan. Andr. *colum. 2.* & dom. Ant. de Butr. & etiam dominus Cardin. Florent. *quæſtione 11.* & plenè infra dicam *in vltima quæſtione huius verbi, in verſic. ſed hic ſuboritur quæſtio.* Et tenendo iſtam opinionem, non obſtat etiam fundamentum Doctorum contrarium tenentium dum dicunt, quòd ius patronatus, vel præſentatio eſt quædam honorificentia, quæ non eſt proportionabilis ad onera matrimonij ſuſtentanda, propter quæ datur dos, quia ad iſtud fundamentum credo faciliter reſponderi poſſe, vnde dico, quod licet verum ſit quòd præſentatio non ſit fructus habilis ad ſuſtentationē onerum matrimonij, ſufficit quod ipſa vniuerſitas in qua eſt ius patronatus, ad id ſit habilis, & vbi vniuerſitas transfertur, non conſideratur ipſum ius patronatus, ſed tranſit acceſſoriè: patet *in dicto capitul. ex literis.* vbi locatur vniuerſitas in qua eſt ius patronatus, & tamen verum eſt dicere, quòd ius patronatus locari non poteſt, *argument. capit. de iure. infra eod.* & tamen tranſit cum vniuerſitate locata. Ratio eſt, quia ipſum ius patronatus non habetur in conſideratione, ſed tranſit acceſſoriè, iſta ſunt verba Abbatis in effectu poſt alios *in d. c. ex literis, in primo notabili.* vbi dicit, quòd ideo ibi ius patronat. tranſit cum

cum vniuerſitate, quia contractus videtur initus ſuper rebus té-
poralibus, & non ſuper inte patronatus. Pari modo dicimus,
quãdo vniuerſitas in qua eſt ius patronatus, venditur, certè pre-
tium non eſt proportionabile ad ius patronatus, *d.c.de iure.* & ta-
men tranſit in emptorem, *vt dixi ſuprà in 8.quaeſt. huius verbi.* Ratio
64 eſt, † quia ius patronatus nõ conſideratur in venditione, ſed ac-
ceſſoriè tranſit. In propoſito ergo dicamus quod licet verum ſit,
quòd ius patr. vel præſentatio non proſit ad onera matrimonij
ſuſtentanda, tamẽ acceſſoriè tranſit cum vniuerſitate in dotem
data, quia non conſideratur ius pat. de per ſe, & hanc ſolut. arbi-
tror veriſſimam. Non obſtat etiam aliud, ſcilicet inquantum di-
ctum eſt ꝙ maritus non poteſt percipere fructus qui in breui nõ
renaſcũtur, quia dico ꝙ maritus non percipiet iſtũ fructum præ-
ſentationis tanquam maritus, & antequã ius par. ſit de rebus do-
talibus, ſed percipiet tanquam poſſeſſor vniuerſitatis, & in quã-
dam conſequentiam, *vt dixi ſuprà.* Et in iſtam opin. etiam incli-
nare videtur dom. Card. Flor. *in Clem plures, in 6.quaeſt. eod. tit.* vbi
reprobat opin. Paul. de Eleaz. *in d. ſua diſputatione*, & ſic remanet
proſtrata opinio do. Ant. Imol. & ſequacium, *de quibus ſuprà.* Co-
gita tamen benè ſi caſus cõtingat propter auctoritatẽ tantorum
patrum. Et tenendo pręmiſſam opin. ex ea inferri poteſt ad deci-
ſionem, ꝙ ſiquis decedat relicta vxore vſufructuaria plenaria, ꝙ
præſentatio ſpectabit ad eam, & non ad hæredẽ, præſuppoſito
quod in hæreditate eſſet ius patr. Tenendo tamẽ aliam opin. *de
qua ſuprà.* contraria concluſio eſſet fienda: quare benè conſidera
omnia prædicta, & iſtud vltimum punctum in ſpecie attingunt
Moder. repetẽtes *in l. Titia. §. Titia. q. 39. ff. de leg. 2.* & quædam alia
puncta ibi in propoſito attingunt de vſufructuaria, an & quãdo
ei cõpetat ius præſentandi, ſed de prædictis ad illa colligitur de-
ciſio, & faciunt quæ dixi ſuprà *in quaeſt. 26. huius verbi.* Vigeſimo-
65 nonò quæro, † an ius patronatus tranſeat in fiſcum ex confiſca-
tione bonorum? Iſtam difficultatem ſentit gloſ. *in c. filijs. 16. q. 7.*
dicit enim illa gloſ. quòd iudex laicus poteſt cũ vniuerſitate pri-
uare aliquem iure patronat. ſed per ſe non poteſt, allegat text. *in
arg. d. c. ex literis, inf. eod.* vult ergo d. gloſ. quòd ſi iudex confiſcat
bona alicuius, quod etiam ius patr. tranſeat cum ipſis bonis. Eã-
dem opin. tenent Ioan. And. & Abb. *in c. nobis, inf. eod.* idem Abb.
in c. cùm laici, inf. eod. & in c. quanto, in 3. colum. poſt dom. Ant. *ibi, ſu-
prà de iud.* ſed dom. Ant. nihil dicit de hoc, idem tenet dom. Car-
din. Flor. *in d. c. quanto.* dicens ita ſe conſuluiſſe, & *ibidem* Ioan. de
Imol. & allegant *d. c. ex literis.* & gloſ. ſingularem *in d. c. filijs.* Con-
trarium decidere videntur gloſ. *in c. ſatis peruerſum, in ſimilis 50. di-
ſtin.* & clariùs in propoſito noſtro gloſ. *in Clem. paſtoralis, in verbo,
ſubiecta, de re iud.* quæ formaliter dicit, quòd per damnationẽ vel
confiſcationem iudicis ſecularis non perdit quis ius patrona. ſed
Abb. *in dictis locis* reſpõdet, ꝙ non obſtant dictę gloſ. quia loquũ-
tur quando iudex ſecularis in ſpecie, & de per ſe vellet priuare a-
liquem iure patronatus, tunc enim non poteſt, *d. c. quanto, de iu-
dic.* Nec conſuetudo in contrarium valeret, quòd iudex laicus ſe
intromitteret de iure patronatus, ita cõcludunt domini de Ro-
ta *in antiquis deciſionibus, ſub tit. de conſuet. deciſ. 3.* Et iſtam opinionẽ
videtur tenere Bald. *in l. 1. C. de bonis liber. & in l. fin. in pen. colum. C.
de edict. diui Adria. tol.* vbi dixit, quòd ſi iudex ſecularis mittit ali-
quem in poſſeſſionem hęreditatis, videtur etiam mittere in poſ-
ſeſſionem iuris patronatus, & iſta opinio benè probatur argum.
d. c. ex literis. vbi ius patronatus tranſit in eum, in quem tranſit v-
niuerſitas. Probatur etiam, quia ea quæ tranſeunt in hæredem
extraneum, tranſeunt & in fiſcum, *l. 1. 2. & 3. & ibi not. ff. de bonis
damnat.* & faciunt not. per Bart. *in l. ſi finita. §. de vectigalib. ff. de dam.
infect.* ſed ius patronatus tranſit ad extraneos hæredes, *vt not. in c.
1. inf. eod. & in c. filijs. poſt gloſ. 16. quaeſt. 7. igitur, &c.* Opinionem ta-
men quam ſuprà dixi velle gloſ. *in d. Clem. paſtoralis.* tenet Archid.
in c. filijs. 16. q. 7. & dom. Ant. de Butr. *in d. Clem. paſtoralis.* dicens,
quòd immò in confiſcatione bonorum non tranſit ius patrona-
tus, & mouetur ex pluribus, & inter cætera, quia ius patronatus
eſt quid ſpirituale *c. quanto, de iudic.* & ideo, ſecundùm eum, non
poteſt iudex ſecularis pronunciare tacitè vel expreſsè, directè
vel indirectè ſuper eo: allegat *c. tuam, de ordin. cognit.* item moue-
tur dom. Ant. quia certi ſunt modi inducti à iure canonico, per
quos transferri poteſt ius patronatus in alium, de quibus *in c. cũ
ſeculum. & in c. 1. infra eod. lib. 6.* ſed inter illos modo non reperitur
iſte, ſcilicet per viam confiſcationis iudicis ſecularis: ergo ſtabi-
mus ſub regula negatiua, eo maximè, ſecundùm eum, quia iſtud
videtur exorbitans, quòd ius ſpirituale ſine licentia epiſcopi per
laicum in alium transferatur, & ſic non debet fieri extenſio, arg.
l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolut. matr. & regula quæ à iure, de reg. iuris. libro 6.
ſubdit tamen ſub dubio fortè quòd iudex eccleſiaſticus propter
delictum commiſſum, ex quo bona veniunt confiſcanda, pote-
rit illud ius confiſcare fiſco eccleſiæ, argumento notatorum per
gloſ. *in c. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbend.* Iſtam opin. & funda-
menta dom. Ant. refert & ſequitur Ioan. de Imol. *in l. inſulam. ff.
ſolut. matr.* ſubiiciens, quòd hæc pars fortè eſt de iure verior, & e-
tiam mouentur præfati Doctores *in Clem. paſtoralis, de re iud. in §.
rurſus. in fin.* vbi illa ſententia Imperatoris nõ trahitur ad feudum
eccleſię, quod tenebat rex Robertus condemnatus, vt ibi. Iſtam
etiam opinionem, quòd ius patronatus nõ tranſeat in confiſca-
tione bonorũ, tenet D. Card. Flor. *in Cle. plures, in prin. in 8. q. eo. tit.*
dicit tamen ibi ꝙ non remanebit ius patro. apud patronum, ſed
redibit ad eccleſiam patronatam, *per text. in argum. in c. in quibuſ-
dam, de pœnis. & in c. fœlicis, de pœnis, libro 6. in §. ſi qua verò.* & dicit
quòd Bart. & Salic. conſuluerunt, † quòd confiſcatis bonis va- 66
ſalli eccleſiæ ob crimen læſæ maieſtatis, feudum reuertitur ad
eccleſiam, diſcordat tamen Cardin. ab eo quod dicit dom. Ant.
ſuprà relatus, quia vult dom. Ant. quod ius patronatus poterit
confiſcari fiſco eccleſiæ per iudicem eccleſiaſticum: Card. autẽ
vult, quod applicetur ipſi eccleſiæ patronatæ quæ per hoc rema-
nebit libera. mouetur etiam Card. alio colorato fundamento,
quia ſi fieret confiſcatio iuris patronatus, ageretur de pręiudicio
eccleſię, quia nunquam eſſet ſpes quod ipſum ius patr. ad eccle-
ſiam reuerteretur, ſicut quando eſt apud patronum, quod etiam
in ſimili dicit Ioan. de Imol. *in c. fin. in fin. de rebus eccl. non alienan.*
& iſtud etiam eſt fundamentum dom. Ant. & Imol. *in locis ſuprà
allegatis.* & ſubiicit do. Card. *vbi ſuprà.* quod hæc opinio licet om-
nino non probetur in dictis iuribus, tamen quia eſt fauorabilis
eccleſiæ, ſuſtineri poteſt. Eandem concluſionem refert & ſequi-
tur dom. And. Siculus *in c. quanto, in 8. colum. ſuprà de iudic.* dicens
formaliter, quòd eo caſu quo confiſcatur ius patro. ſpectans ad
laicũ quod applicatur fiſco eccleſiæ, & erit effectus, ſecundùm
eum, quod ius patronatus extinguetur, & eccleſia remanebit li-
bera ſub poteſtate epiſcopi, allegat Archid. *in c. conſiderandum. 16.
q. 7.* & Ioan. de Imol. *in d. Clem. paſtoralis.* & dom. Ant. *in c. nobis in-
fra eod.* & Bald. *in l. 1. C. de bon. liber.* & gloſ. *in c. maximum. 1. q. 7.* quæ
nihil facit: eandem concluſionem tenet dom. Præpoſ. diui Am-
broſij *in c. 1 pen. col. 10. diſt.* vbi dicit, quòd in tranſlatione vniuer-
ſitatis odioſa, puta in confiſcatione bonorum nõ tranſit ius patr.
ſecùs in tranſlatione voluntaria & fauorabili. volunt ergo præ-
fati Doct. in effectu, quòd in confiſcatione bonorum iudicis ſe-
cularis non veniat ius patronatus, & ſic volunt quod non tranſ-
eat ius patron. ad fiſcum ſecularem, licet vniuerſitas bonorum
tranſeat. Et iſtam etiam opinio. tenet in effectu dom. Felin. San-
dæus *in d. c. quanto. in 3. colum.* allegando dom. Ant. & Imo. *in dicta
Clem. paſtoralis.* & Imol. *in repet. l. ſi inſulam, ff. ſolut. matr.* Mihi ma-
gis placet in puncto iuris opinio primo loco relata, ſcilicet quòd
ius patron. tranſeat in confiſcatione bonorum ad ipſum fiſcum
ad quem trãſeunt alia bona, licet alia ſit æquior, ſcilicet ꝙ eccle-
ſia remaneat libera. Et hanc opin. ineuitabiliter probant argu-
menta ſuprà pro ea adducta, maximè text. *in d. c. ex literis.* itẽ quia
vt dictum eſt, ea quę tranſeunt in hęredem extraneum, trãſeunt
in fiſcum: quod argumentum in iſto articulo facit Card. Flor. *in
d. Clem. plures.* Et eam comprobo per ſimile, quia videmus, quòd
ſi † emphyteuſis eccleſiaſtica tranſit ad hęredem extraneum, & 67
contingat emphyteutam relinquere, ita quod bona eius confiſ-
centur, talis emphyteuſis etiam tranſit ad fiſcum: ita conclude-
re videntur Doctores *in l. ſi finita. § ſi de vectigalibus. ff. de dam. infect.
& in locis ibid. memoratis per dom. Alex.* & idem vult Bal. *in l. 1. ff. ſi a-
ger vectigalis.* & ibidem Albericus *in verſic. quaero, an in iure emphy-
teutico.* Bald. *in c. in præſentia, in 7. colum.* deprobat *in l. ſed & ſi poſſeſ-
ſori. §. ſi iurauero. ff. de iureiurand. in c. litera, de dilat.* & probatur *in l.
1. C. de bonis liber.* & ibi gloſ. Bart. & alij dicentes, quòd ius patro-
natus liberti non tranſit in confiſcatione bonorum, quia non
vadit ad extraneum hæredem. Et idem dicit ibi Bart. in vltimis
verbis, † quòd ſi bona alicuius confiſcantur, non tranſit in fiſ- 68
cum niſi illud, quod tranſiret in extraneum, quod dicit eſſe per-
petuo notandum, & dicit ibi Paul. de Caſtro in vltimis verbis,
quòd cùm emphyteuſis eccleſiaſtica non tranſeat regulariter in
extraneum hæredem, non tranſibit etiam in fiſcum, ſi tamen p̃-
ſupponatur quod emphyteuſis trãſeat ad extraneum hæredem,
puta ex pacto appoſito in inueſtitura, certè tranſibit in fiſcum,
per ſupradicta. Ergo in propoſito dicimus, quòd ius patro-
natus tranſibit in confiſcatione bonorum ad fiſcum, propterea
quia

Digitized by Google

quia tranſit cum vniuerſitate etiã ad extraneos hæredes, vt concludunt communiter Doct. *ſuper hac rubrica, & in c. cùm ſeculum. & in c. ex literis, infra eod. & Abb. in c. 1. infra eod. & Doct. in varijs locis ſuprà per me memoratis in 8. quæſt. huius verbi.* Aduertendum, quia iſtud ſimile de emphyteuſi eccleſiaſtica intelligitur per Bart. & Rom. & dom. Alexan. *in d. §. ſi de vectigalibus.* & per Doct. ibidem relatos per dom. Alex. hoc modo videlicet, quod licet emphyteuſis eccleſiaſtica trãſiret in fiſcum in publicatione bonorum, tamen eſt in facultate eccleſiæ repetere ipſam emphyteuſim à fiſco, *per text. in §. 1. in Authent. de alienat. & emphyt.* & ſic attento iſto ſimili pari modo videtur dicendum in iure patronatus, & ſic in effectu iſtud ſimile potius videtur probare opinionem dom. Cardin. *in d. Clement. plures.* & tanto magis, quia Rom. & dom. Alexan. *in d. §. ſi de vectigalibus allegant d. c. fœlicis. §. ſi qua verò, de pœnis, libro 6.* Si ergo voluerimus tenere opinionem gloſ. *in d. c. filijs*, & ſequacium, licèt alia tanquam æquior ſit amplectenda, oportebit facere fundamentum ſuper *d. c. ex literis, & ſuper d. c. cùm ſeculum.* Et ipſam opinionẽ tenendo reſpondeo ad argumenta contraria. Non obſtat igitur primò fundamentum quod faciebat dom. Ant. ſuprà relatus, videlicet quòd ex quo ius patronat. eſt quid ſpirituale vel annexum ſecundùm communem opinionẽ, iudex laicus non habet iuriſdictionem ſuper eo, nec directè, nec per indirectum, & ſic nec iudicando in ſpecie de iure patronatus, nec in genere: quia reſpondeo quod fateor obiectum, ſed dico quòd ius patronatus tranſit virtute acceſſionj, ſeu quia eſt acceſſorium ad vniuerſitatem, *in d. c. ex literis.* non autem tranſit propter iuriſdictionem, vel ſentẽtiam iudicis. Non obſtat etiam aliud dum dicit dom. Ant. quod inter modos inuentos à iure ad transferendum ius patro. de vno in alium non reperitur hic modus confiſcationis ſeu ſententiæ iudicis ſecularis, quia reſpõdeo quòd non reperitur vnus modus magis ſpecificatus quàm alter, ſed per omnẽ modum non ſimoniacum, & licitum poteſt transferri ius patronatus de vno in alium, vt ſatis probat text. *in d. c. cùm ſeculum. ibi*, ratione feudorum emptorum vel alio modo acquiſitorum, vel etiam alio modo ius patronatus acquiſiuerit, quæ verba ſic geminata probant quod dixi. Non obſtat quoq; *Clemen. paſtoralis. §. rurſus.* quia reſpondeo, quòd illa ſententia loquebatur de feudo, vel iuribus eccleſiæ, ſed nos loquimur quãdo ſententia non facit mentionem de iure patronatus, vt dicit Abb. Panorm. *in d. c. quanto.* Vel aliter non reperitur iure cautum quòd illud feudum eccleſiæ ſit acceſſorium ad alia bona, prout eſt ius patronatus, & propterea ille text. non obſtat. Non obſtãt quoque iura allegata per dom. Card. *in d. Clem. plures.* videlicet *d. c. in quibuſdam, & d. c. fœlicis. §. ſi qua verò.* quia nõ loquuntur in terminis noſtris, videlicet quando iudex ſecularis proferret ſentẽtiam ſuper vniuerſitate bonorum, ſed c. in quibuſdam. loquitur de ſententia lata à iure in ſpecie ſuper iure patronatus, quod debet applicari ipſi eccleſiæ patronatæ, cui iniuria eſt facta per occiſionem vel mutilationem rectoris: text. verò *in d. c. fœlicis.* non loquitur pariter de ſententia iudicis ſecularis. Item non loquitur in caſu quando in vniuerſitate vel bonis cõdemnati erat ius patronatus, vel tale quid, quod tranſeat cum vniuerſitate. Non obſtat modo vltimum dum dicebatur, quòd ſi ius patr. tranſiret in fiſcum ageretur de præiudicio eccleſiæ, quia non eſſet ſpes, q reuerteretur ad eccleſiam aliquo tẽpore, quia poteſt dici, quod & iſtud non eſt præiudicium conſiderabile, nec hoc reperitur iure cautum in terminis iſtis vel talibus in quibus militet eadem ratio: vel dicamus, quòd tranſibit in fiſcum, & apud illum durabit tanto tempore quanto fuiſſet duraturum penes patronum, *argum. l. lex vectigali fundo. ff. de pigno. & l. preco. §. prædium ff. de leg. & l. Statius. §. Cornelio fœlici ff. de iure fiſci. & c. 1. in fin. de capit. Conradi in vſibus feudorum, cum ſimilib.* Et ſic ſtat defenſata opinio gloſ. *in d. c. filijs.* & ſequacium. Opinio tamen dom. Ant. videtur, vt dixi æquior, ſcilicet, quòd non tranſeat ius patronatus in fiſcum, & vltra ſuprà adducta eum ſequitur Reuerẽdus & excellens doctor dom. And. Pomas auditor Rotæ Apoſtolicæ, & mihi pater obſeruandus, *in d. c. quanto. ff. de iudic.*

69 Trigeſimò quæro, † poſito q ius patronatus tranſeat in confiſcatione bonorum, vt ſuprà concluſum eſt, ne quod quis priuetur in ſpecie iure patronatus propter delictum circa ipſum ius patronatus commiſſum, an illud ius patronatus euaneſcet, ita quod eccleſia libera remaneat, an verò ius patronatus acquiratur ipſi eccleſiæ, ita quod ſit patrona ſuiipſius. Iſtam quæſtionem tangit gloſ. *in c. quia clerici, inf. eod.* & dicit, quòd hoc caſu ius patronatus acquiretur ipſimet eccleſiæ patronatæ cui facta eſt iniuria per delictum, ad quod faciunt nor. per Aret. Felin. & Moderniores, *in rubrica. ſuprà de iudicijs.* veritas eſt, & communis opinio, quòd eccleſia remanebit libera patrono, vel aduocato, ita quod ille ad quem primò ſpectabat inſtitutio, nunc habebit liberam collationem. Ita concludit Innocent. Ioan. Andr. dom. Cardin. Florent. Abb. & cæteri communiter *in d. c. quia clerici.* & vt dicit Abb. ibi, hoc etiam fuit de mente gloſ. prædictæ, quia ſecundùm eam, propriè loquendo eccleſia non poteſt eſſe patrona ſui ipſius. Eandem concluſionẽ firmat gloſ. *in c. vnico, in verbo, eidem, eod. tit. lib. 6.* & ibi communiter Doct. ſequuntur.

70 Trigeſimoprimò quæro, † an ius patronatus poſſit de per ſe, vel ſine vniuerſitate inſolutum dari creditori, vel an poſſit inſolutum capi à creditoribus. Conclude quòd non, quia ius patronatus non recipit æſtimationem, *c. de iure, infra eodem.* ita decidit Abb. *in c. querimoniam, infra eodem, in verſic. & per hoc aliàs dixi.* & refert, & ſequitur dom. Felin. Sandęus *in c. cùm Bertoldus, in vltima columna. ſuprà, de re iudicata.* Idem reperio tenere Baldum *in conſilio ſuo 32. incipiente, Quadam nobilis, in 3. volum.* vbi clarè dicit, quòd cum vniuerſitate poteſt inſolutum dari, ſecùs ſi res particulares dentur inſolutum. Et faciunt ea quę dicta ſunt de venditione vniuerſitatis, ſuprà in hoc eodem verſiculo, *quæſtione 23. & ſequentibus.*

71 Trigeſimoſecundò quæro, † an ille penes quem eſt factum ſequeſtrum eccleſiæ, vel iuris patronatus, *iuxta c. examinata ſuprà, de iudicijs.* poſſit præſentare ſi contingat eccleſiam vacare. Abb. poſt H[o]ſtienſ. & Butr. *in dicto c. examinata, 8. colum. verſic. ſed quia ſuprà viſum eſt.* concludit, quod non: mouetur, quia ſequeſter fructus colligit nomine alieno, quemadmodum creditor pignoris, vnde cùm fructum reſtituere teneatur ſequeſter, & fructus præſentationis factæ non poſſet reſtitui, vt etiam explicant Doctores *in c. ex literis infra eodem.* igitur ſequeſter præſentare non poterit. Contrariam opinionem tenet Innocent. *in d. c. examinata.* & ſequitur dom. Andr. Barbat. *ibid. in 16. col. verſic. in pondera.* motus, quia aut ſequeſter eſt cuſtos tantùm, & tunc præſentare poterit, quia erit fauor eccleſiæ, & non præſentare eſſet diſſipare fructus ſequeſtri. aut eſt poſſeſſor, & ſecundùm eum non eſt dubium, quod poterit præſentare. Eandem concluſionem tenet Rota in antiquis *ſub tit. de elect. deciſione quinta.* allegans idem tenere Paulum *in Clement. vnica, de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct.* Eandem opinionem per prædictas auctoritates, & per multa firmat excellentiſſimus dom. Felin. Sandæus *in dicto c. cùm Bertoldus, in fin. de re iudicat.* & ita dicit ſe aliàs pronunciaſſe in Rota de conſenſu aliorum. Et reſpondet ad fundamentum ſuprà in contrarium adductum, & ad alia quæ adduci conſueuerunt, dic, vt per eum, & vltra eum addo, quòd idem tenet Geminia. *in c. nemo deinceps, in 3. colum. in fin. verſic. an autem commendatarius, de elect. lib. 6.*

72 Trigeſimotertiò quæro, † an patronus poſſit renunciare iuri patronatus in præiudicium deſcendentium vel legitimorum hæredum? Videtur dicendum, quod ſic, & ita decidit Archid. *in c. vnico, in princ. eodem tit. libro 6.* & ibi ſequitur Geminia. quicquid dixerit ibi Lapus contrarium tenens, & illud dictum Archid. refert, & ſequitur Rota *in antiquis, ſub eodem titulo, deciſione vltima, in fine, quæ incipit, Quidam laicus*, & dom. Alexan. *in conſilio ſuo 13. incipiente, Omnipotentis Dei, in 3. colum. in fin. & in conſilio ſuo 18. incipiente, Attentis narratis, in 2. columna. & in conſil. 26. incipiente, Ponderatis, in vltima columna in 5. volum.* Idem tenet Paul. de Caſtr. *in conſil. 154. incipit, Circa præſentem caſum, colum. vltima, circa medium.* Et ſatis probatur hæc cõcluſio ex his quæ dicta ſunt ſuprà in *quæſtione 1. & in quæſtione 17. huius verbi*, vbi concluſum eſt, quòd patronus poteſt alteri donare ius patronatus, requiritur tamen conſenſus epiſcopi quando donatur vel renunciatur laico, vt ibi concluſum eſt, & probatur *in dicto c. vnico.* & ad comprobationem præmiſſæ concluſionis facit quod fortius dixit Calder. *in conſilio ſuo 19. incipiente, Conceſſum. ſub hoc eodem tit.* Inquit enim, quòd poteſt patronus donare ius patronatus alteri in præiudicium ſucceſſorum etiam quando ius patronatus ipſum eſt conceſſum pro ſe, & filiis ſuis maſculis tantummodò, nec hoc caſu, ſecundùm eum, eſt neceſſarius conſenſus ipſorum filiorum, vel ſucceſſorum, & mouetur inter cætera, quia ex tali conceſſione facta pro ſe, & filiis transfertur ius gradatim de patre in filium, vnde ſtante primo gradu, ceſſat ſecundus, *allegat l. cùm pater. §. pen. de leg. 2. & l. peto §. fratre. eo. tit. faciunt notata per omnes, in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & poſthum.* & ſic ſecundùm eum viuẽte patre filius nullam poteſtatem habet, vnde poterit ipſe pater ius patronatus alteri donare in præiudicium ſucceſſorũ. Mihi videtur quod in eo qui fundauit eccleſiam poſſit procedere, quod dictum eſt, & idem in eo qui acqui-

acquiſiuit pro ſe, & hæredibus, per ea quæ ſcribit dom. Alexan.
primò poſt alios per eum relatos in dictis conſiliis. & maximè in
conſilio 13. Quando autem quis acquiſiuiſſet ius patronatus pro
ſe, & ſuis, ſatis dubito per ea quæ ſcribuntur per dom. Alexan. *v-
bi ſuprà,* & per Bart. *in l. 3. ff. de interdict. & releg.* quam legit pro pri-
ma, & per Specul. *in tit. de locat. §. nunc aliqua. verſic.* 144. & per Sa-
lic. diſtinguentem in ſimili puncto *in l. 2. C. de iure emphyt.* & per
dom. Iaſonem præceptorem meum, *ibidem in colum.* 83. *in verſic.
ſeptimò.* quærit Salic. & in dictis locis etiam reperies, an delictum
patris noceat filio quo ad amittendum emphyteuſim, vel feu-
dum, quæ decisiones faciunt ad cognoſcendum, an ex delicto
patris filius priuetur iure patronatus? Sed circa hanc quæſtionē
73 incumbit alia acceſſoria, pone, † quòd ius patronatus competat
illis de parentela tantùm, vt puta, quia ita in fundatione ordi-
natum ſit, an vnus de parētela poſſit alteri extraneo renunciare
ius ſuum? Iſte punctus non habet dubitationem. Vnde dic bre-
uiter, quòd non, & ratio eſt, quia ius patronatus hoc caſu com-
petit conditionaliter, & qualificatiuè, ſcilicet illis de parentela,
vnde ſi aliquis non habet iſtam qualitatem, non poteſt eſſe pa-
tronus. Ita concludit dom. Cardin. Florent. *in conſ. ſuo 48. incipi-
74 ente, Quidam nobilis.* Trigeſimoquartò quæro, † circa prædicta
ſtante diſpoſitione, quòd ius patronatus non exeat extra do-
mum vel parentelam, pone quòd quis creetur de illa parentela,
vt aliquando vidi, vel adoptetur aliquis, an talis ſit patronus
prout alij, qui ſunt verè, & naturaliter de parentela? Videtur pri-
ma fronte dicendum quod ſic, quia vbi conueniunt verba con-
uenit diſpoſitio, & edictum non habet locum vbi verba eius nō
poſſunt adaptari, vt dicit text. quem ibi notat Bartolus *in l. 4. §.
prætor ait. verſic. toties ff. de damno infect.* facit *l. non aliter. ff. de legatis 3.
cum vulg.* cùm ergo præſupponatur aliquem eſſe creatum de pa-
rentela, ſatis conueniunt verba diſpoſitionis, igitur, &c. Secun-
dò pro hac parte facit regula quæ habet, quòd non refert quid
ex æquipollentibus fiat, *l. ſi mater, C. de inſtit. & ſubſtit. cum multis
concordantibus ibi in gloſ. memoratis.* ergo non videtur referre, an
quis ſit natiuus vel originarius de parentela, vel quòd de ipſa pa-
rentela ſit creatus: iſta enim videntur æquipollere. Contra-
riam partem ego arbitror veriorem, & licet non reperiam deci-
ſionem in ſpecie, moueor per text. *in l. ſi ita quis. §. final. ff. de leg. 2.*
vbi ſi teſtator faciat mentionem de liberis, intelligitur ſenſiſſe
75 de natiuis, non autem de adoptiuis, dicitur enim ibi, † quòd le-
gatum factum alicui in tempus liberorum non debetur ſibi, da-
to quòd filios adoptet, & concordat text. *in l. fideicommiſſum ff. de
condit. & demonſtrat.* qui dicit, quòd ſi quis per fideicommiſſum
ſit grauatus reſtituere hæreditatem ſi ſine liberis deceſſerit, in-
telligitur de liberis natiuis, non autem de adoptiuis, & alia iuta
concordantia allegant gloſ. *in dictis locis.* Secundò facit bonum
76 ſimile, † nam adoptiuus non ſuccedit in feudum, *c. adoptiuum, in
tit. ſi de feudo fuerit controuerſ. inter dominum & agnatum, in vſibus feu-
dorum.* ergo adoptiui vel creati de aliqua parentela pari modo
non ſuccedent in iure patronatus. Tertiò facit, quia conſenſus
epiſcopi qui interuenire debet in tali diſpoſitione, *iuxta not. in c.
illud. & in c. cùm ſæculum, infra eod.* non debet extendi, ſed reſtrin-
gi, quia conceſſio iuris patronatus eſt de gratia, & ex diſpenſa-
tione facta, *c. quoniam. & ibi not. infra eod. & notatur in c. quanto. de
iudicijs.* & plenè per Abb. *in dicta ſua diſputatione, incipient. Augerio.*
ſi ergo epiſcopus conſenſit, quòd ius patronatus tranſeat ad eos
de parentela tantùm, debet intelligi, & reſtringi ad originarios
vel natiuos de parentela: iſtud enim ius eſt exorbitans, & non
extendendum, vt per Doct. *in locis præallegatis, & per dom. Felin. in
77 c. cauſam, in princ. de præſcript.* Quartò facit, † quia in diſpoſitione
hominis appellatione filiorum non veniunt adoptiui, *vt in no-
tabili quæſtione tradit Ioan. Andr. in addit. Specul. in tit. de ſucceſſ. ab in-
78 teſt. colum. 1. in verſic. nec obſtat.* Quintò facit, † quia ſtatutum præ-
ferens maſculos fœminis, non habet locum in adoptiuis, vt tra-
dit Ioan. de Anan. *in conſ. 27. incip. Viſo caſu.* Sextò facit aliud, quia
79 donatio † quæ reuocatur per ſuperuenientiam liberorum, non
habet locum in adoptiuis, ita concludit dom. Alexā. *in 4. volum.
80 colum. fin.* Septimò facit, quia † verba debent intelligi naturali-
ter, & propriè, non ciuiliter & fictè, *l. fin. vbi ita ſummant Doct. C.
de his qui veniam ætat. impetr.* Et hanc partem tenendo, ad contra-
ria facilis eſt reſponſio. Non obſtat igitur primum dum diceba-
tur, quòd conueniunt verba diſpoſitionis, &c. quia reſpondeo,
quòd immò proprietas verborum non conuenit: propriè enim
non poſſunt dici de parentela illi, qui non ſunt originarij de di-
cta parentela, quemadmodum propriè non dicuntur liberi illi
qui non ſunt natiui, ſed adoptiui, *vt probatur in d. l. ſi ita quis, & in
d. l. fideicommiſſum.* & hoc etiam dicit Bald. *in l. ciues. C. de appellat.*
aliter dicamus, quod poſito, quòd cōuenirent verba, non tamē
conuenit mens quę in primis eſt attendenda, *l. 3. C. de liber. præter.
l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & demonſtr. c. quanto. cum
concordantibus ibi in gloſ. memoratis, de priuileg.* Mens enim teſtato-
ris loquentis de illis de parentela eſt, vt intelligatur de his qui
ſunt natiui, & de ſanguine, *argum. d. l. ſi ita quis. §. fin. cum ſimilibus.*
Et per hæc etiam tollitur aliud obiectum de æquipollentibus,
quia ex prædictis patet, quod eſſe originarium de parentela, &
creatum de parentela non æquipollent. Trigeſimoquintò quæ-
ro, an quando ius patron. competit illi de parentela filijfam. ha-
beant vocem in præſentando. Iſtam quæſtionem expediui ſu-
prà ſuper verbo, competens alicui, *in 7. quæſt.* dic, vt ibi, an autem
in caſu propoſito fœminæ vocem habeant, dixi ſuprà ſuper ver-
bo, competēs alicui, *in 1. quæſt.* Trigeſimoſextò quæro, an ius pa-
tronatus transferatur de vna perſona in aliam per præſcriptio-
nem, & ſic quæſtio eſt, † an ius patronatus præſcribi poſſit. Iſta 81
quæſtio eſt notabilis, & ſubtilis, & quotidiana, & eam attingunt
Doct. *in pluribus locis.* Archid. eam plenè examinauit *in c. horta-
mur. 71. diſtinct.* & ibi poſt multa concludit poſt Ioan. de monte
Merulo, *in quadam ſua diſputatione*, quod non poſſit præſcribi, &
mouetur potiſſimè, quia ius patronatus competit ex priuilegio,
ſiue ex mera gratia aliquibus perſonis, ſcilicet his qui fundarūt,
conſtruxerunt, & dotarunt, vt patet in definitione iuris patron.
ergo non debet trahi ad alios, *vt in c. contra morem. 100. diſt. & in
c. petiſti. 7. q. 1. & in c. hinc etiam. 16. q. 1. & in c. ſanè, de priuil.* vbi pero-
ptimè hoc probatur ſecundùm eum: ſi ergo aliquis poſſideat ius
patronatus, vltra prædictos dicit Archid. non poteſt illud ſine
temeritate poſſidere, & per conſequens eſt malæfidei poſſeſſor,
ergo non præſcribit, *c. vigilanti, & c. quoniam omne, de præſcript. reg.
poſſeſſor, de reg. iuris, lib. 6.* Eandem opin. tenuit Abb. *in diſput. ſua in-
cipien. Augerio, in 6. colum. & in c. querelam, de elect. in 3. col.* & moue-
tur per rationem incōuincibilem, ſecundùm eum. Certum eſt,
dicit ipſe, † quòd laicus non poteſt poſſidere ius ſpirituale, & per 82
conſequens nec præſcribere, *c. cauſam, de præſcript. c. Meſſana, & c.
ſacroſancta, de elect.* pari modo idem eſt dicendum in iure annexo
ſpiritualitati, ſicut eſt ius præſentandi, vel ius patronatus, quia
de connexis idem eſt iudicium, *c. quanto, de iudicijs, c. præterea, de
tranſact. & c. tranſlato, de conſtit. c. ſuper his, de accuſat. c. de iure, inf. eod.
cum ſimil.* vbi ius patronatus per omnia cenſetur tāquam ius ſpi-
rituale ratione annexionis. Si ergo laicus non poteſt mero iure
illud poſſidere, ergo nec præſcribere, quia pręſcriptio non eſt ſi-
ne poſſeſſione, *reg. ſine poſſeſſione, de reg. iur. lib. 6. & d. c. cauſam.* Nec
obſtat ſecundùm eum ſi dicatur, quòd immò ius patronatus eſt
poſſedibile per laicum, *vt in hoc titulo per totum.* quia reſpondetur
quod iſtud ius gratioſè fuit laicis conceſſum, non omnibus, ſed
patronis duntaxat eccleſiarum, vt laici inducerentur per acqui-
ſitionem iſtius iuris ad conſtruendum, fundandum, & dotan-
dum eccleſias, habilitatio ergo, vel priuilegium conceſſum tali-
bus, non debet extendi ad alias perſonas in quibus non concur-
rit cauſa ſuper qua fundatur illa habilitatio, *argumen. 16. quæſt. 1. c.
generaliter, & in c. cùm ceſſante, de appellat. & c. ſanè, de priuil. cum alijs
ſuprà in princ. allegatis.* Nec obſtat etiam ſecundùm eum Abb. ſi in
contrarium allegetur textus *in d. c. querelam.* vbi præſupponitur,
quòd populus de quo ibi acquiſiuit ius præſentandi ex longa
conſuetudine: quia reſpondet ipſe, quod illud præſupponit tex.
in narratione facti, non autem in deciſione, quinimmò in ipſa
deciſione Papa ſolùm ſe fundat ſuper quaſi poſſeſſione populi,
nam dicit ipſe, ex quo non apparebat ibi alius patronus, & po-
pulus proprius præſentauerat rectorem, præſumptio iuris eſt,
quòd præſentauerit ratione iuris patronatus, quia eccleſia non
naſcitur, ſed oportet, quod habuerit conſtructorem, & ideo ſe-
cundùm eum in dubio pręſumendum eſt pro poſſeſſore, *argum.
eius quod legitur, & not. in c. 1. de relig. dom.* ſed vbi populus fundaret
ſe ex ſola præſcriptione, dicit Abb. quòd tunc non videt quo iu-
re debeat obtinere, & propterea dat cautelam vendicare volēti
ius patronatus, vt nō fundet ſe ſuper præſcriptione mera, ſed ſu-
per iure patronatus aſſerendo ſe eſſe patronum, & ad illud pro-
bandum vel præſumendum allegent præſentationes plurimas, &
temporis curſum, & ad hoc dicit benè facere quod legitur, *&
not. in l. cùm de in rem verſo. ff. de vſur.* & per Ioan. Andr. *in c. vnico. de
iure patr. lib. 6. facit etiam gloſ. approbata in l. 2. in verbo, repellere, in fin.
C. de iure emphyt.* & quod plenè traditur *in l. ſi certis annis. C. de pact.*
& quod traditur per Bald. *in l. cùm ſuper. C. de rei vend.* & per Barb.

in

Digitized by Google

in conſilio ſuo 41. in 1. volum. in princ. vbi ponunt quomodo probetur iuſpatronatus in fin. ibi, antiquiſſimum: dicit enim Bald. vbi ſupra, quod iuſpatronatus antiquiſſimum probatur per indicia

83 & per famam, & † quod antiquiſſima poſſeſſio habetur pro titulo, & quod in factis antiquiſſimis ſufficiat probatio per famam per plurimas authoritates firmat Dominus Felyn. in cap. veniens. el primo de teſtibus in 5. colum. Eandem opinionem tenuit idem Abb. in cap. cauſam. de præſcript. & in conſilio ſuo 106. incip. Caſus. ver. 2. principaliter. in 2. volum. vbi dicit quod opinio Archid. ſibi videtur veriſſima. Iſtud idem in effectu tenet Dominus Alexa. in conſil. ſuo 75. incip. Viſis. in fin. in 4. volum. Iſtam eandem opinionem & diſtinctionem tenuit in effectu Dominus Felyn. Sandæus in dicto cap. cauſam. in 3. colum. vbi etiam in hoc ſatis plenè loquitur, & plures authoritates refert quæ videri poſſunt, & quod Dixit Dominus Felyn. in dicto cap. cauſam. etiam ſequitur in cap. in noſtra in 38. Corollario de reſcript. & in ſuo tract. quando litera Apoſtolica noceant patronis Eccleſiarum verſus fin. præſupponit tamen Dominus Felyn. in locis preallegatis, maximè in dicto tractatu, quod opinio Ioan. Andr. quæ infrà referetur tenentis, quod iuſpatronatus acquiratur præſcriptione, vel conſuetudine ſit tenenda in iudicando, & conſulendo. Præmiſſam etiam opinionem Archid. in dicto cap. hortamur. iuncta declaratione. Abb. in prædictis locis, tenet ibidem Dominus Præpoſitus diui Ambroſij, nunc meritiſſimus Cardinalis in vltima columna. & mouetur eo fundamento quo mouetur Abb. in dicto cap. querelam. In hanc etiam opinionem Archid. inclinat eximius Doctor Mediolanenſis Dominus Philip. Dec. in rubr. de iudicijs, in antepenult. colum. Contrariam opinionem, ſcilicet, quando iuſpatronatus præſcribi poſſit, tenuit Ioan. And. poſt Dominum ſuum Marſilium in dicto cap. querelam. ſuper verbo, populus, & in cap. vnico. in fine. eod. tit. lib. 6. in nouella. & plenius in reg. quod alicui gratioſè. de reg. iur. lib. 6 in mercurial vbi in effectu concludit, quod ſi apparet Eccleſiam eſſe patronatam contra patronum currere poteſt præſcriptio, ſecus contra Eccleſiam liberam, quia in illa vel in eius præiudicium nō poteſt acquiri iuſpatronatus per præſcriptionem, & ſic videmus, quod in hoc ſecundo membro Ioan. And. concordat cum Aret. & ſequentibus, licet indiſtinctè loquatur in alijs duobus locis ſuprà allegatis, & ad hoc probandum, primo dicit, quod iſta quæſtio fuit de facto in curia tempore Nicolai Papæ IV. contra præſentatum à populo ſanctæ Ceciliæ de Florentia, cum diœceſanus præſentationem ipſam noluiſſet admittere appellauit ad Papam, & fuit lata ſententia pro ipſo, quam Papa confirmauit inſerto tenore ſententiæ confirmationis, & executores dando: ſubijciens Ioan. Andr. quod tenor literarum Papæ erat, vt infra Nicolaus, &c. dilecto filio, O. presbytero, & rectori Eccleſiæ ſanctæ Ceciliæ Florent. ſalutem: ea quæ in iudicio, &c. ſanè petitio tua nobis exhibita continebat, quod cùm tu ad Eccleſiam ſanctam ſanctæ Ceciliæ Floren. tūc vacantē per mortem, &c. à parochianis ipſius Eccleſiæ, ad quos de antiqua, & approbata, & hactenus pacificè obſeruata conſuetudine præſentatio ad eandem Eccleſiam vacare contingit, pertinet venerabili fratri noſtro O. Epiſcopo Floren. fuiſſes canonicè præſentatus, idem Epiſcopus te ad eandem Eccleſiam admittere cōtra iuſtitiam recuſauit, propter quod tu ad ſedem Apoſtolicam appellaſti. narrat demum quomodo duo auditores ſucceſſiuè dati fuerunt ad cauſam, & quomodo ſecundus pro ipſo tulit ſententiam quam confirmat ipſius inſerto tenore, & fuit hoc apud vrbem veterem Pontificatus ſui anno 3. ad executores autem facta eadem narratione concludit, quod ipſi vel alter ſententiam præfatam authoritate Apoſtolica exequātur inducentes, &c. & dicit Ioan Andr. quod prædictas literas penes ſe habebat inſinuatas, & ſubijcit, quod hoc ſufficeret ad tuitionem prædictæ opinionis per cap. in cauſis. de re iudic. vbi dicitur quod ſecundum quod Papa iudicauit, ita in ſimilibus caſibus ab alijs iudicandum eſt. poſtea Ioan. Andr. dictam opinionem comprobat principaliter per dictum capit. querelam. & per alia de quibus per eum, & amplè loquitur reſpondendo etiam ad ea quæ pro alia opinione adducebantur. prędictam etiam opinionem Ioann Andr. ſequitur dominus Anton. & communiter cæteri in dicto cap. querelam. idem tenet in effectu dominus Cardinalis Florent. in Clem. plures. in 5. quæſt. eod. tit. vbi dicit, quòd ſi conſtat Eccleſiam eſſe patronatam poteſt præſcribi iuſpatronatus, ſi conſtat non eſſe patronatam ſecus. Quando autem dubitatur, an Eccleſia ſit patronata, vel non, dicit ibi, quòd præſcribi poteſt iuſpatronatus per tempus, de cuius contrario non ſit memoria, & ſubijcit ita tenuiſſe in dicto cap. querelam. & iura ibi allegaſſe. Eandem opinionem, ſcilicet, quòd contra patronum currat præſcriptio, contra Eccleſiam patronatam ſecus, tenet Abb. Panorm. in cap. ſanè de priuileg. referendo Ioan. Andr. in dicto cap. quod alicui. & nos in dicto cap. querelam. idem tenet ipſe Abbas in conſil. ſuo 76. incip. Inuocato Chriſti auxilio. in verſic. circa primum in 2. volum. vbi dicit quod iſta opinio Ioan. Andr. tanquam communis ſeruaretur in iudicando: quo verbo etiam vtitur ipſe in dicto cap. querelam. licet ibi aliter concludat, vt ſupra dixi, & eodem verbo vtitur Dominus Felynus Sandæus in tractatu ſuo, quando litera Apoſtolica noceant patronis Eccleſiarū, in vltima columna. vbi dicit quòd in conſulendo, & in iudicando non eſſet recedendum ab opinione Ioan. Andr. Præmiſſam etiam opinionem, ſcilicet quod vnus patronus contra alium præſcribere poſſit tenet Ludouicus Romanus in conſilio ſuo 368. incip. Præſens conſultatio. In eandem opinionem inclinare videtur Dominus Alexand. in conſilio ſuo 74 incip. Viſo puncto in 4. volum. Concludit enim in effectu, quod vbi iuſpatronatus poſſideri poſſit, quòd etiam præſcribi poterit, ſed illud conſilium reputatur Dominus Andr Barba. Pro hac etiam opinione, ſcilicet quod contra Eccleſiam non currat præſcriptio, ſenſit Spec. in hoc titulo. verſus finem, vbi dicit quod in Italia parochiani vſurpant ius præſentandi. In hanc etiam opinionem inclinare videtur Dominus Franc. Aret. in rubr. de iudic. dum tractat poſt alios, an iuſpatronatus ſit temporale vel ſpirituale. Hanc etiam opinionem ſentit Bald. in l. 2. in 2. colum. in ver. quæro ergo. in fin. C. de ſeruit. & aqua. & Gemin. poſt Goff. in quæſtionibus ſuis in cap. vnico. in fin. de iurepatr. libr. 6. Aduertendum tamen eſt, quod tenentes opinionem iſtam, ſcilicet quod iuſpatronatus præſcribi poſſit, intelligunt, vt poſſit præſcribi per tantum tempus, cuius initij memoria non ſit in contrarium. Ita dicit Abb. in conſilio ſupra allegato 106. in 2. colum. talis enim præſcriptio cùm ſit contra ius, requirit aut titulum, aut prædictum tempus per cap. ſi diligenti. de præſcript. & clarius probatur in cap. 1. de præſcript. lib. 6. hoc eodem verbo vtitur Dominus Alexand. in conſil. ſuo 77. infra ſtatim allegando. & Dominus Felyn. in dicto ſuo tractatu, in vltima columna. & in dicto cap. cauſam. in 3. colum. † Quomodo autem probetur initij notitiam

84 hominum non extare, vide Ioan. Andr. in cap. 1. in fin. de præſcript. libr 6. in nouella. & Dominum Alexan. in conſilio ſuo 75. incip. Viſis. in 4. volum. in 2. colum. & Dominum Felyn. in cap. veniens. primo. in 5. colum. de teſtib. Ego diu ſuper hoc articulo anceps fui, tamen omnibus rectè penſatis mihi veriſſima videtur opinio Ioann. And. ſupra recitata, ſcilicet quòd vbi conſtat Eccleſiam eſſe patronatam, poſſit in præiudicium patroni currere præſcriptio, ſecus vbi Eccleſia ſit libera vel dubitetur, quia non poterit in præiudicium Eccleſiæ iuſpatronatus per præſcriptionem acquiri. Huic tamen diſtinctioni videtur obſtare textus in cap. in generali. ver. quod autem. de elect. libro 6. vbi ex fundatione vel ex antiqua conſuetudine iura ſibi huiuſmodi vendicant, coniuncta gloſſ. in verbo, antiqua: ibi enim æquiparatur conſuetudo fundationi, & præſupponit generaliter poſſe acquiri iuſpatronatus per conſuetudinem præſcriptam, vt ſubijcit gloſſ. ibi. Sed poteſt dici quod nihil obſtat quo minus ille textus poſſit intelligi ſecundum diſtinctionem prædictam per fundamenta Ioan. Andr. vel poteſt intelligi, vt ſtatim ſubijcio: placet tamen mihi in duobus vltimis caſibus, de quibus ſuprà, ſcilicet quando Eccleſia eſt libera, vel quando dubitatur, doctr. Abb. in dicto cap. querelam. & in dicta ſua diſputatione, & aliorum Doctorum ſuprà relatorū, ſcilicet quod volens dicere ſe eſſe patronum, & non volens probare, dato quod non poſſit dicere ſe præſcripſiſſe, quod tamen allegando titulum iuriſpatronatus illum probare poſſit adducendo præſentationes plurimas, & temporis curſum iuxta textum in dicto cap. querelam. inducendo, vt ibi per Abb. & hoc infra declarabo. & ſi dicatur, quod contra primum membrum in quo tota difficultas conſiſtit, obſtant ea quæ dixit Archid. in dicto cap. hortamur. & Abb. in dicto cap. querelam. & in dicta ſua diſputatione. ſcilicet iuſpatronatus non poteſt poſſideri, niſi ab his quibus id ius conceſſit de gratia, ſcilicet fundatoribus, conſtructoribus, &c. ergo non poterit præſcribi ab eo qui prędicta non fecit etiam in præiudicium patroni. Ad hoc reſpondet Ioann. Andr. in dicto cap. quod alicui. Sed alio modo poteſt reſponderi, & dici quod præſuppoſitum eſt falſum. Fateor enim, quod iuſpatronatus non poteſt in eſſe deduci, niſi ex fundatione, conſtructione, & dotatione, vt conſtat ex diffinitione iuriſpatronatus, de qua per omnes ſuper hac rubrica, vel etiam ex priuilegio

Papæ iuxta ea, quæ dixi *ſupra ſuper verbo, de diœceſani conſenſu, vt in vltima quæſt.* Tamen poſtquam eſt in eſſe deductum poteſt transferri in alium titulo lucratiuo vel per viam ſucceſſionis, vt probatur in vltimis verbis dictæ diffinitionis, & notatur *in cap. 1. in cap. quod autem. in cap. ex literis. in cap. cum ſeculum. & plenius in cap. illud. infra eodem.* ergo poterit poſſideri ab alio, quàm à conſtructore, fundatore vel datore. Et per conſequens præſcribi poterit in præiudicium patroni. Intelligo tamen & reſtringo hanc deciſionem procedere, quando præſcribens haberet titulum legitimum, puta donationem vel legatum à non patrono interueniente conſenſu diœceſani, ſi donatio vel legatum fieret laico iuxta notata *in prædictu locu*: aliàs enim poſſidere non poſſet legitimè, & per conſequens nec præſcribere etiam ſi poſſideret per tantum tempus, cuius initij memoria non exiſtat in contrarium, quia ſine Epiſcopi conſenſu quis non poteſt poſſidere iuſpatronatus *tit. ſingulari d. c. illud. cum ibi notatis.* vbi enim non datur capacitas in exercente actum, tunc quantocunque tempore quis exerceat, non præſcribit, vt pulchrè decidit Abb. *in cap. quanto per illum text. de conſuet.* & Ioan. Andr. *in cap. 2. de præben. lib. 6.* & multa adducit ad hoc dominus Ioan. Andr. Barb. *in ſupra alleg. conſil. 74. inſerto in 4. volum. conſiliorum.* dominus Alex. Hinc etiam concludit dominus Alexand. *in ſua diſputatione, in-*
85 *cip. Sigiſmundm. in primo dubio, in fin.* quod † priuatus non poteſt præſcribere merum imperium, quia illud non licet ei poſſidere de iure communi ſine ſpeciali priuilegio, & conceſſione principis. *cap. contra morem. 100. diſtinct. cap. illud. 93. diſtin.* ſic dicamus in propoſito noſtro: ius enim patronatus non poteſt transferri de vno in alium ſine conſenſu Epiſcopi: ſi ergo aliter quis illud acceptet, eſt incapax, merito nullo tempore præſcribere poteſt. Et iſto modo limitatur, & intelligitur *cap. 1. de præſcript. lib. 6. inſi.* ſecundùm Abb. *in dicto cap. quanto,* & alios Doct. *in locu prædlleg.* & iſtud fundamentum etiam comprobat alia duo membra, de quibus *ſupra,* ſcilicet quando Eccleſia eſt libera, vel quando dubitatur, quod contra eam non currat præſcriptio. Comprobantur etiam præmiſſa, quia ille, qui ſine Epiſcopi conſenſu, & ſine aliquo titulo iuſpatronatus exercet contra iura mercatur, vt ex prædictis conſtat, ergo eſt malæ fidei poſſeſſor, *cap. quis contra iura. de reg. iur. lib. 6.* igitur non præſcribit, *regula poſſeſſor. de reg. iur. libro 6. cap. fin. de præſcript.* vbi dicit Ioan. And. & ſequuntur communiter cæteri, quod etiam per tempus, cuius initij memoria in contrarium non exiſtat talis malæ fidei poſſeſſor non præſcribit. Conſidera tamen ſuper præmiſſa limitatione & declaratione, quia videtur poſſe dici, quod curſus tanti temporis, & etiam minoris temporis faciat præſumi conſenſum Epiſcopi, vt in ſimili dicit Archidiaconus *in cap. nemo de conſecr. diſtinct. 1. & plenè traditur per Doct. in l. ſciendum ff. de verborum oblig.* niſi dicas, quod prædicta limitatio procederet, quando oſtenderetur inſtrumentum tituli, in quo appareret non interueniſſe dictum conſenſum, nec etiam conſtaret Epiſcopum ex poſtfacto conſenſiſſe: in quantum autem dixi, quod requiritur titulus, vide quod
86 dicam *infra in ſequenti proximo puncto, in fin.* † Difficultas modò reſtat inueſtigando, quantum tempus requiratur ad præſcriptionem cauſandam in primo membro: ſecundo quantum tempus requiratur ad probandum vel præſumendum titulum in alijs duobus membris. Circa primum videtur dicendum, quod requiratur tantum tempus, cuius initij memoria in contrarium non exiſtat propter *authoritates ſupra alleg. in ver. aduertendum,* vel ſecundum quod dicit Bald. *in dict. l. 2. in 3. colum. C. de ſer. & aqua* & dominus Alexand. *in conſil. ſuo 75. in vltimo verbo, in 4. volum* ſufficiunt 40. anni, dicit enim Bald. *vbi ſupra,* quod omnia iura ſpiritualia vel annexa ſpiritualibus præſcribuntur ſpatio 40. annorum, non attenta cauſa continua vel diſcontinua, *alleg. cap. de quarta. de præſcript.* & not. per Innoc. *in cap. conſultationibus. infra eod.* & hoc idem dicit Lud. Rom. *in dicto conſil. ſuo 348. incip. Præſens conſultatio.* mihi autem videtur quod neutra iſtarũ opinionum ſit vera in caſu propoſito. Prima enim opinio dicẽtium quod requiratur tantum tempus, cuius initij memoria nõ ſit in contrarium, non placet, quia hoc caſu non loquimur de præſcriptione contra ius, prout loquuntur præfati Doctores, præſuppoſui enim quod ille poſſit præſcribere, qui habet titulum interueniente Epiſcopi cõſenſu, & quod præſcribat in præiudicium veri patroni, & ſic in præiudicium priuati. Talis enim non poſſidet contra ius, cum habeat conſenſum Epiſcopi *iuxta c. illud. cum ſim. infra eod.* Non etiam placet ſecunda opin. volentium, quod requiratur tempus 40. annorum, quia *d. c. de quarta.* ſuper quo ſe fundant, loquitur de præſcriptione quæ currit in præiudicium Eccleſiæ, ſed nos loquimur de ea, quæ currit in præiudicium patroni, & ſic priuati, vnde nihil ad rumbum: vnde ego crederem, quod in caſu præmiſſo ſufficiat tempus 10. annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes. Iſtam concluſionem elicio ex verbis Innocen. Ioan. Andr. dominus Abb. Panorm. & dominus Felyn. *in c. de quarta ſupra de præſcrip.* vbi dicũt quod ſi ius quod præſcribitur, cauſam habet continuam, & perpetuam, vt ſeruitus aquæductus, vel habet cauſam quaſi continuam, tale ius præſcribitur 10. ann. inter præſentes, & 20. inter abſentes ad ſimilitudinem rerum immobilium, *l. 2. C. de ſeru. & aqua l. fi. C. de præſcript. lon. tem. & incipit tale tempus currere ſecundũ præfatos Doct.* quando quis cœpit illo iure vti, non vi, non clam, nec precario ſciente, & non contradicente illo, cui fiebat præiudicium. Idem eſt de mente Innoc. *in c. cum dilectus. circa fin. de conſuet.* vbi dicit, quod quando illud ius, quod præſcribitur, habet cauſam continuam, & quaſi continuam, iuxta *l. foramen. de ſeru. vrb. præd.* in Eccleſia requiritur tempus 40. ann. in alijs ſufficit tempus 10. vel 20. an. *per l. ſi quis diuturno ff. ſi ſer. ven. & per l. 2. in fin. ff. de aqua plu. arcen.* Et iſta concluſio etiam fuit gloſſ. magiſtræ loquendo de ſeruitutibus vel iuribus, quæ præſcribit priuatus contra priuatum *in l. ſeruitus prædiorum. ff. de ſeruit. & gloſſ.* Bart. & aliorum *in l. 1. § denique. ff. de aqua plu. arc.* & ſequitur Dominus Florian. *in dicta l. ſeruitutes. apoſtillando glo.* ibi *dum allegat d. l. foramen.* ibi enim refert doctr. Innoc. *in dicto cap. de quarta & in cap. cum dilectus.* Et expreſsè dicit cum Innoc. quod ius eligendi habet cauſam quaſi continuam, quod etiam dicunt Doct. maximè Abb. *in cap. cum Eccleſia Sutrina. in gloſſ. antepenul. in princ. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & ſubnectit Florianus, vbi *ſupra,* quod etiã ius præſentandi vel iuſpatronatus, habet cauſam quaſi continuam. Subijciens quod hoc vtile eſt propter effectum præſcriptionis, & quod ſufficiant decem vel viginti anni ad præſcribendum iuſpatronatus contra laicum, ſentiunt expreſsè Ioan. Andr. & Gemin. *in cap. vnico. in fin. de iurepatr. lib. 6.* poſt Goffr. *in quæſtionibus ſuis, quæſt. 18.* Et aduerte, quia etiam ſi diceremus, quod ius præſentandi habet cauſam diſcontinuam, prout dicunt aliqui de iure eligendi, *in l. 2. C. de ſeruit. & aqua.* quo caſu videretur requiri maius tempus, vt *ſupr.* tamen adhuc credo procedere id, quod dixi in præſcriptione iuriſpatronatus contra laicum, quia differentia inter cauſam continuam, & diſcontinuam non fit, niſi in ſeruitutibus realibus, non autem in his iuribus quæ debentur à re perſonæ, prout ius eligendi, & eadem ratione ius præſentandi, vt dicit Panorm. *in dicto cap. cum Eccleſia Sutrina. ſuper gloſſ. in verbo, propter breuitatem. in princ.* & Bartol. & Doct. *in pluribus locis relatis* per Dominum Felyn. Sand. *in cap. de quarta. colum. 13. de præſcript.* Sed huic concluſioni obſtat, quia ius eligendi non præſcribitur tam paruo tempore, vt not. plenè *in d. cap. cum Eccleſia Sutrina. de cauſa poſſ. & propr.* aliqui enim dicunt requiri tempus 40. annorum. Alij dicunt, quod requiritur tantum tempus cuius initij memoria nõ exiſtat in contrarium. & licet Innoc. *in dicto cap. de quarta.* vtatur verbis ſuprà relatis, tamen prius poſuit ibi pro cõſtanti, quod ius eligendi non præſcribatur minori tempore 40. an. ad quod facit bonus tex *in ſuctagl. in c. cum de beneficio. de præb. lib. 6.* vbi Eccleſia quæ conſueuit teneri, per religioſos poteſt præſcribi, vt ibi inſtituantur clerici ſæculares, ſi per 40. ann. clerici ſæculares ibidem miniſtrauerunt, ergo videtur ex identitate rationis idem dicendum in iurepatronatu. Tenendo tamen quod *ſuprà* dixi, reſponde quod in dicto caſu fit præiudicium Eccleſiæ, ſi ius eligendi acquiratur per alios qui non ſunt de illa Eccleſia, vel ad quos de iure communi nõ ſpectat, nimirum ſi non ſufficit tempus 10. vel 20. ann. & eodem modo fit præiudicium Eccleſiæ in caſu *d. c. cum de beneficio,* quia per præſcriptionem, de qua ibi immutatur ſtatus Eccleſiæ: nimirum ergo ſi ibi requiritur tempus 40. annorum. ſed in propoſito noſtro nullum facit præiudicium Eccleſiæ, poſito quod mutetur patronus, quod probatur, quia poteſt patronus alteri donare vel legare iuſpatronatus cum conſenſu Epiſcopi, quando donatio vel legatum fit laico, *iuxta not. in dicto c. illud. infra eod.* quod fieri non poſſet, ſi præiudicaretur Eccleſiæ, vt in toto titulo de rebus Eccleſ. non alien. Obſtare etiam videtur præmiſſæ concluſioni, quia dixi, quod licet in præiudicium patroni currere poſſit præſcriptio, quod tamen requiritur titulus: videtur enim hoc falſum, quia vbi incorporalia præſcribuntur regulariter non requiritur titulus, *l. ſi quis diuturno ff. ſi ſeru. vend. notantur in l. 2. C. de ſeru. & aqua. & in d. c. de quarta. & in dicto c. cum*

Eccleſia

Eccleſia Sutrina. ſed reſpondeo omittendo ea quæ pleniſſimè circa hoc dicũtur in dictis locis, quod ideo præſuppoſui, quòd præſcriptio non poſſit currere in caſu noſtro ſine titulo, quia vt *ſuprà* declaraui iuſpatronatus, non poteſt poſſideri, niſi ab eo qui fundauit, conſtruxit vel dotauit, vel ab hæredibus eius, vel habeat ex priuilegio Papæ, vel habeat titulũ lucratiuũ cum cõſenſu Epiſcopi, quando eſt laicus, vt *ſuprà* dixi, alias quis eſt incapax, & proptereà non poteſt illud poſſidere, & per conſequens, nec præſcribere vel alio modo acquirere iuxta theoricam Ioan. And. *in c.a de præb. lib. 6.* & Abb. *in c. quanto. de conſuet.*
87 † Circa aliud punctum, videlicet quantum tempus requiratur ad probandum, vel præſumẽdum titulum in caſu, quando quis non fundat ſe ſuper præſcriptione, ſed fundat ſe ſuper tit. iuriſpatronatus, aſſerendo ſe vel ſuos anteceſſores fundaſſe Eccleſiam, vel alio modo iuſpatronatus acquiſiuiſſe. dom. Abb. in locis, vbi tradit hanc doctrinam, videlicet *in d. c. querelam. & in dicta ſua diſput. incip. Angerio.* non aperit quantum tempus requiratur, ſed ſolum dicit, quod debent allegari præſentationes plurimæ, & temporis curſus, & eiſdem verbis vtitur dom Præp. in *d. c. hortamur. verſus finem*, ſentiunt tamen præfati doct. quod requiratur longiſſima poſſeſſio, & ſic videntur requirere longiſſimum tempus, & hoc etiam clare dicit Bald. *in l. cùm ſuper C. de rei vend.* vbi formaliter dicit, quod ad probandum iuſpatron. antiquiſſimũ, videlicet antiquiſſima poſſeſſio quæ habetur pro titulo, in hoc puncto do. Felin. Sandæ. *in d. c. cauſam. in 3. col.* dicit quod requiritur tempus cuius initij memoria non exiſtit in cõtrarium, tamen hoc non probat, & idem ſentit ipſe in ſuo tract. *quando literæ apoſtolicæ noceant patronis Eccleſiarum in fine.* vbi etiam dicit quòd non ſolùm debet allegari curſus temporis, ſed etiam titulus, quod etiam eſt de mente Abb. & dom. Præpoſ. *in locis ſuprà alleg.* & dom. Alexan. *in conſ. ſuo 75. ſupra alleg. in 3. col. in 4. vol.* Aliqui videntur velle, quod ſufficiat tempus longum, & ſic 10. ann. ita ſentit Dom. Alex. *in præalleg. conſil.* qui ad hoc multa allegat. & maximè id quod habetur *in l. ſeruitutes prædiorum. in princ. iuncta gloſſ. in ver. certam, in fin. ff. de ſeruit.* & ad hoc poſſent multa ſimilia accumulari quę accumulant Doct. Moderni, & maximè Mayn. Do. Iaſ. præceptor meus *in l. ſi certis annis. C. de pactis.* & Do. Fely. ſaltem remiſſiuè *in c. de quarta. in penul. col. ver. fallit ſecundo. de præſcript.* & Dom. Alexan. *in conſil. 79.* infra ſtatim allegando. aliqua alia iura videntur probare quod requirantur 30. anni, *vt cap. peruenit. de empt. & vend.* ibi enim probatur iuncta gloſſ. quòd ad præſumendum ſolemnitatem vel conſenſum interueniſſe, quando tractatur de præiudicio tertij, requiritur tempus ann. 30. & illum text. dicit ſingularem Dom. Alex. *in l. ſciendum. in 5. colum. ff. de verb. oblig.* & Moderni *in d. l. ſi certis annis.* & habetur per dom. Iaſ. *in verſ. 5. limita.* & per eundem *in conſil. 29. incip. Circa primum, in 3. colum. in 1. volum.* mihi placet opinio primo loco relata, ſcilicet quod requiratur tantum tempus, cuius initij memoria non ſit in contrarium, & ratio eſt, quia talis allegatio iuriſpatronatus habet ius commune contra ſe, quia quælibet Eccleſia præſumitur libera, vt inquit Abb. *in d. c. querelam. in 4. notab. per illum text.* & ad hoc plura alia allegaui *ſupra ſuper verbo, conſtruxit, in vlt. quæſt.* Et hæc concluſio benè probatur *in d. c. querelam. in verbo, antiqua conſuetudine.* à contrario ſenſu: illud enim dicitur de antiquo, cuius non extat memoria, vt notatur per Inn. *in cap. veniens. & in cap. quod per nouale. de verb. ſignif.* & Doct. *in cap. veniens el primo, de teſt.* & per dominum Alexand. in terminis noſtris *in dicto conſil. ſuo 75. in 4. volum.* vbi authoritates plurimas ad hoc allegat, quæ videri poſſunt. & idem domin. Alex. *in l. cum aliquis C. de iur. delib. in penul. colum.* vbi expreſsè dicit, quod
88 tempus † longæuæ vitæ hominis, & ſic tempus 100. ann. dicitur eſſe de antiquo, & quod ita communiter tenetur. Aduertẽdum tamen eſt circa prædicta, quod quandoque laici præſentant rectores, non ex vi iuriſpatronatus, ſed per viam ſimplicis petitionis vel ſupplicationis, vt habetur per Archid. & dominum Præpoſitum *in dicto cap. hortamur. 71. diſtin. & dixi ſupra, ſuper verbo competens alicui, in 25. quæſt. in fin.* Tamen hoc caſu non cogeretur Epiſcopus præſentatum inſtituere, quia iuſpatronatus nõ competit præſentantibus, *cap. decernimus.* à contrario ſenſu 16. *quæſt. 7.* & faciunt quę dixi *ſupra in ver. honorificum, in 1. quæſt.* Sub-
89 oritur nunc quæſtio acceſſoria præcedenti quæſtioni, † an qui præſcribit vniuerſitatem, puta hæreditatem vel villam præſcribat iuſpatronatus. Iſtum punctum planè attingit domin. Felyn. Sandæus *in dicto cap. cauſam. in 4. colum.* & poſt multa dicit communiorem eſſe opinionem, quod ſic, ſiue quis præſcribat vniuerſitatem ex titulo, in quo requiratur traditio ſpecialis cuiuſlibet rei, vt in donatione, & venditione iuxta *l. qui ſibi C. de hære. & actio. vend.* ſiue præſcribat ex titulo in quo non requiratur talis ſpecialis traditio, vt in aditione hæreditatis, *iuxta l. cum hæredes. in princ. ff. de acquir. poſſ.* & allegat hoc tenere Ioan. And. *in cap. ex literis. de iurepatr. in 2. colum* & Dom. Cardin. Florent. *in 11. quæſt.* & etiam dominus Anton. de But. *ibid.* & dom. Cardin. *in Clem. 2. 6. quæſt. de iurepatr.* Eandem opinionem tenet dominus Abbas in multis locis vbi ſemper loquitur de venditione, vel donatione vniuerſitatis, & dicit quòd cum illa tranſit iuſpatronatus. & ſic ſatis præſupponit, quod ſi præſcriberetur, vniuerſitas etiam præſcriberetur iuſpatronatus, ita Abbas *in dicto cap. ex literis. in cap. illud. & in cap. cum ſæculum. infra eod.* & iudicio meo hoc benè probatur *in text. in dicto cap. cum ſæculum. ibi, ſeniorum emptorum, & cæt.* Illa enim verba ſatis poſſunt comprehendere caſum, quod quis præſcripſerit vniuerſitatem ex titulo emptionis, in quo titulo requiritur ſpecialis traditio rerum contentarum in vniuerſitate, vt ſupra dictum eſt, & tamen ibi præſupponitur, quòd acquiſita vniuerſitate ſit acquiſitum iuſpatronatus. Eandem concluſionem ſentit Hoſtienſ. *in ſumma huius tituli §. qualiter. in fin.* Idem ſentit Bart. *in l. in modis.* quam legit *in l. hanc legem. ff. de contrah. empt. & in l. Auffidius. ff. de primi. æred.* vbi præſupponit, quod vendita vniuerſitate tranſeat iuſpatronatus. Idem concludit Dom. Felyn. *in cap. cum Bertoldus. in fin. de re iud.* & hoc etiam tenuit *ſupra in 1. quæſt. huius verbi*, & plenius *in quæſt. 22.* Nec obſtat quod requiratur ſpecialis traditio rerum in titulo venditionis, vt *ſuprà* dictum eſt, ſed ſpecialis traditio iuriſpatronatus fieri non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi, iuxta not. *in d. c. illud.* per illum text. *infra eod.* ergo iuſpatronatus non tranſibit cum vniuerſitate vendita. quia ad iſtud fundamentum reſpondet clarè dum. Card. Florent. *in d. clem. 2. in 6. quæſt.* & Dum. Felyn. refert & ſequitur *in d. c. cauſam. in 5. colum. in prin.* & vide per tex. Suboritur etiam alia dubitatio ad prædicta, † videlicet, an vna Eccle- 90
ſia poſſit præſcribere aliam. Vno verbo, concludo quod ſic, tex. eſt *in cap. cura. infra eodem.* & ibi notant Ioan. And. Abb. & cæteri intelligunt tamen Doctor. ibi, vt poſſit pręſcribi iure proprietatis, ſcilicet vt Eccleſiam præſcribens habeat Eccleſiam præſcriptam ad proprios vſus, vel tanquam ſubiectam vel vnitam. Nõ autem poteſt præſcribi reſpectu tituli, ſcilicet vt habeat Eccleſiam tanquam prælatus ſeu rector, quia beneficia, id eſt, tituli beneficiorum Eccleſiaſticorum non habentur ſine inſtitutione canonica, *cap. 1. de reg. iur. lib. 6. cap. ex frequentibus. ſupra de inſtitutione.* Quod tamen intelligitur, vt per gloſſ. ſingularem, & ibi notata *in cap. contingit de dolo & contum.* An autem qui pręſcripſit ius præſentandi in aliquis Eccleſijs, tanquam ſenior de dumo cenſeatur etiam præſcripſiſſe ius præſentandi in alijs Eccleſijs, quæ ſint de iurepatronatus ipſius dumus, & an qui præſcripſit ius præſentandi in aliqua Eccleſia cenſeatur etiam præſcripſiſſe alia ſub iurepatronatus incluſa, & per conſequens integrum iuſpatronatus. Vide quæ dixi *ſupra in verbo, competens alicui, in quæſt. 15.* & Lud. Rom. plenè *in conſilio ſuo 368. incipit. Præſens conſultatio.* & per hæc ſum expeditus de hac ſubtili materia præſcriptionis iuriſpatronatus, & per conſequens de commento huius verbi. Capio nunc vltimum verbum ſolus, vel alio concurrente. Iſtud verbum importat, vt litera ſonat, quod patronus efficitur nedum qui ſolus fundat, conſtruit & dotat, ſed etiam ſi aliquod prædictorum faciat, dummodo alius vel alij concurrant, & ſuppleant, quod reſtat: quo caſu omnes æqualiter ſunt patroni, vt declaraui *ſupra ſuper verbo, & dotauit, in 11. & 12. quæſt.* & quia hæc materia declarata fuit *ſupra in princ. huius operis in 1. quæſt.* vbi etiam benè cadebat, & etiam aliquid dixi *ſupra ſuper verbo fundauit, in 1. quæſt. & ſuper verbo conſtruxit, in 3. quæſt. & ſuper verbo dotauit in 1. quæſt.* Aliter non repeto. Finem igitur facio huic repetitioni, in qua me multum elaboraſſe profiteor.

REPETITIO
IN RVBRICAM DE iure patronatus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus an dicatur merè ſpirituale, an verò annexum ſpiritualitati.*
2 *Succeſſio hæreditaria non datur in his, quæ ſunt ſpiritualia: ſecus in iurepatronatus. num. 10.*
3 *Iuſpatronatus an cauſet electionem, quæ eſt quid ſpirituale.*
Ad quid fuerit inſtitutum. num. 4.
5 *Epiſcopus ſi repellit præſentatum, tenetur ei prouidere.*
6 *Iuſpatronatus an per laicum præſcribi poſſit.*
7 *Patronus laicus an ſit capax iuriſpatronatus.*
8 *Contrahere aliud eſt, aliud contrahenti conſentire.*
9 *Denominatio fit à nobiliori.*
10 *Spiritualibus annexa ſunt diſsimilia temporalibus.*
11 *Cauſæ ſpiritualis appellatione in odioſis non venit cauſa iuriſpatronatus.*
12 *Iuſpatronatus quo caſu dicatur annexum ſpiritualitati, & quo caſu quid ſpirituale.*
13 *Præbenda an ſit quid temporale, & an laico conferri poſſit.*
14 *Iuſpatronatus quare dicatur quid annexum ſpiritualitati.*
15 *Præſentatio eſt præparamentum ad inſtitutionem, & eſt cauſa immediata.*
16 *Iuſpatronatus trahit originem ab Eccleſia.*
17 *Infamis infamia iuris vel facti non poteſt præſentare, & quare.*
18 *Inhabilitas ad aliquem actum eſt pœna.*
19 *Iuriſpatronatus eſt capax quicunque Chriſtianus.*
20 *Mulier eſt incapax dignitatis, iuriſpatronatus autem eſt capax: & quid de meretrice.*
21 *Iuſpatronatus an poſſit acquiri ſine conſenſu Epiſcopi.*
22 *Collatio de beneficio iuriſpatronatus eſt nulla ipſo iure, nõ præcedente patroni præſentatione.*
23 *Verbum, quod poteſt eſſe temporis præteriti & futuri, interpretari debet vt ſit futuri.*
24 *Collatio facta per Epiſcopum de beneficio iuriſpatronatus infra tempus datum patrono ad præſentandum, an reconualeſcat illo non præſentante.*
25 *Electio, quæ nulla eſt propter contemptum canonicorum non reconualeſcit, illis poſtea conſentientibus electioni.*
26 *Collatio facta per Epiſcopum de beneficio vacante in curia Rom. infra menſem non reconualeſcit, licèt Pontifex infra menſem de illo non prouideat.*
27 *Patronus deueniens ad inopiam ali debet ab Eccleſia iuriſpatronatus: quid ſi culpa ſua ad inopiam perueniat.*
28 *Priuilegia pauperibus conceſſa an competant ijs, qui culpa ſua facti ſunt pauperes.*
29 *Patronus æquiparatur patri reſpectu filij.*
30 *Iuſpatronatus quomodo acquiratur.*
31 *Verbum, ex, denotat cauſam proximam & immediatam.*
32 *Eccleſiam conſtruẽs an poſſit compelli ad illam dotandam, & ſi compellatur, an acquirat in ea iuſpatronatus.*
33 *Eccleſiam dotare de facto coactus, iuſpatronatus acquirit.*
34 *Eccleſiam ſi vnus conſtruxit, & alius dotauit, quis concurrat in iurepatronatus: Et quid ſi vnus ſolus fundauit, alter conſtruxit & illam dotauit, an conſtruens habebit duas voces.*
Et an vox eius, qui plus contulit, ſit maioris ponderis in præſentando. num. 35.
36 *Iuſpatronatus etſi ſit indiuiduum, eius tamen effectus diuidi poteſt: vt in iuriſdictione.*
37 *Iuſpatronatus an acquirat, qui modicam dotem conſtituit.*
38 *Statutum ſi mandet filiam dotari debere arbitrio propinquorum, non poſſunt illi arbitrari dotem in maiori quantitate, quàm ſit legitima.*
39 *Dos Eccleſiæ ſi fuerit amiſſa, nunquid cogatur patronus de nouo eam dotare.*
40 *Actus noſtri voluntarij non extenduntur vltra volũtatem noſtram.*
41 *Lex indulget magis facienti actum ex neceſſitate, quàm ex voluntate.*
42 *Præſcriptio nunquid cadat in bonis aſſignatis Eccleſiæ in dotem, prout in alijs bonis Eccleſiæ.*
43 *Iura dicentia, fundum dotalem non poſſe præſcribi, intelliguntur de præſcriptione longi temporis.*
44 *Bona ſubiecta fideicommiſſo prohibentur à lege alienari.*

ISTA RVBR. continuanda eſt, vt hic per D. Abb. & ante-
quam eius materiam & dicta capiam, imprimis examinanda
eſt vna quæſtio. † An iuſpatronatus dicatur merè ſpirituale, an
annexum ſpiritualitati. Abb. *in rub. de iud. vult,* quod non ſit me- 1
rè ſpirituale, per tres rationes, de quibus *ibi* per eum. Idem vult
Aretin. per eaſdem rationes, *ibidem* Dec. addit aliam rationem.
Octauò Andr. Sicu. *in c. quanto de iud.* ſic arguit, cum iuſpatrona-
tus ſit annexum ſpiritualitati, *d. c. quarto.* dici non poteſt ſpiritua-
le, quia vna & eadem res, &c. *l. cum qui. ff. de vſucapio.* Penultimò
ſie poteſt argui, ſi iuſpatronatus diceretur quid ſpirituale, non
transferretur cum vniuerſitate tanquã quid diſſimile rei vendi-
tæ, *l. ſi mercedem. §. 1. ff. de act. empt.* Innoc. *in cap. ex literis infra eodem.*
cuius dictum extullit Abb. *in cap. ſedes Apoſtolica, de reſcript.* iſtud
aũt eſt falſum. *d. c. ex literis. infra eod.* igitur, &c. † Vltimò ſic po- 2
teſt argui: in his, quæ ſunt ſpiritualia, non datur ſucceſſio hære-
ditaria, *c. Moyſes. cap. Apoſtolica 8. quæſt. 1. c. ex tranſmiſſa. de filijs preſbyt.* ſed in iurepatronatus datur ſucceſſio hæreditatis, *c. 1. infra eo.*
ergo non ſpirituale mere. Contrariam opinionem tenet Butr. *in d. rubr. de iud.* inducendo text. *in cap. 3. infra eod. in ver. inſtituit eum.*
pro qua Siculus *in d. rubr.* ſic arguit: Iuſpatronatus † cauſat ele- 3
ctionem, *cap. 2. infra eod.* electio autem eſt quid ſpirituale, *c. miſſana. de elect.* quod fundamentum non concludit, quia iuſpatro-
natus propriè loquendo non cauſat electionem, vt per gloſſ. *in cap. quanto. 63. diſt.* & per Abb. *in dicto cap. 2. infra eod.* & ſi quiſpiam
hanc opinionem vellet defenſare, adductis in contrarium poſ-
ſet reſponderi, primo arg. ſic reſpondeo, quod iuſpatronatus e-
rat in eſſe deductum in perſonis Eccleſiaſticis, quod poſtea fuit
extenſum ad laicos, vt ipſi poſſent præſentare, *d. c. 3. infra eod.* Se-
cundò reſpondetur, quod cum † iuſpatronatus prius fuit inſti- 4
tutum ad finem ſpiritualium, prius dicitur fuiſſe inſtitutum ſe-
cundùm ordinem intellectus; iuxta dicta Bart. *in proœm. C. in 3. colum.* Tertio arg. † reſpondetur, quod mediante præſentatio- 5
ne aliquod ius acquiritur præſentato: patet, quia ſi Epiſcopus
illum repellit ſine cauſa, ipſi prouidere tenetur, *cap. paſtoralis. inf. eod.* Item patronus variare non poteſt diſcedendo à primo præ-
ſentato, ſecus alium accumulando, *d. c. cum autem.* Sic tertio arg.
poteſt reſponderi. Quarto arg. Aret. ſic reſpondet, quod † iuſpa- 6
tronatus per laicum poteſt præſcribi, allegando titulum, ac ip-
ſum probãdo per poſſeſſionem & lapſum temporis, ita Abb. *in c. querelam. de elect.* & dicetur *in c. 2. infra eod.* Quinto arg. ſic reſpõ-
deo, quod cum patronus † laicus ex priuilegio ſit capax iuriſpa- 7
tronatus, ex quo honorem & commodum conſequitur, *c. nobis. infra eod.* dicitur iure ſuo illud poſſidere, perinde ac ſi eſſet capax
de iure communi, *l. cum ex ratione. in fin. ff. de excu. tut.* Sexto arg.
reſpondetur, *dictis cap. alleg. 63. diſtinct.* quod aliud eſt petere cõ-
ſecrationem, & aliud conſentire illam petenti: ſicut † aliud eſt 8
contrahere, & aliud eſt conſentire contrahenti, *l. ſi pater. § fin. ff. de manu. vind.* Bald. *in rub. C. de pact.* Septimo arg. Dec. *in d. c. rub. de iud.* ſic reſponderi poteſt, quod cum iuſpatronatus ſit connexũ
ſpirituali, dici poteſt ſpirituale, quoniam à nobiliori † fit deno- 9
minatio, *c. cleros. 21. diſtinct.* Sic & octauo arg. reſpondetur per
Dominum Anton. *in d. c. quanto.* Penultimò reſpondeo, quod
per rationem iuſpatronatus non debet transferri, quia anne-
xum ſpiritualitati, quoniam annexa † ſpiritualibus ſunt diſsi- 10
milia temporalibus, *d. c. quanto. & d. c. 2. infra eodem.* Vltimo arg.
reſpondetur, quod in iurepatronatus datur ſucceſſio hæredita-
ria gratioſè, & ex quadam benignitate, ita Abbas *in dicto c. quanto. & in cap. 2. in 1. column. ſupra de iuram. calum.* quod in odioſis † 11
appellatione cauſæ ſpiritualis, non veniret cauſa iuriſpatrona-
tus, per rationem, de qua *ibi,* quæ ratio an ſit vera, patebit ex *inf.*
dicendis. Puto tamen in iſta difficultate ſic poſſe diſtingui, con-
ſiderando duos caſus. Primus caſus eſt, quando † loquimur ve- 12
rè & realiter, & tunc dico quod iuſpatronatus non eſt ſpiritua-
le, ſed annexum ſpiritualitati, *dicto c. quanto.* Secundus caſus eſt,
quando loquimur ex iuris cenſura, vel diſpoſitione, & tunc di-
citur iuſpatronatus quid ſpirituale, *l. quæ religioſis. ff. de rei vendi.*
Item quia ſtante dicta annexione à nobiliori fit denominatio,

d. c. cle-

Digitized by Google

13 d.c.cleros. Suadetur & tertiò: Præbenda † de per ſe conſiderata eſt quid temporale, & laico conferri poteſt, vt latè per Felyn. *in c.cum M. ferrarien. colum. 8. ſupra de conſtit.* & tamen ſi annectatur canonicatui, vt quod ſimul cum illo conferatur, dicitur quid ſpirituale, *c. dilecto. ver. proterea ſupra de præben.* & ex hoc præmiſſam illationem do. Abb. nõ eſſe veram patet, quia etiam in materia ſtrictè interpretanda mixtum iudicatur, iuxta illud ſimplex, in quo potentius operatur, vt per Ang. & Alex. *in l. ſ. in prin. ff. de verb. oblig.* dum loquuntur de ſtatuto diſponente de ſententia interlocutoria.

14 Poſtremò † videndum eſt, quare iuſpatronatus dicatur quid annexum ſpiritualitati. Abb. *in rub. de iud. & in c. quanto eo. tit.* di-
15 cit rationem eſſe, quia præſentatio † eſt præparamentum ad inſtitutionem. Iſta ratio non ſatisfacit, eo quia ex iurepatronatus alij cauſantur effectus, qui non faciunt tale præparamentum, *c. nobis. infr. eod.* Præterea præſentatio eſt cauſa immediata, inſtitutio verò eſt cauſa mediata, ſed cauſa immediata eſt conſideranda, l. ſocium qui *in eo. § fi. ff. pro ſocio* gloſſ. *in cap. de cætero infra de hom.*
16 Aliam rationem ponit † Bald. *in d. c. quanto.* dicens, quod iuſpatronatus trahit originem ab Eccleſia, & ordinatur ad eam, & iſtud magis placet.

Capio dicta Abb. qui poſt Ioan. And. ponit definitionem iuriſpatronatus, ex cuius dictis accipite ſequentes concluſiones. Prima eſt, in præſentando verſatur honor, *c. nobis. infr. eod.* ex quo inferunt quidam Moderni in ſuo tractatu iuriſpatr. quod infa-
17 mis † infamia iuris vel facti, non poteſt præſentare, quia talibus non patent fores dignitatis, *l. 2. C. de digni. lib. 12.* gloſ. *in l. 1. ff. de his qui no. infa.* hoc non puto verum, quia hoc non reperitur prohibitum, ergo permiſſum, *c. nuper. de ſent. excom. l. necnon. §. quod eis. ff.*
18 *ex quib. cau. maio. comprobatur:* Inhabilitas † ad aliquem actum eſt pœna, *l. ſi is qui hæres. ff. de vulg.* pœnæ autem non imponuntur, niſi in caſibus à iure expreſſis *c. is qui. de ſent. excom. in 6. l. at ſi quis.*
19 *§. diuus ff. de reli. & ſumpt. fune.* † Præterea quicunque Chriſtianus capax eſt iuriſpatr. *c. quicunque. 16. q. 7.* ergo & infamis. *l. in fraudẽ. §. fin. ff. de mil. teſt.* Nec dicatur, quod reſtrictio fieri debeat ad habiles, quia cum iuſpat. fuerit introductum fauore Eccleſiæ, & ſic publico, iſta reſtrictio fieri nõ debet, *l. ſi quis in grau. §. verum. ver. hic quoque. ff. ad Syllania.* & ibi Bar. not. *l. hac autem. ff. de cond. & demonſtr.* Non obſt. obiectio, quia in præſentatione honor non habet dignitatem, quia infami non eſt interdictus: patet, quia poteſt hæres inſtitui, & eidem legari *l. fratres C. de inoffic. teſta. gloſ. in § legari. Inſtit. de leg.* & tamen in iſtis verſatur honor, *l. filium. §. ſed ſi portio. ff. de leg. præſt. l. amiciſſimos in fin. ff. de excuſ. tut.* Aſſum-
20 ptum probatur: nam † mulier eſt incapax dignitatis, *l. 2. ff. de reg. iur.* & tamen eſt capax iuriſpatr. gloſſ. *in c. quoniam. 16. q. 7.* Ioan. And. & alij per illum text. *in c. nobis. infr. eod.* quinimò meretrix eſt huius iuris capax, etiam ſi exinde acquiſitis Eccleſiam conſtruxerit, gloſſ. probata *in c. non eſt putanda. 1. q. 1.* Abb. *in c. ex tranſmiſſa. ſupra de deci.* & tamen illa eſt infamis infamia iuris, *l. 1. ff. de his qui no. infa.*

21 Secunda concluſio, † vt acquiratur iuſpatr. eſt neceſſe vt accedat conſenſus Epiſcopi: in dubio tamen ſi in Eccleſia celebrentur diuina, vel lapſum ſit decennium, præſumitur Eccleſia conſtructa vel dotata de conſenſu Epiſcopi, Arch. *in c. nemo. de conſec. diſt. 1.* Rom. *in ſing. 121.* Moder. *in l. ſi certis annis. C. de pact.* vbi ad multa inferunt in lapſum decennij *in 2. & 3. col.*

22 Tertia concluſio, † Collatio de beneficio iuriſpatr. nulla eſt ipſo iure, non præcedente patroni præſentatione, *c. decernimus. 16 q. 7.* idem vult Abb. *in c. illud. infr. eod.* Hoſt. *in c. ex inſinuatione. infra eod.* Rot. 528. *deciſ. in antiquis.* & hæc eſt communis concluſio, contra quam vrget text. *in c. illud. inf. eo. in ver. irritanda.* & expoſitio, quam tradit ibi Abb. violat illum text. itaq; credo per illum non eſſe veram dictam concluſionem, & tenendo con-
23 trarium non obſtat tex *in d. c. decernimus.* nam † reſpõdeo, quod verbum, nouerit, de quo in illo text. cùm poſſit eſſe temporis præteriti & futuri, interpretari debet, vt ſit temporis futuri, & ſic importabit nullitatem actus ipſo iure: hæc eſt doctrina pulchra Domin. *in c. 1. § fin. de elect. in 6. ver.* quæro pro declaratione. & ſi quæſiueris, quis effectus inſurgat ex hac inueſtigatione, reſpondeo, magnus: quia cùm prouiſio ſeu collatio ſit nulla ipſo iure, electus non habet in illo beneficio titulum, ideo illo ſpoliatus non eſſet reſtituendus, iuxta not. per Ioan. Cald. *in c. cum noſtris. de conceſ. præb. ſup.* & per Abb. *in c. in literis. de reſt. ſpol.* & per Dom. *in c. ſi tibi abſenti. de præb. in 6. col. 3.* & hoc ſatis, quo ad hanc
24 concluſionem. Huic annectitur alia difficultas, † an collatio facta per Epiſcopum de beneficio iuriſpat. infra tempus datum patrono ad præſentandum reconualeſcat illo non præſentante infra dictum tempus? Communiter dicitur quod ſic, & ita vult Rota *in præmiſſ. deciſ.* Cat. *in cle. 1. de ſupplen. negl. præl.* Fely. alios adducens *in tract. iuriſp. in 10. limi. & in c. cum Bertoldus. de re iud.* Nihil pro hoc adducit, quod vrgeat, hæc opinio poteſt ſic comprobari, nam vbi ſuperuenit cauſa confirmans, & ceſſat cauſa annullans actum, actus tunc ſumit effectum & robur, *l. per fundum ff. de ſeru. ruſt. præd. l. obſeruare. § fi. ff. de offi. procon. & leg.* Præterea collatio ideo nulla eſt, quia patronus ius habuit præſentandi infra illud tempus: amoto ergo illo obſtaculo per lapſum temporis actus ſubſiſtit, *l. pignori. ff. quæ & à quib.* Bart. *in l. cum vir. col. fi. ff. de vſucap.* Breuiter puto contrarium teneri poſſe: & omittẽdo generalia ſic arguo, & primo de *c. auditu. ſupr. de elect.* † vbi ele- 25
ctio, quæ nulla eſt propter contemptum canonicorum, non reconualeſcit illis poſtea conſentientibus electioni. Secundò faciunt nota. per Ioan. And. & alij ſequuntur *in c. ſtatutum. de præb. in 6.* qui vult, quod collatio facta † per Epiſcopum de benefi- 26
cio vacante infra curia Rom. infra menſem non reconualeſcit, licet Pontifex infra menſem de illo non prouideat: & ſimile dictum ponit gloſſ. *in c. ſi tibi. de præb. in 6.* Vlt. contra dictum gloſſ. poſſet inſtari, nam animus diſponentis adhibitus tempore incongruo, non operatur effectum tempore congruo, niſi in odium & damnum delinquentis, *l. quod ſuperfluu. ff. de acquirend. hæred. l. quidam in iure. § fi ff. de donat.* Bart. & alij ſequuntur *in l. ſed ſi credit. ff. de acquir. poſſeſſ.*

Quarta concluſio: Si patronus † perueniat ad inopiam, ali- 27
debet ab Eccleſia iuriſpat. *c. nobis. inf. eo.* dubium eſt, an hoc procedat, ſi ex culpa ſua perueniat ad inopiam. videtur quod non, quia dignum eſt, vt malè meriti ægeſtate laborent, *l. bona fides. ff.*
depoſi. † Ideo priuilegia à iure conceſſa pauperibus, non compe- 28
tunt iis, qui culpa ſua facti ſunt pauperes, ita Bald. *in c. quæ in Eccleſiarum de conſt. in c. ſedes. de reſcrip. ſup.* per tex. *no. in l. pen. ff. de iure*
dot. † Concludo contrarium, quia patronus reſpectu Eccleſiæ, 29
quam conſtruxit vel dotauit, æquiparatur patri reſpectu filij, ita Abb. hic, *in 1. q.* ſed filius patrem cogitur alere, etiam ſi culpa ſua ad inopiam peruenerit, *l. mutus. § manente. ff. de in. do. l. pen. ff. de obſequiis à libe. præſt.* ergo & ſimiliter Eccleſia patronũ. Adde Andr. Sicul. in ſimili multa allegantem *in c. quæ in Eccleſiarum. in gloſſ. 2. de conſt.* & ibi Felyn.

Quinta concluſio † iuſpatronatus acquiritur alternatiuè, cõ- 30
ſtructione, fundatione, aut dotatione, idem vult Abb. *in c. ad audientiam. de Eccleſiis ædif.* Cardin. *in conſ. 122.* & probatur hæc concluſio *in d. c. quicunq; in ver. conſtruxit, aut dotauit Eccleſiam*, idem not. Abb. *in conſ. 106. in 2. volum.* voluit contrarium, quia conſtituens modicam dotem non acquirit iuſpatr. gloſſ. *in d. c. quicunque.* ergo multominus acquirit, qui nullam dotem dedit. Placet prima opinio per *d. c. quicunque. & per c. nobis. infra eod.* ponde-
rando † verbum, ex, quod denotat cauſam proximam & im- 31
mediatam, Bart. *in l. 1. §. ex incendio. ff. de incendio.* Argum. Abb. nõ obſt. quia gloſſ. illa loquitur in eo, quia modicam dotem dedit, & nihil aliud fecit, quia Eccleſiam non conſtruxit, benè fateor,
quod † conſtruens Eccleſiam compelli poteſt ad illam dotan- 32
dam, *gloſſ. in c. nemo. de conſecr. diſt. 1. & in c. cum ſicut. infr. de conſecr. Eccleſ.* vel alia. Sed quæritur, an in caſu, in quo quis fuit compulſus dotare Eccleſiam, acquirat in in ea iuſpatronatus? Card. hic putat quod non, per *l. nam quod. §. qui compulſus. ff. ad Trebell.* idem concludunt Moder. *in tract. iuriſpatr. in verbo, & dotauit. concluſio quinta,* per rationes de quibus *ibi* per eos. Hæc opinio indiſtinctè non eſt vera: ideo conſidera duos caſus. Primus eſt, quando quis fuit compulſus ad dotandum in caſu, in quo de iure poterat compelli, vt in caſu præmiſſo: & tunc iuſpatronatus non acquiret in ea, quia nullum beneficium confert Eccleſiæ impendendo ad id, ad quod de iure tenetur, *l. ſermo ff. de hær. inſt. l. proximè ff. de ritu nupt.* Et ſi dixeris, nil refert, quod iuſpat. non acquirat mediante dotatione, cum illud acquiſiuerit mediante conſtructione. Reſpõdeo, quod imò refert, quia ſi Eccleſia deſtruatur, deſinet eſſe patronus, qui remaneret, ſi iuſpat. acquiſiuiſſet mediante dotatione, Abb. *in c. 3. col. fi. infra eod.*

Secundus caſus eſt, quando quis † fuit coactus de facto do- 33
tare Eccleſiam, non de iure, & tunc acquirit iuſpat, quia cum cum poſſet reſcindere dotationem actione quod metus cauſa, illam non reſcindendo dicitur ſpontè conſtituere, arg. *l. 1. § ſciendum ff. de leg. 3.* ideo tanquam ſpontaneus benefactor acquiret iuſpat. & ex hoc ceſſant rationes Mod. in loco præmiſſo.

34 Sexta concluſio. Si vnus † conſtruxit Eccleſiam, alius dota-
uit, iſti concurrunt in iurep. & fundator. Idem vult Abb. *in c. ad
audientiam inf. de Eccl. ædif.* vbi ponit not. dictum quod retuli in
voce. Sed pone, vnus ſolum fundauit Eccleſiam, alter conſtru-
xit. & illam dotauit, an conſtruens habebit duas voces, vnam
quia conſtruxit: alteram, quia dotauit? Dico ſic per regulam *l.
tutorem ff. de his quib. vt indig.* pro quo faciunt not. per Ioan. Andr.
& Abb. *in c. cum olim de reiud. ſupr.* & quod ponit Imo. *in cle. 2. de
iurepat. in 8. colum.* qui vult, quod ſi ſint tres vel quatuor patroni,
& vnus ſuccedit alteri, iſte habebit duas voces in præſentando.

35 Septima concluſio, licet † vnus dotando Eccleſiam minus
conferat quàm alter, æqualiter tamen erit patronus, gloſ. *in ſum.
63. diſt.* Sed dubium eſt, an vox eius, qui plus contulit, ſit maio-
ris ponderis in præſentando. Abb. ſentit quod non, idem vult
Card. & Abb. *in c. 1. infr. eod.* qui iuſpatr. eſt indiuiduum. *gloſſ. ta-
men in cle. ſi plures. in gloſſ. magna, de iurepatron. ſentit contrarium*, &
36 forte verior eſt hæc opin. *per reg. l. quæſtio. ff. de reg. iur.* Nec † obſt.
quod iuſpat. ſit indiuiduum: quia eius effectus diuidi poteſt, *d.
cle. ſi plures.* Abb. *in c. querimoniam. infra eod.* vt dicimus in iuriſdi-
ctione, quæ eſt indiuidua, eius tamen commoditas diuidi po-
teſt Bart. *in pulchra q. in l. inter tutores. ff. de admin. tut.* Nec eſt ab-
ſurdum, quod ratione alicuius qualitatis vox vnius patroni ſit
maioris ponderis quam alterius, Bald. *in l. 1. ff. de ſena.* dum vult,
quod vox maſculi ſit dignior mulieris, in præſentando, ſequi-
tur Aret. *in c. 3. ſupr. de teſtib.*

37 Vltima concluſio, qui † modicam dotem conſtituit, iuſpatr.
non acquirit: gl. *in d. c. quicunque.* quanta autem debeat eſſe iſta
dos, vt acquiratur iuſpat. declarant Hoſt. & Abb. *in c. cum ſicut.
38 infr. de conſecr. Eccleſ. vel altar.* Not. † tamen vnum, quod ſi ſtatutũ
mandet, quod filia debeat dotari arbitrio propinquorum, non
poſſunt iſti arbitrari dotem in minori quantitate, quam ſit legi-
tima, ita Saly. & Fulgo. *in auth. res quæ. C. communia de leg.* Paul. de
Caſt. *in conſil. 110.* Alex. *in conſi. 69. in 1. vol.* Nunquid autem ſi dos
39 † Eccleſiæ fuerit amiſſa, cogatur patronus de nouo dotare Ec-
cleſiam? Andr. Sicu. *in conſil. 22. in 3. lib.* tenet quod ſic. Ad inſtar
patris, qui filiæ compellit dotem conſtituere iterum, ſi illam
conſumpſerit abſque culpa ſua, vt per Bart. & Doct. *in l. ſi cum
dotem. § ſi poſt. ff. ſol. matr.* In hoc artic. conſidero duos caſus: Pri-
mus eſt, quando quis ſponte ſuam dotauit Eccleſiam, quia eſt
ab alio conſtructa, & tunc non cogitur illam dotare, niſi velit
40 retinere iuſpat. quia † actus noſtri voluntarij non extenduntur
vltra voluntatem noſtram, *l. ſi C. ne vxor pro mari.* faciunt no. per
gl. *in c. 3. infra eod.* Secundus caſus eſt, quando quis dotauit Ec-
cleſiam compulſus, quia ab eo conſtructa, & cogitur iterum
dotare, ad inſtar patris, qui cogitur dotare filiam, *l. qui liberos. ff. de
ritu nupt.* Sed inſtabis, ſi in primo caſu non cogitur iterum do-
41 tare, multominus in ſecundo, cum lex † magis indulgeat facięti
actum ex neceſſitate, quam ex voluntate, *l. cum poſtulaſſem. ff. de
dam. infect. in § 1. gl.* bona, *in c. arbitrii. de offi. de leg. in 6.* quæ benè
declarat. Sed reſpondetur, quod cum is, qui Eccleſiam conſtru-
xit, ſciat ſe poſſe compelli de iure ad illam dotandam, cenſetur
ſponte ſua ſubijcere ſe illi oneri. *l. ſi duo. in ſi. ff. de acquir. here.* pro-
pria ergo voluntate incidit in illam obligationem.

42 Vltimò dubitatur, an in bonis † aſſignatis Eccleſiæ in dotem
cadat præſcriptio, prout in alijs bonis Eccleſiæ. Bald. iunior *in
tract. de dote, in 1. charta*, dicit hanc quæſtionem tempore ſuo fu-
iſſe in curia Rom. & dicebãt aduocati conſiſtoriales in dote iſta
non cadere præſcriptionem, ſicut nec in dote tradita mulieri, *l.
ſi fundum ff. de fun. dotal. l. vbi lex ff. de vſucap.* dicit collegium Peru-
ſinum conſuluiſſe contrarium, & placet conclu. Fundamento
Aduocatorum non benè reſpondet præfatus Doctor, vt dixi in
43 voce, vnde aliter reſpondeo & dico, quod iura † dicentia fun-
dum dotalem non poſſe præſcribi, ſunt intelligenda de præ-
ſcriptione longi temporis: ita loquitur text. ſi benè conſidera-
tur, *in d. l. ſi fundum.* Sed præſcriptio longi temporis 30. vel 40.
ann. non eſt prohibita in fundo dotali: quod ſuadetur, nam bo-
44 na † ſubiecta fideicommiſſo lex prohibet alienare, *l. ſi. § ſed qui
vnum. C. communia de leg.* & per conſequens in eis non cadit præ-
ſcriptio longi temporis: præſcribi tamen poſſunt ſpatio
longiſſimi temporis: Paul. de Caſt. *in d. § ſed quę
vnum.* Alex. *in conſil. 59. incipiente,
Attento lib. 1.*

REPETITIO
IN CAP. PRIMVM.
De iurepatronatus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus an transmittatur ad hæredes extraneos.*
2 *Primogenitus an ſuccedat in iurepatr. ex conſuetudine quod is ſuccedat.*
Et quid in filia, quæ non ſuccedit, extantibus maſculis.
3 *Filius, qui repudiauit, vel abſtinuit ab hæreditate patris, an ſuccedat in iurepat.*
Et quid de iurepatronatus libertorum. 4.
5 *Tranſlatio fit de perſona ad perſonam cum ſuis qualitatibus.*
6 *Hæres, verbum quomodo capiatur.*
7 *Hæredem non habere rarò contingit.*
8 *Iuſpatronatus eſt quid ſpirituale, ſaltem iuris diſpoſitione.*
9 *Homines facilè ad diſcordiam alliciuntur, & ideò in iurepatronatus ſuccedituꝛ in ſtirpes, ne ex pluralitate vocum inſurgat diſcordia.*
10 *Copula, &, venit continuatè ad præcedentia.*
11 *Iuſpatronatus an transferatur in inſtitutum in re certa, quia habetur loco legatarij quò ad ea, quæ reſpiciunt rem, in qua fuit hæres inſtitutus.*
An tranſeat ad fœminam. num. 12.
Et an in fideicommiſſarium vniuerſalem. 13.
14 *Ad deſcendentes quæ non tranſeunt, non tranſeunt etiam in fideicommiſſarium: & quid econtra, quia Oppoſitorum oppoſitus eſt effectus.*
15 *Alexander in l. quamuis. § nihil. ff. ad Trebellianum reprehenditur.*
16 *Patronus poteſt præſentare filium.*
17 *Legitimatus à principe an ſuccedat in iurepatronatus.*
18 *Iuſpatr. nunquid competat vſufructuario omnium bonorum, durante vſufructu.*
19 *Legatum generale non recipit augmentum facto teſtamento, vniuerſale ſic.*
20 *Patronus ſi diſpoſuit, quod iuſpatronatus competat propinquioribus, an patronus patroni ſuccedet in eo ſimul cum nepotibus ex fratre præmortuo, cum ſint omnes in quinto gradu.*
21 *Verba ciuiliter ſunt intelligenda.*
22 *Verba diſponentis interpretantur naturaliter non ciuiliter.*
23 *Prouiſio hæredis non tollit diſpoſitionem legis.*
24 *Contractus recipit legem ex conuentione.*
25 *Reſeruatio iuriſpatronatus pro ſe & deſcendentibus quos comprehendat.*
26 *Filius licet repudiet hæreditatem, ſuccedit in iurepatronatus Eccleſiæ.*
27 *Hæredes patroni an referat quod ſint inſtituti æqualiter, vel inæqualiter, quia voces eorum ſint æquales.*
28 *Hæredes tres ſi fuerint æqualiter inſtituti à patrono, voces duorum an præferantur voci alterius.*
29 *Pupillus nunquid poſſit præſentare.*
30 *Pupillus an ſponſalia contrahere poſſit.*
31 *Error fortunæ vel qualitatis mulieris non vitiat matrimonium.*

CIRCA PRIMVM not. Abb. ponit tres quæſtiones: pri-
ma eſt, † an iuſpatronatus tranſmittatur ad hæredes ex- 1
traneos. Et concludit quod ſic: quod idem vult *in cap. cum ſe-
culum. infra eodem.* idem tenent Innocent. & Cardin. *in rub. ſupra
eod.* & Cardin. *in conſil. 122.* & iſta quæſtio probatur vrgenti ra-
tione, quam ponit hic Abbas, pro qua etiam ſic arguo: nam ſi
iuſpatronatus competeret ſolum deſcendentibus ſucceſſio fie-
ret in capita, non autem in ſtirpes, *§ multis. Inſtitut. de ſucceſ. libr.*
iſtud autem eſt falſum, *clem. plures. de iurepatr.* † Ex hac quæſtione 2
plura inferuntur. Primò infertur, quod ſtante conſuetudine,
quod primogenitus ſolum patri ſuccedat, ſolus ſuccedet in iu-
repatro-

repatronatus cum ſit quid hæreditarium: & ita decidit Ioan.
Andr. in cap. ex inſinuatione. infra eod. Secundò infertur, quod fi-
lia, quæ patri non poteſt ſuccedere extantibus maſculis, ſtatuto
ſic diſponente, non ſuccedet in iurepatronatus. ſic decidit Pet.
de Anch. in cap. ex inſinuatione. infra eodem. Feder. de Sen. in con-
ſil. 111. Abb. in d. c. cum ſaculū. inf. eo. Infertur & tertio quod filius,
3 qui † repudiauit vel abſtinuit ab hæreditate patris, nõ ſuccedet
in iurepatron. vt per Abb. in d. c. cum ſæculum. Iſta communis cõ-
cluſio non eſt vera, & aliàs tenui contrariũ. Primò quia † argui-
4 tur de iurepatronat. libertorum ad huc iuſpatron. prout arguit
hic gloſſ. ſicut ergo in illo iure libertorum non ſuccederent ex-
tranei, l. cum patronus. §. fin. ff. de ope. lib. adde text. in l. filij. ff. de iure-
patron. in l. ſi operantur. ff. de ope. lib. & text. in l. 1. §. ſed ſi ſub conditione,
ff. de latina lib. tol. ſic etiam non ſuccedunt in hoc iurepatrona-
tus. Secundò induco text. in cap. quicunque fidelium. 16. quæſtione
7. dum diſponitur, quod patrono & filijs alimenta debeant
præſtari, ſi ad inopiam peruenerint: ergo alij excluduntur, l.
cum prætor. ff. de iudic. Sed ſi iuſpatronatus transferretur ad extra-
neos, ipſi quoq; alendi eſſẽt in caſu illo: quod negat ille textus,
5 nam † translatio fit de perſona ad perſonam cum ſuis qualita-
tibus, l. 3. in princ. ff. de fun. inſtr. l. Caio. & ibi Bartol. decidit pul-
chrum caſum, ff. de aliment. & ciba. leg. Tertiò induco text. in ca-
pit. filijs. 16. cauſa, & quæſtione. dum imponitur onus filijs & alijs
deſcendentibus, patroni defendendi Eccleſiam: ergo alijs hoc
onus non cenſetur impoſitum: & per conſequens nec iuſpa-
tronatus tranſit ad eos, ratione de qua ſupra. Quartò arguo ſic:
6 verbum † hæres, capitur pro deſcendente, ne inſurgat iniqui-
tas contra mentem diſponentis, l. ſi ex fundo. §. fin. ff. ad Trebellian.
Bartol. in l. Gallus §. etiam ſi parente ff. de lib. & poſthum. ſed ſi iuſpa-
tronatus competeret extraneis hæredibus, inſurgeret iniquitas,
quia Eccleſia nunquam liberaretur à iurepatronatus, quod cẽ-
ſetur quædam ſeruitus ei impoſita, gloſſ. in cap. pia mentem. 16. quæ-
7 ſtione 7. nam rarò contingit, quod quis † non habeat hæredem
ſaltem fiſcum, vt inquit gloſſ. in dicta l. ex fundo. §. fin ff. ad Trebell.
8 † Vltimò ſic arguo: Iuſpatronatus ſaltem iuris diſpoſitione eſt
quid ſpirituale, vt dixi in rubr. ſupra eodem. & per conſequens ſui
natura non tranſit ad hæredes, cap. 1. ſupra de præben. cap. ex tranſ-
miſſa. de filijs presbyt. tunc ſic; verbum, hæres, appoſitum in diſpo-
ſitione ſui natura non tranſitoriè ad hæredes capitur pro deſcẽ-
dentibus, cap. 1. ſi clientulus. de feu. alien. in vſi feu. Bart. & Doct. in
dicto §. ſi parente. & ex hoc fundamento patet reſponſio ad iura,
quæ debent, iuſpatronatus competere hæredibus. Non obſtat
ratio Abb. nam ad illam reſpondet Alexand. in alio propoſito
9 in l. ſi patroni. in fine princ. ff. ad Trebell. Vltima † ratio per me ad-
ducta non obſtat, quia ſpecialiter eſt ſtatutum in iurepatrona-
tus Eccleſiæ, vt in ſtirpes ſuccedatur, ne ex pluralitate vocum
inſurgat diſcordia inter patronos, cum faciles ſint homines ad
diſcordiam, cap. nec nouum. 8. quæſt. 1. quod oſtenditur ex verbis
text. dum dicitur, & vt ſalubrius vel facilius prouideatur Eccle-
10 ſiæ, &c. nã † copula, &, venit continuatiuè ad præcedentia, Bart.
in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & poſthum.

11 Secunda eſt difficultas, † an iuſpatronatus transferatur in
inſtitutum in re certa? Abb. hic concludit quod non, & in cap.
cum ſæculum. infr. eod. & eſt communis concluſio, quia inſtitutus
in re certa habetur loco legatarij, l. quotiens. C. de hæred. inſtit. ita-
que cum non ſit hæres, non conſequitur iuſpatronatus. In hoc
puto contrarium poſſe teneri, quia inſtitutus in re certa habe-
tur loco legatarii quo ad ea, quæ reſpiciunt rem, in qua fuit hæ-
res inſtitutus, quod non teneatur creditoribus defuncti: quo
autem ad alia, quę veniunt extrinſecus, reputatur hæres. ita Bar-
tol. in d. l. quotiens. hinc eſt, quod illo acceptante rem ſibi reli-
ctam teſtamentum confirmatur, filius etiam inſtitutus dicitur
non autem præteritus, § cæterum. in Auth. vt cum de app. cognoſ. col.
8. & not. in d. l. quotiens.

Secundò adduco not. per Bart. in l. vt iuris. §. ſi liberi. ff. de ope. li-
ber. qui vult, quod ad emphyteoſim pro ſe deſcendentibus, &
hæredibus, admittatur filia inſtituta in re certa, quia ſatis eſt, q
in aliquo ſit hæres inſtituta. Vltimò adduco Doct. Pau. de Caſt.
in d. l. quotiens. vbi dicit, quod in his, in quibus non conſideratur
an hæredes ſint inſtituti æqualiter vel inæqualiter, vt per glo. &
Doct. igitur &c.

12 Tertia eſt † difficultas, an iuſpatronatus tranſeat ad fœminã?
Et dicitur quod, per Ioan. And. per Abb. & alios, in cap. nobis. inſr.
eod. quod probatur in cap. quicunque. 16. quæſt. 7. & in cap. nobis in
verbo, ſi quis. iuncta doctrina Bart. in l. 1. ff. de verborum ſignificatione.
& vide Abb. in cap. final. in vltima columna, verſic. quæro, de conceſſio.
præben.

Quarta † eſt difficultas, an in fideicommiſſarium vniuerſa- 13
lem transferatur iuſpatronat. Communiter concluditur quod
non, ita Bartol. in l. quia perinde per illum textum. ff. ad Trebell. Paul.
de Caſtr. in l. precibus. C. de impub. Imol. & Pau. de Caſtr. in l. quam-
uis. §. nihil ff. ad Trebell. Rom. in l. ſi patroni. ff. ad Trebell. tenet con-
trarium, quia cum iuſpatronatus tranſeat ad hæredes extra-
neos, vt concluditur hic, tranſire quoque debet in fideicom-
miſſarium. Huic rationi reſpondet Alexand. in dicta l. ſi patroni.
in fine. dicens, quod iuſpatronatus. ideo non tranſit, quia non affert
commodum pecuniarium. Hæc communis concluſio de iure
non procedit, quia cùm iuſpatronatus competat hæredi extra-
neo, ergo & fideicommiſſario, cuius perſona potius eſt inſpi-
cienda, cum ad ipſum ſpectet commodum hæreditatis, q. m
perſona hæredis directi, l. ſi noctem. § fin. ff. de bo. lib. & l. 3. §. 1 ff. de
leg. præſt. Probatur etiam hoc ex traditis per Imol. & Alex. in d. l.
ſi patroni. in princ. ff. ad Trebell. & eſt communis concluſio, vbi te-
nent, quod emphyteoſis conceſſa priuato tranſit in fideicom-
miſſarium. Adducunt duas rationes, quę poſſunt applicari huic
concluſioni. Vltimò † facit: nam ea, quæ non tranſeunt ad de- 14
ſcendentes, non tranſeunt etiam ad fideicommiſſarium: ergo
econtra, quæ tranſeunt in extraneos, prout eſt iuſpatronat. de-
bent tranſire in fideicommiſſarium: quia oppoſitorum oppo-
ſitus eſt effectus, l. is qui contra ff. de vulg. Aſſumptum probatur
in d. l. ſi patroni. vbi gloſſ. & Bartol. Non obſtat l. quia perinde. quia
loquitur in iure ſepulchrorum, ex quo non percipitur commo-
dum pecuniarium, & alterius commodi non habetur conſide-
ratio, gl. fin l. fideiuſſorum. ff. de pac. ſed ex iurepatronatu percipitur
commodum pecuniarium, c. nobis. infra eo. & probatur in diffini-
tione iuriſpat. igitur & c. Ideo † Alex. in d. l. quamuis. §. nihil. malè 15
fuit locutus, dum dixit, quod ex iurepat. non percipitur cõmo-
dum pecuniariũ, quia imò percipitur, quod etiam omnimodo
ex alia, nam ponit, quod patronus † præſentat filium, quod po- 16
teſt gl. in c. conſuluit. infr. eo. certè conſequitur commodum ex ta-
li præſentatione, cum liberetur ab onere alendi filium, qui ex
redditibus dicti beneficij ſe poteſt alere, l. ſi quis à liberis. §. 1. ff. de
lib. agn. gl. in ver. opificij, in l. ſi quis argentum. C. de don.

Quinta † eſt difficultas, an legitimatus à principe ſuccedat in 17
iurepat. Dom. in c. longe. 17. diſt. tenet quod ſic, quia capax eſt iu-
riſpat. licet ſit ſpirituale, c. 3. inf. eo. Debilis eſt iſta ratio, ideo me-
lius probatur hæc deciſio & conſidero, quod illegitimus eſt ca-
pax iuriſpat. d. c. quicunque primi. tamen patrono non poteſt ſuc-
cedere in illo, quia non poteſt eſſe hæres eius; ſed ſublato hoc
impedimento mediante legitimatione, alterum quoque cen-
ſetur ſublatum per tex. in c. miramur. ſupra de ſer. non ord. & in cap.
multis. de æta. & quali. quæ iura adducit Abb. in c. non dicitur. inf. de
conſang. & affin.

Sexta eſt † difficultas, an iuſpatr. competat vſufructuario om- 18
nium bonorum, durante vſufructu. Iſta eſt noua difficultas, quę
in hoc videtur verſari, an iſte legatarius dicatur habere aliquam
vniuerſitatẽ, quia iuſpat. trãsfertur cũ vniuerſitate, c. cum literis.
cum ibi not. inf. eo. Dixi alias, quod hoc legatum eſt generale, non
vniuerſale, ſed dico nunc quod vniuerſale eſt: & pro intelligen-
tia pręmiſſorum vide doct. Bar. in l. ſi ita. ff. de aur. & arg. le. & quod
ſit vniuerſale, probo in primis per l. nam quod ſi §. ſi. ff. ad Treb. vbi i-
dem eſt dicere, reſtituas bona: ac, reſtituas hæreditatem. proba-
tur etiam ratione bona: Nam † legatũ generale non recipit aug- 19
mentum facto teſtamento, vniuerſale ſic, vtrunq; vult Bart. in d.
l. ſi ita, de auro & argen. lega. ſed prædictum legatum ſuſcipit aug-
mentum facto teſtamento, gloſſ. in l. quotiens. § fin. ff. de vſufruct.
ergo eſt vniuerſale: iſtud etiam & tertio probatur auctoritate
Bart. in l. fin ff. de vſufruct. leg. & dom. Abb. in d. c. ex literis. in vltimis
verbis. Breuiter concludo, quod iſtud ius patronatus nõ ſpecta-
bit ad vſumfructuarium, vt in ſimili concludit Abb. & cæteri
in cap. fin. de conceſſ. præben. dum dicunt, quod ius præſentandi ſpe-
ctat ad mulierem, non autem ad virum, cui villa data fuit in do-
tem, in qua eſt Eccleſia iuriſpatronatus, quod etiam volũt Mo-
der. legiſtæ, adducunt Paul. de Eleazar. in l. diuort. §. ſi vir in fundo.
ff. ſolut. matrim.

Penultima difficultas: pone, patronus † diſpoſuit, quod iuſ- 20
patrona. competet propinquioribus, an patruus patroni ſucce-
dat in eo ſimul cum nepotibus ex fratre præmortuo, cum iſti o-
mnes ſint in 5. gradu? Bald. in conſil. 87. in 4. lib. vult, quod ſoli
nepotes admittantur excluſo patruo, quia † verba ciuiliter ſunt 21
intel-

intelligenda, *auth. poſt fratres. C. de legit. hære. lo* 1. hæc verba hoc
important: nam cum de iure nepote ex fratre præferantur pa-
truo, quia aſſumunt gradum patris, qui erat in ſecundo gradu,
ſic etiam idem cenſetur voluiſſe iſte patronus: hoc dictum ſe-
quuntur Moderni *in ſuo tractatu iuriſpatron. in quaeſt.* 12 *in vltima*
parte. Hæc deciſio dubia eſt, quia dicta ſubrogatio procedit in
ſucceſſione, quæ defertur ex diſpoſitione *l. auth. ceſſante. C. de leg.*
hære. non illi quæ defertur ex diſpoſitione hominis, Bald. & Cu-
man. *in l. cum ita. §. in fideicommiſſ. ff. de leg.* 2. Modet. *in l. ſi auo. C.*
de ſucceſſ. edict vbi concludunt, quod ad fideicommiſſum reli-
ctum filiæ filius fratris non admittitur cum alio fratre defuncti,
22 nec eſt vera ratio Bald. quia immò † verba diſponentis inter-
pretantur naturaliter, non ciuiliter, *l. Stotius. § Cornelio fily. ff. de*
iure fiſci, l fin. C. de his qui ven. æta impe. ideo ſi teſtator diſponat,
quod bona ſua perueniant ad duo maiore a de familia: illa ver-
ba maiores, interpretanda ſunt non reſpectu ſcientiæ nec di-
gnitatis, ſed reſpectu ætatis, ita Bald. conſuluit & refert Ancha.
in capit. canonum ſtatuta, de conſtit. in capitul. 1. *ſupra de maio. & obe-*
dien.

Vltima eſt difficultas, quam tangit Petrus de Anchar. *in con-*
23 *ſil.* 80. *incipien primo facie.* vbi quæritur, patronus † reſeruauit
iuſpatronatus pro ſe & deſcendentibus, an admittātur extranei
hæredes, non extantibus deſcendentibus? concludit quod ſic,
quia prouiſio hæredis non tollit prouiſionem legis, item, quia
pacta infirmantur & interpretantur à iure communi. item &
tertio quia patronus qui loquutus eſt de deſcendentibus vo-
luit eis pinguius prouidere. Similem deciſionem ponit Ioann.
Calderin. *in conſil.* 4 *in hoc titulo de iurepatron.* Iſta deciſio eſt du-
24 bia, eo, quia † contractus recipit legem ex conuentione, *l.* 1. *§ ſi*
conueniat. ff. de depoſ. ſic etiam iuſpatronatus recipit eſſentiam ex
conuentione appoſita in ipſa fundatione, ſecundùm Innocent.
in rubr. ſupra eod. Præterea patronus reſeruauit iuſpatronatus
pro deſcendentibus volens poſteritati conſulere, *l. cum acutiſſi-*
mi. C. de fideicommiſſ. quia ergo fauore poſterorum fuit reſerua-
tum, non debet competere extraneis, *l. poter filia. ff. de ſer. leg.*
Præterea & vltimò dum patronus vocat deſcendentes, alios ex-
cludit, *l. ſicut certi. C. de mili. teſta.* & ita arguit Bartol. in materia
ſtatutaria *in l.* 2. *§ videndum. ff. ad Tertull.* & ex iſtis patet reſpon-
ſio ad vltimum argumentum. Primum non obſtat, quia
cum hæc prouiſio, quod hæredes extranei admittantur ex
gratia & ſic extraordinariè, vt dictum eſt, tollitur per proui-
ſionem hominis, Bartol *in l.* 2. *C. de iure emphyt. & in l. ſi cum do-*
tem in princ. ff. ſolut. matrim. Secundo argumento reſpondetur
ex not. per Abbatem *in cap. inſinuatum infra de ſimon. in fin.* dum
alleg. Ioan. And. *in cap. poſſeſſor, de reg. iur. in* 6. & hoc ſatis quo ad
notabilia.

Gloſſa prima. Ex hac gloſſ. 1. nota, quod argui poteſt à iure-
patronatus liberti ad hoc iuſpatronatus. Ex hoc ad tria infero,
25 † & primò infertur, quod reſeruatio iuriſpatronatus pro ſe, &
deſcendentibus comprehendit deſcendentes natos & conce-
ptos poſt mortem patroni, *l. Paulus. §. Paulus. ff. de bonn liber.* Et
26 ita vult Romanus *in ſingul.* 295. † Infertur & ſecundò quod fi-
lius ſuccedit in iurepatronatus Eccleſiæ, licet repudiet Patris
hæreditatem, *l. fily. ff. de iurepatron.* per quem textum hoc tenet
gloſſ. *in cap. conſiderandum.* 16. *quaeſt.* 7. de quo dictum eſt *ſupra.*
Infertur & tertio quod ſi patronus deceſſerit relicto filio, &
nepotibus ex filio præmortuo, ſuccedat ſolum filius in hoc iure
patronatus. *l.* 3. *vel l. tutela. §. quod ſi duo. ff. de legit. tut. & l ſi liberto*
praeterito. §. fin ff. de bonn liber. Doct. tamen hoc argumentum non
admittunt, per ea quæ dicta ſunt *ſupra* circa primam difficulta-
tem diſcuſſam in text.
27 Secundò † notandum eſt, quod non refert, an hæredes pa-
troni, ſint inſtituti æqualiter vel inæqualiter, quia voces eorum
ſunt æquales: idem concludunt communiter Doctor. *hic.* Mat-
theſ. *in no.* 195. Imol. contra, nam vult, quod vox inſtituti in
maiori parte hæreditatis præponderet, *argum. l. maiorem. ff. de*
pact. & iſta opinio habet æquitatem, & iuris ſaporem, pro qua
adduco not. per Bartol. *in l.* 4. *§. Cato ff de verb. obligat. in vlt. quaeſt.*
dum adducit textus *in l. maiorem. ff de pact.* ſecundò nam teſta-
tor eum, quem inſtituit in maiori parte hæreditatis, plus dile-
xit, ideo cenſetur plus etiam dilexiſſe reſpectu dependentium
ab ipſa hæreditate, & ſic reſpectu iuriſpatronatus, *l. verum. §.*
quaeſitum. ff. de reb. dub. & l. quoties. ff. ad Trebel. Vltimò moueor,
28 nam ſi † tres æqualiter ſint hæredes inſtituti à patrono, voces
duorum præferuntur tertio, vel voci alterius, *cap.* 3. *infra eodem.*
idem ergo dicendum eſt in illo, qui reperitur hæres inſtitu-
tus in duabus partibus *l. tutorem ff. de his quibus. vt indig. l. Titia.*
§. qui Marco. ff. de annu lega. Non obſtat l. hic adducta in gloſſ.
quia *ibi* illa ſeruitus eſt indiuidua, & etiam eius vſus, vt in quit
textus. Sed in caſu iſto vſus iuriſpatronatus reſpectu præſen-
tationis eſt diuiduus, *clem. ſi plures. eodem titulo.* ſic etiam re-
ſpondeo ad *l. ſi ſepulchrum. Cod. de relt.* vel aliter quod *ibi* non
grauantur hæredes inſtituti in maiori parte, in caſu autem no-
ſtro grauantur, ſi vox eorum non eſſet maioris ponderis, *cap.* 3.
infra eod.
Demum Abbas quærit, an † pupillus poſſit præſentare. Et 29
ſe remittit. In hoc articulo conſidera duos caſus. Primus, quan-
do pupillus eſt infans minor ſeptem annis, & tunc non poteſt
præſentare, ideo præſentabit eius tutor. Archidiac. *in cap. decer-*
nimus. 16. *quaeſt.* 7. idem vult Abbas *in cap. final. de conceſſ. preben.*
Secundus caſus eſt, quando pupillus eſt maior infante. & tunc
Doctores concludunt communiter pupillum ſine tutore poſ-
ſe præſentare. iſtud vult Paul. de Eleaz. & Domin. *in cap. ex eod.*
de elect. libr. 6. 50. oppo. allega. octaua. idem vult Butr. *in con-*
ſilio 2. Anch. *in conſilio* 35. & Abbas *in capitulo finali de conceſſ.*
preben. mouentur, quia talis pupillus ſponſalia poteſt contra-
here ſine tutore, ergo & præſentare, *cap. literas. & cap. accepiſti.*
infra de deſponſat. impub. & ita in deciſiuis tenenda eſt hæc o-
pinio, quia communis: conſidera tamen circa rationem præ-
miſſam, quia non concludit. nam ideo pupillus ſponſalia † 30
poteſt contrahere, quia ſufficit ſolus conſenſus, nec expedit
explorare conditionem perſonæ, cum qua contrahit, quin-
immò † error fortunæ vel qualitatis mulieris non vitiat matri- 31
monium, *cap.* 1. 29 *quaeſtione* 1. vbi textus eſt egregius. ſed in præ-
ſentatione explorandum eſt, an ſit idoneus, vel ne priuandus,
cap. 3. *ſupra eodem. cap. monaſterium.* 16. *quaeſt.* 7. iſtud autem explo-
rare animi eſt virilis, *l final. §. final. qui pet. tut.* qui non cadit in
pupillo, qui nondum ſtabilem mentem adeptus eſt, *l. fin. Cod. de*
mil. teſt.

REPETITIO
IN CAP. QVICVNQVE.
De iurepatronatus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſias plures habere prohibitum eſt.*
2 *Laicus præſentans ſcienter indignum, an priuetur facultate præſen-*
tandi.
3 *Pœna imponi non poſſunt, niſi ab habente iuriſdictionem.*
4 *Imperator in ſpiritualibus non habet iuriſdictionem.*
5 *Dictio, tunc, denotat extremitatem temporis.*
6 *Indignus qui dicatur.*
Excommunicatus maiori excommunicatione non poteſt præſen-
tare.
7 *Patronus an poſſit remittere, vel donare iuſpatronatus in præiudi-*
cium filiorum aut deſcendentium.
8 *Hæres adeundo hæreditatem defuncti, videtur eius factum approba-*
re, & ſic illud non poteſt impugnare.

IN QVANTVM † Dicit Abbas quod Eccleſia non de- 1
bet eſſe plurium, dicite contra, quod vnus non debet ha-
bere plures Eccleſias. pro quo vide not. dictum Abb. *in cap.*
conquerente. ſupra de cleric. non reſiden. in quantum Abbas quæ-
rit, An † laicus præſentans indignum ſcienter priuetur fa- 2
cultate præſentandi? dicite quod communis opinio Doct.
eſt quod ſic, & ita volunt Ioannes de Lignano, & Abbas *in*
capitulo cum vos. ſupra de offic. ordin. Rota *deciſione* 216. *in nouis.*
Ioan. Andr. *in capitulo nobis. infra eodem.* & alij *in capitulo cum Ber-*
toldus. ſupra de re iudic. verſiculo ſexto limitat. Modern. *ſupra ver.*
honorificum. quaeſtione quarta. mouentur Doct. iuribus & funda-
mentis quæ retuli in voce, & habentur per Abbatem *in dicto*
capitulo cum vos. Contrarium vult gloſſ. *in dicto capitulo cum*
vos. eo quia nullibi hoc reperitur cautum in iure, quod ſua-
detur

Digitized by Google

detur, nam cum hæc priuatio ſit quædam pœna, imponi non debet, cum hoc in iure expreſſum non reperitur, *c. ii qui. de ſent. excomm. in 6. cum vulg.* Non obſtant duo prima fundamenta, nam cum priuilegium præſentandi, conceſſum & competens patrono conceſſum fuerit ob merita præcedentia, illud non admittitur etiam ob ingratitudinem, argumento *l. Oſilm. ff. de donat.* & ita vult Bart. loquens de priuilegio exceptionis *in l. ſi cum mihi. ff. de do.* Alex. *in conſil. 216. incip. Nec arguendi ſumus. in ſecundo volumine.* Vltimò non obſtat textus *in §. ſi quis orato-rium. in Authent. de renunciatione columna nona.* quia Imperator non potuit imponere dictam pœnam, cum iuſpatronatus ſit quid ſpirituale, vel annexum, *cap. quarto. de iudic.* & ita reſpondet Imola *in dicto capitulo cum vos.* cuius ſolutio comprobatur, nam
3 pœna † imponi non poteſt, niſi ab habente iuriſdictionem, *ca-*
4 *pit. ſæpè. §. in hoc. 33. quæſtione 2.* ſed Imperator † in ſpiritualibus non habet iuriſdictionem, *cap. ſuam. de ordin. cogn.* gloſſ. *in cap. lege. 10. diſtinctio.* quinimmò puto poſſe attentari contra omnes, quod idem dicendum ſit in patrono Eccleſiaſtico, per textum *in capit. 2. ſupra de ſuppl. neglig. prælat.* ponderando dictionem
5 tunc quæ † denotat extremitatem temporis, *l. 4. in fin. ff. de cond. & demonſtrat. & l. vxori vſumfructum ville ff. de vſufruct. legat.* ex quo datur intelligi, quod priuſquam labatur tempus ſemeſtre, non poterit Epiſcopus prouidere de beneficio: ergo religioſi non erunt priuati facultate præſentandi, præſentantes non idoneum, quod ſi fuiſſent priuati, non eſſet expectandus finis temporis, quod nullum effectum poſſet operari, *l. ſi quis heres ita ſcriptus. ff. de acquirend. hæred.* & ſi dixeris, ergo patronus Eccleſiaſticus poterit variare præſentando, poſtea idoneum: hoc admitto, nec obſtat textus *in capitulo cum autem. infra eodem.* quia loquitur in caſu, quo patronus Eccleſiaſticus præſentauit idoneum, nam tunc temporis non poteſt: cogitate an in dubio præſumatur patronum fuiſſe præſentatum non eſt indignum, Bald. *in margarita.* Innocent. *in ver. electio*: vult quod ſic per textum *in l. ſi patronus. ff. de confirm. tut.* pro quo facit textus *in l. qui cum alio. ff. de regul. iur.* ſed puto contrarium eſſe verius, cùm hic agatur de pœna, ſcientia non præſumitur in dubio, ſed ignorantia, *l. finali. Codic. de ſponſal. ibi, ſi probatum fuerit.* & ita illum textum ad aliud propoſitum inducit Alexander, & declarat *in l. ſecunda. columna ſeptima. ff. ſolu. matrimon.*
6 Et † qui dicatur indignus, percipi poteſt ex *capitulo cum in cunctis. de elect.* dicite etiam, quod excommunicatus excommunicatione maiori non poteſt præſentari, & ſic non eſt idoneus. ita probat iſte tex. *in verbo, ſacroſancto iuncta ratione text. in c. fin. de cler. excom. miniſtr.*

7 Vltimò quæritur, † an patronus poſſit remittere vel donare iuſpatronatus in præiudicium filiorum & deſcendentium? Ancha. & Dom. *in c. 1. de iurepatr.* tenēt quod ſic, per illum tex. & per text. *in cap. ſignificante. de teſti.* idem firmat Paul. de Caſtro *in conſil. 154.* Alexand. *in conſil. 13. & 28 in 4 volumine.* Hæc deciſio non eſt vera ita ſimpliciter, ideo breuiter conſiderandi ſunt iſti caſus.

Primus caſus eſt, quando patronus tempore fundationis vult Eccleſiam eſſe liberam, & valet tunc iſta diſpoſitio in præiudicium deſcendentium, quoniam ſolum impeditur ius acquirendum, & ſic loquitur textus *in dicto capitulo ſignificauerunt.*

Secundus caſus eſt, quando acquiſiuit pro ſe, filijs & deſcendentibus, & tunc poterit iſte donare vel remittere iuſpatronatus præiudicando filijs, quos habet in poteſtate, quoniam iſta acquiſitio ſapit quandam donationem reſpectu filiorum, quæ reuocari poteſt à patre, *l. donationes quas parentes. Codic. de donatione inter virum & vxorem.* faciunt dicta Bald. loquentis de emphyteoſi *in l. prima Codic. per quas perſon. nobis acquiritur in fine.*

Tertius caſus eſt, quando filij tempore, quo pater renunciat iuſpatronatus, non ſunt in poteſtate patris, & non tenet renunciatio, nam donatio eis facta, reuocari non poteſt, *l. donationem. §. 1. ff. de donatio. & l. ſiue emancipatum. Codic. eodem.*

Quartus caſus eſt, quando aliquis iuſpatronatus acquiſiuit pro ſe, filijs, & deſcendentibus, & eo mortuo, qui pro eis ſuccedit in iuſpatronatus illi renunciat, hoc caſu renunciatio non obeſt deſcendentibus. quibus ius fuit acquiſitum ex diſpoſitione vel prouiſione, *l. 3. ff. in terd. & releg. & l. ſi arrogator. ff. de adopt.* in rationem decidendi.

Vltimus caſus eſt, quando iuſpatronatus fuit acquiſitum pro ſe, deſcendentibus & hæredibus, & hoc caſu ſiue primus, ſiue alius poſt eum ſucceſſor renunciet iuripatronatus, valebit renunciatio in præiudicium aliorum: quod ſic oſtenditur. Aut iſti repudiabunt hæreditatem patroni, aut illam adibunt. primo caſu non poſſunt conſequi iuſpatronatus, prout traditur *in cap. cum ſæculum. infra eodem.* & vidimus *in capitulo præcedenti.* Secundo vero † caſu adeundo hæreditatem approbant factum defuncti, & ſic illud non poſſunt impugnare. 8
l. cum à matre. Codic. de rei vendi. text. not. in l. ſi fideiuſſor. §. cum pater. ff. de legat. 1. pro quo facit dictum Paul. de Caſtro *in l. filiusfamilias. §. ſi quid alicui. ff. de legat. 1.* & per hoc ſit expeditum hoc cap.

REPETITIO
IN CAP. QVONIAM.
De iurepatronatus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Patroni quomodo conſequantur ius præſentandi.*
2 *Priuilegio inſerto in corpore iuris nunquam cenſetur derogatum, niſi de ipſo expreſſa & indiuidua fiat mentio.*
3 *Præſentatus à maiori parte patronorum eſt admittendus.*
4 *In actibus Eccleſiaſticis vt actus valeat, requiritur interuentio maioris partis & ſaniorum.*
5 *Epiſcopus quo caſu prouideat de beneficio iuriſpatronatus competentis patrono.*
6 *Tempus non currit non valenti agere.*
7 *Ius ſuum indefenſum nemo debet relinquere.*
8 *Ratio vbicunq; eſt in lege expreſſa, comprehendit omnes caſus, quibus competere poteſt, non per extenſionem, ſed per quandam interpretationem & virtutem comprehenſionis.*
9 *In exorbitantibus ſit extenſio ad caſum omiſſum, quando diſpoſitio eſt fauorabilis.*
10 *Eccleſiam reficiens penitùs deſtructam iuſpatronatus in ea acquirit perinde, ac ſi à principio illam conſtruxiſſet.*
11 *Eccleſia penitus deſtructa an poſſit refici ſine conſenſu Epiſcopi.*
12 *Iuſpatronatus dicitur ſeruitus quædam, aliquando quaſi ſeruitus: & an ſit mere realis, vel mixta.*
13 *Electio, ſeu collatio beneficiorum eſt fructus eligendi & conferendi.*
14 *Eccleſia conſecrata ſi detur, an in ea acquiratur iuſpatronatus.*
15 *Habilitas extremi à quo quando deficit, fictio tranſlata nihil operatur de tempore ad tempus.*
16 *Res ſacra ſeruitutem prophanam non recipit.*
17 *Iuſpatronatus ad quid fuerit introductum.*
18 *Ex donatione facta Eccleſiæ an requiratur iuſpatronatus.*
19 *Lex eſt impoſita rebus & non verbis.*
20 *Donatio in dubio præſumitur pura, & non ob cauſam.*
21 *Iuſpatronatus, interueniente conſenſu Epiſcopi, quomodo acquiratur.*
22 *Intentio potius eſt inſpicienda quam verba.*
23 *Eccleſia immunis & libera cum ſit, eius conditio non poteſt fieri deterior.*
24 *Electio de quo fieri debeat.*
25 *Legis præceptum quando eſt affirmatiuum, actus qui fit contra legem, iuribus ſubſiſtit.*
26 *Verbum ſtatuimus, eſt verbum præceptiuum.*
Non adimplens quod à lege præcipitur, incurrit peccatum mortale. ibidem.
27 *Ius canonicum permittit pœnam dupli vel quadrupli poſſe exigi à fure ſecus in foro conſcientiæ.*
Approbatq; contractum, in quo venditor fuit deceptus citra dimidium iuſti pretij: ſecus in foro conſcientiæ num. 28.
29 *Patroni in actu præſentandi debent præſtare conſenſum ſuum ſimul, non ſeparatim.*
30 *Dictio aduerſatiua, ſi verò, aduerſatur præcedentibus in facto.*

31 Pa-

31 *Patronorum maior pars an poßit præſentare, alijs non vocatis.*
32 *Maior pars in præſentando quomodo accipiatur.*
33 *Epiſcopus an tantum poßit, quantum totum capitulum.*

1 NOTA PRIMO, Quod patroni † conſequuntur ius præſentandi ex gratia, & priuilegio, quod priuilegium eſt inſertum in corpore iuris. Ex hoc infero, quod ſi Pontifex priuaret aliquem omnibus honoribus, & priuilegijs, non
2 cenſetur priuatus iurepatronatus, quoniam † priuilegio inſerto in corpore iuris nunquam cenſetur derogatum, niſi de ipſo expreſſa & indiuidua fiat mentio, gloſſ. eſt *in l. 2. §. legatu ff. de iudic. in ver. compelluntur. & in authent. qua in prouincia, in ver. illu. Codic. ubi de crimin. agi op.* vbi Bartol. *in ſecunda oppoſitione*, pro quo Felynus multa adducit *in capitulo primo de reſcriptione columna octaua.* quæ omnia notare & tenere menti.
3 Secundò nota, quod præſentatus à maiori parte † patronorum eſt admittendus. Et ſic habens caſum, in quo maior pars præiudicat minori in actu pertinente ad plures vt ſingulos. regulariter contrarium ſtatuitur, *l. fundum. ff. de ſerui. ruſti. prædio. & l. final. ff. communia prædio.* rationem, quare hoc ſtatuitur in caſu noſtro, ponit Deci. *in cap. cum omnes. de conſtitut.* quæ ratio non ſatisfacit, quia & in caſu iſto agitur de intereſſe minoris partis, cuius intereſt habere rectorem gratum, vt inquit Abbas *in capitulo cum propter infra eodem.* Reſponderi poteſt quod eſt intereſſe affectionis, & non pecuniarium, quod non debet eſſe in conſideratione, vt not. gloſſ. *in l. fideiuſſoris. ff. de pact.* Alia ratio ergo reddi poteſt, nam hoc ita ſtatutum eſt propter vtilitatem Eccleſiæ, cùm homines ſint faciles ad diſſentiendum. *c. nec nonum. 8. q. 1 l. item ſi vnm. §. fin. ff. de arb.* & iſta ratio benè colligitur & text. *in 1. deciſ.* iuncta præfatione poſita in text. Sed an requiratur partem eſſe maiorem & minorem? videtur quod ſic. *c. quia propter & c. Eccleſia. ſupra de elect.* ideo di-
4 cit Alex. *in l. maiorē. ff. de pact.* quod † in actibus eccleſiaſticis requiritur in concentio maioris partis & ſanioris, vt valeat actus. Concludo contrarium per iſtum text. qui ſolùm exigit maiorē partem patronorum, & ita hic firmat Card. & Ioan. And. *in ca. 1. ſupra eod.* idem concludunt Moder. *in ſuo tract. de iurepatr. in verbo honorificum, quæſtione* 59. obiectioni reſpondere, vt per Bartol. *in l. ſi oni. ff. de re iudicata* & per Abbatem *in cap. Eccleſia. ſupra de elect.*
5 Tertiò nota caſum, in quo Epiſcopus † prouidet de beneficio iuriſpatronatus competentis patronis, videlicet quando imminet ſcandalum: multa enim permittuntur ratione ſcandali euitandi, quæ alias prohiberentur, & de hoc Abbas ponit notabile dictum Innocentij *capitulo cum in tua. infra de ſponſalibus.* & multa congerit Felynus *in capitulo nihil. infra de præſcriptionibus.*

Quartò & vltimò nota alium caſum, in quo ſimiliter Epiſcopus prouidere poteſt de beneficio iuriſpatronatus, quod eſt quando lis non fuit ſopita infra quatuor menſes: ſed oppono,
6 non valenti † agere non currit tempus, *l. prima in fin. Codic. de annal. except.* Huic oppoſitioni triplex dari poteſt reſponſio. Prima eſt, quod hoc impedimentum cauſatur culpa patronorum, qui litigant ſuper iurepatronatus, ſibi ergo imputent, *capitulo damnum. de regul. iur. in 6.* iſta ſolutio non placet, per textum *in capitulo quia diuerſitatem. de conceſſione præbend.* vbi tempus non currit durante impedimento cauſato culpa ipſius Epiſcopi. Præterea non ſunt in culpa, qui proſequuntur ius ſuum in iudi-
7 cio, cùm nemo † ius ſuum indefenſum debeat relinquere, *l. illud ff. de petit. hæred.* Secundò reſpondetur, quod in caſu iſto propter litem ius neutrius patroni eſt certum, cum ſit dubius euentus litis, *l. quod debetur. ff de pecul.* neutri ergo dicitur inferri præiudicium, *argument. l. de fideicommiſſ. Codic. de tranſact.* & quod vult Bartol. *in proœm. Cod. columna tertia.* Tertiò reſpondetur, quod hic patroni priuantur iure ſine culpa, ea cauſa tamen, videlicet ne Eccleſia diutius maneat ſine rectore. Iſtud autem non eſt incongruum, *capitulo quanto. infra de diuor. & in capitulo quomodo frequenter. § ſi verò. infra ut lite non conteſtata.* Iuxta iſtum textum Abb. poſt Doctor. quærit, an procedat iſte textus in fine in pluribus electoribus contendentibus ſuper iure eligendi? & concludit quod non, per rationes de quibus per eum, & ita Doctores tenent, in quo eſt aduertendum, quia hæc opinio de iure non procedit, eo quia vnica ratio ad hunc textum poteſt tradi, videlicet ne Eccleſia diu maneat ſine rectore, *capitulo quam ſit de electione in ſexto.* habetur ergo expreſſa gloſſa vulgata *in l. quamuis. Codic. de fideicommiſſ* Bald. *in l. maximum vitium. Cod. de liber. præter.* Tunc ſic, vbicunque in † l. eſt expreſſa ratio, illa comprehendit omnes caſus, quibus competere poteſt, non 8
per extenſionem, ſed per quandam intentionem & virtutem comprehenſionis, hæc eſt pulchra doctrina Baldi poſt Petrum & Cyn. *in l. de quibus. ff. de legi. columna 6.* quam latius explicat & eleganter declarat Paul. de Caſtro *in conſilio 338. incipien. Præſens caſus.* ſed ratio iſta militat in electoribus, igitur &c. Præterea deciſio textus emanauit fauore Eccleſiæ: ſed † in exorbitantibus fit extenſio ad caſum omiſſum, quando diſpoſitio 9
eſt fauorabilis. Bart. *in l. ſi conſtante, in vndecima quæſtione primæ partis ff. ſolu. matrimon.* Et ex his tollitur primum fundamentum Abb. Non obſtat eius prima ratio diuerſitatis, quia licet iuſpatronatus competat ex priuilegio, illud tamen fuit conceſſum ob benè merita, ideò difficilius dicitur reuocari contrarius commune, per ea quæ dixi in alia lectione *in capitulo proximo.* Secunda ratio etiam non obſtat, quia fateor, quod præſentato minus ius acquiritur, quam electo mediante electione. Sed iſtud non diminuit ius patroni, immò auget, vt poſſit variare & alterum præſentare, *capitulo cum autem infra eodem.* ideo gloſſa *in capitulo cum vos. ſupra de offi. ordin.* dicit, quod patronus Eccleſiaſticus, qui non poteſt variare, in hoc grauatur. Vltimæ rationi reſpondeo, quod immò agitur de præiudicio patronorum, quorum intereſt habere rectorem gratum, vt inquit Abbas *in capitulo cum propter. infra eodem* maximè, quia præſentando acquirunt præſentatum debitorem ipſorum ratione meriti collati in eum, *l. ſi pignora. in principio ff. de furt.*

Gloſſa prima: ex ea notandum eſt primo quod quis † reficiendo Eccleſiam penitus deſtructam iuſpatronatus in ea acquirit, perinde ac ſi à principio illam conſtruxiſſet. Probatur hæc concluſio, nam paria ſunt, aliquid de nouo facere, vel iam penitus deſtructum reficere, *l. quid tamen. in principio. quibus modis vſusfruct. amit. l. ſi ita legatum. §. finali. ff de legat. primo.* facit, quod vult gloſſ. *in capitulo de monachis. decimaoctaua quæſtione ſecunda.* & quod voluit Bald. *in l. ſi vt proponis. C de nupt.* vbi dicit, quod qui prohibetur conſtruere de nouo fortalitium ſine conſenſu Pontificis, non poterit reficere penitus deſtructum ſine conſenſu Pontificis. 10

Secundò notandum eſt, quod † Eccleſia penitus deſtructa refici non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi. Sed obſtant notata per gloſſ. & Doctores *in capitulo cum acceſſiſſent, de conſtitutione* vbi dicitur quod canonici, qui non poſſunt creare nouam dignitatem in Eccleſia ſine licentia Pontificis, veterem tamen, quæ erat ſuppreſſa, poterunt ſuſcitare: facit textus *in l. pater filium. § quindecim. ff. de legat. 3.* Secunda ſolutio ita diſtinguendum eſt. Aliquando quis reficit Eccleſiam, non vt in ea iuſpatronatus acquirat, & tunc ſit opus conſenſu Epiſcopi, ita intelligitur iſta gloſſa, & innuunt verba Abbatis ſuper ea dum dicit, vt iuſpatronatus in ea. 11

Tertiò eſt notandum, quod † iuſpatronatus dicitur ſeruitus quædam: idem dicit gloſſa *in capitulo pia mentis. decimaſexta quæſtione ſeptima.* alibi tamen Bald. *in Rubric. Codic. de vſufruct.* dicit, quod eſt quaſi ſeruitus. Videndum eſt, quæ ſit iſta ſeruitus, an ſit merè realis, vel mixta, prout eſt vſusfructus, de quibus loquitur gloſſa *Inſtitut. de ſeruit. ruſtic prædio. in principio.* Realis dici non poteſt, quia non datur rei: nec etiam mixta poteſt dici, quia extingueretur cum perſona patroni. §. *finitur. Inſtitut. de vſufruct.* quod tamen falſum eſt, *capitulo primo ſupra eodem.* Præterea licet ius præſentandi dicatur fructus iuriſpatronatus, *capitulo conſultationibus. infra eodem.* hoc non arguit firmitatem, quia electio † ſeu collatio beneficiorum eſt fructus eligendi, & conferendi, prout vult Abbas *in capitulo ſecundo. columna penultima. ſuprà de in integr. reſtitut.* & tamen non dicitur ex hoc impoſita ſeruitus Eccleſiæ. ideo conſidera, ſi dici poteſt, quod ſit quædam conceſſio continens obligationem perſonalem, non autem ſeruitutem, cum quid determinare conceſſum ſit, videlicet, ius præſentandi ſolum vnum rectorem, tempore quo vacat Eccleſia rectore, vt in iſto textu *iuxta textum in l. Cum. ff. de annuis lega. & l. finali. § finali. ff de contrahen. empt.* & eſt communis concluſio, vt per Alexand. *in conſil. 17. in ſecundo volumine.* 12 13

ſed ob-

ſed obſtant not. per Bart. *in l. vt patronum. ff. de ſerui. tit. generali*, dũ
vult, quod facultas percipiendi fructus arboris dicatur quędam
ſeruitus, non autem conceſſio perſonalis, vt *ibi* per eum, quare
cogitabitis.
14 Quarta quæſtio, ſi Eccleſia † conſecrata doretur iuſpatrona-
tus in ea non acquiritur. Ioan. Andr. contra *in cap. 1. ſupra eodem.*
Abb. *hic*, qui idem vult *in conſilio 18. cap. 6. in 2. volumine*. Modern.
*in ſuo tractatu iuriſpatronatus in verbo, & dotauit. in ſecunda quæſtio-
ne*. mouentur, quia fauore Eccleſiæ dotatio trahitur retro ad
tempus ante conſecrationem. Quæ ratio non eſt vera, quia
15 cùm deficiat † habilitas extremi, à quo, fictio tranſlata nihil o-
peratur de tempore ad tempus, *l. bonorum. ff. rem rat. hab.* nec di-
cendum ſecus eſſe dicendum fauore dotis vel Eccleſiæ, quia &
in actu multum fauorabili iſtud idem procedit, prout eſt ma-
trimonium, Ioan. Andr. & Abb. *ibi in vltimo verbo in cap. tanta.
infra qui filij ſint legitimi*. ideo ſequendo opinionem Doctorum
16 obiectioni aliter reſpondetur. Primò quod † res ſacra ſerui-
tutem profanam non recipit. ſic loquuntur iura adducta in
gloſſ. ſed ſpiritualem ſic, quale eſt ius præſentandi. vt dixi *in
Rubr. ſupra eodem*. Secundò reſpondetur, quod res ſacra recipit
ſeruitutem, ea qua inſurgit ei commodum, *argument. text. in l.
non eo minus. Cod. de procur.* ſed Eccleſia conſequitur bona tem-
poralia, ſine quibus non poteſt in eſſe conſeruari, *cap. ſi quis obie-
cerit. 1. quæſt. 3.* non eſt ergo inconueniens, quod patiatur hanc
ſeruitutem iuriſpatronatus. ſuadetur, nam iuſpatronatus fuit
17 † introductum fauore Eccleſiarum, vt laici inuitentur ad il-
las conſtruendas vel dotandas, gloſſ. magna *in cap. cum dilectus.
infr. eod.*
18 Quinta concluſio. † Ex dotatione facta Eccleſiæ iuſpatro-
natus non acquiritur, licet acquiratur ea dotatione, & ſic Abb.
conſtituit differentiam, an dicatur dono, vel doto. iſta diffe-
rentia videtur verbalis eſſe, quod non eſt dicendum, quia lex
19 † rebus eſt impoſita non verbis, *l. 2. C. communia delegat. & cap.
commiſſa. de elect. in 6.* itaque vtroque caſu, probabiliter dici po-
teſt, quod non acquiratur iuſpatronatus, & præſumendum
eſt, dotantem voluiſſe vti mera liberalitate, prout dicimus in
extraneo dotante mulierem, qui pręſumitur liberaliter dotare,
l. 1. § accedit. C. de rei vx. act. & ſi iſtud eſt fauore matrimonij tem-
poralis, multò magis in iſto ſpirituali, *cap. ex publico. infra de con-
uer. coniug.* Itaque in iſta difficultate conſiderandi ſunt tres ca-
ſus, & primus caſus eſt quando dans vtitur iſto verbo, dono, vel
lego, nec plura ſubdit, hoc caſu non acquiritur iuſpatronatus,
ſi non adhibuit conſenſum Epiſcopi, quia videtur voluiſſe vti
20 mera liberalitate, & in dubio † donatio præſumitur, puta non
ob cauſam, *l. Seia. § fin. ff. de donat. cauſ. mort.* Secundus caſus eſt,
quando dans dicit pro dote Eccleſiæ, nec interuenit conſenſus
Epiſcopi tempore donationis, & idem concludo per textum *in
dicta l. prima. § accedit.* quicquid dicat Abb. *hic, & in conſil. 39. &*
21 *106.* † Vltimus caſus eſt, quando dictum eſt, dono, vel doto. &
interuenit conſenſus Epiſcopi, & tunc acquiritur iuſpatrona-
tus, *cap. ſignificauit. de teſtib.* Rota *deciſion. 255. in antiquis*. & ideo eſt,
quia in mera donatione non eſt opus conſenſu Epiſcopi, ex
hoc ergo conſenſu adhibito deprehenditur iſtum voluiſſe ac-
quirere iuſpatronatus, *arg. l. non codicillum. C. de teſtamen.* & hoc nil
22 refert, an dictum ſit, doto, vel dono, quia † in intentione po-
tius eſt inſpiciendum quam in verbis, *l. 3. C. de liber. præter. & l. fin.
C. quæ res pig. oblig. poſſ. & cap. intelligentia. de verborum ſignific.* iuxta
hoc quæritur de alia quæſtione. Aliquis donauit Eccleſiæ, nihil
dicens de iurepatronatus, quo caſu ſibi non acquiritur an po-
terit Epiſcopus poſtea conſentire, vt acquiratur iuſpatrona-
23 tus? Dicendum eſt quod non, quia † cum Eccleſia ſit im-
munis, & libera ab illa ſeruitute, eius conditio fieret deterior:
quod Epiſcopus non poteſt facere, *c. ſine exceptione. 12. q. 2.* Con-
trarium concludo, quoniam poteſt prælatus alienare bona Ec-
cleſiæ remunerando illum, qui benefacit Eccleſiæ, *c. relatum. de
teſtam.* iſte eſt talis, igitur &c. Gloſſ. *in verbo, maioribus:* concludit,
præſentatum à maiori parte eſſe admittendum, dummodò ſit
idoneus, licet alius ſit idoneior, idem firmat gloſſ. *in cap. licet. 8.
q. 1. & in c. monaſterium. 16. q. 7.* & eſt communis concluſio, ſed
24 obſtant iura, quæ dicunt illum eſſe eligendum, qui † optimus
eſt, & qui maioribus iuuatur meritis, *cap. Metropolitano. & cap. ſi
fortè. 63. diſtinct.* ſed ad hæc iura vltra Doct. ſic reſponde, quod
25 quando præceptum l. eſt † affirmatiuum, actus qui fit contra l.
nihilominus ſubſiſtit, *l. fin. iuncta l. præced. C. de ſenten. ex pericu. recit.* & *ibi*
Salic. not. illa iura: pro qua doctrina eſt text. *in cap. dilectus, el 2.*
ſupra de præb. ſed an iſta concluſio admittatur in foro conſcien-
tiæ, Abb. *in c. conſtitutis. de appell.* tenet quod non: Peruſi. ibi tenet
contrarium, quia cum iſtam electionem approbet ius canoni-
cum, quod conſulit ſaluti animarum, ergo eligentes ſunt tuti in
foro conſcientiæ, *cap. de viduis. 27. quæſt. 2.* placet concluſio Abb.
pro qua induco iſtum textum *in* † *verbo, ſtatuimus.* quod eſt ver- 26
bum præceptiuum, *cap. quanto. infra de vſur.* ſed qui non adim-
plet id quod à lege præcipitur, incurrit peccatum mortale, *cap.
2. ſupra de maio. & obedien. cap. nullis 3. diſtinct. cap. Iulianus. cap. qui re-
ſiſtit. 11. quæſt. 3.* nec eſt bona conſequentia Peruſini ſuperius re-
lata, quod pluribus oſtendo, & primò, ius † canonicum per- 27
mittit pœnam dupli, vel quadrupli poſſe exigi à fure, vel rapto-
re, *cap. decerner. 89. diſtinct.* & tamen hæc pœna non debetur in
foro conſcientiæ. gloſſ. approbata *in cap. fraternitatis. 12. quæſt. 2.*
Secundò ius † canonicum approbat contractum, in quo ven- 28
ditor fuit deceptus citra dimidiam iuſti pretij, *cap. cum dilecti ſu-
pra de emptione & venditione.* & tamen ſecus eſt in foro conſcien-
tiæ, vt per Butr. *in dicto capitulo cum dilecti.* allegantem Beatum
Thomam, & dixi de hoc *in § alia. Inſtitut. de actio.* Tertiò oſten-
do ex dictis Abb. *in capitulo conquerente. ſupra de cleric. non reſiden.*
de quo pridie facta fuit mentio. Quartò ex dictis Archidia-
coni *in cap. ſi pater. de teſtamen. in 6.* dum vult, quod ſubſtitutus
pupillaris non eſt tutus in foro conſcientiæ, niſi præſtiterit legi-
timam matri in bonis pupilli, quam tamen ius canonicum in
totum repellit ab hæreditate filij impuberis, vt *ibi eſt tex.* Vltimò
faciunt ea, quæ vult But. *in c. inquiſitionis. in verſ. nos. infra de ſentent.
excom.* dum dicit, quod licet ſententia faciat de indebito debitũ
l. Iulianus. ff. de condict. indeb. ille tamen, qui obtinuit indebitum,
virtute ſententiæ, renetur reſtituere in foro animæ: quæ omnia
notare.

Circa quæſtionem primam Abb. extra gloſſ. in primis eſt ad-
uertendum, in quantum dicit, requiritur maior pars reſpectu
totius collegij: addatis vel duarum partium ipſius collegij: nam
duæ partes vniuerſitatis ſufficiunt, & quod fit poſtea à maiori
parte ratum habetur, *l. nulli. ff. quod cuiuſque vni. nom. ibi, cùm duæ
partes adeſſent*, & ita vult & concludit Abb. & *ibi* latè Felyn. *in c.
cum omnes. de conſtit. colum. 8. & pen.* quam materiam declarauit *in l.
omnes. ff. de iuſtit. & iur.* Dictum Abb. duas habet quæſtiones, pri-
ma eſt, In actu ſpectante ad vniuerſitatem oportet, quòd ſit
maior pars habito reſpectu ad vniuerſitatem: dicit e tamẽ, quod
vniuerſitas poſſet ſtatuere, quod actus valeret geſtus à maiori
parte, reſpectu aliarum partium, gloſſ. *in cap. ſicut. in verbo, præter.
de elect. in 6.* quam extollit Abb. *in c. conſtitutis. de appell.* Secunda
quæſt. In actu pertinente ad plures vt ad ſingulos ſecus eſt di-
cendum, vt per Abb. exemplificantem. ex hoc infero, quod iſta
quæſtio procederet in parochianis, quibus competit ius præ-
ſentandi, quia iſti pręſentant vt ſinguli, non vt vniuerſitas. Abb.
ita voluit ſolemniter *in conſilio 76. in 2. volumine*, quod perpetuò
notabis.

Circa vltimam quæſtionem Abb. illam † expediendo elicio 29
ex eius dictis tres quæſtiones. Prima ſit quæſtio. In actu pręſen-
tandi ſimul patroni debent præſtare conſenſum ſuum, non ſe-
paratim. idem concludit Abb. *in capit. cum omnes. de conſtitut. co-
lum. penult. & in c. in Geneſi. colum. 6. de elect.* Lapus *in clem. 2. de iur.
patron. in fin.* contrarium tenent Ioan. Andr. & Butr. *hic*, Federic.
de Sen. *conſil. 102.* idem vult Abb. ſibi contrarius *in conſil. 76. in
2. libr.* vbi ſubdit, quod ita communiter tenetur. An ſit vera iſta
quæſtio, patebit ex dicendis in ſequenti quæſtione: ex ea infe-
ro, quod ſi patroni præſentant, à minori parte eorum præſen-
tatio robur haberet, alijs poſtmodum conſentientibus ſepara-
tim, quod ſecus eſſet, ſi opinio Abb. *ibi* procederet de iure, per
ea quæ tradit idem Abbas *in cap. auditis. in 4. columna ſupra de ele-
ctione.*

Secunda concluſio, In actu pertinente ad plures vt ſingulos
ſeparatum conſenſus non eſt præſtandus, in caſu in quo maior
pars præiudicat minori, & ſic habet locum text. *in c. in Geneſi. ſu-
pra de elect.* & hoc vult Bart. *in l. omnes populi. colum. 4. ff. de iuſtit. &
iur.* per text. *in l. & ſuum. § fin. de pact. in verbo, in vnum conuenerint.*
probatur quæſtio per text. *in l. fin. C. quib. non ced. poſſ. ibi, quibus in v-
num adunatis, & ibi not.* Bald. Vltimò comprobatur ex dictis Bal.
in tit. de inſtru. edit. in vltima char. in add. Specul. vbi inquit, quod
executores non debẽt vota ſua exprimere ſeparatim, ſed ſimul.
iſta quæſt. communiter tenetur, ſed non eſt vera, per regulã *l. per
fundũ ff. de ſeru. ruſt. præd.* non ob. tex. *in l. & ſuũ § fi.* quia illa verba,
in vnũ conueniunt, exponi debent, id eſt, in eandem ſententiã,
quia

Digitized by Google

quia concordes creditores, *l. 1. §. 1. ff. de pact.* quod ſuadetur ex illa
30 aduerſatiua, ſi verò diſcordes ſint, quæ † aduerſatur præcedentibus in facto, Barr. *in l. hoc amplius. §. 1. ff. de dam. infect. ad text. in dicta l. fin.* reſpondeo, quòd illa verba, quibus in vnum conducti noris. non ſunt referenda ad creditores, ſed ad ſummas ſeu quãtitates debitas ipſis creditoribus, & ſenſus erit, ſi quantitas debita vni creditori ſit maior quantitatibus debitis alijs etiam in vnum conuerſatis, voluntas iſtius præfertur alijs.

31 Tertia concluſio. Maior † pars patronorum non poteſt præſentare alijs non vocatis, per regulam *l. ſi in tres. ff. de arbitr.* quæ concluſio probatur per text. *in cap. venerabilem. ſupra de elect.* tenendo opinionem. Hoſtien. qui vult, quod ius eligendi Imperatorem ſpectet ad ſingulos, non autem ad vniuerſos electores imperij, iſta concluſio Abbatis dubia eſt, quia cùm maior pars poſſit præſentare, inuita minori parte, vt in iſto textu, ergo & ea non requiſita, *l. 4. § illud. ff. de fideicommiſſ. liber. & l. qui poteſt. ff. de regul. iur.* Non obſtat ratio Abb. *de l. ſi in tres.* quia procedit ille textus in actibus iudicialibus, qui maturè debent expediri, non autem in actibus extraiudicialibus. ita reſpondet *in dicto capitulo cum omnes,* qui per hoc nihil adducit, ſed dicit, quod hoc vult Paul. de Caſtro *in conſilio 226. incip. ſuper primo dubio, columna prima.* & Roman. *conſilio 212. incip. Quo ad primum.* ſed iſta ſolutio ex toto non ſatisfacit, quia Bart. *in l. alio. col. 4. ff. de alimen. & ciba. leg.* vult illam regulam procedere etiam in actu extraiudiciali in quæſtione de qua ibi per eum. Dicit tamen, quod illa diſpoſitio non procedit, vbi agitur de lucro conſequendo. ita Bart. in duobus verbis, nec alibi legi, *in l. 1. colum. fin. ff. de legat. 2.* ideo alio modo poteſt reſponderi ex mente Bartol. *in l. duo ex tribus. ff. de re iudic.* vbi inquit, quod ſententia lata per arbitros duos tertio nõ vocato eſt nulla, non ex illa ratione ſola de qua *in d. l. ſi in tres.* ſed quia omnes iuſſi ſunt iudicare, propterea infert deciſionem, de qua ibi per eum.

32 Vltimò poſt Abb. quæro † de vna pulchra quæſtione: Patronus deceſſit ſuperſtite filio, nec non quatuor nepotibus ex altero filio præmortuo, ſuccedunt in ſtirpes, & ſic nepotes pro vno reputantur. *cle. plures. de iurepatronatus.* vacante beneficio iuriſpatronatus filius patroni præſentat vnum, & cum eo etiam concurrunt duo nepotes, alij duo præſentant alium, an obtinebit præſentatus à filio, tanquam à maiori parte patronorum? Lap. *in dicta clem. ſi plures.* dicit quod ſic, quia iſte præſentatus habet integram vocem, & dimidiam alterius vocis competentis nepotibus: comprobatur ex pulchro dicto Hoſtienſ. hæc opinio *in cap. poſtulaſti. de conceſ. praeben.* vbi inquit, quod ſi in expeditione actus Eccleſiaſtici, Epiſcopus habeat ſecum vnum vel duos canonicos, qui concurrunt in eius ſententiam, obtinebit voluntas
33 Epiſcopi, quia † poteſt tantum Epiſcopus, quantum totum capitulum, ideo vnus de duobus canonicis accidentibus eius voluntati, ibi cenſetur eſſe maior pars: & ex illo dicto refert Rom. *in conſil. 366. incip. Quæritur. colum. vlt.* quod ſi cum voluntate Papæ conueniunt aliqui Cardinales, valebunt, & ſubſiſtent geſta ab eo, tanquam à maiori parte, licèt alij plures numero diſſentiant ab illa voluntate, contrarium tamen in principali quæſtione determinat Ioan. de Imol. *in dicta clem. plures. colum. 6.* eo quia ex quo in altero eſt diſſentio in ſtipite pro nihilo reputari debet ratione repugnantiæ in ipſo ſtipite, *argum. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur.* & hæc opinio eſt verior, quam comprobo hac ratione: nam vbi conueniunt duo corpora ad aliquod explicandum, non ſufficit habere vnum corporis in voce, & habere minorem partem alterius corporis, ſed requiritur etiam maior pars illius corporis: iſtam doctrinam ponit Ioan. Andr. *in cap. 1. ne ſede vacan. lib. 6. & in cap. à collatione, de appel. lib. 6.* vbi latè impugnat Hoſtien. *in dicto cap. poſtulaſti.* idem concludit & ibi Moder. *in cap. paſtoralis. ſupr. de reſcript.* & Abb. latè *in conſil. 59. in 1. volum.* ex quibus infero non eſſe veram deciſionem Rom. *in præalleg. conſil.* & ex iſtis cum laude Dei expedita eſt materia huius decretalis.

REPETITIO
IN CAP. QVOD AVTEM.
De iurepatronatus.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio præſentati ad quem ſpectet.*
2 *Ius conferendi beneficia competit ſoli Epiſcopo.*
3 *Capitulum ſede vacante poteſt præſentatum inſtituere, beneficia autem conferre non poteſt.*
4 *Patronus nunquid poſſit tempore fundationis ſtatuere, quod ius inſtituendi præſentatum ſpectet ad alium quàm Epiſcopum.*
5 *Iura duo vbi concurrunt ad perfectionem actus, ſecundus, in quo illa duo iura reperiuntur, præfertur.*
6 *Præſentatus ante præſentationem an habeat ius in beneficio.*
7 *Iuris vtriuſque, & in re, & ad rem par eſt ratio.*
8 *Præſentatio facta à patrono Eccleſiaſtico, vim habet electionis.*
9 *Dominium in conductore non transfertur.*
10 *Inſtrumentum an concipi poſſit in primam perſonam. Et quid in matrimonio.*
11 *Inſtrumentum poteſt loqui per verba præteriti temporis, licet de præſenti contractus celebretur.*
12 *Verba, vendidit, dedit, ac tradidit, in inſtrumento poſita quid denotent.*
13 *Verbum, concedo, importat tranſlationem dominij, & quomodo aliter capiatur.*
14 *Verba, nullius momenti, quid importent.*
15 *Præſentatus non poteſt renunciare beneficio iuriſpatronatus ſine conſenſu patroni.*
16 *De mente diſponentis vbi conſtat tacitè vel expreſsè, actus valet eo modo, quo poteſt valere.*
17 *Defectus vbi adeſt in cauſa efficiente, actus valet eo modo, quo poteſt valere.*
18 *Actum de iure non valere ſcire quis in dubio præſumitur.*
19 *Res aliena poteſt legari, & eſt redimenda per hæredem.*
20 *Teſtator in dubio cenſetur minus grauare hæredem, quàm ſit poſſibile.*

SVMMATE ET DIVIDITE, † Vt hic per Abbat. & not. quod inſtitutio præſentati ſpectat ad Epiſcopum ſine conſenſu capituli, quoniam ſolum de Epiſcopo fit mentio, idem probatur *in cap. nobis. infra eodem.* & ita vult. Abb. *in cap. cum Eccleſia. colum. 3. ſupra de elect.* Cardin. *in clement. 1. colum. 6. de ſupplen. negligen. prælat.* quod probatur apertiſſima ratione vltra Doctores, 1
† Nam ius conferendi beneficia competit ſoli Epiſcopo. Abb. *in dicto cap. cum Eccleſia, in colum. 3.* ergo ac multo magis ius conſtituendi, quod eſt minus. Iſtud vltimum probatur, nam collatio beneficij eſt quædam donatio, *cap. fin. de offic. vicar. in ſexto.* ſed non ius conſtituendi, quia cogitur Epiſcopus inſtituere præſentatum, ſi ſit idoneus, *capit. nobis. infra eodem. & capit. decernimus. 16. quæſt. 7.* inde fit, quod vicarius Epiſcopi inſtituere poteſt præſentatum, licet non poſſit conferre, *cap. ex frequentibus. ſupr. de inſtitut.* & ibi not. omnes. Roma. *in ſing. 701.* hinc eſt etiam, quod 2
† capitulum ſede vacante præſentatum poteſt inſtituere, quod capitulum tamen non poteſt beneficia conferre, *cap. 1. ne ſede vacan. in ſexto.* & ita vult Card. *in conſilio 3. in hoc titulo.* Abb. *in dicto capit. ex frequentibus. & in cap. cum olim ſuprà de maior. & obedient.* 3
Nunquid † autem poſſit tempore fundationis ſtatuere, quod ius inſtituendi præſentatum ſpectet ad alium quam ad Epiſcopum. Dicit quod ſic, ſi Epiſcopus conſentiat, & non aliter, ita Abb. per illum textum *in cap. cum dilectus. ſupra de conſuetud. in 5. notabili.* 4

Secundò notandum eſt, quod vbi † ad perfectionem actus duo iura concurrere debent, ſecundus in quo illa duo iura reperiuntur, præfertur primò. Induco iſtum textum, nam vt prouiſio beneficij iuris patronatus effectum habeat, duo requiruntur, videlicet præſentatio & inſtitutio: ſecundo ergo præſentatus & inſtitutus præfertur. primo præſentato tantum, hoc not. probatur etiam *in l. quotiens. C. de rei vendit.* & ex hoc infertur deciſio quæſtionis: diſponit conſuetudo, quod primogenitus ſolum 5

] ſuccedat, certe ſecūdogenitus legitimus & naturalis præ-
t ...iiut primo naturali tantū, qui poſtea legitimatur poſt nati-
uitatem. & ita concludit Bald. Salyc. & Petr. de Car. *in d. l. quo-
ties* Ioan. Andr. *in cap. fine culpa. de reg. iur. in mercurialibus, cum ſuis
concordantibus.*
6 Tertiò not. Abb. quod præſentatus ante † inſtitutionem ius
non habet in beneficio: & ex hoc infero ad quæſtionem quæ
alias fuit in facto. Pontifex mādauit prouideri alicui de bene-
ficio iuris patronatus, inſerta iſta clauſula, dummodo ius alte-
ri non ſit acquiſitum, tempore datæ litterarum iam fuerat qui-
dam præſentatus à patronis, ſed nōdum inſtitutus, dubitaba-
tur, an per illam clauſulam eſſet ius præſentati in illo beneficio
reſeruatum. Abbas fuit in opinione quod ſic, quia ſicut ponti-
fex voluit reſeruare ius acquiſitum alteri in beneficio, & ſic in
re, ſic etiam ius acquiſitum ad rem, *c. quamuis. de reſcr. in 6.* Nam
7 † vtriuſque iuris & in re & ad rem par eſt ratio, Bald. *in l. ſi con-
ſtante. C. de dona. ante nupt.* Aret. qui plura adducit *in conſil. 8. circa
fin.* & ad tenendam hanc opinionem mouebar auctoritate do-
minorum de Rota *in tit. de praben. deciſio. 16. in nouis. & deciſ. 23. in
tit. de conceſſ. preben.* de quibus meminit Felyn. *in c. cum Bertoldus.
col. 3. ſup. de re iudi.* vel in primis verbis, qui dicūt, quod per iſtam
clauſulam, reſeruatur ius alteri acquiſitum mediāte electione,
aut præſentatione patroni: nunc ſum in contraria opinione, &
conſidero, quod præſentatus ante inſtitutionem ius habet ad
beneficium, non in beneficio, Abb. *in ca. dilectus. ſup. de offic. lega.*
& eleganter *in c. cum Bertoldus. de re iud. col. 3.* ſed iſta clauſula ſo-
lum reſeruat ius alteri acquiſitum in beneficio, non ad benefi-
cium, vt probabo, igitur &c. iſtud probatur & vult in terminis
iſtis Cald. *in conſil. 8. in tit. de reſcr.* Card. *in conſil. 61. in fin.* Dom. *in
c. fin. in princ. de conceſſ. praben. in 6.* Præterea iſta clauſola reſeruat
ius acquiſitum alteri, & quod non eſt in pendentia. ita Roma.
in conſil. 256. incip. Approbo. adducit text. *in l. ſi ita ſcripſiſſe in argu.
ff. de legat. 2.* ſed ius præſentati, eſt in pendenti, quouſque ſequa-
tur inſtitutio, vt in hoc tex. igitur &c. Super iſta difficultate ſic
puto poſſe diſtingui, conſiderādo duos caſus. Primus eſt, quā-
do præſentatio fuit facta à patrono laico. & iſto caſu procedat
quæſtio nunc firmata: ſecundus caſus eſt quando præſentatio
facta fuit à patrono eccleſiaſtico, & tunc dicta clauſula reſer-
uat ius præſentato acquiſitum, ratio diuerſitatis eſt, quia cum
primo caſu permiſſa ſit variatio, vt in iſto text. nondum eſt ac-
quiſitum ius in beneficio, ſed ad beneficium: ſed in ſecundo
caſu nō eſt permiſſa variatio, *c. cum autem. inf. eod.* ideo ius ſtatim
eſt acquiſitum in beneficio præſentato. comprobatur, nā præ-
8 ſentatio facta † à patrono eccleſiaſtico vim habet electionis,
Ioan. And. & Abb. *in d. c. cum autem. inf. eod.* ſed electo, etiam an-
te confirmationem ius ſtatim eſt acquiſitū in beneficio Dom.
per illum text. *in ca. quam ſit. §. 1. de elect. in 6.* & iſto ſecundo caſu
intelligantur, & procedant prædictæ deciſiones, quæ omnia
nutate, quia ab alio non tanguntur. Vnum addo, quod ſi quis
exiſtens in curia Romana impetret beneficium iuriſpatr. de il-
lo facta mentione, ignorans tantum ad hoc beneficium alium
fuiſſe præſentatum, hoc tacito, nihilominus vitiatur impetra-
tio, nec prodeſt ei, qui illud tacuit, quia ignorauit. Ita Abb. e-
leganter *in c. conſtitutus. col. 2. ſup. de reſcript.*
Quartò nota, quòd ſicut in rebus prophanis ſecundus, cui
tradita fuit poſſeſſio, præfertur ei, cui res prius fuit vendita aut
donata, *l. quoties. C. de rei vendi. l. ſi ue autem. §. ſi duobus. ff. de publi-
cia.* ſic etiam in rebus ſpiritualibus, ſed obſtat text. *in cap. duobus.
& c. tibi qui. de reſcr. eod. lib.* in quibus iuribus conſideratur prio-
ritas temporis, non traditio poſſeſſionis. Pro ſolutione dicite,
quod ſecundus præſentatus in iſto text. præfertur primò non
virtute corporalis poſſeſſionis, ſed virtute inſtitutionis de eo
factæ, per quam titulum perfectum conſequitur quam nō ha-
bet primo præſentatus nondum inſtitutus & iſtud oſtendit ra-
tio decidendi poſita in text. nunquid autem dicta diſpoſitio *l.
quoties.* habeat locum in contractu locationis. D. Iaſ. *in d. l. quo-
ties.* dicit ſe non vidiſſe hunc articulum ab aliquo tactum, pu-
9 tat tamen, quòd non habeat locum, quia in † conductore non
transfertur dominium, *l. non ſolet. ff. loca.* & ſic ceſſat ratio fun-
damentalis *d. l.* in contrarium eſt veritas. & ita alias in quæſtio-
ne facti fuit pronunciatum, & ita tenēt Domini de Rota *deci-
ſione 879. in antiquis*, concludentes ſecundum conductorem,
cui res prius fuit tradita, primo eſſe præferendum, & oſtendūt
hoc aperto fundamento. idem conſuluit Alexan. no. allegans
Dominos de Rota *in conſil. 122. lib. 6.*

Quintò noto, quòd † inſtrumentum concipi poteſt etiam 10
in primam perſonam, & de hoc eſt text. *in ca. dudum. de conuerſa.
coniug.* idem dicendum eſt in matrimonio, *ca. pen. de ſponſ.* & per
hoc vide pulchrum dictum Bartol. *in l. tum in teſtam. ff. de aur. &
argen. lega.* quando teſtamentum conficitur in primam perſonā
vel in tertiam, vbi ponit pulchrum dictum, vt ibi per eum.
Sextò noto, etiam in illis verbis, dedi vel cōmiſi: quod † in- 11
ſtrumētum loqui poteſt per verba præteriti temporis, licet de
præſenti contractus celebretur, vt cōcludit *hic* Abb. & per hoc
facit ſolenne dictum Bart. *in l. poſt dotem. col. 5. ff. ſol. matr. verſi. ex-
pedit ut de lecturis*, quod retuli & in voce declaraui. Secundò ad-
duco, quod voluit idem Bart. *in l. pridie. ff. de acq. poſſ.* vbi inquit,
quod iſta † verba, dedit, vendidit, ac tradidit, poſita in inſtru- 12
mento oſtendunt actum de præſenti fuiſſe celebratū, vt *ibi* per
eum. Tertiò facit, quod dicit Bar. *in l. Theopompus. ff. de dot. praleg.*
qui dicit, quod ſi in actis ita dicatur, teſtis iuratus iſta depoſuit.
per iſta verba probatur teſtem depoſuiſſe cum iuramēto. dicit
tamen, quod per hoc non probatur præſentia partis: in quo v-
num notabis, quod licèt pars ſit citata, vt videat iurare teſtes,
ſi tamen tempore quo teſtis deponit, neutrà pars ſit præſens,
nihil valet dictum teſtis, & ſic nihil probat, gloſ. eſt ſolennis *in
l. ſi quando. C. de teſti.* per quam gl. inquit Fulg. *in l. 1. C. quomodo &
quando iud.* ſe irritaſſe mille proceſſus, & mille dicta teſtium in
ciuitate Patauina, quod dictum multum extollit Lanfran. Bri-
xien. *in repetitio. cap. quoniam contra falſam. de probatio. ſuper verbo,
teſtium receptiones in 5. quæſt.*
Septimò ex eiſdem verbis, dedi vel commiſi, quæ pro eodē
videntur poni, quod † verbum concedo, importat tranſlatio- 13
nem dominij, vt verbū do. *§. ſic itaque. Inſtit. de actio.* & hoc pro-
cedit etiam in diſputatione pœnali: gl. not. *in c. 1. ſuper verbo not.
de vſur. in 6.* quam not. Bald. *in l. non ambigit. ff. de legibus.* Aret. *in
conſil. 160. incip. Longa eſt conſultatio. col. 10.* ſed in contrarium vr-
get text. *in l. arboribus. § 1. ver. vſufructuarius. ff. de vſufruct.* Bald. *in
cap. ſi Titium filius in titu. ſi de feud. fue. contro. in vſib. feud.* diſtingue
vt *ibi* per eum. Ego in hoc articulo conſidero tres caſus bre-
ues, & primus caſus eſt, quando verbum concedo ſimpliciter
exprimitur, nulla adiecta cauſa, & tunc importabit dominij
tranſlationem, & ſic donationem, *l. vxori. §. 1. ff. de legat. 3.* & *ibi*
not. Bartol. iſtud idem eſt de mente Bart. *in l. vbi ita donatur. ff. de
donat. cauſa mort.* quod comprobo ratione. Nam in rebus cor-
poralibus idem eſt dicere cedo, vel concedo, Imol. & Roman.
in l. ad eum. ff. de donat. Sed verbum cedo, idem importat, quod
do, in rebus corporalib. & ſic vtrumque importat dominium,
ita Bart. *in l. Seia in princ. ff. de donat. cauſ. mort.* Secundus caſus eſt
quando verbum concedo profertur in iuribus incorporalibus
& tunc importat ſimplex mandatum ad agendum, vt ſi dica-
tur, concedo tibi actiones meas competentes cōtra Titium,
l. ad eum. in prin. & *ibi* gl. & Bart. *ff. de don.* Tertius & vlt. caſus eſt,
quando verbum concedo, profertur cum adiunctione, &c. vt
ſi dicatur, concedo tibi fundum ad vtendum, & fruendum, &
tunc non importat dominij tranſlationem, *d. §. vſufructuarius.*
quem vbiq; ſic intelligunt doct. Quorum intellectus nunquā
mihi placuit pulchra ratione, quia cauſa appoſita fauore illius
cui fit conceſſio, non coarctat ipſam conceſſionem, ſed habe-
tur pro non appoſita, *l. Titio centum. §. 1. ff. de condi. & demon.* & ita
in iſtis terminis vult Bart. *in l. 4. in princ. ff. de alimen. & ciba. leg. &
in l. donationes. § ſpecies. ff. de dona.* ideo aliter intelligo illum text.
& dico, quod ibi verbum concedo, non importat dominium,
ſed ſolum vſumfructum, in dubio autem quis videtur conce-
dere ius quod habet in re, & nihil amplius, *l. qui tabernas. ff. de cō-
trah. empt. l. quod in rerum. §. 1. & l. ſi domus. §. fin. ff. de leg. 1.*
Vltimò noto iſta verba, nihil agi, *iuncto c. illud infra eod. in ver.
nullius momenti* quod importat † nullitatem actus ipſo iure. *l. 1.* 14
ff. de iniuſto teſta. ſimiliter iſta verba importabunt nullitatem ip-
ſo iure, & ita firmat Bald. per illum text. *in l. fin. ff. de libe. & poſth.*
Glo. 1. in fin. ſentit, quod ius non acquiritur in beneficio iu-
riſpatr. ante apprehenſam poſſeſſionem: iſtud idem ſentit *Rota
deciſ. 328. in antiq.* dum vult, quod præſentatus & inſtitutus ſine
auctoritate ſuperioris beneficio poſſit renunciare, quia ei ius
nondum competit in eod. hæc concluſio glo. communiter re-
probatur, quia in beneficialibus ius acquiritur ante adeptam
apprehēſionem. *c. ſi tibi abſenti. de preben. in 6.* & iſtud bene pro-
batur *in c. paſtoralis. inf. eod.* vbi conſideratur ſola inſtitutio facta
de præſentato, non autem poſſeſſionis apprehenſo. Et ex his
infero dictam deciſionem Rotæ nō eſſe veram: Notate etiam,

15 quod præſentatus † non poteſt renunciare beneficio iuriſpa-
tronatus ſine conſenſu patroni. Abb. *in c. ſignificatum. de praben.*
ſupra in gloſſ. in ver. conſenſus.
Gloſ. *in ver. conſenſus. in fin.* ſentit, quod ſi patronus concedat
Eccleſiam alicui religioſo ſine conſenſu Epiſcopi, non valeat
conceſſio iuriſpatr: idem ſentit gloſſ. *in c. illud. inf. eod.* & expreſ-
sè vult gloſ. *in c. conſultationibus. inf. eod.* hanc opin. firmant Phil.
Bur. & Abb. *in d. c. illud.* & vltra *ibi* adducta videtur facere text.
hic, pro hac opin. *in verbo, nihil agi*, quæ verba vidētur exclude-
re omnem validitatem ab hac conceſſione, *l. ſi quis ducenta. §. v-*
trum ff. de reb. dub. Contrariam opin. firmat glo. *16. q. 2. in ſumma*,
& idem tenent Ioan. And. But. Arch. Card. & Imol. *in c. de mo-*
nachis. de prab. & quia plures eam tenent, videtur communis. *ca.*
nonimus. de ver. ſig. inf. Mouentur, quia patronus cōcedendo ius
quod habet in ea videtur conceſſiſſe, & ſic iuſpatr. *l. ſi domus. §.*
fin. ff. de lega. 1. Hæc opin. aliis mediis comprobatur, & primo, nā
16 vbi † vbi conſtat de mente diſponētis expreſſe vel tacitè, actus
valet eo modo quo poteſt valere, *l. qui se pupillum. ff. de acq. hare.*
l. 2. §. ſed ſi iudex. ff. de iud. multa adducit Bald. iunior ad hoc *in l. 1.*
§. ſi quis ita ff. de ver. obli. hic autem conſtat de mente diſponētis,
quod voluit concedere iuſpatronatus, *arg. l. 3. ff. de milit. teſtam.*
17 igitur &c. Secundò vbi adeſt † defectus in cauſa efficiente, tūc
actus valet eo modo quo poteſt valere, *c. 1. de deſpon impu. lib. 6.*
Batr. & doct. *in d. §. ſi quis ita.* ſed hic adeſt defectus in cauſa effi-
ciente, vt in text. iſto, dum dicit, quæ pro nō dato habetur, igi-
tur &c. & ſi dicatur, imo adeſt defectus in forma, *c. illud. inf. eod.*
in ver. nullius momenti. Reſpondeo hoc non eſſe verum, eo quia
conſenſus Epiſcopi accedere poteſt ad conceſſionem factam,
c. cura. c. ſuggeſtum. inf. eod. ergo iſta ſolennitas non eſt de forma,
gloſſ. *not. in ver. tertiam, in c. 1. diſt.* Dom. *in c. quanquam. § fin. de v-*
ſur. in 6. in fin. §. Tertiò adduco tex. *in l. ſi ſic legatum. § fi. ff. de leg. 1.*
vbi probatur, quod ſi aliquis credens legare totalem rem, non
poſſit, quia ius in ea totale nō habet, ius tamen, quod in ea ha-
bet, cenſetur legaſſe. Vltimò induco iſtum text. arguēdo à ceſ-
ſante ratione, quum reſpectu iuriſpatr. quod poteſt transferri
in locum religioſum ſine conſenſu Epiſcopi. *c. 1. de iur. patron. li.*
6. & Abb. *in d. c. illud*, ceſſat ratio. Quid tenendum in deciſiuis?
tenenda eſt hęc vltima opinio, quia humanior eſt, ſed altera in
iure verior eſt, quam comprobo tribus mediis. Primo per text.
in d. c. illud. inf. eod. nam ibi Eccleſia fuit conceſſa loco religioſo,
demū patron⁹ pręſentauit, dicitur ibi, q̄ inſtitutio facta de iſto
p̄ſentato vires habet: ſed ſi voluiſſet cōceſſio reſpectu iuriſpat.
illa inſtitutio fuiſſet nulla vel irritanda, vt dicitur in fine illius
text. & iſtam inductionem ſentit *ibi* Abb. Secūda ratio eſt iſta,
dicta conceſſio eſt nulla quia pro non dato habetur, &c. vt in
iſto text. ex quo infero, quod penitus nulla eſt, & ſic tutaliter,
iſtam conſequentiam facit tex. *in c. cura. inf eo.* & per conſequēs
non valebit reſpectu iuriſpatr. Vltima ratio eſt, vbi diſpoſitio
non habet conſenſum diſponentis, nō valet eo modo quo po-
teſt valere, *l. an inutilis. in prin. ff. de accept.* ſed quando quis facit
actum, quem ſcit non valere, ille actus non habet conſenſum
diſponentis, *d. l. an inutilis.* ergo conceſſio iſta non valebit re-
18 ſpectu iuriſpatr. & ſciendum eſt, quod in dubio † quis præſu-
mitur ſcire actum de iure non valere. ita Bart. *in d. l. an inutilis.*
per text. *in l. ſi hæres ab eo. §. fin. ff. ad trebell.* & idem dicit Abb. *in c.*
ſi diligenti. col. 6. ſupra de reſcript. Alexan. *in conſil. 75. in 1. vol. in fin.*
ſuper quibus cogitate.
Vltimo inquantum Abb. declarat tex. *in l. ſi domus. §. fin ff. de*
lega. 1. eius intelligentia nō eſt bona, quia *ibi* ſi teſtator voluiſſet
19 totam rem legare, potuiſſet, quoniam † res aliena poteſt legari
& eſt redimenda per hæredem, *l. non dubium. §. fin. ff de lega. 3.* ſed
in dubio ſolum ius, quod habet in re videtur legaſſe, quia fit
20 interpretatio, vt teſtator cenſeatur † grauaſſe hæredem minus
quàm ſit poſſibile, *l. nummis. ff. de leg. 3. l. apud Iulianum. §. Seio, ff. de*
lega. 1. hinc eſt, quod teſtator legando rem, ſolum ius quod ha-
bet in ea videtur legaſſe, etiam ſi eius morte extinguatur, & ſic
legatum ſit inutile. hoc probat tex. *in l. quod in rerum. §. 1. ff. de le-*
ga. 1. ſecundum communem intellectum, qui text. an procedat
in teſtatore legante rem hæredis, alias fuit dubitatum. Ego cō-
ſului, quod non procedat, probans hoc, *l. & ratione. leg. per text.*
l. vnum ex familia. §. ſi duas. ff. de legat. 2. ratione, quia ceſſat ratio,
videlicet quod hæres grauatur onere redimendi rem legatam,
cum illius ſit dominus, *arg. text. in l. vnum ex familia. §. ſi*
rem. ff. de legat. 3. &c. & per hæc ſit expedita
iſta decretalis.

REPETITIO
IN CAP. EX LITTERIS.
De iurepatronatus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1. *Iuſpatronatus licet deduci non poſſit in contractu non gratuito, transfertur tamen cum vniuerſitate conſiſtente in temporalitate, & quæ ſit ratio.*
2. *Contractus denominatur ab eo, quod principaliter in eo continetur.*
3. *Quod venit per modum acceſſorij non immutat naturam principalis diſpoſitionis.*
4. *Mandatum ſuperioris nō poteſt aliquo modo alterari, etiam ſi fiat minus quam ſenſerit ipſe ſuperior.*
5. *Diſpoſitio concepta ſuper principali extenditur etiam ad acceſſorium.*
6. *Diſpenſatio ſi eſt conceſſa Epiſcopo, vt non teneatur petere conſecrationem vſque ad tres vel quatuor annos, cenſetur cum eo diſpenſatum, quod vſque ad illud tempus priora beneficia poſſit retinere.*
7. *Ius præſentandi competit illud poſſidenti, licet alteri ius competat in eo.*
8. *Præſentatus tenetur reddere rationem adminiſtrationis patrono.*
9. *Patronus debet ali de bonis Eccleſiæ, ſi ad inopiam perueniat.*
10. *Ius præſentandi poteſt competere abbatiſſæ, & an ſola poſſit præſentare ſine monialibus.*
11. *Iuſpatronatus participat de temporalitate, nec cenſetur diſſimile à re vendita.*
12. *Denominatio fieri debet à nobiliori.*
13. *Transfertur aliquid facilius virtute hypothecæ quam virtute alienationis.*
14. *Laicus eſt capax iuriſpatronatus.*
15. *Iuſpatronatus dicitur quædam ſeruitus.*
Seruitutes non ſunt in bonis noſtris.
16. *Iure dantis extincto extinctum cenſetur & ius accipientis.*
17. *Præſentandi facultas quid ſit.*
Et cui ius præſentandi competat. nume. 18.
19. *Fructus quinam ſpectent ad conductorem.*
20. *Maritus pinguius ius habet in bonis dotalibus quàm habeat conductor ad modum temporis in rebus ſibi locatis.*
21. *Actio arborum furtim cæſarum eſt ad duplum, & cui detur.*
22. *Poſſeſſor bonæ fidei an lucretur fructus, ex quibus ſit factus locupletior.*
23. *Per actum vnicum præſentationis nunquid acquiratur quaſi poſſeſſio.*
24. *In iuribus incorporalibus ſcientia eius, ad quem res pertinet, requiritur, vt acquiratur quaſi poſſeſſio.*
25. *Bona fides in dubio non præſumitur in non habente titulum.*
26. *Poſſeſſor malæ fidei non facit fructus ſuos.*
27. *Poſſeſſor, qui ſcit, titulum ſuum poſſe reſcindi, dicitur eſſe in mala fide.*
28. *Controuerſia, verbum, verificatur ante litem conteſtatam.*
29. *Diſpoſitio vt dicatur vniuerſalis, quid comprehendere debet.*
30. *Iuſpatronatus quomodo transferatur.*
31. *Iuſpatronatus non transfertur per hæc verba, vendo omnia iura, quæ habeo in villa.*
32. *Iuſpatronatus eſt quid incorporale, ideo loco circunſcribi nō poteſt.*
33. *Legatum de bonis poſt teſtamentum recipit augmentum.*
Fallit, vt ibid.
34. *Meum, pronomen importat dominium.*
35. *Diſpoſitio facta de fundo an ſit vniuerſalis.*

NOTA PRIMO. † Quòd licet iuſpatronatus deduci non 1
poſſit in contractu non gratuito *cap. de iure. infra eodem.* at-
tamen transfertur cum vniuerſitate conſiſtente in temporali-
tate: & ratio eſt quia tunc venit per modum acceſſorij, & † cō- a
tractus denominatur ab eo quod principaliter in eo contine-
tur. *l. 1. §. ſi te rogauero. ff. depoſi.* & pro hoc facit pulchrum dictum
Abb.

Abb. *in c. & ſi quæſtiones. ſup. de rerum permuta.* vbi inquit, quod ſi
pontifex dederit licẽtiam abbati, vt poſſet vendere res mona-
ſterij vſque ad certam quantitatem, ſi iſta vendiderit, habita
pecunia, & recepto fundo, qui ſit minoris æſtimationis quam
pecunia habita, iſte dicetur contractus venditionis, & licentia
3 dicitur adimpleta: ex quo infero, quod id † quod venit per mo
dum acceſſorij non immutat naturam principalis diſpoſitio-
nis, ex hoc infero pulchram limitationem *ad leg. ſi pupillorum. §.*
4 *præter. ff. de reb. eorum.* vbi dicitur, quod † mandatum ſuperio-
ris non poteſt aliquo modo alterari, etiam ſi fiat minus quam
ſenſerit ſuperior.

5 Secundo noto, quod diſpoſitio concepta † ſuper principa-
li, extẽditur etiam ad acceſſorium, quod bene probatur *in l. fin.
§ Cato ff. de libe. leg.* vbi legatum liberationis comprehendit de-
bitum vſurarum contractum poſt teſtamentum, quia eſt ac-
ceſſorium, vt inquit gloſſ. quod non comprehenderetur, ſi eſ-
ſet debitum principale cum tempus teſtamenti eſt ſpectandũ.
l. ſi ita ff. de aur. & arg. leg. & l. Aurelius §. teſtamento. ff. de liber. lega.
hoc not. procedit etiam in diſpoſitione odioſa, *l. ſed ſi prætor. §.
non ſolum ff. ad macedo. iuncta l. qui exceptionem. in princ. ff. de condit.
indeb. l. aduerſus. ff. de arbit.* procedit etiam in diſpoſitione, quæ
extenditur ad acceſſoria & conſequutiua principalis diſpoſi-
tionis, gloſſ. not. *in c. ſi quis in clero. 7. q. 1.* & etiam *in cap. qui in can-
tum deprahen.* ex qua Abb. *ibi* infert notabilem deciſionem. pro
6 quo etiam facit, nam ſi † diſpenſatum ſit cum Epiſcopo, vt nõ
teneatur petere conſecrationem vſque ad tres vel quatuor an-
nos, cenſetur cum eo diſpenſatum vt vſque ad illud tempus
priora beneficia poſſit retinere, ita Ant. & Abb. *in c. cum in cun-
ctis §. 1. de electio.*

7 Tertiò nota, quod † ius præſentandi competit poſſidenti
iuſpatr. licet alterius competat in eo, *c. conſultationibus. inf. eod.*
ratio eſt, quia ius præſentandi eſt fructus iuris patronatus, fru-
ctus autem ſpectant ad poſſeſſorem, qui quo ad hoc reputatur
vt dominus, *l. qui ſit. §. præterea. ff. de vſur.*

8 Penult. noto, quod † patrono reddenda eſt ratio admini-
ſtrationis per præſentatum: quod intelligit Abb. & doct. in pa-
trono eccleſiaſtico, non ſeculari, *c. cum & plantare §. 1. inf. de pri-
uileg.* & idem *ibi* tenet Innoc. & Ioan. de Imol. *in c. de monachis. de
præb.* ſed puto, quod non ſit differentia inter iſtos patronos, &
vtrique ſit reddenda ratio. Moueor, quia non poteſt reddi ra-
tio diuerſitatis, ergo idem ius, *l. 3. in prin. ff. de iniuſt. teſta.* Præter-
ea hæc probatur *in c. filijs. 16. q. 7.* vbi patroni habere debent ſo-
lertiam, ne Eccleſia fraudetur rebus ſibi collatis: ergo redden-
da eſt eis ratio, quia per hunc modum prouidebitur indemni-
9 tati Eccleſiæ. Præterea & tertiò patronus † ali debet ex bonis
Eccleſiæ, ſi ad inopiam perueniat, *ca. nobis. inf. eod.* ergo intereſt
ipſius, ne dilapidentur bona Eccleſiæ, & per conſequens ei ra-
tio reddi debet: Non obſtat fundamentum Abb. quod *ſupr.* ab
eo fit, dum dicit, ꝙ iuſpatroni Eccleſiaſtici eſt pinguius: quod
oſtendit, quia prolixius habet tempus ad præſentandum: hoc
fundamentum eſt falſum, imo totum contrarium eſt verius, ꝙ
oſtendo apertiſſime: nam patrono laico permiſſa eſt variatio,
non autem eccleſiaſtico, *c. cum autem. infra eod.* Præterea legatus
diſponere & derogare poteſt iuripatronat. eccleſiaſtico, vt per
Doct. habetur *in c. dilectus. ſup. de offic. lega.* maxime Abb. qui ta-
men non poteſt derogare iuripatronatus laicorum, *c. cum dile-
ctus. infra eod.* Non obſtat temporis prolixitas conſiderata per
Abb. Nam reſpondetur variis modis, quod illa commoditas
temporis longioris non habetur in conſideratione: caſus eſt
ſingul. *in l. pater qui caſtrenſe. cum ſim. ff. de caſtren. pecul.* quem not.
Bart. *in l. quibusdam ff. de verb. oblig.* Præterea longius tempus da-
tum fuit patrono eccleſiaſtico, quia in alio fuit grauatus, dum
non poteſt variare, ita gloſſ. *in c. cum vos. ſupra de offic. ord.* Præte-
rea & tertiò ſi illa prolixitas temporis efficeret, vt patronus ec-
cleſiaſticus diceretur habere pinguius ius, ſequeretur, quod
patronus ſecularis haberet pinguius ius quàm illi, quibus cõ-
petit ius eligendi, quod eſt falſum, vt per gloſſ. *in cap. quanto. 63.
diſt.* quæ gloſſ. approbatur: eligentes enim ſolum habent tres
menſes, & patroni ſeculares quatuor, *c. nihil. de elect. & c. 1. de iu-
repatron. in 6.*

10 Vltimò noto, quod Abbatiſſæ competere † poteſt ius præ-
ſentandi: ſed an ſola Abbatiſſa poſſit præſentare ſine moniali-
bus. Abb. per illum text. dicit quod ſic, in quo nulla fit mentio
de monialibus, & illud firmat Abb. *in c. ex noſcitur. ſup. de his quæ
fiunt à præla. ſine conſen. cap.* adducit text. *in cap. nulla. 7. q. 2.* vbi dicit
quod tota poteſtas monaſterij conſiſtit penes Abbatem: con-
trarium puto verius per text. *in cap. illud. infra eod. ibi, ſine conſenſu
fratrum.* & per text. *in d. cap. ex noſcitur.* vbi Abbati item demum
competit ius præſentandi ſine monachis, ſi ex conſuetudine
aut ex priuilegio illud ius habuerit: ergo non de iure commu-
ni, *cap. in his. infra de priuileg. l. 1. ff. ad municip.* Ad text. *in cap. nulla.*
reſpondeo, quod verba illa non excludunt conſenſum mona-
chorum, quod probo per text. *in c. fin. 25. q. 7.* vbi dicitur, quod
ſolus Epiſcopus honorem poteſt conferre, & tantum eſt opus
conſenſu canonicorum, *cap. Epiſcopus. 24. diſtin.* iſtud etiam pro-
batur *in c. ſi autem ea.* cauſa & quæſt. vbi dicitur, quod ſolus Epi-
ſcopus cognoſcere poteſt de cauſſis clericorum ad illas deci-
dere, & tamen requiritur conſenſus canonicorum vt probatur
in cap. ſequenti. quod venit declaratiuè: & iſtam doct. ponit Ar-
chid. *in capit. 2. de conſtit. in 6.* quam referunt & ſequuntur Bald.
& Modern. *in l. 1. C. de bonor. poſſeſſ. contra tabul.* Oppono, pro in-
telligentia contra text. qui vult, quod iuſpatronatus transfe-
ratur cum vniuerſitate vt temporalia, cum iuſpatronatus diſſi-
milem habeat naturam à re principaliter deducta in contra-
ctu. *l. ſi mercedem. §. primo. ff. de actio. & emptio.* Imol. *hic.* & Bald.
in l. à curatore. C. manda. vbi decidit pulchrum caſum: huic op-
poſi. reſponderi poteſt ex mente dom. Anton. ad aliud propo-
ſitum, quòd cùm iuſpatronatus † participet de temporalita- 11
te, non cenſetur diſſimile à re vendita, *argum. cap. per tuas. ſupra
de arbitr. & capitu. ſuper quæſtionum. § ſi vero. ſupra de offic. delegat.*
Iſta ſolutio non placet, quia ea attenta iuſpatronatus princi-
paliter poſſet vendi, quod eſt falſum, *capitulo de iure. infra
eodem.*

Præterea cum iuſpatronatus ſit mixtum, iudicari debet ſpi-
rituale, quia † nobiliori fieri debet denominatio, *c. quod in du- 12
bijs. de conſe. eccle. vel alta.* ideo aliter reſpondendum eſt & dico,
quod iuſpatronatus transfertur per modum acceſſorij, ideo
transfertur, licet alterius ſit naturæ. *l. ir mo. lic... ff. de contrah. em-
ptio & d. l. ſi mercedem. §. 1.* in fine reſpondebo, quia Abb. tangit
in fin. vbi videbimus.

Gloſ. 1. opponit *de c. cum Bertoldus. ſupra de re iud.* vbi in credi-
torem, cui vniuerſitas fuit hypothecata, nõ transfertur iuſpa-
tronatus: ſtringo iſtam oppoſitionem, nam facilius † aliquid 13
transfertur virtute hypothecæ, quam virtute alienationis, *l. ſi.
C. quæ res pig. oblig. poſſ. iuncta. l. ſi mandauero § ſi cuius. ff. manda* re-
ſpondet gloſſ. & Doct. vt in ea. videndum eſt, quæ ſit ratio di-
uerſitatis. gloſſ. vltima *in d. c. cum Bertoldus* ponit aliquas ratio-
nes. Goffred. ponit aliam dicens eſſe inconueniens, quod in
creditorem transferatur iuſpatronatus, cum regulariter poſſi-
deat rem hypothecatam quo ad omnes effectus: iſta ratio non
eſt vera, quia cum † laicus capax ſit iuriſpatronatus, *c. 3. ſupra eo.* 14
nihil repugnat, quoniam in eum hoc ius non poſſit transferri,
vt in iſto text. aliam rationem ponit *hic* Hoſtienſ. dicens, quod
iuſpatronatus non transfertur in creditorem, quia non eſt in
bonis debitoris, quod non probat: ſed hoc ita probari poteſt,
nam † iuſpatronatus dicitur eſſe quædam ſeruitus, gloſſ. *in c. pia* 15
mentis. 16. q. 7. ſed ſeruitutes non ſunt in bonis noſtris, *l. 1. ff. de v-
ſufruct. lega.* iſta ratio etiam non placet, eo quia nego, quod iuſ-
patronatus non dicatur eſſe in bonis patroni, cum pro ipſo cõ-
ſequendo competat actio confeſſoria, iuxta gloſſ. Abb. & re-
liquos *in c. examinata. inf. de iudic. text. in l. rem in bonis. ff. de acquir.
rerum domin.* Ad text. *in l. 1.* reſpondere, vt *ibi* per gloſſ. & Bart.
Tertiam rationem ponit *hic* Abb. quæ fuit gloſſ. *in d. c. cum Ber-
toldus.* ſed nec iſta placet, quia non eſt generalis. Nam pone,
quod vaſallus hypothecet feudum domino directo, certe do-
minus lucratur fructus, nec illos cogitur reſtituere, *c. 1. & c. con-
queſtus. inf. de vſu.* cum hoc caſu iuſpatronatus deberet transfer-
ri in creditorem, attenta ratione Abb. quod eſt contra genera-
litatẽ *d. c. cũ Bertoldus.* Vltima ratio reddi poteſt, iuſpatronatus
non transfertur in creditorem, quia æſtimãtur pignora per ſo-
lutionem debiti, omne ius debitori reſtitui, *l. 1. quib. mo. pig.
vel hypothe. ſol. l. debiter. § fin. ff. de pignor. actio.* ideo præſentatus à
creditore deberet priuari beneficio, quoniam † extincto iure 16
dantis extinguitur etiam ius accipientis, *cap. nuper. de dona. inter
vir. & vxor. & l. lex vectigali. ff. de pignor* iſtud autem eſt abſonum,
cap. inuentum. 16. q. 7. Demum Abb. concludit, quod in condu-
ctorem ad modicum tempus trãſfertur iuſpatronatus: & idem
firmat *hic* Cardin. Paul. de Caſtr. *in conſil. 57 incipien. Venerabilis
vir.* vult contrarium, & placet hæc opinio, cuius veritatem o-
ſtendo apertiſſimis rationibus, & prima eſt, facultas præſen-
tandi

17 tandi † eſt quidam fructus, qui percipitur iure extraordinario,
c.3. ſupra eod. Ideo non competit conductori ad modicum tem-
pus, *arg. l. Scio. § modico. ff. de annua. legat.* & quod vult Oldrad. *in
conſil.* 129 quod tenent & ſequuntur Modern. *in l. diuortio. § ſi*
18 *vir in fundo ff. ſolut. matr.* Secunda ratio, ius præſentandi † com-
petit aut habenti proprietatem, aut habenti poſſeſſionem, vt
in hoc text. *in c. conſultationibus, inf. eod.* Neutrum habet condu-
ctor ad modicum tempus, *l. non ſolet. ff. locat. l. non ſolum. ff. quod
vulgo. ff. de vſucap.* Bart. *in l. in princ. ff. de acquir. poſſeſſ.* ergo ipſi non
19 competit ius patronatus. Tertia ratio, ad † cõductorem ſolum
ſpectant fructus, qui breui renaſcuntur, Bart. *in l. diuortio. § ſi
fundum ff. ſolut. matr.* ſed iſte fructus breui non renaſcitur, quia
ſingulis annis non moritur obtinens beneficium iuriſpatron.
20 igitur &c. Vltima ratio eſt, pinguius † ius habet maritus in bo-
nis dotalibus, quam habeat conductor ad modicum tempus
in rebus ſibi locatis, ſed marito non competit ius præſentandi:
tradit villam in dotem, in qua eſt Eccleſia iuriſpatr. prout con-
cludit Innocent. Abb. & cæteri *in c. ſu. de conceſſ. præben.* Paul. de
Eleaza. *in c. nobis. infra eod.* multo minus competet huic credito-
ri: aſſumptum probaui, ſi marito permiſſum eſt incidere arbo-
res exiſtentes in fundo dotali, dummodo non ſint frugiferę,
quòd non eſt permiſſum conductori, quinimmo contra ip-
21 ſum daretur † actio arborum furtim cæſarum, quæ eſt ad du-
plum, *l. colonus ff. arbor. fur. caſ. l. ſi merces. §. culpa. ff. locat. cum vul-
garibus.*

Gloſ. fin. quęrit, an poſſidens iuſpatronatus poteſt præſen-
tare poſt litem ſibi motam, & infert duas opiniones, ipſa con-
cludit, quòd non poterit præſentare, vel ſaltem quod præſen-
tatus non debebit inſtitui, pendente lite, ſuper iſta gloſſ. Abb.
& Butr. ponũt plura dicta, quæ declaro per quæſtiones, in pri-
mis tamen eſt aduertendum, in quantum dicit Abb. quod ho-
22 næ † fidei poſſeſſor non lucratur fructus, ex quibus fuit factus
locupletior. Nam dicere, quod in dubio præſumitur factus lo-
cupletior, niſi probet, quod illos conuertit in malos vſus: de
hoc eſt gloſſ. menti tenenda *in l. vtrum ff. de pet. hære.* vbi Angel.
dicit, ex ea cõſequens magnum honorem. Ex dictis ergo Abb.
& Butr. elicio quatuor concluſiones: prima ſit quęſt. poſſiden-
ti iuſpatronatus competit ius præſentandi, licet in veritate nõ
ſit patronus, *cap. conſultationibus, infra eod. & cap. querelam de elect.*
Hic duo videnda ſunt, primo, an per vnicum actum præſenta-
tionis acquiratur iſta quaſi poſſeſſio. Secundum, an alia requi-
23 rãtur. Circa † primum dicite, qui per vnicam præſentationem
acquiritur iſta quaſi poſſeſſio: itaque poſtea vacante beneficio
iuriſpatronatus huic poſſeſſori competet ius præſentandi. Eã-
dem quæſtionem ponit *hic* Card. Abb. *in c. a. 1. de religio. dom. &
in c. cum Eccleſia Sutrina. col. 5. ſup. de cau. poſſ. & prop. & in c. a. bone. 2.
de poſt. præla.* & pro hoc facit doctr. Bart. *in l. 1. §. hoc interdicto. ff.
de itin. actuq. pri.* Circa ſecundum quæ alia requirantur: dicite, q
requiritur, quod præſentatio fuerit confirmata mediante in-
ſtitutione, vt acquiratur hæc poſſeſſio. ita Cald. *in conſ. 12. & 13.
in hoc tit. de iur. patron.* Idem vult Abb. *in conſ. 54 in 1. lib. & in con-
ſil.* 106. *in 2. lib.* & eſt omnium concluſio, quæ potius munita eſt
auctoritate, quam lege vel ratione, & obſtat ei doctr. Bart. cõ-
muniter approbata *in d. §. hoc interdicto.* Secundò requiritur ſci-
entia & patientia eius, ad quem ſpectat iuſpatr. itaque proba-
24 ta iſta patientia, non præſentabit, quoniam † in iſtis iuribus in-
corporalibus ſcientia eius ad quem res pertinet requiritur, vt
acquiratur quaſi poſſeſſio, *l. 2. C. de ſer. & aqua.* vbi Bar. ita tenet,
& iſtam qualitatem requirit Cald. *præalleg. conſ.* 12. Abb. *in d. cap.*
25 *bone & in d. c. Eccleſia Sutrin.* Vltimò † requiritur bona fides, quę
in dubio non præſumitur in non habente titulum: ita Bart. *in
l. fin. col. vlt. C. vnde vi.* Alex. *in conſ. 75. circa fin. in 5. vol.* dico tamen
vltra doct. quod ſi iſte præſentatus allegaret titulum, puta do-
nationis, vel legati, in iurepatronatus, & probaret, quod à die
præſentationis lapſum eſſet decennium, pręſumeretur titulus
allegatus, & per conſequens bona fides præſumeretur, per ea
quæ tradit Bart. & gl. *in l. ſeruitute. ff. de ſeruitu. tit. generali.* & Bar.
in l. cum de in rẽ verſo. ff. de vſur. gl. & Abb. *in c. peruenit. infra de cenſi.*
dum loquuntur de ſeruitute habente cauſam diſiunctiuam, &
eſt communis doctr. illa, quam videatis per vos. Reſpondendo
ad oppoſitionem Abb. illa limitatur non procedere, quan-
do præſentans poſſediſſet iuſpatronatus mala fide, nam tunc
inſtitutus eſſet remouendus à beneficio, ſic limitant omnes
26 *hic. & in c. conſultationibus. infra eod.* eo quia † poſſeſſor malæ fi-
dei non facit fructus ſuos. Hæc limitatio de iure non eſt vera,
quòd pluribus oſtendo, & primo per text. *in d. ca. conſultationi-
bus.* loquente indiſtincte. Item per rationẽ, de qua in illo text.
dum dicit, nullum de cætero vero patrono fit præiudicium.
Quæ ratio congruit etiam & in caſu, in quo rector fuit præſen-
tatus à malæ fidei poſſeſſore. Secundò moueor, ſi rector eſſet
remouendus propter malam fidem poſſeſſoris, potius ipſe pu-
niretur quàm præſentans: itaque ne cõtingat hoc, priuatio fie-
ri non debet, *arg. c. ſacris. ſup. de ſepult.* & quod vult Abb. *in c. ve-
niens. infra de ſponſ.* Tertiò moueor, nam eo ipſo, quòd præſen-
tans poſſidet, ius maius habet quam alter, ſiue iuſta ſiue iniuſta
ſit poſſeſſio, *l. iuſte. ff. vti poſſid.* ergo præſentatus ab eo non de-
bet remoueri. Quartò moueor, poſſeſſor, qui † ſcit titulum ſu- 27
um poſſe reſcindi, dicitur eſſe in mala fide: ita vult Io. de Imol.
in c. ad audientiam. ſupra de reb. eccle. non alienan. & tamen hæc ma-
la fides non nocet cauſam habenti ab eo, *l. in cauſa. § interdum.
ff. de minori.* arguendo à ceſſante ratione, dum dicit text. vt mi-
nor ius ſuum perdat: quę ratio ceſſat in caſu iſto, *d. c. conſultatio-
nibus. inf. eod.* Vltimò moueor, nam ſi ille, qui poſſidet mala fi-
de, non poſſet præſentare, & præſentatus ab eo poſtea eſſet re-
mouendus, dum an aliquis poſſideat bona fide, vel mala fide,
nullus eſſet, qui vellet præſentari, dubitãs ne in poſterum pri-
uetur, & hoc modo ſtatus Eccleſiæ periclitaretur, *arg. tex.* in ſi-
mili ponentis hanc rationem *in l. pen. circa fin. C. de ver. ſign.* ſuper
quibus cogitabitis.

Secunda concluſio, ſi moueretur quæſtio contra poſſeſſo-
rem iuriſpatronatus, non ſuper poſſeſſione, ſed ſuper proprie-
tate, vt quia dicat actor, iuſpatronatus ad ipſum ſpectare, tũc
poſſeſſor lite pendente, præſentare poteſt, ſed eius præſenta-
tio non confirmabitur vſque ad finem litis. ita Butr. & Abb.
hic, Alexand. *in conſilio 75. incipien. Viſis. in 4. lib.* Felynus *in ca-
pitulo cum Bertoldus. colum. fina. de re iudicat.* rationem ponit *hic*
Abb.

Tertia concluſio, quando mota fuit lis contra poſſeſſorem,
& negatur ipſum poſſidere, tunc præſentatio fieri non poteſt
ex quo quæſtio eſt an poſſideat, ita gloſſ. *in cap. hæc quippe 3. quæ-
ſtio. 6.* Butr. & Abb. *hic*, idem Abb. *in cap. 2. ſupra de in integrum
reſtitut.*

Quarta & vltima ſit concl. ſi præſentatio facta fuerit à bonę
fidei poſſeſſore, & ante inſtitutionem moueretur ei lis, pręſen-
tatus inſtitui debet, non obſtante hac lite ſuperueniente. hoc
vult Abb. *in d. c. 2. in vltimis verbis.* Vltimò aduertite, in quantum
dicunt doct. quod amittitur facultas præſentãdi poſt litem cõ-
teſtatam, & non prius: nam iſte text. probat contrarium, dum
vtitur hoc † verbo controuerſia, quòd verbum verificatur an- 28
te litem conteſtatam, *l. diuus. & l. ſed ſi lege. §. 1. ff. de pet. here.* Bart.
in l. amplius non peti. ff. rem rat. habe. quæ omnia notate. Poſt gloſſ.
Abb. ponit nonnullas cõcluſiones cuius dicta perfectè diſcu-
tiendo & examinando eis facio ſex concluſiones.

Prima ſit concluſio, † vt diſpoſitio dicatur vniuerſalis, eſt 29
neceſſe vt plura comprehendat abſque alia expreſſione. Iſtud
idem in effectu dicit Bart. *in l. 1. ff. de eden. & in l. ſiſta. ff. de auro &
argen. lega.*

Secunda ſit concluſio, vt † transferatur iuſpatronatus, ne- 30
ceſſe eſt quòd aliqua vniuerſitas in contractu ſit deducta: hæc
eſt omnium concluſ. quæ de iure non procedit, primo per iſtũ
text. vbi in conductore transfertur iuſpatronatus, & tamen
villa verificari poteſt in domo purè priuata gratia conſeruandi
fructus, *l. fundi ff. de verbor. ſignificat.* gloſſ. *in l. arboribus in princip.
ff. de vſufruct.* ſecundò per text. *in cap. cum ſeculum. infra eodem.* vbi
iuſpatronatus transfertur in emptorem fundi, & tamen do-
mus in feudum, & prędium in feudum dari poſſunt ſecundùm
Bart. *in proœm. feud. in 6. diuiſione.* Tertiò per text. *in l. in modicis.
ff. de contrahen. emptio.* vbi ſepulchrum accedit maiori pertin. ad
eſt, rei principaliter deductæ in contractu, *l. 2. § ſi te rogauero. ff.
depoſitio. & capitul. ſuper eodem de præben.* Vltimò per textum in
*leg. ſi mercedem. §. 1. ff. de actio. emptio. quem textum. inferius de-
clarabo.*

Tertia ſit conclu. † ſi dicatur, vendo omnia iura, quæ habeo 31
in villa, non transfertur iuſpatronatus; ita Innoc. *hic* quem ſe-
quitur Abb. & Cardin. *concluſ.* 11. Idem vult Ioan. Andr. *in hoc
titu. additione magna*, & Bald. *in c. fin. § pen. C. de edict. diui Adri. tol.*
& vltra doct. probatur hæc concluſ. dupliciter, & primò, nam
propter loci commemorationem, hæc diſpoſitio dicitur ge-
neralis, non autem vniuerſalis. Bartol. *in d. l. ſiſta. colum. quarta.*
ergo iuſpatronatus non comprehenditur, tenendo commu-
nem

Digitized by Google

nem concluſionem. Secundò quia iuſpatronatus cum ſit quid
32 incorporale, † loco circumſcribi non poteſt, *l. Cum. in princip. ff. de legat. 2.* pro quo facit pulchra deciſio, quam ponunt P. Ⅎ pieul. *in l. ſtipulatio hoc modo concepta, colum. fin ff. de verborum obligatio.*

Quarta ſit concl. diſpoſitio facta de bonis, vel de omnibus bonis eſt vniuerſalis, ideo comprehendit iuſpatronatus. Iſtam cõcluſionẽ ponit etiam Bart. *in d. leg. ſi ita, & in l. fin. ff. de vſufruct. leg. per text. in l. vxori meæ eod. tit.* pro hac concluſione etiam adduco text. *in l. nam quod. § fin. ff. de Trebell.* ex quo infero, quod
33 legatum de bonis † recipit augmentum poſt teſtamentum, & ita vult gloſſ. *in l. quoties. §. fin. ff. de vſufruct.* fallit hæc concluſ. quando additum eſſet hoc pronomen meũ, tunc iuſpatrona-
34 tus non comprehenderetur, quia † illud pronomen importat dominium, & patronus non habet dominium in iurepatronatus, niſi abuſiuè, *l. talem. § fin. ff. de hære. inſtit.* ſic limitat Bald. *in d. l. colum. pen. C. de edict. diui Adri. collen.* ſed limitatio iſta impugnatur pulchra ratione. Nam effectus diſpoſitionis vniuerſalis non coarctatur per dictum pronomen meum: hoc vult Bal. *in l. 1. ff. de ſtatu hom. & in rubr. C. de verbor. ſignific.* D. Alexan. *in l. grege ff. de leg. primo:* & vera eſt hæc deciſio. pro qua adduco tex. *in l. cogi. in fin. ff. ad Trebell.* vbi idẽ eſt dicere, reſtituas bona mea, vel hæreditatem meam, hæreditas autem comprehendit iura, & actiones, in quibus dominium non habemus, *l. hæreditas. ff. de reg. iur.* Ad idem eſt text. *in l. vxori meæ.* vbi teſtator dixit, lego vſumfructum bonorum meorum, & tamen comprehenduntur actiones, in quibus non habemus dominium: non eſt ergo vera limitatio Bald. *in d. l. fin.*

Quinta concluſio: in emptione hæreditatis transfertur ius patronatus, quia vniuerſalis eſt hæc diſpoſitio: hæc concluſio non habet dubitationem.

35 Sexta eſt concluſio † & vltima: Vendito fundo, in quo eſt Eccleſia iuriſpatronatus, non transfertur in emptorem, quia hæc diſpoſitio non eſt vniuerſalis, ita concludunt Innocent. Ioan. Andr. Abb. qui idem volunt *in c. cum ſeculum. inf. eod.* & *ibi* dicit Abb. quod hæc opinio communiter tenetur. Barto. *in l. ſi mercedem. §. 1. ff. de actio. empt.* vult contrarium per illum text. & Card. *in conſil.* 122. hanc opinionem alias fui ſequutus probando, quod diſpoſitio facta de fundo ſit vniuerſalis, *per l. quæſtio. ff. de verbo. ſignific. & per l. cum fundus. ff. de lega. 2. ibi, vniuerſitatis fundi addicantur.* ſed nunc muto ſententiam, & teneo, quod non ſit vniuerſalis, prout vult Bartol. *in d. l. ſi ita.* quicquid ſit, opin. Barto. videtur eſſe vera, per text. *in d. l. ſi mercedem. § 1. ff. de actio. empt.* Ad quem reſpondet Abb. *hic,* & alij tenentes contrariũ, quod ibi ſepulchrum in emptorem transfertur, quia inutile erat venditori, cum ad illud non habeat iter, ſed iuſpatronatus poteſt eſſe vtile venditori, licèt ad Eccleſiam non habeat aditum. Circa hæc dicta diligentius eſt aduertẽdum, & puto præfatos doct. male dicere, & in primis dum dicunt, quod ſepulchrum erat inutile venditori: Nam hoc non eſt verum, quia venditor poſſet cogere emptorem ad vendẽdum iter ad ſepulchrum, pretio competenti, *l. ſi quis ſepulchrum, in prin. ff. de relig. & ſump. fune.* per quem text. dicunt *ibi* Guil. de Cuneo, & Flori. quod ſi monaſterium indigeret aliquibus viciniis, vicini compelli poſſunt ad vendendum, & idem vult Angel. *in l. 1. ſol. matrim.* Moder. etiam dicunt præfati doct. dum volunt, quod patronus præſentare, &c. quia licèt nõ ſit opus ei, vt vadat ad Eccleſiam, eſt tamen neceſſe, quod rector præſentatus ab eo, ad illam accedat, vt ei deſeruiat, alias eſſet inutilis, & perinde ac ſi non eſſet, *cap. inter corporalia, in verſic. inutile. ſup. de tranſlat. præla.* Ad illum text. do alium intellectum, nam ibi non transfertur ſepulchrum in emptorem quando iter habebatur per locum publicum, quia tunc Dominus non habebat ſepulchrum vt acceſſorium ad fundum, ſed quando iter habebatur ad ſepulchrum per fundum, tunc ſepulchrum transfertur in emptorem, vt acceſſorium fundi, *l. prædijs. §. qui domum. ff. de leg. 3.* & per hæc ſit expedita hæc Decretalis.

REPETITIO
IN CAP. CVM AVTEM.
De iurepatronatus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, æquè, quid importet.*
2 *Alternatiua vna pars, quæ eſt clara, alterã declarat, quæ eſt dubia.*
3 *Variatio an permittatur patrono.*
4 *Diſponens in dubio videtur confirmare voluntatem ſuam cum diſpoſitione iuris communis.*
5 *Diſpoſitio generalis non comprehendit caſum, de quo in ſpecie diſponi non poteſt.*
6 *Patronus conſtituendo procuratorem ad præſentandum tranſtulit in eum facultatem præſentandi cum ſua qualitate, & ſic cum facultate variandi.*
7 *Patronus non poteſt venire contra proprium iuramentum.*
8 *Iudex non debet eſſe clementior lege.*
9 *Variandi facultas vbi à lege eſt conceſſa, illa tantum ſemel permittitur.*
Quo iure permittatur.
10 *Præſentatio, largo ſumpto vocabulo, dicitur collatio.*
11 *Patronus eccleſiaſticus non poteſt variare, & quæ ſit ratio.*
12 *Iura facilius permittunt variationem actu exiſtente nullo, quàm exiſtente valido.*
13 *Conatus non obeſt, qui effectum non habet.*
14 *Variatio cur ſit permiſſa patrono laico, & non eccleſiaſtico.*
15 *Iura quare permittant legato poſſe conferre beneficium iuriſpatronatus eccleſiaſtici in præiudicium patroni, ſed nõ beneficium iuriſpatronatus ſecularis.*
16 *Verba, æquè idoneum, quid importent.*
17 *Iudex ſecularis ſi propter delictum confiſcauit omnia bona delinquentis, an comprehendetur iuſpatronatus.*
18 *Iuſpatronatus ex contractu transfertur in vniuerſitatem bonorum.*
19 *Iudicis factum reputatur factum partis.*
20 *Iuſpatronatus tranſit ad quoſcunque hæredes extraneos.*

IN TEXT. IBI, Non refutato. hæc verba duplicem poſſunt habere relationem, referri enim poſſunt ad patronum præſentantem, item ad Epiſcopum: & ſi referuntur ad patronum, probat iſte text. à contrario ſenſu patronum poſſe variare in totum diſcedendo à primo, contra doct. omnes, ſi refertur ad Epiſcopum, tunc nihil obſtabit dictæ concluſioni. Credo tamen, quod ad Epiſcopum debeant referri, & poſita fuerunt, vt legiſlator decidat caſum non diſcuſſum, ſeu nõ deciſum. Nam quid iuris ſit in caſu, in quo patronus præſentauit ſecundum, primo non admiſſo per Epiſcopum, hoc fuit deciſum *in c. quod autem, ſupra eod.* In text. *ibi, æquè idoneum,* hæc verba Ioan. And. intelligit nõ reſpectu quantitatis, ſed reſpectu qualitatis idoneitatis, *ca. monaſterium. 16. q. 7.* hæc intelligentia non eſt bona,
quia † dictio æquè, poſita in tex. oſtendit, quod ęqualitas debeat eſſe in ipſa idoneitate, inter primum, & ſecundum præſentatum, *l. verum. §. quæſitum ff. de reb. dub. in verſicu. æquas partes habebunt, & in l. cum quid. ff. ſi cer. pet.* In text. *ibi collegium.* hoc verbum cum ſit poſitum ſimpliciter, verificari poteſt & in collegio eccleſiaſtico, & ſeculari. Doct. tamen ſentiũt, quòd ſolum procedit in collegio eccleſiaſtico, quod puto verum pulchra 1
ratione, nam † vna pars alternatiuæ, quæ clara eſt, alteram declarat, quæ eſt dubia, *l. 1 ff. de reb. dub.* quem text. dixit ſingularẽ Rom. *in conſil.* 231. vbi decidit pulchrum caſum. 2

Not. primo eſt iſto text. † quod patrono laico permiſſa eſt variatio accumulatiuè, nõ prorſus diſcedendo à primo, vt declarat *hic* Abb. & ita concludunt *hic* omnes: idem firmat Abb. *in cap. 1. colum. 2. ſupra de iud.* & in tantum hoc procedit, quod ſi patronus præſentando ſecundum non dicat accumulatiue, nulla erit hæc præſentatio, ita Lapp. *allega.* 78 *colum.* 4 quę deciſio vera eſt duplici ratione, & prima eſt ratio, quia † in dubio diſponens videtur confirmare voluntatem ſuam cum diſpoſi- 3
4

rione iuris communis, *l. ſi duo. in fin. ff. de acquiren. hered.* quam ad
hoc not. Bart. *in l. precibus, colum. 10. C. de impu. & alijs ſubſt.* idem
dicit Bart. *in l. vxorem. § teſtamento. ff. de leg. 3.* & Salyc. decidens
pulchrum caſum in *in auth. hereditas. C. de bonis qualiber.* Secunda
5 ratio, quia licèt diſpoſitio † generalis non comprehendat ca-
ſum, de quo in ſpecie diſponi non poteſt, *c. tua, ſupra de decimis.*
cap. 2. infra de ſentent. excommun. vbi Abb. not. Bart. *in l. ſub condi-
tione. ff. de cond. inſtit.* & alibi ſæpe doct. cum ergo laicus nõ poſ-
ſit variare, niſi accumulando ſimpliciter præſentando ſecun-
dum cenſetur hoc voluiſſe, licèt illud nõ expreſſerit. Hoc no-
tabile extenditur tribus modis: primo, vt procedat, quando
procurator patroni vnum præſentauit, non poterit patronus
variando alium præſentare, iſtud dictum ponit Dom. *in cap. lex
eſt. 2. diſt.* Felyn. *in c. cum venerabilis, in primis verbis ſupr. de except.* &
hoc dictum non videtur habere dubitationẽ, ſed credo, quod
6 de iure non ſit verum, eo quia † patronus conſtituendo pro-
curatorem ad præſentãdum tranſtulit in eum facultatem prę-
ſentandi cum ſua qualitate, & ſic cum facultate variandi, *arg. l.
Seio in princ. ff. de alimen. & cibar. leg. & l. 3. in princ. ff. de ſund. inſtru.*
procuratori ergo permiſſa eſt variatio, non domino: & ſi dica-
tur, patronus reuocare poteſt mandatum, reſpõdeo quod mi-
nimè, cum res non ſit integra, *l. Papi.* alias, ſi quis prohibuerit.
ff. de publ. in rem actio.

Secundo extenditur hoc notabile ad patronum, qui præ-
ſentauit vnum, & non variare iurauit, nam poterit non obſtã-
te iuramento præſentare alium, *per ea* quæ vult gloſſ. *in verſ. re-
uocatus. in c. fin. de procur. in 6.* & ita decidit Alex. *in conſil. 16. incip.
Ponderatis, in 3. vol. adducit text. in cap. ſicut, inf. de ſponſal.* & not. per
Ioan. de Imol. & alios *in c. dilecto, de preb.* contrarium tenet Pau.
de Caſtr. *in conſil. 57. incip.* Venerabilis vir. quia cum ſit opus a-
dire Epiſcopum, qui inſtituit præſentatum, non poteſt patro-
7 nus venire † contra proprium iuramentum, vt ſuperior videa-
tur auctor periurij: opinio Dom. Alexan. verior eſt de iure. Nõ
obſtat ratio Paul. de Caſtr. quia cum de iure in caſu, in quo lo-
cus eſt variationi, quis poteſt venire contra proprium iuramẽ-
8 mentum, iudex illum repellere non poteſt, cum † non debeat
eſſe clementior lege, § *oportet. in Authen. de iud.* Abb. *in c. fin. ſup.
de tranſact.* nam hæc. l. dicit, quòd non vult eſſe auctor periu-
rij, *l. 1. C. ſi aduer. vend.* & tamen in caſu, in quo eſt permiſſa va-
riatio, admittit venientem contra proprium iuramentum, Io-
an. Andr. *in c. quod ſemel. de regu. iur. in 6.* Bart. *in l. ſi quis in princ. ff.
de leg. 3.*

Vltimò ampliatur, vt procedat nedum in ſecunda præſen-
tatione, ſed in tertia, & deinceps: iſtud innuunt verba Abb. *in
cap. quanto. ſupra de iudic.* dum dicit, quòd patronus laicus poteſt
variare accumulando, idem Epiſcopus poterit primum, & ſe-
cundum vel tertium inſtituere: idem ſentit Cardin. *in c. a pa, lo-
valis infra eod.* contrarium tenet Calder. *in conſil. 16 in titu. de iure
patrona.* dicens, quod ſolum duos poterit præſentare, quia hęc
variatio tanquàm odioſa eſt reſtringenda, & Dec. *in d. c. quanto.*
approbat hanc opinionem Abb. per rationem de qua *in c. quod
autem. infra eod.* quæ limitatur in tertia & in quarta præſenta-
tione: item quia variatio eſt permiſſa fauore Eccleſiæ, & pa-
troni, ideo verba non reſtringuntur ad primum actum, *l. pla-
cet. ff. de liber. & poſth.* Alexan. *in conſil. 171. in primo volum.* Ego au-
tem puto opinionem Cald. veriorem eſſe de iure, duplici ra-
9 tione, prima eſt, quia † vbi à lege data eſt facultas variandi illa
variatio ſemel tantum permittitur, ita dicit Bald. *in authen. ha-
bita. quæſtione tertia. C. ne filius pro pat.* Alexan. *in l. fin. ex toto. § fin.
ff. de leg. primo.* Secunda ratio eſt, nam facultas variandi in caſu
iſtius text. permittitur à iure extraordinariè, & contra regulas
iuris, *l. ſicut. C. de actio. & oblig. cap. quod ſemel. de regul. iur. in 6.* ſed
vbi datur facultas aliquid faciendi à iure extraordinario, illud
ſemel tantum permittitur, *l. fin. § fin. ff. de bonis authen. iud. poſſid.*
per quem text. dicunt Bald. & Modern. *in l. 2. § quod diximus. ff.
ſi quis cautio.* quòd facultas probandi impedimentum per iu-
ramentum, ſemel tantum permittitur, quoniam iſta probatio
non eſt ordinaria, ſed irregularis, *cap. in omni negotio. ſupra de te-
ſtib. & not. in l. admonendi. ff. de iureiuran.* Primo fundamento re-
ſpondetur, quòd illa ratio non eſt ſimilis, patet, quia ea atten-
ta, variatio eſſet permiſſa patrono eccleſiaſtico, cum etiam an-
te inſtitutionem factam de præſentato ab eo ius in beneficio
non ſit acquiſitum, prout tradunt Innocent. & Abb. *in cap. di-
lectus infra de offic. leg.* Secundæ rationi reſpondeo, quia cum in
diſpoſitione fauorabili verba reſtringãtur ad primum actum,

iſtud patet ex not. per Bald. *in l. fin. C. de ind. vidui. tollen.* & ex
multis quæ adducunt Modern. Papien. *in l. diuortio. § ob dona-
tiones. ff. ſolut. matrim. & l. placet.* procedit fauore inſtitutionis, &
teſtamenti conſeruandi, vt dicunt *ibi* gloſſ. Hoc notabile ſic
ampliatum limitatur tribus modis, primò quando duo patro-
ni vnum præſentarunt, demum vnus ipſorum præſentat alium
accumulando, tunc non habebit locum diſpoſitio huius text.
Imo primo præſentatus inſtitui debebit tanquam habens po-
tiora, iura, ſic limitat *hic* Abb. poſt Ioan. Andr. & hæc limita-
tio benè probatur in hoc text. in quo conſideratur æqualitas
inter primum, & ſecundum pręſentatum, quę non adeſt in ca-
ſu iſto. Secundo limitatur hoc notabile, quando patronus in-
ſtituit ſuum compatronum procuratorem ad præſentandum,
nam ſi vnum præſentat nomine proprio, non poterit alium
præſentare procuratorio nomine compatroni, ſic limitant
Modern. *in tract. iuris patron. conclu. 21. ſuper verbo, honorificum. per
text. in c. pen. de elect. in 6.* Hæc limitatio non eſt vera, quia ſi poſ-
ſum variare ex perſona propria, & alium nomine proprio præ-
ſentando, multo magis nunc procuratorio, & ſic ex perſona
alterius, *l. Ariſto. in fin. ff. quæ res pign. oblig. poſſ. & l. ſi communem. ff.
quemad. ſer. amit.*

Vltimò fallit, quando duo ſunt patroni, quorum vnus prę-
ſentauit Titium & alter Sempronium, inter quos oritur lis,
quia vtiuſquiſque prætendit ſe fore ſuſtinendum, & alteri prę-
ferendum: pendente hac lite non poterit fieri alia pręſentatio,
prout dicitur in electione, *c. 5. vt lit. pendente, in 6.* per rationem
poſitam *in d. c. 1.* & idem vult Lap. *alleg. 22* & Domin. *in d. c. 1.* &
hæc opinio fundatur, quia largo † ſumpto vocabulo præſen- 10
tatio dicitur collatio, *c. 2. & c. nobis infra eod.* ideo ille tex. loquẽs
de electione extenditur ad præſentationem, iuxta gloſſ. *in cle-
men. prima in ver. eligatur. de elect.* & ex multis hoc oſtẽditur, quæ
adducit Lap. *alleg. octaua.*

Secundo not. ex iſto text. patronum † eccleſiaſticum non 11
poſſe variare: quæ ſit ratio dicetur inferius. Limitatur quando
plures ſimul præſentant, ſic limitat Card. ibidẽ, Ioan. de Imol.
in clem. plures. de iure patron. licèt gloſſ. ibi, tenuerit contrarium,
ſed non bene, & pro hac opinione doctorum dupliciter indu-
co hunc text. primò dum dicit, quia qui prior eſt tempore, &c.
quæ prioritas conſiderari non poteſt in pluribus ſimul pręſen-
tatis. Secundo induco text. *in ver. verum ſi collegium,* &c. quæ ad-
uerſatur caſui præcedẽti, omnes ergo qualitates poſitæ *in prin.*
cenſentur repetitę *in hoc verſic. l. Seio. § Caio. ff. de fund. inſtr.* gloſſ.
in § item lapilli. Inſtitut. de rerum diuiſ. Bald. decidens pulchrum
caſum *in l. omnes populi. colum. 12. ff. de iuſtit. & iur.* cum ergo tex c.
in princip. loquatur, quãdo laicus vno præſentato poſtmodum
& ſic ex interuallo alium præſentauit, ſic erit intelligendus
verſic. verum ſim. cum iſta qualitate, Secundo fallit in patrono
eccleſiaſtico ratione patrimonij, huic variatio erit permiſſa, qa
idem iudicandum eſt de eo, quod de patrono laico, *cap. cum di-
lectus infra eod.* gloſſ. *princip. in clem. plures. eod. tit.* & Abb. *hic.* Vl-
timò limitatur, quando præſentatio prima nulla eſt, vt quia
patronus eccleſiaſticus præſentauit coram eo, qui non habe-
bat facultatem inſtituendi: nam tunc alium poterit præſenta-
re, ſic limitant Card. & Imol. *in clem. 1. de iur. patron.* quæ limita-
tio optimè probatur *in cap. fin. infra eod.* item quia † iura facilius 12
permittunt variationem actu exiſtente nullo, quàm actu exi-
ſtente valido. *c. noſti ſup. de elect. & l. optione. ff. de optio. leg.* Sed an
patronus eccleſiaſticus variando in caſu non permiſſo priue-
tur facultate præſentandi? Rota *deciſione prima in antiquis, in hoc
titu.* decidit, quòd non, dummodo indignum non præſentet:
in principali dicto Rota bene dicit, quia iſta pœna non reperi-
tur à iure impoſita, ideo imponenda, non eſt gloſſ. *in c. cum vos.
de offic. ordi.* ſed in alio dum dicit, ſi indignum non præſentauit,
non bene videtur dicere, quoniam cum præſentatio ſecunda
facta de indigno nulla ſit, ex ea pœna inſurgere non poteſt. † 13
Quid enim obeſt conatus, qui effectum non habet, *l. 1. ff. quod
quiſque iur.* & per hoc adduco notabile dictum Bart. *in l. 2. C. de
epiſcop. audien.* vbi dicit, quod alienatione exiſtente nulla & in-
ualida, emphyteuta, qui alienauit inconſulto domino, non
priuatur iure ſuo. Secundò adduco notabile dictum Paul. de
Caſtr. *in conſil. 191. incip. Antequam vnum.* vbi inquit, quod quis
non incurrit pœna impoſitam à teſtatore attendendo actum,
à quo fuit de iure impulſus, per text. *in l. ama. § fin. ff. de cond. &
demonſtra.*

Poſt notabilia † videndum eſt, cur patrono laico permiſſa 14
eſt

eſt variatio, & nō patrono eccleſiaſtico: Abb. poſt doct. ponit duas rationes: prima eſt, quia præſentatio patroni eccleſiaſtici vim habet elect. ſecūda eſt, quia cętus clericorum eſt dignior. vtraque ratio non eſt bona, prima confunditur, quia non video, quomodo ante præſentationem ius non acquiratur præſentato in beneficio, prout in præſentatione patroni ſecularis Innoc. & Abb. *in c. dilectus. de offic. ord.* Prætetea ius præſentandi competens patrono eccleſiaſtico, competit etiam ſeculari ſecundum Abb. *in d. c. cum dilectus.* non eſt ergo differentia inter patronum eccleſiaſticum, & ſecularem: ſecūda ratio etiam nō placet, quando ea attenta ſequeretur, quod clericus, cui competit iuſpatronatus ratione patrimonij, non variaret, quod eſt falſum, *c. cum dilectus. infra eod.* Abb. *hic*, vera eſt ergo ratio, quod ideo laico permiſſa eſt facultas variandi, quia maius beneficiū contulit Eccleſiæ, quam dotauit, vel conſtruxit ex propriis facultatibus, ideo ius voluit illi fauere permittendo variationē,
15 *in c. cum officiis. ſupra de teſta.* hinc videmus, quod iura † permittunt legato poſſe conferre beneficium iuſpatronatus eccleſiaſtici in præiudicium patroni, ſed non beneficium iuriſpatron. ſecularis, *c. cum dilectus. inf. eo.* Abb. & cęteri *in c. dilectus. ſup. de offi. leg.* nec melior ratio reddi poteſt.

Poſt gl. Abb. ponit quatuor concluſiones, prima fuit expedita in notabilibus. Circa ſecundam concluſionem concludit Abb. Epiſcopo non competere optionem inſtituendi, quādo vnus ex præſentatis altero eſſet magis idoneus, & in effectu mouetur tribus rationibus idem concludunt Card. & Imol. *in cle. plures. §. fin. de iurepatron.* & Modern. *in d. tract. concluſione. 15. ſuper verbo, ius honorificum.* qui adducunt vnam rationem, dicētes locum eſſe gratificationi, vbi iura erunt paria: contrarium Ioan. Andr. Ant. & Card. *hic*, quorum opinio de iure verior eſt, per text. *in c. monaſterium. 16. q. 7.* & per ea quæ vult gloſ. approbata, & ibi diximus *in c. 3. ſup. eo. tit.* Non obſtant iura adducta in contrarium, & primum *c. ſi forte.* quia licèt dicat meliorem eſſe pręferendum, attamē ſi admittitur minus idoneus, valet electio, prout probatur *in d. c. 3.* Secundò argumento de iſto tex. reſpō-
16 detur, quod iſta † verba, æquè idoneus, important qualitatem in ipſa idoneitate, non autem quantitatem. ita exponit Ioan. Andr. *hic.* Tertiò argumento *de verbo, iudicio.* reſpondeo, quod licèt importet arbitrium boni viri, tamen ſatis eſt, quod admittatur idoneus, licèt alter ſit magis idoneus, & gloſſ. & Bart. formaliter *in l. cum quidam ff. de leg. 2.* Vltimò argumento Mod. reſpondetur, quod cum ſatis ſit præſentare idoneum, *d. ca. monaſterium.* qualitas maioris idoneitatis, quæ in alio requiritur, ipſum ius non auget. *l. 1. C. de legit. hered.* vbi Bald. & Paul. de Caſtren. notant. idem Bald. *c. 1. de gradi. ſucceſ. in feud. in lib. feudo.*

Circa tertiam quæſtionem concludit Abb. de duobus pręſentatis à duobus patronis, locus eſt gratificationi, & ſic Epiſcopus ſuſtinet quem ex iſtis voluerit, *per c. venerabilem. ſupra de elect.* vera eſt hæc conclus. ſed conſidera, ſi dici poteſt, hoc eſſe diuimendum ſorte inter ipſos præſentatos, *argumento. §. optionis. Inſtit. de leg.* ſed dici poteſt, non eſſe locum iudicio ſortis, cū tractetur de præiudicio aliorum, videlicet patronorum, quorum intereſt habere patronum gratum, vt inquit Abb. *in c. cum propter. inf. eod. per ea quæ vult gloſſ. notab. in §. ſi plures. Inſtitut. de ſatiſd. tutorum.*

Circa quartam & vltimam concluſionē Abb. bene loquu-
17 tus eſt, ſed poſt eum quæro de vna pulchra quæſtione, † an ſi iudex ſecularis propter delictum confiſcauit omnia bona delinquentis, an in iſta confiſcatione comprehendetur iuſpatronatus? iſtam concluſionem tangit Abb. *in c. cum laici. ſup. & in c. quanto. de iud.* Moder. *in ſuo tract. iur. patro. in vltima parte, concluſ. 28.* Duo videnda ſunt, primo, an tranſeat iuſpatr. Secundò cui applicetur. Circa primum, communis eſt concluſio, quod trāſeat iuſpatronatus, & ita vult gloſſ. *in c. filiis. 16. q. 7.* Card. *in cle. 2. quæſt. 8. de iurepatr.* idem concludunt Abb. & Mod. *in d. c. quanto. & in d. c. laici.* & placet hæc opinio: pro qua vltra doct. ſic ar-
18 guo: iuſpatronatus † ex contractu transfertur in vniuerſitatem
19 bonorum, *c. ex literis. ſup. eo.* ergo & ex ſententia transfertur, cū † factum iudicis reputetur factum partis, *l. ſi ob cauſam. C. de euict.* maximè, quia huic confiſcationi delinquentis præſumitur cōſenſiſſe delinquendo, *l. imperatores. ff. de iur. fiſ.* ibi, *neque huic pœnæ ſubdidiſſe:* contrarium tenet Ioan. de Imol. *in l. inſulam. ff. ſol. mat.* per text. *in cle. paſtoralis. in §. rurſus. de re iud.* Ad illum text. reſpōdet Abb. *in d. c. quanto.* quod ſententia ibi non continebat vniuerſitatem aliquam: Dec. *ibi* hoc improbat, quia in ſententia fiebat mentio bonorum: ergo continebat vniuerſitatem, *l. bonorum. ff. de verb. ſig.* Abb. *in d. c. ex literis.* Hęc reprobatio non eſt tuta, eo quia in ſententia fiebat mentio locorū, terrarum, prouinciarum, iurium, & iuriſdictionum, & ſic plura particulariter exprimebantur, ergo non erat vniuerſalis, faciunt ea quæ dicūt Imol. & Abb. *in d. c. ex literis. ſup. eo.* & ſic ſolutio Abb. procedere poteſt, idem Dec. dat aliam ſolutionē dicens, quod illa ſententia non continebat bona, quę rex Siciliæ habebat à Romana eccleſia, quia tractabatur de eius pręiudicio & intereſſe. Sed hæc ſolutio nō procedit, eo quia illa bona ſaltem fuiſſent comprehenſa ipſo lege viuente, *l. Statim §. Cornelio. ff. de iur. fiſc.* Ioan. Imol. mouetur etiam cōtra communem alia ratione. Nā vbi adeſt defectus iuriſdictionis, quod in ſpecie non permittitur, nec etiam cum vniuerſitate aliqua, *l. cum vnus §. hi qui. ff. de bon. auth. iudic. poſſ.* & per hanc rationem alias tenuit hanc opin. quæ vrgere videbatur, ſed reſpondere ex doct. quā tradit Bart. *in l. cunctos populos, in 7. q. C. de ſum. Trin. & fid. cath. verſ. ſed hinc inſurgit dubium*, & ex iſtis eſt defenſata communis opinio. Circa ſecundum concludite, quod iuſpatronatus applicabitur Eccleſiæ, Card. *in d. cle. plures. quæſt. 8.* & Mod. *in d. c. quanto.* mouentur, quia ſi applicabitur fiſco principis ſecularis, nunquam eſſet, quod Eccleſia fieret libera ab onere iuriſpatronatus, cum fiſcus nunquam deficeret. Hæc ratio fragilis eſt, quia † iuſpatr. 20
tranſit ad quocunque hæredes extraneos, prout communiter concluditur *in c. 1. ſup. eo.* & tamen difficile eſt, quod quis decedat ſine hærede, cum vltimo loco ſuccedat fiſcus: ideo hæc quęſtio alio fundamento poteſt probari, aſſumēdo doct. Bart. *in d. l. cunctos populos. col. vlt.* vbi concludit, quod quando confiſcatio fit de iure communi, & iuriſdictiones ſunt diſtinctę, item etiam burſæ fiſcales, illa confiſcatio comprehendet bona alibi ſita: vnuſquiſque tamen princeps conſequetur bona poſita in ſuo territorio, ſed in caſu iſto iuriſdictiones ſunt diſtinctæ, & etiam burſæ fiſcales, quia alius eſt fiſcus eccleſiaſticus, & alius eſt fiſcus ſecularis, *c. cum ad verum. 96. diſt.* ius ergo patronatus acquiretur Eccleſiæ.

REPETITIO
IN CAP. CVM PROPTER DISCORDIAS.
De iurepatronatus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Impedito & non valēti proſequi ius ſuum quo caſu currat tempus: & quid in patrono impedito. num. 3.*
2 *Excommunicato non currit præſcriptio, quia non poteſt de iure ſuo experiri.*
4 *Tempus conceſſum à lege regulariter eſt cōtinuum, & ſic currit impedito, vel ignoranti.*
5 *Ius præſentandi competit ex priuilegio, quod facilius tollitur quam ius commune.*
6 *Interpretatio lata fit in vltimis voluntatibus.*
7 *Tempus ad præſentandum non currit patrono excommunicato.*
8 *In culpa dicitur, qui cum potuit remouere impedimentum, nō procurauit vt illud remoueretur.*
9 *Iuſtitia in Principe præſumitur.*
10 *Verbum, ex tunc, denotat temporis extremitatem.*
11 *Patronus, qui conſentit intitulationi, an cogatur intitulatum præſentare poſtea vacante beneficio.*
12 *Donatio facta plebano & canonicis eius ſine conſenſu Epiſcopi, an valeat in vim iuriſpatronatus.*
13 *Solennitas requiſita in præparante an requiritur etiam in præparatorio. num. 15.*
14 *Mulier ſicut priuatur dote propter adulterium, an ſic etiam priuabitur probatis præparatoriis adulterij, vt puta oſculo, & ſim.*
16 *In odioſis non eſt locus extenſioni.*
17 *Pœnæ priuationis dotis quo caſu ſit locus.*
18 *Lucrum quæſitum amittens dicitur pati damnum.*
19 *Filius ob grauem offenſam patri illatam poteſt exhæredari.*
20 *Adulterium quomodo præſumptiuè probetur.*

1 NOT. CASVM, In quo † impedito & non valenti proſequi
ius ſuum currit tempus: regulariter tamen hoc non ad-
mittitur, l. 1. in fin. C. de annal. except. c. quia diuerſitatem. ſup. de con-
ceſſ. preben. vbi ſtante impedimento cauſatio culpa alicuius nõ
currit tempus, & per illũ tex. dicunt Abb. in c. 1. col. 3. inf. de praeſc.
2 quod excommunicato non currit præſcriptio, † quia non po-
3 teſt de iure ſuo experiri, c. intelleximus. ſup. de iud. Et prędicta † in-
ducuntur ad quæſtionem, an patrono impedito vel ignoranti
currat tempus datum ad pręſentandum: in qua conclu. Pet. de
Anch. hic tenet, quòd ſic, per iſtum text. & per alia fundaméta
quæ refert hic D. Abb. contrarium concludit poſt Ioã. And. &
Fe. de. de Sen. idem volunt Dom. de Ro. deciſ. 26. & Mod. in ſuo
tract. in verſ. honorificum q. 27. & ſeq. & iſta eſt communis conclu.
& habet æquitatem: ſed defendi poteſt opin. D. Pet. de Anch.
4 pro qua vltra eum moueor: nam regulariter in dubio † tempus
conceſſum à lege, eſt continuum, & ſic currit impedito vel ig-
noranti, gl. approbata in rub. ff. de diuer. & temp. praeſcr. quam not.
Abb. in c. ad Apoſtolicam. ſup. de reg. pro qua pondera tex. in l. quo-
modo ff. de his qui no. infa. dum ibi text. conſiderat, quòd prętor in
edicto facit mentionem de ſcientia. Secundò probatur iſta cõ-
cluſio: nam hic agitur, vt res reuertatur ad diſpoſitionem iuris
communis, ca. nouerint. c. regenda. 10. q. 1. ideo lata interpretatio
fieri debet, & ſic vt tẽpus currat impedito vel ignoranti, prout
in ſimili caſu conſiderat gl. approbata in ca. ſtatutũ. in ver. nume-
randum de praeben. in 6. Et inhærendo huic opinioni, reſpondeo
fundamentis D. Abb. & primo ad text. in d. ca. quia diuerſitatem:
quod ibi impedito non currit tẽpus, quia facultas prouidendi
5 de beneficio cõpetebat ei de iure cõmuni: Sed ius † præſentã-
di competit ex priuilegio, c. 3. inf. eo. quod facilius tollitur, l. eius mi-
litis §. miſſia miſſus ff. de mili. teſt. Comprobatur hæc ſolutio du-
pliciter, & primò ex notatis per glo. in d. c. ſtatutum in verſ. nume-
randum, dum adducit text. in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. Secundò
comprobatur ex traditis per Hoſt. Ioã. And. Abb. & cæteros in
c. quoniam. ſup. eo vbi concludunt, quod ſi vertatur lis inter plu-
res ſuper iure eligendi, non currit eis tempus datum ad eligen-
dũ, pendẽte iſta lite, licèt ſecus ſit in pluribus contendentibus
ſuper iure patr. rationem diuerſitatis dicunt eſſe, quia electio
innititur iuri communi, ſed præſentatio gratiæ, vt ibi latè per
Abb. Secundo argum. reſpondetur, quòd non eſt incõueniens,
quòd quis priuetur iure ſuo ſine cauſa, cauſa tamen ſubſiſtente
lic, c. quanto. inf. de diuor. & c. quoniam. §. ſi vero ſup. vt lite nõ conteſt.
cauſa autem eſt, ne Eccleſia maneat ſine rectore, ca. quam ſit. de
elect. in 6. Tertio argum. reſpondetur, quòd licet euicto iurepa-
tronus inſtitutus repræſentetur, c. ſi vero. ſup. eo. propter hoc Ec-
cleſia non patitur diſpendum, prout in caſu iſto, in quo recto-
re caret, d. cap. quam ſit. de elect. Vltimo argumento dum dicit
Abb. quod ibi tractatur de magno præiudicio, reſpondeo hoc
non eſſe verum, & contrarium vult ipſemet Abb. in c. 3. ſup. eod.
& fortè melius, eo quia intereſſe, quod Abb. hic conſiderat, eſt
intereſſe affectionis, non pecuniarium, ideo non attenditur,
gloſſ. reputata ſingul. in l. fideiuſſoris ff. de pact. ſed do ſimilem in l.
3. §. 1. ſuper verbo, committi. ff. iudic. ſolui. pro quibus ſoleo ponde-
rare text. in cap. dudum. circa finem, de praeben. in 6. in ver. non de prae-
iudicio memorati Epiſcopi. Ex iſtis ergo eſt defenſata opinio dom.
Petr. Sequendo tamen communem opinionem eam compro-
bo ex notatis per Bald. in l. quam diu. C. qui admit. & ampliatur
dupliciter, & primò vt procedat etiam in caſu, in quo patro-
nus fundans Eccleſiam, mandauit quòd patronus teneatur
præſentare infra quatuor menſes à vacatione beneficij: nam
ſupplendum eſt à die habitæ notitiæ vacationis. Iſtam doctri-
nam eleganter ponit Abb. in cap. nos quidem. ſupra de teſta. per tex.
in l. 3. §. ſi quis hæredi. ff. de ſtatu liber. adducit etiam gloſſ. in l. fin. §.
ſin autem. C. de iur. delib. & hãc doctrinam ponit Ant. cum Pet.
de Anch. quem ſequitur ibi Imol. in notab. ſed iſta doctrina non
videtur poſſe procedere in caſu iſto, quoniam diſpoſitio teſta-
toris ſic interpoſita eſſet ſuperflua, quod non eſt dicendum, l.
6 ſi quando ff. de lega. primo, cap. ſi propter. de priuig. in 6. quæ regula †
maximè procedit in vltima voluntate, in qua ob eius fauorem
lata fit interpretatio, ita Albert. in l. 1. ff. de offic. procur. Cæſar. Fe-
lyn. in cap. ſolita. de maior. & obedient. Secundo extenditur hæc
quæſt. ad caſum, in quo impedimẽtum procedit à culpa ipſius
patroni, ita ſentit Abb. hic. dum adducit text. in d. c. quia diuer-
ſitatem & idem volunt Modern. in d. tract. quæſt. 7. in verbo, con-
ſtruxit: Et ex hoc inſero, quòd patrono † excommunicato non
7 currit tempus datum ad præſentandum: & ita alias conſului in
quæſtione facti, pro qua illatione facit dictum Abb. ſupra rela-
tum in c. 1. ſupra de praeſcript. idem volunt præfati Modern. in ver-
bo, competens. q. 6. & 8. Sed circa hanc illationem diligentius eſt
aduertendum, quia cum excommunicatus de facili poſſit re-
mouere impedimẽtum petendo abſolutionem, dicitur eſſe in
culpa, ideo tempus eis currit, ita inquit Bart. declarans illum
tex. in d. c. quia diuerſitatem: † ſuadetur, nam in culpa eſt, qui po- 8
teſt remouere impedimentum, ſi nõ procurauit vt illud remo-
ueretur, l. 3. §. quid ergo. ff. de contrario iud. tutel. & l. quib. diebus in
princip. & ibi Bart. ff. de condi. & demonſt. ſed conſidera, ſi fieri po-
teſt, duos caſus. Primus eſt, quãdo abſolutio fieri poteſt ab in-
feriore ipſo Pontifice, & hoc caſu procedat quod dictum eſt
obiiciendo. Secundus caſus eſt, quando abſolutio fieri nõ po-
teſt, niſi à ſummo Pontifice: & tunc in culpa non eſt, quia non
procurauit remoueri tale impedimentum, l. 2. §. tractant. ff. ad
Tertul. & l. qui cum maior. in princ. ff. de bon. liber. ſed tamen adhuc
vtroque caſu idẽ iuris eſſe arbitror, quia prędicta iura loquun-
tur de impedimento, quod à ſolo principe remoueri poteſt, &
ex gratia. ſed abſolutio impẽdi debet excommunicato, quia
ſatis facit ex iuſtitia, ideo exiſtimandum eſt idem de facili im-
petrari poſſe, cùm † in principe præſumatur iuſtitia, l. meminę- 9
rint, C. vnde vi. c. 1. 40. diſtin.

Vltimo in quantum dixi ſuperius, quod in dubio tempus
continuum eſt, per glo. in rub. ff. de diuerſ. & tempo. praeſcrip. illa
glo. eſt intelligenda ex poſt facto, non autem à principio. Nam
ab initio tempus in dubio eſt vtile, & ſic non currit impedito,
vel ignoranti, ſic declarat Pau. de Caſt. nec alibi legi, in conſ.
58. incip. Videtur dicendum, & in conſ. 276. quam declarationem
perpetuo notate.

Vltimo not. ex text. in † in verbo, ex tunc, quod denotat tem- 10
poris extremitatẽ, l. 4. in fin. de cond. & demonſt. quod Epiſcopus
non poſſet prouidere de beneficio ante finem quatuor men-
ſium, etiam ſi certum eſſet, cauſam non poſſe examinari inf. il-
lud tempus: pro quo facit text. in c. commiſſa in princ. de elect. in 6.
& quæ habentur per Alex. poſt doct. per eum ralatos in l. ſed ſi
deceſſerit. ff. qui ſatiſd. cogantur.

Gloſ. vnica opponit dec. eum te. ſup. eod. Abb. ſoluit hoc con-
trarium, vt hic per eom: ex eius dictis infero nouam deciſionẽ,
quod ſi patronus haberet tempus ad puniendum, puta 8. mẽ-
ſium, quia ſic ſtatuit fundans Eccleſiam de conſenſu Epiſco-
pi, non procederet diſpoſitio text. noſtri, & ſic finis cuius vis
temporis eſſent expectandus, eo quia quod diſponitur in iſto
text. reſpectum habet ad tempus datum patrono ad præſen-
tandum, & cum illud ſit actum & immutatum, immutata &
alterata cenſetur hæc diſpoſitio, l. alumna. §. Seia ff. de adi. leg. c. à
multis. de æta. & quali. Abb. in c. non dicitur. ſup. de conſangui. & affi.
Bar. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum ff. de liber. & poſth.

Circa ſextam differentiam, quam † ponit Abb. de intitula- 11
tione, & quem effectum producat iſta intitulatio, declarat
idem Abb. in c. poſtulaſti. in primo no. inf. eod. ſed videndum eſt, an
patronus qui conſentit intitulationi, cogatur hunc intitulatũ
præſentare poſtea vacante beneficio. Abb. in d. c. poſtulaſti. con-
cludit quod non, ceſſante conſuetudine: & dicit hanc eſſe cõ-
munem opin. & quia daretur ius ad beneficium vacaturum, quod
non admittitur: ſed huic quæſtioni obſtat multum text. in d. c.
poſtulaſti. in fin. nec obſtat reſponſio D. Abb. quoniam clauſula
in fine poſita referri non poteſt ad primam quæſtionem, quia
intitulatio fieri poteſt ſine conſenſu patroni, vt concludũt ibi
omnes, ergo de neceſſitate referenda eſt ad ſecũdam quæſtio-
nem, cum ad aliud nõ poſſit referri arg. l. 2. ff. de liber. & poſth. Nõ
obſtat ratio Abb. quia non eſt vera, & confunditur ex eius di-
ctis, dum vult conſuetudinem valere ergo nõ datur ius ad be-
neficium vacaturum, quia ſi ſic eſſet, conſuetudo tanquam ir-
rationabilis & contra bonos mores non valeret, vt dicit Alex.
in l. pactum quod dotali. C. de pact. dum loquitur de pacto de ſuc-
cedendo, quod non poteſt validare cõſuetudo: Præterea præ-
ſentatus debet examinari & inſtitui ab Epiſcopo, qui illũ po-
teſt repellere, c. paſtoralis. ſup. eod. ergo ius non acquirit in bene-
ficio ipſo.

Circa ſeptimam differentiam, quam tradit Abb. diſcutiẽda
eſt vna quæſtio poſita per Card. in c. cum ſeculum. † ſupra eodem. 12
Quidam donauit quædam bona plebano, & canonicis eiuſdẽ
plebis, vt ex illis capella dotaretur: & dictum fuit in donatio-
nis inſtrumento, quod iuſpatronatus ſpectabat ad Titium, &
Caium, nec adhibitus fuit conſenſus epiſcopi, quęritur, an va-
leat

Digitized by Google

leat iſta donatio. Arguit quod ſic, quia iuſpatr. non erat in eſſe
13 deductum: contrarium cõcludit, eo quia † ſolennitas, quæ requiritur in præparante, requiritur etiam in præparatorio, *l. oratio ff. de ſponſ.* idem concludit Modet. *in ſuo tracta. in verbo, & dotauit.* quia rationes traditæ per Abb. *in c. illud ſup. eod.* procedunt & in caſu iſto: fundamentum Card. comprobari poteſt ex not.
14 dicto Bald. *in c. tua de procur.* qui vult, quòd ſicut † mulier priuatur propter adulterium dote, *c. plerunque. de dona. inter vir. & vxo. inf.* ſic etiam priuabitur probatis præparatorijs adulterij, vt puta oſculo, vel manibus poſitis ad mamillas, vt vtar eius verbis. Adducit text. *in c. 1. § 1. quib. mod. feud. amit.* quæ deciſio an ſit vera, patebit inferius. Hæc deciſio Card. de iure nõ procedit, nec probatur aliis, bona ratione: & rationes quas tradit Abb. *in c. illud. ſup. eo* ſundent contrarium. Nam hic non tractatur de mutatione patroni, quia nondum erat iuſpatr. in eſſe deductum, nec etiam tenendum eſt hanc eſſe fictam venditionē: non ob-
15 ſtat eius ratio, quia imo † ſolennitas, quæ requiritur in præparato, non requiritur in præparatorio, *l. ſi pupill. ff. de condit. inſtit. & l. conditionibus ff. de cond. & demonſtr.* vbi pupillus, qui non poteſt ſine tutore adire hæreditatē, ſine eo poteſt adimplere conditionem appoſitam inſtitutioni, cuius implementum eſt præparatorium aditionis hæreditatis poſtea faciendæ. Ad *l. oratio.* reſpõdeo, quod illa procedit mediante extenſione, vt *ibi* verba ſonant, dum dicit, vt quod eſt orationi ſuppleatur, ideo locum non habet in materia, in qua fieri debet ſtricta interpretatio: ita Bald. notanter *in l. 1. C. ſi rector prouin.* Alex. *in conſi. 194.*
16 *incip. Conſideratu. lib. 2.* ſed hæc materia † eſt odioſa, cū non poſſit patronus libere diſponere de iurepatr. *l. non vſq. adeo ff. ſi quis à par. ſuo. ſue manumiſ.* Ang. *in conſ. 8.* ergo non eſt locus extenſioni, *l. cum quid. in. ff. de lib. & poſth. & c. odia. de reg. iur. in 6.* Dec. *in c. iterat. it. ſup. de probat.* dicit, quod ſuppletio fit *in d. l. oratio.* reſpectu verborum tantum, quia quo ad mentem illa oratio includebat ſponſalia, *l. ſi tutor dat 2 ff. de ſpon.* ſed iſta conſideratio licet colorata non placet, quia ſuppletio nõ cadit cū caſu quod venit ex mente legis, cum cenſeatur expreſſe in lege, *l. nominis & rei. §. verbum ex legib. ff. de verbo ſign.* Bart. *in l. prætor. in princ. ff. de oper. no. nunc.* & quod *in d. l. oratio* ibi ſit extenſio, probat text. *in l. lex Iulia. ff. de fun. dota. in verbo, plenius interpretanda eſt.* & ſic extenſiue, & ſic concludo contra Dom. Card.

Nunc videndum eſt, an ſit vera deciſio Bal. *in d. c. tua.* Dec. *in*
17 *rub. de iud.* impugnat eum, quia pœna † priuationis dotis impoſita eſt pro adulterio, non pro oſculo: ideo hoc caſu non eſt locus dictæ pœnæ, *l. at ſi quis ff. de relig. & ſump. fun.* & ad text. *in d. §. 1.* reſpondet duobus modis, vt *ibi* per eū: ſed prima ſolutio non
18 placet, eo quia † qui amittit lucrum quæſitum dicitur pati dānum, gl. not. *in l. 1. § ſi quis autem. de tit. aiung. prima* Bald. Imol. & Alex. *in l. non amplius. in prin. ff. de leg. 1.* Non placet etiam ſecun-
19 da ſolutio, eo quia filius ob grauem † offenſam illatam patri exhæredari poteſt, *§. cauſas in auth. vt cum de appel. cogn. col. 8.* & tamen ita demum poteſt exhæredari, ſi nouercā, & ſic vxorem patris ſe immiſcuerit, non ſi ſolum illā fuerit oſculatus, *d. § cauſas.* Ego ex alio impugno Bal. Nam hic tractatur de pœna patri applicanda, illa non incurritur niſi delictum fuerit conſummatum: Nec ſufficiunt præparatoria delicti, *l. vulgaris § qui furti ff. de fur.* Bart. *in l. ſi quis in tantam C. vnde vi.* facit gloſſ. *in ver. contrahere. in c. 1. de coniug. & affin.* & ad tex. adductum per Bal. aliter reſpondeo, q̃ loquitur de iure feudorum, quod non procedit in deciſionibus aliarū cauſarum, Bart. *in l. an it ſimr § ſi liberi. ff. de optr. libe.* maximè quando repugnat regulæ iuris communis, ſecundum Alex. *in l. diuortio § ob ſund. ... ff. ſol. matr.* & hæc ſolutio bene probatur *in c. 1. in tit. in quib. cau. feu. amit.* in quo dicitur, q̃ cauſæ, ex quib⁹ vaſallus feudo priuari põt, potius percipi poſſunt ex bonis & naturalib. cu... arum conſuetudinibus, quam lege, aut aliquo iure ſcripto: iſta tamē deciſio Bal. defendi poteſt, & virtus eſt in modo eam practicandi: ideo cõſidera duos caſus. Primus caſus eſt, quādo maritus petit in libello vxorem dote priuari, quia ab aliquo fuit oſculata. &c. & tunc non procedit ſua intentio, quia hæc pœna pro oſculo nõ reperitur im-
20 poſita. Secundus † caſus eſt, quādo maritus petit vxorē priuari dote, quia commiſit adulteriū, & iſte ꝓbat eā ab aliquo turpiter oſculatam fuiſſe. & tunc obtinebit maritus, quia hoc probato præſumptiuè probatur adulteriū: Bar. *in l. c. ff. de adult.* Sal. *in l. Gracchus. C. eo.* Sed iſta ꝓbatio præſumptiua ſufficit etiā quo ad imponendā pœnam mortis, *l. ſi quis adult. C. de adul.* multo magis ſufficit quo ad imponēdā pœnam pecuniariā, *l. ult. ſuper hor. ff. de pœn.*

REPETITIO
IN CAP. CVM DILECTVS.
De iurepatronatus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij prouiſio dicitur eſſe quædam donatio.*
2 *Procurator habens mandatū cum libera generale non poterit præſentare, nec beneficia conferre. & quo caſu poſſet. nume. 6.*
3 *Beneficium per collatorem conferri debet.*
4 *Ius præſentandi dicitur quidam fructus, qui ſeruando ſeruari non poteſt.*
5 *Patrono infra tempus non præſentante, ius prouidendi & ordinandi Eccleſiam deuoluetur ad Epiſcopum.*
7 *Exceptio regulam non ampliat, quandoque ſic.*
Quæ vt non ſit inepta, dicitur eſſe de regula. nu. 8.
9 *Legatus poteſt beneficium vacaturum reſeruare.*
10 *Reſeruatio inſpicit, quicquid poſtea fit in contrarium.*
11 *Poſſeſſio quando dicatur colorata.*
12 *Clericus ratione patrimonij vt laicus reputatur.*
13 *Princeps cauſa ſubſiſtente poteſt priuare ſubditum re ſua.*
14 *Papa non poteſt clericum patrimonio ſuo priuare, non ſubſiſtente cauſa. & ſi in clericos & eorum bona maiorē poteſtatem habeat, quam Imperator in laicis.*
Et quid cauſa ſubſiſtente. num. 17.
15 *Vaſallus non poteſt priuari feudo ſine culpa.*
16 *Erubeſcimus, cum ſine lege loquimur, maximè in diſpoſitione priuata.*
18 *Papa an poſſit priuare clericum beneficio ſine cauſa.*
19 *Beneficium acceptans ſibi collatum videtur per quendam contractū ſe obligare ad illius adminiſtrationem.*
20 *Princeps an poſſit diſſoluere contractum.*
21 *Papæ poteſtas in beneficialibus eſt pleniſſima.*
22 *Papa indubio cenſetur vti poteſtate abſoluta, quando actus aliter non valeat.*
23 *Clerico in bonis patrimonialibus onera & collecta imponi poſſunt prout laico.*

NOT. PRIMO. Ex text. *ibi,* † donationi ſuæ. quod prouiſio beneficij dicitur eſſe quædam donatio: idem probatur 1
in c. ſi. de offic. vicar. in 6. quod optimè gloſſ. declarat *in c. relatum. ſupr. de præben.* idem eſt in præſentatione ad beneficiū in iuſpatr. *c. fin. ſup. de conceſſ. præb.* vbi Ioan. Andr. Imol. & Abb. ita notant. Et ex hoc inferri † poteſt, q̃ procurator habens mandatum generale cum nõ libera poterit præſentare, nec beneficia conferre, cū iſte non poſſit donare bona domini, *l. contra § fi. ff. de pact. l. filiusfa. ff. de donat.* & ita decidit Imol. poſt Cald. *in d. c. fin.* Paul. de Caſt. *in conſ. 57. incip. Venerabilis...* ...de doct. non facit mentionem in repetitione *l. 1. col. 7. ff. de offic. procur.* Ceſ. vult contrarium, mouetur, quia non eſt iſta mera † liberalitas, cum beneficium conferri debeat per collatorem, *l. vnum § ſi de falcidia. ff. de leg. 2.* item quia talis procurator alienare poteſt ea, quæ ſeruari non poſſunt: ſed collator vel patronus beneficium pro ſe poteſt retinere, *c. per veſtras. ſup. eod.* igitur &c. Iſtis non obſtantibus ſequor opin. Imol. & primæ rationi Bart. reſpondeo, quia illa confunditur per text. *expreſſum in c. fin. de offic. vicar. in 6.* Secundæ rationi reſpõdetur, quòd collator vel patronus poſſunt alij prouidere de beneficio, ex quo acquirunt illum ſibi debitorem ratione talis meriti, *l. ſi pignor. in princ. ff. de fur.* Sed iterum pro opinione Bart. poſſet inſtari hoc modo, nam † ius præſentandi dicitur quidam fructus, *c. conſultationibus. ſup. eod.* qui ſeruando ſeruari non poteſt, cum patrono † infra tēpus non præſentante, ius prouidendi & ordinandi Eccleſiam deuoluatur ad epiſcopum, *vt in c. procedente* ergo procurator potuit præſentare, cum poſſit alienare tempore, vt dictum eſt, *l. ſi procurator tutor ff. de procur.* ſed reſpondendum eſt, quod illa lex procedit, ne dominus patiatur præiudicium, ſi tempore peritura alienari non poſſent: in caſu autem noſtro ſecus, quia interuit damnum pecuniarium, & alterius non habetur conſideratio, gloſ. *in l. ſi-*

6 *in l. fideiuſſoris. ff. de pact.* † Notabitis tamen, quod ſi procurator
haberet mandatum generale ad omnia, & excipiatur vnus ca-
ſus exigens mandatum ſpeciale, tunc iſte poſſet præſentare &
conferre, *per ea quæ tradidit* Dom. *in c. qui ad agendum. §. 1. de pro-
cur. in 6.* qui dicit, quod ſi conſtituo procuratorem generalem
ad omnia negotia, excepto quod non poſſit iuramentum de-
ferre, hæc exceptio efficit, vt omnia alia requirentia ſpirituale
mandatum poſſit expedire: ſequitur Alex. *in l. fin. ff. quod quiſque
7 iuris.* Iſta illatio vel quæſt. dubia videtur, quia exceptio regulā
non ampliat, cum ponatur ad dirimendum, *l. generali. §. vxori.
ff. de vſufr. leg.* facit deciſio Petr. de Anchar. *in c. 2. de offic. vica. in 6.*
cum multis adductis per Fely. *in c. quoniam frequenter in prin. ſup.
vt lit. non conteſt.* ſed reſpondeo huic obiectioni, & magiſtraliter
declarando hanc difficultatem conſidero duos caſus. Primus
quando exceptio fit de eo, quod in regula continebatur, & tūc
regulam nō ampliat, imo illam reſtringit, & cum illam reſtrin-
gat, ſatis ſuperatur, nec eſt inepta exceptio. ſic loquitur text. *in
§. vxori. ſuperius adductus.* Secundus caſus, quando id, quod ex-
cipitur, ſub regula non continebatur: & tunc per talem excep-
tionem regula ampliatur, vt in exemplo *ſup.* tradito poſt Dom.
in d. c. qui ad agendum §. 1. & hoc confirmo ex his, quæ tradit ele-
ganter Alex. *in conſil. 216. incip. Nec arguendi ſumus. in ver. 10. in 2.
lib.* vbi inquit, quod ſi princeps ex priuilegio excipit vnum, in
quo non intendit alteri præiudicare, vel præiudicium inferre,
ex tali exceptione declaratur intentio principis, quod in aliis
vult inferre præiudicium: ex quo proximis diebus in quæſtio-
ne facti dicebam conſulendo, quod princeps, confirmando
ſtatuta illius ciuitatis, & excipiendo illa, quæ erant cōtra liber-
tatem eccleſiaſticam, nolens Eccleſiis præiudicare, per talem
exceptionem dicebatur cōfirmaſſe cætera ſtatuta omnia, quæ
aliis præiudicium inferebant. Adducebā etiam notata per Bal.
in c. 1. per quos fiat inueſt. in vſi feu. & ratio huius dicti eſt, quia vt
8 exceptio † non ſit inepta, dicitur eſſe de regula, Dyn. *in rub. de
reg. iur. in 6.* Bart. *in l. ſi is hu. ff. de legi.* ideo ex quo aliter non poſſet
habere effectum, regulam ampliat, *l. denique. § interdum ff. de pe-
cul. leg. l. fin. ff. de vſufr. ea. re. quæ vſu conſu. l. Proculus.* vbi Bald. *ff. de
vſufr.* quæ omnia notate perpetuo, quia in practica ſæpe nume-
ro poſſent vobis inſeruire.

9 Secundo noto; † Legatum beneficium vacaturum poſſe re-
ſeruare, de quo dicetur inferius, ſed dubium eſt, an reſeruatio
afficiat poſſeſſionem, ita quod ſpoliato agenti remedio recu-
perandæ opponi poſſit, quod beneficium ſit reſeruatum: Ro-
10 ta *deciſ. 16.* concludit, quod ſic, *in nouiſ. deciſionib.* eo quia † reſer-
uatio inficit, quicquid poſtea fit in contrarium, *c. ſi eo tempore. de
elect. in 6:* Item quia notoriè conſtat de nō iure ſpoliati, ideo au-
diri non debet, *c. accepta. ſup. de reſti. ſpol.* iſtis rationibus reſpon-
det Aret. *in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſeſ.* ſed Ro-
tam defendit Socyn. *in l. rem quæ nobis. quæſt. 9. ff. de acq. poſſeſ.* vt ibi
per eum. Breuiter ſic puto poſſe diſtingui, conſiderando duos
caſus: primus eſt, quādo agitur interdicto vnde vi, vel ſimili re-
medio: & iſto caſu procedat opinio Rotæ: ratio eſt, quia opor-
11 tet ſpoliatum in beneficialib. coloratē poſſeſſionem, & † poſ-
ſeſſio dicitur colorata, quando beneficium fuit habitum ab il-
lo, qui potuit conferre, licèt aliquis defectus ſit in ipſo benefi-
ciato: ita declarat Card. *in c. cum noſtris. de conceſſ. præb.* Lap. *alleg.
3. in fine.* habetur per Dom. *in c. ſi tibi abſenti. de præb. in 6.* itaque
cum beneficium per ſuperiorem fuerit reſeruatū, inferior non
potuit de illo prouidere, *d. c. ſi eo tēpore, igitur &c.* Secundus ca-
ſus eſt, quando agitur remedio *ca. reintegranda. 3. q. 1.* & iſto caſu
ſpoliatus obtinebit, quia in illo remedio non eſt opus iuſtifi-
care poſſeſſionem, quia fundamētum eſt tantummodo in an-
tiqua poſſeſſione, prout vult Innoc. Ant. & Abb. *in c. ſæpe. de re-
ſtit. ſpol.* Socin. *in d. l. rem quæ nobis. ff. de acquir. poſſeſ.*

Tertiò noto, clericum patronum ratione patrimonij præ-
ſentando poſſe variare, & ſic locum habet *c. cum autem. ſupra eo.*
ratio eſt ſecundum Abb. quia vt laicus reputatur: econtra in-
fero, quod huic patrono competerent ſolum quatuor menſes
ad præſentandum, *iuxta text. in c. 1. de iur. patrona. in ſexto.* infero
etiam, quod omnia, de quibus locutus fuit Abb. de patrono
laico *in capit. præcedenti*, in patrono clerico ratione patrimonij
habent locum.

12 Quintò notat † *hic* Abb. quod clericus ratione patrimonij
vt laicus reputatus: ex cuius dictis colligo quatuor concluſio-
nes & vnam illationem.

13 Prima ſit concl. Princeps † ſubſiſtente cauſa ſubditum pri-
uare poteſt re ſua, *l. Lucius. ff. de euict. l. item ſi verberatum. ff. de rei
vendic.* & hoc non habet dubium, notate tamen, quod cogitur
ſoluere æſtimationem rei, quam affert tertio: hoc vult Innoc.
in c. quæ in Eccleſiarum. de conſti. pro quo eſt gloſſ. *in l. ſi locus. §. fin.
ff. quemad. ſeruit. amit.* & bonus text. *in l. mulier in opus. ff. de capti. &
poſtl. reuer.*

Secunda concluſio, Pontifex † non poteſt clericum patri- 14
monio ſuo priuare, non ſubſiſtente cauſa: idem cōcludit Abb.
in c. conſtitutus. de relig. do. Paul. de Caſtr. *in conſ. 285. incip. Primum
dubium:* Dec. *in c. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. col. 10.* hoc non ad-
mittit, quia pontifex in clericos, & eorum bona, maiorem po-
teſtatem videtur habere, quam imperator in laicis, *ca. ſignifica-
ſti. ſup. de foro competen.* Bart. *in c. 1. §. & poſt operis. ff. de no. oper. nun-
cia.* item quia bona clericorum in pluribus habent priuilegia
conceſſa Eccleſiis. Sed ab iſtis rationibus defenditur hæc cō-
clu. Primò: reſpōdetur, quod licet Pontifex in clericis habeat
maiorem poteſtatem, & iuriſdictionē, de qua in *d. c. ſignificaſti.*
per hoc non ſequitur, quod poſſit aliquem ſine cauſa priuare
bonis ſuis, *ca. ex transmiſſa. ſup. de foro compet.* vbi de feudo nullus
cognoſcere poteſt, niſi dominus, & tamen † vaſallus non po- 15
teſt priuari feudo ſine culpa, *c. 1. de feud. ſine culpa non amit.* Abb.
in d. quæ in Eccleſiarum. col. 1. Secundæ rationi reſpondeo, quod
ex illa immunitate, quam habet clericus in bonis patrimonia-
libus, non inſurgit effectus præmiſſus, quod poſſit priuari, nec
iſta conſequentia aliquo iure probatur, igitur erubeſcimus, † 16
cum ſine lege loquimur, maximè in diſputatione priuata, Bal.
in auth. ex teſtam. C. de ſecun. nupt.

Tertia ſit conclu. † Pontifex ſubſiſtentē cauſa clericum pa- 17
trimonio poteſt priuare: quod intelligitur, quādo clericus eſt
ſubiectus ratione patrimonij, vt quia oriundus in terris, quæ
pertinent ad pontificem reſpectu temporalis iuriſdictionis,
prout eſt Bononia, ſed ſecus eſt dicendum in clerico non ſub-
iecto: ita Paul. de Caſtr. declarat *in d. conſil. 285 circa fin.* & benè
dicit, & hoc probatur ratione, quia cum hæc priuatio ſit pœna,
non poteſt imponi à non habente iuriſdictionem, *c. ſeculares. §.
in hoc 33. q. 2.* quam non habet hoc caſu Pontifex.

Quartam concluſionē ſentit Abb. † Pontifex ſine cauſa cle- 18
ricum priuare poteſt beneficio: idem vult gl. *c. per principalem. in
9. q. 3.* quæ dicit, Papam ſine cauſa Epiſcopum poſſe deponere,
& Epiſcopatu priuare: multi ſequuntur illam gloſſ. quam ta-
men pluribus impugnat Abb. *in c. fin. ſup. de confir. vti. vel inuti. &
in diſputatione incip. Epiſcopus. in primo dubio:* idem etiā vult Card.
in conſil. 142. incip. Sanctiſſimus. vbi adducit rationem vrgentem
prima facie: nam dicit, acceptans beneficium ſibi † collatum 19
videtur per quemdam contractum ſe obligare ad illius admi-
niſtrationem, *c. niſi cum pridem. in §. verum. ſup. de renunc. ibi, ſpon-
ſam tuam deſerere non debuiſti, &c.* Pontifex † aut contractū diſ- 20
ſoluere non poteſt, *c. 1. ſup. de proba.* Sed tenendo dictā quæſtio-
nem fundamentis Abb. reſpondere, vt per Modern. *in d. c. fin.*
rationi autem Card. ſic reſpondeo, quod princeps diſſoluere
poteſt contractum celebratum ſuper bonis eccleſiaſticis, quia
in illis plenitudinem poteſtatis habet, ita Abb. per illum text.
in c. ex multiplici. de deciſ. Breuiter ſic concludendum eſt, aut lo-
quimur de poteſtate ordinaria, & tunc pontifex hoc non po-
teſt. Aut loquimur de poteſtate abſoluta, & tunc poteſt, † cum 21
in beneficialibus pleniſſima ſit eius poteſtas, *cle. 1. vt lite penden.
c. 2. de præben. in 6.* & alias late conſului ſuper præpoſitura eccle-
ſiæ Friggenſis, in Bononia, quam Iulius II. Pontifex maximus
ademit vni & alteri contulit. Et ſciendum eſt, quod in dubio † 22
Pontifex cenſetur vti poteſtate abſoluta, quando actus aliter
non valeat, *argumen. l. 3. ff. de teſta. milit.* ita Paul. de Caſtr. ſingu-
lariter *in conſil. 248. incip. In repræſenti.* vbi hoc pulchre declarat,
quæ omnia notate.

Vltimò infero † ex dictis Abb. quod cum clericus repute- 23
tur vt laicus in bonis patrimonialibus, ipſi onera & collectæ
imponi poterunt prout laico, cum ita reputetur: quam illatio-
nem videbimus *in ſequenti lectione:* tamen ad hanc materiam
non ſum amplius reuerſurus propter vacationes
carniſpriuij vſque ad quadrage-
ſimam.

Sequitur liber quartus Decretalium.

IN LIB. IV DECRET.

REPETITIO
IN CAP. TVÆ FRATERNITATIS.
De ſponſalibus.

Celeberrimi I.V.C. D. Antonij Roſelli Patauini.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur ſine verborum expreſſione etiam in valentibus loqui.*
2 *Pater ſi concipit verba de præſenti in præſentia filiæ, illa præſentia habetur pro conſenſu in iudicio, ſecus in extraneis. num. 4.*
3 *Matrimonium contrahitur ſine verbis, ſi præceſſerunt contractus vel ſponſalia de futuro.*
5 *Probationis ſolennitas vt instrumẽtalis non eſt de ſubſtantia actus, ſed ad bene eſſe.*
6 *Solennitas ſubſtantialis illa dicitur, ſine qua res eſſe non poteſt.*
7 *Mutus poteſt contrahere matrimonium. num. 25.*
8 *Verba quando ſunt neceſſaria videntur eſſe de forma ſubſtantiali.*
9 *A dignioribus ſemper eſt inchoandum.*
10 *Verborum ordo non eſt neceſſarius in his, quæ conſenſu contrahuntur.*
11 *Mulier in matrimonio contrahendo ratione honeſtatis prius interrogatur, quàm vir.*
12 *Verba ſunt de forma ſubſtantiali ſtipulationis.*
13 *In matrimonio ficto non exiguntur Verba, id eſt, in præſumpto præſumptione iuris & de iure.*
14 *Matrimonium præſumptum quod dicatur.*
15 *Ius non contentatur fictione vel præſumptione, vbi veritas haberi poteſt: ſecus vbi per verba veritas haberi non poteſt.*
16 *Fictio propriè quæ dicatur.*
17 *Præſumptio vera quæ cenſeatur.*
18 *Per teſtes qualiter probetur matrimonium contractum.*
19 *Deus ſolus ſcrutator eſt cordium.*
20 *Voluntas & animus probatur per verba vel alios actus exteriores. num. 27.*
21 *Lex præſumit, quòd illud, quod quis dicit ore & verbo, gerat in corde.*
22 *Mens talis præſumitur fuiſſe, qualis ex verbis colligi poteſt, vel actibus.*
23 *Probatio vtrobique eſt vera, cùm teſtes deponunt ſenſu corporeo.*
Quid ſi teſtis referat factũ, licèt ex facto ſequatur iuris præſumptio. num. 24.
26 *Pueri iuris interpretatione nõ cenſentur habere conſenſum, & ideo non contrahunt matrimonium.*
28 *Verba non ſunt de ſubſtantia matrimonij, ſed conſenſus legitimus, ſunt tamen de ſolennitate præparatoria.*
29 *Veritas in foro pœnitentiali & quò ad Deum attenditur.*
30 *Conſenſus contrahentium matrimonium debet eſſe mutuus.*
Et vnde dicatur conſenſus.
32 *Conſentiens animo in aliquem vt in vxorem, & ſic ſi eadem cõſentiat in ipſum vt in virum, nunquid ex hoc fiat matrimonium.*
33 *Conſenſus tacitus & latens contrahentium, in animoq; retentus nihil operatur in emptione, & venditione.*
34 *Contractus perficitur ſolo conſenſu, & poteſt expediri inter abſentes, dummodo interueniat nuncius vel epiſtola.*
Et in quibus obligationibus hoc intelligatur. num. 35.
36 *Animus cognoſcitur non ſolum verbis, ſed factis, ſed cùm verbis exprimitur melius deprehenditur.*
37 *Pueri qui dicantur.*
38 *Vir & vxor qui dicantur.*
39 *Mulier propriè dicitur, quæ eſt corrupta, continetur tamen mulierum appellat. aliquando virgo.*
40 *Eccleſia, verbum capitur quandoque pro foro contentioſo.*
41 *Iudicare de occultis eſt ſolius Dei.*
42 *Verba cùm habent plura ſignificata, interpretanda ſunt ſecundum ſubiectam materiam.*
Interpretantur aliquãdo ſecundum qualitatem perſonarum, cum quibus eſt ſermo. num. 43.
44 *Conſenſum qui habet, poteſt illum præſtare in his quæ non intelligit vel interpretatur à iure non intelligere.*
45 *Contrahendi facultatem qui non habet in actu non habet nec in potentia.*
46 *Pueri non poſſunt vouere caſtitatem.*
47 *Verba ad hoc inuenta in contrahendo matrimonium vt exprimatur conſenſus.*
48 *Matrimonium inter valentes loqui poteſt contrahi etiam ſine verbis.*
49 *Matrimonium ſpirituale contrahitur ex conſenſu eligentium & electi.*
50 *In baptiſmo qui fari poteſt, non baptizatur, niſi verbis reſpondeat.*
51 *In voto non eſt aliqua ſacramentalis obligatio, ſed ſpiritualis tantum, & ideo non eſt opus verbis.*
52 *In matrimonio requiritur ſubſtantia & forma, & quæ ſit ſubſtantia, & quæ forma.*
53 *Seruitutes mutuæ etiam inter coniugales contrahuntur.*
54 *Matrimonium non diſtrahitur diuortio, niſi verba interueniant.*
55 *In contractibus, qui conſenſu cõtrahuntur, conſenſus ſufficit aliter quam verbis expreſſus.*
56 *Matrimonium an poſſit contrahi ſine verbis.*
57 *Argumentum de matrimonio ſpirituali ad carnale an ſemper ſit efficax.*
Matrimonium ſpirituale quid differat à carnali num. ſeq.
58 *Eccleſia ſponſa ex diſpenſatione poteſt habere plures ſponſos, & clericus plures Eccleſias.*
59 *In matrimonio carnali alia ætas requiritur quam in ſpirituali.*
60 *Conſenſus quando non poteſt colligi niſi ex verbis, tunc verba ſunt de ſubſtantia & forma, vt exprimant conſenſum de præſenti.*

QVONIAM. Scribentes meo iudicio non ceperunt intentionem iſtius decretalis, ideo in ſummando & diuidendo fuerunt multum varij. Aliqui enim ſummant ſic. Per ſola
verba contrahitur matrimonium, ſcilicet per legitimum conſenſum verbis expreſſum per illos qui loqui poſſunt: & ſic fatentur iſti, quod matrimonium non cõtrahitur ſine verbis inter illos qui poſſunt fari. ſed iſte intellectus mihi non placet,
nec iſtud ſummarium, quia, † etiam in valentibus loqui ma- 1
trimonium contrahitur ſolo conſenſu ſine verborum expreſſione verbis ipſorum contrahentium, quando pater contrahit
matrimonium pro filiis, & filio exiſtente præſente, & non diſſentit, tunc contrahitur matrimonium, & videtur conſentire.
Idem, ſi contrahitur ab extraneis nomine mulieris vel viri &
ſequatur deinde ſubarratio, vel alius conſenſus ratihabitionis
tacitus vel expreſſus, vt *notatur in cap. primo. de deſponſ. impu. libro 6. & his in gloſſ. & in cap. fin. infra titu. proxim. & in cap. 2. de matrim. contr. con. interdict. eccleſ.* & dicam *infra* ſuper gloſſ. & in hoc eſt
differentia inter patrem & extraneum, quia ſi pater † concipit 2
verba de præſenti in præſentia filiæ, illa præſentia habetur pro
conſenſu in iudicio. *cap. 1. de deſpon. impub. lib. 6.* & eſt text. *in l. ſed ea ff. de ſponſal.* ſed in extraneis ſola præſentia eius, cuius nomine contrahitur, non habetur pro conſenſu: ſed bene, ſi recipit
poſtea iocalia, vel ſi facit alia ſigna denotantia conſenſum, tũc
talis conſenſus inducit matrimonium, ergo ſine verbis cõtrahentium matrimonium poteſt contrahi. patet, quia † ſi præ- 3
ceſſerunt contractus vel ſponſalia de futuro, matrimonium
demum contrahitur ſine verbis, *vt infra eod. capit. is qui. & ſupra eodem in capit. ad id quod, & capit. cum apud, & ſupra de reſtitut. ſpoliat. capit. ex parte.* Alij legunt ſecundo modo iſtam decretalem, quod in valentibus loqui per legitimum viri & mulieris
conſenſum contrahitur matrimonium & ſine verbis: & iſte
intellectus eſt verus, & patebit ex his, quæ dicam ſuper gloſſ.
Huic tamen intellectui obuiat principaliter textus *iſtius capituli in verbo, ſed neceſſaria ſunt quantum ad Eccleſiam verba.* Ad
hoc reſpondent multi vt Cardinalis, dicendo, ſunt neceſſaria, id eſt, vtilia: & alij exponunt, ſunt neceſſaria verba, vel alia ſigna: ſed iſtæ reſponſiones mihi non placent, neque ſatis faciunt ad prædicta verba textus. palam textus dicit, quod
ſolo conſenſu contrahitur matrimonium, & tamen ſubdit,
quod neceſſaria ſunt verba: & iſti ſic apoſtillantes excludunt
neceſſitatem verborum: quod videtur contra iſtum textum,
ibi, ſed neceſſaria, coniunctis his quæ notantur *in authent. ſed iam neceſſe. C. de ſecund. nupt.* Tertius eſt intellectus vt ſi non præceſſerint aliqui tractatus matrimonij, tunc verba ſunt neceſſaria.
Aut præceſſerunt tractatus, & tunc ſufficit ſolus conſenſus.

& iſte

Digitized by Google

6 *in l. fideiuſſoris. ff. de pact.* † Notabitis tamen, quod ſi procuratot haberet mandatum generale ad omnia, & excipiatur vnus caſus exigens mandatum ſpeciale, tunc iſte poſſet præſentate & conferre, *per ea quæ tradidit* Dom. *in c. qui ad agendum. §. 1. de procur. in 6.* qui dicit, quod ſi conſtituo procuratorem generalem ad omnia negotia, excepto quod non poſſit iuramentum deferre, hæc exceptio efficit, vt omnia alia requirentia ſpirituale mandatum poſſit expedire: ſequitur Alex. *in l. fin. ff. quod quiſque*
7 *iuris.* Iſta illatio vel quæſt. dubia videtur, quia exceptio regulã non ampliat, cum ponatur ad dirimendum, *l. generalr. §. vxori. ff. de vſufr. leg.* facit deciſio Petr. de Anchar. *in c. 2. de offic. vica. in 6.* cum multis adductis per Fely. *in c. quoniam frequenter in prin. ſup. vt lit. non conteſt.* ſed reſpondeo huic obiectioni, & magiſtralius declarando hanc difficultatem conſidera duos caſus. Primus quando exceptio fit de eo, quod in regula continebatur, & tũc regulam nõ ampliat, imo illam reſtringit, & cum illam reſtringat, ſatis operatur, nec eſt inepta exceptio. ſic loquitur text. *in §. vxori. ſuperius adductus.* Secundus caſus, quando id, quod excipitur, ſub regula non continebatur: & tunc per talem exceptionem regula ampliatur, vt in exemplo *ſup.* tradito poſt Dom. *in d. c. qui ad agendum §. 1.* & hoc confirmo ex his, quæ tradit eleganter Alex. *in conſil. 216. incip. Nec arguendi ſumus. in ver. 10. in 2. lib.* vbi inquit, quod ſi princeps ex priuilegio excipit vnum, in quo non intendit alteri præiudicare, vel præiudicium inferre, ex tali exceptione declaratur intentio principis, quod in aliis vult inferre præiudicium: ex quo proximis diebus in quæſtione tacti dicebam conſulendo, quod princeps, confirmando ſtatuta illius ciuitatis, & excipiendo illa, quę erant cõtra libertatem eccleſiaſticam, nolens Eccleſiis præiudicare, per talem exceptionem dicebatur cõfirmaſſe cætera ſtatuta omnia, quæ aliis prȩiudicium inferebant. Adducebã etiam notata per Bal. *in c. 1. per quos fiat inueſt. in vſi feu.* & ratio huius dicti eſt, quia vt
8 exceptio † non ſit inepta, dicitur eſſe de regula, Dyn. *in rub. de reg. iur. in 6.* Bart. *in l. in hn. ff. de legi.* ideo ex quo aliter non poſſet habere effectum, regulam ampliat, *l. denique. § interdum ff. de pecul. leg. l. fin ff. de vſufr. ea. re. qua vſu conſu. l. Proculus.* vbi Bald. *ff. de vſufr.* quæ omnia notate perpetuo, quia in practica ſępe numero poſſent vobis inſeruire.

9 Secundo noto, † Legatum beneficium vacaturum poſſe reſeruare, de quo dicetur inferius, ſed dubium eſt, an reſeruatio afficiat poſſeſſionem, ita quod ſpoliato agenti remedio recuperandæ opponi poſſit, quod beneficium ſit reſeruatum: Ro-
10 ta *deciſ. 16.* concludit, quod ſic, *in nouiſ. deciſionib.* eo quia † reſeruatio inficit, quicquid poſtea fit in contrarium, *c. ſi eo tempore. de elect. in 6.* Item quia notoriè conſtat de nõ iure ſpoliari, ideo audiri non debet, *c. accepta. ſup. de reſtit. ſpol.* iſtis rationibus reſpondet Aret. *in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſeſſ.* ſed Rotam defendit Socyn. *in l. rem qua nobis. quaſt. 9. ff. de acq. poſſeſ.* vt ibi per eum. Breuiter ſic puto poſſe diſtingui, conſiderando duos caſus: primus eſt, quãdo agitur interdicto vnde vi, vel ſimili remedio: & iſto caſu procedat opinio Rotæ: ratio eſt, quia opor-
11 tet ſpoliatum in beneficialib. colorare poſſeſſionem, & † poſſeſſio dicitur colorata, quando beneficium fuit habitum ab illo, qui potuit conferre, licèt aliquis defectus ſit in ipſo beneficiato: ita declarat Card. *in c. cum noſtris. de conceſſ. præb.* Lap. *alleg. 32. in fine,* habetur per Dom. *in c. ſi tibi abſenti. de præb. in 6.* itaque cum beneficium per ſuperiorem fuerit reſeruatũ, inferior non potuit de illo prouidere, *d. c. ſi eo tẽpore, igitur &c.* Secundus caſus eſt, quando agitur remedio *ca. reintegranda. 3. q. 1.* & iſto caſu ſpoliatus obtinebit, quia in illo remedio non eſt opus iuſtificare poſſeſſionem, quia fundamẽtum eſt tantummodo in antiqua poſſeſſione, prout vult Innoc. Ant. & Abb. *in c. ſæpe. de reſtit. ſpol.* Socin. *in d. l. rem quæ nobis. ff. de acquir. poſſeſſ.*

Tertiò noto, clericum patronum ratione patrimonij præſentando poſſe variare, & ſic locum habet *c. cum autem. ſupra eo.* ratio eſt ſecundum Abb. quia vt laicus reputatur: econtra infero, quod huic patrono competerent ſolum quatuor menſes ad præſentandum, *iuxta text. in c. 1. de iur. patrona. in ſexto.* infero etiam, quod omnia, de quibus locutus fuit Abb. de patrono laico *in capit. præcedenti,* in patrono clerico ratione patrimonij habent locum.

12 Quartò notat † *hic* Abb. quod clericus ratione patrimonij vt laicus reputatus: ex cuius dictis colligo quatuor concluſiones & vnam illationem.

13 Prima ſit concl. Princeps † ſubſiſtente cauſa ſubditum priuare poteſt re ſua, *l. Lucius. ff. de euict. l. item ſi verberatum. ff. de rei vendic.* & hoc non habet dubium, notate tamen, quod cogitur ſoluere æſtimationem rei, quam affert tertio: hoc vult Innoc. *in c. quæ in Eccleſiarum. de conſti.* pro quo eſt gloſſ. *in l. ſi locus. §. fin. ff. quemad. ſeruit. amit.* & bonus text. *in l. mulier in opus. ff. de capti. & poſtl. reuer.*

Secunda concluſio, Pontifex † non poteſt clericum patri- 14
monio ſuo priuare, non ſubſiſtente cauſa: idem cõcludit Abb. *in c. conſtitutus. de relig. do.* Paul. de Caſtr. *in conſ. 285. incip. Primum dubium:* Dec. *in c. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. col. 10.* hoc non admittit, quia pontifex in clericos, & eorum bona, maiorem poteſtatem videtur habere, quam imperator in laicis, *ca. ſignificaſti. ſup. de foro competen.* Bart. *in c. 1. §. & poſt operis. ff. de no. oper. nunſia.* item quia bona clericorum in pluribus habent priuilegia conceſſa Eccleſiis. Sed ab iſtis rationibus defenditur hæc cõclu. Primò: reſpõdetur, quod licet Pontifex in clericis habeat maiorem poteſtatem, & iuriſdictionẽ, de qua in *d. c. ſignificaſti.* per hoc non ſequitur, quod poſſit aliquem ſine cauſa priuare bonis ſuis, *ca. ex transmiſſa. ſup. de foro compet.* vbi de feudo nullus cognoſcere poteſt, niſi dominus, & tamen † vaſallus non po- 15
teſt priuari feudo ſine culpa, *c. 1. de feud. ſine culpa non amit.* Abb. *in d. quæ in Eccleſiarum. col. 1.* Secundæ rationi reſpondeo, quod ex illa immunitate, quam habet clericus in bonis patrimonialibus, non inſurgit effectus præmiſſus, quod poſſit priuari, nec iſta conſequentia aliquo iure probatur, igitur erubeſcimus, † 16
cum ſine lege loquimur, maximè in diſputatione priuata, Bal. *in auth. ex teſtam. C. de ſecun. nupt.*

Tertia ſit conclu. † Pontifex ſubſiſtentẽ cauſa clericum pa- 17
trimonio poteſt priuare: quod intelligitur, quãdo clericus eſt ſubiectus ratione patrimonij, vt quia oriundus in terris, quæ pertinent ad pontificem reſpectu temporalis iuriſdictionis, prout eſt Bononia, ſed ſecus eſt dicendum in clerico non ſubiecto: ita Paul. de Caſtr. declarat *in d. conſil. 285. circa fin.* & benè dicit, & hoc probatur ratione, quia cum hęc priuatio ſit pęna, non poteſt imponi à non habente iuriſdictionem, *c. ſeculares. §. in hoc 33. q. 2.* quam non habet hoc caſu Pontifex.

Quartam concluſionẽ ſentit Abb. † Pontifex ſine cauſa cle- 18
ricum priuare poteſt beneficio: idem vult gl. *c. per principalem. in 9. q. 3.* quæ dicit, Papam ſine cauſa Epiſcopum poſſe deponere, & Epiſcopatu priuare: multi ſequuntur illam gloſſ. quam tamen pluribus impugnat Abb. *in c. fin. ſup. de confir. vti. vel inuti. & in diſputatione incip. Epiſcopus. in primo dubio:* idem etiã vult Card. *in conſil. 142. incip. Sanctiſſimus.* vbi adducit rationem vrgentem prima facie: nam dicit, acceptans beneficium ſibi † collatum 19
videtur per quemdam contractum ſe obligare ad illius adminiſtrationem, *c. niſi cum pridem. in §. verum. ſup. de renunc. ibi, ſponſam tuam deſerere non debuiſti.* &c. Pontifex † aut contractũ diſ- 20
ſoluere non poteſt, *c. 1. ſup. de proba.* Sed tenendo dictã quæſtionem fundamentis Abb. reſpondere, vt per Modern. *in d. c. fin.* rationi autem Card. ſic reſpondeo, quod princeps diſſoluere poteſt contractum celebratum ſuper bonis eccleſiaſticis, quia in illis plenitudinem poteſtatis habet, ita Abb. per illum text. *in c. ex multiplici. de deciſ.* Breuiter ſic concludendum eſt, aut loquimur de poteſtate ordinaria, & tunc pontifex hoc non poteſt. Aut loquimur de poteſtate abſoluta, & tunc poteſt, † cum 21
in beneficialibus pleniſſima ſit eius poteſtas, *cle. 1. vt lite penden. c. 2. de præben. in 6.* & alias late conſului ſuper prępoſitura eccleſiæ Friggeoſis, in Bononia, quam Iulius II. Pontifex maximus ademit vni & alteri contulit. Et ſciendum eſt, quod in dubio † 22
Pontifex cenſetur vti poteſtate abſoluta, quando actus aliter non valeat, *argumen. l. 3. ff. de teſta. milit.* ita Paul. de Caſtr. ſingulariter *in conſil. 248. incip. In repræſenti.* vbi hoc pulchre declarat, quæ omnia notate.

Vltimò infero † ex dictis Abb. quod cum clericus repute- 23
tur vt laicus in bonis patrimonialibus, ipſi onera & collectæ imponi poterunt prout laico, cum ita reputetur: quam illationem videbimus *in ſequenti lectione*: tamen ad hanc materiam non ſum amplius reuerſurus propter vacationes carniſpriuij vſque ad quadrageſimam.

Sequitur liber quartus Decretalium.

IN LIB.

IN LIB. IV DECRET.

REPETITIO
IN CAP. TVÆ FRATERNITATIS.
De ſponſalibus.

Celeberrimi I.V.C. D. Antonij Roſelli Patauini.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoninm ſolo conſenſu contrahitur ſine verborum expreſsione etiam in valentibus loqui.*
2 *Pater ſi concipit verba de præſenti in præſentia filiæ, illa præſentia habetur pro conſenſu in iudicio, ſecus in extraneis. num. 4.*
3 *Matrimonium contrahitur ſine verbis, ſi præceſſerunt contractus vel ſponſalia de futuro.*
5 *Probationis ſolennitas vt instrumẽtalis non eſt de ſubſtantia actus, ſed ad bene eſſe.*
6 *Solennitas ſubſtantialis illa dicitur, ſine qua res eſſe non poteſt.*
7 *Mutus poteſt contrahere matrimonium. num. 25.*
8 *Verba quando ſunt neceſſaria videntur eſſe de forma ſubſtantiali.*
9 *A dignioribus ſemper eſt inchoandum.*
10 *Verborum ordo non eſt neceſſarius in his, quæ conſenſu contrahuntur.*
11 *Mulier in matrimonio contrahendo ratione honeſtatis prius interrogatur, quàm vir.*
12 *Verba ſunt de forma ſubſtantiali ſtipulationis.*
13 *In matrimonio ficto non exiguntur Verba, id eſt, in præſumpto præſumptione iuris & de iure.*
14 *Matrimonium præſumptum quod dicatur.*
15 *Ius non contentatur fictione vel præſumptione, vbi veritas haberi poteſt: ſecus vbi per verba veritas haberi non poteſt.*
16 *Fictio propriè quæ dicatur.*
17 *Præſumptio vera quæ cenſeatur.*
18 *Per teſtes qualiter probetur matrimonium contractum.*
19 *Deus ſolus ſcrutator eſt cordium.*
20 *Voluntas & animus probatur per verba vel alios actus exteriores. num. 27.*
21 *Lex præſumit, quòd illud, quod quis dicit ore & verbo, gerat in corde.*
22 *Mens talis præſumitur fuiſſe, qualis ex verbis colligi poteſt, vel actibus.*
23 *Probatio vtrobique eſt vera, cùm teſtes deponunt ſenſu corporeo.*
Quid ſi teſtis referat factũ, licèt ex facto ſequatur iuris præſumptio. num. 24.
26 *Pueri iuris interpretatione nõ cenſentur habere conſenſum, & ideo non contrahunt matrimonium.*
28 *Verba non ſunt de ſubſtantia matrimonij, ſed conſenſus legitimus, ſunt tamen de ſolennitate præparatoria.*
29 *Veritas in foro pœnitentiali & quò ad Deum attenditur.*
30 *Conſenſus contrahentium matrimonium debet eſſe mutuus.*
Et vnde dicatur conſenſus.
32 *Conſentiens animo in aliquem vt in vxorem, & ſic ſi eadem cõſentiat in ipſum vt in virum, nunquid ex hoc fiat matrimonium.*
33 *Conſenſus tacitus & latens contrahentium, in animoq́; retentus nihil operatur in emptione, & venditione.*
34 *Contractus perficitur ſolo conſenſu, & poteſt expediri inter abſentes, dummodo interueniat nuncius vel epiſtola.*
Et in quibus obligationibus hoc intelligatur. num. 35.
36 *Animus cognoſcitur non ſolum verbis, ſed factis, ſed cùm verbis exprimitur melius deprehenditur.*
37 *Pueri qui dicantur.*
38 *Vir & vxor qui dicantur.*
39 *Mulier propriè dicitur, quæ eſt corrupta, continetur tamen mulieris appellat. aliquando virgo.*
40 *Eccleſia, verbum capitur quandoque pro foro contentioſo.*
41 *Iudicare de occultis eſt ſolius Dei.*
42 *Verba cùm habent plura ſignificata, interpretanda ſunt ſecundum ſubiectam materiam.*
Interpretantur aliquãdo ſecundum qualitatem perſonarum, cum quibus eſt ſermo. num. 43.
44 *Conſenſum qui habet, poteſt illum præſtare in his quæ non intelligit vel interpretatur à iure non intelligere.*
45 *Contrahendi facultatem qui non habet in actu non habet nec in potentia.*
46 *Pueri non poſſunt vouere caſtitatem.*
47 *Verba ad hoc inuenta in contrahendo matrimonium vt exprimatur conſenſus.*
48 *Matrimonium inter valentes loqui poteſt contrahi etiam ſine verbis.*
49 *Matrimonium ſpirituale contrahitur ex conſenſu eligentium & electi.*
50 *In baptiſmo qui fari poteſt, non baptizatur, niſi verbis reſpondeat.*
51 *In voto non eſt aliqua ſacramentalis obligatio, ſed ſpiritualis tantum, & ideo non eſt opus verbis.*
52 *In matrimonio requiritur ſubſtantia & forma, & quæ ſit ſubſtantia, & quæ forma.*
53 *Seruitutes mutuæ etiam inter coniugales contrahuntur.*
54 *Matrimonium non diſtrahitur diuortio, niſi verba interueniant.*
55 *In contractibus, qui conſenſu cõtrahuntur, conſenſus ſufficit aliter quam verbis expreſſus.*
56 *Matrimonium an poſſit contrahi ſine verbis.*
57 *Argumentum de matrimonio ſpirituali ad carnale an ſemper ſit efficax.*
Matrimonium ſpirituale quid differat à carnali. num. ſeq.
58 *Eccleſia ſponſa ex diſpenſatione poteſt habere plures ſponſos, & clericus plures Eccleſias.*
59 *In matrimonio carnali alia ætas requiritur quam in ſpirituali.*
60 *Conſenſus quando non poteſt colligi niſi ex verbis, tunc verba ſunt de ſubſtantia & forma, vt exprimant conſenſum de præſenti.*

QVONIAM. Scribentes meo iudicio non ceperunt intentionem iſtius decretalis, ideo in ſummando & deuidendo fuerunt multum varij. Aliqui enim ſummant ſic. Per ſola verba contrahitur matrimonium, ſcilicet per legitimum conſenſum verbis expreſſum per illos qui loqui poſſunt: & ſic fatentur iſti, quod matrimonium non cõtrahitur ſine verbis inter illos qui poſſunt fari. ſed iſte intellectus mihi non placet,
nec iſtud ſummarium, quia, † etiam in valentibus loqui ma- 1
trimonium contrahitur ſolo conſenſu ſine verborum expreſſione verbis ipſorum contrahentium, quando pater contrahit matrimonium pro filiis, & filio exiſtente præſente, & non diſſentit, tunc contrahitur matrimonium, & videtur conſentire. Idem, ſi contrahitur ab extraneis nomine mulieris vel viri & ſequatur deinde ſubarratio, vel alius conſenſus ratihabitionis tacitus vel expreſſus, vt *notatur in cap. primo, de deſponſ. impu. libro 6. & hic in gloſſ. & in cap. fin. ſupra titu. proxim. & in cap. 2. de matrim. contr. con. interdict. eccleſ.* & dicam *infra* ſuper gloſſ. & in hoc eſt
differentia inter patrem & extraneum, quia ſi pater † concipit 2
verba de præſenti in præſentia filiæ, illa præſentia habetur pro conſenſu in iudicio *cap. 1. de deſpon. impub. lib. 6.* & eſt text. *in l. ſed ea. ff. de ſponſal.* ſed in extraneis ſola præſentia eius, cuius nomine contrahitur, non habetur pro conſenſu: ſed bene, ſi recipit poſtea iocalia, vel ſi facit alia ſigna denotantia conſenſum, tũc talis conſenſus inducit matrimonium, ergo ſine verbis cõtrahentium matrimonium poteſt contrahi. patet, quia † ſi præ- 3
ceſſerunt contractus vel ſponſalia de futuro, matrimonium demum contrahitur ſine verbis, *vt infra eod. capit. is qui. & ſupra eodem in capit. ad id quod, & capitu. cum apud, & ſupra de reſtitut. ſpoliat. capit. ex parte.* Alij legunt ſecundo modo iſtam decretalem, quod in valentibus loqui per legitimum viri & mulieris conſenſum contrahitur matrimonium & ſine verbis: & iſte intellectus eſt verus, & patebit ex his, quæ dicam ſuper gloſſ. Huic tamen intellectui obuiat principaliter textus *iſtius capituli in verbo, ſed neceſſaria ſunt quantum ad Eccleſiam verba.* Ad hoc reſpondent multi vt Cardinalis, dicendo, ſunt neceſſaria, id eſt, vtilia: & alij exponunt, ſunt neceſſaria verba, vel alia ſigna: ſed iſtæ reſponſiones mihi non placent, neque ſatis faciunt ad prædicta verba textus. palam textus dicit, quod ſolo conſenſu contrahitur matrimonium, & tamen ſubdit, quod neceſſaria ſunt verba: & iſti ſic apoſtillantes excludunt neceſſitatem verborum: quod videtur contra iſtum textum, *ibi, ſed neceſſaria,* coniunctis his quæ notantur *in authent. ſed iam neceſſe. C. de ſecund. nupt.* Tertius eſt intellectus vt ſi non præceſſerint aliqui tractatus matrimonij, tunc verba ſunt neceſſaria. Aut præceſſerunt tractatus, & tunc ſufficit ſolus conſenſus.

& iſte

&c iſte fuit intellectus Arch. &c Lau. ſed iſte intellectus non cõ-
uenit huic litteræ, quia hic non fit mentio, an præceſſerint tra-
ctatus vel non: item reſtringitur nimis textus, qui dicit quod
ſolo conſenſu contrahitur matrimonium. item quia &c ſi nulli
4 præceſſerint tractatus &c pater conciperet verba † matrimonij
præſente filia &c non diſſentiente, talis præſentia, vt dixi. habe-
tur pro conſenſu, &c valet matrimonium. item quia ego credo
quod ab initio iſto conſenſu expreſſo matrimonium contrahi
poſſit. 25 *q. 2. cap. ſufficiat. & inf. eod. cum locum.* Alij verò, vt dom.
meus Anton. dicit quòd matrimonium contrahitur ſolo con-
ſenſu legitimo. Non obſtat tex. dum dicit, ſed neceſſaria, quia
non loquitur de ſolemnitate ſubſtantiali, ſed loquitur de ſo-
lennitate probatoria, quia ad probandum matrimonium ver-
ba ſunt neceſſaria: non tamen per hoc excluditur, quòd illa
5 probatio non ſufficiat, quia † ſolemnitas probationis vt in-
ſtrumentalis non eſt de ſubſtantia actus, ſed ad bene eſſe &c
certiorem probationem. Et pro iſta doctrina facit quod no-
tant doctores *in l. prælatum.* &c ibi Bartol. *C. de ſentent.* vbi colli-
6 gitur, quòd illa † dicitur ſolemnitas ſubſtantialis, ſine qua res
eſſe non poteſt. *l. pactum. ff. de contrahen. emptio.* vbi emptio non
conſiſtit ſine pretio, ſed illa ſolennitas, ſine qua res eſſe poteſt,
illa non eſt ſubſtãtialis, ſed matrimonium poteſt eſſe ſine ver-
bis ex ſolo conſenſu, vt patet in iſto text. qui hoc dicit, &c quia
7 † mutus cõtrahit. Patet etiam in filiis, pro quibus præſentibus
parentes contrahunt, &c eorum præſentia habetur pro cõſen-
ſu vt *ſupra* dixi: item probatur in omni caſu, quando præceſſe-
runt tractatus: nam demum ſufficit tacitus conſenſus, vt *ſupra
eodem. n qui.* Iſta opinio eſt vera in ſe: tamen per hoc non re-
ſpondetur bene ad iſtum text. qui dicit quòd verba ſunt ne-
8 ceſſaria de præſenti, quia † quando verba ſunt neceſſaria, illa
videntur eſſe de forma ſubſtantiali, vt probatur in arrogatio-
ne, &c adoptione, quia is qui adoptat, rogatur, ſpecies interro-
gatur, &c ſic adoptandus, vt *l. 2. quæſtio. 1. ff. de adopt.* vbi gloſſ. di-
cit, quòd ſic eſt in matrimonio, vt primo interrogetur vir ſpõ-
ſus, deinde ſponſa, &c hoc probatur per textum *infra eodem ſi
inter,* vbi ponuntur primò verba viri, deinde mulieris, quia à
9 † dignioribus eſt inchoandum, &c eſt argumentum, quòd in
electionibus fiendis primo interrogentur digniores: iſte ta-
men ordo non eſt de ſubſtantia, quia eſt honeſtatis, non ne-
10 ceſſitatis. Item in his, quæ † conſenſu contrahuntur, non eſt
neceſſarius ordo verborum. *ff. de actio. & oblig. l.* 2. &c ideo ſi pri-
11 mò interrogetur † mulier, vt fit Paduæ, vbi primo interroga-
tur mulier, non vitiatur contractus, *argumento capitulo manda-
to. de preben. lib. ſexto. & dicta lege conſenſu,* licet ſecus eſſet, ſi eſ-
ſet ordo in verbis iuxta notata *in l. prima, de verborum obligatio.*
12 vbi probatur, † quòd verba ſunt de forma ſubſtantiali ſtipu-
lationis. Quare idem dominus meus ſoluit aliter dicens,
13 Quoddam † eſt matrimonium fictum ſiue præſumptum præ-
ſumptione iuris &c de iure, ſed ad huius eſſe nõ exiguntur ver-
ba, vt *infra eodem. n qui.* vbi per ſponſalia de futuro cum copula
conſummatur matrimonium, dato quod nulla verba ſubſtan-
tialia matrimonij interuenerũt. Quoddam eſt matrimonium
fictum ſiue præſumptum præſumptione iuris tantum, &c in iſto
non exiguntur verba, vt patet in matrimonio, quod contra-
hitur per patrem filiis non diſſentientibus, ſed præſentibus.
14 Item † ſecundum eundem dominum meum iſtud eſt præſum-
ptum matrimonium, ſed non verum, quia lex ſic præſumit: idẽ
ſi per extraneus contraheretur, &c ſequatur ſubarratio, vt *ſupra*
dixi. &c idem ſi præceſſerunt ſponſalia de futuro, &c ſecuta eſ-
ſet ſubarratio, *infra de matrim. con. interdi. eccle. contr. capitu. 2.* pa-
tet etiam in matrimonio, quod contrahitur per mutum: nam
tale matrimonium eſt præſumptum, quia mutus non omnino
dicit clare mentem ſuam, ſed ſic à iure præſumitur, vnde non
eſt matrimonium verum, &c in tali non exiguntur verba, &c ita
intelligi poteſt gloſſ. *hic,* &c ideo dicit dominus meus, quod gl.
inferr vnum, quod in valentibus loqui verba ſunt neceſſaria,
15 quia ex quo poteſt haberi † veritas, ius non contentatur fictio-
ne vel præſumptione, ſicut facit in non valentibus loqui tunc,
cum veritas per verba haberi non poſſit, matrimonium tunc
cum mutis contrahitur. Dicit etiam quod ſi Eccleſia vult cer-
titudinem veram, illam debet habere per verba, ſicut præſum-
pta poteſt probari profecta ſine verbis: dicit etiã quod iſte mo-
dus probandi vere &c non præſumptiuè non requiritur cõmu-
niter à iure, niſi vbi exprimitur, &c dicit eſſe ipſam veritatẽ. Mi-
hi videtur, quod illa verba ſunt multum defectiua, &c etiã non

vera, &c primo cum dicit quod matrimonium aliquod eſt fictũ
aut præſumptum: iſta eſt mala locutio, quia † fictio quando in- 16
troducitur ſuper illo, quod eſt certum eſſe vel non eſſe, vt vbi
eſt certum eſſe, fingit non eſſe: vel ecõtra fingitur id eſſe, quõd
in veritate certum eſt nũ eſſe, &c iſta propriè dicitur fictio, quæ
fingit illud quod eſt verum eſſe falſum, † &c præſumptio vera 17
eſt illa, quæ fundatur ſuper incerto &c dubitabili, quod tamen
eſt vel poteſt eſſe verum, &c hoc dixit gloſſ. *in l. 1. §. exredit, in glo.
in verb. præſumatur. C. de rei vxo. actis.* vnde reſpectu eiuſdem effe-
ctus non poteſt dici fictum ſiue præſumptum, quod vbi eſt fi-
ctum, ſufficit præſumptio. Præterea dicit idem dominus meus,
quod probatio per verba illa eſt vera, quæ cum fit ex ſignis, vel
aliquo conſenſu, eſt præſumpta: tunc ſi ipſe intelligit de vera
probatione, quæ cadit in teſtem, &c tunc iſta vera probatio po-
teſt in teſtem cadere verè. Ita quando deponunt † de matri- 18
monio contracto per factum &c ſicut etiam per verba, vt ſi te-
ſtis interrogatur, quod Titius &c Seia contraxerunt matrimo-
nium, &c interrogatus in cauſa ſcientiæ dicit quod audiui &c vi-
di quòd ipſi contraxerunt ſponſalia de futuro, &c poſtea vidi
quod eam ſubarrauit annulo: vel vidi quod eam duxit ad do-
mum, &c concubuit ſecum, tunc iſti teſtes probant matrimo-
nium, vt eſt text. *in Authent. de inſtrum. caute. & fide, in princip.
collat. 7.* &c *ibi* gloſſ. *in verſic. mutatio, probat l. 3. § eiuſdem quoque
princip. ff. de teſti. ibi, cuiuſque rei veritas deprehenditur.* probatur
in iſto textu. cum dicit quod matrimonium verè contrahitur
per conſenſum: probato ergo conſenſu per alia ſigna, eſt pro-
batum verè matrimonium, vt *hic.* Si autem ipſe intelligit de
veritate, quæ ſurgit ex verbis, vel ex facto ipſo ſolo, &c tunc
adhuc ipſe non bene dicit, quòd matrimonium ex conſenſo,
&c ea ſola voluntate contrahitur: ſed conſenſus &c voluntas
huiuſmodi eſt tranſibilis, &c † ſolus Deus perſcrutatur huiuſ- 19
modi voluntatem, vt *in Clementina prima, exiuit de paradiſo, de
verborum ſignificatione.* notat gloſſ. *Inſtitut. de actio. §. à lite.* ipſa
tamen † voluntas habetur &c animus probatur per verba vel 20
alios actus exteriores, per verba primo, vt dicit gloſſ. *quæ incē-
pit, ab abſente, in leg. ſi prator. ff. de iudic. in leg. Labeo. ff. de ſuppellect.
legat. l. quæro, in fine, de ædil. edict.* notatur *in leg. Fulcinius. §. quid
ſit autem latitare ff. quibus ex cauſis in poſſeſſ. eat.* Iſta ergo volun-
tas per verba declarata eſt ex iuris præſumptione, quia lex † 21
præſumit, quòd iſtud quod dicit ore &c verbo, illud gerat in
corde, vt *dicta lege Labeo, ibi, cæterum nemo exiſtimandus eſt, de
ſuppellect. legat.* &c ita vult Bartolus. *in dicto §. quid autem ſit lati-
tare,* quia plerumque dicit quis aliis quod non habet in men-
te, *in capitulo proxim.* ſed lex præſumit, quòd illud quod quis
dicit, gerat in mente: ita etiam ex † facto deprehenditur a- 22
nimus, quia talis præſumitur mens fuiſſe, qualis ex actibus
colligi poteſt, *vt lege reprehendenda. Cod. de inſtitutio. & ſubſtitu-
tio. in gloſſ. in verbor. comprobaſti. facit inſtitutio. de rerum diuiſ. in
§. ferus.* nam &c in brutis animalibus actus &c conſuetudo na-
turaliter indiſtinctum demonſtrant, &c quælibet iſtarum
probationum eſt vera, poteſt tamen dici præſumpta, quia
lex ex verbis vel ex actibus animi conſenſum præſumit: vn-
de non poteſt dici magis vera approbatio quæ fit per verba,
quàm illa quæ fit per facta: quia † quantum ad teſtes ſi de- 23
ponunt ſenſu corporeo, vtrobique eſt vera probatio, &c ve-
rum teſtimonium, vt probat iſte textus. dum dicit in veritate
contractum. hoc plene ſentit Bartolus *in l. admonendi, de iureiu-
rand. ibi. hu præmiſſis, &c.* ſufficit enim, † quòd teſtis referat fa- 24
ctum, vt dicatur vera probatio, licet ex facto ſequatur iuris
præſumptio. notat Bartol. *in l. cum quid ff. ſi cert. petat.* vnde iſta
verba domini mei non ſunt vera, licet videantur pulchra, quia
vt dixi *ſupra in principio,* ſcribentes hic non habent intellectum
iſtius capituli: vnde pro eius declaratione ego cõſidero, quòd
in iſta decretali ſunt duæ partes: in prima parte ponuntur duo
quæſita: primo vtrum ex ſolis verbis contrahatur matrimo-
nium. Secundò ſi contrahitur verbis, quibus contrahatur, &c
in ſecunda parte *ibi, nos igitur,* reſpondet expreſſe ambobus
quæſita.

Primò dicit quòd ſolis verbis non contrahitur matrimo-
nium ſine conſenſu per id quod dixi, ſed contrahitur per legi-
timum viri &c mulieris conſenſum. Deinde *in verſiculo, ſed ne-
ceſſaria,* reſpondet ad primam quæſtionem, quibus verbis
fiant, dicit, quod verba quantum ad Eccleſiam ſunt neceſ-
ſaria, quæ exprimant conſenſum de præſenti. deinde *in ver-
ſiculo, nam & muti,* probat primum dictum, quòd non contra-
hitur

25 hitur ſolis verbis,ſed ſolo conſenſu,quia † muti qui non habent
verba,contrahunt per conſenſum ſolum ſine verbis. Item quod
26 non contrahitur ſolis verbis abſque conſenſu , probat, † quia
pueri , quamuis contrahant per verba , non tamen contrahunt
conſenſu, cùm iuris interpretatione non cenſeantur habere cõ-
ſenſum. Iſte eſt verus intellectus iſtius capituli. Et ſecundùm i-
ſtum intellectum hoc dicit, Matrimonium non contrahitur ſo-
lis verbis,ſed contrahentium ſolo conſenſu legitimo. Ideo mu-
ti contrahunt,pueri autem non, cùm non videantur habere cõ-
ſenſum. ſed cùm conſenſus ex ſolis verbis comprehenditur,
tunc verba ſunt neceſſaria, & etiam denotantia conſenſum le-
gitimum de præſenti. hoc dicit. Ex iſtis conſtat, quod falſum
eſt,quod quidam dicunt, quia ſecundæ quæſtioni reſpondetur
ex eo, quia ſi contrahitur ſolo conſenſu ſine verbis, & ſic verba
nulla ſunt neceſſaria, prima quæſtio remanet inciſa, vel indeci-
27 ſa tanquam ſuperflua, ſed ſic dicentes ſomniant, † quia volun-
tas & animus humanus maximè per verba deprehenditur, *vt d.*
l. Labeo ff de ſupellect. legat. & ſuprà dixi, & tunc opus eſt ſcire, quæ
verba ſint apta. Ad huc reſpondet, illa quę ſunt denotantia con-
ſenſum de præſenti: & ideo malè notant hic aliqui, quòd à con-
ſequenti deſtructo arguitur, ſeu à deſtructione antecedentis ar-
guatur hic in litera, quia ex vno vero antepoſito antecedenti ſe-
quuntur duæ conſequentiæ veræ: nam in reſponſione datur i-
ſtud antecedens, quòd matrimonium non contrahitur ſolis
verbis,ſed legitimo contrahentium ſolo conſenſu, & ideo muti
contrahunt,cùm habeant conſenſum,licet non verba, & pueri
non contrahunt,licet habeant verba, quia iuris interpretatione
non cenſentur habere conſenſum. Venio ad nota. quòd matri-
monium contrahitur ſolo conſenſu: nec ſufficit quòd ſit con-
ſenſus ſi non eſt legitimus, & oportet quod ſit legitimus quo ad
ambos contrahentes: vnde non ſufficeret, ſi eſſet ex vna par-
tium tantùm legitimus: vnde cum viripotente non contrahit
pupillus matrimonium, *infra titulo proximo, c. final.* & ideo poteſt
28 notari quod verba non ſunt † de ſubſtantia matrimonij , ſed
conſenſus legitimus, id eſt non violentus, *eodem c. cùm olim.* quod
& contrahentes ambo ſint idonei, & ſint diuerſi ſexus duorum,
vnde verba non ſunt de ſubſtantia. Dixit tamen dominus meus
quòd ſunt de ſolennitate præparatoria , quia ſine verbis aliquã-
do matrimonium probatur , & contrahitur etiam inter valen-
tes loqui, vt ſuprà oſtenſum eſt , & ideo malè dicunt qui colli-
gunt , quod verba ſunt neceſſaria quantum ad eccleſiam, quia
non eſt verum, quando de conſenſu poſſunt contrahere aliter
quàm per verba, ideo malè faciunt qui conſenſerunt in mulie-
rem ſine teſtibus, ſi poſtea ſecum contrahunt, quia matrimoniũ
probare non poſſunt, quia non deficit ius, ſed probatio iuris, *l.*
duo ſunt Titij. ff. de teſtam. tutel. & ideo in foro conſcientiæ, & quo
ad Deum obligatus eſt, vt non poſſit cum alia contrahere, quia
29 in † foro pœnitentiali & quo ad Deum attenditur veritas, *infra*
c. proximo. & creditur confitenti, *1. quæſtione 7. ſancitum, & c. ſignifi-*
30 *caſti. el 2. & de teſtib. c. teſtimonium.* Et nota quòd iſte † conſenſus
debet eſſe mutuus, id eſt, hincinde vt ambo ſimul conſentiant:
ex hoc enim dicitur conſenſus à con, quod eſt ſimul, & ſentire,
quaſi ſimul ſentire: ita enim dicit textus, quòd matrimonium
31 contrahitur conſenſu. Ex his vana videtur cogitatio † Innocen-
tij, qui dicit, ſi Titius vidit Mariam mulierem & animo ſuo con-
ſenſit in eam, vt in vxorem, & Maria mulier videns Titium il-
lum, conſentit in illum, vt in virũ, an ex hoc fiat matrimonium?
32 videtur † quod ſic, quia hic eſt conſenſus vtriuſque. Sed hoc ha-
bet Innoc. pro abſurdo, dicit tamen quod non erit matrimoniũ
etiam tenendo quod conſenſus ſolus inducat, quia vt detur cõ-
ſenſus, oportet quod ſit voluntas vtriuſque conſenſus. *29. q. 1. c. 1.*
vbi dicitur, conſenſus eſt duorum pluriumve in idem ſenſus.
Sed ego miror de domino meo, & Innoc. qui non allegant text.
& gloſ. *in l. cõſenſu. ff. de act. & oblig.* item quia requiritur quod par-
tes debeant conſentire & intelligere ſimul & pręſentialiter ſen-
33 tire, vt not. glo. *in d. l. conſenſu. in verbo, conſentire,* & ideo † licet cõ-
tractus emptionis & venditionis expediatur ſolo conſenſu, *Inſt.*
de oblig. quæ ex conſenſu, in princ. & d. l. conſenſu. tamen ſi dico, volo
vendere rem meam Titio qui ſit abſens, & Titius hoc ſciens di-
cat, & ego emere volo, non perficitur per hoc emptio, nec ven-
ditio, vt ibi dicit gl. & eſt ratio, quia quilibet iſtorum conſenſus
eſt latens & in animo vniuſcuiuſque retentus: vnde nihil opera-
tur *vt l. ſi repetendi. C. de condict. ob turpem cauſam.* & ſi dicitur, con-
34 tractus † qui perficitur ſolo cõſenſu, poteſt expediri inter abſen-
tes, illud eſt verum dummodò interueniat nuncius, vel epiſtola, *de*
procur. c. fin. lib. 6. C. de ſacroſan. eccleſ. l. illud & ibi Cyn. & l. fin. C. de do-
nat. cauſ. mort. notatur in l. ſeruũ electione, de leg. 1. Iſta tamen ſunt in-
telligenda in obligationibus, quæ † contrahuntur ex conſenſu 35
expreſſo: ſecùs in his qui tacitè contrahunt, *l. 2. & ibi* probat &
Cyn. *de pactis.* & in his quæ in conſequentiam factorum ſequun-
tur, vt notat Guido *in l. Pomponius. ff. de neg. geſt.* item in his, in qui-
bus conſideratur ſola voluntas, quia ibi non eſt neceſſaria per-
ſona, nec nuncius vel epiſtola, *vt ff. de negot. geſt. l. Pomponius.* & *ibi*
notatur, & etiam *in l. fin. ff. de interrog. act.* & idem in his quæ depẽ-
dent ex voluntate vnius tantùm, notatur *in d. l. Pomponius. & in l.*
cùm pater. § donationes. ff. de leg. 2. Nota † quòd animus humanus 36
cognoſcitur nõ ſolùm verbis, ſed factis, ſed cum verbis exprimi-
tur, melius deprehenditur, & cum ſolis verbis animus & cõſen-
ſus deprehenduntur ad matrimonium, tunc verba habent in ſe
quandam formalitatem ſiue ſubſtantiam, vt ſunt talia, quæ con-
ſenſum exprimant de præſenti, & hoc modo verba dici poſſunt
de forma ſiue ſubſtantia matrimonij, ſiue potiùs de forma ex-
preſſionis conſenſus exprimendi ad matrimonium, quando ali-
ter, quàm per verba debet conſtare, eſt neceſſaria forma, vt ex-
primant conſenſum de præſenti, & ita poſſunt concordari opi-
niones, vt dicã ſuper gloſ. Nota, † quòd quatenus dicitur puer, 37
quia hic capitur pro conſtituto in pupillari ætate, *vt in l. pueri ff. de*
verb. ſign. & maſculos & fœmina, licet aliquando puer ad differẽ-
tiam puellæ, *vt d. l. pueri, & d. l. inter verba. § 1. de verb. ſign.* aliquãdo
pueri dicuntur omnes ſerui ſiue ſeruientes, & ita dicit glo. quod
appellant Bononienſes *in d. l. pueri. facit l. vxorem § teſtamento ff. de*
leg. 3. Nota quòd matrimonium contrahitur per vir & mulieris
legitimum conſenſum, & capitur vir pro marito, *ff. de legat. 3. cum*
quis. § codicillis, de ord. cog. c. 1. & l. inter liberos § frater. ff. de adul. & ha-
bent ſe correlatiuè: nam ſi virgo adeſt marito, ergo eſt mulier ſi-
ue vxor. Aliquando † tamen vir dicitur, qui aliquando maritus 38
fuit: & vxor quæ aliquando vxor vel nupta fuit, *l. diuortio ff. de ne-*
got. geſt. ſicut quandoq; dicitur quis pater, qui non habet filium,
l. cùm pater. ff. de neg. geſt. & licet text. dicat, viri & mulieris, & mu-
lier † propriè dicitur, quæ corrupta eſt, *ff. de cõtrah. emp. l. alioquin.* 39
& ff. de noui oper. nunc. l. de pupillo. § & generaliter. tamen hic muli-
eris appellatione virgo continetur, patet in B. Virgine, cùm Chri-
ſtus dixit: Mulier, ecce filius tuus. probatur *in l. mulieris appellatio-*
ne. ff. de verb. ſign. de quo dicunt ibi, quia capitur hic pro viripotẽ-
te virgine vel corrupta, nam ante ætatem viripotentem, quæ eſt
in muliere 12. annus, & in marito quartuſdecimus, *vt infra titul.*
prox. c. fin. non contrahitur matrimonium, *vt hic & d. c. fin.* & ſi cõ-
trahitur, non eſt matrimonium, ſed ſponſalia de futuro, *d. c. fin. &*
in c. 1. de deſponſ. impub. lib. 6. facit l. cùm quis decedens. § codicillis, de leg.
3. ibi, vir capitur pro adulto. Nota hic † de verbo, eccleſia, quia capi- 40
tur hic pro foro contentioſo qui non iudicat de occultis ſpecia-
liter, ſed generaliter ſic, *vt not. gloſ. in Clem. 1. de hære. in gloſ.* eo ipſo,
vbi colligitur quod ſpecialiter † iudicare de occultis eſt ſolius 41
Dei, *32. diſt. erubeſcant. 22. q. 5. humanæ aures,* & de multiplici eccle-
ſia dixi pleniùs *in c. eam te, de reſcr. & Doct. in c. fin. ne prælat. vic. ſuas,*
ſed hic capitur pro eccleſia militante, & eius foro contentioſo.
Et ideo † verba ſunt interpretanda cùm habeant plura ſignifi- 42
cata, ſecundùm ſubiectam materiam, *l. ſi vno. in fin. ff. locat.* & ſe-
cundùm varietatem terminorum & effectuum , *vt dicta*
l. ſi vno, & l. quæro. § inter locatorem, ff. locat. & l. ſi ſtipulatus ff. de vſur.
& ff. de dam. infect. l. damni infecti quidam. & attenditur in hoc po-
tius quã propria ſignificatio verbi, *vt l. ſi inſula. § Mæuia. ff. de ma-*
nu. teſtam. & aliquando interpretatur † ſecundùm qualitatẽ per- 43
ſonarum, cum quibus eſt ſermo. *l. plenum. § equiſ. ff. de vſu & habi.*
facit l. falſo. in 1. glo. C. de diuort. ſed nomen eccleſiæ eſt prolatum in
materia conuenienti militanti & triomphanti eccleſiæ, deberet
recipi in potiori ſignificatu, & ſic de triumphanti eccleſia, *vt in*
c. ſi quem. de ſent. excom. & notatur in Clem. 1. in ſecunda gloſ. de ſepult.
& per antonomaſiam intelligitur de triumphanti, ſicut dicitur
de Philoſopho & Poëta. Vltimò nota, quòd † habens conſen- 44
ſum poteſt præſtare ſuper his quæ non intelligit vel interpreta-
tur à iure non intelligere. Et ideo pueri cùm non habeant potẽ-
tiam carnalis commixtionis interpretantur illam non intellige-
re, & ideo non poſſunt contrahere matrimonium, quod eſt ad
finem carnalis commixtionis. Facit benè *l. coram. ff. de verb. ſign.* &
ideo benè dicitur, cæcus non iudicat de coloribus, & iſtud facit
quod pupillus non poſſit teſtificari de adulterio, idem dixi per
iſtum text. iunctis his quę ſcribuntur *in l. quod ſeruus de ſtipul. ſeruo.*
quòd qui † non habet facultatem contrahendi in actu, nec in 45
potentia: nec † illi poſſent vouere caſtitatem, vt ſentit Innoc. & 46

Hoſt.& Doct.*in c.2.inf.qui clerici vel vouent.*& ibi dixi, & iſta ſuffi-
ciant pro notabilibus iſtius text. Venio nunc ad gloſ. & materiã.
Prima gloſ.allegat coocordantias, quòd matrimonium contra-
hitur ſolo conſenſu, 27.*q.2.ſufficiat,& ſuprà eod.cùm apud, & c.cùm
locum.* Ex ſecunda gloſ. poteſt notari per contrarium, quod hæc
in hoc contradicit ſibi: nam in reſponſionibus dicit primùm, ꝙ
matrimonium in veritate cõtrahitur per legitimum viri & mu-
lieris conſenſum, quod patet, quia multi contrahunt illud, qui
loqui neſciunt, inde *in verſic. ſed neceſſaria.* videtur ab hac ſenten-
tia text. iſtius recedere, dum dicit, ſed neceſſaria ſunt quantum
ad eccleſiam verba conſenſum exprimentia. Cùm ergo dicit, ꝙ
ſunt neceſſaria, videtur innuere quòd conſenſus aliter expreſſus
quàm per verba, non ſufficiat, poſtquam verba ad contractum
matrimonij neceſſaria eſſe videntur. Ideo glo. videtur primò di-
cere, quòd in mutis ſolus conſenſus ſufficit ſine verbis, *vt ſuprà
eo. c.cùm apud.* ſed in his qui loqui poſſunt, non contrahitur matri-
47 monium ſine verbis, quibus conſenſus exprimatur, quæ † ſunt
inuenta ad hoc, vt dicit gloſ. per aliquod aliud, puta ipſo facto,
per quod intelligitur conſentire, ſicut etiã dicitur *in l.& in epiſto-
la, C.de fideic.* quod fideicõmiſſum poteſt nutu relinqui, ab eo nõ
qui loqui poſſit, *l.nutu.de leg.3.* probat hoc per caſum, qñ parẽtes
pro filiis contrahunt. 32.*q.2.honorãtur, & ff.de ſpõſ.l.ſed quæ patris.*
& idem ſi per ſe contrahunt, non per alios, ſubaudiendum, ſine
verbis de præſenti, ſed fortè dependentibus de futuro, vel aliis
ſignis matrimonium exprimẽtibus ſicut ſecuta annuli ſubarra-
tione. Similiter in muto, in quo non ſufficit ſolus conſenſus, niſi
per ſigna exprimatur, & illud faciunt ſigna cõſenſum exprimẽ-
tia in muto, quod faciunt verba in his qui loqui poſſunt, & hoc
matrimonium contrahitur ſolis verbis exprimentibus conſen-
ſum de præſenti, & dicit gloſ. ꝙ hoc patet ex forma conſultatio-
nis dum dicit, ex ſolis verbis, &c. Ego igitur credo ꝙ mens iſtius
gl. fuerit, quòd quando etiam inter valentes loqui contrahitur
per verba matrimonium, quòd tunc verba ſunt neceſſaria de p̃-
ſenti conſenſum exprimentia. Sed ſi contrahitur ſine verbis, ſed
per alios actus conſenſum exprimentes, quod tunc nutus & ſig-
48 na exprimentia ſufficiant, ex quo colligitur, † quod etiam inter
valentes loqui ſeu fari, matrimonium cõtrahitur etiam ſine ver-
bis. *& ad verſic. ſed neceſſaria.* gloſ. videtur reſpondere, quòd verba
ſunt neceſſaria, quando ſolis verbis matrimonium contrahitur
inter valentes loqui. Innoc. tamẽ notat, quod inter valentes lo-
qui, verba ſemper ſunt neceſſaria, & hoc videtur de mente ma-
giſtri Sententiarum, *diſt.27.art.2.& in q.2.* id quod incipit, huius
autem ſacramenti celebratione. Idem Goff. Tancre. & Innoc. &
Alan. & pro iſtis eſt text. hic, *ibi ſed neceſſaria.* idem tenuit Petr. *in
c.licet, de ſpon. duo.* & Archid. *diſt.43.c.ſit rector.* & inducunt ſimile
49 argumentum, matrimonium † ſpirituale contrahitur ex cõſen-
ſu eligentium, & electi, *ſuprà de tranſlat. epiſc. in c.inter corporalia.* &
tamen ſunt verba neceſſaria, *vt in c.inter, & in c.quia propter, & in
c.in Geneſi, de elec. facit c.1.de re iud. li.6.* ſimile videmus in baptiſmo,
50 in quo † qui fari poteſt, non baptizatur, niſi verbis reſpondeat,
de conſecr. diſt. 4.cùm pro paruulis, & quod notant Doct. *in c. 1. de ba-
ptiſ. & Ioan. c. 9.* vbi parentes cæci illuminati per Ieſum dixerunt
Phariſæis: Scimus quod hic eſt filius noſter, neſcimus quis eum
illuminauit, ipſum interrogate, ætatẽ habet, ipſe de ſe loquatur,
per hoc videtur quod ſi loqui poteſt, matrimonium debet con-
trahi verbis, & hoc probatur *inf. eod. c.ſi inter. de ſponſ. duo. c. licet. ibi
vtroque loquente, & 22.quæſtio.2.c.is autem qui.* vnde vult Innocent.
quod licet hodie, qui hactenus dicant contraxiſſe, ſic fatean-
tur ꝙ ſine verbis conſenſerunt, nõ ſit propterea matrimonium
hoc, quia ſic ſtatuit eccleſia, licèt ſit cõtrarius naturale, ſecũdùm
quod ſolo conſenſu cõtrahitur matrimonium: & fuit iuſta cauſa
huiuſmodi ſtatuti, ne tantum ſacramentum eſſet in incerto,

(Nonnolla videntur hic deeſſe.)

quando parentes pro filiis contrahunt, 32.*q.2.honorantur, & l.ſed
quæ patris. ff.de ſponſ.* & hanc partem tenet B. Thom. 27.*diſt.q.2.art.
a.* nam ſicut contractus ſtipulationis non fit ſine verbis, *l.1. ff. de
verb. oblig. & gl. in c.1. inf. eod.* vnde ſic verba debent interuenire ad
matrimoniũ, quia habent ſe ad matrimonium, ſicut ablutio ex-
terior ad baptiſmum. 1.*q.1.c.detrahe.* nõ eſt ſecundùm eum quod
votum obliget ſine verbis, 17.*q.1.*bona agunt, *& ſuprà de voto, c.li-
51 terarũ.* & quia in † voto nõ eſt aliqua ſacramentalis obligatio, ſed
ſpiritualis tantùm, volens ꝙ ſacramentalis obligatio nõ fiat ſine
verbis, quia tractatur de maiori obligatione ſpiritus & animi &
corporis: item quia in voto eſt obligatio vnius tantùm, in matri-
monio duorum, & ideo in voto non eſt opus verbis, quia Deus
cor intelligit ſine verbis, vel actibus, ſed non ſic eccleſia militãs,
quę debet de contractu matrimonij certificari, *vt in hoc c. ibi, quã-
tum ad eccleſiam. 14.q.5.ſi quid inueniſti, & quod not. glo. in c. 2. de collu-
ſione deteg.* & ideo in matrimonio duo requiruntur, † ſubſtantia 52
& forma, conſenſus eſt ſubſtantia: verba ſunt forma, & traditur
forma *inf. eod. ſi inter. & c.licet, de ſponſ. duor.* idem tenet Hugo de S.
Victore *in lib. de Sacramentis.* & hanc partem ſequitur Cal. *in conſ.
ſuo 5 per text. iſtius capituli.* cùm etiam inter coniugales † contra- 53
huntur mutuæ ſeruitutes. 27.*q.2.cũ initiatur.* in tali obligatione
debent verba interuenire, 22.*q.2.is autem qui.* probatur & Gene-
ſis 24. vbi parentes Rebeccæ noluerunt eam tradere Iſaac filio
Abrahæ, niſi eum primò interrogarent de eius voluntate. Qui-
dam etiam dicunt, *vt gl. in c.fin. de ſeruo coniug.* quod non † diſtra- 54
hitur matrimonium diuortio, niſi verba interueniant, *allegat l. in-
to. ff. de ritu nupt.* quæ probat *in verſic. deinde.* nam mutatus dicitur,
qui ad diuortium nõ conſenſit, ſed ille dicitur non conſenſiſſe,
qui verbis expreſsè diſſenſit, *l.nam magiſtratus. ff. quãdo prouo. nõ eſt
neceſ.* in ſecùs eſt in arbitriis, quia ſufficit quod ſit præſens, & non
contradicit, licèt gloſ. contradixerit in *l. ſi in tres. ff. de arbit.* ſi ergo
requiruntur verba in diſtractu declarantia conſenſum, ita & in
contractu, *arg. l.ab emptione, ff. de pactis.* Sed quod ſufficiat conſen-
ſus etiam aliter quàm per verba, expreſſius probant illa, quę in-
duxi ſuprà, quod ſolo conſenſu contrahitur, *ſuprà eod. cùm locum,
& c.cùm apud, & c. is qui, inf. eod.* & quia non curamus de verbis, ſed
de conſenſu, *l.ſi ſtipulatur. §.ſi in locando. ff. de verb. oblig.* vbi in con-
tractibus, qui † conſenſu contrahuntur, conſenſus ſufficit aliter 55
quàm verbis expreſſus, facit lex in ſponſalib. *& l. ſponſalia, cum l.
ſequenti ff. de ſponſ.* ex quo concludit Hoſt. quod ex voluntate † & 56
præſumptione etiam iudicatur pro matrimonio, *infra c.proximo,
& ita firmat in ſumma de matrimonio. §.qualiter. & ibi §. 2. & 3.* quia
matrimonia contrahuntur cum epiſtulis ſine verbis, *l. in ſponſa-
libus, ff. de ſponſ. & l. neque ſine nuptijs. C. de nupt.* facit *de cland. deſp. c.2.*
vbi probatur, quòd ſi iugales cõtentantur, quod publicetur ma-
trimonium quod dicunt contraxiſſe clandeſtinè, iſtud ſufficit:
ergo ſolus conſenſus facit matrimonium ſine verbis. Et ſic con-
cludit Hoſtié. quod matrimonium contrahitur ſine verbis. Re-
ſpondet ad contraria, & primò, † non ſemper efficax argumen- 57
tũ eſt de ſpirituali matrimonio ad carnale, quia multæ ſunt dif-
ferentię, quas hic enumerat dominus meus, & comprehendun-
tur his carminibus:

Vnus, conſenſus, cupienſq́, pecunia, pura,
Mens concors, diſtans ſpiritus atque caro.

Vnus vult dicere, quod coniux nõ poteſt habere plures coniu-
ges carnales, *vt inf. de diuort. gaudemus.* nec vxor plures viros, & ta-
men eſt ſecùs in † eccleſia ſponſa, quæ ex diſpenſatione poteſt 58
habere plures ſponſos, & clericus plures eccleſias, *ſuprà de præb. c.
de multa.* Secundò dum dicitur, conſenſus, quia carnale cõtrahi-
tur ſolo cõſenſu. ſpirituale verba requirit, licèt etiã cum ſola ſcri-
ptura contrahitur, 1.*q.7.ſaluberrimũ. 20.q.1.vidua. 27.q.2.inſtitutũ*

(Quæ hic deſiderantur, ſuppleas ex Io. Andr.)

debet inueniri à principio fugiens & nolens, *de elect. qualiter.* & i-
deo dicit...... Quartò, quia in carnali poteſt interuenire pecu-
nia, ideo dicit verſus, pecunia. ſed non in ſpiritualibus, 30.*quæſt.
5.nullus. 4.q.4.conſanguineorum, de ſimo. ſtatut. per totum, & c.ſi alicu-
ius. de elect.* Quintò, quia carnale conditionem admittit, *de condit.
appoſit. c.fin.* ſpirituale non, *de elect. c.2. lib.2.* Sextò, quia in carnali
venire debet cum propoſito alium non ducendi, *de cond. appoſit.
c.fin.* in ſpiritualibus poteſt interuenire & in mente gerere ad a-
liam adminiſtrationem debere transferri, *de tranſla. c.fin. 8.q.1. qui
epiſcopatum.* Septimò, quia carnale nec tranſactionem, nec aliam
compoſitionem admittit, *de trãſact. c.fin.* ſecùs in ſpirituali, *de præ-
ben. niſi.* Octauò, quia in carnali ſtatim eſt ſacramentum, in ſpiri-
tuali non. Nonò, quia carnale tantum eſt expreſſo conſenſu: ſpiri-
tuale non, *de tranſlat. c.fin.* Decimò, quia carnale vno momento
perficitur: ſed ſpirituale exigit tractum, *de elec. quia propter.* Vnde-
cimò † in ætate contrahentium, quia alia ætas exigitur in carna- 59
li, quàm in ſpirituali, *de elect. cùm in cunctis.* Duodecimò in quali-
tate, quia talis ad vnum admittitur qui ab alio repellitur

(Deſunt aliqua ſupplenda ex Io. Andr.)

à ſpiri-

Digitized by Google

à ſpirituali, *de probat. per tuas.* Tertiodecimò ex tempore, quia in inſtitutione carnale præceſſit ſpirituale, *de bigam. debitum.* item ad carnale tempus non eſt præfixum, ſicut ad ſpirituale, *de elect. cùm in cunctis, & c. ne pro defectu, de conceſſ. præb. c. 2.* Quartodecimò differunt in fine & cauſa, quia alia fuit inſtitutio carnalis, ſcilicet prolis, & euitatio fornicationis, 27. *q. 2. his ita.* ſpirituale ad regimen, & curam animarum. Quintodecimò, quia in carnali carnis proles pducitur, ex ſpirituali ſpiritualis. 8. *q. 1. olim.* Ad id quod dicit de baptizato reſpondetur, quod ibi forma verborum eſt de ſubſtantia. 1. *q. 1. de tota, de baptiſ. c. 1.* quod non eſt in matrimonio carnali, *vt hic, & infra c. proximo.* Non obſtat iſte tex. *& c. infra eod.* quia
60 dico, vt dixi circa princ. quod † quando conſenſus non colligitur niſi ex verbis, quod tunc verba ſunt de ſubſtantia & forma, vt exprimant conſenſum de præſenti dicendo, ego te accipiam in meam, vel ſimilia verba conſenſum exprimentia de præſenti, *in c. 1. & hic.* Sed non excluditur per hoc, ſi aliter poſſet conſenſus deprehendi: nam ſufficit. Non obſtat quod dicitur de adoptante, qui debet interrogari, vt dixi ſuprà, *& in l. 1. ff. de verb. oblig.* quia ibi verba, & eius formalitas eſt de ſubſtantia, ſed non inuenitur iure cautum, quod verba ſunt de forma, vel ſubſtãtia matrimonij carnalis, niſi quando de conſenſu nõ conſtat, vel non poteſt conſtare niſi per verba.

Sequitur liber Quintus Decretalium.

IN LIB. V. DECRET.

REPETITIO
IN CAP. PRIMVM DE homicidio.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Brunelli Aurelianenſis.

PRÆFATIO.

IN DECRETALI prima de homicidio in antiquis. Quæ vna cum totius tituli pleniſſima diſcuſſione venit declaranda: iſte à nobis ordo obſeruabitur. Nam in diſcurſu Repetitionis, faciemus quinque præcipuas partes. Prima, quia & hæc decretalis, & pleræque aliæ ex veteri Teſtamento in Corpore iuris noſtri inſeruntur: oſtendetur ſi ius Canonicum poſſit appellari ius Diuinum. In ſecunda, quia cõmodè non poteſt diuidi, oſtẽdetur ex variis intellectibus quis ſit verior, & elicietur quintus. In tertia elicietur ex textu decretalis breuiſſimæ vnicum notabile. In quarta pro declaratione materiæ elicientur triginta cõcluſiones, quibus apparebit, Quod bellum dicatur eſſe iuſtum, & an in eo poſſint aſſiſtere clerici pugnando. Et an cum infidelibus ſit licitum, & permiſſum bellum: An in eos Papa habeat iuriſdictionem: An pro eis expugnandis indici poſſint à Papa decimæ & cruciatæ. Et occaſione ſumpta incidemus in pulcherrimum articulum Indulgentiarum. Poſtremò de homicidiis voluntariis, quæ contrahuntur facto, mandato, ope, & conſilio. Et quomodo ex eis contrahatur irregularitas. Et an ſit diſpenſabilis à Papa oſtendetur, attento quod iure poſitiuo ſit introducta. dicetur etiam de homicidiis voluntariis, neceſſariis, & caſualibus. Et an clerico permittatur pro defenſione rerũ ad ſæua procedere. Et ſi debeat clericus in defenſione perſonæ ſibi conſulere fuga, ſi poſſit. Hæc omnia via ſatis facili & amæna ordinatè declarabuntur, quibus ad plenum diſcuſſis erit funditus & radicitus extirpata materia totius tituli. In quinta & nouiſſima parte recitabuntur quinque intellectus ex dictis ab antiq. Ioan. Andr. Goffred. Panorm. Ioan. de Anania, Barbat. Felino, Decio, Aretin. qui eliciuntur tam hic, quàm *in capitulo, At ſi clerici, Cùm non ab homine, de iudic. ſuprà.* Et in quinto vltimò ſtabimus, confirmãdo illum multis fundamẽtis, & contrariis obiectionibus maximè Dec. & Aret. reſpondebimus.

Proinde lectores omnes oratos velim, boni conſulant: neq; ægro ferant animo, quod nonnunquam in hac diſceptatione & ſequente quæ de Conciliis generalibus tractat, inſignium ſcriptorum ſententiis aduerſatus ſim: vt enim Doctorum noſtrorũ opiniones fideliter, & cum ſumma honoris præfatione recenſui & ſecutus ſum ſæpenumerò noſtrum qualecunque iudicium interponendo, ita (quod ingenuè fateor) à quorundam votis nõ diffiteor me receſſiſſe. Quod tamen non temerè, nec arroganter, ſiue ſtudio contradicendi, ſed vbique ſeruata modeſtia, ac pro veritate feci. Porrò ſi in recenſendis literis ſacris, aut earum clariſſimis profeſſoribus erratum fuerit in articulo præſertim Indulgẽtiarum (qui modò occurrit) vario ſanè & ancipiti, veniam deprecor, ac ſupplex imploro, paratus corrigi, ac nihil pertinaciter defendere. Velim autem demùm intelligant omnes: me nihil aſtruere velle, quod à fide & Chriſtiana religione ſit alienum, ſed ſolùm quod ſancta recipit eccleſia, ac veteris aut noui Teſtamenti, ſacrorumque canonum, & Doctorum credere cõpellit auctoritas.

SVMMARIVM.

1 *Ius canonicum an ius diuinum & dici, & appellari poſſit.*
2 *Canonum condendorum facultas eſt penes Papam.*
3 *Doctor iuris Canonici, legalis ſcientiæ Doctori præfertur.*
4 *Laicus vt beneficium & acceptet & reſignet procurator eſſe poteſt.*
5 *Rubricæ magni decreti authenticæ non ſunt.*
6 *Leges inſerta decreto, an & quando vt canones habenda ſint.*

Pars prima.

DECRETALIS noſtra ſumpta eſt *Exod. cap.* 21. Ita ſunt ex eodem loco ſumptæ duæ ſequentes. Ex quo datur intelligi ius † canonicum poſſe dici diuinum. Quia manauit ab 1
auctoritatibus veteris & noui Teſtamenti, ita probat text. *in c. qualiter. 2. de accuſat. ſuprà.* Et cùm † facultas condendi canones 2
reſideat in Papam, & qui ſecùs exiſtimat, cenſetur eſſe hæreticus, gloſ. *in c. in generali, de elect. in 6.* à Panorm. ſingularis reputata *in c. cùm non liceat, de præſcript. ſuprà.* Et hæc facultas quæ eſt penes Papam, eſt de mero imperio, & ita magiſtraliter deſcribit Panorm. *in c. quod ſedes, de offic. ord. ſuprà.* Et quòd conditori canonis omnis creatura ſit ſubiecta, eſt dictum vulgatum Innocen. *in c. 1. de conſtit. ſuprà.* Tamen deciſio alicuius ſacri Doctoris quando eſt fulta auctoritate veteris aut noui Teſtamenti eſt præferenda deciſioni Papæ, gloſ. *fin. in c. de libellis. 20. diſtin.* Adde prædicta, quòd ius canonicum, inſpecta cauſa efficiente immediata quæ eſt Papa, dicitur poſitiuum. Ita Pan. *in c. 1. 7. col. de iur. cal. ſup.* motus per tex. *in c. non debet, de conſang. ſuprà.* dum appellat conſtitutiones canonicas ſtatuta poſitiua. Adde quod pulchrè ſcribit Io. And. *in reg. peccatum, in 9. colum. de reg. iur. in Mercur.* Licet (inquit) ius ciuile & canonicum inter ſe conueniant, quia vtrunque fundatur ſuper ratione naturali, & deducunt in bonũ commune & politicum, differunt tamen in modo inducendi. Nam ius ciuile dirigit in bonum commune, vt congruit humanæ ſocietati, ſecundùm quem modum bonum cõmune habet nutriri & conſeruari per legalem iuſtitiam & ciuilem amicitiam. Ius verò canonicum dirigit in bonum cõmune: vt congruit humanæ ſocietati, quæ nõ ſolùm viuit ciuiliter, ſed regulariter ſecundùm fidem, in Deum tendendo, & aliam vitam expectando. Cùm ergo ius canonicũ ſit quædam explicatio iuris diuini, oportet quòd idem finis intendatur ab vtroq;. Bonum autem iſtud commune hoc modo, vt nos Canoniſtæ accipimus, non poteſt nutriri aut conſeruari per ſolam legalem iuſtitiam & ciuilem amicitiam, ſed vltra hoc requiritur quædam cœleſtis amicitia, ſine qua impoſſibile eſt aliquem hominem in Deum tendere. Iſta ſunt ſingularia verba Ioan. And. in loco proximè allegato, quæ à noſtris, maximè Panorm. ſolent frequenter recitari, & ſunt menti tenenda. Adde quòd cùm ius canonicum habeat quandam conformitatem & participationem iuris diuini, tunc in epiſcopatu, qui non eſt vicinus hæreticis, potiùs eſt aſſumendus Canoniſta quàm Theologus, quia potiſſima cura illius epiſcopatus verſatur in cauſarũ ventilatione & iuriſdictione. Et quia Canoniſta poteſt mediante iure Canonico habere notitiam veteris & noui Teſtamenti, quæ, vt Innoc. *in c. cùm in cunctis, de elect. ſuprà.* eſt neceſſaria Epiſcopo. Alioquin ſi epiſcopatus ſit vicinus hæreticis, & de fide catholica ſit diſputandum, eſt præferẽdus Theologus, ita poſt Hoſtien. notant poſteriores *in c. 1. de conſang. ſuprà.* Ex prædictis etiam infertur, quòd cùm ſcientia iuris Canonici ſit in parte diuina:
tunc † Doctor iuris Canonici eſt præferendus Doct. legum. di- 3
ctum eſt vulgatum Ioan. And. poſt Franc. Vercel. *in c. clerici, de iudic. ſuprà.* Quod ampliant etiam ſi Doctor iuris Canonici eſſet vxoratus. Nec repugnat profeſſioni iuris canonici, ſi Doctor Ca-

nonum ſit vxoratus, cùm interpretatio Doctoris ſit ſolùm probabilis, & non neceſſaria, vt notant gloſ. & ſcribentes *in c. 1. de poſtul. prælat. ſuprà. gloſ. au l. 1. de legib. C.* Accedit quod hæc ſcientia eſt in parte poſitiua, vt dixi. Et vt vult Panorm. *in c. fin. de his quæ fiunt à prælat. ſuprà.* laici Doctores poſſunt intereſſe in Concilijs generalibus, non ſolùm, vt dicebat Io. And. ibi, vt audiant, ſed vt dicit Panorm. vt conſulant, adducit duos textus *in c. ad ſedem. 31. q. 6. in c. ad Apoſtolica, de re iudic. in 6.* Idem Panorm. *in diſputatione Epiſcopus.* Et laicis poſſunt committi cauſæ ſpirituales, per gloſ. *de iudic. c. decernimus.* vbi copioſè Moderni. 4 Et laicus † poteſt eſſe procurator ad acceptandum, & reſignandum beneficium, not. *in c. 1. de procur. in 6. in c. accedens, de præbend. ſuprà.* & ille monarcha iuris noſtri Ioan. Andr. qui, vt ipſe ſcribit in fine ſexti, dum ſcriberet gloſ. illius libri, duplici lectione erat occupatus, fuit vxoratus, & de vxore ſua nomine Milancia meminit *in reg. qui prior. in Mercur. & in c. de multa, de præbendis.* Ex prædictis infertur, quòd cùm doctrina iuris canonici ſit in parte diuina, inde magnum decretum, quod vt in vetuſtiſſimis bibliothecis inuenitur, olim volumen aureum vocabatur, à Gratiano contextum fuit ex intimis auctoritatibus veteris & noui Teſtamenti, & ſactorum Doctorum deciſionibus. Sunt qui duplici ratione librum illum repudiandum cenſent. Prima, quia non eſt approbatus. Sed hæc ratio non militat: Eſt enim receptus ſaltem in ſcholis, ſicut in ſimili dicit Bartolus de dictis Hyppocratis & Ariſtotelis *in l. 1. ff. ſi certum petatur.* Prætere a ſequeretur quòd multi eſſent in veteri Teſtamento libri reiiciendi, vt Iudicum, Machab. Sapient. Eccleſiaſt. Eſdræ tertius & quartus, & Thob. qui in codicibus Hebræorum non inueniuntur, & ſunt apocryphi, vt per gloſ. nota. *in c. fin. 16. diſtinct.* notat Nicol. de Lyra *in Prologo in librum Ioſue,* & tamen eccleſia recipit & vtitur iſtis libris. Secunda ratione, quia dicunt Gratianum in multis erraſſe, ita vt & gloſſator magni decreti quiſquis ille ſit, parum modeſtè dicat, mentiris apertè Gratiane. Sed hæc ratio eſt parum efficax. Nam Origenem in ſimili extirpatis erroribus recipiendum eſſe cenſet Hieronymus *in canon. ſacroſancta, ad fin. 15. diſtinct. gloſ. in c. fraternitatem, de hæreticis.* & eum defendit Ioannes Picus *Apolog. 7.* In propoſito etiam Petrus Lombardus, Gratiani noſtri contemporaneus, in libris Sententiarũ interdum lapſus eſt, gratia exempli *in 4. diſt. 27.* dum vult, contrahentem cũ ſponſa alterius cognita incurrere bigamiam, quæ oppoſitio eſt per Concilium generale correcta *in capite debitum, de bigamis, ſuprà.* Et in quot locis errauerit Gratianus, vide gloſſas collectas à Felino *in c. ex parte, colum. 20.* vbi colligit gloſſas magni decreti quæ oſtendunt Gratianum erraſſe. Et gloriatur ſe non reperiſſe ab alio collectas. Sed ante eum collegit eas Antonius Florentinus *in quarta parte ſumma, titul. 11. capite 7.* & eo ordine collegit quo poſtea Felinus. Vnde quicquid dicat ipſe Felinus, æſtimandum eſt incidiſſe in illum paſſum. Et apud eundem Florent. *loco allegato.* vide collectos locos in quibus lapſus eſt ipſe Lombardus. Et liber decreti, quòd non ſit approbatus ſaltem quantum ad dicta Gratiani, notat Ioan. Anton. Butr. Imol. Panorm. *in d. c. ex parte.* Idem Panorm. *ſuprà in proœm. in fine. idem in d. c. ex parte, in fin. de feud. ſuprà.* Et quamuis text. *ſuprà in proœmio in fine.* dicat hac tantum compilatione, tamen non excludit decretum, ſed intelligit de prioribus compilationibus. Adde duo: 5 Primò, † quòd rubricæ magni decreti non ſunt Authenticæ. Ioan. Andr. in Specul. *de diſputat. in fin.* vbi de diſcipulo Gratiani, à quo aſſerunt paleas & rubricas eſſe factas. Et aliæ rubricæ iuris an ſint allegabiles, gloſ. *in proœmio 6. in verbo, titulis.* Imola *in rubr. de verb. obligat.* Secundò adde, ſuppoſito quòd liber decreti 6 ſit approbatus: tamen † leges in eo incorporatæ non ſunt recipiendæ pro canonibus, gloſ. *in c. 2. in verbo, tractatus, de exceptionibus, in 6. gloſ. in c. ſuper eo. 1.* & ibi Abb. *in fin. de teſtib. ſuprà.* Adde tamen quod lex incorporata per Papam eſt recipienda pro canone, gloſ. ſingularis, *in canon. imprimis, quæ eſt final. 2. quæſtione 1.* Panormitanus reputat notabilem *in c. nouit, in 8. colum. de iudic. ſuprà.* Idem *in c. 1. de præſumpt. ſuprà.* Cardinal. *in Clement. 1. in fine, in 2. oppoſit. de ſequeſtrat. poſſeſſio. & fructuum.* Imola *in capitul. 1. de conſtitut. ſuprà.*

SVMMARIVM.

1 *Decretalium compilator Raimundus.*
2 *Euellas, verbum, cui propriè conueniat.*
3 *Pœna qualitate delicti metiuntur.*

Secunda Pars.

PRÆSENS decretalis quæ continet vnicum dictum, & vnico clauditur constructu non diuiditur, potius enim in fruſta ſcinderetur, quàm diuideretur. Rurſus hæc decretalis non ſummatur propter varietatem lecturarum. In decretalibus autem noſtris inſurgunt diuerſitates intellectuum, & lecturarum varietates, † propterea quòd Raimundus, qui, *vt ſuprà habetur in* 1 *proœmio*, iuſſu Gregorij IX. compilationem noſtram redegit in eum ordinem qui nunc extat, vir alioquin in Theologicis doctiſſimus, ſed in doctrina iuris parum eruditus, multa ex priori compilatione perperam detruncauit, & nonnulla ſuperflua adiecit. Auctoritates autem veteris Teſtamenti inſeruit, ac nulla earum facta declaratione purè & ſimpliciter retulit. Aut ſi aliquam affert declarationem, profert eam quæ vel ſit Hieronymi, vel Auguſtini, aut cuiuſuis alterius, neque planè in terminis canonum interpretis declarat mentem ſuam. Vnde fit, vt oporteat noſtros ſcribentes multa hallucinari, ac varios intellectus excogitare: inde eſt, quod in præſenti decretali lego ex dictis ſcribentium quinque intellectus, quos ego latius declarandos reſeruo in calce repetitionis. Ego etiam interim recitabo pro forma lectionis intellectum, qui meo iudicio magis applaudet literæ, & minores patitur calumnias. Eadem verò nouiſſimo loco confirmabo fundamentis diuerſis, & contrariis obiectionibus Aret. & Decij ſatisfaciã. Quintus itaq; intellectus eſt, quòd hic text. loquatur de clerico homicida ex propoſito, qui dicitur auelli ab altari per depoſitionem, & mori facta degradatione actuali per executionem iudicis ſecularis. Pro iſto tamen intellectu vltra ſcribentes, ego imprimis pondero verbum † euellas, quod 2 propriè conuenit clerico, qui, quia altari eſt aſſiſtens, dicitur euelli, *in l. 3. in §. 1. in ver. ſuccidatur, aut euellatur, arbor furt. cæſa. ff. de pœn. diſt. 2. c. quia radix. gloſ. in Clem. dudum, poſt prin. in ver. radicitus. de ſepul.* Secundò ego põdero in text. idem verbum, euellas, quod ad prælatum eccleſiaſticum dirigitur, vt euellat radicitùs per depoſitionem, ſeu ordinis exauctorationem, quæ ſolet fieri per verba diſſimilia illis quibus fuit collatus ordo, *in c. degradatio, de pœn. in 6.* ideo de Lyra in loco vnde ſumitur text. noſter dicebat poſt Rabbi Sal. quòd ſi presbyter cœpiſſet officium miniſtrandi in altari, tunc erat expectandum complementum miniſterij, quo peracto tradebatur ad mortem. Tertiò ego pondero verbum, moriatur, quod imperatiuè eſt poſitum, vt intelligatur per executionem iudicis ſecularis. Et hic intellectus meo iudicio ampliatur dupliciter. Primò vt procedat in clerico qui homicidiũ qualificatum cõmiſiſſet, vtpotè parricidium, aſſaſſinamentum, ſacrilegium, proditionem patriæ, vnde fuit ſecuta ſtrages multorum. Secundò ampliatur, vt procedat in clerico qui ſucceſſiuè plures falſitates aut homicidia commiſiſſet, pro quorum ſingulis dignus erat depoſitione. Solent leges † ſecundùm qualitates 3 delictorum commenſurare pœnas. Quoſdam enim vt parricidas inſuĉdos eſſe eculeo volunt, cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & ſimia. Quoſdam vel truncari capite, vel furca ſuſpendi. Alios condemnant, vt viui inurantur, vel beſtiis lacerandi tradantur, vel in fruſta diuidantur, *vt in l. vnic. ad leg. Pompe. C. in l. capitalium, de pœn. ff.* Eccleſia itaque ſi occurrant huiuſmodi caſus, cùm iuxta text. *c. cùm non ab homine, de iud. ſuprà.* non habeat quid faciat, æquum eſt, quod procedat ad degradationem, & recurrat ad iudicem ſecularem, vt pœna delicto proportionetur. Dices ne tu, quod caſibus præmiſſis vbi ſtatuuntur illæ grauiſſimæ pœnæ erit ſufficiens pœna carceris? & profectò ſatis abſurdum eſſet, an non relinquetur, contra text. *in l. conuenire, de pact. dotal. ff.* malis occiſio delinquendi? Qui confiſi de facilitate pœnæ non verebuntur quæcunq; committere etiam grauiſſima. Aſſument etiam delinquendi audaciam ex ſpe liberationis, habebunt ſiquidem propoſitam ſpem liberationis à carceribus, aut per effractionem, aut per aduentum principis ſeu Epiſcopi. Porrò laicis ingeritur ſcandalum & occaſio detrahendi de ſtatu eccleſiæ, vt ſolent. Qui videntes pro delictis atrociſſimis ita leues pœnas, ſolent excandeſcere, & in illa verba prorumpere. Vbi eſt Deus qui vindicet peccata eorum? Poſtremò, vt hic Io. de Ana. refert, ſolent ſumpta occaſione ipſi laici intumeſcere contra clericos, & facere contra libertatem eccleſiæ ſtatuta. Iſtæ ſunt in effectu rationes ſcribentium, ſub aliis tamen terminis à nobis relatæ, & copioſiùs nouiſſimo repetitionis loco erunt diſcutiendæ. Hunc itaq; intellectum ſic ampliatum & declaratũ tenuit primò Petr.

de

contingentia facti ſe ita conſuluiſſe apud Venetos de preſbytero quodam qui poſt ſpoliationem proditoriè occiderat ſacriſtā templi ſancti Marci. Qui cenſuit pro illo voico homicidio qualificato degradaodum. Hunc intellectum ſic etiam ſequitur Panormit. *in c. nouimus, de verb. ſignific.* Idem *in c. cùm non ab homine, in princ.* Idem latius *in c. at ſi clerici.* referens cùm adhuc iouenis eſſet in præmiſſo caſu cum Petr. de Anchar. ſe conſuluiſſe. Decius *in d. c. at ſi clerici, de iud. ſup. in 27. colum.* refert hanc opinionem habere magnam æquitatem, ac ſe vidiſſe eam ſeruari. & Panor. *in d. c. proximè allegato* pro iſta opinione firmanda adducit quaſdam rationes, quarum nōnullæ ſunt fragiles, aliæ multum efficaces, videbimus eas in calce repetitionis.

S V M M A R I V M.

1 *Deciſioni c. 1. de homic. vt locus ſit. homicidium per inſidias & ex induſtria fiat, oportet.*

2 *Item quod proximus offendatur.*

Tertia Pars.

EX TEXT. DECRETALIS noſtræ elicio vnicum notabile: duo videlicet eſſe requiſita, vt procedat deciſio huius
1 text. Primò, quòd † homicidium ſit commiſſum per inſidias ſeu ex indoſtria, capiendo verbum, induſtria, in malam partem: licèt aliàs in bonam capiatur *in l. ſi defunctus. arbit. tutel.* C. & per hęc verba de Lyra in loco vode ſumitur text. noſter, dicebat excludendos illos, qoi non ex induſtria faciont, vt magiſter in correctione diſcipuli: de quo *in l. ſed ſi quemcunque, ad legem Aquiliam. ff. in c. presbyterum, infra eodem.* Adde hic poſt Petr. de Anchar. Ioan. de Anan. & Felin. exempla de homicidio proditorio. Iuta tamē per eos adducta parum ſtriogont. Primò, ſi quis vnum in corde gerat, aliud verbo exprimat, *in l. 1 de pact. dotalib. ff. in l. 3. in princ. ad legem Iuliam maieſt. ff. in l. fin. de delat. eod. lib.* 10. qui textus non multum vrgēt. Secundò, ſi ſocius itineris nulla præcedente rixa percutiat ſocium: idem ſi ſocius iſtud faciat in menſa, aut ſi amicus reputatus amicum percotiat à tergo. iſta ſunt exempla Bartoli *in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn.* Tertiò, ſi quis occidat veneno, quod plus eſt quam gladio, *l. 1. de maleſic.* C. per quam legem Baldus dicit talem eſſe proditorem *in l. nemo, de maleſic.* C. & de malis venenis, vide in § *eiuſdem, l. 3. de ſicar. ff.* Quartò, ſi quis permiſerit tranſire gentem, quæ eſt inimica noſtra *in l. ſi quis à Barbaris, de re milit. eodem lib. 11.* Quintò, idem intelligent in conuiuantibus, qui ſe offendunt occultè, Bald. *in c. 1. quibus modis feud. amit.* allegat illud quod Iudæ proditori dictum eſt, Qui intingit mecum in catino, hic me tradet. Et de Iuda proditore *in can. tu dixiſti. 23. quæſt. 5.* Et quomodo iſtud crimen proditionis ſit grauiſſimom, vide quod not. Card. *in Clement. 1. §. quia verò. in 8. notab. de ſtat. monach.* Secundò & principaliter iſte textus requirit,
2 quòd † offenderit proximum, idem poſt Rabbi Sal. dicebat de Lyra in loco vnde ſumitur hic textus, quòd ſi Iudæus occidiſſet geotilem, noo procederet pœna huius textus. Tu tamen adde, quòd clericus ex occiſione pagani, vel alterius infidelis incurrit irregularitatem, de quo *in c. ſi contra paganum. 50. diſtin.* Nam tales homines ſunt quibus inquierè viuentibus nō eſt inferenda moleſtia, *l. Chriſtianis, de pagan.* C. Et ſi eis poſſit indici bellum dicetur copioſe *in 4. & 6. concluſione.* Et quāuis non ſint de ouili, ſunt tamen oues per creationem, vt Innoc. Ioā. And. Panor. notant *in c. quod ſuper his, de vot. ſupr.* Quod autem in veteri Teſtamento legitur 3. *Reg.* 2. quòd Ioab iuxtà iuſſum Salomonis occiſus eſt, hoc intellige fuiſſe, quia prius homicidium prodirotiom fecerat. Interfecerat enim proditoriè duos Iudæos Aboer, & Amaſin. Ita de Lyra intelligit in loco in quo ſumitur iſte text. Et inquantùm Innoc. hic vult, quòd altaria veteris Teſtamēo maioris erāt ſanctitatis quàm noſtra, adde præter eū & alios, quòd in veteri Teſtamento erāt duplicia altaria. Primum altare holocauſti ex terra vbi cremabantur hoſtiæ, de quo *Exod.* 20. Secūdum altare incenſi ſeu thimiamatis ex lignis Sethin auro coopertum, de quo *Exod.* 30. Et quomodo, Noë primus poſt ceſſatum diluuium ædificauit altare. *Geneſ.* 8. Et Salomon altare aureum ædificauit. 3. *Regum* 8. vide Spec. 1. *lib. Ro. diuinorum officiorum, in rubric. de conſecrat. altar.* cum recenſet d. Ioan. de Salua vir doctiſſimus, & ſupremi Senatus conſiliarius *in tractatu de beneficio, prima parte, in ſecundo requiſito.*

Repet. ad lib. 5. Decret. Tom. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Homicidium quid.*

2 *Suſcipiens vel miniſtrans potionem, vt inhabilis ad concipiendum vel generandum reddatur, quibus pœnis ſubiaceat.*

3 *Homicidium ex partus nondum animati ſuffocatione, non contrahitur.*

4 *Irregularitas quod ex ſuffocatione partus animati contrahatur.*

5 *Irregularitas ex homicidio & membri mutilatione contrahitur.*

6 *Duellum quod illicitum.*

7 *Irregularis non eſt clericus qui iuſto bello interuenit, etiam armatus.*

8 *Bellum quod iuſtum dicatur.*

9 *Belli iuſti effectus duo.*

10 *Bellum infidelibus terram ſanctam occupantibus Papæ & Chriſtianorum principibus indicere licitum.*

11 *Papæ ſubſunt quo ad iuriſdictionem & infideles.*

12 *Bellum infidelibus indicere pro quibus terris non liceat.*

13 *Decimas beneficiales pro terra ſancta ſuccurſu aut alia neceſſitate Papa inducere poteſt.*

14 *Decimarum genera quatuor.*

15 *Decima quomodo ſoluenda.*

16 *Galli quam & quando expeditionem fecerint pro terra ſancta ſubſidio.*

17 *Godoffredus Bullionis Hieroſolyma Rex.*

18 *Balduinus Godoffredi frater Hieroſolyma Rex.*

19 *Papa & cruciatam indicere, & indulgentiam plenariam concedere pro terra ſancta ſuccurſu poteſt.*

20 *Indulgentia vt procedant, quæ requirantur.*

21 *Indulgentia vnde reſultent.*

22 *Iubilæus vnde traxerit & originem, & nomen.*

23 *Iubilæus cur in annum centeſimum protenſus fuerit.*

24 *Indulgentiæ an tantum valeant, quantum ſonent.*

25 *Indulgentiæ an extendi poſſint ad illos qui ſunt in purgatorio.*

26 *Purgatorium Græci negant.*

27 *Indulgentiæ à quibus publicandæ ſint.*

28 *Chriſtiani pro ſui tuitione vel patria cum infidelibus fœdus inire poſſunt.*

29 *Irregularitas quæ cauſatur ex homicidio voluntario quo iure introducta ſit.*

30 *Papa ſuper irregularitate cauſata ab homicidio voluntario diſpenſat.*

31 *Epiſcopus in minoribus, Papa in maioribus cum caſuali homicida etiam cum culpa, diſpenſant.*

32 *Irregularitas cōtrahitur nedum ex homicidio voluntario, ſed & membri mutilatione, aut detruncatione.*

33 *Irregularitas tribus in caſibus vitari poteſt.*

34 *Membrum quod dicatur.*

35 *Homicidium vnde contrahitur irregularitas, facto committitur.*

36 *Homicidium voluntarium, vnde contrahatur irregularitas, etiam mandato contrahitur.*

37 *Mandans vel explicans aliquem actum aliquo mediante, quod propriè facere videatur.*

38 *Mandans vbi factum tempore diuerſificatur, impropriè & interpretatiuè tantùm facere dicitur.*

39 *Excommunicatus aqua & igni interdicto comparatur.*

40 *Excommunicatus celebrans irregularitatem incurrit.*

41 *Excommunicatus eligere poteſt, non verò eligi.*

42 *Mandans verberari, etiam cum inhibitione ne occidat, tenetur: & irregularis efficitur.*

43 *Mandans fieri homicidium ſi ante quàm homicidium committatur, mandatum reuocatur, quod non teneatur, neque irregularis fiat. Secus in eo qui conſilium dedit.*

44 *Mandans homicidium fieri: ſi non ſequatur, non tenetur etiam in leuioribus.*

45 *Obligatio qua tenetur mandatarius, vnde oriatur.*

46 *Ratificans quo in loco conueniendus ſit.*

47 *Mandans quo in loco conueniatur.*

48 *Procuratorium ad reſignandum admiſſum in curia facit vt beneficium vacet in curia.*

49 *Actio in contractibus permiſſis quod ex mandato oriatur.*

50 *Opem homicidio præſtans, de homicidio tenetur, & fit irregularis.*

51 *Opem ferre homicidio etiam dicitur is qui adſiſtit armatus, & ſi arma non mouerat.*

52 *Plures vbi ſimul vt vrbem deprædentur accurrant, quod vnuſquiſque*

pro facto ſuo tantum teneatur, niſi dolus adſit.

53 *Operamne ferre ii dicendus ſit, qui raptorem comitatur diſſuadens ne rapinam faciat, & ne raptor lædatur.*

54 *Prædæ aut violentiæ qui aſſuerunt, vt partes ad pacem inuitarent, ad quæ teneantur.*

55 *Præſcriptor ſi poſt completam præſcriptionem ſciat rem eſſe alienam, an eam ſalua conſcientia retinere poſſit.*

56 *Opem maleficio præſtans tenetur, etſi qualitas aggrauans delictum in perſona principalis, non eſſet in perſona opem præſtantis.*

57 *Opem præſtans quod teneatur etiam ſi qualitas delictum aggrauans, quæ adeſt tempore maleficij commiſſi non adſit principio ipſius præſtita opis.*

58 *Conſilium præſtans vt committatur maleficium, tenetur.*

59 *Clericus qui conſilium dedit, aut aduocatus fuit in cauſa ſanguinis, morte aut mutilatione membri, irregularis eſt. & nu. 61.*

60 *Clericus irregularis eſt, qui vt quis prebēderetur literas ad principem ſcripſit, ſi mors ſequatur.*

62 *Clericus iuriſdictionem temporalem habens, quod eam per ſe reddere non debeat.*

63 *Conſilium vt quis occideretur qui dedit, ſi is cui datum eſt conſilium occidatur, conſulens irregularis erit.*

64 *Homicidio qui cauſam etiam remotam præbuerit, irregularis cenſetur.*

65 *Conſilium dans vt quis ſe ſubmergat, aut de monte præcipitet, morte ſequuta irregularis eſt.*

66 *Homicidium factum ad ſui defenſionem excuſandum venit: nec irregularitatem importat.*

67 *Infans de homicidio non tenetur.*

68 *Dormiens homicidij reus non efficitur.*

69 *Vim vi repellere licet, quomodo & accipiendum, & intelligendum ſit.*

70 *Banniti occidendi non ſunt.*

71 *Transfuga occidendi.*

72 *Statutum quo permittitur bannitos occidi, valet.*

73 *Moderamen inculpatæ tutelæ circa quæ conſiſtat, & verſetur.*

74 *Homicidium ex neceſſitate ineuitabili factum eſſe, oportet, vt irregularitas euitetur.*

75 *Laicus aggreſſus ſi fugere commodè poſſit, an teneatur.*

76 *Clericus & ſi armis bona defendere poſſit: occidere tamen nō permittitur.*

77 *Homicidium caſuale imputatur ei qui rei licitæ operam dedit, ſi culpa præceſſerit.*

78 *Homicidium caſuale ei imputatur, qui rei illicitæ operam dedit.*

79 *Mors vt medico non imputetur, quæ requirantur.*

80 *Homicidium caſuale ei qui rei licitæ operā dedit, non, niſi culpa præceſſerit, imputatur.*

81 *Homicidio cauſam remotam dans, non incurrit irregularitatem.*

82 *Irregularitas quid.*

83 *Filius legitimus ſacerdotis, quod viuente patre beneficium in paterna eccleſia poſſit obtinere, illegitimus verò non niſi patre mortuo.*

84 *Defectus cauſans irregularitatem qui ſint.*

Quarta Pars.

1 PRIMA CONCLVSIO: Homicidium † eſt hominis illicita occiſio. Iſta concluſio, diffinitio, ſeu deſcriptio datur per Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* §. 1. per Anton. Flor. 1 *parte, tit. 7. cap. 8.* §. 1. Ea qua eliciuntur hæ illationes. Prima, quòd ea occiſione animalis non dicitur homicidium, nec ſequitur pœna homicidij. Quod autem in lege Moſaica puniantur, & ſimiliter *in 1. & 3. cap. legis Aquiliæ* puniuntur, hoc eſt ratione damnificationis, ita Flor. loco proximè allegato. Idem poſt Thom. 2. 2. *q. 64.* dicit de excidente arborem, quia vtitur re ad eum vſum ad quē eſt deſtinata. Quomodo autem ſunt octo ſpecies homicidij ſpiritualia poſt text. *in c. homicidium*, §. 1. ponit Hoſtien. *in ſumma eod.* §. 2. & quæ pœnæ ſecundùm leges ſint puniendi homicidæ, & quæ ſit ſecundùm canones indicenda pœnitentia, idem Hoſtienſ. *in* §. 3.
2 Secunda illatio, † quòd miniſtrans, vel ſuſcipiens poculum, vnde inhabilis efficiatur ad concipiendum, vel generandum, quamuis puniatur vt homicida quantum ad pœnam legalem *in l. ſi quis aliquid.* §. *ſi quis abortionis, de pœn. ff.* Secùs tamen eſt quantum ad pœnam ſpiritualem irregularitatis, *c. ſi aliquis ſuſ. eo.* Solent autem, vt Panormit. illic declarat, facere iſtud mulieres, vel cauſa libidinis, ne in publico appareant prægnantes, & nihilominus vacent libidini: aut propter paupertatem, ne abundent in partu quem ædificare nequeant, aut curant iſtud facere mulieres odio mariti, vt alius ei ab inteſtato ſuccedat. Et de mulieribus Alexandrinis quæ ſunt fœcundæ in partu, habetur *in l. antiquis. ſi pars hæred. petat. ff.* & de muliere quæ potat ſuccum herbarū, vt appareat prægnans, & poſtea vtatur partu ſuppoſito, habetur *in c. officij, de pœn. infra.* Tertia illatio eſt, cùm homicidium dicatur
hominis occiſio, tunc non † contrahitur ex ſuffocatione partus 3
nondum animati, quia quod non vixit, non poteſt mori, & non eſt homo ante infuſionem animę, cùm homo ex corpore & anima componatur, *c. in quadam, poſt princ. de celebrat. Miſſ.* Et lex ciuilis vult mulierem quæ malis poculis abegiſſet partum nondum animatum, puniendam ſolùm pœna exilij, *l. ſi mulierem. ff. de ſicar. l. Diuus, de extraord. criminib. ff.* quod tu intellige, niſi corrupta eſſet pecunia: quia tunc eſſet plectenda vltimo ſupplicio, *in l. Cicero. ff. de pœn.* Quomodo autem in maſculo poſt 40. diem, & in muliere poſt 80. organizatur corpus, & infundatur anima, *not. in d. l. Diuus.* & latius per gloſſam *in Clem. vnica, in verb. vnitas, de ſumma Trinitate. gloſſ. fin. in* §. 1. *diſtinct. 5.*
Quarta illatio, † quòd ex ſuffocatione partus iam viuificati contrahitur irregularitas, ita notatur *in c. ſicut, infra eod.* vbi Moderni idem dicunt, ſi partus eſſet modò monſtruoſus habens aliquam imperfectionem, ſeu augmentum in naturalibus, de quo *in l. penult. de poſthum. hæred. inſtit. C.* modò non declinet ad prodigium, vel monſtrum habens effigiem animalis, quia talis neque, vt dicunt canoniſtæ *in* §. 1. *alleg.* eſſet baptizandus, ſed potiùs ſuffocandus, ita Bald. *in l. non ſunt liberi, de ſtat. hom. ff.* Procedunt hi partus prodigioſi ex imagine apprehenſa à muliere in inſtanti conceptionis, de quo etiam gloſ. *in l. quæret aliquis, de verb. ſignific. ff.* Ideo dicebat Burrig. *in l. fin. de Carbon. edict. C.* quòd mulier adulterans, quia in illo inſtanti cōceptionis ſolet cogitare de marito, accedit interdum, vt producat partus ſimiles marito. Scribit ſuper Geneſ. Hieron. & Auguſt. *lib. 10. de ciuitate Dei* refert, quod ſcribitur *Geneſ. c. 30.* Iacob nouam naturæ artem inueniſſe, vt ex vnicoloribus gregibus varij coloris naſcerentur, ponendo virgas varij coloris in canalibus, vt tales fœtus conciperent, quales vmbras, quæ variæ erant, aſpexiſſent. Et Quintilianus matronam de adulterio accuſatam quod Æthiopem peperiſſet ex imagine conſpecta in cubiculo argumentatus eam defendit, refert dom. Iaſ. *in l. Gallus. in 12. col. de lib. & poſthu. ff.*
Quinta illatio, † quòd ex occiſione, aut mutila- 5
tione membri proprij cōtrahitur irregularitas, ita Ang. *in* §. *iuris præcepta, de iuſt. & iur. Inſt.* Et quamuis lex ciuilis indulgeat his qui tædio vitæ, impatientia doloris, aut inani gloria ducti mortem ſibi conſciuerunt, vt eorum bona non publicentur, & confiſcatio ſolùm fiat eo caſu quo id factum eſſet metu futuræ pœnæ, vt patet *in tit. de bon. eor. qui ſibi mortem. C. & in l. ſi quis filio exhæredato,* §. 1. *vbi gloſſ. de Didone, & Empedocle loquitur, de iniuſto irrito teſtam. ff.* Lex tamen, & diuina, & canonica huiuſmodi homicidia ſui ipſius abhorret. Ideo præceptum illud decalogi: Non occides, eſt ſimplex, cùm alia præcepta dicant, nō concupiſces rem proximi tui, &c. de quo ſunt text. *in c. licet, cum tribus ſequentibus. 23. quæſt. 5.* de Catone, Marco Attilio Regulo, de Lucretia ſcribit Auguſtinus *lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 15. cum quatuor ſequentibus.* & idem Auguſtinus *cap. 26. eod. lib.* memorat quaſdam mulieres, quę vt ſectatores ſuæ pudicitiæ deuitarent, in fluuium ſe demerſerunt, quarum tamen martyria celebrat eccleſia, potuit, inquit Auguſtinus, eccleſia eſſe mota, quod ex diuina reuelatione id fecerunt, vt Sampſon qui ſe cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, quod fertur feciſſe inſtinctu Spiritus ſancti, de quo *in c. ſi non licet. 23. q. 5. & in c. ex parte, de ſepult. infra.* habetur de muliere apud Turonea inſulæ Buſcardi, quæ vt effugeret manus quorundam garſionum, vt dicit ille text. de ponte in fluuium cadens caſualiter demerſa eſt.
Quinta illatio, † quòd duella vnde ſequuntur 6
mortes, & vulnera ſunt illicita, de quo per gloſ. *in l. qua actione.* §. *ſi quis in colluctatione, ad leg. Aquil. ff. in l. vnica, de gladiator. lib. 11. C. & in tit. de cler. pugnant. in duello.* & ſolent aſſignari rationes, quia inuenta ſunt ex diabolica imaginatione, vt homines ſe trucidarēt, & ſequeretur animarum perditio. Item per ipſa tentatur Deus: id enim agunt pugiles, vt Deus ei, qui habet iuſtam cauſam pugnandi, concedat victoriam, cùm interdum ſuccumbat. Et lex Lombarda dicat, Multos vidimus ſub iuſto clipeo periiſſe. Et rarò accidit, vt reperiantur pugiles eiuſdem fortitudinis & induſtriæ, not. Panorm. *in c. 1. in fin. eod. tit. in fine.* Quibus caſibus permittente principe, poſſunt eſſe permiſſa, not. Bald. *in c. 1.* § *ſi quis hominem, de pace tenend.* poſt eum de Anan. *in c. 1. tit. de cler. pugnan. in duello.*

Secun-

7 ¶ Secunda concluſio: Clerici † poſſunt armati aſſiſtere in bello iuſto abſq; nota irregularitatis. Ita eſt cõcluſio cõmunis ſcribentium *in c.1.infrà eo.* Hæc concluſio recipit tres declarationes. Prima quod propter percuſſionem illic factam nõ incurrant irregularitatem, text. eſt *in d.c.penult.* quem ad hoc ponderant Panor. & Io. de Ana. Nam cùm illic eſſet propoſita quæſtio de percuſſione, & occiſione: Papa ſolùm reſpondet de occiſione. Sola ergo percuſſio non nocet. Nec obſtat ſi tu dicas, ex conſilio, auxilio vel aſſiſtentia in bello incurritur à clericis irregularitas, *c. ſicut dignum. § clericos infrà eod.* quia verum eſt in bello iniuſto, ſecus in iuſto. Plus dicit Inno. quod ſi aliqui tendãt pro bona cauſa, & gratia pacificationis, ſi inimici putantes contrarium ſe non defendant, non imputatur illis homicidium, modò abſit dolus. Ego vltra Panor. pondero text. *in c.3. de cler. percuſſo. inf.* vbi clericus ſi pro parte eorum qui violentiam repellebant proiecit lapidem, ſi aliquem percuſſit, non imputatur homicidium, quod ex aliorum percuſſione ſequitur, neque ſecundùm communem intellectum incurrit irregularitatem. Secũda declaratio vt procedat concluſio etiam ſi clericus aſtitit in bello particulari pro defenſione alicuius proximi, ita Panorm. *in c. olim. 17. colum. de reſtit. ſpol. ſuprà.* probat per text. *in c. dilecto. de ſenten. excommu. in 6.* qui loquitur de Decano Aurelianen. qui pro ea moleſtia quam patiebatur à Bailliuo Aurelianen. repellenda, tutabatur ſe vtroque gladio: de eodẽ Decano Aurelianen. quòd ius habeat percipiendi ſucceſſiones eorum, qui decedebant inteſtati, vide quid notat Ioan. Fab. *in §.1 de hære. qua ab inceſt. Inſti.* Et ego limito dupliciter. Primò quando ſine auxilio clerici ſuppetias afferenti non poteſt alius proximus iniuriam propulſare, quia clericale officium reddit clericos inhabiles ad pugnandum, *c. ex multa. in fin. de vo. & voti redemp. ſup.* Et meo iudicio iſta eſt ratio propter quam *in d.c.3. de clerico percuſſore.* fuit in clerico qui lapides proiecerat, indicta pœnitentia: cùm illic aggreſſi, cum quibus ſtabat, poterant commodè ſeipſos defendere. Tertia declaratio, vt in bello iuſto poſſint alios excitare ad pugnam: ſed quatenus occidunt, ſunt irregulares, ita glo. *7. quæſt. 1. in c. ſciſcitatus.* ita gloſſ. *in d.c. vbi text.* ſecundùm Panormi. *in fin.* alibi ita clarè non habetur. Nec tamen videatur durum, quòd clericus aſſiſtẽs in bello licito incurrat irregularitatem: apparet in iudice in ſimili, qui iudicando in cauſa ſanguinis, facit actum meritorium, *c. non eſt crudelis. 23. quæſt. 1.* & tamen eſt irregularis, *in c. ſententiam. ne clerici vel monach. ſuprà.*

8 ¶ Tertia concluſio: Bellum † dicitur iuſtum, vel quod fit pro defenſione ſui ipſius: aut ſuſcipitur authoritate ſuperiorem non recognoſcentis. Ita Panorm. *in c. ſicut. 3. in 3. colum. de iureiuran. ſup.* Innoc. & communiter alij *in c. olim. 1. de reſtit. ſpoliato ſuprà.* Thom. *2.2.q.40. art.1.* vbi dicit authoritatem Principis requiri: quia priuata perſona poteſt ius ſuum proſequi apud ſuperiorem: conuocare autẽ multitudinem armatam, quæ eſt neceſſaria in bello, non ſpectat ad perſonam priuatam, ſed ad Principem. Ad hoc facit text. *in c. quid culpatur. verſic. ordo ibi, ſuſcipiendi belli authoritas. 23. quæſtio. 2.* Adde pro vtroque dicto text. Iſidori *in c.1. 23. quæſt. 2.* Bellum erit iuſtum quod ex edicto geritur, aut de repetendis rebus, aut propulſandorum hominum cauſa. Ad idem

9 eſt text. *in c. ſi nulla. 23. quæſt. 8.* † Adde quod duo ſunt effectus belli iuſti. Primò, quòd capti efficiantur ſerui. Secundò, quòd bona captiuorum efficiantur capientium, id eſt, ſi ſint mobilia, aſſignentur duci belli diſtribuenda inter milites: ſi immobilia, publicentur, *§.1. de iure perſo. Inſtit. l. ſi quid in bello. l. ſi captiuus. §.1. de capti. ff.* Ex quo Panormita. dicebat *in d.c. ſicut.* quòd Papa poſſit indicere bellum licitum contra laicos Chriſtianos, cùm poſſit ſeruiturem indicere, *de iud. ſup. c. ita quorundam.* & aliquem bonis diſfidare *in c. pro humani. de homicid. in ſexto.* maximè contra Imperatores & Principes qui contemnunt claues Eccleſiæ, & indies peiora committunt: cùm etiam ex cauſa poſſet eos priuare: & gladium materialem, quem habet in habitu reducere ad actum, vt apparet in Federico, qui per Innocent. IV. apud Lugdunum in concilio depoſitus fuit, *in c. ad Apoſtolica. de re iudi. in 6.* & in illo Rege Franciæ, de quo *in c. alim. 15. q. 6.* Nutat latiùs idẽ Panormita. *in c. nouit. in tertia & quarta col. de iud. ſupra.* plus putat idem Panorm. *in d.c. ſicut.* quod ex cauſa legitima poſſit ſummo Pontifici indici bellũ, quando eſſet hæreticus, aut ſchiſmaticus, vel aliàs incorrigibilis: cùm in Eccleſia primitiua quæ nondum erat perfectè ſolidata, concilia gerebantur authoritate Principum, cùm ſummi Pontifices erant negligentes, & fortè hęretici, aut ſchiſmatici: de quo latiùs dixi in *repetitione c. licet. de elect. ſuprà.* & ad prędicta vide pulcherrimum tex. *in c. principes. 23. q. 5. in verb. ſæpè per regnum terrenum cæleſte regnum proficit*, vt qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem & diſciplinam agunt rigore principum conterantur, ipſamque diſciplinam quam Eccleſiæ vtilitas exercere non præualet, ſuperborum ceruicibus poteſtas principalis imponat, & vt venerationem mereatur virtutem poteſtatis impertiator. Et de incorrigibili ac notorio peccatore Papa, & in eccleſia ſcãdalum faciente, & malo exemplo innumerabiles populos catervatim ad ruinam trahente, quòd deponi poſſit eſt text. *in c. ſi Papa. 40. diſt.* & glo. communiter à canoniſtis recepta, & in perſonam Eugenij practicata, reiecta quorundam Theologorum, vt ibi vult Cardin. ſententia. Adde prædictis inquantùm de effectibus belli dictum eſt, quod effectus belli, ſcilicet captiuitatis & poſtliminij, non habent locum in bellis ex conſuetudine, ita Bart. *in l. hoſtes. de captiu. ff.* ſequitur Panorm. *in c. ſicut allegato.* Quomodo autem bellum dicatur iuſtum quinq; modis, vide glo. *23. q. 1. in ſumma.* not. Hoſti. *in ſumma, de treuga in § quid ſit iuſtum bellum.* Et de ſeptem bellis ponunt poſt. Hoſt. Ioan. Andr. & Dominicus *in c.1. 1. colum. in 6.* & infidelibus ſi poſſit indici bellum: & ſi in eis habeat Papa iuriſdictionem. & ſi pro eis impugnandis poſſint indici decimæ, ſi cruciatæ, & pro ea cauſa concedi indulgentiæ, & ad eas publicandas quales debeant aſſumi, dicetur in quinque concluſionibus ſequentibus, & tendunt ad declaranda dicta ſcribentium, *in c. quod ſuper his. de voto ſuprà. & in c. quod autem. de pœn. diſt. 1.* in quibus à ſcribentibus Innoc. ipſe relatus & approbatus loquitur (vt ſolet) magiſtraliter & authoritatiuè, & obſcurè loquitur Inno. & inuolutè dicit Anto. *in c. tanta. colum. 3. qui filij ſint legit.* Panorm. *in c. non minus. de immun. eccleſ. ſupra,* & eum nimis ſubtilem tradunt Imola *in l. ex diuerſo. §. fina. ſolut. matri.* & de Ana. *in c. continentia. de clerico percuſſ.* Et quãquàm, vt de gloſſ. dicitur *in l. qui filium. § Sabinus. ad Trebell. ff* vltima opinioni Innoc. ſit ſtandum expreſſè, Bald. *in Authent. ex teſtamento. de coll.* C tamen interdum non poteſt deprehendi in qua opinione tandem velit perſiſtere, ita vtramque firmat rationibus. Et in eodem etiam loco modò vni, modò alteri adhæret, & opinionem quam ſemel viſus eſt reprobare, iterum reaſſumit. Et ipſius obſcuritas nõ ſolùm cognoſcitur in apparatu ſuo, ſed in ſuis papalibus conſtitutionibus. Quas conſtitutiones Ioan. in Specu. *in rub. de ſumma Trinit.* colligit, refert Hoſtien. ſe ab eo viua voce audiuiſſe, quòd nollet gloſſas ſuas facere ius, ita Hoſtien. refert Io. Andr. *in c. ſolet. de ſenten. excommu. in 6.* & hoc idem atteſtari videtur Innoc. ipſe *in c. innotuit. de elect. ſupra.* adde Archid. *in c. pia. de except. in 6.* dicentem. Et Inno. tanquàm expoſitor excellit alios, & fuit pater, & organum veritatis, & Io. Fab. *in § pupillus. de inut. ſtipula. Inſtit.* quod ſi pro te habueris opinionem Inno. in foro eccleſiaſtico, coronaberis. Aduocati enim gloſſ. Innoc. venerantur tanquàm idolum, vt in ſimili dicebat Bald. de glo. Azon. & Anto. de Butr. *in c. cum cauſam. in fin. de verb. ſign.* quod vbi pro dicto Innoc. eſt glo. dicẽdum eſt glo. cum qua concordat Inno. & qui meliùs intellexit Inno. fuit Archid. ita Imol. *in c. teſtimonium. ad fin. de teſtib. ſup.* Videamus ergo, & declaremus dicta Innoc. *in d.c. ſuper his. de voto ſuprà.*

¶ Quarta concluſio: Licitum † eſt Papæ & Chriſtianis Principibus contra infideles qui occupant terram ſanctã indicere bellum. Ratio, quia illa terra natiuitate, conuerſatione, & paſſione Chriſti conſecrata fuit, & prędicatione Apoſtolorũ & iuſto bello à principib. ſæpiùs acquiſita. Ideo Papa, & Principes poſſunt illam ad dominium Chriſtianorum reducere, vt aliquando fuit. Et ampliatur hæc concluſio, vt procedat in quibuſcunq; terris quæ aliquando fuerunt in dominio Chriſtianorum, iſta eſt concluſio Inno. & aliorum *in c. quod ſuper his allegato.* Obſtat huic cõcluſioni, quod eccleſia non habet imperiũ niſi in occidente, *c. Conſtantinus. 96. diſt.* quia dicunt Inno. & Io. And. *vbi ſuprà* hoc eſſe verum quantum ad proprietatem, ſecus quo ad tuitionem. Hoc enim certum eſt, quod vbicunq; vnus gladius poteſt alteri aſſiſtere, præcellit tamẽ ſpiritualis tanquã primus, & magiſter, vnde ſpiritualis ſupplet negligentiã materialis, *c. duo ſunt. c. Impera. diſt. 96.* Et ſi dicas, quòd qua ratione poſſumus inuadere terras quæ aliquando fuerunt noſtræ, ita licebit ipſis infidelib. inuadere terras noſtras quæ aliquando fuerunt in dominio eorum: tu dic poſt Inno. & Io. And. quod in terris quas nunc Chriſtiani poſſident, Principes eorum ſunt conuerſi ad Chriſtianiſmum. Item ſi dicatur, quod in terris quas poſſident Chriſtiani ipſi, & prædeceſſores ſui ſunt malæ fidei in qua ipſi ſucceſſerant, tu dic poſt Innoc. & Ioan. And. quod vſi fuerunt iure ſuo recuperando, quod 10

prius per violentiam amiſerant, ſiue per matrimonia, donationes, vel alios contractus licitos ad eos peruenerunt, & quos poſteà rebelles inuenerunt, deuicerunt, vt hæc probantur *in l. fina. de rei vendi. ff. in l. cogi. de petit. hered. C. dicta l. 1. primo reſponſo. de offic. præfect. Aſſi.* Quantum ad eccleſias verò non poteſt negari quin ea quæ tenent iuſtè poſſideant, quia vbi non conſtat ante occupationem quis fuerit dominus rei occupatæ Eccleſia Romanæ, ſeu eius vicario eſt fienda reſtitutio, iuxta notata *in c. cum tu. de vſuariis, & in regula peccatum de regul. iur. in 6. in Mercu.*

11 ¶ Quinta concluſio: Papa, † qui eſt generalis vicarius domini noſtri, habet iuriſdictionem non ſolùm ſupra fideles, ſed infideles. Chriſtus enim, à quo pendet poteſtas Papæ, nō eſſet bonus nec diligens paterfamilias, niſi vicario ſuo quem in terra dimiſit, plenam ſuper omnes poteſtatem dimiſiſſet. Petro enim & reliquis ſucceſſoribus poteſtatē dimiſit, & per hæc verba, *Quæcunque ligaueris ſuper terram,* &c. iterum: *Si diligis me paſce oues meas.* Et in hoc propoſito afferri poteſt quod pulchrè ſcribit Bernar. ad Eugenium. *Tu es cui claues traditæ ſunt, cui oues creditæ ſunt. Sunt quidam alij cœli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto differentius vtrunq; præ cæteris nomen hereditaſti. Habent illi aſſignatos ſibi greges ſinguli ſingulos, tibi vniuerſi crediti, vni vnus, nec modo ouium, ſed paſtorum omnium, tu vnus paſtor. Vnde id probem, quæris? Ex verbo domini. Cui enim non dico Epiſcoporum, ſed Apoſtolorum ſic abſolutè & indiſcretè commiſſæ ſunt oues? Si me amas Petre, paſce oues meas: quas? illius vel illius populi, ciuitatū aut regionis, aut certi regni oues meas inquit. Cui non planum non deſignaſſe aliquas: ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur. Nihil diſtinguitur. Ergo iuxta canones tuos alij in partem ſollicitudinis: tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limitibus: tua extenditur & in ipſos qui ſuper alios poteſtatem acceperunt.* Hæc Bernardus. Adde quod Chriſtus promiſit Petro ante mortem hanc poteſtatem clauium in verba illa, *Tu es Petrus.* nec eſt verum claues tunc fuiſſe traditas. Quis illa verba quæ ſequuntur. *Et tibi dabo.* erant promiſſiua, & futuri temporis. Hanc poteſtatem contulit in hæc verba ante paſſionem omnibus. *Quæcunque ligaueritis ſuper terram,* Matth. 18. *cap.* Poſt paſſionem contulit omnibus in hæc verba, *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* Ioan. 20. Et ad oſtendendum, quod Petro, vt capiti tradebat præcipuè, dixit ei ſeorſum, *Paſce oues meas.* Ioan. *vltimo.* In aſcenſione verò poteſtatis prius traditæ extenſionem dedit in hæc verba: *Ite, prædicate,* &c. Matth. *vlti.* In die Pentecoſtes omnia confirmauit per miſſionem Spiritus ſancti. Hæc ſunt verba Panormita, *in c. ſignificaſti de elect. ſupra.* & latiùs ponit *in c. tranſlato. de conſtitu. ſupra, & in diſputatione, an Epiſcopus.* Et ſi obijciatur prædictis, quòd infideles non ſubiiciantur Papæ, quia nō ſunt de ouili. Tu dic poſt Innocent. Hoſtien. Ioan. Andr. & Panor. quod ſunt oues per creationem. Et Oldrad. *in conſi. 71.* dum ſequitur hanc opinionem refert in ipſo paſſu pſalmiſtæ: *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius.* Glo. quæ dicit per oues, Chriſtianos dicit, quia ipſe Saluator dicit ſe paſtorem: per boues & pecora, infideles, qui tanquàm veræ beſtiæ ſub damnato paſtore aberrantes per paſcua ad idololatriam ſunt conuerſi. Per Saram Abrahami coniugem legitimam hæc ſancta mater Eccleſia ſignificatur: per Agar verò ancillam damnata Mahumetis ſecta, *in c. ſi eccleſia. 23. q. 4. not. in cap. & ſi Iudæos. de Iudæis ſupra.* Et quamuis infideles illi Petro quo ad paſtum non ſunt commiſſi: ſunt tamen ſub pedibus eius quo ad dominium & iuriſdictionem. Et pro ampliori declaratione huius concluſionis tu dic poſt Innocent. Hoſtien. Ioan. And. & Panorm. *in d. c. quod ſuper his.* quod infideles poſſunt coerceri à Papa in tribus caſibus. Primus eſt quādo delinquunt in lege naturæ, ſic Sodomitæ *Gen.* 12. puniti ſunt à Deo. Secundus eſt quatenus delinquunt in lege eorum ſcripta. Sic Gregorius IX. & Innoc. III. mādarunt cōburi librum quem Iudæi thalmuth, vocant, vbi ipſi Iudæi multa confixerant in ſubuerſione legis Moſaicæ. Tertiò, quatenus Chriſtianis ſunt moleſti. Nam in illis locis quibus Chriſtiani cōuerſantur cum eis, poteſt præcipere Papa ipſis infidelibus, vt deſinant eſſe infeſti Chriſtianis, quòd ſi non fecerint, poterit eos priuare iuriſdictione & poteſtate quam de facto exercent in Chriſtianos. Fatentur tamen præfati Doctores, quòd non debeat facere Papa niſi ex magna cauſa, ſed eos debeat quantum poterit, tolerare: quia ſunt relinquendi arbitrio ſuo, & ad fidem non compellendi, *c. ad fidem. 23. q. 5. c. Iudæis. 45. diſt.* Plus dicunt, quòd Papa poſſet compellere infideles, vt in terris ſuis prædicatores legis Euāgelicæ admitterent: cùm omnis rationalis creatura ſit facta ad laudandū Deum, vt in Pſal. *Laudate Dominū omnes gentes.* & illud, *Omnis ſpiritus laudet Dominum.* Nec obſtāt prædictis duo. Primò quòd poſſet dici de his quæ foris ſunt, nihil ad nos. Tu dic verum eſſe excōmunicando, vel ad fidē præciſè compellēdo, aliàs ſi nos turbent, vel ſunt moleſti multum ad nos, ita Io. And. Secūdò, quod qua ratione ſunt infideles compellendi ad ſuſcipiendos prędicatores legis Euangelicæ, eadē ratione videtur Chriſtianos prima facie cōpellendos ad ſuſcipiēdos prædicatores legis Mahumeticæ. Dicunt Inno. & Io. And. nō eſſe idē, quia illi ſunt in vitio & errore: nos aūt in via & veritate, *iuxta nota. de diuor. c. gaudemus § ſi enim.* ideo eſt neceſſe quòd ad imparia iudicemur. Non repugnat hoc loco afferre nōnulla de errore ipſorum quæ à Paulo Corteſio in tertio Sententiarum referuntur. Quid inquit tam abſurdū eſſe poteſt, quàm digladiantes inter ſe Deos inducere? Quid porrò turpius quàm Venerem afferre deam? ex eaq; Cupidinem Martis excitatorē naſci? Aut quid tā flagitioſum, quàm Bacchū Deum opinari: quo ſcilicet deorū inſania gigneretur. Aut quo pacto in deos ſunt referendi, qui ad adulteria, ſtupra, inceſtus, & puerorum amores inflāmarentur? Deniq; cùm negari nō poſſit Deum optimum maximū iuſtum & veracem: An ergo cenſendi ſunt dij, quorum oracula ſæpè ſunt mendacia reperta, & qui crebris ſuſurris, & flexiloquis cauillis inter hoīes ſeditiōes inteſtinaq; bella ſeuerint, ij tandē dij eſſe dicantur? Quærendum certè eſſet, cur Dei aduentu euanuerint? Cur eorum famæ & oracula euerſa, cur extincta diſciplina ſacrorum? Cur Flamines, Augures, Salijq; ſublati? Adde & Mahumetem monſtroſiſſimam Chriſti ſimiam: diuinitatis Laruam induere voluit, in libro qui Alchoranus inſcribitur. Quem is adiutus à Sergio monacho Neſtorianæ impietatis viro ex veteri & nouo Teſtamēto decerpſit, eſtq; vtrorumque ſacrorum vmbilicus. Non fuit ita vecors, vt Chriſtum negauerit Deum. Sed virum affirmat ſanctum & omni virtute præditum, ac ſupra humanitatis faſtigium. Nunc verbum, nunc ſpiritum, & Dei animam prędicans ex vtero virginis natū. Euangelia ab Apoſtolis corrupta eſſe dicit, & oportuiſſe per ſuū Alchoranū emendari. Trinitatem negat cum Sabellianis. Cum Manichęis binariū in diuinis numerū ponit. Negat ęqualitatem patris & filij cum Eunomio: cum Macedonianis Spiritum ſanctum creaturam: cum Nicolaitis probat multitudinē vxorum, & circuncisionem ſimul ponit & baptiſmum. Io. Picus *in lib. 5. c. 15 diſputationum* in Aſtrologos ridiculum eſſe cēſet, quod Albumaſar Arabs qui aduentum Mahumeti, legemq; Saracenorum refert ad coniunctionem Iouis & Saturni, quæ fuit in ſcorpione per annos duos, & quinquaginta ante illius *legis editionē.* *Sed* vt cenſet idem Picus interrogandus eſſet idem Albumaſar poſt annum milleſimum cùm ſimiles ſæpè viſæ ſunt conſtellationes, cur non alius propheta ſurrexerit? Idem quoque Picus *eodem lib. cap. 12.* refert quàm delirus fuerit Abraham princeps (ita apud Iudæos nominatur.) Qui in libro quem prætitulauit de redemptione Iſrael prædicat eo anno venturum Meſſiam, & expectandum, futuramque redemptionem Iudæorum, quo Iuppiter & Saturnus fuerunt coniuncti in piſcibus. Quia eo anno quo natus eſt Moyſes fingit illam ſiderum poſitionem ſeu copulationem. At ſecundum eam erat venturus anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimoquarto, quod huiuſmodi conſtellationes viſæ ſunt. At Iudæi nec eo anno habuerunt Meſſiam, neque à captiuitate & ſeruitute liberati ſunt. Sed hi eo anno maiore clade & calamitate affecti ſunt, quàm anteà vnquàm, quia ex regno Hiſpaniæ pulſi, multi naufragio, peſtilentia quàm plurimi, fame maxima pars eorum abſumpti.

¶ Sexta concluſio: † Contra infideles qui tenent terras quæ nunquàm fuerunt in dominio Chriſtianorum, non licet Papæ, nec infidelibus quidem indicere bellum. Iſta eſt cōcluſio Inno. *in d. c. quod ſuper his.* quam ego non decreui approbare, vt *infrà* latiùs dicetur: ſed videamus fundamenta & quædam ſingularia ipſius Inno. dicta, quæ ipſe altiùs exordiens profert. Principatus inquit, poſſeſſiones & dominia rerum poſſunt eſſe penes infideles. Ipſe enim Deus creator omnium & vniuerſorum ab initio omnia ſubiecit rationali creaturæ. Geneſ. 1. Et hæc fuerunt donec in regentium diſtincta fuerunt dominia rerum. Itaque quæ ab initio in nullius bonis fuerunt, conceſſa ſunt occupanti. *Deutero. 11. Omnis locus quem calcauerit pes veſter,* &c. Et Abraham, & Loth diuiſionem fecerunt, quorum vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram accepit. Geneſ. 13. Super homines autem nullus ante ius gentiū habuit dn̄ium, *l. ex hoc iure. de iuſti. & iur. ff.* Sed dubitat Innoc. quando cœperint iuriſdictiones. Et primò fatetur iuriſdi- 12

ctiones eſſe iuſta de cauſa inductas. Scribitur enim, Gladius da-
tus eſt ad vindictam malorum, & laudem bonorum, *c. ſolicitè. 1.
ver. hinc autem. de maior. & obed. ſuprà.* Quando verò cœperunt ne-
ſcit propriè Inno. niſi quod æſtimat Deum voluiſſe forſitan con-
ſtituiſſe qui punirent delinquentes, de quo latiùs not. Inno. *in c.
licet ex ſuſcepto. de foro comp. ſup.* Vel credit hoc iure naturæ eſſe cō-
ſtitutum, quemadmodum dominus in familiam, vel pater in fi-
lium: quæ poteſtas tamen poſteà reſtricta fuit, vt procederet ſo-
lùm in leuibus, *l. congruentius. de patr. pot. C. ia l. reſpiciendum. § furta.
de pœn. ff.* addebat autē Io. Andr. quod Deus iuriſdictionem exer-
cuit in Paradiſo, in proſtratione malignorum ſpirituum: in pa-
radiſo terreſtri, in expulſione primi parentis: in orbe verò in illo
anno cataclyſmi per immiſſionem diluuij vniuerſi, de quibus
Geneſ. 3. & 5. Illa autem arca Noe in qua pauci ſaluati ſunt, tunc
nobis præfigurat Eccleſiam militantem, in quam qui non in-
tromittuntur, non poſſunt eſſe ſalui: vtpote qui non intrant per
baptiſmum qui eſt fons & ianua aliorum ſacramentorum, *c. ma-
iores. de bapt. ſup.* Et tu aduerte quod cum ſcriptura ſacra ſolùm
octo homines in arca fuiſſe ſaluatos commemoret: & codices
ſacri perhibeant Mathuſalem vixiſſe quatuordecim annos poſt
diluuium, qui non legitur fuiſſe in arca Noe, dubitant ergo a-
liqui, ſi vel hoc ſtare poſſit, aut ſi fortè codices Hebræi ſint
mendoſi, de quo tu vide quod ſcripſit Hierony. *in tractatu con-
tradictionum veteris & noui Teſtamenti*, & quod Auguſtin. eleganter
ſcribit *lib. 14. cap.* 10. Et quomodo Aſtrologi errauerūt in prædi-
catione illius anni cataclyſmi, vide quod idem Picus ſcribit
lib. 5. diſputatio. cap. 11. Ex prædictis ergo intendit Innocent. poſt
multa ſatis probaſſe nō licere Chriſtianis indicere bellum con-
tra infideles quantum ad terras, quæ nunquàm fuerunt in do-
minio Chriſtianorum: & ſecundùm eum principatus, dominia,
& poſſeſſiones poſſunt cadere in eos. Sed contra opinio Hu-
ſtien, videtur mihi verior, & hoc ſuadetur iſtis fundamētis. Pri-
mò, ſi ſunt moleſti Chriſtianis, non eſt dubium quin liceat eos
bello laceſſere, de quo *in c. diſpar. 23. quæſt.* 8. Secundò eſto quod
de præſenti non ſint moleſti, eſt veriſimile quod oppugnabant
eos quandocunque erat oblata occaſio. Tertiò, quod contra
opin. Innoc. retorquetur. Nulla eſt terra in qua nomen Chriſti
non fuerit inuocatum, de Apoſtolis enim legimus, In omnē ter-
ram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum,
c. ita dominum. 19. diſtin. & ipſe Saluator diſcipulis, Eritis mihi teſtes
in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad vltimum terræ. Quartò
cùm per Agar ancillam maledictam, & Iſmaelem eius filium, de
quo *Geneſ. 16.* nobis præfiguratur ſecta infidelium, Eccleſia ergo
quæ eſt libera expellat illos à poſſeſſionibus ſuis, ne illi ferant
partem cum filiis liberæ, de quo *in c. dixit Sara. & c. ca recurrat. 32.
quæſt.* 4. Quintò cùm infideles ſint ſerui à domino reprobati, *c. &
ſi Iudæos. de Iuda.* non ergo ſunt capaces poſſeſſionum, neque iu-
riſdictionis, *ia l. cum prætor. de iudic. ff. in l. parui. §. ſed ſi in ſeruum. de
arbit. ff.* Sextò, pro hac opi. benè facit text. *in c. ſi de rebus. 22. quæſt.* 7.
Nam dominia eorum per aduentum Chriſti in Chriſtianos ſunt
tranſlata. Nam *in c. proximè allegato* transfertur regnum de gente
ad gentem, & alibi. Cùm venerit ſanctus ſanctorum ceſſabit vn-
ctio veſtra, & ſic puto opinio. Hoſtien. eſſe veriorem, quam ſe-
quitur Oldra. *in conſ.* 71.

13 ¶ Septima cōcluſio: Pro † vero ſuccurſu terræ ſanctæ, aut alia
vrgente cauſa poteſt Papa indicere decimam, aut per eum ſeu
miniſtros ſuos colligendam, aut alicui Principi concedere. Et de
hac decima loquitur text. *in Clemen. ſide. de deci.* Tu tamen aduer-
te, quod quamuis concedatur pro cauſa prædicta quæ eſt fauo-
rabilis, eſt tamen odioſa per illum text. Tum quia eſt ſoluēda in
moneta vſuali, & currente. Tum quia collectores non poſſunt
propter eam vaſa, vel ornamenta ad cultum diuinum deputata
diſtrahere, vel occupare. Et propterea huiuſmodi decima decla-
rationes multas recipit, & reſtrictiones, vt apparet *in extrauag.
Bonif. 8. declarationes.* de quibus etiam glo. *in d. Clem. 2.* in Franco-
rum annalibus legitur Philippū Auguſtum pro ea expeditione
quam Richardo Anglo aduerſus Salladinum fecit, de qua latiùs
inf. decimam accepiſſe. Philippus pulcher multis bellis occupa-
tus centeſimam, & quinquageſimam à clero, & populo accepit.
Carolus V. pro Ioanne patre apud Anglos captiuo decimam, &
ſemis indixit, in illa congregatione Piſana viuente Iulio poſtre-
mo Pontifice ſupremo cùm eſſet congregatio apud Lugdunum
duplex indicta eſt decima. Nuper ad hoc pro ſubſidio terræ
ſanctæ (vt dicebatur) addita eſt alia decima, ideo vera eſt gloſſ.
in d. Clemen. 2. quod caſus iſte in regno Franciæ ſæpè practicatur.

Adde text. *in c. 1. de immun. eccleſ. in 6.* dum prohibet prælatis ſub
pœna excommunicationis, ne in clericos aut decima indicatur,
aut cēteſima. Iniungit etiam Principibus ne ſine authoritate ſe-
dis Apoſtolicæ eaſdem imponant ſub prædictis cenſuris. Et ne
bona clericorum ob eam cauſam, vt dicit ille text. arreſtari, aut
ſaiſiri faciant. Et propter Gallus videtur maximè Boniſa. feciſſe
illum textum qui erat infeſtus Gallis, & præfata vocabula ſunt
vulgaria Gallorum adde *text. in capitulo 1. eodem titu. de immunitate
in 6.* propter quandam conſuetudinem, quæ vt dixit ille textus
erat in regno Franciæ, prohibet ne Scabini, aut alij domini tem-
porales talias, vel collectas exigant pro poſſeſſionibus per cleri-
cos acquiſitis, aut acquirēdis. Ex prædictis apparet, ꝙ hæc deci-
ma authoritate ſedis Apoſtolicæ. & ex cauſa indici debet. Sic In-
nocen. III. pro ſubſidio terræ ſanctæ ſtatuit, vt omnes vigeſimam
partem fructuum vſq; ad triénium conferrent, à qua ſolùm exi-
merentur illi qui aſſumpto ſigno crucis illuc eſſent perſonaliter
profecturi. Papa autem, & Cardinales plenariam decimam per-
ſoluerent, text. *eſt in antiq. in c. ad liberandum. de Iuda.* quem Hoſti.
& Ioan. Andr. referunt ad verbum, Quæ conſtitutio ſecundùm
eos, quia erat practica tam ſummè neceſſaria, & vtilis nō debuit
ex noua cōſtitutione remoueri. Sic Clemens opinor ſextus. Re-
gi Siciliæ, regnum Neapolitanum repetenti, decimam conceſſit.
Sed quia dubitari poſſet, an hęc decima beneficialis poſſit in iu-
re diuino fundamenta aliqua recipere, altiùs exordiendo, Tu
aduerte † diligenter in veteri Teſtamento fuiſſe quatuor gene- 14
ra decimarum, quæ ad decimas à iure introductas poſſunt accō-
modari. Prima fuit decima quæ Leuiticæ tribui exſoluebatur,
quæ ſola oblatione decimarum contenta fuit, de qua *Exod. 22.
Leuit. 27. Deut. 14. Nume. 3. ſecūdi Paralip. 22. Malach. 3. Tob. 1* & ſunt
de ea text expreſſi *Luc. 11. & Matth. 23.* & quomodo ſacri Docto.
Eccleſiæ, & Romani Pontifices, & quatuor concilia generalia
eam in pręceptum redigerunt, vide quod pulchrè not. Innocen.
Ioan. Andr. & Panorm *in rubr. de deci.* quid in lege naturæ vbi e-
rant decimæ in conſilio, *vt Geneſ. 14.* de Abraham, & Melchi. le-
gitur. Et quid in lege ſcripta, & in lege gratiæ, vbi fuerunt ſecun-
dùm opinionem canoniſtarum decimæ in præcepto, vide quod
pulchrè notat poſt Hugo. de S. Victore *in lib. de ſacramen.* Io. And.
in c. à nobis. de deci. ſup. Et an ſit vera opinio Theologorum, qui te-
nent præceptum decimæ quantum ad quotam, non eſſe ex toto
morale, & in quibus locis ſecūdùm eos non petitur decima, nō
ſoluere, non ſit peccatum. Quæ opinio placuit Thom. *2. 2. quæſt.
67. artic. fin.* modò ſecundùm eum ceſſet obſtinatio, & eſt hæc o-
pinio, vt ipſe vult multum æqua, ne pereat tanta multitudo nō
ſoluentium decimas. An hæc opinio procedat, tu vide quod ſin-
gulariter not. Ioan. Andr. & Panorm. *in c. in aliquibus. de decim. ſup.*
eſt gloſſ. ordin. quæ varias opiniones confutat, *in c. 1. eod. titu. in 6.*
Nunc tu conſidera quod in locum iſtius prioris decimæ ſucce-
dunt, & à iure poſitiuo fuerunt introductæ decimæ prædiales,
& perſonales. Nam cùm iura diuina indiſtinctè, & promiſcuè
ſtatuiſſent ſoluendam decimam, vt patet in iuribus diuinis pro-
ximè allegat. Ius poſitiuum diſtinxit decimas, & ſtatuit prædia-
les: primò, quæ ſoluerentur eccleſiæ prædiali, & abſque aliqua
deductione ſeminis aut impenſæ. Et licet aliàs fructus non di-
cantur niſi deductis expenſis, *in l. fructus. ſolut. matrimo. ia l. fundus
qui com. diui. ff.* ſiue naturales, ſiue induſtriales, ſiue ciuiles, de
quibus planè Bartol. *in l. ex diuerſo. de rei vendi. ff. & in c. notant in
cap. grauis. de reſtitu. ſpolia. ſupra.* Tamen fructus qui ex terra pro-
ducuntur, proueniunt magis ex voluntate diuina, & augmen-
tatione ipſius, quàm ex cultura vel cura hominum, iuxta illud
Apoſtoli. *Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit,*
de quo not. *in c. non eſt in poteſtate. de decim. ſupra.* Statutum † fuit 15
propterea vt hæc decima ſoluatur abſque aliqua deductione,
vtpote in qua Dei manus omnia operatur, de quo, & quod col-
lectis fructibus ſit ſoluenda, not. *in c. cum homines. in c. Apoſtolicæ.
& in c. non eſt in poteſtate. ſuprà eod.* Statuit etiam ius poſitiuum
decimam perſonalem quæ ſolueretur Eccleſiæ, in qua audiun-
tur diuina, & percipiuntur ſacra Eccleſiæ, deductis expenſis, &
in fine anni, iſtud patet *in iuribus præalleg.* Et de fœtibus anima-
lium, quæ in paſcuis gregatim paſcuntur, an decimæ ſint inter
prædiales, inter perſonales, an ſint mixtę, vide gloſſ. *13. quæſt. 1. §.
quia ergo.* & Doctores *in c. ad Apoſtolicam.* Hoſtien. *in ſumma, eodem
titu. § primo.* Henr. *in c. peruenit. eo. tit.* Secunda decima eſt quam
Leuitæ à decimis collectis ipſi ſoluebant ſummo ſacerdoti, de
qua *Nume. 16. ibi præcipe Leuitis, &c.* in locum iſtius, aliqui vt Hoſt.
& Ioan. Andr. dicunt quod ſuccedit illa 4. decima quæ præſtatur

per

per clericos Epiſcopis, de qua babetur 10. *quæſt. 1. cap.* Viuo. *&*
cap. de quarta. de præſcript. ſuprà. De illa & reliquis iuribus epi-
ſcopalibus tractat, vt ſolet magiſtraliter Panormitan. *in cap. dile-*
ctus. de offic. ordin. ſupra. Tu verò potes dicere quod loco iſtius de-
cimæ, ſuccedit illa decima beneficialis, quæ pro cauſis relatis
præſtatur ſummo Pontifici. Ita etiam tenent Hoſti. Ioan. Andr.
Abb. Anton. & Hentic. *in cap. 1.* Tertiadecima erat quam vnuſ-
quiſque de populo in ſuis horreis reducebat, vt comederet cùm
iret in templum Iſrael, & ſacerdotes ad conuiuium inuitaret, de
qua *Deuter onom. 13. ibi, decimam partem &c.* In locum iſtius decimę
ſuccedunt illa anniuerſaria conuiuia mortuorum quæ ex con-
ſuetudine quorũdam locorum ſolent fieri in exequiis mortuo-
rum, vt apud Virgilium:

Solemnes tum forte dapes & triſtia dona
Ante vrbem in luco falſi Simoentis ad vndam
Libabat cineri Andromache, maneſq; vocabat
Hectoreum ad tumulum.

Quartadecima eſt quæ vt dicit Hieronymus *in c. 1. eod. tit. de deci.*
cedit in vſum pauperum: dicunt Docto. quod loco iſtius ſucce-
16 dunt eleëmoſynæ, quę ſolent fieri pauperibus. † Videamus quo-
modo Principes maximè Galli pro ſubſidio ipſius terræ ſanctæ
in expeditione illa profecti ſunt, & qualis fuerit ſucceſſus eorũ.
In primis Carolus Caluus à Leone IV. accerſitus, vt opem fer-
ret contra Saracenos, qui iam mœnia vrbis tenebant, dum poſt
conſecutam victoriam rediret, apud Mantuam aduerſa valetu-
dine correptus à Sedechia Hebræo medico veneno abſumptus
eſt. Vrbanus II. cùm à Petro eremita viro, & prudentiſſimo &
religioſo audiiſſet Simonem patriarcham Hieroſolymitanum
à Barbaris, vt vile mancipium tractari, ſtatim ſynodũ vniuerſam
induxit apud Claromon. Galliarum vrbē, & illic Principes Gal-
liæ ad recuperandum Hieroſolymam à Saracenis iamdiù occu-
patam animauit. Ita vt anno ſalutis 1084. 300. mil. hominum ſi-
gnum crucis aſſumpſerint, inter quos præcipui fuerunt Gotho-
fredus, Euſta, & Balduinus fratres cognomento Bolloni viri, &
animo, & robore corporis inſignes, Hugo magus, Philippi Frā-
corum Regis frater, & duo Roberti, quorum alter Normanus,
17 alter Flandriæ Comes. † Et hi Hieroſolymam cœpêre, 39. die
poſtquàm obſideri cœpta eſt, anno 1099. anno verò quadrin-
genteſimo nonageſimo: poſteaquā imperante Heracleo à Sara-
cenis occupata fuerat. Præcipua tamen in recuperanda tanta vr-
be laus fuit Gothofredi, qui portam muri ſibi ac ſi atribus ad op-
pugnandum aſſignatam primus conſcēdit, & poſteà Gothofre-
dus omnium Principum cōſenſu humeris à militibus omnibus
in regiam delatus, Rex declaratur. Et is regni titulũ non abnuit,
coronam auream reiecit, indignũ eſſe arbitratus hominē Chri-
ſtianum illic regio, & Diademate vti, vbi Rex regum, & Domi-
nus dominantium coronam ſpineam aſperrimam pro redem-
ptione humani generis pertuliſſet. Inde Babyloniorum Princi-
pem fortiter expugnauit, vbi ab eo cæſa fuerunt triginta homi-
num millia. Aſcalonem inde ciuitatem quæ 20. millibus paſſuũ
à Hieroſolyma diſtabat expugnauit. Vbi tantum auri, & argenti
deprehendit, quantum in loco antiquo vnquàm deprehenſum
fuit. Et cũ fratribus ſuis mira fœlicitate vſus Ioppam, & Ramulā
18 vrbes egregias obſedit, † & expugnauit. Sed anno vno poſt ca-
ptam tot laborib. Hieroſolymam moritur Gothofredus. Chri-
ſtiani autem Balduinum fratrem in regnum ſufficiunt. Fuit ſub-
inde Syria & Hieroſolyma ſub Chriſtianorũ principatu per an-
nos octingentos octo, donec Saladinus princeps cui ad ſummā
laudem nihil defuit, niſi Chriſtiani nominis character, vniuer-
ſam Ægyptum, & Syriam demùm conquiſiuit, & ſuo regno ad-
iecit. Hanc ob rem moti Principes Chriſtiani aduerſus Saladinũ
adhortante Clemente III. arma ſumpsêre, ex quorum numero
præcipui fuêre Federicus Imperator, Philippus Auguſtus Fran-
ciæ, & Richardus Angliæ reges: Oddo Burgundiæ dux, Veneti
quoq; & Piſani in eam expeditionem paratiſſimam eduxerunt
claſſes. Et Saladinus Philippi Auguſti & Richardi diligentia
Ptolemaide amiſſa, tam de Hieroſolyma Chriſtianis relin-
quenda conſilium capiebat. Sed audita Philippi & Richardi ex
principatus æmulatione diſcordia in ea retinenda perſeuera-
uit. Ita Sabellicus dicat, Principum diſcordia aliquando ma-
gnarum cladium fuit cauſa tam Ducibus, quàm exercitibus.
Hoc inquit Homericus Vlyſſes, qui vni cùm in bello Regem,
vnicum ducem in bello ſibi dari poſtulabat. Hiſtoricus Gallus

habuiſſe. Quod, cum Saladino per nuncios communionem
haberet, quodque ab eo donis honoraretur, ob eam cauſam, &
quòd grauiter ægrotaret in Franciam redit, Oddone Burgun-
dionum duce exercitui præfecto. Ludouicus, qui ob vitæ ſancti-
tatem in numerum Sāctorum poſteà relatus eſt: vt ſe voto ab-
ſolueret in Syriam iturus mare apud aquas mortuas conſcen-
dit. Et primò Cyprum appulit, vbi hybernauit, ac ſequenti vere
Damiatam Ægypti ciuitatē, quæ & Heliopolis dicitur Nilo ad-
iacens fortiter expugnatā cœpit. Inde ad Pharmianam Ægypti
ciuitatem exercitum dirigens, cùm Chriſtiani illic peſte ac fame
laborare cœpiſſent, occupata ab hoſte Nili parte, per quā com-
meatus in caſtra Ludouici vehebantur: vbi etiam Hieroſolymita-
nus patriarcha cũ multis nauigiis profectus, ab hoſte captus eſt:
ob eam cauſam coactus eſt Ludouicus Damiatam repetere, vbi
etiam ab hoſtibus bello ſuperatus cum Pictauenſi & Andega-
ueo. comitibus fratribus captus eſt. Verùm interfecto Soldano,
is qui ei ſuffectus eſt recuperata Damiata, & accepta magna pe-
cuniæ quantitate omnes Chriſtianos liberos & incolumes abi-
re permiſit, & Ptolemaidē perduxit. Et Ludouicus hoc peracto
remiſſis primũ in patriam fratribus, dum Ioppen & Sidonem &
alia oppida præſidiis firmaſſet, tunc demùm ſexto ſuæ expedi-
tionis anno in Franciā reuertitur. Et hæc prima expeditio, quā-
uis & Ludouico & regno Francię maximum incommodum at-
tuliſſet, contra procerum & magnatum opinionem molitus eſt
ſecundam expeditionem, qua apud Thunicium animam tandē
efflauit. Adde prædictis, quod refert Nicolaus Lupus *in tracta. de*
confœder. principum fol. 5. Ita demùm licere cōtra infideles indice-
re bellum, ſi ſit aperta ſpes victoriæ. Et refert Theologos in hanc
ſentētiam maximè Tho. in *quolib. 4. art. 20.* Non enim putat pro
recuperatione terræ ſanctæ ſuſcipiendum periculum perditio-
nis Romæ, Italiæ, & aliarum terrarum quæ ſunt ſub imperio oc-
cidentali. Nec putat exponendum Chriſtianos in apertum diſ-
crimen. Nam ſi quis ſecundùm eum videt inſtare mille arma-
tos, temeritas & tentatio Dei eſſet cum decem armatis in illos
congredi. Aut ſi quis videt bona ſua in mare cecidiſſe, ridicu-
lum eſſet & temerarium in arenam deſcendere, & inſtar vrina-
torum bona in mare præcipitata cum euidenti periculo ſub-
merſionis requirere: de quibus vrinatoribus, natatoribus ſub-
aquatilibus ab vrna dictis meminit Iuriſconſultus *in l. nauem onu-*
ſtam §. ſi nauis. ad legem Rhod. de iactu. ff. vbi Accurſ. Gloſſatorem,
taxat ſummè vir doctus Budæus *in verbo vrinatores.* Accedat
quod ſcribit Eccleſiaſticus c. 8. *Non litiges cum homine potente, ne*
fortè incidas in manus illius: & noli contra rationem fortiorem conten-
dere. Et lex ciuilis vult, quod potentioribus pareſcere non poſſu-
mus, *in l. prima, de alie. iudi. mu. cau. ff.* Inde *Auguſtin. 13. de ciuitate Dei*
cap. 4. ſcribit eleganter. *ſatis eſſe homini pro conſeruatione vera, & per-*
fecta charitatis, vt habeat animum paratū ad martyriū antequàm Chri-
ſtum, & eius fidem neget nā iudicaretur de præſumptione, qui ingereret ſe
martyrio. Ita intelligitur quod habetur *primi Regum ca. 27.* de fuga
Dauid à Saul, & ſcribitur Eſaiæ 49. *Nunquid tolletur à forti præda,*
aut quòd captum fuerit ſaluum eſſe poterit à robuſto. Et Saluator no-
ſter Lucæ 11. *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt*
omnia. Si autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa auferet.
Et prædicta intelligo procedere, niſi de aperta victoria con-
ſtat, aut ex permiſſione diuina, aut aliàs benè. *Numer. 18. Ne ti-*
mueritis populum terræ huius, quia ſicut panem, ita eos poſſumus
deuorare. Receſsit ab eis omne præſidium, Dominus nobiſcum eſt. & pri-
mi Regum decimotertio. *Non eſt difficile Domino ſaluare, vel in*
multitudine, vel in paucis. & decimoſeptimo. *Nouerit vniuerſa Ec-*
cleſia hæc, quod non in gladio, nec in haſta ſaluat Dominus. & Iudith
nono *Non enim in multitudine eſt virtus tua Domine, neq; in equorum*
viribus voluntas tua.

¶ Octaua concluſio: Pro † vero ſuccurſu terræ ſanctæ poteſt 19
Papa indicere Cruciatam, & indulgentiam plenariam conce-
dere. Iſta concluſio probatur per text. *in d. cap. ad liberandam.* ſe-
cundùm text. ibi, Abb. Hoſtien. Ioan. And. declaratum *ibi*, Innocen.
III. Omnibus qui ad ſubſidium terræ ſanctæ, vel ſuis vel alienis
expenſis accederent, plenariam ſuorum peccatorum veniam
conceſſit. Cuius etiam remiſſionis participes eſſent, qui ad ſub-
uentionem ipſius terræ de bonis ſuis congruè miniſtrarent, aut
qui iuxta facultates ſuas ad tam pium opus milites deſtinarent.
Et addit Oldrad. *in conſil. 70.* quod cùm pro actu tam pio procu-
retur vtilitas Eccleſiæ vniuerſæ, non eſt mirum ſi omnes contri-
buant, *arg. l. 2. § æquiſsimum. ad leg. Rhod. de iact. ff.* & pro redēptione

in l.ſancimus.de ſacroſan.eccleſ.C.in cap.aurum.12.quæſt.2. Circa concluſionem iſtam ſex occurrunt declarationes. Prima declaratio,
10 † vt procedat effectus indulgentiarum quatuor ſunt requiſita, ita poſt Innocent.Ioan.Andr. notat *in c.quod autem.de pœn. infrà.* Archid. Flor.*in prima parte ſum.titu.10.cap.3.§.2.* Primò requiritur poteſtas in concedente, vt plenaria proceſſerit a Papa, inde gloſſ.magna quæ eſt in *ſecunda colum.in extrauaganti Bonifacij incipiente, Antiquorum.* vult, quod ſicut in corpore humano eſt vnicum caput, in quo ſunt poſiti omnes ſenſus & plenitudo ſentiendi. Ita in corpore myſtico eccleſiæ eſt vnicum caput, in quo eſt plenitudo poteſtatis, & authoritatis, quæ poteſtas Petro clauigero conceſſa fuit. Et ſicut in eccleſia triumphante ſunt nouem ordines ſub triplici hierarchia diſpoſiti, & eſt ordo ſub ordine, & omnes ſunt ſub vno capite, & vt Dionyſius ſcribit, Tandem pluralitas diuerſarum perſonarum reducitur ad vnitatem vnius eſſentiæ. Ita ſi ponantur duo capita de pari ſe habentia, in ipſa militante Eccleſia non eſſet obſeruatio cœleſtis ordinis congruenter poſita. Tunc autem ratio cœleſtis ordinis perfectè ſeruatur, ſi cuncti gradus prælationum, & principatuum ſub vno capite collocentur, & ei obediant, & ſubijciantur. Quod autem Eccleſia militans ſit regulata inſtar triumphantis, vide quod poſt text.*in Exod cap.20.& in Apocalypſi cap. 21. notat gloſſam in Clementin.ad noſtram. in verb. eccleſia. de hæreti. in Clement.* quòd autem poſſit Papa concedere plenariam indulgentiam, cum multis rationibus ſuaderi poſſit, tum præcipuè exemplo: Nam cùm omnia Chriſti actio noſtra ſit inſtitutio: tunc Papa qui eſt vicarius Dei eadem ratione & exemplo plenariam remiſſionem impertiri poteſt. Quia ipſe Chriſtus plenariè quibuſdam dimiſit, vt Dauid, Petro, Paulo, & Magdalenæ: Quæcunque illa ſit, ſiue ea à qua Chriſtus eiecit ſeptem dæmonia, ſiue cui dimiſit peccata multa: Nam Iacobus Faber vir in Mathematicis omniū iudicio apprimè doctus, tres fuiſſe contendit, & Origenes, & Chryſoſtomus, & Hieronymus, & Ambro.duas fuiſſe ſatis concedunt, aſſerentes, & conſtanter illam ſororē Marthę non fuiſſe peccatricem, cuius meminit *tex.de renun. Niſi cum pridem.ad finem.* Sed ſi illa cui peccata multa dimiſſa ſunt, & ea à qua Chriſtus eiecit ſeptem dæmonia diuerſæ ſint, vt Iacobus Faber contendit, an ſolùm vna, vt ad materiā parùm pertinens, & ne falcem mittam in meſſem alienam, relinquo altioribus ingeniis diſcutiendum. Sed in propoſito noſtro adde Ant.Floren.*in prima parte tit. 10.cap.fina.§.fina.* dicentem hæreticum eſſe pertinaciter aſſerere, in Papa non reſidere poteſtatem concedendæ indulgentiæ plenariæ. quia hoc eſſet contra articulum illum, Sanctam catholicam Eccleſiam, ſanctorum communionem, peccatorum remiſ-
21 ſionem. Et adde † quod indulgentiæ reſultant ex merito paſſionis Chriſti, cuius vnica gutta erat ſufficiens ad redemptionem totius humani generis. Item reſultant etiam ex merito paſſionis innocentium, & martyrum. Ex quibus duobus in Eccleſia conſtat quidem theſauros qui excedit omnem pœnam debitam pro peccatis viuentium. Huius theſauri clauiger, & conſeruator eſt Papa, cui traditæ ſunt claues Eccleſiæ tanquàm gerenti typum Eccleſiæ vniuerſæ. Epiſcopi verò qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, quibus etiam traditæ ſunt claues, vt *ſuprà concluſione quinta* concedunt quadraginta dies indulgentiarum *in d. c. quod autem.* Itaque Papa qui aperit, & claudit quando vult hunc theſaurum erogat aliquando plenè, aliquando in partem, ne paſſiones & Chriſti, & Martyrum irremuneratæ manerēt. Iſta eſt ratio communis quam in effectu poſt Innoc.Goffred.Hoſtien. Ioan.And. & Panormita.ſequuntur, *in d.cap.quod autem.* Fely.*in ſermone quodam ſuo in prima colum.* citat clariſſimos Theologos idem ſentiētes, & per iſta ſufficiēter eſt reſponſum ad illud obiectum quod formari poſſet, videlicet quod pœna debet commenſurari cum peccato, iuxta illud, Secundùm modum delicti, erit plagarum modus: & illud, Quantum glorificauit ſe in malitia ſua. Quia hoc procedit regulariter. Sed hic merita paſſionis præmiſſæ tum Chriſti, tum Martyrum, erogantur, & diſpenſatiuè commutantur pro pœna debita ratione peccati. Sed obſtat huic rationi vnum aliud, quo in eccleſia nullus remanſit theſaurus diſpenſandus. Nam Chriſtus benè fuit remuneratus, *ad Philippen.2.* Propter quod Deus exaltauit illum. Et Martyres etiam fuerunt remunerati ſufficienter, quia ſcriptum eſt, Non ſunt condignæ paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriam. Tu propter canoniſtas pro tollendo iſto fortiſſimo cōtrario, vide quod poſt Alex. de Ales *in 3.diſtin.20.* not.idem Fely. *in d.ſermo.colum.3.* Secundò præcipuè ad effectum indulgentiæ requiritur idoneitas in recipiente, quòd ſit in ſtatu merendi. Nam actus actiuorum, vt vult Philoſophus, non operantur niſi in patiente benè diſpoſito. Et theſaurus Eccleſiæ non applicatur, niſi ei qui eſt membrum Eccleſiæ, *11.quæſt.3.nihil.c.ſi quis à Catholica.23.quæſt 4.* Inde de excommunicato qui eſt ſeparatus à gremio ſanctæ matris Eccleſię, an poſſit iterum excommunicari, eſt dubium, de quo per Hoſti. Ioan.Andr.Panormita.*in c.ita quorundam.de iudic.ſuprà.* Et adde, quod cum remanente culpa non remittatur pœna, & culpa remittatur per cordis contritionem, & oris confeſſionem in forma ſacramentali factam, tunc prima facie videtur, quòd indulgentia Papæ nō extendatur ad remiſſionem culpæ quæ per contritionem fit, ergo non per indulgentiam Papæ. Et ſolus culpæ remiſſor eſt Deus, vt eſt apud *Eſaiam cap. 44. Ego ſolus deleo iniquitatem propter memetipſum, can.nemo de conſecrat. 0.diſtin quarta* & Franc.de Maro.*in 4.diſtinctio.20.* vult, quòd Papa non poſſit dare indulgentiam à culpa, quia culpa eſt materia repugnās indulgentiæ. Non enim remittitur niſi per cōtritionem, & confeſſionem, quarum neutrum eſt indulgentia. Ideo text.*in Clemen.prima. de priuilegijs & in Clemen.2.§.ad hæc. de pœniten.* loquentes de indulgentia a pœna & culpa, dicunt, vt eorum verbis vtamur, quæ verba deſignant abuſionem vocabuli. Tu dic ad iſtud obiectum per Anto.*in dicta parte.§.3.* quod iſta impropria locutio ſaluari poteſt, vt remiſſio culpæ referatur ad contritionem quæ fuit præambula, vt neceſſaria ad conſequendam indulgentiam. Refert Felyn.*in ſermone illo, colum.3.* in quo ſermone ipſe multa ſingularia colligit: ſed vt ſolet, refert ſolùm ſcripta aliorū canoniſtarum *in dicto cap.quod autem.* & Theologorum *in 4.diſtinctio. 21.* Ant.Florent.*in dicta prima parte, titu.10.cap.3.per totum. Eiuſdem in tertia parte, titu.22.cap.5.* Adde quod ad conſequendum indulgentiam, non tamen attenditur quantitas quā genus operis: indulgentia enim præſentem reſpicit gratiam non meritum. Vnde gloſſa magna *in dicta extrauagan. Boniſac. VIII. incip. Antiquorum.* effingit exemplum. Finge aliquē apud principem contraxiſſe offenſam propter quam debet capite truncari. Si Rex accepta maxima pecunia cōdonet ei, illa liberatio non eſſet remiſſio, ſeu indulgentia, ſed potiùs redemptio ſeu commutatio: facit quod de illa permutatione quæ eſt apud Homerum notatur *in l.prima, de contrahenda emptione, & venditione.ff.* facit quod Numeri tertio & octauo habetur, vbi erant aliqua quæ præcisè ſoluebantur, vt primogenita Leuitarum, ita aliqua quæ redimebantur, vt primogenita aliarum tribuum: aliqua quæ commutabantur, vt primogenitum aſini, recitantur *in cap. magna. ad finem.de vo.ſuprà.* Quòd ſi Princeps pœnam debitam pro peccato magno, vel liberaliter remittat, vel paruo ſupplicio ſit contentus, talis liberatio dicetur propriè remiſſio, ſeu indulgentia, quæ non prouenit ex merito recipientis, ſed ex merito paſſionis Chriſti & martyrum. Tertiò principaliter ad effectum indulgentiæ requiritur ſecundùm Theologos vtilitas in opere, quod fiat ad honorem & exaltationem fidei, vt apparet quando ſtatut conceditur indulgentia pro viſitatione eccleſiarum, ædificatione hoſpitalium, redemptione captiuorum, aut pro ſubſidio terræ ſanctæ, aut conceditur his qui in anno Iubilæo ad conſequendam indulgentiam proficiſcuntur: credibile eſt enim ſanctiſſimos Apoſtolos, & vniuerſum cœleſtem chorum exultare in gloria, quando populus fidem catholicam profitentes proſpiciunt cum maxima deuotione & feruore cateruatim ad vrbem Romanam accedentes, vbi & Petrus, Paulus, & plerique alij martyrio fuerunt coronati, cernunt ipſi beati in gloria verum eſſe, quod Chriſtus dixit, *Rogaui ego pro te Petre, ne fides tua deficiat.* Quartò, ad effectum indulgentiæ ſequitur, quòd expleatur id propter quod datur indulgentia: vnde quantumcunque aliquis haberet voluntatem faciendi id, propter quod datur indulgentia, & non faceret, quia non poteſt, non conſequitur indulgentiam. Ita poſt Thomam, & Albert. Anto. Florent.*in prima parte, titu.10.cap.3.§.2.* tenet Felynus *in loco allega.* & dicit religioſos poſſe conſequi, ſi ex permiſſione faciant contentum in indulgentia.

Nona concluſio: † Annus Iubilæus quo datur plena remiſ- 22
ſio, ex veteri Teſtamento originem aſſumpſit, hæc concluſio probatur Leuit.*cap. 25.* vbi poſt numeratas ſeptem hebdomadas annorum ſepties ſeptem, quæ ſimul collectæ faciunt 49. annos: annus ſequens qui erat quinquageſimus dicebatur Iubilæus, quo ceſſabat terræ cultura, remittebatur ſeruitus, remittebantur debita, & poſſeſſiones venditæ redibant ad priores poſſeſſores, & plura alia fiebant ad gaudium. Et quia ſeptimo menſe

enim Hebræi dicunt Iobel, Latini tuba vel cornu appellat: vnde *in Exodo* 19. vbi habetur, Cùm autē cœperit clangere buccina, in Hebræo eſt Iobel, hic annus Iubilæus veteris teſtamenti, ſignificat verum Iubilæum, qui in aduentu Chriſti ſumpſit exordium. Ad hoc venit Chriſtus vt remiſſionem & indulgentiam prædicaret ſpiritualium debitorum. *Eſaiæ* 40. *Spiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxerit me, & ad euangelizandum pauperibus miſit me*: & ſequitur, *vt prædicarem captiuis indulgentiam*. Ecce in prima authoritate tubam prædicatoris. Ecce indulgentiam ſeu remiſſionem: & Chriſtus in ortu ſuo miſit clangentes. Lucæ 2. *Facta eſt multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum & dicentium, Gloria*, &c. Addit Antonius Florenti. *loco proximè allegat.* § *final.* quòd hic iubilæus impletus eſt, quando quinquageſima die poſt Chriſti reſurrectionem fuit lex gratiæ data diſcipulis Chriſti in monte Syon deſcendente ſuper illos Spiritu ſancto in ſpeciem ignis, vnde canit eccleſia: Patrata ſunt hæc myſticè, Paſchæ peracto tempore, Sacro dierum numero, quo legis fit remiſſio. Et ipſa quinquageſima die receperunt Apoſtoli gratiam: quia remiſſa eſt eis omninò iniquitatis quo ad culpam & pœnam. Et per hanc homo reuertitur ad poſſeſſionem antiquam deperditam vitæ æternæ. Adde quod aliqui exiſtimant annum Iubilæum tunc in veteri teſtamento exordium ſumpſiſſe quando Abraham Loth fratrem liberauit à captiuitate illorum apud quos captiuus tenebatur, ſiue quòd ipſe Loth annos quinquaginta natus eſſet, ſiue quòd Abraham annum ageret quinquageſimum. Ita Antonius Florent. in *in loco allegat.* § *fina.* Adde quod in nouo teſtamento Bonifacius VIII. inſtituit primus annum Iubilæum quolibet anno centeſimo, vt apparet in eius *extrauagāte incipiente, Antiquorum*. † Cur autem in annum illum tam remotum diſtulerit, cùm regulanter vita hominis prolixioris vitæ ſit centum annorum, *l. an vſuſfructus. de vſuſfructu. ff.* de Zoſimo autem Abbate veteri venerabili in Lycia, meminit textus, § *ſi verò. il* 1. *Authen. de monach. collatio.* 1. qui centeſimum & viceſimum ſuæ ætatis annum agebat. Glo. *in dicta extrauaganti* nititur adducere quaſdam rationes, quarum aliquas dicit ſe audiuiſſe ab eodem Bonifacio. Prima quia vulgatiſſima fama eſt indulgentiam huiuſmodi centenariam concedi ſolere. Secunda ratio, ne impediatur indulgentia tranſmarina, quæ eſt ſatis frequens. Tertia in anno Iubilæo ſolet fieri remiſſio culpæ & pœnæ: ideo rectè in duplicatum iubilæum, qui protenditur ad centum annos differtur. Quinta per numerum perfectum debuit hæc indulgentia deſignari, id eſt per centenariā, quia per ipſum fit aſcenſus per continuam adiectionem vnitatis ad præcedentem numerum, & vltra ipſum tali modo nō proceditur, ſed fit regreſſus ad principium numeri. Adde quod Clemens VI. conſiderans pauciſſimus homines pertingere centeſimum annum, ordinauit, vt eſſet quolibet anno quinquageſimo: vt apparet in eius *extrauagāte incipiente. Vnigenitus*. Dicebat tamen Antonius Florent. *in loco* 20. *allegat.* § 6. non eſſe veriſimile illam extrauagantem eſſe Clementis aut alterius Pontificis. Et profectò in ea meo iudicio continentur multa puerilia & leuia, & deuiat illa à communi ſtylo; & ſic de falſitate eſt ſuſpecta, *argum. c. quàm graui. de crimine falſi infra*. Præterea illa extrauag. nec eſt de extrauagātibus communibus, nec de notiſſimis, & de illis talibus ſolet dubitari, de quo Barto. *in l. cum prolatis. de re iudica. ff.* Panormitan *in c.* 1 *in* 4. *colum. eodem titu.* Poſtremò, Paulus Venetus inſtituit, vt annus iubilæus eſſet quolibet anno viceſimo, vt apparet in eius *extrauagante, incipiente, & ſi dominici gregis*, & Sixtus IV. confirmauit *in extrauagan. ſequente, incipiente, quemadmodum*.

24 † ¶ An indulgentiæ tantum valeant quantum ſonant, vetus eſt querela, vt voluit gloſſ. *in c. quod autem. de pœn. infra.* & glo. illic recitat opiniones quinque, quorum nulla tandem probatur, ſed eam Ioannes Andreas reprobat rationibus, de quibus *ibi* per eū. At Goffredus, Hoſti. Ioan. Andr. Anton. & Panorm. ſequuntur vt indulgentiæ proſint, vt verba ſonant, & quo ad Deū, & quod ad pœnitentiam iniunctam, & hoc probatur *in cap. cum ex eodem.* vbi Panormitan. *in* 6. *notabili de pœniten. infra*. Adde quod Antonius Floren. *loco proximè alleg.* § 3. vult quadraginta dies indulgentiæ valere quantum quadraginta dies pœnitentiæ, ſecundùm taxationem factam ſiue à ſacerdote, ſiue à iure, ſiue à iuſtitia diuina. Vnde ſecundùm eum data indulgentia viſitanti certam eccleſiam, & offerenti certum quid tantum participat offerens duos ſolidos, quantum qui duos aureus, & tantum ſtans prope locum, quantum qui à longè venerit. Et addebat idem remiſſionem intentionis pœnæ, & quantum ad ſui diſpoſitionem, & recipiēdum augmentum gratiæ ſunt diſpares, quia plus recipit, qui plus dat. Et etiam ſine indulgētia talis maxima eleēmoſyna, & maior labor maioris fuiſſent meriti, niſi in caſu quo minus datum eſſet per comparationem ad dantem. Adde quod poſt Alexandrum de Ales, & Landulphum tenet Felyn. *in dicto ſermone, colum.* 4. *ad finem.* & Antonius Florenti. *loco proximè allegato.* & ſicut 40. dies pœnitentiæ iniunctæ plus valent eam perficienti cum maiore feruore, & labore quàm perficiēti cum minore. Ita 40. dies indulgentiæ plus valent illi qui ſe magis diſponit, magis laborat, plus ſe affligit ratione melioris diſpoſitionis. Sed pœna æqualiter remittitur feruenti plus, vel minus laboranti, & non laboranti data ſufficiente contritione. Felynus autem *in principio, colum. quinta*, intelligebat prædicta in indulgentia particulari certi temporis, ſed in indulgentia plenaria totius pœnæ, ſi quis ſtatim poſt eam acceptam moreretur, non eſſet differentia inter primum, & ſecundum, quo ad gloriā, niſi fortè reſpectu maioris prærogatiuæ in cœlis habendæ. Sed ſi non moreretur procederet diſtinctio prædicta quo ad faciliorē ſtatum gratiæ manumittendum. Addit idem Felynus, quod aſſequuto indulgentiam plenariam quamuis non oporteat implere pœnitentiam iniunctam quo ad opportunitatem neceſſitaris, benè tamen conuenit, vt impleatur de opportunitate expeditionis. Nam licet alicui tantum indulgentiarum ſit collatum, quātum ſufficiat ad deletionem totius pœnæ, ad quam pro peccatis tenebatur, tamē non expedit illi prætermittere pœnitentiam iniunctam, ſed expedit quòd illam impleat donec viuit.

¶ Occurrit aliud pulchrum dubium, † an indulgentiæ poſſint extendi ad illos qui ſunt in purgatorio. Aliqui tenēt quod non: tum quia non ſunt in ſtatu merendi, tum quod ad non ſubditos extēdi non poſſunt. Scriptū eſt enim: Quodcunq; ligaueris ſuper terrā. Sed mortui nō ſunt ſuper terram. Alij verò quòd ad mortuos extendantur per modū ſuffragij, ſicut orationes, eleēmoſynæ, & alia pia opera viuentium, *argum. c. anima defunctorum.* 13. *quæſtio.* 2. Tertia opinio quæ eſt verior, eſt vt proſint exiſtentibus in purgatorio, ſi hoc ſit de mente concedentis, pro eo qui eſt in purgatorio facientis aliquid quod eſt per pœnitentiam iniunctum, vtporè ieiunium, eleēmoſynam, vel aliud pium opus. Non obſtat authoritas præmiſſa, Quodcunque, &c. Quia reſpondetur dupliciter. Primò, quod ſuper terram extendatur ad perſonam Papæ, vt ſit ſenſus, Quodcunq; ligaueris, te exiſtente ſuper terram. Ac ſi dicat, te Papa mortuo deuoluitur poteſtas in ſucceſſorem. Ita Ioannes Andr. & Panormitan. *in cap. à nobis.* 2. *de ſenten. excommunication. infra.* in illo ſcilicet propoſito de Papa, qui poteſt excommunicare, vel etiam abſoluere mortuum, quando in eo in mente apparuerunt aliqua ſigna contritionis. Secundò reſpondetur, quod licet ſuper terram, referatur ad abſolutos ſcilicet exiſtentes ſuper terram, cùm purgandi ſint intra, vel citra terrā, dici poſſunt ſuper terram, quia nō in cœlo. Iſtam opinionem tenent communiter canoniſtæ *in d. cap. quod autem.* Anto. Floren. ſequitur *in* 3 *parte ſummæ, titu.* 22. *cap.* 5. *in* § 6. & in eam opinionem refert Thom. Card. *Clem.* 1. *in* 13 *quæſt. de priuilegijs.* Auguſt. de Ancho. *in tract. de poteſt. eccle. in quæſt.* 30. poſt Bonauen. & Richard. Aſteſa. *lib.* 5. *titu.* 40. *art. vlti.* Fely. cuius dicta ego non recito, ſed eorum à quibus deſumpſit, & quos vidi originaliter, idem tenet *in dicto ſermone, in* 8. *colum.* & refert ſe repeniſſe Alexan. Lombar. *in* 4. *diſtinct.* 29. dicentem, quod cùm quidam magiſter Pariſien. tenuiſſet hanc partem, hoc audito Papa intelligens illum mortuum fertur dixiſſe, abſoluo illum mortuum à pœna purgatorij. Subdit idem Fely. poſt Alexan. præfatū, quod Papa poteſt ſuccurrere illis qui ſunt in purgatorio per indulgentias indirectè ſeu in purgatorio. Adducit idē Fely. Augu. de Ancho. *in prædicto tracta. quæſt.* 31. *arti.* 3. dicentē, quod Papa per communicationem ſuffragiorum, & indulgentiarum poteſt facere, quod duorum exiſtentium in æquali pœna in purgatorio, vnus citiùs liberetur, quàm alius, & *in art. ſequen.* dicit, quod Papa poteſt facere, quod acta facta ab exiſtentibus in peccato mortali, ſint meritoria exiſtētibus in purgatorio ad pœnæ dimiſſionem, vel velociorem liberationem. Non propter meritum facientium, quia illi mereri non poſſunt, ſed propter illos qui ſunt in purgatorio, quia iam meruerunt per ea quæ geſſerunt in corpore dum adhuc viuerent. Et ſi prædictis obijciatur, cùm ſit in poteſtate Papæ abſoluere illos qui ſunt in purgatorio, ſaltē per modū ſuffragij, cur ergo Papa omnes non abſoluit ſolo verbo, cum 25

tali-

talibus maximè ſit compatiendum? Aſten. poſt Bonauenturam,
& Thom. *loco proximè allegato.* reſpondet, quod ſic Deus per ſe-
ipſum miſeretur, vt ſemper velit tueri iuſtitiam, multò fortius ſi-
militer Dei miniſter facere debet, vnde ſecudùm eum diſpenſa-
rio bonorũ ſpiritualium eccleſiæ diſcretè, & cum moderamine
eſt fiẽda. Et niſi ita fiat, Deus nõ acceptat, & bona ſpiritualia nõ
debent diſſipari, nec contra Dei acceptationem diſtribui, licet
bona temporalia non tantùm poſſint diſpẽſari, ſed etiam de fa-
cto diſſipari, quamuis ius diuinum dictet aliter eſſe faciendum:
& ſi Papa poſſet per communicationem indulgẽtiæ totum pur-
gatorium expoliare. Adde poſt Auguſt. de Ancho. Anto. Floren.
loco proximè allega. §. 6. vbi ponit diſtinctionem trimembrem, aut
quantum ad poteſtatem ordinariam, aut abſolutam, aut quan-
tum ad diuinã acceptationem: iſta diſtinctio ſatis cõuenit præ-
cedentibus, de quo dic, vt *ibi* per eum. Adde de purgatorio
26 (quod negant † Græci) in propoſito noſtro, quod cùm eccleſia
teneat eſſe purgatorium locum expiationis animarum, tunc il-
lud negare eſt hæreticum, ita poſt Thom. *in tertia diſtinct.* 21. te-
net Anto. Florent. *in prima parte ſumma titu.* 10. *cap. ſecundo in princ.*
& Gregor. ſcribit, & habetur 25. *diſtinct. cap. qualis.* de quibuſdam
paruis culpis ignis purgatorij credendus eſt, & Augu. & habetur
de pœniten. diſtin. 7. *cap. fina.* ſi conuerſus fuerit peccator, vita viuet,
& non morietur: non tamẽ promittimus, quod euadet omnem
pœnam, prius enim purgandus eſt igne purgatorij. Solent non-
nulli afferre authoritatem, de qua in *Pſal. Tranſiuimus per ignem
& aquã, & eduxiſti nos in refrigerium.* Sed expreſſior eſt illa autho-
ritas quæ eſt 2. *Machab.* 12. *Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defun-
ctis exorare, &c.* Non enim poteſt intelligi de beatis, quia non in-
digent, nec de damnatis, quia eis non proſunt. Neceſſariò ergo
de his qui ſunt in purgatorio eſt accipiendum, dum enim per
contritionem deleta culpa, non ex toto tollatur reatus pœnæ,
nec etiam ſemper venialia dimiſſis mortalib. tollantur, & iuſti-
tia Dei hoc exigat vt peccatum per pœnam debitam ordinetur.
Oportet quod is qui poſt contritionem decedit ante ſatisfactio-
nem debitam, vel etiam cum venialibus poſt hãc vitam punia-
tur. Sic Anto. Florent. *loco proximè allegato.* vbi poſt Petrum de
Palud. ponit duplicem locum purgatorij. Apparet ergo ſecun-
dùm eum Iudæos, & Græcos negantes purgatorium errare. Ad-
de quod in congregatione Ferrarienſi quæ per Eugenium quar-
tum pro diſſolutione Baſilien. cõcilij fiebat, Græci polliciti ſunt
relinquere dãnatas opiniones, quas ſequuti fuerunt, videlicet
quod baptiſmus ab eis fieret ſecundùm formam, & ritum lati-
norũ, quòd celebrarent in pane azim. Nam quo tempore Chri-
ſtus inſtituit ſacratiſſimũ corpus ſuum, in domib. Iudæorũ nihil
erat fermentatum propter proximum paſcha. Quodque in cle-
ricis ſuis ſacrum ordinem habentibus caſtitatem reciperent, &
matrimonia abiicerent, quòd affirmarent Spiritum ſanctum à
Patre & Filio procedere, vt in Symbolo continetur, & denique
purgatorium eſſe crederent, ac ſe omninò transformarent ad
ritus Latinorum, id cùm in ea Ferrarienſi congregatione ſanctiſ-
ſimo Papæ, cui obedientiam perpetuam promittebant, promi-
ſiſſent nomine Græcæ Eccleſiæ Ioſephus Patriarcha Conſtanti-
nopolitanus, Ioan Palęologus Imperator loci, Demetrius prin-
ceps Peloponenſis legati ex imperio Trapezuntio, Antioche-
næ, & Alexandrinę eccleſiarum, & pleriquе alij antiſtites, ac ſta-
tim diſſoluta congregatione defeciſſent, & in promiſſis non ſte-
tiſſent, accidit non ita multo poſt vt in manus infidelium deci-
derit vtrunque imperium Trapezũtinum & Conſtantinopoli-
tanum, ac permiſſione diuina eccleſia eorum penèſit euerſa, vt
ſit verum qui non ingrediuntur in arcam Noë, id eſt, eccleſiam
quæ vnicum habet rectorem, & ductorem, omnes pereant, vt
habetur in *extrauag. vnam ſanctam.* quæ eſt Bonifacij VIII. de
Græcis, & erroribus eorum habetur *in cap. fina. de celebra miſſar.
ſupra. in cap. fina. de baptiſ. ſuprà, in cap. pen. & fin. de conſecra. diſtinctio-
ne quinta. gloſſ. fina. in cano. de libellis.* 20. *diſtinct.* vt de Arrio, Neſto-
rio, Macedone, & Eutychete Græcis in conciliis Nicæno, Ephe-
ſino, Conſtantinopol. & Chalcedonen. de erroribus conuictis
habetur *in cano. prima Synodus.* 16. *diſtinct.* Quid de indulgentiis
ſpecialibus, quæ ſolent concedi, vt quis in articulo mortis poſſit
eligere confeſſorem idoneum, qui eum authoritate Apoſtolica
abſoluat, in quibus impertiendis ſolebat Eugenius IV. eſſe mul-
tum liberalis. Adde quod articulus mortis non ſolùm dicitur eſ-
ſe verus, ſed præſumptus. Si aliud tamen non apparet ex forma
indulti, ſicut extrema vnctio quod eſt ſacramentũ exeuntium,
debet dari illis qui communi æſtimatione reputantur mortui,
tamen ſi euadunt poſteà iniunguntur, & nihilominùs extrema
dicitur, & ſic æſtimatur quod foret extrema. Tunc ergo cùm in
tali articulo mortis abſoluatur, conſequitur effectum indulgen-
tiæ vſque ad illud tempus, quamuis poſteà euadat, & gratia illa
expirat in poſterum, ita Anton. Floren. 1. *parte ſumma, tit.* 10. *c.* 3. §.
5. & Fely. *loco allegato, colum.* 5.

¶Decima conclusio. Ad † publicandas indulgentias aſſumi 27
debent viri docti eccleſiaſtici, presbyteri diſerti, graues, poten-
tes in opere, & ſermone, & qui populum ædificent verbo, & ex-
emplo. Iſta patent *in cap. cùm ex iniuncto. & c. excommunicamus.* §.
qui verò. de hæreti. ſuprà cap. ſi rector. 40. *diſtin. in c. pleriſq; de officio or-
dina.* At contra interdum aſſumuntur ad publicandum verbum
Dei, & diſtribuendum hunc eccleſiæ theſaurum viri indocti, bi-
gami, inconſtantes, rixoſi, falſarij, garruli, mendaces, impoſto-
res, & contra huiuſmodi quæſtores, quos Caſardos vocant, e-
manauit ſolennis conſtitutio, Abuſionibus. *de pœn. in Clementi.*
quia in effectu ſtatuitur, vt ordinarij locorum non admittant
eos ſine literis Apoſtolicis, quas ne quid falſitatis in illis conti-
neatur, examinent diligenter. Solent enim huiuſmodi quæſto-
res hanc Caſardam artem, quod in ſimili de abigeis dicitur *in l.*
1. §. *primo. de abigeis. ff.* ita miſerè exercere, vt aliquando gerant, &
induant perſonam Pontificis. Viſi ſunt aliqui ita audaces vt ef-
fingerẽt aliquas indulgentias, quas nunquàm Apoſtolica ſedes
conceſſit, nec eſt conceſſura, ſuper votis diſpenſant, ſuper periu-
riis, item de homicidiis, malè acquiſita, & ablata remittunt, data
ſibi certa quota, tertiam partem de iniunctis pœnitentiis rela-
xant, & ita eludunt claues Eccleſiæ, vt interdum duas, aliquan-
do plures animas ex purgatorio extrahant mendaciter, & ad
gaudia paradiſi perducant benefactoribus locorum, quorum
ſunt quæſtores, plenariam remiſſionem concedunt, vt aliquan-
do (vt verbis eorum vtamur) à pœna & culpa abſoluant. Ac ni-
hil tandem eſt quod huiuſmodi Caſardi alioquin indocti ma-
litiæ dicati non inueniant, vt à Chriſti fidelibus ſimplicibus ſub-
tili arte & ingenio velut à barbaris aurum extorqueant. Quid?
quod mulierculæ, quibus, vt eſt in Euangelio, deſunt minuta
æra, quæ in gazophilacium circumferant, feſtinantes accurrunt
cum ſuis ornamentis, perferunt, ac neſcientibus maritis, quod
habemur *in l. veſtis de auro & argento legat. ff.* togulas, penulas, ſto-
las, mitras, capuna, ac vt Priſcila & Maximila mulieres, quæ
Montanum Phrygium hæreticum ſequutæ ſunt relictis mari-
tis, credunt illorum inſpiratione ſe euaſiſſe propheteſſas. Au-
dio, neſcio ſi fabulæ an rei geſtæ attribuendum ſit, fuiſſe deli-
ram anum & pauperculam quæ vaccam vnicam quam habe-
bat obtulerit, & trunco (quod vulgariter dicitur) alligauerit.
Ita fuerat Caſardi cuiuſdam blandimentis, impoſturis & deli-
nimentis ſeducta. Et fortè ille non minus reus mortis erat,
quàm qui ex iudicio Nathan Prophetæ dignus morte iudica-
tur, qui vnicam ouem pauperis rapuiſſet, *ſecundi Regum cap.* 12.
gloſſ. in Clementin. prima de præbend. Quæſtores huiuſmodi cùm
inuenti fuerint delinquentes per locorum ordinarios grauiter
ſunt puniendi. Ad illam autem indulgentiam publicandam,
quam ſanctiſſimus Papa Leo Modernus Chriſtianiſſimo Re-
gi noſtro conceſſit pro ſubſidio terræ ſanctæ, aſſumpti viri reli-
gioſi quales in principio deſcripſi vita, & doctrina, vt fermè cõ-
ſpicui, quanquàm aſſumentur aliquando minus ſufficiẽtes, cùm
viri probatiſſimi neſcio qua cauſa prouinciam iſtam refugiant
ſæpenumerò.

¶Vndecima concluſio. † Chriſtiani poſſunt cum infidelibus 28
fœdus & confœderationem inire pro ſui tuitione vel patriæ de-
fenſione. Iſta eſt concluſio communis ſcribentium in *dicto cap.
quod ſuper his de vot. ſupra.* Adducunt primò, quod habetur *in ca-
non. Iulianus.* 11. *quæſtio tertia.* vbi milites Chriſtiani militabant, &
erant ſtipendiarij Iuliani Apoſtatæ. Adducunt etiam quod ha-
betur 1. *Machabæorum cap.* 8. *&* 14. *de Machabæis*, qui pepigerunt
fœdus cum Romanis infidelibus, & recitatur *in cano. monet.* 22.
quæſtione prima. & Syria ſplendidiſſima Tyriorum colonia, vn-
de Vlpiano fuit origo, pepigit fœdus cum Romanis, *in l. prima.
de cenſi ff.* Et *Ioſue in* 2. confœderationem cum Gabaonitis. *Ioſue*
9. *& primi Regum cap.* 27. *&* 29. Dauid acceſſit ad Achaz Re-
gem, & fecit confœderationem contra Saul, & paratus erat in-
fideli auxilium præſtare. *& Geneſ.* 17. Deus iniuit fœdus cum
Abraham, & ſucceſſoribus ſuis, alia gente excluſa, & *Exod.* 22.
Deus fœdus fecit cum populo Iſraelitico, in hæc verba: *Inimi-
cus ero inimicis tuis, & affligentes te, affligam, & 2. Regum cap. quinto.*
Dauid percuſſit fœdus in Ebron cum ſenioribus coram domi-
no.

no. Idem habetur, 1. *Paralipom. cap.* 11. *& Iudic.* 11. Filij Iſrael fecerunt conſœderationem cum Iethe contra filios Amon, & 1. *Paralipom. cap.* 12. Dauid acceptauit conſœderationem ab Abiſai, & aliis Principibus venientibus ad ſuppetias eius. Si pacificè ioquit veniens ad me, vt auxiliemini mihi, cor meum vobis iniungatur, cui Abiſai ſpiritu Domini, tui ſumus ô Dauid, & tecum filij Iſai. Pax tibi, & pax adiutoribus tuis, *& 1. Regum cap.* ●8. Ionatas filius Saul, & Dauid inter ſe fœdus inierunt, *& 2. Regum cap.* 3. Dauid acceptauit conſœderationem oblatam ſibi ab Abner pro ſe & aliis de populo Iſrael contra Saul. Et tu aduerte hanc concluſionem eſſe tenendam, vt cum infidelibus ſit permiſſa conſœderatio pro tuitione patriæ, aut alia iuſta cauſa, & ſalua fide, aliàs ſuccedunt prohibitiones, quæ continentur in authoritatibus ſequentibus. Scribitur 2. *ad Corinthios* 6. Nolite iugum ducere cum infidelibus, quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate, aut quæ communicatio lucis ad tenebras, aut quæ conuentio Chriſti cum Belial, aut quæ pars fidelis cum infideli. Et ſcribitur *in epiſtola Ioan. cap.* 2. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, nec aue ei dixeritis. Qui enim dixit, communicat eius operibus malis. *Et ad Titum, cap.* 3. Hæreticum hominem poſt primam, & ſecundam correctionem deuita. & *Exodi* 34. Caue ne vnquàm cum habitatoribus terræ illius amicitias iungas, quæ ſunt tibi in ruinam. Sed & aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſq; ſuccide. Noli adorare Deum alienum. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum. Ne cùm fornicati fuerint cum diis ſuis, & adorauerint ſimulachra eorum, vocet te quiſpiam, vt comedas de immolatis. *& 2. Paralipom.* 19. vbi Iehu propheta ad Ioſaphat ait: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt dominum amicitia iungens. Et in eo paſſu qui eſt *Acto.* 23. vas electionis Paul. poſuit diſſentionem inter Saducæos, & Phariſæos, vt haberet à præſide milites, quorum auxilio ſeruaretur illæſus. Gloſſ. refert quod ſicut vnitas bonorum eſt vtilis, ſic malorum vnitas ſemper bonis nociua eſt. Et propter tales Saluator noſter dixit: Non veni mittere pacem in terra, ſed ſeparationem. In reliquo tu vide quod notat *Oldr. in conſ.* 71.

29 Duodecima concluſio. † Irregularitas quę contrahitur ex homicidio voluntario eſt introducta de iure poſitiuo. Innocent. ita tenet *de renun. ſuprà. cap. niſi cum pridem. §. primo.* idem Innocen. quem communiter omnes ſequuntur *in c. ad audientiam. infra eo.* Et quamuis Panormita. illic oppoſitum firmet, tamen cum Innocen. ſentit *in cap. clerici. 1. de vita, & honeſta clerico. ſuprà.* Obſtant huic deciſioni tria fortiſſima contraria. Primò, quod in præcepto decalogi ſcribitur ſimpliciter: Non occides. Tu reſponde verum eſſe homicidium prohibitum de iure diuino, *vt ibi:* ſed irregularitas quæ inde ſequitur, non eſt niſi à iure poſitiuo, & non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis, *c. is cui. de ſentent. excommunica in 6.* Item in veteri, & nouo Teſtamento produci plures poſſunt qui homicidium voluntarium fecerunt, vt Moſes, Fines, Helias, Petrus, Dauid, & plerique alij, de quibus *in fin. concluſ.* 14. qui à ſacerdotio, & miniſterio diuino non fuerunt repulſi. Secundò fortius obſtat, quod Dauid dictum eſt: Templum mihi non ædificabis, vir ſanguinum es, habetur *de conſecr. diſt. 1. c. Tabernaculum.* Tu reſponde, quod ille tex. continet prohibitionem ſpecialem, quia Dauid prius adulteratus Berſabeam, Vriam proditoriè maritum occidi fecisset, & adhuc pœnitétiam nundum egerat, de quo habetur 2. *Regum cap.* 2. Glo. refert hiſtoriã *in c. cũ olim. in verb. Vriæ. de offi. deleg extra.* Præmiſſam ſolut. ponit Panor. *in d. ca. clerici.* Tertiò obſtat illa vulgata authoritas quæ ad Petrum dirigebatur, Conuerte gladium in vaginam. Sed tu dic, quod illa authoritas non ſolùm ad Petrum, ſed reliquos laicos dirigebatur. Patet ex eo, quod ſtatim ſequitur. *Omnis qui gladio &c.* ita poſt Cardi. Ioan. de Ana. *in c. penult. in fin. eod.* Ita Panormita. *in dicto cap. clerici.* & tu aduerte quod illa authoritas quæ per quoſdam malè intellecta prima facie videtur negare gladium materialem eſſe penes Eccleſiam, probat omninò oppoſitum: non enim dixit, conuerte, non dicit proiice. Et ad probandum iſtud, conſidera quod Apoſtolis dicentibus: Ecce gladij duo, dicit Satis, non Nimis, eſt text. ita referens *in extrauagan. vnam ſanctam.* concludens vtrunque gladium penes Eccleſiam conſiſtere: Spiritualem qui per Eccleſiam eſt exercendus. Materialem, qui miniſterio Regum & Principum pro Eccleſia exerceri debet. Ac ſecundùm ordinem, vt eſt apud Dionyſium. Lex diuinitatis eſt infima per media & inferiora, per ſuperiora ad ordinem reduci. Hic gladius materialis qui habitu eſt penes Eccleſiam, accidit interdum quod habitus ille ad actum reducatur. & Papa qui ab Imperatoribus ſacramẽta fidelitatis recipit, eoſdem Imperatores, & Principes priuat aliquando, imperiumq; de gente in gentem transfert, vt iura ſunt vulgata, & Dantes qui *in lib. de Monarchia.* viſus eſt contrarium aſſerere de hæreſi conuictus eſt, vt Bart. refert *in l. 1. de requiren. rei. ff.* copioſè Panorm. *in c. nouit. in 3. colum. de iud ſuprà.* & in hoc videndus Inno. *in c. licet. de foro competen. ſuprà.* quem Hoſti. Ioan. And. Anto. Inno. & Panorm. *ibi* ſequuntur: quo pacto Deus qui fecit ab initio naturam angelicam & humanam, eandem humanã per aliquot tempus per ſeipſum rexit, vt factor rem ſuam dirigere ſolet Noë quoq; gubernationem arcæ commiſit, fidem quoque, & filius eius legem dedit. Et licet tunc officium ſacerdotis non legatur fuiſſe inſtitutum, tamẽ poſt ceſſatum diluuium exercuit officium ſacerdotis in ædificatione. Subinde in hac vicaria ſucceſſerunt Patriarchæ, iudices & Reges: & alij qui pro tempore fuerunt in regimine Iudæorum, fuitq; iſtud● ſque ad Chriſtum, quo adueniente ceſſauit omne imperium. Fuit enim naturalis dominus. & Rex: ac eadẽ Chriſtus Petrum ſibi vicarium conſtituit. Et quando contulerit illi claues dictum eſt *concluſione 5. ſuprà.* Ego dixi copioſè in repetitione *c. licet de vitanda. de elect. ſuprà.* Hæc Innoc. verba quæ ab omnibus communiter recitantur *in d. c. licet.* ſequitur Corſet. *in tract. de poteſt. regia. quæſt.* 1.

Decimatertia concluſio. † Super irregularitate contracta pro homicidio voluntario Papa diſpenſare poteſt. Ita not. Hoſtien. Ioan. Andr. Panor. Ioan. de Ana. & communiter alij *in c. ſicut dignum. §. clericos. infrà eod.* Obſtat huic concluſioni text. *in c. miror. 10. diſt.* qui videtur probare oppoſitum *in verbo ſacerdotem poſt perpetratum homicidium in ſacerdotio miniſtrare*, per quem text. *in d. §. clericos.* glo. *in verb. conſilium, circa medium.* ita tenet. Sed tu dic poſt Archid. & Dom *in d. c. miror.* poſt Panormita. & alios *in d. § clericos.* quod ille text. & gloſſ. præallega. debet referri ad difficultatem, vt de facili non debeat Papa diſpenſare. Nam homicidæ propter horrorem à miniſterio altaris repelli debent, ne illi, qui intinxerũt manus in ſanguine humano efficiantur in ſacramento altaris miniſtri vnitatis, & manſuetudinis, ita Panor. *in c. cler. in vlt. col. & in c. ſententiã in 1. col. ne cle. vel mo. ſup.* Ideo Papa nõ debet diſpenſare de facili, ſed ſubſiſtente cauſa poterit: & tunc qui diſpenſat, non tollit legem, ſed remittit pro tempore. Adde duo ſimilia. Nam ex cauſa poſſet diſpẽſare cum monacho, vt contrahat matrimonium, & ſolent afferre duo exẽpla. Primum de filio Regis vnico, qui erat profeſſus, cum quo Papa diſpenſat pro vtilitate totius regni, vt cõtrahat matrimonium, & ſuſcipiat ſobolem. Secundum de infideli Principe, qui paratus eſt cũ tota gente ad Chriſtianiſmum tranſire, ſi permittatur ei cum ſanctimoniali contrahere, de quibus exemplis vide Io. And. *in reg. actus legitimi. & in reg. quod ſemel. de reg. iur. in Mercu.* & per Panor. *in c. cũ ad monaſterium. de ſtatu mo. ſup. per eundẽ in c. ex publico. de conuerſi. coniu. ſuprà.* Nec obſtat ſi dicatur quod Apoſtolus Paulus prohibet percuſſorem ordinari: quia tu dic, quod nõ prohibet diſpenſari. Sicut in ſimili Apoſt. Paulus prohibet bigamum ordinari, & tamẽ vt ordinetur ſecũdùm opinionem magis communem Papa diſpenſat, vt no. *in c. 1. de biga. ſuprà.* Prętereà Paulus fuit inferior Petro in adminiſtratione. Vnde Petrus & eius ſucceſſor diſpenſat ſupra dictum Pauli. Et tu intellige quando proximè non agitur de fide aut articulis fidei. Et ſi Angelos tunc de cœlo euangelizet, propter id quod Paulus prædixit, eſſe anathema, tex. eſt *in c. is qui. 11 q. 3.* & eo caſu Papa non poſſet diſpẽſare. Nam & Paulus legitur Petro in faciem reſtitiſſe, de quo vide Panorm. *in c. propoſuit. de conceſſio. preben. ſuprà.* Adde quod pro irregularitate cõtracta per excommunicatum celebrantem, quamuis ſolus Papa diſpenſet, *in c. 1. de re iudica. in 6. in c. 1. de ſenten. excommunic. eodem lib.* tamen poteſt ſuper illa pœna depoſitionis etiam diſpenſare. Et hoc ne pœna ex pœna ſequatur contra text. *in c. at ſi clerici. ad fin. de iudic. ſuprà.* Maximè poterit Epiſcopus diſpenſare, ſi excommunicatus, qui celebrat, & ob hoc irregularitatem contraxit, eſt paratus ſe corrigere.

¶ Decimaquarta concluſio. † Cum homicida caſuali vbi præceſſit culpa ad minores diſpenſat Epiſcopus, ad ſacros ſolus Papa. Prima pars probatur *in cap. ad audientiam. alleg. infrà eodem.* Secunda pars probatur *in c. continebatur.* & quod ibi Archiepiſcopus facit tanquàm commiſſarius Papæ. Ita in vtroque loco tenent ſcribentes. 31

¶ Decimaquinta concluſio. † Irregularitas contrahitur non ſolùm ex homicidio voluntario, ſed alicuius membri mutilatione 32

tione ſeu detruncatione, probatur *in c.1. de clericis pugnan. in duel.*
vbi Panorm. *in 4. notabili.* Idem in *c. fina. eo. titu. de homicidio. in 6.* &
beatus Thom. 2. 2. *quaſt.* 60. quod in bonis corporis tria conſide-
rantur, integritas corporis, quies, & delectatio ſenſus, motus &
vſus, quæ tria impediuntur per membri detruncationem. Tu ta-
men aduerte, quod tribus caſibus vitatur irregularitas. Primus
eſt ſi ſit percuſſio ſolùm, etiam cum ſanguinis effuſione, quia
text. *in Clemen. 1. eo. titu.* requirit mutilationem. Ita Panorm. *in c. 1.*
33 *qui cleri. vel vo. ſuprà.* † Secundò, ſi membrum non ſit amputa-
tum, licet ex inciſione & neruorum contractione ſit ita debili-
tatum, vt ſit quaſi inutile. Ita Panormi. *in d. cap. 2. idem* in *c. 1. de cler.*
pugnan. ſupra. Ratio, quia membrum debilitatū dicitur, ſi mem-
brum quod vis ſit ſine operibus, vt de fide ſolet dici in *c. ſicut vi-
geri. 1. quaſt.* 1. & membrum debilitatum proficit ſaltem ad deco-
rem, & quando eſt amputanda manus, ea eſt amputanda quæ
minus proficit in corpore, *per glo. 2. in Authen. ſed nouo iure. de ſeruis
fugit. C. vbi ſcribentes.* Tertiò euitatur irregularitas, quando ſolùm
amputatur digitus: digitus enim non eſt membrum, ſed pars
membri. Ita Panormita. poſt Gaſpar. de Cal. *in d. cap. 1. qui cler. vel*
34 *vouen.* † Adde quod membrum propriè dicitur quod habet di-
ſtinctum, & perſonale officium, vt auris, oculus, naſus, lingua,
manus, pes, inde digitus nō eſt membrum, ſed pars membri. Et
lex ciuilis exiſtimat eum non eſſe ſanum, cui digitus abſciſſus
eſt, ſi ob eam rem minus idoneus eſt artificio, aliàs ſanus erit, de
quo *in l. idem Offilius, de ædilitio edict. ff.*
35 ¶ Decimaſexta concluſio. † Homicidium voluntarium vnde
contrahitur, irregularitas committitur facto, *in c. ſicut dignum. §.
clericos in fin. eo. cap. ſi quis viduam. 50. diſt. imprimis Exod. cap. 2.* Cùm
Ægyptius quidam vt Hebræi dicunt, hebræi cuiuſdam vxorem
fraudulenter adulteraſſet, & adhuc hebræum propter vxorem
adulteratam indignatum percuteret, Moſes iſtud indignum fa-
cinus conſpicatus ægrè ferens occidit Ægyptium, & abſcondit
ſabulo. Et 4. *Regum cap. 1.* Ad preces Heliæ ignis deſcendit de cœ-
lo, & duos quinquagenarios occidit, & conſumpſit ignis. Qui-
dam ſacerdos filius Eleazari ſacerdotis occidit Iudæum coeun-
tem cum Madianita, ac vtrunq; gladio transfixit, habetur *Num.*
25. *& Actuum* 5. Petrus qui Tabitam mortuam orans ſuſcitauit,
Ananiam & Saphiram increpans morti tradidit. & *Act.* 15. Paulus
Elimam magum viis Domini reſiſtentē perpetua cæcitate dam-
nauit. Ita regiſtratur in magno *decre. in c. ſi illic. 23. quaſt. 4. in c. legi.
& c. occidit. in c. Petrus.* 23. *quaſt.* 8. Moſes quoque, qui vt habetur
Exod. 31. cùm cognouiſſet populum ad fabricandum & colen-
dum idolum defluxiſſe, in aliquos eorum vindicauit gladio: &
non crudele aliquid dicitur feciſſe, ſecundùm Auguſt. ita. Et ha-
betur *in c. quid crudelis. 23. quaſt.* 5. & Apoſtolus, vt ibi ſubiicit text.
hominem Corinthium, qui inceſtu polluebat nouercam non
crudeliter ſed amicabiliter tradidit Sathanæ, vt ſaluus fieret ſpi-
ritus eius in die iudicij, habetur 1. *ad Corinth.* 5. & recitatur *in cap.
cùm ſit Romana ad finem de appella. ſuprà.* Abrahàm autem non ſo-
lùm vt habetur *Geneſ.* 1. non fuit culpatus crudelitatis, ſed fuit
laudatus pietatis, quod filium ſuum voluit obedienter occide-
re, 23. *quaſt. 4. cap.* non occides, an (quod habetur *Iudi.* 11.) Samſon
excuſetur, qui ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit? ha-
betur *in d. c. non occides.* & quomodo Dauid, vt legitur *primo Re-
gum* 25. qui ad preces Abigail prudentiſſimæ mulieris non im-
pleuit promiſſionem iuratam de occidendo Nabal impio viro,
laudetur, vide quod habetur *in c. iurauit. 12. quaſt.* 4. At contra
quomodo Herodes ſit culpandus, qui vt impleret iuramentum
Ioānem Baptiſtam capite truncari iuſſit, habetur in *c. vnuſquiſq;
ea. cauſa & q.* & ſtatim dicetur.
36 ¶ Decimaſeptima concluſio. † Homicidium volūtarium vn-
de contrahitur irregularitas, etiam contrahitur mandato, text.
eſt in *d. c. ſicut dignum. § clericos.* Et tu circa illum text. & *gloſſ. in ver-
bo. cum alio*, conſidera duo. Primò, quod ille text. continet illam
indignam necem Tho. Archiepiſcopi, qui, quia fortiter pugna-
ret pro libertate Eccleſiæ, à Rege Angliæ primùm fuit relegatus,
vt de illa relegatione Petrus Bleſen. qui tunc Regis Angliæ erat
familiaris, meminit in quadam epiſtola quæ eſt in ordine....
Nouiſſimè eiuſdem Regis mandato, vt quidam volunt, aut ſal-
tem patientia crudeliter occiſus eſt, & illius impiæ, & inhuma-
niſſimæ mortis dicta decretalis, ſicut dignum, proſequitur plu-
res caſus. Nam ad illud homicidium, vt ibi volunt Petrus de
Anchara. & Ioan. de Ana. aſtiterunt plures diuerſa exhibentes
miniſteria. Aliqui venerunt vt occiderent, alij vt caperent, qui-
dam vt ferirent, nonnulli, vt percuſſoribus opem ferrent, alij vt
Regis animum magis ac magis excitarent, quidam verò vt ſar-
cinas miniſtrorum cuſtodirent, quæ omnia deciduntur in diſ-
curſu prædicti text. Et in iſtis, quia ſunt quotidiana & in præſen-
ti, & in duabus ſequentibus concluſ. eſt inſiſtendum. Secundò
conſidera, quod glo. *in d. §. clericos in verbo conſilio.* ſolet ordinaria
reputari, & poſt Ioan. Andr. *ibi*, Panor. Ioan. de Ana. & commu-
niter Moderni. Quod ea plurimum vtuntur aſſeſſores ad intel-
lectum ſtatutorum punientium homicidas, vt verificētur etiam
in præcipientibus homicidia fieri, pro quo facit text. *in l. ſi quis id
quod. in verb. alij mandat. de iuriſdictio. omnium iudicum. ff. in cap.
ſi quis ſuadente. iuncto cap. mulieres. de ſententia excommunicatio.* di-
cit tamen Ioan. Andr. & poſt eum Panorm. id procedere, niſi in
ſtatuto aliquid exprimatur, quòd requirat homicidium reale,
vt ſi dicatur: Si quis homicidium ſua manu fecerit, vel ſuo enſe,
de quo dicto Ioan. Andr. quia dubitat Panor. dicetur ſtatim la-
tiùs. Nō repugnat hoc loco aliqua exempla de homicidiis, quia
mandato fiunt, in medium afferre, inde afferemus ſex declara-
tiones, ad concluſionem noſtram. Imprimis de homicidio He-
rodis quod factum eſt quando capite iuſſit truncari Prophe-
tam, habetur *in c. cum iuramento. infrà eo. & habetur in can. vnuſquiſ-
que. 23. quaſt.* 4. & (vt eſt apud Ioſephum *lib. 18. ca. 13. & ſequen.*) hic
Herodes & Philippus fratres ex patre, non ex eadem matre
progeniti vnus tetrarcha Gallileæ, alter Ithureæ & Traconitidis.
Nam vt de Lyra ſcribit, *Matth. c. 2.* Archelaus eorum frater dimi-
diam regni Iudæorum ex paterna diuiſione acceperat. Hic He-
rodes cùm à Roma rediret, connubiū tractauit cum Herodiade
vxore Philippi fratris, filia Ariſtoboli, ſorore Herodis Agrippæ,
ac eius propterea Herodis nepte. Et is repudiata legitima con-
iuge filia Aretbe Regis, eandē Herodiadem abduxit, & ſibi ma-
trimonio copulauit. Cumq; Ioannes illud matrimonium pub-
licè damnaret, filia Herodiadis annuente matre ab Herode ob-
tinuit caput Ioannis. Neque propter iuramentum, vt habetur
Matth. 14. auſus eſt renuere. Sed vt ſcribit Hieronym. *in d. c. cùm
in iuramento.* ſi ob iuſiurādum ſe feciſſe dicat, ſi patris aut matris
interitum poſtulaſſet, facturus ne fuiſſet? an non? Quod ergo in
ſuis repudiaturus fuiſſet, contemnere debuit in Propheta. Tur-
pe eſt autem, dicebat Ambroſius, quod regnum pro ſaltatrice
promittitur. Crudele eſt, quod mors Prophetæ pro iuriſiuran-
di religione datur, quanto tolerabilius illi fuiſſet periurium, ſi
tamē periurium dici poſſet, quod ebrius inter pocula iurauerat,
& iratus inter ſaltantium choros promiſerat. Exiſtimat autem
Ioſeph loco proximè allega. Baptiſtam virum fuiſſe bonum,
qui præcipiebat Iudæis virtuti operam dare, iuſtitiam colere, in
Deum ſeruare pietatem, & per baptiſmum in vnum coire, tunc
demùm baptiſmum ſic acceptabilem fore, vt ad abluenda pec-
cata & animæ purificationem proficeret. Veritus Herodes ne
doctrinæ ipſius perſuaſione populi à ſuo regno diſcederent, &
præceptis eius parerent. Eum primò vinctum in caſtellum Ma-
cheronta abduci iuſſit, atque ibidem capite truncari: quomodo
autem ſepultus eſt in Sebaſta ciuitate Palæſtinæ, & poſteà cor-
pus eius ad Hieroſolymam ſit translatum, poſt hiſtoriam ſcho-
laſticam ſcribit de Lyra in loco proximè allegato, & illic etiam
ſcribit, quomodo caput eius apud Ambianos ſit tranſlatum. Se-
cundò de homicidio Thomæ Cantuarienſis, quod ſecundùm
quoſdam mandato Regis Angliæ fuit factum, habetur in toto
diſcurſu illius decretalis, ſicut dignum. Alexander II Lillius de-
cret. compilator deſtinauit in Angliā duos Cardinales, qui rem
ipſam diligenter inſpiceret. Quibus legatis Rex dimiſſo bello
Hybernico, quo erat implicitus apud Normaniam honoris cau-
ſa occurrit. Et cum non ſatis de facto conſtaret, quia tamen
Rex viuentem ſimultate & odio perſequutus eſt, indicta eſt per
legatos Regi pœnitentia, vt cc. milites Hieroſolymam mitteret,
qui in ſua impenſa per annum dimicarent, & vt deinceps liber-
tatem eccleſiaſticam mereretur, ac vt appellationibus ad curiam
factis non aduerſaretur, & quædam alia eidem Regi etiam in-
iuncta ſunt. Cùm de illa crudeli nece ſe non purgaſſet ſufficien-
ter: & circa concluſionem noſtram occurrunt ſex declaratio-
nes. Prima declaratio, † quod mandans, vel explicans aliquem 37
actum aliquo mediante, propriè dicitur facere, quod in decla-
ra procedere in tribus caſibus. Primus eſt, quando verba ſtatu-
ti ſunt ſcripta in rem. ita Bartol. *in l. hæc verba. ff. de adulterijs. idem
in lege aut qui aliter. quod vi aut clam. ff. idem in l. tertia. §. procura-
tor quod quiſque iuris. ff.* Secundò, quando actus explicatur me-
diante inſtrumento, quod neceſſariò agit nec poteſt non age-
re, vt ſi quis percutiat mediante inſtrumento, vel lapidis emiſſi,

aut lanceæ, vel ſagittæ, ſcorpionis, arietis, aut alterius tormenti,
quod vulgò bombardam vocant. Nam ſic percutiens mediante
tali inſtrumento verè agit & facit, ita intellige *l. item Mela. ad le-*
gem Aquil. ff. vbi talis directa *l. Aquilia* teneretur, ita Barto. *in l. ſed ſi*
vnius. in princ. de iniurijs. ff. Tertiò ſi mandatur aliquid, quod non
cadit in aliquo certo genere delicti, quod poſt ſuſceptũ mandatum
eſt neceſſariò implendum, tunc mandans dicitur propriè face-
re, ita Bart. in locis proximè allegatis ſubiiciens etiam procede-
re, quamuis verba legis ſint ſcripta in perſonam. Sic dicit intel-
ligendas *l. pater. in fin. in verbo, videbitur feciſſe. quæ in fraudem credito.*
ff. l. 3. §. ſi procurator. quod quiſq; iur. ff. Nam licet verba illius edicti
ſint, quod quiſque iuris: tenetur tamen dominus ſi impetrat per
procuratorem. Ideo ſi per ſtatutum punietur allegans exce-
ptionem contra inſtrumentum confeſſionatum, & non probãs,
punitur qui fecit per procuratorem, quod procuratur fuit in-
ſtrumentum, quod fecit ex neceſſitate ciuili, & dominus vide-
tur feciſſe.

38 ¶Secunda declaratio. † Attento quod factum vnius impoſſi-
bile eſt, quòd ſit factum alterius, imò factum vnius, & eiuſdem
aliquando ex tempore diuerſificatur, *l. ſi non ſortem. §. Libertus. de*
condict. indebi. ff. tunc mandans in tribus caſibus non dicitur pro-
priè facere, ſed ſolùm impropriè, & interpretatiuè. Primò quãdo
verba ſtatuti, vel legis ſunt cõcepta in perſonã, vt ſi dicatur ſi qs
fecerit homicidium: tunc ille qui fecerit fieri non eſt is, qui facit
propriè nec dicitur propriè homicida, *l. ita vulneratꝰ. in prin. in verb.*
q. adhibita vi, & quaſi manu mortis cauſã præbuit. tracta videlicet in-
terpretatione vocis, vt dicit ille tex. accedẽdo, ita Bar. *in dicto, §. ſi*
quis procurator. Secundò, quando eſt actus qui non poteſt ex-
plicari per inſtrumentum ſeparatum à corpore, vt adulterium:
tunc qui per alium facit, verè non facit, probat text. *in l. prima. de-*
ieciſſe. in verb. at prætor, non videor deieciſſe ſi familia mea deiecerit. de
vi & vi arma. Tertiò, quando eſt actus qui explicatur median-
te inſtrumento quod agit in vim libertatis ſuæ, vt ſi mandaui
habenti intellectum, vt occidat hominem, is non ſuſcipit man-
datum ex neceſſitate naturæ, quia habet liberum arbitrium, de
quo libero arbitrio *in cap. Nabuchodonoſor. 23. quæſtio. 4.* nec ex ne-
ceſſitate ciuili, quia rei turpis nullum eſt mandatum, ideo man-
dans verè dicitur facere. Ita loquitur *dicta l. ſi pater. & l. idem ſi ob-*
ſtetrix. ff. ad legem Aquiliam. vbi ſi obſtetrix miniſtrauit malam
medicinam, ſed ita vt ipſamet mulier aſſumeret, tenetur in fa-
ctum, quæ cum directa leg. Aquil. concurrit, perinde ac ſi ſuis
manibus occidiſſet, & Barto. *in dicta l. ſed ſi vnius.* dicit non ob-
ſtare *cap. mulieres. de ſententia excommunicatio. infra*, vbi mandans
verè dicitur facere, quia ſecundùm eum hoc procedit quan-
tum ad peccatum. Et canoniſtæ magis conſiderant animum,
quàm factum: Legiſtæ magis factum, quàm animum. Dynus *in*
regul. peccatum. Ideo in foro conſcientiæ quantum ad pecca-
tum verè facit, qui per alium facit, nam conſiſtit in animo. Sed
reſpectu actus, quem Legiſtæ reſpiciunt, verè non facit. Sed tu
aduerte, quod cõtra Bartolum, multum facit *dictum cap. mulieres.*
vbi illi de quorum mandato in clericum iniiciuntur manus vio-
lentæ verè dicuntur facere, & ille textus, ſecundùm Panormitan.
ibi non loquitur de peccato, ſed tamen ſaluando Bartol. tu dic
quòd ille textus loquitur de pœna peccati, id eſt, excommuni-
catione quæ ſolet ferri pro contumacia: & licet aliquando fera-
tur pro crimine, crimen tunc dicitur cauſa mediata, & contu-
macia in non ſatisfaciendo cauſa immediata. Sed excommu-
nicatione Eccleſia nullam habet maiorem pœnam quantum
ad illaqueandam animam, quãtum ad affligendum corpus ſunt
in Eccleſia maiores, vtpotè deportationis, relegationis, indu-
ctionis, ſeruitutis, diffidationis omnium bonorum, bullationis
in facie, ſeu fronte, vt patet reſpectiuè in iuribus ſcilicet *cap. 1. de*
calum. ſupra, cap. accedens. 50. diſtinctio. cap. ita quorundam. de Iudæ.
ſuprà cap. 1. de homicid. in 6 cap. ad audientiam. de crimine falſi, infrà.
Adde etiam pœnam verberum citra ſanguinis effuſionem, &
idem dicimus in charactere imprimẽdo in fronte, de quo *ſuprà*,
quòd non debeat elici ſanguis, de quo notatur *in cap. in Archie-*
piſcopatu de rap. infra. Et ſi tu dicas quod vltra excommunicatio-
nem non habet Eccleſia quid faciat, *c. cum non ab homine. de iudic.*
ſuprà. Tu reſponde dupliciter. Primò, quia iſtud non procedit ex
defectu pœnarum, ſed propter impœnitentiam illius criminoſi
delinquentis. Ita poſt Ioan. Andr. & Abb. Antoo. Abb. Mo-
dernus *in dicto c. cum non ab homine. in 6. colum.* fortè enim crimi-
noſus toties deliquit, vt eum de facto corripere non poſſit Ec-
cleſia. Et ſi tu replices, poterit Eccleſia de facto corripere inuo-
cato brachio ſeculari, & ei tunc imponere aliquam de prædictis
pœnis. Panorm. *loco proximè allega.* refert, quod iſtud contrarium
fecit, cùm aliquando dubitaret, vnde dicit in terminis *d. cap. cum*
non ab homine. non poterat de facto cõprimi per Eccleſiam. Nam
ſi potuiſſet, non fuiſſet excommunicatus, cùm illa non ſit pœna
delicti, ſed contumaciæ: ſed fuiſſet, aut relegatus, aut detruſus in
arcto carcere, quæ pœna addenda eſt ad ſuperiores, vt *in c. vt fa-*
ma, de ſenten. excom. infra. Oportet ergo ad replicam prędictam re-
ſpondere, quod eccleſia delinquẽtem non poterat comprime-
re de facto per familiã iudicis ſæpè, & ſæpiùs adhibitam. Vnde
Eccleſia poſt excommunicationem illi ſępiùs inflictam, nõ vult
illius ampliùs habere curã, ſed dimittit eũ iudici ſeculari, qui pote-
rit habere maiorẽ ſolertiam in capiendo eum cùm perpenderit
ipſum eſſe de foro ſuo: vel finge, vt ſæpè accidit de facto, quod
iſte clericus captus ſæpius capturam illuſit effringendo carceres,
& ſic deteriora committendo, & ſic non potuit eum commo-
dè caſtigare, cùm non habeat pœnam mortis, relinquit ergo iu-
dici ſeculari, vt imponat legitimam pœnam. Et iſta quæ viden-
tur eſſe extra materiam aſſumptam, ſunt tamen notãda. Secun-
dò principaliter reſpondetur, quod in Eccleſia nulla eſt maior
pœna excommunicatione. Ita loquitur *dictum cap. cum non ab ho-*
mine. quod eſt quantum ad illaqueãdum animam. Nam excom-
municatus ſeparatur à gremio ſanctę matris Eccleſiæ, & traden-
dus eſt in manibus Sathanæ, *c. audi. cum tribus ſequentib. 11. quæſt. 3.*
Adde, † quod excommunicatus comparatur illi cui eſt a- 39
qua, & igni interdictum, gloſſ. *in §. primo. in verb. interdictum. de ca.*
diminu. Inſtitu. gloſſ. in l. Gallus. in §. & quid ſi tantum. vbi Imol. Ale-
xan. & dom. Iaſon *de liber. & poſthum. ff.* Eſt autem maxima pœ-
na priuari illis duobus elementis ad vitam hominis multum
neceſſariis, & maxima pœna eſt eſſe inter homines, & homi-
num carere ſuffragiis, *l. hi qui ſanctam. de apoſta. C.* excommunica-
tio priuat conſortio hominum, ſicut fœtidum cadauer. Bald. *in*
l. 1. colum. quibus res iudi. C. & excommunicatio priuat non ſolùm
communicatione ſacramẽtorum, ſed etiam Deus ſeparat à gra-
tia, & cuſtodia ſua. Panormit. *in cap. ſi quis presbyterorum. in 3. not.*
de rebus eccle. ſupra. & gloſſ. *in dicto cap. audi.* vult quod diabolus ha-
bet poteſtatem in excommunicato, ſicut in peccatorę. Et hoc in
c. ita quorundam. alleg. Quod diabolus vtitur excommunicatis,
ſicut ruſticus aſino, vel iumento, & addit Panorm. ibi poſt eun-
dem Hoſtien. quod excommunicatus non ita faciliter reſurgit
nec recipit gratiam Dei, ſicut alius peccator non excommuni-
catus. Et quod orationes, & alia opera meritoria ſint debiliora
in excommunicato, quàm in alio peccatore. Et angelus bonus
deputatus ad cuſtodiam eius, non ita operatur, ſicut in alio. Et
angelus malus habet maiorem poteſtatem, quàm in alio, & iſta
ſunt notanda, & proficiunt ad limitationem glo. *in c. quocunque.*
24. quæſt. 1. quæ vult, quod nullam vim exercet in excommuni-
cando prælatus. Adde, quod etiam iniuſta excommunicatio li-
gat quantum ad eccleſiam, quia excommunicato tali non eſt
communicandum, donec abſoluatur, & contemnendo eam ra-
tione contemptus ligabitur quantum ad Deum, Panor. ita no-
tat *in c. poſtulaſti. de cler. excommunicat. infra.* † Et adde, quòd excõ- 40
municatus celebrans, incurrit irregularitatem quæ à ſolo Papa
tolli poteſt per diſpenſationem, *in c. cum olim. de reg. iur. in 6. & in*
c. 1. de ſent. excom. eo. lib. & vltra etiam poteſt ab ordine deponi, &
ſuper illa pœna poteſt bene Epiſcopus diſpenſare, ita Panorm.
in c. clerici. de clerico excommun. infra. & an poſſit diſpenſare inuito
accuſatore, vide Panor. *in §. de adulterijs. in 8. colum. de iudic. ſuprà.*
Et adde, quod licet excommunicatio maior efficiat, vt celebrãs
ſit irregularis, vt dixi, excommunicatio minor quæ contrahitur
ex participatione facta cum excommunicatis, hoc non opera-
tur, *in c. ſi celebrat. eo. tit. proximè alleg.* ratio diuerſitatis, quia minor
inducit ſuſpenſionem ordinum: vnde celebrando attentat offi-
cia ſibi interdicta. Sed excommunicatio minor non inducit ſu-
ſpenſionem ordinum, ſed tantum priuat participatione ſacra-
mentorũ. Ideo celebrando non attẽtat officium ſibi interdictũ:
ſed quia participat ſacramentis, ideo peccat, ſed non efficitur ir-
regularis. Et adde, † quod licet excommunicatus poſſit eligere 41
actiuè, tamen non poteſt eligi: ratio diuerſitatis, quia eligere,
vel conferre eſt actus iuriſdictionis, & quid ſeparatum à partici-
patione ſacramẽtorum, qua ſola excommunicatus minori pri-
uatus eſt, fortè hodiè non poſſit eligere, quia per ordinationem
Concilij Baſilieo. *in c. quia propter. de elect. ſup.* eſt adiectum, quòd
eligentes debeant contriti, & confeſſi ſacramentum Euchari-
ſtiæ reuerẽter ſuſcipere vnà cũ iuramento præſtando, de quo in
decre.

decre. ſem. §. & tum humanæ. de elect. in Pragma. Quod verò excommunicatus minori non poſſit eligi: ratio, quia excommunicatio minor ſuſpendit à participatione ſacramentorum, ſed ille, qui eligitur vel promouetur ad aliquod beneficium, principaliter eligitur, vt ſe exerceat in ſacramentis Eccleſiæ, & cùm ſit priuatus, non poteſt eligi. Et quomodo laico per Papam committi poteſt facultas excommunicandi, gloſſ. *in c. benè quidem. 96. diſtin. §. verum. 32. diſt.* Et quomodo excommunicatus maiori alium extra Eccleſiam per excommunicationem ponere non poſſit, per Panorm. *in c. ab excommunicato in 1. col. de reſcript. ſupra.* Et vtrum excommunicans poſſit inuitus abſolui, vide eundem Panor. *ubi, in pen. colum.* poſt Tho. *in 4.* Ioan. Andr. *in c. 1. de ſentent. excommunica. infra.* Et iſta quæ videtur eſſe extra materiam concluſionis, quia ſunt quotidiana & ſingularia inſerui hoc loco, & ſunt notanda, quia benè poſſunt conuenire materiæ aſſumptæ. Tertia decla-
42 ratio principalis eſt, † quod mandans aliquem verberari, eſto quòd expreſsè inhibeat ne occidatur, tenetur, & ſi ſit clericus ex tali mandato ſecuta occiſione præter ſuam inhibitionem incurrit irregularitatem, quia in actu verberandi difficile eſt ſeruare fines mandati, iſte eſt textus notabilis *in c. fina. eo. titu. in 6.* vbi Io. Andr. Monach. & Dominicus addit vnã ſolennem limitationẽ, vt mandator non teneatur quando fuit in poteſtate mandatarij ſeruare fines mandati, vt ſi mandaui, vt percuteres extra plateã, & tu percutis in platea. Ita Bal. *in l. nõ omnium. circa fin. de accuſ. C.* ſequitur Ioan. de Ana. *in c. ſicut dignum. in gloſſ. pen. infrà eod.* Adde, quod quando ius punit aliquem perſonaliter facientem, tunc faciens per alium nõ tenetur illa pœna, licèt peccet. Ita glo. *in Clem.* 1. quæ eſt nota *de vit. & honeſt. cleri.* Adde, quòd omni caſu faciens per aliũ, punitur ac ſi faceret: tunc quoties à lege caſus verus & fictus æquiparantur, ſtatutum loquens in caſu vero, habet locum in caſu ficto. Ita Panormitan. *in cap. ad audientiam. in 2. notabil. de cleric. non reſiden.* Adde Bartolum *in l. omnes populi. in ſexta quæſtione principali de iuſtitia & iure. ff.* multa ſcribit Felyn. *in dicto cap. mulieres.* vbi etiam diſputat an ſtatutum prohibens aliquem ingredi in aliquem locum, habeat locum in eo qui mittere nuncium, de quo Ludouicus Romanus *in l. prima, in principio. de verborum obligatio. ff.* Et adde propoſito, quod communicans excommunicato per literas, vel nuncium, incurrit etiam excommunicationem, gloſſ. eſt in *Clementina ſi ſummus Pontifex, de ſententia excommunicationis. in verbo literis. gloſſa tertia in cap. conſtitutionem. de ſententia excommunicationis, in ſexto.* Quarta decla-
43 ratio. † mandans homicidium fieri, ſi ante commiſſum homicidium expreſsè vel tacitè reuocet, non tenetur, nec eſt irregularis, ita notat Innoc. quem communiter omnes ſequuntur, *in c. ad audientiam. alleg. inf. eo.* ſecus in eo qui dedit conſilium, quia tenetur etiã reuocato conſilio & ratio diuerſitatis eſt, quia mandatũ ſegulariter fit ad vtilitatem mandãtis. Vnde veriſimile eſt quod mandatarius reuocatione facta deſiſtet, ſed conſilium exhibetur non gratia conſulentis, ſed eius cui datur conſilium: vnde ſi ſemel concepit implere conſilium ſibi datum quod in animo ſedet, & eſt impreſſum, eſt veriſimile quod perſeuerabit: oportet ergo quod conſulens vel perſuadens no ſolùm cui dedit conſilium, perſuadeat, ne expleat conſilium ſibi datum, ſed denonciet illi, in cuius perniciem eſt committendum cõſilium, vt ſibi præcaueat, & hæc pulcherrima Innocentij verba *in dicto cap. ad audientiam.* aſſumit Barto. *in l. non ſolùm. §. ſi mandato. ad fin. de iniu. ff.* Bald. *in l. 1. in 5. colum. de ſeru. fugi. C. idem in l. non eo minus. ad finem. de accuſ. C. idem in l. mandatum in pen. q. manda. C.* dubitat autem idem Bald. quomodo mandatum vel conſilium ad maleficium poſſet reuocari, quia eſſet periculum intimari illi de cuius morte datum eſt conſilium. Vnde ipſe dicit, quod eſt ei intimandum in genere, vt ſibi præcaueat, nec eſt nominanda perſona, ſicut in ſimili poſt Innocen. Papa *in cap. omnis vtriuſque. circa finem. de pœn. & remiſſ. infra.* dicit, ſi quis in confeſſione ſacramentali declarat ſe habere voluntatem occidẽdi aliquem, poſſe enim qui confeſſionem audit, intimare illi qui eſt occidendus, & quòd ſibi præcaueat. Adde prædictis quod ſi clericus eſt præſens quando parentes ſui deliberant vindicare iniuriam ſibi factam, & non contradixit expreſsè, ſecuto homicidio eſt irregularis. Ita Innocent. ſequitur Ioan. de Ana. *in dicto cap. ad audien-*
44 *tiam.* † Quinta declaratio, mandans delictum committi non ſequuto homicidio, in leuioribus non tenetur, *l. item apud Labeonem § ſi curauerit.* vbi Dynus, *de iniurijs. ff.* ſed in atrocioribus tenetur pœna, & pœnitentia ordinaria, *l. prima de extraordinar. criminibus. ff.* non tanquàm ex maleficio, quod mandat fieri,

quia non fuit ſecutum. Ita Bartol. *in dicto §. ſi mandato.* Adde, quod in delictis tenetur tam is qui mandat, quàm mandatarius, excuſatur tamen ipſe mandatarius quando id quod mandatur, poterat eſſe licitum, vt ſi mandaui, quod labores in tali fundo, qui erat alienus, quem tu putabas meum, excuſaris. Vbi autem id quod mandatur, poterat eſſe licitum mandatori ſolùm, non excuſatur mandatarius, vt in marito cui eſt ius occidendi adulterum vilem, qui eius mandato hoc feciſſet, non excuſaretur, ita Bartol. *vbi ſuprà.*

Sexta declaratio, † Obligatio, qua mandatarius tenetur, naſ- 45
citur non ex mandato aut perſuaſione, ſed ex delicto propter perſuaſionem, ita poſt gloſſ. *in § ope. de obligationibus quæ ex delict. Inſtit.* Ita poſt glo. *in l. 1. § perſuadere, de ſeru. fugit. ff.* Bartol. *in d. §. mandato.* tenet idem, & *in l. ſi vt proponitur. de fide iuſſo. ff.* probat p. *l. ei qui opẽ. de furt. ff.* vbi is q̃ præſtat opẽ furi, tenetur furti actione propter opem, & hoc eſt quod dicit lex, quia tunc incipit teneri, quãdo delictum eſt cõmiſſum, *in l. ſi quis vxore. § neq. verbo & in l. qui ſeruo. § 1. de furt. ff.* ſicut dicitur in ſimili, q̃ ratihabitio æquiparatur mandatu, non quòd naſcatur ex ratihabitione, ſed ex negotio dicitur naſci propter ratihabitionem, vt poſt Iacobum de Rauenna & Petr. de Bellapertic. tenet Bartol. *in l. ſi pecuniam. de negot. geſt. C.* licet gloſſ. *ibi & in l. ſi pupilli. § item quæritur. ff. eodem,* teneat contrarium. Et oppoſitum etiam ſit in contractibus innominatis, qui veſtiuntur rei interuentu, vbi actio reſultat non ex ipſa traditione rei, ſed ex pacto præambulo propter traditionem, vt notat Barto. *in l. ex placito de rerum permut. C.* motus per text. *ibi, qui dicit ex placito.* Cum dictio, ex, notet cauſam proximam. Item quoties vnum venit ad implementum alterius, actio naſcitur ex impleto non ex implente, *l. ſi ita ſtipulatus cum ſequen. de nouat. ff.* Et inquantum de ratihabitione dictum eſt, non obſtat *l. item ſi pupilli. § item quæritur.* vbi dicitur, quòd ratihabitio negotium noſtrum facit verum eſſe diſponendo ſuper negotio, non ſuper actione naſcenda. Ex iſtis ſecundùm Bartol. quamuis ſint de apicibus iuris, inferuntur duo, quæ non ſunt
inutilia. Primò, † quòd ratificans non conuenitur in loco, in 46
quo eſt geſtum negotium, ſed in quo eſt facta ratificatio: ita
Bartol. *in dicta l. ſi pecuniam.* Secundò infertur, † quod mandans 47
eſt conueniendus non in loco in quo mandauit, ſed in loco in quo mandatarius expleuit delictum. Ita poſt Iaco. de Are. Richar. Malumb. & Cyn. tenet Barto. in *dicta l. ſi vt proponitur. de fideiuſſ. ff.* pro qua opinione primò facit id quod dixi, quod in delictis actio non producitur ex mandato, ſed ex delicto propter
mandatum. Secundò facit, † quod procuratorium ad reſi- 48
gnãdum admiſſum in curia facit, quod beneficium reſignatum cenſeatur vacare in curia, nõ in loco vbi eſt conſtitutum, *in Clemen. 1. vt lit. penden.* Tertiò facit *l. ſi vt proponis, de municip. & origi. C. libro decimo.* vbi ſi teſtator mandat ſeruum per fideicommiſſum manumitti, ſequitur conditionem teſtatoris manumittentis non teſtatoris mandantis. Quartò, in contractibus attendimus locum vbi dirigitur contractus, *cap. cum dilecti. de foro competen. ſupra.* Quintò in citatione non attendimus locum, vbi eſt citans vel mandans, ſed vbi dirigitur effectus citationis, *in Clement. paſtoralis. de regul. iur.* quæ loquitur de citatione Federici Imperatoris, de Roberto rege Siciliæ in territorio Papæ exiſtente. Et tu aduerte, quod dum Cynus *in l. omnes. § ſi verò apparitor. de epiſco. & cle. C.* dicit, quod ad illam Clementinam & eius deciſionem non poteſt dari reſponſum in pace, niſi quòd tranſeat error iſte cum cæteris erroribus canoniſtarum. Quàm pulchrè huic parum modeſtè dicto Cyni reſpondet Bartol. *in l. 1. § preſides. de requir. reis ff.* Nam Cynus qui erat infeſtus canoniſtis, quando ad eorum deciſiones reſpondere non poterat, ſolebat dicere, aut tranſeat error ille &c. aut iſtud eſt de cæcitate & ignorantia canoniſtarum. Ita Panormit. *in c. ſuper literis. de reſcript. ſupra.* & Paulus de Caſtr. *in l. in contractibus. de non numer. pecun.* admonet Cynum vt deſinat laceſſere canoniſtas, qui fuerunt valentiores eo, & non niſi ſummi legiſtæ. Poſtremò pro complemento iſtius
ſextæ declarationis adde, † quod in contractibus præmiſſis ori- 49
tur actio ex mandato, inter mandantem verò & eum cum quo eſt negotium geſtum, oritur actio ex negotio geſto propter mandatum: in delictis autem inter mandantem & ipſum mandatarium nulla oritur actio, quia rei turpis nullum eſt mandatum. Sed inter mandatorem & eum in cuius præiudicium admiſſum eſt delictum, oritur ex delicto propter mandatum, ita Bartol. *in d. l. ſi vt proponitur.* Adde etiam, quod ſi homicida interrogatus dicat ſe non fuiſſe motum ex conſilio, vel præcepto

 ſibi

ſibi datis, tamen & mandans & conſulẽs tenetur, ita poſt Inno.
tenet Ioan. de Ana *in d. c. ad audientiam.* Bal. *in l. hac edictali. in § in-*
iuria. de pace iuramen. firman.

50 Decimaoctaua concluſio. † Præſtans opem homicidio, tene-
tur vt homicida, & irregularitatem incurrit, *c. ſicut dignum alleg.*
Hæc concluſio recipit ſex declarationes, & ſex limitationes.
51 Prima declaratio, † is dicitur opem præſtare maleficio, qui aſti-
tit armatus etiam ſi arma non moueat, ita Innoc. *in cap. continen-*
tiam. de clerico percuſſore. ſuprà. vide textum *in dicto cap. ſicut. § illi au-*
tem. infrà eod. commendat Bald. *in l. data. in verb. item notandum eſt.*
qui accuſa. non poſſunt. C. idem in l. n. de ſeru. fug. C. ideo dicit Bart. *in l.*
3. § armis. de vi & vi arma. ff. quod qui habet arma ad latus etiam
ſi non poſuit manum ad ea, vim dicitur intuliſſe cum armis.
idem Ludoui. *conſil. 575.* idem Felyn. referens *in dicto cap. ſicut di-*
gnum. tenent Albericus, & dominus Marianus, ideo poſt Bal-
dum *in l. non ideo minus. de accuſat. allega.* & Petr. de Anchar. *in con-*
ſil. 210. Ideo dicebat idem Felyn. quod tunc dicitur præſti-
tum conſilium, quando inſultans efficitur audacior, & inſul-
tatus timidior. Ideo dicebat Innocent. *in cap. penult. ſuprà eodem.*
quod ſi clericus adſiſtit in bello iniuſto, & nihil aliud fecit præ-
terquàm quod ſua præſentia accendit pugnãtes, homicidia quæ
ſequuntur faciunt ipſum irregularem. Imo dicit Specul. *tit. de le-*
gat. § iuſta. Quod ſi aliquis clericus multũ amico ne iret ad bel-
lum diſſuaſit, tamen videt eum pertinacẽ, & dum tendit ad ho-
micidium pergit cum eo ſemper diſſuadendo, & tamen dubi-
tans ne ſuccũbat aſtitit ei armatus, & inde ſequitur mors, quod
erit irregularis. Secunda declaratio, † quando plures ſimul con-
52 currunt ad ſpoliandum aliquem, vel ad ſupponẽdum caſtrum,
aut ciuitatem ſpoliis, vel ad faciendum, vt ita dicam vaſtum, vt
fit tempore guerræ, vnus non tenetur ex facto alterius, fallit ſi
præceſſit dolus, vel culpa: vt quia captato ſimul cõſilio, & inito
vt ſimul facerent, tunc tenentur inſolidum conſiliatores, quia
dolo eorum præceſſit damnum, ita Innoc. *in c. ſicut dignum. § cle-*
ricum. alleg. & quamuis conſiliarij ſecundùm leges non teneantur
interdicto vnde vi, quo ſolùm tenentur qui mandauerunt, vel
ſpoliauerunt, aut ratum habuerunt, vt nota. *in c. cum ad ſedem. de*
reſtit. ſpol. ſupra. tamen ſi non ſit contra quem intententur actio-
nes, vel propter defectum probationum, vel propter timorem,
aut aliam cauſam, conſiliarij tenentur in ſubſidium, ita Inno. *lo-*
co proximè alleg. qui allegat l. 1. ff. de dol. Addit, quod in foro animæ
qui dedit opem, vel conſilium tenetur ad reſtitutionem, & ſa-
tisfaciendum integrè damnum paſſo. Ex quo Panor. *in d. c. ſicut.*
circa fin. 3. col. dicebat ſignandam differentiam inter forum con-
tentioſum, & forũ animæ, quia in primo foro contentioſo tunc
agitur contra conſilium dantem quando poteſt, agi cõtra prin-
cipalem, *arg. l. fin. de eo per quem fact. ff.* In foro animæ tenetur indi-
ſtinctè, quod nota: ratio diuerſitatis, quia in foro animæ nõ cu-
ramus de ſtricto modo intentandi actionem, ſed ſolùm atten-
dimus purum factum. Vnde ex quo dedit cauſam damni tene-
tur ad emendationem ipſius. Caueant ergo inquit Panor. con-
ſiliatij dominorum, quia tenentur ad reſtitutionem malè abla-
torum. Addit Inno. quod ſi paſſus violentiam liberaliter dimit-
tat raptori, quod conſiliator eſt liberatus: quia liberatus eſt, qui
primò & principaliter tenebatur: ſed ſi liberatus eſt ſpoliator
per ſpoliatũ, non eſſent liberati illi ad quos res peruenerunt, niſi
expreſsè intellexiſſet eos liberare. Nec etiam, qui fecerunt vio-
lentiam etiam ſi de rapina nihil ad eos perueniſſet, quia de iure
naturali, & diuino eſt, quod ſublato principali tollatur acceſſo-
rium, ſed non contra, vt *in c. tranſlato. de conſtitu. ſuprà.* Addit idem
Innoc. quòd ſi liberaliter liberetur principalis raptor, non pro-
pter hoc liberetur conſiliarius quin debeat reſtituere, quod ad
eũ peruenit. Fallit ſi alius pro illo cõſiliario ſatisfeciſſet, quo ca-
ſu in foro animæ dicendum eſt huic conſiliario quòd ſatisfaciat
illi qui pro eo ſatisfecit, non oſtenſo cui eſt iam ſatisfactũ. Et hęc
glo. quæ eſt tota Inno. & à ſcribentib. maximè Hoſt. Io. Andr. Io.
de Ana. ſolet integra recitari, & eam recitabimus etiã in decla-
ratione ſequente, ſed in foro iudiciali quomodo agatur: tu con-
ſidera, quod interdum plura ſint delicta ex parte inferentis &
recipientis circa perſonam, & vide Bart. *in l. nunquàm. de priua. de-*
lict. ff. ſi plura ſint delicta ex parte committentis circa rem, dic vt
notat Bart. *in l. inſpiciando. § infans. de fur. ff.* interdum plura delicta
committuntur verbo circa perſonam, dic vt notat Bart. *in l. item*
apud. § contuictum. de iniurijs. ff. interdum eſt vnum delictum re-
ſpectu inferentis, ſed eſt pluralitas reſpectu recipientis, vt ſi per-
cutio cum bidente vel forcipe, de quo Bartol. *in l. ſi gemma. arbo.*
fur. caſa. ff. quandoque committuntur plura delicta propter plu-
res perſonas committentes, de quo Barto. *in l. ſi in rixa. de ſicar. ff.*
quandoque committitur vnum factum ex quo reſultant plura
crimina: de quo Bart. in *l. ſenatus. de accuſa. ff. idem in l. ſi adulterium*
cum inceſtu. § idẽ Polliom. de adult. ff. Tertia declaratio, quæ vt præ-
cedens tendit ad declarandum, † Inno. eſt, qui fuit pro raptore, 53
nõ vt iuuaret ad rapinam quam diſſuaſerat, ſed vt iuuaret eum,
ne ab aliquo poſſet lædi, nõ tenetur in duobus caſibus. Primò, ſi
raptor in actu prædæ captus eſt, & nulla res inde ablata fuit. Se-
cundò, etiam ſi res aliqua ſubſtracta ſit, abſq; eius comitatu ſub-
ſtrahi potuiſſet, tenetur tamen ſi ſine eius præſentia aut comita-
tu ſubſtrahi non poterat, aut ſi ſine eius comitatu non erat aliàs
iturus, tenetur, quia licèt diſſuaſerit tenetur tamen, quia præſtat
operã de facto ſaltem. Ita Inno. vbi *ſuprà*, ſequũtur communiter
omnes. Et ex præcedẽte declaratione, & iſta colligit Inn. & poſt
eum alij poſteriores differentiam inter conſilium præſtãtem, &
auxilium. Nam præſtans conſilium tenetur in totum, præſtans
auxilium tenetur ad id ſuper quo præſtitit auxilium, & quatenus
auxilium profuit. Ratio diuerſitatis eſt, quia conſilium vagatur
ad totam rapinam, tamen conſulens tenetur in totum: ſed au-
xilium reſtringitur ad id ſuper quo præſtitum fuit, quod benè
nota. Quarta declaratio, quæ vt præcedens tendit ad declara-
rationem Innocen. *in dicto cap. ſicut dignum.* † Qui aſtiterunt in 54
præda aut violẽtia non vt damnum paſſos à reſiſtentia prohibe-
rent, ſed cauſa pacificandi, vt non teneantur, ſignificare debent
aduerſariis ſe non veniſſe, niſi ad pacificandum, aliàs ſunt cul-
pabiles, quia aduerſarij propter eorum præſentiam & terrores
effecti ſunt timidiores. Nam licèt intentio eorum eſſet ſolùm
venire ad componendum & pacificandum: tamen illa inten-
tio erat incognita aggreſſis, qui propter præſentiam deſtiterunt
à defenſione: & aſpectus & terror armorum obligat eos ad dam-
num ſubſequutum, etiam ſi non ab eis, ſed aliis damnum ſit
datum, & hoc *argum. l. tertia. § ſi quis viſis armatis. de vi & vi arma-*
ta. ff. poſtremò, pro concluſione huius articuli, adde quod licèt
de iure ciuili teneatur ad emendationem damni is, cuius culpa
etiam leuiſſima damnum datum eſt, vtpotè ſi fornicarius im-
miſit ignem in fornacem, & poſteà eo dormiente ipſius mala
cuſtodia ignis vlteriùs progrediens combuſſit villam proxi-
mam, aut ſi quis die ventoſo immiſit ignem in ſtupam, & ignis
combuſſit ſegetes proximas, *in l. ſi ſeruus ſeruum. § ſi quis fornica-*
rius. & in l. qui occidet. § in hac. ad legem Aquiliam. ff. in foro tamen
pœnitentiæ hæc non procedunt, vbi ſolùm debet imponi pœ-
nitentia de negligentia, non iniungi ſatisfactio damni. Illud
ſingulare dictum Innocen. communiter ſequuntur omnes. Ad-
de prædictis quod quoties lex ciuilis eſt fundata in præſumptio-
ne, non obligat in foro conſcientiæ ſi apparet quod præſumptio
cedit veritati. Ita Ioan. And. *in cap. ſecundo. de vſu. in 6.* ſequitur Pa-
normitan. *in cap. Raynaldus. in 3. colum. de teſtamen.* Ex quo infer-
tur quòd licèt leges ciuiles eum qui non fecit inuentarium, ob-
ligent ad ſolida legata & credita, & ſimiliter excludant à bene-
ficio falcidiæ propter præſumptionem, quæ eſt contra eum,
quòd ſubſtraxerit vel occultauerit res hæreditarias. Et canones
hoc admittant in foro contentioſo: cùm de iure canonico non
inueniatur expreſſum contrarium, argumen. eorum quæ no-
tantur *in cap. primo de ope. nou. nunciat. infrà.* vt Panormita. tenet *in*
dicto cap. Raynaldus. in foro tamen conſcientiæ hæc non habent
locum: vt Ioan. Andr. & Panormita. *in locis proximè allegatis* no-
tant. & idem notat Hoſtien. *in ſum. de teſtamen. § penultim. verſicu.*
quid ſi non fecit. Nam ſi in veritate nihil ſubtraxerit, nihil occul-
tauerit, in foro conſcientiæ non debet teneri, nec ad legata, nec
ad credita integra, nec excludi à beneficio falcidiæ: licet leges
ciuiles quæ ſunt fundatæ in præſumptione oppoſitum velint, vt
apparet *in l. ſi. de iure deliberan. C.* & ſi tu fortiter replices, quod lex
poſitiua quæ manauit ab habente poteſtatem, quæ non eſt pec-
cati nutritiua obligat in foro conſcientiæ: vt poſt Tho. *2. 2. q. 76.*
artic. 4. tenet idem Ioan. Andr. *in d. cap. 2.* Abb. Panor. & Moder-
ni *in cap. 1. de conſtitu.* Nam hoc procedit quando lex eſt fundata
in veritate, ſed in foro animæ præſumptio cedit veritati. Habe-
tur *in c. veritati. 8. diſtinct.* Ex quo poſt Innoc. *in cap. quia plerique de*
immun. eccleſ. tenet Panormita. *ibi in quinta colum. ad finem.* quod
in foro animæ confeſſus ſpe futuræ numerationis non tene-
tur: cùm in veritate nihil receperit. Addit etiam, quod iniuſtè
condemnatus in foro animæ non tenetur parere ſententiæ ini-
quæ, nec ſpontè ſoluere. Plus ad prædicta Federicus in quæſtio.
per eum diſputata Peruſij, vt refert Ioan. Andr. *in dicto cap. 2.* te-
net,

net, quòd hęredes vſurarij ad quos nihil peruenit, non tenentur in foro animæ, nec ciuili, nec canonico: in foro animæ non propter rationem præmiſſam, cùm in veritate nihil ad eos peruenerit: in foro ciuili non, cùm hęredes non teneantur ex delicto defuncti, *iuxta not. in l. vnic. ne ex delict. defunct.* C. in foro canonico non, cùm hæredes non obligentur vltra facultates, *in d. c. 2.* Sed tu aduerte, quod contra Federic. facit, quia hæredes qui ad vſuras extortas per defunctum conueniuntur, non tenentur propriè ex delicto, ſed ratione indebiti ſoluti, & ſic ex contractu. Ita tenet gloſ. fin. *alleg. circa medium, in c. Michael, de vſur. ſuprà.* quam Panormitanus ibi reputat ſingularem, & idem *in c. tua nos eodem titul.* Vnde contra præmiſſa ſequitur, quòd hæres vſurarij etiam ad quem nihil peruenit de vſuraria prauitate non facto inuentario teneatur, cùm ſit obligatus ex quaſi contractu. Secundò adde, quòd licèt communiter Canoniſtæ dicant, quòd hæres tenetur ex delicto defuncti etiam ſi nihil ad eum peruenerit, vt ad hoc ſolet communiter allegari *c. de ſepult. ſuprà. & c. in literis, de rapt. ſuprà.* tamen hæc opinio eſt euidenter falſa. Nam in illis iuribus incendiarij, & alij delinquentes fuerant contriti & confeſſi: & ſic vel ſatisfecerant, vel ſatisfactionem iniunxerant hæredibus. Quia abſque ſatisfactione actuali, aut propoſito ſatisfaciendi nõ potuiſſent pœnitere. Et qui vult cõſequens, vult antecedens, ſine quo conſequens ſubſiſtere non poteſt, *argum. l. illud. de acquirend. hered. ff.* Vnde in illis iuribus hæredes propriè non conueniuntur ex delicto defuncti: ſed magis ex tacita voluntate & diſpoſitione defuncti. Ita præmiſſa iura intelligenda eſſe perpendit gloſ. fin. *in c. nobis, el 2. de ſententia excommunicationis, infra.* iſtud etiam not. Ioan. Andr. in Specul. *tit. de appellat. §. in quibus, in verb. confeſſus.* Panorm. idem tenet ſingulariter *in d. c. fin. & d. c. in literis.* & ex quo omnes prædeceſſores mandauerant reſtitui. Vide quod poſt Guilhelm. not. Ioan. Andr. *in dicto c. 2. de vſur. in 6. in 5. colum.* Et prædicta nota diligenter, quæ non ab alio ita ſunt diſcuſſa ad ſignandum differentiam inter forum contentio-
55 ſum, & forum pœnitentiale, † an is qui lege, & canone permittente præſcripſit, ſi poſt præſcriptionem completam habebat ſcientiam rei alienæ, poſſit ſalua conſcientia rem retinere. Concludunt communiter ſcribentes *in c. vigilanti, de præſumpt. ſuprà,* quod ſic, & in eam opinionem Ioan. Andr. & Panorm. referunt eſſe communiter Theologos. idem Ioan. Andr. *in regula, poſſeſſor.* vbi copioſè diſputat. inter cætera mouentur: quia lex, qua mediante præſcripſit, abſtulit priori domino dominium, & contulit præſcribenti, quod tamen an ſit verum quod præſcriptione acquiratur, vel dominium directum, vel vtile, vel ſolùm exceptio, vide quod not. communiter per legiſtas, *in Authen. niſi tricẽnale, de bon. mater.* C. *in l. ſi quis emptionis, de præſcript. 30. annor.* C. Et vtrobique Bart. idem *in l. fin. rem rat. haber. ff.* idem Panorm. *in rubric. de præſcriptionib.* Dynus *in dicta regula, poſſeſſor.* Quod autem non ſit peccatum cum bona fide & titulo præſcribere rem alienam, patet, quia Canones quorum finis eſt, vt in principio dixi, dirigere hominem in bonum animæ præſcriptionem receperunt, quod profectò non feciſſent, ſi peccatum fuiſſet. Et nulli debent Canones iniicere laqueum, *in c. de viduis. 26. quæſtio. 2.* Et quomodo Canones qui requirunt in præſcriptione longiſſima bonam fidem, ſaluari poſſint attento quod illa præſcriptio non eſt fundata in poſſeſſione, ſed in negligentia non vtẽtis, vide quod Bart. pulchrè notat *in l. ſequitur. §. ſi quis viam. de vſu-*
56 *cap. ff.* Quinta declaratio, † præſtans opem maleficio tenetur etiam ſi qualitas aggrauans delictum in perſona principalis non eſſet in perſona præſtantis opem. Bartolus *in l. is qui opem. ff. de fur.* idem Bart. *in l. vtrùm. de parricid. ff.* & in quantum gloſ. ibi, *& in §. alia. in verb. extractus, de publ. iud. ff.* & Azo *in ſumma eiuſdem tit.* mirantur quòd extraneus qui tulit opem parricidio, plus puniatur ſcilicet lege Pompeia de parricidis, quàm ſi principaliter feciſſet, quia tunc ſolùm eſſet puniendus lege Cornelia *de ſicarijs.* Et addebat Bartolus *in d. l. vtrùm.* cauſam admirationis, quia ſecundùm eum in omni fictione requiritur, quod extrema ſint habilia, per gloſ. *in l. 2. quæ eſt not. de inoffic. donat.* cùm extremum à quo ſit habile eſſentialiter, & extremum ad quod potentialiter, vt pulchrè declarat Bartolus *in l. is qui pro emptore, in 19. colum. de vſucap. ff.* Modò cùm extraneus non poſſit parricidium per ſe facere, quomodo poteſt dici, quòd præſtando opem ipſe fecerit per alium? Tu dic poſt Bart. quòd fictio requirit ſolùm extrema habilia in genere, non in caſu de quo agitur: vnde extraneus qui mandauit, vel tulit opem parricidio, potuiſſet, & hoc ſatis eſt in genere parricidium in parentes commiſiſſe, ita Bart. *in d. l. vtrum.* *idem in d. l. ſi is qui pro emptore.* Ex prædictis infertur, quòd ſi per ſtatutum ciuitatis debeat plus nobilis quàm plebeius puniri, tunc plebeius qui tulit opem nobili, eadem pœna punietur. Tu adnecte quod Modernus *in d. c. ſicut dignum.* vt Ioan. de Anan. & Felin. poſt Angel. *in l. vnica, de Nili agger. non rump.* C. ſublimitant iſtud, ſi opem ferens ſciebat illam qualitatem aggrauantem, vel ſcire debebat: quia erat communis opinio, vt Angel. dicit, occurrente facto ſe ita obtinuiſſe de eo qui præſtiterat auxilium bannito ad maleficium, qui fuit abſolutus, quia non fuit articulatum, quod ſciret, vel ſcire debuiſſet. Pro quo idem Angel. alleg. *l. 1. de receptat. ff. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollionis. de adult. ff.* Tu adde, poſſibile eſſe principalem non puniri, vt ſi eſſet infans, vel furioſus, *in Clem. 1. eod. tit. & in l. infans, de ſicar. ff.* Tamẽ qui pręſtat opem ponendo gladium in manu eorum, iuxta gloſ. *in l. nihil. de ſicar. ff.* punietur. Addit ſimile, quod licèt filius & ſeruus non teneantur actione furti, tamen qui præſtat opem eis, tenetur, *in l. qui ſeruo. §. item placuit. de furt. ff.* Tu dic, quòd in præſtante opem obligatio qua tenetur, dicitur eſſe acceſſoria, inquantum factum accedit facto, quia non poteſt quis præſtare opem alterius facto, niſi illud factum ſubſiſtat. Sed alioquin obligatio qua tenetur præſtans opem eſt principalis, nec accedit obligationi principalis, quod maximè apparet, quia principali ſatisfaciente non liberatur præſtans opem, *in l. ſi quis id quod. §. fin. de iuriſdict. omnium iudic. ff.* Apparet ergo, quod in præſtante opem poteſt eſſe aliqua qualitas, quia nobilis, propter quam durius punietur quàm principalis qui eſt plebeius. ita Bartol. *in d. §.*
item placuit. Sexta declaratio: Præſtans opem tenetur, † etiamſi 57
qualitas aggrauans delictum, quę adeſt tempore maleficij commiſſi non adſit in principio ipſius præſtitæ opis. Verbi gratia. Ego præſtiti arma, vel ſcalas ad occidendum, vel inuadendum eum qui tunc erat plebeius, & quando fuit conſummatum delictum erat in dignitate conſtitutus, ita Bartol. *in dicta l. is qui opem, circa finem.* Facit quod ſupra dictum fuit, quia mandans, & opem præſtans, non tempore mandati, aut præſtitæ opis tenetur, ſed poſt conſummatum delictum. Et tunc non ex mandato aut ope, ſed ex delicto tenetur propter mandatum, vel opem, de quo in concluſione præcedente. Hæc concluſio recipit tres limitationes, quibus præſtans opem non punitur, vt principalis. Primò, quando lex exprimit eum aliter puniendum, de quo ſolent afferri duæ leges, *l. vnic. circa finem. de rapt. virg.* C. *& l. vnica, de Nili aggerib.* C. Secundò limita, niſi eſſemus in caſibus in quibus quis repellitur propter homicidium, tunc præſtans opem non repellitur, quia licèt teneatur vt homicida, tamen non eſt homicida. Nam præſtans opem percuſſori, non eſt percuſſor, ita poſt gloſ. *in dicta l. is qui opem.* tenet Bartolus, licèt ipſe referat Canoniſtas quantum ad repellendum aliquem ab officio, & miniſterio altaris, appellare homicidam illum, qui præſtat auxilium homicidio, quod ideo Bartolus dicit ab ipſis Canoniſtis explorandum. Mouetur autem Bartolus propter text. *in dicta l. is qui opem.* quia qui præſtat opem furto, nec dicitur manifeſtus; vt ibi vult text. nec etiam fur, cùm non contractauerit, vt *ibi gloſ.* Nam verba edicti prætorij ſunt concepta in perſonam, vt fur manifeſtus puniatur, non ſunt concepta in rem, vt quis pro furto manifeſto puniatur, quod benè nota. Tertiò limita, niſi poſt maleficium cõmiſſum aliquis aſtitiſſet delicto, quia talis non dicitur propriè opem dediſſe, ita Ioan. de Anan. & Felinus *in d. c. ſicut dignum.* referunt Bartolum *in l. non ſolùm. §. mandato.* ita tenentem, & dicentem ſe vidiſſe multos aſſeſſores in hoc erraſſe. Sed illi breuiter quicquid dicant, nihil tangit Bartolus. at ego allego eundem Bartolum *in l. ſi quis in grani. § ſi quiſquam. ad Syllanianum. ff.* vbi vult, quòd iura quæ puniunt opem pręſtantem ante maleficium, intelligũtur, vel de illo qui præſtat ante maleficium, vt præſtando ferramenta, vel ſcalam, vel pecuniam ad inueniendos aſſaſſinos, vel domum, vbi talia committantur. Sed ſecùs eſt in caſu noſtro in eo qui præſtitit auxilium ad euadendum, & vidit Bartolus aſſeſſores multos in hoc errantes, putat autem, quod tales teneantur *ex tit. illo, ſi quis latrones, l. 1.* C. limitat tamen ipſe Bartol. niſi concurrat, quòd cum ope præſtita poſt maleficium prius etiam conſilium dediſſet: puta facias, ego te adiuuabo: quia illa ſpes data eſt auxilium ad maleficium committendum. Adde hoc loco tria dicta. Primò, quòd præſtans opem in foro animæ minus eſt puniendus, quàm principalis. Secundò, quòd præſtans opem vt delictum non impediatur, non tenetur in foro animæ tanta pœna ſicut principalis, ita Panormit. *in dicto capit. ſicut dignum, in 3. notabil, per illum textum.* & ſequitur

Digitized by Google

eum ibi Ioan. de Ana. ex quibus limitatur regula, agentes, & cō-
ſentientes, &c. Tertia, quòd præſtans opem etiam modicam te-
netur: vtpotè ſi cuſtodiuit veſtimenta, de quo eſt text. *in d. c. ſi-
cut dignum.* vbi Panorm. *in quarto notabili*, & Ioan. de Anan. indu-
cit id quod de Paulo inducitur, qui in martyrio Stephani cuſto-
diebat veſtimēta, inducit etiam eos qui ad locum vbi erat com-
burendus hæreticus portauerunt ligna vel veſtes, de quo Spe-
cul. *in tit. de diſpenſat. § propoſitum, in verſic. de his.* Et de eo qui com-
modat arma, vel famulum, ex quibus inde ſequitur occiſio ho-
minis, an teneatur, vide Baldum *in l. quicumque, in penultim. colum.
de ſeruis fugitiuis C.* Sequitur Ioan. de Anan. *in dicto capitul. ſicut di-
gnum.* Addunt Moderni *in dicto capitul. ſicut dignum.* quod contra
præſtantem opem poſt maleficium oritur præſumptio conſilij
prius dati, ita Baldus *in l. non ideo minus, de accuſationib. C.* inde eſt,
quòd in inquiſitione quæ fit contra præſtantem opem, debet
apponi verbum, ſcienter, ita Bartolus *in l. omnes, ad finem. de agri-
colis & cenſib. C. libro* 11. Quartò limitatur, niſi ex qualitate extrin-
ſeca augeatur, vel minuatur pœna: puta confeſſione, vel nega-
tione, quia nec augebitur, nec minuetur in præſtante opem, ita
Bartolus *in l. libertis quos. § poſthumum, in fine. de aliment. & cibar. le-
gat. ff.* Quintò limitatur, quando præſtatio opis non præſtitiſſet
cauſam propinquam, ſed remotam, ita Moderni *in dicto capitul.
ſicut dignum* qui allegant Salicet. *in l. vnica, de raptoribus virginum.
C.* & Baldus *in l. iudices, ad legem Iuliam peculat.* Ego adduco Bal-
dum *in l. qui ſeruo, de furtis. ff.* vbi vult in effectu, quòd in inquiſi-
tione facta, qua dicitur Titium percuſſiſſe Caium in capite, &
Martinum in brachio, vt vterque puniatur, non ſolùm tan-
quam principalis, ſed tanquam opem præſtans. oportet, quòd
exprimantur verba per quæ appareat eos inuicem præſtitiſſe
auxilium, conſilium, vel fauorem, ideo gloſ. *in dicto capitul.
Felicis, circa principium. in verbo, fauore. propter textum ibi, & verſi-
cul. illud.* facit differentiam inter fauorem nudum, & ſimpli-
cem, & fauorem ſimpliciter. quam gloſſam pro ſingulari repu-
tat Cardinalis *in Clementina prima, in vndecima quæſtione, de pœnis.*
Sextò limita, quando conſtitit per ſententiam de præſtante o-
pem. Nam non ſufficit, quòd principalis eſſet condemnatus
fortè ob contumaciam, vel confeſſus, quia hoc non nocet ac-
cuſato de ope, ita Bartolus *in l. ſi is qui rem. § ſi tu Titium, in fin. de
furtis. ff.* Moderni *in capitul. ſicut.* allegant Petrum *in conſilio* 212.
incipiente, Aſſeſſores. & Mari. *in capitul. qualiter.* 3. *in quæſtione* 11. *de ac-
cuſat. ſuprà.*

58 Decimanona concluſio: Qui † præſtat conſilium ad malefi-
cium committendum tenetur, text. *in l. in furti. § is qui opem, de
furt. ff. § ope. de obligat. quæ ex malefic. Inſtitut.* Hæc concluſio reci-
pit decem declarationes. Prima, in maleficiis quæ in perſonam
committuntur, non eſt adhibenda diſtinctio, eſſet is cui perſua-
detur, vel datur conſilium aliàs facturus, an non. ita poſt gloſ-
ſam *in l. conſilij, de regul. iuris. ff. poſt gloſſam de iniurijs. in l. non ſolùm.
§ mandato.* tenet ibi Bartolus, & ad gloſſas contrarias *in § ope.* al-
legatas, *& in l.* 1. *§ perſuadere, de ſeruo corrupto ff.* quæ oppoſitum
firmant, reſpondet idem Bartolus, quod loquuntur in malefi-
ciis quæ committuntur circa rem: vt in furto, in quibus eſt ad-
hibenda diſtinctio, aliàs eſſet facturus, an non. vel tu & melius
poſſes dicere, quod aliàs conſulens facturo puniatur mitius, ita
poſt Ioan. de Anan. communiter Moderni *in d. cap. ſicut dignum.*
propter textum ibi, in verb. non ita ſeuerè. Secunda declaratio,
vt in dubio cui datur conſilium, præſumatur fuiſſe motus ex
conſilio. Ita poſt Baldum *in l. data. in* 20. *columna. qui accuſar. non
poſſunt. C. & in capitul.* 1. *§ iniuria. de pace iurament. firmand.* tenent
Moderni *in capit. ſicut dignum.* facit quod notat Bartolus, & poſt
eum Angelus *in l. ſi ventri. § in bonis. de priuileg. credit. ff.* facit di-
ctum de domino qui dixit famulo in aure certa verba, & ſtatim
exiit & occidit aliquem, an præſumatur fuiſſe factum de manda-
to domini? facit quod notat Bartolus *in l. ſi quis mihi bona. § iuſ-
ſum. de acquirend. hered. ff.* de domino qui dixit famulo ſuo, fac vt
audiam aliquid noui, & nunquam redeas ad me, deinde inimi-
cus domini reperitur mortuus. Et dicit ſingulariter Innocent. *in
cap. ad audientiam, infra eodem.* quem communiter ſequuntur om-
nes, quòd recipiens conſilium, eſto quod multos dies tardauit
poſt ſuſceptum conſilium, ſi tandem commiſit, præſumitur
59 motus ex conſilio. Tertia declaratio, vt † clericus qui in cauſa
ſanguinis fuit Aduocatus aut dedit conſilium, ſecuta morte aut
mutilatione membri fit irregularis. Ita probat textus *in capit. ſen-
tentiam, ne clerici vel monachi, ſuprà.* Et hoc ampliatur tripliciter.
Primò, vt clericus ſcribendo dicta teſtium ſecuta morte in cau-
ſa huiuſmodi, fit irregularis. Ita probat textus, quòd ſi non ſe-
quatur, licèt aliàs delinquat, tamen non ſit irregularis: quia ſola
ſcriptura non facit quem irregularem, licèt clericus poſſit alias
puniri, quia rem ſibi prohibitam attentauit. Ita poſt Innocent.
tenet Panormitanus *in dict. c. ſententiam.* Secundò, ſi clericus ſcri-
bat literas ſuper captura alicuius ſimpliciter, ſi capitur & ſequa-
tur mors, fit irregularis: quia ſic ſcribendo attentauit officium
illicitum. Et ſic omnia quæ inde ſequuntur, debent ſibi impu-
tari, licèt contingant per culpam & caſum, argumento eorum
quæ habentur *in capitul. tua nos, infra eodem.* Et etiam mandatori
imputatur mors quæ præter voluntatem ſuam contingit, *in cap.
fin. eodem titul. in* 6. item debuit cogitare qui facit aliquem capi,
aut eſt cauſa captionis, quód in carcere poterat commendari
pro delicto, iuxta id quod notat Bartolus *in c. ſi cui, de accuſat. ff.*
Quarta declaratio, † ſi quis clericus literas directas ad princi- 60
pem ſuper captura alicuius legat, ſecuta morte erit irregularis,
quia præſtitit auxilium ſeu opem ad mortem. Nec prodeſt ſi di-
cat ſe ignoraſſe tenorem, quia debuit primò legere ſibi, & quam
citò peruenit ad punctum captionis debuit ſubticere, & dicere
quòd literam talem legi non incumbat officio ſuo. Ita poſt In-
nocent. Hoſtienſ. Ioan. Andr. tenet Panormitanus *in c. ſententiam.
alleg.* referens Clementem Quartum Papam doctiſſimum, qui
aliquando cùm in minoribus ageret Regis Franciæ aduocatus
fuit, fuiſſe interloquutum. Quinta declaratio, † vt clericus ad- 61
uocatus pro reo, in cauſa ſanguinis fit irregularis, quia reo abſo-
luto ſequitur quod accuſator venit puniendus pœna talionis:
iuxta text. *in l. fin. de accuſat. C. & in c. ſuper his, ſuprà eod.* Ita etiam te-
net gloſ. *in c.* 1. *diſt.* 1. ita Ioan. And. & Panorm. *in c. ſententiam.* Nec
obſtat ſi dicatur quòd reos ſanguinis eccleſia defendat, *c. reos.* 23.
q. 5. quia verum eſt intercedendo pro eis, non poſtulādo, ſeu pa-
trocinando. Nec obſtat item, quod aduocatus ibi tendit ſolùm
ad abſolutionē, verum eſt enim principaliter, ſed ex conſequē-
ti tendit etiam vt accuſator puniatur ſimilitudine ſupplicij. pu-
tat Panormitanus quod fortè non procedet in laico, vel clerico
in minoribus qui fuiſſent aduocati pro reo. abſit enim vt ea quæ
facimus pro bono, ſi præter noſtram intentionem quicquam
mali accidat, vt nobis imputentur, *can. de occidendis.* 23. *quæſtio.* 5.
præcedens tamen opinio ſecundùm eundem Panormit. eſt ve-
rior de æquitate, ſed hæc verior in ſubtilitate iuris. Sexta decla-
ratio, † vt clericus qui habet iuriſdictionem temporalem, non 62
debeat eam per ſe exercere, ſed per balliuum, quo caſu non erit
irregularis, vt *in c. fin. ne clerici, vel monachi, in* 6. Adde quod cleri-
ci habentes iuriſdictionem temporalem ſi in executione eius
exhibent perſonæ ſuæ præſentiam tanquā præſtantes auxilium,
conſilium vel fauorem, ſunt irregulares, probat text. *in c. ex lite-
ris.* vbi Panorm. *in* 2 *notab. de exc. ſi prælat. infra.* Specul. *de legato. §
iuxta, verſic. quid ſi epiſcopus.* ſecùs eſt in clericis non habentibus iu-
riſdictionē ſecularem, qui ſi interſint, vel in ſententia, vel in eius
executione, quamuis grauiter peccent, quia ſunt inſpectores il-
licitorum ſpectaculorum, tamen non ſunt irregulares, quia nō
præſtantes tunc auctoritatem aliquam. putat tamen Panor. ibi
ſecùs eſſe in his qui ad locum cruciatus aſſociant iuſtitiandum,
ne incidant in deſperationem, ſeu vt reducant ad memoriam
diuinam ſcripturam, quia tales ſic merentur. Adde quòd ſi cle-
ricus interrogatus extra iudicium dicat, pro tali caſu debetur
pœna mortis, non eſt irregularis. Ita poſt gloſ. *in d. c. ex literis, in
verb. conſuluit.* & poſt Hoſtienſ. ibi tenet Archid. *in c. fin.* 3. *diſtinct.*
intelligit tamen Panormit. ſi crimen non erat puniendum de
præſenti, aut ſi ex reſponſione tali iudex non fuit motus, quia
aliunde iam habuerat conſilium, & ita decreuerat ſe facturum.
Septima declaratio, † ſi is cui datum eſt conſilium de occiden- 63
do non occidat, ſed ipſe in conflictu fuerit occiſus, tamen eſt ir-
regularis. ita Innocent. poſt multa finaliter tenet *in d. c. ad audien-
tiam, infra eodem.* quem ſequuntur Ioan. Andr. Petr. de Ancha. &
Dominic. *in c. fin. eod. tit. in* 6. Eſt verum quod Innoc. ipſe in *loco al-
legato* refert quoſdam oppoſitum firmaſſe, & idem etiam ſequi-
tur Speculator *in tit. de legat. § iuxta, verſic. quid ſi aliquis.* & ſecun-
dùm eum capiens huiuſmodi conſilium debuit ſibi præcauere,
& captare locum & tempus, quibus ſine periculo perſonæ ſuæ
occidere poſſet. ſed opinio præcedens eſt verior, quam Docto-
res præallegati ſequuntur: quia ſi in caſu *c. fin. eod. tit. in* 6. qui dat
mādatum de aliquo occidendo cum inhibitione ne occidatur,
ſi ſecuta morte fit irregularis, multo magis is qui ſuadebat homi-
cidium, quia negare debuit, quod qui dabat conſilium alicui ſuper
homicidio, quod euenire poterat, vt in cōflictu, ita vt fit, occidi poſ-
ſet,

ſet,& ſic teneri debet tanquam dans operam rei illicitæ. Octaua
64 declaratio,† qui dat cauſam remotam homicidio, qui ſuaſit tra-
ctum machinæ, baliſtæ, ſeu alterius tormenti bellici, ſeu quòd
fieret inſultus pro capiendo caſtro, ſecuta morte eſt irregularis,
quia talia non poſſunt communiter fieri ſine homicidio & cæ-
dibus. Ita Innocent. quem communiter ſequuntur omnes *in d.c.
ad audientiam*. Idem Specul. *in tit. de legat.* §. *iuxta, verſic. ſed quæri-
tur.* Et adduunt idem eſſe ſi conſuluit rem illicitam, quæ veriſimi-
liter homicidiom ſit productura: vt potè furtum clandeſtinum:
quia homicidium inde ſequens imputatur ſibi. Sequitur Felin.
in d. c. ſicut dignum. 3. colum. Et adde idem eſſe, ſi clericus oſtendiſ-
ſet vtilitatem prouenientem ex homicidio, not. Ioan. Andr. *in c.*
65 *Felicis in principio, de pœn. in 6.* Nona declaratio,† conſulens alicui
vt ſe in aqua, vel in mari ſubmergat, aot ſe de monte præcipitet,
ſequuta morte eſt irregularis, ita Innocent. *in d. c. ad audientiam*,
quem communiter ſeqountur omnes, excepto Ioan. de Anan. i-
bi, & tacito Innoc. idem tenet Spec. *in d.* §. *iuxta, verſic. quid ſi quis.*
Subiicit tamen exemplum de ruſtico, qui dum in medio torrē-
te equitaret aſinū, & aſinus calcitroſus inſtar aſinę Balaam, a. q. 3.
§. *item cùm Balaam.* dum oollet vltra progredi, hic perſuaſos vt
de aſino deſcenderet, & is acquieſcens conſilio ſit ſubmerſus,
conſulentes non coutrahont irregularitatem. Adde, quòd fa-
cto inſultu in ciuitate dum oppugnantur ædes Epiſcopi, ſi ſuaſit
Epiſcopus familiæ vt caperēt baliſtas, & arma ad defenſionem,
quòd ſecuta morte nō erit irregularis, ita Innoc. *in d. c. ad audien-
tiam.* quod ipſe intelligit, ſi ei imminebat periculum perſonæ:
ſecùs ſi ſolùm bonorum. Nam clerico noo impotatur mors quā
intulit pro defenſione perſonæ: ſecùs ſi pro defenſione bono-
rum, *argum. c. ſuſcepimus, infra eodem.* Decima declaratio, Cleri-
cus qui dat conſilium, vt quis indubitatæ morti ſe exponat pro
Chriſto, pro fide, pro libertate, pro ſtatu Eccleſiæ, pro patria,
non eſt irregularis, etiam ſi mors inde ſeqoatur. Nam Chri-
ſtus pro nobis mortuus eſt, & ei tenentur rependere vices. Vn-
de ſancti Martyres pro Chriſto ſanguinem fuderunt, & alis
verbo, & eaemplo, vt idem facerent, ſuaſerunt. Ita poſt Inno-
centium *in dicto c. ad audientiam.* communiter ſequuntur omnes.
idem Speculat. *de legat.* §. *iuxta. verſicul. porrò.* Et ſubiiciunt idem
eſſe de inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, qui tradunt con-
demoatum iudici ſeculari, etiam ſi ſint certi omnino de futura
morte.

66 Vigeſima concluſio: Homicidium ad defenſionem perſonæ
pro neceſſitate ineuitabili commiſſum eſt excuſabile, & ex eo
non incurritur irregularitas, textus eſt *in Clement. 1. eodem tit.* per
qoem textum corriguntur duæ opiniones. Prima, Ioan. de Ana.
in c. de his. 50. diſtinct. qui dicebat, quòd etiam in caſu pręmiſſo in-
curreretur irregularitas. Secunda opioio Ioan. & Goffred. *in c.
ſicut dignum. in gloſſa magna ad finem.* quia dicebat, quòd quo ad
ſuſcipiendos eſſet irregularis, ſed diſpenſabilis, in ſuſceptis au-
tem licitè miniſtrare poſſet. Approbatur autem nouiſſimè opi-
nio Bartol. Brix. *in prædicto capitul. de his, & in quæſtione incipiente,
Aliquis repellendo violentiam*, ſecundùm quam nulla incurritur ir-
regularitas, quam Hoſtienſ. ſequebatur *in c. 2. infra eodem. & in c.
ſicut.* referebat Clementem Quartum ita pronunciaſſe, & ſic cu-
riam tenere. & nouiſſimè Clemens Quintus idem approbauit
in dicta Clement. 1. Cui text. adde tria: Primò, inquantum dicit i-
dem eſſe in furioſo, dic quòd ſi is qui committit homicidium
vel aliud delictum propter quod erat decapitandus, quod ſi
tealiter efficiatur furioſus, non erit puniendus in corpore, ſed
ſolùm in bonis. Ita Bald. & Alexand. *in l. furioſum, de teſtament. C.*
idem Bald. *in l. humanitatis, in verſic. tertiò quæritur, de impuberum &
aliis ſubſtitut.* idem Baldus & Iacobus Aluarot. *in c. 1. de eo qui inter-
fecit fratrem ſuam.* idem Imol. *in l. ex facto, in penult. colum.* vbi di-
ſputat pro, & contra, *de vulg. ff.* idem Imol. *in c. Raynutius, in mate-
ria exemplari, de teſtament ſuprà.* Et quamuis dominus Iaſon *in d. l.
furioſum.* dicat hanc opinionem in actu practico eſſe teoendam,
tamen putat in puncto iuris poſſe contrarium attentari per ra-
tiones quas ipſe allegat, & refert quod idem ſentiat ibi Ludoui-
cus, & idem ſecundùm eum Ludouicum *in l. penult. ſi ex noxal.
cauſa. ff.* & idem, vt ipſe vult, tenuit Franciſcus de Albergo. Adde
pro iſta opinione quod notat Bartolus *in l. nunquam.* §. *ſi vi aut
clam. de vſucap. ff.* referens Theologos tenentes, quòd ſi ſanæ mē-
tis commiſit peccatum mortale, poſtea incidat in furorem,
cum peccato mortali dicitur mori. quod tamen relinquo diſ-
cuſſioni & deciſioni Theologorum. Secundò, inquantum text.
67 *d. Clement.* dicit, infantem de homicidio non teneri. Adde, quòd
per hoc corrigitur opinio Hoſtien. qui *in c. 1. de delict. puer or.* dice-
bat, quòd puer ea homicidio irregularitatē incurreret, quia ſe-
cundùm eum, incurreret ſine culpa. Quæ oppoſitio Hoſtieo. eſt
falſa. Non obſtat quod ipſe dicit de iudice: nam licet iudea ex
eaecutione officij condemnando hominem incurrat irregula-
ritatem: tamen ipſe intendit factum committere, & videtur qui-
dam horror vt ipſe promoueatur. Sed in infante nunquam fuit
cōſenſus, *in l. 1. de falſa moneta. C.* Adde, qoòd impuberes puniū-
tur in delictis, licèt ipſi mitiùs ſint poniendi, *l. impuberem, de furtis.
ff.* quod tu intellige ſi ſint doli capaces: idem probatur *in l. excipi-
untur ad Syllanianum. ff. & in c. 1. de delictis puerorum.* per quem te-
xtum ſolet dici, qoòd omne delictum poteſt cadere in impube-
re, excepto delicto carnis, referunt illic Hoſtienſ. Ioan. And. &
Panormit. quod etiam retulit gloſ. 20. *quæſt. 1. in ſumma.* Adde
text. *in c. fin. de eo qui cognouit conſang. vxoris ſuæ.* dum vult, quòd
ſponſalia de futuro tranſeant in matrimonium, ſi ſponſa decem
annorom fuerit cognita. & poſt Hoſtienſ. Ioan. Andr. qui ſatis
licentioſè, cùm eſſet vxoratus, loquitur, quod mulier ſemper
habet vas paratum. & idem Hoſtienſ. Ioan. Andr. *in loco proximè
allegato.* referunt, quòd Salomon in oono anno genuit filium.
referunt quoque in ciuitate ſancti Michaëlis in diœceſi Tricari-
cenſ. idem de puero vndecim annorum accidiſſe. Adde quòd
Heoricos *in c. 1. de deſponſat. impuberum.* refert ſe vidiſſe puellam
nouem annorum quæ concepiſſet in nono anno, & cùm ageret
annum decimum peperiſſe. vidit qooque idem Henricus, vt i-
pſe refert, in ciuitate Pariſij famulum quendam in carceribus
detentum, qui ſtupraſſet filiam cuiuſdam ciuis Pariſienſis octo
annorum. Tertiò, inquantum text. *in d. Clement. 1.* vult, dormien-
tem † de homicidio non teneri, & ibi Cardin. refert de Laudu- 68
no dicentem ſe habuiſſe ſocium Anglum qui dormiens ea clau-
ſtro ſancti Benedicti Pariſienſ. iuit ad flumen Sequanæ, & occi-
dit puerum illic inuētum, & adhuc dormiens ad lectum rediit.
Adde Bartolum *in l. vt vim in 2. colum.* referentem de ciue Piſano
qui ſe armabat nocte & ibat per ciuitatem cantando. Et de eodē
dormiente an teneatur, vide eundem Bart. *in l. pen. ad leg. Pomp. ff.*
vide Floria. *in l. ſi ſeruus ſeruum.* §. *ſi fornicarim. ad leg. Aquil.* Et deci-
ſio Bart. habet dormientem non teneri, ſi non fuit in culpa: quia
dormiens æquiparatur furioſo, *in l. 1.* §. *penult. de acquir. poſſeſſio. ff.*
Quod ſi fuit io culpa quia ſciebat ſe eſſe huiuſmodi, vt aliquan-
do dormiens ſurgeret, debuit prouidere, vt ſolus iaceret, aut
ſaltem nullus in camera ſecum iaceret. Et inquantùm Iacob. &
Abb. dicebat, quòd ſi furioſus culpa ſua in furorē iocidit, quod
teneatur de homicidio. Sed Petrus de Aochar. & Card. *in d. Cle-
ment.* firmant oppoſitum. Nec eſt bonum meo iudicio argumē-
tom de dormiente ad furioſum: quia dormienti poteſt aſſignari
culpa, furioſo non. Et aliquando furor prouenit ea vehementi
apprehenſione. inde Plato & Democritus, dicebant fores Po-
ëticas fruſtra abſque furore pulſari. & Paulo obiiciebatur, vt legi-
tur in Actibus Apoſtolorum, quod plurimæ literæ ſuæ ad inſa-
niam eum conuerterent.

Vigeſimaprima concluſio: Inquantum ſolet dici, † quòd vim 69
vi repellere licet, de quo pleuè Caooniſtæ, gloſ. Hoſtienſ. Ioan.
And. Panor. Io. de Ana. & Moderni *in c. ſignificaſti. 2. inf. eod.* & le-
giſtæ *in l. 1. C. vnde vi. & in l. vt vim. de iuſtit. & iure. ff.* Hæc concluſio
recipit tres declarationes. Declaratur primò, quia primæuo iure
gentium licuit indiſtinctè vim vi repellere, *vt in d. l. vt vim.* Sed
per iura ciuilia additum fuit vt defenſio fieret cum moderami-
ne inculpatæ tutelæ. ita & legiſtæ & canoniſtæ *in locu proximè al-
legatis.* ſic Bart. *vt in d. l. vt vim.* ſic ipſemet Bart. *ibi in col.* 2. ſibi con-
trarius dicit, hoc moderamen fuiſſe de iure gentium introdu-
ctum, & hanc Bart. contrarietatem, dominus Iaſ. *in d. l. vt vim in
3. col.* perpendit, ſuper qua tamen ipſe relinquit cogitādum. Sed
ſaluando Bart. præter alios tu dic, quod de iure naturali licitum
fuit nedum brutis ſed hominibos vim ſiue iniorioſam ſiue ſine
iniuria propulſare, *in l. 1.* §. *cùm arietes, ſi quadrup. pauper. ff.* ſed iure
gentium non licuit, niſi fieret cum moderamine inculpatæ tu-
telæ. Nam qood diſcernatur ille iure naturali, qood quidē con-
uenit animalibus brutis, abſit à ſeculo, quod hæc animalia bru-
ta diſcernant. Ea prædictis infertur, quod vim vi repellere licet,
nedum ſi vis ſit iniurioſa, ſed etiam ſi non ſit. Alioquin ſequere-
tur, vt dicit Bart. *in d. l. vt vim. in 2. colum.* qood ſi mente captus, vel
dormiens vim inferant, quod non liceat eis reſiſtere, quod eſt
valdè abſurdum. Nec obſtat quod text. *in d. l. vt vim.* copulatiuè
requirat vtrunque, ſcilicet vim atque iniuriam. Et ad veritatem
copulatiuæ requiritur concurſus vtriuſque copolati, *l. ſi here-
dipla-*

di. plures, de conditio. inſtitut. ff. Quia, vt vult Bartolus, in diſpoſitionibus legalibus copulatiua interdum ponitur pro puncto rationis ſeparatæ, ſeu reſoluitur in continuatiuam, aut expoſitiuam, de quo idem Bart. *in l. 1. in fin. de his qui notant. infam. ff.* Secundò declaratur, vt vim vi repellere liceat etiam contra iudicem aliquid facientem exceſſiuè, ſeu tanquam priuatus, de quo gloſ. *in l. non videtur. §. qui iuſſu. de reg. iur. ff.* quam Bart. *in d. l. vt vim.* reputat ſingularem. Et Canoniſtæ dicunt, quòd aduerſus ſpoliationem à iudice iudicialiter non obſeruato ordine iudiciario, ſeu extraiudicialiter factam, datur reſtitutio, de quo *in c. ex conqueſtione, de reſtitut. ſpoliat. ſuprà.* & idem notatur *in c. ſi conſtiterit, & c. accedens, de accuſat. ſuprà.* & quòd iudici parendum eſt, verum eſt quando procedit vt publica perſona, ſic loquitur *l. qui reſtituere, de rei vendicat. ff. & l. qui iuſſu iudicis. ne vis fiat ei. ff.* Tertiò declaratur, vt vim à priuato illatam non liceat repellere, nec ſit licita defenſio, quando offenſio eſt licita, ita Bartol. *in d. l. vt vim, in fine primæ colum.* ex quo infertur, quòd ſi quis inuadat bannitum, quem ex forma ſtatuti licebat occidere, quod bannito tunc non licet reſiſtere, & ſi tunc ad ſui defenſionem occidat bannitus, quod puniendus erit, quod vult gloſſ. licèt non multum clarè, *in l. prima, quando liceat vnicuique ſine iudic. C.* Ex quo inferuntur duo: Pri-
70 mum, quòd † de iure communi non licet occidere bannitos. Nec obſtat ſi dicatur, quòd banniti nihil aliud ſunt quàm ho-
71 ſtes, *l. amiſſione. §. qui deficiunt, de capit. diminut. ff.* Et † transfugas licet occidere, *l. 3. §. transfugas, de ſicarijs. ff.* quia ille textus continet caſum ſpecialem propter maximum præiudicium, quod infertur Reipublicæ ex proditione & reuelatione ſecretorum regni. Tu tamen aduerte, quod quamuis non liceat in perſonam bannito inferre violentiam: tamen licet in rebus dare damnum, gloſ. *in §. ſi quis aliquem, in c. 1. de milit. vaſallo, qui contum. eſt.* de quo Baldus *in l. omnes, ſi contra ius vel vtilitatem publicam. C.* Bartolus *in titul. qui*
72 *ſunt rebelles, in gloſ. in verbo, rebellando.* Secundò infertur, † quòd valeat ſtatutum permittens facultatem occidendi bānitum, de quo copioſè Bart. *in l. ex hoc iure, in 2. quæſtione principali, de iuſtitia & iure. ff.*

73 Vigeſimaſecunda concluſio: Moderamen † inculpatæ tutelæ ſecundùm quod vim repellere licet, conſiſtit circa tria, circa modum, circa tempus, circa cauſam. Primò circa modum, quod ſi vis inferatur, armis reſiſtere liceat. gloſ. tamen Bart. & communiter alij dicunt *in l. 1. vnde vi.* quòd ſi aggreſſus erat ita potens pugno, ſicut alius enſe, quod poterit aggreſſus enſe ſe tueri, *argument. l. ſcientiam. §. qui cùm aliter ſe tueri non poſſet, ad legem Aquil. ff.* Secundò moderamen conſiſtit circa tempus quod fiat incontinenti, *in l. 3. §. cùm igitur. ff. de vi & vi armat.* & Bartolus declarat, quòd ſi vis inferatur perſonæ, debeat reſiſti incontinenti in ipſo flagranti actu: de quo *in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ad legem Aquiliam. ff. & in §. cùm arietes. allegat.* Quod ſi vis inferatur rebus, variat idem Bart. quòd videlicet dicatur factum incontinenti ſi fiat infra tres dies. quod voluit gloſ. *in § cùm igitur.* ſeu, vt vult idem Bartolus, debent attendi circumſtantiæ & qualitates perſonarum & rei, vnde facta eſt deiectio. Nam ſi nobilis expellatur de caſtro, daretur maius tempus quàm ſi ruſticus: vnde poſſet hoc differri vſque ad ſex menſes. Panormitanus autem *in dicto capitul. ſignificaſti. 2.* dicebat in hoc non poſſe dari certam regulam, ſeu doctrinam. dicit autem & concludit debere fieri quàm citius commodè fieri poteſt, modò non diuertatur ad extranea negotia. Non diceretur autem negotium extraneum, ſi quis ad actum comedendi vel bibendi diuertatur, *argum. l. antiquitas, de teſtamentis C.* & adde, quòd inter violentiam illatam perſonæ propulſandam, & eam quæ infertur rebus eſt differentia, quia quando infertur iniuria rebus, perditur naturalis poſſeſſio non ciuilis, quæ retinetur animo. Vnde deiectus ſi iuxta *textum l. qui poſſeſſionem, de vi & vi armat. ff. & in §. qui ad nundinas.* redeundo ad poſſeſſionem naturalem quantumcunque eiiciatur, dicitur potiùs defendere ſuam ciuilem, quàm vim inferre circa naturalem occupatam per alium, ſed quando iniuria infertur perſonæ, ceſſat iſta ratio. Et inquantum Bartolus *in dicta l. 1. vnde vi. C.* vult, quòd aggreſſus non teneatur expectare, quod percutiatur, ſed poſſit incipere ſi præceſſerint ſigna, indicia, & terror armorum. Tu adde eundem Bartol. *in l. ſi certus. § ſi vnus. ad Syllania. ff. & in l. 1. C. de ſicar.* Bald. & Flor. *in dicto §. arietes.* Tertium moderamen conſiſtit circa cauſam, quod ad defenſionem non vindictam: ex qualitate autem factorum & perſonarum debet præſumi an ad vindictam, an ad defenſionem ſit factum, vnde ſi aggreſſus poſt vulnus receptum inſequatur aggreſſorem, quia quid inde facit, dicitur facere ad vindictam, nō defenſionem. Ita Bart. *in d. l. 1.* & ſequuntur communiter omnes. Adde poſtremò huic concluſioni, quòd aggreſſus articulans & probans ſe feciſſe ad defenſionem, præſumitur feciſſe ad defenſionem neceſſariam. Ita Bart. *in conſilio 60.* vbi concludit, teſtes deponentes de defenſione facta per aggreſſorem, ſufficere ſi dicant ſe vidiſſe, quia an ſit factum pro defenſione eſt tale quid quod eſt perceptibile per ſenſum viſus, ſicut ſi teſtis deponat de bonitate vini, ſufficit ſi deponat ſe ſcire, quia guſtauit. idem Baldus *in l. ſolam, de teſtib. C.* Sed tu conſidera, quòd huic deciſioni videtur primò obſtare, quod not. idem Bart. *in d. §. qui cùm aliter.* quod in articulo qui fit ſuper defenſione, non ſufficit dicere quod aliquis fecit inſultum contra me, ſed eſt neceſſe dicere, quod aliter euadere non poteram, niſi eum occidiſſem, vel aliter vulneraſſem. Secundò obſtat, quod qui profert aliquod ſtatutum à lege, vel ſtatuto, cum aliqua qualitate, non ſufficit probare factum, niſi probetur illa qualitas. Bart. *in l. 1. § ait prætor. ne quid in loco publico. ff.* Tu vide quod ſuper his copioſè not. dominus Iaſ. *in d. l. vt vim.*

Vigeſimatertia concluſio: Ad † vitandum irregularitatem 74
quæ ſolet contrahi pro homicidio, oportet quod ſit factum per neceſſitatem ineuitabilem. Ita probat text. *in Clement. 1.* vbi gloſ. declarat de illo qui ſic erat angulatus, quod fugere non poterat. Ex qua gloſ. ſolet inferri, quod non dicitur aggreſſus ad defenſionem feciſſe, ſi cùm poſſet ſibi conſulere fuga, maluit expectare, & experiri vires, & occidere, quàm fugere. Nam Dominus noſter cùm ab Herode quæreretur, non patrocinium quæſiit armorum, ſed fugiens in Ægyptum illic latuit per ſeptennium. Et cùm à Iudæis lapidibus quæreretur, abſcondit ſe, & exiuit de templo. Et cùm ad crucem duceretur, noluit commouere aduerſus ſeniores Iudæorum turbam, quæ nuper ei obuiam proceſſerat cum palmis & canticis, ſed in Euangelio ſcribitur: Si vos perſecuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam. Iſta refert textus *in capit. 1. quæſtione 3.* Punctus eſſet videre in laico, † an ipſe aggreſſus debeat fugere, ſi commodè 75
poſſit. Ego lego varias ſcribentium opiniones. Nam Bartolus *in l. 1. allegata.* tenet, quod non. ipſe idem *in l. vt vim, in fine.* dicit, hoc eſſe verum in Peruſino, cui eſt dedecus fugere, ſed in Florentino ſecùs, cui non eſt dedecus. Baldus quoque, Angelus & Salicet. *in dicta l. prima* variè ſunt locuti, quorum opiniones recitat Ioannes de Anan. *in dicto capitul. ſuſcepimus, in gloſ. 3.* Et quamuis in foro animæ tenenda eſſet opinio ſecunda, quod ſit fugiendum maximè clericis, per rationes ſupra adductas, tamen in puncto iuris opinio prima mihi videtur verior. Primò, quia ſtare & expectare inimicum ſi culpæ debet aſcribi, maximè eſt in omittendo. In aggreſſione autem ſemper eſt dolus, qui dolus præponderat culpæ, *l. ſi obſtetrix, in fin. ad legem Aquiliam. ff.* Secundò, quia fugere, ſeu fugatum eſſe, eſt iniuria, *l. item apud Labeonem. §. 1. de iniurijs ff.* & Bartolus *in l. 1. allegata.* infert propter iſtam rationem, quòd quando teſtes volunt probare aliquem feciſſe ad ſui defenſionem, non habent neceſſe dicere, quod aliter mortem vitare non poterant, ſed ſufficit, quod dicant, quod aliter ab iniuria perſonali ſe tueri non poterant. Tertiò, ſi pro cōſeruatione vitæ & bonorum, de quo ſtatim latius, licet occidere, idem fortius licet pro conſeruatione honoris, qui eſt in non fugiendo, & cauſa honoris potior eſt, quàm cauſa emolumenti, *in l. Iulianus. ſi quis omiſſa cauſa teſtam. ff.* vnde pœna vitæ, & famæ æquiparantur, *in l. iuſta cauſa. gloſ. 1. de manumiſ. vindict. ff.* & Bald. *in l. ex ratione, de appellat. C.* quod cauſa famæ omnis dicitur eſſe ardua. & ſicut pro cauſa vitæ, ita famæ licet prouocare ad duellum. Baldus *in c. 1. § ſi quis hominem. de pace tenenda.* & notat dominus Iaſon *in l. tranſigere, in 3. colum. de tranſactio. C.* Quartò negari non poteſt quin ſi aggreſſio ex parte aggreſſoris fuerit violenta, ergo reſiſtentia & propulſatio eſt permiſſa ex illa generali regula: quod quis tutelam corporis, &c. Quintò, aggreſſus non fugiendo, ſed expectando aggreſſorem, dicitur facere ob tutelam corporis ſui. Nam ipſi, ſi fugeret, poſſet imminere periculum, vel velocioris curſus inimici ſequentis, qui audacior factus propter fugam, poſſet de facili fugientem à dorſo vulnerare, & proſtratum in terram, interficere. Prætereà finge aggreſſorem eſſe iuuenem, agilem, macilentum, aggreſſum autem pinguem, & obeſum, ſenem, & ad currendum parum idoneum. Ad prædicta benè facit textus *in l. quemadmodum. §. item Labeo. ad legem Aquiliam. ff.* vbi ſi nauis in aliam vi ventorum ſit impulſa, & nautæ qui aliàs ſe explicare non poterant, funes præcidiſſent,

non

non tenentur, *& §. ſequent.* Si nauis irruit in alteram, & ab ea ſit ſubmerſa ceſſante culpa exercitoris, ipſe non tenetur. Præterea eſt dicere, quod aggreſſus fugiat, ſed difficile eſt facere. Nam locus & tempus non patitur plenius deliberandi conſilium, *in l. 1. §. 1. de exercit. ff.* & animus tremeſcens, vel aliud cogitans non habet illam prouiſionem fugæ, *argum. l. hac conſultiſſima. §. at cùm humana fragilitas. C. de teſtam.* Item inuaſus poteſt fugiendo collidere lapidem ad petram, & cadere, & non tenetur tali periculo ſe exponere, *argum. l. 2. § pen. ſi quis caut. ff. & c. accedens. 2. vt lite non conteſtat.* & hæc opinio communiter approbatur, tenent eam Bart. Bald. Angel. & Salic. *in l. 1. C. vnde vi.* Idem Bald. *in l. vt vim. in penultim. colum.* Idem *in c. fin. in 3. colum. de conſuet.* Idem *in c. 1. de vita & honeſtate clericorum.* Angel. *in l. ſi quis cum telo deſicar.* C. Flor. *in dicto § qui cum aliter.* Angel. *in tractatu maleficiorum, in verbo, defendendo.* Anton. *in c. olim. 1. de reſtitutione ſpoliatorum.* Panormitan. *in c. ſignificaſti. 2. infra eodem.* Petrus de Anchar. & Innocent. *in Clementina 1. eodem titul.* Ioan. de Anan. *in capitul. ſuſcepimus. infra eodem.* & iſta eſt communis, vt vult Alexand. *in conſilio 59. 1. volumine, in ſexta columna.* Nec obſtat quod Salicet. *in dicta l. prima, C. vnde vi.* dicebat, quòd expectando videtur affectaſſe, cùm poſſet fugere: & hoc dicitur ſibi nocere: *argument. l. qui data opera, ex quibus cauſis maior. ff.* quia ibi ſola affectatio non nocet, ſed oportet quod operam det pro implemento affectionis, hic autem non affectat, vt aggreſſor veniat, ſed quatenus venit, affectat probitatem ſuam oſtendere, & non pati dedecus. Item non obſtat § *qui cùm aliter, allegatus.* quia ibi culpam non notat, quæ fuiſſet in negligendo, & antè omnem violentiam, ſed culpam immediatam in violentia propulſanda, & ſic in committendo cómiſſam. & ſic ille §. caſum noſtrum non attingit. Item non obſtant gloſ. *in princ. alleg.* videlicet Ber. *in dicto c. ſuſcepimus.* & Ioan. And. *in d. Clem. 1. eod. tit.* quia reſpondeo dupliciter: Primò, quod loquuntur in clericis, qui debent conſulere ſibi fuga, non expectando facere exceſſum in manſuetudine eccleſiaſtica, *vt ſuprà dictum eſt.* ſed ſecùs eſt in laicis. Vel dic ſecundò ſecundùm Cardin. *in d. Clem. 1.* quod ſunt intelligendæ in inſultato, qui poterat periculum effugere, claudendo oſtium, & ſe in turrim munitiſſimam recipiendo: ſecùs in eo qui fugiendo nō poterat commodè fuga ſibi conſulere. Et hæc opinio, quam ego dico eſſe communem, procederet quantum ad euitandum omnem pœnam imponendam in foro contentioſo: ſecùs eſt in foro animæ, aut quantum ad euitandum irregularitatem: quia, *vt dicit text. in d. Clem. 1.* neceſſitas debet eſſe ineuitabilis.

76 Vigeſimaquarta concluſio: † Clerico licet mouere arma pro defenſione bonorum: tamen non licet ad occiſionem procedere. Prima pars concluſionis probatur *in c. olim. 1. alleg.* vbi epiſcopus pro recuperanda poſſeſſione potuit arma mouere: nec fuit notatus ſi modum non exceſſit. Et hoc ibi tenet Panormit. *in vlt. notab.* Idem probatur *in c. dilecto.* qui loquitur de decano Aurel. Secunda pars concluſionis probatur, quòd non liceat pro defenſione bonorum ad occiſionem procedere: probatur per textum *in c. 2. in fine, eodem.* quod ponderat Panorm. ibi, *verbo, ſe tuaque*, qui text. copulatiuè requirit, quod ſit in diſcrimine ſui & ſuorum. quem textum gloriatur Panormitanus à nemine antea fuiſſe ponderatum. Secundò pro eadem opinione facit text. *in c. ſuſcepimus. infra, eodem.* vbi monacho imputatur, quòd latrones quos ligauerat, dum ſe ſoluere conarentur, occiderit, & hoc ibi tenet gloſ. *in verbo, Ligauerunt.* &, vt dicit ibi text. debuit potius relinquere tunicam & pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quàm pro ſeruandis rebus vilibus & tranſitoriis ita crudeliter in eos exardeſcere. Et hæc concluſio ampliatur etiam procedere ſi fiat pro rebus ſpiritualibus conſeruandis, propter text. *in capitul. ſignificaſti. 2.* qui loquitur de Euchariſtia, ex cuius deportatione poteſt veriſimiliter imminere ſcandalum: cùm latrones exiſtiment eam ſibi profuturam ad ſuas incantationes, quæ idcirco propter eos ſub clauibus cuſtoditur, *vt in c. 1. de conſecrat. eccleſiæ vel altaris.* Iſtam concluſionem tenent Panormitan. Ioan. de Anan. *in dicto c. 2. & in c. ſuſcepimus, in c. ſignificaſti. el 2. alleg. in c. dilecto.* hoc etiam probat ille text. Innocent. *in c. ſi verò, de ſententia excommunicationis, infra.* Sed tu aduerte, quòd communis ſententia legiſtarum quæ habet, quod liceat occidere furem nocturnum, etiam pro defenſione rerum, de quo per ſcribentes *in l. ſi vt allegas. de ſicariis. C. gloſ. in l. 4. per illum textum, ad legem Aquil. ff.* gloſ. & Bartol. *in l. furem.* per illum textum, *ff. de furt.* non perfectè probatur per illa iura, *& l. 4. & l. furem. alleg.* prima facie ſunt omnino diſcordantes. Sed tu conſidera, quòd ſecundùm communem intellectum gloſ. & Bartol. ſic poſſunt ad concordiam reduci, vt videlicet furem nocturnum poſſim occidere, ſi ſine periculo perſonæ aut rerum non poſſum ei parcere: ſed diurnum ita demum ſi ſe telo defendat. ratio diuerſitatis, quia nocturnus ſi cum rebus recedat, poſtea cognoſci non poteſt: diurnus ſic poteſt accuſari, & in iudicium deduci. qua ratione inferebat Bart. *in d. l. furem.* quòd ſi nocturnus cum rebus aufugiens cognoſci poſſit, non debeat occidi, & contra diurnum occidere liceat, ſi non poſſit cognoſci. Inferebat plus Bartol. *in d. l. furem.* quòd ſi euadere nequeam percuſſionem abſq; occiſione, quod qua ratione pro ſaluandis rebus licet occidere, à fortiori pro tuitione corporali, *argument. l. in ſeruorum, de pœn. ff.* ſic vides ſtare omnem opinionem legiſtarum, quod pro ſaluandis rebus liceat occidere. Sed tu cogita, ſi attentari & dici poſſit, hanc opinionem communem non poſſe probari de iure, & iura quæ ad eam firmandam afferri ſolent, eam non dilucidè probant: diſcutiamus ergo radicitùs iura quæ pro illa communi communiter inducuntur. Et tu aduerte, quod dominus Iaſ. *in l. vt vim, in 5. colum.* aſcribit ſibi ea quæ ſtatim dicentur, ſed iſta ante ipſum quem nō refert, præuidit Ioan. de Anan. *in d. c. 2.* pondero primò text. *in l. itaque. ff. ad leg. Aquil.* dum dicit, quòd latronem inſidiantem mihi occidere poſſum, non dicit ille tex. rebus meis. Secundò dum ille text. ſubiicit: ratio naturalis permittit aduerſus periculum ſe defendere: pondera quod text. ille dicit ſe, non ſua. Tertiò, dum text. *in l. ſequen.* dicit: ſi quis metu mortis furem occidit, pondera quod text. dicit metu mortis, non dicit metu bonorum. Quartò, dum dicit text. Ita demùm quis poteſt occidere furem, ſi ei ſine periculo ſuo parcere non potuit. pondera quod dicit periculo ſuo, non dicit periculo bonorum. Fortificatur iſtud per textū *in c. 3. infra eod.* cùm Papa fundat ſe in præmiſſis legibus, ſubiicit, ſi poſſit diſcerni, quod ad furandum, non occidendum venerit. Quintò, dum text. *in l. ſcientiam. § qui cùm aliter ſe tueri:* non dicit ſua, & conſidera, quòd Bartolus *in dicta l. furem.* intellexit *d. §. qui cùm aliter.* cum maxima violatione literæ, dum dicit, qui ſe aliter tueri non poterat. inquit Bartol. à periculo perſonæ, vel rerum. ideo *in c. 1. § ſi quis hominem, de pace tenend. in verbo, vitam ſuam defendendo.* gloſ. ibi cum violatione literæ dicit, idem ſi ob tutelam rerum. Nec obſtat huic opinioni *l. 3. §. cùm igitur, de vi & vi armata. ff. & l. decem. C. vnde vi.* quæ ſolent communiter induci. Quia, vt vult Ioan. de Anan. *in c. ſuſcepimus.* illa iura volunt, quòd liceat ſolùm poſſeſſionem defendere. Nec obſtat ſi dicatur, vita & patrimonium æquiparantur, vt *in l. ad peremptorium, ff. de iudic.* vbi Bartolus & Bald. ergo ſicut pro defenſione perſonæ eſt licita defenſio & permiſſa occiſio, ita pro rebus. Tu dic, quo ad quid iſta æquiparantur, non quo ad omnia, ſicut in caſu noſtro: alioqui ſequeretur, quòd pro defenſione bonorum liceat clerico procedere ad ſæua, & occiſionem, quod eſt falſum, vt ſuprà deductum fuit. Ceterùm, ſi ab iſta particulari deſiſtere velis, & in communi perſiſtere, tu adde, quòd pro communi fortiter induci poteſt *l. itaque. in verb. lex duodecim Tabul.* ponderando aduerſatiuam poſitam ibi, *interdiu autem deprehenſum*, inquantum loquitur de fure diurno, qui ſe telo defendit, qui vt aduerſetur ſuperioribus probat euidenter, quod primum dictum illius legis loquatur ſolùm, quando eſſet diſcutiuum rerum, aliàs illa aduerſatiua non aduerſaretur ſuperioribus in iure, & in facto, quod eſſe debet, vt notat Bartolus *in l. ſed ſi lege, de petitione hæreditatis. ff. idem in l. hoc amplius. de damno infecto. ff.* Huic etiam opinioni non obſtat textus *in dicto capitulo ſecundo.* quem Panormitanus multum exaltat, & de illo primò gloriatur, inquantum copulatiuè dicat, ſe tuaque: ergo, ſecundùm eum, requiritur copulatiuè periculum perſonæ, & bonorum. Quia ſi rectè inſpiciatur ille textus, probat communem, intelligendo, quod debeat reſolui in diſiunctiuam. Et quod ille textus debeat intelligi diſiunctiuè, & procedat, ſiue interueniat defenſio perſonæ, ſiue rerum, probat textus *in capitul. verum, in verb. pro vita & rebus. de iureiurand. ſuprà,* & Doctores ibi intelligunt, ſiue interueniat periculum vitæ, ſiue defenſionis bonorum, per ea quæ habentur *in capitul. Abbas, quod metus cauſa, ſuprà, & capitu. frequens, de reſtitutione ſpoliatorum, infra.* Item non obſtat textus *in dicto capitul. ſuſcepimus.* Nam quòd monacho ibi imputatur homicidium, non fuit quia occidiſſet pro defenſione rerum, ſed potuerunt ſubeſſe aliæ quatuor cauſæ. Prima quam ponit gloſ. ibi, *in verbo, Ligauerunt,* & referunt Panormitan. & Ioan. de Ana. quia præceſſit culpa in ligando. Nam ex quo habebat res ſaluas, non debebat eos ligare, ſed mittere extra monaſterium, & licen-

& licentiare illos latrones, vt abirent. Secundò imputatur mo-
nacho iſtud homicidium, quia dum illi latrones ſe ſoluere nite-
rentur, poterat fugere, & clericus, vt iam eſt præmiſſum, debet ſi
commodè poſſit fugere, ita gloſ. *ibi, in verbo, intercmerentur.* quem
Panorm. & Ioan. de Ana. ſequuntur. Tertia, quia ex illis duobus
monachis is fuit in culpa, qui reliquit duos in cuſtodia vnius. ita
Ioan. And. Panorm. & Ioan. de Ana. ibi, & probat etiam ille tex.
quod ita teneatur de homicidio ille qui ligauit, ſicut qui inter-
fecit pro quo facit tex. *in l. item Mela. § ſi alius. ff. ad leg. Aquiliam.* ad
quod facit illud vulgatum.

Tanto fa quello che tiene, quanto quello che ſcortica.

Quarta etiam culpa poteſt illic aſſignari, quia latrones ligatos
detinuit fortè vltra 20. horas, contra text. *in d. l. capite quinto de a-
dult. ff.* & non apparet, quòd infra id tempus notificauerit Capi-
tulo, vt ad iudicem perducerentur. Et ſtando in iſta communi,
tu adde duo: Primò, quòd clericus quatenus pro defenſione re-
rum occident, ſi tu dicas, quòd excuſetur in foro contentioſo à
pœna, tamen non excuſatur ab irregularitate: tum quod exceſſit
eccleſiaſticam manſuetudinem, contra tex. *in d. c. ſuſcepimus.* tum
propter text. *in d. Clem. 1. in verb. mortem aliter vitare non poterat.* Se-
cundò adde, quòd laicus etiam licitè occidendo pro defenſio-
ne rerum, ſecundùm communẽ, tamen in foro pœnitentiali non
excuſatur, quin debeat illi indici pœnitentia, de quo notatur *in
c. inter. 32. quæſt. 2.* Panorm. *in c. 2. alleg.* dominus Iaſon *in d. l. vt vim.*
ex quo ego infero præter ſcribentes, quòd leges quarum finis
non eſt ſpecie concernere ſalutem animæ, ſed magis commodũ
priuatum, aliquando relaxant facultatem occidendi. Nam per
ſtatuta Italiæ datur facultas occidendi bannitum, & per legem
datur patri facultas occidendi filiam, & adulterum in actu pro-
pinquo, vt in rebus Venereis: vt vno propè ictu vtrunque occi-
dat, & ſi in domo ſua, vel generi deprehendat. Maiorem enim
iniuriam exiſtimat lex, quod in domum patris aut mariti auſa
ſit filia inducere adulterum. Marito autem ita datur facultas oc-
cidendi adulterum, ſi ſit vilis, & ſi in domo ſua inuenit. Dic au-
tem, quod lex nunquam marito relaxat facultatem occidendi
vxorẽ adulteram: ſed quatenus occidit in flagranti actu, mitius
punitur. Cur autem de filia patri permittatur, & marito non: dic
eſſe rationem, quia plerunque pietas paterni numinis pro libe-
ris conſilium capit. Cæterùm mariti calor & impetus ſæuientis
facilè fuit temperandus. iſta patent *in l. ſic eueniet. in l. nec ea lege. &
l. ſi adulterium § imperatores. ff. de adulter.* & quomodo adulterum
poſt trinam denunciationem ſi inueniatur cum vxore colloqui,
liceat marito occidere: vide quod habetur *in §. pennult. in Anth.
vt liceat matri & auiæ, collat.* 8. & vxoricidę quomodo propter fre-
quentiam delicti indicatur grauior pœnitentia, quàm matrici-
dæ, quamuis ſit matricidium grauius, vide quod habetur *in c. ad-
monere, & c. latorem. 33. q. 2.*

77 Vigeſimaquinta concluſio: † Homicidium caſuale imputa-
tur ei qui dedit operam rei licitæ, ſi culpa præceſſit, text. eſt *in c.
continebatur, infra eodem.* ſecundùm vnum intellectum, intelli-
gendo, quòd ludus de quo ibi erat licitus, ſed non reddebat lu-
dens ſe aptum ad conditionem ludi, text. ad idem *in c. presbyte-
rum, infra eodem.* de ſacerdote qui in correctione exceſſit, *text. ad
idem in capitul. ad audientiam. infra eodem.* vbi de presbytero, qui
dum caſtigaret famulum cingulo (quod licebat) gladius qui
cingulo adhærebat in dorſo vulnerauit famulum, & poſt ali-
quos dies expirauit ex illa infirmitate, imputatur ei ad irregula-
ritatem, & illic poſt Innoc. Ioan. Andr. Panorm. & Ioan. Anan.
addunt ſingularia dicta. Primò, quòd in foro animæ quis in ca-
ſu dubij dicitur irregularis reputari. & illa via eſt amplectenda
quamquam durior, quia tutior pro anima. ad hoc *c. ſignificaſti. 2.
infra eodem.* idem dicit Panormit. in foro quaſi pœnitentiali quo
non agitur ad pœnam propriè, ſed vt altaris miniſterio abſtine-
at, in quo non exequendo, nullum ſubeſſet peccatum, & in eo
exequendo ſubeſſet, & in eodem foro animæ Doctor conſul-
tus debet in caſu dubij reſpondere aliquem irregularem, & quis
pari forma debet ſe reputare talem. Secundò, in foro conten-
tioſo non debet quis in dubio reputari irregularis, quia inter-
pretatione legum pœnæ ſunt molliendæ, *§. penult. de pœnitent. di-
ſtinct. 1. l. interpretatione, de pœn. ff. in regula iuris, in pœnis, de regul. iu-
ris, in 6.*

78 Vigeſimaſexta concluſio: † Homicidium caſuale imputatur
ei qui dedit operam rei illicitę, text. eſt *in c. ſuſcepimus.* quod ſuprà
ſatis deductum fuit, *inf. eod.* ad idem text. *in d. c. continebatur.* in el-
ligendo, quod ludus, de quo *ibi*, eſſet illicitus, vel ex natura ludi
vt videlicet qui vinceret in ludo, equitaret ſocium: vel ſi eſſet il-
licitus, quia clerici ludebant cum laicis, & eſt ille text. nobilis,
quòd ludus ſolatioſus aliàs ſit reprobatus clericis propter per-
mixtionem laicorum. Nam vita clericorum, & eorum conuer-
ſatio debet eſſe ſeparata à commercio laicorum, quia laici cleri-
cos habẽt oppidò infeſtos. *2. quæſt. 3. c. laicos, c. laici.* & ex ludis pro-
ceditur aliquando ad rixas: vnde proueniunt homicidia & vul-
nera, gloſ. *in Clem. 1. in verb. violationes, de celebrat. Miſſar. inſ.* Licet a-
liquando ludere, ſicut Iſaac. *32. quæſt. 4. c. recurrat.* Luſit etiam Io-
ſeph cum ſimilibus ſuis, *c. quod ait Ioſeph. 22. quæſt. 2.* Qui ludi ſint
prohibiti poſt Hoſtien. Ray. & quoſdam ſummiſtas notat Hen-
ricus Boic. *in c. clerici, de vita & honeſtate clericor.* de medico & chi-
rurgico clerico ſeu monacho, quomodo ex exercitio illarum
facultatum ſi inde ſequatur mors etiam præter culpam tenen-
tur, quia dant operam rei illicitæ, vide tex. *in c. tua nos, infra eod.* &
addunt illic Panorm. & Ioan. de Anan. quòd † vt mors infirmi 79
non imputetur medico, quatuor requiruntur: Primò, quod ſit
laicus: quia clerico medicina aut chirurgia ex qua ſequitur inci-
ſio ſeu adustio eſt interdicta, *in c. ſententia.* Secundò, quod ſit pe-
ritus in arte, & Hoſt. & Ioan. And. *in c. ad aures, de ætate & qual. ſu-
prà.* allegant dictum Hyppocratis *in lib. prognoſticorum*, vt. è eru-
ditus ita prudentum regulis eſt inſtructus, quòd in ſingulis ęgri-
tudinibus præterita, pręſentia, & futura cognoſcit. Tertiò, quod
omnem diligentiam adhibeat in traditione artis ſuæ, contra
Doctores conſulentes dicebat Ant. Butr. quòd ſi ſunt pigri, tar-
di, negligentes in videndo, conſulendo, tenentur in foro con-
ſcientiæ. Quartò, quod informent ægrum de his quæ ſunt con-
traria ægritudini. His ita concurrentibus medico non imputa-
tur homicidium caſuale, & ſuccedit illud, non eſt in medico,
&c. de quo notatur *in l. illicitas. §. veritas. de officio prætoris. ff.* de im-
peritia medicis qui vno colyrio ſanant omnes morbos, notat te-
xtus *in can. fin. 29. diſtinct.* quod gloſ. ibi not. contra eos, qui vnica
ſolutione, reſpondent ad omnia contraria dicentes, ſecùs ſe-
cundùm leges, ſecùs ſecundùm canones, hoc nouum, illud ve-
tus, & quomodo textus in æſtimandis ſeruis eodem pretio æſti-
mat medicos & obſtetrices, notatur *in l. 1. C. communia de legat.* Et
an ſint dicendi medici qui vtuntur exorciſmis, habetur *in l. 1. de
varijs & extraordin. cognit. ff.* & an medici dum curant ægritudi-
nem, poſſint inſpicere diſpoſitionem lunæ, & tempora potio-
num conſiderare, & minutionum, notat gloſ. *in cap. non luet. 26.
quæſt. 4.*
Vigeſimaſeptima concluſio: Homicidium † caſuale non im- 80
putatur ei qui dat operam rei licitæ, ſi non præceſſit culpa, text.
ſunt & exempla protrita & vulgaria, *§. in c. ex literis. 1. & 2. & in c.
ſignificaſti. 1. & in c. dilectus infra eodem & in illo c. dilectus.* Petrus de
Anchar. & Ioan. de Anan. cumulant exempla multarum legum
quæ ſunt in titulo ad legem Aquiliam. quæ multum participant
de caſibus relatis in illis capit. de eo qui infirmum vertit & tranſ-
uertit in vtrumque latus, vt citius moriatur, ita quod via anheli-
tus præcluditur, ſeu rumpitur apoſtema, & ex violentia motus
ſuffocatur: An is incurrat irregularitatem, vide quod notat
Specul. *de legato, in princ. verb. quid ſi aliquis.* notat Ant. *in 3. par. ſum-
ma. cap. 27. §. 2.*
Vigeſimaoctaua concluſio: Cum homicida caſuali diſpenſat
in ſacris ſolus Papa, in maioribus Epiſcopus. Ita Panorm. Ioan.
de Anan. & communiter ſcribentes *in d. c. ad audientiam.* & pri-
mum probatur *ibi*, ſecundum probatur *in c. continebatur. infra eod.*
Adde, quòd licet dans cauſam propinquam homicidio, ſit irre-
gularis, *in c. de cætero, ſuprà eod.* ſecùs † de eo qui dat cauſam remo- 81
tam. exemplum dicebat Panormit. ſi feci in pariete feneſtram,
vnde ſe aliquis præcipitat: ego fui cauſa remota non propinqua,
quæ fuit fatuitas ſe præcipitantis. Et adde, quod licet in lege A-
quilia multùm differat an quis occidat, an cauſam mortis præ-
beat, *in l. quemadmodum. in § Celſus ad legem Aquiliam ff.* ſecùs eſt in
lege Cornelia, *l. nihil intereſt. ff. de ſicarijs.* ratio diuerſitatis ſecun-
dum Bartolum ibi eſt, quia lex Cornelia punit expreſsè eum qui
habuit animum occidendi: ſed in lege Aquilia dicitur, ſi quis
occiderit. quæ verba non verificantur in dante cauſam, ſeu o-
peri, quod eſt menti tenendum, refert Ioan. de Anan. *in dicto c.
de cætero.* & addit illic poſt Tancredum de Corneto *in rubrica. 12.
quæſt. 1.* ſtante ſtatuto puniente vulnerantem cum ſanguinis ef-
fuſione, tunc Titius qui percuſſit Seium tenentem gladium, &
effecit quod gladius euolaret è manu Seij, & vulnus inferret
Sempronio proximo: is Titius non tenetur pœna ſtatuti, quia
cùm ſtatuta ſint ſtricti iuris, non extenduntur ad dantẽ cauſam.

Adde etiam, quod ſtante ſtatuto, quod officialis percuſſionem, ex qua ſanguis exiuit, teneatur denunciare, ſi ex percuſſione alicuius fuit ſecuta ruina, & mediante colluſione ad lapidem exiuit ſanguis, quod tenetur officialis denunciare propter dictionem ex, quæ ſui natura notat cauſam proximam, & non remotam. *l. 1. §. ex incendio. de incen. rui. & naufrag.* ita notat Flor. *in d. §. Celſus.* & not. Io. de Ana. *in d. c. de cætero* & ſtante ſtatuto, quod de percuſſionibus ſanguinolentis non poſſit fieri concordia, an in exemplo proximè relato poſſit, vide Bald. *in l. de pecoribus. ad leg. Aquil. C.*

82 Vigeſimanona concluſio. † Irregularitas eſt nota ſeu impedimentum canonicũ ex facto ſeu defectu proueniens, qua quis prohibetur ad Eccleſiaſticos ordines promoueri, & in eiſdem miniſtrare. ita not. Spec. *in tit. de leg. §. iuxta. in princ.* Ant. Florent. *in 3 part. ſummæ tit. 28. in princ.* Diſcutiamus præcipua diffinitionis verba. Primò dum dicit, not. quod idem eſt, quod macula ſeu infamia. *c. accedens, de purg. can. infr.* Et irregularitas eſt cicatrix criminis ſeu defectus. *51. diſt. ſacerdotibus. in fin.* Nam ſanitas pœnitentiæ poſt vulnus peccati ſecuta ſine cicatrice irregularitatis eſſe non poteſt. *1. q. 1. ventum eſt.* Secundò, dum dicitur, canonicum, quia irregularitas nunquam contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis. *c. is cui. de ſent. excom. in 6.* Tertiò, dum dicitur, ex facto ſeu crimine: includit plures caſus à Spec. & Ant. *in locis alleg.* cumulatos, præcipuè caſum noſtrum, quando procedit ex homicidio voluntario. Quartò dum dicitur, defectu: includit tres caſus. Primum qui prouenit à natura, vt eſt defectus natalium, qui repellit à ſacris ordinibus. Lex Moſayca ita huiuſmodi prolem deteſtatur, vt vſque in decimam generationem in Eccleſiam non debeant illegitimi intromitti. *c. per venerabilem. § ſi. qui fil. ſint legit. ſupr.* Quod autem illegitimi in Eccleſia non admittantur, ſolent aſſignari tres rationes, videlicet excellentia ordinis clericalis: deteſtatio criminis paterni: & timor paternę incontinentiæ. ita Hoſt. *in ſum. de filijs presbyt. §. quæ eſt cauſa prohibitionis,* & adde, quod illegitimus nec in beneficio paterno poteſt ſuccedere, etiam tanquam Vicarius perpetuus, nec in Eccleſia paterna præbendari: vt *in cap. 2. cum duob. ſequen. c. Michael. c. ad decorem c. ad abolendam, de fil. presbyt. ſupr.* ratio aſſignatur *in d. c. ad decorem.* Quia indecorum eſt, vt in altaris officio illegitimus impudico patri miniſtret, in quo vnigenitus Dei filius omninò patri pro ſalute humani generis victimatur. Adde duo. Primò,
83 quod filius † ſacerdotis, qui eſt legitimus poteſt viuente patre beneficium in Eccleſia paterna aſſequi, *c. ad hoc. per text. ibi, præſunt vel præfuerunt.* Secundò, quod filius ſacerdotis illegitimus mortuo patre poteſt beneficiari in Eccleſia paterna. Nec obſtat ratio tex. *c. cum ad decorem.* quia text ibi dicit ſolum, quorum ſunt canonici patres, non dicit fuerunt. Et prædicta ampliantur, vt nepos non ſuccedat immediatè in beneficio aui, ita gloſſ. *in c. ad extirpandam. eo. tit.* ita gloſſ. *in c. Apoſtolica. 8. q. 1.* Sed tu aduerte, q Innoc. *in c. ad extirpandum. alleg.* & Hoſt. *in c. ex transmiſſa. eo. tit. & idem in ſum. eod. §. qui filij ver. ſed nunquid.* tenent hanc opinionem procedere, quãdo filius eſſet ſublatus de medio, quia tunc nepos ſuccederet auo in locum patris: *iuxta not. in auth. in ſucceſſione. de ſuis & legit. C.* & hodie in iure patronatus ſuccedi tur in ſtirpes: in quo Innoc. & Hoſt. approbatur opinio. & contraria opinio Hug. Lau. Ioan. Tancre. Vincen. Bernar. Goff. & Ioan. reprobatur, vt appareat *in clem. 2. de iure patron.* ex qua inde approbatur Ioan. And. qui contrariam tutatus eſt, dicit inextricabiles in futurum debere oriri quæſtiones vt *ibi* per eum. Nam Ioan. And. cum proſpiciebat opinionem quã ſemel tenuerat, reprobari per conſtitutionem nonam: is ægrè admodum ferebat. Ad materiam redeundo. Qua ergo ratione nepotes mortuo patre auo ſuccedunt, eadem ratione ſublato patre, auo, dicebant Innoc. & Hoſt. in beneficio ſuccedere poterunt. Tertia verò opinio mihi videtur verior, vt in beneficio aui nepos immediatè ſuccedere poſſit indiſtinctè. Ita poſt Rayn. & Goff. *in ſumma d. c.* poſt eundem tit. *in c. ex transmiſſa.* poſt Bart. Brix *in d. c. Apoſtolica.* tenet nouiſſimè Ioan. And. *in c. extirpanda. alleg.* Facit pro ea parte, quod ſi datur tutor liberis, eſto quod intelligatur de nepotibus, ſecus ſi filijs, *l. quod ſi nepos. de teſta. tut. ff.* & ſenator, qui non poteſt ducere filiam eius, qui artem ludicram exercuit, poteſt ducere neptem *l. libarius §. hoc c. de ritu nupt. ff.* Facit etiam, quia in filio & nepote conſtat diuerſos eſſe gradus, vt patet *in c. 1. & 3. 35. q. 5. & in l. iuriſconſultus. de gradib. cognationum. ff. & Inſtit. eod.* Vnde dictum de viuo non continet reliquum, *ar. l. illam. de col.* Item ſi filius tuus eſt alicui mulieri in quarto gradu in linea æquali vel inæquali, nepos tuus ex illo filio, qui eſt in remotiori gradu licitè contrahit cum illa. *c. fi. de conſang. ſupra.* Item qui nõ poteſt contrahere cum filia ſpirituali, poteſt tamen contrahere cum ipſius filia, vt not. Ioan. Andr. *de conſang. & affin. in rub.* Idem in filio ſororis adoptiuæ. *§. ſororis verò tuæ qui de adopt. Inſtit.* Item *decretalis ſecunda de hæret. §. 2. in 6.* quæ punit filios hæreticorum in ſecundam generationem non incluſiſſet, niſi fuiſſet expreſſam, & tamen hoc etiam certo caſu reſtringitur, vt patet *in c. ſtatutum. 2. eod. tit.* Item conſtat per interpretationem nepotem appellatione filij contineri *l. iuſta de verb. ſign.* Ceſſat ergo talis interpretatio in pœnalibus in materia odioſa *in reg. in pœnis. & in reg. odia. de reg. iur. in ſexto.*

Trigeſima concluſio: † Defectus cauſans irregularitatem 84
prouenit aliquando à natura, & à caſu interdum à natura & caſu ſimul, vt apparet in ijs, qui aliquo membro corporis nobili vel apparente ſunt vitiati, vt claudi, qui ſine baculo non poſſũt accedere ad altare, vt monoculi, truncati naſo, vel alias deformes in facie, aut habentes partem digiti abſciſſam qui propter illos defectus ſeu deformitates non debent promoueri, *c. penul. & final. de corp. vitia. can. ſi euangelica 50. diſt.* habentes maculam in oculo, aut ſectus eſt vulius ſiue à natura ſiue à caſu nõ impediuntur promoueri. *can. ſi quis à medicis cum trib. ſeq. 50. diſt. cap. 3. cum tribus ſeq. de corpor. vitia. & in can. ſi quis abſciderit 50. diſt.* vbi gloſſ. loquitur de Marco Apoſtolo, qui amputauit ſibi pollicem, & de Origine, qui vt prædicaret mulieribus, abſcidit ſibi teſticulos: in quo *per illum tex. & tex. in c. ſignificauit. de corp. vitia.* non fuit laudatus. De quo vide quod de ipſo ſcribit Euſebius *in lib. 6. c. 6. Eccleſ. hiſt.* Et conſidera quod lex canonica non facit vim inter eum, qui ſectus eſt à cunabilis, ſiue proueniat à natura, ſiue à caſu: quia vterque poteſt promoueri, licet lex ciuilis exiſtimet potentius eſſe vitium naturæ quàm accidentis, quia ſpado à natura nec adoptat, nec poſthumum inſtituit, cum is qui eſt à caſu, hoc poſſit. *§. ſed illud vtriuſque. de adoptionibus. Inſtit. l. ſed quæſitum. §. 1. de liber. & poſthu.* & habens vitium teſtem neq; morboſis & vitioſis, nec in caſu redhibitionis, cum is poſſit generare, *l. Pomponius. de ædil. edict. ff.* Quomodo autem in veteri teſtamento erant prohibiti ſacrificium & panes Deo offerre qui cæci, & claudi, qui grandi aut torto naſo, fracto pede, albuginẽ habentes in oculo, iugem ſcabiem, impetiginem in corpore, vide Gregor. *in § hinc etiam. 49 diſt.* vbi pulchrè demonſtratur, quid per prædicta vitia ſignificetur. Et quia vitium eſt de irregularitate quæ cauſatur ex defectu proueniente à natura, & de ea quæ & à natura & à caſu prouenit. Poſtmodum eſt videndum de ea quę procedit à caſu, vt ex bigamia, & hęc bigamia incurritur ſex modis. Primò, dum quis ſucceſſiuè habet duas vxores, & vtranque cognouit, *c. debitum de biga ſupr.* Secundò, dum quis cõtraxit cum duabus, cum vna de iure, cum alia de facto, & vtranq; cognouit, quia hic cenſetur bigamus propter intẽtionis affectum cum opere ſubſequuto, *c. nuper. eod. tit.* Tertiò, dum quis cognouit viduam, cum qua contraxit, & quę à priori marito fuerat cognita, *c. ſeriatim. 32 diſt.* Quartò, qui contrahit cum corrupta, ſiue ſciuit, ſiue ignorauit, *c. curandum. 34. diſt.* Et tu not. quod contrahens cum ea quam prius ſtuprauit, non eſt bigamus, ſecundũ opinionem magis communem, quam poſt Tanc. Goff. Bernar. Barth. Brixien. tenet gloſſ. *in c. vnico, de cler. coniug. in verbo contraxerint,* nam quia carnem ſuam non diuiſit in plures: tum quia ſequens matrimonium fingitur pręceſſiſſe. Quintò, qui cognoſcit vxorem ſcienter vel ignoranter, poſtquam ab alio eſt cognita, *c. ſi cuius vxorem. 34. diſt.* Sextò, in ſacris conſtitutus, qui contrahit cum muliere de facto, quamuis non ſit verè bigamus: tamen eſt bigamus propter intentionem cum opere ſubſecuto. *c. à nobis. eo. tit.* Adde hoc loco ſecundùm opinionem magis communem, quam tenent ſcribentes *in c. 2. de biga* quod Papa poſſet diſpenſare cum bigamo, ſi ordinetur, quia non eſſe bigamum, non eſt de eſſentia ordinis, vt vulgò gloſſ. *in d. c. 2.* qui ſi ordinetur, ſubijcit illa gloſſ. quod recipit characterem. Vnde ſequitur, quod irregularitas quæ ex bigamia cauſatur, eſt de iure poſitiuo. Non obſtat quod Apoſtolus Paulus prohibet bigamos ordinari, quia non diſpenſari, & Apoſt. Paulus in adminiſtratione fuit inferior Petro, ideo conſtitutione Pauli quæ immediatè fidem non concernit, non aſtringitur, & vt *ſupra* diſcuſſum fuit, quamuis Paulus prohibeat percuſſorem ordinari: tamen Papa cum bonitate da voluntario valdè diſpenſat, vt tenent communiter ſcribentes *in c. ſicut dignum. §. clerico. . ſupra eod.*

SVMMARIVM.

1 *Mortis nomine, quæ mortes intelligi debeant.*
2 *Eccleſiæ pœna.*
3 *Intellectus verſus cap. 1. de homicid. extra.*
4 *Carcer ab Eccleſia quorſum indictus.*
5 *Detruſus in monaſterium, vt pœnitentiam agat, quod ſtrictius & viuere & teneri, quàm monachi, debeat.*
6 *Clericus in criminibus enormibus & qualificatis degradandus eſt & iudici ſeculari vt puniatur, tradendus.*
7 *Schiſma quandoque in hæreſim cadit.*

Quinta pars.

EX ISTA VLTIMA PARTE vt iam præmiſi ex textu decretal. noſtræ primæ iſto titulo de homicidio, colliguntur quinque intellectus, quos poſt pleniſſimè diſcuſſam materiam tituli nouiſſimo loco reſeruaui. Primus intellectus qui ſecundùm Io. And. hic attribuitur ab antiq. eſt vt text. ſic intelligendus, vt iacet, vt videlicet homicida ex propoſito non gaudeat immunitate, hanc lecturam & Ioan. And. & Panor. & Ioã. de Ana. reprobant: potuit enim ſecundũ eos procedere inſpectione veteris teſtamenti, quo adhuc non emanauerant conſtitutiones poſitiuæ conferentes immunitatem Eccleſijs, hodiè ſecus. Secundus intellectus fuit, vt homicida ex propoſito debeat mori per pœnitentiam. hic intellectus Abb. Hoſtienſ. Panorm. Ioan. de Ana. ſimpliciter relatus mihi non placet his fundamentis. Primò eſſet de indubitabili, contra *l. Labeo. ad Carbo. ff.* Cui enim dubium, quin omnis peccatur debeat mori per pœnitentiam, & Deo reconciliari, vt ego ſatis copioſè dixi *in duplici lectura ad Decret.* Omnis vtriuſque ſexus. *de pœnitent. infra.* Secundò, quod hic intellectus eſt violatiuus verborum literæ. Nam vbi de morte, vt in textu ſit mentio, debet intelligi de morte naturali, *l. ex ea parte. §. inſulam. de verborum obligat. ff. in l. Statius Florus § Cornelio fœlici de iur. fiſc. ff. gloſſ. 16. queſt. 1. cap placuit.* Et adde huc loco, quod licet ſoleat dari differentia inter
1 mortuum, & occiſum, *l. proinde ad leg. Aquil. ff.* † tamen quando fit mentio mortis, debet intelligi de morte naturali, & accidentali, ſeu violenta, quia vtraque accidit voluntate & permiſſione diuina, gloſſ. *in § 1 de capit. diminut. inſtitut.* Ita poſt Bald. & Floria. *in d. l. proinde.* poſt Bald. *in tit. de pac. Conſtantiæ*, poſt Petrũ de Anch. *in clem. 1. de pœniten.* tenent Ioan. de Ana. & Felyn. *in c. fin ſupra eod.* Tertiò tenendo hunc intellectum, verba quæ ſequuntur *in text. ab altari euellas*, eſſent ſuperflua contra id quod dicitur in proœmio. Quartò, hic intellectus apertè repugnat verbis & menti legis Moſaicæ, vnde ſumitur, cuius intentio eſt punire homicidas vltimo ſupplicio. Tertius intellectus eſt Gof. & Panorm. & Ioan. de Anan. relatus, quod littera debeat intelligi vt iacet, ſed non eſt obſeruanda. fuit autem ſecundùm eos poſita, vt ſentetur: non placet ipſis, quia omnia noſtra facimus, & c. *in l. 1. de veter. iur. enucleand. C. in cap. ſi Apoſtolica. de præben. in 6.* Quartus intellectus eſt gloſſa finalis, vt intelligatur de laico committente homicidium ex propoſito, vt non gaudeat immunitate, ſed debeat mori per executionem, & ſententiam ſui iudicis: huic intellectui quem communiter ſequuntur omnes ſcribentes, obſtat vnum ad quod ipſi non aduertunt, videlicet verbum euellas, quod non conuenit laico, quia non eſt altari radicitus affixus, ſed ab ipſo altari debet eſſe ſeparatus, vt *in capitulo primo de vita & honeſtate clericorum. ſuprà.* Sed tu reſponde præter ſcribentes hic, quòd verbum euellas, tunc in textu notet quamdam abſtractionem facti. Ita Aret. *in c. cùm non ab homine. in columna 7.* dum ſequitur hunc intellectum declarat, & declarando aliter quàm faciat, dic quod laicus homicida ex propoſito eſt euellendus ab altari, quatenus pro tuitione ſui vellet illi ſe iungere, illi adhærere, amplecti, aut vt ſolet ſuper iſtud pro ſui libertate aſcendere. hunc itaque intellectum ſic defenſatum ad textum noſtrum ſine ſcrupulo ſequi poteris. Sic tu concluſiuè habebis quatuor caſus, quibus negatur immunitas Eccleſiæ. Primus & ſecundus continentur *in capitulo inter alia. de immunitate Eccleſiæ ſupra.* Tertius *in capitulo finali eodem titulo.* Quartus erit hic, ſecundùm quem intellectum, quod legiſtæ homicidis negant libertatem: *§. neque. de mandat. princ. column. 3.* ſaluari poteſt: ſolus Panorm. & Ioan. de Anan. relatus nititur impugnare hunc intellectum duobus fundamentis, quibus ſummo reſpondet. Primò quia ipſe ponderat textum *in capit. finali.* per locum à ſpeciali allegat. dum vult ille textus, quod committentes homicidium in Eccleſia ex propoſito non gaudeant libertate: ſecus extra Eccleſiam. Quia ego reſpondeo quod ille textus debet intelligi de homicidio in Eccleſia commiſſo ad finem ſperatæ immunitatis: ergo ſecus ſi extra Eccleſiam: quia quod de vno dicitur, de alio negatur. *l. cum prætor. de iudic. ff. in capitulo nonne. de præſumptione.* Non ergo intelligatur de illo, quod eſſet factum per inſidias, cuius meminit textus noſter. Secundò Panorm. ad elidendum hunc intellectum fortiter ponderat textus *in dicto capitulo inter alia.* dum vult, exceptis duobus caſibus illic poſitis committentes dictum quantumcunque graue gaudere immunitate. quia ego reſpondeo, quod omne homicidium voluntarium reponitur inter grauiora, & maiora, vt notant ſcribentes *in §. de adulterijs. de ind. ſup.* Sed de proditorio, & qualificato loquitur hic textus. Sic non obſtant fundamenta Panorm. & in quantum Panorm. nititur ſaluare hunc intellectum dicendo, quòd verbum moriatur, debeat de morte ciuili, id eſt, excommunicatione intelligi, & ſecundùm eum quoties lex Moſaica loquens de morte eſt canonizata, & debet intelligi de morte, id eſt, excommunicatione. ita tenet *in cap. per venerabilem. in vlt. nota.* per illum textum *qui filij ſint legit. ſupra.* Sed hic intellectus, de quo hic ita gloriatur Panorm. ſi eſſet verus, eſſet ſine dubio contra legem veteris teſtamenti, & contra leges ciuiles, quæ puniunt homicidas vltimo ſupplicio. Præterea ſi excommunicatio eſſet conferenda omni morte, ſequeretur cum mors non ſit actus reiterabilis *argum. l. qua re. §. arcani de ſolu. ff.* quod ſemel excommunicatus amplius non poſſet excommunicari, quod eſt falſum, per ea quæ notant ſcribentes *in capit. ita quorundam. alleg.* Item ſequeretur, quod Eccleſia non haberet pœnam maiorem excommunicatione, quod eſt falſum, habet enim Eccleſia pœnas quæ ſequuntur. † Carceris perpetui, quæ ſuccedit in locum mortis. not. Innocent. & alij poſteriores *in cap. qualiter. infra de accuſat. ſupra.* Ioan. And. *in cap. pro humani. de homicid. in 6.* ſequitur Bald. *in l. 1. in 2. columna de pub. iud. ff.* 2
Habet etiam Eccleſia pœnam indictionis ſeruitutis. *in dicto cap. ita quorundam.* pœnam depoſitionis, & relegationis: *in cap. 1. de calum. ſup. cap. accedens. 50. diſtinct.* pœnam verberum citra ſanguinis effuſionem, de raptoribus, in Archiepiſcopatu: pœnam bullandi aliquem in facie citra effuſionem ſanguinis: *cap. ad audientiam. de crimin. falſ. ſupra.* pœnam diſſipationis bonorum, *vt in dicto cap. 1. de homicid. in 6.* quæ omnia ſunt notanda ad extollendam authoritatem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ: vt Panorm. not. *in cap. quod ſede. de offic. ordin. ſupra.* Ex prædictis infertur, quod verbum immortalitatis, poſitum in textu, quatenus confertur ad laicum, non intelligatur ſimpliciter de morte, id eſt, excommunicatione, de quo latiùs dicitur in ſequenti intellectu: cum Eccleſia præter excommunicationem habeat alias pœnas.
† Quintus intellectus eſt quem ego *in 2. parte. ſupra* præmiſi, quod loquatur textus de laico homicida ex propoſito, qui dicitur auelli ab altari per depoſitionem & mori, facta degradatione actuali ex executione iudicis ſecularis. Pro iſto intellectu poteſt ponderari text. & fortiter induci in tribus locis, *vt ſupra in eadem parte ſecũda.* præmiſſum eſt, & declaratum extitit. Pro iſto etiam intellectu ego adduco quædam fundamenta, quæ à Panorm. adducuntur *in cap. at ſi clerici. in penult. colum. de iudic.* quæ ego inferre volo, vt contrarijs obiectionibus modernorum maximè Aretini & Dec. ego ſatisfaciam. Primò inquit Panorm. *& ſupra eadem parte ſecunda* relatum fuit, leges ciuiles ſolent ſecundùm grauitates delictorum pœnas imponere: aliquando deportationis, relegationis, interdum furcæ, aliquando hominem lacerandum beſtijs exponere, nonnunquam propter parricidium, aſſaſinamentum, perditionem patriæ, aliam grauiorem pœnam indicere. quæ pœnæ cùm apud canones non inueniantur, opus eſt ergo, vt degradatione facta de clericis, eos ad forum ſæculare tranſmittant: vt pœnæ delictis commẽſurentur. Aretinus contra iſtud fundamentum inſurgit, quamuis debiliter. Quod ſecundùm eum in locum præmiſſarum pœnarum ſuccedit pœna carceris, quæ eſt vt *ſupra* dixi, in loco mortis. Et ſubijcit *ibi*, quod carcer eſt incarceratis mors, & mors eſt ſolatium, & vita ſupplicium: vt *in l. hi qui ſanctam. de apoſtat. C.* Sed iſtud fundamentum facilè deſtruitur, † quia immò carcer ab Eccleſia eſt indictus ad euitandum mortem: quia Deus non vult mortem peccatoris: ſed vt conuertatur, & viuat. *Ezech. 18. & 3. queſt. hi qui.* Ita Ioan. Mona. Archid. & Dominicus in *cap.* 4

quam-

quamuis carcer. Et inquantùm dicit Aretinus quod carcer eſt maior morte, hoc euidenter eſt falſum: quia in mortuo ceſſat omnis ſpes liberationis. Vnde vna eſt diſputatio, ſi mortuus miraculosè reſurgat, an denuò peccatum originale contrahat, ſi iterum ſit baptizandus aut ordinandus: quod ſuperuacuè diſputat gloſſ. *32. quæſt. 7. cau.* 2. ſed incarcerato conſtat relictam ſpem liberationis, aut per effractionem carceris, aut per aduentum principis, aut in iocundo ingreſſu Epiſcopi. Item ſuppone quod incarceratus nunquam liberetur: proderit illa pœnitentia quæ per eum fit cum pane doloris & aqua triſtitiæ ad vitandum mortem æternam, & luendam pœnam pro peccatis debitam, quæ alioquin eſſet in purgatorio diluenda. Antonius Florentinus *in 3 part. tit. 31. cap.* 1. §. 1. Et adde prædictis ad probandum, quod carcer non ſit loco mortis, quod ſi carcer Eccleſiaſticus eſt ita horridus, arctus, & durus, vt illic exiſtentes intra paucos dies moriantur: tunc Eccleſiaſtici iudices non euadunt irregularitatem. Ita Panorm. *in cap. nouimus. de verborum ſignificat.* Idem dicit, ſi panis eis in tam parua quantitate miniſtretur, quod non ſufficeret ad ſuſtentationem. Ideo lex ciuilis vult, quod debeant ſingulis diebus Dominicis iudices inuiſere carceres: ne illis vel alimonia vel humanitas deſit. *l. iudices. de Epiſcop. audien.* C. & alibi eadem lex ciuilis vult, quod incarcerato non debeant tradi manicæ ferreæ & inhærentes oſſibus, ſed prolixiores catenæ. Ac ne tenebris carcerum perimantur, debent incarcerati ſub ipſo ſolis ortu ad publicum lumen adduci, & vbi nox geminauerit cuſtodiam in veſtibulis carcerum, & ſalubribus locis recipi: ac vt cauſæ incarceratorum velociter terminentur, cuſtos carceris debet ſingulis triginta diebus cauſas & nomina incarceratorum iudici deferre. Carcer autem iure ciuili non eſt ad pœnam, ſed cuſtodiam, *vt in l. & l. fin. de cuſto. reo.* C. *l. aut damnum* §. *ſolent præſides. de pœn. ff.* in iure canonico autem carcer eſt pœnam. *cap. quamuis, de pœn. in 6.* declarando
5 *vt ſupra.* Et adde prædictis duo. Primò † quod detruſus in monaſterium ad agendum pœnitentiam debet detrudi in aliquo ergaſtulo, non vt ibi ducat vitam communem cum alijs, ſed vt agat duriorem quam alij. ita Hoſtien. & Panorm. *in capit. quoniam. de ſimon. ſuprà.* ſic loquitur *authent. hodie de adulter.* C. de muliere adultera, quæ in monaſterium detruditur, vt ſic illic, tanquam pœnitens. Secundò adde, quamuis carcer ſecundùm canoniſtas ſit ad pœnam: tamen tortura clericorum non debet eſſe ita vehemens, ſicut laicorum. ita Panorm. poſt Abb. *antiq. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. extra.* Plus eſt, quod aliqui dicunt, quod in tortura clericorum non debent laici eſſe miniſtri, quia poſſent exardeſcere in clericos, quos oppido habent infeſtos: vt Panorm. refert *in cap. vniuerſitatis. de ſenten. excomm. infra.* quod ſecundùm eum malè obſeruatur, quia clerici clericorum torquendorum nolunt eſſe miniſtri, neque ſunt clerici inſtructi in illa arte torquendi. Adde etiam quod ſecundùm qualitatem perſonæ debet indici tortura: vnde ſi iudex excedit, tenetur, quod Bart. aliquando accidit in iuuene, quem videbat robuſtum, & ita egregiè torſit, vt prope in tortura decederet: refert ipſe Bartol. *in l. quæſtionis. ff. de quæſtis.* Secundò Panormitanus *in dicto c. at ſi clerici.* pro iſto quinto intellectu ponderat textum *in cap. Nouimus. de verbor. ſignific.* dum textus ille crimen graue comparat crimini falſificationis bullarum. Et pro vtroque vult clericum degradandum. nec poteſt dici quod ille textus loquatur de incorrigibili, vt gloſſ. *ibi* malè intellexit, cum falſarius ſine alia incorrigibilitate poſſit degradari, & tradi curiæ ſeculari. *capitulo ad falſariorum. de crimine falſi. infra.* Et tu aduerte quod inquantùm Aretin. *in dicto cap. cum non ab homine.* impugnat iſtud fundamentum, videlicet quod ille textus *in d. c. nouimus.* non loquatur ſimpliciter de crimine graui, ſed damnabili, & damnoſo, quod ſecundùm eum eſt, demũ ſecuta incorrigibilitate. Nam per remedia Eccleſiaſtica eſt ſpes correctionis. Nam ſi pro crimine enormi clericus ſimpliciter condemnetur ad carcerem, relinquitur malis occaſio delinquendi, & bonis ingeritur ſcandalum, & in eluſionem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ tribuitur occaſio condendi ſtatuta, vt *ſupr.* deductum fuit *in ſecunda parte.* Tertiò Panorm. *in dicto cap. at ſi clerici.* ponderat text. *in cap. 1. eod. tit. in 6.* vbi textus de mandante interfici per aſſaſſinos, aut eos receptante vult, quod huiuſmodi ſint diffidati ab omnibus, & ab omnibus, multò magis eſt relinquendus iudici ſæculari puniendus. & inquantùm Aretin. *in dicto capitulo cum non ab homine.* impugnat iſtud fundamentum dicens, quod ille caſus ſpecialis habuit cauſam à frequentiſſimis cædibus, & multis graſſantibus opus eſt exemplo, *l. aut facta. in fin. de pœn. ff.* & in alijs delictis non videtur eſſe eadem ratio. Et dato quod eſſet, tamen ſecundùm eum quando lex eſt pœnalis, & exorbitãs non debet fieri extenſio, text. notab. *in l. ſed ſciendum. ff. de parricid. gloſſ. in clement. vt hi qui in verb. huiuſmodi, de ætate, & qualitate infra.* Sed tu aduerte contra, quod lex pœnalis, & odioſa aliquando in maioritate rationis extenditur. gloſſ. *in capitulo primo in verb. Italia. de tempor. ordin. in 6. in l. ſi quis ſeruus.* vbi Bartol. *de ſeruo corrupt. Cod.* Quartò Panorm. ponderat text. *in dicto capitulo cum non ab homine, ad finem.* vbi incorrigibilis traditur curiæ ſæculari, ne vltra poſſit eſſe perditio plurimorum, quæ ratio militat in crimine enormi. Dec. *in dicto cap. cum non ab homine. in vigeſimaquinta columna.* impugnat iſtud, quia in incorrigibili ceſſat ſpes correctionis: ſed in eo qui commiſit crimen graue vnicum, relinquitur ſpes correctionis. Sed ſuſtinendo Panormit. dicit, quod licet abſit ſpes correctionis in tali, inde ſemper remanet perditio plurimorum, quibus delinquendi miniſtratur occaſio confiſis ex facilitate pœnæ Eccleſiaſticæ. Quintò, Panormitanus *in dicto capitulo at ſi clerici.* ponderat text. *in can. ſi quis laicus. 22. quæſt. 5. ad finem*, vbi presbyter aut clericus conſpirationem fecerit contra principem degradetur. Sed tu dic, quod ille textus non militat, ſed eſt intelligendus de degradatione verbali. Nec poteſt dici, quod loquatur de actuali, quia principium textus laicus, qui ſimul crimen commiſit ſolum in monaſterium detruditur, vnde clericus non debet plus puniri, ſed debet ſufficere verbalis depoſitio & detruſio in carcerem. Sextò, dum Panormitanus ponderat textum *in dicto cap. cum non ab homine.* dum vult, quod non debet quemlibet depoſitum tradere curiæ ſæculari: ex quo infert, quod aliquando poſſit in quibuſdam caſibus. Sed iſtud fundamentum non valet, quia non ſequitur, quod homicidium proditorium, de quo loquitur textus noſter, ſic vt dicebat Decius, ius de illis caſibus, & ſic in iſtis, vnde dicunt Moderni in iſto paſſu nouo & periculoſo deſiſtendo à communi. Ego ſequor opinionem iſtam, quod in criminibus enormibus proditorijs, aut qualificatis clericus deponi poſſit, & euelli ab altari, & interimi per executionem iudicis ſæcularis. Sed videamus quomodo fundamentis Alexand. & Decij, qui ſequuntur communem, reſponderi poſſit. Primo Aretin. inquit, quod tendit ad deſtruendum primum fundamentum Panormitani, licet in criminibus enormibus Eccleſia non habeat quid faciat reſpectu punitionis: tamen habet reſpectu correctionis, maximè ſi clericus, qui commiſit crimen enorme, ſit paratus humiliter pati pœnam Eccleſiaſticam & pœnitentiæ. Et ille textus cum requirat vtrumque, ſcilicet defectum pœnæ, & incorrigibilitatis: ergo non debet ſufficere alterum, *arg. l. ſi hæredi plures. de condit. inſtit. ff. not. in c. 2. de reſcript. ſupra.* Sed tu reſponde dupliciter. Primò, quod hoc fundamentum benè procederet in crimine ſimplici, ſecus in prohibito, prout loquitur textus noſter. Secundò dic, quod fundamentum Panormit. procedit à ſimili, vt ſicut incorrigibilis traditur iuſtitiæ ſæculari, ita qui commiſit crimen enorme. Item non eſt verum, quod textus *cap. cum non ab homine.* requirat vtrumque defectum, ſcilicet pœnæ & incorrigibilitatem. Nam adhuc poſt incorrigibilitatem habet Eccleſia pœnas ſufficientes, quas infligere poſſet, *vt ſupra in 4. intellectu* dictum fuit. Sed contra incorrigibilem ex malitia ipſius non habet Eccleſia quid faciat. Secundò dum Aretin. adducit tex. *in can. contra Idolorum 26. quæſtione 4.* vbi Idolorum cultor, augur, & aruſpex deponitur ſolum in carcere, tamen crimen huiuſmodi eſt tale, pro quo lex ciuilis imponit pœnam ignis. *de maleſic. & mathema. cau. 1.* & hoc modo vtitur Aretin. impugnare primum fundamentum Panorm. Ego reſpondeo, quod erat ſolum tale crimen, pro quo lex ciuilis imponebat pœnam capitis, de quo loquitur, *l. nemo. C. eod.* & non loquitur de illo, pro quo lex imponebat pœnam ignis, de quo in *l. 3. alleg.* Sed hæc reſponſio quæ eſt Decij *in dicto capitulo cum non ab homine.* mihi non ſatisfecit. Nam textus *in dicto cap. contra idolorum.* re vera loquitur in terminis *dict. l. 3.* videlicet, de augure, aruſpice & idolorum cultore, qui puniendus eſt pœna ignis, & text. *dicti cap. contra idolorum,* ſolum punit pœna detruſionis in carcerem. At text. *in dicta l. nemo.* loquitur in eo, qui conſuluit huiuſmodi Augures, Vates, Ariolos, qui ſolum puniuntur pœna capitis. Tu verò dic, quod in illis terminis illius textus erat hæreſis, quod eſt crimen Eccleſiaſticum. Nam Arioli qui circa aras dæmonum preces effundunt, & eis funesta ſacrificia offerunt, & ſic dæmonum expectant reſpõſa,

Digitized by Google

cenſentur hæretici, & ſunt iudicandi per Eccleſiam, text. eſt notabilis *in cap. accuſatus. §. ſanè de hæret. in 6.* vbi glo. *in verb. ſaperent.* idem dicit de his, qui aſſumunt corpus Chriſti, vel puerum baptizant, aut virginem habent ſacratam. Fuit à viginti annis citra in ciuitate iſta Aurelianenſi, vilis artifex, qui tendebat huiuſmodi artem, & adhibebat in precationibus ſuis ſiue innocationibus ſacram Euchariſtiam, virginem ſacratam, & enſem ſimiliter ſacratum, habebat quoque quoſdam libros magicæ artis. Studium omne erat illi pauperculo, & fruſtra contra legem primam, *de theſauris C. lib. 10.* inuenire theſaurum. Is à iudice comprehenſus vna cum vxore cõſcia criminis damnatus eſt ad perpetuos carceres, & iuxta text. *cætera. ff. famil. erciſcun.* libri traditi ſunt igni. Et adde, quod in Eccleſiis propter huiuſmodi maleficos facta Euchariſtia recluditur ſub clauibus *in cap. 1. de cuſtod. Euchariſt. ſupra.* Et duo miracula quæ de ſacra Euchariſtia per quaſdam fœminas ſubtracta acciderunt, vide relata per Ioan. Andr. *in rubr. de celebr. miſſa. ſupra.* Tertiò dum Aretin. adducit text. *in cap. de Liguribus. 23. quæſt. 5.* vbi text. contra rebelles ſedi Apoſtolicæ, & Schiſmaticos imponit ceſſante incorrigibilitate ſolum pœnam excommunicationis, & tamen rebelles ſedi Apoſtolicæ incurrunt crimen læſæ maieſtatis, vt eſt gloſſ. Bart. *in tit. qui ſunt rebelles, in verbo rebellando.* Sed tu dic vt prius, quod ſchiſma cadit in hæreſim, & eſt crimen Eccleſiaſticum. Nam ſi clericus paratus eſt reſipiſcere, ſolum eſt puniendus pœna carceris, *cap. 1. de hæret. infra.* quæ pœna etiam poteſt alterari, hoc enim iuris benignitas nonnunquam concedit, & de facto nos videmus, & ſæpè vidimus iſtud practicari, poteſt ergo ipſa pœna alterari & commutari in aliam *capit. commiſſi de hæred. in 6.* Panormitanus *in cap. at ſi clerici. in 12. colum.* Quod ſi non reſipiſcat, puniendus eſt à iudice ſæculari pœna ignis, vt apud Pariſios factum eſt de illo ſacerdote & ſcholaſtico hæreticis. Et hoc procedit ex illo paſſu Euangelij. Ego ſum vitis vera, & vos palmites. Si quis in me non manſerit, mittetur foras, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Ita dicunt Doctores ex illo loco ortam pœnam hæreticorum, *in cap. ad abolendam. de hæretic. ſupra.* Et † tu adde, quod in duobus caſibus Schiſma cadit in hæreſim, vt notat gloſſ. *in rubr. de ſchiſmat.* Primò, ſi quis introducat nouas doctrinas & inſtitutiones contra Eccleſiam Romanam *cap. inter hæreſim. 24. quæſt. 3.* Secundò, ſi quis credit Eccleſiam vniuerſam poſſe conſiſtere penes duos inſolidum, quia venit contra articulum Dei, vnam ſanctam, ac contra textum *extrauagan. vnam ſanctam tunicam Dei inconſutilem,* gloſſ. notab. *in cap. non autem. 7. quæſt. 1.* Secus ſi quis ex tribus gerentibus ſe pro Romanis Pontificibus crederet Eccleſiam penes alterum ſolum conſiſtere, vt accidit tempore Concilij Conſtantienſ. quo inueniebantur tres Antipapæ in ſuis obedientijs appellati, Gregorius XII. Ioan. XXIII. & Benedictus XIII. Quilibet eorum credebat ſe eſſe Papam indubitatum & vnicum, & nationes quæ eis obediebant idem exiſtimabant. de quo eſt gloſſ. ſingularis *24. quæſtione 1. §. 1.* Panorm. *in dicto cap. at ſi cleri. in 3. colum.* Videamus poſtmodum quibus fundamentis hunc intellectum quintum Decius *in dicto cap. at ſi clerici. in 25. colum.* nitatur impugnare. Primò Decius ponderat textum *in dicto cap. cum non ab homine. in verb. quibuſcunque,* quæ verba ſecundùm eum innuunt, vt pro quocunque crimine etiam graui, niſi ſit incorrigibilitas, non debeat tradi ſæculari curiæ. Sed ego reſpondeo, quod in illis verbis text. à Decio ponderatis ponitur ſolum quæſtio & conſultatio, non deciſio. Secundò, dum idem Dec. *in dicto cap. cum non ab homine,* ponderat verba textus qui requirit depoſitionem fieri per Epiſcopum, qui procedit, & eſt neceſſarium, in delicto grauiſſimo. Tu dic quod hoc fatemur & non negamus, videlicet neceſſariam eſſe actualem degradationem. hoc probat textus noſter *in verbo euellat,* quod verbum dirigitur ad prælatum Eccleſiaſticum. Tertiò, dum idem Dec. *in dicto cap. cum non ab homine.* ponderat illa verba, qui ſi depoſitus incorrigibilis, quæ ſecundùm eum cùm faciant relationem ad præcedentia, *l. Iulianus.* vbi Bart. *de hæredib. inſti. ff.* Ergo videtur, quod incorrigibilitas habeat locum, & conſideretur in quolibet crimine prout duo dicta præcedentia in quolibet crimine ſecundùm eum locum habent, vt ſit ſenſus, qui depoſitus in quolibet crimine, de quo ſæcularis non poſſet corrigere, ſi incorrigibilis ſit. Sed tu huic obiecto dic, quòd negamus præcedentia includere grauiſſima crimine, quia nullum eſt verbum in deciſione Papæ, quod hoc innuat. Et per iſta remanet ſufficienter defenſatus vltimus intellectus textus noſtri, & contrarijs obiectionibus ſatisfaciendum eſt, & ita procedet *capitulo cum non ab homine,* in crimine non qualificato, pro quo requiritur incorrigibilitas, & textus noſter loquitur in proditorio, & ampliabitur in quolibet alio enormi. Et tu conſidera, quod ſemper erit præmittenda degradatio actualis, vt contra Petr. de Anchararan. tenet Panorm. *in dicto cap. at ſi clerici. in 4. columna.* Et an clericus delinquens enormiter incedens ſine habitu & tonſura poſſit ſtatim comprimi per poteſtatem ſæcularem, dic vt notant ſcribentes *in c. contingit. in c. perpendimus. in c. in audientia. de ſent. excom. infr.* Pet. de Anch. *in d. diſſ. ſua. & in reg. Ea quæ fiunt. de reg. iur. in 6.*

REPETITIO
IN CAP. DE ILLIS.
De raptoribus.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Raptor ab illo Epiſcopo conuenitur, in cuius iuriſdictione rapinam commiſit.*
2 *Rapina & deprædatio quomodo committatur, & circa quæ. num. ſequent.*
3 *Raptus in mulieribus committitur, & in pueris.*
4 *Prælati tenentur ſibi inuicem ſuffragari, conſilium & auxilium impendendo.*
5 *Excommunicatus ab vno Epiſcopo ab omnibus eſt vitandus. num. 7.*
6 *Excommunicari qua ratione quis poteſt.*
7 *Delinquens poteſt detineri in loco vbi deliquit, vt ſatisfaciat etiam ſi ſit clericus.*
Prælatus inferior quam iuriſdictionem habeat.
8 *Excommunicatus antequam abſoluatur, debet ſatisfacere, ſi eſt excommunicatus pro manifeſta offenſa.*
9 *Iudex domicilij remittit delinquentem ad iudicem delicti.*
10 *Epiſcopi & alij ſuperiores ab alio quam à Papa deponi non poſſunt.*
11 *Miles delinquens an puniatur per iudicem delicti.*
12 *Quod ad publicam vtilitatem ſpectat, impediri vel differri non debet.*
13 *Delinquentes puniri publicè vtile eſt.*
14 *Delicta plura ſi quis commiſit in diuerſis diœceſibus, & æqualia, & de omnibus accuſatur, & omnes iudices delictorum ſimul petunt illum remitti, quid erit agendum?*
Et quid in vagabundo.
15 *Remiſſio delinquentis ad iudicem delicti quare ſit facienda.*
Et an ſit de neceſſitate facienda num. ſeq.
17 *Conſuetudo vtrum valeat de non remittendo delinquentem ad iudicem delicti.*
18 *Conuentus coram nõ ſuo iudice ſi negat ſe deliquiſſe ſub ſua iuriſdict. vel ſimpliciter delictum commiſiſſe, nunquid ille iudex poterit cognoſcere an deliquerit, & an ibi deliquerit.*
Spoliatus an poſſit conuenire ſpoliatorem extra locum ſpoliationis in loco domicilij, ſi ibi non habitat tunc, quia ſit bannitus ibi.
19 *Iudex delicti an poſſit punire delinquentem ſecundum ſtatuta ſua.*
20 *Iudex domicilij nunquid ſuum ſubditum alibi delinquentem, ſed nunc in ipſo domicilio commorantem punire poſſit.*
21 *Epiſcopus an Archiepiſcopum vel Epiſcopum in ſua diœceſi delinquentem poſſit punire.*
22 *Epiſcopus generalem à iure poteſtatem habet canonem faciendi.*
23 *Lex eſt interpretanda ſecundùm intentionem edentis, ſiue ſit communis, ſiue ſingularis & priuata.*
24 *Abſolutio eſt fauorabilior quàm condemnatio.*
25 *Princeps in delinquendo gerit perſonam priuatam, publicam verò in ſtatuendo.*
26 *Statutum Epiſcopi an liget ſubditum ſuum in diœceſi delinquentem, ſed in loco exempta.*
27 *Archiepiſcopus an Epiſcopum delinquentem infra territorium punire poſſit, ſi proprius Epiſcopus eſt.*
28 *Iudex nunquid ſubditum ratione delicti vel domicilij conuentum vel accuſatum coram eo abſentem poſſit excommunicare.*
29 *Delegatus Papæ vel Principis, ſi in cauſa ſibi commiſſa abutitur iuriſdictione an per ordinarium loci puniri poſſit.*

De Il-

1 DE Illis. Caſus. † Raptor ab illo Epiſcopo præuenitur, in cuius iuriſdictione rapinam commiſit, hoc primo. Et iudex domicilij ſuffragatur, hoc ſecundo *ibi, Quorum*. Ioan. Andr. vel aliter. Iudex punit perſonam aliàs alterius fori in ſuo territorio delinquentem. hoc primo. Pro delicto quis ſatisfacere debet vbi deliquit, hoc ſecundo. hæc Decret. oſtendens quis iudex punit raptorem, inſtruit eum in tribus, *ſupra* in pœnæ impoſitione. Item in delinquentis retentione & ſatisfactione, nec non in facienda proprio Epiſcopo intimatione, ibi, *Quorum de illis tolle*. vbi placuit quod eſt *infra*, & eſt ſim. text. *de iudic. cap.* 1. Aut continuabitur *ad cap. placuit. 6. quæſt.* 3. vt ibi habetur in quibuſdam libris pro palea. Ad locum profugi enim erant & vagabundi, & ideo ad locum delicti redire coguntur, ac ſi latitarent, ſecundùm Innocent. ſecundùm Hoſtienſ. dicit hoc regulare in quolibet delinquente, vt etiam dicit gloſſator, & *infra* plenè dicam *ibi, verſic. veniunt*. Quid ſi ſtatutum habet, vt rapinam factam in confinio littorum emendent loca vicina, & illa loca non ſunt æqualia? remittit D. & P. M. ad Specul. *eodem tit. ver. ſed pone*. vbi tenet Specul. quod fiet diuiſio pro modo facultatum *per l. cum poſſeſſor. facit* 10. *quæſt. 3. cap. vlt. de cenſi. ſopita, & cap. cum inſtantia. & cap. procurationes. & cap. cum inſper. cum ſimilib.*
2 † Rapinas] quo ad mobilia. Deprædationes] quo ad ſe mouentia, vt in animalibus. Ioan. Andr. ad hoc *ſupra de ord. cog. cum dilectus. in princ.* attamen committitur rapina non ſolum in mobilibus alijs, ſed etiam in ſe mouentibus, *Inſtit. vi bono. rap. §. ſed ne dum. & §. ſed ſi tamen talia*, ſicut Eccleſiarum dicitur committi
3 ſacrilegium. 12. *quæſt. 1. & cap. prædia*: † In mulieribus autem dicitur committi raptus. 36. *quæſt. 1. cap. 2. infra eod. cap. penult. & vlt.* & in pueris. *infra eod. in archiepiſcopatu*. Item non ſolùm in re, ſed in vſu rei committitur rapina, ſecundùm Gratian. 36. *q.* 1. §. *vlt.* Continet hoc verbum rapere, ſciſſum & fractum, & vi raptum, *ff. de verb. ſignific.* Marcellus ſecundùm vnam lecturam: largè verò dicitur raptor rerum inuētarum retentor. 14 *quæſt.* 5 *ſi id quod inueniſti*. vel ſaltem ei ſimilis, *ea. quæſt. multi*. Item vſurarum acceptor, *ea cauſa & quæſt. 4. ſi quis vſurarum*. Item qui vltra ſibi neceſſaria retinet, 42 *diſt. in prin.* ſed deprædatio propriè dicitur committi contra itinerantes, quibus bona auferuntur. Item deprædari dicitur miles, qui vltra ſtipendium conſtitutū aliquid quærit, 23. *quæſt. 1. militare*. Item ſi extorquet à ſubditis vltra id, quod legato ſoluit, *ſupra de immun. Eccleſ. quia plerique*. Item iudex, quia litigantibus aliquid extorquet, C. *ad l. Iul. repet. l. omnes. Loci.*] vbi deliquit. *Prælato*] non dicit Epiſcopo: vnde inferior prælatus quicunque ſit, qui territorium habet, vt *ſupra de maio. & obedien. cum inferior*. delinquentem ibidem punire poterit. *Excommunicentur*] vt ſic cogantur redire ad eundem locum & ſatisfacere, vt *in fin. cap.* Hoſtien. per hoc videtur velle, quod exiſtentem extra locum delicti iudex vbi deliquit poſſit excommunicare, tamen litera ſequens innuit, quod tempore quo excommunicauit, adhuc erat in loco, vbi deliquit, de hoc *infrà* plenè dicam. *Nec*] pro non, & ſupple, ex quo ſic diſtricti per excommunicationem reuerſi fuerint, non ante exeant &c. Hoſtienſ. violenta eſt hæc lectura, cùm hic non loquatur de his, qui exiuerunt locum delicti, ſed de ibi inuentis, vt litera ſonat, de executoribus autem ſtatim ſubmittit, & quod hoc dicit de excommunicatione, idem intelligas in quacunque alia pœna debita criminis commiſſi, *ſupra de foro competen. poſtulaſti*, etiam ſi delinquens eſſet aliàs exemptus, vel priuilegiatus, vt non teneretur, niſi ſub certo iudice reſpondere: ſecus in priuilegiato ſpecialiter, vt nō poſſit excommunicari à quoquam ſuſpendi vel interdici, quia tunc illis pœnis puniri non poſſet per quemuis iudicem: quod dic, vt *de priuilegijs, cap. 1. lib. 6. Ex parochia*] id eſt, diœceſi, ſic 26. *quæſt. 6. Epiſcopi. ſupra de offic. archi. cap. 1. ſupra de donat. Apoſtolica. de pecu. cleric. cap. 2. de magi. cap. ſecundo, de hæreticis, excommunicamus. §. adijcimus. cum concord. ad idem. 16. quæſt. 1. in parochia. infra de pœnit. cap. 2.* dicitur ergo tota diœce. ſimul cum ciuitate vna parochia, quæ ad diſpoſitionem gubernationis & ornatus Epiſcopi pertinet, 10 *quæſt. 1. per totum*. vnde etiam agit pro parochiali Eccleſia vacante, *ſupra de ſucceſſ. ab inteſta. cap. fin.* ſecundùm Hoſtienſ. & adde quod *not. 9. quæſtione 2. Epiſcopi*, & ſecundùm ipſum Hoſtienſ. melius dixiſſet à ſententia illius Epiſcopi non exeant, id eſt, non abſoluantur, quia exitus corporalis poteſt eſſe liber, ſed abſolutio eſt in Epiſcopi poteſtate. plus placet litera, prout patet: Illud tamen verbum parochia, poteſt ſtare propriè per id quod dixi ſuper verbo, prolata. *Exeant*] hæc litera innuit, quod ibi erant tempore latæ ſententiæ, quod eſt contra lecturam Hoſtienſ. dignè in ſufficienti, & plenè, *vt in fin. cap. perpetrauit*] ſonat in vitium, *ſupra de accuſ. euidentia. Quorum*] ſcilicet raptorum, vel prædonum, ſicut excommunicatorum. Epiſcopo] ſub quo domicilium habent. Ioan. Andr. *Recipiat*] immò ſeruari faciat, 11. *quæſt. 3. cura. ſupra de treu. & pac. cap.* 1. Ioan. Andr.
debent enim prælati † ſibi inuicem ſuffragari conſilium & au- 4
xilium impendendo, vt *ibi, & 90. diſtinct. cap. penult. & vlt. 3. quæſtione prima, nulli, de offic. ordin. ad reprimendam*: vnde dicit Goff.
quod † excommunicatus ab vno Epiſcopo ab omnibus eſt vi- 5
tandus, 3. *quæſt. 5. quiſquis. alleg. 7. quæſt. 1 ſi quis presbyter*. vna enim eſt Eccleſia, *ſupra de ſumma Trinitate*, firmiter, & vnum corpus Chriſti: & ideo non poteſt quis ſimul & ſemel eſſe intus, & extra, 24. *quæſtione prima*. loquitur. Goffr. *Redeant*] ergo in delicti a fit remiſſio, de hoc *infra* plenè. *Emendent*] ei cui facta eſt iniuria, *infra de ſentent. excommunicat. porro, & capit. parochianos, & capit. cum deſideres. in fin.* Not. vltra ſummam,
† qua ratione quis po- 6
teſt excommunicari, ad idem *infra eodem excommunicamus. ſupra titul. proxi. intelleximus, cum ſimil.* Sed die ratione contumaciæ ex delicto cauſatæ poteſt benè quis excommunicari, alias niſi contumacia præcedat, nunquam fertur iuſta excommunicationis ſententia ab homine, *infra de ſententia excomm. ſacro. & de hoc, 11. quæſt. 3. Epiſcopi, & cap. nemo Epiſcoporum*, à iure ſæpè infligitur propter delictum, *ſupra de hæret. excommunicamus. 17. quæ-*
ſtione 4. ſi quis ſuadente: cum ſimilib. Secundò not. † quod delin- 7
quens poteſt detineri intus in loco, vt ſatisfaciat; quod eſt verum, & ſi ſit clericus, quod dic vt *infra de ſentent. excommunic. vt famæ, & eodem titulo. ſi clericus, libro ſexto*. Tertiò nota quod inferior prælatus poteſt iuriſdictionem habere, cuius ratione & excommunicare & coercere poteſt: de talium iuriſdictione *not. 2. quæſt. 1. nemo. 11. quæſt. 3. de prima. & ſupra de offic. ordin. cum ab Eccleſiarum*. Quartò not. quod excommunicatum ab vno Epiſcopo alter debet vitare & facere vitari. concord. dedi in text.
Quintò nota † quod excommunicatus debet ſatisfacere, an- 8
tequam abſoluatur: quod eſt verum, ſi eſt excommunicatus pro manifeſta offenſa, vt *infra de verborum ſignificatione* ex parte prima, vel manifeſta contumacia, vt *infra de ſentent. excommun.*
venerabilibus. §. ſecun. libr. 6 Sextò not. † quod iudex domicilij re- 9
mittit delinquentem ad iudicem delicti, & hoc plenè dicam *infra*. Nunc expediamus materiam decret. per oppoſitiones & quæſtiones. Et primò oppo. ad id, quod *hic* dicitur, quod iudex loci delicti punit delinquentem: Contra, quia per hoc iuriſdictio iudicis domicilij minuitur, & ſic eſt contra, 11. *quæſt. 1. peruenit*. Item quia à non ſuo iudice &c. *infra de pœniten. & remiſſio. quod autem. & cap. omnis infra de ſentent. excommunicat. à nobis. 1 cum ſimil.* Sol. facilis ratione delicti factus eſt de foro iudicis, ſub cuius territorio deliquit, *de foro competen. cap. vltimo. & cap. poſtulaſti*, 3. *quæſt. 6. cap. 1. ff. de re milit. deſertorum. 1. reſponſo, in fin. & de accuſ. l. ſi cui. § idem Imperator & l. final. & in Authent. vt ciui. iudi. § 1. colum. 5. & vt omnes obed. iudi. prouin. § 1. collatione 7.* vnde ſumpta fuit authent. *qua in prouincia. Cod.* vbi de crimine agi oportet, facit ergo iudex delicti hoc ſuo iure, cum non ſit extraneus, ſed proprius ratione delicti in ſuo territorio commiſſi, & ſic iudici domicilij non facit iniuriam, *de elect. cum Eccleſia. benefacit 6. quæſt. 3. cap. 1.* vnde propter hoc etiam non impeditur vel minuitur iuriſdictio iudicis domicilij, & facit quod *infra* dicam, & ſic ceſſant contraria. Secunda oppoſ. nam eſt reperire, quod iudex loci delicti ipſum delinquentem punire non poteſt, C. *vbi ſent. vel cla. l. 3. 3. quæſt. 3. accuſatum. & capit. multum ſtupeo. & capit. dudum.* Solu. illa procedunt ex ſpeciali priuilegio in corpore iuris clauſo, vnde *in libro ſexto*. eſt ſpeciale in illis perſonis ratione dignitatum, vt ab alio quam à principe puniri non poſſunt, aliàs ſe-
cus, vt *infra eodem titulo l. 1* ſic † eſt ſpeciale in Epiſcopis & Supe- 10
rioribus, quod ab alio quàm à Papa deponi non poſſunt ob reuerentiam Epiſcopalis dignitatis, vt etiam tangit gloſſ. Quid ergo ſi crimen commiſſum per Epiſcopum non meretur depo-
ſitionem? de hoc *in gloſſ. & infra* plenè dicam. † Tertiò oppo. 11
quòd per iudicem delicti non debet puniri, ſed ad primum iudicem remitti, *per l. de militibus ff. de cuſtod. & exhib. rer.* vbi patet, quod miles delinquens non punitur per iudicem delicti, ad idem, *eodem titulo non dubium, in fin & Cod. de re milita. l. vltima, lib. 12. & Cod. de exhiben. re. l. 1.* Solut. videtur velle hoc gloſſ. quod ex voluntate fiat remiſſio ad proprium iudicem, & dat ſimile *de decret. per tuas. infra de ſent. excom.* Alij dicunt, quod in contrarijs delinquunt ſub proprio iudice: ſed hoc eſt falſum, vt *in l. omnes. patet & maximè in l. 1. C. ad exhib.* Alij dicunt, quod iudex delicti

cognoſcit, ſed proprius iudex punit, & ideo fiat remiſſio ad eum in contrarijs. ſed eſt contra hanc decret. & contra decret. *poſtulaſti. de foro competen.* ſed ipſi dicunt, quod in milite habet locum quod dictum eſt de remiſſione ad iudicem proprium pro pœnæ impoſitione. ſed hoc falſum eſt, vt in *l. deſertorem. primo reſponſo. ff. de re milit.* quæ in milite loquitur, ergo dic, quod ſpeciale in milite, & quod etiam alibi remitti valeat ad eum, ſub quo militat, ſi crimen fuit militare vel leue, vel ex voluntate, ſi fuit enorme. ſed neceſſitate non, ſi crimen fuit commune & enorme, vt in *l. deſertorem. & ff. de accuſat. l. fin.* & dic vt plenè not. *C. de iuriſd. omn. iud. l. magiſter.* Quartò oppo. ad id, quod quartò not. *de c. 2. 58. diſt. & cap. placuit in fin. 24. diſtinct. quorundam* Sol. Goffr. quod illa iura in ſuſpenſis habent locum, hoc vult dicere, quod in prædictis iuribus non excommunicatur quis ſimpliciter, ſed reſeruatur communio vel ſuæ Eccleſiæ, vt in primis duobus c. ab Epiſcoporum collegio tantummodo excommunicatur, id eſt, ſuſpenditur, vt in *c. quorundam.* vnde ſicut quis interdum excommunicatur à certo actu, *11. quæſt. 3. § euidenter.* ſic & à certo loco vel certarum perſonarum communione tantum, ſed *hic & in concord.* ſimpliciter quis excommunicatur, quare &c. Quintò oppo. ad id quod ſuprà vltimò probaui, & probo, quod remiſſio non debet fieri ad iudicem delicti, immò videtur quod delinquens à quocunque iudice habente poteſtatem crimina pu-
12 niendi puniri poſſit, & debeat: quod † enim ſpectat ad publicam vtilitatem impediri vel differri non debet, *23. q. 4. ſi non ex*
13 *fide, & quæſt. 8. cap. ſuppliciter. 7. quæſt. 1. ſcias, cum ſimil.* † Publicè autem vtile eſt, quod delinquentes puniantur, *23. quæſt. 4. eſt iniuſta. infra de ſentent. excom. vt fama, cum concord.* ergo id non debet differri vel impediri. Sed conſtat, quod per remiſſionem differtur delinquentis pœna, & etiam per hoc poſſet impediri: ergo &c. vnde dicit canon, quod ad hoc, vt bonum publicum conſeruetur, non debet pœna delinquentis relaxari. *23. quæſt. 4. ſi is qui præeſt. & quæſt. 5. qui eſt veſtrum.* nec etiam differri, *ex cauſa, & quæſt. ſicut.* Item quod alius puniat delinquentem, fuit pro communi vtilitate inductum, *6. quæſt. 3. c. 1.* ergo quilibet iudex hoc faciat, nec remittat ad iudicem delicti vel alium. Solu. dic, quod licitum eſt punire delicta, in quantum reſpicit bonum publicum, vt in prædictis iuribus, *45. diſtinct. ſed illud.* & propter hoc ille ſolus hoc poteſt, cui cura communitatis commiſſa eſt: talis autem eſt proprius iudex, qui ratione huius curæ in delinquentes animaduertere debet, *ſupra de offic. ordin. cap. 1. ff. de offic. præſid. l. 4.* in extraneos non, cum illorum curam non habeat, *de ſenten. excommunicat. à nobis. 1.* niſi efficerentur ſui ratione delicti: quinimmò ſi contrarium fieret, eſſet contra bonum publicum, quia reſultaret iuriſdictionum confuſio, & per conſequens diſſenſiones & ſcandala orirentur, contra id, *10. diſtinct. quoniam. 11. q. prima, pervenit. de iudic. nouit. in princ. ad idem, 3. quæſt. 6. vltra prouinciarum, & cap. vnaquæque. 6. quæſt. 3. ſcriptum & cap. ſi tot.* fiat ergo per iudicem competentem, ſcilicet per illum, cui eſt commiſſum, & is eſt ratione delicti, & ſi alibi reperitur, ad ipſum fiat remiſſio, vt *hic, & in concord.* Ad contraria dic, quod publicæ vtilitatis eſt punire delicta in ſe. Sed ad hoc vt vtilitas illa proueniat, fieri debet modo debito, id eſt, per debitum iudicem, aliàs non eſſet publicè vtile, ſed ad noxam, vt dixi, & hoc eſt reperire in alijs actibus legitimis, qui in ſe boni ſiue ad publicam vtilitatem inducti, tamen habent certas formas limitatas à iure, & perſonæ certæ determinatæ ſunt, per quas exercentur & fiunt, vt per ſe patet. Item cum alterius nocumento non licet facere, quod alteri ſpectat facere ad communem vtilitatem, *14. q. 5. denique.* aliàs ſequeretur, quod etiã priuata perſona poſſet quẽlibet malefactorẽ punire, quod eſt abſurdum, *22. q. 4. ille. & c. ea vindicta. 23. q. 4. ſi non licet. ver. quaſdam. 33. quæſt. 2. in tribus,* & quod ibi notatur. oportet ergo, quod id fiat auctoritate iudicis competentis, & ſic intelligitur *23. q. 5. ſi audierus,* & quod *ibi* notatur, *& in §. ſed obiect.* nam ibi mandauit Dominus Moyſi, qui etiam iudex erat populi, & ſic etiam loquuntur. *45. diſt. diſciplina.* potuit ergo per ſe vel alium, hæc omnia probantur apertè *13. q. 5. miles, & cap. cum homo. & cap. ſi homicidium.* Sextò oppo. & videtur, quod non ſit remiſſio facienda, quia vbicunque delinquens inuenitur, ibi puniri debet, iuxta illud: Vbi te inuenero ibi te iudicabo, & videtur expreſſum, *C. vbi de crimin. agi oportet l. 1. & l. 2.* vel, Vbi degit ibi cauſam cognoſcat. Plac. dicebat ſimpliciter remiſſionem non eſſe neceſſariam, ſed delinquentem vbicunque puniri poſſe, per *alleg. ſupra in contra. in præalleg. l. 1.* niſi delinquens eſſet vagabundus, & facit *C. vbi de crimine l. 1.* & idem videtur ſentire. *ff. de ac. ſi cui. § 1. alibi nõ, ſcilicet ff. de iud. hæres abſens. § at ſi quis, in prin. magna gloſſ.* quod ſi vagabundus cauet de reſpondendo in loco domicilij, non cogeretur reſpondere vbi repertus eſt, & hoc quidam moderni probant, quia quaſi eſt impoſſibile aliquem ſine domicilio eſſe: facit quod not. *ff. ad municip. l. eius. § cenſin. ad fin.* Sed licet hoc ſit rarum, non tamen eſt impoſſibile, vt in *l. eius. & eod. tit. Labeo in princ. & not. de ſepult. cum quis. lib. 6.* & vbi ponitur eum debere cauere de reſpondendo in loco domicilij, ergo non eſt propriè vagabundus. Innoc. videtur velle vagabundum debere remitti ad locum delicti, & ſic intelligitur decret. vt dixi *in litera*: ſed hoc non credo verum per prædictam *l. primam. C. vbi de crimine.* quam ſi intelligas de vagabundo, habeo propoſitum, & ſi intelligis eam de non vagabundo, idem: quia ſi ille non remittitur, multò minus vagabundus: ſed veritas eſt, quia non poteſt intelligi, niſi de vagabundo: nam de iudice delicti præmiſerat, quod ergo dicit, Vel vbi repeiuntur, intellige ſcilicet vagabundi, per prædictam *l. 1. C. vbi de crimine,* nec verbum illud patitur exceptionem quorundam, qui dicunt *ibi, Reperiuntur,* ſcilicet in loco domicilij: ſic illud de gloſſ. quæ ponitur *in l. ſecunda.* quia verba repetiuntur, communem locum de-
notant, vnde expoſitio deſtruit text. † Præterea ſi diceres vaga- 14
bundum remittendum ad locum delicti, ſecundùm opinionẽ Innocent. pone, quod plura delicta æqualia commiſit in diuerſis diœceſibus eodem tempore, & de omnibus accuſatur, & vt fortius procedat dubium, pone quod omnes iudices ſimul delictorum petunt illum remittere, non plus debet remitti ad vnũ quàm ad alium, ex quo non datur alterius præuentio, immò in vagabundo ceſſabit hæc perplexitas, quia peruenitur per iudicẽ domicilij. vt *infra* dicam. Quare concludo vagabundo, vt quia nullum habet domicilium, non remittendum neceſſario, ſed eſſe de foro cuiuſlibet iudicis aliàs competentis, & ſic poſſet per quemlibet puniri, vbi reperitur, & ſic intelligitur de vagabundo, vbi te inuenero &c. ſupple delinquere, & ſic de iudice delicti: aliàs dic, quod intendit de bono ſingulari, vt in loco vbi quis deliquit puniatur, tamen à iudice competenti, hoc eſt dicere, dicit iudex, vbicunque infra territorium meum inueniam te delinquere, ibi te puniam. ad hoc *de offic. ordin. cum Epiſcopus, lib. 6.* vel dic, quod illa verba attribuuntur illi, de cuius foro eſt totus orbis, ad hoc *9. quæſt. 3. aliorum, ſcilicet de decret. tua. 2.* Opinio autem Placentini non placet, niſi in vagabundo, vt dixi, & clarè deſtruitur per ea quę dixi *ſupra* obiect. proxima. opinio autem, quam notat *infra.* Hoſtienſ. poteſt procedere in eo qui domicilium habet, licèt aliqualiter ſit vagabundus. Modò venio
ad quæſtiones, & primò vt continuem materiam † de remiſſio- 15
ne facienda in criminibus. Quæro, quare fiet hæc remiſſio. Sol. crimina publicè puniuntur, vt tollatur alijs materia delinquẽdi, *12. q. 4. & iniuſta. 2. q. 7. quapropter:* deinde ad liberandum, cum concord. & vt ſcandalum de commiſſo delicto auferatur, *23. q. 4. quidam & q. 5. quis enim veſtrum:* ſed iſta non poſſunt debitos ſortiri effectus melius, quàm vbi delictum commiſſum eſt, vt de ſe patet: ergo &c. vnde dicit canon. ibi iudicetur iniuria, vbi plectibilis eſt orta præſumptio, *23. q. 4. ſi illic:* & alibi, vbi contingit malum, ibi moriatur, *2. q. 1. ſi peccauit, & l. dicit,* famoſi latrones ſuſpenduntur in loco, vbi deliquerunt, vt per ipſorum pœnam vicini terreantur, *ff. de pœn. capitalium § famoſos.* & alibi dicitur, vbi iniuſtitiam fecit, illic quoque ſubeat pœnas delictorum, vt neque alter quiſpiam tale aliquid agere præſumat ad exemplum reſpiciens, *in Authen. vt iud. ſine quoquo ſuffragio. § ſi quis autem collat. 1.* & per hoc ſoluitur quæſtio, quod vbi ciuiliter agitur de crimine, non fit remiſſio, quia ceſſat prædicta ratio, ex quo pœnæ impoſitio non eſt alijs in exemplum. Secun-
dò † quæro, an hæc remiſſio ſit de neceſſitate facienda. Ac. *in l.* 16
ſi cui ff. de accuſat. videtur velle, quod ex vrbanitate fiat, ſed gloſ. & Hoſt. dicunt in omni graui delicto remiſſionem fieri debere, per *§. ſi verò quis comprehenſorum, clement. de re iud. paſtoralis. §. quod ſi punitio,* videtur dicere, quod remiſſio fiat de more, & ibi de hoc, quid dicemus? D. & P. M. in prædicta clemen. tenet, quod licet malè faciat iudex requiſitus non remittendo, tamen per requirentem puniri non poterit, allegat *de foro compet. Romana. § contrahentes, lib. 6. ibi. de denunciatis,* non dicit mandatum vel præceptum *alleg. de offic. ord. paſtoralis in princ. quod not. de offic. deleg. prudẽtiam. § adijcimus.* Reſpondet *ad § ſi verò quis,* quod verbum iubemus, quod eſt ibi non obſt. quia licet Imperator iubeat, non dat per id induci poteſtatẽ requirendi vel puniendi, & ſic erit agendum coram ſuperiore iudicis requiſiti, vt ipſum compellat.

ad hoc

Digitized by Google

ad hoc de iure patr. nullus, & eſt ſimile *90. diſt. c. pen. & vlt.* hoc videtur tenere Innoc. *de dila. præterea. in gloſſ. 2.* Moderni legiſtæ contra, ſcilicet quod iudex delicti poteſt compellere iudicem, ſub quo degit, & in hoc maior eſt eo, quod videtur eſſe æquius, ne nimium criminis punitio differatur, & maximè in ſæcularibus poteſtatibus, quæ communiter non recognoſcunt ſuperiorem, niſi fortè principem, qui de facili nõ poſſit adiri. Poſſet tamen æquè diſtingui, an criminoſus degat ſub iudice domicilij, qui intendit eũ punire, quod poteſt, vt *infra* dicam, & tunc ſit verum, quod ex ſola vrbanitate procedit remiſſio, & hoc verũ, vbi iudex delicti etiam vult procedere ex officio: ad hoc *de ſen. excom. per tuas*, ſic ex vrbanitate poſſet iudex delicti remittere ad iudicem domicilij, & tunc actore inſtante iudex delicti mandabit remiſſionem fieri, & erit neceſſariò facienda, aliàs puniat eum per rationem prædictam: melius tamen probatur iure opin. D. & P. M. puto etiam, quod iudici requirenti, iudex, ſub quo degit criminoſus non tenetur incontinenti credere, ſi alias omninò ſibi occultum eſt. Sed ſi notorium vel famoſum, ſine aliqua cognitione remittat, & ſic concordantur opiniones quæ ſunt, an teneatur remittere ſine cauſæ cognitione, de quo etiam not. *in prædicta clem.* Tertiò quæro, † nunquid valeat conſuetudo de non remittendo? Puto, quod ſi delinquens non eſt in loco domicilij vel delicti, non valeret conſuetudo, per quam non deberet fieri remiſſio, quia per hoc publica vtilitas læderetur, quæ requirit, quod crimina non remaneant impunita, vt *ſupra* dictum eſt: quare irrationabilis eſſet talis conſuetudo & grauoſa, *ſupr. de conſuet. c. 1. & vlt.* Sed conſuetudo, per quam iudex domicilij non remitteret ad iudicẽ delicti vel econtra, benè valeret, dummodo alter, in cuius territorium degit, vellet delinquentem punire, & quia tunc ceſſaret ratio prædicta, tunc aduerte, quia non fruſtra hic tracto de tali conſuetudine, quia licet ſit denegata, benè haberet contrarium actum diſpoſitione iuris, puta quia ſæpiùs caſus contingit in loco, quia ſæpè petita fuit remiſſio delinquentium, & ſemper denegata, potius tamẽ eſſet diſtuetudo propriè loquendo, quàm conſuetudo. Quar-
18 tò quæro, † quid ſi conuentus coram non ſuo iudice negat ſe deliquiſſe ſub iuriſdictione ſua, vel ſimpliciter delictum commiſiſſe, nunquid ille iudex poterit cognoſcere an deliquerit, & an ibi deliquerit? Dic quòd ſic, *ff. de iudic. ſi quis ex aliena. ſupra de reſcript. ſuper literis. & c. dilecto.* Non obſt. *ſupra de foro compet. ſi clericus*, quia ibi modus conuentionis oſtendebat, quod ille nõ erat competens iudex, coram quo fiebat conuentio, & facit quod ibi not. Goffr. *ſupra de cognitione ſummaria*, quæ fiet etiam in hoc caſu, vt ſic ſummariè cognito ipſum ibidem deliquiſſe, & pronunciato ſuam eſſe iuriſdictionem in principali, procedat, & de hoc in Spec. *de compet. iudic. adi. §. 1. ver. ſed pone aliquis. & ver. ſeq.* vtrum autem ſpoliatus poſſit conuenire ſpoliatorem extra locum ſpoliationis in loco domicilij, ſi ibi non habitat, tunc quia bannitus eſt, vide *eod. §. ver. ſed pone quidam. & verſic. ſequent.*
19 Quintò quæro, † an iudex delicti delinquentem punire poſſit ſecundùm ſtatuta ſua? Et credo quod ſic per *decret. à nobis. 1. de ſent. excom.* Non obſt. *vbi ſena. vel cla. l. 1.* per quam quidam tenent contra: illud enim quod ibi dicitur, publicis legibus ſubiugetur: exponitur, id eſt, auctoritate publicatum legum. Item ſtatuta locorum benè poſſunt quoad loca leges publicę appellari. Quidam tamen dicunt hoc verum, ſi illud, quod prohibet ſtatutum, erat aliàs prohibitum iure communi, vt arma portare, cædes, rapinas, furta, vel homicidia committere: ſecus ſi illud non eſſet aliàs prohibitum de iure communi, vt vinum niſi limphatum non bibere, non eſt de neceſſitate in natiuitate Domini, vel aliquid tale, & facit quod not. *in prædicta decret. à nobis.* Alij in hoc vltimo membro ſubdiſtinguunt, aut illud prohibitum, quod alias non delictum reſpicit publicam vtilitatem, videlicet vt aliquis non vendat piſces mortuos, & tunc ligantur extranei contrafacientes, *alleg. ff. de offic. præf. vr. l. 1. §. cura carnis*: aut non reſpicit publicam vtilitatem, & tũc ſecus. Alij diſtinguunt in alio membro, aut tãtam moram ibi contraxit, quod potuit ſcire cõditionem ſtatuti: & tunc ligatur, alias non, & facit pro hoc *de conſt. c. 2. 1. reſponſo. lib. 6. & qui matri. accu. po. cum in tua C. de adult. ſi ex.* & facit quod not. Hoſt. *in ſum. de ſent. excom. §. ſi quis valeat, poſt prin. & per prædictam decret. 2 reſponſo, & per l. vlt. ff. de iur. om. iud.* Improbantur ſecundùm prædicta illa membra, in quibus *ſupra* dictum eſt talem extraneum puniri non debere ſtatuto: ſed illa iura nihil faciunt, quæ loquuntur de iudice mandante, dum eſt extra territorium, vel ſtatuente, dum eſt in territorio contra eũ, qui delinqueret *extra*, vnde alij dixerunt pœnam ſtatuti mitigari debere, ſed non in totum tolli circa tale. Tene primò quod dixi, ſcilicet talem ligari & puniri debere ſecundùm ſtatuta loci. benè facit *8. diſt. quæ contra mores.* ad omnia iura, quæ vidẽtur dicere ſolos ſubiectos ligari, dic quod per delictum factus eſt ſubiectus illius, vt *hic, & in concord.* & hoc eſt verum, niſi in eo probabilis eſſet ignorantia: quæ tunc talem excuſaret à pœna ſtatuti per *prædictam decret. 2. 1. reſponſo. de conſt. lib. 6. & per l. ſi. ff. de decret. ab ord. fa.* Præſumitur tamen ſcientia hoc caſu, niſi ſaltem ex coniecturis apparet veriſimiliter ignorantia: ad hoc *infra de ſent. excom. ſi verò. 2 cum ſim.* & vide ſi vis, quod not. in Spec. *de cõſtit. in fin.* Sextò quæro, † an iudex domicilij ſuum ſubditum ali- 20
bi delinquentem, ſed nunc in ipſo domicilio commorantem punire poſſit? Et videtur quod non, quia hoc facit iudex delicti, vt *hic, & in concord.* quod ergo de vno dicitur *& c. 51. diſt. qualiter, & de præſumpt. nonne.* Præterea ſi ad ipſum iudicem delicti fit remiſſio, vt puniatur, vt *hic. & in §. ſi verò comprehenſorum*, ergo patet, quod alius non poteſt punire: ad idem facit *l. vlt. ff. de iur. om. iud. & primo decret. 2. ſecundo reſponſo de conſtit. lib. 6.* videtur etiam caſus *de priuil. c. 1. lib. 6. ibi, nec ibi domicilium habeat* &c. Dic contra, quod iudex domicilij, qui iuriſdictionem habet in perſonam, punire poteſt, ſi ibi conueniatur, vt *hic* dicit gloſſ. & *ſupr. de foro compet. c. ſi.* Sicut iudex domicilij de re alibi ſita cognoſcit. Non obſt. quod ſub iudice, vbi eſt res, poſſit iudicium agitari, vt ibi not. & *C. vbi in rem. ac. l. vlt.* & eſt expreſſum *C. de præſcript. lon. temp. l. ſi. idem in contractu, ſupra de foro compet. dilecti.* hoc etiam tenet Ac. *in l. 1. & 2. C. vbi de crim. agi opor. & facit infra de ſenten. excom. cum illorum.* probatur hoc apertè, quia aliàs fruſtra iura de foro domicilij tractarẽt, ſi eſſet neceſſe ibi forum, vbi delictum perpetratum eſt, vel contractus initus, vel res ibi litigioſa eſſet: conſtat autem, quod eſt forum per ſe, vt *in prædicta decret. vlt. ergo &c.* Ad contraria dic, quod licet dicantur per alia iura, quod de remiſſione dicimus, non obſt. quod illud verum à requiſitione iudicis delicti certo caſu, quod dic vt dixi *ſup. q. 2.* ad id quod dicitur extra territorium, &c. dic, quod hic iudex & delinquens ſit in proprio territorio, *decret. 1. de priuil. lib. 6.* facit quod loquitur de exemptis, qui coram ordinarijs domicilij conueniri non poſsũt: ergo ſecus in alijs: exempti ergo à Papa ponientur, poſſet formari in illis quæſtio de pœna imponenda, ſcilicet in foro pœnitentiali, qui in aliena parochia delinquit, & ſimili modo reſpondeas, vt not. *16. q. 1. c. 1.* Septimò, † an Epiſcopus Archie- 21
piſcopum vel Epiſcopum in ſua diœceſi delinquentem, non tamẽ delicto, quod requirat pœnam depoſitionis, poſſit punire, & an tales ligentur ſtatutis ipſius Epiſcopi, & ipſe idem ſtatuens ſuo ſtatuto ligetur. Sol. de alio Epiſcopo vel Archiepiſcopo nõ Metropolitano illius, in cuius diœceſi deliquit, nõ eſt quæſtio, & quia nulla ſuperioritas ex parte delinquentium, vnde omnes concordant, ꝙ tales poterit punire, multò fortius incidunt in ſtatutum ipſius Epiſcopi, in cuius diœceſi deliquerunt, *alleg. gloſ. 96. diſt. duo*: vbi Ambroſ. ratione criminis commiſſi per Imperatorem in ſua diœceſi ipſum excõmunicauit, licet hoc ſit verum, tamen parum facit. Sed vbi Archiepiſcopus eſt Metropolitanus Epiſcopi, in cuius diœceſi deliquit, tunc quæſtio fortis, & variæ ſunt Doct. opin. Hugo tamẽ dicit, ꝙ Archiepiſcopus ab Epiſcopo ſuo ſuffraganeo puniri nõ poteſt, niſi ipſe Epiſcopus ſup eo ſtatutũ feciſſet, quia tũc ligaretur, ex eo ꝙ incidit in factũ damnatum, *24. q. 1. c. 1. 2. q. 3. has ñ. 3. q. 6. c. 1.* idem ibi Barth. Brix. *per l. 3. ff. de offi. præſi.* Idem Arch. *de conſt. c. 2. lib. 6.* Cũ † Epiſcopus genera- 22
le habeat à iure poteſtatem canonem faciendi, facit *ſup. de maio. & obed. ſi quis venerit*, ad hoc quod nullus eſt excluſus, inducit, & dicit, quod efficaciter facit, *11. q. 3. nemo condemnat*, & idem dicit eadem ratione ſuper facto damnato promulgata, & idem per eandem rationem videtur hic, quod idem ipſo ſtatuente dictũ eſt tenuiſſe Hug. *63. diſt.* Adrianus. *ead. ratione.* Idem dicit Arch. de priuilegiato, quod excõmunicari non poſſit, quia priuilegiũ intelligitur de ſententia hominis, non iuris: idẽ Pet. de Bellaper. de ſtatuente, vt ipſe ſcripſit *C. de ſacroſan. Eccleſ. auth. quibuſcunque*, ex eo ꝙ ſtatuendo gerit perſonam publicã, delinquendo priuatã, alleg. *etiam ff. de admin. tut. cum hæreditas de pact.* cum in eo eſſet, quæ probant, ꝙ in generali ſermone perſona loquens includitur, alij dicunt quantũ ad ſtatuentẽ, aut ipſe ſolus poteſt ſtatuere, & tunc ſuo ſtatuto non ligatur, *C. de legi. digna vox.* aut nõ poteſt ipſe ſolus, vt Epiſcopus ſine conſenſu capituli, *ſupra de his quæ fiunt à prælat. quanto*, & tunc ipſe ligabitur. Alij vt Lau. & Goffr. *hic* dicunt, quod Archiepiſcopus proprius non ligatur,

quia eſt ordinarius prouinciæ, *9. quæſt. 3. cap. 2.* & hæc ratio fortius
concludit in ipſo ſtatuente, *de offic. ord. cum Epiſcopus, lib. 6.* Idem
tenet Bertran. quod proximè de Archiepiſcopo, *per cap. grave. de
præben. & de ſenten. excom. à nobis. 1. in Authent. de ſer. Ciuitatis. §. non
habente. collat. 3.* vbi præſes remouet defenſorem, quia firmatur à
maiore, ſcilicet à præfecto Hoſtienſ. dicit hoc certo certius te-
nendum, & de ſuperiore & ſtatuente vel proferente hoc not.
*in ſumma, de ſent. excom. §. quis valeat excommunicari, poſt princip. ver.
quid ergo.* hanc opinionem ſequitur D. & P.M. ad quam indu-
citur pro Archiepiſcopo, *21. diſtinct. inferior. ff. de diuor. l. minor au-
tem ff. de arbit. l. 3. in fin. & l. 4. & clem. de elect. ne Romani.* pro ipſo ſta-
tuente allegatur *ff. de arbit. l. penult. de inſtit. cap. fin. & quod ibi not.
ff. ad Trebell. ille à quo. §. tempeſtiuum. ff. de donat. inter vir. & vxorem.
quod autem. § vxori.* pro vtroque facit illud *Iſa. 10. Nunquid gloria-
bitur ſecurus, &c.* quod habetur *in princ. cap. inferior. & 23. quæſt. 5. §.
fin. poſt princ.* inducit D. & P. M. rationem, quia ſi expreſsè hoc
dixiſſet ſtatuens de ſe vel de ſuperiore ſtatutum fuiſſet illici-
tum, *de verborum ſignificatione ex parte. 3. de iureiurand. cap. 1. libro 6.*
Præcipuè, quia ſtatuta ſunt ſtricti iur. *de iureiuran. in noſtra*, quæ
non includunt id, quod non eſt veriſimile ſtatuentem intelle-
xiſſe, etiam dato quod aliàs verbi ſignificatio id includeret: ſed
non eſt veriſimile ſtatuentem ſe, vel ſuperiorem ligare, ergo
23 &c. ad hoc *de reg. iur. in generali, lib. 6. cum concord.* & † ſecundum
intentionem edentium leges ſunt interpretandæ, ſiue ſint com-
munes, *11. quæſt. 1. § ex his. C. de leg. l. 1. & vltima*, ſiue ſingulares, &
priuatæ, *de verborum ſignificatione ex parte, & cap. dilecto.* Item
ad ſententiam & ſtatutum inducit, quia ſe vel ſuperiorem ab-
24 ſoluere non poſſet: ergo moltò minus ligare, cum † fauorabi-
lior ſit abſolutio, quàm condemnatio: immò interdum abſol-
uit, qui non poteſt ligare, *de offic. leg. cap. penult.* vel ſaltem eſt pa-
ritas inter iſta, *de pœnitent. diſtinct. 1. verbum, primum patet de pœnit.
& remiſſ. quod autem*, vnde dans indulgentiam vel remiſſionem,
illa vti non poteſt, vt ipſe not. poſt Vincent. *de pœniteut. & remiſſ.
cum ex eo.* & tamen illa habet vim & proprietatem ſtatuti, *vt not.
de offic. leg. cap. vltimo.* ſi poſſet verè probare, quod maiorem po-
teſtatem haberet iudex circa delinquentem, cui per ſtatutum
pœna apponitur, quam habeat, cum per ſententiam hominis.
crederem opin. Vgo. & ſequentium eſſe veram, vt tunc vigore
ſtatuti ligaretur, quia ſtatuente per ſententiam puniri non poſ-
ſet, ſed contrarium repetitur: nam ſubditum exiſtentem extra
territorium iudex per ſententiam excommunicat, ſecundùm
quod plenè dicam *infra in 9 quæſt.* quem tamen ſtatutum non li-
garet, *vt in decret. 2. 2. reſponſo, de conſtit. lib. 6* & circa hoc vide quod
dixi in quæſtione ingredientis clauſuram monaſterij monia-
lium. Placet ergo opinio D. & P.M. ſcilicet quod nec per ſtatu-
tum nec per ſententiam proprius ſuperior vel ipſe idem ligetur,
vel puniri poſſit per prædicta iura, & rationes ſupradictas. Nūc
reſtat reſpondere ad cōtraria: ad rationem Vgo. de facto dam-
nato dicit D. & P. M. quod iura illa loquuntur de facto damna-
to per ius commune, ſcilicet de hæreſi, & ſic non probant ſub-
ditum ligari per ſingulare ſtatutum: *ad l. 3. ff. de offic. præſid.* quam
inducit Bartol. quod illa lex, licet excludat diſt. loci, quia vnde-
cunque ſit delinquens, præſes punit eum ibi delinquentem, nō
tamen excludit diſtinctionem indemnitatis vel præſidentiæ.
Ad rationem Archidiaconi dic, quod non ſequitur, ſi genera-
lem habet poteſtatem à canone, ergo ligatur ſuperior, quia illa
poteſtas limitata eſt ad ſubditos tantum, *de ſenten. excom. à nobis.
& eod. tit. Romana § 1 libr. 6.* & ſi dicis, ratione delicti factus eſt
ſubditus: hoc verum de extraneo, non ſuperiore proprio, vt
hic. & in concord. alias idem eſſet dicendum in ſententia, quod in
ſtatuto, quod etiam eadem ſit poteſtas in ſententiando, immò
fortè maior, vt dixi, ſicut in ſtatuendo, & tantum ipſe Archid. &
omnes concedunt ſtatuentem vel ſuperiorem propria ſenten-
tia non ligari, & per hoc eſt reſponſum *ad cap. nemo condemnat:*
quia etiam in ſententia loquitur. Item ſequeretur, quod Papa
ſuo canone ligaretur, quaſi ligetur à Chriſto, cuius auctoritate
facit canonem, vt *ibi, quod eſt falſum, vt not. 94. diſt. ſi inimicus. infra
de ſenten. excom. nulli.* Item ſequeretur communem Epiſcopum
etiam non ſubditos vbicunque delinquentes ligare poſſe, cum
omnes ſint ſubditi Chriſto & Papæ, cuius auctoritate ligat, vn-
de dicit D. & P.M. ponderandum, quod canon dicit, Nemo cō-
demnat vincula Epiſcoporum: ergo loquitur de iam vinculato,
& ſic ſubditus vinculatus à prælato vinculatus dicitur à Chri-
ſto, & ſic virtutem vinculi exprimit ille canon, ſed poteſtatem
vinculandi non ampliat, & ſic nil facit ad quæſtionem iſtam.

Ad rationem Pet. dic, quod tollitur per *§. tempeſtiuum ſupra alle-
gatum.* conſtat enim, quod conſul vel prætor inſtitutus hæres,
vt reſtituat in adeundo, gerit perſonam priuatam, & tamen à
ſeipſo vel alio conſule, vel prætore non cogitur, quanquam in
cogendo gerant perſonam publicam, idem probatur *in prædicta
l. 3. in fin. & l. 4. ff. de arbit.* tollitur etiam prædicta ratio Pet. quia
ex ea ſequeretur Principem ligari ſua lege, cum etiam † ipſe in 25
delinquendo gerat perſonam priuatam, in ſtatuendo publi-
cam, vnde ſic vt ſtatutum impoſſibile eſt fieri per dignitatem
circumſcripta perſona ſtatuentis: ita perſona ipſa à ſtatuto in-
telligatur exempta, ac ſi dicat, quicquid faciat quocunque va-
dat eum dignitas, quam habet comitatur: ipſe etiam Petr. *in l.
cum ipſe. C. de contrahen. empt.* non audet aſſerere, quod ſeipſum
poſſit abſoluere, & tamen illa ratio ita vrget in abſoluendo, ſic-
ut in ligando, immò fortius per id quod *ſupra* dixi. Ad *l. cum hæ-
reditas, & l. cum in eo eſſet*, dic, quod non intendunt, quod pactū
tutoris cum creditoribus factum ipſo facto diminuat creditum
tutoris, ſed prouidebitur miniſterio iudicis competentis, vt ex
parte ſit contentus, ſic hic non incidit in ſententiam vel pœnā
ſtatuti ſtatuens, vel ſuperior eo ipſo, ſed per competentem iudi-
cem punientur: dignum tamen eſt, quod ſtatuēs illa puniatur,
ſi aliàs poteſt illa de iure puniri, & ſic etiam reſpondeas ad regu-
lam, *quod quiſque iur. &c. de conſtit. & cum omnes. de mut. petit. c. a. ff.
quod quiſque iure &c. l. 1.* quia iuſtum eſt, vt miniſterio iudicis cō-
petentis id fiat, ſed non probant, an ipſo facto vel iure quis li-
getur, lege quam alij indixit. Nec obſt. ſi dicatur, quod ſecundū
hoc nil erit ſpeciale in Papa vel Principe, ſi alij ſuis proprijs le-
gibus non ligentur, ſed hoc eſt ſpeciale in ipſo, quod *l. communi
non ligatur. C. de leg. digna vox. ff. eod. princeps.* Item non obſt. quod
quidam ponunt, quod ſicut canon Papæ ligat in ſuo territorio
excedentes, quia quod iuris eſt de toto quo ad totum &c. *de off.
de leg. paſtoralis. § 1. ff. de rei ven.* quæ de tota, quia fateor hoc circa
ſubditus: ſed nego ſuperiorem proprium vel ſtatuētem ſubdi-
tum etiam delinquendo, vt *ſupr.* probaui. Non obſt. *24. q. 1. § ſed
quis. 11. q. 3. ſi his.* vbi videtur, quod quis liget maiorem, quod ibi
non ligatur, ſed optat Apoſt. quod etiā maior ligetur, vt *ibi* not.
Nec obſt. *12. q. 2. non liceat Papæ*, quia ibi par pari non imponit le-
gem ſed indicat, *de reſcrip. c. vlt. lib. 6 ſicut & declarat*, & ſic nō obſt.
40. diſt. ſi Papa, ſicut etiam quis cōtra ſeipſum imponit legem, &
ſic non obſt. *21. diſt. nunc autem.* id tenetur interdum ſed impro-
priè, & ſic non obſt. *de pœn. diſt. 1. multiplex. C. de ſum. Trin. inter cla-
ras. C. de fideicommiſſ. l. fin. de facto*, quia interdum quis ſeipſum ar-
ctat, *de elect. cum in veteri, de offic. de le. conſuluit*, & facit quod not. *in
prædicta l. pen. ff. de arbit.* & per iuramentum quis ſeipſum ligat, *de
iureiurando. c. 1. lib. 6.* Et aduerte, quod licet dicatur, quod Archi-
epiſcopus non habeat poteſtatem in diœc. ſui ſuffraganei, niſi
in caſibus not. *ff. de offic. ord. paſtoralis, 1. reſponſo.* non tamen ſequi-
tur eum ligari in caſu quæſtionis, quia illud eſt verum quo ad
ſubditos ſuffraganeorum, quibus eſt mediatus ſuperior, ſed
quo ad ipſos ſuffraganeos eſt immediatus ſuperior quare &c.
Concludo ergo, quod cùm ſtatutum Epiſcopi totum proce-
dat à poteſtate Epiſcopi, ita quod illud tollere poteſt, ad hoc *12.
q. 1. certè*, & hoc nullus negat, licèt alias dicatur ius facere, tamē
eſt ius Epiſcopi, & ſic nominatur: quare nec ipſum nec pro-
prium ſuperiorem ligare poteſt, cum etiam eo præſente nō poſ-
ſit benedicere, niſi eo iubente, *20. diſtin. denique.* † Nunc autem 26
reſtaret quærere, an ſtatutum Epiſcopi liget ſubditum ſuum in
diœceſi delinquentem, ſed in loco exempto. Quam quæſtionē
diſputaui, ibi plenè videas. Octauò quæro, † an Epiſcopum 27
delinquentem infra territorium Archid. ipſe punire poſſit, ſi
proprius Epiſcopus eſt? dic vt *ſupra proxima quæſtione.* de alieno
tenet Innocent. *ſupra de maio. & obed. cum inferior*, quod Archidia-
conus poſſit eum punire, quia ratione delicti &c. vt *hic, & in cō-
cord.* ſed Hoſtien. *ibi* contra, *per decret. quia periculoſum. de ſentent.
excomm. lib. 6.* dictum Innocent. ibi placet D. & P.M. ex quo po-
teſtatem habet Archidiaconus puniendi & coercendi delicta.
Nec obſt. *decret. quia periculoſum*, quia licet ſententia vel ſtatutū
imponens pœnam ſuſpenſionis vel interdicti non compre-
hendat Epiſcopus, de ipſis ratione non habita, tamen ſpecia-
liter contra ipſos poteſt procedi ad prædictas pœnas & alias.
Item quia aliàs ſequeretur, quod alium Archidiaconum ibi-
dem delinquentem punire non poſſet, quia qua ratione maio-
rem punire non poſſet, eadem ratione nec parem. *de elect. inno-
tuit*, quod eſt falſum, vt *ſupra proxima q. dixi.* Nonò quæro † nun- 28
quid iudex ſubditum vel ratione delicti vel domicilij conuen-
tum

tum vel accuſatum coram eo abſentem poſſit excommunicare? Videtur quod ſic, *ſupra vt lit. non conteſta. tua*: vbi videtur caſus, *& eodem titulo cap. fin. in fine*. nam & citari poteſt, vt *in prædictis iuribus, & de do. & contum. cauſam quæ*: ergo non parendo eſt contumax, vt in eiſdem, & ſic poteſt excommunicari, *de ſenten. excom. ſacro*. hoc etiam videtur expreſſum *ſupra de appell. cum ſit Romana. in fin. de cleric. non reſiden. ex tua. 2. reſpon. 2. quæſtione prima. de manifeſta. & ibi not.* ad idem quod not. *de ſe. exc. mini. Apoſtolicæ in gloſſ. 2.* In contrarium facit regula, *extra territorium &c. ff. de iuriſdict. omn. iudic. l. vltima de conſtit. cap. 2. in fine libro ſexto*. Ex quibuſdam gloſſ. Hoſtienſ. *hic* poſitis videtur ſibi placere per hanc decret. quod talem excommunicare poſſit, hoc tamen non probat, vt dixi ſuper verbo, excommunicetur, & ſuper verbo, nec. placet tamen quibuſdam dicta opinio Hoſtienſis, ſupple quod talem abſentem poteſt excommunicare, quia ex quo habet iuriſdictionem, poteſt eum citare extra territorium, qui ſi citatus non venit, eſt contumax, vt *in decret. tua*. hoc recitat Innocent. *ſupra de foro competen. capit. final.* vbi dicit alios dicere, quod licet abſens poſſit de extra vocari, ad hoc vt fiat miſſio in poſſeſſionem rerum, quas ibi habet, non tamen poteſt procedi contra perſonam ipſius ad excommunicationem, quia non tenetur ire, ſed ſic non eſt contumax: ergo ratione contumaciæ, quæ non eſt, excommunicare non poteſt, 11. *quæſtione 3. nemo Epiſcoporum*, & ſic reſpondent *cum decret. ſanè, eodem titu.* quia ratione rei, quam ibi habet, iudex eſt, & ideo ius poteſt in ea dicere ſupra miſſam in poſſ. ſed in perſonam abſentem non poteſt ius dicere, quam vt dicunt, citare non poteſt extra territorium, vel ad rem, quod poſſedit: tamen in re non tenetur, & ſic non contumax, vt eſt dictum, nec eſt mirandum ſecundùm eos, ſi ſit miſſio, licet propriè nõ ſit contumax: hoc etiam fit in abſente cauſa reipublicæ, & in pupillo, qui non ſunt contumaces, *ff. ex quibus cauſ. maior. aut prætor. §. hæc autem. ff. de priuileg. creditorum pupill.* ſatis eſt ergo, quod res ſuas poſſideri patiatur talis abſens, *argum. ff. de procur. ſed hoc. §. vltimo. & l. ſequent.* vel etiam ſi dicatur contumax, tamen procedere non poteſt contra eum, niſi per miſſ. in poſſeſſ. *de foro competen. Romana. § contrahentes lib. 6.* & hoc magis videtur placere ipſi Innocent. *in prædicta decret.* Sed ponderandum eſt igitur, quod *in prædicto §. contrahentes*, & in eum caſum, in quem non poteſt fieri miſſio, nec decerni, puta quando non habet bona, vbi contraxit, vel alibi: non dicitur, quod procedatur ad excommunicationem contra ipſum, quaſi hanc pœnam ligantem perſonam iudex non poſſit abſenti infligere: ſed ſecus in miſſione in poſſeſſione in quam ponderamus rem, pro qua defendenda debuit præſens eſſe vel procuratorem mittere, *de eo qui mittitur in poſſeſſionem capitulo vltimo*. ſibi ergo imputet, ſi alterum non fecit. Hæc opinio videtur clarè probari *per clement. de regulis iur. paſtoralis. verſic. vt illud cauquam*: ibi patet, quod iudex extra territorium ſuum citare non poteſt, ſed ſine dubio multum obſt. contraria *ſupra allegata*. æquè poſſet dici, quod ſi tempore, quo fuit citatus vel monitus, erat in territorio, licet tempore excommunicationis non ſit, benè potuit excommunicari, quia comparere tenebatur, & ſic benè fuit contumax, & ſic ſit vera opinio Hoſtienſ. quod ita intelligitur *decret. tua. & vlt. vt lit. non conteſt.* in quantum de pœna excommunicationis loquuntur: *& decret. cum ſit Romana. & cap. de manifeſta.* & quæ in prædictis gloſſ. ratio, quia Apoſtolus, qui excommunicauit abſentem legatus erat in illis partibus, & ille erat infra legationem ſuam licet abſens à ciuitate, in qua degebat Apoſtolus, quare ipſum benè potuit excommunicare, *de offic. leg. nouit. & capit. quanto.* intelligitur in Papa, cuius territorium eſt totus orbis, 9. *quæſt. 4. cuncta. de foro competen. cap. vltimo in decret. tua*, erat præſens Epiſcopus, ſed ſuo Archiepiſcopo inobediens, & ſic ibi mutat caſum, quia præſes locutus fuerat de inferioribus clericis abſentibus, & verbum eos, & verba etiam quæ ibi ponuntur non implicant proximo præcedentia, ſed reſpiciunt antiqua: ſed ſi tempore citationis non erat in territorio, tunc non poteſt excommunicari ratione prædicta, quia citatio eum non arctauit, vt in contrarijs, & *in prædicta clement. paſtoralis* pro hac diſtinctione benè facit litera *decret. vltima, de eo qui mittitur in poſſeſſionem*. ponit citationis edictum: ſed gloſſ. & omnes communiter ſupplent *ibi* maximè. ſed benè facit, quod not. de excommunicato ſub conditione, qui pendente conditione, factus eſt de alieno foro, *de appellat. præterea*. ſecundò. Et licet hoc dictum æquum videatur, tamen verius credo, quod ſi neſcitur vbi eſt, citatione legitimè facta in loco delicti commiſſi per iudicem delicti vel habitationis per iudicem domicilij, qui excommunicari poſſit per prima iura, & ſic loquitur decret. *ex tua. ſecundo reſponſo*. nam & tunc pro præſente reputatur, *de dolo & contumac. cauſam. & cap. final.* ſed ſi facit copiam ſui alibi, tunc prius requirere habet iudicem, ſub quo degit, vt moneat vel citet delinquentem, & ſi propter hoc non comparuerit, latitare videtur, ita quod poterit excommunicari, aliter non. *argument. præd. §. contrahentes.* vbi de excommunicatione non exprimitur, quia illa non quærebatur, ſed ſolum de miſſione facienda in bonis. *ad idem in Authentic. vt omnes obediant. iudic. §. ſecundo. collatione quinta.* ſic enim diſpunitur citari abſentes non latitantes, vt *in prædicto §. ſi verò comprehenſorum*. optimè facit *prædict. clement. paſtoralis. verſiculo nos quoque*. ſi velles ſequi aliam opinionem, quæ indiſtinctè videtur velle talem abſentem proprium iudicem vel delicti excommunicari poſſe, tunc oportet quod dicas, ſicut tenent quidam Moderni, quod etiam talis abſens non latitans poteſt per ſuum iudicem, ſcilicet vel ratione domicilij vel delicti citare, quia effectus talis citationis refertur ad locum ſui territorij. & hoc dicunt expreſſum. *C. de Epiſcop. & cleric. omnes. §. ſi verò apparitor.* benè facit *prædictus §. contrahentes.* vbi hoc videtur tenere Ioan. Mo. ad idem facit, quia abſentem monet prælatus, vt veniat ad reſidendum in Eccleſia, quod ſi non venerit, punitur, *de cleric. non reſiden. capitulo vltimo*. & vide quod dixi in prædicta quæſtione, quam diſputaui de ſubdito Epiſcopi delinquente in loco exempto, in ſolutione, & ſecundùm hoc iudici non paretur impunè, vt *in l. final. ff. de iuriſdiction. omn. iudic. & in decret. ſecunda. in fine. de conſtitu. libro ſexto*. vel quando iudex eſt extra territorium, id eſt, quod ad territorium ſuum confertur, neceſſe eſt parere. Ad *clementin. paſtoralis*. dici poteſt, quod loquitur, quando quis citatur ad locum notoriè periculoſum, vt ibi: vel melius, quando is, qui citatur, non erat ſubditus citantis ratione delicti vel domicilij, vel alio modo, ſic per prædicta iura prædicta opinio fortiter comprobatur. *Sui copiam*] aliàs ſuperfluè dicerent iura iudicem, ſub quo degit, deberet inquiri, vt citet vel moneat, & ſic poſſet intelligi *præd. §. ſi vero apparitor. & §. contrahentes*, vel dic, quod *in §. ſi verò*. benè erat in prouincia ſubdita ei, cui mandabat citari, licet extra ciuitatem Conſtantinopolitanã. & facit quod *ibi* not. Vel dic, quod non poteſt citari quis extra territorium quoad hoc, vt pœna imponatur, quæ perſonam ligare habet, vt in caſu noſtro, *& in clem. paſtoralis*. ſed ſic quando circa res eſſet pœna imponenda, *vt in §. contrahentes. & in decret. vlt. de cleric. non reſiden. cum ſim.*

Decimò † quæro, ſi delegatus Papæ vel Principis in cauſa ſibi commiſſa abutitur iuriſdictione, an per ordinarium loci puniri poſſit? Videtur quod non, quia maior eſt eo, *ſupra de offic. delegat. ſanè. ſecundò. & ſuprà de offic. legat. cap. 2.* quia priuilegium vel exceptio non excuſat delinquentem, vt *in Authen. qua in prouincia. & in decret. prima. de priuil. lib. 6.* Dicunt quidam, aut abutitur iuriſdictione quo ad proceſſum, & tunc ordinarius non habet eum compellere, aut malè iudicando, volendo iudicare, & tunc litem facit ſuam, 13. *quæſt. 2. dominus noſter. in Auth. de quæſt. §. ſi iudex, collat. 6. 3. quæſt. 7. qui ſine.* & ideo ad illud intereſſe coram ordinario poterit conueniri: induxit in Authen. *vt iudic. ſi quoquo ſu. §. damnat. collat. 2. & de iud. §. 1. §. iuſtum. & §. vt autem lator. collat. 6.* facit quod not. *de reſcript. cap. fin. in vltim. gloſſ.* vbi dominus & pater meus tenet contrarium, ſcilicet quod quamdiu durat iuriſdictio delegati, quomodocunque delinquat abutendo iuriſdictione, non poterit per ordinarium puniri, *alleg. ſupra de appellat. ſolicitudinem. de offic. legat. capit. 2. & quod not. de offic. delegat. prudenciam. §. adijcimus. in vlt. gloſſ.* & hoc eſt potiſſimè verum, ſi per hoc proceſſus cauſæ quomodolibet impediretur. 29

REPETITIO
IN CAP. QVIA IN OMNIBVS.
De vſuris.

Celeberrimi I.V.C.D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo contra ius diuinum induci non poteſt.*
2 *Dictio, aliquatenus, verificatur in qualibet minima particula.*
3 *Statutum & conſuetudo à pari procedunt, & ideo inducere vſuras non poſſunt.*
4 *Conſuetudo etiam irrationabilis excuſat quem à pœna temporali.*
5 *Teſtamentum vſurarij manifeſti nunquid præſtita cautione reconualeſcat. num. ſeq.*
6 *Opinio, quæ fauet teſtamento, in deciſiuis eſt tenenda.*
8 *Teſtamentum aſſumit robur non ex ſolo curſu temporis, ſed etiam ex voluntate teſtatoris, qui cenſetur habere animum perſeuerandi in diſpoſitione iam facta.*
Nec dicitur perfectum ante mortem teſtatoris. num. 9.
10 *Defectus maior reputatur in agente quàm in patiente.*
11 *Inſtitutio nunquid reconualeſcat ex superuenientia capacitatis.*
12 *Teſtamentum nullum ipſo iure non reconualeſcit, licet ceſſet cauſa, ob quam reddebatur nullum.*
13 *Actus ex quo eſt nullus ipſo iure, an eius confirmatio retrotrahi debeat.*
14 *Teſtamentum quod fuit à principio validum, & poſtea annullatum propter capitis diminutionem non reconualeſcit ea ceſſante.*
15 *Res de facili reuertitur ad ſuam naturam.*
16 *Conſenſus vbi in actu requiritur pro forma, præſtari debet tempore, quo celebratur contractus.*
17 *In teſtamentis triplex perfectio conſideratur.*
18 *Teſtamentum conditum ab eo, qui non erat vſurarius, nunquid infirmetur, eo poſtmodum effecto vſurario manifeſto. num. ſequent.*
19 *Delictum ſuperueniens non corrumpit actum legitimè geſtum.*
20 *Vſura an ſint prohibita de iure ciuili. num. ſeq.*
21 *Inferior non poteſt derogare legi ſuperioris.*
22 *Lex antiqua non cenſetur corrigi, niſi expreſſè corrigatur.*
23 *Vſurarius an ſit infamis.*
24 *Actus qui approbat vel confirmat, eius vires non extendit.*
25 *Rubrica vbi eſt generalior nigro attenditur, ſi perfectam habet orationem, & ab ea ampliantur in nigro contenta.*
26 *Verba in dubio intelligenda ſunt ſimpliciter, & non ſecundùm quid.*
27 *Clauſula in fine poſita, refertur ad omnia præcedentia: hoc non habet locum, quando inſurgit legum correctio.*
28 *Pœna, quæ imponuntur vſurarijs, nunquid imponãtur ipſo iure, an iudicis officio.*
Et quis effectus inſurgat ex hac inueſtigatione. num. 30.
29 *Verba quando poſſunt interpretari, vt ſint futuri temporis & præſentis, interpretantur vt ſint futuri temporis.*
31 *Pœna vbi imponitur ipſo iure, mora purgari non poteſt lapſo tempore.*
32 *Vaſallus vbi venit priuandus feudo per ſententiam iudicis, ſi dominus eum inueſtiat de nouo, non mutatur qualitas feudi: ſecus ſi pœna imponatur ipſo iure.*
33 *Pœna vbi imponitur per ſententiam, mortuo delinquente, crimen extinguitur, nec pœna peti poteſt.*
Et vbi imponitur ipſo iure, eſt neceſſe quod delictum ſit conſummatum, & ei locus ſit. 34.
35 *Pœna vbi non imponitur ipſo iure, non debetur nec peti poteſt in foro conſcientiæ, ſecus ſi imponatur ipſo iure.*
Et vbi imponitur ipſo iure, fructus ſunt reſtituendi poſt perceptionem delinquentis à die commiſſi criminis, ſecus ſi requiritur ſententia hominis. num. 36.
37 *Vſurarius manifeſtus ſi præſtita cautione fecit teſtamentum, & deinde continuauit vſuras, occultè tamen, nunquid teſtamentum infirmetur. num. ſeq.*
38 *Voluntas coacta non dicitur libera voluntas.*
Metus reddit matrimonium ipſo iure nullum.
39 *Actus ſequens declarat, qualis fuerit diſpoſitio in actu præcedenti.*
40 *Fieri quid facilius impeditur, quàm factum tollatur.*
41 *Teſtamenti nullitas dicitur pœna.*
42 *Pœna à lege impoſita vt locus ſit, neceſſe eſt quod omnes qualitates in ea expreſſè verificentur.*
43 *Vſurarius manifeſtus, ſi reſtituit vſuras, poteſt teſtari.*
44 *Æquiparatorum eadem eſt ratio.*
45 *Vſurarius manifeſtus dicitur, qui ſemel ſub vſuris mutuauit.*
46 *Nomina verbalia, quæ ſonant in delictum, verificantur ex vno ſolo actu.*
47 *Palam, dictio quomodo exponatur.*
48 *Vſurarius manifeſtus an dicatur, qui ex eius libris conuinci poteſt. num. ſeq.*
49 *Teſtes eandem vim habent ad inducendam probationem, quam habent inſtrumenta etiam publica.*
50 *Vſurarius conuictus per argumenta, & adminicula an dicatur manifeſtus, ſi ſequatur iudicis ſententia. num. ſeq.*
51 *Sententia cauſat nedum manifeſtum, ſed etiam notorium.*
52 *Notorium & ſententia æquiparantur, quo ad faciendum rem certam.*
53 *Vſurarius manifeſtus probatur quis ex probationibus teſtium claris.*
Et nunquid talis probetur ex confeſſione extra iudicium facta. numer. 54.
55 *Confeſſio geminata extraiudicialis vim habet confeſſionis factæ in iudicio.*
56 *Confeſſio facta in teſtamento eandem vim habet quam confeſſio facta inter viuos.*
57 *Confeſſio in caſibus, in quibus probatur quem eſſe vſurarium, an requiratur præſentia eorum à quibus vſuras extorſit.*
58 *Confeſſio quando non tendit per directum ad obligandum confitentem, ſed per quandam conſequentiam, tunc præiudicat ipſi confitenti.*
59 *Vſurarius ſi condidit teſtamentum, & conſtituit procuratorem qui poſt eius mortem cautionem præſtare debeat de reſtituendo vſuras, & ita cautio fuit præſtita, nunquid reconualeſcat teſtamentum.*
60 *Teſtamentum licet vitietur hæreditate non adita, contractus tamen mandatus in eo celebratus non vitiatur.*

NOTA primò ſecundùm Ioan. de Anan. quod communiter vſus, & obſeruantia non facit licitum quod prohibetur à iure diuino, licet idem ſit in iure poſitiuo quod tollitur per conſuetudinem contrariam *capitulo primo, de cenſi. libro ſexto*. Secundò ſubdit, quod conſuetudo rationabilis operatur extenſionem de contrario, vt per gloſſ. *in capitulo cum venerabilis. ſupra de conſuet.* declarando perfectè eius dictum facias duas concluſiones.

¶ Prima † quod conſuetudo nihil inducere poteſt contra 1
ius diuinum & ſic non poteſt in totum præiudicare iuri diuino nec id limitare vt probat text. *in capitulo finali de conſuet.* diuini in eo dicitur quod per conſuetudinem nõ poteſt aliquatenus derogari iuri naturali, & ſic diuino & humano. Prima diſtinctio, ille † enim verba aliquatenus, verificantur in qualibet minima 2
parte, gloſſ. *in clement. prima. de foro competen.* Et ex hoc infero † 3
quod ſicut conſuetudo non poteſt permittere vſuras aliquo caſu, ſic etiam nec ſtatutum cùm à pari procedant. *l. de quibus. ff. de leg.* & ita Bald. & Paul. de Caſtro *in l. cunctos populos. de ſumma Trinitate & fide Catholica.* vbi dicunt non valere ſtatutum diſponens quod ſi hæres mariti defuncti fuerit negligens in reſtituendo dotem mulieri teneatur ad 10. pro quolibet centenario, de quo dicitur *in capitulo Salubriter. infra eodem.* Pontifex tamen poteſt ex iuſta cauſa limitare ius diuinum, probatur *in capitulo licet. de fer.* vbi limitat illud præceptum Sabbata ſanctifice. patet etiam quòd aliqua cauſa poteſt diſpenſare vt matrimonium conſummatum diſſoluatur, notatur *in cap. ex publico, de conuerſ. coniug.* poteſt etiam diſpenſare ex cauſa vt patruus ducat vxorem neptem, id eſt, filiam fratris, quod eſt contra ius canonum, ita dicit Abb. *in capitulo per venerabilem. qui fil. ſint legitim. columna quinta.*

¶ Secunda † concluſio eſt. Conſuetudo licet ſit illicita & irra- 4
tionabilis excuſat tamen quem à pœna temporali, gloſſ. *in c. cum venerab. ext. de conſ.* facit quod voluit Bartol. *in l. quod ſcit ff. de ædil. edict. in §. apud Labeonem.* vbi dicit quòd ſi quis facit aliquem contractum

tractum in loco, vbi communiter talis contractus reputatur li-
citus non eſt vſurarius, licet in veritate ſapiat prauitatem vſura-
riam: dicens tamen quod ille contractus eſt illicitus, non ob-
ſtante tali conſuetudine, & ſic debet reſcindi, vt fœneratitius:
ſed tamen celebrans huiuſmodi contractum non dicitur vſura-
rius & ſic pœnas non patitur, de quibus in hoc textu: Primò fal-
lit iſta concluſio, quando iſta conſuetudo fuiſſet declarata in-
iuſta & irrationabilis, ita tenet Abbas *in dicto cap. cum venerabilis.*
Secundò fallit, quando iſta conſuetudo eſſet contra ius, nam
tunc excuſatur quis ratione talis conſuetudinis, gloſſ. *in capitulo
flagitia. 32. quaſtione 7.* Tertiò fallit in pœna ſpirituali ſeu genera-
li, gloſſ. *in capitulo denique. quarta diſtinctione.* Vltimò fallit, quan-
do talis actus in ſe malus eſt, & eſt reprobatus, nedum à lege
poſitiua, ſed etiam naturali *cap. inter dilectos. de exceſ. prælat. vbi ex-
emplum.*

¶ Secundò nota has pœnas quæ imponentur manifeſto vſu-
rario, proſequere, vt hic per Abb. patitur etiam aliam pœnam,
nam teſtamentum nullum eſt, niſi præſtiterit cautionem de re-
5 ſtituendo malè ablata *cap. quanquam, de vſur. in 6.* Sed iuxta † hoc
inſurgit pulchra difficultas, ſcilicet an teſtamentum manifeſti
vſurarij reconualeſcat, ſi poſtea præſtetur cautio: Ioan Andr. *in
dicto cap. quanquam.* tenuit quod ſic, nec eſt verum, quia mutauit
opinionem *in clemen. prima de vſur.* quia *in dicta clemen.* vult quòd
non reconualeſcat præſtita cautione per hęredes eius, licet Bar-
tol. *in l. filio præterito, in vltima quæſtione. de inoff. rupt. & irrit. fac.
teſtament.* dixerit Ioann. Andr. mutaſſe opinionem &c. verum
non dicit Bartol. prout vult Rodulphus *in dicto tract. quæſt.* 100.
hanc opinionem ſequitur Bartol *in d. l. filio.* & quamplures alij
Doct. quos adducit *hic* Ioan. de Anan. qui multùm prolixè eos
refert, illos etiam adducit Corneus Peruſ. *in l. poſthumo. C. de bo-
nor. poſſeſſ contra tab.* & in deciſionis † iſta opinio eſt tenenda, quia
fauet teſtamento *l. ſi pars iudicantium. ff. de inoffic. teſtamen. capitulo
final. de reſcript.* mouentur tenentes hanc opinionem quia vſu-
rarius non eſt inteſtabilis, poteſt enim teſtari præſtita cautione,
& ea præſtita teſtamentum reconualeſcit, *l. qui ſoluendo non erat.
& l. duos Apollonios. ff. de hered. inſtit.* quem ad hoc adducit Bartol.
in dicta l. filio. ſi enim ſimpliciter teſtari prohibetur, tunc verum
7 eſſet quòd teſtamentum † à principio nullum non poſſet recõ-
naleſcere, *l. prima. §. ſi filius. de leg. tertio § final. inſtit. quibus non eſt
permiſſ. fac. teſtamen.* mouentur etiam quia ex quo præſtita cau-
tione ceſſat cauſa, quæ annullabat teſtamentum illud reconua-
leſcere debet *l. filio præterito. ff. de inoff. rupt. & irrit. fac. teſtamen. &
8 l. poſthumus.* item adducitur, quia teſtamentum aſſumit † robur
non ex ſolo curſu temporis, ſed etiam ex voluntate teſtatoris,
qui cenſetur habere animum perſeuerandi in diſpoſitione iam
facta argumento *l. tribunus. §. final. de inoff. teſtamen.* Quartò Do-
minic. *in dicto cap. quanquam. in fine.* mouetur quia cautio non eſt
de forma ſubſtantiali teſtamenti, cùm poſſet præſtari ante teſta-
9 mentum, mouetur ergo idem Dominicus, quia † teſtamentum
non dicitur perfectum . . . . mortem teſtatoris *l. qui ſe exterum.
ff. de adi. leg. capitulo cum Marthæ verſiculo cæterum. de celeb. miſſ.* ſtatus
ergo eſt, quod . . . . interueniat ante mortem, cùm ante non
ſit teſtamentum perfectum, & cum nullitas teſtamenti ſit pœ-
na, *l. ſiu Caie poſthum. hered. inſtitu.* in illam non incurritur niſi a-
ctu . . . ſit perfectus *capitulo perpetuo, de electione, lib. 6.* Vltra Docto-
res iſta opinio poteſt probari per textum *in l. ſi rem. §. omnis. ff. de
pignora. actio.* item poteſt comprobari ex pulchra doctrina Bar-
tol. *in l. non vtr. columna vltima. ff. de vſu. pup.* vbi dicit quòd ſi ſta-
tutum eſt in ciuitate, quòd fauore creditoris debitor bannitus
vel condemnatus pro debito nullum contractum poſſit face-
re, donec ſoluat creditoribus, quæſit ſi talis bannitus contraxit,
poſtea ſoluit creditoribus, an talis contractus confirmetur. di-
cit quod ſic, quia hic non ſuperuenit ius, ſed obſtaculum re-
mouetur: adducit textus *in l. pignore ff. quæ & à quibus:* & textus
in l. prima Cod. ne tutor & curator & de iſta doctrina meminit Ab-
bas *in capitulo cum ex officijs. de præſcript.* vbi eam extollit & nil me-
lius pro hac opinione poteſt adduci. Bald. *in l. poſthumos. Cod. de
contratab.* tenuit contrarium, & alij quamplures quos non refe-
ro, & hæc opinio de iure verior eſt, & eam ita defendo, pro qua
10 ſic arguo præmittendo, quòd † maior eſt defectus in agente
quàm in patiente *l. illa inſtitutio. de hered. inſtitut. §. finali inſtitut.
11 quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum.* tunc ſic, ſi teſtator † in-
ſtituat hæredem aliquem incapacem vel ei aliquid relinquat,
& incapacitas eſt talis, quam poterat teſtator remouere, non
reconualeſcit hæredis inſtitutio ex ſuperueniencia capacitatis.
l. ſeruum, & l ſequent. ff. de condit. inſtitu. Bartol. *in l. prima. ff. de regul.
caton.* ſed teſtamentum in caſo noſtro eſt nullum, quia cautio
non fuit præſtita, quam teſtator potuit præſtare, igitur non re-
conualeſcet, ſi poſtea dicta cautio præſtetur. Secundò argui-
tur: quando † teſtamentum eſt nullum ipſo iure, vt in caſu no- 12
ſtro, non reconualeſcit, licet ceſſet cauſa ob quam reddebatur
nullum, *§. final. inſtitut. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum.
& inſtitut. de exhared. libe. §. 1. in principio.* Tertiò ſic arguitur, nam
ante † reſtitutionem cum ſit nullum, vt dictum eſt, poſtea ſi 13
cautio præſtetur, illa eſt quæ dat robur ipſi teſtamento, quia
quando actus eſt nullus ipſo iure, & confirmatur, dicitur de
nouo fieri, ſed tunc non ſunt adhibiti teſtes, quia vnico conte-
xtu interuenire debent. *l. cum antiquitas. Cod. de teſtamen.* igitur
impoſſibile eſt dicere, quod teſtamentum reconualeſcat: & ſi
dicatur, iſta confirmatio trahitur retro ad tempus facti teſta-
menti, quia ex quo actus eſt nullus ipſo iure ipſa confirmatio
retrotrahi non debet. *l. obſeruare. §. finali. ff. de offic. proconſ. & lega.*
Vltimò adduco text. *in l. qui liberis. §. reſtitutio. ff. de bonorum
poſſeſſ. ſecundùm tabu.* vbi † teſtamentum quod à principio fuit 14
validum ac poſtea annullatum propter capitis diminutionem
non reconualeſcit ea ceſſante, & ſic ſuperueniente habilitate in
teſtatore, multò ergo minus validari debet hoc teſtamentum
præſtita cautione, cùm ſit nullum ipſo iure. & tenendo hanc
partem reſpondeo adductis in contrarium, & primo *dicta l. filio.*
vbi teſtamentum ſumit robur, quia ceſſabat cauſa quæ red-
debat teſtamentum nullum fauore ipſius præteriti, & reſurgit
illa probatio ex quadam æquitate, ideo non debet extendi ad
alios caſos, iuxta doctrinam Ioan Andr. *in capitulo ſecundo vt lit.
penden. libro ſexto.* Item *l. poſthumus.* non obſtat, quia *ibi* teſtamẽ-
tum reconualeſcit ex eo, quod fuit validum à principio † & res 15
de facili reuertitur ad ſuam naturam, *capitulo ab exordio. 35 diſtin-
ctio. l. ſi vnus. §. autem omnia. ff. de pact.* Tertiò non obſtat. *l. qui
ſoluendo.* nam reſpondeo, & trado pulchrum & nouum intel-
lectum, & dico, quod ideo *ibi* non valet hæredis inſtitutio,
non quia erat nulla à principio, quinimmò erat valida, cuius ta-
men effectus impediebatur propter incertitudinem, *l. duo ſunt
Titij. ff. de teſtament. tutel.* ſi ergo ſeruus moriatur viuente teſta-
tore, alter qui ſupereſt, erit hæres ratione incertitudinis ſubla-
tæ: hinc eſt quod ſi teſtator inſtituiſſet duos ſeruos hæredes
expreſſis nominibus proprijs, ipſorum inſtitutio immediatè
habebit effectum, quia hic quem primo nominauit, eſt veluti
magis dilectus & in ſolidum eſt hæres. *l. qui ſoluendo non erat ſer-
uum. ff. de hered. inſtitut.* Quarto argumento de *l. tribus. §. finali.
ff. de teſtament.* reſpondeo quod teſtamentum nullum non po-
teſt reconualeſcere ex ſola voluntate teſtatoris, etiam ſi ceſſat
cauſa, ob quam reddebatur nulla *dicta l. qui liberis. §. teſtament.
& Inſtitut. de exhar. lib. in principio.* Quinto argumento quod fa-
cit Dominic. non ſequitur, cautio præſtari poteſt ante teſtamẽ-
tum, ergo & poſt: patet ex dictis Bartol. *in l. tam hu. §. primo. ff.
de donat. cauſa mort.* præterea dico, quòd illa cautio pro forma
requiritur, ideo præſtari debet tempore quo fit teſtamentum,
per ea quæ vult Dominus Antonius *in capitulo cum conſuetud ſu-
pra de conſuet.* Aretin. *in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir. hæ-
red. columna* 8. qui dicunt, quod vbi in actu conſenſus pro for-
ma † requiritur ille præſtari, debet tempore quo celebratur 16
contractus, *l. qui ergo. ff. de his qui not. infamia.* aſſumptum pro-
batur *in dicto capitulo quamquam.* ponderando verbum non ali-
ter, quod importat formam, Bartol. *in l. de his. ff. de tranſact.* item
ponderando clauſulam annullatiuam, quæ formam importat,
Baldus & Doctor. *in l. prima. ff. de lib. & poſthum.* Vltimo argu-
mento Dominici reſpondetur, & conſidero, quòd in † teſta- 17
mento triplex perfectio conſiderari poteſt, prima eſt ratione
formæ. ſecunda ratione effectus, de quibus Bartol. *in l. omnes
populi ff. de iuſtit. & iur. columna duodecima.* Tertia reſpectu inten-
tionis teſtatoris, *l. ſi in qui teſtamen. ff. de teſtamen.* vbi Baldus notat.
teſtamentum ergo dicitur perfectum reſpectu primæ & tertiæ
perfectionis, licet teſtator adhuc viuat, & ſecunda perfectio
non conſideratur ad validandum & inualidandum teſtamen-
tum. *l. prima. §. ſi filius ff. de leg. 3. & Inſtitut. de exhared. lib in princip.*
ad illa duo fundamenta per me adducta cogitate. Hic inſur-
git alia difficultas, an teſtamentum conditum † ab eo qui non 18
erat vſurarius, infirmetur eo poſtmodum effecto vſurario ma-
nifeſto. Angelus *in ſua diſputatione incipiente, Aſtenſis miles. quæ-
ſtione* 12. concludit quod teſtamentum non infirmatur, quia le-
gitimè factum fuit. eius opinio ſuadetur ratione, quia † deli- 19
ctum

ctum ſuperueniens non corrumpit actum legitimè geſtum, l.
nec enim. ff. de itiu. act. priuat. l. furioſus. C. qui teſtamen. facere poſſ. Ro-
dulphus in dicto tractatu queſtione 207. de Angelo mentionem
non faciens, contrarium tenet, & hæc opinio mihi placet, quam
ſequitur Bald in l. poſthumo, circa fin. C. de bon. poſſ. contra tabul. & gl.
in l. 1. §. exigi. de bon. poſſ. ſecundùm tabul.
20 Gloſſ. prima valet, † quod vſuræ ſint prohibitæ de iure ciuili,
ſuper qua difficultate pono duas concluſiones. Prima eſt, licet
ius ciuile permittat vſuras, illæ tamen peti non poſſunt, quia
non valet talis permiſſio, cùm ſint prohibitæ de iure diuino, c.
21 ſunt quidam. 25. quæſt. prima. item quia inferior † non poteſt de-
rogare legi ſuperioris, capitulo cum inferior. ſupra de maior. & obe-
dien. Secunda concluſio, de iure ciuili vſuræ ſunt permiſſæ, &
ſic Imperator non prohibuit vſuras, immò illas permiſit, l. eos.
Cod. de vſur. hanc tenent Bartol. & alij in l. cunctos populos. Cod. de
ſumma Trinitate & fide Catholica. Imola in clementin. prima. de vſur.
columna ſecunda. Abb. in capitulo cum ſit generale, de foro competen.
& placet hæc opinio, quod vltra Doctores comprobo tribus
22 rationibus, prima quia lex antiqua † non cenſetur corrigi, niſi
expreſsè corrigatur. l. ita fidei. ff. de iure fiſci. & quod expreſsè re-
quiratur, probat textus in l. final. C. de indic. vidu. toll. Secunda ra-
tio, Iuſtinianus in l. eas. Cod. de vſur. permittit vſuras, non præſu-
mitur ergo mutaſſe voluntatem, & illas prohibuiſſe, capit. ma-
iores. in fine. de bapt. l. cum qui. ff. de probation. Tertia ſumitur ex
textu in §. finali. in Authent. de vſuris nau. collat. nona, vbi Impera-
tor approbat conſuetudinem exigendi vſuras, eo quia id non
repugnat legibus iam poſitis: vult ergo Imperator leges loquẽ-
23 tes de vſuris manere in ſuo robore. Ex hac concluſione † in-
fertur, quod vſurarius non eſt infamis, quia iſta pœna non eſt
impoſita de iure ciuili. Contrarium tenet hic gloſſa, ratione de
qua in ea, cui reſpondent legiſtæ dicendo quod Imperator ap-
probat Concilium Nicænum prohibens vſuras clericis, de qui-
bus loquitur cap. quoniam multi. 47. diſtin. comprobatur hæc re-
24 ſponſio, nam qui confirmat † vel approbat actum, eius vitia
non extendit. l. Aurelius. §. teſtator. ff. de liber. lega. per quem ita di-
cunt Bald. & Paul. de Caſtro in l. tertia. C. ſi aduer. rem iudicatam.
Hæc ſolutio non eſt bona, quia textus in dicto capitulo quoniam.
prohibet vſuras etiam laicis, dum dicit, quoniam multi ſub re-
gula conſtituti, & ſic Chriſtiani: Non obſtant illa verba, & ſic à
clero deijciatur, quia fateor, quod illa pœna ſolum in clericis
verificatur. ſed tamen poſtea ſubdit textus, & alienus exiſtat à
regula, quæ verba comprehendunt etiam non clericos. ſuade-
tur ex verbis rubric. quæ dicit, vſuras exigens ſiue clericus ſiue
25 regulæ ſubiectus deijciatur: vbi enim in rubrum † nigro gene-
ralius eſt, attenditur rubrum, ſi perfectam habet orationem, &
ab eo ampliantur rubrum in nigro contenta, gloſſa ſingul. in
l. prima. C. de capt. ſtu. cenſ. exhi. lib. 11. C. quam notant Rom. & Mo-
derni Papien in l. prima. ff. ſi certa peta. ideo datur alia reſponſio,
quæ eſt melior, quod Imperator approbat Concilium reſpectu
fidei, non reſpectu prohibitionis vſurarum per rationem, de
qua ſuprà. Sed obijcies hoc modo, non probas quod in Conci-
lio Nicæno tractatum ſit de fide. item obijcies, quod Impera-
tor ſimpliciter approbat Concilium Nicænum, ergo quo ad o-
26 mnia: verba enim † intelligenda in dubio ſunt ſimpliciter, non
autem ſecundùm quid. l. hoc legatum. ff. de leg. 3. Sed primæ obie-
ctioni reſpondeo, quod immò in Concilio Nicæno de fide tra-
ctatum fuit, c. ſicut 15. diſt. vbi fuit deſtructum peruerſum dogma
Arij in Concilio Nicæno. Alteri obiectioni reſpondeo, quod
ne corrigantur iura antiqua, quæ permittunt vſuras, illa regula
locum non habet, prout d[illegible]us de regula quæ diſponit, quod
27 clauſula † in fine poſita refertur ad omnia præcedentia, illa re-
gula non procedit quando inſurgit correctio legum, gloſſ. in l.
talis ſcriptura. ff. de leg. primo. pro qua canoniſtæ habent tex. in cap.
Eccleſia veſtra. de elect. & elect. poteſtate.
28 Poſt gloſſ. Abb. ponit † nonnullas queſtiones, prima vtrum
pœnæ, de quibus in textu, imponantur ipſo iure, an verò iudicis
ſententia requiratur. Et concludit quod imponantur ipſo iure:
29 quæ concluſio videtur dubia, eò quia † verba de quibus in text.
ideo interpretanda ſunt vt ſint futuri temporis, gloſſ. in capitulo
primo. §. qui vero, & ibi Domin. de cleric. non reſiden. libro ſexto. gloſſ.
in capitulo ſecundo. de conſtitutione eodem libro. ſi interpretari de-
bent, vt ſint futuri temporis, ergo pœna non imponitur ipſo iu-
re, gloſſ. & Bartol. in l. in criminalibus. C. de iuriſd. om. iudic. Abb. in
capitulo cæterum. de reſcript. ſupra. Sequentes opin. Abb. reſpon-
dent huic obiectioni, quod immò verba de quibus in text. ſunt
præſentis temporis, ex quo non fuit addita dictio, vtinam, pro-
ut in ſimili dicunt de verbo fiat, Ioan. Calderin. & Dominic. in
capitulo quiſquis ſupra de elect. quos ſequitur Felyn. in capitulo Ro-
dulphus in verſiculo, verba lata ſententiæ. columna 2. de reſcriptis. ſuprà.
Secundo reſpon. quod vbi huiuſmodi adijcitur participium,
prout in textu maneat ſuſpenſus, tunc important illa verba ipſo
iure, gloſſ. in ver. priuatus, in capitulo licet canon. de electio. libro ſexto.
Bald. in l. prima. C. de ſecund. nuptijs. Hic videndum eſt, qui † ef- 30
fectus inſurgit ex hac inueſtigatione, an pœna imponatur ipſo
iure, an requiratur iudicis ſententia. Dicite quod plures inſur-
gunt effectus, quos in vnum congeſſi. Primus eſt, nam vbi pœ-
na † imponitur ipſo iure mora purgari non poteſt lapſo tempo- 31
re, gloſſ. in dicto cap. licet canon. in verbo priuatus. Bartol. in l. inſulam.
quæſt. 4. ff. de verborum obligat. Salicet. in l. ſi pacto quo pœnam, in quar-
ta concluſione, Cod. de pact. & eſt communis concluſio. Secundus
effectus, nam † vbi vaſallus feudo venit priuandus, & ſic requi- 32
ritur ſententia iudicis, ſi dominus inueſtiat de nouo vaſallum,
non mutatur qualitas feudi, quia ſi erat antiquum, remanet an-
tiquum, Bartol. in l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dota. factis. ſecus
eſt vbi pœna imponitur ipſo iure, nam ſi feudum erat antiquum
vel paternum, fit nouum, nec agnati in illo poſſunt ſuccedere,
id vult Paulus de Caſtro in conſilio 156. incipiente, Quod iſtud feu-
dum. Tertius † effectus, vbi pœna imponitur per ſententiam, 33
mortuo delinquente, crimen extinguitur, nec pœna peti po-
teſt. l. prima. Cod. ne ex delic. defunct. Secus vbi pœna imponitur ip-
ſo iure, l. quamuis. vbi Bartol. ff. ad Syllan. idem in l. 1. de priuat. delic-
tis. Quartus † effectus, vbi pœna imponitur ipſo iure, tunc eſt 34
neceſſe, vt delictum ſit conſummatum, vt pœnæ locus ſit, & ſic
hic conatus non punitur. cap. ſi. in cunctis. §. penultimo. ſupra de ele-
ctio. iuncto capitulo perpetua. eodem titulo libro ſexto. per quæ iura ita
decidit Ioan. Andr. in capitulo in pœnis, de regul. iur. in mercur. idem
vult Dominic. qui dicit hoc eſſe notandum in capitulo ſecundo.
§. primo de iudic. in 6. Felyn. in ſuo tractatu quando conatus puniatur,
columna quinta. Quintus effectus eſt, ſi vaſallus vel emphyteu-
ta veniant priuandi, & moriatur dominus, nulla facta querela
aduerſus eos, non poſſunt priuari ab hærede domini, quia tacē-
do videtur remiſiſſe priuationem argumento l. prima. & finali C.
de reuo. don. & cap. finali de donat. & hoc vult gloſſ. in capitulo impe-
rialem §. inſuper de prohib. feud. alien. in lib. feud. illud non habet lo-
cum in caſu, in quo priuantur ipſo iure, ita Bal. in dicto §. inſuper.
Paulus de Caſtro in l. omnino. C. de inoff. teſtamen. Cardinalis in di-
cto capitulo finali de donatione. verum eſt quod Imola in capitulo ſe-
cundo ſupra de feud. columna 8. tenet contrarium, quia requiritur
quod Dominus voluntatem ſuam declaret, an velit vaſallum
eſſe priuatum feudo, ſed reſpondetur eius rationi, quod cùm
dubium ſit, an voluerit priuare vaſallum eius hæres poteſt in-
terpretari voluntatem ſuam ambiguam, gloſſ. in l. hæredes. §. ſi in-
certo. ff. famil. erciſcun. & in l. ſi quis à filio. §. ſi quis à ſuo. de legat. pri-
mo. & ex præmiſſis vertitur pulchrum dictum Bald. in capitulo
ſi ſiciſtatus. de reſcrip. qui dicit quod filius præteritus tranſmit-
tit ad hæredes facultatem dicendi teſtamentum nullum. Sex-
tus effectus, vbi eſt pœna impoſita ipſo iure, ſtatim eſt inducta
facultas alienandi, ſecus vbi iudicis ſententia requiritur: hunc
effectum ponit Bartol. in l. poſt contractum, verſicul. ſed tempus. ff. de
donat. Penultimus eſt effectus, vbi pœna † non imponitur ip- 35
ſo iure, illa non debet nec peti poteſt in foro conſcientiæ, gloſſ.
in capitulo fraternitatis. 12. quæſtione ſecunda. ſecus vbi pœna impo-
nitur ipſo iure, nam tunc debetur etiam in foro conſcientiæ, &
ita limitatur dictum gloſſ. in capitulo dilecti, columna quarta ſupra
de arbi. ex quo infertur, quod in caſu l. ſi quis maior. Cod. de tranſact.
pœna peti poteſt in foro conſcientiæ, quia imponitur ipſo iure.
idem in domino, qui priuat emphyteutam iure emphyteutico,
quia non ſolum infra tempus, cum iſta pœna imponatur ipſo iu-
re, vt not. in capitulo potuit. de locat. Vltimus effectus eſt, vbi pœ-
na † ipſo iure imponitur delinquenti, fructus ſunt reſtituendi 36
poſt perceptionem delinquentis à die commiſſi criminis, ſecus
ſi requiratur ſententia hominis, gloſſ. eſt in Authent. de nupt. in
principio columna tertia. Dominic. in capitulo fœlicis de pœn. libro ſex-
to. Felyn. in capitulo de quarta columna. 10. de præſcript. eſt benè ve-
rum quod legiſtæ indiſtinctè volunt fructus eſſe reſtituendos
perceptos à die commiſſi criminis, hoc volunt Bald. & Paul. de
Caſtro in l. prædones ff. de petit. hæred. & Alexand. per illum textum
in l. prima. C. de his quibus vt indig. ſed ſequitur prædictam diſtin-
ctionem. Nec obſtat lex prædonis. quia loquitur in illo, qui
habuit titulum à princip. malè acquiſitum, & ſic qui nunquam
habuit

habuit legitimum titulum. Non obſtat l. prima. quia reſponde
vt ibi per Cornenm, cuius reſponſio probatur *in l. prima. §. fin.*
de inoffic teſta. & in l cum qui n. ff de condit. ob cauſ.
37 ¶ Penultimò quærit Abb. vſurarius † manifeſtus præſtita
cautione fecit teſtamentum , deinde continuauit vſuras , oc-
culte tamen , vtrum teſtamentum infirmetur. Et concludit
quod non, adducit gloſſ. *in capit. notificaſti. 33. quæſtione quinta.*
38 quæ dicit quod voluntas † coacta non dicitur libera voluntas,
ideo cum in matrimonio requiratur liberus conſenſus, metus
reddit ipſum ipſo iure nullum, ita Abb. *in cap. cum locum de ſponſ.*
vt tamen difficultas perfectè diſcutiatur, reaſſumo articulum
in dubium , vtrum teſtamentum vſurarij infirmetur eo poſtea
exercente vſuras occulte : tamen Federic. de Senis *in conſilio* 8.
incipiente, quidam vſurarius. concludit , quod teſtamentum
vitiatur per iura & rationes de quibus per eum. idem tenet Ro-
dulph. *in tracta. de vſur. quæſtio.* 109. de Federico nullam faciens
mentionem, & dicit Imol. *in l filio præterito. colum. vltima ff. de in-*
iuſt. teſtamen. quod hæc opin. eſt notabilis & habet in ſe magnã
æquitatem, quæ poteſt comprobari per regulam , quæ habet,
39 quod actus † ſequens declarat qualis fuerit intentio & diſpo-
ſitio in præcedenti, *l ſed Iulianus. § perinde. ff. ad ſenatuſconſul. Ma-*
cedon. cum ergo teſtator poſt teſtamentum continuauerit vi-
tium vſuræ, licet ſecrete, ex hoc declaratur quod noluit à prin-
cipio ab hoc crimine deſiſtere. Contrarium tenet hic Abb. ra-
tione præmiſſa, cuius opinioni aſſentit Imol. in puncto iuris,
in d l. filio præterito. & Ioan. de Anan. *columna* 15. iſti tamen non
adducũt aliquid quod vrgeat : ego idem teneo pluribus ratio-
nibus : prima quia qualitas vſurarij occulti non impedit teſta-
ri, *dicto capit. quamquam.* multo ergo minus iſta qualitas vitiabit
40 teſtamentum iam factum, facilius † enim quid fieri impeditur,
quam factum tollatur, *l. furioſo. C. qui teſtamen. fac. poſſ. & l. patre*
furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. Secunda ratio eſt, inhabi-
litas teſtandi fuit ſoblata virtute cautionis præſtitæ quæ reſti-
tuit vſuras ad priſtinum ſtatum , non debet ergo iſta qualitas
reuiuiſcere, *l quod ita ſanatum. ff. de adil. edict. capitul. forus. 50. di-*
ſtinctio. & ſubſequens qualitas occulti vſurarij non conſidera-
tur in caſu iſto, *dicto capitulo quamquam.* Tertia ratio eſt, nulli-
41 tas † teſtamenti eſt pœna. *l. fina. C. de poſthum. hæred. inſtit.* pœna
autem non imponitur niſi in caſibus à iure expreſſis, *gloſſ nota-*
bilis in cap. cum vos. de offic. ordina. in gloſſa magna, pro qua eſt text.
in capit. in qm. de ſentent. excommunica. libro ſexto. & in l. at ſi quis §.
diuus ff. de religio. & ſumpt. funer. ſed in iure hoc cautum expreſ-
sè non reperitur, ergo &c. Quarta ratio eſt , vt locus ſit pœnæ
42 † impoſitæ à l. neceſſe eſt quòd omnes qualitates in ea expreſ-
ſæ verificentur, doctr. eſt Ioan. Andr. *in capitulo primo. de hom.*
libro ſexto. in nouella. pro qua eſt optimus text. *in l. in teſtamen. la*
prima. ff. de condit. & demonſtrat. quinimmo lex vel ſtatutum im-
ponens pœnam pro delicto & præſupponens aliud delictum,
non includit illum in quo non verificatur delictum , præſup-
poſitum , ita Roman. *in ſingul.* 459. adducit gloſſ. hoc expreſſe
volentem & ſing. *in l. mancipia. C. de ſeru. fug.* ſed do ſimile *in cle-*
men. in plerïſque. in verbo monaſterij. de electio. cum ergo in iſto oc-
culto vſurario nõ verificentur qualitates manifeſti vſurarij, in
eo ceſſat pœna nullitatis teſtamenti. Vltima ratio text. *in dicto*
capitulo quamquam. in princip. & fin. æquiparat ſatisfactionem &
præſtationem cautionis, tunc ſic , vſurarius manifeſtus qui re-
43 ſtituit † vſuras ſine dubio poteſt teſtari non præſtita alia cau-
tione Bald. *in rubric. C. de vſur.* cum ergo iſte poſſit teſtari, ergo
44 & prius teſtamentum non debet vitiari † arguendo ab æqui-
paratis, & cum ſimus in claro, non eſt locus coniecturis, vide-
licet quòd iſte præſtiterit cautionem in fraudem, cum illa cau-
tio præſtetur captis pignoribus vel fideiuſſoribus, Ioann. Cal-
derin. *in rubric. de teſtamen. conſil.* 17. Circa vltimam quæſt. Abb.
qui dicantur manifeſti vſurarij , in eo pono aliquas concluſio-
45 nes. Prima ſi † aliquis palam bis aut ſemel ſub vſuris mutna-
uerit, iſte manifeſtus vſurarius non dicetur, ita Bartol. *in leg. ſe-*
cunda ff. de furt. adducit text. *in l. palam, in princip ff. de rit. nupt.* ip-
ſum impugnat dominus Cardinal. *in conſilio* 81. *incipiente. Præ-*
ſuppoſita conſuetudine, quia manifeſtum & notorium inducitur
ex vnitate actus, vt ipſe probat: ego idem teneo & probo hanc
opinionem ex doctrina Bartol. *in proœm ff. columna quinta.* vbi
46 dicit, quod nomina † verbalia quæſonant in delictum prout
eſt hoc nomen calumnia, verificantur ex vno ſolo actu , per
text um *in l. athletas § calumniatoribus. ff. de his qui notan. infam.*
hoc ergo nomen vſurarius , cum ſonet in delictum , verifica-
tur ex vno ſolo actu mutuandi ſub vſuris. Non obſtat text. *in*
dicta leg. palam. quia verbum † palam, exponitur ſcilicet paſſim, 47
non autem publicè.
Secunda concluſio, manifeſtus † vſurarius dicitur, qui ex e- 48
ius libris conuinci poteſt. ita dicit Imol. *in clemen. 1. de ſepult per*
text. in c. qui ſincera. 45. diſt. & cle. 1. de vſur. quæ iura non probant
ſecundùm Ioan. de Anan. & bene qui ſuper hoc articulo plura
non dicit: iſtam tamen concluſioné firmat Abb. *in c. ad noſtram.*
de empt. & vend. & ſubdit quod teſtamentum hoc caſu erit nul-
lum ipſo iure: idem tenet Bal. in quodam conſilio recitato hic
per Rodul. *in d. q.* 88. idem tenet Fed. de Sen. *in conſil.* 8. contra-
rium tenet Bald. *in l. 1. col. 3. C. de ſacroſanct eccl* dum exigit quod
concurrat fama cum codice rationum. iſtud eſt etiam de men-
te Abb. *in c. cum in diœceſi.* in eo dũ dicit, quod vltra libros requi-
runtur alia adminicula vel argumẽta : & hæc opinio de iure eſt
verior, ſed prima eſt communis : pro qua cõſidero vnam ratio-
nem: nam ex teſtibus deponentibus aliquem eſſe vſurariũ non
probatur illum eſſe manifeſtum, niſi ſententia ſequatur: Ioan.
Andr. & Abb. hic declarando vt infra in quarta concluſione,
& tamen teſtes † eandem vim habent ad inducendã probatio- 49
nẽ, quam habent inſtrumenta etiam publica, *l. in exercendis. C.*
de fide inſtrumentorum.
† Tertia concluſio, ſi vſurarius ſit conuictus per argumenta 50
& adminicula, & ſequatur ſententia iudicis, iſte dicetur vſura-
rius manifeſtus: iſtam concluſionem ponit hic Abb. declaran-
do vt in quarta concluſione, quæ probatur ratione , quia ſen-
tentia cauſat nedum manifeſtum ſed etiam notorium, *ſupra de*
coha cler. & mul. c. fin præterea † notorium & ſententia æquipa- 52
rantur, quo ad faciendum rem certam, licet nõ quo ad aliquid
diſponendum vel prohibendum *l. ſi quis ſciens ff. de contrah. emp.*
ita dicit Bald. *in conſil 259. quod incipit, Vtrum vſuram. lib. 2.*
Quarta cõcluſio eſt, ex probationibus † teſtium claris, qui- 53
bus conſtat aliquem exercere vſuras , probatur illum eſſe ma-
nifeſtum vſurarium, ita Federicus de Senis *in dicto conſi.* 8. quod
intelligit eſſe verum quando concluſum eſt in cauſa, quia cum
probationes reddant rem notoriam, ſicut ſententia, *cap. cum o-*
lim, de verborum ſignificatio. in verſic. libere. in cap ſignificaſti. de teſt.
Abb. *in dicto cap. fina de cohabit cleri & mulie.* concludit quod ex
communi forma iuncta cum alijs argumentis probatur aliquẽ
eſſe manifeſtum vſurarium, Bal. *in d. l. 1. C. de ſacroſan. eccl.* Abb.
in d. c. cum in diœceſi.
Vltima concluſio, ex cõfeſſione † facta extra iudicium quis 54
non probatur manifeſtus vſurarius, hoc vult Federic. de Senis
in conſilio 64 incipiente, Reſpondens. pro qua concluſione Abb. *hic*
adducit text. *iuncta gloſſ. in dicto cap. venerabilis. § ſecus. de ſentent.*
excommunic. libro 6. hæc vltima concluſio fallit in nonnullis ca-
ſibus: primò quando emanauit geminata confeſſio, nam ex ea
probatur confitentem eſſe manifeſtum vſurarium , geminata,
† enim confeſſio extraiudicialis vim habet confeſſionis factæ 55
in iudicio, Bart. *in l cum ſcimus. C. de agri. & cenſib. libro 11. Roman.*
in l. ſi vero. § de viro ff. ſolut. matrimon. in 31 fall ex confeſſione au-
tem facta in iudicio abſque dubio probatur aliquem eſſe ma-
nifeſtum vſurarium, gloſ. eſt approbata *in ca primo, de vſur. in 6.*
Feder. *in conſil.* 8. & ita conſulendo decidit Socinus *in conſil* 127.
in volumine nuper Bononiæ impreſſo. Secundò fallit in confeſſione
facta in teſtamento per teſtatorem, qui confitebatur extorſiſſe
vſuras, mandans illas reſtitui, ſic limitat idem Feder. *in d. conſil.*
& Bald. iſtud tamen non admittit Rodulph. *in d. quæſt.* 88. niſi
in caſu in quo id publice confiteretur, & placet hæc opinio. eo
quia confeſſio facta † in teſtamento non maiorem vim habet
quam confeſſio facta inter viuos, *l. Aurelio § fin ff. de lib. leg.* Bar.
in l cum quis decedens § codicillis. de leg. 3. confeſſio autem extraiu-
dicium non probat vſurarium eſſe manifeſtum , vt dixi in vlti-
ma concluſione , ergo nec manifeſtum eſſe vſurarium proba-
bit confeſſio in teſtamento facta. Vltimo fallit, quando con-
feſſio emanaſſet coram ſacerdote & teſtibus & id fieret publi-
cè, ita quòd deueniret in notitiam multitudinis, iſtud eſt de
mente gloſſ. *in d. cap. quamquam* & *ibi* Dom. *col* 3. idem vult Lap-
pus *alleg. at.* 135. & Rodulph. *in d. q.* & ex iſtis habetis pulchro or-
dine diſcuſſam hanc difficultatem: dubium tamen verſatur, an
in iſtis caſibus in quibus dixi cõfeſſionem probare requiratur
præſentia † eorum à quibus vſuras extorſit, & Rodul. *in d. q* cõ- 56
cludit quod oõ, ratione de qua ibi per eum, ex qua infero quod
ſi aliquis confiteretur ſe extorſiſſe vſuras à tali & tali in tanta
quantitate, illa confeſſio non noceret confitenti quo ad illos

qui non erant præſentes confeſſioni, iſtud voluit Bart. *in d. l. cũ*
58 *qui decedens §. codicillis. ff. de lega. 3.* Vnum † nota incidenter de
confeſſione facta abſente parte, quod ſingulariter ponit Ang.
in §. ſi vero expreſſim. in authen. de hære. & fal. col. prima. vbi inquit,
quod quando confeſſio non per directum tendit ad obligan-
dum confitentem, ſed per quandam conſequentiam, tunc cõ-
feſſio præiudicat confitenti, vt quia filius præteritus approbat
teſtamentum patris abſente hærede ſcripto, & hoc dictum ex-
tollunt Moderni Papienſes *in l. non ſolum. §. morte, columna 4. ff.*
de non. oper. nunc. ex quo dicto alias obtinui in q. prout vobis re-
tuli in voce. Vltimò pro complemento ſupereſt vna difficul-
59 tas, teſtator † vſurarius manifeſtus condidit teſtamentum, cõ-
ſtituit procuratorem, qui poſt eius mortem cautionem pręſta-
re deberet de reſtituendo vſuras, & ita cautio fuit præſtita quę-
ritur an teſtamentum reconualeſcat? Ang. *in diſput. aſtenſis mi-*
les. concludit quod ſic, Petr. de Anchar. contra *in c. ſi eo tempore,*
de reſcript. libro ſexto. quia cum teſtamentum hoc ſit nullum
hæreditas non poteſt adiri, ſed hæreditate non adita omnia in
teſtamento contenta ruunt, & ſic mandatum. *l. ſi nemo ff. de te-*
ſtamen. tut. item quia effectus mandati eſt collatus in tempore
in quo teſtator non eſt dominus, quia omnia mors ſoluit pul-
chra ſunt iſta argumenta, quibus tamen reſpondeo tenendo
opin. Angel. & primo argumento reſpõnde, quod licet teſta-
60 mentum vitietur † hæreditate non adita, contractus tamen
mandati in eo celebratus non vitiatur, gloſſ. *in l. hæredes palam.*
§. fina. ff. de teſtament. Secundo argumento reſpondeo & dico,
quod mandatum & eius effectus confertur poſt mortem man-
dantis, & ſic domini procuratorem conſtituentis, de hoc eſt
caſus *in l. ſi vero non remunerandi. §. fin. cum l. ſequenti ff. mand.* quæ
omnia notabitis.

REPETITIO
IN CAP. SVPER EO.
De vſuris.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à maioritate rationis validum eſt etiam in pœnali diſpoſitione, ſecus in diſpoſitione hominis num. 3.*
2 *Stuprum cũ muliere bannita impunè committi poteſt, quia adulterium eſt minus crimen quàm homicidium.*
4 *Papa non poteſt diſpenſare contra ius diuinum.*
Et an ex cauſa poſſit diſpenſare circa vſuras exercendas. ibid.
5 *Papa non poteſt diſpenſare, quòd rex habẽs vxorem ſterilem, aliam ducat vxorem, vel teneat concubinam.*
Et an poſſit permittere Iudæis fœnerari num. 6.
7 *Princeps poteſt ex cauſa dominium auferre ſubdito rei ſuæ.*
8 *Vſuræ etiam pro opere pio non permittuntur.*
Bona Eccleſiæ pro redemptione captiuorum alienari poſſunt, ſecus ſi captiui ob eorum crimen in captiuitatem deducti ſunt.
9 *Lex odit delinquentes.*
10 *Beneficia conceſſa à lege pauperibus nõ competunt eis, qui culpa ſua ad inopiam deuenerunt.*
11 *Culpa non debet alicui prodeſſe, quando ad id eſt ordinata.*
12 *Teſtator nunquid poſſit hæredem grauare onere præſtandi vſuras.*
13 *Diſpoſitiones duæ quando vna reſpicit alteram, vna ſublata, altera quoque ſublata cenſetur.*
14 *Vſura nunquid cadat in legato alternatiuo.*
15 *Vſurarius obtinens à Pontifice, vt teſtari poſſit, nunquid cautionem præſtare teneatur.*
16 *Priuilegia principis debent interpretari, vt aliquid addant iuri communi.*
17 *Clauſula, ex certa ſcientia, non operatur quo ad derogandum conſtitutioni editæ in Concilio.*

HÆC DECRETALIS LEGITVR. Duobus modis vt *hic* per
1 Abbat. Not. primò quod † validum eſt argumentum à
maioritate rationis, *authent. multo magis. C. de ſacroſanct. eccleſ.* &
ita arguit ſummus Pontifex *in cap. quemadmodum, de iureiur. & in*
cap. cum in cunctis. de elect. hoc procedit etiam in diſpoſitione pę-
nali, *l. nec in ea. §. fina. ff. de adult. & l. his ſolis. C. de reuoc. donat.* hinc
dicunt Guiliel. de Cun. & Alexan. *in authent. non liceat. C. de lib.*
præterit. filium poſſe exhæredari à patre ex cauſſa grauiori illis
quæ exprimuntur *in § cauſas. in authent. vt cum de appellat. cognoſ.*
collat. 8. ad idem facit quod decidit Nellus *in tracta banni quæſt.*
47. in ſecunda parte ſecundi temporis, qui dicit, quod † cum mu- 2
liere bannita, quæ ex forma ſtatuti impunè occidi poteſt, ſtu-
prum vel adulterium impunè committi poteſt, quia adulte-
rium eſt minus crimen quàm homicidium, *cap. ſi quod verius. 33.*
quæſt. 2. procedit etiam in diſpoſitione correctoria, Bald. & do-
ctor. *in l. ſecunda. C. de in ius vocan.* Paul. de Caſtr. *in conſilio 338.* di-
centes quod ſtatutum excludẽs filias extãtibus maſculis mul-
to magis excludit neptes, cum ſint in gradu remotiori: hoc ta-
men fallit † in diſpoſitione hominis, in qua caſus non includi- 3
tur habens maiorem rationem, ita Petrus de Ancha. *conſil. 150.*
adducit text. *in l. ſi vina, de peric. & comm. rei vendit.* Secundò fal-
lit in diſpenſationibus quæ ſunt odioſæ, ita notat Abb. *in capit.*
ad aures. de reſcript. columna ſecunda, ideo ſicut diſpenſatio cum
minore ſuper ætate in beneficio curato, iſta diſpenſatio non
habet locum in beneficio non curato, in quo maior ſufficien-
tia requiritur, *cap. primo, de ætat. & qualit. lib. 6.* & ita decidit Pet.
de Anch. *in conſil. 18. incipiente, Viſo puncto.* Tertiò fallit in decre-
to prætorio, caſus eſt ſingularis *in l. ſi pupillorum §. ſi prætor. ff. de*
reb. eor. Quartò fallit in caſu *cap. fin. de tranſlat. epiſc.* & *ibi* gloſſ. *in*
verſiculo ad parem.

Tertiò, quod contra † ius diuinum Papa non diſpenſat, cõ- 4
tra quod opponit Abb. *dec. licet. de ferys.* & reſponde vt hic per
eum, cuius dictum approbat Ioan. de Anan. hic, præfati doct.
benè dicunt, quòd Papa non diſpenſat, ſed nõ dicunt an poſ-
ſit diſpenſare. Alexan. tenuit *in conſilio primo, libr. 6.* quod Papa
poſſit diſpenſare ex cauſa circa vſuras exercendas, quia ius di-
uinum in hoc reperitur limitatum, non fœneraberis fratri tuo,
ſed alieno, de quo in *capit. ab illo. 14. quæſtio. 4.* adducit doct. Bar.
in l. omnes populi in tertia quæſtio. princip. ff. de iuſtit. & iur. breuiter
quòd Papa non poſſit diſpenſare cum Chriſtiano vt exerceat
vſuram, etiam ſi faciat ex cauſa, iſtud benè probat iſte text. dũ
dicit, non videmus aliquam diſpenſationem poſſe fieri, etiam
cum redimantur captiui, & ſic ex cauſa legitima. & ita vult Pet.
de Anch. *in conſil. 234. incipien. Chriſtianiſſime.* pro quo facit pul-
chrum dictum Bal. *in capit. lator. ſupra de re iudic.* vbi dicit, quod
† ſi rex habeat vxorem ſterilem, non poteſt Papa diſpenſare, vt 5
iſte ducat aliam vxorem, vel teneat concubinam, quia ſcriptu-
ra dicit, & erũt duo in carne vna: bene fateor quòd *Iudæis* po-
teſt permittere † vſuras, quia fruſtra quæritur, an committant 6
peccatum, cum iam ſint damnati ob eorum perfidiam, *capitu.*
gaudemus. de diuor. facit capit. quæſitum. 45. diſtinct. & ita dicit Pe-
trus de Anchar. *in præfato conſilio,* idem Alexand. *in dicto conſilio*
primo. dicit vnum in quo malè loquitur dicens quod in Ponti-
fice permittente vſuras hebræis præſumitur iuſta cauſa. Iſtud
nõ eſt bene dictum, quia cum regulariter Pontifex non poſſit
permittere vſuras niſi ex cauſa, de cauſa conſtare debet, quin-
immo non ſtatur reſtitutioni Pontificis aſſerentis cauſam ſub-
eſſe, per doctrinam Bartol. *in l. ſi forte. ff. de Caſtren. pecul.* gloſſ. &
doct. *in l. ſi donatione. C. de collat.* comprobatur, nam princeps † 7
poteſt ſubdito auferre dominium rei ſuæ ex cauſa, *l. item ſi ver-*
bera. ff. de rei vendi. & tamen hoc caſu non præſumitur cauſa in
principe, ita vult Fulgo. *in conſilio 61. incipiente, Domina Catheri-*
na. late Decius *in cap. quæ in Eccleſiarum. de conſtitu. colum. 16. verſic.*
tertia concluſio.

Tertiò nota ex iſto text. quod vſuræ † non permittuntur et- 8
iam pro opere pio, & ſic vt captiui redimantur, poſſunt tamen
bona Eccleſiæ alienari pro redemptione captiuorum, *cap. ſa-*
crorum. 12. quæſt. 2. §. ſacra, Inſtitut. de rerum diuiſ. ſubdit Ioann. de
Ana. quòd iſtud non habet locum in his qui ob eorum crimen
deducti ſunt in captiuitatem, adducit Bald. *in auth. contra roga-*
tus. C. ad Trebel. iſta eſt pulchra inueſtigatio, & pro illa opi. Bald.
ſic arguo, nam beneficiũ conceſſum à lege vel ab homine non
comprehendit eos quos diſponens odio habet, *l. Lucius. §. Lu-*
cius Titius. de leg. ſecundo. ſed lex † odio habet delinquentem, *l.* 9
bona fides. ff. dep. l. regulatorum. § fin ff. de interd. & releg. ergo diſpo-
ſitio *cap. ſacrorum.* tales non comprehendet. Secundo facit tex.
in l. ſed ſi ex parte. §. quanquam. ff. quod cum eod. vbi filius emanci-
patus, qui pro contractu non conuenitur niſi in quantũ facere
poteſt, pro delicto in ſolidum conuenitur, & nõ habet dictum
beneficium. Vltimò facit text. nut. *in l. pen. cum ſim ff. de iure dot*

per

per quem text. dixit Bald. *in cap. ex parte. de conſue.* quod benefi-
10 cia † conceſſa pauperibus non competunt eis qui culpa ſua ad
inopiam deducti ſunt: & idem dicit *in capit. ſedes Apoſtolica. ſupra
de reſcript.* Contrarium tenet gloſſ. *in cap. ſacrorum. 12. quaeſtio. ſe-
cunda.* quæ reputatur ſingularis, & illam approbat Bald. *in au-
then ſimiliter. C. de leg. fal. & in l. illud. C. de ſacroſan. eccleſ.* Fel. & Io.
de Anan. *in cap. ſignificaſti. de Iudaeis.* Obſtant tamen rationes ſu-
perius per me adductæ, ideo pro reſponſione duo caſus ſunt
conſiderandi. Primus eſt, quando beneficiũ à lege conceditur
captiuis, quod tendit in præiudicium iuris alterius, & illud nō
competit illis qui pro delicto capti ſunt vel carcerati, verbi gra-
tia, bona ſubiecta fideicommiſſo poſſunt alienari per filiũ gra-
uatum, ſi forte fuit captus: iſtud non habet locum in filio qui
ex delicto carceratus eſſet, quia fieret præiudicium ſubſtituto,
cui ius eſt acquiſitum etiam viuente hærede grauato, Bart. *in l.
ii poteſt. col. 3 de acqui. her.* & ita decidunt Angel. & Paul. de Caſt.
in authent. res qua. C. communia de lega. Angel. Roman. & Socin.
in l. Marcellus. §. res qua. ff. ad Trebell. Secundus caſus eſt, quando
beneficium conceſſum captiuis non tendit in præiudicium iu-
ris alteri acquiſiti, & illud competit captiuis qui ex ſuo delicto
capti ſunt, & ita procedat gloſſ. *in dicto cap. ſacrorum.* quæ com-
probatur ex dicto Bald. & Ioan. de Imol. *in l. quamuis. ff. ſolu. ma-
trim.* qui dicũt, quod executores deputati à teſtatore ad diſtri-
buenda eius bona in pios vſus poterunt illa diſtribuere in re-
11 dimendis captiuis ex ſuo delicto: & ſi dixeris culpa † non de-
bet eſſe alicui proficua, reſpondeo id eſſe verum quando cul-
pa ad id eſſet ordinata, alias ſecus, Bartol. *in l. ſecunda. §. fina. ff. ſi
quis caut.* & eſt text. notabilis *in cap. quia diuerſitatem. de conceſſio.
præbend.* Poſt notabilia tangam duas quæſtiones, quas ponit
12 *hic* Ioan. de Anan. prima eſt, an teſtator poſſit † in teſtamento
grauare hæredem onere præſtandi vſuras. exemplum vt *in tex.
l. 3. § fina. ff. de annu. legat.* Bartol. *in l. ſecunda ff. de his qua pœna no-
mine,* concludit quod non, idem Bart. *in d. l. 3. §. fin.* Alexan. *in l.
ſtipulatio iſta. § alteri. ff. de verborum obligat.* Ioan. de Anan. *hic* cō-
trarium tenuit, & Paul. de Caſtr. *in l. cunctos populos. C. de ſumma
Trinita* eo quia teſtator hæredi poteſt imponere pœnam, *l. pri-
ma. C. de his qua pœna nomine.* opinio Bart. eſt vera, quæ probatur
in d. l. 3. § fin. vbi teſtator non poteſt grauare hæredem ad ſoluē-
dum vſuras vltra modum permiſſum à iure, ſed cum hodie v-
ſura in totum ſit prohibita, nullas vſuras poteſt teſtator hære-
13 di imponere, quia quando duo † diſponuntur, quorum vnũ
reſpicit alterũ, vno ſublato & correcto alterũ quoq; cenſetur
ſublatum & correctum, caſus eſt in *l. alteri. ff. de adimen. leg.* pro-
batur in *cap miramur, de ſeruis non ordinandis. cap. multis, de atat. &
qualita* gloſſ. & Abb. *in cap. non debet, de conſang. & affinit.* funda-
mento Paul. de Caſtro reſpondetur, quod fallit niſi pœna à l.
14 ſit interdicta, prout eſt hodie vſura. *d. l. prima* Sed hic † inſurgit
pulchra dubitatio, teſtator Titio legauit mille, cum hac con-
ditione, quòd ſi hæres nollet dictam quantitatem ſoluere, nō
poſſet cogi vſque ad decem annos, voluit tamen quod pro eo
tempore quo hæres nollet ſoluere cogeretur præſtare 10. pro
centenario ſingulis annis: dictus hæres ſoluit prædictam quā-
titatem pluribus annis, demum illam in ſortē computare vo-
luit, dicens illam eſſe vſuram: Aret. *in conſilio* 152. conſuluit illas
eſſe vſuras, & quantitatem ſolutam eſſe in ſortem computan-
dam. Dominus Ioan. Bapt. de Sancto Seuer. & Moder. Senen-
ſes in ea cauſa contrarium conſuluerunt, ego *in l. nemo poteſt. col.
5. de leg. primo.* ſequutus ſum opin. Aret. reſpondendo obiectis
præfatorum doctorum, pro quorum opin. occurrit vna ratio,
nam fuit data facultas hæredi ſoluendi mille aut quantitatem
annuam, eſt ergo legatum alternatiuum, in quo non cadit vſu-
15 ra, Bald. *in l. prima quaeſtio. 3. C. de his qua pœna nomine.* Vltima †
quæſtio eſt, vſurarius manifeſtus ſupplicans Pontifici & ab eo
petens licentiam teſtandi, Pontifex conceſſit ei vt poſſet libe-
rè teſtari, quæritur an teneatur præſtare cautionem. Bald. *in l. ſi
quando, in princip. C. de inoffic. teſtamen.* tenet quod ſic, idem vult
Rodul. *in d. tracta. quaeſt.* 100. ego alias diſputando contrarium
16 tenui, primo quia priuilegia † principis debent interpretari, vt
aliquid addant iuri communi, *c. in his. de priuil. l. prima. ff. ad mu-
ni.* Felyn. multa addit *in capit. primo de reſcript.* ſed ſi cautio eſſet
preſtanda, iſta conceſſio nihil adderet iuri communi, ergo &c.
ſecundo quia verbum libere, excludit omne impedimentum,
dixi in cap. primo. ſupra eodem. Tertiò quia Pontifex cum ſciret
illum eſſe manifeſtum, videtur derogaſſe diſpoſitioni *c. a quan-
quam. l. quidam conſulebant ff de rei vindic.* dixi *in cap. primo, de conſtit.
libro 6.* Vltimò obſtant notata per gloſſ. *in l. ſi quando, in princip.
C. de inoffic. teſtamen.* tenendo tamen opinionem Bald. breuiter
reſpondeo prædictis, & primo arguo, quod non procedat, vbi
alteri præiudicium infertur, Cyn. & Bald. *in d. l. ſi quando.* Aret.
in d. c. 1. de reſcript. prout hic, in quo remiſſa cautione præiudiciũ
inferetur his, à quibus vſuræ ſunt extortæ. Secundo fundamē-
to reſponde, quod verbum libere, nō excludit ſolennitatem,
quæ venit de natura actus, dixi *in d. cap.* Tertio argumento re-
ſpōde, quod † clauſula ex certa ſcientia, non operatur quo ad 17
derogandum conſtitutioni editæ in Concilio, *capit. ex parte. de
capel. mona* quem ad hoc ponderauit Felyn *in ca. nonnullis. colum.
15. de vſur. in verſicu. obſtant.* Vltimo argumento reſponde ex re-
ſponſione data ad primum.

REPETITIO
IN CAP. CVM TV, De vſuris.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Delicto ceſſante ceſſat pœna delicti. num. 15.*
2 *Vſurarius poſt reſtitutionē vſuræ an poſſit teſtificari, & deſinat eſſe infamis, etiam præſtita cautione num. ſeq.*
3 *Per pœnitentiam efficitur quis nouus homo.*
4 *Pater non tenetur ad alimenta filiæ, quæ corpore peccat.*
5 *Pater non poteſt filium exhæredare, quam prioris ingratitudinis pœnituit.*
6 *Vſurarius dicitur infamis infamia iuris, quæ infamia non tollitur peracta pœnitentia.*
7 *Pœna, quæ imponitur delinquenti, quædam eſt quo ad Deum, quæ imponitur per pœnitentiam: quædam eſt temporalis, quæ imponitur à lege, & hæc non tollitur per pœnitentiam nec per baptiſmum.*
8 *Pœna non debet egredi metas delicti.*
9 *Ingreſſus religionis tollit omnem maculam, & de illegitimo fit quis legitimus.*
10 *Hæreditas non adimitur hæredi ſcripto per coniecturas.*
11 *Inſtitutio hæredis non fit per coniecturas.*
12 *Vſurarius nunquid poſſit eligere proprium filiũ, cui diſtribuat male ablata. num. ſeq.*
13 *Papa ſi promonet conſanguineum ad dignitatem, ſanguis & caro reuelauit ei, non ſpiritus.*
14 *Dictio, donec, quamdiu, & ſimiles ſunt ſuſpenſiuæ.*
16 *Conſtitutio, quæ declarat ius antiquum comprehēdit negotia præterita ſicut & futura.*
17 *Declaratio dicitur, quæ conſiſtit in interpretatione verbi ambigui.*
18 *Negotia futura quando habent dependentiam à negotijs præteritis regulantur ſecundum negotia præterita.*
19 *Diſpoſitio declaratoria quæ differat ab ea, quæ aliquid noui diſponit.*
20 *Monitio debet præcedere excommunicationem, & ſi nō præcedat an valeat ſententia.*
21 *Sententia excommunicationis non ſuſpenditur per appellationem, ſecus in ſententia, in qua declaratur aliquem eſſe excommunicatum.*
22 *Declaratio, quæ actus ſubſtantiam reſpicit, citata parte fieri debet.*
23 *Vſurarius in reſtituendo vſuras nunquid ſi is, cui ſunt reſtituendæ, ſit abſens, teneatur eius ſumptibus mittere ad eum.*
14 *Vſurarius cenſetur ſemper in mora.*
25 *Pro crimine vſurarum puniri non poteſt quis criminaliter.*
26 *Bona vſurarij non cenſentur tacitè hypothecata illis, à quibus vſuræ ſunt extortæ. num. 29.*
27 *Vſurarius, qui ceſſit bonis, ſi perueniat ad pinguiorem fortunã, non conuenitur niſi in quantum facere poteſt.*
28 *Lex quando eſt edita ab habente poteſtatem debet ſeruari etiam in foro conſcientiæ.*
30 *Eccleſia non habet tacitam hypothecam in bonis debitoris.*
31 *Actio hypothecaria quare pro legatis competat.*
32 *Actioni perſonali præſcribitur tempore 30 annor. actioni vero hypothecariæ non præſcribitur minori tempore 40. annor.*

33 Æqui-

33 *Aequitate nunquid agatur contra illos, ad quos peruenerunt bona vſurarij ex cauſa lucratiua.*
34 *Fraus in dubio non præſumitur.*
35 *Res vna non poteſt ſuccedere loco alterius.*
36 *Filia conſequitur dotem loco eius alteri, quia diſceſſit à bonis patris.*
57 *Dotis fauore bona fideicommiſſo ſubiecta poſſunt alienari in præiudicium ſubſtituti.*
38 *Damnum pati, & lucrum non ſentire, non eſt par ratio.*
39 *Coniectura non eſt opus in claris.*
40 *Vſurarum reſtitutio quibus pauperibus ſit facienda.*
41 *Damnum debet emendari in loco, in quo quis damnum paſſus eſt.*
42 *Vſurarum remiſſio facta vſurario nunquid ei proſit non facta actuali reſtitutione.*
43 *In re propria quilibet eſt moderator & arbiter.*
44 *Vſurarum remiſſio ſi excedat ſummam quingentorum aureorũ, nunquid indigeat inſinuatione.*
45 *Dictio, niſi, facit diſpoſitionem conditionalem.*
45 *Pontificum verbis potius eſt ſtandum, quam verbis Auguſtini.*
47 *In vſurarum materia attenditur potius opinio canoniſtarum quã theologorum.*

OMISSIS NOTABILIBVS. Quæ literaliter colligi poſſunt,
& omiſſo primo notabili Abb. quod reaſſumit in gl. No-
1 ta primò quod † ceſſante delicto ceſſat pęna delicti, & ita dicit
2 Bal. *in l. decurio. C. de infa.* ex quo infertur † quod vſurarius poſt
reſtitutionem vſuræ poterit teſtificari, & ita decidit Bal. *in rub.
C. de iur.* quinimmo id poterit præſtita cautione, quia per illã
famæ reſtitutus eſt authoritate canonis, ſecundùm Bald. *in
cap. paſtoralis in vltimis verbis* de officio ordinarij idem Bald. *in l.
improbum C. de infam.* tenet contrarium. Videamus quæ opin.
ſit verior. & videtur quod prima, pro qua arguo multis modis,
primò quia per pœnitentiam & reſtitutionem vſurarum prior
macula cenſetur ſublata. *c. ferrũ 50 diſt. l. imperialis § ſimiles. C. de
3 nup.* Secũdò, quia per pœnitentiã quis † fit nouus homo, ſicut
ſeruus ad aperta libertate, *cap. quamuis de pœnitent. dist. 3.* no-
uo autem homini præterita delicta obijci non poſſunt. *cap. primo. & cap. vna tantum 26. diſtin.* Tertiò comprobatur hæc opin.
4 nã filiæ quæ corpore † peccat pater non tenetur alimenta pręſtare attamen poſt filiæ pœnitentiam ad id compellitur: dictũ
fuit notabile Spec. *in tit. qui filij ſint legit. colum. 5. verſic. ſed quid dices.* ex quo infert Abbas *in cap. quintanallis de iureiur. colum. ſecunda.* quòd pater iſto caſu filiam cogatur dotare, quia cauſa dotis
non eſt minus fauorabilis quàm ſit cauſa alimentorum. infert
5 † & Alexand. *in prima colum. 9. ff. ſoluto matrim.* quod pater non
poterit filium exhæredare quem pœnituit prioris ingratitudinis ante teſtamentum: quinimmo Bar. ſingulariter *in l. tertia. §.
ſina. ff. de adimen. lega.* dicit, quod ſi filius à patre exhæredatus reconciliat ſe cum patre, exhæredatio cenſetur adempta: ex iſtis
ergo videtur defendi opin. Bald. *in rub. C. de vſur.* & eſt communis opin. quam approbat Ange. *in l. ſicut. § ſuperuacuum. ff. quib. mod. pign. vel hyp.* Socin. *in conſil. 127. in vltim. volum.* Modern. Papien. *in l. prima. C. de edend.* ſed contrarium vt dixi tenet Bald. *in
d. l. improbum.* cuius opin. verior eſt, & comprobo vrgenti ratione, nam ſecundùm communiter doctores vſurarius eſt infa-
6 mis infamia † iuris, quæ infamia non tollitur peracta pœnitẽtia, ſolus enim princeps quempiam facile reſtituit, *cap. cum te.
de re iud.* not. Abb. *in cap. diligenti, de ſim.* vbi inquit quod per
pœnitentiam ſolum tollitur infamia canonum quæ contrahitur ex quolibet peccato mortali, non autem infamia iuris: cum
ergo adhuc remaneat infamia non poterit teſtificari: hinc eſt
quòd per iudicem etiam peracta pœnitentia repellitur à teſti[...]ne. quia adhuc eſt infamis, *cap. teſtimonium de teſtib.* Non
[...] in contrarium, primo & ſecundo argumento
7 [...] diſtinguendo, quædam eſt [...] quæ imponitur
[...] quo ad Deum, & illa tollitur quo ad Deũ per pœnitentiam, ſic loquũtur prædicta iura: quædam eſt pœna temporalis, quæ imponitur à l. pro delicto, & illa non tollitur nec
per baptiſmum nec per pœnitentiam, gloſſ. *in cap. admonere 33.
q. 2. ſecunda* dom. Antun. *in cap. gaudeamus.* & ibi gloſſ. *de diuor.*
Abb. *in cap. de his. de accuſat.* & ibi Iuano. de Anan. qui dicit hanc
eſſe communem opin. infamia ergo cum ſit pœna temporalis,
non cenſetur ſublata. Tertiò non obſtat dictum Specul. quia
verum eſt in caſu ſuo, in quo obligatio alimentorum eſt ſucceſſiua cum pœna, *l. pecunia. § fin. ff. de aliment. & ciba. lega.* & pœ-

na † non debet egredi metas delicti, *l. reſcriptum in princip. ff. de* 8
his quibus vt indign. Ex hoc infero non eſſe verum dictum Abb.
nec Alexand. ſuperius relati, eo quia poſtquam filius deliquit
erga patrem, ipſi patri ius eſt acquiſitum, vt filium poſſit exhęredare, ideo hoc ius non tollitur per pœnitentiam filij, vt proximè dixi de baptiſmate: hinc videmus quod per ingreſſum religionis tollitur omnis macula, *in Authent. de monach. in princip.
collat. prima.* gloſſ. *in cap. ſecundo. de Apoſtol.* adeo † quod illegiti- 9
mus fit legitimus per ingreſſum religionis, Bald. *in l. prima. collat. tertia C. de ſacroſanct. eccleſ.* & tamen pater hunc filium exhæredare poteſt ex cauſa legitima ingratitudinis, *l. Deo nobis. C.
de Epiſcop. & cleric.* & eſt communis concluſio, ita teſtatur Aretin. *in cap. in præſentia, colum. vlt. ſupra de probatio.* Vltimo circa dictum Bart. *in d. l. 3. § fin.* notabitis ſingul. dictum, ſed conſiderate, quomodo poſſit procedere, quod cenſeatur reuocata exhæredatio, quia aut vis quod filius ſuccedat ab inteſtato, ex eo
dicatur reuocata inſtitutio hęredis ſcripti: & iſtud nun admittitur, *§ ex ſolo. Inſtit. quibus mod. teſtamen. infirm.* item per † conie- 10
cturas nõ admittitur hæreditas hæredi ſcripto, *l. ex parte, de adimen legat.* dici etiam non poteſt quod filius ſuccedat ex teſtamento, cum non fuerit inſtitutus, nec per † coniecturas fit hæ- 11
redis inſtitutio, *l. iubemus. C. de teſtamen.* inanis ergo eſt deciſio
Bart. cogitate.

¶ Secundò nota modum reſtituendi vſuras, ſed hic applica-
tur † vna pulchra difficultas, an poſſit vſurarius eligere filium 12
pauperẽ cui diſtribuat male ablata in parte vel in toto. Et præmitto quod diſtributio eſt fienda per vſurarium cum Epiſcopi
conſilio, ſic Abb. concludit *in cap. cum ſit. de iudic.* in quæſtione
propoſita videtur dicendum, quod non, eo quia videtur moueri non zelo ſalutis animæ, ſed ratione affectionis, qua filium
proſequitur, *cap. requiſitum. de teſt. l. tutor. § qua tutoris. ff. de excuſa. tut.* vbi inquit Bald. quod ſi ſummus Pontifex promoueat
† conſanguineum ad dignitatem, ſanguis & caro reuelauit ei 13
non ſpiritus: contrarium puto poſſe decidi per id quod voluit
Bald. *in cap. primo. § iniuria de pace iuramen firman. in vſibus feud.*
vbi dicit, quòd Epiſcopus qui habet diſtribuere male ablata,
poteſt in totum aut in parte illa erogare in filios pauperes ipſorum ſpoliatorum, & prædonum, niſi dixeris, quod in Epiſcopo ceſſat affectio ſanguinis: melius hoc poteſt decidi ex a-
lio dicto, pone teſtator executorem conſtituit ad diſtribuendum bona in pauperes, poterit executor eligere filium ſuum ſi
pauper eſt, & valebit diſtributio, dummodo remittat vſumfructum, ita conſuluit Ioannes de Anania, prout refert Bald.
in d. l. qua tutoribus. Petrus de Ancharan. *in conſilio 457.* & ſi dixeris, præſumitur fraus ratione coniunctionis, *l. data. C. de donat.* tamen, quod cum hæc diſtributio fieri debeat de conſilio
Epiſcopi, vt præmiſi, ceſſat omnis ſuſpicio fraudis, per ea quæ
tradit Bartol. *ſingul. in l. frater à fratre. in vltima charta. ff. de condit.
indeb.* qui dicit quod ſi contractus fiat coram iudice ceſſat omnis ſuſpicio fraudis.

Gloſſ. in verbo, donec, † ex ea notandum eſt, quòd hæc di- 14
ctio donec, quamdiu, & ſimiles ſunt ſuſpenſiuæ, ſuſpendunt
enim diſpoſitionem, ita Bartol. *in l. fina. § primo. ff. ad Tertull.* pro
quo facit, quod vult Paul. de Caſtr. *in l. fina. § primo. C. de indic.
vidu. toll.* vbi dicit, quod multum refert, an legatũ fiat iſto modo, lego mulieri fuodum ſi vidua manſerit, vel fiat quamdiu
vidua manſerit, quia primò in primo caſu ſi poſtea nubat reſtituet fructus perceptos & percipiendos. Secundo caſo ſecus, vt
ibi per eum. Secundò † notandum eſt, quod pœna impoſita 15
ratione delicti ceſſat ceſſante delicto, quia fallit in ſententia
excommunicationis, gloſſ. *in clem. prima. in verbo, donec, de decim.*
in qua videbatur totum contrarium omne dicẽdum, cum tractetur de maximo præiudicio, videlicet de ſalute aoimę, per ea
quæ vult gloſſ. *in cap. cupientes. in § cæterum. de elect. lib. 6. in verbo
ſuſpenſos.* breuiter rationem diuerſitatis ponit Inol. *in d. clemen.
1. de decimis.*

Gloſſ. *in verbo, fuit poſt.* not. quod conſtitutio † quæ declarat 16
ius antiquum comprehendit negotia præterita ſicut & futura:
& idem concludit Bartol. *in l. omnes populi. in 7. q. princ. de inſtit. & iur.* & doct. omnes *in cap. fina. de conſtit.* vbi limitant: probatur
hæc concluſio *in cap. ſic quidam. 10. quæſtio. 3. & in cap. cum in cunctis § penult. de elect.* quæ iura adducit Dom. *in cap. ex antiquis. 54.
diſtin.* probatur etiam *in § fin. in authen. de mulie. rap. quæ nub. rapt.
ibi, tanquam lex noſtra ab initio cum tali.* & illa † dicitur eſſe declaratiu quę conſiſtit circa interpretationem verbi ambigui, Pau. 17
de

dc Caſtr. *in l. hæredes palam. §. ſi quid poſt, de teſtamen.* Solutio, ta-
men gloſſ. vera non eſt, eo quia in Concilio imponuntur pœ-
næ de nouo, ergo reſpectu pœnarum non eſt declaratoria iu-
ris antiqui, & ſic non debet comprehendere vſuras præteritas,
cap. quoniam. 47. diſtinct. Innocent. dat aliam ſolutionem quam
approbat *hic* Abb. & communiter ſcribẽtes, quæ ſolutio apud
me dubia eſt dupliciratione: prima quia iſta reſtitutio habet
dependentiam ab actu extorquendi vſuras, qui præceſſerat ip-
ſum Concilium: ille ergo actus debet attendi, *l. damni. §. Sabin.*
18 *ff. de damn. infect. l. 3. §. Seio. de mino.* præterea † quando negotia
futura habent dependentiam à negotiis præteritis, talia nego-
tia regulantur ſecundum negotia præterita, gloſſ. *ſingul. in ver-
bo deputatæ in clem. 1. de teſtamen.* Abb. *in capit. paſtoralis. §. demum.
colum. prima. de appella.* quidam nouiſſimi dant aliam ſolutio. &
dicunt, quod priuari communione altaris non eſt proprie pœ-
na, cum vſurarius poſſit illam euitare reſtituendo vſuras, ideo
ſibi eſt imputandum, ſi non reſtituat, per ea quæ dicit Bartol.
in l. quibusdiebus in princ. ff. de conditio. & demonſtratio. Hæc ſolut.
licet ſit colorata, tamen nihil eſt, & confundi tur per text. *in
capit. quoniam multi.* vbi illa conſtitutio ſolum comprehendit
vſurarium præteritum non futurum, qui tamen poterat euita-
re dictam pœnam reſtituendo vſuras, itaque tenenda eſt com-
munis ſolutio, quia minus periculoſa: & ex præmiſſis habes
19 differentiam † inter diſpoſitionem declaratoriam & illam quę
aliquid noui diſponit: adde aliam & ſic ſecundam differ. nam
excommunicatio non infertur in aliquem niſi monitio pręce-
dat, *cap. ſacro. de ſententia excommunicatio.* ſententia tamen per
quam declaratur aliquem eſſe excommunicatum exigit mo-
nitionem partis, ita Roman. *in conſilio 482. incipiente. In caſu præ-
miſſo.* in quo miror de Roman. quia contrarium verius eſt, nam
20 ſententia † excommunicationis ſi lata ſit parte nõ monita vel
citata, valida eſt, gloſſ. *in capit. primo. in verbo iudiciario, de exceſſ.
prælat.* Abb. *in dicto capit. ſacro. cum ſuis concordantiis,* & tamen in
ſententia declaratoria quæ declarat aliquem eſſe excommu-
nicatum monitio requiritur, Imol. *in cap. exterpanda. §. quia ve-
ro. de præben.* rationem differentiæ & diuerſitatis ponit Aretin.
21 *in conſilio 165. colum. 12.* Tertia differentia, ſententia † excom-
municationis non ſuſpenditur per appellationem, ſecus eſt in
ſententia per quam declaratur aliquem eſſe communicatum,
Dom. *in cap. a cui §. ſanè. de ſententia excommunicatio. in 6.* Vltima
differentia eſt, fictio tranſlatiua de tempore ad tempus requi-
rit habilitatem vtriuſque extremi, *l. bonorum ff. rem ratam habe-
ri.* iſtud non habet locum in fictione tranſlatoria, quæ eſt de-
claratoria, & ſic quæ nihil noui diſponit, caſus eſt *in l. ſed ſi quis.
§. interdum, de vſufruct.* quem didici ab Aretin. *in l. prima. §. ſi quis
ita. colum. 5. ff. de verborum obligatio.* Prędictis addite vnum, quod
22 notate: declaratio † quæ reſpicit ſubſtantiam actus fieri non
poteſt niſi pars citetur, de cuius pręiudicio agitur, verbi gratia,
emphyteuta qui nõ ſoluit canonem infra tempus, moram po-
teſt purgare quouſque dominus declarat ſe velle emphyteu-
tam eſſe priuatum, poſtea non poteſt moram purgare, prout
dixi *in l. inſulam. ff. de verborum obligatio.* iſta declaratio vt ſubſi-
ſtat & ſic impediatur moræ purgatio fieri debet emphyteuta
requiſito, alias eſſet nulla, ita Ioan. de Anan. ſingul. *in conſi. 84.
incipiente, Videndum.*

23 Gloſſ. *in verbo, ſuperſtitibus,* concludit, quod ſi is † cui vſuræ
ſunt reſtituendæ ſit abſens, tenetur vſurarius vſuras mittere ad
eum, ſed ſumptibus ipſius abſentis, Abb. diſtinguit, vt hic per
eum. Quidam nouiſſimi dicunt quod indiſtinctè tenetur vſu-
rarius mittere ſuis ſumptibus; mouetur, quia qui eſt obligatus
aliquid facere, ad id tenetur propriis ſumptibus, Archidiac. *in
cap. cauendum 10 quæſt. 3.* Felyn. *in cap. accedens. in vltimis verbis. de
præſcriptio.* Secundò mouetur, quia quando quis eſt obligatus
ſoluere pecuniam ex ſuo delicto, tenetur proprijs ſumptib. il-
las tranſmittere, Aretin. *in §. præterea quaſdam. Inſtit. de act. char.
vlt.* argum. text. *in cap. 1. de raptorib.* Sed vſurarius tenetur ex de-
24 licto, ergo &c. Tertiò mouetur, quia vſurarius ſemper † eſt in
mora, vt dicit gloſ. ſequens, ſed debitor volens moram purga-
re tenetur id mittere ad creditores, ſiue ſit in eodem territorio
ſiue in diuerſo, Imol. *in cap. ſignificante. charta vltima. de pignor.*
ſed ab iſtis fundamentis defenditur communis opin. & primæ
obiectioni dicas quod obligatio vſurarum, qua tenetur vſura-
rius, non continet factum, ſed dationem, cum ſit obligatus ad
quantitatem, & ſic in genere, prout dicunt hic Cardin. & Ioan.
de Ana. per ea quæ adducit Bart. *in l. ſecunda. in fin. princi. ff. ſi cert.*

petat. Secundò reſpon. quod cũ vſurarius ſit obligatus in gene-
re, vt dixi, debitum præſtandum eſt in loco in quo peti debet,
& ſic in loco domicilij vel originis ipſius vſurarij cõueniri de-
bet. *l. cum res, verſic. ſed ſi petatur. de leg. primo.* Secundo argumen-
to reſpond. quòd illud procedit quando quis tenetur ratio-
ne delicti, pro quo criminaliter poteſt puniri, prout eſt rapina
& furtum, *l. fina. ff. de furt. & l. fina. de priua. delict.* ſic loquitur text.
in dicto capitu. primo. de rapt. ſed pro crimine vſurarum quis † nõ 25
poteſt criminaliter puniri, Bald. *in dicta leg. improbum.* igitur,
&c. Alio modo reſpondet Aretin. *in d. §. præterea.* quem omni-
no videas. Tertio argomento reſpond. negando quod vſura-
rius dicatur in mora conſtitutus, ſicut & raptor, prout dicetur
in ſequenti gloſſ. eſt ergo vera communis concluſio, quæ limi-
tatur in caſu in quo teſtator legauit certis perſonis quantita-
tem pro reſtitutione vſurarum, nam tunc hæres tenetur mitte-
re ad legatarios abſentes eius propriis expenſis, vt legatum ali-
quem effectum operetur: ſic limitat hic Ioan. de Anan. qui al-
legat Bald. *in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ.* quem non inuenio hoc
dicere. Iſta limitatio videtur dubia, eo quia aliam vtilitatem
affert hoc legatum, vt probabitur, ergo non præſumitur teſta-
torem voluiſſe grauare hæredem alio onere, *l. nimn. ff. de leg. 3. l.
apud Iulianum. §. ſcio. de leg. 1.* Aſſumptum probatur, nam bona
† vſurarij non ſunt tacite hypothecata illis à quibus vſuræ ex- 26
tortæ ſunt, vt dicetur in gloſſ. vltima, ſed virtute legati conſe-
quentur tacitam hypothecam in bonis vſurarij. *l. 1. C. communia
de lega.* igitur ſufficit iſta vtilitas, quæ conſideratur ad validan-
dum legatum, prout Barto. *in l. ſi creditori. de leg. primo.* ſed inhæ-
rendo dictæ limitationi reſpon. quod commodum reſultans
ex tacita hypotheca non conſideratur ad validandum lega-
tum, gloſſ. approbata *in §. contrario. Inſtit. de legat.* & ita tenent
communiter doct. reprobantes Bart. *in d. l. ſi creditori* & hæc li-
mitatio comprobatur ex pulchro dicto Paul. *in conſilio 248. in-
cipiente, Legatum prædictum.*

Gloſ. *in verbo, facultatib.* Circa iſtam gl. Abb. ponit duas con-
cluſiones. Prima eſt, † vſurarius, qui ceſſit bonis, ſi perueniat 27
ad pinguiorem fortunam non conuenitur niſi in quantum fa-
cere poteſt, & hoc in foro iudiciario non pœnitentiali: & hæc
concluſio communis eſt, contra quam teneo, eo quia vſura-
rius tenetur ex delicto, quo caſu quis non habet dictum bene-
ficium, gloſſ. *in c. olim el ſecundo. de reſtit. ſpoliat.* Abb. *in c. Odoar-
dus. de ſolut.* & ſi diceris, argumentum procedit quando pro de-
licto quis poteſt puniri criminaliter, quod nõ contingit in cri-
mine vſurarum, Bald. *in d. l. improbum.* ad hoc reſpon. quod im-
mo procedit etiam in d. crimine, quod oſtendo *per legem, ſed ſi
ex parte. §. primo. ff. quod cum eo. & per l. ſed hoc ita in fin. de re iud.* vbi
quis propter crimen mẽdacij amittit dictũ beneficium, quod
tamen non punitur criminaliter: ſecundò per text. *in l. penult.
infra de iure dot.* præmittendo quod dolus eſt delictum. *l. 1 §. nũc
tractemus ff. de tut. & rationibus diſtr.* qui text. reputatur ſing. ſed
addo conſuetum *in l. 1. §. is quoque. ff. de act. & oblig. ibi,* ergo ratio-
ne doli ſocer amittit dictum beneficium, pro quo dolo nõ im-
ponitur pœna criminalis. Tertiò probatur eadẽ concluſio per
l. ſi rerum. ff. de re iudic. vbi dicitur quod qui tenetur ex malo cõ-
tractu non habet dictum beneficium, ſed vſurarius tenetur ex
contractu illicito & reprobato, ergo &c.

Secunda concluſio eſt, in foro pœnitentiali vſurarius non
habet dictum beneficium: hæc concluſio Abb. non procedit
ſi prima concluſio vera eſt, eo quia † quando lex eſt compoſi- 28
ta ab habente poteſtatem, illa probari debet etiam in foro cõ-
ſcientiæ, Bald. *ita in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. colum. 20. in verbo,
ſuper tertio quæſito,* Alexand. *in l. nemo poteſt. colum. 7. de legat. pri-
mo.* de quo plura dixi ponendo plures concluſiones *in §. alia.
Inſtit. de actio.*

Gloſſ. *in verbo, vendi.* ſentit † iſta glo. quod bona vſuratij ſunt 29
tacitè hypothecata his à quibus vſuræ extortæ ſunt: idem ſen-
tit gloſſ. *in c. tua infra eo. ſuper iſta glo.* Abb. ponit duas concluſio-
nes. Prima eſt quod bona vſurarij nõ ſint tacite hypothecata:
idem ſentit Fed. de Senis *in conſil. 231.* Cald. *in conſil. 1. in titu. de v-
ſura.* Lappus *alleg. 7.* Rodul. *in d. tract. q. 76.* mouetur doct. quia
nullibi cautum reperitur in iure, igitur &c. comprobatur, nam
qui dicit tacitam hypothecam ſibi competere in bonis debi-
toris, allegat quoddam priuilegium exorbitans à iure cõmu-
ni, illud ergo expreſſe probare debet, *l. ab ea parte. ff. de probat. ca.
a l decimas. de reſtitut. ſpolia. lib. 6.* comprobatur ſecundo ex dicto
Bald. *in l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ.* vbi inquit, quod † Eccleſia non 30

Digitized by Google

habet tacitam hypothecam in bonis debitoris, quia nullibi in
iure reperitur, ſequitur Alexan. *in l. ſi filia § fin. ff. ſolut. matrimo.*
Tertiò comprobatur ex dictis Alexan. *in l. in quartam. col.* 10. *ff.*
ad l. Falcid. qui dicit, quod filio non competit tacita hypotheca
in bonis patris pro ſua legitima, quia nullibi hoc in iure reperi-
tur. Vltimò adduco ea quę tradunt Modern. Senen. *in l. ſi ex to-*
to. in princ. ff. de legat. 1. qui dicunt quod non competit tacita hy-
potheca filio pro ſupplemento legitimæ, cum hoc in iure non
reperiatur, refert tamen gloſſam contrarium tenere vna ra-
tione, quam vobis in voce legendo aperte retuli, ego ſe-
quor eius deciſionem, & comprobo ratione per quam tolli-
31 tur dicta obiectio, & prima eſt, nam † ideo pro legatis compe-
tit actio hypothecaria, quia hoc ſuadet voluntas teſtatoris, *l.* 1.
C. communia de lega. ſed circa petitionem ſupplementi legitimæ
repugnat voluntas teſtatoris, petitur enim ſupplementū lega-
ti contra eius voluntatem, Bart. *in l. pater filium.* 2. *q. ff. de inoffic.*
teſtamen. & in l. ſiue. § ex duobus. de inrepatr. arguendo itaque à ra-
tione ceſſante non datur iſta actio hypothecaria. Secunda ra-
tio, hypothecaria competit pro his pro quibus datur actio ex
teſtamēto, *d. l.* 1. *in fin.* & ſic reſpectiue competit dicta actio, ſed
pro ſupplemento legitime competit condictio ex *l. gloſſ. & doct.*
in l. omnino. in prin. C. de inoffic. teſtam cum ergo hoc caſu non ad-
ſit actio ex teſtamento, ceſſat actio hypothecaria, *l. in teſtamen.*
in princ. ff. de cond. & demon. la prima. Ex præmiſſis infertur, quod
32 poſt 30. annos non poterit agi contra debitorem, quia † tanto
tempore præſcribitor actioni perſonali, *l. ſicut. & l. omnes. C. de*
praſcr. 30. *vel* 40. *annor.* & ita decidendo pulchrum caſum tenet
Rodul. *in d. tract. q.* 108. actioni autem hypothecariæ non præ-
ſcribitur minori ſpatio 40. annor. *l. intelligere. C. de lnte. pig.* quod
intelligatis reſpectu debitoris, ſed reſpectu tertij poſſeſſoris
præſcribitur ſpaciu decem annor. *l.* 1. *&* 2. *C. ſi aduer cred* quę iu-
ra non ſunt correcta per *auth mala fidei. C. de praſcr. long temp.* ſe-
cundum Ang. & Oldrad. *in conſil.* 18. per rationes de quibus ibi.
33 † Secunda concluſiu, Contra illos ad quos peruenerunt bona
vſurarij ex cauſa lucratiua agi poteſt æquitate, de qua *in l. ſi me*
& Titium ff. ſi cert. petat quæ concluſio nō procedit de iure, quia
illa lex loquitur, quādo res mea vel mihi debita ad alium per-
uenit ex cauſa lucratiua, ſed res quam alienauit vſurarius non
eſt eius creditoris, nec etiam eſt ei debita, quia vt dixi ſuperius
vſurarius eſt debitor in genere non in ſpecie, igitur &c. facit
text. *in l. fin. § ſi à ſocero. ff. de his qua in fraud. cred.* vbi non poteſt a-
gi contra tertium poſſeſſorem ex cauſa lucratiua, niſi probata
34 fraude ipſius alienantis, quia † in dubio non præſumitur, *l. quo-*
tiens § qui dolo. ff. de probat. Circa cunclusionē quam tangit Abb.
poſt Feder. de Senis, D. Anto. tenet contra Feder. per duo fun-
damenta quæ refert hic Abb. licet vltimum nō bene, à quibus
tamen defendi poteſt opin. Feder. & primò reſpondetur, quod
licet dos ſit ius vniuerſale, quod tamen eſt dubiū, attamen vna
35 † res non ſuccędit loco alterius, caſus eſt expreſſus *in l. ex pecu-*
nia, C. de iure dot. Secundo argumento reſpondetur, quod licet
filius vel filia non poſſit conſequi legitimam niſi prius ſatisfa-
ciat creditoribus patris, non tamen idem dicendum eſt in do-
36 te, quoniam illa habetur † loco æris alieni, & diſceſſit à bonis
patris, *l. fin. ff. de colla. dot.* Abb. dicit quod opin. Feder. procedit
de rigore, opin. Ant. de æquitate. Ioan. de Aua. dicit totum cō-
trarium, quia in dote conſiſtit matrimonium mulieris, gl. *in l.* 3.
§ ſed vtrum. ff. de minor. ideo dos conſeruari debet mulieri, ne fa-
me pereat: & dictam opin. comprobat per ea quæ traduntur *in*
37 *auth. res qua. C. communia de lega* vbi fauore dotis † bona fideicō-
miſſo ſubiecta poſſunt alienari in prędiudicium ſubſtituti. Iſtud
ſimile non eſt bonum, quia ſubſtituto non infertur damnum
prout in caſu noſtro, ſed ſolum lucrum auffertur, & non eſt par
38 † ratio damnum pati & lucrum non ſentire, *l. ſi. C. de codicill.* nec
fauor dotis eſt talis vt creditori poſſit præiudicari, *l. fin § ſi à ſo-*
cero ff. de his qua in fraud. cred. præterea in caſu dictæ authen. ideo
bona poſſunt alienari ex cauſa dotis, eo quia teſtator pręſumi-
tur voluiſſe id, *§ quamobrem. in auth. de reſtit. & ea qua parit coll.* 4.
Hinc eſt quod ſi teſtator prohibeat bona poſſe alienari ex cau
39 ſa dotis, ſeruatur eius voluntas, quia in † claris nō eſt locus præ-
ſumptioni, *l. ille aut ille. § cum in verbis. de leg.* 3. & ita vult Alex. *in*
conſil. 57. *lib.* 1. *& in conſ.* 23. *lib.* 5. ſequor tamen opin. Fel. cum ſit
quod bona vſurarij non ſint tacite hypotheceta: quæ opi. pro-
cedit etiam ſi fundus fuiſſet traditus in dotem, licet Bal. in hoc
contra *in l. rem qua. C. de iure dot. & male.*
40 Extra gloſſ. quærit † Abb. quibus pauperibus reſtitutio fieri
debeat, & concludit quod poſſim & indiſtinctè quibuſcūque
pauperibus reſtitutio fieri debet, & ita tenet Federic. de Senis
per bonas rationes *in conſil.* 33. *incipiente, Nunquid ille.* & hæc o-
pin. comprobatur ex dictis Ioan. Andr. *in c.* 1. *de teſtamen. libro* 6.
vbi inquit, quod executor deputatus à teſtatore ad diſtribuē-
da eius bona inter pauperes, non tenetur nominare pauperes
loci in quo teſtator habitabit: & ſic hoc caſu non procedit di-
ſpoſitio legis ſi quis ad declinandam. *C. de epiſc. & cleric.* Qui-
dam nouiſſimi damnant iſtam concluſionem moti tribus ra-
tionibus: primò quia hæc reſtitutio fit propter ſalutem animę
ipſius teſtatoris, ideo non valet electio de paupere ſi alter ma-
gis idoneus poterit eligi, per ea quæ vult Abb. *in c. ſpu.* 3. *de iure-*
patron. & in cap. conſtit. de appell. Secundò mouentur, per ea quæ
ponit Ioan. de Anan. *in c. de his de ſim.* Tertiò quia Epiſcopus e-
rogat vſuras pauperibus nomine vſurarij: debet ergo eligere
pauperes loci, in quo teſtator habitauit vel loci vbi vſuræ ex-
tortæ ſunt, quos elegerit ipſe vſurarius iuxta gloſſ. *in verb. pau-*
peres, in cap. primo de teſtamen. lib. 6. ſed his non obſtantibus inhę-
reo communi concluſioni & primæ obiectioni reſpon. quòd
immo electio facta de idoneo tenet in foro conſcientiæ etiam
ſi eligi potuiſſet magis idoneus, ita vult Petuſi. & benè *in dicto*
capitulo conſtitutis. reprobans opin. Abb. quod etiam ſuadetur
ex dictis Ioan. Andr. *in capitu primo, de teſtamen. lib.* 6. dum vult,
quòd Epiſcopus qui tenetur diſtribuere bona teſtatoris pau-
peribus præferre poteſt pauperes laicos pauperibus religioſis,
qui tamen conſtituti ſunt in altiſſima paupertate, *capitu. nimis,*
de exceſſi. prælat. ſuadetur etiam ex dictis Bartol. *in l. cum quidam.*
de legat. ſecundo, dum vult, quòd executor teſtamentarius, qui
tenetur exequi voluntatem defuncti ſecundum conſcientiam
ſuam, *l. nulli. in princ. C. de Epiſco. & cleric.* poteſt eligere dignum,
& valet electio, licet magis dignus potuiſſet eligi. Secundo ar-
gumento reſpon. quòd damnum debet emendari † in loco in 41
quo quis damnum paſſus eſt, ideo ipſi lucrum applicari debet,
cap. ſi quis in vno. 17 *quæſtio. quarta.* glo. & doct. *in d. cap. de hoc.* ſed
in caſu iſto reſtitutio fit pauperibus non ex eo, quod ipſi ali-
quod damnum paſſi ſint, ſed fit propter ſalutem animæ ipſius
vſurarij, nihil ergo refert quibus pauperibus fiat reſtitutio. Vl-
timo argumento, reſpon. quod ipſemet vſurarius poteſt elige-
re pauperes quos vult, & gloſſ. *in d. ca. primo.* procedit ſolum in
caſu ſuo ſecundùm Ioan. Andr. quem ſuperius retuli. Vltimò
quæritur, an † remiſſio vſurarum facta vſurario proſit ei non 42
facta actuali reſtitutione? Iſtam difficultatē tangit late Federi.
de Senis *in conſil.* 18. & Rudul. *in d. tract. q.* 78. *&* 81. quorum di-
cta refert hic Ioan. de Anan. in qua duo articuli ſunt faciendi.
Primus eſt, an valeat remiſſio in foro iudiciali. Secūdus an va-
leat in foro conſcientiæ, ita quod peccatum dicatur remiſſum
ipſi vſurario. Circa primum cōcludo breuiter quod valeat re-
miſſio, & ex ea ſit liberatus vſurarius, quia in re propria † quili- 43
bet eſt moderator & arbiter, *l. in re mandata. C. mand.* Hæc con-
cluſio procedit etiam ſi fiat pactum de nō petendo vſuras iam
ſolutas, ſecundùm Federic. *in conſil.* 184. *incipiente, Ego credo.* &
Rodul. *in d. quæſt.* 8. cui obſtare videtur text. *in c. ad noſtram. el ſe-*
cundo. de iureiur. ſed reſpon. vt ibi per gloſſ. vel alio modo, vt per
dicta doctorum in locis præmiſſis. Sed hic inſurgit † vna dubi- 44
tatio, an remiſſio vſurarum ſi excedat ſummam 500. aureorū,
exigat inſinuationem. Ioan. de Imol. *in c. cum contingat. charta*
vltima de iureiur. tenet quod de iure non ſit opus inſinuatione
propter odiū vſurarum. Hæc dicta approbat hic Ioan. de Ana.
ego puto quòd de iure requiratur inſinuatio, eo quia hæc re-
miſſio continet quandam donationem, & eſt liberatio, ergo in
ea requiritur inſinuatio, gloſſ. ſingul. *in l. ſi quis obligationi. de reg.*
iuris. Bartol. *in l. Modeſti. de dona.* Non obſtat ratio Ioan. de Imol.
quia debitum vſurarium eſt odioſum habito reſpectu ad vſu-
rarium extorquētem vſuras, *l. cum quadam. § Diuus. ff. de vſur.* ſed
non eſt odioſum ſi habeatur reſpectus ad illum, qui ſoluit vſu-
ras, & illas poteſt repetere. Huic repetitioni iura fauent, tum
reſpectu ipſius, tum quia tractatur de ſalute animæ ipſius vſu-
rarij, vt ei peccatum dimittatur, iuxta not. per gloſſ. *in auth. ſa-*
cramenta puberum. C. ſi aduerſus vend. Circa ſecundum articulum
Dynus *in c. peccatum. de reg. iur. lib.* 6. dicit, quod remiſſio prode-
rit vſurario, ſi pecunia extorta per vſuras ſit parata ſolutioni: &
in hac opinione ſunt Theologi, quorum opinio poteſt cōpro-
bari per iſtum text. ponderando dictionem niſi, quæ facit † di- 45
ſpoſitionem conditionalem, *l. quibus diebus § quidam Titio ff de*
conditio. & demonſtr. conditio autem propriè eſt adimplenda, *l.*
quod

quod haredi. eod. tit. breuiter itaque concluſio eſt quod ſi vſurarius ſit huius propoſiti, quòd velit reſtituere vſuras, ſi ei nó remittantur, prodeſt ei remiſſio facta etiam in foro conſcientiæ, & ita concludit Federic. de Senis *in conſil. 18.* eo quia Pontifices vtuntur verbo, *ſatisfecerit. c. quanto. ſuf. eo. c. quanquam. el primo. de vſur. in 6.* quomodocunque ergo ſatisfiat ei à quo vſuræ extortæ ſunt, liberatus eſt vſurarius, *l. ſi rem. §. omnin. ff. de pigno. actio.* &
46 potius ſtandum † eſt verbis Pontificum, quam verbis Auguſtini, iuxta gloſſ. *in c. de quib. 20. diſt.* nec eſt curandum de d. opin.
47 Theologorum, quia in materia vſurarum potius † ſtatur canoniſtis quàm Theologis, Petr. de Anch. *in diſp. incip. Antiquis temporibus.* Alex. *in conſil. 1. lib. 2.* rationi per me adductę reſponde per text. *in l. Iulianum. ff. de cond. & demonſt.*

REPETITIO
IN CAP. IN CIVITATE.
De vſuris.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Crotti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, tua, verificatur in illo, qui nõ habet dominium, ſed ſolum iuriſdictionem in ſpiritualibus impropriè tamen loquendo.*
2 *Libelli verba impropriantur, vt ſuſtineatur libellus.*
3 *Mercatores qui dicantur.*
4 *Actus ab effectu, non à forma denominari debet.*
5 *Contractus cenſualis qui dicatur.*
6 *Venditor vbi conſequitur maius pretium ratione dilationis factæ, videtur eſſe fictus vſurarius, non verus.*
7 *Actus nullus à pœna dicitur.*
8 *Diſpoſitio fauorabilis loquens in caſu vero habet locum etiam in caſu ficto.*
9 *Dictio, veluti, fictionem importat.*
10 *Diſpoſitio quando eſt partim fauorabilis & partim odioſa, tota iudicatur fauorabilis, & ſic extendi poteſt.*
11 *Cauſarum duarum in concurſu inſpicitur illa, quæ eſt humanior & benignior.*
12 *Rei veræ æſtimatio quando conſideretur.*
13 *Contractu perfecto, qui ſolo conſenſu perficitur, omne commodum & incommodum ſpectat ad emptorem.*
14 *A contractu eſt abſtinendum, vbi eſt dubium, an contineat peccatum in ſe.*
15 *In homicida in dubio præſumitur malus animus.*
16 *Dolus quotuplex ſit.*
17 *Dolus bonus qualiter conſideretur.*
18 *Dolus ex propoſito qui dicatur.*
19 *Actio de dolo expirat biennio, nec tranſit in hæredes eius, qui dolum commiſit.*
Actio autem ex contractu eſt perpetua, & tranſit in hæredes.
20 *Dolus dans cauſam matrimonio ſpirituali aut carnali, illud non vitiat.*
21 *Dolus ex propoſito vt annullet contractum, debet eſſe talis, qui cadat etiam in prudentiſſimum virum, & ipſum decepiſſet.*
22 *Dolus re ipſa qui dicatur.*
23 *Deceptus vltra dimidiam poſt 30. annos non poteſt agere remedio l. 2. C. de reſcin. vend.*
24 *Contractus in quo interuenit deceptio re ipſa, nũquid valeat etiam in foro conſcientiæ. num. ſeq.*
25 *Iudex æquitatem rigori præferre debet, & prouidere poteſt, ne quis locupletetur cum aliena iactura.*
26 *Ius canonicum non diſponit aliquid cum periculo animæ alicuius, quinimmo dicit conſtitutionẽ eſſe derogandũ, quæ non poſſet ſeruari ſine peccato.*
27 *Iudex non debet eſſe clementior lege.*
28 *Venditor præſumitur ſcire æſtimationem rei propriæ, vnde ſi vẽdat illam viliori pretio, tutus eſt in foro conſcientiæ, quia cenſetur illud plus donare.*
29 *Liberalis in neceſſitatibus nemo exiſtit.*
30 *Acquiſitio ex quo eſt ſemel legitimè facta, non poteſt impugnari ex ſcientia ſuperueniente.*
31 *Vendens rem carius propter intereſſe quem habet in re, non peccat: ſecus ſi facit propter intereſſe emptoris.*
32 *Non peccat, qui facit actum lege permittente.*
33 *Lex vel princeps ſuadẽte publica vtilitate, ius tuum tibi auferre poteſt & in alterum transferre, ſoluto tibi pretio, & non aliter.*
34 *Alliciens emptorem ad emendum carius, dicens id eſſe iuſtum pretiũ conueniri poteſt.*
35 *Deceptio circa qualitatem rei vitiat contractum.*
36 *Res tantum valet quantum vendi poteſt, reſpectu communis æſtimationis.*
37 *Præſumptio iuris vt proſit, quando ſit allegãda.*
38 *Excommunicatus ſemel ſemper præſumitur excommunicatus, niſi probetur abſolutio.*
39 *Dans rem alicui vt eam vendat decem, aut eam reportet, ſi plus vendatur, cuius illud plus erit.*
40 *Redditus annui nunquid licitè emi poſſint.*
41 *Vſura ſola ſpe committi poteſt.*
42 *Contractus ratione incertitudinis permittitur & eſt licitus.*
43 *Actionem, quam quis habet contra aliquẽ ad mille poteſt quis emere pro octingentis abſque labe peccati: quia minus eſt actionẽ habere quam rem.*
44 *Litis euentus eſt dubius: & quando. num. ſeq.*
46 *Iudex non præſumitur, quod iniquam ferat ſententiam.*
47 *Venditor promittens defendere rem de iure vel de facto, non tenetur re euicta per ſententiam iniquam.*
48 *Actio inanis modico pretio vendi poteſt.*
49 *Accipere ab eo, qui ſponte offert, licitum eſt.*
50 *Ciues tenentur patriæ ſubuenire gratis ſicut filius patri.*
51 *Pecuniam accipiens pro aliquo faciẽdo, ad quod tenetur gratis, turpiter agit, & tenetur.*
52 *Vſurarius manifeſtus nunquid ſit infamis. num. ſeq.*
53 *Fratri competit querela inofficioſi aduerſus teſtamentum fratris, in quo inſtituit vſurarium, veluti turpe perſona inſtituta.*
54 *In cauſa matrimoniali requirũtur teſtes omni exceptione maiores.*
55 *Cauſa mixta quæ dicatur.*
56 *Teſtibus leuis opinionis & malæ famæ non eſt adhibenda fides.*
57 *Mutuans pecuniam ſub vſuris abutitur natura, quia pecuniã germinare pecuniam facit.*
58 *Pœna impoſita à iure ciuili contrahenti inceſtas nuptias locum non habet in illo qui cõtraxit matrimonium in gradu permiſſo à iure ciuili & prohibito à iure canonico.*

IN CIVITATE. Not. ex iſto † text. *in verbo, tua,* iuncta ſupra- 1
ſcriptione, quòd verbum tua, verificatur in illo qui non habet dominium ſed ſolum iuriſdictionem in ſpiritualibus idem probatur *in c. ſi tibi abſenti. de præbend. in ſexto. & in l. talem. §. fin. ff. de hæred. inſtitut.* iſtud procedit ſi propriè loquamur, verificatur ſolùm in eo, qui habet dominium, *l. ſolum. § meum ff. de rei vend. l. quintus. la ſecunda. §. argento.* & ibi Bart. *ff. de auro & argen. leg.* infero ex præmiſſis, quod ſi † actor libellando diceret fundum 2
eſſe ſuum, procederet libellus ſi in eo fundo etiam non haberet dominium, quia verba libelli impropriãtur, vt libellus ſuſtineatur, *l. ſi olei C. locati.*

Secundò nota, † quid contineatur appellatione mercis: ad- 3
de, quod vendentes & ementes mancipia nó dicuntur mercatores, *l. mercis. la ſecunda ff. de verb. ſign.* dicitur etiam quod illi dicũtur mercatores qui maiorem partem ſuarum fortunarum in mercantiis collocant, *l. ſemper. §. negotiatio. ff. de iure immu.* vide Bart. *in rubr. de nauicula. lib. 11. C.* Alex. *in conſil. 108. li. 4.* quod intelligatis procedere reſpectu immunitatem cõſequendi cõceſſam mercatoribus, & hoc ne quis ſubeat imaginẽ mercatoris ad euitanda munera, *d. l. ſemper. §. dum.* alio reſpectu etiam quis dicetur mercator, ſi etiam maiorem partem ſuarũ fortunarum in mercantiis non habeat, ita Bar. *in l. mariti. §. quæſitum, de adul.* quid aũt differat mercator ab artifice, differentiã ponit text. *in c. eiiciens. 88. diſt.* licet ſit palea, quia authorizat & approbat hanc differẽtiam, Ant. & Pet. de Anch. *in c. ſi. de vita & honeſt. cle.* Rom. *in l. ſi publicanus. §. 2. ff. de publi. & vectig.*

Tertio not. non eſſe † conſiderandam formam nec eius de- 4
terminationem vel denominationem, ſed effectum, & ab illo debet actus denominari: iſtam doctrinam ponit Bart. *in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. & in diſputatione incipien. Publicanum.* pro qua facit tex. *in l. vbi ita donatur. ff. de dona. cauſa mor.* inter cætera not. dictum Ioan. de Imol. *in cap. ad audientiam ſupra de reb. eccleſ. non alienan.* qui dicit quòd ſi in † inſtrumen- 5
to dictum fuerit, concedo tale prædium in emphyteuſim,

 & quic-

&quicquid iuris in eo habeo: iſte contractus eſt contractus cē-
ſualis nō emphyteuticus per illa verba, quicquid iuris habeo,
nam ex contractu emphyteutico non transfertur omne ius in
accipientem cum directum dominium remaneat penes con-
cedentem, effectus erit, quia ſi nō ſoluat penſionem infra biē-
nium vel triennium vel aliud tempus per hoc cenſuarius non
priuatur iure ſuo, gl. *eſt not. in c. conſtitutus de relig. dom.*
6 Quartò not. quòd † vbi venditor conſequitur maius pretiū
ratione dilationis factę, videtur etiam fictus vſurarius non ve-
rus, idem probatur *in c. fin. infra eodem.* dicit tamen Abb. *in ca. ad
noſtram de empt. & vend.* quod diſpoſitio *ca. quamquam. de vſur. in
6.* comprehendit iſtum fictum vſurarium, & dicit ſe ita conſu-
luiſſe *in conſil.* 25. quæ deciſio videtur dubia, quia diſpoſitio, *d.
c. quanquam.* dum annullat teſtamentum vſurarij eſt pœnalis:
7 eſt enim pœna † nullitas teſtamenti, & cuiuſcunque actus, *l. fi.
C. de poſthum. hæred. inſtit. cap. ſi religioſus. de electio. lib. 6.* ideo in illa
diſpoſitione non comprehenditur vſurarius fictus, Bart. *in l. 1.
§ hoc interdictum ff. de fonte.* & Bart. *in l. fin. C. vnde vi. & in l. ſi quis
maior. C. de tranſact.* dum dicit quod illa lex quæ imponit pœnā
infamiæ & quæ loquitur in maioribus 25. annis non compre-
hendit minores iurantes, qui tamen finguntur maiores ratio-
ne iuramenti prout traditur *in auth. ſacramenta puberum. C. ſi ad-
uer. vend.* pro opin. tñ Abb. quæ probabilis eſt conſidero quod.
diſpoſitio *d. c. quamquam.* eſt fauorabilis, quia emanauit fauore
illorum à quibus vſuræ extortæ ſunt, item emanauit propter
ſalutem animæ ipſius vſurarij, vt ei remittatur peccatum reſti-
8 tutis vſuris, ſed diſpoſitio fauorabilis loquens † in caſu vero
habet locum etiam in caſu ficto, *l. ab hoſtibus § finali. ff. ex quibus
cauſ. maior.* vbi lex loquens de abſente trahitur ad illum qui
fingitur abſens: probatur etiam *in l. prima. § bonorum. ff. ad Tre-
bellian.* vbi diſpoſitio loquens de hærede permittens ei detra-
ctionem quartæ fauore teſtamenti conſeruandi extenditur ad
bonorum poſſeſſorem qui fictus eſt hæres. *l. ſecunda. C. de poſſeſſ.
9 hæred. petit.* ibi, veluti hæredes, &c. dictio † veluti fictionem
importat, *l. penult. C. de interdict. matrim. inter tut. & pupill.* præ-
terea eſto quod illa diſpoſitio eſſet pęnalis habito reſpectu ad
vſurarium, ex quo tamen aliquo reſpectu eſt fauorabilis extē-
ditur ad caſum fictum: iſtud elicitur ex dictis Bart. *in l. libellorū.
colum. 6. ff. de verborum ſignifica.* dum vult, quòd ſtatutum diſpo-
nens, vt filiæ fęminæ non ſuccedant extantibus filiis maſculis,
extenditur ad nepotem, quia licet vere non ſit in primo gradu,
ſed in ſecundo, fingitur tamen eſſe in primo gradu, & tamē ta-
le ſtatutum eſt partim odioſum, partim fauorabile, vt per Bal.
& doct. *in l. 2. C. de in ius vocan.* quod ſuadetur, nam quando di-
10 ſpoſitio † eſt partim odioſa partim fauorabilis, tota iudicatur
fauorabilis, & ſic extendi poteſt, *c. non dubium.* vbi Abb. elegā-
11 ter. hoc dicit, ſupra de ſententia excomm. nec mirum, quia † in
cōcurſu duarum cauſarum inſpicitur illa quæ eſt humanior &
benignior, caſus eſt notabilis *in l. ſi pupil. in princ. ff. ad legem Falc.*
quem inducit in voce.
12 Quintò not. quòd † vera æſtimatio rei conſideratur ſecun-
dùm tempus cōtractus celebrati: ſed dubium eſt an ſi traditio
ſequatur ex interuallo tempus traditionis conſideratur: & vi-
detur quod ſic per ea quæ adducit Bart. *in l. ſi cum legetur. in princ.
ff. de leg. 1.* dum adducit text. *in l. talem ff. de iure dot.* Contrarium
13 concludo, quia perfecto † contractu qui ſolo cōſenſu perfici-
tur omne commodum & incommodum ſpectat ad emptorē,
l. 2. C. de peric. & com. rei ven. Item dubium eſt an illud procedat
in contractu conditionali: & cōclude quod ſic, quia pendente
conditione periculum deteriorationis ſpectat ad emptorem,
l. neceſſario. § quod ſi pendente. ff. de peric. & com. rei ven. ergo cōmo-
dum ad ipſum ſpectare debet ſi interim pretium augeatur per
regulam *legis ſecundam naturam ff. de cond. indeb.*
Penultimò no. quòd ratione dubij euentus aliqoid permit-
titur quod alias non permitteretur. *l. ſi pater puellæ. C. de inoffic. te-
ſtamen. & l. de fideicommiſſo. C. de tranſact.* vbi pulcherrimus eſt ca-
ſus ad hoc.
14 Vltimò not. quòd † vbi contractus dubius eſt an contineat
in ſe peccatum, ab illo abſtinendum eſt, & ratio ſumitur *in c. 1.
ſupra de ſeruit. in ord. facien.* de qua meminit Abb. *hic.* & *in c. iuue-
nis de ſponſ. & in c. 2. de ord. cogn.* Sed opp. de *l. merito ff. pro ſocio. &
c. eſtote miſericordes. de regul.* Pro ſolutione dicitur quod quędam
15 ſunt ſui natura mala, prout eſt homicidium & furtum, & † in
iſtis in dubio nō præſumitur bonus animus, ſ. non malus. *c. 1. ſup.
de cler. non reſid. l. 1. C. de ſica. vbi gloſ. ſing.* & vnica in iure, quæ dat
modum probandi quando quis nō habuerit animum occidē-
di illum quem vulnerauit, faciunt dicta Bart. *in l. item omnes §.
recte. ff. de fur.* Quędā ſunt quæ poſſunt bona eſſe & mala, & tūc
reſpectu pœnæ tēporalis ſit interpretatio, vt euitetur delictū,
ita loquuntur iura adducta in contrarium, ideo Abb. *in c. cū tu.
col. vlt. de teſtib.* declarādo text. *in c. paſtoralis. 11. q. 3.* dicit quod ille
text. procedit reſpectu animæ, ſed ſi tractetur de alio effectu,
puta nec ne collatio beneficij teneat facta alicui qui dicitur eſ-
ſe excommunicatus, non præſumitur pro ſententia excōmu-
nicationis, ſed eſt probādum quod illa ſit legitimè lata, & not.
illam declarationem ad *d. c. paſtoralis.* ſed reſpectu animæ ſit in-
terpretatio in duriorem partem. Expeditis notabilibus quæri-
tur, an deciſio tex. procedat in emptione rei immobilis. Bal. in
rub. C. de vſur. tenet quod nō, ipſum redarguit Sal. *in auth. ad hæc.
q. 8. C. de vſu.* eius opin. approbat hic Io. de Ana. quidam defen-
dunt Bal. eo quia iſte contractus conſiderata intentione con-
trahentis transfunditur in contractum mutui qui contractus
ſolum in rebus cōſiſtentibus in pondere, numero, menſurave
conſiſtit, & ſic non eſt in re immobili: iſta ratio eſt ſatis debilis
eo quia text. indefinite loquitur de mercibus & ſic comprebē-
dit etiam merces in quibus mutuū conſiſtere non poteſt prout
eſt in illo qui mercatur equos, animalia, veſtes & ſimilia, nam
in his mutuum non contrahitur vt per Abb. *ſupra in rubr.*
Gloſſ. t. declarando † ea quæ Abb. ſuper iſta gloſ. dicit præ- 16
mittendum eſt, quotuplex ſit dolus, & dic ꝙ quidam eſt dolus
malus, quidam bonus. Primus eſt reprobatus, *l. 1. § dolum & §.
non fuit. ff. de dolo.* inter cætera de iſto bono dolo, not. pulchrum
dictum Arch. *in c. vtilem. 22. q. 2.* qui dixit † quòd Alex. Papa III. 17
alias commiſit dolum, de quo plurimū fuit laudatus, nā quidā
Epiſcopus dixit ei, quemadmodum per ſimoniā adeptus fue-
rat Epiſcopatū: Papa dixit ei, ꝙ volebat ei parcere ſi hoc confi-
teretur coram Cardinalib. & ita fecit, & poſtea priuauit illum.
Epiſcopatu: dicit etiam Dom. *in c. nos in quenquam 2. q. 1.* quod ſi
iudex promittit delinquenti impunitatem delicti, ſi crimē pu-
blice confiteatur, ſi talis confitetur poterit condemnari ex tali
cōfeſſione, & iudex excuſatur à tali dolo: Item quidam eſt do-
lus ex propoſito quidam contingens re ipſa. Dolus † ex propo- 18
ſito diffinitur *in l. 1. § dolū. ff. de dol.* & de eo poteſt poni exemplū
in l. Iulia § ſi venditor ff. de act. emp. & in l. ea qua. de contr. emp. & iſte
dolus aliquando dat cauſam cōtractui aliquādo incidit in cō-
tractu exēplificando, vt dixi in voce, primo caſu ſi cōtractus ſit
bonæ fidei dolus reddit ipſum nullū ipſo iure: ſecūdo caſu nō,
Bart. & doct. *in l. eleganter. in princ. ff. de dolo.* inde fit, quod in pri-
mo caſu competit actio de dolo, in ſecundo caſu cōpetit actio
ex contractu, *l. Iulian. § ſi venditor. ff. de act. & empt.* & effectus eſt
magnus, an cōpetat actio de dolo, an ex contractu: nā actio de
dolo † expirat biennio, nec tranſit in hæredes eius qui dolum 19
commiſit, *l. fin. C. de dolo. § aliquando. Inſti. de perpe. & temp. act.* ſed
actio ex contractu eſt perpetua, & tranſit in hæredes, *l. ex con-
tractibus. ff. de actio. & obl.* Notate tamen, quod dolus † dans cau- 20
ſam matrimonio ſpirituali aut carnali illud non vitiat, Abb. *in
c. cum dilectus. de empt. & vend.* & idem dicit Bald. decidens pul-
chram quęſtionem *in l. cum archimedoram. C. vt in poſ. leg.* Vltimò
† notate, quod iſte dolus ex propoſito vt annullet contractum 21
debet eſſe talis, qui decepiſſet etiam prudentiſſimum virū, di-
ctum eſt Inn. *in c. cum dilect. ſup. quod met. cauſ.* ſequitur Bal. *in rub.
C. de reſcin. vend.* quæ omnia diligenter notabitis.
Dolus autem re ipſa † dicitur quādo deceptio verſatur circa 22
pretium, vt quia emptor dat maius pretiū quàm valeat ipſa res
& exiſtimat illud eſſe iuſtum pretium, econtra venditor ven-
dens rem minori pretio exiſtimans illud eſſe iuſtum pretium,
& iſte dolus non vitiat contractum. *l. item ſi ex pretio. § fin. ff. loca.*
& ex his habes vnam differentiam inter dolum re ipſa & dolū
ex propoſito: aliam ponit Abb. *in c. per tuas. de donat.* vbi inquit,
quod actioni de dolo ex propoſito non præſcribitur propter
malam fidem committentis dolum: quod ſecus eſt ſi interceſ-
ſit deceptio re ipſa. Ex quo infero † quod poſt triginta annos 23
venditor qui fuit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij agere
non poſſit remedio. *l. ſecunda. C. de reſcinden. vendit. cap. cum dile-
cti. de empt. & vendit.* & hoc firmatur poſt glo. *in d. l. 2. quæſt. 1.* His
præmiſſis capio glo. vna cum doct. Abb. ſuper ea, & primo cō-
cludit Abb. quod quando in † contractu interuenit deceptio 24
re ipſa, contractus valet etiam in foro canonico, & per conſe-
quens in foro conſcientiæ, vt ſtatim dicetur. Contra hanc cō-
cluſionem inſurgit Ioan. de Ana. quinque medijs, quę breuiter
referam,

Digitized by Google

reſciam, quia confutabuntur. Primum eſt, quia iura quæ per-
mittunt talem deceptionem ſunt fundata ſuper præſumptio-
ne, ideo non ſeruanda in foro conſciētiæ. Secundum eſt, quia
quando res aliena ex iniuſta cauſa peruenit ad aliquem, con-
tra illum poteſt iudicis officium implorari. Tertium eſt, quia
25 in contractibus æquitas eſt conſideranda, ſed † iudex æquita-
tem rigori præferre debet, l. placuit. C. de iudi. Quartum eſt, quia
iudex ſupplere poteſt & prouidere ne quis locupletetur cum
aliena iactura, l. plane. de petit. hered. Vltimum eſt, quia bono vi-
ro non conuenit iſte contractus, gloſſ. eſt in l. ſemper. ff. de reg. iur.
ſed his non obſtantibus teneo concluſionem Abb. quod con-
tractus ſubſiſtat, etiam in foro conſcientiæ, quia ſi ius canoni-
cum admittit talem contractum, dummodo deceptus non ſit
vltra dimidiam iuſti pretij, d. c. cum dilecti. ergo admitti debet e-
26 tiam in foro conſcientiæ, quia ius canonicum non † diſponit a-
liquid cum periculo animæ alicuius: quinimmo dicit etiã con-
ſtitutioni etiam derogandum, quæ non poſſet ſeruari ſine pec-
cato, c. fin. de præſumpt. & ita dicit Abb. in c. vigilanti. de præſcrip. &
in c. quia plerique. in 7 col. ſupra de immun. eccleſ. Ant. in c. inquiſitioni.
de ſenten. excom. rationes Ioan. de Ana. non obſtant, nam primæ
reſpondetur negãdo dicta iura eſſe fundata ſuper præſumptio-
ne, quia ſolum dicunt licitum eſſe cõtrahentes ſe inuicem de-
cipere. Secundæ reſpondetur, quod in caſu iſto res non perue-
nit ad alium ex cauſa iniuſta, cum adſit voluntas ementis. l. ſi
voluntate. C. de reſc. in. vend. dum dicit tex. neque bona fides neq;
illa ratio patitur, vt diſcedatur à contractu conſenſu perfecto:
quę verba innuunt quod ſi aliquod lucrũ peruenit alij ex con-
trahentibus id acquiritur ex voluntate decepti: cum ergo adſit
eius volũtas nõ dicitur etiã cauſa iniuſta, c. ſcienti. de reg. iur. li. 6.
l. ſi quis donationis. ff. de contrah. empt. Tertio arg. reſpon. quòd cũ
27 rigor † ſit ſcriptus æquitas non iudex rigorem æquitati præfer-
re debet, quia non debet eſſe elementior lege, vt notatur in l.
placuit. C. de iu. & Abb. in c. fin. ſupra de tranſ. Quarto argumento
reſpon. ex his, quæ dixi in ſolutione ſecundi argumenti. Vlti-
mo motiuo reſpon. quod immo iſte contractus cõuenit etiam
bono viro & honeſto, & ſic valet de honeſtate, d. l. ſi voluntate.
in verbo, neque vlla ratio patitur. & ſic nec ratio honeſtatis. Ex his
infero, quod talis contractus valeat etiam quo ad eccleſiam &
perſonas eccleſiaſticas contra gloſſ. in d. c. hoc ius porrectũ. Quod
ſuadetur, quia contra eccleſiam talis contractus admittitur, c.
cum cauſam. ſupra de empt. & vend. ergo recipi debet in eius fauo-
rem: diſcutiendo perfectè hanc difficultatem, & vt conſulatur
ſaluti animæ aliqui caſus ſunt conſiderandi.

Primus, quando emptor ſciens verum pretium rei quæ ven-
ditur, offert maius pretium quàm valeat ipſa res. Hoc caſu vẽ-
ditor illud licite retinet tanquam ſibi donatum, l. Campanus. de
operis libertorum. Imol. ita tenet in cap. 1. ſupra de empt. & vend. ex
28 hoc infero, quod venditor, † qui præſumitur ſcire æſtimatio-
nem rei propriæ, l. quiſquis. C. de reſcin. vend. ſi illam vendat vilio-
ri pretio, tutus eſt in foro conſcientiæ, quia cenſetur venditor
illud plus donare, d. l. ſi quis donationis. Quo ad vltimum limi-
tate in caſu in quo quis venderet vrgente neceſſitate, vt puta
vt liberaret ſe vel ſuos à captiuitate, vel vt aleret familiam tem-
pore neceſſitatis & penuriæ, tunc emptor nõ eſſet ſecurus, quia
29 hic ceſſat ratio præſumptæ donationis, cum in † neceſſitatibus
nemo liberalis exiſtat, l. rem legatam. ff. de alimen. leg. & ita Ioan.
Cald. in d. cap. nauigantis. infra eod. tit. noſtro. Aret. in d. ca. cum cau-
ſam. ſupra de teſtibus.

Secundus caſus eſt, quando aliquis emit rem pretio, quod
exiſtimat eſſe iuſtum, & poſt contractum cognoſcit rem vale-
re maiori pretio, tunc emptor eſt tutus in foro cõſcientiæ, quia
30 ex quo acquiſitio † ſemel legitime facta eſt, non poteſt impu-
gnari ex ſcientia ſuperueniente, l. nec enim. ff. de tutor. act. & neg. pri-
uat. ſic concludit Aret. in d. c. cum cauſam. quod probatur opti-
mo ſimili de eo, qui rem alienam præſcripſit cum bona fide, nã
ſi iſte completa præſcriptione habeat notitiam, quod ſit res a-
liena, nullo modo cogitur illam reſtituere, nec etiam in foro
conſcientiæ, gloſſ. eſt in c. ſi res aliena, 14. q. 6. gl. in c. ſi virgo. 34. q. 2.
Abb. & ibi late Phil. in cap. vigilanti. de præſcript.

31 Tertius caſus eſt, quando vendens rem habet ad illam ali-
quod particulare intereſſe, tunc ſi illam vendat cariori pretio,
tutus eſt, vt quia vendit domum quæ erat maiorum ſuorum, &
in qua fuit educatus: nam talis intereſſe habetur conſideratio,
l. ſi in emptione. ff. de minor. l. lex, qua tutores. C. de adminiſtrat. tutor.
& ita firmat Calderin. in d. cap. nauigantis. Beatus Thomas 2. 2. in
tracta. de iuſt. qua vert. circa commun. volunta. quod tamen ſubdit
non procedere ecõtra, ſi venditor venderet cariori pretio pro-
pter intereſſe emptoris, quod optimè declarat Areti. in d. cap.
cum cauſam.

Penultimus caſus eſt, quando negotiator ſcienter vendidit
rem cariori pretio quàm valeat, iſte non peccat, quia facit † a- 32
ctum lege permittente. in d. l. ſi ex pretio. §. fina. rationem ponit
Aretin. in d. c. cum cauſam qui dicit quod lege ſuadente publica
† vtilitate ius tuum tibi auferre poteſt & in alterum transferre, 33
vt l. Lucius. ff. de euict. iſta ratio nõ procedit, quia lex vel princeps
ita demum rem tuam tibi auferre poteſt, ſi eius pretium ſoluat
tibi, & non aliter, dictum eſt Innocent. in cap. cum in eccleſiarum.
de conſtitu. & de hoc eſt gloſſ. in l. ſi locus. ff. quemadmodum ſerui. a-
mit. pro qua doctr. adduco text. in l. mulier in locu. de rapt. & text.
in l. 2. C. ex quibus cauſ. ſerui. pro liber. permi. accip. lex non ſatisfacit
emptori de pretio exceſſiuo quod dedit, igitur &c. melior er-
go ratio ſumitur ex text. in d. l. ſi voluntate. declarando cum vt
ſupra. Sumi etiam poteſt ex dictis multum eleganter per Ioan.
Andr. in cap. poſſeſſor, de reg. iur. in 6. in mercurial. dum quęrit, qua-
re ius canonicum, permittit pręſcriptionem rei alienę &c. Fal-
lit iſta concluſio, quando venditor affirmat pretium quod pe-
tit eſſe verum † & iuſtum, & ita allicit emptorem, tunc contra 34
ipſum etiam in foro poſitiuo competeret actio de dolo, quia
ratione mendacij quod proficiſcitur lucrandi gratia adeſt do-
lus ex propoſito, gl. eſt not. in d. l. ſi ex pretio §. fin. pro qua eſt bo-
nus text. in l. eleganter §. fin. cum l. ſeq. ff. de dolo.

Vltimus caſus † eſt, quando deceptio verſatur circa qualita- 35
tem rei, hæc deceptio vitiat contractum, gloſſ. eſt in l. Iulianus.
§. 1. in gl. magna, de act. emp. dum dicit aliud in pretus aliud in vi-
tus: quæ omnia notabis diligenter.

Gloſſ. in verbo, vendant, vult † gloſ. quod res tanti valet quan- 36
tum vendi poteſt, habito reſpectu ad communem æſtimatio-
nem, quia ſtultitia emptoris qui maius pretium offerret nõ eſt
conſideranda, dicit text. in l. 3. in princ. ff. ad legem Falcidiam. gloſ.
in l. mortis cauſa capimus § fin. ff. de donat. cauſ. mort. dicit quòd res
tanti valet quantum vendi poteſt homini ſcienti cõditionem
ipſius rei, & ita debet arctari, ita ſentit ibi Bart. ſed contrarium
ſentit ibi in d. l. pretia rerum ff. ad legem Falcidiam. & hoc approbat
Imol. in d. l. mortis. & Ioan. de Anania hic, eo quia ſatis eſt quod
articulus ſeu probatio cõcludat præſumptiue l. omnes. § Lucius.
ff. de his qua in fraud. credit. ſed contra hoc opponitur, nam præ-
ſumptio † iuris, vt proſit allegari debet, l. ſi adulterium cum in- 37
ceſtu. §. idem Pollioni. ibi vtque ſi error ff. de adult. pondera etiam,
quia text. conditionaliter loquitur ex quo infertur quod iſta
eſt quædam ſolennitas formalis, quæ omitti non poteſt, iuxta
doctrinam Bald. in authent. matri & auiæ. C. quando mulier tut. of-
ficio fun. poteſt. quæ poteſt comprobari ex dictis Bartol. in l. 2. §.
fin. ff. de donat. dum dicit, quod quando cauſa ponitur ſub con-
ditione, tunc illa eſt finalis, & ea ceſſante ceſſat diſpoſitio, per
text. in l. cedere diem ff. de verbor. ſignificat. ſed melius probat text.
in l. demonſtratio falſa ff. de conditio. & demonſtratio. in fine princip.
Pro ſolutione huius ſolutionis capio doctrinam Bartol. in l. cũ
quid ff. ſi certum petatur. quam etiam ponit Abbas in capit. afferte
mihi gladium. de præſumpt. qui dicunt, quod quandoque præ-
ſumptio inſurgit ex facto actoris vel ex facto rei excipientis, &
tunc præſumptio debet allegari, ſic loquitur text. in d. §. item
Pollioni quandoque inſurgit ex facto alterius, & tunc non eſt
proponenda nec alleganda, l. omnes. §. Lucius. ff. de his qua in fraud.
credit. & ibi gloſſ. ſed iſta præſumptio de qua ſupra non oritur
ex facto actoris, qui vult probare æſtimationem rei, ſed ex fa-
cto alterius, ergo non eſt allegãda. Ex præmiſſis infertur quod
probo prodeſt probanti, ſi concludat præſumptione iuris, &
iſtud firmat Bartol. in l. 1. ff. ſi certum petatur. Alexand. & Bald. in
l. non hoc. C. vnde cognat. qui dicunt procedere rationem teſtis
qui dixit, ſcio, quia ſum vicinus, quia vicinus præſumitur ſci-
re facta vicini, l. ſi vicinus. C. de nupt. hinc dicunt domini de Rot.
deciſ. 11. in antiquis, quod ad probandum † electum fuiſſe ex- 38
communicatum tempore electionis de eo factæ ſufficit pro-
bare ipſum fuiſſe excommunicatum ante, nam præſumitur
tunc ipſum fuiſſe excommunicatum tempore electionis ex re-
gula iuris, quæ habet, quòd ſemel excommunicatus præſumi-
tur ſemper, niſi abſolutio probetur, firmat Abb. in cap. ſicut no-
bis. infra de ſententia excommunicationis. & in c. propoſuit. de cleri. ex-
commun. min.

Sed iuxta † hoc moueo quandam difficultatem, per quam 39
deci-

deciditur caſus quotidianus: pone, do tibi rem meam ad vendendum cum pacto, quod rem reportes mihi aut decem nomine pretij: tu vendidiſti rem maiori pretio, quæritur an hoc lucrum maioris pretij mihi: aut tibi acquiratur. Ioan. Fabr. *Inſtit. de act. in §. actionum.* quem alij ſequuntur ſic diſtinguunt, aut periculum ſpectat ad accipientem, quia ita conuentū eſt, quia ſine conuentione non ſpectaret ad eum, *l. ſi rem tibi. in princip. ff. de præſcript. verbis.* & tunc lucrum ſit accipientis, alias non, per text. *in l. qui proprio. § procurator vt in cæteris ff. de procurat.* melius induxiſſet text. in ratione decidendi *in l. ſi n qui. § ſi quem. ff. commod.* Ego autem indiſtinctè teneo, quod lucrum ſit accipientis rem ad vendendum: moueor duplici ratione: Prima eſt, quia hoc lucrum potuit contingere duplici ex cauſſa, aut induſtria ipſius accipientis, qui rem maiori pretio vendidit, aut ſtultitia emptoris. Primò caſu induſtria prodeſſe ei debet & non alij. *§. primo. Inſtit. per quas perſonas nobis acquiritur. l. cum oportet. in princ. C. de bon. quæ liber.* Secundo caſu idem dicendum eſt, *l. 3. in princ. ff. ad legem Falcidiam.* Secunda ratio eſt, nam non debet petere qui dedit id cuius contrarium non eſſet facturus. *l. penult. C. de ſolut. l. ſi ea lege. C. de vſur.* ſed ſi res fuiſſet pretio numario minori vendita, nollet dominus damnum pati: ergo non debet petere lucrum, quod iſte fuit conſequutus: & ita arguit iuriſconſultus *in d. l. 3.* & hæc opin. multum conſonat iudicio naturali. Nō obſtat. *§ ſi quem.* ibi enim commodum non ſpectat ad accipientem, quia tacite inter partes actum videtur vt experimentum ſit gratuitum, & quod nullum commodum accipiens conſequatur ex re ſibi tradita, ita dicit tex. *in l. apud Labeonem ff. de præſcriptis verbis. in princ.* ſed in caſu iſto fuit conuentum, vt res aut pretium portetur, ſatisfit ergo pacto ſi pretium præfixum portetur domino rei, &c.

40 Extra gl. quærit Abb. an † redditus annui licite emi poſſint. & ex eius dictis elicio duas concluſiones.

Prima eſt, redditus annui licite emi poſſunt ad tempus vel in perpetuum, nec committitur vſura: ſuper iſto articulo multa ſcribit Ioan. de Ana. referens per multas col. dominum Petr. de Anch. *in diſpu. incip. Antiquis & modernis temporib.* de hoc etiā ſcribit Rudul. *in tracta. de vſuris. quæſt. 12. col. 5. vel 6. & ſeq.* in quo breuiter conſiderate tres caſus.

Primus eſt, quando aliquis emit annuum redditum vſque ad certū tempus, vt puta aliquis emit fructus ex tali fundo pro mille libris vſque ad decem annos, & ſingulis annis percipiūtur centum quinquaginta libræ in redditibus: iſte contractus eſt licitus ſi emptor non excipiat caſum fortuitum, vt puta hoſtilitatis vel ſterilitatis, ita ſentit Ioan. Andr. *in rub. de vſur. in additio ad Spec.* & Rodul. *in d. tract. quæſt.* 17.

Secundus caſus eſt qui ponitur *in c. precariæ. 10. q. 2.*

Tertius & vltimus caſus eſt, quando aliquis emit annuum redditum vel certum prædiū pro tempore vitæ ſuæ dando certam pecuniam: & iſte contractus ſecūdùm aliquos nullo modo eſt permiſſus, eo quia emens credit ſe diu victurum, & ma-
41 gnos fructus redditiuum percepturum, & ſola ſpe † committitur vſura, Bald. *in l. ſi pater puellæ. C. de inofficio. teſtamen.* dicit conſiderandam eſſe ætatem accipientis, an ſit iuuenis vel ſenex, & ætatem eſſe taxandam eo modo quo taxatur *in l. hereditatem. ff. ad legem Falcidiam.* Breuiter concludo talem contractum eſſe permiſſum non conſiderādo ætatem, quia & iuuenes cito mo-
42 ri poſſunt, & ratione incertitudinis † cōtractus permittitur & eſt licitus, vt in iſto text. & *in l. ſi ea lege. C. de vſuris.* & concludit Oldrad. *in conſil. 206.* & Petr. de Anchar. *in d. diſpu.* Roman. qui multa adducit *in conſi. 423.* in tertio dubio, & maxime hoc procederet quando emptor non eſſet ſolitus contractus illicitos facere, quod vult Oldrad. *in dicto conſil.* & taxatio ætatis de qua *in d. l. hereditatem.* procedit ſolum in illo text. ita Imol. & Alex. *ibi*, quorū opinio bene probatur vltra eos *in l. ſancimus. §. ſi quis autem. C. de donatio.* vbi Imperator loquitur de quacunque donatario, & ſic ſiue ſene, ſiue iuuene cōſiderat quod primo anno poſſet mori, & ſic donatio annua ibi facta non debet inſinuari ſi in primo anno non excedat ſummam quingentorum aureorum.

43 Secunda concluſio † eſt, ſi habes actionem contra Titium ad mille, poſſum illam emere pro octingentis abſq; labe peccati: ita tenet Abb. *in cap. 2. de alien. iudic. mut. cauſa fact.* vbi dicit quòd ridiculum eſt dicere, quod pretium debeat eſſe tantum quantum eſt in actione, quia minus eſt habere actionem quàm rem, *l. minus. ff. de regul. iur.* mouetur etiam, quia debitor poſſet efſici pauper: item & tertio, quia † dubius eſt euentus litis, Bar- 44
tol. & doct. *in l. penultima. C. mand.* vbi dicunt, quod competens pretium eſt, quod remanet deductis labore & expenſis, quæ fieri debent pro exigendo debito: & hæc eſt communis cōcluſio & vera. Non obſtāt rationes Abb. Primæ reſpōdetur quod minus eſt habere actionem quàm rem propter expenſas, quæ fieri debent in exigendo debito: Secundæ rationi reſpōdetur, quod non præſumitur illum qui ſoluendo eſt effici inopē, imo pauper præſumitur in futurum ditari, *l. ſi defunctus. C. arbitr. tut. l. cura. § deficientium. ff. de mune. & honor.* Bart. *in l. ex diuerſo. § fina. ff. ſolut. matrim.* Vltimæ † rationi reſpondetur, quod dubius eſt 45
euentus litis, quando actio competens creditori non eſt liquida, & ſic debitum per teſtes probandum eſt, nā tunc quia probationes ſunt arbitrariæ, iuxta illud, tu magis ſcire putes quanta fides teſtibus ſit adhibenda, *l. 3. § fin. ff. de teſt.* tunc dubius eſt euentus litis, ſed quando de debito conſtat per inſtrumentum vel confeſſionem rei, tunc non eſt dubius litis euentus: & ſi diceres, adhuc eſt dubius euentus litis, quia iudex poſſet † ini- 46
quam ferre ſententiam. Reſponde, quod iſtud non præſumitur, *l. 2. C. de offic. ciuil. iud. & l. ſi eo tempore. in princ. ff. de pecul.* Hinc eſt quod ſi venditor † promiſit defendere rem venditā de iure 47
& de facto, non tenetur re euicta per ſententiam iniquam iudicis, quia talis iniuſtitia imputatur caſus fortuitus. *l. ſi per imprudentiam. ff. de euict.* Barto. *in l. exceptione. ff. de fideiuſſ.* & ita decidunt Bald. & Salyc. *in l. fin. C. de actio. empt.* & Alex. *in l. ſtipulatio. iſta. in fin. princ. ff. de verbor. oblig.* Fallit tamen iſta communis cōcluſio † quando actio eſſet inanes penes ipſum creditorem, nā 48
tūc modico pretio poſſet emi, vt quia aliquis habet actionem ad mille contra quendam morantem in Gallia, tunc poſſet illam vendere pro centum vel pro alio pretio, ita Bald. *in l. per diuerſas. quæſt. 12. C. manda.* & ibi Paul. de Caſtren. qui ponit aliud pulchrum exemplum.

Circa vltimam concluſionem Abb. cōſiderate duos caſus. Primus eſt, quando ciuitas cogit ciues ad mutuandum, & poſtea motu proprio ſtatuit eis certum annuum redditū ſiue lucrum: & hoc caſu non committitur vſura, quia † licitum eſt vl- 49
tra ſortem accipere, vel ab eo qui ſponte offert. *cap. & ſi quæſtiones. ſupra de ſim.* idem vult Salyc. *in authen. ad hæc. q. vltima. C. de vſur.* hæc concluſio quam Abb. conſiderat non eſt habenda in conſideratione, quia idem eſſet ſi ciues ſponte mutuarent talem pecuniam.

Secundus caſus eſt, quando ciues coguntur mutuare pecuniam & conueniunt vt certum quid præſtetur, hoc caſu vſura committitur, nec quicquam facit quod ipſi ciues non poſſint repetere pecuniam, quando volunt, per ea quę dicunt Paul. & Bald. *in l. item quia. § idem Iuliano ff. de pact.* qui volunt, quod ſi aliquis deponat pecuniam penes banchum montis, cum hoc quod pecunia nunquam repeti poſſit, nihilominus redditus qui ex tali pecunia proficiſcuntur vſura ſunt: iſta concluſio probatur optima ratione, nam ciues tenentur † gratis patriæ ſubuenire, 50
ſicut filius patri, *l. veluti. ff. de iuſt. & iur. l. poſtliminium. § filius. ff. de capt. & poſtlimin. reuer.* ſed † vbicunq; quis tenetur aliquid gra- 51
tis facere, ſi pro illo faciendo pecuniam accipiat, videtur turpiter facere, & tenetur, ita inquit Bartol. *in l. vt vim. colum. penultima. ff. de iuſtit. & iure.* Expeditis dictis Abbatis aggredior iſtam quæſtionem, ſcilicet an † vſurarius ſit infamis loquen- 52
du de manifeſto vſurario. In qua quæſtione conſiderate duos caſus. Primus eſt, an ſit infamis infamia facti. Secundus an ſit infamis infamia iuris. Circa primum caſum concludite quod ſic, quia eius opinio eſt grauata apud bonos & probos viros, iuxta textus. *in l. 2. ff. de obſequi. à libr. præſtan.* & ita concludunt omnes *in l. improbum. C. de infam.* Ex hac concluſione plura inferuntur.

Primò infertur, quòd † fratri competeret querela inofficio- 53
ſi aduerſus teſtamentum fratris, in quo inſtituit vſurarium, veluti turpi perſona inſtituta, *l. fratres. C. de inoff. teſta.* ita refert Bal. *in d. l. improbum.* vbi limitat vt *ibi* per eum.

Secūdo infertur, † quod cum in cauſa matrimoniali requi- 54
rantur teſtes omni exceptione maiores. *c. primo. de conſan. & affinit.* & *ibi* gloſſ. declarat & Abbas, vſurarius cum ſit infamis infamia facti non poſſet eſſe teſtis.

Tertiò infertur, quòd nō poſſet eſſe teſtis in cauſa criminali, quia in ea non admittitur infamis infamia facti, Bar. *in l. cunctos populos. colum. 4. C. de ſumma Trin. & fide cath.* Alexan. *in conſil. 11. lib. 1.*

Quartò

Quartò infero idem eſſe in cauſa mixta, in qua teſtes idonei requiruntur, *cap. ex parte. verſic. mandamus. ſupra de teſtibus.* & ſic teſtes qui non poſſunt repelli aliqua exceptione, gloſ. *in §. item*
55 *verborum. Inſtit. de inuti. ſtipulat.* & illa † dicitur eſſe cauſa mixta, quando pro crimine agitur ad pœnam, quæ non eſt applicanda reipublicæ nec actori, exemplum *in d. c. ex parte. ita declarat* Imol. *in c. ina. de procur.*

Quintò infertur, quòd non poterit eſſe teſtis in cauſa ciuili ardua & magnæ importantiæ, quia in ea infamis infamia facti repellitur, *c. licet cauſam in verſic. quadam vero. ſupra de probat.* ibi enim erat lis ſuper iuriſdictione quorundam caſtrorum, & ſic
56 cauſa erat ardua, dicit Pontifex quod teſtibus † leuis opinionis & malæ famæ fides non eſt adhibenda: & ibi Bald. qui eum commendat ad hoc.

Sextò infero, quòd probanti per teſtem vſurarium non eſſet deferendum iuramentum in defectum probationis, quia oportet talem teſtem eſſe omni exceptione maiorẽ, ita quod eius fides in aliquo non vacillet, qualis non eſt vſurarius, ita Bartolus *in leg. admonendi. columna 8. de iureiuran. verſicu. venio ad tertium.*

Penultimo infertur, quod nec ipſi vſurario, qui probauit intentionem ſuam per vnum teſtem tale iuramẽtum eſſet deferendum, per regulam quam tradit Bald. *in l. qui accuſare. C. de edend.*

Vltimò infertur, quod ingratitudo per vſurarium qui eſt infamis infamia facti probari non poſſet, *cap. 1. in verbo, integræ opinionis,* & *ibi* Bald. *in tit. quot teſtes ſint neceſſ. ad proban. ingra. in vſibus feudorum.*

Circa ſecundum caſum doct. *in d. l. improbum* communiter concludunt quod ſit infamis infamia iuris, & ita voluit Ioã. de Anan. *in c. quam perniticioſum. infra eod.* pro qua opinione Siculus
57 *ibi* facit tale argumentum: mutuans † pecuniam ſub vſuris abutitur natura, quia pecuniam germinare pecuniam facit: ſed qui abutitur natura eſt infamis infamia iuris, *c. in Archiepiſcopatu. ſupra de rapt.* Breuiter concludo contrarium, & nihil adducitur pro communi concluſione quod vrgeat: probatur hæc concluſio, quia pœna infamiæ non reperitur impoſita à iure ciuili, niſi exercenti improbum fœnus vltra modum ab ipſa lege permiſſum, non reperitur etiam impoſita à iure canonico, ergo imponi non debet, *c. ij. qui de ſenten. excom. lib. 6. l. at ſi quis. §. diuus. ff. de relig. & ſumpt.* gloſſ. magna, *in c. cum vos. ſupra de offic. ordin.* ratio eſt, nam hoc ius canonicum cùm ampliet diſpoſitionem iuris ciuilis ſuper vſuris, dum in totum prohibet is vſuras, non tamen cenſetur ampliare reſpectu pœnæ, doctr. eſt Ioan. Andr. *in c. diſpendia. in prin. &* ibi Dom. *de reſcri. lib. 6.* quam etiam Rom. ponit, & *ibi* late Papien. *in l. fin. ff. de in ius vocan.* Tertia ratio eſt pro hac opinione facit doctr. Cald. *in conſ. 3. in rubr. de con-*
58 *ſang. & affini.* vbi dicit quod pœna impoſita † à iure ciuili contrahenti inceſtas nuptias locum non habet in illo qui contraxit matrimonium in gradu permiſſo à iure ciuili & prohibito à iure canonico, per rationes de quibus *ibi* per eum, quę poſſunt huic concluſioni applicari. Non obſtat fundamentum Siculi, quia licet aliquis faciat germinare pecuniam, per hoc non abutitur natura, per ea quæ diximus *in rubr. ſupra eodem titu. noſtro,* dum fuit dictum quod pecunia locari poteſt, vt ex ea aliqua vtilitas percipiatur: & per hæc ſum expeditus de omnibus dicẽdis in iſto capitulo.

REPETITIO
IN CAP. CONQVESTVS.
De vſuris.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio pœnalis perſonaliter loquens nunquid vniuerſitatem cõprehendat. num. ſeq.*
2 *Copula &, inter diuerſa poni ſolet.*
3 *Decidens caſum ad querelam alterius non dicitur aliquid noui ſtatuere.*
4 *In diſpoſitione fauorabili fit extenſio ad caſum improprium. nu. 7.*
5 *In ſtatutis debet fieri ſtricta interpretatio.*
6 *In diſpoſitione ſtricte interpretanda ſi apponatur verbum habẽs latum ſignificatum & ſtrictum, capitur in ſtricto ſignificatu.*
7 *Statutum compellens litigantes ad compromittendum eſt fauorabile.*
8 *Delicta vt puniantur, reipubl. intereſt.*
9 *Lex lata fauore publica interpretatione eſt adiuuanda.*
10 *Diſpoſitio Macedoniani eſt odioſa.*
11 *Beneficium principis decet eſſe manſurum.*
12 *Statuentes poſſunt reuocare ſtatuta confirmata à ſuperiore, quando volunt redire ad ius commune.*
13 *In diſpoſitione contrahentium verba ſtrictè ſunt interpretanda. vnde*
14 *In contractibus filij nomine non venit nepos.*
15 *Vniuerſitas quando dicatur relinquere & poſſit puniri.*
16 *Emptor dicitur in mora conſtitutus, ſine interpellatione, ſi ei nulla ſuit data dilatio ad ſoluendum pretium, & venditor pro parte ſua contractum adimpleuit.*
17 *Lucri incerti non habetur conſideratio.*
18 *Venditor ſi dedit dilationem emptori ad ſoluendum pretium, cum pacto quòd dominium remaneat penes ipſum venditorem, licitè recipit quantitatem ſingulis annis ex pacto, emptore ex fundo licite percipiente fructus. num. ſeq.*
20 *Viduæ nunquid licitè poſſint deponere pecuniam apud mercatorẽ, vt ex ea lucrum aliquod conſequantur.*
21 *Præſtatio vniformis ſorti continuò accedens contractum eſſe vſurarium indicat.*
22 *Lucrum non dicitur vniforme, ſed variatur ex qualitate loci & temporis.*
23 *Contrahentium intentio præſumitur eſſe conformis naturæ contractus.*
24 *Contractus mutui vel depoſiti natura eſt in genere, vt periculum ſpectet ad recipientem non ad dantem.*
25 *Pacto, quòd emptor teneatur quandocunque reuendere, nunquid vllo tempore præſcribi poſſit.*
26 *Verba quando poſſunt importare infinitam & temporis perpetuitatem, infinitas admittitur.*
27 *Facultati adimplendi conditionem poteſtatiuam nullo tempore præſcribitur.*
28 *Actio ex vendita oritur virtute pacti de retrouendendo, & ſic actio perſonalis.*
29 *Præſcriptioni tricennali per pactum renunciari non poteſt.*
30 *Velle quis non præſumitur niſi quod poteſt.*
31 *Actio non datur emptori, niſi oblato pretio venditori.*
32 *Pactum de retrouendendo, & modicitas pretij arguit contractum eſſe ſimulatum num. ſeq.*
Limita, vt num. 34.
33 *Ex pacto ſolo de retrouendendo, interueniente iuſto pretio, non arguitur contractus ſimulatus.*
35 *Experientia eſt rerum magiſtra.*
36 *Offerens pretium, antequam fructus percipiantur, nunquid fructus omnes habere debeat, an ſint diuidendi pro rata anni.*
37 *Grauatus in vno in altero debet releuari, & econtra.*

CONQVESTVS. Not. ex iſto text. † in octo. *cap. quoniam. 47. diſtinctio.* quod diſpoſitio pœnalis loquens perſonaliter 1 comprehendit etiam vniuerſitatem & collegium: idem probatur *in l. ſi familia. iuncta l. ſi quis id quod. ff. de iuriſd. omnium iudic.* ſed in contrarium eſt text. *in l. metum. §. animaduertendum ff. quod metus cauſa.* vbi dicitur, quòd illud edictum cõprehendit collegium & ciuitatem inferentes metum, quia loquitur in rem: nam olim hæc verba erant prætoris, quod metus cauſa geſtum eſt ratum non habebo. *l. 1. in princ. ff. quod met. cauſ.* obſtat etiam tex. *in c. 1. §. conuenticulas. de pace iuram. firm. in vſib. feud.* vbi ponũtur vt diuerſa ciuitas & perſona, quod oſtẽdit copula † &, quæ 2
inter diuerſa poni ſolet, gloſ. *in c. querelam. de ſim.* propterea Bal. *in l. omnes populi. char. vlt. ff. de iuſt. & iure.* dicit quòd ſtatutum loquens imperſonaliter dicendo, ſi quis, non comprehẽdit vniuerſitatem, quia non eſt vera perſona, ſed fungitur vice perſonæ, *l. mortuo. ff. de fideiuſſ.* & tenendo opin. Bald. conſiderati ad iſtum tex. poteſt reſponderi, quòd hic Summus Pontifex procedit ampliando *dict. cap. quoniam multi.* ſed non placet hæc reſponſio, quia cum decidat † caſum ad querelam alterius non 3
dicitur aliquid noui ſtatuere, gloſſ. *in cap. conſuluit. ſupra de tempor. ordin. & in cap. fin. in verbo, reſpondemus. de verbor. ſignificat. libro 6.* Reſoluendo hanc difficultatem quę nullibi bene diſcutitur conſi-

Digitized by Google

conſideratae aliquas concluſiones. Et prima ſit, diſpoſitio lo-
quens impeſſunaliter ſine dubio comprehēdit vniuerſitatem
& collegium, *d. l. metum § animaduertendum.* Secunda conclu-
ſio, diſpoſitio legis vel ſtatuti loquentis de perſona ſi ſit fauo-
rabilis comprehendit vniuerſitatem, Ioan. Andr. *in c. cum in il-
lis. de preben. in 6* probatur *in l. ergo. § fin. iuncta l. item ait prætor in*
4 *princ. ff. ex quibus cau. maior.* item quia † in diſpoſitione fauora-
bili fit extentio ad caſum improprium, *l. ſenatusconſultus ff. de ri-
tu nupt.* Tertia cōcluſio, diſpoſitio ſtatuti corrigentis ius com-
mune loquens de perſona non comprehendit vniuerſitatem,
Angel. *in l. nihil ad Macedon.* Roman *in conſil. 40. incipiente, Quæri-
tur an ſtatutum.* quæ concluſio probatur ex pulchra doctrina
5 præmittendu, quod † in ſtatutis ſtricta fit interpretatio: tunc
6 ſic, in † diſpoſitione ſtrictè interpretāda ſi apponatur verbum
habens latum ſignificatum & ſtrictum, capitur in ſtricto ſigni-
ficatu, *c. Rodulph. ſupra de reſcript. & l. quod ſcire potes. ff. de teſtamen-
tute.* Mathetil. *in notabili 194.* ex hac concluſione infert Rom.
in d. conſil. quod ſtatutum compellens perſonas litigantes ad
compromittendum non comprehendit vniuerſitatem: quod
7 dictum non puto verum quia † tale ſtatutum eſt fauorabile,
Alexand. *in l. 1. § lex Falcid. ff. ad legem Falcidiam.* ſed ſtatutum fa-
uorabile extenditur ad caſum improprium, vt volunt doct. *in
l. qui ſe patru. C. vnde libe.* dum dicunt quod ſtatutū compellens
agnatos ad compromittendum comprehendit emancipatos
qui propriè non ſunt agnati. Quarta concluſio, diſpoſitio pœ-
nalis loquens de perſona comprehendit vniuerſitatem, quā-
do delictum remaneret impunitum, ſic intelligo text. *in d. l. ſi
familia* & ratio eſt, ne delictum remaneret impunitum, exten-
di debet: ſecus ſi delictum aliquo modo nō remaneret impu-
nitum, ſed puniretur, nam tunc non extenderetur diſpoſitio
pœnalis. Primum dictum ponit Bart. *in l. quemadmodum. C. de a-
8 gric. & cenſ.* quod probatur ratione, nam † reipublicæ intereſt
quod delicta puniantur, *c. vt tamen. infra de ſentent. excom.* lex ta-
9 men † lata fauore publico interpretatione adiuuanda eſt, *l. ſi
quis in grau. § vtrum ver. id quoque ad Sylla.* ſupradicta ponit Bar.
in l. 2. § exercitum ff. de his qui notan. infam. Quinta concluſio, di-
ſpoſitio legis loquentis de perſona etiam ſi ſit odioſa compre-
hendit ciuitatem & vniuerſitatem, quādo militat ratio ſcripta
in lege, *l. nihil iuncta l. 1. in prin. ff. ad Senatuſconſ. Maced.* & præmit-
10 to, quod † diſpoſitio Macedoniani eſt odioſa, *l. qui exceptione in
princ. ff. de cond. indeb.* Sexta concluſio, in derogatione priuile-
giorum conceſſorum perſonis non venit vt videatur derogari
priuilegiis cōceſſis vniuerſitati, quia odioſa eſt iſta derogatio,
Alexand. *in l. 1. § conuenticulas.* adducit Rom. *in conſil. 446. incipien.
Quod in dubium.* quæ concluſio intelligitur in derogatione pri-
uilegiorum ſeu beneficiorum, in quibus latiſſima fit interpre-
11 tatio: illis enim non cēſetur derogatum, quia † beneficiū prin-
cipis decet eſſe manſurū, *c. decet. de reg. iur. lib. 6.* ſecus eſt, quan-
do ſumus in priuilegiis quæ ſunt contra ius commune, nam &
illis cenſetur derogatum, quæ ſunt conceſſa vniuerſitati, quia
hęc derogatio eſt fauorabilis, cùm per eam perducamur ad ius
commune gloſſ. *in cap. ſtatutum. in verbo, numerandum de præben.
in 6.* Bonus eſt text. *in cap. 2. in princip. de præbend. eo. lib.* facit quod
dicit Bartol. *in l. omnes populi. colum. 8. ff. de iuſti. & iure. verſicu. ſed
iuxta prædicta.* vbi dicit, quòd ſtatuentes poſſunt reuocare ſta-
12 tuta † confirmata à ſuperiore, quando volunt redire ad ius cō-
mune, *argumento l. hac conſultiſſima. § ſi quis autem. C. de teſtamen.*
Vltima concluſio eſt, in diſpoſitione hominis loquentis de
perſona non comprehenditur vniuerſitas, ideo ſi procurato-
rem conſtituit ad agendum contra omnem perſonam, non ta-
men poterit apparere contra vniuerſitatem, Bald. *in rubrica. C.
13 ad Trebellian.* ratio huius dicti eſt, nam in † diſpoſitione contra-
hentis verba ſtrictè ſunt interpretanda, quia imputandum eſt
ei qui potuit contractum apertiùs dicere, *l. veteribus. ff. de pactis.*
14 Hinc eſt, quod in contractibus † appellatione filij nepos non
comprehenditur, nec genus maris concipit fœmininum: pri-
mum dicit Bartol. *in l. librorum. colum. 3. de verbor. ſign.* ſecundum
vult Archid. *in c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.* cum ſuis concordantiis
vulgaribus, &c.

15 Secundò nota, quòd nec † vniuerſitas mutuare poteſt ſub
vſuris, ergo infertur quòd vniuerſitas delinquere poteſt: de
quo Abb. ſe remittit ad not. per eum *in cap. dilectus. ſupra de ſim.*
dico, quòd ad hoc vt ciuitas vel vniuerſitas dicatur delinque-
re & poſſit puniri, eſt neceſſe quod delictum fiat communica-
to conſilio & præcedente deliberatione, ita Bartol. *in l. aut fa-
cta § fin. ff. de pœn.* per tex. *in l. ſemper. § ſecundo. ff. quod vi aut clam.*
Hanc doctr. ſequitur Abb. *in d. cap. dilectus. & io. cap. in Geneſi. ſup.
de elect.* & canoniſtæ *in clem. prima. de pœn.* Paul. de Caſtro *in con-
ſil. 89. incipiente. In cauſa Sfortiæ.* idem conſuluit Aretin. *in conſil.
169. incipiente, Scripſit Ioannes,* &c. per quod conſilium defendit
ciuitatem Florentinam ab interdicto Sixti Pontificis, ex eo
quod populus occiderat Archiepiſcopum & Cardinalem: cū
id delictum nō fuiſſet perpetratum deliberato conſilio. Limi-
to hoc non procedere, quando delictum haberet cauſam ſuc-
ceſſiuam, prout eſt rebellio, ſic dicit Petr. de Anchar. *in conſilio
157. incipiente. Ex narratis. columna octaua.* alia notabilia proſe-
quere vt per Abb. *hic.*

Glo. in *verbo, in feudo,* notabilis eſt, quam expediam per par-
tes. In eadem glo. *ibi,* non quaſi vſoręs, ſed quaſi intereſſe. Hanc
gloſſ. commendat Abbas, & ex eius dictis colligo duas cōclu-
ſiones. Prima eſt, ſi venditor erat ſolitus mercari, & in termino
non fuit ei pretium ſolutum, conſequi poteſt ab emptore id
quod fuiſſet lucratus ex tali pecunia: ſimile dictum ponit idē
Abb. *in cap. ſalubriter. infra eod. titu. noſtro.* idem concludunt Le-
giſtæ *in l. curabit præſes. C. de actio. empt.* ideo inquit Petr. de An-
char. *in conſilio 148. incipiente, In quæſtione.* quod cautus debet eſ-
ſe aduocatus venditoris, quod articulet illum eſſe ſolitum ne-
gotiari vel conuertere pecuniam in emptione prædiorum: in
huc tamen articulo conſidera quatuor caſus. Primus † eſt, 16
quando emptori nulla fuit data dilatio ad ſoluendum pretiū,
& ipſe venditor pro parte ſua contractum adimpleuit, hoc ca-
ſu emptor ſine interpellatione eſt in mora conſtitutus, *d. l. cu-
rabit præſes. & l. Iulianus. § ex vendito ff. de actio. emptio.* & iſto caſu
procedat quod dictum eſt, quod tamen procedat quando lu-
crum eſſet certum, ſecus ſi incertum: exemplificando vt per
Paul. de Caſtro *in l. 3. § fina. ff. de eo quod cert. loco:* lucrientim in-
certi † non habetur conſideratio, caſus notabilis *in l. quemad- 17
modum § plane. ff. ad legem Aquiliam.* Secundus caſus eſt, quan-
do venditor † dedit dilationem emptori ad ſoluendum pre- 18
tium cum pacto quod dominium remaneat penes vendito-
rem, hoc caſu licitè venditor recipit quantitatem ſingulis an-
nis ex pacto, emptore ex fundo licitè percipiēte fructus, Abb.
in conſilio 67. incipiente, Viſo inſtrumento. Alexand. *in conſilio 121.
libro quinto.* Tertius caſus eſt, quando in contractu venditio-
nis dicitur, quod quamdiu emptor ceſſauerit in ſolutione pre-
tij teneatur ſingulis annis ſoluere certam quantitatem, tunc
non contrahitur vſura, nec illa quantitas in ſortem imputa-
tur, quia videtur permiſſa pro ceſſatione ſolutionis, Alexand.
in conſilio 221. incipiente, Super tota quæſtione. libro ſecundo. Socyn.
in conſilio 76. in verſiculo, quarta difficultas. Vltimus caſus eſt,
quando † venditor dat dilationem emptori ad ſoluendum, 19
puta duorum vel trium annorum cum pacto quod interim te-
neatur ſoluere quinque aut ſex pro centenario, iſto caſu cum
præcedente dilatione emptor non ſit in mora conſtitutus, illa
quantitas imputatur in ſortē, quia non debetur, ita dicit Abb.
in d. conſil. 66. quod late Socyn. proſequitur multa adducens in
conſil. 178. incipien. Circa præſentem conſultationē. Secunda † con- 20
cluſio, viduæ licitè poſſunt deponere pecuniam apud merca-
torem, vt ex ea lucrum aliquod conſequantur. hæc concluſio
ſimpliciter intellecta non eſt vera, quia nec viduis permiſſum
eſt aliquid vltra ſortem ſumere, quia nec hoc permittitur pro
redimendis captiuis, *cap. ſuper eo. ſupra eod.* & ita dicit Petrus de
Ancha. *in d. conſil. 149.* ideo decipiuntur mulieres exiſtimantes
ipſis eſſe permiſſum collocare pecuniam dotalem vel aliam a-
pud campſorem paciſcentes, quòd ipſis ſex aut ſeptem pro cē-
tenario præſtari debeant, ita dicit Anch. *in d. c. per veſtras.* in hoc
articulo etiam conſiderate tres caſus.

Primus eſt, quando mulier deponit pecuniam in genere pe-
nes mercatorem paciſcendo, quòd non vult capitale eſſe ſal-
uum, ſed quod dimidia aut tertia pars lucri detur ei: iſte cōtra-
ctus eſt licitus & eſt contractus ſocietatis, quia ipſa ponit pe-
cuniam, & mercator ponit operam perſonę ſuę, Paul. de Caſt.
in conſil. 334. incip. Viſo inſtrumento.

Secundus caſus eſt, ſi mulier vel alius det pecuniam merca-
toribus, & paciſcatur de certa quantitate annuatim ſibi ſoluē-
da, ſiue lucretur cum illa pecunia ſiue non, iſte contractus eſt
illicitus, etiam ſi mulier aſſumat in ſe caſus fortuitos, & nolic
capitale eſſe ſaluum. Rom. *in conſil. 520. incip. Circa propoſitam
conſultationem* vbi inquit, quòd vniformis præſtatio † ſorti cō- 21
tinuè accedens iudicat contractum eſſe vſurarium, & pecunia
ſoluta

22 ſoluta in ſortem imputari debet, quoniam † lucra non ſunt vni-
formia, ſed variantur ex qualitate loci & temporis, *l. ideo. ff. de eo*
quod certo loco, l. pretia rerum. ff. ad leg. Falcidiam.

Tertius caſus eſt, quòd mulier vel alius dans pecuniam mer-
catori paciſcendo certam partem lucri, & non conſtat an volue-
rit capitale eſſe ſaluum, vel ne, & in dubio præſumitur voluiſſe
capitale eſſe ſaluum, ideo contractus eſt illicitus, & quod ſolutũ
23 eſt mulieri in ſortem imputabitur, quia intentio † contrahentis
præſumitur eſſe conformis naturæ contractus, *l. ſi fundus ff. ſoluto*
24 *matrimon. & l. ſi pignus. ff. de pigno. actio.* natura † autem contractus
mutui vel depoſiti in genere hæc eſt, vt periculum ſpectet ad re-
cipientem, non ad dantem, *l. incendium. C. ſi certum petat. & l. dies*
ſponſaliorum, ff. depoſit. ita Roman. *in dicto conſilio.* quæ notabis. In
eadem gloſ. ibi, ſi vendo fundum, &c. hic moueo pulchram dif-
25 ficultatem. An huic pacto, † quòd emptor quandocunque te-
neatur reuendere, vllo tempore præſcribi poſſit? Petr. de An-
char. *in conſ.* 532. tenuit poſſe præſcribi ſpatio decem annorum.
Angel. *in conſil. 54. incipiente, Iulianus.* vult, quòd præſcribatur huic
pacto ſpatio triginta annorum, & non breuiori tempore. Ego
aliàs conſulendo tenui, quod nullo tempore præſcribatur, & in
hac opinione fuerunt alij Doctores. mouebar duplici ratione,
26 nam quando verba † poſſunt importare infinitatem, & tempo-
ris perpetuitatem, infinitas admittitur, *l. in annalibus. C. de legat.*
Bartolus *in l. qm bona. §. fin. ff. de damno infecto.* Secunda ratio, quia
dictum pactum videtur collatum in liberam voluntatem ven-
ditoris, & ſic cenſetur factum ſub conditione poteſtatiua, per
ea quæ vult Bartolus *in l. ſi decem, cùm petiero. ff. de verborum obliga-*
27 *tio.* facultati autem † adimplendi conditionem poteſtatiuam
nullo tempore præſcribitur, Bartolus *in l. fin. ff. de condit. inſtit. &*
in l. ſi pignori ff. de vſucap. Sed maturius cogitanti non placet illa o-
pinio, & ſic retracto quæ aliàs dixi ſuper iſto articulo: moueor,
quia prædicta verba non excludunt præſcriptionem, licèt ſint
apta importare infinitatem, gloſ. *in verbo, quandocunque, in cap. pri-*
mo, de feudo dat. in vicem leg. commiſſor. in vſibus feudorum. facit text.
in l. 1. ff. ſoluto matrimonio iuncta l. in rebus, §. omnis. C. de iure dotium.
vbi dictio, ſemper, nõ excludit præſcriptionẽ in cauſa dotis. Se-
28 cunda ratio eſt, nam virtute pacti † de retrouendendo oritur a-
ctio ex vendito, & ſic actio perſonalis, *l. 2. C. de pactis inter empt.* &
ſic actio perſonalis cui præſcribitur ſpatio triginta annorum, *l.*
29 *omnes, & l. ſicut. de præſcript. triginta annorum.* præſcriptioni † au-
tem tricennali per pactum renunciari non poteſt, Bartolus *in l.*
nemo poteſt, de legat. primo. Abb. in *rubrica, ſuprà de præſcriptio.* & ibi
Phil. p. qui dicit hanc eſſe communem opinionem: n expreſsè
per pactum renunciari non poteſt, ergo nec tacitè, per illa ver-
30 ba, quandocunque, quia quis non præſumitur velle † niſi id
quod poteſt, *l. Lucius. §. penultimo. ff. ad municip. cap. à nobis.* vbi Abb.
infra de ſententia excommunicationis. & ex iſtis ſublata eſt prima ra-
tio. Alteri reſpondetur, quod hic non eſt aliqua conditio: Nec
obſtat quòd non competat actio ante pretium ſolutum vel ob-
latũ, quia iſtud non dicit ꝙ contractus dicatur celebratus ſub
31 cõditione: patet, quia emptori † nõ datur actio, niſi oblato pre-
tio venditori: *l. Iulianus § offerri. ff. de actio. empt.* & tamen contra-
ctus dicitur eſſe purè celebratus non ſub conditione, *l. 1. & ibi gl.*
C. de peric. & commod. rei vend.

In eadem gloſ. ibi, *aliàs ſi modicum, &c.* iſta gloſ. in hoc eſt no-
tanda, ex qua colligite hanc concluſionem: Pactum de retro-
32 uendendo † & modicitas pretij arguit contractum eſſe ſimula-
tum: fructus itaque percepti per emptorem imputabuntur in
ſortem: idem firmat hic Abb. & in *c. ad noſtram. ſuprà de empt. &*
vend. Iſta difficultas eſt magna, & Doct. multa ſcribunt, potiùs
inuoluendo ſe quàm declarando, ideo vt clarè habeatur, conſi-
derate aliquos caſus.

33 Primus eſt, quando † res fuit vendita iuſto pretio, & ſic non
interuenit modicitas pretij, tunc ex ſolo pacto de retrouenden-
do non arguitur contractus ſimulatus, *l. 2. C. de pact. inter empt.* &
ita notat ibi Baldus, Angel. & Salicet. quod procedit etiam in
emptore vſurario, ita Fulgoſ. *in dicto conſilio* 134. vbi inquit, non
memini me legiſſe, quòd pactum de retrouendendo ſufficiat ad
præſumendum contractum ſimulatum, etiam in eo qui ſolitus
eſt fœnerari: & benè dicit, licèt Paulus de Caſtro *in conſ.* 333. con-
trarium dicat, & malè.

Secundus caſus eſt, quando interuenit pactum de retrouen-
dendo infrà decem annos, habito alio pacto, quòd ante quin-
quennium emptor non teneatur retrouendere: nam ex hoc pa-
cto detegitur ſimulatio contractus: ita tenet Ioannes Andr. poſt
Hoſtienſ. *in c. ad noſtram. ſuprà, de emptio. & vendit.* idem tenet Ro-
dulph. *in tract. de vſur. quæſt.* 61. dicens eſſe caſum *in d. c. ad noſtram.*
iſta concluſio eſt menti tenenda propter auctoritatem iſtorum,
ſed non probatur in iure, nec text. *in d. c. ad noſtram.* probat eam,
quia ibi concurrebat alia coniectura, videlicet modicitas pretij
vltra prædicta duo pacta.

Tertius caſus eſt, quando interuenit pactum de retrouen-
dendo, & modicitas pretij, & nil aliud, & tunc an ex iſtis duo-
bus præſumatur contractus eſſe ſimulatus, variant Doctores,
gloſ. hic tenet, quòd præſumatur contractus ſimulatus, & dicit
Alexan. *in conſ. 46. lib. 3.* hanc eſſe communem opinionem, & te-
nendam, quia tutior eſt animæ, quam etiam approbat Paul. de
Caſtro *in d. conſ. 333. incipiente, Vſ. apertione.* contrariam opinionẽ
tenent Petr. & Cyn. *in l. 3. C. plus valere quod agit.* Cardinal. *in d. c. ad*
noſtram. & dicit Socin. *in conſil. 155. incipiente, Præſtantiſſime Doctor.*
hanc eſſe communem opinionem, quam Veronenſis approbat
in tractatu de ſimulat. contract. in verſic. ſecunda præſumptio, & in 26.
præſumptione, verſic. ſexto caſu. & hæc opinio eſt probabilis, quia
text. *in d. c. ad noſtram.* vltra pactum de retrouendendo, & modi-
citatem pretij conſiderat quòd ibi fuit actum, quòd ante cer-
tum tempus venditor non poſſet cogere emptorem ad retrouẽ-
dendum, ex quo inducitur quædam ſiniſtra ſuſpicio contra em-
ptorem, & hæc opinio eſt humanior, vt inquit Veronenſis *in d.*
loco. tenendo tamen alteram opinionem limitatè non procede-
re in duobus caſibus.

Primus eſt in † datione inſolutum, licèt illa ſit ſimilis em- 34
ptioni, ſic limitat Fulgoſ. *in dicto conſil.* 134. ratione de qua per
eum ibi.

Secundò fallit, quando reſolutio contractus dependet à po-
teſtate emptoris, non autem venditoris, quia tunc ex illis duo-
bus non arguitur ſimulatio contractus, niſi concurrat alia præ-
ſumptio, *c. illo vos, ſuprà de pign.* vbi Ioan. de Imol. ita limitat Alex.
in præallegato conſ. 406.

Quartus caſus eſt, quando interuenit modicitas pretij, pa-
ctum de retrouendendo, & quod emptor ſit vſurarius, tunc ſi i-
ſta tria concurrant, ſine dubio contractus dicetur eſſe ſimula-
tus, & fructus in ſortem imputabuntur, ita communiter conclu-
dunt Doct. *in l. 3. C. plus valere quod agitur, quàm quod ſimul. concip.*
reprobata opinione Petr. & Cyn. ibi.

Quintus eſt caſus, quando fuit appoſitum pactum de retro-
uendendo, habito alio pacto, quod non eſt ſecundùm natu-
ram contractus venditionis, vtputa quòd fructus imputentur
in ſortem, tunc præſumetur contractus ſimulatus, ita Imol. *in d.*
c. illo vos. ſecundùm alium intellectum ad illum textum, quem ſi
conſideres, legiſlator non fundat ſe ſuper illo pacto appoſito
contra naturam contractus, ſed etiam ſuper alio, de quo ibi, &
ſic fundat ſe ſuper duobus. tenendo tamen iſtam concluſionem
comprobare ex dictis Veronenſis *in dicto tractatu, in verſic. ſexta*
præſumptio.

Sextus eſt caſus, quando fuit appoſitum pactum de retro-
uendendo, & probatur quòd ipſe venditor ante contractum
venditionis quærebat mutuo pecuniam, & mutuare volẽti vo-
lebat hypothecare prædium, ſi poſtea prædium vendat, ex illo
pacto ſolo præſumitur ſimulatio contractus: ita Paul. de Caſtro
in d. conſ. quod perpetuo notabitis: quod comprobate ex dictis
Roman. *in ſing.* 346

Septimus & vltimus caſus eſt, quando interuenit pactum de
retrouendendo in contractu emptionis, & venditor haberet
fundos deteriores, & fundum meliorem, vel domum, in qua i-
pſe & maiores ſui fuerunt educati, in quam cadit affectio, *l. lex*
qua tutores. C. de adminiſtrat. tut. l. ſi in emptione. ff. de minorib. nam ex
hoc præſumitur ſimulatio contractus, & quòd iſte voluit pi-
gnorare, non vendere: fructus ergo in ſortem imputabuntur,
Veronenſis *in dicto tractatu in 15. præſumptione,* quę deciſio eſt ma-
gni momenti, & in practica multum notanda: dubito tamen an
ſit vera, eò quia venditor fortè vendidit fundum meliorem,
quia non ita de facili potuit inuenire qui emeret fundos dete-
riores, vt docet † experientia, quæ eſt rerum magiſtra, *c. quam ſit,* 35
de elect. libro 6. quos caſus notabitis: ſed iuxta hoc quæritur de v-
na quæſtione, Venditor † cui fuit factum pactum de retrouen- 36
dendo paulo antè quàm fructus percipiantur, puta in fine Maij,
offert pretium emptori, an fructus omnes pertinebunt ad of-
ferentem pretium, an erunt pro anni rata diuidendi? Cuman. *in*
l. quis Romæ, in prin. ff. de verborum oblig. tenet, fructus eſſe diui-
dendos pro rata anni, iuxta text. *in l. diuortio, in princ. ff. ſolut. ma-*
trimon.

trimon. cuius opinionem ibi Socin. tenet per rationem Bart. *in d. l. diuortio. §. econtrario.* Dominus Alexand. tenet, quòd fructus ad venditorem ſpectabunt omnes, & placet eius opinio per text. *in d. l. 2. C. de pact. conuent. inter empt. & vend.* videre ibi per eum. Vltimò, in quantum ſuperiùs eſt concluſum, quod habetur ratio lucri ceſſantis in ſolito negotiari, fuit oppoſitum, & benè *del. fin. ff. de peric. & commod. rei vend.* ad quem textum reſpon. quòd loquitur in caſu in quo vſuræ peti poſſunt, licèt non interſit: nam vēditor illis contentus eſſe debet: ſed ſecùs eſt in caſu, in quo vſuræ non poſſent peti niſi interſit, vt hodie de iure canonico: tunc e-
37 nim habetur ratio lucri ceſſantis, † quia qui in vno grauatur, in alio debet releuari, & econtrà, *l. eum qui, in prin. ff. de iureiuran.*

REPETITIO
IN CAP. SALVBRITER. de Vſuris.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote ſoluto matrimonio morte viri cui competat.*
2 *Stipulatio quòd dos reddatur patri aut filiæ, intelligitur ordine ſucceſſiuo.*
3 *Matrimonij cauſa dicitur ſpiritualis, de qua iudex ſecularis nec principaliter, nec incidenter cognoſcit.*
4 *Dotis cauſa eſt temporalis, & iudex ſecularis de ea cognoſcit: ſecùs ſi ſit annexa ſpirituali.*
5 *Non entis nulla ſunt partes.*
6 *Maritus lucratur fructus rei pro dote ſibi hypothecata, & hoc propter onera matrimonij.*
Reſtituere autem tenetur fructus, quos percepit, expulſa vxore ſine cauſa, num. 7.
Nunquid autem poſſit repetere alimēta præſtita vxori, cui dos promiſſa fuit, ſed non ſoluta, nu. 8. & ſeq.
9 *Maritus vxorem indotatam non cogitur alere, ſed eam expellere poteſt.*
Expenſas autem in curanda vxore ægra repetere non poteſt, nu. 10.
11 *Donatio de facili præſumitur ratione obſequiorum.*
12 *Pater nunquid teneatur præſtare alimenta vxori filij ſui, quam duxit ſine dote, nu. ſeq.*
13 *Filius ſi vxorem duxit impudicam abſque conſenſu patris, poteſt exhæredari.*
14 *Filio ex eiſdem cauſis alimenta poſſunt denegari, ex quibus exhæredari poteſt.*
15 *Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi imputetur.*
16 *Dictum gloſſæ intelligitur ſecundùm legem quam allegat.*
17 *Filius non poteſt exhæredari ex eo quòd duxerit vxorem indotatam.*
18 *Vir & vxor reputantur vna caro & vnum corpus.*
19 *Beneficium conceſſum ſocio competit & alteri ſocio.*
20 *Mulier ex bonis paraphernalibus cogitur virum inopem alere.*
21 *Socer non poteſt conueniri de dote, niſi in quantum facere poteſt.*
22 *Maritus an & quando non ſoluta dotis intereſſe petere poſſit.*
23 *Maritus ex quo incipit ſuſtinere onera matrimonij, mulier, vel eius pater, qui dotem promiſit, ſtatim ſunt in mora abſque interpellatione.*
Fallit, vt ibid.
24 *Maritus nunquid poſt decennium poſſit petere intereſſe dotis.*
Et ſi interim, donec dos ſibi non ſoluatur, aliquid ſibi dari paciſcitur, an ſit vſura, nu. 25.
26 *Diſpoſitio qualibet interpretari debet, ne reddatur eluſoria.*
27 *Sermo rebus ſubiectus eſſe debet, non econtrà.*
28 *Verba ſunt intelligenda ſecundùm naturam contractus ſuper quo apponuntur.*
29 *Beneficium conceſſum defuncto ex cauſa non competit hæredi, in quo ceſſat illa cauſa.*
30 *Priuilegium conceſſum viro non competit mulieri, in qua non militat ratio priuilegij.*
31 *Priuilegij cauſa ceſſante, ceſſat & ipſum priuilegium.*
32 *Teſtatoris voluntas vt lex ſeruari debet, qui non poteſt diſponere, vt vxori ſoluatur certa quãtitas annua, quouſque hæres diſtulerit ſoluere dotem.*
33 *Vſura peti poſſunt vt intereſſe etiam de iure canonico.*
34 *Mulier quando ſit alenda ab hæredibus mariti, num. ſeq.*
35 *Doctori ſine lege loquenti non creditur.*
36 *Mariti hæredes non debent eſſe melioris conditionis, quàm ipſe maritus.*
37 *Alimenta quæ debentur ex diſpoſitione legis, quid differant ab alimētis, quæ debentur ex diſpoſitione hominis, nu. ſeq.*
38 *Iudicis officium fundatum eſt ſuper æquitate.*
39 *Debitor, qui tenetur iure actionis per ſolam interpellationem conſtituitur in mora: ſecus in officio iudicis.*
40 *Alimenta debita ex diſpoſitione legis peti poſſunt condictione ex lege.*
41 *Lex facilius modificat diſpoſitionem ſuam, quàm diſpoſitionem hominis.*
42 *Ius præſentandi in eccleſia poſita in villa, quàm mulier dedit viro in dotem, cui competat.*
43 *Ius præſentandi licèt ſit quidam fructus, ex eo tamen non percipitur commodum pecuniarium, ſed ſolùm quidam honor.*
44 *Patronus inops debet alimentari à patrono eccleſiæ ſeu rectore.*
Et filium præſentare poteſt.

NOTA PRIMÒ, Quòd † quandoque ſocer, id eſt pater 1
mulieris dotem genero pro filia promittit, & cui compe-
tat actio de dote ſoluto matrimonio morte viri, Pet. de Anchar.
remittit ſe ad notata *in l. quotiens, & l. Caius. ff. ſolut. matrim.* in quo
dicit, quòd ſi filia ſit ſui iuris, vel morte patris, vel emancipa-
tione, ſoli competit de dote actio, *l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo.*
actio. ſi verò ſit in poteſtate patris, ei & patri competit actio, &
inter ipſos eſt communis, *l. 2. §. quod ſi in patris. ff. ſolut. matr.* quod
fallit, niſi pater ſtipulatus ſit dotem ſibi reddi, quia tunc ipſi ſoli
competit actio, *l. quotiens, ff. ſolut. matr.* dicit tamen, quòd ſi pa-
ter ſtipuletur † alternatiuè dotem ſibi aut filiæ reddi, ſtipulatio 2
intelligitur ſecundùm iuris ordinem: itaque patri ſi viuat, com-
petet actio, ita Bart. *in l. vxorem. §. teſtamento ff. de leg. 3.* Bald. *in l. fin.*
C. communia vtriuſque iudicij. dicit etiam Ioan. de Anan. hic, quòd
de iure canonico actio de dote competit ſoli filiæ, etiam exiſtē-
ti in patris poteſtate, quia dos à matrimonio, & ſic à cauſa ſpiri-
tuali dependet: ſed in ſpiritualibus & dependētibus ab eis filius
& filia ſui iuris ſunt, *c. fin. de iud. lib. 6.* iſta conſideratio prima facie
eſt colorata, ſed non habet fundamētum iuris, eò quia cauſa do-
tis dicitur dependere à matrimonio, quando incidit in cauſam
matrimonialem, vt quia principaliter lis vertitur ſuper matri-
monio, prout loquitur text. *in c. 3. de donat. inter vir. & vxor.* quem
adducit glo. *in d. c. fin.* ſed alio reſpectu dos non dicitur depende-
re à matrimonio, nec cum illo habere connexitatem. pater, quia
cauſa † matrimonialis dicitur ſpiritualis, de qua iudex ſecularis 3
nec principaliter nec incidenter cognoſcit, *c. tuam, ſuprà de ordin.*
cognit. c. latoe, qui filij ſint legit. cauſa † enim dotis eſt merè tempo- 4
ralis, & iudex ſecularis de ea poteſt cognoſcere, *l. in contractibus,*
C. de non num. pecun. cuius cognitio ad ipſum non ſpectaret, ſi eſ-
ſet annexa ſpirituali, *c. quinto. ſuprà, de iudic.* præterea actio de do-
te non competit niſi ſoluto matrimonio, *l. 2. in princ. ff. ſolut. matr.*
non poteſt ergo dici quòd pendeat ab illo, cùm ſit diſſolutum,
nam † non entis nullæ ſunt partes, *l. cum. ff. ſi cert. pet.* & ſic non eſt 5
vera opinio Ioan. Andr. qui ſubdit, quòd gener & filius æquipa-
rantur, per *l. ſi quis, in fin. C. de natur. liber.* ad hoc melior text. *in l. pe-*
nult. ff. vt in poſſeſſ. leg.

Secundò nota, quòd † maritus lucratur fructus rei ſibi pro 6
dote hypothecatæ, & hoc fuit inductum propter onera matri-
monij: maritus enim vxorem alere tenetur, *l. pro oneribus C. de iure*
dot. hinc eſt, quòd maritus † fructus quos percepit, expulſa vxo- 7
re ſine cauſa, cogitur reſtituere, ita inquit Bald. *in rubr. C. de priui-*
leg. dot. colum. 1. quem ſequitur Alexan. *in conſil. 47 libro 5. incipien-*
te. Viſo, &c. & hæc quo ad notabilia, ſed prius quam veniam ad
gl. diſcutiendæ ſunt duæ pulchræ difficultates. Prima eſt, † quid 8
ſi maritus cui fuit dos promiſſa, & non ſoluta, alimenta vxori
præſtiterit, an illa repetere poſſit? Imol. *in l. inſulam. §. vſuras. ff.*
ſolut. matrim. tenet quod ſic, & Rom. *in l. ſi verò. §. de viro. 44. fallen.*
ſolut. matr. & Alexan. *in l. quòd in vxorem. C. de negot. geſt.* vbi addu-
cit iſtum textum, idem Imol. *in l. diuortio, in princ. ff. ſolut. matrim.*
tenet contrarium, nihil tamen adducit pro hac opinione, quam
puto veriorem, licèt altera ſit communis, pro qua moueor, nam
maritus † vxorem indotatam non cogitur alere, ſed eam expel- 9
lere poteſt, gloſ. *in verbo, onera. in § penult. in Auth. de non elig. ſecun-*
dò nub. l. final. vbi Bald. *C. ad Velleia.* imputandum eſt ergo marito
ſi ali-

ſi alimenta præſtitit vxori, per ea q̃ in ſimili dicunt Cyn. & Bal. &
Salic. in l. 2. C. de dot. promiſ. vbi volunt, quòd ſi ſponſus alimenta
ſponſæ præſtiterit, illa non poteſt repetere, quia imputari ſibi
debet, qui ſciens ſe non teneri, ſoluit vel præſtitit alimenta vxo-
10 ri. Præterea & fortius † expenſæ factæ per maritum in curanda
vxore ægra repeti nõ poſſunt, d. l. quod in vxorem. ergo multo mi-
nus repeti potuerunt alimenta præſtita vxori ſanæ, cùm interim
maritus ab ea recipiat obſequia maritalia, & ratione obſequio-
11 rum de facili † donatio præſumitur, l. ſi verò non remunerandi. §. i-
dem Papinianus ff. mand. & ſi dicatur, donatio eſt prohibita inter
virum & vxorem, reſpon. vt per text. & ibi gloſ. in l. ſi ſtipulatio. ff.
de donat. inter virum & vxor. quia eo caſu donatio nõ eſt prohibita
reſpectu vxoris.

12 Secunda eſt difficultas pulchra † quotidiana, in qua non re-
peritur clara deciſio. Filius contraxit matrimonium ſine patris
conſenſu cum muliere, quam fortè amabat, à qua nullam ha-
buit dotem, an pater huius filij teneatur præſtare alimenta vxori
filij ſui? Et iſtam quæſtionem intelligatis procedere, quando
mulier non erat vilis, nec impudica, ſed honeſta & ex bonis pa-
13 rentibus nata: ſi enim † eſſet impudica, pater poſſet ex hac cauſa
filium exhęredare, gloſ. not. in c. de raptoribus. 37. quæſt. 1. quam ap-
probat ibi Archid. & Ant. in c. accedens. ſuprà, de procur. & per con-
14 ſequens filio poſſet denegare alimenta ex his cauſis, ea † quibus
filius à patre exhæredari poteſt, ea iiſdem alimẽta denegari poſ-
ſunt, gloſ. ſing. in verbo, depulerat, in l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. ff.
de liber. agnoſc. In hac quæſtione conſuluit aliàs excellens Doctor
dominus Barthol. Socin. cuius conſilium impreſſum non eſt: &
tenuit patrem non poſſe compelli ad alendum dictam nurum
indotatam: mouebatur per ea quæ tradit Cynus & Albet. in l.
quæ in vxorem. C. de negot. geſtis. qui voluit, quòd ideo maritus vxo-
rem indotatam cogitur alere, quia imputandum eſt ei quod il-
15 lam ſine dote accepit, damnum ergo quod † ſua quis culpa ſen-
tit ſibi imputetur, c. dãnum, de regul. iuris, in 6. ſed iſta culpa filij pa-
tri obeſſe non debet, toto tit. C. ne filius pro patre, l. ne quis in ſuo. § fi-
nal. ff. de inoffic. teſtam. Secundò dicebat, pater ideo cogitur vxo-
rem filij alere, quia ex dote commodum conſequitur, id eſt, v-
ſumfructum dotis, l. 1. C. de bonis quæ liberis. illa ergo ceſſante, quia
mulier ſit indotata, ceſſabit iſta compulſio, l. adigere. §. quamuis ff.
de iure patronatus. Vltimò adducit, nam ſi filius non conſequitur
dotem, vxorem expellere poteſt, cùm iſta nõ ſolutio fiat contra
eius voluntatem, l. fin. C. ad Velleian. & dictum fuit ſuprà. eadem ra-
tione ſocer, qui non habet dotem, cùm non fuerit promiſſa filio
& hoc contingat contra voluntatem ſoceri, alimenta nurui de-
negare poteſt. Iſta concluſio videtur dubia, & contrarium puto
verius, per text. & ibi gloſ. in l. ſi quis à liberis. §. non tantùm ff. de lib.
agnoſc. vbi dicit text. quòd pater nedum tenetur ad alimẽta filio
præſtanda, ſed etiam ad cætera onera: inter quæ dicit gloſ. eſt o-
nus alimentandi vxorem filij ſui. & idem dicit gloſ. in l. qui à pa-
rente. ff. ſolut. matr. Præfatus Doctor reſpondet huic rationi dicẽs,
quòd gloſ. in §. non tantùm. intelligitur quando vxor filij habuit
dotem, prout loquitur text. quem gloſ. allegat in l. ſi filia. §. 1. ff. fa-
16 mil. ercis. dictum enim gloſ. intelligitur † ſecundùm legem quam
allegat, Bart. in l. non ſolum. §. librationis verba, de liber. legat. defen-
dendo dictum fundamentum reſpondeo huic rationi & obie-
ctioni, quòd imò text. in d. l. ſi filia. § 1. probat cõtra eum hoc mo-
do inducendo: nam dicit text. quòd onera filij & nurus pater i-
pſe agnoſcere debet, & ſic text. vniformiter determinat filium
& nurum, ſed filium pater cogitur alere etiam ſi dotem ab vxo-
re non habeat, ergo etiam nurum indotatam cogitur pater alere,
17 per regulam l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. Secundò † probatur
hæc cõcluſio, nam ex eo quod filius duxit vxorẽ indotatam, nõ
poteſt à patre exhæredari, & per conſequens alimenta non poſ-
ſunt ei denegari, per ea quæ promiſſa ſunt: & quòd filius nõ poſ-
ſit exhæredari, tenet Abb. in c. de deſponſ. impub. & in conſil. 11. inci-
piente, Vt clarè materia thematis. facit gloſ. in c. ſanctum. 32. quæſt. 2.
cùm ergo filio alimenta denegari non poſſint, nec etiam eius v-
18 xori, quia reputantur † vna caro & vnum corpus, c. admonere, &
ibi gloſ. 33. quæſt. 2. comprobatur, vir & vxor dicuntur ſocij diuinæ
19 & humanæ domus, l. aduerſus, C. de crimine expil. hæred. ſed † bene-
ficium conceſſum ſocio, competit & alteri, Bartulus in l. ſi qui
duos. ff. de liber. legat. gloſ. notab. in l. fin. C. de muner. & honor. lib. 10.
20 Tertiò probatur iſta concluſio, † Mulier ex bonis paraphernа-
libus cogitur virum inopem alere, d. l. ſi quis à liberis. Bartolus &
Doctores in l. ſi cùm dotem. § ſin autem in ſauiſſimo. ff. ſolut. matrimo.
ergo & patrem mariti cogetur alere, prout dicimus in liberto
qui patrem patroni cogitur alere, d. l. ſi quis à liberis. §. fin. compro-
batur, quia † ſocer non poteſt conueniri à nuru pro dote, niſi 21
inquantum facere poteſt, l. rei iudicatæ. §. fin. ſol. mat. quod impor-
tat, vt tantùm debeat penes ſocerum remanere, ex quo poſſit a-
limentari, l. in condemnatione. ff. de regul. iuris. ſicut ergo nurus ſo-
cerum inopem cogitur alere, ita econtrà. Poſtremò probatur
hæc cõcluſio, nam ſi filius accepiſſet vxorem habita modica do-
te, quæ non eſſet ſufficiens ad præſtanda alimenta mulieri, hoc
non obſtante ipſa ali debet, Bart. in d. l. quod in vxorem. Alexan. in
d. § ſin autem in ſauiſſimo. cùm ergo filius præiudicet patri in par-
te, ergo & in toto, argum. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. Non obſtant
rationes Soci. primæ reſpondetur, quòd filius licet fuerit in cul-
pa, non tamen ex hoc poſſunt à patre alimenta denegari, ergo
nec eius vxori, per ea quæ dicta ſunt. Secundæ reſpondetur per
ea quæ dicta ſunt, quòd ſocer non cogitur alere nurum propter
dotem, quia ad id tenetur etiam ſi nulla ſit dos, d. l. ſi filia. §. 1. in-
ducendo vt ſuprà. Vltimæ rationi reſpondetur, quòd nõ eſt par ra-
tio in marito cui dos promiſſa non ſoluitur, & in ſocero cui dos
non præſtatur, quia non fuit promiſſa: nam primo caſu filius cõ-
traxit matrimonium hoc intuitu, vt alat vxorẽ ex fructibus do-
tis: ſi ergo dos non ſoluatur ei, vxorem poteſt expellere. ſed alio
caſu in quo vxorem indotatam accepit, illam cogitur alere, &
cùm non poſſit, hoc onus transfertur in eius patrem, d. §. non tan-
tùm. vbi gloſ. declarat benè.

Nunc aggredior dicta Abbat. circa intellectum huius text. in
quibus duo articuli conſiderari poſſunt. Primus eſt, quãdo pro-
mittens dotem fuit in mora illam ſoluendi, an tunc poſſit mari-
tus cui nihil promiſſum eſt, vltra dotem petere aliquid pro in-
tereſſe, ex quo ſuſtinuit onera matrimonij. Secundus eſt articu-
lus, an maritus, cui aliquid fuit promiſſum vltra dotem, vtputa
ſingulis menſibus vel annis quouſque dos ſibi ſoluatur, illud li-
citè poſſit petere. Circa primum articulum concludo, † quòd 22
maritus cui dos fuit promiſſa, & in eius ſolutione moram paſſus
eſt, vſuras poteſt petere, vel verius intereſſe, ita Bart. in l. inſulam.
§. vſuras. ſolut. matr. vbi Alexan. dicit hanc eſſe communem opi-
nionem, & vltra eum idem vult Paul. de Caſtr. in l. fin. C. de bonis
mat. & placet hęc concluſio per rationem, quæ traditur ad iſtum
text. quæ militat in caſu iſto, & ſciendum eſt quòd eo ipſo quod
maritus incipit † ſuſtinere onera matrimonij, mulier vel eius pa- 23
ter qui dotem promiſit ſtatim ſunt in mora abſq; interpellatio-
ne, de hoc eſt gloſ. magiſtra in l. diuortio, in princ. in verbo, poſſeſſio. ſo-
lut. matr. quam Bart. & alij approbant omnes, excepto Iacob. de
Aret. & illam gloſ. optimè declarat Alex. melius cæteris in conſil.
147. incipiente, Perſpectis his, lib. 5. iſta concluſio intelligatur in ma-
rito ſolito negotiari, & non tenere pecuniam ſuam inutilem.
Fallit ergo iſta concluſio in marito non ſolito negotiari. ita limi-
tat Imol. & Alexan. in d. §. vſuras. & eſt de mente Abb. hîc. Ioan.
de Anan. colum. 9. hoc non admittit, quia maritus agit de inter-
eſſe conſiſtente in damno, patet, quia expendit de ſuo alen-
do vxorem. diſtingui ergo non debet, nec an ſit ſolitus negotia-
ri. Iſtam oppoſit. tenuit Alexan. & reſpon. vt ibi per eum. Secun-
dò fallit, quando extraneus dotem promiſiſſet, & extraneum
intelligatis eo modo quo text. declarat in l. vnica. §. extraneum C.
de rei vxor. actio. ſic limitat Imol. & Alexan. in d. §. vſuras. & conſi-
derate quę poſſit eſſe ratio diuerſitatis inter extraneum promit-
tentem dotem pro filia, vel patrem: breuiter ratio poteſt eſſe,
quia extraneus non cogitur alere mulierem, ad quod onus pater
tenetur. Tertiò limitate, vt per Bald. quem refert hic Ioan. de A-
nan. in rubr. C. de vſur. ſed hoc reprobat Salic. in Authen. ad hæc. quæ-
ſtione 13. C. de vſur. cuius opinio placet, & eam comprobo ex di-
ctis Bartoli in l. poſt dotem, colum. vlt. ff. ſolut. matri. dum dicit, quòd
priuilegia dotis competunt ceſſionario, ſi ipſe intentet directas
actiones nomine cedentis, & quomodo cognoſcatur, an ceſſio-
narius intentet directas actiones vel vtiles, hoc Bart. declarat in
l. ſi duo. ff. de ſolut. & l. ſi quis rem. §. vltim. ff. de procur. Vltimò limita,
quando maritus ſtetiſſet † longo tempore, hoc eſt per decem 24
annos, quod non petiſſet tale intereſſe, nam illud præſumitur
remiſiſſe, l. cùm quidam. § diuus. de vſur. ita conſuluit Dionyſius de
Peruſio, præceptor Roman. vt ipſe Roman. refert in conſi. 517. in-
cipiente, In caſu propoſitæ quæſtionis. idem Baldus in quodam conſi-
lio, de quo meminit Aret. in § fuerat. colum. 5. Inſtitut. de actio. quo-
rum opinio non eſt vera, & iſtos improbat Romanus & Areti-
nus in locis præmiſſis, & benè, eo quia hoc debitum eſt fauora-
bile, non odioſum, de quo loquitur textus in dicto §. diuus. illud i-
gitur non præſumitur remiſſum ex lapſu longi temporis, l. liber-

tus.§.1.ff. de aliment. & cibar. legat. Bart. in l. cùm de in rem verſo. ff. de vſuris.

Circa ſecundum articulum accipite duas concluſiones: Pri-
25 ma,† ſi maritus dederit dilationem promittenti dotem ad eam ſoluendum, & ſtipuletur quod interim ſoluatur ei certum quid ſingulo menſe vel anno: iſta eſt vſura, quia pendente dilatione promittens dotem nõ eſt in mora: ita decidit hic dominus Ant. cuius dicta comprobate ex his quæ diximus in c. conqueſtus. ſuprà eo. l. Secunda concluſio, ſi maritus pactus ſit certum quid, vt ſibi annuatim ſoluatur, quouſque dos ſibi præſtetur: iſta eſt vſura, nec hoc pactum permittitur: ita Ioan. Andr. hic intelligens iſtum textum in caſu ſuo, eius opinionem approbat hic Cardin. Florent Petr. de Anchar. in conſ. 149. incip. In quæſtione qua vertitur. Rodulph. in d. tract. quæſt. 53. Alexan. in conſil. 221. incip. Super titulo quæſtio. libro 2. licèt aliqui contradicant, hæc opinio eſt tenenda, cùm quia communis eſt, tum quia tutior eſt animæ, c. iuuenis, de ſpon. fallit hæc concluſio, quando maritus erat ſolitus negotiari, ideo iſta qualitas eſſet probanda, ita limitat Abb. & Pet. in d. conſil 149 Alexan. in conſil. 141. incip. Viſo themate, lib. 5. Secundò fallit, quando illa quantitas fuiſſet promiſſa pro alimentis, donec fuerit ceſſatum in ſolutione dotis, ita limitat Imol. & Alexan. in d. §. vſuras, argum. text. in l. 4. in § fin. ff. de pact. dotal. Hæc limitatio non videtur vera, quia communis opinio de qua ſuprà ipſa conſiderata redderetur eluſoria, ſemper enim contrahentes exprimerent quòd illa quantitas permittitur pro alimentis: quælibet
26 autem diſpoſitio eſt † interpretanda, ne eluſoria reddatur, c. ſi civitas. de ſent. excom. lib. 6. gloſ. in c. quamquam § fin. de vſur. eod. lib. pro quo facit quod voluit Pet. de Anch. in d. conſ. 149. vbi dicit, quòd mulier ſi ſtipuletur ab hæredibus mariti certum quid quouſque dos fuerit ei ſoluta, promiſſio nõ tenet, etiam ſi dicit pro alimẽ-
27 tis, quia † nõ ſermoni res, ſed ſermo rebus ſubiectus eſſe debet, c. intelligentia, de verb. ſignif. facit etiam pulchrum dictum Bald. in hac materia in l. rogaſti. § ſi tibi. ff. ſi cert. pet. quod ſequitur Alexan. in conſ. 27. circa finem, lib. 4. Præterea vſuræ regulariter ſunt prohibitæ, niſi petantur vt intereſſe: iſta ergo cauſa eſt probanda, nec ſtatur aſſertioni contrahentium l. ſi forte, vbi Bart. de caſtren. pecul. gloſ. & Doct. in l. ſi donatione, C. de collat. etiam ſi aſſertio ſit iurata, l. cùm quis decedens. §. Titia vbi Bart. ff. de leg. 3. dicunt etiam Imol. & Alexan. in d. §. vſuras. quòd ſi maritus ſtipuletur certum quid, dicendo pro vſuris, hæc ſtipulatio non valeret, & ſic conſtituunt differentiam an dicatur pro alimentis, an dicatur pro vſuris: ſed ſi vera eſt opinio ipſorum in præcedenti limitatione, in hoc ma-
28 lè dicunt, quia † verba intelliguntur ſecundùm naturam cõtractus ſuper quo interponuntur, l. ſi vno. ff. locat. l. inſulam ff. de præſcript. verb. item quia origo præmiſſæ pecuniæ inſpici debet, l. qui id quod ff. de donat. l. ſi filius, la 1. C. ad Maced. intereſſe ergo contingens ex non ſolutione facta de dote debet eſſe in conſideratione, & ita vult Rom. in d. conſ. 517. inducens text. in l. ſi quis pro vxore. § fin. ff. de donat. inter vir. & vxor.

29 Circa ſecundam quæſt. Abb. † ex ea accipe duas cõcluſiones: Prima eſt, ſi hæres mariti poſſideat fundum hypothecatum pro dote, fructus non lucratur, quia potuit ſe liberare, reſtituendo pignus: quæ ratio ceſſat in ipſo marito, cùm teneatur ad onera matrimonij, & pro hoc facit not. text. in l. 1. ff. qui pot. in pign. habe. Illam concluſionem tenet Rodulph. in d. tract. q. 51. ex ea infertur, quòd beneficium conceſſum defuncto ex cauſa non competit hæredi, in quo ceſſat illa cauſa l. maritum, cum l. ſequẽ ff ſolut. matr. & facit quod vult gloſ. notab. in l. diuortio, in princ. in verb. facto. ff ſolut. matr.

30 Secunda concluſio, † ſi mulieri poſt mortẽ mariti detur fundus pro reſtit. dotis, illa fructus in ſortem imputat, & ſic in ea nõ procedit diſpoſitio huius textus, cùm non ſupportet onera matrimonij. hæc concluſio eſt ab omnibus approbata, ex qua infero, quòd priuilegium conceſſum viro non cumpetit mulieri, in qua non militat ratio priuilegij, & ita limito text. in l. non tantùm,
31 ff. de reiud. addite idem eſſe in marito, qui † mortua vxore ex forma pacti vel ſtatuti lucratur dotẽ: nam fructus percepti ex fundo hypothecato imputabuntur in ſortem, cùm non ſuſtineat onera matrimonij, cùm vxor mortua ſit, ceſſante enim cauſa priuilegij, ceſſat ipſum priuilegium, l. planè, iuncta l. ſicut. ff. de oper lib.

Circa tertiam quæſt. Abb. an valeat ſtatutum, Bald. in l. fin. §. præterea. C. de iure dot. dicit ſtatutum valere, idem vult Card. in Clemente 1. de vſur. q. 1. ego concludo contrarium, & ita tenent Bal. & Paul. de Caſt. in l. 1. C. de ſum. Trin. & Imol. in d. Clem. 1. de vſur. circa finem. eò quia cùm vſuræ prohibitæ ſint de iure diuino, c. ſuper eo. ſuprà eod. inferior ſtatuere contrarium non poſſet, c. cùm inferior. de maior. & obed. probatur hæc opinio, nam voluntas † teſtatoris 32
vt lex ſeruari debet, §. diſponat, in Auth. de nupt. colum. 4. & teſtator non poteſt diſponere vt vxori ſoluatur certa quantitas annua quouſq; hæres diſtulerit ſoluere dotem, ita Petr. de Anch. decidit in conſ. 92. quem ſequitur Alex. in conſ. 27. lib. 4. iſtã concluſionem limita vt hic per Abb. cuius dicta approbat Aret. in d. l. diuortio col. 7. ff. ſolut. matr. conſiderate tamẽ, ſi poteſt dari modus per quem ſtatutum valeat indiſtinctè: & puto quod ſic, diſponẽdo hoc modo, quòd mulier cui dos non ſoluitur ab hæredibus poſſit petere intereſſe, quod præſumatur eſſe in tanta quantitate, nã vſuræ peti poſſunt † vt intereſſe etiam de iure canonum, vt vidi- 33
mus in c. conqueſtus, ſuprà eod. tit. noſtro. & quia difficile eſt probare intereſſe, l. fin ff. de præt. ſtip. ſtatutum præſumendo intereſſe nil aliud diſponit niſi quod exonerat mulierem onere probandi intereſſe, & hoc probatur ex pulchra doctrina Bart. in l. omnes populi, in 3. q principali. ff. de iuſt. & iur. ver. iuxta prædicta quæro. dum dicit, quod ſtatutum diſponens, quòd contractus minoris, qui celebratur ſine conſenſu propinquorum etiam iuratus præſumatur dolo initus, validum eſt. Demùm Abb. quærit, quando mu-
lier ſit † alenda ab hæredibus mariti? In qua quæſtione pono a- 34
liquas concluſiones: prima eſt, mulier infra annum datum hæredibus mariti ad dotem reſtituẽdam ab illis alenda eſt, Abb. hic, Bart & Doct. in l. diuortio, in princ. ff. ſolut. matr. & hæc eſt communis concluſio, contrarium tenet Pet. & Cyn. in d. §. exactio. Mod. Papienſ. in d. l. diuortio. eo quia gloſ. & Doct. nulla lege mouẽtur,
ipſis † ergo non eſt credendum, vt inquit Bald. in l. reſpublica, C. ex 35
quib. cauſ. maio. ſed communis concluſio probatur vrgenti ratio-
ne, nam † hæredes mariti non debent eſſe melioris conditionis, 36
quàm ipſe maritus, ſed deterioris, l. maritum. cum l. ſeq. ff ſolut. mat. ſed maritus, qui ex dote fructus percipit, tenetur alere vxorem, l. pro oneribus, C. de iure dot. ergo hæredes ad id tenentur: fallit iſta concluſio, quando mulier haberet aliunde ſe alere, ita dicit glo. in d. §. exactio. & in d. l. diuortio, per tex. in d. l. penult. ff. vt in poſſ. leg. adde meliorem text. in l. extraneo. ff. de ventr. in poſſ. mit. Obſtant huic limitationi tradita per Bal. & ſcribentes in l. de alimentis. C. de tranſactio. dum dicunt, quòd ille cui debentur alimenta, illa petere
poterit, etiã ſi ſit diues. Pro ſolutione diſtingue, † quòd aliquan- 37
do alimenta debentur ex diſpoſitione legis, & procedat limitatio: aliquando debentur ex diſpoſitione hominis, puta teſtatoris, vel contrahentis, & tunc procedat oppo. videndum eſt, quæ ſit diuerſitatis ratio. Rom. & Moderni in d. l. diuortio. ponũt duas rationes, quas refero: nam prima eſt, quia alimenta debita ex diſpoſitione legis petuntur iudicis officio, quod eſt fundatum ſu-
per † æquitate, l. planè. ff. de pet. hæred. quæ ceſſat quãdo aliquis po- 38
teſt aliunde ſe alere. Secunda ratio, quia iudicis officium debilius eſt, quàm remedium actionis competentis illi, cui debentur alimenta ex diſpoſitione hominis, gloſ. in l. 3. §. ſi rem, de
leg. 3. iſta vltima ratio comprobatur, quia debitor, † qui tenetur 39
iure actionis per ſolam interpellationem in mora conſtituitur, quod ſecus eſt in officio iudicis, l. cùm poſtulaſſem, in prin. ff. de dam.
infect. iſtæ rationes non concludunt, quia † alimenta debita ex 40
diſpoſitione legis peti poſſunt condictione ex lege, l. 1. de cond. ex lege. Alexand. qui multa adducit in conſ. 7. lib. 2. & tamen illa peti non poſſunt ſi alimẽtandus habet vnde ſe alat: ideo melior red-
di poteſt, nam lex faciliùs modificat † diſpoſitionem ſuam, quã 41
diſpoſitionem hominis, ita gloſ. in l. aſſiduis, C. qui pot. in pign. habe. pro qua ſoleo adducere text. in l. ex pacto. § ſi quis rogatus. ff. ad Trebel iuncta l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſti. & ſciendum eſt, quòd ſi mulier habeat patrem aut fratres, à quibus aliàs eſſet alendus, alimenta ab hæredibus mariti petere debet, quia poſſunt iſti dicere, tu habes dotem ex qua alimenta percipere potes, ita dicunt Bald. & Ang. in d. §. exactio. Salic. in §. cùm autem. in eadem. Io. de Ana. hic col. 15. Alex. in d. l. diuortio. & eſt communis opinio, & ferè omnium, contra quam oppo. ex dictis Bart. in l. non quemadmodum. ff. de lib. agnoſc. vbi dicit, quòd ſi quis habeat patrem & filium diuites, alimenta petere à patre non à filio debet, ſubdens rationem, quia obligatio qua pater filium cogitur alimentare, deſcendit à iure naturali, prius ergo à patre alimenta ſunt petenda: cùm ergo hic concurrant hæredes mariti, item etiam pater mulieris, ab ipſo prius alimenta ſunt petenda. Quintò fallit, quãdo mulier infra annum ab alio fuit educata, ita limitat Paul. de Caſtro in d. l. diuortio. quod intelligite & declarate ex dictis Bart. in l. libertis. §. 1. de alim. & cib. leg. Gloſ. in verbo, onera, quærit, qui fructus
ſpectent ad maritum ex dote: iuxta † hoc moueo quandam dif- 42
ficultatem

ficultatem, mulier dedit in dotem viro quandam villam, in qua eſt eccleſia iuris patronatus, an ius præſentandi ſpectabit ad ipſum maritum. Dom. Ant. *in c. fin. de conceſſ. prabend.* refert dominos de Rota, qui dicunt, quòd ius præſentandi ſpectabit ad maritum: ipſe tamen contrarium tenet, quòd ius præſentandi ſpectabit ad maritum: ipſe tamen contrarium tenet, quòd imò ſpe-
43 ctabit ad mulierem, idem volunt Imol. & Abb. *ibi*, quia † licèt ius præſentandi ſit quidam fructus, ex eo tamen non percipitur commodum pecuniarium, ſed ſolùm quidam honor, *c. nobis, de iure patrona.* idem vult Paul. de Eleazat *in diſputatione incip. Patronum eccleſia S. Martini.* hanc etiam opinionem ſequuntur Moderni Papienſ. *in l. diuortio. § ſi vir in fundo. ſolut. mat.* Opinio dominorum de Rota verior eſt, eò quia ius præſentandi fructus eſt iuris patronatus, vt not. Innoc. & alij *in c. conſultationibus, de iure patron.* ideo ſpectare debet ad maritum, in quem transfertur ius patronatus cum vniuerſitate villæ, *c. ex literis, de iure patron.* Non obſtat obiectio Doctorum, quia ex iure præſentandi percipitur etiam vtilitas, patet ex dictis Bart. *in l. ſi quis à liberis. § fin. de lib. agn.* dum
44 dicit, quòd † patronus inops alimentari debet à patrono eccleſiæ, ſeu rectore: probatur etiam, nam patronus filium præſentare poteſt, gloſ. approbata *in c. conſuluit, de iure patro.* ex hac præſentatione conſequitur commodum pecuniarium, nam liberabitur ab onere præſtandi alimenta filio, cùm habeat beneficium ex cuius fructibus poteſt ſe alimentare, pater enim ita filiũ alere cogitur ſi non habet aliunde ſe alat & non aliter, *vt ſuprà dictum eſt*: præterea cùm maritus poſſideat villam, & per conſequens ius patronatus, ius præſentandi ſpectat ad eum, *d. c. conſultationibus.* & ita in ſimili decidit Rota *deciſ. 144. in nouis deciſionib.*

REPETITIO
IN CAP. NAVIGANTI.
de Vſuris.

Præclariſſimi I. V. C. D. Ioannis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Vſurarius quis ſit.*
2 *Verbum, nauigare, in larga ſignificatione ponitur pro quolibet actu laborioſo, vel periculoſo. vnde nauigare dicitur, qui vxorem ducit.*
3 *Nundinæ quid ſint.*
4 *Vſura propriè in mutuo committi dicitur.*
5 *Mutuum conſiſtit in his quæ conſiſtunt in pondere, numero vel menſura.*
6 *Pecuniam recipiens vltra mare vehendam certo ſibi pretio conſtituto, ſiue recipiat in ſe periculum, ſiue non, non eſt vſura, ſed locatio operarum vectionis, vel cuſtodia.*
7 *Periculum pecuniæ mutuatæ eſt debitoris.*
8 *Vſura quid, & vnde dicatur, & quis ſit fœnerator.*
9 *Compenſatio lucri cum damno quo caſu non admittatur.*
10 *Quicquid accipitur vltra ſortem, ſiue ſit pecunia, ſiue aliud, cenſetur vſura.*
Dubia ratione quis excuſatur, qui aliàs non excuſaretur.
11 *Dubia ſunt interpretanda in meliorem partem: promptiores enim eſſe debemus ad abſoluendum quàm ad condemnandum.*
12 *Vſura committitur intentione vel mente.*
13 *De mutuo nihil eſt ſperandum.*
14 *Indemnitas debet indemnitatem iuris inducere.*
15 *Dominus retinet dominium rei locatæ, ſed vſus & vtilitas eſt conductoris.*
16 *Vſus pecuniæ non poteſt vendi vel locari, quia pecunia non eſt diſpoſita niſi ad emendum.*
17 *Contrahentibus an liceat ſe decipere vſque ad dimidiam iuſti pretij.*
18 *Non peccat quis ex eo, quod licitè recipit, nec illud tenetur reſtituere.*
19 *Damnum quod quis ſua culpa ſuſtinet, non debet alteri imputari, vnde.*
Negotiorum geſtor ſi ſoluit indebitum, ſibi imputari debet.
20 *Contrahentes non poſſunt facere licitum, quod de ſui natura eſt illicitum.*
21 *Vitium ibi non adeſſe cenſetur, vbi caritas non eſt contraria.*
22 *Malum quod eſt ſui natura nõ eſt faciendum, propter vitationem etiam maioris mali, vel propter bonum, quod inde poſſ. ſequi.*
23 *Contractus vſurarius quo caſu ſui natura cenſeatur vſurarius.*
Et quare vſura ſint prohibita.
24 *Creditor quãquam in ſe ſuſcipiat periculum rei locatæ, adhuc dominum poteſt recipere penſionem.*
25 *Res, quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura, nec augẽtur nec minuuntur in ſuo valore, quamdiu perſiſtunt in eodem numero, pondere vel menſura.*
26 *Vſura prohibita veteri & nouo teſtamento.*
27 *Vſurarius audacius contemnit Deum quàm alij peccatores, cùm de alijs peccatis erubeſcat homo, & de iſto minime.*
Vſuram non eſſe peccatum aſſerentes pertinaciter, ſunt veluti hæretici puniendi.
28 *Pecuniam dans mercatori, vt de lucro partem capiat, an ſit vſurarius.*
29 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
30 *Societas eſt velut quædam fraternitas.*
31 *Lucrum dicitur omni damno deducto, damnum autem omni lucro deducto.*
32 *Mutuo recipiens pecuniam ab illo, qui habens pecunias, volebat ire ad nundinas, vt merces ibi emeret, offerens illam reſtituere cum lucro ſeparato in termino & loco, nunquid hoc caſu committatur vſura.*
33 *Debitor vſurarij ſi mutuat pecuniã ſocio eo pacto, quod ipſe reſtituat ſortem vſurario & vſuras inde currentes, an cenſeatur vſurarius.*
34 *Creditor cùm nihil poſſit recipere vltra ſortem, nunquid recipiẽdo ſaltẽ ex facto, puta ſeruitium facti, vel verbale, putà quod ſibi remuneret, vel pro ipſo intercederet, vel ipſum inſtruet, vel quid ſimile, cõmittatur vſura.*
35 *Reſtitutio ex quo eſt facienda, & non conſtat cui fieri debeat, pauperibus eſt eroganda.*
36 *Mutuum recipiens eandem rem, quæ tempore ſolutionis ſit maioris æſtimationis, quàm fuerit tempore contracti mutui, an committat vſuram.*
37 *Vſura an committatur, ſi habens merces, volebat eas portare ad aliũ locum, vbi verſimiliter erant cariores, & inuenit in loco vbi erat, qui ſibi dat tantum, quantum habere potuiſſet in loco, ad quem illas intendebat deferre?*
38 *Emens vilius & carius vendens, an peccet.*
39 *Clericis omnis mercatio & negotiatio ſecularis eſt prohibita.*
40 *Mercatori nullo caſu eſt licitum mendacijs vti.*
41 *Vſurarius verùm teneatur reſtituere quicquid fuit lucratus ex vſuris. Vſura eſt rapina.*
42 *Sanguinem elicit, qui nimis emungit.*

NAVIGANTI. Caſus: vſurarius eſt, † qui à debitore recepit aliquid vltra ſortem, etiam ſi ſuſceperit in ſe periculum, hoc primo. Non eſt vſurarius emptor rei minùs iuſto, ſi tunc veriſimiliter dubitetur, an plus vel minus ſit traditionis tempore valitura, hoc ſecundo. Propter quod dubium excuſatur is, qui ex eo quod differt ſolutionem pretij, vendidit rem plus quã valeat. ſi non erat, eam aliàs venditurus, hoc tertio. Et per hoc patet, quod tres ſunt partes huius cap. ſecunda ibi, *Ille.* tertia ibi, *ratione nauigandi.* Exempli gratia hoc ponitur, & quia frequentiùs in talib⁹ caſibus iſtud ſolebat cõtingere, vnde idẽ ſi ſine nauigatione vel itinere talis cõtractus eſſet initus, cùm eadem ſit ratio, *ſuprà eod. conſuluit. 14. q. 3. per totum.* vnde hoc verbum † in larga ſignificatione ponitur pro quolibet actu laborioſo, vel periculoſo, cùm ſæpè nauigando labor & periculum imminet, *24. q. 1. non turbetur. 7. q. 1. aduerſitas.* vnde & nauigare dicitur, qui vxorem ducit, *17. q. 2. nos nouimus.* † Nundinas] id eſt, ad locum vbi ſunt nũdinæ, & mercimonialis cõuentus publicus ad merces emendas, vel vendendas, vnde nundino, nundinas idem eſt, quod mercor mercaris, ſecundùm Dec. dicit autem Vincen. quòd actor, vel dominus nundinarum nullum de concurrentibus ibi cõuenietex ratione debiti, *C. de nund. l. 1.* Sed alij negotiatores poſſunt ibi conuenire habentes ibi pergulam, vel ſtationes. *ff. de iud. heres abſens. § proinde.* perditur autem ius vel priuilegium faciendi nundinas, ſi is qui illud habet eo non vtitur ſpatio decem annorum. *ff. de nundi. l. 1.* ſecundùm eum. Mutuans] hic incipe conſtructionem, & benè dicit Mutuans, † quia propriè vſura in mutuo committitur, iuxta illud: Mutuum dantes, &c. *ſuprà eod. conſuluit*, & facit quod not. *14. q. 3. in ſumma, & ſuprà eod. conqueſtus.* Vero] vt hic, vel ficto. *vt infra partibus ſeq. de empt. & vend. ad noſtrã, de pignor. illo vos.* Fit autem † mutuum in his quæ conſiſtunt in numero, pondere, vel menſura, vt hic, *& 14. q. 3. 4. fin. & q. 4. nullus. ff.*

1 2 3 4 5

ſi cert. petat. l. 2. Inſtit. quibus modis re contrah. oblig. §. 1. Pro eo] id eſt,
pro ea ratione. Quod] id eſt quia, concord. *ſuprà de cler. non reſid.*
c. 2. de conceſ. præbend. c. 1. cum ſimilib. alibi ponitur econuerſo, quia
pro eo quod, *3. quæſt. 5. quia ſuſpecti. & not. ſuprà de ſimon. ſicut tuis.*
Periculum] ſi illa pecunia periret penes debitorem quomodo-
6 cunque: & † ſi quis recipit pecuniam vltra mare vehendam cer-
to ſibi pretio conſtituto, ſiue recipiat in ſe periculum, ſiue non,
non eſt vſura, ſed locatio operarum vectionis, vel cuſtodiæ, ſe-
cundùm Innoc. alleg. Hoſt. *naut. caup. ſtab. per totum. ff. locati, in na-*
ue & l. qui operas, & l. qui mercedē. & l. ſeq. Et ſcias, quòd ſecundùm
leges hæc dicitur traiectitia, & ſtat periculo creditoris, vt hic, *ff.*
de naut. fœnor. l. 1. & 2 & l. periculi. in qua multa ſunt ſpecialia, pri-
7 mò ſcilicet, † cùm regulariter periculum pecuniæ mutuatæ ſit
debitoris, *C. ſi cert. pet. l. incendium. Inſtit. quib. modis re contrah. oblig.*
§. item is. cùm in ea periculum ſpectat ad creditorem, vt dictum
eſt, quod intelligitur in nauigio nō ſuſpecto, vel poſtquam ma-
te nauigare conuenit, *eod. tit. l. 2. & 3. & cùm eſt conuentum*, C. *eod. l.*
2. & vltima: niſi aliquid poſſet imputari debitori, putà quia non
ſeruauit locum nauigij, vel quia merces prohibitas transporta-
uit in naui, C. *de naut. fœnor. cum proponas.* Secundò, quia licet in ea
ſtipulari centeſimam, quæ in anno ſorti æquiparatur, *ff. de nauti.*
fœnor. periculi. Tertiò, quia hæc vſura ex nudo pacto debetur, *vt d.*
l. periculi, in fin. Goffred. quaſi verò nautica pecunia dicitur, quan-
do conditio apponitur in ſuſceptione periculi, puta ſi piſcator
non cepit piſces, vel his ſimilibus, tunc exiſtente conditione re-
cipitur creditum cum centeſima vſura, *vt ead. l. periculum.* Hoſtiē.
Aliquid] quicquid ſit illud vnde redarguuntur, qui putant ſo-
lùm eſſe vſuram, quod in pecunia recipitur vltra ſortem, *vt 14. q.*
8 *3. c. 1. 2. & 3.* † Vſurarius] id eſt vſuram recipiens: & dicitur vſura
incrementum pecuniæ ab vſu eius crediti, nuncupata ſecundùm
Iſidorum. Fœnerator autem dans dicitur, & recipiens mutuo,
communiter tamen ſumitur pro dante, *40. diſt. c. pen. & vlt. 14. q.*
3. c. 1. cum ſimil. dicunt etiam quidam, quod differunt. Nam vſura
dicitur, quod vltra ſortem recipitur, *14. q. 3. c. 1.* Sed fœnus dicitur
lucrum de vſura ſumptum, vel vſura dicitur, vbi ad mutuum re-
ſtituendum non fuit determinatum: indifferenter tñ vtimur his
vocabulis, ſcilicet incedentibus: *facit infra eod. c. 1. lib. 6.* Vt] id eſt
ad hæc, & vide quod dixi *ſuprà de reſcrip. mandatum, ſuper eodē verb.*
Tondē, ſcilicet 10. ſcilicet pro vno ſolido vnam menſurā, & ſic
certum erat quot menſuræ debebant reddi. vnde ſecùs ſi quis e-
meret redditus grani, vini, vel ſimilium, in quibuſconque rebus
conſiſtant, ſiue in terra, ſiue in domo, ſiue in perſona, puta liber-
ti, vel ſerui, vel ruſtici, ſiue ſit actio vel nomen, etiam ſi redditus
ille certus eſſet ad vitā ſuam, vel aliud tempus, vel perpetuo, &
licet quidam dicant hoc vetum, quādo in perpetuum emerit a-
liud, quando annuus redditus, communi exceptione non exce-
deret redditum, quod poſſet habere emptor, ſi terrā emiſſet de
tanta pecunia, tamen ſecundùm Innoc. alternatiuè, *ſuprà eod. in*
ciuitate. & Hoſt. *ibi prætereà idem*, quod in alijs emptionibus rerū im-
mobilium, C. *de ſacroſanct. eccleſ. iubemus. de hæred. vel actio. vend.*
per totum. ff. eod. cum hæreditate, & l. ſeq. ſuprà de precar. c. 1. & 2. ſuprà
de locat. c. pen. & vlt. ſuprà de ſimo. querelam, cum ſimil. de hoc ibi ple-
nè per eos, & per D. & P. M. Grani] qui ſine adiectione bonita-
tis promittit granum vel oleum, vel vinum, quodlibet dando li-
beratur. *ff. mand. fideiuſſor. ff. de leg. 3. nummis.* ſecùs in auro: purgari
enim debet, *ff. de aur. & arg. leg. ſi aurum.* & in mutuum, in quo bo-
num debetur eiuſdem generis, *ff. ſi cer. pet. l. mutuum, & l. cum quid.*
vbi verò ſpecies debetur, mediocris exigitur, *ff. de adil. edict. l. ſi*
quid. §. venditor. ff. de leg. 1. legato generali. Goff. Olei] idem in qua-
uis alia merce, infrà proximo reſponſo, *ſuprà eod. in ciuitate, & c.*
conſuluit. qua menſura. Licet] pro quamuis. Tunc] ſcilicet tempo-
re contractus, quo datur pecunia. Solutionis] id eſt menſuratio-
nis, erit vſurarius: alleg. gloſ. *ſuprà eod. in ciuitate, & infra §. proximo.*
vt quia dat pretium tempore meſſium, vt menſuræ ſibi dentur
in Paſchate reſurrectionis, quia ſecundùm communem curſum
omnium regionum granum ſolet eſſe carius circa feſtum reſur-
rectionis, quàm tempore meſſium, & hoc eſt inſpiciendum, al-
leg. Hoſtien. *ff. de flum. l. 1. ſuprà de ſepult. certificari. cum ſimil.* & ſi di-
catur, quod quandoq; contingat contrarium. Reſpondit Hoſt.
ad ea quæ ratò, &c. *ff. de legib. nam ad ea. 4. diſt. erit autem.* caueat er-
go ſecundùm Hoſt. ne mentem huius verbi offendat, & ſic emat
de tempore ad idem tempus in qualitate, puta de æſtate ad ęſta-
tem, & de vere ad verem, vel aliud tempus, de quo non lædat
cōſcientiam: aliàs in animarum iudicio ad reſtitutionem indu-
cetur, *ſuprà eod. conſuluit.* clericis autem, ſecundùm eum, ſunt illi-
citi tales contractus, *ſuprà ne cleric. vel monach. c. 1. 88. diſt. per totum.*
facit quod no. *13. quæſt. 3. ad fin. ſumma.* Huiuſmodi] quia dubium
eſt tempore contractus, quantum res ſit valitura tempore ſolu-
tionis. Amplius] id eſt aliquid plus, *concord. 14. q. 3. c. fin. & quæſt. 4.*
nullus, & c. quicunque. Tunc] ſcilicet tempore contractus. Termi-
no] ſolutionis pretij, & ſic eſt caſus cōuerſus à proximo. Pro eiſ-
dem] ſcilicet mercibus nō fuerat, & ſic intellige ſecundùm gloſ.
ſuprà eod. in ciuitate, vt ibi not. Venditurus] ergo ſi tunc venditurus
erat pro minori, tunc pretium fuiſſet ſoluturum, ſed propter di-
lationem ſi maiori pretio vendiderit, eſt vſurarius mentalis, vt
hic, & ſuprà eod. conſuluit. Hoſtien. vbi verò non ſpecificauit certā
quantitatem, ſed vendidit pro eo pretio, quo valebit tempore
ſolutionis, hîc nullum dubium, quod contractus eſt licitus: ſed
ſi expreſſit pretium adiiciens, quòd ſi plus valeret tempore ſolu-
tionis, vult illud plus, ſi minus non vult quod pretium minua-
tur, hic contractus claudicat, ideo vſurarius iudicatur, C. *de ſolut.*
l. penult. ff. de dam. infect. qui bona. §. ſi quis. ff. pro ſocio. ſi non fuerit. §.
iuſto. ſecundùm Hoſtienſ. qui hoc not. *in ſumma huius titul. §. an*
aliquo. verſic. quid ſi vendat. Si verò vendit pro eo pretio, quod va-
lebit in termino expreſſo ad ſolutionem faciendam, tunc vide-
tur contractus illicitus, ſi veriſimile eſt rem tunc plus valitu-
ram, quam tempore contractus: quia, vt hic patet, ſolùm ex-
cuſatur, vbi eſt probabile dubium, & ſi aliàs non eſt venditurus,
ſed in dicto caſu non excluditur tale: ergo, &c. ita enim dicitur
in emptione, *ſuprà proximo reſponſo.* ita, quia expreſſio maioris
pretij ceſſante dubio facit contractum illicitum: ergo idem ſi
tacitè hoc ineſt, vt in dicto exemplo, *argum. ſuprà eodem, conſu-*
luit. cùm hæc eadem ſit ratio taciti & expreſſi: ad hoc *ſuprà de re-*
ſcript. cap. 2. de præſumptio. cap. vltim. ff. ſi certum petatur, l. cùm quid.
ad hoc quod notat Hoſtienſ. poſt Goffredum *in prædicto §. verſic.*
quid ſi quis mutuat, & verſic. ſequent. Ex decret. primò nota caſum,
in quo † non admittitur compenſatio lucri cum damno, ſimile 9
ſuprà eod. ſuper eo. ſuprà de compenſat. in fine cap. Secundò de huiuſ-
modi compenſationibus plenè not. ſuprà *ne clerici vel monach. non*
magno. Sol. Nota, † quod quicquid recipitur vltra ſortem, ſiue 10
ſit pecunia, vel aliud, eſt vſura, concord. dedi ſuper verbo, ali-
quod. Tertiò nota, quòd ratione dubij excuſatur, qui aliàs non
excuſaretur, ad quod allegat gloſ. *ff. de ventr. inſpic. l. 1. §. 1. ff. de ind.*
ſi quis ex aliena. C. de vſur. ſi ca lege. 13. quæſtione 3. non extimemus, vbi
de hoc, *& ſuprà de ſepul. ſacrn.* Quartò, † quòd dubia interpreta- 11
mur in meliorem partem: *gloſ. ad hoc alleg. de regul. iuris, cap 2.* & ra-
tio, quia promptiores debemus eſſe ad abſoluendum, quàm ad
condemnandum, *de probat. ex literis.* Quintò not. quòd non ſo-
lùm in mutuo, ſed in contractu emptionis & venditionis po-
teſt exerceri vſura: ad idem *ſuprà eodem. in ciuitate, & capitul. con-*
ſuluit. 14. quæſtione 4. ſi quis obiens, & capitul. quicumque. & ſupra de
emptione & vendit. ad noſtram, de pignor. illo vos. ſed hic & in prædi-
ctis iuribus iis fingit mutuum, licèt ex ſuis formis videatur alius
contractus. Sextò not. quòd † intentione vel mente committi- 12
tur vſura, vt patet in duobus caſibus, *14. quæſtione 3. cap. 1. ſuprà eo-*
dem. conſuluit. Primò oppon. ad primum dictum decret. & vide-
tur, quod quia creditor in ſe ſuſcepit periculum, deberet meri-
tò excuſari recipiendo aliquid vltra ſortem: dicit lex, quòd hæ-
res, qui periculo fideicommiſſarij adiit hæreditatem, non de-
trahit quartam, & ſi adeundo non erat periculum, quia hæredi-
tas erat locuples. *ff. ad Trebellian. quia poterat.* Item procurator qui
credidit pecuniam ſuo periculo reſtituere, non tenetur domi-
no ad vſuras, quas inde percepit, *ff. mand. idem quia. §. ſi mandaue-*
ro. idem in ſocio non omnium bonorum, qui ſuo periculo pe-
cuniam fœnerauit, *ff. pro ſocio, l. ſi vnus. §. 1.* Item ſunt ſpeciales
Rubr. C. *& ff. de nautico fœnore.* permittentes de nautica pecunia
vſuras recipi, ideo quia periculum eſt creditoris, vt dixi in tex-
tu ſuper *verſicul. periculum.* Item quia qui aliquid conducit de lo-
co ad locum propter periculum, quod in ſe ſuſcipit, poteſt ali-
quid inde percipere, vt ſolet dici, *infra de verborum ſignificat. ſu-*
per quibuſdam. Solut. prædicta iura loquuntur ſecundùm leges
permittentes vſuras, quæ an ſint hodie correctę, not. *ſuprà eodem.*
quia in omnibus. 14. quæſtione 4 quid dicam. & hæc ſufficiens reſpon-
ſio eſt ad plura contraria. Ad alia poteſt dici, vt hic dicit gloſ.
quod eſt contra naturam mutui, † de quo nihil eſt ſperandum, 13
ſuprà eodem, conſuluit. 14. quæſtione 3. cap. primo. vnde dic, quòd pe-
cunia ſalua manente, creditor habiturus eſt commodum, ſiue
debitor lucretur, ſiue non, & ideo vſurarius eſt contractus. dicit
gloſ. Hoſtienſ. creditor hic, quod per pactum benè potuit ſe o-
nerare, ſed non releuare. prædicta argumenta non loquuntur in
mutuo

mutuo vero vel ficto, ſed ſunt caſus, in quibus aliàs debebatur
aliquid alteri ſecundũ legis diſpoſitionem, in quibus illa ciuilis
obligatio ſoluitur ratione periculi ſuſcepti: ſic is, qui aliũ condu-
cit periculo ſuo, nõ ſibi mutuat, ſed locat operas ſuas, vnde mer-
cedem recipere poteſt, ſaltem ſi aliàs non tenebatur, vt dicit *ſuper*
14 *ver. periculũ*, & facit quod ſtatim dicã. Secundò oppo. ſic † Indemni-
tas debet indemnitatem iuris inducere, *de tranſla. c. 2. de confir.*
vtil. vel inuti. cum dilecta ff. ad l. Aquil. l. ſi ad. cum ſimil. ſed locator po-
teſt pro re locata aliquid percipere, ſuprà de locato. per totum,
ea ratione, quia ad ipſum ſpectat rei periculum, *ff. de rei vendica. ſi*
nauis Inſti. quibus mod. re contrah. ob. §. item is. ergo eadem ratione
& creditor, cùm ſuſceperit in ſe periculum, poterit aliquid vltra
percipere. Item naturali iure ad illum pertinet, vt *in re. qui ſen-*
tit. cum concor. de regul. iur. lib. 6. Sed ad primum diuerſitas naturæ
15 contractuum ſoluit contrarium: † nam rei locatæ dominus reti-
net dominium, ſed vſus & vtilitas eſt conductoris, quo etiã vſu
res locata fit deterior, & propter hoc locator recipit pẽſionem:
hæc habentur 38. *diſt. eiiciens.* palea eſt, & mutuum eſt de meo
tuum, *ff. ſi certum peta. l. 2. §. appellata.* Si ergo creditor aliquid vltra
reciperet, & haberet illud vltra de re aliena, nec pretium dete-
rioretur penes debitorem, & quantum eſt de ſe nullam parit v-
tilitatem, vt *in prædicto §. eiiciens. & in prædicta l. ſi nauis. ff. de verbo.*
ſignifica. vſura, ergo nihil inde percipiatur per creditorem: & ex
16 his ſequitur, quod † vſus pecuniæ non poteſt vendi vel locari,
quia ipſa pecunia non eſt diſpoſita niſi ad emendum, vt habe-
tur in prædicta palea, eiciens, & ille eſt principalis vſus pecuniæ:
ſed Io. an. aliter notauit *in prædicto cap. 1. 14 queſt. 3.* hoc verum, niſi
locaretur, vt conductor ditior appareret, quia tunc de re ipſa
perciperet emolumentum, & ideo locator poteſt aliquid inde
percipere, vt not. *ſupra eo. conqueſtus.* & ille eſt ſecundarius & non
naturalis vſus pecuniæ: ſic in his, quæ conſiſtunt in pondere, ſi
conceduntur reſpectu ponderis, tunc vſus talis eſt ad commo-
dandum vel conſumendum, & ſic ex re nullus eſt fructus. Sed
ſi ſunt vaſa aurea, vel argentea, ibi ex re poteſt eſſe fructus & vti-
litas in vidẽdo, & ideo tunc eſt locatio, & licitè inde aliquid per-
cipitur: per hoc patet reſponſio ad ſecundum, quia illud habet
periculum, C. *ſi certum peta. l. incendium. & ſuprà de pign. ſignificante.*
Si igitur creditor ſe voluit in hoc onerare, non potuit propter
hoc de iure prohibitum ſibi licitè aduocare, facit quod dixi poſt
Hoſti. *ſupra obiect. proxima.*

17 † Tertiò op. contra duos vltimos caſus, inquantùm non ex-
cuſantur emptor vel venditor rei minus iuſtò niſi propter du-
bium. Nam licet contrahẽtibus ſe decipere vſque ad dimidiam
iuſti pretij, *C. de reſcin. vend. l. 2. & l. ſi voluntate. ſuprà de empt. & vendi.*
cum dilecti. & cap. penul. Soci. dicit In noc. *ſuprà eo. in ciuitate.* In hoc
iura loquũtur in foro pœnitentiali tantùm, ad hoc *ſup. eo. conſu-*
luit. & quod ibi not. *in vlt. glo.* ſed nulli dubium, quod idem in iu-
diciali, cùm in eo de hoc conſtaret. Dic ergo, quod contraria lo-
quuntur in vera venditione, tamen ſi dolus non dedit cauſam
contractui, nec incidit in contractum, ſed fuit deceptio in re ip-
ſa, quia credebat vẽditor rem minus valere, vel emptor plus va-
lere, nec est credendum, quod ius canonicum, quod à Spiritu
ſancto proceſſit, 50. *diſt. ſi quis diaconus.* deceptionem vel dolum
approbaret, ſed hoc vterque, ſcilicet emptor & venditor ſcie-
bat quantum res valebat iuſto pretio, vnde hic nulla deceptio
erat in re ipſa: facit quod not. *ſuprà eo. in ciuitate, in prima gloſſ.* erat
vera venditio, cùm in vno caſu anticiparetur ſolutio pecuniæ,
quod habet in ſe rationẽ mutui propter diminutionẽ iuſti pre-
tij rei, in alio caſu expectatur ipſius pecuniæ ſolutio, quod et-
iam habet rationem mutui, quia vltra iuſtum pretium pro hu-
iuſmodi exceptione exigitur, & hoc pertinet ad rationem vſu-
ræ, quare &c. Quartò oppo. & videtur quod propter dubium
melius eſſet abſtinere, *infrà de cle. excom. illud. ſuprà de mutu. petit.*
vnde in dubio quis potiùs dicitur ligatus & peccator, quàm nõ,
ſuprà de homicid. ad audientiam. & c. ſignificaſti. 2. glo. hic dicit, quod
ſunt relinquendi conſcientiæ ſuæ: ad hoc *de iureiur. mulier cum ſi-*
mil. Hoſt. dicit, quod contraria loquuntur in foro animæ, ſed in
iudicio contentioſo interpretatio fieri debet in partem melio-
rem, ſcilicet in abſolutoriam, *ſuprà de proba. ex literis.* ſed conſtat,
quod in foro pœnitentiali excuſaret probabile dubium, cum
iſta *decreta teneantur decre. conſuluit. ſup. eo.* quæ in tali foro loquitur.
Dic ergo, quòd tutius eſſet à talibus contractibus abſtinere, vt
ſuprà eod. in ciuitate. ſed ex quo contractus ſit initus, tenendum
eſt quod hic dicitur, & contraria loquuntur vbi dubium facti
non habet claram iuris determinationem, puta, dubitatur pro-
babiliter, an ſit excõmunicatus, vel nõ, an ex vulnere alteri illa-
to ille fuerit mortuus vel non, in his & ſimilibus interpretamur
potiùs quem ligatum quàm non, quia hæc eſt pars ſecurior &
certior: ſed vbi ſup. dubio facti à iure ſit aliqua interpretatio, nũc
illa eſt tenenda, *vt hic & in ſim.* Itẽ in contrarijs nõ eſt, nec eſſe po-
teſt ius certũ, quia factũ, ſup. quo quæſtio ſit, eſt dubiũ, 11 *q. 3. gra-*
ue. ſup. de ſponſal. de mulier. cũ ſimi. & ideo fit interpretatio in par-
tem, quæ nullam habet captionẽ, *ſuprà de ſponſ. iuuenis.* ſed hic nõ,
quia quid iuris de dubio fieri quod eſt an minores ſint valituræ
plus vel minus, ſed de emptore vel vẽditore, an excuſentur, ſiue
de valore dubitetur, ſiue non: vnde factum reſpectu quæſtionis
eſt certum ſimile *ſup. de reſcript. paſtoralis. 1. reſpon. & 1. ſuper literis. ff.*
de iudi. ſi quis ex aliena. † Quintò oppo. ſimul ad totam decret. & 18
prob. quòd non ſit peccatum in aliquo iſtorum trium caſuum,
& quòd non teneatur quis ad reſtitutionẽ, quia ex eo quod quis
licitè recipit non peccat, nec illud reſtituere tenetur, 14 *q. 5. non*
ſanè ſupra de cenſi. cum Apoſtolus. & c. ſopitæ. & c. procurationes infra de
ſent. ex. om. cum voluptate, ſed in his caſibus licitè recipitur, nam
quiſq; licitè recipit, quod ſibi volũtariè datur, 18. *diſt. de eulogijs.*
1. q. 2. placuit. ſup. de ſimo. dilectus in 2. in his autẽ caſib. videtur volun-
tariè dari, immò fortè ipſo dante, rogante & inſtante. quare &c.
vnde recipienti dolus vel iniuria non poteſt aſcribi, facit *de regu.*
iur. ſcienti. lib. 6. ff. de condi. inde. l. vlt. & ff. de reg. iur. cuius per errorẽ,
& ſi dans ſuſtinet † damnum, hoc eſt quod voluit, & ſic ex culpa 19
ſua, vnde ſibi debet & non alteri imputari: vnde dicit lex, quod
geſtor negotiorum ſibi imputet, ſi ſoluit indebitum, *ff. de negot.*
geſt. ſi quis negotia. facit de *reg. iur. damnum l. b. 6.* Solutio: nego in
his caſibus licitam receptionem. Non obſtat quod allegatur de
ſubſtantia & conſenſu dantis, quia illa procederent in illis, quæ
de ſui natura non eſſent illicita: ſed his caſibus ratione illiciti pa-
cti ſiue contractus id factum eſt, vnde † contrahentes non poſ- 20
ſunt facere licitum, quod de ſui natura eſt illicitum: facit *ſuprà de*
foro compet. ſi diligenti. infra de ſenten. excom. contingit. Item voluntas
vel conſenſus in talibus modicum operatur: nam & ab initio a-
liquid aufertur ſine dolo ſiue iniuria. Interdum etiam à volente
aliquid ſumitur ſceleratè, vt ab eo, qui voluntariè dat iudici, vt
etiam iuſtam ferat ſententiam, vt hæc omnia habentur *in prealL*.
c. nõ ſanè. 14 q. 5. ad idem. 1. q. 1. eos de reſcri. ſtatuimus verſ. ſi quid autem.
lib. 6. & de cenſi. exigit. a. d. ſi eo. lib. & in Clem. de hære. volentes. ver. quid
ſi. vnde beatus Bernard. in *lib. de cura rei fami.* quem librum qui-
dam attribuunt Senecæ, dicit, quod vſura eſt legalis latro prædi-
cens quod intendit: poteſt etiam dici, quod in caſibus huius de-
cret. non eſt libera voluntas, cùm debitor in primo, venditor in
ſecundo, emptor in tertio conſentire præſumantur propter in-
digentiam eorum: ergo voluntas turbata eſt *ſimile ſupra de ſimo.*
Matthæus. Et per hoc reſpondetur ad idem, quòd poſſet opponi,
quod contractus vſurarius non eſt contra charitatem, cùm ver-
gere poſſet in vtilitatem vtriuſque, & ſic contractus talis licitus:
nam † ibi non eſt vitium, vbi charitas non eſt contraria, de *pœn.* 21
diſtin. 1. §. item vt Chriſtus aut. & diſtin. 2. §. rationem. quia verum eſt,
quod poteſt eſſe quod non erit contra charitatem proximi tan-
quàm inutilis, ſed ſemper ſit tanquàm inhoneſtus, & de ſui na-
tura vitioſus. Nec obſtat quod per contractus vſurariorum poſ-
ſunt multa bona ſequi, multa vitari mala, vt eſt notum, quia nõ
eſt faciendum, quod † eſt malum ſui natura propter vitationem 22
etiam alterius maioris mali, vel propter bonum, quòd inde poſ-
ſet ſequi, 23. *q. 2. ne quis. ſupra eod. ſuper eo. & plenè not. ſupra ut cleri. vel*
mona. non magna. Item nõ obſt. quod ſolet dici, quod de duobus
malis minus malum eſt eligendum, & minus malum eſt exerce-
re vſuras, quàm pauperes fame moriantur: quia illud verum eſt
in eadem perſona, quæ omninò alterum vult facere, ſed propte-
rea non excuſatur, vel quando alterum non poteſt euadere, &
tunc habito reſpectu ad idem tempus alterum nõ eſt malum, 13.
diſt. c. 1. & 2. dic vt ibi. ſed ſecus in diuerſis, 14. *diſt. c. 1.* Nec etiã obſt.
quòd dicat, quod bonus effect⁹ probat cauſam eſſe bonam, *ſup.*
de præſump. ex ſtudijs. de regula. quod Dei. *in prine.* quia mutuũ, quod
ſit propter vſuram, eſt malum, quia cauſa mala: idem *in ſim. 1. q. 1.*
vide quantum. † Nunc autẽ ad intelligẽtiam prædictorum expe- 23
dit declarare, quãdo contractus vſurarius de ſui natura eſt vitio-
ſus. Innoc. *ſuper hac Rubr.* dicit ideo vſuram prohibitam, quia ſi
eſſet licita, omnia mala ſequerentur: quia plus intenderetur fœ-
nori quàm agriculturæ: vnde homines maximè pauperes per-
irent fame, & quia ducunt ſoluẽtem ad paupertatem, vnde Ber.
in præalleg. lib. dicit, quod vſura eſt venenum patrimonij: pauper-
tas autem nimis eſt periculoſa, vnde Prouerbiorum 30. *Men-*

dicitatem & diuitias ne dederis mihi, & ſubnititur ibi ratio quantum ad paupertatem, *ne egeſtate compulſus furer & periurer nomen Dei mei.* Item quia recipientem ducit ad idololatriam, 48. *diſtin. ſicut hi.* Item vt quidam dicunt, quia eſt contra charitatem, qua tenetur proximo ſubuenire, ſed hæ rationes licet inferant, quod vſura debuit prohiberi, tamen non plenè probant, quòd vſura ſit de ſui natura vitioſa, quia in multis alijs non prohibitis, vel ſaltem cæteris caſibus permiſſis per approbationem poſſunt lucrum habere: vnde alij dicunt, quod ratio, quare vſura eſt illicita, quia rei mutuatæ periculum ſpectat ad debitorem de ſui natura. *C. ſi cert. peta l. incendium.* vnde non eſt conueniens, quòd vlteriùs grauetur, facit *ſupra de cleri. agro. cap. 1. & penult. ff. de iureiur. eum qui ff. de ſeruis expor. l. 2. & quod no. 14. q. 3. c. 1.* Hæc ratio non
24 placet, quia dato † quòd creditor in ſe ſuſcipiat periculum rei locatæ, adhuc dominus poteſt recipere penſionem. Alij dicunt, quod ratio eſt, quia contra naturam videtur eſſe, quòd artificialia producant fructus ſiue germinent, vt dicit Philoſophus 1. *Polit.* Pecunia autem eſt quid artificiale, ergo contra naturam eſt, quod creditor ex ea aliquid vltra percipiat. Iſta ratio omninò non procedit, quia mutuum, in quo vſura committitur, cõſiſtit nõ ſolùm in artificialib. i. in pecunia, ſed in naturalibus, vt in vino, oleo, auro & argento, & huiuſmodi, inquantũ ponderantur vel menſurantur. Item quia licitè ex artificialibus, quorũ poteſt per ſe haberi vſus & vtilitas, recipitur merces, vt de domo & huiuſmodi. Duas alias rationes aliorũ collige ex his quæ dixi ſuprà in ſecunda obi. Alij dicunt, quod in his quæ conſumuntur vſu, vſus rei ab ipſa re ſeparari non poteſt, vt plenè probatur in *extrauag.* Io. Papæ quæ incipit, *Ad conductionem*, pecunia autẽ huiuſmodi non eſt inuenta niſi ad commutationes faciẽdas, vt dicit Philoſophus 5. *Ethy. & 1. Polit.* & patet in *præall. palea, 88. diſt. quotiens.* & dixi in *ſecunda obi.* vnde vſus pecuniæ non eſt ipſius conſumptio, ſed diſtractio: ſed vſurarius vult ſeparare vſum pecuniæ, pro quo vult lucrum ab ipſa pecunia, quã etiam repetit: idẽ quando mutuat vinum vel triticum vel menſuram, & quia hoc eſt cõtra naturam rei: ſicut ergo in alijs rebus, quarum vſus eſt conſumptio earum, volẽs vendere ſeorſum rem, puta vinũ, & ſeorſum vſum vini, venderet illã bis, vel venderet id qui non eſt, quod eſt contra naturam rei: ſimili modo qui mutuat petens duas recompẽſationes, ſupple vnam reſtitut. æqualis rei, aliam pretium vſus, quæ eſt vſura: ergo &c. Hæc ratio placet Thomæ *in 2. 2. q. 78. art. 1.* ac meo iudicio procedit optimè intelligendo de vſu naturali, vt dixi in ſecunda obiect. Scias, quod frater Gerardus, licet quòd contractus vſurarius ſit ea natura rei vitioſus, & malitia conuolutus, & tangit aliquas rationes de prædictis, quas reprobare conatur, ſed quia ipſius reprobationes non videntur arguere, illas omiſi: eius autem verba aliqualiter decisè poſuit D. & P. M. *ſuper regul. a peccatum. de reg. iur. lib. 6.* & quia per ſupradicta poteſt plenè hæc materia diſcerni, ideo hic valdè decisè ſubmitto concluſionem & motiua ſua, quæ iuribus adiuuabo. Tenet ergo prædictus philoſophus, quod omnis cõtractus vſurarius de ſui natura eſt vitioſus & malitia cõuolutus, ex eo quod facit rẽ naturalẽ ſuperualere ſuæ naturæ rem artificialem ſuæ arti cõtra naturam, quod res, quæ non germinant fructum, contra naturam germinant, & quod eorum quæ habent omninò eundẽ valorem vnũ creſcit in valore propter alterũ, quod etiam eſt contra naturã, & per conſequens quòd mutuata & cautè ad id, ad quod non ſunt na-
25 turaliter ordinata. De primo † patet, quod res, quæ conſiſtunt in numero, pondere vel menſura quantum ad menſurabilia, nec augentur nec minuuntur in ſuo valore, quãdiu perſiſtunt in eodem numero, pondere vel menſura, & ſi aliquando videãtur augeri vel minui, hoc non eſt propter augmẽtum vel diminutionẽ valoris, ſed aliarum rerum, in quas commutantur. In alijs autem rebus vel naturalibus vel artificialibus non ſic, quod earũ valor non penſatur ab aliquo intrinſeco neceſſario, ſed ex cauſis extrinſecis contingentibus ex loco, ex tempore, & ex perſonarum conditionibus, & pluribus alijs circumſtantijs, & hoc patet de ſe. Sed ſi vſurarius exigit vltra mutuatum numerum, vel pondus vel menſuram, agit ergo contra naturam, id eſt, contra naturalem valorem à natura vel ab arte ſecundùm naturam determinatum: ergo patet, quod vſura de ſui natura eſt vitioſa, cùm contra naturam rei exigatur. Solu. dixi, quod vſura facit quod res, quæ naturaliter non germinant, contra naturam germinent: Cùm enim res numerabiles, ponderabiles vel menſurabiles in prædictis habeant à natura vel ab arte certum & determinatum valorem, vt dixi, vltra germinare non poſſunt, 47. *diſtin.* ſicut hi, cuius contrarium exigit vſurarius, ergo. De tertio patet ſuprà quod vſurarius exigit, quod eorum, quæ habẽt certum valorem ea natura, vt eſt dictum, vnum creſcat propter aliud, & ex his concluditur quartum, quod vſurarius vtitur rebus ad aliam vſum quàm à natura vel ab arte fuerint ordinatæ, cõtra id quod habetur, 22. q. 2. *hu autem. ſuprà de relig. dom. de Xenodochijs, & in Clemen eod. titu. quia contingit. cum concor.* Benè ergo Ariſt. nulla lege ſed ſola naturali ratione ductus in 1. *Polit.* dicit, quod vſuraria acquiſitio pecuniarum eſt maximè præter naturam. Ex prædictis etiam ſequitur, quod vſura ideo prohibita eſt, quia in ſe vitioſa, non vitioſa, quia prohibita: ad hoc de iureiur. & ſi Chriſtus, & quod *ibi not. de offi. dele. ex parte. 1. 2. q. 2. Saluator.* † Quod 26
etiã apparet ex eo, quod prohibita eſt veteri & nouo Teſtamento, *ſupra eo.* quia in omnibus, talia autem ſic prohibita ſunt contra ius naturale, vt *in prin. decreti, humanũ genus: ergo &c.* † Et inſpe- 27
cto facto exaggerandum fuit huiuſmodi crimen, nam vſurarius Deum contemnit audacius, quàm alij peccatores, cùm de alijs peccatis erubeſcat homo, ſed de iſto minimè, facit ſup. eo. quod in omnibus. Item naturam eludit expreſſiùs, vt probatum eſt. Item ſcripturã reſpuit deterius. Nam ſi perfectè crederet ſcripturæ, non eſt veriſimile, quod ſic apertè & imprudenter contra ipſam attentaret, ad hoc 14. q. 4. *nec hoc*, vnde aſſerentes pertinaciter vſuram non eſſe peccatum, ſunt velut hæretici puniendi, vt in *Clem. eod. tit. ex graui. in fin.* Item iura ſpernit diutiùs: nam ſæpiſſimè vſque ad mortis articulum perſeuerat, non obſt. iurium prohibitione, & propter hoc emanauit *decre. ſupra eod. quia, infra eod. quanquàm lib. 6.* Benè ergo dicit Ioan. Chryſoſtomos. quod vſurarius ſuper omnes mercatores plus eſt maledictus. *in præall. palea, 88 diſt. eijciens.* Primò eſt quærẽdum de ratione caſuũ iſtius decre. Solut. patet ex ſupradictis, & maximè in vlti. obiectione.
Secundò quæro, † an dans pecuniam mercatori, vt de lucro par- 28
tem habeat, ſit vſurarius. Sol. Io. *no. 23. q. 4. pleriſq.* quod ſi periculum ſpectet ad recipientẽ, non eſt licitum. Sed ſi contrahunt ſocietatem, vt periculum ſpectet ad vtrunque, benè eſt licitum: nam vnus ponit pecuniam, & alter ſupplet laborem, quod deeſt in pecunia, *ff. pro ſo. l. 5. § 1.* hoc intellige, cùm mercatio eſt licita: aliàs ſecus, ad hoc ſupra *de donat. inter vir. & vxo. per noſtras. per quam decre.* Hoſtien. in *ſumma huius titu. §. in aliquo. verſi. quid ſi periculum*, vbi plenè tractat de hoc, voluit defendere, quod ſi etiam damnum inſolidum ſuſcipit in ſe recipiens, talis ſocietas licita eſt: ad quod alleg. *Inſtit. pro ſo. § contractus.* vt damnum ſpectet ad ſuſcipientem, vt in commodato, & ſim. vnde dicunt quidam, quòd talis ſocietas procedat ex vi pacti, quia † contractus ex conuentione &c. *infra de regul. iur. contractus, cum concor. lib. ſexto.* Azo & Accurſ. tenent contrarium *in l. ſi non fuerit. ff. pro ſocio.*
quia non eſt vocata talis ſocietas: ſocietas † enim eſt quædam 30
fraternitas, *ff. pro ſoc. verum. 1.* reſponſo quare ſequitur, quod tale pactum non ſit præter, ſed contra naturam contractus, vnde non valet, ſup. à *de pac. cap. vltimo. ff. eodem. cum precario.* vnde aliter dicit Hoſtien. quòd ſi pecunia periret caſu fortuito in foro animæ conſulendum eſt ei, qui dedit, quòd remittat. Veruntamen benè poteſt cõtrahi ſocietas, quòd ad vnum pertineãt duæ partes lucri, & ad alium tertia, ſi is, qui plus debet habere, plus contulit ſocietati vel pecuniæ vel operæ vel cuiuſlibet artis, vt in *dicta l. ſi non fuerit, & in prædicto §. de illa.* aliã ſecus ratione prædicta, *quod autẽ dicitur in Inſt. pro ſo §. & adeò.* quod poteſt cõueniri, quòd quis lucri partem ferat, & damno non teneatur, non eſt intelligendũ de capitali, ſed de dãno & lucro mercimonij quia propriè
† lucrũ dicitur omni damno deducto, & damnum omni lucro 31
deducto, & ideo poteſt coiri ſocietas, vt eius lucri & reliquum in ſocietate ſit omni damno deducto, altera pars feratur, ſupple ab vtraque parte, *ff. pro ſoc. Quintus Mutius.* & ideo ſi ſolùm de damno fuit expreſſum, quòd eſſet cõmune, hoc intelligitur repetitum & in lucro & ecõuerſò, *Inſti. pro ſoc. § illud.* vt ergo ſit vna ſocietas, dicebat *hic* Goff. quod damna & lucra debẽt eſſe communia, *decre. per noſtras.* non probat contrariũ. Tertiò quæro poſt
modernos: † habens pecuniam volebat ire ad nũdinas, & mer- 32
ces ibi emere, vt alio loco ferret vel ſeruaret propter lucrum ego indigens pecuniam illam recepi mutuo offerens me illam reſtituere cum lucro ſeparato in termino & loco: nunquid iſte contractus ſit vſurarius? Dicit Innocen. quod licet quidam contrarium teneant, contractus tamen ille eſt vſurarius, nec licet talem mutuantem excuſare. Sed Hoſtien. *ſuprà eo. ſalubriter.* tenet quod tali mercatori obligatus ſum ad intereſſe illius lucri, quod ex pecunia veriſimiliter facturus erat, dummodò nil fiat

in

in frandem vſurarum, & prædictus mercator dicto modo non
conſueuerit pecuniam tradere ad vſuram, idem videtur placere
Ray. *in ſumma, de vſuris, verſi. item aliquis in fi.* D. & P. M. dicit dictũ
Innoc. verum, & quod dicit de intereſſe, illud habet locum poſt
moram debitoris, & ex contrario ponitur aperta via ad fœnus:
cùm ſtaret vſurarius paratus cum capello & calcaribus dicens ſe
velle ire ad nundinas, ſi ibi liceret taliter ſtipulari, & ſub colore
lucri ſeparati aliquid vltra ſortem recipere, ſecundùm eum: tali-
bus autem fraudibus via eſt præcludenda, *ſupra de diuor. quanto.*
33 *cum ſimi & hoc placet.* Quartò quæro, † pone quod debitor vſura-
rij mutuauit ſocio pecuniam eo pacto, quòd ipſe reſtitueret vſu-
rario ſortem & vſuras deinde currẽtes, an talis mutuans ſit vſu-
rarius: Et videtur quod non, quia ille mutuãs nil lucri recipit ex
tali mutuo, ergo &c. *vt hic, & 14. q. 3. pleriq; & c. ſeq.* Item ſi ſoluiſ-
ſet pro vtilitate ſocij, poſſet repetere ab eo ſortem & vſuras, *ſu-
prà de fideiuſſ. peruenit, & c. conſtitutus.* multo fortius poterit exci-
piendo retinere, *de reg. iur. qui ad agẽdum, cum concor. lib. 6.* Contra,
quia ſi iſte mutuans fuit ſtipulatus ſibi vſuras, indubitanter eſt
vſurarius, Si autem creditori ſuo, ſtipulatio nõ valet, *Inſti. de inu-
ti. ſtipul. § alteri.* Dama. reliquit hoc ſtipulanti, dicens ſoluat qui
poteſt ſoluat, & eius erit, tamen dixit, quòd non poterit petere
niſi ſortem, & facit quod dixi poſt Innocen. *ſuprà quæſtione proxi-
ma.* Bart. Brix. *in q. venereali*, quæ incipit, *Aliquis ſcholaris*, tenet ꝙ
actione mãdati potuit compellere eum cui mutuauit. Dic, quod
ſi tunc omninò intendebat ſatisfacere vſurario de illa pecunia,
quã ſocio mutuauit, nõ eſt vſurarius, nec peccat, quia hæc nõ fuit
ſtipulatio vi vſurarum, ſed vt damnum euitaret, nec ſibi ali-
quid accreſcit, ad hæc, *14. q. 3. ſi quis oblitus. ibi, aliqua incremẽta, & c.
quoniam. ibi*, ad quæſtum. & quod ibi no. nec enim cum ſuo dãno
tenebatur ſocio ſubuenire, *23. q. 5. ſi nõ licet. ff. de præſcri. verb. qui ſer-
uandarum.* ſolum ergo damnum euitat, quod tamen erat euita-
turus, vnde ſibi pecuniam nihil germinat, quare in eo deficiunt
rationes prohibitionis vſuræ, de quibus ſatis ſuprà dixi. Itẽ cùm
vſurarius, qui recipiat vſuras deinde currentes, teneatur ad reſti-
tutionem, ſatis videtur inconueniẽs, quòd iſte etiam teneretur,
qui id fecit ſolùm vt prodeſſet, & ſine aliqua vtilitate penitus vt
eſt dictum. Et pro hoc dicto benè facit quod not. Innoc. *ſuprà eo.
c. 1.* quod ſi tu teneris mihi ad certum & idem, quia non ſoluiſti
recepi ab alio ſub vſuris, reſtituere teneris, quod puto verũ per
eaſdem rationes, & propter moram debitoris: facit etiã optimè
quod dicit Guil. de eo, qui mutuauit cõmunitati hoc pacto, ꝙ
durante debito non teneatur ad collectas: quod talis nõ eſt vſu-
rarius, quia lucrum non capit, licet damnum euitet, hoc not. in
Spec. *de vſur. ver. ſed pone verum*, immò plus videretur teneri in illo
caſu, quia ibi euitat damnũ, à quo aliàs à ſe non poterat tueri, ſed
volebat, & ita feciſſet ſi non mutuaſſet ſocio. Si igitur ille nõ te-
netur, qui maiorẽ videtur vtilitatem habere, multò minus ille, q
penitus nullã habet. Credo tamen, quod ſi collectæ imponendę
eſſent certæ, quod is, de quo loquitur Guil. *in Spec.* nõ excuſare-
tur, ſed modo dubitatur, an durãte debito aliqua ſit imponẽda
vel non habeat locũ illud dictum p hanc decre. & hoc tangit D.
& P. M. *ſup. eo. conſuluit.* vbi verò nõ intendebat tunc ſatisfacere
vſurario, ceſſant prædictæ rationes, vnde tũc peccat, & ſi à ſocio
34 vſuras recipit, ad illarum reſtitutionẽ tenetur. Quintò † quæro,
cùm ſæpè dixerim, ꝙ nihil poteſt per creditorẽ recipi vltra ſor-
tem, nunquid recipiendo ſaltem ex facto, puta ſeruitiũ facti, vel
verbale, puta quòd ſibi remutuet, vel pro ipſo intercederet, vel
ipſum inſtruet, vel pro ipſo rogabit, vel aliquid tale, cõmittatur
vſura. Et videtur quod non, cùm debitor ſit ei obligatus ad an-
tidora. *ſuprà de teſta. cum in offi. ff. de peti. hære. ſed & ſi lege. § conſuluit,*
ſed nullum vitium, ſi deducãtur in pactum ea quæ ſunt debita,
ſupra de elect. ſignificaſti. ſup. de præben. ſignificante. Ioan. hoc videtur
tenere propter prædictam rationem, *14. q. 3. c. 1. in glo. 1. aliàs, 2. ad
fin.* ſed ibi in alia glo. tenet contrarium, & hoc cõtrarium placet
Ray. & Goff. *in ſumma huius tit.* quia ſpecies lucri eſt. Sed Hoſti.
voluit primam opin. defendere, tum quia nihil lucri vel ſuper-
abundantiæ recipit, quare &c. *14. q. 3. per totum.* ſic intelligitur il-
lud, mutuum dantes &c. *ſupra eo. conſuluit.* tum quia talia ſeruitia
videntur ſpiritualia, & benè tenet compẽſatio ſpiritualium ad-
inuicẽ, *ſupr. de rerum permu. ad quæſtiones.* finaliter tamen dicit ad-
hærendum opinioni contrariæ, quia tutior, *de ſponſa. iuuenis.* hoc
no. *in ſumma, eo. tit. § ſi quod not.* Tu dic, quod etiam eſt iuſtior, cũ
ſi quid plus percipitur, quàm quod datur, vſura committatur,
quicquid ſit illud, *14. q. 3. cap. 1. ibi*, Vel quodlibet aliud. Et ſecun-
do ibi, *Omnis rei ſuperabundantia, & c. 3. ibi*, *Quicquid ſorti accedit.*
Vel quoq; nomen imponas, *& q. 4. nullus. ibi, Quicquid aliud. arg.
ſupra eo. conſuluit. ibi*, Omnis ſuperabundantia, ſicut in ſimonia
prohibitio muneris includit nõ ſolum munus à manu, ſed à lin-
gua & obſequio, *1. q. 1. ſunt nonnulli. ſup. de ſimo. & ſi quæſtiones*, ita
prohibitio huius cuiuſlibet rei vel emolumenti vel ſuperabun-
dantiæ. Vnde Thom. *in 2. 2. quæſt. 88. art. 2.* quod ſi quis recipit ex
pacto aliquid, quòd poſſit pecunia menſurari, vt dicit philoſo-
phus 4. *Ethicorum.* & talia ſunt ea, de quibus quæritur, vſura eſt, ſi
autẽ non ex pacto, ſed aliàs gratis, tamen non ex obligatione, nõ
eſt dubiũ quòd quis poſſit talia recipere, ſicut eſt pecunia gratis
data & ante mutuum, & poſt. Sed benè habet recipere cõpenſa-
tionem eorũ, quæ pecunia non menſurantur, puta beneuolen-
tiam, & amorẽ, & huiuſmodi. Illud quod dicit Thomas de pa-
cto, idẽ intelligo ſine pacto, dummodò ſpem ad hoc principali-
ter habuiſſet, & propter hoc mutuaſſet, per *decre. ſupra eo cõſuluit.*
Ad contraria dic, ꝙ illa onera inſunt ex natura rei: vnde ſi dedu-
cuntur in pactum, eſt quædam declaratio, ſed talia &c. antidora
nõ ſunt debita ſimpliciter, & ideo plus obligatur illa omittẽdo,
debitor enim eſt, à quo inuitu poteſt pecunia exigi *ff. de verb. ſig. l.
debitor.* Et per prædicta puto ſolui quæſtiones quamplures, puta
mutuat quis pecuniã Titio, vt vadat ad molendinum vel furnũ
ſuum, vel intrat ſcholas ſuas, aliàs nõ mutuaturus, ſi ex hoc reci-
peret commodum vel vtilitatem, quæ poſſunt pecunia æſtima-
ri, eſt vſurarius, & tenetur ad reſtitutionem. Et non intelligo de
mercede, quam dat ſibi Titius pro labore, quam etiam daret al-
teri, ſed de vtilitate quam habet aliàs, puta quia ex hoc molẽdi-
num, vel furnum, vel ſcholæ ſuæ habebunt maiorem cõcurſum
perſonarum, & eſt maioris famæ: iſta enim benè poſſunt pecu-
nia æſtimari, videlicet tantum quãtum ſibi reputat vel reputare
debet illud commodum vel honorem, propter hoc quod Titius
iuit ad molendinum vel furnum, vel intrauit ſcholas ſuas, quæ
non feciſſet ſi pecuniam nõ mutuaſſet. Sed eſt ſubtiliter aduer-
tendum, cui debeat fieri huiuſmodi reſtitutio in prædicto caſu:
ille enim, qui huiuſmodi præſtat ſeruitium, non quia ex hoc ni-
hil perdidit, nec præſtitit domino molẽdini aliquam vtilitatem
ex illo mutuo, quam alteri non præſtitiſſet etiam ſine mutuo:
non igitur locupletauit ex hoc: hoc ergo † caſu puto, quòd re- 35
ſtitutio ſit pauperibus eroganda, qui ſemper ſuccedunt, ex quo
facienda eſt reſtitutio, & non conſtat cui fiat, *ſup. eo. cum tu. & quod
not. ſup. de ſimo. de hoc.* † Sextò quæro, ſi mutuans recepit eandem 36
rem in genere prout iuriſtæ accipiunt genus & in numero, pon-
dere, vel menſura, tamen ſolutionis tempore eſt maioris æſtima-
tionis, quàm fuiſſet tẽpore cõtracti mutui, an ſit vſura. Hugo no.
14. q. 3. ſi quis clericus. quod non, pro quo facit lex quæ dicit, quod
reſtitui debet res eiuſdem bonitatis, in qualitate, ſcilicet intrin-
ſeca *ff. ſi cert. peta. l. cum quid.* ſed non eſt neceſſe, quòd ſit eiuſdem
æſtimationis, imo ſi actum fuerit, quo tempore læderetur, illius
temporis habebitur ratio, quo fuit petita, *aut eo. tit. l. omnĩ.* Si igi-
tur creditor tenetur recipere viliorẽ, ſi facta eſſet vilior quo ad
æſtimationem, ergo non peccabit recipiendo pretioſiorem. Di-
cebat tamen Hugo, ꝙ intentio iſtius mutuantis poſſet eſſe pra-
ua, & tunc peccaret. Quidã diſtinguunt, aut eſt veriſimile, quod
ipſa res mutuata nũ erit pretioſior tẽpore ſolutionis: aut de hoc
probabiliter dubitatur, & tunc nullũ vitium, & hoc benè proba-
tur hic. Aut eſt veriſimile, quod eſt pretioſior, & tunc aut credi-
tor non erat ſeruaturus pecuniam, ſed interim conſumpturus, &
tunc eſt vſura: aut erat ſeruaturus, & tunc aut creditor auſert de-
bitori libertatem ſe liberandi, & tũc etiam eſt vſura. In his enim
caſibus etiã ſe exonerare voluit, & debitorẽ onerare: aut talem
libertatem non auferet debitori, & tunc non eſt vſura, immò
poſſet mereri, ſi bona intentione requiret debitorem ante ter-
minum, vt ſoluat ne oneretur: ſed ſi haberet corruptam inten-
tionẽ, quia dicit ſibi, quod poteſt vſq; ad terminũ retinere vt ſe à
damno releuet, licet non auferat ei facultatem ſe liberandi, &
tũc & ſi nõ ſit vſura, tamẽ peccat: hæc diſtinctio innititur magnę
æquitati ſaltem in foro pœnitentiali. Septimò quæro circa vlti-
mum caſum, † ꝙ ſi habens merces volebat eas portare ad alium 37
locũ, vbi veriſimiliter erant cariores, & inuenit in loco vbi erat,
quando ſibi dat tantũ quantum habere potuiſſet in loco, ad quẽ
illas intẽdebat deferre, nũquid eſt vſura? Dicit Hoſt. ꝙ nõ, dum-
modò computatis periculo & labore non accipiat vltra id quod
in loco, vbi erat vẽditurus, fuiſſet accepturus, quia quo iure po-
teſt carius vendere propter dubium tẽporis, eodem iure id pro-
pter dubiũ loci, hoc etiã placet Tan. *in ſumma de vſur. ver. item ali-
quid in fi.* Dicit Hoſt. ꝙ non eſt hoc bonũ ſimile, tũ quia nõ eſt veri-
ſimile,

ſimile, quòd aliquis talem emptionem faceret, niſi multum egeret, & ſic per hanc opin. daretur via figmentis, & viderentur approbari vſurariorum baratatiæ, contra id *ſuprà eo. tuas*. tum quia laboris & expenſarũ itineris eſt habẽda ratio, *ſuprà de voto, magna*. Dicit D. & P. M. & hoc placet, q̃ ſi ſtatim emptor ſoluat pretiũ, bona eſt opin. Inno. ſed ſi differatur ſolutio pretij, prout forſitan ipſe intellexit, tũc habet locum ratio Hoſt. & tollitur ratio Inn. q̃a in dubio tẽporis poteſt cõmodum peruenire vẽditori & emptori: ſed nullũ commodũ habet emptor ſecundũ eum. Octauò † quæro circa duos vltimos caſus, nũquid peccet qui vilius emit & carius vendit? Videtur quod ſic p̃ *dictum canonem eijcens*. 88. *diſt.* vbi videtur expreſſum. facit 14. *q.* 4. *quicunq;*. Contra, quia vt hic patet, tunc eſt peccatũ, ſi emit rem vilius, ex eo q̃ tunc nõ tradit ipſi emptori licèt det pecuniã vel vẽdit carius, quia differt ſolutionẽ pretij, vt hic, aliàs ergo videtur ſecus. Itẽ mercari non eſt prohibitũ, niſi fortè clericis, 88. *diſt. fornicari*. imò videtur permiſſum, facit *ſup. de donatio. inter virum & vxo. per veſtras*, ergo &c. Sol. de clericis planũ, quòd peccarent regulariter, cùm † oĩs mercatio & negotiatio ſecularis ſit eis prohibita, vt *in prædicto c. fornicari & ex. diſt. negotiatorum, quod dic, vt ibi, & 21. diſt. per totũ, & vt not.* 14. *q.* 3. *in ſin ſummæ, & c.* 1. De laicis autẽ dicunt ij, & Lau. 14. *q.* 3. ſi quis clericus, & ſi laicus emit vilius, vt vendat carius, non ex cupiditate, ſed vt prouideat ſuis neceſſitatibus, licitum eſt: vnde ſi emit ſine propoſito vendendi, & poſteà articulus neceſſitatis & vtilitatis occurrit, poterit cariùs vendere: alleg. *præd. c. quicunq;*. prædictis videtur concordare Thom. 2. 2. *q.* 77. *artic.* 4. vbi dicit, quod ſi negotiatio ſit propter lucrum, quod ordinatur ad aliquẽ effectum neceſſarium vel honeſtum, eſt licita, puta ad domus ſuæ ſuſtentationem, vel etiam ad ſubueniendum indigentibus, vel cùm aliquis negotiationi intendit propter publicam vtilitatem, puta ne res neceſſariæ ad victum patriæ deſint, & lucrũ expetit non quaſi finem, ſed vt laboris ſtipẽdium. Item ſi emit rem vt non vendat, ſed vt teneret, & poſtmodum propter aliquam cauſam eam vendere velit, non eſt negotiatio: & quamuis cariùs vendat, licitum eſt, vel quia in aliquo rem meliorauit, vel q̃a pretium rei eſt mutatum ſecundùm diuerſitatem rei vel temporis, vel propter periculum, cui ſe expoſuit transferendo rem de dolo ad locum, vel eam ferri faciendo, ſed illicitum eſt, vbi finem principaliter conſtituit in lucro, ſcilicet quando rem non mutatam cariùs vendit, vel quando rem emit ſolùm ad hoc vt cariùs vendat. Non credo, quòd prædicti Doctores intelligant fore licitum rem emere ſcienter vltra quàm tũc valeat, vel vendere rem ſcienter cariùs quàm tempore venditionis valeat, ſecundùm æſtimationem, ſecundùm quam ſumimus iuſtum pretium rei, vt *not. ſuprà eo. in ciuitate*. Primo enim caſu puto peccatum ex parte emptoris ſaltem venditore ignorante, quia iniuſtitiam fecit, & ſic eſt illicitum. Et ſecundo caſu ex parte venditoris eadem ratione emptore ignorante: ad hoc *ſuprà de emptio. & vendi. c.* 1. loquuntur ergo prædicti Doctores ſolùm coniunctim, id eſt, quãdo emit vilius, & vendit carius. Quo caſu credo, quod ſi non eſt facta aliqua rei mutatio circa ipſam rem, peccat qui eã vilius emit, & carius vendit: nam neceſſariò ſequitur, quod aut fuit iniuſtitia in emptore, aut in venditore, & ſic habuit iſte vel in re vel in pretio plus iuſto: ergo fuit turpe lucrum, vt *ſuprà ne clerici vel mona. cap.* 1. & ideo dicitur in *prædicto canone, eijciens*, quod qui rem comparat & integram & non mutatam vendẽdo lucratur, ille eſt mercator, qui de templo eijcitur, ſi verò facta mutatione circa rem ipſam vendit cariùs quàm emit, non peccat: ex hoc intelligo autem mutationem factam vel ratione ipſius rei, vt emit ferrum, & fecit aliquod inſtrumentum, vt dicitur in prædicto *cap. eijciens in fin.* vel ratione loci, puta emit in loco, in quo propter abundantiam res erat vilior, & portauit in locum, in quo propter inopiam erat carior, vel ratione temporis, quia tempore quo vendidit erat carior: his enim caſibus videtur lucrũ quæſitum ex opere & artificio, & hoc eſt licitum, 21. *diſt. clericus*. veruntamen in iſto vltimo caſu ſi etiam facit in aliorum diſpendium, puta quia emit, vt ſeruaret in tempus chariſtiæ ex cupiditate non propter publicam vtilitatem, tunc etiam eſſet turpe lucrum, & ſic intelligitur prædictum *quicunq; c.* 14. *q.* 4. ſed ſi hoc facit, ne in terra ſua deficiant victualia, quia videbat homines transferre illa ad partes alias, vel diſpergere, vel debitam diligentiam non adhibere, ſicut fecit Ioſeph, *Gen.* 91. *cap.* tunc non peccat, vt not. Innoc. Hoſt. *d. & p. m.* quantum ad iſtum vltimum
40 caſum ſup. *ne cleric. vel monach. cap.* 1. Nullo † tamen caſu eſt licitum mercatori mendacijs vti, & ſic intelligitur quod dicit Angel. & *habetur* 78. *diſt. quoniam non cognoui*. & Caſſiodorus 100. *diſt.* quid aliud, ſed pauci mercatores ſunt, qui benè ponderent prædicta. Vnde benè dicit Chryſoſto. in *præalleg. c. eijciens*. quod mercator nunquàm vel rarò poteſt placere Deo, & dat conſiliũ, quòd nullus Chriſtianus ſit mercator, ad hoc *de pœni. diſt.* 6. *qualiter. & c. ſequentibus*. quæ ſunt intelligenda ſecundùm prædictam diſtinctionem: caſus autem poſiti in hac decre. loquuntur in ficta emptione, vel venditione, vt dictum eſt *ſuprà*. Nonò quæro generaliter, † nũquid vſurarius teneatur reſtituere quicquid fuit 41
lucratus ex vſura. Et videtur quod ſic, quæ enim ex radice corrupta procedunt, corrupta ſunt, 14. *q.* 5. *neq;*. 16. *q.* 3. *ſi ſacerdotis, in fin.* 1. *quæſt.* 1. *in principatu. & c. fertur. cum ſimil. benè facit. ff. de petit. hære. ſi & rem. in fin.* vbi poſſeſſor rei alienæ etiam bona fide tenetur ipſam reſtituere, & pretium quod lucratus fuit ex ea, puta, quia primò eam vẽdiderat pro 20. & poſteà reemit pro decem. Item quia ſolutio vſuræ fuit indebita, *ſuprà de iureiuran. debitores*. ergo quicquid inde habuit vſurarius reſtituere tenetur, *ff. de condi. cau. da. quis ſe debere. §. vltim. de condi. indeb. l. indebiti. de præſcrip. verbis, apud Labeonem.* 1. *reſponſo*. Item quia vſura eſt rapina, 14. *q.* 4. *ſi quis vſuram*, ſed raptor tenetur, ergo &c. Contra, quia non reperitur in iure præceptum vſurario, vt reſtituat, niſi quod per vſuram acquiſiuit, vt *ſuprà per totum de iureiurand. ad noſtram.* 1. & *a. benè facit infrà eodem, quanquàm. lib.* 6. Non ad alia ex inde lucrata, cùm non ſiot vſuraria, omnia enim habitus ex re furtiua, non eſt furtiuus, *ff. de fur. quas. §. fina*. Item dominium vſuræ etiam tranſlatum fuit in eum, ad *hoc de iureiuran. debitores. & not.* 14. *quæſt.* 4. *ſi quis vſuram*. ergo quod ex vſura acquiſitum eſt non teneatur reſtituere. Quidam dicunt, quod in totum tenetur reſtituere per primam rationem, nec aliquid retinebit etiã pro ſuis expẽſis, vel labore, quia in rem alienam ſe impendiſſe videtur, ſed hoc nimis videtur durum, & qui nimis emungit † ſan- 42
guinem elicit, 4. *diſt. denique. de renun. niſi cum pridem. § propter malitiam*. vnde aliqui dicũt, quod reſtituere tenetur ſolùm vſuram, ſed vltra non tenetur, hoc placet Tancr. & Barto. Brix. 1. *q. venerabilis*, quæ incipit, *Aliquis accepit, & benè facit. C. de condi. indeb. l.* 1. vbi videtur expreſſum, immò etiam ſecundùm Raynerium fortè expenſas moderatas & operas ſuas deducere poteſt, eſt tamen tutum conſilium ſecundùm eum, quod poſt reſtitutionem vſuræ de alijs petat abſolutionem ad cautelam. Hoſtien. in *ſum. de pœni. § quibus & qualiter. ver. ſed pone*, quod vſurarius tenetur ad expenſas & intereſſe debitoris, in quo intereſſe conuenitur lucrum & damnum. *ff. de eo quod certo loco. l.* 3. *cum vſuris*. quia quicquid ſorti accedit vſura eſt, 13. *quæſt.* 3. *plerique*. Thom. *in ſecunda ſecundæ, quæſt.* 78. *artic.* 3. dicit, quòd ſi res per vſuram acquiſita eſt talis, quod ipſius vſus eſt eius conſumptio, & ſic non habet vſumfructum, vt pecunia, vinum, triticum, oleum, & huiuſmodi: tunc lucrum ex illa proueniens non ſubiacet reſtitutioni, quia tale lucrum non eſt fructus rei, ſed humanæ induſtriæ, *fac. ſuprà de decimis. paſtoralis hoc verum*. ſed niſi damnũ eſſet vltrà damnificatus, quia tũc tenetur ad recompenſationem nocumẽnti. illud proximè dictum intelligo ſecundùm determinationem ſupradictam Hoſtien. Sed ſi res acquiſita eſt talis, quòd vſus non ſit eius cõſumptio, & ſic habet vſumfructum, ſicut domus, & ager & huiuſmodi: tunc vſurarius debet non ſolùm illam rem reſtituere, ſed etiam fructus inde perceptos, quaſi non hoc humana induſtria, ſed manus Dei principaliter operetur, ſimile *ſuprà de decimis, nõ eſt, & c. cum non ſit*. Sed aduerte in re naturaliter fructus germinãte, vt eſt ager, arbor, animal quantum ad fœtum & huiuſmodi. Hoc dictum ſatis eſt planum, ſed ſi eſt res, quæ naturaliter fructum non germinet, vſus tamen vel vtilitas nõ eſt ipſius conſumptio, vt eſt videre in domo, ex qua percipitur penſio, & in equo qui locatur ad vecturam, & in ſimilibus in dubium hoc induſtria hominis videtur cauſa perceptionis talis pẽſionis, ſed dic, quod licet aliqua induſtria hic interueniat, tamen vtilitas ſiue fructus percipitur propter vſum rei, & ſic principalis cauſa huius vtilitatis eſt ipſa res, ſed pecuniæ eſt nulla vtilitas, ſi teneatur in arca, & eius vſus eſt ad commutãdum, vt dictum eſt *ſuprà*: vnde in vtilitatis cauſa principalis, vt in rebus fructum vel vtilitatem parientibus naturaliter, *l. ſi & rem. in fin. non obſt.* quia & ſicut res erat hæreditaria, ita & pretium, *ff. de pet. hæredit. a. l. cum multi.* igitur nouit in reſtitutione hæreditatis illud pretiũ, quod ſuccedit loco rei, cùm etiã res eſſet deteriorata, & *ibi not.* quod eſt ſpeciale in petitione hæreditatis. Aliæ leges contra loquuntur in fructu proueniente ex re ipſa. Ad *ad illud c. ſi quis vſuram*. poſſet dici, quod fortè prædicta diſtinctio habet locum in furto & rapi-

rapina, ſicut in vſura: ſed hoc non auderem aſſerere, quia in illis illis non transfertur dominium, vnde dicit, quod illud ca. loquitur de larga appellatione rapinæ, prout eſt illicita vſurpatio, & ſubiacet reſtitutioni, ſic & vſura eſt, *ſimile 13. quæſt. 5. pœnale.* Ioan. Calde. Anno Domini 1360.

REPETITIO
IN C. NAVIGANTI. De vſur.

Celeberrimi I. V. C. D. Ioannis Croti de Monteferrato.

SVMMARIVM.

1 *Periculi appellatione an veniat caſus fortuitus.*
2 *Suſcipiens in ſe caſum fortuitum non tenetur, ſi caſus eueniat aduerſarij culpa.*
Nec caſu inſolito euenire. num. 3.
5 *Verba, quæ poſſunt plura importare, ex ſui proprio ſignificatu omnia illa comprehendunt etiam in diſpoſitione strictè interpretanda.*
6 *Intellectus ad §. medico in l. Seio. ff. de ann. leg.*
7 *Verbum, aliquid, verificatur in quolibet minimo, & ſic*
Vſura committitur etiam ſi aliquid modicum vltra ſortẽ accipiatur.
8 *Dictio, nihil, omnem quantitatem excludit.*
9 *Ludus taxillorum an ſit licitus, & quod in eo vincitur licitè retineatur.*
10 *Ius canonicum in materia concernente peccatum in totum derogat iuri ciuili, & vbiq; ſeruari debet.*
11 *Mutuans ludenti reperit, ſi ludens vincat, aliàs non.*
12 *Malum non permittitur, vt aliquod bonum exinde ſequatur.*
13 *Mandatum ducis belli quilibet obſeruare debet.*
14 *Permiſſum cùm non poteſt haberi ſine prohibito, vtrunque permittitur.*
13 *Delictum quando ordinatur ad aliquem bonum finem, delinquens non punitur pœna ordinaria.*
16 *Propoſitum principale debet attendi.*
17 *Cognoſcens vxorem eius, cum quo pacem fecit, non dicitur frangere pacem.*
18 *Occidens bannitum, quem bannitum ignorabat, non debet puniri.*
19 *Pactum an valeat contra naturam contractus.*
20 *Pactum contra ſubſtantiam contractus vitiatur.*
21 *Inter ſocios an ſemper ſit ſeruanda æqualitas.*
22 *Pactum inter ſocios, quorum vnus ponit pecuniam, & alter operam, quòd pecunia ſit ſalua, vſura nunquid ſit num. ſeq.*
23 *Illatio non ſit ex diuerſis.*
24 *Intellectus. §. de illa Inſtit. pro ſocio.*
25 *Pactum inter ſocios, quod certa quantitas præſtetur ſingulis annis ponenti pecuniam an ſit vſura*
26 *Socio quando vterque ponit pecuniam, & vnus ex eis ponit operam, & de lucro ... æqualiter, an qui ponit operam maiorem lucri ... conſequatur.*
27 *Societas quomodo contrahatur.*
29 *Societas omnium bonorum inter fratres alia expreſſa alia tacita: & quid differant. num 30.*
31 *Pœna adiecta in contractibus velati adiecta in fraudem vſurarum nunquid peti poſſit.*
32 *Tranſactionis contractus an differat ab alijs contractibus.*
33 *Pœna adiecta obligationi continenti factum an peti poſſit.*
34 *Qualitas ſine ſubiecto eſſe non poteſt.*
35 *Vſura vt committatur, neceſſe eſt vt dominium ſit tranſlatum in debitorem, ſi remanet autem penes creditorem, aliquid vltra ſortem peti poterit.*
36 *Dominia rerum non promiſſione ſed traditione transferuntur.*

1 NOT. Primò quod † appellatione periculi comprehenditur caſus fortuitus: aſſumens ergo in ſe periculum tenetur de caſu fortuito, idem probatur *in l. ſi rem. §. ſi cum mihi veſtimenta. de præſcript. verb. ibi, periculum me minimè præſtaturum.* in contrarium eſt gloſſa *in l. opus quod aduerſione ff. loc.* quæ vult, quod comprehendatur culpa leuiſſima non caſus fortuitus: Roman. *in ſing.* 437. approbat illam gloſſam, ſed limitat eam non procedere vbi verbum periculum, non poſſet aliter operari niſi comprehenderet caſum fortuitum, adducit text. vnicum *in iure in l. item quæritur. §. ſi pœnam. ff. locat.* quem ita intelligit: ſed iſte intellectus non procedit, quia ibi verbum periculum, expreſſum in facto poſſet operari culpam leuiſſimam, de qua nõ tenetur de iure ipſe artifex, & tamen comprehendit caſum fortuitum, itaque dicẽdum eſt, quod hoc verbum periculum importet caſum fortuitum per iſtum text. quod intelligite, & declarate, vt per Bart. diſtinguentem in *l. ſed ſi quis. §. quæſitum ff. ſi quis caus.* § iuxta hæc duo not. primum eſt, quod ille qui † ſuſcepit in ſe caſum fortui- 2
tum, non tenetur, ſiue caſus proueniret dolo vel culpa aduerſarij, *l. cum proponas. C. de naut. fæno. & l. qui offi. 9. §. fin ff. de contr empt.* quæ iura adducit Roman. in *conſil.* 476. dicens ſe ita conſuluiſſe Florentiæ, ex his infero idem etiam ſiue caſus proueniret culpa famulorum, *l. qui inſulam. § fi. ff locat.* Secundum eſt, quod qui ſuſcipit † in ſe caſum fortuitum, non tenetur de caſu inſolito eue- 3
nire, ſed ſolùm de caſu quod communiter ſolet euenire, ita Bar. in *d. § quæſitum.* quem Alex. ſequitur *in conſi. 28. incipien. Viſis. lib. 1.* adducit text. *in l. Seio. §. medico ff. de ann leg.* & iſtam opinionem multotiens in practica vidi ſeruari, ſed Paul. de Caſtr. & Alex in *d. §. quæſitum.* tenent contrarium, & Imol. *in c. 1. col. 10. ſup. de commo.* & placet eorum opinio, quæ benè probatur *in d. § frumenta.* Moderni Papienſes *in d. § quæſitum.* inducunt illum tex. pro opinione Bart. ſed non placet eorum inductio, quia verba pacti poterant verificari in alijs caſibus fortuitis, vt ſi frumenta fuiſſent corrupta incurſu hoſtium, grandine, vel alijs caſibus, & tamen comprehendunt caſum inſolitum euenire, & Iuriſconſultus decidit illum caſum tanquàm habẽtem maiorem rationem dubitandi, quia de caſu ſolito euenire non dubitauit iuriſconſultus: probatur etiã vltra Doctores hæc opinio: † is dicitur caſus for- 4
tuitus, cui hominum conſilio prouideri nõ poteſt, *l. 2. §. ſi eo tempore ff. de admi. rerum ad ciui. pertinen.* hæc diffinitio conuenit caſui inſolito euenire, ergo comprehẽderur in pacto, quia verba quæ poſſunt plura † importare ex ſui proprio ſignificatu omnia illa 5
comprehendunt, etiam in diſpoſitione ſtrictius interpretanda, *c. ex parte. el 3.* vbi Abb. not. *de deci. l. cum lege.* vbi Aret. not. *ff. de teſtamen.* Non obſtat §. *medico.* ad illum reſpondet Alex. *in d. §. quæſitum.* ego aliter reſpondeo ad illum text. & do ad illum † veram 6
intelligentiam: nam in legato annuo non cõtinetur incerta erogatio, quia teſtator illam præſtabat, vt exerceret liberalitatem, & ſic gratia honoris ſui, ideo non venit in legato, vt dicit text. *in § fin. eadem lege.* per quem text. dicit Bald. notanter *in l. 1. col. 3. C. de legi.* quòd ſi teſtator iuſſerit vxorem t[illegible]ari honorificè eo modo quo ab ipſo tractabatur, ipſa petere non poterit veſtes ſericas, quibus vtebatur viuo teſtatore, quia maritus concedebat ei tales veſtes gratia ſui honoris, ideo nõ veniunt in legatu, *l. ſi vt certo. § interdum. ff commod.*

Secundò not. † *in verbo aliquid.* quod verificatur in qualibet minima re, iuxta gloſſam *in Clemen. prima, de for. competen. in ver. aut earum aliqua parte*, quod vſura committitur etiam ſi aliquid modicum vltra ſortem exigatur, idem probatur in *c. pleriſque. 14. quæſt. 3.* facit illud, mutuum dantes nihil inde ſperantes, *c. conſuluit ſupra eo. tit. noſtro.* nam dictio † nihil, cùm ſit vniuerſalis excludit omnem quantitatem, *l. ſi n. qui ducenta. §. vtrum. de rebus dub.* 7 8

Tertiò no. quod per iſtum tex. eſt correctus totus titulus *ff. & C. de naut. fæn.* & ita dicit *hic* Hoſt. & Ioan. de Ana. Saly. *in auth. ad hæc. col. 3. C. de ſumma Trin. & fid. catho.* tenet contrarium, & ponit exemplum de duobus ludentibus ad taxillos, qui ſubijciunt ſe fortunæ periculo quia ſi vnus vincat ab altero, † iſtud licitè re- 9
tinetur. hæc opinio aliquando placuit, eo quia omnium creditor ſuſcipiat in ſe periculũ pecuniæ, & aliquid recipit vltra ſortem, iſtud nõ eſt contra ius diuinum, ideo ius ciuile ſeruabitur in terris imperij, iuxta gloſſ. *in c. 2. de arbi. lib. 6.* Abb. in *cap. dilecti. de iudi.* ſed prior opinio tenenda, eo quia iſte text. prohibet iſtum contractum vt vſurarium, & ſic prohibet ratione peccati, ſed in † 10
materia concernente peccatum ius canonicum in totum derogat iuri ciuili, & vbique ſeruari debet, *c. fina. de præſcript.* Bartol. & Docto. *in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccle.* & inquantum Butrigarius dicebat, quòd ludens ſi vincat illud licitè retinet, quia ſubiecit ſe periculo fortunæ, iſtam concluſionem ponit Baldus in *rubric. C. de condi. ob turpem cauſam.* Imol. poſt beatum Thomam in *cap. clerici, de vita & honeſt cleric.* idem conſuluit Barba. in *conſilio 56. incipien. Illud in medio aſſeram. lib. tertio.* qui concludit, quòd ludens ſi vincat abſque dolo tutus eſt in foro conſcientiæ & in foro iudiciali. Prædictis adde duo, primum, quod ſi aliquis mutuet

11 mutuet † exiſtēti in ludo, illam pecuniam repetere poterit ſi vi-
cerit, aliàs non, ita Alex. *in l. ſi cùm dotem. §. 1. ff. ſolut. matr.* adducit
Io. And. *in rub. de oblig. & ſolut. in addi. ad Spec.* qui vult totum con-
trarium, ſi eius verba rectè conſiderentur, nam dicit, quòd ſi ali-
quis mutuet pecuniam Titio vt ludat, & ſic expreſſa iſta cauſa, ſi
iſte ductus meliori conſilio expendat in bonum vſum contra
ipſum nō dabitur actio, ex quo fuit expreſſa cauſa ludi, ſed quā-
do mutuat pecuniam exiſtenti in ludo cauſa ludi, tacitè ſubin-
telligitur ex qualitate perſonæ, argumento. *l. etiam ff. de leg. 1.* &
quod vult Bar. *in l. cum quid. in vltimo verbo. ff. ſi cert. pet.* ſiue igitur
vincat, ſiue non poteſt repeti. Secundò not. pulchram cautelam
pro illo qui amittit in ludo, quam ponit Veronenſis *in lib. ſuo cau-
telarum folio 10. & incipit ſi aliquis ſcholaris.* cætera notabila proſe-
quere, vt *hic* per dom. Abbatem.

12 Gloſſ. primam capio, † ex cuius fine notandum eſt, quod ma-
lum non permittitur vt aliquod bonum exinde ſequatur, pro
qua gloſſ. facit text. *in c. ne quis. & in c. ſi quis.* 12. q. 2. ad idem text.
in l. 3. § in bello. de re milit. item & 3. facit text. *in c. fin. §. fin.* 12. q. 2. po-
nens pulchrum exemplum, ſed in contrarium arguitur de text.
in l. 2. §. poſtea ff. de orig. iur. vbi Flauius, qui ſubtraxit librū actionū,
quem dedit populo Romano, non fuit punitus ſed præmiatus:
hinc dicimus, quod prohibitis vti poſſumus, vt veniatur ad per-
miſſa, *l. fina. in princip. ff. de ſeruit. vrb. prædio.* declarat Abb. *in c. cum
liberum. de ſepul.* facit pulchrum dictum Nelli *in tracta. bannito-
rum. in ſecunda parte ſecundi tempori. quæſt.* 13. vbi dicit, quod qui
tranſcendit muros caſtri vt bannitum occidat in eo exiſtentem,
non punitur pœna, de qua *in l. fin. ff. de rerum diuiſ.* pro concordia
13 conſiderare tres breues caſus, primus eſt in mandato † ducis bel-
li, illud enim ſpernere non debet quia, etiam ſi aliquod bonum
exinde ſequeretur, *d. § in bello. & d. c. fin. 12. quæſt. 2.* & hoc ne con-
temnatur diſciplina militaris, *l. poſtliminium. §. filius. de capit. &
poſtlim. reuer.* Secundus caſus eſt, quando permiſſum non po-
14 teſt † haberi ſine prohibito, & tunc vtrumque permittitur, *dicta
l. fina. de ſerui. vrb. prædiorum. l. ſi victum,* & ibi Imol. declarat. *ff. de re
iudi.* Petr. de Anch. *pen. q. inc. canonum ſtatuta. de conſti. colum. 4. verſ.*
15 *procedo vlterius.* Tertius caſus eſt, quando † delictum ordinatur
ad aliquod bonum finem, & tunc delinquens non punitur pœ-
na ordinaria, ſic procedat dictum Nelli in *loco præallegato*: & pro
hoc facit dictum Petr. de Ancha. *in d. c. 1. in eadem colum.* vbi quæ-
rit, aliquis furto ſubtraxit ſcrinium, in quo ſunt inuentæ literæ
proditionis contra patr[illegible], an ille punietur? refert Senecam in
declamationibus tenui[illegible] quod non, ipſe tamen putat contra-
rium, quia ille fur non ſubtraxit ſcrineū propter literas, & prin-
16 cipale † propoſitum attendi debet, *l. verum. la 2. & l. qui iniuria. de
furt.* Conſidera ſi poteſt dici, quod immò iſte non debet puniri
propter bonum, quod ex iſto furto proceſſit, & fundamēto do-
mini Petri reſpon. conſiderando tres caſus in iſta materia. Pri-
mus eſt, quando agitur vt delictum non puniatur, & tunc atten-
di debet principale propoſitum: ita loquuntur iura ſuprà allega.
facit pulchra deciſio Ioan. Andr. *in cap. fruſtra. de regul. iur.* inter-
17 dum dicit, quod cognoſcens † vxorem eius cum quo pacem fe-
cit non dicitur frangere pacem, quia fecit gratia explendæ libi-
dinis, non vt illum offenderet. Secundus caſus eſt, quando a-
gitur vt quis præmium conſequatur, & tunc attendi debet prin-
cipale propoſitum, *l. ſi is qui. §. quod ſi ſeruum.* vbi Barto. *ff. de acquir.
rerum domin.* Tertius eſt caſus, quando agitur vt quis puniatur, &
tunc non debet conſiderari principale propoſitum: quinimmò
ſi conſiderato eo quod venit incidenter delictum non eſt, id
conſiderari debet vt exinde ſequatur abſolutio, colligitur ex di-
ctis Bart. *in l. generaliter. de his qui not. in infam.* dum vult, quòd ſi ali-
18 quis † occidat bannitum, quem bannitum eſſe ignorabat, non
puniatur, quia potiùs veritas quàm occidentis opinio conſide-
randa eſt, ad hoc vt abſoluatur. *l. inter omnes. § rectè. ff. de furt. § pla-
cuit Inſtit. de oblig. quæ ex deli.* Poſt glo. Abbas format aliquas quæ-
ſtiones. Circa primum ad duo eſt aduertendum, & primò in-
19 quantum dicit, quod non valet pactum contra † naturam con-
tractus, iſtud non eſt benè dictum: patet, quia euictio eſt de na-
tura contractus venditionis, *l. pacta conuenta.* & *ibi* glo. *ff. de contr.
empt.* & tamen valet pactum quod venditor nō teneatur de eui-
ctione, *l. emptorem. §. ſed Iulianus de act. empt.* gloſſ. ſing. *in l. qui li-
bertatis. in princ. de euict.* Meliùs ergo dixiſſet, quia pactum eſt cō-
20 tra † ſubſtantiam contractus, quo caſu contractus vitiatur, *l. cum
precario. de precar.* item eſt aduertendum, inquantùm dicit, quod
21 æqualitas inter ſocios eſt † ſeruanda, iſtud etiam non eſt benè
dictum, quia in ſocietate pactum fieri poteſt quod vnus plus
alter minus recipiat de lucro, *§. de illa. & § adeò. Inſti. pro ſoc.* nunc
expediendo quæſtionem Abb. in ea conſiderare quatuor caſus.
Primus eſt, quando contrahitur ſocietas, in qua † vnus ponit pe- 22
cuniam & alter ponit operam, & ſit pactum quòd pecunia ſalua
ſit, tale pactum non valet, quinimmò talis contractus cenſetur
vſurarius, ita vult gloſſ. *in c. pleriq.* 14. q. 3 glo. in *l. ſi non fuerit ff pro
ſoc.* & Saly. *in auth. ad hæc. q. 14. C. de vſur.* Rodul. *in d. tract. q.* 18. idē
volunt Cald. & Abb. *hic*, & Aret. *in d. § de illa*, & iſta eſt commo-
nis concluſio. Contrarium tenet Hoſti. *in ſumma buiuſmodi*, cu-
ius opinio de iure defendi poteſt, quia vſura verſatur circa mu-
tuum, quod non eſt in caſu iſto, quia eſt contractus ſocietatis, ex
† diuerſis enim non infertur, *l. Papinianus exuli, de mino.* Præterea 23
in contractu mutui exprimitur certa quantitas vel certum quid,
quod ſorti accedit, ſed in contractu ſocietatis certum quid præ-
ſtandum non eſt, & poſſibile eſt quòd pecunia ſit ſterilis, & nul-
lum lucrum inde proueniat, ratione ergo talis dubij contra-
ctus valet per iſtum *text. in d. reſponſ.* Secundus eſt caſus, quando
ſit pactum, quod ille qui ponit operam in ſocietate non ſentiat
damnum pecuniæ, & tale pactum valet, quia ſatis eſt quòd ipſe
in operis damnum patiatur, quas amittit, ſic intelligatur text.
† *in § de illa. verſic. adeò.* quem ſic Abb. *hic* intelligit, & Ioan. de 24
Ana. Salyc. *in d. Authen. ad hæc.* Et ponderat Doct. velle, quod non
appoſito tali pacto periculum pecuniæ amiſſæ ſit vtrique ſocio
commune, aliàs tale pactum eſſet ſuperfluum, quod non eſt di-
cendum, *l. ſi quando. de leg. primo.* Contrarium tamen vult gloſſ.
in l. 1. C. pro ſocio. & gloſſ. quæ eſt *in verbo, ſolui, in l. ſi non fuerit. pro
ſoc.* quæ volunt, quod periculum ad ponentem pecuniam in to-
tum ſpectet, niſi aliter dictum ſit, Cyn. poſt Petr. *in l. prima. C. pro
ſoc.* diſtinguit, vt ibi per eum. Breuiter conclude quod pericu-
lum ſit commune non appoſito pacto, vt firmat Salyc. *in d. l. 1. q.*
3. & eſt communis cōcluſio Doctorum. Tertius caſus eſt, quan-
do ſit pactum † inter ſocios, quòd certa quantitas præſtetur ſin- 25
gulis annis ponenti pecuniam, iſte contractus eſt fœneratitius,
licet periculum ſpectet ad ponentem pecuniam, gloſſ. eſt ſingul.
in l. ſi fratres. § primo. ff. pro ſoc. in verbo, cum certa. quam extollit Are.
in d. §. de illa Inſtit. pro ſoc. Vltimus caſus eſt, quando vterque † ſo- 26
cius ponit pecuniam, & vnus ex eis ponit operam, & de lucro
nihil dictum eſt, & tunc ille qui operam ponit maiorem lucri
partem conſequi debet quam ſocius: & quātum ſit tale lucrum
dependet ab arbitrio iudicis, Saly. *in d. l. 1. q. 7.* Et quia hic facta
fuit mentio ſocietatis, dicamus aliqua ſuper ea omiſſa, quæ tan-
gunt moderni Papienſes, & vtiliter *in l. 1. C. qui teſtam. facere poſ-
ſunt.* & ſciendum eſt, quod † ſocietas tribus modis contrahitur, 27
& primò contrahitur in certa negotiatione exercenda, & tunc
omne lucrū quod ex ea percipitur communicatur, & nil aliud,
l. aditio. § primo, de acquir. hæred. actus enim † voluntarij non ex- 28
tenduntur vltra noſtram diſpoſitionem, *l. fina. C. ne vxor pro mari-
to.* Aliquando, & ſic ſecundò ſocietas contrahitur inter fratres,
qui poſt mortem patris poſſident bona paterna indiuiſa, & in
hac ſocietate id lucrum communicari debet, quod prouenit ex
talibus bonis, aliunde quæſita non communicantur, ſed acqui-
rentis præcipua ſunt, *l. ſi fratres. in prin. ff pro ſoc.* facit tex. *in § 1. inſti.
per quas perſonas nobis acquiritur.* Aliquando & ſic tertio caſu
contrahitur ſocietas omnium bonorum, *l. 3. §. cum ſpecialiter. ff.
pro ſocio.* & illa dupliciter ſcilicet expreſsè & tacitè: expreſsè con-
trahitur, quando ſpeciali † pacto contrahitur omnium bono- 29
rum ſocietas, *l. 3. §. cum ſpecialiter. ff. pro ſoc.* tacitè cōtrahitur ſocie-
tas quando mortuo patre fratres ſteterunt in cōmunione com-
municando omnia lucra, & non reddendo adinuicem rationes
lucri expenſarum, nam iſtæ coniecturæ arguunt etiam ſocieta-
tem contractam omnium bonorum, ita Bart. poſt Oldr. *in l. Ti-
tio aut Mæuio. § alterum. ff. de admini. tut.* Petr. de Ancha. *in conſ.* 303.
Butrius in *conſi. 71. incip. Primò videtur.* Rom. in *conſi. 39. incip. Cum
iſti fratres.* Differt † tamen expreſſa ſocietas à tacita, quia in pri- 30
ma legata & hæreditates communicantur, *d. l. 3 §. cum ſpecialiter*,
ſed in ſecunda non, *l. ſi fratres. §. ſocium, & ibi gloſſ. ff. pro ſoc.* & iſtud
declarat Alexan. in *conſil. 154. lib. 2.* Iuxta hoc formantur per Ab-
ba. aliæ quæſtiones, quarum aliquas vidimus in *c. in ciuitate. & in
cap. conqueſtus ſuprà eod.* ſolùm supereſt, vt diſcutiamus vnam dif-
ficultatem ſubtilem & quotidianam, quam tangit hic Ioan. de
Ana. & eſt pulchra quæſtio in qua multa verba effundens more
ſolito nihil concludit. Difficultas eſt, vtrum † pœna adiecta in 31
contractibus peti poſſit an non, veluti adiecta in fraudem vſu-
rarum. In qua conſidero tres caſus: primus eſt, quando pœna
adijcitur obligationi continenti quantitatem. Secundus, quādo
adijci-

adijcitur obligationi in factum. Tertius eſt, quãdo pœna adijcitur obligationi continenti dationem ſpeciei. Circa primum articulum conſidera duos caſus: primus eſt, in quo omnes conueniunt, quando pœna adijcitur quantitati quæ proficiſcitur ex contractu mutui, & illa peti non poteſt, etiam ſi creditor nõ ſit ſolitus fœnerari. glo. *in l. rogaſti. § ſi tibi. ff. ſi cert. pet.* Ange. *in l. ſtipulatio iſta. § alteri. ff. de verb. obl.* Paul. de Caſtr. *in l. Iulianus. § idem Papinia. ff. de act. empt.* rationem ponit Roma. *in conſi.* 510. Secundus eſt caſus, quando pœna adijcitur obligationi quantitatis proficiſcentis ex alio contractu quàm mutui, & hoc caſu diſtinguendum eſt an creditor ſit ſolitus fœnerari an non, quia primo caſu pœna non poterit peti, ſecundo caſu ſic: hoc vult glo. *in l. pœnam. ff. de vſur. & in l. vtrum. § fin. de pet. hared.* Bart. *in l. cum ſtipulanti. ff de verb. oblig.* & Paul. de Caſtr. *in d. § idem Papinia.* Alexan. *in conſi.* 76. *lib.* 6. *in fin.* Iſta concluſio nõ placet, & ſic concludo, quod etiam in non conſueto fœnerari pœna peti non poſſit, veluti adiecta in fraudem vſurarum, *l. cum allegas. C. de vſur. & d. § idem Papinia.* vbi pœna adiecta quãtitati peti non poteſt ſi excedat legitimum modum vſurarum, hodiè enim in totum ſunt prohibitæ, vt vidimus *in c. 1. ſup. eod.* & iſta eſt communis concluſio, ita do. Alex. in *conſi.* 50. *lib.* 4. idem do. Imol. in *d. § alteri. & in c. dilectis. ſuprà de arb.* Limitatur hæc communis concluſio in duobus caſibus. Primus eſt in contractu tranſactionis, ſic limitat Bald. *in d. l. cum allegas. in 4. oppo.* Imol. in *d. § alteri. & in d. c. dilectis. de arbi.* Alex. *in conſi.* 119. *in ipſis Titulis lib.* 2. mouetur Ioan. de Imol. *in d. § alteri.* vna ratione colorata, quam impugnat Alex. in *conſi* 50. *incipit, Viſo inſtrumento. lib.* 4. & ibi vult non eſſe differentiam inter cõtractum

32 † tranſactionis & alios contractos: idem vult Imol. ſibi contrarius *in l. cum ſeruum. ff. de condi. & demonſtra.* & ita tenendum eſt.

Secundò fallit, quando ſors principalis fuit adiecta in perſonam tertij & pœna in perſonam ſtipulantis, nam tunc pœna veluti adiecta pacto peti poterit: ſic limitat Bart. *in l. qui res. § ſi ſtipulatus. ff. de ſolut.* quem alij ibi ſequuntur per text. *in l. liber homo. § fin. ff. de verbo. obliga.* idem vult Roman. *in l. ſed ſi quis. § fina. ff. ſi quis caut.* & eſt communis concluſio: idem Roma. *in d. conſil.* 510. hoc non admittit, ne fraus fiat per interpoſitionem perſonæ, *l. hac edictali. C. de ſecundis nuptijs.*

33 Circa ſecundum † articulum concludo, quod pœna adiecta obligationi continenti factum peti poteſt, gloſſ. *in l. ſed ſi quis. § fina. ff. ſi quis caut. & in § idem Papinianus.* Roman. *in dicto conſil.* & eſt communis concluſio, quæ probatur in *d. l. ſed ſi quis. § fina.* ſecundùm Aret. in *§ omnes. Inſtit. de actio.* Fallit hæc concluſio in caſu in quo factum non principaliter verſatur in obligatione, ſed acceſſoriè, quia obligatio principaliter continet quantitatem, vt quia debitor quantitatis permiſit præſentare pignora infra tempus, quo elapſo promiſit pœnam, hæc pœna non poterit peti: iſta eſt communis concluſio, ita inquit Imol. *in d. c. dilectis.* & Alexand. qui plures refert *in d. conſil.* 49. *& ſequent.* Aret. *in dicto § omnes* multi tenent contrarium, quos adducit Alexan. *in conſi.* 76. *lib.* 5. vbi ſubdit hãc eſſe communem opinionem, ſed malè dicit, quia alia eſt communis: eſt benè verum, quod in facto ſeruatur hic Bononiæ.

Circa tertium articulum Angelus in *d. § alteri.* concludit pœnam non poſſe peti. Aretin. *in dicto § omnes.* contra per text. *in l. ſi dictum. in princip. ff. de euict.* ſed loquitur ille text. in contractu venditionis, qui continet traditionem, & ſic factum, nõ dationem, vel participat de datione & traditione, vt habetur per Bart. *in l. ſtipulationes. in 8. quaeſt. ff. de verbor. obliga.* pœna autem adiecta facto peti poteſt, vt dicit Roman. *in d. conſil.* 510. impugnat etiam opinionem Angel. alia ratione, ex quia iſto caſu vſura non po-

34 teſt cadere, ergo nec qualitas vſuræ, quia † qualitas eſſe ſine ſubiecto non poteſt, *l. 1. C. de condit. ob can. dat. & c. ad audientiam.*

35 *de eccleſ. ædiſi.* vt enim vſura committatur, eſt neceſſe, vt † dominium ſit tranſlatum in debitore, quia ſi dominium remaneret penes creditorẽ, aliquid vltra ſortem peti poteſt, nec eſt vſura, glo. *in ſumma. 14. q. 3. in c. conqueſtus. ſuprà eodem.* ſed iſta ratio nihil eſt, eo quia ſi promiſi dare fundum, dominium eſt

36 penes me antequàm dem: non † enim promiſſionibus, ſed traditionibus dominia rerum transferuntur, *l. traditionibus. C. de pact.*

REPETITIO
IN C. POSTVLASTIS.
De cle. excom. mini.

Præclariſſimi I. V. C. D. Petri Rebuffi.

SVMMARIVM.

1 *Denegatum ſi eſt aliquid alicui, cẽſetur denegatum omne id, per quod peruenitur ad illud.*
2 *Prohibitio facta in matrimonio non habet locum in ſponſalibus.*
3 *Acta quando ſuppleant, vel lex, vel iudex.*
4 *Dominium ſicut non poteſt eſſe penes duos in ſolidum, ſic nec poſſeſſio ciuilis.*
5 *Sigilli vſu prohibito, prohibetur & officium cancellaria.*
6 *Beneficiorum collatio ſi alicui prohibetur, non poterit ille ad ea habilitare ſeu diſpenſare.*
7 *Alienare prohibitus, cenſetur etiam prohibitus permittere alienare.*
8 *Prodigus, cui eſt bonis interdictum ſicut non poteſt alienare, ita nec promittendo obligari.*
9 *Prohibitus contrahere matrimonium viuente ſua vxore, ita nec poteſt promittere contrahere.*
10 *Alienatione prohibita cenſetur etiam obligatio prohibita.*
11 *Reſtitutionem petere aduerſus ſententiam prohibitus, prohibetur petere aduerſus probationem omiſſam.*
12 *Alienare prohibitus extra familiam, non poteſt in teſtamento hæredem extraneum inſtituere.*
13 *Conceſſo vno, videtur cõceſſum omne id, per quod peruenitur ad illud.*
14 *Excommunicato quis non debet communicare, ſed eum vitare.*
15 *Communionem prohibitus & contractus 21.*
16 *Excommunicatus poteſt facere profeſſionem.*
Illatio non fit ex diuerſis.
17 *Reſcriptum per excommunicatum impetratum non valet.*
18 *Matrimonium contrahens, alius contractus facere poſſe videtur.*
19 *Excommunicatus in neceſſitate baptizat.*
20 *Finita excommunicatione, qui erat excommunicatus poteſt agere pro contractibus initis tempore excommunicationis.*
22 *Lex quando expreſſe non reſiſtit factum contra eam non eſt nullum.*
23 *Dependentia à conſenſu excommunicati non ſunt eidem prohibita ſicut contractus.*
24 *Facta multa tenent, quæ fieri prohibentur.*
25 *Matrimonium contractum contra ſponſalia iurata valet, licet prohibeatur fieri.*
26 *Iurans non vendere prohibetur, at ſi vendit, tenet venditio.*
27 *Excommunicatis non interdicuntur quæ ſunt iuris gentium, ſed ſpiritualia.*
28 *Excõmunicationis exceptio in foro ſeculari quo caſu nõ admittatur.*
Amplia, vt num. 29.
30 *Acquiſita durante excõmunicatione non ſunt pauperibus eroganda.*
31 *Et an iuſte retineri poſſint poſt abſolutionem nu. 32.*
33 *Excommunicatus pro ſe contrahere non poteſt, contra ſe ſic.*
34 *Contractus excommunicati licet valeat, tamen non poterit agere quamdiu eſt excommunicatus.*
Poterit tamen alteri cedere 35. &
Ceſſionario non obſtabit excommunicationis exceptio. nu. 36.
37 *Soluere ſi quis ſuis cupiat ad diem, & ante diem eueniat ut creditor excommunicetur, hoc non obſtante tenetur ſoluere.*
38 *Eleemoſyna poteſt dari excommunicato, & debitum ſolui.*
39 *Agens contra excommunicatum tenetur illi dare omne id, quod ex illo contractu debet.*
40 *Excommunicatus non poteſt contrahere nomine ſuæ dignitatis.*
41 *Contractus facti per excommunicatum ratione publici officij, ſi erat publice excommunicatus, non valent.*
42 *Excommunicatis quæ ſint prohibita remiſſiuè.*
43 *Collatio facta excommunicato non tenet.*
44 *Excommunicatus eſt infamis, ſi ex cauſa famoſa excommunicetur. num. 45.*
Siue ſit excommunicatus à iure, ſiue ab homine. nu. 46.
Et ſiue fiat collatio motu proprio, ſiue ad partis poſtulationem. nume. 47.
48 *Clauſula, motu proprio, multum operatur.*
49 *Feudum non poteſt conferri excommunicato.*

50 Collatio excommunicato facta non valet etiam poſt abſolutionem petitam.num.51.
52 Collatio facta de beneficio non firmatur antequàm vacet, licet poſt collationem vacauerit.
53 Collatio facta per Archiepiſcopum ante deuolutionem non valet, licèt poſt collationem deuolutio ſequatur.
54 Collatio excommunicato non valet, ſiue fuerit facta ab Epiſcopo, qui eum excommunicauit, ſiue ab alio, ſiue in eadem diœceſi ſiue in alia, quia
55 Excommunicatus in vna Eccleſia eſt etiam in alijs vitandus.
56 Delicta & honores cum capite ambulant.
57 Excommunicatus conferens etiam non excommunicato nil agit, nec ſua valet collatio.
Siue collatio fuerit facta per Epiſcopum excommunicatum, ſiue per alium collatorem.num.58.
59 Reſcriptum à procuratore excommunicati impetratum non valet.
60 Excommunicatus conferens ſacramenta vel ordines ignoranti characterem imprimit, & valet collatio, ſed non datur executio.
Etiam ſi putabatur non excommunicatus.61.& 62.
63 Inter occultum & publicum in his quæ geruntur ratione priuati officij non eſt differentia, ſecus ſi ratione publici officij, & quando dicatur fieri ratione publici officij, remiſſiuè.
Etiam ſi præſumptiue eſſet excommunicatus.65.
Secus ſi excommunicatio eſſet nulla.66.
67 Sententia iniuſta non operatur quo ad Eccleſiam triumphantem.
68 Collatio facta ab excommunicato valet, quando cum eo eſſet diſpenſatum.
Secus ſi ille, cui eſt facta collatio, ſciret conferentem eſſe excommunicatum.num.70.
71 Excommunicatus poſt appellationem emiſſam poteſt eligere & eligi.
72 Collatio ſi eſt facta per Papam ſcienter excommunicato, videtur diſpenſare & abſoluere, & ideo valet.
73 In diſpẽſatione tam de iure, quàm de ſtylo curiæ requiritur verbum, diſpenſamus.
74 Collatio valet ſi tempore collationis is, cui confertur, nõ erat excommunicatus.
Nec ſufficeret producere ſententiam, per quam in alio loco fuit repulſus vt excommunicatus abſq; alia probatione excommunicationis.num.75.
76 Denunciatio non probat excommunicationem, licèt probetur quem publicè fuiſſe denunciatum, niſi probetur excommunicatio.
77 Excommunicatio poteſt cum vno teſte iurato probari.
Probatur etiam per librum curati ſeu vicarij.78.& 79.
80 L.3.C de aduoc.diuerſ.iud.intellectus.
81 Excommunicatus priuatur non ſolùm diſtributionibus quotidianis, ſed & fructibus beneficij, etiam ſi in ſententia nihil fuerit dictum.nu.82.
83 Vſusfructus per excommunicationem finitur.
84 Clerici in beneficijs non habent plus iuris quàm vſumfructum.
85 Eligentes excommunicatum peccant.
86 Electio in quibus cauſis annulletur, remiſſiuè nu.87.
88 Excommunicatus non poteſt eligere, in electione ſcilicet quæ confert ius.89.
Siue fuerit occultus ſiue non.90.
91 Inter canonicos ſi vnus tantùm ſit excommunicatus, & omnes canonici, vel maior pars ſciant, poſſunt eum expellere, & ſi non expellunt, ſed cum eo eligunt, non valet illorum electio.
92 Excommunicatus notoriè non eſt vocandus: ſecus ſi eſſet penitus occultus.
93 Excommunicatus etiam minori non poteſt eligi, quo intellige, vt nume.94.
Nec etiam poſtulari.95.
96 Poſtulatio venit largè appellatione electionis.
97 Excommunicatus non poteſt præſentari.
98 Præſentatio eſt actus facti: ſicut contrahere eſt facti.99.
Idem in poſſeſſione.nu.100.
101 Excommunicatus non poteſt præſentare.
Limita.vt num.102.
103 Præſentatio per patronum clericum facta, impropriè loquendo, habet vim electionis.nu.104.
105 Permutatio inter excommunicatos non valet.
106 Impetratio beneficij facta per excommunicatum, ſiue per viam nouæ prouiſionis, ſiue alio modo non valet.
Nec etiam impetratio monitorij de occultis.107.
Amplia, vt nu.108.
109 Practica in curia Rom. vt Papa abſoluat impetrantem quo ad illum actum.
110 Excommunicatus non poteſt impetrare literas ſuper reſtitutione ſui beneficij, quo ſuit ſpoliatus.
Limita nu.111.112.
113 Abſolutio excommu.nihil valet, ſi impetrans inſorduerit in excommunicatione vltra annum.
Niſi in impetratione hoc vitium expreſſerit impetrans.
115 Suſpenſus non poteſt eligere nec eligi.
Nec ei beneficia conferri poſſunt, nec ea impetrare poteſt.116.
An autem intelligatur de ſuſpenſione iuris vel hominis. 117.
Idem in nominatione facta per Regem de excommunicata.118.
119 Ius non acquiritur non nominato ex nominatione Regis ſaltẽ in re.
120 Rex non poteſt excommunicari, nec excommunicatus declarari.
An extendatur hoc ad eius officiales.121.& 122.123.
124 Acceptatio facta per excommunicatum valet.
125 Nominatus ab vniuerſitate, licèt ſit excommunicatus tempore vacationis beneficij, poterit tamen beneficium acceptare. 126.127.
Intellige, ſi per acceptationem non acquiratur ius: alioqui ſecus.128.
Idem in alia prouiſione facta excommunicato, quando ei acquireretur ius ſpirituale, quod in eum non cadit nu.129.
130 Canonici excommunicati non prohibentur recipere illum, qui habet canonicum titulum in Eccleſia, receptione facti.
Idem ſi mittatur in poſſeſſionem beneficij canonicè adepti. nu.131.
132 Optio poteſt fieri per excommunicatum.
133 Diſpenſatio fieri poteſt, vbi collatio non tenuit.
Et an ſine cauſa.134.
Intellige, vt num.135.
136 Infidelis quis dicatur.
137 Diſpenſandi tres ſunt iuſtæ cauſæ, & quæ.
139 Canonicus duarum eccleſiarum neceſſitate vrgente quis poteſt eſſe.
140 Diſpenſatio vtilitatis cauſa.
141 Perſonæ qualitas meritis & ſcientia eſt digna diſpenſatione.
142 Eccleſia eſt ſubueniendum, & eſt implenda perſonis literatis, non nepotulis ac aſinis.
143 Pietatis cauſa poteſt diſpenſari, & cauſa religionis ratione bonitatis.nu.144.
145 Prælatus peccat non diſpenſando cauſa exiſtente.
Si verò ſine cauſa diſpenſet, dicitur diſſipatio.146.
147 Conferens beneficium excommunicato & ſic indigno debet ſuſpendi à collatione beneficiorum 148.
149 Dictio, autem, aduerſatiua & iuris & facti.
150 Pœnæ ſunt reſtringendæ non ampliandæ.
151 Pœnam priuationis vel ſuſpenſionis quis non incurrit, niſi in caſibus à iure expreſſis.
152 Conferens beneficium indigno priuatur poteſtate eligendi ſeu conferendi pro prima vice, & illa collatio vel electio non valet.
Intellige ſi electio fuit perfecta, alioqui ſecus. 153.
Fallit, ſi eligens contempſerit appellationem aduerſarij, quia in electione perdit vocem ſuam.154.
Intellige eſſe priuatum poteſtate conferendi vel eligendi, ſi ſcienter: ſecus ſi ignoranter.155.
156 Eligens præſumitur quod diligenter & ſcienter prauiderit, cum ex debito officij teneatur inquirere de moribus & vita electi.157.
158 Ignorantia poteſt probari iuramento, publica voce & fama, & alijs probationib.
159 Epiſcopus promouens indignum ad ſacros ordines priuatur poteſtate conferendi eos.
Idem in poſtulantibus.160.
Idem in præſentante indignum.161.
Et in inſtituente indignum.162.
Idem in confirmante indignum.163.
Cenſentur enim ſuſpenſi in beneficijs quæ habent in illa eccleſia, in qua deliquerunt, non in alia.nu.164.& 165.
166 Conferens, vel eligens ſcienter indignum vltra alias pœnas mortaliter peccat.
167 Conſulentes, præſentantes, & ſuadentes, quia cooperãtur ad malum, etiam peccant.
168 Electio meliorum fieri debet, & tenetur quis de mala electione.169.
170 Eligentes & nominantes ſcienter indignum tenentur de his quæ malè in officio electi geſſerunt.171.
Tenentur etiam ad intereſſe illi eccleſiæ, quam læſerunt.172.& ſeq.
Tenenturq; de mala adminiſtratione electi, & ſiunt participes pœnarum.175.
176 Eligens talis præſumitur qualis electus.

177 Indi-

Digitized by Google

177 Indignus quis dicatur. 178.
179 Laici iurium ſpiritualium ſunt incapaces.
180 Illiteratus omninò eſt excluſus, & nullus in eccleſia Dei.
181 Eccleſia Dei debet ſplendere & non ruere.
182 Imperitus quis dicatur.
183 Conuentio omnis & pactio eſt prohibita in beneficialibus.
184 Bigami non poſſunt ad ſacros promoueri.
185 Beneficijs quis non priuatur ipſo iure propter homicidium non qualificatum.
Nec propter irregularitatem. 186.
Nec qui crimen falſi in literis Papæ commiſit. nu. 187.
Et regulariter quis non eſt priuatus, ſed priuatur per ſententiam, niſi in caſibus à iure expreſſis. 188.
189 Beneficijs quòd quis ſit priuatus ipſo iure, vel per ſententiam, quid proſit ſcire.
190 Homicida ſeu criminoſus an poſſit renunciare beneficium.
191 Reſignatio beneficij quando habeat locum.
192 Beneficium ſi conferatur alicui poſt perpetratum homicidiū vel aliud crimen, non valebit collatio.
193 Impeditur quis faciliùs à conſequendo, quàm priuetur iam conſequutis.
194 Collatio quæ non valet, nil poteſt operari.
195 Eligere nunquid quiſquam teneatur meliorem & digniorem, an ſufficiat eligere idoneum.
196 Collatio beneficiorum indignis facta quantum ſit contraria ſaluti, exemplo Leonis Papæ, cui apparuit D. Pet.
197 Digniorem non eligens peccat mortaliter.
198 Transgrediens canones peccat.
199 Eccleſiam fraudare eſt ſacrilegium. 224.
200 Electio de non idoneiore eſt iuſta cauſa appellandi.
Imò poteſt Epiſcopus, ſi timet, quod canonici per preces aut carnis affectum non eligant aut præſentent meliorem, eos conſtringere ſub iuramento. 201.
202 Melior quis dicatur. 203.
204 Doctor canonum præferendus Theologo quando ſit.
205 Bonitas vitæ quæ nemo amplectenda.
206 Vtilitas ſpiritualis præponenda eſt ſpirituali.
207 Electus caueat, ne alijs reputet ſe meliorem, quia ſuperbum & præſumptuoſum eſſet.
208 Electio ſi fuerit facta de meliori, & is poſtea malus fiat, non erit fraude electoribus nec eis imputandum.
209 Hoſpes tenetur de furto famuli.
210 Impediens à conſequendo beneficium hominem vtiliorem eccleſiæ & idoneum, tenetur illi ad æquale beneficium.
Fallit, quando impediret propter honorem Dei. 211.
212 Eligendus is eſt, qui fructum poteſt facere eccleſiæ.
213 Beneficium nunquid poſſit dari in commendam excommunicato.
214 Legatus non poteſt conferre eccleſias collegiatas.
215 Eccleſia ſi ſit conſueta conferri regulari, non poteſt commendari ſeculari. 216.
217 Beneficia conſueta regi per monachos vnius monaſterij non poteſt committi per inferiorem à Papa monachis alterius monaſterij.
218 Legatus non poteſt commendare beneficia.
219 Commenda facit procuratorem cum legitima adminiſtratione.
220 Commendatarius non habet ius in beneficio.
Nec poteſt permutare beneficium illud commendatum. 221.
Vnde non poteſt fructus beneficij diſſipare, quia quicquid clerici habent, pauperum eſt. 222.
Et ſi diſſipat, tenetur ad reſtitutionem eccleſiæ, vel pauperibus. 223.
225 Papa habet liberam fructuum beneficiorum diſſipationem, & eorum dominus potius eſt quàm adminiſtrator.
226 Commenda fit aliquando ad vtilitatem perſonæ.
227 Perſona non debet eſſe magis priuilegiata quàm eccleſia.
228 Fructus beneficiorum non ſunt dilapidandi.
229 Fructum facere dicitur, qui aliter diſtribuit bona eccleſiæ quàm debuit.
Quia ſibi data ſunt ad diſpenſandum non ad diſſipandum. 230.
231 Beneficij titulum habens vſurario comparatur.
232 Beneficiatus de fructibus ſui beneficij non poteſt liberè diſponere.
233 Commendatarius non eſt verus prælatus ſed tantùm cuſtos.
234 Beneficiatum quod faciat fructus ſuos hæreticum eſt dicere.
235 Clericus ſi expendit aliquid voluptuosè de redditibus beneficij tenetur ad reſtitutionem.
236 Beneficiati loco domini habentur, quando adminiſtrant, ſed loco prædonis, cùm malè.

237 Res Rom. Eccleſiæ ſunt Papæ quo ad adminiſtrationem, non quo ad proprietatem vnde.
238 Papa non poteſt pro libito voluntatis bona eccleſiæ alienare.
Et peccat mortaliter, ſi bona eccleſiæ donat etiam conſanguineis in caſu non licito. 239.
240 Diſſipare, verbum malè ſonat.
245 Beneficia an ſint auferenda excommunicatis. 241. 243.
244 Suſpectus de hæreſi quis dicatur. 245.
246 Beneficio non eſt quis priuandus, niſi in caſibus à iure expreſſis.
247 Excommunicatus pro contumacia ſuper crimine hæreſis perſeuerans per annum in excommunicatione priuatur ipſo iure beneficijs.
248 Pro confeſſo & conuicto de hæreſi quis habeatur.
249 Condemno, verbum quid importet.
250 Verba, retinere, & ſpoliare, quid importent.
251 Citatio quid requirat.
252 Dictio, ex tunc, quid denotet.
253 Ingreſſus religionem ſi ſtetit ſex menſes, & poſteà eſt egreſſus, & iterū eſt religionem ingreſſus, & remanſit alios totos ſex menſes in ea, non cenſetur feciſſe profeſſionem integram, quia illa duo ſemeſtria non coniunguntur. 254.
255 In beneficijs non poteſt quis poſt triennium moleſtari, ſi ea per triennium poſſedit.
256 Excommunicatus ſi intra annum inſtat pro abſolutione, non habet locum pœna priuationis beneficij.
Nec etiam habet locum, ſi ignorauit excommunicationem. 257.
Nec ſi per fraudem aut malitiam Epiſcopi excommunicantis non potuit habere abſolutionem. 258.
Poſt annum autem requiritur ſententia declaratoria. 259.
260 Excommunicatus an poſt annum, probata ſua innocentia poſſit ad ſuum beneficium reſtitui.
261 Confeſſio ficta quandoq; plus prodeſt quàm vera.
262 Pœna duplici non debet quiſq; conteri.
263 Beneficio quis poteſt priuari pro graui culpa.
264 Excommunicato poſt annum denegatur audientia.
265 In excōmunicatione remanens per annū banno imperiali ſubiacet.
266 Puniri quis debet in eo quod delinquit.
267 Aduocati plures Paduæ peſte interfecti, & reperti ſine lingua, quia in ea grauiter peccauerant.
268 Punitus in foro ſeculari, an poſſit in foro eccleſiaſtico puniri, remiſſiuè.
269 Excommunicatus omnibus beneficijs eſt priuandus.
270 Electio canonica quæ dicatur.
271 Verbum canonicè, quando in conſtitutionibus inuenitur, intelligitur ſtrictè.
272 Iura quando loquuntur de promotione vel collatione, debet intelligi de valida.
273 Verborum à proprio ſignificatu non eſt recedendum.
274 Canonicè obtinere quid dicatur. 275.
276 Impetrans literas gratiæ, in quibus faciat mentionem, quod obtinet duo beneficia incompatibilia, non ſufficit ſi dicat, illa canonicè obtinere.
277 Canonicè, verbum ſolet referri ad poteſtatem tantum conferentis, non ad habilitatem recipientis.
278 Literæ in curia Rom. non dantur, niſi exprimatur vel allegetur conſuetudo aut priuilegium.
279 Electio facta à canonicis præſumitur collegialiter facta, ſeu capitulariter.
280 Beneficium habens ſine canonica inſtitutione in conſcientia non poteſt illud retinere.
Intellige, vt nu. 281.
282 Titulus quid requirat.
283 Beneficium obtinens de iure naturali canonicè, non tamen de iure poſitiuo, tenetur illud renunciare.
284 Iuris poſitiui ſolemnitate omiſſa in quibus actibus non teneatur quis facere conſcientiam.
285 Intruſus quis non dicitur, etiam ſi detineat tria beneficia curata.
286 Penſionem qui promiſit, etiam bullis non expeditis eſt naturaliter obligatus.
287 Renunciatio retentis fructibus in foro contentioſo non admittitur.
288 Gratia perficitur ex ſola ſignatura.
Immò ad eſſentiam gratiæ non requiritur aliqua ſcriptura. 289.
290 Adeptus poſſeſſionem cum ſimplici ſignatura in foro contentioſo non expeditis bullis perdit ius quod habet in beneficio.
291 In poſſeſſione quando nullus inuenitur, licet electo & confirmato adminiſtrare auctoritate propria.

Secus in præſcriptione.292.
293 Fratris Gerardi opinio damnatur.
294 Præſcriptio propter quid introducta.
295 Præſcriptio eſt litium finis.
296 Alienare cenſetur, qui patitur præſcribi.
297 Factum legitimè non debet retractari.
298 Poſt præſcriptionem completam in foro conſcientiæ non tenetur quis reſtituere quod præſcripſit.
299 Lex & Princeps ex iuſta cauſa, maximè propter bonū publicum poſſunt dominium transferre in alterum, & vni auferre.
300 Leges à Spiritus ſancti emanata.
301 Communia olim erant omnia.
302 Præſcribens cum bona fide non peccat, & non tenetur ad reſtitutionem.303 & 304.
305 Succedens ab inteſtato in foro conſcientiæ non tenetur reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto minus ſolenniter.
306 Pœnam iudicialem, ad quam quis eſt à iudice condemnatus, ſoluere tenetur etiam in foro conſcientiæ.
307 Lex quando fundat ſe ſuper certo, eſt ſeruanda etiam in foro conſcientiæ.
308 Meretrix cum peccato acquirit id quod ſibi datur pro meretricio.
309 Clericus acquirens aliquid ex negotiatione iniquè acquirit.
310 Ius poſitiuum formam ad euitanda pericula & ſcandala, lites, & fraudes, quæ in electionibus interuenire poſſunt, adinuenit.
311 Collatio facta de nocte, licet ſit de iure ſuſpecta, tenet: ſecus in electione.
312 In foro conſcientiæ non eſt litibus locus.
313 Legis rationes duæ ſi ſint, & vna ceſſet, alia durante, nō ceſſabit lex.
314 Hæres inſtitutus etiam minus ſolenniter obligatur naturaliter recipiendo bona teſtatoris.
315 Pactum nudum obligat in conſcientia.
316 Creditor ſi legis auctoritate cadat à debito, non eſt tutus in conſcientia.
317 Obligatio naturalis obligat in foro conſcientiæ.
318 Damnum etiam leuiſſima culpa datum iure humano ſarciendum eſt.319.
320 Aduocatus tenetur ad damnum etiam ſua imperitia clientulo accidens.
321 Contrahentes in foro conſcientiæ non poſſunt ſe licitè decipere, licet iure ciuili ſic, quia decipere quempiam iure diuino eſt prohibitum.322.
323 Pœna dupli vel quadrupli iure diuino non eſt ſoluenda.
324 Sententiam pro ſe iniquam obtinēs, poſtquàm ſciuit eam iniuſtam, non eſt tutus in foro conſcientiæ.325.
326 Iniuria alicui non fit lege dictante.
327 Actus vitiatur, quando peruenit ad caſum, à quo non potuit incipere.
328 Præſcribens cum mala fide non eſt tutus in foro animæ.
329 Beneficia collata tempore excommunicationis vel ſuſpenſionis non poteſt quis in foro conſcientiæ retinere.
330 Excommunicatus non recipit titulum.
Fallit ſi ſuit diſpenſatum cum eo.331.
Limita vt num.332.333.334.& ſeq.
336 Excommunicatus acquirens beneficium non poterit iuuari decreto de pacifica poſſeſſione.
337 Beneficium occupans vi priuatur primò.
338 Poſſeſſio pacifica quæ dicatur.
339 Beneficij ſecundi iniuſta receptio inducit vacationem primi.
340 Conferens excommunicato per quem ſuſpendi poſſit.
341 Vicarius abſente Archiepiſcopo poteſt excommunicare, ſuſpendere & interdicere ſuffraganeos.
342 Excommunicatus an teneatur dicere horas.343.
Et an poſſit impetrare nominationes.344.
345 Nominatio quot modis accipiatur.
346 Ius renunciantis an acquiratur nominato.347.
348 Nominatio accipitur quandoq; pro quadam publicatione.
349 Nominatio accipitur, quando quis conuenitur actione reali, & is nominat ſuum auctorem, à quo rem habuit, vt cauſam defendat.
350 Poſſidens furtiuam, vt furti ſuſpicionem euitet, tenetur eum nominare, à quo habuit.
351 Nominatio fit quandoq; in officijs ſecularibus.
Quandoq; fit poſt deliberationem.352.
353 Nominatio quædam eſt, quæ tribuit perfectum ius ſine confirmatione.
Alia, quando vacat officium conſiliarij in parlamento Pariſien.354.
355 Conſcientia alicuius ſi aliquid relinquitur, tenetur ille iurare.
356 Nominatio quo ad beneficia, alia quæ reſpicit beneficia vacantia, altera vacatura.
357 Nominatio à maiori parte facta quo caſu valeat.
358 Nominatio quid differat à poſtulatione.359.
360 Nominatio, quæ fit in Regno Franciæ.
361 Doctor debet nominari ad epiſcopatum.
362 Nominationes, quæ fiunt ab vniuerſitatibus ſtudiorum. remiſſiuè.
363 Nominationes quo tempore fuerunt introductæ.
Et ob quam cauſam.364.
365 Nominatio quid ſit.
366 Nominatus an ex ſua nominatione habeat ius ad rem poſt inſinuationem, & ante acceptationem.367.
368 Beneficium cenſetur nominato affectum, facta iure inſinuatione per clauſulam decreti.
369 Collator ſi nō confert, ad proximum ſuperiorem collatio deuoluitur.
370 Ius ad rem quæritur per præſentationem etiam à Laico factam.
371 Præſentatus à patrono, ſi nō fuerit variatum, poteſt petere confirmationem & inſtitutionem.
Et quid ſi Epiſcopus eum non admittat.
372 Ius ad rem conceditur ex literis gratiæ.
373 Gratiæ appellatione venit gratia ſiue per Rom. Pont. conceſſa ſiue per alium.
374 Ius ad rem quæritur ex contractu conditionali.
375 Priuilegio generali in cōferendis beneficijs in certo loco derogatur per ſpecialem gratiam alteri factam.
376 Nominationes quibus concedantur.
377 Tempus competens quod dicatur.
378 Peritia non requiritur tanta in nobilibus ſicut ignobilibus.
379 Qualitas vno poſita in alio non debet repeti.
380 Nominationes an ſint concedendæ omnibus graduatis.
381 Scholares ſine cauſa à ſtudio diuertentes, & vagantes non gaudent priuilegijs.
382 Nominatus debet ſtuduiſſe in ciuitate, in qua eſt nominatus.
388 Scholares non debent gaudere priuilegijs ſcholarium, niſi reſederint ſex menſes, ſeu circa.
384 Scholarium matricula ante quinquennium de iure non extinguitur.385.
386 Nominati debent eſſe moribus idonei.
387 Epiſcopus an poſſit examinare nominatum.
388 Nominationes per quos concedantur.
389 Vniuerſitates omnes an poſſint nominationes concedere.390.
391 Nominationes an poſſint concedi diebus feriatis.
392 Vniuerſitates an poſſint compelli ad concedendum nominationes.
393 Verbum, poteſt, liberam dat facultatem.
394 Nominationes dicuntur gratiæ.
395 Beneficium facere de proprio nemo cogitur.
396 Iudicis officium debet miſericorditer implorari.
397 In nominationibus quæ requirantur.
398 Studij in certificatione requiritur ſcriptura ſignata & ſigillata, aliàs matricula.
399 Scriptura ad validitatem actus regulariter non requiritur.
400 Beneficia debent exprimi per nominatum poſſeſſa in nominatione.
Et numerus beneficiorum.401.
402 Nominatus habens vnum beneficium tantùm, tenetur illud exprimere.
403 Ratio eadem vbi eſt in vno ſicut in pluribus tunc quod eſt ſtatutum in vno habet locum in pluribus & econtrà.
404 Qualitas in nominationibus debet exprimi.
Et verus valor beneficiorum.405.
406 Nominationes non conceduntur non graduatis.
407 Oriundis de iure faciliùs prouidetur quàm alijs.
408 In nominationibus omnia exprimi debent quæ in mandatis.
409 Receptus vigore nominationum ab illis, qui habent poteſtatem, cenſetur receptus auctoritate ordinaria.
410 In ſigillo quatuor requiruntur, & quæ.
411 Teſtium numerus vbi non adijcitur, duo teſtes ſufficiunt.
412 Teſtes debent eſſe probatæ vitæ & opinionis.
413 Teſti non iurato non adhibetur fides.
414 Scholaris non matriculatus non gaudet priuilegijs.
415 Miles non deſcriptus in matricula militum nō gaudet priuilegijs militum.
416 Ciuis non gaudet priuilegijs ciuitatis, niſi ſit in libris ciuitatis deſcriptus.
417 Tabellio non deſcriptus in libro tabellionum nō poteſt officium ſuum exercere, idem de aduocato.

418 Lite-

418 *Litera certificatoria gradum exprimere debens.*
419 *Tempus cœptum non habetur pro completo.*
420 *Nobilitatis ad probationem quatuor teſtes ſunt neceſſarij.*
Et in iudicio deponere debent. 421.
422 *Confeſſio in iudicio facta valet etiam ſine cauſa, quæ extra iudicium non valeret.*
423 *Nobilitatis probatio in quo iudicio ſit facienda.*
424 *Iudex ordinarius loci quis dicatur propriè.*
425 *Regem Franciæ conſtituit ſummus Pontifex protectorem, defenſorem, ac executorem.*
426 *Inſinuationes teſtamentorum coram iudice ſeculari fieri debent.*
427 *Teſtis deponens de nobilitate quomodo deponere debeat.*
428 *Nobilis vt quis ſit, requiritur quòd ſit nobilis vtroq; parente.*
429 *Nobilitas perditur per ingreſſum religionis.*
430 *Irregularitas ingreſſu religionis perditur quo ad actus ſpirituales, ſecus quo ad temporales.*
431 *Illi, quibus ſunt directæ nominationes, nunquid ſint vocandi quando audiuntur teſtes tam pro tempore ſtudij, quàm pro nobilitate.*
432 *Probatio ſuper idoneitate nominati vel alterius quando ſit, poteſt fieri in abſentia.*
433 *Actus quando poteſt fieri ſine citatione partis, eo perpetrato, debet ei intimari.*
434 *Nominationes quando concedantur.*
Quo tempore inſinuentur. 435. & 438.
Et quomodo. 440.
436 *Libellus in nominationibus poteſt quolibet die offerri.*
437 *Nominationes quo in loco fieri poſſint.*
439 *Beneficia non debent conferri non tonſurato.*
441 *Inimicus præſumitur qui non ſalutat alium conſuetum ſalutare.*
442 *Honor debitur conſtitutis in dignitate. &*
Minores debent reuerentiam maioribus. 443.
444 *Canonici & exempti tenentur ſuo Epiſcopo vel Archiepiſcopo præſtare reuerentiam & honorem.*
445 *Sine fide non poteſt ſuper ædificari.*
446 *Sapiens nunquàm inanis eſt.*
447 *Inſinuationes quibus præſentibus fiant.*
Et quomodo fiant capitulo. 448.
449 *Humilitas in Epiſcopis quantum fulgeat.*
450 *Tempus ſi in aliquo actu requiritur, nõ ſufficit probare actum factum, niſi probetur quod illo tempore fuit geſtus.*
451 *Inſinuationes quibus fiendæ.*
452 *Nominatus tenetur dare collatori literas duplicatas, & expẽſis ipſius.*
Fallit, ſi hoc collator non requirat. 453. & 455.
454 *Sponſalia de futuro etiam iure diſſoluuntur per adulterium.*
456 *Inſinuationes per quos fiant.*
457 *Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi.*
458 *Lex loquens in vna perſona non extenditur ad aliam.*
459 *Inſinuans procuratorio nomine debet oſtendere procuratorium, alioquin non valebit inſinuatio.*
460 *Mandatum præſumitur habere, qui habet literas nominationum, gradus, & alias principales penes ſe.*
461 *Nominationes quoties debent inſinuari.*
462 *Verba ſimpliciter prolata reſtringuntur ad primum actum.*
463 *Nominatus etiam Epiſcopo mortuo non tenetur ſucceſſori literas inſinuare.*
464 *Intimatio cui ſit facienda.*
465 *Denunciatio quando eſt de forma, non ſufficit ſcientia: & vbicunq; eſt decretum annullatiuum poſitum, ibi eſt data forma.*
466 *Denunciatio quo caſu etiam ſcienti ſit facienda.*
467 *Inſinuans literas an debeat eas aperire.*
468 *Publicum quod eſt, omnibus patet.*
469 *Non inſinuantes quomodo puniantur.*
470 *Inſinuans tempus obſeruare debet.*
471 *Beneficia quæ comprehendantur in nominationibus, & quæ non.* 472. & *ſequen.*
475 *Reſcriptum ad lites non extenditur ad futuras.*
476 *In donatione omnium bonorum non veniunt futura.*
478 *Concordatum non derogat conſuetudini, priuilegio aut ſtatuto.*
479 *Beneficia vacantia in menſe Ianuarij & Iulij nominatis debentur, vacantia verò in menſibus Aprilis & Octobris graduatis ſimplicibus.*
Nunquid autem collationes alteri quàm nominato factæ in menſibus eiſdem præſtitutis valeant. 480.
481 *Papa non cenſetur derogare velle iuri iam quæſito.*
482 *Priuilegio in ſuum fauorem introducto quilibet renunciare poteſt.*
483 *Mandatarij præferuntur nominatis.*
484 *Conferentes alteri quàm nominato in menſibus eidem aſsignatis quomodo puniantur.*
485 *Actus quando annullatur in odium perſonæ facientis contra præceptum ſibi factum, dicitur pœna.*
486 *Beneficio remoto à non nominato cui collatum erat, tenebitur is, qui contulit, eidem non nominato prouidere.*
Fallit, vt num. 487.
488 *Collator non parens mandatis tenetur prouidere de prouentibus ſuis ei, pro quo mandatur, ſingulis annis, donec de beneficio prouideat.*
489 *Papæ mandatum qui ſine cauſa implere recuſauit in præiudicium impetrantis, tenetur crimine ſtellionatus.*
Et priuatur poteſtate conferendi per octo menſes, quos liberos ad collationem habebat. 490.
491 *Incurrens indignitatem regis, debet feudo, quod ab eo tenet, priuari.*
Sic qui incurrit indignationẽ Papæ meretur priuari beneficijs. 492.
493 *Non obtemperans mandatis Papæ ſeu Regis, mortaliter peccat.*
494 *Priuari cenſetur, qui veniunt contra iuramẽtum, quo promiſerunt ſeruare conſtitutiones & præcepta Rom. Pont.*
495 *Infames qui dicantur.*
496 *Contemnens ſeruare canones & Papæ præcepta ex malitia tanquàm hæreticus debet puniri.*
497 *Collatores quo caſu teneantur ad omnia damna & intereſſe, quæ expoſuit nominatus.*
498 *Damnum, quod tua cauſa patior, in conſcientia teneris mihi ſarcire.*
499 *Nominatus intra quod tempus debeat petere beneficium ſibi cõferri.*
500 *Nominatis pluribus concurrentibus quis præferatur.*
501 *Scholaris præcedit Doctorem ſenem & indoctum, qui non debet gaudere priuilegijs Doctorum.* 502.
503 *Superioris auctoritas ſemper intelligitur excepta.*
504 *Iniuria non debet alteri inferri propter ſanctitatem alterius.*
505 *Vniuerſitates omnes Franciæ ad nominandũ ſunt æque priuilegiatæ.*
506 *Nullum quod eſt, nullum operatur effectum.*
507 *Cuſtodes ſalis dicuntur ſalinarij.*
508 *Promotus per ſaltum quis dicatur.*
509 *Doctor bullatus, vel alio modo graduatus nõ eſt habendus pro doctore.*
510 *Baccalaurei in Theologia præferuntur Licentiatis in iure canonico, ciuili, aut medicina.*
511 *Doctor in Theologia eſt præferendus pluribus in diuerſis facultatibus concurrentibus.*
512 *Doctor iuris canonici præfertur Doctori iuris ciuilis.*
513 *Ius canonicum non minus prodeſt Eccleſiæ quàm Theologia.*
514 *Doctor in vtroq; iure præferẽdus alteri & antiquiori in gradu, quia duo vincula ſunt vno fortiora.*
Fallit, quando conſuetudo eſſet in contrarium. 515.
516 *Doctor legens non legenti præferri debet.*
517 *Libros componere vigiliarum plenumq; ſudoris negotium eſt.*
518 *Melior cæteris eſt præferendus.*
519 *Verbum, volueris, importat liberam voluntatem.*
520 *Nominationes quomodo perdantur, aut gradus. nu. ſeq.*
521 *Proceſſus an dicatur inchoatus per citationem.*
522 *Proceſſus appellatione venit tam proceſſus iudicis quàm partis.*
523 *Nominatus cùm priuatur, priuandus eſt per ſententiam.*
524 *Nominationum poſt priuationem nunquid alias poſſit impetrare.*
525 *Reſcriptum ab excommunicato impetratum eſt nullum.*
526 *Nominationibus quis priuatur, quando habet in Eccleſia Metropolitana vel cathedrali duas præbendas, ſeu dignitatem cum præbenda.*
527 *Concordatum habet vim contractus.*
528 *Princeps recipiens pecunias pro aliquo officio non poteſt dantem deſtituere.*

EXORDIOR. Hãc decretalem. *Poſtulaſti, de cleri. excom. mi.* Et ſummatur, & diuiditur, vt per Panor. hic. Tamẽ hoc principium vltra eum poteſt in duas ſcindi partes, Prima ponit vnum dictum, cum ſua limitatione, Secunda aliud, ſecundo ibi, illi verò caſum in voce finxi.

Nota primò ex hoc tex. in ſequendo Panorm. †quod cui denegatur aliquid, denegatur & omne id per quod peruenitur ad illud. Allegat text. *in l. oratio. ff. de ſponſal.* ſic inducitur ex hoc tex. excommunicato prohibetur communio, ergo & beneficiorum collatio paſſiuè. Cùm beneficia ſine communione haberi non poſſint, nec in eis adminiſtrari, & ſic tranſit Panor. hic pro hoc eſt tex. & ibi Pet. Aoch. *in c. ſi celebrat inf. eo.* & inquantum Panor. 1

alleg. d. l. oratio. videtur quod ſecũ nõ faciat. Imò ibi videtur pro-
2 bari † contrariũ. quia prohibitio facta in matrimonio, nõ habet
locum in ſponſalib. cùm p viam extenſionis illud ibi inducatur,
dum tex. dicit ſuppleatur quod orationi deeſt. Si ſuppletur, ergo
datur intelligi, quod prius nõ erat, & hoc videtur aſſerere Bal. in
l. 1. col. 2. C. ſi rect. prouinc. Barba. conſ. 91. illud referam, col. 17. in 3. vol.

Tamen poteſt teneri quod ille tex. hoc probet, cùm communiter
ad id allegetur, & poteſt dici, quod ibi ſupplementũ conſideratur,
reſpectu verborum, vt patet ibi, dum dicit, quod omninò
nõ erat locuta de ſponſalibus, & ſic ſuppletur reſpectu verborum,
& literæ, quæ legi poteſt, iuxta l. 1. ff. de his quæ in teſtam. de-
3 lentur. † & quando acta ſuppleãt, vel lex, aut iudex, ſeu Princeps,
vide Doct. per illum tex. in l. omnium. C. de teſta. l. iubemus. illo titu. l.
4. § hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. c. 1. de tranſact. & plenè per
Albert. Brunum in tract. de forma & ſolem. actus, rub. de proba. & præ-
ſumpt. o forma in verſi. ſupplet autem defectum.

Sed non ſuppletur quo ad mentem legis, & diſpoſitionem,
quia idem erat diſpoſitum & in ſponſalibus, & in matrimonio,
l. tutoria 2. ff. de ſponſa. l. ſi vxor. § diuus. ff. de adul. hoc notat Dec. in c.
barium col. 2. not. 6. de proba.

4 Et pro hoc nota. facit glo. in l. ſi vt certo § † ſi duob. in verb. domi-
nium ff. commoda. vbi probatur quod ſicut dominium non poteſt
eſſe penes duos inſolidum, per illum text. ſic nec poſſeſſio ciui-
lis, quæ eſt cauſa acquirendi dominium, quia per poſſeſſionem
peruenitur ad dominium, quod prohibetur per hanc regu-
lam, prohibito vno, &c.

5 Pro hoc † facit c. vt noſtrum. de appella. vbi prohibitio in vſu ſi-
gilli prohibetur & officium cãcellariæ, ſed parum facit, quia per
vſum ſigilli non perueniebatur ad cancellariam, cùm de facto
vteretur ibi.

6 Conſequens † eſt quod notat Alex. conſil. 70. in cauſa circa fi-
nem 3. volum. vbi ſi prohibetur alicui collatio beneficiorum, non
poterit ille ad ea habilitare, ſeu diſpenſare, imò ſicut requiritur
expreſſa mentio collationis, c. ſi. de offic. vica. lib. 6. ita & habilita-
tionis, ſecundum eum per hanc regulam.

7 Item, conueniens eſt, † quod prohibitus alienare, cẽſetur eſſe
prohibitus promittere alienare. Bald. in l. fin. C. ad leg. fal. facit tex.
8 & ibi Iaſ. in 4. not. poſt Alexan. in l. item. ff. de verbo. obliga. † vbi ſicut
prodigus cui eſt bonis interdictum, non poteſt alienare, ita nec
promittendo obligari, quia licet promiſſio non ſit alienatio, ta-
men per illam promiſſionem peruenitur ad alienationem, & ſic
prohibita alienatione, & ea videtur prohibita, vide tex. in c. nulla.
in princ. de conceſſ. præbend.

9 † His finitima ſunt quæ dicit tex. in cap. fina. de eo qui duxit in
matri. quam polluit per adult. vbi ſicut prohibetur contrahi matri-
monium cum aliquo viuente ſua vxore, ita & promitti contra-
here, cùm per promiſſionem veniatur ad matrimonium, de quo
per Io. Mon. in c. 1. primo. num. 6. de teſ. Idem in c. ſtatutum. & c. 1. &
Iatiùs in c. accuſatus num. 6. de hæret. in 6. & ibi Philippus Probus in
additio ad eum.

10 † Item prohibita alienatione, cenſetur prohibita obligatio.
Bart. in l. cum lex in fin. ff. de fideiuſſo. item cõtractus qui tendunt ad
hanc tranſlationem dominij, Soc. conſil. 242. circa prin. col. 4. verſic.
11 præterea. in 2. vol. plus dicens, † quod prohibitus petere reſtitutio-
nem aduerſus ſententiam, prohibetur petere aduerſus probatio-
nem omiſſam, quia ea quo remouetur finis, intelligitur remo-
tum principium, & omnis modus perueniendi ad finem.

12 † Item prohibitus alienare extra familiam, non poteſt in te-
ſtamento hæredem extraneum inſtituere, l. peto. § fratre. ff. de lega.
2. latè conſuluit Dec. conſi. 23. & pro hoc idem tenuit Socin. conſi.
227. præſens. & conſi. 250. in cauſa cum ſequen. in 2. volum.

Facit quod dicit Baſio. in l. 1. ff. de autori. tuto. glo. ſingu. in c. 1. in
glo penult. de poſtula. præ.

13 † Secunda regula eſt contra, quia conceſſo vno, videtur eſſe
conceſſum omne per quod peruenitur ad illud, & omnes viæ
intelliguntur permiſſæ, vt poſſit deueniri ad illud, l. 2. ff. de iuriſd.
omn. iudi. l. quamuis. C. de fideicommiſſ. c. præterea. de offic. deleg. l. ad rem,
& l. ad legatum. ff. de procura. & ibi plenè licet videre, non intendo
proſequi octo regulas, quas in voce declaraui, ſed tantùm ma-
teriam huius decretalis, igitur vide quatuor regulas per Baldum
in l. 1. col. 2. C. ſi rectar prouincia, & per Bart. & alios in l. 2. ff. de iuriſd.
omn. iud.

14 † Et ſic infert Panormi. hic, quòd excommunicato quis non
debet communicare, ſed reiicere eos vitareque debet, vt habe-
tur 2. Reg. 13. cap. eiice vniuerſos, ſcilicet excommunicatos à me,
& ibidem eiice hanc à me foras, & claude oſtium poſt hanc, & ſi
fabuloſè loqui liceat, ſicut Vulcanus facie turpis è cœlo in terrã
fuit proiect⁹. Ouid. lib. 4. Metha. ſic excõmunicatus à cœlo in in-
fernũ deiicitur, etiã non obſtante priuilegio vitari debet c. nulli
de ſenten. excommu. niſi in caſibus à iure expreſſis, in c. cum deſideres,
de ſenten. excom. † Poſtquàm prohibetur communio, ergo nec 15
poterit contrahere de quo ſe remittit hic Abb. ad c. ſi verè. de ſenten.
excommu. vbi communiter concluditur contrarium, videlicet
valere contractum factum cum excommunicato. Idem tenuit
Ang. in § minor. Inſtit. de cap. diminutio. & Federi. † conſi. 74. vetus 16
querela probatur, quia excommunicatus profeſſionem poteſt
facere, ergo & contractum c. cum illorum. de ſenten. excommu. quod
parum facit quia ex diuerſis non fit bona illatio, l. ſi. ff. de calum. l.
Papinianus lib. 1. reſpondeo de mino. l. vna. § hu ita. C. de cadu. tol-
len. † quod eſt verum quando recipitur auctoritate ordinaria, 17
ſecus ſi per viam reſcripti, quia cùm reſcriptum non valeat per
excommunicatum impetratum, c. 1. de reſcrip. lib. 6. ita non vale-
bit profeſſio ratione reſcripti facta, Doct. in d. c. 1. col. 6. Felyn. in
c. fin. colum. 1. de exceptio.

† Secundò probatur, cõtrahit matrimonium, ergo & quem- 18
libet contractum c. ſignificaſti de eo qui duxit in matrim. Fely. in rub.
de ſponſa. num. 8. in 12. priuilegia. Iaſ. in l. ſi quis arbitratu. in 6. q. Barto.
ff. de verbo. obligat. licet peccet contrahendo. Flo. in 3. parte ſumma
tit. 24. c. 76. verſ. 14. ſed fortè poſſet reſpon. ſpeciale in matrimo-
nio, ſicut alij ponunt in c. 1. de ſponſa. per Fely. 1.

† Item in neceſſitate baptizat c. nullus. in primo de conſec. diſt. 4. 19
glo. in c. paſtoralis § præterea de offi. ordina.

† Item facit text. ſingu. in c. felicis § cęterum. de pœn. lib. 6. ſecun- 20
dùm Fely. in c. ſi verè colum. 2. de ſenten. excommu. Iuan. de Selua
in tracta. de beneficio in 3. parte q. 4. vbi finita excommunicatione
poteſt agere pro contract. bus initis tempore excommunicatio-
nis, ergo valent contractus.

† Non obſtat quòd prohibeatur communio, quia verum eſt 21
ſub excommunicationis pœna c. excommunicatos, & ſequen. 11. q. 3.
c. 2. de except. & contra faciens incidit in excommunicationem
minorem, peccatque c. illud. infra eo. actus tamen remanet vali-
dus, cùm lex aliquid prohibet ſub pœna, actus tenet, ſed pœna
committitur. Cyn. & alij in l. non dubium. C. de legib. Panormita. in
c. 2. vlt. not. col. 2. de teſtibu.

† Item, quando lex expreſsè non reſiſtit, factum contra eam 22
non eſt nullum. Barto. & alij. in d. l. non eſt dubium, & l. cum lex. ff. de
fideiuſſo. & oritur obligatio naturalis, & ciuilis. Bartol. & alij in l. ſi
non ſortem. in princ. ff. de condi. indeb. ſed hic non reſiſtit excommu-
nicato, ſed potius reſiſtit contra non excommunicatum, quia
illi prohibet communionem, ergo ita debet valere pro excom-
municato quàm contra, not. Doct. in d. c. veritatis. † Ratio eſt, 23
quia quæ dependent à conſenſu excommunicati, non ſunt ei-
dem prohibita, ſicut eſt contractus. Felyn. in c. ſi verè de ſententia
excommun. Angel. in ſua diſputatione incipiente, Duo inuicem, nec te-
ſtamentum, Bartol. in l. ſi quaramus. ff. de teſtamen. not. in cap. decer-
nimus. de ſenten. excommunica. Cardina. & Barbat. in Clemen. vna.
de except. Socin. in tractatu fallen. regula 133. excommunicatus. Be-
nedict. in repetitione capituli, Raynutius in verbo mortuo, in pri-
mo. nume. 289. cum ſequent. de teſtament. vbi tradit quoque limita-
tiones.

† Præterea non obſtat, excommunicatio ſuſpendit actum fa- 24
ciendum, ergo & factum annullat, nam non ſequitur, quia multa
tenent facta, quæ fieri prohibentur, c. rurſus qui cleric. vel vouent.
l. patre. & ibi Iaſ. ff. de his qui ſunt ſui.

† Pono inſtantiam, nam matrimonium contractum contra 25
ſponſalia iurata valet, licet prohibeatur fieri, c. ſicut. & c. ſi inter. de
ſponſal.

† Item iurans non vendere, prohibetur, ſed ſi vendat, tenet 26
venditio, licet peccet, Innocen. in c. dilecto. colum. 2. de præbend. &
ſic contractus valebit, † cùm ei non interdicantur, quæ ſunt iu- 27
riſgentium, ſed ſpiritualia, not. in d. c. veritatis. Bald. in l. 1. C. de iu-
ri. & fact. ignoran. colum. vltima. & iſta eſt communis ſecundùm
Socin. in l. ſi quis arbitratu colum. penult. ff. de verbo obliga. & Angel.
de Clau. in ſua ſumma, in ver. excommunicato. in vltimo. § 19. Silue-
ſter eodem verſi. in ter. 10. in 23. q. & † maximè in hoc regno, in quo 28
de conſuetudine generali non admittitur excommunicationis
exceptio, in foro ſeculari, vt tradit Ioan. Fab. in § fin. Inſtitu. de cu-
rato dixi in arbore exceptio. poſita in ff. nouo. anc. hi. de except. &
latiùs in ſtylo Bituric. curiæ ſecularis, rub. des reproches des teſmoings, ar-
tic. 4.

† Amplia

Digitized by Google

29 Amplia † ſiue ſcienter, ſiue ignoranter contraxerit. Innoc. & alij *in d.c.veritatis, colum.2.*

30 Amplia, † quòd etiam acquiſita durante excommunicatione, vel ex illo contractu ſic facto, non ſunt pauperibus eroganda. Panorm. *in c. cùm ſit, de Iudæ. in 2. notab.* vbi dicit, quòd iuſtè
31 retinet ea, quæ in excommunicatione acquiſiuit, poſt † abſolutionem hodie, cùm in beneficiis quaſi contrahatur, an per excommunicatum ſuper his poſſit contrahi, cùm dupliciter peccent. Cogita ne irritem crabones.

32 Limita † quando fieret contractus de rebus eccleſiæ, quia cùm eidem ſit adminiſtratio eccleſiæ interdicta, ergo non valebit contractus. Felinus *in c. ſi verè, colum. 2. de ſentent. excommunicationis.*

33 Reſtringe, † vt pro ſe non poſſit excommunicatus contrahere, ſed contra ſe ſic. Nicol. de Milis *in repertorio, in verbo, excommunicatus. quæſt. 39.* quod reprobât Doct. *in l. ſi quis arbitratu, ff. de verbor. obligat.* Et iſta vltima opinio peruicit conſuetudine, vt tradit Henric. Boich. *in d.c. veritatis, colum. antepenult.*

34 Tertiò fallit, † quòd licet valeat contractus, tamen non poterit agere, quamdiu eſt excommunicatus, *c. intelleximus, de iudic.* & ibi multa fundunt Doctores.

35 Poterit † tamen alteri cedere, gloſ. *in c. 1. de iure patronat. lib. 6.* ſingul. ſecundùm Baldum *in Margarita, in verbo, exceptio, quæſt. 66.* vel delegare Specul. *in tit. de procur. §. fin. verſic. quid ſi.* Intellige etiam durante excommunicatione, & eidem ſolui poteſt, Philip.
36 *in c. 2. colum. 3. de except.* Cardin. *in Clement. 1. quæſt. 7. illo tit.* & † ceſſionario non obſtat exceptio excommunicationis, niſi in quinque caſibus, poſitis per eundem Philip. *in c. vno. §. fin. colum. penult.*
37 *de iure patronat. eod. lib.* Immò † ſi quis iurauit ſoluere cuipiam ad diem, & ante diei euentum creditor excommunicetur, ea non obſtante, debet ſoluere in termino debitum excommunicato, licet hic non poſſit agere vt periurium euitet, gloſ. *in c. nos ſanctorum. 15. quæſt. 6.* Innocent. & Andr. *in d.c. veritatis.* & famulus tenetur eidem ſeruire, ac vxor, *c. quoniam multos. 11. quæſt. 3.* Philip. *in c. 1. colum. 3. de except. lib. 6.* latè *in ſumma Silueſtrina, in verb. excommunicatio, in 5. quæſt. 12.*

38 Intellige ſi indigeat, † quia ſicut excommunicato poteſt dari in eum caſum eleëmoſyna, fortius debitum ei ſolui, gloſ. *in c. quiſquis. 42. diſtinct. c. quoniam multos. 11. quæſt. 3.* ſecùs in ſuſpenſo propter crimen. Philip. Peruſ. poſt gloſ. *in c. paſtoralis, c. verum, de appel.* latè Henr. *in d.c. veritatis, in fine.*

39 Si tamen † agitur contra excommunicatum, is qui agit, tenetur dare omne id, quod ex illo contractu debet. Innocen. *in d.c. ſi verè.* Panorm. & Rauen. *in d.c. veritatis.*

40 Item limita, † vt non poſſit contrahere nomine ſuæ dignitatis, quia eo ipſo, quòd eſt excommunicatus, eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione, vt ſuprà dixi, & hoc expreſsè tenet Nicol. de Milis *in repertor. in verb. excommunicatus, in 65. quæſtione.* Felinus *in c. final. colum. 2. de exceptio.* Henric. Boich. *in d.c. veritatis, columna antepenult.*

41 Poſtremò fallit, † quod contractus facti per excommunicatum ratione publici officij, ſi erat publicè excommunicatus, non valent. Vnde ſi tutor excommunicatus publicè interponit auctoritatem alienationi bonorum pupilli, non valet, quia talex ſunt actus publici, vt not. Aufrer. *in deciſione Capellæ Tholoſæ q. 143. ſi excommunicatus.*

42 Alia † prohibita excommunic. ſcribit Panormitan. & Decius *in c. intelleximus, de iud.* Cardin. *in Clement. vna, de except.* Angel. de Clauaſ. *in ſua ſumma, in verſi excommunicatio. §. vltimo.* & Silueſter in 3. Doctores *in c. decernimus, de ſent. excommun. in 6.* Ioan. de Selua *in tractatu de beneficio in tertia parte, quæſt. 4. & infra proſequor latim.* vide de Traiecto *in 4. ſent. diſtinct. 15. de confeſſio. verſic. pro huius ſolutione.* ponendo hunc verſum:

Os orare vale communio menſa negatur.

intellige excommunicatis.

43 Secundò nota, † quòd collatio facta excommunicato non tenet. Ratio eſt, quia iura ſpiritualia in eum non cadunt, *c. cùm dilectus, de conſuet. c. cùm inter R. de elect.*

44 Item, quia iis non debet excommunicari, vt hic Panormit. & alij *in c. cùm noſtris, de conceſſio. præben.* Sylueſter Prierius *in ſua ſumma, in verbo, diſpenſatio, quæſt. 9.* Aſten. *in ſua ſumma, tit. 9. quæſt. 6. libro 7. rubric. de damnis excommunicationis.*

Item, † quia excommunicatus eſt infamis, text. ſingular. *in c. infames. 6. quæſtione 1.* ſecundùm Romanum *ſingular. 675. an excommunicatus.* gloſ. *in verſic. infamia. in titulo, Quo tempore miles inueſtituram petere debeat.* Florent. *in 3. tertia parte ſummæ, titulo 24. capite 76.* & infamibus portæ dignitatis non patent, *l. 1. C. de infamibus, libro 10. & l. ſecunda, C. de dignitat. libro 12. & regula iuris, libro 6. infamibus.*

Quod † eſt verum, ſi ex cauſa famoſa excommunicetur, alioqui ſecùs. Innocent. & alij *in c. teſtimonium, colum. 1. in fine, de teſtib.* Archidiac. *in ſumma, 4. quæſtione 1.* Roman. *ſingul. 682. in princ. ſequitur Benedictus in repet. c. Raynutius, in ver. mortuo, in primo, num. 292. de teſtam.* 45

Amplia, † ſiue excommunicatus ſit à iure, ſiue ab homine, domini de Rota *deciſione 363.* nota quod excommunicato in antiquis, tum quia hic textus generaliter loquitur, tum quia non diſtinguit, *l. 1. § generaliter. ff. de legat. præſtand. l. de pretio. de publiciana in rem actione.* & quando imponitur ſententia iuris propter crimen, plus ligat, argumento notatorum *in c. fin. de exceſſibus prælator.* not. Imol. *in capitul. cùm dilectus, in gloſſa magna, circa finem, de conſuetud.* 46

Amplia, ſiue † fiat collatio motu proprio, ſiue ad partis poſtulationem. Cardinal. *in Clementina 1. §. 1. quæſtione 4. de religioſis dom.* licet † aliàs clauſula, motu proprio, nullùm operetur, *in c. ſi motu.* & ibi latè ſcripſi *de præb. lib. 6.* vbi cumulaui effectus clauſulæ motus proprij vltra Doct. hactenus. 47 48

Amplia † etiam in feudo, quod non poteſt conferri excommunicato, nec idem poteſt conferre, not. *in c. vno. hic finitur lex, deinde conſuetudines, &c.* & Baldus expreſsè *in capit. veritatis, in fin. de dolo.* 49

Extende, † quòd non valet collatio excommunicato facta, etiam poſt abſolutionem petitam, & obtentam. Petrus de Anchar. hic, quia quod nullum eſt, non poteſt conualeſcere. Regula non firmatur, *de regulis iuris, libro 6. c. dudum primo, de electione.* Archidiaconus *in capitul. nullus. 63. diſtinctione.* ab initio cùm non recipiat titulum, ergo non proderit abſolutio, † niſi fieret ei- 50 51
dem de nouo collatio, † ſicut non firmatur collatio facta de beneficio, antequam vacet, licet poſt collationem vacauerit. Ioan. Andr. *in c. ſi clericus, in nouel. colum. 2. de præbend. lib. 6.* Nicol. Milius *in ver. gratia. §. vltimo.* quod facit contra epiſcopos conferentes beneficia infirmorum, † Sic nec valet collatio facta per Archiepiſcopum ante deuolutionem, licet poſt collationem deuolutio ſequatur. Felinus latè *in c. cùm ex officij, colum. antepenult. vſque ad finem, de præſcript.* vide tamen ibi, & nouiſſimè per Philippum Probum *in addit. ad Ioan. Monachum in c. 3. circa finem, de præbend. libro ſexto.* 52 53

Amplia † non valere collationem, ſiue fuerit facta ab Epiſcopo qui eum excommunicauit, ſiue ab alio, ſiue in eadem diœceſi, ſiue in alia, † quia excommunicatus in vna eccleſia, eſt etiam in aliis vitandus, *c. quiſquis, & ibi gloſ. 4. quæſtione 5. gloſſ. vltima, in capitul. paſtoralis. §. verum. de appellationib.* Bartolus *in l. ex ea. ff. de poſtulan.* Cardin. *in Clementina 1. verſic. ipſum, de pœnis.* Panormitan. *in capit. 1. notab. 4. de raptor.* quia vna eſt ſola vniuerſalis eccleſia, *c. loquitur. 24. quæſtione 1. extra, vnam ſanctam de maiorit. & obedient. in communibus.* Imola *in capitul. ad reprimendam, colum. prima, de officio ordinarij. & in capitul. 1. de treuga & pace.* Ratio, † quia delicta & honores cum capite ambulant, notat Ioan. Monach. & ibi Philippus Probus in *additio. ad eum in c. accuſatus, numero 16. de hæret. in ſexto.* 54 55 56

Extende † hanc decretalem in conferentem, quia excommunicatus conferens etiam non excommunicato, nil agit, nec ſua valet collatio, Doctores *in c. cùm inter R. de elect.* Archidiac. *in c. nullus. 63. diſtinct.* Bart. *in conſ. 238. Exiſtens, in fine.* Henric. Boich. hic, *Benedict. in repet. c. Raynutius. in verbo, mortuo, in primo, num. 235. cum ſeq. de teſtamen.* cùm ſit exutus, & ſuſpenſus, omni auctoritate, & poteſtate in ſpiritualibus, vt not. *in c. decernimus,* per Card. *de ſent. excommun.* 57

Amplia, † ſiue collatio fuerit facta per epiſcopum excommunicatum, vel alium collatorem, aut per ſuum Vicarium, etiam nõ excommunicatum, quia cum nomine epiſcopi excommunicati, vicarij conferant, & vnum & idem ſit conſiſtorium, *c. 2. de conſuet. lib. 6.* ideo erit vicarius ſuſpenſus per excommunicationem Epiſcopi, ſicut per mortem eſſet reuocatus, gloſ. vlt. *in Clementina final. de procur. ſingul.* ſecundùm Philip. *in c. 1. de offic. vicar. lib. 6.* Panormita. *in c. quoniam Abbas, num. 10. de offic. delegat. & capit. licet, in fine, illo titulo.* niſi à iure acciperet iuriſdictionem, aut poteſtatem, ſeu ab alio ſuperiore, ſecundùm Philippum, *vbi ſupra per c. quia. 89. diſtinct.* vide textum & ibi Doct. *in c. 1. de offic. vicarij, libro 6.* 58

59 Sicut † non valet reſcriptum à procuratore excommunicati impetratum, Felinus *in c. fin. colum 2. de except.* Ioan. Crotus *in c. 1. de reſcriptis.* Ioan. Andr. *in c. 1. in fin. de offic. vicar. lib. 6. not. in c. fin. de procurat. vbi vide.*

60 Reſtringe † ſupra adducta, quando conferret Sacramenta, vel Ordines ignoranti, quia valebit collatio, & character imprimitur, ſed non datur executio, *capitul. vltimo, de ordin. ab epiſcop.* & idem eſt, ſi illa conferantur excommunicatis, per non excommunicatos, *c. 1. de eo qui ordines furtiuè ſuſceper. c. cùm illorum, in fin. de ſent. excommunic.* gloſ. *in ſumma. 9. quaſt. 1.* Philip. *in c. 1. colum. 3. de except.*

61 Amplia etiam, † ſi putabatur non excommunicatus, Philip. *in d. c. paſtoralis. §. verum, colum. 2. de appel.* nam veritas eſt attendenda, *§. ſi quis rem. Inſtit. de legat. l. 2. §. ſi quis à pupillo. ff. pro empt.*

62 Amplia etiam † ſi ille excommunicatus ignoraret ſe excommunicatum, gloſ. *in c. penult. infra eodem.* licet contrarium teneat gloſ. & malè. ſecundùm Panormitan. Imol. Philip. & alios ibi, *in c. paſtoralis. § verum. de appellatio.* & Aſtenſ. *in libro 7. titulo 6. rubr. qui poteſt excommunicari. 3 quaſtione.* vide Cardinal. *in conſil. 40. in*
63 *ſacto*, quia † in his quæ geruntur ratione priuati officij, non eſt differentia inter occultum, & publicum, ſecùs ratione publici officij, & quando dicatur fieri ratione publici officij, vide per gloſ. & alios *in c. cum dilectus, de conſuetud.* & Doctores *in c. ad probandum, de re iudic. & d. c. paſtoralis. §. verum.* Ægid. de Bellamera *cõcluſ. 66. ſecretum.*

64 Extende † non valere collationem eidem factam, etiam ſi minori tantùm excommunicationi eſſet innodatus, *c. fin. infra eodem.* Dec. *in c. dilecti, notab. 1. de exceptio. ſuprà, & infra dicam.* vide Silueſtrum *in ſua ſumma, in verſicul. excommunicatio, in quarto, dubio primo*, ratio ponitur *in dicto capitul. ſi celebrat.* quia ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à ſanctis Patribus eſt priuatus.

65 Limita † ſi eſſet præſumptiuè excommunicatus, *c. proximo. infra eodem.* quia veritas opinioni præualet, vt ſuprà dixi, *l. ſi pater. §. fin. de manum. vindic.*

66 Secundò fallit, † quando excommunicatio eſſet nulla, & de hoc conſtaret tempore electionis, licèt eſſet publicè excommunicatus. Nam veritate comperta, non eſt nulla electio aut collatio tali facta. 8. *diſtin. c. veritate.* & ita tenent Innocent. Ioan. And. & Hoſtienſ. *in c. dilectis, circa finem. de appel.* Imò ſi ille celebraret, non efficeretur irregularis, cùm ſecundùm veritatem talis non ſit ligatus. Archidiac. *in c. licet, de ſent. excommunic. lib. 6.* Boich. *in d.*
67 *c. dilectis.* & talis † ſententia iniuſta non operatur quò ad eccleſiã triumphantem, gloſ. not. *in c. quodcunque. 24. quaſtio. 1.* quam declarat Panormitanus *in c. ita quorundam, in fin. de Iuda.* imò illa excommunicatio potiùs obeſt ei qui eam laxauit, quàm qui patitur. Auguſt. *in c. illud. 11. quaſt. 3.*

Si verò eſſet dubium, an excommunicatio teneat, electio facta de tali excommunicato, pendet à futuro euentu, *argum. l. existimus. ff. de acquiren. poſſ. ff. c. fraternitatis, de frigid. & maleſic.* quia ſi pronuncietur nulla excommunicatio, valebit collatio, vel electio, alioquin ſecùs, Buich. *vbi ſuprà.*

68 Tertiò reſtringe, † quando eſſet diſpenſatum cum eo, vt hic Io. de Sel. *in tract. de beneficio, in 3. part. quaſt.* 4. dicam infra in gloſ. *in verbo, diſpenſatum*, quis poſſit diſpenſare.

69 Quartò limita, † quando ille qui contulit, erat occultè excõmunicatus, & non declaratus, quia tunc valebit collatio facta nõ excommunicato. Innoc. Panor. & Felin. *in c. ad probandum, de reiud.* & ibi aſſerit Felin. ſic fuiſſe iudicatum. Philip. *in c. 1. colum. 2. de except. lib. 6.* Ioan. de Selua *vbi ſuprà, quaſtione* 4. Federic. *conſil. 74. verus* Imol. *in c. cùm dilectus, in gloſſ. magna. de conſuetud.* Florent. *in 3. parte ſumma, titul. 24. capito 76. verſic. decimò excommunicatus.* Boich. *in dicto c. veritatis.* Angel. *in verſicul. excommunicatio, in vltimo. §. 19.*

70 Reſtringe, † quando ille cui facta eſt collatio, ſciret conferẽtem eſſe excommunicatum, & tamẽ illum audiret, & ab eo collationem peteret, ac reciperet, quia tunc non veniret, ſaltem veniret annullanda, etiam ſi conferens eſſet occultus, Calderin. & Panormit. *in d. c. ad probandum* & facit quod notat Ioan. Fab. in §. *ſed cùm aliquis, colum. penult. Inſtit. de teſtamen.* vbi dicit valere teſtamentum, licèt vnus ſeruus communi æſtimatione liber reputatus ſit ibi teſtis. Quod fallit, ſi teſtator ſcit eum eſſe ſeruum, Iaſ. & alij *in l. 1. C. de teſtament.* Rauenna *in d. c. veritatis.* Nicol. de Milis *in repertor. in verbo, excommunicatus. quaſt. 37.* & hoc in odium illius qui iura contemnit, communicando cum excommunicato. Philip. *in d. c. 1. de except. libro 6. notatur in c. illud, ſuprà eodem. & c. ſi celebrat, infra eodem.* facit pulchrè text. *in c. 1. de ordinatis ab epiſcopo.* Imol. *in c. per inquiſitionem, notab. 5. de electio.* licet aliqui teneant contra *in c. 1. de ſchiſmat.*

Quintò limita, † quando eſſet excommunicatus poſt appellationem emiſſam, poterit enim in eum caſum & eligere, & eligi, & conferre, *c. peruenit, in primo*, & ibi Philip. *& c. paſtoralis, & c. ſæpè*, & ibi Bald. & *c. præterea, de appellat. c. ſolet, & c. licet, de ſenten. excommun. libro 6.* Bart. Bald. & alij *in l. fin. C. ſi à non competenti iudice iudicatum fuerit.* Panormita. *in conſil. 33. Caſus, in 1. volum.* Geminia. *conſil. 99. Super primo, colum. 2.* Cardin. *conſil. 119. in fin.* Præpoſitus *in c. verum, colum. 3. de appellat.* Dom. meus & conciuis dom. Boër. *in addit. ad Mandagotum in verb. eo iure vtimur, in tract. de elect. in prima parte, cap. 27.* 71

Sextò fallit, † quando collatio eſſet facta per Papam ſcienter, quia tunc videretur diſpenſare, & abſoluere talem excommunicatum, *l. idem Vlpianus. §. fin. ff. de excuſat. tutor. l. quidam conſulebat. ff. de re iudic.* & ibi latè Doctores, quia qualitas adiuncta verbo, &c. *l. in delictis. §. ff. de noxal. actio.* Iaſon *in l. Barbarius, colum. tertia cum ſequent. ff. de offic. prætor.* poſt Panormitan. *in c. innotuit, col. 2. de elect.* Felin. *in gl. in c. cùm in iure, de offic. deleg.* facit quod not. *in c. ſi quando, de reſcript. colum.* 4. in † diſpenſatione verò tam de 73 iure, quàm de ſtylo curiæ Romanæ requiritur verbum, diſpenſamus, alioqui non valet, Calderin. *conſil. 8. An exiſtens, in titul. de reſcriptis.* 72

Vltimò limita, † quando non erat excommunicatus tempore collationis, vel electionis, vt probatur in capitulo ſequenti. Ideo teſtes debent deponere, quòd tempore collationis vel electionis erat excommunicatus, alioqui probatio non concludit. Archidiac. *in c. nullus. 63. diſtinct.* valebit etiam probatio præſumptiua, videlicet, ſi probetur quòd ante electionem erat excommunicatus, quia præſumptio iuris eſt quòd tempore collationis duret. Ideo debet probare ille cui facta eſt collatio, abſolutionẽ. Panorm. & Rauen. *in c. ſequent.* per ea quæ not. Bart. & alij *in l. 1. ff. ſi certum pet. in l. ſiue poſſidetis, C. de probat. & in regula ſemel malus, de regul. iuris, lib. 6.* 74

Non † tamen ſufficeret producere ſententiam, per quam in alio loco fuit repulſus, vt excommunicatus abſq; alia probatione excommunicationis. Hoſtien. & Innoc. *in c. cùm dilectus, colum. vlt. de ord. cognit.* Archid. *3. q. 1. in princ.* 75

Item † non probaret denunciatio excommunicationem, licet probarem quem publicè fuiſſe denunciatum, ſi aliter non probem excommunicationem, quia poteſt eſſe quòd fuit denunciatus, & tamen non fuit verè excommunicatus, & ſic hæc probatio non concludit neceſſario quod requiritur, *c. in præſentia, de probatio. l. neque natales, C. illo titulo.* & hoc quando agitur de graui præiudicio, vt de amittendo beneficium, ſecùs ſi de modico, vt de repellendo à iudicio, gloſ. *in capit. 1. in verſic. nomen, de exceptio. libro 6.* gloſ. *in c. licet, in fine. de ſentent. excommunicat. eodem libro.* gloſ. *in verſic. denunciata, de excommunicatio. non vitand. in pragmatic. ſanctio.* Domini de Rota *deciſione 252. in nonis, & deciſione 400. ſi quis petat, in eiſdem.* Philip. *in c. peruenit, in primo, columna 2. de appellatio.* Romanus *conſil. 249. Cùm quæritur.* Panormitanus & Felinus *in c. prudentiam. §. ſextò, de offic. deleg.* vbi † etiam dicunt, 77 excommunicationem poſſe per vnum teſtem cum iuramento probari. 76

Item † probatur per librum curati ſeu vicarij, in quo ſunt deſcripti omnes excommunicati, ſi ille, de quo agitur, ſit ſcriptus, nec raſus. Federic. *conſ. 119. Nullis, colum. 2.* 78

Idem † arbitror in libro exactoris Tholoſæ, pecuniarum legentibus extra ordinem (cõductas quas dicunt) ab ſcholaribus promiſſarum, vt ſi ſcholaris non fuerit repertus in libro exactoris, probetur excommunicatus, cùm omnes ſoluẽtes ibi deſcribantur, & quicunque non reperitur ibi deſcriptus, præſumitur non ſoluiſſe, & ſic excommunicatus, ſicut qui non eſt in libro matriculæ deſcriptus, probatur non matriculatus, *l. exeo, & ibi not. ff. de teſtam. milit.* Bauer. *in § ſed hactenus, colum. 2. Inſtitut. illo titulo.* vide Felinum & Decium *in c. cùm adeo, de reſcriptis.* Doctores *in l. vna, C. ne liceat habita. metroco. libro decimo.* tamen ille liber non plenè probaret, ſed magnam præſumptionem aduerſus non in eo ſcriptum faceret, cùm poſſit eſſe cuidam remiſſum ob paupertatem, conſanguinitatem, aut aliàs, vt ſæpiùs ibi legens remiſi, ſicut de iure tenetur quis pauperibus, gloſ. *in l. omnes, in prima. C. de annon. & tribut. libro 10.* Præterea poteſt exoluiſſe vni ex lectoribus, & tamen nõ fuit ibi ſcriptus, vel eſt filius Doctoris, qui 79

Caturci

Caturci nil ſoluunt, *iuxta l.3. C. de aduocat.diuerſ.iudic.* & ibi gloſ.
80 hic tamen omnia iura ſoluunt, vt vidi & intelligunt † collegæ
mei illum text.in vniuerſitate in qua pater eſt doctor, & regens,
extra debet ſoluere, & ita practicamus vix à ſolutione condu-
ctæ eos liberarem, etiam in illa vniuerſitate, in qua pater eſt re-
gens, cùm operarius ſit dignus mercede, vt in Euangelio *Luc.10.*
patet, *c.quicunque ſuffragio.12.quæſt.2.* ad quod aduertant ſchola-
res, & benè ſuis præceptoribus ſoluant, vt doctiores efficiantur,
vt probo in *repetit. Auth. habita*, vbi cumulaui priuilegia ſchola-
rium, *C.ne filius pro patre.*
81 Nota † quòd excommunicatus priuatur non ſolùm diſtri-
butionibus quotidianis, ſed & fructibus beneficij, etiam ſi in
ſententia nihil fuerit dictum, gloſ.*in capitul.præter.32.diſtinctione.*
Innocentius *in capitul.qualiter, in ſecundo, in fine.de accuſat.* Panor-
mitanus.Imol.Peruſ.*in capitul paſtoralis, §. verum. in gloſſ finali, de*
82 *appellationib.* quod eſt verum, † ſi fuerit in mora petendi abſolu-
tionem, nec ei poſtea abſoluto reſtitui debent fructus in con-
ſcientia. Florent.*in tertia parte ſummæ, in titulo 24.capitul.76.ver-*
ſicul.nonò excommunicatus. Syluester Prierius *in ſumma ſua, in ver-*
bo, clericus, in vltima quæſtione 25. Felinus *in capitul. Apoſtolicæ, colum-*
83 *na 5.& capitul.cùm inter, numero 19. columna 9.de exceptio.* quia † per
excommunicationem finitur vſusfructus, Baldus *in § finitur. In-*
ſtitut.de vſufruct. quem refert Præpoſitus *in capitul. paſtoralis. §. ve-*
84 *rum, columna 7.de appellationib.* cùm † ergo clerici in beneficiis
non habeant plus iuris quàm vſumfructum, gloſ.& Doctores *in*
capitul præſenti, de officio ordinarij. immò ſolum vſum, vt infra di-
cam, conſequens eſt vt in fructibus priuentur, *dicto capitul.paſto-*
ralis. Imol.*in capitul.olim.de reſcriptis.facit c.1.§.1.ne ſede vacante, li-*
bro 6. licèt de conſuetudine non obſeruetur quo ad fructus ex-
tra diſtributiones.
85 Extende † hunc textum etiam procedere in electione, quæ
facta de excommunicato non valet, & eligentes peccant, *capitu-*
lo conſtitutis primo, & ibi gloſ.*de appellat.c.cùm inter, & capitul.illa.* &
ibi not.*de electio.capitul.cùm dilectus, de conſuetud.* Petrus de Ancha-
ran.per illum textum *in capitul.ſi celebrat, infra eodem.* & dominus
de Blaſio, viro primus quoque non modò doctiſſimus *in ſuo tra-*
ctatu electio.in ſecunda parte, quæſtio.10. quia iura loquentia de col-
latione habent locum, etiam in electione, & contra gloſ.ſingu-
larem *in capitul ſi poſtquam, §.finali, de electio. libro ſexto.* ſecundùm
Barbat.*in capitul.inter, columna penultima, numero 28. de reſcriptis.*
& in repetitione capitul Raynaldus, columna 78.de teſtamentis. Berta-
chinus *in tractatu de epiſcop.libro primo, in tertia parte, quæſtione 31.&*
86 *quarta parte, quæſtione quarta, & 24.* cauſas † ob quas electio an-
nullatur, ſeu nulla declaratur, tradit Roffredus *in ſuo tractatu li-*
bellorum, in prima parte. rubrica, de cauſis propter quas vitiatur e-
lectio.
87 Etiam † ſi ſit intellectus ad ſecularem dignitatem, *c.venerabi-*
lem, & ibi Panormitanus *colum.4.de electio.* Decius *in c. dilecti, in t.*
not.de exceptio.
88 Item † excommunicatus non poterit eligere, *c.vno.§ primo, ne*
ſede vacante, libro ſexto. & ibi Philip.Ioannes de Selua *dicta quæſtio-*
ne 4. Archidiaconus Florentinus *in tertia parte ſuæ ſummæ, titulo*
24.cap.76.rubric.de cauſa final.excommun.verſic.8. gloſ.*in c.fin.de ex-*
ceſſibus prælat.
89 Intellige in † electione quæ confert ius, vt in beneficiis, ſecùs
in electione voluntatis declaratoria, vt ſi hæres dicat, cui ex filiis
voles reſtituas hæreditatem, quia excommunicatus poterit tùc
eligere illum cui velit reſtituere hæreditatem, cùm voluntatem
non amiſerit per excommunicationem, *l.ex facto.§.ſi quis rogatus.*
in ſecundo ff ad Trebellia.
90 Amplia, † ſiue fuerit occultus, ſiue non, quia in iis quæ ratio-
ne priuati officij alieni competunt, non attenditur ſiue ſit oc-
cultus, ſiue publicus *d.c.veritatis.* Nicol.de Miliſ *in repertor.in ver.*
excommunicatus, quæſtione 66. Imol.*in c.cùm dilectus.* poſt gloſ. & a-
lios, *de conſuet.* Angel.de Clauaſ.*in ſumma Angelica, in verſ.excom-*
municatio, in vltimo.§.19.
91 Immò ſi † inter omnes canonicos vnus tantùm ſit excõmu-
nicatus, & canonici omnes, vel maior pars ſciant, & poſſunt eũ
expellere, & non expellunt, ſed cum illo eligunt, non valet illo-
rum electio, *not.in c.fin.de procurat.* Innocent.& alij, *in c.illa, de ele-*
ctio. Imol.*in c.cùm dilectus, num.28. de conſuetud.* vide gloſ.*in verbo,*
cenſura, in tit.de excommunicat.non vitand.in pragmat.ſanctio. & gloſ.
in c.fin.9.quæſt.1.
92 Cùm † etiam excommunicatus notoriè non ſit vocandus,
vel ſi poſſit probari, ſecùs ſi eſſet penitùs occultus, quia tũc poſ-
ſet agere de contemptu, & electio annullaretur. Hentic. Boich.
in d.c.illa. Bertachin.*in tractatu de epiſcopo, libro 1. in tertia parte, ar-*
gumento c.ex eo, de elect.libro 6. & Doctores *in c.cùm in eccleſiis.de præ-*
bend.eodem lib. Dom.de Blaſio *in d.tractatu de electio.prima parte, ca-*
pite 9.in fine.
Secundò amplia, † quòd etiam excommunicatus minori nõ 93
poteſt eligi, *dicto capitul ſi celebrat, infra eodem.* Cardin.*in Clement.*
prima, § primo, quæſtione 5.de religioſis domibus. Felinus *in capitul dile-*
cti, columna 2.& ſequenti. vbi etiam ponit quid in conſtituto in
peccato mortali, an poſſit eligi? Decius *in c.dilecti, colum.1.de exce-*
ptionib. quod † intellige verum quo ad dignitatem, vel benefi- 94
cium, ſed in monachum, vel religioſum poteſt eligi, etiamſi
maiori excommunicatione eſſet innodatus, quia excommuni-
catio ingreſſum monaſterij non impedit, ſecundùm Baldum *in*
capitul.illa, de electio.& l.qui ſub prætextu, C. de ſacroſanctis eccleſiis,
colum.2.
Tertiò, † extende excommunicatum non poſſe poſtulari, 95
capitul.primo, de poſtulatio. prælator. gloſ. *in capitul. final. de exceſſibus*
prælator. quia iura loquentia in electione, habent locum in po-
ſtulatione, gloſ.ſolemnis, *in capitul.primo, in gloſſ.penultima, de po-*
ſtulatione prælator.& in capitul finali.de electio.libro ſexto. quas ſequi-
tur Barbat. *in repetitione l.cùm acutiſſimi, columna 14. C. de fideicom-*
miſſ. dicens † largè venire appellatione electionis, poſtulatio- 96
nem; & *in capitulo ſecundo, columna tertia, & in repetitione capitul.*
Raynaldus, colum.78.de teſtamentis. & in Clement.1.colum.11 in gloſſ.
præſidentes.de reſcriptis & in Clement.1.in gloſſ.eligatur, colum.44.de
electio. & conſil.2. Clementiſſimi, colum.7. & conſil.64. Scribitur, co-
lum.8 in 1.volumine.& conſil.48.Præclarè, columna 6.in ſecundo volu-
mine. cùm ſit eadem ratio in vtraque, ergo eadem iuris deciſio,
l.illud ff.ad legem Aquiliam. Lanfranc.*in tractatu de interpretatione*
ſtatut colum.2.cum ſequent. licèt propriè differant, vt ſumitur ex
diuerſitate titulorum, & nominum, *l ſi idem, C.de codicill.* & not.
in capit.cùm in illis, de præbend.libro 6.capit.auctoritate. & ibi gloſ.&
Doctores *de inſtitutio.* Decius *in conſ.224.In caſu.* Ioan.de Selua *v-*
bi ſuprà.quæſt.1.tertia partis. Rochus de Curte *in tract. de iure patro-*
nat.in princ.
Nec † excommunicatus poteſt præſentari, Lap.*allegat.8.præ-* 97
ſentatus, & not.in c.1.§.fin.colum.penultima, & ſequent. de iure patron.
lib.6.& in c.1.& ibi expreſſe Archidiac.*colum.3.de except.eod lib.* quia
prohibito vno, &c. vt ſuprà dixi in prima regula, ponit Barbat.
conſ.56.Sapienter, colum.9.in fine, in 2.volum. Nec obſtat, † quòd 98
præſentatio ſit actus facti, qui omnes ſunt excommunicato per-
miſſi, Panormitan.*in d.c.veritatis.* reſpondet, actus præſentandi
eſt facti, licèt præſentatio ſit iuris, & annexa ſpiritualibus, *c.quæ-*
ſto, de iudic. & ibi notant Moderni, † ſicut contrahere eſt facti, *l.* 99
conſilio.§.fin.ff.de curat.furioſ. ſed contractus in eſſe productus, eſt
iuris, *l.ex hoc iure ff de iure.* Iaſ.*in additione ad Porcum in rubr. Inſtit.de*
oblig.& in l.ſciendum, in princ.ff.de verborum oblig. Moder.*in §.1.In-*
ſtit.de actio. Idem † dico in poſſeſſione, dom.de Ripa *in rubric. de* 100
cauſa poſſ.ff.colum.2.
Item, † excommunicatus non poteſt præſentare, Panormi- 101
tanus *in c.nobis, de iure patronatus.* Paulus de Citadinis *in tractatu*
de iure patronatus, in tertia parte prima cauſa acquirendi, quæſtione 10.
Benedictus *in repetione c.Raynutius, in verbo, mortuo. in primo. num.*
285.de teſtamentis, ſuprà. Rochus de Curte *in tractatu de iure patro-*
natus in verbo, competens, quæſtione 8. tum quia præſentatio largè di-
citur electio, *c.querelam, de electio. capitul.2.& capitul.nobis, & capit.*
penultimo, de iure patronatus. Calderin.*conſi.8.An Capitulo, de electio.*
& electio nec actiuè, nec paſſiuè, de excommunicatu poteſt fie-
ri, vt ſuprà dixi. Item, quia iura loquentia in electione, habent
locum in præſentatione, gloſ.*in c.ſi tam, & c.fin. de electio. libro ſex-*
to. ſequitur Barbat.*in additione ad Baldum.& in l.1. C.de interdict.&*
conſil 68.illud in medium, colum.2.in 3.volum. & in repet.c.Raynaldus,
col.78.de teſtam.
Limita † præſentationem tunc valere factam per excommu- 102
nicatum, ſi patronus ſit laicus, cùm nihil iuris, vel parum, circa
beneficij diſpoſitionem habet, & hoc ex gratia, *c.quoniam, de iure*
patronat. Ideo tota poteſtas ab inſtituente videtur ferè depende-
re, ergo illa conſiderabitur, vt notant domini de Rota *deciſione*
161. nota quòd patronus.& deciſione 527.in antiquis, nota patronus, &
deciſione 2.de iure patronatus Rochus *vbi ſuprà* plenè diſcutit.
Secùs in † clerico patrono, quia præſentatio per eum facta, 103
impropriè loquendo, habet vim electionis, *cap.cùm autem,* & ibi
Doctores, *de iure patronat.* Ideo non valebit, licèt inſtituens non
ſit excommunicatus, *dicta deciſione 2.de iure patrona.* & hæc opinio
eſt ſa-

eſt ſatis rationabilis ſecũdùm Rochum *vbi ſuprà,* & hoc ſiue pu-
blicè erat patronus excommunicatus ſiue occultè, Aufret. *in de-
ciſionibus ſuis, quæſtione 143. ſi excommunicatus, in fine.* inſtitutio ta-
men facta de excommunicato non valet, nec per excommuni-
catum, per ſupradicta, & quia inſtitutio eſt eccleſiaſtici benefi-
cij collatio, vt Hoſtienſ. notat *in ſumma de inſtitutio. §. 1.* quæ col-
latio non valet, vt hîc, ſiue per excommunicatum fuerit facta, ſi-
ue excommunicato, ſic nec inſtitutio valebit, niſi *vt ſuprà,* de
collatione dictum eſt. Contrarium poſſet teneri, videlicet quòd
præſentatio non valeat, ſiue patronus fuerit clericus, ſiue laicus,
quod probatur, quia excommunicato non poteſt dari benefi-
cium, etiam ſi tantùm minori excommunicatione ſit ligatus, *c.
ſi celebrat. infra eodem.* ſed præſentatus contrahit excommunica-
tionem, ſi communicet cum patrono excommunicato, ergo nõ
valebit præſentatio, hoc tenuit Ioan. de Selua *vbi ſuprà, quæſtio. 4.
in 3. parte.*

104 Sed † alia opinio ſupra poſita eſt communis, & non obſtat, *c.
ſi celebrat.* quia licèt prohibeat conferri, non tamen aſſiſtit, quòd
ſi conferatur non valeat, ſed quod irritetur, vel poterit abſens
præſentari, quando eſſet notus, alioqui ſecùs, Panormitanus *in
c. ea noſcitur, de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu Capituli.* Panormi-
tanus *conſilio 76. plura ſunt, volumine 2.* Rochus *in dicto tractatu, in
verb. honorificum, quæſtione 6.* Paulus Citadin. *in d. tract. de iure patro-
nat. in 6. parte, quæſt. 32.*

105 Præterea † etiam non valeret permutatio inter excommuni-
catos, vel alterum illorum, quia de nouo acquiritur beneficium
ſeu beneficij titulus, cujus eſt incapax excommunicatus, conſe-
quens eſt, vt non poſſit permutare. Cardin. *in Clement. 1. verſic. i-
pſum, de pæn.*

106 Item † impetratio de beneficio facta per excommunicatum,
ſiue per viam nouæ prouiſionis, ſi neutri, ſi nulli, vel alio modo
non valet, *c. ab excommunicato, de reſcript. c. 1. eodem titul. lib. 6.* & ibi
vide multos caſus per Doct. & Ioã. Crotum, & per Felin. *& alios
in c. dilectus, in primo, de reſcript.*

107 Etiam † non valeret impetratio monitorij de occultis, quod
aliqui vocant de tacitis nominibus per excommunicatum, Au-
fret. *in deciſione Capellæ Tholoſanæ, quæſtione 189. an excommunicatus,*
& latiſſimè per Philippum Probum *in c. finali, verſic. ſexto quæſiti
ad eſt diſpenſatio, in addit. ad Ioan. Monach. de conſtit. lib. 6. aut diſpenſatio-
nis,* Guido Papæ *conſ. 205. circa num. 9.*

108 Amplia etiam † ſi quis quando impetrat, non eſſet excom-
municatus, ſed tempore vacationis, quia in eum caſum non va-
lebit collatio, Cardinal. *in Clementina prima. § 1. quæſtione 5. de reli-
109 gioſ. domib.* Ideo † inuenta eſt practica in curia Romana, vt Ro-
manus Pontifex abſoluat impetrantem quo ad illum actum, &
ponitur in prouiſione Apoſtolica poſt ſui exordium clauſula
hæc: Teque à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis & in-
terdicti, aliiſque ſententiis, cenſuris, & pœnis, &c. abſoluentes,
& abſolutum fore cenſentes, ratione cuius clauſulæ valebit ho-
die quælibet impetratio ſic facta. Benedict. *in repetit. c. Raynutius.
in verſic. mortuo. in primo, num. 200. de teſtam.* quod eſt notandum,
quia ſæpius vidi dubitari.

110 Amplia, † quòd etiam non poterit impetrare literas ſuper re-
ſtitutione ſui beneficij, quo fuit ſpoliatus, *text. in c. dilectus. in pri-
mo, de reſcript.* gloſ. *in c. ex inſinuatione, de procur.* ſingular. ſecundùm
Alexan. *in l. de pupillo. § fin. columna 2. ff. de noui operis nunciat.* eſt ta-
men ſimilis *in c. in nomine, in ver. audientia. 23. diſtinct.* Iacob. *in l. li-
bertus. ff. de in ius vocand.*

111 Limita † tamen dictam clauſulam, teque à quibuſuis, &c.
non prodeſſe excommunicatis, propter hæreſim Lutheranam,
aut aliam, Hoſtienſ. & alij *in c. excommunicamus. §. credentes. de hæ-
retic.* Felinus *in c. Apoſtolicæ colum. 1. de exceptio* dicens hanc abſolu-
tionem non prodeſſe poſt actum, ideo in prouiſione Apoſtoli-
ca dicitur, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum,
nec etiam prodeſſe teſti hæretico abſoluto, vt ferret teſtimoniũ,
Doct. *in c. veniens, il 2. de teſtib.*

112 Limita † etiam non prodeſſe falſificatoribus bullarum, nec
impedientibus nuntios publicos, ſeu executores Apoſtolicos,
Regul. Cancel. *Clem. n. Modern. 72.* vide Archiepiſcopum Florẽ-
rinum *in 3. parte ſuæ ſumma. tit. 24. cap. 13. de excommunicat. & tit. ſeq.*
quid de vtentibus literis falſis.

113 Item, † nihil valet dicta abſolutio, ſi impetrans inſorduerit
in excommunicatione vltra annum, vt in dicta regula declara-
tur & Felinus *in dicto capitul. Apoſtolicæ, de exceptio* quia malè de fi-
de videtur ſentire ſic perſeuerans, gloſ. *in capitul. final. de pœn.*
Doctores *in c. 1. de indic.* & infra latiùs dicam, quod limitat dom.
Blaſ. Auriol. *in addit. ad Guillelm. de Monte Land. in c. cùm contuma-
cia, de hæret. lib. 6.*

Niſi † in impetratione hoc vitium expreſſerit impetrans. 114

Præterea, † ſuſpenſus non poteſt eligere, nec eligi, *capitul.* 115
cùm dilectus, de conſuetud. capitul. cùm inter, de electio. gloſ. *in capitul.
conſtitutis. in primo, de appellationib.* Felinus *in capitul. Apoſtolicæ, de
exceptio.*

Nec † beneficia eis conferri, nec ea impetrare poſſunt, gloſ. 116
notab. *in c. cùm bona, de ætate & qualitate, gloſ. in c. fin. 9. q. 1. & in c. fin.
de exceſ. prælat.*

Et maximè quando eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio, *ca-
pitul. quoniam, de vita & honeſtate clericorum.* vide Henric. plenè *in
c. fin. infra eodem.* dom. de Blaſio *in tractatu de electio. in prima parte,
cap. 7.* vbi plenè.

Idem quando erat ſuſpenſus ab officio tantùm, vt probatur
*in capitul. finali, de officio delegat. libro ſexto, capitul. primo, de re iudica-
ta, eodem libro. & in §. finali, de electione, in concordat.* declaratur,
quòd ſi Epiſcopus, vel alius collator, ſeu Capitulum, benefi-
cium vacans in menſibus nominatorum, aut graduatorum tan-
tùm, eiſdem non contulerit, ſuſpendatur à collatione benefi-
ciorum per annum, qui ſi interim conferat, non valet collatio,
vt ſuprà dixi, hoc etiam declaratur *in capitul. primo, de public. con-
cubina. in concord.* & de multiplici ſuſpenſione, vide gloſſam me-
liorem in iure *in Clementina cupientes, de pœn.* per Archiepiſcopum
Florentinum *in tertia parte ſumma, titul. 27. capite primo, cum multis
ſequentibus.* Panormitanum, & Felinum *in c. Apoſtolicæ, columna 5.
de exceptio.* Lucam *in l. quamuis, columna prima, C. de decurio. libro de-
cimo.* Et an † intelligatur de ſuſpenſione iuris, vel hominis, latè 117
Barbat. *in repetitione capitul. Raynaldus, colum. 101. de teſtamentis,* vi-
de Imolam & alios *in dicto c. cùm dilectus, de conſuetud.* gloſ. *in verb.
ſuſpenſionis, de excommun. non vitand. in pragm.* vide Bertach. *in tract.
de epiſcopo, lib. 2. quæſt. 5.*

Idem dico † in nominatione facta per Regem de excom- 118
municato, quam in ſuo Regno habet, per concordat. *in titul. de
electio. §. primo.* in Epiſcopatibus, Abbatiis, & aliis dignitatibus
Regni, vt ibi patet, facit text. *in capitul. conſtitutis, il primo, de appel-
lationib.*

Licet † ius non acquiratur nominato, ex hac nominatione, 119
ſaltem in re, Panormitanus *in c. cùm inter vniuerſas, columna 2. de e-
lectio.* & quot modis capiatur nominatio, & quotuplex ſit, ex-
ponit gloſ. *in §. volens, in verbo, nominationes, in pragmat. ſanctio.* &
Ioannes de Selua *in tractatu de beneficio, in tertia parte, quæſtione 1.*
hodie tamen practica eſt in literis Roman. Pontif. vt ponatur
abſolutio, quo ad illum actum, vt ſuprà dixi, & ſic non nocebit
nominato excommunicato, cùm ad illum actum abſoluatur
per Papam, de Rege Franciæ excommunicato, an poſſit quem
nominare, non dico, † cùm Rex nõ poſſit excommunicari, nec 120
excommunicatus declarari, & hoc ex priuilegio ſibi per Roma.
Pontifices propter ſua benemerita conceſſo, vt declarat Ioan.
Feral. *in tract. de iuribus regni Franciæ, in 6. priuilegio,* dicens † etiam 121
extendi ad ſuos officiales, & hoc exercendo iuriſdictionem re-
giam, cùm idem priuilegium debeat habere familia quod do-
minus, gloſ. *in c. clericum. in princ. 11. quæſtione 1.* & not. *in Auth. ha-
bita, C. ne filius pro patre* Rota *deciſione 721. nota quòd dominus, in an-
tiquis.* & iſta fuerunt confirmata multis arreſtis curiæ, primò cõ-
tra Archiepiſcopum Rothomagenſ. anno 1277. & anno 1399.
contra Archiepiſcopum Turonenſ. qui bailliuos, & ſeruientes
regios excommunicauerat.

Item, Archidiaconus de Dreux fuit condemnatus ad abſol-
uendum Regios ſeruientes, quos excommunicauerat, vt licet
videre in quæſtione per arreſta, *quæſtione 134. Archidiaconus.* Im-
mò dictum † fuit arreſto Curiæ contra Archiepiſcopum Turo- 122
nenſem, quòd in monitionibus generalibus non comprehen-
derentur officiales Regij, & ita etiam fuit declaratum, & con-
firmatum anno 1507. quòd in eiſdem monitionibus non com-
prehenderetur grapharius, & commentarienſes Caſtelletti, de
iis quæ ſciebant tanquam officiales Regij, & hoc declarauit E-
piſcopi Pariſienſis procurator, & de hoc ſunt in quaſi poſſeſſio-
ne Regij officiales. Ne timeant igitur iuſtitiam miniſtrare, † au- 123
diui etiam prolatum fuiſſe arreſtum Pariſiis, vt in dicto moni-
torio generali non comprehenderentur Aduocatus, neque
procurator partis, cui in ſecreto pars aduerſa reuelauit, *argu-
mento not. in capitul. omnis vtriuſque ſexus. de pœnitent. & remiſſio.* &
ibi dixi in quinta regula, quod ſi amicus ſub ſigillo confeſſionis,
alteri

reuelauerit alteri aliquid, & poſtea producatur in teſtem, iuret-
que dicere veritatem, tenetur hoc reuelare, alioquin incurrit
periurium, not. *in capitul intimauit, de teſtibus & dicto capitul. omnis.*
ſecùs ex monitorio de occultis, nam ſecretum non eſt reuelan-
dum, vt ibi Panormitanus & alij, & aliud eſt denunciare, aliud
teſtificari, Angelus Clauaſ. *in ſumma Angelica, in verbo, confeſſio,*
in vltimo. §. 22. Dom. de Ripa *in tractatu de peſte, folio* 158. *verſic. in-*
ſuper.

124 Acceptatio † tamen per excommunicatum facta benè va-
let, cùm non ſit niſi quædam declaratio voluntatis, quam ex-
communicatus tenet, cùm ſolùm perdat ea quæ ſunt iuris po-
ſitiui, non naturalis, *l. ex facto.* §. *ſi quis rogatus al ſecundo, ff. ad Tre-*
bellianum. Dom. de Rota *deciſione vltima, de ſent. excommunicat.*
& quidam actus nudi facti, Cardinal. *conſil.* 103. *caſus ſuper quo, co-*
lum. 4. *num.* 50.

125 Et ideo † licèt nominatus ab vniuerſitate, ſit excommuni-
catus tempore vacationis beneficij, tamen poterit beneficium
acceptare, Rota *deciſ.* 720. *nota, quòd excommunicatus, in antiq. & d.*
deciſione vlt. de ſent. excom.

126 Quod poteſt † prodeſſe, quia ſi ritè fiat acceptatio, benefi-
cium erit affectum, ita quòd alteri non poterit conferri, *c. ne ca-*
ptande, de conceſſio. præbend. lib. 6. *c. tibi qui, de reſcriptis, eod. lib. Clement.*
vna, de conceſſio. præbend. nec Romanus Pontifex alteri etiam con-
127 ferret, ideo † vidi cautelam fieri per antiquiorem nominatum,
vt in præſentatione nominis, & cognominis, acceptaret
ex nunc, prout ex tunc primum beneficium vacaturum, ad præ-
ueniendum impetrationes, quæ poterant fieri, quod an poſſit
fieri antequam vacet, not. *in dicto loc. ne captandæ, & dicta Clement.*
vna, de conceſſione præbend. & Petrus de Ancharan. *conſil.* 413. vltrà
rationes quòd non, quia debet fieri de beneficio certo, vt ibi-
dem dicitur.

128 Intellige † ſi per acceptationem non acquiritur ius, alioqui
ſecùs, *c. referente, de præbend.* Rota *in deciſ.* 195. *acceptatio, in nouis.* li-
cèt dominus Aufrolus *in d. c.* 1. *in additione.* adde monte Laudu-
no, indiſtinctè teneat, acceptationem fieri poſſe per excommu-
129 nicatum. Idem † intelligerem in alia prouiſione facta excom-
municato, quando ei acquireretur ius ſpirituale, quod in eum
non cadit, vt ſuprà dixi *per c. fin.* & ibi not. *de exceſſibus prælat.* nam
nullum beneficium eccleſiaſticum eo tempore acquirere po-
teſt, Aſtenſ. *in ſumma lib.* 7. *tit.* 6. *quæſt.* 7.

130 Item, † excommunicati canonici non prohibentur recipere
illum qui habet canonicum titulum in eccleſia, receptione fa-
cta, not. *in c. tam te, & c. capitulum.* & ibi Bald. *de reſcriptis.* gloſ. pe-
nultima *in c. pro illorum, de præbend.* & ibi Imol. Nicol. Milius *in re-*
pertorio, in verbo, excommunicatus, quæſtione 66. Philip. *in c. cùm in ec-*
cleſiis, column. 1 *in gloſ. prima, de præbend. libro* 6. ſic & executor excō-
municatus poteſt de beneficio prouidere, maximè ei qui igno-
rat excommunicatum. Dom. de Rota *deciſione* 128. *not. quod exe-*
cutor, in antiquis. quòd intelligerem verum, quando eſſet occul-
131 tè excommunicatus, alioqui ſecùs per ea quæ ſuprà dixi. † Idem
ſi mittatur in poſſeſſionem beneficij canonicè adepti, quia cùm
miſſio in poſſeſſionem ſit facti, valebit recepta per excommu-
nicatum, nec vitiabit collationem validam, Cardin. *hic, & not. in*
d. c. tam te, & d. c. pro illorum. Panormitanus *in c. veritatis, de dolo.* & i-
bi latè Boich.

132 Item, † optio poteſt fieri per excommunicatum, quæ ſolita
eſt fieri in quibuſdam eccleſiis per antiquiorem, iuxta *c. fin. de cō-*
ſuet. not. Dom. de Rota *deciſio.* 195. *acceptatio. in not.* alia prohibita
excommunicatis insererem, ſed ſpectantia ad materiam bene-
ficialem ſolùm volui proſequi, & hæc pauca, ne lectorem diu-
tius ſuſpendam, & oneri auditoribus exiſtam quod ſummoperè
fugio, ad aliam igitur tranſeo. Notent tamen eligentes, vt nunc-
quam procedant ad actum electionis quatenus obtineant ab-
ſolutionis beneficium ad illum effectum tantùm, vt tradit me-
ritiſſimus Regis Nauarræ Cancellarius dominus Blaſius *in ſua e-*
lectio. tractatu prima parte, cap. 9. 2. *in tertia parte, cap.* 15. vbi dicit, à ca-
pitulo cùm poteſtas ſit in illud trāſlata, vnus dabitur poteſtas ab-
ſoluendi, & ille abſoluet omnes, & ille abſoluetur ab alio, &
hoc quando ſedes vacat, alioqui ſecùs.

133 Tertiò nota, † quòd diſpenſatio fieri poteſt, vbi collatio non
tenuit, ita Panorm. hic.

134 Sed † an ſine cauſa, Reſponde non, & diſpenſatus ſine cau-
ſa, non eſt tutus quo ad Deum, gloſ. *in c. non eſt, de voto.* quam ſe-
quitur ibi Panormitanus, & Innocentius *in capit. cùm ad monaſte-*
rium, de ſtatu regular. & tanquam ſingularem magnifacit Panor-
mitanus *in c. ſignificaſti, num.* 8. *de electio.* Philip. *in rubrica, de teſta-*
mentis, colum. vltima, libro ſexto. Angelus *in verbo, diſpenſatio, in* §. *ter-*
tio. Aſtenſ. *in ſua ſumma de diſpenſa libro* 6. *titulo* 2. *articulo* 4. Panor-
mitanus *in c. cùm adeo, de reſcriptis. & in repetitione capit. extirpandæ.*
§. *qui verò, columna duodecima. de præbend.* Archidiacon. Philip. & a-
lij *in c. licet canon in vltimo notab. verſic. hi etiam, de electio. libro ſexto.*
gloſ. *in capitul. omnis.* 45. *diſtinctione.* Petrus Ancharanus *conſil.* 313.
niſi legibus, in fine. Felinus *in capitul poſtulaſti, colum.* 16. *verſic. quar-*
tus caſus, de reſcriptis, num. 13. Adrianus de Traiecto *in quæſtione ſe-*
xta quodlibetica, articulo 2. Dom. de Blaſio *in tractatu de electio. ſe-*
cunda parte, capite duodecimo. & hoc intelligunt † quidam in iis, 135
quæ ſunt iuris diuini, vt in voto, & iuramento: ſecùs in iis quæ
iuris ſunt poſitiui, vt in beneficiis, quia eius eſt deſtruere, cuius
eſt condere, nec eſt ſuis ligatus princeps legibus, *l. princeps ff. de*
legibus, l. digna vox. C. illo titulo. quia quod ſola voluntate prohi-
buit, contraria voluntate tollere poteſt, *l. nihil, de regul. iuris.* quod
eſt verum, quo ad eccleſiam militantem, quia nulli licet de ſuo
iudicio iudicare, ſecùs quo ad Deum, nam ius fundatum eſt ſu-
per bono publico, quod ſine cauſa non debet relaxare, cùm te-
neatur ex officio ſibi conceſſo facere ſicut bonus diſpenſator,
Lucæ duodecimo: *Fidelis ſeruus, & prudens quem conſtituit Domi-*
nus, &c. vbi † tria ponuntur: Primum eſt fidelitas, vt ſcilicet in 136
diſpenſatione habeat intentionem, vt notatur ibi, *Fidelis:* qui
non habet intuitum rationis, & boni publici in diſpenſatio-
ne, dicitur infidelis. Panormitanus *in dicto* §. *qui verò, colum-*
na 13. Secundum ponderoſitas, videlicet vt conſideret cauſas
mouentes, & qualitates perſonarum, vnde diſpenſare dici-
tur, quaſi diuerſa penſare, & notatur ibi, *Prudens.* & gloſ. *in ca-*
pitul. requiritis. §. *niſi rigor.* 1. *quæſtione* 7. Tertium eſt poteſtas, vt
in eo, in quo diſpenſat, habeat auctoritatem, & ſuper iis cum
quibus diſpenſat, habeat poteſtatem, & notatur ibi, *quem conſti-*
tuit Dominus. Archiepiſcopus Florentinus *in prima parte ſua ſum-*
mæ, titul. 17. §. *vltimo.* Epiſcopus verò diſpenſans ſine cauſa, de-
bet deponi ſi accuſetur, *capitul.* 1. *& capitul. final.* 51. *diſtinctione.*
Aſtenſ. *in ſua ſumma, libro ſexto de diſpenſat. titulo* 2. *articul.* 2. *in fine.*
& articul. 4. Felinus *in capit. conſtitutus, colum.* 8. *verſic. generaliter au-*
tem, & c. ad audientiam. 2. *de reſcriptis.* Ioan. Lupus *in tractatu de li-*
bert. eccleſiaſtica, in prima parte, quæſt. 3. Panormit. & Imol. *in capit. de*
multa, de præbend.

Nota tamen † quòd ſex ſunt iuſtæ cauſæ diſpenſandi: Prima 137
tempus, vt ſi ob bellum, vel peſtem non reperiantur clerici, vel
pauci, poterit diſpenſari, vt vnus plura habeat beneficia, vel vt
laici clerici fiant, *capit. neceſſaria.* 1. *quæſtione* 7. *capitul. ſententiam.* 35.
quæſtione 9. *de conſanguinitate & affinitat.* quia defectus noſtri tem-
poris, quibus non ſolùm merita, ſed etiam corpora ipſa defe-
cerunt, diſtrictionis illius non patitur manere cenſuram, *cap. fra-*
ternitatis. 34. *diſtinctione.* alioqui † periculoſa eſt diſpenſatio, 138
cùm vnus eſuriat, alius verò ebrius ſit, multitudine videlicet be-
neficiorum, vt dicit Paulus *primo ad Corinth.* 11. & citat Florent.
in *ſecunda parte ſummæ, titul.* 20. *capite* 2. vide gloſ. *in capit.* 1. *in ver-*
ſic. honorabilem. 16. *quæſtione* 7. & textum *in cap. ſicut.* § *nunquid.* 47.
diſtinctione. Secunda † neceſſitas, *c. tali.* 1. *quæſtione* 7. Panormita- 139
nus *in c. de multa, de præbend. & c. quanto, de tranſlat. epiſcop.* vt ſi in v-
na ciuitate non reperiantur docti, ratione neceſſitatis poterit
diſpenſari, vt vnus ſit canonicus duarum eccleſiarum, *c. quod pro*
remedio. 1. *quæſtione* 7. hodie paſſim diſpenſatur, tam pro illitera-
tis, quàm literatis, vt oculata fide videmus. Tertia † vtilitas, ſci- 140
licet vt alij ad bonum reuertantur, 23. *quæſtione* 4. *capit. ipſa pietas,*
in fine. vel ſi ſit vtile eccleſiæ, habere quendam bonum virum,
& literis præditum, cauſa iuſta diſpendij eſt, eccleſiæ vtilitas, *c.*
propoſuit, de præbend & dicto capit. tali, gloſ. *in capit. vt conſtitueretur.*
50. *diſt.* multa notanda tradit amicus meus dominus Iacob. Bo-
nand. *in additione ad Ioannem de Terrarubea, fol.* 105. *in concluſione* 9.
vbi vide ſi libet. *& d. c. quanto* Archiepiſcopus Florentin. *in tertia*
parte ſua ſummæ, in capitul. 1. §. 10. *& capitul. ſciat.* 7. *quæſtione* 1. Quar-
ta, † perſonæ qualitas, meriti, & ſcientiæ, aut ſenectutis, *dicto* 141
capitulo tali, & dicto capitulo didici, prima quæſtione 7. vel perſonæ
prærogatiua, vt literatura, & nobilitas, *dicto capitul. de multa,*
de præbend. & capitul. cùm ex eo, de electione, libro ſexto. vbi Ioannes
Monachus dicit, † quòd eccleſiæ eſt ſubueniendum, & eſt 142
implenda perſonis literatis, non nepotulis, nec aſinis deſera-
tis, idem *in capitulo finali, numero* 10. *ibi,* non aſſumantur nepo-
tuli, & aſini deferant, qui non ſunt pro, ſed contra eccleſiam,
de verborum ſignificatione. vbi Philippus Probus *in additione ad*
eum. Quinta, † ipſa pietas, vt cum corpore vitiatus poſſit di- 143
ſpenſari,

144 ſpenſari, c. requiritis. § niſi rigor. 1. quæſtione 7. & ibi not. Sexta, † religio ratione bonitatis potest cum aliquo diſpenſari, 77. diſtinction. Monachus, c. cum illorum, de ſent. excommunic. Angel. in d. verb. diſpenſatio § 1. & quia innumerabiles ſunt cauſæ, ideo nō poſſunt in regulam redigi, ſed ſtandum eſt arbitrio boni viri, qui ſi indicauerit diſpenſationem eſſe rationabilem, & cauſam, diſpenſatio tenebit, c. domino. 50. diſtinct.

145 Immò cauſa exiſtente, † peccat prælatus non diſpenſando, licèt ſubditi non habeant ius petendi, niſi deprecatiuè, argum. 2. quæſt. 5. c. quanto. Syluester in ſua ſumma, in dicto verb. diſpenſatio. in 1. quæſtione. & gloſ. in d. c. domino. 50 diſtinct. Barbat. conſil. 40. colum. 3. in 4. volum. Philip. in c. licet canon. in 3. notab. de elect. lib. 6. in verſic. n etiam.

146 Si verò † ſine cauſa diſpenſet, dicitur diſſipatio. Panorm. in d. c. quia intantùm, de præbend. colum. 2. & c. diuerſis, colum. 2. de cleri. coniugat. & Aſtenſ. vbi ſuprà. Ioan. Monach. in c. vnico, in fin. de ætate & qualit. lib. 6. allegat hoc fore dictum Bernardi.

147 Quartò nota ibi, † illo verò, quòd conferens beneficium excommunicato, & ſic indigno, debet ſuſpendi à collatione beneficiorum, nec obſtat c. cùm in cunctis. § clerici. ſuprà, de elect. vbi eligentes ipſo iure ſunt ſuſpenſi, quia debet intelligi quoad collationem illius beneficij quod contulerunt, & ſic in quo peccauerunt, ſecùs in collatione aliorum, tunc poſt binam monitionē debent ſuſpendi, vt hìc, & huius opinionis fuit hìc Pet. Anchar. & Doct. per text. in c. graue, de præbend.

Vel intelligunt quidam, vt Cardinal. in § fin. in curatis procedere, iſtum text. in ſimplicibus, gloſ. in verbo, ſuſpendatur. in c. nihil, de elect. tamē hic & ille generaliter, tam de curatis, quàm de ſimplicibus, loquuntur.

148 Ideo † intelligerem hunc text. & c. graue. in collatoribus, & hoc probat verbum, conferendis, poſitum in d. c. graue & hic, & hoc etiam probat d. § fin. ibi. dum dicit, Epiſcopus antē ſi contra hæc fecerit, aut conſenſerit fieri, in conferendis prædictis officijs, & beneficiis, poteſtatem amittat, an ergo quod in conferente non apponitur hæc pœna ſuſpenſionis, niſi poſt monitionem, & non ipſo iure, hoc etiam probat c. ad abolendam in verb. ſuſpendatur, de filijs presbyter. vbi vtitur verbo futuri temporis, quod requirit ſententiam, gloſ. in l. in criminali. C. de iuriſdiction. omnium iudic. Felinus in capitul. Rodulphus, de reſcript. ibi latiùs, quàm alibi, & huius opinionis videtur eſſe Ioan. Andr. & Albericus in regula odia, de regulis iuris, in 6. Aſtenſ. in libro quinto, titul. 9. quæſtione 7.

149 Item † ponderanda eſt dictio, autem, poſita in d. c. cùm in cunctis. quæ eſt aduerſatiua, tum iuris, tum facti. l. hoc amplius, cū gloſ. expreſſa. ff. de damno infect. & ibi latè Bartol. & in l. mariti. § fin. ad leg. Iuliam de adult. & in l. tranſigere, colum. 2. C. de tranſactio. Philip. Cornens. conſ. 44. videtur, litera H, in 3. volum.

150 Præterea, † pœnæ ſunt reſtringendæ, non ampliandæ, l. cùm quidam, ff. de liber. & poſthum. & regula, odia. Item non incurrit quis pœnam priuationis, vel ſuſpenſionis, niſi in caſibus à iure expreſſis, gloſ. fin. de iure patron. & ſuprà dixi, & eſt text. expreſſus, in c. ſi compromiſſarius, in fin. de elect. lib. 6.

151 Intellige † ergo dictum § clerici. procedere in electione Epiſcopi, & ſuperioris indigni electi, ſecùs in inferiore, quia tunc eligentes non ſunt ipſo iure ſuſpenſi, etiam eligendo indignum canonicum, ſecùs ſi Epiſcopum, aut Archiepiſcopum, c. ſi compromiſſarius, verſic. huiuſmodi, de elect. lib. 6. gloſ. in c. quanquam, illo titulo, in d. § clerici. Boich in c. nihil, in 1. diſtinct. illo tit. & durante illo triennio quo ſunt ſuſpenſi, ſunt ineligibiles, c. per inquiſitionem, de elect. Imol. vbi ſuprà.

152 Amplia, ſiue † ſint eligentes, ſiue conferentes indigno, ſunt priuati poteſtate eligendi, aut conferendi, pro prima vice, c. cùm Vintonienſis, c. ne pro defectu. de electio. c. cùm ſingula. § prohibemus, de præbend. libro 6. gloſ. in c. 1. § quod ſi prædicta, in verb. priuati, de electione, in pragmatic. & illa collatio, vel electio de indigno facta non valet, capitul. innotuit, de electione. & notatur in dicto § cùm in cunctis.

153 Intellige † ſi electio fuit perfecta, alioqui ſecùs, text. in c. perpetuo, de electione, libro 6. Panormitanus in c. congregato, colum. final. illo titulo.

154 Fallit, † ſi eligens contempſerit appellationem aduerſarij, nā tunc etiam in electione perdit vocem ſuam, quamuis non fuerit electio perfecta, & effectum non habuerit, Philip. Franc. in c. cōſtitutus, il 2. de appellat. quem refert Bertachin. in tract. de Epiſcopo, libro 3. tertia partis, quæſt. 27.

Intellige eſſe † priuatos conferendi, aut eligendi poteſtate, ſi 155
ſcienter, ſecùs ſi ignoranter prouiderunt, vt hic, in verſic. ſcienter. & c. Apoſtolicæ, infra eodem, c. ſi verò, il 2. de ſententia excommunicat. capitul. 2. de exceptionib. & tunc deuoluitur poteſtas ad Papam, capit. quamquam, de electione, libro 6. Guillermus Monſerat, in commento pragmaticæ ſanctionis, 3 parte. Dom. de Blaſiu in tractatu de electio. 1. parte, cap. 12.

Præſumitur † tamen quòd eligens, vel alius, ſcienter prouiderit, cùm ex debito officij teneantur inquirere de moribus, & 156
vita electi, c. innotuit, de electio. Innocent. in c. cùm inter R. illo titulo. Cardinal. conſil. 133. duo ſunt videnda, Barbat. conſil. 5. illud in medium, colum. 3. in quarto volum. quia † plenam notitiam eius quem 157
eligit, debet habere eligens & alius collator, c. bona, in 2. in fin. ibi, Panorm. in 12. notab. & Cardinal. de poſtulat. prælat. Syluester in ſua ſumma, in verb. electio. in primo, quæſtione 16. Imol. in c. 1. per illum textum, de renunciatio. gloſ. in verſic. nec cognito. § cùm res, de collationib. in pragmatic. Facit ratio quam tetat Ioannes Monach. in c. vnico, de ætate & qualitate, in fin. libro 6. quòd collator potiùs debet attēdere, vt prouideat eccleſiis, quàm perſonis, & ſic debet cognoſcere perſonas.

Ignorantia † verò poterit probari iuramento, publica voce, 158
fama, & aliis probationibus, ſecundùm Bertachi. vbi ſuprà, quæſt. 28. de Ripa in lib. 2. Reſponſorum, cap. 12 præſuppoſito.

Idem in † Epiſcopo promouente indignum ad ſacros ordines, 159
vt etiam priuetur poteſtate conferendi eos, c. nihil, & ibi not. de elect. Bertach. vbi ſuprà, quæſt. 27.

Amplia idem † in poſtulantibus, gloſ. in c. 1. in verb. priuare, de poſtulat. prælat. Felin. in c. cùm olim, de maior. & obedient. text. in c. ſcriptum, de elect. 160

Idem dic † in præſentante indignum, Barbat. conſil. 33. ſcripſit, colum. 6. in ſecundo volumine. Decius in dicto § clerici, c. cùm in cunctis. Guido Papæ deciſione 374 per tantatio, in fin. & intellige, vt per glo. in c. cùm voi, de offic. ordin. 161

Et idem in † inſtituente indignum, Guido Papæ conſil. 71 pro deciſio. in princ. 162

Idem in † confirmante indignum, c. nihil, & ibi Boich de elect. gloſ. in c. 1. § ſi verò confirmatores, in verb. ea vnt, de elect. 163

Intellige † tamen eos ſuſpenſos, in beneficiis quæ habent in 164
illa eccleſia in qua deliquerunt, non in alia, c. ſi compromiſſarius, de electio. libro 6. quod † facit ad intellectum, § fin. de elect. in concord. 165
vbi conferens beneficia vacantia in menſibus, Ianuarij, & Iulij, non graduatis, & nominatis, vel vacantia in menſibus Aprilis, & Octobris non graduatis, cùm duo primi menſes nominatis ſint aſſignati, alteri duo graduatis ſimplicibus, eſt ſuſpenſus à collatione beneficiorum per octo menſes, in quibus liberam habebat collationem, ergo ſi haberet duos Epiſcopatus, & in vno peccauerit, in altero non eſt ſuſpenſus, quod eſt notandum, & menti tenendum.

Immò extra illas † pœnas, conferens, vel eligens, ſcienter indignum, peccat mortaliter, tum quia graue eſt inexpertos Dei ſeruitio applicare, c. monaſterijs. 19. quæſtione 3. gloſſ penultima, in c. ad Apoſtolicam, de regula. tùm quia domino ſuo eſt infidelis, committens indigno eius miniſterium, contra id quod habetur in Euangelio, quod infra declaro notab. ſequenti. Fidelis ſeruus & prudens: nam hoc vergit, & in detrimentum eccleſiæ, & honoris diuini, qui per bonos promouetur & colitur, & melius eſt paucos bonos habere, quàm multos inutiles, c. tales. 23. diſtinctione, c. penultimo, de ætate & qualitate, gloſ. in verb. indignorum, in proœmio pragmatica ſanctionis. Archidiac. in capit. ſi qui epiſcopi, prima quæſtione prima. amplians † etiam ad conſulentes, præſentantes, & ſuadentes, quia cooperantur ad malum, etiam peccant, c. notum. 2. quæſtione prima, & idem tenet Florentin. in eadem parte, tit. 20. cap. 2. § 2. in conferendo, & tit. 22. cap. 5. § 18. de poteſtate Papæ in clericos. 166 167

Item † dicitur, Actuum 6. capite: Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus, elegerunt ergo diſcipuli Stephanum, virum plenū fide, & Spiritu ſancto, ecce ergo qualē electores tenentur eligere, & dicit Hieronymus in c. ſi ergo. 8. quæſt. 1. gubernatio populi ei tradatur, quem elegit Deus, & vide latiùs ibi, & Paulus ad Timoth. cap. 3. oportet autem illum qui eligitur, habere teſtimonium bonum, ab iis quæ foris ſunt. 168

Nam & † iure diuino, vt ſupra probaui, & iure canonico, tenentur, vt etiam infra dicam, & iure ciuili tenetur quis de mala electione, l. vlt. § hac autem, & § ſeq. ff. nautæ, caupones. 169

Item

170 † Item eligentes, & nominantes, (eodem iure) ſcienter indi-
gnum, tenētur de his quæ malè in officio electi geſſerunt, *l.1. &*
2. C. de periculo nominat. lib. 11. & hoc ſi lapſi fuerit facultatibus ele-
cti, *l. electores. C. de ſuſcepto. propoſ.* & Arch. *lib. 10. vide text. l. ſeueriter.*
C. de excuſatio. tutor.

Immo ipſo iure ciuili tenetur pater, conſentiens filio electo
ad officium Scabini conſuli, aut aliud, excuſſo tamen filio, tex.
171 *in l. 1. C. de decurio. lib. 10.* † an præſumatur ſciens, latè Barbat. tra-
dit, *conſil. 5. illud in medio, in 4. vol.* an videatur fideiuſſor vel prin-
cipalis. Decan *conſil. 268. concluſ.*

172 † Item etiam eligentes indignum ad præbendam, vel aliud
beneficium, tenentur ad intereſſe, illi Eccleſiæ quam læſerunt,
vtpotè, ſi dignum elegiſſent, Eccleſia non in lite ſuccubuiſſet,
173 aut aliud detrimentum paſſa non fuiſſet, † inſtar magiſtratus,
qui minus idoneo pupilli tutelam commiſit. Nam ſi non po-
teſt haberi regreſſus contra tutorem malè adminiſtrantem, te-
netur magiſtratus *l. 1. & per totum. ff. & C. de magiſtra. conuen.* hoc
expreſſè tradit Pet. de Anch. & Card. *in clem. 1. col. vlt. de ætate &*
qualitate. Ange. de Clauaſio, & Syluester *in ver. reſtitutio.* ſequitur
Felyn. *in cap. ſi quando. colum. 4. verſic. ſtat difficultas, numero 7. de re-*
ſcriptis.

174 † Item, dicti electores tenentur de mala adminiſtratione e-
lecti, & fiunt participes pœnarum, quas electi mali in diſtricto
Dei iudicio patientur, *cap. 1. §. quoniam.* & *ibi gloſſ. in verbo, autho-*
res, de electio. in pragm. s. vbi dicit electores debere aduertere circa
175 hoc, † quia nihil eſt quod magis Eccleſiæ officiat, quàm quod
indigni ad regimen Eccleſiæ ſumantur, *cap. nihil. de elect.* ſicut e-
nim boni operis ſibi fructum comparat, qui rectum tenet, in e-
ligendo iudicium, ita graui ſemetipſum afficit damno, qui ad
ſuæ dignitatis collegium ſublimitat indignum, *cap. miramur. 61.*
diſtinct. & talibus dicitur, Eſaiæ 41 *cap. Ecce vos eſtis ex nihilo, & o-*
pus veſtrum, ex eo quod non eſt, abominatio eſt qui elegit vos. & textus
in capitulo Valentinianus. 63. diſtinctione. dicit ſuper vos eſt talis e-
lectio, & *ibi* glo. dicit, quòd illa electio eſt periculo eligentium,
vt teneantur de omni damno, & diſpendio, quod Eccleſiæ ac-
ciderit.

Item dicit Hieron. *in c. gloria Epiſcopi. 12. q. 2. quòd multi ædificāt*
parietes, & columnas Eccleſiæ ſubtrahunt, marmora nitent, auro laquea-
ria ſplendent, gemmis altare diſtinguitur, & miniſtrorum Chriſti nulla
eſt electio.

176 † Ideo talis præſumitur is qui elegit qualis ille qui eligitur, *c.*
tantis. in fin. 81. diſt.

177 † Quæret aliquis, indignus quis dicatur, Reſpondeo excom-
municatus, vt *hic*, ſuſpenſus, & interdictus, *c. cum dilectus. de con-*
ſuet. c. cum inter R. de elect.

Item, Laicus, *cap. 1. & ſeq. 61. diſt. cap. 2. de inſtit.* Ratio in hoc po-
178 teſt ſumi ex his quæ citat Præpoſ. *in exordio, de cauſis, col. 6.* † quia
ſpiritualia ſpiritualibus perſonis ſunt diſtribuenda. Iſtud com-
probatur per Ioan. Monachum & alios ſcribentes *in c. ſi iudex. de*
179 *ſenten. excommun. libro 6.* † & quia laici iurium ſpiritualium ſunt
incapaces, *cap. cauſam. de præſcript.* Præterea, non tonſoratus &
ſic nec clericus. *capit. cum adeo. de reſcript. cap. ex literis. de tranſact.*
Federic. *conſil. 13. clericus. colum. vlt.* Steph. Maleret. *in tract. de elect.*
folio 2.

Item, infans qui non nouit ſeipſum regere indecorum eſt, vt
ad regimen aliorum præficiatur, *c. indecorum. de ætate & qualitate,*
c. ſuper inordinata, de præbend. & ibi latè dixi, & traditur *1. ad Timot.*
cap. 5. Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alie-
nis, quid tamque eſt citò manum imponere, niſi ante maturita-
tem ætatis ante tempus examinis, ante tempus emeritum obe-
dientiæ, ante experientiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem
tribuere non probatis & quid eſt communicare peccatis alie-
nis niſi talem effici ordinantem qualis eſt qui non meruit ordi-
nari, text. ſolennis *in d. c. miramur. 61. diſt. & cap. quid eſt manus. 77.*
diſt. Item penitus illiteratus, *c. ſi. de ætate & qualit.* quia æquipara-
tur infanti *c. ſi. de temp. ord. lib. 6.* in talem profectò ius dignitatis
cadere non poteſt, dicit Innoc. *in c. cum noſtris. colum. 1. de conceſſ.*
præbend. ſupra, facit dictum Bald. *in cap. congregato, num. 4. ſupra de*
electione.

180 † Quia omninò illiteratus eſt nullus in Eccleſia Dei, quia vt
ait D. Auguſt. *Non eſt fugiendum ad ignorantiæ tenebras, & Eccleſia*
181 *Dei debet ſplendere,* † *& non ruere,* vide quæ in propoſito latè citat
Philippus Probus *in addit. ad Ioan. Mon. in c. fin. de temp. ord. in 6.* &
182 quis dicatur † imperitus, vide per Bart. *in auth. ſed nouo iure. C. ſi*
certum petat.

Ad hæc ſimoniacus *cap. nobis. cum ſimilibus. de ſimon.* etiam ſi ſi-
monia fuerit commiſſa eo ignorante, gloſſ. *in pragm. in tit. de ele-*
ctio. in §. ſi verò confirmatores. in verbo, ſimoniacum, per illum text. &
idem ſi collator, vel canonici conuenerint ſic ante electionem,
placeat tibi meo nepoti dare in hac præbenda tuum ſuffragiū,
ſeu (vt dicunt) vocem, & de prima vacatura ego pro tuo dabo
meum ſuffragium, quia tales eligentes ſimoniam committunt,
c. non ſatis. de ſimon. docto. in c. 1. vt Eccleſiaſt. benefic. † nam omnis cō- 183
uentio, & pactio eſt prohibita in beneficialibus *c. quam Pio. 1. q.*
2. Igitur tam nepotes, quàm patrui eligentes, ſunt ſimoniaci, &
ſic beneficijs priuati, Ioan. de Sel *in tract. de beneficio. in 1. parte. q.*
7. num. 64. Idem ſi eligatur quis ad beneficium, cum hoc vt ha-
beat nominato prouidere, vel facere, quia omnia iſta inducunt
ſimoniam, quod eſt not. quia multi non aduertunt, hoc not.
Dom. de Blaſio Regis Nauarræ Cancellarius *in ſuo tract. de elect.*
2. part. c. 28.

His adde hæreticum, *c. excommunicamus. & per totum de hæret.*
Nec omitto bigamos, *c. 1. & per totum, de bigam.* † quia non poteſt 184
ad ſacros promoueri, gloſſ. *in ſumma. 26. diſtin.* quæ aſſignat qua-
tuor rationes, latè Dom. Blaſ. *in 2. par. c. 20.* Ioan. Montaigne *in*
tract. de bigamis.

Præterea homicida, læſæ maieſtatis, & alijs criminibus irreti-
tus, notoriè inhabilis, *cap. 2. & ibi* Panormit. & Felyn. & alij, *de*
reſcript. Ioan. Apoc. *cap. vltim. foris autem canes, & venefici, & impu-*
dici & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis qui amat, & facit men-
dacium.

Licet propter homicidium non qualificatum † (de qualifica- 185
to habetur *in c. 1. de homic. lib. 6.*) quis nō ſit priuatus ipſo iure be-
neficijs, quæ habet ante crimen perpetratum, *c. clericis. ne cler. vel*
monac. c. ex literis. de exceſſibus prælato. ibi, vt Epiſcopatum cedat. Card.
in clem. conſtitutionem §. cæterum. in fi. de elect. Panor. & alij *in cap. 2.*
de reſcript. & c. item quis. col. pen. de reſtit. ſpoliat. c. cum noſtris. in fin. de
conceſſ. præbend. cap. fin. not. 2. de exceſſibus prælat. Præpoſit. *in cap. ſtu-*
deat. 50. diſt. Felyn. *in c. de quarta colum. 10. num. 33 de præſcript. & c.*
inquiſitionis. de accuſat. Aufret. *in deciſ. Capel. Thol. quæſt. 207. ſi bene-*
ficiatus, & Thom. Ferta. *cautel. 44. canonicus,* & Dec. *conſil. 166. ego*
Philippus.

† Nec irregularis eſt ipſo iure priuatus, Panorm. & Felyn. *in* 186
d. c. 2. & c. querelam. de iureiuran. Ioan. de Selua *in tract. de beneficio.*
in 3. part. q. 2. vbi latè. Intantùm quod ſola ſimonia, & hæreſis pri-
uant quem ipſo iure *c. cum ſecundum leges. de hæret. lib. 6.* Felyn. *in d.*
c. 2. col. 3. Aufret. *q. 438. an collatio* quod intellige, vt per Felyn. *in c.*
inſinuatum. de ſimon. D. de Blaſio Regis Nauarræ Cancellarius *in*
ſuo eleganti tract. elect. cui iſt nomen directorum electionum in 2. parte.
cap. 28.

† Adde etiam eum, qui crimen falſi in literis Papæ commiſit. 187
c. ad falſariorum de crimine falſi. Dom. Blaſius *in d. tract. de elect. in 2.*
part. c. 21.

† Et irregulariter quis non eſt priuatus, ſed per ſententiā pri- 188
uatur, niſi in caſibus à iure expreſſis, gl. *in c. ſi. de iurepatr.* pro qua
eſt text. *in l. at ſi quis. §. dum. ff. de relig. & ſumpt. funer.* gloſſ. *in clem.*
2. in verbo, ſuſpenſus, de vita & honeſt. cler.

† Et quid proſit ſcire, an quis ſit ipſo iure priuatus, an per 189
ſententiam, dixi in arbore feudorum, inſerta nunc in volumi-
ne, & poſuit tres vtilitates *ibi, licet videre non repeto in fine.* Poſt-
quam ergo non eſt ipſo iure priuatus, † homicida, aut alius cri- 190
minoſus poterit renunciare, antequam ſciat beneficium quod
poſſidet eſſe per alium impetratum, cum clauſula ſi conſtiterit:
talem enim homicidium commiſiſſe prius, & tali conferas,
gloſſ. *in regula cancella. 27.* poſtquam ſciuerit impetrationem, nō
renunciabit. Anton. de Butrio *conſil. 43 caſus quidam presbyter.* Fe-
lyn. *in cap. in noſtra correla. 37. Fallen. 5. de reſcript. & cap. inquiſitionis,*
colum. 1. de accuſat. & magnæ probitatis ac ſcientiæ vir Dom. Pe-
trus Viaſius *in ſuo tam frugifero tractatu electionum in ſecunda parte,*
cap. 30. Aufret. *in deciſ. Capel. Tholo. quæſt. 436. an ſi contra aliquem li-*
cet dom. conſil. 105. Ad ſupplicationem teneat, ſiue ſciuerit, ſiue
ignorauerit impetrationem quod non poterit renunciare in
præiudicium impetrantis, etiam via permutationis, & hoc quia
eſt affectum beneficium ex appoſitione manus Papæ, † quod 191
includit reſeruationem, quæ apud Gallos non habet (vt arbi-
tror) locum, cùm non ſit in corpore iuris clauſa. § *volumus. in cō-*
cord. firmat Aufret. vbi *ſupra,* & fortè hæc opinio procederet,
quando decretum eſſet appoſitum in impetratione, & ſic ſolet
apponi, videlicet, & cum decreto, & declaratione, quod ſi di-
ctus N. meruit priuationis ductus, Eccleſiam prædictam in alte-

rius quàm dicti oratoris fauorem, etiam in manibus veſtris, reſignauerit, reſignatio huiuſmodi in fauorem oratoris facta ſit, & cenſeatur.

192 † Intellige homicidam non eſſe ipſo iure priuatum beneficijs, quæ ante homicidium, habebat, vel ante irregularitatem, aut criminoſus, vltra tres *ſupra* enumeratos caſus, ſed ſi poſt homicidium, vel aliud crimen notoriam indignitatem afferens, conferatur eiſdem beneficium, non valebit collatio. Innocent. & Panormit. *in d. cap. cum noſtris.* quia turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes, *cap. quemadmodum. de iureiuran.* gloſſ. fi. *in cap. litteras ſupra de reſtitutio. ſpolia.* Alexan. *conſil.* 213. *ponderatis, num.*

193 9. *in* 5. *volum.* † & facilius quis impeditur à conſequendo, quam priuetur iam conſequutis, not. *in l. ſeruus. C. de pactis. l. qui autem. ff. quæ in fraudem creditoris* Federic. *conſil.* 9. *caſus talis,* Barbat. *conſilio* 41. *illud afferam, colum.* 7. *&* 16. *in primo volumine. & conſilio* 19. *praclare in fine in* 2. *volumine. & conſil.* 34. *praclare in fin. & conſilio* 53. *colum.* 12. *& conſil.* 59. *illud in medium, columna* 7. *in eod volumine. & conſil.* 1. *colum.* 11. *in* 3. *volumine. & conſil.* 19. *vbi caſus, colum.* 7. *& conſil.* 21. *à Ione, colum.* 6. *& conſil.* 62. *aliud afferam, colum.* 2. *in eodem volumine. & conſil.* 66. *illud in fine eodem volum. & conſil* 65. *referam, colum.* 7 *& ſequent. in* 4. *volumine. & in conſilio ſequent. colum.* 6. *& in repet. l. cum acutiſſimi. colum.* 108. *& ſequent. C. de fideicommiſſ. & in clem. gratia. de reſcript.* Hyppol. *ſing.* 194. *magna eſt differentia,* hoc tenet Ioan. de Selua *in tract. de beneficio in* 3. *part. q.* 2. vide Felyn. *in c. fin. in* 3. *concluſ. n.* 30. *de præſumpt. & c. inquiſitionis. colum.* 1. *& ſequent. de accuſat.* Imol. *in cap. auditis. in fin. de elect.* vbi idem dicit de electione.

194 † Ex his in practica infertur, quod ſi ſupra nominatis fuerit facta collatio vel electio, & ex ſtatione illius collationis poſſiderunt pacificè, beneficium vltra triennium, non tamen poterunt ſe iuuare decreto *de pacific. poſſ. ff. in concord.* ſed in poſſeſſorio, & petitorio poterunt moleſtari, quia cùm collatio eiſdem facta non valeat, nil debet operari. plenè not. Felyn. *in cap. ex tenore. colum.* 3. *verſic. regula non præſt. it. de reſcript.* & perinde debet haberi, ac ſi collatio eis, aut electio facta non eſſet. Panormitan. *in c. cum noſtris col. vlt. de conceſſ. præben.* Fely. *in c. in noſtra. in* 2. *correl. de reſcript.* Nec obſtat, quod text. *in d. tit. de pacific. poſſ. ff. in concord.* loquatur generaliter, videlicet quicunque &c. quia debet intelligi de habili. *l. vt gradatim ff. de muner. & honor. l. prima Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* dixi latè *in authent. habita.* vbi enumerantur priuilegia ſcholarium. *Cod. ne filius pro patre,* & ita intelligit gloſſ. *in regula cancell.* 31.

Minuſque obſtat textus *in dicto titulo* dicens, quicunque non violentus, coloratum habens titulum, quia prædicti non dicuntur habere coloratum titulum, prout not. *in pragm. ſanct. in verbo, coloratum, in eod. tit. & not.* Doct. *in d. c. cum noſtris.* Modern. *in rub. de cauſa poſſ. ff. & propriet.* ſed nullum titulum, ergo non poterunt ſe iuuare decreto illo *de pacif. poſſ.* quia nil & inutile æquiparantur. *l. quotiens ff. qui ſatiſd. cogan. cap. inter corporalia.* §. *ſed neque ſupra de tranſlat. Epiſcopi.* Alijs etiam modis quis dicitur indignus, de quibus *in cap. innotuit. & cap. venerabilem & cap. dudum. cap. quiſquis. ſupra de electione. capitulo priſcis. & ſequent.* 55. *diſtinct.* Mandago. *in tractatu de electione in prima parte. cap.* 27. *& ibi decus patria.* Dominus Boetius *in additione ad eum.* Angel. *in ſua ſumma, in verbo, electio.* §. 23. *& plenè in directorio electionum in prima & ſecunda partibus.*

195 Dicet quis, an teneatur quiſquam eligere digniorem, † & meliorem, vel an ſufficiat eligere idoneum. Reſpon. quòd quis tenetur eligere meliorem, & magis idoneum, tam iure diuino, quàm canonico, atq; ciuili. Primo probatur Geneſ. 41. *Quia oſtendit tibi Deus omnia quæ locutus es, nunquid ſapientiorem, & ſimilem tui inuenire potero, tu eris ſuper domum meum, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet.* Et 3. Eſdr. c. 3. *Dicamus vnuſquiſque noſtrum ſermonem: qui præcellat, & cuiuſcunque apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit illi Rex Darius dona magna, purpura cooperiri, & in auro bibere, &c.* Num. 11. *Cōgrega mihi ſeptuaginta viros, de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint,* id eſt, meliores, & ſapientiores exponunt Theologi. Et 1. Reg. c. 15. *Scidit Dominus regnum Iſrael à te hodie. & tradidit illud proximo tuo, meliori te.*

Facit quod ſcribitur Geneſis 37. cap. Vbi Iſaac benedixit Iacob minorem natu, & licet errore ductus fecerit, tamen ille error non ſine myſterio venit, quia melior erat, vt ibi Theologi ponderant

Item Geneſ. 37. c. *Iacob diligebat filium ſuum iuuenem præ cæteris, quia in ſenectute eum genuerat.* Exponit ibi Burgenſis, id eſt, quia habebat ſenſum ſenilem, & erat melior alijs, prudentior, & ſapientior, & maioribus virtutibus præditus.

Dauid quoque Salomonem prætulit, licet iuniorem alijs fratribus, vt habetur 3. Reg. 1. cap. & hoc propter ſapientiam maiorem inſtinctu Spiritus ſancti factum eſſe non dubitauit. gloſſ. *in cap. Moyſes.* 8. *quæſt. prima.* Lucas de Penna *in l. fin. column.* 5. *& ſequent. C. de tyro. libr.* 12. hoc etiam tenet Beatus Thom. *in* 4 *ſentent. diſtinct.* 24. *quæſt.* 1. *art.* 3. *& quæſt.* 4. prout eum referunt Doctores.

Præterea narrat Gregor. *in dialogo* 4. *c.* 9. de Paſchaſio qui fuit damnatus, quia partem Laurentij fouit contra Symmachum eligendo illum ad Epiſcopatum, cùm poſſet meliorem eligere. citat Ioh. Lop. *in repet. c. per veſtras, not.* 2. §. 26. *de don. inter virum & vxorem.*

† Item legitur de Leone Papa, qui cum totos 40. dies ad corpus B. Petri oraſſet, vt à domino remiſſionem ſibi peccatorum procuraret, demum apparuit ei B. Petrus dicens, ſibi hoc à domino remiſſionem obtinuiſſe de omnibus, excepto de manuū impoſitione, id eſt, de ordinatione, & collatione beneficiorum indignis facta, de qua adhuc domino habebat reddere rationem, hæc Archiepiſcopi. Florent. *in* 3. *parte ſumma in tit.* 20. *cap.* 2. §. 1. 196

Probatur iure canonico *in capit. metropolitano.* 64. *diſtinct.* vbi dicit optimum debere eligi, facit quod dicit B. Hieron. *in cap. licet ergo.* 8. *quæſt.* 1. videlicet ſciant omnes, & certi ſint, quod qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior ille eligatur.

Idem Hieronym. *in cap. Moyſes eadem cauſa, & quæſtio.* inquit hodie namque cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, vt non quærant in Eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit, & vt deteriora taceam, qui vt clerici fierent, muneribus impetrarunt, hæc ille, facit *capitulo finali de offic. cuſto. ibi, & ad hoc opes tales ordinentur, quales meliores & ſanctiores eſſe viderint.*

Item de iure ciuili allegatur textus *in l. fœmina. in ver. in quam contemplatione meritorum liberalitatis ſuæ &cæt. Codice de ſecund. nupt.*

Item rubr. *C. de porto. ad muner. nominan. lib.* 11. *& l. fin. C. de tyr.* & *ibi* Doct. & *ſupra* dixi. Idem diſponitur in ordina. Reg. Caroli VII. *art.* 83. & *in ordinat. tangentibus* ſtylum parla. *art.* 1. & in alijs ordin. *rubr. des offices de iudicature.*

Et qui non facit peccat mortaliter, † tum quia eſt infidelis domino, tum quia cedit in detrimentum Eccleſiæ, & dedecus, vt *ſupra* dictum eſt. 197

Item, quia tranſgreditur canones, volentes optimum eligi debere *cap. metropolitano* 64. *diſtinct.* † & qui tranſgreditur canones peccat, *cap. quia eadem.* 64 *diſt.* not. *in cap.* 1. *& cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtit.* gloſſ. *in cap.* 1. §. *ad locum in ver. vtiliorem, de elect. in pragm. ſanct.* Floren. *in* 3 *parte ſumma tit.* 14. *cap.* 16. *rubr. de temp. & loc. ordinand.* §. 11. *de conferentibus.* Federic. *conſil.* 95 *ſuper dubitationum articulis, col.* 1. *ſumma Ang. in verbo electio.* § 21. Felyn. *in capitulo cum adeo, colum. vlt. de reſcript.* Leonar. de Vtino *de ſanctis ſermo.* 27. *ſermo* 43. 198

Item, videtur Eccleſiam fraudare, quod ſacrilegium eſt, vel exinde aliquid ſubtrahere, † omnium prædonum crudelitatem ſuperat, Hieron. *in c. gloria Epiſcopi. in fin.* 12. *q.* 2. 199

Et in foro conſcientiæ & poli, iſta opinio eſt tenenda, & eſt communis ſecundùm Panorm. Decret. & alios *in c. conſtitutus. in* 2. *de appellat.* licet electio de digno valeat in foro canonico *capit. cum nobis olim de elect.* & not. *in d. c. fin. de offic. cuſtod. & in d. c. conſtitutus,* Dec. *conſil.* 129. *& pro tenui, colum.* 2. Quod ſic ſuadetur, quia ſi vnus velit eligere meliorem, alij non carnalitatis ſequentes affectum *cap. graue, de præbend.* & contra illos Abacuc. *cap.* 2. *Væ illis, qui ædificant ciuitatem in ſanguinibus.* Greg. *in cap. ſi quis neque, prima quæſt prima,* latè Adrian. *in quodlibet.* 9 *verſic. quo ad tertium litera G.* † poterit ille ſolus appellare, & erit iuſta cauſa appellandi, & poſtea electio facta etiam de idoneo, non valebit *cap. cum nobis olim, & c. cum dilectus. de elect.* & Panor. *& alij in dicto cap. conſtitutus.* 200

† Imò poterit Epiſcopus, ſi timet quod per preces, aut carnis affectum, non eligant aut præſentent meliorem, eos conſtringere ſub iuramento, vt meliorem, & Eccleſiæ vtiliorem eligant, *d. c. conſtitutus,* & *ibi in primo not.* Doctor. 201

Quis

202 Quis dicatur melior, † dic quod dupliciter, vno modo ſimpliciter, alio modo dicitur quis melior, quo ad aliquid, vnde aliquando contingit quẽdam eſſe meliorem ſimpliciter, qui tamen non eſt melior quantum ad hoc, videlicet quod beneficio profit, quia alius poteſt Eccleſiam magis iuuare, vel conſilio, doctrinæ, vel auxilio potentiæ, vel quia diutius ſeruit Eccleſiæ, ergo non tenentur conferre meliori ſimpliciter, ſed meliori quo ad hoc cui volunt eum præficere.

Nota quod ille ſimpliciter inter homines dicitur melior, qui eſt ſanctior & in charitate perfectior. Vnde Aug. *Quanto charitas in quocunque eſt melior, tanto melior eſt, in quo eſt.* contingit autem frequentius, quòd ille qui eſt perfectiſſimus in charitate, multa deficiant, quę neceſſaria ſunt electo, puta ſcientia, cantus, & huiuſmodi, iſta electio eorum quæ ſunt ad finem, debet fieri ſecũdùm conditionem finis, & ideo cõcluditur, quod electores tenentur talem eligere, qui ſit melior ad ſtatum illum cui per electionem prouidere tenentur, non autem tenentur eligere meliorem ſimpliciter. Thom. *in quodlibet. 6. art. 9.* Felyn. *in c. cum adeo, col. vlt. de reſcript.* Iſtud probatur Act. in 1. cap. de Ioſeph qui vocabatur Barſabas, licet fuiſſet melior & ſãctior quàm Matthias, quia ille propter ſanctitatem vitæ cognominatus eſt iuſtus, tamen quia Matthias erat magis idoneus ad apoſtolatum, fuit à Deo electus. Ita tradit Leonar. de Vtino *ſer. 27. de ſanctu.* Dõ idem in collatoribus intellige.

203 Ex his infertur, † quod ſi vacante præbenda, quam de reſidentia, ſiue de aſſiſia vocamus *cap. penult. ibi & aſſiſios reuoces ſupra de cleric. non reſident.* canonici vellẽt eligere quemdam magiſtrum Theologum prædicare ſcientem, ſed non cantare, non diceretur recta electio, quia doctor eſſet, licet melior ſimpliciter, non tamen ad illum actum, ſed eligendus eſt melior ad illum actum.

204 Secundò infertur † quod ſi duo concurrant, quorũ vnus eſt Theologus, alius Doctor canonum, pręferendus eſt Doctor canonum, quando magis ibi ventilantur cauſæ, & lites, quia eſt melior ad illum actum, nam Theologus iudicare neſciret. *c. 1. de conſanguin.* ſi autẽ pullularent ibi hæreſes, vel locus vinus in quo eligitur eſt hæreticus, tunc enim præferri debet Theologus mixtus vero vtrique ſecundùm gloſſ. *in §. exhortamur. in ver. habeãt. in pragm. ſanct.* Panorm. & alios *in cap. tua. de cleric. non reſiden. & in capitulo licet in primo, columna 2. de præbend. & in cap. 1. columna vlt. de conſanguin.* & ibi Præpoſit. facit *cap. officij, de electio.* Felyn. *in cap. cum adeo, columna vltima. de reſcript.* Ro. *in conſilio 333. quo ad primum. in fin.* Chaſſa. *in Catalog. gloriæ mundi in decima parte conſidera. 17. in fin.* licet Tho. *d. quolibet* teneat indiſtinctè Theologum præferendum.

205 † Notandum eſt tamen quod quamuis minus bonus poſſit præferri magis bono in regimine Eccleſiæ, quando eſt ad illum actum vtilior, non tamen ſi ſciatur malum eſſe, quia maximè requiritur bonitas vitæ. Dauid Pſal. 118. bonitatem primò petiuit, alioqui non eſſet præferre minus bonum, ſed ſimpliciter malum, & ſic non idoneum, & qui illum malum eligeret, peccaret mortaliter, vt *ſuprà* traditum eſt, probat Flor. *in 2. part. ſummæ tit. 1. c. 20. §. 1.* nec obſtat quod alius ſit vtilior ad illum actum,
206 † quia vtilitas ſpiritualis præponenda eſt temporali, cùm alius non ſit vtilis, ſed malus.

207 Caueat tamen electus, † ne alijs reputet ſe meliorem, hoc enim ſuperbum, & præſumptuoſum eſſet, & iam non eſſet melior, ſed ſufficit quod electus nihil inueniat, per quod ſit ei illicitum aſſumere beneficium. vnde Iob. vl. Petrus requiſitus, an Deum plus cęteris diligeret, non prætulit ſe alijs, ſed ſimpliciter dicit, quod amabat eum, examinauit eum Dominus de dilectione ampliori, ad oſtendendum, quòd vbi inuenitur, aliquis idoneus ad regimen Eccleſiæ, præcipuè in eo debet attendi, eminentia diuinæ dilectionis. Aſtenſ. *libr. 6. tit. 43. artic. 8. rubr. de Epiſcopis.*

208 Et ſi fuerit facta electio de meliori, † & poſtea malus fiat, nõ erit fraudi electoribus, nec eiſdem imputabitur, argum. text. & *ibi* Ang. *no. in l. ſi à bona fides ff. de rei vend. argum. l. etiam; & l. ſi res de admini. tuto. & l. prima. §. ſi magiſtratus, de magiſtrat. conuenend.* latè Lucas de Penna *in l. agentes, column. penult. C. de agen. in reb. lib.* ta. nam ſufficit quòd communiter tempore electionis reputetur melior, *per l. Barbarius. ff. de officio præto. l. 1. C. de teſtam.* probat Alex. bono ſimili *in l. ſi cum dotem. §. primo. columna 2. ff. ſolu. ma-*
209 *trim.* † vbi dicit hoſpitem teneri de furto famuli *per rubr. ff nauta. caupo. l. fin. & per totum. ff.* furti aduerſus nautas niſi haberet famulum communi opinione bonum, quia non tenetur quod eſt notandum.

† Poſtremò notãdum eſt, quod ſi aliquis canonicus, vel alius 210
à conſequendo beneficium, hominem vtiliorem Eccleſiæ, & idoneum impedierit, propter odium, vindictam, aut quia dixit eligendum eſſe criminoſum, licet non eſſet, tenetur ad æquale beneficium, quod impediuit, quando iam erat concluſum, & confirmatum quòd illi daretur.

Si verò non erat confirmatum, tamen ſi ille non iactaſſet illa verba ante electionem, canonici illum elegiſſent, tunc non tenetur ad æquale impediens, quia non eſt æqualis valoris habere beneficium in habitu, ſicut in actu, prout dixi de lucro ceſſãte, *in repe. l. vnica in q. 1. & in gloſſ. vlt. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt proferunt.* poſt Theologos, ſed tenebitur ad intereſſe damni dati, arbitrio boni viri. Aſten. *in ſum. lib. 5. de reſtit. in communi tit. 29. §. 1. verſ. quid de eo qui impediuit,* vel ſi animo nocendi facit, de dolo tenetur, Adria. *in quodlibet. q. 11. litera S.* dicens Tho. Pet. de Pal. & plures alios ſic tenere.

† Fallit quando impediret propter honorem Dei vtpotè, vt 211
vtilior eligeretur, vel Eccleſiæ vtilitatem, aut propter ſuum iuſtũ commodum. Tho. *in 2. 2. q. 62. art. 2.* citet Syluester *in ſua ſum. in verb. reſtitutio in 3. q. 12.* quia nullus dolo videtur facere, qui ſuo iure vtitur. *l. nullus. ff. de reg. iur.*

† Igitur ille eligetur, qui fructum poteſt facere Eccleſiæ, Io- 212
an. 15. *Non vos ait Ieſus me elegiſtis, ſed ego elegi vos, vt eatis & fructum afferatis.*

Dicet bonus, ego ſolus non poſſum, cui reſpon. fac quod in te eſt, & damnationem non acquires. Alij vero confundentur, & erubeſcent omnes, qui pugnant aduerſum te, erunt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi, verba ſunt Eſa. *capit. 41.*

† Poſtremò, licet tactum non inueniam, quæro an benefi- 213
cium poſſit dari in commendam excommunicato, & breuiter reſpondeo quod non, per text. *in c. nemo. de elect. lib. 6.* vbi eadem idoneitas, ſeu maior, requiritur, in commendatario, quæ requiritur in eo cui datur in titulum, ſed titulum non poteſt conferre excommunicato, vt *ſuprà* dixi, ergo nec in commendam dari,
quia ſicut † legatus non poteſt conferre Eccleſias collegiatas. 214
cap. pen. de offic. lega. libr. 6. ſic nec in commendam dare. Arch. *in d. c. nemo. in princ.*

† Item, ſi Eccleſia ſit conſueta conferri regulari, non poteſt 215
commendari ſæculari, *arg. cap. cum de beneficio, de præben. lib. 6. regula cancella. 41.* † vel ſi debeat conferri nominato, vt in menſibus 216
deputatis eiſdem, non poterit commendari, ſicut nec conferri alteri non nominato *arg. cle. 1. de ſupplen. neglig. præla.* glo. *in §. quod ſi quis in verbo ſimiliter collat. in prag.* cum poteſtas commendandi reguletur à poteſtate conferendi, *cap. cum ſingula. §. prohibemus, de*
præben. lib. 6. † vbi beneficia conſueta regi per monachos vnius 217
monaſterij, non poſſunt committi per inferiorem à Papa, Monachis alterius monaſterij.

† Item legatus non poteſt commendare beneficia, quæ non 218
poteſt conferre. *c. 1. de offic. leg. lib. 6.*

† Item, commenda facit procuratorem cum legitima admi- 219
niſtratione, gloſſ. *in cap. qui plures. 21. quæſt. 1. & in dicto cap. nemo.* Innocen. *in cap. ſi conſtiterit, de accuſat.* Cardin. *in cle. fin. quæſt 12. de procura.* ſed excommunicato eſt interdicta adminiſtratio rerum Eccleſiæ, Felyn. *in c. ſi verè. colum. 2. de ſenten. excommun.* & *ſupra* dixi, ergo, &c.

† Item, commendatarius non eſt prælatus, nec habet ius in 220
beneficio, nec facit fructus ſuos. niſi ad prouidendum ſibi, & miniſtris, & quod ſupereſt, in vtilitatem Eccleſiæ conuerti debet, gloſſ. *in d. cap. nemo.* quam *ibi* ſequuntur Doct. & D. de Rota
deciſ. 1. de præbend. nec † poteſt commendatarius permutare illud 221
beneficium commendatum Cardin. & Barba. *in cap. quæſitum. de rerum. permut.*

† Ex quibus infertur, quod commendatarius non poteſt fru- 222
ctus beneficij diſſipare, & quia quicquid clerici habent paupe-
rum eſt. *cap. fin. 16. q. 1.* † & quando diſſipant ad reſtitutionem te- 223
nentur Eccleſiæ, vel pauperibus *cap. gloria. 12. q. 2. c. ſi quis in atrio. 17. q. 4.* & mortaliter peccant. *c. donare. cum ſeq. 86. diſtin.* Flor. *in 3. part. ſum. tit. 15. cap. 1. §. fin. & tit. 20. c. 2. §. 8. vtrum Epiſcopi,* & qui habet titulum, non poteſt diſſipare. *c. 2. de dona. cap. fin. de fideiuſſ.*
multò fortius qui non habent niſi commendam, † immò vide- 224
tur ſacrilegium qui bona Eccleſiæ diſſipat. *cap. pen.* & *ibi* Imol. *in vlt. not. de pecul. cleri.*

225 † Nec obſtat, quod Modern. quidam dicit, *in l. pactum curato-*
ris C. de pactis, quod ſi Romanus Pontifex Cardinalibus, Illu-
ſtribuſque viris, perſonæ, dignitatiſque tuendæ cauſa concedat
adminiſtrationem, habet enim is omninò liberam fructuum
diſſipationem, & eorum dominus potius quàm adminiſtrator
eſt, quia contra hoc eſt communis opinio poſita *in dicto cap. ne-*
mo. & Syluester *in ſumma in ver. commenda. quaſt. 12. & infra* la-
tius dico.

226 † Inſuper non obſtat, quod aliquando commenda fit ad vti-
litatem perſonæ, vt Cardin. Illuſtribuſque viris & literatis *cap. de*
multa de praben. & tunc commendatarius poteſt liberè diſſipare,
ſecus ſi fiat ad vtilitatem Eccleſiæ, adducit Roman. *conſil. 350. in*
caſu Præpoſita conſultationis, vbi tenet planè contra eum in quan-
227 rum eum depoſitario æquiparat, † & ſecundùm eum ſequere-
tur quod perſona eſſet magis priuilegiata quam Eccleſia, con-
trarium tamen determinant iura *cap. pen. de pecul. cleric. cum ſimil.*
& quod potius lucretur fructus, quando illos acquirit ratione
oneris Eccleſiæ, concludit Barb. *in 3. parte 1. partis tractat. de præſta.*
Cardin.

228 Et ſi Roma. hoc diceret, hoc eſſet falſum, † quia ſecundùm
hoc ſequeretur, quod omnes illuſtres, & literati, cuius cauſa di-
gnitatis tuendæ dantur plura beneficia, poſſent diſſipare, & di-
lapidare, quod reprobat Hieron. etiam ſi habeat in titulum, *in*
ſumma 44. diſtinct. dicens tibi ô ſacerdos de altari viuere, non lu-
xuriari permittitur, & Doctor. *in cap. cum ſecundum Apoſtolum, de*
prabend. Item, dum allegat Gemin. *in conſil.* 17. pro declaratio-
ne vbi dicit, quod quando commendatur Eccleſia propter per-
ſonæ ſuſtentationem, vt Cardinalibus, tunc poterit vendere
fructus ad ſuam ſuſtentationem, & ſuper his contrahere, & in
ſuis neceſſitatibus fructus conuertere. quod eſt verum, ſe non
dilapidare, cùm non habeat maius ius quàm qui habet titulum.
229 † Immò qui aliter diſtribuit bona Eccleſiæ quàm debuit, fur-
tum facit, Aluar. *de planctu Eccleſiæ lib. 2. art. 28. litera I, verſic. vel dic*
quod licet mandet, vbi facit quod dicit Auguſt. *in cap. fin. 12. quaſt.*
1. vbi dicit, illa noſtra non eſſe, quorum procurationes quo-
dammodo gerimus, non proprietatem nobis vſurpatione
damnabili vendicemus, & textus *in capitulo Epiſcopus. 14. quæ-*
ſtione prima. canonici non poſſidẽt ſua, quia res Deo oblatæ non
ſunt alicuius priuati, vtuntur enim rebus Eccleſiæ, non vt
230 ſuis, † ſed tanquam ad diſpẽſandum ſibi creditis, non ad diſ-
ſipandum.

231 † Præterea, qui habet titulum beneficij vſurario compara-
tur, *in cap. cum M. de conſti. ibi in vſus cederet pauperum*, quem pon-
derauit Barba. *in tract. de præſtan. Cardin. quaſt. 3. colum. penult. prima*
232 *partis*, † vbi dicit beneficiatum de fructibus beneficij ſui, non
poſſe liberè diſponere gloſſ. *cap. poſſeſſiones. de reb. Eccleſ. non alien.*
c. cum olim de rerum permut. c. fin. de pignor. c. fin. de pecul. cleric. c. quia
nos de teſta. t duo ſunt. 12. q. 1. non niſi ad vſum, ſed non abuſũ dicit
ibi gloſſ. *& c. præſenti de offic. ord. lib. 6.* gloſſ. *apud legiſtas in l. 1. C. de*
anno ciuil lib. 11.

Sed vſurarij victu, & veſtitu contenti eſſe debent *c. Epiſcopus*
12. quaſt. 1. nec abuti poſſunt *l. plenum in princ. ibi, ſed ad vſum.* ſcili-
cet non vſque ad abuſum *ff. de vſu & habi.* ergo nec beneficiati, I-
tem nec vſufructuarius abuti debet *l. emancipatorum. ff. de vſufr.*
ſed quaſi bonus paterfam. vti text. *in l. item ſi illo titulo.* ergo nec
habentes ſacerdotia, & ſic non poſſunt facere teſtamentum, de
rebus intuitu eccleſiæ acquiſitis *cap. primo, & c. quia, & per totum*
de teſtam. Socin. *conſ.* 32. ex his quæ ſuperiùs, *colum. 2. in 1. volum.*
233 multo minus commendatarius, † qui non eſt verus prælatus,
ſed tantùm cuſtos, Felin. *in c. cùm olim. colum. 4. de maiorit. & obe-*
dien. licet de conſuetudine ſecus obſeruetur. dom. Boer. *in §. 6.*
de teſtament.

Item libet adducere, quod dicit Archidiac. *in c. ſtatutũ. §. ac-*
ceſſorem. de reſcript. lib. 6. quem adducit Barba. *conſil. 19. vbi Chriſtm.*
234 *colum. 1.* † vbi dicit hæreticum eſſe, de iure canonico dicere,
quod beneficiatus facit fructus ſuos, Imol. in *capit. fina. colum. 2.*
de pecul. clericor. ſequitur Aluar. *de planctu Eccleſiæ. lib. 2. artic. 28. li-*
tera I.

235 † Facit quod dicit Ioan. Lign. *in clem. gratia de reſcript.* quod ſi
clericus expendit aliquid voluptuosè de redditibus beneficij,
tenetur ad reſtitutionem, ſequuntur Panorm. & Imol. *in c. fin. de*
pecul. cler.

236 † Non obſtat quod loco domini habentur, hoc verum quã-
do benè adminiſtrant, ſed loco prædonis cum malè *cap. ſi priua-*
tum. 12. q. 1. & ibi gl. per text. *in l. qui fundum. §. ſi tutor. ff. pro empto.*
Flor. *in d. 3. part. ſum. tit. 15. c. 1. in fine.* Oldra. *conſil. 226. quidam Epi-*
ſcopus. colum. 3.

† Imò dicit Gemin. *in cap. 1. 12. diſt.* quod res Roma. Eccleſiæ 237
ſunt Papæ, quò ad adminiſtrationem, non quo ad proprietatẽ, 238
& reprobat gloſſ. *in c. cum veniſſent. de iud.* † & infert, quod Papa
pro libitu voluntatis non poteſt bona Eccleſiæ alienare, facit 239
gloſſ. *in c. 1. 10. diſt. cap. non liceat. Papa. 12. q. 2.* † vbi tenet Archid.
Papam peccare mortaliter, ſi bona Eccleſiæ donat, etiam con-
ſanguineis, in caſu non licito, vtpotè, quia vult eos facere diui-
tes, Panorm. *in c. conſtitutis. col. 3. de relig. domib.* licet illis poſſit ad
ſuſtentationem donare *cap. 1 de cohabit. cler.* Felyn. *in c. cum depu-*
tati, col. vlt. de iud. vide eum *in c. conſtitutus, verſic. dominium iurium,*
col. 9. de reſcript. alijs multis modis probarem, ſed ratus iſta ſuffi-
cere alia omitto.

Niſi velles exponere, diſſipare, id eſt, diſpergere, quia benè
merentibus poſſet diſpergere & donare pauperibus, vt dixi *ſup.*
obſtat tamen ei verbũ omninò, & verbum liberè, cum hoc non
poſſit liberè, ſcilicet voluptuosè, per ſupradicta, nec habet om-
ninò liberam diſſipationem, vt ipſe dicit, niſi dicas liberam diſ-
ſipationem, id eſt, liberam diſperſionem iure regulatam, & ſic
fortè poterit ſuſtineri illa opinio, impropriando tamen ſua ver-
ba, quia verbum, diſſipare, † malè ſonat, videlicet in abuſum, vt 240
patet in Euangelio de filio prodigo, qui diſſipauit ſubſtantiam
patris, Luc. 15. c. & Dauid, Pſal. 52. *Quoniam Deus diſſipauit oſſa eo-*
rum, qui hominibus placent. Et prouer. 29. c. *homines peſtilentes diſſi-*
pant ciuitatem, & ibi. c. 15. *diſſipantur cogitationes, vbi non eſt conſiliũ.*
& c. 20 *diſſipat impios rex ſapiens*, & multa per Montolon. *in ſuo iu-*
ris promptuario in ver. diſſipare.

† Quærit hic Panormit. an ſint excommunicatis beneficia 241
auferenda, Reſpon. quod ſic, citantem Ioannem Andr. idem
tenentem, & adducentem text. *in cap. cum bona. ſupra de ætate &*
qualitate. & ibi glo. dicit, † quod ſi ſteterit in excommunicatio- 242
ne per annum habet locum priuatio, licet aliqui intelligant de
triennio, tamen vt hæc materia ſit nota, tolle concluſiones ſe-
quentes.

Prima concluſio, perſeuerans annum, vel mille, in excom-
municatione, lata ratione contumaciæ incurſæ pro cauſa ciui-
li, vtpotè, pro debito, non eſt poſt annum priuatus beneficijs,
nec priuandus, gloſſ. ſing. *in c. contingit, in verbo, non poteſt, de dolo.*
ſing. ſecundùm Rom. *ſing. 303.* de hoc Henric. Benedict. *in repet.*
cap. Raynutius in ver. mortuo, numero 290. de teſtamen. Modern. *in*
capitulo de iudic. Angel de Clau. *in ſumma Angel. in ver. excommuni-*
catio, in vltimo. § 17. facit *cap. quoniam in fine. vt lite non conteſta.* li-
cet Cæpol. *cautel.* 80. volo tibi dare in fine. teneat contra, ſed i-
ſtud ſeruatur ex conſuetudine, vt tradita magno conſuetudi-
nario, *rubric. de cas qui peuent toucher le Roy, verſicul. ſi vng hom-*
me libro 4. † vbi ponitur practica, quando quis remanet in ex- 245
communicatione poſt annum, vt impetrentur literæ à cancel-
latia, ratione quarum compellatur ad ſoluendum inſtante E-
piſcopo, ſeu eius promotore, vel procuratore, ſi bona habuerit,
alioqui poteſt vti priuilegio *capitulo Odoardus, de ſolutio.* vel gen-
tes regiæ compellunt excommunicationem, ad faciendum ſe
abſolui, & hoc dicunt poſſe ex quadam ordinat. ſancti Ludou.
quam citat D. Bertrand. Cardinal. *in tractatu de origine iuriſdictio-*
nu. ſol. 10. in gloſſ. in verbo, inde in fin. de interdict. indifferenter non
ponens in prag.

Alia eſt practica, quod poſt annum poterit hic excommuni-
catus citari, inſtante procuratore Epiſcopi, reſponſurus ſuper
articulis, & negotio fidei, & ſi non compareret, & excommu-
nicatus pro huiuſmodi cauſa perſeueraret annum, poſt annum
eſſet priuatus beneficijs. Aufrer. *in deciſ. capel. Tholo. quaſt. 363.* Hẽ-
ric. Bohic. *in cap. excommunicamus. §. qui autem. de hæretic.* Felyn. *in*
cap. Apoſtolica. column. 2. de except. † vbi dicit quem eſſe ſuſpectum 244
de hæreſi poſtquam ita induratus remanet. Panorm. *in cap. po-*
ſtulaſti. de homicid. † Item, præſumitur malè ſentire, tam de ſa- 245
cramentis Eccleſiæ, cum nec faciat quod fidelis tenetur. *cap. o-*
mnis. infra de pœniten. & remiſſ. quam de eius poteſtate, ex quo nõ
curat de ipſius excommunicatione, Panormit. & alij *in cap. fin. de*
pœniten. ratione cuius præſumptionis, poterit ſibi indici purg.
can. peccatum igitur paganitatis incurrit, quiſquis dum Chri-
ſtianum ſe eſſe aſſerit, Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit,
Gregorius *in cap. ſi qui ſunt presbyteri. in fin. 81. diſtinct.* † Ratio præ- 246
dictorum eſt, quia non eſt priuatus quis, niſi in caſibus à iure ex-
preſſis, gloſſ. *in c. fin. de iurepatron.* ſed hic non reperitur expreſſus,
ergo &c.

† Secun-

247 † Secunda concluſio, excommunicatus pro contumacia ſuper crimine hæreſeos vel alio, ipſo iure priuante, perſeuerans annum in excommunicatione, eſt priuatus beneficijs. *cap. rurſus. & ſequen. 11. quæſt. 3. & in cap. excommunicamus in princ. §. qui autem. de hæretic. capitul. cum contumacia. eodem titulo, libr. 6.* Cardinal, *in repetit. cap. perpendimus numero 26. verſic. quæro, igitur de ſenten. excommunic.*

Ratio, quia habetur poſt annum pro conuicto, glo. & Doct. *in d. §. qui autem, & d. cap. cum contumacia, de ſentent. excommunicat. authent. Gazaros. C. de hæret.* Panormitan. *in cap. veritatis, colum. 4. de dolo.*

248 † Sicut in huius patriæ curijs ſæcularibus, poſt quatuor defectus quis habetur pro confeſſo, & conuicto, de conſuetudine gene. ali. quàm Io. Fab. ponit *in l. 1. columna 9. C. de ſumma Trinit.* dixi in ſtylo curiæ ſæcularis Bituricenſ. *rubr. des deffaulx, artic. 40. & artic. 68.*

Poterunt tamen poſt annum ſuam probare innocentiam, Bartol. *conſil. 117. à D. Cyno in fine.* Bald. *in rubr. de vind. & liberta.* Hippol. *ſingul. 37. per totum,* per tex. *in l. ſi non defendantur. ff. de pœn.* dixi latè *in d. ſtilo.* allegando infirmitatem, abſentiam, captiuitatem, furorem, aut aliud iuſtum impedimentum, ſecundùm Ægid. Bellamer. *in ſua deciſ. concluſ. 688. in caſu concluſionis,* Card. *in d. §. qui autem.*

Non obſtat text. *in dicto c. rurſus. in fine. ibi. ſi verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox penitus audiatur,* quia intelligitur ſuper beneficijs, non ſuper crimine, ſecundùm Arch. & Doct. *ibi,* Inn. & alios *in c. cum bona, col. 2. de ætat. & qualit.*
249 † nam ſuper crimine debet condemnari per ſententiam, ponderando verbum condemnent, *in d. c. cum contumacia, & d. §. qui autem. cap. excommunicamus de hæret.* ſuper beneficijs ipſo iure eſt priuatus, quando accuſabatur de delicto ipſo iure priuante per *d. c. rurſus ibi nulla eorum vox penitus audiatur, & in d. c. cum bona. in*
250 *verb.* † *ibi aliquatenus retinere. & ibi ſpoliare.* quæ ſunt verba ipſo iure denotantia, vt *ibid.* tradunt Doct.

Nam poſtquam quis poteſt audiri de innocentia ſua poſt ſententiam, Bartol. *in l. abſentem. ff. de pœn. & ibi in addit. ad eum. authent. contra qui propriam. C. de non numera. pecun.* Bald. & Paul. *in 2. C. qui teſtam. facere poſſunt.* à fortiori hic ante, & etiam poteſt audire poſt veram confeſſionem *l. 1. §. ſi quis vltro, ibi plenè.* Hyppo. poſt Bart. *ff. de quæſt.* ergo & hic poſt confeſſionem fictam audietur, quia exceptio innocentiæ nunquã cenſetur excluſa. Bald. *in l. edita. in repet. Paduana. col. pen. num. 115. C. de edend.* Alex. *in conſilio 113. viſo themate, in 5. vol.* D. Boer. *in conſuet.* Bitur. *in §. 20. de iuriſdict. omn. iudic.*

251 † Requiritur tamen quod in citatione expreſſa ſit cauſa videlicet, vt de fide veniat reſponſurus, text. & *ibi* gloſſ. *in cap. cum contumacia. de hæretic. libr. 6.* & Henric. *in dicto capitulo excommunicamus.*

Intellige quod annus cœptus non haberetur pro completo, ſed requiritur quod ſit circumuolutus, vt patet *in d. c. cum contumacia,* ponderando dictionem, ex tunc, quæ lapſum terminum deſignat gl. *in clem. 1. in ver. ex tunc de iure patro.* gloſſ. *in regula cancella. 32.* gloſſ. *in c. cupientes. §. cæterum. de elect. lib. 6.*

252 † Secundò requiritur continuatio, ponderando dictionem, ex tunc, ſecundùm Archid. & alios *in dicto cap. cum contumacia,* Guido *in deciſ. delphi. quæſt. 488. clericus, ſicut in cap. cum in cunctis. in princ. de elect. not. in l. de ætate. ff. de teſtam. gloſſ. in l. tertia. §. minorem. ff. de minori.*

Et ſic ſi in excommunicatione ſteterit per ſex menſes ſemel, & poſtea fuerit abſolutus, ſi poſtea iterum excommunicetur, & reſideat per octo menſes, non continuabitur tempus ſex menſium fluxum ante, ad hoc vt cenſeatur remanſiſſe per annum, vt in ſimili dicit Bartol. per illum text. *in l. final. §. quotiens. in verbo anno continuo ff. de public. & vectig.* Alexan. *conſil. 34. viſis, & ponderatis*
253 *in 5. volum.* † vbi dicunt quod ſi quis ingreſſus religionem ſtetit ſex menſes, & poſtea eſt egreſſus, & iterum eſt religionem ingreſſus & remanſit in ea alios totos ſex menſes, tamen non cenſebitur feciſſe profeſſionem integram, quia illa duo ſemeſtria non coniunguntur, vt annum faciant integrum. Lapus *alleg. 47.* factum ita ſe habuit, Specul. *in tit. de ſtatu monacho. §. 1.* Iaſ. & al. *in l. ſi idem in princ. ff. de iuriſdict. om. iudic.* Iaſon *in repet. l. admonendi colum. 87. num. 266. de iureiurand.* licet contrarium teneat, gloſſ. *in regula cum quicerius eſt, de regul. iur. libr. 6.* &
254 Alexan. *in conſil. 54. viſo puncto, colum. vlt. in 4. lib.* † quam ſic intelligerem, quando eadem eſſet religionem ingreſſus, cum ex illo anno etiam non continuato ſatis potuerit deliberare, ſecus ſi aliam religionem, & ſic intelligatur prima opinio quod non ſit facta profeſſio.

† Sic dicitur *in prag. ſanctio, in gloſſ. in ver. triennio,* quod poſt triennium non poteſt quis moleſtari, in beneficijs quæ triennium poſſedit, requiritur tamen quod ſit completum, vt *hic* nec prodeſſet triennium interpolatum. 255

Requiritur etiam, quod ſteterit in excommunicatione animo pertinaci per annum vt habetur *in d. c. cum contumacia.*

† Et ſic infertur quod ſi intra annum inſtaret excommunicatus pro habenda abſolutione, non habere locum illa pœna priuationis, nec alia. Philip. *in d. c. cum contumacia.* 256

† Secundò, ſi eam excommunicationem ignorauerit, cùm non ſit in pertinacia, non punietur illa pœna. 257

† Tertiò, quod ſi malitia Epiſcopi excommunicantis, aut patris appellantis, & tergiuerſantis, non potuit habere ſuam abſolutionem intra annum, non debet ei eſſe fraudi. *no. in c. paſtoralis. §. verum. de appell.* Moder. *in d. c. 1. de iud.* 258

† Requiritur etiam poſt annum ſententia declaratoria. arg. not. per Bart. *in l. eius qui. ff. de iure fiſci.* per tex. *in c. cum ſecundum leges. de hæret. lib. 6.* Felin. *plenè in c. Rodulphus de reſcript. verſic. ſed declaratoria. & in c. cum non ab homine, col. 4. de iud.* vide tamen Ægid. Bellamer. *in ſua deciſ. concluſ. 689. proxima concluſ.* 259

Ante tamen declarationem poterit beneficium impetrari, ſicut dicimus de ſimonia, & hæreſi *in c. 2. de reſcript. & conſeruat. c. de multa, de præben.* gloſſ. *in ver. iuſto in c. commiſſa, de elect. lib. 6.* Dec. *in c. cum in cunctis. §. cum verò. col. 2. de elect.* & ita ſeruatur ex conſuetudine, & curia Rom. ſeruat.

† Quæret quis, an poſt annum, probata ſua innocentia, poſſit ad ſuum beneficium reſtitui, & reſpon. quod ſic, ex æquitate gl. & Doct. *in c. quamuis. de reſcript. lib. 6.* vbi ſi ex iuſta cauſa fuerit priuatus, poterit reſtitui, à fortiori & in hoc caſu. 260

Hoc puto verum, antequam alteri ſit collatum, vel alius impetrauerit, poſt non, in præiudicium impetrantis *d. c. quamuis.*

Requiritur tamen noua collatio *arg. c. ſi beneficia, de præben. lib. 6. cum ſit ipſo iure priuatus.*

Et an poſſit fieri per Epiſcopum, vide Io. de Selua *in tract. de beneficio in 3. parte q. 31.* vbi concludit quod ſic, vide Panorm. Felynum & Decium *in cap. at ſi clerici. §. de adulterijs. de iudic.* tutius eſt tamen quod à Papa fiat, & omnia exprimantur, quæ debent exprimi.

Tertia concluſio, perſeuerans in excommunicatione per annum, quam incurrit ratione contumaciæ ſuper crimine priuante beneficio per ſententiã, vtpotè per homicidium, non eſt poſt annum beneficio priuatus, ſed habetur pro conuicto, vel confeſſo, & venit priuandus per ſententiam, gloſſ. *in d. c. rurſus.* Nic. de Milis *in repet. in verb. excommunicatus. §. 11.* Imol. *in c. quærenti. col. 2. de offic. deleg.*

Nec obſtat adducta per Panor. & Dec. *in d. c. 1. in 2. lectu.* vbi dicit quod perſeuerans in excommunicatione per annum non debet priuari, quia nõ debet plus operari confeſſio vera, quàm ficta, tamen do inſtantiam, quod ſufficit, gloſſ. *in c. ſicut vrgeri, 1. quæſt. 1.*

† Et quandoque quod plus prodeſt ficta confeſſio quàm vera *l. in eos. ff. de cuſto. reo.* vide Fel. *in c. nullus, col. 1. de præſumptio.* 261

Secundò, non obſtat, quod quis minimè debet priuari beneficijs, pro crimine de quo non conſtat, niſi per contumaciam *c. pen. de purga. cano.* quia hoc eſt verum, quando conſtaret ex ſola contumacia, ſed ſecus quando contumacia eſt aggrauata per excommunicationem annalem, vt patet *in d. c. cum contumacia. & d. c. cum bona.*

† Tertiò non obſtat, quòd quis non debet duplici pęna conteri *c. at ſi clerici. §. fin. de iud.* quia quãdo per impoſitionem vnius pęnæ, delictum eſt purgatum, alia etiã imponi poteſt, vel quando altera non eſt ſufficiens, *c. felicis de pœn. lib. 6.* gloſſ. & Doct. *in cap. cum percuſſio. 7. q. 1.* Bar. *in l. ſenatus, col. 1. ff. de accuſa.* Bal. *in l. nullum. C. de teſtib.* Panor. & alij *in d. c. fin.* Non obſtat quod dicit Dec. quod iure cautum non reperitur, quod quis ſit beneficijs priuandus ex illa excommunicatione per annũ, nam contrarium eſt verum *in c. rurſus. 11. q. 3. & d. c. cum bona, & iurib. ſupr. adductis.* 262

Facit *cap. inuentum. 16. q. 3.* † vbi quis pro graui culpa poteſt priuari beneficio *cap. ſatis peruerſum 56. diſtinct.* ſed perſeuerans in excommunicatione per annum eſt in graui culpa, *dicto cap. rurſus. & c. cum contumacia, de hæret. lib. 6. cap. fin. de pœn.* ergo priuabitur pœna. 263

Facit l. *Fulcinius.* §. *ſi ff. quib. ex cauſ. in poſſ. ea.* vbi pro graui contumacia quis priuatur fructibus rei ſuæ, & quandoque re ſua, *auth. qui ſemel in fi. C. quomodo & quando iud.* latè Barba. *in repet. c. Raynaldus. col. 116. de teſt.*

264 †Probatur, excommunicato poſt annum denegatur audiẽtia *d. c. rurſus.* & vbi denegatur audientia & ius appellandi. Arch. *in c. ſi quis deinceps. 16. quaſt. 7.* ſequitur Felyn. *in cap. ſignificauerunt, colum. penult. de except.* & poteſt impunè offendi, *l. 1. §. quod autem.* & ibi Bart. *ff. de luſu alea, & alea & l. non ſolum de iniur.* Aret. *in cap. nullus, colum. 2. & ſequen. de accuſatio.* dicens eſſe hanc communem opinionem, ergo etiam priuari poterit beneficijs, gloſſ. *in capit. nomine domini in ver. audientia. 23 diſtinct.* Sic & maritus poteſt priuari dote, quam poteſt vxor repetere, ſi aliquod præiudicium vxori excommunicatio afferri poſſit. Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. in titulo de dote poſt diuortium reſtituend. §. formatis, verſic. quid ſi vir eſt in banno,* ſequitur Modern. Hiſpanus *in repetitione capit. per veſtras. §. 18. numero 12. cum ſequent. de donat. inter virum & vxorem.*

Non obſtat *cap. cum bona, de ætate & qualitate.* quia ibi narrat factum, ſecundum Panorm. & alios ibi nec extenditur ad alium caſum, ſicut dicitur *in cap. fin. de pœn.* de biennio, & tria *in dicto c. bona* ſunt ponderanda. Primò, perſeuerantia triennij, *ibi pro tãta pertinacia.* Secundò contemptus Sedis Apoſtolicæ, *ibi & contemptu Apoſtolico.* Tertiò *ibi fuit ſuſpenſus*, vt patet *ibi ſententiam ſuſpenſionis promulgari.* Ioan. de Selua *in tractat. de beneficio, in 3. part. quaſt. 4.*

Quarta concluſio, perſeuerans in excommunicatione, incurſa ob contumaciam leuis criminis, per annum non eſt priuatus, ſed habetur pro confeſſo. gloſſ. *in d. c. rurſus.* Nicol. Milius *in d. ver. excommunicatus. quaſt. 11.* Aufrer. *quaſt. 365.* nec beneficio priuabitur, ſed alia pœna arbitraria punietur. Præpoſit. *in d. c. rurſus,* ideo in Hiſpania lata eſt lex à rege Ioanne, puniens excõmunicatum onerarum ea triginta dies, ſexcentis nummis, ſex verò menſes oppreſſum excommunicatione, ſex mille, & poſt qualibet die ſexaginta nummos pendere debet, & à domo ſua expelli. Hiſpan. vbi ſupra, numero 27 & bonum eſſet quod in hoc regno eſſet aliqua lex in tordeſcentes puniens, *ſupra* dixi practicæ regni.

265 †Poſtremò remanens in excommonicatione per annũ, banno imperiali ſubiacet. *auth. item quæcunq., C. de Epiſc. & Cler.* quam intelliges in ſuis caſu ſpeciali, ſecundum Alber. & alios *ibi,* & nota, quæ non inuenies alibi ita tradita.

266 Nota vltimò, quod quis debet puniri in quo deliquit, † quia per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. *auth. omnes peregrini. C. communia de ſucceſſ.* l. cert. *l. quicunque C. de Epiſc. & Cler. l. conſenſu. §. hæc autē de repud.* & pulchrè text. *in l. ſi aliquid. de ſuſcept.* Præpoſ. & Arch. *ibi,* in & ibi multa addidi, quæ ſerò omitto. *c. quanto, de tranſlat. Epiſcopi. cap. litteras de tempo. ordin.* inſert Specul. *in titulo de locato § nunc aliqua. quaſt. 65.* quod ſi emphyteuta neget rem eſſe Eccleſiæ, debet priuari illa re, vt puniatur in quo deliquit, facit *cap. ad liberandum. in fin. de iude.* Ideo crudeli Regi Perſarum, cui nomen Tyrus impoſitum erat, contigit, quod cùm ſanguinem humanum effundere delectaretur, hunc captum Damaris Regina, eius filium morti dederat, decollari & ſuum caput in ollam, ſeu vtrem, ſanguine plenum collocari iuſſit, inquiens, *ſanguinem ſitiſti. ſanguinem bibe.* Et Iudicum 1. cap. *Sicut feci, ita reddidit mihi Dominus.* Refert D. Boer. *in tractatu de ſeditio. folio 5. pagina 2.* & Aman ſuſpenſus fuit in eo patibulo, quod parauerat Mardocheo. Heſter 7. cap. in fine. *Et ſenes qui iniuſtè condemnauerunt Suſannam, iuſtè condemnati ſunt.* Daniel. 13. cap. *Et viri quorum cauſa miſſus fuerat Daniel in lacum Leonum, in eundem ſunt miſſi, ac deuorati.* Ibidem Daniel. 14. cap. Et *quia Ioſue multos inſepultos abiecerat, ipſe & inſepultus abijcitur.* 2. Macha. 5. & Luc. 16. de malo diuite dicitur, qui fuit punitus, in quo deliquit, vt dicunt Theologi *ibi.*

Item dicitur homicida expectet quod fecit *l. 3. C. de Epiſc. audien.* & mortem quam minabatur excipiat *l. 1. C. quando liceat vnicuique ſine iudice ſe vindicare.*

Aduocati etiam impij quandoque amittunt linguam, vt in eo puniantur, in quo deliquerunt, gloſſ. ſing. *in §. item ſurdus, inſtit. quib. non eſt permiſſum fac. teſtamen.* ſecundùm Bald. *in marga. in verbo aduocati in prim.* & Barba. *conſil. 76. ſapienter, columna 2 in 4. volum.*

267 †Et ſic Paduæ vno anno fuerunt mortui plures aduocati peſte, inter quos ſeptem reperti fuere ſine lingua, quia in ea grauiter peccauerant. Bernar. de Buſtis *in Roſar. in 1. part. ſerm. 29. litera P,* & Paris de Puteo *in tract. de ſyndica in rubric. de exceſſib. aduocat.* citat Neuiza. *in Sylua nuptiali in illa quaſt. an ſit tenenda communis opinio, in 3. limitat.*

268 † Et an punitus in foro ſæculari, poſſit in foro Eccleſiaſtico puniri, vide Bart. *in l. ſenatus. ff. de accuſ.* Angel. *in tract. de maleſi. in gloſſ. & caput à ſpatulis, verſic. quid autem ſi ſunt plures,* Panor. *in c. tua, col. 2. de procur.* Felyn. remiſſiuè tamen *in c. cum ſit generale, num. 11. col. 9. de fo. compet.* Aret. melius quam alibi, *in c. de his, col. 3. cum ſeq. de accuſat.*

269 †Gloſſ. *in verbo, retinere,* quærit an ſi alia haberet beneficia, illa poſſit retinere, & reſpondet quod non, ſed eis ſunt priuandi, *c. cum bona, de ata. & qualit.* pro cuius declaratione quæro, an excõmunicatus poſſit in conſcientia retinere beneficia, quæ tempore excommunicationis obtinuit.

Secundò, an per adeptionem illius ſecundi adepti in excommunicatione, vacet primum ante excommunicationẽ acquiſitum, & ſic iuſtè. Ad primam quæſtionem veniens, præmitto, quod canonica electio dicitur tripliciter largè, ſtrictè, & ſtrictius. Archid. & Dom. *in c. nullus 63 diſt.* Innoc. *in c. quod ſicut, col. 2. de elect.*

270 † Canonica electio, ſeu promotio largè dicitur, quando eſt facta ſecundùm ius naturale, & nulla forma ſeruata eſt, ſed tantum conſenſus eligẽtium, & electi interuenit, omiſſis omnibus iuris canonici ſolennitatibus requiſitis, ac ſubſtantialibus. not. *in c. auditis in fin. de elect.* Innoc. *in c. quod ſicut illo titulo.* Arch. *in c. nullus 63. diſt.*

Canonica ſtrictè dicitur, quando ſolemnia omittuntur, vt quia ſit aliquo contempto. *dicto cap. quod ſicut,* attamen de iure naturali tenuit, & omnia ſubſtantialia ſeruantur, ſine quibus nulla eſſet electio *d. cap. quia propter.* Dyn. *in regula prima. de regul. iur. lib. 6.*

Strictius verò dicitur, quando de iure naturali tenet, & omnia ſubſtantialia, ac ſolemnia, à iure requiſita interueniunt, ac nihil de requiſitis à iure deeſt. Arch. *in d. c. nullus,* gloſſ. *in prag. ſanctio. in c. licet, in ver. canonicas, de elect.* Henric. Bohic *hic.*

271 †Et notandum eſt quod quando in conſtitutionibus inuenitur verbum canonicè, intelligitur ſtrictius, cum iura communia tales approbent electiones, aut prouiſiones, vt *hic* patet, ita intelligitur tex. *in c. ſi conſtiterit de accuſ. & c. ſi gratiosè, de reſcrip. lib. 6.* vide Do. de Rota *deciſ. 274. not. quod vbi Papa in antiq.*

272 † Item, quando loquuntur de promotione, vel collatione, debet intelligi de valida, vt *hic & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud.* Dom. *in conſil.* 88. Innocentius Papa *colum. 3.* † & à proprio 273 ſignificatu verborum non eſt recedendum. *l. non aliter. ff. de lega. 3. cap. præterea, de verb. ſignific. de verbo, canonica, vide cap. eos. de tempo. ord. lib. 6.*

274 † Item dicitur canonicè obtinere, quando per habentem poteſtatem habet. Ioan. And. & alij *in c. non poteſt, de præbend. lib. 6.* Dom. *in conſil. 8. quidam Cardinalis, in 3. quaſt. & dicto conſil. 88.* Innocentius.

275 †Item, dicitur canonicè ſecundùm iura canonica *c. cauſam, in fi. de reſcript. c. grauis, de cenſib.* vide *c. vnum, de ata. & qualit. lib. 6. & c. 1. de fil. presbyt. eod. lib. 1.*

276 † In practica eſt aduertendum, quod ſi quis impetret literas gratiæ, in quibus faciat mentionem, quod obtinet duo beneficia incompatibilia, non ſufficit ſi dicat ſe illa canonicè obtinere, ſed ſtilus curiæ Rom. eſt, vt aſſerat ſe illa obtinere ex diſpenſatione Apoſtolica, quia id verbum canonicè eſt nimis prægnans, vt not. *in cap. audum, in 2. verſic. ſuggeſſit, de electione cap. ordinarij. §. cæterum, de offic. ordina. lib. 6. dicto cap. cum ſingula, de praben. eodem libro.*

277 † Hoc ergo verbum canonicè ſolet referri ad poteſtatẽ tantum conferentis, non ad habilitatem recipientis. Spec. *in rub. de lapſis, & in diſpenſa. §. dicendum, verſ. ſed nunquid nocēt, cum ſeq.* Doct. *in c. non poteſt, de praben. lib. 6.*

278 †Idem dicendum eſt, ſi quis dicat ſe obtinere beneficium canonicè, vel legitimè, quando ius commune reſiſtit, quia de ſtilo non valet, niſi conſuetudinem vel priuilegium exprimat, vt in religioſis qui dicunt ſe exemptos, vel in rectore qui dicit ad ſe pertinere iuriſdictionem in clericos legitimè, nõ dantur in curia Romana literæ, niſi conſuetudinẽ, aut priuilegium alleget. Bellamet. *in deciſ. 116 ſi petens prouincialem. Eccl. fol. 29. verſ. & not. a tex.* vide Felyn. *in c. cum veniſſent, col. 1. de teſtib. tex. in c. non poteſt, de praben. lib. 6.*

†Item

279 † Item, ſi reperiatur electionem factam à canonicis, vel alium actum præſumi debet quod collegialiter hoc fecerint, ſeu capitulariter, per tex. *in cap. cum omnes*, & *ibi* Barba. *de conſtit. cap. ſi canonici, de offic. ord. lib. 6. c. ad decimas, de reſtitu. ſpol.* Doct. *in cap. 3. loco. de probat.* Cardin. *in cap. cum Eccleſia Sutrina. de cauſa poſſeſ.* Quia indefinita æquipollet vniuerſali. *l. ſi pluribus ff. de legat. 2. c. vt circa, de elect. lib. 6.*

Quod eſt intelligendum in actu concernente actum collegialem, ſeu capitularem.

Secus in actu qui non cõcernit vniuerſale collegium, ſeu capitulum, ſed ſingulares perſonas, & ita intelligi poteſt text. *in c. per exemptionem, & de priuil. lib. 6. & c. cum locum. de ſponſal.* Spec. *in tit. de ſyndico. §. ſi.* facit quod no. glo. & *ibi* Doct. *in c. requiſiſti, de teſta.* & glo. *in c. Pontifices. 12. q. 2.*

280 † Reſpondendo quæſtioni facio concluſiones ſequentes. Prima eſt, quod habens beneficium ſine canonica inſtitutione de iure naturali, & largè dicta in conſcientia non poteſt id retinere, ſed renunciare tenetur, quia ſponſus non eſt ex quo conſenſus & eligentium & electi non interuenit, *arg. c. cum locum, de ſponſal.* Nam per hunc mutuum conſenſum ſpirituale matrimoniũ quod eſt inter Eccleſiam, & electũ initiatur. *c. quanto. de tranſlat. Epiſcopi*, vnde ſi deeſt initium, videlicet conſenſus, & initiatum, videlicet matrimonium *arg. 1. q. 1. c. principatus.* Inn. *in c. quod ſicut, de elect.* & electio quæ non habet voluntatem, & conſenſum, eſt corpus ſine ſpiritu. Bal. *in l. nominationes, col. 2. de appell.* Et ſic conſenſus poſtea interueniens eligentium nihil facit, quominus ſic beneficium poſſidens cedere teneatur. Bo. hic *hic per c. ex part.* & *ibi* Imol. *per illum text. de conceſſ. preben.*

281 † Intellige quando dolus illius habentis beneficium interuenit, vt quia fuit intruſus, nam talis executionem non habet. *c. ſi quis deinceps, 26. q. 7. & c. ſeq.* Ideo quia deeſt puritas in ingreſſu, qui deſideratur, *1. quæſt. 1. cap. ſi quis neque.* Arch. *c. nullus Epiſcopus,*
282 *1. quæſt. 1.* † Nec talis poſſet poſt triennium in hoc regno literas de pacificis poſſeſſoribus impetrare, & ſi impetraret de facto, ei non prodeſſet, cum colorate non poſſideat, quod requirit ille titulus.

283 † Secunda concluſio, obtinens beneficium canonicè de iure naturali, non tamen de iure poſitiuo, quia ſolennia iuris nõ interuenerunt, renunciare beneficia non tenetur. Compoſt. & alij *d. c. quod ſicut*, gl. *in d. verſ. canonicas c. licet, de elect. in pract.* vnde ſi non fuerit ſeruata forma *c. quia propter*, vel poſita in prag. vel concordatis. *in §. monaſterijs*, tamẽ ſi electus eſt idoneus, in foro cõſciẽtiæ eſt tutus. Innoc. *in d. c. quia propter.* Gulicl. Monferr. *in commẽto ſuper pragm. ſanctio. in 2. parte.* Iaſon *in l. ſi poſt diuiſionem, colum. 2. C. de iuris & fact. ignor. & in l. nemo. in prima lectura. nu. 78. ff. de legat. primo.*

Vnde ſi condemnamus iniuſtè ad reſtitutionẽ rei ſuę, quamuis de iure ciuili teneatur, dominus tamen remanet, vnde non peccat retinendo, ſi ſibi non auferatur de facto per iudicem, *argum. l. qui reſtituere ff. de rei vendicat.* Idem ſi dari præcipiatur, *l. Iulianus ff. de condict. indeb.* gloſſ. *in titulo de pacific. poſſe. in verbo, triennio in pragm.*

Idem hoc ius poſitiuum de ſeruanda forma, eſt de rigore introductum, quia inuentum propter periculum vitandum, quæ Eccleſiæ eueniebant, ac ſcandala, & deceptiones vitandas, & propter lites, quas in dies habebant, quia certam formam in electionibus non habebant, quæ omnia iam ceſſant, poſtquam eſt conſecratus, electus, & ſic redditur ad ius naturale, quod facile contingit. *l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact.* & ſi forma canonica non fuit in electione ſeruata, tamen omnia in confirmatione ſupplentur. Hoſtien. & Ioan. Andr. *in cap. prælatorum. de accuſat.* Panormit. *in cap. 1. in fin. de in integr. reſtit.* Adrian. *in quodlibet. 6. litera K, verſic. 2. infero.* Et eſt iſta communis opinio ſecundùm Malerctom *in tract. de elect. fol. 93. quæſt. 15. verſic. nunc circa prædicta*, licet Panormitanus teneat contrarium *in dicto cap. quod ſicut, circa fin.* adhæſit tamen primæ opinioni *in cap. 1. in fin. de in integr. reſtit.* †
284 & ibi ampliat ad omnes actus, in quibus eſt omiſſa iuris poſitiui ſolemnitas, vt in foro animæ non teneatur quis facere conſciẽciam, ideo obtinens duo beneficia diſpenſatiuè, cum ſimplici ſignatura, licet ſignatura diſpenſationis nil poſſit ſuffragari, non expeditis bullis, vt cauetur *regula 29. & 53.* Innoc. & Papæ, Modern. tamen in foro conſcientiæ prodeerit, per gloſſ. *in clem. dudum. in ver. verbo, de ſepult. & in capit. conſtitutionn. 25. quæſtio. ſecunda.* de Ripa *in libro ſecundo reſpon. de reſcript. reſpon. 11.* de iure ſufficit.

Item, quia illa regula fuit facta ad extorquendas pecunias, vt dicit *ibi* gloſſ. ergo in foro conſcientiæ non ligabit.

Nec obſtat verbum, ſuffragetur, ibi poſitum, quia debet intelligi in foro contentioſo, argum. eorum quæ not. Spec. *in titulo de adult. in fine*, & Doct. *in rub. C. de ſuffragi. text. ſolemnis in c. edocet, de reſcript*, licet contrarium videatur tenere prouinciale. *fol. 34. & declaratur in reg. 32.*

Item, quia illa regula fundatur ſuper præſumptione, ideo nõ ligabit in foro conſcientiæ, vt *infra* plenè dico, † præterea, ſi 285
quis detineat tria beneficia curata, vel alia incompatibilia, non dicitur intruſus, ſi ex ſimplici ſignatura ſit diſpenſatus, nec incidit in *extra. execrabilis*, & ita fuit ſententiatũ in Rota, vt citat gloſſ. *in dicta regula 53* fortius ergo non erit priuatus in foro conſcientię, & ita habetur in prouinc. licet poſtea teneat contra, tamen prima opinio videtur teneri per ſolemnes Doctor. Theologiæ.

† Et idem intelligerem in eo, qui promiſit penſionem, nam 286
etiam bullis non expeditis eſt naturaliter obligatus, ergo in foro conſcientiæ tenetur, ſecus in foro contentioſo, vt eſt *regula cancel. ſupradicta*, & *arg. c. vſi. de preben.* & quæ ex labijs meis proceſſerunt, non faciam irrita dixi *in c. per. l. quod iuſſit in ratio dubitandi ff. de re iud. de penſione*, vide quæ dixi latè *in c. ad audientiam, in 2. de reſcript.*

† Licet etiam in foro contentioſo in hoc regno non admit- 287
tatur renunciatio retentis fructibus, vt not. Aufrer. *in ſtilo parla. in 4 parte Arreſto. 192. Idem die 19.* &c. vbi dicit ita fuiſſe prolatum arreſtum in ſuprema parlamen. curia Pariſien. ſed in foro conſcientiæ arbitur valere, cum tam conſenſus Rom. Pontif. quam
partium interuenerit, Cogita tamen, † Idem dicerem ſi non 288
expeditis bullis cum ſignatura, quis adipiſceretur poſſeſſionem quia in foro conſcientiæ eſſet tutus, nam ex ſola ſignatura perficitur gratia. *c. inſtitutionis, 25. q. 2.* Panorm. & Felyn. *in c. ſuper literis, de reſcript. & cap. naſti, de elect.* gloſſ. *in regula cancel. 25. & 29.*
† Immò etiam de iure non requiritur aliqua ſcriptura ad eſſen- 289
tiam gratiæ, Bald. *in l. fin. in fin. C. de communi ſeruo ma.*, Felyn, & alij *in rub. de conſtit.*

† Licet in foro contentioſo adeptus (ſecundùm quoſdam) 290
poſſeſſionem, cum ſimplici ſignatura non expeditis bullis perdat ius quod habet in beneficio, per tex. *in extra iniuncta de elect. in communibus, not. in l. vna C. de manda princip.* Felyn. *in cap. veniens, colum. de accuſat.* vide eum *in cap. in noſtra concla. 2. de reſcript.* Ioan. de Selua *in tractatu de beneficio, in 3. parte. quæſtione 11. numero 9.* D. Boer. *in tractatu de dignit. at. liga in quinte præludia*, vide Philippum Probum *in additione ad Ioan. mo. in c. ſi de re iud. lib. 6.* vbi amplè pro vtraque parte diſcutit, & tandem concludit, à iure non cadere, & poſſeſſionis adeptionem valere, & hoc iure in praxi nos vti.

Ratio eſt, quia poſſeſſio eſt adipiſcenda, de licentia eius qui contulit. *c. paſtoralis de priuil. l. nec ex vera C. de acquir. poſſeſ.* & in ſignatura non datur facultas intrandi poſſeſſionem, ſed in bulla, ergo qui adeptus eſt poſſeſſionem ex ſignatura præponere tanquam indignus priuatur iure ſuo, gloſſ. *in ver. non violentus, in tit. de pacif. poſſ. in prag.* Aufrer. *in addit.* ad Guliel. de Monte Lauduno *in reg. 1. de reg. iur. lib. 6.*

Item, quia reſcriptum ſiue ſignatura poſſet eſſe ſurreptitia, ergo debet haberi licentia à ſuperiore, nota *in dicto cap. paſtoralis.* Petr. de Perul. *in tract. de vnione Eccleſia. in 2. capit. verſic. demum quæritur.*

Sed iſta ceſſant in foro conſcientiæ, cùm tranſeat poſſeſſio, *arg. l. ſi. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & no. c. 2. de conſuet.* & poſtquam quis habet titulum ille iuris rigor non ſeruabitur, *per c. ſi tibi abſenti, de preben. lib. 6.*

Item, dicit gloſſ. *in regula 33.* quod habens canonicum titulum, etiam ſi violenter ingrediatur, non dicitur intruſus, per ea quæ not. Philip. & alij *in cap. cum quis. de præbend. libr. 6.* vide Aufrer. *in deciſ. Capel. tholoſa. quæſt. 443.* in habens ergo nec in foro conſcientiæ, cùm habeat canonicum titulum, licet poſſeſſionem vitioſam habeat, & ſic iudex non deberet illum ingreſſum poſſeſſionem per ſignaturam manutenere in poſſeſſione per not. *in l. improba. C. de acquiren. poſſ. ff.* Auriol. *in dicta regula 1, de reg. iur. libr. 6.* licet deberet gaudere decreto, *de pacif. poſſ. ff.* poſt triennium cum non ſit violentus, & bonum habeat titulum, quod nota.

† Præterea, quando nullus eſt in poſſeſſione, licet electo & 291
confirmato adminiſtrare, authoritate propria. Panor. & alij *in c.*

 trans-

*tranſmiſſam.col.3.de elect.*ergo & in foro conſcientiæ, qui non re-
ſpicit niſi titulum.

Putarem etiam in foro conſcientiæ tutum electum, ſi ſemel
conſenſerit electioni, licet non petat confirmationē intra tres
menſes requiſitos,*in c.quam ſit,de elect.lib.6.* de iure naturali ele-
ctio eſt,cùm conſenſus vtriuſque interuenerit, & verus eſt ma-
ritus Eccleſiæ poſt conſenſum.

292 † Secus intelligunt quidam in præſcriptione, vt ſuper præ-
ſumpta fraude fundetur, videlicet vt ſit litium finis.*l.fin.ff.pro
ſuo,*ſed in foro conſcientiæ nullus eſt litibus locus.*c.nouit,de iud.*
ergo quis in foro conſcientiæ non eſt tutus poſt præſcriptionē
293 completam. † Hæc opinio fuit cuiuſdam fratris Gerard. quam
citant, & damnant, tam doctores canonum, quam Theologi,
dicentes, illum qui eam tenet, non eſſe Theologum, ſed ſcru-
puloſum, tum primò, quia præſcriptio fuit introducta propter
bonum publicum, ne dominia rerum ſint in incerto.*l.1.ff.de vſu-
cap.*tum ratione publicæ vtilitatis. Bartol.*in l.nemo poteſt, columna
4.ff.de legat.primo*, ſaltem ſecundario. Alexand. & Iaſon *in l.1.ff.
ſolu matrim.*

Ratione enim non poſſunt homines renũciare præſcriptio-
ni. Fel.*in c.ſi diligẽti,col.5.n.18.de foro cõpet.*Bar.&alij *in d.l.nemo po-
teſt.*Bal.*in c.de cauſis,col.4.de offi.deleg.* Et ſic non repugnat fini æ-
terno, cum vtilitas publica præferatur priuatæ,*auth.res quæ.C.cõ-
munia delegatis.c.bona,in 1.de poſtul.prælat.* Et 1.ad Cor.10.c.in fine
dicitur, *Non quærens quod mihi vtile eſt, ſed quod multis, vt ſalui fiant.*
Et in Euangelio: *Expedit vt vnus moriatur pro multis, ne tota gẽs per-
eat.c.ſi tas.7.q.1.*

294 † Eſtque introducta propter negligentiam, quia is contra
quem præſcribitur, eſt negligens.*l.fi.*& *ibi* gloſ.*C.de edict.D.Adri.
toll.l.vt perfectius.C.de annali except.*Ioan.Franc.*in tract.de præſcript.
in 2.parte,*quod intellige, tam in non colendo res ſuas, quàm nõ
capiendo fructus, & vtilitas rei, & hoc eſt damnoſum Reipubl.
l.2.ff.de nundinis, cùm ex earum cultu ea quæ ſunt humano vſui
neceſſaria proueniant, alioqui erema eſſent, & inculta vtilitas,
quæ caderet ſecundùm Conrad.*quæſt.15.concluſ.4.in tract.de con-
tractibus.*

295 † Item, vt ſit litium finis.*l.fi ff.pro ſuo*, quod concernit publi-
cam vtilitatem.*l.properandum, in princ. C.de iud.* ad hæc propter
bonum, & æquum.*c.fi.§.præſcriptionum.16.q.3.*Inn.*in c.pleriq, col.
2.de immun.Eccl.*& propter libertatem ſubditorum, ne de iure
ſuo ſemper dubitent, glo.in ſing.*in Auth. de tempore non ſolutæ pe-
cuniæ.§.1.in verbo diligentia, collat.7.*quæ non eſt alibi ſecundùm
Bal.*in §.ſi quis per 30. col. 2.ſi de feudo defuncti contentio fuerit inter
dominum & agnatos vaſalli.*

296 † Præterea, videtur alienare qui patitur præſcribi.*l.alienationis
verbum ff.de verb.ſignif.*Imò talis tranſlatio fit cum conſenſu eius,
cuius eſt res, quia poſtquam conſentijt in principem legiſlatorē
in hoc quod poſſit ſtatuere ſibi leges iuſtas, conſenſit etiam in
legem prędictam priuantem cum dominio ſuę rei, & illud trãſ-
ferentem in alium, qui enim vult antecedens & conſequens,*l.
illud.ff.de acqui.hæred.*Conrad.*vbi ſupr.concluſ.3.*

297 † Vltimò, factum legitimè non debet retractari, licet poſtea
caſus eueniat, à quo non potuit inchoari, *regula factum legitimè,
de reg.iur.lib.6.*

298 † Et ſic communis eſt tenenda, vt in foro conſcientiæ poſt
præſcriptionem completam non teneatur quis reſtituere quod
præſcripſit, ſic probatur vltra prædicta, per ea quæ tradit B.Aug.
*in c.ſi.14 q.5 in fi.*vbi ponitur regula, quod quis tenetur reſtitue-
re ea quæ habet ex furto, rapina, calumnia, oppreſſionibus, &
inuaſionibus, quia iniuſtè detinet: ſed qui habet ex præſcriptio-
ne, non habet ex furto, nec ex rapina, nec ex alio iſtorum caſuũ,
& ſic non tenetur ad reſtitutionem, etiam quia non detinet in-
iuſtè, cùm ſit dominus,*c.quia pleriq,*& *ibi* Inn.& Panor.*de immu-
nit.Eccleſ.*Ioan.Montholon.*in ſuo iuris promptuario, in verb.reſtitu-
tio,*ergo, &c.

299 † Secundò probatur, lex & principes ex iuſta cauſa, maximè
propter bonum publicum poſſunt dominium transferre in al-
terum, & mi auferre *l.item ſi verberatũ.§.1.ff.de rei vendic.l.Lucius.
de euictio.*Bart. & alij *in l.omnes populi.in 2.quæſt.3.quæſt.principalis.
ff.de iuſt. & iure.*Iaſ. latè *in l.Barbarius, colum.7 cum ſeq.de offic.prætor.*
Felyn.& alij *in c.quæ in Eccleſiarum, de conſtit.* Modern. Tautinen.
*in tract.de præſcript.in 1.par.quæſt.4.*facit quod dicitur Prouer.8.c.
3.per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt, ergo iſta
lex eſt à Deo inducta, ſaltem mediatè, igitur in conſcientia te-
300 nenda, † quia nutu Spiritus ſancti ſunt factæ leges *l.fin.C.de præ-
ſcript.long.temp.c.quam pio,1.q.2.*Petrus Anch.*conſil.25.*videtur pri-
ma facie Io.Fab.*in auth.ingreſſi,col.10.cum ſeq.C.de ſacroſanct.Ec-
cleſ.*& dicit Auguſt.*in c.1.quod quicunque legibus imperatorum, quæ
pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſuppli-
cium.9.diſt.*

Probatur, quia lex poteſt de vno in alterum dominium au-
thoritate priuata transferre, vtpotè per contractus, vt licet vi-
dere per totum titulum *de contrahen.emptione, & de actio. empt. &
multis alijs*, ergo & authoritate publica, & multò fortius, *vt ſuprà*
probaui, videlicet ob bonum publicum, & probat Conrad. *vbi
ſupra.*

† Nam cùm omnia olim eſſent communia,*c.dilectiſſimis.12.q.* 301
1.& coniuges, vt dicitur *ibi*, ius gentium res diuiſit,*Inſtit.de rerum
diuiſ.*& hoc meum & tuum fecit.*c.quo iure.8.diſtin.*& dominium
tranſtulit, ſic & nunc hoc poteſt facere lex, cùm non ſit legiſla-
turi, vtpotè principi abdicata poteſtas, ſed data, in §.*ſed & quod
principi, Inſtit.de iure naturali,*ſicut facit neceſſitas quæ omnia et-
iam communia facit, id eſt, communicanda exponit gloſſ.*in l.2.
in §.cum in eadem, in ver.conferret.ff.ad l.Rhodiam, de iactu,*quã ſing.
dicit additionatur ad Panormitanum *in capit.quanto, de conſuet.*
vide Ioan.de Pla.*in l.fin.de re milita.lib.12.C.& in l.deuotum de me-
ta.illo lib.*

Tertiò, facit tex.*in l.1.§.ſi.cum l.ſeq.*& *ibi* gloſſ.not.*ibi, neq, enim
corrumpi aut mutari poteſt ſuperueniente delicto, quod rectè tranſactum
eſt ff.de itin.actuq, priuato*, quam meliorem de iure dicit D.& cõ-
cius *in addit.*ad Dyn.*in regula poſſeſſor, in verb. adde quod mala fides,
de regul.iur lib.6.*

† Quartò facit, qui præſcribit cum bona fide, facit hoc legis 302
tam canonicæ, quàm ciuilis authoritate.*c.1.c.vigilanti.c.ſi diligẽti,
& c.ſi.cum toto tit.de præſcrip & ff.& C.de vſuc.& præſcrip.*Ergo non
peccat.*c.qui peccat.22.q 4.l.Gracchus.Codic.ad l.Iul.de adult.*

† Poſtquam non peccauit pręſcribendo, reſtituere non tene- 303
tur quod præſcripſit, quia non detinet alienum, ſed ſuum legis
authoritate: nõ enim alienum dici poteſt quod iure poſſidemr,
hoc autem iure poſſidetur quod iuſtè, & hoc iuſtè quod benè.
*c.quid dicam 14.q 4.*gloſſ.*in d.c.vigilanti.*

Etiam de iure diuino quis perdit dominium, 1.Reg.15.cap.
*pro eo quod abiecisti ſermonem Domini, abiecit te dominus ne ſis rex. &
iterum ſcidit Dominus regnum Iſrael à te hodie, & dedit illud proximo
tuo, meliori te.* † Alioqui ſequeretur quod poſt emptionem fa- 304
ctam teneretur reſtituere rem factam meam legis authoritate,
quod à iure alienum eſt. † Immò ille qui ab inteſtato ſuccedit, 305
in foro conſcientiæ non tenetur reſtituere hæreditatem hæredi
ſcripto minus ſolemniter, cum lege permittente retineat hære-
ditatem ab inteſtato, ergo non peccat, igitur non tenebitur
reſtituere. Alexander & Iaſon.*in l.nemo poteſt.ff de legat.2.*allegant
Anton.de Buttio hoc tenentem *in cap.quia plerique. de immunit.
Eccleſ.*

† Quintò, alia ratione probat ſanctus Thomas *in quodlibet,* 306
13.*art.25.*nam quis tenetur ſoluere pœnam iudicialem, ad quam
eſt à iudice condemnatus, etiam in foro conſcientiæ ſecun-
dùm eum.

Conſequens eſt, vt ille cui applicatur, poſſit eam in conſciẽ-
tia retinere, & ſic in præſcriptione erit, vt pœnam quam legiſla-
tor imponit in odium negligentium retinens iuſtè.16.q.3.c.ſi.cu-
iuſmodi eſt præſcriptio. citat Syluester *in ſua ſum. in verb.præſcri-
ptio.1.q.13.*

Sextò, quia lex fundat ſe ſuper certo, vel ſuper veritate, puta 307
ſuper negligentia bono publico aut alia ratione, vt *ſupr.* dixi, &
ponit Bal. *in l.cum quis, num.14.C.de iur.& fac.igno.*

† Sed quando lex fundat ſe ſuper certo, eſt ſeruanda etiam in
foro conſcientię. gloſſ.*in c.quia Eccleſiarum, de conſtit.*Bal.*in authen.
ingreſſi, col.6.verſ.circa primum, de ſacroſanct.Eccleſ.& d.l.cum quis, col.
6.& l.pen.§ illo.C.de neceſſa.ſer.hæred.inſtit.*Panorm.& Felyn. *in c.
1.colum 4.num.10 de conſtitu.* & Ioan. And. & Panorm. *in c. ſi quis
fidem, de ſponſa.*

Steph.Malaret.*in tract.de elect.fol.90.q.15.*& Guil. Monſer. *in
tract.ſuper prag.ſanctio in 2.part.circa fin* Iaſ.*in l ſi poſt diuiſionem, col.
2.C.de iur.& fact.igno.*latè Leonar.de Vtino *in ſer.quadrag.44.* vbi
hoc probat lege naturali, diuina, prophetica, humana, euangel-
lica, & canonica. Adrian. de Traiecto *in quæſtione quodlibet.6.ar-
ticulo 3.* 308

† Vltimo, meretrix cum peccato acquirit id quod ei datur pro
meretricio, no.*in l.4.§.1.ſed quid meretrici.ff.de condict.ob turp.cauſ.*
gloſſ.*in c.ex tranſmiſſa, de deci.* tamen non tenetur ad reſtitutio-
nem

nem in foro conſcientiæ, vt ibid. patet. & Adria. de Traiect. *in quodlibet 9. verſic. quo ad tertium, litera G.*

309 † Item, clericus acquirens aliquid ex negotiatione iniquè ac-
quirit *c. 1. & per totum, ne cleric. vel monac.* tamen non tenetur ea
acquiſita reſtituere, Conrad. *in tract. de contract. q. 7.* fortius nec
iuſtè acquiſita, ſcilicet ex præſcriptione tenebitur quis reſtitue-
re. Si verò fundet ſe ſuper præſumptione, cum ceſſet quoad Deū
310 præſumptio, igitur lex quoad eum non ligat, vt in electione, †
nam ius poſitiuum formam ad euitanda pericula, & ſcandala,
lites, & fraudes, quæ in electionibus interuenire poſſunt, inue-
nit. Innoc. *in d. c. ſicut ſupr.* dixi, igitur ſi electio emanauerit ſine
ſcandalo, licet forma non fuerit ſeruata, electus in foro animæ
erit tutus ſecundùm Malcret, & alios *ſupr.* citatos, idem in col-
311 latione facta de nocte, quę licet ſit de iure ſuſpecta, tenet † ſecus
in electione. Panor. *in c. 1. de clandeſt. de ſponſal* Felyn. *in c. conſuluit, col. pen. nu. 20. de offi. deleg.* in conſcientia vtraq; valet, Panor. & alij
in c. quia. § fin. de elect. de Ripa *in 2. lib. reſpon. cap. 13. de elect.* vide *reg. cancell. 34.*

Nec poſt præſcriptionem completam habet locum denun-
ciatio Euangelica, quæ fit ratione peccati *c. nouit. de iud. c. ſi pecca-
uerit. 1. q. 2.* ſed ille qui præſcripſit eſt in conſcientia tutus, vt *ſupr.*
dixi. Bart. *in extrauag. ad reprimendum in verbo, ad denunciationem.*
Pano. & Fely. *in c. ad aures, de præſcrip.* latè Mud. Taurinen. *in tract. præſcript. 3. par. 1. prin. q. 10. 2. part.*

312 † Nec obſtat quod in foro conſcientię nullus ſit litibus locus,
& ſic ceſſat ratio, quod fateor vna, ſed non aliæ quas *ſupr.* citaui,
ſed extat *iuris regula in l. affinitas. Inſtit. de nup. l. ſi non lex. ff. de hered.*
313 *inſtit. l. ſi quis viduam,* † & ibi ponderant Moder. *ff. de quæſtio.* quod
quando ſunt duæ rationes legis, ſi vna ceſſat alia durante, non
ceſſabit lex, ſequitur Bart. *in extrauag. ad reprimendum,* quomodo
in læſæ maieſt. crimine proced. *in verb. ne ex torum abſentia.* Barb.
in repet. c. Raynal. col. 164. de teſt. ſic & *hic,* licet ceſſet vna ratio, aliæ
non ceſſabunt, & ſic nec lex.

Nec obſtat quod factis initiatus bonam fidem agnoſcere de-
bet, & vltro rem ad dominium deferre, quibuſcunq; verbis lex
loquatur, iubeat, fingat vel præſumat. Bald. *in auth. ad hæc. C. de v-
ſur.* vellem quod ad huc adducerent iura, quia erubeſcimus ſine
lege loqui, *l. diſſentiente. C. de repud. l. illam, & ibi* Iaſ. *de collat. ex ſu-
perabundanti tamen.*

Reſpon. cum præſcribens ſit dominus authoritate legis, vt
ſupr. dixi, ergo poteſt retinere, quia nullus eſt alius dominus, ad
quem debe it deferri, cùm non poſſint eſſe duo domini inſoli-
dum. *l. ſi vt certo. § duobus. ff. manda.* nec eſſet bona fides ſuam rem
acquiſitam præſcriptione alij dare, ſed fatuitas quædam. *l. filius-
fa. ff. de don.* & *ibi* no. *& c. paſtoralis, 1. q. 2.* prædicta intelliguntur,
quando detinens non erat dominus.

Nec refragatur ſimile de monachis hæredibus inſtitutis, gra-
uatis vltra quàm liceret vxori dare, vt in conſcientia teneantur,
314 Bald. *conſil.* 419. teſtatur *in 5. volumine.* † quia hæres inſtitutus,
etiam minus ſolemniter, obligatur naturaliter recipiendo bo-
na teſtatoris, Bartol. & alij *in l. 1. ff. de condict. indeb. & l. cum quis.
Cod. de iur. & fact. ignor.* ſicut in codicillis, licet quinque teſtes
non interuenerint, Corne. *conſil. 119. circa, in 4. dubio. 2. volumine.*
Iaſ. *in l. nemo poteſt, num. 75 cum ſequent. in 1. lectu. ff. de legat. primo,*
& ſic in conſcientia tenetur. Sed ille qui præſcripſit, nullo iure
eſt obligatus ad reſtituendum rem ſuam affectam legis autho-
ritate, & idem reſpon. in ſtipulatione alteri facta, vt in conſciē-
tia teneatur, ſed ratione conſenſus in ea præſtiti. Felyn. *in proœm.*
315 *decreta.* † ſic dicitur de pacto nudo quod ratione eadem obli-
gat in conſcientia. Bald. *in rubric. in fine. de pact. ſupra.* Iaſon *in l. ſi
pœna. in fine. ff. de condict. indeb. & l. ſi poſt dimiſſionem. C. de iur. & fact.
ignor.*

Nec aduerſatur, ſed pro communi facit, quod electus in fo-
ro conſcientiæ eſt tutus, licet non ſeruata forma iuris canonici
fuerit, nec tenetur reſtituere, vt *ſupr.* dixi, quia poſtquàm mutuo
conſenſu habet rem, videlicet beneficium, non tenetur ad re-
ſtitutionem, fortius qui præſcripſit rem, in cuius acquiſitione
interuenit conſenſus, ſaltem præſumptus legis authoritas & ſo-
lemnitas.

316 † Minuſq; repugnat, quod ſi creditor legis authoritate cadat
à debito non eſt tutus in conſcientia. Bar. *in l. ſi pœna ff. de condict.
indeb.* quia hoc procedit, quando illa liberatio eſſet inducta in
317 odium creditoris, † nam tunc remanet naturalis obligatio quæ
in foro conſcientiæ obligat. ſed poſt præſcriptionem nulla eſt
obligatio, ſaltem quoad effectum *cap. ad aures. in fin. de præſcript.*
ibi, omnem prorſus actionem excludit, gloſſ. & Bart. *in l. fin. § 1. ff. rem
ratam habere,* Bald. *in l. ſicut, col. 1. C. de præſcript. 30. vel 40. anno. & l.
omnes, col. 2. illo titulo.* Imol. *in fin. colum. 5. ſupra de præſcrip.* Panorm.
& alij *in c. ad aures, de præſcript.* latè Ioan. Franciſ. *in tract. de præſcrip.
in 1. part. quæſt. 6.* Ioan. Monfera *in reper. l. nemo poteſt, colum. 31. de
legat. 1.*

Item, quia ibi in odium, hic ob publicam eſſe vtilitatem in-
ductum puto. Non obſtat de inuentario non ritè cōfecto, quia
illa lex fundatur ſuper præſumptione, quæ in conſcientia non
obligat, hæc ſuper certu, vt *ſupra* dixi. & ſic obligat, Feder. *pul-
chre conſil 12. nunquid hæret,* Anch. *conſil.* 411. & prima facie. Adria.
in quodlibet 6. artic. 3. in litera H. in ver. 3. infero. Nec poteſt obeſſe
de elect. facta de digno, vbi poterit eligi dignior, quia parum
ſecum facit, vt *ſupra* reſpon. in illa quæſtione, an eligendus ſit
melior.

† Nobiſcumque facit, quod damnum etiam leuiſſima culpa 318
datum, iure humano ſarciendum eſt, licet non iure diuino. *cap.
primo, de commoda.* Innocent. *in cap. ſicut, de homicid.* Panormitan.
in capitulo primo, numero 11. de conſtitut. ſic etiam damnum, quod
patitur ille cuius erat res ante præſcriptionem, non teneor in
conſcientia ſarcire, & ſic rem reſtituere legis authoritate tu-
tus, & ſic ſecum non facit, vel etiam potes dicere, quòd Docto-
res Theologiæ reprobant illud dictum Innocent. *per cap. conſu-
luiſti 2. quæſt. 5.* & ibi gloſſ. Angel. de Claua. *in ſua ſumma, in ver.
culpa, in fine.* † tum quia in foro animæ quis tenetur emendare 319
damnum. Panormitan. *in cap. fin. de iniur.* tum de iure canonico.
cap. ſi egreſſus. & dicto cap. final. de iniur. & quia hoc eſt rationabi-
bile, & dictum Innocent. non fundatur aliqua lege, immò *in c.
inebriauerunt. 15. quæſt. 1.* non erat damnum, vt reſpondet Barba.
in repet. Raynaldus columna 114. de teſtam. latè Adrian. de Traiecto
poſt alios Theologos *in quæſtione quodlibet. 5.* † vbi concludit ad- 320
uocatum teneri ad damnum, etiam ſua imperitia clientulo ac-
cidens.

† Nec me mouet, quod non licet in foro conſcientiæ con- 321
trahentibus ſe alternâtim decipere, licet iure ciuili ſic, gloſſ. *in
l. ſemper in contractibus. ff. de reg. iur.* licet eam non alleget Butr. *in
cap. penult. de emptio.* Doct. *in cap. in ciuitate, de vſur.* Beatus Thom.
in ſecunda ſecundæ quæſt. 77. art. 1. at non decipitur quis legis au-
thoritate, vtpotè per præſcriptionem, *argument. l. prima. Cod. de
his qui veniam ætat. impetra.* † Item decipere quemquam iure di- 322
uino eſt prohibitum, Leuitic. 19. *Non mentiemini, non decipiet v-
naſquiſque proximum ſuum* & Paul. 1. ad Theſſa. 4. *Et ne quis ſuper-
grediatur neque circumueniat in negotio fratrem ſuum, quoniam iu-
dex eſt Dominus de his omnibus,* & eſt contra naturalem æquita-
tem, ſed præſcriptio non, teſte Adrian. *in quodlibet. quæſt. 6. art. 3.
litera E.*

† Nil facit quod iure diuino non ſit ſoluenda dupli, vel qua- 323
drupli pœna *c. fraternitas. 12. q. 2.* licet iure ciuili debita ſit, *§. pœna
autem. Inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſ.* quia non dictat lex naturę,
vt ex delicto alterius quis locupletetur, & vt res ſua augmente-
tur, hic agitur de re præſcripta retinenda.

† Non obſtat, quod in foro conſcientiæ nō eſt tutus, qui ſen- 324
tentiam habuit pro ſe iniquam, poſteaquam ſcit eam iniuſtam,
quia poſtquam confitetur iniuſtam, oportet quod deponat cō-
ſcientiam, ſed in præſcriptione eam non confitetur iniuſtè re-
tinere, ſed iuris authoritate. Poteſt etiam alijs caſibus per eum
adductis reſpon. quod multis caſibus lex diuina obligat, quan-
do ratio naturalis ineſt, vt de matris legitima, † & de contrahē- 325
te abſque conſenſu propinquorum, in quo conſenſus interue-
nit, & alijs multis caſibus, in quibus quis in foro conſcientiæ te-
netur. Iaſ. *in l. nemo poteſt, in prima lectura, num. 76. cum ſequentibus.
ff. de legat. primo. & in ſecunda lectura, num. 94. cum ſequent.* at in caſu
iſto quis poteſt præſcriptionem, nec in foro canonico, minus
ciuili, at nec diuino, Iaſ. à quo habuerunt Moder. *in l. ſi poſt dimi-
ſionem, colum. 2. C. de iuris & fact. ignor.* tenetur quis ad rem reſti-
tuendum in foro conſcientiæ, vt tradit B. Thomas *in quodlibet
vlt. art. 25.*

† Nec fit iniuria alicui lege dictante. *l. final. Codic. qui bonis* 326
cedere poſſunt. l. debitores, Codic. ex quibus cau. infa. irroga. ſicut
nec peccat qui authoritate legis facit. *l. Gracchus Codic. ad l. Iul.
de adult.*

Nec obſtat quod ceſſante cauſa, id eſt, bona fide debeat ceſ-
ſare præſcriptio, *c. cum ceſſante, de appell.* quod eſt intelligendum,
quando diſpoſitio non eſt forma effectum, alioqui ſecus. Bart.
in l. Titia. § Imperator circa fin. ff. de leg. 2.

† Nec

327 † Nec obſtat, quod vitiatur actus, quando peruenit ad caſum à quo non potuit incipere. *l. exiſtimo. ff. de verbor. oblig.* quia non procedit quando actus eſt perfectus, & conſummatus, tex. eſt *in l. pluribus. §. & ſi placeat*, & *ibi* Bart. & alij *illo titulo*, Dyn. & alij *in regula factum legitimè de reg. iur. lib. 6. & reg. in ambiguis. §. 1. ff. de reg. iur.*

Et hanc opinionem tenuit Thom. *in d. quodlibet* 13. Ioan. Ber. Gaufr. & alij *in cap. vigilanti de præſcript* gloſſ. *in c. ſires. 14. q. 6. & c. ſi ergo. 34. q. 2.* Innocen. *in cap. cura. de iurepatron. & cap. quia, de immunitat. Eccleſ.* Feder. *conſil. 21 nunquid hæres, colum pen.* Ioan. And. & Ancha. ac Alber. *in regula poſſeſſor, de reg iur. libr. 6. in mercuria.* Hoſtien. *in ſumma de præſcript. rerum immobilium. §. quæ exigantur, verſic. ſed quid ſi iam completa.* Henric. Bohic, *in c. ſi diligenti, in 3. diſt. de præſcript.* Imol. *in d. c. ſi.* & Sco. *in 4 ſentent. diſtin. 15.* quem refert & ſequitur Claua. *in ſumma Angel. in verbo præſcriptio. §. 47.* & ibidem D. Syluester. *in eodem verb. in prima q. 13.* Panorm. *in d. c. vigilanti, cap. quia plerique. q. 7. de immunitat. Eccleſ.* Aſten. *in 1. part. libr. 3. de præſcript. titulo 2. § fin. verſic. pone quod præſcriptum.* Mourholon *in promptuario in verbo, reſtituere, in fine.* Bald. *in capitulo de cauſis, colum. 4. de offic. deleg. & §. ſi quis per triginta, colum. 2. ſi de feud. contentio ſit inter dom. & agna. vaſſal. in l. 1. vlt. colum. C. de iudic.* Ioan. Fab. *in §. 1 Inſtitut. de vſucap.* Iaſ. *in l. ſi pœna in prin. ff de condict. indeb. & l. ſi poſt diuiſionem, col. 2. C. de iur. & fac. ignor.* Cornel. *conſil. 177. in hac re, col. 2. in 2. vol.*

328 † Poſſet alia opinio procedere, quando eſſet facta præſcriptio cum mala fide, quia tunc non eſſet tutus. Innocent. *in capit. quia plerique, columna 2. de immunitat. Eccleſ.* quæ de iure canonico non procedit. *cap. final de præſcript.* vel quando de hoc haberet conſcientiam remordentem, cum tunc ei debeat ſatisfacere. *capit per tuas in 2. de ſimon.* Ioan. Andr. & Philip. *in dicta regula, poſſeſſor.*

329 † Alia concluſio, beneficia collata tempore excommunicationis, vel ſuſpenſionis, non poteſt quis in foro conſcientiæ retinere, nec de iure poſitiuo, vt hic Archid. *in cap. nullm. 63. diſtin.*
330 † quia excommunicatus non recipit titulum, vt *hic*, & ideo abſolutus non poteſt retinere. *capitulo ſi Apoſtolica. infra eodem*, & ita videtur *hic* tenere Henric. Bohic. de Traiecto, *in quodlibet. 9. in tertia quæſtione.* Et dicitur in Euangel. *Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, eſt fur. & latro.* Licet contrarium teneat Cardinal. *conſil. 40. in facto.*

331 † Fallit ſi fuerit diſpenſatum cum eo, † ideo quæro quis poſſit diſpenſare, vt excommunicatus retineat beneficium, gloſſ. *hic* tenet quod Epiſcopus, quia Papa ſibi non reſeruauit, ideo Epiſcopo reliquiſſe videtur. *capit nuper, de ſentent. excommun.* hoc tenet Innocent. *hic, & in capitulo dilectm, de tempor. ordinat.* & ita communiter Doctores tenent, & centum ſexaginta tres caſus, in quibus poteſt diſpenſare Epiſcopus, licere videre per Specul. *in titulo de lapſis & diſpenſatione. §. nunc, de Epiſcoporum diſpenſatione, & alios* per Ioann. de Selua. *in tractat. de beneficio, in 4. parte. quæſt. 7.*

332 † Limita, niſi ille Epiſcopus qui ſcienter contulit, vellet diſpenſare, quia nõ poterit, cùm in collatione peccauerit, nõ meretur habere hanc poteſtatem, vt puniatur in quo deliquit, vide gloſſ. *in c. præſentium. 1. q. 5.* quia non poteſt habilitare, poſtquam non poteſt conferre. Alex. *conſil. 70. in cauſa. in fi. 3. volum. & ſupra dixi in 1. reg.*

333 † Secundò limita, niſi collatio fuiſſet facta per Papam, quia tunc inferior non poterit manum apponere. *capitulo cum in diſtribuendis, de tempor. ordinat. dixi in repet. l. quod iuſſit, in 2. no. in materia ſupplicationis, & euocationis. ff. de rei iudic.* Petr. de Ancharan. *conſil. 58. circumſcriptis*, & Ludo. Rom. *conſil. 335. circa primum.* Decius *conſil. 137. & diligenter*, ſed cum hodie Papa in in ſuis reſcriptis abſoluat, quod ad illum effectum non habet locum quod hic dicitur, ſed valebit collatio, nec erit opus aliqua diſpenſatione.

334 † Tertiò limita, quando abſolutio eſſet Papæ reſeruata. *c. cũ bone, de ata. & qual.* & *ibi* gloſ. vt quando eſſet à Papa excommunicatus, nam tunc propter contemptum non poterit diſpenſare Epiſcopus, Henric. *hic.*

335 † Quartò limita, quando ipſe Epiſcopus non poſſet conferre, quia nec tunc poſſet diſpenſare, cùm diſpenſatio inducat nouum titulum, Cardinal. *hic.* Maleretus *in tractatu de electione. folio 91. quæſtione 16 gloſſ. in verb. canonicas, in fin. de electio. in pragm.*

336 † Et ſic excommunicatus acquirens beneficium, non poterit iuuari decreto *de pacif. poſſeſſ.* cùm non habeat titulum coloratum, ſed nullum, intruſuſque ſit, quod perpetuò notandum eſt.

Requiritur tamen noua collatio cum illa diſpenſatione. Henric. *hic per c. cum terra, de elect.* gloſſ. *in pragm. ſanctio. in titulo de elect. cap. licet, in verb canonicas, in fine.* Et tutius eſt quod fiat noua collatio, vel quatenus opus eſt, conferat cum clauſula in literis diſpenſationis appoſita, vt euitentur opiniones, quia vt ex nunc poteſt retinere beneficium licitè, ſicut de legitimato dicunt Doctor. & de matrimonio, *in cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.*

Secundæ quæſtioni reſpondet tex. *in c. cum qui, de præbe. lib. 6.*
† q vi occupans beneficium priuatur primo, ſic eſt in excom- 337
municato recipiente, ſcienter ſecundum, nam primo etiam dicerem priuari, ne ſtultus ſit & malus melioris cõditionis quam bonus *d. c. cum bona, de ata. & qualit.* Item, quia iura generaliter loquuntur, quod recipiens ſecundum pacificè, videtur renunciare primo, & eo priuatus eſt. *c. de multa. de præbend.* Dom. *conſi. 106. ſup. dicto.*

Intellige hoc ſi vigore illius collationis factæ in excommunicatione adeptus fuerit poſſeſſionem ſecundi, aliàs non, quia adeptione ſecundi vacat primum. *d. cap. de multa* & hoc ſi paci-
ficè teneat ſecundum beneficium cum primo, † oportet tamen 338
quod poſſederit ſecundum pacificè per duos menſes, vt inducatur variatio primi, alioqui non dicitur pacifica poſſeſſio, nec vacat primum, & iſtud bis vidit ſeruari compilator deciſ. Rotæ. *in deciſ. 6. ſufficit impetrandi, in no. in additio.* & Domi. Gemini. *conſ. 78 formatur. colum. vlt.* quod eſt notandum, text. eſt tamen in cõtrarium, quod ſtatim recepta pacifica poſſeſſione (*in extra execrabilis, in verbo, qui verò deinceps. de præbend. in extrau.* Ioan. XXII.) ſit priuatus.

† Item, iniuſta receptio ſecũdi beneficij inducit vacationem 339
primi, in eum caſum in quem iuſta receptio ſine excommunicatione induceret priuationem primi, *per d. c. de multa*, & hoc videtur tenere Panor. *in d. c. cũ bona. ibi, per verbum ſpoliare.* ergo iam erat priuatus. *cap. ex parte. de cleric. non reſidentib.* ponderant Doctor. *in c. 1. de iudiciis.*

† Quærit gloſ. per quem poſſit ſuſpendi conferens excom- 340
municato, quod hoc poterit fieri per ſuum ſuperiorem, reſpondet.

Sed quæritur, quis hoc in caſu ſit ſuperior, & reſpond. quòd immediatus ſuperior collatoris, *argum. 18. q. 2. ſi quis Abbas*, ideò ſi Abbas conferat excommunicato, poterit epiſcopus *illum* ſuſpendere, niſi ille Abbas eſſet exemptus, Doct. *hic.* Si verò Epiſcopus contulerit, ſuſpenſio Archiepiſcopo competit, & punitio illius Epiſcopi, & Epiſcopus ſuſpendetur per Archiepiſcopum *cap. ſacro, de ſenten. excommunic. cap. quia cognouimus. 10. quæſtione 3.*

† Item quia vicarius abſente Archiepiſcopo hoc poteſt, vi- 341
delicet excommunicare, ſuſpendere, & interdicere ſuffraganeos *cap præſenti, in fin. de offic. ordin. libr. 6.* Ioan. Andr. *in cap. vt litigantes, de offic. ordin.* Idem ſi præſens fuerit Epiſcopus, id eſt, in ciuitate, & vicarius ignorans beneficium contulerit, vel reuocatus antequam veniret ad notitiam vicarij, non valebit collatio, text ſingul. *in l. ſi fortè ff. de offic. præſid.* Roma. *ſing. 57. fuit quæſtio.* & vide eum *ſingul. 566. quod l. ſi fortè*, Iaſon. *in l. more maiorum, columna 3. numero 8. ff. de iuriſdict. om. iud.* Dec. *conſil. 295. in cauſa, column. 2.*

Si Archiepiſcopus contulit, Patriarcha poterit hanc pœnam inferre, *cap. graue*, & *ibi* Doctor. *de præbend.* Item legatus à latere, *not. in cap. primo, de offic. legat.* Papa cùm ſit ordinarius ordinariorum. *cap. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3.* & in hoc reſident Doctor.

† An teneatur excommunicatus dicere horas, & reſpon. 342
quod ſic, ac ſi non eſſet excommunicatus. *cap. presbyterum. 2. diſtinct. 28.* gloſſ. *in pragm. ſanctio. in titulo qualiter horæ ſunt dicendæ. in verbo, teneantur.* Cardin. *in clement. prima. 7. oppo. de regula*, gloſſ.
in cap ſi quis Epiſcopm. 2. quæſtione 3. Non † tamen in Eccleſia, ſed 343
per ſe & priuatim, Doctor. *in clemen. grauis, de celebrat. miſſ.* gloſſ. *in cap. illud, ſupra eodem*, vbi Hoſtienſ. dicit, quod non debet dicere, Dominus vobiſcum, quia hoc competit ad dignitatem ordinis, quàm per excommunicationem perdit, ſed dicat ſicut laicus, Domine exaudi, &c. per illam gloſſ. *in verb. teneantur*, quia pœna non habet immunitatem. *l. relegatorum. in fin. ff. de interd. releg.*

† Poſtre-

344 † Poſtremò pro complemento præmiſſorum quæro, an excommunicatus poſſit impetrare nominationes, & paucis reſpon. quod non, *per c.primum, de reſcript.lib.6.& per regulam primã ſupra poſitam*, prohibito vno cenſetur prohibitum omne id per quod peruenitur ad illud, *l.oratio.ff.de ſponſal.* cum ergo nominationes ſint præambulatæ ad beneficia, ſicut excommunicatus non poteſt habere beneficia, ſic nec nominationes, vt not. Moder. *in d.c.1.col.1.*

Item quia text. *in dicto cap.1.* loquitur indiſtinctè, & generaliter intelligetur. *l.de pretio.ff.de public. in rem actio.l.prima.§.generaliter, de lega.præſt.aud.& ſupra multa dixi in 4.not.de impetratione,* an valeat.

Hic finem dicendi facturus eram, ni auditores noſtri perſæpè me precibus fatigaſſent, vt hanc tam frequẽtem, quàm opulentam, nominationum materiam illis dictarem, ac in ſummã redigerem, quibus negatum aliquid non velim, ideo eam raptim inſtantibus vacationibus per 15. dies etiam lectionibus onuſtus collegi, & importunam ob petitionem calcographis dedi, multò maiora in ſecunda editione ſcripturus, Interim lector boni conſule, auditoribuſque noſtris feſtinationem adſcribe.

1 Igitur quæro quot modis accipiatur nominatio.
2 Quo tempore fuerint introductæ nominationes.
3 Ob quam cauſam inuentæ ſint.
4 Quid ſit nominatio.
5 Quibus conceduntur nominationes.
6 Per quos diſtribuantur ſeu à quibus.
7 Quæ in nominationibus requirantur.
8 Quæ in certificatorijs literis, & nobilitatis.
9 An illi quibus nominationis literæ diriguntur, ſint vocandi, quando audiuntur teſtes, tam ſuper ſtudio, quam ſuper nobilitate.
10 Quando nominationes concedantur.
11 Quo tempore inſinuentur iam conceſſæ.
12 Quibus inſinuentur nominationes.
13 Quoties inſinuentur, & per quos.
14 Quæ beneficia in nominationibus comprehendantur, & quæ non.
15 Quo tempore vacantia comprehendantur.
16 An collationes factæ alteri quam nominato valeant.
17 Quomodo puniantur, alteri quam nominato conferentes.
18 Intra quod tempus debeat nominatus petere beneficium vacans ſibi conferri, & illud acceptare.
19 Pluribus nominatis concurrentibus quis præferatur.
20 Quomodo perduntur nominationes & alia multa vſu venientia obiter dicentur.

345 † Ad primum veniens quæro, quot modis accipiatur nominatio, & reſpon. quod dicitur nominatio quando exprimitur nomen, cognomen, vel aliud æquipollens. *l.1.& ſeq.ff.de libe.& poſth. l.certum, ſi cert.pet.*

Vel reſpectu qualitatis, vt ſi quiſpiam nominetur filius talis. Nulla nominatio non probat. *l.non nudu.& l.non epiſtolu. Cod.de probat. gloſſ. in c.Michael.de filijs presb. & c.per tuas, de probat. c.illud, de præſumpt. non inc transmiſſe, & c.per tuas. qui fil.ſit legit.* Iaſ. latè *in l. neque profeſſio.C.de teſta.*

Fallit ſi ex antiquo ſic nominatus eſſet. *cap.cum cauſam,* & *ibi gloſſ. de probat.* Bal. *conſil.6.ſapienter.in 2.volum.* Dec. *conſil.135. ad iuſtificationem.* Hip. *in rubr.Cod.de probat.fol.24.column.3.cum ſequent.*

Fallit etiam fauore libertatis. *§.final. Inſtit.de adoptio.* & alijs multis caſibus traditis per Felyn. & Dec. *in capitulo per tuas, de probat.*

Idem dicerem ſi Papa, aut Epiſcopus, vel alius nominaret aliquem Archidiaconum, Decanum, vel alias, nam propter hoc non probaretur talis, text. ſolemnis *in clem. vlt.in fin.de ſentent. excommun.* Ioan. de Selua. *in tract.de beneficio in 3.part.quæſt.10.* vbi plenè.

Fallit quando eſſet litigans, qui ſi impendat reuerentiam, & honorem colliganti ſuper decanatu, aut alio beneficio, & nominet ſiue verbo ſiue literis illum decanum, ius ſuum videtur renunciare ſic nominans, textus *ſing. in cap.ex ore, de his quæ fiunt à maio.parte Capituli,* ſecundùm Pan. *ibi, colum.2.in 4.not.*

346 † Illud ius tamen non acquiritur nominatio ſine canonica inſtitutione, *regula prima, de regul. iur. libr.6.* & Ioan. de Selua. *dicta quæſt.10.* nam quandoque quis priuatur beneficio, & tamẽ colliganti non acquiritur. *c.olim, in fi.de reſcrip.* Dom. *conſil.38.pro clarior.col.2.*

† Intellige ſupradicta quando pars ſpontè nominaret, (quod rarò fit) ſecus ſi coactè. Domin. *conſil.15. reuerende pater in ſecunda quæſtione.* quia quæ metu geſta ſunt, rata non habet prætor. *l.1.& per totum.ff.quod metus cauſa, & per totum titulum ſupra illo titulo.* 347

† Secundò accipitur nominatio pro quadam publicatione, vt quando excommunicatus nominatur in Eccleſia per presbyterum parochialem, quæ nominatio non probat, quando ageretur de graui præiudicio, *dixi ſupra.in 2.not. num.76. cum ſequent.* 348

† Tertiò accipitur nominatio, quando quis conuenitur actione reali, & is nominat ſuum auctorem, à quo rem habuit, vt cauſam defendat, & vt practici dicunt, garantiat. *l.2.C.vbi in rem actio exerceri debeat. l.auctore laudato.C.de euictio.* Bart. *in l.officium.ff.de rei vend.* dico plenè in ſtylo curiæ ſæcularis Bituric. *in rubr.de garant.* 349

† Item qui poſſidet rem furtiuam, vt furti ſuſpicionem vitet, nominare eum à quo habuit tenetur. *l.ciuile C.de furt.* 350

† Aliquando nominatio fit in officijs ſæcularibus, vt quando agitur de eligendo rectore, ſcabinis, aut iuratis (qui ſic vocantur Burdegale, vt eſt text. *in cap. fin. de procurat.*) conſulibus, vel alio officio, & quidam extraneus venit ad conſilium, & ſuadet conſulibus, vel alijs, vt eligant talem valdè idoneum, & illum nominat, illa nominatio nil iuris tribuit. *l.1.§.ſolent,* & *ibi* Bart. *quando appel.fit,* ideo non eſt neceſſe ab ea appellare *l.nominationis.C.de appellat.* 351

† Quandoque nominatio fit poſt deliberationem, vt in rectore eligendo, vel ſcabinis, aut alijs, & tunc tribuit ius, licet nõ perfectum, ſi à ſuperiore debet confirmari, vt in rectore Monſpeſſulani, & Valentiæ, & dicitur quædam electio. *§.poſita, in authentica, vt iudices ſine quoquo ſuffragio, collatione 2 l.nominationum.Cod.de Decurio.libr.10.* & loquitur *in rubr. de poſto. ad munera nominand.libr.10.& rubr.de periculo nominato. libr.11.* vbi plenè patruus meus Iac. Rebuff. & ſi nominatus velit intra decem dies appellare tenetur. *l.ſi ad ſcribatum, & l.ſi quis ad ciuilia.Cod. de appellat.* 352

† Alia eſt nominatio quæ tribuit perfectum ius ſine confirmatione, vt in nominatione rectoris huc vniuerſitate, Pictauis, & alibi in Francia, vbi non eget aliqua confirmatione, ſed nominatio facit electionem & confirmationem, vt in decreto decurionum. Bart. *in d.§.ſolent.* 353

† Alia eſt nominatio, vt quando vacat officium conſiliarij in Parlamento Pariſienſi, aut alio, tum conſiliarij ad vnum cum præſide debent eligerè duos vel tres magis idoneos, & eos nominare Regi, vt traditur in ordinat. Caroli Septimi tangentibus ſtylum parlam. *articulo primo,* & debet viua voce illa nominatio fieri. In ordinat. Reg Lud. XII primo publicatis, *art.31.& ſeq.* vbi limitatur, quod non eligatur niſi vnus, & hoc in *ſeq.ordin. rub.des modifications for les præcedens articles.* Idem ſi vacet officiũ locum tenentis, iudicis, aduocati regij, aut procuratoris, ordin. Reg Caroli VII ita cautum eſt, *art.83.qua eſt in rub.des offices, de iudicature, & in rub.des balliſz, & seneſchaulz, art.141.* licet hodie pecunia nominet virum. 354

† Et requiritur, quod iurent, vt *ibi* exprimitur, & licet non exprimeretur, regula eſt, quod quando relinquitur conſcientiæ alicuius, oportet, quod ille iuret, quod conſcientia dictat ſic fieri, vel quod rectè, & iuſtè aget, arg. text. *in l.hac edictali.§.hu illud. C.de ſecud.nupt.* Alexan. & Iaſ. *in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de no.oper. nuncia.* Præpoſ. *in rub de appell col.15.* Alex. *conſil.218.viſis verbu. in a.vol.* quod eſt repetitum *in conſil.45.viſis.in 6.vol.* Iaſ. *in lectura. l. admonendi, num.11 ff.de iureiur.* Lucas. *in l.prima.C.de naucula.libr.10.* Iaſ. *in §.ſed iſte, num.21.Inſtit.de actio & in l. apertiſsimi. in fi. C de iud.* Hippo. *in l.1.§.præterea, num.111.ff.de quæſtio.* Bolog. *conſil.47. nobiles, col.2.in fi.* & iſta allegaui contra quoſdam inuidos zoilos vniuerſitatis Montiſpeſſulani, qui priuarunt quemdam ſuo loco collegiali, ſicut alij ad literam intelligentes ſtatutum relinquens ſecundũ quinquẽnium conſcientiæ, & arbitrio patroni, & ex affectione procedentes, vt moris eſt illis, ſed alibi dicã fuſius abuſus illorum, nam ſaltem iurare debebãt, quod conſciẽtia ſua hoc dictabat, quod non fuit factum, ideo tranſeat cum cæteris maioribus. 355

† Alia eſt nominatio quo ad beneficia, & quædam reſpicit, beneficia vacantia, altera vacatura. 156

Prima

Digitized by Google

Prima, poteſt dici conſultatoria, ſeu tractatoria, vt quando
canonici inuicem conſulunt, & nominant aliquos ante ſcruti-
nium, & tractant talem. N. an bonum ſit eligere, & poſtea pro-
ponunt in collegio, ex illa nominatione nullum ius acquiritur
nominato, c. quod ſicut. in princ. de elect. gloſſ. in §. volens, in verbo, no-
minationes, de collat. in pragm. quia exprimitur conſenſus de futu-
ro, & ſicut per hæc verba, de nomino te in mulierem, non con-
trahitur matrimonium, ſic nec per nominationem in beneficijs
ſic factam gloſſ. in cap. quanto, 63. diſt. Bald. in cap. illum text. de præ-
ſumpt.
357 † Secundò aliquis nominatur in ſcrutinio, & exprimitur cõ-
ſenſus, de præſenti, & poſtea publicatur talis nominatio, tunc à
maiori parte facta valet, & ex ea acquiritur ius nominato, & di-
citur electio. gloſſ. in d. c. quanto, & in cap. contra. 16. q. vlt. Bald. in
rub. de poſtulat prælat. in fin. Panorm. & alij in d. c. ſicut, & hoc quã-
do publicato ſcrutinio, poteſt ſequi electio, alioqui non, gloſſ.
& Doct. in c. publicato, de elect. gloſſ. in d. verbo, nominationes, ſupr. al-
leg. c. perpetuo, de elect. vbi Philip. inducit ad bonam quæſtionem,
vide & c. ſeq.
358 † Tertiò fit nominatio Papæ de pluribus inhabilibus, impe-
ritis, aut alijs, vt vnum aſſumat, de qua text. in capit. 1. 85. diſtinct.
Arch. in cap. nullı, de elect. lib. 6. & tunc differt à poſtulatione, in
qua vnus tantum poſtulatur, plures verò nominantur. Ioann.
Andr. & Imol. in c. bona primo, in fin. de poſtul. prælat. & primo no-
minatus cenſetur dignior, cap. quorundam, de elect. libr. 6. Felyn. in
cap. cum dilecta, num. 5. de reſcript. Item non priuantur nominatio-
nes, ſi non fuerit perfecta. c. perpetuo, de elect. lib. 6. & ſupr. dictum ex-
tat. 4. not.
359 † Æquiparatur tamen poſtulationi, quia ante præſentationẽ
poteſt variari, poſt non. in c. bona in 2. illo tit. Cald. in conſi. 5. an no-
minantes, rub. de elect. Io. de Selua in tract. de beneficio. in 3 part. q. 1.
vide Bart. in l. abſenti ff de donat.
360 † Alia eſt nominatio hodie in hoc regno Franciæ, nam vacã-
tibus Archiepiſcopatibus, vel Epiſcopatibus, Rex debet Papæ
nominare vnum grauem magiſtrum, ſeu licentiatum in Theo-
logia, aut in vtroque, ſeu altero iurium Doctorem, aut Licen-
tiatum, in famoſa vniuerſitate, & in 27. ſuæ ætatis anno ad mi-
nus conſtitutum, aut alias idoneum, intra ſex menſes à die va-
cationis Eccleſiarum computandos, quod ſi minus idoneum
nominauerit, adhuc intra tres menſes à die recuſationis com-
putandos poteſt alterum nominare, vt habetur in concord. in tit.
de præſentatio. & inſtitut. prælat. §. 1. & ſequen. tex. in cap. cum longè. c.
Adrianus. 63. diſtinct. & per Ioan. Lupum in introduct. ad cap. per ve-
361 ſtras. col. 4. & ſeq. de dona. inter vir. & vxor. & quod † Doctor de-
beat nominari ad Epiſcopatum, eſt text. in ſum. 86. diſt. Doctorẽ
autem inquit Epiſcopum oportet eſſe, ne inferorum culpæ in eum
refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi ne-
ſcit, in monaſterij electiuis, & prioratibus conuentualibus, in
quib. ſeruatur forma c. quia propter, de elect. Rex etiam habet no-
minationem religioſi, in ætate 23. annorum ad minus conſtitu-
ti, intra ſimile tempus, vt habetur in §. monaſterijs in concord. vbi
ſupra.
Aliquando fit nominatio ad vacantem, & interdum per Pa-
pam qui nominat aliquem cuidam Eccleſiæ per viam mandati
de prouidendo, & de illa loquitur c. mandatum, de reſcript. & cap.
mandatum, de præben. lib. 6. & ibi latè dixi.
362 † Aliæ ſunt nominationes quæ fiunt ab vniuerſitatibus ſtu-
diorum de ſuppoſitis, graduatis, & debitè qualificatis, & de his
eſt materia iſta quam latius infr. diſcutiam, & tradit Io. de Selua.
in q. 1. 3. part. tract. de beneficijs.
363 † Secundò, quo tempore fuerunt introductæ iſtæ nomina-
tiones, Reſpon. quod anno 1438. regnantibus Eugenio IV. Ro.
Pontifice, & Carolo VII. Rege Franciæ, vt licet videre in prag.
ſanctio. nam procurante Eugenio Concilium generale Baſileæ
fuit congregatum, quod poſtquam multa ſtatuta feciſſet, quæ
videns Eugenius ſalubria, tam animæ quam corpori, deſtinauit
Oratores ad Regem Franciæ Carolum VII. vt dicta ſtatuta
per Concilium generale Baſileæ facta recipere vellet, eaq; per-
petuò obſeruari facere non grauaretur, quibus auditis Conci-
lium Rex congregauit Bituris in ſacro ſacello, eaque ſtatuta
per Concilium Baſileenſe approbauit Eccleſia Gallicana, cum
aliquibus modificationibus, quas licet videre in pragm. & per
Gagui. in libr. 10 fol. 226. cum ſeq. in vita Caroli Septimi, verſic. apud
Baſileam, & ſic ab Eccleſia Gallicana nominationes habuere
ortum.

Demum Rom. Pontifex Leo X. cum Chriſtianiſſimo Rege
noſtro Franciſco, Bononiæ an. 1516. Kalen. Ianuar. d. pragmati-
cam antiquauerunt, & aboleuerunt, concordata faciendo, in
quibus nominationes vniuerſitatibus reſeruauit, vt licet nunc
videre in concordatis.
Fuerunt tamen alia concordata inter Sixtum Pontificẽ Ma-
ximum, & Lud. XI. Franciæ Regem, quæ non ſortita fuerunt
effectum, vt licet videre in extrauag. 1. de maio. & obed. in communi-
bus. Et Gagu. in vita Lud. XI fol. 363. lib. 17. verſ. fama ante hos dies fe-
rebatur, &c. gloſſ. in § quod ſi quis cuiuſcunque in ver. quatuor, de colla.
in prag. ſanctio. Benedict. in repe. c. Rayn. in 2. in ver. ſi abſque fideicom-
miſſ. ſubſtitutio. num. 44 de teſtam. & patet in corda. in rub. de conſti-
tut. §. vnde.
† Ob quam cauſam fuere introductæ nominationes. breui- 364
ter arbitror, vt Eccleſijs Franciæ de viris literatis prouideatur,
quibus permaximè indigent. c. cum ex eo de elect. lib. 6. & vt nomi-
nationum fauore multi ad ſtudium pelliceantur, & poſt ſtudiũ
compẽſentur, tam de bonis expoſitis, quàm de labore, de qui-
bus not. Doct. & ibi plenè dixi in auth. habita. C. ne filius pro patre,
& maximè fuerunt inuentæ ad prouidendum ſcholaribus pau-
peribus, qui nullum aut minus ſufficiens beneficium ſunt ade-
pti. §. quod ſi quis in ver. tempore, de collat. in pragm. vt in tanto magis
ſtudio, & vniuerſitates ſtudiorum regni foueãtur. §. item placuit,
de collat. in pragm. alias rationes vide in proœm. concord. & cap. pen. de
magiſtr.
† Quartò quæritur, quid ſit nominatio, dico in materia in qua 365
ſumus, & eſt quoddam ius nominato qualificato ad beneficia
certo tempore eis conceſſo vacantia acceptanda, & petenda
competens.
† Primò dico an nominatus ex ſua nominatione ius habeat 366
ad rem poſt inſinuationem, gloſſ. in §. volent, in verſic. nominatio-
nes. in fin. & in §. quod ſi quis cuiuſcunque de collat. in prag. tenuit non
acquiri ius nec in re, nec ad rem, inſtar gratiarum expectati-
uarum, † ſed tantum conſequitur quoddam ius præparato- 367
rium ad beneficium cadens in turno obtinendo ſicut præ-
ſentatus.
Ego teneo quoddam ius ad rem acquiri poſt inſinuatio-
nem debitè factam, & primò probo per cap. fin. de conceſſ. præ-
bend. libr. 6. vbi ex recuſationibus & alijs gratijs acquiritur ius
ad rem, ergo & ex iſtis nominationibus quæ ſunt gratiæ, gloſſ.
in §. item quod ad dictas, in verſic. nominare, de collat. in prag. & in ver.
poterunt.
† Secundò probatur, quia facta iure inſinuatione, beneficiũ 368
eſt affectum nominato per illam clauſulam decreti, poſitam in
concord. §. ſi quis cuiuſcunque, de collat ſi ille nominatus velit, vt di-
cit gloſſ. ibi in prag. † & ſi non conferat, collatio ad proximum 369
ſuperiorem deuoluitur, vt ibidem patet, & §. teneantur, ibi, non
propter hoc irrita cenſeatur. ſumendo argumentum à contrario in
dictis concordatis, quia clauſula decreti afficit. c. ſibi. de reſcrip. lib.
6. & c. ſi ſola. de conceſſ. præben. eo. lib & quando beneficium affici-
tur, dicitur ius quæri ad rem. cap. ſi poſtquam, de præbend. eod. libr. er-
go, &c.
† Tertiò probatur, per præſentationem, etiam à laico patro- 370
no factam quæritur ius ad rem, c. dilectus, de offic. lega. c. cùm autem,
& c. paſtoralis, de iure patron. gloſſ. & Doct. in cle. auditor, de reſcript.
† Ita quod præſentatus à patrono, ſi non fuerit variatum, poteſt 371
petere confirmationem, & inſtitutionem, & ſi Epiſcopus eum
non admittat, poteſt agere ad intereſſe, gloſſ. in d. c. dilectus. Idem
fortè in nominato, vt infra dicam, cum poſſit petere ac accepta-
re beneficium vacans ſibi conferri, alioqui vix poſſet, niſi habe-
ret quoddam ius ad rem.
† Quartò probatur, ex literis gratiæ conceditur ius ad rem. c. 372
quamuis, & ibi gloſſ. de reſcript. lib. 6. c. in noſtra, illo titulo in decreta.
† ſed appellatione gratiæ venit gratia, ſiue per Rom. Pontificem 373
conceſſa, ſiue per alium, gloſſ. communiter approbata in cle. gra-
tia, de reſcript. Nec video differentiam inter alias gratias, videli-
cet mandatum, & iſtam quo ad hoc, ergo idem ius dicam eſſe,
argum. l. illud ff. ad l. Aquil.
† Quintò probatur ex contractu conditionali acquiritur no- 374
bis ius ad rem quod ad hæredem tranſmittitur. §. ex conditionali,
Inſtit. de verb. obligat. Ioan. de Ana. conſil. 19. viſis inſtrumentis, facit
text. & ibi not. Doct. in l. interdum. ff. de verb. oblig. fortius in nomi-
nationibus quæ non ſunt conditionales, alioqui ſi ex contractu
conditionali nil acquireretur, nil tranſmitteretur, arg. l. decem. ff.
de verb. oblig.

† Vltimò

375 † Vltimò probatur in c. dudum, in ver. nos igitur attendentes, de
preben lib. 6. vbi priuilegio generali de conferendis beneficiis
in certo loco derogatur per ſpecialem gratiam alteri factam,
quia in primo priuilegio agebatur de iure ad rem cui facilimè
derogatur. Panormit. & alij in cap. primo, de reſcrip. cap. veniens, de
præſcrip. & ibi duct. latè Dec. conſil. 147. & pro tenus, colum. 2. poſt-
quam ex priuilegio acquiritur ius ad rem, ergo debet acquiri
ex nominationibus, ſicut ex aliis reſcriptis poſt inſinuationē.
Cogita, & concorda opiniones ex his quæ tradit Card. & alij
in cap. mandatum, de reſcript. & clem. vltim. colum. 2. illo titulo, vide
Ioan. de Selua. in tractat. de benefic. in 3. parte. quæſtio. 11. in prima
qualitate.

376 Quinto quæro, quibus concedantur nominationes? Reſp.
graduatis, & debitè qualificatis, & qui ſtuduerunt in vniuerſi-
377 tate famoſa per tempus præſtitutum, & competens, † & quod
dicatur tempus competens, reſpond. decennium in magiſtris,
ſeu licentiatis, aut baccalaureis in theologia: ſeptennium verò
in doctoribus ſeu licentiatis in iure canonico, vel ciuili, aut
medicina, quinquennium in magiſtris, ſeu licentiatis in arti-
bus cum rigore examinis à logicalibus incluſiuè, aut in altio-
ri facultate, ſexennium in baccalaureis ſimplicibus in theolo-
gia, quinquennium in iure canonico, aut ciuili, quo tempore
præſumitur peritus. §. duabus, in proœm. ff. ex quo eſt publica læti-
tia, Patruus meus Iacob. Rebuff. in leg. fin. in fine. C. de publica
lætit. lib. 12.

Niſi nobiles ex vtroque parente fuerint, quibus ſufficit tri-
378 ennium. in §. tempus, de collat. in concord. † cum non requiratur
tanta peritia in nobilibus, ſicut in ignobilibus. Barb. conſil. 34.
præclarè, colum. 18. & conſil. ſequen. ſapienter, colum. 2. in 2. volum. al-
legat gloſſ. & ibi Salycet. in l. ſocietas. ff. pro ſocio. nobilitas enim
ſupplet ſcientiæ defectum, ſicut deriſiuè tamen dicit gloſſ. in
clem. 2 in ver. excedunt, & ibi Cardin. de magiſt. hæc etiam ponunt
in ordina. Ludou. 12. primo, publicatis, articu. 5. in aliis publicatis. anno.
1512. articu. 8. quæ eſt in aliis ordina. rubric. des duez ſimples, vide tex.
in capitulo venerabilis, ibi, ab vtroque parente illuſtrem, de præbend. &
ibi dixi, & priuilegia nobilium, vide alia per Guliel. Benedict.
in repet. capit. Raynut. & ibi multa dixi legendo Tholoſæ, in princ.
de teſtamen. & quinquaginta ſex per bonum de Curtili. in tracta.
nobilitatis in 5. parte.

Et hoc tempus in baccalaureis tantum procedere, non in a-
liis gradibus arbitror, cum hoc non fuerit in aliis gradibus di-
379 ctum, & † qualitas in vno poſita, in alio non debet reperi. l. do-
lis clauſula ff. de verb. oblig. & ibi Bart. l. 3. §. ſi eum, de liber. & poſthum.
Idē dixiſſent Rom. Pont. & Rex in aliis gradibus ſi voluiſſent.
cap. ad audientiam, de decim. l. vna, circa fin. C. de caduc. tollend. in §. ſin
autem ad deficientis.

380 † Vtrum omnibus graduatis concedendæ ſint nominatio-
nes? Reſpon. non vagabundis, & diſcolis, ſed in vniuerſitatibꝰ
tantum reſidentibus. §. item quod ad dictas, in verſic. reſidebunt, de
collat. in prag.

Nec obſtat ſi dicatur pragma. correctam, quia fac eſſe, hoc
tamen non eſt correctum, vt patet in ord. Reg. Ludo. 12. primo, pu-
blica art. 7. vbi dicit actu tantum reſidentibus debere concedi,
& illa ordi. eſt in rub. des graduez ſimples, art. 7. & hoc eſt iuri con-
formæ, nam non reſidentibus in beneficio non dantur diſtri-
butiones quotidianæ. cap. primo, de cler. non reſidentibus, lib. 6. cum
381 aliis multis, † & ſcholares ſine cauſa à ſtudio diuertētes, & va-
gantes non gaudent priuilegiis, cap. cum ex eo, de elect. lib. 6. & ibi
not. c. generaliter. 16. quæſt. 1. Panorm. & Felyn. in proœm. decre. dixi
latè in auth. habita, vbi cumulaui priuilegia ſcholarium. C. ne fi-
382 lius pro patre. & idem not. in proœ ſexti libri, & cle. † requiriturque,
vt ſtuduerit in vniuerſitate in qua eſt nominatus. in §. volumus,
in concorda. rub. de colla.

Item, eiſdem ordinationibus regiis cauetur rubri. des priuile-
ges des eſcoliers, artic. primo, quod ſcholares non debent gaudere
383 priuilegiis, † niſi reſederint ſex menſes ſeu circa, & teſtimo-
niales litteras à rectore obtinuerint, quibus obtentis ſi ſe ab-
ſentauerint per ſex menſes, non debent gaudere priuilegiis tē-
pore ſuæ abſentiæ, & idem dicitur art. 2 arg. text. in cap. extra, de
de cler. non reſidentib. & illud circa poſitum in ordin. reſidet in ar-
bitrio iudicis, argu. l. prima. §. ait prætor. ff. de iure delibe. l. 1. §. idcir-
co, de effracto.

384 † Licet de iure ante quinquennium matricula nō extingua-
tur. l 2. C. de primicer. & l. 3. de domeſt. lib. 12. Gemin. in proœm. ſexti
decretal.

Si tamen ſcholaris reuertatur poſt ſex menſes, non tenetur
de nouo ſoluere quicquam pro matricula, text. ſing. in l. pen. C.
de conſul. lib. 12. ſecundùm Rom. ſingu. 230. matricula, Bart. conſil.
134. vniuerſitatis. Bauer. in §. ſed hactenus, colum. 3. Inſtit. de teſtam.
militā. † nec eſt præſtitutū tempus, quod debet remanere ante- 385
quam poſſit impetrare nominationes, eo reuerſo, ſi tempus
competens ſit perfectum, ideo arbitrio vniuerſitatis cenſetur
relictum, ſicut ſupra dixi. † Ad hæc nominati debent eſſe ido- 386
nei moribus, qui pluſquam diuitiæ operantur. l. ſcire. §. ſin. ff. de
tuto. & cura. dat. ab his.

Item, ſcientia ſcilicet ſufficienti non eminenti, vel mediocri
inſtructi, Innoc. & alij in ca. cum in cunctis, de elect. ponunt ordin.
Reg. art. 4. rub. des graduez ſimplices. † & an Epiſcopus poſſit exa- 387
minare nominatum, tradit gloſ. §. item quod vniuerſitates, in ver.
gradus, de colla. in pragm.

† Sextò quæritur per quos concedantur nominationes, ſeu 388
à quibus, reſp. quod ab vniuerſitatibus, rex. in §. præfati, de colla.
in concord. & eo illis eſſe relictum reor, cum ſcholares maximè
graduatos habeant notos, vtpotè, quia eos approbarūt in gra-
du, rex. in l. nemini. C. de aduoc. diuerſo. iudicio. l. magiſtros, & ibi Bar.
& patruus meus Rebuff. de profeſſo. & medic. lib. 10. gloſſ. in titu. de
colla §. item vt de cætero. in ver. benemeritum, de colla. in prag. Rocb. de
Curte in tract. de conſuet. repet. c. fin. col. 10. & non eſt veriſimile, ꝙ
indignos, tam vniuerſitatem doctores excellentiſſimi nomi-
nent, & hoc ex reuerentia ſtudiorum. l. quicquid. C. de aduo. diuer.
iudic. licet quandoque decipiantur.

† Vtrum omnes vniuerſitates, & quæ poſſint nominationes 389
concedere? Reſp. quod vniuerſitates regni Franciæ tantū, del-
phinatus, & comitatus dien. & iſtud probatur in §. 1. de præſent.
& inſtitut. prælat in concor. & in rub. de pœna temere venientium con-
tra concor. & alibi ſæpe.

Ex quo infertur, quod vniuerſitates extra regnum, vt Dola-
na, Italicæ, Hiſpanicæ, aut Auenion. ſeu Aquen. non potuerūt
etiam aliquos ſcholares regni nominare, cum non ſit eiſdem
conceſſum, nec etiam vniuerſitates regni poſſunt aliquem no-
minare, vt ei prouideatur extra regnum, qui extra territorium.
& c. l. ſin. ff. de iuriſd. om. iud. no. in l. omnes populi, de iuſtit. & iur. & l. 1.
C. de ſumma, trinitate.

† Item, requiritur, quod vniuerſitas congregata concedat 390
eas, nam facultas theologiæ, canonica, ciuilis, vel alia, ſeu duæ
congregatæ, non poſſent nominationes concedere, cum non
ſit vniuerſitas, vt in d. §. præfati, de collat. in concord. dicitur ibi, per
vniuerſitates nominatis, & hoc ſequitur gloſſ. titulo, de collat. §. ita
tamen, in verſic. vniuerſitatibus illo titulo in pragmat. nec diceretur
vniuerſitas, etiam ſi omnes facultates eſſent congregatæ, ac
omnes conſiliarij, niſi rector adeſſet, quia non eſſet formoſa,
ſed monſtruoſa, & acephala, nam caput eſt de eſſe corporis,
capit. nulla ratione. 93. diſtin. Bald. in authen. habita colum. 10. nume.
42. C. ne filius pro parte. Decius & alij in cap. ex litteris. in vltim. not.
de conſtitut.

† An poſſit concedi diebus feriatis, videtur quod non, per c. 391
primum, de fer. & l. 2. & fin. C. illo tit. Contrarium eſt verum, quia
ea quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, poſſunt exerceri etiā die
feriata. l. actus publ. C. de fer. Spec. in eo. tit. §. ſequitur. verſic. quod ſi
in feriis. Ang. in diſput. incip. Dno. col. 2. ſicut ſunt nominationes, ideo
diebus Dominicis etiam conceduntur, & in iuribus contra-
riis prohibentur actus iuriſdictionis contentioſę, & ſic nō ob-
ſtant, & ita ſeruatur hic, vt prima dominica quadrageſimæ cō-
cedi ſint ſolitæ, & ferè in aliis vniuerſitatibus Frāciæ, ſed Tho-
loſæ in omnibus diebus quadrageſimę conceduntur. In Monte-
peſſulano tantum diebus dominicis, Cathurci ſicut Tholoſæ,
vt vidi in illis reſidens, & legens.

† Quæro an vniuerſitates compelli poſſint ad concedendū 392
nominationes, Reſp. quod non, ita diſponitur in prag. in § item
quod ad dictas coll. in ver. poterunt, † quia verbum, poteſt, liberam 393
dat facultatem, gloſſ. in l. ſæpe ff. de offic. præſid. gloſſ. in c. faciat ho-
mo. 22. q. 2. gloſſ. & latè doct. in l. Gallus, in princ. ff de libe. & poſthum.
nec inuenio id eſſe correctum quare non prohibetur conſiſte-
re. arg. l. præcipimus. C. de appell.

† Item, nominationes dicuntur gratiæ, vt ſæpius dicit gloſſ. 394
in prag. ſanctio. maximè in ver. nominare, vbi ſupra. ſed & non dici-
tur gratia, quæ non datur gratis, & liberè, ſed coactè. ca. gratia,
1. quæſt. 1. ergo, &c.

† Præterea, nemo de proprio cogitur facere beneficium, ca. 395
precario, 10. quæſt. 2.

Malè tamen facerent vniuerſitates illas denegantes benemerito graduato, & perito. *cap. vt conſtitueretur. 50. diſtinct.* & *ibi gloſſ.* inſtar diſpenſationis, quæ licet non poſſit peti niſi deprecatiuè, *argum. 2. quæſt. 5. cap. quanto*, tamen peccat prælatus cauſa exiſtente eam denegando, *per ca. allegant. 26. quæſt. 7.* & *ſup.* dixi. *in 3 not. in fin. & in repe. cap. omnis vtriuſque ſexus. in 3. regula, de pœn. & remiſſ.*

396 †Item officium iudicis debet miſericorditer implorari, glo. *in rub. ff. de interrog. actio.* tamen ſi iudex denegaret, diceretur inferre iniuriam parti. *l. prima §. permetitur.* & *ibi* Barto. *ff. de aqua. quotid. & æſtiua.* & poſſet appellari. *l. 1. C. ſi ſæpius. in integr. reſtitu. poſtul. no. in l. 1. ff. de iuriſd. omn. iud. l. non quicquid, ff. de iud.* Bart. *in l. 4. § hoc autem iudicium, de damno infecto.* Iaſon. *Inſtitut. de actio. in princip. colum. 9. numer. 66.* Felyn. *in cap. ſuper his, colum. 4. cum ſeq. de accuſ.*

397 †Septimò, quæ in nominationibus requirantur, videamus. Primù, ad eſſentiam nominationis requiritur ſcriptura, manu ſcribæ, ſeu ſecretarij, & ſigillo vniuerſitatis ſignata, text. *in concord. in § præfati, de colla.*

398 †Idem dico in certificatione ſtudij, vt requiratur ſcriptura, ſignata, & ſigillata, vt *ſupra* dictum eſt, ab illa vniuerſitate in qua ſtuduit, quia non ſufficit ad inſtrumentum publicum ſigillum ſine ſubſcriptione, *cap. 2. de fide inſtrum.* Panorm. & alij *in cap. poſt ceſſionem, de prob.* facit, quod nec creditur litteris Epiſcoporū ſigillatis ſine teſtibus, & ſubſcriptione notarij circa prouiſiones factas de eorum beneficiis. Do. de Rota *deciſ. 701. not. quod non creditur.* & ſic inſtrumentum ſigillatum ſigillo regio non habens ſubſcriptionem notarij, nō haberet executionem paratam, prout conſuetudo vult, vt dixi *in rubric. de executioni. in ſtylo Bitur. art. primo.* requirit etiam *d. § præfati*, quod ſigillentur ſigillo vniuerſitatis, & ſic publico, vt videtur probari *in capit. ſi canonici, de offic. ordina. lib. 6.* nec ſufficeret, quod ſigillo rectoris priuato ſigillarentur, cum ille text. loquatur cum iſta qualitate, debebit iſta qualitas interuenite probarique. Ioan. Andr. *in cap. primo, de homic. libr. 6. in nouel.* Bart. *in l. prima, per illum text. ff. ne quid in flumine public.* Bald. *in l. ſi quis non dicam, colum. 3. C. de Epiſc. & cler.* Ideo iſtud poteſt opponi contra nominationes, & articulari, ac probari, ſicut qualitas teſtis debet, vt not. Angel. *l. 2 § diem autem, coll. 2. ff. quemadmodum teſta. aper.* Idem in ſimili tradit Ioan. de Anan. *c. ſignificaſti, colum 6 de homi.* & Petr. Anch. *conſil. 253. in q. presbyteri*, Alexan. *conſil. vlti. in 2. volu.* Iaſ. *in l. 1. in 2. not. C. de teſta.*

399 †Licet regulariter ad validitatem actus non requiratur ſcriptura. *l. contrahitur. ff. de pign. l. pactum, quod. C. de pact.* niſi in caſibus poſitis ibidem, & *in l. 1. C. de iure emphyt.* & per gloſſ. de iure melictem. *in c. 1. de cenſib. lib. 6.*

400 †Secundo requiritur, quod in nominatione exprimantur beneficia per nominatum poſſeſſa. *§. volumus, de colla. in pragm.* Ratio eſt, vt vniuerſitates inſtruantur, an impetrantes habeāt duas præbendas, in Eccleſia, aut metropolitana, aut cathedrali, ſeu dignitate, cum præbenda: nam tunc non tenentur eiſdem prouidere collatores, nec vniuerſitates nominationes concedere, *in ordina. Reg. Ludo. 12 primo publicatis art. 7. quæ eſt in alijs ordin. rubr. de gradue. ſimples. art. 7.* & probatur *in ca. ſi proponente, & c. in noſtra*, vbi plenè Felyn. *in c. ad aures, de reſcrip.* etiam quantumcunque eſſet modicum, *in c. ſi motu, & cap. non poteſt, de præbend. lib. 6.* ſicut in alia gratia, nam nihil eſt tacendum de his quæ poſſent mouere concedentē ad denegandum, vel difficilius concedendum, *no. c. ſuper literis, & c. poſtulaſti. c. cum dilecta, de reſcript.*

401 †Tertiò, numerus beneficiorum requiritur, quod exprimatur, vt text. *in cap. beneficia. & d. §. volumus*, & ſic de his quæ poſſidet nominatus pacificè, dicit gloſſ. *in d. pragm. in verſic. poſſidebunt. § item quod vniuerſitates*, intelligo etiam ſi ea poſſideret de facto, vtpotè, quia ea occupauit, *cap. c. cum teneamur, de præbend.* Felyn. *in cap. in noſtra, de reſcript. correla primo* Ioan. de Salua. *in tract. de benefic. in 3. parte. quæſt. 11. in 5. qualita. prouincial. om. Eccleſia. fol. 55. verſic. gratiam*, † not. ſi nominatus habeat vnum

402 beneficium tantum, id tenetur exprimere, licet concorda. loquatur in numero plurali beneficia per eos poſſeſſa, quia refertur ad plures nominatos, quod quilibet tenetur exprimere ſuum, vel ſua beneficia poſſeſſa, & ſic ſingula ſunt ſingulis referenda, gloſ. *in c. ſi quis pecunia. 79. diſtinct. cap. cum ſingula, de præbend. lib. 6.*

403 †Vel poteſt dici, quod quando eſt eadem ratio in vno, ſicut in pluribus, tunc quod eſt ſtatutum in pluribus, habet locum in vno, & contra. *l. ait prætor. §. negotia.* ſic accipere debemus, ſiue vnum, ſiue plura. *ff. de neg. geſt. l. 1. §. item hoc edictum quod falſo tutor. l. hæredes mei. §. cum ita, ad Trebel. l. prætor. §. homines ff. vi bono rapto. l. ſingularia*, & *ibi* doct. *ff. ſi cert. peta.* facit quod ſi Papa mandat prouideri de beneficio in aliqua Eccleſia, ſi pro alijs non ſcripſerit, non habebit locum mandatum, etiam ſi non ſcripſit niſi pro vno, ſecundum Archid. & do. *in c. quamuis, in 1. de præben. lib. 6.* Bald. & Imol. *in c. mandatum, de reſcri.* facit text. iuncta gloſſ. *in c. quia propter, de elect.*

Idem, ſi conſuetudo, vel ſtatutum dictat, quod producens falſos teſtes, puniatur tali pœna, ſi producat vnum, punietur illa pœna. Alber. *in ſecunda parte ſtatu. in quæſt. 28.* Felyn. *in c. omnes leges, prima diſt.* Lucas de Penna *in l. nemo. 2. C. de cur. ſu publ. lib. 12.* Albert. Brunus *in tract. de ſtatutis excludentibus fœminas, art. 12. quæſt. 13. tene primam.*

Et puto verbum, beneficia, *in d. §. volumus*, poſitum, largè accipi, vt comprehendat, & dignitatem, perſonatum, & aliud quodcunque beneficium, ſicut *in regula 1. de regu. iur. lib 6.* text. glo. & doct. *in c. poſtulaſti, de reſcri.* etiam vicariam, vt ibidem dicitur, & no. do. & Philip. *in c. fin. de offi. vicar. lib. 6.*

†Quartò, debet in nominationibus exprimi qualitas, ſcilicet beneficiorum quæ nominatus obtinet, videlicet an ſit dignitas. *cap. ad aures, de reſcript.* 404

An ſit curatum, *c. cum in illis, de præb. lib. 6.* nam ex his vniuerſitates moueri poſſunt ad concedendum, vel non, glo. *in prag. ſanctio. in tit. de collat. § item quod vniuerſitates. in ver. qualitates*, & idem diſponitur, *in ordina. Reg. ſupra citatis, art. 7.* licet olim dubium eſſet, an qualitates beneficij obtenti eſſent exprimendæ, vt not. *in gloſſ.* & doct. *in clem. prima, in gloſſ. magna, de præben.* tamen hodie eſt expreſſum, *in d. ordina. & in regula cancella 63.* alias gratiæ ſunt nullæ, vt eſt deciſum per Rotam *deciſ. 292. licet impetrans, in not.* licet contrarium teneant, *deciſ 84 ſi quis narrat in eiſdem, & deciſ. 610. dominus in antiq.* Nicol. Milius. *in ver. gratia, quæſt. 5* & licet iure cautum expreſsè non eſſet, ſtylus tamen vult qualitatem exprimendam, ſecundum Imol. *in cap. noſtra, in fin. de reſcript.* Felyn. latè *in cap. ad aures, colum. 1. verſi. de qualitatib. de reſcri.* Ioan. de Seloa *in tract. de beneficio in 3 part. quæſt 11. in 23. qualitate.*

†Quinto, verus valor beneficiorum obtentorum ibi, *in d. concor. §. volumus in ver. verum valorem*, vt vniuerſitas inſtruatur, an impetrans nominationes habeat ducētos Florenos auri de camera, cui non debent nominationes concedi. 405

Item, vt collator etiam inſtruatur, & poſtea, vt egēti potius conferat quam iſti habenti beneficium, & huc ſtatuitur *in regu. cancella. 61.* licet in diuerſum traherent auctores ante illam regulam, an valor beneficiorum obtentorum eſſet exprimendus, *ibi*, deciditur quod ſic, & eſt hodie de ſtylo curiæ Rom. vt etiam in impetrationibus exprimatur valor. Felyn. *in cap. ad aures*, & alij, *de reſcript. doct. in clem. 1. de præben.* licet nos habeamus conſuetudinem hoc in regno exprimēdi cuius fructus, &c. 24. ducatorum auri de camera ſecundum ex. co. an. valorem non excedant, &c.

Et per hoc dixi, quod ſi quis habet beneficium valoris ducentorum florenorum, & vltra tamen deductis oneribus non remanent niſi centum, adhuc poterit gaudere nominationibus, ac valebit impetratio nominationum, licet non exprimat valere niſi centum, quia ei verè non valet pluris Bartol. *in l. quoties. ff. ad l. fal.* Bald. *in l. prima, colum. 2. de fruct. & litium expen.* Felyn. *in capit. ad aures, colum. penultim. concluſ. 12. de reſcript.* Iaſ. & alij *in l. non amplius, colum. 2. ff. de lega. primo, & l. illud in princip. C. de collat.* quod eſt notandum, & hæc ſententia non eſt ſine ratione, vt in ſimili dicit text. *in l. quod in hæredem § fin ff. de tributo. actio.*

†Sextò, gradus, quia non graduatis non conceduntur nominationes, vt patet *in d. concord. in § ſtatuimus, de collat. ibi graduatis nominatis*, & gloſſ. *in ver. facere. in §. qui de prædictis illo titulo in pragm.* 406

†Septimò, non eſſet inconueniens exprimere diœceſim impetrantis, vt vniuerſitatēs inſtruantur, an eidem poſſint concedere, vt ſi germanus vellet ſuſcipere nominationes, vel alius externus regni, quia de iure facilius prouidetur oriundis, quam alijs, *l. in Eccleſiis. C. de epiſco. & cler. c. neminem 70. diſt.* gloſſ. *in cap. ſi proponente, de reſcript.* quam ſingul. extollit Curſe. *in ſing. incip. Subreptio.* Felyn. *in cap. ſicut tun, colum. 2. de ſimon.* Rom. *in repe. l. ſi vero.* 407

Digitized by Google

vtro.§ de viro,col.14.in 14.fallen ff.ſolut.matrim. Barba.*conſil.23.in primo volum col.5.& conſil.57.eod.vol. & conſil.30.in fin.3.vol.* Sufficeret tamen exprimere diœceſim, vel in qua traxit originem, vel in qua habet domicilium, vel beneficium. D. de Rot. *deciſ. 628 ſi aliquis eſt oriundus,in antiq.*

Et hoc eſt maximè neceſſarium in hoc regno, in quo exteri non poſſunt habere beneficia, nec officia non impetratis literis naturalitatis, gloſſ. *in ver. exterorum. in proœm. pragm. ſanctio.* Ioan. de Selua. *in tract. de beneficio in 3. part. quaſt. 26.* Benedict. *in repet. cap. Raynutius, in ver. & vxorem. num 1044. cum ſequen. de teſtam.* & hoc ſtatuitur *in ſtylo parla in 7. part. rubri. de praebend. ord. 3.* Hoc ſequitur amicus meus Iaco. Bonaud. in ſuo panegyrico ſito poſt tracta. de terra rubea contra rebelles regum, & extat *regula cancellar.* 19. diſponens oriundum oon oriundu præferendum.

408 † Imò omnia fermè quæ in mandatis exprimi debent, & in nominationibus, *arg. cle. 2.* & ibi gloſ. *de offi. ordin.* vbi impetrans à legato, vel alio habente poteſtatem conferendi iure ſpeciali à Rom. Pont. tenetur exprimere illa quæ coram Rom. Pontif. ſunt exprimenda, ſed impetrans à Rom. Pontif. tenetur multa exprimere, poſita *in c. ad aures. & cap. in noſtra. de reſcrip.* Ioan. de Sel. *in tract. de beneficio in 3. part. q. 11. & ſeq.* ergo, & in nominationibus, cum à Rom. Pont. vniuerſitates maximè in hoc recipiãt poteſtatem, vt patet in concord. & hoc ſequitur Nicol. Milius *in reper. in ver. gratia. q. 8. gloſſ. in ver. legatorum. in §. viſum. de collat. in pragm.*

409 † Non me mouet *c. hi qui de praeben. lib. 6.* vbi exſpectantes auctoritate Apoſtolica, omnibus aliis ſunt præferendi, nominati ergo omnibus aliis præferuntur, & tamen *in rub. de manda. Apo.* dicitur contrarium. Reſp. quod licet habeant auctoritatem à Papa vniuerſitates, tamen receptus vigore nominationum ab illis, qui aliàs habent poteſtatem, cenſentur recepti auctoritate ordinaria, *per c. cum aliquibus, de reſcrip. lib. 6.* Dom. & Philip. *in cap. ii cus, de praeben. lib. 6.* nec erit inconueniens Apoſtolicam dici, quantum ad expreſſionem, & quantum ad receptionem ordinariam, ſecundùm eoſdem *in d. cap. cum aliquibus, col. 2.* exemplum de illo, qui manus legatas habebat, & vnus eum ſoluit, ſi deinde ſcribat, dicitur poteſtate, & auctoritate ſua ſcriptura facta licet ſolutio dicatur facta auctoritate tertij, quod eſt notandum.

410 † Et per prædicta enacuatur ferè octaua quæſtio, videlicet quę requirantur in certificatoriis literis, & nobilitatis, de certificatoriis dictum eſt debere ſcripturã interuenire manu ſcribæ, & ſigillo vniuerſitatis ſignatam, & quatuor in ſigillo requiruntur, actus, aptitudo, voluntas, & character Bald. *in cap. 2. colum. 3. de fide inſtrumen.*

411 † Secundò, requiritur, quod duo teſtes ad minus atteſtentur de tempore ſtudij, vbi enim numerus teſtium nõ adiicitur, duo teſtes ſufficiunt. *l. vbi. ff. de teſtib. cap. licet ex quadam, de teſtib.* vbi dicitur, quod vnus non ſufficit, etiam ſi præſidali fulgeret dignitate.

Item, requiritur quod illi teſtes de tẽpore ſtudij deponẽtes ſint concordes, alioqui non probant, vnde ſi vnus deponeret de quinquennio, alter de quadriennio, litteræ certificatoriæ non valerent, niſi quo ad quadriennium, quia in alio ſunt ſingulares, qui non probant, tex. *in cap. bona, in 1. de elect. no. inc. licet, de proba. l. ob carmen § fin ff. de teſtibus.*

Tamen ſufficit, quod ſint concordes, & conteſtes quo ad effectum, licet non ſint in verbis, gloſſ. *in cap. cum Eccleſia, in ver. vacillaſſe, de can. poſſe cap. dudum, de conuer. coniuga. cap. periculosè, de pœniten. diſtinct. prima. l. actorum verba ff. de re iudic.* Dec. *conſi. 100. in cauſa.*

412 † Etiam requiritur, quod illi teſtes ſint probatæ vitæ, & opinionis, *c. licet vniuerſis cum ſeq. de teſtib. l. 3. in princ. ff. illo titul.* Alex. *conſil. 131. perſpectis, & conſ. 237. in 6. vol.* & ſolet apponi in certificatoriis literis teſtes, fide, & teſtimonio dignos, alioqui multũ detrahitur fidei illorum.

413 † Inſuper requiritur, quod illi teſtes ſint iurati, quia teſti nõ adhibetur fides, *l. iuſiurandi. C. de teſtib. c. tuis, illo tit.* etiam quantumcunque religioſus ſit, *c. nuper. de teſtib.* etiam ſi eſſet ſanctus. Barb. *in tract. de praeſtan. Cardin. in 2. q. 2. partis, in fin.* intellige quo ad probationem, ſecus quo ad præſumptionem, gl. *in c. cũ olim, in 1. de priuileg.* Ideo ſolet apponi in litteris certificatoriis, iuramento medio examinatos.

414 † Tertiò requiritur, quod litteræ certificatoriæ atteſtentur de matricula, quia ſcholaris non matriculatus non debet gaudere priuilegiis *l. ſi duas. § decet. ff. de excuſa. tut. l. matriculam. C. de agen. in reb.* & ibi patruus meus Rebuff. *lib. 12.* Bauer. *in § ſed hactenus, col. 2. Inſtit. de teſta. milit.*

415 † Sic miles non deſcriptus in matricula militum, nõ gaudet priuilegiis militum *l. ex eo. ff. de teſta. milit. in l. ſcriniarios. C. illo titulo,* gloſſ. *in rub. iuſti. eo.* & gloſſ. ſing. *in l. eos. C. de offi. magiſt. milit.* ſecundum Barb. *in proœm. clem. in verb. ſalutem, colum. 2. in ſecunda lectura.*

416 † Ita nec ciuis gaudet priuilegiis ciuitatis, niſi ſit in libris ciuitatis deſcriptus, nec debet creari conſul, ſcabinus, aut ad aliud officium vocari. Lucas de Penna. *in l. vna. C. non licere habita. metroco. lib. 10.* quod bene obſeruatur Tholoſę, vt licet videre in ſuis conſue. *rub. de elect. capitula. Tholoſa art. 2.*

417 † Pręterea, tabellio qui non eſt deſcriptus in libro tabellionum, nõ poteſt officium ſuum exercere, ſed loco priuatæ perſonæ habetur. Bald. *in d. l. ex eo.* Proc. & Bauerius *in rubr. de teſta. milit.* Sic nec deſcriptus in matricula non debet nominationibus gaudere. Felyn. & alij *in cap. cum adeo. de reſcript.* & hoc ſolet apponere in certificatoriis litteris egregij Montiſpeſſulani vniuerſitas. Idem de aduocato diſponitur *in l. iubemus. C. de aduo. diuer. iudic.*

418 † Quarto, debent certificatoriæ litteræ exprimere gradum, *§ præterea volumus, de colla. in concor.* & gloſſ. *in § item quod vniuerſitates, in ver. gradus. illo titu. in prag.*

419 † Quinto, tempus ſtudij competens, de quo *ſupra* dixi *in 5. quaſt.* & quia *in d. concord.* non apponitur vltra, ſufficit tempus quinquennij, vel aliud completum, nec cœptũ haberetur pro completo, per gloſſ. *in l. 3. § minorem. ff. de minorib. l. prima, & ibi, not. de manumiſſio* facit *c. primum. c. licet canon. inuicto. ca. commiſſa, de elect. lib. 6.* & vide *triginta text. allegatos* per D. Chaſſa. *in conſue. Burg. in rub. des iuſtices, in 8. § gloſſ. & le tour, numer. 11.* & Marc. Ant. *in § fin. inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtam* & de tempore quinquennij completo loquitur, *c. vlt. de mag.* & de ſeptẽnio completo *cap. cum ex eo, de elect. lib. 6.* ergo & text. *in d. § tempus, in concord.*

420 † Ad probationem verò nobilitatis dico quatuor teſtes eſſe neceſſarios. *§ cum vero, de colla. in concor.* licet *in ordin. Regis Ludou. 12. publica. anno. 1512. art. 10.* ſufficerent tres, tene tamen quod hic ſtatuitur.

421 † Requiritur quoque, vt in iudicio deponant, & ratio eſt, quia propter calorẽ iudicij omnis diſpoſitio fortificatur, text. ſingul. & ibi Bartol. *in l. rura. C. de omni agro deſer. libr. 11.* ſecundum Corſe. *in ſingul. confeſſio. in 5* vbi ſi confiteor rem in iudicio
meam eſſe tuam, mihi præiudico, ſic † confeſſio in iudicio fa- 422
cta valet etiam ſine cauſa, quæ extra iudicium non valeret, gl. ſolemnis, *in l. prima § fin. ff. de interrogat. actio.* gloſſ. *in l. ſicut. C. de repud. haered.* facit *l. cum oſtendimus § fin ff. de fideiuſſor. minor.* pulchrè Hyppol. *in rubri. C. de probat. fol. 12. colum. 4. verſicul.* intellige etiam pręedicta, vbi dicit, quod ſi actus requirat ſubſcriptionem duorum notariorum, vt in multis caſibus Pariſien. ſufficiet ſi ille actus in iudicio fiat, & conſcribatur apud acta, quod nota.

423 † Sed vidi dubitari in quo iudicio, an coram iudice ſeculari debeat iſta probatio nobilitatis fieri, an corã eccleſiaſtico? videtur coram eccleſiaſtico, cũ ſit ordinarius, vt *in rub. de offi. ord.* & ille § *præfati,* loquitur de ordinario, ergo, &c.

Contrarium arbitror, quod intelligatur de iudice ſeculari
ordinario, & hoc ponderando verbum, loci, † quia Epiſco- 424
pus licet ſit ordinarius, non tamen eſt loci propriè ordinarius, cum princeps ſecularis ſit dominus loci, & territorij, ideo eius iudex dicitur propriè ordinatius loci, de quo puto text. debere intelligi, & hoc tenet Helias Rayner. *in capitulo cum Epiſcopus, de officio. ordinar. libr. 6.* dicens Epiſcopos malè
appellari dominos talis † loci, ſed bene Epiſcopos talis loci. 425
Item, Roman. Pontifex conſtituit protectorem, defenſorem, ac executorem Regem Franciæ, vt licet videre *in rubrica de protectio. concord.* ergo eius iudices poterunt ſuper hoc cognoſcere.

426 † Præterea, inſinuationes teſtamentorum coram iudice ſeculari fieri debent *l. repetita. C. de epiſc. & cler. l. conſulta diualia C. de teſta.* & donationes coram eodem inſinuari. Benedict. *in repe. c. Raynucius, in verb. & vxorem, num. 420. & ſeq. ſup. de teſt.* & Aufre. *in tracta. de poteſta. ſeculari ſuper eccleſ. & perſo. in 2 regula,* alia adducerem niſi breuitas temporis me ad vlteriora proſequendum

dum compelleret, & vide *ordin. Reg. iam ſupra citat. art. 10. ibi, deuant noz iuges ordinaires.*

Quid ſi eſſent duo ordinarij loci, vt Tholoſę *hic, & alibi,* Reſpon. quod ille ſcholaris poſſet eligere vtrum vellet. text. *in authen. habita. C. ne filius pro patre.*

427 †Quæro inſuper, quomodo debeāt teſtes deponere? Reſp. Bart. & alij *in l. 1. C. de dign. lib. 12. circa fin.* tradit multa, ego verò paucis dico, quod ille teſtis, qui deponit de nobilitate, debet deponere, quod ille ſcholaris eſt nobilis, & pro ratione dicat, ſe cognouiſſe patrem, auum, & maiores illius, omnes nobiles, & pro talibus ſe tenebant, & reputabant, nobilium actus mores, & ſtatus, & conditiones facientes, gerentes, & exercentes, & pro talibus ſunt habiti, & reputati, inter omnes, de eiſdem cognitionem habentes, & hoc probatur ex his quæ no. Innoc. & alij *in c. de multa, de præbē.* vbi dicit, quod illa dicitur dignitas, quæ pro dignitate reputatur in Eccleſia, vel loco, not. *in ca. 1. de conſue. lib. 6.* & habetur 1. ad Corint. 4. c. *Vos nobiles, non autem ignobiles vſque ad hanc horam.* Ioan. Raynau. *in compen. feudal. in tract. de nobilit. in quæſt.* 8. Item potes addere, quod nō extat memoria, quod tales parentes, & maiores ſunt habiti, & reputati nobiles, & hoc propter *ordina. Reg. Ludou. 12. primo, publica art. 3.* quæ dicit ex antiquo genere, & quia illud tempus de cuius initio non extat memoria obtinet vim priuilegij, *cap. ſuper quibuſdam § præterea, de priuileg. l. hoc iure. §. ductus aqua. ff. de aqua quoti. & æſtiual.* & vicem legis tenet vetuſtas. *l. 1. §. fina. de aqua pluui. arcen.*

Itē, quod talis ſcholaris eſt natus de tali domo, ergo eſt nobilis, & etiam eſt pro nobili habitus, & reputatus, & adhuc habetur. Socin. *conſ. 246. eleganter, col. 1. in 2. vol.* vbi dicit non ſufficere, ſi dicat de tali nobili domo eſſe natum, niſi addat, & pro nobili reputatum, quia poteſt eſſe natus ex nobili, & tamen nō eſt tanquam nobilis, acceptus à populo, facit quod not. Bart. & alij *in l. 1. C. ne teſt.* Boous, de Curtili. *in trac. nobilitatis in 6 par.* vbi vide latius.

428 † Inſuper requiritur, quod ſit nobilis ex vtroque parente, vt *in d. §. cum vero.* Sed dicet quis, præſupponit vnum impoſſibile, quia nullus poteſt naſci ex ſolo parte nobili, ſed ſemper naſcitur ex vtroque parente, ſi pater ſit nobilis, quia mulier ignobilis nubendo nobili, nobilitatur. *l. fin. C. de incol. lib. 10. l. mulieres. C. de dignit. lib. 12.* ergo ex vtroque parente ſemper aliquis naſcitur, & hoc declarādum in prag. additur ex antiquo genere ad excludendum illum, qui ſic nunc naſcitur, & *in d. ordin.* idem

429 dicitur, & ita hic debet intelligi reo. Vltimò, † quidā religioſus vult obtinere nominationes, tanquam nobilis opponitur ei, quod non eſt nobilis, quia nobilitas perditur per ingreſſum religionis, gloſſ. vlt. ſing. *in c. 1. de purga. canon. c. vlt. in gloſ. 3. de ſtatu monacho.*

Item, facit glo. *in ver. dignitate. 27. q. 2.* dicens, quod hoc ſolo, quòd quis efficitur monachus, deſinit eſſe Rex, vel Imperator, Papa, vel Epiſcopus, per *c. hoc nequaquā. 7. q. 1.* facit *gl. in ver. conuerſi 10. quæſt. 3.*

Item, cenſetur mortuus *c. placuit in 2. 16. q. prima. not. in authē. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccleſ.* ſequitur Felyn. *in c. inter dilectos. colum. 2. de fide inſtrum.*

Contrarium tenerem, cum ius ſanguinis ſit immutabile, ergo non perditur (ſicut ſumus) nobilitas, *l. iura agnationum ff. de pact. l. iura ſanguinis. de reg. iur.* & ſic fuit deciſum per Dom. de Rota, vt refert Rom. *ſing. 37. vtrum nobilis.*

Item, ipſi ferunt teſtimonia *cap. nuper. de teſtibus.* iurando ad pectus, de conſuetudine. Guido *in deciſ. 615. religioſi.* Item religioſi poſſunt obtinere beneficia regularia, vt nemini non patet, & ſi quis impetret beneficia illorum, debet exprimere eorum nobilitatem, vt patet *in regul. cancel. 32.* alioqui non valet impetratio, ergo nobilitas non perditur

Non obſtant *ſupra adducta,* quia intelliguntur quo ad Deū, vt dicit Hieron. *epiſtola ad Celantia. Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas, nec obſcuriores quaſq. & humiliore loco natas, te inferiores putes. neſcit religio noſtra perſonas accipere, nec conditiones hominum, ſed animas reſpicit ſingulorum.* ſequitur Corſet. *in tractatu de poteſta. regia. quæſt. 29. colum. vlt. & in repe. cap. grandi. num. 21. de ſupplend. neglig. prælato. lib. 6.* Bened. *late in repet. cap. Raynutius in verſic. & vxorem. numer. 210. & ſequen. de teſtam.* hoc in ſimili probatur, per ea quæ not. Felyn. *in cap. cum deputati. colum. 1. de iudic.*

430 † vbi dicit ingreſſu religionis perdi irregularitatem, quo ad actus ſpirituales, ſecus in temporalibus, per gloſſ. *ibi,* ergo etiam quo ad actus ſpirituales tantum nobilitas perdetur, quia repugnaret ſtatuti monachorum, nec eſſet ſecundùm Lucam, quod vnus alio diceretur in monaſterio nobilior quo ad diuinum ſeruitium, immo per ingreſſum religionis nobilis conſequitur priuilegia, quæ citat Felyn. *in d. c. cū deputati.* & ſic religioſi poterunt etiam tanquam nobiles, nominationes impetrare, fruſtra enim eſſent appoſita illa verba *in §. & inſuper in concord. de collat.* & religioſi regularia, quod non eſt dicendum, & ita teneo.

† Nona quæſtio non eſt omittenda, quæ eſt, an illi quibus 431 diriguntur nominationes, ſint vocandi quando audiuntur teſtes, tam pro tēpore ſtudij, quàm pro nobilitate, videtur quod ſic, quia quando producuntur teſtes contra aliquem, debet is citari, alioqui non valet productio, *l. ſi quando. C. de teſtib. & c. 2. illo titulo.*

Item, omnis ille qui poteſt lędi, & cuius intereſt, debet citari, *l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. de vno quoque de re iudic.* Sed læduntur collatores, quia perdunt fructum collationis liberè, vt dicit gloſſ. *in cap. cum olim. extra de maior. & obed.* & audeo dicere, quod collatores grauius intonent fulgura extra illos cadentia quam nominatum, niſi ſuos propitios habeant, qui polliceantur eiſdem reddere beneficia illis collata, ſicut dicitur, de auaris *in c. ſunt hi. 47. di.* Tertiò facit *c. licet epiſcopus. de præbend. lib. 6. c. inter quatuor, de maior. & obed.* Contrarium deciditur in concordatis quo ad nobilitatem. *§. cum vero, de collat. ibi,* etiam in partis abſentia probari poſſit, ſed in alio grauatur, vt quatuor teſtes ſint neceſſarij, tamen in literis certificatoriis duos teſtes ſufficere arbitror, & etiā quod in certificatione temporis ſtudij non debeant citari collatores, licet ibi, non exprimatur, & hoc ſuadetur primo ex conſuetudine longæua, vt non citentur, quæ eſt optima legum interpres. *l. ſi de interpretatione. ff. de legib. c. cum dilectus, de conſuet.* Secundò probatur, ſi ſcholaris accepit equum locatum, & in loco longinquo caſu moriatur, poteſt facere examinari teſtes, de caſu illo, & tales atteſtationes etiam parte abſente factæ, facient fidem coram iudice competente, & eſt mirabilis, & vera practica, quam ponit Bart. & patruus meus *in l. 2. C. de naufrag. lib. 11.* per illum text. *& l. ſcire § ſufficit ff. de excuſ. tut.* Corſet. *in ſing. incip. Teſtis in loco.*

† Vltimò, quando fit probatio ſuper idoneitate nominati, 432 vel alterius, poteſt fieri in abſentia. Inn. *ſing. in c. ſi. in ſin. de tranſl. epiſcop.* vbi dicit ſi mādatur alicui, vt prouideat Petro, ſi eſt idoneus, executor non debet vocare aliquem ad opponendum, ſi velit eum dicere non idoneum, ſed examinabit an ſit idoneus, nec nè, antequam prouideat, abſente eo cui dirigitur mandatum. Idem tenuit gloſſ. *ſing. in cle. 1. de offi. deleg.* Card. *in clem. vna, col. 3. de conceſ. præbē. & conſ. 132. Archipresbyter. col. vlt.* ſufficit enim in his extraiudicialibus probationem concludere ſoli examinatori, videlicet vniuerſitati, vt not. Bald. *in l. neque natales in fi. C. de probat.* & idem Bald. *in l. fin. col. 2. vnde legiti.* Alex. *conſil. 218. viſis verbis, col. 2. in 2. volum.* & eſt repertum *conſil. 45 viſis verbis, in 6. volu.* Panorm. & alij *in c. 2. de teſtib* & Felyn. *in c. fin. col. 6. & ſeq. de præſumpt.* Vital. de Camba. *in tractat. clauſularum in clauſula, ſi ita tibi conſtiterit. fol. 15. cum ſeq.* Dom. de Rota *deciſ. 297. purificatio. & deciſ. 441. fuit dubitatum, in no. & deciſ. 134. no. quod vbi, in antiq.* vide Bald. *in c. cum inter, de conſuet.*

† Notandum eſt tamen, quod quando actus poteſt fieri ſine 433 citatione partis, eo perpetrato debet ei intimari. Bald. *in l. eos. §. Apoſtolos, col. 2. num. 6. C. de appell.* per gloſſ. *in cle. 1. de appel.* vbi quādo termini aſſignatio facta parte non citata poteſt aliquem lędere, debet ei terminus ſolemniter notificari, & ideo ſi arbitri ex poteſtate eiſdem data poſſint prorogare cōpromiſſum abſentibus, partibus tamen niſi poſt prorogationem notificent partibus, videntur doloſè proceſſiſſe, nec talis prorogatio aſtringit litigatores, quia ita demum valet ſi notificetur ſecundum eundem, dicens ſe ita conſuluiſſe, & eſt *conſ. 101 lex cōpromiſſi & conſ. 102. omnis poteſtas, in 3 vol.*

Idem tenuit *in l. 1. col. pen. C. de ſenten. ex breu. recitan. auth. ei qui, colum. 2. de tempo. appel.* Alexan. *conſ. 34. viſo themate, col. penul. in 1. vol. & conſil. 63. in cauſa, & hic, colum. vltim. in 3 lib. & conſil. 87. viſo themate, col. vlt. in 5. volum.* Dec. *conſil. 39. in ridicam, col. prima.* Iaſ. *in l. nec quicquam. § vbi decretum, colum. 9. num. 56. cum ſeq. ff. de offic. procons.* Geor. Nattam. *in repe. cle. ſæpe. in prin. col. 33. de verbor. ſign.* vbi dicit partes huic intimationi non poſſe renunciare. Item, collatio facta abſenti debet ei intimari. *c. ſi abſente. de præben. lt. 6.* & ibi, Philip. Peruſ. dicit, quod omnis actus in abſentia partis, debet

debet ei inſinuari, ex his puto inſinuationes eſſe inuentas, de quibus ſuo loco dicetur.

434 † Decima quæſtio paucis finietur, quę eſt quando nominationes concedantur, & reſpond. quod de conſuetudine tempore quadrageſimæ, vt dicit gloſſ. *in § ſtatuit. in ver. quadrageſima. de colla. in prag.* nil eſt tamen quod prohibeat, quin omni tempore concedantur extra conſuetudinem.

Vndecimo quæritur, quo tempore inſinuentur, & pro habenda notitia dicam primo, quo tempore inſinuentur. ſecundo, quo in loco. tertio, quæ ſint illa quæ debēt inſinuari. quarto, quomodo debent inſinuari. quinto, quibus præſentibus. ſexto, per quos. ſeptimo, quibus inſinuentur. octauo, quotiés. nono, an collatoribus ſcientibus. decimo, an inſinuans literas debeat eas aperire. vltimo, quomodo puniātur nō inſinuātes.

435 † Quæritur primo, quo tempore inſinuētur. Et reſpon. text. *in concord. in § teneantur. de coll. in pragm.* quod tempore quadrageſimæ. Idem diſponitur *in ordina. Reg. Ludou. 12. primo publicatis, art. 8. quæ eſt in alijs ord. rub. des gradues ſimples. art. 8.* & intelligitur, de quadrageſima ante Paſcha, gloſſ. *in c. primo. 22. q. 5.* Corſet. *in ſing. in verſ. quadrageſima.*

Etiam diebus feſtis quadrageſimæ, puta dominicis, & alijs feſtis, quia cum ſit voluntariæ iuriſdictionis, & actus extraiudicialis poterit quolibet tempore fieri, *argu. l. actus publici, & ibi not. C. de ferijs.*

436 † Item, libellus poteſt quolibet die offerri. *l. miles. § ſexaginta ff. de adult.* Spec. *in tit. de libello concep. § nunc videamus, & ibi* Io. Andr. *in addit. ad eum.* Bald. *in marga. in verbo libellus. q. 7.* ergo & nominationes inſinuari.

Etiam de nocte, dummodo tempore quadrageſimæ, poterit fieri inſinuatio, *l. non minorem C. de transact.* quia omnia per illū tex. nocte fieri poſſunt, niſi ſint prohibita ſpecialiter. Dec. *in c. conſuluit. colum. 4. de offic. deleg.* & quia non inuenitur prohibita, cenſetur permiſſa, *arg. l. præcipimus. C. de appella.* & doct. *in l. non ſolum § morte. ff. de no. oper. nuncia. & ca. cum M. de conſtit.* Item ſicut collatio beneficij fieri poteſt de nocte. *cap. vno, vt eccleſ. benefic.* & dixi *ſupra numer. 44.* ergo & inſinuatio nominationis. Non tenebitur tamen collator ſeu eius Vicarius de lecto ſurgere, & relinquere ſuam, & ſui copiam facere, *arg. l. prima. § dies. ff. quando appellan. ſit.* Iacob. *in l. more, de fer.* Attamen inſtrumentum inſinuationis, de nocte cōfectum eſt ſuſpectum, licet valeat. Bald. *in c. 1. col. 2. de fid. inſtrum.* Iaſ. *in d. l. non minorem,* & Dec. *in d. c. conſuluit.*

437 † Secūdò, quo in loco, Reſp. vbique, etiam extra territoriū, & diœceſim, quia ſicut poteſt conferre extra diœceſim, gloſſ. *in c. nouit, de offic. leg.* quæ allegat. *c. poſt electionem, de conceſſ. preben.* Ioan. de Selua *in tract. de benefic. in 3. par. q. 40. & 63.* fallit *in c. ſtatutum. de præb. lib. 6.* & ibi dixi hic legendo.

Etiam Vicarius generalis poteſt extra territorium conferre, Dom. de Rota *deciſ. vlt. de offic. Vica.*

Niſi illa iuriſdictio competeret de iure ſpeciali, text. ſingul. *in d. c. ſtatutum, circa finem,* ſecundum Roman. *ſingul. 48. tu habes, quod ea.* Dom. & Peruſ. *in c. licet, de offic. Vica.* & ſic tam collatori quam eius Vicario, etiam extra diœceſim poſſunt inſinuari nominationes. D. Brunel. *in tract. de dignit. leg. concluſ. 20 in fin.* per gloſſ. *in § item voluit, in verſic. Vicario. de collat. in pragmat.* etiam in Eccleſia poterit fieri, & in miſſa. Matthe. de Afflictis *in tract. de iure protbomiſeos. in § vt infra colum. 5.* vbi dicit conſanguineum, qui habet ius retractus poſſe denunciare ſe velle retrahere, vbicunque inuenerit emptorem, etiam ſi inueniret eum in popina, vel lupanari, *l. ſi cum dies. § ſed & ſi. ff. de arbit.* vnde cum collatores, non gratanter videant prædictas inſinuationes, vbique eis poterunt fieri, etiam ſi eſſet eis moleſtum, debet tamen quantum poteſt nominatus expectare oportunitatem. *l. mora. ff. de vſur.*

438 † Tertiò, quæ debet inſinuari, text. *in § teneantur,* dicit litteræ gradus, certificationis tēporis, ſtudij, & litteræ nominationis, & ſi fuerit nobilis, litteræ atteſtationis nobilitatis, & *in ordina. Reg. Ludou. 12. primo public. art. 8. & in 2. publica. art. 8.* quæ eſt in alijs ordin. *rubr. des gradues ſimples. & rubr. des priuileges des eſcoliers,* ad hæc crederem nominatum debere ex honeſtate inſinuare literas matriculæ, licet per concordata non aſtringatur, nec per ordinationes, ſed quia vt *ſup.* dixi non matriculatus nō gaudet priuilegijs, vt inſtruantur collatores, quod ille non eſt per ſaltum promotus, & conſulerem aduotiuus, vt primo quoque die quo ingrediuntur vniuerſitates, facerēt ſe deſcribi in matricula, & poſſet eis prodeſſe, vt dico *in authen. habita. C. ne filius pro patre.*

439 † Item, bonum eſſet, quod inſinuarent literas tonſuræ, quia non tonſurato non debent conferri beneficia. *c. cum adeo, de reſcri. c. ex litteris, de transa.* & *ſupr. in 4. not.* dixi, & quia iſta eſt qualitas intrinſeca, quæ non præſumitur niſi probetur. *ca. ſi forte, de elect. lib. 6.* doct. *in l. ſciendum ff. de verb. oblig.*

Ad hæc ſi nominatus haberet Eccleſiam parochialem, aut aliud beneficium incompatibile cum ſecundo, bonum eſſet, quod oſtenderet diſpenſationem, per text. *in cap. ordinarij § in conferendis, de offic. ord. lib. 6.* hæc vltima poterunt quolibet tempore inſinuari, cum de eis non aſſignetur tempus.

Nec obſtat tex. *in concord. in § præfati, ibi, ſeu nominationis volentes munire,* quod littera nominationis alternatiuè, non coniunctiuè, debeant inſinuare, cui reſpon. quod non ſtat disiunctiuè, ſed ampliatiuè, vt in ſimili ponitur *in ca. ego Ludou. 63. diſt.* gloſſ. *in § videlicet. in ver. ſeu de collat. in pragm.* Batt. *in l. ſi quis ita. ff. de auro & argen. legat.* Philip. Franc. *in cap. licet. colum. 1. de offic. Vicar. lib. 6.*

440 † Quartò, quomodo debent inſinuari, dico quod receptis nominationibus ab vniuerſitate debet nominatus adire ad Epiſcopum humiliter, non ſuperbè. Deus enim ſuperbis reſiſtit. 1. Petr. cap. vlt. & Salomon, *Humilis ſermo [illegible] humilis homo triumphant in domo.* Specul. *in titul. de aduocat. § hic dicendum, auia nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi domine, ſed humilium, & manſuetorum, ſemper tibi placuit deprecatio,* Iudith 9. cap. Primo ingreſſu ſalutare debet. *l. publia § fina. ff. depoſit. l. Neſennius. de negot. geſt.* ſæpe enim prælati ſalutationes quærunt in foro, ac Rabbi vocari. Matth. 23. cap. *l. prima. C. de ſenten. paſſis. l. prima in numeris alijs. C. de vetera. libr. 12.* 441 † quia qui non ſalutat alium conſuetum ſalutare, præſumitur inimicus, gloſſ. *in cap. cum Adrianus 63 diſtinct.* doct. *in cap. cum ſuper. de offic. delega. & cap. ad hæc. in primo de appellat.*

442 † Et pileo depoſito eidem reuerentiam, & honorem debet impendere, tum propter dignitatem, & rationem excellentię, ob quam conſtitutis in dignitate honor debetur, vt declarat Beatus Thom. *in ſecunda ſecundæ, quæſt. 81. diſtinctio 4. & quæſtione 102. diſtinct. 1.* & text. *in l. fin. C. de offic. diuerſor iudic.* quem allegaui contra quendam magiſtratum filium terræ, qui doctores ad ſe venientes nihil faciebat, nolebatque permittere eos ſedere cum eo, ignorans text. illum, quem allegauit Barbat. *in proœm. clem. in ver. ſalutem.* & Felyn. *in rubri. de magiſtr.* & Bologn. *in authentic. habita. C. ne filius pro patre,* eo quia non erat doctor, nec fortè bonus ſcholaris, contemnebat doctores, quia contingit facilè quod quis ignorat, licet non ſint contemnendi, *l. ad exhibendum C. ad exhiben.*

443 † Tum quia minores debent reuerentiam, & honorem maioribus, *cap. ſtatuimus. de maiorita. & obedien.* & ibi gloſſ. vlt. *l. potiores. C. de offic. rectoris prouincia.* gloſſ. *in l. 1 § ſunt in verſic. ſeruitutem. ff. de aqua pluuia arcend.* gloſſ. *in l. ciues. C. de incol. lib. 10.* maxime ſi Epiſcopus ſit in ſua diœceſi, quia tunc etiam dignior debet honorem impendere inferiori in ſua patria, gloſſ. not. *in l. apud. ff. de manumiſſionibus. & in l. nihil. C. de pala. ſacra largit. o. lib. 12.* quas gloſſ. not. Gaſpar. Valac. *in rtpe. l. Imperium col. 2. ff. de iuriſdict. omn. iud.* D. Chaſſa. *in catalog. glor. mundi in 11 parte conſidera. 13.*

444 † Etiam ſi eſſent canonici, & exempti, adhuc enim tenentur ſuo Archiepiſcopo, vel Epiſcopo præſtare reuerentiam, & honorem, *capit. conquerente. de offic. ordi.* Bald. *in l. liberto. colum. 3. verſi. honoriſpecit. C. de oper. liber. & in l. fin. in fine. de bo. ſu. liberto.* Roman. *ſingul. 480. Epiſcopus.* Felyn. *in d. ci tant tam acelicat, colum. prima de præſcript.* Dec. *in ca. vltimo in 3. n. de confirma. vtil.* Ioan. Franciſc. *in tractat. de præſcript. in 5. par. quæſt. 12 in fine.* Henric. Boteus *in tractat. de ſynodo Epiſcop. in 3 parte, in numer. 54. cum ſequent.* & Dom. Chaſſa. *in catalog. in 4. parte. 27 conſidera.*

Poſtea debet habere modicam orationem, in qua aliquantum commendet collatorem de fide, 445 † ſine qua non poteſt ſuperædificari. *cap. cum paulus, 1. quæſt. 1* & nihil eſt, quod magis in principe præfulgeat, quam recta fides, *epiſtola inter claras. C. de ſumma Trinit.*

Item, de timore Dei, vt Pſal. *Beatus vir qui timet dominum,* & alibi, *Initium ſapientiæ timor domini.* Et Eccleſiaſt. 25. cap. *Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit,* & ibidem. c. 23. *Nihil melius eſt quam timor Dei.*

446 †De prudentia, & ſapientia, ſapiens enim nunquam inanis eſt, ſed ſemper in ſe habens amictũ prudentiæ. *ca. ſapiens, de pœn. diſt. 2.* & Eccleſiaſt. 24. c. *ſapientia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur. & in medio populi ſui gloriabitur*, & in cap. ſeq. *quam magnus dominus, qui inuenit ſapientiam, & ſcientiam*, de ſciẽtia quę illis collatoribus eſt valde neceſſaria. *capit. cum in cunctis, de elect.* nam viliſſimus computandus eſt, niſi præcellat ſciẽtia, & ſanctitate, quę eſt honore præſtantior. Hieron. *in cap. viliſſimus, primo quæſt. 1.*

Poſtremò, quod ſibi ſimiles litteratos diligit, eos fouet, illiſque prouidet, prout tenetur. *in c. ad decorem, de inſti.* indignos, & ignaros profligat, in aliis etiam ſi velit virtutibus quibus inſignitus erit dictus collator, breui commendari poterit, & plena manu, dicens ſe non poſſe alias virtutes lingua nuncupare. Caueat à ſuperfluitate *l. fin. §. in refutatorijs. C. de appell.* breuitas enim locutionis gratiam parit, & moleſtias, ſiniſtramque ſuſpicionem fugat, immenſitas contra, *argu. 18. quæſt. 2. cap. diffinimus. in fin. l. prima ff. quod metus cauſ.* Specul. *in titul. de aduocat. §. nunc de exordijs*, & dicit Seneca, Nobile cor hominis contra potentiam recalcitrans, potius vult duci quàm trahi: ſi vera ſint, dicat ſuperiora, alioqui auribus collatorum ſeruire erubeſcat: triſtitiam enim patiunt, quando ea apud nos nõ inueniuntur, quæ de nobis iactantur, *cap. inter verb. 11. quæſt. 3.* famæ tunc detrahitur alicuius, dum plus quàm expediat, commendatur. *c. ecce. 99. diſt.*

447 †Vltimò reſpondeo alteri quæſito, quibus præſentibus fiãt inſinuationes, & dic quòd præſente notario, & duobus teſtibus, ſic debet præſentare litteras, ac dicere collatori, Alma Bituric. vniuerſitas vos ſalutat, & has nominationes vobis mittit, ac ſupplicat, quòd ſecundùm earum tenorem procedatis, & ego virtute illarum, ac concordati, nouiter inter ſanctiſſimum Papam, & Chriſtianiſſimum Franciæ Regem, editi, peto, vt dignemini mihi prouidere, dũ facultas ſe obtulerit, proteſtans in caſum recuſationis de pœnis, tam in concordatis, quàm in ordin. reg. appoſitis, tunc ei oſtendat litteras gradus, & omnia quæ *ſupra* dixi, hæc ferè ponuntur per Spec. *in titu. de reſcript. præſentatio. in princ.* petatq; inſtrumentum de huiuſmodi præſentatione ſibi fieri, vt poſſit probare feciſſe inſinuatio-
448 nem, *arg. c. quoniam, de proba.* † & quomodo inſinuatio fiat capitulo, vide gl. meliorem de iure *in c. ſi capitulo, de conceſſ. præben. lib. 6.* & ſic ferè poteris facere.

449 †Poſtea epiſcopus, vel alius collator humiliter, etiam pileo depoſito, (quia nihil in Epiſcopali ceruice ſplendidius fulgeat oportet, quàm humilitas, *c. contra morem 100. diſt.* & dicitur ad Roman. 13. *Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem.*) debet ſalutare venientes, quia imperator Anton. ſalutatus à præfectis, aliquantum proceſſit, & eis mutuam ſalutationem dedit. *l. prima. C. de ſentent. paſſ.* etiam maior minori ſalutem porrigit. *capit. primo, de feudi cognitio.* & adagio dicitur, par pari referto, & gratia gratiam parit, dicit Hieronym. ad Nepotia. Epiſcopi honorent clericos, quaſi clericos, vt ipſis Epiſcopis à clericis quaſi Epiſcopis honor deferatur: cur ergo (inquit) te habeam vt principem, cum tu non me habeas vt ſenatorem? & ſi prælatus non ſeruet reuerentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſeruare. *ca. cum beatus. 45. diſt. cap. ſignificaſti, de elect.* & ſi matri ab vxoribus honorari velint, eas tamquam vxores honorare non grauentur, hoc & eleganter & pulchrè more ſuo tradit ſupra, quam dici queat doctiſſimus. D. Andr. Tyraquel. *in 12. connubial. fol. 144. verſic.* igitur, &c.

Item, reuerenter debet eas recipere, & quod mandatur, exequi. *cap. ſi quando, de reſcript.* cum ſint emanatæ, tam auctoritate Apoſtolica, quàm regia, vt patet *in d. concordato*, ſaltem approbatione: demum eis oblatis poteſt inſpicere ſi velit, & legere, petens literas duplicatas, promittenſque ſe factorũ prout ei præcipitur, & quod iuris fuerit, quia nihil eſt laudis turpia verba loqui.

Aduertat nominatus vt inſtrumentum inſinuationis penes ſe retineat, quia quando indigeret, fortè non inueniret, vt no. per illum text. *in cap. ſignificante, de teſtib.* D. Boẽr. *in addi. ad Manda. in vlt. parte in forma. 4.* qualiter appellans denunciare habet appellationem.

450 † Item, quòd in inſtrumento faciat apponere quod tempore quadrageſimæ, quia quando tempus in aliquo actu requiritur, non ſufficit probare actum factum, niſi probetur quod illo tempore fuit geſtus. *l. cum actum ff. de neg. geſt.* Fely. *in c. quod ad conſultationem, colum. antepenult. in 2. concluſ. de re iudic.* vbi inquit non ſufficere probare appellaſſe, niſi probetur appellatum intra decem dies.

†Quintò, quibus debet inſinuari? Reſpon. collatoribus, e- 451
lectoribus, patronis eccleſiaſticis. & aliis viris eccleſiaſticis habentibus collationem, ſeu quaſcũque prouiſiones beneficiorum, ſiue ſint Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, ſeu capitula Eccleſiarum, vel alij inferiores prælati, iex. *in §. teneantur, de collat. in concorda. & in ordina. Reg. iam citatis, art. 8. & art. 10. & ſeq.*

Poteſt etiam fieri hæc inſinuatio vicariis in abſentia, vt dicit *in ordin. Reg.* & idem tenet gloſſ. *in § ſtatuit, in verſic. vicarijs, & §. item voluit. in verbo, abſentia, de collat. in pragm.* vbi dicit, mandatum in ordinarij collatoris poſſe præſentari Vicario generali. Idem tenet Ioan. Andr. & alij *in capit. ſi capitulo. & ſeq. de conceſſ. præb. lib. 6.* & ſi plures eſſent, ſufficit vni inſinuare quem eliget nominatus, gloſ. *in prag. ſanctio in ver. Vicario, d. § item voluit*, vbi *ſupra* ſic procuratori abſente domino poteſt fieri litis morę denunciatio *l. ſi dictum. § ſi præſente, & ibi glo. in ver. procuratore ff. de euictio.* facit *l. procuratoris ff. de tributor. actio.*

Item etiam abſentibus, ſeu latitantibus Vicariis fiet inſinuatio officialibus, priori clauſtrali, ſubpriori, acceſſori, aut alteri, *in ordina. reg. arg. 11.* & poterit ſeruari forma *clem. cauſam, de elect.* quia omnis intimatio quæ obligat ad præiudiciale, debet fieri in dicta forma. Felyn. *in c. cum M, col. 25. num. 63. verſic. 4. concluſio de conſtitutio.*

† Item, tenebitur dare nominatus collatori litteras dupli- 452
catas, vt *d. §. teneantur*, & ſi non dederit, non valebit inſinuatio, nec tenebitur collator exequi mãdatum ſibi factum in nominationibus, *cle. cauſam, de elect.* inſtar eius cui non exhibetur ſecundum reſcriptũ, ideo id non tenetur exequi *c. cum contingat, de reſcript.* & ſi citato non detur exemplum citationis quando petiit, non tenebitur comparere. Nicol. Milius *in reper. in verſ. copia, in vltim. quæſt.*

Et expenſis ſuis ſcilicet nominati, debent dari litteræ duplicatæ, glo. Barb. & alij *in cle. cauſam, col. 34. de elect.*

† Fallit ſi collator hoc non requirat, *in ord. Reg. ar. 5.* hoc pro- 453
batur per tex. & *ibi* Iaſ. *in l. 2. in 5. no. C. de iure emphyt.* vbi emphyteuta priuari non ſoluens cenſum intra bienniom, priuatur re emphyteuticaria, ita demum ſi dominus hoc voluerit, *cle. cauſam. ibi, ſi petita fuerit, de elect.* gloſ. *in l. 2 ff. ſi ager vectig. vel emphyt. peta in c. potuit, de loca.* & ſic tertius non poterit opponere de canone non ſoluto antequam dominus declarauerit ſe velle: ſic dicerem in inſinuante, vt contra eum alius nominatus nõ poſſit opponere, quod non dedit literas duplicatas, quia fortaſſis dominus noluit. Idem in ſimili conſuluit Alex. *conſ. 82. in cauſa, in 7. vol.* & Socin. *conſ. 78. viſis actis. in 4. vol.*

†Facit, quod no. Panor. *in c. quemadmodũ, de iureiu.* vbi ſpon- 454
ſalia de futuro etiam iurata diſſoluuntur per adulterium, hoc verum volente ſponſo, non aliàs, facit gloſſ. *in l. & eleganter, in ver. nullam. ff. de dol.* vbi contractus dolo initus dante cauſam contractui, eſt nullus, ſi cõtrahens voluerit. Panor. & Moder. *in c. cum dilecti, de empt. & vend.*

Item, clauſula decreti irritantis appoſita ita demum operatur, ſi impetrans ea vti velit. Ioan. Monac. *in c. ſtatutum, de præbẽ. lib. 6.* latè Bened. *in repe. c. Raynut. in ver. in eod. teſtam. in prin. num. 87. cum ſeq.* dicens ſe aliàs conſuluiſſe in caſu mirabili, *de teſtam. ſup.* Alex. *conſ. 173. viſo themate, circa fin. in 2. vol.* Bald. & Modern. *in l. fin. C. de reuocan. donat.*

†Secundò fallit, quando primo exemplum dediſſet patro- 455
no, poſtea Epiſcopo inſtituenti, nõ tenebitur iterum dare, nec etiam inſinuare, per tex. *in d. §. teneantur*, qui expreſſit patronũ, ergo alterum inſtituentem negare videtur, *c. nonne, de præſumpt. c. quali. 25. diſt. l. cum prætor. ff. de iud.* gloſſ. *in §. & ſimiliter, in ver. diſpoſit. de colla. in pragm.*

†Sextò quæro, per quos inſinuẽtur, text. *in d. §. teneantur*, di- 456
cit per ſe, aut per procuratorem, cum in alternatiuis electio ſit debitoris, *l. tertia. ff. de eo quod cer. loc. l. plerumque, de iure dotiũ*, nominatus habebit optionẽ, an per ſe velit inſinuari, an per procuratorem.

† Intelligo ſiue ſit procurator generaliter conſtitutus, ſiue 457
ſpecialiter ad illum actum, cum text. generaliter loquatur, ergo generaliter debet intelligi. *l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præſtand.* facit *l. procurator, cui generaliter. ff. de procur.* procurator generalis

poteſt

Digitized by Google

poteſt omnia facere quæ diligens paterfamilias faceret. Barto. in l. ſi procurator, col. 2. ff. de cond. indeb. & poteſt denunciare, gloſſ. & Bart. in l. 1. §. 1. ff. de libe. agnoſcen. poteſt acceptare beneficium. Card. in clem. vna §. quem etiam. q. 3. de conceſſ. præb. per eam tamen non præiudicaret acceptationi prius factæ ſecundùm Iaſ. in l. ſi procurator, col. 2. ff. de condict. indeb.

Item, quia non eſt de caſibus requirentibus ſpeciale mandatum, de quibus in c. qui ad agendum. de procur. lib. 6. Bald. in §. 1. Inſt. de his per quos agere poſſ. Barb. in d. c. le cauſam, col. 3.

458 †Coniunctus verò non poſſet, & ſi inſinuaret, non valeret, cum d. §. teneantur, procuratorem exprimat, ergo de eodem intelligemus, cum lex loquens in vna perſona, nõ extendatur ad aliam, gloſſ. & ibi latè doct. in l. ſin. ff. de in ius vocan. hoc enim dixiſſent conditores ſi voluiſſent. c. ad audientiam. de deciſ. & ſupra dixi, minus per negotiorum geſtorem. Felyn. & alij in c. cum M. de conſti. idem dicerem de amico. Iaſ. & alij in l. exigendi C. de procur. Felyn. in c. coram, col. 2. de offi. deleg. licet ad impetrandum nominationes non requiratur mandatum, gloſſ. in c. ad aures, & c. nonnulli, de reſc. §. ſtatuit. in ver. procuratorem, de colla. in pragm. ideo ſuprадicti poſſent eas impetrare.

459 † Item notandum eſt, quod ille qui inſinuat procuratorio nomine, debet oſtendere procuratorium, alioqui non valebit inſinuatio. Angel. in l. hæres. ff. ad Trebell. alleg. l. ſi fundum. vbi vide Bald. C. de rei vendicat. Bartol. in l. ſi quis inficiatus. ff. depoſiti, quia qui dicit ſe talem, probare debet. l. non ignorat. C. qui accuſar. non poſſ. Dom. Boër. in additio. ad Mandago. in tractat. de elect. in vltim. parte, in forma ſexta, qualiter per procuratorem appellatio ignorantibus denuncietur. Alexand. conſil. 78. viſo & diligenter, colum. 3. in 5. volum. Felynus. in capitu. cum contingat, colum. 5. in ſexta concluſione, de reſcript. Item procurator promittens indemnitatem, tenetur oſtendere ſe eſſe procuratorem, vt tenet Bar. in l. pater. ff. de dote prælega. citat Socin. conſil. 29. viſis puncto, colum. 2. in 3. volum.

Nec obſtat ſi collator opponeret contra deferẽtem inſtrumentum procurationis, dicendo quòd non eſt ille, de quo inſtrumentum loquitur, nam poſtquam defert illud inſtrumentum procurationis, præſumitur procurator, & is de quo inſtrumentum loquitur, arg. l. ſi qua per calumniam, & ibi Bald. in fin. C. de epiſc. & cler.

460 † Item, quia habet litteras nominationum, gradus, & aliàs principales penes ſe, præſumetur quòd habeat mandatum, gloſſ. ſing. in l. fin. C. de pact. conuent. Bart. in l. vulgo. ff. de adminiſtr. tuto. Guido Papæ conſil. 68. circa proceſſum, colum. 1. Cæpol. conſil. 11. caſus talis, colum. 4. in 2. quæſt. verſ. item pro hoc. Roma. conſ. 446. primo, col. 2. doct. in c. coram, de offic. deleg.

Addendum eſt quòd quando procurator inſinuat, licet nõ dicat procuratorio nomine, intelligitur tamen facta nomine procuratorio. l. poſt dotem, in ver. filia voluntate. & ibi Imol. ff. ſolu. matr. l. 1. §. nunciat. & ibi latè Bart. & doct. ff. de no. ope. nunc. Socin. in c. 1. in 7. art. q. 6. de libel. obla.

461 Octauo, † quoties debent inſinuari nominationes, Reſpõ. ſemel tantum litteræ gradus, nominationis, & certificationis temporis ſtudij, ac alia, per text. in concord. in §. præfati. de collat. ibi, ſemel ante vacationem, facit text. in l. Titia Seio. §. vſuras, ibi, quam ſufficit ſemel interueniſſe. ff. de legat. 2. l. cum procurator. §. 1. ibi, nam & ipſi domino, cum ſemel nunciauit, non permittitur iterum nũciare, de non oper. nunciat. l. 3. §. illud ſciendum. ibi, ſed ſemel inter initia facta. quod vi aut clam. l. fina. §. & hæc quidem, in fin. ibi, ſemel enim & non ſæpius, eam peti concedimus. C. de iure deliberan. alia latè tradit Matth. de Afflict. in tractat. de iure prothomiſeos. §. vt infra triginta. colum. 5. Facit quod dicit gloſſ. & doct. in l. ſi duobus. §. ſi et quis. ff. de iureiuran. vbi ſi quis ſimpliciter promiſit præſentare aliquem, ſi ſemel præſentauit, eſt liberatus, per l. boues. §. hoc ſermone ff. de verborum ſignificatione. facit cap. non poteſt. de præbend. libro 6.

462 Non abſurde † dicit Bald. in l. cum pater. §. pater certam ff. de lega. 2. quòd verba ſimpliciter prolata reſtringuntur ad primum actum, ſic & inſinuatio ad primum actũ reſtringetur, latè Georg. Natta. in clem. ſæpe, in prin. colum. 53. cum ſeq. de ver. ſign. Iaſ. in l. prætor. §. deinde, in fin. ff. de no. ope. nunc. & l. qui per ſalutẽ, & d. l. duobus. §. ſi et. quis de iureiur. dixi latè in repe. l. vnica, in 1. not. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer.

463 Etiam Epiſcopo † mortuo nõ tenetur ſucceſſori iterum nominatus literas inſinuare, in ordin. Reg. art. 12. in publica. an. 1512. & eſt ſub rub. des priuileges des eſcoliers, dicit gloſſ. in §. & ſimiliter, in ver. ſpectat, de coll. in prag. tutius & æquius eſſe ſucceſſori iterum inſinuare, quod ego non facerem, niſi nomen, & cognomen, quod in ſingulos annos debet inſinuari, vt patet in d. concord. & ordin. forte ſi epiſcopus hoc peteret, tunc in ſententiam gloſſ. deſcenderem.

Nonò, † an ſi collator ſciat talem. N. nominatum, ſit eidem inſinuatio facienda? videtur quòd non, quia certus non debet certificari. l. 1. in fin. ff. de actio. empt. regula cum qui certus eſt, de regul. iur. lib. 6. 464

Contrarium arbitror, quia quando denunciatio eſt de forma, non ſufficit ſcientia Dyn. in d. regula cum qui certus eſt. Barto. in d. l. denunciaſſe. ff. ad leg. Iul. de adulter. Sed iſta inſinuatio eſt de forma, † vbicunque enim decretum annullatiuum eſt poſitũ, ibi eſt data forma. Bald. & alij in l. 1. ff. de liber. & poſthum. Anchar. in regula ea quæ fiunt, de reg. iur. lib. 6. Sed decretum annullatiuũ eſt poſitum in d. §. teneantur, in fin. vt nominatus non poſſit acceptare beneficium illo anno, quo dictam inſinuationẽ omiſerit, ergo eſt de forma, & conſenſus partium tum nihil operaretur. gl. in verb. committatur. in c. ſtatutum. in princ. de reſcript. lib. 6. Felin. in c. cum dilecta, col. 7. in 5. ſigno, illo titu. † Item, vbicunque denunciatio fit non ad certiorandum modò, ſed ad intimandum vt aliquid fiat, vel non, tunc talis denunciatio debet fieri etiam ſcienti. Bart. & alij in l. non ſolùm §. morte ff. de no. oper. nunc. Panorm. & alij in c. cum M. de conſt. Felin. in c. cùm contingat, col. 5. concl. 4. cum ſeq. de reſcript. 465 466

Sed iſta denunciatio fit non ſolùm, vt collator ſciat nominationes, ſed vt in tẽpore conferat, ergo debet fieri etiã ſcienti, & hoc tradunt Dom. & Franc. in c. ſi capitulo. & ſeq. de conceſſ. præb. lib. 6. de collatore cui eſt directum mandatum, licet ſciat, tamen ad afficiendum, requiritur quod fiat præſentatio.

Et ſic putarem, quòd licet collator eſſet teſtis in nominationibus, aut præſens quando concederentur, adhuc requiritur quòd ei inſinuẽtur, cùm de forma hoc requiratur. Itẽ, quãdo preſbyter ſcit peccata ſui parochiani, adhuc requiritur cõfeſſio, vt not. B. Thom. in 4. ſenten. diſtinct. 17. q. 3. art. 2. ante medium per c. ſi ſacerdos, de offic. ordina. dixi in c. omnis vtriuſque ſexus. in prima regula, de pœnit. & remiſ. ſic dicitur de iudice quando ſcit vt homo, adhuc ei probatio eſt facienda. c. 1. de offic. ordin. Arch. in c. 1. de re iud. lib. 6.

Decimò, an inſinuans literas, debeat eas aperire, videtur quòd ſic. §. præfati, ibi, per patentes literas, de colla. in concord. contrarium eſt verum, per text. in c. patentibus literis. de priuileg. vbi dicit Ioan. And. poſt Hoſtien. quòd literæ authenticæ licet ſint clauſæ, faciunt fidem, quãdo ſigillum non eſt fractum, vel remotum, ergo & iſtæ, licet non aperiantur. 467

† Nec obſtat text. in d. §. præfati. quia poteſt exponi per patentes litteras, ideſt, publicas, quia quod publicum eſt omnibus patet. §. conſequens. Inſtit. de ſuſpect. tuto. patentes enim litteræ principis faciunt fidem, clement. vna. §. porro, & ibi Imol. colum. 2. de iureiuran. & patentes litteræ Epiſcopi. cap. 1. de temp. ordin. lib. 6. ad hæc canonicorum patentibus litteris creditur, cap. ſi canonici. de offic. ordin. eod. lib. ſic & patentibus litteris vniuerſitatis ſtabitur. 468

Et per hoc dicerem non valere inſinuationem de exemplo, ſiue tranſumpto nominationum, cum non ſint litteræ patentes, niſi producatur & inſinuetur originale, text. expreſſus in l. ſancimus. illi authentica ipſa, atque originalia reſcripta, non exempla eorum inſinuentur. C. de diuer. reſcript. patruus meus Rebuffus, & Ioan. de Platea in l. probatorias. C. de diuerſ. offic. lib. 12. Rom. conſil. 336. circa propoſitã, col. vlt. Alexan. conſil. 95. viſis proceſſibus, colum. pen. in 2. vol.

Vel poteſt exponi, patentes, ideſt, apparentes, quia ſi nominatus inſinuaret, nõ debet eas cooperire, ſicut monachus ſuũ habitum, & ex hoc dicitur apoſtata, gloſſ. ſing. in clem. 2. in verſ. extrinſece. de vita & honeſt. clerico.

Et ideo putarem parum valere inſinuationem factam per nominatum ſic, inſinuo literas gradus, nominationis, & alias, prout in iſto ſacco continentur, & eas non oſtenderet, & hoc per doctrinam Bart. in l. cum ſeruus. ff. de cond. & demonſt. vbi dicit non valere oblationem pecuniæ factam clauſæ in marſupio. Bart. & alij in l. acceptam in fin. C. de vſur.

Item, ſi quiſquam habet terminum ad excipiendum, & producendum iura ſua, & poſtea dicat, produco has ſcripturas in illis punctis, quæ faciunt pro me, vt in hoc ſacco continentur, non valet. Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in tit. de inſtrum. editio. in

Digitized by Google

§.*videndum reſtat.verſic. item non exhibitas.* Anton. & alij *in ca.impntari,de fide inſtru.* Iaſ.*in l.Titia textores,colum.2.ff.de leg.2.* ſic nec inſinuatio nominationum, gradus, aut aliarum litterarum, quod nota.

469 Vltimò, quomodo puniantur non inſinuantes, text. *in d.§. tenentur,* ponit quòd eo anno quo præfatam inſinuationē facere omiſerint, beneficium in vim gradus, aut nominationis, petere non poſſunt, & *in ord.Reg.tam citatu,art.8.& 11.* vbi dicit non perdere ob inſinuationem nō factam priuilegia, vel prioritatem. Idem intellige in graduatis, vt ſupradictā inſinuationem ſic facere teneantur, ſi velint habere villam muratam, vel beneficia in duobus menſibus vacantia, gloſ.*in §. ſtatuit,in ver. hec in colla in prag.* alioqui quomodo ſciret collator aliquem eſſe graduatum, niſi eidē fieret inſinuatio, & mea memoria fuit prolatum arreſtum Tholoſæ.

470 Idem ſi inſinuauerit, †ſed nō tempore quadrageſimæ, quia ſicut ſator agri obſeruare tempora anni debet, aliàs perdit ſemen ſuum, & ager nō fructificat, ſic & nominatus, alioqui nominationes fructum eidem non faciunt. Bald. *in c.1.colum.pen. de poſtulatio prælato.*

Item quando aliqua diſpoſitio apponit tempus, qui nō obſeruat tempus, dicitur non ſeruare formam. Bald. *in authen.quæ ſupplicatio,circa fin.C.de precib.impe.offer.* per text. *in l.ſcire.§.conſequens ff.de excuſa.tuto.* ibi, *non aliter audietur, quam ſi fuerit conſeruatum conſtitutum tempus.* Felyn. *in cap.cum contingat, colum.8.de reſcript.* Paul. *in l.ſi in l.fin.princ.ff.locat.* latè Alber. Brunus *in tractat. de forma & ſolennitate actus,rubri.ex quibus conſiſtant forma & ſolemnit. ver.27.* & per hæc ſunt expeditæ tres quæſtiones ſupra propoſitæ, videlicet 11. & 12. ac 13. venio ad 14.

471 † Decimoquarto quæritur, quæ beneficia in nominationibus comprehendantur, & cognito vno, videlicet quæ non comprehendantur, cognoſcetur quæ comprehendantur, nam cognito vno de contrariis, cognoſcitur & reliquum. *l.prima.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.inſti.illo titu.in pri.* doct. *in rub.ff.de acqui. poſſ.* Aretin. *conſil.106.col.4.* & Alexan. *conſil.111 in 7.vol.* Ideo videamus quæ non comprehendantur, dico Primo beneficium patroni laici non comprehendi, cum tex. tantum loquatur de eccleſiaſtico, ergo laicum videtur excludere. *argu.cap.nonne, de præſumptio.* gloſſ. *in §. item quod ad dictas,in verſic. eccleſiaſtico, in §. ſtatuit,in verſ.præſentatio,de colla.in prag.* facit gloſſ. *in ca.2. de præbend.lib.6.*

Secundò, non comprehenduntur beneficia, quorum præſentatio ſpectat ad clericum, & laicum ſimul, quia clericus habens præſentationem cum laico, gaudebit priuilegio laici. *arg. l.ſi communem ff.quemadmod.ſerui amitta.* facit gloſſ. *in ca.1.de iure patro.lib.6.* vbi ſi laicus habet iuſpatronatus cum clerico, habebit ſex menſes ad præſentandum ratione clerici. Panor. *in cap. cum ecclo titulo.* Roch. Curtius *in tract.de iure patro.in verſic* ... *q.* D. Sanxon *in conſuetu.Turon.rubr. des ſucceſſions des roturiers, art 5.* ... *cap per tuas.de arbitr.* Bauer. *in §.teſtes.colum.6.inſtitu.de teſta.* nec legatus poteſt conferre beneficium ſpectans ad præſentationem clerici, & laici ſimul. Malete. *in tract.de elect.in fol. 16.verſi.quarto amplia,* & quia nominationes ſunt odioſæ, ſicut gratiæ expectatiuæ, & ſic reſtringendæ. *lib.6.* gloſſ. *in d.verſ.eccleſiaſtico.§.item quod ad dictas,* dixi *in repe. authent. habita,in 167. priuilegio ſcholarium.C.ne filius pro patre.* hoc ſequitur doctiſſimus canonum interpres. D.Ioan.Brunel. *in tract.de dign.lega.conclu. 23.in tertia decla.*

Tertiò, non comprehenduntur beneficia regalia, gloſſ. *in d. §.item quod ad dictas,in ver.eccleſiaſtico,& in §.item quod dict.de annatis in prag.in ver.regalia.facit quod habetur in q.per arreſta.q.113.per arreſtum vide c.generali.de elect.lib.6.* Ioan.de Selua *in tract.de beneficio.in 2.par.q.23.* Malete. *in tract.de elect.in fol.23.verſic.tertiò infertur.* & quando fuit conceſſum, vide per Gagui. *lib.7.in vita Philippi Pulchri.fol.123.& ſeq.verſ.eod.tempore.* Benedict. *in repe.c. Raynut.in ver.& vxorem,num.370.cum ſeq.de teſta.* Aufre. *in repe. clem.1.de off.ordin.*

Quartò non comprehenditur officium, vel aliud beneficium quod cadit in laicum de quo in gloſſ. *in cap.M.de conſtitut.* vel per laicum regi eſt conſuetum, text. *in concord. in §.& ſi ſuper.in verſ.beneficia eccleſiaſtica,de colla.* text. *in cap.fin.de conceſſ.præben.lib.6.*

Non obſtat text. *in §.præfata.* vbi officia exprimuntur. & non eſt dubium comprehendi in nominationibus, vt *ibi,* ſicut text. dicit eccleſiaſticorum, ergo officium quod cadit in laicum nō veniet. Idem dicitur in §. *item ſi quis cuiuſcunque,* ibi, *quibuſcunq. beneficijs eccleſiaſticis.* gloſſ. *in §.in dignitatibus,in verſ.officijs, de collat. in pragm.c.ſi quis epiſcopus,* ibi, *aliqua officia eccleſiaſtica 1.quæſt.4.ca. ſaluator,verſic.in ſubiecto,eadem quæſt.* Item in aliis gratiis non cōprehenditur, Ioan.Andr. & alij *in cap.quia ſæpe, de præbend.libr.6.* Dom.de Rota *deci.320.nota quod vbi,in antiq.glo.in verſ.officium de pacific.poſſeſſio.in pragm.ergo nec in iſta.* Item cum eos laicos nolit grauare quo ad præſentationem, vt dixi, ergo nec vult etiam ſua officia comprehendere, in concordant. alioqui poſſet honeſtus quidam iuuenis impetrare nominationes ad mulieres, ad puellas municipiorum, illas verò quæ ſunt in villis muratis, poſſet habere ratione gradus, ſicut hodie receptum eſt, ex quo eſt licentiatus eſt nominatus ad mulieres vrbis, ſed de his nominationibus non loquimur, nec de inſinuationibus quæ fiunt quotidie per amantes mulierum, de quibus gloſſ. *in c.odi.24.quæſt.1.*

Quintò, non comprehenduntur hoſpitalia, *arg. cle.per litteras,de præbend.* quia non conferuntur in titulum, ſed in adminiſtrationem, regulariter, nec ſunt perpetua, *clem. quia contingit. § primo,de religio.domib.* ſicut beneficia. *cap.præcepta.55.diſt.* mens enim fuit Roman. Pontificis & Regis prouidere graduatis, de beneficiis, quæ perpetuo durarent, hoc tenuerunt Ioan. And. & Philip. *in cap.quia ſæpe, de præbend.libr.6.* gloſſ. *in §.ſi autem illi, in verb.beneficium,& § item quod vniuerſitates,in verb.beneficiorum. de colla. in pragm.* ſequitur Ioan. de Selua *in tractat. de beneficio,in 3.parte.quæſt.57.* D. Andr. Tyraquel. *in tract.de legibus connubia. in verſic.expers,limit.58.* D.Brunel. *in tractat.de dignit. legat. concluſ. 19.in 4.declar.* Felyn. *in capit. de quarta, colum.2.cum §.ſequent.de præſcript.* 472

Item, dicebat quidam, eo in nominationibus hoſpitalia nō comprehendi, quia nō decet graduatum vſque ad extremum ire, videlicet ad hoſpitale, ſed ſuperior eſt melior, quia aliqua hoſpitalia ſunt afferentia multum vtilitatis, vide multas quæſtiones per Archiep. Flor. *in 3 part.ſumma tit.11.c.2.* etiam ſi eſſet clauſula, non obſtantibus, &c. Deo, *conſ.165.viſo tenero.*

Sextò, non comprehenduntur leproſariæ, nec eleēmoſynariæ, quia ad hoc fundatæ ſunt, vt pauperes ibi lepra infecti recipiantur, & de prouentibus ſuſtententur, quod aliqui renuunt facere, prouentus eoſdē in vſus ſuos damnabiliter conuertentes text. *in clem.quia contingit. de relig. domib.* non venient ergo nomine beneficij, Dom. de Rota *deciſ.256. nota quod vbi,* inſtar tutoris & curatoris ſunt. *d. clem quia § 1.* nec faciunt fructus ſuos, ſed tenetur de eis reddere rationem. ſecundum Cardin. *in d.cle.per litteras, colum.2.* niſi eſſet vnita officio eccleſiæ cathedralis, aut alteri beneficio. Ægidius de Bellam. *deciſ.387.ſi contra parentum.*

Fallit quando eſſent conſueta conferri religioſis, quia tunc etiam nominato religioſo deberentur. Dom.de Rota *deci. 265.* nota quod vbi, ſequitur Ioan. de Selua *in tractat. de beneficio in 1. par q 3. nu. 9.& in 3.par.q.57.*

Septimò, non comprehendūtur altaria, ſeu aliæ capellaniæ quæ non ſunt in ſpiritualitate. Ioan. de Selua *vbi ſupra.q.3.& q. 57.cle.2.de iudic.cle. 2 de dec.* ſed dicuntur quædam legata pia, de quibus ponit Petr. Subertus *in tractat.de cultu vineæ domini,in 4. parte.art.12.* 473

Octauò, non venit operaria, in quibuſdam enim Eccleſiis præficitur vnus, qui vocatur magiſter operariæ, vt in venerabili Eccleſia Bituricen. tamen non comprehenditur in nominationibus, licet ſit hoc menſe Iulio nominatis deputato mortuus, quia eadē eſt ratio ſicut in hoſpitalibus, & eleēmoſynariis, nam non facit fructus ſuos, ſed tenetur reddere rationem, inſtar tutoris & curatoris, gloſſ. *clem.2.de iudic.& in clem quia §. primo,* nec datur nomine beneficij, ſed diligens pareſia. eligitur. Car. *in d.cle.2.col.pen.* & poſſet eſſe quod eius qualitatis non eſſet nominatus, & ſic eidem non deberetur per id quod notat per illum tex. *in c.ex cm.de præb.lib.6.* item laicus poteſt eſſe operarius Eccleſiæ. Dec. *in c.decernimus.in num 11. verſic.ſecundo quæritur de iudic.*

Nono, non comprehenduntur loca collegialia, quæ ad tēpus dantur ſcholaribus, vt audiant iura, ſicut fit Tholoſæ, in Monte peſſulano, Auenione, Caturci, quia non dicuntur beneficia eccleſiaſtica, & quia nō ſunt perpetua, ſicut beneficia, *cap.præcepta 55.diſt.in cap.1.de capel.monach.lib.6.* & Ioan.de Selua *in tract.de beneficio.in 3.part.q.21.* & mens conditoris vel Eccleſiæ Gallicanæ fuit perpetuo prouidere graduatis, qui amore ſtudij exhau-

Digitized by Google

exhauſerunt totum ſuum patrimonium, vt *ſupra* dixi, licet illa loca noo debeant vendi. Benedict. *in repet. c. Raynutius, in verſic. duas habens, num. 59. de teſta*

Fallit in aliis locis collegialibus quę dantur in titulum, vt in Eccleſia ſancti Saluatoris in ſuburbiis Montiſpeſſulani, quia non eſt quid repugnet, ſi habeat nominatus qualitates requiſitas quin comprehendaotur, ergo eſt permiſſum, *no. in l. ſi quæramus. ff. de teſtam.*

Decimò, non comprehendi beneficia regularia in nominationibus clerici ſecularis, etiam prætextu diſpenſationis receptum eſt, quia regularia regularibus ſunt conferenda, text. *in §. & inſuper, de colla. in concor.* & idem *in prag.* facit *c. cum de beneficio, de præben. lib. 6.* Ioan. de Selua. *vbi ſupra q. 58.* & idem contra *vt ibid. patet, vide reg. cancel. 41.*

Vndecimò, nnn compreheduntur beneficia cauſa permutationis vacantia, *§. quodque beneficia, de collat. in concord.* quia aliis extra permutantes conferri non debent, vt ibidem patet *cap. vno. de rerum permut. lib. 6.* gloſſ. *in prag. in §. item quòd omnia, in ver. permutationis. de colla.* vbi limitat. vide Ioan. de Selua. *vbi ſupra quæſt. 54.* vide clauſulam quę ſolet appooi in permutatione, per *reg. cancel. 38.*

474 Duodecimò, non comprehenduntur beneficia vere electiua. *§. monaſterijs, de præſenta. & inſtit. prælato. in concord.* facit *clemen. prima. de præben. & cap. cum in illa. §. cum autem. illo titu. libr. 6.* gloſ. *in §. in dignitatibus. in ver. dictarum, de colla. in pragm.* Nec obſtat quòd in nominationibus inſeratur clauſula, & quamuis aliam diſpoſitiooem, quia debet intelligi de alia diſpoſitione collatiua, & ſimili expreſſa, & gloſſ. & doct. *in clemen. 1. de reſcript.* facit quod dicit Rot. *in l. 1. ff. de dona. cau. mor.* vbi ſi filiusfamil. videns ſe non poſſe facere teſtamentum dicat, ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure cuiliber alterius vltimæ voluntatis, nō refertur ad donationem cauſa mortis, de qua debet fieri expreſſa mentio, ſed ad fideicommiſſum, vel ad codicillos, igitur ad præbendam quibus prouidetur per electionem refertur, per quatum vacationem Eccleſia non dicitur viduata, quia potius collatiuæ, quàm electiuæ dicendæ ſunt, gloſſ. *in d. § in dignitatibus, in ver. dignitatibus.*

Decimotertiò, nun comprehenduntur vacantia in curia, *cap. 2. & cap. præſenti, de præben. lib. 6.* Fallit quando per menſem Roman. Pontifex non conferret, quia ſi ordinarius conferat poſt, tenetur conferre nominato, *cap. ſtatutum, de præben. libro 6. iuncta clem. 1. de ſupplen. negli. prælat.* gloſſ. *in §. item quòd omnia, in verbo, ſcilicet de colla. in prag.* Secundò fallit *in c. ſi Apoſtolica. de præbend. lib. 6.*

Decimoquarto, ooo comprehenduntur beneficia poſt datam nominationem creata, *clem. fin. de reſcrip.* quia forſitan fundatores Eccleſiarum rertaherentur ab illis creandis, quando viderent illa ſtatim deberi nominaris, vt dixit *ibidem* gloſſ. cum non poſſet diſponere liberè de re ſua, contra *l. iure mandata. C. manda.* Item, quia non erant beneficia tempore datæ, non entis nullæ ſunt qualitates, & qualitas iuncta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi. *l. in delictis. §. cum ſim. ff. de noxalis. a-*
475 *ctio.* † Præterea reſcriptum ad lites non extenditur ad futuras, *c. fin. de reſcr.* Ita nec alia reſcripta ad beneficia futura. Item priuilegium conceſſum monaſterio & eccleſiis ſuis, non extenditur ad eccleſias poſtmodum acquiſitas, *c. cum capella. de priuileg.* Alex. *conſ. 178. in occurrenti caſu in 2. col. vol. 2.*

476 Item, in donatione omniom bonorum nō veniunt futura, Bart. & alij *in l. ſtipulatio hoc modo. ff. de verb. obliga. not. in l. ſin. C. de pact.* facit, *l. nam & Seruius. §. ſi vino. ff. de neg. geſt. clem. 1. in fi. de cenſib.* latè Gemin. *conſil. 69. dominus noſter,* nominationes bene extendūtur ad beneficium vacans ante earum impetrationē, gl. *in § ſi autem. in verſic. inane, de colla. in prag.* Dom. Brunel. *vbi ſupra declara. vlt. conclu. 19.*

477 Decimoquintò, noo comprehenduntur beneficia curialiū extra curiam vacantia, *extra. ad regimen. de præben. in communibus, & regu. 5.* Innoc. VIII. vel alio modo reſeruata, Rom. *conſil. 342. quo ad primum in primo dubio.*

Decimoſextò, non comprehenduntur beneficia dignitatibus conoexa, aut ex cunſuetudine, aut ex ſtatuto *cap. cum in ec-*
478 *cleſia. de præben. lib. 6.* † quia ooo intendit concordatum derogare conſuetudini, priuilegio, aut ſtatutu. *§. per præmiſſa. de præſenta. & inſtit. prælat. § in cathedralib. de colla. ibid.*

Decimoſeptimò, non cōprehenduntur beneficia, quæ poſſunt optari vigore cūſuetudinis, aut ſtatuti, per antiquiorem, *cap. vlt. de conſuet. libr. 6.* cum io oominationibus non tollantur conſuetudines, vel ſtatuta, nec in eis dicitur non obſtantibus conſuetudinibus vel ſtatutis cōtrariis, ita tradit Rot. *deciſ. 300. ſi mandetur in not.*

Et illa cunſuetudo non poteſt acquiri minori tempore 40. annorum cum ſit contra ius. Dom. de Rot. *deciſ. 460. quæritur quanti, in non.* Vltima tamen quæ non eſt optata præbenda remanebit oominato, gloſ. *in §. item quod omnia, in ver. vacauerunt, de collat. in pragm.*

Decimooctauò non comprehenditur beneficium quud vnus canonicus confert ratiooe ſuæ præhendæ ſpaciatim, niſi in nominationibus apponatur R. decano & capitulo Bituricē. ſinguliſque canonicis, & perſonis Eccleſiæ, tam coniunctim, quàm diuiſim, *cap. mandatum,* & *ibi* dixi, *de præben. libr. 6* gloſſ. *in § ſtatuit, in ver. ſpecialiter in primo de colla. in prag.*

Decimononò, nec dignitates Eccleſiarum cathedralium, cum ex conſuetudine regni Franciæ non debeantur niſi canonicis illarū Eccleſiarū, gl. *in §. quod ſi quis cuiuſcūque, in ver. ſimiliter. de colla. in prag. & in § item cenſuit, in ver. requireret, illo titu.* Benedict. *in repe. c. Raynutius, in ver. ſi abſque tn 2. num. 10. in ſubſtitut. fideicom. de teſta. ſupra* Ioan. de Selua *in tract. de beneficio in 3. parte. q. 49.* Et valet illa conſuetudo, vt not. Franc. poſt alios *in ca. ſi iis cui, vlt. not. de præben. lib. 6.*

Ideo cautela eſt, vt quis creetur canonicus à Papa quò ad illum effectum, & ita feci, neſcio quid continget mihi canonico honorario, hoc eoim ſibi retinuit Rom. Pont. *in concor. de colla. §. in cathedralibus,* hoc etiam de iure poteſt, *c. duobus, de reſcr. lib. 6. & c. cum cui, & c. ij qui, de præben. eod. lib.*

Vigeſimò, non comprehenditur vnicum beneficium cuius tantùm quis habet collationem, probatur *in § præfati, de collat. in prag.* vbi dicitur quòd tertia pars debetur eiſdem nominatis, ſed qui non habet niſi vnum, non poteſt dici tertia pars, ergo nec comprehendetur.

Item, quia non eſt veriſimile Papam, & regem velle priuare illum, qui habet vnicam collationem ſua vnica collatione, cū forte io vita tantum ſemel vacauerit, gl. *in §. item quòd parochialis. in ver. triennium, de colla. in pragm.* Nicol. Milius *in reper. in ver. gratia, quæſt. 48.* Felyn. *in c. in noſtra, correla. 24. de reſcript. ne tennis vita homines vnico lumine priuentur. l. illicit. §. ne tenuis. ff. de offi. præſid.* licet Catelia. Cotta. legat. limine *in 2. parte memorabiliū, in ver. limen.*

Alia ponerem, ſed tam breuitas temporis, quàm perſonarū importunitas, me premunt, vt ad alia tranſeam: habes ergo quod omnia beneficia in nominationibus regulariter comprehenduntur, niſi excipiantur, hic babes excepta melius quam alibi.

Decimoquinto, ſupra quæſtio breui reſpon. quod beneficia 479
vacantia in menſe Ianoarij, & Iulij nominatis debentur, vacātia verò in mēſibus Aprilis, & Octobris, graduatis ſimplicibus, & hoc habetur *in concor. in rub. de regu facultate, &c.* dixi *in repe. l. vnic. no. vlt. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.* hæc prooiſio eſt clara & bona, quam optauit gloſſ. fieri prag. *in §. item placuit, in ver. ordo, in fin. de colla.* † & hoc tempus computatur à media nocte, *iuxta l. more Romano. ff. de feri. c. conſuluit, de offic. deleg.* multa tradit Catelia. Cotta. *in 2. parte memora. in ver. dicm.* & Felyo. *in c. ego N.*
de iurein. Decimoſextò, † an collationes alteri quàm nominato 480
factæ in menſibus eiſdem præſtitutis valeant? tex. *in §. ſi quis cuiuſcunque, de colla. in concor.* dicit quod noo: & collatio deooluitur ad proximum ſuperiorem, qui eiſdem perſonis modo præmiſſo qualificatis prouidere tenetur, *clem. vna, de ſupplen. neglig. prælat.* Curſet. *in verbo cōſilium in ſing.* Ioan. de Selua. *quæſt. 49. vbi ſupra,* & ſi contrauenerit ad alium ſuperiorē ſit deuolutio, donec ad Apoſtolicam ſedē ſiat, & ſi patronus eccleſiaſticus præſentauerit non nominatum, ad inſtituētem deooluitur ius inſtituendi, ſiue ſit diœceſanus, ſiue alius, gloſſ. ſingu. *in clem. 1. in ver. diſpoſitionem, de ſupplen. negli. præla.* quam ſiog. dicit, & ſequitur Card. & Panorm. *ibi* & Panor. *in c. 1. num. 10. de elect. & c. 2. de conceſſ. præben.* Roch. Curt. *in tract. de iure patro. in verſic. honorificū. quæſt. 33.* gloſſ. *in regu. cancell. 40.*

Fallit in 20. caſibus *ſupra quæſt. 14. numeratis,* quia poſtquam in nominationibus non comprehenduntur, ergo collatio alteri facta valet.

Vigeſimoprimò fallit quando fieret collatio per Papam aut legatum, quia ij non legantur dictis concordatis, ipſe Papa ſibi reſeruauit *in tit. de mand. Apoſt. in princ. verſ. noſq;,* nam ſi vellemus

mus ligare eoſdem, oporteret inſinuare, quod nõ facimus. Ideo dicerem iure præuentionis etiã in præſtitutis menſibus beneficia vacantia aliis quam nominatis conferri poſſe per eoſdem, Papam, & legatum, gloſſ. in §. item quod omnia, in ver. ſcilicet, de colla. in prag. & §. vt vero, in verſic. cæteri, illo tit. Deberet tamen legatus ſciens concordata eadem obſeruare, conferendo
481 graduatis, & litteris præditis. † Reſtringe quando Papa, vel legatus cõferret beneficium poſt acceptationem, & requiſitionem factam per nominatum, cum eidem ſit affectum, & Roman. Pontifex non videtur velle derogare iuri iam acquiſito, c. quamuis de reſcri. lib. 6. & ſupra dixi per c. tibi qui, illo titu. Limita vt per Ioan. de Selua. q. 65. & q. 67. tertia part. n ordi. reg. ſupra alleg. arg. 14 in 2. publ.

482 Vigeſimoſecundò fallit, † quando nominatus nollet vti ſua nominatione, vtpotè, quia beneficium eſt tenue, glo. in §. quod ſi quis cuiuſcunque, in ver. irritum, de coll. in prag. priuilegio enim in ſuum fauorem introducto poteſt renunciare, c. ſi diligenti, de foro compet. l. pen. C. de pact. Intelligitur enim ſi velit, vt ſupra latè probaui, inuito enim nõ datur beneficium, l. inuito. ff. de reg. iur. poteſt renunciare beneficio iam acquiſito. c. admonet, & c. quod in dubijs, de elect. fortius & acquirendo, text. in clt. gratia, de reſcri. Ioan. de Selua. vbi ſupra q. 48.

Vigeſimotertiò, quando nominatus eſſet inhabilis, & indignus, de quibus 4. not. ſupra plenè dictum eſt, vel non haberet qualitatem requiſitam, de quo etiam ſupra dixi, & not. in c. eicui, de præben lib. 6. an poſſit fieri permutatio non habenti talẽ qualitatem, de Selua. quæſt. 54.

483 † Vigeſimoquartò, fallit quando collatio fieret vigore mãdati de prouidendo, quia cum mandatarij præferantur nominatis, collatio eiſdem facta valet, vt patet in rub. de manda. Apoſt. in concord.

484 † Decimaſeptima quæſtio eſt, quomodo puniantur, alteri quam nominato conferentes in menſibus eiſdem aſſignatis?
485 Reſp. collatio prima eſt nulla, vt ſupra dixi, † & quando annullatur actus in odium perſonæ facientis contra præceptum ſibi factum, vt hic, dicitur pęna, c. ſi religioſus, de elect. lib. 6. tex. iuncta gloſſ. in ver. proceſſus, c. 1. de immun. eccle. gloſſ. & ibi amplè doct. in d. c. 2. de conſtit. Bald. & alij in l. non dubium. C. de legib. Philip. & alij in c. ſin. col. 1. & ſeq. de elect. lib. 6. Malaret in tract. de elect. fol. 52. col. 2. ver. rerum nullitas actus.

486 † Secundò, quia remoto beneficio à non nominato cui collatum erat, tenebitur is qui contulit eidem nõ nominato prouidere, per text. ſing. in c. inter cætera, in ſin. de præben Auſre. in decrſ. ſtis. q. 71. ſi Titius dedit, & Iaſ. in l. ſi domus. §. de euict. col. 3. ff. de leg. 1. vbi dicit eſſe caſum mirabilẽ in quo donator tenetur de euictione, licet regulariter contra, vt in l. Ariſt. ff. de don. quia vulgo dicitur, equi donati dentes reſpicere noli. l. ad res donatas. ff. de ædil. edict. gloſſ. in cle. 2. in verſ. gratuitè de cenſi.

487 † Fallit quando Epiſcopus ignoraſſet habere nominatos, vt quia eo abſente inſinuatio fuerat facta vicario, gl. in §. ſtantem, in ver. in euic. de coll. in prag. ſed quia paria ſunt ſcire, & ſcire debere. l. quod te. ff. ſi cert. pet. & cum infiniti ſint nominati, & vbique, nam dicitur. Gargara quod ſegetes tot templum nominatos, atque indoctos doctis prætulit hic ſimilis. Adhuc tamen poterit ignorare inſinuationem factam, caueat ab ignorantia affectata. c. 2. de temp. ord. lib. 6.

488 † Tertiò, tenetur collator non parens mãdatis prouidere de prouentibus ſuis ei pro quo mãdatur ſingulis annis, donec eidem de beneficio prouideat. ca. dilectus filius, in 1. & 2. de præbend. & ibi docto. quod eſt iuſtum & rationabile vt puniatur in quo deliquit, vt dixi ſupra in vlt. not. vide latè Feder. conſil. 290. quia in parte. in fin. & doct. in d. cap. cum dilectus, in 2. an poſſit habere locum in caſuiſto, Syluester in ver. beneficium in 2. quæſi 8. in ſumma Cogita.

489 † Quartò, qui ſine cauſa noluit implere mandatum Papæ in præiudicium impetrãtis, tenetur crimine ſtellionatus. ff. de crimine ſtellionatus. l. 1. & l. 1 de pigno. actio & accuſationem criminalem, vel denunciationem ciuilem proſequitur impetrans. Innoc. & alij in d. c. dile. tus. in 2. in fin. & quia pro hoc crimine non eſt expreſſa pœna in iure canonico, licet poſſit applicari pęna, cap. nulli. de reb. eccleſiæ non alienan. & l. iubemus. in 2. §. œconomus. C. de ſacroſan. eccle. ideo relinquetur arbitrio iudicis l. 1. ff. de effractο. pro qualitate delicti, declaratur in concor. rub. de pœna temere venien. . . in contra concord.

490 † Quintò, priuatur poteſtate conferendi per octo menſes, quos libetos ad collationem habebat. § fin. de colla. in concor. ſupra latius in 4. not. dixi.

Sexto, indignationem ſummi Pontificis incurrit, vt patet in concord. de concluſione Lateranenſis Concilij in fin. & in alijs pluribus locis. † & qui incurrit indignationẽ regis, debet feudo, quod 491
ab eo tenet, priuari, gloſſ. in §. porro, verſic. ſed ſi delator in ver. perdet, quæ fuit prima cauſa benefic. amitten. † & dicit ibi Bald. q 492
qui incurrit indignationem Papæ, meretur priuari beneficiis eccleſiaſticis, & ſequitur ibi Alua. Idem tenet Bald. & poſt eum Ioan. Bapt. in repe. l. cunctos populos. C. de ſumma Trin. Felin. in c. veniens, col. 1. de præſcri. Soci. in conſil. 87. viſis inueſtitura, col. 3. in 3. vol. facit text. in §. item qui dominum, quæ fuit prima cauſa, tex. in l. 2. C. de peti. bono. ſubla. lib. 10. & text. in clem. fin. de celeb. miſſa. Iaco. in tract. de feud. in ver. dictiq; vaſalli promiſerunt, in 13. cauſa. ſequitur Dn. Ioan. Sanxon. in conſuet. Turon. in art. 2. rubr. des amendes. extendens ad murmurantes contra indulgentias, hic nõ. conferendo acquirit indignationẽ, tam Rom. Pontificis, quam Regis, ergo & beneficiis debet priuari collator, atque feudo ad Regem ſpectante.

Licet Barto. in extrauag. qui ſint rebelles. dicat ſe nullum effectum inuenire, quod ſequitur Iaſon. in l. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp.

† Septimò, non cõferentes beneficia eis debita peccãt mortaliter, quia non obtemperant tam mandatis Papæ, quàm Regis, & dicitur ad Rom. 13. c. qui autem reſiſtunt ipſi ſibi damnationẽ acquirunt c. qui reſiſtit. 11. q. 3. c. quod præcipitur, 14. q. 1. ſumma Ang. in ver. lex. §. 3. & Syluest. quæſt. 8. Panorm. & alij latè in c. nam concupiſcentiam. de conſti. Aſten. in ſumma tit. 20. de partibus iuſtitiæ, art. vlt. Panot. & alij in c. clerici offic. de vita & hone. cler. & c. nulli fas ſit ſine ſtatus ſui periculo, vel diuinas conſtitut. vel Apoſtol. ſedis decreta temerare, 25. q. 1. & qui hoc facit blaſphemat Spiritum ſanctum, c. violatores, ibidem. 493

† Octauò, ſunt periuri, nam veniunt contra iuramentũ quo ſeruare conſtitutiones, & præcepta Rom. Pont. promiſerunt, cap. ego. N. de iureiur. & ibi Felyn. colum. 3. & periurus eſt infamis. l. ſi quis maior. C. de tranſact. gloſſ. in l. Lucius. ff. de his qui notan. infa. ſequitur Bald. in marga. in verſic. infamia, in 11. quæſt. Bart. & alij in l. quoties. C. de dignit. Paul. in l. iuſiurandum quod. §. fin. ff. de iureiur. Dom. & alij in c. generali. de elect. lib. 6. text. expreſſus in c. infames. 6. quæſt. 1. † qui ſic dicit, infames eſſe eas perſonas dicimus, quæ 494 495
pro aliqua culpa notantur infamia, id eſt, omnes qui Chriſtianæ legis normã abijciunt, & ſtatuta eccleſiaſtica contemnunt. Barba. in rub. de iureiur. colum. 5. in clem. & propter periurium clericus eſt priuandus ſuo beneficio text. in ca. 2. de reſcri. cap. querelam. de iureiu. ergo, & hi collatores qui nominatis beneficia debita non conferunt.

† Nonò, qui contemneret ſeruare canones, Papę pręcepta, 496
ex malitia, dicens, Papam non habere poteſtatem ſtatuendi, & ligandi eum, puniri debet tanquam hæreticus. gloſſ. ſingul. in c. generali. in ver. inhibemus. de elect. per text. in ca. nulli fas. 19. diſt. ſequuntur doct. in c. 1. de conſtit. Barba. in cap. quod quibuſdam. de fideiuſſo. & in clemen. 2. colum 41. de elect. text. in ca. ſunt quidam. 25. q. 2. Chriſtoph. Caſtel. in diſpu. incip. ſtatuto ciuitatis, col. 1. Iaſ. in l. 1. col. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtempera. dicitur contemnere quando contrauenit ſine cauſa, glo. in c. metropolitanum. 2. q. 7. Felyn. in d. c. ego. N col. 2.

Item infidelis eſt, Hieron. in c. ſi apud. 23. q. 5. ibi, quomodo enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtantia Dei, qui carnali domino fidem exhibere non potuit, cap. fin. 25. quæſtio. 1. & de dolo tenetur, l. 1. in princip. ff. de dolo.

Decimò, ſine ſpe venię deponendus eſt c. omnia 25. q. 1. cuius verba inſero, omnia decreta prædeceſſorum noſtrorum cõſtitura, quæ de eccleſiaſticis ordinibus, & canonũ ſunt promulgata diſciplinis, ita ab omnibus Epiſcopis ac ſacerdotibus generaliter cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quid in illa cõmiſerint, veniam ſibi honoris deinceps nouerint denegari.

Vndecimo, morte debet plecti, 1. Reg. 17. Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, cap. abſit. 11. quæſt. 3. & qui non obedierit princip. morte moriatur, capit. 2. de maior. vbi dicunt doct. etiam poſſe excommunicari, capit. ſi quis omnem. 1. quæſt. 7. ad quod aduertant collatores ordinarij, & nominatis, & graduatis, vt decet prouideant, debent etiam in hos conſiliarij animaduertere, vt vnius pœna ſit metus multorum. l. 1. C. ad l. Iul. repetund.

† Vltimò

497 † Vltimò dico collatores teneri ad omnes expenſas, damna, & intereſſe quæ expoſuit nominatus, eo quia nõ eſt eidem facta collatio, hoc probatur *in § fina. de collat. in concordan.* vbi dicitur nominatum teneri ad intereſſe, damna, & expenſas, ſi ordinarium moleſtauerit: idem debet dici ſi ordinarius moleſtauerit nominatum, correlatiuè hoc ſuadeo ex text. *in d. § fin. ibi, eodem vinculo collatores & cap. in concord. & §. domino ſi de feudo contentio ſit inter dominum & agnatos vaſſalli, in §. dominus. de forma fidel. vaſal.* vbi ſi dominus delictum commiſerit, quod ſi vaſallus admiſiſſet in dominum, perderet feudum, ſic dominus feudi proprietatem perdere debet ratione correlationis. *l. fina. C. de indi. vidui.* & iſta deciſio eſt ſancta & iuſta ſecundum Bald. & Alua. *ibidem.* & gloſſ. ponit alium exemplum, ſequitur Barba. *conſil. 62 illud in medium, colum. 13. in 1. volum.* text. & *ibi* gloſſ. *in c. de forma 22. q. 5.* Iacob. *in tracta. de feud. in ver. quiquidem inueſtiti col 4 verſic. ſed nunquid econtra.* facit text. *in l. fin. C. de fruct. & litium expen.* vbi ſi quis habet priuilegium ſuper expen. litis nõ ſoluendis, extendetur ad aduerſarium propter æqualitatem, facit text. iuncta glo. *in ver. rem. c. 2. de confeſſ. lib. 6.* & *ibi* do, quod lex pœnalis loquens in reo, extendetur ad actorem, & qui obtinet aduerſarium compelli perſonaliter reſpondere, tenetur ad idem. Dom. de Rota *deciſ. 2. de dolo.* Dom. *in c. 1. colum. 2. de dolo & contuma. lib. 6.* facit *cap. 2.* & *ibi* Felyn. *latè, de mutuu petitio. l. 1.* & *ibi* doct. *ff. quod quiſque iuris.* ergo ſicut nominatus ſi moleſtet ordinarium punietur ad expenſas, damna, & intereſſe, ita & ordinarius moleſtans nominatum. Et hanc opinionem tenent Ioan. Andr. & Imol. *in cap. dilectus, in 2. de praben. arg. c. ſanè, & cap. veniens de renun.* vbi dicunt quod ille cui non eſt collatum beneficium ſibi debitum poteſt agere contra conferentem ad omnes expenſas.

498 Et maximè in conſcientia, † in qua damnum quod tua cauſa patior teneris mihi ſarcire, Exod. 21. *cap.* & dico. *in præſa. ad l. vnic. q. 1. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.* Si non potuero exigere ab eo cui collatum erat collitigante, & ſic aduertãt ordinarij, vt nominatis, aut graduatis temporibus eiſdem præſtitutis conferant, & non ſuis inhabilibus.

499 Decimaoctaua quæſtio, † intra quod tempus debeat nominatus petere beneficium ſibi conferri? & illud acceptare, gloſ. *in § item quod omnia, in verb. ſcilicet, de colla. in pragm.* dicit non reperiri tempus à iure præſtitutum, ideo arbitrio boni viri relinquendum eſt, *arg. l. 1. ff. de iure delib. c. ſi clericus, de praben. lib. 6.* bonus autem iudex arbitraretur quod deberet petere intra ſex menſes, intra quos poteſt ordinarius conferre, non poteſt. *c. 2. de conceſſ. praben.* & patronus clericus habet ſex menſes ad præſentandum *c. 1. de iure patro. lib. 6.*

Ideo ſi nominatus, vel graduatus nõ petat intra id tempus, negligens reputabitur, quò ad illud beneficium, not. *in ca. tibi, de reſcript. libr. 6.* de Selua. *quæſtio. 64.* nec poterit à ſuperiore ad quem deuoluta eſt conferendi libera poteſtas petere ſibi conferri, per d. gloſſ. *in ver. ſcilicet,* quam ſequitur D. Bruncl. *in conclu. 16 deciſ. 6.*

Quid ſi ordinarius ante ſemeſtre conferat non nominato, vel nõ graduato, dic quòd nominatus, vel graduatus debet requirere collationem vt eidem conferat, & ſi reſpon. ſe feciſſe quod in eo erat, vt communiter fit, habere poterit recurſum ad ſuperiorem, gloſſ. *in §. quod ſi quis cuiuſcunque, de colla. in prag.* pro tempore non licet plura nunc ſcribere.

500 † Decimanona quæſtio pluribus nominatis concurrẽtibus quis præferatur? fac regulã quòd antiquior præfertur §. *ſtatuimus, de collat. in concord.* quia in reſcriptis tempus datæ attẽditur, *c. eam de reſcri. c. ſi eo tempore illo tit. lib. 6. c. eum cui, de praben. eod. lib.* facit *l. ſi permittente. C. ad Maced. regula qui prior de reg. iur. libr. 6.* & antiquior intelligitur non ætate. §. *ordina. in auth. de monach. col. 1.* aut gradu, ſed tempore quo prius fuit nominatus, gloſ. *in ver. antiquiores, c. fin. de conſuet.*

Primò, amplia etiam ſi vltimus eſſet doctor, primo verò nominatus eſſet baccalaureus, quia illa qualitas nil facit *hic,* niſi in concurrentibus in data, *arg. c. ſi à ſede, de praben. lib. 6.* gloſ. *in §. ita tamen, in ver. quibuſcũque, de coll. in prag.* vel etiã ſi vltimus eſſet doctor in vtroque, ac in Theologia, nam text. non diſtinguit, ſed ſimpliciter dicit antiquiorem nominatum præferendum, nec ego diſtinguam. *l. de pretio. ff. de publ. in rem act.*

Secundò, etiam ſi vltimus prius præſentaſſet, *c. eũ cui, de praben. lib. 6. glo. in §. ita tamen, in ver. præferri, de colla. in prag.*

Tertiò, etiam ſi vltimus eſſet receptus in canonicum ſub expectatione præbendæ, *d. c. eum cui, in c. tibi qui. de reſcr. lib. 6.* Fely. *in c. capitulum, col. 3. illo tit.* quia non tollit illa receptio ius prioritatis quæſitum primo, *arg. c. quamuis, de reſcrip. lib. 6.* Innoc. *in c. ſtatuimus, de maior. & obed.* vbi dicit iniuſtum eſſe ſi per ſecundos primi ius amitterent. *c. duobus, de reſcri. lib. 6.*

Quartò, etiam ſi poſterior eſſet nepos collatoris, filius gallinæ albę, quod per ſe magnum eſt, vel filius baronis, regis, aut Imperatoris, text. & *ibi* Bald. *in l. ſi fundum. C. qui pot. in pig. hab.*

Quintò, etiam ſi collatio eſſet intra ſex menſes facta poſteriori, quia primo proſequente non valet, vt *ſupra* dixi, nec per eam tolletur ius primi, alioqui quotidie collatores facerent illam fraudem. Petruſ. *in c. executor, de conceſſ. praben. lib. 6.*

Sextò, † extende etiam ſi iunior eſſet excellentis doctrinæ, 501
quo caſu ſcholaris præcedit doctorem ſenem & indoctum, gl. *in l. 1. C. de anno. ciuil. lib. 11.* Panorm. & alij *in cap. clerici, de iudic.* Felyn. *in cap. paſtoralis. colum. 1. de offic. deleg.* Barba. *in proœm. clem. in 2. lectura, colum. 14.* Bauer. *in § fina. colum. vltim. de teſtamen. milit.* Iaſon. *in l. cum quid. ff. ſi cert. pet.* Bonus de Curtili *in tracta. nobilitatis, in 3. parte, numer. 109* & † talis doctor indoctus non de- 502
bet gaudere priuilegiis doctorum. Panorm. & alij *in cap. clerici, de iudic.* Felyn. *in rub. de magiſt. colum. vltim.* & ille dicitur doctus quem auditores referunt doctum *l. cum ſcriptum. ibi, ſerui auditores retulere. ff. de dote prælega. & l. quæſitum, in princ. de fun. inſtrum.* dico latè *in authent. habita C. ne filius pro patre,* & *ibi* Bolog. imo ſi doctor publicè legens ſecum facit intrare famulos, quia non habet ſcholares, eſt infamis, ſecundum Angel. *in l. 1. C. de ſtud. libera vrbis Rom. libr. 10.* refert Gaſpar Valac. *in repet. l. imperium, colum. 27. ff. iuriſd. omn. iudic.* & tales inutiliter legentes ſcholaribus poſſunt reprobari, *l. Grammaticos. C. de profeſſo. & medic.* & vellet Deus quòd iterum examinarentur, & reprobarentur. Bartol. *in l. ſed & reprobari ff. de excuſat. tut.* ij enim ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur. 2. Petr. 2. *cap.* & aſinę Balaam comparantur, *c. ſecus. 2. quæſt. 7.* Floren. *in 3. parte ſumma, tit. 5 cap. 2. § 10.* doctoreſque dicuntur, tamen in his nominationibus doctiores non præferentur.

Septimò, † amplia etiam ſi Epiſcopus, aut alius collator iu- 503
raſſet conferre primum, & vacaſſet in menſe nominatorum, adhuc debetur antiquiori nominato, quiã ſuum iuramentum de conferendo primum, intelligitur quãdo vacaret in tempore ſibi libero, nam ſemper intelligitur excepta auctoritas ſuperioris, *c. venientes de iureiur.* glo. *in l. fin. ff. qui ſatiſd. cog.* & auctoritas ſuperioris eſt in concord. vt antiquiori conferantur beneficia, ergo illa cenſebitur excepta.

Octauò, etiam ſi primus eſſet nobilis, vel diues, ſecundus non, dummodo non habeat beneficia vſque ad quadringentas libras, vt habetur *in concor. in § ſi qui vero,* & *ſupra* dixi.

Nonò, † etiam ſi ſecundus eſſet preſbyter Andreas & San- 504
ctus, quia propter ſanctitatem alterius non debet alteri iniuria inferri, & vnum altare non debet diſcooperiri, vt alterum cooperiatur. *l. aſſiduis. C. qui potio. in pign. habe. cap. cum olim,* & *ibi* Bald. *de conſuet.*

Decimò, † etiam ſi vltimus eſſet nominatus in vniuerſitate 505
Pariſien. alter in alia vniuerſitate non ita famoſa, quia cum ad nominandum omnes vniuerſitates Franciæ ſint æquè priuilegiatæ, gloſſ. *in ver. non teneantur. §. ita tamen, de colla. in pragm.* ſequitur D. Chaſſa. *in catalog. gloriæ mundi, in 10 parte, conſidera. 32.* iſtæ enim qualitates non tollunt prærogatiuam temporis Inn. *in c. ſtatuimus. de maio. & obed.* Bart. *in l. 1. ff. de obſeq.* Dec. *in c. clerici, colum. 5. de vita & hone. cler.*

Limita, niſi Rom. Pontifex, aut legatus conferret vltimo, quia ſicut poteſt conferre non nominato ratione præuentionis, vt *ſupr.* dixi, ſic & vltimo nominato. Ioan. de Selua *in 3. par. quæſtio. 29.*

Secundò limita, quando primus eſſet inhabilis, quia idẽ eſt ac ſi non eſſet, *arg. l. 4. §. condemnatum ff. de re iud. l. quoties qui ſatiſdare cogantur.*

Tertiò limita, in beneficiis vacantibus eodem momento, puta ab vno qui duo tenebat, quia ſi ordinarius contulerit in ſecundo nominato beneficium pingue, & primo nominato beneficium tenue, valebit collatio, *arg. c. ſi pluribus de præb. lib. 6. vide gloſſ. in §. item quod ad dictas, verſicu. ita tamen, in ver. nominatorum. de colla. in pragm.*

Quartò limita, quando primo nominatus eſſet negligens, & quando ſit, *ſupra* dixi 18. *quæſt.*

Quintò,

vt tradit Alber. *in l. cùm ita legatum. ff. de condit. & demonſtr.* quando ſit peccatum, ponit gloſ. ſolemnis *in c. vnum orarium. 25. diſtinct. in verb. adulari.* text. Gregor. melior de iure *in c. ſunt nonnulli. 46. diſt.* Hieron. *in 3 parte, epiſtola 22.* Benedict. *in repet. c. Raynutius, in verb. & vxorem, num. 18. de teſtam. in verb. condidit, num. 49.*

518 In omnibus † tamen conſideret vt meliorẽ, ſecundùm quid præferat, de quo Syluelter *in ver. reſtitutio. 3. quæſtione 12. diſtinct. 2.* & licet in menſibus deputatis graduatis locus ſit gratificationi, *§ ſtatuimus. de collat. cum concord.* debet tamen gratificare meliorẽ, & eccleſiæ vtiliorem, alioqui damnationem ſibi acquirit, vt ſatis ſuperq; dixi *in 4. notab. ſupra.*

519 Nec † obſtat verbum, voluerint, quod importat liberam voluntatem, *l. fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicom. liberta.* Bart. *in extrauag. ad reprimend. in ver. videtur quomodo in læſa maieſt. crimine procedat.* Doct. *in l. fin. ff. de leg. 1.* non tamẽ poterit ex hoc iniquè agere, nec cenſentur remiſſa ea quæ iuris ſunt diuini. Bart. & alij *in l. filiusfamilias ff. de denat.* Georg. Natan & alij *in repet. Clemen. ſæpè. §. non ſit, colum. 17. de verb. ſignific.* & hoc videtur innuere *§. beneficia verò, de collat.* vbi illa quæ liberè conferre poteſt, non debet conferre niſi idoneis, ergo & multo fortiùs in alijs in quibus habet optionem plurium, & in conſcientia iſtud eſt tenendum, in foro ſeculi argue quantum volueris.

520 Vltimò quæritur, † quomodo perdantur nominationes, aut gradus? Reſpondeo primò, ſi nominatus, aut graduatus in mẽſibus deputatis collationibus beneficium vacans in proceſſu poſuerit, vel taliter moleſtauerit, *§. ſi quis autem graduatorum, de collat. in concord.* vt puniatur in quo deliquit, ſicut ſuprà dixi *in 4. notab.* licèt *in ordinatione Regis Ludouici XII. primò publica. art. 10.* mitius puniretur, tamẽ eſt tenendum quòd hic ſtatuitur tanquàm nouiſſimum.

Dubitaret quis quando dicatur poſitus in proceſſu, & videtur quando ſententia eſt lata, *c. vt ſuper, de appel. lib. 6.*

521 Contrarium dicerem, † quòd intelligatur ponere in proceſſu per citationem & litis conteſtationem, licet ſententia non ſit dicta, hoc probatur per Bart. & alios *in rubr. ff. de in ius vocand.* & Paul. *l. libertus, illo titul.* vbi dicunt non dici proceſſum inchoatũ per citationem, quando actor non comparuit, quia citatio circunducitur, *l. & post edictum. §. quod ſi is ff. de iudic.* & quia actor nõ comparendo videtur tali citationi renunciare. Bald. *in c. cõſuluit, colum. 2. de offic. deleg.* & quia citatio non habet ſuum perfectum eſſe ſecundum eum, ſecùs ſi comparuerit & in cauſa proceſſerit, tunc dicitur proceſſus inchoatus.

Sed licet dicatur proceſſus inchoatus, adhuc non dicitur per citationem in proceſſu poſitus, ideo dicerem nominatum non priuandum nominationibus, vel graduatum ſuo gradu, ſi in primo termino renonciauerit liti, nolens ampliùs proſequi illam, quia adhuc non poſuit in proceſſu, ſed ponere voluit, *arg. l. amplius ff. rem rat. habe.* & probatur ex *l. quidam Hiberus. ff. de ſeruit. vrb. prædio.* vbi ſi in primo termino quis confiteatur, non debet condemnari in expenſis. Iaſon in *§. ſic itaque. Inſtit. de actio. & in præſ. it. l. certi ff. ſi certe. pet. & in l. properandum. §. ſin autem alterutru, colum. 5. in 7 limit. C. de iudic.* Felin. *in c. licet Heli, col. 3. de ſimon.*

522 Licet † appellatione proceſſus veniat totum, tam proceſſus iudicis, quàm partis, Bald. *in d. c. conſuluit, colum. 3.* tamen ante litem conteſtatam non ponitur, nec obſtat, *c. vt ſuper,* quia venit ſententia diffinitiua quando profertur in materia, quæ ipſi ſententiæ adaptatur, Doct. & alij *d. c. vt ſuper.* per gloſ. *Clemen. appellanti, de appel.* & etiam comprehendit omnia, quæ ante ſententiã fiunt, vt hic.

Item, in textu concordati habetur, & taliter moleſtauerit, & tunc intelligerem de moleſtia, quæ fit per proceſſum, videlicet ſi nominatus moleſtauerit per proceſſum beneficium vacans in menſibus deputatis ordinariis, debet fructu ſuarum nominationum priuari, & ſic videtur quòd ſi nominatus de facto extra proceſſum moleſtauerit, quòd non perdat ſuas nominationes, ſecundùm hunc intellectum, *arg. c. 2 de tempo. ordin. c. ex frequentibus, de inſtit.* cùm in concordato ſint hæc verba, in proceſſu poſuerit & taliter moleſtauerit.

Item ſi moleſtauerit etiam per proceſſum iure tamen, quia fortè impetrauit beneficium inhabili collatum, non priuabitur fructu ſuarum nominationum, quia hic text. debet intelligi de moleſtia facti, & quando nominatus in vim nominationum moleſtat, non alia ratione, vt iure deuoluto, aut aliàs, hoc probatur *in l. quidam ff. de verb. obligat. in c. in præſentia, de probat.* per dictum Baldi *in l. 1. C. de vſufruct.* vbi ſi teſtator priuauit hæredem, ſi moleſtauerit vxorem in vſufructu, nihilominus poterit hæres exigere cautionem ab eo de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, quia de moleſtia facti tantùm intellexit, & idem Bald. *in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine.* vbi ſi hæres ſit priuatus hæreditate ſi moleſtauerit vxorem teſtatoris ſuper legato, intelligitur ſi de facto moleſtauerit, ſecùs de iure, gloſ. ſing. *in l. ſi ſeruum. § prætor, in verbo, abſtinet. ff. de acquirend. hæred.* ſecundùm Corſet. *in ſingu. incipit. Moleſtia,* ſic & hic ponderandõ verba concordati in vim gradus, aut nominationis, ergo ſi in vim alterius impetrationis non perdit nominationis, nec gradum, alioqui nullus graduatus poſſet impetrare beneficia inhabilũ, & eſſet in hoc deterioris conditionis quàm non graduati, quod non eſt dicendum, imò multa priuilegia confert gradus, quæ licet videre *in proœm. Clement.* per Barba. & Alexan. *in addit. ad Bart. in l. 1 C. de dignit. lib. 12.* Bolog. *in repet. Authent. habita. C. ne filius pro patre.* Felin. *in rubr. de magiſt.* Petr. de Leſnaude *in opuſculo de Doct.*

Alij habent *in eodem §.* & aliter moleſtauerit, qui debet intelligi aliter, ſcilicet quam per proceſſum, quia text. dicit in proceſſu poſuerit & aliter moleſtauerit, vt ſi nominatus de facto expulerit eum cui per ordinarium collatum eſt beneficium in menſibus liberis ordinariis ad conferendum, dicens ſibi deberi ratione nominationis, & malè, cùm ſecundùm hunc intellectum priuabitur fructu ſuarum nominationum, hoc probatur *in c. 1. & c. cum ſeculum, de iure patro. c. prohibemus, de cenſib.* moleſtia quandoque intelligitur, tam in proceſſu quàm extra, *vt ſuprà dixi,* & tam de iure quàm de facto, licèt communius de facto intelligatur, *l. vna, C. de nundinis.* Alexan. *conſ. 52. viſo teſtamento, in 2. volum. & conſ. 151. viſo themate, in fin. eod. volum. & conſ. 151. viſo themate, in fine, eod. volum. & conſ. 177. viſo teſtamento, in 5. volum.* Iaſon *in l. vbi, circa fin. C. de trãſact.* & hoc ſtatutum eſſe reor, vt audacia graduatorum & nominatorum reprimatur, tam in Iudicio quàm extra, qui quandoq; plura mala & abuſus perpetrant, quàm non graduati, primus intellectus eſt communior.

Dicerem etiam, quod licet nominatus (vt ſuprà dixi) moleſtando ſuas perdat nominationes, vel graduatus ſimplex ſuum gradum, tamen nominatus non perdet ſuum gradum, & nominationes ſimul, licet text. *in d. cõcord.* dicat, à fructibus ſuis gradus & nominationis priuandum eſſe decernimus, quia ſingula ſunt ſingulis referenda, *gloſ. in l. fin. C. de fideicom.* vt videlicet nominatus perdat ſuas nominationes, graduatus ſimplex ſuum gradum.

Et ſic infertur quòd poſtea poterit nominatus in vim gradus beneficia obtinere, vel beneficia in villis moratis, quia pœnæ ſunt molliendæ, & reſtringendæ, *l. interpretatione ff. de pœn. c. pœnis, de pœn. diſtinct. 1. regula in pœnis, de regul. iuris, libro 6.* Dom. *conſil. 126. Martinus, &c.*

Item † eſt priuandus per ſententiam, & non eſt ipſo iure priuandus, quia text. *in d. concord.* dicit priuandum, quod denotat ſententiam, *l. ſi Poſſidonium, ibi damnandum. C. ex quibus cauſis infam. irrog.* vide text. & ibi eſt gloſ. ſolemnis *in c. vno, de ſagitta gloſ. in l. in criminali, C. de iuriſdict. omnium iud.* Felin. *in c. Rodulphus, verſic. vltimò, quia text. de reſcript.* 523

Quæro † an poſt priuationẽ nominationum alias poſſit impetrare, & videtur quod non, ne ludibrio fiat priuatio, *c. commiſſa. §. porrò, de electio. lib. 6.* & ne lex ſit verbis impoſita vt ibi, *vt l. 2. C. communia, de legat.* 524

Contrarium arbitror per extrauag. *execrabilis. §. ſtatuimus, de præbend.* Ioannis XXII. vbi dicitur, quòd ſi quis adeptus fuerit beneficium incompatibile, cum primo, priuatus eſt primo, ad quod nunquam poteſt redire ſine noua collatione, ergo ſumendum argum. à contrario (quod eſt validum in iure, *l. 1 ff. de offic. eius, c. cùm Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat.*) cum noua collatione poterit redire.

Facit *c. 2. de renunciat.* vbi ſi quis abiurat beneficium, poteſt licitè id obtinere ſi denuò eligatur, vel ſibi conferatur.

Item, filia renuncians bonis paternis cum iuramento, poterit illa petere, ſi inſtituatur. Alexan. & alij *in l. ſtipulatio hoc modo ff. de verb. oblig.* Doct. *in l. pactum quod dotali, C. de pact. & l. pactum, de collat. & doct. in c. quamuis, de pact. lib 6.* Benedict. *in repet. c. Raynutius, in ver. duas, nu. 286 cum ſeq. de teſtam.*

Præterea, priuatus beneficio in vna eccleſia, poterit in eadem ad aliud promoueri, *c. literas, de conceſſ. præbend.* & ibi Imol. *num. 3.*

Bellè facit, quòd ſi quis per ſubreptionem, vel obreptionem impetrauerit reſcriptum, licet eo priuetur, *l. 2. C. ſi contra ius. c. ſuper literis, de reſcriptis.* poterit tamen poſtea aliud impetrare,

in quo veritatem exprimat, vt ibidem dicitur.

525 Inſuper, † licèt reſcriptum, ab eo excommunicato impetratum, ſit nullum, *c. 1. de reſcript. lib. 6.* eo tamen abſoluto poterit aliud impetrare, ergo idē dicas in nominationibus, vt licet quis illis priuetur, aliàs tamen poſſit impetrare, quia vna pœna contenti eſſe debemus, *c. at ſi clerici, de iud.* eſſet duplex pœna, annullare futuras, & præteritas, puniretur q; vltra quam deliquit, ergo concludendo dicam poſſe alias impetrare.

Nec obſtat *c. commiſſa,* quia illa priuatio nominationum non eſt ludibrio, licèt alias poſſit impetrare, quia perdet prioritatem temporis, quod eſt magnum, *in regula qui prior, de regul. iuris, lib. 6.* & fortè nunquam aliud vigore nominationum, & tanquam antiquior obtinebit beneficium.

Et per hoc etiam dicerem, quòd licet priuaretur ſuis nominationibus, tamen non perderet beneficium, quod ratione nominationum conſecutus fuit, *arg. c. tibi qui, de reſcript. lib. 6. & c. ſi clericum, de præben. eod. lib.* vbi quando clericus priuatur propter negligentiam ſuo reſcripto, ſi fuerit vigore illius receptus, nō priuabitur ſua receptione iam facta, ſed debet ei adhuc prouideri de beneficio, & ſic in nominationibus arbitror.

526 Secundò, † priuatur quis nominationibus, quando habet in eccleſia Metropolitana, vel cathedrali, ſeu collegiata, duas præbendas, ſeu dignitatem cum præbenda, vel alia beneficia quorum fructus aſcendunt vſq; ad ſummam ducentorum florenorum auri de camera, *§. volumus, de collat. in concord. arg. Clem. gratiæ, de reſcript. & c. ſi pauper, de præben. lib. 6.* quia mēs Concilij Baſileenſis, & eccleſię Gallicanæ fuit prouidendi pauperibus ſcholarib⁹, qui exhauſto ſuo patrimonio in acquirendo ſcientiam, ſumpſerunt gradum & nominationes, & non dicitur pauper, qui habet in redditibus eccleſiaſticis ducentos florenos auri de camera, ſiue habeat in titulum, ſiue in commendam, *vt not. in c. poſtulaſti, de reſcript.* ergo ad illos habentes tot redditus in beneficiis, non extendentur nominationes, nec gradus. Not. tamen, quòd ſi quiſquam haberet redditus in bonis ſecularibus vſq; ad quadringētos aureos, vel vltra, poſſet tamen adhuc impetrare nominationes, vt in ſimili not. *in c. cùm ſecundum, de præb.* vbi licet quis habeat amplum patrimonium, poteſt viuere de redditibus beneficij, quia qui altari ſeruit, de altari viuere iuſtum eſt, vt ibi dicitur, latè Barba. *in tract. de præſtantia Card. in 1. parte, quæſt. 6.*

An poſſit de maiori ſumma, videlicet vltra ducentos florenos auri vigore nominationum, aut gradus prouideri, vide *in c. quamuis, in primo, de præbend. lib. 6.* Cardin. *in Clem. 1. colum. 3. in fin. de conceſſio. præbend.*

Tertiò, amittuntur nominationes, ſi non ſint expreſſa in eis quæ ſuprà dixi *in quæſt. 7.*

Quartò, quando nominatus, vel graduatus, efficeretur irregularis vel inhabilis, de quibus ſuprà dixi *in 4. notab.* & tradit Anchar. *conſ. 58. Circumſcriptis.*

Quintò, quando nominatus contraheret matrimonium, aut ſponſalia de præſenti, gloſ. & Doct. *in c. vno, de cleric. coniug. libro 6.* Panor. *in c. 1. illo tit.* Aufrer. *in deciſ. ſuis, quæſt. 239.* Iaſ. *in l. vbi pactum, colum. penult. C. de tranſactio.* Etiam ſi eſſent nulla, Iaſon ibi, *& in l. cauſas, in fin. C. illo tit.*

Sextò, quando aliqua ex cauſa ſuo priuaretur gradu ab vniuerſitate, quod poteſt fieri, *c. ex literis, de conſtitut.* & ibi plenè traditur.

Septimò, quando ex cauſa vniuerſitas reuocaret nominationes, quod etiam poteſt, gloſ. *in §. item quod ad dictas, in ver. nominare, de collat. in prag.* ſed non eſt ſolitum fieri, & bonum eſt arg. à ſolius, *l. ſi quis donaturus ff. de vſufruct. l. certi conditio. §. ſi quis nummos, ſi cert. pet.* ſi tamen eſſet nominatus rebellis ſuæ vniuerſitati, poſſet & nominationibus, & gradu priuari, *vt d. c. ex litteris, not.*

Octauò, quando nominatus eis renunciauit, *argum. l. filio præterito ff. de iniuſto, &c.* priuilegio in fauorem ſuum introducto poteſt quis renunciare, *l. ſi quis in conſcribendo, C. de epiſc. & cler. de pact. c. ſi diligenti, de foro compet. c. potuit, de locat. l. 2.* & ibi Iaſ. *C. de iure emphyt.* Ioan. And. *in c. penult. de præbend. lib. 6. Clemen. gratiæ, de reſcript.* Card. *in conſ. 105. Super præmiſſo,* gloſ. *in ver. irritum. §. quod ſi cuiuſcunque, de collat. in prag.*

Intellige ſiue expreſsè renunciauit, ſiue tacitè, *argument. l. cùm quid. ff. ſi cert. pet.* & ibi Iaſ. & aliàs cōſului pro venerabili viro domino Ioanne de Lauſergio ſacriſta Magalonenſ. mihi conſanguineo colendiſſimo, ac doctiſſimo, & obtinuit in parlamento Tholoſano.

Nonò, amittuntur nominationes quando forma ooo eſt obſeruata poſita in concord. & ſupra dixi, nam actus corruit non ſeruata forma, *c. cùm dilecti, de reſcript.* illa eſt quæ dat eſſe rei, & eam in eſſe conſeruat, *l. Iulianus. §. 1. ff. ad exhibend.* Albert. Brunus *in tract. de forma & ſolemnitate actu. fol. 3. rub. de generali cognitione & diffinitione formæ, & rub. de potent. & effectib. form. fol. 44. colum. 3. cum ſeq.* vbi plenè de forma vide, ſi lubet.

Decimò, quando moritur nominatus. Anch. *conſi. 58. circumſcriptis,* vbi tradit ſex modos finiendi reſcriptum, quia mors omnia ſoluit. *§. deinceps. in authen. de nupt. collat. 4.* & ſi vis videre caſus quos mors ſoluit, & quos non, recurras ad Hyppol. *in l. fin. num. 30. cum plurib. ſequen. ff. de quæſtio.*

Vltimò, quando Romanus Pontifex cum Rege eas reuocarent, cùm eorum ſit deſtruere, quorum eſt condere, *l. ſi puella, ff. de ſponſalib. l. omne, C. de ſacroſanct. eccleſ.* ſummus Pontifex reuocat gratias per eum conceſſas, *c. penult. & fin. de conceſſio. præbend. libro 6.* hoc tamen eſſet valde periculoſum, ſed nemo eis diceret, cur ita facitis, † alter verò ſine altero non poſſet, quia concordatum habet vim contractus, vt patet *in rubr. de robore & firmit. concord.* & vnus à contractu altero inuito non recedit, *l. ſicut. C. de actio. & obligat. & rubr. ne liceat ab emptione diſcedere,* text. ſing. *in c. 1. de probat.* vbi Baldus ampliat etiam ad ſucceſſorem, vt ſolus contractum non poſſit reuocare iam perfectum. Dom. *conſil. 56. inter ſanctiſſimum.* 527

Idem † eſt in principe recipiente pecunias pro aliquo officio 528 vt non poſſit dantem deſtituere, latè Bened. *in repet. c. Raynutius, in ver. duas habens, num. 36. cum ſeq. de teſtam.* Et ſic prodeſt dare pecunias ob officium conſequendum, ſed à tali prodeſſe liberet nos Deus, dicit gloſ. *in l. ſi ſeruus. §. fin. in verbo, corij ff. de condict. furt. l. ſi quis cum totum. § plane, de except. rei iudic.* ſic dicitur de paupertate quod prodeſt, *in l. ſi quis ad declinandum, C. de epiſc. & cleric. §. 1. Inſtit. quib. manu. licet, vel non.* ſed à tali prodeſſe liberet nos Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, & ab hoc munere vellem eſſe immunis, teſtatur Barba. *in c. ſignificauit, num. 22. de offic. deleg.*

Multa alia, tum ſubtilia, tum vtilia, ſi pro tempore licuiſſet, præſcripſiſſem, ſed cùm hanc nominationum materiam auditoribus noſtris dictare rogatus multifariam fuiſſem, nunc maximè, vt ante vacationes illis velut quoddam mei numinis monumentum relinquere, Horatij conſilium nec ſecutus, opus nonum premi in annum ſtatuentis, minus Bart. qui (ſi vera ſint quæ legi) quinquennium ad dictandum repetitionem *§. nihil commune.* totum permanſit, vtilitatem ſcholarium potius inſequendam ratus, quàm virulentam detractorum rabiem timendam, fretus inſuper tua maieſtate, quę tantam ſcriptis noſtris ſpem eſt præbitura, vt ea ſola detractores confundantur, calcographis dedi, id quod res eſt coniectans, quod elephantem (vt prouerbio dicitur) ex muſca facis, tollam manus, agamq; Deo optimo maximo gratias, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

REPETITIO
IN RVBRICAM, DE pœnit. & remiſſionib.

Ioannis de Capiſtrano, Iuris Vtriuſque & Theologiæ Doctoris Celeberrimi.

SVMMARIVM.

1 *Dei ſumma pietas erga hominem ad imaginem ſuam productum in ſtatu innocentiæ, meritoq; quod illam abijceret, de paradiſo terreſtri abiectum contra dæmones hoſtes ad remedia machinas parās, tunicas pelliceas, quaſi cilicium in ſignum pœnitentiæ ſalutaris, Adæ & eius vxori fecit, & num. 2.*

3 *Remedia tria principalia pro homine Dominus parauit.*

4 *Baptiſmo, qui eſt prima tabula poſt naufragium, peccata abolentur, & gratia adiutrix confertur.*

5 *Pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium.*

6 *Pœnitentia quadam conſideratione plus eſt neceſſaria quàm baptiſmus.*

7 *Pœnitentia quid ſecundùm Auguſtinum, & quid ſecūdùm Ambroſium & Gregorium.*

8 *Pœnitentiæ actiones tres, & vbi de eis tractetur. 12.*

9 *Adultum, niſi veteris vitæ nō pœniteat, nouum hominē effici non poſſe.*

10 Pœni-

10 *Pœnitentia inanis eſt, quam ſequens culpa maculat.*
11 *Pœnitentia de venialibus eſt agenda.*
13 *Veniale nil adeò eſt, quin mortale fieri poſſit, quomodo intelligẽdum.*
14 *Pœnitentiæ vera tria integraliter neceſſaria, ſeu tres partes integrales ſunt, & vbi de materia tractetur, nu. 16.*
15 *Mortui tres à Domino ſuſcitati, cordis contritionem, oris confeſſionẽ, & operis ſatisfactionem indicare videntur.*
17 *Remiſſionis peccatorum materia vbi tractetur.*

Sic Continvatvr ad præcedentia. Actum eſt ſuprà
proximè de pœnis, quæ infliguntur in foro iudiciali, ſequitur
videre de his, quæ imponi debent pro ſalute animarum in foro
pœnitentiali. Et diuiditur rubrica in duas partes. Prima tractat
de pœnitentiis per ſeptem diſtinctiones, & 50. *diſt.* §. *ſed extraneo.*
vſque ad finem diſtinctionis, & 26. quæſt. 6. §. *ecce quod, vſque ad finem.*
& 7. quæſt. 2. per totum. & 33. quæſt. 2. ſed quia, cum c. ſeq. & repetitur in
6. & Clement. Ad primam partem accedit conſideratio ſummæ
pietatis & miſericordiæ Dei, de quo dicit *Pſalm.* 102. Quomodo
miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe,
quoniam ipſe ignorauit figmentum noſtrum: recordatus eſt,
quoniam puluis ſumus, homo ſicut fœnum, dies eius tanquam
flos agri ſic efflorebit. & ibidem dicit, miſericordia autem Do-
mini ab æterno, & vſq; in æternum ſuper timentes eum, &c. in-
cipit Pſalm. Benedic anima mea Domino, & omnia quæ in me
ſunt, &c. & alibi Pſal. ſcilicet, Exaltabo te Deus meus Rex. Cùm
1 igitur piiſſimus † & clemẽtiſſimus Dominus hominem ad ima-
ginem & ſimilitudinem ſuam in ſtatu innocentiæ produxiſſet,
Gen. 1. quam ſcilicet innocentiam abiiciens ſua culpa de paradi-
ſo terreſtri meritò eſt abiectus, *Gen.* 3. compatiens tamẽ ipſe Do-
minus puluere fragilitatis humanę præſto parat machinas ad re-
media contra proteruos hoſtes, dęmones infernales, quorum a-
2 ſtutia & fraudulentia deceptus eſt homo, † cùm ipſe Saran, tan-
quam coluber tortuoſus & ſerpens callidior cunctis animanti-
bus terræ inuido liuore inſidiatus eſt fragili mulieri, quæ ruens
in culpam & virum attraxit ad caſum. pro quorum & totius hu-
mani generis propagandæ ſigno ſalutis efficienter quantum ad
electos, ſufficienter autem quantum ad omnes, fecit Dominus
Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, quaſi cilicium in ſignũ pœ-
3 nitentiæ ſalutaris, vt patet *Gen.* 3. parauit † autem Dominus cum
prædicta pœnitentia tria principalia remedia ſalutaria effectum
expectantia in ſanguine Redemptoris, quæ fuerunt iſta, videli-
cet primum oblatio, non tamen ſine ſanguinis effuſione, quia
Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus
eorum, *Gen.* 4. Secundum circuncïſio, nec etiam ſine ſanguine,
quia circunciſio carnis non fit ſine ſanguine, de qua ſatis *Gen.* 17.
Tertium poteſt eſſe immolatio cum maiori ſanguinis effuſio-
ne, de qua ſatis *Leuit.* 1. & ſucceſſiuè. Poſtquam autem temporis
plenitudo ſucceſſit, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere,
factum ſub lege, vt eos, qui ſub lege erant, redimeret, vt adop-
tionem filiorum reciperemus, *vt dicit Apoſtolus ad Galat.* 4. qui ve-
riſſimus Dei filius tanquam nouus, &c. & ſummus ſacerdos no-
ua remedia parat, ſicut iã prædixerat Ieſus filius Syrach, *Eccl.* 36.
innoua ſigna & immuta mirabilia, glorifica manum & brachiũ
dextrum, ſcilicet ipſum Dei filium incarnatum, qui etiam paſ-
ſioni propinquus orauit dicens: Pater ſaluifica me ex hac hora,
pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo dicens, &
clarificaui, & iterum clarificabo, *Ioan.* 12. tranſlato enim ſacer-
dotio, neceſſe eſt vt & legis tranſlatio fiat, *vt dicit Apoſtolus ad He-*
bræos 7. & refert *ſuprà de conſtitutio. c. tranſlatio.* Innouata eſt igitur
lex, ſicut Chriſtus nouus eſt Rex. Vnde vox diuina, quæ dixit:
Maſculus, cuius præputij caro circunciſa non fuerit, delebitur
anima illa de populo ſuo, *Geneſ.* 17. illa per verbum incarnatum
protulit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non
poteſt introire in regnum Dei, *Ioan.* 3. & ſic circunciſio, quæ data
fuit in ſignum, ſuperueniente ſignato, & ſalubrius præſtatur re-
mediũ, & vulnerſalior medicina paratur cum efficacia pleniori.
Ibi enim peccata ſolummodò laxabantur, ſed nec gratia ad be-
nè operandum adiutrix, nec virtutum poſſeſſio, vel augmẽtum
4 præſtabatur. In † baptiſmo autem abolentur peccata, & gratia
confertur adiutrix, & virtutes augentur ad meritum ſalutare, vt
creditur per Magiſtrum ſententiarum *in quarta diſtinctione prima,*
capitulo ſexto. Baptiſmus igitur eſt prima tabula poſt naufra-
5 gium ſufficiens ad ſalutem. Secunda † autem eſt pœnitentia, *de*
pœnitent. diſtinctione prima. ſecunda tabula. 25. diſtinctione deinde. &
ſuprà, de ſumma Trinitate, & fide Catholica, capitulo primo. §. *finali.* &

Magiſter in quarto ſententiarum, *diſtinctione 14. capitulo primo.*
dicit, prima tabula eſt Baptiſmus, vbi deponitur vetus homo, &
induitur nouus. Secunda eſt pœnitentia, qua poſt lapſum reſur-
gimus, dum vetuſtas reuerſa depellitur, & nouitas perdita repa-
ratur. Pœnitentia † igitur ſecundùm quandam conſideratio- 6
nem plus eſt neceſſaria, quàm Baptiſmus, quia per Baptiſmum
ſemel tantùm lapſo ſuccurritur: per Pœnitentiam verò ſæpiùs
ſubuenitur. Vnde Petro quærenti, quoties eſſet hominibus in-
dulgendum, dixit Dominus, nedum ſepties, ſed ſeptuagies ſe-
pties, *Matth.* 18. quaſi diceret, quotieſcunque pœnitentiam ege-
rit quiſque peccator, ſibi parcam, ſicut *Ezech.* 18. ſcribitur: Si autẽ
impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, vita viuet,
& non morietur, omnium iniquitatum eius non recordabor. &
Ezech. 33. dicit Dominus: Nolo mortem impij, ſed vt conuerta-
tur & viuat.

Et infra: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die
conuerſus fuerit ab impietate ſua. Gratianus autem 26. *quæſt.* 6.
ſi aliquis. §. *ecce.* dicit, in quacunque hora. & Iulius Papa *ead. cauſa*
& quæſtione, c. ſi presbyter. dicit, ſicut latro vnius momenti pœni-
tentia meruit eſſe in paradiſo in hora vltimæ confeſſionis. &
Cœleſtinus Papa *eadem cauſa & quæſtione, c. agnouimus.* etiam ad
horam ſe refert. & Leo Papa *de pœniten. diſtinct. 7. capit.* 1. dicit, ego
credo quidem illi, qui dixit: Quacunque hora peccator inge-
muerit, &c.

Circa quam, ſcilicet pœnitentiam, tria ſunt breuiter inqui-
renda. Primum eſt, quid eſt pœnitẽtia. Secundum eſt, quot ſunt
actiones pœnitentię. Tertium eſt, quę ſunt de ſubſtantia, vel ne-
ceſſaria pœnitentiæ.

Ad primum breuiter reſpondetur, ſecundùm Auguſtinum,
quòd † pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta puniens in ſe 7
quod dolet commiſiſſe. Secundùm Ambroſium autem, & Gre-
gorium, Pœnitentia eſt mala acta plangere, & plangenda ite-
rum non committere, *de pœnitent. diſtinctione 3. capit. 1. & §. quarto.*
& §. ſexto. Secundùm autem etymologiam vocabuli, pœniten-
tia idem eſt quod pœnæ tentio, vt ſemper puniat vlciſcendo,
quod peccando committit, *de pœnitent. diſtinctione tertia.* §. *pœni-*
tentia. vnde gloſ. dicit, nam pœnitentem oportet vitam mutare,
quod ſummè difficile eſt, quia dicit lex, quod non facilius aſt
vitæ mutatio, ſed cum animæ ſit labore, *vt in Authent. de monach.*
§. *hic autem.* hoc dicit gloſ. propter verbum Ambroſij *in libro de*
vnica pœnitentia. relatus per Gratianum *de pœnitentia, diſtinctione*
tertia, reperiuntur. cùm dicit: At ego facilius inueni, qui rectè ſer-
uauerit innocentiam, quam qui congruè ageret pœnitentiam.
Sed ſi rectè intelligantur verba Ambroſij, ad carnalem conti-
nentiam referuntur, vt dicit gloſ. ibidem. Aliqui autem ſiniſtrè
intelligentes dixerunt, quòd ſi quis veram egerit pœnitentiam,
nunquam poſtea mortaliter peccabit, quod tamen falſum eſt.
Sanè igitur intelligendæ ſunt omnes auctoritates ſanctorum de
tali materia loquentium, vt illo ſcilicet tempore, quo agens pœ-
nitentiam commiſſa plangit, alia non committat, nec commit-
tenda intendat, vt dicit Gratianus *de pœniten. diſtinctione tertia.* §.
ſed verba. Sufficit igitur ad veram pœnitentiam plangere peccata
& proponere firmiter in animo à futuris culpis viriliter abſtine-
re, vt dicunt Theologi *in 4. ſentent. diſtinct. 14. in diffinitione pœnitẽ-*
tiæ. vbi vide.

Ad ſecundum quæſitum reſpondetur, † quòd tres ſunt a- 8
ctiones pœnitentiæ. Prima ante Baptiſmum in adultis de mor-
talibus, & venialibus. Secunda poſt Baptiſmum de mortalibua
etiam in adultis, ſiue doli capacibus. Tertia poſt Baptiſmum de
venialibus.

Quo ad primam, ſciendum, † quòd adultus, ſi doli capax ſu- 9
pra diſcretionis annos exiſtens, niſi veteris vitæ pœniteat, ve-
niens ad Baptiſmum nouam vitam inchoare non poteſt, & ſic
nequit effici nouus homo, iuxta not. *in c. debitũ, & in c. maiores, ſu-*
prà de baptiſ. & eius effect. Et intellige, pœniteat, quantum ad ſo-
lam cordis contritionem & ſinceritatem fidei, quia, vt dicit A-
poſtolus ad Romanos 10. *Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore au-*
tem confeſſio fit ad ſalutem. De exteriori autem pœnitentia dicit i-
dem Apoſtolus ad Roman. 11. *Sine pœnitentia enim ſunt vocatio &*
dona Dei. & refertur *de conſecrat. diſtinct.* 4. tunc valere, *& c. ſine pœ-*
nitentia.

Quantum ad ſecundam, quæ poſt Baptiſmum ab adultis, ſi-
ue à doli capacibus de mortalibus eſt fienda, rectè intelligitur
quod ſupra dictum eſt in diffinitione pœnitentiæ: Pœnitentia
eſt mala acta plangere, &c. & talis pœnitentia totiens eſt iteran-

10 da, quotiens iterata fuêre peccata.† nam, vt dicit Auguſtinus, *inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa maculat, de pœnit. diſtinctione tertia. inanis.* oportet igitur talem peccatorem per aliam pœnitentiam iterum reparari, vt probat Gratianus per multas Sanctorum auctoritates, *de pœniten diſtinct. 3. §. ſed verba, & c. adhuc inſtant cum ſequent.* Circa quod dicit Apoſtolus 1. Corinth. 2. *Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non vtique iudicaremur: dum iudicamur autem à Domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* quaſi dicat, aut peccator ipſe ſe iudicet pœnitendo, aut à Domino iudicabitur vlſciſcendo.

11 Quantum ad tertiam, † quæ de venialibus eſt agenda, quæ humanæ fragilitati, quamuis parua, tamen crebra ſubrepunt, & neglecta faciliter ſubmergunt, ex quo ſemper opus eſt vigilanter inſiſtere, & inſtanter vigilare, vt cùm pullulant in corde primi motus, allidantur ad petram, antequam increſcant, iuxta quod dicit Pſalmiſta: Beatus qui tenebit, ſcilicet gratiam ſibi præſtitam, & allidet paruulos ſuos, ſcilicet primos motus quaſi tenellos infantulos, ad petram, ſcilicet verum Dominum, de quo dicit Apoſtolus 1. Corinth. 10. *Petra autem erat Chriſtus.* Circa quod Hieronymus ad Euſtoch. *de Virginitate ſeruanda. 4. colum. ad finem.* dicit: Nolo ſinas cogitationem creſcere, nihil confuſionis adoleſcat, dum paruus eſt hoſtis interfecerat, elidatur in ſcientia, audi Pſalm. dicentem filio Babylonis, miſera, *Beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, beatus qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram.* quia enim impoſſibile eſt in ſenſum hominis non irruere motum medullarum calore, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ſtatim vt cœpit cogitare, interficit cogitatus,

12 & allidit ad petram, petra autem eſt Chriſtus, &c. † De his tribus actionibus pœnitentiæ patet *de pœnitent. diſtinctione prima, tres actiones. & capitulo ſequent. & de conſecrat. diſtinctione quarta. tunc valere. & capitul. ſine pœnitentia, & capitul. ne quod abſit, & capit. agnat homines. & capitul. omnis qui iam.* Quod autem Auguſtinus dicit *vigeſimaquinta diſtinctione. §. hinc etiam.* videlicet † quòd ni-

13 hil eſt adeo veniale, quod non poſſit fieri mortale, ſanè intelligendum eſt per occaſionem, quia negligens venialia, facilè labitur in mortale, & ſic non numero, ſed ſpecie veniale progreditur in mortale.

14 Ad tertium † quæſitum reſpondetur, quòd ad veram pœnitentiam tria integraliter ſunt neceſſaria, ſi facultas affuerit pœnitentis, videlicet primum eſt cordis contritio, ſecundum eſt oris confeſſio, tertium eſt operis ſatisfactio. Quia enim his tribus modis Deum offendimus, videlicet cogitatione, locutione, & operatione, ideo his tribus modis oportet iniuſtum ad iuſtitiam remeare. Vnde Ioannes os aureum, dicit, perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ſufferre, in corde eius contritio, in ore confeſſio, in opere tota humilitas, hæc eſt fructifera pœnitentia, *de pœnitent. diſtinctione tertia perfecta pœnitentia.* ſic igitur expedit contraria contrariis curari: nam, vt dicit idem Chryſoſtomus: *Omnis res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. infra de regul. iuris, capite primo.* ergo peccata cogitationis deleantur per contritionem, peccata oris per confeſſionem, peccata operis per ſatisfactionẽ, vt quod fuit in complacentia mentis, in diſplicentiam conuertatur, & quod fuit in impudentia locutionis, per oris inſtrumentum in erubeſcentiam euomatur, & quod fuit in arrogantia operis, vel ſuperbia, per ſatisfactionẽ

15 operis allidatur. Ad prædicta † feruntur ſpiritualiter tres mortui à Domino ſuſcitati, videlicet filia archiſynagogi principis ſuſcitata in domo, *Matth. 9.* quaſi ex hoc indicans, peccata cogitationis intra ſcrinium conſcientiæ reſeruata facilius expiari, *de pœnitent. diſtinctione prima, non ſunt hec. & c. qua pœnitet.* filius viduę ſuſcitatus extra portam ciuitatis Naim, *Luc. 7.* quaſi ex hoc indicans, peccatum locutionis extra portam oris, per os etiam expiandum, de quo *de pœnitent. diſtinctione prima.* fleat pro te Lazarus fœtidus in ſepulchro ſuſcitatus, *Ioan. 11.* quaſi ex hoc indicans, peccatum operationis maiori etiam labore, & opere expiandum, *de pœnit. diſtinctione prima quamlibet.* de quibus tribus mortuis ad hoc propoſitum fit mentio *in dicto c. qua pœnit. & de pœnitent. diſtinctione ſecunda. ſicut tribus.* vbi referuntur verba Auguſtini de ſermone Domini in monte, ſic dicentis: Sicut tribus gradibus ad peccatum peruenitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, ita ipſius peccati tres ſunt differentiæ & in corde, & in facto, & in conſuetudine, tanquam tres mortes. Prima quaſi in domo, id eſt cùm in corde conſentitur libidini, altera verò quaſi iam prolata extra portam, cùm in factum procedit aſſenſio. Tertia, cùm in conſuetudinis malæ tanquam mole terrena præmittitur animus quaſi in ſepulchro iam putens. quæ tria genera mortuorum Dominum reſuſcitaſſe, quiſquis legit Euangelium, agnoſcit. vbi gloſ. ſuper verbo, ſuggeſtione, colligit verſus, dicens:

Mens mala, mors intus malus actus, mors foris, vſus
Tumba, puella, puer, Lazarus iſta notant.
Hanc verbo, hunc motu, lacrymando ſuſcitat illum
Chriſtus, & in modico naſcitur æger homo.

De his autem † tribus partibus integralibus veræ pœnitentiæ 16
infra eodem, in c. omnis vtriuſque ſexus. plenius ſum dicturus, ideo pro præſenti ſic ſufficiat tetigiſſe. Ad quæ tanquam ad primam partem rubricæ accedunt iura multa, ſecundùm Ioannem And. videlicet *ſupra de ſumma Trinit. & fide Cathol. c. firmiter, ad finem de electio. c. 2. de tempor. ordina. c. ex tenore, & c. fin. de bigam. c. 1. de officio ordinary, c. 2. & c. inter cætera. de teſtament. & c. teſtimonium, in fine. de præſumpt. c. literas, ad finem. de iureiurand. c. cùm quidam, in fine. & c. ſequent. & c. quanto. & c. ſicut, ſecundo. de cleric. coniugat. c. ſanè, ſecundo. de ſponſalib. c. ad audientiam, de clandeſt. deſponſat. c. cùm inhibitio. de ſponſa. duor. c. accepiſti, de accuſat. c. accuſaſti, de his, qui fil. occid. c. final. de homicid. & c. ſecundo de adulter. c. primo & tertio, de furt. c. ſi quis, de ſortileg. c. primo, de exceſſibus prælatorum. c. clerici, & c. dilectus. de vſurys. c. ſi quis, de ſententia excommunicationis. c. perpendimus.* Item *libro ſexto. de tempor. ordina. c. primo, in fine. de cenſib. c. vltimo. § 1. de hæretic. c. ſuper eo. in fine, & c. accuſatus, §. ſi verò, de pœnitent. c. quamuis, de ſententia excommunicationis, capitul. vltimo. §. primo.* Item in *Clement. de ſepult. capitul. dudum. §. ſtatuimus, de ſtatu monach. capitul. ne in agro. §. ſane. primo, de pœnitent. capitul. cupientes, verſic. nec non. & §. ſequente.*

De ſecunda † parte rubricarum habetur *de exceſſibus prælator. capitul. accedentibus, & in Clement. de reliquys & veneratione ſanctorum. capitul. vno, in fine. & de priuileg. capitul primo poſt principium.* ſecundùm Ioannem Andr. Tu adde quæ notantur per Archidiaconum *ſecunda quæſtione tertia. indulgentia, & de pœnitent. & remiſſio. capitul. final. libro ſexto, & in capitul. indultum, de regul. iuris, lib. 6.* & per Archidiacon. *ſexta quæſtione prima, imitare.* & intendo materiam latiùs proſequi *infra eod. c. quod autem.* vbi eſt gloſ. magiſtra. ad quod etiam accedunt not. *in c. cùm ex eo. infra eod. & in c. abuſionibus, de pœnit. & remiſſio. in Clem.* 17

REPETITIO
IN CAP. MANIFESTA, DE pœnit. & remiſſionib.

Ioannis de Capiſtrano, Iuris Vtriuſque & Theologiæ Doctoris Celeberrimi.

SVMMARIVM.

1 *Peccata manifeſta non ſunt occulta correctione purganda.*
2 *Pœnitentia pro peccati menſura eſt taxanda.*
3 *Peccatum eadem, qua originatur, qualitate, purgatur.*
4 *Accidens in duobus contrarys ſubiectis cadere poteſt.*
5 *Peccatum vt delectabile, ſicut eſt purgandum per contrarium proportionabile pœnæ, ita per accidens qualificatiuum.*
6 *Actus in purgando & extinguendo qualitates eadem requiruntur.*
7 *Peccata manifeſta, qualiter purganda, & de publica correctione, num. 10.*
8 *Publicanus, vnde, vt quis propriè dicatur.*
9 *Ethnici, qui dicantur.*
11 *Argumentum à contrario ſenſu, an & quando ſit validum.*
12 *Peccato ex leuis, an etiam ſcandalum ſequatur, & nu. 22.*
13 *Væ in ſacra ſcriptura comminatio eſt contra peccatores.*
14 *Scandalum, & ſcandalizare, quid.*
15 *Maledicere ſurdo, quid.*
16 *Paruuli in charitate de facili ſcandalizantur, & quaſi palmites teneri ſunt, arundinibusq; aſſimulantur, & nu. ſeq.*
18 *Ioannes Baptiſta à Saluatore commendatus, quod non ſicut arundo vacua & mobilis eſſet.*
19 *Scandalum largè pro quocunque impedimento etiam pietatis gratia adhibito ſumitur.*
20 *Scandala omnium, æqua non ſunt lance penſanda.*
21 *Factum alterius quomodo ſit cauſa ſcandali: & dictũ ſeu factum tale peccandi cauſa dupliciter eſſe poteſt.*

23 *Scan-*

23 *Scandalum ex his quæ publicè committuntur, inducitur.*
24 *Scandalum paſſiuum ſine actiuo, quale.*
25 *Scandalum actiuum ſimul in vno, & paſſiuum in alio, & actiuum ſine paſſiuo. & paſſiuum ſine actiuo.*
26 *Scandalum triplex, videlicet datum & acceptum, datum ſed non acceptum, acceptum ſed non datum.*
27 *Bonum, an ſit omittendum propter ſcãdalum euitandum, diſtinguatur num. 29. 31. & 34.*
28 *Diffiniendum nihil eſt cum ſcandalo, aut faciendum ſeu committendum.*
30 *Prædicatores ſancti à ſecretis contemplationis exeunt ad vitam actiuam ob proximorum charitatem, auditorumq́; neceſſitatem.*
32 *Reipublicæ ſalutem nullis magis tueri conuenit quàm Cæſari.*
33 *Thomas Cantuarienſis res eccleſiæ cum Regis ſcãdalo repetijt, ob quod canonizatus, vbi de eius martyrio, & ſeſti celebratione.*
35 *Perfectis ſua ſimpliciter, id eſt ſine iudicio repetere licet.*
36 *Neceſſe eſt vt veniant ſcandala, verba, & illud, oportet hæreſes eſſe, quomodo exponantur, & num. 37.*
38 *Intentionem tam in bonis, quàm in malis Deus reſpicit, & ſecundùm cauſam, non autem euentum iudicabit.*
39 *Scandalizans epiſcopum, vel presbyterum, Deum ſcandalizat.*
40 *Scandalo pro euitando quis iure, quod in obtinendo beneficio habet, priuari poteſt.*
41 *Scandalis futuris obuiandum, & ad iudicis officium pertinet.*
42 *Irregularis & ineligibilis ob ſcandalum quis cenſetur, & numero ſequenti.*
44 *Iuſtitia diſciplinæ, ſeu veritas diſciplinæ ob graue ſcandalum remittitur.*
45 *Multitudini parcendum non eſt propter ſcandalum, ſi malum quod faciunt, defendant, & quaſi ex auctoritate excuſent.*
46 *Veritas ob ſcandalum, an ſit relinquenda, diſtinguitur.*
47 *Mors potius ſuſtinenda, quàm vita veritas relinquatur, & quod de veritate iuſtitiæ, & nu. 46.*
48 *Iuſtitiæ rigor ad euitandum ſcandalum relaxatur.*
49 *Seueritas in incorrigibiles exercenda.*
50 *Ceſſandum an ſit à doctrina veritatis propter ſcandalum.*
51 *Ioannes Baptiſta mortem potius paſſus eſt, quàm vellet veritati contrarium prohibere teſtimonium, Zacharias lapidatus, Hieremias carceratus, Daniel in lacum leonum miſſus, & Chriſtus crucifixus.*
52 *Veritatem pro ſcandalo euitando, an quis dicere debeat.*
53 *Veritatis proditor eſt etiam non liberè eam, vt oportet, pronuntians, aut defendens.*
54 *Veritatem occultare, an & quando quis poſſit & debeat, & numero 17.*
55 *Veritas alia increata, alia creata.*
56 *Veritas creata tripliciter diffinitur.*
58 *Horrens committere magni ſcandali factum, quod nunquã intendit, ſi voueat, ſi illud committit, ſe intrare religionem Ciſtercienſium, quam non vult, ſed horret, & poſtea illud committat, an prædictã regulam intrare teneatur.*
59 *Clerico niſi ſit primo diſpoſitus, neque publica, neque ſolennis pœnitẽtia imponitur.*
60 *Pœnitentia ſolennis propriè & impropriè, qualis, & quæ imponi non poſſit, niſi ab epiſcopo tantùm, & nu. 61.*
62 *Pœnitentia ſolennis dupliciter dicitur, & quare non reiteretur, numero 70.*
63 *Reconciliatio alia publica, alia priuata.*
64 *Pœnitentia publica de conſuetudine raro imponitur.*
65 *Pœnitentia ſolennis non niſi pro graui & horrendo crimine publico, & vulgatiſſimo imponitur.*
66 *Presbyteri pœnitentiam de occultis tantùm dare poſſunt, & quibus caſibus, num. 67.*
68 *Pœnitentia publica propriè, qualis ſit, & quæ priuata. & numero ſequenti.*
71 *Manifeſtum propriè quod dicitur, quotupliciter ſumatur, ac differat à notorio & occulto, nu. 72. 73. 74. & 75.*
76 *Publicum quotupliciter dicatur, & pro euidenti capitur.*
77 *Euidens aliquando pro manifeſto ſumitur.*
78 *Notorium pluriſariam dicitur, ſed principaliter ſtrictè, largè & largiſſimè, & de triplici notorio ſubdiſtinctio, nu. 79.*
80 *Scientia an ſuper notorio requiratur, & quot homines illud faciant, quoq; populum, & turbam, & nu. 81. & 82.*
83 *Teſtatoris voluntatem in legatis ad pias cauſas tres tantùm teſtes probant, ac etiam presbyter cum duabus mulierculis.*

84 *Peccatum quid, conſideratis cauſis, efficienti, materiali, formali & finali, nu. 87. 88. 89.*
85 *Fur ſemper eſt in mora.*
86 *Teſtamentum nolens intra tempus à teſtatore taxatum, cùm poteſt ſatisfacere, cum mortali peccato & iniuſtè detinet diſpenſanda, & poſt annum, vbi tempus nõ eſt præcisè taxatum, à morte illius executio ad epiſcopum deuoluitur.*
90 *Delectatio quadrupliciter conſideratur.*
91 *Peccata mortalia, grauia & criminalia, quæ & quomodo differant, & num. ſeq.*
93 *Criminalia peccata propriè quot, & num. ſeq.*
95 *Blaſphemia peccatum grauius eſt homicidio.*
96 *Periurium homicidio maius.*
97 *Peccata leuia quæ.*
98 *Peccata mortalia & venialia, quæ generaliter dicantur.*
99 *Occultum quid, & quotuplex, & num. ſeq.*
100 *Secretum quale ſit, & nu. 102.*
101 *Penè occultum, quod dicatur, & quod latens occultum, & numero ſequenti.*
103 *Correctio quid, & quomodo facienda, & principaliter eſt duplex, & num. 105.*
104 *Corrigere & reformare ſi cui mandetur, quod nouerit reformandũ, de inſtantibus intelligitur.*
106 *Bonum ſummum præſentis vitæ, quod.*
107 *Iuſtitia principis deſcriptio, eiuſq; commendatio, num. 109.*
108 *Iuris præcepta circa tria ordinant vnumquemq;.*
109 *Præſidi bono & graui curare congruit, vt pacata & quieta ſit prouincia.*
110 *Correctio fraterna, ad quos pertineat, & ad quos iuſtitiæ correctio, & an & quomodo cadant ſub præcepto, & numero 111. 112. & 113.*
114 *Correctio fraterna, an & quando, & quotupliciter omitti poſſit, & num. 115. & 116.*
117 *Correctioni quatuor ſunt neceſſaria.*
118 *Corrigens, qualis eſſe debeat, & an in mortali exiſtens alios peccatores corrigere tenetur. 119.*
120 *Sacerdotes dum ſunt in crimine, iniungendo pœnitentiã, an & quãdo peccent, & nu. 127.*
121 *Adminiſtrans eccleſiaſtica ſacramenta in mortali exiſtens, an, & quando peccet.*
122 *Prædicator in mortali exiſtens, an peccet.*
123 *Inferiores, an & quomodo ſuperiores corrigere teneantur.*
124 *Prælatorum & ſenum exempla facilius corrumpunt, & magis puniendi ſunt.*
125 *Petrus à Paulo quomodo reprehenſus intelligatur.*
126 *Index in mortali exiſtens, an & quando mortaliter peccet, & numero 128.*
129 *Purgatio, & purgare, quid: vbi de purgatione innocentiæ & conſcientiæ.*
130 *Purgatio triplex, ſcilicet canonica, vulgaris & pœnitentialis, & quid ſit quæq; earum, num. 131. & 132.*

MANIFESTA. Quamquam decretalis hæc breuis ſit, &
vix aliter ſummari poſſit quàm text. dicat, videlicet, ma-
nifeſta † peccata non ſunt occulta correctione purganda, atta- 1
men quia tum ex mea deuotione & executione, tum ex neceſſi-
tate maxima quam inſpicio propter multitudinem & frequen-
tiam peccatorum, cùm peccata quotidie cumulentur, & verè
pœnitentes non nimium augeantur, intendo Domino conce-
dente hunc titulum iuxta puſillitatem ingenij & diuinã gratiam
inſpirandum poſſetenus commentare. Ideo ex verbis ſacræ ſcri-
pturæ hoc capitul. ſic ſummatur: Pro † menſura peccati, taxan- 2
da eſt pœnitentia, hoc dicit. Vel ſic: Iuxta qualitatem peccati,
qualitas pœnitentiæ menſuratur. Vel ſic: Pœnitentia debet pro-
portionari peccato. concordat Moyſes Deut. 25. dicens: *Pro mẽ-
ſura peccati erit & plagarum modus.*
Nota primò, † quod eadem qualitate peccatum purgatur, 3
qua originatur. & ſic eadem qualitas adeſſe debet in cauſa ex-
tinctiua, quæ adeſt in cauſa productiua.
Nota ſecundò, † quod accidẽs cadere poteſt in duobus ſub- 4
iectis contrariis, quia producere, & extinguere, ſunt contraria,
& tamen cadit qualitas in vtroque.
Tertiò nota, † quod ſicut peccatum vt delectabile eſt purgã- 5
dum per contrarium proportionabile pœnæ: ita etiam eſt pur-
gandum per accidens qualificatiuum.

Digitized by Google

6 Quartò nota, † eaſdem qualitates requiri in actu purgando & extinguendo, quæ requiruntur in eodem eſſe nominando. hæc ſecundùm dom. Antonium de Butr. hæc vltra, capediam gloſſam, & primò quæram de aliquibus ſatis vtilibus ad materiam huius capituli pertinentibus. Gloſſa igitur diuiditur in tres partes, Primò declarat, Secundò ſuperaddit, Tertiò excipit. Quæro igitur in hac gloſſa, Cùm decretalis iſta non declaret, quali correctione ſint purganda manifeſta peccata, ſed ſolummodò dicat, quod non ſunt occulta correctione purganda:
7 quæritur ergo, † qualiter ſint purganda? Reſpondet gloſſa per argumenta à contrario ſenſu, cùm dicit textus, quòd non ſunt occulta correctione purganda, ergo ſequitur à contrario ſenſu, quòd debeant purgari publica correctione, *allegat. ſecunda quæſtione prima. capit. ſi peccauerit.* vbi patet, quòd occulta peccata occultè ſunt corripienda, ea ſententia Saluatoris dicentis Matthæi 15. *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum:* ſi autem peccata ſint publica, etiam publicè ſunt corripienda. Vnde ſubdit ibidem Dominus: *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Et ſic patet, quod incipiunt publicari, ſed pro aperta publicatione ſubdit: *Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* & ſic patet expreſsè & publicè peccatum illius ex ordine iuris: publi-
8 canus † enim à publico, publicas, dicitur, quamuis propriè publicanus dicatur conductor vectigalium fiſci, vel rerum publicarum, vel qui publica negotia ſeculi & lucra ſectatur, vt dicit Papias, ſic etiam à publicando dicitur. Vnde dominus Bartol. de Saxoferrato *in rubric. ff. de publican.* quaſi pro quodam ſolatio dicebat quòd publicani dicuntur quaſi publici canes, quia pu-
9 blicè pauperes ſpoliant, vectigalia crudeliter exigendo. † ethnici autem dicuntur pagani, vel gentiles, ſecundùm Hieronymum, aut idolorum cultores, ſecundùm Papiam. Cùm igitur inobediens peccator & rebellis condemnabitur, & per Eccleſiæ ſententiam excommunicatus publicabitur, tanquam infidelis, erit ab omnibus fidelibus euitandus, *3. quæſt. 4. Engelerndã. & extra, de ſentent. excommunic. ſi quem. & 11. quæſt. 3. §. euidenter.* ex ſua igitur culpa etiam occulta ſua peccata fient publica, quia ſecretæ correctioni noluit acquieſcere: quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere, vt dixit Samuel Saul Regi, *1. Regum 15. & 81. diſtinctione. ſi qui ſunt presbyteri.* Vbi in fine ſubditur: Peccatum igitur paganitatis incurrit quiſquis, dum ſe Chriſtianum eſſe aſſerit, Sedi A-
10 poſtolicæ obedire contemnit. De † hac etiam publica correctione dicit Apoſtolus 1. Timot. 5. *Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.* & infra dicit: *Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad iudicium: quorundam autem & ſubſequuntur,* ſcilicet iudicium, quaſi dicat, quòd occulta quæ per occultam correctionem non purgantur, vigore iudicij ſunt publicanda, vt per maiorem erubeſcentiam affectus tædio criminoſos debitæ correctioni humiliter ſe ſubijciat, vt ſaluetur. Vnde dicit Apoſt. 1. Cor. 5. *Ego quidem iudicaui, vt qui ſic operatus eſt,* ſcilicet peccatũ fornicationis, intelligitur tñ de quolibet mortali, ſi incorrigibilis ſit peccator, & in iudicium deducatur. Vnde ſubdit: *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

Circa hanc reſponſionem gloſ. cùm dicit, immò quæ publi-
11 cè peccauit, &c. quæro, an ſemper † licitum ſit & validum in iure argumentum à contrario ſenſu? Reſpondeo breuiter quòd non, immò fallit, quotieſcunque habet repugnantiam iuris, vel reſultat abſonus intellectus, vt plenè not. *in c. vno, in gloſ. ſecunda, de ætat. & qualit. libro 6. & in c. ſecundo & in c. ſignificaſti, in gloſſa magna. verſic. ſed ibi, ſupra de foro compet. & 1. quæſt. 1. ſi quis à ſimoniacis, in vltim. glo.* & vt clarius habeas veritatis medullam, diſtingue: nam aut determinatio poſita in iure refertur ad ius, aut ad factum: ſi ad ius, valet argumentum à contrario ſenſu, *2. quæſt. 1. nos in quenquam. 56. diſtinct. presbyterorum, & c. cùm Apoſtolica, in fine. & ibi concordantia & ff. de offic. eius, cui mandata eſt iuriſdict. l. 1.* & hoc verum, niſi contrarium reperiatur expreſſum in iure, nam tunc ſtatur ſuo expreſſo, *1. quæſt. 1. quos conſtiterit. cum ſuis concordant. de ætat. & qualit. c. indecoram, & in d. c. 2. ſupra de foro competent. & C. de epiſcopis & cleric. l. conuenticulam, cum ſimilibus.* vel aliter ſolui poteſt, quod fortiſſimum eſt tale argumentum, vbi verbum canonis, vel legis ponitur cauſatiuè, ſecus ſi ponatur narratiuè, vel modaliter, vt not. in Specul. *de diſput. & alleg. Aduocat. §. poſt hæc. verſ. vel non obſtat* *ſenſus.* & per Azon. *in brocardis, ſub rubr. contrarius ſenſus legis, &c.* ſecundùm Ioan. And. *in c. publicato. ſupra, de elect. in gloſ. vlt. verſ. tertia opinio, licet falſa.* ſi autem determinatio legis referatur ad factum, tunc non valet argumentũ à cõtrario ſenſu, & in hoc caſu quñq; exprimit cauſam faciendi, *18. quæſt. 2. nullus. & 1. quæſt. 3. Saluator.* quandoq; exprimit qualitatem facti, *17. quæſt. 1. Gonſaldus. 50. diſt. ſi qua fœmina.* quandoq; facientis qualitatem, quæ eſt de pœnitenti, *50. diſt. ſi duo, vel quatuor eſſe ſolet. 1. quæſt. 1. quos conſtiterit.* quandoq; patiẽtis qualitatem. *33. quæſt. 2. interfectores.* quãdoq; tollit exagreganonem, *26. quæſt. 6. presbyter. 32. quæſt. 2. Lotharius.* quandoq; tollit dubitationem, *17. quæſt. 1. quæ bona.* facit *ſupr. de regul. c. ſicut tenor,* cum ibi not. ſecundũ Archid. *in d. c. Gonſaldus.* In ead. gl. ibi, *& hoc,*
q̃rit gloſ. † an hoc procedat ita in leuibus, ſicut in grauibus pec- 12
catis? Et reſpõdet gloſ. quod ſic, vt ſedetur ſcandalum, & nihil aliud allegat. præſupponit ergo glo. quòd etiã ex tali leui peccato ſecutum ſit ſcãdalum. ad hoc facit quod dicit Dñs Matth. 18. *Væ mundo à ſcandalis, neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala, væ autem homini*
illi, per quem ſcandalum venit. Væ † autem in ſacra Scriptura cõmi- 13
natio quædã eſt contra mortaliter peccantes, vt patet Matth. 23. vbi Dñs totiens ingeminat, væ, cõtra ſcribas & Phariſæos hypocritas, & ſic in ſimilibus. Vnde in illo eod. cap. Matth. 18. præmiſit: *Qui aũt ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Ex quibus verbis tria ſunt breuiter annotanda, vide-
licet. Primum eſt, † quòd ſcãdalum idem eſt quod ruina. Vnde 14
ſcandalizare idem eſt, quod ſubitò cõmouere, & occaſionẽ ruinæ dare, vt dicit Papias. Generaliter autẽ à Doctoribus ſic diffinitur: Scandalũ eſt dictum vel factum minus rectũ, præbens occaſionem ruinæ. Vnde Hieron. ſuper illo verbo, Marc. 15. ſcis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt, dicit, quñ legimus, quicunq; ſcandalizauerit, hoc intelligimus qui dicto vel facto occaſionem ruinæ dederit. & ibidem dicit, quod Græcè ſcandalum dicitur, nos offenſionem vel ruinam & impictionem pedis poſſumus appellare, & ſic patet ſecundùm Hieronymum, quòd ſumitur ſimilitudo corporalium ad ſpiritualia: nam ſæpè contingit quòd aliquis obex ponitur alicui in via corporali, cui impingens diſponitur ad ruinam, & talis obex ſcandalum *nominatur.* Similiter in proceſſu viæ ſpiritualis, aliquis diſponitur ad ruinam ſpiritualem per dictum vel factum alterius, in quantùm, ſcilicet aliquis ſua admonitione, vel inductione, aut exemplo alium trahit ad peccandum, & hoc propriè dicitur ſcandalum. Vnde & Dominus mandat Leuit. 19. *Non maledices ſurdo, nec*
coram cæco pones offendiculum. Maledicere † ſurdo, eſt abſenti de- 15
trahere: imponere offendiculum cæco, eſt proximum ſuo malo exemplo ex verbo vel facto ad peccatũ impingere. hinc Pſal. orabat, dicens: *Cuſtodi me Domine à laqueo quẽ ſtatuerunt mihi, & ab ſcandalo operantium iniquã.* & Apoſtolus ad Roman. 14. dicit: *Hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratri, vel ſcandalum.* & Magiſter ſent. *in 1. diſt. 17. c. 3.* dicit: *Nam in quo ſcandalum non eſt, vtiq; perfectus eſt.* hoc dicit propter illud verbum Ioannis *in ſua 1. can. in 1. capite* dicentis: *Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.* Patet ergo quòd ſcandalum ibi intelligitur pro mortali cauſatiuè & effectiuè.

Secundum notabile eſt, † quòd puſilli, & imperfecti, & par- 16
uuli in charitate, vt neophiti & nouitij de facili ſcandalizantur, Eccl. 7. *Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrũpere iniquitates, ne fortè extimeſcas faciẽ potentis, & ponas ſcandalũ in agilitate tua.* Magni autẽ, id eſt imperfecti non ſcandalizantur. Pſal. *Pax multa diligentibus legem tuã, & non eſt illis ſcandalũ.* vbi gloſ. dicit, puſillorũ eſt ſcãdalizari, & Hiero. ſuper Matt. 15. dicit: *Qui ſcãdalizatur paruulus eſt, maiores enim ſcandala non recipiunt.* patet namq; & euidẽter apparet, ꝙ paruuli pro modico offendũtur, & plorant. ſic ẽt paruuli in vita ſpirituali. ex quo dicebat Apoſtol[us] 1. Cor. 13. *Cùm eſſem paruulus, loquebar vt paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus: quando autem factus ſum vir, euacuaui ea, quæ erãt paruuli.*
Sunt equidẽ † tales paruuli quaſi palmites teneri, quos faciliter 17
pruina collidit potius quã arbores roboratas. Pſalm. *Et occidit in grandine vineas eorum & moros eorum in pruina.* Aſſimilantur etiam tales paruuli arundinibus quæ faciliter omni vento circumferantur & agitantur, vt teſtatur Apoſtolus *ad Ephes. 4. donec occurramus omnes in veritatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, vt iam non ſimus paruuli*
fluctuantes & circumforanei omni vento doctrinæ. † Hinc & Saluator 18
noſter intendens commendare Ioannem Baptiſtam de perfectione dicebat ad turbas, quæ de facili turbantur & fluctuant,

quid

quid exiſtis in deſertum videre arundinem vento agitatam? Matth. 11. quaſi diceret, Ioannes non eſt ſicut arundo vacua & mobilis, ſed eſt vir perfectus, conſtãs & firmus, in charitatis veritate fundatus, pro quo & Apoſt. genua ſe flectere dicebat ad patrem pro Epheſeis confirmandis, orans & dicens, huius rei gratia flecto genua mea, & *infrà, vt det vobis ſecũdùm diuitias gloriæ ſuæ virtutẽ corroborari per ſpiritum eius in interiorẽ hominem habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris in charitate radicati & fundati, &c.* ad Epheſ.

Nec obſtat huic ſententiæ, quod videtur poſſe obiici de perfectiſſimo Chriſto, qui ſe dixit ſcandalizatum à Petro Matth. 16.
19 dicens, *vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi*, &c. † Ibi quippe ſcãdalum largè ſumitur pro quocunque impedimento, etiam gratia pietatis adhibito. Volebat enim potiùs quodam pietatis affectu, Chriſti paſſionem retardari & impediri, quaſi diceret, nolo te mori, cui Chriſtus, volo pro te mori. Vnde & Ioan. *ibidẽ* dicit, error Apoſtoli de pietatis affectu veniens, nũquàm incentiuum videtur eſſe diaboli. Hinc & Bernar. dicit in *tract. de præcepto & di-*
20 *ſpenſatione.* † *Non omnium ſcandala æqua ſunt lance penſanda, aliter namq; accipienda ſunt ſcandala puſillorum & aliter Phariſæorum. Illorum quippe ſcandalum de ignorantia iſtorum de malitia deſcendit, illi ſcandalizantur, quia veritatem neſciunt: iſti quia oderunt*, &c.
21 Tertium notabile eſt, † quod dictum vel factum alterius poteſt eſſe alteri cauſa peccãdi duobus modis: primo videlicet per ſe, alio per accidens. Per ſe namq;, quando aliquis ſuo malo verbo vel facto intendit alium ad peccandum inducere, vel etiam ſi ipſe hoc non intendat, tamen ipſum factũ eſt tale quod de ſui ratione eſt inductiuum ad peccandum, vt cùm aliquis publicè peccat. Ex quo Apoſt. inſurgit ardentiùs 1. Timoth. 5. *cap. peccantes coram omnibus argue, & vt cæteri timorem habeant*: quaſi dicat, ſicut ex peccato eorum publico cæteri inductionem ſumpſerunt ad peccandum, ita ex correctione publica terreantur: nam

Oderunt peccare boni virtutis amore;
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

& hoc intẽdit noſtra decretalis, & glo. cùm dicit, vt ſedetur ſcã-
22 dalum, † quaſi dicat, cùm aliquis facit aliquid publicè quod habet ſimilitudinẽ peccati, quamquàm leuis, ex quo reſultat malũ [illegible] plum, & tunc ille qui huiuſmodi actum facit, propriè dat
23 [illegible] nem ruinæ, † & vocatur ſcandalum actiuum per ſe: nam [illegible] dalum inducitur ex his, quæ publicè committuntur, vt not. [illegible] *in. ſed illud.* & faciunt not. in *cap. 2. ſuprà de nou. oper. nunc.* ex [illegible] Apoſto. commonet, ab omni mala ſimilitudine abſtinere [illegible] n dicit 1. Theſſal. 5. *ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* & Auguſt. in [illegible] *de paſtoral.* dicit, *qui in conſpectu populi male viuit, quantum in illo eſt, eum à quo attenditur occidit: & in lib. de o[illegible] dicit idem, nõ tantum curemus habere bonam conſcientiam, ſed quantum poteſt noſtra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis humana curemus nihil etiam facere, quod veniat in malam ſuſpicionem infirmo fratri.* Ad quod *ſuprà de renunc. cap. niſi cum pridem. §. pro grani quoq; ſcandalo.* vbi eſt optima gloſſ. Hinc & Apoſtolus dicit 1. *Corinth.* 8. *ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.* quæ verba referuntur etiam in *dicto §. pro grani & in c. cùm ex iniuncto ſuprà de non. nunc.*
24 † Per accidens autem verbum, vel factum vnius eſt alteri cauſa peccandi, quando & præter intentionem operantis, & præter cõditionem operis aliquis malè diſpoſitus ex huiuſmodi opere inducitur ad peccandum, vt cùm aliquis inuidet bonis aliorum, & tunc ille qui fecit huiuſmodi actum rectum, non dat occaſiones quãtum in ſe eſt, ſed alius ſumit occaſionem, iuxta illud Apoſt. ad Rom. 7. *Occaſione autem accepta peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam.* Eccleſiaſt. 26. *in filia non auertente ſe firma cuſtodiam, ne inuenta occaſione abutatur ſe.* Tunc ergo tale ſcandalum dicitur paſſiuum ſine actiuo, quia ille qui rectè agit quantum in ſe, nõ dat occaſionem ruinæ, quam alius patitur. Vnde damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non alij imputare, *de regul. iur. cap. damnum. libro ſexto.* Et ideo cùm audiſſet Dominus ab Apoſtolis dicentibus, Matth. 15. *ſcis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt*, reſpondens ait, *omnis plantatio, quam nõ plantauit pater meus, eradicabitur, ſinite eos*, &c. quaſi diceret, de
25 ſcandalo non eſt curandum. † Quandoq; ergo contingit quod ſit ſimul ſcandalum actiuum in vno, & paſſiuum in alio, puta cùm ad inductionem vnius alius peccat. Quandoque autem eſt ſcandalum actiuum ſine paſſiuo, vt cùm aliquis verbo, vel facto inducit aliquem ad peccandum, ſed ille non conſentit, vt patet de Suſanna. Dan. 13. vbi Daniel dixit illis malis ſacerdotibus, & iudicibus, *ſic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timentes loquebãtur vobis, ſed non filia Iuda ſuſtinuit iniquitatem veſtram.* Quandoque verò eſt ſcandalum paſſiuum ſine actiuo, vt cum quis occaſionem ſumit ad peccandum ex licito facto alterius, vt *ſuprà.* † vnde ad 26
verificationẽ gloſſ. meæ oportet conſiderare triplici modo ſcandalum, videlicet datum & acceptum, datum ſed nõ acceptum, acceptum ſed non datum: primis duobus caſibus glo. verum dicit, tertio verò caſu eſſet gloſſ. falſa, quia non debet quis ſine ſua culpa puniri, vt *in c. ſine culpa. de regul. iur. lib. 6.* Et ſciendum, † ex 27
quo de ſcandalo loqui cœpimus, quod cum illa vulgata contraria dicta narrantur, videlicet Greg. ſuper Ezech. dicentis, in quãtum poſſumus ſine peccato, *vitare* proximorum ſcandalũ debemus: ſi autem de veritate ſcãdalum oritur, vtilius ſcandalũ naſci permittitur, quàm veritas relinquatur: & refertur *infrà de regu. iur. cap. qui ſcandalizauerit.* Cui dicto videtur obſtare illud ſumptum ex regiſtro eiuſdem Grego. dicentis, † nihil cum ſcandalo diffi- 28
niendum, *ſuprà de præſcript. nihil prodeſt.* & gloſſ. *in cap. cùm decorem. ſuprà de cleric. coniuga.* dicit, nihil cum ſcandalo faciendum eſt: & Bernard. in quadam epiſtola dicit, conſtat vbi veritas neceſſaria in cauſa non eſt, nec licitè ſcãdalum quodlibet poſſe committi, nec iuſtè præcipi, nec innoxiè conſentiri. † Recurrendum 29
eſt igitur pro ſolutione iſtorum contrariorum ad talem diſtinctionem, videlicet, quia aut bonum omittendum propter ſcandalum euitandum, eſt ſpirituale, aut temporale. Si ſpirituale, aut eſt de neceſſitate ſalutis, & non debet omitti, quia omiſſio eſſet culpa mortalis, quæ totaliter eſt euitanda, immò etiam & venialis, quãtum eſt poſſibile, plus enim tenetur tibi quilibet apud Deum quàm aliis, Cant. 2. *ordinauit in me charitatem*, de quo ordine habetur *prima diſtinct. cap. 1. & 42. diſtin. quieſcamus.* Ex hoc enim dicitur quod omnis ordinata charitas incipit à ſeipſo, vt in *l. debere. C. de fideicom. lib.* aut tale ſpirituale bonũ non eſt de neceſſitate ſalutis, vt facere eleemoſynam de ſibi neceſſariis & ſimilia, & tunc aut ſcandalum procedit ex propria malitia excitantis ſcandalum, vt quia vult impedire prædicationem & ſimilia, & tunc pro quocunque ſcandalo non eſt veritas relinquenda, vt contrarium veritati doceatur, ſed pura veritas. Actus autem prædicandi & ſimilia conſilia licet aliquando differantur vt ceſſet ſcandalum, attamen quibus ex neceſſitate incumbit, vt ex prælatione vel iniuncto officio non debent omittere. Vnde Apoſt. 2. Timoth. 4. *prædica verbum, inſta opportunè, importunè*, &c. & Eſa. 58. dicit Dominus. *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, &c.* de cuius prædicationis deſcriptione & ordine *43. diſtinctio. ſit rector. & 86. diſtinct. cum multa.* † Sancti quippe prædicatores à ſecretis contempla- 30
tionis exeunt ad vitam actiuam propter proximorum charitatem & neceſſitatem auditorum, vt dicit beatus Grego. 17 *moral. cap.* 7. de quo plenè *in dicto libro quaſi à princip. vſque ad 23. chart.* Vnde idem Gregor. dicit quod prædicator debet eſſe fortis, audax & feruens, ſanctus, perfectus & iuſtus ad ſimilitudinem equi, de quo 31. *moral. cap. 6. & 8.* & appropriat Paulo: ex hoc enim Phariſæi ſcandalizabantur de prædicatoribus Chriſti, quos deſpiciendos docuit, Matth. 15. *ſinite illos &c. vt ſuprà.* quandoque autem ſcandalum ex infirmitate, vel ignorantia venit, & huiuſmodi ſcandalum eſt puſillorum, quibus interdum ſpiritualia opera ſunt occultanda vel differenda, vbi non imminet periculum quouſque reddita ratione huiuſmodi ſcandalum ceſſet, vt vult Apoſt. 1. Cor. 8. *dicens, videte aũt, ne forè hæc licentia veſtra offendiculũ fiat infirmis: ſi enim quis viderit eũ qui habet ſcientiã in idolo recumbentẽ, nonne conſcientia eius cũ ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolotita, & peribit infirmus in tua conſcientia frater, propter quẽ Chriſtus mortuus eſt? ſic aũt peccantes in fratres & percutientes conſcientiã eorum infirmã in Chriſtum peccatis, quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrẽ meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.* ſic & Chriſtus, cùm nõ teneretur ſoluere quicquam accipientibus didragma, dixit Petro: *vt aũt non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamũ, & eum piſcẽ qui prior aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illũ ſumens da eis pro me & te: ſi aũt poſt redditã rationem & veritatem oſtenſam adhuc quis ſcandalizatur, ſibi imputetur, quia iam non ex ignorãtia, vel infirmitate, ſed ex propria malitia procedit, ex quo non ſunt omittẽda bona.* Act. 4. *Petrus vero & Ioãnes reſpondentes dixerunt ad eos, ſi iuſtum eſt in conſpectu Dei vos potiùs audire quàm Deum, iudicate: non enim poſſumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui, &c.* & hoc de primo membro. † Si autem eſt bo- 31
num temporale, & tunc aut temporalia ſunt nobis ad conſeruandum commiſſa, ſicut bona Eccleſiæ committuntur prælatis, vt *de donatio. cap. ſecundo. C. de ſacroſanct. eccleſ. l. iubemus. & in Authen.*

Ttt 4

in orbem. qui rei. & argum. in l. vna, §. & vt lex. C. de rei vxo. act. ſic & bona communia reipub. committuntur rhetoribus. Vnde di-
32 citur, † ſalutem reipub. tueri nulli magis conueniit quàm Cæſari, *ff. de offic. praeſid. l. 2.* de cuius reipub. defenſione ſatis habetur 23 *quaeſtio. 8. vt pridem. & cap. ſimpliciter.* Talium igitur conſeruatio ſicut aliorum depoſitorum eſt de neceſſitate, *ſupra depoſ. cap. bona fides. & ff. de depoſi. l. prima. §. ſi res. & per totum.* vnde talia non ſunt propter ſcandalum dimittenda, ſicut ea quæ
33 ſunt de neceſſitate ſalutis, *vt ſuprà.* † Inde beatus Thomas Cantuarienſis repetijt res Eccleſiæ cum ſcandalo Regis, & ſanctus Martyr propter hoc canonizatus eſt: pro quo ſatis videtur emanaſſe *decretalis, quicunque. de ſententia excommunicatio. libr. ſexto.* & de eius martyrio habetur *in c. ſicut dignum, ſupra de homicid.* & de eius feſti celebratione habetur *in c. cum decorem. in gloſſ. pen. ſuprà*
34 *de vita & honeſta clerica.* † Si verò temporalia non ſunt talia, ſed ſunt propria quo ad dominium & proprietatē, & timeatur ſcandalum oritur ex ignorantia vel infirmitate aliorum, vt *ſuprà*, tūc vel totaliter dimittenda ſunt, vel aliter eſt ſcādalum ſedādum, vt per admonitionem, vel mollem ſermonem, *quia molle verbum frangit iram, & durus ſermo excitat furorem*, Prouerb. 15. ſi vero ſcandalum oriatur ex malitia, ſibi imputet qui ſcandalizatur, quia daretur malis rapiēdi occaſio, quod eſſe non debet, vt *in proœm. decretal.* ibi, *ideoq; lex proditur, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur.* per quam humanum genus &c. & alle. vt humana coerceatur audacia, & tuta ſit inter improbos innocentia, *quarta diſtinctio. cap. factæ ſunt autem leges.* Vnde ex tali ſcandalo donare, vel non repetere eſt nociuum reipub. & ſibimet retinenti eum mortali propter malitiam & dolum ſuum, qui ſibi patrocinari non debet, *ſuprà de reſcript. cap. ex tenore. & cap. ſedes.* nec debet quis ex alieno aut ſuo dolo lucrari, *prima quaeſtio. 5. ex hac itaque. & C. de tranſact. l. tranſactione finita.* & ita oportet intelligere illud Dominicum conſilium, Matth. 5. *qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*, hoc eſt ne ex infirmitate vel ignorantia ſcandalizetur. ſic & illud Apoſtoli, 1. Corinth. 6. *ſecularia igitur iudicia ſi habueritis contemptibiles qui ſunt in Eccleſia illos conſtituite ad iudicandum, ad verecundiam veſtram dico: ſic non eſt inter vos ſapiens quiſque qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum.* Hoc enim ideo dicebat Apoſtolus, quia ſubmittebant in iudicio infidelium, & c. ſequitur, *ſed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? iam quidem omnino delictum eſt in vobis quod iudicia habetis inter vos, quare non magis iniuriam accipitis, quia non magis fraudem patimini.* vbi dicit glo. ordinaria qui abſtulerit tua, noli repetere, ſed tamen hoc ſecundùm veniam infirmis Apoſto. concedit, cùm ſinit in Eccleſia talia iudicia finiri inter fratres fratribus iudicātibus: extra Eccleſiam verò hoc fieri terribiliter vetat. Vt autem prædicta verba Auguſt. *ſcilicet in enchi.* quibus ait, *peccatum, eſt iudicium habere contra fratrem*, ſanè intelligantur, dicendum eſt hic quid in huiuſmodi liceat vel cōueniat perfectis, & quid nō, & quid liceat infirmis & quid non.
35 † Perfectis igitur licet repetere ſua ſimpliciter, ſcilicet ſine cauſa, ſine lite, ſine iudicio, ſed non conuenit eis inde mouere cauſam ante iudicem. Infirmis verò licet mouere cauſam ante iudicem, repetere ſua, & iudicium habere contra fratrem, ſed non contentioſè, vel fraudulēter, nec apud infideles iudices: omnia ſunt verba gloſſ. Sic etiam intelligendum eſt illud dominicum, verbum, Lucæ 6. *qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas ſupradicto ſcilicet modo, &c.* vides ergo quā neceſſaria eſt proximo bona fama tua ne de te ſcandalizentur, vnde & Dominus ait Matth. 18. *væ mun-*
36 *do à ſcandalis:* † neceſſe eſt enim, id eſt vtile, vt veniant ſcandala. vbi Hier. dicit, ſicut neceſſe eſt ignem calere & niuem frigere, ita neceſſe eſt vt iniquitas mundi, erroribus plena, ſcandala pariat: perfectorum verò charitas pietatis operibus luceat, & intellige, vtile ſcilicet bonis, quia vt dicit Auguſt. *nunquàm Deus permitteret*
37 *mala fieri, niſi eliceret inde bona*, & Apoſt. 1. Corinth. 11. dicit, † *nam oportet hæreſes eſſe, vt & qui probati ſunt manifeſti fiant in vobis. Item vtile erit. quia multi damnantur, ex quibus manifeſtabitur diuina iuſtitia & ſanctorum gloria augmentabitur.* Pſal. *lætabitur iuſtus, cùm viderit vindictam: ſed ne ſcandalizaret ſe propter talem vtilitatem, crederet excuſatum, ſubiungit, veruntamen væ illi per quem ſcandalum venit.* væ. id eſt, æterna damnatio, Apocal. 8. *væ, væ, væ habitantibus in terra.* Licèt enim multa bona ſubſecuta ſunt ex Domini paſſione, tamen crucifixores eius non minus peccauerunt, quia hoc inique voluerunt, vnde non iudicatur ſecundùm vtilitatem quæ inde prouenit, ſed ſecundùm exitum, quem intendit: vnde dicitur,

Careat ſucceſſibus opto
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.

Nam † tam in bonis quàm in malis Deus intentionem reſpicit, 38
& ſecundùm cauſam, nō ſecundùm euentum iudicabit omnes in fine dierum, Matth. 20. *voca operarios & redde illis mercedem.* & Luc. 16. *redde rationem villicationis tuæ, ſubditur & laudauit Dominus villicum iniquitatis, eo quod prudenter feciſſet.* Vnde patet quod laudauit intentionem. Hinc & Apoſt. ad Rom. 3. & *ſic aiunt, nos quidam dicere, faciamus mala, vt veniant bona. quorum damnatio iuſta eſt*, q. d. *non ſunt facienda mala, vt veniant bona* &c. Et quia ita periculoſum eſt ſcandalizari ſiue ſcandalizare, cùm prohibuiſſet ſcandalū actiuum, prohibet etiam & paſſiuum, d. ſi aūt manus tua, id eſt, quicunq; earū ocius & adiutor vel pes tuus, id eſt, quicūque ſollicitus curſor ad tua negotia peragenda, & ſi oculus tuus, id eſt, conſiliarius quicunq; vel prouiſor ſcandalizat te, abſcinde ſcilicet ſocietatem talium, diſrumpe, & proijce, id eſt, talem curſorem remoue & erue, id eſt, talem conſiliarium euerte, &c. De his per Tho. 2. 2. *quaeſtio. 43.* vbi ſatis extendit tractatum. Tangit etiam Archidia. 45. *diſtinct. licet. & cap. ſed illud. & de conſecra. diſtinct. ſecunda. cap. prima. inquit hæreſis. & ſuprà de non. oper. nuncia. cap. ſecundo.* & per Raynu. *in ſum lib. 3. cap. de ſcandalo & perplexitate, & 93. diſtinct. cap. ille.* vbi dicitur, † quod qui ſcandalizat Epi- 39
ſcopum vel presbyterum, ſcādalizat Deum, & meritò cùm ſint Chriſti Dei, teſtāte Pſalmiſta, qui dicit in perſona Dei, *nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Item *in cap. cum olim. ſuprà de cleri. coniug.* † notatur quod propter ſcandalum 40
euitandum poteſt quis priuari iure, quod habet in beneficio obtinendo, non tamen in obtento, & idem not. *ſuprà de præbend. cap. cùm teneamur. & cap. cùm non ignores.* Item *in cap. Ioannes. ſuprà de cleri. coniuga. not.* † quod futuris ſcandalis eſt obuiandum 41
quantum fieri poteſt bono modo, quod ad officium iudicis pertinet, *ff. de vſufruct. l. æquiſſimum.* Item præcauendum eſt, quod vituperari poteſt, *ſuprà de ſeru. non ordin. cap. 1.* Item *in dicto cap. Ioannes.* dicitur, quod præcauendum eſt ſcandalum inter coniugatos, & quod mulier de facili ſcandalizatur, ſi maritus portat eleemoſynam. *& in cap. quàm ſit graue ſupra de exceſſib. prælat.* dicitur, quod graue eſt ſcandalum inter coniuges. † Item propter [illegible] an- 42
dalum cenſetur quis irregularis, *ſupra de homicid. c. ex lit.* [illegible] & ibi not. in gloſſ. facit *cap. cùm olim. ſupra de cleric. coniug.* † [illegible] 43
propter ſcandalum efficitur vel cenſetur quis ineligibilis, v[illegible] dictis proximis iuribus. Item propter ſcandalum receditur [illegible] ſeueritate pœnarum, non autem à veritate facti, 44 *diſtinct. ca[illegible] rimoſ. acti ſupra de tempo. ordina. cap. ſanè. & 51. diſtinct. cap. primo,* [illegible] *ne. & ibi no.* † Item propter graue ſcandalum remittitur [illegible] 44
plina iuſtitiæ, aut veritas diſciplinæ, vt declarat gloſſ. *in* [illegible] *cap. niſi cùm pridem. §. pro grau. ſuper verba, diſtinguendum.* [illegible] *de renunc.* & hoc eſt, quod dicit Gregor. ſuper Ezech. [illegible] 7. cùm ait, *veritas enim bona vita & iuſtitia, nunquàm deſerenda eſt, diſciplina autem quando neſcit, videlicet quando multitudo peccantium eſt in cauſa non tamen defendere volunt malum, quod faciunt, vel excuſare, argum. 44. diſtinct. c. comeſſationes, vbi de hoc. & 50. diſtinct. cap. vt conſtitueretur. & ſupra de cleri. excommu. c. latores.* † ſi verò defendere vo- 45
lunt malum quod faciunt & excuſare illud quaſi ex authoritate tunc multitudini parcendum non eſt, propter ſcandalum, *de pœn. diſtin. 6. cap. 1 in fin. & argumen. 86. diſtin. c. plurimas. & 7. quaeſt. 1. cum autem. verſic. ferrum.* de quo per Ioan. Andr. *in d. c. ſanè. in nouella ſup. de tempo. ordin.*

Cùm igitur quæritur, † an propter ſcandalum ſit veritas relinquenda, 46
reſpondet gloſſ. *in d. c. qui ſcandalizauerit. infra de regul. iur.* quod veritas triplex eſt, ſcilicet bonæ vitæ, quæ nunquā omittenda eſt propter ſcandalum, & ad quēlibet pertinet. Alia iuſtitiæ, quæ ad iudicē pertinet, alia diſciplinæ quæ pertinet ad prælatū. In his duabus quandoq; aliqua dimittuntur propter ſcādalum, 50. *diſt. vt conſtitueretur.* & intellige hoc dictū de his, quæ diſpēſabilia ſunt, & tale ius eo quod diſpēſabile eſt, veritas appellatur, & de hoc dictū fuit *ſup. de tempo. ordi. c. ſanè.* & quod dicitur ibi, veritatē iuſtitiæ, intellige ſecundùm quod hic dicitur ius cōmune: quandoq; ius indiſpenſabile eſt, 1. *q. vlt. & ſi illa.* De tali ergo loquitur *d. c. qui ſcādalizauerit.* quia tale ius, ſcil. indiſpēſabile, pro nullo ſcandalo relaxandū eſt, ſed qñ ius cōmune eſt diſpenſabile, propter ſcandalū receditur à iure, 50. *diſt. vt cōſtitueretur. & 1. q. vlt. diſpēſationes. & c. exiguū.* ſimiliter nō licet à iuſtitia recedere, ſi iuſtitia ſumatur ethicè, quia refertur ad veritatem vitæ. De veritate igitur vitæ clariſſimum eſt, quod nullo modo debet omitti, *quia non ſunt facienda mala vt veniant bona*, ad Roma. 3. nam contra

contra bonos mores nulla lex vel conſtitutio aut conſuetudo,
vel præſcriptio valet, 8. *diſtinct. quæ contra mores. & 32. quæſtio. 7.
c. flagitia.* facit quod not. 11. *quæſt. 3. inter verba. 22. quæſt. 2. primum, in*
47 *princip. 32. quæſt. 5. ita ne.* † Pro hac igitur viræ veritate potiùs ſu-
ſtinenda eſt mors quam relinquatur, iuxta quod dicit Apoſto-
lus ad Roman. 8. *certus ſum enim quia nec mors, nec vita.* & infrà, *ne-
que alia creatura poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto
Ieſu Domino noſtro.* & 1. Cor. 9. dicit, *Bonum eſt enim mihi magis mo-
ri, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* & Act. 21. dicit, *ego enim ſolùm
non alligari, ſed etiam mori in Hieruſalem paratus ſum propter nomen
Domini Ieſu.* & Philoſoph. dicit 3. Ethi. *melius eſt mori quàm contra
virtutes agere, & potius debet quis pati omnia mala quàm agere con-
tra conſcientiam, 32. quæſtio. 5. ita ne.* & ſuprà *quod met. cauſ. cap. ſa-
cris.* & gloſſ. *in cap. inquiſitioni infrà de ſenten. excommunicat.* De ve-
ritate iuſtitiæ dicit Ang. & Thom. *vbi ſup.* quod pœnarum infli-
ctio eſt ad finem cohibenda peccata: ergo cùm veriſimiliter re-
ſultaret contrarium, debet ſuperſederi & iuſtitia mitigari. Circa
hoc tamen diſtingui debet, quia aut eſt iuſtitia iuris diuini, aut
iuris poſitiui. Si diuini, non eſt relinquenda propter ſcandalum,
quia ius diuinum eſt indiſpenſabile, & de tali iuſtitia intelligi-
tur illud Eccleſiaſt. 4. *pro iuſtitia agoniZare pro anima tua & vſque ad
mortem certa pro iuſtitia & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.* Et
Matth. 5. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.* & Matt.
10. *nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt oc-
cidere,* facit 43. *diſtinct. ſcimus.* & quod not. *in d. cap. & ſi illa.* ſi autem
48 eſt iuſtitia iuris poſitiui, quod eſt diſpenſabile, & † tunc ad eui-
tandum ſcandalum rigor iuſtitiæ relaxatur, vt in *d. cap. vt conſti-
tueretur, cum ſimil. ſuperiùs allegatis, & 1. q. 7. c. quoties. 2. & 13. q. 4. non
poteſt.* vnde verſus

Ob populum multum crimen pertranſit inultum.

de quo per glo. *in d. c. ſanè. ſuprà de temp. ordi. & 23. q. 4. ipſa pietas. &
50. diſt. domino ſancto.* Et intelligendum quod tunc demùm rigor
relaxatur & multitudini parcitur, cùm non ex pertinacia & au-
thoritate malefacta defendunt, vt *ſuprà* dictum eſt per iura *ſupe-
riùs* allegata, ad quod accedit quod not. 82. *diſt. quia aliquãti.* aliàs
incipit, *ſed quia in ſi ibi, quia ferro neceſſe eſt vt abſcindant vulnera, quæ
49 fomentorum non ſenſerũt medicinam.* vbi dicit Arch. † *ſeueritas enim
exercenda eſt in incorrigibiles, 62. diſtin. docendus, 16. quæſt. 1. in canonib.
23. q. 3. in c. tuos. & in c. niſi cum pridem. § pro graui. ſuprà de renunc.* &
ſaltem prouiuribus & his, qui magis dederunt cauſam delicto
non parcitur, vt *in d. c. latores de cleri. excom.* ſecundùm Abb. & Io.
Andr. & *arg. in c. clericos. ſup. de cohab. cle. & mulie.* vnde & Dominus
præcepit Moyſi propter fornicationem commiſſam cum filiab.
Moab & initiationem Beelfegor, principales puniri dicens, *tolle
cunctos Principes populi & ſuſpende eos contra Solem in patibulis: dixitq;
Moyſes ad iudices Iſrael, occidat vnuſquiſq; proximos ſuos, qui initiati ſunt
Beelfegor.* &c, Num. 25.

De veritate doctrinæ, ſiue diſciplinæ dicit idem Thom. *vbi ſu-
prà*, quod debet cõſiderari dupliciter, ſcil. quo ad veritatem do-
cendam, & quo ad ipſum actum docendi, quorum primum eſt
de neceſſitate ſalutis, vt ſcil. contrarium veritati nõ doceat is, cui
incumbit, ſed veritatem proponat ſecundùm congruentiam
temporis & perſonarum, ſed actus docendi qui computatur
inter eleëmoſynas ſpirituales, quæ licet non ſint ſimpliciter
omittendæ, ſunt tamen interdum occultandæ & differendæ,
videlicet quando non ſunt de neceſſitate ſalutis, nec incum-
bunt ex officio ſimiliter differri poteſt.

50 Cùm igitur quæritur, † vtrum à veritate doctrinæ ceſſandum
ſit propter ſcandalum, diſtingue, quia aut pro euitando ſcãdalo
incumberet aliud quàm veritatẽ proferre, aut veritatem tacere,
ſed contra veritatẽ nil proferre. Primo caſu nullo modo contra-
rium veritati proferendũ eſt, etiã ſi opus eſſet mortis ſubire tor-
mentũ: & ſi totus mundus ſcandalizaretur, 11. *q. 3. nolite timere.* &
Matth. 10. *nolite timere, &c.* & Matth. 18. *qui autem ſcandalizaue-
rit, &c.* dicit glo. inquãtum potes ſine peccato, vitare ſcandalum
proximi, debes, quod ſi de veritate ſcãdalum oritur, vtilius ſcan-
dalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur, hoc eſt quàm
contra veritatem aliquid proferatur, & Eccl. 4. dicitur, *non con-
tradicas verbo veritatis vllo modo.* Circa quod Eccleſiaſt. 37. *depreca-
re altiſſimum, vt dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera ver-
bum verax præcedat te & ante omnem actum cõſilium ſtabile.* & Apoſt.
dicit 2. Corinth. 13. *non enim poſſumus aliquid aduerſus veritatem, ſed
pro veritate.* & Dominus Ieſus dixit Pilato, *ego in hoc natus ſum, &
ad hoc veni in mundum vt teſtimonium perhibeam veritati,* Iuan. 18.
51 † & Ioan. Baptiſt. potiùs paſſus eſt mortem quam vellet contra-
rium veritati perhibere teſtimonium, Matt. 14. & Matt. 6. & Za-
charias filius Ioiade ex hoc lapidatus eſt, 2. Paralip. 24. & Hiere-
mias clauſus eſt in domo carceris. Hiere. 22. poſtmodum miſſus
fuit in lacum, vbi non erat aqua, ſed lutum: & deſcẽdit Hierem.
in cœnam. &c. Hiere. 38. & Daniel miſſus eſt in lacum Leonum
propter veritatem, quam annunciabat de Beel & de dracone,
Dan. 13. & Chriſtus ex hoc crucifixus eſt, quia de bonis & malis
vera clamabat, Ioan. 8. *Nunc autem quæritis me interficere hominem,
qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo.* Et ſic patet exem-
plo iſtorum, quod potiùs quilibet mala tolerare quàm malo
conſentire quiſque deceinat, dicit text. in *d. c. ita ne. 32. q. 5.* Si au-
tem quærimus, an pro euitando ſcãdalo debeat quis veritatem
tacere, † & tunc reſpondendum eſt, quod aut eſt veritas perti-
nens ad ſalutem, aut non. Primo caſu, aut pronunciatio talis ve- 52
ritatis incumbit ex officio, aut nõ: ſi ſic, vt quia prælatus vel qui-
cunque, qui ex officio ſibi commiſſo ad id obligetur, & tũc pro
nullo ſcandalo eſt veritas relinquenda, 11. *q. 3. nolite timere.* qui
autem ad hoc negligentes attendunt, arguuntur à Domino tan-
quàm canes muti. Eſa. 56. *ſpeculatores eius cæci omnes, neſcierunt vni-
uerſi canes muti non valentes latrare, videntes vana, docentes & amantes
ſomnia, & canes impudẽtiſſimi neſcierunt ſanctitatem, ipſi paſtores igno-
rauerunt intelligentiam, omnes in viam ſuam declinauerunt, vnuſquiſq;
ad auaritiam ſuam à ſummo vſq; ad nouiſſimum, &c.* De vtriſque di-
cit Dominus Ioan. 10. *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.*
ecce de bonis. *mercenarius autem videt lupum venientem & fugit, &
lupus rapit & diſpergit oues.* ecce de malis paſtoribus tacẽtibus pro-
ferenda, quib. Dominus mortẽ cõminatur. Exo. 28. *rurſumq; tin-
tinnabulum aliud ſit aureum: & infra vt audiatur ſonitus, quando ingre-
dietur & egredietur ſanctuarium in conſpectu Domini & non moriatur.*
Ex quibus verbis dicit Greg. *in paſtorali, ſacerdos nanq; ingrediẽs vel
egrediens moritur ſi de eo ſonitus non auditur. quia iram contra ſe occulti
iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit,* de prædictis ſatis ha-
betur 43. *diſt. ſit rector. & c. in mandatis.* nec à tali officio deſiſtendũ
eſt propter perſecutionem vel ſubſannationẽ, & ſimilia, 43. *diſt.
ſcimus autem.* dato quidẽ quòd tales nõ proficiant, faciunt tamẽ
quod ſuũ eſt, 43. *diſt. quod ad nos. & 23. q. 4. ſicut non eſt.* Ad prædicta
faciũt verba Apoſtoli ad Tit. 1. *dicentis. oportet enim Epiſcopũ.* & inf.
*amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt. fidelem ſermonem, vt po-
tens ſit, exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere.* &
idem ad eundem Titum 2. c. dicit, *tu autem loquere, quæ decet ſanam
doctrinam.* adeò quidem ſana & vera debet eſſe doctrina ſalutis,
vt de quolibet Doctore vel prædicatore ſanè dici poſſit illud,
quod diſcipuli Phariſæorum, licet applaudendo dixerunt Do-
mino Ieſu Chriſto magiſtro noſtro veriſſimo videlicet, *magiſter
ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura
de aliquo, non enim reſpicis perſonam hominum. &c.* Matth. 22. vnde
& Dominus mandauit Moyſi Exod. 28. dicens, *pones autem in ra-
tionabili iudicij doctrinam & veritatem quæ erunt in pectore Aaron,
quando ingredietur coram Domino.* &c. Hinc & Pſalm. orabit di-
cens, Pſalm. 118. & *ne auferas de ore meo verbum veritatis vſque-
quaq;.* &c. Veritas autem talis à quocunq; prolata amplectenda
eſt, 2. *q. 7. quæritur.* & non ſolũ ille proditor eſt veritatis, qui tranſ- 53
grediens veritatẽ pro veritate palã, mendaciũ loquitur, ſed etiã
ille qui non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronun-
ciare oportet: aut non liberè veritatẽ defendit, quã liberè defen-
dere conuenit, & mẽdacium dicit, quia & ille prodeſſe nõ vult,
& iſte nocere deſiderat, 11. *q. 3. quiſquis.* vbi glo. dicit, † ꝙ hoc in- 54
telligi debet, quando quis inducitur in teſtem, aliàs benè poteſt
& debet quandoq; quis occultare veritatem, 22. *q. 2. primum. & c.
nequis. & d. can. mandatis.* nã & Chriſtus interrogatus à Pilato, ꝙ
eſt veritas, nõ reſpondit. Iu. 18. dicit gl. quia non expectauit. Ber-
nar. dicit, *quia non fuit dignus ſcire, quid eſſet veritas, cùm non intende-
ret veritatem ſeruare.* † Eſt autem veritas alia increata, quæ Deus 55
eſt, Ioan. 14. *Ego ſum via, veritas & vita,* Iuan. 16 *ſpiritum veritatis,
&c.* Alia creata, quæ tripliciter diffinitur. † Primò veritas eſt id,
quod eſt, ſecundùm Philoſophũ 2. Metaphyſi. *hæc dicitur veritas
ſignati.* Vnde idem Philoſophus dicit ibidem, *vnumquodque ſicut
ſe habet ad entitatem ſic ſe habet ad veritatem.* ſimile Auguſt. in ſolu. 56
Secundò *veritas eſt adæquatio rei ad intellectum, vel ſigni ad ſigna-
tum,* ſecundùm Philoſophum *ibidem.* Tertiò veritas eſt, per quã
immutata ea quæ ſunt, vel fuerunt, vel futura ſunt, dicuntur ſe-
cundùm Tull. *in princip. Rhetor. & ſi c. de re inhærente ſigno.* Ad
propoſitum igitur, † ſi autem non ſit veritas pertinens ad ſalu- 57
tem animæ, licet pertineat ad ſalutem corporis, & nõ incumbat
ex officio, teſtimonio, vel iudicio, vt quia ſimpliciter interro-
gatur

gatur ab hoſte, vel ab alio, cui de neceſſitate nō aſtringitur re-
ſpōdere veritatem, & tunc licitè veritatem occultat, nullū dan-
do reſponſum, 25. quæſt. 5. de occidendu. & d. cap. ne quis. vel poteſt
reſpondere æquiuocè, vt cautè deludat interrogantem, dicēdo,
non eſt hic, id eſt, non comedit hic, & ſimilia, ſicut Abraham di-
ait, ſoror mea eſt, cùm eſſet ſoror & vxor, Gen. 12. & 22. quæſt. ſecunda,
quæritur. ſed dato quòd eſſet aſtrictus iuridicè, caueat ne ob vi-
tam alienam temporalem, propriam mortem æternalem incur-
rat, vel mentiendo, 22. quæſtio. ſecunda. ne quis. & cap. primum. vel
veritatem negando ſiue occultando, 11. quæſt. 3. quiſquis. Cùm au-
tem ad hoc ventum fuerit, vt tali ſaluti, niſi peccando conſulere
non poſſit, iam ſe exiſtimet non habere quid faciat, argu. quæſt. 2.
faciat homo. De hoc etiam tractat Ric. in 4. diſtin. 38. art. 10. vbi de
ſcandalo format tres quæſtiones. Prim de diffinitione ſcandali,
& dicit quod ſuprà poſuimus. Secunda, vtrum aliqua bona ſint
propter vitandum ſcandalū omittenda & concludit etiā idem,
58 quod ſuprà. Tertia. † vtrum ſi aliquis horrēs cōmitteret aliquod
factum magni ſcandali, quod nunquàm intendit committere,
voueat, ſi illud committat, ſe intrare religionē Ciſtercienſium,
quam non vult, ſed horret intrare, & poſteà ſupradictū factum
cōmittit, an teneatur prædictā religionē intrare, & breuiter re-
ſpondendo concludit quòd ſi impleatur conditio, ille qui fecit
votum ſupradictū, prædictam religionē intrare tenetur, & votū
ſub cōditione factū de re bona & propter finē bonum quem vo-
uens intendit conſequi per executionē illius boni, quod vouit,
eſt obligatoriū ex tante appoſita cōditione: & hoc ſiue illa con-
ditio ſit bona, ſiue mala, ſiue vouens illā malam conditionē ve-
lit impleri, vt aliquis vouens concumbere cū muliere, vouit co-
ram ea religionē intrare, niſi conſenſerit in illo malo facto, ſiue
nolit eam impleri, vt in propoſita q. quāuis enim conditio nō ſit
volita à vouente, dum vouet, nec etiā velit abſolutè religionem
intrare, imo horret, non poteſt nolle vnum ſub alterius cōditio-
ne: non enim eſt inconueniēs quod duorum, quorum neutrum
eſt volitum abſolutè, vnū ſit volitū in aliqua relatione ad aliud:
hæc Ricar. & nihil allegat, facit tamen ad prædicta, quod not. in
c. 1. & in c. fi. ſup. de condit. appo. & ibi per glo. & Doct. & ſup. de voto &
vot. redempt. c. licet. vbi dicitur, vniuerſis eſt liberum arbitrium in
vouendo, poſt votum tamen emiſſum neceſſarium eſt votum
implere, circa quod dicit Pſal. vouete, ſcilicet ex conſilio: & reddi-
te, ſcilicet ex præcepto: nā quod à princ. eſt voluntarium, ea poſt-
facto efficitur neceſſariū, C. de act. & oblig. l. ſicut ab initio. & quod
ſemel placuit, ampliùs diſplicere non poteſt, vt in c. quod ſemel, de
reg. iur. lib. 6. & iſta ſufficiant pro 2. particula gloſſæ.

59 In ead. glo. ibi, ſolennis tamen pœnitētia, quærit glo. † an prædicta
de manifeſta pœnitentia, ſiue publica pro publicis peccatis im-
punenda procedant in clerico, & reſpondet glo. neq; ſolennis,
nec publica pœnitentia imponi debet clerico, niſi fuerit primò
depoſitus, arg. 50. diſt. alienum. & c. confirmandum. de hoc tamen
paſſu videbimus infra eo. c. quæſitum. ſed hic tārum quæro, quæ ſit
ſolennis pœnitentia, quæ publica, & quæ priuata.

60 Ad primum reſpondeo, † q; largo modo ſolennis pœnitentia
videtur illa, quę imponitur alicui inuito, qñ traditur monaſterio
pro peccato cōmiſſo, 50. diſt. ſed ille. ſed impropriè ſic appellatur,
ſecundū Ray. propriè aūt ſolēnis pœnitētia dicitur illa, quæ im-
ponitur in capite quadrageſimæ cum ſolēnitate, de qua habetur
50. diſt. in capite quadrageſimæ. videlicet q; peccator, qui enormia
publicè cōmiſit in capite quadrageſimæ: ante fores eccleſiæ, ſe
præſentet Epiſcopo ciuitatis ſacco induto nudis pedib⁹ vultu in
terra demiſſo, aſtāntibus Decanis. i. Archidiaconib. Archipreſby-
teris parochiarū & preſbyteris, & ſecundū modum culpæ pœni-
61 tentiā per præfatos gradus iniungentibus &c. vt ibi † & talis pœni-
tentia nō poteſt imponi, niſi ab Epiſcopo tantum. quamuis aliqui dicant
q; etiam à ſacerdote de mandato Epiſcopi poſſit imponi, de quo
paſſu Hoſt. in ſumma, ſup. de offi. archipresbyteri. §. quæ pertinent. verſi.
62 excepto, ad fi. dicit: vnū enim ſcias q; dupliciter dicitur ſolēnis pœ-
nitentia, vno modo, quia ſolenniter agitur, & de hac intelligo q;
ſacerdotalis officij eſt & delegari poteſt: alio modo, quia ſolen-
niter imponitur, ſcil. p manus impoſitionem epiſcopalē, & cum
publica miſſa, ſcil. epiſcopali, & hæc demandari non poteſt, quia
63 epiſcopalis officij eſt, non ſacerdotalis ſimpliciter. † Itē reconci-
liatio alia publica, & hæc demādari non poteſt, quia epiſcopalis
officij eſt: alia priuata, & hæc demandari poteſt, 26. q. 6. §. 1. & c. 1.
& §. ecce quod dicit c. ſeq. faciunt etiā ad prædicta not. 50. diſt. pœniten-
tes. & ſup. de offi. archipresb. c. 2. ad fi. & 26. q. 6. presbyter. & 12. ar. de vi-
ro & 33. q. 2. latorē. de pœn. diſt. 5. ſi qui verò. de conſec. diſt. 2. in cœna Do-
mini. & ſubdit Hoſt. vbi ſup. illud etiā no. † quod hodie de cōſue- 64
tudine rarò imponitur publica pœnitentia, quia pœnitētes nec
comas deponunt, nec veſtimenta mutant, q; tamen requirunt c.
allegat. † Itē ſolennis pœnitentia nō niſi pro crimine publico & 65
vulgatiſſimo, q; totam commouerit vrbē, & quod tantū ad Epi-
ſcopū pertinet, imponi debet, puta p homicidio, 50. diſt. placuit.
ſacrilegio, inceſtu & cōſimilib. quæ grauia ſunt, horrēda & pub-
lica, de conſec. diſt. 3. de pœnitentib. & vt breuiter dicā, de omni pec-
cato, q; totam cōmouerit ciuitatem, vel villam, vel caſtrum, per
Epiſcopum pœnitentia indici debet, 26. q. 6. c. ſi † preſbyteri autē 66
de occultis tantū pœnitentiā dare poſſunt, 26. q. 6. presbyteri de oc-
cultis. notoria vero debent peccatores Epiſcopo publicè cōfite-
ri, de pœn. diſt. 1. iudicet. & c. in actione pœnitentia, & c. quē pœnitet. in fi.
nō inferiori etiā ſi Abbas ſit, niſi ſuper hoc ſit priuilegiatus, vel
alia iuſta cauſa ſubſit, ſup. de exceſſ. prælat. accedentibus. puta neceſſi-
tatis articulus, vt not. Hoſt. in ſumma huius tit. §. cui confitendū reſp.
1. verſ. 7. & §. vtrum pœnitentia. verſ. his prælibatis. vbi enim malum
oritur, ibi moriatur, & ea quæ peccantur ſecretè, corrigantur ſe-
cretè: quæ verò palam, palàm puniantur, vt ſup. diximus.

Sunt † etiam quędam occulta, de quibus preſbyteri pœniten- 67
tiam iniungere non poſſunt, ſicut ſunt omnia illa peccata, quo-
rum abſolutio ſpecialiter Epiſcopis reſeruatur, de quibus p glo.
in c. ſi Epiſcopus. de pœn. & re. lib. 6. quanquàm Hoſtien. plures caſus
ponat in ſumma huius tituli. §. cui confitendum. ver. nec in hoc requiro.
vbi ponit 20 caſus, de quibus dicemus infrà in c. omnis vtriuſque
ſexus. hæc igitur ſolennis pœnitentia non debet imponi clerico,
niſi depoſito pro graui crimine publico: ſic intellige infrà eo. quæ-
ſitum. & qui hanc egerit, promoueri non debet, nec debet ſi pro-
motus ſit, adminiſtrare in ordine hoc ſuſcepto, 50. diſt. cōfirman-
dum, & c. illud. & c. alienum.

Ad ſecundū reſpondetur, † quod publica pœnitentia dicitur 68
illa, quæ ſuprà dicitur ſolennis, hac ratione, quia publicè ſit, inf.
eo. quæſitum. ſed propriè dicitur publica illa quæ fit in facie Eccle-
ſiæ, non cum prædicta ſolennitate, ſed quando iniungitur pere-
grinatio per mundum cum baculo & pera benedictis, quā qui-
libet ſacerdos poteſt iniungere, quia nec prohibitum inuenitur,
arg. ſuprà de offi. Archiepiſ. c. 2. verſic. ſi Epiſcopus defuerit. niſi fortè ali-
cubi puſſet conſuetudo contraria reperiri, argu. de conſe. diſt. 4. de
trina. ſuprà de cog. ſpirit. c. ſuper eo. hæc etiam publica pœnitētia nun
imponitur clerico, niſi depoſito & pro graui crimine, de pœnit. di-
ſtinct. 6. ſacerdos.

Ad tertium reſpondetur, † quod priuata pœnitentia dicitur 69
illa, quæ quotidiè fit à iuſtis, & quæ ſaltem ſemel in anno eſt fa-
cienda, quando ſcilicet aliquis ſecretè & ſolus ſecretè & ſoli ſa-
cerdoti confitetur, de pœn. diſtin. 3. iuſtus. & c. reperiuntur. & inf. eod.
& omnis. † Ex his autem ſola pœnitētia ſolennis iterari prohibe- 70
tur: ſed ſi iterū peccauerit, alia non ſolennis imponitur. Eſt enim
talis ſolennis pœnitentia, quaſi quædam profeſſio, & ideo talis
ſolennitas non reiteratur, & aſſimilatur eiectioni Adæ de para-
diſo, vt in d. c. in capite. nam aliæ ſcilicet publica & priuata quoti-
diè iterātur, ſicut probant iura proximè ſuperiùs allegata, & Matt.
18. nedū ſepties, &c. de quo ſatis per Hoſti. in ſumma, ſupra de ſacram.
iter. vel non. §. & quæ ſunt iteranda. ver. de pœnitentia. & ſic ſit expedi-
ta gloſſa.

Reſtat nunc aliqua quærere ſuper tex. & principaliter quæro
de quinque. Primo, quid ſit manifeſtū, ſecundò, quid ſit pecca-
tum; tertiò, qd dicatur occultū; quartò, quid ſit correctio; quin-
tò, quid ſit purgatio. Circa primum tria quæruntur: Primò, quid
eſt manifeſtum; ſecundò, quid eſt publicum; tertio, quid eſt no-
torium. Ad primum reſpondetur, † q; manifeſtum propriè dici- 71
tur, ſecundùm etymologiā vocabuli, quaſi manu foris ſtans, ſe-
cundùm Papi. & Iſid. etymolog. 10. lo. tñ Calde. in c. veſtra, ſup. de co-
hab. cler. & mul. in glo. 5. ſuper verbo, notoriū. verſ. manifeſtum. † dicit q; 72
manifeſtum duob. modis ſumitur. Vno modo pro ſpecie ſui ge-
neris, quia omne notorium eſt manifeſtum. Alio modo ſumitur
pro ſpecie diſtincta à notorio, & ſic manifeſtum eſt id, quod nō
paret communiter ſed poteſt de facili patere, 11. q. 3. eorū. & ſup. de
ſimo. c. de hoc. & melius in c. 2. de verb. ſig. lib. 6. Io. Andr. ibidem dicit,
quod manifeſtum debet aſſumi pro ſpecie diſtincta, vt ſemper
requirat probationem. Dominus Ant. de But. ſic diffinit; Mani-
feſtum eſt publica ſeu famoſa inſinuatio ex certa ſciētia & certis
authorib. prouenięs, nondum iudicialiter diſcuſſa. Vnde opor-
tet q; tunc fama concurrat cum veritate, facit l. ciues. & ibi glo. C.
de appell. & iſte intellectus conformior eſt cum intellectu gloſſ. in
d. c. veſtra. vbi dicit gloſſ. Manifeſtum dicitur, quia ea ſcientia &
certo

certo authore procedit, vel quod poteſt probari. ff. de teſta. l. hæredes palàm.
73 † Tertio igitur modo ſumitur manifeſtũ pro notorio, & hoc in omnibus locis, vbi dicitur, quod in manifeſtis non requiritur ordo iuris, vt in c. 1. de offi. deleg. lib. 6. & 2. q. 1. de manifeſta. ſic ſumitur etiam in c. cum olim. inf. de verb. ſign. & ſic etiam ſumitur in c. manifeſta. 2. q. 1. vbi dicitur, Manifeſta accuſatione non indigent: ſic ergo neceſſe eſt etiam intelligere præſentem decretalẽ,
74 manifeſta peccata, &c. † Quarto etiã modo ſumitur ꝓpriè, prout differt ab occulto, & tunc ſumitur pro omni eo, quod probari poteſt, etiãſi cum difficultate, & ſic ſumitur vbicunq; dicitur, ꝙ eccleſia nõ iudicat de occultis, ſed de manifeſtis, vt in c. ſicut tun.
75 ſup. de ſimo. † Quinto etiã modo ſumitur manifeſtũ pro omni eo, quod ſcitur à decem perſonis, arg. 10 q. 3. vnio. & tenet glo. in d. c. de manifeſta. 2. quæſt. 1. & ibi Archidia. & in c. manifeſta. eod. c. & q. eſt bona gloſſ. & quaſi ſimilis gloſſæ, poſitæ in d. c. veſtra. quę tractat de notorio & manifeſto, &c.

76 Ad ſecundum reſpondetur, † quod publicum dicitur dupliciter. Vno modo dicitur publicum illud, de quo ſolùm per famã conſtat: alio modo dicitur publicum, de quo conſtat per facti euidentiam, vt in c. tua nos. ſupra de cohab. clerico. & mul. facit not. in c. euidentia. ſup. de accuſa. & in c. exceptionem. ſupra de except. in fin. in glo. ſuper ver. publicè. vbi glo. dicit, quod nulli licet ignorare quod publicè factum eſt, 16. diſt. quod dicitis, & ſuprà de poſtula. prælato. ad hoc. & infrà dicit ſententiam publicè latam, ſi iudex tulerit illam in loco, vbi publicè iudicare conſueuit præſentibus officialibus ſuis, & partibus vel altera abſente per contumaciam, C. quomodo & quando iud. l. 1. & l. ſi vt proponis. Cum igitur glo. dicit in noſtra decretali, quæ publicè peccantur, &c. oportet intelligere publicè, id eſt, euidenter, hoc eſt quod peccatum palàm commiſſum ſit in præſentia plurimorum, arg. 1. q. 1. vt euidenter. & in d. c. euidentia. vbi dicit glo. euidẽtia patrati ſceleris, id eſt ſcelus, quod notorium eſt per operis euidentiam, quia factum ipſum ſe oſtendit, argum. ff. de in integ. reſti. min. l. 1. ff. de contrah. empt. l. ea quæ. quod enim eſt in euidenti, nulla poteſt tergiuerſatione celari, vt in c. ſi. ſupra de cohab. cler. & mul. & in c. ordinary. §. cæterum. de offi. ordin. lib.
77 6. † Aliquando tamẽ euidens ſumitur pro manifeſto, vt in c. conſtitutionem. de verb. ſign. lib. 6. & in c. ſi fortè. de elect. eo lib. ad cuius declarationem emanauit illa decretalis conſtitutionem, ibi dum dicit, quo ad iurisdictionem conſtitutionis ipſum manifeſtum & euidens idem ſupponere declaramus. verba ſunt Nicol. III. & loquitur de manifeſtis ſeu euidentibus defectibus electi ad dignitatem.

78 Ad tertium igitur reſpondetur, † quod notoriũ dicitur multis modis principaliter autem tribus, videlicet ſtrictè, largè, largiſſimè. Primò ſtrictè dicitur notorium euidẽtia facti, nam notorium, ſententiæ & confeſſionis non eſt ſtrictè notorium, quia hæc poſſunt eſſe falſa, ſecũdùm Vinc. in c. ſi. ſup. de cohab. cleric. & mul. & in c. euidentia. ſup. de accuſ. de quo eſt bonus text. in c. Romana § ſi eſt poſt ſententiam. de appell. lib. 6. facit c. dudum. 1. ſupra de elect. Largè verò dicitur notorium id, quod conſtat per ſententiam, vel per confeſſionem iudicialem, vel per euidentiam facti, & hoc modo ſumitur notorium in c. veſtra. & in c. fin. ſupra de cohab. cler. & mulier. Largiſſime verò ſumitur notorium tam id, de quo cõſtat ſecundùm prædictos modos, quàm illud, quod conſtat per probationes factas in iudicio, & ſic ſumitur in c. cum olim. infra de verb. ſign. & in c. fin. ſup. de temp. ordin.

79 Eſt † autem notorium triplex, ſecũdùm glo. in d. c. veſtra. nam aliud eſt notorium facti, aliud iuris, aliud præſumptionis. Notorium facti eſt illud, quod ita exhibet ſe conſpectibus hominum, quod nulla poteſt tergiuerſatione celari, & in d. c. veſtra & c. ſi. ſupra de cohab. cler. & mulie. Iterum notorium euidentia facti eſt duplex: quoddã enim eſt notorium facti clari, de quo ſuprà: quoddam verò præſumpti, vt notorium affinitatis & filiationis, vt in c. quoniam. ſup. de fil. presby. cum ſimi. & quodlibet iſtorum diuiditur in tres ſpecies: nam quoddam eſt notorium facti momentanei, quoddã interpolati, & quoddam facti permanentis. Notorium euidentia facti, ſcilicet clari, ſecundùm dom. Anto. de But. in d. c. veſtra. eſt finita & communiter indubitata probatio facti, vel rei continuæ, vel communiter oculis hominum ſe exhibentis, ita quòd nulla tergiuerſatione celari poteſt, 2. q. 1. manifeſta. vbi eſt bona glo. & c. de manifeſta. & in d. c. veſtra & c. tua nos. & c. ſi. ſup. de cohab. cleri. & mul. Notoriũ facti momentanei, vel tranſeuntis eſt, quãdo quis interficit hominem in platea, vt in c. cùm dilectus. ſup. de pur. cano. Notoriũ facti interpolati eſt, quando aliquis tenens altare parum mutuauit ad vſuram, vel quod aliquis in platea facit actus hiſtrionis, iuxta not. in c. cum tu. & in c. cùm tu diœceſi, ſupra de vſur. & per glo. Io. And. in c. 1. de vſur. lib. 6. Notorium autem facti continui vel permanẽtis, eſt ſi aliquis continuè tenetur in carceribus, vel ꝙ palatium cõmunis eſt in platea & ſimilia, & hoc eſt propriè quod dicit gl. in d. c. euidẽtia ꝗa factũ ipſum ſe oſtẽdit.

Eſt etiam notorium facti præſumpti, vt quia preſbyter publicè tenet concubinam in domo: nã præſumptio eſt quòd commiſceatur cum ea, vt in prædictis iuribus tua nos. c. veſtra. c. quæſitũ. ſup. de cohab. cler. & mulie. † quòd autem hominum ſcientia requiratur ſuper notorio, dicit glo. in d. c. veſtra. quod non requiritur 80
ſcientia omnium, ſed plurium. Dom. Matth. de Mateſelanis de Bononia in d. glo. dicebat quod requirebatur ſciẽtia maioris partis populi, ſeu viciniæ, pro quo d. c. cum dilectus. de purg. can. & 2. q. 1. de manifeſta coniuncta regu. leg. quod maior. ff. ad municip. facit in fini. c. per tuas. ſupra qui fil. ſint legiti. & quod not. glo. in c. inquiſitionis. in fin. ſupra de accuſ. † Tu dic, ſecundùm Spec. in tit. de notorio crimi. §. 81
iam de notorio. ver. & hoc notorium, arbitrio iudicis relinqui, quot homines faciant notorium, quia in iure non reperitur deciſum, ergo reſidet in arbitrio iudicis, vt in c. de cauſis. ſupra de offic. deleg. & in l. continuus. §. 1. ff. de verbo. obliga. & Inſtit. de iniur. § atrox. ſed non pauciores decem dicunt aliqui, quia tot faciunt parochiam, 10. q. 3. vnio. † vbi etiam probatur, quod decem homines faciunt po- 82
pulum, ad quod, ff. vi bon. rapt. l. prætor. & à decem ſupra faciunt turbam, dicit glo. not. in c. 1. ſupra de elect. & 10. q. 1. c. 1. & in d. c. vnio. Tu dic, quod opin. iſtorum poteſt tolerari quantum ad ſcientiã, hoc eſt quòd decem ſciãt hoc eſſe notorium, probari tamen poterit per duos, vel per tres quòd tot homines ſciant, & ſic quòd hoc ſit notorium, quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum, Deut. 17. & in l. vbi numerus. ff. de teſti. & in c. cum eſſes. & in c. relatum. ſupra de teſtam. † vbi ſufficit probare voluntatem teſtatoris per 83
tres teſtes in legatis ad pias cauſas, etiam ſi preſbyter cum duab. mulierculis hoc teſtificetur, vt probant illa cap. & dom. Bal. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. Notorium autem iuris, dicit glo. in d. c. veſtra. eſt de quo aliquis condemnatur, vel eſt in iure confeſſus, vt in d. c. veſtra. & c. ſi. eo. tit. & ff. de ſtatu. homi. l. ingenuum. Notorium verò præſumptum eſt paternitas & filiatio, dicit glo. in d. c. veſtra. & ff. de in ius voc. l. quia ſemper. & ſupra de fil. presbyt. c. conquerente. & conſanguinitas & affinitas dicitur notoria & publica ex præſumptione, ſupra de diuor. c. porrò §. 1. quia difficile eſſet & quaſi impoſſibile probare verè quòd talis ſit filius, ff. de cond. & demonſt. l. Lucim. & hoc quantum ad primam principalem quæſtionem.

Circa ſecundum quæſitum etiam tria quæruntur, videlicet: Primò quid eſt peccatum: ſecundò quæ dicantur grauia peccata: tertiò quæ dicantur leuia. Ad primum reſpondetur, † quod 84
peccatũ diffinitur ſecundùm conſiderationẽ quadruplicis cauſæ, videlicet, efficientis, materialis, formalis, & finalis. Primò igitur ſecundùm comparationẽ cauſæ efficientis, diffinit Auguſt. dicens, peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi, quod iuſtitia vetat, quaſi dicat, quod voluntas eſt efficiens cauſa peccati, & reſpicit Auguſt. in prædicta diffinitione, præteritum & futurum. Præteritũ, cùm dicit, retinendi: & futurum, cùm dicit, conſequendi, quaſi dicat, ita mortaliter peccat qui retinet, quod iuſtè retinere non poteſt, ſicut mortaliter peccauit ille, qui rapuit, vel aliter iniuſtè acquiſiuit in caſib. in quibus res acquiſita ſubiacet reſtitutioni. Vnde qui retinent res raptas, vel furto ſubtractas & ſimilia, ſcientes tales eſſe, mortaliter peccant. Vnde dicit B. Thom. 2. 2. q. 62. ſicut accipere rem alienam eſt contra iuſtitiam, ita detinere eam, cùm impediatur Dominus vti re ſua: & ideo nedum ſi ex dono teneret, ſed etiam ſi ſciẽter emiſſet cupiditate acquirendi ſibi, cùm contrectauerit rem alienam inuito domino, furtum commiſit, ff. de fur. l. 1. † fur autem ſemper eſt in mora, ff. de 85
condict. furt. l. ſi pro fure. § condictio. & l. penult. vnde neque pretium quod dedit, poteſt petere ab illo, cuius eſt res, C. de fur. l. incivile. & tenetur reſtituere omnem vtilitatem, quam dominus percepiſſet, ſi poſſediſſet. [illegible] de reſtit. ſpoliato. c. grauis. de cond. fur. l. in re furtiua. & ff. de rei ven. [illegible] § generaliter. & dicemus infrà eo c. omnis vtriuſque, cũ de ſatisfactione & reſtitutione tractabimus. Hæc etiam diffinitio Auguſtini [illegible] percutit caput hæredum non 86
ſatisfacientium teſtamenta prædeceſſorum ſuorũ infra tempora à teſtatore taxata, quibus elapſis nolentes ſatisfacere volũtate teſtatoris, cùm poſſint, cum mortali peccato, & iniuſtè detinent cuncta quæ diſpenſare tenentur, ex quo ſtatutum eſt quod vbi à teſtatore non eſt tempus præcisè taxatum, poſt annum elapſum à die mortis teſtatoris, executio teſtamenti ad Epiſcopum deuoluatur, vt in c. nos quidem. & in c. tua nobis. & in c. Ioannes. ſupra de teſtamen. & in cap. ſi hæredes. eod. titul. & C. de epiſco. & cler. l. nulli.

& tu

& in Auth. de eccleſ. titu. §. ſi quis autem. col 9. cum ſimil. Talis enim diffinitio Aug ad Fauſtum de duabus animabus, de actuali peccato & mortali intelligitur, vt dicit Magiſt. ſenten. *in 2. diſtin. 35. c. 2.* vbi etiam dicit, quod voluntas eſt motus animi, &c.

87 Secunda † autem diffinitio Auguſt. eſt per comparationem ad cauſam materialem, cùm dicit: Peccatum eſt omne dictum, vel factum, vel concupitum cõtra legem Dei, & ſic principaliter intendit ſe referre ad præcepta Decalogi, de quibus Exo. 20. cum omnibus pertinentibus ad eadem tam in veteri, quàm in nouo Teſtamento.

88 Tertia † diffinitio per comparationẽ ad cauſam formalem, eſt Ambroſij dicentis *in lib. de Paradiſo: quid eſt peccatum, niſi præuaricatio legis diuinæ & cæleſtium inobedientia præceptorum, ergo in præuaricante peccatum eſt, ſed in mandãte culpa non eſt, ſcilicet in Deo.* verba ſunt Magiſtri, *vbi ſuprà*, qui proſequitur *ibi* tractatum ſatis ſolenniter, & dicit *in 3. c.* peccatum eſſe actum malum interiorem & exteriorem, ſcilicet malam cogitationẽ, locutionem & operationem, præcipuè tamen in voluntate conſiſtit peccatum, dicit ipſe, ex qua tanquàm ex arbore mala procedunt opera mala tanquàm fructus mali, ad quod accedunt verba Domini Matt. 7. *mala autẽ arbor malos fructus facit.* & Matth. 15 dicit, *de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia. & blaſphemia.*

89 Quarta † diffinitio per comparationem ad cauſam finalem, eſt eiuſdem Aug. dicentis, *peccatum eſt ſpreto incommutabili bono rebus cõmutabilibus adhærere.* In qua vltima diffinitione no. eſt quod in peccato ſunt, duo ſcilicet auerſio à Creatore, & conuerſio ad creaturam, quorum primum eſt quaſi formale, ſecũdùm autem
90 eſt quaſi materiale: finis verò eſt delectatio, ſiue voluptas, quæ tamen delectatio poteſt quadrupliciter conſiderari: nã aliquando poteſt eſſe meritoria, vt cùm refertur ad Deum, Pſam. dicente, *delectare in Domino, & dabit tibi petitionem cordis tui*, vt de noſtro Seraphico P. Franciſco dicimus: Hic creaturis imperat, quod mutui ſubiecerat ſe totum creatoris quicquid in rebus reperit delectamenti regit, & gloriam factoris. Aliquando delectatio in creatura poteſt eſſe ſine merito & ſine peccato, vt quando ſimpliciter ſiſtitur in terminis naturalibus, ſicut viſus naturaliter delectatur in viridi, & guſtus in dulci, & ſic de alijs, Pſal. *Delectaſti me Domine in factura tua.* nam in puris naturalibus, nec meremur, nec demeremur, vt dicũt Doct. *in 4. Sent. diſt. 46.* vnde Philoſoph. dicit, *quod de puris naturalibus, nec laudamur, nec vituperamur*, fac. c. 1. *diſt. in naturale. in glo. ad intelligẽtiam. & ff. ad legem Aquil. l. ſeruus ſeruum. §. cæterum.* Aliquando delectatio in creatura eſt cum peccato veniali, vt quãdo quis in creatura plus debito delectatur, ſed tamen citra Deum, & ſic non ſpernit incommutabile bonum, *iuxta not. 25. diſt. criminis. verſi. quæ autem ſunt minuta.* Aliquando talis delectatio eſt cum mortali, & ſic ſtat diffinitio Aug. *peccatum eſt ſpreto incommutabili bono, &c.* quaſi dicat, quanquàm quis intelligat talem delectationem eſſe, vel eſſe debere contra Deũ, vel contra charitatem Dei, vel proximi: vult tamen potiùs talem delectationem habere contra voluntatem Dei, vel contra charitatẽ Dei, vel proximi, quàm velit tali delectatione carere pro ſeruando voluntate, vel lege diuina, vel charitate Dei, vel proximi, & ſic in omnibus prædictis diffinitionibus intelligitur de mortali, vt vult inferre Magiſter *vbi ſuprà*, de quibus etiam tangit glo. Io. And. *in c. 1. de reliq. & vener. Sanct. in Clem. in glo.* quæ incip. *Attende.* & not. Archid. *de ſummunit. ecle. c. 2. ſuper verbo, peccatum, de regu. iur. lib. 6.* & Thom. 2. 2 *quæſt. 35.*

91 Ad ſecundum reſpondetur, † quòd quanquam largo modo omnia peccata mortalia dici poſſunt grauia reſpectu venialiũ, iuxta not. 25. *diſt criminis* attamen quantum ad propoſitum noſtrum, attinet pro text. & glo. noſtræ decretal. quę de mortalibus peccatis loqui intelligẽda eſt, dicẽdum quòd grauia peccata intelliguntur hæreſis, ſchiſma, ſimonia, ſacrilegium, ſodomia, inceſtus, & ſimilia, iuxta not. *in c. at ſi clerici. ſupra de iud.* & poſſunt dici grauia, quantum ad propoſitum, omnia illa peccata, quorũ abſolutio Epiſcopis reſeruatur, de quibus per glo. Io. And. *in c. ſi epiſcopus de pœnit. & remiſſ. lib 6.* & per Hoſti. *in ſumma huius titu. §. cui confitendũ. verſi. nec in hoc*, & dixi *ſup.* quod dicturus etiam *infrà eod. c. omnis.* Sciendum eſt tamẽ hic, quod ſub appellatione mortalium peccatorum, quædam dicuntur criminalia, quædam au-
92 tem remanent in proprio vocabulo mortalium, † eſt autem inter prædicta talis differentia, qualis eſt inter genus & ſpeciem: nam omne criminale peccatum eſt mortale: ſed nõ conuertitur, vt dicit Hoſtien. *in ſumma huius titu. §. de quibus peccatis. verſicu. illud autem mirari conſueuit.* Dicitur autem criminale, ſcilicet accuſatione dignum, quaſi capitale omne illud ſcilicet peccatum, quodcunq; ſit, quod inducit depoſitionem, vel decapitationem, vel exilium, vel intruſionem carceris, quæ in iure ciuili publica vitia appellantur, *ff. de publ. iud. l. 1. & per totum.* multa verò ſunt mortalia, quæ hæc non inducunt, quæ in iure ciuili priuata delicta dicuntur, *ff. de priua. delict. per totum.* & ideo ad differentiam criminalium, mortalia ſimpliciter appellantur, ſed largo modo omne peccatum vocatur crimen, 25. *diſt. criminis.* maximè mortale, *ſuprà de teſti. c. teſtimonium.* † & licet propriè loquendo, ſe- 93
cundùm Hoſtienſem, criminalia multa ſint: tamen ſub breuitate aliqua perſtringemus.

Primum peccatum criminale eſt peccare in fide Trinitatis, 22. q. 7. *quid in omnibus.* eſt enim primum præceptum Decalogi, *non habebis Deos alienos* Exo. 20. & *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerui es*, Deut. 6. & Matth. 4.

Secundum eſt peccatum contra naturam: † nam per hoc, 94
quæ cum Deo debet eſſe ſocietas, violatur, 32. q. 7. *flagitia.* & plus peccat talis, quàm ſi cum propria matre peccaret, *eod. c. & q. adulterij malum.* & de ſolo verbo tali fœdatur os, & polluitur aër, *de pœn. diſt. 1. ſed & continui.*

Tertium eſt homicidiũ, quod dicitur horribilius omni peccato, quod committitur cõtra hominem, 33. q. 2 *ſi quod verum.* 50. *diſt. placuit. & c. miror.* homicidiorum autem tria ſunt genera, videlicet odium, homicidiũ actuale & detractatio, *de pœniten. diſt. 1. homicidiorum horribilius.* ergo dicitur homicidium actuale.

Quartum eſt crimen læſæ maieſtatis, 79 *diſt ſi quis propterea* 6. *q. 1. §. verum.* etiam ſi contra Pontifices quiſquam machinetur, 3. *q. 5. c. 3. ff. & C. ad legem Iuliam maieſt. per totum.*

Quintum eſt ſacrilegiũ, cùm quis ſcilicet incendit vel frangit eccleſiam violenter, 2. q 1 *in primis.* 23. *q. 5. rex debet. & c. ſunt quædam.* 17. *q. 4 ſi quis per dolum. & cap. ſi quis in atrio. & c. quiſquis inuentus. & c. de flagellatoribus & c. ſi quis ſuadente, & quaſi per totum*, & eſt excommunicatio reſeruatio Papæ poſt denunciationem Epiſcopi, *vt in c. tua nos. & in c. conqueſti. infra de ſenten. excommun.* & latius dixi *in tractatu de excommunicationib.*

Sextum eſt inceſtus 3. *q. 4. conſanguineorum*, 35. *q. 3. de inceſtuoſis. & 35. q. 8. ſalubriter. & c. de inceſtuoſis.* & peius eſt accumbere cũ matre, quàm cum aliena vxore, 32 *q. 7. adulterij malum.* Item inceſtus vincit adulterium, vt not. *in c. ex literis. ſupra de eo qui cogno. conſang. vxo. ſuæ.* & ſatis dixi in *tractatu de continentia & luxuria*, & plenè de inceſtu, & crimine cæterorum carnalium delictorum.

Septimum eſt conſpiratio, 11. *q. 1. conſpirationum. & c. ſi quis clerici. & c. ſi qui clericorum*, vt in *dictis iuribus.*

Octauum eſt adulterium, quod in vtroque teſtamento deteſtabile eſt, 32. *q. 7. quid in omnibus.* nam qui peccat in matrimonium, peccat in Deum auctorem matrimonij, 32. *q. 4. nemo ſibi blandiatur.*

Nonum eſt falſum teſtimonium, 22. *q. 4. non deierabis.* 6. *quæſt. 1. quicunq. & ſup. de falſ. cap. falſidicus.*

Decimum eſt ſimonia, cuius reſpectu omnia alia peccata in nihilum reputantur, *ſup. de ſimon. c. ſicut ſimoniaca. & c. tanta. 1. q. 1. qui ſtudet & 1. q. 7. c. fin.*

Vndecimum eſt vſura. *ſupra de vſur. c. quia in omnibus. & cum tu. & ſatis dixi in tract. de vſuris* hæc ſunt maiora crimina, ſecundùm Hoſtien. *in ſumma huius titu. vbi ſupra.* quæ grauia ſunt & accuſatione & damnatione digniſſima, 81. *diſt. Apoſtolus.* omnia autem alia mortalia peccata, præter prædicta, minora reputãtur, ſecundùm Hoſtien. *vbi ſuprà*, quod tamen ſanè intelligendum eſt, niſi ſint alia peccata, quæ referantur ad ſuperius annotata, ſicut peccatum blaſphemiæ refertur ad peccatum infidelitatis, † quod 95
tamen ſcilicet, peccatum blaſphemiæ grauius eſt quàm peccatum homicidij, vt dicit Thom. *in quolibeto. & 2. 2. q. 10.* & prolixius dixi *in tract. de blaſphemia.* Et peccatum cum monialibus, & cum perſonis ſacris refertur ad inceſtum & ſacrilegium, vt *dixi in prædicto tracta. de luxuria & continentia.* & peccatum periurij refertur nedum ad falſum teſtimonium, ſed etiam ad ſacrilegium,
† quod etiam periurium maius eſt quàm homicidium, vt plenè 96
dixi *in d. tract. de blaſphemia, & in tractatu de periurio.* & multa alia peccata referuntur ad aliquod prædictorum, quæ poſſunt etiam ſub grauioribus numerari.

Ad tertium igitur reſpondetur, † quòd leuia peccata, quan- 97
quàm mortalia, reſpectu ſupradictorum reputantur omnia illa peccata, quorũ abſolutio nõ eſt Epiſcopis reſeruata: quæ tamen ſi notoria ſint, ſiue publica ita quòd commouerint vrbem, vel ſcan-

ſcandalizauerint populum, ſunt etiam publica pœnitentia cor-
98 rigenda, vt dicit glo. huius decretalis. Sed quæro, † quæ generaliter dicantur peccata mortalia & quæ venialia? Reſpondeo ſecundùm Apoſt. ad Rom. 1. omnia quæ ibi deſcribit eſſe mortalia, vt idololatria, ſodomia, ſiue peccatum contra naturam, & ad finem ſubdit, *& ſic non probauerunt Deum habere in notitiam, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidijs, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, & elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia: qui cùm iuſtitiam Dei cognouiſſent, non intellexerũt: quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolùm qui faciunt ea, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*, & ſic determinat Apoſtolus omnia prædicta mortalia iudicari, cùm dicit, Digni ſunt morte, &c.

Plura etiam mortalia numerat idem Apoſtolus ad Gal. 5. *manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ rixæ, diſſenſiones, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* nemo enim priuatur regno Dei, niſi ex peccato mortali, ergo conſtat quòd prædicta omnia numerata per ipſum, iudicat eſſe mortalia.

Adhuc etiam plura commemorat idem Apoſt. 2. Timoth. 3. *dicens, hoc autem ſcito, quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, tumidi, voluptatũ amatores magis quã Dei, habentes quidẽ ſpeciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, & hos deuita.* Et ſic patet etiam quod omnia prædicta determinat eſſe mortalia: non enim propter venialia ſunt homines deuitandi, ſed propter mortalia, ſicut oſtendebat Moyſes prænuncians ruinam Dathan, & Abiron, Numer. 16. *ibi, & ait Dominus ad Moyſen, Præcipe vniuerſo populo, vt ſeparentur à tabernaculis Chore, & Dathan, & Abiron. Surrexitq; Moyſes & dixit ad turbam. Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini peccatis eorum.* Et Apocal. 18. dicit Angelus in perſona Domini, *Exite de illa popule meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis, quoniam peruenerunt peccata eius vſque ad cœlum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum eius.* Et loquitur ibi de Babylonia ſub metaphora congregationis iniquorum hominum. Aliqua etiam aliqua peccata mortalia concluduntur ſub illis ſeptem principalibus vitijs, videlicet, ſuperbia, inuidia, ira, accidia, auaritia, gula, & luxuria, de quibus ſumitur illud Prouerb. 26. *Septem nequitiæ ſunt in corde illius.* hæc ſunt etiam illa ſeptem dæmonia, quæ obſederant Magdalenam Lucæ 8. *Maria, quæ vocatur Magdalena, de qua dæmonia ſeptem exierant*, & Mar. vlti. *Surgens autem Ieſus manè prima Sabbati apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia.* Multa etiam mortalia concluduntur ex tranſgreſſionibus mandatorum legis, de quibus Exod. 20. & breuiter quicquid per conſenſum cõtrariatur charitati, mortale cenſetur, ſecundùm Thom. 2. 2. *q. 35. & 36.* quæ autem non habent conſenſum rationis, cenſentur venialia, de quibus omnibus tam mortalibus quàm venialib. ſatis agitur 25. *diſt. criminis. & ver. quæ autem ſint minuta.*

Circa tertium principale quæſitum, videlicet quid ſit occultum, tria principaliter quæruntur, videlicet primò, quid dicitur occultum, ſecundò quid dicitur penè occultum, tertiò quid dicitur latens occultum.

99 Ad primum reſpondetur, † occultum dicitur, quod probari poteſt, vt dicit gloſſ. magiſtra in *d. c. veſtra. ſupra de cohabit. cleri. & mulier.* Tu dic quod etiam aliquando occultum dicitur, quod quinque ſciunt, *de pœn. diſt. 1. § hæc ergo ſecreta.* & glo. in *d. c. manifeſta.* ſic refertur miraculum Chriſti de puella ſuſcitata in domo, præſente patre & matre, Petro, Iacobo, & Ioanne, Lucæ 8. Vnde ibi loquitur in foro conſcientiæ, ſic etiam factum præſentibus pluribus dicitur quaſi occoltũ, iuxta illud Ioan. 7. *Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè,*
100 *ſed quaſi in occulto.* † & ſic dicitur ſecretum, quod à pluribus ſcitur, vt not. Archidia. 15. *quæſt. 5. c. 1.* de quo plenè in *c. fin. de hære. lib. 6. & 3. quæſt. 7. ſacerdos. in fin. & de pœn. diſt. 6. ſacerdos. & de elect. vbi periculum. ver. nulli lib. ſixto.* & ibi Archidiaco. & Ioan. Andr. tangit aliqualiter in *d. loc. cap. finali de hæretic. lib. 6.* Et quot modis dicatur occoltum, plenè notat Spec. *in tit. de notorijs criminibus. §. nunc de occultis.*

Ad ſecundum igitur reſpondetur, † quod penè occultum 101
dicitur, quod per paucos probari poteſt: & ideo dicitur penè, id eſt, quaſi occultum, quia id pauci ſciunt, vt duo, vel tres, vel quinque, vt *ſuprà* dictum eſt, & ſic aliquando dicitur aliquid occultum iudici, quod poteſt & debet probari, *C. de appell. l. eos. §. ſi quis autem. & in d. c. veſtra. in glo. magna. ad quod. ff. de offic. præſid. l. illicitas §. veritas.*

Ad tertium reſpondetur, † quod latens occultum dicitur ali- 102
quãdo, quod eſt omninò occultum, quod nulla ratione probari poteſt, vt *in c. vt noſtrum ſup. vt eccleſiaſtica benef.* Occulta enim ſoli Deo reſeruãtur, 2. *q. 5. conſuluiſti. ver. ſpontanea.* in talibus igitur occultis vindictæ ratio conquieſcit, *ſupra de tempo. ordin. c. fin. in gloſſ. quæ incip. Sic, infra de ſimo.* nam ſi omnia in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent, 6. *q. 1. ſi omnia.* & tale occultum vocatur ſecretum, 32. *diſt. erubeſcant. ſupra de ſimo. c. tuanos. in fin. 2. q. 1. ſi peccauerit.* Aliquando dicitur latens occultum, quod cum maxima difficultate detegitur vel probatur, & tunc propriè locum habet, cùm probatione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit, 32. *q. 5. c. fin.* quod incip. *Chriſtiana religio.* ſic etiam ſumitur illud quod dicitur, quod eccleſia non iudicat de occultis, ſed de manifeſtis, *vt in c. ſicut tuis. ſup. de ſimo.*

Circa quartum principale quæſitum, videlicet quid ſit correctio, tria principaliter quæruntur, videlicet, primò quid eſt correctio; ſecundò quotuplex eſt correctio; tertiò quæ ſint in correctione neceſſaria. Ad primum reſpondetur, † quod correctio 103
eſt, per quam error innatus vel per cõſuetudinem factus ſtudio rationis inhibetur. Corrigere enim emendare eſt & cum doctrina regere, ſecundùm Papiẽ. quaſi corde regere, vt cum charitate fiat pro vtilitate reipub. & ſui ipſius qui corripitur. Vnde dixit Dominus Petro, Matth. 18. *ſi peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum: & ſi te audierit, eris lucratus fratrem tuum*, quaſi dicat, ad hoc corripe, vt lucreris. Similem diffinitionem dat Auguſt. de diffinitionibus, dicit, *correctio eſt errorem innatum, vel per conſuetudinem factum, freno rationis inhibere*, & quod ad finem vtilitatis fieri debeat, dicit Seneca *de clementia ad Neronem: In iudicando, ſiue corrigendo, hæc tua lex ſecuta eſt, quã Princeps quilibet ſequi debet, vt aut eum, quem punit emendet, aut pœna eius cæteros meliores reddat, aut verò ſublatis malis ſecuriores cæteri viuant.* Et quòd talis correctio debeat ex charitate ꝓcedere, dicit Auguſt. *de charitate, Serm. 8. Non poteſte amare ſeruum, quando eum non cædis: aut amare filium, quando non das diſciplinam: aut tuum amare filium tuum, quando cùm nõ corripis, non eſt iſta charitas, ſed languor.* Et idem Aug. *de commun. vita clericorum*, dicit: *Non vos iudicetis maleuolos eſſe, quando alterius crimen iudicatis, magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos iudicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittatis: ſi enim frater tuus vulnus habet in corpore, quòd velit occultari dum timet ſecari: nonne crudeliter à te ſimularetur & miſericorditer iudicaretur? Quãto ergo potiùs debes manifeſtare, ne deterius in corde putreſcat?* Et in dicto verbo Domini Matth. 18. dicit. Et no. † quod ſi alicui mã- 104
datur vt corrigat & reformet, quæ correctionis & reformationis officio nouerit indigere, *ſupra de accuſa. olim.* debet intelligi, vt corrigat inſtantia, ſecundũ Vincen. ſcilicet illa quæ inſtant nunc corrigenda, id eſt, emendanda: nam corrigere eſt emendare, ſecundùm Papiẽ. & reformet, ſcilicet omiſſa, & ſic intelligit Vincen. *in prædicto c. olim.* & adde quod no. 11. *diſt. c. vlt. & 95. diſt. c. 1.* in additione Archidiaconi, *quæ incipit, ob hoc.*

Ad ſecundũ reſpondetur, † quod correctio principaliter du- 105
plex eſt, videlicet vna iudicialis, alia fraternalis: Iudicialis pertinet ad iuſtitiam: fraternalis pertinet ad charitatẽ: correctio igitur per modum iuſtitiæ pertinet ad prælatos & ſuperiores, & ordinatur ad bonum commune, ideo habet vim coactiuam. Vnde *ſupra in proœm.* ſcriptum eſt, Rex Pacificus pia miſeratione diſpoſuit ſibi ſubditos fore pudicos, pacificos & modeſtos, ſed effrænata cupiditas ſui prodiga, pacis æmula, mater litium, materia iurgiorũ, tot quotidiè noua litigia generat, vt niſi iuſtitia conatus eius ſua virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicitas explicaret, ius humani fœderis, litigatorum abuſus extingueret, & dato libello repudij concordia extra mundi terminos exularet, &c. nam omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt in malum, 3. *quæſt. 1. omnis ætas.* Senſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, dixit Dominus ad Noẽ, Geneſ. 8. etiam humana natura quodámodò labitur ad delicta, *in Auth. de monach. § ſi quis igitur. coll. 1.* Et procliuus eſt curſus bo-

hominum ad voluptatem, & natura eſt imitatrix vitiorum, 20. *quæſtione 3. proclinior.* Neceſſaria eſt igitur lex, per quā iuſtitia mi-
106 niſtretur: † nam ſummum bonum eſt in rebus præſentis vitæ, iuſtitiam colere ac ſua iura cuique reſeruare, & in ſubiectos non ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquum eſt cuſtodiri, 12. *quæſt. 2. c. cum deuotiſsimam.* Vnde Cyprianus *de duodecim abuſio-*
107 *nibus* dicit, † *Iuſtitia Principis eſt pax populorum, tutamen patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languidorum, gaudium hominum, temperies aeris, ſerenitas maris, terræ fœcunditas, ſolatium pauperum, hæreditas filiorum, & ſibi ipſi ſpes æterna beatitudinis.* ad quod facit *Inſtitu. de iuſtit. & iure. §. præcepta iuris. & ff. de iuſtit. & iure. l. iu-*
108 *ſtitia. § primo.* † nam iuris præcepta circa tria ordinant vnumquenque, videlicet quantum ad ſeipſum, quantum ad proximum, & quantum ad Deum. Pro primo iubetur honeſtè viuere, pro ſecundo alterum non lædere, pro tertio ius ſuum vnicuique tribuere, ſiue ſit pœna afficiendus, ſiue præmio remunerandus, 3. *diſtinct. cap. fina. & in c. firmiter. §. hæc ſancta Trinitas. ver. venturi in fine ſeculi &c. ibi, vt recipiant ſecundum opera ſua, ſiue bona fuerint, ſiue mala:* faciunt ad prædicta quæ not. *1. diſtinct. humanum genus & ſupra de maioritate & obedien. cap. dilecti. & 4. diſtinctio. facta ſunt:* dignum eſt enim vt quos Dei timor à malo non reuocat, temporalis ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. *C. de emend. propinq. l. 2.* nam quibus non prodeſt pia correctio, neceſſaria eſt ab-ſciſsio, 24. *q. 3. c. illud.* vbi ſubditur: Abijcienda prorſus penitus eſt hæc à ſacerdotali vigore patientia eſt, quæ ſibimet peccatis aliorum parcendo, non parcit. Nihil enim tantum valet ad conſeruationem reipub. quantum concordia ciuium quæ benè ſeruabitur, ſi reddatur vnicuique quod ſuum eſt.
109 † Vnde congruit bono & graui præſidi curare, vt pacata ac quieta ſit prouincia, quam regit, quod non difficile obtinebit, ſi ſollicitè agat, vt malis hominibus prouincia careat, eoſque conquirat: nam & ſacrilegos & latrones, & plagiarios, & fures conquirere debet, & prout quiſq; deliquerit, in eum animaduertere vltionem: receptatoreſq; eorum coërcere, ſine quibus latro diutius latere non poterit. *ff. de offic. præſid. l. congruit.* Et ne fortè putares ciuilis iuris rigorem ſatis aſperum ſapere ſupradicta, audi Hieronym. ſuper Hierem. taliter exclamantem: *Regum eſt proprium facere iudicium atque iuſtitiam, & liberare de manu calumniantium oppreſſos, &c.* 23. *quæſtio. 5. cap. Regum.* & idem Hieronym. ſuper Eſa. dicit: *non eſt crudelis, qui crudeles iugulat, ſed crudelis patientibus eſſe videtur: nam ſuſpenſum latro patibulo, crudelem iudicem putat, eadem cauſ. & quæſt. non eſt.* & idem ſuper Ezech. *lib. 3.* dicit, *Qui malos percutit in eo quod mali ſunt, & habet cauſam interfectionis, id eſt, poteſtatem vt occidat peſſimos, miniſter eſt Dei. eadem can. & quæſt. qui malos.* Et idem Hieronym. ſuper Hierem. dicit, *Homicidas, & ſacrilegos, & veneficos punire, non eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium, eadem can. & quæſt. c. homicidas.* & ibi multa ad commendationem iuſtitiæ pertinentia. Et alibi Hieronym. dicit ſic ferè, *Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa & corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. 24. quæſtione 3. reſecandæ.* Auguſtin. etiam dicit, *Corripiantur itaque à præpoſitis ſuis ſubditi correctionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis vel minoribus, vel amplioribus, quia & ipſa, quæ damnatio nominatur, quam facit epiſcopale iudicium, qua pœna in Eccleſia nulla maior eſſe poteſt, ſi Deus voluerit in correptionem ſaluberrimam cedere, atque proficere, &c. 24. quæſtione tertia, corripiantur.*

110 Alio † verò modo accipitur correctio fraternalis reſpectu charitatis, cuius finis eſt emēdatio proximi delinquentis per ſimplicem admonitionem: nam in correctione hoc ſolum benè fit, vt correctus emendetur: talis namque charitatiua correctio ad omnes pertinet, charitatem habentes, vt dicit Tho. 2. 2. *quæſt. 33.* Vnde ſuper illud Matth. 18. *Si peccauerit in te, &c.* dicit glo. *Grauè peccat qui videns fratrem peccare tacet, ſicut qui pœnitenti non indulget.*
111 † Vnde ſicut correctio iuſtitiæ de neceſſitate pertinet ad prælatos, ne ſanguis ſubditorum de eorum manibus requiratur, Ezechielis 3. *& ſuprà de offic. ordina. c. irrefragabili.* ita correctio charitatis pertinet ad omnes ſaluari cupientes. Hinc dicit Ricard. *in 4. Senten. diſtinctio. 19 articu. 2. quæſtio. 1. quod ſicut corporis naturalis patientia vno membro compatiuntur alia & ſibi inuicem ſubueniunt ad bonam conſiſtentiam corporis in comparatione ad formam naturalis vitæ,* vt intendit Apoſto. 1. Corinth. 12. *diſt. Et ſi quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra:* ſic ex neceſſitate diuini præcepti membra corporis myſtici, quod eſt Eccleſia, tenentur ſibi inuicem ſubuenire ad conſeruandam bonam vnitatem & diſpoſitionem Eccleſiæ in comparatione ad formam ſpiritualis vitæ, quæ eſt gratia Spiritus ſancti. Vnde non tantùm ſibi inuicem ſubuenire tenentur, quantum ad indigentias corporales, ſed multò magis quantum ad indigentias ſpirituales, orando pro inuicem, delinquentibus parcendo, & bonum monendo, & errantes corrigendo. Confirmantur prædicta authoritatibus ſacris. Act. 4. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna.* Ad Epheſ. 4. *Vnum corpus & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ,* ad Galat. *vltimo. Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum ne & tu tenteris, alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* † hoc etiam videlicet 112
quod quantum ad actum iuſtitiæ cadat ſub præcepto quoad prælatos: quantum verò ad actum charitatis cadat ad omnes, charitatem habentes, ſatis diſputat Archidiacon. & ſic tandem concludit 2. *quæſtio. 1. ſi peccauerit. in 2. quæſtione.* Vnde & Auguſtin. *lib. 1. de verbis Domini* dicit: *Si neglexeris corrigere, peior factus es eo, qui peccauit:* † quia tamē corrigere delinquentem cadit ſub præce- 113
pto affirmatiuo: reducitur enim ad primum præceptum ſecundæ tabulæ, ſcilicet, honora patrem tuum, &c. Exod. 20. & Matt. 15. ad quod præceptum reducuntur omnia præcepta de benefaciendo proximis, vt dicit Auguſtin. *in lib. de decem cordis.* ideo & ſi obliget ſemper, non tamen pro ſemper, ſed pro loco & tempore, videlicet quando ex correctione ſperatur emendatio delinquentis, nec eſt alius qui correctionem illam faciat, vel facere debeat ex officio. Inde dicit Ricard. vbi *ſuprà*, & Durandus *in ſumma ſua, parte quarta, diſtinct. 1. quæſtio. 3.* † quod licet fraterna 114
correctio cadat ſub præcepto, poteſt tamen omitti contingere tribus modis, videlicet, primo modo meritoriè: ſecundo modo cum mortali: tertio modo cum veniali.

Primò, quòd meritoriè poſſit omitti, patet ex ſententia Auguſtin. *in primo, de ciuitate Dei,* dicentis: *Si proptereà quiſq; obiurgans & corripiens malè agentibus parcit, quia opportunum tempus inquiritur, vel quia metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam & piam erudiendos, alios infirmiores opprimant atq; auertant à fide, non videtur eſſe cupiditatis occaſio, ſed conſilium charitatis.* nam ea, quæ ſunt ad finem, debent ſecundùm quod finis exigit regulari: finis enim imponit neceſſitatem his, quæ ſunt ad finem, ex 2. Phyſic. Vnde dicit Philoſoph. 2. *Ethicor. quod ſi parum diſcedatur à medio, non eſt contra virtutem: ſed ſi multum diſcedatur, corrumpitur virtus in ſuo actu,* ergo &c.

. Secundò † poteſt cōtingere omitti fraternam correctionem 115
cum peccato mortali, videlicet cùm formidatur iudiciū vulgi, & carnis maceratio, vel peremptio, vt dicit Auguſt. vbi *ſuprà,* dū tamen hæc ita dominentur in animo, quod fraternæ charitati præponantur: & hæc videntur contingere, quando aliquis præſumit de aliquo delinquente probabiliter, quòd poſſet eum à peccato retrahere, & tamen propter cupiditatē, vel timorē prætermittit, ſicut Petrus timore oppreſſus negauit Chriſtū, & cœpit iurare & anathematizare, quòd non nouiſſet hominē, Marc. 14. Et Pontifices, & Phariſæi malè ſibi conſulētes dicebant, *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit: ſi dimittimus eum, ſic omnes credent in eum, & venient Romani & tollent noſtrum locum & gentem,* Ioan. 11. & ſic patet quod timebant diſpendium rerum temporalium magis quàm æternorum bonorum, & ſic reſultat mortale peccatum, vt dicit Auguſtin. *Peccatum eſt ſpreto incommutabili bono, rebus commutabilibus adhærere.* faciunt ad prædicta not. 50. *diſtinctione. ſi quis diaconus. 40. diſtinctione. ſi Papa. & 17. diſtinct. nonnulli,* cum gloſſ. ſuis.

Tertio † modo talis omiſſio poteſt contingere cum veniali, 116
videlicet quando aliquis timore vel cupiditate tardior redditur ad correctionem fraternam, non tamen ita, quod ſi ei probabiliter cōſtaret, quòd fratrem poſſet à peccato retrahere, propter timorem, vel cupiditatē dimitteret: hic enim in animo ſuo præponit charitatem fraternam, & hoc modo etiam viri ſancti & perfecti interdum omittunt corrigere delinquentes, *argum. 2. quæſtione 7. plerique, & 2. quæſtione 1. quia verò.* hoc etiam tenet Thom. *ſecunda ſecundæ, quæſtio. 33.* & Archidiaco. ſumpſit ab eo, & deſcribit in *dicto cap. ſi peccauerit, 2. quæſtione prima.* & ibi plenè tractat, &c.

Ad tertium reſpondetur, † quod in correctione quatuor 117
ſunt neceſſaria, videlicet: primò perſona corrigens: ſecundò cauſa correctionis: tertiò modus corrigendi: quartò finis correctionis.

Primò † perſona corrigens debet eſſe iuſta per punitionem, 118
45. diſtin-

45.*diſtinctione diſciplina.* Sancta per confeſſionem, vt Petrus 50.
diſtin fidelior & c. conſiderandum. Item debet eſſe vir, non brutum,
vt canis, 1.*quæſt.*7.*nuptiarum.* fœmina quæ propter conſtantiam
venerabilis eſt. *ff. de verbo ſignifica. forus.* Prouerb.30. *mulierem for-*
tem quis inueniet. non puer, qui ſe & alios necat, 31.*quæſtio.*1.*quo-*
*moda.*15.*quæſtio.*1.§.*vt itaque. verſicu. ſed obijcitur.* 2. *quæſtio.* 7. *Pau-*
lus. Item virtuoſus, *ad hoc*, 45.*diſtin. omnis.* non criminoſus. 25.*di-*
ſtinct. primum.

Secundò cauſa correctionis, quæ debet eſſe triplex, ſcilicet,
nota, 2.*quæſt.*1.*nomen.* Vera, 2.*quæſt.*1.*primo.* Sufficiens, *ſuprà ead. q.*
1.*nemo.*

Tertiò modus agendi vel corrigendi, ſcilicet, vt crimen oc-
cultum ſecretè corrigatur, publicum verò publicè, vt *ſuprà* di-
ctum eſt.

Quartò finis correctionis, ſcilicet, vt peccans puniatur, & ſic
corrigatur, vt eius metu cæteri emendentur, 2.*quæſt.*7.*quapropter.*
& Gregor. dicit *in paſtorali*, *Cùm vnus corripitur, plurimi emendantur.*
ſic etiam concludit Archid. *in d. c. ſi peccauerit, verſi. nota quod in cor-*
rectione, &c.

Ad id, † quod dicit Archid. *de conditionib. corrigentis.* adde me-
liùs ſecundùm Picc. *vbi ſuprà quæſt.*2. cùm quærit, an exiſtens in
peccato mortali teneatur corrigere alios peccatores: & reſpon-
dendo concluſiuè dicit, quod aut peccator, ſcilicet, qui deberet
corrigere, eſt occultus, aut manifeſtus: Correctio etiam aut eſt
in occulto, aut in manifeſto. Peccatori criminoſo manifeſto nõ
licet fratrẽ corrigere in publico manifeſtè, ſcilicet, propter ſcan-
dalum, & quia cùm talis correctio ſit cũ aſſumptione verbi Do-
mini, non debet propter ſui dignitatẽ manifeſtè aſſumi per os
manifeſtè pollutum, ne verbum Dei in ore ſuo vileſceret in con-
ſpectu hominum. Vnde glo. ſuper illud Pſalm. *Peccatori autem di-*
xit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, dicit, Laudem quærit Deus,
ſed ne turpis putet ſibi hãc imputari prohibet, ne lingua præſu-
mat laudare, cui obuiat conſcientia. Et *infrà* dicit, quare com-
muni ſermone ad populum profers aliquid de mea iuſtitia ma-
nifeſtè? Et parum poſt ſuper illud per os tuum dicit, ne ſcientiæ
verba os pollutum præſumat docere. Si autem peccator occul-
tus fratrem corrigit in occulto, aut in manifeſto, ſi factum exi-
git, aut ſi manifeſtus corrigit in occulto: Si hoc faciat humiliter
ſuam prauitatem propriam recogitans, & ſeipſum minus repu-
tans, quia verò vult laborare vt ſibi detur iuſtitia, & remoueatur
ſua iniuſtitia, quam iniuſtitiam in alio reprehendit, non peccat,
ſed credo quod benè facit, & pro loco & tempore facere tene-
tur. Secus eſſet autem in foro ſacramentali: vt ſi ſacerdos ex-
iſtens in peccato mortali adminiſtrat ſacramentum clauium ab-
ſoluendo peccatorem ſibi confeſſum. Vnde dicit text. Decreti,
de pœniten. diſtinctio. 6. Sacerdos itaque, cui omnis offertur pec-
cator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit
indicandus, quæ in alio iudicare eſt promptus, vbi gloſſ. *ſuper*
120 *ver. iudicandus*, dicit: † peccant ergo, dum in crimine ſunt ſacer-
dotes iniungendo pœnitẽtiam, & verum eſt, ſcilicet, quod pec-
cant, 3.*quæſtione* 7. *iudices.* & *cap. qui ſine.* & §. *iterum in Euangelio.*
Quid ergo ſi in neceſſitate ſuus parochianus petat ab eo pœni-
tentiam? Reſpondeo, conteratur, & ſtatim iniungere poterit.
Gloſſ. eſt Hugolini: pro qua ſatis facit text. *in dicto* §. *ſacerdos.* cùm
dicit, iudicans alium qui eſt iudicandus, condemnat ſeipſum.
Certè iſta ſunt verba Apoſtoli ad Roman. 2. cùm dicit, *propter*
quod inexcuſabilis es, ô homo omnis, qui iudicas: in quo enim iudicas al-
terum. te ipſum condemnas: eadem enim agis, quæ iudicas. Scimus e-
nim quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos, qui talia
agunt. Exiſtimas autem ô homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, &
facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? quaſi dicat, non. Sic & Do-
minus Ieſus præſentantibus adulteram dixit, *Qui ſine peccato eſt*
veſtrum, primus in illam lapidem mittat, Ioan. 8. Ideo enim liberauit
peccatricem, quia non erat qui iuſtè proiiceret lapidem. Nul-
lus enim erat ſine peccato. Vnde dicit text. *in dicto* § *ſacerdos.* de-
teriores itaque in hoc ſacerdotes ſunt ſe prius non ædifican-
tes, illis qui Dominum obſeruabant inſidiis. In hoc itaque pa-
tentiſſimum eſt crimen ſacerdotum, & vltra modum deteſta-
bile, quia non prius ſe iudicant, & alligant alios. Vnde Ricard.
121 *vbi ſuprà in fine.* dicit, † quòd nullus debet adminiſtrare eccle-
ſiaſtica ſacramenta exiſtens in mortali peccato, & adminiſtran-
do peccat, excepto ſacramento baptiſmi in caſu neceſſitatis: nõ
credo enim dicit ipſe, quòd criminoſus peccaret, ſi puerum ba-
ptizaret in periculo mortis, ſi non eſſet alius, qui ipſum baptiza-
re poſſet?

Plus dicit Thom. *in* 4. *Senten. diſtin.*19. † *videlicet quòd prædicator* 122
prædicans in mortali peccato, mortaliter peccat. Satisfaciunt *ſuprà dicta*
per Ricard. *de manifeſto & occulto, &c.* nã Ricard. videtur hoc in-
telligere, verum quando prædicator eſſet maniſtè criminoſus,
dum allegat glo. *ſuper d. verſi. Pſalm. peccatori autem*, &c.

Quæris etiam prædictus Ricard. † vtrum inferiores tenean- 123
tur corrigere ſuperiores, & reſpondendo dicit quòd ea corre-
ctione, quæ eſt actus vindicatiuæ iuſtitiæ inferiores non debent
corrigere ſuperiores, niſi manifeſtè errarent in fide: tunc enim ſi
non adeſſent iudicantes, vel nollent, per inferiores poſſent pu-
niri, quia hæreſis reddit hæreticum omni catholico inferiorem,
non tantùm in foro interiori, ſed etiam exteriori. Sed loquendo
de correctione, quæ eſt actus zeli eliciti ex dilectione, inferio-
res tenentur & debent ſuperiores corrigere pro loco & tempo-
re pro peccatis morum patentibus non arroganter, nec impe-
rioſè, ſed reuerenter cum humilitate. Vnde Greg. *in paſtorali cap.*
28. *Admonendi ſunt* (inquit) *ſubditi, ne præpoſitorum ſuorum vitam te-*
merè iudicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter vident, ne vn-
de rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundio-
ra mergantur. Admonendi ſunt etiam, ne cùm culpas præpoſitorum con-
ſiderant, contra eos audaciores fiant, ſed ſic ſi qua valdè ſunt eorum pra-
ua apud ſemetipſos diiudicent, vt tamen diuino timore conſtricti ferre
ſub eis iugum reuerentia non recuſent. Prædicto etiam modo intel-
ligenda eſt authoritas Apoſtoli dicentis, 1. Timoth. 4. *Seniorem*
te, ne increpaueris, ſed obſecra, vt patrem: dicit enim Gregorius ad Ia-
nuarium Epiſcopum. *Hæc Apoſtoli regula tunc in eo obſeruanda eſt,*
cum ſeniorũ culpa ſuo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum.
Vbi autem ſenior iuuenibus exemplum, ad interitũ præbet, ibi
diſtricta increpatione feriendus eſt: nam ſcriptum eſt, ſcilicet,
Eſa. 42. *Laqueus iuuenum omnes eos.* hæc referuntur, 2.*quæſt.*7. Pau-
lus dicit, vbi glo. † Exordia enim prælatorum & ſenium faciliùs 124
corrumpunt, & ideo magis ſunt puniendi, *argumento* 11.*quæſtio.*
3. *præcipuè.* & 86. *diſtinctione. tanta.* hinc etiam dicit Gregorius *in*
paſtorali, vbi ſuprà, ſcire debent prælati, quia ſi peruerſa nonnunquàm
perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis ex-
empla tranſmittunt. Vnde neceſſe eſt, vt tanto ſe cautiùs à culpa cuſto-
diant, quanto per praua, quæ faciunt, non ſoli moriuntur. Sic etiam in-
telligenda eſt alia authoritas Pauli ad Galat. 2. dicentis, *cùm au-*
tem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibi-
lis erat. ſuper quibus verbis dicit Hieronym. † *Paulus Petrum re-* 125
prehendit quòd non auderet niſi ſe non imparem ſciret. hoc non de of-
ficio eccleſiaſticę dignitatis, ſed de puritate vitę & ſanctitate cõ-
uerſationis intelligitur: ſolus enim Petrus inter Apoſtolos pri-
matum gerebat, 2.*quæſtio.*7. *Paulus Petrum.* Ex prædictis igitur
verbis clarè patet, inferiorem, ſcilicet, vita non debere coram
omnibus in faciem reſiſtere ſuo ſuperiori, ſed in occulto & reue-
renter monere, niſi propter imminens periculum vel ſcãdalum
contra fidem: tunc enim inferior publicè arguere poteſt ſupe-
riorem. Et hæc fuit ratio, quare Paulus publicè Petrum redar-
guit, ſicut patet ex verbis eius, vt dicit Ricard. *vbi ſuprà.* pro quo
ſatisfaciunt not. 40. *diſtinctione. ſi Papa.* ibi, *niſi deprehendatur à fi-*
de deuius. vbi eſt ſatis pulchra gloſſa de materia. † An autem iu- 126
dex exiſtens in mortali iudicãdo peccet mortaliter, gloſſ. 3. *quæ-*
ſtione 7. *cap.* 1. videtur velle quod ſic: pro qua ſatisfacit & probat
authoritas Pauli ad Roman. 2. cùm dicit: *inexcuſabilis es, ô homo,*
qui iudicas: in quo enim iudicas alterum, te ipſum condemnas, ergo ex
illis verbis videtur apertè monſtrari peccatum mortale: non e-
nim aliter exprimit in ſubſtantia mortaliter peccare corpus Do-
mini ſumentes in mortali, niſi per ſimilia verba, cùm dicit 1. Co-
rinth. 11. *qui autem manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat*
& bibit. quæ verba per omnes expoſitores intelliguntur inclu-
dere peccatum mortale, ergo pari modo illa ad Roman. 2. Ri-
card. *tamen in* 4. *Senten. diſtinctione* 19. *in expoſitione literæ*, videtur
dicere, quòd ſi peccatum eſt occultum in exteriori iudicio, iu-
dicando ſecundùm officium ſuum non peccet mortaliter, quia
dicit quod non iudicat ſeipſum, & nihil plus, ſed ſatis eſt diffi-
cile reſpondere ad argumentum per authoritatem Apoſtoli.
Ideo dictum Ricardi poſſet limitari, † quòd quanquàm vt ipſe 127
dicit, presbyter criminoſus abſoluens peccet mortaliter per iu-
ra ſuperiùs annotata, videlicet, 3.*quæſtio.*7. *iudices.* & *cap. qui ſine*
peccato. & *de pœniten. diſtinctione* 6. *ſacerdos. cum ſimilibus.* † atta- 128
men ſi non loquamur in foro pœnitentiali, vel ſacramentali,
ſed in foro iudiciali exteriori: an talis iudex criminoſus iudi-
cans, ſeipſum iudicet vel non: hoc quod dicitur, ſeipſum iu-
dicet, poteſt dupliciter intelligi, aut quantum ad valorem ſen-

tentiæ, aut quãtum ad integritatem vel offenſionem conſcientiæ: ſi intelligatur primo modo, tunc dicendum, quòd ſi peccatum iudicis eſt occultum, ſententia tenet: ſi verò ſit publicum, quia infamatum, tunc ſententia non teneret: nam ex quolibet peccato mortali poſtquàm notum eſt iudici, vel ſi aliter ſit publicum reſultat infamia de iure canonico, *6. q. 1. infames.* cum *ibi* leg. in gloſſ. *infames autem omnibus legitimis actibus ſunt priuati*, vt in *c. infamibus. cum ibi not. de regul. iur. lib. 6.* aliud eſt igitur quærere, an ſententia teneat, vt not. *in c. 1. 3. quæſt. 7. aliud.* an talis criminoſus iudicando peccet, & hic offendat conſciẽtiam ſuam: nam dum eſt in propoſito peccandi, omnia quæ agit, ſibi cooperantur in malum, ſicut diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonũ, ad Rom 8. & ideo præſupponendo quòd talis iudex criminoſus ſit in propoſito peccandi, & non pœnitendi, magis adhærẽdum eſt verbis Apoſtoli, quòd iudicando peccet, ſaluo ſemper iudicio ſaniori, & ſic concluditur, *3. q. 7. in fin.*

129 Circa quintum principale quæſitum, videlicet, quid eſt purgatio, tria etiam principaliter requiruntur, videlicet: primò quid eſt purgatio: ſecundò quotuplex eſt purgatio: tertiò de qua purgatione *hic* intelligitur.

Ad primum reſpondetur, quòd purgatio eſt de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio, ſcilicet, per iuramentum vel alio debito modo, ſecundũ Goff. *in ſumma, ſuprà de purgatio cano.* quanquàm ſit iuridica tamẽ. Sed iſta diffinitio non eſt generalis, ideo vniuerſalius dicendum eſt, quod purgatio eſt per quam excuſatur, non factũ, ſed voluntas defenditur, ſecũdùm Tull. *in 2. Reth.* vel purgatio eſt cùm factum quidem conceditur, ſed culpa remouetur, ſecundùm Iſid. Purgare enim propriè eſt cunctis ſordibus eiectis ſolum purum relinquere, vt dicit Papi. & ſic intelligitur generaliter pro quacunq; purgatione innocentię & conſcientiæ, de qua purgatione, ſcilicet, innocentiæ, ſatis habetur *ſuprà de purg. cano. per totum. 2. q. 5. per totum. 15. quæſtio. 5. per totum.* & faciunt not. *ſuprà de offic. ordinar. ex parte. ſupra de confeſſ. cap. 1. ſupra de teſtibus. c. tam literis ſupra de præſumpt literas & de regul. iur cap. quod ad conſultationem ſupra de cohabit. clericor. & mulier. c. tua nos. ſupra de accuſa. cap cum P. & cap. veniens. in fine. & cap cùm oporteat & cap. inquiſitionis. ad fin. & c. accedens. & ſupra de calum. cap. 2. ſupra de ſimo. c. de hoc. & c. inſinuatum. ſupra de hæretic. cap. excommunicamus. §. qui autem. & c. addicimus. ſupra de apoſt. c. tua. & ſupra de adulter. c. ſignificaſti.* De purgatione autem conſcientiæ à peccatis dicam *infra in 3. q* pro intelligentia noſtræ decretalis.

130 Ad ſecundum breuiter reſpondetur, † quod purgatio triplex eſſe conuenit, videlicet: prima dicitur canonica: ſecunda dicitur vulgaris: tertia dicitur pœnitentialis. Purgatio canonica dicitur, quia licita eſt & approbata, quæ fit quandoque per ſolum iuramentum diffamati, contra quem probari nõ poteſt de crimine, de quo extitit infamatus: quandoque etiam ſuper additur iuramentum teſtium compurgantium, & iuramẽtum ſe verum credere quod dicit ille qui ſe purgat, & eum innoxium eſſe credũt, *ſupra de purga. canonica. c. quoties. 50. diſt in ſi quis viduam. 2. q. 5. accidentum.* & iſta purgatio requirit numerum teſtium varium ſecundùm varietatem conditionis purgandorum: nam quanquàm talis numerus ſit arbitrarius, *ſupra de purgatio. canonic. cap. ex tuarum. & cap. cùm in iuuentute.* attamen vbi determinatus eſt numerus in iure ſeruari debet quanto iudici videtur habilius. Vnde ad purgationem Epiſcopi requirũtur duodecim, ad purgationem ſacerdotis requiruntur quinque, ad purgationem Leuitæ, requiruntur tres. Vnde verſus.

Pontificem purgans manus exiuſſet duodena
Quinta ſacerdotem, Leuitam tertia, pœna
Maior maiori, minor eſt adhibenda minori,
Quem plebs accuſat purgabitur in manifeſto,
Quem chorus ante chorum ſua ſit purgatio præſto.

Hos verſus colligit Innocen. *in c. inter ſolicitudines, ſupra de purga. can.* & debet talis purgatio fieri coram iudice competenti, *23. diſtin. c. illud. 2. q. 5. omnibus. 15. quæſt. 5. de crimine.* & quãtum poſſibile eſt, fieri per pares debet, vt *in d. c. inter ſolicitudines.* Si autem nõ ſit facilè tot pares inuenire, tunc in arbitrio iudicis reſidet numerũ terminare, vel ſi non eſſent beneuoli pares cum aliis inferioris ordinis, vel etiam cum laicis infamatus purgare ſe poſſet, dummodò ſint catholici, etiam ſi mulieres eſſent, honeſtæ tamen & bonæ famæ, *18. q. 2 in decima. in fin. 2. q. 5. ſi legitimi. & c. omnibus. in fin. 81. diſt. clerici. & in d. c. cùm in iuuentute. & c. inter ſolicitudines. & c. cùm dilectus. eo. tit.*

131 Purgatio † autem vulgaris dicitur, quæ à vulgo fuit introducta, vt duelli ferri candentis, vel aquæ feruentis, ſiue bullientis, aut frigidę & ſimilium, quæ tamen hodiè tanquã à Diabolo inuenta & hominibus pernicioſa eſt omninò & prorſus reprobata, vt in *c. 1. 2. & 3. & ſic per totum, ſupra de purg. vulg. & 2. q. 5. c. monomachiam. & c. Mennam. & c. conſuluiſti.* Eſt enim expreſſe contra præceptum Domini dicentis, Deut. 6. Matth. 4. & Luc. 4. *non tentabis Dominum Deum tuum.* nam in omnibus prędictis vulgaribus purgationibus, nil aliud eſt quàm Deum tentare, *22. q. 2. quæritur. & in d. c. monomachiam. & 23. q. 8. ſi nulla vrget. cum ſimi.* Purgatio † autem pœnitentialis eſt illa, quæ per pœnitẽtem fit ſiue proprio arbitrio, ſiue ex iniunctione confeſſoris, & quęlibet principaliter habet effectũ ex merito mortis Chriſti, iuxta illud Apoſt. ad Heb. 1. *Qui ſiquidem, Chriſtus, cùm ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.* & ad Coloſſ. 2. dicit, *& vos cum eſſetis mortui in delictis & præputio carnis veſtræ conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod aduerſus vos erat chirographum decreti, quod erat contrarium vobis & ipſum tulit de medio affigens illud cruci, & expolians principatus & poteſtates tranſduxit confidenter palàm triumphans illos in ſemetipſo.* & ad Coloſſ. 1. dicit, *quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter, & per ipſum reconciliare omnia in ipſo, pacificans per ſanguinem crucis eius. ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt: & vos cùm eſſetis aliquãdo alienati, & inimici ſenſu in operibus malis nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos Sanctos & immaculatos & irreprehenſibiles coram ipſo.* Et ad Roman. 6. dicit, *quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.*

Ad tertium igitur reſpondetur, quod noſtra decretalis intelligitur de hac vltima purgatione, videlicet pœnitentiali: & ideo ſi opponeretur de incompetentia tituli, vt quia debuiſſet poni *ſupra de purga. canon.* reſpondendum eſt quod non loquitur *hic* de illa purgatione innocentiæ, ſed de purgatione conſcientiæ à culpa pœnitentiam ſalutarem, & ita intelligunt Ioan. And. Ant. de Butr. & alij Moderniores.

REPETITIO
IN C. QVI PRESBYTERVM.
De pœniten. & remiſſ.

Ioannis de Capiſtrano, Iuris Vtriuſq; & Theologiæ Doctoris Celeberrimi.

SVMMARIVM.

1 *Presbyterum interficiens, quomodo priuetur.*
2 *Ad Concilium generale in dubijs arduis recurritur.*
3 *Concilij determinatio ſeruanda, niſi poſtmodum aliter diſponatur. num. 8.*
4 *Concilium. quando non eſt congregatum pro arduis declarandis, ad ſedem Apoſtolicam recurritur.*
6 *Matrimonium contrahendum, an aliqua crimina impediãt, vel contractum dirimant, & quot ſint, nu. 18. 19. & 23. cum ſequen.*
7 *Laicus occidens ſacerdotem. quando non puniatur.*
9 *Militia omne negotium ſeculare appellatur.*
10 *Negotiatores vix ſe à peccatis diſcutiunt.*
11 *Eccleſia quem dignitate ſeculari priuare poteſt ob delictum contra clericum commiſſum: & an tale delictum ſit eccleſiaſticum. nu. 15. & num. 17.*
12 *Epiſcopus & presbyter committentes ſe cum filiabus ſpiritualibus ex baptiſmate, criſmate, & pœnitentia, & adulterantes, quomodo puniantur.*
13 *Canones pœnitentiales, qui. vbi 80. ponuntur.*
14 *Peccatum mortale, licèt ſeptennẽ pœnitentiam requirat, arbitrio tamen ſacerdotis pro criminis qualitate moderatur.*
16 *Sacrilegium, vſura crimen, hæreſis, ſimonia, periurij, adulterij, & conſimilium, eccleſia cognoſcit.*
20 *Machinari & machinatio, quid. nu. 22.*
21 *Machinatio in alterius mortem contra hoſtes & latrones de iure ciuili permittitur.*

QVI PRESBYTERVM. Breue eſt, tamẽ diuiditur in duas partes: ſecunda *ibi, coniectus.* † Interficiens presbyterum, 1
12. annis pœnitere debet, priuatur dignitate vel militia, & prohibetur

Digitized by Google

2 hibetur cōtrahere matrimonium, hoc dicit. Nota primò, † quòd
in arduis dubijs recurrendum eſt ad Concilium generale, ſicut
3 patet ex iſto textu. Secundò not. † quod determinata per Con-
cilium, ſunt ſeruanda, ad quod 10. *diſt. c. certum.* vbi dicitur quod
qui canones violat, auctori facit iniuriam, & dicitur blaſphe-
mare Spiritum ſanctum, ad idem 24. *queſt. 1. violatores canonum.*
4 Tertiò not. † quod tempore, quo non extat concilium congre-
gatū pro arduis dubijs declarādis eſt ad ſedem Apoſtolicam re-
currendū, vt pro pertinentibus ad fidē, & ſimilibus, *ſup. de baptiſ.*
& eius effect. c. maiores. accedunt not. *in c. quanto. & in c. inter corpo-*
ralia ſup. de tranſla. prælat. & 9. q. 3. cuncta per mundum. & in proœm. 6.
5 *lib. 6. cum ſim.* Quartò nota, † q̄ ex aliquibus delictis priuatur qs
6 dignitate, vt *hic. & 33. q. 2. admonere cū ſimilib.* Quintò not. † quod
aliqua crimina impediunt matrimoniū contrahendum, ſed nō
dirimunt: aliquā do impediunt, vt dicam, *inf. in vlt. glo.* In text. *ibi,*
7 *occiderit,* † dic, ſcil. ex propoſito & malo animo. Secus eſt autē in
caſu licito, vt quia laicus defendendo interficeret ſacerdotē ſibi
inſultantem: nam vim vi repellere cum moderamine inculpatæ
tutelæ omnes leges omniaq; iura clamant, vt *in c. ſicut dignum. &*
in c. ſignificaſti. ſupra de homic. nam tunc talis interfector non eſſet
hac pœnitentia puniendus, quanquàm aliqua ſibi pœnitentia
imponatur, ne eccleſiaſtica cenſura vileſcat, vt dicam *infrà cap.*
proximo. ſimile etiam iudicatur de illo, qui cum matre, filia, vxo-
re, vel ſorore clericum turpiter agentem inuenerit, & ſic inuen-
tum percuſſerit, vel occiderit. *inf. de ſent. excom. c. 3. § nec ille.* In tex.
ibi, ſecundum canones, ſcilicet pœnitentiales, de quib. Hoſtien. *in ſumma*
huius tit. §. vt autem ſacerdos. ver. qui pœnitentiales canones. multos nu-
8 merat, de quibus *infrà* dicam, † & no. circa id, quod *ſuprà* dixi,
quod determinata per concilium ſeruari debent: intellige, niſi
poſtmodū alibi diſponatur, ſicut hodiè deciſum eſt, quod pœ-
nitentiæ ſint arbitrariæ, vt *infra eo. c. Deus. qui. circa princ. ibi. per diſ-*
creti ſit ſacerdotis arbitrium moderanda. In tex. *ibi, conuictus,* ſcilicet in
iudicio, ſecundùm Hoſt. vel melius, ſecundùm Innoc. Pœniten-
tiarius ei præcipiet quod de cætero pro milite ſe non gerat, ſed
inſiſtat pœnitentiæ ſalutari. In *text. ibi, militiæ cingulo,* dicit Innoc.
9 † quod hic appellatur militia, omne negotium ſeculare, & dicit
quoſdam hoc intelligere de his qui reliquerunt ſecularia nego-
tia, & poſteà redeunt ad illa, *de pœn. diſtin. 5. ſi qui verò. & c. contra-*
10 *rium.* † de quibus ſcilicet negotijs licèt aliqua ſine peccato poſ-
ſint fieri, vix tamen negotiatores ſe diſcutiunt à peccatis, *de pœn.*
diſtin. 5. qualitas. & c. falſas. & c. negotium. & ſatis dixi in tract. de vſur.
11 D. Anton. de Butr. not. ex hoc text. † quod eccleſia poteſt quem
priuare dignitate ſeculari propter delictum commiſſum aduer-
ſus clericum, & ſic delictum in clericum, eſt eccleſiaſticū & per
iudicem eccleſiaſticum puniendum. Tu adde, quod tamen ſe-
culares iudices non obſeruant, imò homicidæ pœna capitis pu-
niuntur. *ff. ad legem Corn. de ſicar. l. 1 & per totum & C. ad legem Corn.*
de ſic. a. l. in qui enim ito. & C. de epiſco. & cler. l. ſi quis non dicam rapere.
concordat ius diuinum, Exo. 21. *Qui percuſſerit hominem volens oc-*
cidere, morte moriatur. Ergo multò fortiùs ſi occideret ſacerdo-
tem. Pſalm. *Nolite tangere Chriſtos meos.*

Gloſſ. prima opponit, quòd pœnitentia ſit ſeptennalis, 33. *q. 2.*
hoc ipſum. & c. admonere. & 22. q. 1. prædicandum. Sol. ibi eſt regula,
hic ſpeciale propter enormitatem criminis. In eadem glo. *ibi, &*
ſacerdotis, dic † quod Epiſcopo commiſcenti ſe cum filia ſpirituali
12 ex baptiſmate, chriſmate, vel pœnitētia, 15. annorum pœnitētia
indicitur, presbytero verò 12. 30. *queſt. 1. non debet.* quanquàm in c.
præcedēti, quod incipit. *ſi quis ſacerdos,* imponatur etiā presbytero
15. annorū pœnitentia, & q̄ in monaſterio perpetuo domino ſa-
muletur. Sed ſequens c. limitat præcedens. Pro adulterio autem
aliter commiſſo imponitur presbytero 10. annorum pœnitētia,
81. *diſt. presbyter.* & ſic dicit glo. *in d. c. non debet.* Addit etiam dom.
Anton. ad cōcordiam Hoſt. & Innocen. *ſuper ver. conuictus.* quòd
primò ſit conuictus in iudicio, & poſtmodum in foro pœniten-
tiali ſacerdos ſic iniungat. Sed ſatis eſt conſonum in foro con-
ſcientiæ, ex quo per propriam cōfeſſionem ſeipſum quis cōuin-
cit ſufficere confeſſori, vt ſic ſibi præcipiat, ſecundùm Innoc.

In *glo. 2 ſuper ver. canones.* glo. non plus dicit, niſi, ſcilicet pœ-
13 nitentiales, † quæro ergo, qui ſint canones pœnitentiales. Dicit
enim Auguſt. 38 *diſt.* quæ ipſis ſacerdotib. & *inf.* canones, pœni-
tentiales, & *inf.* ex quib. omnibus ſi vnū defuerit, ſacerdotis no-
men vix in eo cōſtare poterit. Et Cæleſtin. Pap. *ead. diſt. dicit, nulli*
ſacerdotum licet canones ignorare. Reſpondeo igitur quod canones
pœnitentiales ſunt not. ſcripti, videlicet. Primus canon dicit, q̄
presbyter ſi fornicationē fecerit, 10. annorū pœnitentiam agat,

ſecundùm formam traditam, 82. *diſt. presbyter. ſi fornicationem.* Secundus canon dicit, quod ſacerdos cognoſcens filiam ſuam ſpiritualem, ſcilicet quam baptizauit, vel ad confirmationē tenuit, vel in confeſſione audiuit, 12. ann. debet pœnitentiā agere: & ſi publicum ſit eſt deponēdus: Epiſcopus autē qui talia commiſit, 15. annis pœniteat, & presbyter & mulier religioni tradantur, rebus ſuis pauperibus erogatis, 30. *q. 1. ſi quis ſacerdos. & c. non debet.* Tertius, ſi quis peccauerit contra naturam, & eſt clericus, deponatur & religioni tradatur: ſi laicus excōmunicetur, & à cœtu fidelium vſque ad ſatisfactionem condignam fiat alienus, *ſuprà de exceſſ. prælat. c. clerici.* Quartus, ſi quis cum brutis coierit pluſquā per ſeptem ann. pœniteat, 33. *q. 2. hoc ipſum & §. ſeq.* Quintus, ſi quis commiſerit in incœſtum, eadem pœna punitur, vt in iuribus *ſuprà proximè* allegatis. Adde quod vitium contra naturam grauius eſt, quàm cum matre peccare, 32. *q. 7. adulterium malum.* Sextus ſi ſacerdos clādeſtinis nuptijs interfuerit, triennio ſuſpēdatur, & ſi culpa hoc exegerit, grauiùs puniatur. *ſuprà de clandeſt. deſp. c. cum inhibitio. §. penul.* Septimus ſi quis votum ſimplex violauerit, tribus annis pœnitere debet, 27. *diſt. ſi vir.* Octauus, ſi quis excommunicatus celebrauerit, triennio pœnitere debet, & à vino & carnibus abſtinere, 11. *q. 3. de illis.* Nonus. qui alium iniuſtè accuſat ad mortē, 40. dies in pane & aqua cū 7. annis pœniteat, ſi mors ſecuta fuerit: ſi verò debilitatus membro fuerit accuſatus, per tres quadrageſimas pœniteat accuſator, *ſupr. de accuſ. c. accuſatis.* Decimus quicunque filiam ſuam ſpiritualem vel commatrem cognouerit, per ſeptē annos pœniteat, & ſimiliter conſentientes, 30. *q. 3. non oportet.* Vndecimus ſi quis alij deſpōſatam duxerit, eam dimittat, & 40. dies in pane & aqua, & p ſeptē annos pœniteat, *ſup. de ſpon. duo. c. accepiſti.* & intellige deſponſatam, ſcil. per verba de præſenti. Duodecimus qui cognouit duas commatres vel ſorores, ſiue viuat vxor, ſiue non ad minus ſeptem annis pœniteat, licet plus deberet. 30. *q. 4. ſi pater.* Decimustertius homicida voluntarius ſine ſpe [illegible] deponitur, & ſeptē annis pœniteat, 50. *diſt. miror.* vel ſi cauſa ſubiit, vt magis caſuale homicidium, quod voluntarium præſumatur, 50. annos pœniteat, 50. *diſt. eos verò. & c. ſi qua fœmina & c. ſi quis voluntate.* Decimusquartu matricida per 10. annos ſecundum formam ſatis aſperam creditam, 33. *q. 2. latorem.* vt carnē non manducet & vinū non bibat, & ieiunet tribus diebus in hebdomada vſq; ad veſperū, &c. Decimusquintus vxoricida toto tēpore vitæ ſuæ pœniteat, & ſatis durior pœnitentia ſibi imponitur quàm matricidæ, quanquàm maius peccatum ſit matrem occidere quàm vxorem. Sed quia proniores ſunt homines ad occidendum vxores quàm matres, ideo iura magis exaſperantur, 33. *q. 2. admonere. & c. quicunq; & ad rationem fact. ff. de pœnit. l. aut facta. §. ſi.* Decimusſextus ſi quis propriū filium interfecerit ex propoſito, induci debet vt toto tempore vitæ ſuæ in monaſterio pœniteat, vt *in c. 1. ſupra de his qui fil. occid.* & ſi non poſſet ad hoc induci, trium annorum pœnitentia indicatur, quorum vnum in pane & aqua peragat, etiam ſi oppreſſerit in lecto dormiens, vt *in c. ſi. ſupra de his, qui fil. occid.* Decimusſeptimus ſi quis periurauerit, 40. dies in pane & aqua, & per 7. annos pœniteat, & nunquā ſit ſine pœnitētia, ſcil. interiori, hoc eſt vt ſemper doleat de peccato, 6. *q. 1. quicunq;* facit. 50. *diſt. in clerico.* Decimusoctauus, pro falſa menſura, 30. dierum in pane & aqua pœnitentia imponatur, *ſuprà de empt. & vendit. c. 2.* idem eſt de ponderibus. Vnde incip. *c. illud vt menſuræ & pondera iuſta fiant, & infra* ſi quis iuſtas menſuras & iuſta pondera lucri cauſa mutare præſumpſerit, 30. dies in pane & aqua pœniteat, ita fuit determinatum *in Concilio Moguntino.* Decimusnonus, ſi quis ſolenniter pœnituit, & poſtmodū ad vomitū redit, 10. annis pœniteat, *de pœnit. diſtin. 5. ſi quis verò.* Vigeſimus qui deuotam vel monialem cognouerit, 10. annis pœniteat, 27. *q. 1. c. deuotam. & c. ei præcedenti.* Vigeſimusprimus, qui cantat miſſam & non communicat, anno pœnitere debet, & interim à celebratione ceſſare, & ſic à cōmunione, *de conſecr. diſtin. 2. relatum.* nec alia tamen ibi exprimitur pœnitentia. Vigeſimusſecundus, ſi ſacerdos clericum mortuum in palla altaris inuoluerit, decem annis, & quinq; menſib. pœniteat, diaconus verò triennio & dimidio, *de conſecr. diſt. 1. c. nemo clericus per ignorantiam.* Vigeſimustertius, qui committit ſacrilegium violando eccleſiam vel chriſma, ſeu calicem ſacrū pollutis manibus accipit, vel ſimilia committit, ſeptem annis pœniteat, in duobus primis non intret Eccleſiam & vſq; ad 4. nō offerat, & tribus diebus in hebdomada à vino & carnib. abſtineat ieiunando, ſed & alia conſideranda ſunt, quæ habentur 12. *q. 2. de viro nefando.* Vigeſimusquartus, ſi parentes ſanguini ſponſi ſiu

filiorum, triennio ſeparantur à communione, & filij ſimiliter, ſi in culpa ſint, 31. *q. 3. ſi qui parentes. & argu. de pœn. diſt.* 1. ſicut. Vigeſimusquintus, qui ducit in matrimonium, quàm polluit per adulterium, quinq; annis pœniteat, 31. *q. 1. Si qua vidua.* Vigeſimusſextus, maledicus cõtra Deum, vel aliquẽ ſanctorum per 7. hebdomadas pœnitere debet eo modo, quo traditur *ſup. de cler. maled. c.* 2. videlicet, vt 7. diebus dominicis præ foribus eccleſiæ in manifeſto, dum aguntur miſſarum ſolẽnia, blaſphemus exiſtens vltimo illorũ die dominico pallium & calciamenta non habeat, ligatus corrigia circa collũ, ſeptemq; præcedentibus ferijs ſerijs in pane ieiunet & aqua, eccleſiã nullatenus ingreſſurus, quolibetq; prædictorum dierũ tres ſi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, ſiue vnum, & ſi nec ad hoc eius ſuppetant facultates, id in pœnã aliam cõmutetur, cui etiam ſi renuerit recipere ac peragere pœnitentiã ſupradictam, eccleſiæ interdicatur ingreſſus, & in obitu eccleſiaſtica careat ſepultura, & ſi diues fuerit, 40. ſolidis, alioqn 30. ſiue 20. & ſi ad id non ſufficiat, 5. ſolidis vſualis monetæ pœna mulctetur, &c. Vigeſimusſeptimus, ſi ſacerdos reuelat cõfeſſionem, de iure antiquo deponi debebat, & toto tempore vitæ ſuæ ignominioſus peregrinari per mundum, *de pœniten. diſt. 6. caueat ſacerdos.* poſtmodum determinatum fuit quod depoſitus ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudatur, *in eo c. omnis in fi.* Vigeſimusoctauus, qui cõpulſus conditionaliter periurat, ſi liber eſt, 40. dies in pane & aqua pœniteat, cum ſequentibus annis, non tamẽ in pane & aqua reſiduo tempore, ſed cum pœnitentia: ſi ſeruus eiuſdem eſt. per tres quadrageſimas & legitimas ferias, id eſt feriam quartã & ſextam feriam pœniteat, 22. *q. 5 qui cõpulſus.* ad quod *de conſecr. diſt. 3. ieiunia. & 82 diſt. presbyter.* & notandum q; prima pœnitentia imponitur etiã illi, qui mandauit periurium fieri, *vt in d. c. qui compulſus.* Vigeſimusnonus. qui periurat in manibus Epiſcopi, aut in cruce cõſecrata, tres annos pœniteat: ſi vero in cruce nõ conſecrata, vnũ annum pœniteat: qui autem coactus fuerit, & ignorans periurauerit, & poteſt cognoſci, tres quadrageſimas pœniteat, 22 *q. 5. c. qui periurat.* Trigeſimus, qui ſcienter falſum iurat, vel alium iurare compellit vel inducit, 40. diebus in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis pœniteat, & nunquàm ſit ſine pœnitentia, & alij ſi cõſcij fuerint, ſimiliter pœniteant, & oẽs tales infamia notabuntur, 22. *q. 5. & quis ſe periurauerit. & c. ſi quis conuictus.* Trigeſimusprimus, ſi quis coactus pro vita redimenda, ſcilicet, timore mortis, vel pro qualibet cauſa, vel de neceſſitate periurat, quia plus corpus quàm animã dilexit, tres quadrageſimas pœniteat, alij iudicant tres annos, vnum ex his in pane & aqua, 22. *q 5. ſi qs coactus.* Sed in ſupradicta differentia minor eſt eligenda, 50. *diſt. c. eos verò & glo. 5. in d. c. ſi quis coactus.* & notandum ſecundũ Auguſt. *in Serm. de decolla. S. Ioannis, quod prouocans ad iurandum, quem falſum ſcit iuraturum, magis peccat, quàm homicida,* 22. *q. 5. ille qui hominem.* nec tenenda eſt *ibi* glo. quæ dicit, non intelligas, quod plus peccat periurus quàm homicida, immò etiam plus peccat, 13 *diſt. in c. 1. quod tamen c. hoc non probat.* loquitur enim de perplexitate, quæ tamen à peccato mortali non excuſat, vt *ibi* plenè tract. per gloſſ. & Archidia. & quod periurãs magis peccet quàm homicida, tenent expreſsè Theologi *in 3. ſenten. diſtinct.* 39. & ſatis dixi *in tract. diſtin.* 39. & ſatis dixi *in tract. de blaſphemia, & in tracta. de periurio.* Vnde gloſſa met *in d. c. ille qui hominem,* ſubdit: ſed dicitur eũ vincere, quia maius damnum facit, quia maius damnum eſt in amiſſione vnius *animæ, quàm mille corporum,* vt dicit Auguſt. ad A[illegible]nt. 24. *q.* 3. & habes *in d. c. ille qui hominem.* ex verbis Auguſt. ſubinfertur quod homicida corpus, periurus autẽ animam occidit, & prouocans ad periurium, ſaltem duas animas, ſuam videlicet, & procurantis, ergo &c. Trigeſimusſecundus, qui in dicendis horis canonicis & alijs diuinis officijs à cõſuetudine Metropolitanæ propriæ eccleſiæ diſcrepat, ſex menſibus communione priuetur apud Metropolitanum ſub cenſura pœnitentiæ manere corrigendus, 12. *diſt. n. de his.* Trigeſimustertius, Epiſcopus, qui ordinat ſine iuſta cauſa clericum ignotum, anno ſuſpẽditur pœnitendo, & deponi debet, ſi humiliter non obſeruet, 74. *diſt. in c. 1. & c.* vbi de illis. Trigeſimusquartus, Epiſcopus, qui correctionem miniſtrorum diſſimulat, duobus menſibus: ſacerdos, quatuor, diaconi, ſubdiaconi verò cæterique clerici cupiditatibus ſeruientes, & non gratis ſacramenta eccleſiaſtica conferentes, ad arbitrium iudicis pœnitentiæ competenti, ſcilicet depoſitione, dicit glo. & debita ſunt excommunicatione plectendi, 1. *q. 1 quicquid inuiſibilis gratia. & 1. q. 3. c. ſi.* Trigeſimusquintus, ſortilegus 40. diebus pœniteat, & diuinatores, ſimili pœna plectuntur, quod tamẽ intelligitur, ſi peccatũ eſt occultum, & maleficus ſecularis, *vt in c. 1. ſupra de ſortileg.* qui ſi eſſet notorium, etiã communione fidelium, & eccleſiæ priuãdus eſt, vt quia eucharistia denegatur, *de conſec. diſt. 2. pro dilectione.* Trigeſimusſextus, ſi ſacerdos videt in aſtrolabio ad inueniẽdum furtum, per annum & amplius ad arbitrium diœceſani pœnitẽs ab altaris miniſterio præcipitur abſtinere, *ſup. de ſortileg. c. ex tuarum.* & hoc ſi ſimpliciter fecerit, & non vt dæmones inuocaret, vt patet ibidem. Trigeſimusſeptimus ſi quis clericus malitioſè, ſcienter, & appenſatè magicis artib. ſortilegiis, incãtationibus, & aruſpiciis, vel ſimilibus vſus fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus & depoſitus in arcto monaſterio retrudatur ad perpetuam pœnitentiam peragendam, 26. *q. 5. c. non oportet. & c. ſi quis Epiſcopus. & c. aliquanti clerici. & c. ſortes. cum ſimilibus* & ſatis dixi de pœnis talium in *tracta. de ſortileg. parte.* 3. Trigeſimusoctauus, ſi aliquid ſtillauerit de ſanguine conſecrato in terram, ſiue tabulam, lingua lambetur, tabula radetur: ſi non fuerit tabula, vt nõ conculcetur locus corradatur, & igne conſumetur, & cinis intra altare condatur, & ſacerdos 40. diebus pœniteat: cùm ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam & trib. diebus pœniteat: ſi ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit, 40. diebus pœniteat, ſi vſq; ad tertium, 9. diebus ſi vſq; ad quartum 30. diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerint ſtillam, tribus vicib. miniſter abluat, calice ſuppoſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur, *de conſecr. diſt. 2. c. ſi per negligentiam.* Trigeſimusnonus, ſi quis per ebrietatem vel voracitatẽ eucharistiam euomuerit, 40. diebus pœniteant, clerici, vel monachi, ſeu diaconi aut presbyteri, 70. diebus Epiſcopi 90. ſi quis verò pro infirmitatis cauſa euomuerit, 7. diebus pœniteat, *de conſecr. diſt. 2. ſi quis per ebrietatem.* & quod in fine dicitur de infirmo, ponitur ad cautelam, vt dicit *ibi* glo. facit *in ſimili.* 34. *q. 2. in lectũ,* nam infirmitas excuſat, cùm eſt ſine culpa, *argu. 5. diſt. ad eius. cum ſimil.* XL. qui presbyterum interficit, 12. annis pœniteat, vt *hic patet in præſenti c.* & adde quod interficiẽs ſubdiaconum, 300. ſolidos, qui diaconum 400. qui presbyterum, 600. qui Epiſcopum, 900. qui monachum, circa 400. ſoluere debet, & cunctis dieb. vitæ ſuæ in monaſterio ſeruiat, & p 7. annos publicã pœnitentiã agat, 17. *q. 4 qui ſubdiaconũ. & c. ſeq.* & pecuniaria pœna prædicta ſoluenda p interfectorem presbyteri pertinet ad Epiſcopũ illius parochiæ, ita vt medietatẽ vtilitatibus eccleſiæ cui præfuit, præbeat, & alterã medietatem in eleẽmoſynam diſtribuat, *vt in c. 2. ſup. de pœn.* XLI. ſi quis malo ſtudio ſiue pro odio ſiue pro vindicta ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitorib. conſilium, vel auxilium ſcienter tribuerit, excõmunicetur, & ſi mortuus fuerit incẽdiarius Chriſtianorũ careat ſepultura, nec abſoluatur, niſi prius damno, cui intulit pro facultatum virib. reſarcito, & iuret ſe vlteriùs ignem nõ appoſiturum: pœnitentia antẽ ei datur vt Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum integrũ maneat: ſi quis aũt Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxauerit, damnũ reſtituat, & per annũ ab officio epiſcopali abſtineat, 23 *q. vlt. c. peſſimam.* facit 12. *q. 2. c. cum deuotiſſimam. verſi. ſi verò incendium.* vbi dicitur, nouies componat, prædam verò in quadruplum reſtituat: incendiarius autem eccleſiæ ſine loci eccle. ipſo iure excommunicatus eſt, *ſupra de rapt. c. in literis.* & tam incendiarius rerum eccleſiarum, quam aliarum rerum prophanarum, poſtquàm denunciatus eſt ab Epiſcopo, non eſt niſi per ſedem apoſtolicam abſoluendus, vt *in c. tua. & in c. conqueſti. infra de ſent. excom.* & ſatis dixi *in tract. de excommunicationib.* hodiè verò quo ad pœnitẽtiam, omnis incendiarius ſiue domum ſiue aream cuiuſque incenderit voluntariè ſublata vel incenſa omnia reſtituat & tres annos pœniteat, *ſup. de iniur. & dam. dato c. ſi quis domum.* XLII. Qui communicat cum hæretico, 5. annis pœniteat, qui permittit hæreticum cantare miſſam in ſubuerſionẽ fidei, tanquàm hæreticus damnatur, niſi per 10. annos pœniteat, ſed qui receſſerit ab eccleſia ad hæreticum confugiens, 12. annis pœniteat, 3. extra eccleſiam, 7. inter audientes, & duos ad hoc extra communionem, 24. *q. 1. ſi quis acceperit, & c. ſeq.* XLIII. Qui ignoranter cognoſcit duas ſorores, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem, 7. annis pœniteat: ſi ſcienter, perpetuo careat coniugio, 34. *q. vlt. ſi quis cum duabus. & §. ſeq.* XLIV Patronus res eccle. dilapidans, anno pœniteat, 16. *q. vlti. c. filijs.* vbi dicit gloſſ. i. per annum abſtinebit à ſacramento eccleſiæ, ſi laicus eſt. Sed ſi clericus eſt, deponetur, 12. *quæſt. 2. cap. Apoſtolicos. & cap. Abbatibus.* XV. Qui luſtrat domum ſuam cum magicis incãtationibus, 5. annis pœniteat, 26. *quæſt. 5. ſi quis ariolos. & duob. cap. ſequen.*

XLVI. Qui

Digitized by Google

XLVI. Qui iurat nõ facere pacem cum proximo ſuo, anno pœniteat, & ad pacem redeat, *22.q.4.qui ſacramento*. XLVII. Periurus, adulter & homicida regulariter ſeptem annis pœniteant, & idem pro fornicatione, licèt non ita aſpera pœnitentia imponatur. *22.q.1.prædicandum, cum gloſ. ſua. & 33. quæſt. 2. hoc ipſum. & § ſeq.* XLVIII. Qui ordinat clericos alterius diœceſis ſcienter ſine licentia proprij epiſcopi, per annum eſt ſuſpenſus à collatione ordinum, *infra de tempor. ordin. c. eos qui, lib. 6.* XLIX. Qui confert tõſuram infanti, niſi intret religionem, vel illiterato, vel coniugato, per annum eſt ſuſpenſus à collatione tonſuræ, *infra de tempor. ordin. c. nullus, lib. 6.* L. Qui illicitè promouent indignos, priuantur poteſtate conferendi illum ordinem, quem illicitè contulerunt, *1. quæſt. 1. ſi qui epiſcopi ſupra, de tempor. ordin. c. literas. 36. diſtinct. qui eccleſiaſticum.* & ordinatus remouetur à clero, *arg. 50. diſtinct. ex pœnitentibus.* quandoque ſuſpenditur à celebratione Miſſæ per annum, *55. diſtinct. c. nullus.* quandoque deponitur, *64. diſt. c. vult, de quo vide bonam gloſ. ſupra, de electio. c. nihil eſt.* LI. Prælatus vel iudex excommunicans aliquem monitione non præmiſſa ſuſpenſus eſt per menſem ab ingreſſu eccleſiæ, *infra de ſenten. excommun. c. ſacro.* LII. Excommunicans, ſuſpendens, vel interdicens aliquẽ ſine ſcripto, vel expreſſione cauſæ, vel non tradens, infra menſem exemplum ſcripturæ, ſi fuerit requiſitus, ab ingreſſu eccleſiæ, & à diuinis officiis per menſem eſt ſuſpenſus, *vt in c. cùm medicinalis, de ſentent. excommunic. libro 6.* LIII. Qui pro alienis debitis grauat eccleſiam ſibi commiſſam, aut literas alicui, ſeu ſigilla concedit, quibus eccleſia poſſit obligari, ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium, *ſupra de ſolut. c. ſi quoſdam.* LIV. Clericus notorius fornicator ſuſpenſus eſt quo ad ſe, & quo ad alios, *32. diſtinct. nullus. & §. verum. & §. præter hæc. & 81. diſtinct. ſi qui ſunt presbyteri, & ſuprà de cohabit. cleric. & mulier. c. tua nos, & c. veſtra, & c. quæſitum. vbi plenè tractaui per triginta concluſiones.* LV. Si ordinator vel præſentator recipit promiſſionẽ, vel iuramentum ab ordinando quòd ſuper prouiſione ſua ipſum non inquietet ordinator à collatione, & præſentator ab executione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto donec ſecum ſit per ſedem Apoſtolicam diſpenſatum, ſunt ſuſpenſi, *ſupra de ſimon. c. penult.* LVI. Qui vſurarium manifeſtum ſic decedentem tradidit eccleſiaſticæ ſepulturæ, vel oblationes ſuſcepit, ſuſpenſus eſt executione officij vſque ad ſatisfactionem condignam arbitrio ſui epiſcopi faciendam, *ſupra de vſur. quia in omnibus. ad quod accedit c. præterea, eod. tit. & c. quanquam. eod. tit. lib. 6.* LVII. Qui eligit aliquem in epiſcopum illegitimè natum, & in ſcientia vel ætate defectum patientem à beneficiis ſuſpenſus eſt triennio, *ſuprà de elect. cùm in cunctis.* & catẽditur hæc pœna ad compromiſſarium ſcienter eligentem indignam, dum tamen compromiſſarius nõ ſit epiſcopus vel ſuperior, & reſtringitur ad bona tantum [illegible] compromiſſarius in eccleſia ſic offenſa *vt in c.* [illegible] *de elect. lib. 6.* LVIII. Iudex ordinarius [illegible] contra conſcientiam in grauamen partis alterius [illegible] amore, gratia, vel forte, ab executione officij per annum [illegible] ſuſpenſus, & ſi celebrat efficitur irregularis à qua irregularitate non niſi per Papam poterit diſpenſari, & ſic [illegible] de quolibet ſuſpenſo, quia dicit text. ſi ſic ſuſpẽſus [illegible] ſe diuinis, &c. *vt in c. cùm æterni, de ſent. et re iud. lib. 6.* LX. Capitula, conuentus, collegia ac ſingulares perſonæ eorum qui cathedralibus & regularibus, vel collegiatis eccleſiis [illegible] à prælatis diuiſa, vel vacationis tempore [illegible] occupant officio & beneficio ſunt ſuſpenſi, donec omnia plenè reſtituerint, *de elect. quia ſæpè. lib. 6.* LX. Epiſcopi & ſuperiores ac inferiores prælati, & quæcunq; perſonæ eccleſiaſticæ prædicta bona occupãtes epiſcopi & ſuperiores ab ingreſſu eccleſiæ, inferiores autem ab officio & beneficio ſunt ſuſpenſi, donec reſtitutionem fecerint competentem, *de offic. ord. c. præſenti. lib. 6.* LXI. Confirmantes vel conſecratores aliquem electũ, contra quem ad ſedem Apoſtolicam extitit appellatum, nũ fuit tamen appellatio præſentata, ſi non cognouerint an aliqua pactio interuenerit ſuper electione ab electorum confirmatione & conſecratione per annum ſunt ſuſpenſi, *de elect. prouida, lib. 6.* vbi dicit Ioan. And. quòd ſi ſolum confirmauit, à confirmatione tantùm eſt ſuſpenſus, ſi autem confirmauit & conſecrauit, ab vtroque ſuſpenſus eſt, & à primo die incipit prima ſuſpenſio, & à die conſecrationis, *& argum. ſupra de appel. c. ſuper eo.* LXII. Qui conſentiunt electioni, nominationi, vel aſſumptioni ſenatoris, rectoris vel Patritij vrbis Romæ abſque licentia Sedis Apoſtolicæ, tam ipſi, quàm poſteri eorum in perpetuum omnibus gratiis & honoribus quas & quos habent à qualibet eccleſia ſunt priuati, *de elect. fundamenta, libro 6.* LXIII. Si epiſcopus Italicus Vltramontanum ordinauerit ad ſacros ordines ſine literis Papæ, vel eius qui poteſt literas concedere, ſuſpenſus eſt per annum à collatione ordinum, ſi ſcienter, vel affectata ignorantia ordinauerit, & ordinatus ſine ſpe diſpenſationis à ſede Apoſtolica obtinendæ ſuſpenſus eſt, *de tempor. ordin. c. ſæpè, & c. eos qui, lib. 6.* LXIIII. Si epiſcopus ordinat clericos parochiæ alienæ abſque licentia ſuperioris ſcienter vel ignorantia affectata, ne dum de Vltramontanis & Italicis, ſed etiam de aliis ordinans ſuſpenſus eſt à collatione ordinum per annum, & clerici illius epiſcopi poſſunt liberè, durante ſuſpenſione abſque alia licentia à vicinis epiſcopis ordinari, *de temp. ord. eos qui, lib. 6.* LXV. Abbas, vel alius habens auctoritatem cõferendi ordines, vel tonſuram cõferens, vt ſuprà proximè, ſimiliter ſuſpenſus eſt, vt dicunt Garſ. & Ioan. Monach. *in d. c. eos qui, ſatis faciunt not. in c. nullus, de tempor. ordin. lib. 6.* LXVI. Religioſi mendicantes, qui recipiunt aliquẽ ad profeſſionem infra annum probationis, ſuſpenſi ſunt à receptione ad profeſſionem, & grauiter puniri debent, *vt in c. conſtitutionem, & c. non ſolum, de regul. lib. 6.* LXVII. Qui committit ſimoniam ſuſpenſus eſt quouſque ſecum diſpenſetur. *1. quæſt. 1. reperiuntur, extr. de ſimon. tanta eſt labes.* hodie autem omnes ſimoniaci ipſo facto ſunt excommunicati, & non poſſunt abſolui, niſi per Papam, *vt in extrauaganti Martini V. & Eugenij IIII. & ſatis dixi in tractatu de excommunic.* LXVIII. Quilibet homicida voluntarius etiam occultus, quia eſt irregularis, & per conſequens ſuſpenſus, *vt in c. fin. ſupra de temp. ordin. & 50. diſt. miror. accedunt not. in c. ſententiam ſanguinis. ſupra, ne clerici vel monach. ſecularib. negot. ſe immiſc.* LXIX. Qui hoſtiliter inſequutus fuerit aliquem de ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, omnibus beneficiis eccleſiaſticis, feudis, honoribus & dignitatibus eſt priuatus, & eſt excommunicatus, &c. *vt in c. felicis, de pœn. lib. 6. & ſatis dixi in tract. de excommunic.* & quaſi ſimile eſt de perſequentibus, vel bannientibus aut capientibus epiſcopum, *vt in c. ſi quis ſuadente diabolo, de pœn. in Clem.* & adde quòd bona illius, qui epiſcopum interfecerit, debent confiſcari illi eccleſiæ in qua epiſcopatum poſſidebat, *17. quæſt. 4. ſi quis deinceps.* LXX. Filij & nepotes prædictorum inſequentium aliquem Cardinalem, priuati ſunt omni beneficio eccleſiaſtico, & ſi pontificalis dignitas eis collata fuiſſet, ſpe promotionis omnino ſublata ad dignitatem aliquam vel honorem eccleſiaſticam vel mundanam aut regimẽ & omne publicum officium eſt talibus interdictum, *vt in dicto c. felicis.* LXXI. Ciuitas quæuis alia præter vrbem, quæ talia facientibus vel præſumentibus, aut fieri mandantibus, vel factum ratum habentibus, aut conſilium dantibus, vel fauorem aut poſtea receptantibus, vel ſcienter defenſantibus facientes, vel infra menſem ſaltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit & facultas ei affuerit, non duxerit puniendus Pontificali & ſuprà, ſit eo ipſo dignitate priuata, & omnes ſuprà nominati eadem ſententia ſunt ligati, *vt in prædicto c. felicis, in princ. & fin.* & prædicti delinquentes ire debent vltra mare ad pœnitentiam Hieroſolymis peragendam ſaltem per triennium, nec inde reuerti ſine licentia Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, *vt in prædicto c. felicis.* LXXII. Celebrans in eccleſia interdicta ſuſpenſus eſt ab ingreſſu eccleſiæ, & ſi ſic ſuſpenſus celebret, efficitur irregularis, *de ſentent. excommunic. is, cui, libro 6. ad quod facit c. epiſcoporum, de priuileg. libro 6. & ſuprà, de priuil. c. quod nonnullis, & faciunt notata in c. alma mater, de ſent. excommun. lib. 6. & in c. cùm æterni, de ſentent. & re iudic. libro 6.* LXXIII. Quicunque recipiunt aliquos qui ſe dicunt epiſcopos vel prælatos, ſeu monaſteriorum rectores quocunque nomine cenſeantur, ſine literis Apoſtolicis, ſuſpenſi ſunt donec abſoluantur, *vt extrauag. Bonifacij quæ incipit, iniuncta.* nam qui ſe priuilegiatum dicit, oſtendere debet priuilegium, *vt in c. cùm perſona, de priuileg. libro 6. & ſupra de fide inſtrument. c. contingit.* & idem eſt, ſi à Sede Apoſtolica diſceſſerit, qui ſe miſſus, ſeu legatos dicunt non præſtito ſolito fidelitatis iuramento. *97. diſtinctione, nobiliſſimus. 63. diſtinctione, Lectis. & facit C. de mandatis Principum, l. vnica.* LXXIIII. Religioſi beneficiati, vel clerici non deferentes veſtes, proprio ordini competentes, rationabili cauſa ceſſante per ſex menſes à perceptione fructuum ſunt ſuſpenſi: non beneficiati verò redduntur inhabiles, etiam ſi deferant veſtes virgatas, vel partitas publicè ſine cauſa, aut infulam ſeu pileum lineum, ſuſpenſi ſunt per annum à perceptione fructuum ſuorum beneficiorum, & ſi non ſunt beneficiati, per idem tem-

tempus redduntur inhabiles, &c. *vt in c. quoniam, de vita & honeſt. cler. in Clement.* & faciunt not. *in c. clerici, ſupra de vita & honeſt. cler.* L x x v. Religioſi, qui decimas detinent aliquibus eccleſiis debitas, niſi poſt requiſitionem deſtiterint infra menſem, aut ſi de his quæ vſurpare præſumpſerint, infra duos menſes non ſatisfecerint competenter, tamdiu ab officiis & beneficiis ſunt ſuſpenſi, donec ſatisfactionem fecerint de prædictis, *vt in c. religioſi, de decimis in Clement.* L x x v i. Religioſi monachorum magiſtrorum, qui veſtes debitas non deferunt, vel canes aut aues detinent, vel tenere permittunt in monaſteriis, ſeu domibus quas inhabitant, aut venationi præſentiam exhibuerint perſonalem, ſi quidem Abbas, vel Prior non habens Abbatem proprium, per annum ſuſpenſus eſt à collatione beneficiorum: ſi verò alias fuerit, ab adminiſtratione, ſi quam obtinebit, per annum eſt ſuſpenſus: & ſi non obtinet, per idem tempus redditur inhabilis, & multa alia continentur *in c. ne in agro. §. porrò. cum ſequenc. de ſtatu monach. in Clement.* L x x v i i. Doctores vel Magiſtri habentes Doctorare quemquam, & non recipientes iuramentum à Doctorando, ne vltra tria millia Turonenſium argenteorum in huiuſmodi ſolennitate velit expendere, etiam ſi tribuens Doctoratum Pontificali dignitate præfulgeat, ſuſpenſus eſt per ſex menſes à collatione Doctoratus, vel Magiſtri, *vt in c. cùm ſit, de magiſtr. in Clement.* L x x v i i i. Epiſcopus qui in officio inquiſitionis hæreſis indebitè procedit, aut ſuperior, ab officio pertinentium eſt ſuſpenſus: inferiores autem excommunicationis incurrunt ſententiam ipſo facto, cuius abſolutio ſummo Pontifici reſeruatur, *vt in c. multorum, de hæret. in Clement.* & dixi ſatis in *Tractatu de excommunicat.* L x x i x. Prælati religioſorum, quorum ſermonibus eccleſiaſticæ perſonæ damnum aliquod patiuntur, niſi ſatisfactionem fecerint infra menſem, ſuſpenſi ſunt, donec ſatisfaciant competenter, *vt in c. religioſi, de priuil. in Clem.* L x x x. Religioſi requiſiti vt prædicent temporibus conſtitutis de decimis perſoluendis, vel vt conſcientiam faciant confitentibus, ſi non fecerint, tamdiu ab officio prædicationis ſuſpenſi ſunt, donec conſcientiam fecerint, ſi habuerint dicendi eis commodè facultatem, exinde excommunicationis ſententiam incurſuri, ſi prædicare præſumpſerint, prædicta negligentia non purgata, *vt in c. cupientes, de pœnit. in Clemen.* Has igitur ſuſpenſiones hic inſerui, quia ſimilitudinem habent canonum pœnitentialium. Sacerdos igitur in foro pœnitentiali conſiderans circumſtantias perſonarum huiuſmodi rigorem nouerit temperare: quia † quamquam ex quolibet mortali peccato 14
eſſet ſeptennis pœnitentia imponenda, *33 quæſt. 2. hoc ipſum. & 22. quæſt. 1. prædicandum.* attamen ex cauſa rationabili poteſt ſacerdotis arbitrio moderari pro qualitate criminis delinquentis, & aliis circumſtantiis vndique compenſatis, *vt in c. quæſitum, & in c. Deus qui, infra eod.* & quàm maximè, ſi peccatum eſt occultum, *26. quæſtiò 7. tempora pœnitudinum, & de pœnit. diſtinct. 1.* Vnde quia fortè vita præſens non ſufficeret ad talem pœnitentiam peragendam, imponat ſibi confeſſor pœnitentiam arbitrariam, notificando ſibi tamen pœnitentiam prætaxatam, & concedendo ſibi quòd quocunque tempore prælatorum remiſſiones ſibi factæ proſint, quæ alias non prodeſſent, *infra eod. quòd aliquis.* & quòd eleëmoſynæ, quas fecerit, ſint ſibi in remiſſionem peccatorum, *82. diſt. c. fin. & de pœnit. diſt. 1. medicina.* & omnia alia bona quæ fecit, & quæ facturus eſt, & omnia mala, quæ paſſus fuerit, & paſſurus eſt, & quæ pro Deo patienter tolerauerit, cedant ſibi pro pœnitentia in remiſſionem peccatorum ſuorũ, ita quòd ſi quid remanſerit purgandum, purgetur in purgatorio, iuxta miſericordem Dñi voluntatem, *11. q. 3. abſit. & de conſec. diſt. 3. pœnitentibus.* & ſic iuxta diſcretionem & prudentiam confeſſoris ſingula ſingulis referãtur pro capacitate & diſpoſitione pœnitentium, ſicut nouerit eos idoneos & paratos ad debitam pœnitentiam peragendam cum ieiuniis, eleëmoſynis, orationibus, peregrinationib9, diſciplinis, & aliis aſperitatibus moderans iuxta regulam æquitatis, *vt dicam infra in c. Deus qui. & in c. omnis, & factum not. de pœn. diſt. 1. c. in actione. 5. c. iudices, & de pœnit. diſt. 5. c. 1. cum ſimilib.*

15 In gloſ. 3. *ſuper verbo, nulla tua cingulo,* dicit gloſ. deponitur † iſte à dignitate ſua. dicit Innoc. quam pœnam imponere poteſt eccleſiaſticus iudex laico propter peccatum in perſonam eccleſiaſticam commiſſum. Ideò dicitur, quòd hanc pœnam talis presbytericida incurrit ipſo facto, quod eſt notabile. nam iudex eccleſiaſticus [illegible] pœnitentiam de omni crimine [illegible] *ſup. de iudic. c. nouit 6. q. 1. illi qui. 22. q. 1. prædicandũ. 22. q. 2. [illegible] 24. q. 3. tam ſacerdos. & in d. turbat.* per gloſ. & Archid.

& 87 *diſt. eos, qui in fin.* vbi dicit glo. quòd eſt omne crimen eccleſiaſticum, *35. quæſt. 6. epiſcopus in ſynodo reſidens.* vbi gloſ. dicit, arg. quod ſine accuſatore contra aliquem inducere teſtes epiſcopus poteſt & pronunciare: & idem poſſit eſſe iudex, & accuſator, ſimile *6. q. 1. ſi tamen. 11. q. 3. præcipuè, cum ſimil.* de quo ſatis not. *in c. cùm ſit generale, ſup. de foro compet.* vbi glo. dicit, quòd † ſacrilegium, crimen 16
vſurarum, hæreſis, ſimoniæ, periurij, adulterij, & conſimilia pertinent ad eccleſiam, & de quocunque alio peccato cognoſcere poteſt eccleſia, *vt in d. c. nouit. ſuprà de iudic.* & Archid. not. *23. quæſt. 5. inceſtuoſi. & 26. quæſt. 4. contra idolorum.* vbi agitur de punitione ſortilegorum, & incantatorum. & tractat Innoc. Hoſtienſ. Ioan. Andr. & dom. Ant. de Butr. *ſupra de purgat. cano. in c. nos inter alios.* vbi dicit dom. Anton. *in additione.* Conclude † veritatem huius 17
puncti: ſi laicus eſt de temporali iuriſdictione eccleſiæ, indiſtinctè compellitur per epiſcopum ad purgationem, *de appel. c. ſi duobus.* ſi non eſt de temporali iuriſdictione, tunc ſi agitur ad finem pœnæ temporalis imponendæ, procedit diſtinctio gloſ. ſi autem agitur ad finem pœnæ ſpiritualis, vel vt deſiſtas à peccato non habita diſtinctione delictorum, epiſcopus compellere eum poteſt ad purgationem, quia quãtum ad hunc finem, quilibet laicus ſubiectus eſt eccleſiæ, *vt in præalleg. c. nouit.* & ſic intelligendũ eſt quod not. *de conſuetud. cap. 2. lib. 6.* & vide Paulum *in Clemen. de offic. ordin.* dixi poſt Archid. *4. quæſt. 1. c. fin. ſuper gloſ.* & vide gloſ. *6. quæſt. 2. cap 1.*

In gloſ. vlt. *ſuper ver. coniugij.* ſimilis gloſ. eſt *33. quæſt. 2. de pœnitentibus.* & vt clarius habeas neceſſitatem, dic, cùm quæritur, † an 18
aliquod crimen impediat matrimonium cõtrahendum, vel dirimat iam contractũ: Reſpondendum eſt ſecundùm dictas gloſ. quòd ſeptem ſunt crimina quæ impediunt, ſed non dirimunt, quæ his verſibus continentur, videlicet:

Inceſtus, raptus ſponſæ, vel mors mulieris,
Suſceptus propriæ ſobolis, mors presbyteralis,
Solenniter pœnitens, vel accipiens monialem,
Prohibent hæc omnia coniugio ſociari.

De inceſtu patet *32. quæſt. 7. ſi quis viduam. & ſupra de eo, qui cognouit conſang. vxor. ſuæ, cap. 1. & 2. & c. tranſmiſſæ.* De raptu ſponſæ alterius patet *27. q. 2. c. ſtatuimus.* neque contradicit *36. q. 2. tria.* nam ibi illa non erat ſponſa. de vxoricidio patet *33. q. 2. interfectores. & c. admonere.* De ſuſcipiente doloſè proprium filium de ſacro fonte, vt priuet vxorem debito coniugali, patet *30. q. 1. de eo.* De interficiente presbyterum, patet *hic in præſenti decretali, qui presbyterum, in fin.* De ſolenniter pœnitente patet *in d. c. de pœnitentibus, & in c. de his, & in c. antiquis, ead. can. & quæſt. quanquã hic in glo. nulla fiat mentio.* De accipiente monialem in coniugem patet *27. quæſt. 1. ſi quis. & c. vt lex continentiæ, & dicit gloſ. in d. c. de pœnitentibus, ad fin.* & dicunt quidã, quòd ſi illi contrahant, non tenet matrimonium, *arg. ſupra eod. c. interfectores.* ſi tamen tales ſenes ſunt, & non poſſunt continere, de licentia epiſcopi poſſunt contrahere, & conſenſus epiſcopi facit matrimonium talium tenere, *ead. ca. & q. c. fin.* Alij dicunt matrimonium tenere, licèt tales prohibeant contrahere, niſi apponatur in conſtitutione, quòd ſi contraxerint, ſeparentur, quod credo verum, dicit glo. Tu dic indiſtinctè matrimonium tenere etiam ſine licentia epiſcopi vel ſacerdotis, vt dicit text. *33. quæſt. 2. ſed quia timore.* & ſic intelligit Vinc. & communiter omnes, propter ſuſpicionem incontinentiæ, vt no. moderni *in c. in adoleſcentia, & in c. ex litteris 3. de eo, qui cognouit conſang. vxor. ſuæ.* quamquam cautius agat qui licentiam poſtulat ab epiſcopo, vel à presbytero in abſentia epiſcopi. In eadem gloſ. ibi, *alia ſunt quæ impediunt.*

Cùm quæritur autem, † an aliqua crimina impediant & dirimant iam contractum? Reſpondetur quòd tria ſunt quæ non ſolùm impediunt contrahendum, ſed etiam dirimunt iam contractum, videlicet primum eſt machinatio in mortem alterius cum effectu: ſecundum eſt fides præſtita adulteræ de contrahendo ſecum: tertium eſt ductio adulteræ in vxorem. De his tribus dicit gloſ. quòd impediunt & dirimunt, *in c. tranſmiſſa. ſupra de eo, qui cognouit conſanguin. vxoris ſuæ.* Eſt tamen caſus de prædictis *in capitul. ſuper eo, & in capitul. cum haberet. ſupra de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.* Siue igitur vir occiderit maritum alicuius mulieris, vt illam accipiat in vxorem, ſiue mulier occidat vxorem alicuius viri, vt illam accipiat in maritum, & intellige occidere nedum ex actu proprio, ſed etiam ex conſilio, conſenſu, auxilio, fauore, mandato, ordinatione, ſeu participatione quacunque, dummodò ſecuta ſit mors, talis machinatio impedit & dirimit matrimonium. † Ideo 19 20
dicitur

dicitur machinatio, quod eſt vocabulum generale comprehendens caſus quoſlibet antedictos, machinari, ſiquidem idem eſt quod moliri, cogitare, fabricare, inſtruere, & componere, conficere, inſidiari, vt dicit Papin. qualitercunque igitur quis ordinauerit, vel participauerit in morte alterius, prædicto reſpectu impeditur & dirimitur matrimonium, *vt in prædictis iuribus. & 31. quæſt. 1. ſi quis viuente, & ſuprà de conuerſione infid. c. laudabilem.* etiam ſi inter tales non interuenit carnalis copula, & etiam ſi fidem non dederit ei de matrimonio contrahendo, ſed hanc intentionem habebat machinando in mortem, iuxta not. *in c. 1. in princ. ſupra de conuerſione infidel.* & ad id, quod dixi de conſilio, & conſenſu Capituli, ſatis accedit quod habetur *11. quæſt. 3. qui conſentit. & ſupra de homicid. c. ſicut dignum, & in c. ad audientiam, & in c. ſignificaſti 2. & in c. concubina, & in c. nouerit. infra, de ſentent. excommun.* & ſatis dixi *in Tractatu de excommun.* Si autem fuerit quis machinatus in mortem, ſed non intentione contrahendi matrimonium cum relicta, licitè poſſet tunc contrahere, *vt in d. c. 1. in fine. ſupra de conuerſione infidel.* & not. Innocent. *in d. c. ſuper eo, aliàs incipit, ſuper hoc.* & hoc eſt pro veritate tenendum, quamquam aliqui ſenſerint, & non benè, quòd ſola machinatio ſine adulterio nõ dirimeret, ſed clarum eſt quod ſic, *per d. c. 1. & per d. c. ſi quis viuente.*

21 Machinatio † namque in mortem alterius contra hoſtes & latrones de iure ciuili permittitur, *ff. de dolo. l. 1. §. non fuit.* & dicitur
22 dolus bonna quaſi aſtuta prudentia. Gloſ. † tamen *in proœm. Clemen.* dicit, machinationes, quaſi aſtuta ingenia. quis eſt enim homo, qui ſolus deditus malitiæ non aliquid inueniat? *vt in Auth. vt hi qui, poſt princ. collat. 6.*

23 De aliis duobus caſibus ſciendum eſt, † quòd ſi ligati matrimonio ſiue vtrique, ſiue alteruter ſit ligatus, & ſtante legitimo matrimonio permittant ſibi mutuo, vel fidem præſtent de matrimonio contrahendo poſt mortem coniugis, ſiue coniugum, & ſiue ante prędictam permiſſionem, ſiue poſt, interueniat pollutio adulterina, impeditur matrimonium contrahendum, & dirimitur iam contractum, *vt in d. c. ſi quis viuente, & in d. c. ſuper eo. & in d. c. cum haberet.* idem eſt etiam ſi de facto ſcienter contraxerint matrimonium, & ſecuta ſit copula viuente coniuge, vel cõiugibus, *vt in d. c. cùm haber, & in c. ſignificaſti, & in c. veniens, & in c.*
24 *fin. eod. tit.* Et † quod dixi, ſcienter, aduerte, quia ſi alteruter ignoraſſet vinculum coniugale, & contraxiſſet matrimonium cũ ligato, putans ſe contrahere cum ſoluto, ſi durante vita coniugis fuit inſcia, & poſt mortẽ talis coniugis notum eſt ſibi cum adultero contraxiſſe, in poteſtate conſiſtit ignorantis diuortium petere, vel matrimonium confirmare, *vt in d. c. 1. & in d. c. ſuper eo. cum aliis iuribus ſuperius alleg.* Vnde propter dolum & fraudem ſcientis ſubiicitur ignoranti nedum vt excuſetur à peccato, quia ignorans non cõmittit adulterium, quod non committitur ſine dolo, *ff. de adult. l. fin. & 34. q. 2. c. in lectum.* imò, quod plus eſt, propter bonam fidem talis mulieris filij progeniti, legitimi ſunt cẽſendi, *vt in c. ex tenore, & in c. cùm inter, ſupra qui filij ſint legit.* & prædictus deceptor compelli debet ad remanendum matrimonialiter cum decepta, *vt in prædictis iuribus, & in c. 2. cum ibi not. ſuprà de adult.*

25 Sciendum eſt etiam, † quòd ſi talis decepta poſtquam ſciuit mortem coniugis, carnali copulæ conſenſit, iam clauſa eſt ſibi via petendi diuortium, *argum. in c. propoſuit, & in c. fin. de coniug. ſeruor.* ſi autem viuente adhuc prima, facta eſt conſcia rei, & copulæ conſenſit, matrimonium inter eos perpetuo impeditur. *34. quæſt. 2. ſi quis virgo. & ſupra de ſecund. nupt. c. Dominus noſter, & argu-*
26 *ment. in c. penult. & fin. ſuprà de præſcript.* Et notandum, † quòd ſi viuente prima legitima vxorẽ, de facto ſecundam ducat, vel tertiam, aut plures omnes inſcias, adueniente morte legitimæ vxoris poteſt matrimonialiter remanere cum vna ex illis, quam elegit: ſed ſi poſt mortem legitimæ contraxit matrimonium per verba de pręſenti cum aliqua alia, licèt non conſummauerit per copulam carnalem, remanere debet matrimonialiter cum eadem, etiam ſi poſt mortem illius primæ legitimæ vxoris ſe carnaliter commiſcuerit cum aliqua ex illis, vel etiam cum omnibus illis, cum quibus contraxerat iam de facto, iuxta notata per Hoſtienſ. & ſequaces *in d. c. veniens. ſupra, de eo qui duxit in matrim.* Accedunt in ſimili, quæ ſcribuntur *in c. bona memoria. 2. ſuprà, de electio. & in c. propoſuit, & in c. fin. ſupra, de coniug. ſeruor.* & per Innocentium *in c. 1. & 2. ſupra de eo, qui duxit.* & eſt ratio originalis & ra-
27 dicalis, † quia conſenſus adhibitus cum illis inſcia viuente legitima vxore, nullus fuit, nec poſt mortem ratificatus eſt cum aliqua illarum, ex quo nullam illarum poſt mortem legitimæ carnaliter præſupponitur cognouiſſe antequam cum alia legitimè ligaretur, *argum. C. de nupt. l. etſi contra, & ff. de nupt. l. nuptiæ, & l. eos, & l. ſi quis, cum ſimilibus.* & intellige quod dictum eſt ſuprà, quod poteſt remanere cum vna ex illis quã elegerit, ſcilicet poſt mortem legitimæ vxoris cognoſcat vnam ex illis iam certificatam de morte illius primæ legitimæ, & ſic iſta nunc oſtendit ex conſenſu ad copulam ſe velle eum ipſo matrimonialiter remanere, iam non poteſt ipſe renuere quin remaneat cum eadem, ex quo cum ipſa poſt mortem legitimæ elegit copulari, & ſic intelligendum eſt, quod dicit Hoſtienſ. quòd eſt locus gratificationi. Vnde dom. Ant. de Butr. *in c. 1. ſupra de eo qui duxit in matrimon.* dicit, quòd conualidatio matrimonij ſurgit ex nouo conſenſu tantùm, & hoc eſt ſpeciale in matrimonio, *vt in c. acceſſit, & in c. atteſtationes. ſupra, de ſponſa. duor.* & ſic non obſtat regula, *non firmatur, de regul. iuris, libro 6.* quia etiam ſi ſuperueniat cauſa confirmans, benè firmatur, quod à principio non tenebat, & dicitur confirmari non vt retroactum, ſed vt actum ex tempore ſuperuenientis conſenſus liciti, ad quod alleg. Ioan. And. *c. primum de deſponſ. impub. lib. 6.* & remittit ſe *ad d. regulam, nõ firmatur.* & ſubdit dom. Ant. *in d. c. 1.* dicens, ex his patet, quòd ſi vir contrahat cum decẽ ignorantibus, vxore mortua poteſt gratificari cui vult: nam illa, quam primò certificatam cognouerit, erit vxor, vel in quam primò conſenſerit.

REPETITIO

IN C. OMNIS VTRIVSQVE SEXVS. De pœnit. & remiſſ.

Præclariſſimi I. V. C. D. Iacobi de Zochis.

SVMMARIVM.

1 *Lingua gradiens ſuper terram non ponit os in cœlum.*
2 *Per baptiſmum vetus homo exuitur, & nouus induitur.*
3 *Pœnitentia quid efficiat, & oris confeſſio.*
4 *Adam quare aufugerit à facie Dei.*
5 *Confeſſio oris Adami & Euæ.*
6 *Saul cùm à ſpiritu maligno vexaretur, quia aderat Dauid, non poterat ad ſanæ mentis officium redire, niſi prius Dauid coram eo pſalleret.*
7 *Dauid cum adulterium commiſiſſet cum Berſabea, nõ audiuit prius Prophetam, niſi poſtquam illud amiſit, & confeſſus eſt.*
8 *Saul oris confeſſionem ſacerdotibus adhibuit.*
9 *Veniam nemo conſequitur, niſi ſatisfecerit per pœnitentiam interiorem & exteriorem. 12.*
10 *Nabuchodonoſor propter ſuperbiam in beſtiam commutatus.*
11 *Tempus gratiæ in aduentu Domini.*

OMNIS VTRIVSQVE a. Famoſum, altum, deuotum, & ſpirituale eſt, & ideo deuotè & ſpiritualiter legendum eſt, & potiſſimè, quia materia cõuenit tempori, tempus deuotioni, deuotio fragilitati, ſpiritus fomentum, augmentumq́; pręſtabit, & licèt me inſufficiẽtiſſimum ad id eſſe profitear, † quia lingua 1
gradiens ſuper terram, os non ponit in cœlis, *c. vna tantùm. 16. diſtin.* confidens de auctoritate Pauli 2. ad Cor. 3. inquientis: *Spiritus Dei vbi vult ſpirat, tranſumptiuè in c. licèt, de regul.* Pulſabo ad oſtium, ſi fortè clauis Dauid aperire dignetur, vt me introducat Rex in ſanctum cellarium, *iuxta verba Gulielmi in princ. ſui Rationalis.* in quo mihi demonſtret quo hic incedam tramite, & materiam tam profundam habeam declarare: Dominus miſericors & miſerator, *vt inquit Hoſt. in ſumma, eod. tit. in princ.* cuius miſericordiæ non eſt numerus, miſericorditer ſemper agens ad ſalutẽ peccatorum. *Exod. 33. Ezech. 33. c. tranſumptiuè in c. quia diuinitatis naturæ, de pœnit. diſtin. 1.* per huius mundi pelagus periculosè nauigantibus, & quandoque fluctuantibus multa obtulit remedia, inter quæ ſpecialiter parauit duas naues, ſiue tabulas, vt inquit
Leo Papa *in c. multiplex, de pœnitent. diſtinct. 1.* Prima † nauis eſt 2
Baptiſmus, in quo vetus homo exuitur, & nouus induitur, *c. quidam, de apoſtat. de quo ſatis in titul. de baptiſmo.* Secunda tabula, † ſi- 3
ue nauis eſt pœnitentia, quæ per mortale naufragium paſſus eſt neceſſaria, ſecundùm Hieronymum ſuper Amos, *1. capite. tranſumptiuè in c. ſecunda tabula, ead. diſtinct. poſt capitul. ſuper tribus.* & vna conſideratione ſecunda tabula plus valet quàm prima,

quia

quia per baptiſmum non ſubuenitur niſi ſemel, & proficit ad ſa-
lutem. Sed per veram pœnitentiam ſæpiùs: nam quiſquis prola-
pſus fuerit in peccatum, ſemper per hanc poterit reparari. *§. pe-
nult. ſuprà. de ſumma Trinit.* quia Dominus Ieſus Chriſtus nõ vult
mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, *Ezech. 15. & 53.
tranſumptiuè in d. c. quia diuinitatis natura.* & ſecundùm Ambro-
ſium *in libro de pœnitentia vnica, & tranſumptiuè reperitur de pœniten.
diſtinct. 3. & diſtinct. 5. in c. ſunt qui arbitrantur.* Pauci ſunt, veram
hanc pœnitentiam agentes, vnde ait: plures inueni innocen-
tiam baptiſmalem ſeruaſſe, quàm veram pœnitentiam egiſſe, *v-
bi ſuprà.* vide igitur benignum Dominum miſericordiam cum ſe-
ueritate miſcentem, ſecundùm Hieronymum *tranſumptiuè in c.
vide benignum, de pœnit. diſtinct. 5.* qui Dominus noſter, ſecundùm
tria tempora, ſcilicet naturæ, figuræ & gratiæ, hoc eſt ante le-
gem, legis ipſæ, & poſt legem, id eſt tempore gratiæ, nobis pœ-
nitentiæ parauit medicinam, & poſtea per effuſionem ſui ſacra-
tiſſimi ſanguinis, per crucem paſſionis & mortem voluit nos ſal-
uare. Antiquiſſima eſt illa medicina pœnitentiæ, quæ appellari
poteſt naturæ, ſeu mentalis, quæ à primo parente incipiens in
Moyſen terminauit. Vnde Ambroſius *in lib. de pœnitentia, tran-
ſumptiuè in c. Adam, de pœnit. diſtinct. 1.* Adam poſt culpam ſtatim e-
iecit de paradiſo, vt ageret pœnitentiam. Vnde poſt Adam vſq;
ad Moyſen homines rudes erant, nec vllis ſub legibus viuebant,
ſed naturæ quodam claro lumine ducti videbant ſe peccaſſe, &
tacitamente ſecum coram Deo confitebantur, hoc quidem do-
num fuit huius medicinæ à benigno creatore attributum, quod
rationis fruerentur lumine, & ſe peccaſſe cum turpitudine vitij.
Cùm nobilitati fuerunt natura hominis, quæ partim angelica
eſt viderent, cognoſcerent ac intelligerent. Ratione quidem
naturæ ſentit homo, quid deceat, quid turpe, quidve hone-
ſtum ſit, vt dicunt Theologi, & quidam laureandus Sico
Polentonus, ciuis Patauinus notabilis & literatiſſimus in dicen-
di arte, in quodam ſuo notabili tractatu *de Confeſſione.* Cui ap-
plaudent iura noſtra, dicentia quòd in quocunque agibili natu-
ræ homini datum eſt cognoſcere quid liceat ſecundùm æquita-
tem, quid deceat ſecundùm honeſtatem, quid expediat ſecun-
dùm vtilitatẽ, *c. magna, de voto. in princ.* Vnde Cain, qui ſecundùm
naturæ tempus fuit de fratricidio condemnatus, Geneſ. 4. non
doluit corde, indurauit ſpe, cùm dixit, Gen. 4. *Nunquid ſum cuſtos
fratris mei? & in c. ſerpens, de pœn. diſt. 1. & in c. peccato. ver. Cain.* nec ra-
tione naturæ cognouit, quid expediens ſibi eſſet, noluit pecca-
tũ ſuum confiteri, ſed potiùs mentiri, & in profundum deſpera-
tionis ſubuerſus, ait: Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam
merear; *vt in dicto c. peccato.* Exiit Cain à facie Dei, & habitauit in
terra Naim. Sic etiam à facie Dei fugit Adam, qui doluit & vidit
ſe indignum conſpectu Dei, Geneſ. 3. *tranſumptiuè de pœnit. diſt. 1.
ecce venit.* Interrogatus à Domino, quare fugis, dixit: audiui vo-
4 cem † tuam, timui & abſcondi me, quia nudus eram. Exiit ergo
à facie Dei, quia propter peccatum erat indignus conſpectu
Dei. Sancti enim manducant & bibunt in conſpectu Dei, *d. c. ec-
ce.* vidit tamen Adam ratione naturæ quid deceret, quidve tur-
pe fecit, cogitauit: tamen maiorem eſſe miſericordiam creato-
ris, quàm inobedientiam creati, exiſtimauit, cuius contrarium
5 mentitus eſt Cain. Dicunt quidam † quòd Adam & Eua ſunt
confeſſi ore, *vt in d. c. ſerpens.* & Geneſ. 3. *ibi, ſed nunc confeſſa eſt pec-
catum.* Dicit tamen gloſ. *ibi, in verbo, mulier.* quòd tunc non pœni-
tuit, ſed peccatum retorſit in ſerpentem, & ſerpens actorem, ſci-
licet Deum. & Adam dixit: ſocia, quam dediſti mihi fecit me
peccare, ſed dic quòd Adam & Eua ingemuerunt poſt culpam
de paradiſo eiecti, vt agerent pœnitentiam. ſeparatus à delicijs
tunica pellicea veſtitus eſt, Geneſ. 3. *tranſumptiuè in c. Adam, de pœ-
nit. diſtinct. 1.* Tempore igitur naturæ, intrinſecus animi & cordis
dolor, quòd Deum offendiſſet, culpam remittebat, & damna-
tionem perpetuam euitabat, non tamen tunc perueniebatur ad
regnum cœlorum, quouſque ad mortem Chriſti fuerat omni-
bus interdictum, *c. maiores, de baptiſm. verſic. cùm verò circuncisio.* &
ſic illo tempore criminis veniam ſine confeſſione & ſacerdotali
iudicio poterit promoueri. Tempore autem figuræ modus fuit
confitendi ſecundus, qui vſque ad aduentum Chriſti durauit:
hunc figuratiuum appellant, quia quæ illis temporibus euene-
runt, ea futura de Chriſto, qui multos ad annos fuit poſtea præ-
figuratur: hunc modum ſecundum reperio quandoque ritum
prioris naturæ inſecutum: quandoque poſterioris gratiæ tem-
pori conformatum. Nam Propheta Dauid Pſal. 50. *Miſerere mei
Deus,* tempore legis figuræ dixit: *Sacrificium Deo ſpiritus contribula-
tus, & cor contritum Deus non deſpicies.* Item dixit: *Confitebor aduer-
ſum me iniuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati
mei,* quod exponens Auguſtinus: *Magna pietas Domini eſt, vt ad ſo-
lam profeſſionem, id eſt voluntariè confitendi, & ſic per ſolam cordis con-
tritionem peccatum dimiſerit, nondum pronunciatum ore, tamen Deus
audit in corde.* hæc ſunt ad literam *de pœnit. diſt. 1. in princ. §. ſacrificiũ.*
Surgat auctoritas Ezech. Prophetæ 33. c. *In quacunq; hora conuer-
ſus fuerit peccator & ingemuerit, vita viuet, & non morietur.* & idem
Propheta 58. c. & 2. Reg. 3. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta,
vt in c. hoc idem tranſumptiuè, & in c. ſcindite, de pœnit. diſtin. 1.* & idem
Ezech. 18. & Ioel. 1. Zachariæ 1. *Conuertimini ad me in toto corde ve-
ſtro, & ego conuertar ad vos, tranſumptiuè in c. conuertimini, de pœnit.
diſt. 1. & 16. quæſt. 1. reuertimini.* Hæ auctoritates ſanctæ cõueniunt
prioris naturæ inſtitutioni, poſteriori verò tempori, ſcilicet gra-
tiæ conuenit, *Leuit. 13. c. & 14. c.* vbi Moyſi præcepit Dominus, q
lepra, id eſt peccatum vel macula, ſiue in cute, ſiue in domo, ſiue
in veſte, ſiue in crine appareret. In cute, id eſt in operatione, in
domo, id eſt in conſcientia, in veſte, id eſt in virtutibus, quæ ſunt
veſtes animæ, in crine, id eſt in Chriſto, qui eſt caput noſtrũ, ſa-
cerdoti oſtenderet, & iuxta eius arbitrium ſeparati illius iudicio
vel cõtaminaretur, vel mundaretur. Saul † autem *Reg. 16. c.* cùm 6
à ſpiritu maligno vexaretur, quia aderat Dauid, non poterat ad
ſanæ mentis officium redire, niſi prius Dauid pſalterium, id eſt
illud inſtrumentum arriperet, & coram eo pſalleret, & ita ab eius
vexatione diabolus recederet. In quo myſticè nota, quòd qui-
cunq; à diabolo per peccatum mãcipatur, ab eius dominio non
eripitur, niſi prius Dauid, id eſt eccleſia pſalteriũ accipiat, & co-
ram Deo pſallat, id eſt ſpiritualis gratiæ participem faciat, id eſt
charitatis & eccleſiæ vnitatis, quam quis participat dignè pœni-
tendo. Dauid quoq; 2. *Reg. 11. & 12.* cùm † adulterium cõmiſiſſet 7
cum Berſabea, & homicidium in Vriam, non ante audiuit à Pro-
pheta, ſcilicet à Nathan, tranſtulit Dñs peccatum ſuum antequã
cõfiteretur ore: prius enim Prophetæ redarguenti peccatũ con-
feſſus eſt, poſtea audiuit Prophetam dicentem: Tranſtulit Dñs
peccatum tuum à te. *hæc omnia leguntur tranſumptiuè de pœn. diſt. 1.
§. ex his. ſub §. deniq. in verſ. Saul.* hoc † ergo tẽpore figuræ, ſiue le- 8
gis tẽpore aliquando ſolam cordis contritionẽ ſuffeciſſe. Quan-
doq; cordis contritionẽ & oris cõfeſſionem ſacerdotibus adhi-
buiſſe, *vt ſuprà legimus.* Quandoq; reperio ſatiſfactum fuiſſe pro
delictis in actione pœnitẽtię, iuxta illud Achab 7. c. Achab quo-
que, cũ de innocentia, ſcilicet Nabuthæ ſanguinis effuſione ſen-
tentiam cõminantis Dei audiret 3. Reg. 21. *induit ſeipſum cilicio ſa-
tiſfaciens Deo per pœnitentiam interiorẽ, & exteriorem.* Vnde Dñs ait
ad Eliam, quoniam Achab reueritus eſt faciẽ meam, non indu-
cã malum in diebus eius. Niniuitę cùm audirent, adhuc 40. dies
Niniue ſubuertitur, ex edicto Regis & Principum pœnitentiam
egerunt dicẽtes: *Quis ſcit ſi conuertatur & ignoſcat Deus, & relinquat
poſt ſe benedictionẽ,* Ionæ 8. Hac humilitatis ſatisfactione imminẽ-
tem ſubuerſionẽ euadere meruerunt, hæc habentur *ſub §. deniq.
prealleg. ver. Achab.* quorum exemplis oſtendit, † vt nullus à Deo 9
conſequatur veniam, niſi qui primò ſatisfecit per pœnitentiam
interiorẽ & exteriorem. Nabuchodonoſor † quoq; propter ſu- 10
perbiam ſuam à rationabili mente in beſtialem conuerſus eſt, in
animal commutatus eſt, atque à regno ſuo profugus recedens,
non ante regnum recepit, quàm conuerſus Deum prædicauit,
Dan. 3. & 4. c. denique plebs Iſraëlitica *Exod. 31. & Iudic. 4.* ob cul-
pam ſuæ tranſgreſſionis captiuitati tradita eſt: nam non ante li-
berati meruit, quàm peccata ſua confitens, Danielis & aliorum
ſanctorum precibus veniam meruit, *Dan. 4. c. Ierem. 2. c. & Iud. 55.
& tranſumptiuè ſub d. §. denique. verb. Nabuchodonoſor.* Tertium tẽ-
pus † eſt tempus gratiæ in aduentu Domini, qui noſter eſt Deus 11
& Dominus Ieſus Chriſtus. quippè auctore ipſo hæc iſta eſt, qua
in præſentiarũ vtimur, inſtituta confeſſio, vt homines omnia q̃
egerint peccata ritè ſacerdotibus confiteantur ſua, & peccati
mundentur labe, atq; duce Dei miſericordia aſcendant ad cœ-
los, & quam deſiderant vitam aſſequantur æternam. Secundus
eſt hic modus ab ipſo Domino Apoſtolis traditus dicente ex o-
re Iacobi *vltim. c. & tranſumptiuè in c. confitemini alterutrum peccata
veſtra.* Monet quoq; Chriſtus peccatorem, vt quæ ſua eſſent rea-
ta confiteretur ſacerdoti. Inquit enim Dominus ad leproſum,
qui peccati tenebatur lepra, *Ioan. 5. c. tranſumptiuè infra eod. cùm in-
firmitas.* Vade & oſtende te ſacerdotibus, & offeras munus,
quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis, Lucæ 17. c. & Mat-
thæi 3. & Marc. 1. cap. quòd venientes ad Ioannem vt bapti-
zarentur ab eo, primùm prædicabat baptiſmum pœnitentiæ,
& con-

& confitebantur peccata ſua, oſtendentes quòd quiſque debet peccata ſua damnando, confiteri, & innouationem melioris vitæ, ſi regenerationis gratiam cupiunt accipere, *tranſumptiuè de pœn diſt.1.c.peccato, aliàs eſt §.verum in Euangelio.* commonere facit ergo nos Chriſtus, vt de peccatis noſtris ore proprio ac voce cõfiteamur, abſolutionem petamus, & pœnitentiam pro peccatis agamus. Chriſtus namque legitur aliàs ſuſcitaſſe mortuos, Lucæ 7. Marth.9. Marc.5. & Ioan.11. & alios à lepra mundaſſe, Lucæ 5. & 17. Matth.8. & Marc.1. alios illuminaſſe, Marc.9. aliorum mẽbra paraliſi diſſoluta conſolidaſſe, omnium tamen ſanitatem petentium propria voce, vel amicorum legitur præceſſiſſe rogatum, & precem. Luca enim referente *in 5. & 7. cap.* didicimus, quòd pro ſocro Petri prius Dñs rogatus eſt, quàm eã ſanitati redderet, multa quæras de his exẽpla *de pœn.diſt.1.in §.peccato.aliàs eſt c. verùm in Euangelio.* Poſt † aduentum igitur Dñi facilè demonſtratur ſine confeſſione oris & operis ſatisfactione nullum veniam poſſe promereri. Hinc eſt quod dicit ſanctus Leo Papa: *Sufficit pœnitenti confeſſio, quæ primùm Domino Deo offertur, deinde ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentis precator accedit, de pœnit. diſtinct.1.c. ſufficit.* & Auguſtinus in ſermone de pœnitentia: *Non ſufficit mores in melius commutare, & à præteritis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfiat Domino per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contritionis cordis ſacrificium, operantibus eleemoſynis & ieiuniis, tranſumptiuè in c.non ſufficit, de pœnit. diſtinct.1.* Poteſtatem hanc abſoluẽdi tradidit Dominus ſacerdotibus, *vt ſuprà in multis patuit auctoritatibus.* Vnde Hieronymus in Malachia: *Qui ſanctus ſacerdos eſt, & comedat in Paſcha Dominum, baltheo accingatur, id eſt lintheo caſtitatis, & audiat cum Apoſtolo: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, tranſumptiuè in c. qui ſanctus, de pœnit. diſtinct.1.* Et dixit Dñs Apoſtolo Petro, priuſquam in cruce pateretur: *Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris, vt in Euangelio tranſumptiuè 34. quæſtione 1. Quodcunque.* & aliis Apoſtolis vniuerſis talis poteſtas tradita eſt à Domino, Matthæi 18. & Ioan.vltim. *tranſumptiuè in c.nona, ſupra eadem titul.* & dicitur in Matthæo, & Ioanne in plurali: *Amen dico vobis, quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque.* & Ioan.vlt. *Accipite ſpiritum ſanctum, & quorum remiſeritis peccata.* Idem poſtquam ſurrexit Dominus reiteratum eſt, cùm inſufflauit ſpiritum ſanctum in diſcipulos ſuorum diſcipulorũ, & maximè Petri. Innocent. III. in Concilio præſidens generali locum in terris vendicans cum ipſo Concilio totam repræſentante eccleſiam ſub ſtricto præcepto ſtatuit, & certam regulam, formam & modum confeſſionis tradidit quibuſcunque fidelibus Chriſtianis dicendo: *Omnis vtriuſque ſexus.*

SVMMARIVM.

1 *Confiteri quis debeat.*
2 *Sine peccato originali nullus eſt genitus.*
3 *Dignitas non excuſat à peccato.*
4 *Par in parem non habet imperium.*
5 *Carnis delictum non cadit in puero regulariter.*
6 *Hermafroditus quis.*
7 *Compoſitum in pœnalibus, an veniat ſub ſimplici.*
8 *Nihil ad eccleſiam de his qui foris ſunt.*
9 *Baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum.*
10 *Infidelis dicitur, quicunque non recipit ſacramenta.*
11 *Peccata quæ debeant confiteri.*
12 *Peccatum originale quid, & quomodo deleatur.*
13 *Peccatorum actualium aliud mortale, aliud veniale: & quid dicatur actuale.*
14 *Peccatum non eſt niſi voluntarium.*
15 *Peccatum veniale quid, & quid mortale.*
16 *Coitus coniugalis quibus caſibus ſit peccatum.*
17 *Peccata venialia nunquid ſint dicenda ſacerdoti confeſſori.* *Habet tres gradus, nu.18. Quomodo fiant mortalia.19.*
20 *Ebrietas non eſt in ſe peccatum mortale, niſi per conſuetudinem.*
21 *Peccati quatuor gradus.*
22 *Suggeſtio quid ſit.*
23 *Rei turpitudo facit peccatum eſſe mortale.*
24 *Negligens quo caſu mortaliter peccet.*
25 *Ignorantia facti faciliter excuſat à peccato mortali, & veniali.* *Status in ignorantia iuris poſitiui.*
26 *Agens contra conſcientiam nunquid ſemper peccet.*
27 *Conſcientia quid ſit.*
28 *Mentem, non autem operationem inſpicit Deus.*
29 *Hominis deliberatio duplex in his, quæ per eos aguntur.*
30 *Peccatum actuale mortale committitur ex voluntate propria.*
31 *Peccati origo diabolus.*
32 *Circumſtantiæ peccati aggrauant illud.*
33 *Inceſtus maius peccatum adulterio, & homicidium.*
34 *Superbia quid ſit.*
35 *Auaritia radix omnium malorum.*
36 *Luxuria eſt contra præceptum legis.*
37 *Ira quid.*
38 *Gula quando ſit peccatum mortale, & quando veniale.*
39 *Ebrietas eſt annexa vitio gulæ.*
40 *Inuidia aduerſatur charitati, & quid ſit.*
41 *Accidia latinè dicitur tædium, & eſt peccatum mortale.*
42 *Peccata grauiſſima dicuntur peccata in Spiritum ſanctum, & quæ ſint.*
43 *Præſumptio peccatoris eſt minima confidentia de miſericordia Dei, vt ſi quis ſemper peccet, & credat euadere impunitum.*
44 *Origenes per peccatum ſpei damnatus.*
45 *Obſtinatio quid ſit.*
46 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum omnium peccatorũ grauiſſimum.*
47 *Trinitati ſanctiſſimæ, Patri attribuitur potentia, Filio ſcientia, Spiritui ſancto amor & benignitas.*
48 *Peccatum omne criminale ſiue capitale mortale eſt, ſed non econtra.*
49 *Peccare in fide Trinitatis criminale ſeu capitale dicitur. item Peccatum contra naturam, num.50. Homicidium, num.51. Crimen læſæ maieſtatis 52. Sacrilegium 53. Inceſtus.54. Conſpiratio.55. Adulterium. 56. Falſum teſtimonium. 57. Simonia. 58. Vſura.59.*
60 *Peccata grauia quæ ſint.*
61 *Arrogantia quid, & quid vanagloria.*
62 *Iactantia quid. 73. Præſumptio. Singularitas.74.*
63 *Contemptus prima ſpecies quæ, quæ ſecunda, tertia & quarta, & nu. ſeq. Eius effectus qui, nu.67.68. & 69.*
70 *Curioſitas quid.*
71 *Leuitas.*
72 *Lætitia vana.*
73 *Iactantia.*
75 *Superbi quam viam ſequantur.*
76 *Præſumptuoſi qui.*
77 *Impatientia quid operetur.*
78 *Rebellio quid ſit.*
79 *Libertas peccatoris.*
80 *Conſuetudo peccandi quid efficiat.*
81 *Vanæ gloriæ filiæ ſunt inobedientia, oſtentatio, hypocriſis, pertinacia, ſolertia, diſcordia, & præſumptio.*
82 *Auaritiæ filiæ quæ ſint.*
83 *Auaritiæ inobedientia quæ. Inquietudo.84. Mendacium. 85. Cupiditas.86. Rapacitas. 87.*
88 *Fornicarij qui dicantur.*
89 *Stuprum per quos committatur, & per quos Inceſtus. Sacrilegium. Sodomia.*
90 *Luxuriæ filiæ quæ.*
91 *Ira ſeptem habet filias, & quæ.*
92 *Gula quid operetur.*
93 *Gulæ ſpecies quæ.*
94 *Inuidia quos comites habeat, & quot Accidia.95.*
96 *Accidiæ filiæ quæ.*
97 *Confeſſio qualis eſſe debet.*
98 *Pœnitens dolere debet propter peccata quæ commiſit.*
99 *Confeſſio debet eſſe amara. Humilis. 100. Lachrymabilis. Fortitudine armata.101. Prona obedientia.102. Frequens,103.*
104 *Circumſtantiæ peccati quæ dicantur.*
105 *Confeſſio debet eſſe diſcreta.*
106 *Peccator non debet ſe excuſare, nec alium accuſare.*
107 *Humilitas eſſe non poteſt, vbi regnat falſitas.*
108 *Confeſſio ſecretè fieri debet, & penſatè & conſideratè.109.*
110 *Incerta eſt hora mortis. ideo Confeſſio frequenter fieri debet, & multis alijs de cauſis, de quibus ibidem.*
111 *Confeſſio quando & quo tempore fieri debeat.*
112 *Confitendum cui ſit.*
113 *Confeſſionem audire eſt voluntariæ iuriſdictionis.*

114 *Fori*

114 Fori pœnitentialis prorogatio non ita de facili & eodem modo fit, ſicut fori iudicialis.
115 Scholaris foi enſis reſpectu fori pœnitentialis eſt de iuriſdictione epiſcopi, non alterius.
116 Laicus tempore neceſsitatis poteſt audire confeſsionem, nō tamen abſoluere.
117 Peccato ſtudioſè quærens indiſcretum confeſſorem, pœnitentia eius nō releuat: ſecus ſi vadit ad peritum.
118 Si autem habuit licentiam, vt poſsit confiteri cuicunque voluerit, nō poteſt confiteri alicui, qui nō habeat curam animarum, licèt preſbyter poſsit hoc committere non habenti curam animarum.
119 Curatus ſimplex non poteſt ad longum tempus committere alteri curam ſuorum parochianorum ſine licentia epiſcopi.
120 Religioſi qui ſint, qui poſſunt audire confeſsiones.
121 Papa cui confiteri debeat, cùm ſuperiorem non habeat.
122 Cardinales tanquam cardines ad oſtium S. Romanæ eccleſiæ cui confiteantur.
123 Confeſſor epiſcopi quam poteſtatem habeat.
124 Epiſcopus eo ipſo quod vni confitetur, videtur illum in ſuū confeſſorem eligere.
125 Prælatorum conſideratio in quibus potiſsimum conſiſtat.
126 Vitia, quibus Abbates frequenter ſunt noxÿ quæ ſint, remiſsiuè.
127 Abbas non modò extrinſecè, verum intrinſecè monachos cognoſcere debet.
128 Epiſcopus pœnitentiam ab Abbate impoſitam poteſt relaxare.
129 Archidiaconus cui confiteri debeat.
130 Archipresbyter cui confitetur.
131 Præpoſitus quem confeſſorem habere debeat.
132 Sacriſta ſiue theſaurarius cui confitebitur, & cui cantor.
133 Aduocatus quem confeſſorem eliget.
134 Presbyter cui confiteri debeat.
135 Imperator cui confitetur.
136 Rex cui confitebitur. Cui Dux. 137. Et cui procer, ſeu Baro. 138. Cui miles. 139.
140 Mercator cui confiteatur. Cui pueri. 141. Et quid de familia. 142.
143 Pœnitentia quid ſit.
144 Confeſsio quid ſit.
145 Pœnitentiæ actiones quæ & quot ſint.
146 Ad pœnitentiam quomodo ſit properandum.
147 Contritio quid ſit.
148 Contritionem quæ inducant.
149 Contritio qualis eſſe debeat.
150 Contritio ſola non ſufficit, vbi adeſt ſacerdos.
151 Satisfactio interior quæ dicatur.
152 Contritionis effectus qui.
153 Contritio vera non poteſt eſſe ſine charitate.
154 Charitas quid ſit.
155 Peccans mortaliter duplici vinculo ad ſatisfactionem adſtringitur.
156 Pœnitentia nunquid per alium adimpleri poſsit.
157 Euchariſtiæ ſacramentum quo tempore ſit ſuſcipiendum.
158 Chriſti omnis actio eſt noſtra inſtructio.
159 Signum conuenienter debet præcedere ſignatum.
160 Confeſsio non debet differri, & ſaltem ſemel in anno debet quis confiteri, & ſumere ſacroſanctam Euchariſtiam.
161 Verbum, ad minus, eſt terminus peremptorius.
162 Inter confeſsionem & ſumptionem Euchariſtiæ tutum eſt facere interuallum, vt magis peccata plangi poſsint.
163 Laici cur ſub vtraque ſpecie non ſuſcipiant corpus & ſanguinem Chriſti.
164 Concilium Baſileenſe quare Pragenſibus conceſsit communicare ſub vtraque ſpecie.
165 Suſpectus is quis ſit, quod non communicat omni anno, nunquid poſsit cogi.
166 Proprius ſacerdos qui dicatur, cui debet quis confiteri.
167 Pœnitens, cui eſt iniuncta pœnitentia à ſacerdote, an compellatur illam adimplere.
168 Sacerdos parochialis tenetur inſtruere ſubditos in fide & moribus, nec non de vitÿs fugiendis, & virtutibus exercendis.
169 Donum ſapientiæ largè ſumptum verſatur in cognitione Dei experimentali, & actus eius conſiſtit in ſuauitate Domini degustanda: & quid ſit.
170 Donum ſcientiæ in quo verſetur.
171 Virtutes Theologicæ tres, & quæ.
172 Virtutes morales quatuor, & quæ.
173 Tabulæ Moyſi à Deo datæ in monte Synai quid contineant.
174 Rectores eccleſiarum prouentus ſpirituales percipiunt in vſus neceſſarios conuertendos.
175 Confeſsio canonica quæ dicatur.
176 Conſuetudo non proficit, niſi ſit præſcripta & rationabilis.
177 Sacerdos qualiter ſe habere debeat erga confitentem.
178 Sacerdos ſi habeat aliquem parochianum publicum peccatorem, qui non vult pœnitere & confiteri, monitione facta, debet illum excōmunicare, vel ſuperiori denunciare.
179 Confeſſor quas interrogationes facere debeat & poſsit ab audiente.
180 Pœnitens non debet alios accuſare, ſed ſeipſum tantùm.
181 Pœnitentia vera quis ſit effectus.
182 Arma contra iuſtitiam gerens non eſt verè pœnitens.
183 Satisfactio tripliciter fieri debet, corde, ore, & opere.
184 Satisfactio corde quomodo fiat. Quomodo ore. 185. Et quomodo operatione. 186.
187 Caro quibus flagellis maceretur.
188 Pœnitentiæ effectus quis ſit.
189 Impœnitens decedens quid patiatur.
190 Quæ inducunt hominem ad veram pœnitentiam faciendam.
191 Impœnitens peccat in Spiritum ſanctum.
192 Deus ſaluat ex gratia, quos ex iuſtitia damnare poſſet.
193 Annum quinquageſimum attingens cenſetur in deſcenſu.
194 Carnis ægritudo peccatum repellit.
195 Peccatores perpetuo cum diabolis cruciandi ſunt.
196 Crimina ſeptem modis de leuis deleri poſſunt, & qui ſint.
197 Peccatum nullus poteſt vitare, niſi exiſtat in charitate.
198 Contraria contrarÿs opponi debent.
199 Pœnitens quibus medÿs ad cœlum leuetur.
200 Impedientia veram pœnitentiam quæ ſint.
201 Pudor multos retrahit à pœnitentia, & quæ ſit eius medicina.
202 Remedium triplex contra peccatores timentes non poſſe facere pœnitentiam.
203 Spes à pœnitentia multos retrahit, eſtq; triplex.
204 Deſperatio propter peccatorem retrahit, eſtq; quintuplex.
205 Sacerdos in quinque principaliter tenetur illi, cuius confeſsionem audit.
206 Confeſſus ſuo confeſſori tenetur.
207 Sacerdos ſi iniunxerit alicui dicere Miſſas, an poſsit pecuniam recipere.
208 Animæ ob quatuor principalia liberantur.
209 Presbyter pro labore ſuo pecuniam de Miſſa recipere poteſt.
210 Pœnitentia vtrùm iterari debeat, & quid ſit, & eius ſpecies eo. num. 214.
211 Charitatis deſcriptio.
212 Charitas ſemel habita, ſi perfecta ſit, amitti non poteſt.
213 Non ſolùm inter virtutes ipſas, verum & in earum ſingulis eſt dare gradus. Et per quos gradus charitas perfectionem adipiſcatur.
215 Sacramentalis confeſsio vtrùm reiteranda, & quibus caſibus.
216 Peccata ſemel dimiſſa an redeant, quæſtionis concluſio, nu. 218.
217 Peccatorum remiſsio quomodo ſecundùm iuſtitiam, & quomodo ſecundùm præſcientiam fieri dicatur, & multa de prædeſtinatione.
219 Bona in ſtatu peccati facta, quando proſint, & ad quæ.
220 Pœnitentia ſecundùm peccatoris complexionem à ſacerdote imponēda & moderanda.
221 Quæ pœnitentia ſit pro ſingulis peccatis iniungenda. Quæ ſint per canones ſtatuta, nu. 225. vbi demùm particularis habetur perſonarū diſtinctio.
222 Pœnas à iure ſtatutas quandoque iudex ex perſonarum qualitate, & rei circumſtantÿs immutabit, & num. ſeq.
223 Quodlibet mortale peccatum ſeptenni pœnitentia purgandum, & qua ratione.
224 Surdus, mutus, dæmoniacus, & his ſimiles, nutu, & ſcriptura confiteri poſſunt.
225 Sera pœnitentia profunda contritione adiuuata, ad peccatorum abolitionem ſufficit.
226 Male partorum reſtitutio qualiter, in quantum, quibus, & à quibus facienda.
227 Vnius ſolutio complices à reſtitutionis obligatione liberat, non tamen à furti pœna. Diſtinguitur tamen inter vtriuſque fori diſpoſitiones.
228 Iudicialis fori conſtitutio, in conſcientiali locum habet, ſpecifica non conſtituta differentia: & in dubio conſcientialis fori diſpoſitio tenenda, num. 223.
229 Is qui malè ablatum recuperat, an ſoluentis, contra complices actionē cedere compellatur.

230 Ac-

...ſita in bello quando licitè retineantur, & quæ ad iuſtum bel-
...um requirantur. & complices quando ad iniuſta bello quæſitorũ
reſtitutionem teneantur. num. 232.

231 Dominos ſuos in iniuſto bello ſequentes, an reſtitutioni obligentur.

233 De furto, vel rapina participantes, quando reſtituere teneantur, & quando excuſentur.

234 Furtiuam rem emptores, an reſtituere compellantur. Quid ſi, vt domino reſtituatur, emit? num. 240.

235 Supina ignorantia quæ.

236 A reſtitutionis nexu an quis liberetur, ob id, qui commodè reſtituere non poteſt. & num. 236.

237 Rei furtiuæ emptor quando reſtituit, an ſibi per actionis in ceſſionem aduerſus venditorem, prouidere poſſit. quid ſi commoditatem non habet reſtituendi. 245.

238 Prælati malè adminiſtrantes, reſtitutioni an obligentur, & ſubſequenter an vſurarij, an vſufructuarij dicantur, & quomodo ſuperexcreſcentes redditus reſtituant.

Quid ſi mulieribus inhoneſtis, hiſtrionibus, & his ſimilibus donet, quando reſtitutioni ſe obligent. num. 239.

242 Mulier quæ partum ſuppoſuit, vel filium ex adulterio ſuſcepit, quãdo reuelare teneatur. & ſeq.

243 Ceſſione bonorum an à reſtitutione quis liberetur in foro conſcientiæ.

244 Qui non habet in ære &c. an creditori innito, & quando hæc commutatio facienda.

Item an in parte iure fiat.

246 Vno ex pluribus, cui reſtitutio fieri habet, remittente, cæteris renitentibus, quid agendum, & quo ad hoc maior eorum pars, quæ dicatur.

247 Raptor, vel debitor quando interitu rei liberetur in vtroque foro.

248 Pœnarum exactio de iure can. quando licita.

249 Delictum in faciendo, & omittendo longè differunt.

250 Negligentia ſoluendi non eſt propriè delictum.

251 In datione generis ſubalterni reſpectu interitus eadem videtur ratio quæ in enteritu certæ ſpeciei.

252 Peremptio formæ ſpecificatæ non extinguit debitum ſi materia de illo genere ſubeſt.

253 Deus mitius agit quam homo.

254 Corpus liberum non patitur æſtimationem.

255 Vaſallus priuatur feudo propter offenſam illatam in dominum.

256 Interfectoribus clericorum quæ pœnæ ſint limitatæ per canones.

257 Satiſfactio de fama læſa qualiter fiat.

258 Pœnarum exactio in foro pœnitentiæ an ſit licita.

259 Sanguinem ſuum redimere vnicuique licitum.

260 Pœna fori contentioſi in occupante res naufragas.

261 Satiſfactio de pedagijs ſeu gabellis defraudatis numquid ſit facienda.

262 Dominus tenetur de violenta exactione ad reſtitutionem.

263 Iudex tenetur, ſi nouerit ſe imperitum, & in iudicio ſe intromiſit.

264 Aſſeſſor habens certum ſalarium, ſi vltra aliud extorſit, tenetur: & ſi per violentiam extorſit, tenetur pauperibus erogare.

265 Aduocati qui dicantur in culpa eſſe.

266 Teſtes corrupti tenentur ad ſatisfactionem damni, ſi per dictum ipſorum quis amiſit cauſam.

Quid ſi aliquid acceperint, vt verum teſtimonium ferrent. 267.

268 Libellum famoſum vel cantilenam qui fecit, tenetur ad reſtitutionem famæ.

269 Condentes leges iniquas ad quid teneantur.

270 Fures ad quid tenentur.

271 Statuto ſtante, quod emens rem furtiuam ignoranter in hoc publico non teneatur reſtituere vero domino, an euincî poterit res empta.

Et quid ſi res pereat. 272.

273 Furans Chriſtianos captiuos à Saracenis non tenetur in foro animæ.

274 Vxor faciens eleemoſynam de rebus mariti, an teneatur.

275 Mulierum genus auariſſimum.

276 Filiusfam. an poſſit facere eleemoſynam.

277 Acquiſita ex illicita negotiatione debent erogari pauperibus.

278 Acquirens beneficium Eccleſiaſticum illicito modo tenetur ad reſtitutionem.

279 Reſtitutio cui fieri debeat, cum neſcitur is, cui eſt facienda, vel eius hæres.

280 Paupertas nota quæ dicatur.

281 Negotia ſui natura illicita quæ.

Quæ autem ex ſui natura non ſint illicita, ſed adiecta cauſa ſiunt illicita. 282

283 Negotia ſæcularia quibus caſibus ſint conceſſa clericis, remiſſiuè.

284 Lingua labilis.

285 Ebrietas aſſidua eſt peccatum mortale.

286 Contrahentibus in foro conſcientiæ non licet ſe decipere etiam citra dimidiam iuſti pretij.

Quid in foro ſæculari.

287 Hypocrita, qui ſub nomine boni Chriſtiani multa ſibi quæſiuit, tenetur ad reſtitutionem.

288 Mentiens aſſiduè ex conſuetudine circa negotiationes quomodo conſulendus à confeſſore.

289 Pertinentia ad vitam actiuam periculoſiora ſunt, quam quæ reſpiciunt vitam contemplatiuam.

290 Venditores vel facientes baliſtas, vel alia arma nociua, vel toxicum an teneantur.

291 Venenum bonum & malum.

292 Damnum feciſſe videtur, qui occaſionem damni dat.

293 Laurentius de Rodul. tractatum de vſuris fecit.

294 Vſurarij tenentur ad reſtitutionem vſurarum.

295 Vſura ex quibus præſumatur.

296 Sorti quicquid accedit, vſura eſt.

297 Ciuitas an vſurarium crimen committere poſſit.

298 Vſurarius qui eſt lucratus multa, ſi rediens ad cor vult pœnitere, an teneatur reſtituere lucrum, quod fecit cum pecunia fœnebri.

299 Quæ malo ſunt inchoata principio, difficile eſt, quod bono peragantur exitu.

300 Venia an ſit petenda poſt reſtitutionem vſurarum.

301 Res per vſuram acquiſita ſi eſt talis, quod ipſius vſus eſt eius conſumptio, lucrum ex illa proueniens, non ſubiacet reſtitutioni.

Secus econtra.

302 Poſſeſſor bonæ fidei tenetur reſtituere pretium quod lucratus fuit ex ipſa re, ſi eam vendidit pro viginti, & poſtea reemit pro decem.

303 Vſurarius ſi nihil habet in bonis, niſi quod extorſit ex vſuris, quod in dotem filiæ tradidit, nunquid filia poſt mortem patris eius & maritis ſuis teneatur ad reſtitutionem.

304 Dotis titulus ex parte mulieris eſt lucratiuus.

305 Luſores & aleatores an teneantur ad reſtitutionem.

306 Ludus eſt in ſe prohibitus & contra Deum.

307 Illicitè acquiſitum præſcribi non poteſt.

308 Titulus iniuſtus pro non titulo eſt habendus.

309 Anima cunctis rebus totius mundi pretioſior.

310 Non communicans ſaltem omni anno, an poſſit compelli ad communionem.

311 Eccleſiæ ſuffragia quibus mortuis proſint.

312 Indulgentia quid ſit.

Dicitur remiſſio, ſed non econtra. 313.

314 Culpam peccati Deus ſolus mediante contritione remittit.

315 Iuſtificatur anima, non ex operibus iuſtitiæ, ſed per ſolam gratiam.

316 Peccatum quodlibet pœnam meretur.

317 Punire & pœnare differunt.

318 Impœnitens non gaudet indulgentia.

319 Pœnitentia quandoq; maior, quandoq; minor debet imponi à ſacerdote.

320 Sublata ſemel amplius tolli non poteſt. 321.

322 Indulgentia vt valeat, quæ requirantur.

323 Iuſtitia ſine fide eſſe non poteſt.

324 Prælatus gerit perſonam Chriſti, & quicquid remittit, remittit Deus.

325 Indulgentias concedere, an pendeat ratione qualitatis, an perſonæ tantum, an loci tantum, vel vtriuſque.

326 Epiſcopus ſi pronunciat inter clericos, iudex ſæcularis poteſt executioni mandare.

327 Cauſæ cognitionem quæ non requirunt, extra territorium exerceri poſſunt.

328 Tutor in domicilio datus adminiſtrat bona extra territorium ſuum exiſtentia.

Indulgentia de foro pœnitentiali quæ.

329 *Excommunicatio extra territorium an liget.*
330 *Locus & tempus paribus paſſibus incedunt.*
331 *Hæreticus vel excommunicatus non poteſt indulgentias concedere, quia non poteſt ligare nec abſoluere.*
332 *Qui non poteſt quod facilius eſt & leuius, minus poteſt quod eſt difficilius & grauius.*
333 *Eccleſiæ, & alia pia loca ad Epiſcoporum pertinent diſpoſitionem, intra quorum diœceſim ſunt.*
334 *Argumentum à contrario ſenſu validum.*
335 *Archiepiſcopus nunquid ſubditis ſuffraganeorum ſuorum poſſit indulgentias concedere?*
336 *A verbis non eſt recedendum, maximè vbi poſſunt habere ſanum & proprium intellectum.*
337 *Litera, quæ cauſa mei facta ſunt, mea ſunt.*
338 *Priuilegium conceſſum Eccleſiæ, vt clerici eius non poſſint excommunicari, nunquid dicatur conceſſum clericis, quia Eccleſia non poteſt excommunicari, an clericis.*
339 *Priuilegium eſt lex priuata & ſpecialis, & differt à lege communi, ſicut genus à ſpecie.*
340 *Princeps non poteſt ſuper Eccleſiam priuilegium concedere.*
341 *Indulgentiæ poteſtas videtur pendere à iuriſdictione contentioſa, non voluntaria.*
342 *Ligandi actus exercetur in inuitum.*
343 *Ordinare laicum maximè non ſubditum, non videtur actus præiudicialis Epiſcopo, nec eſt actus iuriſdictionis.*
Epiſcopus tamen ſubditum ſuum in aliena diœceſi ordinare non poteſt. 344.
345 *Indulgentia quotuplex ſit.*
Et quæ ſit fori pœnitentialis. 346.
347 *Indulgentia generalis quæ*
348 *Clericus confirmatus & nondum conſecratus an poſſit concedere indulgentias.*
349 *Fictio eſt contra veritatem, & ideo non habet locum in ſpiritualibus.*
350 *Rector parochialis ſacerdos an poſſit indulgentias concedere.*
351 *Apoſtoli an omnes fuerint Epiſcopi, remiſſ.*
3.2 *Sacerdos ſimplex non poteſt excommunicare.*
353 *Remiſſio ſit plenior per indulgentias, quàm in foro pœnitentiali.*
354 *Indulgentias concedere competit ratione dignitatis.*
335 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*
356 *Renuncians Epiſcopatui habet ordinem, & ideo an poſſit alienum ſubditum ordinare.*
357 *In indulgentijs non eſt par ratio quæ eſt in ordine.*
358 *Indulgentiæ ſurgunt ex meritis Chriſti, & totius Eccleſiæ militantis.*
359 *Epiſcopi & Archiepiſcopi vocati ſunt in partem ſollicitudinis, ideo à Papa appellantur fratres.*
360 *Indulgentiæ an æque conferantur per bonos prælatos, & per malos.*
361 *Prælatus malus quamdiu toleratur ab Eccleſia, quicquid facit, valet.*
362 *Orationem boni facilius Deus exaudit, quam mali.*
363 *Indulgentiam conferens nunquid illa poſſit vti.*
364 *Ligandi & ſoluendi par virtus.*
365 *Indulgentia debet ex aliqua cauſa dari.*
366 *Indulgentia non eſt remiſſio pœnæ per modum ſententiæ, ſed per modum diſpenſationis.*
367 *Epiſcopus & contrahentes ligantur ſententia excommunicationis lata per ſuum ſtatutum.*
368 *Sacerdos nunquid poſſit commutare pœnitentiam alicuius conſcentis.*
369 *Caſus reſeruati Epiſcopo qui.*
370 *Epiſcopus ſi commiſit alicui generaliter vices ſuas, nunquid talis habebit poteſtatem in caſibus reſeruatis ſibi.*
371 *Mandatum generale non comprehendit ſpecialia.*
372 *Indulgentias concedere qui poſſint.*
373 *Indulgentia cùm dedicatur baſilica, vltra annum non debet extendi.*
374 *Remiſſio non fit per indiſcretas indulgentias.*
375 *Intellectus* cap. cum ex eo. de pœn. & rem.
376 *Conſuetudo eſt optima iurium interpres.*
377 *Electus in Epiſcopum confirmatus, & nondum conſecratus an poſſit concedere indulgencias.*
378 *Indulgentias concedere eſt ordinis Epiſcopalis.*
379 *Regula* c. quod ſicut. de elect. *non ſemper procedit, nec ſemper eſt vera, ſed tantum reſtringenda ad caſum, ſcilicet ad electionem in Archiepiſcopum, qui non recipit pallium.*
380 *Abbas non poteſt indulgentias concedere, licèt poſſit exercere & portare inſignia Pontificalis dignitatis.*
381 *Non ſacerdoti nunquid poſſit committi, vt concedat indulgentias.*
382 *Theſaurum Eccleſiæ non poteſt diſpenſare niſi is, cui à iure reperitur permiſſum.*
383 *Legatus an poſſit indulgentias concedere.*
384 *Conſuetudo dat iuriſdictionem.*
385 *Excommunicatio poteſt competere inferioribus iuris & hominis permiſſione.*
386 *Regula, quod potui nolui, & c. quo caſu procedat.*
387 *Indulgentiæ quibus proficiant.* 388.
389 *Pœnitentia debet imponi ſecundum qualitatem & quantitatem delicti.*
390 *Deus conſeruat miſericordiam in iuſtitia.*
391 *Pœnitere non dicitur qui non ſatisfacit.*
392 *Subditi Archiepiſcopi qui dicantur.*
393 *Indulgentiæ proſunt tantum corde contritis.*
Et an proſint defunctis. 394.
395 *Beati, qui ſunt in cœlo, non indigent indulgentijs.*
396 *Eccleſiam minorem poteſtatem non habet in conferendo indulgencias, quam in conferendo orationes, miſſas, & alia diuina officia.*
397 *Iudicio Dei talis quis repræſentatur, qualis hinc egreditur.*
398 *Indulgentia nil aliud eſt, quam remiſſio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus pœnitentium*
299 *Indulgentia nunquid directè proſint defunctis exiſtentibus in purgatorio.*
400 *Papa ſolus habet claues Eccleſiæ theſauri meritorum Chriſti, & aliorum ſanctorum.*
401 *Eccleſia non poteſt errare.*
402 *Claues theſauri Eccleſiæ quæ ſint, & quot.*
403 *Diſpenſatio vera quid reſpiciat.*
404 *Sacerdos ſimplex & idiota non poteſt abſoluere & ligare, quia caret ſcientia.*
405 *Clauis Eccleſiæ duæ, vna ligandi, & alia abſoluendi, & ſic alia ſacramentalis, alia iuriſdictionalis.*
406 *Papa de poteſtate diſputare inſtar ſacrilegij eſt.*
407 *Sacerdos dicitur ligare pluribus modis, vel ſoluere.*
408 *Indulgentiæ conceſſæ à prælatis, quibus permittitur à iure, valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus, dummodo rationabiliter concedantur: ſecus ſi non rectè ſecundum rationis & iuſtitiæ viam concedantur.*
409 *Diffinitio debet conuerti cum diffinito.*
410 *Indulgentiæ diuerſimodè diuerſis poſſunt valere propter diuerſitatem meritorum.*
411 *Literæ indulgentiarum tranſeuntibus in ſubſidium terræ ſanctæ quid proſint.*
412 *Pauperes facilius ſaluantur quàm diuites, & quare.*
413 *Indulgentiarum conceſſio eſt ex parte perſonæ, cui conferuntur.*
414 *Indulgentiæ nunquid tantum valent, quantum ſonant.*
415 *Deus non applicat propria merita ad recompenſationem pœnæ pro peccatis.*
416 *Pœna æterna per confeſſionem & peccati contritionem remittitur.*
417 *Pœna æterna imponitur pro quolibet peccato mortali.*
418 *Pœnitens ſemper dolere debet de peccato.*
419 *Merita Chriſti & ſanctorũ ſunt theſaurus Eccleſiæ, ex quibus ſurgit poteſtas remittendi pœnas peccatoribus.*
420 *Donari dicitur, quod nullo iure cogente donatur.*
421 *Pœnitentiam agens non ſolum lachrymis debet diluere peccatum, ſed etiam emendationibus agere delicta.*
422 *Neminem decipit Eccleſia.*
423 *Pœna debet eſſe productior culpa, quomodo intelligatur.*
424 *Solutio debiti poteſt ritè per alium fieri: ſolutum enim intelligitur, quomodocunque ſit ſolutum.*
425 *Negligencia & ſuperbia parit offenſam.*
426 *Prælati Eccleſiæ poſſunt liberè corpus Chriſti conficere & diſpenſare quibus volunt.*
427 *Deus non acceptat diſpenſationes Eccleſiæ, niſi ſecundũ iuſtitiã fiat.*
428 *Iuſtitia Dei dupliciter conſideratur.*
429 *Indulgentia ſecundum diſponentis intentionem operatur effectum ſuum.*

430 *Eſſe-*

430 *Effectus remouetur, cauſa remota.*

431 *Indulgentia eſt data centum dierum viſitanti Eccleſiam, & danti denarium: ſi viſitans dat duos vel tres denarios, numquid habebit ducentos vel trecentos dies de indulgentijs.*

Quid ſi eodem die plures viſitaret Eccleſias, & dat ſingulis vicibus denarium, nunquid toties habebit indulgentias. numer. 432.

433 *In beneficijs fieri debet larga interpretatio.*

434 *Religioſi numquid gaudeant indulgentijs.*

435 *Dies indulgentiarum nunquid ſint vtiles vel continui.*

Quid de annis. 436.

437 *Indulgentia dierum eſt productior quàm annorum.*

438 *Indulgẽtia æque valet quo ad pœnitentias à iure ſicut ab homine iniuncta.*

439 *Deus cum meritis remittat per indulgentias.*

440 *Sanguinis Chriſti minima gutta eſt ſufficiens abſtergere omnia peccata mundi.*

OMNIS VTRIVSQVE SEXVS.

HOc capitulo nõ recipit breuem ſummam, & habet quinque partes principales. Primò ſtatuit de confeſſione in pœnitentia ſemel in anno recipienda & Euchariſtia ſuſcipienda, niſi ex cauſa omittatur, & de pœna contrafacientis. Secundò de publicatione ſtatuti facienda. Tertiò ponit, quis ſacerdos abſoluere poſſit. In quarto inſtruit ſacerdotem in rebus & circumſtantijs adhibendis circa peccata inquirendo, & pœnitentiam iniungendo. Quintò monet ſacerdotem, vt peccatorem non propalet, pœnam imponens contrafacienti. Secunda *ibi, vnde.* Tertia *ibi, ſi quis.* Quarta *ibi, ſacerdos.* Quinta *ibi, caueat.* Et vt faciliorem dicendis adhibeas intellectum & vt conuiui ſumas de hac menſa, quid placuerit manducare, hæc erunt ſibi appoſita in conuiuium. Primum, quando & à quo habuit ortum confeſſionis, de hoc dixi *ſupra* ante ingreſſum ad literam. Secundum erit, quis debeat confiteri, & qua ætate & hoc ſumitur ex principio literæ *ibi, omnis, vſque ad verbum, peruenerit.* Tertium de quibus peccatis debeat confiteri *ibi, omnia ſua peccata* Quartum, qualis debeat eſſe confeſſio, quod colligitur *in verbo, ſolum, & in verbo, fideliter.* Quintum, quando quo tempore confitendum ſit *ibi, ſaltem ſemel in anno.* Sextum, cui confitendum ſit *ibi, proprio ſacerdoti.* Septimum, quid ſit pœnitentia, & vnde dicatur. Octauum, quot & quæ ſunt actiones pœnitẽtiæ. Nonum, quibus & quot dictis, ſit ad pœnitentiam properandum, hæc tria colliguntur in text. *ibi, iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat proprijs viribus adimplere.* Decimum, an quis per alium poteſt per pœnitentiam ſibi iniunctam adimplere, *ibi, proprijs viribus.* Vndecimum, an quis per nuncium poſſit ſacerdoti confiteri. *ibi, ſibi iniunctam.* Duodecimò, quo tempore ſuſcipiendum ſit Euchariſtiæ ſacramentum *ibi, ſuſcipiat ad minus.* Decimotertiò, quis dicatur proprius ſacerdos, cui quis debeat cõfiteri. *ibi, niſi proprius*, & ſub iſta tractabitur quid ſit cura animarum. Decimoquartò, qualiter ſacerdos ſe debet habere erga confitentem. *ibi, ſacerdos autem ſit prouidus.* Decimoquintò, quæ interrogationes fieri debent & poſſent ab audiente confeſſionem. *ibi, & ſit cautus more periti medici*, & ibi, *diligenter inquirens.* Decimoſextò, quis ſit effectus veræ pœnitentiæ. *ibi, infundat vinum & oleum.* Decimoſeptimò, quæ inducant hominem ad veram pœnitentiam faciendum. *ibi, mulieribus.* Decimooctauò, quæ valent ad hoc, vt poſt veram pœnitentiam & ſalutem ſpiritualem conſecutam, quis non patiatur recidiuum. *ibi, ſauciati.* Decimononò, quæ impediunt pœnitentiam. *ibi, peccatorum circumſtantias.* Vigeſimò, in quo teneatur ſacerdos illi, cuius confeſſionem audiuit. *ibi, quale debet ei præbere conſilium & remedium, & ibi, caueat.* Vigeſimoprimò ad quid tenetur is, quis confeſſus eſt confeſſori. *ibi, & cuius remedium.* Vigeſimoſecundò, vtrum pœnitentia debeat iterari. *ibi, diuerſis.* Vigeſimotertiò, an peccata ſemel confeſſa iterum ſint neceſſariò confitenda. *ibi, experimentum.* Vigeſimoquartò, an peccata ſemel dimiſſa iterum redeant. *ibi, vtendo.* Vigeſimoquintò, an fictè pœnitenti, vel in mortali exiſtenti, proſint opera de genere malorum bonorum. *ibi, ægrotum.* Vigeſimoſextò, quæ pœna ſit pro peccatis iniungenda. *ibi, ad ſanandum.* Vigeſimoſeptimò, quibus & qualiter, à quibus, & in quantum eſt facienda reſtitutio malè acquiſitorum, quod ſumitur *ſuper verbo, ſanandi.* Vigeſimooctauò, an pœnitens cui eſt iniuncta pœnitentia à ſacerdote compellitur adimplere, quod ſumitur ſuper verbo, *ne verbo vel ſigno.* Vigeſimononò, numquid quis poſſit ad confeſſionem compelli, qui non communicat omni anno, quod ſumitur *ex verbo, prodat.* Trigeſima quæſtio & vltima, quibus mortuis ſuffragia Eccleſiæ proſint, & ſub iſta cadit materia indulgentiarum, ſub qua etiam plures poterunt formari quæſtiones, & hæc quæſtio poteſt colligi ex verbis, diuerſis experimentis vtendo ad ſanandum ægrotum. Et ſi quæ mihi aliæ quæſtiones occurrerent, faciam eas incidentes ſub iſtis quæſtionibus principalibus. Quia prima eſt expedita, vt prædixi, venio nunc ad ſecundam. Et quærò ſecundò, † quis de- 1
beat confiteri. & eſt dicendum, quod omnis vtriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis peruenerit, *vt hic, hoc præcepto tenetur,* vt in textu iſto, qui ſit peccator, quicunque ſit ille, qui actuale peccatum commiſerit, hoc ideo di-
co, † quia ſine peccato originali † nullus eſt genitus de germi- 2
ne viri & mulieris, ſecundùm Hoſtienſem *in ſumma eodem titulo, in §. quis debeat confiteri.* quamuis aliqui legantur in vtero matris ſanctificati, ſicut dicitur de Hieremia, Ioanne Baptiſta, & glorioſa beata Virgine. Negant enim veritatem ſeducti, qui ſe ſine peccato eſſe iactant, nec infans vnius diei abſque peccato eſſe poteſt, *de pœnitentia diſtinctione 3. §. item quod frequenter. & capitulo ſequenti, incipit adhuc inſtant, ante finem, & poſt medium, verſic. negant enim veritatem.* habetur Iacob. 3. capit, ſiue ergo in dignitate conſtitutus, ſiue priuatus, ſiue clericus, ſiue laicus, pauper ſiue diues, nobilis, vel ignobilis, iuuenis ſiue ſenex, ex quo ad annos diſcretionis peruenit, tenetur hoc præcepto. Et quod dixi de infante vnius diei, intelligo de peccato originali, non actuali, vt dicit gloſſ. *in ver. præallegat. negant enim.* Vnde nec Papa, vt dicit gloſſ. *in canit. ſanè. de offic. delegat.* quo caſu ligatur ab eo, cui peccata confitetur. *2. quæſtione 5. mandaſti. & capit audiuimus* & latius *in quæſtione, an ſit confitendum ver. verum* & per Hoſtienſem *in ſumma.* & ex mente hæc conſtitutio Papam includit, ſecundùm Ioannem Andream *in ver. omnis.* & Hoſtienſem *in capitulo ſignificaſti. de foro competen.* † Eſt enim ſubiectus peccato, & 3
nulla dignitas excuſat ab illo, dicit hic Butr. & benè, quod de neceſſitate non ligatur Papa hoc iure, vt ſi non obſeruat hoc ius, incurrat peccatum ex hoc iure, ſed benè ligatur ex decentia æquitatis huius iuris. Æquitas enim c. non fuit generalis, & indeterminata ante hoc ius, & ex præcepto diuini iuris ac noui ac veteris, *vt in prima quæſtione* dixi, † quili- 4
bet tenebatur & obligabatur. ergo & ipſe Papa, ſed non hoc iure, quia par in parem, *vt in capitulo innotuit. de electione & capitulo finali de reſcript.* & Papa ſubiacet præcepto naturali, licet non poſitiuo, de quo per Hoſtienſem *in ſumma eodem titulo. §. cui confitendum. ver. cui Papa.* Imperator verò, neque imperatrix, nec regina, nec alius quicunque, quacunque fulgeat dignitate temporali vel ſpirituali, non excuſatur ab hoc præcepto, quod eſt antiquæ & nouæ legis, & Eccleſiæ mandatum, vt dixi *ſupra in prima quæſtione.* poſtquam ad annos peruenerit diſcretionis. Ex quo quis poteſt diſcernere inter bonum & malum, etiam ante duodecimum annum vel decimumquartum. Vnde etiam ad pœnitentiam ſpiritualem, & ad pœnitentiam à ſacerdote imponendam omne delictum cadit in puero, prætor-
quam ea crimina, quæ membris genitalibus adhærent, † quia 5
delictum carnis non cadit in puero. c. 1 *de delict. puer* Ex quo talis exceſſit ſeptimum annum poteſt mentiri, verum dicere, verum loqui & confiteri. Vnde dicit Auguſtinus in Epiſtola ad Renatum Epiſcopum, & in *gloſ. de conſecrat diſtinct. 4. capit. paruuli.* Septennis ætas pueri & mentiri & verum loqui & confiteri & negare iam poteſt, & ideo cùm baptizatur illa ætate ſymbolum ſua confeſſione reſpondens ad interrogata, vt dicit Hoſtienſ. in *in ſumma de delict. pueror. in §. patet ex ſuperioribus. & §. ſequent.* & plena eſt talis ætas, *22. quæſtione 5. pueri. & capit. paruuli dicto cap. 1. de delict. pueror.* Et recitat Ioannes Andr. Gregorius in Dialogo dicentem *in capit. 2. de deſponſat. impuber.* quod quidam puer ſeptem annorum propter frequentem permutationem raptus eſt & portatus à diabolo. Et quod dixi, quod delicto carnis non peccet puer ſeptem & octo vel nouem annorum vſque ad pubertatem dico quod eſt regulare: Nam recitat idem Gregorius *in dialogo,* de quodam puero, qui in nono anno impregnauit matricem ſuam, & Salomon habuit filium in vndecimo anno, vt etiam refert Hoſtienſ. *in ſumma de pœnitentia & remiſſione in*

ne in §. cui confitendum. in ver. cui pueri. Hæc tamen noo ſuot tra-
henda in cooſequentiam, quia prima facie præſumitur impo-
tens, donec euidenter de contrario cooſtet. & ſic intellige de
frigidis, cap. quod ſedem. intelligo ergo quod quilibet doli capax
puer, non intelligo ex proximitate pubertatis, ſed potius per
exteriora bonus vir exiſtimabit. argumen. cap. ex ſtudijs de præſump.
& per Hoſtieoſ. in ſumma eodem tit. in præallega. ver. cuipueri &c.
6 † De hermaphrodito, qui non eſt maſculus, nec fœmina, poſ-
ſet dubitari ſecuodùm Ioannem Andream vbi dicit, quod ex
ideotitate ratioois teuetur per text. noſtrum. de vita & honeſtate
cleric. cap. 1. in fin. de illo autem ſolum dubitatur circa illos actus,
qui alteri ſolum ſexui conueoiunt, vt notat Ioan. Andr. in cap. fo-
rus. de verb. ſignif. ad fin. & quod ſcribit in cap. 1. de pact. libr. 6. ad fin.
ſup. vlt. gloſſ. Cùm igitur loquamur, ſecundùm Butr. & Card. in
materia indifferenter vtrique ſexui conuenienti in verbis di-
ſpoſitionis compreheoditur hermaphrodita, & ex mente con-
ſtitutionis & ex paritate rationis, l. Labeo ff. de reb. dub. & d. cle. 1. &
7 cap. ſi poſtquam. de elect. libr. 6. Nec obſtat ſecundùm Butr. hic, †
quod communiter dicit, quod in materia pœnali ſub ſimplici
oon venit compoſitum, cap. ſtatutum. de elect. libr. 6. Canoniſtæ
in procem. Gregor. & Bartol. in l. 2. ff. de verborum obligatione. & in l.
ſi maritus. §. præſcript. ff. de adulter. quia illud limitatur niſi odium
pœnæ ſit rationabile, & naturalitas inſequatur inſtigans ad fi-
nem aoimæ, vt hic: quia fauorabilis eſt omninò aoimæ, & præ-
ferendus eſt cuique pœnæ corporali vt in capit. cum infirmitas,
qood eſt cap. ſequent. infra eodem titulo. faciunt infra not. per legi-
ſtas in l. quicunque. C. de ſer. fug. & eſt oona gloſſ. in cap. 2. de praben.
in 6. Et dic quod iſta decretalis intelligitur de Chriſti fidelibus
propter verbum fideles: oihil enim ad Eccleſiam de his, qui
8 foris ſunt, 2. quæſt. 1. multi. & hoc quo † ad finem animæ, qoia
9 infidelis eſt iocapax ſacramenti, cum † baptiſmus ſit ianua o-
mnium ſacramentorum, ſupra eodem cap. Dius qui. & cap. veniens.
10 de presbytero non bapti. & infidelis † dicitur quis ex eo quod non
recipit ſacramenta. Et hæc de ſecunda quæſtione principali.
11 † Ad tertiù deſcendo, de quibus peccatis quis debet cooſiteri.
& exiſtimo quidem, ſi diſtinctio dabitur peccatorum, perfaci-
lè intelliges peccata tua. & ſcies de quibus confiteri debebis,
& ab ipſis radicibus exordiamur. Originale quidem vnum, a-
ctuale alterum, ſecundùm Hoſtienſem in ſumma eodem § de qui-
12 bus. † Originale appellamus minus, quod ab ipſa origine cui-
que ob culpam primi parentis infligitur. Adam enim cum ſi-
ne peccato creatus eſſet, per peccatum corruptus eſt, de pœnnen.
diſtinct. 4. Roma. ver. princeps. & in præcedentibus & ſequentibus. &
ſic ſemen ſuum poſtea corruptum & abominabile factum &
natum eſt: & ideo cum formato corpore in vtero matris de tali
ſemine infundatur anima, 61. diſtinct. noſt. neceſſe eſt, vt ipſa a-
nima quodammodo inficiatur, argumen. de pœnitent. diſtinctio-
ne 3. ſiue autem & capit. ſequent. & ff. commo. l. in rebus. §. finali. & ff.
loca. l. ſed addes. §. 1. & quid ſit originale vide Ioannem Andre-
am & Butr. in capit. maiores. de baptiſm. qui adducunt dicta Beati
Auguſtini & Magiſtri ſententiarum. Et hoc quidem originale
virtute paſſionis redemptoris ac baptiſmatis virtute, in oomi-
ne Patris & Filij & Spiritus ſancti, deletur. Vnde Paul. ad Co-
rinthios ſcribens inquit, ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in
13 Chriſto omnes viuificantur. Actuale, † aliud eſt mortale, & aliud
veniale peccatum. id dicimus actuale peccatum, quod agimus
ipſi, nec primi parentis culpa, ſed noſtro vitio ac libera volun-
tate peccamus. quippe voluntarium eſt omne peccatum, ac ita
voluntarium, quod ſecundum Diuum Auguſtinum in lib. 2. re-
14 tractionum. non † eſt peccatum, niſi voluntarium, cap. 1. & cap. il-
la. 15. quæſt. 1. & idem Auguſtinus in libro de vera relig. mortale igi-
tur & veniale, actuale eſt. Mortale, quia mortem animæ infert.
veniale, quia facilè veniam impetrat. vnde ſecundùm Hoſtieo.
15 in dicto §. de quibus. † veniale peccatum eſt illud, quod quotidie
committimus, quod prouenit ex originali peccato, cuius ori-
ginalis fomes remanet in homine quantumcuoque baptize-
tur, id eſt, inclinatio & pronitas peccandi, ſecuodùm Petrum
Lombardum, & Auguſtinum, qui dicit, quod peccatum origi-
ginale trauſit in actu per baptiſmum, ſed remanet io habitu,
quia illa macula origioalis peccati cootracta ex peccato Adæ,
quia ſecit hominem reum pœnæ æternæ, eſt remiſſa. Id tameo
peccatom originale licet minus propriè dicitur remanere ha-
bitu, id eſt, quia io homine poſt baptiſmum remanet illa pro-
nitas, ſeu fomes, ex quo inſurgunt concupiſcentiæ actuales, ſe-
cundùm Ionocent. & Butr. in cap. maiores, de baptiſm. ſine ergo
veniali vita iſta noo ducitur, id eſt, vix ducitur ſecundùm Gre-
gor. 25. diſtinct. cap. qualis, & de hoc intelligitur illud, quod dici-
tur ſepties in die cadit iuſtus, vt inquit Salomon; quod exponit
Hieroo. ad Ruſticum de pœn. tranſumptiuè de pœnitent. diſtin. 3. cap.
ſeptem. Si cadit, qoomodo iuſtus: & ſi iuſtus, quomodo cadit.
ſed iuſti voeabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper
reſurgit, ſecundùm Hieronymum vide tamẽ tres gloſſ. in d. c. ſe-
pties, expooentes illa verba, & Ioannes Apoſtolus: Si dixerimus,
quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas non eſſet
in nobis. Et in venialia quidem per infinitum incidimus, & Au-
relius Auguſt. enumerat. & Hoſtien. vbi ſupra. & Sico Polento-
nus in ſuo tractatu in 2. libro de confeſſione. Cibum potumoe vl-
tra debitum ſumere, ſupra neceſſitatem dormire, ſermones
vanos habere, pluſquam res exigat, tacere, vel loqui Mendi-
cum importunè eleemoſynam petentem arroganter expelle-
re, ob deuotionem populo ieiunante non ieiunare, ad Ec-
cleſiam, & diuina officia tardius ire, pauperes iofirmos,
carceratos oegligentius viſitare, diſcordias non ſedare pluſ-
quam deceat in proximum, ſeruum, vel famulum ex cau-
ſa deſcendere, maiori pluſquam liceat adulari, egenis conui-
uia delicata parare, otioſis ſe ludis, vel vanis fabulis im-
plicare, vxorem neque procreandæ ſobolis, neque debiti red-
dendi cauſa cognoſcere, de hoc caſu latius dico de ſponſa. ſu-
per Rubrica appetitum quidem cooiunctionis quælibet bel-
lua maſculus, & fœmioa à natura habeot. Homo verò, qui
eſt rationis particeps ex lege Dei vnuſquiſque habet ſuam,
nec coitus coniugalis ſemper licet, cùm aut fragilis ſit, aut
impetuoſus. Fragilis cum delectatio carnalis nos inducit, &
ſi delectatio præcedit amorem Dei, id eſt, nulla conſide-
ratio habetur ad Deum Creatorem matrimonij, qui ad ſalu-
tem noſtram tale ſacramentum fecit, tunc eſt mortale. Si
amorem delectatio obſequatur, tunc eſt veniale. † Impe- 16
tuoſus autem coniugalis coitus appellatur ac mortale inci-
dit in peccatum, cùm ardor ex ſola libidine oriatur, metaſ-
que rationis, & honeſtatis excedat. honeſtius hæc intelli-
gi poſſunt, quàm explicari. fit primò cauſa ſatiandæ libidi-
nis meretricis blandimentis: ſecundò contra naturalem mo-
dum agendo. Tertiò cum tempus vetat. Quartò, quando
locus non conoeniat: Quintò, cùm mulier eſt prægnans,
vel eſt proxima partui, vel parto recens, vel menſtrua pa-
titur cap. ad eius. quinta diſtinctione. dixi ſuper rubric. de ſponſalibus.
Timeo, ne longius à propoſito tranſgreſſus ſim, cum quæ-
ſierim, de quibus peccatis confitendum ſit, de veniali ſer-
mo fuit: Beda reſpondit quod non, vt inquit Hoſtienſis in
dicto §. de quibus peccatis confitendum ſit. & Beda exponit illa
verba Apoſtoli, confitemini alterutrum peccata veſtra, ſci-
licet coæqualia, quotidiana, & læuia: grauiora verò ſacer-
doti pandimus. ſed & grauiora coæqualibus etiam panden-
da ſunt, dum deeſt ſacerdos, & vrget periculum. † Venia- 17
lia verò etiam ſacerdoti oblata copia licet confiteri etiam co-
æquali, plerique Doctores hoc dicunt, dummodo ſacer-
dos non contemnat, & meritò, quia ipſe contemptus mor-
talis eſſet, ſi perſooa ſacerdotis contemnitur, qui toleratur
ab Eccleſia, capit. veſtra. de cohabit. cleric. & mulie. ſecuodùm
Hoſtienſem non eſt neceſſe cooſiteri peccata venialia ſacer-
doti, etiam ſi eius copia habetur, dummodo non contem-
natur. Alij inter qoos eſt Rayo. quod ſacerdoti ſunt con-
fitenda, vbi habetur eius copia. huic opinioni contradicit
gloſſ. in verbo, benedictionem, in ſalutatione, libro ſexto. quæ di-
cit, quod nouem modis delentur venialia, vide illam, quæ
etiam dicit, quod venialia non poſſunt remitti, vbi adſunt
mortalia: & reddit rationem & allegat iura, ideo tu diſtin-
guas ſecundùm Hoſtienſem in ſumma, † eodem titulo, in §. de 18
quibus, verſiculo tu dicas quod venialia habent tres caſus, ſicut Apo-
ſtolus teſtatur ad Corinthios 3. & Auguſtinus in Homilia de i-
gne & purgatorio, exponens verba Apoſtoli tranſumptiuè in §.
nunc autem. & in §. nunc. alias ita demum. vigeſimaquinta diſtin-
ctione. ſcilicet ligna, fœnum, & ſtipulam. Per ligna ootantur gra-
uiora, venialia fœnum, minora, ſtipulam minimam vt ibi in gloſ.
ligna diutius ſunt in igne quàm fœnum, & fœnum diutius quam
ſtipula.

† Maiora venialia ſunt, quæ nimium ſuot inueterata, & 19
in conſuetudinem iam deducta, quæ ex ipſa frequentatio-
ne & contemptu efficiuntur mortalia, de iureiur. & ſi Chri-
ſtus. §. quadam. §. alias ita demum. vigeſimaquinta diſtinctione.
Hinc

Digitized by Google

20 Hinc eſt, † quod licet ebrietas non ſit mortale in ſe, tamen per conſuetudinem efficitur mortale latè ſcripſi *in cap. 1. de vita & honeſtate cleric. libr. 6.* & Doctor. *in cap. à crapula. de vita & honeſt. cleric.* & ſecundùm hoc intellige Auguſt. quod nullum peccatū ſit adeo veniale, quod non fiat mortale, *dum placet. §. crimen & ſequent. 25. diſtinct* & de iſtis debet confiteri, ſi fieri poteſt: & de iſtis dicitur vitaſtis grandia, vide ne domaris arena, *de pœnit. diſt. 3. cap. tres ſunt actiones.* vbi Auguſtin. ad Felicianum. *Quid enim intereſſet ad naufragium, vtrum vno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur: an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam culpam derelictam impleat nauem atque ſubmergit.* Per fœnum intelligas minora, & hæc confitenda ſunt ſaltem in genere, *de pœnitent. diſtinct. 4. de quotidiana*, & *ibi* Ioannes Chryſoſtomus vult in genere confitenda eſſe, ſcilicet per orationem Dominicam, Matth. 6. cap. dummodo veraciter dimittas aliena aduerſus te commiſſa, cùm dicitur & dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, & nos pœniteat commiſſorum. Per ſtipulam intellige minima venialia, quæ in ſola cogitatione conſiſtunt, & quo ad conſenſum non perueniunt, *cap. ſicut trib. de pœnit. diſtinct. 2. §. inter hæc ſciendum aliud intereſt*, quod animus de tentationibus carnis paratur aliud, cùm per conſenſum delectationibus obligatur. & licet multis modis mandantur, & delentur per dignè Euchariſtiam ſumptam, *de conſecrat. diſt. 2. cum omne*, per vnctionem extremam, *de ſacram. vnct. cap. vno. in princ.* per deuotam pectoris tuſionem, *c. tres ſunt. de pœn. diſtinct. 1.* & per orationem Dominicam, *dicto cap. de quotidiana*, & per alios modos, quos not. gloſſ. *in ver. benedictionē.* Extinguantur cum aqua benedicta, eleemoſyna & ieiunio, pectoris concuſſione, per benedictionem prælati deuotè ſuſceptam in ſalutatione ſexti libri cum gloſſ. Vnde in libro Num. dixit Dominus Moyſi & Aaron ponite nomen meum ſuper filios Iſrael. ego autem benedicam eis, *1. quæſt. 1. cap. dictum*, & per generalem confeſſionem in Eccleſia factam, quando ſacerdos ingreditur ad altare, & populus cum eo generaliter confitetur, vel tamen in medio Eccleſiæ ſacerdus facit populum generaliter confiteri. & dicit not. Hoſtien. *in præallegat. §. de quibus. ver. 6.* quod per prædictos modos etiam mortalia dimittuntur, de quibus non poteſt recordari. vnde dicit Auguſtinus, ſi à mente pœnitentis aliqua exciderint, dicat peccator, Deus qui noſti occulta cordis & opera mea, & delicta à te non ſunt abſcondita veniam mihi largiaris, & hæc eſt veritas confitentis, quem diligit Deus, ſecundùm Rayn. *in ſumma*, & in Pſalm. 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti*, & ſecundùm Ioannem Chryſoſtomum, *nullum inuenitur delictorum tale remedium, ſicut eorum continuata memoria. vt recorderis conterendo, non delectando, argument. cap. valet. 81. diſtinct.* & qui hoc non facit, in periculo videtur. ideo dicit Ambroſius: *imputari debet peccatori, ſi oblitus ſit, quia fortè contempſit, & dolo le confiteri cap. in ſalicibus de pœnitent. diſtinct. 3. & cap. Iudam, & cap. ſunt autem qui.* & Ioannes Chryſoſtomus *tranſumptiue de pœnitent. diſtinct. 1. cap.* nunc autem ſi obliuiſceris peccatorum tuorum, tunc nolens recordaberis, quando in toto mundo publicabuntur in nouiſſimo die in conſpectu amicorum & inimicorum & ſanctorum Angelorum. Nec enim Deus ad Dauid ſolum dicebat 2. Reg. 12. cap. *Tu ſecretò feciſti, ego cuncta manifeſtabo, tranſumptiuè in dicto cap. nunc autem.* dicit tamen Hoſtien. *in ſumma, eodem titulo. § de quibus. ver. caueat.* quod poteſt intelligi de illo qui ſine pœnitentia vitam finiuit, vel qui monitus eſt ſæpè, remanet obſtinatus vſque ad vltimum, quia tunc fictè contritus non potuit emendare, *de rap. ſuper eod. §. 1.* de quibus venialibus habes, debeas, confiteri, & quæ ſint venialia quædam, & quæ mortalia. Tolle tamen priuſquam veniam ſpecialiter, ad

21 mortalia † quatuor gradus principales peccandi, qui poterunt iam veniam aperire mortalibus, & venialibus ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum & operationem. Et ſic iſtis quatuor modis peccatum in homine naſcitur. Aug. autem *in ſermone Dei habito in monte, tranſumptiuè in cap. ſicut. de pœniten. diſtinct. 2.* ponit ſolum tres gradus, ſcilicet ſuggeſtionem, delectationem, & conſenſum, ſed primi tres poſſunt dici productiui, quartus executiuus. *§ alia econtra. de pœnitent. diſtinct. 1.* Auguſtinus tamen vbi *ſupra* aliter intelligit: nam per ſuggeſtionem, delectationē, & conſenſum intelligit tres differentias peccatorum, & in corde. & in facto, & in conſuetudine, tanquam in domo, id eſt, in corde, quando conſentit libidini, Matth. 8. & 9. *cap. altera*, quādo prolata iam extra portam, cùm in factum procedit aſſenſus, Luc. 7. & *cap. diſtat. de pœnit. diſtinct. 1.* Tertia, cum in conſuetudine malo tanquam malè terrena premit animus & aſſueſcit ad

22 delicta. ſed clarius exemplifico quatuor ſuperiores gradus. † ſuggeſtio eſt motus animi ſubitaneus, ſine ratione, & eſt ſuggeſtio omnium peccatorum, fons origo, & principium omnium peccatorum. ſuggeſtio animi mouet primum, mentique inhoneſta, turpia, ſcelerata offert, peccato non aſſcribitur vlli, ſi modum emaneat ſubitò, nec ſequentem ad gradum delectationis accedat, *de pœnitent diſtinct. 1. cognitionis iuncta gloſſ & in cap. cogitatio.* ſiue ergo de leui ac minima re graui, vel turpi peccatum nullum patit. Primus cogitationis motus non eſt in poteſtate noſtra: neminem ergo dices peccare in eo, quod euitari nō poteſt, motus eſt iſte ſenſualitatis. Delectatio, quando mens hominis capta blandimentia ſenſualitatis delectatur re ſuggeſta, conſentit in id, quod primò ad mentem euenerat, ſecundùm gloſſ. *in 1. cogitationum.* ſi quidem leuis ſit ac minima res ſuggeſta, in qua mens delectet & conſentiat, vti eſt mendacium ad iocum non nociuum alteri veniali aſſcribitur. Porrò ſi grauis eſt, vti eſt, perniciosè eſt mentiri, delectetque paulum, non tamen ex toto conſentit. quia non progreditur vlterius, veniale eſt, ſed grauius primo. Cogitatio enim iſtis duobus caſibus, non fuit contenta ſuis terminis. Vbi verò de re turpi, ac ſcelerata ac criminoſa, quæ ſui ex natura ſit mortalis, ſuggeſtio fuerit orta, & moroſa delectatio ſubſequatur, tunc mortale peccatum fiat, licèt non ſit ſubſecuta operatio, Attende ergo, † quod pec- 23
catum facit eſſe mortale ipſa rei turpitudo, quæ blanditur menti, & moroſa delectatio, quæ repelli ſobitò debuit, etiam ſi ipſa res ſuggeſta non venerit ad operationem, ex ipſa moroſa delectatione tranſitur ad conſenſum, qui in re pernicioſa mortale cōſtituit peccatum etiam ſine operatione. hæc omnia quære *in c. cogitationis, iuncta gloſſ. de pœniten. diſtinct. 1. & in cap. ſicut tribus. cum § ſequent. de pœn. diſtinct.* 2. Luc. 7. Ioan. 11. prima ad Corinth. 9. ad Rom. 7. ſi verò nulla cum deliberatione, nec delectatione, nec conſenſu liberæ voluntatis: ſed vt fit quando caſu fortuito violenta & exagitata mente, ſubito impetu ignorātia obliuione peccat homo. Cogitatio actualis ille ſit de numero eorum quæ mortalia vel venialia ſunt. ſi ad mortalia, vt negare articulos fidei, mandata legis diuinæ, hæretica credere, & ſimilia, Eccleſiæ non parere circa ſacramenta, aſſcribitur mortali. in his neminem negligentia, ignorantia, neminem obliuio, ebrietas, neminem impetus mentis accuſat. ita intelligitur gloſſ. *tertio capitulo cogitationis.* quæ enumerat aliquos caſus ſpeciales, in quibus ſola voluntas punitur, quia peccatum, Leuitic. 4. 1. *quæſtione 4. §. peccato.* gloſſ. *in ver. inruperitiam. de ſententia excommunicationis.* Negligentia † duas habet filias, ignorantiam & obliuionem: negligentia ducti, aut non diſcunt quæ neſciunt, aut obliuiſcuntur quæ didicerant. Neſcire illa quæ ad ſalutem animæ ſunt neceſſaria, vt ſunt articuli, legis præcepta, de quibus ſuo loco dicetur, mortaliter peccari certum eſt, *de ſumma Trinitate capitulo primo.* aut ſi ad priuatam vel publicam rem illa ſpectet. ſi per contemptum negligentia vel ignorantia, vel obliuio oritur, mortale peccatum erit. adeſt enim defectus charitatis affectatus circa proximum, & mortale opponitur charitati, ſecundùm gloſſ final. *in fin. in ſalutatione, 6. libr.* ſi verò non aderit contemptus, tunc poterit dici veniale, quia abeſt feruor charitatis erga proximum, & veniale opponitur feruori charitatis, *vt in illa gloſſa.* † ignorantia facti faciliter excuſat à pec- 24
cato veniali, & mortali, niſi id potuit ac debuerit ſcire, quod ad ſuum ſtatum pertinet, tunc diſcernenda eſt natura facti ignoranti, an faciat mortale, an veniale. Ignorantia verò iuris poſitiui non excuſat, ſi opera data peritos adire potuit imperitus. ſunt quidem in iure expreſſæ certæ perſonæ priuilegiatæ, quas iuris ignorantia excuſat, quas omitto. Aduerte tamen, quod peccatis venialibus adeò mortalia finitima ſunt, quod niſi benè perſpicias, à mortalibus non diſcernuntur aliqua. ſuſcipe hanc generalem regulam pro agnoſcendis ipſis. Venialiter peccat, qui quamquam opes & fortunæ bona deſiderat, ea tamen moderatione, quod à Deo non recedat, nec quæ mundi ſunt magis quam Deum colat, amet, deſideret, iſte quidem charitatem habet in Deum, ſed non feruorem charitatis. Qui autem à Deo recedit, qui bonum eſt incommutabile, & increatum, adeò quod fortunæ bona, opes, voluptates ſupra Deum amat, mortaliter peccat, hic non ſolum dimittit Deum, id eſt, charitatem Dei, ſed etiam feruorem: & vt dixi, mortale opponitur charitati,

Digitized by Google

titati,& veniale fetuori charitatis. Omoia enim ad vſum hu-
minis in terris gignuntur,homo antem ad Deum colendum. &
vt homo homini proſit & ſerniat creatus eſt, & altiſſimi verbo
de charitate,vide per Beatum Proſpetum, *tranſumptinè de pœnit.*
diſtinct.1.charitas.cum ſequent. & per Paulum 1. ad Corinth. 12. &
ad Timoth. 5. & ſua peccata facillimè diſcernunt, ſi animo
conſtituunt quæcunque agant, ſecundùm Theologos, aut
ſunt ſecundùm dictamen rectæ tatinnis, & hanc lato ſumpto
vocabulo, vulgò conſcientiam nominamus: exemplum de
hoc, cùm deliberatè agimus, quæ bona verè ſunt ac Deo gra-
ta putamus: aut ſunt contra dictamen rectæ rationis, eaem-
plum, cùm deliberatè agimus quæ turpia ſunt, vel mala, &
non agimus bona, honeſta & bona, quæ poſſumus, ſcimus, &
26 deberemus, & tunc mortali obligamus: † pone nulla valetu-
dine mala, nec neceſſitate coactus, verum ſuperbia quadam,
& animi leuitate ac guloſitate ductus, per contemptum ac de-
liberatè contra conſcientiam ſeu dictamen rectæ rationis non
ieiuno ſcienter & deliberatè, Eccleſiæ mandata non contem-
no. aut ſecundùm dictamen rationis deceptæ. eaemplum Ec-
cleſ. quadrageſimæ tempore à carnibus iubet abſtinere, me te-
net illa opinio, quod primis diebus qoadrageſimæ liceat ſine
peccato, & iure meo commedo, & ita conſcientia mea dictat,
& maximè quia vidi prælatos, vel ſacerdotes ita facere: fallor
tamen, licet egerim, ſecundùm dictamen tationis deceptæ pec-
caui mortaliter, quia contra conſtituta Eccleſiæ comedi. *vt 4.*
diſtinct. denique de conſecrat. diſtinct. 4. quadrageſima. Aut contra
dictamen tationis deceptæ, & tunc non pecco. eaemplum,
rudis mea conſcientia mihi dictat ſumi Euchariſtiam pecca-
tum eſſe, aliorum tamen veſtigia ſum inſecutus, & ſumo illam,
ne à cæteris videar alienus, ago contra conſcientiam, non pec-
co, quia illa mea conſcientia decipitur. non eſt ergo verum
ſemper, quod faciens contra conſcientiam peccet. *cap. literas. de*
reſtit. ſpol. cap per tuas. il 5. de Simon. cap. inquiſitione. de ſenten excom-
27 *mun.* † Et eſt conſcientia, cognitio ſui ipſius, cordis & animæ,
ſecundùm Archid. *in ver. conſcien. in cap. ſtatutum. de reſcript. libr. 6.*
& eſt diffinitio Papæ: quæ cognitiu poteſt ſe decipere, quando
eſt contra dictamen tectæ rationis, vel ſecundùm dictamen ra-
tinnis deceptæ. & hæc talis conſcientia in genere ſumpta in ſe
indifferenti ad bonum, & ad malum, poteſt malum, id eſt, pec-
catum canſare: ſicut feſtucam de terra leuare, peccatum non
eſt, licet leuare feſtucam ea ſui natura non ſit malum, ne-
que bonum: conſcientia tamen mea dictat mihi peccatum eſ-
ſe ipſam lauare, decepta conſcientia mea dictat, atque peccare
putans contra conſcientiam deliberatè ac per contemptum le-
no, peeco quidem ac mortaliter, quia contra conſcientiam a-
go, quia deliberatè peeco: nec enim ſimplex leuatio feſtucæ,
peccatum eſt. ſed quia deliberatè ago contra conſcientiam,
mens praua, quod peccatum eſſe, ac Deo putat diſplicere pec-
28 catum inducit, † quia Deus mentem, non operationem reſpi-
cit, 1. Reg. 16. *cap. 13. quæſt. 5. ſi quid inueniſti. 15 quæſt. 6 cap. 1. in fin.* &
ita intellige Butr. *in c. cum ab omni, de vita & honeſtate cleric.* qui di-
cit, quod feſtucam de terra leuare, poteſt eſſe peccatum: vt le-
uare feſtucam ad mei commodum, bonum eſt: ad alterius in-
commodum, malum eſt. Vnde quicquid agant homines, intē-
tio iudicat omnes. ita prędicant Theologi, quos refert Sico Po-
lentonus *in ſuo tractatu in fine 2. libri.* verum ſi ago aliquid, quod
ex ſui natura bonum ſit, laudabile ac honeſtum, ſum tamen
dubius mente, an ſit honeſtum, an turpe, an illud agens peccatū
incurro, ſi illud ago, turpe quid volens & conſentiens facere.
eaemplum, mors Chriſti bona fuit, Iudæi turpe quid volentes
agere, peccauerunt interficere Chriſtom, gloſſ. *in cap. 1. de colluſ-*
ſionibus. Poſtremò, vt venialibus finis fiat, hanc tollo regulam,
29 † quod in his, quæ per homines aguntur, duplex habetur deli-
beratio. Vna quidem facti, & altera criminis appellatur. quæ
autem criminis nominata eſt, peccatum inducit mortale,
quod ſcienter fit ad damnom proximi, vel contemptum Dei
facta. illa verò, quæ facti deliberatio appellatur, principali-
ter reſpicit factum, ſed inopinatè, vel fortuitò, vel obli-
uione, vel ignorantia ſubſequitur crimen. exemplum. Ab-
bas ſilentium imponit Monacho, loquitur Monachus, & pec-
caſſe Monachum nemo dubitat, venialiter ne, vel mortaliter.
Dic quod ſi Monachus deliberatè loquutus eſt cōtra præcep-
tum, deliberatio criminis appellatur, & eſt mortale, quia ſciens
& volens contra præceptum loquutus eſt: ſed ſi præcep-
ti oblitus Monacho de ea re loqui placuit, conſultè, & de-
liberatè, venialiter peccat, & caſu iſto deliberatio facti nomi-
nata eſt.

NVNC. Satis propitius ad mortalia deſcendamus, cùm di-
ctum ſit de actuali veniali, quando confitendum ſit. † Actuale 30
verò mortale peccatum committitur ex voluntate propria.
Vnde Auguſt. *Omne peccatum adeo voluntarium eſt, quod ſi non ſit*
volantarium, non eſt peccatum, & ſecundùm Ambroſ. *tranſumptiuè*
15. quæſt. 6. cap. non eſt, quod cuique & duobus cap. præceden. diabolus
neminem aſtrictum iugo ſeruitutis poſſidet, niſi ſe ei prius pec-
catorum ære vendiderit. & per Hoſtien. *in ſumma eod § de quibus*
ver. actuale vero mortale. Origo autem † peccati diabolus eſt, qui 31
per proprium liberum arbitrium cecidit, ſecundùm Gregor. *de*
pœniten. diſtinct. 2. cap. principium. & inuidet ei, quem ſua fallacia
decepit, habet mille nocendi modos, 16. *quæſtion. 3. viſis, capit. non*
magno. ne cleric. vel monach. Habet igitur peccatum mortale gra-
dus ſuos: vno modo † circa idem peccatum, quod grauis dici- 32
tur propter circumſtantias graniores, non tamen propter ipſas
peccatum nomen immutat. Quandoque inter diuerſa peccata
habet peccatum gradus ſuos circa idem peccatum, puta ſi cle-
ricus vel laicus eandem mulierem cognoſcat, grauis eſt in vno
quam in reliquo. *capit. vt clericorum. de vita & honeſtate clericorum.*
Item idem peccatom in ſubſtantia in conſenſu malum, in facto
peius, in conſuetudine peſſimum, ſecundùm Auguſtinum *6.*
diſtinct. cap. teſtamentum. ad finem de pœniten. diſtinct. 2. cap. ſicut ſunt.
eadem diſtinct. 6. §. 1. Vnde ignorantia graue, infirmitate gra-
uius, ſtudio grauiſſimum reputatur delictum. inter diuerſa ve-
rò peccata habet peccatum grados ſuos duobus modis. Primò
inter peccata einſdem generis, ſicut adulterium, incæſtus: ſe-
cundò inter peccata diuerſorum generum. inter peccata eiuſ-
dem generis dicitur vnum peccatum maius altero. Vnde Au-
guſt. *tranſumptinè. 32 quæſt 5 cap. adulterium.* † Adulterij malum 33
vincit fornicationem, vincitur autem ab incæſtu: & horum o-
mnium peius eſt cum propria matre, quam cum aliena vxore
concumbere, ſecundùm Hoſtien. & peſſimum eſt, quod fit cō-
tra naturam, vt ſi vir membro mulieris ad hoc non conceſſo
voluerit vti, vel viro abuti. Inter peccata diuerſorum gene-
rum dicitur vnum altero grauius, ſicut homicidium grauius
quàm adulterium, ſecundùm Auguſtinum *tranſumptinè, 33 quæ-*
ſtione 2. cap. ſi quod verum. Item ſacrilegium grauius quàm fractio
voti, vt 17. *quæſt 4. ſicut antiquitus 27. quæſt. 1. nuptiarum,* & illud
Clementis, 32 *quæſt. 7. quid in omnibus adulterio grauius.* Dic quod
non infert negationem, ſed charitatem, quaſi dicat, de facili
non inuenitur, vel dic grauius, id eſt, communius, ſecundùm
gloſſ. *in cap. at ſi clerici. de iudic.* & Hoſtien. *in ſumma, de pœnitent. §.*
de quibus. verſic. ſed inter peccata. Porrò ſi ad quatuor modos &
gradus, quibus peccata oriuntur, mentem aduertas, quos *ſu-*
prà poſui, cum tractatus de venialibus faciliter intelliges, quod
nullum eſt mortale, quin attenta prima radice fuerit veniale,
vel malum fuerit, quando de turpi ſuggeſtione moroſa dele-
ctatio non ſubſequatur. exemplum, † ſuperbia de ſui natura 34
peccatum eſt mortale: ipſam enim eſſe inordinatum propriæ
excellentiæ appetitum conſtat, deſiderat iuſtitiam & pote-
ſtatem terrenam, 23 *quæſtione 3. cap. quod autem.* at ſi mens ſugge-
rit actum malum, nec progrediatur vltra, ſed euaneſcit ſubitò:
quanquam enim ſit ſuperbiæ appetitus, nulli tamen pecca-
to aſſcribitur. ſi verò delectatio ſuggeſtionem ſubſequitur, nec
tamen demoretur diu, tunc peccatum eſt veniale, ac ſi blan-
diens ſenſualitati moroſa delectatio fuerit, mortale pecca-
tum erit. pro iſtis allegaui intra cum tractaui de venialibus.
† Auaritia de ſui natura eſt peccatum mortale. Eſt enim ha- 35
bendi opes inordinata cupiditas. Apoſtolus ipſam adæquat
idololatriæ, & eſt radix omnium malorum, 47. *diſtinctione ſic-*
ut hi. 14. quæſtione 5. quid dicam, capitulo auaritia. de electione libro ſe-
xto. Veniale eſt peccatum, cum aut ſenſualitati aduerſatur ra-
tio, aut habendi amor ſit adeò moderatus, & prudens, quod
nihil habere cupiat, quod ſit contra charitatem Dei, aut pro-
ximi. ſi vn orta eſt, habendi ſuggeſtio, extinguatur, nullum
peccatum eſt. Mortale autem tunc auaritia peccatum eſt,
cùm ſenſualitas ſuperat rationem, vel adeò habendi amor
ſit immoderatus vel cupidus, vel quas affectat habere, vel
habet opes, eas ſupra Deum & proximum amat, deſiderat,
cupit. † Luxuria verò eſt contra præceptum legis, quæ pro- 36
hibet omninò mœchari ſuo genere, ac quocunque in caſu
non matrimoniali, peccatum dicitur mortale. Et luxuria eſt
infirmitas fungendi vires naturæ, & per illam agitur ſeparari à
Deo.

Digitized by Google

Deo.32.*quæſtione 7.non ſolum.* & Hoſtienſ. *in ſumma. eodem titulo.*
de quibus verſ. luxuria. neque ſolum operatio, ſed actus quiſ-
que venerius, ac tactus, viſus, concupiſcentia, delectatio ſtulti-
loquium, amplexus, oſculum, animo ad libidinem inclinato,
mortale peccatum eſt. At ſi mentem agitet ſuggeſtio ſola, nec
inſiſtat, ſed ratio ſenſualitatem vincat, veniale erit: at ſi mens
ſuggerit in mente aliquid luxurioſum, nec progrediatur vltra,
37 ſed euaneſcit ſubito vlli peccato non aſcribitur. † Quid de ire,
ſentiunt docti. Iram diffiniunt eſſe inordinatum ſubitaneum-
que animi motum concitatum ad vindictam & pœnã, contra
prouocantem inferendam. Ira in ſuo genere eſt mortale pec-
catum: aduerſatur quidem charitati, quæ vt ſcribit Apoſtolus
ad Corinthios non irritatur, non cogitat malum, plurimum ira
innocentes damnat. 11.*quæſt.3.§.ſi ergo.& cap. cum apud.* verum ſi
motu naturali ac proprio excitatur ira, nec rationem ſenſuali-
tas ſuperat, veniale modo peccatum eſt. accidit enim ſine
peccato iraſci poſſe, id ſulet eſſe, cùm deteſtandum vitium vel
in ſeipſo vel in proximo videat. exemplum cape, ſi bonus vir
quiſquam bono zelo motus moleſtè ferret & ſecum iraſcere-
tur vehementer, ſi audiret vllum in Dei nomen vanè prorum-
pere, aut Dei matrem eiuſque Sanctos inhumanè ac impiè
blaſphemare, meo iudicio nec peccat, nec multa laude dig-
nus erit: & Apoſtolus atteſtatur, *Iraſcimini, & nolite peccare.*
38 † Gula verò ſuo genere peccatum eſt, perraro mortale, & ſæpè
veniale: neutrum eſt quandoque. Gula enim in genere eſt
edacitas vltra condignum naturæ ſumpta, quæ ſaporibus exci-
tatur multis & videntibus, id eſt, ſaporibus coquinæ. & eſt o-
dor carnis aſſatæ, ſecundum gloſſ. *in cap. ne tales. de conſecrat. di-*
*ſtinct.*5. ſi cibos natura bonos, & ſalubres ad vitam conſeruan-
dam quærimus, non peccamus. Gulo autem, qui delectatio-
ne captus dapes ſupra modum, & generoſas & delicatas quæ-
rit, hac tamen lege, quod eam ob rem nihil ageret contra
Deum, is venialiter peccat. At ſi tanta eſt delectatio gulæ,
quod Deo has delicias anteponat, multis quidem venter eſt
Deus, mortaliter peccat. Non enim copia cibi, non nobilitas
exquiſita, non edendi delectatio, & appetitus, non ventris in-
gluuies, eſt mortale peccatum, atque repletio, niſi eſſent mul-
tum frequentata, ſecundùm nota. *in cap. à crapula. de vita & ho-*
neſt. cler. Innocentius *in cap. quia pleriſque. de immunitat. Eccleſ.* ſed
qui ſunt de genere ſuperbiæ, ſcilicet lauti apparatus ad pom-
pam, inobedientia contemptus Dei, & continuatus vſus, vt
dixi, gula non facit peccatum mortale. §. *alias ita demum. in fin.*
39 25.*diſtinct.* † & huic vitio ebrietas eſt annexa, & *in cap. à crapula,*
præallegat. vbi occurrat interdum, vt quis plus debito bibat,
ſeque fortaſſis vini ſuauitate deceptus peccato dabitur ve-
niali. continuatus quippe vſus ebrietatis mortale facit, vt dixi
latè *in repet. cap. 7. de vita & honeſtate cleric. libr. 6.* Qui alium e-
briat, quia ratione & bona mente proximum ſpoliat, morta-
40 le facit peccatum, vt nota. *in dicto cap. à crapula.* † Inuidia ſuo
genere mortale eſt, quæ aduerſatur charitati proximi, quæ de
alieno bono triſtatur & delet, alieno malo lætatur & gaudet,
& eſt ventus intus & extra comburens hominem, ſecundùm
Hoſtienſem *in ſumma de pœnitent. & remiſſ. in §. de quibus.* vnde
verſus:

Inuidum inuidia comburit intus & extra.

Periti etiam ita diffiniunt, quod eſt odium fœlicitatis alienæ
& gaudium aduerſitatis: At ſi non deliberata mente, ſed
primo, quodam motu animi, ac in ſula ſuggeſtione conſiſtit,
nullum eſt peccatum, ſi verò mens tantum paululum delecta-
ta moretur, veniale eſt. vbi autem ſenſualitas ſuperat ratio-
nem, mortale dicitur peccatum: qui verò bona ex cauſa alie-
no honore ac proſperitate debet, vel de triſtitia, vel doloroſè
gaudet, quia fortè prouideat id Reipublicæ vel ſaluti animæ
obſuturæ, id nequaquam inuidiæ nomen habet, ſed potius bo-
ni viri ad officium & laudem tribuendum eſt. Adeſt proximi
charitas in ſingulari, & bonum publicum in plurali, nemo au-
41 deat dicere hoc eſſe peccatum. † Accidia enim ſuo genere
mortale eſt, id eſt, græcum vocabulum, latinè dum tædium. eſt
ergo quuddam tædium operandi bonum, *de pœnitent. diſtinct. 5.*
cap.1. ſi motu oritur naturali, tunc nullum peccatum eſt, quia
naturæ vitium reputatur. Magna aggredi, & vtilia pigritia
non permittit: tamen ſi rem priuatam, & ſæcularem inſpi-
ciat, peccatum eſt veniale. ſi ad religionem, vel Rempublicam
attinet, tunc eſt mortale. Habes vſque huc quod ſeptem ſunt
in numeru generaliter peccata mortalia: nunc ſpeciem, gra-
dus, filias & comites videamus eorum. Percipe tamen aliud
priuſquam ad ea condeſcendam, quod omnia mortalia ex
duobus hauriuntur fontibus, ex primo, quando deliberatè
quis agit, quæ diuina lex prohibet, vel non agit quæ diuina
lex mandat: quod intellige, quando eſſet mandatum ne-
ceſſitatis, non perfectionis, iuxta nota. *in capitulo ad aures. de a-*
tate & qualitate 4. diſtinct. §. hac, & ſi legibus. horum mortalium
quædam grauiora, & quædam grauiſſima inter quæ alia morta-
lia ſimpliciter dicuntur, alia criminalia ſiue capitalia, ſecun-
dùm Hoſtienſ. *in ſumma eodem titulo in §. de quibus, verſic. illud au-*
tem. † grauiſſima ea appellamus, cùm in Spiritum ſanctum 42
peccamus. hæc ſunt iſta: deſperatio, præſumptio, impugnatio
veritatis cognitæ, inuidentia fraternæ charitatis, obſtinatio,
finalis impœnitentia, & blaſphemia Spiritus ſancti largo mo-
do. Quilibet peccans mortaliter dicitur peccare in Spiritum
ſanctum, ſecundùm gloſſ. *in capit. hac blaſphemia. de pœnitent. di-*
*ſtinct.*1. quia talis Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum dici-
tur odio habere, quia Spiritus ſanctus amor eſt & benignitas ad
Patrem, & Filium, per Hoſtienſem *vbi ſupra. verſic. ſed & quicun-*
que. & Apoſtolus *qui non diligit, manet in morte, de conſecratione di-*
ſtinctione 4. quæris. Deſperatio, ſicut in Cain & Iuda, *de pœnitent.*
diſtinct. 9. §. quod autem. ver. Cain. Deſperarunt enim de miſe-
ricordia Dei, quæ non ſit maior quàm delictum commiſſum.
† Præſumptio ſcilicet nimia de miſericordia Dei confidentia. 43
Cùm ſi aliquis ſemper peccet, & credit euadere impunitus, *de*
pœnitent. diſtinct. 7. §. quod autem. 15. diſtinct. cap. ſancta Rom. vel ſe-
curè peccans vſque ad mortem, credens vltimò pœnitere, ſic-
ut pœnituit latro in cruce, cui dixit Dominus, amen dico tibi,
hodie mecum eris in paradiſo. De quo peccato ait Apoſtolus:
Maledictus homo qui peccat in ſpe. ad Corinth. 1. ad Galat. 5. & Au-
guſt. *libr. de pœnitentia & tranſumptiuè in c. 1. & in cap. nullus. de pœnit.*
diſtinct. 7. † & hoc peccato damnatus eſt Origenes, quia poſt 44
mortem anathematizatus, *vt 34. quæſt. 2. cap. vlt.* Impugnatio
cognitæ veritatis, hoc ideo, quia qui peccat per contemptum,
dicitur peccare in Spiritum ſanctum, 25. *diſtinct.* & iſte cogno-
ſcit veritatem & ipſam contemnit. Spiritus ſanctus dicitur a-
mor & benignitas, ſecundùm Hoſtien. *in § de quibus, ver. ſed &*
quicunque. & gloſſ. *in §. hac eſt blaſphemia, de pœnitent. diſtinct. 1. in*
gloſſ. in ver. dimittenda. Inuidentia fraternæ charitatis, vel ſuper-
næ gloriæ, alias gratiæ inuidia, vt ſi de gratia Dei fratri meo col-
lata inuideo, vt mihi præferatur, ſecundùm gloſſ. præallegat.
† Obſtinatio, finalis impœnitentia eſt, quando & mentis obſti-
natione laborat, quod de miſericordia Dei aut nimium confi-
dit, aut deſperet prorſus, atque ob eam rem ſine pœnitentia 45
moritur. Vnde Dominus in Euangelio Matth. 11. Marc. 3. *tran-*
ſumptiuè in §. hac eſt blaſphemia, de pœnitent. diſtinct. 1. ſiue delecta-
tione peccati, ſine deſperatione veniæ vſque ad mortem, quis
in peccato perſeueret, iuſtum eſt vt ſine fine puniatur. † Bla- 46
ſphemia in Spiritum ſanctum hoc eſt generale comprehendens
omnes ſuperiores modos *in §. præalleg. hac eſt blaſphemia.* & de ta-
libus habetur *de conſecrat. diſtinct. 4. cap. ſi verò hæreticus* & glo. præ-
alleg. *in ver. dimittenda. & 25. diſtinct. qualis.* qui autem diſcordias
ſeminat, poteſt dici ſpiritualiter blaſphemare in Spiritum ſan-
ctum, hæc namque peccata, quæ in Spiritum ſanctum fiunt,
adeò grauiſſima ſunt & diſplicent alto Deo, quod irremiſſibi-
lia ſunt in hoc ſæculo & in futuro, id eſt, rarò & difficulter di-
mittuntur, ſecundùm not. per gloſſ. *in dicto cap. qualis. & in præal-*
leg. cap. hac eſt blaſphemia. & ita tenent Theologi. & dicit gloſſ. *in*
§. poteſt. ſub cap. ſi ſacerdos quod Auguſt. dicit, quod tanta eſt labes
huius peccati, vt humilitatem pœnitentiæ ſubire non poſſit.
Quod quidem committit, qui ex ſola inuidia vnitatem Eccle-
ſiaſticam impugnat, & diabolo ſcienter attribuit opera Spiri-
tus ſancti. Vnde nec Chriſtus in paſſione pro talibus orauit, ſed
pro eis, qui ignoranter crucifigebant eum, dicens: *Pater ignoſce*
eis, quia neſciunt quid faciunt. & quamquam contra Deum viuum
peccata omnia eſſe videantur, quadam tamen proprietate alia
eſſe in Patrem, alia in Filium, & alia in Spiritum ſanctum eſſe
dicuntur, quippe in Patre ex impotentia, in Filio ex ignorantia,
in Spiritum ſanctum ex malitia ac improba liberi arbitrij vo-
luntate peccamus, † & hoc quia Patri attribuitur potentia, Fi- 47
lio ſcientia, & Spiritui ſancto attribuitur amor & benignitas ac
clementia, ſecundùm gloſſ. *in præalleg. cap. qualis.* & per Hoſtien.
in ſumma eod. § de quibus. verſ. ſed & quicunque. Hæc eſt de grauiſ-
ſimis peccatis dicta. † Grauiora ſunt alia, & mortalia appellan- 48
tur, nomine tamen ſpeciali peccata alia diſgregantur, ex eo,

Digitized by Google

quod quia aliqua capitalia, ſiue criminalia vocantur, aliqua
mortalia ſimpliciter. & differunt hæc vt genus à ſpecie. nam o-
mne criminale peccatum ſine capitale, mortale eſt, ſed non cõ-
uertitur. ſecundùm Hoſt. *in § de quibus. præællegat. verſ. illud autem*
quæri conſueuit. Huiuſmodi verò generis, quæ capitalia vel cri-
49 minalia dicuntur, multa ſunt. † Primum eſt peccate in fide Tri-
nitatis, *22. q. 2. c. 1. 32. q. 8. quid in omnibus.* eſt enim primum præce-
ptum Decalogi, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli
50 ſeruies, † ſecundum eſt peccatum, contra naturam: & per hoc
violatur ſocietas, quæ cum Deo debet eſſe. *c. flagitia, 32 quæſt. 7.*
& de ſolo verbo tali fœdatur os, & polluitur, *de pœn. diſtinct. 1. §.*
51 *† ſed continuo.* & Hoſtien. *prææleg. ver.* Secundum eſt peccatum.
Tertium eſt homicidium terribilius omni peccato, *32. quæſt. 2. c.*
52 *ſi quid verum. 50. diſtinct. placuit. & cap. maior.* † Quartum crimen
læſæ maieſtatis, *69. diſtinct. cap. ſi quis Papa. 6. quæſt. 1. § verum.*
53 † Quintum crimen eſt ſacrilegium, cùm quis frangit Eccleſiam
violenter. *2. quæſt. 1. imprimis. 23. quæſt. 5. Rex debet. 17. quæſt. 4. ſi quis*
per dolum, & cap. ſi quis in atrio. & cap. ſi quis ſuadente. Sextum eſt, in-
54 ceſtus. *3. quæſt. 4. conſanguineorum. 35. quæſt. 4. de inceſtuoſis.* † Septi-
mum conſpiratio. *11. quæſt. 3. conſpirationum, & cap. ſi quis clerici, &*
55 *ſi quis clericorum* † Octauum adulterium, quod in vtroque teſta-
56 mento eſt deteſtabile. *32. quæſt. 7. cap. quid in omnibus.* nam † qui
peccat in matrimonium, peccat in Deum auctorem matrimo-
57 nij, *eadem quæſt. 4. cap. nemo ſibi blandiatur.* † Nonum eſt falſum
58 teſtimonium, *6. quæſt. 1. cap. quicunque. & cap. 1. de fal.* † Decimum
ſimonia, cuius reſpectu cætera pro nihilo reputantur, *de ſimon.*
59 *ſicut & cap. ſanta. 1. quæſt. 7 cap. fin.* † Vndecimum, vſura. *cap. quia*
in omnibus. & cap. cum tu. de vſur. hæc enim capitalia dicuntur, &
alia quæ inducunt depoſitionem, vel decapitationem, vel exi-
lium, vel intruſionem carceris, quieriam de iure ciuili publica
iudicia appellantur. *ff. de public. iud. l. 1. & per totum.* Multa enim
ſunt mortalia quæ hoc non inducunt, quæ de iure ciuili appel-
lantur priuata delicta. *ff. de priuat. delict. per totum.* ideo ad diffe-
rentiam eorum non criminalia ſimpliciter appellantur, ſed lar-
go modo omne peccatum appellatur crimen. *§. criminis. 25. di-*
60 *ſtinct.* † ſed quæ ſunt quæ grauia peccata eſſe dicimus? Dic ſu-
perbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula, ira, accedia, quamplura a-
lia & infinita ſunt, ſed omnia ad hæc quæ ſeptem numero ſunt,
reducuntur: habet enim vnumquodque de enumeratis ſuos
comites. Caput omnium ac princeps eſt ipſa ſuperbia, quæ
hos comites, ſiue ſorores habet, ſæuitiam, *41. diſtinct. ſæpè.* Inob-
edientiam, 100 *diſtinct contra morem.* Impatientiam. *11. quæſt. 3.*
iſtam enim imprudentiam, *46. diſtinct. ſicut ſi.* Pompam ſæcula-
rem. Vnde Geneſ. in diebus illis erant viri famoſi, & potentes
ſæculo. Inanem gloriam, iactantiam, hypocriſim, præſump-
tionem & vanitatem, ſecundùm Hoſtien, *in ſumma eodem titulo*
in § ſuperbia. Hos comites, ſiue ſorores diſtinguo per ſex modos
61 & in ſpecies tres, quatuor effectus & duodecim gradus. Pri-
mus modus, cum credit quis bona, quæ non habet, habere. ec-
ce arrogantia. Secundus, cùm laudem humanam quis quærit
propter bona quæ habet. ecce inanis gloria. Tertius, cum bo-
62 na quæ habet. non Deo attribuit. ecce rapina. † Quartus, cum
quæ quis non habet, mentitur ſe habere. ecce iactantia. Quin-
tus, cum bona quæ habet meritis & non à Deo cognoſcit. ecce
præſumptio. Sextus cum habere quis credit bona vltra alios,
& merita vltra alios. Vnde Phariſæus, non ſum ſicut cæteri o-
63 mnes. ecce ſingularitas. † Prima ſpecies contemptum Dei ha-
bet, & illos amplectitur, qui articulos ſidei negant, vel neſciunt:
qui Deum labijs, non mente colunt, blaſphemant, vel nomi-
nant vanè, iuſiurandum violat, aut falſum iurat: quod ſortile-
gijs, carminibus, ſomnijs ſtudent. qui ſacerdotem, marem, fœ-
minem, religioſum vel religioſam verberat: ſacram rem capit,
templum euertit, ne ſingula meriamur, ſcito illos eſſe in hac
ſpecie elationis atque rei diuinæ contemptores, qui pacto vllo
64 in Deum, in Sanctos, in religionem, in ſacra peccent. † ſecunda
ſpecies, contemptus proximi nominatur, illuditur miſer, opera
miſericordiæ negligunt. Quæ autem ſunt opera miſericordiæ
temporales, & ſpirituales, dixi *in cap. inter opera charitatis. de ſpon-*
65 *ſal.* † Tertia ſpecies, cum quis re, cũ nõ ſit potens, nec ſapiens,
dicit ſe potentem & ſapientem. aut cũ m ſit potens, & magnus
quicunq; velit, iuſta aut iniuſta, omnia poſſe ac ſibi licere vult.
Contumax iſte eſt erga parentes, dominos & maiores deridet,
lacerat pauperes, & afflictos, contemnit pares, negligit mino-
ræ quando ſibi nobilitatem opibus ſapientia. nullum putant illi
66 Deum & Sanctos, iſti omnes vilipendunt. † in quarta ſpecie e-
numerantur, quæ magnificentia domus, multitudine famula-
tus, excellentia veſtium ventosè inflant, peccatores incendunt,
arroganter loquuntur, ſuperbè viuunt, difficile audiunt, effe-
ctus ſunt iſti. † Primus eſt excuſatio, inobedientia, deſpectio, in- 67
gratitudo. excuſatione vtuntur, qui ſe peccaſſe vel iuraſſe ne-
gant ſemper. & ſi quæ mala ſua culpa euenerunt diſpoſitione
Dei, aut operatione diaboli, aut proximi vitio, non ſuo ſtudio
accidiſſe dicunt. ſic & crimen guſtati pomi & in ſerpẽtem Eua,
in Euam Adam iniecit, vt allegaui *ſupra tura in 1. artic in princip.*
† ſecundus verò effectus, inobedientes, contumaces, rebelles 68
ſunt, diuinas leges & humanas ſpernunt, excommunicationes
contemnunt, ſabbatha non ſanctificant, ieiunant rarò, non cõ-
fitentur peccata, corpus Chriſti non ſumunt, quæ libeant quaſi
liceant omnia ſuo arbitrio volunt & faciunt. † Tertius effectus 69
habet illos, qui adeò proterui ſunt, diuina ac humana ita deſpi-
ciunt, quod debitum honorem, reuerentiam non parentibus
maioribus dominis & prælatis & ſanctis viris non exhibent, nõ
Chriſti corpus, cum leuatur ad altare, non animo humili, & pio
non genuflexo non capite nudo venerantur, nec colunt Deum
nec Beatam Virginem nec Sanctos vlla cum reuerentia nomi-
nat. ſacras ædes nulla cum reuerentia intrant ſiue veneratione.
Qui corpore in Eccleſia mente in foro turpi & peſſimo eſt in
cogitatu. Miſſam & quæ diuina celebrantur officia rarò audit,
dum prædicatur vel diuina celebrantur aut plebis fabulis am-
bulant, proci prædicantem non auſcultantem auſcultantes im-
pediunt. Adde in Dei templo mercatos, contractus, facinora,
proditiones, adulteria, lænocinia tractant contra præceptum
Dei, qui eiecit nummularios, & vendentes turturas, quia do-
mus Dei domus orationis eſt, *cap. decet. de immun. Eccleſ. libr. 6.* vi-
de tex. exponentem illud *l. q. 3. ex multis.* Quartus effectus &
poſterior ſuperbiæ, eſt ingratitudo, ſubito effectu iacent, qui
obnoxios quidem ſibi & Deum & omnes putant. Iſti benefi-
cia, opes, honores & dignitates, & bona, quæ aſſecuti ſunt ea,
quaſi debeantur ſibi ſuo iure tenentur, nec gratias Deo, nec
hominibus referunt, non conſiderant ad ſe beneficia liberali-
tate & Dei gratia proueniſſe, atque homines, nec nõ belluas,
Chriſtianos, nec non paganos feciſſe non conſiderant Chriſti
paſſione ab æterna pœna redemptos., id venit modo & quot
habet ſuperbia, gradus abſoluatur. 12. numero iſti ſunt. † Pri- 70
mus curioſitas eſt aliquid facere ad oſtentationem & pompam
ſæculi, vt ſcire arcana, res occultas & aliena inueſtigare, vel alios
id docere, & honeſtis doctrinis, & rebus ſcibilibus & cognitio-
ne dignis ad vitæ commodum ſtudia non adhibet. *Hæc curio-*
ſitas vult aliena ſcire, non ſua. hæc quæ alta ſunt & de corpore
Chriſti, de occultis myſterijs pluſquam capere poſſit, & vetat,
inueſtigare vult Deus, quæ nobis voluit eſſe cognita, explica-
uit, & quæ nobis voluit eſſe incognita, ab oculis noſtris & intel-
ligentia retraxit: & ita retraxit, quod etiam diligentibus & ſtu-
dioſis non propalauit. & Apoſtolus ſcripſit ad Rom. non plus
ſapere quam oportet, & de paradiſo primi parentes eiecti ſunt
ea culpa, quia ea quæ prohibita erant ſcire conati ſunt. † Secun- 71
dus gradus eſt leuitas iuuenum: feruent enim ſanguine, opi-
bus florent. tument nobilitate, nulla gerendarum rerum cura
mouet eos. Quid dicant, vel agant, honeſtum ſiue turpe, nul-
la ratione conſiderant, non homines, nõ Deum metuunt. Vo-
luptati, & libidini ſtudent & dicunt pulchrum, & licere putant.
† Tertius effectus eſt, vana lætitia, qui rerum temporalium, quę 72
fluunt & refluunt proſpero aduentu, exultant vanè & ob ſecũ-
das res plenii ioco, riſu, cantu, ſe propter illud tollunt ſupra mo-
dum fœlices, beatos ſe ſuper cæteros ſupra modum efferunt &
putant. † Quartus effectus eſt iactantia. Damnantur iſti, qui o- 73
pinione fortunati ſua & glorioſi exultant laudibus & vanis ia-
ctantijs ſe ita extollunt, vt excedant à metis, & ob ſingularem
virtutem omnia ſcire, omnia poſſe dignè ac meritò videantur,
aures adhibent adulatoribus, quod eos laudent, glorioſos di-
cant, extollunt eos verbis, dicunt quod apud omnes illo nemo
eſt gratior & acceptior. † Quintus effectus eſt ſingularitas, ſu- 74
perſtitioſorum eſt iſte locus: iſti non ſequuntur communem
vitam, ſed ſuam opinionem. Omnium denique lege viuendi
ſunt à cæteris alieni, quæ inducit feſta ſacerdos, non celebrant,
reiunant non iuſſi, die dormiunt, noctem ducunt inſomnem,
quæ inſtituta ſunt à maioribus, & bonas leges ciuitatis amit-
tunt & nouos ritus viuendi inducunt, nihil ſibi quod alijs pla-
cet, placere dicunt, ſuaptè viuunt, tanquam ſub alio cœlo nu-
triti. hos appellat Sico Polentonus ſtratuitacos, quia ſunt
extra

Digitized by Google

extra communitatem à moribus ſeparari, hos potes arrogan-
75 tes appellare. † In gradu ſexto ſunt qui lingua, vultu ſuperbi,
qui vti iubent, atque mox vt iubent adimpleri volunt aſperi
graues, difficiles omnibus nulli benigni & humani. Septi-
mus † gradus eſt præſumptio. hic non Dei amore, non proxi-
76 mi charitate, non publica, non priuata ducti vtilitate, non ne-
ceſſitate coacti, ſed quadam elatione, & temeritate impulſi, res
magnas, arduas, periculoſas inconſultè ac ſupra vires non ve-
rentur aggredi. Iſti ſe tanti faciunt, vt inflati ſua opinione
cæteris nobilitate, opibus, virtute anteponendos putant, &
primos honores, dignitates, cathedras ſibi dari petunt. Vlti-
mò negotijs ſe immiſcent alienis & conſilijs, contra Cato-
nem, ad conſilium ne acceſſeris antequam voceris. Non ro-
gati ſententias dicunt, grauitate digeſta præſumunt repre-
hendere. Octauus gradus includit eos, qui malitiam ſcientes
ſuam ſua ſcelera, fraudes, dolos falſis argumentis tegunt, ac vt
videantur prudentes, & iure feciſſe tuentur. ſuum defendunt
77 errorem potiuſquam ſe peccaſſe confiteri velint. † Impatien-
tia enim nonum habet gradum ſuperbiæ, hoc eſt, proprium
nihil aduerſi patienter ferre poſſunt, ſiue iure, ſiue iniuria
veniat humilitatis inimica eſt impatientia. cum aut corporis
infirmitas, aut animi ægritudo, aut opum vel honoris di-
minutio aut fortunæ aduerſitas contingit. Vrgeſcunt ſubitò,
78 atque deberent laudare Deum, ore turpi ac polluto † blaſphe-
mant. Gradum decimum facit rebellio, res nouas moliuntur
ſuperbi, non contenti ſuo vt deponant potentes dominato-
res, & euertant omnia, factionibus violant publicam quie-
tem tum odio dominantium, tum ſpe melioris fortunæ occul-
tis inſidijs, armis, & bello verbis turbant. Non conſiderant
damna, pericula, exilia, excidia, & clades mulierum vio-
lationes exhinc prouenientes. Contra iſtos, Apoſtolus in-
quit ſuper Epiſtolam ad Roman. 12. dicens: *omnis anima ſit
ſubdita ſublimioribus. &c. non eſt poteſtas niſi à Deo. & qui reſiſtit po-
teſtati, Dei ordinationi reſiſtit*, ad Roman. 13. Actor. 5. & verbo
Auguſt. *tranſumptiue 11. quæſtione 3. cap. qui reſiſtit.* & Ambroſius
tranſumptiuè in cap. Iulianus. iſto ordine ſunt hæretici, ſchiſmati-
79 ci, excommunicati, rebelles Eccleſiæ. † Gradum vndecimum
facit peccandi libertas. iſti ſunt qui præſunt alijs, & illam ſibi
vindicant licentiam vſurpant vti libet, minores, & legibus &
contra leges vexare vectigalibus grauant, alienas adulterantur
vxores, vendunt iudicia, lacerant bellis, quos in pace ſeruare
80 poſſunt. † Duodecimus eſt nominatus gradus ſuperbiæ, con-
ſuetudo peccandi, qua ſe obruunt permaximè bibuli, vſurarij,
prodigi, blaſphemi, fures, adulteres, mendaces. Si tam aſ-
ſueti ſunt in tantum, quod peccandi conſuetudinem & licen-
tiam vix deponere poſſunt, & is difficilè continentiam ſer-
uat, qui ſe illicito concubitu maculare permiſit. *de pœnitentia
diſtinct. 4. cap. quod verò. de pœnitent. diſtinct. 3. capit. reperiuntur. in
gloſſ penult.* gloſſ. 3. *in cap. quod à te, de cleric. coniug* hæc de ſuper-
biæ gradibus. Sororem habet vanam gloriam ipſa ſuperbia,
efferre ſe omnium vtrinque vana glorioſus ſtudet, omnibus
cupit præeſſe, honorari, & verbis laudari. quatuor ſpecies ha-
bet ſub ſe vana gloria, laudem hanc & gloriam vanam cupit
glorioſus aſſequi, tum ob dignitatem ampliſſimam quam ſunt
aſſecuti, tum ob ſummam libertatem qua potiuntur, tum ob
ſingularem authoritatem, & ſapientis habens famam, tum ob
poteſtatem, qua poſſe quæ velint, reputantur ſua virtute, &
81 potentia non à Deo gloriantur aſſecutos. † Vanæ gloriæ filiæ
ſunt iſtæ, inobedientia, oſtentatio, hypocriſis, pertinacia, ſo-
lertia, diſcordia, præſumptio: nam qui ſe hac inflant vana
gloria, quibus debent ſuperioribus obedire, minores contem-
nunt, ad pompam dicta ſua & facta oſtendunt, ſimulatiuè vi-
uunt, cum peſſimi ſint. & id agunt vt boni viri eſſe putentur,
licet errorem cognoſcant ſuum: perſeuerare malunt animi
quadam pertinacia quam corrigi & reprehendi. ſunt alij, qui
vulpis in modum alios decepiſſe gloriantur. Sunt alij, qui vt
laudem, & vanam gloriam vendicent opinioni omnium ad-
uerſantur ſcienter & ſtudioſè per fas & nefas, nec verentur eſ-
ſe diſcordes, vt eſſe opinione ſingulares, ac præſtare omnibus
ſapientis, diuulgentur. ſunt qui de ſe tanta præſumant, vt li-
cet nullo iure digni, magnos magiſtratus, & dignitates pete-
re oſtendunt. iam de ſuperbia & quæ ſua eſt ſoror, vana glo-
82 ria, dictum eſt: † nunc quæ ſunt auaritiæ filiæ & comites, vi-
deamus. Rapacitas, venalitas, *de pœnitentia diſtinctione 5. conſi-
deret.* contemptus fidei. 58. *quæſt. 3. idololatria*. Ex his ſequitur
mentis, & mortis obliuio, ſecundùm Ioannem 28. *diſtinctione,
nonne nobis videtur*. Oritur perditio, fraus, fallacia, periurium,
& inquietudo, & contra miſericordiam cordis indignatio,
ſecundùm Hoſtienſem *in § de quibus, in verſiculo auaritia*. A-
lij Theologi has appellant filias & comites, inhumanitatem,
inobedientiam, mendacium, fraudem, cupiditatem, ra-
pacitatem, Primum ideo inhumanitate auari erga parentes
liberos, vxores, quamquam hominum nullam habent hu-
manitatem nullam ad DEVM pietatem, nullam ad ani-
mæ ſalutem, qua poſſunt fraude, & aſtutiam die nocte-
que augere quærunt. amant illas toto corde ſuo, pro Deo
colunt, hominibus lupi ſunt, quod debent, numquam
dant exactores, ſunt duri, nihil vendunt, niſi duplicato
pretio.

† Secunda filia, eſt inobedientia: auari legibus inobe- 83
dientes ſunt, quæ honeſta iubent, & diuinis, & humanis,
nihil apud eos turpe, ſi modo opes aut retineant, aut accre-
ſcant: nihil ad ciuilem vitam, nihil ad bonos mores, nec
ad religionem, nec ad ſanctimoniæ vitam agunt. † Tertia 84
filia eſt inquietudo, quiete animi numquam fruuntur auari,
fluctuantes terras luſtrant, maria circuunt, naufragijs vitam
exponunt, pericula ſubeunt magna, non referunt gratias
Deo, nec ad ſubleuandas ſuas egeſtates, ſed animo cumu-
landi agunt opes, quas diu nequeunt retinere. † Auaritiæ 85
quarta filia eſt mendacium. Auari dicunt, alterum ſe poſſe
decipere paciſcentes, nec aduertunt nullum mendacium ſi-
ne peccato eſſe, 22. *quæſtione 2. ne quis*. nil emunt, nil ven-
dunt auari, nil tractant niſi falſis & pernicioſis mendacijs
& iuramentis, vt melius credantur quæ dicunt eſſe veriſſi-
ma, nulla in auaro fides, nulla veritas, nullum iuſiurandum,
nulla religio. Fraus quinta ſit filia, aſtuti ſunt auari, dolis &
fraudibus ad cumulandas opes, vſuris, prædis, quæſtibus
inhoneſtis, ſine pudore vacant, fingunt ſe puros & ſimpli-
ces, quæ ſciunt, neſcire diſſimulant, apud eos non libræ,
non menſuræ iuſtæ, nullus iuſtus numerus, nec computus
reperitur, riſu & blandimentis tegunt fraudes, inſidias paſ-
ſim, vt decipiant credulos ac rudes parant. † Filia eſt ſex- 86
ta, cupiditas ſitibunda, inſatiabilis eſt, nec aquis mare, nec
opibus vnquam ſatiatur auarus, inhiat gazis ſemper & con-
geſtis pauper eſt in auaro ſine fine deſideratas componit o-
pes, fœnerare ample lege ſpreta diuina, boues agneolis eo-
rum pericula commodat, iudicia cupidus nominatus vendit,
teſtificatur ac ſcribit falſa, turpe nil videtur, dum opes accu-
mulat. † Filiarum ſeptima & vltima, eſt rapacitas, hoc loco 87
ſunt qui vt ſe ditent, vi ſpoliant miſeros peregrinos, alieni-
genas prædant, ſequuntur bella, dominatus vſurpant, oc-
cupant prælaturas quaſi liceat iure belli. Luxuriæ nunc de-
tur locus, & hos comites habet & filias, ventris ingluuiem,
44 *diſtinctione. § primo, & capitulo comeſſationes*. vnde Ezechiel.
16. *hoc fuit iniquitas Sodomæ, ſaturitas panis, abundan-
tia, & ocium*. 32. *quæſtione 7. flagitia*, vbi dicitur, quod ſi o-
mnes homines peccaſſent illo vitio, omnes homines com-
buſti eſſent, veſtis mollitiem, 21. *quæſtione 4. capit. 1.* ſaporis
reſolutionem, delectationem. 2. *quæſtione 1. ſcelus*. Cæcitatem
mentis, inconſiderationem, inconſtantiam, præcipitationem,
amorem ſui & odium Dei, affectum præſentis ſæculi, horro-
rem vel deſperationem futuri, vide per Hoſtienſem *in ſumma
eodem titulo. § de quibus, verſic. luxuria*. Hæc, vt intelligas luxu-
ria in quinque gradus, in decem ſpecies, in nouem filias diſtri-
buta ſit. Gradus ſunt viſus, guſtus tactus, flamma & actus vi-
dens oculus peccat. primum incitat mens aſſentit, concupi-
ſcit animus motuſque lænocinij paulatim in ignem accen-
dit, tum verò tangens manus blandis & auget, tum magis
ſtimulat & inflammeſcit Venus æſtuans, caro carnem affectat at-
que deſiderium ſi nequit actu, ſaltem voluntate adimplet.
ſpecies verò ſunt iſtæ, meretricium coniugium, adulterium,
ſtuprum, violentia, inceſtus, ſacrilegium, ſodomia. † In prima 88
ſpecie ſunt qui ſoluti coeunt cum ſoluta, & iſti dicuntur for-
nicatij, quamuis lato ſumpto vocabulo quicunque illicito
vtentes coitu fornicarij ſoleant nominari. In ſecunda ſunt
ſpecie qui meretricem, aut cum diuerſis occultè aut publicè
agunt. In tertia ſunt ſpecie coniugati, qui non vt decet, licet
ac expedit, vtuntur matrimonio, vt dixi, cum tractaui de ve-
nalibus, *& in rubric. de ſponſal.* † Quarta qui matrimonij iu- 89
ra defraudant, ſtupro peccant: qui virginibus ſe commiſcent,
viſu

Digitized by Google

viſu inuitis violentia infert. Inceſtum cum attinente agit quis.
Sacrilegium, qui cum mari, vel fœmina religioſa vel ſpiritua-
li, cum filia vel matre ſe iniungit. Sodomia loco fœminæ
maſculum habet contra naturam. ad ſingula poſſent allegari
iura. *capitulo primo cum omnibus ſequentibus, 26. quæſtione prima, de*
pœnitentia diſtinctione prima. ſi quis non dicam. eadem diſtinctione. §.
ſed continuò. 23 quæſtione prima. §. ſi quis cum matre. adde cum iſtis
eos, qui ſe ſomnio polluunt. circa quos diſtingue vt habetur
in cap. teſtamentum. 6. diſtinct. quia quando ex crapula, quando-
que ex naturali ſuperfluitate, quandoque ex infirmitate venit,
90 de quo quære latius *ibi.* Nunc † ad filias luxuriæ deſcenda-
mus. Nouem ſunt: cæcitas mentis, temeritas, inconſtantia,
præcipitatio, amor ſui, odium Dei, & proximi, affectus præſen-
tis vitæ & deſperatio futuræ vitæ, zelotipia. Hominis men-
tem excæcat accenſa libido, quid deceat, non concernit vlla
ratione, religionem ſpernit, quæ mœchari vetat, Dei legem
contemnit, nil conſtanter agit, conſilio nudus præcipitat, con-
uiuatur lautè, veſcit piè, loquitur vanè, appetit ſtultè, viuit la-
ſciuè, nihil pudicum quærit, nulla eſt ei colenda Dei cura, nul-
la ſpes æternæ vitæ, nec cogitatio nulla præter voluptatem pu-
tat ſomnum bonum, vxorem proximi adulterari ſtudet, ſuam
proſpici, fert moleſtè: ſtimulat enim ſuſpicio quæ triſtis eſt
91 ingluuium peſtis. † filias ira ſeptem habet, lites, contumelias,
blaſphemias, odium, timorem mentis, clamorem, & indig-
nationem. Habet has comites, audaciam, mutationem faciei,
imprudentiam, *11. quæſt. 3. ſi Epiſcopus fortè. & cap. Epiſcopi. & cap. il-*
la præpoſitorum. vt notat Hoſtien. *in ſumma eodem titulo § de quibus.*
ver. ira. Hæc ſimul declara. læſus animus tumeſcit, ſubitò vin-
dictam poſcit, indignatur vehementer, lædentem non mode-
ſtè alloquitur, non poteſt niſi oculo curuo proſpicere: blaſphe-
mat non ſolum offenſorem, ſed etiam in Deum & ſanctos in-
ſurgit, furens replet omnia clamoribus, contumelijs lacerat,
gladio minatur, & ſæpè in bello & calamitatibus tunc: quid a-
92 gat iratus, non videt neque conſiderat. † gula oriri facit inep-
tam lætitiam, ſcurrilitatem immunditiam, multiloquium hebe-
tudinem ſenſuum circa intelligentiam, ſecundùm Hoſtienſ. *in*
præallegat. ver. §. gula. Hæc ſimul declaro. hic guloſus extranea
colit, vinum nec minus ſæpè quam multum bibit, rerum co-
pia faſtiditas, peregrinos quærit cibos, quæ dentibus nequit,
oculis mandit, pretioſa dape ſtomachum acuit, ſapores inau-
ditos, & diuerſos quærit, vbi vino caput & venter plenus eſt
cibo, ludi ioci, riſus adueniunt, ebrij autem garriunt, ſcurrilia
& ſtulta loquuntur, ſimiles porco iacent, eorum venter eſt ſibi
93 Deus. † Species quippe gulæ ſunt hoc verſu notatæ. Properè
lautè cibos nimis, quia excedunt menſuram ardenter, ac ſtu-
dioſè. properè. guloſi debitum peruertunt honorem. lautè,
quia pretioſos quærunt cibos. Nimis. quia nullum modum e-
dendi ſeruant, quia fameſcunt ſemper. ſtudioſè, quia nimium
94 magno ſtudio quærunt delicatos cibos. † Inuidia enim has co-
mites habet, dolorem de bono alterius, *de pœniten. diſtinct. 1. cap.*
conſideret, & gaudium de malo, vt *ibi.* Vnde verſus:

Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.

Ex hac oritur odium, ſuſurrus, detractio, exultatio in aduerſis
proximi, & afflictio in proſperis, æmulatio: odit proximum in-
uidus & eius bonam famam detrahit palam, ſuſurrando tacitè
denigrat. de hoc per Hoſtienſ. *in præalleg. §. de quibus. verſi. inuidia.*
95 † Accidia ſupremum capit locum, id eſt, infimum, hos comites
habet, ſecundùm Hoſtienſ. *in dicto §. de quibus: verſic. accidia.* tor-
porem, ignauiam, *de pœnit. diſt. 3. inter hæc.* Hæc amplectitur hos,
qui nullum negotiũ honeſtum habent laudabile temporale vel
ſpirituale ad bonum, ſicut inertes agunt nec ſibi, nec proximo
vlla in re boni ſunt, nulla cura ad animæ ſalutem, iſti manent
mente hebetes, & triſtes ſunt, nihil ad vitam æternam otiandi
96 cauſa agunt, aut otiando, quæ ſunt facienda, non faciunt. † Ac-
cidiæ filias accipe, malitiam, rancorem, puſillanimitatem, de-
ſperationem, torporem, euagationem. Malitia peſſimum eſt
vitium, nutrix eſt ſimulationis, & diſſimulationis, ſe vult pru-
dentiam appellari: ſed ita differt ab ea, quia illa malis bona, iſta
bonis mala continuè anteponit. machinandi voluntatem eſ-
ſe malitiam, diffinit Auguſtinus: *Malitia in propoſito operatur,*
quod illis obeſſe capit, qui ad viam rectam & bona opera illam ex-
hortatur, rancor accenditur, cum de dignitate tractatur meme, & odio
inueterato deſinimus agere bona, quæ poſſemus propter malitiam. Ac-
cidiam quidam aiunt ex ira naſci, vetuſtatem verò iræ ex acci-
dia. Puſillanimitas iſto vitio militat, cum opera bona diffidi-
mus aggredi, nulla viri fortis ratione, ſed formidine quadam
puerili retrotrahimur: Nempè quæ facilia ſunt, eò difficillima
dicunt puſillanimi. Deſperatio quarta eſt filia, eò quia nullis
bonis operibus ſtudet accidia plenus, quia fortè deſperat quod
æternam gloriam paradiſi quiſquam aſſequatur. Quinta fi-
lia eſt torpor. hinc oritur quædam animi, & corporis inue-
terata pigritia, quæ inertia blandiente inducit hominem
non obedire mandatis Eccleſiæ, nec vllum bonum opus ad
beatam vitam efficere. Vltima filia, euagatio nominatur: hoc
in vitio ſunt, qui mente ſunt vagi, nec vllo graui conſtanti ac
firmo iudicio gubernantur: ignaui ſunt iſti, vaniloqui, qui non
vlla re honeſta delectantur, ſed quadam nimia rerum copia,
faſtidium nunc illud, nunc iſtud, nec quidem aliquid, quod
ſit ſancti ad morum honeſtatem, grauitatem, & virtutem,
ſed perditum otium, vana, voluptatem quærunt, euagan-
tur iſti, & deguſtant multa, opinionem mutant ſæpè, quod
heri placuit, hodie diſplicet. Et hæc de mortalibus ſuffi-
ciant.

Quartum principale erat, † qualis debeat eſſe confeſſio. Dic 97
quod voluntaria, amara, frequens, integra, diſcreta feſtina, ſe-
cundùm Hoſtien *in ſumma, eod. tit. in §. qualis.* Voluntaria enim
non coacta, ſicut confeſſio Achor. ſed ſpontanea, ſicut confeſ-
ſio latronis in cruce. Et an quis poſſit compelli ad confeſſionẽ
vel communionem, dicitur in *quæſt. 29.* † Dolere enim debet 98
pœnitens propter peccata quæ commiſit. 2. Reg 2. Gaudere et-
iam propter vitam, quam recuperat, vt in Pſal. *Secũdum multitu-*
dinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt a-
nimam meam, de pœnit. diſtinct. 7. c. fin. & quæ inducant hominem
ad voluntariam confeſſionem, vide *infra 9. q.* † Item debet eſſe 99
amara, vt in Pſal. *Rugiebam à gemitu cordis mei. de pœnit. diſt. 5.* ille
text. & leiem. *Statue tibi ſpeculam & pone tibi amaritudines.* Item
ſigna amaritudinis ſunt hæc. Primum verecundia. Vnde Aug.
Laborat mens patiendo erubeſcentiam. & quia verecũdia, ma-
gna eſt pœna, & ideò talis fit dignus miſericordia. & dicit Amb.
de pœn. diſt. 1. quem pœnitet. quod verecundia eſt magna pars ſatiſ-
factionis. Caueas ne verecundia diuidas confeſſionem. *c. 5. de*
pœnit. diſt. 5. eſt text. Aug. in *lib. de pœnit.* † Secundum ſignum eſt 100
humilitas. Vnde humiliamini ſub potenti via Dei, & publica-
nus non audebat oculos ad cœlum leuare, *95. diſt. c. eſto.* Tertium
eſt ſignũ lachrymæ, vt in Pſal. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem*
Dei Vnde Ioan Chryſoſt. *Lachrymæ lauant delictum, quod pudor eſt*
confiteri, id eſt, cum verecundia confitendum. † Quartum ſi- 101
gnum eſt fortitudo, vt appatet in Magdalena, quæ adeò fortis
fuit in confitendo quod non obſtante pudore publicè confeſ-
ſa eſt ſua peccata, *de pœnit. diſt. 1. c. iudicet.* ibi Hierony. *Timor domini*
omnem ſoluit timorem. † Quintum ſignum eſt promptæ obedien- 102
tiæ, vt patet in Ieſu, qui factus eſt pro nobis obediens vſque ad
mortem, mortem autem crucis. Vnde Auguſt. in *lib. de pœn. tran-*
ſumptiuè de pœnitent. diſtinct. 5. conſideret. ponit quod pœnitens ſit
in poteſtate ſacerdotis, nil ſibi reſeruans ſui, vt omnia ei iu-
bente paratus ſit pati pro recuperanda animæ vita, quæ eſt in
peccato. † Item confeſſio debet eſſe frequens, vno modo in- 103
telligitur, vt frequenter confiteatur, alioquin ſemel cadens in
terra ſemper proſtratus remanet. Reſurgat ergo, ſi frequen-
ter cadit. Per hoc enim ſacramentum non tantum ſemel ſuc-
curritur, ſicut eſt in baptiſmo, ſed pluries, vt dixi *in princ. cap. de*
pœnitent diſt. 3 §. quod autem per pœnitentiam. & cap. ſepties. Poteſt &
ſecundo modo, vt etiam eadem peccata frequenter confitea-
tur, ſecundùm Aug. quem intellige, quando alteri fuiſſet cõfeſ-
ſus non integrè, de quo dicetur *infra in quæſt. 23.* quia talis diffici-
lius conſequitur remiſſionem, *de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet.* Con-
fiteatis ergo omnia eidem. Vnde Iſaiæ 23. cap. *Sume cytharam,*
circui ciuitatem, benè cane, frequenta canticum; Et caue ne verecun-
dia diuidas confeſſionem, vt propter congeriem magnam vni
ſacerdoti partem vnam, & alteri partem alteram dicas, *cap. 1. de*
pœnit. diſt. 5. & hic *in cap. noſtro.* Omnia eidem fundas, in corde
nil remaneat. iuxta illud Genes. 2. *Effunde ſicut aquam cor tuum*
coram domino. Non dixit tanquam aquam, de qua nec ſapor, nec
color, nec odor remanebit in canali, vt hic neduũ peccata dete-
gas, ſed etiam circumſtantias, quæ etiam peccatum aggraua-
re poſſunt, ſecundùm Hoſtien. *vbi ſupra, & cap. Deus infra eod. &*
hic in cap. noſtro. §. ſacerdos. † Circumſtantiæ dicuntur qualitas e- 104
minis perſonarum, locus, tempus, perſeuerantia, & ſimiles. *de*
homic. cap. ſi ne dignum. Quædam ſunt circumſtantiæ alliciẽtes,
vt ornamenta mulierum & hominum electuaria calida, po-

cula

cula amarotia, ſiue alia artificia, quæ quis ſtudioſè facit vt peccet. *cap. ſi aliquis. de homic.* legitur de his circumſtantijs allicientibus Iſa. 3. *Eleuata ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extinto collo nutibus oculorum ibant plaudebant compoſito gradu, nudabit Dominus crimen earum, auferet ornamentum calceamentorum, armillas & mitras.* & quædam circumſtantiæ adhęrent propriè ipſi peccato, vt deteſtatio in vitio ſodomitico, horribilitas in homicidio. Qualitas, vtrum peccatum ſit publicum vel occultum. Peccati quantitas, vtrum magnum vel paruum. Quædam circumſtantiæ adhærent perſonę peccantis, dignitas officium, ſexus, libertas. *cap. ſicut dignum in princ. de homic. 40. diſt. homo Chriſtianus. & c. ſi Papa. l. omne delictum. § augetur. de re mil.* Quædam verò circumſtantiæ nec peccato, nec perſonæ adhærent locus, tempus, quas omnis pœnitens confiteri debet pro poſſe, & dolere & pœnitere & abſtinere: nam quis plus peccat & grauius in loco ſancto quàm profano, & die feſto quàm feriato. *25 quæſt. 1. nulli. 1. quæſt. 3. Saluator.* Integrè igitur confitetur, qui circumſtantias integrè confitetur & peccata. & qui in toto conuertitur. Ioel. 2. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro,* & in Pſalm. *Confitebor Domino.* Si in toto, ergo non in parte. non ergo diuidas peccata, vt dixi: quia nihil cælandum. non dicit in toto, vt in alium retorqueas crimen, ſed vt te accuſes. Non dicit in iactu vt leuiter tranſeas, ſed cum mora meditatione & circumſtantijs: non in ficto, ſicut illi qui dicunt ludendo vel bona intentione feci, *de præſumpt. capit. 1. vel* cancutialitatis vel alijs excuſationibus delicta ſua ſatagunt palliare. *c. inter dilectos. de exceſſ. prælat.* vide per Hoſtien. *in ſumma c. in præalleg. § in fin. de inſtitu circumſtantijs, quas omitto.* Et per hoc expeditum eſt quod dicitur de integritate: nam omnia debet peccata dicere, nec vnum retinere quod recordetur: nam Deus ſummè bonus qui opus imperfectionis non nouit, aut totum hominem ſanat, ſi integra ſit confeſſio, aut nihil ſanat, ſi aliquid concelettur. *de bapt. cap. maiores. § ad hoc. cap. defleat. de reg. iur. in 32. q. 2. cum renunciatur.* Ideo dixi non ſufficit, omnia diuerſis dicere ſacerdotibus vel omnia eidem & omittere circumſtantias. Vnde conuenit, quod *ſupra* dixi Iſa. 22. *ſume cytharam & circui ciuitatem, bene canta, meretrix obliuioni tradita.* quod ſi quis non fecerit, ſit in facie eius dictum Amos Prophetæ *in 4. cap. Leuabunt vos in conchis & reliquias veſtras in ollis feruentibus, & per aperturas exibitis altera contra alteram, & proijciemini in Armon.* ea pone leuabunt vos dęmones ſemiplenè confitentes in conchis, ſicut fit in porco depilato, qui ſuſpenditur per pedes in concha, id eſt pertica. Et dicitur concha ſecundum Hoſtienſ. pertica apta ad commouendum anguillas in luto depreſſas. Reliquias veſtras, id eſt, peccata & circumſtantias, quas celaſtis in confeſſione in ollis feruentibus, id eſt, perpetuis pœnis infernalibus, per aperturas exibitis altera contra alteram, id eſt, vna anima pugnabit in pęnis contra alteram, & proijciemini in Armon, id eſt, infernum, ſecundùm Hoſtien *in ſ. ſ. § alleg.* Item debet eſſe diſcreta. ſunt

105 huius multa ſigna. † Primum, ſi quærat diſcretum confeſſorem. Vnde Auguſtinus *tranſumptiuè de pœnitent. diſtinct. 6. cap.* Quære ſacerdotem, qui ſciat te ſoluere & ligare, *de pœnitent. diſtinct. 6 placuit. & in cap. noſtro.* Nam licet quilibet ſacerdos, ſiue bonus, ſiue malus: ſiue doctus vel imperitus, habeat poteſtatem clauium, cùm non ipſe ſit qui abſoluit, ſed Deus, *de pœnitentia diſtinct. 1. verum.* tamen imperitus neſcit ſic agere, ſicut doctus: vnde accedens ſtudioſè ad imperitum iniquè arbitrantem, non releuatur illa ſola pœnitentia, de quo eſt gloſſ. *de pœn. diſtinct. 1. menſuram.* facit *cap. quem pœnitet, ead. diſtin.* & ſi proprius ſacerdos non vellet dare licentiam, recurrat ad ſuperiorem, *argumen cap. nullus de iure patronat.*

106 † Secundum ſignum eſt, ſi ſe non excuſat, nec alium excuſat, alias detractor & proditor eſt, Prouerb. 18. *Iuſtus in princ. accuſator eſt ſui, de pœnitent. diſtinct. 1. cap. quamuis.* & ſi non reſponderit veritatem, in futuro ſæculo habebit multos accuſatores, ſcilicet Deum, conſcientiam, diabolum & peccata ſua & totum mundum ſapientiæ pugnabit contra eum orbis terrarum contra inſenſatos, & eſt in Pſalm. *Non declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. 11. quæſt. 3. excellentiſſimus.* fallit fortè in hæreſi, vbi ſpeciale, quòd debet ſocios propalare. de quo dicam in 20 *quæſt.* Et ſicut peccatum, quod fecit, non debet celare, ſic non dicat peccatū, quod non commiſerit. Vnde Auguſtinus ſuper Pſalm. Veritas de terra orta eſt. *tranſumptiuè in capitulo veritas, de pœnitent. diſtinct. 1.* Veritas de terra oritur, id eſt, confeſſio de homine vt ſe accuſet. Et ſic iuſtitia de cœlo proſpexit, id eſt, à Deo data eſt iuſtificatio pœnitenti. Si ergo te excuſas, Deus accuſat. & ſi te accuſas, Deus excuſat. Si tamen humilitatis cauſa mentiris te peccatorem, ſi non eras peccator antequam mentiteris, men-

tiendo peccator efficiens: † nam vbi regnat falſitas, ibi non 107

poteſt eſſe vera humilitas. *de pœnitent. diſtinct. 3 capit. caluſ eſt mihi. 22. quæſt. 2. cum humilitatis.* Ad illud Ioan. 1. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, veritas non eſt in nobis.* dic, quòd peccator debet ſe dicere peccatorem in genere, quia nemo ſine crimine viuit, vt dixi *ſupra in tertia quæſtione.* Sed in ſpecie nullus debet cauſa humilitatis dicere aliquod peccatum ſe perpetraſſe, ſecundùm Hoſtienſem *in ſumma, eodem titulo. § qualis debet eſſe. ver. ſed contra in hu.* Nec peccat ſacerdos in generali confeſſione quam facit ſpecificando aliqua quæ non fecit, quia loquitur in perſona Eccleſiæ. non confidant tamen ſacerdotes de confeſſione generali ad altare, credentes per hoc ſe confiteri, ſed ſe ipſos ſeducunt, ſecundùm Hoſtienſem *vbi ſupra*, ſed prius quàm vadant ad altare confiteantur, ſi ſentiunt ſe in aliquo ſpecifico crimine mortali, vt per ſe ipſos, non per epiſtolam, vel per nuncium confiteantur. ita dico de alio peccatore, *de pœnitent. diſtin. quem pœnitet.* vbi Auguſtinus. Et Dominus præcepit leproſis, vt

ſe ſacerdotibus oſtenderent. † Tertium ſignum quod ſecretè 108

confiteatur, ſi peccatum eſt occultum, *de pœn. diſtinct. 1 non tibi dico.* Si publicum confitendum eſt publicè. *c. 1. ſupra eod. & præall. c. quem pœnitet. in fin.* Quartum ſignum, bona intentione & ſine hypocriſi confiteatur, non ad vanam gloriam, nec timore ſeruili, ſed filiali & ſine aliqua fictione, *de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet. in fin.* Et filialis amor bonus eſt, & poteſt introducere charitatem, ſicut ſeta introducit filum, ita timor charitatem, *de pœn. diſt. 1. cap. ſicut ſeta.* gloſſ. *in regula qui ex timore infra de regul. iur.* & Eſaiæ 16. *à timore tuo Domine concepimus & peperimus ſcientiam. 1. diſtinct. cap.*

de his. † Quintum ſignum, quando non in curſu, ſed moroſè 109

confitetur penſate & conſiderate, vt dixi, quando poſui de integritate. facit *de pœn. diſtin. 7. cap. ſitio.* quid feceris curſor leuis explicans vias tuas, *de pœnitent. diſtinct. 1. ſunt qui arbitrantur.* & *cap. vide benignum.* Item vltimò, confeſſio debet eſſe feſtina nec tardet, igitur conuertere ad Dominum Deum tuum. *16. q. 1. cap. reuertimini.* vnde Auguſtinus *tranſumptiuè de pœnitent. diſtinct. 17.* nullus expectet quouſque peccare non poteſt, feſtina igitur, *vt*

in text. noſtro & hoc propter multa. † Primò propter horæ mor- 110

tis incertitudinem. Luc. 12. *Veniet Dominus, ſed in die, qua non ſperatis, & hora qua neſcitis.* & Matth. 25. *& clamabunt virgines, Domine, Domine aperi nobis: & reſpondebitur, Amen dico vobis, neſcio vos.* Vigilate itaque, id eſt, confitemini, *quia neſcitis diem neque horam.* Secundò propter peccatorum accumulationem. Apoc. 22. cap. *qui in ſordibus eſt, ſordeſcat.* Oſeæ 4. *Maledictionem & mendacium, homicidium & furtum inundauerunt, & ſanguis ſanguinem detegit.* & Gregor. *peccatum, quod per pœnitentiam diluitur, mox pondere ſuo aliud trahit.* Tertiò propter gratiam Dei inducentem ipſum peccatorem & expectantem ad pœnitentiam, ad Rom. 2. *An ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te inducit: tu autem ſecundum duritiem tuam & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ.* Quartò propter Dei elongationem, vt in Pſalm. *Domine ſi ſe elongant, à te peribunt.* Quintò propter minorem ad conuertendum ad Deū humilitatem, Eccleſiaſtici 20. *Curua ceruicem filij tui in iuuentute, & tunde latera eius, dum infans eſt, ne fortè induret & non credat tibi.* dic, filij tui, id eſt, ſenſus proprij vel peccati: dum infans eſt, tempore primi motùs: vel quando recens eſt peccatum. vnde verſus:

Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.
Principijs obſta, ſerò medicina paratur.
Dum mala per longas inualuere moras.

Sextò propter malam & periculoſam conuerſationem in peccatis: via enim vel nunquam poteſt homo benè in ægritudine confiteri, quia de peccatis propter ægritudinem cogitare non valet, *cap. cum infirmitas infra eodem titulo.* & rapitur intentio mētis propter anguſtias doloris. tenent filij, quos dilexit vxor, viget quam relinquit. Age ergo pœnitentiam dum ſanus es, non expectes infirmari, *de pœnitent. diſtinct. 7. cap. qui egerit. & cap. nullus expectet.* Septimò propter Dei obliuionem & clamoris non exauditionem. Vnde Chryſoſtomus & Auguſtinus: *hac animaduerſione percutitur peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui dum viueret, oblitus eſt Dei.* Et Eſaiæ 23. *Veh tibi qui ſpernis, nonne ipſi ſperneris.* & Prouerb. cap. 1. *qui obſtruit aurem ſuam ad clamorem pauperis, ſcilicet Chriſti clamantis, pœnitentiam agite, clamabit tempore infirmitatis, vel in die iudicij, & non exaudietur.* Et ideo cantemus Pſalm. cum Dauid, *Conuertere*

Domi-

& ita intelligo gloſſ. *in ver. alieno, in c. noſtro.* per argum. gloſ. no-
120 ſtræ. & per multa alia, quæ recitat Butr. *in c. noſtro.* † *de prædicato-
ribus & minoribus.* dicendum eſt, *vt in clem. dudum de ſepult. § ſta-
tuimus.* vbi illi religioſi electi ad cõfeſſiones audiendas, ex quo
ſunt præſentati prælatis, vt de illorum gratia & licentia & be-
neplacito confeſſiones audiant, non eſt neceſſe, quod à paro-
chiali ſacerdote licentiam poſtulent: & illa clem. per Clemen.
prorogata fuit ad Eremitas S. Aug. & Carmelitas per Ioan. 22.
vt not. *hic* Ioan. Andr. *in nouel.* & not. *in d. clem.* Sic ergo intelli-
gatur Goff. & Rayn. *in ſumma.* qui non conſentiunt, quod reli-
gioſi poſſunt audire confeſſiones, quando ſine licentia, & ſic
vellent vſurpare parochiam ſuam authoritate, vt eorum dictũ
non intelligatur de Prædicatoribus, Minoribus, Carmelitis. &
Eremitis, tales tamen electi ſecundum formam *d. clem. durant*
ad beneplacitum prælatorum, quod probatur *ibi in verſic. bene-
placito.* non autem durabunt ſub ſucceſſore concedentes, *arg.
c. ſi gratioſe. de recept. li. 6.* quod procedit, ſi ſub his verbis, fuerint
deputati ſcilicet ad beneplacitum prelati. Secus ergo ſi ſimpli-
citer: quare dico, quod debet attendi forma exceſſionis; ſecũ-
dum Card. Flor. *in clem. dudum. ibi, tamen. in ver.* & idem videtur
ſentire, quod authoritas illorum deputatorũ ſit perpetua tan-
quam aſſumentes authoritatem ab hac conſtitutione Clemẽ-
tis. vide *ibi in 1. & 2. q. illius § ſiue ver.* per eundem, qui dicit, quod
ſcholares alienigenæ poterunt iſtis electis cõfiteri, etiam ſi eſ-
ſent prælati exẽpti immediate ſubiecti Papæ, de quo *ibi* latius
per Guil. de Mõte Laud. & dicit quod ex quo parochianus ha-
bet licentiam à ſuo parochiano, nõ expedit poſtulare ab ipſo,
vt *in c. noſtro*, niſi in caſibus qui ad Epiſcopum ſpecialiter perti-
nerent, quos caſus ponit Hoſt. *in ſum. eo. tit. § cui confitẽdum. verſ.
nec in hoc requiro.* vide per gloſſ. & Doctor. *in cap. 2. eod. tit. lib. 6* &
ibi per Doctor. nec tales religioſi priuilegiati, de quibus *in clem.
dudum.* poſſent tales caſus audire ſine licentia ſpeciali Epiſco-
pi: vbi probatur *in ver. conceſſa. iuncta glo.* imo ſi Epiſcopus com-
miſit alicui generaliter vices ſuas ad pęnitentias iniungendas,
non poterit his caſibus abſoluere, ſecundum Rayn. *in ſumma.*
& Hoſt. *in § alęz ver. quid ſi epiſco. commiſerit.* & ibi dicit, quod E-
piſcopus non debet committere tales caſus, niſi perito & diſ-
creto viro, qui noſcat circumſtantias peccatorum & peccata,
maxime quoad diſpenſationes abſolutiones & reſtitutiones:
immo qui eſt datus officialis per Epiſcopum ſimpliciter intelli-
gitur datus ad contentioſa, non ad pœnitẽtialia, vt dicit Hoſt.
in ſumma eo. ver. quid de officiali. Sed ne longius euagemur à pro-
121 poſito, quia quæſtio principalis eſt, Cui confitẽdum ſit † exor-
diamur à capite, cui Papa debeat confiteri, qui ſuperiorem nõ
habet, & locum Dei tenet in terra, *vt eccleſ. benefic. capit. vnico. in
§ primo.* Nec videtur quòd egeat pœnitentia, cum locum Dei
teneat, Hoſtien. *eod. tit. § præalleg.* per multa media probat *in §.
cui Papa* quòd grauius peccat Papa aliis & grauior pœnitentia
eſſet illi iniungenda. Alij tenent quod ſufficit quòd confitea-
tur ſoli Deo, ſicut tenent Græci, *de pœnit. diſt. 1. c. fin.* alij quod E-
piſcopo Hoſtienſi, qui ipſum cõſecrat, vnde videtur ſuperior,
arg. 93. diſtin. Dominus noſter. de elect. venerabilem § c. tu dic, quod
poteſt ſibi eligere confeſſorem quemcunque voluerit: nam in
contentioſa iuriſdictione hoc receptum eſt, *2. q. 5. mandaſti. &
c. auditum. 2. q. 7. c. nos ſi incompetẽter. & c. cum Balaam.* multo for-
tius in voluntaria poteſt ſe committere cuilibet ſacerdoti. vi-
de gloſſ. *in c. ſane. de offic deleg.* cui Card. ſi iſti delinquant, acrius
debent puniri cum domino Papæ exiſtant exemplum. Adde
illud, quod dicit Auguſt. quod quanto erat Angelus Lucifer
proximior Deo, tanto plus peccauit, *de pœnit. diſt. 5. c. conſideret.*
122 *de pœn. diſt. 2. cap. principium* † Caueant Cardi. qui ſunt tanquam
cardines ad oſtium ſanctæ Rom. Eccl. *20. diſt. c. ſacroſancta Rom.
Eccleſia.* & multa dicit Hoſt. qui fuit Card. contra iſtos *in verſic.
cui Cardinales.* & concludit quod debent confiteri Papæ, ſine
cuius licentia non poſſunt teſtamentum facere, ſecundũ con-
ſuetudinem Roman. Eccl. quæ ſeruanda eſt, *de ſtat. & re iud.* in
cauſis. Alij dicunt quod diaconus & ſubdiaconus Card. con-
fiteantur presbytero Card. & presbyteri Card. Epiſcopo, Card.
& Epiſcopi Card. Domino Papæ, *argu 93. diſt. à ſubdiacono.* Alij
quod pœnitentiario D. Papæ, *arg 93. diſt c. fin. 94 diſt c. 1.* Dic, q
ſi abiens eſt cauſa legationis, poteſt eligere ſibi confeſſorem. *c.
fin. inf. eo* ſi præſens crimen publicum confiteri debet D. Papæ,
ſecundum Hoſt. vbi *ſupra* ſi occultum, tunc cõfiteri debet pœ-
nitentiario, licet alij dicunt, quod vtroque caſu ſufficiat con-
fiteri pœnitentiario quoad ſalutem animę, non quoad diſpẽ-

ſationem, quam pœnitentiarius facere non poteſt ſine ſpeciali
mãdato Papæ, ſic tenet curia, licet putet Hoſt. quod tutius ſit,
quod quilibet habeat licentiam à Papa, vt ſibi poſſit eligere
confeſſorem, cum ſubſit ei immediate. Epiſcopi tamen habẽt
licẽtiam & priuilegium de quo *inf. eod. c. fin.* quod intellige quo
ad occulta peccata, non publica, vt ipſe not. *loco vbi ſupra. & in
§. verum. in fin. in ſumma. eod. tit.* & dicam *in 23. q.* Cui capellani &
curiales, qui ſunt de familia D. Papę, hi ſubſunt pœnitentiario
ſuo. Qui verò ſunt de familia Cardinalium, poſſunt de licẽtia
domini ſui, qui eorum curiam habet de cõſuetudine curiæ al-
teri confiteri, *arg. 6. q. 3. c. placuit. & c. 1. & c. noſtro* Omnes autem
alij poſſunt ſine aliqua licentia pęnitentiario Papæ, *arg. 93. diſt.
c. fin. & 94 diſt c. 1.* Cui Patriarcha, qui grauius puniri debet, &
maxime ſi peccatum ſuum eſt publicũ quam inferiores, & tot
mortibus digni ſunt, quot ſunt eorum peccata. *11. q. 3. præcipuè.
de voto magnæ. § 1.* à ſolo Papa puniendi ſunt. *2. q 5. ſicut inquit.* &
Innoc. III. punit Patriarcham, *de tranſlat. cap. 1.* Gelaſius & Felix
Conſtantinopolitanum. *24. quaſt. 1. Archatius*, Nicolaus Bituri-
cenſem primatem. *2. quaſt. 3. conqueſtus* Leo Diaſcorum Alexã-
drinum Patriarcham: ideo dic, de publicis criminibus confi-
teri habent Papæ, & ideo dic de Archiepiſcopis & Epiſcopis.
In occultis vero poſſunt ſibi eligere confeſſorem ſecundum
Hoſtien. *in ſumma. § cui confitendum. verſic. cui Patriarcha.* niſi ſint
in curia, qui tunc debent confiteri pœnitentiario, ſecundum
quòd refert Innocent. vbi *ſupra* ſicque Epiſcopi, & ſuperiores
etiam non exempti, & inferiores Epiſcopi exempti in occultis
quibuſcunque poſſunt ſibi eligere confeſſorem, *cap. ne pro di-
latione infra eodem titul.* licet aliqui intelligant illam in exem-
ptis, & remotis tantum, dicentes, quòd illa dictio, exemptis,
determinat illam, Epiſcopis. Sed malè notauerunt mentem
illorum verborum, nec non, & illius verbi, ſuperioris: nam ſi
intellexiſſet de exemptis tantum, non dixiſſet ſuperioris: ſed
expreſſiſſet de Papa, *argum. capituli relatum. de ſententia excom-
municat.* & verbum, *ibi* poſitum, *in principio ne pro dilatione*, fuit
cauſa impulſiua, non finalis. vide ſatis abunde, quæ fuit cauſa
finalis, & cauſa illius cap. & de intellectu illius per Hoſtienſ. *in
ſumma, loco vbi ſupra. verſ. ſed breuiter dicas. & in fin.* ibi dicit quod
non putat tale priuilegium expirare, etiam ſi talis priuilegia-
tus ad Curiam Roman. accedat. *25 quæſtio. 2 § 1. & cap. ſequent.*
Cæteri verò non priuilegiati habent tres iudices, Papam, diœ-
ceſanum, & proprium ſacerdotem, nec niſi in caſibus alteri
poſſunt alij confiteri. In publicis verò & in grauibus Epiſcopi
& ſuperiores & non exempti, vel exempti inferiores oportet
confiteri ſuo proprio tantum ſacerdoti, vt dixi *ſupra* cum dixi
de Cardinalibus. & Hoſtienſ. *vbi ſupra in verſ. in publicis autem.*
qui & ibi dicit, quòd licet in foro contentioſo nulli credi de-
bet ſine probatione, quia non iudicabo aliquem, ſi non ſum
certus de delegatione, *de foro competen. ſignificaſti. de offic. deleg.
cum in iure peritus.* In pœnitentiali vero credam, ſi quis dicat ſe
habere licentiam à iudice & illi credam, *argum. cap. ſignificaſti.
de homic. clem. 2.* & gloſſ. *ibi.* quia non præſumitur mentiri, nec
immemor ſuæ propriæ ſalutis, ex quo petit ſalutem animæ.
1. quaſt. 7. cap. ſaluimus. gloſſ. pen. *cap. tua de ſponſ.* † Sed quæro, 123
quam poteſtatem habet cõfeſſor ſibi electus per Epiſcopum?
Dic quòd illam, quam habet Epiſcopus in ſubditum, non a-
liam. ergo ſuper irregularitate non poteſt ſecum diſpenſare,
nec in aliis criminibus ad Papam reſeruatis, ſecundum Hoſt.
in præalleg. § verſ. ſed quam poteſtatem, quia quando Epiſcopus e-
ligit confeſſorem, non poteſt illi attribuere poteſtatem, quam
non habet. *ff. de reg. iur. nemo cap. quod autem. de iure patron. 1. quæ-
ſtio. 7. Daibertum.* Nec obſtat Epiſcopus & exemptus ſibi eligit
de licentia Papæ, vt *in capit. fin. ergo* confeſſor electus poteſt id,
quod poteſt Papa: quia videmus *in cap. noſtro* ſi de licentia pro-
prij ſacerdotis eligo confeſſorem, idem poteſt electus quàm
proprius meus ſacerdos. Reſpondetur, ſecundùm Hoſtienſ.
vbi ſupra, vbi exemptus eligit confeſſorem, ille habet pote-
ſtatem pœnitentiarij Papæ, de cuius poteſtate dixi, quãdo po-
ſui de Cardinalibus: ſi vero alius eligat, habet poteſtatem iu-
dicis illius, cui ſubeſt is, qui eligit, *93 diſtin cap. fin. 94. diſtin. ca.
1. cap. ſane. de offic. deleg.* nec tutum eſt Epiſcopo diuerſos eligere
& ſæpè variare, ſed eligat vnũ, & non plures. † & eo ipſo quod 124
vni confitetur, videtur illum in ſuum confeſſorem eligere. vi-
de de vtroque § *cui confitendum verſic.* [illegible] *& verſic.
nunquid* [illegible] *& in verſ. ſequen.* ibi ponitur notabile dictũ quod
Archiepiſcopus debet ſcire quis eſt confeſſor Epiſcopi velit
nolit,

nolit, & ipſum poteſt compellere, vt ſibi confiteatur, ſi ſuſpe-
ctum habet confeſſorem Epiſcopi, quia ab Archiepiſcopo de
anima Epiſcopi ratio exigetur. *cap. irrefragabili. de offic. ordin. cap.*
Romana de cenſ. lib. 6. nec iſtud prohibet. *cap. fin. infra eod. titu.* ſed
potius hoc admittit, cum intendit occurrere animarum peri-
culis. Cui Archiepiſcopus? quidam volunt quod Patriarchæ,
ſi habet illum propinquum, alioquin Papæ: & ſi in peccato ſit,
non debet ſtare vna hora diei, *de pœn. diſt. 1. & cap. veniet. & de pœ-*
nit. diſtin. 3. ille text. & cap. ſepties. præſertim prælatus, qui nullo
modo ſubditos iudicare debet, cum habet in ſe quod cõdem-
net. *3. quæſt. 7. ne licet ille. & cap. poſtulatum.* Hoſtienſ. *in ſumma. in §.*
præællega. ponit diſtinctionem multorum. Sed quicquid ſit, dic
de Archiepiſcopo, vt dictum eſt *ſupra de Patriarcha.* de quibus
Epiſcopis multa ſcribit Hoſt. *in ſumma eod. tit. §. cui confitendum.*
ver. cui Epiſcopi. ſub quo ver. ponit per quatuor columnas quadra-
ginta octo caſus & exceſſus, quos ſcire debẽt epiſcopi & ſupe-
riores, & alij prælati prælaturam ſuper alios habentes à quibus
125 debent abſtinere, † & ſciant illos, vt videant & ſubeãt in fron-
tibus aſſignatos, in quibus debet eſſe tota prælatorum conſi-
deratio. vide illos ordinate Hoſtienſ. *in ſumma, vbi ſupra.* Cui
Abbas? Dicunt quidam, diſtinguendum eſſe, vt ſi exemptus ſit
& remotus, poteſt confiteri, cui vult de occultis: ſed ſi eſt pro-
pinquus, tunc ſoli Papæ vel eius pœnitentiario, & hoc, quan-
do non habet ſupra ſe alium maiorem Abbatem, quo caſu ſiue
exemptus eſſet Abbas, ſiue non, eius ſuperiori Abbati confi-
teri debet, *argum. de conſuet. cum dilectus. de verbor. ſignifica. abbati.*
& breuiter, dicũt iſti, idem de Abbate exempto, vt dictum eſt,
ſupra de Patriarcha, & de non exempto, vt dictum eſt de Archi-
epiſcopo habente Patriarcham ſupra ſe, vel primatem. Et de
Epiſcopo vt dixi *ſupra in ſuo loco.* Si verò nõ habet alium Ab-
batem ſupra ſe, nec eſt exemptus, tunc proprio Epiſcopo de-
bet confiteri, qui eſt ſuus iudex, *61. diſtin. obitum. 19. diſt. cap. fin.*
niſi fortè ſecundum regulam per ſedem Apoſtolicam appro-
batam poſſet ſibi eligere, alias non poſſunt ſine licẽtia Epiſco-
126 pi, *vt in cap. noſtro.* † Quæ autem ſunt vitia, quibus Abbates fre-
quenter inuoluuntur. Hoſt. *in ſumma. § alleg. cui confitendum. verſi.*
cui Abbas numero detracto. ponit. quæ per eundem, vide tu qui es
127 Abbas. † Cui autem Monachi? dic, Abbati qui ipſos non ſo-
lum extrinſecus, ſed etiam intrinſecus cognoſcere debet, *argu.*
ſupra de tempo. ordin. ad aures. quam ſupra caput loco Dei poſue-
runt, ita quod non habent velle, nec nolle. 12. *quæſt. 1. nolo & nõ*
dicatis. Abbate verò abſente vel præſente de licentia eiuſdem
vel ſecundùm conſuetudinem, vel ſecundùm ſtatuta regulæ
priori confitetur. *de ſtatu monach. cum ad monaſterium. §. priori. &*
ſeq. & dicit Hoſt. *in prææleg. §. ver. cui monache. & ver. ſeq.* quod et-
128 iam Epiſcopo poterunt cõfiteri, † qui Epiſcopus pœnitentiam
Abbatis impoſitam per Abbatem poterit relaxare, quia ſupe-
rioris authoritas ſemper videtur excepta, *de iureiuran. venientes.*
Dicit tamẽ quod Epiſcopus ipſum ſemper remittat ad Abba-
tem, *argumen. de offic. ordin. quanto. & cap. ad reprimendam. & c. cum*
ab Eccleſiarum. & vide eundem Hoſtien. *de offic. ordina. § quid per-*
tinet. verſ. quid de ſubditis. in ſumma. & quæ ſint vitia deteſtabilia
frequenter in monachis & penitus condemnanda, quæ ſæpe
committunt, ponit Hoſtien. *num. 14. in prææleg. ver. Cui monachi.*
quæ videas tu, qui es monachus. Cui decanus? Epiſcopo ſuo,
vel alteri de licentia Epiſcopi ſui, *vt hic in cap. noſtro. & de pœnit.*
diſtinct. 6. qui vult, & cap. placuit. & de quibus debent confiteri,
in quibus frequenter cadunt, vide *num. 13.* ſecundùm Hoſtien.
129 *§. cui confitendũ. verſi. cui decanus.* † Cui Archidiaconus? dic Epi-
ſcopo, cui ſubeſt, cum ſit maior poſt Epiſcopum, *de offic. archid.*
cap. 1. 25. diſtinct. perlectis. vel alteri de licentia ſua, *in cap. noſtro.* &
nouem exceſſus, quibus frequenter inuoluuntur Archidiaco-
ni, ponit Hoſtien. *ind. §. cui confitendum verſicu. cui Archidiaconus.*
130 † Cui Archipreſbyter? dic quod Epiſcopo ſuo cui ſubeſt. 25. *di-*
ſtinct. cap. perlectis. cap. 1. & 2. & 3. de offic. archipresbyte. & in quibus
frequenter peccant Archipreſbyteri, vide per Hoſtienſ. *in præa-*
lle. §. ver. cui archipresbyter. & hæc intellige de Archipreſbytero
ciuitatis. Idem de rurali, qui quãdoque vocatur Archipreſby-
ter ruralis, *de offic. archipresbyter.* vt ſingulis. quandoque deca-
nus. *de offic. archid. ad hæc § fin.* Aliquando plebanus, *de offic. ordi.*
cap. cum ab Eccleſiarum prælatis. quandoque Abbas, licet impro-
131 priè, *de renunc. ex tranſmiſſa.* † Cui præpoſitus, ſiue prior: nam &
præpoſitus dicitur, qui quandam primatus curam præ aliis ge-
rit, *de verbor. ſignific. quamuis.* Dic, ſi eſt religioſus, ſuo ſuperiori,
à quo caſtigandus eſt, & inferiores ab eo, *de iureiur. ſicut tuis. de*
maiorita. & obed. cum in eccleſiis. ſi ſecularis, Epiſcopo, vel pœni-
tentiario ſuo *cap. propoſuit. §. 1. de cler. excomm. min.* vel alteri, qui
eius curã habet de licentia Epiſcopi, vt *ſupra in cap. noſtro.* † Cui 132
ſacriſta, ſiue Theſaurarius? Epiſcopo ſuo vel alteri, qui eius cu-
ram habet de licentia Epiſcopi, *vt ſupra proximè.* & in quinque
communiter iſti peccant, de quo vide per Hoſtienſ. *in eod. § cui*
confitendum. ver. cui ſacriſta. Cui cantor? Dic, vt *ſupra,* & ſeptem
vitia, quibus iſti communiter peccant, vide per Hoſtien. *ind. §.*
cui confitendum. ver. cui cantor. Cui Doctor, ſiue magiſter? illi, in
cuius parochia commoratur, alteri non, vt not. 11. *quæſt. 2. cap. 1.*
2. & 3. & 7. Vitia, in quibus Doct. communiter verſantur, vide
per Hoſtien. *in ſumma, eod. titu. ind. § cui confitendum. in verſic. cui*
Doctor. Cui † aduocatus? Dic, vt *ſupra proximè, & 11.* vitia, in 133
quibus aduocati communiter delinquunt, vide per Hoſtienſ.
vbi ſupra ind. §. ver. cui aduocatus. Cui Iuriſconſultus? Dic, vt *ſu-*
pra proximè, & eſt ille qui quæſtiones propoſitas ſolùm deter-
minat per ius, non aduocat, vt ſi proponatur quæſt. de facto,
ipſum ſoluit & de iure reſpondet, & quando ſalarium poſſunt
recipere, vide 13. *quæſtio. 3. non licet.* & idem dic de iſtis, quod de
Doctoribus & aduocatis. † Cui presbyter parochialis? Dic E- 134
piſcopo ſuo vel alij cui fortè ſubeſt ſpiritualiter vel temporali-
ter: vel ſibi adinuicem confiteri poſſunt de licentia prælati ſui:
quod tamen non multum expedit, ne conſcij ſimilium crimi-
num & adinuicem ſibi deferant, *argum. 16. quæſt. 1. viſis. poſt me-*
dium. ibi, humani mori: eſt, vt licet hic, qui multa grauia commit-
tere non formident, aliqua tamen ſpecialiter frequẽtant, quæ
ſunt 15. num. quę punit Hoſt. *in ſumma, eod. tit. ind. §. cui confiten-*
dum. ver. cui presbyter parochialis. Cui Imperator? Videtur quod 135
Papę, non alteri, quia ei immediatè ſubeſt, ab eo confirmatur,
reprobatur, inungitur & coronatur. *ca. venerabilem § 1. de elect.*
Alij quòd Epiſcopo Leodienſi, in cuius diœceſi eſt Aquiſgra-
nis, vbi coronatur in regem ab Archiepiſcopo Colonienſi, ibi
eſt caput Rheni, ibi celebris eſt, & conſueuerunt ibi Concilia
celebrari. 36. *quæſtione 2. capitulo fina.* Alij dicunt quòd cuicun-
que voluerit, dum eſt ſanus, quia legi non ſubiacet, eſt lex ani-
mata in terris. 23. *quæſtione 8. conuenientior. 19. diſtinct. capit. 1. C. de*
leg. l. digna vox. Si verò infirmatur, tunc debet confiteri Epiſco-
po, in cuius diœceſi iacet, Dic ſecundùm Hoſtien. *ind. § cui cõ-*
fitendum. verſic. cui Imperator, quod Imperator, & imperatrix de
conſuetudine antiquiſſima cuius non eſt memoria in contra-
rium habeat certos confeſſores prælatos qui ſunt magiſtri Ca-
pellæ ſuæ, & ſub ipſis tenent alios Capellaneos quotidianos,
quibus confitentur, & qui habent curam animarum ſuarum
per conſuetudinem non reprobatam per D. Papam, illis ergo
confiteantur, *argument. capit. cum contingat. de foro competent. ca-*
pit. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verborum ſignifica. Poſſet tamen
Papa talem conſuetudinem reprobare & inhibere, quòd ſine
licentia ſua eligerent confeſſorem, & quòd hactenus factum
eſt, mediocriter tolerandum. *cap. aqua. de conſecrat. eccleſ. vel alta.*
Tutiùs eſſet quòd pro ſe & familia ſua impetrarent licentiam
confeſſorem eligendi. Et octo, in quibus Imperator & Impe-
ratrix communiter peccant, ponit Hoſtien. *in loco vbi ſupra ver-*
ſic. cui Imperator. † Cui Rex? Quidam volunt quòd Papæ, vbi 136
non recognoſcant ſuperiorem, ſicut Rex Franciæ, *vt in cap. per*
venerabilem. §. videbatur. verſic. inſuper. qui fil. ſint leg. alioquin me-
tropolitano. 3. *quæſt. 3. ſciatote.* Alij aliter, vt dixi de Imperatore,
aut eſt ſanus, aut infirmus. Tu dic, quòd ſi habet domicilium
proprium & principale in vna ciuitate, illi Epiſcopo debet cõ-
fiteri, niſi aliud ſit de conſuetudine cuius non eſt initij memo-
ria. Vel priuilegio ſpeciali, ſicut eſt dictum de Imperatore. Et
qui dicit de conſuetudine intelligit hoc Hoſtienſ. quòd daret
hoc priuilegium certæ Eccleſiæ. Nam quòd poſſet eligere
quemcunque velit, non putat quòd conſuetudo teneret, quia
eſſet onerola, & per eam diſrumperetur neruus Eccleſiæ, con-
tra de conſuetud. *ca. 1. & c. cum inter vos.* & faceret eum acepha-
lum, contra *93. diſtinct. nulla ratione.* Si verò commiſiſſet pec-
catum in diuerſis locis, dicit Hoſtien. quòd poteſt cõfiteri cui-
libet Epiſcopo ſui regni, quod tamen intelligit, ita quod pro-
prio ſacerdoti ſemel in anno omnia cõfiteatur peccata vel al-
teri de ſui licentia: & decem, in quibus communiter peccant
reges, ponit Hoſtienſ. vbi *ſupra in ver. Cui Rex.* † Cui Dux? qui- 137
dam quòd metropolitano, ſi habet ipſum in ſuo ducatu: alias
illi, in cuius diœceſi deliquit. *6. q. 3. placuit. poſtulaſti. de foro comp.*
Tu dic quòd illi Epiſcopo, in cuius diœceſi habet domicilium
principale. Vnde Epiſcopus Pragenſis diœceſanus regis Bohe-
miæ

Digitized by Google

miæ nunc: olim enim Ducis, ſententiam diuortij protulit inter
Ducem Bohemiæ & vxorem ſuam, *de teſtibus, conſtitutus. el*
2. & breuiter de pœnitentia dic vt dixi de rege *ſupra*, & quatuor
exceſſus, in quibus communiter frequentāt Duces, ponit Ho-
ſtien. *in loco vbi ſupr. i. in ver. Cui dux.* Cui Marchio? Dic, vt dixi
de duce. Marchio minor eſt duce, ſecundùm Hoſtienſ. maior
tamē Comite. Vnde Marchio dicitur ſpectabilis, Comes Cla-
riſſimus. *2. q. 6. anteriorum.* ſecundùm quoſdam. Sed dic, quod
ſecundùm diuerſarum regionum conſuetudinem debēt talia
iudicari, ſicut de alijs officijs eccleſiaſticis ſecundùm Hoſtien.
qui ponit decem, in quibus communiter excedunt Marchio-
138 nes, *in d. §. cui confitendum ver. cui Marchio.* † Cui Procer, ſeu Ba-
ro? Dic vt dixi de rege ſcilicet quād oe ſt talis, quòd habet ciui-
tates ſub ſe, ſi tantū caſtra habet, debet confiteri illi ſacerdoti,
in cuius parochia principale habet dominium, alias domici-
lium, vel de eius licentia alteri, vt *c. noſtro.* Si in diuerſis, nec ap-
paret principale, vel caput Baronis, videtur quòd poſſit confi-
teri cuilibet, qui infra parochiam moratur. *ff. ad munic. l. aſſum-*
ptio. § pen. de paroch. c. fin. de foro comp. ex parte & tunc confiteatur
omnia cuilibet, aut de licentia Epiſcopi vnum ſibi eligat con-
feſſorem, ne contingat diuidi confeſſionem, quod fieri nō de-
bet, vt dixi *in q. qualis debet eſſe cōfeſſio.* & ſi caſtra vel domilia ſint
in diuerſis Epiſcopatibus ab vtroque Epiſcopo licentia impe-
tretur, *arg. c. pro illorum. § ſi vero clauſtralis de ſentent. excom.* vel re-
curratur ad metropolitanum. *de deciſ. quoniam de foro comp. ſanè.*
Si ſit diuerſarum prouinciarum, recurratur ad primatem, vel
ad Papam. de iure patronat. nullus. Tutius tamē eſt recurri ad
Papam, quia illud eſt ſine dubio. *9. q. 4. cuncta per mundum & c.*
per principalem & quinque, in quibus communiter iſti peccant,
139 ponit Hoſtienſ. *in d. §. cui confitēdum in §. ver. cui Procer.* † Cui mi-
les? Planum eſt, quod ſacerdoti ſuo, vt *hic in c. noſtro.* In quinq;
enim communiter excedunt ſecundùm Hoſtien. *in ſumma, eo.*
140 *tit. in § cui confitendum ver. cui miles.* † Cui mercator? Dic, vt *ſu-*
pra & decem, in quibus communiter peccant mercatores, po-
nit Hoſtien. *in loco vbi ſupra in ver. mercator.* Cui ruſticus? Dic, vt
ſupra, & quatuor, in quibus communiter peccant ruſtici, po-
nit Hoſtien. in loco vbi *ſupra verſic. cui ruſtum* Quid autem ſi iſti
ruſtici in alienis parochijs hyemarent, vel æſtuarent non ani-
mo ibi remanendi, debent ab antiquo ſacerdote ſuo habere
licentiam. vide Hoſtien. in alio *ver. quod incip. ruſtici poſt ver. pue-*
141 *ri.* † Cui pueri? Dic vt *ſupra* & quinque, in quibus communiter
peccant pueri, vide per Hoſtien. *in ſæpe alleg. §. cui confitendum in*
142 *ver. cui pueri.* † Vltimò, quid de familia Epiſcopi vel Archiepi-
ſcopi, ſi ſint de alia diœceſi. idem videtur quod de familia al-
terius principis laici. Si de illa diœceſi ſunt, tunc debent confi-
teri proprio ſacerdoti, vel alteri de eius licentia, vt hic *in c. no-*
ſtro. & per eundem Hoſt. *in loco vbi ſupra, in verſ. quid de familia.* Si
vero vſque *ad cap. omnis vtriuſque ſexus.* non ſeruarunt hanc for-
mam, non credit Hoſtienſ. per hoc eos peccaſſe, ſi ſimpliciter
ſunt confeſſi cui voluerint: fecerunt, iuxta verbum Apoſtoli,
alter alterius onera portate: & confitemini alterutrum pecca-
ta veſtra, & orate adinuicem vt ſaluemini, *de pœn. diſt. 1. c. fin.* de
quo per Hoſt. *in d. § cui confitendum. verſic. quid de his. eſt verſic. fin.*
143 *illius §* Septimum erat principale, † quid ſit pœnitentia, Vnde
dicatur. Pœnitentia autem, ſecūdùm Auguſt. eſt quædam do-
lentis vindicta, puniens in ſe quod dolet commiſiſſe, *de pœnit.*
diſtinct. 3 pœnitentia eſt. Sed ſecundùm Ambroſ. & Gregor. pœ-
nitentia eſt mala præterita plangere, & plangenda iterum non
committere, *de pœn. diſt. 3. c. 1. & 6.* Et dicitur pœnitentia, quaſi
pœnam tenens, vel pœnę tentio à puniendo, ſecundùm Hoſt.
in § quid ſit pœnitentia, in ſumma, eod. titu. quia requiritur, quod
peccator in ſe ſemper puniat vlciſcendo quod commiſit pec-
cando: alioquin ſi paucis diebus quis pœnitentiam agat, de-
nuum ad peccata redeat, merito percutitur ſententia primi pa-
ſtoris ſcilicet Petri, *1. Petr. 2. c.* qui ſic ait, *Canis reuerſus ad vomi-*
tum. & ſus lota in volutabro luti, Prouer. 28. *de pœnit. diſtin 3 cap. 4.*
Si autem dicuntur. Vel dicitur pœnitentia à pœnitendo, ſecū-
dum Goffr. *in ſumma eod. tit.* faciunt multæ authoritates ſacra-
mentorum ad prædicta *de pœn diſtinct. 3. à principio. vſque ad §. ſed*
verba. circa principium 3. columna. Et occaſione ſuprascriptorum
verborum aliqui dixerunt, quod ſi quis veram pœnitentiam
egerit, nunquam poſtea peccat mortaliter, quod non eſt ve-
rum, quia prædictę authoritates, ſecundùm Hoſtien. non ſunt
diuerſa tempora, ſed ad illud tantum tempus, in quo quis agit
pęnitentiam, vel illo tempore, quo quis commiſſa plangit, alia

non committat, nec committere proponat, vt dicit Gratianus
in d. §. ſi verba. Vnde alia littera habet in diffinitione, vt plangē-
da interim non committat; & ideo dicit Iſid. Irriſor eſt & non
pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet: nec videtur Deum
poſcere ſubditus, ſed ſubſannare fratribus, multi lachrimas in-
deſinenter fundunt, ſed peccare non deſinunt. & Auguſt. *ma-*
nis eſt pœnitentia, quam inſequens culpa coinquinat, nec proſunt lamē-
ta, ſi replicentur peccata. Vnde Gregor. *quid prodeſt quod quis pecca-*
ta luxuriæ defleat. & adhuc ad auaritiæ æſtus anhelat. Si igitur eſtis
pœnitentes, & non irridentes, mutate vitam & mutate mores
& reconciliamini Deo. Sufficit ergo ad veritatem pœnitentiæ
commiſſa deplangere & firmiter in animo proponere alia non
committere, quæ ſi committantur, apparet nunc quod prima
pęnitentia nō fuit perfecta, nec prodeſt ad ſalutem, niſi homo
per aliam pœnitētiam reparetur, vt probat Gratianus per mul-
ta dicta ſacramentorum ab illo §. *ſed verba ſuperius inducta,* vſq;
ad § *quod frequenter pœniten. & c. adhuc inſtant. & ſeq de pœn diſt 3.*
Dixi, quid ſit pœnitentia. † Sed quæro, quid ſit confeſſio. Au- 144
relius Auguſt. *in lib. de pœn.* diffinit *actum eſſe, per quem morbus la-*
tens ſpe veniæ aperitur. Peccatum enim quod eſt morbus animæ,
aperitur ſacerdoti, datque veniæ ſpem, cum eſt canonicè facta
confeſſio. Cuius confeſſionis duplex eſt forma: vna implicita
& generalis, altera explicita, & ſpecialis. Generali vtitur ſacer-
dos, cum eſt miſſam celebraturus. Specialis eſt, quæ ſpecialiter
& ſigillatim de peccatis fit ſacerdoti. De effectu vtriuſque po-
ſui, cum tractaui de quibus peccatis confitendum ſit, quia per
generalem remittūtur venialia, per ſpecialem mortalia. Octa-
uum principale ſequatur † quæ & quot ſunt actiones pęniten- 145
tiæ, ponit Aug. tres & etiam Hoſt. *in ſumma, eo. tit. § qua & quod*
ſunt. Prima eſt, quæ nouum hominem parturit, & hæc fit ante
baptiſmum: niſi enim baptizatum, ſubaudi adultum & diſcre-
tum pęniteat vitæ veteris, nouam vitam inchoare non poteſt.
c. quidam de apoſt. recipit tamen talis caracterem, licet non gra-
tiam Spiritusſancti, vt *de baptiſ. c. maiores.* Ab hac pœnitentia & fu-
rioſi continui, quia non poſſunt vti libero arbit. excuſantur, vt
per Hoſtien. *in ſum. de bapt. § quis ſit effectus.* Secundus actus pœ-
nitentiæ eſt, quam quis facit poſt baptiſmum de peccatis mor-
talibus vt *in quæſt. præced.* quæ pœnitentia agitur de his, quæ lex
decalogi continet, & dixi *in quæſt. 3.* & de quibus apoſtolus ait,
ſi vos ipſos iudicaremus, non quippe à domino iudicaremur. & ſecun-
dum Gregor. *aut homo in ſeipſum pœnitens punitur, aut Deus iudi-*
cans eum hominem percutit. Tertia actio eſt pœnitentia quæ agitur
pro peccatis venialibus quæ humanam fragilitatem, quamuis
parua, tamen crebra ſubripiūt, quæ ſi collata in nos fuerint, ita
nos grauabunt & opprimient, ſicut vnum graue peccatum dixi
in 3. quæſt. vbi poſui exemplum, & allegaui de naue fluctuante,
propter hoc neceſſe eſt, vt orationes & ieiunia inuigilent. In
gloſſ. dum dicimus, & dimitte nobis debita noſtra, manife-
ſtamus nos habere peccata, quæ nobis dimittantur, atque in
his verbis humiliantes animas noſtras, quotidianam quo-
dam modo agere pœnitentiam, non ceſſamus: probantur hęc
de pœnitent. diſtinct. 1. tres actiones, & cap. ſequent. & de conſecrat. di-
ſtinctio. 4. tunc valere. & cap. agat. & ne quod abſit, & cap. ſine pœni-
tentia.

Nunc ſatis propriè quæſt. nonę principali locus accommo-
datur, vt in ea videatur, † quibus & quot dictis ad pœnitentiā 146
properandum ſit. Et dic, quòd tribus. Prima eſt cordis contri-
tio, ſecunda oris cōfeſſio, tertia operis ſatisfactio. Vnde Chry-
ſoſtomus *de pœnitent. diſtinct. 3. cap. perfecta.* Perfecta pœnitentia
cogit peccatorem omnia libenter conferre, in corde contere-
re, in ore confiteri, in opere tota humilitate proficere, & iſta
pœnitētia eſt fructuoſa, quia tribus modis Deum offendimus,
delectatione cogitationis, impudentia locutionis, & ſuperbia
operis, vt contraria contrariis curentur. Primæ opponitur cō-
tritio, ſecundæ opponitur oris cōfeſſio, tertiæ opponitur ope-
ris ſatisfactio, *regu. omnis res. de regu. iur.* hæc tria ſecundùm Ho-
ſtienſ. & Goffr. ſunt tres mortui, quos Dominus legitur ſuſci-
taſſe, filiam archiſynagogi infra domum, ecce peccatum cogi-
tationis, quia ipſam intus inuenit, *de pœnitent. diſtin. 1. §. non ſunt*
hæc. & cap. quem pœniter. in fin Filium viduæ ad portam ciuitatis,
ecce peccatum locutionis. *de pœnit. diſtin. 1. c. fleat.* Lazarum in
ſepulchro iam fœtentem. Ecce peccatum operationis *de pœni-*
ten. diſtinct. 1. quantumlibet. & not. quod puellam verbo, puerum
motu, Lazarū cum fremitu, quia dominus infremuit clamo-
re & lachrimis ſuſcitauit Lazarū, de his tribus dictis loquitur

Moyſes dicens, Deus Hebręorum vocauit nos, vt eamus viam
trium dierum in ſolitudine & ſacrificemus Domino Deo no-
ſtro, ne fortè accidat nobis peſtis aut gladi⁹, id eſt, culpa in prę-
ſenti & pœna in futuro. In hoc tridno quæſiuit Virgo Glorio-
ſa filium ſuum & inuenit: hæc eſt ſcala cum tribus gradibus,
quam vidit Iacob erectam à terra vſque in cœlum, & dominũ
innixum ſcalæ. Iſte nixus eſt propter tria. Primum eſt vt domi-
nus fortis gigas verè pœnitentem & ſcalam ſcilicet pœniten-
tiam fortiter ſuſtineat. Secundum, cum forte laborauit & fati-
gatus fuerit in ipſum reſpiciat, iuxt. Pſalm. *Iacta cogitatum tuum
in dominum, & ipſe te enutriet.* & Matthæ. 11. *Venite ad me omnes,
qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Et Auguſtinus pro-
iice te in Dominum: non enim ita eſt crudelis, vt ſe eripiat &
te cadere permittat. Tertiũ, vt vſque ad cacumen ſcalæ aſcen-
denti manum porrigat & ipſum ſuſcipiat & cum tripudio in
ſua gloria inducat & gaudere ſempiterne faciat. Prima igitur
dicta eſt contritio, circa quam cadunt quatuor, quid ſit con-
tritio, quæ inducant contritionem, qualis debet eſſe contri-
147 tio, & quis ſit effectus contritionis. † Contritio ſecundũ Theo-
logos & canoniſtas, vt inquit Hoſtien. *in ſumma, eod. tit. §. quib.
& quot dictis*, eſt à malo ad bonum, à Diabolo, ad Deum con-
uerſio. Vnde Ioël 2. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro.* Vnde
conuerſio eſt cordis vndique verſio, *de pœnit. diſtinct. 1. conuerti-
mini.* Vel ſic contritio eſt pœnitentis peccaſſe dolor verus at-
que continuus cum propoſito abſtinendi, confitendi & ſatiſ-
faciendi ſponte ſumptus: & dolor, ſecundùm Bernardum, de-
bet eſſe triplex: acer, acrior, acerrimus. Acer, quia Deum no-
ſtrum creatorem offendimus. Acrior, quia patrem cœleſtem,
qui nos paſcit, impugnamus. Acerrimus, quia redemptorem
noſtrum, qui nos proprio ſanguine redemit à peccatorũ vin-
culis & æterna damnatione, iterum crucifiximus. Et de tribus
debemus dolere, de commiſſo peccato, & de omiſſo bono, &
148 de amiſſo tempore, † quæ autem inducant contritionem, ſunt
iſta, cum amaritudine, & dolore continuo recenſere & cogita-
re ſua peccata. Vnde Ezech. *recogitabo tibi omnes annos meos in
amaritudine animæ meæ.* Secundum toto corde & animo pœni-
tere & pudere, Deum & proximum offendiſſe. Iob, *res dignas
confuſione agunt.* Naum 3. *Reuelabo omnia pudenda mea in facie tua.*
Tertium turpitudinem peccati conſiderare, & deteſtari, pro-
pter cuius vtilitatem homo vilis eſt factus & abiectus, Ioan. 5.
qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. & Seneca, *ſi ſcirem Deos ignoſ-
cituros & homines ignoraturos, non tamen vellem peccare propter vi-
litatem peccati.* Quartum eſt timor ſententię damnationis æter-
næ. ideo dicit Hoſtienſ. *in §. prealleg.* & fuerunt verba Hieron.
*Quoties diem illum conſidero, toto corpore contremeſco, ſiue bibo, ſiue
comedo, ſiue aliud facio, ſemper illa tuba terribilis videtur intonare au-
ribus meis, Surgite mortui, & venite ad iudicium.* & Gregor. *de pœn.
diſtinct. 4. ſi iuſtus. quid faciet virga deſerti, vbi concutietur cedrus pa-
radiſi.* Quintum timor gehennæ. Apocal. 19. *Apprehenſa eſt be-
ſtia & cum illa pſeudopropheta, & qui acceperunt characterem beſtiæ,
& qui adorant eius imaginem, miſſi ſunt in gehennam ignis.* Sextum,
dolor de amiſſione pœnitentiæ cœleſtis, Apocal. 3. *Tene quod
habes vt nemo accipiat coronam tuam. 16. Beatus qui vigilat & cuſto-
dit veſtimenta ſua, ne nudus incedat, & videat turpitudinem eius.* Se-
ptimum, dolor de multiplici offenſa creatoris, vt *ſupra* dixi in
diffinitione, quid ſit contritio. Octauum ſpes veniæ, qua re-
mittitur peccatum. Spes gratiæ, qua bene operamur. Spes glo-
riæ qua remuneramur. Apocal. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo, ſi
quis audierit vocem meam & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad il-
lum, & cœnabo cum illo & ille mecum: & dabo illi edere de ligno vitæ,
& ſedere mecum in throno meo.* & præcurſor Domini ſanctus Io-
annes Baptiſta in principio ſuæ prædicationis clamat, *pœni-
tentiam agite.* Subaudi ſecuri de de præmio. Vnde ſequitur,
appropinquabit enim regnum cœlorum. & Matth. 8. *Non ve-
ni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. reuertere igitur Suna-
mitis.* Cant. 6. id eſt, anima captiua propter peccatum immun-
dę cogitationis, turpis locutionis, prauæ operationis, obſtina-
tæ conſuetudinis, quæ quatuor purgantur cordis contritione,
oris confeſſione, operis ſatisfactionis, bonæ vitæ conuerſa-
tione, & continuatione, quia qui perſeuerauerit vſque in fi-
nem, hic ſaluus erit. Noli igitur deſperare cum Cain, quia plus
poteſt Deus dimittere quàm tu peccare. Sed neque cum Ori-
gene nimium præſumas de Dei miſericordia. Sed granum, id
eſt, animam tuam & cogitationem tuam pone inter duas mo-
las, ſcilicet, timoris & miſericordiæ conteras, vt ex farina ſic
trita, ventilabro diſcretionis mundata, aqua lachrymarum
commixta, bonum panem & delectabilem in clibano cordis,
igne charitatis decoctum, pares & offeras hoſpiti tecum cœ-
nare cupienti & ad oſtium pulſanti, *vt Apocalyp. 3. preallegat.* † 149
Qualis debet eſſe contritio, & qui dicuntur verè contriti, illi
quibus tanta mentis contritio, quòd ſingillatim & cum pu-
dore peccata ſua recogitant & ſe peccaſſe dolent amarè, &
ſunt in continuo propoſito abſtinendi, confitendi & ſatisfa-
ciendi, qui autem peccati diſplicentia quadam ac dolore le-
ui, nec continuo, ſed aliquando mouentur, hi, non contriti,
ſed attriti nomine appellantur. Debet enim eſſe contritio cõ-
tinua & vniuerſalis de omnibus peccatis, nec ſatis eſt pecca-
torem dolore moueri, niſi doleat & dolendo perſeuerat quòd
acriter & continuè doleat, vt ſecundùm Auguſtinum *ſicut pec-
catum magna delectatione peccauimus, ita dolore non ſemper doluiſſe
dolentiſſimè ac ingenti dolore dolendo nos peccaſſe pœniteat.* & ad i-
ſtud Ezech. 7. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine a-
nimæ meæ.* & in Pſalm. *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, &
lachrimis meis ſtratum meum rigabo. quoniam in flagella paratus ſum
& dolor meus in conſpectu meo ſemper.* Doleat igitur ex fide, & do-
leat non ſemper doluiſſe, *de pœnitent. diſtinctione tertia, capitulo ſi
Apoſtolus. in fin.* Ex his manet ſatis clarum, quis ſit effectus con-
tritionis ex vi nominis, quod debet eſſe conſequens rebus.
Inſtitut. de donat. §. eſt & aliud. 21. diſtinctio. cleros de prabend. cum,
ſecundum Apoſtolum. Et dicitur contritio, quaſi ſimul ex to-
to tritio: quod paſſiuè & actiuè poteſt intelligi, quia totum cor
ſeritur & ſcinditur per nimiam anguſtiam doloris & ita co-
gitatione, quæ accepit conuerſus & contritus contra ipſa pec-
cata, Ioël 2. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta, de pœnitentia
diſtinctione prima, capitu. ſcindite.* & in Pſalm. *Sacrificium Deo ſpi-
ritus contribulatus, de pœnitent. diſtinctione prima. in principio.* Pun-
ge igitur & percute cor tuum ſpinis, clauis, & lanceis, quibus
pro te CHRISTVS fuit paſſus, actiue, quia contritio tanquam
fortiſſima machina conterit totam congeriem peccatorum,
diminuit laqueos diaboli, vt in Pſalm. *Laqueus contritus eſt, &
nos liberati ſumus.* Deſtruit carcerem infernalem, eneruat vires
dæmonum, quæ omnia poſſunt denotari in Samſone, vt dicit
Hoſtienſ. *in ſumma, eodem titulo. §. quibus, & quot dictis. verſiculo.
Item quia deſtruit carcerem.* Hæc reparat muros Hieruſalem,
quos deſtruxerat Nabuchodonuſor, id eſt, Diabolus, in Pſal.
Benigne fac domine in bona voluntate tua Syon, id eſt, contritione
à te ſolo gratis data vel danda. Syon, id eſt, animæ tuæ, & ſic
ædificentur muri Hieruſalem, id eſt, in patriam cœleſtem trã-
ſibis. Effectus ergo veræ contritionis eſt, quia mondat ani-
mam à reatu culpæ, liberat à pœna gehennæ, ab horrenda dę-
monum ſocietate, à viliſſima peccati ſeruitute, reſtituit bona
ſpiritualia, quæ homo amiſerat per peccatum ſocietatis in ſpi-
ritualibus, & communionem bonorum Eccleſiæ, de filio iræ
filium gratiæ reddit, de filio Diaboli filium Regis altiſſimi, hę-
redem Dei, & cohæredem CHRISTI nos fecit, & ſic ædifican-
tur muri Hieruſalem, id eſt, ad ſanctam Dei cœleſtem, & ſan-
ctiſſimam ciuitatem tranſuolamus. His taliter decurſis circa
contritionem, quæri conſueuit, dubitatur, vtrum ſola con-
tritione ſine confeſſione peccatum deleatur, hoc pleniſſime
diſputat Gratianus pro, & contra, *de pœnitent. diſtinctio. prima.*
& gloſſ. *circa principiũ. ibi* multa ſcribunt, variæ ſunt opinion.
† quidam, quòd ſola contritio non ſufficit, vbi adeſt ſacer- 150
dos, *de pœnitent. diſtinctio. prima. capitul. fina.* Secunda opinio,
quòd immo ſit remiſſio, ſed conditionalis in caſu quòd confi-
teatur & ſatisfaciat, *argument. capitu. ſanè. in fine. de pœnitent. di-
ſtinctione. 3.* Tertia quòd ſufficit ſola contritio, ſi facultas non
ſuppetit pœnitendi, *argument. 15. diſtinctio. due.* Gratianus ſcri-
pſit hoc lectoris arbitrio relinquendum, *de pœnitent. diſtinctio.
prima auctoritatibus quibus.* Quarta quòd per contritionem ſo-
lam non deletur peccatum: nam ſicut tribus modis Deum of-
fendimus, corde, verbo & opere, ſic tribus modis debemus
ſatisfacere, ſecundùm quòd innuit Chryſoſtomus. *de pœniten.
diſtinctione tertia. perfecta.* Et authoritates, quæ innuunt, ſola
contritione peccata deleri, non obſtant, quia intelliguntur
cum oris confeſſione articolus neceſſitas excludat, ſcilicet,
cum quis verè conteritur, ſed morte præuenitur, vel alio iuſto
impedimento conteri vel ſatisfacere impeditur. Hugo tenuit
quòd ſola cordis contritione in adulto, ſi verè conteritur, &
proponit de cætero non peccare, & de commiſſis confiteri &
ſatisfacere, & ſi poſterior confeſſio & ſatisfactio no ſequatur,
pecca-

Digitized by Google

peccatum iam dimiſſum in contriōne noo reddit, peccat ta-
men mortaliter is, qui poteſt confiteri & ſatisfacere, & ad hoc
non facit. hic intelligit *de pœniten. diſtinct. 1. magna*. Et authori-
tates inuentas peccata non dimitti ſine confeſſione & operis
ſatisfactione, intelligi debent de confeſſione interiori, quæ
eſt recognitio peccati in mente ſua, vel propoſitum confiten-
di, vel gratia qua hic homo diſponitur, vt doleat de peccato &
proponat in mente confiteri & ſatisfacere, ſi locus & tempus
151 affuerit, † & idē intelligit de ſatisfactione interiori, quæ eſt do-
lor interior & amaritudo animæ de peccato commiſſo, & vt
abſtinere proponat, *de pœnitent. diſtinctio. 3. ſatisfactio. capitulo ſi
Apoſtolus. & diſtinctio prima. §. his verbis*. Huic opinio. communi-
ter ſolet opponi, ex quo ſola contritione deletur peccatum, ad
quid eſt opus oris confeſſione, & ſatisfactione. Reſpondetur
quòd ſunt neceſſaria ad humilitatem, & iuſtitiam exercen-
dam, *de pœnitent. diſtinct. tertia. productor.* & vt ſatisfaciat Eccle-
ſiæ quæ læſa eſt ex peccato. Hanc vltimam tenet Hoſtienſ. in
§. *quibus. & quot. verſicu. hec vltima, & dicit illam celebrem & com-
muniorem*. Non tamen intelligas, ſecundum ipſum, quod ipſa
152 contritio peccata dimittit, † ſed ex ipſa contritione gratia Dei
omnia liberaliter condonat. Vnde Ambroſ. *Verbum*, id eſt, fi-
lius Dei, *tollit peccata mundi: & de pœnitent. diſtinct. prima verbum*.
Et Auguſtinus *nemo tollit peccata mundi, niſi ſolus Chriſtus, qui eſt
agnus tollens peccata mundi, de pœnitentia diſtinctio. quarta capitulo
nemo tollit. alias de conſecrat. diſtinctio. quarta*. & quod dicitur, er-
go peccata dimitti cordis contritione, cum præcedat inte-
rior contritio, intellige in omnibus gratia Dei præueniente.
Vnde verſus.

Quicquid habet meriti, præuentrix gratia donat.
Nil Deus in nobis niſi ſua dona coronat.

De conſecrat. diſtinct. 4. gratia. Deuteronom. 5. & Exod. 20. Vn-
de peccati remiſſio eſt attribuenda gratiæ Dei, quę eſt cauſa
cauſſæ. Naturaliter enim præcedit gratia contritionem, con-
tritio ſequitur: nam dilectio Dei præcedit, quoniam qui gra-
tiam habet, diligit Deum. Inde ſequitur contritio, quoniam
qui diligit Deum, conteritur quòd Deum offendit. Et ex hac
contritione ſequitur peccatorum remiſſio, vt hæc probantur
de pœnitent. diſtinctio. 1. omnis, qui non diligit Deum, in morte manet.
Iuann. 1. & 3. & iſta dilectio Dei eſt charitas in Deum, quæ eſt
fons viuus, cui non communicat alienus à fide, id eſt, qui non
habet fidem in Deum. Spiritus ergo gratiæ dat fidem, quæ et-
iam non petita à Deo conceditur, vt & huiuſmodi pœnitenti,
& alia concedantur: nam fides non in libero arbitrio tantum,
ſed donum Dei, *de conſecrat. diſtinctio. 4. cap. gratia*. charitas ergo
per fidem operatur, quæ charitas eſt via ad contritionē & pec-
catorum remiſſionem, ſicut ſine via nemo perueniet quo ten-
dit, ita ſine charitate, quæ via dicta eſt, ambulare non poſſunt
153 homines, ſed errare. † Sine ergo charitate, veram contritionē
non poſſunt homines habere, *de pœnit. diſtinct. 2. §. 1. ergo ſi chari-
tas & cap. præcedente, & §. cum ergo, qui criminaliter peccat. & cap. ſe-
154 quen.* † Quid ſit charitas, ſunt multa iura, *de pœnitent. diſtinctio. 1.*
Proſper ita diffinit, Eſt recta volūtas ab omnibus terrenis ſem-
per auerſa inſeparabiliter Deo iuncta, vnita igne quodam
Spiritus ſancti, à quo eſt & ad quam refertur incenſa. Inquina-
menti omnis extranea, corruptionis inſcia, diuinæ contem-
plationis anxia. Et multa alia dicit Proſper. Vide per Hoſtien.
in præalleg. §. verſic. Proſper. charitas eſt. vide *de pœnit. diſtinct. 2.* Cha-
ritas eſt, vt mihi videtur, & in multis *cap. quæ incipiunt, charitas*.
Et quod dictum eſt quod ſolus Deus dimittit peccata, non ex-
cludas patrem, nec Spiritum ſanctum, *de conſecrat. diſtinct. 3. om-
nis in fin. & diſtin. 4. quoniam. circa medium* & pro veritate vltimę
opin. vide exemplum Lazari, quem Dominus prius ſuſcitauit
dicens, Lazare veni foras, deinde viuus egreſſus fuit à diſcipu-
lis abſolutus. 11. *quæſt. 3. tunc vera*. Patet etiam per decem lepro-
ſos, qui in via mundati ſunt antequam ad ſacerdotes veniſ-
ſent. Patet etiam de leproſo, quem Dominus à lepra munda-
uerat, poſtea percepit ſecundùm legem offerre ſacrificia. *de pœ-
nitent. diſtinct. 1. §.... Si autem cor verum*, ſecundùm Goffred. &
Rayn. & dic, ſecundùm Hoſtienſ. *in §. præallegat. quibus, & quot
155 dicitu, iuxta finem.* † quòd quilibet Chriſtianus peccans morta-
liter duplici vinculo ad ſatisfactionem aſtringitur. Vno quo
ad Deum ligatur in cōtritione remitti, alio quo ad Eccleſiam,
& hoc per confeſſionem & ſatisfactionem iniunctam & abſo-
lutione ſacerdotis relaxatur. hoc probant d. exempla. proba-
tur *in c. à nobis. el 4. de ſent. excom. §. 1. ibi, vinculum igitur, quo pecca-
tor ligatus eſt apud Deum in culpæ remiſſione ſubaudi per contritionem
obtentam*. Diſſoluetur illud autem quo ligatus eſt apud Eccle-
ſiam cum ſententia remittitur, ſubaudi vel cum à presbytero
abſoluitur relaxatur exemplo Lazari, vt ibi ſequitur. Sacerdos
igitur miniſter Dei ei cui iam Dominus per cordis contritionē
peccatum remiſit, ſatisfactionem imponit, & pœnam tempo-
ralem iniungit alleuiat vel remittit. Sed hæc intellige *de pœnit.
diſt. 1. multiplex. & c. quem pœnitet. in fi. & c. conſideret. in fin*. Domi-
nus ergo remittit æternam, presbyter temporalem pœnam. Et
not. tria circa hanc materiam, ſecundùm Hoſtienſ. Confeſſio-
nem, contritionem & mundationem. Confeſſio non eſt res ſi-
gni, ſed ſignum tantum ſcilicet contritionis. Contritio non eſt
res ſigni, ſcilicet confeſſionis, ſed eſt ſignum ſcilicet, munda-
tionis. Mundatio non eſt ſignum alicuius rei, ſed eſt res ſigni
tantum ſcilicet contritionis. Sicut in ſimili dicitur *de celebrat.
miſſ. cap. cum Marthæ. verſic. primum*. Secunda dicta eſt confeſſio.
Quid autem ſit confeſſio, dixi *in 7. quæſt. princip. in fin. ff. de con-
feſſ. l. certum*. Tertia dicta eſt operis ſatisfactio. Hanc vnuſquiſ-
que intelligit, quia peccatis tuis apud ſacerdotem omnibus,
recitatis & quorum fuit recordatio patefactis, quam tibi pœ-
nitentiam diſcretus confeſſor imponit, eam tu animo æquo
ſumas, ſeruaſque patienter & integre & obedienter implebis,
fruſtra enim eſſet facta confeſſio, ſi qua iniungitur pœnitentia
& ſatisfactio non ſit impleta.

Nunc ad decimam q. ſtilus conuertitur, & quæro, † an pœ- 156
nitentiam poſſit quis per alium adimplere. Dic, ſi loquimur de
confeſſione debet illam per ſe facere, non per nuncium, ſecū-
dùm Ioan. Andr. *hic, in verſic. per ſe. de pœn. diſt. 1. c. quem pœnitet. in
princ.* ſi ſit ſimplex poteſt per ſe confiteri per ſcripturam. 30. *q. 5.
qualis*. ſecundum Vinc. Vnde dicit Innoc. *hic*. quod ſi eſſet ſur-
dus vel mutus vel alterius linguæ, vel ſit æger, quod ſine peri-
culo non poſſet loqui, cōfitebitur per ſcripturam, vel per aliū:
pœnitentiam autem per alium poterit adimplere, ſi per alium
ſit adimplebilis, ſecundum But. *hic* & Ioan. Andr. facit *c. presby-
ter. 82. diſt.* & quod not. gloſſ. *in c. licet. de voto*. & dicit *hic* But. hoc
eſſe verum, quando ipſe, cui eſt pœnitentia iniuncta, non po-
teſt ipſam adimplere propter aliquod impedimentum ſuper-
ueniens, alias ſecus, per iſtum text. qui dicit, propriis viribus.
facit quod no. Innoc. *in d. c. licet. in 3. glo* cuius dictum poteſt in-
telligi in pœnitentia non afficiente perſonam, vt puta ſi eſſet
dare eleēmoſynam, vel pecuniam expendere in redemptionē
captiuorum: non enim videtur referre, an per ſe, vel per alium
faciat. Si vero eſſet pœnitentia in ieiuniis, in orationibus & pe-
regrinationibus, vigiliis, flagellis afficientibus perſonam, in il-
lis, niſi iuſta cauſa ſubſit, nō poteſt fieri executio per alium: nā
iſta requirunt induſtriam perſonæ, & pœnitentiarius videtur
elegiſſe induſtriam, vt magis propter afflictionem corporalem
corporaliter ſumptam peccator magis retrahetur à peccato.

Vndecima erat q. an quis per nuncium poſſit ſacerdoti cō-
fiteri. & expedita fuit *in princ. præced. quæſt.*

† Duodecima erat q. notabilis, quo tempore ſit ſuſcipiendū 157
Euchariſtiæ ſacramentum. text. noſter ſuperius ſoluerat, quod
ſemel in anno debet vnuſquiſque Chriſtianus confiteri, ſaltē
vt dixi *in 5. q.* & intelligit Ioan. Andr. *hic in verbo, ſaltem*, ac ſi di-
cat, quia ſæpius homo cadit, ſæpius deberet facere, *de pœn. diſt.
3. ſepties*. ſaltem faciat ſemel in Paſcha. Vel intellige, ſecundum
eum, de his qui poſtquam pœnitentias egerunt, non peccaue-
runt mortaliter, quibus *hic* in cap. noſtro conſulitur, licèt non
ſint in peccato mortali, tamen ſemel confiteantur, quia non
debent ſe nimium aſſecurare. *5. diſtinctio. ad eius*. Vel loquitur de
his, qui peccant, quia ſemel ſaltem in anno, & per hoc ſentit,
quòd ſtatim, cum peccauerunt, debent confiteri, licet aliqui
dicant poſſe vſque ad annum differre, ſed non eſt ſecutum, &
ideo intellige, vt dixi *in 5. quæſtio*. ſtatuitur tamen ſpecialiter in
monachis, vt prima dominica cuiuſlibet menſis communica-
re debeant, *clem. ne in agro. §. ſanè. de ſtatu regu.* poſtea text. noſter
ſubiungit quod ad minus in Paſcha reuerenter ſuſcipiant Eu-
chariſtiæ ſacramentum. Aduerte, apud plures religioſos dubi-
tatur, an in Paſcha, an in cœna Domini ſuſcipiendum ſit reue-
renter ſacratiſſimum corpus. text. eſt *in ca. & ſi non frequentius, de
conſecr. diſt. 2.* allegatus in glo. noſtra, dicit quod ter in anno ſu-
mi debeat, in Paſcha, in Pentecoſtē, & in Natali Domini. Tex.
ibi ſequens incipit, In cœna domini, quòd viſus eccleſiaſticus
demonſtrat, in cęna Domini Euchariſtiam ſumi, dicit gloſ. *ibi*,
ſi olim, hodie non. Sed monachi hoc faciunt. ita *ibi* dicit gl. de

monachis prouiſum eſt *in clem. ne in agro, præalleg.* dubium eſt in
aliis religioſis. gloſſ. *in illa clem.* dicit quòd honeſtum eſſet dila-
tare illam clemétinam ad omnes religioſos tam monachos ni-
gros, quàm alios, quia in principio loquitur de nigris: religioſi
enim omnes ſeruãt quòd in cœna Domini ſumunt omnes Eu-
chariſtiam. Dubium remanet, quid de laicis, littera noſtra vi-
detur hoc determinare, quia in Paſcha: ſed certè non deberet
induci diſparis ritus obſeruantia inter religioſos & ſeculares,
argum. cap. quoniam de vita & honeſta cleric. & videtur confuſio
quodammodo religioſorum, alias religionis Chriſtianę diuer-
ſitatem inducere inter laicos & clericos, nulla oſtenſa ratione,
158 *argumen capit. quam ſit. de Iuda.* † maxime cum omnis Chriſti a-
ctio, ſit noſtra inſtructio. *capit. ſignificaſti. de electio.* facit text. *in
capitu. qui paſſus. verſicul. ecce de conſecrat. diſtinctio.* 2. vbi vnicum
corpus Chriſti ſumimus, vt ſimul omnes vnam fidem, vnam
ſpem, vnamque ſimul teneamus & diligamus charitatem, er-
go vt euidentius hoc demonſtretur, conuenientius eſt, vt inter
nos & eccleſiaſticos iſta non notetur ritus differentia. Et per-
ſuadet *ibi* text. ſequens, qui incipit, *cum frangitur hoſtia*, dum
ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quàm
dominici corporis in cruce immolatio, eiuſque ſanguinis de
latere effuſio deſignatur. Et eſt dictum Proſperi *in libr. ſentent.*
& facit illud Euangelicum, quotieſcunque hoc feceritis in
meam commemorationem, mortem Domini nunciabitis. ad
159 hoc faciunt multa iura *de conſecratio. diſtinctio.* 2. † Sed ſignum
conuenienter præcedit ſignatum, vt dixi *in fine 9. quæſtione capit.
ſignum. capitu. ſacrificium. capitul. ſpecies. de conſecratio. diſtinctio.* 2.
capit. cum Martha. verſicu. 1. de celebratio. miſſar. ſicut dicimus ma-
terialiter, quòd coruſcatio & fulgur pręcedit ſagittam ventu-
ram à cœlo: ita conuenientius videtur, quod cũ Deus & Chri-
ſtus Dominus noſter filius patris per ſacramentum tale nota-
uerit & ſignificauerit mortem ſuam, tunc de proximo ſubſe-
cuturam, & illa die inſtituit tale ſacramentum, ita proportio-
nabilius & conuenientius ſatisfacient Eccleſiæ ſumẽdo in do-
mini cœna: & cum mors Chriſti tanquam doloroſa per tale
ſacramentum nuncietur reſurrectio, notat & ſignificat gau-
dium, vt cantat tota Eccleſia. Hæc dies, quam fecit Dominus,
potius vt videamur paſſionem Chriſti & mortem deplangere,
conuenit magis cœna Domini quam in Paſcha, & Paſcha, id
eſt tranſitus, ideo ante diem, qua fecerit tranſitum ad patrem,
id eſt, veniret ad mortem. Deinde vita reſurgeret ſanctificauit
hoc ſacramentum Euchariſtiæ, ideo conuenientius in cœna
Domini adduco text. *in capit. quia corpus de conſecratio diſtinctio.*
2. quia corpus aſſumptum ablaturus erat ob oculis & ablatu-
rus ad ſydera, neceſſarium erat vt die cœnæ ſacramentum no-
bis corporis, & ſanguinis conſecraret. Ad huiuſmodi ergo ſig-
num euidens conuenit magis in cœna, quàm in Paſcha, & fa-
cit dictum Ambroſ. tranſumptiue, *in capitul. ſi quotieſcunque. de
conſecratio. diſtinctio.* 2 ſi quotieſcunq; effunditur ſanguis Chri-
ſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo igitur ſem-
per accipere qui ſemper pecco & ſemper ſumere medicinam:
ideo ſi non cado vſque ad Paſcha, non puto quem peccare, qui
non communicat in cęna Domini vel in Paſcha, licet puto eſ-
ſe tutum ſumere etiam in cœna Domini vel Paſcha, *per capitulũ
ſi non ſunt, de conſecratio. diſtinctio.* 2. vbi dicitur, ſi non ſunt tanta
peccata vt quis excommunicetur, id eſt, digna mortali pecca-
160 to, non debet ſe à medicina corporis ſeparare. † Et quia non
debet quiſque fidelis differre confeſſionem peccatorum & ſi
diſtulerit, debet ſaltem ſemel in anno confiteri, vt dixi *in prin-
cipio. huius quæſtio. & in capitul. noſtro.* eodem modo dico, quòd
non debet differre ſuſcipere Euchariſtiam, *dict. capitu. ſi quoties.*
& ſi differo ipſam aſſumere, quando pecco, dubitatur quando
debeo aſſumere. text. noſter dicit quòd ſumat reuerenter ad
161 minus in Paſcha, † pondero verbum, ad minus, qui eſt termi-
nus peremptorius & vltima meta ſtatuta ab Eccleſia, & ſic ter-
minus ad quem. Si igitur in Paſcha ſuſcipiat, magis ſatisfacit e-
dicto, quia quod pluris eſt, vtique tanti eſt, *ff. de regul. iuris. re-
gula quod pluris.* & facit etiam illud verbum, ſi non potes mihi
dare denarium, ſaltem commoda biſantem, eſt nomen dimi-
nutiuum denarij. Ita dico, qui accipit in Paſcha, diminutiuè
agit. Si igitur communicauit ante, quoties peccauit, fecit id
quod debuit: & ſi fecit id quod pluris eſt: ſi igitur plus is fecit,
dicitur feciſſe id, quod tanti eſt, id eſt, in Paſcha ſumpſiſſe.
Verum quia communis vſus fidelium eſt ſolum ſemel in anno
communicare Euchariſtiam, aliqui in cœna Domini, & aliqui
in Paſcha reſurrectionis, dico qui in cœna faciunt, mortem &
paſſionem Chriſti nunciantes, bene faciunt & ſatisfaciunt ec-
cleſiæ & conuenientius agunt. Sed quia non omnes habent il-
lam compunctionem & dolorem paſſionis Chriſti & mortis,
& ideo non poſſunt plangere mortem & paſſionem Chriſti &
illam annunciare per aſſumptionem corporis Chriſti & ſan-
guinis, nec poſſunt corde crucifigi cum Chriſto dolore ſuæ ſa-
cratiſſimę paſſionis, ſaltem, quia mors Chriſti nihil nobis pro-
fuiſſet, niſi fuiſſet reſurrectio, lætentur Chriſtum ſurrexiſſe à
mortuis, & ipſum iam reſurgentem, qui paulo ante mortuus
fuerat, deuotè gaudio ſuſcipiant ſincèro & lætentur in Domi-
no, quem aſſumunt, & quidem gaudere non poſſunt, niſi me-
mores ſint etiam ſuæ paſſionis. Concludo igitur diuerſo re-
ſpectu & gaudij, & doloris, & mortis, & reſurrectionis pro-
priæ deuotioni populum relinquendum. Dico tamen quod
in me ſentio, aliquando ſuſcepi in cœna Domini, tenens ma-
gis conuenire ſcripturæ, cùm die illa tantum ſacramentum in-
ſtitutum fuerit: Sed poſtea conſiderans quòd in die tali ſit ſer-
mo de corpore Domini & ſanguine, de cuius miraculis vide
in capitulo cum Martha. de celebratione miſſarum, de quo per to-
tum annum non habemus integram contemplationem, niſi
illa die, & in die corporis Chriſti. *clementin. ſi dictum de reliqu.
& venera. ſanctorum.* ſenſi me magis humilem ac contritum ad
Euchariſtiam in die Paſchæ, cùm vel ſtudio camerali, vel præ-
dicatorum doctrina præcedente ſermone, & ſtudio de corpo-
re Chriſti ad maiorem deuotionem & compunctionem du-
ctus fuerim, merito differre volui ad illam diem, in qua me-
mor fui, & paſſionis, & reſurrectionis Domini conſcientiæ &
deuotioni meæ reperi ſatisfactum, non ea diſtuli ratione, vt
magis putauiſſem conuenire illa die & magis ſatisfacere Ec-
cleſiæ illa die quàm in cœna Domini, ſed vt me magis paratum
ac purgatum in die Paſchæ reperirem. † & inter confeſſionem, 162
& Euchariſtiam tutum eſt facere interuallum, vt magis pecca-
ta plangi poſſint ante communionem aſſumendam, enim ip-
ſum corpus ſolum dari debeat vere pœnitentibus & confeſſis,
capitulo quod in te. ſupra eodem. & ad veram pœnitentiam mul-
tum confert poſt abſolutionem ſacerdotis plangere & pœni-
tentiam agere, cùm tunc quæcunque bona in ſtatu gratiæ per
nos facta proficiant ad ſalutem animæ, *capitulo quod quidam.
ſupra eodem. in gloſſ.* & tunc recipimus fructum pœnitentiæ, qui
fructus eſt Euchariſtia domini, hoc eſt recipimus & comedi-
mus crucifixum noſtrum. *capit. deuotam. & capi. quam Chriſto. 27.
quæſtio. 1.* gloſſ. *in d. capit. quod quidam. hanc quæſtio.* poſtea diſpu-
tando tetigi ipſi arguendo plenius pro, & contra, quam pono
in fine iſtius tractatus.

Sed quæro, † cum ſacerdos in altari recipit corpus & ſan- 163
guinem, quare laicis danda eſt pura aqua & vinum, & non ſan-
guis contra illud, quod legitur in Euangelio, qui non mandu-
cauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non ha-
bebit vitam æternam, in epiſtol. Iacob. 2. *& in capitul. cum Mar-
tha. de celebratione miſſarum. de conſecratio. diſtinct. 2. dupliciter. ca-
pit. Eccleſia. & capitul. hoc eſt*, vbi dicitur, incorporet hunc cibum
homo & potum, ſi vult vitam æternam habere. Reiteratur ibi,
& per hoc ſacramentum carnis & ſanguinis peccata relaxaret,
&c. quid eſt ſanguis non iam audiendo, ſed bibendo bene di-
diciſtis, & *in capitulo in calice. verſiculo, item quotieſcunque bibis, re-
miſſionem accipis peccatorum, & inebriaris Spiritu ſancto*, & Mat-
thæi 26. & Ioann. cap. 2. *accipiens calicem gratias agens benedixit
& dedit diſcipulis dicens, bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus.
de conſecrat. diſtinctio. 2. parte. & cap. verum ſub figura.* quare vide-
tur quòd nullus poſſit ſaluari, niſi Chriſti ſanguinem biberit.
Quidam dicunt quòd laicis non datur ſanguis propter peri-
culum effuſionis: & dicunt ſufficere, quod eis detur caro, quia
dicunt carnem non eſſe ſine ſanguine. Alij quòd per calicem
intelligitur mors, quam prælati & clerici tenentur ſuſcipere
pro Chriſto, quia ex officio tenentur vt hoc probatur ex ver-
bo domini. Nunquid poteſtis bibere calicem, quem ego bibi-
turus ſum? quaſi dicat, nonne poteſtis pati mortẽ, quam paſ-
ſurus ſum. & hoc probatur ex iſtis verbis, quòd per calicem in-
telligitur mors, & quòd prælati & clerici in ſacris ordinibus te-
nẽtur ipſam mortem ſumere pro Chriſto, cum ſint portio do-
mini, & ſpecialiter in ſortem domini vocati, 21. *diſt. cleros. & cum
ſecundum Apoſtolum. de præb.* Sed laici poſſunt mortem pro Chri-
ſto ſubterfugere, iuxta verbum Domini, ſi perſecuti fuerint
in vna ciuitate, fugite in aliam: & ſic ad hoc deſignandum &
ſigni-

Digitized by Google

ſignificandum clerici bibunt ſanguinem, & nõ laici, & ſic ſer-
164 uat Eccleſia. † Concilium Baſileenſe ad tollendum errores &
ſcandala Pragenſium, conceſſit illis, vt volentibus laicis com-
municare ſub vtraq; ſpecie, liceret & volentes non peccarent:
& ideo aliqui adhuc hodie de Pragenſibus communicant in
165 ſanguine, & aliqui non. † Sed nunquid ſi aliquis eſt ſuſpectus,
eo quia non communicat omni anno, nunquid poſſit cogi vt
communicet? Videtur quod non, quia communio Euchari-
ſtiæ non recipitur in peccato. Dic quod poteſt cogi vt faciat ſe
dignum, id eſt, vt pœniteat, *vt de pœnit. diſti. 2. capit. ſi quis intrat.*
vide gloſ. *in cap. vltim. 30. diſtin.* ita tenet *hic* Ioan. Andr. & Butr.
& cæteri.

166 Tertia decima ſubſequitur q. † quis dicatur proprius ſacer-
dos, cui quis debet cõfiteri. quæſt. iſta plene eſt expedita *in 6. q.*
in qua dixi, cui confitendum. Dicit tamen Ioan. Andr. *hic in ca.*
noſtro. quia proprius ſacerdos eſt ille, cui cura ſuæ parochiæ ſi-
ue parochialis ſuæ Eccleſiæ, ſit commiſſa, vt ſit rector vel vica-
rius, facit quod not. *in capit. 3. de offic. Archidiac.* & idem Hoſtiẽſ.
hic, qui deſcribit curam dicens, Cura eſt vigil, oneroſa atque
ſolicita cuſtodia animarum commiſſa alicui, vt curet ne pere-
ant, ſed ſaluentur, quæ competit ex lege ſiue commiſſione ca-
nonica aut conſuetudine vel præſcriptione per ſidem Apoſto-
licam non improbata: hæc ex diuerſis iuribus colligũtur. Vn-
de cum dicitur in diffinitione. Cura eſt vigil oneroſa & ſolici-
ta cuſtodia animarum, colligitur ex eo quod legitur & not. *in*
cap. intelleximus. §. ſin. de ætat. & qualitat. cap. pro humani §. 1. de ho-
micid. lib. 6. de offic. Archidiac. capit. 1. de offic. Archipresbyt. cap. 1. ſin. de
offi primice. c. vnico 8. quæſt. 1. in cap. qui Epiſcopatum. Poſtea ſubiun-
gitur in diffinitione, commiſſa alicui vt curet ne pereant, ſed
ſaluentur. *cap. cum ſit. de ætat. & qualitat.* & dic curet, ſcilicet, in-
ſtituendo in fide & moribus, nec non de vitiis fugiendis ac vir-
tutibus exercendis, & bonis operibus, vt patet 10 *quæſtio pri-*
ma placuit, capit. vt quiſque. de vita & honeſta. clericor. cap. vt clerico-
rum & cap. Deus qui verſic. Apoſtoli. ex quo ſequitur, ſi malè & ne-
gligenter curet, obligatur Deo, *argument. Inſtitut. de inutil. ſtipu-*
lat. § ſi quis alium capit. irrefragabili. 1. reſpon. de offic. ordina. cam ad
monaſterium. de ſtatu monach. § Abbas. Hæc ergo debent curari
prædictis modis, nec non viſitando, corrigendo, puniendo,
ſacramenta eccleſiaſtica exhibendo, *de electio. capit. dudum. cle-*
ment. 2. § in eadem. de tranſact. cap. venient. 1. reſpon. & in capit. noſtro.
§. ſacerdos. facit *capit. cum infirmitas. infra eodem.* habeat ergo ſem-
per hãc obligationem præ oculis, vt non reperiatur dormiẽs,
iuxta illud Pſalmiſtæ, *non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit*
Iſrael. Nec mirum, quia dicit B. Bernardus, *non dormitat, neque*
dormit qui Iſrael impugnat. & ideo presbytero curato dicitur
Prouerb. *6. cap. defixiſti apud extraneum manum tuam, illaquea-*
tus es verbis oris tui, te ipſum libera, feſtina, diſcurre: ſuſcita amicum
tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ, quod
ſi hæc diligenter ſeruaueris, eſto quod propter duritiem plebis non perfi-
ciat, tutus eris hæc probantur *27. diſtinctio ſit rector. & capit. Ephe-*
ſis. ſed non omittat ſeculare brachium inuocare, eſto quòd
peccatores ſine effuſione ſanguinis nequeat coarctare. *de ho-*
mic. capitulo poſtulaſti. Ex hoc fine ſequitur id, quod quæritur
167 *infra in quæſtione 28.* † an pœnitens, cui eſt iniuncta pœnitentia
à ſacerdote, compellatur illam adimplere. Videtur quòd ſic,
per prædicta, & ita tenet *hic* Ioannes Andreas *in verſic. ſtudeat,*
in nouell. & per cenſuram eccleſiaſticam compellendus eſt, vt
patet *de ſponſ. ad audientiam in ſin.* & vide quod latè *ibi* ſcripſi in
lectura mea, & tandem inuocabitur brachium ſeculare, ſi cen-
ſura eccleſiaſtica negligatur, quod verum dicit *hic* Ioann. An-
d. eas in peccato publico, ſecus in occulto. *6. quæſtio. prima. ſto-*
mua de ſimon. ſicut tuis. in ſin. & Hoſtienſ. & Butr. *ibidem*, & Car-
dinal. Florent. & ſic erit expedita 28. *quæſtio.* & adde *hic* quod
168 dico *infra 13. quæſtio. in ſin.* verum, quia dixi *ſupra*, † quòd paro-
chialis ſacerdos debet inſtruere ſubditos in fide & in minori-
bus, nec non de vitiis fugiendis & virtutibus bonis moribus
exercendis in fide addiſcenda, vt ſciant articulos fidei, qui no-
ta *in capitulo primo de ſumma Trinitate. & fide Catholica*: ſunt e-
nim 12. qui in ſimbolo continentur paruo, & ideo ſimbolum
dicitur, quia quilibet Apoſtolorum poſuit ſuum bolum. *Pe-*
trus princeps Apoſtolorum incapit, Credo, vſque ad verbum, *cæli &*
terra, incluſiuè. Secundus eſt Andreas, *Et in Ieſum Chriſtum fi-*
lium eius vnicum dominum noſtrum Tertius Iacobus maior, *qui*
conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine. Quartus Io-
annes Euangeliſta, *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, &*
ſepultus. Quintus Thomas, *Deſcendit ad inferos, tertia die reſurre-*
xit à mortuis. Sextus Iacobus minor, *Aſcendit ad cælos, ſedet ad*
dextram Dei patris omnipotentis. Septimus Philippus, *Inde ven-*
turus eſt iudicare viuos & mortuos. Octauus Bartholomæus, *Cre-*
do in Spiritum ſanctum Nonus Matthæus, *Sanctam Eccleſiam Ca-*
tholicam. Decimus Simon, *Sanctorum communionem, remiſſio-*
nem peccatorum. Vndecimus Thaddæus, *Carnis reſurrectionem.*
Duodecimus Matthias, *Et vitam æternam.* Tunc omnes dixe-
runt, *Amen.* Doceatq́ue etiam Eccleſię ſacramenta. vide gloſſ.
in capitulo veniens de tranſactio. Doceatq́ue Spiritus ſancti do-
na, quæ ſunt ſapientia, intellectus, conſilium fortitudo, ſci-
entia, pietas & timor Dei. † Donum Sapientiæ largè ſumptum 169
verſatur in cognitione Dei, experimentali, & conſiſtit actus e-
ius in ſuauitate Domini deguſtanda. Donum intellectus eſt
gratia intelligendi ſalubres ſignificationes ſignorum naturа-
lium & legis diuinæ, ſcilicet, Dei, ac aliarum ſcientiarum, quæ
ſub cognitione cadunt naturali. Sed intellectus à ſapientia
differt, quæ ſapientia inquantum eſt donum, eſt de creatore
tantum. Intellectus verò & creatorem & creaturam amplecti-
tur. † Scientiæ donum duplex habetur, aliud conſiſtit in intel- 170
lectu puro ſpeculatiuo: aliud in intellectu inclinato ab effe-
ctu. Donum conſilij eſt habitus animi expediens & dirigens
animum ad eligendum bona, & ad fugiendum mala. Donum
fortitudinis attenditur reſpectu ardui & laborioſi & difficilis.
Donum pietatis, ad diuinum cultum ſpectat. Donum timoris
eſt ſpecialiter ad fugam mali, ne perdat homo quod amat. Do-
ceatq́ue virtutes Theologales, & morales. † Theologicæ 171
ſunt tres, ſcilicet, ſpes, fides, & charitas. † Morales ſunt 172
quatuor, prudentia, iuſtitia, fortitudo, & temperantia. de his
Theologicis, & moralibus, vide per gloſſam, *in verſiculo virtu-*
tes, & ſequent. & in verſicul. ſanctorum, in clement. vnica, de ſumma
Trinitate. & fide cathol. & 28. quæſtio. 1. §. ex his. De donis Spiritus
ſancti habetur in Paulo & in Iſaia 11. *capit. princip.* Doceatq́ue
etiam opera miſericordiæ, & quæ ſunt temporales, & ſpiri-
tuales, dixi *in cap. inter opera. de ſponſ. in lectura mea.* Doceatq́ue
legis diuinæ mandata. Si quæris numerum, decem ſunt. Si
authorem, Deus fuit Moyſi in monte Synai, Dominus tabu-
las dedit: tres ex ipſis legibus ad ipſum Deum attinent, & ſep-
tem ad proximum attinent, quæ Deum inſpiciunt. † Prima ta- 173
bula de duabus tabulis continet Deum, quæ proximum ſecũ-
da reſpicit tabula. Prima lex primæ tabulæ, non habebis deos
alienos in conſpectu meo, & non facies tibi ſculptile ad ſimi-
litudinem omnium, quæ in cœlo ſunt, deſuper, & in terra de-
orſum: & quæ verſantur in aquis ſub terra non adorabis ea.
Secunda lex tabulæ, non aſſumes nomen Dei in vanum. Ter-
tia, ſanctifices Sabbatha. Secundæ tabulæ leges, Honora Pa-
trem & Matrem, non occidas, non mæchaberis, non furtum
facies, nõ loqueris aduerſus proximum tuum falſum teſtimo-
nium, non concupiſces rem proximi tui, non agrum, non vxo-
rem. Vide gloſſ. de his *in verſic. de pœnit. in verſicu. quid in omnibus.*
32. quæſtio. 7. Docebitq́ue multa alia, quæ dicam *in quæſt. ſequen.*
qualiter ſacerdos debet ſe habere erga confitentem. Sequitur
in diffinitione quæ cura competit ex lege ſcripta, ſiue iure cõ-
muni, ſicut patet in Epiſcopis, *de offic. ord. c. conquerente.* & præla-
tis, qui per electionem creantur, & etiam rectoribus eccleſia-
rum parochialium, ex quo ſunt authoritate ſui iudicis inſtitu-
ti, vt *in c. noſtro.* & legitur *in c. ſin. de cle. pere. de offic. ord. ſi ſacerdos. &*
c. cum ab eccleſiarũ. & c. ad reprimendum. de offi. ord. & de ſen. excom. c.
nuper. §. 2. & ſin. & dixi *in q. Cui eſt confitendum.* & hæc cura exten-
ditur ad habitantes infra limites prædictorum, † qua ratione 174
prouentus ſpirituales inde prouenientes percipiunt in vſus ne-
ceſſarios conuertendos, *de his quæ ſi. à præl. c. paſtoralis. & c. ſup. eo.*
de paroch. niſi obſtet conſuetudo, vide *hic* per Ioan. Andr. qui a-
lia proſequitur. Sequitur in diffinitione, vel cõceſſione cano-
nica, dic ab Epiſcopo generaliter vel ſpecialiter facta, ſicut pa-
tet in Archidiacono, *de offic. archid. c. 1. & archipresbyt. de offic. ar-*
chipresbyt. c. ſin. & in officiali ſuo. de inſti. c. 2. de app. c. Rom. 1. reſp. lib. 6.
& in Vicariis eccleſiarũ perpetuis. *de offic. vic. ad hæc.* vel ex cauſa
ad tẽpus conſtitutis. *de app. conſtit. de app. peruenit. de offi. ord. cũ vos.*
vel à Papa per priuilegium generale vel ſpeciale, vt patet, *& 2.*
diſt. c. 1. 25. diſt. c. 1. vide alia hic per Ioan. And. † Sequitur in diffi- 175
nitione, aut conſuetudine vel præſcriptione: nam & metropo-
litanus in ſua & etiã in aliena prouincia, & Epiſcopi in alienis
diœceſib. & etiã Abb. Archidiaconi & capellani & ſimiles iura
epiſcopalia & parochialẽ curã & ad hæc pertinẽtia, & inquãtũ

poſſunt iſta in eos cadere, & per conſuetudinē, & præſcriptio-
nem acquirunt, ſicut de cōſuetudine probatur in eo quod no.
de elect. dudum el 2 §. & tandem. de offic. ord. c. quam o. & ca duo ſimul.
& c irrefragabili. §. exceſſus de fer. comp. licet §. 1. & c. cum contingat.
de fer. comp. de appell Romana. & de offic. ord. c. Romana lib. 6 De præ-
ſcriptione probatur in eo quod legitur & no. *de præſcri. ex tranſ-*
miſſa. & c. auditis & c. veniens. & c. cum olim. de relig. dom. conſtitutus.
Aliqui tamen dicunt quod per conſuetudinem nō acquiritur
cura, niſi ſit conſuetudo per ſed. Apoſt. approbata, quod non
eſt verum, vide *hic* per Ioan. Andr. Sequitur in diffinitione, per
176 ſed. Apoſtol. non improbata. hoc ideo dicit, quia conſuetudo
non proficit, niſi ſit præſcripta & rationabilis. *de conſuet. c. fin.* &
vide *hic* per Io. And. quando indicetur rationabilis. Sed quan-
tum ad perſonam priuatam, reprobatur conſuetudo, vt quis
acquirat curam, vide *hic* Ioan. Andr. dixi *in q. Cui confitendum.*
ſub ver. Cui imperator. Et in præſcriptione talium bona fides &
iuſtus titulus requiritur, alioquin per Papam improbatur, vi-
de *hic* per Ioan. Andr. *qui allegat iura.*

177 Decimaquarta quæſtio eſt, † qualiter ſacerdos debet ſe ha-
bere erga confitentem, ponit Hoſt. *in §. qualiter ſacerdos debet ſe*
habere. Primo quærat, an ſit ſuus parochianus, ſi nō ſit ſuus pa-
rochianus, remittat, niſi in caſib⁹ de quibus dixi *in 6. q.* Cui cō-
fitendum. Si vero poteſt eum audire, tūc doceat illum de for-
ma confeſſionis & conſideret vnde eſt, vbi fuit nutritus & vbi
cōuerſatus, ſi videat idiotam vel ſimplicem, doceat Pater no-
ſter, Aue Maria, Credo in Deum, mandata legis, ſacramenta,
articulos, virtutes, dona Spiritusſancti, vel moneat vt addiſ-
cat, & non ſit dubius in articulis fidei, quia talis eſt infidelis &
hæreticus, vt *de hæret. c. 1.* Doceat vt crimina, nec non circūſtan-
tias, & quæ ſint crimina, & eorum diſtinctiones, de quibus di-
xi *in 3. q.* & forma confitendi, vt dixi *in q. qualis debet eſſe confeſſio.*
Doceat quod ſe humiliet & ponat ad pedes illis: ſi ſedeat, fœ-
mina ex tranſuerſo, nec faciem eius reſpiciat: vnde Abacuc,
facies mulieris, ventus vrens. & Oſeæ 2. *auferat fornicationes à facie,*
& adulteria de medio verborum ſacrum. Item pio ac ſuaui & dulci
eloquio moneat ad confitendum & inducat ipſum ad contri-
tionem & proponat beneficia à Deo collata ei cādo & recreā-
do animæ æternitatem, vitæ breuitatem, mundi mutabilitatē
fallaciam & deceptionem, pietatem Chriſti, qui venit no pro-
pter iuſtos, ſed propter peccatores, vt de Petro, Paulo, & la-
trone, vide latius quæ inducant ad veram pœnitentiam, quæ
dixi *in q. quibus. & quot dict. is,* & ſpecialiter rememoret paſſionē
CHRISTI, de qua Ierem. intremuit, *O vos omnes, qui tranſitis per*
viam attendite & videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus: miſericordiam
Dei dicat ad peccatorem, Iſaiæ 49. *nunquid poteſt obliuiſci mu-*
lier infantem ſuum, vt nō miſereatur filij vteri ſui, & dicat, ſi totum
quod commiſiſti vere confitearis, ſine dubio remittetur tibi
culpa, & ego te abſoluam à pœna. *de pœnit. diſtin. 1. verbum.* Ni-
miam verecundiam auferat etiam, quia non confitetur homi-
ni, ſed Deo. Et ſi nunc tegit peccata Deus, deteget in die iudi-
cij: & ſi velit vel nolit, confitebitur in conſpectu cœleſtis cu-
riæ amicorum & inimicorum, *de pœniten. diſtinct. 1. §. ex his. ver.*
nunc autem. Et iungo quæ dicentur in quæſtio. quæ impediant
veram pœnitentiam, quæ eſt 19. in ordine, & quod dixi *in quæ-*
ſtio. 5. in verſic. amara. Si ſic non proficit, addat de pœnis inferni,
Iſaiæ 130. *Vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit facies combuſtis*
vultus. iunge quæ dicta ſunt *in quæſt. Qualis debet eſſe confeſſio in*
verſic. feſtina. Procedat interrogationibus vt dicetur *in quæſt. 15.*
quæ interrogationes. & ſic ab ore ſuo extrahat quod fortè ignoe-
rat. Vel fortè verecundia ductus celat: nam clauis apertionis
eſt ſermo interrogationis & correctionis, quia increpando
culpa detegitur, quam ſæpe neſcit is, qui perpetrauit, 43 *diſtin.*
ſit rector. Item paratus ſit erigere peccatorem ad unus ſecum
portandum, offerat ſe paratum, vt dicetur *in quæſt. in quo tene-*
tur ſacerdos. Habeat dulcedinem & affectum pietatis non ter-
reat, quia tamen affligitur iuſtus, quantum amatur. Vnde A-
poſt. *quis infirmatur,* ſcilicet de peccato, *& ego non infirmor.* ſcili-
cet compatiendo. 7. q. 1. §. *ſed tunc obſeruandum.* non tamen ſit
indiſcretus ad abſoluendum propter nimiam pietatem. Non
intelligas, quod omnia hæc ſuperiora & inferiora ſemper ad
vnguē ſeruanda ſint: ſed diſcretus ſacerdos conſiderabit qua-
litatem perſonarum & eliget quod ſibi fuerit neceſſarium, vti-
le vel expediens. Poſt vero pœnitentiam iniunctam, moneat
vt honeſtè viuat, ſuum vnicuique tribuat. *l. 1 ff. de iuſt. & iu.* & id
ſummum bonum eſt. 12. *q. 2. cum deuotiſſimam.* quod vitet hære-
ſim, adulteria, & cætera crimina, & quod credat iudicij diem
& reſurrectionem futuram. 10 *q. 2. placuit.* Inducant peccato-
rem ad ſoluendas decimas & primitias, alias ſaluari nō poteſt.
c. reuertimini. 16. q. 1. & cap. decimæ. quod ſoluat legata & debita
prædictorum, maxime piis locis relictas, alias mortaliter pec-
cat. *c. qui oblationes. & c. clerici. 12. q. 2.* & breuiter illum moneat q̄
ſibi non vult fieri, aliis non inferat. 1 *diſt. c. 1. 2. q. 6. decreto. 50. di-*
ſtin. ponderet. & de bono in melius proficiat. *de pœn. diſt. 2. quæren-*
dum. & c. pennata. & ſic perſeuerando ſecurius huic exhibet, ſe-
cundùm Auguſt. *de pœn. diſt. 7. qui egerit. & c. ſi quis poſitus.* † Si ſa- 178
cerdos habeat aliquem parochianum peccatorem publicum
qui non vult pœnitere, nec confiteri monitione facta debet il-
lum excommunicare, vel ſuperiori denūciare, ſecundū Doct.
hic. 22. q. 5. præceptum, ſi habet odium cōtra fratrem, debet illum
ad pacem compellere. 90 *diſtin placuit. & cap. ſi quis contriſtatus,*
& compellere ipſum ad pœnitentiam. *de ſponſa c. ad audientiam.*
de cler. coniug. c. 1. & ſi inobediens fuerit, expellat ipſum de eccl.
nec poſtea de facili admittatur. 11. *q. 3. qui iubente.* Latentia verò
delicta pœnam non habent. 32. *q. 5. c. Chriſtiana. 6. q. 1 c. ſi omnia.*
Verum circa hanc compulſionem doctrina Auguſt. & Grego.
eſt ſequenda quod primo arguatur, opportunè admonendo &
corripiendo, ſecundò importunè ſuſpēdendo, tertio excom-
municando. 23. *q. 4. ita plane. & c. forte. 43 diſt. ſit rector.* & ſi forte
hoc facere non potuit propter multitudinem vel potentiam
hominum, admoneat eos verbis, vt terreat quantum poterit,
& facit quod in ſe eſt, 22. *quæſt. 2. faciat homo.* & dicat cum Apo-
ſtolo. *Mundæ ſunt manus meæ à ſanguine omnium veſtrum 43. diſtin.*
Epheſis. vide Hoſtienſ. *in ſumma, eodem titu. in §. qualiter ſacerdos*
debeat ſe habere. in fin. & quod not. *in ſumma de renunciat. § cui.*
verſicu. graue ſcandalum. & quod dixi *ſupra in quæſt. 13. in verſicu. ex*
hoc ſine ſequitur, & per ibi dicta & hic, eſt expedita 14. quæſtio
principalis.

Decimaquinta huic proxima ſit, † Quę interrogationes fie- 179
ri debeant & poſſint ab audiente confeſſionem. Hoſtienſ. late
in ſumma, eod. titu. § quæ interrogationes. Aliqui dicunt & vtuntur
religioſi quod nullæ fiant, ſed ſimpliciter audiat ſacerdos &
pœnitentiam imponat. facit dictum Chryſoſtomi, *Non tibi di-*
co vt reprrdas. de pœn diſtin. 1. ſed ſtatim ſequitur arg. contra, cum
dicit in publicum, ergo in occulto ſecus. Sed iſta opin. eſt peri-
culoſa propter ſimplices, qui remanerent in fęcib. niſi inſtrue-
rentur vt dixi *in præced. q. & 13. q. 5.* Item in hoc foro ſacerdos eſt
iudex. *de pœn. diſt. 3. verbum.* & iudicantem oportet cuncta rima-
ri. 30 *q. vlt. iudicantem* graue enim nimis eſt ſuperre incerta cer-
tam ferre ſententiam. 11. *q. 3. graue.* Et breuiter, cum c. noſtrum
hoc determinat, non eſt inſtandum. Sit ergo ſacerdos diſcre-
tus & cautus vt hic debet eſſe diſcretus more periti medici &
cautus, & ſic non ſufficit quod habeat ſolam poteſtatē, ſed de-
bet habere ſcientiam circa pœnitentiales canones, ſicut alias
legitur *de conſan. & affin. c. 1. circa fin.* Sit igitur diligens inquiſitor
& ſubtilis inueſtigator & cautè & ſapienter à peccatore extra-
hat quod ignorat: nō plures tamen interrogationes faciat quā
expediat, & maxime in peccato fornicationis & gulæ, ne fortè
ſibi modum, quem nunquam audiuit, aperiat, & quodammo-
do inſtruat ad peccandum, & accidat tali medico ſpirituali: ſi-
cut dicitur de fatuo medico temporali, qui credens adhibere
medelam ęgroto, mortis facit ſubire periculum. *c. ad aures. de æ-*
tat. & qualit. Vt ergo tu ſimplex ſacerdos de faciendis interro-
gationibus inſtruaris, circa perſonas, circa peccata, circa pec-
catorum circumſtantias interrogabis, *cap. noſtro cap. Deus qui. de*
pœniten. diſtinct. 5. capit. 1. circa perſonas debes eſſe inſtructus, vt
conſideres an ſit ſerua vel libera vel extranea, vtrum ſimplex,
& talem inſtruas, vt dixi *in præcedent. quæſtio. & 13.* Vel diſcreta,
& talem ſimpliciter audias, nec tumultum ſerui eris, cum in o-
mnibus ſit inſtructa, niſi fortè tibi Deus aliquid reuelauerit
pluſquam ſibi. 95. *diſtinct. cap. eſto. ſubiectus.* In iſtis enim interro-
gationibus, quæ circa perſonas exiſtunt, conſiderari, quam
quis eſt qui peccauit, & de variis perſonis incipiendo à Papa
vſque ad inferiores, & ab Imperatore infra. Dixi *ſupra in q.* Cui
confitēdum & quibus peccatis vnumquodque hominum ge-
nus communiter conſueſcit frequenter peccare, *ibi* remiſi ad
Hoſt. Vnde ergo conſiderata qualitate peccatoris debet fieri
interrogatio, quis eſt qui peccauit, & cum qua peccauit, non
cum quibus, † quia non debet alium accuſare, ſed ſe tantum vt 180
ſupra dixi *in quæſtio. Qualis debet eſſe. ſub verbo diſcreta.* Contra
quos deliquit, vt ſciatur quæ emenda ſit fienda. *de iniuriis, cum*
olim.

Digitized by Google

olim. & per Hoſtienſ. in ſumma, de iniur. §. & in quantum detur co-
ram quibus peccauit ex hoc peccatum augetur, Inſtitut. de iniur. §. a-
trox. cap. cum illorum, de ſentent. excommun. Si hoc fecit per ſe vel
per alium proprio motu mandato, vel ad ſuggeſtionem alte-
rius, vel cuius, vtrum ille, qui mandauit, eſſet dominus, patet
vel extraneus. de homic. ſicut dignum. cap. mulieres de ſentent. excom.
& quod ibi not. Circa peccata quærat, quæ ſint peccata, &
principaliter quærat de ſeptem mortalibus, comitibus, ſoro-
ribus, filiabus, modis, gradibus, & effectibus, quos per ordi-
nem dixi in quæſt. 3. de quibus peccatis. quæ ſi inſpexeris, ſcies circa
vnumquodque peccatum quas facturus ſis interrogationes.
Hoſtien. tamen in ſumma, qua interrogationes, in verſicu. circa pec-
cata, quæ ſcilicet ſunt peccata. Primò, circa ſuperbiam ponit
quatuor interrogationes, quæ fieri debent. Circa inuidiam
ponit ſex interrogationes. Circa iram 12. Circa accidiam 17.
Interrogationes ponit circa auaritiam 12. Circa gulam 13. Cir-
ca luxuriam 12. & ibi paulo poſt. in verſic. hic tamen not. ſecun-
dum Auguſt. Hoſtienſ. in ſumma præallegat ponit quot ſunt ge-
nera mendaciorum & in quo propter mendacium peccatur
mortaliter, & quando venialiter, & quid in perfecto habere
& quid non perfecto. & ibi ponit quæſt. de latitante in domo
mea, & alias vult eum interficere, & quærit à me an ſit in do-
mo mea, an debeo mentiri, ibi latè diſputatur, habere. 22. quæ-
ſtio. 2. cap. nequis. & ponit Hoſtienſ. multas cautelas, & ponit o-
pinio. Rerum ibi etiam ponit Hoſtienſ. in verſicu. quid ſi maritus
ducit vxorem, & poſtea coram ea confitetur quod cognouit e-
ius conſanguineam, & vxor dicit quòd non credit, quid hoc
caſu conſulendum ſit. Poſtremò Hoſtienſ. circa finem, in verſic.
circa circumſtantias perſonarum peccatores, dicit multa eſſe inqui-
renda & de circumſtantiis & peccatis, & iterum proſequitur
per vnam columnam. Et circa religioſos, quæ conſideranda
ſunt & inquirēda, & proſequitur per vnam colum. qui ſtudio-
ſius illa voluerit ſcire, recurrat ad Hoſt. attamen ſi aduertis ad
ea, quæ dixi in q. de quibus peccatis eſt confitendum. & in q. cui eſt con-
fitendum, multa percipies, de quibus ſe extendit Hoſt. in ſumma
in d. §. quæ interrogationes.
181 Iam tempeſtiuè ſatis Decimaſexta ſequitur quæſt. † Quis
ſit effectus veræ pœnitentiæ, ponit Hoſtien. in §. quis ſit effectus.
Dic quòd eſt, quia homo reparatur & renouatur & incipit eſſe
quod non fuit. 50. diſtinct. ferrum. cap. 1. § penult. de ſumma Trin. &
fid. Cath. & not. quod peccata tribus modis purgātur, aut dam-
nantur, aut delentur, aut teguntur. Damnantur per gratiam
baptiſmi, ita quod ſi baptizatus moriatur, purgatorium non
ſentiet, de pœn. diſt. 6. nullus peccet. Delentur per memoriam ſan-
guinis Chriſti, de conſecrat. diſt. 4. baptiſmi vicem. Teguntur
per charitatem, de pœn. diſt. 2. Charitas. Verum exceptis paruolis
& continuè furioſis, qui per baptiſmum ſaluantur, in omni-
bus aliis intelligo peccata damnari deleri, & tegi per veram
pœnitentiam, id eſt, contritionem, confeſſionem, & ſatisfa-
ctionem, licèt contritio tanta eſſe poſſit, quod ſufficeret ad ſa-
lutem, de pœnit. diſtin. 3. ille Rex. item ſi non poteſt confiteri, per
veram contritionem ſaluus erit, de pœnit. diſtinct. 3. c. conſulatio.
dixi in quæſt. quibus & quot dicitis. Et not. quia dixi de effectu veræ
pœnitentiæ, quæ ſit vera, dixi in quæſt. qualis debet eſſe de falſa pœ-
182 nitentia, exemplificat Hoſtien. in d. § quis ſit effectus. & ibi dicit †
quod arma contra iuſtitiam gerens, non eſt verè pœnitens. &
ibi ponit, an verè pœnitens poſſit malitiam exercere, vel nego-
tiari. Et concludit, vt habeatur effectus verè pœnitentiæ, & in
totum, ſecundùm Auguſtin. debet ſubmittere ſe iudic. ſacer-
dotis, nihil in ſe reſeruans. dixi in quæſtio. qualis debet eſſe confeſſio.
Et ſit paratus facere quæcunque pro ſalute animæ, quę faceret
pro euitando mortem corporis, de pœniten. diſtinct. 5. capitu. 1. poſt
medium. Et quis ſit effectus veræ contritionis, dixi in quæſt. Qui-
bus & quot dicis. qui effectus concurrit cum effectu veræ pœni-
tentiæ. Cuius pœnitentiæ, vt effectus & fructus habeatur, of-
ferat pœnitens Deo mentem prius quàm aliam oblationem,
iuxta illud, ſacrificium, Deo ſpiritus cōtribulatus, cor contri-
183 tum, & humiliatum Deus non deſpicies, † tripliciter ſatisfa-
cit creatori corde, ore & opere vt dixi in quæſtio. quibus & quot.
184 quia illis tribus modis offenditur Deus. † Primò ſatisfit corde
& eius contritione, quando ſcilicet, vt dixi, ſe offert Deo, iux-
ta illud, Miſerere animæ tuæ placens Deo, & de iſta intellige
quod in Eccleſiaſtico dicitur, ſicut aqua extinguit ignem, ita elee-
moſyna peccatum. Corde etiam ſatisfacimus, quando affligitur,
& compatimur proximo noſtro in aduerſitatibus ſuis tāquam
mœſtus, Iob mecum conuoluit miſeratio & ab vtero matris
egreſſa eſt mecum. Etiam corde ſatisfacimus, quando ieiuna-
mus, ſed etiam corpore, vt infra dicam. Et ieiunium curat vul-
nera delinquentis & curata ſanctificat, de conſec. diſtin. 5. ſi tibi ie-
iunium. † Secundò ſatisfit ore. Oratio eſt contra peccatum o- 185
ris, ſiue ſuperbiæ, quæ oratio ſi pura ſit, peccatum purgabit, de
conſecr. diſtin. 5. mediocriter. & Hoſtien. hic plenè tractauit de ora-
tione, & Ioan. Andr. in verſic orationes. in clemen. ſi dicunt. de reli. &
ven. ſanct. facit vnum tractatum per modum ſummæ, quid ſit
oratio, vnde dicatur, quæ ſit eius diuiſio, ad quem ſit porrigē-
da & ad quem, & ad quid fienda & qualiter, & vbi, & quis ſit
eius effectus. vide vbi ſupra latè per Hoſtien. & Ioan. Andr. O-
re etiam ſatisfacit quando dilectione non facta, & charitate o-
peroſa, verbo operamur, dando conſilium indigenti, nedum
in largitione rerum, ſed etiam in conſilio aduocationis tam in
curia ſpirituali quam temporali. † Tertiò ſatisfit operatione. 186
Vnde ieiunium eſt cōtra peccatum carnis, & cordis, vt dixi de
eleēmoſyna cōtra peccatum operis, ſiue auaritiæ, ſi pecuniam
habes, peccata tua redime, de pœn. diſtin. 1. medicinam, & ca. ſi quis
domum, & cap. quem pœnitet. Eleēmoſyna omnia bona perficit.
Vnde date eleēmoſynam, & omnia munda ſunt vobis, de pœni.
diſtin. 1. medicamentum. cap. tres. & cap. quamobrem. & Ambr. paſce
fame morientem, ſi non paniſti, occidiſti. 86. diſtin. paſce. vide in ſum-
ma de temp. ordin. §. cui. ſub §. ſeptima regula ſecundùm Hoſtienſ.
in ſumma. Carnis maceratio conſiſtit in quatuor. Primò in ora-
tionibus. Secundò in ieiuniis, Tertiò in vigiliis. Quartò flagel-
lis. Vnde Apoſtolus ad Theſſal. 1. & ſupra ſine intermiſſione ora-
te, id eſt, non intermiſſis horis canonicis, de quibus in Pſalm.
ſepties in die laudem dixi tibi. de celeb. miſſ. cap. 1. vel ſine intermiſſi-
one, id eſt, iuſtè viuite, & æterna deſiderate. Et dicit Amos
Propheta, Iuſtus nunquam deſinit orare, niſi deſinat iuſtus eſſe: ſem-
per orat, qui ſemper bene agit, & hinc ſumpta occaſione pro-
ſequitur in §. præallegat de oratione, vt ſuperius dixi, ſecundùm Io-
an. Andr. Secundò maceratur caro vigiliis, hoc maximè ſpe-
ctat ad prælatos & ſacerdotes vt in Pſalm. non dormitabit neque
dormiet qui cuſtodit Iſrael. & Matth. 12. ſint lumbi veſtri præcincti
& lucernæ ardentes in manibus veſtris, expectantes dominum, quando
reuertatur à nuptiis. & ſi venerit in ſecunda vigilia, & eſt vigilare
ſomnum à ſe excutere. Vnde Prouerb. 6. vſquequo piger dor-
mis, & veniet tibi quaſi viator ætas. alia littera habet, æſtas. & eo-
dem 20. propter frigus piger arare noluit, mendicabit in æſtate. & vi-
gilare eſt mandatis diuinis attendere. Vigilare eſt ſemper ſe
vigilias noctis cuſtodire, vt dicitur de paſtoribus cuſtodienti-
bus vigilias noctis ſuper gregem, Lucæ 2. Matth. 26. vigilate.
Vigilare eſt ad Deum mentis oculos aperire. Vnde habetur
in Deuteronom. Erit vita pendens ante oculos tuos, ſcilicet Chriſtus
in cruce poſitus. Debent ergo inuigilare prælati, quia paſtores
ſunt. regul. penultim. infra de regul. iuris. & ſentent. 31. dixit Iacob
ad Labam, viginti annis fui tecum, oues tuæ, & capræ ſteriles
non fuerunt arietes gregis tui, non comedi, nec captam à be-
ſtiis oſtendi tibi. Vtinam tales eſſent ſpirituales paſtores, vigi-
late igitur paſtores & curati ſacerdotes, Doctores ſciatis, &
quomodo docebitis, niſi ſcietis, & quomodo ſciatis niſi ſtu-
deatis, infra ad Tim. 3. & debet quinque docere.
Primò credenda, ſicut articulos fidei, Secundò facienda,
& ſeruanda, ſicut mandata. Tertiò fugienda, ſcilicet pecca-
ta. Quartò timenda, ſcilicet mortem æternam. Quintù quæ-
renda, ſcilicet regnum Dei, & iuſtitiam eius, ſecundum Apo-
ſtolum ad Corinth. 14. Item inuigilare debetis, quia infirmo-
rum ſpectatores eſtis. capitu. cum infirmitas. infra eodem. 1. ad Co-
rinth. 11. multi infirmi & imbecilles inter vos. Item nutrices eſtis.
1. ad Corinth. 3. lac dedi vobis in potum. capitu. Dem. ſupra eodem.
Item eſtis ſpeculatores Ezech. 33. Item ianitores habentes claues re-
gni cælorum. 2. Regum 4. Vigilate ergo ne diabolus tanquam
leo rugiens quærat quem deuoret, de variis nominibus paſto-
tis, id eſt, Epiſcopi, Ioann. Andr. in Reg. penultim. infra de reg. iur.
Maceratur & Tertiò placato ieiuniis, & hinc ſumpta occa-
ſione Hoſtienſ. in ſumma vbi ſupra eodem titu. §. quis ſit effectus po-
nit de triplici ieiunio vide latius per Ioannem Andr. ſuper ru-
bri. de obſeruat. ieiun. & per eundem Hoſtien. de obſeruat. ieiun. §.
quid ſit ieiunium. † Quartò multis aliis flagellis maceratur ca- 187
ro, cinere, cilicio, lachrimis. 50. diſtinctione in capite. tonſione,
genuflexione, diſciplinis, afflictione, peregrinatione, infirmi-
tate, vt Iob 2. ad Hebræorum. 12. flagellat dominus omnem ſer-
uum quem recepit. Et ſit cautus ſacerdos poſt iniunctam pœni-
tentiam,

Digitized by Google

tentiam, dicat, & omnia bona, quæ feceris, & mala quæ ſuſti-
188 nueris, tibi proficiant ad ſalutem. † Effectus ergo pœnitentiæ
is eſt, vt ſi perfectè in hoc ſeculo fuerit ſatisfactum, anima ad
patriam conuolabit, aut ſi quod purgandum remanſerit, igne
purgabitur purgatorij. Deus, enim cum ſit iuſtus, & miſeri-
cors, pœnitenti ignoſcit, non reſeruans peccatum ad pœnam
æternam. Ex iuſtitia verò impunitum non relinquit: aut enim
homo punit, aut Deus. Vnde Auguſt. *ſi conuerſus fuerit, vita vi-
uet. & non morietur:* non tamen euadet omnem pœnam: nam
prius purgandus eſt igne purgatorij: qui ignis, licet non ſit æ-
ternus, excedit omnem pœnam, quam quis poſſet in hoc ſe-
189 culo per martyrium ſuſcipere, *de pœnit. diſtinct. fin. cap. fin.* † Si ve-
rò impœnitens decederet illo tranſitorio igne non purgatur,
ſed æterno. Vnde Apoſtolus, purgari non poterit, ſed æterna
illum flamma ſine vllo remedio trucidabit. 35. *diſtinct. §. alias.* &
qualis hinc quiſque egreditur, talis in iudic. repræſentatur. 25.
diſtin qualis. ſecundum Gregor. Et effectus etiam eſt, vt qui fre-
quenter reſurgit per pœnitentiam, iuſti vocabulum non amit-
tit. *de pœnit. diſtin 3. ſepties.*

190 Decimaſeptima nunc ſequitur quæſt. † quæ inducant homi-
nem ad veram pœnitẽtiam faciendam. Tria principaliter, ma-
li ſtatus, & peccatorum liberatio, diuerſorum conſideratio,
multorum bonorum acquiſitio. Mali ſtatus. In peſſimo enim
ſtatu eſt peccator impœnitens: hæc enim mala veniunt in pœ-
nitenti notorio rebelli, maxime excommunicato, & in mor-
tali conſtituto: ſeparatus eſt à Deo, & traditus ſatanæ, 11. *quæſt.*
3 *audi.* denique vide per Hoſtien. *in ſumma eo. tit. §. quæ inducant,*
v. de quo idem not. *in §. quæ sit. edant, verſi. deſperatio.* & dicam
infra in 12. quæſt. Secundum, quia citò perit eius memoria, vt in
Pſalm. *vidi impium ſuper exaltatum, & eleuatum ſuper cedros lybani,*
quæſiui, & ecce non erat: quæſiui, & non eſt inuentus locus eius. de pœn.
diſtin. 3. Achab. Tertium, quia timet, vbicunque eſt, vt in Pſalm.
timor, & tremor ſuperuenerunt ſuper me, & contexerunt me tenebra,
13 *diſtin. nera circa med.* vbi Gregor. de tali dicit, Vndique me-
tuit, & ſuſpectus omne latus pertimeſcit. Quartum, quia per-
dit bona temporalia, & minoratur vita. Vnde Pſalm. *fiant dies*
pauci, & epiſcopatum eius accipiat alter cap. cum infirmitas infra eod.
Quintum hominibus eſt odioſus. 23. *quæſt.* 3 *iam verò.* Sextum
remotus eſt à teſtamenti factione actiuè, & paſſiuè. 3 *quæſtio.* 4.
non admittendum 2 *quæſt* 7. *non poteſt.* de iſto tamen caſu vide no.
in cap. decernimus. de ſentent excommunicat. & in cap. 2. de vſur. lib. 6.
& Ioan. Andr. *in d. c. decernimus.* Septimum, quia nullum genus
ſancti debet ei exhiberi. 95 *diſtin. illud.* 33 *quæſt* 2 *amouere.* Octa-
uum, quia ſemper cadit de malo in peius, *de pœnit. diſtin. 3. cap.* 1.
191 2 *& ſeq.* Nonum, † quia impœnitens peccat in ſpiritum ſan-
ctum, *de pœnit diſtin* 3. *cap. inter hec.* vide latiùs circa hoc pecca-
tum, quod dixi *ſupra in quæſt.* 3. Decimum, ſi ſic moriatur, ſine
fine torquetur, *de pœnit. diſ. in.* 1. *voluiſſent iniqui. diſtin.* 7. § *fin. in*
fi. & pro tali non orat Eccleſia 13. *quæſt.* 2. *pro obeuntibus.* 23. *q.* 5.
c. placuit. Secundum principale, eſt diuerſorum conſideratio.
Primò debet conſiderari diuina gratia, quia quos prædeſtina-
uit, hos per cooperationem vocauit, vt probat Auguſt. *de pœn.*
192 *diſtinct.* 3 *adhuc inſtant. & cap. in tantum & cap. fin.* † ſaluat enim
Deus ex gratia quos ex iuſtitia damnare poſſet, 23 *quæſt.* 4 *cap.*
Nabuchodonoſor Non ſis ergò ingratus gratiæ Dei, ſicut nec erat
Apoſtolus. Secundo conſiderari debet imago diuina, ad cuius
ſimilitudinem homo factus eſt. Vnde Dauid, accedat homo
ad cor altum, & exaltabitur Deus: quia quanto magis aſpici-
tur, tanto magis fidelis altior apparebit ſecundùm Gregor. *de*
pœnit. diſtin. 1. 2. dum ſancti am eccleſiam. Tertiò conſiderandæ ſunt
quatuor dotes principales, quas dotes infixit animam, Tem-
perantia abſtinens, prudentia diſcernens, ſapientia eligens,
fortitudo fulgens, & muniens. 11. *quæſtione prima. exiſtimant.*
Conſiderandæ etiam ſunt dotes carnis beatificæ, habilitas, a-
gilitas, leuitas, penetrabilitas, impaſſibilitas, immortalitas,
fortitudo, pulchritudo, fulgor. Quartò conſideratur timor
diuinus de perpetuo cruciatu, Pſalm. *Initium ſapientiæ timor do-*
mini. de pœnitent diſtinct. 2 *alias & capitu ſi quis tamen.* & ſicut ſeta
introducit filum, ita timor charitatem gloſſ. *in reg. qui ex timo-*
re, de pœniten. diſtinct. 2. *capit. ſicut ſeta.* Quintò vitæ breuitas, vt
recolet multos coætaneos mortuos, & paucos viuos, & plures
193 pelles venales agnorum inuenies in foro quàm ouium. † Et ex
quo quis attigit quinquageſimum annum, eſt in deſcenſu. 86.
194 *diſtin. multa nequitia.* 13 *quæſtione ſecunda. illud.* † Sextò infirmitas
corporis: nam ægritudo, carnis peccatum repellit, *de pœnit. di-*
ſtinct. prima, poteſt fieri. Septimò, defectus potentiæ in vſu, &
aliis ſenſibus, videt ſe curuari, caneſcere, omnia ad pœniten-
tiam inuitant. Vnde *maledictus puer* 100. *annorum.* ſecundùm
Iſaiam & Gregor. 2. *quæſtio.* 7. Paulus dixit. Octauo, deſcenſus
mundi. vnde Apoſtol. tranſit mundus, & concupiſcentia eius.
† Nonò, ſcripturæ ſacræ ſunt conſiderandæ, quæ dicunt, pec- 195
catores perpetuo cum diabolis debere cruciari, *de pœnitent di-*
ſtinct. 3. *cap. inter hec. & cap. quid ergo.* Decimò, ſanctorum remu-
neratio, quæ in vita quãdoque, & in morte ſemper magna eſt,
de pœn. diſtin. 2. ſi enim loquit. *cap.* 1. § *fin. de ſum. Trin.* Vndecimò,
quia Domini iugum leue eſt, & citò poteſt, à iudice miſericor-
diæ veniam impetrare. *de pœnit. diſtinct.* 2. *talis eſt nobis Deus.* † & 196
ſunt ſeptem modi, quib[us] de leui crimina deleri poſſunt, Fons,
eleẽmoſyna, martyr, confeſſio fratrum. In ſe peccata dimitte-
re, flere reatum; ſanguinis, & carnis Chriſti ſuſceptio digna. *de*
pœnit. diſtin illo text. Duodecimò eſt conſiderandum, quod ali-
quando peccatores debent inuenire viam, qua tendãt ad glo-
riam. 23 *quæſt* 4 obtinere nequaquam poſſunt. Tertiodecimò,
remuneratio quæ præſtatur à Chriſto, quando dotabitur ani-
ma cum corpore. Vnde Hoſtien. *in ſumma, §. præallega. circa fi.*
ponit verſus:

Senſus amicitia, concordia, plena poteſtas:
Pax ſecura decus, & gaudia ſunt animabus:
Corpora ſanctorum fulgebunt fortia pulchra:

libera ſana ſita ſine fine manantia loca. de pœn. diſt. 4 *§. fin. & §. ſic ita-*
que peccata cap ſi ex bono. Et in illis locis habetur de præſcitis, &
de prædeſtinatis. *& in præalleg. c. obtineri, & cap. Nabuchodonoſor.*
23. *quæſt.* 4. *de duplici præordinatione diuina.*

Tertium principale erat, bonorum multorum acquiſitio
propter pœnitentiam. Primum eſt, quod eius conuerſatio plus
eſt in ſpiritu, quàm in carne. factus eſt enim cœleſtis. *de conſecr.*
diſt 4. *cap. nam ex quo. verſic ab hac vetuſtate.* Secundum, quia de
ſtatu ſuo eſt certus & ſecurus: quia quacunque hora moriatur,
vadit ad patrẽ, *de pœn. diſt.* 7. *qui egerit.* Tertium, quia anima ſua
ſemper Deum reſpicit, qui eam creauit, poſtquam non eſt op-
preſſa tenebris peccatorum. *de pœnit. diſtinct.* 1. *cap. euenit inquit*
Moyſes. & diſtin 3. *ille rex. & diſtin.* 4 *ſi ex bono.* Quartum, quia par-
ticeps eſt omnium bonorum, quæ fiunt in Eccleſia Dei, *de pœ-*
nitent. diſtinct. 6. *qui vult. verſic. laborat.* Quintum, quia recuperat
omne bonum, quod amiſerat, *de pœnit. diſtin.* 4. *de pertuſo ſacculo.*
cum ſequen. & diſtin 3. *cap. pœnitentium.* Secundum Auguſt. Ambr. Hier.
Hoſt. ponit verſus,

Quod per peccatum fuit inde mortificatum,
fiat ad hoc gratum fuerit ſanctificatum Sextum, quia augmentan-
tur talia bona temporalia, & ſalus temporalis. 6. *quæſt.* 1. *decima.*
Vnde verſus.

Tepido remendet, conuerſio maior abundet:
Carnis in ſtruero, ſuffragia plura mereris.
Hæc tribuit vires confeſſio, nec reſidines.

Septimum, quicquid acquirit, & operatur, in toto eſt: ſed
peccator ſub caſu perditionis exiſtit: nam theſaurizant iuſtis
diuitiæ impiorum. 23. *quæſtione.* 7. *quemadmodum.* & labores im-
piorum iuſti edent. *ead quæſtio. quicunque. & ſap.* 10. *Iuſti tulerunt*
ſpolia impiorum 20. *quæſtio.* 5. *de Liguribus. §. notandum.* Octauum,
quia prolongatur vita. Contrarium eſt in peccatoribus. Vnde
Pſalm. *Viri ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos.* Eccleſiaſtices 7.
non agas impie. ne moriaris in tempore non tuo. 11. *quæſtione* 3. *epiſcopi*
ſi ſacerdotali. Nonus, quia vbique ſecurus vadit: contrarium eſt
in peccatore, 22. *diſtinct. de Conſtantinopolitana. in fine. & in toto*
Pſalm. qui habitat in adiutorio altiſſimi, in protectione Dei cœli com-
morabitur. Decimum, quia facilius addiſcit, Sapien. 1. *capitu. In*
maleuolam animam non intrabit ſapientia. Vndecimum, ſi laicus,
tunc multiplicabitur eius proles, vt in Pſalm. *filij tui ſicut nouellæ*
oliuarum in circuitu menſæ tuæ. Ecce ſic benedicetur homo, qui
timet Dominum. Duodecimum, quia ſemper diligitur à bo-
nis. Quis igitur tam animoſus, crudelis erit, qui propter hæc
ad veram pœnitentiam non inducatur? ſolus deſperatus hæc
renuet.

Decimaoctaua fuerat quæſtio, quæ valeant ad hoc, vt
poſt veram pœnitentiam & ſaluationem ſpiritualem conſe-
cutam quis non patiatur reciduum? dicas, † quod nullus 197
poteſt vitare peccatum, niſi in charitate exiſtat. *de pœnitent. di-*
ſtinctio. 2 *ſi enim inquit.* Vnde Gregor. *in moralibus libro* 6. *&* 7.
ex ſe namque omnis vitæ tentatio eſt, cum ex ſeipſo naſci-
tur, inde primatur: & ſi ſemper virtus ſuccendit, ex infirmi-

tate

tate tamen generatur,& ex illa generatur, & ideo ſemper ſuc-
cendi neceſſe eſt. Verum, quia vna generata non redolent la-
tius, nec commora, nec aromata ſuffragantur, niſi incendan-
tur:ita nec ſancti viri, niſi in tribulationibus virtutes innoteſ-
cunt. Vnde per patres antiquos is vir iuſtus diſcumbitur, qui
tãquam ſydus in tenebris eluceſcit. Ne quis ergo teciduum
patiatur, valent illa, quæ inducunt homines ad veram pœni-
198 tentiam, de quibus dixi *in praeced. quaſtione.* † & contraria con-
trariis debent opponi. Contra Malitiam Cain opponitur in-
nocentia Abel. Vnde Gregor. Abel eſſe renuit, qui Cain Ma-
litiam exercet. 23.*quaſtione 4 hae autem vita.* Contra immundi-
tiam Lamech, & munditia Enoch opponenda, qui cum Deo
ambulauit.*Geneſ.6.* Item contra inobedientiam Gentilium an-
te diluuium, eſt Noë obedientia opponenda *de pœnitent. diſtin.*
1.prædixerunt. Contra auaritiam Effron, Abrahæ largitas. 13.
quaſtione 2 capitu poſtquam Effron.35. diſtinct. ſexto die. Item con-
tra luxuriam Gentilium, caſtimonia Iſaae coniugalis. Con-
tra impatientiam ſuperborum, patientia Iacob. 22 *quaſtione 2.*
§. fin. Contra ingratitudinem falſorum amicorum, qui mala
pro bonis retribuunt, Ioſeph benignitas, qui bona pro malis
retribuit. 22. *quaſtione 2. quòd Ioſeph*, Contra crudelitatem, &
tyrannidem peruerſorum manſuetudo Moyſi, *de pœnitent. di-*
ſtinct.2.§ opponitur de Moyſe, & Aaron. Contra difficultatem, dif-
fidentiam, & deſperationem mandatorum Dei, quæ inſequũ-
tur impij, *de pœnitent. diſtinctio.3.* Iudæis, fiducia, & ſpes, quam
habuit Ioſue contra aduerſarios, quibus deuictis, & ſuperatis
in terram promiſſionis, id eſt, ſupernam Ieruſalem introduxit
populum. vide *Numer. 27. & 33. capitul. licet. & capitul. ſi ergo.* 8.
quaſtione prima. ſi dicas de aliis. quia ſecundùm Gregor. con-
199 traria contrariis curantur. † Et ſunt quatuor columnę cœle-
ſtis ædificij, quibus poteſt quis ad cœlum leuari. Prima, vt mũ-
dum deſpicias, quia ipſe perit, & concupiſcentia eius, ſecun-
dum *Apoſtol. 23. quaſtione prima, quid ergo.* Secunda, vt neminem
deſpicias, quia neſcimus, qualis vnuſquiſque in die iudicij ap-
parebit. 11.*quaſtione prima. ſacerdotibus. 42. diſtinctio. vera iuſtitia.*
Tertia, vt deſpicias teipſum, non quo ad virtutes, & opera
ipſarum, ſed quo ad hoc ne credas nimis valere. 21. *quaſtione*
tertia. capitulo primo, 30. diſtinct. ſi quis virorum. Quarta eſt, vt
contemnas deſpectum, quia ſecundum Apoſtol. *ſi hominibus*
complaceres, ſeruus Chriſti non eſſes. 2. quaſtione. 7. accuſatio. Vnde
verſus: *ſpernere mũdum. ſpernere nullum ſpernere ſeſe, ſpernere ſe ſper-*
ni, quatuor iſta beant, ſecundùm Hoſtien. *in ſumma, cod. titu. §. qua*
valent, in fin. Alia tamen ſunt tibi neceſſaria ad volãdum, fides
recta, & vera ex vno latere charitatis geminata ad Deum, ex al-
tero ad proximum.

Vnde Proſper *de pœnit. diſtin. 2. charitas. Iſtis enim geminis virtu-*
tum qui caret alis, Cœlorum ad regnum nõ habet vnde volat. & iunge
hic quæ dicam *infra in 19. quaſt.* quæ impediant veram pęniten-
tiam, quæ eſt *quaſt ſequens.* & quod dixi *ſupra quibus, & quot diu.*
ſub verſic. quæ inducant contritionem.

Nunc igitur iunge quæſt. 19. quæ impediant veram pœni-
200 tentiam: † Quatuor principaliter, pudor, timor, ſpes, & deſpe-
201 ratio. † Pudor enim multos retrahit, vt inquit Hoſtien. *in ſum-*
ma, eodem titul. §. quæ impediant. retrahit hypocritas ſuperbos,
qui volunt apparere hominibus deforis ſani, & pulchri, cum
interius ſint infirmiſſimi, & omni ſpurcitia pleni. Contra hunc
pudorem triplex eſt medica. Prima, conſideratio rationis na-
turalis: ſi enim erubuiſti peccare id quod inhoneſtum, & inu-
tile fuit, non debes ſecundùm rationem naturalem erubeſce-
re confiteri id, quod honeſtum, & vtile. Vnde Beatus Ber-
nardus, *O inſania nimia hominum, pudet ablui. & non pudet inqui-*
nari. pudet ſordes abſtergere, & non pudet contrahere. Secunda me-
dicina eſt virtus diuinæ intuitionis, cui nihil celare poteſt, et-
iam minimam cordis contritionem, *de iudic. nouit. de ſimon. tua*
nos. in fin. ad Hebr. 4. *omnia nuda ſunt oculis eius, & aperta.* Tertia
medicina eſt comparatio futuræ confuſionis, Naum 3. *Reuela-*
bo pudenda tua. & oſtendam gentibus nuditatem tuam, & regnis igno-
miniam tuam & Ierem. 20. *Confundantur vehementer. quia non in-*
tellexerunt opprobrium ſempiternum. & nunquam delebitur. Timor
ſimiliter multos retrahit: timent enim peccatores, quòd non
poſſunt facere pœnitentiam, quæ iniungitur.

202 † Contra hoc impedimentum triplex eſt remedium. Pri-
mum præſentis pœnæ: ſecundùm eiuſdem leuitas: tertium ip-
ſius momentanea breuitas, cum ex aduerſo vitentur futuræ
pœnæ. Magnitudo incompaſſibilis, acerbitas intolerabilis,
æternitas infernalis, Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum.*
Ieremia, qui arma ænea incidit in arcum ferreum, Iob 6. *qui ti-*
met pruinam, id eſt, pœnam temporalem, *irruet ſuper eum nix,* id
eſt, æterna pœna. Iſaiæ 35. *quis poterit habitare de vobis cum igne*
deuorante: & quis habitabit cum ardoribus ſempiternis, & idem 30.
in fin. præparata eſt vobis Thopheth, id eſt, carcer inferni. *profunda,*
& dilatata nutrimenta eius, ligna ignis flatus domini, ſicut torrens
ſulphuris ſuccendens eam.

† Spes multos retrahit à pœnitentia, & eſt triplex, Prima 203
ſpes diu viuendi refrænatur authoritate Iacobi, *canonica 4. quæ*
eſt vita noſtra, vapor ad minimum apparens, Iob 3. *homo natus de mu-*
liere, breui viuens tempore, repletur multis miſeriis, Marc. 11. *Vigila-*
te. quia neſcitis, quando veniet dominus, ſero an media nocte ante galli
cantum, Iob 20. *Laus impiorum breuis eſt, & gaudium hypocritæ ad-*
inſtar puncti.

Secunda eſt ſpes temporalis, diuitias acquirendi, hanc re-
frænat dominus, Lucæ 12. *Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus*
ager attulit, & cogitabat intra ſe dicens, quid faciam, quia non habeo
quo congregem fructus meos: deſtruam, inquit, horrea mea, & maiora
faciam. & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & dicam animæ
meæ, anima multa bona habes poſita in annos plurimos, requieſce, co-
mede, bibe, epulare. dixit autem illi Deus, ſtulte hac nocte animam tuam
repetam: alia littera, *repetent dæmones à te. quæ autem paraſti, cuius*
erunt. ſic eſt. qui ſibi theſaurizat & non eſt in Deum diues. Iob 27. *di-*
ues cum dormierit, nihil ſecum affert, aperiet oculos ſuos, & nihil in-
ueniet. Tertia ſpes eſt miſericordiam Dei conſequendi, qui ne-
minem vult perire, Iſaiæ 30. *propterea expectat nos Deus, vt miſe-*
reatur noſtri, & ideo exultabitur parcens nobis. ſed ibi ſtatim refræ-
natur hæc ſpes, cum ſequitur, *Deus enim iudicij dominus, beati*
omnes, qui expectant Deum pœnitentiam agendo. vnde ſequitur,
plorãs peccator pœnitens nequaquam plorabit, ſcilicet in æternum, ſci-
licet ſi miſerearis animæ hic agendo pœnitentiam, miſerebi-
tur tui ad vocem clamoris tui, ſtatim, vt audierit reſpondebi-
tur ei: ſed tamen pœnitentia erit neceſſaria de qua ſequitur,
dabit nobis dominus panem arctũ, & aquam breuem, quaſi
diceret, ad ſuſtentationem naturæ. & vide Hoſtienſ. vbi *ſupra*
qui proſequitur dicta verba Iſaiæ, *in verſic. tertia eſt ſpecies. Stulti*
ergo ſunt qui ſperant miſericordiam Dei, & in peccatis dies ſuos finiũt.
& de eius iuſtitia non timentes, de qua dicit Greg. *ad magnam iuſti-*
tiam inducendi ſunt, vt nunquam careant ſupplicio qui in hac vita nũ-
quam voluerunt carere peccato.

† Deſperatio retrahit peccatorem, & eſt quintuplex iſta. 204
Prima deſperatio obtinendi veniam, & hanc inducunt tria,
conſideratio quantitatis peccati, vt in Cain, Geneſ. 4. *Maior eſt*
iniquitas mea quàm, vt veniam merear. & in Iuda, contra hanc cõ-
ſiderationem opponitur paſſio Domini noſtri Ieſu CHRISTI,
quæ fortior fuit ad diſſoluendum, quam peccatum ad ligan-
dum Iob 6. *Vtinam appenderentur peccata mea, & calamitas, quam*
patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. ſupra paſ-
ſio CHRISTI, vel ſupra miſeratio Dei. ſecunda deſperatio eſt
cogitatio frequentationis, cogitat peccator, ad quid confi-
tear, etas caderem: contra hanc opponitur verbum Domini,
non dico ſepties, ſed ſeptuagies ſepties, id eſt, quandocunque,
ponitur finitum pro infinito. Vnde Auguſtinus. *qualis hic me-*
dicus eſſet, qui neſciret curare hunc morbum, niſi ſemel: & medicorum
eſt creberrime infirmum curare. & ideo Dominus noſter ſemper pa-
ratus eſt curare, ſecundùm Auguſtinum *in lib. de pœnitent. tran-*
ſumptiuè de pœnitent. diſtinct. 3. §. item quòd frequenter. & capitu. ſe-
quenti. & ideò cui plus datur, plus diligit, vt in Euangelio de
Magdalena, *de pœnitent. diſt. 3. ſepties.* Tertia eſt conſideratio diu-
turnitatis, quando peccator tantùm eſt inueteratus in delicto,
quod cogitat, miſericordiam non obtinebo, & ideò non con-
fitebor, & contra hoc eſt Pſalm. *Miſericordia domini ab æterno,*
& vſque in æternum ſuper timentes eum, & Ezech. *tranſumptiuè in*
præallega. capit. ad hmi inſtant. quacunque hora conuerſus fuerit pecca-
tor. vita viuet, vide verba Leonis Papæ 26. *quaſtione 6. n, qui in*
tempore. & Auguſt. ponit verbum Pſalm. *non abſorbeat me pro-*
fundum. neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum puteus, eſt profundi-
tas iniquitatis humanæ, in qua ſi cecideris, non claudet ſuper
te os ſuum, ſi tu non claudis tuum. Confitere ergo, & dicas,
De profundis clamaui ad te Domine, & euades puteum, *de pœ-*
nitent. diſtinctio. 1. non abſorbeat eos. Quarta deſperatio poſt ve-
niam tam obtentam in bono perſeuerando cogitat iniquus,
quid valet mihi venire ad confeſſionem, quamuis poſſem
veniam conſequi, dicit, non tamen poſſum in bona vita per-
ſeue-

Digitized by Google

ſeuerare, quia nimis eſt arcta hæc via, & meæ contraria voluntati: Vellem comedere, ieiunare, vellem dormire: ipſa vigilare: vellem gaudere, ipſa lugere, & ſic de ſingulis. & in ſumma vellem modo viuere ipſi Ieſu Chriſto. Sed quis poſſet reſiſtere diabolo, qui mille nocendi modos inuenit. 16. *quæſtio. ſecunda, capit. orſis.* Huic deſperationi tria ſunt remedia. Primum commemoratio, quæ oſtendit omnia mundana eſſe tranſitoria, Eccleſiaſtes. 11. *ſi annis multis vixerit homo, & in omnibus his lætus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum, quæ cum venerit, vanitatis arguentur præteri.* Quid ergo per multos prodeſt effugere dies, mors tradit carnis concupiſcentiam vermibus, facitque quòd, qui olim per ſuperbiam conſueuerant occultare, nunc ſepulti fimo pedibus aſinorum conculcentur, in hoc conſiſtit quicquid in mundo eſt, Ioan. 2. *omne quicquid in mundo eſt. concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* & ſi dicis, durus eſt hic ſermo, non poſſum mundum contemnere, nec carnem meam odio habere. Beatus Bernardus dicit, *Vbi ſunt amatores mundi, qui ante tempora magni, & potentes fuerant, nihil ex eis niſi cineres, & vermes. memento homo, quia de homoes, limus de limo, & cinis in cinerem reuerteris.* Vnde Eccleſiaſtes, *in omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua.* Vnde ſapiens, *ſumma philoſophia eſt aſſidua mortis commemoratio,* ſecundùm Hoſtienſ. 1. diaboli debilitatio. Iſaia teſte, incuruare, vt tranſeamus quaſi dicat, diabolus non poterit per te tranſire, nec tibi nocere, niſi primitus volũtate propria curueris: ideo parum timendus eſt hoſtis, qui non poteſt nocere niſi volenti, Matth. 8. *vbi legio dæmonum, ſi eycis nos, mitte in gregem porcorum. & ibi gloſſ. dicit,* vbi quis more porci vixerit, diabolus habet in eo poteſtatem. Tertiò hominis fortitudo, quæ prouenit ex quatuor, ſecundùm Hoſtienſ. *vbi ſupra in verſicul. tertium eſt.*

Primò, ex depoſitione peccati vinculorum liberatione, & lætitia ſpirituali. Vnde Salomon, *animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus verò triſtis deſiccat oſſa.* Secundò ex aſſumptione armaturæ, de qua dicit Apoſtolus ad Epheſ. 6. *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis vos ſtare contra inſidias diaboli, quia non eſt vobis colluctatio aduerſus principes tenebrarum,* vt in Apoſtolo. Tertiò ex ſocietate exercitus omnium iuſtorum Eccleſiæ, & ſanctorum. Ex quo enim confitetur vere aſſociatur exercitui iuſtorum, qui ſunt in Eccleſia Dei, & Angelorũ. Vnde Pſal. *particeps ego.* ſcilicet Eccleſiæ. *Et omnium timentium te:* & peccator quamdiu eſt in peccato, ſolus eſt: & ideo væ ei, quia non habet ſubleuantem 30. *diſtinct. in omnibus Salomon,* in Eccleſiaſtes. 4. *capit. & in capitul. ſecundo de ſtatu monach.* Quartò, ex Dei illuminatione, protectione, & ſaluatione, Pſalm. *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea quem timebo. Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo.* Iob 7. *pone me Domine iuxta te, & cuiuſuis manus pugnat contra me,* ad Roman. 8. *ſi Deus pro nobis, quis contra nos.* Cum igitur hoſtis tam depreſſus ſit, noli trepidare, & iacta cogitatũ tuum in dominum, & ipſe te nutriet.

Quinta, deſperatio, quia peccator, vt dixi *ſupra* in pluribus locis, *in quæſtione qualis debet eſſe confeſſio, & in quæſtione quibus & quot dictis, & in quæſtione quis ſit effectus,* quòd tanta debet eſſe contritio, quòd peccator ſit huius propoſiti quòd potius voluiſſet omnem pœnitentiam etiam mortis ſubire, vel ſubiuiſſe quàm peccaſſe in præteritum, vel in futurum peccare, *argument. 32. quæſtione 5. capitulo ita ne. & capitul. ſacris. quod met. cauſ.* ſed quia deſpero eſſe huius propoſiti, ergo tentabor. ſed contra iſtam eſt medicina, ſcilicet ſpes, quia Deus potens eſt de durißima petra aquam elicere viuam: & ideo cum veneris ad confeſſorem, ſperare debes, Deum te in illud tale propoſitum ſurrecturum: licet ſecundùm aliam opinionem quam tenet Ioannes Andreas *ſuper verſiculo prudentiori*, ſufficiat dolere ſolum Deum offendiſſe, de quo dicam *in quæſtione ſequent.* in qua teneatur ſacerdos vbi latius dico in tertia obligatione ad quam tenetur ſacerdos ei, qui confitetur, quia vbi ſacerdos confeſſor videt peccatorem non poſſe huius propoſiti, tenetur aliam medicinam præparare omitto hic, ne plures idem repetam. Poſtremò poſſent alia impedimenta notari ad veram pœnitentiam, ſed dicta quinque principalia ſufficiant, quia ad iſta, eliqua deducuntur, quæ not. Hoſtienſ. § *prꝛallag. in ſin. verſic.*

205 In ordine ſequitur 20. quæſtio principalis, † in quo teneatur ſacerdos illi cuius confeſſionem audit. Text. noſter explanat hoc, & Hoſtien. *in ſumma eod. tit. §. in quo teneatur ſacerdos.* & Ioan. Andr. & Vinc. *hic in capitulo modo.* Et dicit Hoſtienſ. quod teneatur, & eſt obligatus in quinque principaliter. Primum eſt abſcondere, & tenere peccatum ſecretum proximis extraneis, etiam ſi ſcandalum oriretur. *de pœniten. diſtin. 6 ſi ſacerdos.* ſecundùm Greg. ſi vero iſte multa homicidia perpetrata recitauerit, vel dicit ſe velle aliquod homicidium committere, & ſe eſſe paratum, & non poſſe tentationi reſiſtere, in hoc caſu ſecundum Hoſtien. poteſt reuelare talibus, qui non poſſit obeſſe, non tamen ſpecificando perſonam. 22. *quæſtio. 5.* hoc videtur vbi hoc innuit Auguſt. *& quæſtione 7 non ſolum. & capit. ſequent. 2. quæſtione prima, ſi peccauerit.* ſed ſi tale ſit quod non poſſit reuelari ſine perditione confeſſoris, non poteſt ſine conſenſu confitentis vt *in dicto capitulo.* Vnde nec ſigno, nec nutu in ſpecie vel in genere prodat. & hoc eſt contra multos ſacerdotes, qui dicunt, quidam miles, vel quædam mulier eſt mihi confeſſa tale peccatum, quia cum fortè aliqui viderint aliquam mulierem in loco aliquo confiteorem, poterunt coniecturari de qua muliere locutus ſit per circumſtantias, & alia indicia, nec refert quid ex æquipollentibus fiat, *capitulo licet ex quadam. de teſtib. l. certum ff. ſi cert. petat.* & propter hoc multi retrahuntur talibus confiteri. Caueas ergo ſacerdos de multiloquio, in quo non deeſt peccatum, & maximè quando circumſtantia nimium eſt propinqua, nec prodat voce, vel ſcriptura, nec nutu, ſecũdùm Ioannem And. *hic*, qui dicit ſe credere, quod quicquid poterit circa hoc facere, vt peccatum impediatur, quando aliquis eſt confeſſus, ſe velle homicidium committere, debet facere ſine perditione perſonæ, quantumcunque malum exinde ſequi poſſet. Poſſet tamen dici contrarium, ſecundùm ipſum, ſi non confitetur peccatum commiſſum, ſed committendum, non eſt vera confeſſio. nec pœnitentia imponitur pro futuro delicto, & ideo quilibet poteſt hoc impedire, & tenetur. facit *de iniur. quæ iam ad nos. in. § fin. de ſentent. excommunicat. ſi verò. & capitulo quanto.* Dicit tamen Innocent. quod vbi petit pœnitentiam præteritæ voluntatis, bene eſt confeſſio. facit *capitu. quod quidam ſuper eodem titulo* & ideo ſine conſenſu confitentis reuelari non debet, fallit hoc niſi forte requiratur à te, quod iuſtitiam facias de peccatore, quia potes excommunicare eum, qui commiſit, quamuis ſit tibi confeſſus: ſed in genere poteris, *de offic. ordinar. ſi ſacerdos.* nec Epiſcopo debet hoc ſpiritualiter reuelare, etiam ſi tibi præcipiat ſub pœna excommunicat. *capitulo dilectus. de exceſſ. prælat.* quia hoc caſu es maior ipſo, quia vicem Dei tenes. *capitulo ſane* & *ibi gloſſ. de offic. delegatio.* & inferior in ſuperiorem non habet poteſtatem. *capitulo inferior. 21. diſtinctio.* Vnde non potes dicere, optimè talis eſt confeſſus, quid ad te, Deus ſcit & non tu: & ideo te in teſtem nullus producere poteſt, ipſe qui confeſſus eſt poteſt te in teſtem producere, non alius. facit *de ſimon. nemo.* & Ioannes Andreas. *hic in verſiculo aliqua enim,* & Hoſtienſ. *in ſumma. vbi ſupra.* & ſecundum hoc intellige dictum *capitul. nemo. & ad capitul. fina. §. primo, de ſortileg. & maleſic.* dum text. *ibi* dicit poſtea per preſbyterum, de cuius parochia extitit, feciſti inquiri, ſubaudi ſecundùm Hoſtienſem de plano à vicina non intelligatur, quod de confeſſione facta ſibi aliquid debeat propalare. Sed ſi neſcis dare conſilium peccatori de peccatis, tenebis tamen ſecretum, *argument. capitulo cum ad monaſterium. §. in oratorio. de ſtatu monach.* alias incurreret pœnam *capitulo noſtri, in fin.* text. tamen *in prꝛallegat. capitulo.* dicit, quod omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat. Dicunt tamen aliqui illud eſſe correctum per *capitulo noſtrum, in fin.* vel ſecundùm Hoſtienſem *in ſumma, prꝛallegat.* illud faciet omnibus diebus quibus pœnitentiam agit, 30. *quæſtione prima. ſi quis ſacerdos.* qua completa in monaſterium detrudetur, *vt in capitulo noſtri,* & dicit *ibi* Hoſtien. *in verſic. quod ſi quis aliquis* quod ſi aliquis confitetur ſe incidiſſe in hæreſim, & quod non vult ceſſare, vel vult ceſſare, ſed non vult ſocios nominare timens proditionem, vel periurium, quia iurauit non reuelare, vel non vult, quod preſbyter detegat, dicunt quidam quod ſacerdos debet adire Epiſcopum, dicens, Cuſtodi vigilias ſuper oues, quia lupus eſt in grege, vel poteſt reuelare tali, qui poteſt prodeſſe, non obeſſe, vt *in prꝛallegat. capitulo.* hoc videtur primum tutius. ſi vero aliquis confitetur ſacerdoti quod dormiuit cum aliqua muliere in Eccleſia, non debet denunciare Epiſcopo, niſi mulier publice confiteatur: quo quidem caſu ad inſtantiam adulterij teſtificari poterit quo ad ipſum, detracto tamen ſilet nomen adulteræ. ſic intellige *de adult. ſignificaſit.* Et

Digitized by Google

ſt. Et ſi plures eſſent confeſſi idem crimen ſacerdoti, quamuis poſſit exprimere illum qui eum induxit in teſtem, alios tamen omnino debet celare. & ſic loquitur *dictum capitulum ſignificaſti.* ſecundùm Ioan. Andr. hic, & in caſu quo, *vt dixi ſuprà*, eccleſia eſſet ſanguine polluta humano, ideo debet reconciliari. illud verum eſt, quando eſſet infamata, aliàs ſacerdos, qui ſolus ſit tanquam Deus poteſt ibi ſana conſcientia celebrare, *argumen. c. cùm non ab homine. de iud. aliàs de ſentent. excommunic.* Tutius tamen eſt, ſecundùm Hoſtienſ. *in ſumma præallegata.* quòd in genere reueler epiſcopo, dicendo, talis eccleſia indiget reconciliatione, non quæratis vltra à me, *argument. c. ſi ſacerdos, de offic. ordin.* nam in talibus non conſueuerunt teſtes induci. Dubitari tamen conſueuit, ſi aliquis reuelet ſecretum amico ſuo dicens, dico tibi in pœnitentia. dicit Ioannes And. hic, quòd talis poterit compelli teſtificari, quia huc non poteſt dici tanquam ſacerdoti ei, quòd non eſt ſacerdos: & quamuis eſſet ſacerdos, non ſemper videtur dicere tanquam ſacerdoti, ſed tanquam amico. Patet, quia talis non petit ſibi iniungi pœnitentiam, nec abſolui, ſed alia intentione hoc profert, cui ſtandum eſt contra verba, *de verborum ſignificat. c. intelligentia.* Verum tamen eſt, ſi ſacerdos ſcit iſta, omnino hoc celare expedit atque decet, ſecundùm Innocentium & Hoſtienſ. hic, ne huic dicto fraus fiat, alioquin quilibet ſacerdos hoc reuelans poſſet dicere, nihil ſibi in foro pœnitentiæ dixiſſe, ſed alio modo, vt patet in eo, quod not. *de diuort. quanto.* *§. penult.* & probabitur ſacerdotem reuelaſſe, quando confeſſus eſt coram pluribus etiam extra ius, *argum. de accuſat. c. ſi cauſtiterit, & de exceſſib. prælat. grauis.* Idem, quando crimen occultum confeſſus eſſet coram epiſcopo præſentibus pluribus, fortè, vt per illos diſpenſatio probaretur. ſi enim epiſcopus reuelaſſet, per illos probari poſſet, de hoc per Butr. & Ioannem Andr. *hic, in verſic. reuelare.* Et eodem modo ſi ſacerdos reuelaret, per illos probari poſſet: per confeſſionem verò in iudicio factam nulli dubium, quòd ſacerdos conuinceretur reuelaſſe. ſed ſi tunc talis ſacerdos in iure confeſſus diceret, illud in pœnitentia non ſibi dictum, non videtur plus credendum parochiano quàm ſacerdoti, maximè quia parochianus reus eſt, *6. quæſt. vlt. actor.* Ioan. Andr. determinat contrarium, quia eſt ſacerdos condemnandus eſt, niſi probet aliter ad eum perueniſſe, *argument. 6. quæſtione 2. ſi tamen. c. placuit.* & poterit probare ſi fama in loco eſſet de tali delicto commiſſo per iſtum, vel in præſentia aliquorum iſte cõfeſſus fuiſſet delictum, vel aliter per confeſſionem peccatoris vel aliàs per alias coniecturas. Dicit tamen Hoſtienſ. hic, quòd ex quo ſacerdos aliter non conuincetur, ſacerdos non punietur pœna ordinaria *e. noſtri*, ſed arbitraria. iſta fuit gloſ. Vinc. quam videre potes in Specular. *de probat. §. 1. ad finem.* Si verò aliquis in neceſſitate conſtitutus confiteretur in foro pœnitentiæ laico, ſecundùm notata per gloſ. *in c. paſtoralis. § præterea, de officiis ordinarij.* licas, ſecundùm Ioannem Andr. hic, quamuis talis claues non habeat, in hoc tamen eſt miniſter Dei, & in hoc debet celare peccatorem, nec ad teſtificandum debet cogi, ſicut nec ſacerdos, quia eadem ratio eſt ſecundùm Innocent. *argument. de tranſlat. quanto.* ſi tamen talis peccatorem prodat, non poteſt habere locum pœna *e. noſtri.* cùm ſacerdos non ſit. Erit ergo pœna arbitraria, *de offic. deleg. de cauſis.*

Aduerte tamen vnam cautelam ſubditorum, quòd certi ſuns quòd epiſcopus ſuus ſcit eorum delicta, volunt confiteri epiſcopo, vt correctionem euadant: cautus debet eſſe epiſcopus, & dicat hoc peccatum non recipio in pœnitentia, cùm de illo ſis publicè infamatus: non debet tamen abſolutionem denegare, cùm ipſa non obſtante poterit contra ipſum inquirere, & puniſe, ſecundùm notata *in c. de his, 32. quæſt. 3. admonere.* dummodò ſecum nõ diſpenſet, quòd quando dicatur diſpenſare, vide notata *in c. 2. de ſchiſmat.* per Innocentium & Ioannem Andr. *de dig. quia circa.* Si verò delictum eſſet omnino occultum, debet ipſum in pœnitentia recipere, eſto quod ipſe ſciret, *6. quæſtione prima. ſi tantùm. & c. placuit.* ſecundùm Hoſtienſem hic, qui etiam ſe remittit ad ſummam *eodem titul. in § in quo teneatur ſacerdos.* Secundò tenetur ſacerdos orare, & eleẽmoſynas impendere, & alia bona facere pro illo qui eſt confeſſus ſibi peccata ſua, *de pœnitent. diſtinct. 2. qui multis.* Nam, ſecundùm Alexandrum Martyrem, ſacerdotes populi peccata comedunt, quia ſuis precibus ſua delentur, & citius audiuntur à Domino, quanto ſacerdotes fuerint meliores. *3. quæſtione 1. c. ipſi ſacerdotes, de pœnitent. diſtinct. 5. inter hæc.* & gloſ. *in c. in grauibus. 3. quæſtione 7.* & gloſ. *in Clement. ſi dominum, de reliquijs & venerat. ſanctorum, in verſic. orationes malorum nocent illis, pro quibus orant.* ſed illam gloſſam limito ſecundùm gl. *50. diſtinct. c. menſuram.* quando quis eligit malum ſacerdotem ex certa ſcientia, & ſuis moribus conformem. Et debet in principio Miſſæ ante canonem conſecrationis orare pro viuis, qui ſibi confeſſi fuerunt in primo Memento, & poſt canonem orare pro mortuis, qui ſibi confeſſi fuerunt in ſecundo Memento, dicente beato Auguſtino, non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum. debet etiam eum qui eſt ſibi confeſſus, non negligere, vt ſciat quomodo pœnitentiam continuat, & eum confortare, confirmare, & viſitare. Caueat tamen ne hoc reſpectu mulieres in loco ſuſpecto, & ſecreto viſitet. Vnde Lucius Papa prohibuit acceſſum mulieribus ad tabernaculum, & colloquia mulierum, nec matronarum intrent domicilia. *81. diſtinct. clericus ſolm.* vide notata *in c. 1. de cohabit. clericorum & mulier.* & per Hoſtienſ. *de eo, qui cognouit conſang. vxoris, in ſumma. § quot modis.* Tertiò tenetur ei qui confeſſus eſt, compati, & ſi egeat, pro ipſo onus ſupportare, & releuare. *argument. c. mandata. de præſumpt. 50. diſtinct. ponderet. ibi*, alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Vnde & Clementi inquit beatus Petrus, *8. quæſtione 1. Clemens.* Iuua ſingulos, & releua, qui ſingulorum onus, & ſollicitudinem portes, iſta ſuccinctus in vigilia ſuper omnes, ora & ieiunes præ cæteris frequenter, deuotione ſacrifica, opus fac Euangeliſtæ, & Apoſtoli dicentis, plus omnibus laboraui: & cùm omnia benè feceris, dic te ſeruum inutilem, pœnitentis te participem facias, ſis eius corrector & conſolator, *de pœnitent. diſtinct. 6. capite 1. ad finem.* Omnem ab eo auferas deſperationem, de qua dixi *in quæſtione præcedenti, in quarta deſperatione.* cùm videat peccatorem non poſſe eſſe firmi propoſiti & contritionis, vt potiùs voluiſſet quamcumque pœnam pati, quàm peccare, vel peccaſſe, *32 quæſtione 5. ita ne.* Præparet aliam medicinam. & hortetur & inducat illum, quòd doleat, Deum offendiſſe, ſecundùm Ioannem Andr. hic *in verſic. ſed prudentiori. verſic. tu dicas.* Nam ſecundùm ipſum, licèt quilibet teneatur potiùs omnia mala pati, quàm malo conſentire, nullum tamen obligamus ad hoc, vt tantam contritionem debeat habere vt potius vellet omnem pœnam pati, quàm peccaſſe in præteritum, vel peccare in futurum: nam peccatum commiſſum præterijt iam, vnde contritio tanta præſens cum eo quod iam factum eſt, veraciter adaptari non poteſt. ſed tenetur homo illius eſſe conſtantis vt credere teneatur, quod potius ſuſtineret mortem quàm peccaret in futurum, ſi neceſſitas alterius horum ſibi incumberet quamuis ſi præſens eſſet neceſſitas, tunc deberet eligere non peccare. Quantum autem ad futurum tempus, etiam ſperare debet, quòd aut illa neceſſitas non adueniet, aut quod Dominus dabit cum tentatione propoſitum atque profectum, *1. ad Corinth.* & ſicut humilitas eſt timere in talibus ſic veræ fidei, & ſpei nunquam de Dei potentia, & miſericordia deſperare. & in oratione Dominica petimus, & ne nos inducas in tentationem. & Auguſtinus: *Proijce te in Deum: non enim ita crudelis eſt, vt ſe ſubtrahat, & te cadere permittat*, ſed diſcretionis eſt tales tentationes fugere, ſicut Chriſtus nos docuit fugiens in Ægyptum, Matthæi 4. *27. quæſtione prima. §. cùm ergo.* Et quæ requirantur ad veram pœnitentiam, *verè. quæ in quæſtio. Qualis debet eſſe pœnitentia. & in quæſtione: Quis ſit effectus veræ pœnitentiæ. & in quæſtione: Quibus & quot dictis.* & per Ioannem Andr. *in c. noſtro, ſuper verſic. prudentiori.* Et caueas ſacerdos, ne per horrorem peccati tibi confeſſi plus ſolito peccatorem vilipendas, cùm ipſum ex hoc plus diligere debeas. Quartò debet recipere id, quod ſibi à peccatore oblatum fuerit, idem non debet reſpuere ex contemptu ſuperbiæ, ſicut aliqui magni prælati faciunt, quaſi ex ſit dedecus. Vnde etiam ſi eſſet Papa, qui audiret confeſſionem, reſpuere non debet: nam tota eccleſia Dei ex eleẽmoſynis ſuſtentatur, memores ſint prælati, nec ſuperbiant: quoniam quicquid habent, pauperum eſt, & ſemper debent ſe quo ad vtilitatem pauperum reputare, *16. quæſtione 1. §. final. 23. quæſtione 7. quod autem. & quæſtione prima. nolo. & c. futuram.* & Dominus noſter Ieſus Chriſtus de eleẽmoſynis viuebat, *12. quæſtione prima, habebat*, ſecundùm Auguſtinum & Hieronymum *in c. aurum habet eccleſia.* Nun ſuperbiant ergo ſacerdotes. quòd ſint vicarij Ieſu Chriſti *de pœnitent. diſtinct. 3 inter hæc, el 2. nec epiſcopi. 31. diſtinctione, in nono. & capitul. quamuis.* ſed humilient ſe potiùs, quia ſecundùm Hieronymum *15. diſtinctione, capitul. non eſt facilè* non ſanctorum ſunt filij, qui loca tenent ſanctorum, ſed quia opera exercent.

Recipiant ergo epiſcopi & ſacerdotes oblationẽ quantumcumque

tunque minimam. & cùm fratre ſuo paupere partiantur, ſicut vult Ambroſius 86 *diſtin. non ſatis.* non tamen ea intentione pœnitentiam audiant, vel aliquid à pœnitente recipiant, qui ſic faciendo peccarent, *de ſimon. tua. ad fin & c. fin. 1. quæſt. 1. ſunt nonnulli. & quæſt 3. non ſolùm.* & monet Hoſtienſ. *in ſumma præalleg. §. verſic. caueat ſacerdos.* ne quando peccator venit ad eũ cauſa confitendi in principio, medio, & in fine ad burſam reſpiciat, ſicut faciunt aliqui miſeri, qui conſiderant, an pœnitens ponat manum ad burſam perſoluendo, & tunc miſericorditer agunt cum eo: ſi retrahunt manum, tunc & ipſi retrahunt miſericordiam, quę non ſpiritualis eſt, ſed burſalis: nec excuſantur, ſi hoc pauperibus erogarent: nam qui malè accipit, vt benè diſpenſet, grauatur potius quàm iuuetur, *1. quæſtione prima. non eſt putanda. & quæſtione 3. ex multis. 14. quæſtione 5. neque enim. & c. ſanè.* & cùm ſacerdotium venale exponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur, *c. quoniam, ne prælati vic. ſu.* Quintò & vltimò tenetur ſacerdos ei de pœnitentia ſua, ſi inducatur ab eo in teſtem pœnitentiæ teſtimonium ferre, ſecundùm ea, quæ notat Hoſtienſ. *in ſumma, eodem titul. §. in fin. & in ſumma de teſtib. §. qui poſſit verſic. ſed quomodo ſcientia.* Tenetur & è conuerſo, ſi pœnitente ſoluerit peccator, & notorium ſit, vel ipſe hoc ſcit tanquàm homo ipſum apud eccleſiam, vel epiſcopum ipſum debet denunciare, vt notat Hoſtienſis *in ſumma, in rubric. de accuſat. ſub rubric. de denunciat. & in ſumma hoc eod. titul. in §. in quo tenetur, in fine.* Verè autem pœnitenti tenetur conſilium & auxilium dare, *vt in c. noſtro.* ſecundùm quod vires ſuppetunt, quia bonus paſtor pro ouibus ſuis animam ſuam ponit, non propter beneficia temporalia, non propter conſanguinitatem vel affinitatem, ſed hoc tãtùm, vt ad bonos mores, & ſalutem eos inuitet æternam, conſulendo peccatis, & periculis eorum, ſicut in ſuis propriis, *de pœnit. diſtin. 2. ergo ſi charitatem Deo exhibeamus, & ſeq. §. qui vult. & §. hinc etiam Auguſt.*

Satis nunc ad præcedentem quæſtionem accommodatur in
206 ordine vigeſimaprima quæſtio, † quæ faciat ad quid teneatur is, qui confeſſus eſt ſuo confeſſori. Dic, quòd in multis. Primò, ſecundùm Hoſtienſ. *in ſumma, eod. titul. §. ad quid tenetur abſtinere ab eius infamia. & detractione.* tam in tacendo, quàm in non audiendo, etiam ſi minus periti ſint ſacerdotes in audienda confeſſione, & pœnitentia iniungenda, licèt ſcientia ſit valdè neceſſaria in ſacerdote, quia eius labia cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt populus de ore eius, *Malach. 2. capite, tranſumptiuè de hæret. c. cùm ex iniuncto.* proprio enim ore corpus Domini conficiunt ſacerdotes, & ideo officiũ eius debet honorari. Vnde Exod. 20 *in ſin. Dijs meis non detrahes, tranſumptiuè vbi ſuprà.* obediendi ergo, & timendi ſunt, non lacerandi: quia à quibus populus Domini benedici, ſaluari, & inſtrui cupit, non debet eos arguere: docendus enim eſt populus, & corrigendus ab eis. nec eſt diſcipulus ſuprà magiſtrum, *16. quæſt. 1. c. ſi clericatus. 6. quæſt. 1. ſacerdotes. & ſeq. & c. ex merito. & c. detractores.*

Tenetur ſecundò inopiam ſui parochialis releuare, ſecundùm ea, quæ notantur per Hoſtienſ. *in ſumma, de paroch. §. in quibus, & ſub verſic. hic tamen ſciendum. verſic. ſed nunquid tenetur. & ſequen.* nam tenetur in feſtis Miſſam audire, & ad altare offerre, *de conſecra. diſtinctione prima, omnis Chriſtianus. 16. quæſtione 1. ſtatuimus. 52 diſtinctione præter hæc.* Et licèt quidam dicant, quòd *capitul. omnis.* loquatur de oratione interiori mentis, vel bonorum operum: dic tamen quòd in præcipuis feſtiuitatibus tenetur quis offerre, & cogi poteſt, cùm ſit generalis conſuetudo vbique terrarum, & ſicut *de conſecrat. diſtinctione prima ſi quis etiam extra. & c. omnis Chriſtianus,* dicit, procuret ad Miſſarum ſolennia aliquid offerre, & ducere ad memoriam quod Dominus pręcepit Moyſi, non apparebis in conſpectu meo vacuus, & hoc in ſolennibus feſtiuitatibus locorum, in quibus totam Miſſam tenetur quis audire in parochia, *vt in c. vt Dominicis, de paroch.* & idem in alijs feſtiuis diebus, *cap. 2. eodem titul.* & tunc tenetur offerre aliquid corporale, non tantum oblationem interiorem. diebus autem alijs non tenetur ad oblationes, niſi à defunctis relictas, puta pro ſeptimis, vigeſimis, & anniuerſariis, niſi conſuetudo eſſet in loco, vel niſi ſacerdos ita pauper eſſet, quòd non habet vnde viuat, ſi oblationes auferantur, quo caſu omnes Doctores conueniunt, quòd tali caſu poſſet ſacerdos diuina officia ... dixit Hoſtienſis *in præallegato verſic. & in verſic. vel niſi ſa-* ... decimas & primitias ſoluere tenetur parochianus, *capit. 1.*

... Tertiò, confeſſori ſuo pro confeſſione, & pœnitentia aliquid offerre. ſed quidam contra, quia confeſſio & pœnitentia ſunt actus ſpirituales, etiam ſacerdos eſt iudex ſpiritualis, *de pœnitent. diſtinct. 3. ille rex. & diſtinct. 6. verſic. caueat ſpiritualis iudex.* ergo nihil debet dari, ſed gratis eſt gratia conferenda, *prima quæſtione 1. capite 1.* & ſecundùm Bedam, non ſolùm vendentes ſpiritualia pro pecunia, ſimoniaci ſunt, ſicut à Domino ſunt recepta. Sed in contrarium ſuadet Apoſtolus, communicetis qui catechizamini in verbo ei, qui vos catechizant, nec eſt magnum ſi ab eis recipiamus temporalia, quibus ſeminamus ſpiritualia. Et dixit Moyſes, non alligabis os bouis triturantis, id eſt non ſubtrahes ſacerdoti ſuſtentationem vitæ, quam debet habere pro labore ſuo, *13. diſtinct. 2. §. ... ita deprehend. cùm ſecundum. & c. extirpanda, & c. graue.* & Apoſtolicis viris euangelizantibus Chriſtum, in neceſſariis vſibus nolle tribuere ſe ipſum, eſt damnate. Et ſacerdos iudex eſt, *11. quæſtione 3. abſit. de pœnitent. diſtinct. 5. capite 1.* & iudices poſſunt recipere ſumptus abſque peccato, *2. quæſtione 6. anteriorum. § illud quoque.* nec tenetur quis propriis ſtipendiis militare. *12. quæſtione 2. charitatem.* & ſecundùm Apoſtolum: Quis plantat vineam, & de eius fructu non edat? Quis paſcit gregem, & de eius lacte non comedit? quaſi dicat, nullus. *28. quæſtione 1. iam nunc in fin. 13. quæſtione 8. bonita. 1. quæſtione 2. c. penultim.* & videtur potius id quod offertur, & datur ſtipes templi, quàm munus ſacerdotis, *1. quæſtione 1. iudices.* Nec eſt veriſimile, quòd pro tam modico committatur ſimonia, *de ſimonia. & ſi quæſt.* & eſt vulgare, quòd omnes ſancti vigilias volunt, & candelas cupiunt. Concludit Hoſtienſis *in ſumma in § & ad quid tenetur.* quòd de rigore iuris nil tenetur dare, honeſtum tamen eſt, & æquum, quòd aliquid det in ſignum deuotionis cordis, exemplo ſanctorum, qui nec ad perfectos, nec ad ſacerdotes ſine munere accedebãt, ſicut legitur de Saule & vxore Ieroboam, *1. quæſtione 1. iudices.* & videtur præceptum à Moyſe, *de pœnitent. diſtinct. 1. quem pœnitet.* & Apoſtolus, Vnuſquiſque det, quod deſtinauit in corde: hilarem enim datorem diligit Deus. & ſi das propter præſentem pudorem, & meritum perdas, *22. quæſtione 5. §. ex his omnib. 16. quæſt. 1. prædicator.* quod intellige quando confitetur parochiali ſacerdoti, qui habet decimas, & oblationes ſibi ſufficientes, & quando non eſt conſuetudo, quod aliquid certum detur in quo caſu ſeruatur conſuetudo: ſacerdos tamen, ſi parochianus conſuetudinem non ſeruat, non debet pœnitentiam denegare nec pignus auferre, nec exigere pignus ante, vel poſt à paupere, ſoluere nequeunte: alioquin parochiani à confeſſoribus retraherentur, & auaritiæ clericorum imputaretur, *1. quæſtione 1. baptizandus, & c. placuit, 18. diſtinctione, c. de eulogijs.* per epiſcopum tamen loci poſſet compelli parochianus ſeruare laudabilem conſuetudinem, *c. ad Apoſtolicam, de ſimonia.* ſi verò ſacerdos pauper eſſet, tunc ſecundùm Ioannem de Deo, confitens & pœnitens tenentur præciſè aliquid dare. & ſic intellexit iura contraria ſupra inducta *in verſic. in contrarium.* Ipſe tamen ſacerdos non debet exigere eo tempore, licèt gratis oblatum poſſit accipere. *1. quæſtione 1. c. placuit, vt vnuſquiſque. & quæſtione 5 quàm pio. & c.* ſicut epiſcopum gratis oblatum, debet recipere, nec ex ſuperbia refutare. Sed pone, aliquis confitetur fratri Prædicatori, vel alij pauperi de licentia parochialis presbyteri, nil dat ei, quid faciet Prædicator? Hoſtienſis ponit *in ſumma, in præallegato verſic. ſed pone.* & dicit Ioannes de Deo, quod nil dans verè non dicitur confeſſus, *argum. infra de regul. iuris, c. deficeat.* ergo non poteſt dare pœnitentiam, ſed conſilium tantùm: ſed nec conſilium, cùm nihil debeat exigere, & ſic remaneat talis in periculo. Et ideo, verius eſt dicere, quòd neutrum teneatur dare de neceſſitate confeſſionis ſeu pœnitentiæ, niſi vt ſupra dixi, ratione neceſſitatis & indigentiæ ipſius ſacerdotis, *dicto c. paſce. & cap. non ſatis.* in quo caſu ſacerdos parochialis poſſet eidem dicere, Tu peccas cùm diues ſis: & ego iuxta te fame morior, & niſi mihi in hac neceſſitate ſubuenias, ſaluari non potes, quia ſcriptum eſt, Diliges Dominum Deum tuum, & proximum tuum ſicut te ipſum. Frater autem Minor, qui non debet tangere pecuniam, nec denarium, quid faciet, nec debet refutare quod ſibi offertur. Dic, quòd refutare poteſt, quia hoc non faceret ex ſuperbia, ſed quia ordo ſuæ regulæ hoc non patitur. Conſulit tamen Hoſtienſis, quod non refutet, nec in manu propria recipiat, ſed dicat, non poſſum recipere, ſed tradas hoc prouiſori, ſeu procuratori ordinis, ſicut traditur *de ſtat. monach. cùm ad monaſterium. §. 1. in fine.* Quid † ſacerdos iniunxerit alicui dicere Miſ- 207
ſas, vel quòd faciat celebrare Miſſas, poterit ne is ſacerdos pecuniam iſtam recipere pro his Miſſis dicendis. & videtur quod

Digitized by Google

quod non, quia præſumitur fraus. Vnde benè ſcit, quòd laicus per ſe hoc nõ poteſt facere, ſcilicet cantare Miſſam, & ideo præſumitur fraus, vt poſtea ab ea recepta pecunia laicus liberetur à
208 pœnitentia, *argum. 26. quæſt. 7. alligant.* In contrarium facit, † quia quatuor principalia ſunt, quibus liberantur animæ: oratio fidelium, ieiunium amicorum, eleẽmoſyna charorum, 13. q. 2. *anima.* & hoc idem de viuis cauetur, vt dixi *in quæſt. quis ſit effectus pœnitẽ-*
209 *tia, verſic. eleemoſyna.* & pro † labore ſuo presbyter poteſt recipere pecuniam, *c. ſignificatum, cum ibi not. de præbend.* Hoſtien. *in ſumma, eod. tit. in §. ad quid tenetur, in fin. verſic. quid ſi ſacerdos.* quòd ipſe non debet Miſſas, quas illi iniunxit, celebrare, quia ſpecies mali eſt, *de vita & honeſt. cleric. cùm ab omni.* ſed vel non iniungat vel dicat, quòd per alium has faciat dicere, & per talem qui vices ſibi non reddat, nõ autem per parochialem ſibi vicinum, qui ſimili morbo auaritiæ laborare poſſet, & fieret fraus legi, *argum. c. perſonas, de teſtib. de ind. cauſam.* & tutius eſt ſacerdoti pro ſalute ſuæ animæ quòd tales pœnitentias non imponat, quia ſemper eſt præſumẽdum, ne plus auaritiæ cauſa quàm charitatis imponat, *argum. de cenſibus. & qua & c. 1. de decim. ad fin.* & cogitationes ſuas omnipotenti Deo nequibunt occultare, *c. in ciuitate, de vſur. c. fin. de ſimon.* Et ſi dicat presbyter, quòd charitas mouet eum, quia fortè pœnitens nõ poteſt peregrinari, orare, nec aliud facere: tamen Capitulo debet ſacerdos oſtendere charitatem per opera, vt ſcilicet per alium non ſuſpectum præcipiat, quòd ipſas Miſſas cãtari faciat, vel ipſe ſacerdos gratis celebret, vel ſibi datum aliquid non retineat, ſed totum quod datur, pauperibus eroget, & ſic per opera charitatem ſuam oſtendet, & omnia erunt munda, & ſine ſuſpicione aliqua. Subſequenter quærebatur, vigeſimoſe-
210 cundò, † vtrùm pœnitẽtia debeat iterari? Quidam dicunt quod non: quia ſi vera fuit, nunquam poſtea fracta fuit: Si fracta fuit, pœnitentia nõ fuit. & hoc probatur ex diffinitione pœnitentiæ, quam poſui *in 7. quæſt. quid ſit pœnitentia.* Pœnitentia eſt mala prę-terita plangere, & plangenda iterum non committere, alia litera habet, iterum, *vt ibi dixi.* Et ad hoc probãdum multa poſſent induci, quæ ibi poſui extenſiuè: ſed ſufficit ad veritatem pœnitentiæ præterita plangere, & firmiter proponere in animo alia non committere: quæ ſi committantur nunc, apparet, quod prima non fuit perfecta. nec prodeſt ad ſalutem, niſi homo per aliã viam repareretur, vt ibi allegaui *de pœnit. diſtin. 3. § quod frequenter.* Item tenentes ſuperiorem opinionem, quòd vera pœnitentia non debet iterari, per illud Apoſtoli: *Charitas nunquam excidit.* & charitas quæ deleri poteſt nunquam vera fuit, & vbi eſt radicata charitas, ſecurus eſto: nihil enim mali tibi accidere poteſt, eſt enim via ad contritionem, & peccatorum remiſſionẽ: ſicut enim ſine via nemo peruenit quo tendit, ita etiam ſine charitate quæ dicitur via, non poſſunt homines ambulare, ſed errare, *de pœnit. diſt. 1. §. ergo ſi charitatem Deo exhibeamus, & c. præced. & §. cùm ergo qui criminaliter peccat, & c. ſeq. facit c. charitas, vt mihi videtur, ead. diſt.*
211 eſt † enim charitas recta voluntas omnibus terrenis prorſus aduerſa inſeparabiliter Deo iuncta, vnita igne quodam modo Spiritus ſancti, à quo eſt, & ad quam refertur incenſa, inquinamenti omnis extranea, correctionis neſcia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, ſuper omnia quæ carnaliter diligũtur excelſa, affectionum omnium potentiſſima, diuinæ contemplationis auida: in omnibus ſemper iniuncta ſumma actionum bonarũ, ſalus morum, finis cœleſtium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, cauſa meritorum, bonorum præmium perfectorum, ſine qua nullus vnquã Deo placuit, cum qua nec potuit aliquis peccare, nec poterit, fructuoſa in pœnitentibus, læta perſeuerantibus, victorioſa in Martyribus, operoſa in omnibus omnino fidelibus, ex qua quicquid eſt boni operis, viuet *ind. c. charitas.* eſt ſecundùm Pruſperum. Ergo vbi fuerit vera pœnitentia, illa non debet iterari, quia non eſt neceſſarium per prędicta. Et dicit Auguſt. *Charitas eſt aqua, de qua Dominus in Euãgelio, qui biberit ex aqua, quam ego dabo ſibi, non ſitiet in æternum.* Dices ſecundùm Hoſtiẽſ. *in ſumma, eod. tit. in §. vtrùm pœnitentia.* quod hæc quæ dicta ſunt, de charitate perfecta poſſunt intelligi. dicitur enim charitas perfecta in via vno modo quo ad ſufficiẽtiam, quia ſufficit quo ad vitam æternã habendam, *de pœn. diſt. 3. §. hac author.* alio modo quo ad effectum, vel ſignum verbi euangelici, dicentis: Maiorẽ charitatem ſiue dilectionem nemo habet, id eſt maius ſignum dilectionis ſiue charitatis. Secundo modo quo ad perſeuerantiã finalem. Vnde Auguſt. *Firmum fundamentum Dei ſtat immobile, habens ſignaculum, hoc ſcit Dominus & qui ſunt eius bonorum ſiles, qua per dilectionem operatur perfecto, aut omnino non deficit, aut ſi qui ſunt, quorum vita deficiat, reperiantur antequã vita finiatur iſta, & deleta iniquitate. qua intrauerat vſq; in finem, perſeuerantes deputantur.* ad Gal. 5. *tranſumptiuè de pœn. diſt. 2. firmum, & in c. non eſt mirum.* eſt tex. Hieron. & ibi ſequitur: *Nullus eorum ex bono in malo commutatus finit hãc vitam, talibus Deus diligentibus eũ, omnia cooperãtur in bonum,* ad Rom. 8. vt etiam ſi qui eorum deuiant & exorbitant etiam ex hoc ipſo faciat eis proficere in bonum. Et intellige firmum fundamentũ prędeſtinationis. Vnde quod dicitur per Hieron. nullus eorum, ſcilicet prædeſtinatorum, & hoc tertio modo poteſt intelligi illa auctoritas. Poſſunt autem intelligi prædictæ auctoritates, ſecundùm Hoſt. *vbi ſuprà.* de charitate perfecta, quæ eſt in patria cœleſti. vel coniunctim intelligi poſſunt, quaſi dicat, durãte charitate non poteſt homo peccare, habens charitatem, ſecundùm Hug. Vel dic, non poteſt peccare quod ſibi imputetur, vel quod nociuum ſit, quia ſemper reparabitur. Charitas autẽ quæ in Petro fuit ante negationem herba fuit, & in ſingulis naſcitur antequam roboretur ante ſui perfectionem amittitur, & reparatur, *de pœn. diſt. 2. §. itaq; charitas, quæ in Petro.* Vnde Aug. *in lib. de correct. & gratia tranſumptiuè in c. quicunq; de pœnit. diſt. 2.* quicunq; ab illa originali dãnatione iſta diuinæ gratia largitate diſcreti ſunt, non eſt dubium quin procurentur eis euangelium, & cùm audiunt, credunt. & in fide, quæ per dilectionem operatur, vſq; in finem perſeuerant: & ſi quando exorbitent correcti emendantur, ad Gal. 5. c. illud autem Aug. *Charitas quæ deſeri poteſt,* nunquam vera fuit expoſitio, ſecundùm Hoſt. *in ſumma,* id eſt incommutabilis, vel non fuit vera reſpectu charitatis Dei. Sæpè enim comparatione facta ad Deum talia nulla ſunt, & nullius reputationis, iuxta illud: *Aſtra non ſunt munda in conſpectu eius.* & illud: *Omnis homo mendax.* & illud: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. de pœn. diſt. 2.*
§ *fin.* Sic ergo charitas † ſemel habita non poteſt amitti ſi perfecta eſt: imperfecta verò amitti poteſt. patet in Adam, de quo enim certum eſt quòd charitatem habuit, & tamen cecidit per peccatum, *de pœnit. diſt. 2. c. Romanos. ver. Adam, & c. ſeq. vſq; ad §. opponitur.* poteſt poni exemplum in Moyſe, Aaron, & Dauid, *vt in d. § opponitur, vſq; ad § cum Deo ſine charitate nullus adulter. & c. ſiual.* 212
omnis enim inquit, patet † ex iſtis, quòd non ſolùm inter virtutes, ſed etiam in ſingulis virtutibus eſt dare gradus, ſecundùm Greg. *de pœnit. diſt. 2.* vnam ſententiam, exponentem illud verbum Ezechielis: *Veniebat ille vir ad portam reſpicientem ad Orientem, & aſcendit ſuper gradus eius.* Item Aug. *de pœnit. diſt. 2. § item Aug. & c. qui vult facere Dei mandata.* Si quis habuerit tantam charitatem, vt paratus ſit etiam pro fratre mori, perfecta eſt in illo charitas. Sed nunquid mox vt naſcitur iam prorſus perfecta eſt? non, ſed vt proficiatur, naſcitur: nata nutritur, & nutrita roboratur: & cùm fuerit roborata, proficitur: & cùm ad perfectionẽ venerit, quid dicis mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, & charitas in quibuſdam eſt perfecta, in quibuſdam imperfecta: perfectiſſima in hac vita haberi non poteſt. Sed hic videmur à principali quæſt. 213
longius aberraſſe, quæ erat, † vtrùm pœnitentia debeat iterari? 214
Dicas, quòd ſpecies pœnitentiæ ſunt multæ. alia ſolemnis, alia publica, alia priuata. Solemnis eſt illa, ſecundùm Hoſt. *in ſumma,* quæ imponitur alicui inuito, vt quando traditur mona[illegible] pro peccato commiſſo, ſed impropriè ſic appellatur, 50. *diſt. c. ſi ille.* ſecundùm Raynet. propriè ſolemnis eſt illa, quæ fit in capite Quadrageſimæ cum ſolemnitate, de qua *in c. in capite. 50. diſtinc.* quæ non poteſt imponi, niſi ab epiſcopo, vel ſacerdote, de eius mandato, de quo tamen latius per Hoſtien. *in ſumma, de offi. archipresbyt. in §. quæ pertinent. ver. quinto, & ſeq.* & pro crimine publico, & vulgatiſſimo quod totam vrbem commouerit, vt pro homicidio, ſacrilegio, inceſtu, & ſimilib. quæ ſunt horrenda & publica, *de conſecr. diſt. 3. de pœnit. 26. quæſt. 6. c. fin.* Hæc ſolemnis non debet imponi clerico, niſi depoſito & pro graui crimine publico, *c. quæſitum, ſupra eod. & ſupra eod. c. 1.* & ibi per Doct. & qui hanc egerit, promoueri non debet: & ſi promotus ſit, miniſtrare non debet, 50. *diſtinct. confirmandum. & c. illud.* Publica dicitur illa, quę fit in facie eccleſię, nõ cum illa ſolemnitate *de qua ſupra,* [illegible] do iniungitur peregrino per mundum cum baculo peregrin[illegible] & hanc quilibet ſacerdos iniungere poteſt, ei ia non [illegible]tur prohibitum, *argum. de offic. archipresbyt. c. 2. verſic. ſi epiſcopus.* niſi fortè conſuetudo contraria reperiretur, *argum.* [illegible] *de trina. c. ſuper eo. de cognat. ſpir.* & hæc etiam non imponi [illegible] clericu niſi depoſito, ſecundùm Hoſtien. *in ſumma. eod. §. verum pœnitentia in fin. de pœn. diſt. 6. ſacerdos.* Priuata autem pœnitentia dicitur illa quę quotidie fit à ſingulis, & quę ſaltem ſemel in anno eſt faciẽda, *vt in c. noſtro.* ſcilicet qñ aliquis ſolus ſecretè confitetur ſacerdoti,

Digitized by Google

cerdoti, *depœnit. diſtinct. 3. c. iuſtm, & c. repetatur.* Et preſbyteri de occultis pœnitentiam dare poſſunt, 20. *quaſt. 1. preſbyteri de occultu.* notoria verò debent peccatores epiſcopo confiteri, *de pœnit. diſt. 1. in actione pœnitentiæ, & c. quem pœnitet,* non autem inferiori, etiam ſi Abbas eſſet, niſi ſuper hoc eſſet priuilegiatus, vel alia iuſta cauſa ſubſit, *de exceſſib. prælat. accidentibus.* & vbi malum oritur, ibi moriatur ſecretè, & qui peccãt ſecretè, etiam ſecretè corriguntur, & qui palam, palam, 2. *quaſt. 1. ſi peccauerit, & ſuprà eod. c. 1.* licèt quædam ſint, in quibus preſbyteri non poſſunt pœnitentiam imponere, de quibus dixi *in quaſt. Cui cõfitendum.* Ex his autem concluditur, quòd ſolennis pœnitentia iterari prohibetur: aliæ autem oẽs pœnitẽtiæ iterãtur, ſic probãt iura ſupra inducta & auctoritates, & ſic quæſtio formata ſuprà *in prin.* eſt ſoluta, & ſic pœnitentia non ſolennis reiteratur, *vt in t. noſtro. §. hac auctoritate, de pœnit. diſt. 3. cum ſeq.* ſolennis verò, quia eſt ſacramentalis. *50. diſt. c. in cap. & c. ſeq.* ideo non eſt iterabilis, *50. diſtin. quamuis, de pœnit. diſt. 4. c. quamuis. 28. diſt. preſbyter. 81. diſt. ſi quis epiſcopus. 50. diſt. ſi quis preſbyter & per Hoſtien. in ſumma de ſacram. non iter. in §. & quæ ſunt iter. de pœnit. non ſolenni.* quod verum eſt, niſi contraria cõſuetudo alicubi vigeret, quòd ſolennis pœnitentia reiteraretur, *de conſecr. diſt. 3. §. ex perſona.* Vnde in Eccleſiaſtico, nõ iteres verbum in oratione tua.

215 Ad 23. quæſtionem nunc condeſcendo, an † peccata ſemel confeſſa iterum neceſſe ſint confiteri? videtur, quod non, *de pœnit. diſt. 1. § ex his.* ſed contra, *de pœni. diſt. 1. c. quem pœnitet, & c. noſtro.* Dicas ſi vult iterum confiteri, bonum eſt ad maiorem gratiam, & remiſſionem obtinendam peccatori, vt dicit text. *in c. quẽ pœnitet.* non tenetur de neceſſitate niſi velit: poſtquam enim chyrographus peccati, quo diabolo ſe obligauerat, eſt diſſolutus, *12. diſt. 1. c. 2. 15. diſt. c. non eſt, de pœnit. diſt. 1. medicina.* & tota ſalina enacuata eſt, & obligatio extincta non reuiuiſcit, *de conſecr. diſtin. 4. c. quærn, de pœnit. diſtinct. 1. ſi quis, de ſolut. qui rei. § aream* & ſic dico ſecundùm Hoſtien. *in ſumma, eod. tit. § an peccata ſemel confeſſa.* quòd quis eadem peccata ſemel confeſſa iterum confiteri non tenetur regulariter, *de pœn. diſt. 1. § non ita.* & ideo dixi regulariter, quia fallit in caſibus: primus ſecundùm Hoſti. quando ſacerdos ſuus, qui imperitus eſt, dat ei licentiam alteri confitendi, vt quia proprius neſcimt dare pœnitentiam: tunc diſcretiori iterum eſt confitendum, alioquin non releuaret eum illa pœnitentia, *vt in c. noſtro. & de pœnit. diſt. 1. placuit.* imò peccaret, ſi ſcienter eligeret indiſcretum, *c. menſuram, vbi gloſ. de pœnit. diſt. 1. facit c. quem pœnitet.* & patet in his, quæ dicta ſunt *in quaſt. quæ interrogationes.* Secundus caſus eſt, ſi contempſit ſatisfacere, *de pœni. diſt. 3. c. ſi Apoſtolus.* & non doleat de commiſſis, quia non fuerit vera pœnitentia, ad Roma. 7. Ioan. 8. tamdiu enim peccator poteſt ſperare de gratia, quandiu ſuſtentatur pœnitentia. Vnde dixit Dominus peccatori: Vade, noli amplius peccare, nõ dixit, ne pecces, ſed nec voluntas peccandi in te oriatur, *vt in d. c. ſi Apoſtolus.* Tertius eſt caſus, quando audita enormitate criminis, vel quando alias nõ ſpectat ad preſbyterum, ad ſuperiorẽ remittit ipſum cũ literis, vel aliter, *arg. 23. q. 2. latorem, & in c. ſi ſignificauit, in tit. noſtro.* quod tamen intelligo, ſi occultum eſt de cõſenſu confitentis, & non aliter, vt dictũ eſt *in quaſt. illa, in quo tenetur.* Quartus eſt, ſecundùm Rayn. quando venit ad pœnitentiam fictè, non cum propoſito abſtinendi, vel aliqua retinuit ſcienter, q̃ non fuit confeſſus, vel celauit aliquod peccatum, quia tunc non eſt verè confeſſus, *c. quidam, hic in tit. noſtro.* Vnde Aug. ſcio Dominum eſſe inimicum omni criminoſo, quomodo ergo qui crimen reſeruat, de alio recipit veniam, *de pœnit. diſtinct. 3. c. ſunt plures.* & cùm remanet vnius reus, factus eſt omnium reus, *c. deſleas peccator, infra de reg. iur.* Talis igitur debet confiteri, quia cum ſine charitate, & fictè confeſſus fuerit, & licèt de vno peccato pœnitentiam egerit, nõ abſolutus nõ eſt, & ideo debet iterum confiteri, *arg. de pœnit. diſt. 2. § cùm Deo ſine charitate nullus adultus poteſt adhærere.* & hanc opinionem videtur approbare Innoc. III. *in c. maiores, de bapt. in § ſed adhuc quæritur.* vbi dicit, quòd Dominus opus imperfectionis non nouit, & peccata non ex parte, ſed ex toto dimittit, & ſic aut nihil dimittit, aut totum *ſic infra eod. tit. quod quidã. & Hoſt. in ſumma, eod. tit. §. an peccata ſemel confeſſa.* Aliqui tamen contradicunt dicentes, quòd de vno poteſt ſatisfacere, & ſi aliud celat, tamẽ eius fructus quo ad vitam æternam non percipiet, peccato impediente, quod peccatum nondum deteſtatur: percipiet autem quando pœnitentia fuerit ſubſecuta, ſicut aliàs dicitur de baptiſmo, *de conſecr. diſt. 4. c. tunc valere:* vbi ſi aliquis fictè baptizatur, tunc incipit valere baptiſmus, quando illa fictio veraci confeſſione receſſerit, confeſſio tamen eſt admittenda, *c. quod quidam, ſuprà eod.* & pro iſta opinione, quòd ſemel confeſſa non ſit neceſſe iterum confiteri, facit illud dictum Naum, *c. 1. Non iudicabit Deus bis in idipſum, tranſumptiuè in c. quid ergo, 22. q. 5. c. de his, de accuſ.* & hoc vbi primò fuit ſufficienter punitum, ſecundùm gloſ. *7. q. 2. tum percuſſio, & in alleg. c.* Vnde Iſraëlitæ puniti de vno peccato, de eodem ampliùs non puniuntur, vt ibi. Vnde Hiero. in Naum, *vbi ſupra, &c.* Quid ergo Dominus humanum genus deleuit, ſuper Sodomam ignẽ emiſit & ſulphur, Gẽn. 19. Ægyptios ſubmerſit, Exod. 3. Iſraëlitarum cadauera probauit in eremo. Scitote heu ideo ad præſens, id eſt, temporaliter punire peccata, ne in æternum puniret: quia non iudicabit Deus bis in idipſum. ſed hoc intelligendum eſt ſecundùm Hoſt. *in prææalleg. § an peccata, in fin.* de his qui inter flagella contriti ſunt, & pœnituerant, vt ipſemet Hiero. exponit *in d. c. quid ergo, & de pœnit. diſt. 3. § item opponitur de Hieron.* & ſic intelligitur auctoritas illa Naum, c. 1. Et pro his facit quod habetur in Amos Proph. c. 4. Ego quoq; prohibui vobis imbrẽ, cùm adhuc tres menſes ſupereſſent vſq; ad meſſem. & plui ſuper ciuitatem vnam, & ſuper ciuitatẽ alteram non plui. pars vna compluta eſt, & pars altera, ſuper quam nõ plui, exaruit. Greg. ſuper illo dicto exponit, dicẽs: cùm ille qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit. vna eademq; ciuitas ea parte cõpluitur, & ea parte alia remanet. quia ſunt quidam, qui cùm quædam vitia reſeruant, in aliis grauiter perdurant. hoc tamen non ad criminis veniam, ſed ad praui operis deſertionem referendum eſt, *de pœnit. diſt. 3. plur. & § illud autem.* vbi habentur verba Greg. ſuper Amos, & ſuper Ezech. vt ideo pars ciuitatis dicatur eſſe compluta, quia crimen quod dilexerat, deteſtari incipit, nõ qui eius veniam conſequatur. Criminis autem deteſtatio pluuia vocatur: quoniam ex fonte diuinę gratiæ cordi noſtro inſtillatur. velut ſi quiſq; ad veram pœnitentiam perueniat, aut eò minus puniatur, adeo q̃ diuturniori delectatione peccati maius ſibi ſupplicium nõ accumulaſſet. ſi verò ad indulgentiam criminis pluuia referatur, euangelicæ ſententiæ, de qua Matth. 28. contraria videbitur, ſi enim propter odium fraternum, & quę dimiſſa ſunt replicantur ad pœnã, multò magis, quæ nondum ſunt dimiſſa, ad vindictam reſeruari comprobantur. & ibi faciunt dicta ſequentia Aug. & Ambro. *in § item illud Aug. & § item illud Ambr.* Quintus, & vltimus caſus eſt generalis in illis caſibus, in quibus ſecundùm quoſdam peccata dicuntur redire, de quibus caſibus videbitis nunc *in quaſt. ſeq.*

Eſt igitur 24. quæſtio: vtrùm † peccata ſemel dimiſſa iterũ redeant? fuerunt multæ oppoſitiones, quas recitat Hoſt. *in ſum. eo. ti. § vtrùm peccata.* & Io. *in ſum. de pœn. diſt. 4.* Prima, quòd quãtumcunque quis pœnitentiam egerit de peccatis, ſi poſtea inciderit in mortale, peccata præterita, quę per pœnitentiam factam ſibi dimiſſa fuerunt, redeunt ſimpliciter, & quo ad reatum, & quo ad pœnam reatus, & quo ad omnia. multæ ſunt pro hac oppoſitione auctoritates. Prima ſecundùm Hoſt. illa auctoritas in memoriam redeat, iniquitas patrum eius. Secunda auctoritas Euangelica: *Serue nequam, omne debitum remiſi tibi quoniam rogaſti me: & iratus Dominus tradidit eum tortoribus, quouſq; redderet vniuerſum debitum: ſic & pater meus cœleſtis faciet vobis.* Conſidera quia dicit, vniuerſum debitum; quia non ſolùm peccata, quę poſt baptiſmum egerit, reputabuntur ei ad pœnam, verum etiam originalia, quæ in baptiſmo ei remiſſa ſunt. Tertia fuit auctoritas Aug. ſi Iudas teneret illud, ad quod vocatus eſt, nullo modo ad eum ſua, vel præterita, vel parentum iniquitas pertineret. Quarta eſt auctoritas Greg. qua dicitur, ſi non dimittimus, & corde quod in nobis delinquitur, etiã illud quod per pœnitentiam dimiſſum eſſe gaudeamus à nobis exigetur. Quinta illud Aug. *Si non dimiſeris, te reuocabo; & quicquid dimiſeram replicabo tibi.* Sexta illa auctoritas, quam quidam pater ait, qui diuini beneficij oblitus ſuas vult vindicare iniurias, non ſolùm de futuris mercabitur, ſed etiã præterita, quæ ſibi dimiſſa eſſe credebat, ad vindictam ei replicabũtur. Septima Bedæ fuit auctoritas, Reuertar in domum meã, vnde exiui, & cùm venerit, inuenit ſcopis mundatam: tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitãt, & fiunt nouiſſima hominis peiora prioribus. Cauendum eſt illud verbum ſecundùm Bedam, & nõ exponendum, ne culpã quam in nobis credebamus extinctam per iniuriam nos vacantes opprimat. Prima auctoritas fuit Prophetę, Pſal. 108. *Deus laudem.* ſecunda auctoritas eſt Matt. 23. & 28. Tertia Aug. *in lib. Pſal.* Quarta ex dictis euangelici *Luc. 10. in prin.* Quinta Aug. *in Homel.* Matt. 6. & Luc. 6. Sexta habetur Luc. 6. Septima habetur Luc. 2. & 11. & Matt. 11. hæc omnia vide *in prin. de pœn. diſt. 4. vſque ad § eorũ quoq;* 216

& per

Digitized by Google

per Hoſt. *in ſumma, eod. tit. in §. & verùm peccata dimiſſa*. & huc vſq; eſt prima opin. Secunda opinio, quòd non redeunt, ſed ideo dicuntur redire peccata dimiſſa, quia propter ignorantiã, & ingratitudinem ita reus, & damnandus conſtituitur peccator, cùm iterum in mortale incidit poſt pœnitentiam, ſicut ante fuerat. & pro his facit, quia nõ iudicat Deus bis in id ipſum, vt dixi *in quaſt. praced.* & Proſper, & Greg. *Qui recedit à Chriſto, eſt alienus à gratia perdere hanc vitã*. quid eſt, niſi quod in perditionẽ vadit, ſed nõ id, quod remiſſum eſt, recidit, nec in originali peccato dãnabitur, qui ea morte non afficitur, quæ ei propter dimiſſa debebatur, vt *de pœnit. diſt. 4. § qui autem dicunt quod peccata, & c. ſeq. qui recedunt à Chriſto*. & Greg. *in Moral. lib. 25.* quid eſt quod dicitur Ezech. 33. *Qui reddit iniquitatem filijs ac nepotibus*, peccatum ſcilicet originale, *à patribus trahimus*. & niſi per gratiam baptiſmi ſaluamur, etiã culpam parẽtum portamus, quia vnum cum illis ſumus, reddet iniquitatem patrum in filios, dum pro culpa parentum ex originali peccato anima prolis polluitur. Et rurſum; non reddet iniquitatẽ patrum in filiis, quia cùm ab originali culpa per baptiſmum liberamur, non iam parentum culpas, ſed quas ipſi cõmittimus, habemus. & ſic ſentit iſta auctoritas, quòd peccata dimiſſa nõ redeant. Finis huius auctoritatis principio contraria videtur, *de pœn. diſt. 4. fin.* neq; enim aliud eſt peccata dimiſſa redire, vel originali peccato damnare, quã pœnam peccati debitã poſt eiuſdem remiſſionẽ excipere. ſed aſſertores huius ſententiæ has concordant auctoritates, peccata dimiſſa redire dicuntur, quia quiſquis poſt acceptam pœnitentiam ad vomitum redit, tanto grauiùs punietur, quanto magis bonitatem Dei abuſus ſingulorum remiſſionis acceptæ ingratus extitit. Tertia dictat opinio, ꝙ peccata dimiſſa iterum redeunt in quatuor caſibus tantùm. Primus eſt in fraterno odio, vt apparet in auctoritatibus quæ ſuprà ſunt introductæ in prima opin. vbi euangelicè dictum: *Serue nequam*. & in 4. auctoritate ibi *ſi non dimiſeritis ex corde*. & in 5. auctoritate ibi *ſi non dimiſeris reuocabo te*. Secundus caſus in apoſtaſia, vel hæreſi, *de pœnit. diſt. 4. c. quacunq;*. vbi Aug. *in Homil.* dicit, quæcunque enim poſt baptiſmum prauitas hæretica ſeu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium proſternentur in imo vitiorum. Tertius ſi contemnit quis pœnitentiam ſibi iniunctã adimplere, *de pœnit. diſt. 3.* Apoſtolus ad Rom. 7. *c. fine*, quando negligit per annum confiteri, *vt in c. noſtro*. & pro his duobus caſibus inducũt illud quod dicitur de ſacculo pertuſo Aggæi 1. tranſumptiuè. per Greg. *de pœn. diſt. 4.* de pertuſo ſacculo cum auctoritatibus ibi poſitis. Et quod melius eſt viam Domini non agnoſcere, quàm poſt agnitam retrocedere, *c. quidam, de apoſt.* in epiſt. Petr. 1. a. *c. & in c. ſi refugientes, de pœnit. diſt. 4.* & Paulus ad Hebr. 6. c. facit quod dicit Dominus per Ezech. 18. *c. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iuſtitia eius, quas fecerat, non recordabuntur, in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria iuſtitiæ eius quas fecit*, quoniã *ſecundùm Greg.* in perpetratione malorũ nulla debet eſſe fiducia bonorũ præteritorum, *de pœnit. diſt. 4. Dominus ait, & c. hoc nobis*. Quartus caſus, ſi pęnitentiæ factæ pœniteat, *17. q. 4. ſunt qui opes*. Vnde Hoſt. *in ſum. eod. tit. §. & verũ ponit peccata*. ponit verſus: *Frater odit, vel apoſtata ſit, renuitq; fateri. Pœnitet, ſi piget, priſtina culpa redit*. Quarta eſt opin. ꝙ nullo modo peccata dimiſſa redeant, ſed quando cõmittuntur peccata eiuſdem generis dicuntur redire quadã ſimilitudine, ſicut flores redeunt in vere. ad hoc facit auctoritas Bedæ ſuper illud Cant. 2. *Tempus putationis aduenit*, vbi ſic dicit: Quis ita ſic ad vnguẽ omnia à ſe ſuperflua reſecauit, vt nihil ſe habere putet putatione dignũ, credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reincenduntur extincta, & ſopita de nouo excitantur. Parum eſt ergo ſemel putaſſe, quod ſæpè putandum eſt. Imò ſi fieri poteſt ſemper, quia ſemper ꝙ putari oporteat, ſi non diſſimulas inuenis quantumlibet in huc corpore manes. erras ſi vitia putes emortua, & non magis cõpreſſa, velis nolis, intra fines tuos habitant. Vnde conſidera, & quintò,
217 ſententiam clericorũ qui dicunt, † ꝙ peccata redditura dimittuntur ſecundùm iuſtitiã, & non ſecundùm pręſcientiã, ſicut nomina diſcipulorũ, qui retrò abierãt ſcripta in libris vitæ propter iuſtitiã, cui deſeruiebant, ſed nõ ſecundùm præſcientiã, quę in numero ſaluandorũ eos non habebat, *Io. 6. c. tranſumptiuè in §. corũ quoq; de pœn. diſt. 4.* ſic à latere Dñi dicuntur mille caſuri, & decem millia, quos in diuina præſcientia nunquã ſuis annumerauerat, Pſal. 90. hinc Dominus ait Moyſi Exod. 32. *Si quis peccauerit ante me, delebo eum de libro vitæ*, vt ſecundùm iuſtitiam in libro illic peccando dicatur deleri, qui ſecundùm pręſcientiam nunquã fuerat aſcriptus. hinc Aug. *in epiſt. ad Cor. 10. c.* ſi non in pluribus eorũ beneplacitum eſt Dño, & ſi in aliquibus cõmunia omnib⁹ ſunt omnia ſacramẽta, ſed non cõmunis gratia. ita & nunc baptiſmũ commune, ſed non virtus baptiſmi, *c. ſi quis, & c. ſi non in pluribus, de pœnit. diſt. 4.* propterea dixit Dominus: Sunt multi ex vobis qui non credunt, ſciebat enim Ieſus à principio, qui eſſent credẽtes, Ioan. 2. & qui eſſet traditurus eum, & ideo dixit Ioan. 6. *Nemo veniet ad me, niſi fuerit datum à patre meo*. ex hoc multi diſcipulorum abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant. *c. ſi ex bono, in fine, de pœn. diſt. 4.* diſcipuli tales vocati ſunt, ſed non manſerunt in verbo Chriſti, iuxta illud Io. 8. *Si manſeritis in verbo meo, verè diſcipuli mei eritis. multi igitur vocati ſunt, pauci verò electi*. Appellamus hos electos Chriſti, & diſcipulos Dei filios, qui manſerunt in illo, & perſeuerauerunt. Qui autem perſeuerantiam non habent, verè Dei diſcipuli non ſunt. finis ergo huius auctoritatis cõcordat eorum ſententiis, qui peccata dicunt remitti ſecundùm iuſtitiam, & nõ ſecundùm præſcientiam. Alij verò quamuis fateãtur peccata redire, tamen ſeu per baptiſmum ſeu per pœnitentiam aſſerunt omnia peccata remitti, & plena fide accedẽtes ad lauacrum renaſci, nõ aqua tantùm, ſed Spiritu ſancto & ſi poſtea recaſuri ſunt, tñ tempore ſuæ pœnitentiæ ita perfectè expiati ſunt, vt ſi tũc morerentur, ſalutẽ inuenirent æternã. Quod ergo peccata dimiſſa redire fatentur, hoc eſt ſecundùm iuſtitiam nõ ſecundùm præſciẽtiam ea dimitti neceſſe eſt. vt cõfiteantur ſicut ſaluandis peccata ſecundùm iuſtitiam ad æternã damnationẽ imputantur, non ſecundùm pręſcientiam: quia & illis à bono in malum deficiẽtibus ſingula replicabuntur ad ſupplicium, & his, vſq; ad finem perſeuerãtibus, nulla imputabuntur ad pœnã, *in § hoc ergo modo, verſi. quod ergo peccata, de pœn. diſt. 4.* & quid ſit inſcribi in libro vitæ ſecundùm præſcientiã, & de eo deleri ſecundùm iuſtitiam, & quid ſit ſecundùm præſcientiam ad vitã præordinari, & quid ſit ſecundùm pręſcientiam ad mortẽ deleri, vide per Gratianum *in § fin. in fin. & verſi. ſecundùm præſcientiã cum ſeq. de pœn. diſt. 4.* & ibi vide de præſcientia, prædeſtinatione, & præordinatione *in §. ſecundùm iuſtitiam, & in §. deleantur. & in §. ſecundùm præordinatio*. Et ſecundùm hæc potes intelligere, qualiter peccata ſemel dimiſſa iterum redeunt ſecundùm iuſtitiam, & pręſcientiam, vt ibi per totum proſequitur Gratia. & declarat, quid ſit ſcribi in libro vitæ, vel de eo deleri ſecundùm iuſtitiam, & qd ſecundùm præſcientiam: ſecundùm præſcientiam ſcribi, eſt ad vitam pręordinari ꝙ ab æterno factum eſt. Vnde Apoſt. in epiſt. ad Epheſ. 1. c. *Benedictus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus*, id eſt in cęlo, *in Chriſto Ieſu, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus, & immaculati in conſpectu eius in charitate, qui prædeſtinauit nos in optionem filiorum per ipſum Chriſtum*. id eſt ex ſola gratia ſua operante Chriſto, non meritis noſtris, ſed per ipſum Chriſtum nos prædeſtinauit. ſimiliter ſecundùm pręſcientiã deleri eſt ad mortẽ, non ad vitam præſciri, quod & in ipſo ab æterno factum eſt. Vnde & Dñs in Euangelio Luc. 6. & 11. c. *Qui credit in me, habet vitam æternam: qui autem non credit in me, iam iudicatus eſt*. Hinc Aug. *Nouit Dominus qui ſunt eius, ex his nemo ſeducitur, mundũ apparuit iudicium, ſed iam factum eſt*. Porrò ſecundùm iuſtitiam ſcribi eſt Deo auctore eo operari, quorum merito ſit dignus æterna ſalute. hũc duplicem modum ſcribendi in Euangelio Deus aſſignauit diſcipulis, dicens Io. 4. *In domo patris mei multæ manſiones ſunt: & ſi abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipſum*, oſtendit eos quibus loquebatur, ſcriptos eſſe in libro vitæ per prædeſtinationem, cùm dixit, ſi abiero, & præparauero vobis locum, oſtendit illos adhuc eſſe ſcribendos operatione. Vnde, *Quos prædeſtinauit, hos vocauit*, ad Rom. 8. ſecundùm iuſtitiam, deletur de libro vitæ, quia gratia ſubtracta ea operari permittitur, quibus æternã damnationẽ meretur. hinc Propheta loquitur, dicens Pſal. c. 8. *Deleantur de libro vitæ*, hoc eſt, ſubtrahatur eis gratia, qua ſubtracta hi in profundum vitiorum, deinde in æternam damnationẽ præcipitentur, & cũ iuſtis nõ ſcribantur, id eſt non apponetur eis gratia, qua fiant digni æterna ſalute. ſic itaq; peccata ſecundùm præſcientiã remittentur, cum ab æterno gratia præparantur qua vocatus iuſtificetur, iuſtificatus tandẽ glorificetur. Secundùm iuſtitiam verò peccata remittuntur, vel cũ baptiſmus plena fide accipitur, vel pœnitentia toto corde celebratur. hæc remiſſio ſecundùm pręſcientiam non inconuenienter fieri dicitur, quoniam probatur ex auctoritate Apoſtoli ad Epheſ. 1. c. vbi dixit: *Elegit nos ante mundi conſtitutionẽ prædeſtinando, parando autem in operatione*, prout habetur *de pœn. diſt. 4. § porrò*.

Digitized by Google

ver. in domo patris mei. el 2. datur intelligi, quòd duæ ſint præordinationes. Vna, qua quis ordinatur ad iuſtitiam, & remiſſionem peccatorum percipiendum: altera, qua prædeſtinatur ad vitã æternam in futurum obtinendã. & de effectu vtriuſq; prǫordinationis vide in d. § *porrò. ver. ſic itaq; peccata ſecundùm præſcientiam remittuntur* Cur autem aliqui primæ, non ſecundæ præordinationis participes ſunt. Cur tam magnũ beneficium dat aliis Deus, & aliis non, *apud quem non eſt iniquitas*, Deut. 5. *nec apud eum acceptio perſonarum*, ad Rom. 2. *c. nouit, de iud. & in cuius poteſtate eſt vnuſquiſq; donec fuerit in hac vita*, ad Gal. 1. ad Coloſ. 3. 1. Petr. c. 1. 1. *quæſt. 7. §. hinc Petro, de pœnit. diſt. 4. c ſi ex bono.* reſpondet Apoſtolus ad Rom. 11. *Quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius, d. c. ſi ex bono.* & vide per totum illum textum, qui totus eſt euangelicus, & Apoſtolicus, & etiam Propheticus, vſq; ad finẽ diſtin-
213 ctionis. Poſtremò dico, † quòd de iure canonico opinio ſecunda ſuprà recitata probabilior eſſe videtur, ſecundùm Hoſtien. *in ſumma, in §. & vtrùm, de pœn. & remiſ.* Nec obſtant auctoritates inductæ pro prima opinione, quia exponendæ ſunt quo ad ingratitudinem tantùm: nam quanto magis Dei benignitate abuſus eſt, tanto acrius eſt puniendus: peccata tamẽ ſemel oblita, & dimiſſa nunquam redeunt. vnde dicit Gelaſius: *Diuina clementia peccata ſemel in obliuionem dimiſſa iterum in vltionem venire non patitur, 23. quæſt. 4. ſi illic* & Proſper dicit: *quòd nunquam reuertitur quod dimiſſum eſt. de pœn. diſt. 4 qui recedit, facit C. de infan. expoſit. vnuſquiſque. de pœn. diſt. 1. quantumlibet, in fin. ver. ſed Ioannes, & inc miror, §. alij & de pœn. diſt. 3. ſed quando ex hoc, & §. itaq;, & c. non eſt, & de pœn. diſt. 4 c. quid eſt quod dicitur, & c. qui recedit, & c. diuina clementia, & de pœnit diſt. 5 conſideret, ver. pium eſt, & de conſecr. diſt. 4. c. quæro, de ſent excom c. ea noſcitur, & c. de cætero ff de ſer. export. l. ſeruus. ff. de ſolut. l. qui res §. aream.* Et atio ordine decretalis noſtræ res. 25. quæſt. An ficte pœnitenti, vel in mortali exiſtenti proſint opera de gratia bonorum Dixit Auguſt. *nullum malum impunitum, & bonum*
219 *irremuneratum.* Vnde bona † quæ fiunt in tali ſtatu ſiue orationes ſiue ieiunia, ſiue peregrinationes, præcipuè eleëmoſynæ ex cauſa deuotionis, id eſt pro Deo factæ valent ad quinque ſecundùm Hoſtien. *in ſumma eod. tit. in §. vtrùm ficte, in prin.* Primò, quia diabolus in tali homine non habet tantam poteſtatem, & ideo Gregorius narrat *in dialogo* de Iudæo, qui muniuerat ſe ſigno ſanctæ crucis, dæmones nõ potuerunt ei nocere: diabolus enim qui primò eũ inuenerat, retulit hoc ſuperiori ſuo, ſcilicet principi dæmonum, inueni vas vacuum, ſed ſignatum. Secundò valet ad aſſuefactionem bonorum operum, ſicut dicitur de baptiſmo Ioannis, quoniam non valuit ad remiſſionem peccatorum, ſed ad aſſuefactionem benefaciendi, & habilitationem quandam, *de conſecr diſt. 4. non regeneratur.* Tertiò ad minus ſupplicium ſubeundum. *de pœnit. diſt. 3. § ſi quis autem non habens charitatem. 89. diſtinct. ad hoc Deus de pœnit diſtinct. 4. §. finis, c. cùm Martha, de celebrat. Miſſæ § fin. cum gloſ. 13 quæſt. 2. c. tempus, c. quod quidam. in titul. noſtro, iuncta gloſſa ibi per Ioan. Andr. & Petr. de Anchar. in regul. peccati, in 5. oppoſit* Quartò valet ad proſperitatem, fertilitatem, & diuitias obtinendas, & ſic ad bona temporalia procuranda, *de pœnit. diſtinct. 3. cauendum. 16. quæſt. 1. c. reuertimini. & c. decimæ, 22. quæſt. 2. ſi quãlibet.* Quintò vt Dominus, cùm reſpiciat oculo pietatis, & cor eius citius ad pœnitentiam illuſtretur, *de pœnit. diſt. 1. falſas, in fin.* nunquam tamen valent quoad vitam ęternam promerendam, quia ſine charitate nemo poteſt Deo placere: charitate enim in Deum & feruore eius mortale peccatum priuat hominem, vt not. gloſ. vlt. *in ſal. ve. ſtione, lib. 6 & pœnit. diſt. perfecta, gloſ. in c. ex tua, de ſimon. de pœnit. diſt. 2. cap. 1.* vide not. per Ioan. Andr. *in c. quod quidam, in tit. noſtro.* Conſtituas ergo te in charitate Dei, vt bona quę facis, tibi proficiant ad æternam ſalutem, in qua charitate, ſi bona feceris opera, te conſerues ne iterum cadas peccando mortaliter: quia ſi reincidas in mortale, bona opera quæ feciſti, dum eſſes in gratia, extinguuntur, & mortua ſunt, ſi tamen iterum reſurgas per pœnitentiam, reuiuiſcunt & reſuſcitantur. ſic & ipſe peccator reſuſcitatur à morte, id eſt à mortali per pœnitentiam, illa verò bona opera quæ in peccato fuerunt facta, & ſic mortua fuerunt, ita & taliter quod nunquã ſpiritum vitæ gratiæ habuerunt, reſuſcitati non poſſunt, ſecundùm Hoſt. *in ſumma, eod. tit. §. nunquid ſicte, poſt princ.* vbi ponit verſus: *Illa reuiuiſcunt, quæ mortificata fuerunt viuere non poſſunt, quæ mortua primò fuerunt.* ſed aduerte quia circa hæc multę reperiuntur authoritates. Primò illa Auguſt. dicentis pium eſt credere, & noſtra fides hoc expoſtulat, vt cum gratia Chriſti, in homine deſtruxerit mala priora, ſcilicet per pœnitentiam, etiam remuneret, & bona: nam cùm deſtruit, quod ſuum non inuenit, amat & diligit quod in peccatore plantauit, & hoc ſatis planè intelligitur ſecundùm Hoſt. *vbi ſuprà*, de operibus factis in charitate, quæ mortificata fuerunt per peccatum, ſed per pœnitentiam reuiuiſcunt. vide *de pœnit. diſt. 3. c pium.* ſecundò illa auctoritas Hier. ibi ſequens: Si quã videris inter multa opera peccatorum facere quemquã aliqua quæ iuſta ſunt, nõ eſt tã iniuſtus Deus, vt propter multa mala obliuiſcatur paucorum bonorum. intelligas tu, ſecundùm Greg. *in Homil. de diuite et Lazaro mendico*, quòd memoria talium bonorum ad pręſentẽ, id eſt temporalium remunerationem referri poteſt, & ad ſeptẽ effectus, de quibus ſuprà dixi, *vt in c. ſi quando videns, & ver. quanquã, & c. cauendum, de pœnit. diſt. 3. & iuribus vbi ſupra alleg.* Nõ ergo turbetur quiſquã videns malignos homines proſperitatem habere, quia poteſt fieri in aliquo de dictis quinq; caſibus, & aliqua remuneratio, non autẽ quoad vitam ęternã, vide per Io. Chryſoſt. *in c. quid ergo, & § ſeq. de pœnit. diſt. 3.* & hoc de operibus factis ſine charitate. de factis verò in charitate, ſed poſtea mortificatis per peccatum, nec poſtea reſuſcitatis per pœnitentiam, dic q valent ad quinq; ſuperius dicta ſecundùm Hoſtien. *in ſumma, vbi ſuprà*, ſed contra hanc ſententiã faciunt quod dicit Dñs per Ezech. 18. *c. tranſumptiuè de pœnit. diſt. 4. c. Dominus ait, & c. hoc nobis. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur*, quoniam ſecundùm Greg. *in perpetratione malorum, nulla debet eſſe fiducia bonorum præteritorum*, ſed hæc ſubaudienda ſunt quo ad vitam æternã, niſi vera pœnitẽtia fuerit ſubſecuta: valebunt tamen ad alia, vt ſuprà dictum eſt. Sis igitur verè pœnitens, vt bona tibi proficiant ad ſalutem: & ſi † pec- 220.
cator verè pœnitens dicat ſe ita debilis complexionis, quod nõ poſſit ſubire onus pœnitentiæ, talis debet admitti ad pœnitentiam, & proderunt ei bona opera ad vitam æternam. Et ſi dicatur, non videtur verè pœnitens, quia omnia debet libenter ſuſtinere, vt dictum eſt in quæſt. *Quid ſit pœnitentia?* Item quia non videtur habere charitatem, quę omnia vincit, & fortis eſt, vt per Hoſtienſ. ad Roman. 13. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti, tribulatio, anguſtia, perſecutio, gladius*, dic quòd ſacerdos debet talem admonere ad pœnitentiam, quam illi iniungat adimplendam, non grauem imponat, vt dixi in quęſt. *Qualiter ſacerdos ſe debet habere?* Et oſtendat ſacerdos, qualiter Adam cum poſteritate ſua pro peccato, quod ſatis leue videtur, tam grauiter punitus eſt, & conſideret peccator quanta pœna deberetur ei pro tot ſceleribus, & imponet talem pœnitentiam ſacerdos de voluntate cõfitentis, vt veriſimile ſit vt illam poſſit peragere, ne deterius inde contingat poſtea violando, nec permittat à ſe recedere deſperatum, quia ſacerdos reus eſſet animæ illius. *28. quæſt. 6. ſi preſbyt. 86. diſt ſi religioſum. de regul. iuris, c. penult.* vel potius iniungat ſibi vnum Pater noſter, vel quòd ſemel vadat ad eccleſiam, vel aliud leue, ſed quod omnia alia bona quæ fecerit, proficiant illi ad ſalutem, & mala quæ pro Deo patienter tolerabit, v. de quæ dixi in quæſt. *Quis ſit effectus.* oſtendet tamen illi peccatori, quòd minus fecerit in hoc ſeculo complebit in purgatorio, & ſic eum admittat, donec pœniteat de peccatis, vel dicat ſe pœnitere, & habere propoſitum abſtinendi de cæterò, & multa inducere debent ſacerdotem ad leuem pœnitentiam, vel ſaltem aſperam non imponendam. Primum facit exemplum Domini, qui nunquam legitur grauem pœnitentiam impoſuiſſe, ſed dixit, vade & amplius noli peccare, ne deterius inde contingat. ſed vinum & oleum infundat vulneribus ſanciati, *vt c. Deus, in tit. noſtro*, ſecundum eſt illud Chryſoſtomi: *Si erramus, modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt rationem reddere propter miſericordiam, quàm propter crudelitatem. 26. q. 7. allegat. 95. diſt. diſciplina.* laboret autem ſacerdos, vt peccator cauſas & radices peccandi à ſe remoueat, & omnem occaſionem à ſe tollat. Vnde Auguſtinus: *Satisfactio pœnitentiæ eſt peccatorum cauſas excidere, nec ſuggeſtionibus eorum aditum indulgere.* Et ſi ſacerdos gaudere non poteſt de omnimoda purgatione peccatoris, gaudeat ſaltem, quia videt quod poteſt ipſum ad purgatorium tranſmittere à gehennę cruciatibus liberatum, vt dixi in quæſt. *Quis ſit effectus veræ pœnitentiæ?* ſi autem dicat quis, quòd non habet propoſitum abſtinendi in poſterum, vel quod nõ ab vno, ſed ab aliis ſic, talis nõ eſt in charitate, *c. quod quidam, ſupra eod. titul.* nec ei, bona proſunt ad vitam æternam, quamuis ad alia, quæ ſuprà dixi, ei eius confeſſio admitti debeat, & conſilium exhibendum, & crebris, & ſalubribus mortificationibus inducendus, *vt dicto capitul. quod quidam.* & ſi publicus ſit, per cenſuram eccleſiaſticam compellendus, vt dixi

in

Digitized by Google

221 *in q. qualiter ſacerdos.* † Vigeſima ſexta nunc ſequitur q. quæ pœna ſeu pœnitentia ſit pro peccatis ſingulis iniungenda. Variæ ſunt opin. ſed verior & communior eſt, quòd omnes pœnitentiæ arbitrariæ ſunt. i. ad arbitrium iudicis imponendæ & redigendæ, ſecundùm Leonem Papã *26. q. 7. c. tempora pœnitudinis. c. de his pœnitentib. c. ſignificauit. c. quæſitum. c. Deus. hic in tit. noſtro, & in c. noſtro, c. ſicut dignum, in prin. de homic. de pœn. diſt. 1. menſura, & diſt. 4. de pœnitentib.* & hanc opin. cõſuetudo approbat, & cõmuniter ſeruatur.

222 Et pro hoc facit, † quia pœna ſcripta in iudi. & criminali, & contentioſo mutari poteſt per ordinarium conſideratis circumſtantiis & qualitatib. *ff. de pœ. l. reſpiciẽdũ. § delinquãt. C. de ind. pub. vel priua. l. ſeruos, qui. in fin. l. 3. C. ne ſacr. Bap. ite.* per Hoſt. *plene in ſumma de accuſ. § quis ſit effectus.* ergo magis videtur concedendum in foro pœnitentiali, ſeq. huic ſententiæ videtur contradicere, *de pœn. diſt. 5. falſas.* dicens falſas pœnitentias dicimus quando nõ ſecundùm authoritatem ſanctorum Patrum, pro qualitate criminis impoſitæ ſunt. Idem Greg. *in c. productior. de pœn. diſt. 3. prolixior debet eſſe pœnitentia quã fuerit culpa.* & idem Greg. & Hier. *quod tanto tempore debent eſſe peccatores in pœna quanto tẽpore fuerunt in culpa, 46. diſt. omnes ver. humanum. de pœn. diſt. 1. vide benignum. ver. quanto tempore. de pœn. diſt. 5. c. fi. 26. q. 7. hi qui. & c. ſacerdos.* Hoſt. *in ſumma eo. tit. § quæ pœna* primam authoritatem dicit veram, niſi ex cauſa & circumſtantiis temperetur. Secundum intelligit de interiori pœnitẽtia, q̃a quomodocũq; recordatur, debet dolere, *vt ſup. in q. qb. & quot dictu in q. qualis debet eſſe contritio.* Vel intellige de pœna, quã patimur propter peccatũ primi parentis. Ad tertiam authoritatẽ dic

233 † q̃ pro quolibet peccato mortali debet ſeptennis pœnitẽtia imponi, *33. q. 2. hoc ipſum. & § ſeq. & 22. q. 1. prædicandum. c. 1. & 2. de pœ. & re.* & hoc ſumitur à ratione, quia dñs præcepit, Mariã prophetiſſam ſororem Aaron lepra percuſſam propter detractionẽ aduerſus Moyſem poni *per 7. dies extra caſtra*, Num. 12. 1. *d. ſt. § ecõtra, 23. q. 2. c. hoc ipſum.* & ſic accipitur dies pro anno, ſecunda ratio, vt ſicut peccator per peccatum ſeptiformis Spiritus ſancti gratiam amitit, ſic per ſeptennem pœnitentiã recuperet, & hæc vera, niſi maior vel minor reperiatur à canone expreſſa, in quo quidẽ caſu, ſi crimen ſit publicũ, publica tunc debet imponi pœnitentia, non minor vel maior pœnitentia quã ſcripta ſit impunenda, niſi ex magna cauſa diſpẽſetur, *c. quæſitum, in tit. noſtro.* Si verò occultũ ſit crimen, tunc indiſtinctè arbitrariæ imponuntur pœnitẽtiæ, vt in *iurib. præall.* Cùm ergo dicat tertia authoritas, q̃ tãto peccatores debẽt eſſe in pœna, intellige niſi iudex aliter arbitretur. Certũ enim eſt maior cum requiritur in publico, vt diſpenſetur, quàm in occulto: in vtroq; tamen minor pœnitẽtia ex cauſa poteſt imponi, conſideratis criminis qualitate, & quantitate, & perſonæ dignitate, conditione, & ſexu, officio, paupertate, infirmitate, debilitate, cõſuetudine, complexione, ſocietate, cõtritione, loci regione, & temporis qualitate, cauſa, animo & volũtate, & aliis circumſtantiis, *c. ſicut dignum. de homi. c. de ſent. excom. cum voluntate. de pœn. diſt. 5. c. 1. ſignificauit, & in c. noſtro § ſacerdos.* & his conſideratis grauabit vel diminuet pœnitentiam. Sacerdos tamen conſulit peccatori, tu commiſiſti tot & talia, pro quolibet deberes ſic pœnitere: ſed quia vita tua ad hoc peragendum nõ ſufficeret, iniungo tibi pro omnibus talem pœnitentiam, & quodcunque bonum feceris, tibi proficiat ad remiſſionem peccatorum: & pro pœnitẽtia: quæ tibi veniret imponẽda, & oĩa bona quę feceris & mala quæ tolerabis pro Deo iniungo tibi pro pœnitẽtia, & bona quæ feceris, proficiant tibi in remiſſionem peccatorum. Et ſi interim moriaris, authoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ſanctæ eccle. abſoluimus te ab omnibus peccatis, quæ confeſſus es, & aliis quibus non recordaris, ita quod ſi quid purgandum remanſerit, in purgatorio purgetur ſecundùm Dei miſericordiam & voluntatem: ſacerdos tamen ſecundùm beatum Gregorium, quia contraria contrariis curantur, per contrarium imponat pœnitentiam: ſuperbo humilem orationem, auaro eleëmoſynam, accidioſo peregrinationem, guloſo, & luxurioſo abſtinentiam & macerationem carnis, & diſciplinam, & flagellationem, ſuſpecto de hæreſi, ſi clericus eſt, & ſit bonus prædicator, imponat ſibi fidei prædicationem, hæreticorum perſecutionem, maledico benedictionem, & linguæ refrænationem, aliis ſatisfactionis generibus iunctis ſimul, *argumen. de purg. can. inter ſolicitudines § præcipias.* loci quandoque mutationem, *81. diſtinct. valet loci mutatio.* perſonæ elongationem, *15. quæſtio prima. mulier.* Vt autem ſacerdos circa pœnitentias diſpenſando cautiùs arbitretur, notandi eſſent caſus, in quibus per canones certæ pœnitentiæ imponuntur, quos colligit Hoſtien. *in ſumma eod. tit. § quæ pœna. verſic. vt autem ſacerdos.* nam canones pœnitentiales ſacerdos tenetur ſcire, aliàs in eo vix nomen ſacerdotis conſtabit, ſecundùm Auguſtinum *38. diſtinct. quæ ipſis.* Primus canon diſponit de pœnitentia presbyteri fornicarij, de quo vide *in cap. ſi presbyt. fornicationem. 82. diſtin.* Quidam tamen intelligunt illum canonem de adulterio, & de inceſtu, alij de ſimplici fornicatione. Secundus canon nõ imponit pœnitentiã ſacerdoti cognoſcenti filiã ſuam ſpiritualẽ, ſcilicet quam baptizauit, confirmauit, vel in pœnitentia audiuit, *30. q. 1. c. ſi quis ſacerdos. & c. non debet.* Tertius canon, ſi contra naturam peccauit: & quid ſi eſt clericus, & quid ſi laicus, *c. clerici. de exceſ. prælat.* hoc autem vitium maius quàm ſi cum propria matre concumberet, *32. quæſt. 7. adulterij.* Quartus canon, ſi clandeſtinis nuptiis intereſt, *de cland. deſpon. c. cum inhibeo. in fin.* Quintus, ſi quis votum ſimplex violauerit, *27. diſt. ſi vir.* Sextus, ſi quis excommunicatus celebrauerit, *13. quæſt. 3. de illis.* Septimus, ſi quis alium iniuſtè accuſat ad mortem, *de accuſ. accuſaſti.* Octauus, ſi cognouerit commatrem ſuam ſpiritualem. *d. c. non debet.* Nonus, ſi quis deſponſatam alij, duxerit eam, *de ſpon. duo accepiſti.* Decimus, qui cognoſcit duas commatres, ſiue ſorores, ſiue viuat vxor, ſiue eſt mortua, *30. quæſtio. 4. ſi pater.* Vndecimus, de homicida voluntario, *50. diſtinct. maior.* XII. de caſuali homicida, *ea diſ. c. ſi quis. & c. ſi quis. & c. eos.* XIII. De homicidio propter neceſſitatem euitabilem, & quid de neceſſitate ineuitabili, *50. diſtin. de his. & c. quia te. de homicid. cap. 2. § fina. 33. quæſt. 2. in lectum 23. quæſt. 4. excommunicatorum* licet etiam neceſſitas fuerit ineuitabilis, tamen ad cautelam & innocentiam oſtendendã tutum eſt pœnitere, & tamen non eſt neceſſarium, *vt d. c. 2. de homic.* ſi verò per inſaniam quis committit homicidium, illi non imputatur, *3. q. 6. iudicas. 15. q. 1. aliquando. & cap. illa. & cap. ſi quis.* & de homicidij pœnitentia interim diſciplinæ incaute commiſſi, *habetur de homic. c. presbyt. 15. q. 1. c. ſi quis non iratus.* & de interficiente latronẽ ligatum, *de homi. ſuſcepimus.* XIV. De matricidio, *33. q. 2. latorem.* item de vxoricidio, *33. q. 2. admonere. & c. quicunq;* & ſecundùm Hug. maius eſt peccatum vxoricidij quàm matricidij, cùm grauius puniatur, *argum. 24. q. 3. non afferamus.* alij contra, ſed ideo maior pœnitentia imponitur, quia promptiores ſunt homines ad occidendum vxores quàm matres, *ff. de pœn. l. aut facta. § fina. de pœnitentia imponenda his,* qui proprios filios occiderunt, latè proſequitur Hoſt. *in ſumma, de his qui prop. fil. occid. § quando & qualis pœnitentia.* XV. De periurio, *6. quæſt. 1. quicunq;* XVI. In falſa menſura, *de empt. & vend. c. menſura.* XVII. De ſolenniter pœnitente redeunte ad vomitum, *de pœn. diſtin. 5. ſi quis verò.* XVIII. De eo qui deuotam ſeu monialem cognoſcit, *27. quæſt. 1. de filia, & c. deuotam.* XIX. De cantante miſſam, & non communicante, *de conſecr. diſtin. 2. relatum.* XX. De ſacerdote, qui clericum mortuum inuoluit in pallio altaris, *de conſecr. diſtin. 1. nemo per ignorantiam.* XXI. De committente ſacrilegium violando eccleſiam: ſeu chriſma vel calicem ſacrum pollutis manibus accipit, vel ſimilia committit, de quo, *12. quæſt. 2. c. de viro.* XXII. Si parentes frangunt ſponſalia filiorum, & filij ſimiliter ſint in culpa: de pœnitentia illorum habetur *31. q. 3. c. ſi qui parentes. de pœ. diſt. 1. ſi cui.* XXIII. De illo qui duxit in matri. quam pol. per adul. *31. q. 1. ſi qua vidua.* XXIV. De maledicendo contra Dominum vel aliquem ſanctorum ſuorum publicè blaſphemando *ſtatuimus. de maled.* XXV. De ſacerdote denunciante eum, qui ſibi eſt confeſſus verbo vel ſigno, vt *hic in c. noſtro. omnis vtriuſq;* & dixi *in quæſt. in quo tenetur ſacerdos.* XXVI. De eo qui compulſus conditionaliter periurat, ſi liber ſit, aut ſeruus, *22. quæſt. 5. compulſus.* XVII. De periurante in manu Epiſcopi, vel in cruce ſacrata vel non ſacrata, alias ſi coactus, vel per ignorantiam iuris, *22. quæſt. 2. cap. 1. & 2.* XXVIII. Si falſum iurat ſciẽnter, vel alium iurare compellit, *22. quæſt. 5. cap. 2. ſi quis coactus.* XXIX. De diſcrepante à conſuetudine Rom. Eccle. aliàs Metropolitanæ in dicendo horas canonicas, vel diuina officia, *12. diſtin. cap. de his.* XXX. In Epiſcopo ſine iuſta cauſa ordinante clericum inuitum præciſè vel conditionaliter, *74. diſtinct. cap. 2.* XXXI. De Epiſcopo qui corruptionem de venditione miniſteriorum eccle. diſſimulat, *1. quæſt. 1. quicquid inuiſibilis.* XXXII. De ſortilego, *de ſortileg. requiſiſti.* XXXIII. De vidente in aſtrolabio, *cap. ex tuarum. de ſortileg.* XXXIV. Si per negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit in terram, vel in tabulam adhærẽtem terræ, lingua lambatur, & locus radetur, & pœnitentia imponitur, vt latè habetur *in c. 4. per negligentiã. de conſecr. diſt. 2.* XXXV. De eo qui per ebrietatem, vel voracitatem Euchariſtiã euomit, ſit laicus, vel clericus, *de cõſecr. diſt. 2. c. ſi quis per ebrietatem.*

XXXVI. De interfectore preſbyt. c. 2. *ſuprà eod. titu. de pœn. cap. 1.* XXXVII. De incendente domum, vel aream, *ſuprà de incen. cap. ſi quis domum.* ſi ex odio, vel vindicta, 23. *quæſt. 8. 8. cap. peßimam.* & hodiè poſt denunciationem nõ poſſunt abſolui ab alio quàm à Papa, *de ſenten. excom. tua.* de quo per Hoſtien. *in rubric. de rapt. & incend. in §. qua pœna verſic. ſed ſecundùm canones.* XXXVIII. De communicante hæretico ſcienter, vel ignoranter, 24 *quæſt. 1. ſi quis dederit.* XXXIX. De ignoranter cognoſcente duas ſorores, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem, 34. *quæſtio. fina. ſi quis cum duabus.* XL. De coeunte cum brutis, & inceſtuoſis, 33 *quæſt. 2. cap. hoc ipſum. & §. ſequen.* 20. *quæſt. 1. cap. mulier.* XLI. De patrono, qui dilapidat bona eccle. 16. *quæſt. 7. cap filijs.* XLII. De illo qui illuſtrat domum ſuam cum incantationibus & magicis. 26. *quæſt. 5 cap. qui diuinatores & cap. non licet.* XLIII. Si mus comedat corpus Chriſti. XLIV. Si ſacerdos perdiderit ipſum corpus, *de conſecra. diſtinct 3. cap. qui benè ſed incautè.* vel ſi incautè dimiſit, vt habetur *in cap. vnico. de cuſto. Euchariſt.* XLV. De periurio, adulterio, & homicidio, & in fornicatore regulariter ſeptem dantur anni, 22. *quæſtio. 1. prædicandum.* 33. *quæſt. 2. hoc ipſum. & cap. ſequen.* XLVI. De eo qui ſcienter rebaptizatur, vel pro vitio hæreſis, vel pro ſalute corporis obtinenda, *de Apoſt. cap 2 de conſecrat. diſtinct. quarta, qui bis baptizatur, vel reconfirmatur, de conſecra. diſtinct. 5. dictum eſt.* Ex inſpectione igitur prædictorum caſuum, in quibus per canones determinatæ pœnæ imponuntur, ſe informare poterit in ſimilibus qualiter, & quantam pœnitentiam arbitretur, & in tali arbitr. conſiderari debet qualitas perſonæ, an ſeruus, qui pro timore peccauit obediẽdo domino, facit quod not. Butr. *in cap. mulieres. de ſenten. excommu.* vt mitiùs puniatur, 22. *quæſt. 5. c. qui compulſus.* 12. *quæſt. 2. cùm deuotiſſimam.* licet in talibus non teneretur domino obedire, 11. *q. 3. dominus. & in c. q. reſiſtit. & in c. Iuli.* 86 *diſt. cap. au putatis,* 22. *q. 4. duo iſta.* ſi voluntariè peccauit, acriùs etiam in corpore debet puniri, quàm alius, iuxta not. *in cap quidam, de iureiur.* 24. *quæſt. 1. qui contra pacem,* 12. *quæſt. 2. c. qui manumittatur,* nec eſt ſeruo iniungenda peregrinatio, per quam dominus ſeruitio ſerui careat, *c. relatum. de ſenten. excommu* ſi liber ſit peccator totam pœnitentiam à canone ſtatutam, ſi fieri poteſt, explere debet, 26. *quæſt. 7. ſacerdotes de pœn. diſt. 1. nonnulli.* ſed ex cauſa poterit moderari: ſi diues ſit, cautè inquiras, quæ cauſa mouit ad peccandum, & ſi purè confiteatur, veniam promittas, *de pœn. diſtinct. 7. cap. 1. ad fin.* & ei imponere ieiunium, orationem, & eleëmoſynam, ſi ſit delicatus, aſperum ieiunium non imponas, 41. *diſtinct. non cogatur.* aggrauet, eum potiùs in eleë noſynis, *de pœn. diſtin. 1. medicina.* ſi puer non debet confiteri, niſi poſtquàm ad annos diſcretionis peruenerit, vt *in c. noſtro, id eſt quouſq.* ſciat diſcernere inter bonum, & malum *c. 1. de delict. pue.* dixi in quæſt. quis debeat confiteri. quia & ratione fragilis ętatis minor debet imponi pœnitentia, 15 *quæſt. 1. §. vt itaq.* & ideo inter plenam, & ſemiplenam pubertatem diſtinguẽdum eſt, vt maior vel minor pœnitentia imponatur, & ſic omnia agat ſacerdos cũ diſcretione, quæ eſt mater omnium virtutum, 3. *q. 5. pœnitẽtium. de offi. cuſto. c. 1.* & tales imponat pœnitentias, vt animæ hominum corrigantur, nunc plectendo, nunc ignoſcendo, quia hoc ſolùm benè agitur, vt vita hominũ corrigitur, 22. *q. 5. c. prodeſt.* 45. *diſt. c. qui emendat.* ſi ſenex, dic vt dixi in 5. *quæſt. quando confitendum. verſi item ſi ſenex ſit.* ſi prælatus, & publicè peccauerit, acriùs quàm alius puniri debet, propter exẽpli perniciem, 11. *q. 3. præcipuè. de voto. c. magna.* 83. *diſt. c. nemo quippe.* ſi verò occultum ſit ipſum, mitiùs punias, quia vbi malum oritur, ibi debet mori, 2. *q. 1. ſi peccauerit.* 50. *diſt. c. de his. el 2. de presbyt.* tamen magis puniendus eſt quàm diœceſanus, & ſic deſcenſiuè, quia gradus dignitatis, vel ordinis aggrauat peccatum, 40. *diſt. homo Chriſtianus.* 89. *diſtin. c. ad hoc. de iureiur. c. quidam. de pœn. diſt.* 4 *§ fina.* vbi dicit, in domo patris mei multæ manſiones ſunt: ſic intellige ſecundùm Hoſt. de domo inferni, & de domo huius mundi, ſi monachus ſit, vel alius religioſus, iniungas quod de cætero ſeruet regulam quã profeſſus eſt, hæc eſt ſumma pœnitentia in monacho ſecundùm Auguſt. 12. *q. 1. nolo.* & non dicatis quod ibi dicitur, ſi vltra ſpontè confiteatur, parcatur ei & oretur pro ipſo, ſi conuincitur grauiùs puniatur, non tamen iniungatur illi in clauſtro ieiunium ſpirituale propter ſcandalum fratrum, ſecũdùm Baſilium 20. *q. 4 monachi. & §. ſi.* Poteſt tamẽ puniri in ciborum abſtinentia, cùm ſine ſcãdalo poſſit comedere magis, vel minus, vel mutatione: ſi verò ſolitariè ſit, vt quia Carthuſienſis, tale ieiunium poteſt indici, ſi reperis tenere proprium, moneas & terreas, quòd dimittat, quia ſine licentia Abbatis non poteſt retinere, & reddere debet in manibus Abbatis, *c. monachi. de ſta. monach.* imò fit eius oratio in peccato, *prealleg. c. nolo.* & ſi inuenias illum tranſgreſſorem regulæ, acriter punias: nam talis, ſecundùm Gregor. magis delinquit Anania, & Zaphiri, qui Spiritui ſancto ſunt mentiti, 17. *quæſt. 1.* Ananias. & quę ſine cõditione venit ſine cõditione reddere debet, *c. nuptiarũ,* 17. *q. 1. ſi benigna.* & cadat in peccatũ carnis, grauabis eũ orationib. & ieiunijs, & ne de cætero impietatẽ nutriat ſub ſpecie pietatis, 23. *quæſtio. 2. pernicioſam.* & ſi votum non fecit, conſule quòd contrahat matrimonium, ex quo non poteſt continere. Nam ſecundùm Ioan. melius eſt coniugium ſubiiſſe, & ambulaſſe per plana, quàm ad altiora tendere, & in profundum inferni cadere, 17. *quæſt. 1. nuptiarum bonum.* ſi ſit monialis, diſtingue inter diuerſos gradus monialium: nam quædam ſunt laicæ, quædam conſecratæ & profeſſæ conuerſæ, & iſtæ minus peccant quàm conſecratæ, 27. *quæſtio. 1 cap. 1.* Aliæ ſunt velatæ velo profeſſionis tantùm, & iſtæ magis peccant quàm primæ, minus tamen quàm aliæ conſecratæ, & iſtæ magis peccant, & de his duobus generibus vide 27. *quæſtio prima, nec aliqua. & in cap. de viduis. & in cap. quæ Chriſto,* aliæ diaconiſſæ, & hæ ſimiliter magis peccant, 20. *quæſt 1. iuuenculæ.* eſt & aliud ſextum genus, & hæ vocantur aſſiſtriæ, id eſt, incluſæ, & qui tales corrumpit, acriùs eſt puniendus, quàm ſi corrumperet aliam monialem, 27. *quæſtio. 1. ſi quis rapuerit.* Aliæ etiam ſunt conuerſæ ſeculares non profeſſæ, vt ſunt conuerſæ ſecularium eccleſiarum, & plebium, vel hoſpitalium, ſiue aliam regulam approbatam, & iſtæ minus peccant etiam ſi contrahant matrimonium, vt probat à contrario ſenſu, 27. *quæſtio. 1. vt lex continentiæ.* aliàs vt lex diuinæ, ſi ſit ſecularis, omninò conſidera ſi ſit puella, vel virgo ſub poteſtate parentum conſtituta, & nimis laſciua, & tunc affl ge eam ieiunijs, & diſciplinis, ne cadat in peccatum luxuriæ: nam luxuria in muliere non eſt ferenda, imò quia acrior eſt quàm virorum, ideo acriùs punienda, & domanda, 32. *quæſt. 4. meretrices.* eſt tamen nihilominus, ſi peccauerit, conſolanda, quia ſexus mulieris magis debet moneri quàm terreri, 27. *quæſt. 1. de Iudæis.* aliàs de viduis, ſi ſit coniugata, prouideas, quod ſine ſcandalo viri pœnitentiam imponas, ſcilicet quod in abſentia viri affligat ſe diſciplinis, & ieiunet, præſertim ſi maculauerit thorum viri, ad quod nulla conditione debuiſſet induci, 32. *quæſtio. 5. eſt ergo.* & in præſentia viri abſtineat non à qualitate, ſed à quantitate ciborum, & ſi fortè aliquod crimen publicum commiſerit, quod benè ſcit maritus, vt quia oppreſſit filium, vel ſimile quod commiſit, tunc ſub prætextu peccati poteſt ſic fieri quod etiam de occulto pœnitentiam agat, ſicut quòd de toto mereatur vocari caſta potiùs quàm adultera, 32. *quæſt. 1. quod datum tibi. & cap. non erit.* Et ſi ſit vidua, aggraua ipſam ieiunijs, & orationibus magis quàm alias mulieres: nam tales orationibus, ſiue & ieiunijs debent eccle. adiuuare, 81. *diſtinct. vidua.* & ideo ſi vidua non poteſt ieiunare, eſt orationibus aggrauanda, vt *ibi, & 31. quæſt. 1. quomodo virginibus,* ſi meretrix eſt, inducat eam, vt ceſſet à peccato, eidem, ſi non peccauerit, veniam pollicendo, alioquin ſaluari non poteſt: nam ad talem prohibet accedere dominus, cuius publica venalis eſt turpitudo, 32. *quæſt. 4. meretrices.* 34. *diſtin. vidua.* ſi dicat non poſſe abſtinere, danda eſt ſibi pœnitentia, nec poteſt abſolui, debet tamen conſuli, vt faciat eleëmoſynas, & omnia bona quæ facit ſibi proſint vt dominus eam reſpiciat & illuſtret eius cor ad pœnitentiam agendam, *de pœn. diſtin 5. falſas. in fin.* Concluſio ſit ergo quamuis cano. certas imponat pœnitentias in caſibus, poſſunt tamen augmentari & minui conſideratis circumſtantijs, de quibus *ſuprà* dixi. & † ſi 224
ſacerdos habet aliquem parochianum mutum vel ſurdum, aut furioſum, vel dæmoniacum, ſi nutu, vel ſcriptura poteſt, vel eo modo quo poteſt, confiteri faciat, *cap. facit homo quod poteſt.* 22. *quæſtio. 2.* faciunt nota. per Ioannem Andr. *in ca dilectus. de ſpon. fin autem.* ſacerdos oret pro talibus, & faciat populum orare, vt Dominus illuſtret corda eorum ad pœnitentiam, & miſereatur eis, ſicut docet Auguſtinus *de conſecrat. diſtinct. 2. cap ſoles quæri.* tunc ei ſacerdoti nihil imputabitur, cùm de contingentibus nihil dimiſerit, 63. *diſtinct. Epheſis.* ſi autem non pœniteret quis in ſanitate, vel in fine vitæ, vel pœnitentiam non compleuit, vel compleuit, ſed minorem quàm debuit propter imperitiam ſacerdotis, qui neſcit modo debito arbitrari, vt *ſuprà, verſicu. ſacerdos, & in quæſtione, an ficte pœnitenti. ſub §. quid de operibus, verſicu. ad hoc dicas.* hoc caſu, ſecundùm Leonem non debet induci in deſperationem, dum in hoc corpore conſtitutus eſt

Et.

Digitized by Google

225 Et quia † nonnunquàm quod diffidentia ætatis differt, conſilio
maturiori perficitur, *de pœn. diſt. 7 c. 1.* extremum in latrone, cuius
ſi ſera fuerit pœnitētia, fuit tamen perfecta & accelerata fuit in-
dulgentia, & tanta poſſet eſſe contritio quòd ſufficeret ad om-
nem pœnam delēdam ita quod immediatè ad cœleſtem patriā
tranſiret. Verùm hoc periculoſum eſt, & incertum eſt nobis, vt
dicit in *q. quali. ſub §. feſtina.* & Aug. *de conſec. diſt. 7. q. 1. & c. nullus ex-*
226 *pectet.* & dicitur *q. quando confitendum ſit.* Vigeſimaſeptima erat † q.
quibus, & qualiter, & à quibus, & in quantum faciendum eſt re-
ſtitutio malè acquiſitorum: iſta eſt longa q. de qua per Io. And. &
ſcribentes in *c. noſtro,* & per Hoſt. *in ſumma, eo. tit. in §. quib. quali-*
ter & à quibus per Pet. de Anch. *in reg. peccatum lib. 6.* ſi quæritur,
quibus, dic, damnum paſſis, vel hæredibus ſiue ſucceſſoribus eo-
rum ſi extant, & ab his qui damnum dederunt, vel ab hæredib.
eorum, *c. cum tu. de vſur. c. ſi. de paroc. de rapt. in literis. & c. ſuper eodem.*
& in ſolidum, ſi facultas ſuppetit, facienda eſſet reſtitutio: alio-
quin eſt fruſtratoria pœnitentia, quia ſecundùm Auguſt. *non di-*
mittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, d. c. cum tu. 14. quaeſt. 6. ſi res.
nec ſacerdos in hoc poſſet gratiam facere, dummodò ſit facul-
tas reſtituendi, & certum ſit, cui reſtituendum ſit: aliàs poſſet fa-
cere gratiam, *d. c. cum tu. §. 1.* ſecundùm Ioannem Andream *hic.*
per *dictā reg. non dimittitur & d. c. cum tu. §. 1.* in alijs verò quæ non
cōſiſtunt circa reſtitutionem, dicit quod ſacerdos poteſt arbi-
trari conditione conſiderata, quia plus valet apud eum men-
ſura doloris q̄ temporis, & mortificatio vitiorū quàm abſtinētia
227 ciborū, *de pœn. diſt. 1. c. menſurā.* Et quia † dixi q̄ inſolidū facienda eſt
reſtitutio, ſi plures ſunt, qui vnā rem furantur, reſtituta re, an oēs
ſint liberati. Dic quod ſunt liberati reſtitutione rei, ſed propter
peccatū furti debet pœnitētia imponi, quia peccauit mortaliter, *c.*
ſicut dignū. de homic. §. eos. ſed fortius dubium eſt, ſi res nō extat,
quia conſumpta eſt, vt quia fures rem furtiuam vendiderunt, &
partiti ſunt inter ſe pretium, an ſufficiat quemlibet ratam quæ
ſibi contingit, reſtituere. Quæſtio iſta habet duo capita, vnum
tangit forum iudiciale, ſecundū in forum pœnitentiale, & tan-
gitur de illa in *c. fin. de reſcript.* per Modern. *in c. ſicut dignum, de ho-*
mic. per Innoc. *in c. ſuam, de pœnit.* & per Hoſti. *in ſumma, eod. titu.*
in quaeſt. qualiter, & quibus in ver. ſed nunquid hi, qui ſequuntur, & ver-
ſic. ſeq. in foro iudiciali, dicit quod quandoque id, ad quod ſunt
plures obligati, eſt merè pœnale, vt quia petitur id, quod eis nō
adeſt, nec aduerſario abeſt, ſed propter delictum ipſorum tenē-
tur ad talem pœnam: & tunc vno ſoluente, alter non liberatur,
faciunt not. *in c. ſi quis preſbyterorum. de rebus eccleſ. non alien.* facit
quod dicitur in actio furti *l. ſi id. quod § pen. ff. de iuriſdict. omnium*
iudicum. per Innocen. *in c. ſicut dignum § eos. de homic.* quandoque
id, ad quod plures tenentur, eſt pro parte pœnale, & pro parte
non, vt quia ex parte petentis eſt inte eſſe, ſed ex parte detinen-
tis eſt pœna: exemplum vt in caſibus *c. fin. de reſcript.* & tunc ſo-
lutione vnius alter liberatur, *l. 1. §. ſi plures. ff. de rebus eor. & l. 3 ff. de*
his qui deie. vel effud. & eſt ratio, quia hoc caſu actio fundatur ſu-
per intereſſe, & ſolutione eius quod debetur omnis tollitur
obligatio, & intereſſe, *inſtit. quibus modis tol. obliga. in princip.*
ideo non poteſt ampliùs exigi illud ab alio. Quandoque id, ad
quod aliqui ſunt obligati, non eſt pœnale aliquo modo, vt quia
peto quod mihi abeſt & tibi adeſt, vt in condict. furtiua, & tunc
vno ſoluente alter liberatur, *l. prima. C. de condict. furti.* & quod
not. gloſſ. *in l. ſi quis id quod. praealleg.* ſed eſt dubium, nunquid
iſte, qui ſoluit, ſiue ſatisfecit pro toto, poſſit poſteà agere con-
tra alium? Hoſtien. & Ioan. And. & Butr. *in c. fin. de reſcript.* dicunt
quod non, niſi ante ſolutionem fuiſſet ceſſa actio alteri, vide
gloſſ. & Docto. *in c. ſi quis preſbyterorum, de rebus eccl. non alien.* non
tamen poteſt ſoluens petere ceſſionem actionis contra alte-
rum, licèt voluntariè actio poſſit ſibi cedi: quia cùm ex dolo ſuo
teneatur, non poteſt petere ceſſionem actionis, *ff. de admin. tut.*
l. ſi plures. ſecus eſt quando ceſſat dolus, ſicut eſt in plurib. fideiuſ-
ſoribus: nam aliter ſoluens benè poteſt petere ceſſionem actio-
nis contra alium confideiuſſorem, *l. cùm alter. C. de fideiuſſ. l. Mo-*
deſtinus. de ſolut. Quo autem ad ſecundum caput, ſcilicet pœnal.
228 ſacer. poteſt dici quod † iura loquentia in foro iudiciali habeant
locum in foro pœnitentiali, niſi reperiatur expreſſa differentia,
vt not. Io. Card. *in proœm. Greg.* Inno. *in c. ſicut dignum. de homi.* & Io.
And. *in c. quanquàm, de vſur. lib. 6.* & per eundem Inno. *in c. quia ple-*
rique, de immu. eccle. Hoſt. tamen *in ſumma praealle. verſi. quid ſi vnus ſa-*
tisfecerit. dicit quod ſi principalis, vel alius inſolidum ſatisfece-
rit, cæteri omnes liberantur, *ff. de regul. iur. l. bona fides. ff. de eo per*
quē fac. eſt. l. 1. §. ſi plures. & hoc intelligit quo ad Deum, & de ma-
gna æquitate intellige Hoſtien. quo ad reſtitutionem rei furti-
uæ: ſed tamē propter delictum, quia Deum læſit mortaliter pec-
cando, tenetur agere pœnitentiam, *c. ſicut dignum. §. eos. de homic.*
Quo autem ad pœnam quadrupli, dicit Hoſt. quòd poterit qui-
libet inſolidum conueniri, *l. cum ſerui. § fin. l. adeò § de iuriſd. omn.*
iudic. l. item Mela §. ſed ſi plures. ff. ad leg. Aquil. 12. q. 2. cum deuotiſſimam.
ver. facit verbum Zachæi dicentis *ſi quem defraudaui, reddo quadru-*
plum. de quo tangit, 13. *q. 5. non ſanè.* Aduerte, quia iura, quæ alleg.
Hoſtien. loquuntur in foro contentioſo, quia in foro pœniten-
tiæ glo. eſt ſing. *in c. fraternitas. 11. q. 2. in verbo, cum augmento, in fine.*
quod in foro pœnitētiæ ſacerdos non imponit, quòd ſatisfaciat
de quadruplo pro pœna furti, gloſſ. eſt in contrarium, *in ver. qua-*
druplum. 18. diſt. c. quoniam quicquid & in c. ſuam. de pœn. ſed illæ glo.
poſſunt reſtringi ad forum contētioſum, vel loquuntur de con-
ſilio, & dicit Hoſti. *in ver. ſed quid ſi vnus, praealleg.* quod ſummum
eſt conſilium, quod de hac pœna quilibet petat humiliter miſe-
ricordiam, & ſic videtur ſentire conſilium eſſe & non neceſſi. &
hanc partem teneo: ſi verò nec principalis, nec alius qui opem
dedit ſiue conſocius partem ſoluit pro ſua rata, dico quod non
dicitur ſatisfeciſſe, quia quilibet eſt inſolidum obligatus, vt dixi
in *princ. l. 1. C. de condict. fur.* & ideo quilibet totum tenetur ſoluere
in foro conſcientiæ. Et ſi per alterum pars ſoluta eſt, in reſiduo
quilibet inſolidum remanet obligatus, & ſi in reſiduo quod re-
manet alius ſoluit, tunc omnes ſunt abſoluti, intellige à rei re-
ſtitutione, ſed quo ad offenſam Dei, pœnitentiam vnuſquiſque
meretur, etiam facta integraliter reſtitutione rei, *d. cap. ſi. ut di-*
gnum. §. eos. ſed nunquid † is, qui recuperat, tenetur cedere a- 229
ctionem ſoluenti aduerſus alios? Hoſtien. *in ſumma in dicto ver-*
ſic. ſed nunquid. allegans Ray. dicebat quod ſic in foro animæ, li-
cet in foro contentioſo non teneatur: niſi fortè ille qui ſatisfe-
cit inſolidum, non eſſet principalis. Sed alij fortè qui non fue-
runt principales, ſed quodammodò dederunt occaſionem, non
dico cauſam immediatam, ſed mediatam, non dico finalem, ſed
impulſiuam: iſti de æquitate, ſecundùm Ray. ſub dubio tamen
fortè poſſunt petere ceſſionem, & eſt æqua opinio in foro au-
tem contentioſo, ſecundùm ipſum, non habet locum, quia nul-
la fronte is, qui propter propriam contumaciam punitur, non
poteſt petere ceſſionem, *ff. de admin. tut. l. ſi plures. & ff. de tut. &*
rat. diſt. l. prima. §. nunc tractemus. ſecundùm Ray. ſed illud vide-
tur, ſecundùm Hoſtien. modicū fructuoſum, quod in iudi. ani-
mæ tractetur de ceſſione actionum, quia ex tali ceſſione non
poterit agi: niſi velis dicere, quod de voluntate confitentis pub-
licetur: ſed nec ex hoc in iudi. contentioſo agi poterit, obſtan-
tibus ll. *ſuprà* allega. & ideo concludit Hoſtien. ſiue ceſſio fa-
cta ſit, ſiue non, alij qui nihil ſoluerunt, ſunt efficaciter indu-
cendi ad ſatisfaciendum pro ſuis partibus: illi, qui in totum ſa-
tisfecit: nam ſoluens vtiliter geſſit negotium eorum, ergo te-
nentur habere ratum, *argumen. ff. de negot. geſt. l. cùm pecuniam & l.*
ſoluendo. & l. Pomponius in fin. & ſic erit caſus, in quo quis poteſt
ſocios criminis propalare in foro pœnitentiæ, ad finem, vt indu-
ci poſſint quòd ſatisfaciant pro ſua rata. † Ex iſta quæſtione 230
poſſet inferri ad multa, videlicet de omni rapina vel præda, &
de omni illicitè acquiſito in bello iniuſto, de quo per Hoſtien.
in verſi. quid de rapina, & ibi ſecundùm Ray. requiruntur, vt bel-
lum ſit iuſtum, perſona, res, cauſa, animus, & auctoritas, ſcribūt
Doct. *in c. ſuper his, de voto & aliquid in c. ſicut dignum. de homicid.* poſt
Inno. & Butr. *in c. excommunicamus. §. catholici. de haeretic.* Perſona
ſcilicet habilis, ſicut ſecularis, qui poſſet ſanguinem effundere,
clericis non licet, 28 *q. 8. clerici. & c. his à quib.* niſi in neceſſitate in-
euitabili, *c. ſignificaſti de homic. olim. el. c. de reſtit. ſpol.* Reſp. ſcilicet vt
ſit pro reb. repetendis, vel defenſione patriæ, 23 *quaeſt. 2. c. 5. & q.*
1. fortitudo. & c. ſi nulla. Cauſa, vt ſi propter neceſſitatem pugne-
tur, vt per pugnam pax acquiratur, 23. *quaeſt. 1. noli.* Animus, vt nō
ſit propter odium, vel vltionem, vel cupiditatē ſed ad coactio-
nem, & ad charitatē, iuſtitiā, & obedientiā, 23 *q. 1. c. quid culpatur.*
& c. militare. Auctoritas ſcil. eccle. vbi pugnatur per fidē: vel au-
thoritas principis, *d. cap. quid culpatur, & q. 2.* Et vt plenius inſtrua-
ris de iuſto bello, recurre ad Hoſtien. *in ſumma de treug. & pace.*
§. quid ſit iuſtum bellum. Vnde qui iuſtè pugnat, nō tenetur ad re-
ſtitutionem prædæ, ſed fit capientis, vt ibi tenet Hoſt. & Butr. *in*
c. excommunicamus. de haeret. & diſtin. ius gentium, 23. quaeſt. 7. c. ſi de reb.
quod intellige, ſiue capiatur de rebus pugnantis iniuſtè, ſiue va-
ſallorū, ſiue ſuorum hominum, dummodò dñi iuſti pugnent de
iure ſuo, ſiue debito ſuo, ſiue iniuria ſiue offenſa illata, de dāno
dato & ſimilib. vel intereſſe, donec ſiue quouſque irata propriam
con-

Digitized by Google

conſcientiam plenariè ſit ſatisfactũ, vel hoſti peratus ſit ſatisfa-
cere, vel ſe ei paratum offerat. Et cum dixi *ſuprà* vel hominũ
ſuorum, intellige ſuos, qui plus hominem quàm Deum timẽtes,
ſequuntur dominũ ſuum in bello illicito, contra *c. dominum. & c.*
Iulianus. 10. q. 3. alios autem qui ei non præſtant auxilium, conſi-
lium, vel fauorem, nõ puto puniendos, quia pœna debet tenere
ſuos auctores, *c. quæſiuit de his quæ fi. à ma. par. ca.* 60. *diſt. ſatis per ver-*
231 *ſum cognoſcentes de conſtit.* Et intellige † cùm dixi quod ſequentes
dominos ſuos tenentur ad reſtitutionem, ſecundùm Hoſtien. *in*
ſumma. tit. §. *quib. & qualiter. ver. quod autem dictum.* de his qui cer-
ti ſunt vel probabiliter credunt bellum eſſe iniuſtum, & maximè
vbi eccle. hoc prohibebat, & tales excõmunicabat: ſi verò certi
eſſent vel probabiliter crederent iuſtum bellum, nõ tenerẽtur in
aliquo, niſi corruptam intentionẽ haberẽt, dicas hoc periculo-
ſum ſecundùm Hoſt. qui ſola conſcientia nõ facit iuſtum bellũ,
ſed authoritas iuris vel iudicis, vt *in tit. de treug. & pace, in ſumma.*
Hoſt. *in* §. *præalleg.* ſi tamen probabiliter dubitant, an ſit iuſtum
propter bonum obedire, excuſantur. 23. q. 1. *quod culpatur.* ſecundũ
Ray. quod eſt verũ ſecũdùm Hoſt. ſi inquiſiuit inquantũ potuit
etiã peritiores, & ſemper dubius remanſit: alioquin tanquã affe-
ctatus ignorantiæ, & expers ſcientiæ punietur, *c. cum inhibitio de*
clan. deſp. §. *ſi quis verò.* nec etiam excuſat timor perdendi feudum,
vel timor alterius damni tẽporalis, 32. q. 5. *iſtane.* licet metus cul-
pã attenuet quo ad pœnitentiã iniungendã circa ieiunia, & ora-
tiones, *c. ſacris. quod met. cau.* vbi ergo habetur authoritas iudicis,
dici poteſt q̃ ſi iudex errauerit, ad pugnantis conſcientiã recur-
rendum eſt, quia tunc forus cõſcientię perſuadebit reſtitutionẽ:
232 forus contentioſus contrarium, & in dubio forus conſcientiæ
ſequendus, ſecundùm gloſſ. *in c. nauiganti. de vſur.* ſed † iuxta prę-
dicta dubitatur, quid de ſequentibus iniuſtum bellum, teneñ-
tur in ſolidum, ſi ſciuerunt prædam committi: vel ignorãtes ve-
nientes ad prædam non abſtinuerunt, immò alios adiuuerunt,
& qui conſilio, auxilio, vel fauore, adhortatione, adulatione ty-
rannum induxerunt ad prædam faciendam, vel guerram mo-
uendum iniuſtè, inſolidum tenentur, *argum. c. ſicut dignum. cum*
ibi not. de homicid. ſi propter hoc ſciunt vel credunt quod tyran-
nus ſit inductus alàs non facturus, vel non tantùm facturus,
tunc ad id, quod plus feciſſe creditur, ex tali inſtigatione tenen-
tur, *d. c. ſicut dignũ, & de ſent. excom. quanta.* 12. q. 3. *omnia.* 2. q. 1. *notum.*
83. *diſtinct. error. & cap. facientes.* ſi non credunt, nec ſciunt quod
per hoc fuerit motus, nec propter hoc plus, vel minus fecit,
tunc non tenentur niſi ad id, quòd ad eos peruenerit, & in-
quantum damnum dederint per ſe, vel per familiam ſuam di-
rectè vel occaſionaliter, *de ſenten. & re iudic. cum I. & A. cap. tuam.*
de ata. & qual. 11. *quæſt.* 3. *quoniam multos.* ita tenet Hoſtien. *in ſum-*
ma eod. titu. §. *quibus & qualiter. verſic. ſed nunquid hi qui ſequuntur.*
Quòd ſi neuter raptorum dominus erat, nec vnus magis ani-
mauit alium quàm alius ipſum, ſed ſimul conuenerunt de fa-
ciendo talem inſultum, vel rapina committenda: dic quod quili-
bet tenetur inſolidum, vt patet *in concordantijs ſuprà proximè al-*
legatis, in proxima quæſtio. & hoc eſt verum, etiam ſi vnus ſolus
per ſe nõ potuiſſet facere, *ff. ad leg. Aquil. l. ita vulneratus. in* §. *fin. ff.*
arb. fur. caſa. l. ſed plures. ff. de fur. l. vulgaris. l. 1. ſi quis teſta lib. eſſ. iuſ. &
licet aliqui dicunt quod ſufficiat quemlibet pro parte ſua ſatiſ-
facere, quod *ſuprà* dixi, verius eſt, & hoc tenet Hoſtien. *in verſicu.*
quid ſi neuter raptorum. & *ibi* proximè etiam Hoſtien. *in ſumma*
proſequitur de his, qui non conſentiunt, recipiunt tamẽ de præ-
da ſcienter ex dono, vel etiam ignoranter, ſed poſteà audiunt
veritatem, dicit quod quatenus habuerũt, tenentur reſtituere,
arg. ff. ſi cert. peta. l. ſi me & Titium. ff. de condict. indeb. l. nam hoc natura.
& tenent *not. in c. ſicut dignum. de homicid.* niſi fortè prius conſum-
pſiſſent quàm intelligerent veritatem, *C. de rei vendic. certum eſt.*
ff. de petit. hered. l. ſi domino. §. *fina. cum duabus ll. ſequen. quod not. in c.*
233 *gratiſſ. de reſtitut. ſpol.* ſed † quæro de his qui de ſe induunt, vel
comedunt, vtputà vxor, vel familia, quæ non habent aliunde
viuant, dicit Hoſt. quod excuſantur ſi peccato non conſen-
ſerunt, ſed raptorem ad reſtituendum, & correctionem indu-
cunt, *argumen. de ſenten. excommun. inter alia. & cap. ſi verò.* 11. *quæ-*
ſtio. 4. *cap. quando multos.* ſed prædicatores gerentes negotium ex-
communicatorum, in hoc caſu excuſantur, *cap. cum voluntate. de*
ſent. ex. excommun. ad reſpon. & §. *primo* & hoc dixit Rai. verum. Si
ſpes de correctione, & cum moderamine tali, vt propter hoc
non ſubtrahatur facultas reſtituendi ſpoliatori in totum vel pro
magna parte, *arg.* 2. *quæſt.* 6. *anterioram.* §. 1. & Hoſtien. *in verſi. quid*
de his. qui inde comedunt: ſi verò nulla eſt ſpes correctionis, dicit
Ray. quod vxor filij vel familia, ſi poſſunt viuere de bonis alijs
ſeparatis, vt quia ſunt alia bona ſeparata, de illis viuant: ſi verò
non ſunt, quærant victum ab amicis ſuis, vel conſanguineis, vel
ab alijs honeſtis perſonis, vel quærant victum proprijs manibus,
& oſtiatim, & nullo modo comedant de rapina, & ſi maritus eſ-
ſet crudelis, qui hoc nõ pateretur, ſcilicet quod vxor de alieno
comedat, dicit Ray. tunc viuat de dote ſua, vel dotalitio: & hoc
eſt primum remedium, ſecundum, quòd vxor denunciet hoc
talibus, qui maritum compeſcant, vel etiam Epiſcopo, 2. *quæſt.* 1.
ſi peccauerit. 22. *quæſt. hoc videtur.* ſed hæc duo remedia poſſunt eſ-
ſe inania, ſecundùm Hoſtien. tanta poteſt eſſe tyrannides ma-
riti, quod *met. cau. cap.* 1. Tertium remedium, quod vbi aliter fa-
cere non poteſt, ex quo ita eſt arctata, poterit inde comedere
propter neceſſitatem famis, *c. 3. de fur. nec tenetur.* quo caſu non
peccabit: ſed ſi non eſſet tanta neceſſitas, ſcilicet mortis pericu-
lum, aliquod peccatum committeret, & ideo aliqua pœnitentia
iniungeretur, ſic intelligit Hoſti. *c. ſi quis propter neceſſitatem. ſuprà*
de fur. hæc enim neceſſitas legem non habet, *de conſecr. diſt.* 1. *ſicut*
& diſt. 5. *c. diſcipulos.* ſemper tamen tutius eſt quòd alis rem reſti-
tuat ſi poteſt, & ad cautelam bonum eſt pœnitẽtiam agere, 5. *di-*
ſtin. ad tum verò. de homic. cap. 2. proponat tamen in animo, quod
quã citiùs poteſt, illud reddet: in omni aũt caſu reddat viro de-
bitum, niſi aliud ſubſit impedimentum, 33. *quæſt* 5. *ſi dicat. & cap.*
ſequen. & c. vna. ſed † dubitatur de ementibus, quod indiſtinctè 234
tenentur, nec liberatur vendendo, vel qualitercunque alienan-
do, nec amiſſione, vel morte rei, vel alio caſu interueniẽte, quo-
minus teneantur reſtituere pretium, ſecundùm quod plus va-
luit, ex quo emit vel plus vendidit quàm emerat, vel tempore
contractus valebat, & quicquid ex re habuit, vel habere potuit,
nullas expenſas deducendo, quia talis contrectando rem alie-
nam furtum committit, & fu. ſemper eſt in mora, *vt l. 2. C. de*
fur. ff. de fur. l. qui inuito ff. de condict. fur. l. in re furtiua. ff. commod. l. ſi vt
vt certo. §. *ſi interdum. l. certum. C. de rei vend.* & dic hoc verum ne-
dum de primo emptore, ſed etiam de ſecundo, tertio & quarto
& vlterioribus, quia ſi per plures manus ambulauerit, idem iuris
eſt, *ff. de mi. l. ſed vbi ff. de petit. hared. l. ſed & ſi lege.* §. *ſiue autem.* ſi verò
ſciret quod de iuſto bello eſſet talis res rapta, omninò excuſare-
tur, cum à vero domino emat, vt apparet ex his, quæ dixi *in verſ.*
ex iſta quæſt poſſet inferri. ſi verò emens hoc neſciebat, probabili-
ter tamen hoc credebat, quia omnes vicini ſui, vel maior pars,
& maximè ſapientes, & honeſti homines ita credebant, duran-
te hac bona fide, non tenetur, ſed tenetur, ſi poſteà audierit ve-
ritatem, vt caueat altàs cautiùs negotiari, *C. de fur. l.* 2. Et ſi iudice
ſententiante reſtitutionem fecerit, poterit agere contra vendi-
torem, vt ipſum ſeruet indemnem, 22. *quæſt.* 2. *Vulterana. cap. fina.*
cum materia ſua. de empt. & vendit. ſi autem faciat ad præceptum
ſacerdotis in foro pœnitentiali: & in eodem inducẽdus eſt ven-
ditor vt ipſum ſeruet indemnem, ſed in foro contentioſo ip-
ſum non poterit emptor conuenire, *ff. de euict. l. ſi rem. & præal-*
leg. cap. fina. & per Hoſtien. *in ſumma de contrahen. emptio.* §. *& ad*
quid venditor. ſi verò emptor ſciebat factum, ſed ignorabat ius,
vel ignorantia facti ductus craſſa & ſupina non probabilitem
captam emeit, tenetur in iudicio animæ ad reſtitutionem, ad
hoc *de cleric. excommun. mini. Apoſtolica.* & dicitur † craſſa & ſu- 235
pina, quando communiter alij vicini dicebant, & credebant,
quòd res eſſet de præda & de bello iniuſto, *ff. de verb. ſigu. l. lata. c.*
illud. de cler. excom. min. vel quãdo Eccleſia hoc prohibebat, & ta-
les publicè excommunicabat: vnde non excuſatur emptor tali
ignorantia ductus, 12. *q.* 2. *qui & humanis.* 16. *q.* 1. *ſi cupis. de ordi. ab*
epiſ. qui renun. epiſ. c. 1. *&* 2. & ſi nihil cogitabat, quando emit, nec
inquiſiuit quantum potuit, in culpa eſt. *argum. c. innotuit. de elect.*
ad falſariorum. de crimi. fal. l. 2. C. de fur. ſed quæro, † quid ſi em- 236
ptor nõ poteſt reſtituere commodè, niſi fortè vendat quicquid
habet & poſtea mendicet, de rigore iuris tenetur, ſecundùm
Hoſtien. vt iuxta poſſe ſuum totum reſtituat, 14. *quæſt.* 1. *ſi res. &*
cap. cum tu. de vſur. Verùm tamen de æquitate, & benignitate po-
teſt ei videri hoc modo, vt promittat hominibus in compẽſatio-
nem, aliquam ſeruiturem, ad quam teneatur eis in perpetuum,
vel det aliquam certam immunitatem vel libertatem, vel faciat
inde aliquid hoſpitale, vel aliquam eleemoſynam cum cõſen-
ſu vel voluntate damnoſa paſſorum, vel ſucceſſorũ eorum, de quo
per Hoſtien. *in ſumma de vſur.* §. *pœna. ſub* §. *alia à iudice, verſi. quid*
ſi fœnerator partem pecuniæ. & per eundem *in ſumma, hoc tod. titu.* §.
qualiter. & à quibus. verſic. quid ſi diffi. ſtim. ſi verò raptor idem do-
nat, vel venditor ſatiſfecit plenariè de præda data, vendita,
vel

Digitized by Google

vel donata dicas donatariũ vel emptorem liberatum, verũ quic-
quid habet de lucro ante reſtitutionẽ ipſe donatarius, vel em-
ptor etiam perceperat, debet in vſus pauperum erogare, vbi
fuit malæ fidei, *arg. 14. q. 3. q. 5 qui habentes. & §. ſeq.* ſecũdùm Ray.
quod dicit Hoſt. verum de cõſilio, nam purgatum eſt vitium, ex
quo plenariè dicitur ſatisfactũ quo ad reſtitutionem faciendũ,
vel ſi aliquid deeſſet de reſtitutione, reſtituendũ eſt damnũ paſ-
ſo, vel dic etiam vbi plenariè ſatisfactum eſt, ibi talis pœnitentia
iniungenda, vt puniatur in eo, in quo deliquit, *de temp. ordin. c. li-*
237 *teras, ſicut dignum. §. eos. de homic.* ſed † nunquid emptor ſatisfaciens
poſſet ſibi, conſulere per ceſſionẽ actionum ſibi faciẽdam con-
tra venditorem vel raptorem, & dic quod non, niſi quãdo emit,
ſibi de euictione expreſſim caueri fecerit, quia ſibi obſtat pro-
pria turpitudo, *C. de rei vendi. l. ſi mancipium. 1. quæſt. 2. c. hoc in. C.*
de euict. l ſi fundum. Vide quod dixi *ſuprà in verſi. ſed eſt dubium, nun-*
quid iſte qui ſoluit, ſeu ſatisfecit pro toto. quid ſi quis emeret de præ-
da ſcienter, ſed hoc facit bona fide, vt non ipſe lucretur, ſed vt
ipſum reſtituat domino, recepto pretio & intereſſe ſuo, cùm
aliàs nullo modo dominus eam recuperare poſſet, vel non ita
de facili, hic non committit furtum, ſecundùm Hoſtien. *in ver-*
ſicu. quid ſi quis emat de præda. ff. de fur. l. falſus. §. primo. immò vtili-
ter gerit negotium, & ideo totum poterit recuperare pretium &
intereſſe ſuum, etiam ſi res ſine culpa ſua perimatur vel amitta-
tur, dum tamen quicquid perceperit ex tali re, vel occaſione
ipſius compenſet vſque ad quantitatem concurrentem, ſecun-
dùm Rayn. *argumen. ff. de negot. geſt. l. ſed an vltrò. §. 2. de accuſa. cum*
dilect. §. fin. ſed licet in iudicio animæ credatur ei de conſcientia
ſua, in iudicio tamen contentioſo non credetur, niſi publicè
proteſtetur, *l. Neſennius. ff. de nego. geſt. c. cum M. de conſtitu. C. de fur. l.*
2. ff. de admin. tut. l. non exiſtimo. c. vt noſtrum. §. 1. vt eccle. benef. ſuprà
de elect. c. quia propter. §. fina. & ſi non poteſt reperiri dominus rei,
& ſi neſcitur vbi ſit, erogetur pauperibus de conſilio diœceſa-
ni, & hoc etiam publicè fiat præmiſſo banno in Eccleſia, & di-
ligenti inquiſitione facta, vt omnis mala ſuſpicio euitetur, *c. fina.*
de clan. deſp. c. cum in tuo. qui matrimo. accuſa. poſſ. hoc facto ſi non re-
peritur cuius eſt res, liberabitur dando pauperib. vt ſit pro ani-
ma eius, cuius eſt res, & ſic geritur eius negotium, *12. q. 2. quatuor.*
238 *circa fi. c. cum tu. de vſur.* Sed † nunc videndum eſt de prælatis &
alijs clericis tenentibus adminiſtrationem eccleſiaſticam, & malè
adminiſtrantibus an teneantur eccle. reddere indemnem, & di-
co quod ſic, *de elect. quod ſicut. §. fi. c. ſi quis presbyterorum. de rebus ec-*
cleſ. non alien. & hoc ſiue de rebus eccle. expenderit in meliora-
tionem proprij patrimonij, vel etiam ſi propter nimiam dili-
gentiam propriorum negotiorum etiam neglexerit nego. eccle.
procurare, & ſic eccle. damnum paſſa, ſed de culpa & negligen-
tia procuratoris ſui ſeu vicarij tenetur, *de offic. Archidiac. ea quæ de*
ſtatu mon. cum ad monaſterium. §. penul. ff. de cuſtod. & exhib. reo. l. fina.
ſed ſi de ſuo aliqua expendit in negotijs eccleſ. illa poteſt recu-
perare etiam hæres ſuus, vt fiat mutua compenſatio hincinde,
cap. lator. in fin. 2. quæſt. 7. cap. 1. & 3. 12. quæſt. 4. c. Epiſcopus. de rebus ec-
cleſ. non alien. hoc intelligit Hoſtien. *in ſumma. §. quibus, & qualiter.*
in princ. quãdo grauis eſt læſio, vel quo ad alienationem, vel im-
munitionem rerum mobilium, vel mancipiorum eccle. vel re-
dituum ſuorum, nec prohibetur prælatio quin de fructibus per-
ceptis, vel reditibus, quos ſuos faciunt aliqua erogare, ſecũdùm
Hoſtien. qui ſe remittit ad ſummam *de donat. §. ad quid, meremur*
to ad no. in cap. fina. de pec. clo. relatum. de teſt. & c. requiſiſti. & præſenti.
de offic. ordin. lib. 6. quia hoc pendet à quæſt. an cleri. ſit vſurarius,
vel vſufructuarius, puto illam veram opin. quòd ſit vſurarius, &
maximè illam ſecundam in caſu dubij: ergo tutius eſt tenen-
dum, *de homic. ad audientiam.* in quo foro nunc loquimur. Et ille
prælatus ad reſtitutionem aſtringatur, quia proprium habet,
de præben. l. de multa de app. reprehenſibilis. poſſunt enim omnes ha-
bere proprium, exceptis religioſis: hi autem qui habent pro-
prium, tenentur de his, quæ ſuperfluunt, largas eleëmoſynas e-
rogare, & ſecundùm hoc intellige *12. quæſt. epiſcopi. & c. ſint mani-*
feſta. & dicit Auguſt. *ſi priuatim quæ nobis ſufficiant, poſſidemus, non*
ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationẽ quodammodo geri-
mus, non proprietatem nobis vſurpatione damnabili vendicamus, 12. q.
239 *1. §. 1. & ſeq. vſq. ad § his omnibus.* quid † autem de his, qui donant
ſua inhoneſtis mulieribus vel mimis, vel ioculatorib. quia pro-
pter fauorem ſeculi, vel carnalitatis, vel inhoneſtã cauſam pec-
cant mortaliter, *86. diſt. donare.* & tenentur reſtituere eccle. ſi pro-
priũ habent: & illi, qui receperũt, tenentur etiã ad reſtitutio-
nem, *14. q. 6. ſi res.* verò conſectant, cùm eleëmoſynæ ad ſuſten-
tationem naturæ, non peccant nec tenentur ad reſtitutionem,
dum tamen aliàs abſtineant à peccato, *86 diſtin. paſce. 12. quæſt. 2.*
gloria Epiſcopi 47. diſtin. ſicut hi. & hoc maximè, quia clerici tenen-
tur ad hoſpitalitatem, quando caſu fortuito veniunt, *45. diſtinct.*
quieſcamus, 11. q. 3. quoniã multos. c. ſi verè. c. cum voluntate. de ſent. excõ.
infra. & in caſu, quo hiſtrio vel meretrix perceperit cum pecca-
to, & ille, qui dedit etiam dedit cum peccato, vt *ſuprà* dixi, non
fiet reſtitutio ei, qui dedit, ſed ſucceſſori ſuo, vel ſuperiori, qui
hoc in vtilitatem Eccleſiæ, expendat, *17. quæſtio. quarta. ſi quis in*
atrio. de offic. ordin. cum vos. de cle. coniug. diuerſis fallacijs. & per Ho-
ſtienſ. *in ſumma, in §. quibus & qualiter, verſic. ſed cui fiet reſtitutio.*
Non obſtat *cap. tua nobis. dect. verſi. prætextu.* quia loquitur, quan-
do is, qui tenetur ad reſtitutionem, non receperat à clerico id,
quod tenetur reſtituere, & ſic non erat clericus particeps deli-
cti: ſecus, ſi fuiſſet particeps, vt *hic*, vt puniatur in eo, in quo de-
liquit, *de iure patron. paſtoralis, de tempo. ordi. literas.* ſed † quæro, 240
quid de muliere, quæ filium ſuſcepit de adulterio, vel partum
ſibi ſuppoſuit: hanc quæſtionem aliàs poſui in commento,
cap. quia plerique de immun. eccleſ. text. videtur hoc decidere *in cap.*
offic. hic in titu. noſtro. Hoſtien. *in ſumma hoc eodem titu. in §. qui-*
bus, & qualiter. verſic. quid de muliere, quæ filium ſuſcepit & Petr. de
Ancha. *in reg. peccatum. in 4. oppoſ. de regul. iur. lib. 6. in ſua repet.* Ho-
ſtien. vbi *ſuprà* dicit, notandum quod partus ſuppoſiti accuſatio
nullo tempore clauditur. *ff. de falſ. l. qui falſam. §. primo. cõtra regu.*
quæ habet quod crimina morte extinguuntur, *23. diſt. quorundã.*
C. de falſ. l. querelam. nõ tamen eſt accuſatio popularis, ſed illi tan-
tùm competit, cuius intereſt, *l. lege Cornel. la 2. ff. ad leg. Corn. de fal.*
§. 1. & tali mulieri in foro pœniten. non poteſt de leui conſuli,
quia ſi hoc reuelat, multiplex periculum imminere poteſt, quia
fortè vir dimitteret eam, & nequeuntes continere adulterabun-
tur, & fient guerræ inter parentes viri & mulieris, homicidia
committentur, nec credetur mulieri reuelanti in præiudicium
filij negantis, & fortè ſuppoſitio non poterit probari, & non
oberit filio, quem nuptiæ filium demonſtrant, *l. ſi filium. ff. de his*
qui ſunt ſui, vel alien. iur. cap. per tuas. qui filij ſint legitimi. & cap. per
tuas. de probat. ſi non reuelat durante fraude, pœnitentia non de-
bet iniungi, *c. officium, & cap. quidam. hic in titu. noſtro. & 14. quæſt.*
6. ſi res. dicit Hoſtien. quod tali mulieri etiam durante fraude
iſta, non eſt pœnitẽtia deneganda, ſed ſiue maritus habeat alios
filios, vel parentes, qui ab inteſtato venirent, ſiue alios hære-
des ſibi inſtitueret, & propter hoc dimitteret, quod non inſti-
tuat, per hoc peccat mulier indiſtinctè, quia per hoc videtur
impedire liberam facultatem teſtandi, *C. ſi quis aliq. teſt. probib.*
l. 1. & 2. in his omnib. per diſcretum ſacerdotem pœnitentia com-
petens & congrua ſatisfactione eſt iniungenda, & abſoluitur,
c. officij. præalleg. & erit diſcretio ſacerdotis in hoc, vt conſide-
ret qualitates perſonarum tam mariti quàm mulieris, & filij
putatiui, ſi mulier dominatus viro, & confidit de ipſo tantùm,
quod ei poteſt ſecurè dicere, & inde faciet quicquid volue-
rit, dicat, vulgariter dicitur, quod aliquæ mulieres lumba-
re, ſiue bracherium portant: & aliquæ etiam inueniuntur,
quæ ſcientibus viris adulterentur, nec viri inde audent loqui:
& reperiuntur alij, qui cùm non poſſunt vxores cognoſcere,
patiuntur mulieres adulterari, & filios ſuſceptos nutriunt tan-
quàm ſuos, & hoc caſu ſacerdos tutè poteſt conſulere, vt dicas
marito, & ex quo conſentiat quo ad reſtitutionem mulier eſt
abſoluta, quia conceſſum eſt marito de ſuo diſponere, ſicut pla-
cet, *C. manda. l. in re mandata.* ſi periculum imminet in reuela-
tione facienda, ſicut pro maiori parte eſt præſumendum, & fi-
lius putatiuus ſit homo ſimplex & ſpiritualis & timens Deum,
recepto iuramento à muliere, quod hæc non proponit mali-
tioſè, & à filio quod hoc ſecretum teneat: ſi tamen viderit hoc
expedire, poterit hoc filio ſecretò reuelari, & inducendus erit
vt intret religionem, vel ad remotas vltra mare ſe transferat re-
giones, & de hæreditate nil habeat, & ſic quo ad ſatisfactionem
hæreditatis, melior eſt in tuto: & quod dixi de religione, intel-
lige mendicantium, quia aliter non eſſet prouiſum, cùm reli-
gioſi ſuccedant in communi, *18. quæſti. cap. fin.* nec tenetur fi-
lius de conſumptis bona fide. *C. de rei vendi. l. certum.* mulier au-
tem ſic, vt nunc proximè dicam. Et ſi filius modò eſt talis, qui
non vellet credere mulieri, nec conſilio ſacerdotis acquieſce-
re, periculum eſt reuelare filio: tunc nullum reſtat remedium,
niſi quia ſi mulier proprium habeat, his qui ab inteſtato veni-
rent, vel alijs ſcriptis hæredibus quoad valorem partis iſtius fi-
lij putatiui, & quo ad æſtimationem bonorum per eum filium
conſum-

Digitized by Google

conſumptorum, ſatisfaciat competenter, vel ſi tales non extant, eleemoſynam faciat inde cum conſenſu & conſilio Epiſcopi, vt dixi *ſuprà* de prædam faciente quando nõ poteſt reperiri dominus. Si verò nõ habet proprium vel non poteſt ad plenũ ſatisfacere, doleat de peccato, firmiter proponens in mente quod quã citiùs poterit, ſatisfaciet iuxta poſſe: ſatisfaceret etiam ſi facultas ſatisfaciendi adeſt, cautè fiet per eundem ſacerdotem, vel per aliam cautam perſonam, quæ etiam hoc caute ſciat facere, videlicet dicendo, quædam perſona tenetur vobis in tãtum, ecce vobis reddo, accipiatis: quod verum eſt, & ſi non poteſt ſatisfacere mulier, poteſt dicere, quædam perſona tenetur vobis in tantum, pœnitet mulierem de peccato, ſupplico pro Deo & ſalute animæ veſtræ, vt ei remittatis, ſic intelligi poteſt *c. officij, prealleg. argum. 22. quæſt. 5. hoc videtur.* conſiderare tamẽ debet ſacerdos qualitatem perſonæ cui hoc dicit: ſi fortè ſuper hoc eſſet fama, vel is cui hoc dicet, aliquam malam ſuſpicionẽ poſſet habere de muliere, propter quod fortè ad Dñm terræ recurreret, & ipſam faceret ponere in tormentis, meliùs eſſet tacere, ſecundùm Hoſti. & ſola contritio ſufficeret mulieri, *argumen. 22. quæſt 2. c. ne quis.* caueat etiã ſacerdos ne reuelet hæc iudici cuicunque, *de exceſſ. prælat. dilectus quoniam*, ſecundùm Innoc. & Hoſtien. *in cap. officij.* ſi non poteſt veriſimilia reuelari ſine indubitato homicidio, taceat & contentatur: nam ex vna parte eſt damnum rerum, ex altera periculum animarum, & corporum, & inter duo mala eligat minus malum, 13. *diſt. c. verum.* taceat ergo eũ damno rerum, quod eſt minus malũ, *de pur. cano. c. t. c. antiquitate. de vſur.* Nec obſt. quòd vtilius permittatur ſcandalum naſci, quàm veritas bonæ vitæ relinquatur, *de reg. iur. c. qui ſcãdalizauerit*, quia in hac taciturnitate non perit veritas, quia mulier iſta, nec iudex nec teſtis eſſe poteſt, in quibus & ſimilib. loquitur authoritas illa, & ſic nõ poteſt perire veritas. Pet. de Ancha. *in reg. peccatum. ſub. 4. oppo.* trãſiuit cum his dictis Hoſt. ſed non ita latè, & pleoè, & concludit quod in defectum eorum, quibus eſt fienda reſtitutio, fiet pauperibus ſecundùm Hoſt. in *ſumma, vbi ſuprà & per eundem in ſumma de vſur. §. quæ pœna. ſub §. alia. verſi. quid ſi fœnerator cum verſi. præceden. & ſequen.* ſed de iure ciuili bona & iura illius, cui eſt reſtitutio facienda, deferentur in fiſcum vt in hæredem, ſi fiſcus vult bona iſta capere, *C. vnde vir. & vxor. per totum.* Vel ſi non vt hæredem, bona vacantia occupabit, *l. 2. ff. de iure fiſc.* & ſic videtur, quod iſta erogatio pauperibus non procedat de iure ciuili, ſoluit Petr. de Anchar. *vbi ſuprà*. quod oportet fateri contrarium, quod ſemper hæredi fiet reſtitutio qualiſcũq; ſit iſte hæres, fiſcus, vel alius, qui de iure ſuccedat: his non apparentib. veniũt pauperes, prout dicit glo.
241 *in reg. peccatum de reg. iur. lib. 6.* † quid ſi iſti mulieri nihil remaneret pro victu ſuo, ſi ſatisfacit læſo? Dico quod in totum debet ſatisfacere, nihil ſibi reſeruando, arg. eius quod not. *in l. Neſennius. §. ſi. ff. de re iud.* quod credo verũ, cùm iſta videantur malè ablata: ſi verò loquimur in debitore ex contractu ſecundùm gl. *in reg. peccatum.* tenetur in totum, niſi cedat bonis, & hoc in foro contentioſo: ſed in foro conſcientiæ ſine ceſſione puto quòd non teneatur vltra quam facere poſſit: nam ceſſio eſt actus merè ciuilis, ſecundùm quem non debet regulari conſcientia, ſed ſecundùm veritatem & Deum. Vnde vltra quam facere poſſet deducto ne egeat, non tenetur ad reſtitutionem in foro pœnitentiæ, loquor in obligationibus ex contractu: ſed in obligationibus in crimine videtur idem, *per cap. in literis. de rapt. & c. cum tu. de vſur.* quæ iura loquuntur in criminibus, & tamen vltra facultates non debent inquietari pœna canonica ſiue ſpirituali, ſcilicet ſepulturæ, ex quo infertur ad vſurarium: vtrum teneatur in totum non deducto ne egeat, gl. *in c. cum tu de vſur.* tenetur inſolidum, idem *ibi* Ala. Vincen. & Goff. Archid. contra *in c. quamquàm. de vſur. lib. 6.* & idem Hoſtien. *in c. cum tu.* quæ opinio ſecundùm Ioan. Andr. *ibi*, videtur vera in foro pœnitentiæ, prima in foro iudiciali, vt *in dicto cap. cum tu de vſur. in nouel. in gloſſ. ſuper ver. & licet.* & hanc tenet Petr. de Ancharan. in *regu. peccatum, ſub 4. op. in verſi. Vlterius quæro, quid ſi debitor.* ſi verò debitor nec pro parte, nec in aliquo eſt potens ad reſtitutionem, ſi ipſum pœniteat, nõ eſt in peccato mortali, nec in ſtatu damnationis: aliàs eſſet abſurdum, contra iura quæ non obligant aliquem ad impoſſibile: proponat tamen ſi veniat ad pinguiorem fortunam
242 ſatisfacere. Quo autem ad reconciliationem quo ad Deum ſufficit oris cõfeſſio, cordis contritio, cum propoſito reſtituen-
243 di, cùm poterit, vt dixi, dicit tamen gloſſ. *in reg. peccatum.* ſi † eſt debitor ex contractu, ſufficit quòd cedat, & dimittitur ſibi peccatum: ſi ex delicto, ſi non poteſt ſoluere, luat in corpore. *12. q. 2.*
fraternitas. & iſta caſtigatio in corpus liberat eum à debito, prout ſentit gloſſ. ſed † occurrit dubium, an hoc ſit verum inuito 244
creditore, qui dicit velle potiùs illum in carceribus quàm verberari, vt ſic ne à debito liberetur. Petr. de Ancha. *vbi ſup.* qui allegat Innocen. & Ioan. Andr. dicit, quoſdam dicere, quod non habet locum iſta commutatio, cùm agitur ad intereſſe, ſed tunc cùm agit ex delicto ad pœnam vel pœnitentiam imponendam, & hoc ſi placet actori, 12. *quæſt. 2 fraternitas.* ſiue iudex procedit ex officio ad pœnam imponẽdam, *c. 2. de maled.* Alij dicunt quod commutatio habet locum, cùm pœnæ applicãtur fiſco, quod eſt ſemper dicendum in dubio applicari fiſco, *l. agraria. de ter. mo.* vbi Bart. ſed vbi applicantur certis perſonis non fit commutatio eis inuitis, vt no. *in c. Odoardus. de ſolu.* & hoc videtur ſentire *ibi* Inno. quòd creditoris ſit electio, vtrum velit ipſum caſtigari, vel in carceribus, vt ſic dixerim, macerari. Alij dicunt quod electio eſt debitoris, vt refert Bal. *in l. fin. ff. de in ius voc.* vbi tenet, quod aut debitor debet habere fidem de debito donec veniat ad pinguiorẽ fortunã, aut eligere quòd fuſtib. cædatur, nam in carcerib. poſtquàm conſtat de debito: non debet detineri, *ad hoc. ff. de iure patr. l. Diuum Veſpaſianum. § fina.* & quod not. *ff. de min. l. quod ſi minor. § ſi ſeruum.* ſi tamen ipſe debitor eligit ſtare in carcerib. & non cædi, audiendus eſt, vt no. Bald. *in l. quicunq. de ſer. fug.* quod eſt verum, ſecundùm Petr. de Anchar. *vbi ſuprà* ſi eſt inops: ſecus ſi eſt idoneus ad ſatisfaciendum, quia tunc eligens potiùs ſtare in carcerib. quàm ſoluere, audiri nõ debet, vt *ff. de pollic. l. de pollicitationib.* & quod pœna pecuniaria commutatur, ſi commutatur in corporalem, facit *l. quid ergo. § pœna grauior ff. de his. qui in fa.* & non ſolùm fit iſta commutatio in prædicto caſu inopiæ, ſed etiã in certis alijs caſibus cum pœna ordinaria non cadit in delinquẽtem, puta eſt pœna manus quam quis non habet, vel habet aridam, tunc fit commutatio in alia, vt not. Bal. *in Auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. l. 2. C vt inſ. cer. temp. 15. q. 5. quia iuxta.* & Bal. *in l. nullum. C. de teſt. l. 2. C de ſporr.* Et iſta intelligo in foro iudiciali, in pœnitentiali vtrum debitor ex delicto teneatur vltrò ſe ſupponere caſtigationi in corpus, vt dimittatur ſibi peccatum, & non aliter vt ſatisfaciat. Petr. de Anch. *vbi ſup.* dubitat an ſola contritio cum intentione reſtituendi cum poterit ſufficiat iſti obligato ex delicto, ſicut obligato ex contractu: nam in iure fori non ſufficit, gl. *in reg. peccatum.* in iure verò poli non tenetur ſe ſubiicere tormentis quo ad liberationem ab obligatione qua tenetur hominum ex delicto illo: ſed quantum ad obligationem, qua tenetur ſatisfacere eccleſiæ de peccato, & offenſa in Deum, recipiat hanc luitionem in corpus à ſacerdote in pœnitentia, de quo per Hoſt. *in ſumma, hoc eod. tit. § quib. & qualiter. ver. ſed nunquid, in pen. colum.* & hæc vera ſecundùm Pet. de Anch. cùm euidenter inops eſt in totum, quod qualiter probetur, not. Bald. *in l. quicunq. prealleg. & in l. vlt. C. de iur. doe. & in l. ſi fideiuſſor. §. 1. ff. qui ſatiſd. cog.* ſi autem non in totum, ſed pro parte ſit inops, tũc exigetur ab eo, quatenus facere poteſt & non vltra, & ſic eadem ſit ratio de toto quo ad totum, quæ eſt de parte quo ad partem, *l. qua de tota. ff. de rei vend.* facit quod not. Hoſti. *in prealleg. §. t. pen. col. ver. ſi verò non eſt ſoluendo.* vbi habetur, quod ſi debitor non poteſt commodè ſatisfacere, & ob hoc recuſat, ſed petit dilationem, creditor negat, vtrum abſoluitur in foro pœnitentiæ, & vt complectar verba Hoſti. dic, quod ſi non eſt ſoluendo omninò, ſiue ſimpliciter, quia poteſt in parte, ſed non in toto ſatisfacere, ſed non poteſt commodè, ſacerdos debet talem inducere ad correctionem & pœnitentiam agendam, dicẽs, quod vis eligere de duobus, vel reſtituere quod potes & gehennam euadere, & cũ Deo æternaliter gloriari, vel non reſtituere, & cum diabolo perpetuò cruciari: ſi dicit, eligo tormentum, inducet illum ad correctionem, ſecũdùm doctrinam *in quæſt. quibus & quot dictu. in verſi. quæ inducant contritionem.* ſi verò nullo modo poteſt induci, apparet, quod non poteſt dari conſilium, & tunc dic quod dictum eſt *in quæſt. vtrum ficte pœnitenti. in fi. ver. quid ſi quis dicat & in quæſt. ad quid tenetur. ſub §. 1. verſi. ſed pone. & in quæſt. quis ſit effectus, verſi. ad hoc.* ſi autem ex principio, vel ex poſt facto per inductionem proprij ſacerdotis eligit præmia, & conteritur de peccato, dicat ſacerdos, quòd emendet ſtatim, vel intra certum tempus quicquid poteſt emendare, de reliquo petat veniam humiliter & deuotè, ſi poteſt ipſam inuenire, benè eſt: ſi non poteſt, tunc cum voluntate illius, cui debet ſatisfieri paulatim ſingulis menſibus, vel annis, vel alijs temporibus emendet id, quòd poterit vel cõponat, vel conueniat amicabiliter cum ipſo læſo ſiue ſpoliato, ei de ſuis reditibus moderatè donec vita ſibi remaneat,
quouſ-

Digitized by Google

qnonſque plenariè ſatisfactum ſuerit, aſſignando, & hic adde
245 quod dixi *ſup. in ver. ſed* † *quæro, quid ſi emptor non poteſt reſtituere*
commodè. vt quod dicit Hoſtien. *in ſumma, eo. tit. §. præall. ver. quod*
246 *ſi difficilis.* Quid † autem ſi plures ſunt & alij nolunt dilationem
concedere, vel totum remittere; alij verò volunt, tunc ſacerdos
debet ſibi conſulere quòd vadat ad iudicem contentioſum, qui
iudex conſiderabit, nunquid omnes concordent in remitten-
do, vel differendo: ſi autem diſcrepant, aut in remittendo, &
tunc alter negans nō poteſt arctari debitum ſuum, ſiue ius ſuum
remittere, *argumen. not. in c. cum omnn. de conſtitut. ff. de regul. iuri.*
l. quod noſtrum. aut diſcrepant in differendo, tunc ſtatur iudi-
cio maioris partis, & maior pars reſpectu cumuli debitorum, nō
perſonarum quod ſi omnia æqualia ſunt, erit humanior ſenten-
tia eorum qui in dilatione concordant ſectanda & præferenda:
in quo quidem non diſtinguitur inter hypothecarios & chyro-
grapharios creditores, ſed nec ea dilatione quinquennij, vel al-
terius longioris temporis quoad præſcriptionem temporalem
aliquod præiudicium creditoribus generabitur, *C. qui bon. cede.*
poſſ. l. fina. & de hoc per Hoſtien. *in ſumma, de ſol. in §. qui ſit eius*
effectus. ſub §. hoc autem. verſi. quid ſi plures ſunt. & in ſumma, hoc eod.
titu. in §. quibus & qualiter. in vlt. colum. verſi. quid ſi plures ſunt. ſi ve-
ro nullam poteſt inuenire miſericordiam, tunc abſque dilatio-
ne tenetur ſatisfacere, vel bonis cedere, quia talis peccator ſem-
per in mora eſt, *ff. de condict. furt. l. in re furtiua. de ſimo. cum in eccleſ.*
de teſtam. filius. & maximè vbi læſi egent & fame pereunt. Et ne
interueniente paululum mora inuenire valeant qui redimant
ſe propter conſumptionem bonorum, qui reſtituere non pote-
runt, vel propter mortis periculum ipſi non reſtituent, *de conſe-*
cra. diſtinct. 4. venerabiln. & c. ſequen. & c. ne abſit & diſtin. 5. baptiza-
ti ſemper enim vitanda eſt mora, vbi timetur periculum, vt *ibi, &*
28 diſtin. de Seracu. Sanè de elect. cum inter vniuerſas. & c. ut pra defe-
ctu. ſi verò nō imminet periculum, & is, qui tenetur reſtituere,
non poteſt induci ad reſtitutionem incontinenti faciendam,
nec is cui debet fieri reſtitutio, ad dilationem aliquam conce-
dendam, puto quod ſecretus ſacerdos poteſt ſuam conſcien-
tiam informare, ex eo quod intendit vtiliter gerere negotium
creditoris: nam videt quod alter non poteſt recuperare vel in
perpetuum, vel non ita citò, vel non ita commodè poteſt rece-
pto iuramento: vel alia ſufficienti cautione, ſi haberi poteſt, di-
lationem concedere, & ſub hac conditione, ſi eam adimpleue-
rit infra diem ſtatutam abſoluere peccatorem, vt ſic creditor
quod ei debet recipiat & peccator non recedat à preſbytero
deſperatus, ſecundùm quod not. Hoſt. *in ſumma. hoc eod. tit. §. præ-*
alleg. in vlt. colum. verſi. quid ſi non immineat periculum. & hæc eſt hu-
maniſſima opin. facit quod dixi *ſuprà de prædam ementib. in verſi.*
quid ſi quis emat prædam ſcienter. ſed hoc facit bona fide. Nunquid
247 † autem debitor ſiue raptor liberetur interitu rei, videtur quod
ſic. *l. ſi ex legati cauſa. ff. de verbo. obliga. & in l. item ſi verberatum. de rei*
vend. & l. quod te. ſi cert. peta. glo. 1. *in reg. peccatum.* tenet quod reg.
peccatum debet intelligi, quando reſtitutio eſt poſſibilis, quia
res extat, & ita intelligit illam regulam, ſi autem res perierit ita
quod non poteſt reſtitui, tunc tenebitur ad æſtimationem, &
cùm dicit quod interitu rei liberatur debitor, quia illud verum
quando nec culpa, nec mora præceſſerat interitum ipſius rei: ſi
autem præceſſit, ad æſtimationem tenebitur, *l. ſubtracto C. de fur.*
Vnde debemus intelligere reg. peccatum, quādo præceſſit mo-
ra vel culpa, ſecundùm Petr. de Ancha. in *ipſa reg. in 4. oppo.* verum
autem hoc ſit verum, ſi res fuiſſet eodem modo peritura penes
creditorem, ſiue dominum, Barto. ponit *in l. quod te præall.* vbi re-
latis opin. ibi, concludit quod propter moram tenetur de inte-
ritu indiſtinctè, ſi ſpecies eſt debita actione perſonali, *l. nema. §.*
fina. de verbo. obliga. vbi per Bartol. ſed ſi reali, diſtinguitur, vt not.
in l. ſi verberatum. cum l. ſeq. ſed quicquid ſit in foro iudiciali, du-
bium remanet de foro pœnitentiali, in quo in præſentiarum
loquimur, in quo dubitatur an peccator teneatur poſtquàm res
periit, peritura eodem modo penes creditorem, gloſſ. *in reg. pec-*
catum. relata ad text. videtur ſentire quòd teneatur propter pec-
catum, quod iam contractum erat: in contrarium facit, quia credi-
tor licet offenſus ex rapina, tamen poſt interitum non videtur
proſequi intereſſe ſuum, ſed vindictam legis punientis moro-
ſum de interitu propter delictū. & ſic iſtud intereſſe, quod petit
creditor de re ſua, quæ periiſſet eodémodo penes eum, poteſt
dici pœna: ſed pœnarum exactio non eſt licita de iure poli, vt 12.
quæſt. 2 fraternitas. ſed dic quod ibi loquitur cùm res eccleſiæ ex-
tat, & cum ea petebatur pœna legalis, vt augmētum quadrupli,
vel dupli, quod non poteſt eccle. facere de honeſtate, vt *ibi* not.
glo. ſed in priuatis perſonis etiam de iure poli, videtur licita pœ-
narum exactio, quæ deſcendit ex lege vel canone contra delin-
quentem, de quo per Hoſtien. *in ſumma de pœn. §. quib. ſub §. inter-*
fectoribus verſ. ſed nunquid. & in ſumma in tit. noſtro. in §. quib. & qua-
liter. ſub §. quid de accuſatorib. verſ. ſed quid ſi pœna. Ego † tamen *in c.* 248
quia plerique, de immu. eccle. in commento, in 3. q. ſcilicet an ſit licita pœ-
narum exactio. & in foro pœnitentiæ, quis tenetur ad pœnam,
concordando duas gloſſ. dixi quod quando in foro pœnitentiæ
imponitur pœna, vt ſatisfaciat læſo ſequuto damno propter de-
lictum, & ita debetur. & ita intelligo gloſſ. *in cap. commiſſa. §. fina.*
in gloſſ. vltima. de elect. lib. 6. Aut quæritur de mera ſolutione pœ-
narum, & non tenetur, & ita intelligitur glo. *12. q. 2. fraternitas.* &
hoc not. ad omnes pœnas impoſitas per legem, an quis teneatur
ad eam in foro pœnitentiæ, vide quæ ſcribo *in d. c. quia plerique. in al-*
leg. q. dixi etiā *ibi in q. 31.* vbi pono, an in foro conſcientiæ pœna le-
galis poſſit defraudari, & an reus relaxatus de carcerib. ſub iura-
mento de reuertendo ad carceres teneatur in bona conſcientia
redire ad carceres, ibi pono, & eſt glo. *in Clem. paſtoralis. de re iudi.*
in verba. per violentiam, quæ diſtinguit circa hoc. Sed aduerte, quia
q. formata *ſup. in ver. nunquid autē debitor.* nā eſt verum, quod cre-
ditor in foro conſcientiæ poſſit petere à debitore mora [illegible] inter-
eſſe rei ſuæ perēptæ, quæ periiſſet ſimiliter apud eū [illegible] debito-
re enim ex delicto puta furti, vel rapinæ, poſſet petere etiā in foro
conſcientiæ. Sed in debitore ex cōtractu, in quo ſola mora abſque
delicto alio deprehenditur, eſt maius dubium, vtrū ſatisfactio-
nem in foro pœnitentiæ iuſtè petat creditor, poſtquàm etiā res
apud eū periiſſet: plus enim deliquit qui furatur, quā qui inter-
pellatus nō ſoluit: † ibi enim delictum & offenſa eſt in faciēdo, 249
hic verò in omittendo & negligendo, inter quæ eſt longa differ-
entia, vt *l. qui ſeruum ff. de verb. obl. & l. ſi mora ff. ſol. matrimo.* ſed in
q. ſupradicta nō quæritur an creditor petere poſſit: ſed vtrū de-
bitor vltrò ſe offerre debeat, vt peccatū ſibi remittatur, multa. n.
ſunt quæ exactus tenetur ſoluere, ſed nō vltrò ſe offerre, vt ſi ex
iniuſta ſentētia quid deberet, & in multis aliis exemplis, quę po-
no *in d. c. quia plerique.* & per Pet. de Anch. *in princ. 1. oppo. in reg. pecca-*
tum. & no. in Clemen. paſtoralis ſupraall. q. de iuſtè condemnato ad
mortē, an in foro conſcientiæ teneatur expectare ſupplicium ſi
poteſt euitare & fugere de carcere, quod etiam pono *in d. c. quia*
plerique. Et ſaluo iudicio Theologorum, credo ꝙ teneatur ſpontè
offerre debitor & ſoluere intereſſe rei peremptæ, ſi erat debitor
ex delicto: ſecus ſi ex contractu, licèt ſit in mora ſoluendi: [illegible]
enim naturaliter res perit vel eſſet peritura apud dñm, illa obli-
gatio ad intereſſe cōtracta propter ſolā moram in foro cōſcien-
tiæ nō videtur extincta, debet enim bona conſciētia proſequi dā-
num ſuum, quod peruenit alieno delicto: † negligentia aūt non 250
ſoluēdi non eſt propriè delictum, quod probatur *per reg. peccatū.*
lib. 6. peccatum enim includit in ſe culpā ex animo. Et prædicta
procedūt in debitore certæ ſpeciei, in debitore autē ſpecierum
alternatiuè vel in debitore generis reſpectu certæ ſpeciei, vel
in debitore generis ſimpliciter, vel in debitore quantitatis, v-
trum liberetur per interitum poſt moram, plenè habetur per
Bartol. *in l. quod te. præalleg.* & per Bald. qui quærunt, cùm cōtin-
gat reprobatio monetæ certi generis prelatorum: vtrum debito-
res ſoluentes in pecunia illius formæ vel generis liberentur, &
per Pet. de Anch. *in reg. peccatū. vbi ſup. ſi il. ſub principali oppoſ.* vide-
tur quod ſic, ſicut cùm periiſſet & eſſatum eſſet totum vinū ca- 251
mpæ, ſiue cellarij, de quo debeam tibi dare 10. ſalmas *arg. l. in na-*
ne. ff. loca. † nam eadem videtur ratio in debitore generis ſe bal-
teri reſpectu interitus totius generis, quę interitu certæ ſpeciei,
l. in ratiau §. incerta ff. ad leg. falcid. ipſi tenent contrarium, & con-
cluduntur, quòd licet ſit perempta forma pecuniæ in totum, ta- 252
men remanet obligatio in materia [illegible], vt de illa [illegible] cuma
ſuit redacta ad formam, † quia peremptio formæ ſpecificatæ nō
extinguit debitum, ſi materia de illo genere ſuperſit [illegible] *l. quæſitum.*
§. illud fortaſſe. & quod ibi not. *ff. de leg. 3.* & eſt caſus [illegible] *in c.*
olim lecent. [illegible] quod not. Bart. *in l. Paulus. de ſolut.* & Pet. de An-
cha. *in d. reg. peccatum ſub §. oppoſ. principali.* & Bart. & Bald. *in dicta l.*
quod te. [illegible] ponunt, vtrum difficultas præſtationis impediat
commiſſionem moræ, quòd commiſſionem pœnæ impediat,
hoc eſt clarum, ſi eſt pœna ſpiritualis, puta excommunicationis,
petitio [illegible], vel ſimilis, *c. 2. de teſtib. cog.* facit quod not. Ioan. Andr. *in c.*
quamquam. de vſur. lib. 6. & Bart. *in c. ſignificante. de pign.* gloſſ. & ſu-
per ea *in c. Odoardus de ſolut.* ſi verò eſt alia, & ita temporalis, tunc
dicendum eſt, vt *in l. continuum. §. illud. ff. de verbor. obligatio.* dixi

Digitized by Google

ecm ad iniuſtè iudicandum ex certa ſciētia, vel contra conſci-
entiam, tenetur, ſecundùm quod notatum eſt *ſuprà in ſimili ma-
teria in rapina, in ver. ſed iuxta prædicta dubitatur, quid de aſſeſſoribus.*
Ideoq́ue ſi iudex ſimplex ſecundùm conſcientiam iudicet, de-
ceptus tamen conſi. aſſeſſoris bona fide electi, quia ſcilicet ab
omnibus iuſtus & peritus credebatur, & ad ipſum communiter
tanquàm ad talem recurrebatur, excuſatus eſt iudex, & aſſeſſor
tenetur, ſic intellige *ff. quod quiſq; iur. l. a.* ſecundùm Hoſti. *in ſum.*
263 *præalleg. §. ver. quid de officialib.* tenetur † etiam iudex vel aſſeſſor, ſi
ſentiat ſe imperium, & ſe de iudicio intromittit, *Inſt. de oblig. quæ
ex quodelict. 1. reſponſo.* Idem in medico, *de æta. & qual. ad aures.* &
per Hoſtien. *in ſumma de homicid. §. penul. verſic. & licet ideo medicv,
& ſeq.* & ipſe, qui ſcienter eum eligit de culpa eius tenetur, *de of-*
264 *fic. Archidia. ex qua.* † Et ſi aſſeſſor habet certum ſalarium, & vl-
tra aliquid ea extorquet, tenetur, *c. cum ab omni. de vita & honeſt. cleri.*
intellige, ſi ea torqueret per violentiam, tenētur ad reſtituen-
dum ei, à quo ea torſerunt, ſi non per violentiam, tenentur pau-
peribus erogare, 14. *q. 5. c. ſanè.* & quod ibi not. Alij autem infe-
riores officiales, puta nuncij vel miſſi inſulati vel ſimiles, ſi cer-
tum ſalarium habeant, & aliquid vltra recipiant, improbitatem
exercent, & tenentur ad reſtitutionem, ſi ea torquēt per violen-
tiam. Si verò iuxta morem terræ aliquid modicum vel modera-
tum reciperent, non tenētur ad reſtitutionem, ſed poſſunt inde
facere eleēmoſynam. Vnde Aug. ſunt & aliæ perſonæ inferioris
loci, quæ ab vtraq; parte non inſolenter recipiunt, ſicut officia-
lis, & ab his extorta per immoderatam improbitatē, repeti ſo-
lent, magis reprehendimus tales, qui talia inuſitata repetierunt,
quam qui de more ea ſumpſerunt, & ſubiungit, facilius ea quæ
hoc modo quęſierunt tanquàm ſua pauperibus elargiuntur quā
eis, à quibus recepta ſunt, reſtituātur tanquàm aliena, 14. *quæſt. 5.
non ſanè.* ſecundùm Ray. ſed dicit Hoſt. *in ſumma, in §. quib. & qua-
liter. verſi. ſed ſi aſſeſſor. de pæn. & remiſſ.* quod ille text. non probat
quòd de his poſſit fieri eleēmoſyna: dicas quod immò ꝓbat. Se-
cus de illis qui furtis, rapinis & calumniis & inuaſionibus aliqua
abſtulerunt, reddenda ſunt illis, à quibus extorta ſunt. Quid de
265 aduocatis, † & quidem tenentur ad reſtitutionem, ſi in culpa
ſunt. Et eſſe dicuntur in culpa, ſi non ſunt idonei, puta quia reli-
gioſi in caſu non conceſſo, vel in ſacris, vt *in tot. tit. de poſtul. & in
ſumma* Hoſtien. *eod. titu. de poſt. §. quis non. & §. quid pertinet. verſi. ad
offi.* dicit tamen Hoſt. *in ſumma de pæn. §. quibus & qualiter. ver. quid
de aduocatis.* quod in hoc caſu ſi aliàs aduocatus diligenter offi-
cium ſuum exercet, nec in culpa ſit amiſſionis cauſæ, quod fieri
non debet reſtitutio illi, à quo recepit, cùm ſua non interſit, ſed
impendendum eſt, vt illud expendat in pias cauſas & ſubueniat-
tur peccatori in orationib. & ſuffragiis eccleſię, & illorum qui e-
leē moſynam recipiunt, 14. *quæſt. 5. non ſanè.* 12. *q. 2. gloria Epiſcopi.*
Si verò in culpa eſt, quia recepit immoderatam quantitatem, il-
lud plus tenetur illi reſtituere, à quo extorſit, de quo per Ho-
ſtien. *in ſumma, de poſtul. §. qui poſtulare. verſi. dixit tamē, & ſeq.* Si ve-
rò adeò eſt in culpa, quia clientulus per negligentiam vel igno-
rantiam eius amiſit cauſam, tenetur reſtituere ſalarium ſic ex-
tortum & damnum cauſæ amiſſæ reſarcire, *ff. ad leg. Aquil. idem iu-
ris. & ſuprà de æta. & qual. ad aures.* Et ſi per cauillationem ſuam
abſtulit aduerſario bonam cauſam, vel illum grauauit in peten-
do dilationem ſuperfluam, vel allegando contra conſcien-
tiam, vel faciendo petitionem cauillosam, vel propter inſtru-
ctionem falſi teſtis, vel quia induxit clientulum ſuum ad negan-
dum veritatē, tenetur inſolidum ad verum intereſſe, vt dixi *ſuprà
in ver. nunc vlterius quæro, quid de officialib. & in q. cui confitendum, ſub
§. quid de aduocatis, & in ſumma de poſtul.* per Hoſtien. *in §. quid per-
tinet. ver. ad hoc dicendum.* Conſulat pauperi aduocatus gratis, 11.
quæſt. 3. pauper gratis accepit, ſic gratis tenetur dare, & maximè,
quando ſine magno labore poteſt, ſecundùm Rayn. ſecus ſit di-
ues, petens cōſilium ſecundùm Hoſtien. *in titu. noſtro. verſic. ſed &
pauperi. §. quibus, & qualiter.* etiam ſi tunc nō laborat, ſufficit quod
aliàs laborauit ſtudendo & addiſcendo 11. *quæſt. 3. non licet.* 14.
quæſt. 5. non ſanè. nota hic verba Hoſtien. per quæ declaratur glo.
d. cap. non licet. quæ dicit, quod ſi ſine labore poteſt dare conſi-
lium non reuoluendo libros, nec in perlegendis allegationibus
tunc gratis tenetur ſubuenire pauperi, ſecundùm Hoſtien. ſe-
cus in diuite, & ita intelligo Ioan. Andr. *in addit. Spec. in tit. de ſa-
lariis. §. ſequitur.* quia verò aliàs ſequeretur quòd melioris eſſet
conditionis, qui non ſtuduiſſet: & qui negligentia non habet
ſcientiam promptam quā qui magno ſtudio & diligentia ſcien-
tiam habet in promptu, idem Ioan. de Imol. *in cap. cum ab omni.*
de vita & honeſt. cler. vide per Hoſt. *in ſumma de poſtu. in §. qui poſtula-
re, & in titu. de vita & honeſt. cler. §. fin. verſi. item conſiſtit in hoc. & ſeq.*
† de teſtib. autem corruptis, ſi per falſum dictum eorum aliquis 266
amiſerit cauſam, tenetur in omnibus ad reſtitutionem damni-
ficatu, 17. *q. 4. ſi quis in atrio ff. de calum. l. generaliter. §. illud & 1. quæ-
ſtio. 1. iubemus.* ſi † verò aliquid recepit, vt verum teſtimoniū fer- 267
ret, pauperibus tenetur erogare, 14. *quæſt. 5. non ſanè. ſicut in ſimili
dicitur ſuprà de aduocatis, & de iudice. d. cap. non ſanè.* & per Hoſtien.
*in ſumm. de reiudic. ſuper rubric. § quæ ſit pæna. & in titu. noſtro. §.
præalleg. verſic. quid de teſtibus.* nam & ſic venalia teſtimonia, ſicut
& venalia iudicia reprobantur, vt idem Hoſtien. not. *in ſum. de
teſtib. §. qui poſſunt eſſe teſtes. verſi. repellitur.* quamuis expenſas ſuas
moderatas recipere poſſint teſtes, 4. *quæſt. 3. venturn. c. cum ab om-
ni. de vit. & honeſt. cler. § fina. verſicu. item conſiſtit in hoc denunciatio.*
tes verò & accuſatores calumnioſi criminum tenentur ad reſti-
tutionem damni dati, & aliter puniuntur, vt not. Hoſtien. *in
ſumma de calum. §. quando debet. & §. qualis pæna. & ſuprà de calum.
per totum.* Tenentur etiam pœnitentiam agere, ſi ex odio ad hoc
procedant, quia talia ex charitate debent procedere, 23. *quæſt. 5.
prodeſt* 2. *q. 5. non nos. & q. 3. ſi peccauerit.* 5. *q. 1. c. 1.* † Et obligantur ne- 268
dum ad reſtitutionem pecuniæ, ſed etiam famæ, quia vbi per ſe,
vel per alium dixit cantilenam, vel libellum famoſum fecit, vel
legit in illis locis, in quibus ſentiret alium dicto vel facto ſuo in-
famatum publicum recognoſcat errorem ſuum, & dicat quod
mentitus eſt per os ſuū, ſecundùm Ray. *in cap. inter ſollicitudines de
pur. can. & in ſum. de purg. can.* & Hoſtien. *in ſumma in titu. noſtro. §.
quibus. verſi. obligantur etiam tales,* quod intelligit Hoſtien. niſi ex
tali recognitione magis infamaretur infamatus. Non ergo di-
cat, de tali facto infamaueram, talem, ſpecificando crimen, ſed
dicat in genere, ego diffamaueram de eo, de quo eſt inter vos
diffamatus, benè ſcitis, illud ſciatis quod ego tanquàm malitio-
ſus hoc inueni, & mendacium dixi, non dicam, falſum dixi,
ſed mendacium, ſecundùm Hoſtien. quia contra mentem di-
xi proximum infamando, hoc ideo dico, quia potuit eſſe ve-
rum, quod dicebam: & ſi in diuerſis locis & aduerſis qs infama-
tur, ſecundùm Hoſtien. ad arbitrium infamati, vel ſi grauiter ar-
bitretur, ad arbitrium iudicis debet ſe diffamator purgare, *ar-
gumen. de iureiur. veniens, & c. quintauallis. & de arbitr. cap. 2.* Et de-
bet ab infamato venia poſtulari, 14. *quæſt. 6. ſi res. 5. quæſt. 1. quadam.
6. quæſt. 1. deteriores.* & per Hoſtien. *in ſum. § quib. verſ. quid ſi diuerſis.
& in tit. de iniur. §. quot modis. ver. litern.* Sed quæro, † quid de con- 269
dentib. leges iniquas, vel ſtatuunt contra ius naturale. Hoſtien.
hic ſequitur *in ver. quid de condentib.* ſi contra ius naturale, quod
in lege vel Euangelio continetur, non tenet, 8. *diſtin. quæ contra
mores,* 32. *quæſt. 7. flagitia.* idem eſt ſi laici talia ſtatuant in præiudi-
cium eccleſiarum, *c. quæ in eccleſiarum. & c. eccleſia de conſtit.* & ob-
ligantur inſolidum ſtatutarij & conſiliarij & ſcriptores iudican-
tes & ea ſeruantes & ſequentes, *c. nouerit. & c. graue. de ſenten. ex-
commu.* & per Hoſtien. *in ſumma, de pæn. § qui poſſit excommunica-
re. 1. reſpon.* vide per eundem *in titu. de præſcript. ſub rubric. de præſcri.
re. immobilium. § quæ exigantur.* Si verò ſiant ll. contra ius politi-
cum, ad pauperes opprimendos & ad iuſtitiam impediendam,
de quibus per Iſa. *in princip. 10. cap. væ qui condunt ll. iniquas, &
ſcribentes iniuſtitiam præſcripſerunt vt opprimerent in iudicio paupe-
res, & vim facerent cauſæ humilium populi mei. vt eſſent viduæ præda eo-
rum, & pupillos diriperent,* proſequere vt ibi, & iunge quod not.
Hoſtien. *in ſum. de cenſ. § ex quibus. verſi. quid ſi munera. & in ſumma.
in titu. de conſtit. §. qualiter conſtitutionib. derogetur.* De furibus au-
tem dic, vt dictum eſt *ſuprà* de rapina, † tenentur enim ad reſti- 270
tutionem & alij, qui conſilium dederunt: cautè tamen reſtituat
ſacerdos rem ſibi reſtitutam in foro pœnitentiæ, ne denudet con-
fitētem, *cap. dilectus. de exceſſ. præl. nemo de ſim.* ſuper quo vide quod
dixi *ſuprà* de muliere prægnante. Et ſi mihi commodatur res ad
certum vſum & commodo alteri, committo furtum, quia ad
hoc non eſt mihi accommodata & ſpecies lucri eſt ex alieno
largiri & ſibi acquirere beneficij debitorem, & creditor com-
mittit furtum, ſi re ſibi obligata vtatur, *ff. de fur. l. pignorum. §. pri-
mo. & 1. reſpon.* & hoc caſu fur tenetur ad extimationem v.us .e
domino reſtituta, *argum. 14. quæſt. 6. ſi res* ſecundùm Rayn. & Ho-
ſtien. *in ſumma. eod. titu. § quib. ver. quid ſi aliquis recipit.* Sed quæ-
ro, † ſtatutum eſt in loco, vt hic Paduæ, ſi quis emat rem fur- 271
tiuam, ignoranter in loco publico, vt in mercato, non tenea-
tur rem reſtituere, etiam vero domino poſteà veniente, dic
quod euinci poteſt à domino, *l. 2. C. de furt.* ſecundùm Hoſtien,
vbi ſuprà non obſtante ſtatuto, quod eſt nutritiuum peccati, vt

patet *ſuprà*, vbi dixi de conditorib. legum, niſi emerit ſecundùm
modum, quem *ſuprà* dixi de ementib. prædam, vel niſi bona fi-
de emat vt reſtituat vero domino, qui aliàs veriſimiliter perdi-
diſſet rem ſuam, & reperet expenſas bona fide factas circa rem,
arg. de reſti. in integ. c. 1. c. ad noſtram. de reb. eccl. non alie. ff. de acquir. re.
272 *domi. l. bonæ fidei emptor.* † ſi verò interim pereat res, non tenetur,
quia non eſt in mora, & interim quod ignorat alienam, durante
bona fide, non tenetur, quia deſinet dolo poſſidere, nec pre-
tium ex re furtiua redactum eſt furtiuum, *argum. de fur. l. qui vi. §.*
fina. à contrario ſenſu, & argumen. *de alien. iudi. mu. cau. fac. cap. 1. &*
2. l. ſi poſſeſſor. § reſtituere. ff. de peti. hæred. & l. ſi in rem. & l. vtrum § il-
lud. illud tamen reddere debet domino poſteà venienti, *argum.*
ff. de con. ind. indeb. l. nam hoc natura. Nec licitum eſt rem furari fu-
ri, vel raptori, vel vſurario, vt inde fiat eleëmoſyna, quia fieri
non debet malum vt fiat bonum, *1. quæſtio. 1. non eſt putandum, &*
30. quæſt. 1. noſce. de vſur. ſuper eodem. & huiuſmodi cognitio ſecun-
dù Auguſt. diaboli calliditate ſuggeritur, eſt pulcherrimus text.
in d. c. non eſt putanda. & 24. q. 5. forte, & c. neq. & excuſaretur equi-
dem, ſi hoc faceret vt domino reſtitueret, *arg. ff. depoſ. l. bona fides.*
& vtiliter gerit negotium; fur ergo cogitur habere ratum, *ff. de*
nego. geſt. l. ſed an vltrò. Si verò quis reperit peccata vel aliam rem
in publico vel alibi præconizari faciat eam in locis publicis, vbi
res inuenta eſt, & reſtituat domino, ſi apparet primo dante cir-
cumſtantias, quibus cognoſcatur rem eſſe petentis, aliàs fortè
multi non domini peterent, *ff. de fur. l. falſus. §. qui alienum. c. quia*
fruſtrà. vbi gloſſ. *de vſur.* Butr. *in cap. fina. de fur.* Hoſtien. *in ſumma*
in tit. noſtro. §. quib. verſ. quid ſi quis pecuniã, & in ſum. de vſur. § quæ
pœna. ſub § alia ab aduerſario. vbi dicit quod ſi non apparet do-
minus cum conſilio & authoritate Epiſcopi ſui, poterit illam re-
tinere, quod intelligit Hoſtien. *hic in titu. noſtro. verſicu. prealleg.*
quando pauper & egenus eſt, qui illam inuenit alias ero-
get pauperibus, alioquin ſi non reſtitueret iuxta poſſe, eſſet fur,
ſic intelligo Auguſt. Hiero. & Grego. *14. quæſt. 5. ſi quid inuenisti. &*
273 *duob. cap. ſeq.* † ſi verò quis eſſet furatus Chriſtianos captiuos à Sa-
racenis, non tenetur, *vt 13. q. 2. dominus. & q. 8. vt pridem.* quod in-
tellige, quando non eſt tempus treugæ, quia etiam hoſti ſeruãda
eſt fides, ſi promittitur, *25. q. 1. noli æſtimare*, glo. *in c. peruenit. de iu-*
reiur. Si eſt treugæ teneretur reſtituere rem ſubtractam, vel æſti-
mationem hominis vel rei ſubtractæ & damni, *vt d. c. noli.* quod
intellige ſecundùm Ray. niſi Saraceni compellerẽt Chriſtianos
idololatrare, quo caſu iuſtè eripiuntur in libertatem, *arg. 54. diſt.*
c. nullam. & tunc nõ tenetur ſubripiens, ea quo de peccato mor-
tali vel ſubuerſione fidei agitur, & magis Deo quàm homini-
274 bus obediendum eſt, *11. q. 3. qui reſiſtit. & c. Iulianus.* Quid † de
vxore facente eleëmoſynam de bonis mariti. Hoſtien. *in ſum-*
ma eod. titu. § ſæpè. alleg. verſi. ſed nunquid vxor. etiam in verſi. quid de
facientibus eleëmoſynam, dicit quod idem eſt de facientibus eleë-
moſynam de alieno, ſicut de illicitè acquiſito, de quo per Hoſti.
in ſumma. § pen. ver. quæritur vtrum de illicitè acquiſitis. vbi de acqui-
ſitis ex iniuſto bello, prohibita venatione, furto, rapina, ſimonia,
vſura, iniuſto pedagio, ſalinario, ludo, de iniuſta talia, de acqui-
ſitis ex iniuſta ſententia, de acquiſitis à iudice per cõcuſſionem
per meretricium, hiſtrionatum. Sed dic quod aut in talib. tranſ-
fertur dominium, aut non: primo caſu poteſt fieri eleëmoſyna,
ſecundò verò nõ, me remitto ad glo. & Doct. *in c. tranſmiſſam. de*
decim. quo ad id, quod dicitur de vxore, Hoſti. *in verſi. quid de vxo-*
re. § quib. præall. dicit quod ſi vxor habet res paraphernales, id eſt,
proprias præter dotem, poteſt etiam viro inuito, *vt C. de pac. con-*
uen. l. hac lege. ſed de quibuſdam rebus viri, ſcilicet pane, vino, &
ſimilib. quæ bono & approbato more conſueuerunt ad vxores
pertinere, poteſt moderatè dare pro Deo, informans ſibi con-
ſcientiam, quòd maritus debeat hoc ratum habere, licet etiam
aliquando prohibuerit hoc maritus. Solent enim aliquãdo hoc
mariti prohibere ad terrorem, vt non prohibeat à tanto, ſed à
275 toto, † quia de alieno mulieres largæ ſunt, de propriis verò aua-
riſſimum eſt genus mulierum, *l. ſed ſi ego. ff. ad Velleia. iuncta glo.* po-
teſt etiam mulier informare conſcientiam ſuam ea qualitatibus
mariti, an pauper vel diues ſit, catholicus vel non, & cogiter, ſi
maritus viderit, an pigeat an non, *Inſtit. de oblig. quæ ex qua. delict.*
naſc. § placuit. ſi credit marito diſplicere, habeat expreſſam licen-
tiam, aliàs ſecus, vide Butr. *in c. 3. de fur.* Si tamẽ vxor videret pau-
perem fame perire, tunc indiſtinctè debet eleëmoſynam face-
re de licentia ſummi Sponſi, id eſt Dei, ſicut dicitur de mona-
cho, de quo per eundem Hoſtien. *§ præall. verſ. ſed nunquid mona-*
chus. vbi proſequitur quando monachus, vel alius religioſus poſ-
ſit vel nõ poſſit eleëmoſynam facere irrequiſito Abbate, de quo
per But. *vbi ſuprà.* De filiofam. † an poſſit facere eleëmoſynam, & 276
de quib. reb. *in ver. quid de filiofam.* proſequitur etiã *ibi* de his, quæ
tempore excommunicationis acquiſiuerunt negotiando, vel ex
dono recipiendo. Item de his, qui illicitè acquiſiuerunt benefi-
cia eccleſiaſtica vel alia, & inde multa acquiſiuerunt & perce-
perunt: & dicit quod totũ tenentur reſtituere, ſi animas ſuas ſol-
uere volunt, vt probatur *de ata. & quali. cum bona. c. poſtulaſti. de cle.*
excom. min. de elect. per inquiſitionem, de praben. dilecto. in fin. de his, quæ
fi. à prala. cõtinebatur. de iure pat. dilectus. de ſimo. Matthæus. vide quod
not. Hoſtien. *in ſumma de Iuda. § in quibus grauentur, verſicu. 2. & de*
teſtamen. §. quis ſit effectus. ſub §. primo. verſicu. & prodeſt hoc notare.
Aduerte, quia quæſtio prædicta habet duplex caput, quia quæ-
ritur quid de acquiſitis negotiando, vel ex dono per excom-
municatum, & hoc pendet ex not. *de dolo & contuma. veritatis,*
in cap. ſi verè, de ſenten. excommu. & in illo titu. per Hoſtien *in § quis*
ſit effectus. & in §. quæ ſit pœna 1. reſpond. vbi ponit ſub §. *quid ſi te-*
neor ſacro. quæ forma ſit ſeruanda in reſtitutione illicitè acquiſi-
torum fienda excommunicato, & non excommunicato, quia
primò ſit exſpoliatis, & damnum paſſis, & eorum hæredibus ſi
reperiri poſſunt, *3. quæſtio. prima. reintegranda. de reſtitut. ſpol. per to-*
tum. de vſur. cum tu. Et intellige ſatiſfactum, qualitercunque ex
corde remiſſum, etiam ſi donauerit, ſi ſit perſona quæ dona-
re poſſit, vide *in titu. de vſur. in §. quæ pœna.* per Hoſtien. *ſub §. alia*
à iudice verſicu. quid ſi fœnerator, & ſequen. & præced. & quod dixi
ſuprà de muliere, quæ partum ſibi ſupponit, ſi non habet pro-
prium, & per eundem Hoſtienſem *in ſumma de ſolut. §. quid*
ſit ſolutio. & de donat. § qui poſſit donare. & §. quid. & §. qualiter re-
uocetur. & hoc verum, ſecundùm Hoſtien. niſi acquiſitum eſ-
ſet in præiudicium alterius, puta quia raptum eſt, vel extor-
tum eſt ab aliquo per eum, qui ex corde remittit, quia talis
non eſt perſona quæ poſſit donare. Vnde ſi intereſſe alterius,
cui debet fieri reſtitutio qualitercunque interſit, vel per iniu-
riam commiſſam, puta quia defflorata eſt virgo ſub verbis ma-
trimonij de præſenti, quod poſtea per virginem corruptam pro-
bari non poteſt, & in foro pœnitentiæ ſi non poteſt ducere pro-
pter aliquod impedimentum, debet dare dotem, ſecundùm
Hoſtien. *in ſumma de matrimo. § qualiter. verſicu. hoc in iudicio, cap.*
tua. de ſponſ. vnde hoc caſu non poteſt donari in præiudicium
virginis corruptæ & deceptæ in foro pœnitentiæ. Idem ſi in-
tereſt hæredis alicuius, ſicut pater, cùm dixi *ſuprà* de muliere quę
partum ſuppoſuit. Vbi verò nullius intereſt, tamen aliàs illici-
tè acquiſitum, ita quod ſine peccato retineri non poteſt, † vt 277
poteſt exemplificari de acquiſitis ex illicita negotiatione, vel a-
liàs per illicitos modos & iniuſtos, ſiue calumnia tamen alte-
ri facta, & tunc dicit Innocent. *in cap. quia plerique.* quod ſacer-
dos debet illi iniungere, vt eroget pauperibus, *17. quæſtio. 4. cap.*
ſi quis de voto, magna, & cap. ſuper his. & de hoc pono *in dicto cap.*
quia plerique. in quæſtione 14. vbi proſequor de emente rem mi-
nus iuſto pretio ſub pacto reuenditionis, nunquid in foro con-
ſcientiæ teneatur reſtituere fructus perceptos reemptare. Pro-
ſequor etiam ibi de acquiſitis ex ludo quomodocunque, & de
tranſactione facta in ludo, & de acquiſitis in bello & damnis
ibi datis, & ibi *in 18. quæſtio.* pono, an licitum ſit emere res con-
fiſcatas, an teneatur reſtituere, & 19 ſi etiam debitor alicuius &
bona illius confiſceotur, an teneat in foro conſcientiæ ſoluere
fiſco. Hoſtien. tamen *in ſumma titu. noſtri, in §. quibus & quali-*
ter. verſic. quid de his, qui tempore excommunicationis, & in verſi. vbi ve-
rò nullius intereſt, dicit quod excommunicatus intantum illicitè
acquirit ex contractu, ſiue ex donatione, quod tale acquiſitum
retinere non poteſt, ſed debet pauperibus erogare. Ego teneo
quod excommunicatus poteſt contrahere, & ſibi quærere ob-
ligationem, & etiam conſequenter actionem, & ſibi ex contra-
ctu quærit, nec de neceſſitate animæ tenetur erogare pauperi-
bus, & remitto me ad not. *in cap. ſi verè, de ſenten. excommu.* per But.
qui relatis dictis Hoſtien. ita concludit, & inde not. per Innoc.
& Ioan. Andr. & Butr. *in cap. veritatis, de dolo & contum.* Secun-
dum caput eſt de his † qui acquiſiuerunt beneficia eccleſiaſti- 278
ca illicito modo, & in caſu illicito dic, ſiue modus fuerit illici-
tus taliter quòd impediat titu. acquiſitionem, ſiue acquiſitus ſit
titulus non licito modo, vtputà prece vel pretio, vel ex aliqua
latenti fraude, tunc in foro conſcientiæ tenetur ad reſtitutio-
nem, nec aliter animam ſuam ſaluare poteſt. In hoc tamen pu-
to diuerſitatem, quia primo caſu, quando non acquiſiuit ti-
tulum, tenetur dimittere omninò beneficium & fructus. Se-
cundus

Digitized by Google

eundus caſus, quando aliàs illicitè acquiſiuit, tamen titulum ha-
bet, tunc puto, quod poteſt aliter pœnitere quàm dimittendo
beneficium, vt tenet Butr. *in c. fina. de ſimo.* de illo, qui commiſit
dolum in habendo beneficium, quod non tenetur renunciare,
& poteſt aliter ſufficiēter pœnitere abſq; eo quòd cedat, & hoc
ſiue dolus fuerit expreſſus extra mentem per verba, ſiue non,
& hoc ponunt Doct. *in c. quod ſicut. de elect.* vbi Innocen. & Ioan.
Andr. *poſt Compoſt. in 3. colum. in verſic. de dolo vero.* pone exem-
plum de Bonifacio Papa, qui induxit Cæleſtinum ad renun-
ciādum: nam facto foramine in muro cameræ eius, ſcilicet Cæ-
leſtini, dicebat Bonifacius in nocte ei, tanquam ſi eſſet vox an-
gelica, Cæleſtine, ſi vis ſaluari, renuncia paparui. Sed iuxta ſupe-
279 riora quæritur, † ſi neſcitur is, vel eius hæres, cui reſtitutio fieri
debet propter intereſſe ſuū, de quo intereſſe dixi *ſuprà*, dic quod
authoritate diœceſani pauperib. debet erogari, vel eiuſdem au-
thoritate: ſi egeat pro eleēmoſyna ſit relinquendum ſibi, ſicut
patet in his, quæ not. *ſunt ſuprà de teſtr. de aduocatis. de prædam emen-
tibus, de raptoribus.* in quibus poteſt dici id quod *ſuprà*. & talia de-
bent poni in pias cauſas, in aliмoniam pauperum, redemptio-
nem captiuorum, *argumen de pig. cap. 1. 10. quæſt. 1. hoc ius. 12. quæſt. 2.
aurum, & cap. gloria.* & præcipuè in villa vel loco, vbi maleficium
eſt commiſſum, vel furtum, & ſi villa neſcitur, fiat in diœceſi,
vbi talia ſunt commiſſa authoritate diœceſani, *argum. 88. diſtin.
Epiſcopus gubernationem, 10. q. 1. regenda. & c. ſeq. 12. quæſt. 2. quatuor,
& c. ſeq. 6. quæſt. 8. placuit. c. 2. de pœn. de ſucceſſ. ab inteſta. c. fina. de In-
da. cum ſit. de rapt. cap. 1. de teſtam. Ioannes. & ca. tua. & c. nos quidem. in
Authen. de eccle. tit. § ſin autem pro redemptione, colum. 9. C. commu. de
ſuc. Authen. omnes peregrinos. § 1. C. de epiſc. & cler. l. nulli licere.* & Ho-
ſtien. *in tit. noſtro. § quibus. verſ. item & vbi alicuius intereſt*, qui dicit,
quod ſi is, qui tenetur reſtituere, factus eſt non ſoluendo, debet
diſtingui, verum nihil poteſt reddere, vel aliquid, ſed nō totum,
vel non poteſt commodè, ſcilicet abſque periculo ſuſtentatio-
nis ſuæ, nec non vxoris & familiæ, de quo ſuperiùs dixi: vbi ni-
hil omninò poteſt ſoluere vel reddere, ſufficit cōtritio, vel pro-
poſitum reddendi, quando commodè poterit, *14. q. 6. ſi res. de ſo-
lut. Odoardus* quod eſt verum, ſecundùm Hoſtien. ſi nota eſt
paupertas, *de vſu. cum tu. § penult.* nec debet talis excommunicari,
vel alia pœna mulctari, vt not. *de ſolut. Odoardus.* in foro conſcien-
tiæ debet imponi pœnitentia de tranſgreſſione legis, *c. ſunt di-
280 gnum. § eos. de homicid.* † Et intellige quòd ſit nota paupertas,
quando ceſſit bonis: ideo debet ſacerdos tali conſulere, quòd ſi
de paupertate dubitat, quòd bonis cedat, ſecundū no. per Hoſt.
in ſumma. de ſolut. in § quis ſit eius effectus. ſub §. hoc autem notandum.
Nec ſufficit iſta ceſſio quod non ſit alia pœna iniungenda, quia
nec ſolutio, nec ſatisfactio facta plenariè ſufficeret, vt *d. § nos.* &
dixi *ſuprà in verſi. quid de prædam ementib.* nam licet ceſſio & ſolu-
tio quo ad ſatisfactionem læſionis ſeu iniuriæ proximi ſufficiat,
adhuc tamen non eſt ſatisfactum, ſicut aliàs dicit *infrà de ſent. ex-
com. cum deſideres. in fin.* ergo ſacerdos pro iniuria & læſione facta
Deo, qui præcepit, furtum non facies, & qui dixit, diliges proxi-
mum tuum ſicut teipſum, debet pœnitentiam imponere, *vt d. §.
eos.* & Hoſtien. *hic.* Et in hoc ſæpè errant ſacerdotes credētes ſuf-
ficere ſatisfacere læſo, ſimpliciter abſoluūt, nec aliam pœniten-
tiam imponunt, & in hoc etiam delinquunt peccatores putan-
tes hoc ſufficere. Debet ergo pœnitere proximum læſiſſe, cui
ſatisfaciat, & ſponſo eccleſiæ iniuriaſſe, & de hoc agat pœniten-
281 tiam, *dicto § eos.* † ſed quoniam ſuperiùs dixi de acquiſitis ne-
gotiando, dic quòd quædam ſunt negotia in ſe, & ſui natura
illicita, ſcilicet vſura, ſimonia, meretricium, & ſimilia, quæ ſine
peccato mortali exerceri non poſſunt, & hæc cunctis homini-
bus, tam clericis quàm laicis ſunt prohibita, & omnes peccant in
illis, doli tamen capaces, *14. quæſt. 4. nec hoc quoque, 1. quæſt. 1. repe-
riuntur. 88. diſt. fornicarij. de delict. puer. c. 1. etſi Chriſtus. de iureiur. §.
282 quidam.* † Alia ſunt negotia, quæ ex natura ſua non ſunt illicita
nec inhoneſta, ſed adiuncta cauſa illicita fiunt, puta ex perſona,
loco & tempore, ex iniuſto exercitio, fraudulenta intentione,
vt venditio, locatio, & ſimiles contractus, vt tutela & cura ne-
gotiorum geſtorū, & ſimiles. In quo membro & omnia mecha-
nica, vt artes textoriæ, ſutoriæ, & ſimiles excluduntur: hæc ex
perſona inhoneſta ſunt clericis. Vnde Auguſt. *nemo militans
Deo implicat ſe ſecularibus negotijs,* & in Pſalm. *quoniam non cogno-
ui negotiationes, cap. 1. ne cleri. vel monach.* laicis autem licita ſunt,
283 *86. diſtinct. cap. peruenit. 76. diſtin. fornicarij.* ſunt † tamen multi ca-
ſus, in quibus ſecularia negotia etiam clericis ſunt conceſſa, de
quibus me remitto ad Hoſtienſ. *in ſumma, in tit. noſtro. § quibus
& qualiter. verſi. quid de negotiatoribus. & verſi. ſunt tamen.* vbi ponit
quatuor caſus, in quibus clerici exercent, ſecularia negotia, &
ibi in tertio caſu habetur, an clerici, vel monachi compellan-
tur recipere tutelam miſerabilium perſonarum teſtamētariam
vel datiuam. Item proſequitur quando ex loco & tempore pro-
hibita ſunt, & ex iniuſto exercitio, ſeu fraudulenta intentione,
vt quando fraus committitur, vel vltra iuſtum extorquetur, de
quo *in ſumma de contrahen. emptio. § qualiter reſcindantur. & § qui-
bus menſuris, & ſuprà in quæſt. cui confitendum ſit ſub ver. cui mercator.*
Item quando plus venditur tranſeuntibus quàm vicinis, *de empt.
& vendi. cap. 1.* & quando quis mentitur, iurat & peierat, vt meliùs
& citiùs, & cariùs vendat. Quid ergo faciat ſacerdos de pilipa-
parijs ſartoribus, pictoribus, & mercatoribus, qui vix vendunt
ſex vncias aliquarum rerum, quin ſepties mentiantur, & deie-
rant, non dicæ de conſuetudine, ſed de longiſſima corruptela,
dicit Hoſtien. *in verſic. quid ergo faciet ſacerdos, in dicto § quibus.* &
quoties talem mendaciū dicit, mortaliter peccat, & quoties p mē-
dacium proximum decipit, vel cariùs vendit quàm deberet, ad
reſtitutionem tenetur. Si ignorāter eſt mentitus, & ex improui-
ſo, † quia lingua labilis eſt, *50. diſtin. cap. ponderet.* vel etiam ſcien- 284
ter, ſed intendit, & ſcit illud prodeſſe, vt ſe ſeruet indemnem, &
proximo non obeſſe, quia valet ſatis res ad illud pretium, quod
datur, & ſic non eſt deceptio in valore, nec in re, quia non ven-
dit vnam rem pro alia, & tunc poteſt dici veniale peccatum, &
ſic poteſt intelligi *12. quæſt. 2.* primum ſecundùm Raym. Verùm
ex quo aſſiduè & de conſuetudine mentitur, quicquid dicat
Raym. ex æquitate & benignitate, tamen Hoſtien. dicit quod il-
lud mortale videtur, † ſicut dicitur de ebrietate aſſidua, vt *in §.* 285
criminis, 25. diſtin. § alias. & in c. à crapula de vit. & honeſt. cle. latè dixi
in c. 1. in repet. de vit. & honeſt. cle. lib. 6. quando ebrietas ſit mortale.
Innocen. & ibi dico *in c. quia plerique, de immun. eccleſ.* & patet *ſuprà
in quæſt. quæ interrogationes.* Si verò iurat & deierat quandoque
mortaliter peccat, & quandoque venialiter, *22. quæſtio. 2. cap. ne
quis.* & per Hoſtien. *in ſumma. de iureiur. § quæ ſit pœna periurij.* Et
ex prædictis patet † quod in foro conſcientiæ non licet contra- 286
hentibus ſe inuicem decipere etiam citra dimidiam iuſt. pretij:
& ſi ſe deceperint, tenentur ad reſtitutionem, nec licet in foro
contentioſo inter eccleſiaſticos viros, vt not. Butr. *in c. in ciuitate
de vſur. ſuper glo.* Nec de iure canonico, quia eccleſia non patitur
in ſuis contractibus dolum committi, *c. per tuas. de dona.* vide Ar-
chid. *16. quæſtio. 1. ſi cupis.* & ita intelligitur Ioan. *10. quæſt. 2. hoc ius.*
in foro autem contentioſo & ſeculari ſeruarentur iura & gloſſ.
quæ dicunt quod citra dimidium iuſti pretij licitum eſt contra-
hentibus ſe mutuo decipere, *c. ad noſtram.* vbi gloſſ. *de empt. & ven-
di. & in gloſſ. prælleg. c. in ciuitate.* vel ſi vis intelligere illas gloſſ. in
contentioſo foro eccleſiaſtico, dic quod licitum eſt contrahen-
tibus ſe decipere, dummodò ceſſet dolus exterior, id eſt, quòd
nihil dicatur, vel machinetur extra valorem rei: nam licitum eſt
venditori de valore rei aſſerere vltra veritatem, non autem ex-
tra id, quòd ſit falſum aſſerere, per quod augeatur valor, puta ſi
aſſerat equum curſorem ad brauiū, qui nihil eſt huiuſmodi, vel
ſeruum pictorem, vel ſcriptorē, qui nihil eſt huiuſmodi, vel aſ-
ſerat venire guerram vel Imperatorem, propter quod inducat
chariſtiam in mercibus: nam ad iſta omnia tenetur actione de
dolo, vel actione ex contractu, & hoc quando volentem eme-
re vel vendere induxit ad emendum & vendendum maiori vel
minori pretio: nam ſi dolo induxiſſet ad emendum vel venden-
dum eum, qui nullo modo erat empturus vel venditurus, pror-
ſus contractus annullatur tanquàm infectus in ſui ſubſtantia à
malignitate doli, vt *in c. cum dilecti. in glo. de empt. & vendi.* & ſi dica-
tur mendacium eſt peccatum mortale, vt *in c. ne quis, prælleg.* di-
cit text. *in l. in cauſæ. § in pretio. de mino.* quod illud mendacium eſt
eſt naturale, id eſt, adeò cōmune, quod quaſi naturale eſt, quia
nullum vitium eſt natura, alioquin eſſet excuſatio à peccatis,
quia naturalia non poſſunt immutari. Et ex prædictis infertur
quòd omnia quæſita nō aſſiſtente omni concurſu æquitatis na-
turalis vel poſitiuæ in foro conſcientiæ debent reſtitui, ſecundū
Innoc. *in c. quia plerique, & ibi pono in 4. quæſt.* & ſic vbicunque com-
mittitur furtum, rapina, oppreſſio, dolus, calumnia, & in hoc
comprehenduntur omnes caſus, in quibus competit repetitio
ſiue per actionē de dolo, ſiue quod met. cauſ. & ſimiles: ſiue per
officium iudicis, & hoc quia ad reſtitutionem tenentur inſpe-
cto iure naturali. Et hinc ſumpta occaſione ſub *d. 4. q. in c. quia ple-
rique. & ſeq.* † proſequor multa quæ hic omitto de hypocrita, 287
qui ſub nomine boni Chriſtiani multa ſibi quæſiuit, tenetur in

ad reſtitutionem. Et an in foro conſcientiæ teneor ſoluere pro-
miſſa ſerno, & de legatario accipiente integrum legatum, an
teneatur reſtituere falcidiam in foro conſcientiæ. Et de obli-
gato per chyrographum ſpe futuræ numerationis, an in foro
conſcientiæ teneatur tale debitum ſoluere, & de obtinente per
iniuſtã ſententiã. & de habente rem titulo præſcriptionis teneã-
tur illam reſtituere in foro conſciẽtiæ. Et de filio tuto exceptio-
ne Macedoniani, an tutus ſit in foro cõſcientiæ de non reſtituẽ-
do mutuũ. Et de illo, à quo poteſt rea aduocari per in integrum
reſtitutionem, & an diſpenſatus per Papam ſit tutus in foro con-
ſcientiæ, & an non conficiens inuentarium in foro conſcientiæ
teneatur creditoribus vltra vires hæreditatis, & in quibus ca-
ſibus lex poſitiua ſit ſeruanda, & in quibus non, & an le-
gata in minus ſolenni teſtamento in foro conſcientiæ de-
beantur. Et ſi ſtatutum irritat teſtamentum nõ regiſtratum, hæ-
res in tali teſtamento non regiſtrato teneat hæreditatẽ cum bo-
na conſcientia. Et ſi in teſtamento ſunt inſtituti fratres minores,
veniens ab inteſtato poſſit hæreditatem cum bona conſcientia
tenere. Et an executor deputatus ad debita ſoluẽda poſſet recta
conſcientia ſoluere debitum naturale: & de ſtatuto excludente
creditorem præſcriptione decennali, an debitor tutus ſit in foro
conſcientiæ. Et ſi dicat quòd vſurarius non audiatur ſuper ſor-
te, an recta conſcientia poſſim tenere ſortem vſuratio. Et an fi-
lius ſpurius excluſus à ſtatuto à ſucceſſione paterna poſſit cum
bona conſcientia retinere hæreditatem, omnia iſta expediui in
cap. quia plerique, de immun. eccleſ. quæ hic benè cadunt, ſed illuc re-
288 curre. † Verum quod dixi *ſuprà* de illo, qui aſſiduè & ex conſue-
tudine mentitur circa negotiationes, dic quod ſacerdos debet
illam inducere in viam rectam, & dirigere & inducere in quan-
tum poteſt vt recto fine labore & recta intentione, & cõſcien-
tia negotietur ſine fraude & dolo, & conſulit Hoſtien. *in ſumma.*
§. quibus. verſi. verùm ſacerdos. quòd ſciant quantum poſſunt lucra-
ri de menſura bladi & vini & ſimilibus, & quãtum plus poſſent
vltra quam emerent vendere in recompenſationem laboris &
expenſarum ſuarum, & licentia Epiſcopi illud faciant, quo caſu
ſi ſine mendacio hoc faciunt, putat Hoſtien. illos eſſe in tuto
quo ad peccatum negotiationis, *argumen. ſuprà de empt. & vendi.*
cap. 1. & de voto. cap. 1. & in cap. magna § fina. 10. quæſt. 1. regenda. &
ſic poſſet intelligi 88. *diſtin. fornicarij.* illi verò, qui hoc non fa-
ciunt, vix ſine periculo euadunt ſecundùm Hoſtien. & ſic po-
teſt intelligi *de pœniten. diſtin. 5. qualitas, & c. ſequen.* vbi difficile eſt
inter ementes & vendentes commercium non interuenire pec-
catum. Et ſunt quinque ſecundùm Raym. quæ vix abſque pec-
cato exercentur: negotiatio, intellige non limitata per Epiſco-
pum, vt *ſuprà prox.* familiaris rei procuratio, adminiſtratio, mi-
litia, *de pœn. diſt. 5 falſas. c. negotium 25. diſt. qualis 88. diſt. eijciens.* Ad-
uocatio periculoſior alijs, dixi *ſuprà de aduoc.* & per Hoſt. *in ſum-
ma de poſtu. § quid pertineat ad officium.* Aliud ſtatum, quod eſt peri-
culoſius, ſcil. epiſcopatus officium, quo nihil miſerius, triſtius,
damnabilius, ſi perfunctoriè res agatur, ſecundùm Hoſtien. 40.
289 *diſtin. ante omnia.* Et breuiter † omnia pertinentia ad vitam acti-
uam, periculoſiora ſunt quàm quę reſpiciunt vitam contempla-
290 tiuam *ſuprà de renuncia. c. niſi cum pridem §. ne puter.* † Ex his infer-
tur de facientibus baliſtas, lanceas, arcus, gladios, cultellos, to-
xicum, venęnum, ſotulares, fucum, medicamentum, & ſimilia,
de quorum officiorum lucro viuunt emẽdo & vendendo con-
ſiderãda eſt eorum intentio ſi faciunt vt alius illis abutatur, pec-
cat mortaliter vendendo & faciendo, & peccata ex his ſequen-
tia talibus ſunt imputanda, *1. q. 1. votum 11. q. 3. præcipuè 15. quæſt. 6.*
c. 1. ad fin. 17. q. 2. ſi tu abſtines. Et ſi dicat quis quod qui talia exer-
cet, habuit bonam intentionem, quia credebat hoc alicui eſſe
neceſſarium vel vtile, vel animũ habuit indifferentem, vel de hoc
nihil cogitabat, diſtingue ſecũdùm Hoſtien. *in ver. ſi verò dicat. in*
§. quib. vtrũ res talis ſit, quæ ad humanum vſum poteſt eſſe vti-
lis, ſicut arma in bello iuſto, cultellus ad ſcindẽdum panem, vel
picturę ad ornamentum eccleſiaſticæ, vel quædam venęna, quę
ad ſanitatem corporis à medicis componuntur, tunc non pec-
cat ſaltem mortaliter hoc faciendo, niſi accidẽti, ſcilicet ea per-
ſona. vt dictum eſt *ſuprà* cũ dixi de negotiatorib. *in ver. ſed quoniã
ſuperius dixi.* Et hoc verum eſt, niſi conſcientia eius dictet quod
is, cui vendet, abutatur. ſiue ad abutendum emat, *23. q. 8. de occi-
dendis, 5. q. 5. non omnis.* Si verò nulli vſui humano apta ſunt vt pi-
cturæ, quæ fiunt ad vanam gloriam tantùm, venęnum ad ma-
lum & mortiferum, iacula venęnata, tunc peccant faciendo, te-
nendo, vendendo, alienando, *argu. C. de famo. lib. l. vnica. 5. quæſt. 5.*
per totum. vbi ſi quis libellum famoſum inueniat, non debet alijs
oſtendere, ſed deſtruere, aliàs peccat: ad hoc facit l. diſtinguens
inter venenũ bonum & malum. † Bonum eſt, quod per immix- 291
tionem alterius rei poſſit vſui hominum eſſe neceſſarium, ſicut
eſt tyriaca. Malum verò eſt, quod per immixtionem alterius rei
non poteſt vſui hominum eſſe bonum, & non tenet emptio, *ff.
de contrahen. empt. l. qui venena.* & breuiter omnia mala, quæ inde
ſequuntur, illi poſſunt imputari, ſecũdùm Hoſtien. & Ruyn. † 292
& ſic poteſt intelligi illud generale, qui occaſionem damni dat,
damnum dediſſe videtur, *c. fina. de iniur.* Ex his infertur, an ſit lici-
tum mercari in coloribus ad colorandum homines vel mulie-
res. Innoc. *ſub rubr. ne cler. vel monach.* quòd ex bona cauſa ſit, non
placet *ibi* Hoſtien. & Butr. nam cuicunque placere debet natu-
ralis color, nec ſine ipſius iniuria poteſt alius ſuperponi, *de conſe-
cra. diſt. 4. oſtenditur. 1. quæſtio. 1. quod quidem.* Vnde Eccleſ. 4. *nec fa-
ciem accipies aduerſus faciem tuam. faciem inquam picturæ, aduerſus fa-
ciem naturæ.* Non tamen ſecundùm Butr. ibi reprobatur hone-
ſtus & placidus ornatus mulierum ſine pictura, ſi ideo ornat
quo magis placeat viro ſuo: ſed ſi vt aliorum oculos ad ſe trahat
eſt illicitum & mortale peccatum, *32. quæſtio. 5. non ſolo.* & re-
mittit ad Hoſtien. *ad ſum. de emptio. & vendi. § primo. verſicu. de qui-
bus rebus.* & Ioan. Andr. remittit *ad mercur. ca. quæ. lib. 6. de regul. iur.*
vbi tractat an aliquo caſu licitum ſit mulieribus, ſe liniat: &
concludit quod non, niſi facerent ad tegendam aliquam ma-
culam, quæ diſpliceret viro ſuo. Poſtremò longus tractatus
hic fieri poſſet de contractibus vſurarijs, & reſtitutione earum
multa tangit Hoſtien. *in §. quibus. verſic. quid de vſurarijs.* ſed non
perfectè, & de ipſa ſola materia vnus tractatus ſufficeret im-
pleri: † nam dominus Laurentius de Rodulphis de Floren- 293
tia longum tractatum fecit de iſta materia, *in cap. in ciuitate. de
vſur.* Ioan. Andr. *in repetitio. in Mercur.* Ioan. Calden. *in cap. na-
uiganti. de vſur.* Sed inquantum ſufficiat ad propoſitum, pau-
cula proſequor, † & dic quod vſurarij ad reſtitutionem vſura- 294
rum tenentur, quamuis de facto aliquando teneantur vſuræ,
quia non reperiuntur iudices, qui inde faciãt iuſtitiam ſic intel-
lige 14. *quæſtio. 4.* quid dicam. Dic tamen quod quando pœna eſt
impoſita contractui mutui, talis pœna ſuccedit quandoque lo-
co vſuræ & tunc talis pœna dicitur conuentionalis, vt quan-
do pars appoſuit pœnam, niſi reſtituant mutuum infra certum
tempus: & ſi talis pœna recipiatur, ſubiacet reſtitutioni, quod
intelligo verum, niſi tantum intereſſet mutuanti, quanta eſt
illa pœna, faciunt not. *in cap. conqueſtus. de vſur.* Item dicit Ho-
ſtien. ſi in pœna conuentionali ſi bona fide eſt appoſita, *vt ſcili-
cet debitor metu pœnæ ſatisfaciat*, adhuc non eſt vſura, dum
tamen intentio recta ſit, *argumen. 23. diſtinct. quanquam. & de ar-
bit. dilecti.* fateor, quod non eſt vſura *per cap. conſuluit. de vſur. & in
cap. fina. de ſimon.* ſed dico pœnam receptam, eſſe reſtituendam
in foro conſcientiæ *argumen ff. de condictio. indebi. l. nam hoc natu-
ra. & in cap. ſuam. de pœniten.* Quandoque talis pœna dicitur iu-
dicialis: vt puta cùm iudex præcipit debitori, niſi ſatisfecerit in-
fra menſem, talem pœnam incurrat: tunc non eſt vſura, cùm
impoſita ſit ad puniendum contumaciam, *dicto cap. quanquàm.
l. qui auctore. ff. de re iudica.* † Et cùm dixi in pœna conuentio- 295
nali, quod non eſt vſura, dum tamen intentio directa ſit: dic
tamen quod ex duobus præſumitur, quòd ſit vſura. Primò, ſi
is qui eam appoſuit, conſueuit vſuras exercere, *cap. illo vos. de pi-
gno.* & *ibi* gloſſ. alleg. *iura de actio. empt. & vendi. l. Iulianus. § idem
Papinianus l. qui ſemiſſes. de vſur.* Secundò, ſi pœna in menſes,
vel in annos ſingulos ſtipulatur aliquis, *C. de vſur. Auth. ad hoc.
& in Authen. vt nullus mutu. agr. collat. 5.* quæ eſt poſita vbi *ſuprà
dixi in cap. quia plerique. alleg.* Hugo & Ioan. de Fantuc. *in cap. cùm
deuotiſſimam. 12. quæſtio. 2.* Petr. de Anchar. *in reg. peccatum. de re-
gul. iur. lib. 6.* in iudicio tamen animæ cuilibet credendum eſt de
ſua conſcientia. gloſſ. *in cap. ſi verò. il ſecundo. de ſenten. excommunic.*
Eſt tamen cautè examinandum & inquirendum propter præ-
ſumptiones & circumſtantias ſupradictas. Dubitatur ſi paratus
ſum emere merces aliquas pretio 100. lib. in quibus eram lucra-
tus ſecundùm ſanam conſcientiam & ſpem firmam decem li-
bras vſque ad menſem, ipſis deportatis ad certum locum, & tu
per nimiam inſtantiam impedis me, ne emam & à me hanc pe-
cuniam mutuo recipis & promittis vſque ad menſem dare de-
cem libras, dicit Hoſtien. *in verſi. quid ſi paratus ſum. § quibus.* quod
poſſum recipere, nec teneor reſtituere, quia non eſt vſura, ſed
loco intereſſe, & ſe remittit ad ſummam, *de vſur. § an aliquo caſu.
verſic. 7. & ſequen.* & faciunt not. *in d. cap. conqueſtus.* Innocen. tenet
con-

Digitized by Google

296 contrarium *in c. nauiganti, de vſur.* quia † quicquid accidit ſorti, vſura eſt, *c. conſuluit, de vſur.* Hoſtienſ. *in c. ſalubriter, & in c. nauiganti.* & Butr. tenet contrarium, quia hæc quantitas venit computanda cum intereſſe, *c. ſalubriter.* Tandem Ioan. Andr. tenet contrarium, quia vbi debitor non eſt in mora, non dicitur intereſſe, *l. ſi inſulam, de verb. oblig.* dic illud verum de intereſſe ratione moræ: ſed hic eſt ceſſatio lucri certi & determinati, quod videbatur adeſſe huic, & nunc abeſt propter mutuum factum ei. Vnde in foro conſcientiæ retineri poteſt, & nedum ſingulares perſonæ inficiuntur tali contractu vſurario, ſed etiam ciuitates & collegia. & licèt cauſa vniuerſitatis non ſit ſingulorum, 12. *quæſt.* 2. qui manumittit, tamen ſinguli quo ad delictum tanquam conſentientes obligantur ad reſtitutionem, non tanquam vniuerſitas, quæ animam non habet, *argum de vſur. conqueſtus. 6 quæſtio. 1. cùm vir. 24. quæſt. 3. ſi habes. ff. quod met. cauſ. l. metum. § animaduertendum.* quod intellige, ſecundum Hoſtien. *in § præalleg. verſic. quid de ciuitatibus.* de his, quibus in mente ſua hoc placet & ratum habent & conſentiunt, & prohibere poſſunt & non faciunt, *de ſentent. excommun.* quantæ. & quando vniuerſitas poteſt puniri, & qualiter, & qui, vide per Butr. *in c. dilectus, de ſimonia.* Innocent.
297 *in c. nouerint, de ſentent. excommun.* & † quod ciuitas vſurarium crimen committat, probatur *in c. conqueſtus, iuncta ſupra ſcript. de vſuris.* & per Butr. *in c. Michael, eodem tit.* & Rayner. *in ſumma, eodem titul. penult. colum. verſicu. quid de ciuitatibus.* & hæc firmiter teneas, quòd à nullo fideli vel infideli vſuras recipere licitum ſit, & ſi exigas, teneris reſtituere, ſecundùm Rayner. & Hoſtienſ. *in verſic. hoc etiam teneas. § quibus.* ſi ergo à Iudæo vſuras exegeris ſoluendo & reddendo eidem, liberaberis: conuenientiùs tamen eſt ſecundùm Hoſtien. vt inde auctoritate ſatisfiat Chriſtianis, à quibus ipſi Iudæi vſuras extorſerunt, vel quibus aliàs erant obligati, & ſic liberatus eris, *ff. de neg. geſtis, l. ſoluendo. in c. pecuniam,* vel in ædem ſacram deponas. ad hoc idem faciendum ſicut in ſimili notat Hoſtienſ. *in ſumma, infra de ſentent. excommunicat. & § quæ ſit pœna, ſub § quid ſi teneor ſacramento.* Sed videtur quòd Iudæo non teneor ad reſtitutionem vſurarum, per text. *in c. ab illo.* 14. *quæſt.* 4. vbi ab illo exigere poſſum vſuras, cui merito deſidero nocere, cui iure inferuntur arma. ſed Iudæi ſunt hoſtes fidei noſtræ, Butr. *in c. conqueſtus, de vſur.* dicit, quòd ille text. debet negatiuè legi, id eſt ſicut nulli nocere deſideras, ſic à nullo exigas vſuram. Vel licèt iuſtè exigatur ab hoſte, cui legitimè conferuntur bona, *vt in dicto c. ab illo.* non ideo per Chriſtianum bona auferuntur Iudæo: quia licet inimici ſint fidei noſtræ, non tamen noſtri, ex quo eccleſia tolerat propter fauorem fidei. Vel ille textus poſſet intelligi de Iudæis, quibus eſſet indictum bellum, quia ſicut ab eis omnia bona ſunt auferenda, 8. *diſtinct. quo iure.*
298 ita & vſuræ poſſunt extorqueri. Sed pone † quòd vſurarius eſt lucratus multa de vſuris, nunc rediens ad cor, vult pœnitere, an teneatur reſtituere lucrum, quod fecit cum pecunia fœnebri, intellige quando ex ipſa pecunia fœnebri honeſtè & licitè negotiatur. Hoſtienſ. arguit quod ſic, *in verſic ſed pone, in § quibus, eodem tit.* quia ex radice corrupta procedunt, ideo ſunt corrupta, 14. *quæſtione* 5. *neque.* 16. *quæſtione* 3. *ſi ſacerdotes, in fine, & c. quicun-*
299 *que. & c. ordinationes.* & † difficile eſt vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio, *vt prima quæſtione* 1. *principatus, de accuſat. qualiter.* Proſequitur Hoſtienſis argumenta plura: ſed elegantiora proſequitur Ioan. Calder. in hac quæſtione *in c. nauiganti.* proſequitur Ioan. Andr. *in c. quamquam, de vſur. libro 6.* & ibi Domin. de ſancto Geminiano, & idem Ioan. Andr. *in regula peccatum, de regul. iuris. libro 6. in Mercur.* In contrarium, quia qui nimis emungit, elicit ſanguinem, 4. *diſtinct. denique, de renunciat. niſi § propter malitiam.* & ideo non tenetur reſtituere, niſi quæ à debitore extorſit, vel occaſione ſortis accepit, vel intentione corrupta. Dicunt aliqui, quod fortè expenſas moderatas & operas ſuas deducere poteſt, vt mitiùs in his agatur cum vſura-
300 rio, quàm cum raptore. Eſt † tamen tutum conſilium, quòd poſt reſtitutionem vſuræ factam, de aliis, de quibus fortè tenetur propter præmiſſa, petatur venia ad cautelam, ſecundùm Rayner. Alij capiunt mediam viam, vt teneatur ad expenſas reſtituendas, & intereſſe debitoris, in quo quidem lucrum & damnum ſuum computandum eſt, ſicut ſatis habetur *in l. 3. ff. de eo, quod certo loc. § penult. & vltim. & l. ſequent.* Nec videt Hoſtienſ. quare interpretatio Rayner. ſit pro vſurario facienda. Nec quare debitor vltra intereſſe ſuum poſſit petere totum lucrum, hoc eſſet petere debitum cum vſuris, & quicquid accedit ſorti, vſura eſt, 14. *quæſt. 3. c. plerique, & c. conſuluit, de vſur.* Alij, quod totum debeat reſtituere, per primam rationem, nec aliquid tenere pro ſuis expenſis, eſt crudelis opinio, *per c. denique.* Alij quod tenetur vſuram reſtituere, & nihil vltra, quod benè placet Tancredo & Barthol. Brixienſ. *in quæſt. venerali, quamuis, aliquis accepit,* benè *facit C. de condict. indeb. l.* 1. Thom. *in* 22. *quæſt.* 78 *art.* 3. dicit, † ſi res 301
per vſuram acquiſita, eſt talis quod ipſius vſus, eſt eius conſumptio, & ſic non habet vſum, vt vinum, & triticum: tunc lucrum ex illa proueniens non ſubiacet reſtitutioni, & tale lucrum non eſt fructus rei, ſed humanæ induſtriæ, *c. paſtoralis, de decimis.* hoc verum, ſecundùm eum, niſi dans eſſet vltra damnificatus, quia tunc tenetur ad recompenſationem nocumenti, & illud proximè dictum intelligit Cald. ſecundùm determinationem Hoſtienſis ſuperiùs dictam. Sed ſi res acquiſita, ſit talis, quòd vſus, non ſit eius conſumptio, & ſic etiam vſumfructum, vt domus, quæ eſt empta ex vſuris, cùm vſurarius non debeat ſolummodò dictam rem reſtituere, ſed & fructus inde perceptos, quaſi hoc nõ humana induſtria, ſed manus Dei ſit operata principaliter. *ſimile de decimis. cùm non ſit, & c. non eſt.* Sed aduerte in re naturaliter germinante, vt eſt arbor, ager, animal quantum ad fœtum, & huiuſmodi. hoc dictum ſatis eſt planũ. Sed ſi res eſt quæ naturaliter fructus non germinat, vſus tamen, vel vtilitas non eſt eius conſumptio, vt eſt videre in domo, ex qua percipitur penſio, & in equo, qui locatur ad vecturam, eſt dubium. hic enim induſtria hominis videtur cauſa perceptionis talis penſionis. Sed dic quòd licet aliqua induſtria hic interueniat, tamen fructus percipitur propter vſum rei, & ſic principalis cauſa huius vtilitatis eſt ipſa res. Sed pecuniæ nulla vtilitas, ſi teneatur in arca, & ei⁹ vſus eſt ad cõmutandum, & ibi cauſa principalis eſt induſtria hominis. Ex his ſoluitur, quia prima ratio eſt vera, quando radix eſt iniuſta cauſa principalis, vt in rebus vtilitatem parientibus naturaliter & fructũ, *vt ff. de pet. hæred. l. ſi in rẽ, in fin.* vbi poſſeſſor † bonæ fidei tenetur rem reſtituere & pretium, quod 302
lucratus fuit ex ipſa re, puta quia eam vendiderat pro viginti, & poſtea reemit pro decem. Non obſtat, ſicut res erat hæreditaria, ita & pretium rei, *ff. ſi pars hæredit. petat. l. cùm multi.* ergo venit in reſtitutionem hæredi illud prædium, quod ſuccedit loco rei, cùm res eſſet deteriorata, quia illud ſpeciale in petitione hæreditatis. Non obſtat ſi dicatur, quòd ſolutio vſuræ eſt indebita, *de iureiurand. debitores.* igitur quicquid habet vſurarius, tenetur reſtituere *ff. de condict. cauſa dat. l. qui ſe debere. § vltim. ff. de condict. indebit. l. indebitum, ff. de præſcript. verb. l. apud Labeonem, 1. reſponſ.* quia loquuntur in fructu proueniente ex ipſa re. Nec obſtat c. ſi quis vſuram, 14. *quæſt.* 4. vbi vſura eſt rapina, ſed raptor tenetur, ergo. Poteſt ſolui, quòd illud c. loquitur de larga appellatione rapinæ, prout eſt illicita vſurpatio, & ſubiacet reſtitutioni, ſicut vſura, & eſt ſimile 14. *quæſtione 5. pœnale.*

Sed quæro, † vſurarius nihil habens in bonis, niſi quod ex- 303
torſit ex vſuris, tradidit nuptui filiam ſuam Titio, pro cuius filiæ dote dedit genero mille, patre & matre defunctis, dos per hæredes mariti fuit eidem dominæ reſtituta, nunc hæreditas patris ad plenam reſtitutionem vſurarum non ſufficit, an dicta domina de ſuis dotibus teneatur facere reſtitutionem prædictam, ſiue in foro conſcientiæ, ſiue ciuili? Fredericus de Senis *ſuo conſil.* 63. concludit pro filia contra creditores, quod intelligit verum, quando ille qui dat dotem, non facit animo defraudandi creditores, & ſic reſpondet *ad l. fin. ff. de his, quæ in fraudem credit.* ſed de iſta concluſione multum dubitat Butr. *in c. cùm tu de vſur.* quia dos eſt quid vniuerſale, vt notat Bart. *in l.* 1. *ff. ſol. matr.* ſed in vniuerſalibus vna res ſuccedit loco alterius, *vt in l. Imperator, § final. ff. de legat.* 2. & maximè in vſuris. Et licet illa dos data à ſocero genero ſuo, non ſit illa, quam hæres mulieri ſoluit, ſed alia, quare illa alia loco primæ non ſuccedit, non video, cùm ad mulierem 304
reuertatur occaſione dotis, † maximè cùm titulus dotis ſit lucratiuus ex parte mulieris, *d. l. final ff. de his, quæ in fraudem credit.* ita quod potiùs creditoribus quàm ſibi in eo, quod de bonis vſurarij reperitur, eſt ſubueniendum, nec propter fauorem dotis iura volunt præiudicare in iuſtitia alteri, *c. ſuper, de donat. inter virum & vxorem, c. ex tenore, de foro compet.* Præterea ſi ſupponimus iſtam filiam in poteſtate, ergo hæres, & tunc dos & ſimilia computantur in quartam, quæ quarta licèt ſit quaſi debitum, nihilominùs creditores præferuntur, *l. final. § in computatione. C. de iure deliberand.* & ita teneo tam in foro conſcientiæ, quàm iudiciali. Nunquid autem vxor & familia vſurarij teneantur ad reſtitutionem. Dic, vt notatum fuit ſupra in rapina, *in verſic ſed quæro, quid de his qui inde induunt ſe, & comedunt,* vt puta vxor,

 & fa-

Digitized by Google

305 & familia. Vltimò quærendum eſt, † quid de luſoribus & alea-
toribus, Hoſtien. ponit in *§. quibus. ver. quid de luſoribus.* Canones
grauem vindictam imponunt epiſcopo, presbytero & diacono
inſeruienti aleis & ebrietati, *35. diſt. epiſcopus.* idem in ſubdiacono,
c. miramur. de ſer. non ord. & verbum, deſeruiens, notat conſuetu-
dinem & frequentiam nimiam, *c. 1. de fideiuſſ.* ſecundùm Rayn. &
damnati debent, & communione priuari, ſi non deſinant, ergo
eſt mortale peccatum, quia pro leui non fit damnatio, imò con-
tumacia arguit mortale, *11. quæſt. 3. nemo.* de hoc quando ludus a-
learum, & ebrietas ſit mortale, dixi *in c. 1. de vita & honeſt. cler. libro
6. in repet.* ſed ad materiam noſtram, hic agitur de repetitione vel
reſtitutione, & Hoſtienſ. *vbi ſuprà.* dicit, quòd amiſſum non re-
petitur, ſed pauperibus erogetur, *1. quæſt. 5. non ſanè, per reg. in pari
delicto, de reg. iuris, libro 6. l. 3. & 4. de condict. ob turp. cauſam.* Sed dicit
Hoſtienſ. quòd quaſi omnes Doctores tenent contrarium, per
l. fin. de aleat. & in l. græca, aleatum ludus, qui vſque ad 50. annos
repetitionem admittit. Dicit tamen Rayn. quod differt, an quis
ludat voluntarius & cupiditate amiſſum non repetit, & ſi lucra-
tur in iudicio animæ tenetur ad reſtitutionem, ſi coactus & in-
uitus & attractus, vel nimia importunitate inductus, tunc amiſ-
ſum poteſt repetere, & ſi lucratur, non tenetur reſtituere, tamen
tenetur pauperibus erogare. Idem dicit de illo, qui cum infir-
mus eſſet, cauſa recreationis modicum luſit, cùm tamen alium
inuitum nõ compulit, & ſecundùm hanc diſtinctionem ſecun-
dùm ipſum concordanda ſunt iura & opiniones, *argu. ad hoc 14.
quæſt. 5. non ſanè, de ſimon. cùm dilectus. ff. ſi quadrup. paup. feciſſe dica. l. 1.
§. in arietes, C. ad leg. Iul. de vi public. quando multi. ff. ad leg. Aquil. ſi ex*
306 *plagis. §. taberuarius.* Et ſi dicit, † non ſum iniuriatus proximo, qui
307 voluntarius luſit, & volens amiſit? Dic quòd † ludus eſt in
ſe prohibitus & contra Deum, ergo illicitè acquiſitum & præ-
308 ſcribi non poteſt, *c. fin. de præſcript.* & † iniuſtus titulus pro non ti-
tulo eſt habendus, *ff. de pet. hered. l. nec vllam, l. quemadmodum, de a-
gric. & cenſib. libro 11.* ſecundùm Rayn. ſecundùm quem furioſis,
prodigis & minoribus 25. annis, & pupillis eſt reſtituendum a-
miſſum in ludo & mente captis, ſurdis, cæcis, & morbo impedi-
tis perpetuo quibus tutores & curatores dandi ſunt, & ſic per ſe
liberè non adminiſtrant. *ff. de poſtul. l. 1. in fin. & l. 2. & Inſtit. de cu-
rat. i. reſpon. & ſequent.* Idem de monacho, & clauſtralibus, *c. nolo,
& c. non dicatis. 12. quæſt. 1. c. cùm ad monaſterium, de ſtat. monach.* De
vxore ludente res mariti, filio ludente res patris, prælato eccle-
ſiæ ludente res eccleſiæ & pauperum, quibus caſibus tutori &
curatori, Abbati, marito, patri, eccleſiæ eſt reſtitutio facienda,
ſecundùm Rayn. de quo vide *in ſumma*, ſecundùm Hoſtienſ. *in
§. de quibus & ſub §. quid de facientibus eleemoſynam* Sed tandẽ con-
cludit Hoſtienſ. quòd ex eo quia ludus illicitus eſt & reproba-
tus, bono animo non poteſt fieri, *argum. ff. de fur. l. in furti actione.
in fin. & infra de reg. iuris, eſtote.* Qui ergo dicit, ego facio cauſa re-
creationis & bona intentione, aut ludat ſine denariis, ex quo lu-
dit ad aleas & taxillos, aut accipiat ludum de approbatis, & qui
ludi ſint approbati, & qui non, & quot peccata mortalia cõmit-
tuntur in ludo taxillorum, ponit Hoſtienſ. *in c. inter dilectos, de ex-
ceſſib. prælat. & in ſumma, de exceſſib. prælat. in §. qualiter excedunt. ſub
§. cleri. verò.* Et quando reſtituendum lucrum, & quando non,
dico latius *ind. repet.* Et de tranſactione facta in ludo, an teneat,
& multa alia ad hanc materiam ibi pono, quæ hic omitto pro-
pter longum tractatum. Hæc ad correctionem peccatorum, do-
ctrinam confitentium, inſtructionem ſimplicium ſacerdotum
309 ſint ſcripta. non enim † agitur de periculo lanæ, ſed de periculo
animæ, quæ pretioſior eſt cunctis rebus totius mundi, *12. quæſt. 1.
precibus, c. cùm infinitas de pœnit. & remiſſ.* qui eſt titulus noſter. Et
quia callidus hoſtis diabulus infinita retia tendit, *16. quæſt. 2. c. 2.
c. non magno, ut cleric. vel monach.* quærens quem deuoret, cauere
debent & laborare vigilanti ſtudio ſpeculatores, paſtores, ad-
uocati, medici & magiſtri animarum, omni negligentia, & dor-
mitatione propulſa & ignorantia, quæ tales non excuſat, *regul.
penult. infra, de regul. iuris.* vt omnibus circumſtantiis diligenter
ſcrutatis, tales pœnitentias iniungant, vt in die iudicii audire
mereantur vocem Dominicam: Euge ſerue bone & fidelis, quia
ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa conſtituam te: intra in gau-
diũ Domini tui, ad quod nos perducat Ieſus filius Dei patris om-
nipotentis, Amen.

Vigeſimam octauam quæſtionem principalem tractatus no-
ſtri, quæ fuit, An pœnitens, cui eſt iniuncta pœnitentia à ſacer-
dote compellitur adimplere, expediui *ſub 3. quæſtione principali
tractatus noſtri.*

Vigeſimanona queſtio principalis fuit, † vtrùm quis poſſit ad 310
communionem compelli, qui nõ communicat omni anno. De
hoc tranſeo cum opin. glo. *c. fin. 30. diſt.* quæ primo allegat, quod
non, quia tale ſacramentum non recipitur ſine peccato, ſi reci-
piens eſt peccator. finaliter concludit, quod ad hoc poteſt cogi
vt faciat ſe dignum, id eſt vt pœniteat, *de conſec. diſt. 2. ſi quis intrat.*
Et ita etiam concludit Butr. *hic in c. noſtro, in 12 quæſt.*

Trigeſima, & vltima quæſtio principalis erat, † quibus mor- 311
tuis ſuffragia eccleſię proſint, & ſub iſta proteſtatus ſum expedi-
re materiam indulgentiarum & remiſſionum, & hanc diuido in
decem. Prima, quid ſit indulgentia? Secunda, quæ requirantur
ad hoc vt valeat indulgentia & remiſſio? Tertia, an indulgentias
concedere pendeat à iuriſdictione contentioſa vel voluntaria,
vel vnde pendeat? Quartò, vtrùm fiat remiſſio ęquè per bonum
& per malum ſacerdotem? Quinta, an conferens indulgentias,
eis poſſet vti? Sexta, an ſacerdos poſſet immutare pœnitentiam
alicuius pœnitentis? Septima, quis poſſit facere remiſſiones &
indulgentias concedere? Octaua, quibus proſint? Nona, ad quid
valeant & quantum operentur? Decima & vltima, an dies indul-
gentiarum ſint vtiles vel continui? Deſcendo igitur ad primam,
& quæro, † quid ſit indulgentia? Et miror de Hoſt. qui non po- 312
nit, qui ſatis fuit in his diffinitionibus copioſus, & de aliis ſum-
miſtis etiam Ioan. Cald. admiratur. Definias ergo ſic, ſecundùm
ipſum Ioan. Cald. & verba definitionis proſequere. Indulgen-
tia, ſecundùm quod in materia ſumitur hoc ideo, quia nomẽ in-
dulgentia, eſt æquiuocum, vt not. Ioan. Andr. *in cap. 2. de pœnit. &
remiſſ. libro 6.* Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis debitæ
pro peccatis actualibus pœnitentium non remiſſæ in abſolutio-
ne ſacramentali facta à prælato eccleſiæ rationabiliter ex ratio-
nabili cauſa per recompenſationem de pœna indebita iuſtorũ.
Declara, quia plura tibi dubia ſoluẽtur. Indulgentia † eſt remiſ- 313
ſio, quia omnis indulgentia talis eſt remiſſio, ſed non è conuer-
ſo, *vt infra dico.* Ponitur ergo hic remiſſio loco generis: alia verò q̃
ſequuntur, ponuntur loco differẽtiarum. Sequitur in definitio-
ne, pœnæ. hoc dicitur ad differentiam remiſſionis culpæ, † quæ 314
contrahitur per peccatum, quam ſolus Deus mediante contri-
tione remittit, *de pœnit. diſt. 1. hoc idem, & c. 5. ea diſt. 4. nemo tollit pec-
catum. gloſ. in c. ſuper eo in c. in literis, de raptor.* & ideo abuſio eſt, qñ
quis dicitur abſoluere à pœna & à culpa, vt ſi quis dicat, abſoluo
te à pœna & culpa, *Clem. 2. hoc eod. tit.* vnde nec Papa nec creatura
aliqua poteſt abſoluere à culpa, ita enim contrahitur ex inimi-
citia, rancore, & odio generato per peccatum ante Deum, & an-
gelum, & ipſum hominem peccantem, & ideo dicitur animam
maculare, *1. quæſt. 1. mulier.* & quia non † ex operibus iuſtitiæ, ſed 315
per ſolã gratiam iuſtificamur, ſed ex odio peccati & offenſa Dei
iuſtè damnamur, & ideo ex hac inimicitia, & odio peccati me-
retur homo pœnam æternam, quam ſtatim euitat, cùm vult, ſci-
licet, per cõtritionem, & dolorem interiorem de peccatu com-
miſſo pœnitere, conterere & dolere, & ſic per miſericordiam
Dei ſe reſtituendo gratiæ Dei reſtituatur. Tamen ex hac inimi-
citia cum Deo remanet peccator obligatus ad pœnam: ſed pro-
pter humiliationem & contritionem ſacerdos mutat pœnam ę-
ternam in pœnam temporalem, quam ſi non ſubit in hoc ſecu-
lo, vel adimplet, ſubit in purgatorio, *de pœnit. diſt. 2. ſi peccatum. &
c. multiplex, & c. vlt. & 25 diſt. qualis. 13. diſt. quando in præſenti, & not.
de raptor. ſuper eo. 16. quæſt. 1. c. 1.* ſuper hanc ergo temporalem pœ-
nam, quæ commutata eſt à perpetua in temporalem per con-
tritionem, prælati habent poteſtatem, vt ipſi eam plerumque
commutent, & non impoſitam ritè, vel non impoſitam debitè
per has indulgentias liberent, & ideo in definitione dixi, tem-
poralis, ad prædicta *de pœnit. diſtinct. 1. ſerpens decepit me.* † Se- 316
quitur in definitione, debitæ. hoc ideo, quia vt modo dixi, pro
quolibet peccato, & propter inæqualitatem iuſtitiæ contra-
ctam, debetur pœna, *de pœnit. diſtinct. 1. Deus definitionem, & c.
tres ſunt, & c. ſuper eo. præalleg.* Item dicit, debitæ, ad differentiam
indebitæ pœnæ, quam ſuſtinuerunt multi Martyres. Sequitur
in definitione, pro peccatis. dicitur ad differentiam pœnæ, quã
Deus pro circumſcriptis peccatis infligit, ſaltem permiſſiuè, vt
in cæco nato, Paulo, claudo, & ſimilibus. *de pœnit. diſtinc. 3. produ-
ctior.* Nam talis, nec illa quam paſſi ſunt Martyres, remittitur per
indulgentias. Vnde præciſè pœna temporalis debita pro pecca-
tis, eſt materia harum indulgentiarum, & quia aliqua mala in-
nuunt quem puniri à Deo, etiam ſine culpa, *vt d. c. productior. 7.
quæſt. 1. cum percuſſio.* non damnando tamen, vt not. Doct. *21. diſt.
renonantes. c. 2. de conſtit. reg. ſine culpa, libro 6.* poteſt dici quòd Deus
non

non punit aliquem ſine culpa:ſed pœnat, id eſt, pœnam infligere
317 permittit. vt ſit differentia † inter pœnare & punire. Hæc tamen ſine occulto Dei iudicio non fiunt, vt not. *in dicto c. productior, & in c. cùm percuſſio.* Sequitur in diffinitione, actualibus, & dicitur ad differentiam pœnę remiſſæ in abſolutione confeſſionali, ſed non ſacramentali, quando, ſcilicet quis confitetur & abſoluitur, quæ infligitur pro originali, quæ non remittitur per indulgentiam, quia illa eſt æterna, *de conſecr. diſtinctione 4. firmiſſime.*
318 Sequitur in diffinitione, † pœnitentium, hoc dico, quia impœnitens non gaudet indulgentia, immò tales puniuntur in hoc ſeculo & in futuro, vt de Herode not. *in dicto capit. productior.* Sequitur in diffinitione, non remiſſæ in diffinitione ſacramentali. hoc ideo dicitur ad differentiam pœnæ remiſſæ in abſolutione confeſſionali, ſiue non ſacramentali, quando ſcilicet quis confitetur & abſoluitur à ſacerdote, & ſecundùm eius arbitrium diſcretum ſatisfaciat. *de pœnit. diſtinctione prima, c. nullus, & c. quod quidem. & quod ibi not. eodem tit.* Interdum in confeſſione poteſt eſſe tanta contritio, & per conſequens attritio, quod maximam pœnam patitur, quanta eſſet maior quàm excogitare poſſet ſacerdos ſibi imponendam. Interdum eſt maior attritio, &
319 per conſequens minor contritio, pœna tamen eſt aliqua, & † ideo ſecundùm prædicta, quandoque maior, quandoque minor debet pœnitentia imponi à ſacerdote. Vbi ergo in dicta attritione, vel poſtea per ſatisfactionem iniunctam quis ſatisfecit, dicta pœna remiſſa eſt in ſacramentali confeſſione, id eſt, in cōfeſſione quæ eſt ſacramentum. Illam autem pœnam ſic remiſſam non eſt neceſſe amplius remitti, quia non exiſtentium nul-
320 læ ſunt cauſæ: & quod † ſublatum eſt, amplius tolli non poteſt, *32. quæſt. 2. quod verò. c. ad diſſoluendum, de deſponſat. impuber. l. ſub conditione, de iniuſt. rupt. & irrit. teſtam.*

Aduerte tamen, quia interdum minor eſt contritio, & ſacerdos eam putat maiorem, & ſiue patet, ſiue non: interdum maiorem imponit pœnitentiam quàm debet: interdum etiam impoſitam pœnitens negligit adimplere. Et ideo iſtis caſibus eſt reſiduæ pœnæ debitor, ad hanc pœnam non remiſſam. probatur autem hoc, ſicut ad diuinitatem pertinet nullum malum fore impunitum, etiam quo ad minimam eius culpam: immò etiam ſi ſit veniale, *in §. cum. 25. diſtinctione.* ita nec aliquod bonum eſſe irremuneratum. ad hoc *de pœnit. diſtinctione 3. §. illud. c. patrum merita.* ergo ſanctificatio & mors Chriſti malum meum & illius purgant. Ne igitur & ipſum malum remaneat impunitum, & merita ſanctorum Chriſti non ſint irremunerata, licèt peccator non puniatur actualiter, cui remittitur per indulgentias, tamen propter pœnas ſanctorum, & Chriſti, qui peccatum non fecit, cùm ſancti peccauerunt, Chriſtus non, *1. Petr. 2. cap.* qui peccatum non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius, *de pœnit. diſtinc. 2.* ſi enim, inquit, *22. quæſt. 2. videns.* illa pœna Chriſti pro illo intelligitur ſatisfacere. prælatus enim eccleſiæ, quod vnus non merebatur & iniuſtè ſuſtinuit, alteri tribuit, & ille pro iſto, id eſt pro pœna iſti debita ſatisfaciat; Deus enim, mediante eius miniſtro, iuſtè & miſericorditer per indulgentias remittit iuſtè, ne illud bonum remaneat irremuneratum, quod miſericorditer, iſti tamen pœnitenti mediante prælato eccleſiæ compenſat, & pro eo acceptat pœnas paſſionis Chriſti, & ſanctorum eius, & eorum merita, & hoc eſt, quod voluit vltima diffinitionis particula, cùm dixi, per recompenſationem de pœna indebita iuſtorum. Stat ergo diffinitio, ſiue deſcriptio ſupra facta. Indulgentia, eſt remiſſio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus pœnitentium non remiſſæ in abſolutione ſacramentali, facta à prælato eccleſiæ rationabiliter, & ex cauſa rationabili per recompenſationem de pœna indebita iuſtorum.

321 QVÆSTIO SECVNDA. Secunda erat quæſtio, † quæ requirantur ad hoc vt valeat indulgentia? Ioan. Calderin. poſuit concluſionem *in decretal noſtra, Omnis vtriuſque.* quòd tria debēt concurrere, quibus concurrentibus tantùm valeat, quantum ſonat, licèt multi Doctores aliter dixerunt *in c. quod autem, hic in tit. noſtro.* Primum, quòd ſit pietas in finem, propter quem dantur. Secundum, quòd ſit charitas operans in eum cui datur, ſeu habilitas in recipiente. Tertium, auctoritas in diſpenſante ſeu in eo à quo dantur. Referunt tamen Innocent. & Abb. *in dicto capitul. quod autem.* & Hoſtienſ. *in capit. cùm ex eo, eodem titul.* quod Guilielm. Altiſiodorenſ. dicebat ſex requiri: Primò, poteſtas ligandi, & abſoluendi. Secundò, neceſſitas loci, & pœnitentis, vt puta, quia non poteſt ieiunare vel aliam pœnitentiam facere vel agere. Tertiò, deuotio fidei, quia credunt hanc poteſtatem eſſe penes concedentem, vel eccleſiam. Quartò, ſtatus pœnitentis, ſcilicet, quòd ſit contritus. Quintò, eius diſcretio, ſcilicet, quòd tantum detur quod vellet ſuſtinere pro tanta pœna iniuncta. Sextò, eius iuſta æſtimatio, quaſi non ſecundùm arbitrium ipſius confitentis tantùm fiet compenſatio. Alij dicunt quandoque attendendum auctoritatem in conferente, & habilitatem in recipiente, pietatem in fine, vtilitatem in opere, & congruitatem in tempore. Iſtud vltimum non ponitur in illis ſex, de quibus per Guilielm. & Ioan. Calder. Salua reuerentia tātorum patrum tene ea ſufficere, de quibus dixi. Primum eſt pietas in finem, in quem datur, hoc eſt, quod opus eſt pium, ſcilicet conſtruendi, conferendi, ad conſtructionem eccleſię, pontium, & ſimilibus: quia aliàs non ex rationabili cauſa facta. Iſta autem pietas eſt tunc, quando propter reuerentiam Dei fit, vel eccleſiæ, quæ eſt corpus Chriſti, *7. quæſt. 3. Engeltrudam.* vel membrorum eius. Et ea hoc infertur, quòd etiam ſufficit dari eleēmoſynam pauperi, dum tamen Catholici. *86. diſtinctione, c. non ſatis.* ad hanc enim pietatem alter alteri non tenetur, *5. quæſtio. 5. non omnis, & c. non oſculatur. 86. diſtinctione, paſce.* & ideo propter hoc opus pium poſſunt concedi indulgentię. Secundum, ſcilicet charitas operans in eo cui dantur, includit tamen habilitatem eius qui vult recipere indulgentiam, quàm eius rei, propter quam dantur. Vnde oportet, quòd volens gaudere indulgentia, ſit in charitate: aliàs non poſſet, *23. quæſtione 3. legitur. de pœnit. diſtinct. 2. charitas eſt.* vbi nihil videtur, &c. Et aduerte, quia licet aliquæ indulgentiæ requirant laborem, aliæ ieiunia, aliæ contribulationem, aliæ orationes, & ſimilia, omnia tamen oportet fieri cum charitate, propter ea, quæ dicta ſunt in diffinitione. Tertium, quod requiritur, eſt poteſtas & auctoritas in concedente: illud eſt planum, & quæ ſit iſta poteſtas, iuriſdictio confeſſionalis, voluntaria, vel pœnitentialis, infra dicetur in quæſtione: An indulgentias concedere, pendeat à iuriſdictione? Et id, quod quidam addunt, ſcilicet neceſſitas, non putat Ioannes Calderin. verum: quia dato quod nulla ſit neceſſitas vel vtilitas in opere pro quo datur, valebit tñ indulgentia: puta ſi detur euntiad eccleſiam, & ibi dicenti, Pater noſter. Nam etiam fatetur Guiliel. quòd quædam indulgentiæ requirunt dationem pecuniæ, laborem perſonæ, & quædam periculum vitæ, & licèt in iſtis ſit magna largitas, tamen eſt multa iuſtitia. Et quædam requirunt honorem, & deuotionem: & in hoc plus valet largitas, quàm iuſtitia. Item quia abſurdum puto, quod requiratur neceſſitas pœnitentis, vt puta quia ieiunare non poteſt, vel aliam pœnitentiam facere: hoc enim eſſet contra verba diffinitionis indulgentiæ, & mentem concedentis, qui appoſuit indulgentię diffinitioni verbum, omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis. Aliud quod dicunt, quòd requiritur deuotio fidei, includitur in ſecundo, cùm dicitur charitas operans, ſeu humilitas in ſuſcipiente. Qui † enim etiam fide caret, etiam charitate & humi- 323
litate: vbi enim ſana fides non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia, quia iuſtus ea fide viuit, *24. quæſtione 1. c. vbi ſana, de præbend. diſtinctione 1. qui domum. & diſtinct. 2. euidenter.* Quartum, ſcilicet ſtatus pœnitentis includitur in ſecundo. Quintum quod quidam dicunt, quòd detur tantum pro quanto volet teneri, eſt vna truffa, ſecundùm Ioan. Calder. & apertè reprobatur in indulgentiis requirentibus tantam reuerentiam. Item efficaciter tollitur per id quod dicitur, quòd indulgentias dare non à redemptione, ſed à diſpenſatione pendet. Sextum etiam tollitur eadem ratione, ſcilicet de iuſta æſtimatione. Quando alij addunt de congruitate temporis, poteſt includi ſub ſecundo, ſcilicet pietas in finem dandi, non eſt congruitatis in tempore, & per conſequens nec pietatis in finem, quia finis non eſt debitus. Sufficiant ergo illa tria quæ dixi in principio, ſcilicet Pietas, Charitas, & Auctori-
tas. Quæ † ſi concurrant ratione, prælatus gerit perſonam Chri- 324
ſti, & tunc abſoluit & remittit ſicut Chriſtus. Vnde dicit Can. quicquid remittunt, remittit Deus, & tunc eſt vera abſolutio præſidentis, cùm æterni iudicis Dei ſequitur arbitrium, *13. quæſt. 3. tunc vera.*

QVÆSTIO TERTIA. Tertiò principaliter quærebatur,
an indulgentias † concedere, pendeat ratione iuriſdictionum, 325
& ſic ratione qualitatis, ſcilicet an perſonæ tantùm, an loci tantùm, vel vtriuſq; pone exemplum: Epiſcopus Paduanus cōcedit indulgētias pro ponte laicis dāri ſine cōſenſu & licētia epiſcopi in cuius territorio vel diœceſi eſt talis locus: an Paduani poterūt gaude-

Digitized by Google

gaudere tali indulgentia? Videtur quod ſic, ſecundùm opinio-
nem illorum qui dicunt, quòd concedere indulgentias eſt à iu-
riſdictione voluntaria: ſed talis iuriſdictio poteſt exerceri extra
territorium, l. 2. de offic. procon. ff. de adoptio. l. emancipare, quod latè
ſcripſi in c. per venerabilem, qui filij ſint legitimi. Item, quia hæc vide-
tur quædam donatio: ideo appellantur indulgentiæ, id eſt gra-
tiæ: ſed collatio gratiæ, & donatio beneficij poſſunt fieri extra
territorium, vt probatur de præbend. ſtatutum. libro 6. per Innocen-
tium, & alios in c. nouit, de officio legat. Hoſtienſem, & Butr. in capit.
quia diuerſitatem, de conceſſio. præbend. Item iſtæ indulgentiæ ſunt
quædam abſolutiones, quæ poſſunt fieri extra territorium: nam
ſacerdos non debet habere territorium, immò nec fortè epiſ-
326 copus ſecundùm leges. Nam dicit lex, † quid ſi quis epiſcopus
pronunciet inter clericos, iudex ſecularis ad executionem man-
dabit, in Authent. de ſanct. ſimis epiſcopis. § ſi quis autem litigantium.
collat. 9. C. de epiſcopis & cleric. Authent. ſi quis autem. Item ſi epiſco-
pus haberet territorium, immò nec fortè, ita haberet poteſta-
tem in laicos, ſicut in clericos, quod tamen eſt falſum, 10. diſtinc.
quoniam, & 96. diſtinct. cùm verum. & fortè hoc etiam eſt ſecun-
dùm canones, quòd epiſcopus non eſt iudex ratione territorij,
licèt poteſtatem habeat in territorio iam limitatam: ſed relin-
quo hoc diſputationi. Quo ad materiam noſtram planum eſt
quòd ſacerdos qui non habet territorium, vbicunque poteſt
ſuum parochianum abſoluere, argum. de ſentent. excommunic. c. ſa-
327 cramento & dicto capit. nouit, præallegato. & generaliter † dicimus,
ea quæ cauſæ cognitionem non requirunt, extra territorium ex-
erceri poſſunt: quia per hoc non præiudicatur domino territo-
rij, vt in dict. ſ. iuribus per Ioannem Andr. in capit. vt animarum. de
conſtitut. libro 6. l. omnes. §. ſi verò, verſic. apparitor, C. de epiſcop. & cleri-
cis. Hinc eſt, quòd ſententia lata in territorio mandatur execu-
tioni extra territorium per iudicem territorij, per l. à diuo Pio, de
re iudic. in princ. C. de bonis auctor. iudic. poſſid. l. cùm vnus. § placet. cap.
Romana. § contrahentes, de foro competent. libro 6. & ſententia priua-
torum fit intra territorium de beneficio exiſtente extra territo-
rium, de foro competent. poſtulaſti. 7. quæſtione 1. ſi quis presbyter. 11. quæ-
ſtione 3. ſi quis à proprio. Item videmus, quòd quis conuenitur in
loco domicilij propter rem alibi ſitam, C. vbi in rem actio. l. 2. de fo-
ro competent. fine, & notatur in c. fin. & pœnitentiale forum eſt do-
328 micilium perſonæ: vnde † tutor in domicilio datus admini-
ſtrat bona extra territorium ſuum exiſtentia, ff. de excuſat. tuto-
rum, l. propter litem, §. 1. & infra not. licèt contrarium not. in l. non
ſolùm, vbi de hoc, & C. vbi pet. tutor. l. 1. & ex decreto iudicis do-
micilij venduntur bona extra territorium exiſtentia, C. de rebus
eorũ qui ſub tut. vel curat. l. magis puto. §. illud verò. 17. quæſtione 4. in
venditionibus, & per Innocentium de priuileg. paſtoralis. ergo ſuo
ſubdito ſuberunt indulgentiæ, licèt extra territorium. Item ſi-
ue dicamus iſtum actum conditionalem, ſiue æquiparemus a-
ctui conditionali propter locum in quem indulgentiæ conſe-
tuntur, idem probatur: nam in conditionalibus obligationi-
bus attendunt tempus conditionis appoſitæ, ff. quand. appel. ſit, l.
1. & 2. quæſtione 6. biduum. Exiſtentia tamen conditionis purifi-
cat actum ſub conditione factum, capit. ex parte, de recept. libro 6.
Clement. cùm ei quam. de conceſſ. præbend. l. quòd ſi pendente, in princip. ff.
de pericul. & commod. rei vend. & qui potiores in pignor. habeant. l. po-
tior. & ibi not. poſui latè in diſputatione poſita ſuper capitul. 1. in titul. de
condit. appoſit. in lectura mea. Et finis trahitur ad principium, l. in
bello. § codicilli, ff. de capti. & poſtlimin. reuerſ. Idem videtur de loco:
quia videtur attendi locus à quo, non locus in quem, l. ſi ita ſcri-
pſero. ff. de adminiſtrat. tutor. ff. de hæredib. inſtit. l. aſſe toto. de foro compet.
c. poſtulaſti. Ad iſta attendunt iura de initio ſpectando, de electio.
dudum. Et iſtæ indulgentiæ ſunt de foro pœnitentiali, quia per
eas ſatisfactio pœnitentialis exercetur. capitul. cùm ex eo, & c. ſi au-
tem hic in titul. noſtro, c. final. eodem titul. libro 6. Clement. abuſionibus.
eod. titul. & in his quæ ſunt fori pœnitentialis, non deſideramus
locum vbi actus ſit, ſed perſonam eius qui actum fecit, no. Ioan.
16. quæſt. 1. cap. 1. & c. placuit in ſ. gloſ. Doctores in c. final. de foro com-
pet. quoniã prælatus in cuius diœceſi quis deliquit, nõ poteſt illi
pœnitentiam imponere: & è conuerſo dicit Hoſtienſis, quòd
presbyter extra ſuam capellam vel parochiam poteſt ſui ſubdi-
ti confeſſionem audire, & abſoluere. Et confirmatur hoc:
quia licèt quis prohibeatur in meſſem alienam falcem mittere,
iuriſdictionem exercendo, tamen poteſt epiſcopus viciniis con-
terere, 6. quæſtione 3. ſcriptum. ergo, &c. cùm per indulgentiam
hanc aliquid de iuriſdict. alius epiſcopi per Paduanum epiſco-
pum non vſurpetur: ſed crimina à vitiis purgantur: & ſic Padua-
nus illis gaudebit. In contrarium ergo, vt in hac materia diſpu-
tationis gratia aliqua habeas extra territorium ius dicentis, vi-
detur cap. 2. de conſtitut. lib. 6. l. final. de iuriſdict. omnium iudicum, l. 3.
de offic. præſid. Et † ſententia ſpiritualis, & excommunicatio extra 329
territorium non ligat, vt dicto capit. 2. confirmatur hoc: quia lo-
cus, vbi confirmatur actus, debet ponderari, argument. l. final. ff. de
offic. præfect. vrbis, & de actionib. & obligat. l. contraxiſſe, l. 2. de bonis au-
ctor. iudic. poſſid. & notatur in l. 2. §. 2. de iudic. Item attenditur ſimi-
liter tempus quo actus conficitur, de donat. inter virum & vxorem.
capit. final. & ff. de donat. ante nupt. l. ſponſus. capit. Abbate, de re iudicat.
libro 6. de ſepult. de vxore. Et locus † & tempus paribus paſſibus in- 330
cedunt, l. venum. ſi certum petatur. capit. vnico, de petit. capit. paſtoralis,
de re iudic. Præterea quo ad iuriſdictionem prohibentur exceſ-
ſus quo ad rem, ſicut quo ad locum, vt l. extra territorium, ff. de iu-
riſdict. omnium iudic. & c. vno præallegat. Sed qui excedit in re, nihil
agit in indulgentiis concedendis, argument. c. accedentibus, de ex-
ceſſib. prælat. capit. ex eo in titulo noſtro. & in capit. final. eodem titul. li-
bro 6. & perficitur quando excedit extra locum. Præterea hoc
præſupponit c. quod autem, in titul. noſtro, ſi eius ratio aduertatur,
dicit enim quòd non ſubdito non poteſt dari indulgentia. Item
quia non poteſt non concedere, & ratio legis non eſt minus
quàm ipſa lex, 1. diſtinct. conſuetudo. l. adigere. §. quamuis, de iure patro-
nat. Et ideo ratio arctat vel reſtringit legem, Clement. 1. de electio.
& l. cùm pater. § dulciſſimis. ff. de legat. 2. Et per hanc rationem in-
ferri poteſt, † quòd hæreticus vel excommunicatus non poteſt 331
indulgentias concedere, quia non poteſt ligare & abſoluere,
24. quæſtione 1. audiuimus, de pœnitent. diſtinctione 1. verbum. Ergo
nec ſic extra territorium ligare, dicto capit. vt animarum. ergo in-
dulgentias concedere: immò videntur facilius ligare vel abſol-
uere, quam indulgentias concedere. Nam non ſubditum in-
tra diœceſim delinquentem poſſum ligare, de raptorib. capit. 1.
6. quæſtione 3. capit. placuit, capit. nuper, de ſentent. excommunicat. &
tamen ei non poſſum literas indulgentiarum concedere, quan-
tumcunque actum meritorium in mea diœceſi exerceat, vt in d.
capit. quod autem. vt ſic arguam: Qui non † poteſt quod facilius, 332
& leuius eſt, non poteſt id quod difficilius, & grauius eſt. ff. de ſe-
nat. l. qui indignum, & c. cùm illorum, de ſentent. excommunic. ſed ligare
extra territorium eſt leuius. vt prædixi, & tamen non poteſt: er-
go, &c. præterea iura prohibent prælatis, ne ad alienam poſſeſ-
ſionem vel diœceſim accedant, & eam ſpecialiter interdicunt,
ſcilicet iudicare, ordinare, vel aliquid de rebus ſpectantibus ad
alium diſponere, 9. q. 2. nullus. & 6. quæſt. 3. c. ſcriptum. Sed non eſt
dubium † quòd eccleſia, & alia pia loca ad diſpoſitionem epiſ- 333
coporum pertinent, intra quorum ſunt diœceſim, 16. quæſtione 7.
omnes baſilicæ. ergo, &c. Ad id faciunt iura dicentia quòd non ce-
lebret, nec prædicet quis, niſi inuitatus, 7. quæſt. 1. epiſcopi & presby-
teri, & præalleg. c. ſcriptum. licèt multum dubia ſit hæc quæſtio, ta-
men teneo hanc ſecundam partem. Et moueor † principaliter 334
ex c. veſtro, de pœnit. & remiſſ. à contrario ſenſu, quod argumentum
validum eſt in iure, c. cùm Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat. not. Io.
Andr. in c. publicato, de elect. 1. quæſt. ſi quis à ſimoniacis. Nam permit-
titur hic in decret. noſtra indulgentia: ergo extra prouinciam vide-
tur ſibi denegare, c. nonne, de præſcript. l. ſi imperator. ff. de iud. licèt ad
iſtud poſſet reſponderi, quòd ratio dubitandi in iſto ca. non erat
ratione loci, ſed perſonæ, quia non ſubdito poſſunt concedi, c.
quod autem, infra tit. noſtro. Sed erat dubitatio, † an Archiepiſco- 335
pus ſubditis ſuffraganeorum ſuorum poſſit concedere, qui licèt
quo ad quid dicantur ſubditi, non tamen ſimpliciter, de offic. ord.
paſtoralis, de foro compet. rationibus. §. 1. & 2. lib. 6. & ſic c. noſtrum nõ
intendit diſpoſitionem de loco, ſed de perſona: ergo contrarius
ſenſus non facit. Sed iſte intellectus, ſi ſubtiliter attendatur, non
congruit c. noſtro, quia nec in verbis requirentis, nec in Papæ
reſpondentis ſit aliqua mentio de perſonis, ſed de loco tantùm,
& nõ eſt † recedendũ à verbis, nec ab ipſorum propria generali 336
ſignificatione, vt 22. q. 2. humanæ aures. ff. de leg. 3. l. non aliter. & ma-
ximè vbi verba poſſunt habere ſanum & proprium intellectũ,
argum. ff. de auro & arg. lega. l. Plautius. de ſponſalib. ex literis. Quæ fuit
ergo dubitatio in illa decret. noſtra. dic quòd dubitatio noſtra
habuit ortum à cap. præcedent. vbi Papa dedit formam ſecundùm
quam Epiſcopi poſſunt concedere indulgentias per ſuas diœ-
ceſes: ideò dubitauit, an Archiepiſcopus poſſit ita per ſuam pro-
uinciam indulgẽtias concedere, & dubium faciebat, quia ipſe
non eſt totius prouinciæ dominus immediatus, ſed mediatus.
& Papa repetens quæſtionem reſpondet, quòd tales literas po-
teſt liberè Archiepiſcopus per ſuam prouinciam concedere:
ergo

Digitized by Google

ergo benè reſultat à contrario ſenſu, quod nõ extra territorium. Videamus ergo quod eſt principale dubium quæſtionis: an literæ de quibus quærimus, ſint conceſſæ perſonis, an loco, quia ſi ſunt conceſſæ perſonis, videntur potuiſſe concedi, quia videntur eſſe conceſſæ perſonæ ſubditæ: ſi loco, & tunc extra locum propriæ iuriſdictionis concedere non poſſunt, nec perſonis extra locum reſpectu illius loci. Dic quod de illis indulgentiis debet iudicari tanquam conceſſæ ſint loco principaliter, & per conſequens eas non poſſe concedi in loco non ſubdito. Et cùm tractamus de effectu rei, cauſam proximam & non remotam debemus attendere, *ff. de condict. ob turpem cauſam, l. plurium not. gl. de rer. diuiſ. l. ſi mulier, de bonis. c. de caterò de conceſſ. præbend. c. quia diuerſitatem per Innocent. in c. teſtimonium, de teſtibus.* Cauſa principalis huius conceſſionis eſſet ſecus, ſi data eſſet eccleſiæ iſta indulgentia: diceretur enim fauor eccleſiæ: nam eſſet honor eccleſiæ, dato quod etiam redditibus abundaret, vt ex frequentia populi honor amplior eccleſiæ tribuatur. Hanc rationem reddit extrauagans Bonifacij, *antiqua. aliàs incipit, antiquorum habet*, quæ loquitur de Baſilica Petri, & Pauli. Cùm ergo ſiue propter vtilitatem, ſiue propter honorem Pontificis hæ literæ ſint conceſ-
337 ſæ, ibi debet attribui. Et literæ † quæ cauſa mei factæ ſunt, meæ ſunt, *l. prætor, de eden. in princ. 11. quæſtio. 1. te quidem, iuncta ſupraſcriptione.* Et ſic etiam quòd literæ indulgentiarum per ipſa loca impetrantur, vt ex illis ſoluantur expenſæ factæ vel fiendæ pro ipſis locis neceſſariæ, & ſic tendunt ad vtilitatem bui ſalem ipſorum locorum, ergo ſuæ ſunt, *l. fin. C. ad exhibend.* quod eſt notandum. Et ſi dicatur quod locus non earum capax, quia caret anima rationali: ergo perſonis intelliguntur concedi: dico, licèt perſona non habeat effectum indulgentiæ, tamen hoc non infert cuius debeant eſſe, vel cui dicuntur conceſſæ, quia hic non tractatur, cui proficiunt ſed cui dantur. Et ſufficit mihi quod locus eſt capax illius cauſæ, propter quem literæ ſunt conceſſæ, ſcilicet illius eleëmoſynę quæ datur ſiue illius honoris. Et dicit lex, quod illud ad honorem ciuitatis relinquitur, *l. ciuitatibus ff. de leg. 1.* Idem de illo, qui pro luminaribus vigeſimo vel trigeſimo legatis, vel aliàs cultui diuino & officio legatur, licèt cedat perſonis: tamen ob honorem cultus diuini vel eccleſiæ dicitur relictum eccleſiæ, *c. requiſiti. & c. vltimo, de teſtam.* Multa alia ſimilia adduci poſſunt: adde duo. ſicut enim per has literas indulgentiarum ſit remiſſio pœnæ ſpiritualis, ſic quandoque per priuilegium indulgentiarum hominis: vel verius ſit remiſſio pœnæ temporalis. Nam ſi quis deliquit & fugit ad eccleſiam, eſt immunis, & tamen quia eccleſia non eſt capax honoris huiuſmodi, dicitur eccleſia gaudere immunitate huius in rubro & nigro,
338 *de immun. eccl.* Item † ſi conceditur priuilegium eccleſiæ, vt clerici eccleſiæ non poſſint excommunicari, dices tu, quòd hoc priuilegium non ſit eccleſiæ, quia excommunicari nõ poteſt eccleſia, certè non, quia eſt capax huiuſmodi honoris, & ad eius honorem & vtilitatem clericorum. *accedat de priuileg. c. cùm capella, & c. quoniam, de verb. ſig. lib. 6.* vide aliud ſimile: pone, quòd princeps, qui de nouo fundauit caſtrum vel villam, & inducat homines ad inhabitandum locũ; concedat immunitatem vt quotidie ſit, ne ſoluat collectas nec tributa; tamen illius loci dicetur priuilegium, *ff. de cenſib. l. 1.* ita & in caſu noſtro. Poſtremò probatur a-
339 lia efficaciori ratione, † priuilegium eſt lex priuata & ſpecialis. *3. diſtinct. priuilegia. 25. quæſt. 1. § fin. verſic. cùm ergo.* Et differt à lege communi, ſicut genus à ſpecie: ſed per legem communem non poteſt quis locum non ſubditum includere, *vel l. cunctos populos, C. de ſumma Trinit. in princ. & l. poſtliminium, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. c. vt animarum, de conſtit. libro 6.* ergo nec priuilegium: tenet conſequentia, quia à quo remouetur genus, & quęlibet eius ſpecies, *17. quæſtio. 5. pœnale. de donat. l. filius, in fine.* vnde dixit Hoſtienſis *in ſumma, de priuileg. §. cui.* quòd ille poteſt priuilegium concedere, qui poteſt legem condere, & è conuerſo. Et hæc eſt ratio, quare etiam princeps in fauorem eccleſiæ non propria auctoritate po-
340 teſt priuilegium concedere, quia † non poteſt ſuper eccleſiam legem condere, *96. diſtinct. bene quidem eccleſia. & c. quæ in eccleſiam, de conſtit.* & ibi per Innocentium *de reſtit. in integrum, auditis.* & per hoc concluditur, literas tales non valere, inquantum alieno
341 ſubdito vel loco conferrentur, & ſic talis † poteſtas indulgentiarum videtur pendere à iuriſdictione contentioſa, non voluntaria. Ad contraria formata reſpondetur, ad primum tamen dum dicitur, quòd concedere indulgentias eſt de iuriſdictione voluntaria, hoc eſt falſum, vt dixi in primo obiecto. Præterea, *c. quod autem.* requirit in dando indulgentias, quod ligare poſſit, quæ eſt actus, † qui confertur in inuitum, & exercetur in inuo- 342
luntarium. *facit quod not. de iud. c. 1. circa impœnitentem*, qui pœnitẽtiam iniunctam à ſacerdote eo inuito tenetur adimplere, *arg. 6. diſtin. ſed penſamus palea eſt. 5. quæſt. 1. non omnis. de pœnit. diſtinct. circa medium.* Et alia de directo non ſunt voluntariæ iuriſdictionis: immò ſi ſunt iuriſdictionis, ſunt potius contentioſæ, *ff. de verb. oblig. l. inter ſtipulantem. & in dicto c. 1. de iudic.* Non obſtat quod dicitur, quòd in his in quibus non præiudicatur epiſcopo, poteſt in aliena diœceſi, quia hoc non eſt verum: quia † ordinare laicum, & 343
maximè non ſubditum, non videtur actus præiudicialis epiſcopo: nec eſt actus iuriſdictionis: & † tamen ſubditum ſuum in a- 344
liena diœceſi ordinare non poteſt. *9. quæſt. 4. nullus primas. 6. quæſt. 3. ſcriptum. de vſu pallij, ex tenore. Clem. quamuis, de foro compet.* quia, vt dictum eſt, ne dum iudicare vel ordinare eſt prohibitum, ſed etiam quæcunque alia diſpoſitio in aliena diœceſi, & maximè honorabilis, vt in dictis iuribus pariter dicam, quòd indulgentias non poteſt concedere. Non obſtat quod dicitur, iudex intra territorium iudicat de rebus extra territorium: hoc ideo, quia ius in perſona ſibi eſt vt in rebus, propter perſonam tamen non facit executionem in rebus: immò per iudicẽ vbi ſunt bona, *de for. cõpet. poſtulaſti. Clem. paſtoralis, de re iud.* Non obſtat quod dicitur, quòd indulgentię ſint de foro pœnitentiali. Et quia † indulgen- 345
tia eſt duplex, ſcilicet ſpecialis, & generalis: nam conceditur vni tantùm, ſcilicet pęnitenti, qui confitetur presbytero peccatum, à quo indulgentia & remiſſio conceditur, id eſt, ſibi remittitur pœna, vel commutatur de perpetua in temporalem, vel de vno ſeculo ad alium. Et † iſta benè eſt fori pœnitentialis, & nõ com- 346
petit niſi ſacerdotibus, *de pœnit. diſt. 1. multiplex. & c. verbum, & c. ille rex & in c. noſtro.* & omnis † alia indulgentia eſt generalis, quæ 347
conceditur ab epiſcopis & ſuperioribus: & hæc eſt iuriſdictionis, ſecundùm communem modum loquendi, vel dignitatis. Et hoc voluit *decret. accedentibus, de exceſſ. prælat.* quæ dicit: Maiorum extendunt ad ea, quæ ſunt epiſcopalis dignitatis: vnde non ſunt propriè ordinis: quia ſi eſſent ordinis, fortè ita benè poſſet quilibet epiſcopus, ſicut Papa, quia talem & tantum ordinem habet vnus epiſcopus, ſicut alter. *14. diſtinct. legimus. & not. 6. diſtinctio. in nouo in gloſ. 2.* competunt ergo ratione dignitatis, vel auctoritatis. Et ideo, quia maior eſt auctoritas in Papa quàm in epiſcopo, quia eſt in maiori dignitate, *21. diſtinctione. in princ.* maior eſt auctoritas concedendi in eo, quàm in aliis. Ex hoc infertur ad vulgatam quæſtionem, de qua erit ſermo ſecundus *in 7. quæſtione.*
An † electus confirmatus, & non conſecratus poſſit concedere 348
indulgentias, largè tamen & vſitatè dicimus eas iuriſdictionis ſpecialis. concluſ. eſt quòd poſſet vbique fieri à prælato ſuo ſubdito abſolutio ſpecialis, non tamen generalis; niſi in certo loco ſuo ſubdito: immò etiam interdum ſpecialis non poſſit fieri niſi in certo loco. Hinc eſt quòd Prædicatores & Minores deputati à ſuis diœceſanis ad audiendum confeſſiones, non poſſunt audire niſi in ciuitatibus ſuæ diœceſis vbi deputati ſunt, *Clement. dudum. § ſtatuimus, de ſepult.* Non obſtat quod dicitur de actu cõditionali, quia illud eſt fictione iuris, quæ tamen non excedit
caſum ſuum, vt nõt. *50. diſtinct. c. ferrum.* & maximè, † quia ipſa fi- 349
ctio eſt contra veritatem adeo nõ habet locum in ſpiritualibus; immò veritas ſemper debet attendi. Et licèt res iudicata pro veritate habeatur, non tamen in ſpiritualibus, *vt in c. tenor, & in c. lator, & in c. conſanguinei de re iudic. & c. fraternitatis, de frig.* Soluitur
ex his quæſtio, † an rector parochialis ſacerdos poſſit indulgen- 350
tias concedere: Videtur, quod ſic, quia ratione curæ & ordinis videntur ſucceſſores Apoſtolorum, *21. diſtinct. in nouo. 12. quæſt. 2. vidētes.* vbi nota, quòd omnes fuerunt pari poteſtate præditi. *24. quæſt. 1. loquitur, in princ.* ergo ſicut Petrus, & per conſequens Papa vel ſaltem ſic & ipſi presbyteri poſſunt. Aduerte, quòd Innocẽtius *in c. quod autem.* dicit aliquos velle, quemlibet ſacerdotem poſſe indulgentias concedere, & aliud eſt licentias indulgentiarũ concedere: & hoc eſt iuriſdictionis. Et aliud eſt in abſolutione pœnitentis prouidere diuerſos modos liberandi à pœnis, quod eſt officij ſacerdotalis, putat tamen Io. Cald. *in c. noſtro, de pœni. & remiſ.* quod hoc non poſſunt, niſi epiſcopi, vel ſucceſſores, aut ſuperiores per *c. noſtrũ, & c. præc. in tit. noſtro, & in c. indulgentia, de pœn. & remiſ. lib. 6.* & quia ſi ipſi presbyteri rectores parochiales ratione presbyteri ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, non tñ ipſi habent dignitatẽ præeminentiæ, quã habuit Petrus & Paulus, & ſucceſſores, *23 q. 1. quod dictum, & c. cùm beatiſſimus, & c. ſeq.* Illud ergo quod competebat illis ratione ordinis presbyteratus, omnibus competebat: nã omnibus dictũ fuit, Matth. 19. *Amen, amen dico vobis, quod-*

Digitized by Google

quodcunque ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cælis. hoc ergo
iſti ſacerdotes parochiales poſſunt, *vt de ſentent. excommunic. à no-
bis, el 2.* ſcilicet ligare & abſoluere, pœnitentiam imponendo, *vt
in c. noſtro, cùm ex eo, eod. tit. de pœnit. & remiſſ.* Quod tamen proce-
dit, quando manus eorum ſunt ſolutæ. *16. quæſt. 1. præcinctu.* Alia
autem, quæ competunt ratione dignitatis, non poſſunt, *vt in c.*
351 *accidentibus, de exceſſib. prælat.* An autem † omnes Apoſtoli fue-
352 *rint, vt 60 diſtinct. c. vltimo.* Hinc eſt quòd † ſimplex ſacerdos nõ
poteſt excommunicare: quia illud non competit ratione ordi-
nis tantum. de hoc inquiritur de diacono & ſubdiacono qui nõ
eſt ſacerdos, an poſſit literas indulgentiarum concedere, dico
quod non: quia remiſſio peccatorum procedit à poteſtate cla-
uium, *de pœnit. diſtin. 1. agite & c. multiplex, & c. verum, & c. 1. de ſum-
ma Trinit.* Sed inferior à ſacerdote non habet claues, *vt in c. aqua,*
353 *de conſecrat. eccleſ. vel altar.* Confirmatur hoc, † quia plenior fit re-
miſſio per indulgentias, quàm in foro pœnitentiali: ſed poteſt
niſi ſacerdos, & Archidiaconus *in c. Romana, eod. tit. lib. 6.* voluit,
354 quòd ſolis epiſcopis, *in c. accidentibus, de exceſſib. prælat.* Sed † dic,
quòd dare indulgentias competit ratione dignitatis, vel ratione
iuriſdictionis, quæ poteſt competere etiam non ſacerdotibus,
puta legatis non epiſcopis, vel electis confirmatis, *de elect. c. tranſ-
miſſam* & hoc tenet Hoſtienſ. *in ſumma de pœnit. & remiſſ. §. ſiquis*
355 *poſuit, in fin.* & † hoc approbat conſuetudo ſecundùm Ioan. Cal-
der. *in c. noſtro, de pœnit. & remiſſ.* quæ eſt optima legum interpres.
Ad contraria dic, quod verum eſt, quòd remiſſio peccatorum,
quæ fit per confeſſionem factam ſacerdoti, eſt fori pœnitentia-
lis: ſed remiſſio quæ fit per indulgentias, ſecus tamen dicit Ho-
ſtienſ. quòd tutius eſt quòd abſtineant ij, qui nõ ſunt ſacerdotes.
Eſt vera igitur hæc concluſio, quòd dare literas indulgentiarum
eſt dignitatis vel iuriſdictionis, & dico iuriſdictionis contentio-
ſæ, & non voluntariæ, vt not. gloſ. *in c. noſtro, de pœnitent. & remiſſ.*
quia iuriſdictio voluntaria non habet certum territorium, vel
certos ſubditos, niſi in volentes & non ſubditos volens eis gau-
dere non poteſt, *c. quod autem, eodem titul.* & nedum in foro con-
tentioſo requiritur ſuus iudex, ſed etiam in foro pœnitentiali, *vt
in c. noſtro,* ſcilicet omnis vtriuſque ſexus. quod forum eſt ſtrictius
quàm contentioſum, vt dicit Ioan. *13. quæſtione 1. capite 1.* vbi quis
non efficitur de foro presbyteri vel epiſcopi ratione delicti, non
eſt ergo de foro pœnitentiali concedere tales literas, immò iu-
riſdictionis, *c. accedentibus, præallegat.* nec competit ratione ordi-
nis epiſcopalis, patet quia epiſcopus in aliena diœceſi non po-
teſt concedere literas indulgentiarum, *c. noſtro, de pœnitent. & re-
miſſ. & c. præcedenti, & c. quod autem.* & tamen ſi poſſet ratione or-
356 dinis, diceremus contrarium: nam † etiam renuncians epiſco-
patui habet ordinem, *vt in c. 1. de eo qui renunc. epiſc.* & habens or-
dinem poteſt alienum ſubditum ordinare quo ad characterem,
non quo ad iuriſdictionem *c. Lugdunenſ. 9. quæſt. 2.* Et huiuſmodi
357 indulgentiis non imprimitur character, † & ideo non eſt par ra-
tio in indulgentia, quæ eſt in ordine. Non obſtat decretalis no-
ſtra *de pœnit. & remiſſ.* quia Archiepiſcopi non habent iuriſdictio-
nem in terris ſuffraganeorum ſuorum, nec in ſubditis eorum,
niſi in quantum exprimitur à iure, *c. paſtoralis, & c. ſi dno, de offic. or-
dinarij, 9. quæſtione 3. conqueſtus. & ibi not. in ſumma.* ergo poſſunt in
decretali materia, quia Papa concedit, & niſi fuiſſet illa decreta-
lis, non licuiſſet propter præallegata iura. *& c. nullus primas. 9. quæ-
ſtione 3.* vbi nullus Metropolitanus diœceſim vel parochiam ſuã
præſumat exire, & aliquem de extra parochiam iudicare, vel ali-
quid agere abſque conſilio ſui iudicis, & ibi imponitur pœna, ſi
ſine conſilio epiſcoporum prouincialium aliquid attentauerit
agere, immò firmat Ioan. Cald. *in decret. materia, in c. oppoſit.* quòd
epiſcopi in ſuis diœceſibus ſuis ſubditis non poſſunt tales literas
358 concedere, niſi Papa eis permitteret. Nam † iſtæ indulgentiæ
ſurgunt ex meritis Chriſti, & totius eccleſiæ militantis, *vt infra in
ſequenti dicetur, & dixi etiam ſupra.* Eſt ergo talis theſaurus com-
munis toti eccleſiæ militanti. ſed illud, quod eſt commune, non
poteſt diſpenſari, niſi per illum qui præeſt toti eccleſiæ militan-
ti, *12. quæſt. 1. §. vltim. c. vltim. & 23. quæſt. 8. conuenior.* Sed iſte ſolus
Papa. ergo per ſolum Papam vel eius permiſſione per inferio-
rem hæc fieri poſſunt & non aliter, ergo tutè per ipſum inferio-
ribus conceduntur, permittuntur & reſtringitur, vt in decret. noſtra,
& in c. cùm ex eo, in titul. noſtro, de pœnitent. & remiſſ. Et fuit fauora-
bile hoc epiſcopis concedi, vt facilius abſoluerentur peccatores
à pœnis peccatorum, & honeſtius fuit epiſcopis communicare
hanc facultatem diſponendi de theſauro eccleſiæ, quam Papa
habens plenitudinem poteſtatis communicare voluit epiſco-
pis, & Archiepiſcopis, † qui ſunt vocati in partem ſolicitudinis, 359
c. ad honorem, de vſu pall. & ideo ipſi ſoli appellantur fratres, *capit.
quam grauis, de crimine falſi.* qui poſſunt in ſuos ſubditos tantùm, *c.
quod autem, & c. noſtro, & c. præcedenti, in titul. noſtro, de pœniten. & re-
miſſ.* Et quia ſubditi ſuffraganeorum, licèt non omnibus, tamen
in multis ſunt ſubditi Archiepiſcoporum, ideo eis permiſſum
eſt in ſubditos ſuffraganeorum indulgentias concedere, *vt in de-
cret. noſtra.*

Quæſtio quarta: Nunc reſpondeo ad quartam quæſtionem
principalem, † an æquè per bonos prælatos, & per malos con- 360
ferantur tales indulgentiæ? Videtur, quod non, quia dicit Au-
guſtinus, remiſſionem peccatorum mali non dant, quę remiſſio
per orationem, id eſt columbæ gemitum datur, & ibi ſequitur,
non enim fœneratoribus dicit Dominus, ſi cui remiſeritis pec-
cata, remittentur. *1. quæſtione 1. reſponſionem. de conſecr. diſtin. 4. quo-
niam exaudiunt, poſt princ. facit 2. quæſtione 7. c. iudicet, & c. in grauibus.*
Et quod dicimus, quòd non ſit iudex, niſi ſit in eo iuſtitia, *c. forus,
de verb. ſignific.* & idem quod dixit Dominus Malach. 2. maledi-
cta, propterea melius eſt dare indulgentias quàm recipere, facit
quia procedit ratione auctoritatis, ideo pauci eam poteſtatem
habent. ad prædicta facit *c. cùm Martha, poſt princ. de celebrat. Miſſa.
ibi,* beatius eſt dare, quàm recipere. Sed in mortali peccato con-
ſtitutus illam non conſequitur, ergo, &c. Sed contrarium eſt ve-
ritas, ſecundùm Hoſtienſ. *in ſumma, eod. tit. in parte, quod ponit de in-
dulgentijs in §.* & Ioan. Calder. *in decret. noſtra, ſcilicet omnis vtriuſq;*
malus † enim prælatus poteſt habere poteſtatem, & iuriſdictio- 361
nem, & quamdiu toleratur ab eccleſia in officio, valent quæ fa-
cit ratione iuriſdictionis, & officij ſui, niſi ſint præciſi, *3. quæſt. 7.
§. vltim. & 8. quæſt. 4. c. nonne, & c. mihi, de elect.* & infinita ſunt iura,
quæ probant ſacramenta, & virtutes eorum exiſtere penes ma-
los: quæ & ſi noceant ipſis malis conferentibus, & adminiſtran-
tibus, tamen bonis ſuſcipientibus, vel circa quos adminiſtran-
tur, valent, *vt 1. quæſtione 1. inter Catholicam, cum 13. capit. ſequent. &
per c. per Eſaiam. 15. quæſt. vltim. c. fin.* Doct. *in c. veſtra, de cohabit. cleric.
& mulier.* de quo per Hoſtienſ. *in ſumma, de tempo. ordin. §. & à quo.
verſic. hic igitur ſit fides tua. & in ſumma de cohabit. cleric. & mulier. §.
quid ſit notorium. verſic. vt autem.* Vnde cùm iuriſdictio, vel pote-
ſtas maximè ſacramentorum non ſit ex meritis conferentis, ſed
ex meritis theſauri, eccleſiæ diſpenſationem habet, vnde nihil
de ſuo confertur, & expreſsè tenet Rayner. *in ſumma de indulgen-
tijs. §. 2.* & omnes Doctores hoc tenent. Ad contraria reſpon-
detur, quod *c. remiſſionem, 1. quæſt. 1. & c. quomodo, & c. maledicta.* lo-
quuntur de præciſis, vel hæreticis, vel tales non dant propter eo-
rum merita, ſed virtute caſtitatis eccleſiæ, vel per orationem,
quia † facilius exaudit Deus orationem boni, quàm mali: ſed 362
benè dant per ſacramenta, & eorum auctoritatem. Sic etiam di-
cendum eſt de iudice, ſcilicet, quòd non eſt bonus iudex ex vitæ
merito. Ad argumentum illud dicas, quòd eſt magis conferre,
quàm recipere reſpectu petentis, ſed non reſpectu finis, ſcilicet
conſequendi vtilitatem. Et per prędicta poteſt etiam reſponde-
ri multis alijs obiectis, vnde Orat. dixit: *Poteſtas hæc ſoli Petro con-
ceſſa eſt, & eius imitatoribus.* Et Ambroſius: *Iudicet de errore, qui non
habet, quid de ſe ipſo condemnat, 3. quæſtione 7. iudica.* Et Gregorius: *In
grauibus peccatis qui poſitus, dum ſui premitur, aliena nõ diluit, c. in gra-
uibus, ead. cau. & quæſt.* patet ſolutio ex ſuperioribus, & per bonum
miniſtrum fit remiſſio ex officio, quamdiu ab eccleſia toleratur.
Vnde Matth. 13. cap. *Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phari-
ſæi, qui dicunt facere, & non faciunt.* & à Domino dicitur in lib. Nu-
meri ad Moyſen, & Aaron: *Vos ponite nomen meum ſuper filios Iſra-
ël, ego Dominus benedicam eos in gratia per miniſtrum, & damat tranſ-
fundatur hominibus.* nec voluntas ſacerdotibus abeſſe, nec pro-
deſſe poteſt, ſed meritum benedictionis poſcentis, *2. quæſtione 1.
dictum.*

Quæſtio quinta. Quæſtio quinta principalis erat, † an confe- 363
rens indulgentiam, illa poſſit vti? Videtur quod non: quia, vt di-
xi, indulgentias conferre, iuriſdictionum eſt: ſed quis in ſeipſum
iuriſdictionem exercere non poteſt, *vt 4. quæſt. 4. cap. 1. l. final. ff. de
arbit. & ff. ad Trebelian. ille à quo §. tempeſtiuum. & c. per veſtras, de iure
patronat.* & hac ratione tenet Specul. hic, *eodem tit. verſic. quod ſi i-
pſe remiſit, allegat. C. ne quis in ſua ca. l. 1. & c. fin. de inſtit.* idem tenet
Vincent. *ſupra eod. c. cùm ex eo. ſuper verſic. quadraginta dies.* ad hoc
facit, ſi talis concedens gauderet indulgentia, ſequeretur, quòd
pro modico facto poſſet remittere pœnam omnium peccato-
rum, & ſic impunè peccaretur, quod eſt abſurdum. † Præterea 364
paritus Dominus voluit eſſe ligandi, & ſoluendi, *de pœnit. diſtin. 1.
verbum.*

*verbum.de reg.iur.cap.1.*ſed quis non poteſt ſe ligare, ergo nec abſoluere. & hoc videtur placere Ioan. Andr. *in dicto cap. cum ex eod.* & recitat Beatum Thomam *in 4.ſentent.diſtinct.20.quaeſt.3.art.5.*
365 tenere contrarium,& placet Thom.† Dicit enim, quod indulgentia debet ex aliqua cauſa dari ad hoc, vt per indulgentiam prouocetur quis ad actum erogare in vtile, vel honorem Eccleſiæ, & ad honorem Dei,& ad cultum diuinum, vt dicit *cap. cum ex eodem.in princ.§.1.eodem tit.* Quod autem prælatus, cui commiſſa eſt cura Eccleſiæ cauſa vtilitatis propagando non habeat cauſam vt ſeipſum ad hoc prouocet, & ideo ſibi concedere nõ poſſet: quia ſi poſſet impunè peccaret, non tollitur quo minus poſſit vti indulgentia tam ipſe quam alius, vel alij, quibus indulgentia conceditur. Nec obſtat ſecundum eum, quod tales literas concedere iuriſdictionis eſt,& nullus iuriſdictione poſſit vti in ſeipſo, quia illud verum ſecundùm Beatum Thomam de actu iuriſdictionum: ſed de his, quæ authoritate iuriſdictionis dantur alijs, poteſt prælatus vti tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus. dat ſimilia. ſic vt ſacerdos vtitur Euchariſtia, quando alijs diſpenſat: ita & Epiſcopus poteſt ſibi accipere ſuffragia Eccleſiæ, quæ alijs diſpenſat, quorum effectus immediatus eſt remiſſio pœnæ. de temporalibus aliud exemplum. quis videt,& operatur propter lumen per alios accenſum, adde aliud exemplum de ſigillo, quod eſt iuriſdictionis. *clement. ſtatutum.de elect.* & habens illud,& portans participet de fructibus
366 illius. Per hoc reſpondetur ad contraria, † quia indulgentia non eſt remiſſio pœnæ per modum ſin. ſed per modum diſpenſationis, quam quis facere poteſt ſibi ipſi, & per ſupradicta reſpondetur ad id, quod quis ſeipſum non poteſt excom-
367 municare. facit ad id opinio Archid. quæ placet,† ſcilicet, Epiſcopum, & contrahentes ligari ſententia excommunicationis lata per ſtatutum ſuum, vt ipſe not. *in c.2.de conſtit.lib.6.* quæ opinio placuit Petro de Bellaper. vt not. *C.de ſacroſanct.Eccle.authen. quibuſcunque.* eo quod ſtatuendo gerit perſonam publicam, ſed delinquendo priuatam. Sed tenendo opinionem contrariam, quæ placuit Ioan. Andr. *in reg.cui licet.in mercur.de reg.iur.lib.6.in 5.quaeſt.* & Ioan. Calderin. *in cap.1.de rapt.* vbi etiam per Ioannem Andr. de quo *in cap.1.in quaeſt.6.* vbi de hoc *in gloſſ.2.* & per Ioan. Calder.& per Gaſpar. *in decret.noſtra*, ſcilicet, *omnis vtriuſque. de pœnitent.& remiſſ.* quæ opinio videtur verior per not. *in cap.ſi inimicus.81.diſtinct.de ſentent.excommunicat. nullis.* attamen adhuc puto prædicta procedere. quod tenet Ioann. Calderin. *in dicta decret.noſtra.* quia ſtatutum habet effectum ſuum totum ex poteſtate iuriſdictionis Epiſcopi. Sed remiſſio pœnæ, quæ fit per indulgentias, habet efficaciam, & ſurgit ex theſauro meritorum Chriſti & Sanctorum, vt ſæpiùs dictum eſt. Vnde vt voluit Thomas, non eſt in poteſtate Epiſcopi, niſi vt in diſpenſatore, quia diſpenſatione generaliter facta, ea vtitur, vt parte multitudinis: ſed ligare per ſtatutum eſt ex poteſtate iuriſdictionis exiſtente in exercente iuriſdictionem, & hoc multum facit, quia nonniſi ſubditi concedentis indulgentiam gaudent, *ſupra eod.cap.* quod autem, compen. autem qui non eſt ſubditus, non gaudet, ergo &c. Ioan. Calder. *in decret. noſtra* dicit, quod hic vellet doceri, quoniam hac ratione multum dubitat. Sed duplex poteſt dari fuga ſecundùm ipſum, quia ſatis eſt ad hoc, vt quis gaudeat indulgentia, quod negetur non ſubditus, ſed vt Epiſcopus ſua indulgentia negatur non ſubditus, immò ſubditus eſt,& pro hoc facit ſummarium Ioan. And. *in decret.quod autem.* alia ſolutio ſit, quod tanquam miniſter facit indulgentias, & tanquam ſubditus participat indulgentiam, ſicut dicit lex, quod conſ. vel præſes filiumfam. apud ſemetipſum emancipaſe poteſt,& in adoptionem dare, ſicut & magiſtratus auctorizat prop. filij emãcipationem, & adoptionem, quia his caſibus auctorizat, vt conſul, vel præſes, vel magiſtratus: ſed emancipatur, vel in adoptionem datur vt ipſe. iſta leguntur *ff.de adopt.l.ſi conſul,& l.ſeq.*

368 Quæſtio ſexta. Sexta fuit quæſtio, † nunquid ſacerdos poſſit commutare pœnitentiam alicuius confitentis. Hoſt. *in ſumma de pœn.& rem.§.an ſacerdos,* dum ſubditus ſit, ex cauſa hoc facere debet,& diſcretè. *81.diſtinct.presbyter.* Excipe tamen ſimplices ſacerdotes, qui non poſſunt vti tali diſcretione, quo per ipſum Hoſt. *in ſumma de voto, in §.qualiter,& cuius authoritate.& in §.verum,& per quod.* Excipe etiam caſus ad ipſum pertinentes, quos enumerat Hoſtienſ. *in ſum.§.cui confitendum.* Primus caſus in ſolemni pœnitentia imponenda, de quo ſe remittit *ad ſummam eo. tit.§.vtrum pœnitentia ſub §.hii prælibatis.* Secundus in excommunicatis, in quibus abſoluere poteſt, de quo ſe remittit *ad ſummã de ſentent.excommunic.§.qui poſſit excommunicare.* gloſſ. *in verbo, reſeruantur, in cap.2.eod.tit.lib.6.de pœnit.& remiſſ.* Tertius in irregularitate Eccleſiæ: ſic intelligimus iſtum caſum de irregularitate Eccleſiæ, vt quia polluta, tunc poteſt: ſi de irregularitate circa perſonam, tunc ſecus, vt idem Hoſtienſ. not. *in ſumma de diſpenſat.§.qui poſſit diſpenſare.& in quibus poteſt vel non poteſt Epiſcopus,* & maximè *de irregularitate.* Quartus de incendio, *vt 24.quaeſt.fin.ſi quis.* Quintus in crimine publico, vt in blaſphemante. *ſupra de maledic.cap.ſtatuimus.* Sextus de voto. *ſupra de voto.cap.1.& in ſumma de voto.§.verum.* Septimus ſi ipſe Epiſcopus confeſſionem audiuit de aliquo peccato, *21.diſtinct.inferior.* Octauus, ſi ſit conſuetudo in aliquo Epiſcopatu, quod Epiſcopus certa peccata audiat, vel ſi ſibi retinuit certos caſus, † ſicut de parentibus qui filios opprimunt, de homicidio, de ſacrilegio, de falſarijs, & violatoribus Eccleſiarum immunitate ac libertatis Eccleſiæ, de ſortilegio, de vitio contra naturam, & maximè cum brutis, de inceſtu,& maximè de corruptione ſanctimonialiũ, de ablatorum ſiue ſublatorum, alias ſubtractorum, vel aliter malè quæſitorum reſtitutionibus, de periurio, de clandeſtinè contrahentibus,& de alijs enormibus, quæ conſuetudo generalis, & ſpecialis Epiſcopis reſeruat. In quibus etiam, Epiſcopi aliquoties ad tertorem, ſicut ſunt aliqui caſus, qui non ad ſacerdotem inferiorem, ſed ad ſuperiorem pertinent. & ideo dictum eſt leproſo, qui mundatus fuit à Domino, Matth. 8. *oſtende te ſacerdotibus,* ſcilicet in caſibus ſuis ſuperioribus referendo ſingulis. Vide hic per Hoſtien. *in ſumma de pœniten.§.cui confitendum.ver.nec in hoc requiro licentiam Epiſcopi.* vide gloſſ. *in cap.2.de pœnitent.& remiſſ.lib.6.* qui enumerat prædictos caſus reſeruatos. Et de matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ pœnitentiæ impoſitio eſt Epiſcopo reſeruata, *cap.2.& vlt. de matrim contrah.contra interdict.Eccleſ.* Solent Epiſcopis reſeruari pœnitentiæ omnium enormium criminum, ſicut oppreſſionis filiorum ex propoſito, vel à caſu cuiuſcunque homicidij, falſi teſtimonij, falſi inſtrumenti. vide de iſtis per Rayn. *in ſum.eod.tit.§.Item nunquid parochialis.* & per Guil. *hic ſatis in repertorio eodem titulo in §.ſequitur videre.* & per Ioan. Monach. *in clemen.dudum, de ſepult.in verſic.per huiuſmodi, in ver.gloſſ. hoc intendit.*
Quod † ſi Epiſcopus committit generaliter vices ſuas quo ad 370
pœnitentias iniungendas: nunquid talis habet poteſtatem in
his caſibus ſpecialibus. Rayn. ſcripſit, quod non, † quia in ge- 371
nerali mandato non veniunt talia ſpecialia, niſi exprimat, *arg. ff.de procur.tut.ſed contra ff.de pig.l.Paulus, id eſt, reſpon.§.fin.& de procurat.petitio.* tene primam partem per viam introducta per Ray. *arg.de offic.Archid.cap.1.& cap.ſignificaſti.* & hodie expeditum eſt *in cap.2.eod.tit.lib.6.de pœnit.& remiſſ.* facit *cap.qui generaliter.de procur.libr.6.* Sed nec debet Epiſcopus committere, niſi tali qui diſcretus eſt, & prouidus, & qui nouerit circumſtantias perſonarum peccantium, & maximè quo ad diſpenſationes, abſolutiones, reſtitutiones malè acquiſitorum faciendis, vt dixi plenius *in quaeſt.& qualiter.* facit *in argum.cap.fin.de tranſact.& de offic.deleg.quoniam.* & per Hoſtien. *in ſum.de pœn.& remiſ.§.cui confitendum.verſic.quod ſi Epiſcopus.* Sed quid de officiali Epiſcopi. dicit, quod in illis pœnitentijs iniungendis poteſtatẽ non habet, ſed in contentioſis tantum. In his enim vnum, & idem eſt conſiſtorium Epiſcopi & Vicarij, quia de re de vno ad alium non poteſt appellari, *de appell.cap.rationabilis.lib.6.& cap.2.de conſuet.eod.lib.* & de hoc plenè per eundem Hoſtienſ. *in ſum.de offic.vic.§.qui ſit vicarius.verſic.quid de officialibus,& ſequent.* & hoc eſt vnum, ſecundum ipſum, niſi appareat, quod ſibi remittere voluit, publicè hoc expreſſit, vel de licentia ſui Epiſcopi ſuperioris reliquit alium Epiſcopum ſuum Vicarium generalem, ad aliquam remotam ſe transferens regionem: tunc enim talis Vicarius omnia, ſicut is, qui ipſum conſtituit, quod ſi præſens eſſet, poſſet expedire. Vnum tamen ſcias, quod ſi non eſt ſacerdos, debet hoc alij delegare, ſecundùm Hoſt. *arg.cap.aqua, de conſecr. Eccleſ.vel altar.& de offic.legat.cap.excommunicatus ad fin.de procur.c.petitio.arg.l.1.ff.de offic.eius, cui mand.eſt iuriſdict.* Sed quia dixi *ſupr. in hac 6.q.pren.de commun.pœnitentia illius pœn.* quæ communio habet vim,& naturam diſpenſationis propter hoc Hoſt. *in ſumma de diſpenſa.* poſuit tractatum de diſpenſationibus poſt tract. *de pœnit.& remiſſ.* vbi poſuit, quod ſi diſpenſare,& quot ſunt ſpecies diſpenſationis, quis poſſit diſpenſare, qualiter facienda ſit diſpenſatio,& quis ſit effectus diſpenſationis, de quibus omnibus remitto me ad tractatum Hoſtienſ. *in ſumma de diſpenſ.* quoniam

hic tractamus principaliter de remiſſionibus quæ fiunt propter
indulgentias prouenientes ex ſacratiſſimo theſauro meritorum
paſſionis Chriſti, & ſanctorum, recondito in archiuio Eccleſiæ
militantis, cuius claues habet ille, qui eſt Vicarius Chriſti, & illi
quibus per eundem poteſtas data eſt aperiendi, & ideo ſubiun-
372 gitur quæſtio ſeptima. Septimò quæritur, † quis poſſit facere
indulgentias ſeu concedere. Hoſtienſ. *in ſumma eodem titulo de
remiſſion. in §. quis poteſt facere remiſſiones* dicit, quod duplex eſt,
priuata, & generalis. Priuatæ ſunt, quæ fiunt in confeſſioni-
bus illis, quibus, & ſuper quibus ſacerdos habet curam, vel de
licentia ipſius, qui ſuper peccatorem habet poteſtatem. *cap. om-
nis, in tit. noſtro de pœnitent. & remiſſ.* Generales autem, & ſolem-
nes, quæ fiunt in prædicationibus, & per literas in ædificandis,
vel reædificandis, & reparandis Eccleſijs, hoſpitalibus, ponti-
bus, & alijs pijs locis. Et caſus iſti ſunt ita Epiſcopali poteſtati
annexi, quod ab inferioribus fieri non poſſunt, etiam ſi Abba-
tes ſint, *de exceſſ. prælat. accedentibus.* Epiſcopi autem per ſuam
diœceſim, & Archiepiſcopi facere poſſunt *cap. cum ex eod.* dum-
modo non excedant ſtatutum tempus, de quo *in dicto cap. cum
373 ex eo. cum ſimil.* vbi decernitur, † vt cum dedicatur baſilica, non
extendatur indulgentia vltra annum in ipſa, ſcilicet dedicatio-
ne in anniuerſar. Eccleſiæ dedicat. tempore quadraginta dies
de iniunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedit, quod
obſeruandum eſt ſiue ab vno, ſiue à pluribus Eccleſia, vel baſi-
lica dedicetur Epiſcopis, quaſi dicat, & ſi centum ſunt Epiſco-
pi, nolumus, tamen quod quilibet det annum, ſed omnes ſimul
vnum annum tantum diuident, ſicut placet eis, hoc caſu poſſet
vnus annum, ſeu centum dies dare, ſicut omnes ſimul. Sed ſi
quilibet daret vnum annum, vel quilibet quadraginta dies in
vna prædicatione, vt quotidiè fit, dicit Hoſtienſ. *vbi ſupra.* quod
hoc eſt contra mentem Concilij generalis, quod arctat Epiſco-
pos, vt huiuſmodi remiſſiones indiſcretas, & ſuperfluas cõtin-
gat contemptus clauium Eccleſiæ, & ſatisfactionem pœniten-
374 tiæ eneruari, *in cap. cum ex eo eod. tit.* † Ac per indiſcretas indul-
gentias non fit remiſſio, & quod contra legem fit, non valet,
10. *diſtinct. fides.* Vel dicatis, dicit Hoſtienſ. indulgentias valere
quo ad præterita, quia multa fieri non debent quæ tamen facta
tenent, *de in integr. reſtit. quod quemadmodum.* Et ne contingat po-
pulum decipi, prælati tamen, qui hoc fecerunt, agant pœniten-
tiam, & impoſterum caueant ne excedant, *argumen. cap. aqua. de
conſecr. Eccleſ. vel alta.* Sed in literis conceſſis huiuſmodi indul-
gentiæ quadraginta dierum terminum non excedant, *dicto cap.
cum ex eod. in cap. ſi.* Dic, quòd intra terminum tenent, & non vl-
tra *in cap. cum ex eod. iuncta gloſſ. præalleg. & in capit. fin. eodem titulo.
lib. 6.* vbi etiam in gloſſ. Et dato, quod quilibet Epiſcopus con-
currens ad dedicationem concedat per ſe annum indulgentia-
rum, quando annum concedere poſſunt, quibus ſubditus ha-
bebit annum ſaltem ſui Epiſcopi, quando ibi ſunt ſubditi om-
nium Epiſcoporum, vel quilibet quadraginta dies ſui Epiſcopi,
quando poteſt quilibet ſolum quadraginta dies concedere,
ſecundùm Innocent. *in dicto cap. cum ex eo.* & Butr. & hoc, ſi ex
parte omnium Epiſcoporum ſimul pronuncietur. putant ta-
men, quod ſi Archiepiſcopus ſimul conueniat cum Epiſcopis,
& vterque dat annum, ſubditi Epiſcopi habent biennium, pro-
uinciales autem alij habebunt tantum annum. Hoſtien. autem
tangit hanc quæſtionem *in §. quis poſſit. verſicul. quid ergo. in tit. no-
ſtro. de pœnitent. & remiſſ.* & arguit quod ſi Archiepiſcopus con-
cedit quadraginta dies, & Epiſcopus diœceſanus quadraginta
dies, & eadem ratione, & eodem loco ſi in diœceſi ſuffraganeo-
rum leguntur huiuſmodi literæ dans eleëmoſynam ex illa cau-
ſa, ſubditus metropolitani, & Epiſcopi habebit octuaginta dies,
ſi eleëmoſyna fiat obtentu indulgentię vtriuſque, quia neuter
excedit, vt *in capit. cum ex eod. in tit. noſtro, in fin. & capit. penultimo.*
Alij dicunt, quod circa annum reſtringitur poteſtas, non circa
quadraginta dies. quaſi dicat, ſi plures ſunt Epiſcopi, plura qua-
dragenaria poſſunt concedi, dummodo ſimul iuncta non ex-
cedant annum. Et ſic poſſunt concedere plures quadraginta
dies, non autem plures annos, ſed ſolum vnicum annum.
375 † Et ſecundum iſtos iſta verba, quæ habentur *in capit. cum ex eo.
ibi, ſiue ab vno, ſiue à pluribus præcedentia determinant tantum, & non
ſequentia, ad hoc de appellat. ſecundò requiri. & capit. inquiſitioni.* ſed
dic quod certè illa verba, de anno, & quadraginta diebus *in di-
cto cap. cum ex eo*, contingunt ſe in eodem articulo, & verba de
vtroque loquuntur. ergo prædicta, & præcedentia, & ſequen-
tia determinant, vt probat *decret. inquiſitioni. all.* Alij intelli-
gunt dictam regulam, quod ſiue vnus ſiue plures ſint Epiſcopi,
nullus eorum debet excedere per ſe numerum, ſed tamen
quilibet ipſorum concedere poteſt. Et † hunc intellectum ſe- 376
cundùm Hoſt. interpretata eſt conſuetudo, quæ eſt optima iu-
ris interpres. *de conſuetud. cum dilectus*, & pro hac interpretatio-
ne facit, quia non prodeſt indulgentia niſi ſubditis *in capit. au-
tem. eodem titulo.* & ſic diuerſi ſubditi diuerſos Epiſcoporum, an-
num tantum, vel quadraginta dies tantum reportabunt, & non
vltra, niſi vnus diuerſis ſubſiſtit, vel licentiam habeat à ſuo iudi-
ce. in talibus eſt, dicit Hoſtienſ. tutiùs eſſe prælatis reſtringere,
quam relaxare hanc poteſtatem. vnde caueat metropolitanus,
ne excedat in talibus ſtatutum generalis Concilij, nec regulam
ibi poſitam. Item ſequeretur ſecundùm Butr. *in capitul. cum ex
eod. in fin.* quod ſi omnes Epiſcopi prouinciæ conueniant ad il-
lam conſecrationem, quilibet daret annum, & prouinciales
haberent biennium, & ſubditi Archiepiſcopis habent, quod
eſt contra verba, & mentem Concilij generalis, *& capitulo vlt.
eodem titulo libro 6.* Nunc propinquius ad quæſtionem princi-
palem reuertendo. Epiſcopi igitur ſoli, & non inferiores in-
dulgentias concedere poſſunt indulgentias generales, dum-
modo non excedant poteſtatem à Concilio ſibi traditam. Sed
quæro, † quid de electo in Epiſcopum confirmato, & non- 377
dum conſecrato, an poſſit concedere indulgentias. Archidiac.
poſuit *in capitulo Romana eodem titulo lib. 6.* Hoſtien. verò & Ioan.
Andr. poſt eum, & Moderni *in capitulo accedentibus, de exceſſ. præ-
lat.* & idem Hoſtienſ. *in ſumma eodem titulo de remiſſ. in § quis poſ-
ſit facere indulgentias.* Ioan. Calderin. *in dicto capitulo noſtra. eodem
titulo de pœnitentia & remiſſione.* & maximè procedit quæſtio,
quando Epiſcopus non eſt Presbyter. & arguunt aliqui, quod
ſic, quia hoc concedere eſt iuriſdictionis. *capitulo quod autem.
eodem titulo.* ſed confirmatus recipit in confirmatione iuriſ-
dictionalia, *de elect. capit. transmiſſam.* In contrarium facit, quia
videtur Epiſcopalis dignitatis, vt hic, & ſic eſt ordinis, quia pro-
cedunt ex poteſtate clauium, & per eas pœnitentiæ eneruan-
tur, ſiue ſatisfactio pœnitentialis eneruatur, *in capitulo cum ex eo,
eodem tit.* cùm talia non imprimantur in ſe de conſecratione, &
propter conſecrationem Hoſt. includit *in dicto capitulo acceden-
tibus.* quod electus confirmatus non conſecratus, maximè non
Presbyter, non poteſt literas tales concedere, ſicut nec Epiſco-
pus, qui renunciauit Epiſcopatui, quia caret iuriſdictione, *de
ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſc. capitulo primo*, quia per tales ener-
uatur ſatisfactio pœnitentialis, vt dixi: & eneruatio pendet ab
ordine. dicit tamen, quod eſt mixtum, quia partim accedat ad
ordines, & partim ad iuriſdictionem. fatetur tamen quod con-
ſuetudo habet, quod electi, & nõ confirmati non Presbyteri
tales literas concedunt, quod qualiter faciunt, dicit ſe non vi-
dere. Igitur talis conſuetudo eſt irrationabilis, quia fori pœni-
tentialis, & ſic ſacerdotalis eſt indulgentias dare, propter quas
pœnitentiæ relaxantur. hanc opinionem ſequitur Franci-
ſcus de Vercellis *in capit. at ſi clerici. de iudic.* Plus dicit, etiam ſi ſit
Presbyter, non poteſt. † & mouetur, quia hoc eſt ordinis Epi- 378
ſcopalis, non ſimpliciter ſacerdotalis, *in dicto capitulo accedenti-
bus.* facit, ſecundùm ipſum, quia in omni loco, vbi canones de
hoc loquuntur, conceditur ſemper per Papam ipſis iſta pote-
ſtas, ſed Epiſcopus dicitur conſecratus, *capit. primo de relig. dom.*
cum ibi not. per gloſſ. Præterea licet Presbyteri poſſint indul-
gentias concedere, tamen ex eo, quod eſt electus in Epiſco-
pum, & confirmatus, non poteſt id, quod poterat, vt Presbyte-
ri, *argument. ſupra de elect. quod ſicut.* vbi electus in Archiepiſco-
pum non poteſt ea, quæ poterat ante, vt Epiſcopus; & ſic re-
manet in effectu, quod electus confirmatus, non conſecratus
non poteſt indulgentias concedere. Idem not. Hoſt. *in ſum-
ma de remiſſione. §. quis poſſit. verſicul. ſed nunquid electus.* & arguit,
quod non, & poſtea concludit, quod eſt Epiſcopalis dignitatis,
id eſt, iuriſdictionis, non Epiſcopalis ordinis, & ſic electus cõ-
firmatus tales indulgentias concedere poteſt. *de electione tranſ-
miſſam.* & ſic conſuetudo approbat, ſecundùm Hoſt. *in ſumma.*
vbi ſupra talis iuriſdictio habet, & poteſt ſoluere, & ligare &
has remiſſiones facere, ex quo ſuus proprius iudex eſt, *eodem ti-
tulo, cum autem.* Tutius eſt ſecundùm Hoſt. vbi *ſupra*, quod ab-
ſtineat, & maximè ſi ſacerdos non ſit, quia talis non audetur
habere poteſtatem clauium quo ad pœnitẽtias iniungendas,
vel earum relaxationem, ſed ſoli Presbyteri tantum. *de ſumma
Trinitate cap. 1. in fin.* Ioan. Andr. *in capit. accedentibus*, remanet, &
tenet, quod Epiſcopus poſſit virtute ordinis Epiſcopalis, ſed ſa-
cer-

Digitized by Google

cerdotalis iuncta poteſtate iuriſdictionali Epiſcopali, & ſic
379 quod habeat ſubditos. † Et quod *regula capit. quod ſicut, de elect.*
non ſemper procedit, nec ſemper vera eſt, ſed tantum reſtrin-
genda eſt ad caſum, de quo loquitur, ſcilicet ad electionem in
Archiepiſcopum, qui nō recepit pallium, & pallium tradit ple-
nitudinem poteſtatis. Sed electus in Epiſcopum benè poteſt
ea, quæ poterat vt Presbyter, alias ſequeretur, quod ſi electus
in Epiſcopum celebraret, non conficeret ſacramentum, quod
eſt abſurdum. & ideo dicit Ioan. Andr. quod tenet conceſſio
indulgentiæ virtute ordinis Presbyteratus iniuncta poteſtate
iuriſdictionali. Butr. *in cap. accedentibus* dicit tenendum, quòd
placet, ſuppoſito tamen quod non poſſit Epiſcopus electus, &
confirmatus, & non conſecratus, & non ſacerdos, poterit alteri
Epiſcopo committere ſicut dat licentiam ordinandi, *de elect. ca-*
380 *pit. ſuffraganeu.* † De Abbate habente ex priuilegio, vt poſſit ex-
ercere, & portare inſignia Pontificalis dignitatis, dic, ſecūdùm
Butr. *in dicto cap. accedentibus*, quod non poteſt huiuſmodi indul-
gentias concedere: quia licet habeat ex priuilegio licentiam
portandi talia inſignia, nil tamen habet Pontificalis ordinis,
capit. ad Apoſtolica, ſuper gloſſ. 2. de priuileg. libr. 6. & per hoc videtur
Butr. ſentire, quod poteſtas iſtarum indulgentiarum pendet
ab ordine Epiſcopali, & Pontificali, ſed ordo Pontificalis ſu-
mitur in conſecratione, ergo electus confirmatus non conſe-
cratus hoc non poteſt. Gaſpar. Calderin. *in decret. noſtra* dicit,
quod Dominus & pater ſuus Ioan. Calderin. *in cap. at ſi clerici, de
iudic.* tenet cum Thoma *in 4. ſentent. 20. diſtinct. quæſt. 3. articulo 3.*
qui dicit, quod effectus clauis iuriſdictionis, & remiſſio, quæ fit
per indulgentias conceſſas, non pertinet ad diſpenſationem
bonorum Eccleſiæ: & ideo Epiſcopi etiam non ſacerdotes has
indulgentias facere poſſunt, ſecundùm Thomam, *eadem diſtin.
in quæſt. 4. artic. 2.* vbi dicit Thomas, quod poteſtas concedendi
indulgentias ſequitur iuriſdictionem. Et quia diaconi, & alij,
qui non ſunt ſacerdotes, poſſunt habere iuriſdictionem ſibi
commiſſam, ſicut legati, vel ordinariam, ſicut electi, ideo poſ-
ſunt indulgentias concedere, licèt non ſacerdotes, quamuis
non poteſt abſoluere in foro pœnitentiali, quia illud eſt ordi-
nis, Indulgentias autem concedere pertinet ad clauem iuriſ-
dictionis, non ad clauem ordinis. Ex his teneo hanc partem,
quod electus confirmatus, non conſecratus huiuſmodi literas
poterit concedere. ad hoc facit, quod dicitur de abſolutione
ab excommunicatione, quæ fit in foro pœnitentiali, quod non
poteſt facere, non ſacerdos: abſolutionem veram facere po-
teſt in foro contentioſo, quia iſta non requirit ſacerdotem, ſe-
cundùm not. *in cap. à nobis. el 2. de ſentent. excommunic. in capitulo*
381 *quoniam. de vita & honeſtate cleric.* † Ex his poſſunt decidi multi
caſus, an non ſacerdoti poſſit committi, vt concedat huiuſmo-
di indulgentias. Et videtur, ſecundùm Ioan. Calder. & Gaſp.
in decret. noſtra. quod ſic, ex quo eſt ordinis, alias non poſſit,
de conſecrat. Eccleſ. vel altar. cap. aqua. debet tamen dicere, quod in
modum miniſterij eſt ſibi conceſſum ex parte talis Epiſcopi, id-
eo ex parte eius enuncio, vel publico vobis indulgentiam qua-
draginta dierum, & tunc eſt quaſi pica, vel canale lapideum. *1.
quæſt. 1.* ſi fuerit, vel executor, vel denunciator, *de elect. venerabi-
lem verſic. obiectione.* Ex his infertur, quid *de cap. vacante ſede*, ſi di-
cimus has indulgentias procedere ex poteſtate clauis ordinis,
clarum eſt tunc, quod non poteſt: ſi à claue iuriſdictionis, vi-
detur quod poſſit. Ioan. Andr. tamen *in cap. Romana eodem tit. lib.
6. de pœnitent. & remiſſ.* videtur fateri, quod quidam ſeruant con-
trarium, argumen. pro & contra poteſt induci de eo quod not.
in clement. de hæret. in gloſſ. hac litera. nam etiam non omnia, quæ
ſunt iuriſdictionis tranſeunt *in cap. vacante ſede*, ſicut eſt depo-
nere Abbatem, & Clericum, vt not. *76. diſtinct. nam cum Epiſco-
pus.* quod placet Paulo, qui ponit opinionem Archidiac. *in cle-
ment. 1. de hæret.* & Lapo, & Dominico de ſancto Gemin. *in capit.
ſtatuimus. de maior. & obed. libr. 6.* facit *eadem diſtinct. in capite.* & pla-
cet Ioan. Calderin. *in decret. noſtra, de pœnit. & remiſſ.* & Butr. poſt
Ioan. Andr. *in cap. accedentibus, de exceſſ. prælat.* & hoc puto verum,
382 quia non reperitur tunc cautum. *2. q. 3. conſuluiſti.* † nam theſau-
rum Eccleſiæ non poteſt diſpenſare, niſi is, cui à iure reperitur
permiſſum, vt dixi *ſupra in multis locis.* & ex hoc videtur ſuper-
fluum quærere quod dixi *ſupra*, an Vicarius, an Officialis Epi-
ſcopi etiam pœnitentialis vel generalis in ſpiritualibus & tem-
poralibus. & in ſpiritualibus tantum has literas concedere poſ-
ſit. Et dico quod non, *arg. cap. cum in generali, de offic. vicar. libr. 6.*
& ea quæ ſunt ſpeciali nota digna, non veniunt in diſpoſitio-
nem generalem. *ff. de iniur. l. apud Labeonem. §. hoc dictum.* & idem
ponūt Ioan. Calder. & Gaſp. *in decret. noſtra.* etiam ſi aliqua poſ-
ſit, quæ requirunt ſpeciale mandatum, & etiam ſecuta clauſula
generali, *argum. eorum, quæ nota. de procur. cap. vlt. in gloſ. ſed nunquid
ad prædicta libr. 6. & quod not. de præben. cap. 2. eod. lib. in gloſſ. 2. cum
ſuis remiſſionibus, in clem. non poteſt, de procur.* ex his infertur de le-
gato, † an poſſit etiam concedere huiuſmodi indulgentias, & 383
quot dierum, & videtur quod non, quia hoc non eſt expreſ-
ſum in iure, ergo, &c. *2. quæſtio. 5. conſuluiſti.* Gloſſator noſter &
Hoſtienſ. & omnes tenent quod poteſt, quia poteſt ſtatuta per-
petua facere, *de officio leg. vlt.* ad idem poteſt allegari *de verborū
ſignific. ex parte & cap. ſuper quibuſdam, in §. fin.* & licet iſta nō mul-
tum concludant, tamen hoc puto verum, quia maius impe-
rium habet cæteris, & ſuper cæteros, *de elect. ſi Abbate. libr. 6.* & in-
dulgentias concedere competit ratione iuriſdictionis, vt di-
ctum eſt, ergo &c. hoc voluit gloſſ. *in cap. fin. de offic. legat.* & Lau.
in cap. 1. eod. tit. & Innoc. *in cap. quod tranſlationem. eod. tit.* & hoc te-
net Specul. *in tit. de legat. §. ſupereſt, in 3. colum. verſic. poteſt, & indul-
gentias. & in verſic. ſequent.* dicit tamen quod propter reueren-
tiam Concilij in hoc ſe debet legatus alijs prælatis conformare,
quaſi velit quòd medio legatorum non poſſet niſi quadraginta
dierum dare indulgentiam, & hoc totum eſt tenere. Sed dubi-
tatur, ſi legatus concedit ſimul, vel ſeparatim dum Epiſcopo
quadraginta dies an erunt ab alijs ſeparati, quos concedit Epi-
ſcopus? Puto, quod legatus poterit quadraginta dies concede-
re vltra illos quadraginta dies Epiſcopi, vel Archiepiſcopi, quia
ipſe fecit authoritate Papæ, & ſedes Apoſtolica illud dicitur fa-
cere in his, in quibus legatus habet authoritatem, *de offic. deleg. c.
quod tranſlationem. de ſentent. excommun. nuper. & in decret. noſtra in
tit. de pœnitent. & remiſſ.* & Specul. *in tit. de legat. § nunc oſtendendum.
verſic. legatus.* Sed ita eſt, quod ſi Papa concederet quadraginta
dies, alij eſſent ab illis, quos concederet Epiſcopus, vel Archie-
piſcopus, ergo ſimiliter & in illis, quos concederet legatus, di-
cendum eſt. Ex his infertur, quid de inferioribus prælatis, † an 384
poſſint ſaltem de conſuetudine concedere has literas indulgē-
tiarum, dubium facit, & cōſuetudo dat iuriſdictionem, *9. quæſt.
3. de offic. ordin. irrefragabili. & cap. duo ſimul. & de offic. Archiep. cap. 1.
& quod not. in cap. cum contingat, de foro competen.* & ſpiritualiter fa-
cit *cap. accedentibus, cum gloſſa ſua, de exceſſ. prælat. in fin.* In contra-
rium facit, quia conceſſio literarum, videtur quaſi merum im-
perium, quod non poteſt præſcriptione acquiri, ſed tantum à
lege, *ff. de iuriſdict. om. iudic. l. prima*, de quo per Cyn. *de emancip. l. 1.*
Contrarium videtur placere Ioan. Andr. & Gaſpar. Calderin *in
præallegat. capit. cum contingat, ſuper verbo, iuriſdictione*, ſecundùm
opinionem quæ habet, quod conſuetudo poteſt dare prælato
iuriſdictionem excommunicandi, quod videtur communiter
approbari. Eadem ratione dicendum de indulgentijs, & con-
ceſſione literarum indulgentiarum, ad id quod not. Hoſtienſ.
in capit. conquerente. de offic. ordin. de conſuetudine, quæ eſſet in foro
pœnitentiali, ſcilicet, quod Abbas, vel Prælatus poſſit confeſ-
ſiones audire. & dicit, quod conſuetudo excuſat. Sed contra-
rium videtur, quod talis conſuetudo carere videtur ratione, ſe-
cundùm Ioan. Calder. quia per eam videtur diſrumpi neruus
Eccleſiæ, *de conſuet. cap. cum inter.* Item hoc competit Epiſcopo,
ideo non alteri inferiori. *de offic. ordin. quando in pleriſque.* Item ſe-
cundùm Innoc. & Hoſtienſ. *in cap. cum contingat*, ad quod dici-
tur, conſuetudinem dare iuriſdictionem intelligendum eſt de
modica iuriſdictione, non enim poſſet conſuetudo concedere
inferioribus prælatis iuriſdictionem deponendi clericos. & al-
legant *de elect. tranſmiſſam. de conſuetud. quanto.* Nec obſtat quod
dictum eſt, quod conſuetudo, poteſt dare poteſtatem excom-
municandi, † quia illo conceſſo, ſecundùm Calder. aliud eſt, 385
in excommunicatione, quæ poteſt competere inferioribus iu-
ris, & hominis permiſſione ſecundùm hoc non eſt hominis in-
feriorum à Papa expreſſo, vel tacito conſenſu. quare poſſet di-
ſtingui inter prælatum habentem iuriſdictionem Epiſcopa-
lem, vel quaſi: & iſte poſſet præſcribere, *argument. not. in clem.
1. de rebus Eccleſ. non alienan.* & prælatum non habentem iuriſ-
dictionem Epiſcopalem, vel quaſi, & iſte non poſſit præſcri-
bere. primum tamen puto verius, quod non poſſit præſcri-
bi. Numquid autem, ſi iſtæ literæ indulgentiarum excedant
ſtatutum Concilij valeant ſaltem vſque ad debitum nume-
Gloſſ. *in cap. cum eo. in tit. noſtro, hoc ponit.* ad hoc facit illa quæſt.
an ſententia, pro parte valeat. & pro parte non, de qua *2. quæſt. 6.
cap. ſi quis ex pluribus, cap. placet. de ſer. coniug. capit. Raynutius*, &

Raynaldus deteſtamen. Et de iudice, qui poterat pronunciare ſuper decem tantum, & pronunciauit ſuper viginti, an ſaltem in decem teneat. *2. quaſt. 6. cap. circa, de regul. iur. ea, quæ fiunt à iudice lib. 6.* & in Specul. *de ſentent prolat. §. iuxta. verſic.* Item eſt nulla, ratione quantitatis. & de debente habere procurationem ad certum numerum excedit, an intra numerum debentur, *vt in cap. cum ad quo dam. de exceſſ. prælat* gloſſ. *in capitulo 1. 10. quaſtio. 3.* Item de ſententia arbitri. *de arbit cum tempore.* & *ibi* not. Item de donatione. *vt not. 12. quaſt. 2 ſi quos de ſeruu. 16. quaſt. vlt. quaſtio. de prabend. dilectus, el 2. de donat cap. Apoſtolica.* In quæſtione tamen propoſita poteſt quis videre argumenta pro, & contra, *in regul. vtile lib. 6.* Gloſſa formauit hanc quæſtionem *in capitulo vltimo eodem titulo de pœnitentia & remiſſione.* & videtur velle, quod ſaltem teneat vſque ad ſtatutum numerum, cùm quia iſta eſt quædam donatio, tum, quia vtile eſt ſeparabile ab inutili. & hoc placuit *ibi* Archidiac. Ioan Mon. *ibi* tenuit contrarium, ſcilicet quod in nullo valeat. Gloſſ. *in capitulo cum ex eo*, non firmat pedes, & *ibi* dicit Ioan. Andr. & hodie ſtatut illi decretali vltimæ *de pœnitentia & remiſſione lib. 6* quaſi velit innuere, quod in nullo
386 valet. † Et hanc opinionem tenuit Ioan. Calderin. *in decret. noſtra, de pœnitentia & remiſſione.* & hanc puto veram, & habet locum regula: *quod potuit noluit, &c. capitulo cum ſuper. de offic. Vicar. leg.* ad idem decretalis noſtra, quæ dicit, ita tamen, &c. quaſi aliter non poſſunt, & ſic eis aliter concedendi, vel plurium adempta eſt poteſtas. ergo non valet tanquam factum ab eo, qui non habet poteſtatem. *1. quaſt. 6. Taberium.* alia monua vide per prædictos Ioan. Mon. & adde *in dicto cap. vlt. de pœnit. & remiſſ lib. 6.*

387 Quæſtio octaua. Octaua ſequitur quæſtio. † Quibus huiuſmodi indulgentiæ proſint, vel proficiant. & videtur, quod indulgentiæ nullis proſint, & eas concedere ſit ſuperuacaneum. aut enim conceſſæ intelliguntur impœnitentibus, & tunc eſt impoſſibile impœnitentibus pœnam remitti, *25. quaſt. 3 legitur. de conſecrat. diſtinct. 3. baptiſmi vicem. de pœniten. diſtinct. 3 ſanè cauendum.* & c. nihil prodeſt. Impœnitens enim retinet culpam, & odium Dei, quibus obſtantibus impoſſibilis eſt remiſſio, *de pœnitent. diſtinct. 1. ſed idem, & diſtinct. 3. irriſor. & diſtinct. 4. vene.* Et ideo dicit regula, quod peccati venia non datur niſi correcto,
388 *vt in reg. peccatum. lib. 6.* † aut conceduntur indulgentiæ pœnitentibus, & iſtæ etiam non proſunt, quia pœnitentibus debet imponi pœnitentia ſecundùm qualitatem, & quantitatem delicti culpę *47. diſt. omnes. ibi*, ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditię, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ, & ſanctificatione, & ſequentur tales, vt fructum bonorum operum, quales fuiſſetis dudum in accuſatione vitiorum. & alibi legitur, quanto tempore tu errasti, tanto humiliare te ipſum, *de pœnitent. diſtinct. 1.* vide benignum Dominum, & Apocal. 18. *quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum, & ſecundum formam delicti erit plagarum modus.* Deuteronom. 25. *de pœnitent diſtinct. 2. quia diuinitus.* Immò alibi videtur innui, quod productior debet eſſe pœna quàm delictum fuerit, *de pœnitent. diſtinct. 3. cap. pœnitentia. & cap. productior.* & per iſtas indulgentias iſta quantitas, pœnæ, & qualitas, quæ debentur, immò quaſi tota, dicitur remitti ſeu relaxari, & eneruari *in cap. cum ex eod. in tit. noſtro.* & ipſi diuinæ iuſtitiæ, non congruum, cui diuinæ iuſtitiæ humana ſe
389 debet conformare. *11. quaſt. 3. tunc vera.* Confirmo, † quia & ſi Deus ſit miſericors, tamen eſt etiam iuſtus, conſeruat miſericordiam in iuſtitia, & iuſtitiam in miſericordia. Opus enim miſericordiæ eſt peccanti peccata dimittere, ſed oportet, quod iuſtus miſereatur iuſtè, vt dicit Auguſt. *de pœnitent. diſtinct. 1. quem pœnitet* & alibi, *non dimittet Deus delictum culpæ in decore iuſtitia, de conſecrat. diſtinct. 4. baptiſmi vicem.* Præterea inferior pœnam à ſuperiore illatam tollere non poteſt, *21. diſtinct. inferior. de maio. & obed. cum inferior. clem. ne Romani de elect.* facit opinio quæ habet, quod de pœnitentia impoſita per Papam inferior minuere non poteſt, quod placet gloſſ. *2. de ſortileg cap. 2.* & facit quod not. *de accuſat. cum P. in gloſſ. vltima. de quo, etiam not. 33. quaſt. 2. Latorem. 26. quaſt. 6. cap. tempora pœnitudinis.* & per Ioan. Andr. *in cap. cum ex eod. in tit. noſtro.* Sed Deus, qui ex ſuperiori pœnitentem abſoluendo à culpa mediante cordis contritione obligat, & dimittit obligatum ad pœnam *de pœnitent diſtinct. 1. ſi peccatum. & cap. ſicut primi*, & dixi *ſupr. in 1. quaſt. 80 quaſtionum*, cum tractaui de diffinitione indulgentiæ. ergo inferior à Papa hanc dimittere non
poteſt. 21 ... *ſunt qui dicunt cum cap. ſeq.* Præterea † ſatisfactio eſt
[illegible]

pars pœnitentiæ, & qui non ſatisfacit, dicitur pœnitere, *de pœnit. diſt. 1. tres ſunt. & cap. non ſufficit. & cap. quamobrem. & diſt 3. cap. quotam. & cap. ille rex.* Vnde qui non ſatisfacit, ſi poteſt, non abſoluitur. *13. quaſt. 3. ſi res. niſi in baptiſmo de conſecrat. diſtinct. 4. ſine pœnitētia.* Immò plus infertur ex prædictis niſi per ſacramenta Eccleſiæ peccata expiantur. *32. diſtinct. cap. 2. de cohab. cler. & mul. cap. veſtra.* ergo non per aliud, quod ſit ſaltem minus ipſius ſacramenti, vel inferius. Vnde habemus duas tabulas, vt dixi *in princ. tractatus ad expianda peccata baptiſmo, & pœnitentia. de pœnitent. diſtin. 1. cap. 2. poſt naufragium. de ſumma Trinitate cap. 1.* ergo non per indulgentias quæ non ſunt ſacramenta, ſed ſunt quid inferius ipſis ſacramentis. Præterea poteſtas ligandi, & abſoluendi, quæ eſt data miniſtris non data ad deſtructionem Eccleſiæ pertinet, ſi ſatisfactio, quæ ad vtilitatem noſtram introducta eſt, tollitur, & remittitur, & eneruatur. Item non legitur in canone Bibliæ, id eſt, veteri teſtamento, nec in Apoſtolis talem poteſtatem cōceſſam Apoſtolis, vel Succeſſoribus, nec Petro, nec Paulo, nec alijs ſucceſſoribus vel Apoſtolis, eas conceſſione, ergo quod non eſt Sanctorum Patrum, &c. *2. quaſt. 7. conſuluiſti. 21. quaſtione 1. cap. quod ſi dormierit. cap. 2 de tranſlat. prælat.* ergo ſequitur, quod tales indulgentiæ concedi non poſſunt, vel ſaltem non debent, iſta argumenta faciunt etiam contra nonam quæſtionem: in qua quæro, ad quid valet, & quid operentur, quia per ſuperiora videtur, quòd ad nihil valent, & ad nihil operentur: ſed prius reſpondeam argumentis. Primò itaque formaliter reſpondeam
ad quæſtionem quibus proſint: dico † quòd ſecundùm Hoſt. 391
in ſum. rub. de indulg in §. quibus proſint, quòd proſint tantum ſubditis illius qui concedit indulgentias, & non extraneis, vt *in cap.*
quod autem. in titulo noſtro † Et quantum ad hoc ſubditi intelli- 392
guntur ſubditi Archiepiſcopi nedum hi, qui habitant in ſua diœceſi, ſed in tota ſua prouincia, vt *in decret. noſtra, de pœnitent. & remiſſ.* Vnde ſi diuerſæ literæ Epiſcoporum leguntur in vno loco, in quibus dicitur, talis Epiſcopus dat talem indulgentiam, & talis talem: ſubditus enim vniuſcuiuſque Epiſcopi tantum gaudet indulgentia ſui Epiſcopi, & not. *in cap. cum ex eo. eod. tit.* niſi fortè qui confert habeat licentiam à ſuo iudice, quòd tales indulgentiæ ſibi proſint, *argument. de foro competen. cap. ſignificaſti.* & not. Hoſtien. *in ſumma, de pœnitent. & remiſſ. in §. an ficte pœnitenti, ſub §. quid de operibus verſic. ad hoc dues. & ſequent.* Et vtrum proſint hæ indulgentiæ? & Theologi omnes tenent, & Canon. has indulgentias valere: & literæ indulgentiarum proſunt, *in cap. cum ex eod. & cap. noſtro, omnis vtriuſque. de pœnitent. & remiſſ. & clemen ſi dominum. de reliq. & ven. Sanct.* Et dicit Auguſt. quòd ſacerdotes plus poſſunt proficere, & confitentibus parcere, quibus remittunt, remittit Deus. *de pœnitent. diſtinct. 5. quem pœnitet. circa mediū.* & *ibi* arguit ad remiſſiones, quæ fiunt ad pontes, & literæ indulgentiarum fieri poſſunt, & proſunt, & hoc ſeruauit Eccleſia apertè, cuius initij memoria non eſt in contrarium. & B. Gregor. qui etiam fuit Sanctus, ſeruauit. Abſurdum enim eſſet dicere, totam Eccleſiam errare: nam dictum eſt Petro in perſona Eccleſiæ. *Ego pro te rogaui, Petre ne deficiat fides tua.* Luc. 22. *21. diſtinct. in princip. de pœnitent. diſtin. 2.* ſic enim inquit, *cap. maiores. de baptiſ. in princ.* Vnde non poſſunt eſſe mille. *24. quaſt. 1. loquitur.* & hoc probatur per illud priuilegium Petro datum, & ſucceſſoribus: *Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c. 21. diſtinct. in princ. 24. quaſt. 1. cap. quodcunque.* Item in Exod. 5. cap. legitur de anno Iubilæi, vt not. 8. *diſtinct. in princ.* habetur Leuit. 25. Ad quarum remiſſionum exemplum fiunt anni Iubilæi remiſſiones: vt in *extrauagan.* quæ incipit: *antiquorum*, & iuſtificationes veteris teſtamenti, quæ fiebant in anno Iubilæo, de quibus etiam dicitur, *de pœnitent. diſtinct. 2.* quę dum fuerant figura harum indulgentiarum, quæ hodie fiunt per Romanam Eccleſiam, vel per habentes
poteſtatem ab ea, † dico, quòd indulgentiæ poſſunt concedi, & 393
valent tantum corde contritis. Vnde ſemper in priuilegijs, in quibus tales indulgentiæ conceduntur, ſemper exprimitur verbum, pœnitentibus, & confeſſis, & benè contritis. Proſunt
igitur & pœnitentibus, & contritis. † Sed ſurgit nunc incidens 394
quæſtio, numquid proſint defunctis huiuſmodi indulgentiæ, vt puta, ſi quis pro defuncto vadit ad locum indulgentiæ, animo ſibi acquirendi? Dic, aut quærimus de exiſtente in inferno: & tunc ibi nulla eſt redemptio, ſecundùm fidem noſtram. probat Euangelium quod hodie in Eccleſia Dei lectum eſt, ſcilicet die decimoſexto Quadrageſimæ de Lazaro mendico, & diuite ſepulto in Inferno: quia hodie prædicauit frater Bernard. faciens hac die altam prædicationem de inferno die decimoſexto Martij.

Martij. MCCCCLIII. in ciuitate Paduana, in Eccleſia San-
cti Antonii de Padua Confeſſo. Exiſtentibus ergo in Inferno
indulgentiæ non proſunt. 15. *quæſtione* 2. *in præſenti. in* §. *verum.*
395 *cum capitulo ſequent. de conſecratione diſtinctione* 4. *firmiſſimè.* † Hi
autem qui ſunt in cœlo, non indigent indulgentijs, & pro tali-
bus eſſent gratiarum actiones referendæ. *cap. cum Martha. & ibi*
nota. *de celebrat. miſſ.* 13. *quæſt.* 2. *tempus.* Fit ergo quæſtio de exi-
ſtentibus in Purgatorio; & videtur, quod indulgentiæ talibus
proſunt: quia vnus pro alio poteſt ſatisfacere, vt dixi *ſupra, cum*
tractaui de pœnitentijs. Nam quis ad implenda pœnitentia po-
teſt ſatisfacere pro alio, *cap. licet cum ibi not. per gloſſ. de voto.* 82. *di-*
ſtinct. presbyter, quod intelligo, præcedente contritione. ſed in-
dulgentia ad remiſſionem pœnæ operatur, vt dixi ſupra, ergo
vnus pro alio poteſt indulgentias recipere: ergo non repugnat,
quare non poſſit indulgentia recipi pro exiſtentibus in purga-
torio. Confirmatur, quia qua ratione valent orationes, ieiu-
nia, & eleëmoſynæ, & Miſſæ, quæ pro eis fiunt. 13. *quæſtione* 2. *in*
præſenti. & cap. pro obeuntibus. & cap. non eſt de pœnitentia. ergo ea-
396 dem ratione debent valere iſtæ remiſſiones, † non enim mi-
norem poteſtatem habet Eccleſia, immò maiorem in confe-
rendo indulgentias, quàm in conferendo defunctis orationes,
& miſſas, & alia diuina officia, ergo, ſi illa fiunt defunctis, & eis
proſunt, ita etiam, & indulgentiæ Innocent. *in cap. quod in te. &*
in titulo noſtro tenet quod indulgentiæ non proſunt exiſtenti-
bus in purgatorio, quia tales mortui non habent iudices in ter-
ra, ſed Dei iudicio relicti ſunt, 24. *quæſtione* 2. *cap.* 1. ſed illud cap.
loquitur de damnatis in Inferno. Similiter *cap. ea can. & quæſt.*
& cap. nec quiſquam, reſponſa ad cap. tempore, & cap. anima defuncto-
rum, & cap. pro obeuntibus, ieiunia, orationes, eleëmoſynæ
non fiunt ratione fori, vel iuriſdictionis, ſed indulgentiæ ſic. Et
ſubdit Innocent. quod ſi aliquis viſitet Eccleſiam, vel peregri-
natur, pro defuncto in loco electo à prælato, quod plus valet
defuncto quàm ſi alibi faceret. ſubdit etiam Innocen. Non ne-
gamus quod ſi Papa faceret quando valeant defunctis. Ioann.
Andr. *in cap. quod autem,* recitat verba Innocent. *in cap. à non ſuo*
iudice, & tenet ipſe *in cap. quod autem,* quod indulgentiæ proſunt
defunctis & ſubdit, quòd Theologi dicunt, quod non occurrit
ratio, quare Eccleſia non poſſit communicare theſaurum ſuum
mortuis, ſicut viuis. Huic opinioni fortiſſimè obſtat quod dici-
tur Eccleſiam non habere poteſtatem, niſi in exiſtente ſuper
terram, per illud, quodcunque ligaueris ſuper terram, &c. Et ſi
legatur Eccleſiam ligaſſe, vel ſoluiſſe ſepultos, vt Ioan. Andr. *in*
cap. à nobis, el 2. *de ſentent. excommun.* Hugo Cardinalis dicebat
quod non habet veritatem quo ad veram abſolutionem, vel li-
gamen, ſed eſt quædam declaratio, *ac* 25. *diſtinct. qualis.* Et ſi di-
cant, ergo ſecundùm hæc erunt inutilia ieiunia, orationes, &
miſſæ, & eleëmoſynæ, contra id, quod habetur *in cap. extimemus.*
13. *quæſt.* 2. *& cap. anima.* Reſpondet Ioan. Andr. *in dicto cap. à nobis.*
quod illud in ſuffragijs Eccleſiæ, per quæ non fit plena abſolu-
tio, vt no. *de celeb. miſſ. cũ Martha in vlt gl.* Conſului alias ſuper iſto
facto ſuper bulla quorumdam fratrum ſanctæ Mariæ della
mercede de Cathelonia, quærebatur à me, numquid Papa poſ-
397 ſit abſoluere animas exiſtentes in purgatorio, † & dicebam,
quod non, quia qualis hinc quiſque egreditur, talis in iudicio
Dei repræſentatur, *vt in dicto cap. qualis, & dicto cap. quodcunque. &*
cap. à nobis, vbi ſub terra poteſtas militantis Eccleſiæ non exten-
ditur quo ad veram abſolutionem, & ligamen vna, videtur o.
habuit. Quod viuens, pro exiſtente in purgatorio indulgen-
tiam poſſit obtinere, quia quis poteſt ſatisfacere pro alio, vt di-
xi, intellige præcedente contritione, & hoc quo ad abſolutio-
nem debiti ſecundùm opinionem Archidiac. & fuit dictum
Petri Hiſpani *in cap. pœnitentia. diſtinct.* 3. & placuit Thomæ de
Aquin. non autem quo ad excidendas cauſas peccatorum, quia
398 illud oportet facere ſe pœnitendo. † Cùm igitur indulgentia in
materia propoſita nihil aliud eſt, niſi remiſſio pœnæ tempora-
lis debitæ pro peccatis actualibus pœnitentium, vt dixi in diſ-
finitione pœnitentiæ, facit decr. noſtra. igitur vnus poteſt pro
alio pœnitentiam ſeu indulgentiam recipere. & nihil videtur
repugnare quo minus vnus poſſit recipere indulgentiam exi-
ſtente in purgatorio, & pro iſta ſententia facit ſolutio, quam di-
cit Ioan. Andr. *ad capit. à nobis. de ſentent. excommunic.* cum dicit,
quod abſolutio facta per Eccleſiam militantem de mortuo eſt
quædã declaratio abſolutionis factæ à Deo. quam ſolutionem
tenebat Hugo Cardinalis ſecundùm Hoſtienſem *in dicto cap. à*
nobis. qui Hugo videbat, quod poſt mortem non erat dare ve-
ram abſolutionem, ſed declarationem abſolutionis Dei. & li-
cet iſta ſolutio videatur contradicere poteſtati Papæ, tamen fa-
cit ad propoſitum, quod eo ipſo, quod diſpenſator talium in-
dulgentiarum, & Vicarius Epiſcopi ipſas expedit, ex tali cauſa,
quia & vnus ex poteſtate iuriſdictionali poteſt ipſe concedere
Chriſtus, & ipſe Papa, cuius ſanctiſſima merita paſſionis indul-
gentiæ operantur abſoluti. *de pœnitent. diſtinct.* 1. *verbum.* & facit
Euangelium in ſecunda Dominica in aduentu, *Ego baptizo in a-*
qua, medius autem veſtrum eſt, qui baptizat, &c. ita Eccleſia fundit
indulgentias, medius autem Chriſtus operatur, & ſoluit. & Ioã.
10. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, de conſecrat. diſtinct.* 4.
nemo tollit. Alia ſolutio ſolet dari ad *cap. à nobis.* vbi verbum, ſu-
per terram, concernit perſonam ligantem, iſta authoritas eſt in-
telligenda, quodcumque ſolueris ſuper terram, id eſt, quamdiu
fueris ſuper terram, te autem mortuo ad ſucceſſores, vertitur i-
ſta poteſtas. 21. *diſtinct. in nouo. &* 22. *diſtinct. cap.* 1. Alia opinio ſu-
per iſta materia habetur, & iſtam tenet Gaſpar. Calder. *hic in de-*
cret. noſtra. † & hanc opinionem ego teneo, quod tales indul- 399
gentiæ directè non proſunt defunctis exiſtentibus in purgato-
rio, vt ſcilicet habeat omnem effectum indulgentiæ, quem ha-
bet vnum ex indulgentijs, ſed indirectè tanquam ſuffragia, o-
rationes, eleëmoſynæ, ſiue alia opera pia. & ſecundùm hoc in-
dulgentiæ non ſunt inutiles. & ſic procedat *cap. anima defuncto-*
rum. cap. non extimemus. cum multis. cap. 3. *quæſt.* 2. & not. Ioan. And.
in dicto cap. quod autem, & cap. à nobis. & iſta ſuffragia Eccleſiæ non
inferunt plenam abſolutionem. Aduertendum eſt, prout di-
cunt Theologi, quod exiſtentes in purgatorio communicant
quodam modo cum viatoribus cum Eccleſia militante, quia
in pœnis ſiue in pœnalitatibus cum comprehenſoribus cum
Eccleſia triumphante communicant cum impoſſibilitate pec-
candi, cum vtriſque communicat in charitate. probatur hoc
25. *diſtinct. qualis.* 13. *quæſt.* 2. *qui cum in præſenti.* 23. *quæſt.* 4. *cap. hoc*
autem. Ex his ſequitur, quia ſunt in pœnalitatibus alieno auxi-
lio indigent, & quia ſunt in charitate, ab alijs poſſunt iuuari,
tamen non poſſunt ſibi ſumere pœnam voluntariam, pro quo
citius admittuntur ad ſatisfactionem, & per conſequens ad vi-
ſionem ſpirituum beatorum, & maieſtatis diuinæ; Militans
Eccleſia communicare poteſt ipſorum viuorum opera, merita,
& labores. Sed quia in Eccleſia in defunctis non habet pote-
ſtatem, non poteſt, per modum auctoritatis, & poteſtatis, per
quam defunctus in purgatorio directè viueret per ipſas indul-
gentias. ſed quia indirectè cum defunctis Eccleſia militans ha-
bet charitatem, poteſt indirectè orando Deum, pro eis eleë-
moſynas, ieiunia, & alia opera ſatisfactoria, pro eis præſtando,
& ſic per modum ſuffragij iuuari à viuis, & per conſequens o-
pera indulgentiarum, quas viui accipiunt pro defunctis, adiu-
nant defunctos, & ſi non directè, tamen indirectè. † Cum er- 400
go ſolus Papa claues Eccleſiæ habeat, theſauri Eccleſię tam me-
ritorum Chriſti quàm aliorum ſanctorum, non videtur dubi-
tandum, quòd licet non per viam authoritatis, & poteſtatis
quam habeat ſuper mortuos, fiat remiſſio virtute iſtarum in-
dulgentiarum, tamen propter diſpoſitionem iſtius theſauri,
& ipſe Vicarius pro indulgentia quam fecit Eccleſia, quæ eſt
ſponſa Chriſti, pro ipſius defunctis indulgentia hæc habetur
pro tam lato, & pingui ſuffragio, quod Deus ex ſua miſericor-
dia velit remiſſionem pœnarum purgatorij concedere, me-
mor quod claues huius ſacratiſſimi theſauri commiſit Vicario,
& ipſe Vicarius pro tam pia cauſa, prout eſt redemptio capti-
uorum apud infideles viuentium, poſſit ipſe per viam auctori-
tatis, & poteſtatis plenariam remiſſionem facere omnium pec-
catorum. & hæc videtur pia, laudabilis, & fauorabilis opinio,
& canonica ſemper ſalua determinatione Papali, & ſacroſan-
ctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſic concluditur ſiue ſecundùm pri-
mam opinionem, ſiue ſecundùm ſecundam, quod Papa poteſt
impertiri ſuffragia indulgentiarum modo, de quo ſupra pro a-
nimabus exiſtentibus in purgatorio. Conſulo tamen ipſis vi-
uentibus, quod propter hoc non deſiſtant omnia bona opera,
eleëmoſynas, orationes, ieiunia & miſſas facere, pro defunctis,
nec tamen de indulgentijs confidant, quod illa dimittet, & ex-
pectent tribulationem à Deo, qui diuidit omnia opera in hoc
ſæculo ſecundùm ſuam piiſſimam menſuram, ſecundùm not.
in cap. quod autem. in tit. noſtro, & vnicuique reddet ſecundùm o-
pera ſua, qui venturus eſt in fine ſæculi iudicare viuos & mor-
tuos, & ſæculum per ignem. *cap.* 1. *de ſumma Trinitate & fide Ca-*
tholica. Sed nunc reuertor ad noſtram octauam quæſtionem,

à qua ſtilus noſter progreſſus fuerat. vbi videtur concludi, quod
indulgentiæ poſſunt concedi, & valeant viuentibus corde cō-
tritis, & confeſſis. Sed quia in contrarium nunc deduxi fortia
motiua, ne illa intelligentiam habeant offuſcare, reſpondeo. &
primò ad vltimum, cum dixi, quod non reperitur in canone
veteris teſtamenti, nec noui, nec in epiſtolis talem poteſtatem
401 conceſſam fuiſſe Apoſtolis, & Succeſſoribus, † dico cum tota
Eccleſia hoc abſurdum eſſe, & crudele dicere, totam Eccleſiam
errare, & erraſſe à tanto tempore, cuius initij memoria non eſt
in contrarium, dictum eſt Petro in perſona totius Eccleſiæ. Ego
pro te oraui, ne deficiat fides tua, vt *ſupra* allegaui. Sed hoc pro-
batus per illud priuilegium Petro conceſſum, & Succeſſoribus.
Quodcunque ligaueris, & infra & vt ſupra allegaui iura. Et ſi expreſ-
ſa harum indulgentiarum facultas non ſit facta in lege, vel in
Euangelico, in Epiſcopis tamen tacitè innuitus, & probatur
per id, *Quodcunque ligaueris &c.* & allegaui etiam ſupra textum
veteris teſtamenti, in quo probatur de anno Iubilæo, & firmi-
ter credendum eſt, Apoſtolos & alios ſanctos Patres non erraſ-
ſe, 11. *diſtinct. 4. quis neſciat. 24. quæſt. 1. loquitur.* Ad primum reſpō-
detur, quod impœnitentibus non proſunt indulgentiæ, vt dico
in primo argumento: ſed cum proſequor in primo argumento
fateor, *totum argument.* verum, in quantum propter propriam
ſuam ſatisfactionem deberent pœnitentiam ſibi impoſitam,
pro peccatis ſuis, adimplere. ſed aſſumendo diffinitionem,
quam *ſupra* in principio huius tractatus indulgentiarum for-
maui, in qua dixi, per recompenſationem de pœna indebita
iuſtorum, & c. hoc declaratus. nam ſicut ad diuinam iuſtitiam
pertinet nullum malum fore impunitum, &c. quo ad miſeri-
cordiam eius culpam, *& cap. ſi ſit veniale, 25. diſtinct. §. criminis.* ita
nec aliquod bonum irremuneratum eſſe, vt dixi *in prima diffini-
tione.* merita ergo ſanctorum, & mortis Chriſti malum, etiam
illius purgant, nec ipſum malum remanet impunitum, & meri-
ta mortis Chriſti, & ſanctorum non ſunt irremunerata, licet
peccator non puniatur actualiter, cui remittitur per indulgen-
tiam. Prima ergo Chriſti, & ſanctorum eſt ſatisfactoria pro illa
pœnitentia, quæ mihi impoſita eſt pro delicto. & ſic Vicarius
Chriſti. habens clauem huius ſacratiſſimi ſanguinis Chriſti, &
Sanctorum, diſpenſat, quod illud, quod vnus non merebatur,
& iniuſtè ſuſtinuerunt, alteri tribuat & proſit. Et ſi iſtam ſolu-
tionem benè conſideramus, omnia argumenta tibi formata
ceſſabunt, & quæ vlterius breuitatis cauſa non proſequor. de
quorum argumentorum intellectu, etiam aliquid habebis *in
9. quæſtione principali,* & ſi vis latius proſequi ſolutionem ad ipſa
argumenta, vide quod dixi in illa particula diffinitionis *ſuper
verbo, debito.* Sed quoniam ſuperius ſæpè dixi de clauibus hu-
402 ius ſacratiſſimi theſauri † quæro, quæ ſunt iſtæ claues, & quod
ſunt claues. hæc enim quæſtio eſt præambulum ad *nonam quæ-
ſtionem principalem.* Sed prius præmitte, quod aliud eſt donatio
aliud redditio, & aliud diſpenſatio. De diſpenſatione. Hoſtienſ.
in ſumma de remiſſ. facit tractatum de diſpenſ. Donatio eſt, quod
ſolum voluntarium in donante, qualiſcumque ſit accipiens, *de
pœnitent. diſtinct. 3. ille.* & ibi not. Redditio reſpicit debitum ſeu
obligationem in dante, & meritum in accipiente. Vnde ſi red-
dis in decem, quæ tibi mutuaui, apparet debitum tuum, ſiue
obligatio, & meritum meum, quia mutuaui, 23. *quæſt. 1. cap. quod
403 debetur.* † Diſpenſatio verò reſpicit, voluntariam mentem in di-
ſpenſante. In clauibus ergo Eccleſiæ hæc omnia, & quæcun-
que iſtorum concurrunt, vel concluduntur, quomodo intelli-
gantur iſta, patebit in plurari. Ego loquutus ſum de clauibus:
nam prælatis Eccleſiæ datæ ſunt claues, *cap. firmiter. de ſumma
Trinitate.* Sed videtur ſuperuacuum diſputare ſaltem de claue
fori pœnitentialis: nam in contritione Deus deleuit peccatum,
& mundauit peccatorem. vt dixi in quæſtione quibus, & quot.
Igitur ſufficit, quod ſemel mundatus ſit: nam in mundo quid
mundatur. quaſi dicat, nihil, ea quo mandatus eſt à Deo, qui
opus imperfectionis non nouit, de baptiſ. maiores. §. *ſed adhuc
quæritur.* & ſic, quæ iſtæ claues, quas Dominus tradidit ſacer-
dotibus dicens, quorum remiſeritis peccata, &c. nihil operen-
tur. Vnde Hoſtienſ *in ſumma de remiſſione in* §. dicit, quod ſunt
duæ claues. Vna eſt ſcientia diſcernendi inter peccatorem, &
peccatum, altera eſt poteſtas ligandi & ſoluendi. 22. *diſtinct. 1.* §.
1. Et ex eo, quod Dominus dixit claues, in plurali, *in cap. noua, &
in cap. fin. in tit. noſtro de remiſſ. & in dicto capitulo firmiter,* & ſæpè
contingit, quod vnus habet vnam clauem ſine altera, puta po-
teſtatem abſoluendi ſine ſcientia, vel ſcientiam ſine poteſtate,
tamen ſcientia non dicitur clauis, niſi in illo, qui habet poteſta-
tem. † Et ſit ſecundùm iſtos, ſacerdos ſimplex, & idiota habet 404
poteſtatem, non tamen poteſt abſoluere, & ligare, quia caret
ſcientia, *vt in capit. 1. de conſanguin. & affin. & in* §. *1. de compenſat. di-
ſtinct. 6.* Alij dicunt, quod non eſt, niſi vna clauis Eccleſiæ tan-
tum, quæ eſt poteſtas, ſeu iuriſdictio. & hanc tenet gloſſ. 20. *di-
ſtinct. in princip. in gloſſ. Gratianus videtur,* Archidiac. ibi remittit,
ad ſummam Hoſtienſ. *de remiſſ.* §. *1 facit cap. tanta eſt clauis, de exceſ.
prælator.* Dicuntur, tamen claues pluraliter propter plures effe-
ctus, qui ſunt ligare, ſoluere, claudere, aperire adinſtar clauis
materialis. Ideoque in ſingulari, & plurali dicitur *in cap. tan-
ta.* Scientia autem clauis non eſt, ſed neceſſariam poteſtatem
habenti, ſicut lucerna in tenebris ambulanti ne alter cadat,
dicente Domino, ſi cœcus cœcum, &c. *& de ætate & qualitate.*
cum ſit ars artium. & habetur Lucæ 6. cap. Hoſtienſ. *in ſumma v-
bi ſupra* dicit, quod duæ ſunt claues, vna quæ ad poteſtatem
clauium. *cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi circa medium, vel
ante finem.* & per eundem Hoſtienſem *in ſumma, qui filij ſint legi-
timi in* §. *qualiter, & à quo verſicul. ergo ad maioritatem.* Vel † duæ 405
ſunt claues, ſecundùm ipſum. vna excommunicandi, diffinien-
di, examinandi in iudicio dubio partem ſententiam Eccleſia-
ſticam coercendi, cuius exercitium committit Eccleſia iudi-
cibus ſuis, quamuis non ſint ſacerdotes, *de electione tranſmiſſam.
& capit. à multis, de ætate & qualitate.* Alia eſt clauis audiendi, &
abſoluendi, & coercendi peccatores de plano, & ſine ſtrepitu
iudicij, & reconciliandi peccatores. & hanc non habet niſi ſa-
cerdos. Vel breuius, vna eſt fori contentioſi, alia fori volun-
tarij, & pœnitentialis. Et has opiniones, & claues recitat Ga-
ſpar. Calderin. *in capitulo noſtro.* Dico igitur cum Hoſtienſ. &
Gaſpar. ad propoſitum noſtrum aliquid addendo, duas eſſe
claues: alia ſacramentalis, alia iuriſdictionalis. Primò eſt cla-
uis ordinis, & ea quæ competunt ratione ordinis, non po-
teſt exercere, quia non eſt ordinit, *capitulo primo de ſumma
Trinitate de conſuetud. capitulo quanto, & capitulo primo de conſe-
cratione Eccleſ. vel altaris.* Secunda dicitur auctoritatis, vel dig-
nitatis, vel iuriſdictionis, & hanc conſequitur quis per ca-
nonicam electionem, confirmationem, & inſtitutionem, ſi-
ue aliam acquiſitionem dignitatis miniſtram. vel officij. *de
electione tranſmiſſam. de maior. & obed. cap. cum Eccleſia.* Claues
verò ordinis ſacramentalis habent poteſtatem excommuni-
candi, operandi, & miniſtrandi ipſa ſacramenta, *de pœnitent. di-
ſtinct. 1. agite. & cap. fleat.* & eatenus, quatenus, ſunt inſtituta, eo-
rum tamen effectus non eſt ipſorum habentium poteſtatem:
nam ipſorum effectus eſt determinatus à Deo ſecundùm ſen-
ſibilia elementa rerum, & verborum ſeu formarum ab ipſo in-
ſtitutarum, & in alijs ab Eccleſia Spiritus ſancti illuſtratione,
& aliter non habent effectum 1. *quæſt. 1. cap. detrahe. & cap. firmiſ-
ſimè. de celebrat. miſſ. cum Martha. verſic. diſtinguendum.* & ideo ma-
teria nec forma eſt in ipſorum habentium clauium poteſtate.
Immò ſi peruerteretur alterum ipſorum, non eſſent ſacramen-
ta, nec aliquid ageret talis peruertens in effectu, *de conſecratione
diſtinct. 4. in ſynodo. & in dicto cap. detrahe.* Claues verò dignitatis
ſiue auctoritatis ſiue iuriſdictionis pertinent conferre benefi-
cia iudicare, ſuſpendere, corrigere, excommunicare, necnon
indulgentias concedere, & totius neceſſarij officij miniſte-
rium exercere. Iſta tamen diuerſimodè ſe habent, ſcilicet ſe-
cundùm plus, & minus, quia vnus maiorem poteſtatem habet
quam alius, Epiſcopus quàm Abbas, Archiepiſcopus plus
quàm Epiſcopus, & ſic de alijs. Deus circa hanc nihil ſpiritua-
le ſtatuit, ſed totum in generali diſpenſatione Eccleſiæ, & ſpiri-
tualiter Petri, & Succeſſori diſpoſitione dimiſit per illud, paſce
oues meas, *de elect. ſignificaſti.* & per illud: *Quodcunque ſolueris.* hac
poteſtate ipſe Papa ipſa officia, & miniſteria inferiorum diſpo-
nit, & ordinat, iura condit, in quibus tamen condendis debent
concernere illa, quæ not. 4. *diſtinct. erit autem lex.* Et ſic diſpoſi-
tione prælatorum ſeu rectoris, & maximè propter regimen
Eccleſiæ dimiſit Deus non determinando in genere, vel in ſpe-
cie hoc vel illud. Ex quo infertur etiam, licet ſpecialiter in ca-
none Bibliæ ſcriptum non ſit, poteſtatem concedendi indul-
gentias ad Papam ſpectare, & ad prælatos pertinere, tamen
expeditam datam cognoſcimus eſſe. Vnde firmiter creden-
dum eſt Apoſtolos, & alios ſanctos patres non erraſſe, 11. *diſtin.
quis neſciat. 23. quæſtione 1. loquitur.* Vnde hanc poteſtatem da-
tam eſſe à Chriſto intellexerunt Apoſtoli, & eorum inſti-
tutione, obſeruatione, & doctrina in ſucceſſores continua-
tam,

Digitized by Google

tam, 11. *diſtinct. Eccleſiarum, cap. cum Martha de celebr. miſſ. poſt princ.* & ſic ex interpretatione & conſuetudine hoc recipit Eccleſia quam, vt dixi errare nefas eſſet credere; fateor tamen, quod homo poteſt errare, & erroneam legem condere. & tunc eius lex non eſt lex, nec eſt tenenda. Item ſi talis lex Eccleſiam læderet, vel deſtrueret, 30. *diſtinct. ſunt quidam.* & procedunt prædicta tam circa ſpiritualia, quàm circa temporalia. Verum quia de temporalibus minor eſt cura. 15. *quæſt.* 1. §. *itaque, verſicul. animalia*, quicquid prælati diſponant non prohibita à iure, & per conſequens à Papa, qui non ligatur iuribus poſitiuis, videlicet, vt ſi errent illa diſpenſando talibus, quibus non debent, dummodo capacibus, nihilominus tenet & ratum eſt, quod fit, ad hoc 11. *quæſt.* 3. §. *ſola, cum cap. ſeq. vſque ad fin. quæſtionis*, 40. *diſtin. ſi Papa.* & quod eſt not. 12. *quæſt. 2. non liceat Papæ cap. propoſuit de con-*
406 *ceſſ. preben.* † Vnde dicimus inſtar ſacrilegij eſt diſputare de poteſtate Papæ. 17. *quæſt* 4. *cap. ſi quis in hoc genus* § *ſacrilegium.* Sed aduerte tamen ſi, & ratum, & per Papam licet illud legatum, vel ſolutum ſit in terra. non tamen ligatum vel ſolutum in cœlis. Quicquid ergo ligatum eſt in terra à ſacerdotibus, ligatum eſt in cœlis, ſubaudi, claue non errante, ſecundùm Hoſt. *in ſumma de pœnit.* §. 1. *verſic. ſiue dicas.* gloſſ. *in cap. non eſt, de voto. cap. à nobis el 2 de ſenten. excommun.* Sacerdotes autem habent hanc poteſtatem à Domino dicente, quorum remiſeritis peccata &c. Nec obſtat quod ſingulariter dictum eſt Petro, *Tibi dabo claues regni cælorum*: quia ſecundùm Gregorium ſicut Petrus reſpondet vnus pro omnibus, ſic, & ei reſponſum eſt, & data eſt ei poteſtas vni pro omnibus. Item illud, quia fecit Dominus ad denotandum Eccleſiæ ſolæ vnitatem, & vt Petrum caput omnium oſtenderet, vt patet 24. *quæſt.* 1. *loquitur. & cap. quodcunque.* Et reſpondeo nunc formaliter ad contrarium *ſupra in quæſtione* formatum. vbi dixi ſuperuacuum fore de claui diſputare fori pœnitentialis. Dico igitur, quod & ſi ſolus Deus dimittat peccatum, tamen ſacerdos officium ſuum exhibet, pœnitentiam iniungendo. vnde Ambroſius verbum, *Deus dimittit peccatum, & ſacerdos eſt iudex, de pœnitentia diſtinct. 2. verbum.* & per Hoſtienſ. vbi *ſuprà* dix cùm tractaui *de pœnitentijs, in quæſtione quibus, & quot dictis*, & per Hoſt. *in ſumma, in* §. *quibus & quot, in* §. *illud verſicul ſacerdos, & in tit. de remiſſ.* §. *ad quod valent. verſic. illud etiam conſuluimus.* Et quibus ipſe Deus veraci conuerſione coniungitur, quod ſacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos, ipſam verò gratiam non in ſe per ipſum facit, vel per ipſius columnæ membra, quibus ait, *ſicut remiſeritis peccata &c.* hic verò Hoſtienſ. *in ſumma de remiſſ* §. *primo. verſic. dicendum eſt igitur.* remittit igitur de peccati ſatisfactione ſacerdos, vel in totum, vel in partem, quo ad offenſionem Dei vel Eccleſiæ licet noceret ſe, ſi incautè hoc faciant, vt patet ex his quæ not. Hoſtienſ. *in ſumma de remiſſ.* §. *quis poſſit, &* §. *ad quos valent. verſic. in teneas & verſic. fateor, & verſic. illud etiam conſulimus.* ſatisfactionem verò priuatam remittere non poteſt: nam ſi peccator habeat, vnde ſatisfaciat, non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, 14. *quæſt.* 6. *cap.* 1. Si verò paupertas eum excuſaret, ſufficit contritio reſtitutionis, quam facere non poteſt, ſed alia pœnitentia eſt iniungenda. Et aduerte ſecundùm Hoſtienſ. *in ſumma de remiſſ* § 1. *iuxta fin.*
407 † quod ſacerdotes dicentur ligare pluribus modis, vel ſoluere, & ſic claues exercere. Aliquando ligant, & ſoluunt, id eſt, ligatum vel abſolutum oſtendunt, ſicut patet in leproſis, quos primò Deus mundauit, & demum ad ſacerdotes miſit, per quos oſtenduntur mundati eſſe. Item in exemplo Lazari: nam & ſi quo ad Deum aliquis ſit ſolutus, non tamen quo ad Eccleſiam, niſi ſacerdoti iudicatio declaretur, etiam ſecundùm hoc declaratur illud Ambroſij quantumlibet mortui fœtor ſit, aboletur, poſtquam ſacrum myrrhæ reddebat vnguentum, & ſurgit defunctus, & ſolui iubetur vinculo, adhuc in peccato eſt. Quandoque ligant ſacerdotes, cùm ſatisfactionem imponunt confitentibus vel ſoluunt, tamen de eo quod dicit, tunc vel pœna purgatos ad ſacramentorum communionem admittunt. Vnde Chriſtus hanc præpoſituram Eccleſiæ tribuit poteſtati, ſi confitentibus pœnitentiæ ſatisfactionem darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad ſanctorum communionem, & ianuam reconciliationis admitterent. Et hoc ad poteſtatem clauium pertinet. Vnde Auguſtinus: *fruſtrat claues Eccleſia, qui ſine conſilio ſacerdotis pœnitentiam agit, ſi ſine oris confeſſione criminis indulgentia interpretatur.* Quandoque ligant, vel ſoluunt excommunicando, vel ſententiam relaxando, *per totum titulum de ſentent. excommunic.* 24 *quæſt.* 1. *cap. quodcunque*, vt ſi dicas ligat Petrus, ſcilicet ligatum eſſe oſtendendo ſoluit Petrus, antequam ſcilicet eum abſolutum demonſtrando: ligat autem Petrus vſque ad certum tempus, ſcilicet pœnitentiam iniungendo, ad quam peragendam ex quo ſic eſt iniunctus, ligatus eſt peccator. ſoluit Petrus ipſum relaxando ſiue remittendo, id eſt, ſatisfactione iniuncta, nam ſolus Deus peccata dimittit, vt dictum eſt. Item ligat Petrus excommunicando, abſoluit, beneficium abſolutionis imponendo ſecũdùm Auguſt. Cardin. Et nota, quod tenet iudicium ſecundùm Hoſtienſ. *in ſumma de remiſſ. in fine.* Primò Dei, quo Deus mandauit animam in contritione, & hæc duo ſequentia præcedit tempore, & dignitate eſt hoc iudicium illius qui claudit, & nemo aperit: & nemo claudit, ſecundùm Rayn. Secundum eſt iudicium Petri, ſicut ſacerdotis in Eccleſia militante, de quo *ſuprà* dictum eſt quomodo tribus modis exercetur. Ternum eſt iudicium approbationis Eccleſiæ triumphantis, ſcilicet cœleſtis curiæ approbantis in cælo abſolutionem, vel ligationem Eccleſiæ militantis factam in terra. Vnde Gregorius: *Tunc vera eſt abſolutio præſidentis cum æterni ſequitur iudicium iudicis.* 21. *quæſtione* 3. *tunc vera.* & Leo, *manet Petrum Petri priuilegium, ſi iuſtitia, & æquitate fertur iudicium iudicis*, vt 24. *quæſtione* 1. *manet.* Poſtremò quo ad quatuor, quę tibi formaui cum poſui, an pendeat à iuriſdictione, & quibus proſint & cum poſui de poteſtate clauium poſſis hic formare aliquas concluſiones quas bie terminauit Gaſpar. Calderin. *in decret. noſtra*, licèt alio ordine, & alio modo. Prima ſit iſta, † quod indulgentiæ conceſſæ à 408
prælatis Eccleſiæ quibus hoc licet ſiue permittitur à iure, valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus dummodò rationabiliter concedantur. probatur ex diffinitione indulgentiæ quam ſupra poſui Item quia ſic ſeruatum eſt ab Eccleſia vniuerſali, & ex priuilegio conceſſo à Petro, & in eius perſona ſucceſſoribus, & ex facultate quæ competit ad ea quæ ſunt corporis diſtribuendi. Item ex nomine appellantur indulgentiæ, id eſt, gratiæ. Et ex hoc correlariè inferri poſſet, quod ſi qui prælati non rectè ſecundùm rationis, & iuſtitiæ viam indulgentias largiantur, & ſic non in perſona Chriſti, id eſt, non ita diſpenſant, ſicut Chriſtus, vel indulgentia eſt nulla, vel ſi eſt aliqua, ipſi tamen prælati peccant: patet, quia tunc clauis errat, & ſic aperire non valet. 24. *quæſtione prima. manet, &c.* non in perpetuum. Patet etiam ex diffinitione data, † quia 409
omnes particulæ datæ diffinitionis debent conuenire cum diffinito, 15. *quæſtione* 1. *cap. merito quæritur.* 21. *quæſtione* 1. *in principio.* Alia particula corollarij probatur, quia fides ſubditi tanta eſſe poteſt, quod ad illam acceptam conſequendam à Deo. 15. *quæſtione vltim. cap. fin. cap. noſtra. de [illegible] abit. cleric & mul. de conſecrat. diſtinct.* 4. *capitulo baptiſmi vicem.* Vnde abſolutus à putatiuo prælato, licet prælatus peccet, tamen ex fide confidens abſolutionem meretur, vt not. *de elect. dudum, in prima gloſſ. & de presbyt. non bapt. cap.* 2. & propter hoc fortè dixit Rayn, ſe neſcire quantum iſtæ indulgentiæ operentur. † Secunda concluſio indul- 410
gentiæ aliquæ diuerſimodè diuerſis poſſunt valere, & propter diuerſitatem meritorum. patet in indulgentijs collatis ad opus in decrementum, puta ſi Papa concederet centum dies ad fabricam Eccleſiæ manus porrigentibus adiutrices, quia ita gaudebit indulgentijs dans libram, ſicut dans florenum, diues ſicut pauper. Item ſi indulgentia habet quod qui ſecundùm facultates à Deo ſibi collatas manus porrexent adiutrices, & vnus habeat in bonis centum, alius mille, tantum merebitur habens mille dans centum, quantum habens centum, ſi dat decem, & econuersò. Item ſi indulgentia habet, quòd fundans Eccleſiam habeat centum dies indulgentiæ, ſed conferens ad fabricam gaudeat parte ſecundùm facultates à Deo ſibi collatas, eſt dare, quod dans modicum plus gaudebit quàm dans ducentum, puta quia minus habet in bonis, quo caſu ponderari debet conditio & qualitas perſonæ. Item familiæ & ſimiles & hæc declarantur ex verbis antiquis quæ habentur *in cap. ad liberandum. de iudic.* cuius verba ponit *ibi* Hoſtienſ. & Ioan. Andr. poſt eum, † quæ omnia quaſi ad literam poſuit Nicolaus II. 411
in literis indulgentiarum tranſeuntibus in ſubſidium terræ ſanctæ, quarum literarum verba ſunt *hæc*: vt eiſdem terræ negotium eo libentius eoque feruentius proſequi ſtudeant, quibus peccatorum fructum ex veſtris laboribus vos nouentis percepturos, Nos de omnipotentis Dei miſericordia & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtulorum eius, authoritate confiſi, & illa quam nobis, licet indignis, Deus ligandi atque ſoluen-

di contulit poteſtatem omnibus qui vexilli Domini, id eſt, ſi-
gno crucis vel cruce Domini inſigniti perſonalè proprijs ſum-
ptibus in prædictæ terræ ſubſidium proficiſci meruerunt. No-
ta hoc verbum, quia requirit actum facti plenum ſuorum pec-
catorum, de quibus veraciter fuerunt corde contriti & ore cõ-
feſſi, veniam indulgemus, & in retributionem iuſtorum ſalu-
tis æternæ, pollicemur augmentum, & hucuſque eſt primus
caſus bullæ indulgentiarum Nicolai II. etenim ſequuntur ex
verbis ſequentibus, videlicet eis autem, quibus in alienis ex-
penſis intelligit Hoſtienſis, cùm in proprijs non poſſunt acce-
dere. In proprijs tamen perſonis acceſſerunt illuc. & illis ſi-
militer, qui iuxta facultatem, & qualitatem ſuam, puta non
poterant mittere equeſtrem, ſed pedeſtrem, & pedeſtrem mi-
ſerunt perſonas idoneas expenſis proprijs deſtinabunt, quam-
uis ipſi perſonaliter non vadant plenam ſuorum concedimus
veniam peccatorum. ponit tamen Hoſtienſis illud, iuxta fa-
cultatem & qualitatem ſuam, id eſt, ſecundum quod duceret,
& expenderet, ſæpè metiretur, & poteſt tolerari expoſitio iſta,
vt differt à caſu ſequenti, vbi tantum ſunt participes, ſed iſti
plenam conſequuntur veniam, probatur *de voto. magna. verſic.
vbi pro te.* & quòd dicit perſonas idoneas, intellige ad pugnan-
dum ſecundum quòd legitur & diſtinguitur *de voto, in cap. ſuper
his.* nam de alijs conferentibus ſubſidium vel auxilium, ſtatim
ſubdit poſtea in eiſdem literis vbi ſequuntur quatuor caſus o-
pinionum, de quibus non in totum, ſed in parte obtinentur di-
ctæ indulgentiæ. Vnde ſubditur in iſtis literis huiuſmodi quo-
rum remiſſionis volumus eſſe participes iuxta quãtitatem ſub-
ſidii, & deuotionis affectum eos qui licet non iuxta facultates
ſuas, aliquid tamen, ſeu aliquas perſonas in ſubſidium terræ
ſanctæ prædictæ proprijs ſumptibus deſtinabunt. Ecce vnus
caſus, ſimiliter & ſecundus & tertius & quartus, vel de ſuis bo-
nis contribuent ad aliquas perſonas deſtinandas, necnon o-
mnes perſonas qui ad ſubuentionem dictæ terræ, de bonis eiſ-
dem aliqua miniſtrabant, prout ſingulis fuerit diuina inſpira-
tione ſuggeſtum, aut aliter ad perfectionem præſentis negotij
conſilium, & auxilium impendant optimum, & *in dicta regula,*
etiam exprimitur ſecundùm Hoſtienſem, quod Papa Nicolaus
ſecundus etiam impartiatur in parte tales indulgentias portan-
tibus, & prædicantibus crucem Chriſti, Et ſic vides ex prædi-
ctis literis, quando plena indulgentia conceditur in certis caſi-
bus, & in certis caſibus non plena: patet ergo concluſio ſupra-
dicta per verba dictæ bullæ, quæ prælati poſſunt eaſdem indul-
gentias diuerſimodè concedere, & poſſunt valere & præter &
ſecundùm diuerſitatem meritorum: nam in primis caſibus, &
in quibus Papa dat plenam remiſſionem peccatorum, tamen
opus eſt ſubſidio, & inæquali. Et merita diuerſa ab alijs caſi-
bus: nam plus eſt tranſuectari in propria perſona, & ſuis ſum-
ptibus quam in propria perſona, & ſumptibus alienis, & ta-
men hi pariter indulgentias conſequuntur. Item eſt poſſibile
quod eunti in propria perſona, & ſuis ſumptibus annus indul-
getur, quia minus peccauit. Vnde patet quod eadem indul-
gentia inæqualiter, & præter meritorum diuerſitatem æquali-
ter poteſt valere. & prædicta ponuntur *de conſecrat. diſtinct. 4. cap.
nequaquam. verſic. planè.* vbi planè eadem gratia ſpecialis quæ in
baptiſmo accedentibus æqualiter ſumitur, ſimiliter in conuer-
ſione atque actus modo poſtmodum, vel minuitur vel auge-
tur, & in arando datum ſemel æqualiter ſeminatur, ſed pro-
pter varietatem terræ aliud ſumitur in multiformem, vel tre-
ceſimum, vel ſexageſimum, vel centeſimum exuberans cumu-
latur. Et ex iſta concluſione, quæ ſequitur ex prædictis Ho-
ſtienſ. *in dicto capitulo ad liberandam*, deinde colligit correlaria,
412 † quòd pauperes facilius ſaluantur quàm diuites, quia facilius
faciunt quod poſſunt. Dominus enim interrogat cor, non ma-
num, *vt 14. quæſtione 5. ſi quid inuenisti. 15. quæſtione 6. capitulo primo.*
Item colligit, ſicut ſocij temporales, quorum vnus poſuit pecu-
niam, & alius laborem ſine perſonam lucrum participant tem-
porale, *Inſtitut. pro ſoc. §. de illa.* ſic & ſpirituales ſocij ſpirituale
lucrum, ſcilicet, plenæ remiſſionis vel partem participare poſ-
ſunt. Tertia concluſio, quòd indulgentiæ non ſint conferen-
dæ, nec conferuntur donatione, nec redditione, ſed ex diſpen-
ſatione, quæ mediam viam tenet, vt patet ex his, quæ dicta ſunt
in diffinitione indulgentiæ in prima ſuppoſitione. Probatur prima
pars, quòd non conferuntur donatione, quia dato oppoſito,
id eſt, dato quòd conferretur donatione, conceſſio indulgen-
tiarum menſuranda eſſet ex voluntate conferentis, vt tantum
valeant quantum vellet eas valere, & in illis, quibus vellet eas
valere: & ſi eſſet donanti vel conferenti eas pro ratione volun-
tas. Ex quo etiam ſequeretur iſtas indulgentias reuocabiliter,
& irreuocabiliter, & irrationabiliter poſſe operari, quod eſt
abſurdum. Item probatur ſecunda pars, quod nec redditione,
† quia conceſſio indulgentiarum eſt ex parte perſonę, cui con- 413
feruntur ex quibuſdam cauſis, quæ circa ipſam concurrant,
non ſunt debitæ nec illæ cauſæ reddunt perſonam Domini
nam ad illas exigendas, nec vt ex merito recipiendas, quia nul-
la talis obligatio in ſuſcipiente præceſſit. 14. *quæſtione 1. debetur.*
Ex quo infertur quòd exhibitio munerum, vel labor non eſt
cauſa illa cauſans, licet poſſit eſſe cauſa impulſiua, & ſine qua
illa non habetur, & hoc eſt propter voluntatem ſic conceden-
tis: alias enim ſi eſſet redditio, hoc eſſet contra naturam indul-
gentiæ, quæ ſonat in gratiam, *vt lite pendente, capit. 1. de priuileg. du-
dum. 2. quæſtione 1. §. vult.* Dico ergo quòd offeruntur diſpenſa-
tione: nam prælatus eas concedendo non debet ſe putare do-
natorem vel retributorem, ſed diſpenſatorem, dicente Apo-
ſtolo 1. ad Corinthios 4. *capit. in princip. ſic vos exiſtimet homo, vt
miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei. hic iam quæritur
de diſpenſat. vt fidelis quis inueniatur*, & loquitur de ſe in perſona
prælatorum, & ibi dicit gloſſ. Deus author, vos coadiutores fe-
cit. Vnde canon 43. *diſtinct. diſpenſatio. & in epiſtola prædicta capi-
tulo 3.* diſpenſatio eſt nobis cœleſtis ſeminis iniuncta. & in ſe-
quenti Epiſtola ſubſequitur, diſpenſationes miniſteriorum
Dei, & *ibi* gloſſa dicit, quòd ſecundùm modum cuiuſcunque
miniſteria diuidimus, aliter non eſſet bonus diſpenſator, 12.
quæſtione prima. dilectiſſimis. vbi Dominus non vult offendi ſi-
mul opes, ſed diſpenſari. Et ex hoc poſſet inferri correlariè,
quòd tantùm boni diſpenſatores benè poſſunt concedere in-
dulgentias, mali etiam concedunt, ſed non benè quantum ad
ſeipſos, vide quæ dixi *in 4. quæſtione principali.* Quot autem de-
beant concurrere ad hoc vt indulgentiæ valeant, dixi *ſupra in 2.
quæſtione principali.*

Quæſtio nona. † Nona fuit principalis quęſtio. vtrum indul- 414
gentiæ tantum valeant quantum ſonant. Vetus fuit querela,
ſecundùm gloſſ. *in cap. quod autem. in titulo noſtro.* quædam au-
tem valent tantum quo ad Deum, non quo ad Eccleſiam. Quo
ad Deum, quia ſi quis ſine mortali peccato decedat, non ta-
men acta digna pœnitentia impoſita ſibi ab Eccleſia pro pec-
catis pœnam purgatorio minus ſentiet per modum remiſſio-
nis ſibi factæ in vita iſta, id eſt, ſi habet annum indulgentiæ,
tanto minus erit in purgatorio, quanto minus ſi per annum
in hac vita pœnituiſſet, ſecundum Innocent. Eccleſia tamen vi-
uenti adhuc debitam ſatisfactionem non relaxat. & ſi conſide-
ras pœnam quam imponit Eccleſia pro peccato tempore con-
feſſionis, & hanc non tollunt tales remiſſiones & per hoc non
relaxat debitam ſatisfactionem, quod dicit Innocent. æquum,
& hoc eſt contra priuilegium conceſſum Petro, quod ſe ad cœ-
lum & terram extendit per illud, quodcunque ligaueris ſuper
terram, &c. 24. *quæſtione 1. quodcunque.* quod priuilegium conce-
dit aperte ipſi Eccleſiæ. Etiam de pœna, quam quis meretur in
purgatorio. Item ſi prædicta opinio eſſet vera, magis læderent
hæ indulgentiæ quam iuuarent, quia talem abſolutum abſol-
uerent à pœna Eccleſiæ, & ad pœnas purgatorij reſeruarent.
Item cùm ſacerdos vel Eccleſia pœnam æternam commutet in
temporalem, quando iniungit ſecundùm ſui arbitrium pœni-
tentiam, *de pœnitent. diſtinct. 1. in medicina. cum duobus capit. ſequent.*
ergo ſimiliter hanc commutationem facere poteſt per benefi-
cium harum indulgentiarum, quia non eſt dare carentiam po-
teſtatis. Secunda opinio, quòd valent quo ad Eccleſiam, ſed
tunc cùm peccatum vel per contritionem, vel per ſatisfactio-
nem ſufficienter punitum eſt: tunc enim quod ex ſuperabun-
danti Eccleſia impoſuit, & quo ad Deum & quo ad Eccleſiam
omninò per tales remiſſiones dimittitur. hæc non eſt bona,
quia nimium vilificat theſaurum Eccleſiæ, ſi ita eſt, quòd non
poteſt recompenſationem vel ſatisfactionem facere, niſi de ſu-
perabundanti pęnitentia. Tertia opinio, quòd omninò vt dan-
tur proficiunt, & quo ad Deum, & quo ad Eccleſiam, ſed qui
eos faciunt, ſe onerant: tenentur enim eleemoſynis eas ſupple-
re, alioquin grauiter in purgatorio punientur. hæc opinio non
eſt bona, † quia Deus non applicat propria merita, quæ quan- 415
doque ſunt modica ad recompenſationem pœnæ pro pecca-
tis, nec merita concedentis indulgentias hoc inducunt, nec
talia merita ſufficiunt, ſed Deus applicat theſauro Eccleſiæ.
facit

facit quod dixi *in quæſt. An pariter bonus, & malus indulgentias concedere poßit.* Quarta opin. eſt, quod valent tantũ quo ad remiſſionem eius pœnitentiæ, quæ negligenter eſt omiſſa. hæc opinio eſt falſa, quia ex negligentia quis non debet reportare commodum. Quinta opinio eſt *in dicto cap. quod autem.* quòd hoc reſidet in arbitrio iudicantis, qui ſi ſibi videtur, iniungit pœnitentiam, & concedit quòd eam per has indulgentias, & remiſſiones, vel in toto vel in parte redimat, quòd ſi fecerint, vt hic dicitur, valent remiſſiones quo ad relaxationem iniunctæ pœnitentiæ, alioquin non, dicit tamen gl. *in c. quod aut exercitum eſt.* licèt non valeant ad relaxationem iniũctæ pœnitentiæ quo ad Eccleſiã, valent tamen quo ad minorem pœnam peccati quo ad Deum, ſicut alia bona quo ad Deum ſemper proficiunt, quo ad pœni-
416 tentiam minuendam in purgatorio, † quod verum eſt, quando remiſſa eſt pœna æterna quæ per confeſſionem, & peccati contritionem remittitur. Si verò non ſunt remiſſa peccata, non
417 prodeſt pro temporali: † nam pro quolibet peccato mortali imponitur pœna perpetua, ideo ad temporalem non proficiunt. Vnde dicit gloſſ. *in cap. quod autem.* quod ſi iudex iniungit alicui ſeptennem pœnitentiam, & non concedit, quòd poſſit redimere, licèt ipſe vel alius generalis generalem fecit remiſſionem ad Pontificem vel alium locum, quòd cui Pontifex cõfitetur de ſui quantitate pœnitentiæ ſibi iniunctæ, quo ad Eccleſiam non diruit. & hæc fuit opinio Alani, & ex hoc infert gloſſ. *in cap. quod autem.* Quod ſi pœnitentia impoſita ſit ſeptennis alicui datis ſeptem denarijs habebit ſepté annos remiſſionis valituros ſibi præcepto imponente pœnitentiam non tenetur. licet non ſatisfecerit Eccleſiæ pęnitent. nec ieiunaret ex neceſſitate, ſed ex honeſtate, & ſi contemneret peccaret mortali-
418 ter pro contemptu. † Debet enim ſemper dolere de peccato, *de pœnitent. diſtinct. 1. proclivior.* quia neſcit, an ei ſint dimiſſa peccata, vel non, *argument. cap. vlt. de purgatio. cano. ibi, &c.* & ſimplex fueſo homo, ignorat animam mea. Et ideo dicebat Hoſtienſ. *in cap. quod autem.* quòd tutius eſſet, quòd illę indulgentiæ reſeruatentur vſque ad aliam. Ioan. Andr. reprobat hanc opinionem *in cap. quod autem. in ver. prædictas.* vbi dicit, quod ſi quis vult vti indulgentia Papæ, Legati, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſui, non eſt neceſſaria licentia ſui proprij ſacerdotis, quia diſpoſitionem ſuperioris inferior non poteſt impedire, *cap. innotuit. de elect.* ſecus ſi vellet vti indulgentiis non ſui iudicis. Bonum tamen eſt conſilium, non tamen eſt neceſſarium, quod habeat ſpecialem licentiam ſui ſacerdotis, ſecundum Ioan. Andr. vbi *ſuprà*, & ita intelligitur *cap. quod autem*, ſecundùm Gaſp. Caldei. *in decret. noſtra.* hæc opinio continet abſurditatem, & eſſet decipere ſimplices, vt quòd plus poſſit ſimplex ſacerdos quàm Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, & legatus. Item ratio naturalis habet quod ea, quæ ſunt communia vniuerſitati, diſtribui poſſunt ſingulis de vniuerſitate per eum, qui præeſt ſingulis de vniuerſitate. 16.
419 *quæſt. 7. cap. merita.* † Ergo Chriſti, & Sanctorum ſunt theſaurus Eccleſiæ, ex quibus ſurgit hæc poteſtas remittendi pœnas peccatoribus debitas, qui theſaurus ad diſtribuendum eſt in poteſtate Papæ, & eorum permittit, ideo nulla authoritas, poteſtas, vel licentia confeſſoris requiritur, *& cap. quod autem*, loquitur quando quis non ſubditus concedentis vult gaudere indulgẽtia non ſui iudicis, & hoc facit ſuus ſacerdos, vt gaudeat, non tamen hoc caſu puto quòd gaudeat vt indulgentia talis non ſubditus, ſed gaudebit tanquam faciens opus pium & meritorium, & interdum plus, & interdum minus, vnde valebunt ſibi quando forſè arbitratus fuerit confeſſor, ſicut valent illa pia opera iniuncta pro pœnitentia: proprium enim eſt ac ſi ſacerdos vadat ad ſanctum Iacobum, vel dicat vnum pſalterium, vel tot diebus ieiunet: quia labor ille pro indulgentia habenda vel contributio eſt condigna ſatisfactio pro peccatis meis. Et qui eram alias non ſubditus, nec poteram, indulgentia liberor à pęna, niſi ſecundùm diuinam iuſtitiam debita, alias ſi dictus labor vel contributio quam facio vel quam patior pro dicta indulgentia habenda in caſu *dicti cap. quod autem*, non eſt tantus vel tanta, vt ſecundùm diuinam iuſtitiam ſit commenſurabilis pęnæ delictorum meorum, tunc ego non ſum tutus quantum ad Deum, ſecundùm Gaſpar. *in deciſione noſtra*, quia clauis errat, & eſt tunc indiſcretus ſacerdos, vt not *hic in cap. noſtro. & 11. quæſt. 3. quoniam 33. quæſt. 3. non in perpetuum. de pœnitent. diſtinct. 6. qui vult, in prin.* Non ergo illo caſu proſequor remiſſionem pœnæ tanquam per indulgentiam gratioſè conceſſam, aliàs ſequeretur quod ſimplex ſacerdos poſſit dare indulgentiam ſicut dixi *ſupra in quæſtione qui poßit dare.* dico ergo quod ſine iniunctione alicuius confeſſoris, indulgentiæ ſui iudicis, id eſt, Papæ, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſui valeant quantum ad forum Eccleſiæ, ad remiſſionem reſiduæ debitæ poſt contritionem, confeſſionem & abſolutionem, ſiue ſit iniuncta, ſiue non. Ratio autẽ efficax, quare valeant, eſt vera & charitatis Eccleſiæ vnitas corporis myſtici, in quo multi ſancti viri ſupererogauerunt per menſuram ſuorum delictorum, vt dixi *in 1. quæſtione de diffinitione pœnitentia*: nam ſancti viri multas pœnas iniuſtè illatas patienter tolerauerunt, multi martyres pęnas maximas tulerunt, quas pœnas & iniurias non verebantur. Item orationes Sanctorum, qui ſunt in cœlo, quotidie pro nobis in hac Eccleſia orant. Vnde Eccleſia quotidie deprecatur, vt patet in Litanijs, & 13. *quæſt. 2. anima defunctorum*, & maximè Petrus & Paulus. Vnde licet, vt dicit prædictus canon, quod licet pro omnibus apud Deum aſſidua effundatur omnium ſanctorum, his tamen verbis beatiſſimus Paulus ad Roman. chyrographo pollicetur dicens: *Teſtis eſt mihi Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio in orationibus, 22. diſtinct. ſacroſancta*: per quorum ſanctorum orationes nonnullorum peccatorum pœnæ alias debitæ poſſunt expiari, & abſolutio impetrari. Ipſorum enim ſanctorum merita, & orationes ſunt tanta, & tantæ, quod fortè pro omnibus peccatis noſtris poſſunt ſatisfacere, re, vnde dicit cauere credendũ eſt, quod fidei poteſtas hoc expoſtulet credere, quod eleẽmoſyna totius Eccleſiæ, & orationes, & opera iuſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti ſuam mortem ad confeſſionem, vel conuerſionem. Ideoque nemo dignè pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat vnitas Eccleſiæ. Ideoque non pereant ſacerdotes per aliquam culpam ab vnitate Eccleſiæ. Iudas enim pœnitens, Matth. 27. qui iuit ad Phariſæos relinquens Apoſtolos nihil inuenit auxilij, ſed augmentum deſperationis. dixerunt enim quid ad nos, tu videris, ſi peccaſti, non tibi ſuccurrimus, non peccata tua charitatiue ſuſcipimus, non comportando promittimus, nec qualiter depones docemus. quòd enim nobis, & minimè, qui nec opera ſequitur iuſtitiæ, iſſet ad fratres, iſſet ad illos, qui orauerunt pro ſocio Petro fabricante, qui Cananeæ improbatæ miſericordiæ obtulerans, Lucæ 4. & Matth. 5. Interrogaſſet per ſe Petrum lachrymas effundentem, Lucæ 23. Matth. 23. Non fugiſſet Mariam & Martham, Ioann. 15. quæ vitam Lazaro impetrauerunt à Domino hæc habentur *de pœnitent. diſtinct. 6. qui vult confiteri. verſic. ideoq; nemo orationes*, ergo Eccleſiæ, & opera iuſtitiæ & miſericordiæ ſuccurrunt ſuam mortem ignoſcenti, & conuerſionem, multò magis meritum paſſionũ mortis, & effuſionis ſacratiſſimi ſanguinis Ieſu Chriſti Domini noſtri, quod nedum in ſacramentis virtutem remiſſionis peccatorum operatur, *de conſecrat. diſtinct. 2. quia corpus. & in cap. ſemel.* ſed omnem ſatisfactionem noſtram, ad quam pro omnibus delictis noſtris tenemur, tollere poteſt atque complet, immò etiam minima ſanguinis gutta eſſet ſufficiens ſatisfacere Deo pro omnibus peccatis mundi totius. Vnde ſe obtulit hoſtiam pro peccato, *de conſecratione diſtinct. 2. Non oportet* ergo hæc effuſio ſanguinis, & pœna indebita mortis Chriſti ſufficiens, & amplius ſatisfacere pro omnibus peccatis perpetratis. Et quæ vnquam perpetrabuntur in quocunque poſſunt perpetrari. Modò intelligimus quis ſit iſte theſaurus Eccleſiæ, ſi tibi hoc rememores quod dixi *in diffinitione indulgentia.* Cùm autem poſſet ſatisfacere pro alio, vt dixi, non mirum ſi habet theſaurum in ſatisfactione debitæ pœnæ, & merito, & illi Papæ maximè qui habet claues, & poteſtatem ligandi & ſoluendi, & Epiſcopi communicari poſſunt in remiſſionem. Hæc enim merita, & Chriſtus, & Sancti operati ſunt non pro vno tantum, ſed pro tota Eccleſia ſicut dicit Apoſtolus ad Colloſſenſes *in cap. Ego nunc gaudeo in paßionibus pro nobis, adimpleo quæ deſunt paßionum Chriſti in carne mea pro corpore eius quod eſt Eccleſia, cuius ego factus ſum miniſter ſecundum diſpenſationem Dei, quæ mihi data eſt in nobis.* his ergo qui habent horum meritorum ſine huius theſauri diſpenſationem poteſt remittere per indulgentias ſatiſfactionem pro pœnis peccatorum debitam. & hoc fortè voluit Ambroſius *in capitulo ille rerum. de pœnitentia diſtinctione 3.* vbi inquit, *peccatum donatur & pœna peccati remittitur per gratiam*, id eſt, per baptiſmum, *de conſecratione diſtinct. 3. fine.* † Et hic 420
ex gratia, donari enim dicitur, quod nullo iure cogente donatur, *ff. de regul. iur. l. donari.* deletur per ſanguinem, id eſt, per paſſionem Chriſti, & per has indulgentias, quæ habent effe-

ctum

Digitized by Google

ctum per paſſionem Chriſti tegitur per charitatem, id eſt, per
ſatisfactionem pœnitentialem & alia opera *de pœnit. diſt. 1. hu po-*
421 *teſtatis. in fin.* vbi † qui agit pœnitentiam non ſolum lachrymis
debet diluere peccatum, ſed etiam emendationibus aperire, &
regere delicta ſuperiora, vt non imputetur ei ad peccatum. di-
co igitur & concludo quòd indulgentiæ tantum valent, quan-
tum ſonant ſingulis in charitate poſitis tendentibus ad finem,
pro quo datæ ſunt, & in illius ſententiæ ſecuta executione etiã
ſi homines inæqualiter operentur, cùm initiatum eſt opus, pu-
ta manus porrigentibus adiutrices, eam tunc ſecundum quali-
tatem deferentem, hoc eſt, eius deuotionem, & non ſecũdùm
facultates, & ſubſidium indulgentiam conſequitur. Vnde illa
vidua, quę duo minuta poſuit gazophilacio, æquè vel plus pro-
pter deuotionis affectum meruit quam plura ponentes, *de pœn.*
diſt. 1. c. 1. 24. quæſt. 1. cap. ode. & 35. quæſt. 1. §. 1. & gloſſ. *in d. c. ode.* ponit
verſus:

Affectum dantis penſat cenſura donantis
Iuppiter vt centum taurorum ſanguine fuſo
Sic capitur muneri thuris amore Deus.

Facit ad prædicta *1. quæſt. 7. cap. in grauibus. de conſecr. diſt. 5. non me-*
diocriter. Si autem opus eſt determinatum, tunc planum, & for-
422 tius tantum valent quantum ſonant, † alias deciperet Eccleſiã
fideles, quod eſt abſurdum & erroneum, & per hoc deſtruitur
illa opinio quæ vult, quod Eccleſia pia fraude deciperet homi-
nes, vt eos alliciat ad pia opera miſericordiæ, & charitatis. Nam
ſcribitur in Iob 13. cap. *Nunquid Deus indiget mendacio pro eo loqua-*
mur dolos. ad prædicta facit *22. quæſt. 2. cap. nec artificioſo. & cap. ne*
quis arbitretur. Item Apoſt. ad Corinth. 15. *ſi inanis eſt prædicatio no-*
ſtra, inanis eſt & fides noſtra. Ergo quicunque in prædicatione
falſum dixit, quantum eſt in ſe, fidem euacuauit, & quantum eſt
de ſe, & per conſequens mortaliter peccat, & ideo talis Eccle-
ſia pœna falſitatis ſiue falſitas eſt omninò reprobanda *9. diſtin.*
ſi ad ſacros. Vnde Auguſt. *nullus eſt docendus ad ſalutem operans mẽ-*
dacium. 22. quæſtio. 2. capit. primi. & itaque. Nec eſt vera illa opinio
Rayn. quæ dicit, quod homo mortalis (niſi fortè ei ſit diuinitus
reuelatum) ignorat quantum valet remiſſio, quia valet ſecun-
dum deuotionem pœnitentis, & ipſorum qui ſuffragantur me-
ritorum, & munerum eorundem, & horum menſuram nemo
ſcire poteſt, *de conſecrat. diſtinct. 5. non mediocriter.* dicit quod nul-
lus ſcire poteſt in ſpecie, ſed benè in genere. Et ideo dicit Ioan.
Andr. quòd ſecundùm fidem pœnitentis, & poteſtatem remit-
tentis plus & minus valent indulgentiæ, & dicit indulgentia
valet vt ſonat, & non refert quomodocunque ſatisfacit Eccle-
ſiæ, quia quem ligat Eccleſia, ligatus eſt, & quem ſoluit, ſolutus
eſt, *24. quæſt. 1. cap. quodcunque.* Vnde præſuppoſita legitimitate
confeſſionis, & capacitate ſuſcipientis & contritione & pote-
ſtate remittentis ſiue etiam concedentis indulgentiam, tantum
valent quantum ſonant. Reſtat nunc reſpondere ad quædam
contraria, quæ videntur vrgere, ad quæ tamen reſpondi in ge-
nere ta 8. *quæſt. in verſic. ſed nunc conuertor ad octauam quæſt.* quæ ar-
gumenta ſunt poſita *in princ. octaua,* & faciunt etiam contra no-
nam, & declarabunt decimam. Ad primum argumentum cum
dicitur, quod non proſunt impœnitentibus, fateor, quia venia
non datur, niſi correcto, *23. quæſt. 1. legatur. 11. q. 3. abſit. reg. peccatũ.*
de reg. iur. lib. 6. ſed valent pœnitenti ſeu proponenti ſe corrige-
re, & ſic iam contrito, ſi tamen hoc habeat formam indulgen-
tiæ *ad 17. quæſt. §. ſi ergo.* per quod dico, quod valent indulgentiæ
quæ dantur per Papam vel alios verè pœnitentibus, & confeſ-
ſis, vel quæ erunt infra octo dies. tamen ſi tunc ea gaudebit,
cum ſic erit contritus & confeſſus. Si ergo pœnitens gaudebit
indulgentia, & quia ſecundùm qualitatem culpæ debet pœni-
tentia imponi ſiue pœna, & hanc pœnam ſibi remittere poteſt
Eccleſia per indulgentiam, & tunc communicando ſibi merita
ſanctorum & paſſionis Chriſti Eccleſia nititur pro ea ſatisface-
re, & per hoc iuſtitia ſimul cum miſericordia obſeruatur, quia
præſens eſt contritio quæ accedit ad iuſtitiam, ſequitur indul-
gentia quæ eſt ad partem miſericordiæ. Ad id, quod in eodem
423 argumento tangitur, † quòd productior debet eſſe pœna
quàm culpa, reſpondetur, vt not. *in cap. productior.* ſcilicet, quod
vel intelligitur quantum ad pœnam originalis peccati, vel quã-
tum ad memoriam, ſcilicet, quando ad memoriam venit pec-
catum. Semper enim debet homo de eo dolere, & ſic tempo-
re productiori erit pœna, vel quando pœna non proportiona-
tur culpæ in quantitate vel qualitate, & tunc ſit productior in
quantitate, & ſic ad menſuram iuſtitiæ deducatur. Ad ſecun-
dum dico quod præſuppoſita opinione, de qua ibi, pro vera,
quòd in caſu noſtro per inferiorem non tollitur pœna, ſed ei
datur vnde debitum ſoluat, ad quod ad prædictam pœnam
ſuperiori erat obligatus. Item poteſt dici, quòd authoritate iu-
ris inferiori hoc permittitur, *de pœnitent. diſtinct. 1. menſuram.* &
ſic ipſius Dei conſenſu, qui dixit, Quodcunque ligaueris, &c.
Ad tertium, quod videtur vrgere, fateor quod ſatisfactio eſt
pars pœnitentiæ, & qui non ſatisfacit, non dicitur pœnitere.
Sed dico quod præcedente contritione iſte dicitur ſatisfacere,
pro quo Eccleſia ſatisfacit, *regul. qui per alium. libr. 6.* facit *quod no.*
de voto. licet. in gloſſ. 2. 82. diſtinct. presbyter. & dixi in *quæſtione an per*
alium quis poſſit ſatisfacere, pro quo Eccleſia ſatisfacit, *regul. per*
alium, & pœnitere. Vnde licet Doctores diſcrepent, an vnus
poſſit pro alio ſatisfacere, & de ieiunio videantur opiniones
contrariæ, & patet ex prædicta gloſſ. & patet *de pœnitent. diſtin-*
ctione 3. capitulo pœnitentia. tamen & ibi recitat Archidiaconus, &
placet Thomæ, quæ placuit & fuit opinio Petri hic ſatisfactio
habet duo in ſe, primò peccatorum cauſas excedere, & illud
eſt in ſeipſo, & illud non poteſt fieri per alium. † Aliud eſt ip- 424
ſa ſolutio debiti, quæ ritè poteſt fieri per alium, & maximè in
eo, qui per ſe non poteſt, vt eſt videre in ſolutione iniuriæ ſeu
debiti ſecularis. *Inſtitut. quibus modis toll. obligat. §. ſoluere. & l.*
ſolutionis. ff. de ſolution. præcedente igitur reconciliatione, per
quam peccator reconciliatus eſt Deo, & per quem ſe habi-
litat, vt per ſe alius poſſit ſatisfacere, hæ indulgentiæ ſol-
uunt illud debitum, ad quod quis tenebitur, & ſolutum in-
ter quomodocunque ſit ſolutum. *ff. de verborum ſignificatione. l.*
ſolutionis. verbum. ad quartum dico quod hæ indulgentiæ non
ſunt ad deſtructionem Eccleſiæ: nam per eas præbetur magis
contra peccatum vitandum remedium præcedente tamen
contritione ad quam diſponi debet, vt eis poſſit gaudere, &
cum hoc concurrit gratia gratiam faciens, quam meretur ex
humilitate, & pro pio opere, necnon ex conſuefactione, & con-
tinuatione bonorum operum, & ex his minus, & magis diſpo-
nitur ad gratiam: quare ſequitur quòd per indulgentiam non
deſtruitur indulgentiæ charitas. Stat tamen quòd quis eam
prauo poteſt dare affectu & prauo ſuſcipere, & per hoc etiam
negligere alia bona opera, & ſatisfactionem pœnitentiæ in-
iunctæ. & hoc talibus pernicioſum, & non corde contrito eas
ſuſcipere. Quapropter conſulendum eſt eis, quòd indulgen-
tias nolunt conſequi, ne propter eas ab operibus pœnitentiæ
abſtineant. Quamuis enim ex indulgentia reddantur immu-
nes, à pœna tamen contemptu poſſunt ligari *11. quæſtione 3. §.*
cum ergo. 24. quæſtione 3. notandum. de ſenten. ex per. recit. tuas. † Vn- 425
de dicit canon, quòd negligentia & ſuperbia parit offenſam.
& loquitur de directo contemnente ſatisfacere de delicto, *de*
pœnit. diſtinct. 1. cap. prædixerat. & hoc etiam ne facilitas veniæ in-
centiuum præbeat delinquendi, *23. quæſt. 4. eſt iniuſta & de vita &*
honeſtate clericorum, vt clericorum. Non ergo debet contemni pœ-
nitentia iniuncta vel ſatisfactio propter ſuſceptionem indul-
gentiæ. Item vtiles etiam ſunt, quia homines quandoque in
plus ſunt debitores quàm putant, *de pœnitent. diſtinct. 1.* Sic enim
inquit, *cap. ſi a depurgat. canon.* Et ex hoc infertur, quia neſcit
homo an dignè ad indulgentias vadat: non enim eſt nimis in
his indulgentijs confidendum, & tantum, quantum ſonant.
† Nam prælati Eccleſiæ poſſunt liberè corpus Chriſti confice- 426
re & diſpenſare quibus volunt & quantum volunt, *de conſecra-*
tione diſtinctione 2. tribus. & capit. Chriſto. ſemel ergo indulgen-
tias concedere tenet conſequentia, quia propter vnumquod-
que tale eſt, illud magis tale. *5. diſtinct. ad eius verò. capit. latores,*
de cleric. excommunic. mini. ſed propter corpus Chriſti, quod et-
iam principale merito ſanctorum, & aliorum acceptatur, ex
quibus conſurgit facultas concedendi indulgentias: nec enim
eſſent merita ſanctorum nec propter Chriſtum, *de pœnitent. di-*
ſtinct. 4. non mediocriter. alias eſt *verſic. ſab. §. fini.* nec merita Chri-
ſti, nec ratione memoriæ corporis Chriſti, qui fuit liber à con-
tagione originalis peccati. Ideo dicitur Ioan. 1. *Ecce Agnus*
Dei, &c. de conſecrat. diſtinct. 4. cap. nemo tollit. tunc vltra eum
iſtæ indulgentiæ non dantur nec theſauro meritorum Chri-
ſti, & ſuorum membrorum per illos qui habent poteſtatem ip-
ſum corpus Chriſti conficiendi, & conſecrandi, & diſpenſan-
di, ſequitur quòd liberè per tales prælatos poſſunt concedi,
ſicut volunt, & quantum volunt, & quibus volunt, & ſic vale-
bunt quantum ſonant ritè accedentibus ad eas. In contrarium
tamen facit, † quia Deus non acceptat diſpenſationes Eccle- 427
ſiæ niſi

Digitized by Google

ſiæ niſi ſecundùm iuſtitiam fiant, *de pœnit. diſtinct. 9. quâ ſceleratè.*
& eſt expreſſum 24. queſt. 3. non in perpetuum. Sed prælati interdum
indignis, interdum inæqualibus æqualiter diſpenſant, & ſic nō
ſecundùm iuſtitiam Dei: ergo ipſæ non valent, & per conſe-
quens non ſecundùm eorum voluntatem, ergo non tantùm
valent, quantum ſonant, ſed ritè conferantur & pœnitentibus
verè & contritis, vt *ſuperius dixi in hac quæſtione*, cùm tractaui de
diffinitione indulgentiæ, & vide quæ tetigi *ſupra in concluſionibus*
& correlarijs formatis. & vide quæ dixi *in quæſtione. Quæ concurrere*
debeant, vt valeant indulgentiæ, vbi dixi, quod debent concurrere
pietas in finem, propter quod dantur, charitas operans cui dan-
tur, ſanabilitas in recipiente. Tertium auctoritas in diſpen-
ſante, vt ibi latius poſui. & ad id, quod dicitur quòd corpus
Chriſti eſt principale, reſpectu cuius inſurgunt indulgentiæ,
ſed prælati habent liberam poteſtatem corpus Chriſti diſpen-
ſandi, igitur: Dico quòd licet ſacerdotes ritè ſecundùm claues
Eccleſiæ ordinati, *de ſumma Trinitate & fide catholica firmiter cre-*
dimus §. vna, habeatis debitam materiam, ſcilicet panes de fru-
mento, *de conſecr. diſtinct. 2. cap. non oportet. & cap. cum omne. & cap.*
pann. de altari, & decentem formam, *de conſecrat. diſtinct. 2. c. quia*
corpus cap. cum Marthæ. de celebratione miſſarum. poſſunt illud con-
ſecrare quando volunt, licèt non debeant niſi ieiuni, *de conſe-*
crat. diſtinct. 2. tribus gradibus, & quibus volunt, non tamen de-
bent niſi dignis, *de conſecrat. diſtinct. 2. ſi panem, cum tribus capit. ſe-*
quent. Dico ergo quòd licet de potentia abſoluta, quando vo-
lunt, poſſunt conſecrare, & quantum volunt, & quibus vo-
lunt diſpenſare, & licet inter ſacrificia nullum ſit maius & dig-
nius, *de conſecrat. diſtinct. 2. nihil.* tamen non poteſt quilibet ſa-
cerdos determinare, quod cuilibet ſuſcipienti valeant. & hoc
eſt quod dixi *ſupra*, quod effectus ſacramentorum non eſt in
habentibus poteſtatem clauium, immò hæc abſolutio pendet à
Deo. Vnde non poteſt facere ſacerdos, quòd proſit ſcelera-
to, *de conſecrat. diſtinct. 2. cap. qui ſceleratè. cum duobus capit. ſequentib.*
Et licet habet poteſtatem ſuper confectione, & diſpenſatione,
non tamen ſuper ſuo effectu, ſed maiorem poteſtatem habent
prælati, & ampliorem ſuper effectu diſpenſationis indulgen-
tiarum, dummodo ſeruent ſupradicta. Vnde ſe habent ſacra-
menta & indulgentiæ, vt excedentia & exceſſa. Habent enim
latiorem, quia plus poſſunt arbitrari ſuper peccatis peccato-
rum, & ſic ſuper effectu indulgentiarum, *de pœnitent. diſtinct. 1.*
menſuram. 26. quæſtione vlt. Cbe. ſatis. & cap. tempora, quàm ſuper ef-
fectu corporis: habent enim in illo ſtrictiorem poteſtatem,
quia niſi dignis poſſunt contribuere, hoc eſt, illis, qui ex pro-
prio merito digni ſunt, id eſt, qui confeſſi & caut. debito cum
propoſito ſatisfaciendi ſequēte poſtmodum ſatisfactione pro-
pria, & iſti digni ad corpus Chriſti reputantur. Sed ſi non ſe-
queretur propoſitum ſatisfaciendi, non ex meritis alienis, hic
non eſt dignus corpore Chriſti, ſed benè eſſet dignus indulgē-
tia. Nam ſi quis in peccato mortali eſſet conſtitutus, conteri-
tur, confitetur, non recipit corpus Chriſti, nec ex proprijs meri-
tis intendit ſatisfacere pro peccato, ſed ex meritis Chriſti pro-
pter indulgentias quas proponit acquirere vel acquirit, hic di-
citur dignus indulgentia, ſic habet ſe corpus Chriſti, & indul-
gentiæ ſicut excedentia & exceſſa. Ad formam igitur argumē-
ti dicendum eſt, quod non eſt ſimilis poteſtas in vtriſque, nec
ſimilis earum poteſtatum effectus. Exemplum impoſitis, ha-
beo poteſtatem comedendi & bibendi, ego poſſum non bibe-
re quantum comedere, non ſequitur, nec ſequitur bibo, ergo
comedo, bibi, ergo non comedi. Item habeo poteſtatem cō-
ficiendi corpus Chriſti. Item habeo poteſtatem concedendi
indulgentias, ergo tantum poſſum in vno ſicut in reliquo, hoc
non ſequitur. Ad aliud, quod dicitur, quòd Deus non acceptat
indulgentias niſi ſecundùm iuſtitiam, poteſt illud negari in in-
428 dulgentijs. Vel dic † quod iſta iuſtitia poteſt conſiderari dupli-
citer. Vno modo ſecundùm iuſtitiam quæ eſt ex debito: alio
modo ſecundùm iuſtitiam, quæ eſt ex fine. Primam non con-
ſiderat Deus in indulgentijs, nec in cuiuſcunque ſalute ex
quocunque merito noſtro, quæ non ex operibus iuſtitiæ quæ
fecimus nos dicit Paulus, ſaluamur, ſed ex Dei merito, *de pœni-*
tent. diſtinct. 1. Sic enim inquit. vnde indulgentiæ tam ex parte
Dei quam Eccleſiæ fiant ex gratia & merito theſauri Eccleſiæ.
Alio modo poteſt conſiderari iuſtitia ex fine, & iſta benè con-
ſideratur in indulgentijs ex fine, ſcilicet, propter quem dantur,
& ſimiliter finis non conſideratur, non valet indulgentia, ſi
videt qui non fit propter opus pium. Et de iſta iuſtitia loqui-
tur contrarium deductum. Et ad formam argumenti poteſt di-
ci, quòd licet in æqualibus inæqualiter diſpenſetur, propter
hoc non tollitur ipſa iuſtitia reſpectu finis. Poſtmodum ne ali-
qua ſacramenta dubito, circa hanc materiam incidenter quæ-
ro, numquid proſit indulgentia ei, qui non facit totum actum,
licèt partem actus faciat, ex quo data eſt indulgentia, & per
eum non ſtat quominus faciat, v. gr. gratia, conceduntur in-
dulgentiæ, vt verè pœnitentibus, & contritis conferentibus ta-
li loco pio, & concedantur indulgentiæ decem annorum, Ti-
tius verò pœnitens vadit & viſitat deuotè, non tamen habet
vnde poſſit eleēmoſynam illam, &c. non dat illa decem, vel
non omnia decem, quia fortè quinque, vel ſex, numquid gau-
deat indulgentia. Vel pone, quòd deſiderio magno deſidero
tempore Iubilæi ire Romam, non poſſum, quia non habeo vn-
de, & mendicare erubeſco, vel pater vel vxor non ſinunt. Vel
vado propè Romam, ſed ex quadam cauſa non poſſum vltra
progredi, numquid gaudeo indulgentia. Arguitur quod ſic,
quia in bono modo dicitur, quod votum computatur pro o-
pere, *de pœnitent. diſtinct. 1. magna. & diſtinct. 6. in princip. 35. queſt. 2.*
quòd Deo part. & maximè cum facultas deeſt, vel impoſſibilitas
adeſt, vt dicit Gratianus *de pœnitent. diſtinct. 1 his auctoritatibus. ver.*
Item votum. 22. queſt 2. item prophetauit. & capit. ſequent. & regula
cum ſtat per eum, de reg. iuris. libr. 6. Sed in caſibus prædictis non
ſtat per eum, igitur. Sed his non obſtantibus veritas eſt in op-
poſitum, † quia indulgentia ſecundùm diſponentis intentio- 429
nem, & formam eius operatur effectum ſuum, vt probatum eſt.
† Item remota cauſa, propter quam aliquid fit, ceſſat eius effe- 430
ctus, & remoto fine. *60. diſtinct. § hin omnibus. & cap. nemo. & capit.*
etſi Chriſtus deiuretur. & c. cum ceſſante, de appell. 1. queſt. 1. c. quod pro
neceſſitate. & quæſt. 7. pro remedio. Sed in caſibus prædictis ceſſat
finis, propter quem principaliter data eſt indulgentia, ſcilicet
datio denarij, & actualis & effectualis viſitatio. Et hāc opinio-
nem tenet Gaſp. Calder. *in decret. ſua.* Ad contrarium reſponde-
tur, quod non ſemper eſt illa regula vera, vt not. *in dicto c. magna.*
Vnde fallit, quando opus eſt facti, *vt in cap. 1. de eo qui mit. in poſſeſ.*
Vnde volens martyr pati, & non patitur, non habet aureolam,
vt not. *in dicto cap. magna.* Item patet in pœnitente qui habet ſa-
tisfacere, quæ libenter vellet ſatisfacere & tamen non facit in
hoc ſæculo tamen in futuro: licet enim ex contritione & con-
feſſione ſit ei dimiſſa peccati culpa & pœna æterna, non tamen
temporalis, *de pœnitent. diſtinct. 1. ſi peccatum à Dei, & diſtinct. 7. cap.*
vltimo. capit. ſuper eod. & capit. in literis. de rapt. ſic & indulgentia
centum dierum, nonne gaudebit ita propinquus deuotus, ſic-
ut longinquus, licet iſte plus laboret, & exponat in eundo, &
veniendo. Et determinationem huius quæſtionis collige ex
his, quæ dixi *in prima quæſtione.* cum incœpi tractare de indulgē-
tijs, *quæſtione prima.* in qua quæro de diffinitione indulgentiæ,
vel quæro. † Data eſt indulgentia centum dierum viſitanti Ec- 431
cleſiam, & danti denarium, viſitans dat duos vel tres denarios,
numquid habebit ducentum vel trecentum dies de indulgen-
tijs. Puto quod non, quantum ad indulgentias illas, benè ha-
bebit dans denarium, vel quantum habebit dans quatuor vel
quinque, nec aliud in ea exprimatur, ſcilicet, quod ſingulis
gaudeant indulgentijs centum dierum: tunc enim planum eſt,
quod ille qui plus dat, plus meretur. ratio prædictorum, quia
intentio concedentis indulgentias fuit tantum centum dare
viſitanti & offerēti, licet propter illud, quod plus datum & ero-
gatum eſt, primo reputatur adeò ad meritum vitæ æternæ
nedum illud opus pium voueat ad illas indulgentias prome-
rendas & ad remiſſionem pœnæ vel pœnitentiæ, ſed etiam ad
meritum vitæ æternæ, illud opus conſequendi. Et ideo Papa
Nicolaus in prædicta executoria crucis præcepit prædicatori-
bus crucis, quatenus indulgentia pro ſuſceptione crucis effi-
caciter promittitur, illis prolixè non ſolum in remiſſionem pec-
catorum, id eſt, ad immunitates priuilegiorum, ſed etiam co-
pioſam mercedem quæ illis præparatur in cœlis, vnde implo-
rat plenam motum ſuorum peccaminum veniam, & inſuper
pollicetur illis ſalutis æternæ augmentum. Inſuper dubitatur,
† quod ſi quis eodem die pluries viſitaret Eccleſiam, & dat ſin- 432
gulis vicibus denarium, numquid toties habeter indulgen-
tias, & arguitur quod ſic: ſicut enim reiterans delictum, gra-
uius peccat, & maiorem pœnam meretur quam ſemel tan-
tum committens. *6. quæſtione 1. imitare. 25. quæſtione 1. cap. 2.* & v-
trobique, ſic, & econuerſo pluries viſitans Eccleſiam, & dans
denarium pluries indulgentia gaudebit. Vincen. vt refert Ioan.

Andr.

Digitized by Google

Andr. *in cap. cum ex eo. in tit. noſtro*, dicit quod ſic, dum durat tempus vel dies remiſſionis, quia non eſt ſolum conceſſa indulgentia propter iter vel propter denarium, ſed propter remiſſionem Eccleſiæ, & quæ ſic remittendo obligat orare pro illo. Sic ergo diſcretus remiſſionem faciet. *capit. quod autem, in titulo noſtro.* & *ſuperius* dixi, & per Guil. Spec. *eodem titulo. verſic. quod ſi ea-*
433 *dem.* vbi addit rationem, † quia in beneficijs fieri debet larga interpretatio, *de donatione cum dilecti. de priuileg. in his. & capitul. olim.* idem Archidiac. *infra eodem cap. vlt.* Dominus Ioan. Calderin. *in cap. cum ex eodem in titulo noſtro.* vbi recitat Beatum Thomam in 4. *ſentent. diſtinct.* 20. *quæſt.* 3. *artic.* 2. vbi concludit hoc eſſe verum, ſi indulgentia ſit perennis, id eſt, ſine actus temporis determinatione, ſecus quando ad determinatum tempus datur, ſcilicet cùm dicitur: Quicunque vadit ad talem Eccleſiam vſque ad tale tempus, vel quicunque vadit tali die, tunc intelligitur ſemel tantum dans vel vadens conſequi, & hoc putat verius Gaſp. Calder. *ad hoc de fil. presbyt. cap. 1. in fin. cap. 2. eodem titulo in ſexto. & deprehen non poteſt, in rubr.* & cum iſta determinatio-
434 ne ego tranſeo. Vltimò quæro, † an religioſi poſſint gaudere indulgentijs, videtur quòd non, quia non habent velle vel nolle. 12 *quæſtione nolo. & capit. non dicatis.* Item ipſi ſunt qui debent erogare de meritis ſuis Eccleſiæ, 16. *quæſt.* 1. *Monachus.* nô docentes, ergo non debent ab alijs eis ſupererogare. Sed indulgentiæ conſiſtunt de ſupererogatione meritorum Eccleſiæ, ergo, &c. Præterea Monachis non debet tradi materia vagandi, 16. *quæſt. 1. placuit, el 1. & 2. & cap. qua videtur. cap. 1. ne cler. vel monach. libro ſexto.* Solutio. Dicendum religioſis quàm ſæcularibus valent, dummodo ſint in charitate, & faciunt id, quod requirit indulgentiæ diſpoſitio: non enim minus ſunt adiuuabiles meritis aliorum quàm ſæculares, aliàs ſequeretur quod ex bono reciperent malum, ac etiam damnum, quia religio bona eſt. Item quia etiam Monachus vltra bonum & meritum religionis poteſt plus mereri, vt dicit Innocent. *de voto, ſcripturæ,* & facit quod not. 20 *quæſtio.* 4. *cap.* 2. Et quod dixi, dummodo ſint in charitate, per hoc infertur quòd hoc debent facere de licentia ſuorum prælatorum, quoniam propter bonum obedientiæ id quod videtur alias bonum dimittitur. 8. *quæſt. 1. ſi ergo. de teſtam. cap. religioſi. 1. reſpon. libr. 6.* Et per hoc reſpondeo ad primum. Item dixi, dummodo faciant id, quod requirit diſpoſitio indulgentiæ, quia ea ceſſante non gaudent, *vt dixi in proxima quæſtione.* Vnde ſi indulgentia requirit dationem denarij, quia non habet proprium. *cap. cum ad monaſterium. de ſtatu monach. & dicto cap. non dicatis.* oportet etiam quod de licentia prælati hoc eroget. Ad contrarium dicendum eſt, quod licet religioſi iter perfectionis arripuerunt, vt dicit Gratianus. 14. *quæſt. 1. cap. 1.* tamen non ſunt ſine peccato, *de pœnit. diſt. 1.* ſic enim inquit. Et ideo ſi propter peccatum aliquod commiſſum religioſus dignus eſt alicuius pœnæ, poteſt illam relaxare per indulgentiam. Nec eſt abſurdum, ſi ille, qui ſupererogat, aliquando indiget, vt ei ſupererogetur, *de teſtam. cum in officijs.* Ad aliud dicendum, quod propter indulgentias non poteſt religio diſſolui: magis enim eſt bonum meritum religioſorum quàm bonum remiſſionũ. Vnde religioſus, qui iret cauſa diſſolutionis religionum non eſſet in charitate, & propter hoc non meretur, nec eam conſequeretur. Item prælatus non debet dare licentiam tali accedendi vel tales indulgentias, cùm perpendet potius de animo diſſolutionem & euagationem quærentis, quàm indulgentiam affectantis.

435 QVÆSTIO DECIMA. † Quæſtio decima & vltima principalis erat, an dies indulgentiarum, pone quia indulgentia relaxat centum dies de iniunctis pœnitentijs. Dubitatur an iſti dies ſint vtiles, vel continui: hoc eſt, quærere, an iſtis diebus comprehendantur ſolum dies, quibus habeo agere pœnitentiam, vel etiam dies quibus non habeo agere pœnitentiam. Poteſt etiam intelligi quæſtio, an ſolum indulgentia operetur in his, qui ſint impediti agere pœnitentiam, vel circa illos, qui non ſunt impediti. Vel pone, quod vſque ad tres annos ſingulis ſextis ferijs teneor ieiunare, & habeo remiſſionem annalem, an vero abſolutus ero, cùm in anno non ſint niſi 52. ſextæ feriæ, & per conſequens plus videtur habere de indulgentia & remiſſione, quantum expediret ſibi. Hoſtienſ. *in cap. cum ex eo. in tit. noſtro.* quod quidam intelligunt dies eſſe vtiles, alij intelligunt quod ſint continui. Tertij dicunt quod eſt ſenſus verborum, remitto tibi vnum annum de pœnitentia, id eſt, tantũ minus pœnitentiaris in purgatorio quantum ſi vno anno cõtinuo egiſſes pœnitentiam in hoc ſæculo. Subdit Hoſtienſ. quod iſti dicunt quod non credunt, ſed per has indulgentias generales minus vnquam teneatur agere pœnitentiam in hac vita. Et dicunt quod hoc eſt ſatis æquum ſecundùm opinionem Innoc. de quo tetegi *in prox. quæſt. principali ſupr.* eundem Hoſtien. *in cap. quod autem ſupra.* Subdit Hoſtienſ. quod etiam credendum eſt, *quod Deus qui moderatur omnia in pondere & menſura,* Sapien. 9. iuxta metam datam à prælato, & impoſitam ab eo prælato, dabit potius pluſquam minus, ex quo ius ſuum recipit, licet alteri plus detur, niſi oculus ſuus nequam eſſet, iuxta illud Matth. 20. *aut non poſſum de meo facere quod volo, aut oculus tuus nequam eſt: accipe igitur quod tuum eſt, & vade in pace.* Subdit dictus Hoſt. *in dicto cap. cum ex eo. ſuper verbo, pœnitentialis ſatisfactio,* enumerat quot dies remittuntur, tot dies de iniunctis pœnitentijs ſubtrahuntur. Item ſuper *ver. quadraginta dies dicit iniunctis pœnitentijs,* hoc notabis, quia dies indulgentiarum non ſunt cõtinui, ſed vtiles, quia computabuntur ſolum dies pœnitentiales, ſubdit, quod aliud eſt quærere de diebus, & aliud de annis, quaſi velint quod quando de diebus, tunc vtiles ſunt: quando de annis, tunc ſunt continui, de annis tamen dicit ſicut & quales iniuncti ſunt, & ſic remittantur. Et ad probandum, quod dies ſunt vtiles, inducit abſurdum, quod eſſet dicere, ego faciam tibi indulgentiam de diebus. de quibus non teneris ieiunare. certè eſſet fatuum ita dicere. Et vt compleam verba Hoſtienſ. quæ non ponit Ioan. Andr. extenſè *in nouella in cap. cum ex eo,* dicit notabiliter, quod ſi quadraginta dies iniuncti ſunt pro pœnitentia, vt *de ſponſa duo. cap. 2. de emp. & vend. cap. 2.* hoc operatur indulgentia, vt illis diebus pœnitentiam agere non cogatur; & hoc de indulgentijs dierum, ſed ſtatim quærit, quid de annis, † num quid ſint vtiles 436
vel continui. dicit quod ſicut & quales iniuncti ſunt, ita etiam remittuntur, & dicit quod ibi colligitur *& de homic. cap. 2. de ſpon. duo. cap. 2. 82. diſtinct. cap. ſin. cum igitur unquam iniungatur. ca. quia,* & dies Dominici & alij feſtiui ſemper intelliguntur excepti. *cap. ne quis, & capit. ieiunia ad finem. 56. quæſt. fin. capit. ſacerdos, & in eo, de not. de obſeru. ieiun. in cap. conſilium,* relinquitur ſecundum Hoſtienſ. *in cap. cum ex eo, præallegato,* quod numquam anni continui ſunt, ſed tantum vtiles, id eſt, illi dies tantum de annis, qui in ipſis concurrunt ieiunabiles remittuntur. ex his concluditur ſecundùm Hoſtien. † quod productior eſt indulgentia dierum 437
quam annorum, hæc videtur humana & æqua opinio, id eſt, quam ſequitur Ioan. And. *in cap. cum ex eo,* & mihi placet quo ad maiorem ſecuritatem, videlicet quo ad ſublimitatem aliter cõcludam & veritatem, vt tamen nihil omittam, Domin. Gaſpar. Cald. filius Ioan. Bald. *in decretalis noſtra* dicit, ſe benè non capere dicta Hoſtienſ. nam non omnes pœnitentiæ imponuntur ieiuniorum, immò aliquando quod ſingulis diebus dicit ter vel quater Pater noſter, vel Pſalmos omnes vel certos, vel quod ſingulis diebus paſcat pauperem, vel certis diebus audiat miſſam, & ſic de ſimilibus, inter quas pœnitentias alia grauior altera. Item debet conſiderari quòd literæ indulgentiarum non dicuntur de pœnitentijs iniunctis ieiuniorum. Item debet conſiderari, vt patet ex prædictis, † quòd indulgentiæ valent 438
æquè quo ad pœnitentias à iure, ſicut ab homine iniunctas, & econuerſo, nec poteſt dari ratio diuerſitatis, & maximè quia & impoſitæ à iure ſunt arbitrariæ. *de pœniten. diſtinct. 1. menſuram. & quæſtione vltima cap. tempora.* Item non occurrit ratio, quare indulgentia non habet ſuum effectum quantum ad pœnitentiam continuam, ſicut ſucceſſiuam & econtra. Ex quibus infertur quod vniformiter in pœnitentijs emanandis indulgẽtia operatur, quod eſt in hac materia ſubtiliter aduertendum. Pone enim quod quis ſolemnem pœnitentiam habet facere ſibi iniũctam, quia fecit parricidium, vel aliam grauiſſimam pœnitentiam per ſeptem annos, vel per ſex annos, habet ſextam feriam ieiunare, vel dicere tres orationes, vel Pater noſter, vel ieiunare, vel vnum Pſalterium dicere. Et pone quòd danti denarium vel accedenti ad Eccleſiam dantur ſeptem anni de indulgentijs, numquid æquè quilibet iſtorum erit liberatus per indulgentiam. Dubitandum eſt per ea, quæ dicta ſunt *in prima quæſtione* cùm incæpi tractare de indulgentijs *in diffinitione indulgentia in vltima particula, & in ſecunda concluſione cum ſuis correlarijs,* probatur tamen ſic, quia videtur hoc nimis pœnitentias vileſcere, & eas eneruari & prælatorum poteſtatem nimis ampliare. Poteſt ergo intelligi ſenſus indulgentiæ quòd is, qui propter pœnitentiam ſibi iniunctam à iure, vel ab homine non impletam ſatisfeciſſet per annum in purgatorio vel triennium,

Digitized by Google

ninm, id eſt, dehuiſſet ſatisfacere, ſi in vita nõ habuiſſet talem indulgentiam, illud tempus remittitur illi, qui ad indulgentiã accedit, quia indulgetur annus vel triennium, & per hoc pœnitentia non contemnitur, & pœna debita ſecundùm mẽſuram delicti addita menſuratur, & forte voluit hoc vna opinio *ſupra* tacta poſt Hoſtienſ. non tamen eſt negandum quin etiam ſecundùm cõſiderationem laboris, & collatoris, & meriti etiam per indulgentias totaliter poſſit eneruari pœnitentia iniuncta non neglecta. Aduerte, quia Gaſp. de Calder. in hoc bene dicit, quòd non omnes pœnitentiæ ponuntur in ieiuniis, ergo ſi annus conceditur indulgentiæ de iniunctis pœnitentiis, ſi capimus annum indiuiduum & integrum, prout incipit continuatiue à principio vſque ad finem. Exemplum hac die habeo indulgentias vnius anni, & hac die eſt mihi impoſita pœnitentia annalis ad ieiunandum. certè hoc reſpectu de neceſſitate annus eſt continuus, non vtilis. Sed intelligendo quòd annus de iniunctis pœnitentiis indultus nõ habeat continuum progreſſum, ſed ſolum dies anni, quibus teneor ieiunare computentur cum diebus quibus eſt mihi data indulgentia, tunc indulgentia quæ eſt facta pro diebus quibus teneor ieiunare, operatur pro illis diebus, non autem operatur pro aliis diebus quibus non teneor ieiunare, & ſic ex hoc videtur melius dicẽdum, quòd ſi loquimur in pęnitentia ieiuniorum annus datus de indulgentiis ſit vtilis, non continuus. Exemplum habeo ieiunare omnibus diebus veneris, vſq; ad tot dies venerum, qui dies conſiſtit totus annus, datur mihi vnus annus remiſſionis de iniunctis pœnitentiis: certè videtur quod ab omnibus 366. diebus ſum abſolutus, alias per ea, quæ ſuprà dicta ſunt, quia fatuũ eſſet dicere quod mihi ſit facta indulgentia pro illis diebus quibus non teneor ieiunare, & certè vileſceret theſaurus Eccleſiæ qui pro illo tempore, quo non teneor ieiunare, mihi daretur. Et hoc videtur ſine dubio, quando in litteris indulgẽtiarum diceretur de pęnitentiis iniunctis ieiuniorum. Sed non dicitur communiter ita, ſed dicitur, finitur in illis de iniunctis pœnitentiis, & ideo ſi datur mihi pœnitentia, vt ſingulis diebus dicam quatuor Paternoſter, vel tot Pſalmos, vel viſitem certum locum, vel paſcam pauperem, &c. Iſtud debet fieri per totum annum vel duos ſingulis diebus hoc faciam, quia tũc omni die per totum annum poſſum facere & debeo, ſi datur mihi indulgentia vnius anni, & ſic dies erunt continui, & vtiles ipſius indulgen. Non obſt. quod allegatum eſt ſuperius per Dominum Gaſp. Cald. qui dicit, videtur inconueniens, quòd ſi quis ſolennem pœnitentiam habet facere, quia fecit parricidium vel aliud ſimile, vel habet facere aliam grauiſſimam pęnitentiam per ſeptem annos, alius per ſeptem annos habet ieiunare, ſextam feriam, vel vnum pſalterium, vel ter Paternoſter dicere, quod æquè vnuſquiſque iſtorum liberatus ſit, quia ipſemet Gaſpar ſoluit contrarium remittendo ſe ad ea quæ dixit in 1.q. *cum incepit tractare de indulgentiis in diffinitione indulgentiæ in vltima particula, in verbo, debitam, & in verbo, per recompenſationem de pœnam indebitam iuſtorum.*

439 † Deus enim mediante eius miniſtro iuſtè, & miſericorditer remittit per indulgentias, non ex merito illius, cui impoſita eſt pœnitentia, quoniam non poſſet rectè in hoc ſeculo promoueri pro vno peccato mortali, ſed pro tali peccatore Deus acceptat pœnas pro impleris recompenſando & cõmunicando illi pœnas & paſſiones mortis ſuæ, & ſanctorum Martyrum, quas ipſi iniuſtè & indebitè acceperunt. Et ſic ex meritis illarum pœnarum indebitarum Chriſto & ſanctis abſtergimus pœnas pro delictis noſtris debitè à ſacerdotibus nobis impoſitas, quando contriti & confeſſi tales indulgentias impetramus. Nec ex hoc nimis pœnitentię vileſcunt, quia vilitati hoc non debet aſcribi, ſed potius pretioſitati theſauri Chriſti reconditi in archiuis ſanctæ Rom. eccleſiæ,

440 † cuius ſanguinis minima gutta eſt ſufficiens abſtergere omnia peccata mundi, quæ vnquam facta ſunt in præterito, fiunt de pręſenti & fient de futuro, cũ ipſe Chriſtus ſit agnus Dei immaculatus, qui tollit omnia peccata mundi. Reſtat nouiſſime vt vnde egreſſa eſt, terminetur oratio in eodem, in Deo videlicet, qui res penitus deſperatas recuperare & conſummare ſuæ virtutis magnitudine poteſt: nam (vt ait Salomon) *non eſt ſapientia, neque prudentia, neque conſilium cõtra Dominum*: quinimmo ſecundùm B. Gregorium. *lib. 6. moral. diuinum iudicium cum vitatur, timuerunt fratres, ne Ioſeph cõtra eos exardeſceret. Sed hoc, quod diuinitus diſpoſitum fuerat, cauendo actum eſt vt eueniret: humana igitur ſapientia in ſeip, a comprehenſa eſt voluntate Dei.* Vnde qui intẽtioni ſuæ reſiſtit, intentionem eius militauit. Reſtat ergo in factis, quæ agimus vim & potentiam ſupernæ voluntatis inquiramus cui animo etiã cogente debet promptè actio noſtra deuoto famulari & vere ſui itineris ducem proſequi: ne enim etiam volens deſeruiat, ſi hoc ſuperbiens declinat. Volens igitur deſeruire ac promoueri ad animarum ſalutem non ſuperbiet in hoc luctuoſo, tremebundo, horrendo, & periculoſo tractatu, in quo fidelium doctrina & eruditio eſſe poteſt, ſed iactaui cogitationes meas in Domino & redemptorem meum Ieſum Chriſtum, qui per os Ioannis præcepit, agite pœnitentiam de peccatis veſtris & me vſque ad operis finem ex ſua miſericordia fortificando atque fomentando: nam ex ipſo, & in ipſo, & per ipſum ſunt omnia, cui honor & gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum, Amen.

REPETITIO
IN CAP. POSTVLASTI.
De pœn. & remiſſ.

Præclariſſimi I. V. C. D. Gaſparis Calderini.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt per ſuam prouinciam indulgentiarum literas concedere. num. 5.*
2 *In litteris generalibus concedendis quæ forma debeat ſeruari.*
3 *Literis ordinariorum fides eſt adhibenda.*
Archiepiſcopus, & Epiſcopus poſſunt concedere priuilegia.
4 *Archiepiſcopi in tota prouincia habent iuriſdictionem.*
5 *Papa poteſt concedere poteſtatem diſpenſandi theſaurũ Eccleſiæ eis, quibus placet, & prout ſibi placet poteſtatem reſtringit: & habet plenitudinem poteſtatis.*
7 *Archiepiſcopus an habeat iuriſdictionem contentioſam.*
8 *Iuriſdictio voluntaria non habet certũ territorium, nec certos ſubditos, ſed in volentes exercetur.*
9 *Delictirationeanque efficiatur in foro pœnitentiali de foro preſbyteri vel Epiſcopi, in cuius parochia vel diœceſi deliquit.*
Literas indulgentiarum concedere an ſit de foro pœnitentiali.
10 *Archiepiſcopus an habeat iuriſdictionem in territorio ſuffraganeorum, & in eorum ſubditos.*
11 *Epiſcopi & Archiepiſcopi vocati ſunt in partem ſolicitudinis, & ſi Papa habeat plenitudinem poteſtatis.*
12 *Pœnam remitti impoſſibile eſt culpa manente, ideo peccati venia nõ datur, niſi correcto.*
13 *Pœnitentibus debet imponi pœnitentia ſecundum qualitatem & quantitatem culpæ, ſeu delicti.*
14 *Deus conſeruat miſericordiam in iuſtitia, & iuſtitiam in miſericordia.*
15 *Miſericordia opus eſt peccanti peccata dimittere, ſed opor: et vt iuſtus miſereatur iuſtè.*
16 *Inferior pœnam à ſuperiore illatam tollere non poteſt.*
17 *Deus abſoluendo à culpa mediante cordis contritione obligat, ſeu dimittit obligatum ad pœnam.*
18 *Satisfactio eſt pars pœnitentiæ, adeo vt qui non ſatisfacit, non dicitur pœnitere.*
19 *Poteſtas ligandi & ſoluendi, quæ eſt tradita miniſtris Eccleſiæ, non eſt tradita in deſtructionem, ſed in ædificationem.*
20 *Indulgentiæ an valeant tantum ad liberandum à pœna quam quis ſecundum Dei iudiciũ in Purgatorio meretur: an autem valeant etiam ad abſoluẽdum ab obligatione, qua ſacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam.*
21 *Communia quæ ſunt vniuerſitatis, diſtribui poſſunt ſingulis de vniuerſitate ſecundum arbitrium eius, qui præeſt vniuerſitati.*
Theſaurus Eccleſiæ, ſunt merita Chriſti, ex quibus ſurgit poteſtas remittendi pœnas peccatoribus debitas: qui theſaurus eſt in poteſtate Papæ.
22 *Indulgentiæ Papæ, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſine iniunctione alicuius confeſſoris valent quantum ad forum Dei & Eccleſiæ ad remiſſionem pœnæ reſiduæ debitæ contritionem, cõfeſſionem & abſolutionem, ſiue ſit iniuncta ſiue non.*
23 *Sanctorum merita quanta ſint.*
24 *Chriſti minima ſanguinis gutta eſſet ſufficiens ſatisfacere Deo pro omnibus peccatis totius mundi.*

25 *Pœni-*

25 *Pœnitens non ſolum lachrimis debet diluere peccatum, ſed etiam emendationibus operire, & tegere delicta ſuperiora, vt non imputetur ei peccatum.*

26 *Indulgentia an proſint proponenti ſe corrigere, & ſic iam corde contrito.*

27 *Satisfactioni locus an ſit per ſolam contritionem: & quid requiratur in ſatisfactione.*

28 *Contritione reconciliatur peccator Deo.*

29 *Indulgentijs præbetur remedium magis contra peccatum vitãdum, quàm ex gratia, & quare.*

30 *Pœnitentia iniuncta non debet negligi propter indulgentiæ ſuſceptionem.*

31 *Accedenti ritè ad indulgentias conſequendas, an ea tantum valeãt quantum ſonant.*

32 *Indulgentia quid ſit.*

33 *Papa non poteſt abſoluere à culpa.*

34 *Deus aliquibus ſaltem promiſcuè infligit pœnam in hoc ſeculo, quæ non remittitur per indulgentiam.*

35 *Peccatum originale an remittatur per indulgentias.*

36 *Impœnitenti non prodeſt indulgentia.*

37 *Donatio quid ſit, quid redditio, & quid diſpenſatio.*

38 *Prælatis data ſunt claues, & an vna vel plures.*

39 *Indulgentia cõceſſa à prælatis eccleſiæ, quibus hoc permittitur à iure, valent ad remiſsionem pœnæ debitæ pro peccatis actualibus, dummodo rationabiliter concedatur.*

40 *Abſolutus à putatiuo prælato, licet prælatus peccet, tamen cenſetur abſolutus.*

41 *Indulgentiæ aliquæ diuerſimodè diuerſis poſſunt valere, ſecundum & præter diuerſitatem meritorum.*

42 *Indulgentia eadem quomodo inæqualibus etiam præter meritorũ diuerſitatem æqualiter poſsit valere.*

43 *Pauperes an facilius ſoluantur quam diuites.*

44 *Indulgentiæ non ſunt conferendæ donatione nec redditione, ſed diſpenſatione, quæ mediam viam tenet.*

45 *Indulgentiæ ad hoc vt valeant, quæ debeant concurrere.*

46 *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant, ſingulis in charitate poſitis tendentibus in finem, pro quo datæ ſunt.*

47 *Sacramentorum effectus non eſt in habentium clauem poteſtate, ſed à ſolo Deo dependet.*

48 *Iuſtitia Dei qualiter conſideretur.*

49 *Indulgentias concedere an competat ratione iuriſdictionis.*
Et ſi ratione iuriſdictionis, an perſonæ tantum, vel loci tantum, vel vtriuſque.

50 *Cauſæ cognitionem quæ non requirunt, poſſunt extra territorium exerceri.*

51 *Prælatus, in cuius diœceſi quis deliquit, an poſsit ei pœnitentiam imponere.*

52 *Sententia excommunicationis lata intra territorium, an liget ſubditum extra territorium exiſtentem.*

53 *Legis ratio non minus quàm ipſa lex eſt attendenda.*

54 *Ligare vel ſoluere qui non poteſt, nec poteſt indulgentias concedere.*
Qui non poteſt quod eſt facilius & leuius, non poteſt quod eſt difficilius & grauius.

55 *Prælatis quæ ſint à iure prohibita extra eorum diœceſes.*

56 *Argumentum à contrario fortiſsimum eſt in iure.*

57 *Verborum propria ſignificatio eſt attendenda, maxime quando ſanum & proprium poſſunt habere intellectum.*

58 *Archiepiſcopus an poſsit taliter per ſuam prouinciam indulgentias concedere ſicut Epiſcopi per ſuas diœceſes.*

59 *Eccleſiæ populi frequentia honor augetur, & ideo conceduntur indulgentiæ.*

60 *Quod ob honorem ciuitatis legatur, ciuitati relictum eſſe cenſetur.*

61 *Priuilegium loci extenditur ad homines illius loci.*
Et quid ſit priuilegium num. ſeq.

63 *Priuilegium quis poſsit concedere.*

64 *Indulgentias concedere an ſit de iuriſdictione voluntaria.*

65 *Indulgentia duplex.*

66 *Electus confirmatus, nondũ conſecratus an poſsit indulgentias concedere num. 86.*

67 *Presbyteri ſeu rectores parochiarum an poſsint indulgentias concedere.*

68 *Diaconus, vel alius inferior nunquid poſsit literas indulgentiarum concedere.*

69 *Indulgentia ſi eſt data centum dierum viſitanti Eccleſiam & danti denarium, nunquid ſi viſitans dat duos vel tres denarios, habebit ducentos vel trecentos dies de indulgentia?*
Et quid ſi eadem die pluries viſitet Eccleſiam, & ſingulis vicibus dat denarium, nunquid toties habebit indulgentiam?

70 *Indulgentia an æquè per bonos ſicut per malos prælatos concedatur.*

71 *Deus facilius exaudit bonum quàm malum.*

72 *Indulgentiam conferens nunquid poſsit ea vti.*

73 *Epiſcopus an ligetur ſententia excommunicationis lata per ſuum ſtatutum.*

74 *Indulgentia nunquid proſit ei, qui non facit actum totum, ſed partem, pro quo data eſt indulgentia, & per eum non ſtat, quominus totum adimpleat.*
Cauſa remota, remouetur & eius effectus.

76 *Religioſi an poſsint gaudere indulgentijs.*

77 *Indulgentia ad locum ſi quis vadat pro exiſtente in purgatorio animo ſibi illam participandi, an ipſe exiſtens in purgatorio illa poſſit gaudere.*

78 *Verba hæc, centum dies de iniunctis pœnitentijs relaxamus, quid ſignificent, nunquid iſti dies ſint vtiles, an continui.*
Et quid de annis, nunquid ſint continui vel vtiles. num. ſeq.

80 *Indulgentia æquè valet quo ad pœnitentias iniunctas à iure ſicut ab homine, & econuerſo.*

81 *Indulgentia an æquè proſit ei, qui pœnitentiam per ſeptẽ annos habet ſexta feria ieiunare?*

82 *Prælatus nunquid poſsit facere indulgentias, & quot dierum.*

83 *Epiſcopus & Archiepiſcopus ſi concedunt litteras indulgentiarum, nunquid poſsint concedere indulgentiam duplicatam.*

84 *Fieri multa prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

85 *Legatus quicquid facit, ſedes Apoſtol. illud dicitur facere, in his quibus habet authoritatem.*

86 *Indulgentias conferre pertinet ad clauem iuriſdictionis, nõ autem ad clauem ordinis.*

87 *Sacerdoti an poſsit committi, quod det indulgentias.*

88 *Capitulum ſede vacante an poſsit litteras indulgentiarum concedere.*
Et quid in officiali, vel vicario principali vel generali in ſpiritualibus & temporalibus vel ſpiritualibus tantum.
Et quid de inferioribus prælatis. num. ſeq.

90 *Literæ indulgentiarum nunquid ſi excedũt ſtatutum Concilij, valeant ſaltem vſque ad debitum numerum ſtatutum.*

POSTVLASTI. Omiſſa continuatione rubricæ cauſa breuitatis, decr. iſta licet ſit breuis, tamẽ mutatis verbis ſic ſummari poteſt, vſque ad ſummam, ſcilicet. † Poteſt Archiepiſcopus per ſuam prouinciam indulgentiarum litteras concedere. 1
Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio. Secunda *ibi, Nos igitur.* Caſus in terminis talis eſt. Archiepiſcopus Rauẽnas conſuluit Papam: Sancte pater, ego dubito, an poſſim, &c. caſus planus eſt. Lego literam. Poſtulaſti certificari reſponſo, vtrum per ſuam prouinciam] licet ex ſuperſcriptione non conſtet, tamen dicendum eſt, quod loquitur Archiepiſcopo, quia Archiepiſcopus habet prouinciam, *6. q. 3. ſcitote. 9. q. 3. per ſingulos. c. & 2.* Et licet interdũ ponatur diœceſis pro prouincia, *9. q. 3. epiſcopi.* Interdum regio pro diœce. *9. q. 2. epiſcopũ.* tamen hæ ſunt impropietates, quæ ſunt excuſandæ, nõ ſequendæ, regula quæ à iure. *de reg. iur. lib. 6.* tamen iam in communi locutione quam in litteris ad lites quam beneficialibus, aliud eſt diœceſ. aliud prouincia, vt probatur, & no. *de reſcr. Rodulph. de præb. pro illorum. & eod. tit. quamuis. lib. 6. quod nos de re. permu. c. vno. lib. 6. in gloſſ. 2.* Poſſis concedere] puta Eccleſiis, hoſpitalib. vel aliis piis locis, 2
ſup. eo. quod autem. idem ſi perſonis, vt *infra* dicam *in proxima glo. in plurib. alijs locis.* Remiſſionis litteras generales] quid remittãt hæ literæ ſeu talis indulgentia, *infra* dicam. † In his tamen literis concedendis diuerſas reperio formas: nam in aliquibus dicitur de iniunctis pœnitentiis 40. vel 100. dies relaxamus, *ſup. c. prox.* interdum non dicitur ſub numero dierum, ſed ſimpliciter tertiam vel quartam partem peccatorum: & hoc erat plus olim, quam hodie in vſu, maxime in priuilegiis, quæ concedebantur hoſpitalariis, & quæſtuariis. Interdum plenam remiſſionem peccatorum, ſicut in literis, quæ cõceduntur transfretantibus in ſubſidium terræ ſanctæ: vt in *decr. ſ. adecr. ad abolendã. de iude.* de qua *inf.* faciam mẽtionem in 1. q. talis etiam remiſſio fit in anno Iubilæi viſitantibus limina Apoſtolorum, *vt in extr. Bonif.* Antiquorum habet interdum] etiá talis remiſſio fit ſingularibus perſonis, videlicet quod in articulo mortis tibi poſſint eligere confeſſorem, qui auctoritate Apoſtolica plenam

conce-

Digitized by Google

concedat remiſſionem peccatorum. Nos igitur] ſecunda pars.
Tuę fra. breuiter reſpondemus, quod per prouinciam tuam li-
bere] iſta libertas eſt quo ad quid, nam ſtatim reſtringitur: cõ-
ceditur autem libere, quia non puto neceſſarium conſenſum
capituli ſui requiri, vel ſui ſuffraganei, vel confeſſoris alterius,
quaſi à non ſuo iudice ſint datæ, *ſupr. c. quod autem.* ſimile libere
habes, *de præben. de multa coniuncta decre. licet epiſc. eo tit. lib. 6. de off.
ordinarij eo lib.* potes videre, quod not. Ioan. Andr. *de ſepul. certi-
ficari quæſt.* Potes concedere huiuſmodi litteras ita tamen quod
ſtatutum generalis Concilij *(ſup. c. proximo. & gl. vlt. alleg.* nõ ex-
3 cedas) Not. argumenta ex c. 2. Primò, † quod litteris ordinatio-
rum creditur: ad idem 9. q. 3. *cura.* vbi de hoc, *& ſup. de proba. poſt
ceſſionem* Secundò, quod Archiepiſcopus, & eodem modo E-
piſcopus cõcedere poteſt priuilegia: quod puto, quatenus nõ
ſunt contra iura, aut non ſunt præiudicialia, vel eis à iure con-
ceditur: nã alias ipſi ſunt debitores canones obſeruare, 21. *diſt.
§ primo. 23. q. 3 cum quibus,* & not. *de elect. cupientes. § cæterum. in ſin.
4 lib 6. de hoc de religio. dom. conſtitutum in glo. hic* videtur. Tertiò, † quod
Archiepiſcopi in tota prouincia habent iuriſdictionẽ, 9. q. 2. c.
s. & 3. 10. & ti 6. q. 3 *ſcitote. 16. q. 5. quicunque. 12. diſt. de his.* Iſta ta-
men eſt ſtricta, quia eſt ſecundum iuris permiſſionem, vt ſta-
tim dicam in prima op. Hoc notabile ſeu argumẽtum colligit
gloſſ. *hic in fin. & pro eo allegantur de his quæ fi. à præla. cap. quarto. de
5 iur. patro. nullus ad idem de religio. dom. conſtitutum* Quartò, † quod
Archiepiſcopi cõcedunt indulgentias per prouinciam ſuam,
ex quibus ſurgit remiſſio peccatorum: hinc eſt, quod poſſunt
etiam cum viſitant confeſſiones ſubditorum ſuffraganeorum
audire, & eos abſoluere, & eis iniungere pœnitẽtias ſalutares,
de cenſib. c. fin. lib. 6. & ſic videtur habere laxiorem poteſtatem in
foro pœnitentiali, quam contentioſo. Itẽ in iuriſdictione non
præiudiciali: nam poſſunt etiam in quolibet loco etiam exem-
pto prouinciæ ſuæ, ad quem declinauerint, vel per quem tran-
ſierint, ante ſe facere portari crucem, benedicere populo, ce-
lebrare in pontificialibus & facere coram ſe celebrare, quouis
6 priuilegio non obſtante, *vt in clem. de priuil. archiepiſc.* † Quintò
quod Papa poteſt concedere poteſtatem diſpenſandi theſau-
rum Eccleſiæ eis, quibus placet, & prout ſibi placet poteſtatẽ
reſtringit: nec mirum, quia ipſe habet plenitudinem poteſta-
tis: cæteri vero ab ipſo vocantur in ſolicitudinem, & iuuamen
officij, 20. *diſt. in princ. de auth. & vſu pal. ad honorẽ. 2. q. 6. qui ſe ſcit.
ſup. cap. proximo* Ipſe enim eſt caput totius Eccleſiæ, 9. *q. 3. cuncta
per mundum, & c. per principalem. 25. q. 1 § viti. cum ſim. & hoc inf. de-
clarabitur.* Oppo. contra principale dictum, & per conſequens
7 contra quartum notabile: † & ſic Archiepiſcopi non habent
iuriſdictionem, nec poteſtatem in territorio ſuorum ſuffraga-
neorum, nec in perſonas ſubditas ipſis, 9. *q. 3. ſaluo. & c. ſi autem.
& c. nullus primas. de offic. ordin. paſtoralis. cum ſim.* ergo tales literas
concedere non poterunt. Gloſſ. volens fugere, & ſoluere hoc
contrarium dixit quod & ſi Archiepiſcopus non habet iuriſdi-
ctionem contentioſam, vt in contrariis, habet tamen volun-
tariam, ſicut proconſul iuriſdictionem contentioſam non ha-
bet, ex quo eſt vrbem ingreſſus, ſed voluntariam ſic, *ff. de offic.
pr. conſul. l. 2.* Vult ergo hæc ſolutio, quod has litteras concede-
re cõpetit ratione iuriſdictionis voluntariæ. Sed hoc ſtare non
8 poteſt, quia voluntaria iuriſdictio non habet certum territo-
riũ ſiue certos ſubditos, ſed in volentes exercetur, vt *in decr. pen.
de reſt. in integ. & ibi not.* Sed hę indulgentię nõ proſunt niſi ſub-
ditis: vnde non ſubditus volens eis gaudere non poteſt, vt *ſup.
quod autem. ergo, &c.* Poſſet ergo dici, quod contraria loquũtur
in iuriſdictione fori contentioſi, ſecus in pęnitentiali: pro qua
ſolutione facit *decre. vlt. de cenſib. li. 6.* Sed hęc ſolutio, licet mul-
ceat, tamen ſtare non poteſt per *præalleg. decre. quod autem. ſup. eo.*
Item quia etiam in foro pœnitentiali requiritur ſuus iudex, vt
ibi not. & *ſupr. eod. omnis.* imo iſtud forum eſt ſtrictius, quam ſit
contentioſum, *ar. eorum* quæ not. Ioan. 16. *q. 1. c. 1.* vbi not. quod
9 † ratione delicti in foro pœnitẽtiali non efficitur quis de foro
presbyteri vel Epiſcopi, in cuius parochia, vel diœceſi deliquit.
Præterea non eſt verum, quod ſit de foro pœnitentiali conce-
dere literas indulgentiarum, vt dicam *inf.* immo videtur ſecũ-
dum commune dictum doctorũ eſſe de l. iuris communis, vt
in decr. accedentes de exceſ. præl. Poteſt ergo aliter ſolui, quod iſtud
competit Archiepiſ. ratione ordinis Epiſcopalis, quem habẽt.
Iſta ſolutio non placet, quia ex eo ſequeretur, quod vnus Epi-
ſcopus in diœceſi alterius poſſet concedere has literas: nã ſem-
per habet ordinem etiam is, qui renũciauit Epiſcopatui, quod
tamen eſt falſum, vt *ſup. eo. quod autem.* Item dato, quod conce-
deretur, quod eſſet cordis, cũ earum effectus non eſt circa non
ſubditos, nec eſt par ratio in conceſſione harum, & collatione
ordinum: nam per tales remiſſiones nõ imprimitur character.
Et † licet Archiepiſc. non poſſit ordinare ſubditos ſuorum ſuf- 10
fraganeorum ſiue ipſorum ſuffraganeorum licentia, vt no. Io.
And. *de temp. ord. cum nullus. li. 6.* tamen ſi ordinati reciperẽt cha-
racterem, & haberent verum ordinem, licet carerent executi.
9. *q. 2. Lugdun.* Solutio igitur vera, & plana, quod Archiepiſcopi
non habent iuriſdictionem in territorio ſuffraganeorum, nec
in eorum ſubditos, niſi quatenus exprimitur in iure, vt *in præ-
alleg. decre. paſtoral. de offic. or.* quæ ſignabatur pro contraria. & *eo.
tit. duo ſimul. 9. q. 3. conqueſtus* & ibi no. *in ſumma. hic* ergo poſſunt,
quia hic Papa eis concedit, vnde ſi non habuiſſemus hanc de-
cre. non puto, quod Archiepiſcopis hoc licuiſſet, *arg. iurium in
cõtrarium allegatorum. & maxime illius c. nullus primas. 9. q. 3. ibi di-
cit text.* Nullus metropolitanus diœceſim, parochiam, vel ec-
cleſ. aut aliquem de ſua parochia præſumat excommunicare,
vel iudicare, aliquidve agere abſque eius conſilio, vel iudicio,
& ita etiam imponitur pœna, ſi ſine cõſilio Epiſcoporum pro-
uincialium aliquid temptauerit agere: imo plus puto poſſe at-
tentari, quod etiam Epiſcopi ſuis ſubditis, vel in ſua diœceſi nõ
poſſent tales literas concedere, niſi Papa hoc eis permitteret:
nam iſtæ indulgentiæ ſurgunt ex meritis Chriſti, & totius Ec-
cleſiæ militantis, vt *inf.* latius dicã in ſolutione ſequentis obie-
ctionis. Eſt ergo iſte theſaurus cõmunis toti Eccleſiæ militanti:
ſed id, quod eſt commune non poteſt diſpenſari niſi per illum,
qui toti Eccleſiæ præeſt, *ar. 12. q. 1 § vlt. & c. vlt. 24. q. 7. conuenior.*
ſed iſte eſt ſolus Papa, ergo non niſi per Papam vel eius permiſ-
ſione per inferiorẽ fieri poſſunt: & ideo tñe per ipſum inferio-
ribus permittitur, & reſtringitur, vt *hic & ſup. c. prox.* Fauorabile
autẽ fuit hoc Archiepiſcopis concedi, vt faciliùs homines ab-
ſoluerentur à pœnis peccatorum. Item honeſtum fuit ipſis, &
Epiſcopis communicare hanc facultatem diſpenſandi theſau-
rum Eccleſiæ, quia & ſi Papa habeat plenitudinem poteſtatis,
tamen Epiſcopi, † & Archiepiſcopi vocati ſunt in partem ſoli- 11
citudinis, vt in *præall. c. qui ſe ſcit. 2. q. 6 de vſu pal. ad honorẽ.* & ideò
ipſi ſoli vocãtur fratres. *de crimin. falſi. quam graui.* permittit au-
tem Papa hoc in ſuos ſubditos tantum, vt *ſupr. eod. quod autem 2.*
quia quo ad quid, licet non in omnibus, ſubditi ſuffraganeorũ
ſunt ſubditi Archiepiſcopo, æqua ratione hoc fuit conceſſum
ipſis circa ſubditos ſuorum ſuffraganeorũ, ex quo infero quod
Archiepiſcopus poſſet concedere quod ſubditus vnius ſuffra-
ganei poſſet gaudere indulgentia conceſſa à ſe in diœceſi alte-
rius ſuffraganei: & facit hoc ad ea quæ dicam in *ſecunda quæſtio-
ne principali.* † Secundò principaliter oppono cõtra *ſup. dicta* & 12
maximè contra vltimũ notabile, & per conſequens cõtra ma-
teriam & multipliciter. Tu dices, tu dixiſti, quòd literas indul-
gentiarum concedere competit Papæ, Archiepiſcopis, & Epi-
ſcopis ſecundùm permiſſionem ipſius Papæ. Contra, quòd ni-
hil proſint, & quòd concedi non poſſint, vel non debeant, &
quod eas cõcedere ſit ſuperuacuum. Probatur primò ſic, quia
aut conceſſæ intelliguntur in pœnitẽtibus, ſeu eis gaudere vo-
lunt impœnitentes aut pœnitentes: ſi impœnitentes, hoc eſt
impoſſibile, quia manente culpa impoſſibile eſt remitti pęnã,
*de conſec. diſt. 4. baptiſmi vicem de pœnit. diſt. 3 ſane cauẽdum, & c. ni-
hil prodeſt.* impœnitens autem retinet culpam, & odium Dei, *de
pœnit. diſt. 1. hoc idem. & c. voluiſſent. in prin. & diſt. 3 ſeri ſor & diſt. 4.
vel. eu.* & ideo dicit regula, quòd peccati venia non datur, niſi
correcto, *de reg. iur. peccata. lib. 6.* ergo illis nullatenus proſunt.
ſed quòd nec etiam pœnitentibus. Probatur ſic, quia † pœni- 13
tentialibus debet imponi pœnitentia ſecundùm qualitatem,
& quantitatem culpæ ſeu delicti, 47. *diſt. omnes.* ibi, *Sicut exhi-
buiſtis membra veſtra ſeruire iniuſtitiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita
nunc exhibete membra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificatione.* & ſequitur:
*Tales eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione
vitiorum* Et alibi legitur: *Quanto tempore erraſſe te noſti, tanto ni-
hilominus humilia teipſum, de pœnit. diſt. 1. vide benignum.* Et Apoc.
18. *Quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date ei tormen-
tum, & luctum. Et ſecundùm modum delicti erit plagarum modus* Deu-
ter. 25. *de pœn. diſt. 1. quia diuinitatis.* Imò alibi videtur innui, quod
productior debet eſſe pęnitentia quam delictum fuerit, *de pœ-
niten. diſtinct. 3. pœnitentia eſt qua, & cap. productior.* ſed per iſtas in-
dulgentias iſta quantitas pœnæ & qualitas, quæ debetur, imo
quaſi tota dicitur remitti ſeu relaxari ſeu eneruari, *ſup. c. proxi-
mo* ergo

Digitized by Google

mo.ergo ipſi diuinæ iuſtitiæ non congruunt, cui diuinæ iuſtitiæ
14 humana ſe debet conformare, 11.*q.3. tunc vero.* † Confirmatur
hoc, quia & ſi dominus ſit miſericors, tamen eſt iuſtus, & ſic
conſeruat miſericordiam in iuſtitia, & iuſtitiam in miſericor-
15 dia. † opus enim miſericordiæ eſt peccanti peccata dimittere,
ſed oportet, vt iuſtus miſereatur iuſte: ita dicit Aug. *de pœn. diſt.*
1. quem pœnitet, & alibi: Non dimittit Deus dedecus culpæ ſine
16 decore iuſtitiæ, *de conſe. diſt. 4. baptiſ.* Præterea inferior pœnam à
ſuperiore illatã tollere nõ poteſt, 21. *diſt. inferior. de maio. & obed.*
cum inferior. clem. Rom. de elec. Ad idem opin. quę habet, quod de
pœnitentia impoſita per Papam Epiſcopus non poteſt minue-
re, nec de impoſita per Epiſcopum inferior: quod videtur pla-
cere gl. *de ſortile. c. 2. in gl. 2.* & facit quod not. *de accu. cum per. in gl.*
vlt. de qua etiam not. 33 *q. 2. latorem. 26. q. 8. tempora plenitudinis.*
17 Ioan. Andr. *ſup. c. proxi.* † Sed Deus, qui eſt ſuper pœnitente, ab-
ſoluendo à culpa mediante cordis contritione obligat ſeu di-
mittit obligatum ad pœnam: *de pœn. diſt. 1. ſi peccatũ. & c. ſicut pri-*
mi, & tangam. inf. in diffinit. indulgentia, in prin. ergo inferior etiam
Papa hanc remittere non poteſt, 25. *diſt. c. ſunt qui dicunt. cũ c. ſeq.*
18 Præterea, † ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ, vt qui non ſatisfa-
cit, nõ dicatur pœnitere, *de pœn. diſt. 1. tres ſunt. & c. non ſufficit, &*
c. quamobrem. & diſt. 3. tutam. & c. ille rex. vnde qui non ſatisfacit,
ſi poteſt, non abſoluitur, 14. *q. 6. vlt. ſi res aliena. niſi in baptiſ. de cõ-*
ſec. diſt. 4. ſine pœnitẽtia. ergo &c. imo quod plus, ex prædictis in-
fertur, quod non niſi per ſacramenta Eccleſię peccata expian-
tur: facit 32 *diſt. præter hoc. de coha. cleri. noſtra.* ergo non per aliud,
quod ſit ſaltem minus ipſis ſacramentis, vel inferius: vnde ha-
bemus duas tabulas ad expianda peccata, ſcilicet baptiſmum,
& pœnitentiam, *de pœn. diſt. c. ſecunda poſt naufragium. de ſum. Trin.*
c. 1. ergo non per indulgentias, quæ nõ ſunt ſacramenta, & eſt
19 quid inferius ipſis ſacramentis. † Præterea poteſtas ligandi, &
ſoluendi, quæ eſt tradita miniſtris Eccleſiæ, non eſt tradita in
deſtructionem, ſed in ædificationem, *de pœn. diſt. 6. c. 1.* facit 24. *q.*
3. non in perpetuum. ſed hoc ad deſtructionẽ Eccleſiæ pertineret,
ſi ſatisfactio, quę ad vtilitatem noſtram ſtatuta eſt, & pertinet,
remittitur, vel tollitur, ergo &c. Præterea non legitur in cano-
ne biblię nec in Euangelio, vel Epiſtolis talem poteſtatem cõ-
ceſſam fuiſſe Apoſtolis, vel ſucceſſoribus, nec Petrũ, vel alios
Apoſtolos eas conceſſiſſe, ergo quod nun eſt ſanctorum Pa-
trum, & c. 2. *q. 5. conſuluiſti* 31. *q. 1. quod ſi dormierit. de tranſla. c. 2.* er-
go ſequitur, quod tales indulgentiæ concedi non poſſunt, vel
ſaltem nõ debent. Sol. dicendum, & omnes Theologi, & ca-
noniſtæ fatentur, indulgentias ſeu literas talium remiſſionum
valere, & probatur *hic, & ſup. c. proxi. & in clem. ſi dominum. de re-*
liq. & vene. ſanc. vnde dicit Aug. quod ſacerdotes iam plus poſ-
ſunt facere proficere plus confitentibus parcere: quibus enim
quatuor remittunt, remittit Deus: ita habes *de pœn. diſt. 1. quem*
pœnitet ante medium, & ibi gl. arguit, & dicit arg. pro remiſſioni-
bus, quæ fiunt ad potens, & ad talia. Dico ergo eas poſſe fieri,
& eas aliquid concedere, & hoc ſeruauit Eccle. tempore, cuius
memoria non exiſtit, & B. Gregorius, qui etiam fuit ſanctus
ſeruauit. Abſonum autem eſt dicere totam Eccleſiam errare.
Nam dictum eſt Petro in perſona totius Eccleſiæ: Ego pro
te oraui, vt non deficiat fides tua. Luc. 22. 21. *diſt. in princ. de pœ-*
nit. diſt. 2. ſi enim inquit, vnde nõ poteſt eſſe nulla, 24. *quæſt. 1. lo-*
quitur. facit *de baptiſ. maiores. in princ.* quare, &c. Sed hoc etiam
probatur per illud priuilegium datum Petro, & ſucceſſoribus:
Quodcunque ligaueris, &c. 22. *diſtinct. princ.* 24. *quæſt. 1. quodcunque*
de quo etiam *infra quæſt. proxi.* faciam mentionem. vnde & per
hoc reſpondetur ad vltimum contrarium, & ſi expreſſe harum
indulgentiarum facultas non ſit tanta in lege Euangelica, vel
Epiſtola: tamen tacite *ibi* innuitur, & probatur, ſcilicet per di-
ctum priuilegium: *Quodcunque ligaueris.* Item in Exod. 21. cap.
legitur de remiſſionibus, quæ fiebant in anno Iubilæi, vt not.
ſupra diſt. . . in princip. & ab illis iuſtificationibus cœpit ius con-
ſtitutionis, vt *ibid.* dicitur: de quibus etiam habetur *de pœnit. di-*
ſtinctio. 1. qui domum ad quarum remiſſionum exemplum fiunt
remiſſionis anni Iubilæi, vt *in prædicta extrauagan. antiquorum.*
Illæ ergo fuerunt figuræ harum. Dico igitur, quod indulgen-
tiæ poſſunt concedi, vt ſtatim etiam declarabitur, ſed valent
tantum corde contritis, vt probat prima pars primi articuli,
20 vnde ſemper in priuilegiis, quibus hæ literæ conceduntur, di-
citur verè pœnitentibus & confeſſis. Quidam tamen volue-
runt dicere, quod valent tantum ad liberandum à pœna, quam
quis ſecundum Dei iudicium in purgatorio meretur, non au-
tem valerent ad abſoluendum ab obligatione, qua ſacerdos
obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam ordi-
natur à ſtatutis Eccleſiæ ſeu canonum. Alij econtra. Sed hæ o-
piniones aperte ſunt contra priuilegium datum Petro, & ſuc-
ceſſoribus. *Quodcunque ligaueris. &c.* & cui remittitur in terra,
remittetur, & in cœlo. 24. *quæſt. 1. quecunque.* quod priuilegium
cõcedit aperte ipſi Eccleſiæ, etiam de pœna, quam quis mere-
tur in Purgatorio. Item ſi opinio prædicta eſſet vera, magis læ-
derent hæ indulgentię, quam iuuarent, quia talem abſolutum
abſoluerent à pœna Eccleſiæ, & ad pœnas Purgatorij reſerua-
rent. Item cum ſacerdos ſeu Eccleſia pęnam Purgatorij hic cõ-
mutet in temporalem, quando iniungit ſecundum ſui arbitriũ
pœnitentiam, *de pœn. diſt. 1. medicina. cum duob. c. ſeq.* ergo & ſimi-
liter hanc commutationem facere poteſt per literas indulgẽ-
tiarum, quia nõ eſt dare carentiam poteſtatis. Alij voluerunt
dicere, quod tunc tantum valeat, quando ſacerdos ſibi in cõ-
feſſione permittit, quod indulgentia poſſit vti in remiſſionem
peccatorum: & ita videtur ſonare decre. *quod autem ſup. eo.* Sed
illa loquitur de indulgentiis nõ ſui iudicis. Item illud eſſet ab-
ſurdum, quia hoc eſſet ſimplices decipere. Item ſequeretur, quod
plus poſſet ſacerdos ſimplex quam Papa vel Epiſcopus, quod
eſt abſurdum. Item ratio naturalis, & ciuilis habet, vt tetigi per ar
ſolo. proximæ obiect. quòd ea quæ ſunt communia† vniuerſi-
tati, diſtribui poſſunt ſingulis de vniuerſitate ſecundum arbi-
triũ eius, qui præeſt vniuerſitati 16. *q. 7. c. 1.* merita aũt Chriſti, &
ſanctorum ſunt theſaurus Eccleſiæ, ex quibus ſurgit hæc pote-
ſtas remittendi pœnas peccatoribus debitas, vt ſtatim dicam,
qui theſaurus ad diſtribuẽdum, vt *ſup.* dixi, eſt in poteſtate Pa-
pæ, & eorum, quib⁹ permittit, ideo nulla poteſtas, auctoritas,
vel licentia confeſſoris requiritur. *Decret. autem, quod autem*, lo-
quitur quando quis non ſubditus cõcedenti vult gaudere in-
dulgentia non ſui iudicis, tunc hoc facit ſuus ſacerdos, vt gau-
deat, non tamen hoc caſu puto quod gaudeat, vt indulgentia
talis non ſubditus, ſed gaudebit tanquam faciens opus pium,
& meritorium, vnde interdum plus, interdũ minus, vnde va-
lebit ſibi quatenus iuſte fuerit arbitratus ipſe confeſſor, ſicut
valerent ſibi alia pia opera ſibi iniuncta pro pœnitentia: perin-
de enim eſt, ac ſi ſacerdos dixiſſet: Vade ad S. Iacobum, vel di-
cas vnum pſalteriũ, vel tot diebus ieiuna: quia ſi labor ille, quo
laboro pro indulgentia habenda, vel contributio eſt cõdigna
ſatisfactio peccatis meis, ego, qui eram alias non ſubditus, nec
poteram gaudere indulgentia, liberer à pœna ſibi ſecundum
diuinam iuſtitiam debita, alias ſi dictus labor, vel cõtributio,
quam facio, vel quem patior pro dicta indulgẽtia habenda in
caſu loquor de decre. quod aut iſtæ eſt, non eſt tantus, vel tan-
ta, quod ſecundum diuinam iuſtitiam ſit commẽſurabilis pœ-
næ meorum delictorum, tunc ego non ſum tutus quantum ad
Deum, quia tunc clauis errat, & eſt tunc indiſcretus ſacerdos,
ad hoc, quod legitur, & not. *ſup. c. omnis. 11. q. 3. quomodo ſacerdos.*
& probatur 24. q. 3. non in perpetuum. de pœn. diſt. 6. q. vult. in princip.
non ergo illo caſu conſequatur remiſſionem pœnæ tanquam per
indulgentiam gratioſe conceſſam, alias ſequeretur, quod ſim-
plex ſacerdos poſſet dare indulgentias, de quo dicam *infra.* Di- 22
co ergo, † quod ſine iniunctione alicuius confeſſoris indulgẽ-
tiæ ſui iudicis, hoc eſt Papæ, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſui va-
lent quantum ad forum Dei, & quãtum ad forum Eccleſiæ ad
remiſſionem pœnæ reſiduæ debitę poſt contritionem confeſ-
ſionem, & abſolutionem, ſiue ſit iniuncta, ſiue non. Ratio au-
tem efficax, quare valent. Et modo intelliges, quis eſt iſte the-
ſaurus Eccle. ex quo inſurgit hæc poteſtas: & intelligas, hic re-
petitur quod dicam *in diffinitione indulgentiæ in vltima particula.*
Ratio dico, quare valent, eſt veritas Eccleſiæ, charitas Sancto-
rum, & vnitas corporis myſtici, in qua ſancti viri opera pieta-
tis, & miſericordiæ ſupererogauerunt ad menſuram ſiue vltra
menſuram ſuorum delictorum: nam hi ſancti viri multas iniu-
rias iniuſtè illatas patienter tolerauerunt, multi martyres pœ-
nas maximas tulerunt, quas pœnas, & iniurias non mereban-
tur. Item orationes ſanctorum, qui ſunt in cęlo, qui pro nobis,
& hoc Eccleſ. quotidie orant, vnde Eccleſ. quotidie depreca-
tur Sanctos pro ſe orare, vt patet etiam in Litaniis. *ad hoc. 13. q. 2.*
animæ. Et maxime Petrus & Paulus vnde dicit canon, quod li-
cet pro omnibus aſſidua apud Deum effundatur omnium Sã-
ctorum oratio, his tamen verbis beatiſſimus Paulus Romanis
proprio chyrographo pollicetur, dicens: *Teſtis eſt mihi Deus, cui*
ſeruio in ſpiritu meo, in Euangel. filij eius, quod ſine intermiſſione memo-
riam

riam veſtri facio in orationibus meis. ita legitur 22. diſtin. ſacroſancta.
per quorum Sanctorum orationes nonnullorum peccatorum
pœnæ alias debitæ poſſunt expiari, & abſolutio impetrari: ip-
23 ſorum † enim Sanctorum merita, & orationes ſunt tātæ, quod
forſan pro omnibus peccatis noſtris poſſunt ſatisfacere: vnde
dicit canon: Credēdum eſt, & fidei pietas hoc expoſtulat cre-
dere, quod omnes eleēmoſynæ totius Eccleſ. & orationes, &
opera iuſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti mor-
tem ſuam ad conuerſionem: ita legitur de pœn. diſt. 6. c. 1. ver. labo-
24 ret. Sed eis ceſſantibus, † meritum mortis paſſionis, & effuſio-
nis ſanguinis Chriſti, quod ocdum in ſacramentis virtutem re-
miſſionis peccatorum operatur, de cōſec diſt. 3. quia corpus, & c. ſe-
mel immolatus. ſed etiam vltra illam efficaciam ſua infinitate
omnem ſatisfactionem poteſt cōpleri, imo eius minima ſan-
guinis gutta eſſet ſufficiens ſatisfacere Deo pro omnibus pec-
catis totius mundi: vnde ipſe ſe obtulit hoſtiam pro peccato,
de conſec. diſt. 2. non oportet. ergo hęc effuſio ſanguinis, & pęna in-
debita mortis Chriſti ſufficiens eſt, & amplius ſatisfacere pro
omnibus peccatis perpetrabuntur, & quæ quomodocunque
poſſunt perpetrari. Cùm autē vnus poſſit ſatisfacere pro alio,
ſtatim dicam: non mirum, ſi hūc theſaurum in ſatisfactionem
pœnæ debitæ, mihi, & illi, Papa maxime, qui habet claues ſeu
poteſtatem ligandi, & ſoluēdi, & Epiſcopi communicare poſ-
ſunt in remiſſionem: hæc enim merita Chriſtus, & Sancti ope-
rati ſunt non pro vno tantum, ſed pro tota Eccl. Sicut dicit A-
poſtolus ad Coloſſ. 1. Impleo omnia, quæ deſunt paſſioni Chriſti in
carne mea pro corpore eius, quod eſt eccl. cuius factus ſum miniſter. Deus
igitur, qui habet horum meritorum ſiue huius theſauri diſpē-
ſationem, poteſt remittere per indulgētias ſatisfactionem pro
pœnis peccatorum debita, & hic forte voluit Ambroſius in ca.
ille rex de pœn. diſt. 3. peccatum autem donatur. Inquit Ambr. aut de-
letur, aut tegitur: donatur per gratiam, deletur per ſanguinem, tegitur
per charitatem. Peccatum, id eſt, pœna peccati: donatur, id eſt,
remittitur. Per gratiam, id eſt, per baptiſmum. quia ſine omni
pœna ſunt dona baptiſmi, de conſe. diſt. 4. ſine pœnitentia. & ſic ex
gratia: donari enim dicitur, quod nullo iure cognoſcente da-
tur, ff. de reg. iur. donari. Deletur per ſanguinem, id eſt, per paſſio-
nem Chriſti, id eſt, per has indulgentias, quæ habent effectum
ex paſſione Chriſti. Tegitur per charitatem, id eſt, ſatisfactio-
nem pœnitentialem, & alia bona opera. ad hoc de pœn. diſt. 1. hu
25 poteſtatis, † in fin. ibi, qui agit pœnitentiā, non ſolum lachrimis debet
diluere peccatum, ſed etiam emendationibus operire, & tegere delicta
ſuperiora, vt non imputetur ei peccatum. Probato, quod indulgen-
tiæ poſſunt concedi, reſtat reſpondere ad contraria, quæ fortè
26 videntur vrgere. † Ad primum fateor, quod impœnitentes
non gaudent indulgentiis, quia venia non datur niſi correcto.
50. diſt. abſit. & c. ſi quis præpoſtera. 24. q. 2 legatus, de ſuſ. c. vno. libr. 6.
& regula, peccatū de reg. iur. eod. lib. ſed valent pœnitenti, vel pro-
ponenti ſe corrigere, & ſic iam corde contrito, ſi tamen hic ha-
beat formam indulgentiæ: ad hoc 17. quæſt. 1. §. ſi ergo. per quod
dico, quod valent indulgentiæ, quæ dantur per Papam, vel a-
lios vere pœnitentibus, & confeſſis, vel qui erunt infra 8. dies:
tamen tunc ea gaudebit, cum ſic erit contritus. Dico igitur,
quod pœnitens gaudet indulgentia, & cum hoc ſtat, quod ſe-
cundum qualitatem culpæ debet pœnitentia imponi ſeu pœ-
na: ſed hanc pœnam remittere ſibi poteſt Eccleſia per indul-
gentiam, & tunc communicando ſibi merita ſanctorum, &
paſſionis Chriſti Eccleſia pro eo intelligitur ſatisfacere. Et per
hoc iuſtitia ſimul cum miſericordia conſeruatur, quia prius eſt
contritio, quæ accedit ad iuſtitiam, ſequitur indulgentia quæ
eſt ad partem miſericordiæ: ad prædicta de pœnitent. diſtin. 1. nul-
lus debite. & per hoc eſt reſponſum ad confirmationem argu-
menti. Ad id quod in eodem argum. tangebatur, quod pro-
ductior debet eſſe pœna quàm culpa: reſpondeo prout not. in
prædicto capitu. productior. ſcilicet quod vel intelligitur quantum
ad pœnam originalis peccati, vel quantum ad memoriam, ſci-
licet cum ad memoriam venit peccatum, quod ſemper homo
debet de eo dolere, & ſic tempore productior erit pœna: vel
quando pœna non proportionatur culpæ in quantitate, vel
qualitate, vt tunc ſit productior in quotitate, & ſic ad menſu-
ram iuſtitiæ reducatur. Ad ſecundum argumentum, dico præ-
ſuppoſita etiam opinione, de qua ibi vera, quod in caſu noſtro
per inferiorem non tollitur pęna, ad quam per ſuperiorem or-
dinatur, ſcilicet directe, ſed ei datur vnde debitum ſoluat, ad
quod per dictam pœnam ſuperioris erat obligatus. Poſſum et-

iam fugere dicendo, quod per inferiorem non tollitur, niſi
quatenus auctoritate iuris hoc ei permittitur ad ſolut. facit de
pœnitent. diſtinct. 1. menſuram & ſic ipſius Dei conſenſu qui dixit:
Quodcunque ligaueris, &c. † Ad tertium, quod videtur vrgere, 27
fateor, quod ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ, & qui non ſatisfa-
cit, non debet pœnitere. Sed dico, quod præcedente contri-
tione iſte dicitur ſatisfacere, pro quo Eccleſia ſatisfacit, regu-
la qui per alium. de regul. iuris. lib. 6. Ad prædicta quod not. de vo-
lum licet. in gloſſ. 2. 82. diſtinctio. presbyter. vnde licet doctores diſ-
crepent, an vnus poſſit pro alio ſatisfacere, & de ieiunio vi-
deantur opiniones contrariæ, vt patet ex prædictis gloſſ. & de
pœnitent. diſtin. 3. pœnitentia eſt. tamen vt ibi recitat Arch. & pla-
cet Thom. & fuit dictum Petri Hiſpani. ſatisfactio habet duo
in ſe. Primum peccatorum cauſas excidere, & illud eſt in ſeip-
ſo, & iſtud non poteſt fieri per alium. Aliud eſt ipſa ſolutio de-
biti, quæ rite poteſt fieri per alium, & maxime in eo, qui per
ſe non poteſt. ſic eſt enim videre in ſolutione iniuriæ ſeu debi-
ti ſecularis, patet per Phiſicum, & patet Inſtit. quib. mod. toll. ob- 28
lig. §. 1. & ff. de ſolut. l. ſolutionem, & l. ſoluere. † Præcedente igitur
contritione, per quam peccator reconciliatus eſt Deo, & per
quam ſe habilitauit, vt alius pro eo poſſet ſatisfacere, hæ in-
dulgentiæ ſoluunt debitum pœnæ, ad quod peccator teneba-
tur: non ergo tollunt reatum, quod tollere eſt ſacramenti, vel
contritionis, ſed tollunt partem ſatisfactionis, & ſoluunt id,
ad quod ille tenebatur, & ſolutum intelligitur quomodocun- 29
que ſit ſolutum, ff. de pignor. actio. l. ſolutum §. ſolutam. † Ad quar-
tum dicendum, quod hæ indulgentiæ non ſunt ad deſtructio-
nem Eccleſiæ: nam per eas præbetur remedium magis contra
peccatum vitandum tam præcedente contritione, ad quam
diſponitur, vt eis quis poſſit gaudere, & cum hac cōcurrit gra-
tia gratum faciens, quam ex gratia quam meretur ex humili-
tate, & pio opere, necnon aſſuefactione, & continuatione bo-
norum operum, & ex his magis, & magis ad gratiam diſponi-
tur, ſicut in ſimili dicitur econtra de peccatore, & ſoleo dicere
in illa quæſt. an opus addat ad demeritum, in cap. ſicut, de pœnit.
diſtinct. 1. quare ſequitur, quod de ſe per indulgentiam non de-
ſtruitur charitas Eccleſiæ: ſtat tamen his præſuppoſitis, quod
quis eam prauo poteſt dare affectu, & praue ſuſcipere, & per
hoc etiam negligere alia bona opera, & ſatisfacere pœnitentię
iniunctæ ei, hoc eſſet talibus pernicioſum, & non corde con-
trito eas ſuſpicere, quapropter conſulendum eſt his, qui in-
dulgentiam volunt conſequi, ne propter eam ab omnibus pœ-
nitentiæ iniunctæ abſtineant, quamuis ex indulgentiæ redde-
rentur immunes à pœna, tamen ex contemptu poſſent ligari,
11. quæſt. 3. § cum ergo. 24. quæſt. 3. nondum deſcenderunt. excommunica-
tuas. vnde dicit canon, quod negligentia, & ſuperbia parit of-
fenſam; & Inquiritur recte de contemnente ſatisfacere de deli-
cto, de pœn. diſtin. 1. prædixerat. & hic etiam ne facilitas veniæ in-
centiuum tribuat delinquendi, 23. quæſt. 4. eſt iniuſta. de vi. & ho- 30
neſt. cle. vt clericorum. cum ſimilibus. non ergo debet † cōtemni pę-
nitentia iniuncta, vel ſatisfactio propter indulgētię ſuſceptio-
nem. Item vtiles etiam ſunt, quia interdum homines ſunt plus
debitores quam credant, de pœn. diſt. 2. ſi enim inquit. de purg. cano.
cap. vlt. cum ſimilibus. Ex his infertur, quia neſcit homo, an digne
ad indulgentiam vadat, non eſt minus in his indulgentiis con-
fidendum, vt tantum valeant quantum ſonant, de quo ſtatim 31
dicetur. Propter hoc ergo primo quæro, † an rite accedenti ad
eas conſequendas tantum valeant quantum ſonant. Et primo
probo, quod ſic. Prælati Eccleſ. poſſunt liberè corpus Chriſti
conficere, & diſpenſare quibus volunt, quādo volunt, & quā-
tum volunt, de conſec. diſtin. 2. trib. & cap. in Chriſto ſemel, ergo
indulgentias concedere: tenet conſequentia, quia propter v-
numquodque tale & illud magis, 5. diſt. ad eius not. de cler. excom-
municat. latores, & ibi not. ſed propter corpus Chriſti, quod eſt
principale merita ſanctorum, & aliorum acceptantur, ex qui-
bus ſurgit facultas concedendi indulgentias: nec enim eſſent
merita ſanctorum, niſi propter Chriſtum, de pœn. diſtinct. 4. non
mediocriter. alias eſt ver. ſub § finis nec merita Chriſti niſi ratio-
ne innocentiæ corporis ipſius Chriſti, vnde fuit liber à conta-
gione originalis peccati, ratione cuius innocentiæ dictus eſt
Agnus Dei, & ratione meritorum, & paſſionis dictus eſt tolle-
re peccata mundi: vnde Ioan. 1. Ecce Agnus Dei, Ecce, qui tollit pec-
cata mundi. de conſecr. diſtinct. 4. nemo tollit tunc vltra cum iſtæ in-
dulgentiæ non dentur niſi de theſauro meritorum Chriſti, &
ſuorum membrorum per illos, qui habent poteſtatem ipſum

corpus Chriſti conficiendi,& diſpēſandi,ſequitur,quod libe-
te per tales prælatos poſſunt concedi ſicut volūt,& quantum,
& quibus volunt,& ſic valebunt quantum ſonant. In contra-
rium,Deus non acceptat diſpenſationes Eccle. niſi ſecundum
iuſtitiam fiant, *de pœn. diſt.1 quem pœnitet. de conſecr. diſt.1. qui ſce-
lerate,& cap.timorem*, & eſt expreſſum 24. *quæſt.3. non in perpetuū.*
ſed prælati interdum indignis,& interdum inæqualibus æqua-
liter diſpenſant, ſic non ſecundum iuſtitiam Dei, ergo ipſæ nō
valent quantum ſonant. In hac quæſtione dubia multi multa
dixerunt, vt poteſt colligi ex gloſ. Bernar. *ſupra eodem. quod au-
tem* & vt incipiam à Raynal. ipſe in ſumma *eodem titu.* fuit ſibi
contrarius: primo dixi, quod valent tantum quantum ſonant.
poſtea dixit, ſe neſcire. Quidam dixerunt, quod valent quo
ad delicta ignorantiæ. Alij, quod valent quo ad pœnitentiam
negligenter peractam. Alij,quod valent quantum ad diminu-
tionem pœnæ in purgatorio patiendæ. Alij, quod tantum va-
lent, quantum fides,& deuotio ſuſcipientis exigit: ſed dicunt
hi,quod Eccleſia ita pronunciat, vt quadam pia fraude homi-
nes ad deuotionem, & bene operandum alliciat, ſicut mater
multa offert, & promittit filio, vt vadat ad ſcholas, vel be-
ne agat. Alij, quod tantum valent ſecundum pronunciationē
iuſtam non tantum recipientis indulgentias, qui forte minus
æſtimat, quā dantur, nec ſecundū æſtimationē dantis, qui etiā
forte plus, vel minus æſtimat, ſed ſecūdū æſtimationē, quæ iu-
ſta eſt ſecundum menſuram bonorum penſata cōditione per-
ſonæ ſuſcipientis, & neceſſitate Eccleſiæ, quæ indiget, & quæ
vno tempore plus indiget quam alio. Alij volunt, ſed quaſi in
idem reincidit,quod proxima opinio, quod non eſt menſurā-
da quantitas indulgentiæ ſecundum deuotionem ſuſcipiētis,
nec ſecundum quantitatem eius, quod datur, ſed ſecundum
cauſam,pro qua datur,ex qua quis reputatur magis, vel minus
dignus, vt eam conſequatur. Sed hæ opiniones nimis viliſicāt
theſaurum Eccleſiæ nec ratione innituntur, & earum falſitas
ſtatim patebit. Vt igitur hæc falſitas appareat. Primò dabo diſ-
finitionem indulgentiæ,& ipſam declarabo. Secundo aliqua
præſupponam circa miſericordiam. Tertio ex illis inferam cō-
cluſiones,& correlaria cum ipſarum probationibus. Quartò
quæſtionem ſaluam. Quintò contrariis ſeu argumentis *ſupra*
32 tactis reſpondebo. Videndum eſt igitur primò, † quid ſit in-
dulgentia. Et miror ſatis de Hoſtien. qui ſatis fuit in his diffini-
tionibus curioſus,& de aliis ſummiſtis, qui eam non diffiniūt.
Vt ergo mihi videtur, indulgentia, ſecūdum quod in hac ma-
teria ſumitur, hoc dico, quia nomē hoc eſt æquiuocum, prout
no. Io. And. *infra eod. tit. cap.1. lib.6.* eſt remiſſio pœnæ tempora-
lis debitæ pro peccatis actualibus, pœnitentium non remiſſæ
in abſolutione ſacramentali ſacta à prælato Eccleſiæ rationa-
biliter,& ex cauſa rationabili per recompenſationem de pœna
indebita iuſtorum: declarādo hanc diffinitionem ex qua plu-
ra dubia ſoluentur, dico primo: Indulgentia eſt remiſſio, quia
omnis indulgentia talis eſt remiſſio,ſed non econtra, vt ſtatim
videbis, ponitur ergo hic remiſſio loco generis: alia, quæ ſe-
quuntur, ponuntur loco differentiarum. Sequitur, pœnæ: hoc
dixi ad differentiam remiſſionis culpæ, quæ contrahitur per
peccatum, pœnam quam ſolus Deus mediante contritione re-
mittit, *de pœn. diſt.1 §. hoc idem & c. verum. 2 diſtin. 4. nemo tollit.* &
ideo dicitur abuſio, quando quis dicitur abſoluere alium, vel
litteras habere abſolutionis pœnæ,& culpæ, *in cle. 2. hoc eod. tit.*
33 vnde nec Papa † nec creatura aliqua poteſt abſoluere à culpa,
iſta enim contrahitur ex inimicitia, rancore, & odio generato
per peccatum inter Deum, & ipſum hominem peccantem: &
ideo dicitur animam maculare, *1. quæſt.1. ventum* & quia non ex
operibus iuſtitiæ, ſed per ſolam gratiam iuſtificari, ſed ex odio
peccati offenſæ Dei iuſte damnamur, ideo ex hac inimicitia &
odio meretur homo pœnam æternam, quam homo ſtatim e-
uitat, cùm vult, ſcilicet per contritionem & dolorem interio-
rem de peccato commiſſo, & ſic per miſericordiam Dei ſe re-
ſtituendo gratiæ Dei: reſtituta tamen hac amicitia cum Deo,
remanet obligatus peccator ad pœnam, vt *ſupra* dicebam, ſed
propter humiliationem & contritionem ſacerdos pœnam æ-
ternam, quam merebatur, commutat in temporalem, quam
ſi non ſubit in hoc ſeculo, vel non adimplet, ſubit in Purgato-
rio, vt hæc probantur *de pœnit. diſtinct.1. ſi peccatum, & cap. multi-
plex. & cap. vltim. 25. diſtinct. 3 valu. 13. quæſtio. 2. in præſenti.* & facit
quod not. *de rapto. ſuper eod.* Super hanc ergo temporalem pœ-
nam, quæ commutata eſt de perpetua in temporalem, per cō-
tritionem, prælati habent poteſtatem, vt ſcilicet ea hic non
peracta, quæ debet in purgatorio ſuppleri, ipſi eam commu-
tent, & ea non impoſita rite vel non impleta debite per has in-
dulgentias liberent: ideo dixi, Temporalis. ad prædicta *de pœ-
nit. diſtin.1. ſerpens.* ibi, *venialis eſt culpa, quam ſequitur, &c 23. quæſt.
5. quomodo. 13. quæſt. 2. animæ. & cap. tempus.* Sequitur in diffinitio-
ne, debitæ: hoc dicitur, quia prout modo tetigi, pro quolibet
peccato propter inæqualitatem iuſtitiæ contractam debetur
pœna, vt etiam probatur *de pœnitent. diſtinct.1. Deus diffinitionem,
& cap. tres ſunt. & de rapto. ſuper eodem.* Item dicitur ad differen-
tiam indebitæ, quam ſuſtinuerunt multi martyres, quæ indebi-
ta non eſt, miſericordia non eſt huiuſmodi indulgentiæ, quia
illa non remittitur, nec illam eſt neceſſe remitti per indulgen-
tias, vel aliter. Eſt ergo indulgentia remiſſio pœnæ temporalis
debitæ. † Sequitur pro peccatis. Iſtud dicitur ad differentiam 34
pœnæ, quam etiam circumſcriptis peccatis Deus aliquibus in-
fligit ſaltem promiſcuè in hoc ſæculo, vt in cæco nato, Paulo,
Iob, & ſimilibus, & not. *de pœnit. diſtinct.3. productior.* nam talis
pœna non remittitur per indulgentiam, vnde præcisè pœna
temporalis debita pro peccatis eſt materia harum indulgen-
tiarum. Et quia aliqua iura innuunt quem puniri etiam à Deo
ſine culpa, vt not. *in dicto capitulo productior.* non damnando ta-
men, not. *per decretales, 21. diſtin. renouantes. de conſtit. cap.2. de pri-
uil. antiqua. & in regula, ſine culpa. de regul. iuris. lib.6.* poteſt dici,
quod Deus non punit aliquē ſine culpa, ſed pœnat, id eſt, pœ-
nam infligi permittit, vt ſit differentia inter pœnare & punire.
hæc tamen non ſuper occulto Dei iudicio contingunt, facit
quod not. *in d. cap. productior.* † Sequitur, actualibus, hoc dici- 35
tur ad differentiam pœnæ, quæ infligitur pro originali, quæ nō
remittuntur per indulgentiam, quia illa eſt æterna, *de conſecra.
diſtin.4. firmiſsime,* vnde non remittitur illa nec mediante bea-
to vel immediate à Deo, *de pœniten. diſtin.4. firmiſsime.* Eſt ergo
remiſſio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus, ſequitur:
Pœnitentium. hoc ideo dictum, quia vt *ſupra* † dictum eſt, im- 36
pœnitens non gaudet indulgentia, immo interdum tales pu-
niuntur & in hoc ſeculo & in futuro, vt de Herode not. *in præd.
cap. productior. ſequitur:* Non remiſſæ in abſolutione ſacramen-
tali. Hoc additur ad differentiam pœnæ remiſſæ in abſolutio-
ne ſacramentali, quando quis ſcilicet confitetur & abſoluitur
à ſacerdote, & ſecundùm eius arbitrium diſcretum ſatisfacit,
vt enim not. *in præalleg. cap. nullus debita. de pœnitent. diſtinct.1.* in-
terdum in contritione & confeſſione tantam quis habere po-
teſt contritionem, & per conſequens attritionem, quod maxi-
mam pœnam patitur, quanto eſſet maior, quæ excogitari po-
teſt: interdum eſt minor attritio, & per conſequens contritio
& minor pœna, tamen aliqua eſt pœna, & ideo ſecundum præ-
dicta maior & minor debet pœnitentia imponi à ſacerdote: v-
bi ergo in dicta attritione vel poſtea per ſatisfactionem iniun-
ctam, quis ſatisfecit, dicta pœna eſt remiſſa in ſacramentali cō-
feſſione: illa autem pœna ſic remiſſa non poteſt amplius remit-
ti, quia non ſunt cauſæ, & illud quod ſublatum eſt, non eſt ne-
ceſſe amplius tolli, *32. quæſt.2. quod vero non formatum, de deſpon-
ſa impuberum. ad diſſoluendum.* at quia interdum minor eſt con-
tritio, & ſacerdos putat maiorem, & ſiue putet, ſiue non inter-
dum minorem imponit pœnitentiam quam deberet, interdum
etiam impoſitam ipſe pœnitens negligenter adimplet, ideo his
caſibus ipſe eſt reſiduæ pœnæ debitor: hanc ergo pœnam non
remiſſam in ſacramentali confeſſione indulgentiæ remittunt:
& non mireris, ſi dixi quod interdum pœnam ſeu pœnitentiam
minorem infligit confeſſor quam debeat, cuius debitor eſt ip-
ſe pœnitens: quod eſt verum, etiam ſi ille eſſet paratus ſubire
maiorem, eo quòd cuiuſlibet pœnæ ſoluendæ qualitas quo ad
acerbitatem, quantitas quo ad durationem in tempore in v-
noquoque tali pœnitente apud diuinam iuſtitiam diffinita eſt
pœna, & hoc vult *capitul. nullus debita. præalleg. quid ſi tacet.* Nul-
lus debitæ grauioris pœnæ accipit veniam, niſi qualemcun-
que, & ſi longe minorem quam debeat ſoluerit pœnam: ita e-
nim impartitur à Deo largitas miſericordiæ, vt non relinqua-
tur iuſtitia diſciplinæ. Item non mireris, ſi dixi hanc pœnam
non ſolutam reſiduam, ſiue hoc debitum ſolui per indulgen-
tiam, cum ex his, quæ ſupra proxima obiectione dixi: tum et-
iam quia omne tale debitum ſoluitur altero de tribus modis,
ſcilicet, Vel redemptione, vel luitione, vel remiſſione: redem-
ptione, id eſt, eleēmoſynarum largitione. Iuxta illud dictum:
Peccata tua eleēmoſynis redime. *de pœniten. diſtin.1. quamobrem.*
Luitio-

Luitione, pœnas ſcilicet illas in propria perſona ſuſtinendo, vnde Iob, 20. *Luet quaecunque fecerit.* ita patuit in latrone, vt not. *de pœniten. diſtinct. 3. quærat.* quod cap. aperte probat quę dico ibi dicit littera, Deum ſcire omnium rerum, ita ſuppliciorũ quoque ſcire menſuram. Et ſubdit: Magnum peccatum magnis diuturniſque lui cruciatibus: ſi quis autem punitus ſit, ſcilicet ſufficienter. Vt ille, qui in lege Iſraëlitæ maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat, tales poſtea, id eſt, futuro ſeculo. Nõ puniri, quia culpa leuis pręſenti ſupplicio compenſata ſit. Luit ergo peccata, qui pro eis pœnam perſonaliter patitur. Item dicitur, quod tollitur peccatum remiſſione, id eſt, indulgentiæ collatione, & de hac agimus ad præſens. Sequitur in deſcriptione: Facta à prælato Eccleſiæ: hoc ideo, quia non prælatus non poteſt indulgentiam concedere: requiritur ergo poteſtas in faciente, alias non valeret, *de iurepatronat. quod autem. cum concordant.* Quis autem ſit iſte prælatus, qui poſſit, dixi *ſupra in prima obiectione,* & *infra* dicam *in pluribus quæſtionibus.* Probatur hæc particula vltimo tacta *in capitulo multiplex. de pœnitent. diſtincto. prima. ibi, mediator Dei & hominum homo Ieſus Chriſtus,* hanc præpoſitis Eccleſiæ dedit poteſtatem: & hanc tamen poteſtatem, vt dixi, Papa in inferioribus moderatur, & poteſt moderari, *vt hic, & ſupra capitulo proximo,* & *ſupra* dixi, & *infra* tangam. Sequitur: Rationabiliter & ex cauſa rationabili. iſtud ponitur ad differentiam diſſipantium non diſpenſantium bũe theſaurum Eccleſiæ, quorum indulgentiæ nedum valent quãtum ſonant, ſed penitus nihil valent, & hoc tangebatur in argumento ad contrariam partem inducto, & *infra* etiam declarabitur. Probatur hæc particula *de pœnitent. diſtinct. 5. conſideret. & diſtin. 6. c. 1. verſic. caueat. & in præallegat. capitu. non in perpetuum. 24. quæſtione 3. ibi,* Sed dum indiſcrete hoc agunt, ſacrilegii crimen incurrunt, & dum præcipites ad emendandum veniunt, ipſi quoque multo deterius cadunt, non ergo debet fieri nimis abundanter, nec nimis diminutè, ſed rationabiliter, id eſt, ſecundùm regulam rectæ rationis, vt ſtatim dicam *in correlario primæ concluſionis.* Sequitur vltima particula, Per compenſationem de pœna indebita iuſtorum, hic ponitur cauſſa productiua indulgentiarum, ſeu ex qua ſurgunt. Probatur autem iſta, quia ſicut ad diuinam iuſtitiam pertinet, nullum malum fore impunitum etiam quantum ad eius minimam culpam, immo etiam ſit veniale, *25. diſtinctio. § criminis.* ita nec aliquod bonum eſt irremuneratum: ad hoc *de pœnitent. diſtinctio. 3. § illud. & capitulo primum. & diſtinctio. 4. § dicens.* Merita igitur ſanctorum & mors Chriſti malum meum: & illius purgant, ne, & ipſum malum remaneat impunitum, & merita ſanctorum & CHRISTI non ſint irremunerata: vnde licet peccator non puniatur actualiter, cui remittitur per indulgentiam, tamen per pœnas ſanctorum & Chriſti, qui ſaltem peccatum non fecit, licet illi ſancti peccauerint, quia ipſe peccatum non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius. prima Petr. 2. *de pœnitent. diſtinctio. 2. ſi enim in 3. inst. 22. quæſtione 2. vtilem.* Illa pœna Chriſti pro iſto intelligitur ſatisfacere: prælatus enim Eccleſiæ, quod vnus non merebatur, & iniuſte ſuſtinuit, alteri tribuit, vt ille pro iſto, id eſt, pro pœna iſti debita ſatisfaciat. Deus igitur mediante eius miniſtro iuſte & miſericorditer per indulgentias remittit iuſte, ne illud bonum remaneat irremuneratum miſericorditer: quia iſti tamen pęnitenti mediante prælato Eccleſię compenſat, & pro eo acceptat pœnas paſſionem Chriſti & ſanctorum, & eorum merita, & hoc eſt quod voluit vltima particula per recompenſationem de pœna indebita iuſtorum, ſtat ergo deſcriptio. Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis debitę pro peccatis actualibus pœnitentium non remiſſæ in abſolutione ſacramentali facta à prælato Eccleſiæ rationabiliter, & ex cauſa rationabili per recompenſationem de pœna indebita iuſto-
37 rum. Venio ad ſecundum. Et præſuppono, † quod aliud eſt donatio, aliud redditio, aliud diſpenſatio. Donatio ſolum reſpicit voluntarium in donante, qualiſcunque ſit accipiens, *l. donari ff. de regul. iur. & de pœni. diſtinctio. 3. ille rex.* & ibi not. *ſupra* etiam tetigi. Redditio, reſpicit debitum ſeu obligationem in dãte, & meritum in recipiente: vnde ſi mihi reddis decem, quę tibi mutuaui, apparet debitum tuum, ſiue obligatio & meritum meum, quia ſcilicet mutuaui, *14. quæſt. 1. quod debetur.* Diſpenſatio vero reſpicit voluntarium in diſpenſante, & dignum in eo, cui fit, *43. diſtinctio. diſpenſatio, & in ſæpius allegato capit. non in perpetuum. 24. quæſt. 3.*

38 Secundò præſupponitur, † quod prælatis datæ ſunt claues, vt *in decret. firmiter. de ſum. Trinit. de pœnit. diſtinct. 1. agite.* Et licet diſputetur, an ſit vna vel plures, vt not. *20. diſt. § 1. & 21. diſt. § 1.* & aliqua iura dicant in plurali, alia in ſingulari. & *decret. tanta. de exceſſ. præla.* loquatur in plurali, & in ſingulari, & eorum qui dicunt eſſe plures, alij dicant vnam, quæ claudit ſeu ligat, aliã, quæ aperit ſeu ſoluit. Alij dicant vnam ſcientiæ, aliam poteſtatis. Alij vnam fori contentioſi ſeu iudicialis, aliam fori pœnitentialis. Alij dicant vnam tantum, ſcilicet poteſtatis, ad cuius exercitium iuſtum neceſſaria eſt ſcientia. Alij aliter opinẽtur, de quo per Hoſtien. *in ſumma huius tit. § 1. in princ.* Dico tamen pro modo duas eſſe claues. Vna eſt ſacramentalis, alia iuriſdictionis. Prima eſt clauis ordinis, quia poteſtatem illam, id eſt ea, quæ competunt ratione ordinis, non poteſt exercere, qui non eſt in ordine, *de ſumma Trinit. cap. 1. de conſuetu. quanto. de conſec. Eccleſia, vel alia aqua.* Secunda dicitur auctoritatis vel dignitatis vel iuriſdictionis, & hanc conſequitur quis per canonicam electionem & confirmationem, vel inſtitutionem, ſeu aliam acquiſitionem dignitatis, miniſterij vel officij eccleſiaſtici, *de electio. tranſmiſſum. de maior. & obed. cum in eccleſiis.* Claues ordinis ſeu ſacramentalis habent poteſtatem exercendi & operandi & miniſtrandi ipſa ſacramenta, *de pœni. diſtin. 1. agite. & cap. ſteat,* & eatenus quatenus ſunt inſtituta, eorum tamen effectus non eſt ipſorum habentium poteſtatem: nam eorum effectus eſt determinatus à Deo ſecundum ſenſibilia elementa rerum & verborum ſeu formarum ab ipſo inſtitutorum ſeu inſtitutarum, & in aliquibus ab Eccleſia Spiritus ſancti illuſtratione, & aliter non haberent effectum, *1 quæſt. 1. detrahe. & c. firmiſſime. de celebr. miſſa. cum Martha.* vbi diſtinguendum, & ideo nec materia, nec forma eſt in ipſorum habentium clauem poteſtate, quinimmo vt dicebam, ſi peruertatur alterum ipſorum, nõ eſſent ſacramenta, & nihil ageret talis peruertens in effectu, *de conſecrat. diſtinctio. 4. in ſynodo. de celebratio. miſſa. de homine.* Claue vero auctoritatis ſeu dignitatis ſiue iuriſdictionis pertinet cõferre beneficia, iudicare corrigere, & ſuſpẽdere, & excommunicare, nec non indulgentias cõcedere, & totius neceſſarij officij exercere miniſterium: in iſta tamen diuerſi diuerſimode ſe habẽt, videlicet ſecundùm plus & minus, quia vnus maiorem habet poteſtatem quam alius, Epiſcopus quam Abbas, Archiepiſcopus quam epiſcopus, & ſic de alijs. Deus circa hanc nihil ſpeciale ſtatuit, ſed totum in generali diſpoſitione Eccleſiæ, & principaliter Petri, & in eius perſona ſucceſſorum diſpoſitione commiſit per illud, *Paſce oues meas. de elect. ſignificaſti. & per illud, Quodcunque ligaueris.* hac poteſtate ipſe Papa officia & miniſteria inferiorũ diſponit, & ordinat, iura condit, in quibus tamen condendis debent concurrere illa, quę habentur *4. diſt. erit autem.* Quibus præſuppoſitis in diſpoſitione rectorum ſeu pręlatorum, & maxime Papæ regimine Eccleſiæ Deus dimiſit non determinando in genere vel ſpecie hoc vel illud. Ex quibus infero, quod licet in ſpecie in canone Bibliæ ſpecialiter ſcriptum non ſit poteſtatem conferendi indulgẽtias ad Papam, vel pręlatos pertinere, tamen ex prædictis datam eſſe cognoſcimus, vnde firmiter credendum eſt, Apoſtolos & alios ſanctos patres non erraſſe, *11. diſtinct. quis neſciat. 24. quæſtio. 1. loquitur,* vnde hanc poteſtatem datam eſſe à Chriſto intellexerunt Apoſtoli, & ex illorũ obſeruatione, inſtitutione vel doctrina in ſucceſſores continuatam, *11. diſtin. eccleſiaſticarum. de celebrat. miſſa. cum Martha. poſt principium,* & ſic ex interpretatione & cõſuetudine hoc recepit Eccleſia, quam vt dixi errare nefas eſt credere. Fateor, quod homo poteſt errare, & erroneam legẽ condere, ſed tunc eius lex non eſſet lex nec tenenda: idem ſi talis lex Eccleſiam læderet vel deſtrueret, *25. q. 1. ſunt quidã.* Et procedũt prædicta tam circa ſpiritualia quam temporalia: verum quia de tẽporalibus minor cura eſt Deo, *15. quæſt. 1. § itaque.* vbi quicquid prælati diſponunt non prohibiti, & à iure, & per conſequens Papa, qui non ligatur iuribus poſitiuis, & ſi etiã diſpenſando illa talibus, qualibus non deberent, dummodo capacibus, intelligitur, nihilominus tenet, & ratũ eſt, quod ſit, ad prædicta, *9. q. 3. § ſola cum c. ſeq. vſque ad finem quæſtionis. 40. diſtin. ſi Papa. & quod ibi not. 1. q. 7. § niſi rigor. 12. quæſt. 2. non liceat Papæ. de conceſſio. præben. propoſuit. cum ſim.* Quod inſtar ſacrilegij obtinet diſputare, an is ſit dignus, quem princeps elegit, *17. q. 4. § ſacrilegium.* His præſuppoſitis, pro ſolutione quæſtionis pono concluſiones meas, & prima ſit iſta, † quod indulgentiæ conceſſę à præ- 39
latis Eccleſię, quibus hoc licet ſeu permittitur à iure, valent ad remiſſionem pęnæ debitæ pro peccatis actualibus, dummodo

Digitized by Google

rationabiliter concedatur. Patet conclusio ex his quæ modo
dixi, & in deſcriptione indulgentiæ. Item quia ſic ſeruatum eſt
ab Eccleſia vniuerſali. Item ex priuilegio conceſſo Petro, & in
eius perſonæ ſucceſſoribus. Item ex facultate, quæ competit
capiti, ea quæ ſunt corporis diſtribuẽdi. Item ex nomine, quia
appellantur indulgentiæ quaſi gratiæ. Ex hoc infero correla-
rium, quod ſi qui prælati non recti ſecundum rationis & iuſti-
tiæ normam indulgentias largiantur, & ſic non in perſonam
Chriſti, id eſt, non ita diſpenſant ſicut Chriſtus, vel indulgen-
tia eſt nulla, vel ſi eſt aliqua, ipſi tamen peccant. Prima huius
alternatiuæ patet, quia tunc clauis errat, & ſic aperte non va-
let, 24. *quæſt.* 1. *non in perpetuum*. patet etiam ex diffinitione data,
quia omnes particulæ diffinitionis debent concurrere eũ diſ-
finito, 15. *quæſt.* 1 *merito quare*. 29. *quæſt.* 1. *in princ.* Secunda parti-
cula correlarij patet, quia fides ſubditi tanta eſſe poteſt, quod
ad illam conſequendam acceptatur à Deo, 15. *quæſt. vlt. de cohab.*
40 *cleri noſtra de conſecr. diſt.* 4. *baptiſmi*. vnde abſolutus † à putatiuo
prælato, licèt prælatus peccet, tamen ex fide confitens abſolu-
tionem meretur, vt legitur & not. *in elect. dudum. in gloſſ. quia cũ.*
& de presbyt. non bapti. cap. 2. & forte propter hoc dixit Rayn. ſe
41 neſcire quantum valerent. † Secunda concluſio propter argu-
mentum ad ſecundam partem inductum, indulgentiæ aliquæ
diuerſimodè diuerſis poſſunt valere, & ſecũdùm & præter di-
uerſitatem meritorum iſta concluſio patet indulgentiis colla-
tis ad opus indeterminatum, puta ſi concederet Papa C. dies
ad fabricam Eccleſię manus porrigentibus adiutrices: quia ta-
men ita gaudebat indulgentia dans liberam ſicut floren. diues
ſicut pauper. Item ſi indulgentia habet, quod qui ſecundum
facultates ſibi à Deo collatas manus porrexit adiutrices, & v-
nus habeat in bonis C. alius mille, tantum merebitur habens
mille, ſi dat C. quantum habẽs C. ſi dat 10. & econuerſo. Item
ſi indulgentia habet, quod fundans Eccleſiam habeat cẽtum
dies indulgentiæ, ſed conferens ad fabricam gaudeat parte ſe-
cundum facultates ſibi à Deo collatas, erit dare quod dans ni-
mium, plus gaudebit indulgentia quam dans L. puta, quia mi-
nus habet in bonis. Et hoc etiam caſu ponderari debet condi-
tio perſonæ & qualitas. Item familia: Hæc declarantur ex ver-
bis antiquæ, quæ habebatur *in decre. ad liberandam de iuda.* cuius
verba *ibi* ponit, & gloſſ. Hoſtienſ. & Ioan. Andr. poſt eum, quę
quaſi ad litteram poſuit Nicolaus Papa tertius in literis indul-
gentiarum conceſſarum transfretantibus in ſubſidium terræ
ſanctæ, quarum litterarum verba fuerunt illa, vt eiuſdem ter-
ræ negotium eo libentius eoque feruentius proſequi ſtudea-
tis, quo potiorem fructum ex veſtris laboribus vos noueritis
percepturos. Nos de omnipotentis Dei miſericordia, & bea-
torum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, &
illa, quam nobis licet indignis Deus ipſe ligandi atque ſoluen-
di contulit poteſtatem, omnibus, qui vexili dominici chara-
ctere inſigniti perſonaliter propriis ſumptibus in prędictę ter-
ræ ſubſidium proficiſci curauerunt. Not. iſtud verbum, quod
requirit actum: facit ad ea quæ dicam, 1. *quæſt.* 11. *Plenam ſuorum*
peccaminum, de quibus veraciter fuerunt corde contriti, & ore
confeſſi, veniam indulgemus, & in retributione iuſtorum ſa-
lutis æternæ pollicemur augmentum. Huculque primus ca-
ſus. Sequitur ſecundus & tertius. Scis autem, quod in alienis
expenſis intelligit Hoſtien. cum in proprijs non poſſunt acce-
dere. In propriis tamen illud perſonis acceſſerint, & illis ſimi-
liter, qui iuxta qualitatem & facultatem ſuam, puta non pote-
rant nutrire equeſtrem, ſed pedeſtrem, & pedeſtrem miſerũt.
Perſonas idoneas expenſis proprus deſtinabũt, quamuis per-
ſonaliter ipſi non vadant, plenam ſuorum concedimus veniã
peccatorum. Exponit tamen Hoſtienſ. illud. Iuxta qualitatem
& facultatem ſuam, id eſt, ſecundum quod duceret & expedi-
ret, ſi ipſemet iret: & poteſt tolerari iſta expoſitio, vt differat à
caſu ſequenti, vbi tantum ſunt participes, ſed iſti plenam con-
ſequuntur veniam. probant etiam *ſup. de vo. magna. ver. tibi pro*
te & quod dixit, Perſonas idoneas: intellige ad pugnãdum, ſe-
cundum, quod legitur & diſtinguitur de vo. quod ſuper his:
nam de aliis conferentibus ſubſidium vel auxilium, ſtatim ſub-
icit. Item poſt eam eiſdem literis ſequuntur quatuor caſus o-
perum, pro quibus non in totum ſed pro parte obtinentur di-
ctæ indulgẽtiæ: vnde ſubditur in ipſis literis, Huiuſmodi quo-
que remiſſionis volumus eſſe participes, iuxta quantitatem ſub-
ſidij & deuotionis affectum, eos, qui licèt non iuxta facultate
te ſuam, aliquem tamen ſeu aliquas perſonas in ſubſidium
dictæ terræ propriis ſumptibus deſtinabunt. Ecce vnus caſus,
ſequuntur ſimul ſecundus tertius & quartus. Vel de ſuis bonis
contribuent ad aliquas deſtinandas, necnon omnes, qui ad
ſubuentionem ipſius terræ de bonis eiſdem aliqua miniſtra-
bunt, prout ſingulis fuerit diuina inſpiratione ſuggeſtum: aut
alias ad promotionem præſentis negotij cõſilium & auxilium
impenderit oportunum. In dicta etiam littera licet Hoſtienſ.
non exprimat, vbi *ſupra*, Papa etiam impartitur in partem ta-
les indulgentias prædicantibus crucem. Vides ergo ex prædi-
ctis litteris, quod plena indulgentia conceditur incertis caſi-
bus, in aliis pars & non maior: vnde in littera directa prædica-
toribus crucis apponitur talis clauſula, nec tamen ex verbis
noſtris concipiant ſe aut plenam in caſibus, in quibus nequa-
quam conceditur, aut maiorem quam concedatur, indulgen-
tiam promereri. Ex prædictis patet concluſio ſupra data, vi-
delicet quod prælatis diuerſis diuerſimode poſſunt indulgen-
tias eaſdẽ concedere, & eis poſſunt valere præter & ſecundùm
diuerſitatem meritorum.

† Nam in primis caſibus, in quibus Papa dat plenam remiſ- 42
ſionem peccatorum, tamen operatio & ſubſidium eſt inęqua-
le, & ſic merita diuerſa: nam plus eſt transfretare in propria
perſona & propriis ſumptibus, quam in propria perſona ſum-
ptibus alienis, & adhuc minus eſt non transfretare in propria
perſona & ſuis ſumptibus nutrire, & tamen hi pariter indul-
gentiam conſequuntur. Item poſſibile eſt, quod eunti in pro-
pria perſona & ſuis ſumptibus minus indulgetur, quia minus
peccauit: ergo bene patet, quod eadem indulgentia inæqua-
libus etiam præter meritorum diuerſitatem æqualiter poteſt
valere. Prædicta etiam poſſunt probari *de conſecratione diſtinct.*
4. *nec quemquam, verſic. plane. ibi, Plane eadem gratia ſpiritualis,*
quæ in beato credentibus æqualis ſumitur. ſimiliter in conuerſione
atque actu noſtro poſtmodum vel minuitur vel augetur, & in
Euangelio dominicum ſemen æqualiter ſeminatur, ſed pro
varietate terræ aliud aſſumitur, aliud in multifariam copiam,
vel trigeſimi, vel ſexageſimi, vel centeſimi numeri fructuum
exuberans cumulatur. Ex iſta concluſione ſum contentus
correlariis, quæ collegit Hoſtienſ. *in prædicta decretali, ad libe-*
randum. † videlicet, quod pauperes faciliùs ſoluuntur quam 43
diuites, quia facilius faciunt quod poſſunt. Dicit enim, quod
Deus interrogat cor & non manum, 14. *quæſtione quinta, ſi quid*
inueniſti. 15. *quæſtione ſexta. capitu.* 1. Item collegit, quod ſicut ſo-
cij temporales, quorum vnus ponit pecuniam, alius laborem
ſiue perſonam, lucrum percipiant temporale, *Inſtituta, de ſocie.*
§. *de illa.* ſic & ſpirituales ſocij ſpirituale lucrum, ſcilicet plenæ
remiſſionis, vel partem participare poſſunt. Tertiam conclu-
ſionem pono, videlicet † quod indulgentiæ non ſunt confe- 44
rendę nec conferuntur donatione nec redditione, ſed diſpen-
ſatione, quæ mediam viam tenet. Patent hæc ex his, quæ dicta
ſunt in diffinitione, & in prima præſuppoſitione, quod ſic de-
claro. Primo prima pars, ſcilicet quod non conferunt dona-
tionem, quia dato oppoſito, conceſſio indulgentiarum miſe-
randa eſſet ex voluntate conferentis, vt tantum valerent qua-
rum vellet eas valere & illis quibus valet, vt ſic eſſet donanti
ſeu conferenti eas pro ratione voluntas. Ex quo etiam ſequi-
tur illas rationabiliter & irrationabiliter poſſe concedi: & per
conſequens etiam irrationabiliter poſſe operari quoque eſt
abſurdum. Item declaratur ſecunda pars, quod nec redditio-
ne, quia conceſſio indulgentiarum ex parte perſonæ, cui con-
feruntur, ex quibuſcunque cauſſis, quæ circa ipſam concurrant,
non ſunt debitæ, nec illę cauſæ reddunt perſonam dignam aut
condignam ad illas exigendas, nec vt ex merito recipiendas,
quia nulla talis obligatio in ſuſcipiente præceſſit, 14. *quæſtione*
prima. quod debetur. Ex quo infertur, quod exhibitio muneris,
vel labor non eſt cauſa illam cauſans, licet poſſit eſſe cauſa im-
pulſiua, & ſine qua illa non habetur, & hoc eſt propter volun-
tatem ſic concedentis: aliàs enim ſi eſſet redditio, hæc eſſet
contra naturam indulgentiæ, quæ ſonat in gratiam, *vt let. pen-*
dent. cap. ſu. de preuel. dudum. ſecunda quæſtione 2 § *vltim. cum ſimili-*
bus. Dico igitur, quod conferuntur diſpenſatiue: nam præla-
tus eas concedendo non debet ſe putare donatorem vel retri-
butorem, ſed diſpenſatorem, dicente Apoſtolo, 1. ad Corinth.
3. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti*, & loquitur de ſe
in perſonam prælatorum, & ibi dicit gloſſ. Deus auctor nos
conditores, nec maius nec minus arbitramur: vnde canon,
diſpenſatio eſt nobis cœleſtis ſeminis iniuncta, væ vel ſi non
ſumpſe-

Digitized by Google

ſumpſerimus, væ vch ſi tacuerimus. 43. *diſtinct. diſpenſatio*, & *in prædicta Epiſtola* ſequitur, *Diſpenſatores miniſteriorum Dei*. vbi glo. dicit, quia ſecundum modum cuiuſque miniſteria diuidimus. alias enim non eſſet bonus diſpenſator, ad hoc 12. *quæſt*. 1. *dilectiſſimis*. ibi, & *diuidebant ſingulis, prout cuique opus erat*, & 86. *diſtinct. non ſatis*. ibi, *dominus vult non effundi ſimul opes, ſed diſpenſari*. Ex hac concluſione poſſet inferri correlarium, quod tantum boni poſſunt concedere indulgentias, quia illi ſunt boni diſpenſatores, ſed hoc non colligitur, ſed quod tantum bene, & de hac dicam 1. *quæſt*.
45 Quartò pono aliam concluſionē, † quod ad hoc vt indulgentiæ valeant, tria debent concurrere, quibus concurrentibus tantum valent quātum ſonant, licet plures doctores dicāt aliter, vt ſtatim dicam. Primum ſic: Pietas in finem propter quam dantur. Secundum, Charitas operans, cui dantur, ſeu habilitas in recipiente. Tertium, Auctoritas in diſpenſante, ſeu in eo, à quo dantur. refert tamen Innocent. & Abb. *in decre. quod autem*, & Hoſtien. *ſupra eo. cum ex eo*, quod Guil. Altiſſiod. dicebat vi. requiri. Primò poteſtas ligandi & ſoluendi. Secundò neceſſitas loci & pœnitentis, puta quia nō poteſt ieiunare, vel aliam pœnitētiam agere. Tertiò deuotio fidei, quia credat hanc poteſtatem etiam penes concedentem, ſeu Eccleſiam. Quartò ſtatus pœnitentiæ, ſcilicet quod ſit contritus. Quintò eius diſcretio, ſcilicet quod tantum detur, pro quanto volet ſuſtinere pœnam iniunctam. Sextò eius iuſta æſtimatio, quaſi non ſecundum arbitrium ipſius pœnitentis tantum fiat recompenſatio. Alij dicunt, quinque attendenda, ſcilicet auctoritas in cōferente, idoneitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere, & congruitas in tempore, iſtud vltimum non ponitur in 6. quæ tetigi poſt Guil. Sed ſalua reuerentia dictorum patrum, puto ſufficere illa tria, quæ dixi: primò quod requiratur primum, ſcilicet pietas in finem ad quem dantur, hoc eſt quod opus ſit pium, puta conſtituenti, vel conferenti ad cōſtructionem Eccleſiæ, vel pontium vel ſimilibus: quia alias nō eſſet ex rationabili cauſa facta. iſta autem pietas tunc eſt, quādo propter Dei reuerētiā fit vel Eccleſiæ, quæ eſt corpus Chriſti, 3. *q*. 3. *Engeltrudam*, vel membrorum ipſius. Ex hoc infertur, quod ſufficit ſi ſit etiam pauperi, id eſt, danti eleēmoſynā pauperi, dum tamen catholico, 86. *diſtinct. non ſatis*. Ad hanc enim pietatem alter alteri tenetur, 5. *q*. 5 *non omnis*. & *ca. non oſculatur*, 23. *q*. 5. *mimum*, & *c. ſeq*. & ideo propter hoc opus pium poſſunt concedi. Secundum, ſcilicet auctoritas. Operans, cui dantur, includit tam habilitatem eius, qui vult ſuſcipere indulgētiam, quam eius propter quod dantur: vnde oportet quod volens gaudere ſit in charitate, alias non poſſet ea gaudere, 24. *q*. 2. *legatur. de pœn. diſt*. 2. *charitas eſt vt mihi videtur*. 28. & *ſupra* tetigi. Et aduertendum, quod licet aliæ indulgentiæ requirāt laborem, aliæ ieiunia, aliæ contributiones aliæ orationes vel ſimilia, tamen hæc omnia habent fieri cum charitate, per illud quod dixi in diffi. Tertium quod requiritur Poteſtas in faciēte, eſt planum, vt *ſupra* declaratum eſt. Illud quod quidam addunt, neceſſitas loci, non puto neceſſe, quia dato quod nulla ſubſit neceſſitas vel vtilitas in opere, pro quo datur, valebit indulgentia, puta ſi detur eunti ad Eccleſiam, & ibi dicenti vnum pater noſter. Nam etiam fatetur Guil. quod quędam ſunt indulgentiæ, quæ requirunt dationem pecuniæ, quædam laborem perſonę, quędam periculum vitę, & in his licèt ſit magna largitas, tamen eſt & multa iuſtitia: quędam honorem & deuotionem, & in his plus valet largitas quam iuſtitia. Item abſurdum puto, quod requiratur neceſſitas pęnitentis, puta quia ieiunare non poteſt, vel aliam pœnitentiam agere: hoc enim eſſet cōtra verba indulgentiæ & mentè concedentis, qui dicit omnibus vere pœnitentibus & confeſſis. Illud quod dicitur, Deuotione fidei, includitur in ſecundo, quod dixi, charitas operans ſeu humilitas in ſuſcipiente: qui enim caret fide & charitate, & per conſequens etiam humilitate, vbi enim ſana fides non eſt, &c. 2? *q*. 1. *vbi ſana. de pœn. diſtinct*. 1 *quis dominus*, & *diſtinct*. 2. §. *euidenter*. Quartum ſcilicet Status pœnitentiæ, includitur in ſecundo. Quintum, quod quidam dicunt, quod detur tantum pro quāto valet, &c. eſt vna truffa, & apertè reprobatur indulgētiis determinatis, puta danti denarium, vel quæ requirerent tantam reuerentiam. Item efficaciter tollitur per id, quod dictum eſt ſupra, indulgentias dari, non redemptione, ſed diſpenſatione. Sextum etiam eadem tollitur ratione, ſcilicet de iuſta æſtimatum: tollitur etiam per id quod dixi in proxima concluſione de diuerſimodè laborantibus, qui pari gaudent indulgentia.

Illud quod alij addunt de congruitate in tempore poteſt includi ſub primo, ſcilicet pietas in finem, ſi non eſt congruitas in tempore, & per conſequens pietas in finē, quia finis non eſt debitus. Puto ergo ſufficere illa tria, quę in princ. dixi. ſ. Pietas, charitas, & auctoritas, quæ ſi concurrant, recte prælatus gerit perſonam Chriſti, & tunc abſoluunt & remittunt, ſicut Chriſtus: vnde dicit canon de talibus, quod quibus remittunt, remittit Deus: tunc igitur vera eſt abſolutio præſidentis, cum interim iudicis & Dei ſequitur arbitrium, 11. *quæſtione* 3. *tunc vera*.
Ex his omnibus inſero correlariè ſolut. quæſtionis, † & dico, 46
quod indulgentiæ tantum valent quantum ſonant, ſingulis in charitate potius tendentibus in finem, pro quo datæ ſunt, & ad illius finem ſedula executione tendentibus, etiam ſi inæqualiter operantur, cum indeterminatum eſt opus, pia manus porrigentibus adiutrices: nam tunc ſecundum qualitatem cōferentis hoc eſt eius deuotis, & facultates & ſubſidium indulgentiam conſequitur, vnde illa vidua, quæ duo minuta poſuit in gazophilatio, 10. quę vel plus propter deuotionis affectus meruit, quam plura ponentes, *de pœnit. diſtinct*. 5. *capit*. 1. 24. *quæſt*. 1. *alienus*. & *cap. odi*. & *cap. proiect*. & ibi ponit gloſſ. illos verſus:

Affectum dantis penſat cenſura donantis
Iuppiter, vt centum taurorum ſanguine fuſo:
Sic capitur nummis thuris amore Deus,

Si autem opus eſt determinatum, tūc planum & fortius, quod valent tantum quantum ſonant, alias deciperet Eccleſia fideles, quod eſt abſurdum, immo quaſi erroneum. Et per hoc efficaciter deſtruitur illa opinio, quod Eccleſia ſua fraude decipit homines, vt eos alliciat ad opera pietatis: nam ſcribitur Iob 13. *Nunquid Deus indiget mendacio, vt pro eo loquamur dolos?* ad prædicta, 22. *quæſt*. 2. *nec artificioſo*. & *cap. ne quis*. Item Apoſtolus ad Corinth. 15. ait: *Si inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt fides noſtra*, ergo quicunque in prædicatone falſum dicit, quantum eſt in ſe fidem euacuat, & per conſequens mortaliter peccat, & ideo talis etiam pia falſitas omnino eſt reprobabilis. Si enim ad ſacras ſcripturas, &c. 9. *diſtinct. ſi ad ſacras*: vnde Auguſtinus. *Nullus eſt ducendus ad ſalutem opitulante mendacio*, 22. *quæſtio*. 2. *primum itaque*. Reſtat reſpondere ad ar. ſupra facta in *princ. quæſt*. & *ar*. primum probat indulgentias menſurandas ſecūdum voluntatem conferentis, & argumentum ad partem contrariam probat eas menſurandas ſecundum meritum cuiuſque operātis, quorum vtrunque eſt falſum. Dico ergo ad primum, cum dicebatur, quod corpus Chriſti eſt principale reſpectu cuius ſurgunt indulgentiæ, ſed prælati habent liberam poteſtatem corpus Chriſti diſpenſandi, &c. Dico, quod licet ſacerdos ritè ſecundum claues Eccleſiæ ordinati, *de ſumma Trinit. firmiter*. §. *vna*. habentes debitam materiam, ſcilicet panem de frumento, *de conſec. diſtinct*. 2. *non oportet*. & *cap. panis de altari*. & dicentes debitam formam, *de conſe. diſtin*. 2. *quia corpus*, poſſint illud conſecrare quando volunt, licet non debeant niſi ieiuni, *de conſecra. diſtinct*. 1. *ſacramenta*. & quantum volunt, non tamen debēt niſi quantum eſt neceſſe, *de conſecrat. diſtinct*. 2. *tribus gradibus*. & quibus volunt, non tamen debent niſi dignis, *de conſecra. diſt*. 2. *panis in de altari, cum tribus cap. ſeq*. Dico ergo, quod licet potentia abſoluta quando volunt conſecrare quantum volunt, & quibus volunt diſpenſare: & licet inter ſacrificia nullum ſit maius vel dignius, vt dicit *cap. nihil in ſacrificijs, de conſecra. diſtinct*. 2. tamen non poſſunt ſacerdotes determinare quantum cuiq; ſuſcipienti valeant, & hoc eſt quod dixi *ſupra in* 2. *præſumpt*. ſcilicet quod † ſacramentorum effectus non eſt in habentium cla- 47
uem poteſtate: hic enim à ſolo Deo dependet, vnde non poteſt facere etiam valere illud ſcelerato, *de conſe. diſt*. 2. *qui ſcelerate, cum duobus c. ſeq*. & ſic licet habeant poteſtatem ſuper confectione & diſpenſarum, non tamen ſuper ſuo effectu, ſed ampliorem habent poteſtatem prælati ſuper effectu diſpenſatum indulgentiarum, dummodo ſeruentur ſupradicta, vnde ſe habent vt excedentia & exceſſa: habent enim laxiorem, quia plus poſſunt arbitrari ſuper pœnas peccatorum, & ſic ſuper effectu indulgentiarum, *vt de pœn. diſt*. 1. *menſuram*. 26. *quæſt. vlt. hic ſit*. & *c. tempora*. & *ſupra* dictum eſt, quam ſuper effectu corporis Chriſti habent & ſtrictiorem, quia non niſi dignis poſſunt tribuere, & ſic non procedit ar. ergo ad formam dicendum, quod nō eſt ſimilis poteſtas in vtriſque, nec ſimilis eſt eorū poteſtatum effectus. Exemplum impoſitius etiam non ſequitur argumentum ac ſi dicam, habeo poteſtatem comedendi, item bibendi,

Digitized by Google

bendi, ergo poſſum tantum bibere quantum comedere: non
ſequitur. Item bibo, quia comedi: ergo tantum bibo, non ſe-
48 quitur. † Ad ſecundum argumentum quo dicebatur, quod Deus
non acceptat indulgentias: niſi ſecundum iuſtitiam: poteſt ne-
gari illud in indulgentiis, vel aliter iſta iuſtitia poteſt conſide-
rari dupliciter. Vno modo ſecundum iuſtitiã, quæ eſt ex debi-
to: alio modo ſecundum iuſtitiam, quæ eſt ex fine: primam nõ
conſiderat Deus in indulgentiis, immo nec cuiuſcunque ſalu-
te, ex quocunque merito, quia non ex operibus iuſtitiæ, quæ
fecimus, nos &c. ad hoc *de pœn. diſtin. 2. ſi enim* inquit, vnde in-
dulgentiæ ſic tam ex parte Dei, quam Eccleſiæ ſunt quaſi, im-
mo ſine quaſi, ex gratia. Alio modo poteſt conſiderari iuſtitia
ex fine, & illa bene conſideratur in indulgentiis ex fine, ſcili-
cet propter quem datur, & ſi iſte finis non conſideratur, non
valet indulgentia, ſi valet, non fit propter opus pium, vt dixi
in 4. concluſione & de iſta iuſtitia loquitur contrarium, ad formã
poteſt dici, quod licet in æqualibus inæqualiter diſpenſetur,
per hoc non tollitur ipſa iuſtitia reſpectu finis. Secundo prin-
49 cipaliter † quæro, an has indulgentias cõcedere competat ra-
tione iuriſdictionis, & iuriſdictionis, qualis, an ſcilicet perſo-
nę tantũ, vel loci tantũ, vel vtriuſque. Pone in terminis, quod
Epiſcopus Bonon. concedit indulgentiã pro ponte, qui ſit ſu-
pra Rodanũ abſque cõſenſu vel licentia Epiſcopi, in cuius ter-
ritorio fit opus illud, an Bonon. illa indulg. poterit gaudere? Et
videtur quod ſic, ſecundũ opinionem illorũ, qui dicunt, quod
concedere indulgentias eſt de voluntaria iuriſdictione: ſed ta-
lis iuriſdictio exerceri poteſt extra territorium, immo non re-
quirit territorium, *ff. de adopt. emancipat. & de offic. procon. l. 2.*
Item hæc videtur eſſe quædam donatio, ideo appellantur in-
dulgentiæ, id eſt, gratiæ, ſed collatio, donatio beneficij poteſt
extra territorium exerceri, vt probatur *de præben. ſtatutum. lib. 6.*
& not. Innoc. & alij poſt eum *de offic. deleg. nouit, ergo &c.* Item
iſtæ indulgentiæ ſunt quædam abſolutiones à pœna peccato-
rum: ſed abſolutiones tales extra territorium poſſunt fieri, nã
& ſacerdos non dicitur habere territorium, immo nec forte E-
piſcopus, ſecundum legem nam dicit lex, quod ſi quis Epiſco-
pus pronũciauit inter clericos, iudex ſecularis executioni pro-
prie tradere debet, & hoc ideo, quia Epiſcopus non habet po-
teſtatem realiter exequendi, *in auth. de ſanctiſſ. epiſc. §. ſi quis ante,
colum. 9.* Item ſi Epiſcopus haberet territorium, ita haberet po-
teſtatem in laicos, ſicut in clericos, quod tamen eſt falſum, *10.
diſtin. quoniam, idem. 95. diſtinct. cum ad verum,* & forte etiam hoc
eſt ſecundum canones, quod Epiſcopus non eſt iudex ratione
territorij, licet eam habeat territorio limitatam: tamen hoc nõ
diſputando, quia non eſt propriæ materiæ: planum eſt, quod
ſacerdos non habet territorium, vbicunque ſuum parochianũ
poteſt abſoluere, *arg. de ſent. excom. ſacro. & iud. cap. nouit.* Et ge-
50 neraliter dicimus, quod † ea quæ cauſſæ cognitionem non re-
quirunt, poſſunt extra territorium exerceri, quia per hoc non
præiudicatur illi in cuius territorio fuit, *arg. not. suprad. c. nouit.
& argu. not. C. de epiſ. & cler. l. omnes. § ſi vero.* hinc eſt, quod fertur
ſententia infra territorium, & mandatur extra executioni per
iudicem territorij, *ff. de re iudic. à diuo Pio ſi præſ. ff. de bon. auct. iu.
poſſ. l. cum vnus § penult. de foro compet. Roman. § contrahentes, lib. 6.*
& ſententia in priuatum fertur intra de beneficio extra terri-
torium exiſtente, *de foro competen. poſtulaſti.* facit *7. quæſtio. 5. ſi quis
presbyter. 11. quæſtio 3. ſi quis proprio. 33. quæſtio. 5. præceptum.* Item vi-
demus, quòd quis conuenitur in loco domicilij propter rem
alibi ſitam, *C. vbi in rem actio. l. 1. de foro competen. capit. 1.* & ratione
delicti, vt *ibidem,* & ſic principale forum eſt perſonæ: vnde tu-
tor & domicilio datus adminiſtrat bona extra territorium ſuum
conſtituta, *ff. de excuſ. tut. propter litem §. 1.* & ibi no. licet contra-
rium not. *in l. non ſolum § conteſtatio. & de hoc C. vbi petat. tut. l. 1.*
Et ex decreto iudicis domicilij venduntur bona extra territo-
rium exiſtentia, *C. de reb. eorum, qui ſub tutor. vel curat. l. magis pu-
to. § illud.* faciunt not. *17. quæſtio. 4. in venditionibus,* & quod not.
Innocent. *de priuileg. paſtoralis.* ergo ſub ſubdito proderunt, li-
cèt extra proprium territorium conferantur. Item ſiue dica-
mus hunc actum conditionalem, ſiue ęquiparemus actui con-
ditionali propter lucum, in quem indulgẽtia confertur, idem
probatur. Nam in conditionalibus obligationibus attenditur
tempus conditionis appoſitæ, *ff. quando appell. ſit. l. prima. 1. quæ-
ſtione 7. §. biduum.* exiſtentia enim conditionis purificat actum
ſub conditione factum, *de reſcript. ſi pro te, libr. 6. Et clemen. cum
ei quem. de conceſſio. præbend.* & finis trahitur ad principium, *ff. de
capti. & poſtli. reuer. l. in bello § codicilli.* Idem videtur de loco, qui
debet attendi locus à quo, non in quem. *ff. de conditio. inſtitutio-
talis, de foro competen. poſtulaſti.* Ad iſta accedunt de nuncio ſpe-
ctando, *de elect. dudum. 1.* ergo, &c. Item iſtæ indulgentiæ ſunt
fori pœnitentialis, quia per eas ſatisfactio pœnitentialis enu-
meratur, *vt ſupra capitulo proximo, & capitulo quod quidam. & eo-
dem titul. capit. vltim. libro ſexto, & clemen. abuſionibus, eodem titulo.*
& in his quæ ſunt fori pœnitentialis, non conſideramus locũ,
vbi actus fit, ſed prælatum eius, qui actum facit, vnde not. Io-
an. *16. quæſtio. 1. cap. 1. in 3. gloſſ. in fin. & ſupra tetigi in præmaratione,*
ſcilicet † quod prælatus, in cuius diœceſ. quis delinquit, ei non 51
poteſt pœnitentiam imponere, & econuerſo dicit Hoſtienſ.
quod presbyter extra ſuam capellam vel parochiam poteſt ſui
ſubditi confeſſionem audire, & eum abſoluere. Item confir-
matur hoc, quia licet prohibeatur quis immittere falſem in
meſſem alienam, ſcilicet iuriſdictionem vſurpando, tamen
poteſt bene ſpicas manu conterere & manducare, id eſt, ani-
mas à vitiis purgare, & comedere, id eſt, Eccleſiæ incorpora-
re, ita exponit Archid. *6. quæſtio 3. ſcriptum* ergo cum per indul-
gentiam habeat aliquid iuriſdictionis illius Epiſcopi, qui Bo-
nonien. non vſurpetur, ſed anima à vitiis purgetur Bononien.
ſubditus illa gaudebit. In contrarium primo ex illa ſecunda
vulgata, quia extra territorium ius dicendi, &c. *ff. de offic. præ-
ſid. l. 4. & de iuriſdict. omn. iudi. l. fina.* & videtur caſus *de conſtitut.
capit. 2. libro 6.* vbi ſententia † ſpiritualis ſcilicet excommuni- 52
cationis lata intra territorium, non ligat ſubditum extra terri-
torium exiſtentem, quare &c. Confirmatur hoc, quia locus
vbi confertur actus debet ponderari, *argumentum ff. de offic. præ-
fect. vrb. l. fina.* Item & attenditur ſimiliter tempus, quo actus
confertur, *ff. de donat. inter virum & vxorem l. quia. de re iudic. ab-
bate. in fin. libr. ſexto. de ſepult. de vxore,* & locus & tempus paribus
paſſibus ambulant, *ff. ſi cert. petat. l. vinum.* Præterea quo ad iu-
riſdictionem pacificantur exceſſus quo ad rem, ſicut quo ad
locum vt *in l. extra territorium ff. de iuriſdictione omnium iudic. &
in præal. decre. noſtra de plus petat.* Sed qui excedit in re, nihil agit
in indulgentiis, *argument. de exceſſ. prælat.* accedentibus ſupra
capitulo proximo. & in decreta vltim. eodem titu. libro ſexto. ergo pa-
rificatur, quando exceditur extra locum, & facit hoc ad ea,
quæ dicam *in vltima quæſtione.* Præterea hoc videtur ſuppone-
re, *capitulo quod autem, ſupra eodem.* ſi eius ratio attendatur, quia
dicit, quod non ſubdito non poteſt dari eius ratio, quia non
poteſt non ſubditum ligare vel ſoluere: ergo qui non poteſt li-
gare vel ſoluere, non poteſt indulgentiam concedere, ſed ta-
lis eſt huiuſmodi, quare &c. tenet conſequentia, quia † ratio 53
legis non minus quam lex eſt attendenda, *ff. de iure patrona. ad-
gere. § quamuis.* lex enim ipſa ratio comendat, id eſt, diſtinctio.
conſuetudo, & ideo ratio arctat vel extendit. *ff. de calum. l. &
quia* † Et per prædictam rationem etiam inferendum videtur, 54
quod excommunicatus vel hæreticus indulgentias concede-
re non poteſt, quia non poteſt ligare vel ſoluere, *24. quæſtione
prima audiuimus. de pœnitent. diſtinctio. 1. verbum,* ergo ſic nec ex-
tra territorium ligare, *vt præd. capitu. vt animarum* ita nec indul-
gentias concedere, immo facilius ligare vel ſoluere quam in-
dulgentias concedere: nam non ſubditum delinquentis, in-
tra diœceſ. poſſum ligare. *de rapt. capitul. 1. 3. quæſtione 6. capitul. 1.
11. quæſtione 3. placuit, de ſentent. excommunicat. nuper.* & tamen nõ
poſſum litteras indulgentiarum concedere nõ ſubdito, quan-
tumcunque actum meritorium in mea diœceſ. exerceat, vt in
prædict. capitu. quod autem. ergo &c. vt ſic arguam, qui non poteſt
quod eſt facilius & leuius, non poteſt quod eſt difficilius &
grauius, *ff. de ſenat. l. qui indignus. de ſentent. excommun. cum illorum.*
ſed ligare & ſoluere extra territorium eſt leuius, vt prædixi, &
tamen non poteſt, ergo &c.

† Præterea iura prohibent prælatis, ne ad alienã poſſeſſionẽ 55
vel diœceſ. accedant, & tria ſpecialiter interdicunt, ſcilicet iu-
dicare, ordinare, vel aliquid de rebus ſpectãtibus ad alium di-
ſponere, *9. quæſt. 2. nullus. & 6. quæſt. 3. ſcriptum,* ſed non dubitet,
quòd Eccleſiæ & alia pia loca ad diſpoſitionem Epiſcopo-
rum pertinent, intra quorum ſunt diœc. *16. quæſt. 6. omnes baſili-
cæ.* ergo &c. Ad idem, quod dicunt iura, quod nõ celebret, vel
prædicet, niſi inuitatus, &c. *7. quæſt. 1. Epiſcopi, & presbyteri. & in
præd. cap. ſcriptum. 6. quæſt. 3.* hanc partem, licet dubius puto ve-
ram, moueor principaliter per hanc decre. à † contrario ſenſu, 56
quod arg. eſt fortiſſimum in iure, *ſupra de his quæ fiunt à præl. cum
appellat.* & ſolet dici, *de elect. in princip. in not. & 1. quæſt. 1. ſi qua* Si-
monien-

Digitized by Google

monienſis: nam hic permittitur Archiepiſcopo, quod poſſit
per prouinciam concedere has litteras indulgentiarum, & ſic
extra prouinciam videtur denegari, *de præſumptio nonne. l. cum
prætor ff. de iudic.* Sed forſan & ad illud cap. reſpondetur, quod
ratio dubitandi in hoc cap. non erat reſpectu loci, ſed reſpectu
perſonæ, quia non ſubdito non poſſunt concedi, vt *ſupra eod.*
quod autē, videlicet an Archiepiſcopus ſubditis ſuffraganeo-
rum poſſet concedere: quilibet quo ad quid dicuntur ſubditi,
non tamen ſimpliciter, *de offic. ord. paſtoralis. de for. compe. Rom. §.
1. & 2.* & ſic capitulum non intendit diſponere de loco, ſed de
perſonis: ergo contrarius ſenſus non facit. Sed iſte intellectus
ſi ſubtiliter attendatur, non congruit capit. quia nec in verbis
requirentis, nec Papæ reſpon. qui repetit verba quærentis, fit
57 aliqua mentio de perſonis, ſed de loco tantum, & ideo non †
eſt recedendum à verbis verbis & ipſorum propria ſignifica-
tione, *22 quæſt. 2 humanæ aures ff. de leg. 3. non aliter*, maxime vbi
verba ſanum & proprium poſſunt habere intellectum, *arg. ff. de
aur. & argent. leg.* Plaucius. *de ſpon. ex litteris. cum ſim.* Videamus
igitur, quod fuit dubiū in decr. iſta? Certe vt mihi apparet, du-
bium habuit ortum ex *ſupra capit. proximo*, nam *ibi* Papa dedit
formam, ſecundum quam Epiſcopi poſſint concedere indul-
58 gentias per ſuas diœceſ. ideo † dubitauit quærens, an Archie-
piſcopus poſſit taliter per ſuam prouinciam indulgentias con-
cedere, & dubium faciebat, quia ipſe non eſt totius prouin-
ciæ immediatus prælatus, ſed mediatè, & Papa repetens quæ-
ſtionem reſpondet, quod tales litteras Archiepiſcopus poteſt
libere per ſuam prouinciam concedere: ergo bene reſultat ar-
gumentum à contrario, q̄ nō extra. Reſtat ergo videre, & hoc
eſt principale dubium quæſtionis, an litteræ, de quibus quæri-
tur, ſint conceſſæ perſonis vel loco, quia ſi ſint conceſſæ per-
ſonis, videretur potuiſſe concedi, quia videntur eſſe intra,
& perſonæ ſubditis. Si loco, extra, & ſic non videtur quod po-
tuerit concedi. Et dico, quod de eis debet iudicari tamquam
principaliter ſint conceſſæ loco, & per conſequens eas non
potuiſſe concedi: nam dicimus, cum tractamus de effectu rei,
ipſum proximæ cauſæ & non remotæ attribuendum. *ff. de con-
dictio. ob turp. cauſam l penult.* not. gloſſ. *ff. rer. amo. l ſi naturaliter.
& de homicid. de cætero. de conceſſ. præbend.* quia diuerſitatem, no-
tauit Innocent. *de teſti. teſtimonium.* Sed aduertamus, quæ di-
cetur fuiſſe cauſa principalis huius conceſſionis. Certe fauor
pontis fiendi, ſicut ſi Eccleſiæ data eſſet talis indulgentia, di-
59 ceretur eſſe Eccleſiæ: nam † ſit honor Eccleſiæ etiam dato
quod redditibus abundet, vt ex frequentia populi honor am-
plius Eccleſiæ tribuatur: hanc rationem reddidit extrauagans
Poniſacij, habet antiquorum, quæ loquitur de baſilicis Petri
& Pauli. Cùm ergo ſiue propter vtilitatem, ſiue honorem
pontis hæ litteræ ſint conceſſæ, ſibi debent attribui, vnde di-
cit lex, quod litteræ, quæ cauſa mei ſunt factæ, meæ ſunt, *ff. de
eden. prætor. in princip.* ad hoc quod not. 11. *quæſtio. 1. te quidem in
ſupraſcript.* & ſic etiam videmus de facto, quod hæ litteræ per
ipſa loca impetrantur, & illa ſoluunt expenſas pro eis fiendis
neceſſarias, & vtilitatem burſalem ex ipſis conſequuntur, er-
go ſuæ ſunt, *C. ad exhiben. l. fin.* & quod *ibi* not. & talibus locis
pro dictis litteris conſequendis dantur actiones, quæ dantur
Dominis, *ff. ad exhib. l. 3. §. interdum.* Et ſi opponatur, locus non
eſt capax indulgentiarum: nam caret anima rationali, & ideo
perſonis debent intelligi fore conceſſæ: dico, quod licet per-
ſona habeat effectum indulgentiæ, tamen hoc non infert, cu-
ius dicatur eſſe, & cui ſint conceſſæ, quia hic non tractatur cui
proficiunt, ſed cuius conceduntur, & ſufficit mihi quod lo-
cus ſit capax illius cauſæ, propter quam litteræ ſunt conceſſæ,
ſcilicet illius eleëmoſynæ, quæ datur vel illius honoris: nam
dicit *l. quod illud.* quod ob honorem ciuitatis legatur, ciuitati
60 relinquitur, † vt patet de illo, qui prandium legauit his, qui
certos ludos facerent in ciuitate Romana, quia ob honorem
ciuitatis factum eſt legatum, quæ tamen non comedit nec bi-
bit, & licet non ſit capax cibi, tamen quia eſt capax honoris, ci-
uitati relictum eſſe intelligitur, *ff. de leg. 1. ciuitatibus.* Simile de
eo. quod pro luminaribus vigeſimo vel trigeſimo legatur, vel
alias intuitu diuini officij legatur, licet cedat perſonis, tamen
quia ob honorem electio. diuinæ vel Eccleſiæ datur, relictum
Eccleſiæ cenſetur, *infra de teſta. requiſiſti. & cap. vlti.* plura exem-
pla talia poſſent dari, dicen valde ſimilia. Sicut enim per has lit-
teras fit remiſſio pœnæ ſpiritualis, & ſic quandoque per indul-
gentiā vel priuilegiū iuris vel hominis fit remiſſio pœnæ tem-
poralis: nam ſi quis deliquit, & fugit ad Eccleſiam, eſt immu-
nis: & tamen Eccleſia non eſt capax pęnæ temporalis, quia nō
poteſt fuſtigari, ſuſpendi vel decapitari, & tamen quia eſt ca-
pax honoris, dicitur Eccleſia gaudere immunitate, *de immun.
in rubro & nigro.* Item ſi conceditur priuilegium Eccleſiæ, quod
clerici Eccleſiæ non poſſunt excommunicari, dices tu quod
hoc priuilegium non ſit Eccleſiæ, quia Eccleſia non poteſt ex-
communicari? Certe non, quia ex capax huius honoris, & in
eius honorem datur principaliter, licet ad vtilitatem & hono-
rem etiam clericorum accedat, *de priuileg. cum capella. & cap. quo-
niam. de verborum ſignificatio. cap penult. lib. 6.* Vide aliud ſimile: † 61
Pone, quod princeps, qui de nouo fundat caſtra vel villas, vt
inducat homines ad illum locum habitandum, ſicut quotidie
concedunt immunitates, ne ſoluant collectas vel tributa, ta-
men illius loci dicetur priuilegium, *ff. de cenſib. l. 1.* ſicut & in ca-
ſu iſto. † Præterea dicta concluſio probatur alia ratione efficà- 62
ci: priuilegium eſt lex licet ſpecialis & priuata, *3 diſtinct. priuile-
gia. 25. quæſt. 1 § fin. verſ. cum ergo*, & differt à lege communi, ſicut
genus à ſpecie, ſed per legē non poteſt quis locum non ſubdi-
tum includere, *C. de ſumma Trinitat. cunctos in princ. & in præd. de-
cre. vt animarum, de conſtit. lib. 6.* ergo nec per priuilegium: tenet
conſequentia, quia à quo remouetur genus, & quælibet eius
ſpecies, *14 quæſt. 5 pœnal. ff. de don. ſiluin. in fin.* vnde dixit Hoſtien.
in ſumm. 1. de priuil. §. cui, quod † ille poteſt priuilegium conce- 63
dere qui poteſt legem cōdere, & econtra, & hæc eſt ratio, qua-
re etiam princeps in fauorem Eccleſiæ non poteſt priuilegium
concedere propria auctoritate, quia non poteſt eſſe ſuper eā
legem condere, *96. diſt. bene quidem. de conſtit. quæ in eccleſiarum*,
& quod *ibi* not Innoc. & *de reſt. in integ. auditis.* quare, &c. Con-
cludo ergo, literas tales non valere. † Reſtat reſpondere ad cō- 64
traria: primum, quod dicitur, quod concedere indulgētias eſt
de iuriſdictione voluntaria: hoc falſum eſt, & hoc negant, eis
obſtat prima. Præterea *c. quod autem.* requirit in dante indulgē-
tias, quod ligare poſſit, qui eſt actus qui exercetur in inuitum,
vt not. *de iud. c. 1.* etiam in pœnitente, qui pœnitentiam iniun-
ctam à ſacerdote eo inuito tenetur libenter eam adimplere,
*arg. 6. diſt. ſed penſandum. 5. quæſt. 5. non omnes. de pœn. diſt. 6. c. 1. c. rea
medium*, & talia recte non ſunt de voluntaria iuriſdictione, im-
mo ſi ſunt iuriſdictionis, potius eſſent contentioſæ, *ff. de verbor.
oblig. inter ſtipulantem § 1. & in præ. decret. 1. de iudic. cum ſimil.* qua-
re &c. Non obſt. quod dicitur, quod in his, in quibus non prę-
iudicatur Epiſcopo, poteſt in aliena diœc. fieri, hoc etiam non
eſt verum, quia ordinare laicum maxime non ſubditum non
videtur actus præiudicialis Epiſcopo, nec eſt actus iuriſdictio-
nis, & tamen ſubditum ſuum Epiſcopus in alia diœc. ordinare
non poteſt alibi, *9. q 1. nullus primas. 6. q. 3. ſcriptum. de vſu pal. ex
tuarum. clem. quamuis, de foro compet.* quia vt dictum eſt, ne dum
ordinare vel iudicare eſt prohibitum, ſed quæuis alia diſpoſi-
tio in aliena diœceſi, maxime honorabilis, vt probatur in di-
ctis iuribus, & ſic ordinare & iudicare prohibetur: ergo & lit-
teras indulgētiarum dare. Non obſtat, quod dicitur, quod iu-
dex intra territorium iudicat de rebus extra: quia licet iudicet,
hoc eſt, quia habet ius in perſona & in rebus propter perſonā,
tamen non facit executionem in rebus, immo fit per iudicem,
vbi ſunt ipſa bona, *de foro compe. poſtulaſti de reſtit. paſtoralis iuste.* 65
† Non obſtat quod dicitur, quod indulgentiæ ſunt de foro
pœnitentiali: quia indulgentia eſt duplex, ſcilicet ſpecialis &
generalis: nam conceditur interdum vni tantum, ſcilicet pœ-
nitenti, qui confitetur preſbytero peccatum, à quo indulgen-
tia remiſſionis conceditur, id eſt, ſibi remittitur pœna, vel cō-
mutatur de perpetua in temporalē, vel de vno ſeculo in aliud,
& iſta bene eſt fori pœnitentialis, & non competit niſi ſacer-
dotibus de ſuis, *de pœn. diſtin. 1. multipliciter, & c. verbum, & ca. to-
tam & cap ille rex. ſupra eod. omnis.* Alia eſt generalis, quæ conce-
ditur ab Epiſcopis & ſuperioribus, & iſta eſt iuriſdictionis ſe-
cundum communem modum loquendi, vel dignitatis, & hoc
voluit decre. *accedentibus. de exceſſ. præl.* quæ dicit, manum extē-
dunt ad ea, quæ ſunt Epiſcopalis dignitatis, vnde non proprie
ſunt ordinis, quia ſi eſſent ordinis, forte ita poſſet quilibet epi-
ſcopus ſicut Papa: quia talem & tantum ordinem habet Epi-
ſcopus vnus ſicut alter, *93 diſt. legimus.* & not. *21 diſtin. in nouo in
glo. 2.* Competunt igitur ratione dignitatis ſiue auctoritatis, &
ideo quia maior eſt auctoritas in Papa quam in Epiſcopo, quia
eſt in maiori dignitate, *21. diſt. in princ. cum ſimil.* maior eſt in eis
concedendis Papæ auctoritas quam aliorum. † Ex his infertur 66
ad quæ-

Digitized by Google

ad quæſtionem, an electio. confirmatus non conſecratus eas
poſſet concedere, de quo dicam *infra 17. quæſt.* largo tamen &
vſitato modo dicimus eas eſſe iuriſdictiones ſpeciales, igitur
& ſi poſſet fieri vbique à ſuo prælato & ſubdito ſpecialis, tamē
generalis nō, niſi in certo loco ſubdito, immo interdum etiam
ſpecialis non poteſt fieri niſi in certo loco. Hinc eſt, quod præ-
dicatores & minores deputati à diœceſ. ad audiendas confeſ-
ſiones, non poſſunt abſoluere, niſi in ciuitatibus & diœceſi-
bus vbi deputati ſunt, *de ſepult. dudum § ſtatuimus. in clem.* Non
obſtat, quod dicitur de acto conditionali, quia eſt fictione iu-
ris, quæ tamen non excedit caſum iuſtitiæ ſuum, vt not. *50. di-
ſtinct. ferrum.* & maxime ipſa fictio, quia eſt contra veritatem,
non habet locum in ſpiritualibus, immo ſemper veritas: vnde
licet res iudicata pro veritate habeatur, non tamen in ſpiritua-
libus, ita not. *argumen. 35. quæſt. 9. § hu ita.* Et prædictis ſoluitur
67 quæſtio, † an presbyteri maxime rectores parochiarum poſ-
ſint indulgentias concedere? Videtur quod ſic, quia & ipſi ra-
tione curæ & ordinis videntur ſucceſſores Apoſtolorum, *21. di-
ſtinct. in nouo. 12 quæſt. 1. videntes,* & *ibi* not. quod omnes fuerunt
pari ratione præditi, vt *in præd. cap. in nouo.* & *24. quæſt. 1. loquitur
in princip.* ergo ſicut Petrus & per conſequens Papa poteſt, vel
ſaltem Epiſcopi ſicut & ipſi poſſint. Solut. licet Innocen. *in de-
cret. quod autem.* videatur dicere, quod alij, qui dicunt quemli-
bet ſacerdotem poſſe, quia aliud eſt litteras generales indul-
gentiarum concedere, & hæc eſt iuriſdictionis: aliud in abſo-
lutione pœnitētis prouidere diuerſos modos liberandi à pœ-
nitentiis, quod eſt officij ſacerdotalis, tamen puto quod hoc
non poſſunt, niſi Epiſcopi vel ſuperiores, per hanc *decret.* & *ſu-
pra cap. proximi.* & *infra cap. indulgentia. libr. 6.* quia ſi ipſi ratione
presbyterij ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, non tamen ipſi ha-
bent dignitatem præeminentiæ quam habuit Petrus, & poſt
eum ſucceſſores, *24. quæſt. 1 quodcunque* & *cap. cum beatiſſimus.* &
cap. ſequen. Illud ergo, quod competebat illis ratione ordinis
presbyterij, omnibus competit: nam omnibus ſunt dictum,
Matth. 18. *Amen dico vobis, quodcunque ligaueritis ſuper terram
erit ligatum & in cælo, & quodcunque ſol. &c.* hoc ergo & iſti
poſſunt, *de ſenten. excommunic. à nobis 2.* ſcilicet ligare & ſoluere
pœnitentias imponendo, & *ſupra capitu. omnis.* & *cap. cum ex eo,*
quod tamen procedit, quando manus eorum ſunt ſolutæ, *26.
quæſtione prima. cunctis.* Alia autem, quæ competunt ratione di-
gnitatis, non poſſunt, & hoc aperte voluit *decret. accedentibus.
de exceſſ. prælat.* An autem omnes Apoſtoli fuerunt Epiſcopi,
not. *66. diſtinct. capit. vltim.* hinc eſt, quod ſimplex ſacerdos non
poteſt excommunicare, quia illud non competit ratione or-
dinis tantum, de quo not. *2. quæſtione prima nomen,* & *ſupra de vſ-
68 fit ordin. ſi ſacerdos.* & *cap. cum ab Eccleſiarum.* † Sed nunquid non
ſacerdos, diaconus vel alius inferior poteſt litteras indulgen-
tiarum concedere? Videtur quod non, quia remiſſio peccato-
rum à poteſtate clauium dependet, *de pœniten. diſtinct. 1. agite* &
capit. multiplex. & *capit. verbum,* ſed inferiores ſacerdotibus non
habent claues, *de ſumma Trinitat. firmiter. in fin. ad idem de conſec.
eccleſ. vel altar. aqua.* Confirmatur hoc quia plenior fit remiſſio
per indulgentias, quàm in foro pœnitentiali: ſed hanc non
poteſt niſi ſacerdos, ergo &c. Archidiac. *infra eod. Roman. lib. 6.*
videtur velle, quod ſolis Epiſcopis hoc competat, & ratione
dignitatis Epiſcopalis huic etiam ſecundum eum, quod ele-
ctus confirmatus hoc non poteſt, de hoc tamen dicam *infra in
17. quæſtione:* & dicit quod hoc not. Hoſtienſ. *in decret. acceden-
tibus, de exceſſ. prælat.* Dic contra, per ea quæ dicta ſunt: nam da-
re indulgentias competit ratione dignitatis, vel ratione iuriſ-
dictionis, quæ poteſt competere non ſacerdotibus, puta lega-
tis, non Epiſcopis, vel electis confirmatis, *ſupra de elect. tranſ-
miſſa, vt ſupra dictum eſt,* quare, &c. & Hoſtienſ. hoc tenet in
ſumma. de remiſſ. §. quis. in fin. & dicit, quod hoc approbat con-
ſuetudo, quæ eſt optima legum interpres. Ad contraria dic,
quod verum eſt, quod remiſſio peccatorum, quæ fit per con-
feſſionem factam ſacerdoti, eſt fori pœnitentialis, ſed remiſ-
ſio quæ fit per indulgentiam, ſecus. Ad confirmationem dic,
quod procederet, ſi fieret ratione ordinis: dicit tamen Hoſtiē.
vbi *ſupra* totius eſſe, quod abſtineant hi qui non ſunt presby-
teri, & vide quod dicam *infra in 17. quæſtione.* Ex his quæ dicta
ſunt *ſupra in prima quæſtione in diffi. indulgentia.* ſaluo quæſtio-
nem de viſitantibus Eccleſiam, quibus conceditur indulgen-
tia cētum dierum, quod ea gaudebit ita propinquus deuotus,
ſicut longinquus, licet ille plus laboret, & plus expendat in
veniendo, probatur ſolut. per prædicta. † Sed ſi data eſt indul- 69
gentia centum dierum viſitanti Eccleſiam, & danti denarium,
dat viſitans duos vel tres denarios, nunquid habebit ducētos
vel trecentos dies de indulgentia? Puto quod non, ſed quan-
tum ad indulgentiam illam gaudebit tantum dans duos ſicut
vnum, niſi aliud exprimatur in ea, ſcilicet quod pro ſingulis
denariis gaudeat indulgentia centum dierum, tunc enim pla-
num: verum eſt tamen, quod ille plus dans plus meretur ra-
tione prædictorum, quia intentio concedentis indulgentiam
fuit tantum dare centum viſitanti & offerenti, licet pro illo
quod plus erogant bene ei reputatur à Deo ad meritum vitæ
æternæ: non enim illud opus pium ſolum valet ad prome-
rendas has indulgentias, & ſic ad remiſſionem pœnæ vel pœni-
tentiæ, ſed etiam ad meritum vitæ æternæ conſequendum, &
ideo Papa M. in littera executoria crucis præcipit prædicato-
ribus crucis, quod frequenter exponant populis litteram, qua
hortatur vniuerſos ad ſuſceptio. crucis, quatenus licentia pro
crucis ſuſceptione efficaci promittitur illis, ſcilicet remiſſionē
peccatorum, & immunitates priuilegiorum, ſed etiam copio-
ſam mercedem, quæ illis præparatur in cœlis, vnde ibi indul-
get plenam ſuorum peccaminum veniam, & inſuper pollice-
tur illis ſalutis æternæ augmentum.

† Sed quid ſi quis eadem die pluries viſitet Eccleſiam, & 70
dat ſingulis vicibus denarium, nunquid totiens habebit in-
dulgentiam? arguitur quod ſic. Sicut enim reiterans delictum
grauius peccat, & maiorem pœnam meretur, quam ſemel tan-
tum committens, *6. quæſtione prima. iuitare. 25. quæſtione 1. cap. 2.*
& vtrobique not. ſic e conuerſo pluries viſitans Eccleſiam, &
dans denarium eadem die, pluries indulgentia gaudebit. Vin-
cent. *in decret. cum ex eo. ſupra eod.* & Ioannes Andreas, *ibi* poſt
eum dixit, quod ſic, donec durat tempus vel dies remiſſionis,
quia non eſt conceſſa remiſſio ſolum propter iter vel denariū,
ſed propter obligationem Eccleſiæ, quæ ſic remittendo ſe ob-
ligat pro illo orare. propterea dicit, quod dans indulgentiam
ſit diſcretus. Idem Guilielm. in Specul. *eodem titu. verſ. ſi u. quid ſi
eadem,* vbi addit rationem, quia in beneficiis debet fieri larga
interpretatio, *de donat. cum dilectus. infra titu. 2. in his* & *cap. olim.*
Idem Arch. *in præ eadem cap. vltim. libr. 6.* D. P. M. *ibi, ſcilicet in di-
cta decret. cum ex eod.* recitat beatum Thomam, *in quarta ſenten-
tiarum, 20 diſtinct. quæſt. 3. arti. 2.* dicere hoc verum, ſi indulgen-
tia ſit perennis, id eſt, ſine alicuius temporis determinatione:
ſed ſecus, quādo ad determinatum tempus datur, ſcilicet cum
dicitur, quicumque vadit ad talem Eccleſiam vſque ad tale
tempus, vel quicumque vadit tali die, tunc intelligitur ſemel
tantum dans vel vadens conſequi, & hoc puto verius: ad hoc
de ſin. præſcr. capit. 1 in ſin. & *capitu. 2. libr. 6.* & *de præb. ad non poteſt.
2. reſponſ. eodem libro.* Quia ſupra tactum eſt *in tertia concluſione,
in fin.* † quæro, an æque per malos prælatos concedatur indul- 71
gentia, ſicut per bonos? Et videtur quod non, quia Auguſtinus
dicit, remiſſionem peccatorum auarinō dant, quæ per oratio-
nem, id eſt, per columbæ gemitum datur. Et ſequitur, Non e-
nim fœneratoribus dicit Dominus, ſi cui dimiſeritis peccata,
dimittuntur illi, ſi cui retinueritis, tenebuntur, ita legitur, id eſt,
*1. quæſt. 1. remiſſionem, ad idem de conſec. diſtinct. 4. quomodo exaudi-
nit, poſt princ.* facit *ad prædicta. 3. quæſt. 7. in grauibus,* & quod dici-
mus, quod non eſt iudex, niſi ſit in eo iuſtitia, *24. quæſt. 2. capit. 1.
de verborum ſignificat. forus. ver. in omni, cum ſimil.* Ad idem quod
Dominus ait Malachiæ 2. *Maledicam benedictionibus veſtris:* quod
loquitur de malis prælatis *1. quæſtione 1. maledicam.* Præterea ma-
ius eſt dare indulgentiam quam recipere, quia procedit ratio-
ne auctoritatis, & ideo pauci eam poteſtatem habent, *ad præd.
de celeb. miſſ. cum Martha. poſt princip.* ibi, *beatius eſt dare quam acci-
pere,* ſed conſtitutus in mortali illam non conſequitur, *vt ſupra
eſt tactum ergo, &c.* Solut. dic contra, quia etiam malus poteſt
habere iuriſdictionem & poteſtatem, & quamdiu toleratur
ab Eccleſia in officio, valent quæ facit ratione iuriſdictionis
& officij ſui, niſi ſint præciſi, *tertia quæſtione 7. §. vltim.* & *octaua
quæſtione quarta. nonne.* hoc probatur per infinita iura, quæ pro-
bant ſacramenta & virtutem eorum exiſtere penes malos, quę
& ſi noceant ipſis malis conferentibus & adminiſtrantibus,
tamen bonis ſuſcipientibus vel circa quos adminiſtratur, va-
lent, vt probatur, immo eſt expreſſum *prima quæſtione 1. intra
catholicam. cum 13. cap. ſequen.* & *cap. per Eſa 15. quæſtione vltima. cap.
vltim. de cohab. cler.* & *veſtra.* vnde cum iuriſdictio vel poteſtas ma-
xime ſacramentorum non ſit ex meritis conferentis, prælatus
non

Digitized by Google

oon remittit ex ſuo merito, ſed ex merito theſauri eccleſiæ, cu-
ius diſpenſationem habet, vnde nihil de ſuo confert: hic expreſ-
ſè tenet Raynet. *in ſumma, tertia parte ad fin. rubr. de pœnit. & remiſ.*
Idem Hoſtienſ. *in ſumma, de remiſ. idem omnes alij.* Ad contraria
reſponde, quod *c. remiſſionem, & c. quomodo, & c. maledicam.* quòd
loquuntur de hæreticis, vel præciſis, vel tales non dant per eius
71 merita, ſed virtute charitatis eccleſiæ, vel per orationem, † quia
facilius exaudit Deus bonum, quàm malum. Sed benè dant per
ſacramenta & eorum auctoritatem. Sic etiam dicendum ad i-
dem, quod dicitur de iudice, ſcilicet quod non eſt bonus iudex
vel ex vitæ merito. Ad argumentum dic, quòd eſt maius confer-
re, quàm recipere reſpectu potentiæ, ſed non reſpectu finis, ſci-
72 licet conſequendi vtilitatem. Quæro igitur, † an conferens in-
dulgentiam ea poſſit vti? Videtur quod non, quia, vt ſæpiùs di-
ctum eſt, indulgentias conferre iuriſdictionis eſt, ſed quis in ſe i-
pſum iuriſdictionem exercere non poteſt, 4. *quæſt.* 10. *c.* 1. *ad Tre-
bellia. ille à quo. §. tempeſtiuum, de iure patron. per veſtras, cum ſimilibus.*
ergo, &c. Hac ratione hoc tenet Spec. *eod. tit. ver. quid ſi ipſe remiſe-
rit,* allegat ius, ne quis in cauſa ſua *l. 1. C. de ſolut. inquiſitio. C. locati,
qui inſulam. §. fin. de inſtit. §. fin.* Idem tenuit Vincent. *ſupra eod. cum
ex eo. ſuper ver. quadraginta dies.* Pro iſta opinione facit alia ratio,
quia ſi talis faciens gauderet indulgentia propria, ſequeretur quod
pro modico facto pœnam poſſet remittere omnium peccato-
rum, & ſic impunè peccaretur, quod eſt abſurdum. Præterea
par ius voluit Dominus eſſe ligandi & ſoluendi, *de pœnit. diſtinct.
1. verbum. infra de regul. iuris, c. 1.* Sed quis ſe ipſum non poteſt liga-
re, ergo nec ſoluere, & hoc videtur placere Ioan. Andr. *in pra. de-
cret. cum ex eo. D. P. M. in pra. decret. cùm ex eo. ſuprà eod.* recitat Tho-
mam *in quarto ſenten. diſt. 20. quæſt. 3. articulo* 5. tenere contrarium,
& ſibi placet. Dicit enim Thomas, quòd indulgentia debet ex
quacunq; cauſa dari ad hoc, vt per indulgentiarum actum pro-
uocetur, qui in vtilitatem eccleſiæ ad honorem Dei vergat. Ad
quod facit principium §. 1. *dicta decret. cùm ex eo. & ſuprà eod. quod
autem.* Prælatus autem, cui commiſſa eſt cura eccleſiæ, cauſa vti-
litatis propagandæ, non habet cauſam vt ſe ipſum ad hoc pro-
uocet, & ideo ſibi ipſi tantùm concedere non poteſt, quia ſic
poſſet impunè peccare: ſed per hoc non tollitur, quin poſſit vti
indulgentia tanquam vniuerſi indulgentia, quam pro aliis facit.
Non obſtat ſecundùm eum, quod indulgentias concedere eſt
iuriſdictionis, & nullus poteſt exercere iuriſdictionem in ſe i-
pſum: quia id eſt verum, vt vtar verbis eius, de actu iuriſdictio-
nis, ſed eis quæ auctoritate iuriſdictionis dantur aliis poteſt præ-
latus vti tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus: dat ſimile,
ſicut ſacerdos vtitur Euchariſtia, quam aliis diſpenſat, ita & e-
piſcopus poteſt ſibi accipere ſuffragia eccleſiæ, quæ aliis diſpen-
ſat, quorum effectus immediatus eſt remiſſio pœnæ de tempo-
ralibus, idem patet exemplum poſitum, quis videt & operatur
propter lumen, quod aliis accenſum. Per hoc reſpondetur ad
contraria, quia indulgentia non eſt remiſſio pœnæ per modum
ſententiæ, ſed per modum diſpenſationis, quam quis poteſt fa-
cere ſibi ipſi, & per ſupra reſpondetur ad id, quod opponitur,
quòd quis ſe ipſum non poteſt excommunicare. Ad prædicta
73 facit opinio Archid. quę pluribus placet, ſcilicet † epiſcopum &
cõtrafacientes ligari ſententia excommunicationis lata per ſta-
tutum ſuum, vt ipſe not. *de conſtit. cap. 4. libro 6.* quæ opinio placet
Petro de Bellapert. vt not. Cyn. *de ſacroſanct. eccleſ. Authen. quicun-
que.* eo quòd ſtatuendo gerit perſonam publicam, ſed delinquẽ-
do priuatam: ſed tenendo opinionem contrariam, quæ placet
Ioan. Andr. *in regula, cuilibet, de regul. iuris, libro 6. in quæſtione. & D.
M. P. in decret. 1. de rapt. in vltima quæſtione.* & eam ſoleo tenere in *c.*
1. 3. *quæſtione 6. vbi de hoc in gloſ.* 2. quæ placet maximè *per not. 93.
diſtinct. ſi inimicus, & de ſentent. excommunic. nulli.* adhuc puto præ-
dicta procedere, quia ſtatutum habet effectum ſuum totum ex
poteſtate iuriſdictionis epiſcopi, ſed remiſſio pœnæ ſit, quæ per
indulgentiam habet efficaciam, & ſurgit ex theſauro merito-
rum Chriſti & ſanctorum, vt ſæpiùs dictum eſt: vnde, vt voluit
Thomas, non eſt in poteſtate epiſcopi niſi, vt in diſpenſatore,
qua diſpenſatione generaliter facta ipſe ea vtitur vt pars multi-
tudinis, ſed ligare per ſtatutum eſt ex poteſtate, vt iuriſdictio-
nem exercere. Sed contra hoc multum facit, quia non niſi ſub-
diti concedentis indulgentia gaudent, *vt ſupra eod. quod autem.*
ipſi autem non eſt ſibi ipſi ſubditus, quare, &c. Hic vellem du-
ceri, quoniam ratio prædicta me plurimum dubitare facit, cui
tantùm ſolut. duplex dari poteſt, vna, quòd ſatis eſt ad hoc, vt
quis gaudeat indulgentia, quod negetur nõ ſubditus, & per hoc
facit ſummarius Ioan. Andr. *in preced. decret. quod autem.* Alia ſo-
lutio ſit, quòd tanquam miniſter facit indulgentias, & tanquam
ſubditus participat indulgentia, ſicut dicit lex, quod Conſul, vel
Præſes, filiosfamilias apud ſemet emancipari poteſt, & in ado-
ptionem dari: ſicut & Magiſtratus auctorizat proprij filij eman-
cipationi & adoptioni, quia his caſibus auctorizat vt Conſul,
vel Præſes, vel Magiſtratus: ſed emancipatur vel in adoptionem
datur, vt ipſe vel emancipat vel in adoptionem dat filium vt pa-
ter, ita legitur *ff. de adopt. ſi conſul. & l. ſequent.* & illam rationem
quam dicimus, quòd diuerſa iura in duabus perſonis concur-
rentia ſi in vna concurrant, eodem iure debent cenſeri, videtur
in quæſtione quam diſputauit dominus pater meus, quæ inci-
pit, mandauit legatus, *in quinta ratione primæ partis,* quæ quæſtio
facit ad propoſitum, & maximè ea quæ ibi tanguntur in ſo-
lotis.

Item quæro, † an ei proſit indulgentia, qui non facit actum 74
totum, licèt partem, pro quo data eſt indulgentia, & per eum
non ſtat quo minùs totum faciat? Verbi gratia, habet indulgen-
tia, quòd verè pœnitentibus, &c. viſitantibus eccleſiam, & dan-
tibus eleẽmoſynam, conceditur indulgentia decem annorum:
Titius verè pœnitens vadit, viſitat deuotè, quia tamen non ha-
bet vnde poſſit dare eleẽmoſynam, illam non dat, ſed omnia a-
lia facit: nunquid gaudebit indulgentia? Vel pone quòd ſum-
mo deſiderio ire tempore Iubilæi Romam non poſſum, quia
non habeo vnde, & mendicare erubeſco, vel pater vel vxor non
ſinit, vel vado prope Romam, ſed ex quauis cauſa non poſſum
vltra progredi, nunquid gaudeo indulgentia? Et arguitur quod
ſic, quia in bonis dicimus quòd votum pro opere computatur,
*de pœnit. diſtinct. 1. magna. & diſtinct. 6. in princ. & eod. cauſa 33. quæſt. 5.
quod Deo.* & maximè cùm facultas deeſt, vel impoſſibilitas ad-
eſt, vt dicit Gratianus *de pœnitent. diſtinct. 1. § his auctoritatibus. ver.
item votum. 22. quæſt. 2. prophetauit, cum c. ſequent. & regula. cùm ſtat
per eum, de regul. iuris, lib. 6.* ſed in caſibus prædictis non ſtat per il-
lum, ergo, &c. Solut. puto dicendum contra ex prædictis, quia
indulgentia ſecundùm diſponentis intentionem & formam i-
pſius operatur effectum ſuum, vt probatum eſt ſuprà. Item quia
remota cauſa, propter quam aliquid ſit, ceſſat & eius effectus,
61. *diſtinct. §. his omnibus, & c. nemo probib. 1. quæſtione 1. quod pro ne-
ceſſitate, & quæſtione 7. quod pro remedio, cum ſimilib.* Sed in caſibus
prædictis ceſſat, ſi modo propter quem principaliter data eſt in-
dulgentia, ſcilicet dari denarij, vel perſonalis & actualis viſita-
tio, ergo, &c. Ad contrarium dicemus, quod non ſemper vera
eſt regula, vt not. *ſupra dicto c. magna.* vnde fallit, quando opus eſt
facti, *de eo qui mit. in poſſeſ. c. 1.* vnde volens martyrium pati, & non 75
patitur, non habet aureolam, vt not. *in d. c. magna.* Idem patet in
pœnitente, qui habet ſatisfacere, qui licèt velit ſatisfacere, ſi ta-
men non ſatisfecerit in hoc ſeculo, tamen ſatisfaciet in futuro:
licet enim ex voluntate & contritione ſit ei dimiſſa culpa pec-
cati & pœna æterna, non tamen temporalis, *de pœnit. diſtinct. 1. ſi
peccatum, & diſtinct. 7. c. vltim. & not. de rapt. c. ſuper eo.* ſic & hic in-
dulgẽtia non habet ſuũ effectũ ex ſola voluntate, niſi ſequatur
opus determinatum ſecundùm intentionem illam conceden-
tis, idem in caſu decretalis *1. de eo qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſeruan.
de verb. ſignif. dilecto. idem in ſimil.*

Item quæro, † an religioſi poſſint gaudere indulgentiis? & vi- 76
detur quod non, quia non habent velle vel nolle, 7. *quæſt. 1. nolo.
& c. non dicatis.* Item ipſi ſunt, qui debent ſupererogare de meri-
tis ſuis eccleſiæ, 16. *quæſt. 1. monachus non docens.* ergo ab aliis ei non
debet ſupererogari. Sed indulgentiæ concedunt de ſuperero-
gatia meritorum eccleſiæ, ergo, &c. Præterea monachis non de-
bet tradi materia vagandi, 16. *quæſt. 1. placuit. 1. & 2. & c. qui verè. ne
cleri. vel monach. c. 2. lib. 6.* Sed ſi poſſent ſic ire ad indulgentias, da-
retur eis via euagandi, quare, &c. Solut. dicendum, quòd tam de
religioſis quàm ſecularibus valent indulgentiæ, dummodò ſint
in charitate, & faciant id quod habet indulgentiæ diſpoſitio,
non enim minus ſunt adiuuabiles meritis aliorum, quàm ſecu-
laris, aliàs ſequeretur quod ex bono quis reciperet damnum,
quia religio bona eſt. Item etiam monachus vltra meritum reli-
gionis poteſt plus mereri, vt dicit Innocent. *de vot. ſcripta.* & facit
quod not. 20. *quæſt. 4. cap. 2.* dixi autem, dummodò ſint in chari-
tate, per quod infertur, quod hoc debet facere de licentia ſuo-
rum prælatorum, quoniam propter bonum obedientiæ id quod
aliàs videretur bonum, dimittitur, *ſuprà quæſt. 1. ſi ergo, de religioſ. 1. re-
ſpon libro 6.* Et per hoc reſpondetur ad primum. Item dixi, dum-
modò faciant id, quod requirit diſpoſitio indulgentiæ: quia ea

Digitized by Google

ceſſante non gauderent, *vt ſuprà proxima quaeſt. 7.* ſi indulgentia
requirit dationem denarij, quia non habet proprium, *de ſtatu
monach. cùm ad monaſterium, & in d.c. non dicatur,* oportet, quòd de
licentia prælati etiam illum eroget. Ad contrarium dicendum,
quòd licet religioſi iter perfectionis arripuerint, vt dicit Gratia-
nus, 14. *quæſt. 1. c. 1.* tamen non ſunt ſine peccato, *de pœnit. diſtinct. 2.*
Si enim, inquit, & ideo ſi propter peccatum aliquod commiſ-
ſum religioſus eſt dignus alicuius pœnæ, poteſt relaxari illa per
indulgentiam, nec eſt abſurdum, ſi ille qui ſupererogatus ali-
quãdo indiget, quod ei erogetur, *de teſtam. cùm in officijs.* Ad aliud
dicendum, quòd propter indulgentias non debet religio diſſol-
ui: maius enim bonum eſt meritum religionis, quàm remiſſio-
nis, quæ fit per indulgentiam: vnde religioſus, qui iret ad indul-
gentiam cauſa diſſolutionis religionis, non eſſet in charitate, &
per hoc non mereretur, nec eam conſequeretur. Item prælatus
tali debebat dare licentiam non accedendi.

77 Vlterius quæro, † an ſi pro exiſtente in purgatorio quis vadat
ad locum indulgentiæ animo ſibi illam participandi, ipſe exi-
ſtens in purgatorio illa poſſit gaudere. De exiſtentibus in infer-
no nulla eſt quæſtio, quia ibi nulla redemptio, ſecundùm fidem,
*13. quæſt. 2. in præſenti, & §. verum, cum c. ſequent. de conſecrat. diſtinc. 4.
firmiſſimè.* hi autem, qui ſunt in cœlo, non indigent, & pro eis eſ-
ſent gratiarum actiones, *de celeb. Miſſ. cũ Martha, & ibi not. & 13. q. 2.
tẽpus.* fit ergo quæſtio de exiſtentibus in purgatorio, & videtur,
quod ſic, quia vnus pro alio poteſt ſatisfacere, vt dictum eſt ſu-
prà. ſed indulgentia ad remiſſionem pœnæ operatur, vt dictum
eſt ſæpiùs: ergo vnus pro alio poteſt indulgentiam accipere: er-
go non repugnat aliquid, quare non poſſet accipi pro exiſtente
in purgatorio. confirmatur hoc, quia qua ratione pro exiſtenti-
bus in purgatorio valent orationes, ieiunia, eleëmoſynæ, & Miſ-
ſæ, quæ pro eis fiunt, 12. *quæſt. 2. in præſenti, & c. pro obeuntibus, & c.
anima, & c. tempus, & c. non æſtimemus de pœn. diſt. 6. c. 1.* ergo eadem
ratione debent valere iſtæ remiſſiones: non enim minorem ha-
bet poteſtatem eccleſia, immò maiorem in conferendo iſtas in-
dulgentias, quàm in communicando eis orationes, Miſſas, & a-
lia diuina officia: ergo ſicut illa fiunt pro defunctis, & eis pro-
ſunt, ſic videtur & iſta. Innocent. *in decret. quod in te. in ſua gloſ. pen.*
videtur velle primò, quod non ſint, quia exiſtentes in purgato-
rio non habent iudicem in terra, ſed Dei iudicio relicti ſunt, *alle-
gat 24. quæſt. 2. c. 1.* ſed iſtud cap. loquitur de damnatis in inferno,
ſimiliter *ead. cauſa. & quæſt. c. 2. & c. nec quiſquam.* Reſpondet au-
tem ipſe *ad c. tempus, & c. anima, & iura ſupra inducta,* quòd oratio-
nes, ieiunia & eleëmoſynæ non fiunt ratione fori vel iuriſdictio-
nis, ſed indulgentiæ ſic. Subdit ipſe, quòd ſi aliquis facit eccle-
ſiam, vel peregrinatur pro defuncto in loco electo à prælato,
quòd plus valet defuncto, quàm ſi alibi faceret, ſubdit ipſe, non
negamus, quòd ſi Papa faceret quin valeat defunctis. Ioan. An-
dreas *in ipſa decret. quod autem.* recitat prædicta verba ſuper ver-
bo, non ſuo iudice. Sed ſubdit, quod dicunt Theologi, quòd nõ
occurrit ratio, quare eccleſia non poſſit communicare theſau-
rum ſuum mortuis ſicut viuis. Huic opinioni fortiſſimè obſtat
quod dicitur, eccleſiam non habere poteſtatem niſi exiſtentes
ſuper terram, per illud: *Quodcunque ligaueris, &c.* & ſi legatur ec-
cleſiam ſoluiſſe vel ligaſſe ſepultos, *vt in decret. à nobis. 2. de ſentent.
excommunicat.* tamen, vt reſpondit ibi Ioan. Andr. quod Hugo
Card. dicebat, quod illud non habet veritatem quo ad veram
abſolutionem vel ligamen, ſed eſt quædam declaratio, *argu. 25.
diſt. qualis.* Et ſi dicatur, ergo ſecundùm hoc erunt inutilia ieiu-
nia, orationes, eleëmoſynæ contra id, quod habetur 13. *quæſt. 2.
non æſtimemus. & c. anima.* Reſpondet Ioan. Andr. *in præd. decret. à
nobis* quod illud in ſuffragiis eccleſiæ, per quæ non fit plena ab-
ſolutio, vt not. *de celebr. Miſſa cum Martha, in vltim. gloſ.* Salua ſem-
per determinatione Papali, puto tales indulgentias directè non
prodeſſe defunctis exiſtentibus in purgatorio, vt ſcilicet habeãt
omnem effectum indulgentiæ quam habent viui ex indulgen-
tiis, ſed indirectè tanquam ſuffragium orationis, ſiue eleëmoſy-
næ, vel pij operis, benè hoc probatur ex dictis. Aduertendum
ad declarationem prædictorum, quòd prout dicunt Theologi,
exiſtentes in purgatorio cum viatoribus ſeu eccleſia militante
aliquo modo communicant, quia in pœnis ſeu pœnalitatibus
cum comprehenſoribus, ſeu cum eccleſia triumphante com-
municant in impoſſibilitate peccandi, cum vtriſque communi-
cant in charitate: probantur hæc 25. *diſtinct. qualis. 13. quæſtio. 2. in
præſenti. 23. quæſt. 4. hæc autem vita, cum ſimilibus.* Ex his ſequitur,
quia ſunt in pœnalitatibus, alieno auxilio indigent, quia ſunt in
charitate ab aliis poſſũt iuuari, quia tñ nõ poſſunt ſibi aſſumere
pœnam voluntariam, per quam citius admittantur ad ſatisfa-
ctionem, & per cõſequens ad vnionem beatorum, militans ec-
cleſia eos iuuare poteſt communicando ipſorum viuorum ope-
ra & merita, & quia in eis non habet poteſtatem, hic non poteſt
per modum auctoritatis, per quam directè quis iuuatur, vt tales
ſunt indulgentiarum remiſſiones, ſed quia cum eis habet chari-
tatem hic poteſt indirectè orando Deum pro eis, eleëmoſynas,
ieiunia, & alia pia opera ſatisfactoria pro eis præſtando, & ſic
per modum ſuffragij poſſunt iuuari à viuis, & per conſequens o-
pera indulgentiarum facere ſicut poſſunt, & de genere bono-
rum talia pro eis proſunt, & ſi non directè tamen indirectè. So-
let quæri, † quid ſignificent hæc verba, centum dies de iniun- 78
ctis pœnitentiis relaxamus, an iſti dies ſint vtiles vel continui.
Hæc quæſtio poteſt intelligi, quod quæratur, an indulgentia ſo-
lùm operetur in his, qui ſunt impediti agere pœnitentiam, vel
circa illos, qui non ſunt impediti, & ſecundùm hoc hæc quæſtio
eſt ſoluta ſuprà, ſcilicet quòd etiam in non impeditis prodeſt. a-
lius intellectus eſt: Pone, quòd vſque ad tres annos ſingulis 6. fe-
riis quis tenetur ieiunare, an habens remiſſionem annalem erit
abſolutus, cùm in anno non ſint niſi quinquagintæ 6. feriæ, &
per conſequens plus videtur habere de indulgentia, vel remiſ-
ſione, quàm ſibi expediret. Hoſtienſ. reſpondit *in decre. ſuprà pro-
xim.* quod quidam intelligunt dies eſſe vtiles. Alij de continuis.
Item quod tertij dicunt, quòd is eſt ſenſus verborum, remitto
tibi vnum annum de pœnitentia, id eſt tantùm minus punieris
in purgatorio, quàm eſſet ſi vno anno continuo egiſſes pœnitẽ-
tiam in hac vita. ſubdit, quòd iſti dicunt, quod non credunt,
quòd per has indulgentias generales vnus vnquam teneatur a-
gere pœnitentiam in hac vita, & dicunt, quòd hoc eſt ſatis æquũ
ſecundùm Innocent. ſubdit, quòd eſt tamen credendum, quòd
Deus per omnia moderatur in pondere, numero & menſura.
Sapien. 15. Iuxta metam à prælato impoſitam dabit ante pluſ-
quam minus, licèt alteri plus & alteri minus, nec de hoc habet
conqueri, qui minus habet, ex quo ſuum recipit quod plus da-
tur, niſi hic oculus nequam reprehendit, vt patet Matth. 20. ſe-
cundùm Innocent. ſubdit pro hoc in *eod. c. cùm ex eo.* determina-
tur *ibi ſuper verb. pœnitentialis ſatisfactio eneruatur,* dicit quod quot
dies remittuntur, tot dies de iniunctis pœnitentiis ſubtrahun-
tur. Item ſuper *verb. quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis.* dicit hic
notabis, quòd dies indulgentiarum non ſunt continui, ſed vti-
les, quia computantur tantùm dies pœnitentiales, ſubdit vel
dic, quòd aliud eſt quærere de diebus, aliud de annis, quare quã-
do de diebus, omnino vtiles ſunt, & dicit quod miratur, quo-
modo aliquis contrarium ſomniaret, quid enim eſſet dicere, e-
go tibi facio indulgentiam de diebus, quibus non teneris ieiu-
nare, & vt compleam eius dictum ſecundum dicit ibi notan-
dum, quod ſi quadraginta dies iniuncti ſunt alicui pro pœniten-
tia, *vt ſuprà de ſpon. dudum, cap. 2.* hoc operatur indulgentia, vt illis
diebus pœnitentiam agere non cogatur, hoc dicit in indulgen-
tiis dierum, ſed ſtatim poſtea quærit: Sed † quid de annis nun- 79
quid ſunt continui vel vtiles? Reſpondet, quod ſicut &
quales iniuncti ſunt tales & ſic remittuntur, & dicit quod ibi il-
lud colligitur, *& de homicid. c. 2. de ſpon. c. 2. 83. diſtinct. c. final.* Cùm
igitur nunquam intelligantur continui, quia & dies Dominici,
& alij feſtiui ſemper intelliguntur excepti, *vt de conſecrat. diſtinc. 3.
ne quis. & c. ieiunia, ad fin. 26. quæſt. fin. ſacerdos.* & ſolet dici de obſer-
uat. ieiunij conſilium relinquitur, quòd non ſunt continui, ſed
vtiles, id eſt, illi dies tantùm de annis, qui in ipſis occurrunt ie-
iunabiles, remittuntur: ex his concludit, quòd productior eſt
dierum indulgentia, quàm annorum. Hæc dicta Hoſtien. quæ-
dam ponit Ioan. Andr. *in præd. decret. cùm ex eo.* non benè capio,
nam omnes pœnitentiæ non imponuntur ieiuniorum, immò
interdum quod ſingulis diebus dicant tria vel plura Pater no-
ſter, vel Pſalmos omnes, vel certos pœnitens dicat, vel quòd ſin-
gulis diebus viſitet, vel certis diebus talem locum, vel ſingulis
diebus, vel certis paſcat pauperem. Idem in ſimilibus, inter quas
pœnitentias alia grauior alia. Item conſiderandum puto, quòd
literæ indulgentiarum non dicuntur de iniunctis pœnitentiis,
ieiuniorum.

Item conſiderandum, & patet ex dictis ſuprà, † quòd indul- 80
gentia valet æquè quo ad pœnitentias iniunctas à iure, ſicut ab
homine, & econuerſo, nec poteſt dari ratio diuerſitatis, & ma-
ximè quia hodie etiam pœnitentiæ iniunctæ à iure ſunt arbitra-
riæ, *de pœnitent. diſtinct. 1. menſuram. 26. quæſt. vltim. tempora.* Item nõ
oc-

Digitized by Google

81 occurrit ratio, quare ipſæ indulgentiæ non habeant ſuum effe-
ctum quantum ad pœnitentiam continuam, ſicut ſucceſſiuam,
& econtra: ex quibus infero, quòd vniformiter in ipſis pœni-
tentiis eneruandis indulgentia non operatur, quod eſt in hac
materia ſubtiliter aduertendum. Pone enim, † quòd ſolemnem
pœnitentiam quis habet facere ſibi iniunctam, quia fecit parri-
cidium, vel aliam grauiſſimam pœnitentiam per ſeptem annos,
aliàs ſeptem annis habet ieiunare ſexta feria, vel dicere tres ora-
tiones, Pater noſter, vel vnum Pſalmum. Et pone, quòd danti
denarium, vel ad eccleſiam accedenti dantur ſeptem anni de
indulgentia, nunquid æquè quilibet iſtorum erit liberatus per
indulgentiam. Hic dubito, & per ea quæ dixi ſuprà in declaratio-
ne definitionis in vltima particula, & in ſecunda concluſione,
cum ſuis correlariis probatur, quod ſic, tum quia hoc videtur ni-
mis pœnitentias facere vileſcere, & eas eneruare, & nimis præla-
torum ampliare poteſtatem: poteſt intelligi ſenſus indulgentię,
quòd is, qui propter pœnitentiam ſibi iniunctam à iure, vel ab
homine non adimpletam ſatisfeciſſet in purgatorio per annum
vel triennium, illud tempus remittitur illi, qui ad indulgentiam
accedit, quia indulgetur annus, vel triennium, per hoc pœni-
tentia non contemnitur, & pœna debita ſecundùm menſuram
delicti à Deo menſuratur, & hoc voluit vna opinio ſuprà tacta
poſt Hoſtienſ. non tamen nego, quin etiam ſecundam conſide-
rationem laboris, & collatoris, & meriti etiam per indulgentias
totaliter poſſet eneruari pœnitentia iniuncta etiam non negle-
cta, quia ſi neglecta eneruatur, fortius non neglecta. Nunquid
82 prælatus † poſſit facere indulgentias, & quot dierum. Videtur
quòd non, quia hoc non eſt expreſſum in iure, & quòd ſancto-
rum patrum, &c. *2. quæſt. 5. conſuluit.* gloſſator noſter Hoſtienſ. &
omnes tenent, quod poſſit, quia poteſt ſtatuta perpetua facere,
de offic. legat. c. vlt. Ad idem poteſt allegari *de verb. ſignif. ex parte, &
c. ſuper quibuſdam. §. fin.* licèt iſta non multum inferat, tantum hoc
puto, quia maius imperium habet cæteris, & ſuper cæteros, *de
prouinc. de elect. ſi Abbatem, libro 6.* & indulgentiam concedere cō-
petit ratiōe iuriſdictionis, vt ſuprà dictum eſt, ergo, &c. hoc vo-
luit gloſ. *in decret. vlt. de offic. leg.* Laud. *in decret. 1. eod. tit.* & Innocēt.
tit. quod tranſlationem. hoc idem tenet Specul. *in eod. tit. §. ſupereſt,
in 5. colum. ver. poteſt etiam indulgentias, & in verſic. ſequent.* ſed nun-
quid iure legationis tractari quot dierum, vbi Spec. tenet, quòd
propter reuerentiam Concilij in hoc ſe debet legatus aliis præ-
latis conformare, quaſi velit quod iure legationis non poteſt,
niſi quadraginta dierum dare indulgentiam, & hoc tutum eſt
83 tenere. Nunquid ſi Epiſcopus, † & Archiepiſcopus concedunt
literas indulgentiarum, nunquid poſſunt concedere indulgen-
tiam duplicatam? Et primò eſt ſciendum, quod *ſuprà c. prox.* pro-
hibent, quòd ſiue ab vno ſiue à pluribus conſecratur eccleſia, li-
tera indulgentiæ non debet excedere annum indulgentiæ in
die dedicationis, in anniuerſario autem quadraginta dies, & ha-
beat numerum quadraginta dierum, etiam in aliis caſibus litera
videtur moderari tantundem etiam numerum, in Metropoli-
tano moderatur hæc decret. in quæſtione: ergo dixit Hoſtienſ.
ſuprà c. prox. quòd ſi omnes Epiſcopi prouinciæ ſiue ſimul, ſiue
ſucceſſiuè dent annum, quod omnes habebunt tātùm annum,
& quilibet Epiſcopus intelligetur dediſſe ſubdito ſuo annum,
ſed in Epiſcopo, & Archiepiſcopo arguit, ſicut gloſ. *vlt. in ſuprà c.
prox.* primò, quòd non habebunt niſi vnum annum: *allegat de ex-
ceſſ. præl. cùm ad quorundam, & c. ſanè, C. de leg. l. non dubium.* probant
hoc iura, quòd non valet quod fit contra legem. In contrarium
allegat, quòd valet quod fit contra legem, *vt de præbend. dilectus.* a.
niſi dicatur, quòd contra factum non valeat, *vt de præben. inter cæ-
84 tera.* & † quia multa fieri non debent, quæ tamen facta valent,
de iureiurand. quemadmodum, de præbend. cùm tam dudum. Pro prima
opinione allegat c. ſtatud. ſoluit, quòd ſubditi epiſcopi habebunt
biennium, alij prouinciales annum tantùm. Ioan. Andr. *ſuprà c.
prox.* non placet hoc, quia ſequeretur, quòd ſi omnes conueni-
rent, & darent annum, & Archiepiſcopus annum, quòd quili-
bet prouincialis haberet biennium contra mentem literæ *ſuprà
c. prox.* Quid velit, *arg. infra eod. c. vlt. libro 6.* vbi quod de hoc tra-
ctat, non clarè apparet, licèt plus videatur accedere ad partem,
quòd tantùm annum habeant ſinguli: hoc puto per *præd. decret.
vlt. infra eod. lib. 6.* & per illud c. idem intelligas de quadraginta
85 diebus, quos in aliis caſibus ipſi epiſcopi non poſſunt concede-
re. Quid de legato, quem ſuprà dixi poſſe concedere, nunquid
ſic vnà dat ſimul vel ſeparatim cum Epiſcopis quadraginta di-
es, Epiſcopi vel Archiepiſcopi concedere poſſint alios quadra-
ginta, quia ipſe facit auctoritate Papæ quod facit, & ſedes Apo-
ſtolica illud dicitur facere, in his, ſcilicet in quibus habet aucto-
ritatem, *de offic. legat. quod tranſlationem, de ſentent. excommun. nuper.*
& notauit hoc gloſ. *2. quæſtione 5. quæ dicta.* & facit quod not. in
Specul. *§. nunc oſtendendum, verſic. legatus.* ſed ita eſt, quòd ſi Papa
concederet 40. dies, eſſent alij ab illis, quos concederet Epiſco-
pus, vel Archiepiſcopus, ergo ſimiliter & in illis dicendum quos
concedit legatus.

Item quæro, † nunquid electus confirmatus nondum conſe- 86
cratus poſſit literas indulgentiarum concedere? Archid. vt teti-
git *ſuprà in quæſt. 3.* dixit *in decret. Romana. infra eod. lib. 6.* Hoſtienſ.
notaſſe *in decret. accedentibus, de exceſſ. prælat.* quod non: ibi tamen
fatetur ipſe Hoſt. quòd Epiſcopus, qui renunciauit oneri, de li-
centia huius electi confirmati eas dare poterit, ſed poſtea ſuper
hoc non firmat pedem, dicens quòd hoc eſt epiſcopalis digni-
tatis, non epiſcopalis ordinis, & ea quæ ſunt epiſcopalis digni-
tatis, electus confirmatus poteſt. Ioan. Andr. ſatis prolixè ibi hanc
quæſtionem proſequitur *ſuper verſic. indulgentiæ.* & recitat Vin-
cen. *in decret. at ſi. de iudic.* tenuiſſe, quod non, quod maximè pro-
cedit ſecundùm eum, ſi talis electus cōfirmatus nondum eſt ſa-
cerdos, quid tamen velit ipſe, non clarè colligitur ibi, tamen D.
P. M. tenet cum Thoma *4. ſentent. 20. diſtin. quæſt. 3. art. 3.* qui di-
cit, quòd effectus clauis iuriſdictionis eſt remiſſio, quæ eſt per
indulgentias, cùm talis remiſſio non pertineat ad diſpenſatio-
nem ſacramentorum, ſed ad diſpenſationem bonorum com-
munium eccleſiæ, ideo legati etiam non ſacerdotes indulgen-
tias facere poſſunt, *& ead. diſtinct. quæſt. 4. art. 2.* dicit, quòd pote-
ſtas faciendi indulgentias ſequitur iuriſdictionem, & quia dia-
coni, & alij, qui non ſunt ſacerdotes, poſſunt habere iuriſdictio-
nem, vel commiſſam, ſicut legati, vel ordinariam, ſicut electi, i-
deo poſſunt indulgentias facere, licèt nō ſint ſacerdotes, quam-
uis non poſſent abſoluere in foro pœnitentiali, quia illud eſt
ordinis. Indulgentias autem facere pertinet ad clauem iuriſdi-
ctionis, non ad clauem ordinis. Ex quibus ſequitur, quòd ele-
ctus confirmatus non ſacerdos huiuſmodi literas concedere
poterit. ad prædicta facit quod ſolet dici de abſolutione ab ex-
communicatione, quæ fit in foro pœnitentiali, & illa non niſi à
ſacerdote fieri poteſt: & alia quæ fit ratione iuriſdictionis, & illa
non requirit ſacerdotem, vt ſolet dici, *de ſentent. excommun. à no-
bis. 2.* Solutio hæc patet ex prædictis *in 3. quæſt.* Ex his † ſoluitur, 87
an non ſacerdoti poſſit committi, quòd det indulgentias? Et di-
cendum eſt quod ſic, ex quo non eſt ordinis, aliàs enim nō poſ-
ſet, *de conſecr. eccleſ. vel altar. aqua.* debebat tamen dicere, ſi nudum
miniſterium eſt ſibi commiſſum ex parte talis Epiſcopi, annun-
cio vel publico vobis indulgentiam quadraginta dierum, &
tunc eſt quaſi pica vel canale lapideum, *1. quæſt. 1. ſi fuerit.* vel me-
rus executor, vel denunciator, *de elect. venerabilem, nec obiectionem.*
Dubitatur etiam, † an vacante ſede, Capitulum poſſit literas in- 88
dulgentiarum concedere? Et ſi diceremus literas has concede-
re, procedere à poteſtate clauis ordinis, planum eſſet, quod non
poſſet, ſed ſecundùm aliam opinionem maius eſt dubium. Ioan.
Andr. *in præd. decret. accedentibus. in fin. prædicta gloſ.* videtur place-
re quod nō poſſit, & arguendo in *prædicta decretal. infra eod.* Rom.
lib. 6. fatetur quod quidā ſeruant contrarium *in art.* pro & cōtra
poſſent induci quæ notantur *in Clement. 1. de hæretic. in gloſ. hac li-
tera.* nam etiam non omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, tranſeunt
in Capitulum vacante ſede, ſicut eſt deponere Abbatem. vel
clericum, ſicut notatur *79. diſtin. nullus epiſcopus* hoc placet P. in
ponendo opinionem Archid. *in Clement. in præalleg. decret. 1. de hæ-
ret.* hoc puto, quia hoc nō reperitur iure cautum, *2. quæſt. 5. conſu-
luiſti.* nam theſaurum eccleſiæ diſpenſare non poteſt, niſi is, cui
reperitur permiſſum, quare, &c. probatur ex dictis *ſuprà circa
princ.* quaſi ſuperfluum eſt quærere, an Vicarius, vel officialis, &
principalis vel generalis in ſpiritualibus & temporalibus, vel
ſpiritualibus tantùm has literas indulgentiarum cōcedere poſ-
ſit. Et puto quod non, *argu. de offic. Vicar. cùm in generali. libro ſexto.*
& quia ea, quæ ſpirituali nota non ſunt digna, non veniunt in
generali iuris diſpoſitione. *ff. de iniur. item apud. §. hoc edictum.* et-
iam idem puto ſi aliqua poſſit, quæ requirunt ſpeciale manda-
tum, etiam idem puto ſi aliqua poſſit, quæ requirunt ſpeciale
mandatum, etiam ſecuta clauſula generali, *argum.* eorum quæ
notantur de prouin. *c. vlt. lib. 6. in gloſ. ſed nunquid ad prædicta.* quod
not. *de præben. c. 2. eod. lib. in gloſ. 2. cum ſuis remiſſ.*

Nunquid † inferioribus prælatis, de conſuetudine poteſt cō- 89
petere, literas indulgentiarum concedere? In hac quæſtione

multum dubia breniter arguendo, vt videatur, quod facit dubium, videtur quod ſic, qnia conſuetudo dat iuriſdictionem, *6. quæſt.3.conqueſtin.de offic.ord.irrefragabili,& c.duo ſimili.de offic.archipresbyt.c.vltim.*& ſpecialiter facit *prealleg decret. accedentibus, in fin. cum gloſ.ſua, de exceſſib.prælat.* in contrarinm videtur, quia illa videntur eſſe quaſi meri imperij, quæ non poſſunt præſcriptione haberi, ſed tantùm à lege habentur *ff.de iuriſdict.omniū iud.l.*1.de quo per Cyn.*C.de emau l.*1. Contrarium videtur placere D.P.M. *in decret.cùm contingat, de foro compet.* vbi de hoc per Ioan. And.*ſuper verb.iuriſdictionem.* ſecundùm opiniunem quæ habet, quòd conſuetudo poteſt dare poteſtatem prælato excommunicandi, quæ videtur communiter approbari, & ſic non poſſit priuari, vt not.Ioan. And. *in præd.decret. cùm contingat.* videtur eadem ratione dicendum etiam in conceſſione harum literarum: ad idem quod nut.Hoſtienſ.*de offic.ordin.conquerente, de conſuetudine.* quæ valet in foro pœnitentiali, ſecundùm quod talis Abbas, vel prę latus poſſit confeſſiones audire, dicit enim, quod excuſat. Contrarium puto, quia talis conſiretudo videtur carere ratione, & per eam rumperetur omnis eccleſiæ diſciplina, *de conſuet.cùm inter.* Item hoc competit Epiſcopu, ergo non alij inferiori, *de offic. ord.quoniam in pleriſq;*. Item ſecundùm Innoc.& Hoſt. *in d. decret. cùm contingat.* quòd dicit conſuetudinem dare iuriſdictionem, intelligendum eſt de modica iuriſdictione: non enim poſſet cōcedere conſuetudo inferioribus deponendi clericos, *allegat de elect.tranſmiſſam, de conſuet. quanto.* Non obſtat quod dixi, quòd conſuetudo poteſt dare poteſtatem excommunicandi: qnia etiam illo conceſſo aliud in excommnnicatione, quę poteſt competere inferionbus, vt etiam & hominis permiſſiune, ſed hoc nū hominis inferioris à Papa expreſſo, vel tacito conſenſu, quate, &c. fortè puſſet diſtingui inter prælatum habentem iuriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi, vt ille poſſet præſcribere hoc iur.arg.notatorum *in Clem.1 de reb.eccleſ.non alie.* & alium prælatum, & in illo ſecùs, quæ diſtat, licet valeat: tamen primum puto
90 verius, quòd præſcriptio hoc non poſſet induci. † Nunquid ſi excedunt literę indulgentiarnm ſtatuti Concilij, valeant ſaltem vſque ad debitum numerum ſtatut. Ad quæſtionem iſtam facit, an ſententia pro parte valeat, & pro parte non, de qna 2. *quæſtione 6.ſi quis ex pluribus, de conuerſ. coniug. placet*, & de iudice qui poterat cognoſcere ſuper decem tantùm, & pronunciauit ſuper viginti, an ſaltem in decem teneat, *de qua 2.quæſtione 6.certa ratione,& de reg.iur.ea quæ fiu.libro* 6. Et in Specul.*de ſentent.prolata.§.iuxta, verſic.ett nulla ratione quam ſtatu.* Item de ſententia arbit. *quod not.de arbit.cùm tempore.* Item de donat.*quod notatur* 12.*quæſtione* 2. *ſi quos ille ſeruus.* 17.*quæſt. vltim. quæſt. & de præbend. dilect. & de donat. Apoſtolica.* In quæſtione tamen propoſita argumenta pro & contra, videre potes in regula, vtile, *de regul.iuris,libro* 6.gloſ.quæ format hanc quæſtionem *in c. vltim. libro 6.* videtur velle, quòd ſaltem teneat vſq; ad legitimum numerum, tum quia iſta eſt quædam donatio, tum qnia vtile, hoc eſt ſeparabile ab inutili. Item placet Archidiac. Ioannes de Imol.ibi tenet contrarium, quòd in nullo valeat, gloſ.*ſuprà cap.proxim.* non firmat pedem, ſed Ioannes Andr.*in fin.*dicit, quòd hodie ſtatur illi decretali vltimæ, *infra eodem, libro 6.* quaſi vellet innuere, quòd in nullo tenet. Hanc partem puto veram, vt habeat locum, quod potuit noluit, & *c.de offic. deleg. cùm ſuper.* Ad idem litera huius cap. quæ dicit, ita tamen, & ca.quaſi aliter non poſſnnt, & ſit eis aliter concedendi vel plus adempta poteſtas, ergo non valeat tanquam factum ab eo, qui non habet poteſtatem. 1.*q.* 7.*debitū.* Alia motiua vide per prædictos Ioan. Monach. & Archidiac. *in præd. decret.vlt.infra eodem.* Huius materiæ dubia & ſolutiones ſuppleat prudentia cuiuſlibet melius ſentienus, cuius correctioni cedam humiliter: obtuli in gaophilatio fideliter quod ſciui.

REPETITIO

IN CAP. PORRO, DE SENTENT. excom. aliàs, in c.ſi quis ſuadente. 17. quæſt. 4.

Præclariſſimi I. V. C. D. Franciſci Arias, de Valderas, Legion.

D. B. M. propitio: & annuente Magnifico V. Vniuerſ. Rectore, Franciſcus Arias de Valderas, Hiſpanus de Legion. V. I. Doctor minimus, repetiturus ſterile cap. Porrò, de ſententia excommnnicationis, infraſcriptas concluſiones ad vtrumque ius ſubtiliter applicatas, publicè excutiendas in hac magiſtra Bononienſi vniuerſitate propoſuit.

1 Percutiens clericum occultè, non incidit in ſententiam excommunicationis.
2 Percuſſor clerici quantumcunque occultus incidit.
3 In pœnis ad hoc impoſitis à iure non eſt neceſſaria accuſatio.
4 Eccleſiaq; ſtrictè iudicat de occultis.
5 Publicè percutiens clericum non incidit.
6 Diſpoſitio iuris ſuper qualitate afficit, vel non delinquentē pro modo. ex culpa iuxta ſcientiam, & ſecundùm patientis delictum.
7 Scientia ad incurrendum, & delictum in his ęquiparatur ad reuelandum.
8 Clericus nunquam amittit priuilegium ſori.
9 Qui non poteſt dare cauſam ſtante cauſa poteſt tollere impedimentum cauſæ.
10 In pœnis impoſitis à iure non releuat tranſacto in rem iud. ſententia.
11 In his releuat tranſacta in rem iudicatam ſententia.
12 Iudex in his poſtquam ſemel, & iuſtè ſententiauit: iuſtè de facto ex facto irritat ſententiam ſuam.
13 Valet confeſſio coram incompetenti iudice facta parte abſente ad exonerandum ſe.
14 In pęnis impoſitus à iure exemptus ſolo iure naturali ſit culpabilis.
15 Exemptus quo ad diſpoſitionem reincidit cum ratione.
16 In pœnis impoſitis à principe exemptus iure naturali non ſit culpabilis.
17 Poſitiuum ius non habet vigorem, vbi ius naturale non ligat.
18 Maiora, & minora à iure impoſita parificātur in pœna qualitatiua delicta.
19 In his non parificantur in pœna delicta qualitatiua.
20 Iuſta fauorabilis obligatio præuenitur per ſequētem ex delicto confuſo.
21 Ceſſante confuſione ſtatur iuridicè pręponderationi.
22 Stante hoc iuſta obligatio non præuenitur per ſequens delictum.
23 Fraude præponderationis annullatur præuentio.
24 Fraude præponderationis non annullatur præuentio communis obligationis.
25 Culpa fauore præponderat in indiuiduis fauorem.
26 Pœna recipit conſiderationem ex parte delinquentis non delicti.
27 Pœna recipit functionem ex parte delicti non deliquentis.
28 Officio obligatur quis, ad præuidendos caſus fortuitos.
29 Non obligat ad caſus fortuitos præuidendos officium.
30 Periculoſior culpa alterius delicti alleuiat in alio pœnam.
31 Appropriatus defectus minorat conformiorem pœnam.
32 Delictum præcedens præponderamr timore futuri.
33 Extrinſecus defectus ſecum regulat pœnam.
34 Naturalis tamen culpabilior paſſio alleuiat.
35 Communi paſſione tenuatur pœna.
36 Cadit culpa tamen non ſine potentia pœnæ.
37 Cauſa, & culpa in pœna diſtincta non ſeparantur.
38 Vbi culpa adeſt, & ſine potentia pœna.
39 Cadit culpa, & vis ſine potentia pœnæ.

40 Impotentia priuilegium eſt in ſols.
41 Ex identitate impatientis rationis extenditur priuilegium.
42 Non extenditur priuilegium ſine loco.
43 Beneficium indultum minori, vt minori ſpirat per ſuperueoientiam maioris ætatis.
44 Propriè, & uobilius diſtribuitur alternatiua.
45 Ablatiuus non cauſans applicatur ſecuodùm oeceſſitatem.
46 Abſolutio à ſententiis excommunicatioois à iure noo eſt tegulariter reſeruata ſuperiori.
47 Abſolutio ab iſta ſenteotia ſemper, & regulariter competit Papæ.
48 Iſta abſolutio tegulariter competir Epiſcopo.
50 Caſus voluntatiis arguit regulam in contrarium.
51 Ex verbis aſſuetis Papæ elicitur diſpoſitio.
52 Reſeruata ex delicto abſolutio Papæ fit licitè ab inferiori licito poſtea ſupetiore.
53 Eadem à fortiori ratioue ex pœoa impoſita à iure eſt electio delinquentis.
54 Modificatiuè eſt quis dominus membrorum ſoorum.
55 Onus proprietarium ad quemcunque tranſit cum re.
56 Ooos reale non tranſit ad eccleſiam neq; ad clericum ordinatum ad titulum illius patrimonij.
57 Iura qnæ vi æquiparantor præponderantur tempore.
58 Suſpenſio præuenit iuri ſi fiat mentio ſpecialis.
59 Quando ius omnino tollit abolet turpiter in iure.
60 Ratio maxima in eiſdem eſt vis, ex qua præponderatio fiat.

SVMMARIVM.

1 Excommunicatio quid ſit, & vnde dicatur, & per quos fiat.
2 Communio fidelium triplex.
Charitas facit omnes vnum eſſe in Deo.
3 Excommunicatio duplex eſt, maior & minor: & ambæ includuntur ſub vocabulo, anathema; & quæ ſit vtraq;.
4 Excommunicatus non eſt eligibilis, & per conſequens nec habilis ad quodcunq; eccleſiaſticum beneficium.
5 Iudex ſecularis quomodo poſsit excommunicare.
6 Percutiens clericum occultè non incidit in ſententiam excommunicationis.
7 Attentans non incidit in pœnã latæ ſententiæ per ſolam attentationem, niſi ad actus conſummationem peruenerit.
8 Sermoni non res, ſed rei ſermo debet eſſe ſubiectus.
9 Ignorantia triplex, negationis, priuationis, & diſpoſitionis prauæ.
10 Ignorantia bona quæ, & quæ mala, & quæ neq; bona neq; mala.
11 Occultum dicitur, quod ignoratur ab alijs reſpectu illius ignorantiæ, cum qua regulatur ad magis vel minus.
12 Percuſſor clerici quantumcunque occultus incidit in pœnam excommunicationis.
13 Eccleſia propriè & ſtrictè iudicat de occultis, & quomodo, & nu. ſeq.
14 Eccleſia non ſcandalizatur ex voluntate quæ non procedit in actum.
15 Iudicium quid ſignificet, & quomodo ſumatur.
16 Peccata quædam manifeſta, quædam occulta.
17 Peccat, qui facit contra prohibitionem eccleſiæ.
18 Prouincia vnaquæq; abundat in ſuo ſenſu.
19 Peccatum mortale quomodo nos ſeparet à Deo.
20 Excommunicatio quid ſit.
Vbi quod debet eſſe conformi iudicio Dei.
21 Iudicium non debet eſſe abſolutum in rebus ambiguis.
Eccleſia quomodo non iudicet de occultis, ibid.
22 Iudex nunquid debeat iudicare ſecundùm allegata & probata, an ſecundùm veritatem, quam nouit, nu. ſeq.
23 Innocens quis eſſe poteſt dupliciter, & dupliciter nocens ſeu reus, de facto, & de iure.
24 Veritas duplex, facti & iuris.
Iudicia conſcientiæ duplex, ibid.
25 Iura volunt expreſsè, quod nemo publicet alterius peccatũ, quod probare non poteſt.
26 Pœna in tantum eſt protrahenda, quantum delictum fuerit in excedente repertum.
27 Iudex quando poſsit procedere ad condemnationem ſine peccato.
28 Percutiens publicè clericum, an incidat in excommunicationem.
Laici oppidò ſunt clericis infeſti.

29 Conſilium nudum nihil adijcit ad peccatum, & quod dicatur nudũ conſilium.
30 Dictio, quis, comprehendit etiam fœminam.
31 Publicum aliquid eſſe quomodo accipiendum: & quid dicatur publicum.
32 Clerici miniſtri Dei, & interceſſores ad Deum pro populo parantur.
33 Sacerdotes indignè ad altare accedentes nomen Domini deſpiciunt, & quantum ad ſe panem pollutum offerunt.
34 Sacerdotem non facit cathedra, ſed ſacerdos cathedram, ſic nec locus ſanctificat hominem, ſed homo locum.
35 Sacerdotes quales eſſe debeant: quod enim agitur ab eis, facilè trahitur à ſecularibus in exemplum.
36 Legis auxilium, vel eccleſiæ fruſtra inuocat, qui peccat in ipſam, & Priuilegium dignitatis meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.
37 Percutiens clericum in habitu laicali incedentem, nihilq́; oſtendentẽ de clericatu, tertiò monitum & non correctum, non incidit in excommunicationem.
38 Citatio vbi requiritur, à iure trina, nõ ſufficit vnica peremptoria, cõtra abſentem.
Verba in pœnalibus debent intelligi ſtrictè & propriè, non autem fictè & largè.
39 Clerici ſe immiſcentes tyrannidi & enormitatibus inuerecundè, licèt tertiò moniti non ſint, amittunt priuilegium clericorum.
40 Clerici an & quando amittant priuilegium fori.
41 Clerici vnde dicti, & qui dicantur.
Matthias Apoſtolus electus & ordinatus.
42 Epiſcopi an veniant nomine clericorum, & quid de alijs religioſis & monachis.
43 Eccleſiarum parochialium appellatione, an veniant parochiales collegiatæ.
44 Priuilegium conceſſum clericis ſimpliciter, cenſetur etiam conceſſum epiſcopis & religioſis.
45 Clerici hodie licitè proprium habent.
46 Perſonæ eccleſiaſticæ gaudentes priuilegio clericorum quæ dicantur.
47 Conſuetudo rationabilis & præſcripta habet vim legis.
48 Priuilegium clericorum duplex.
49 Eccleſia nulli redeunti gremium claudit.
50 Iudex quilibet in dubio habet iuriſdictionem etiam ordinariam ad cognoſcendum, an ſua ſit iuriſdictio.
51 Confeſsio coram iudice incompetente vel extra iudicium multipliciter fieri poteſt.
52 Exemptio quid ſit.
53 Ignorantia craſſa & ſupina quæ dicatur.
54 Ius quomodo dupliciter capiatur.
55 Clerici ad quæ teneantur, & quales eſſe debeant.
56 Dolus eſt inſidioſa machinatio prout includit mendacium & calliditatem cum intentione nocendi.
57 Calliditas quomodo committatur, & quomodo fallacia.
58 Machinatio eſt occulta inſidiatio, & quomodo committatur.
59 Fraus quid ſit, & quomodo committatur.
60 Dolus & fraus alicui patrocinari non debent.
61 Fraus non poteſt eſſe ſine dolo, licèt dolus poſsit eſſe ſine fraude quo ad ſe, non quo ad effectum.
62 Deceptio re ipſa, & deceptio ex propoſito an differant.
63 Contrahentibus licet vltra dimidiam ſe decipere, quomodo hoc ſit intelligendum.
64 Delicta quomodo ſint conſideranda, & quomodo pœna in eis, nu. 65.
66 Pœna debet proportionari delicto.
67 Statutum vbi requirit dolum verum, ignorantes non incurrunt in pœnam eius quantumcunq; culpabiles. quid autem vbi ſtatutum requirit dolum præſumptum.
68 Doctori turpe eſt iuris ignorantia.
69 Iuris ignorantia eſt lata culpa, non tamen eſt dolus.
70 Ignobiles nunquid magis puniri debeant in corpore quàm nobiles, ſi delinquant.
71 Senectus eſt naturalis paſsio, quæ alleuiat pœnam in delictis, & pro ſenibus potius præſumitur quàm pro iuuenibus.
Et qualiter ſumantur ſenes.
72 Pœna communis paſsione alleuiatur, cùm ſit paſsio communis infirmitas corporalis.
73 Delictum qualitatiuum cenſetur percuſsio clerici.
74 Epiſcopus in quibus caſibus poſsit abſoluere iniuriantem clericum, & in quibus non, nu. ſeq.

75 *Iniuria conſiſtit ex affectu facientis.*
76 *Ius idem ſtatuitur, vbi eſt eadem ratio.*
77 *In legem committit, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem.*
78 *Priuilegium non extenditur ſine loco.*
79 *Abſoluti pro temporali impedimento iurare debent quòd ceſſante impedimento Apoſtolico conſpectui ſe præſentabunt.*
80 *Beneficium indultum minori, vt minori expirat per ſuperuenientiam maioris ætatis.*
81 *Delicta maiora & minora à iure impoſita, an ſint paria in pœna qua litantur.*
82 *Abſolutio à ſententia excommunicationis à iure, an ſemper competat Papæ.*
83 *Inferiores epiſcopo vocantur à Papa non fratres, ſed filij.*
84 *Alternatiua ſemper & multipliciter diſtribuit, & quomodo.*
85 *Prælati inferiores poſſunt excommunicare.*
86 *Conceſſa cenſentur, quæ nulla lege ſunt prohibita.*
87 *Deus in punitione malorum placatur, & econtrariò iraſcitur.*
88 *Punire homicidas, ſacrilegos, & huiuſmodi, non eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium.*
89 *Membrorum ſuorum quis dicitur dominus modificatiuè, & rectè vtendo, aliàs non.*
91 *Votum non frangit, qui in melius illud commutat.*
92 *Caſus fortuiti præuideri non poteſt, quomodo hoc intelligatur.*
93 *Bona clericorum an eodem gaudeant priuilegio, quo bona eccleſiarũ.*
94 *Munerum triplex diuiſio, quædam perſonalia, quædam realia, quædã mixta & quæ ſint.*
95 *[illegible] quid ſit.*
96 *Princeps legibus an ſit ſolutus, & quod ſit eius officium circa prædeceſſorum ſtatuta.*

OMISSA diuiſione, ſummario, & caſu, & cætera, de quibus hic per Doct. circa iſtam text. Quia intentio mea ſolummodò eſt breuitatẽ inſequi, ipſum & puncta eius iuxta eorũ materiam taliter explanabo, vt locus ſit ſuprascriptis concluſionibus, ita vt & ipſæ in recto ſenſu generaliter verificentur. Et pro
1 introductione materiæ ſuppono, † quid ſit excommunicatio: Summiſtæ, Goff. & Hoſt. ſic definiunt communiter: excommunicatio eſt à quolibet licita communione, vel licito actu ſeparatio & dicitur quaſi extra communionem poſitio, *c. cùm aliquis, & duobus ſequent. 24. quæſt. 3.* ex quo ſecundùm Dominicum *in c. 1. iſto tit. in 6.* infertur, quod non fit niſi per fidelem à fideli, *§. ſi autem. 24. quæſt. 1. poſt principium, & ante finem ibi*, ergo, &c. quod intelligendum venit eius ſtante ratione, ſcilicet quòd nõ poteſt obuertere quempiam iam proſtratum: quam definitionem approbant Doct. ſed dominus Abb. reprobat eam impugnando ad ſuum ſenſum, & dicit: Excommunicatio eſt cenſura à canone vel à iudice prolata, priuans à communione ſacramentorum
2 quandoque hominum, ad quod ſupponendum, quòd † triplex eſt fidelium communio. Prima, ſcilicet in conuerſatione, ſiue in actibus legitimis corporalibus. Secunda in ſacramentorum ſumptione, dum vnus ſuſcipit, & alius miniſtrat, vel multi ad ſuſcipiendum adunantur. Tertia in actibus legitimis ſpiritualibus, ſiue in bonorum ſpiritualium participatione, quæ fit vel ratione intentionis, dum vnus pro alio orat, vel aliud ſuffragium facit, vel ratione charitatis, quæ facit omnes vnum eſſe in Deo, iuxta illud Pſalmiſtæ: Particeps ego ſum omnium timentium te.
3 *quaſi per totum. de pœnit. & remiſſ.* ſed excommunicatio † duplex eſt, maior & minor, *c. à nobis, ſuprà de except.* quæ ambæ includuntur ſub hoc generico vocabulo, anathema, dũ ſeparatio ſine alia reſtrictione ſpeciali interpretatur. Maior enim excommunicatio eſt, qua quis ſeparatur à conſortio fidelium, de qua dictum eſt, cum excommunicatis nolite communicare, *§. euidenter, & quaſi per totum 11. quæſt. 3. c. Engeltrudam. 3. quæſt. 3. c. ſi quis ſuadente. 17 quæſt. 4. c. 2. 5. quæſt. 2.* Minor verò, *de qua in c. cùm excommunicato. in ſine & etiam quaſi per totum, 11. quæſt. 3. & c. ſi quem, c. quod in dubijs, infra iſto titulo, & d. c. à nobis.* eſt, quæ excludit præcisè à participatione & communione paſſiua ſacramentorum, ſecundùm Ioannem de Ligna. *vt ſuprà, de cler. excommunic. miniſtr. c. ſi celebrat.* & à participatione eorum, quæ ſunt via ad ſacramenta percipienda: quaſi excommunicatus non eſt eligibilis, nec † conſe-
4 quenter habilis ad quodcunque eccleſiaſticum beneficium, *vt in eodem cap. notatur:* vnde ibi dicit Innocent. quòd nullam dignitatem conſequi poteſt, etiam ſi eligentes hoc ignorabant, vt tenet ibi gloſ. & communiter Doct. non autem excludit, niſi iuxta eius cauſam à cœtu fidelium vel ſpiritualium bonorum participatione, nec etiam à ſacramentis conferendis, ita quòd collata effectu non carent, licet ipſe peccet, vt patet in ipſo cap. ſed quia iſtius excommunicationis effectus diuiditur iuxta cauſam, vt dixi, ſciendum eſt, *vt in dicto §. euidenter.* quòd aliquando arcetur quis à participatione & communione ſacramentorum propter aliquam culpam, vt puta propter illicitam cum excommunicatis maiore excommunicatione communionem, ea communione ſimplici, quæ ſolam inducit minorem excommunicationem, *c. conſtitutionem, iſto titul. in 6. & quaſi per totum. 11. quæſt. 3.* vel, teſte conſcientia ſola, iuxta illud Apoſtoli: Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat: item illud, facilius ſibi Deum placabunt, *vt in c. porrò, de pœnitent. diſtinct. 1.* vel ſententia eccleſiaſtica, ſicut pœnitentes, quibus tempore præfinito beneficium reconciliationis impeditur. Hæc ſententia excommunicatio vocatur, quia à communione corporis & ſanguinis Chriſti notatum prohibet, ſicut Adam ab eſu ligni vitæ excommunicatus eſt. Sic & iudex † ſecularis poteſt aliquem excommuni- 5
care, id eſt à legitimis actibus prohibere, *vt ff. de pœnis, l. moris.* aliquãdo verò adeo infligitur, quod eſt pro quolibet mortali peccato, dum in eo ſumus, priuatque nos à bonorum ſpiritualium participatione, & ſic à virtute ſacramentorum, *dicto capit. cùm aliquis, & ſequent. c. Engelerndam, c. cum excommunicato, c. quomodo, c. quarn, c. eſt, c. eccleſia, de conſecrat. diſtinct. 4. & de pœnitent. diſtinct. 4.* Si enim volumus excommunicationem latiſſime habere, ſummiſtarum definitio, & communis eſt bona, abſq; illatione Dominici: ſi verò volumus largè pro excommunicatione eccleſiaſtica in genere maiore ſimul, procedit definitio domini Abb. ſi ſi autẽ in ſpecie pro qualibet earum, habemus ſupradictas cauſas, & ſpeciales definitiones, igitur omiſſis iſtis, quæ pro introductione ſufficiunt, venio ad primam concluſionem. Primam notaui concluſionem, quòd † percutiens clericum occultè non 6
incidit in ſententiam excommunicationis, quæ iuxta ſecundam concluſionem fundatam per iſtum text. & iura vulgatiſſima allegata per gloſ. *in Clem. 1. in verb. eo ipſo, de hæret.* videtur, quod nequaquam poſſit habere locum, cùm notum ſit in iure canonico, quòd percuſſor clerici quantumcunq; occultus incidit, & in tantum hoc ſit verum, quod non ſolùm procedit, ſi occultum proueniat ex ignorantia aliorum, ſed etiam ſi proueniat ex ſciẽtia facti alieni cum propria cauſa, & occaſione, & ſequenti ratihabitione, cuius occaſionis cauſa ratihabitio retrotrahitur, *vt eſt text. in c. cùm quis. iſto tit. lib. 6.* ſed quoniam iura prædicta ſic compilata in dicta gloſ. ad alterius concluſionis ſequentis materiam tendunt, licèt intentum probent, ad ea tamen non reſpondeo circa hunc punctum, quia, *vt ſuprà*, veriſſimum eſt in iure: attendendum enim ne hoc captionem contineat, vt taliter in materia ſuperiore intelligatur occulrum, quod procedat ex parte delinquentis cum ſcientia. Nam ſi proueniſſet ex culpa offenſi clerici, & ex ignorantia delinquentis, tunc & ſi culpa non ita meruiſſet ſatisfactionem, vt euacuaret pœnam alterius, iuxta text. *in c. ex audientia, & in c. contingit, infra iſto tit.* vt latiùs infra *in 5. concluſione* expediemus, tamen ſi ſufficit ad cauſandam ignorãtiam, prout *in c. ſi iudex laicus, iſto titul. in 6. & c. conſuluit, ſuprà de offic. delegat. & c. quidam. 5. quæſt. 1. ſecundùm c. Apoſtolicæ, de cler. excommu. miniſtr. & c. 1. & 2. de ordinatis ab epiſcopo, qui re. epiſ.* talis percutiens nõ incideret in ſententiam excommunicationis, *c. ſi verò. 2. ſuprà iſto tit. c. quoniã multos. 11 q. 3.* in quo breuiter notandũ eſt, quòd *canõ ſi quis ſuadente, 17. quæſt. 4. & c. non dubium, infra eodem.* ad hoc vt habeant locum, tria requiruntur, primò effectus iniurioſè illatus: Vnde non incidit quis per iniurioſa verba aut comminationes, puta eleuato pugno, vel enſe: ita tenent Go. & Hoſtien. Rayn. & Ioan. de Ligna. ſecundùm prædicta iura, quia iſta non tranſeunt in perſonam clerici: & ſecundùm Ioan. Andr. nullus † incidit in 7
pœnam latæ ſententiæ per ſolam attentationem, niſi ad actus peruenerit conſummationem, & diuinam vindictam debeant non immerito formidare, *de electione perpetuo, libro 6. c. hæc autem. de pœnitent. diſtinct. 1. ſuprà, de cler. non reſid.* neque obeſt conatus ſine effectu, *de ſpon. minoris.* Secundò, quòd fiat animo iniuriandi, vel offendendi clericum, quia textus hoc dicit, & communiter iuxta hoc. *& cap. primum. & cap. veniens. & cap. cum voluntate, iſto titul. & l. penultim. ff. de adulter. & de ſicar. l. 1.* tenetur per Doctores, quòd requiratur dolus, & facti perpetratio: vnde ex prædictis opinio. Alan. recitata per gloſ. *in dicto c. ſi verò.* cum opinione Tancred. concordabitur: nam ſi error, de quo ibi, fuit ex ignorantia rerum proueniente ex prædicta culpa clerici, procedit opinio
Tan-

Digitized by Google

Tauere.& ei aſſentientium: ſi verò error ſolùm fuit pro vero pu-
tare falſum,ſtante aliqua opportunitate ex parte iniuriantis, &
occaſione ex parte inuiti, habet locum opinio Ala. & Hoſt. ap-
probata per glo.ad tutiorem partem, *c.ex quamuis.39.diſt.* Tertiò,
quòd effectus iniurioſus ſit notabilis apud animũ inferentis,ita
quòd ſit mortale peccatum, quod in re modica eſſe non poteſt,
c.vnum.25.diſt.c.nemo.11.q.3. reſtat ergo ex prædictis ſecunda con-
cluſio vera & communis,primaque prout aſſumpta eſt hucuſq;
falſa:ſed quoniam vitioſum eſt iuxta ſubiectam materiam eam
in oppoſitum ſecundæ aſſumere, quinimmò in hoc & ipſa ſeip-
ſam declaret:nam intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumen-
8 da dicendi,† cùm non ſermoni res ſed rei ſermo ſit ſubiectus,
c.cum intelligentia inf.de verb.ſignif. maximè cùm finis iſtius operis
ſit, vt de omnibus cõcluſionibus, quæ in iſta repetitione ponun-
tur,ius ſuum conſequatur effectum in omnibus, contraria opi-
nio intelligitur interdicta,ſed ſibi adinuicem adiuuari, vt *in cap.
ſecunda requiris,de appella.* & licet verba noſtra vulgares aures talia
iudicent, qualia ſuis ſonant,peritorum verò iudicia talia ſotis
audiunt,qualia ex intimis proferuntur,certéque noſcat ille, qui
intentionẽ alterius varijs explicat verbis, quod non debet prin-
cipaliter verba conſiderare, ſed voluntatem, & intentionem,
& cauſam ſecundùm perſonã loquentis & eorum, ad quos lo-
quitur,ac vſto locutionis,quæ diligentiùs attendenda eſt, *c.ſoli-
ta.de maio. & obed.c.humanæ.24.q.1.c.deinde.26.diſt.* quæ vis locu-
tionis in iſta prima concluſione pendet *ibi,occultè.* ad quam de-
clarandam dictionem ſuppono,quod ignorãtia eſt triplex. Pri-
9 ma negationis † qua ſcientia negatur,nec tamen aptitudo ſciẽdi
ponitur,quæ ſecũdùm Theologos, & in lapide,& in Angelis,&
in natura hominis integra quo ad aliquid eſſe poteſt. Secunda
priuationis,qua ſciẽtia negatur,& aptitudo ſciẽdi ponitur. Ter-
tia prauæ diſpoſitionis, quæ ponit errorem ſcientiæ rectè con-
trarium, *d.c.quamuis.* Nunc capiamus ignorãtiam propriè,prout
eſt priuationis: & eſt propriè priuatio ſcientiæ poſſibilis adipi-
ſci, vt *in eo.tex.* quæ in genere triplex eſt, bona ſcil. quædam, qua
10 ignorantur † quæ ſcita eſſe poſſent occaſio peccati, *c.vino.c.ideo.
37.diſt.c.ſi apud.23.q.5.* quædam verò mala, qua ſcil.quis ignorat
quæ ſcire tenetur, de qua dicitur, ignorantia mater cunctorum
errorum eſt, *cap.1.c.ſi in laicis, & quaſi per totum.38.diſtin.* alia ne-
que bona neque mala, qua.ſcilicet quis ignorat quæ ſcire neque
expedit neque tenetur, ſicut grammaticam, dialecticam, vſque
ad omnem peritiam, vſque ad quam ſcire vanitas eſt in his, quæ
ad alia ſcire non ita explicitè tenentur, vt laici profani, quibus
maximè vtile eſt noſce ita eſſe proponẽdas verbis ſententias, vt
præponitur animus corpori: ex quo fit, vt malè debeant verio-
res quàm deſertiores ſcire ſententias,ſicut malè debent pruden-
tiores habere amicos, *c.ſedulò.38.diſt.* clericis verò prohibitũ eſt,
honeſtis autem, & religioſis perſonis caſtum non eſt, niſi vſque
ad habendam rationem rectè loquendi, & inter falſa & vera di-
iudicandi, & muſicam, & arithmeticam, & alias ſcientias, quæ
licèt veritatem contineant,tamen non ſunt ſcientiæ pietatis:lo-
cutiones, & particularia facta hominum ad ſe nullo modo per-
tinentium, *c.nonne.c.legimus c.ſi quis.& quaſi per totum.37.diſt.* item
11 occultum † illud dicitur, quod ignoratur ab alijs reſpectu illius
ignorantiæ,cum qua regulatur ad magis, vel minus, vt eſt text. *in
c.veſtra.& in cap.fina.ſupr.de cohabi. cleric.& mulie.* iuxta textum *in
cap. qua Lotharius. & in cap de manifeſta, & cap. multi. & in cap.
Deus omnipotens.2 q.1.in c.nolite.& in cap.ad menſam.11.q.3.* ſed cùm
iura volunt dicere aliquod occultum vel ſecretum, vel aliquem
in aliquo occultus, loquuntur per nomina adiectiua, vt in præ-
dictis iuribus, & in c.1.*vt eccle.bene.ſine di.can.& in c.ſi ſacerdos.de of-
ficio ordinarij.c.debet.50.diſt.c.ex tenore.c.fin.de temp.ord. & de pœn.di-
ſtin.1.§.facilius.* quando verò volunt ſignificare ipſum opus in o-
perando loquuntur per aduerbia, vt vnicuique parti ſibi com-
petẽs tribuatur, & ſic ipſa aduerbia intelliguntur iuxta ſubiectã
materiam, vt in eiſdem iuribus, quod vt clariùs conſtet, & per i-
dem aduerbium occultè, *vt in c.ſi peccauerit.2.q.1.§.cum ergo.11.q.3.
& in c.2.de cland.deſpon.& in c.inquiſitionis.§.tertia.ſup.de accu.* & in
ſimili quaſi per totum iuris corpus,vſque ad id. Prima cõcluſio, per-
cutiens clericum occultè non incidit in ſententiam excommu-
nicationis, talem habet rectum ſenſum, ignorans percuſſor cle-
rici occulti, vt *ſup.* non incidit in ſententiam excommunica. Se-
12 cunda nihilominùs † vera, quod percuſſor clerici quantumcun-
que [illegible] in illo crimine non tamen ignorans incidit, vt in
d.c.ſi vero [illegible] *text.& in cap.cum non ab homine.infrà iſto tit.* cùm
ergo [illegible] iſtæ veræ remaneant, ampliùs non eſt inſi-
ſtendum. Sed tranſeundum ad quartam concluſionem: Eccle-
ſia propriè † ſtrictéque iudicat de occultis, cum contraria eius 13
faciant in conſequentiam contra iſtam ſecundam concluſionẽ,
& pro declaratione relictis omnibus, de quibus circa materiam
per Doct. à ſummo glo. *in Clemen.1.in verbo eo ipſo.de hæreticis.* quæ
primò ex ipſo text. aſſerit, quòd conſtitutio eccleſiæ militantis
ligat crimen omninò occultum ad pœnas ſuſpenſionis, & excõ-
municationis, idem probat per text. *in Clem.1.§.quia verò.de ſtatu
mon.& Clem cupientes.de pœ.§.qui verò.c.1 verſi.omnem.de decim.in 6.
& eadem libra de ele.vbi periculum verſi.nulli.& c.fundamenta.§ quod
ſi ſecus,& cap. quia ſæpè, & c.ſciant, cum ſequenti. & cap.indemnitati-
bus.§.poſtrema.de officio deleg.& c.fina. §.pars verò de officio ordinarij.
cap.vltim. de iudic.cap.2.verſi.pro viſa.de re iudica.c.a.1.& 2.ad finem,
de homicidio.cap.pro humani, verſicu.ſacri.de immunit.eccleſ.cap.cleri-
ci, verſic.nec non.ad idem allegat iſtum textum.* & text. *in dicto ca. cum
non ab homine,* iuncto text. *in c.ſi quis ſuadente 17.q.4.& ſup.de tem-
po.ord.c.vlt.* quod ſecundùm Felynum limitatur, niſi in conſtitu-
tione ſit poſitum aduerbium publicè, nam tunc nõ incidit quis,
ſi occultè delinquat, gloſſ. *in Clem.1.de vit. & honeſt.in verbo publi-
cè.* in contrarium adducit textum *in l.erubeſcant. 32.diſtin. & c.ha-
buiſſe.33 diſtin.& §.ſed illud.in fin.2.quæſt 1.nemo.& q.4.conſuluiſti.&
6.q.1.ſi omnia.10.q 6.ca.1.ver.non poteſt.30.q.vlt.§.hu ita.& c.ſeq.32.
q.5.c.vlt.de ſimonia.ſicut tum in fin.c.ſequen.* ad quod etiam iuxta ip-
ſam facit, quia † ex voluntate, quæ non procedit in actum, non 14
ſcandalizatur eccleſia, *23.q 3 Deus quibus* Dicit enim quod ſunt
nonnulli, qui nolunt fateri per clauem eccleſiæ ligari poſſe om-
ninò occulta, niſi illa ſint expreſsè lege diuina dãnata, vt vſura,
in qua damnatur ſpes occulta, de vſu.conſuluit: alij verò dicunt
quod ſi factum eſt publicum, ſed occultè quis fecerit, ligari po-
teſt per eccleſiam, *d.cap.quidam.cap ſi ſacerdos.de offic.ordin.* ſi verò
factum, & faciens ſint occulta, ſecus, vt in contrarijs, ſed con-
cludit finaliter, quod vtrique dicto obuiant iura allega. in prin-
cipio, quare de plano ſecundum noſtram cõcluſionem fatetur,
quod conſtitutio eccleſiæ militantis ligat omninò occulta, non
tamen nominatim de illis iudicat tribunal eccleſiæ, immò ipſa
eccleſia in quantum per hominem iudicat, iudicat hominem
nominatim, & in quantum eſt collectio fidelium ligatos ſic oc-
cultos habet pro ſolutis, vt *in c.à nobis,ſecũdo,infra.* & quòd ſic lo-
quantur contraria: ſciendum eſt pro his tamen eſt, quod iudiciũ
ſecũdum, † S.Thomam, *ſecunda ſecundæ,quæſt.6.* & propriam im- 15
poſitionem ſignificat rectam iuſtorum determinationem, *c.ca-
nones.& quaſi per totum.15 & 16 diſtin.* eſt enim & actus iudicis in-
quantum eſt iudex, id eſt ius dicens, vt *in c.omnis.45.diſt.* amplia-
tum eſt enim poſt hoc nomen ad ſignificãdum omnem rectam
determinationem, non ſolùm ſpeculatiuam, ſed etiam practi-
cam, *c.inferior.21 diſt.c.in gradibus.3.q.7.* vnde ſumitur iudiciũ pri-
mò pro ſententia iudicis, ſecundò pro pœna quæ ex ſentẽtia in-
fligitur, *c.nunc.& d.cap.inferior.21.diſt.in fin.c.& purgabat.50.diſt.c.
porrò.c.iudices,de pœnitentijs.diſtin.1.l.2.ff.de re iudi.* Sumitur etiam
pro caſu fortuito, qui ſcil. venit ex iudicio Dei, iuxta text. *in c.ſi
gens.56 diſtin.& c.remittuntur,c.non ſolùm.23.q.6.* & patet ex con-
ſuetudine l.q. [illegible] † Quartò pro vſu rationis, quo iudicatur, 16
*c.licet.cap. ſunt namq;.& §.Salomon. & quaſi per totum. 45. diſtin.c.
illud c.firmiſſimè.15.q.1.facit Inſtit quib.non eſt permiſſ.fa.teſt.§ præter-
eà.* Quintò pro actione, qua ad iudicium tẽditur, vt iudicium fa.
erciſ.ſuni.te *c.ex literis.de probationib.l.in familiæ.ff de iudi* Sextò pro
inſtantia vel ordinatione cauſæ diſcutiendæ in iure coram iudi-
ce, vt *in c.iudicantem.30.q.5.* ſic ſumitur *in c.forus.infra de verbo.ſign.
& in l. properandum. §.prima.C. de iudicijs. & in lege proponebatur.ff.
eodem.* ſed quoniam concluſio dicit, quod propriè ſtrictéque iu-
dicat eccleſia de occultis, expedit, vt verificetur ſecundùm pri-
mam impoſitionem: hoc ſolummodò de ſpeculatiua recta de-
terminatione, ad quod ſuppono, quod quædam ſunt manifeſta
peccata, quia bono non poſſunt animo fieri, vt *in c.eſtote de regu-
lis iur.infrà & in c.conſuluit.ſup.de vſuris. & c.vnum.25.diſtin.* quæ-
ſunt, quæ licet dubia, & occulta quo ad culpam de ſe, tamen
prohibita ab eccleſia, contra † quam prohibitionem, qui facit, 17
peccat, iuxta text. *in c.his.11.diſtin. & in c.quid culpatur.23.q.1.& in
c.ſtatuimus.61.diſt.& in c.quia.54.diſt.& in c.2.de ma & obe.*[illegible]
ad idem ſunt, & alia occulta ad culpam, & ad pœnam, quæ in-
differenter habenda ſunt, in quibus liberas obſeruationes ha-
bet: & † vnaquæq; prouincia abundat in ſuo ſenſu, vt [illegible] 18
lica.11.diſt.& in c.illa.12 diſt.& in c.vtinam.76 diſt. itẽ quod propter
peccatũ mortale ſeparatur à Deo [illegible] 19
tus nobis vindicta ex ipſo peccato præparatur à Deo, [illegible]

pro-

pœn.diſt.4.c.porrò. & quaſi per totum, *de pœnit. diſt.1. de con.diſt.4.c.*
20 *vt oſtederet.* item quod excommunicatu † eſt pœna priuationis ex
ſeparatione, vt *ſuprà in principio, & quaſi per totum iſtum tit. & 11.q.
3.* connexaq; ipſo mortali peccato ſaltem ſpiritualiter, *vt in prædictis, & in c.non afferamus.24.q.1. & in d.c.nemo.* vnde licet in omnibus, præcipuè tamen in hoc attendendum eſt, vt iudicio Dei ſit conformis excommunicatio, quæ ab eccleſia fit, iuxta text. *in c.1. de reg. iur. in 6. & c.Valentinianus.63.diſt. & d.c.à nobis.2.iuſ. & quaſi per totum.11.q.3.* Ad propoſitũ igitur prima opinio recitata in glo. quod per clauem eccleſiæ ligari non poſſunt omninò occulta, & ſecundum membrum ſecundæ de per ſe ſine primi admixtione, videlicet quod ſi factũ, & faciens ſint occulta, &c. verè ſunt, iuxta tertium operum genus, quæ indifferenter habenda ſunt, cùm nec contra catholicam fidem, nec contra bonos mores, nec prohibita ſint. Concluſio autem mea, quod eccleſia propriè ſtrictæctéq; iudicat de occultis, iuxta ſecundũ genus, in quibus peccatum, quia prohibitum, vnde prohibitum ex determinationibus rectis iurium ſpeculatiuis primæ opinionis gloſſ. ex quibus quo ad Deum ſeparati ſunt delinquentes propter peccatum, vt *ſuprà.* in quibus pœnæ excommunicationis quo ad militantẽ præparantur eccleſiam, vnde nõ reſtat poſt factum niſi eam deducere ad executionem, nec obſtant iura pro contraria parte alleg. Quinimò *ſuprà* dicta probant, & quod iſta deductio, & pœnæ impoſitio fieri non debet, niſi iuxta *dictũ c.nemo.2.q.1. & quaſi per*
21 *totum.* cùm in rebus † ambiguis abſolutum non debeat eſſe iudicium, vt in *d.cap.erubeſcant. & c.habuiſſe.* quoniam non poteſt homo condemnari hoc modo & examine, quod Deus ſuo ſeruat iudicio, cùm propter occultationem id vindicatum non ſit, vt in *d.c.porrò.* & ſi omnia in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent, vt eſt text. *in d.c.1.verſic. non poteſt. 15. quæſt 6. & cap.ſi omnes.* nec iudex diuinare tenetur, *cap.1. vt eccle. beneſi.ſine dim. conſ.* ideo probatione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit, *dicto cap. fina.32 quæſt.5.* & eccleſia hoc modo non iudicat de occultis, vt in *d.cap.ſi ſacerdos, de officio ordinary. & cap. ſicut tuis. cum ſequen. de ſimon.* niſi quatenus ei conſtat, vnde ſæpè fallitur, iuxta *dictum c.à nobis. inf.* nec ſcandalizatur ex his, *d.c.Deus quibus.24.q.3.* patet ergo concluſionem iſtam ex prędictis veram, omneſq; glo. opiniones, ex quibus omnibus, & ex iuribus ipſo iure pœnam imponentibus ſequitur clarè veritas 3. cõcluſionis. ſcilicet quod in pœnis impoſitis à iure quo ad incurſionem nõ eſt neceſſaria accuſatio: liquet, & ſenſus illæſus 10. & 11. conc. ſcil: quod in pœnis impoſitis à iure nõ releuat, quin incurrat delinquens tranſacta in rem iudicatam ſententia, iuncta ratione expreſſa, *l.palam.§ quæ in adulterio.ver.quia factum.ff.de rit.nupt.* & quod in his releuat quo ad pœnæ impoſitionẽ tranſacta in rem iudicatam ſententia, ſicut & defectus probationis, vt *ſuprà*, circa quartum materiam, quia 12. cadit concluſ. viſum eſt mihi, & ipſam immediatè examinare: Iudex in his, poſtquàm ſemel, & iuſtè ſententiauit, iuſtè de facto ex facto irritat ſententiam ſuam, ad quã vt omnia ceſſent contraria, neve ipſa ſibi ipſi intra ſe ad-
22 uerſari videatur, Examino † in propoſito illam intricatam quæſtionem, vtrum iudex debeat iudicare ſecundũ alleg. & probata, aut ſecũdùm veritatem quam nouit? in qua ſunt tria membra. Primum, aut iudex procedit extra iudicium, vt in dandis officijs, & alijs, quæ ipſius committuntur arbitrio, vt *ff.de iuriſdict.om iudic.l.1. & 2.* & non eſt dubium, quin propriam teneatur ſequi conſcientiam, & non allegata, & probata per falſos teſtes, *c.de Siracuſanæ.28 diſt.* idemque & in diſpenſationibus, vt 1.q.7. *diſpenſationes. & c.* exigunt, de hoc nihil ad nos pro nunc: ſunt & alia duo membra, quando procedit in iudicio, Vnum in abſoluendo eos, quos ſcit reos in veritate, ſed nõ legitimè conuictos: Aliud in condẽnando eos, quos ſcit innocentes legitimè cõuictos: pro quib. *ſup.* ponẽdum eſt ex mente iurium, & Doctorum
23 in hac materia loquen. quod † dupliciter quis eſt innocens, ſcilicet de facto, ſi crimen in veritate non admiſit: & de iure, quia ſcil. crimen illud admiſiſſe nõ probatur iuridicè: & ſimiliter dupliciter dicitur quis nocens vel reus, ſcil. de facto, quia crimen in veritate admiſit, & de iure, quia iuridicè cõuincitur crimen admiſiſſe, & ſic innocens de iure poteſt eſſe reus de facto, & è conuerſo, & reus de iure poteſt eſſe innocens de facto: & econtrà: itẽ
24 duplex eſt † veritas, ſcil. veritas facti ſiue rei, & veritas iuris ſiue præſumptionis, & ſic de facto vera: aliquãdo ſunt falſa præſumptione iuris, & econtrariò: duplex eſt etiam conſcientia iudicis, ſicut & duplex ſciẽtia, vna inquantũ eſt priuata perſona, quę ſcit aliquid, ſicut in facto accidit: alia inquantũ eſt perſona publica, quę ſcit aliquid ſicut in iudicio probatur, *d.c.nemo.cum ſeq & §.ſciẽdum.2.q.1.* Venio ad primum membrum iſtorum, videlicet in abſoluendo eos, quos iudex ſcit reos in veritate, ſed non legitimè cõuictos, & in hoc etiã iuxta proximè ſupradicta iura pro indubitato eſt, vt iudicet ſecundùm allegata, & probata, tali tamen modo, vt non iudicet contra conſcientiam ſuam, videlicet nam ſi illa conſcientia eſt contra reum, vt quia Sempronium accuſatum de homicidio ſcit illud admiſiſſe, ſed teſtes nõ probãt, tunc non debet eum nunciare innocentem contra conſciẽtiã, nec condemnare ſecũdùm conſcientiam, ſed eum abſoluere ſecundũ acta, cùm nõ habeat iudicare ſecundùm conſciẽtiã quam habet vt priuat⁹, & ſic nec facit cõtra conſcientiã: & hic propriè habet locũ *l.illicitas.§.veritas ff.de off.præſi.* ſcil. quod ex hoc veritati nihil præiudicatur, vnde præſes prouinciæ id ſequatur, quod conuenit eum ſequi ex fide eorum, quæ probantur, iuxta *l.eadem oratione.ff.de ſe.in fine.iuncta glo. & c.Menam.c.quotiens.2 quæſt.4.ca. iudicet.3.quæſt.7. & cap. ſummoperè. 11. quæſt.3.* Quia iura volunt expreſsè, vt nemo publicet alterius peccatum, † quod probare 25
non poteſt, *dicto cap ſi ſacerdos. & c.ſi tantum. & cap.placuit. cum ſequtu.6. quæſt.2.* & ſecundùm iſtud membrum intelligitur concluſio iſta, quod iudex in his pœnis impoſitis à iure, poſtquàm ſemel, & iuſtè ſententiauit, vt in ſupradictis abſoluendo iuſtè, quia iure, *c.in dictũ.1.diſt.* de facto ex executione pœnæ impoſitæ
ipſo iure, cùm tantũ pęna ſit † protrahenda quãtum delictũ fue- 26
rit in excedente repertum, *c.ſi.de his quaſi.à ma parte ca. vt in prædictis iuribus. & in c.cum non ab homine & ca conqueſti. infra eod. & § 1. c.Acatius.24 quæſt.1.l.ſacculary §.1.ff de ex.cri.* Ex facto, id eſt ex delicto ſibi cognito irritat ſententiam ſuam, 8.1 *c.graue. & quaſi per totum.35 q.9.argumen,text. in l ſi vt proponit.2. C.quomodo & quando iud.* Quo ad aliud verò membrum, cùm expedita ſit concluſio mea, ſolis ero iuxta meum intentum remiſſionibus contentus, in quo ſunt duo ſolemnes opiniones. Prima eſt antiquorum
† Doctorum dicentium, quod iudex talem poteſt condemna- 27
re ſine peccato, concurrentibus duobus. Primò, quòd iudex ſit talis, & in tali caſu, quòd teneatur de iure ſuri cauſatũ iuſtitiam exhibere, tunc ita vt neceſſariò incumbat ei abſolutio vel condemnatio. Secundò, quòd nulla occaſione aut via, puta cedẽdo officio, vel remittendo ad ſuperiorem, vel diligentius perquirendo veritatem, poſſit eum liberare de iure: alia verò eſt, quod nullo modo debet contra veritatem, ſed debet omni modo, & via eum liberare, ſi poteſt de iure: & ſi non poteſt, eum abſoluat, aut ceſſet à iudicando, vide ergo S. Thomam *ſecunda ſecundæ, q.67.art.2. & q.64.art 6.* Io. *in d.c.iudicet.* & ibi Archid. & Innoc. *in c.cum venerabilis, de cen. eundem in c.paſtoralis.§.quia verò.de offi.deleg.* vbi & gloſſ. & omnes plenè Doct. maximè Hoſt. & Io. Andr. qui & remittit ſe ad ea, quæ dicit *in addi.* ad Specu. & Panor. qui licet loquantur de executione iniuſtæ ſententiæ, tamen idem eſt de eius prolatione eadem ratione, glo. Bart. & communiter legiſtę in *dicta l.illicitas.§.veritas.* ad idem gloſſ. in *dicta l.eadem, in fin.* Ang. & Imol *in l.à diuo Pio.ff de re iud.* cùm enim noſtra materia principalis ſit dicti canonis, *ſi quis ſuadente, 17.quæſt.4.* Venio ad quin-
tam concluſionem, Publicè † percutiens clericum non incidit 28
in ſententiam excommunicationis, quæ expreſsè prima facie contra ipſum canonem videtur, & odioſa omnibus clericis, amabilis verò laicis, qui eis quidem oppido infeſti exiſtunt, vt *in c.laicos.2.q 7.* ſed ſubtiliter examinata: & grata apparebit bonis, & rigoroſa malis, pro cuius examinatione materiæ, primò oppono de ipſo canone *ſi quis ſuadente. & de c.non dubium. & de noſtro textu. & c.ſi verò.2. & c.parochianos. & quaſi per totum iſtum tit.* ex quibus apertè probatur contrarium, ſcilicet quod percutiẽs clericum non ſolùm publicè, ſed etiam occultè, vt in 2. cõcluſione, quod in iſto caſu quo ad hoc nihil ponit, imò iuxta proximam concluſionem eius videbatur tollere, incidit in ſententiam excommunicationis: & non ſolùm qui percutit, ſed etiã cuius mãdato cæditur, vel illicitè capitur, *vt in c.mulieres § illi. & c.perpendimus. & c.ſi verò.1. & ibi Doct. infra iſto titu. & c.ſi iudex laicus. eodem titu. in 6.* quinimmò & ſi non ex mandato, ſed nomine factum ſit, ſequente, vt dictum eſt ratihabitione, *d.cap.cum quis.* & etiam quando quis nõ mandat clericum percuti, ſed tamen dicit ſuis, quod vellet Deo vindicari animo prouocandi illos, ſi illi ex hoc moti percutiunt clericum, ipſe incidit: idem etiam & ſi non dixerit eo animo, verba tamen talia fuerunt, quæ comparentur mandatu vel conſilio, de quo ſecundùm Cardinalem *in Clem. ſi quis. de pœnis.* intelligitur de conſilio fraudulento, non de nu-
do, † quod nihil adijcit ad peccatum, vt notatur *in d. cap. nuper. in glo.* 29

Digitized by Google

ſicut dignum, de homicidio, quia ſcilicet ſic omnino faceret, & cum
tãto animo: vbi autem quis inducit efficaciùs, licèt aliàs eſſet fa-
cturus, tunc non eſt nudum conſilium, nec ſimplex huiuſmodi
fauor, vt elicitur ex gloſſ. in c. Felicis, de pœnis, in 6. vnde regulariter
quis ex nudo conſilio non tenetur, quod ſi ſuadẽdo, mandan-
do, inſtruendo, vel vtilitatem inde ſecuturam oſtendendo, vt
not. Innoc. in c. ad audientiam, de homi. conſideratis omnibus cir-
cumſtantiis: quia dicendo, fuit in culpa, & cogitare debuit hoc
potuiſſe euenire, iuxta ſenſum, & rationem ſupradicti text. &
argum. text. in c. fina. de hom. in 6. & c. vlt. de imu. ſup. & d. Clem. ſi quis,
de pœn. & c. ſi quis viduam. c. ſtudeat 1. diſt. c. quia præſultatus. 1. quæſt. 4.
idem etiam quando quis, ſi eſt officialis, eum non defendit à læ-
ſione, cùm poteſt, argum. text. in c. ſi propterea. 23. quæſt. 6. & ſi non
eſt officialis, & doloſè, ſecus autem ſi ex negligentia, vel etiam
timore irrationabili, ſecundùm notata in 1. conſ. ſup. Circa tamen
iſtam q. variæ ſunt opinio. Doctorum in c. quanta. ſuſ. quidam te-
nentes ſup. dictam opinionem, arg. text. in c. forte. & in c. duo iſta no-
mina. 23. q. 4. alij verò dicentes, hoc intelligendum eſſe vniuerſa-
liter, de quocunque, etiam ſi ex officio non tenetur, modò ſim-
plici verbo prohibere poſſit, arg. text. c. dilecto. eod. tit. lib. 6. 35. diſt. §.
1. ver. non ſatis. & c. ſequen. quod potiùs pro contraria parte facit, &
c. paſce. 86. diſt. Sed pro concordia poteſt dici argu. prædictorum iu-
rium. & c. error. 83. diſtin. & c. non eſt inferenda. 23. q. 3. iuxta dictum
c. quanta. cùm ex prędictis iuribus tales ſaltem participes fouen-
tes, & conſentientes præſumantur, ipſeq́; text. ſecundùm iſtam
præſumptionem procedat, vt in eo patet ibi, interpretamur, &c.
vera eſt. 2. opinio: iuxta canonem verò ſi quis ſuadente. prima, in qui-
bus propter meum intentum quod in iſto opere eſt, vt dixi, bre-
uitatem habere, relinquereque omnia alio, vbi latiùs explica-
buntur, ampliùs non inſiſto, niſi quod ex prædictis patet con-
cluſionem meam non ſolùm de directo, ſed etiam, & à fortiori
procedere non poſſe: pro quo ſciendum, quod in d. canone. ſi quis
30 ſuadente. per dictionem, ſi quis, cõprehenditur † etiã fœmina, ſe-
cundum glo. ibi, & Archidiaconum, patet in c. mulieres. infra eod.
& per clericum, vel monachum intelligitur perſona tali gaudẽs
priuilegio, ita quod percuſſor eius in caſu, quo non gaudet, non
incidit: quę enim perſonæ iſtæ ſunt, vide præter vulgara loca per
Panor. in c. 3. de foro compet. & ibi Anto. de Butr. idem Panorm. in c.
vt priuilegia. de priuil. & ibi Io. de Lig. & in c. 1. de apoſta. & in c. ex par-
te, de cler. con. & ibi Io. And. & per Pet. de Anch. in c. vnico, eo. tit. in 6.
per Hoſt. in d. c. non dubium. vbi & communiter Docto. per Car-
dina. in Clem. 1. de deci. per Innoc. in cap. fina. de vita & honeſtate cle-
ricorum. per Zaba. in cap. ſi diligenti. de foro competen. & per manum
violentam intelligitur, vt ſuprà dictum eſt, omnis effectus violen-
ter illatus in perſonam vel adhærentiam perſonæ: quia iſte ca-
non, vt dicit Panorm. in cap. nuper. ſuſ. iſto tit. ponderat potiùs ef-
fectum violentiæ quàm modum inferendi violentiam, vt in d. c.
nuper. vbi dicitur excommunicatus, qui clericum detinuit in cu-
ſtodia, licet fortè eum non tetigerit, quinimmò, vt & dictum eſt
31 intelligitur omnis effectus iniurioſus, etiam ſi non ſit violentus,
vt in d. c. contingit. Prætermitto etiam, quod publicum † quandoque
dicitur dupliciter: vno modo prout capitur manifeſtum, alio
prout notoriũ: circa quos terminos, quia aliqui Doct. ſicut do.
Anton. & Ioan. de Lig. & alij multi de notorio loquuntur, quid
ſit notorium ignorantes, vide Archi. dia. in c. de manifeſta. 2. q. 1. &
Panorm. in c. ex tenore, de tempo. ord. & in c. veſtra de cohabi. cle. & mu.
ſup. de quibus modis, quia nil ad propoſitum, vt dictum eſt, agit,
vtrum ſit occultum vel publicum: ſic intelligẽdo quo ad incur-
ſionem, hic non curo. Capitur etenim publicum verè, & in pro-
prio ſignificato inquantum differt à communi, quod eſt inſtin-
ctus naturæ ex ſenſualitate proueniẽs ad appetendum vel pro-
creandum, vel ad educandum, 32. quæſt. 5. c. horrendus. § ius natu-
rale. Inſtit. de iur. nat. gent. in principio. c. ius natural. 1. diſtin. & ſic eſt
commune brutis, & hominibus, vt in eiſdem iur. Publicum ve-
rò, quod eſt in vſu hominum tantùm, diciturque inſtinctus na-
turæ ex ratione proueniens, vt in d. c. 1. prima diſt. & per totum. &
ſecundùm hoc ius, capitur publicum, quod cuilibet ex publico
experiri licet, & competit, & hoc modo dicitur, ius publicũ ver-
ſatur in ſacris, ſacerdotibus, & magiſtratibus, vt in c. ius publicum.
1. diſt. & in c. in primis. 2. q. 1. & §. qui autem 17. q. 4. l. palam. §. ſenatus.
ff. de ritu nupt. & quaſi per totum. de pub. iure. Inſtit. eodem tit. in princi-
pio. l. lege. & l. ſacrilegi. ad legem Iuliam pecu. & l. ſi quis in hoc genus. C.
32 de epiſ. & cle. Ratio iſtorum iurium, vt † ex ipſis patet, eſt quo ad cle-
ricos ſaltem, quia miniſtri Dei & interceſſores ad Deum pro
populo parantur, iuxta textum in c. cleros. 21. diſtinct. & in c. perlectis.
cum ſeq. 25. diſt. c. diſciplina. 46. diſt. & c. his. 49. & quaſi per totum iſta-
rum diſ. cum ſeq. ſed quoniam ſacerdotes † nomen Domini deſpi- 33
ciunt, & quantum ad ſe panem pollutum offerunt, qui ad altare
indignè accedũt, c. ſacerdotes. eadem diſt. c. propoſuiſti 82. diſt. & quia
neceſſe eſt, vt qui interceſſores pro populo ad Deum parantur,
eius gratiam benè viuendo mereantur, iuxta quod Gregorius
ait in paſtorali: Sollicitè formidandum eſt, ne qui placare iram
Dei poſſe creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur, cùm
cuncti liquido noſcamus, quia cùm is, qui diſplicet ad interce-
dendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: qui er-
go deſiderijs terrenis aſtringitur, cauere debet ne diſtricti iram
iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloria, fiat ſub-
ditis auctor ruinæ, c. in grauibus 3. quæſt. 7. §. 1. 49. diſt. vnde multi
ſacerdotes pauci ſacerdotes: multi nomine; pauci in opere, qui-
bus & omnibus maximè eccleſiaſticis videndum eſt, quomodo
ſedent ſuper cathedram & officiũ aſſumunt: quia non cathedra
facit † ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram, nec locus ſanctificat 34
hominẽ, ſed homo locum: non omnis ſacerdos ſanctus, ſed om-
nis ſanctus eſt ſacerdos, qui benè ſederit ſuper cathedrã, honorẽ
accipit cathedræ: qui malè ſederit, iniuriam facit cathedræ: ma-
li enim de eccleſiaſtico ordine, & officio crimen acquirunt non
dignitatem. Vnde Eccleſiaſtici, qui delitijs affluunt, & inter epu-
las atq; laſciuias, & enormitates pudicitiam ſeruare ſe credunt,
propheticus ſermo deſcribit, quod eijciẽdi ſunt de ſpacioſis do-
mibus, lautiſque conuiuijs, & multo labore epulis conquiſitis:
& ſi vis ſcire quo eijciendi ſunt propter malas cogitationes, &
opera ſua, Euangelium lege, In tenebras, ſcilicet exteriores, vbi
erit fletus, & ſtridor dentium. An non cõfuſio, & ignominia eſt
Ieſum crucifixum pauperem, & eſurientem farſis prędicare cor-
poribus & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaq́;
ora proferre, maliſque operibus offendere, ſi in † Apoſtolorum 35
loco ſunt, non ſolùm ſermonem illorum imitentur, ſed etiam
conuerſationem, & abſtinentiam, c. eccleſia. 35. diſtinct. c. multi. 40.
diſt. & ſi paſſionibus corporis irretiti miniſteria ſacroſancta tra-
ctare prohibentur, quanto magis vitijs animi corrupti: aliàs quis
de ſua, fideliumq́; ſalute confidet, vbi miniſtros ipſos curationis
humanæ tanta proſpexerit calamitate verſari, cap. vſque adeò. &
quaſi per totum. 33. diſtin. item illud Leui. ſi ſacerdos, qui eſt vnctus, pec-
cauerit, faciet delinquere populum: nam quod agitur ab eis, facilè trahitur
à ſecularibus in exemplũ. 12. quæſt. 3. c. præcipuè c. a. magna. de vo. ex qui-
bus omnibus ſuppoſita regula, omnis res, &c. patet, quod idem
ius quod verſatur, in honorando clericos, & in eorum corre-
ptione: ſed quia iſta correptio non delinquendo fienda eſt, vt
in noſtra concluſione, ſed iuxta textum in c. 1. & quaſi per totum.
2. quæſt. 1. & in c. 1. ſimul, & ibidem quaſi per totum. 2. quæſt. 7. ſolum
iſtud ius publicum in noſtro caſu ineſt quo ad pœnæ excuſatio-
nem ad ſimilitudinem legis, item apud Labeonem. §. ſi quis virgines.
ff. de iniu. & c. in audientia. & cap. contingit. infrà eodem. quia iuxta
† eadem iura fruſtrà eccleſiæ vel legis auxilium inuocat, qui 36
peccat in ipſam, & priuilegium dignitatis meretur amittere, qui
permiſſa ſibi abutitur poteſtate, cap. vbi. 74. diſtinct. qui in odium
clericalis exceſſus, & terrorem atque correptionem ſimilium
priuantur iſto priuilegio, ſicut decretum eſt, nullum audire miſ-
ſam à presbytero, quem ſcit indubitanter concubinam habere,
vt peccãdi licentia cæteris auferatur. & huiuſmodi ad dignæ pę-
nitentiæ lamenta reuocentur, c. nullus cum ſeq. & quaſi per totum.
32. diſt. vnde ſuprà dictum eſt, quod canon iſte ad hoc vt liget, in-
telligitur de percutiente perſonam tali priuilegio gaudentẽ, cir-
ca quod in materia attendendum eſt, quod ſecundùm Gem. in
c. 1. de clericis coniu. in 6. habitus clericalis quo ad hoc, vt clericus
gaudeat priuilegio, conſiſtit in veſtibus, & tonſura, & etiam in
qualitate negotiorum, vt in d. c. cõtingit. 2. & in c. ſacerdotibus. ne cle.
vel mo. c. fina. de vita & honeſtate cle. & ſecundùm Inno. & Hoſt. ita-
que cùm quis percutit clericum in habitu † laicali incedentem, 37
nihilque oſtendẽtem de clericatu tertio monitum, & non cor-
reptum non incidit in pœnã excõmunicationis, vt in d. c. contingit.
& d. c. in audiẽtiam. vnde iuxta ſingulariter notata p Panor. ibi, ex
ſolo delicto apoſtaſiæ non perdit priuilegium clericale clericus,
etiam in minoribus exiſtens, etiam deprehenſus, ſed debet mo-
neri tertiò, vt in d. cap. contingit. ibi, & tertio. nec ſufficit, vt dicit,
monitio vna pro tribus, quia ius trinam requirit, iuxta theori-
cam glo. in Clem. 1. de vi. & hon. cle. vnde Ioan. And. in c. ex tua. de cle.
non re. dicit, quod vbi ius † requirit primam ſecundam & tertiam 38
citationem per edictum cõtra abſentem, non ſufficit vnica per-
emptoria, maximè in noſtro caſu: & q̃a in pœnalib. verba debẽt
intel-

intelligi ſtrictè,& propriè, non autem fictè, & largè, neque po-
teſt fieri iſta monitio per iudicem ſecularem , aut quemcunque
alium,ſecundùm eundem Panor. per text. *ibi, à te commoniti*,ſed
per Epiſcopum diœceſanum, vt *ibi,in diœceſi tua*. vel per quem-
cunque prælatum habétem epiſcopalem iuriſdictionem in cle-
ricum,*d.c.in audientiam*.non tamen requiritur monitio ſpecialis,
ſed ſufficit generalis. puta quòd Epiſcopus faciat edictũ,vt om-
nes clerici reaſſumant habitum infra menſem:quia text. in *d.c.in
audientia*. non requirit ſpecialem, & vbi iura volunt fieri ſpecia-
lem,exprimunt illam,vt *in Clem.1. de vita & honeſta.clerico. & in c.
conſtitutionem,iſto tit.in 6*. ſecus autem eſt in clericis ſe immiſcen-
39 tibus tyrannidi,& † enormitatibus inuerecundè,qui licet tertiò
moniti non ſint, amittunt priuilegium, vt *d.c.cum non ab homine.
inf.* vbi & hoc not.gl.& Innoc. in *d.c.non dubium*. vbi dicit idem
de clerico ſeditionem & iniuſtam guerram faciente,*iuxta c.a per-
pendimus.inf.* liquidè ergo ex omnibus prædictis conſtat , quod
publicè hoc eſt ſecundùm illud ius priuationis , quo clerici pri-
uantur ab iſto priuilegio , percutiens clericum nõ incidit in ſen-
tentiam excommunicationis:ex quibus etiam & 6.elicitur con-
cluſio videlicet,an diſpoſitio iuris ſuper qualitate afficit , vel nõ
delinquentem pro modo, id eſt, ſecundùm cauſam magis aut
minus,iuxta *c.1.& c ſi verò.1. & c.peruenit.iſto tit.* ex culpa iuxta ſci-
entiam,vt *in text.& d.c ſi verò,ſecundo.* & ſecundùm patientis deli-
ctum,vt *ſuprà in 5.conclu.* notatũ,ex quibus omnibus clarè elici-
tur ſeptima conclu.quod ſcientia ad incurrẽdum quantum quis
ſit occultus percuſſor clerici,*iuxta text.noſtrum*. & ſimilia de qui-
bus,*ſuprà* & delictum clerici, propter quod perdat priuilegium
in his,æquiparantur ad releuandum ab iſta incurſione percu-
40 tientem. Inferat & nunc 8.conclu. quod clericus † nunquàm a-
mittit priuilegium fori:contra quam concl.apertè ſunt iura vul-
gatiſſima,ita quod videtur impoſſibilis de iure: & primò contra
iſtam conclu.facit text. *in c.nouimus,de verbo.ſignif.inf & in cap.ad
falſariorum.de crimine falſi & in c.ad abolendam.§.1.debere & in c.1.
de apoſta. & in cap.ſacerdotibus. ne cler.vel mona.& in c.degradatio , de
pœn.& in c.vnico.de vita & honeſt.cleri.in 6.& in Clem.1.eiuſdem titu.
& in cap.quoniam.8 diſt.& in c.nec licuit.17.diſt. & in c.eos.3.diſt 2.&
in c ſi quis pœnitens.79.diſt.in d.c dictum.80.c.forte.23.quæſt 5.* quibus
iuribus omnibus clarè probatur in ſuis caſibus clericos amittere
priuilegium fori : quia dignum eſt , vt qui ſimilem cũ alijs vitam
ſuſcipiunt,ſimilem ſentiant diſciplinam, *c.recolentes, de ſta.mona.
ſup.* vnde Principes ſeculi nonnunquàm intra eccleſiam poteſta-
tis adeptæ culmina tenent , vt per eandem diſciplinam nunciẽt
eccleſiaſticam: cæterùm intra eccleſiã poteſtates neceſſariæ non
eſſent,niſi vt quod non præualẽt ſacerdotes efficere per doctri-
næ ſermonem , poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem:
hinc eſt, quòd ſæpè per regnum terrenum regnum cœleſte pro-
ficit , vt qui intra eccleſiam poſiti contra fidem , & diſciplinam
[illegible] Principum conterantur, ipſamq; diſciplinam quam
[illegible] eccleſiæ exercere non præualet ceruicibus ſuperborum
[illegible] imponat,& vt venerationem mereatur vir-
[illegible] impartiatur , *c Principes.23. quæſt.5.* ſed neceſſa-
[illegible] iſtam materiam ſcire , quod clerici ideo appellati
41 ſunt, [illegible] Matthias ſorte electus eſt , primus & Apoſtolus le-
gitur ordinatus : cleros enim græcè,ſors latinè,vel hæreditas di-
citur:propterea ergo dicti ſunt clerici,quia de ſorte domini,qui-
bus portio Deus eſt , vnde nil aliud debent curare , niſi Deum,
ne alterius impediri neceſſitatis munere , quod ad alia officia
conſertur, cultui religionis , & ſuo officio decerpatur, vt in *cap.
cui portio. 12.quæſt.1.q.* ſicut mihi ſors fuit in examine ad theori-
cam ſcientiæ pro gradu , ita ſit in fauore conſcientiæ in practi-
ca quo ad cœlum;vel quia Domini partem habent , hoc eſt de-
cimas & primitias , quæ dicuntur Dei & ſunt , licet ipſi proprias
faciant in diſtribuẽdo, *vt 12.q.2.c.quiſquis & c.qui abſtulerit*.gene-
raliter autem cle.nuncupãtur omnes , qui in eccleſia Chriſti de-
ſeruiunt, omnes ordinem habentes in quacunq; dignitate ſint,
aut ordinem,etiam in prima tonſura *c.cleros.21.diſt.c.clericum.72.
diſt. de ætate & qua.c cum contingat & de præbendis. cum ſecundùm Apo-
ſtolum,& in rub.ãctã nigro*. vnde in materia fauorabili clericorum
[illegible] † veniunt Epiſcopi.& etiã religioſi:ſed in materia odio-
[illegible] & ſignificatione ſtricta appellatione clericorũ non compre-
[illegible] ntur Epiſcopi. & alij in dignitate conſtituti,neque etiam
[illegible] ici eccleſiarum cathedralium,nec monachi, ſeu religioſi:
[illegible] n quando de eorum inſtructione , & vita agitur pari-
[illegible] nquàm *c.in omnibus.de conſe.diſt 5.facit c.ant* [illegible]
[illegible] *lib.6 & c.in fidei ſeruorem,de hære.eod.lib.&* [illegible]

c. ſtatutum.glo.in Clem.1.de ſupplen.neg.præ. & ratio eſt ad primum,
quia in iſtis eſt qualitas ſuper alios, quæ in clericis ſimplicibus nõ
reperitur , faciunt etiam ad hoc dicta Ioan. Andr. *in d cap ſtatu-
tum*. dicentis quod † nomine eccleſiarum parochialium nõ ve- 43
niunt parochiales collegiatæ in materia ſtricta, quia habẽt qua-
litatẽ collegij ſup. caſum:ſed in materia non odioſa ſic ſatiſfacit etiã
quod notat Panor,*in c.1.de inſtitut.* dicens in materia fauorabili
nomine eccleſiæ venire monaſteria, ſed non ſtricta: ſecundùm
quem *in rub.de vit.& honeſt.cle.* infertur, quod priuilegium attri-
butum clericis † ſimpliciter conceditur etiam Epiſcopis,& reli- 44
gioſis,quia materia eſt fauorabilis,niſi eſſet aliqua ratio ſpecialis
iuxta ſup.dicta.largo verò vocabulo,& noſtro caſu omnes,qui nõ
ſunt laici,dicuntur clerici, cùm ſecũdùm Hiero.12.q.1. duo ſunt
genera Chriſtianorum, vnum diuino officio contẽplationi, &
orationi dicatũ,vt ſunt clerici, & Deo deuoti,videlicet cõuerſi,
nullã inter ſe proprietatem habentes:quod intellige ſecundùm
tẽpora,quibus clerici viuebant in cõmuni,ſecundùm Archidia-
conũ:vel de religioſis,& canonicis regularibus: hodiè enim cle-
rici licitè † propriũ habẽt, *vt 12.q.1.per totũ.& de pecu.cle.ſup*. Aliud 45
genus eſt laicorũ:laicos enim græcè,latinè dicitur populus, vnde
cùm ibi non detur tertiũ genus Chriſtianorum , oportet omne
non comprehenſum ſub genere laicorũ pertinere ad genus cle-
ricorum,i.deuotorum:& huiuſmodi dicuntur eccleſiaſticæ per-
ſonæ † gaudentes priuilegio clericali:ſed iſti ſecundùm Panor.*in* 46
*cap.2. de foro competen.*ſunt , qui aliquo actu excipiuntur à iuriſdi-
ctione Imperatoris,qui eſt duplex,receptio ordinis etiã minoris
per ſupradicta, & conuerſio ad aliquam de religionibus appro-
batis,adde etiã de mente eiuſdem *ibi*, quod eſt tertius actus,ſcil.
quod quis ſe obligat & ſua perpetuò,& efficaciter alicui religio-
ſo loco cum alteratione habitus;habendus eſt etiam quartus ſe-
cundùm Ant. de But. viuere in communi regulariter veluti fra-
tres,& ſorores B.Franciſci tertij ordinis:licet quidam dicant , q;
non gaudẽt clericali priuilegio,quia neq; ſunt religioſi neq; cle-
rici,& ita ſentit glo.*in cle.cum ex eo.iſto tit.*& Panor.*ibi*,& Io.Cald.
in quodam conſilio. & Fede. alij verò dicunt quod ſic,quia ſunt de
ordine,& modo viuendi approbato,*vt in Clem.1 de re.do.* ita ſen-
tit Zen.*in d Clem.cum ex eo.* & Lapus,& Ioan.de Lig.ſed Zaba.*per
nocata in Clem.per literas de præben.* viſualiter diſtinguit, dicendo
eſſe conſiderãdum horum ſtatum, quia ſi ſunt ſtricti ordini per-
petuo,vt egredi non poſſint, videntur cenſeri perſonæ eccleſia-
ſticæ,quia deputantur perpetuò ad vſum pium , aliàs non : adde
etiam quintum,hoc eſt conſuetudo rationabilis , & præſcripta,
quæ aliquos in clericos quoad priuilegium eximit, cùm habeat 47
† vim legis *c.fina de conſue c.conſuetudini.c.conſuetudinem. 11.diſt.c.
conſuetudo.1.diſt.*in quibus, quia per viam ſuppoſitionis quouſ-
que deueniam ad propriam materiam non ampliùs inſiſto, ſup-
pono etiam,quod ſecundùm eundem Panor. *in c.1.de apoſta.*du-
plex eſt priuilegium † clericorum , priuilegium fori , ſcilicet vt 48
tantùm quis conueniatur ſub eccleſiaſtico iudice,vt *in c.perſona.
& quaſi per totum.11.q.1.c.1.cum ſeq.c.ſi clericus ſuprà de foro competen.
& can.ſi quis ſuadente*.de quo *ſup*.item quod & eccleſia multis ca-
pitur modis , de quibus per glo.*in c.querelam ſup.ne præla.vic.ſuas*.
& ſpecialiter ſumitur, vt diuiditur contra populum ſicut clerus,
& multitudo eccleſiaſticarũ perſonarũ dicitur eccleſia: & quod
prædicta priuilegia,vt ex ſupradictis *in 5.concluſione.* & *inf.*dicen-
dis apparet,non perſonis clericorũ,ſed eccleſiæ,hoc eſt eccleſia-
ſticarum perſonarum vniuerſitati conceduntur, vt *in c.ſi diligen-
ti.c.ſignificaſti.de foro comp.c.inolita.c.placuit.11.q.1.d.c.cõtingit.& c.in
audientia.inf iſto tit*. neq; ipſi clerici ex hoc priuilegio adiuuantur
ex nomine,ſed ex opere,cùm & propter opus,vt viſum eſt,den-
tur prædicta prædicta priuilegia,& nomen, quia nõ gradus ele-
gantior, ſed vitæ melioris actio cõprobatur , *c ſicut.23.q.4.c.ſunt
nõnulli.16.q 1.d.c.multi.40.diſt.* præſuppono etiã vulgarum prin-
cipium.*d c.cum ceſſante,de appel.& quaſi per totum.29.diſt.iuncta glo.
in c.Neophitus.61.diſt.*quibus iuribus adde,quod in cauſa finali eſt
verum ſemper : cùm ergo liquido conſtet , quod priuilegia iſta
& nomen inſunt ipſis perſonis eccleſiaſticis tanquàm effectus
ex cauſa,videlicet quia ipſi propter debita opera ſunt ex ipſa ec-
cleſia eis cõceſſa ſunt, & iura quæ pro contraria parte allegãtur,
nõ ſolùm loquuntur,quando iſta debita opera deficiunt, ſed &
quãdo mala adſunt,per prædictum principiũ, ceſſante cauſa ceſſat
effectus:& ideo cùm iam non dicantur clerici,ſi non clerici,ve-
ra manet concluſio,neq; obſtant iura contraria:ſed quod cle-
ricus ſi clericus nunquàm amittit priuilegium fori ; neque ob-
ſtat prædictum capitulum multi : quod videtur ſentire , quod
ſaltem

Digitized by Google

ſaltem nomine dicantur: quia illud procedit ibi nomine, id eſt vo-
catione noſtra vulgari, non quia ipſi ſic debeāt nominari, vel &
ſi dicantur nomine clerici, quod vt ſup. non eſt iuſtum ſaltē quo-
ad nos: nō ipſi amittunt, ſed ſibi ipſis abnegantes, vt patet iuxta
contraria ea cauſæ ceſſatione priuantur. Sed conſiderādum eſt,
quod tripliciter iſta priuatio cōtingit, vel de directo cōtra ipſum
priuilegium, ad quam reſiſtēdam nec ipſa cauſa ſufficit, quia cri-
men damnabile, & damnoſum, vt in d. c. nouimus. & c. ad abolendā.
& c. ad falſariorum. & c. degradatio. aut propter impedimentū cau-
ſæ, quod dupliciter contingit, aut quia ipſa impeditur ea defe-
ctu materiæ, hoc eſt clerici, qui non vt clericus operatur, vt in d.
c. finali. de vit. & honeſt. clerico. ſuprà & Clemen. 1. & cap. vnico. eiuſ-
dem titu. in 6. & cap. ſacerdotibus. ne cler. vel mona. aut quia eius ope-
ratio effectus, ſcilicet, ſibi odioſa, & contraria redundat iuxta
§. verò. 63. diſtinct. veluti incorrigibilibus, vt in d. c. cum non ab ho-
mine. & c. ne licuit. & cap. principes. cum alijs, de quibus ſuprà, in qui-
bus duobus vltimis membris cadit 9. concluſio, ſcilicet, quod
qui non poteſt dare cauſam, ſtante cauſa poteſt tollere impedi-
mentum cauſæ iuxta prædicta, & notata per Innocent. in d. c. fi-
na. de vita & honeſtate clericor. dicentem, quod clerici priuile-
gio priuati propter ſe immiſceri negotiationibus illud reaſſu-
munt dimittendo, & conſentiunt Ioan. Mona. & Ioan. Andr. &
Archidiaconus hanc opinionem probat ipſa Clem. 1. de vita & ho-
neſt. clerico. in dicta gloſſ. rectè intellecta, in qua dicitur, quamdiu
in præmiſſis exiſtant vel inſiſtant, eo ipſo amittant: quod ſecun-
dum verum intellectum ad omnia ibi præmiſſa refertur, vt in cap.
1. & c. ſecundo requiren. de appella. ſuprà, quod etiam confirmatur,
illa conſtitutio eſt pœnalis, ideo in dubio recipere debet mitio-
49 rem interpretationem: item eccleſia nulli redeunti † claudit
gremium, quia miſericordia omnibus debetur: & Ec poſt di-
gnam pœnitentiam compatibilem clerici depoſiti reſtituuntur,
& etiam ad maius promouentur, ſi fideliores poſtea inueniātur,
c. ſuper eo. de hæred. in 6. C. de ſumma Trinita. l. vlti. ad finem. c. duo. 23. q.
4. cap. hi qui altario. cum ſequen. & quaſi per totum. 50. diſtinct. cap. non
ſatis. 86. diſtinct. ſequitur & 13. concl. Valet confeſſio coram in-
competenti iudice facta parte abſente ad exonerandum ſe, in
qua præmitto circa confeſſionem, quæ habentur in c. at ſi clerici.
de iud. & in cap. finali. de confeſſ. & in cap. teſtimonium. de teſt. & in cap.
denique. de exceptionib. & cap. quàm ſit graue, de exceſſib. prælat. & in
l. vnica. C. de confeſſis. & in l. generaliter. de non numera. pecun. & in l.
finali. de interroga. actio. ff. & eodem titu. de confeſſis. l. certum. §. ſi quis
abſente. ex quibus omnibus, quæ ibi probantur, & habentur, &
ex dicto cap. at ſi clerici. ſolummodò contra iſtam concluſionem
noto apertè de directo, quod confeſſio coram incompetenti
iudice facta non valet, ſed habendo vt in ſuprà dictis, quod facta
coram competenti iudice, vt requiritur, valet vnius dictionis
declaratiuæ additione, erit iſtis & mea ſimilis, & cōformis con-
cluſio, ſcilicet, valet confeſſio coram incompetenti iudice facta
ad exonerandum ſe iudicem iuxta noſtrum text. expreſſè. & cap.
ſignificantibus. de offic. delega. ſuprà, habito pro conſtanti, quod qui-
50 libet iudex in † dubio habet iuriſdictionem, & ordinariam ad
cognoſcendum, vtrum ſua ſit iuriſdictio vel ne. iuxta text. & ibi
Innocen. in cap. paſtoralis. de teſti. & in cap. cum contingat. eodem titu.
& in dicto cap. ſignificantibus. & in l. 2. §. ſed & ſi dubitetur: & l. ſi quis
ex aliena. ff. de iu. & l. ex quacunque cauſa. & ibi gloſſ. & Doctores. ſi
quis in ius vocat. non ierit. ff. vnde in caſu veluti in dicta cap. ſignifican-
tibus. in quo ſuper principali eſſet iudex incompetens, ſuper
hoc articulo eſt competens, vnde quo ad contraria reincidit
cum ipſis quo ad ſe, vt patet, quod procedit in ſuo modo re-
ſpectu cauſæ principalis: ſed altiùs materiam concluſionis ex-
ordiendo relictis verbis, & amplectendo ſenſum, qui fuit vel
debuit eſſe idem cum his, de quibus per Doctores in locis præ-
allegatis, maximè per Innoc. & in cap. per inquiſitionem. de electione.
& in cap. cum ſuper. de de confe. & per dominum Anton. in repet. cap.
veſtra. de cohabita. cleric. & mulier. circa propriam iſtius concluſio-
51 nis materiam dico, quod confeſſio † coram incompetente iu-
dice vel extra iudicium multipliciter fieri poteſt, & primò, aut
per metum, aut fraudem, aut per vim ſufficientem extorta non
facta, & tunc nullum nocumentum, aut præiudicium, aut infa-
miam, aut calumniam infert, vt in cap. ſi quandoque, 15. quæſtio. 6.
aut eſt facta ſpontanea cum iactantia, & in alterius damno: &
tunc procedit text. in dicto cap. quàm ſit graue. aut ſine damno al-
terius, ſed ſola libidine iactantiæ, aut non libidine iactantiæ,
ſed ſuauitate eloquij: aut non ſuauitate eloquij, ſed propter a-
liquem metum licet non ſufficientem, vel propter aliquem bo-
num reſpectum vel finem, iuxta cap. primum. 22. quæſtio. 2. tunc ſup-
poſito, c. hoc videtur. 22. quæſtion. 5. multo cap. præterea. de ſponſ. & à for-
tiori in primo caſu vltimorum quàm in ſecundo quàm in ter-
tio, & in tertio quàm in quarto, conſideratis circumſtantiis quo
ad ſuſpicionem vel infamiam, iuxta textum in cap. ſi qui ſunt ac-
cuſatores. & in cap. accuſatio. 2. quæſtio. 7. innitat textus benè intelle-
ctus, quod talis ex hoc coram ſuo iudice, data aliàs in perſona
accuſantis idoneitate, vt quaſi per totum eadem quæſtione poſ-
ſunt accuſari, vt in d. cap. at ſi clerici. poſt quam accuſationem pur-
gatio venit regulata ex ſupradictis, vt in cap. habet. & in cap. quo-
tiens. & in cap. omnibus. ſecunda quæſtio. quarta. & in cap. ex parte, de of-
ficio ordinarij. & in cap. cùm deſideres. infrà iſto titu. cap. ſi quis, de purg.
can. ex cuius deficientia habet locum cap. inſinuatum, de ſimonia,
& in cap. cum P. de purg. can. quibus expeditis de iſta concluſio-
ne, venio ad 14. cum qua reincidunt 15. & 16. & 17. videlicet, in
pœnis impoſitis à iure exemptus ſolo iure naturali fit culpabi-
lis exemptus quo ad diſpoſitionē reincidit cum ratione in pœ-
nis impoſitis à Principe, exemptus iure naturali non fit culpa-
bilis, item poſitiuum in his non habet vigorem, vbi ius natura-
le non ligat, ad quarum intellectum præmitto, quòd exemptio
† in noſtro propoſito eſt quædam liberatio à pœnis iuris, quæ 52
prouenit ex permiſſione, quibus ius permittitur ignorare, in
quo puncto qui ſint, & quando loqui non expedit, cùm in con-
cluſionibus quo ad hoc præſupponantur caſus communes &
expreſſi: item quòd ignorantia, quæ cadit in his, quæ quis ſcire
non tenetur, prouenit, vel quia eſt inconuincibilis, id eſt hu-
mano ſtudio inſuperabilis: vel quia nullo modo ſuperari poteſt,
vt ea quæ eſt in pueris & amentibus non ratione capacibus, quæ
& à iure naturali ſunt immunes, iuxta incapacitatem, vt in cap.
firmiſſimè & cap. paruulis. 1. & 2. de conſecrat. diſtinct. quarta de baptiſm.
maiores. de delict. puer. capit. primo. vel prouenit, quia ſuperari
poteſt, ſed cum maxima difficultate, vt in ſenſu debilibus, quæ
ſecundùm debilitatem regulatur tantùm quo ad ius poſitiuum,
non naturale, vt videbimus, cùm ſint ratione capaces veluti mi-
nores & mulieres, alia verò ignorantia eſt, quę cadit in his, quæ
quis ſcire tenetur, & iſta † eſt duplex, quædam eſt craſſa & ſupi- 53
na, quæ de mente Doct. eſt illa, qua quis ſcienda nō ſcit ex neg-
ligentia lata ſiue latæ culpæ, vt quia non ſcit publica & maniſe-
ſta, quæ omnes ſciunt ad ſimilitudinem hominis craſſi & ſupi-
ni, qui nō videt etiam poſita coram, alia verò eſt non craſſa neq;
ſupina, & iſta eſt etiam duplex, quia quædam eſt improbabilis,
qua ſcilicet, qui ignorat probabile, id eſt quod omnes vel maior
pars ciuium ſcit. ff. de iu. & fact. igno. l. regula. §. ſed & facti. quædam
verò eſt probabilis, qua ſcilicet ignorat improbabile, vt eſt illud
quod omnes vel maior pars ignorat, & illa ſecundùm eandem
mentem Doct. videtur etiam diſtinguenda, quia aliquando ex
leui, aliquando ex leuiſſima aut nulla procedit negligentia ad-
diſcendi, Canon. in rubr. & in c. 1. & in c. cognoſcentes. de conſtitutio-
nibus. ſuprà. & in cap. primo & ſecundo, eiuſdem titu. in 6. [illegible] cap. no-
bis. i. iſto titu. infrà. & in regula ignorantia. de regul. iur. [illegible]
maximè Barto. in l. cunctos populos. de ſumma Trinita. [illegible]
li. & in dicta l. regula. vbi & gloſſ. item ius dupliciter [illegible] in 54
etymologia, vel quia iuſtum eſt, vel retento eodem ſenſu iu-
ſtum, quia iure, cap. ius generale. cum ſequen. 1. diſtin. §. primo. & cap.
primo. cum ſequen. 4. diſtinct. cap. quæ contra. 8. diſtin. l. proſpexit. ff. qui
& à quib. manu. libe. non fi. primo modo prout ſumitur eſt ius na-
turale vel quaſi, quod eſt inſtinctus naturæ ratione proueniens:
vnde nemo rationem habens excluditur ab eo, vt prædictis iu-
ribus, cui annexa inueniuntur moralia præcepta, vt non occi-
des, atque ideo nullam mutabilitatem recepiſſe monſtrantur, vt
ipſum naturale ius, quibus quiſque iubetur alij facere quod ſibi
vult fieri, & per conſequentiam eiuſdem rationis prohibetur alij
inferre, quod ſibi nolit fieri, poſito faciente ante omnia in alte-
rius perſona, ita quòd ſi faciat & ipſe patiatur, argu. text. in c. 1. 2.
& 3. 2. 4. quæſtio. prima cap. primo. 1. diſtinct. & cap. ius naturale. §. his
ita. 6. diſtinct. §. primo. quinta diſt. vnde patet concluſio illa in pœ-
nis impoſitis à iure, quia iuſtè exemptus, ſolo iure naturali, hoc
eſt quòd patiatur quis quod & aliis infert, fit culpabilis, & ceſ-
ſant omnia contraria ad intellectum iſtius dicti, ipſumque cla-
rum remanet iuxta illud, omnia quæcunque vultis faciant vo-
bis homines, & vos eadem facite illis, hæc eſt enim lex & Pro-
phetæ, vt in d. c. 1. ex quibus omnibus procedit, & text. in dicto cap.
primo de delic. pue. & cap. pueris. iſto titu. & in dicta regula. & in l. ſi ad-
ulterium. §. primo. ad legem Iuliam de adulter. & in l. 2. C. de in ius voc.
& in l. ſaecularij. §. 1. ff. de extraordin. crimin. vt in exemplis eiuſdem
cap.

Digitized by Google

cap. ius ius naturale, ſequitur, & ſequens concluſio, quod exem-
ptus quo ad diſpoſitionem inquantum ius poſitiuum, vt dictum
eſt in his, quibus permittit ignorare, illud tantum reincidit cum
ratione, hoc inſtinctu rationis naturalis, de quo *ſuprà* patet etiã
ex his vera concordia ad opinionem glo. *in d. c. à nobis.* & Barto. *in
d. l. cunctos populos.* & gloſſ. *in c. vt animarum, de conſtitutio. in ſexto.*
quod opinio, primò procedat quo ad culpam, ſecundò quo ad
pœnam, quæ non venit niſi à competenti iudice imponenda, vt
in ipſis iuribus, & *in d. c. forte. & in c. paſtoralis. ſuprà de foro competen.
& l. ſina. de iuriſdict. omn. iudic. ff. iuncto d. cap. vt animarum, in fine.
& Authen. qua in prouincia. vbi de crim. agi oport.* nec quo ad ſuprà
dicta, vt viſum eſt, poteſt fieri differentia inter pœnam excom-
municationis, & aliam pœnam, cùm eſt pœna, vt dominus An-
ton. *in dicto cap. à nobis.* concordando vult. Si aſſumimus autem
ius ſecundo modo, ſciendum eſt quod Papæ vel Principis, vel
eorum, qui alias ſtatuere poſſunt, iura & ſtatuta non ita apertè
ſuper mala manifeſta diſponentia, dicuntur myſteia, quia licet
vt in iuribus, *ſuprà* ſint facta propter bonum commune, & iuſtè,
vt earum metu humana coërceatur audacia & nocendi facul-
tas refrænetur, tamen conſiderantur ex cauſa, ex perſona, ex lo-
co, ex tempore, vt *in c. 1. conſequenti. 29. diſtin.* quibus à iure natu-
rali videntur aliena ſaltem quantum ad ſuperficiem: vnde quo
ad iſtam mutantur, licet quantum ad moralem intelligentiam,
ſecũdùm quam naturali iuri ſunt annexa, mutabilitatem neſci-
re probantur, *d. §. his ita. & §. 1. quinta diſtin. c. quo iure. & c. qua con-
tra. 8. diſt.* ex qua cauſa prædictis perſonis vt minoribus, &c. per-
mittitur ignorare, eùm non ita clarè iure ipſo naturali ad hoc
ducantur, quo hoc modo non ligantur: & ita procedit alia con-
cluſio, videlicet in pœnis impoſitis à Principe exemptis iure na-
turali non ſit culpabilis: quæ etiam verificatur eodem modo &
ratione quo ad alias perſonas, quibus non permittitur ignorare:
Ignorant tamen ignorantia probabili, de quo *ſuprà* nec tenẽtur
pacto illo ſocietatis humanæ de obtemperando regibus ſuis, de
quo *in d. c. qua contra. ex prædictis.* & quia non eſt contemptus vbi
ignorantia, vt *in c. quod dictis. 16. diſt. c. propoſuiſti. 82. diſt. iuncto text.
in c. certum. 10. diſtinct.* ſentitque ipſe dominus Anto. vbi *ſuprà*, ex
quibus omnib. neceſſariò eſt, quod poſitiuum ius in his exem-
ptis non habeat vigorem, vbi ius naturale non ligat: ſed loquen-
do cùm ligat, intrat 20. cõcluſio, ſcilicet iuſta, & fauorabilis ob-
ligatio præuenitur per ſequentem ex delicto confuſo, cui adeſt
21. ceſſante confuſione ſtatur iuridicè præponderationi: item
& 22. ſtante hoc iuſta obligatio non præuenitur per ſequens de-
lictum: quas declarat concluſio 23. hoc eſt fraude præponde-
rationis annullatur præuentio: cui occurrit 24. hoc eſt fraude
præponderationis non annullatur præuentio communis obli-
gationis, quæ non ad ſenſum delicti ſequitur, ſed obligationis:
item & 25. quæſt. 5. culpa fauore præponderat in indiuiduis fauo-
rem: Redeundo igitur ad iſtatum primam, relicto quid ſit ob-
ligatio, ex quibus & quot modis contrahatur, quia de hoc ſunt
t. . . & . . . expreſſa, in quibus habes vnum modum hunc cùm
e. . . delicto naſcitur. Sed notandum eſt, quòd clerici ad multa fa-
uo. . . bil. . . in ſuo, & noſtro commodo, vt viſum eſt, & actum
55 cuiq. . . delium, tenentur. Et primò † debent ante omnia fidei
documenta verbis ſimplicibus aſſerere, *c. qui Epiſcopus 23. diſtinct.
& c. quando. 24.* item debent prudentes & dociles eſſe, & iuxta
ordinem ſuum literati, & in lege Domini inſtructi, & in ſcriptu-
rarum ſenſibus cauti & acuti: poſtremò doctrinæ lectionibus,
pſalmis & hymnis, canticis exercitio iugiter incumbere, vt *quaſi
per totum, 36. 7. & 8. & 9. diſtin. & 83. & 4. & 6. diſtin.* item moribus
temperati & ſobrij à vulgari vita ſeculi, & à mundi voluptatibus
abſtinentes, non ſpectaculis non pompis intereſſendo, conui-
uia publica fugientes, priuata non tantùm pudica, ſed ſobria co-
lentes, non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluuio-
que geſtu incedẽtes, ſed pudorem & verecundiam mentis ſim-
plici habitu inceſſuque oſtendẽtes: obſcœnitatem etiam mem-
brorum, & verborum ſicut & operum penitus execrantes, *vt 35.
& 40. & 41. & 43. & 44. diſtinct.* vita caſti, mulierum frequenta-
tiones penitus fugientes, earum contubernia non appetentes,
caſtimoniam inuiolati corporis perpetuò obſeruare ſtudentes,
vt 31. & 2. & 3. & 4. diſtinctione, & 81. & 9. diſtinctione. vſuris etiam
nequaquàm ſuccumbentes, neque turpium occupationibus lu-
crorum, non fraudibus cuiuſcunque ſtudium appetentes, amo-
rem pecuniæ quaſi materiam cunctorum criminum fugientes,
& ſecularia negotia officiaque abiicientes, honoris gradum per
ambitionem non ſuſcipientes, pro beneficiis medicinę Dei mu-
nera non accipientes, & in dogmatibus eccleſiaſticis ordinatim
exercitati, dolos & coniurationes cauentes, odium, æmulatio-
nes, obtrectationes, atq; inuidiam fugientes, *vt 46. 47. & 48. diſt.
& 51. & 52. & 57. & 58. diſtin. & 60. 61. & 62. & 63. diſtin. & 80. 89.
diſtin. & 1. quæſt. 1. ſunt nonnulli. & quaſi per totum.* humiles, affabi-
les & miſericordes, ſenioribus quoque debitam præbentes obe-
dientiam, neque vllius iactantiæ ſtudio ſemetipſos extollentes,
vt in *dicta 40. & 42. diſtin. & 82. & 79. diſtinct. & 93. & 95. diſtinct.*
itaque tales debent eſſe clerici, qui dignè poſſint diuina ſacra-
mẽta tractare: meliùs eſt enim domino ſacerdoti epiſcopo pau-
cos habere miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quã
multos inutiliter, qui onus graue ordinatori adducant: vnde ſu-
perna voce ad Moyſem dictum fuit in Leuit. *Loquere ad Aaron:
homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculas, non offerat pa-
nes Deo ſuo, neque accedat ad miniſterium eius:* vbi & repeoitè ſubiun-
gitur, *Si cæcus fuerit. ſi claudus, ſi vel paruo vel grandi, vel torto naſo,
&c. cap. tales. 23. diſtinctio. cap. hinc. 49.* vbi omnia exponuntur:
Iuxta prædictas ergo obligationes venit iſta concluſio expo-
nenda, quòd iuſta & fauorabilis obligatio præuenitur per ſe-
quentem ex delicto confuſo: quòd iſtæ ſint iuſtæ, ex ipſis pa-
tet, quòd fauorabiles, vt dictum eſt *ſuprà. & in 8. conclu.* nam pro-
pter has obligationes cõceduntur priuilegia, de quibus *ibi. & in
quinta concluſione.* quòd præueniantur ex delicto ſequenti ibi pa-
tuit, ad cuius præuentionis rationes addenda eſt fundamen-
talis ratio iſtius concluſionis, præſuppoſito, quod confuſio eſt
duorum contrariorum in eodem ſubiecto adinuicem ſe anni-
hilantium, iuxta illud Euangelij, *Omne regnum in ſeipſum diui-
ſum deſolabitur: & cap. eccleſia. 35. diſtinctio.* & quia filij ſanctorum
ſunt, qui exercent opera eorum: neque loca vel ordines, ſed vi-
tæ merita nos Deo commendant, *cap. non eſt. cap. ante omnia. 40.
diſtinctione.* cumque iſtæ obligationes non adimplentur, re-
manent debiles & inanes ad effectum, quod ex eis ſortitur, vt
dictum eſt, *vbi ſuprà*, & eadem ratione fortificatur obligatio de-
licti, ideo præuenit præcedentem, ex qua fauor, & trahit eos ad
priuationem & pœnam, vt *ibi* concluſum eſt: ſequitur & aper-
tè alia concluſio ceſſante confuſione, de qua ſuprà inter obliga-
tiones ſtatur iuridicè præponderationi, vt *in cap. relatum. infrà iſto
titu. & in regula non debet, cum ſequent. de regulis iuris. in ſexto.* &
in his quæ ibi notantur, *& in l. qui generaliter. & in l. interdum. &
in l. idem & in l. creditor. § ſi primus. cum ſequent. & in l. ſi non domi-
nus ff. qui po. in pign. hab. & in Authent. item poſſeſſor. & in l. eos. & in l.
ſcripturas. & in l. aſſiduis. & in Authent. quo iure. & in Authent. ſi quis
ex rebus, eiuſdem tituli. C.* ex quibus de iſta concluſione breuiter,
quia ad propoſitum ſufficiunt, me expedio neceſſariò, verifica-
ta ſequenti, quòd ſtante hoc, id eſt ſententia primæ concluſio.
vera iuſta obligatio non præuenitur per ſequens delictum, ſed
iuxta prædicta iura præponderatur: attendendum tamen, quod
iſta ſic habent declarari, niſi fraus in præponderatione interue-
niat, *vt in 23. concluſione*, videlicet fraude præpõderationis annul-
latur præuentio: & primò menti tenendũ eſt, quod præuentio
in præcedente conclu. in qua habet locũ, eſt effectus pręponde-
rationis: & quod ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt *ſuprà* nota-
tũ eſt in octaua concluſione, item quod eſt dolus & fraus: do-
lus ſecundùm Hoſtien. eſt inſidioſa † machinatio, prout inclu- 56
dit mendacium & calliditatem cum intentione nocendi, ſal-
uando, *l. 1. § dolum. in principio. ff. de dona.* iuxta quem textum cla-
riùs diffinitur, quod dolus malus eſt omnis calliditas, fallacia,
machinatio ad circumueniendum, fallendum, & decipiendum
alterũ adhibita: vbi ſingula ſingulis reddenda ſunt, calliditas ad
circumueniendum, fallacia ad fallendum, machinatio ad deci-
piendum: calliditas † enim committitur in animo tacendo, *c. ſu- 57
per literis. de reſcript. cap. quiſquis. 12. quæſtione 2. cap. quando. & cap. vl-
timo. 24. diſtinctione. ff. de actio. empt. & vendit. l. prima.* fallacia autem
in verbo, mentiendo, quod fit loquendo apertè contra id,
quod quis in animo ſentit, *cap. ſi autem. 22. quæſtio. 2. cum ſequen.
ff. de fur. l. falſus.* machinatio verò, quæ eſt † occulta inſidiatio, 58
fit arte verborum, *cap. neque artificioſo. 22. quæſtione 2. & cap. qua-
cunque. & cap. ecce. & cap. humana. 22. quæſtio. 5. l. ſi quis cùm alter. ff.
de verborum obligatio.* item & doloſè facit quis, quando ſcienter
rem ſibi prohibitam facit, *argumen. cap. cum illorum. infrà iſto titu.
cap. quicunque. 81. diſtinctione.* tenet Geminia. *in cap. ſi compromiſſa-
rius. § ſi verò. de electione in ſexto.* item & quando ignorantia affe-
ctata, quæ ſcilicet, eſt quando quis noluit aut diſſimulauit ſci-
re, *de tempor. ordina. cap. eos. eodem libro argumen. text. in c. non omnis.
37. diſtinctione.* fraus † autem propriè eſt tantùm in factis, ſicut 59
dolus

Digitized by Google

dolus eſt principaliter in verbis, ſecundùm ſanctum Thomam
ſecunda ſecundæ, quæſtione 55. argumen. 4. dicto cap. relatum infra. vn-
de fraudem facit ille, qui ſcienter facit id quod facere non de-
bet, vt in dictis iuribus, & *in l. in fraudem. ff. de his quæ in fraud. cred.*
ſic & fit fraus contra legē, quando fit contra illud, quod per le-
gem ſignificatur nulla palliatione niſi verborum legis quæſita,
vt *in regula penult. de regulis iur. in ſexto* fitque legi, quando fit con-
tra ſignificatum legis alia palliatione quæſita, *vt in l. contra. cum
ſequen. ff. de legi.* quod multipliciter contingit, aliquando de per-
ſona ad perſonam, ſicut quando mulier vult donare viro, aut
econuerſò, cùm non poſſit, *vt de donation. inter virum & vxor. cap.
finali* ſupponit aliam perſonam, *vt ff. eodem titulo l. hæc ratio. § fina.
& l. ſponſum.* aliquando fit de re ad rem, *argumen. text. 1. quæſt. 1. ſunt
nonnulli. 14. quæſt. 3. plerique, l. 4. § primo. ff. ad Macedon.* aliquando v-
nius contractus ad alium contractum, vt *eadem l. ſponſum* aliquan-
do vnius contractus ad alium ſimilem, *vt ff. ad Vellea. l. quamuis.
§ ſi cum eſſem. & l. ſequen.* ſed attendendum, quod fraus non fit
eis qui ſciunt & conſentiunt, *l. nemo. ff. de regul. iur.* neque dolus
† & fraus alicui patrocinari debent, *cap. ex tenore, de reſcript. ſuprà.*
60 differunt enim quia fraus vt dictum eſt committitur propriè
per facta, dolus verò per verba modo tacendo, & ſic ea defectu
verborum, modo expreſſando, quæ & cadunt in factis: & ſic in-
telligendus venit Panormitan. *in dicto cap. ex tenore.* quòd fraus
† non poteſt eſſe ſine dolo, hoc eſt ſine doli animo, licet dolus
61 poſſit eſſe ſine fraude quo ad ſe, non quo ad effectum, qui com-
munis eſt: ex quo infert, quod dolo ineſt fraus ſicut ſpecies ge-
neri: vnē quod dolus vel dat cauſam cōtractui, vel re ipſa interue-
nit, ſi dolus per contrahentes dat cauſam contractui, non tenet
in contractibus bonæ fidei, ſecundùm Gloſſ. & Panor. *in c. cum
dilecti. de empt. & vendit. l. eleganter. iuncta gloſſ. & ibi* Bart. *ff. de dolo.
Gloſſ. in l. 2. C. de reſcin. vend.* in contractibus autem ſtricti iuris te-
net quidem contractus, ſed eliditur ope exceptionis, *l. cum poſtea.
C. de pactis l. ſi quis cum aliter. ff. de verborum obliga.* ſi verò dolus per
aliũ, nō à contrahentibus dat cauſam contractui etiam bonæ fi-
dei tenet quidem contractus, ſed agitur contra mediatorem de
dolo, *l. 2. & 3. ff. de proxenetis. & dicta l. eleganter.* & is pro quo fa-
ctus eſt dolus, ſi deeſt ſoluendo is, qui dolum dedit, quod in-
telligendum eſt inquantum vnus amiſit, & alter factus eſt locu-
pletior & non plus, *vt ff. de eo per quem fa. l. fi. in principio.* ſi autem
dolus incidit in contractu, neque ei dat cauſam, tenet quidem
contractus, & in contractibus bonæ fidei agitur ex eo cōtractu,
vt ſuppleatur pretium, *l. Iulianus. § ſi venditor. ff. de act. empti & vēd.*
erit tamē in emptoris arbitrio vel ſupplere pretium, vel rem re-
ſtituere, ſi deceptio ſit vltra dimidiam iuſti pretij, *d. l. 2. C. de reſc.
vend. c. cum cauſa. de empt. & vendi.* vbi iuxta conſiderationem hu-
ius dicti vltra dimidiam vide gloſſ. in contractibus enim ſtricti
iuris agitur de dolo, *d. l. eleganter. § non ſolùm.* ſi enim dolus ne-
que dedit cauſam neque incidit, ſed re ipſa euenit, & emptor
ſciebat rem ipſam plus valere, & venditor ignorabat, ſecundùm
Panormitan. *in cap. quia plerique. de immunita. eccleſ.* in foro animæ
tenetur reſtituere quod plus valebat, quia ſaltem re ipſa in pre-
tio egit contra iuſtitiam naturalem proximum decipiēdo: ſi au-
tem vterque fuit ignorans, dicit illum teneri ad reſtitutionem, ſi
à principio verò emiſiſſet valore, ſi illam ſciuiſſet, non autem ſi
pretio non emiſſet, puta quia non expediebat ſibi plus emere,
ſed eo caſu tenetur rem reſtituere, ex quo iuſtum pretium ſup-
plere non vult, *argum. l. in fundo. ff. de rei vend.* ſecùs ſi ſit adeò mo-
dicum, vt damnum paſſus curare non putetur, vel ſi deceptio eſt
notabilis, *vt d. cap. cum dilecti. & l. ſi quis cùm aliter.* vbi æquipara-
62 tur deceptio talis † ex re ipſa, vel à propoſito: vnde Bartol. *in d. l.
ſi quis.* dicit, quod ſi in venditionis inſtrumento dicatur, vendi-
dit rem pro tanto, & quod plus valebat donauit, non propter
hoc ceſſat remedium, *l. 2. C. de reſcind. vend.* quæ loquitur de de-
ceptione ex propoſito, *iuncta d. l. ſi quis.* ſi venditor ignorabat
rei valorem: quia per talia verba habebat animum ſolum mo-
dicum donandi, *vt l. hac adiectio. de verborum ſign. ſi. & l. ſi libertus.
ff. de operis libert.* ſi autem ſciebat valorem, ceſſant prædicta re-
media: & ita intelligendum eſt illud, quod dicitur vltra dimi-
63 diam, & † licere contrahentibus vſque ad dimidiam ſe deci-
pere in cōtractibus, *vt l. in cauſa. 2. § idem. ff. de mino. & l. item. 2. §.
quemadmodum ff. loca. iuncta d. l. 2. & cap. cum dilecti. & cap. cum cau-
ſa.* dicit tamen Panormitan. *in cap. in ciuitate, de vſu.* quòd iura ca-
nonica permittentia deceptionem vſque ad dimidiam, intelligi
debēt, quādo venit deceptio re ipſa, ſecùs vbi dolus dat cauſam
cōtractui vel incidit in cōtractu, quia tunc debet illud reſtitui,
cùm nō ſit veriſimile quod ius canonicum inſtinctu Spiritus
ſancti conditum, *vt 50. diſtin. ſi quis diaconus,* approbet hanc de-
ceptionē doloſam, ſed poteſt dicere, non approbat hoc in vllo
caſu, tolerat in omnibus, vt ex prędictis iuribus patet: nec ex hoc
ſine vitio eſt in duobus ſecundis caſibus, quod ſic toleratur, *arg.
text. in c. denique. 4. diſtin. & in c. nemo. 13. diſt. & in c. quicquid. 32. quæſt.
2. & in c. Apoſtolos. 32. quæſt. 7.* ex quibus omnibus ſic breuiter ſum
expeditus: nam quo ad concluſionis noſtræ propoſitum non fa-
cit, vtrum annulletur ipſo iure, an ope exceptionis, dum tamen
annulletur, vt ex prædictis conſtat: ex quo intelligitur, quod ſi
præponderatio, vt iam dictum eſt, eſt cauſa præuentionis, vt in
noſtra concluſione inualidata cauſa annullatur, & ceſſat effe-
ctus eius, iuxta textum in proprijs terminis *in d. cap. relatum. infrà
iſto titu.* ex quo elicitur, quod fraude præponderationis annul-
latur præuentio, quam vt dixi non ad ſenſum eundem, ſed ob-
ligationis. Sequitur 24. concluſio. Fraude præponderationis
non annullatur præuentio communis obligationis ea ratione
ſequentis, quia culpa doli fauore præponderat in indiuiduis fa-
uorem, quæ ſic declarantur, præſuppoſita doctrina Abb. *in d. cap.
cum dilecti.* quod in omnibus prædictis caſibus nullitas cauſatur
in fauorem dolū paſſi non decipientis. Vnde ſi vult, poteſt ſtare
contractui, ne dolus proſit doloſo, iuxta text. *in c. cum vniuerſo-
rum. ſuprà de rer. permu. & in l. à diuo Pio ff. de ritu nupt. & in l. tranſa-
ctione. C. de tranſact.* fraude præponderationis, hoc eſt cùm ita, vt
dictum eſt, præponderat fraus & dolus, vt annulletur obligatio,
non vt annulletur præuentio communis obligationis, id eſt re-
ſpectu fauoris dolum paſſi, quia culpa doli fauore alterius præ-
pōderat in indiuiduis, hoc eſt in ipſamet obligatione doloſa de
per ſe ſumpta in fauorem doloſi, & quia præcedens materia de
obligationibus delictorum ad pœnam fuit, reſtat loqui de ipſa
pœna, prout in conclu. 18. maiora, & minora à iure impoſita pa-
rificantur in pœna qualitatiua delicti: & 19. in his non parifican-
tur in pœna delicti qualitatiua: & 26. pœna recipit conſideratio-
nem ex parte delinquentis non delicti, & 27. pœna recipit fun-
ctionē ex parte delicti, non delinquentis: & 30. periculoſior cul-
pa alterius delicti alleuiatio alio pœnam: & 31. appropriatus de-
fectus minorat conformiorem pœnam, & 32. delictum. præce-
dens pręponderatur timore futuri, & 33. extrinſecus defectus ſe-
cum regulat pœnam, & 34. naturalis tamē culpabilior paſſio al-
leuiat pœnam, & 35. communi paſſioni paſſione tenuatur pœna,
& 36. cadit culpa, tamen non ſine potentia pœnæ, & 37. cauſa,
& culpa in pœna diſtincta non ſeparantur, & 38. vbi culpa adeſt
& ſine potentia pœna, & 39. cadit culpa & vt ſine potentia pœ-
næ, & 40. in potentia priuilegium eſt in ſuis, ſed quia iſta mate-
ria latè & diffusè tractatur in multis locis, loquar in ea more ſo-
lito breuiter & copiosè, ſolummodò quærendo vera fundamē-
ta, & primò, quod † omne delictum conſideratur voluntate, ex 64
qua & in facto *cap. periculoſè. cap. homicidiorum. cap. omnis [illegible]
quid. cap. noli. cap. homicidium. cap. ſi propterea. de pœnit.* [illegible]
item quod datur in voluntate abſque facto. *cap. ſolet [illegible]
Paulus cap. neque ſolo cap. qui viderit. 32. quæſtio. 5.* [illegible]
trà, *cap. re vera. cap. ita. cap. propoſito. cap. de pudicitia. cap. ad Deum. cap.
non poteſt. cap. ille. eadem quæſtione* vnde tale factum ad hoc vt ſit
delictum, cum ea regulatur, *cap. magis cap. ſicut. eadem quæſtione,
cap. teſtamentum. cap. ſed penſandum. 6. diſtinct.* verè etiam quo ad a-
nimam, vt *in ſuprà dictis iuribus.* & etiam ſi inducti, *vt in cap. me-
rito. & cap. illud. & cap. firmiſſime. & c. aliquos. cap. ita. capit. ſi concu-
piſcentia. cap. inebriauerunt. 15. quæſt. 1.* vel præſumptiuè, quia in ma-
lis factis malus animus præſumitur, *c. 1. de præſumpt.* cum ea, quæ
ſunt in cogitatione, ſæpe ſignis quibuſdam exprimantur, *c. ſcien-
dum. 26. quæſt. 3* quod non ſolum procedit in operando, ſed & in
deficiendo quo ad debitam operationem, *capit. error. capit. quid.
cap. conſentire. 83. diſtinct. cap. non eſt inferenda, cum ſequen. & cap. fina.
23. quæſt. 3.* quæ & in delictis iuxta præſumptionem habentur, vt
*in cap. presbyterum cap. continebatur. capit. Litter. capit. ad audientiam.
cap. dilectus. de homicidio. ſupra capit. ſtudeat. cap. eos. cap. ſi quæ fœmina.
capit. ſi quis voluntate. cum ſequenti. 50. diſtinct.* item pœna † conſi- 65
deratur dupliciter, vel ex parte afflictionis, quam præſtat, ex
qua in ſe regulatur, cùm propter hoc ſit, ſicut delictum ea vo-
luntate naſcitur, cui per hoc reſiſtitur, vt *capit. primo 49. diſtinct.
capit. tempora 26. quæſtio. 7. capit. Latorem. 34. quæſtio. 2. de his. capit. hi
qui. 59 diſtinct. capit. menſura. de pœnitentia. diſtinct. 1.* vel in c. *vt ca-
pit. mulier. 15. quæſtio. 1.* quod patet ex eius diffinitione: pœna eſt
quædam dolens vindicta puniens & vindicans mala commiſſa,
c. ſi pœnitentia. de pœn. diſt. 3. ungula ſingulis applicando: dolens &

Digitized by Google

puniens quoad afflictionem, vt ſicut quis delectatus eſt, ſic doleat: vindicta vindicans, vt in loco ſacti delicti ſuccedat impoſitio pœnæ. *c. voluiſſent. c. aliud. de pœn. diſtin. 1. cap. ſatisfactio. diſtinct. 3.*
66 *cap. quid eſt. cap. domino ſancto. 50. diſtinct.* vnde pœna debet † proportionari delicto, ita quòd vindicta ex æquo exceſſu reſpondente ab offenſa cohibeātur manus temerariæ formidine vltionis *cap. felicis. de pœnis. in 6.* neque pœna eſt vlteriùs protrahenda quàm delictum modis ſuprà dictis fuerit in excedente repertum, *cap. quæſiuit. ſuprà de his quæ fi. à maio. par.* itaque cùm vt ſuprà dictum eſt, delictum voluntate vel eius præſumptione ita ſuis caſibus regulletur, contra animū non eſt opus puniri aliquē, *cap. qui ſaccum. cum ſequen. 50. diſtinct.* ex quibus & iuxta notata *ſu-*
67 *prà in 16. conclu.* dicendum eſt, quòd † vbi ius vel ſtatutum requirit dolum verum, ignorantes non incurrunt in pœnā eius quantumcunque ſint culpabiles, licet alio modo ſint puniendi ſecundùm modum culpæ, vt in iuribus *ſuprà, & in cap. clerico. & cap. hi qui. 50. diſtinct.* ius verò vel ſtatutum requirit dolum præſumptum, ignorans craſsè & ſupinè non excuſatur, quia eſt in dolo præſumpto, *argumen. text. in dicto cap. ſi error. cum ſequen. cap. qui poteſt & d. cap. fina. 23. quæſt. 3.* quod patet *in dicto cap. vt animarum. de conſtitut. in 6.* ex quo quia in materia pœnali ſingulariter interdum *ibi* dum tamen quod quando lex hoc vult, illud exprimit, puniendo eodem modo culpam vel ignorantiam, ſicut & dolum, *argum. leg. 2. ff. quod quiſque iu.* & cum lex exprimit, quòd ſolùm teneatur de dolo, non ad iſtum effectum facit, ſed vt culpa non aliquibus puniatur, *iuxta textum in l. ſi quis id. §. dolo. ff. de iur. omnium iudic.* & ita venit intelligendus Barto. *in l. in actionibus ff. de in lit. iur.* ſentiens, quòd pœna corporalis vel irrogans infamiam nunquàm ſine dolo imponenda eſt, & Baldus *in l. data opera. C. qui accuſare non poſſ.* & in cauſa ſtatus, & quod in pœnis huiuſmodi lata culpa non æquiparatur dolo, ſecundùm gloſſ. *in d. l. in actionibus, communiter approbata*, & Barto. *in l. quod Nerua. ff. de depo.* benè conſiderata, *l. 1. C. de noxal.* neque enim Angelus contrarius *in d. l. in actionibus.* ex prædictis: & quod ignorātia iuris etiam excuſat à dolo, iuxta tex. & ibi Bald. *in l. ſed & ſi. §. ſcire. ff. de petitio. hæredi.* idem tenet Angel. *in l. ſi quis id. § dolo. ff. de iuriſdict. omnium iudi.* & Salyc. *in l. ſenatus. de his qui ſibi aſcri. aliquid. in teſta.*
68 quod Ang. limitat *in d. l. 2.* ratione prædictæ illationis, niſi in † Doctor vel aſſeſſor, cui turpe eſt iuris ignorantia, qui & *in dicta l. ſenatus.* dicit, quo creditur alleganti ſe ignoraſſe ius ad excludendum dolū, & conſequenter pœnam, quæ eſſet imponenda propter dolum: & ibi eſſe caſum, quod ego iuxta eundem caſum intelligo, quādo & cum tali confeſſione aliquid amittitur: & pro-
69 cedant prædicta, quia licèt iuris † ignorantia ſit lata culpa, non tamen eſt dolus, *vt ff. de his qui not. infam. l. 1.* vbi eſt glo. ſingul. facit lex 1. *ff. de abi.* & quod not. Bart. *in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi.* vbi dicit, quod minor credens ſibi licere rem ſuam, & ſine cuiuſquā auctoritate occupans, non incurrit pœnam *dicta l.* quia non eſt in vero dolo, & allegat *l. 1. C. ſi aduerſus deli.* & ſequitur dominus Anton. *in cap. 1. de dolo & contuma.* allegat *l. ſi ex cauſa. §. ſi commiſſum ff. de minor.* ſed dictum Bart. non videtur valdè ſecurum: nam ſi ideo minor in caſu propoſito non tenetur, quia non eſt in dolo vero, poſito quòd maior ignoraſſet ignorantia iuris, & eum non releuet, incidit in pœnam, tamen non eſt in dolo vero, vnde expedit prædicta intelligere iuxta notata *in 16. conclus.* quod aut ignorātia iuris eſt circa ea, quæ moraliter ſunt iuris naturalis, vt *in d. l. ſi quis in tātam.* & tunc maiores ſunt in dolo vero, ideo eis non excuſat: minores autem circa ea, quæ ſunt integræ rationis, quæ in veritate licet lex aliter conſideret, eſt ætas ad hoc idonea triginta annorum, *vt in c. epiſcopus. 77. diſtinct.* ſunt in præſumpto vel in culpa iuxta ætatem: & ſic procedit dictū Bart. In myſticis verò generaliter habet locū quod ſuprà dictum eſt, quem & obtinet ex ignorantia iniuſtæ cauſæ ſecundùm Iuan. And. *in c. 1. de electione. in 6.* idem *in titu. de arbitr. in additionibus ad Spetul.* & Bald. *in authen. generaliter C. de epiſco. & cler.* pro hac glo. *in l. vnica. § finali in magna glo. ff. ſi quis ius di. non obtemp.* Innocent. *in c. de ſeruorum. de ſerui. non ord. ſuprà.* Bartol. & Ange *in dicta l. prima in fine ff. de abige.* liquidè enim ex præmiſſis conſtat illud. de quo *in conclus. 26.* quod pœna recipit conſiderationem ex parte delinquentis, non delicti, & hoc dupliciter, aut reſpectu delicti, cùm vt dictum eſt, pœna proportionetur delicto, delictumq́ue regulletur ex voluntate ſi voluntas ſit in delinquente, vt *in dicto ca. teſtamentum & cap. ſed penſandum.* item reſpectu ipſius pœnæ primo modo ſumptæ, cum ad dolorem & ſic delectationis punitionem imponatur: & iſta delectatio & dolor ſit in delinquente, vt in dictis iuribus qood vt dictū eſt, ſit ne vlteriùs protrahatur pœna, quàm delictum fuerit in excedente repertum: vnde eueniunt omnes conſiderationes, quæ iure fiunt in pœnis imponendis reſpectu perſonarum, iuxta quæ & illud, quod habentem hoſtes capitalibus inimicitiis excōmunicatum pro percuſſione clerici, ita vt neque ab alio quàm à Papa aliàs potuiſſet abſolui, abſoluit Epiſcopus, vt *in c. de cætero. & in c. quamuis. infrà iſto tit.* etiam ſi eas haberet ex culpa ſua, *l. neq; timore. quod metus cauſa ff. ſuprà de ſpon. veniem*: Attendendum, quod de iſta excuſatione, verum ſine periculo poſſit Romam adire nec ne, ſtatur arbitrio boni viri, *c. quod ſuper his. de voto l. continuus. § cum ita. de verborum obliga.* quod breuiter ſentiunt, 30. & 32. concluſ. quæ habēt, quod periculoſior culpa alterius, id eſt, hoſtis delicti cauſa inimicitiæ alleuiat in alio percuſſionis clerici pœnam: & ſic
† delictum præcedens percuſſionis præponderatur timore futuri: Præſuppono ad idem, quòd delitiæ diuitum ex conſuetudine habentur vt appropriati defectus, *ca. quiſquis. cap. non rogantur. 41. diſtinctio.* nam proprius non eſt, quia dominus de vno limo fecit pauperes & diuites, *d. cap. quo iure. 8. diſtinctio.* item quod ignobiles magis puniuntur corporali pœna quàm nobiles, & econuersò in pecuniaria, *c. qui contra. 24. quæſtio. 1. l. fina. C. quæ res vend. non po. & l. ſi quis aliquid ff. de pœnis. & l. eiuſdem ff. ad legem Corneliam de ſica.* item pœnæ itineris accedit expenſa & labor, & ſic eſt pœna conformior diuitibus, vt in *in d. cap. quod ſuper his.* Intrat & nunc 31. concluſ. quod appropriatus defectus minorat conformiorem pœnam, ex text aperto *in cap. mulieres. & in cap. quamuis. infrà iſto tit.* vbi diuites & magnæ potentiæ, qui ad curiam accedere non poſſunt pro abſolutione excommunicationis à canone ſi quis ſuadēte, prius negotio Papæ indicato ſecundum conſilium eius abſque itinere tales ſunt de commiſſo ſcelere corrigendi, ad quā ſequitur 24. conclu. naturalis tamen cul- 70
pabilior paſſio alleuiat pœnam: pro qua ſcimus, quòd † ſenectus eſt naturalis paſſio, & quod gloria ſenium eſt canities, id eſt, ſapientia, vt *in c. porrò. 83. diſt.* quæ in eis præſumitur. *argumen. text. in cap. de quibus. 20. diſtin.* hinc & iuris peritus ex verbis ſenium ruſticorum argumentatur, *vt l. ſi chorus. §. primo. ff. de legatis 3.* hinc & pro ſenili potiùs quàm pro iuuenili ætate præſumitur, *argum. text. in cap. fraternitatis. 34. diſtinctio.* quæ nonnunquàm in iuuentute contrahuntur, in ſenectute frequentiùs expiantur, *cap. cum in iuuentute. de præſumpt.* vnde miſerrimum eſt, ſenes leuitate morum, & operum occupati, qui quanto morti viciniores efficiuntur, tanto ſollicitiores atque timidiores eſſe debent, *c. tanta. 86. diſtinctio.* ex quibus patet, quod culpabilius eſt delictum in eis, *argumen. text. in cap. ignorantia. & in cap. ſi in laicis. 38. diſtinctio. & in cap. homo. 40. diſtinctio.* iuxta textum expreſſum *in dicto cap. tanta.* ſed hoc in ſe, non tamen quo ad pœnam, cùm parcendum ſit ſenectuti, vt ibi: & ita excommunicati ſenes pro iniectione manuum in clericum, qui ita grauati ſunt, vt laborem veniendi ſubire non valeant, abſoluuntur ab Epiſcopo, *cap. ea noſcitur. cap. quod de his. cap. quamuis infrà iſto titu.* quod aſſerit prædicta concluſio, dicens: naturalis tamen culpabilior paſſio in delictis alleuiat pœnam: quia non in totum tollit, ſed manet inquantum eſt tolerabilis: ad quod ſciendum, quòd ſenes diuersè ſumuntur, quia quo ad legalem poteſtatem adoptandi dicitur ſenex maior ſexaginta annorum, vt *l. ſi paterfamilias. § in arrogationibus. ff. de adoptio.* quo ad excuſationem verò munerum perſonalium maior quinquaginta, & quinque, & eiuſdem maior ſeptuaginta, *C. qui ætate vel profeſſio. lib. 10. l. 2. in fine. ff. de decurion.* vnde conſequenter ſecundùm aliquos maior ſeptuaginta annorum excuſabitur ab iſto itinere, etiam ſi ſit fortis, maximè, quia inde ſupra homo iam non eſt in ſenectute, ſed in ſenio, ſecundùm gloſſam *in proœmio ſexti libri.* vel dicitur ſenex in noſtro propoſito, quia ratione ætatis iudicio boni viri, vt *in dicto ca. quod ſuper his. & d. l. continuus.* maximè Epiſcopi. periculosè aggrederetur tale iter, quod ſentit text. *in d. cap. de his. iunncta ſuprà dictis iuribus iſtius titu. ibi, infirmitate tanta &c.* ſic & intelligendus eſt Innocen. ſentiens, quod licet ſenex, ſcilicet pro tunc fortiùs videretur, abſolueretur: Sequitur & ad materiam 35. concluſ. 71
quod communi paſſione † tenuatur pœna, quæ breuiter, quia clara expeditur ſolummodò, vt *ſuprà* dictum eſt *in 5. concluſ.* habendo, quod commune eſt illud, quod omnibus hominibus, & animalibus conuenit: paſſio enim communis eſt infirmitas corporalis, vt experientia docet, text. *in d. cap. ea noſcitur. & cap. quod de his. & cap. quamuis.* dicunt, infirmum in caſu prædicto non tenetur ſtatio quouſque conualeſcat ire ad ſedem Apoſtolicam 72

rece-

recepto iuramento, quod ceſſante infirmitate accedat ad prædi-
ctam ſedem: quod intelligendum eſt, etiam quicquid dicant
Doct. ſecundum prædicta, videlicet quæ infirmitas ſufficiat vel
ne, & eſt ſenſus conclu. prædictæ, communi paſſione infirmitas
corporalis tenuatur pœna, cùm abſoluuntur, & nihilominus ire
poſtea tenentur ſi cõualeſcant: reſtat nunc videre, quomodo ſe
compatiantur 18. & 19. concluſ. cum 18. aſſerat, quod maiora &
minora à iure impoſita parificantur in pœna qualitatiua delicti,
& 19. q in his nõ parificãtur in pœna delicti qualitatiua, ad quas
73 ne per ignota procedamus, præmitto, quod delictum † quali-
tatiuum in noſtro propoſito eſt percuſſio clerici propter quali-
tatem clericatus, vt patuit in 5. & in 8. conclu. & quod pœna ex-
communicationis, in qua propter hoc quis incurrit, eſt qualita-
tiua eadem ratione, vt *ibi, item quod culpa*. quando loquimur quo
ad pœnam, intelligitur culpa delicti, vt *in cap. quia. 50. diſtin.* item
quod tres ſunt ſpecies huiuſmodi percuſſionis & iniuriæ non
quo ad excommunicationis incurſionem, in qua omnes incur-
runt percutientes iuxta dicta canonis, ſed ad abſolutionem ſe-
cundùm Ioan. Andr. & Panormitan. *in cap. peruenit. infrà iſto titu.*
ſcilicet, leuis, mediocris, & enormis, vt habetur principaliter ex
dicto cap. ſi verò 1. & c. peruenit. & cap. canonica. & cap. cum illorum in-
74 *fra eod.* Epiſcopus pro leui iniuria † poteſt abſoluere omnes au-
thoritate *dicti c.* pro mediocri abſoluere non poteſt, niſi priuile-
giatos: pro enormi verò regulariter non abſoluit, niſi in neceſſi-
tate, vel vbi ſpecificè committitur, ſed priuilegiati intelligendi
ſunt ratione conditionis perſonæ vt monachi regulares, & cleri-
ci viuentes in communi, *cap. quoniam. de vita & honeſta. cleric. cap.*
monachi. cap. cum illorum. infrà. & mulieres, & maximè moniales,
cap. mulieres. cap. de monialibus. & habentes hoſtes capitalibus ini-
micitijs, *cap. de cætero. cap. quamuis.* & multum potentes, & delica-
ti, *vt in dicto cap. mulieres.* & pueri impuberes, *vt in cap. primo. ſu-
pra iſto titu. & in dicto cap. quamuis.* ſiue ante ſiue poſt puberta-
tem poſtulent ſe abſolui, vt *in ca. ſiua. infra.* ſi tamen ſunt doli ca-
paces, aliàs non inciderent, *argum. c. illud. & c. firmiſſimè. 15. quæſt. 1.*
& ægrotantes, & pauperes ſenes, & valetudinarij debiles mem-
bris deſtituti, ita vt Apoſtolicã ſedem adire non poſſint, & aſtri-
cti alterius poteſtati, qui non ſunt ſui iuris, *d. c. mulieres, & c. ea no-
ſcitur, & c. quod de his. c. quamuis. cap. relatum. iſto titu.* vel priuilegia-
ti circumſtantia facti alleuiati, vt in oſtiario, qui prætextu ſui of-
ficij malignatus clericum læſit, niſi læſio ſit grauis, item in offi-
ciali ſeculari, velut iudex, cui propter officium iniuria de ſe le-
uis eſt grauis in hoc caſu percuſſionis, quæ grauitas compenſa-
tur, & reducitur leuis percuſſio ad commune ſupradictum pri-
uilegium *dicti cap. peruenit.* ſi occaſione officij liceret cum aliqua-
li culpa & voluntate, veluti ſi arcendo turbam clericum percuſ-
ſit, *cap. ſi verò 1.* quod ſic intelligendum eſt *ſuprà iſto titu.* idem eſt
cum ſumus in dubio, veluti in eo, de quo eſt publica fama,
quòd clericum percuſſerit, qui vt dicitur *in c. cum deſideres. infrà.*
vitandus eſt, niſi ad arbitrium Epiſcopi ſe purgauerit, vel niſi ab
eo ad cautelam abſolutionis beneficium impetrauerit: omnes
enim iſti ſunt perſonæ priuilegiatæ, hoc eſt exceptæ à regula ca-
nonis, ſi quis ſuadente, qua Papæ reſeruatur abſolutio percuſſo-
ris clerici, ſed ſunt priuilegiati, vt dictum eſt duobus modis, vel
ex cauſa ſe tenente ex parte priuilegiati, ſed leuiter percutiẽs eſt
priuilegiatus ratione modicitatis exceſſus, vnde omnes homi-
nes Chriſtiani, ſecundùm communiter Doct. vt *ſuprà*, & patet *in
dicto cap. peruenit.* ſunt priuilegiati, vt poſſint abſolui citra ſedem
Apoſtolicam pro iniuria leui, ita quod ſi mediocriter percutiũt,
non abſoluuntur ab Epiſcopo, quia ceſſat ratio ſui priuilegij, niſi
fortè dicatur, quod leuiter percutiens abſoluitur ab Epiſcopo
pro iniuria mediocri, modò percuſſio ſit leuis, ſed iſte intelle-
ctus non procedit, cùm pœna iſta ſicut dictum eſt, pro iniuria
imponatur, vt *in d. c. contigit. ſecundo.* & iuxta ſuperiùs latè præſup-
poſita, quod & text. *in d. cap. peruenit.* dicens, modicam vel leuem
75 iniuriam, iniuriaque conſiſtit ex † affectu facientis, vt in *dicto cap.
illud. 25. quæſt. prima.* ex quo liberamur vel culpam, cùm nemo ad
hanc trahatur, loquendo de culpa delicti, niſi propria ductus
voluntate, vt in *dicto cap. ſi concupiſcentia. & ca. non eſt.* conſequens
ergo erit, quod non poteſt eſſe iniuria mediocris & percuſſio
priuilegiata leuis. quod decantat, *36. concluſ.* dicens cauſa, id eſt,
ictus, & culpa, hoc eſt iniuria diſtincta, cùm in ſe non ſint idem,
in pœna non ſeparantur: priuilegiati verò ex cauſa ſe tenente
ex parte ſua quidam habent ſe curiæ non præſentandi priui-
legium propter perpetuum impedimẽtum, vt mulieres inquan-
tum mulieres, decrepiti, deſtituti membris, ſenes, valetudina-

rij, & qui priuilegiati ſunt pro iniuria enormi ſiue atroci, & om-
nes alij perpetuum habentes canonicum impedimẽtum, quod
quando ſit canonicum vel legitimum dupliciter intelligitur, vt
dicatur legitimum, id eſt à lege expreſſum, & hoc modo nil ad-
ditur ex text. *in d. c. quod de his. & c. quamuis ibi, vel alio &c.* ſecundò
modo vt dicatur legitimo, primo, legi conſonum, vel à lege to-
lerandum: & ſic per impedimentum intelligendo omne illud
quod eſt ratio abſolutionis ab Epiſcopo, quia illud acceſſum ad
curiam impedit, & ſi non ex impotentia virium, tamen ex iuſto
fine, vel ex impotentia iuris, vt *in dictis iuribus.* & itidem ad arbi-
trium boni viri maximè Epiſcopi, vtrum iſtud impedimentum
ſit tale, & prout fuerit æquale vel maius aliquo expreſſo in legẽ
modo perpetuo, modo temporali ſortietur eundem effectum
quem eadem cauſa habet, ſecundùm Philip. vnde † vbi eſt eadẽ 76
ratio idem ius, vt *in cap. denique quarta diſtin. cap. ad eam. 5. cap. in-
ter cæteras de reſcriptis. cap. inter corporalia, de tranſla. Epiſcop. l. illud ff.
ad legem Aquiliam.* niſi contraria ratio euidens reddi poſſet, *l. à
Titio. ff. de verborum obligatio.* qua deficiente ceſſat lex. *l. his ſolu. C.
de reuo. dona.* hinc eſt illud, ſcire leges nõ hoc eſt verba earum te-
nere, ſed vim ac poteſtatem habere, & quod is † committit in 77
legem qui legis verba complectens contra legis nititur volun-
tatem, *cap. certum. de regul. iur. in ſexto. l. ſcire. ff. de legibus.* quod a-
pertè conſtat in *dicto cap. quod de his.* ſentiens ibi, opportunita-
te conceſſa, quod abſque rationabili opportunitate nemo te-
neatur, idem probatur *in cap. ea noſcitur.* ibi, *ſanitati reſtituti, &
in cap. quamuis. ibi, ceſſante impedimento.* quod & dicit conclu-
ſione 41. ex identitate impatientis rationis extenditur priuile-
gium, quod & dupliciter contingit, vno modo, vt dictum eſt
extendendo ad alios caſus, vbi eſt eadem ratio, vt *ſuprà.* alio
modo, & inter ipſos impeditos perpetuæ de graui ad enorme
retenta prædicta doctrina, quod probatur *in dicto cap. mulieres. &
cap. ea noſcitur. & c. quod de his. & c. quamuis.* põderatis, vt ſuprà quæ
loquuntur indiſtinctè: fundatum ſuper dicta ratione: & non ſu-
per modum iniuriæ, quod probatur & ratione, quia cùm tales
nunquã poſſint adire Pontificem, ſemper carerent poſſibilitate
redeundi ad eccleſiam: quod dicendum non eſt, *vt quaſi per totũ.
de pœni. diſt. 2. & 3.* itaque priuilegiati ſunt quantum ad hoc, vt eis
non imponatur ſub iuramento, vt ſedi Apoſtolicæ ſe præſentẽt,
vt ceſſante impedimento, quòd ceſſare non poſſe præſupponi-
tur, ex quo clarè conſtat in iſtis iuramentum illud non habere
locum, quod apertè dicit tex. *in dicto cap. quamuis.* ibi, *qui temporali
impedimento &c.* cùm in talibus iſta iniunctio eſſet ridicula &
vana: tamen illud, quod dicit glo. *in d. cap. ea noſcitur.* quod vale-
tudenarij Apoſtolicam ſedem viſitabunt ſi conualeſcant, intel-
ligẽdum eſt in dubio, an valetudo ſit valetudo vel morbus: nam
ſi certum eſt, quòd ſit valetudo, puta quia eſt dirutus enormiter,
aut incurabiliter, ex prædictis abſoluitur abſolutè, neque impo-
nitur præſtatio iuramẽti: vnde ſi miraculoſè liberaretur, poſt ab-
ſolutionem non teneretur, *argum. text. in c. licitè. 34. quæſt.* nunc &
habet locum, 42. ſcilicet non extenditur † priuilegium ſine lo- 78
co: q̃ & dupliciter verificatur, primo modo iuxta *ſup.* dicta, quã-
do ſine ratione: ſecundo modo cum cauſa non tollit, quia qui
nullum habet impedimentum quantum ex defectu vel condi-
tione perſonali, vt clerici communiter viuentes, & monachi, &
regulares, oſtiarius officialis, non ſunt mittẽdi quo ad illam per-
cuſſionem, in qua cum illis vt viſum eſt, diſpenſatur: quia ratio
quare abſoluuntur, eſt perpetua, veluti in regularib. & cõmuni-
ter viuentibus, & monachis, quia nunquàm debet eis dari occa-
ſio vagandi, quæ eſt ratio abſolutionis, vt *in d. cap. cum illorum.* &
oſtiarij & officiales, qui abſoluuntur ratione alicuius circum-
ſtantiæ alleuiantis delictum, quæ in eo perpetuò durat: neq; ta-
men ex hoc quòd ſit perpetua extẽditur in dictis caſibus quo ad
enormem iniuriam, in qua ius reſiſtit, vt in *d. cap. ſi verò 1. & cap.
cum illorum. & cap. canonica, iſto titu. infrà.* ſed videndum eſt, quòd
iſti omnes, qui non tenentur iurare taliter abſoluuntur, ſatisfa-
cto iuxta facultates vel ad conſilium Papæ eis, quibus per eos
conſtiterit, iniurias eſſe irrogatas, eisq́ue impoſito præcepto,
iuxta cap. ex tenore. infra. & compenſatiua itineris pœnitentia ar-
bitrio abſoluentis Epiſcopi vel prælati, vt *in dictis iuribus. & in
cap. magna. de voto. & in dicto cap. peruenit. & in cap. tempora & cap.
de his. & cap. his. & cap. pœnitentibus. & cap. pro qualitate. & cap. hoc.
26. quæſtio. 7.* hic & procedit 39. concluſ. cadit culpa delicti & vis
pœnæ in effectu ſine potentia quo ad formam & ſpeciem pœnæ
aliàs debitæ, veluti in caſibus *ſup.* qui verò † pro temporali im- 79
pedimento abſoluuntur, iurare debent, quod ceſſante impedi-

mentu Apoſtolico conſpectui ſe præſentabunt, vt *in d.c.quod de
his.& c.quamuis.& c.de cætero.* vnde & pro illo tempore ſuſpendi-
tur pœna, quod ſentit 38. conclu. vbi culpa adeſt, & ſine poten-
tia pœna opportunitati: ex quibus omnibus procedit: & ex text.
in c.1.& in c.allegant. 26.quæſt.7.& in cap.1. de pœniten.diſtin.5.& di-
ſtin.6. quod extrinſecus defectus, videlicet qui non nobis ineſt
naturalis ſecum regulat pœnam dupliciter, vt in prædictis iuri-
bus, vel per viam medicinæ contrariam, vel per impotẽtiam ad
complendam pœnam, vt *in cap.fraternitas. 12.quæſtio.2.& in cap.ſi*
res aliena, 14 quæſtio. 6.& in l.ſi quis id.ff.de iuriſdict. omnium iudicum.
& in l.fina.ff.de in ius vocan. & in l.prima.§.fina.ff. de pœniten. quod
verum eſt in delictis, ſecus in contractibus, *vt l.fina.C. qui bonis*
cede poſ. Qua via itur at & 36. concluſ. cadit culpa in ſe, tamen
non ſine potentia culpa pœnæ, ex quo ſequitur quod modis
prædictis impotentia priuilegium eſt in ſuis impotentibus: cùm
ergo, vt viſum eſt, canonicum impedimentum ſit cauſa, quare
quis non teneatur ire ad ſedem Apoſtolicam, ablatiuus ille con-
ſequentiæ, ſcilicet ceſſante impedimento: de quo in dictis iurib.
non cauſat immò tollit cauſam: vnde cùm non poſſit reſolui in
cauſalem, & cauſa eundi ſit iniuria illata, reſoluitur neceſſariò in
conditionalem vel temporalem, vt ſit ſenſus ibi, qñ illud ceſſat,
vel ſi illud ceſſat ſecundũ q velimus capere vel reſpectu obliga-
tionis vel executionis, quod & dicit 45. concluſ. ablatiuus non
cauſans applicatur ſecundùm exegeſtatem materiæ iuxta notata
ſuperiùs in 1. conclu. ex quibus generaliter verificatur, ſed quo-
niam à prædicto iuramento excipiuntur pueri, vt *in dicto cap.*
quamuis. præſuppoſito qui dicantur pueri pubetes & impube-
tes, iuxta *cap. puerum. cum ſequen. 20.quæſtio.1.& cap.puberes.& cap.*
ex literis.de deſponſ. impube. & l.fina.C.quando tuto.vel curato.eſſe deſi.
quidam volunt tenere, quod illa exceptio ſolummodò intelli-
gitur quo ad præſtationem iuramenti, non tamen quo ad iter:
ratio, quia tales non debent iurare, neque ad hoc ſunt compel-
lendi, *c.paruuli c.pueri.22.quæſt.5.* vnde & hoc etiam intelligunt,
quando non ſunt in ætate iurandi, & ſic intelligunt quod ſentit
Panormitan. *in cap.fina.infrà.* iuxta ipſum textum, hoc eſt, quod
iſti nunquàm teneantur curiam adire, dicens & in ſummario,
quod beneficium indultum ratione minoris ætatis &c. & ſic
quòd hoc intelligatur de beneficio abſolutionis, qui ſcilicet, ta-
lis abſolui poteſt ab Epiſcopo etiam in ætate maiori, non autem
de beneficio iuramenti vel itineris, vt *ſuprà,* ſed verum eſſet, quæ
dicunt, ſi cauſa, quare iſti abſoluuntur ab Epiſcopo, eſſet impe-
dimentum, & non circumſtantia alleuians factum, prout eſt &
patet *in d.cap.fina.& c.1.ſuprà iſto titu. & c.1.de delictis pue.ſuprà* vbi
manifeſtè induce temperatur rigor defectu ætatis, ſicut & in oſtia-
rio reſpectu officij: quare idem *ibi,* & *hic* videtur dicendum, &
vltra iſtam quæſtionem, ſed iſta de directo apparẽt ſententie con-
80 tra 44. conclu. vbi dicitur, quod † beneficium indultum mino-
ri vt minori ſpirat per ſuperuenientiam maioris ætatis: contra
quam eodem modo & faciunt omnes caſus, in quibus contin-
git minores reſtitui, quia perpetuæ reſtitutiones ſunt, vt in iuri-
bus *quaſi per totum de minori.ff. & C.de in integrum reſtitu.* ſed ſcire
oportet, quod beneficium indultum eſt minoribus dupliciter,
videlicet minoribus vt minoribus, hoc eſt ipſum beneficium in
ſe ipſi minori ætati à iure, *iuxta l.primam ff.de mino.* ex quo quádo
expedit & habet locum, deducitur tanquàm cauſa ad effectum,
& tunc conceditur minori, quia minor primo modo per ſuper-
uenientiam maioris ætatis ſpirat, quia ceſſat cauſa: ſecundo mo-
do nunquàm ſpirat, quia quo ad illam cauſam nunquàm ceſſat
minoritas, cùm ſemper in ea ſit minor, & ſic procedit dictum
Abb. *in d.c.fin.in ſummario ibi poſtquàm cœpit habere locum:* & text.
ibi, ſiue ante ſint poſt, &c. Reſtant igitur ex ſuprà dictis in materia
81 pœnali concluſiones principales, ſcilicet maiora † & minora de-
licta à iure impoſita parificantur in pœna qualitatiua: nam vidi-
mus, quod iam leuiter quàm mediocriter & enormiter percu-
tientes clericos ſunt excommunicati: ſed in his delictis non pa-
rificantur, ſicut neq; in alijs delictis delicta qualificatiua, vt iſta
percuſſio: quia aliter diximus puniri leuiter quàm mediocriter,
quàm grauiter delinquentes, vt & notum eſt in iure, cùm maius
delictum maiorem requirat pœnam, vt ex præſuppoſitis habe-
tur: nunc circa prædicta incidit quæſtio, de qua in 46. *conclu.* Ab-
ſolutio à ſentẽtia excõmunicationis à iure non eſt regulariter re-
ſeruata ſuperiori: & in 47. abſolutio ab iſta ſententia ſemper &
regulariter cõpetit Papæ, & in 48. iſta abſolutio regulariter com-
petit Epiſcopo: ad quam, & 49. *in* his abſolutio non eſt regula-
riter reſeruata Epiſcopo: per quas, & l. caſus voluntarius arguit
regulam in contrarium, in quibus, & l.2. reſeruata ex delicto ab-
ſolutio Papæ ſit licitè ab inferiore licito, poſteà ſuperiore, ex
qua, & 54. eadem à fortiori ratione ex pœna impoſita à iure eſt
electio delinquentis, vnde & 54. modificatiuè eſt quis dominus
membrorum ſuorum. Prius † ergo expedienda venit 47. conclu. 82
quod abſolutio à ſententia excommunicationis à iure ſemper
& regulariter cõpetit Papæ, quæ expedita eſt ex ipſa iuris noto-
rietate, modò ſimus in caſibus, in quibus & inferiores poſſunt
à fortiori. Modò in caſibus, in quibus ipſe ſolus poteſt qui ſunt,
quia Doct. diffusè implẽt quaternos, epiſcopiq; caſus, & ponun-
tur diuerſi per extrauagãtes & priuilegia. Habemus vnam regu-
lam, quod vbicunque conditor canonis ſibi vel alteri ſpecialiter
abſolutionem nõ retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur alijs infe-
rioribus facultatem eã relaxandi, quod tenet 46. concl. cum di-
cit, quod abſolutio à ſentẽtia excõmunicationis à iure nõ eſt regu-
lariter reſeruata ſuperiori, quæ regula probatur *in cap.nuper. infrà*
iſto titul. & ibi communis opinio, nec obſtat dicere text. loqui
de minore: quod verum eſt quo ad exemplum, ſed quo ad ra-
tionem & ſenſum etiam de maiore: & ita exponunt Doct. quia
ſi conditor voluiſſet, expreſſiſſet, vt *in d.canone, ſi quis ſuadente. &*
c.non dubium.& in c.felicis.de pœnis § præſenti, & in cap.clericus §.ſu-
prà dictis.de immunitate eccleſ. & c.quicunq;.§.annali. iſto titu. in ſex-
to'& in Clemen.1.§ verum.de hæret. & c.ſignificauit. c. tua. c. conque-
ſti.infrà iſto titu. cum multis alijs, in quibus reſeruatur expreſsè, ex
quibus iuncto *dicto cap.nuper.* elicitur clarè, 50. concluſ. quod ca-
ſus voluntarius arguit regulam in contrarium, habeturque ex
dicto cap. nuper. & *ibi* Docto. iuncto text. *in cap.hac conſtitutione. de*
officio.delega & in cap.indemnitatibus.de electione.§.poſtremo.& in cap.
vnico de his qui a vi.met.cauſa fi.l br.6. & in c.1 de locati. & in c.admini-
ſtratores.23.quæſtio.5. & in cap.non magno ut clerie. vel monach. & in
cap.non minus, iuncto cap. aduerſus. de immunita. eccleſ. cum multis
alijs, in quibus nullibi de iure abſolutio reſeruatur, & 48. concluſ.
quod iſta abſolutio regulariter competit Epiſcopo. *argumen.*
text.in cap.cum apud.de ſpon. & cap dilectus. de tempor.ordina. ſed du-
bium eſt in 49. quæ ſentit, quod in his abſolutio non eſt regu-
lariter reſeruata Epiſcopo: circa quam Panormitan. *in cap. mo-*
nachi.de ſententia excommunicationis. dicit eſſe regulam, quod ab
excommunicatione canonis non abſoluit inferior Epiſcopo,
niſi in caſibus à iure conceſſis, *iuxta Clem.1. de priuileg. & cap reli-*
gioſo.iſto titu.in 6. nam ardua reſeruantur Epiſcopis, *argumen.text.*
in cap ſius.de offic.archipresbyte. & in c ſicut vnire de exceſſ.præla.ſuprà.
ſed iſta regula per aliam intelligitur, quam ſentit illa concl. hoc
eſt, quod non eſt ſibi reſeruata de iure, niſi ſpecialiter ei com-
mittatur, veluti in abſolutione excommunicationis à canone,
ſi quis ſuadente. pro leui percuſſione ſecundùm communiorem
opinionem, quia *c.peruenit.* hoc Epiſcopo committit, & non in-
feriori, cùm dicit, fraternitati tuæ: quia inferiores † Epiſcopo nõ 83
fratres, ſed filios ſummus Pontifex appellat, vt *in cap. quàm gra-*
ui.de crimine falſi. aperteque ſentit text. *in dicto cap.religioſo.* ex quo
habetur 51. cõcl. ex verbis aſſuetis Papæ elicitur diſpoſitio: patet
etiam non obſtare dictum *cap.religioſo.* cùm loquatur in caſu ſpe-
cialiter commiſſo, quo verificatur, quòd Epiſcopis ardua reſer-
uantur, vt *in iuribus ſuprà neq; dicta Clem.* nã caſus expreſſus eſt iſte
in iure, vt *in d.c.nuper.* & *ibi* Innocen. dicens, quod tam à maiore
quàm à minore ſententia abſoluere poteſt proprius Epiſcopus
vel proprius ſacerdos in caſibus, in quibus conditor canonis ſibi
vel alteri non reſeruauit, neque ipſe Epiſcopus conſentit, & ibi
Hoſtien. & eſt quaſi textus expreſſus, cùm in eo ſimul quæri-
tur, an ſacerdos poſſit excommunicatum abſoluere, vel requi-
ratur authoritas Epiſcopi, & reſponſio inter ipſos non diſtin-
guit, ſed potiùs inter eos quo ad hoc coniungit in eo, quod di-
cit, ab Epiſcopo vel à proprio ſacerdote iuncto *ibi.* ſibi non reti-
nuit relaxaſſe alijs in plurali, id eſt Epiſcopo & ſacerdoti, & ſi-
militer dũ in fine dicit, quòd abſoluere poterit Epiſcopus vel ſa-
cerdos, vnde habet locũ 44. concl. propriè & nobiliùs diſtribui-
tur alternatiua, pro qua notũ eſt, quod † alternatiua ſemp & mul 84
tipliciter diſtribuit, & primo diſtribuit ex eodem ſubiecto in in-
compatibiles neceſſarias res, inter quas disiungit quo ad incom-
patibilitatẽ, veluti aut dies aut nox eſt, quorũ poſito altero ne-
ceſſe eſt tolli alterũ, & quo ad neceſſitatẽ vno ſublato ponit al-
terum, eademq; ſignificatione diſtribuit ſub disiungendo ex eo-
dem ſubiecto ad diuerſos incõpatibiles actus potentiæ neceſſa-
rios, & tunc nõ poteſt vtrunq; eſſe, & poteſt neutrũ eſſe, veluti
cùm dicimus, aut ſedet aut ambulat, quia vt nemo poteſt vtrun-
que ſimul facere, ita aliquis poteſt neutrum, ſicut is qui accũbit,
aliter

Digitized by Google

aliter enim diſtribuit ex eodem ſubiecto ad diuerſos cumpati-
biles actus neceſſarios tantùm, veluti cùm dicimus, omne ani-
mal aut facit, aut patitur, quod ita non poteſt neutrum eſſe, vt
poſſit eſſe vtrumque, nullum enim animal eſt, quod nec faciat,
neque patiatur, & poteſt ſimul & pati, & facere, *l. hac verba. ff. de*
verb. ſignific. aut enim diſtribuit ex eodem ſubiecto per eundem
actum in diuerſas res, & tunc in qualibet cadit, *iuxta ſupra dicta*
in noſtra materia in d. c. nuper: aut enim diſtribuit per diuerſos a-
ctus ad eundem effectum compatibiles, & quilibet eſt ſufficiés,
& omnes ſimul coadiuuantes abſque effectus neceſſitate, & ſic
loquitur text. *in c. inter cæteras, de reſcript.* Quibus ſic fundamen-
taliter congruè tractatis, redeundo ad materiam, non obſtat
gloſ. *in cap. 2. de pænit. & remiſſ. in ſexto.* quia non aliter quàm ſuper
iſto cap. nuper. fundatur, qui contrarium eius probat, & ſic meá
concluſionem, quam apertius infero *ex dicto c. 2.* ibi in caſibus,
qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſeruantur, confirmatur & iſta
85 opinio quo ad pͣlatos † inferiores, quia huiuſmodi poſſunt ex-
communicare, *vt in c. cùm ab eccleſiarum, de officio ordina.* & conſe-
quenter abſoluere ſaltem in noſtro propoſito, *vt in cap. verbum, de*
pænitent. diſtinct. 1. & c. inferior. 21. diſtinct. & 24. quæſtio. 1. & c. ſi Pe-
trus, & de regul. iuri. l. nemo, & l. qui condemnare, ff. de re iudic. & quo
ad ſacerdotes, nam quicquid religioſis de iure competit, etiam
ſimplici ſacerdoti habenti curam competit, quia religioſi, qui-
bus à iure communi nullus eſt maioris auctoritatis, ſcilicet præ-
ſentantis, ſecundùm formam *Clement. dudum, de ſepult.* non ha-
bent maiorem auctoritatem ea quæ curatis conuenit de iure, vt
ibi patet, ſed abſoluere ab ea communicatione, vbi Papæ vel E-
piſcopo abſolutio non eſt reſeruata de iure, ſiue in caſu aliquo,
conuenit religioſis de iure, vt habetur ea ſupradictis per exce-
ptionem factam *in dicta Clement. 1.* conſtat & hoc modo etiam:
86 Quicquid † nulla lege prohibetur, conceſſum eſt, cùm in non
prohibitis, *vt in d. c. cùm apud, & in l. necnon. ff. ex quibus cauſis maior.*
& ibi gloſ. ſed ſi in prohibitis contra, *vt ff. de colleg. illicit. l. 3. cap. in-*
ter corporalia. vbi & lata gloſ. quæ breuiter ſic venit intelligenda,
de tranſlatio epiſcopi vel electi. conſentit etiam ratio intelligendo,
quòd non abſoluit ſacerdos propria auctoritate, ſed ex com-
miſſione, vt patet per S. Thomam *4. diſtinct. 16. quæſtione 2. artic. 2.*
quæſt. 1. quam commiſſionem, vt viſum eſt, intelligitur eſſe fa-
ctam eo ipſo, quòd abſolutionem conditor canonis ſibi vel al-
teri non reſeruat, & ideo ipſe ſanctus vir non ſe contradicit,
quando ait, quòd ſimplex ſacerdos ex propria auctoritate non
abſoluit ab excommunicatione, intelligendo quòd hoc non
poteſt niſi vigore prædictæ commiſſionis, ex quo adeſt reſpon-
ſum abſque adductione alterius quæſtionis, ſi non poteſt ex-
communicare, ergo neque abſoluere, quia ſicut non poteſt ex-
communicare propria auctoritate, ſed ex commiſſione, ita et-
iam neque abſoluit ea propria auctoritate, ſed ex commiſſione
iuris ei facta, eo ipſo quòd abſolutio non eſt interdicta, *vt in dicto*
c. nuper. ſed omnia ſupra in materia abſolutionis intelliguntur,
reſeruato loco *capit. eos, iſto titul. in ſexto.* quærendo in eodem ca-
ſu epiſcopum, ſi inueniri poteſt in caſibus, in quibus propriis a-
liàs tantùm reſeruantur prælatis, & ita intelliguntur Innocen. &
Abb. *in d. c. Monachi, & ſecundùm c. canonica, & c. cùm illorum, infra.*
ex quibus elicitur L I I. concluſio: Reſeruata ea delicto abſolu-
tio Papæ licitè fit ab inferiore licito, poſtea ſuperiore, vbi ille
qui taliter clericum percuſſit, vt ipſo facto excommunicationis
ſententiam incidat, à qua ſine Romani Pontificis licentia ab-
ſolui non poterat, ſi poſtea monaſterium ingreſſus habitum ſu-
ſceperit religionis, fauore ipſius religionis, & vt vagandi ſubtra-
hatur materia, à ſuis prælatis abſolutionis beneficium obtinere
poſſunt, præter caſus ibi exceptos, vnde non in concluſione di-
citur iuſtè, ſed licitè, *ex dicto capit.* Hinc ſumpta occaſione verifi-
catur *l. tertia, eodem.* à fortiori ratione ea pœna impoſita à iure eſt
electio delinquentis, tenendum tamen eſt in materia, quod pœ-
na diuerſis rationibus eſt hoc reſpectibus (neque dico cautis,
quia delicta, vt ſuprà viſum eſt) imponitur, vnde illud: Non
fruſtra ſunt inſtituta, poteſtas Regis, & cognitoris vngulæ car-
nifices, arma militis, diſciplina dominantis, ſeueritas etiam
boni patris, habent omnia iſta ſuos modos, cauſas, rationes, v-
tilitates, hæc cùm timentur, generaliter & mali coërcentur, &
boni quieti inter malos viuunt, *vt in c. non fruſtra, 23. quæſtione 5.*
ecce prima ratio, vt mali coërceantur, ea qua ſequitur, quòd
boni quieti inter eos viuant, ſed hæc coërctio imponitur du-
pliciter, vel ad pœnam, vt in illis qui ita obſtinati ſunt in ma-
lo, quòd ſi ſemper viuerent, ſemper peccarent, quorum pœ-
na hic incipit, & in æternum durabit, niſi fuerint contriti, *vt in*
c. hoc tamen, eadem quæſtione. c. fratres, cum ſequent. 23. quæſtione 2. de
quibus dicitur, quòd in † punitione malorum Deus omnipo- 87
tens placatur, & è contrariò iraſcitur, *c. ſi quis. c. ſi ea. 24.* vnde pro-
pter talium vindictam noxiorum gladium eſt permiſſum, & id-
eo immunis eſt dictatorá colpa, cùm legum auctoritas in im-
probis exercetur, *c. quæſitum, cum ſequent. eadem quæſtione.* nec cru-
delis eſt, qui crudeles iuridicè iugulat, ſed crudelis ideo vocatur
crudelis, quia patientibus ipſis crudelis eſſe videtur: nam latro
ſuſpenſus patibulo crudelem iudicem putat, vnde qui malos
percutit in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, vt
occidat peſſimos, miniſter eſt Dei, & miſericordia iuſtè facit,
non eſt ergo iudex auctor ſceleris, homines ſic vinciendo, quia
homicidas, † ſacrilegos, & venænarios punire, non eſt effuſio 88
ſanguinis, ſed legum miniſterium, *cap. non eſt, capit. qui malos, cap.*
index, capit. homicidas, capit. ſi homicidium, capit. de occidendis, 23. quæ-
ſtione 5. c. eſt iniuſta, 23. quæſtione 4. ſed attendendum, quòd lex
æterna ita medio quodam loco poſuit aliqua, vt in eis vſurpan-
dis merito reprehendatur audacia, in exequendis verò iure lau-
detur obedientia Abraham, ſi ſpontaneus in occidendo filium
mortis fuiſſet, execrabilis haberetur, at iubente Deo obſecun-
dans famulatus eſt, vnde cùm miniſter iuris vel iudicis occidit
eum, quem ius vel iudex ſingula ſingulis applicando ſubordi-
natè iuſſit occidi, profectò, ſi id ſponte facit, homicida eſt,
etiam ſi eum occidat, quem ſcit à iure vel à iudice debuiſſe oc-
cidi, & ita officio vindictæ poſſunt impleri culpabiliter vel ne
ea animo, *capit. lex, capit. cùm miniſter, capit. officio, eadem quæſtione.*
ſemper ergo in omnibus iſtis cauendũ eſt, vt nihil fiat cupiditate
nocendi, ſed omnia conſulendi charitate: nam ſi tanta (vt di-
ctum eſt) ſit peruerſitas & impietas delinquentium, vt in eis
corrigendis neque diſciplinæ, neque veniæ remedia ſuffragen-
tur, ab omni tamen intentione atque conſcientia, quam Deus
cernit, ſiue ſeueritate ſiue lenitate non niſi dilectionis officium
impleatur ea voluntate, *c. prodeſt. 24. quæſt. 5.* gladium, & accipit
ille, qui nulla ſuperiori ac legitima poteſtate, vel iubente vel
concedente in ſanguinem alicuius armatur, *c. illi, 23. quæſt. 4.* quæ
cùm adeſt ſeruare debet qui habet eam, quia melius eſt propter
miſericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem,
c. alligant, 24. quæſt. 1. patet ergo quo ad iudicem non habere lo-
cum concluſio iſta, maximè cùm loquatur in delinquente, in
quo etiam in iſto caſu non habet locum capiendo dictum legis
liber homo. ff. ad legem Aquil. non ad ſuum propoſitum, quòd ne-
mo eſt dominus abſolutè, hoc eſt, abſque reſiſtentia membro-
rum ſuorum, ſed modificatiuè, & ſic procedit L I I I. concluſio:
Quod † modificatiuè eſt quis dominus membrorum ſuorum 89
iuſtè, & rectè vtendo, aliàs non, vt probatur ex text. *in c. tu dixiſti.*
& in c. non eſt noſtrum. ibi, *percutienti colla ſubmittere, & in c. placuit.*
23. quæſt. 5. nam licet homo nõ damnetur, niſi fuerit malæ volun-
tatis, neque liberetur niſi bonam habuerit voluntatem, non ta-
men proximi, quos diligere debemus, malæ ſuæ voluntati im-
punè & crudeliter permittendi ſunt, ſed vbi poteſtas datur, & à
malo prohibendi, & ad bonum ſunt cogendi, *c. ipſa pietas, c. diſpli-*
cet. 23. quæſt. 4. in cuius operatione domini & liberi ſunt aliàs ca-
ptiui, *vt in c. ſed penſandum, 6. diſtinct.* in ata quod illud, vbi Spiritus
Dei, ibi libertas: nam † quæ Spiritu Dei aguntur, nõ ſunt ſub le- 90
ge, quæ iuſtis non eſt poſita, *vt in c. dua. 19. quæſt. 2. & in c. licet, ſuprà*
de regul. eademque ratione in contrarium, vt viſum eſt, habet lo-
cum, vt qui delinquunt etiam ſemetipſos nocendo, corporali-
ter puniantur, *vt in l. omnes. §. qui ſe. ff. de re mil. & in l. ſi quis aliquid.*
§. fin. ff. de pœn. & ff. de bon. eorum qui ante ſententiam mort. ſibi conſci.
l. fin. §. ſi quis. nam non ideo quia mores optimi libertate volun-
tatis eliguntur, ideo mores peſſimæ legis integritate non puni-
untur, *c. ad fidem. 23. quæſt. 5.* quòd & alio modo fit circa eos, de
quibus præſentia ſupplicia, vel aliàs correptio eſt ſpes, quod in
melius commutabit, *vt in d. c. hoc tamen, & in c. prodeſt.* erga quos
& circa alios, de quibus ſuprà, ſed maximè circa iſtos nil imma-
niter, nil inhumaniter faciendum eſt, ſed ita formidetur vltio
cognitionis, vt neque interceſſionis religio contemnatur: quod
exemplo Chriſti oſtenditur nobis. Non enim ſemper in pec-
cantes ex infirmitate vindicandum eſt, quia nonnunquam am-
pliùs prodeſt clementia iſtis ad pœnitentiam, quàm aliàs lapſis
ad correptionem, *dicto capit. prodeſt, & capit. quod Chriſtus.* qui la-
pſi, de quibus iam eſt dicta ſpes, medicinali ſeueritate cogendi
ſunt redire ad bonum, *vt in capit. quid faciet, & in capit. final. & in*
c. quis nos, & in c. ea vindicta. 23. quæſtione 4. & in c. 2. & in c. vnum. 23.

quæſtione 5. hos enim iuxta Domini præceptum debemus dilige-
re ſicut noſmetipſos, ita vt quos poſſumus homines beneficen-
tiæ conſolatione, vel informatione doctrinę, vel diſciplinæ co-
erctiõe adducamus ad colendũ Deum, *c. debet. 23. q. 4.* hinc vltrix
malè viuendi diſciplina præpoſtera eſt, niſi cura præcedens be-
nè viuendi doctrinam prætendat, *vt in dicto capit. ad fidem.* & hoc
modo innocentiæ officium eſt non ſolùm nemini malum in-
ferre, verùm etiam cohibere à peccatu, vel punire peccatum, vt
aut ipſe delinquens corrigatur experimento pœnæ, *aut alij* ter-
reantur exemplo vindictæ: hinc eſt, quòd non amatur ſeruus,
ve. ... us, dum in malis non corripitur: in hoc enim verſatur in-
iuſta miſericordia, cùm qui diuitiis nutriendis parcit, & fauet,
ne contriſtet peccantium voluntatem, non tam eſt miſericors,
quàm qui non vult cultellum capere, ne audiat plorantem, &
non timet ne vulneratum doleat vel extinctum: vnde non qui
ad bonum, ſed qui ad malum cogitur, proſequitur: *capit. non eſt.
capit. non putes, capit. eſt iniuſta, capit. qui vitijs, capit. non vos. 23. quæ-
ſtione quinta.* duo enim iſta nomina cùm dicimus, homo pecca-
tor: non vtique fruſtra dicuntur, quia peccator eſt, corripe:
quia homo, miſerere: neque omnino liberabis hominem, ui-
ſi eum perſecutus fueris peccatorem, *capit. duo. 23. quæſtione quar-
ta.* ex charitate ergo omnia iſta agenda ſunt, & non furore, quia
ipſi hoc præſtatur qui corrigitur, ne gehennæ igni huius trada-
tur: ideo & in præſentiarum nonnulli puniuntur, ne in æter-
num flagellentur, *capit. quid ergo. eadem quæſtione, capit fraternitas.
12. quæſtione ſecunda.* duobus enim iſtis modis, videlicet, cùm ad
emendationem, vel ne in alio ſeculo puniantur, habet locum
concluſio, quòd eadem à fortiori ratione eſt electio delinquen-
tis ex pœna impoſita à iure: quæ ſuppoſito quòd monachi &
fratres religioſi in continuatione pœnitentiæ exercitij ſeculo-
que mortui ſunt, & Deo viuunt, *vt in capit. vos, & in cap. de præſen-
tium: & in capit. ſunt nonnulli. 16. quæſtione* 1. iuncto textu in *c. nun-
quam, de conſecrat diſtinctione 5. & in cap. admonere. 33. quæſtione 2.* &
quòd non eſt neceſſaria eis certa ſatisfactio peccati, cuius to-
tum vitæ tempus obedientiæ impenditur ſui conditoris. *§. his
auctoritatibus, de pœnitentijs, diſtinctione* 1. & hinc, quòd reus voti
non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſci-
tur religionis obſeruantiam commutare, cùm non † frangat
91 votum qui in melius illud commutat, *c. ſcriptura, de voto. c. perue-
nit. 2. de iureiurand.* probatur & ex caſu dicti c. admonere, & me-
lius in proprijs terminis concluſionis ex tex. in d. c. cùm illorum,
vbi, vt dictum eſt, ingrediens religionem abſoluitur, neq; tene-
tur venire ad Sedem Apoſtolicam, & ſi aliàs teneretur, proba-
tur etiam quo ad rationem in proprio caſu *ex d. c. dua.*

Reſtat nunc verificare circa materiam *d. c ſi verò. 1. ſuprà iſto ti-
tul.* XXVIII. concluſ. ſcilicet, officio obligatur quis ad præui-
dendos caſus fortuitos: & XXIX. non obligat ad caſus fortuitos
præuidendos officium: Iſtæ duæ concluſiones ſibi inuicem ad-
uerſare videntur, prout patet, quæ ſubtiliter conſideratæ ſunt
concordantes in iure, attento quòd in prima officium eſt me-
92 dium, in ſecunda verò cauſa: ad quod ſciendum, quòd † hoc
quod dicitur, caſus fortuiti præuideri non poſſunt, & humano
iudicio prouideri vel reſiſti, *vt in c. fin. de homic. & in l. 2. § ſi eo tem-
pore. ff. de adminiſtr. rerum ad ciuit. pertinent. & in l. in rebus. ff. commod.*
dicitur, quia nemo tenetur diuinare, *vt in c. 1. vt eccleſiaſt. benefic. ſi-
ne diminut.* vnde nec beatus Paulus ſpiritu Dei plenus diuinare
potuit, *c. beatus. 22. quæſtione* 2. ideo nemo ex iſtis generaliter te-
netur, *vt in dictis iuribus, & in l. Iulianus ff. qui & à quibus manu. liber.
non fi. & in cap. vnico, de commod. cap. bonæ fides, de depoſit. cap. Ioannes,
cap. exhibita, cap. ſignificaſti, cap. ex literis, primo & ſecundo cap. dilectus,
cap. lator, de homicidio, ſuprà. cap. cum, cap. hi qui, in primo reſponſo. capit.
ſæpe in 2. cap. ſi duo fratres. 50. diſtinctio.* & ita procedit ſecunda con-
cluſio, Quòd non obligat ad caſus fortuitos præuidendos offi-
cium: Aliquando enim iſti caſus fortuiti non ſolùm non præui-
dentur, quia, vt dictum eſt, fieri non poteſt, ſed ex aliquo facto
tanquam medio locus eis præbetur, quod dupliciter contin-
git, vel ratione ipſius facti, quia illicitum eſt, *vt in c. continebatur.*
ſecundùm vnum intellectum: *& in cap. ſuſcepimus, & in cap. de cæ-
tero, de homicidio. & in cap. quantum. 50. diſtinctione.* vel ratione ali-
cuius culpæ, *vt in cap. presbyterum, & in dicto cap. continebatur.* ſe-
cundùm alium intellectum, *& in cap. ad audientiam, eiuſdem titul.
& in cap. clerico. & in c. ſtudeat. & in cap. eos, & in cap. ſi qua fœmina, &
in dicto cap. hi qui. 2. reſponſo. & cap. ſæpe. 1. reſponſo. 50. diſtinctione.* &
iſtis duobus modis iuxta ipſum factum vel in re vel in culpa ob-
ligant, *vt in dicto cap. quantum, & in c. fin. de iniurijs, ſuprà.* & ſic pro-
cedit prima, quòd officio obligatur quis ad præuidendos caſus
fortuitos: ſed his breuiter explicatis ſumpta occaſione ex *dicto
c. non minus. & c. aduerſus, de immunitate eccleſ.* examinabo LV. con-
cluſionem: Onus proprietarium ad quemcunque tranſit cum
re: & LVI. Onus reale non tranſit ad eccleſiam, neque ad cleri-
cum ordinatum ad titulum illius patrimonij: Iſtæ duæ conclu-
ſiones ſunt in materia confuſa, circa quam iura & Doctores va-
riè loquuntur, ideo more ſolito veritatem earum patefaciam, ex
qua & iura, & Doctores ſuum locum obtinebunt: & primò ha-
beo, † quòd bona clericorum ſaltem in noſtro caſu eodem gau- 93
dent priuilegio quo bona eccleſiarum, iuxta text. *in c. ſi clericus,
de foro competen. & in c. 1. de immunit. eccleſ. in 6. & in Clement. vnica,
eodem titul.* maximè in effectu caſus noſtræ concluſionis, quan-
do bonis patrimonialibus ſuſtentantur clerici in eccleſiæ ſerui-
tium, *vt in c. clericos, cum ſequent. 1. quæſt. 2. & in c. vltim. 16. quæſt. 1. &
in c. illi qui. 12. quæſt. 1.* & ſic loquitur text. *in c. quanquam, de cenſ. in 6.
& in Clem. præſenti, eod. tit. ibi,* quas nõ cauſa negotiandi deferunt,
vel deferri faciunt, *& c. iuxta c. eccleſiarum. 11. quæſt. 2. & c. ſimiliter.
16. quæſt. 1. iuncto c. eos, in ratione. 88. diſt. non in arg. vt in gloſ. in d. c. ſi-
militer.* item, quòd † munerum triplex eſt diuiſio, quædam ſunt 94
perſonalia, quædam realia, alia mixta. Perſonalia ſunt, quæ ani-
mi prouiſione, & corporalis laboris intentione ſine aliquo ge-
rentis rerum detrimento perpetrantur. Realia ſunt, quę ſumpti-
bus patrimonij, & ſic damnis adminiſtrantis expediuntur. Mix-
ta ſunt, quæ ex vtraque ſpecie partem capiunt, *vt in l. munerum. in
princ. & in § patrimoniorum. 1. & in § ſed ea ff. de muner. & honor.* his
ſic præhabitis, concluſiones iſtæ ambæ loquuntur in onere rea-
li: ſed prima in onere reali proprietario, ſecunda in onere aliàs
reali: pendet ergo vis in cognoſcẽdo, quid ſibi velit dicere onus
proprietarium, ad quod ſupponendũ, quòd † proprietas ſecun- 95
dùm Hoſtienſ. *in in rubr. de cauſa proprietatis.* eſt dominium rei iu-
ſtis modis quæſitum, quod tripliciter contingit, vel iure naturę,
aut gẽtium vel ciuili: quicquid ergo in acquiſitione eſt circa rẽ,
dicitur proprietarium, quod & dupliciter accidit, vel cũ eſt pars
ipſius rei vel dominij, cùm dicitur, dominium eſt ius habendi,
poſſidendi, fruendi & vtẽdi aliqua re pro libito voluntatis ſim-
pliciter, vel ſecundùm determinatum aliquem modum: primò
cùm eſt pars ipſius rei, quæ tripliciter interiit, aut ſecundùm ſe,
aut non: ſecundum ſe, aut reſpectu modi acquiſitionis & cæte-
torum aliàs contingentium: aut non reſpectu modi acquiſitio-
nis, ſed cæterorum aliàs contingentium, onus tranſit ad quem-
cunque cum re, niſi primo modo pereat res: & ſic procedit text.
in l. 2. § 1 ff. de ſeruit. & in l. 1. § fin ff. de ſuperficie. & vno modo ſecun-
da concluſ. vel cũ eſt pars dominij conſiderata, videlicet ex par-
te rei ſeruientis, ex qua modificetur ipſum dominium, *vt in l. re-
ctè, de verb. ſign. & in l. vſuſfructus, de vſufruct.* & tunc ſi intereat res,
ſecundo modo non tranſit ad eccleſiam, & ſic loquitur text. *in c.
conuenior. quo ad eccleſiam, & in c. ſecundum, & in c. ſancitum. 23. quæ-
ſtione 8. & in § his ita. 9 quæſtione 1. & in c. 1. de cenſibus, argum. text. in
§ item. 16. quæſt. 3.* ſi verò tertio, tunc ad eccleſiam, & ad quem-
cunque tranſit, neque ſine cauſa honeſta neceſſitatis particula-
ris quoad neceſſitatem exigendum eſt ab Imperatore, nec vi re-
ſiſtendum ab eccleſiaſticis, & ſi aliàs exigatur, & ita loquitur te-
xtus *in c. conuenior.* cùm non loquitur de ipſamet eccleſia, *& in c.
tributum. & in § hinc datur, verſic. debu. 23. quæſt. 7. & in c. ſi tributum.
11. quæſtione 1. & in d. l. munerum. § ſed & eos, cum alijs ſimilib.* & hoc,
quia ab Imperatore prædiorum poſſeſſiones nanciſcuntur, &
pro pace & quiete, quæ omnes teneri & defenſare debent, *vt in
dicto c. tributum.* ſicut intelligenda venit gloſ. *in l. neminem, C. de ſa-
croſanct. eccleſ.* quæ dicit, omnia ſunt principis, ſcilicet iure huma-
no facta eſt iſta diuiſio, quòd ſit iſtud meum, illud verò alterius,
non autem quòd ſit meum, non reſpectiuè quòd non ſit alte-
rius, quia hoc iure naturali, *vt in c. quo iure. 8. diſtinct. & in § his ita,
& in c. magnum. 19. quæſtione 1. & in c. 2. de cenſib.* & tunc habet lo-
cum gloſ. & communiter Doctores *in proœm. ff. gloſ. tamen in cap.
cùm veniſſent, de iudicijs.* intelligenda eſt ſecundum *c. non liceat. 12.
quæſtione 2.* & ſic procedit text. *in l. iubemus. & in l. neminem. C. de ſa-
croſanct. eccleſ.* & ipſa prima concluſio. Secunda reſtat & hoc mo-
do, quòd res intereat reſpectu cæterorum aliàs contingentium,
vt l. verum. § final. ff. pro ſocio. cùm tranſit in eccleſia, & tunc quic-
quid de iſtis alijs contingentibus præter acquiſitionem, vt di-
ctum eſt, imponitur, etiam ſi aliàs ſolitum ſit imponi, eccleſiis
tamen & eccleſiaſticis perſonis imponi non poteſt à quoquam,
& ita procedit text. *in dicto c. 1. & Clement. vnica. & c. quanquam,
de cenſib. in 6. iuncta dicta Clement. 1. eiuſdem titul. & l. placet. 1. &
in An-*

in Authent. caſſa & irrita, C. de ſacroſanct. eccleſ. & in Authent. nulla communitas, C. de epiſcop. & cler. nec ſoluendum eſt, niſi ſecundùm text. *in d. c. non minus, iuncto c. aduerſus, de immunit. eccleſ.* & ſecunda concluſio, circa quem propoſitum, pro expeditione totius operis expedienda venit concluſio LVII. iura quæ vi æquiparantur præponderantur tempore, & LVIII. ſuſpenſio præuenit iuri, ſi fiat mentio ſpecialis. LIX. quando ius omnino tollit aboler turpiter in iure, & LX. & finalis ratio maxima in eiſdem eſt ius, ex qua præponderatio fiat: prima iſtarum concluſionum intelligitur vno modo, prout patet capiendo vim pro auctoritate conſtituentis, *vt quaſi per totum. 10. & 11. & 15. diſtinct.* alio modo iuxta finalem concluſionem, ſcilicet maxima vis eſt ratio in iuribus, ex qua præponderatio fiat ex text. *in c. ſane. 9. diſtinct. & in penult. c. de regul. iuris, in 6. & in l. ſcire leges, de legibus.* & ſic iura quæ ratione æquiparantur, præponderantur tempore, quæ contrariè dupliciter poteſt intelligi cum iſta additione, tempore antiquiori vel iuniori: iuniori, quod patet ex *c. ſuſcepisti, iuncto c. ſuper his quibus. 3. quæſtione 3. & c. 1. de cognat. ſpirituali, & in c. deinde, & in c. Acutius. 26 diſtinct. & in c. presbyter. 82. diſtin.* quia non eſt nouum, vt priores leges ad poſteriores attrahantur, ſi contrariæ ſint, aliàs poſteriores ad priores pertinent, *l. non eſt nouum, & l. ſed & poſteriores. ff de legibus.* antiquiori ſunt verba text. *in c. domino ſancto. 50. diſtinct. ibi,* in fine autem huius epiſtolæ hoc adiiciendum putaui, vt quotiens in geſtis Conciliorum diſcors ſententia inuenitur, illius Concilij ſententia magis teneatur, cuius antiquior & potior ſtat auctoritas, ſed cùm omnes Conciliorum canones inſtinctu Spiritus ſancti ſint promulgati, *vt in c. violatores. 25. quæſtione 1. & in c. igitur. 25. quæſtione 2.* neceſſe eſt, vt tam in eis quàm in alijs iuribus circa iſtam materiam veritas breuiter eluceſcat. Sciendum eſt itaque, quòd pleraque capitula ex cauſa, ex perſona, ex loco, ex tempore conſideranda ſunt, quorum modi quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cùm ante iudicant quàm intelligant, ante culpant quàm iterando lecta perquirant, vnde neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitates locorum, temporum, hominum, quibus diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt, diuerſas cauſas & argumenta origines habeant, quia ſicut beatus Ioannes in Apocalypſi ſua de ſeptem ſcribens eccleſiis, in vnaquaque earum vel ſpecialia vel vniuerſalia vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & legum conditores vulneribus medentur illatis, nec ad inſtar imperiti medici vno colyrio omnium oculos videantur curare, *vt quaſi per totum, 29. diſtinct.* itaque vel ratio iuris eſt perpetua, vel temporalis, hoc eſt aliqua cauſa, quæ poſtea deficit vel in ſe vel non habendo locum, & tunc non debet irreprehenſibile iudicari, ſi ſecundùm varietatem temporum, ſtatura quandoque varientur humana, præſertim cùm vrgens neceſſitas vel euidens vtilitas id expoſcit, quoniam ipſe Deus ex his, quæ in veteri Teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouum, quod intelligendum eſt *vt in §. his ita, 6. diſtinct.* ſic poſſunt duo canones eſſe contrarij, & vterque iuſtè inſtitutus, ſicut ſcriptura quoque diuina dicit, quòd poſtquam Ezechias diſſipauit excelſa, & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, & fregit ſerpentem æneum, quem fecit Moyſes, videlicet quia illum ſerpentem fieri iuſſerat Deus, ne ſerpentina morte populus interiret, ideo ipſe populus colere & venerari eum cœperit, & idcirco deſtruxit iſte, quod iubente Deo fecerat ille, ac per hoc magna auctoritas iſta eſt habenda in materia, vt ſi nonnulli ex prædeceſſoribus ac maioribus ſtatuerunt aliqua, quæ illo tempore erant bona & ſine culpa, poſtea vertuntur in errore vel ſuperſtitione, vel alia iuſta de cauſa ſine tarditate aliqua & cum magna auctoritate à poſteris deſtruantur, & ita loquitur text. *in c. Agathoſa, & in c. Adrianus, & in c. in ſynodo, iuncto § principibus, & in c. quia ſancta, & in §. verum. & c. cum Adrianus, & c. ego, & c. conſtitutio 63. diſtinct. & c. non debet, de conſanguin. & affinit. ſuprà & d. Clement. 1. de immunit. eccleſ. & in c. omne. 25. quæſt. 1. & c. deceſſorum. 25. quæſt. 2.* & ſic verificatur prima concluſio aſſumpta primo modo, & in ſecunda additione, & finalis concluſio vno modo. Quæ verò ad perpetuam generaliter ordinata ſunt vtilitatem, nulla debent mutatione variari, neque ad priuatum trahi commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa, ſed manentibus terminis, quos conſtituerunt patres, nemo iniuſtè vſurpare debet alienum, ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quiſque valuerit in latitudine ſe exerceat charitatis, *c. quæ ad perpetuam 25 quæſt. 1. & c. in prie, 25 quæſt. 2.* & iſta vſurpatio in quo à Romano Pontifice fieri poteſt quo ad euangelicam & Propheticam vel Apoſtolicam doctrinam conſtitutionem vel eorum, ſiue ſanctorum patrum, ſic loquitur text. *in c. ſunt quidam. & in c. conſtituta, & in c. omne, verſic. nequaquam, 25. quæſt. 1.* quo ad alia verò, quia iuſtitiæ ac rationis ordo ſuadet, vt qui à ſucceſſoribus ſua mandata ſeruari deſiderat, prædeceſſoris ſui proculdubio voluntatem iuſtam & ſtatuta cuſtodiat, ideo ſatagendum eſt, vt & ipſe Romanus † Pontifex obſequium 96
conceſſionis ſuæ legibus religionis miniſtret, in quibus eum ſubditum eſſe ſacræ ſcripturæ præcipiunt, *c. ſatagendum, c. iuſtitia, eadem quæſt.* quia omne, quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit eccleſia, & prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire, *dictor. omne, & c. 1. eadem quæſt.* & memor ſe ſub illius nomine eccleſiæ præſidere, cuius confeſſio à Domino Ieſu Chriſto glorificata eſt, intelligere ſibi non licere aliter. Quam vt omnes conatus ſuos ei cauſæ, in qua vniuerſalis eccleſiæ ſalus infeſtatur, impendat, *c. memor. 24. quæſt. 8.* aliàs ſi Romanus Pontifex deſtruit ea, quæ ſic anteceſſores ſui ſtatuerunt, non conſtructor, ſed euerſor eſſe iuſtè comprobatur, teſtante veritatis voce, quæ ait: Omne regnum in ſeipſum diuiſum non ſtabit, & omnis ſcientia & lux aduerſum ſe diuiſa deſtruetur, *c. ſi ea. 25. quæſtione 2.* vnde ei non eſt fas temerare talia antiqua ſtatuta, cùm talis eum tranſgreſſionis culpa reſpiciat, & tanto grauior, quanto ipſe potiore honore fruitur: nam ideo permittente Domino paſtor hominum eſt effectus, vt quod patres ſui ſiue in ſanctis canonibus, ſiue in mundanis affixere legibus excedere minimè debeant, *vt in c. nulli fas: & in c. conſ. ... & in c. violatores, & in c. omnia, & in c. hæc. 25 quæſtione 1. & in c. conſtitutionis, & in c. amputato, & in c. eccleſiaſtica. 25. quæſt. 2.* vnde quæ à prædeceſſoribus ſtatuta ſunt, curare debet, ne infringantur, quia ſibi iniuriam facit, cùm fratrum ſuorum vel filiorum iura, quæ eis ex antiquis legibus competunt, perturbat: hinc eſt, quod talia pro infectis habenda ſunt & inutilia quo ad hoc, vt habeat locum text. *in c. ſi quando, de reſcript. ſuprà,* & ſic loquitur text. *in c. quod verò, & in c. imperiali, & in c. neque damnoſa, eadem cauſa, & quæſtio.* & ſi ex abrupto velit omnino ius proprium auferre etiam eccleſiæ iuris ratione, humiliter eſt ei reſiſtendum, ſic loquitur *c. non liceat. 12. quæſtione 2. & c. cùm poſtea 25. quæſtione 2. & penultim. concluſ.* ſcilicet, quando ius omnino tollit aboler turpiter in iure, neque contradicit gloſ. à Doctoribus damnatæ *in capit. cùm veniſſent. ſuprà, de iudicijs.* dicenti, Papam eſſe adminiſtratorem, & diſpenſatorem, quæ & ſecundùm eos poteſt intelligi, propriè ſunt Papæ particulariter, adminiſtrationes & diſpenſationes eccleſiæ Romanæ, ſed aduertendum, quòd ſancta Romana eccleſia ſua auctoritate congregata valet diſiungere coniuncta, & diſiuncta congregare, rationis tamen æquitate conſiderata: vnde vel pietatis, vel neceſſitatis intuitu ſemel à ſe conceſſa valet in totum vel in partem commutare, quia ipſa ius & auctoritatem ſacris canonibus impartitur, ſed non eis alligatur: habet enim ius condendi canones, vtpotè quæ caput eſt & cardo omnium Eccleſiarum, à cuius regula nemini diſſentire licet, ſed ita canonibus auctoritatem præſtat, vt ſe ipſum eis non ſubiiciat, ſed ſicut Chriſtus, qui legem dedit, ipſam legem carnaliter impleuit, vt in ſe ipſo eam ſanctificaret, & poſtea verò, vt ſe dominum legis oſtenderet, contra legis literam leproſum tangendo mundauit, ſic & ſummæ Sedis Pontifices canonibus ſiue à ſe, ſiue ab alijs ſua auctoritate conditis reuerentiam exhibent, & eis ſe humiliando ipſos cuſtodiunt, vt alijs obſeruandos exhibeant, nonnunquàm verò ſeu iubendo, ſeu definiendo vel determinando, ſeu aliter agendo modo prædicto rationabili, ſe decretorum dominos, & conditores eſſe oſtendunt: in præmiſſis ergo capitulis alijs imponitur neceſſitas obſequendi, ſummis Pontificibus oſtenditur ineſſe auctoritas obſeruandi, vt à ſe tradita obſeruando alijs nõ contemnenda demonſtrent, exẽplo Chriſti, qui ſacramenta eccleſiæ ſeruando mandauit, & primò in ſe ipſo ſuſcepit, vt ea in ſe ipſo ſanctificaret. oportet ergo primũ à ſedem, vt dictum eſt, obſeruare ea quæ decernẽdo mandauit, nec neceſſitate obſequendi, ſed auctoritate imperandi: vnde licet ſibi, vt dictum eſt, contra generalia decreta & canones Conciliorum ſpecialia priuilegia indulgere, & ſpeciali beneficio concedere, quod generaliter prohiberut decreto, neq; ex hoc contra ſanctorum canonum auctoritatẽ aliquid concedere inuenitur, qui ita aliquid conſtituunt, vt interpretationis auctoritatẽ ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſeruent, vnde in nonnullis cap. Conciliorum ſtatim ſubinſeritur, niſi auctoritas Romanæ eccleſiæ aliter fieri imperauerit, vel ſaluo tamẽ in omnibus iure ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolica auctoritate. Hæc tamen omnia con-

conſiderata, vt dictum eſt, rationis æquitate, vt quæ mater iuſtitiæ eſt, Sancta Romana Eccleſia, in nullo ab ea diſſentire videatur, & vt priuilegia, videlicet quæ ob religionis vel neceſſitatis vel exhibiti obſequij gratiam conceduntur, neminem ita diuitem faciant, vt multorum detrimenta non circumſpiciendo in paupertatis miſeriam nonnullos deiiciant, iuxta illud Apoſtoli: *Non enim volumus, vt aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio*, & hæc eſt ratio *dicti capit. imperiali. & cap. neque damnoſa. & cap. reſcripta*, & ita loquitur textus *in §. his ita. 25. quæſt. ſecunda. & cap. ipſi. & cap. cuncta. & cap. nunc vero & cap. per principalem. 9. quæſt. 3. & cap. propoſuit. de conceſ. prabend.* & procedit 58. cóclusio, ſuſpenſio præuenit iure, ſi fiat mentio ſpecialis. & 57. ſecundo modo, & in vtraque additione & clarè. vltima, ſed maxima ratio in eiſdem eſt vis, ex qua præpoonderatio fiat, quæ & verificatur: nam ſicut conuenit ſucceſſoribus cuſtodire iuſta & legitima deceſſorum ſtatuta, ita debent etiam malefacta corrigere, *dicto cap. deceſſorum. & cap. omne, & cap. cuncta*, item neque opinanda ſunt poſteriora ſuperuacua, vbi ſaluti per antiquiora impoſitæ nihil detrahitur, & humilitati aliquid additur quo ſalus tutiùs inueniatur: cogunt enim multas inuenire medicinas, multorum experimenta morborum, *dicto cap. vt conſtitueretur. iuncta tota diſt.* & per hoc finis imponatur huic apparatui ad laudem Dei & Dominæ noſtræ. die 31. Nouemb. 1531.

Explicit Tomus Quartus Repetitionum in Iure Canonico.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google